

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

L Soc 1, 50215

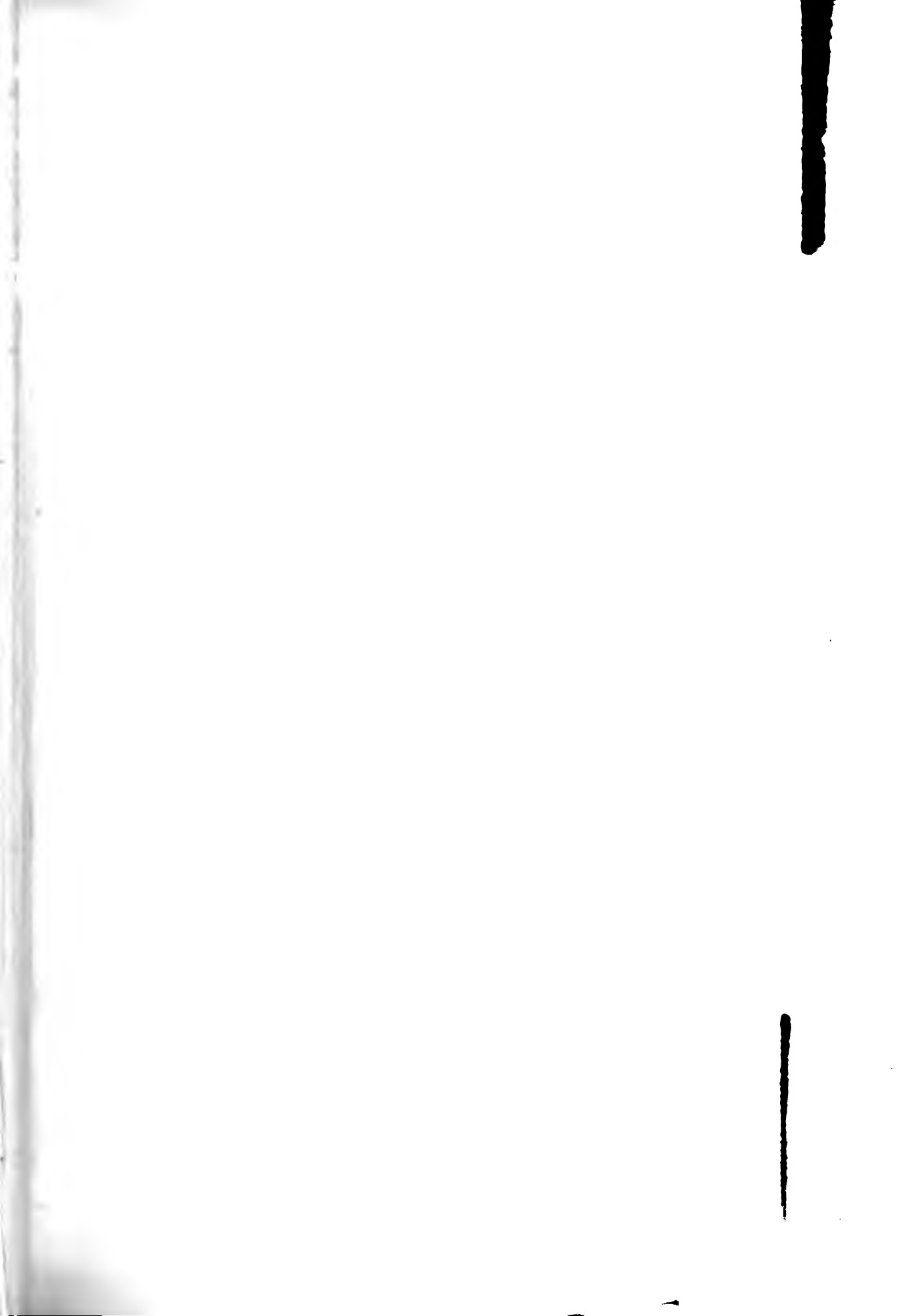
Harvard College Library

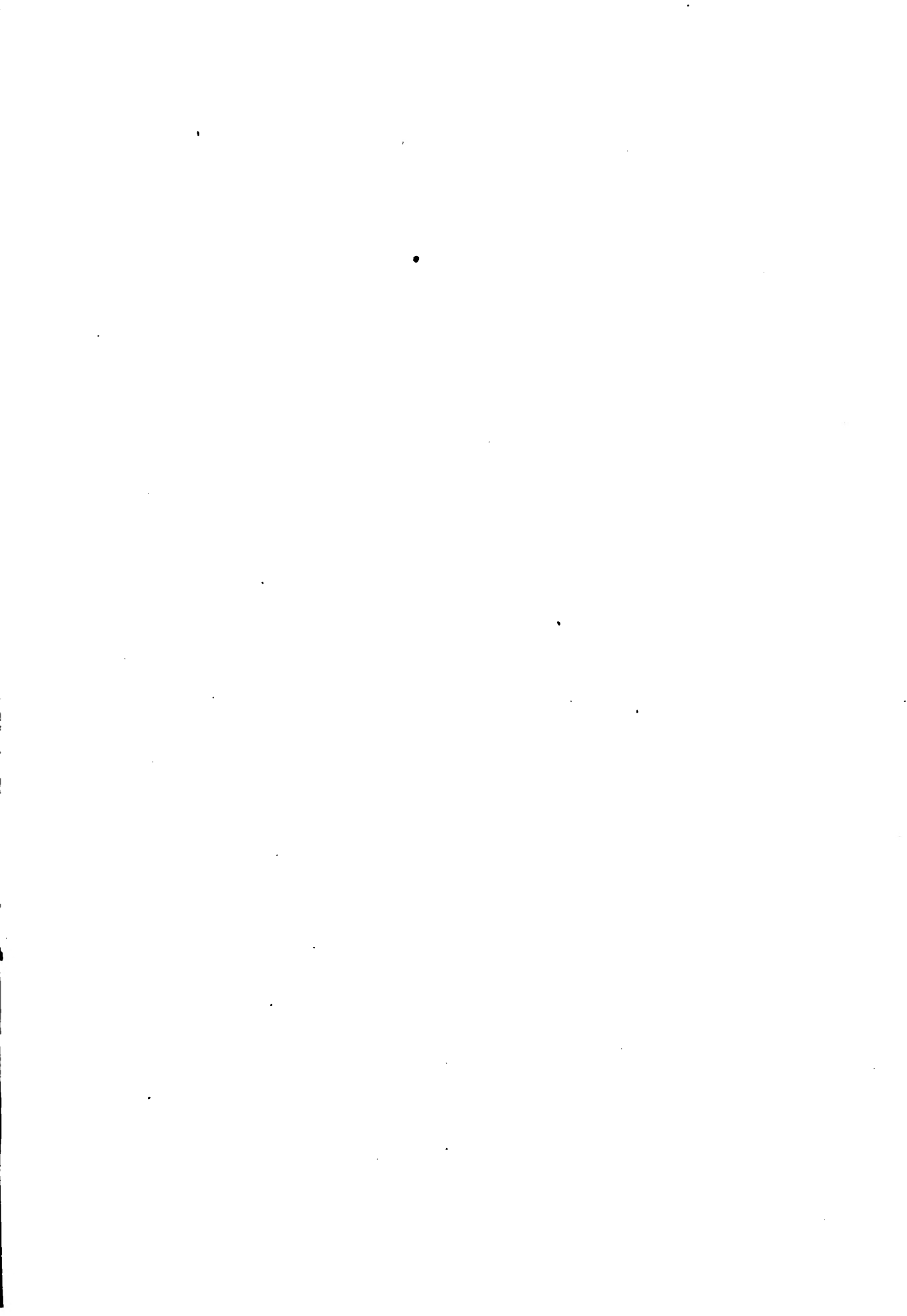
FROM THE FUND OF

CHARLES MINOT

Class of 1826

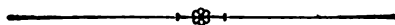

○

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΖ'

ΣΥΛΛΟΓΙΚΑ ΕΤΗ ΛΕ', ΛΣ', ΛΖ' ΚΑΙ ΛΗ' 1895—1899

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΔΡΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

Έν τῷ Πέραν, Ὁδῷ Τοπταλάρ, ἀριθ. 18.

ΤΥΠΟΙΣ ΑΔΕΛΦΩΝ ΓΕΡΑΡΔΩΝ

Έν τῷ Πέραν, Ὁδῷ Κιουτσουκ Χενδέκ, ἀριθ. 29, 31.

1900

L Soc 17 50245

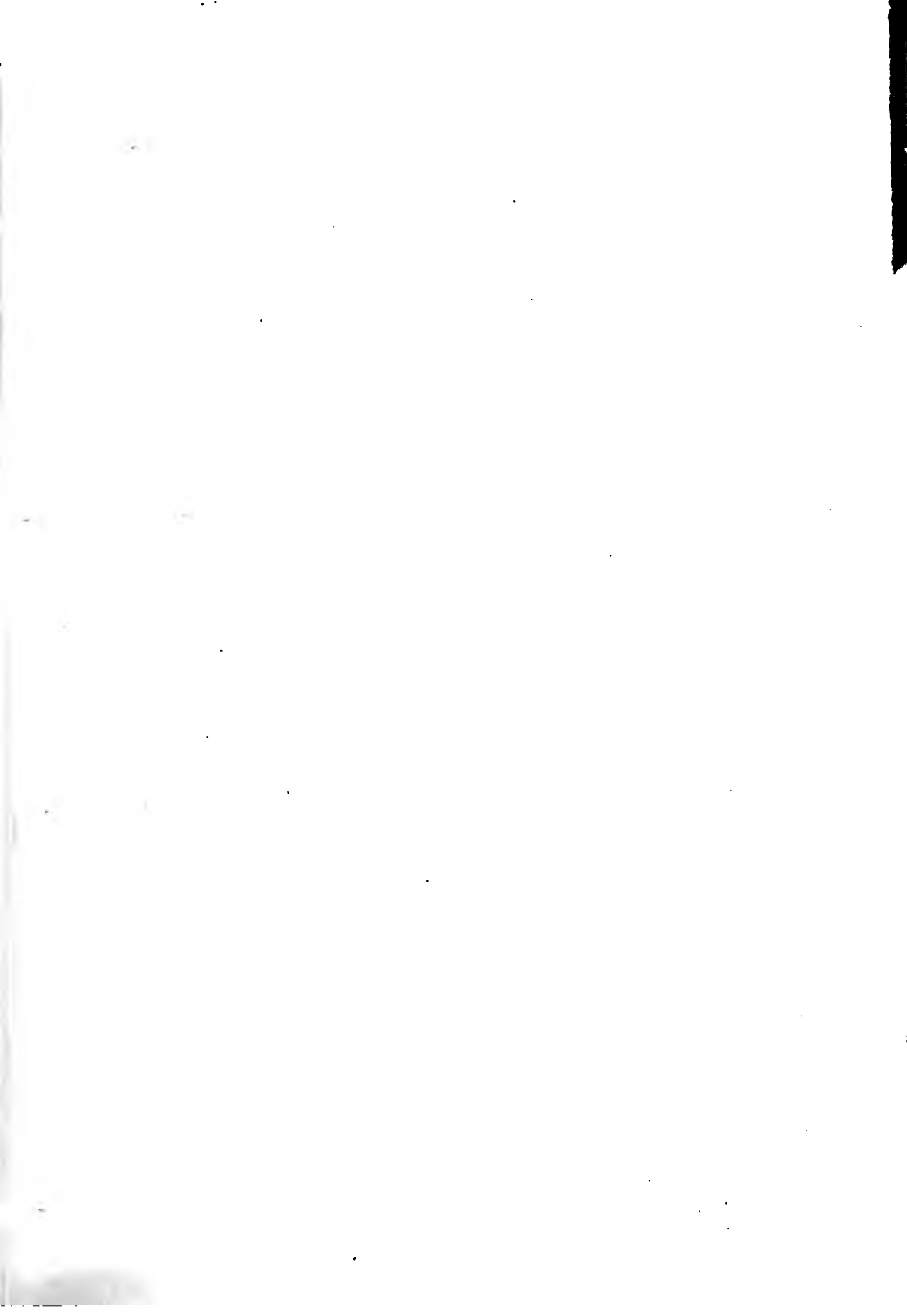
Harvard College Library

FROM THE FUND OF

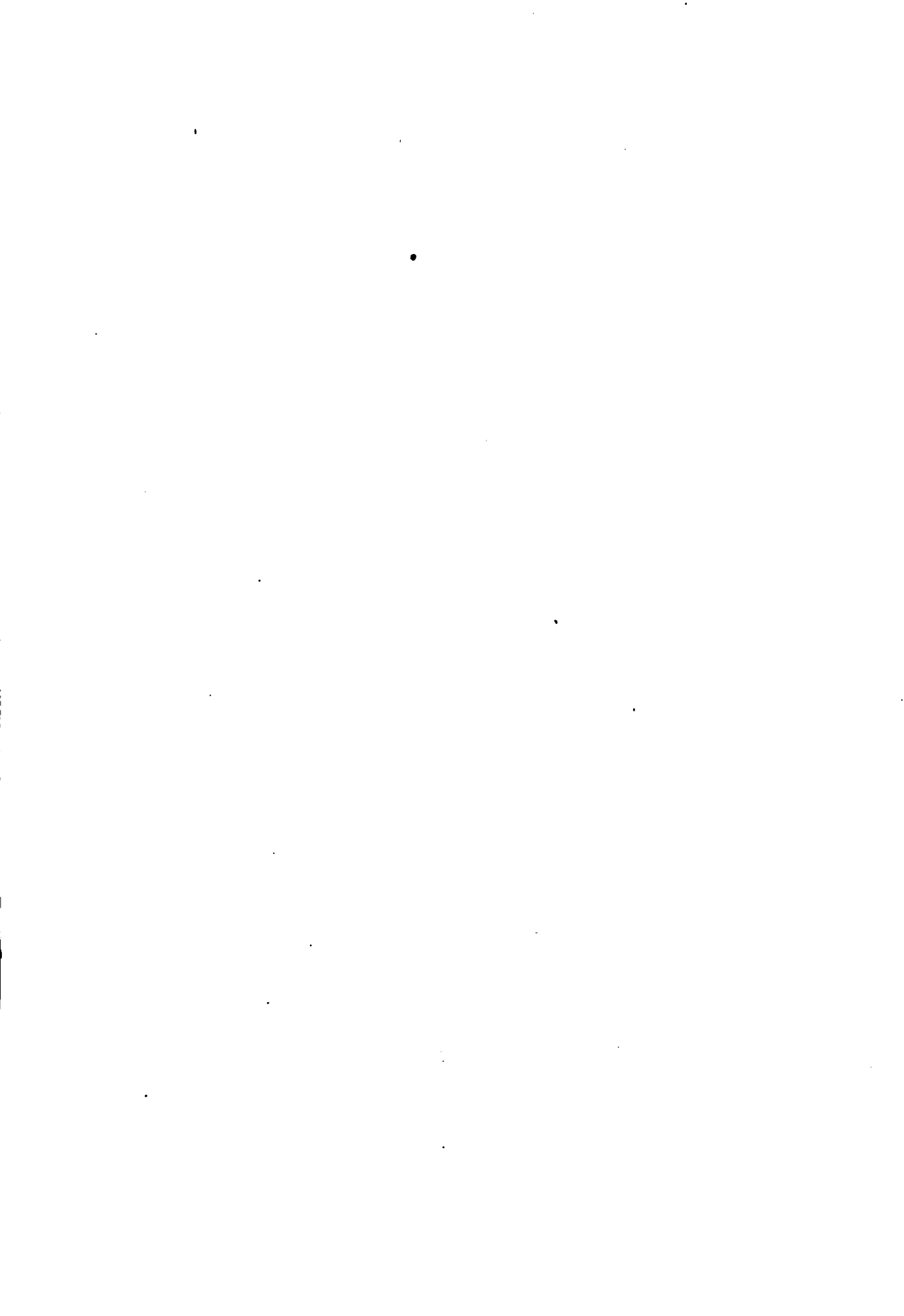
CHARLES MINOT

Class of 1828

	<i>Έτος έκδοσης</i>
ΒΑΣΙΛΑΔΗΣ Χ. Θ., ιατρός, ένταυθα.	1895
ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ Ν., ιατρός, ένταυθα.	1896
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Γεωργιάδης, μητροπολίτης Ἀγχιάλου.	1896
ΒΑΦΕΙΑΔΗΣ Ἀπόστολος, ιατρός, ένταυθα.	1861
ΒΕΓΛΕΡΗΣ Γεώργιος, πράκτωρ τῆς ῥωσικῆς ἀτμοπλοικῆς εταιρείας, ἐν Ἰόππῃ . .	1885
ΒΕΓΛΕΡΗΣ Θεοχάρης, δικηγόρος, ένταυθα.	1890
ΒΕΛΛΗΣ Δημήτριος, δημοσιογράφος, ένταυθα.	1898
ΒΕΝΙΕΡΗΣ Ἀντώνιος, ιδρυτῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ Λυκείου ἐν Γαλαζίῳ, ένταυθα. . .	1894
ΒΕΡΝΟΥΔΑΚΗΣ Δ., τραπεζίτης, ένταυθα.	1891
ΒΙΚΕΛΛΣ Δημήτριος, λόγιος, ἐν Παρισίοις.	1872
ΒΛΑΔΙΚΑΣ Γ., ιατρός, ένταυθα.	1897
ΒΛΑΪΚΟΣ Δημήτριος, ιατρός, ένταυθα.	1899
ΒΛΑΣΙΑΔΗΣ Μιχαήλ	1896
ΒΟΓΙΑΤΖΟΓΛΟΥΣ Κ.	1897
ΒΟΝΤΙΤΣΙΑΝΟΣ Ἀνδρέας, δικηγόρος, ένταυθα.	1895
ΒΟΣΤΑΝΗΣ Δημήτριος, ἔμπορος.	1887
ΒΟΥΤΥΡΑΣ Σταῦρος Ι., δημοσιογράφος, ἐν Ἀθήναις	1866
ΒΡΑΧΑΜΗΣ Σταῦρος Κ., γημικός, ένταυθα.	1892
WHITAKER	1898

Γ

ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ Ἀναστάσιος, ιατρός, ένταυθα	1895
ΓΑΛΑΤΗΣ Κ., ιατρός, ένταυθα.	1898
ΓΕΔΕΩΝ Μανουήλ Ἰω., Μ. Χαρτοφύλαξ τῆς Μ. Ἐκκλησίας, δημοσιογράφος, ένταυθα	1887
ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ Θέμελις, ἱεροδιάκονος.	1888
ΓΕΡΑΡΔΟΣ Ἀντώνιος Κ., βιβλιοπώλης καὶ ἐκδότης, ένταυθα.	1891
ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ, πατριάρχης Ἱεροσολύμων	1879
ΓΕΡΜΑΝΟΣ Θεοτοκᾶς, ἐπίσκοπος Μυρέων, χωρεπίσκοπος Γαλατᾶ, ένταυθα. . . .	1888
ΓΕΡΜΑΝΟΣ Καθακόπουλος, μητροπολίτης Χαλκηδόνος.	1876
ΓΕΡΜΑΝΟΣ Καραβαγγέλης, ἐπίσκοπος Χαριουπόλεως, χωρεπίσκοπος Σταυροδρομίου	1896
ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ Γ.	1892
ΓΙΑΝΝΑΡΟΣ Ἰωάννης.	1896
ΓΙΑΝΝΙΟΣ Θεμιστοκλῆς, υπάλληλος ἐν τῷ Μονοπωλείῳ τῶν καπνῶν, ένταυθα. . .	1892
ΓΙΑΝΝΟΥΛΑΤΟΣ Π.	1896
ΓΚΙΩΧΑΣ Ἰωάννης, τραπεζίτης, ένταυθα.	1890
ΓΟΥΔΑΣ Νικόλαος, δικηγόρος, ένταυθα.	1890
ΓΡΑΜΜΑΝΔΑΝΗΣ Γ.	1898

Δ—D

DALLESSIO J., τραπεζίτης, ένταυθα.	1874
ΔΑΜΣΑΣ Ἐμμανουήλ, δικηγόρος, ένταυθα.	1888
ΔΑΣΣΑΡΗΤΗΣ Ἡλίας, φιλόλογος.	1894

	<i>Έτος εκλογής</i>
ΔΕΛΑΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΣ Ίωάννης, υπάλληλος του Ἑλληνικοῦ Προξενείου, ἐνταῦθα.	1884
DELBOEUF Regis, καθηγητὴς ἐν τῷ Ἑλληνογαλλικῷ Λυκείῳ καὶ δημοσιογράφος.	1898
ΔΕΠΑΣΤΑΣ Νικόλαος, βιβλιοπώλης καὶ ἐκδότης, ἐνταῦθα.	1872
ΔΕΣΤΟΥΝΗΣ Εὐάγγελος.	1898
ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ Φώτιος	1896
ΔΟΔΟΠΟΥΛΟΣ Παναγιώτης, δικηγόρος, ἐνταῦθα	1895

Ε

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗΣ Κ.	1899
ΕΛΠΙΔΗΣ Γ., γραμματεὺς τῆς Ἑλληνικῆς Πρεσβείας, ἐνταῦθα.	1874
ΕΝΩΜΟΤΑΡΧΗΣ Ίωάννης, δικηγόρος, ἐνταῦθα.	1891
ΕΞΑΚΟΥΣΤΟΣ Πέτρος, ἀνώτερος υπάλληλος τοῦ Μονοπωλείου τῶν καπνῶν, ἐνταῦθα	1872
ΕΥΓΕΝΙΑΔΗΣ Εὐστάθιος, διοικητὴς τῆς Ὁθ. Ἐταιρείας συναλλ. καὶ ἀξιών, ἐνταῦθα	1871
ΕΥΣΤΑΘΙΑΝΟΣ Ἀλέξανδρος, καθηγητὴς ἐν τῷ Ζωγραφείῳ Γυμνασίῳ, ἐνταῦθα.	1893
ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ Πιττακός, ἐμποροῦπάλληλος.	1892

Ζ

ΖΑΒΙΤΣΑΝΟΣ Σπυρίδων, ἰατρός, μέλος τοῦ Ὑγειονομικοῦ Συμβουλίου, ἐνταῦθα.	1886
ΖΑΛΟΚΩΣΤΑΣ Εὐγένιος Γ., Α' γραμματεὺς τῆς Ἑλληνικῆς Πρεσβείας, ἐνταῦθα.	1890
ΖΑΡΙΦΗΣ Λεωνίδης Γ., τραπεζίτης, ἐνταῦθα.	1873
ΖΕΡΒΟΥΔΑΚΗΣ Ίωάννης Α., ἐμποροῦπάλληλος.	1887
ΖΙΩΓΑΣ Κωνσταντῖνος, λόγιος ἐνταῦθα.	1895
ΖΟΥΜΠΟΥΛΟΓΛΟΥΣ Ἰορδάνης Π.	1898
ΖΩΓΡΑΦΟΣ Γεώργιος Χρ., τραπεζίτης, ἐν Παρισίοις.	1885
ΖΩΓΡΑΦΟΣ Σόλων Χρ., τραπεζίτης, ἐν Παρισίοις.	1885

Η

HANTZ Henri, διευθυντὴς τοῦ Ἑλληνογαλλικοῦ Λυκείου, ἐνταῦθα.	1895
HAYDERICH Engelhard, βιβλιοπώλης, ἐνταῦθα.	1889
ΗΛΙΑΔΗΣ Κ., καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, ἐν Ἱεροσολύμοις.	1895
ΗΛΙΟΥ Λοῖζος, καθηγητὴς τοῦ Robert Collège, ἐνταῦθα.	1895

Θ

ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΣ Μιχαήλ, ἐμπορος.	1890
ΘΑΝΟΣ Δημήτριος, ἐμπορος, ἐνταῦθα.	1890
ΘΕΟΤΟΚΑΣ Μιχαήλ, δικηγόρος, ἐνταῦθα.	

I

	<i>Έτος ἐπιλογῆς</i>
ΙΑΚΩΒΟΥ Μιλτιάδης, κυβερνητικὸς ὑπάλληλος, ἐνταῦθα	1872
ΙΑΤΡΟΠΟΥΛΟΣ Παντολέων, ὀφθαλμίατρος, ἐνταῦθα	1895
ΙΑΛΙΔΗΣ Ἰωάννης Α., βιομήχανος, ἐν Ἀρτάκη	1887
ΙΩΑΚΕΙΜ Φορόπουλος, ἀρχιμικνδρίτης, ἀρχαιοφύλαξ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου . . .	1898
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ βέης Ἰωάννης Β., ἀρχιτέκτων, ἐνταῦθα	1884
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Σ.	1898
ΙΩΑΝΝΟΥ Ἀθανάσιος, καθηγητῆς τοῦ Ζωγραφείου Γυμνασίου, ἐνταῦθα	1894

Κ

ΚΑΖΑΝΟΒΑΣ Σόλων, ἔμπορος, ἐνταῦθα	1897
ΚΑΛΒΟΚΟΡΕΣΗΣ Δ., ἀρχιτέκτων, ἐνταῦθα	1896
ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ Φωτιάδης, μητροπολίτης Δέρκων, ἐν Θεραπείοις	1875
ΚΑΝΕΛΛΟΣ Ν., ἔμπορος, ἐνταῦθα	1899
ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Σπυρίδων Σ., δημοσιογράφος, ἐνταῦθα	1898
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Κωνσταντίνος Στεφ., σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας, ἐνταῦθα . . .	1867
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Στέφανος Κ., πρεσβευτῆς τῆς Τουρκίας, ἐν Βρυξέλλαις	1867
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Τηλέμαχος Κ., μηχανικός, ἐν Ἀθήναις	1874
ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ Κωνσταντίνος, βουλευτῆς Ἄρτης, ἐν Ἀθήναις	1862
ΚΑΡΑΤΖΑΣ Ἀλέξανδρος, ἔμπορος, ἐνταῦθα	1892
ΚΑΡΟΛΙΔΗΣ Ἰορδάνης, σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας, ἐνταῦθα	1871
ΚΕΛΛΙΪΔΙΤΗΣ Κ., ἱατρός, ἐνταῦθα	1897
ΚΕΛΛΙΪΔΙΤΗΣ Π., ἱατρός, ἐνταῦθα	1887
ΚΕΠΕΤΖΗΣ Σταῦρος Μ., τραπεζίτης, ἐνταῦθα	1872
ΚΕΣΣΙΟΓΛΟΥΣ Θεόδωρος, ἱατρός, ἐνταῦθα	1896
ΚΕΦΑΛΛΑΣ Μιχαήλ, σχολάρχης τοῦ Ζωγραφείου Γυμνασίου, ἐνταῦθα	1886
ΚΕΦΑΛΛΗΝΑΙΟΣ Νικόλαος, δικηγόρος, ἐνταῦθα	1898
ΚΛΟΥΜΑΣΗΣ Δημήτριος, ἔμπορος, ἐνταῦθα	1878
ΚΟΚΚΟΛΑΤΟΣ Κλεόβουλος Χρ., ἱατρός, ἐνταῦθα	1891
ΚΟΛΑΣΗΣ Ἐπαμεινώνδας Α., δικηγόρος, ἐνταῦθα	1898
ΚΟΠΑΣΗΣ Ἀνδρέας, σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας, ἐνταῦθα	1890
ΚΟΣΟΥΔΗΣ Θεμιστοκλῆς Α., ἔμπορος, ἐνταῦθα	1861
ΚΟΥΜΑΤΟΣ Ἀνδρέας, ἔμπορος, ἐνταῦθα	1882
ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΡΑΣ Χρῆστος, κοσμηματοπώλης, ἐνταῦθα	1879
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Καλλίνικος, ἱεροκήρυξ, ἐνταῦθα	1898
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Παρίτσης, ἱερεύς, καθηγητῆς τῶν ἱερῶν, ἐνταῦθα	1887

Λ

ΛΙΑΜΠΗΣ Γ., ἱατρός, ἐνταῦθα	1898
ΛΙΜΑΡΑΚΗΣ Λεωνίδα, ἱατρός, ἐνταῦθα	1887

	<i>Έτος έκδοσης</i>
ΛΙΝΑΡΔΟΣ Γεώργιος, ἀρχιτέκτων μηχανικός, ἐνταῦθα.	1897
LONG Albert, καθηγητῆς ἐν τῷ Ῥοβερτεῖῳ Γυμνασίῳ, ἐνταῦθα	1886
ΛΟΥΒΑΡΗΣ Γεώργιος Δ., δικηγόρος, ἐνταῦθα.	1899

M

ΜΑΓΚΟΣ Ἀντώνιος, ἔμπορος, ἐνταῦθα.	1888
ΜΑΛΑΤΑΚΗΣ Λεωνίδας, καθηγητῆς, ἐνταῦθα.	1898
ΜΑΛΕΑΣ Κωνσταντῖνος, ἰατρός, ἐνταῦθα.	1898
ΜΑΛΙΑΔΗΣ Δημήτριος, δικηγόρος, ἐνταῦθα.	1865
ΜΑΛΙΑΚΑΣ Ἰλίας, δικηγόρος, ἐνταῦθα	1865
ΜΑΝΟΥΗΛΙΔΗΣ Δ., ἰατρός, ἐνταῦθα	1898
ΜΑΝΣΟΥΡΩΦ Παῦλος, Β' γραμματεὺς τῆς Ῥωσικῆς Πρεσβείας, ἐνταῦθα. . . .	1888
ΜΑΡΙΑΝΟΣ Γεώργιος, ἔμπορος, ἐνταῦθα	1872
ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ Ἐλευθέριος, ἐνταῦθα	1876
ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ Θεόδωρος Α., τραπεζίτης, ἐνταῦθα.	1872
ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ Φραγκίσκος Ε., ἀρχιτέκτων, ἐνταῦθα.	1891
ΜΕΖΙΚΗΣ Φράνς, ἔμπορος, ἐνταῦθα.	1895
ΜΕΪΜΑΡΙΔΗΣ Πέτρος, ἀρχιτέκτων, ἐνταῦθα.	1888
ΜΕΛΕΤΙΟΣ Κοτρόζος, ἀρχιμανδρίτης, προϊστάμενος, ἐνταῦθα.	1893
ΜΕΛΕΤΙΟΣ Κοτσάνης, ἀρχιμανδρίτης τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου.	1884
ΜΕΛΙΤΟΠΟΥΛΟΣ Παῦλος, διδάσκαλος τῆς τουρκικῆς ἐν τῷ Γαλλοελληνικῷ Λυκείῳ	1898
ΜΕΡΤΖΑΡΗΣ Ν., ἰατρός, ἐνταῦθα	1897
ΜΕΤΑΞΕΑΣ Κωνσταντῖνος, ἀγρονόμος, ἐνταῦθα.	1884
ΜΗΛΙΩΤΗΣ Δημήτριος, ταμίας τραπεζιτικοῦ οἴκου, ἐνταῦθα.	1888
ΜΗΝΙΑΤΗΣ Ἰωακείμ Ν., ἰατρός, ἐνταῦθα.	1899
MIGLIEVITCH Arthur, ἰατρός	1899
MILLINGEN Alex. van, καθηγητῆς ἐν τῷ Ῥοβερτεῖῳ Γυμνασίῳ, ἐνταῦθα	1882
MIZZI Louis, δικηγόρος, ἐνταῦθα	1887
ΜΙΧΑΗΛ Κλεόβουλος, ἀρχιμανδρίτης, διευθυντῆς τῆς Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς, ἐνταῦθα	1892
ΜΙΚΑΛΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Ἰωάννης, ἰατρός.	1897
MORDTMANN Dr A. D., ἰατρός, μέλος τοῦ Ὑγιεινονομικοῦ Συμβουλίου, ἐνταῦθα. .	1871
ΜΟΣΤΡΑΤΟΣ Ἀρκάδιος Γ., λόγιος, ἐνταῦθα	1895
ΜΟΣΤΡΑΤΟΣ Δημήτριος Γ., καθηγητῆς, ἐνταῦθα.	1893
ΜΟΥΡΑΤΗΣ Σοφοκλῆς, ἔμπορος, ἐνταῦθα.	1893
ΜΟΥΣΟΥΡΟΣ Βασίλειος, κυβερνητικὸς υπάλληλος, ἐνταῦθα	1888
ΜΟΥΤΣΑΚΗΣ Ἰωάννης, ἔμπορος, ἐνταῦθα	1892
ΜΠΙΣΤΗΣ Ἰωάννης, ὀφθαλμίατρος, ἐνταῦθα.	1897
ΜΥΣΤΑΚΙΔΗΣ Βασίλειος Α., καθηγητῆς τῆς Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς.	1893

N

ΝΑΡΔΗΣ Στέφανος, ἰατρός, ἐνταῦθα	1891
ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ Παναγιώτης Δ., δικηγόρος, ἐνταῦθα.	1890

	<i>Έτος έκδοσης</i>
ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ Γ., ιατρός, ένταϋθα	1897
ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ Δημήτριος, δημοσιογράφος, ένταϋθα	1898
ΝΟΥΛΗΣ Γ., ιατρός, ένταϋθα.	1898

Ξ

ΞΥΔΙΑΣ Μάρκος, άργυραμοιβός, ένταϋθα.	1885
---	------

Ο

ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ Γεώργιος, ιατρός, ένταϋθα	1881
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ Δημοσθένης Η., καθηγητής έν τῇ Μ. τοϋ Γένους Σχολῆς, ένταϋθα	1890

Π

ΠΑΝΑΔΗΣ Κ.	1898
ΠΑΝΤΑΖΙΑΔΗΣ Χρήστος Γ., σχολάρχης, ένταϋθα	1892
ΠΑΝΤΕΡΜΑΛΗΣ Άλέξανδρος, δικηγόρος, ένταϋθα	1895
ΠΑΝΤΕΡΜΑΛΗΣ Στυλιανός.	
ΠΑΝΤΖΙΡΗΣ Άλέξανδρος, διερμηνεύς τῆς Αϋτοκρ. Όθωμκνικῆς Τραπεζῆς, ένταϋθα	1882
ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ Νικήτας, λόγιος, ένταϋθα.	1887
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Άθ. Κεραμεύς, ύφηγητής τοϋ Πάνεπιστημίου, έν Πετρούπολει. .	1881
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Θεοδ. Σφ.	1896
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Μ.	1898
ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Κωνσταντίνος, διδάσκαλος, ένταϋθα.	1895
ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Η. Γ., καθηγητής τῆς Μ. τοϋ Γένους Σχολῆς, ένταϋθα. .	1893
ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ Π., ιατρός, ένταϋθα.	1898
ΠΑΠΠΑΣ Ίωάννης.	1898
ΠΑΠΑΡΡΟΥΣΗΣ Πέτρος, λόγιος, ένταϋθα.	1875
ΠΑΡΑΝΙΚΑΣ Νικόλαος, λόγιος, ένταϋθα	1871
ΠΑΣΗΑΛΛΗΣ Λεωνίδας, γραμματεϋς τραπεζιτικου οίκου, ένταϋθα.	1889
ΠΑΣΧΑΛΙΔΗΣ Γεώργιος, φαρμακοποιός, ένταϋθα	1895
ΠΑΤΡΙΚΙΟΣ Διονύσιος, έμπορος, ένταϋθα.	1895
ΠΑΤΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ Γουλιέλμος, ιατρός, έν Σαράντα Έκκλησίαις.	1894
ΠΑΧΤΙΚΟΣ Γεώργιος Δ., διδάσκαλος τῆς Μουσικῆς, ένταϋθα.	1895
PEARS Edwin, δικηγόρος, ένταϋθα	1874
ΠΕΣΜΑΤΖΟΓΛΟΥΣ Στέφανος Γ., τραπεζίτης, ένταϋθα.	1893
RETIT Louis	1897
ΠΕΤΡΑΚΙΔΗΣ Πέτρος, καθηγητής, ένταϋθα.	1897
ΠΕΤΡΟΚΟΚΚΙΝΟΣ Νικόλαος, πράκτωρ άσφαλιστικων εταιρειων, ένταϋθα	1890
ΠΗΝΙΑΤΩΡΟΣ Άθανάσιος, δικηγόρος, ένταϋθα.	1884
ΠΟΡΤΟΚΑΛΛΟΓΛΟΥΣ Μ.	1896
ΠΡΟΚΟΣ Ίωάννης, δικηγόρος ένταϋθα.	1895
ΠΡΩΪΟΣ Παντελής Ν., τραπεζίτης, ένταϋθα	1886

Ρ

	* Έτος εκλογής
ΡΙΤΣΟΣ Ἀνδρέας, μηχανικός, ἐνταῦθα	1895
ΡΟΣΣΟΛΑΤΟΣ Γ. Φ., δικηγόρος, ἐνταῦθα	1887

Σ

ΣΑΡΑΚΙΩΤΗΣ Βασίλειος, ἰατρός, ἐνταῦθα	1865
ΣΑΡΑΝΤΗΣ Στ.	1898
ΣΑΡΑΦΟΠΟΥΛΟΣ Κ., δικηγόρος, ἐνταῦθα	1894
ΣΑΣΣΗΣ Γεωργιάδης, ἰατρός	1898
ΣΓΟΥΡΔΑΙΟΣ Τομάζος, ἰατρός, ἐνταῦθα	1898
ΣΓΟΥΡΙΔΗΣ Νικόλαος, ὑπάλληλος ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν Ἐξωτερικῶν, ἐνταῦθα	1887
ΣΕΪΤΑΝΙΔΗΣ Ἰωάννης	1895
ΣΕΜΕΛΑΣ Μ., ἀνώτερος ὑπάλληλος ἐν τῷ Μενοπωλείῳ τῶν Καπνῶν	1891
ΣΙΔΕΡΙΔΗΣ Ξενοφῶν Α., ἔμπορος, ἐνταῦθα	1880
ΣΙΣΜΑΝΟΓΛΟΥΣ Ἀναστάσιος Ι., τραπεζίτης, ἐνταῦθα	1884
ΣΙΣΜΑΝΟΓΛΟΥΣ Κωνσταντῖνος Ι., τραπεζίτης, ἐνταῦθα	1895
ΣΙΩΤΗΣ Ἰωάννης, ἰατρός, ἐνταῦθα	1890
ΣΚΟΥΛΟΥΔΗΣ Στέφανος, τραπεζίτης, ἐν Ἀθήναις	1871
ΣΚΥΛΙΤΣΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΒΙΚ Παῦλος, τραπεζίτης, ἐνταῦθα	1875
ΣΟΥΒΑΤΖΟΓΛΟΥΣ Βασίλειος, ἔμπορος, ἐνταῦθα	1871
ΣΟΥΡΛΑΣ Ἀντώνιος, τραπεζίτης, ἐνταῦθα	1891
ΣΠΑΝΟΥΔΗΣ Κ., ἀρχιτέκτων, δημοσιεγράφος, ἐνταῦθα	1898
ΣΤΑΛΙΔΗΣ Ἀλέξανδρος	1896
ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ Στ., ἰατρός, ἐνταῦθα	1899
ΣΤΑΜΟΥΔΗΣ Ἀναστάσιος, ἔμπορος, ἐν Σηλυβρίᾳ	1879
ΣΤΑΥΡΙΔΗΣ Κωνσταντῖνος, διερμηνεὺς τοῦ Ἀγγλικοῦ Προξενείου, ἐνταῦθα	1885
ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ Παῦλος, ἰατρός, ἐνταῦθα	1896
ΣΤΡΟΓΓΥΛΟΣ Ν.	1896
ΣΥΓΓΡΟΣ Ἀνδρέας, τραπεζίτης, ἐν Ἀθήναις	1871
ΣΥΓΓΡΟΣ Κυριακός, χημικός, ἐνταῦθα	1896
ΣΦΕΤΣΟΣ Ἀριστείδης, πράκτωρ ἀτμοπλοικῶν ἐταιρειῶν, ἐνταῦθα	1887
ΣΦΗΡΑΣ Περικλῆς Κ., βιβλιοπώλης καὶ ἐκδότης, ἐνταῦθα	1893
SCHNEIDER Eduard, μηχανικός, ἐνταῦθα	1895

Τ

ΤΑΓΗΣ Φίλιππος, καθηγητὴς ἐν τῷ Ζαππείῳ καὶ τῷ Ζωγραφείῳ, ἐνταῦθα	1875
ΤΑΠΤΑΣ Ν., ἰατρός, ἐνταῦθα	1899
ΤΕΡΝΑΥ βέης, ἰδρυτὴς καὶ διοικητὴς τῆς ἐταιρείας τῶν ὑδάτων Δέρκων	1891
ΤΟΥΡΓΟΥΤΗΣ Ἀλέξανδρος, ἰατρός, ἐνταῦθα	1892

	<i>Έτος εκλογής</i>
ΤΡΑΝΤΑΣ 'Αλέξανδρος, ιατρός, ένταϋθα.	1896
ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ Νικόλαος, ιατρός, ένταϋθα	1896
ΤΡΩΪΑΝΟΣ Κωνσταντίνος, αρχιλογιστής έν τῷ Μονοπωλείῳ τῶν καπνῶν, ένταϋθα	1890
ΤΣΙΤΣΟΠΟΥΛΟΣ Κωνσταντίνος, κοσμηματοπώλης, ένταϋθα	1878
ΤΣΟΥΧΛΟΣ Κωνσταντίνος, ιατρός, ένταϋθα.	1898

Φ

ΦΑΚΑΡΟΣ Μ., διερμηνεύς του 'Ελληνικού Προξενείου, ένταϋθα.	1874
ΦΑΤΣΕΛΣ Κ., δικηγόρος, ένταϋθα	1899
ΦΕΡΜΑΝΟΓΛΟΥΣ Ν., ιατρός, ένταϋθα.	1897
ΦΙΛΙΚΟΣ 'Ιωάννης, δικηγόρος, ένταϋθα	1891
ΦΩΡΑΣ Θεόδωρος Χ., ιατρός, ένταϋθα	1898
ΦΥΤΙΔΗΣ Ζαχαρίας, δικηγόρος, ένταϋθα	1895
ΦΩΤΙΑΔΗΣ Ν. Δ., έμπορος, ένταϋθα	1876
ΦΩΤΙΑΔΗΣ Φώτιος, ιατρός, ένταϋθα.	1878

Χ

ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗΣ Γ., αρχιτέκτων, ένταϋθα	1898
ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ Χρ., ιδρυτής και γυμνασιάρχης του 'Ελληνογαλλ. Λυκείου, ένταϋθα	1872
ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ 'Ιωάννης Κ., τραπεζίτης, ένταϋθα.	1887
ΧΡΗΣΤΙΑΔΗΣ 'Αναστάσιος, ιατρός, ένταϋθα	1879
ΧΡΗΣΤΙΑΔΗΣ 'Αχιλλεύς, δικηγόρος, ένταϋθα	1888
ΧΡΗΣΤΙΑΔΗΣ 'Ιωάννης, υπάλληλος έν τῷ ὑποργείῳ τῆς Δικαιοσύνης, ένταϋθα. . .	1887
ΧΡΗΣΤΙΑΔΗΣ Χρῆστος, ιατρός, ένταϋθα.	1896
ΧΡΥΣΟΒΕΛΩΝΗΣ Λεωνίδας, έμπορος, έν Μαγκεστρίτῃ	1866
ΧΩΤΖΗΣ 'Ιωάννης, ένταϋθα.	1892

Ψ

ΨΑΛΙΔΑΣ Μιχαήλ, ιατρός, ένταϋθα	1890
ΨΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ Κωνσταντίνος, διευθυντής τῆς Πανελληνίου 'Εταιρείας, έν Πειραιεῖ	1875
ΨΩΜΙΑΔΗΣ Κωνσταντίνος, έμπορος, ένταϋθα	1881

ΕΠΙΤΙΜΑ ΜΕΛΗ

Ὁ κατάλογος οὗτος ἐκδίδεται ὡς εἶχε τῆ 31 Μαΐου 1899.

Α

	Ἔτος ἐκλογῆς
ΑΝΘΙΜΟΣ Ζ', πατριάρχης πρῶν Κωνσταντινουπόλεως.	1895
ΑΝΟΥΤΣΙΝ Δημ. Νικολάεβιτς, καθηγητῆς τῆς ἀνθρωπολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Μόσχας.	1884
ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ Γρηγόριος, πρῶν ἐν Οὐασιγκτῶνι πρεσβευτῆς τῆς Τουρκίας, ἐν Παρισίοις	1879
ASCOLI G., καθηγητῆς, ἐν Μεδιολάνῳ.	1886
AUVRAY Emmanuel, ἱερεὺς, μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν, γραμμάτων καὶ τεχνῶν, ἐν Rouen	1895

Β

ΒΑΛΕΤΤΑΣ Ἰωάννης, λόγιος, ἐν Λονδίῳ.	1874
BANCROFT Georges, πρῶν ἐν Βερολίῳ πρεσβευτῆς τῶν Ἡν. Πολ. τῆς Ἀμερικῆς	1872
BARTHOLDY E. Mendelsshon, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου Ἀϊδελβέργης	1868
BEAUSSIRE Emile, μέλος τοῦ Πανακκαδημίου τῆς Γαλλίας καὶ πρόεδρος τῆς ἐν Παρισίοις ἐταιρείας τῆς ἀνωτέρας παιδείσεως	1886
BENNDORF Otto, αὐλικὸς σύμβουλος, καθηγητῆς τῆς ἀρχαιολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Βιέννης.	1895
BENSCHOTEN van James Cooke, καθηγητῆς τοῦ ἐν Middletown Wesleyan πανεπιστημίου, ἐν Ἀμερικῇ.	1885
BEULÉ E., μέλος τοῦ Πανακκαδημίου τῆς Γαλλίας	1868
ΒΕΡΚΩΦ Ἀθ. Θεοδωρίδης, διευθυντῆς τῆς ἐν Πετρούπολει βιβλιοθήκης.	1884
ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ Δημήτριος, πρῶν καθηγητῆς τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου, ἐν Μυτιλήνῃ	1874
ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ Δ.	1863
ΒΕΡΝΑΡΔΟΣ Χ., ἰατρός, ἐν Σμύρνῃ.	1863
BERNHARD, πρίγκιψ, διάδοχος τοῦ Saksen Meiningen.	1888
ΒΗΣΑΝΗΣ Παναζῆς, ἐν Τάντα.	1881
BITTOWHS I., ἐν Ἀλεξανδρείᾳ	1880
BLANC baron, πρῶν ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῆς Ἰταλίας.	1890
BLASS Friedrich, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Kiel.	1885
BOKER, πρῶν ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς	1862
BÜCHELER Fr., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βόννης.	1885
ΒΟΥΛΠΙΩΤΗΣ Δ., πρῶν ὑπουργὸς τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαίδευσως ἐν Ἑλλάδι.	1884

BURNOUF Emile, πρῶην διευθυντὴς τῆς Ἀθήνησι Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς, ἐν Παρισίοις	1867
ΒΟΥΤΣΙΝΑΣ Ἀλέξανδρος, ἔμπορος, ἐν Ὀδησσῷ	1881
ΒΟΥΤΣΙΝΑΣ Ἰωάννης, ἔμπορος, ἐν Ὀδησσῷ	1881
BRAUN Otto, ἀρχισυντάκτης τῆς ἐν Μονάχῳ ἐφημερίδος Allgemeine Zeitung.	1886
BRÉAL Michel, μέλος τοῦ Πανακκαδημίου, ἐν Παρισίοις	1885
BRUNN H. von, καθηγητὴς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Μονάχου.	1885

Γ—C

CALICE (baron de), πρεσβευτὴς τῆς Αὐστρουγγαρίας, ἐνταῦθα.	1884
CAMPON, πρεσβευτὴς τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, ἐν Λονδίῳ.	1892
ΓΕΩΡΓΕΒΙΤΣ Βλαδάν, πρῶθυπουργὸς ἐν Σερβίᾳ	1894
CHRIST W., καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου	1879
CONZE Alex., καθηγητὴς, γενικὸς διευθυντὴς τοῦ ἐν Βερολίῳ Αὐτοκρ. Μουσείου.	1885
COX S. S., πρῶην ἐνταῦθα πρεσβευτὴς τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς.	1885
CURTIUS Ἐρνέστος, καθηγητὴς, ἐν Βερολίῳ.	1871
CROISSET Alfred, μέλος τοῦ Πανακκαδημίου, ἐν Παρισίοις	1885
CROISSET Maurice, καθηγητὴς, ἐν Μονπελλιέ.	1885

Δ—D

ΔΗΛΙΓΙΑΝΝΗΣ Θεόδωρος Π., πρῶην πρῶθυπουργὸς ἐν Ἑλλάδι	1878
DILTHEY C., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Γοτίγγης	1885
DITTENBERGER V., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Χάλλης	1885
DUCHESNE Abbé.	1889
DUHN von Fr., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἀιδελβέργης.	1885
DUMAST Baron de, ἐν Nancy.	1870

E

ECKSTEIN, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Λειψίας.	1878
EIMER Th., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης.	1885
ELLIOT Charles, πρῶτανις τοῦ πανεπιστημίου τῆς Κανταβριγίας.	1885
ELLIOT Sir G. Henry, πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας, ἐν Βιέννῃ	1872
ENGEL, γραμματεὺς τοῦ πρωσικοῦ Κοινοβουλίου, ἐν Βερολίῳ.	1886
ΕΡΒΙΤΣΕΑΝΟΣ Κωνσταντῖνος, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βουκουρεστίου.	1885
ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΗΣ Π., ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων ἐν Ἑλλάδι.	1879

Z—G

GEMMA Adolfo, διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ Rivista	1880
GEVAERT F. A., διευθυντὴς τοῦ Βασιλικοῦ Ὁδείου, ἐν Βρυξέλλαις.	1881

	<i>Έτος έκδοσης</i>
ZEPHENTHE Χριστοφόρος, τραπεζίτης, ἐν Βουκουρεστίῳ	1888
GIDEL Ch., διευθυντὴς τοῦ Λυκείου τοῦ Μεγάλου Λουδοβίκου, ἐν Παρισίοις . . .	1885
GILDERSLEEVE Basil, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου John Hopkins Βαλτιμόρης	1885
GIRARD Jules, μέλος τοῦ Πανακκαδημίου, ἐν Παρισίοις	1885
GÖTZ G., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου Ἰένης	1885
GREGORY Gaspar René, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου John Hopkins τῆς Βαλτιμόρης	1885
GRIGORIEF B. B., doyen de la Faculté des langues orientales et profes- seur de l'Histoire de l'Orient à l'Université de St-Petersbourg	1876
GROSVENOR Edwin, καθηγητὴς ἐν Amberst Ἀμερικῆς.	1885
GUILLAUME, μέλος τοῦ Πανακκαδημίου, ἐν Παρισίοις	1886
GUTSCHMIDT D. H. von, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης	1885

H

HAEGHEN Ph. van der	1865
HARKAVY Albert, μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῆς Πετροπόλεως	1884
HARRIS Rendel, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βαλτιμόρης	1885
HASDEU P. B., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βουκουρεστίου	1885
HATZFELDT V., κόμης, πρῶην ἐν Παρισίοις πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας.	1880
HELZENDORF, καθηγητὴς τοῦ Δικαίου, ἐν Βερολίῳ	1872
HENZEN W., γραμματεὺς τοῦ ἐν Ῥώμῃ γερμανικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου. .	1872
HENSE Otto, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Φραιβούργης.	1885
HERTZ M., καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Breslau	1885
HERZOG E., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης	1885
HEUZEY Léon, μέλος τοῦ Πανακκαδημίου, ἐν Παρισίοις	1874
HEYDEMANN H., καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Halle-Wittenberg.	1885
HILLER E., καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Halle - Wittenberg.	1885
HILPRECHT Hermann, καθηγητὴς τοῦ ἐν Φιλαδελφείᾳ πανεπιστημίου	1898
HOUSSAYE Henry, μέλος τοῦ Πανακκαδημίου, ἐν Παρισίοις.	1879
HULTSCH Friedrich, διευθυντὴς τοῦ ἐν Δρέσδῃ γυμνασίου.	1886

I

IGNATIEFF, στρατηγός, πρῶην ἐνταῦθα πρεσβευτὴς τῆς Ῥωσσίας, ἐν Πετροπόλει. .	1865
ΙΩΑΚΕΙΜ Γ', πατριάρχης πρῶην Κωνσταντινουπόλεως, ἐν Ἀγίῳ Ὄρει.	1878
ΙΩΑΝΝΕΣΚΟΣ Νικόλαος, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Ἰασίου	1885

J

JACQUEMYS G. Rolin, πρῶην ὑπουργός τῶν ἐξωτερικῶν τοῦ Βελγίου	1881
JANET Paul, μέλος τοῦ Πανακκαδημίου, ἐν Παρισίοις	1885
JEBB, καθηγητὴς ἐν Γλασκῶβῃ	1878

Κ

	<i>Έτος έκδοσης</i>
ΚΑΛΛΙΓΑΣ Π., διοικητής τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, ἐν Ἀθήναις.	1871
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ πασσαῦς Ἀλέξανδρος, ἀρχιμεταφραστὴς τῆς Α. Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου	1881
KARAJEAN, γερουσιαστὴς, ἐν Βιέννῃ	1872
KEIL H., καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Halle-Wittenberg	1885
KECULÉ von Stratonitz, καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Βόννης	1885
KEUDELL von, πρῶν ἐν Ῥώμῃ πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας	1871
ΚΙΑΜΗΑ πασσαῦς, πρῶν γενικὸς διοικητὴς Σμύρνης.	1884
KISSLING A., καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Greifswald	1885
KIRCHHOV A., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου.	1872
KIRPITSCHNIKOFF A., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ὀδησοῦ	1885
ΚΟΓΑΛΙΤΣΕΑΝΟΣ Μιχαήλ, πρῶν ὑπουργός, ἐν Βουκουρεστίῳ	1885
KÖHLER V., πρῶν διευθυντὴς τῆς ἐν Ἀθήναις Γερμανικῆς Ἀρχαιολογ. Σχολῆς.	1885
KONTAKOΦ Νικόδημος, καθηγ. τῶν Ὁρ. Τεχνῶν ἐν τῷ τῆς Ὀδησοῦ πανεπιστημίῳ	1884
KONTOΣ Κ. Σ., καθηγητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, ἐν Ἀθήναις.	1874
KOTSPUBINSKY A., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ὀδησοῦ.	1885
KUGLER B., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης	1885
KUNTZ Jacob, ἀιδεσιμώτατος	1900
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ε', Οἰκουμενικὸς πατριάρχης ἐν Κωνσταντινουπόλει	1897
ΚΩΣΤΗΣ Κ. Ν., καθηγητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, ἐν Ἀθήναις.	1882

Λ — L

ΛΑΜΠΡΟΥ Παῦλος, νομισματολόγος, ἐν Ἀθήναις.	1871
LANGE L., καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Λειψίας	1885
LATYSCHEW Βασίλειος, ὑποδιευθυντὴς τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, ἐν Πετροπόλει	1885
LÉNÉQUE Charles, μέλος τοῦ Πανακκαδημίου, ἐν Παρισίοις.	1886
LIARD, διευθυντὴς τῆς ἀνωτέρας παιδείσεως, ἐν Γαλλίᾳ.	1886
ΛΙΒΑΔΑΣ Θεαγένης, διευθυντὴς τῆς ἐλληνικῆς Σχολῆς, ἐν Βιέννῃ	1874
LIEBECK H., καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Kiessen.	1885
LIEBMANN O., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἰένης.	1885
LIGHFOOT Right Rev. J. B., Bishof of Durhan Prof. C. T. Newton, C. B. E. A. Freeman George A. Macmillan.	1885
LIPSIUS J. A., καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Λειψίας	1885
LISTER Joseph, καθηγητὴς τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς, ἐν Λονδίῳ	1881
LÖWENFELD Th., ὑφηγητὴς τῆς νομικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου.	1886
LUCHS A., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἐρλάγγης	1885
LUDOLF (comte), πρῶν ἐνταῦθα πρεσβευτὴς τῆς Αὐστρουγγαρίας.	1872
LÜBBERT E., καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Βόννης.	1885

Μ

	<i>*Ετος ἐπιλογῆς</i>
MACMILLAN G., ἐπίτιμος γραμματεὺς τοῦ ἐν Λονδίνῳ Συλλόγου τῶν ἑλλ. σπουδῶν	1884
MAURENBRECHER W., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Λειψίας.	1885
ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ πασσαῦς Σπυρίδων, ἀρχίατρος τῶν Ἀνακτόρων καὶ ἰδιαίτερος ἰατρός τῆς Α. Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου, ἐνταῦθα	1861
ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ Γεώργιος Α., ἐν Παρισίοις.	1874
ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ Ν. Α., πρεσβευτῆς τῆς Ἑλλάδος, ἐνταῦθα.	1864
MEYER Gustav, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Graz	1885
MEZIÈRES A., μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις	1885
ΜΗΝΙΑΘΗ Μαργαρίτα Ἀλβάνα	1885
MICHAELIS A., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Στρασβούργου.	1885
MONTEBELLO (de), πρῶν ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας.	1885
MORRIS Joy, πρῶν ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῶν Ἠνωμ. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς.	1886
ΜΟΥΝΙΦ πασσαῦς, πρῶν ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, ἐνταῦθα.	1865
MÜLLER Iwan, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου	1885
MÜLLER Max, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ὁξφόρδης.	1893
MÜLLER J., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Κοπεγχάγης	1885

Ν

NABER, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Leyden	1885
NAVILLE Adrien A., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Γενεύης	1885
NAUCK A., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Πητροπόλεως	1887
NELIDOW A. (de), πρεσβευτῆς τῆς Ῥωσσίας, ἐν Ῥώμῃ.	1883
ΝΕΟΦΥΤΟΣ Η', πατριάρχης πρῶν Κωνσταντινουπόλεως, ἐν Ἀντιγόνῃ.	1891
NEUMANN K. J., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Στρασβούργου.	1885
ΝΙΚΟΛΗΜΟΣ, πρῶν πατριάρχης Ἱεροσολύμων, ἐν Χάλκῃ	1897
ΝΟΒΑΚΟΒΙΤΣ Στογιάν, πρεσβευτῆς τῆς Σερβίας, ἐνταῦθα.	1882
NORTH Edward, καθηγητῆς τοῦ ἐν Νέα Ἰόρκῃ Hamilton College.	1885

Ο

ΟΥΣΠΕΝΣΚΗΣ Θεόδωρος, διευθυντῆς τοῦ ἐνταῦθα Ῥωσικοῦ Ἰνστιτούτου.	1886
--	------

Υ

USENER H., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βόννης	1885
USSING, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Κοπεγχάγης.	1885

Π—Ρ

ΠΑΝΤΑΖΙΑΔΗΣ Ἰωάννης, καθηγητῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, ἐν Ἀθήναις.	1874
ΠΑΓΛΟΥ Ἀλέξιος, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Μόσχας.	1886

	<i>Ἔτος ἐκλογῆς</i>
PERROT Georges, μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις.	1874
PIERRON Alexis.	1873
PIERSON A., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἀμστερδάμης	1885
PITRA J., καρδινάλιος, διευθυντῆς τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Βατικανοῦ	1885
POMJALOWSKY, μέλος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, ἐν Πετροπόλει.	1885
PORTER Noah, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Νέας Ὑόρκης.	1885
ΠΟΤΚΙΑΚΗΣ, πρίγκιψ, Παῦλος Ἀρστένεβιτς.	1884
POWELL J. M., διευθυντῆς τοῦ ἐθνολογικοῦ γραφείου τῆς ἐν Οὐάσιγκτωνι Σμιθσ- νείου Ἀκαδημείας	1885
PRANDL K. von, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου.	1886
PRINZ A. von, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου.	1886

P—R

RADOVITZ (de) C., πρεσβευτῆς τῆς Γερμανίας, ἐν Μαδρίτη	1883
RASCON (comte de), πρῶην ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῆς Ἰσπανίας.	1881
RENÉ Briant, βιβλιοφύλαξ τῆς ἐν Παρισίοις Ἰατρικῆς Ἀκαδημείας.	1876
RIBBECK O., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Λειψίας.	1885
RIBOT, καθηγητῆς τῆς φιλοσοφίας ἐν Σορβώννῃ	1886
RIGOT Ch., συγγραφεὺς διδασκτικῶν καὶ φιλολογικῶν βιβλίων, ἐν Παρισίοις.	1886
RIVIER Alphonse, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῶν Βρυξελλῶν	1881
ΡΙΤΣΧΕΛΙΟΣ Φρειδερίκος, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Λειψίας.	1872
ROBERT C., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Χάλλης	1885
ROHDE E., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Αἰδελβέργης.	1885
ROSSBACH A., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βρατισλαβίας.	1885
ROSSIGNOL J. P., μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις.	1864
RUELLE Ch.-Emile, ἑφορος τῆς Βιβλιοθήκης τῆς ἀγίας Γενεβιέβης, ἐν Παρισίοις.	1885
RÜHL Fr., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Καϊνιγσβέργης	1888
RÜMELIN G. von, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης	1886

Σ—S

ΣΑΒΒΑΣ, ἀρχιεπίσκοπος Τβέερ.	1888
ΣΑΪΤ πασσᾶς, πρῶην μέγας βεζίρης, ἐνταῦθα	1872
ΣΑΪΤ πασσᾶς, πρῶην ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν, ἐνταῦθα.	1887
SANLEY (de), μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις.	1871
SARUM John, ἐπίσκοπος Σαλισβουρίας	1899
ΣΒΕΝΙΓΟΔΟΡΕΚΗΣ Ἀλέξανδρος, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Χαρκόβου.	1896
SCHANZ M., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βυρτσβούργης.	1885
SCHMIDT Bernhard, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Φρειβούργου	1870
SCHMIDT Johann, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου.	1885
SCHMIDT Maurice	1871
SCHÖLL F., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Αἰδελβέργης	1885

	<i>Ἔτος ἐκλογῆς</i>
SCHÖLL R., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου.	1886
SCHWABE VON L., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης.	1885
SIEVERS E., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Λειψίας.	1886
SIGWART VON Ch., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης.	1885
STAMFORD, γερουσιαστῆς ἐν Οὐάσιγκτῶνι	1885
STARK B.	1874
STEINTHAL H.	1864
ΣΤΟΥΡΤΖΑΣ, πρίγκιψ Δημήτριος, πρωθυπουργὸς τῆς Ῥουμανίας	1885
STRAUSS Oscar, πρῶν ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῶν Ἰν. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς.	1888
STUDEMUND V., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Στρασβούργου	1885
SUSEMIHL Fr., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Greifswald	1885
ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ, πάπας καὶ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας.	1895

T

THORNTON Edward, πρῶν ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῆς Ἀγγλίας	1885
THUMB Albert, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Φρειβούργου	1897
THUROT Charles, μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις	1873
TOCILESCU Gr., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βουκουρεστίου	1885
TREITSCHKE von Heinrich, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου.	1885
TROITZKY Jean, καθηγητῆς ἐν τῇ Θεολογικῇ Ἀκαδημίᾳ τῆς Πητροπόλεως.	1885
TYLER William, καθηγητῆς τοῦ ἐν Οὐάσιγκτῶνι πανεπιστημίου τοῦ Κολόμβου.	1885

V—W

VACHEROT, μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἠθικοπολιτικῶν ἐπιστημῶν, ἐν Παρισίοις.	1885
VAHLEN J., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου	1885
VIRCHOW Rudolf, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου.	1881
VOGÜÉ Eugène, μέλος τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας.	1889
VOGÜÉ comte Melchior de, πρῶν ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῆς Γαλλίας	1873
WACHSMUTH C., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Λειψίας	1885
WAGNER W., καθηγητῆς τοῦ ἐν Ἀμβούργῳ Ἰωαννείου Γυμνασίου.	1874
WECKLEIN N., γυμνασιάρχης, ἐν Μονάχῳ.	1885
WEIL Henri, μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις.	1867
WELLING James, καθηγητῆς τοῦ ἐν Οὐάσιγκτῶνι πανεπιστημίου τοῦ Κολόμβου.	1885
WERTHERN (baron von), πρῶν ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῆς Γερμανίας.	1875
WITTE (baron de), μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις	1876
WOLLGREFF, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Leyden	1885

Φ—F

FABRI, ἐν Βρέμῃ τῆς Γερμανίας.	1878
FEAN Walker, πρῶν ἐν Ἀθήναις πρεσβευτῆς τῶν Ἰν. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς	1885

Ἔτος ἐκλογῆς

FERNALD Orlando M., καθηγητῆς ἐν τῷ κολλεγίῳ William ἐν Williamstown τῆς Ἀμερικῆς.	1885
ΦΙΛΙΠΠΩΦ Τέρτιος, στρατηγός, γενικὸς ἐλεγκτῆς τῶν οἰκονομικῶν τοῦ ῥωσικοῦ κράτους, ἐν Πετροπόλει.	1875
ΦΙΛΟΘΕΟΣ Βρυένιος, μητροπολίτης Νικομηδείας.	1884
FISCHER K., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Αἰδελβέργης.	1885
FÖRSTER Richard, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βρατισλαύας.	1885
FOUCART P., μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις.	1885
FOUILLET Alfred, maitre de conférences ἐν τῷ διδασκαλείῳ τῶν ἠθικοπολι- τικῶν ἐπιστημῶν, ἐν Παρισίοις.	1886
FOURNIER Ch., πρῶην ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῆς Γαλλίας.	1878
FOURNIER Ed., διευθυντῆς τῶν φιλολογικῶν σπουδῶν τῆς Σορβώννης, ἐν Παρισίοις	1886
ΦΡΑΓΚΟΥΔΗΣ Ἐπαμεινώνδας, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Ἰατίου.	1885

X

ΧΑΜΔΗ βέης, διευθυντῆς τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Μουσείου, ἐνταῦθα	1884
ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ Γεώργιος Ν., καθηγητῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, ἐν Ἀθήναις.	1894

Ψ

ΨΥΧΑΡΗΣ Ἰωάννης, καθηγητῆς ἐν τῇ Σχολῇ τῶν ἀνωτέρων σπουδῶν, ἐν Παρισίοις	1885
---	------

Z

ZAMBALDI F., καθηγητῆς, ἐν Βενετίᾳ	1872
ZELLER Ed., πρῶην καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου, ἐν Στουτγάρδῃ	1885
ZICHY (comte), πρῶην ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῆς Αὐστροουγγαρίας	1874

ΑΝΤΕΠΙΣΤΕΛΛΟΝΤΑ ΜΕΛΗ

Α

	Έτος Εισαγωγής
ΑΓΓΕΛΙΔΗΣ Τηλέμαχος, κτηματίας, ἐν Κέφ	1863
ΑΙΑΜΑΝΤΙΔΗΣ Παναγιώτης, τέως σχολάρχης, ἐν Ξάνθη.	1886
ΑΝΘΙΜΟΣ Ἀλεξούδης, μητροπολίτης Ἀμυσίας	1868
ΑΝΝΙΝΟΣ Χαραλάμπης, δημοσιογράφος, ἐν Ἀθήναις	1892
ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ Δημήτριος, ἐν Παρισίοις	1875
ARNDT Paul, λόγιος, ἐν Μονάχῳ	1889

Β

ΒΕΡΓΩΤΗΣ Παναγιώτης, λόγιος, ἐν Κεφαλληνίᾳ.	1878
BERTHRAND, γενικός γραμματεὺς τῆς ἐν Ἀλγερίᾳ Κλιματολογικῆς Ἐταιρείας . .	1870
ΒΛΑΜΗΣ Γεώργιος.	1899
ΒΛΑΣΤΟΣ Στέφανος, ἔμπορος, ἐν Μασσαλίᾳ	1887
ΒΛΑΧΟΣ Ἄγγελος, πρῶν ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, ἐν Ἀθήναις	1875
BOLTZ August, καθηγητὴς τοῦ Γυμνασίου τῆς Δαρμστάτης	1888
ΒΟΡΕΑΔΗΣ Ἀντώνιος, καθηγητὴς, ἐν Σμύρνῃ.	1885
BÜCHNER Dr	1896

Γ—C

CAILLEMER Exupère, καθηγητὴς τῆς ἐν Λουγδούνῳ Νομικῆς Σχολῆς.	1870
CORDAIRO Ταξίαρχος Luciano	1897
COUSSEMAKER Arthur, νομικός, ἐν Αἴῃ.	1870
ΓΕΡΜΑΝΟΣ Γρηγοῶς, ἀρχιμ., πρῶν διευθυντὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς	1863
ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ Βασίλειος, ἰατρός, ἐν Δράμῃ	1885
ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Καλλιᾶδης, μητροπολίτης Ἰωαννίνων	1886
CULLEN Dr, ἰατρός	1880

Δ—D

ΔΑΜΩΝ Δ., ἰατρός.	1872
DEREBINSKY Ἀλέξιος Νικολάγεβιτς, καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ὀδησοῦ	1894
ΔΕΦΝΕΡ Μιχαήλ, βιβλιοφύλαξ ἐν τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ τῶν Ἀθηνῶν.	1875
ΔΗΜΙΤΣΑΣ Κ., ἰατρός, ἐν Ἀδριανουπόλει	1871

	<i>*Ετος έκλογής</i>
ΔΙΑΜΑΝΤΑΡΑΣ Ἀχιλλεύς, ἐν Καστελλορρίζῳ	1893
DIHIGO Jean, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἀβάνης (Κούβας)	1894
DOZON Auguste, πρόξενος τῆς Γαλλίας, ἐν Θεσσαλονίκῃ.	1872
ΔΟΥΚΑΣ Ἐμμανουήλ, καθηγητῆς, ἐν Σμύρῃ.	1885

E

EGGER Victor, καθηγητῆς τῆς ἐν Nancy Σχολῆς τῶν γραμμάτων.	1885
ERÖDI Béla Dr, διευθυντῆς τοῦ Βασιλικοῦ Γυμνασίου τῆς Φιούμης.	1884

Z—G

GÉRARD chevalier de Chiari, γενικὸς πρόξενος τῆς Αὐστροουγγαρίας	1872
GERHARDT W., ἀρχαιολόγος, ἐν Γοτίγγῃ.	1873
GIDEL Ch. A., λόγιος ἐν Παρισίοις, ancien proviseur du Lycée Condorcet	1868
GOOLD E., πρῶην διευθυντῆς τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Μουσείου.	1871
GROUTAR J. L. de, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Louvain (Βελγίου) . .	1896
ΖΩΗΣ Λεωνίδας X., ἐκδότης τῶν «Μουσῶν», ἐν Ζακύνθῳ	1896
ΖΩΜΑΡΙΑΔΗΣ Εὐγένιος, λόγιος, ἐν Λειψία.	1887

F

FLACH Johann, ἀρχισυντάκτης τῆς παγκοσμίου Γερμανικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας, ἐν Rudolfstadt.	1885
FRESHFIELD Edwin, ἐν Λονδίῳ.	1877

H

HARTTUNG (von Pflungk), καθηγητῆς, ἐν Τυβίγγῃ.	1886
HEIDENSTAMM (Oscar de), λόγιος, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.	1873
ΗΛΙΑΔΗΣ Α. Α., ἐν Παρισίοις	1873
HUGHES, πρῶην γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα Ἀγγλικῆς Πρεσβείας.	1874

Θ

ΘΕΟΔΩΡΙΑΔΗΣ Κ., ἔμπορος, ἐν Ῥαιδεστῷ	1870
--	------

I

ΙΑΚΩΒΟΣ Διονυσιάτης, ἀρχιμανδρίτης, ἐν Ἀγίῳ Ὄρει.	1896
ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ Μυριανθεύς, ἀρχιμανδρίτης, ἐν Γενεύῃ.	1872
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Ἐμμανουήλ, λόγιος, ἐν Ἀμοργῷ	1861
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Σάββας, διδάσκαλος, ἐν Τραπεζοῦντι	1870
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Σεραπίων, διδάσκαλος, ἐν Καισαρείᾳ.	1863

Κ

	<i>Ἔτος ἐπιλογῆς</i>
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Στέφ. Κ., γραμματεὺς τῆς Ὁθ. Πρεσβείας, ἐν Πετροπόλει . . .	1863
ΚΟΣΜΙΑΔΗΣ Κυριακός, ἔμπορος, ἐν Πτολεμαίδι	1873
KUMBERBATCH Ηenri, πρόξενος τῆς Ἀγγλίας, ἐν Ἀγκύρᾳ	1893
ΚΡΑΣΝΟΣΒΑΤΣΕΓΕΦ, καθηγητὴς ἐν τῷ ἐν Ὁδησσῷ πανεπιστημίῳ	1891
KRAFT Emil, καθηγητὴς, ἐν Τυβίγγῃ	1886
ΚΡΗΤΙΚΙΑΔΗΣ Ἐμμανουήλ	1870
KRUMBACHER Κ., καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου.	1885
ΚΥΡΙΑΚΙΑΔΗΣ Ἐπαμεινώνδας Θ., λόγιος, ἐν Μονάχῳ	1898
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΑΔΗΣ Μακεδών Γ., πρῶην ἔφορος τῆς ἐν Ἀθήναις Ἐθνικ. Βιβλιοθήκης	1876
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΑΔΗΣ Μιχαήλ, λόγιος, ἐν Ἀθήναις	1885

Λ—Λ

ΛΑΖΑΡΑΣ Παναγιώτης, ἰατρός, ἐν Κερκύρᾳ.	1871
ΛΑΜΠΑΚΗΣ Γεώργιος, διευθυντὴς τοῦ Χριστιανικοῦ Ἀρχαιολ. Μουσείου, ἐν Ἀθήναις	1874
ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ Ἰωάννης, ἰατρός, ἐν Ἰωαννίνοις	1874
ΛΑΜΠΡΟΣ Μ. Π., γενικὸς γραμματεὺς τοῦ ἐν Ἀθήναις Συλλόγου «Παρνασσοῦ» .	1871
ΛΑΜΠΟΥΣΙΑΔΗΣ Γεώργιος, διδάσκαλος, ἐν Ἀδριανουπόλει	1891
ΛΕΒΕΤΙΕΦ Ἀμφιανός, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Χαρκόβου.	1891
ΛΕΒΙΔΗΣ Νικόλαος Δ., ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν τῆς Ἑλλάδος, ἐν Ἀθήναις. . .	1872
LEGRAND Emile, καθηγητὴς ἐν τῇ Σχολῇ τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν, ἐν Παρισίοις	1878
LEONARDI Giovanni, φαρμακοποιός, ἐν Ἀγκύρᾳ	1871
LERCH P. J., γραμματεὺς τῆς ἐν Πετροπόλει Αὐτ. Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας. .	1876
LEUPOL, ἐν Nancy.	1871
LLUCH Antonio Rubio γ, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βαρκελώνης. . .	1882
ΛΟΥΠΕΡΣΟΒΣΚΗΣ Πέτρος Ἰβάνοβιτς, καθηγητὴς ἐν τῇ ἱστοριοφιλολογικῇ Σχολῇ τοῦ Niezin	1884
ΛΥΚΟΥΔΗΣ Ἐμμανουήλ, δικηγόρος, ἐν Ἀθήναις.	1874

Μ

ΜΑΝΑΡΗΣ Σπ., καθηγητὴς ἐν τῇ Ζωσιμαίᾳ Σχολῇ τῶν Ἰωαννίνων	1863
ΜΑΤΣΑΝΟΣ Γ.	1872
MELBER, καθηγητὴς γυμνασίου, ἐν Μονάχῳ	1885
ΜΗΛΙΑΡΑΚΗΣ Ἀντώνιος, συγγραφεὺς γεωγραφικῶν πονημάτων.	1897
MILITCHEVITCH Μιχαήλ, διευθυντὴς τοῦ πολιτικοῦ Γραφείου τῆς Α. Μ. τοῦ βα- λέως τῆς Σερβίας, ἐν Βελιγραδίῳ.	1894
MONTANI Pierre, ὑποδιευθυντὴς τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Ἀστεροσκοπείου.	1866
MOUIS, ἀρχιτέκτων τοῦ γαλλικοῦ ὑπουργείου τῶν δημοσίων ἔργων, ἐν Παρισίοις. .	1887
MÜHLMANN F., πρῶην διευθυντὴς τῆς ἐνταῦθα Γερμανοελβετικῆς Σχολῆς. . . .	1889

N

	<i>Έτος έκδοσης</i>
ΝΕΟΦΥΤΟΣ Ἀριστοτέλης, λόγιος, ἐν Κερασσοῦντι	1889
ΝΕΡΟΥΤΣΟΣ Τάσος, λόγιος, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ	1876

O

ΟΒΕΡΗΥΜΜΕR Eugène, καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου	1898
ΟGLTICH, μηχανικὸς τῶν ὀθωμανικῶν Σιδηροδρόμων	1873
ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Παναγιώτης, διευθυντὴς ἰδιωτικοῦ Λυκείου, ἐν Κερκύρᾳ	1868
ORS Joaquin Rubio y, πρόεδρος τῆς Βασιλικῆς Ἀκαδημίας τῶν γραμμάτων ἐν Βαρκελώνῃ	1882
ΟΡΦΑΝΙΔΗΣ Θεμιστοκλῆς, ἑλληνοδιδάσκαλος, ἐν Λαοδικείᾳ τῆς Συρίας	1872

Π—Ρ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΗΣ Δ. Α., ἱατρός ἐν Παραμυθίᾳ τῆς Ἠπείρου	1895
ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ Γ., διδάσκαλος, ἐν Ἄρτῃ	1872
ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ Πέτρος, πρῶην ἐν Μιτυλήνῃ γυμνασιάρχης	1885
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Μ., ἱατρός, ἐν Θεσσαλονίκῃ	1863
ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥΣ Κλεάνθης, ἐν Βραίλᾳ	1871
ΠΑΡΑΝΙΚΑΣ Ματθαῖος, διευθυντὴς τοῦ ἐν Τραπεζοῦντι Φροντιστηρίου	1863
PARISOT	1899
ΠΑΥΛΙΔΗΣ Ἰωακείμ, καθηγητὴς, ἐν Ἀθήναις	1892
ΠΕΡΒΑΝΟΓΛΟΣ Ἰωάννης, πρῶην ὑφηγητὴς τοῦ Ἐθνικ. Πανεπιστημίου, ἐν Ἀθήναις	1885
ΠΕΤΡΙΔΗΣ Ἀθανάσιος, σχολάρχης, ἐν Πειραιεῖ	1864
ΠΕΡΙΔΗΣ Δ., λόγιος, ἐν Κύπρῳ	1871
ΠΙΝΙΑΤΩΡΟΣ Γεράσιμος, ἐν Κεφαλληνίᾳ	1878
POESTION Carl. J., συγγραφεὺς διαφόρων βιβλίων ἑλληνικῆς ὑποθέσεως, ἐν Βιέννῃ	1885
ΠΟΛΙΤΗΣ Ν. Γ., καθηγητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, ἐν Ἀθήναις	1872
ΠΟΥΡΣΕΡ Ἐδουάρδος, διευθυντὴς τοῦ Σιδηροδρόμου Σμύρνης	1877
ΠΡΑΤΟΣ Στανίσλαος	1897
ΠΥΡΡΑΣ Ι. Π., ἱατρός, ἐν Ἀθήναις	1884
ΠΩΠ Κ., πρόξενος τῆς Ἑλλάδος, ἐν Σάμῳ	1863

P—R

ΡΑΔΟΣ Στέφανος	1863
ΡΑΛΛΗΣ Ν., ἱατρός, ἐν Περγάμῳ	1872
ΡΑΜΜΟΣ Ι., σχολάρχης, ἐν Ἄρτῃ	1364
ΡΑΦΑΝΑ Ἐλευθέριος	1872

	Ἔτος ἐκλογῆς
REINACH Salomon, ἑρμηνεύτης τοῦ Μουσείου τοῦ Ἁγίου Γερμανοῦ, ἐν Παρισίοις.	1887
ROSEN V. B. baron, καθηγητὴς τῆς ἀρχαῖκῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Πετρούπολεως	1876
ROSSI Scotti, comte G. B., ἐπίτιμος πρόεδρος τοῦ ἐν Τολώσῃ Ἀρχ. Μουσείου	1882
ΡΟΥΚΗΣ Ἀριστείδης Ν., διευθυντὴς τῶν ταχυδρομείων καὶ τηλεγράφων, ἐν Ἀθήναις	1885

Σ—S

ΣΑΘΑΣ Κωνσταντῖνος, λόγιος, ἐν Παρισίοις.	1868
ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΣ Ἀναστάσιος	1863
ΣΑΡΡΟΣ Στέφανος, ἰατρός, ἐν Βρυκουρεστίῳ	1874
ΣΕΜΠΕΡΟΣ Carl, καθηγητὴς, ἐν Βυρτσβούργῳ	1871
ΣΙΔΕΡΙΔΗΣ Ν., μηχανικός, ἐν Ναυπλίῳ.	1884
ΣΜΥΡΝΩΦ Βασίλειος Δημητρίεβιτς, καθηγητὴς τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν, ἐν Ῥωσσίᾳ	1884
ΣΟΦΟΚΛΗΣ Γαβριήλ, λόγιος, ἐν Ἀθήναις.	1861
ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ Ἐπαμεινώνδας, πρῶτον διευθυντὴς τοῦ ἐν Σάμῳ Ἡγεμονικοῦ Γραφείου	1867
ΣΤΕΡΓΙΟΓΛΙΔΗΣ Ἀριστομένης, γυμνασιάρχης, ἐν Σάμῳ	1885
STICKEL Γουστάβος, καθηγητὴς τῆς Θεολογίας καὶ τῶν ἀνατολ. γλωσσῶν, ἐν Ἰένῃ	1872
STRZYGOWSKY J., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Graz	1890
ΣΥΝΟΔΙΝΟΣ Π., λόγιος, ἐν Ἀθήναις	1892
ΣΧΟΡΤΣΑΝΙΤΗΣ Δ., πρῶτον σχολάρχης, ἐν Ἄρτῃ	1871

T

ΤΑΡΑΣΙΟΣ, ἐπίσκοπος Ἡλιουπόλεως καὶ Θυατειρῶν.	1872
TOURGAT de	1896
ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ Κ., καθηγητὴς τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων, ἐν Βενετίᾳ	1872
ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ Τιμολέων.	1899
ΤΣΟΛΑΚΗΣ Δημήτριος, κτηματίας ἐν Μπέλταις τῆς Βασσαραβίας	1872

V—W

VEIDNER André, καθηγητὴς, ἐν Magdebourg.	1872
WIEGAND Théodore	1898

Φ

ΦΕΡΕΚΥΔΗΣ Ἀθανάσιος.	1863
ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ Χ. Ν.	1864
ΦΟΥΡΤΟΥΝΙΑΔΗΣ Β.	1864
ΦΩΤΙΟΣ Μ., ἐν Μυτιλήνῃ	1885

X

	<i>Έτος έκδοσης</i>
ΧΑΒΙΑΡΑΣ Δ., λόγιος, ἐν Σύμη.	1884
ΧΑΡΙΤΩΝ Κουτλουμουσιανός, μοναχός, ἐν Ἀγίῳ Ὄρει.	1896
ΧΑΡΙΤΩΝΟΣ Νικόλαος, ἔμπορος, ἐν Δράμῃ.	1885
ΧΡΟΝΙΑΔΗΣ Κ., λόγιος, ἐν Ἀδριανουπόλει	1863
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ Λαυριώτης, προηγούμενος, ἐν Ἀγίῳ Ὄρει.	1896

Υ

ΥΩΑΝΩΒΙΤΣΧ Γεώργιος, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου, ἰδιαιτέρως ἰατρός τῆς Α. Μ. τοῦ βασιλέως τῆς Σερβίας, ἐν Βελιγραδίῳ.	1894
---	------

ΜΕΓΑΛΟΙ ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ

† ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ

ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ

† ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΖΑΡΙΦΗΣ

† ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΝΕΪΡΟΠΟΝΤΗΣ

† ΕΥΑΝΘΙΑ ΘΕΟΦΙΛΙΔΟΥ

ΜΕΓΑΛΟΙ ΔΩΡΗΤΑΙ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ

ΤΟ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ

† ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΟΡΩΝΙΟΣ

† ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΡΑΛΛΗΣ

† ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΒΛΑΣΤΟΣ

† ΠΑΝΤΙΑΣ ΣΕΚΙΑΡΗΣ

ΘΕΩΔΩΡΟΣ Α. ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ

ΔΩΡΗΤΑΙ

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΗ ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

† ΓΕΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΟΥ ΟΘΩΜ. ΚΡΑΤΟΥΣ

ΤΟ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΗΣ

ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Ο ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ ΤΩΝ ΕΛ-

ΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

† ΖΑΝΝΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΒΙΚ ΣΚΥΛΙΤΗΣ

† ΑΝΔΡΕΑΣ ΒΑΛΛΙΑΝΟΣ

† ΑΥΣΤΡΟΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΙΣΤΩΣΙΣ

† ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΔΟΣΙΟΣ

† ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΣΟΥΒΑΤΖΟΓΛΟΥΣ

† Θ. ΚΑΙ Β. ΣΟΥΒΑΤΖΟΓΛΟΥΣ ΚΑΙ Σ^α

† ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

† ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΥΓΓΡΟΣ

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΣΚΟΥΛΟΥΔΗΣ

† ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΗΦΑΙΣΤΙΔΗΣ

† ΑΡΧΙΜΑΝΔΡ. ΑΝΑΝΙΑΣ ΒΑΤΟΠΕΔΙΝΟΣ

† ΖΗΝΩΝ ΚΛΕΑΝΘΗΣ

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΣΠΑΣΑΚΗΣ

ΑΔΕΛΦΟΙ ΑΝΤΩΝΙΑΔΑΙ

† ΣΑΡΑΝΤΗΣ ΑΡΧΙΓΕΝΗΣ

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Π. ΣΚΥΛΙΤΗΣ

ΣΕΒΑΣΤΟΠΟΥΛΟΥ ΥΙΟΙ

† ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΚΟΥΠΙΑΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΙΑΣΚΟΣ

† ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΖΑΠΠΑΣ

† ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΖΑΡΙΦΗΣ

† ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ

† ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΖΕΡΑΛΕΝΤΗΣ

† ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΤΑΜΒΑΚΟΣ

ΠΡΟΕΔΡΟΙ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

† ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ 1861—62

† ΠΕΤΡΟΣ ΖΑΝΟΣ . . . . . 1862—63

† ΗΡΟΚΛΗΣ ΒΑΣΙΑΔΗΣ 1863

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ . . . 1863—64

† ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΣΠΑΤΗΣ . 1864—65

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ . . . 1865—66

† ΚΩΝΣΤ. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ . . 1866—67

† ΞΕΝΟΦΩΝ ΖΩΓΡΑΦΟΣ . . . . 1867—68

† ΗΡΟΚΛΗΣ ΒΑΣΙΑΔΗΣ . . . . 1868—69

† ΙΟΥΛΙΟΣ ΜΙΛΛΙΓΓΕΝ . . . . 1869—70

ΣΤΑΥΡΑΚΗΣ ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ . . . 1870—71

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ 1871—73

† ΗΡΟΚΛΗΣ ΒΑΣΙΑΔΗΣ . . . . 1873—74

† ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ 1874—75

† ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΣΠΑΤΗΣ 1875—76

† ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ 1876—78

† ΟΔΥΣΣΕΥΣ ΙΑΛΕΜΟΣ . . . . 1878—79

† ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΣΠΑΤΗΣ . 1879—80

† ΗΡΟΚΛΗΣ ΒΑΣΙΑΔΗΣ . . . . 1880—81

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ . . . 1881—82

† ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ 1882—84

† ΗΡΟΚΛΗΣ ΒΑΣΙΑΔΗΣ . . . . 1884—86

† ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ 1886—88

† ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ 1888—89

† ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ 1889—92

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ . . . 1892—93

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΑΛΙΑΔΗΣ . . . . 1893—95

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ . . . 1895—98

ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ . . 1898—99

ΚΟΣΜΗΤΟΡΕΣ

ΤΟΥ ΔΕ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ 1895-1896

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΧΡΗΣΤΙΑΝΗΣ, <i>πρόεδρος</i>	} <i>ἀντιπρόεδροι</i>	ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ, <i>εἰδ. γραμματεὺς</i>
Μ. ΠΑΡΑΝΙΚΑΣ		Δ. Η. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΝΗΣ, <i>βιβλιοφύλαξ</i>
Ν. ΦΩΤΙΑΔΗΣ		Δ. ΜΗΛΙΩΤΗΣ, <i>ταμίας</i>
Π. Δ. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ, <i>γεν. γραμματεὺς</i>		ΔΙΟΝ. Π. ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗΣ, <i>λογιστής</i>

ΔΙΑΡΚΕΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΑΙ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

1. ΑΥΘΕΝΤΟΠΟΥΛΟΣ Μ.
2. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ Κ.
3. ΒΑΛΑΒΑΝΗΣ ΙΩΑΚΕΙΜ.
4. ΚΕΦΑΛΑΣ Μ., *πρόεδρος*
5. ΜΟΣΤΡΑΤΟΣ Δ.
6. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΝΗΣ Δ. Η.
7. ΠΑΝΤΑΖΙΑΝΗΣ ΧΡ. Γ.
8. ΠΑΠΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ Ν.
9. ΠΑΡΙΤΣΗΣ Κ.
10. ΠΑΧΤΙΚΟΣ Γ.
11. ΠΕΤΡΑΚΙΑΝΗΣ Π., *γραμματεὺς*
12. ΣΑΛΤΕΛΗΣ Θ.
13. ΤΑΓΗΣ Φ.
14. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ ΧΡ.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ

1. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ ΟΔ., *γραμματεὺς*
2. ΒΛΑΣΑΜΑΚΗΣ ΗΛ.
3. ΒΡΑΧΑΜΗΣ Σ.
4. ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΘ.
5. ΚΕΦΑΛΑΣ Μ.
6. ΜΟΣΤΡΑΤΟΣ Δ.
7. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΝΗΣ Δ. Η.
8. ΠΑΝΤΑΖΙΑΝΗΣ ΧΡ.
9. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ Ν.
10. ΠΑΠΑΡΟΥΣΗΣ Π.
11. ΠΑΡΑΝΙΚΑΣ Ν., *πρόεδρος*
12. ΠΑΡΙΤΣΗΣ Κ.
13. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ ΧΡ.

ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ

1. ΓΕΡΑΡΔΟΣ Α. Κ.
2. ΠΡΙΝΤΖΗΣ Κ.
3. ΨΩΜΙΑΔΗΣ Κ.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ

1. ΒΕΓΑΕΡΗΣ Γ.
2. CURTIS C. G., *πρόεδρος*
3. ΚΑΜΠΑΝΑΚΗΣ Π.
4. ΚΛΕΑΝΘΗΣ Ζ.
5. ΚΟΠΑΣΗΣ Α.
6. LONG A.
7. ΜΑΝΣΟΥΡΩΦ Π.
8. MILLINGEN A. VAN
9. MORDTMANN A.
10. ΜΟΣΤΡΑΤΟΣ Δ.
11. ΜΥΣΤΑΚΙΑΝΗΣ Β.
12. ΠΕΡΔΙΚΙΑΝΗΣ Κ., *γραμματεὺς*
13. PRÉTEXTAT A.
14. ΣΙΔΕΡΙΑΝΗΣ ΞΕΝ.

ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΚΗ

1. ΑΠΟΣΤΟΛΟΓΛΟΥΣ Σ.
2. ΔΑΜΣΑΣ Ε.
3. ΜΑΛΙΑΚΑΣ ΗΛ.
4. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ Π. Δ.
5. ΠΙΝΙΑΤΩΡΟΣ ΑΘ.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ

1. ΑΚΕΣΤΟΡΙΑΝΗΣ Γ.

2. ΑΠΕΡΗΣ Π.
3. ΚΟΚΚΟΛΑΤΟΣ Κ. ΧΡ.
4. ΝΑΡΑΗΣ Σ.
5. ΤΟΥΡΓΟΥΤΗΣ Α.
6. ΦΑΧΡΗΣ Ι. Β.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ

1. ΒΛΑΣΤΑΡΗΣ Κ., *πρόεδρος*
2. ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΣ Μ.
3. ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗΣ Δ., *γραμματεὺς*
4. ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ ΦΡ. Α.
5. ΜΕΤΑΞΑΣ Κ.

6. ΠΡΩΪΟΣ Π.
7. ΣΙΣΜΑΝΟΓΛΟΥΣ Κ.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ

1. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ ΟΔ.
2. ΓΕΔΕΩΝ Μ. ΙΩ., *πρόεδρος*
3. ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΘ.
4. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ Π. Δ.
5. ΠΑΝΤΑΖΙΔΗΣ ΧΡ., *γραμματεὺς*
6. ΠΕΡΔΙΚΙΔΗΣ Κ.
7. ΠΕΤΡΑΚΙΔΗΣ Π.

ΕΠΙΜΕΛΗΤΑΙ

Ἀρχαιολογικῆς συλλογῆς
ΚΑΜΠΑΝΑΚΗΣ Π.

Φυσιολογικῆς συλλογῆς
ΕΥΣΤΑΘΙΑΝΟΣ Α.

ΚΟΣΜΗΤΟΡΕΣ

ΤΩΝ ΔΕΥΤΕΡΩΝ ΚΑΙ ΤΡΙΤΩΝ ΣΥΛΛΟΓΙΚΩΝ ΕΤΩΝ 1896-1898

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΧΡΗΣΤΙΑΝΗΣ, *πρόεδρος*
Ν. ΦΩΤΙΑΔΗΣ } *ἀντιπρόεδροι*
Μ. ΨΑΛΙΔΑΣ }
Π. Δ. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ, *γεν. γραμματεὺς*

Γ. ΠΑΣΧΑΛΙΔΗΣ, *εἰδ. γραμματεὺς*
Δ. Η. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ, *βιβλιοφύλαξ*
Δ. Π. ΜΗΛΙΩΤΗΣ, *ταμίας*
ΠΙΤΤΑΚΟΣ ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ, *λογιστής*

ΔΙΑΡΚΕΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΑΙ

- ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ
1. † ΑΓΧΙΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
  2. ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ ΣΤ.
  3. ΒΕΓΛΕΡΗΣ Γ.
  4. ΓΕΔΕΩΝ Μ. ΙΩ.
  5. CURTIS C. G.
  6. ΚΑΛΙΝΚΑ ΕΡΝ.
  7. ΚΟΠΑΣΗΣ Α.

8. LONG A.
9. ΜΑΝΣΟΥΡΩΦ Π.
10. MILLINGEN ALEX. VAN
11. MORDTMANN A.
12. ΜΟΣΤΡΑΤΟΣ Δ. Γ.
13. ΜΥΣΤΑΚΙΔΗΣ Β. Α.
14. ΠΑΝΤΑΖΙΔΗΣ ΧΡ., *γραμματεὺς*
15. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Π.

16. ΠΑΧΤΙΚΟΣ Γ.
17. PEARS ED.
18. ΠΕΡΑΙΚΙΑΝΗΣ Κ.
19. SCHNEIDER EDOUARD
20. ΣΙΑΒΕΡΙΑΝΗΣ Ξ. Α.
21. ΣΜΥΡΝΩΦ ΑΔ.

ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΚΗ

1. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΝΗΣ ΑΘ.
2. ΑΠΟΣΤΟΛΟΓΛΟΥΣ Σ.
3. ΒΕΓΛΕΡΗΣ Θ.
4. ΜΑΛΙΑΚΑΣ ΗΛ.
5. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ Π. Δ.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ

1. ΑΡΑΠΗΣ Α.
2. ΑΥΘΕΝΤΟΠΟΥΛΟΣ Μ.
3. ΒΡΑΧΑΜΗΣ Σ.
4. ΕΥΣΤΑΘΙΑΝΟΣ Α.
5. ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΘ.
6. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΝΗΣ Δ. Η.
7. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Κ.
8. ΣΑΛΤΕΛΗΣ Θ.
9. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ ΧΡ.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ

1. ΑΜΠΕΛΙΑΝΗΣ Μ.
2. ΑΠΕΡΗΣ Π.
3. ΑΥΛΩΝΙΤΗΣ Α.
4. ΒΑΣΙΛΑΔΗΣ Χ. Θ.
5. ΓΑΒΡΙΗΛΙΑΝΗΣ Α.
6. ΙΑΤΡΟΠΟΥΛΟΣ Π.
7. ΜΑΚΡΗΣ Κ.

8. ΠΑΣΧΑΛΙΑΝΗΣ Γ.
9. ΨΑΛΙΔΑΣ Μ.

ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ

1. ΓΙΑΝΝΙΟΣ Θ.
2. ΓΚΙΩΧΑΣ Ι.
3. ΜΟΥΤΣΑΚΗΣ Ν.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ

1. ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΙΝΗΣ ΔΙΟΝ. Π.
2. ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΡΑΣ ΧΡ.
3. ΜΕΛΙΧΡΟΣ Κ.
4. ΨΩΜΙΑΔΗΣ Κ.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ

1. ΓΕΔΕΩΝ Μ. ΙΩ., *πρόεδρος*
2. ΕΥΣΤΑΘΙΑΝΟΣ Α.
3. ΜΟΣΤΡΑΤΟΣ Δ. Γ.
4. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ Π. Δ.
5. ΠΑΝΤΑΖΙΑΝΗΣ ΧΡ., *γραμματεὺς*
6. ΠΑΣΧΑΛΙΑΝΗΣ Γ.
7. ΠΕΤΡΑΚΙΑΝΗΣ Π.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

1. ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ Ι. Δ.
2. ΑΥΘΕΝΤΟΠΟΥΛΟΣ Μ.
2. ΒΑΛΑΒΑΝΗΣ ΙΩΑΚΕΙΜ
3. ΜΟΣΤΡΑΤΟΣ Δ. Γ.
4. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΝΗΣ Δ. Η.
5. ΠΑΝΤΑΖΙΑΝΗΣ ΧΡ.
6. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Π.
7. ΠΕΤΡΑΚΙΑΝΗΣ Π., *γραμματεὺς*
8. ΣΑΛΤΕΛΗΣ Θ.
9. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ ΧΡ., *πρόεδρος*

ΕΠΙΜΕΛΗΤΑΙ

Ἀρχαιολογικῆς καὶ νομισματικῆς συλλογῆς

ΜΟΣΤΡΑΤΟΣ Δ. Γ.

Φυσιογραφικῆς συλλογῆς καὶ Ὀργανοθήκης

ΒΡΑΧΑΜΗΣ ΣΤ.

ΚΟΣΜΗΤΟΡΕΣ

ΤΟΥ ΔΗ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ 1898-1899

ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ, *πρόεδρος*

Π. Δ. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ } *ἀντιπρόεδροι*
ΜΑΝΟΥΗΛ ΑΜΠΕΛΙΑΝΗΣ }

Γ. Α. ΠΑΣΧΑΛΙΔΗΣ, *γεν. γραμματεὺς*

Κ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, *εἰδ. γραμματεὺς*

Α.Α. ΠΑΝΤΕΡΜΑΛΗΣ, *βιβλιοφύλαξ*

Δ. ΜΗΛΙΩΤΗΣ, *ταμίας*

Α.Α. ΕΥΣΤΑΘΙΑΝΟΣ, *λογιστὴς*

ΔΙΑΡΚΕΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΑΙ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Τὴν *Φιλολογικὴν Ἐπιτροπὴν* ἀπετέλουν, *συνφδὰ τῷ 56ῳ ἄρθρῳ τοῦ ἐν ἰσχύϊ Κανονισμοῦ τοῦ Συλλόγου*, πάντες οἱ πτυχιούχοι φιλοσοφικῆς καὶ θεολογικῆς σχολῆς, ἔχοντες πρόεδρον μὲν τὸν κ.

ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ ΧΡ.,

γραμματέα δὲ τὸν κ.

ΠΕΤΡΑΚΙΔΗΝ Π.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

1. ΓΕΛΕΩΝ Μ. ΙΩ., *πρόεδρος*
2. ΚΟΠΑΣΗΣ Α.
3. MORDTMANN Α.
4. ΜΟΣΤΡΑΤΟΣ Δ. Γ.
5. ΠΑΝΤΑΖΙΑΝΗΣ ΧΡ., *γραμματεὺς*
6. ΠΑΣΧΑΛΙΔΗΣ Γ. Α.
7. ΠΑΧΤΙΚΟΣ Γ. Δ.
8. SCHNEIDER ED.
9. ΣΙΑΔΕΡΙΑΝΗΣ Ε. Α.
10. ΣΠΑΝΟΥΔΗΣ Κ.

ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Μέλη τῆς *Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς* πάντες οἱ ἐν τῷ Συλλόγῳ διδάκτορες τῆς Ιατρικῆς

καὶ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν καὶ οἱ πτυχιούχοι τῆς φαρμακευτικῆς.

1. ΨΑΛΙΔΑΣ Μ., *πρόεδρος*

2. ΙΑΤΡΟΠΟΥΛΟΣ Π., *γραμματεὺς*

ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Τὴν *Κοινωνιολογικὴν Ἐπιτροπὴν* ἀπῆρτιζον οἱ πτυχιούχοι τῆς νομικῆς σχολῆς καὶ τῶν ἀνωτέρων εἰδικῶν ἐμπορικῶν σχολῶν, ἔχοντες πρόεδρον μὲν τὸν κ.

ΑΠΟΣΤΟΛΟΓΛΟΥΝ Σ.,

γραμματέα δὲ τὸν κ.

ΨΑΡΑΝ Π.

ΦΥΣΙΚΟΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

1. ΑΚΕΣΤΟΡΙΔΗΣ ΘΕΑΓ.
2. ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ ΑΛΕΞ.
3. ΒΡΑΧΑΜΗΣ ΣΤ.
4. ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΘ.
5. ΚΑΛΒΟΚΟΡΕΣΗΣ Κ. Δ., *πρόεδρος*
6. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ ΚΩΝΣΤ. ΣΤΕΦ.
7. ΛΙΝΑΡΔΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
8. ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ ΦΡΑΓΚΟΥΛΗΣ
9. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Κ.
10. SCHNEIDER ED.
11. ΣΤΑΛΙΑΝΗΣ ΑΛΕΞ.
12. ΣΥΓΓΡΟΣ Κ.
13. ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗΣ Γ., *γραμματεὺς*

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Τὴν *Συντακτικὴν Ἐπιτροπὴν*, ὀκταμελῆ οὖσαν, ἀπετέλεσαν, συμφθὰ τῷ 58^ῳ ἄρθρῳ τοῦ Κανονισμοῦ, οἱ δύο γραμματεῖς τοῦ Συλλόγου, οἱ γραμματεῖς τῶν πέντε Διαρκῶν Ἐπιτροπῶν καὶ ὁ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ἐκλεγείς κ.

ΒΑΛΑΒΑΝΗΣ ΙΩΑΚΕΙΜ.

Καὶ πρόεδρος μὲν ἐξελέγη ὑπὸ τῆς *Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς* ὁ κ.

ΓΕΛΕΩΝ Μ. ΙΩ.,

γραμματεὺς δὲ ὁ κ.

ΠΑΝΤΑΖΙΑΝΗΣ ΧΡ. Γ.

ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

1. ΓΕΡΑΡΔΟΣ Α. Κ.

2. ΓΚΙΩΧΑΣ Ι.

3. ΠΡΩΪΟΣ Π.

ΕΠΙΜΕΛΗΤΑΙ

Ἄρχαιολογικῆς καὶ νομισματικῆς συλλογῆς

ΜΟΣΤΡΑΤΟΣ Δ. Γ.

Φυσιογραφικῆς συλλογῆς καὶ Ὄργανοθήκης

ΒΡΑΧΑΜΗΣ ΣΤ.

VIII. 251

Ο ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΤΩΝ ΔΕ', ΑΓ', ΑΖ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΩΝ ΕΤΩΝ 1895-1899

Ο
ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΑΠΟ ΙΟΥΝΙΟΥ 1895 ΜΕΧΡΙ ΜΑΪΟΥ 1899

ΤΟΜΟΣ ΚΖ'

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

Θαροῖν χεῖ' τάχ' αὐριον ἔσσι' ἔμινον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

ΠΕΡΙ ΣΚΟΠΟΥ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

Ἄρθρον 1.—Σκοπὸς τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου εἶναι ἡ τῶν γραμμάτων καὶ ἐπιστημῶν καλλιέργεια καὶ ἡ ἀνά τὴν Ἀνατολὴν διάδοσις αὐτῶν

α') διὰ τῆς ἐγγράφου ἢ καὶ προφορικῆς ἐν αὐτῷ ἀνακοινώσεως ἐπιστημονικῶν μελετημάτων,

β') δι' ἐκδόσεως ὁμωνύμου περιοδικοῦ συγγράμματος, καταλλήλων συγγραφῶν καὶ βιβλίων χρησίμων τῷ λαῷ,

γ') διὰ δημοσίων μαθημάτων,

δ') δι' ἐπιστημονικῶν σχέσεων πρὸς συλλόγους καὶ ἄλλα ἐν τε τῇ Ὄθωμανικῇ Αὐτοκρατορίᾳ καὶ τῇ Ἀλλοδαπῇ ἐπιστημονικὰ καθιδρύματα,

ε') διὰ καταρτισμοῦ δημοσίας βιβλιοθήκης, ἀναγνωστηρίου, ὀργανοθήκης καὶ ἐπιστημονικῶν συλλογῶν,

ς') δι' ἰδρύσεως διαγωνισμῶν πρὸς βελτίωσιν τῆς παρ' ἡμῖν παιδείσεως, ἢ πρὸς λύσιν διαφόρων ἐπιστημονικῶν ζητημάτων,

ζ') δι' ὑποστηρίξεως ἀπόρων σχολείων καὶ ἰδρύσεως νέων,

η') δι' ἐπιστημονικῶν συνεδρίων,

θ') διὰ παντὸς ἄλλου προσφόρου μέσου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

ΠΕΡΙ ΜΕΛΩΝ

Ἄρθρ. 2.—Τὸν σύλλογον συναποτελοῦσι τὰ τακτικὰ μέλη, τὰ ἐπίτιμα καὶ τὰ ἀντεπιστέλλοντα.

Ἄρθρ. 3.—Καθῆκον τῶν μελῶν εἶναι ἡ πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τοῦ συλλόγου μέριμνα καὶ συνδρομὴ αὐτῶν καὶ ἡ ἀκριβὴς ἐκτέλεσις τῶν ἀνατιθεμένων αὐτοῖς ἐντολῶν.

Ἄρθρ. 4.—Τακτικὰ μέλη ἐκλέγονται ὑπὸ τοῦ συλλόγου, ὅσοι ἂν εἴτε ἐν Κωνσταντινουπόλει εἴτε ἄλλαχού διαμένοντες προταθῶσιν ἐγγράφως ὑπὸ τριῶν τοῦ

συλλόγου τακτικῶν μελῶν, ἠθικῶς ὑπευθύνων τῆς πρὸς τὸν σύλλογον ἐκπληρώσεως τῶν καθηκόντων αὐτῶν.

Ἄρθρ. 5.—**Ἐπίτιμα μέλη** ἐκλέγονται ὑπὸ τοῦ συλλόγου τῇ ἐγγράφῳ μὲν δεδικοιολογημένη προτάσει τῶν οικείων διαρκῶν ἐπιτροπῶν ἄνδρες ἐπὶ φιλολογικαῖς καὶ ἐπιστημονικαῖς καθόλου διατρέποντες γνώσεσι, τῇ προτάσει δὲ τοῦ προεδρείου ἄνδρες διαφερόντως εὐεργετήσαντες τὸν σύλλογον ἢ σπουδαίως εἰς τὴν παρ' ἡμῖν διάδοσιν τῆς παιδείας ἠθικῶς ἢ ὑλικῶς συντελοῦντες.

Ἄρθρ. 6.—**Ἀντεπιστέλλοντα μέλη** ἐκλέγονται ὑπὸ τοῦ συλλόγου τῇ προτάσει τῶν οικείων διαρκῶν ἐπιτροπῶν ἢ τοῦ προεδρείου ἄνδρες λόγιοι ἐκτὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως διατρίβοντες, ὅσοι ἂν προσενέγκωσιν αὐτῷ πόνημά τι αὐτῶν λόγου ἄξιον, ἢ συντελῶσιν εἰς διάδοσιν τῶν γραμμάτων καὶ διάσωσιν τῶν ἀρχαίων μνημείων.

Ἄρθρ. 7.—Ἡ ἐκλογή τῶν προτεινομένων μελῶν, τακτικῶν, ἐπιτίμων καὶ ἀντεπιστελλόντων, γίνεται διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας καὶ κατ' ἀπόλυτον πλειονοψηφίαν τῶν παρόντων μελῶν, προαγγελθείσης ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς προτάσεως αὐτῶν ἐν τῇ προηγουμένη συνεδρίᾳ καὶ ἀναγραφείσης ἐν τῷ ἀνηρτημένῳ πίνακι.

Ἄρθρ. 8.—Τὰ ἐπίτιμα καὶ ἀντεπιστέλλοντα μέλη παρεπιδημοῦντα ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ παρόντα ἐν ταῖς τοῦ συλλόγου συνεδρίασι ἀπολαύουσι τῶν αὐτῶν καὶ τὰ τακτικά μέλη δικαιωμάτων, πλὴν τοῦ ἐκλέγεσθαι ἐν ταῖς ἀρχαιρεσίαις. Ἐὰν δὲ ἀντεπιστέλλον τι μέλος παραμείνῃ ὑπὲρ τοὺς ἕξ μῆνας ἐν Κωνσταντινουπόλει, μεταγράφεται ὑπὸ τοῦ γενικοῦ γραμματέως εἰς τὰ τακτικά, ὑποχρεούμενον καὶ εἰς τὴν ἀπότισιν τῆς ἐτησίας αὐτοῦ συνδρομῆς.

Ἄρθρ. 9.—Ἐκάστῳ τῶν ἐκλεγομένων μελῶν ὁ σύλλογος ἐκδίδει δίπλωμα φέρον τὴν μεγάλην αὐτοῦ σφραγίδα καὶ ὑπογεγραμμένον ὑπὸ τε τοῦ προέδρου καὶ τοῦ γενικοῦ γραμματέως, συναποστέλλει δὲ καὶ ἀντίτυπον τοῦ κανονισμοῦ.

Ἄρθρ. 10.—Ἐκ τῶν ἐκλεχθέντων μελῶν τὰ μὲν ἐν Κωνσταντινουπόλει διαμένοντα λαμβάνοντα τὸ δίπλωμα ὑπογράφουσι ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ἐπιδόσεως πρὸς ἔνδειξιν τῆς παραλαβῆς, τὰ δ' ἀλλαχοῦ διατρίβοντα δι' ἐπιστολῆς ἐντὸς τριμήνου ἀγγέλλουσι τὴν παραλαβὴν τοῦ διπλώματος καὶ τοῦ κανονισμοῦ, ἄλλως δὲν ἐγγράφονται ἐν τῷ μητρώῳ τῶν μελῶν.

Ἄρθρ. 11.—Τὰ τακτικά μέλη, τὰ τε ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τὰ ἀλλαχοῦ διαμένοντα, καταβάλλουσι ἅπασι μὲν ὡς τέλος ἐγγραφῆς ἅμα λαβόντα τὸ δίπλωμα μίαν ὀθωμανικὴν λίραν καὶ τὴν συνδρομὴν τοῦ ἔτους, ἐν ᾧ ἐξελέχθησαν, ἐτησίως δὲ μίαν ὀθωμανικὴν λίραν πληρωτέαν ἅμα τῇ ἐνάρξει ἐκάστου συλλογικοῦ ἔτους.

Ἄρθρ. 12.—Μέλος τακτικόν, ἀναβαλὸν τὴν ἀπότισιν τῆς ἐτησίας αὐτοῦ συνδρομῆς μέχρι τῶν ἀρχαιρεσιῶν, ἀποκλείεται τοῦ δικαίωματος τοῦ ἐκλέγειν καὶ ἐκλέγεσθαι ἐν αὐταῖς· ἐὰν δὲ παρατείνῃ τὴν ἀναβολὴν τῆς ἀποτίσεως μέχρι τῶν ἀρχαιρεσιῶν τοῦ δευτέρου ἔτους, θεωρεῖται παρητημένον καὶ διαγράφεται ἀμέσως ἀπὸ τοῦ μητρώου καὶ ἀπὸ τοῦ κατ' ἔτος ἐν τῷ περιοδικῷ δημοσιευομένου καταλόγου τῶν μελῶν, οὐδὲ γίνεται τοῦ λοιποῦ δεκτόν, ἐὰν μὴ πρότερον ἀποτίσῃ τὰς ὀφειλομένας δύο ἐτησίας συνδρομᾶς.

Ἄρθρ. 13.—Συγγραφεὺς, μέλος τοῦ συλλόγου ἐκλεγόμενος, πέμπει τῇ βιβλιοθήκῃ τὰ ἑαυτοῦ συγγράμματα.

Ἄρθρ. 14.—Τὰ μηδὲν τῷ ταμίᾳ ὀφείλοντα μέλη λαμβάνουσι δωρεὰν τὸ περιοδικὸν τοῦ συλλόγου σύγγραμμα ἀπὸ τοῦ ἔτους, καθ' ὃ ἐξελέχθησαν, πᾶν δὲ ἄλλο τοῦ συλλόγου δημοσίευμα ἀντὶ τοῦ ἡμίσεος τῆς ἀξίας αὐτοῦ.

Ἄρθρ. 15.—Διαγράφεται ἐκ τοῦ μητρώου τοῦ συλλόγου πᾶν μέλος, οὗ ἂν ἡ διαγωγή κριθῇ ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν τιμὴν καὶ συντήρησιν αὐτοῦ. Ἡ δ' ἀπόφασις αὕτη ἐκτελεῖται κατὰ τὸν ἐπόμενον τρόπον· δέκα τακτικά μέλη αἰτοῦνται ἐγγράφως

παρά τοῦ προέδρου τοῦ συλλόγου τὴν σύγκλησιν γενικῆς συνεδρίας, τοῦτον καὶ μόνον ἐχούσης τὸν σκοπὸν· τῆς δ' αἰτήσεως ταύτης δεκτῆς γενομένης ὑπὸ τοῦ συλλόγου, ὀρίζεται ἡ ἡμέρα τῆς γενικῆς συνεδρίας, ἐν ἣ ὁὗτος συζητήσας ἀποφασίζει διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας· ἡ δὲ περὶ διαγραφῆς ἀπόφασις ἔχει κύρος, εἰάν παρόντων εἴκοσι καὶ πέντε τοῦλάχιστον μελῶν ψηφισθῆ ὑπὸ τῶν δύο τρίτων τούτων. Μέλος οὕτω διαγραφέν οὐδέποτε ἐπιτρέπεται νὰ προταθῆ ἐκ νέου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

ΠΕΡΙ ΚΟΣΜΗΤΩΡΩΝ

Ἄρθρ. 16.— Τὸν σύλλογον ἐκπροσωποῦσι καὶ διοικοῦσιν οἱ **Κοσμήτορες** αὐτοῦ, ἴτοι ὁ **Πρόεδρος**, οἱ δύο **Ἀντιπρόεδροι**, ὁ **γενικὸς Γραμματεὺς**, ὁ **εἰδικὸς Γραμματεὺς**, ὁ **Ἐφορος τῆς βιβλιοθήκης**, ὁ **Ταμίας** καὶ ὁ **Λογιστῆς**, πάντες ἐκ τῶν τακτικῶν μελῶν ἐκλεγόμενοι.

Ἄρθρ. 17.— Ὁ **πρόεδρος** συγκαλεῖ τὰ μέλη τοῦ συλλόγου εἰς συνεδρία, κηρύττει τὴν ἐναρξιν καὶ λήξιν τῶν συνεδριῶν, διευθύνει τὰς συζητήσεις συμφάνως τῆς ἡμερησῆς διατάξει, δίδει τὸν λόγον παντὶ τῷ αἰτουμένῳ καὶ ἐπανάγει εἰς τὴν τάξιν τοὺς παρεκτρεπομένους ἢ καὶ ἀφαιρεῖ τὸν λόγον ἀπ' αὐτῶν ἐπιμενόντων· θέλων δὲ νὰ μετάσχη τῆς συζητήσεως, παραχωρεῖ προσωρινῶς τὴν ἔδραν τῷ ἐτέρῳ τῶν ἀντιπροέδρων, ἢ ἀπόντων τούτων ἢ κωλυομένων τῷ γενικῷ γραμματεῖ, ἢ ἀπόντος καὶ τούτου, τῶν παρόντων τινὶ τακτικῶν μελῶν· ὑποβάλλει τὰ ζητήματα εἰς ψηφοφορίαν· ὑπογράφει τὰ πρακτικὰ τῶν συνεδριῶν ἅμα ὑπὸ τοῦ συλλόγου κυρωθέντα, τὰ διπλώματα, τὰ πρὸς πληρωμὴν ἐντάλματα καὶ πάντα τὰ ἐξερχόμενα τοῦ συλλόγου ἐγγράφα· ἐποπτεύει πάντα· παρεδρεῖ αὐτοδικαίως ἐν ταῖς συνεδρίασι πάσης ἐπιτροπῆς· ἐκτελεῖ τὰς ἀποφάσεις τοῦ συλλόγου· οὐδὲν πράττει ἄνευ ἀποφάσεως αὐτοῦ καὶ φροντίζει περὶ τῆς ἀκριβοῦς ἐφαρμογῆς τοῦ κανονισμοῦ.

Ἄρθρ. 18.— Τὰ τοῦ προέδρου ἀποδημοῦντος ἢ ἀσθενοῦντος, ἐκτελεῖ ὁ **πρῶτος τῶν ἀντιπροέδρων**· ἐν δὲ συνεδρία τοῦ συλλόγου ἀπόντος τοῦ προέδρου προεδρεῖ ὁ πρῶτος τῶν ἀντιπροέδρων, ἀπόντος δὲ καὶ τούτου, ὁ **δεύτερος**, ἀπόντος καὶ τούτου, ὁ **γενικὸς γραμματεὺς**· ἀπόντος ὅμως καὶ τούτου, δὲν γίνεται συνεδρία.

Ἄρθρ. 19.— Ὁ πρῶτος τῶν ἀντιπροέδρων μεριμνᾷ ἰδίᾳ καὶ ἐποπτεύει τὰ δημόσια μαθήματα, τακτικῶς παριστάμενος ἐν αὐτοῖς· ὁ δὲ **δεύτερος** ἐφορᾷ τὸ κατάστημα τοῦ συλλόγου καὶ τὰ ἐν αὐτῷ καὶ φροντίζει, συνεννοούμενος μετὰ τοῦ προέδρου, περὶ πάσης ἐν αὐτῷ ἀναγκαίας μεταβολῆς καὶ προσθήκης, ἐπιβλέπει δὲ καὶ τὴν διακόσμησιν τοῦ καταστήματος καὶ τὴν κατὰ τὰς τελετὰς τοῦ συλλόγου τάξιν.

Ἄρθρ. 20.— Ὁ **γενικὸς γραμματεὺς** τηρεῖ τὰ ἀρχεῖα καὶ τὰς σφραγίδας, τὸ πρωτόκολλον καὶ τὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ συλλόγου, ἀντιγράφει αὐτὴν ἐν ἰδίῳ κώδικι ἐγγράφει ἐν τῷ μητρώῳ τὰ μέλη καὶ παρέχει τῷ λογιστῇ ἀκριβῆ κατάλογον τῶν τακτικῶν μελῶν· ἀγγέλλει διὰ τῶν ἐφημερίδων τῇ γνώσει τοῦ προέδρου τὴν ἡμέραν καὶ τὸ θέμα ἐκάστης συνεδρίας καὶ δημοσίου μαθήματος καὶ πᾶσαν ἄλλην κοινοποίησιν· τηρεῖ ἴδιον βιβλίον τῶν ἡμερησίων διατάξεων τῶν συνεδριῶν, συνυπογράφει αὐτὰς μετὰ τοῦ προέδρου· ἀναγινώσκει ἐν ταῖς συνεδρίασι περιληψὴν τῶν ἀποστειλομένων τῷ συλλόγῳ ἐγγράφων ἢ καὶ τὸ κείμενον αὐτῶν γνώμῃ τοῦ προέδρου ἢ καὶ αἰτήσῃ τοῦ συλλόγου· φροντίζει, συνεννοούμενος μετὰ τοῦ ταμίου, περὶ τῆς τακτικῆς διανομῆς τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου συγγράμματος καὶ τῆς ἐν καιρῷ ἀποστολῆς αὐτοῦ πρὸς τὰ ἐκτὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως διατρίβοντα μέλη, εἰς τὰς διαφόρους βιβλιοθήκας κτλ., τηρῶν ἴδιον βιβλίον περὶ τούτων· σφραγίζει καὶ συνυπο-

γράφει μετὰ τοῦ προέδρου τὰ διπλώματα καὶ τὰ λοιπὰ ἔγγραφα· τηρεῖ βιβλίον, ἐν ᾧ καταγράφει πάντα τὰ εἰσερχόμενα βιβλία καὶ περιοδικὰ συγγράμματα, ἅτινα παραδίδει τῷ ἐφόρῳ τῆς βιβλιοθήκης, λαμβάνων ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ τὴν περι παραλαβῆς ὑπογραφὴν αὐτοῦ· οὐδενὶ ἐπιτρέπει τὴν ἐκ τοῦ συλλόγου ἐξαγωγὴν τῶν ἐν τοῖς ἀρχείοις καὶ παρέχει τοῖς αἰτουμένοις πᾶσαν πληροφορίαν σχετῶν πρὸς τὸ γραφεῖον τοῦ συλλόγου ἔχουσαν.

Ἄρθρ. 21.—Ὁ *εἰδικὸς γραμματεὺς* συντάττει τὰ πρακτικὰ ἐκάστης συνεδρίας ἐν τῷ ἐπὶ τούτῳ κώδικι, ἐξ οὗ ἀναγινώσκει αὐτὰ ἐν τῇ ἐνάρξει τῆς ἐπομένης, καὶ ἐγκριθέντα ὑπὸ τοῦ συλλόγου συνυπογράφει μετὰ τοῦ προέδρου· συντάττει ἐν ἰδίῳ βιβλίῳ καὶ συνυπογράφει μετὰ τοῦ προέδρου τὰ πρακτικὰ τῶν συνεδριῶν τῶν κοσμητόρων· ἀναγράφει δὲ ἐν δυσὶν εἰδικοῖς βιβλίοις α') ἀποφάσεις συμπληρωματικὰς τοῦ κανονισμοῦ καὶ β') ἀποφάσεις σχετικὰς πρὸς τὰ ἐκάστοτε συζητούμενα· ἔτι δὲ καὶ εὐρετήριον αὐτῶν.

Ἄρθρ. 22.—Τὰ τοῦ γενικοῦ γραμματέως ἀπόντος ἢ κώλυομένου ἐκπληροῖ ὁ εἰδικὸς καὶ τἀνάπαλιν· ἀπόντων δὲ ἢ κωλυομένων ἀμφοτέρων, ἀνατίθενται ταῦτα ὑπὸ τοῦ προέδρου προσωρινῶς τινὶ τῶν τακτικῶν μελῶν.

Ἄρθρ. 23.—Ὁ *ἐφορὸς τῆς βιβλιοθήκης* φροντίζει περὶ τῆς αὐξήσεως καὶ καλῆς διατηρήσεως τῆς βιβλιοθήκης καὶ τοῦ ἀναγνωστηρίου· τηρεῖ τοὺς ἐπομένους καταλόγους βιβλίων, α') *τοπικόν*, β') *ἀλφαβητικόν*, γ') *ἐπιστημονικόν*, δ') τῶν *εἰσερχομένων βιβλίων, χειρογράφων, χαρτῶν, πινάκων, περιοδικῶν, ἐφημερίδων* κλπ., μετὰ τοῦ ὀνόματος τῶν δωρητῶν, ε') τῶν *ἐξερχομένων βιβλίων* κλπ., παρέχει πᾶσαν εὐκολίαν τοῖς εἰς τὴν βιβλιοθήκην προσερχομένοις καὶ δανεῖζει τοῖς μέλεσι βιβλία κατὰ τὰ ἄρθρα 83, 85, 86, ὑπεύθυνος ᾧν διὰ πᾶν τὸ ἀπολεσθὲν ἢ φθαρῆν.

Ἄρθρ. 24.—Ὁ *ταμίας* κρατεῖ τὸ ταμεῖον τοῦ συλλόγου, προσωπικῶς ὑπεύθυνος ᾧν διὰ πάντα τὰ εἰς αὐτὸ εἰσερχόμενα χρήματα ἄς καὶ διὰ τὰς συνδρομὰς, ᾧν τὴν καθυστέρησιν δὲν ἠθελεν ἀγγεῖλαι τῷ συλλόγῳ κατὰ τὸ ἄρθρον 28· φροντίζει περὶ τῆς ἐν καιρῷ εἰσπράξεως τῶν συνδρομῶν καθόλου διὰ τῶν ὑπὸ τοῦ λογιστοῦ ἐκδεδομένων, ὑπ' αὐτοῦ δὲ ὑπογεγραμμένων διπλοτύπων ἀποδείξεων· τηρεῖ τὰ ἐπόμενα τρία βιβλία, α') τὸ *καθολικόν*, β') τὸ *ταμεῖον*, γ') τὸ τῶν *ἐτησίων συνδρομῶν τῶν μελῶν*, ἐν ᾧ ἐν ἰδίᾳ σελίδι ἐγγράφει τὰς ἀποδείξεις ἐκάστου μέλους μετὰ τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν καὶ τῆς χρονολογίας τῆς τε ἐκδόσεως καὶ τῆς πληρωμῆς καὶ οὐδέποτε οὐδὲν δαπανᾷ ἀφ' ἑαυτοῦ ἄνευ ἐντάλματος τοῦ προέδρου.

Ἄρθρ. 25.—Ὁ *λογιστὴς* ἐκδίδει ἐν διπλοτύποις τὰς ἀποδείξεις τῶν συνδρομῶν τῶν μελῶν κατὰ τὸ μητρώον καὶ πάσης καθόλου εἰσπράξεως, ἄς πέμπει τῷ ταμίᾳ ἐπὶ ἀποδείξει πρὸς εἰσπραξίν, καὶ τὰ πρὸς πληρωμὴν ἐντάλματα, ἅτινα ὑπογράφας πέμπει τῷ προέδρῳ πρὸς ὑπογραφὴν, ἐγγράφων ταῦτα πάντα ἐν ἰδίᾳ λογιστικῷ βιβλίῳ.

Ἄρθρ. 26.—Οἱ κοσμητόρες, μερμνῶντες περὶ τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τοῦ συλλόγου καὶ περὶ πάντων τῶν ἀφορᾶντων εἰς τὴν πρόοδον αὐτοῦ, ὑποχρεοῦνται νὰ παρευρίσκωνται τακτικῶς ἐν ταῖς συνεδρίασι τοῦ τε συλλόγου καὶ τοῦ προεδρείου· ὁ δὲ τρις κατὰ συνέχειαν ἀδικαιολογητῶς ἀπουσιάσας θεωρεῖται παρητημένος καὶ ἀντικαθίσταται ἐν τῇ ἐπομένῃ γενικῇ συνεδρίᾳ ὑπὸ τοῦ συλλόγου.

Ἄρθρ. 27.—Οἱ κοσμητόρες, συνερχόμενοι τακτικῶς μὲν ἅπαξ τοῦ μηνός, ἐκτάκτως δὲ κατὰ πρόσκλησιν τοῦ προέδρου ἢ κατ' αἴτησιν δύο τῶν κοσμητόρων, συσκέπτονται περὶ πάντων τῶν ἀφορᾶντων εἰς τὸν σύλλογον καὶ ἀποφασίζουσι διὰ πλειοψηφίας τῶν ἐν τῇ συνεδρίᾳ παρόντων.

Ἄρθρ. 28.—Ἐν δυσὶ γενικαῖς συνεδρίασι, ἐπὶ τούτῳ συγκαλουμέναις κατὰ τὴν τελευταίαν ἐβδομάδα τοῦ Ἀπριλίου, οἱ κοσμητόρες ἀναγινώσκουσι τὰς ἐπομένας ἐκθέσεις· ὁ μὲν πρῶτος ἀντιπρόεδρος τὴν περὶ τῶν δημοσίων μαθημάτων τῶν ἐν τῷ συλ-

λόγω γενομένων· ὁ δὲ δευτέρος ἀντιπρόεδρος τὴν περὶ τοῦ κτιρίου καὶ τῆς καθόλου περιουσίας τοῦ συλλόγου, ὑποβάλλων καὶ καταστατικὸν αὐτοῦ· ὁ δὲ γενικὸς γραμματεὺς τὴν περὶ τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ συλλόγου καὶ τῶν κατὰ τὰ ἄρθρα 8, 12 καὶ 15 διαγραφέντων καὶ μεταγραφέντων μελῶν· ὁ δὲ εἰδικὸς τὴν περὶ τῶν ἐργασιῶν καὶ τῶν ἀποφάσεων τοῦ τε συλλόγου καὶ τῶν κοσμητόρων· ὁ δ' ἔφορος τῆς βιβλιοθήκης τὴν περὶ τῆς καταστάσεως τῆς βιβλιοθήκης καὶ τοῦ ἀναγνωστηρίου καὶ περὶ τῶν μέσων τῆς ἀυξήσεως καὶ βελτιώσεως αὐτῶν· ὁ δὲ ταμίας τὴν περὶ τῶν προσόδων καὶ δαπανῶν τοῦ λήξαντος ἔτους καὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ταμείου, ὑποβάλλων τῷ συλλόγῳ καὶ πίνακα τῶν καθυστερούντων τὰς ἐτησίας αὐτῶν συνδρομᾶς μελῶν, ὁ δὲ λογιστὴς τὴν περὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέντων ἐνταλμάτων καὶ ἀποδείξεων.

Ἄρθρ. 29.—Ἐν τῷ τέλει τοῦ συλλογικοῦ ἔτους συνερχομένων ἀμφοτέρων τῶν προεδρείων τῇ προσκλήσει τοῦ τέως προέδρου γίνεται ἡ παράδοσις τῶν ἀρχείων, τῶν βιβλίων καὶ πάντων τῶν τοῦ συλλόγου σφῶν καὶ ἀνελλιπῶν καὶ καλῶς ἐχόντων, συντάττεται δ' ἐπὶ τούτῳ πράξις καταχωριζομένη ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν πρακτικῶν τῶν κοσμητόρων καὶ ὑπογραφομένη ὑπ' ἀμφοτέρων.

Ἄρθρ. 30.—Οἱ νέοι κοσμήτορες ἅμα τῇ ἐγκαθιδρύσει αὐτῶν συντάξαντες τὸν ἐτήσιον τοῦ συλλόγου προϋπολογισμόν, ἐνέχοντα κατὰ κεφάλαια τὰς προσόδους καὶ δαπάνας αὐτοῦ, ὑποβάλλουσι τῷ συλλόγῳ πρὸς ἐπιτήρησιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

ΠΕΡΙ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ

Ἄρθρ. 31.—Αἱ *συνεδρίαί* τοῦ συλλόγου δημοσίᾳ γινόμεναι εἶναι αἱ μὲν *γενικαί* αἱ δὲ *εἰδικαί*· καὶ αἱ μὲν γενικαί κατὰ δεκαπενθήμερον γινόμεναι ἐν ἡμέρᾳ Δευτέρα τῆς ἐβδομάδος καὶ ὥρα ὀριζομένη ἐν ἀρχῇ τοῦ χειμερινοῦ καὶ τοῦ θερινοῦ ἐξαμήνου ὑπὸ τοῦ προεδρείου, ἀντικείμενον ἔχουσι τὰ ἐν τῷ ἄρθρῳ 34 ἀναγραφόμενα· αἱ δὲ εἰδικαί ἐν ἡμέρᾳ καὶ ὥρᾳ ὑπὸ τοῦ προεδρείου ὀριζομένη γινόμεναι, ἀντικείμενον ἔχουσι τὴν ἀνάγνωσιν καὶ συζήτησιν ἐπιστημονικῶν ἀνακοινώσεων.

Ἄρθρ. 32.—Ἀποφάσει τοῦ συλλόγου ἢ τοῦ προεδρείου ἐν ἀνάγκῃ συγκαλοῦνται ἐκτάκτως καὶ ἄλλαι γενικαί συνεδρίαί δημοσίαι ἢ μὴ.

Ἄρθρ. 33.—Πάντα τὰ εἰς συνεδρίαν προσερχόμενα μέλη ἐγγράφουσι τὰ ἑαυτῶν ὀνόματα ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς παρουσίας.

Ἄρθρ. 34.—Ἡ ἡμερησία διάταξις ἐκάστης γενικῆς συνεδρίας, συνταπτομένη ὑπὸ τοῦ προέδρου καὶ τοῦ γενικοῦ γραμματέως καὶ ἀναρτωμένη ἐν τῇ αἰθούσῃ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς συνεδρίας, περιλαμβάνει

- α') ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης γενικῆς συνεδρίας,
- β') ἀνάγνωσιν τῆς ἀλληλογραφίας,
- γ') ἀνακοίνωσιν προσφορῶν βιβλίων, χειρογράφων κτλ.,
- δ') προτάσεις τοῦ προεδρείου, τῶν ἐπιτροπῶν καὶ τῶν μελῶν καὶ ἐπερωτήσεις τῶν βουλευμένων ἐκ τῶν μελῶν,
- ε') συζήτησιν ἐπ' αὐτῶν.

Ἄρθρ. 35.—Γλῶσσα, ἐν ἣ γράφονται τὰ πρακτικά καὶ γίνονται αἱ συζητήσεις, εἶναι ἡ ἑλληνική· μόνοις δὲ τοῖς ἀλλογλώσσοις ἐπιτρέπεται καὶ ἡ ἐν ἑτέρᾳ γλῶσσῃ ἀνάγνωσις καὶ συζήτησις.

Ἄρθρ. 36.—Ἀπαγορεύεται πᾶσα περὶ πολιτικῶν καὶ θρησκευτικῶν συζήτησις.

Ἄρθρ. 37.—Ἐν τῇ συζητήσει ἐκαστὸν μέλος δις τὸ πολὺ δικαιούται νὰ λάβῃ τὸν λόγον περὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος· τελευταίῳ δὲ ὁ λόγος δίδεται τῷ ἀνακοινωσαμένῳ ἢ προτείναντι τὸ περὶ οὗ ἡ συζήτησις.

Ἄρθρ. 38.— Ἡ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος συζήτησις παρατείνεται ἐν ἀνάγκῃ καὶ εἰς τὴν ἐπομένην συνεδρίαν, οὐχὶ δὲ καὶ ὑπὲρ ταύτην.

Ἄρθρ. 39.— Αἱ τοῦ προεδρείου καὶ τῶν ἐπιτροπῶν προτάσεις αἰτιολογοῦνται ἰδίᾳ ἐν τῇ συζητήσει ὑπὸ τινος τῶν μελῶν αὐτῶν ὡς εἰσηγητοῦ.

Ἄρθρ. 40.— Αἱ τῶν ἐπιτροπῶν καὶ τῶν μελῶν προτάσεις ἀποστέλλονται τῷ γενικῷ γραμματεῖ δύο τοῦλάχιστον ἡμέρας πρὸ τῆς συνεδρίας πρὸς ἀναγραφὴν ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει.

Ἄρθρ. 41.— Προτάσεις ἐκ τῆς συζητήσεως ἀναφύομεναι ὑποβάλλονται ὑπὸ τοῦ προεδρεύοντος εἰς συζήτησιν καὶ ψηφοφορίαν, ἐὰν ὑποστηρικθῶσιν ὑπὸ δύο τοῦλάχιστον μελῶν· νέαι δὲ προτάσεις μὴ ἐγγεγραμμέναι ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει ὑποβάλλονται ἐν τῇ αὐτῇ συνεδρίᾳ εἰς τὴν ἐπιψήφισιν τοῦ συλλόγου, ἐὰν ἐγγράφως αἰτηθῇ τοῦτο ὑπὸ πέντε μελῶν καὶ ἐγκρίνη ὁ σύλλογος τὸ κατεπειγόν.

Ἄρθρ. 42.— Πρότασις, ἀντικειμένη προγενεστέρα τοῦ συλλόγου ἀποφάσει, σημειοῦται μὲν ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει μετὰ παραπομπῆς εἰς ἐκείνην, συζητεῖται δὲ ἐν τῇ ἐπομένην συνεδρίᾳ· κατάργησις δὲ ἢ τροποποιήσις προηγουμένης ἀποφάσεως τοῦ συλλόγου δύναται νὰ γείνη, ἐὰν αἰτηθῇ ἐγγράφως ὑπὸ δέκα μελῶν καὶ ἐγκριθῇ ὑπὸ τῶν δύο τρίτων τῶν παρόντων μελῶν ἐν δυσὶν ἐξῆς γενικαῖς συνεδρίασι.

Ἄρθρ. 43.— Αἱ ἀποφάσεις τοῦ συλλόγου ἐν ταῖς συνεδρίασι γίνονται διὰ φανεράς ψηφοφορίας καὶ κατ' ἀπόλυτον πλειονοψηφίαν (πλὴν τῶν ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ ὀριζομένων ἐιδικῶν περιπτώσεων) τῶν παρόντων μελῶν· διὰ μυστικῆς δ' ὅσαι ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ ὀρίζονται, ἢ ὅταν τοῦτο αἰτηθῇ ὑπὸ πέντε τοῦλάχιστον μελῶν, ἢ περὶ προσωπικῶν ζητημάτων προκειμένου.

Ἄρθρ. 44.— Ἐν ἰσοψηφίᾳ κατὰ τὰς συνεδρίας τοῦ τε συλλόγου καὶ τοῦ προεδρείου καὶ τῶν ἐπιτροπῶν ἢ ψῆφος τοῦ προεδρεύοντος λογίζεται διπλή.

Ἄρθρ. 45.— Ὅσας ἐκ τῶν ἀποφάσεων τοῦ συλλόγου κρίνει ἀναγκαῖον τὸ προεδρεῖον, ἐν ἰδίῳ ἀναγράφει πίνακι ἐκτεθειμένῳ ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδριῶν.

Ἄρθρ. 46.— Ἡ ἡμερησία διάταξις ἐκάστης ἐιδικῆς συνεδρίας, δημοσιευομένη διὰ τῶν ἐφημερίδων καὶ ἀναγεγραμμένη ἐν πίνακι ἀνηρτημένῳ πρὸ τῆς αἰθούσης τῶν συνεδριῶν, περιλαμβάνει

α') ἀνάγνωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης ἐιδικῆς συνεδρίας, ἐν οἷς ἐκτίθεται καὶ περίληψις τῶν γενομένων ἀνακοινώσεων,

β') ἀνακοινώσεις ἐπιστημονικῶν μελετημάτων,

γ') συζήτησιν ἐπὶ τῶν προγενεστέρων καὶ παραπομπὴν αὐτῶν ταῖς οἰκείαις ἐπιτροπαῖς.

Ἄρθρ. 47.— Τὰ μέλη, τὰ προτιθέμενα νὰ ὑποβάλωσιν ἀνακοινώσιν τινα ἐν ἐιδικῇ συνεδρίᾳ, ἀγγέλλουσι τοῦτο ἐγκαίρως τῷ προέδρῳ τοῦ συλλόγου, αἱ δὲ ὑπὸ τῶν ἐκτὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως διατριβόντων μελῶν ἀποστελλόμεναι ἀνακοινώσεις ἀναγινώσκονται ἐν ἐιδικῇ συνεδρίᾳ ὑπὸ τοῦ γενικοῦ γραμματέως.

Ἄρθρ. 48.— Ἐν ταῖς ἐιδικαῖς συνεδρίασι καὶ μὴ μέλεσι τοῦ συλλόγου εἰσαγομένοις ὑπὸ τινος τῶν μελῶν ἐπιτρέπεται τῷ τοῦ προέδρου συναινέσει νὰ ὑποβάλωσιν ἀνακοινώσεις ἐγγράφως ἢ καὶ προφορικῶς.

Ἄρθρ. 49.— Πᾶσα ἀνακοίνωσις ἅμα ἀναγνωσθεῖσα παραδίδοται τῷ γενικῷ γραμματεῖ καὶ κατατίθεται ἐν τῷ γραφεῖῳ πρὸς μελέτην αὐτῆς ὑπὸ τῶν βουλομένων μελῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'

ΠΕΡΙ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ

Ἄρθρ. 50.— Ὁ σύλλογος πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ καὶ διευκόλυνσιν τῶν ἑαυτοῦ ἐργασιῶν ἔχει *διαρκεῖς* μὲν *ἐπιτροπὰς* ἑπτὰ, α') τὴν *φιλολογικὴν*, β') τὴν

ἀρχαιολογικήν, γ') τὴν *βιολογικήν, δ')* τὴν *κοινωνιολογικήν, ε')* τὴν *φυσικομαθηματικήν, ς')* τὴν *συντακτικήν, ζ')* τὴν *ἐλεγκτικήν*. *προσωρινὰς* δέ, ὅσας ἐκάστοτε αἱ ἀνάγκαι τοῦ συλλόγου ἤθελον ὑποδεικνύει.

Ἄρθρ. 51.—Ἡ *φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ* α') συζητεῖ περὶ τῶν φιλολογικῶν ἢ παιδαγωγικῶν θεμάτων τῶν ἐν ταῖς εἰδικαῖς τοῦ συλλόγου συνεδρίασι ἀναγνωσθεισῶν ἢ ἐν ἰδιαιτέρας τῆς ἐπιτροπῆς συνεδρίασι ὑπὸ μελῶν αὐτῆς γινομένων ἀνακοινώσεων, β') μεριμνᾷ περὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, γ') κρίνει καὶ βραβεύει τὰς ὑπὸ τοῦ συλλόγου παραπεμφθείσας αὐτῇ συλλογὰς λεξιλογίων καὶ πάντων τῶν ἀφορώντων εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον τοῦ σημερινοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, καὶ τὰ εἰς διαγωνισμὸν ἀποσταλέντα φιλολογικὰ καὶ διδακτικὰ ἔργα, δ') κρίνει τὰ πρὸς ἀπλήν κρίσιν παραπεμφθέντα διδακτικὰ βιβλία, ε') μεριμνᾷ περὶ τῶν πρὸς διάδοσιν τῆς πρώτης καὶ μέσης παιδείσεως ἀμφοτέρων τῶν φύλων μέσων καὶ περὶ διδακτικῶν μεθόδων, ς') ἀνακοινούται τῷ συλλόγῳ τὰς προόδους καὶ τὰς μεταρρυθμίσεις τῆς πρώτης καὶ μέσης παιδείσεως τὰς παρὰ τοῖς πεπολιτισμένοις λαοῖς.

Ἄρθρ. 52.—Ἡ *ἀρχαιολογικὴ ἐπιτροπὴ* συζητεῖ περὶ τῶν ἐν ταῖς εἰδικαῖς τοῦ συλλόγου συνεδρίασι ἀναγνωσθεισῶν ἢ ἐν ἰδιαιτέρας τῆς ἐπιτροπῆς συνεδρίασι ὑπὸ μελῶν αὐτῆς γινομένων ἀνακοινώσεων, ἀναφερομένων α') εἰς τὰ πλαστικὰ καὶ τὰ ἐνεπίγραφα καὶ τὰ λοιπὰ τῆς τέχνης μνημεῖα τοῦ τε ἑλληνικοῦ καὶ τῶν ἄλλων λαῶν τῆς ἀρχαιότητος καὶ τῶν μέσων χρόνων, β') εἰς τὴν γεωγραφίαν καὶ τοπογραφίαν καὶ τὸν δημόσιον καὶ ἰδιωτικὸν βίον τοῦ ἀρχαίου καὶ μεσαιωνικοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, γ') εἰς τὴν χριστιανικὴν ἀρχαιολογίαν, δ') εἰς τὴν μελέτην καὶ διευκρίνησιν παλαιογραφικῶν κειμένων (οἷον ἐγγράφων, διπλωμάτων, χειρογράφων κτλ.), ε') εἰς τὰς ἐκάστοτε ὁπουδήποτε γινομένας ἀρχαιολογικὰς ἀνακαλύψεις καὶ ἐρεῖνας.

Ἄρθρ. 53.—Ἡ *βιολογικὴ ἐπιτροπὴ* συζητεῖ περὶ τῶν ἐν ταῖς εἰδικαῖς τοῦ συλλόγου συνεδρίασι ἀναγνωσθεισῶν ἢ ἐν ἰδιαιτέρας τῆς ἐπιτροπῆς συνεδρίασι ὑπὸ μελῶν αὐτῆς γινομένων ἀνακοινώσεων, ἀναφερομένων εἰς βιολογικά, ἀνθρωπολογικά καὶ ἰατρικὰ ζητήματα τῶν ἀρχαίων καὶ μέσων χρόνων ἐν ἀντιπαραβολῇ πρὸς τὰ νῦν καὶ εἰς τὰς ἐκάστοτε περὶ ταῦτα ἀνακαλύψεις καὶ ἐφευρέσεις καὶ ἰδίᾳ τὰς ἐκ τῶν συναφῶν ἐπιστημῶν πρακτικὰς ὠφελείας ἐν ταῖς ἡμετέρας χάραις.

Ἄρθρ. 54.—Ἡ *κοινωνιολογικὴ ἐπιτροπὴ* συζητεῖ περὶ τῶν ἐν ταῖς εἰδικαῖς τοῦ συλλόγου συνεδρίασι ἀναγνωσθεισῶν ἢ ἐν ἰδιαιτέρας τῆς ἐπιτροπῆς συνεδρίασι ὑπὸ μελῶν αὐτῆς γινομένων ἀνακοινώσεων περὶ τῶν ἐθῶν, ἠθῶν, θεσμῶν, νομοθεσιῶν καὶ λοιπῶν τῆς ἀρχαιότητος καὶ τῶν νεωτέρων χρόνων ἠθικοκοινωνικῶν ζητημάτων καὶ περὶ τῆς ἐπιδράσεως αὐτῶν ἐπὶ τὴν διαδοχικὴν ἀνάπτυξιν καὶ πρόοδον τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἄρθρ. 55.—Ἡ *φυσικομαθηματικὴ ἐπιτροπὴ* συζητεῖ περὶ τῶν ἐν ταῖς εἰδικαῖς τοῦ συλλόγου συνεδρίασι ἀναγνωσθεισῶν ἢ ἐν ἰδιαιτέρας τῆς ἐπιτροπῆς συνεδρίασι γινομένων ὑπὸ μελῶν αὐτῆς ἀνακοινώσεων, ἀναφερομένων εἰς φυσικὰ καὶ μαθηματικὰ τῆς τε ἀρχαιότητος καὶ τῶν νῦν χρόνων ζητήματα μετὰ τῶν ἐφαρμογῶν καὶ ἰδίως εἰς τὰς ἐκ τούτων πρακτικὰς ὠφελείας.

Ἄρθρ. 56.—Μέλη μόνιμα εἶναι καὶ κατατάττονται ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ συλλόγου ἐκ τῶν τακτικῶν μελῶν α') τῆς μὲν φιλολογικῆς οἱ πτυχιούχοι φιλοσοφικῆς καὶ θεολογικῆς σχολῆς, β') τῆς δὲ ἀρχαιολογικῆς οἱ περὶ κλάδον τινὰ τῆς ἀρχαιολογίας ἀσχολούμενοι καὶ συγγράμματα ἢ διατριβὰς ἀρχαιολογικὰς δοκίμους γράψαντες καὶ οἱ πτυχιούχοι τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, γ') τῆς δὲ βιολογικῆς οἱ διδάκτορες τῆς ἰατρικῆς καὶ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν καὶ οἱ πτυχιούχοι τῆς φαρμακευτικῆς, δ') τῆς δὲ κοινωνιολογικῆς οἱ πτυχιούχοι τῆς νομικῆς σχολῆς καὶ τῶν ἀνωτέρων εἰδικῶν ἐμπορικῶν σχο-

λῶν, ε') τῆς δὲ φυσικομαθηματικῆς οἱ πτυχιούχοι τῶν φυσικῶν καὶ μαθηματικῶν ἐπιστημῶν καὶ οἱ πτυχιούχοι μηχανικοὶ καὶ μηχανουργοὶ πολυτεχνικῶν σχολῶν.

Ἄρθρ. 57.— Μέλη τῶν εἰρημένων διαρκῶν ἐπιτροπῶν δύνανται νὰ ἐκλεγῶσιν ὑφ' ἐκάστης τούτων καὶ ἄνδρες διαπρέποντες ἐπὶ ἐπιστημονικαῖς μελέταις ὑπὸ τῆς οἰκειᾶς ἐπιτροπῆς ἐγκρινομέναις προτεινόμενοι μὲν ὑπὸ τριῶν μελῶν αὐτῆς, ψηφίζόμενοι δὲ ἐν τακτικῇ αὐτῆς συνεδρίᾳ ὑπὸ τῶν τριῶν τετάρτων τῆς ὀλομελείας· ἢ δ' ἐκλογῇ ἀνακοινοῦται διὰ τοῦ προέδρου τῷ συλλόγῳ.

Ἄρθρ. 58.— Ἡ *συντακτικὴ ἐπιτροπὴ*, ὀκταμελὴς οὔσα, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν *δύο γραμματέων τοῦ συλλόγου*, τῶν *γραμματέων τῶν πέντε πρώτων διαρκῶν ἐπιτροπῶν* καὶ *ἐνὸς ἐκ τῶν τακτικῶν μελῶν* ὑπὸ τοῦ συλλόγου ἐκλεγόμενοι, φροντίζει περὶ τῆς ἐντὸς τοῦ συλλογικοῦ ἔτους ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ καὶ τῶν ἄλλων δημοσιευμάτων τοῦ συλλόγου.

Ἄρθρ. 59.— Ἡ *ἐλεγκτικὴ ἐπιτροπὴ*, ἀποτελουμένη ἐκ τριῶν ὑπὸ τοῦ συλλόγου ἐκλεγόμενων τακτικῶν μελῶν ἐξελέγχει κατὰ τριμηνίαν τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ ταμείου τοῦ συλλόγου καὶ πᾶσαν καθόλου χρηματικὴν διαχείρισιν· ὑπογράφει δὲ καὶ τοὺς ἰσολογισμοὺς τῶν βιβλίων τοῦ ταμίου.

Ἄρθρ. 60.— Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ συλλογικοῦ ἔτους τῇ προσκλήσει τοῦ προέδρου τοῦ συλλόγου συνερχόμενα ὑπὸ τὴν προεδρίαν αὐτοῦ εἰς πρώτην συνεδρίαν τὰ μέλη ἐκάστης τῶν ἐπιτροπῶν ἐκλέγουσι τὸν *πρόεδρον* καὶ τὸν *γραμματέα* αὐτῆς καὶ ὀρίζουσι τὴν ἡμέραν καὶ ὥραν τῶν τακτικῶν αὐτῆς συνεδριῶν· ταῦτα δὲ ἀναγράφονται ὑπὸ τοῦ γενικοῦ γραμματέως ἐν ἰδίῳ πίνακι ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδριῶν ἀνηρτημένῳ.

Ἄρθρ. 61.— Ἐκάστη τῶν διαρκῶν ἐπιτροπῶν, συνερχομένη τακτικῶς ἅπαξ τοῦλάχιστον τοῦ μηνὸς καθ' ἡμέραν καὶ ὥραν ὀριζομένην κατὰ τὸ ἄρθρον 60 καὶ ἐκτάκτως ἐν ἀνάγκῃ κατὰ πρόσκλησιν τοῦ ἑαυτῆς προέδρου, συσκέπτεται καὶ ἀποφασίζει διὰ πλειονοψηφίας τῶν παρόντων μελῶν, τηροῦσα ἐν ἰδίῳ βιβλίῳ πρακτικὰ τῶν συνεδριῶν ὑπογεγραμμένα ὑπὸ τε τοῦ προέδρου καὶ τοῦ γραμματέως αὐτῆς.

Ἄρθρ. 62.— Ἐάν ὁ πρόεδρος ἐπιτροπῆς τινος διατελῇ ἐπὶ μακρὸν κωλυόμενος, ἢ ἐπιτροπὴ συγκαλουμένη ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ συλλόγου ἐκλέγει ἕτερον προσωρινὸν πρόεδρον.

Ἄρθρ. 63.— Πᾶσα συνεννόησις τῶν ἐπιτροπῶν πρὸς τε ἀλλήλας καὶ πρὸς ἄλλα σωματεῖα καὶ πρόσωπα γίνεται ἐγγραφὸς διὰ μόνου τοῦ προέδρου τοῦ συλλόγου.

Ἄρθρ. 64.— Ὁ πρόεδρος τοῦ συλλόγου συγκαλεῖ ἐν ἀνάγκῃ εἰς κοινήν συνεδρίαν δύο ἢ πλείονας ἐπιτροπὰς ὑπὸ τὴν ἑαυτοῦ προεδρίαν.

Ἄρθρ. 65.— Αἱ ἐπιστολαὶ τῶν ἐπιτροπῶν δεόν νὰ φέρωσι τὰς ὑπογράφας τοῦ τε προέδρου καὶ τοῦ γραμματέως αὐτῶν.

Ἄρθρ. 66.— Τὰ εἰς τὸν σύλλογον πρὸς κρίσιν ἀποστελλόμενα συγγράμματα παραπέμπονται ἕκαστα εἰς τὰς οἰκειὰς ἐπιτροπὰς πρὸς κρίσιν, ἥτις ἀναγινώσκειται ἐν εἰδικῇ συνεδρίᾳ. Εἰς τὰς οἰκειὰς ἐπιτροπὰς παραπέμπονται πρὸς κρίσιν καὶ γνωμοδοτήσιν καὶ τὰ ἐν ταῖς γενικαῖς τοῦ συλλόγου συνεδρίασις ἀναφυόμενα ζητήματα τὰ πρὸς τὰς εἰδικὰς αὐτῶν ἐργασίας σχέσιν ἔχοντα.

Ἄρθρ. 67.— Ὁ πρόεδρος τοῦ συλλόγου μετὰ μὲν τοῦ προέδρου τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς φροντίζει περὶ τῆς ἀγορᾶς τοῦ ἀναγκαίου εἰς τὰ δημοσιεύματα τοῦ συλλόγου χάρτου διὰ μειοδοσίας· μετὰ δὲ τοῦ γενικοῦ γραμματέως πρὸς ἐκτύπωσιν τῶν δημοσιευμάτων τοῦ συλλόγου προκηρῶνται μειοδοσίαν ἐπαναλαμβανομένην δὶς, τῷ δὲ τελευταίῳ μειοδοτήσαντι κατακυροῦται ἢ ἐκτύπωσις· ὁ δὲ πρόεδρος ἀγγέλλων τοῦτο τῷ συλλόγῳ ὑποβάλλει πρὸς ἐγκρίσιν τὸ μετὰ τοῦ τυπογράφου συμβόλαιον.

Ἄρθρ. 68.— Αἱ *προσωριναὶ ἐπιτροπαὶ* ἐκλέγονται ὑπὸ τοῦ συλλόγου ἐν βῆτῃ

έντολῃ καὶ προθεσμίᾳ, ἐν ἣ ὀφείλουσι νὰ ὑποβάλωσιν ἔκθεσιν τῆς έντολῆς αὐτῶν ἄλλως θεωροῦνται παρητημέγαι, ὁ δὲ σύλλογος προβαίνει εἰς ἀντικατάστασιν αὐτῶν.

Ἄρθρ. 69.— Μέλος τῶν προσωρινῶν ἐπιτροπῶν, τρίς κατὰ συνέχειαν ἀδικαιολογίτας ἀπουσίασαν τῶν συνεδριῶν, θεωρεῖται παρητημένον καὶ δύναται ὁ σύλλογος τῇ προτάσει τῆς οἰκείας ἐπιτροπῆς ν' ἀντικαταστήσῃ αὐτό.

Ἄρθρ. 70.— Τῇ προτάσει τῶν οἰκείων ἐπιτροπῶν ὁ σύλλογος ἐντέλλεται τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις συλλόγοις ἢ ἀντεπιστέλλουσιν αὐτοῦ μέλεσι τὴν μελέτην ἐπιστημονικῶν ζητημάτων, τὴν ἔρευναν ἀρχαίων ἢ προϊστορικῶν μνημείων, τὴν ἀντιγραφὴν χειρογράφων, ἐπιγραφῶν κτλ. ἢ ἐν ἀνάγκῃ ἰδίας ἐκπέμπει ἀποστολάς.

Ἄρθρ. 71.— Ἐν δυοῖ γενικαῖς συνεδρίασι, ἐπὶ τούτῳ συγκαλουμέναις κατὰ τὰς δύο τελευταίας τοῦ Ἀπριλίου ἐβδομάδας, ἐκάστη τῶν ἐπιτροπῶν ὑποβάλλει τῷ συλλόγῳ *ἔκθεσιν τῶν ἐτησίων αὐτῆς ἐργασιῶν* ἐν ταύταις δὲ ἀναγινώσκονται καὶ *αἱ περὶ τῶν διαγωνισμάτων κρίσεις τῶν ἐπιτροπῶν.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 6'

ΠΕΡΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ

Ἄρθρ. 72.— Τὰ *δημόσια μαθήματα* πραγματεύονται ἐν γλώσση καταληπτί θέματα ἀφέλιμα τῇ ἡμετέρᾳ κοινωνίᾳ.

Ἄρθρ. 73.— Ὅσα τῶν μελῶν τοῦ συλλόγου θέλουσι ν' ἀναλάβωσι μαθήματα, ἀγγέλλουσι τοῦτο ἅμα τῇ ἐνάρξει τῶν τοῦ συλλόγου ἐργασιῶν τῷ προέδρῳ τοῦ συλλόγου, δηλοῦντα καὶ τὸν τίτλον τοῦ θέματος· ὁ δὲ πρόεδρος μετὰ τοῦ πρώτου ἀντιπροέδρου ἐγκρίναντες τὰ θέματα συντάττουσι τὸ πρόγραμμα τῶν δημοσίων μαθημάτων, ὅπερ ἐπιψηφισθὲν ὑπὸ τοῦ συλλόγου δημοσιεύεται διὰ τῶν ἐφημερίδων.

Ἄρθρ. 74.— Ἄν μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ προγράμματος ἐπιθυμῇ τι τῶν μελῶν τοῦ συλλόγου ν' ἀναλάβῃ δημοσίον μάθημα, δηλοῖ τοῦτο τῷ προέδρῳ τοῦ συλλόγου, ὅστις λαμβάνων καὶ τὴν γνώμην τοῦ πρώτου ἀντιπροέδρου ὀρίζει τὴν ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος, καθ' ἣν γενήσεται τὸ μάθημα, καὶ ἀγγέλλει τοῦτο ἐν τῇ ἐπομένῃ τοῦ συλλόγου γενικῇ συνεδρίᾳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'

ΠΕΡΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

Ἄρθρ. 75.— Ὁ σύλλογος ἅπαξ ἢ δις τοῦ ἔτους ἐκδίδει *περιοδικὸν σύγγραμμα* πέραν τὸν τίτλον Ὁ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ καὶ περιλαμβάνον α') κατάλογον τῶν ἰδρυτῶν, β') τῶν ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ συλλόγου προέδρων μετὰ τῆς χρονολογίας τῆς προεδρίας αὐτῶν, γ') τῶν εὐεργετῶν καὶ δωρητῶν, δ') τῶν μελῶν τοῦ συλλόγου μετὰ τῆς χρονολογίας τῆς ἐγγραφῆς, τοῦ ἐπαγγέλματος καὶ τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως, τῆς διαμονῆς αὐτῶν, ε') τῶν κοσμητόρων ἐκάστου συλλογικοῦ ἔτους καὶ τῶν κατὰ τὸ συλλογικὸν ἔτος ἐργασαμένων μελῶν τῶν ἐπιτροπῶν καὶ τῶν ἐπιμελητῶν, ς') τὰ ἔργα τοῦ συλλόγου, οἷον ἀνακοινώσεις, πρακτικὰ τῶν συνεδριῶν ἐν περιλήψει, ἐκθέσεις τῶν ἐπιτροπῶν κτλ., ζ') τὰ προγράμματα τῶν διαγωνισμάτων, η') κατάλογον τῶν χρηματικῶν δωρεῶν καὶ χορηγιῶν καὶ τῶν προσφορῶν, χειρογράφων, βιβλίων, περιοδικῶν, ὀργάνων κτλ., θ') ἐρανίσματα σπουδαῖα ἐκ ξένων βιβλίων καὶ περιοδικῶν συγγραμμάτων, ι') πίνακας διασαφούντας τὰ ἐν τῷ περιοδικῷ.

Ἄρθρ. 76.— Ἐπιστημονικαὶ ἀνακοινώσεις ἀνευ τῆς ἀδείας τοῦ συλλόγου ἐν

ιδίους φυλλαδίοις ἢ ἐν περιοδικοῖς ἢ ἐφημερίσιν ὑπὸ τοῦ ἀνακοινωσαμένου δημοσιευθεῖσαι, ἀποκλείονται τῆς ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ συλλόγου καταχωρίσεως.

Ἄρθρ. 77.—Ὁ σύλλογος διατηρεῖ φιλολογικὰς καὶ ἐπιστημονικὰς σχέσεις πρὸς συλλόγους, ἀκαδημείας καὶ πανεπιστήμια, δεχόμενος παρ' αὐτῶν προσφορὰς βιβλίων καὶ ἀνακοινώσεις ἐπιστημονικῶν ζητημάτων, ἀντεπιστέλλει δ' αὐτοῖς δωρεὰν τὸ περιοδικὸν αὐτοῦ σύγγραμμα, καὶ πᾶν ἄλλο παρ' αὐτοῦ δημοσιευόμενον, καὶ πᾶσαν παρέχει αἰτουμένην ἀνακοίνωσιν ἢ διασάφησιν περὶ φιλολογικῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν ζητημάτων ἢ ἀνακαλύψεων, ἐν ταῖς ἡμετέραις χώραις γινομένων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'

ΠΕΡΙ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ, ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΡΙΟΥ, ΟΡΓΑΝΟΘΗΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ

Ἄρθρ. 78.—Ὁ σύλλογος διατηρεῖ *βιβλιοθήκην* καὶ *ἀναγνωστήριον* πρὸς χρῆσιν τῶν τε ἑαυτοῦ μελῶν καὶ τοῦ δημοσίου, πρὸς δὲ *ὄργανοθήκην* καὶ *συλλογὰς ἀρχαιολογικὰς, νομισματικὰς καὶ φυσιογραφικὰς*.

Ἄρθρ. 79.—Ἡ βιβλιοθήκη εἶναι ἀνοικτὴ τῷ βουλομένῳ καθ' ἑκάστην πλὴν τῶν Κυριακῶν καὶ τῶν ἐπισήμων ἑορτῶν ἀπὸ τῆς 9—12 τῆς πρωΐας καὶ ἀπὸ τῆς 3—5 μ. μ. ὥρας· τὸ δὲ ἀναγνωστήριον, ἐν ᾧ εὐρίσκονται ἐφημερίδες καὶ περιοδικὰ, καθ' ἡμέρας καὶ ὥρας ὀριζομένης ἑκάστοτε ὑπὸ τοῦ συλλόγου.

Ἄρθρ. 80.—Δύο εἰδικοὶ ἔμμισθοι ὑπάλληλοι ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἐφόρου τῆς βιβλιοθήκης παρίστανται τακτικῶς κατὰ τὰς ὀρισμένας ἡμέρας καὶ ὥρας, ὁ μὲν *βιβλιοφύλαξ* ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ, ὁ δ' ἕτερος ἐν τῷ ἀναγνωστηρίῳ.

Ἄρθρ. 81.—Ἡ εἰς τὴν βιβλιοθήκην καὶ τὸ ἀναγνωστήριον εἴσοδος τοῖς μὲν μέλεσι τοῦ συλλόγου εἶναι ἐλευθέρα κατὰ τὰς ὀρισμένας ἡμέρας καὶ ὥρας, ἐκ δὲ τῶν μὴ μελῶν τοῖς φέρουσι τῇ συστάσει τινὸς τῶν μελῶν εἰσιτήριον ἐκδεδωμένον ὑπὸ τοῦ προεδρείου, κεκυρωμένον, μὲν ταῖς ὑπογραφαῖς τοῦ τε προέδρου καὶ τοῦ γενικοῦ γραμματέως, σσημασμένον δὲ τῇ σφραγίδι τοῦ συλλόγου. Οἱ εἰς τὴν βιβλιοθήκην εἰσερχόμενοι ἐγγράφουσι τὸ ἑαυτῶν ὄνομα ἐν τῷ ἐπὶ τούτῳ βιβλίῳ.

Ἄρθρ. 82.—Πάντα τὰ τοῦ συλλόγου βιβλία καὶ χειρόγραφα φέρουσιν ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου φύλλου καὶ ἐπὶ ἄλλῃ τινὸς σελίδος τὴν σφραγίδα τοῦ συλλόγου, ἔσωθεν δὲ τὸν ἀριθμὸν τῆς ταξινομήσεως ἐπὶ δελταρίων μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς «*Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος*».

Ἄρθρ. 83.—Τὰ μέλη μόνα τοῦ συλλόγου δικαιούνται νὰ λαμβάνωσιν ἐκ τῆς βιβλιοθήκης οἴκαδε ἐπὶ διπλοτύπῳ ἀποδείξει δύο τὸ πολὺ βιβλία, ἅπερ ὀφείλουσι ν' ἀποδίδωσιν ἐντὸς μηνός· πρὸ τῆς ἀποδόσεως δὲ τούτων δὲν δίδονται αὐτοῖς ἄλλα.

Ἄρθρ. 84.—Ἡ χρῆσις ὑγρᾶς μελάνης ἀπαγορεύεται τοῖς ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ μελετῶσιν.

Ἄρθρ. 85.—Ὁ ἀπολέσας ἢ φθειράς ἢ καταστρέψας βιβλίον τῆς βιβλιοθήκης ὀφείλει νὰ καταβάλλῃ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ.

Ἄρθρ. 86.—Πεντεκαίδεκα ἡμέρας πρὸ τῆς λήξεως τοῦ συλλογικοῦ ἔτους οἱ ἔχοντες βιβλία τῆς βιβλιοθήκης ὀφείλουσι ν' ἀποδίδωσιν αὐτὰ· τοὺς δὲ παραβάτας ὁ ἔφορος τῆς βιβλιοθήκης καταγγέλλει διὰ τοῦ προέδρου τῷ συλλόγῳ, ὅστις ἀποφαίνεται περὶ τοῦ πρακτέου.

Ἄρθρ. 87.—Αὐστηρῶς ἀπαγορεύεται ἡ ἐκ τῆς βιβλιοθήκης ἐξαγωγή χειρογράφων, τόμων τῆς Πατρολογίας τοῦ Migne, τοῦ Corpus inscriptionum graecarum, τοῦ Corpus inscriptionum latinarum καὶ παντὸς σπανίου καὶ μεγάλης ἀξίας βιβλίου καὶ τῶν λεξικῶν.

"**Αρθρ. 88.**—'Απαγορεύεται ἡ ἐκ τοῦ ἀναγνωστηρίου ἐξαγωγή ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν.

"**Αρθρ. 89.**—Τὸ καπνίζειν καὶ διαλέγεσθαι ἀπαγορεύονται αὐστηρῶς ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ καὶ τῷ ἀναγνωστηρίῳ.

"**Αρθρ. 90.**—'Ἐν πίνακι ἀνηρτημένῳ ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ ἀναγνωστηρίου ἀναγράφονται ἀλφαριθμητικῶς τὰ εἰς αὐτὸ εἰσερχόμενα περιοδικὰ συγγράμματα καὶ αἱ ἐφημερίδες, ἐν ἐτέρῳ δὲ οἱ δωρηταὶ αὐτῶν.

"**Αρθρ. 91.**—Κατὰ τὰς ἐνιαυσίους ἀρχαιρείας ὁ σύλλογος ἐκλέγει προτάσει τῆς μὲν *ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς* ἴδιον ὑπεύθυνον *ἐπιμελητὴν* τῶν ἀρχαιολογικῶν καὶ νομισματικῶν συλλογῶν, τῆς δὲ *βιολογικῆς* ἕτερον ὑπεύθυνον *ἐπιμελητὴν* τῶν φυσιογραφικῶν συλλογῶν καὶ τῆς ὀργανοθήκης.

"**Αρθρ. 92.**—'Ὁ *ἐπιμελητὴς τῶν ἀρχαιολογικῶν καὶ νομισματικῶν συλλογῶν* φροντίζει περὶ τῆς καλῆς διατηρήσεως αὐτῶν, τηρεῖ ἴδιον βιβλίον, ἐν ᾧ ἐγγράφει τὸν χρόνον, κατ' ὃν εἰσῆλθεν ἕκαστον τῶν ἀρχαιολογικῶν ἀντικειμένων καὶ νομισμάτων, τὸν ἀριθμὸν, τὸν τόπον τῆς προελεύσεως, τὸ εἶδος, τὸν δωρητὴν καὶ πᾶσαν ἄλλην εἶδησιν, ἐν τινὶ δὲ τῶν ἐπὶ τούτῳ γενικῶν συνεδριῶν τοῦ Ἀπριλίου ὑποβάλλει ἔκθεσιν περὶ πάντων τούτων λεπτομερῆ.

"**Αρθρ. 93.**—'Ὁ *ἐπιμελητὴς τῆς ὀργανοθήκης καὶ τῶν φυσιογραφικῶν συλλογῶν* φροντίζει περὶ τῆς καλῆς διατηρήσεως αὐτῶν, τηρεῖ βιβλίον, ἐν ᾧ ἐγγράφει τὰ εἶτε ἐξ ἀγορᾶς εἶτε ἐκ δωρεῶν προερχόμενα ὄργανα καὶ τὰ φυσιογραφικὰ ἀντικείμενα μετὰ πάσης τῆς ἀπαιτουμένης τάξεως καὶ ἀκριβείας· ἐν τινὶ δὲ τῶν ἐπὶ τούτῳ γενικῶν τοῦ Ἀπριλίου συνεδριῶν ὑποβάλλει ἔκθεσιν λεπτομερῆ περὶ πάντων τούτων.

"**Αρθρ. 94.**—Οἱ ἐπιμεληταὶ παραδίδοντες τὰ αὐτοῖς ἐμπειστημένα τοῖς διαδόχοις αὐτῶν συντάττουσι πρᾶξιν ἐπὶ τούτῳ ἐν τοῖς ὑπ' αὐτῶν τηρουμένοις βιβλίοις, ἢν ὑπογράφουσι αὐτοὶ τε καὶ οἱ διάδοχοι αὐτῶν.

"**Αρθρ. 95.**—'Ὁ σύλλογος ἐν τῷ προϋπολογισμῷ αὐτοῦ ὀρίζει κατ' ἔτος ποσὸν τι χρηματικὸν πρὸς διατήρησιν καὶ πλουτισμὸν τῆς βιβλιοθήκης, τοῦ ἀναγνωστηρίου, τῆς ὀργανοθήκης καὶ τῶν συλλογῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'

ΠΕΡΙ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΩΝ

"**Αρθρ. 96.**—'Ὁ σύλλογος προκηρύττει *διαγωνίσματα* εἶτε ἐκ τῶν ἑαυτοῦ πόρων εἶτε ἄλλων φιλομούσων ἀνδρῶν χορηγοῦντων πρὸς διάδοσιν τῆς παιδείας ἢ βελτίωσιν τῆς παρ' ἡμῖν παιδείσεως ἢ καὶ πρὸς λύσιν ἐπιστημονικῶν ζητημάτων.

"**Αρθρ. 97.**—Πρόγραμμα συνταττόμενον ὑπὸ τῆς οἰκείας ἐπιτροπῆς καὶ ἐγκαίρως δημοσιεύμενον καθορίζει ἀκριβῶς τὰ κατ' ἕκαστα τοῦ τε θέματος καὶ τῶν βραβείων ἐκάστου διαγωνίσματος.

"**Αρθρ. 98.**—Τὰ εἰς διαγωνισμὸν ἀποστελλόμενα πονήματα παραπέμπονται τῇ οἰκείῃ ἐπιτροπῇ, ἣτις ἐκ τῶν ἑαυτῆς μελῶν ἐκλέγει εἰδικωτέραν πρὸς κρίσιν ἐπιτροπὴν, ἣς τὰ μέλη ἀποκλείονται τοῦ διαγωνισμοῦ. Τοῖς δ' ἐκ τῶν μελῶν τῆς ὅλης ἐπιτροπῆς μετέχουσι τοῦ διαγωνισμοῦ ἀπαγορεύεται ἡ ἐν τῇ περὶ βραβεύσεως συνεδρίᾳ τῆς ἐπιτροπῆς συζήτησις καὶ ψηφοφορία ἐπὶ ἀκυρώσει τῆς ἀποφάσεως.

"**Αρθρ. 99.**—Τὰ χειρόγραφα τῶν εἰς διαγώνισμα ἀποστελλομένων πονημάτων μετὰ τὴν κρίσιν γενόμενα κτῆμα τοῦ συλλόγου κατατίθενται ἐν τοῖς ἀρχείοις αὐτοῦ, ὁπόθεν ὁ ἀποστεύλας μόνος δύναται νὰ λάβῃ ἀντίγραφον αὐτῶν.

Ἄρθρ. 100.— Ἐὰν μηδὲν πόνημα κριθῆ βραβεύσιμον, ὁ ἀγὼν ἀναβάλλεται εἰς τὸ ἐπιὸν ἔτος, ἐὰν δὲ καὶ τὸ δευτέρον ἔτος τὸ αὐτὸ συμβῆ, ὁ σύλλογος λαμβάνων καὶ τὴν γνῶμην τοῦ ἀγωνοθέτου ἢ μεταβάλλει τὸ θέμα, ἢ δαπανᾷ τὰ χρήματα πρὸς ἀγορὰν βιβλίων ἢ ἐπιστημονικῶν συλλογῶν ἢ πρὸς ἔκδοσιν διδακτικῶν βιβλίων κτλ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'

ΠΕΡΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΕΩΣ ΑΠΙΘΡΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΚΑΙ ΙΔΡΥΣΕΩΣ ΝΕΩΝ

Ἄρθρ. 101.— Ὁ σύλλογος ἐκ τῶν ἑαυτοῦ πόρων ἢ τῶν ἐπὶ τούτῳ χορηγιῶν φιλομούσων ἀνδρῶν τῇ προτάσει τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ἀπονέμει χρηματικὰς χορηγίας πρὸς *ὑποστήριξιν ἀπόρων σχολείων* ἢ πρὸς σύστασιν νέων.

Ἄρθρ. 102.— Οὐδεμία παρέχεται συνδρομὴ εἰς ὑπάρχοντα σχολεῖα, ἂν μὴ αἰ ἐφορεῖαι αὐτῶν προαποστείλωσιν ἔκθεσιν περὶ τῆς πνευματικῆς καὶ οἰκονομικῆς αὐτῶν καταστάσεως ἐπικεκυρωμένην ὑπὸ τῆς ἐπιτοπίου ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς ἢ τῆς δημογεροντίας.

Ἄρθρ. 103.— Ὁ σύλλογος πρὸς γνῶσιν ἀκριβῆ τῆς ἠθικῆς καὶ διανοητικῆς καταστάσεως τῶν ἑλληνικῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις σχολείων, μάλιστα δὲ τῶν ὑπ' αὐτοῦ συντηρουμένων ἢ ὑποστηριζομένων, αἰτεῖται πληροφορίας παρὰ τῶν ἐγχαρίων ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν, τῶν συλλόγων, τῶν ἐν ἐκείναις ταῖς χώραις μελῶν αὐτοῦ, ἢ καὶ παρ' ἄλλων ἀρμοδίων προσώπων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'

ΠΕΡΙ ΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΔΑΠΑΝΩΝ

Ἄρθρ. 104.— Οἱ πόροι τοῦ συλλόγου συνίστανται

α') ἐκ τῶν προσόδων τῆς κινητῆς καὶ ἀκινήτου αὐτοῦ περιουσίας,

β') ἐκ τῶν ἐτησίων τῶν τακτικῶν μελῶν συνδρομῶν,

γ') ἐκ τοῦ τέλους ἐγγραφῆς μελῶν,

δ') ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν τόμων τοῦ περιοδικοῦ καὶ τῶν ἄλλων δημοσιευμάτων τοῦ συλλόγου.

ε') ἐκ τῶν προσφορῶν καὶ δωρεῶν φιλομούσων καὶ φιλογενῶν ἀνδρῶν,

ς') ἐξ οἰουδήποτε ἄλλου πόρου ἐγκρινομένου ὑπὸ τοῦ συλλόγου.

Ἄρθρ. 105.— Ὁ σύλλογος δέχεται καὶ χρηματικὰς πρὸς ὠρισμένον σκοπὸν προσφοράς, ἤτοι πρὸς σύστασιν διαγωνισμάτων, πρὸς ἔκδοσιν τῶν παλαιῶν Ἑλληνῶν ποιητῶν καὶ συγγραφέων καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ἐπιστημονικῶν συγγραμμάτων καὶ διδακτικῶν βιβλίων, πρὸς ὑποστήριξιν ἀπόρων σχολείων, πρὸς πλουτισμὸν τῆς βιβλιοθήκης καὶ τῶν συλλογῶν αὐτοῦ κτλ.

Ἄρθρ. 106.— Τακτικὸν μέλος, ἐφάπαξ εἴκοσιν ὀθωμανικὰς καταβαλὸν λίρας, ἀπαλλάττεται τῆς ἐτησίας συνδρομῆς.

Ἄρθρ. 107.— Οὐδενὸς τῶν τοῦ συλλόγου ἀπαλλοτριώσις γίνεται, ἂν μὴ πρότερον προτάσει τοῦ προεδρείου ἐν γενικῇ ἐκτάκτως ἐπὶ τούτῳ συγκαλουμένην συνεδρία ἀποφασίσῃ ὁ σύλλογος.

Ἄρθρ. 108.— Ἐν τῷ ταμείῳ τοῦ συλλόγου τηροῦνται πενήκοντα τὸ πολὺ ὀθωμανικαὶ λίραι τὰ δὲ περιπλέον χρήματα κατατίθενται ὑπὸ τοῦ προέδρου καὶ τοῦ ταμείου ἐν τραπέζῃ ὀριζομένη ὑπὸ τοῦ συλλόγου. Τὰ κατατεθειμένα χρήματα ἢ μέρος αὐτῶν λαμβάνονται ἀπὸ τῆς τραπέζης δι' *ἐπιταγῆς* ὑπογεγραμμένης ὑπὸ τε τοῦ προέδρου καὶ τοῦ ταμίου.

Ἄρθρ. 109.—Οὐδέποτε τὰ ἐν ἐκάστοις κεφαλαίοις τοῦ προϋπολογισμοῦ δαπανῶνται πρὸς ἄλλην ἢ πρὸς ἣν ὀρίσθησαν χρήσιν· ἄλλως ὁ πρόεδρος τοῦ συλλόγου ὑπέχει τὴν εἰθύνην.

Ἄρθρ. 110.—Ἐπιτρέπεται τῷ προέδρῳ νὰ δαπανήσῃ ἐν τῷ συλλογικῷ ἔτει ἄνευ ἀποφάσεως τοῦ συλλόγου μέχρι δισχιλίων τὸ πολὺ γροσίων, καὶ ταῦτα οὐχὶ ἐπάταξ, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν, εἰς ἐκτάκτους τοῦ συλλόγου ἀπροόπτους ἀνάγκας· πᾶσα δὲ ὑπὲρ τὸ ποσὸν τοῦτο δαπάνη ἄνευ τῆς ἐγκρίσεως τοῦ συλλόγου γενομένη καταλογίζεται εἰς βάρος τοῦ προέδρου.

Ἄρθρ. 111.—Οἱ διορισμοὶ καὶ αἱ παύσεις τῶν ἐμμίσθων ὑπαλλήλων τοῦ συλλόγου γίνονται καὶ οἱ μισθοὶ αὐτῶν ὀρίζονται ὑπ' αὐτοῦ τοῦ συλλόγου τῇ προτάσει τοῦ προεδρείου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ΄

ΠΕΡΙ ΔΩΡΗΤΩΝ ΚΑΙ ΕΥΕΡΓΕΤΩΝ

Ἄρθρ. 112.—Χρυσοῖς γράμμασιν ἐν ταῖς ἐπὶ τούτῳ ἰδρμέναις στήλαις ἀναγράφονται καὶ ἐν τῇ ἐπετείῳ τοῦ συλλόγου ἑορτῇ ἀνακηρύττονται.

Δωρηταὶ μὲν, ὅσοι δέκα καὶ πλέον λίρας ὀθωμανικὰς κατ' ἔτος προσφέρουσιν ἢ ἐπάταξ ἑκατὸν καὶ πλέον,

Μεγάλοι δὲ δωρηταὶ, ὅσοι κατ' ἔτος πενήκοντα καὶ ἐπέκεινα λίρας χορηγοῦσιν ἢ ἐπάταξ πεντακοσίας καὶ ἐπέκεινα,

Ἐυεργεταὶ δέ, ὅσοι ἢ πρὸς προαγωγὴν τοῦ συλλόγου ἢ πρὸς ἔκδοσιν τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων, τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας ἢ διδακτικῶν καὶ ἀφελίμων βιβλίων ἢ πρὸς ὑποστήριξιν ἀπόρων σχολείων προσφέρουσι κατ' ἔτος ἑκατὸν ὀθωμανικὰς λίρας καὶ ἐπέκεινα ἢ ἐπάταξ ὡς κεφάλαιον χιλίας καὶ πλέον.

Μεγάλοι δ' ευεργεταὶ, ὅσοι πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν πεντακοσίας χορηγοῦσι κατ' ἔτος λίρας ἢ ἐπάταξ πεντακισχιλίας καὶ πλέον.

Ἄρθρ. 113.—Τοῖς ἐκτάκτους χορηγίας ποιησαμένοις ἐκτάκτους ὁ σύλλογος ἀπονέμει καὶ τὰς τιμὰς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ΄

ΠΕΡΙ ΣΦΡΑΓΙΔΩΝ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

Ἄρθρ. 114.—Ὁ σύλλογος ἔχει δύο **σφραγίδας** φερούσας ἐν μέσῳ ἀρχαίαν ἑλληνικὴν λυχνίαν μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ ΑΩΞΑ', ὧν διὰ μὲν τῆς μεγάλης ἐκτύπου οὔσης σφραγίζονται μόνον τὰ διπλώματα τῶν μελῶν, διὰ δὲ τῆς μικρᾶς σφραγίζονται αἱ ἐπιστολαὶ καὶ πάντα τὰ ἐκ τοῦ γραφείου ἐξερχόμενα ἔγγραφα, τὰ βιβλία καὶ πάντα τὰ ἀντίτυπα τοῦ περιοδικοῦ καὶ τὰ εἰς τὸ ἀναγνωστήριον εἰσερχόμενα περιοδικὰ καὶ αἱ ἔφημερίδες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ΄

ΠΕΡΙ ΑΡΧΑΙΡΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΠΕΤΕΙΟΥ ΠΑΝΗΓΥΡΕΩΣ

Ἄρθρ. 115.—Ἐν τῇ τελευταίᾳ τοῦ Ἀπριλίου Κυριακῇ γίνονται αἱ ἐνιαύσιοι **ἀρχαιρεσίαι** τῶν νέων **κοσμητόρων** (ὧν **γενικὸς γραμματεὺς** καὶ **ἔφορος τῆς βιβλιοθήκης** ἐκλέγονται διδάκτορες καὶ γλωσσομαθεῖς), τῶν μελῶν τῆς **ἐλεγκτικῆς ἐπιτροπῆς**, τοῦ τῆς **συντακτικῆς** καὶ τῶν **ἐπιμελητῶν**.

"*Αρθρ. 116.*— "Εκάστος τῶν κοσμητόρων ἐκλέγεται ἰδιαιτέρως διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας καὶ ἀπολύτου πλειονοψηφίας, ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ μέλη τῆς ἐλεγκτικῆς ἐπιτροπῆς καὶ τὸ τῆς συντακτικῆς καὶ οἱ ἐπιμεληταὶ μὴ ἐπιτευχθείσης δὲ ἐν τῇ πρώτῃ ψηφοφορίᾳ τῆς ἀπολύτου πλειονοψηφίας ἢ ψηφοφορία ἐπαναλαμβάνεται, ἐάν δὲ μὴδὲ τὸ δεύτερον ἐπιτευχθῆ, ἢ ψηφοφορία περιορίζεται μεταξύ τῶν δύο σχετικῶς πλειοψηφισάντων ἢ καὶ πλειόνων ἴσον ἀριθμὸν ψήφων λαβόντων.

"*Αρθρ. 117.*— Τῇ πρώτῃ ἢ τῇ δευτέρᾳ τοῦ Μαΐου Κυριακῇ ἐν ἐπισήμῳ ἐκτάκτῳ συνεδρίᾳ ὁ σύλλογος τελεῖ τὴν *ἐπέτειον* τῆς ἑαυτοῦ ιδρύσεως πανήγυριν, ἐν ἣ ὁ μὲν πρόεδρος ποιεῖται ἐκθεσιν τῶν ἐνιαυσίων ἐργασιῶν τοῦ συλλόγου, δημοσιευομένην εἶτα διὰ τῶν ἐφημερίδων καὶ ἀνακηρύττει τοὺς νέους κοσμητόρας, ὁ δὲ νέος πρόεδρος ἀναγινώσκει ἐπιστημονικὴν πραγματείαν, πλὴν ἐάν ὁ αὐτὸς ἐκλεχθῆ καὶ αὐθις πρόεδρος, ὅτε ὁ πρῶτος τῶν νέων ἀντιπροέδρων ἐκπληροῖ τὴν ἐντολὴν ταύτην.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'

ΠΕΡΙ ΚΥΡΩΣ ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ

"*Αρθρ. 118.*— Ὁ παρῶν κανονισμὸς ἔχει *κῦρος* ἐπὶ *ἑπτὰ δέκα*, ἂν παρελθόντων, ὁ σύλλογος, ἂν ἐπὶ τῇ αἰτήσῃ δέκα μελῶν ἐγκρίνῃ τὴν ἀναθεώρησιν, ἐκλέγει ἐπιτροπὴν πρὸς σύνταξιν τοῦ νέου κανονισμοῦ, ὅστις καθυποβληθεὶς εἰς τὴν κρίσιν τοῦ συλλόγου ἐν ἐκτάκτοις ἐπὶ τούτῳ γενικαῖς συνεδρίασι προαγγελλομέναις ὑπὸ τοῦ προέδρου ἐν τῇ προηγουμένη γενικῇ συνεδρίᾳ καὶ διὰ τῶν ἐφημερίδων, καὶ ἐπικυρωθεὶς δημοσιεύεται ἐν τε τῷ περιοδικῷ καὶ ἐν ἰδίῳ φυλλαδίῳ ὡς ὁ ἰσχύων τοῦ συλλόγου νόμος.

"*Αρθρ. 119.*— Πᾶσα ἀπόφασις τοῦ συλλόγου, ἀντικειμένη τῷ κανονισμῷ τῆδε, εἶναι ἄκυρος.

Ἡ Ἀναθεωρητικὴ Ἐπιτροπὴ

Ν. ΦΩΤΙΑΔΗΣ. Θ. ΣΑΛΤΕΛΗΣ. ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ. Μ. Ι. ΓΕΛΕΩΝ.

Σ. ΒΡΑΧΑΜΗΣ. Σ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΓΛΟΥΣ. ΧΡ. ΒΑΣΙΛΑΔΗΣ.

Ἐπεβλήθη καὶ συνεζητήθη ἐν ταῖς ἈΣΝΑ', ἈΣΝΓ', ἈΣΝΔ' καὶ ἈΣΝΕ' ἐκτάκτοις γενικαῖς συνεδρίασι τοῦ συλλόγου καὶ ἐν συνόλῳ ἐπεψηφίσθη ἐν τῇ τελευταίᾳ τούτων.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 5 Ἰουλίου 1896.

Ὁ πρόεδρος

ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΔΗΣ

Ὁ γεν. γραμματεὺς

Π. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ .

ΤΟΥ ΛΕ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ ΑΠΟ ΜΑΪΟΥ 1895 ΜΕΧΡΙ ΜΑΪΟΥ 1896

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΛΑΣΙΔ'

τῆ 29 Μαΐου 1895.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, μετὰ παρατήρησιν τοῦ κ. **Ἀν. Χρησιδίου**, προέδρου, ὅπως εἰς τὰ κατὰ τὴν τοῦ ὑπομνήματος αὐτοῦ περὶ τῆς τροποποιήσεως τοῦ προγράμματος τῆς **Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης** συζητήσιν παρ' αὐτοῦ λεχθέντα προστεθῶσι καὶ τὰ: ἂν συγχρόνως ἢ ἐπιτροπὴ ὀλιγώτερον ἐγώσιμῶς ἐξήταζε τὸ ὑπόμνημα, ὅτι δὲν συμμερίζεται τὰς γνώμας αὐτῆς καὶ οὐ θὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ αὐτὸ θέμα πρὸς συζήτησιν, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς ἀλληλογραφίας καὶ ἀγγέλλει δωρεὰς βιβλίων, ἐκφράζοντα: δὲ εὐχαριστῆσαι τοῖς δωρηταῖς.

Ἡ ἀλληλογραφία ἔχει ὧδε:

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. **Ν. Φαρῶ** ἐκ Σαμοθράκης, ἄνευ ἡμερομηνίας, αἰτουμένου τὰ εἰδικὰ προγράμματα τοῦ τε **Βουτιναίου Ἀγῶνος** καὶ τοῦ **Ζωγραφείου Διαγωνίσματος**.

Τοῦ αἰδεσιμωτάτου πατρὸς **Curtis** ἀπὸ 26 Μαΐου ἐντεῦθεν, ἀγγέλλοντος δωρεὰν αὐτοῦ τῆ **Βιβλιοθήκη** τοῦ Συλλόγου πονήματος δημοσιευθέντος ἐν Ἀγγλίᾳ περὶ ἀρχαίων ἑλληνικῶν ἀγγείων.

Τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἀπὸ 26 Μαΐου, δηλοῦσης τὴν ἐκλογὴν ἐπὶ τῶ ἀρχομένῳ συλλογικῶ ἔτει προέδρου μὲν τοῦ αἰδέστ. **Curtis**, γραμματέως δὲ τοῦ κ. **Κ. Περγακίδου**, καὶ ἐξαιτουμένης ὅπως ὁ καθηγητὴς κ. **Δ. Γ. Μουστράτος**, ἐκλεγείσ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου κατὰ σύστασιν αὐτῆς, προστεθῆ εἰς τὰ ἤδη ὑπάρχοντα μέλη τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης.

Ἑλλ. Φιλ. Σύλλογος.

Τῆς **Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς**, ἀγγελούσης τὴν ἐκλογὴν ἐπὶ τῶ ἀρχομένῳ ἔτει προέδρου μὲν τοῦ κ. **Μ. Ἰ. Κεφάλαι**, γραμματέως δὲ τοῦ κ. **Π. Πετρακίδου**.

Τῆς **Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς** ἀπὸ 28 Μαΐου, ἀγγελούσης τὴν ἐκλογὴν ἐπὶ τῶ νέῳ συλλογικῶ ἔτει προέδρου μὲν τοῦ κ. **Μ. Γεδεών**, γραμματέως δὲ τοῦ κ. **Χ. Παναζίδου**, γνωστοποιούσης δὲ ὅτι προπαρασκευάσθησαν πρὸς ἔκδοσιν τὰ τῶν τόμων **ΚΓ'**, **ΚΔ'** καὶ **ΚΕ'** ἀρχαιολογικὰ παραστήματα, ἢ ὕλη τοῦ **Β'** τόμου τοῦ **Ζωγραφείου Ἀγῶνος** κατὰ τεύχη καὶ ὁ **ΚΣ'** τόμος, καὶ παρακλούσης τὸ προεδρεῖον ὅπως ἀπαιτήσῃ ἀπὸ τοῦ κ. **Ἀθ. Π. Κεραμέως** τὴν χάριν τῆς **Μαυρογορδατείου Βιβλιοθήκης** συλλεγείσταν ὕλην, πρὸς ἔκδοσιν αὐτῆς.

Τοῦ κ. **Λιμαράκη** ἀπὸ 29 Μαΐου, προσκαλοῦντος τὸν Σύλλογον ἐκ μέρους τοῦ Συμβουλίου τῆς ἐν τῶ Πέραν **Φιλοπώλου Ἀδελφότητος** τῶν **Κυριῶν** εἰς τὸ ἐναρκτήριον μάθημα τῆς ὑπὸ τῆς Ἀδελφότητος ἰδρυθείσης **Σχολῆς τῶν Νοσοκόμων**, γενησόμενον τῆ 31 Μαΐου τὴν 3 μ. μ. ὥραν ἐν τῆ αἰθούσῃ τοῦ Ἰατρικοῦ τῆς Ἀδελφότητος.

Τῆς ἐν Φερίκοι **Φιλεκαπαιδευτικῆς Ἀδελφότητος**, προσκαλούσης τὸν Σύλλογον εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς κβ' ἀμφιτετριίδος αὐτῆς.

Τοῦ κ. **Χρ. Χατζηχρήσιου**, αἰτουμένου τὴν μεγάλην αἴθουσαν πρὸς τέλεισιν τῶν ἐξετάσεων καὶ τῆς ἐπιδόσεως τῶν πτυχίων τοῖς τελειοφοίτοις τοῦ φερωνύμου αὐτοῦ **Ἑλληνογαλλικοῦ Λυκείου**.

Εἶτα γίνεται παμψηφεί δεκτὴ ἡ αἴτησις τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς ὅπως ὁ κ. **Δ. Γ. Μουστράτος** ἀποτελέσῃ μέλος αὐτῆς. Ὡς πρὸς δὲ τὴν αἴτησιν τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς

Τόμος ΚΖ' 3

ἵνα ζητηθῆ παρὰ τοῦ κ. *Κεραμέως* ἢ παρ' αὐτῷ ὕλη τῆς *Μαυρογορδατείου Βιβλιοθήκης*, ὁ κ. πρόεδρος ὑπισχνεῖται ὅτι θὰ προβῆ εἰς τὰς δεούσας παραστάσεις, ἔαν ἐντός ὀλίγου, κατὰ τὴν ἐκφρασθεῖσαν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ τοῦ ἰδίου, δὲν λάβῃ προσωπικὴν συνέντευξιν μετ' αὐτοῦ· προστίθῃσιν ὁμοίως ὅτι κατὰ τὸ ἐνὸν θέλωσιν ἱκανοποιηθῆ αἱ αἰτήσεις τῶν διαφόρων ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων πρὸς ἀποστολὴν ἀντιπροσώπων κατὰ τὰς δημοσίας αὐτῶν ἐξετάσεις. Τέλος γίνεται παμψηφεί δεκτὴ ἡ αἴτησις τοῦ γυμνασιάρχου κ. *Χρ. Χατζηχοῆσιου* περὶ παραχωρήσεως τῆς μεγάλης αἰθούσης τοῦ Συλλόγου χάριν τῶν προφορικῶν ἐξετάσεων τοῦ *Ἑλληνογαλλικοῦ Λυκείου* αὐτοῦ, ὡς καὶ τῆς τελετῆς τῆς ἐπιδόσεως τῶν ἀπολυτηρίων κατὰ τὴν 11^{ην} καὶ 18^{ην} τρέχοντος.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. πρόεδρος, ἀφοῦ ἐξέφρασε τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ προεδρείου πρὸς τὸν τέως πρόεδρον κ. *Δ. Μαλιάδην* καὶ τοὺς λοιποὺς συνεργάτας αὐτοῦ κοσμητόρας διὰ τὰς ἐκθύμους ὑπηρεσίας, ἃς παρέσχον τῷ Συλλόγῳ, προτείνει τὴν διὰ τῶν ἐφημερίδων δημοσίευσιν τῆς λογοδοσίας τοῦ τέως προέδρου. Ἐπὶ τῆς προτάσεως ταύτης, τοῦ κ. *Ἀλ. Εὐσταθιανοῦ* παρατηρήσαντος ὅτι ἡ προεδρικὴ ἐκθεσις, ἅτε περιέχουσα ἀνακριθείας καὶ μὴ ἐκθέτουσα τὰ πράγματα ψυχραίμως καὶ ἀμερολήπτως, ἰδίᾳ δὲ τὰ ἀφορῶντα τὴν ἀντιπροσώπευσιν τοῦ Συλλόγου ἐν τῷ ἐν Βουδαπέστη περὶ ὕμεινης συνεδρίῳ, καλὸν εἶναι ν' ἀναγνωσθῆ ἐν τῷ Συλλόγῳ καὶ διορθωθῆ ἐν πολλοῖς ἀρισταμένοις τῆς ἀληθείας, ἐγείρεται μακρὰ συζήτησις, λαβόντων ἐναλλάξ καὶ ἐπανειλημμένως τὸν λόγον, πλὴν τοῦ προμνημονευθέντος, καὶ τῶν κ. κ. *Ἐμμ. Δάμοσα*, *Ὁδ. Ἀνδρεάδου*, *Στ. Βραχάμη*, *Π. Νικολοπούλου*. Τέλος ὁ κ. *Φ. Τάγης* φρονεῖ περιττὸν νὰ εἰσέλθῃ ὁ Σύλλογος εἰς τὴν συζήτησιν τοῦ προεδρικοῦ λόγου κατ' οὐσίαν, ὡς ἀνεπίδεκτου τοιαύτης συζητήσεως, νομίζει δὲ ὅτι δύναται ὁ κ. *Βραχάμης* ν' ἀναβάλῃ εἰς ἄλλην συνεδρίασιν τὴν πρότασιν αὐτοῦ περὶ τοῦ τρόπου τῆς διευκρινήσεως τοῦ ζητήματος τῆς ἐν τῷ ἐν Βουδαπέστη συνεδρίῳ ἀντιπροσωπείας καὶ τῆς ἱκανοποιήσεως αὐτοῦ. Τῆς προτάσεως τοῦ κ. *Τάγης* ὑποστηρικθείσης καὶ ὑπὸ τοῦ κ. *Ζ. Φιλίδου*, δεκτῆς δὲ γενομένης καὶ ὑπὸ τοῦ κ. *Βραχάμη*, περατοῦται ἡ συζήτησις, γίνεται δεκτὴ ἡ δημοσίευσιν τῆς προεδρικῆς ἐκθέσεως τοῦ κ. *Δ. Μαλιάδου*, ὡς καὶ ἡ τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἀναγνώσματος τοῦ νέου προέδρου κ. *Ἀν. Χρηστίδου*.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. *Ἡλίας Δασσαρήτης* ἀνακοινοῦται **τοπογραφικὰ καὶ ἱστορικὰ τῆς πόλεως Κοριτσᾶς**, μετὰ τὸ πέρας δ' αὐτῶν, μὴ ὑπαρχούσης παρατηρήσεώς τινος, ὁ κ. πρόεδρος, εὐχαριστήσας τῷ ἀγορευσαντι, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΙΕ'

τῆ 5 Ἰουνίου 1895.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. πρόεδρος παρατηρεῖ ὅτι οὐδὲν σχετικῶν εἶχε λεχθῆ ἐν τῇ ἡγουμένῃ συνεδρίᾳ ὡς πρὸς τὴν δημοσίευσιν τῆς κατὰ τὴν ἐπέτειον ἐορτῆν ἀναγνωσθείσης ἐπιστημονικῆς πραγματείας αὐτοῦ διὰ τῶν ἐγχωρίων ἐφημερίδων. Παρατηρησάντων δὲ τῶν κ. κ. *Παπαγιαννοπούλου* καὶ *Βραχάμη* ὅτι, εἰ καὶ παρελείφθη πραγματικῶς νὰ γείνη λόγος περὶ αὐτῆς, ἀλλὰ καλὸν εἶναι καὶ πρέπον νὰ δημοσιευθῆ καὶ αὕτη, φρονεῖ ὁ κ. πρόεδρος ὅτι πρέπει νὰ δημοσιευθῆ, ὡς εἰθισται, ἡ πραγματεία τοῦ νέου προέδρου πρῶτον διὰ τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου. Μετὰ τὰς παρατηρήσεις ταύτας, ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν, ἀναγινώσκεται περιληψίς τῆς **ἀλληλογραφίας**, ἐγούσης ὡδε:

Ἐπιστολὴ τῆς **Α. Σ.** τοῦ μητροπολίτου *Ἀμασειᾶς Ἀνθίμου*, παρακαλοῦντος τὸν Σύλλογον ὅπως ἐφοδιάσῃ διὰ τοῦ *Παιδαγωγικοῦ Ἐγκολπίου* τὰ ἐν Ἀμισῷ σχολεῖα, ὡς καὶ τὰ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ ἐκπαιδευτήρια, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 22 Ἀπριλίου.

Τοῦ κ. *Θεοδώρου Μεγίδου* ἐκ Φυτιάνων ἀπὸ 20 Μαΐου, παρακαλοῦντος ὅπως τὸ ἀπονεμηθὲν αὐτῷ δεκάλιρον βραβεῖον τοῦ *Ζωγραφείου Διαγωνίσματος* πληρωθῆ τῷ συμπατριώτῃ αὐτοῦ κ. *Γ. Θαϊδῆ*.

Τοῦ κ. *Ἰ. Ἀ. Κουντουριώτη* ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 29 Μαΐου, εὐχαριστοῦντος τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τοῖς διὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀειμνήστου Ἀνδρέου Κουντουριώτη τῇ οἰκογενείᾳ αὐτοῦ συλλυπητηρίοις.

Τῆς κ. *Μαργαρίτας Hirschfeld* ἐκ Κένιγσβεργ, εὐχαριστούσης ὡσαύτως διὰ τὰ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ συζύγου αὐτῆς συλλυπητήρια.

Τῆς *Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς* ἐντεῦθεν ἀπὸ 1 Ἰουνίου, ἀγγελούσης τὴν ἐκλογὴν τοῦ κ. *Ὁδ. Ἀνδρεάδου* γραμματέως αὐτῆς καὶ ἐπι-

συναπτούσης ἅμα τὴν ἐπὶ τῆς ὑπὸ τῶν κ. κ. Ἀδελφῶν Δεπάσια ὑποβληθείσης Ἐκλογῆς τροπαρίων καὶ ποιημάτων κρίσιν αὐτῆς.

Τοῦ κ. Γ. Παχτίκου ἀπὸ 2 Ἰουνίου, αἰτουμένου τὴν κρίσιν τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν κατὰ τὸ Ζωγράφειον Διαγώνισμα βραβευσθεῶν δημοδῶν ἑλληνικῶν μελωδιῶν αὐτοῦ.

Μετὰ ταῦτα ἀνακοινοῦται ἡ ἐκθεσις τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς καὶ ἡ κρίσις ἐπὶ τῆς Ἐκλογῆς ἐκκλησιαστικῶν τροπαρίων καὶ ποιημάτων ὑπὸ τῶν Ἀδελφῶν Δεπάσια. Εἶτα ὁ κ. πρόεδρος, ἀναγγέλλας ὅτι ἡ Α. Θ. Π. ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας κ. ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ ἐώρτασεν ἐσχάτως τὴν εἰκοσιπενταετηρίδα τῆς ἐν τῷ θρόνῳ Ἀλεξανδρείας πατριαρχείας αὐτοῦ, προτείνει τὴν δι' ἀνευφημιῶν ψήφισιν αὐτοῦ ὡς ἐπιτίμου μέλους τοῦ Συλλόγου, ὅπερ καὶ γίνεται.

Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ κ. Γ. Παχτίκου ὅπως δοθῆ αὐτῷ τὸ σχετικὸν μέρος τῆς κρίσεως τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν Δημοδῶν αὐτοῦ ᾠμάτων καὶ μελωδιῶν, ὁ κ. Παπαγιαννόπουλος παρατηρεῖ ὅτι τὸ προεδρεῖον, ἔχον ἀνὰ χεῖρας τὴν ἐκθεσιν τῆς ἐπιτροπῆς, δύναται νὰ δημοσιεύσῃ αὐτὴν ἀμέσως ἢ νὰ δώσῃ ἀντίγραφον τοῦ αἰτουμένου σχετικοῦ μέρους. Ὁ κ. Φ. Τάγης λέγει ὅτι ἡ ἐκθεσις τῆς ἐπιτροπῆς, καὶ δὴ ἡ δημοσίευσίς αὐτῆς διὰ τοῦ Περιδικίου τοῦ Συλλόγου θὰ ἔχανε τὴν ἀξίαν αὐτῆς, ἂν ἐνὶ ἐκάστῳ τῶν συλλογῶν ἢ συγγραφέων τῶν βραβευθέντων ἔργων εἰδίδετο τὸ σχετικὸν μέρος, ἐκτὸς ἂν ἐξαιρετικοὶ λόγοι ἠνάγκάζον συγγραφεῖα τινὰ νὰ προβῆ εἰς τοιαύτην αἴτησιν. Τοῦ κ. Παχτίκου δηλώσαντος ὅτι προβῆ εἰς τὴν αἴτησίν του, διότι προτίθεται προσεχῶς νὰ ἐκδώσῃ τὸ ἔργον, ὁ κ. Παναζιδῆς παρατηρεῖ ὅτι δικαιοδικτικῶς ὁ κ. Παχτικός ἠδύνατο νὰ προσέλθῃ εἰς τὸ γραφεῖον καὶ νὰ ζητήσῃ ἀντίγραφον τῆς περὶ τοῦ ἔργου του κρίσεως, ὅθεν ἐπίσημος αἴτησις καὶ ἐπιψήφισις αὐτῆς ἦτο περιττή. Ἰποστηρίζοντος τέλος τοῦ κ. Δάμσα τὸ δίκαιον τῆς αἰτήσεως τοῦ κ. Παχτίκου, καθότι θὰ ἐβράδυνε πολὺ ἡ ἐκτύπωσις τοῦ Περιδικίου καὶ τῆς σχετικῆς ἐκθέσεως τῆς ἐπιτροπῆς, γίνεται δεκτὴ ἡ αἴτησις τοῦ κ. Παχτίκου.

Εἶτα ὑποβάλλεται ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ συλλογικοῦ ἔτους 1895-1896. Ὁ κ. Παπαγιαννόπουλος ζητεῖ πληροφορίας περὶ τοῦ ἀντιτίμου τῶν λαμπτήρων, ἃς καὶ δίδει ὁ κ. Νικολόπουλος, ὁ δὲ κ. Κ. Πρωτότης ζητεῖ ἐξηγήσεις τινὰς διὰ τὸ κονδύλιον τῶν

ἐξόδων τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς· δόντος δὲ τοιαύτας τοῦ κ. προέδρου, ἐπιψηφίζεται. Μετὰ ταῦτα ἐγερθεὶς ὁ κ. Ἰ. Φάχρης προσαγορεύει τὸ προεδρεῖον, εὐχαριστεῖ τοὺς ἑταίρους ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς μέλους, ἐκθέτει ἱστορικῶς τὰ κατὰ τὸν Ἰβάν, τὸν ἐκδότην τῶν δωρηθέντων χαρτῶν, ὡς καὶ τὸν τρόπον τῆς ἀποκτήσεως αὐτῶν παρὰ τοῦ Edison, κατόπιν δὲ ἐκθέτει καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς Σερρῆος ἢ Μορμουλκειοῦ, ὡς ἀπεκάλεσεν αὐτὴν ὁ ἴδιος. Ἐκφράζονται εὐχαρισταὶ τῷ κ. Φάχρη ἐπὶ ταῖς δωρεαῖς αὐτοῦ καὶ δίδεται ὁ λόγος τῷ κ. Κλ. Χ. Κοκκολάτῳ πρὸς ἀνάγνωσιν τῆς Περὶ Θεοδώρου Ἀφεντούλη¹ μελέτης αὐτοῦ. Μετὰ τὸ πέρας αὐτῆς προσθέτει ὁ κ. Εὔστ. Π. Ἰωάννου ὀλίγα τινὰ, ἐξάρας ἰδίᾳ τὸ ἐγκυκλοπαιδικὸν πνεῦμα τοῦ αἰοδιμοῦ Ἀφεντούλη. Ὁ κ. Δ. Η. Οἰκονομίδης συγγαίρει τῷ κ. Κοκκολάτῳ, ὁ δὲ κ. πρόεδρος, εὐχαριστήσας τῷ ἀγορητῇ, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΣΙΣ'

τῆ 12 Ἰουνίου 1895.

Προεδρεύοντος ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς ἀλληλογραφίας, ἔχουσαν ὡδε:

Ἐπιστολὴ τοῦ ἐκ Μακροχωρίου τῶν Καρπνησιῶν Ἰωάννου Σιδέρη ἀπὸ 4 Ἰουνίου, ἀποστέλλοντος ἐπισυνημμένως γλωσσικὴν ὕλην ὑπὸ τὸν τίτλον Κοινολεξία.

Τῆς Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς ἀπὸ 12 Ἰουνίου, παρακαλοῦσης ὅπως γραφῆ τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ ἵνα ἀποστείλῃ αὐτῇ τὴν ὑπ' αὐτῆς πρὸς δημοσίευσιν ἐγκριθεῖσαν γλωσσικὴν ὕλην τοῦ Β' τόμου τοῦ Ζωγραφεῖου Ἀγῶνος.

Τοῦ κ. Γ. Ζυγαλάκη ἐκ Χαλκίδος ἀπὸ 7 Ἰουνίου, αἰτουμένου τὸ πρόγραμμα τοῦ Ὁδηγοῦ τῆς πρώτης παιδεύσεως.

Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ κ. πρόεδρος λέγει ὅτι ἡ μὲν γλωσσικὴ ὕλη τοῦ κ. Σιδέρη παραπέμπεται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ, ὅτι τῷ κ. Ζυγαλάκῃ ἀποσταλήσεται τὸ αἰτούμενον, ὅτι τέλος ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ παραγγεληθήσεται

1. Σημ. Συντ. Ἐπιτρ. Ἐδημοσιεύθη ἐν τόμῳ ΚΤ', σελίδι 19 καὶ 15.

νά περισυλλέξῃ καὶ ἀποστείλῃ τῇ συντακτικῇ ἐπιτροπῇ τὴν δημοσιευθησομένην ὕλην.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. *Ἰω. Πρόκος*, δικηγόρος, ἐκλέγεται τακτικὸν μέλος τοῦ Συλλόγου.

Εἶτα ὁ κ. πρόεδρος παρατηρεῖ ἀνακριβείαν τινὰ τῶν πρακτικῶν τῆς ἐκτάκτου συνεδρίας τῆς 6 Μαΐου 1894¹, καθ' ἣν, ἐρωτηθεὶς περὶ ζητήματός τινος, εἶπε: *νομίζω, ἐστρμειώθη δὲ ἀνακριβῶς διαβεβαῖω*. Ἐκ τούτου λαβόντες ἀφορμὴν διατυποῦσι παράπονα ἐπ' ἀνακριβείαις καὶ παραλείψεσι, γενομέναις ἐν τοῖς ἐσχάτως ἐκδοθεῖσι τεύχεσι τοῦ Περιδικοῦ καὶ οἱ κ. κ. *N. Παράνικας*, ἰδίᾳ ἐπὶ τοῖς ἐκάστοτε ἀπονεμομένοις αὐτῷ διαφόροις τίτλοις παρὰ τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς· *M. Παράνικας* ἐπὶ παραλείψεσι, γενομέναις ἐν ταῖς πραγματείαις αὐτοῦ, ἰδίᾳ δὲ ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ α' μέρους τῆς περὶ *Ἀκαθίστου ὕμνου* πραγματείας αὐτοῦ· *Σ. Βραχάμης*, διότι δὲν ἐγένετο μνεῖα διαλέξεως αὐτοῦ περὶ *σεισμῶν*, ὅτι παρελείφθη ὀλόκληρος ὁ πρόλογος τοῦ εἰσηγητηρίου αὐτοῦ λόγου ὡς πρὸς τὴν κρίσιν τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς περὶ *Φυσικῆς* καὶ *Χημείας* καὶ διὰ λάθη τινὰ κυρίων ἰδίᾳ ὀνομάτων, καὶ *Ἡλ. Δασσαρήτης*, δι' ὀρθογραφικὰ λάθη. Ὁ κ. *Νικολόπουλος*, ἀπαντῶν τῷ κ. *N. Παράνικα*, παρατηρεῖ ὅτι ἡ διατυπωθεῖσα μορφή ἐπιβαρύνει κυρίως τὴν ἐπιτροπὴν, τὴν ὀρισθεῖσαν πρὸς σύνταξιν τοῦ καταλόγου τῶν μελῶν μετὰ τῆς διευκρινήσεως τῶν τίτλων αὐτῶν, διαμονῶν κ.λ.π. Ὁ κ. *Παναζίδης*, ἀπαντῶν τῷ κ. *Βραχάμῃ*, θεωρεῖ καὶ αὐτὸν ὑπεύθυνον ὡς πρὸς τὴν παρατήρησίν του, διότι δὲν ἔκαμεν ἐγκαίρως παραστάσεις. Ὁ δὲ κ. πρόεδρος, ἀπαντῶν τῷ κ. *M. Παράνικα*, παρατηρεῖ ὅτι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὸ α' μέρος τῆς περὶ *Ἀκαθίστου ὕμνου* πραγματείας παρέπεσεν ἐν τῷ γραφείῳ τοῦ «*Νεολόγου*», παρακαλεῖ δὲ τὸν κ. *Παράνικαν*, εἰ δυνατόν, αὐτὸς νὰ ζητήσῃ αὐτὸ παρὰ τοῦ κ. *Σ. Βουτυρά*. Τέλος τοῦ κ. *Ἀθ. Ἰωάννου* παρατηρήσαντος ὅτι τὰ δίκαια ταῦτα παράπονα τῶν μελῶν θὰ ἐπανελαμβάνοντο καὶ προσεχῶς, ἂν ἡ συντακτικὴ ἐπιτροπὴ μονομερῶς πάλιν προέβαινεν εἰς συντομεύσεις καὶ περικοπὰς τῆς ἐκδοθησομένης ὕλης, καλὸν θὰ ἦτο νὰ ληφθῇ ἐγκαίρως ὀροντίς τις περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ὁ κ. πρόεδρος ὑπομιμνήσκει τὸ σχετικὸν ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ, θεωρεῖ αὐτὸ οὐχὶ ἀπόλυτον, ὑπισχνεῖται δὲ νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν τῆς συντακτι-

κῆς ἐπιτροπῆς ὡς πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἄρθρου, ἀφ' οὗ μάλιστα, ὡς παρετήρησεν ὁ κ. *Βραχάμης*, ὑπάρχει ἤδη ἀπόφασις τοῦ Συλλόγου, καθ' ἣν ἡ συντακτικὴ ἐπιτροπὴ ὑποχρεοῦται αὐτῷ τῷ συγγραφεῖ νὰ παρουσιάσῃ εἴτε τὰ πρὸς διόρθωσιν εἴτε τὰ πρὸς συντομύσιν ἢ καὶ παραλείψιν μέρη πραγματείας τινός. Μετὰ ταῦτα ὁ κ. *Ἡλίας Δασσαρήτης* ἀναγινώσκει μελέτην αὐτοῦ *Ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ γραμματικῆς*, μετὰ τὸ πέρας δ' αὐτῆς, εὐχαριστήσας ὁ κ. πρόεδρος τῷ ἀγορεύσαντι, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΙΣ'

τῇ 19 Ἰουνίου 1895.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἰγουμενῆς συνεδρίας καὶ μετὰ παρατήρησιν τοῦ μὲν κ. *M. Παράνικα* περὶ προσθήκης ἀπωλείας καὶ ἑτέρας πραγματείας αὐτοῦ ἐπιγραφουμένης *Συμβολαὶ εἰς τὴν Μετρικὴν τῶν Βυζαντινῶν*, τοῦ δὲ κ. *Ἡλ. Δασσαρήτου* πρὸς διόρθωσιν τῆς δι' ὀρθογραφικὰ λάθη παρατηρήσεως αὐτοῦ, γενομένης διὰ πραγματικὰ καὶ λογικὰ λάθη, ἐπικυρωθέντων, ὁ κ. γεν. γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Συλλόγου καὶ ἀγγέλλει τὰς γενομένας δωρεάς.

Ἡ ἀλληλογραφία ἔχει ὡδε:

Ἐπιστολὴ τοῦ ἐκ Παραμυθίας ἱατροῦ *Δ. Α. Παναγιωτίδου* ἀπὸ 7 Ἰουνίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἀντεπιστέλλοντος μέλους.

Τοῦ κ. *Πέτρου Φιλανθίδου* ἐξ Ἀρτάκης ἀπὸ 12 Ἰουνίου, αἰτουμένου τὴν παροχὴν αὐτῷ δεκαλίρου βοήθηματος, χάριν τῶν ὑπ' αὐτοῦ, ὑπὸ τῆς σύζυγος του καὶ τοῦ μικροῦ υἱοῦ ἀποσταλειῶν καὶ μήπω βραβευθειῶν συλλογῶν μελωδιῶν.

Τῆς *Φιλεκπαιδευτικῆς Ἀδελφότητος Τηριῶν «Ἐυαγγελισμοῦ»*, αἰτουμένης τὴν αἴθουσαν τῶν συνεδριάσεων τοῦ Συλλόγου διὰ τὴν τῇ 25 Ἰουνίου συγχορηγησομένην *Γενικὴν Συνέλευσιν* τῶν μελῶν αὐτῆς.

Τῆς ἐν Τεργέστη *Κοιότητος τῶν Ὁρθόδοξων Ἑλλήνων* ἀπὸ 15, 27 Ἰουνίου, ἀγγελουμένης τὴν ἐσώκληστον ἀποστολὴν ἐπιταγῆς ἐκ δισχιλίων φράγκων, ἰσοτίμου τοῦ ἐκ τοῦ *Οἰκονομείου κληροδοτήματος* ἀπονεμηθέντος τῷ

1. Σημ. Συντ. Ἐπιτρ. Ἰδὲ ἐν τόμῳ ΚΕ', σελ. 88.

Συλλογῶν βραβείω καὶ διαβεβαιούσης περὶ τῶν φιλικῶν πρὸς τὸν Σύλλογον αἰσθημάτων.

Τοῦ κ. *Μανουὴλ Γεδεών* ἐντεῦθεν ἀπὸ 19 Ἰουνίου, ἀγγέλλοντος δωρεάν αὐτοῦ ἐξ βιβλίων μεσαιωνικῶν ποιημάτων.

Τῆς *Ἐταιρίας τῶν Μεσαιωνικῶν Ἐρευνῶν* ἀπὸ 19 Ἰουνίου, εὐχαριστούσης ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῶν τόμων Κ'—ΚΣ' τοῦ Περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου καὶ παρακαλοῦσης ὅπως ἐπιτραπῇ ἢ ἐν τῷ Περιοδικῷ δημοσιεύσῃς ἀνακρινάσεων τινῶν τῶν τακτικῶν αὐτῆς μελῶν.

Ἡ τοῦ κ. *Φιλανθίδου* αἴτησις περὶ 10λίρου ἀμοιβῆς δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψει, λήξαντος τοῦ *Ζωγραφείου Διαγωνίσματος*.

Ἐκλέγονται τακτικά μέλη τοῦ Συλλόγου οἱ κ. κ. *Π. Δοδόπουλος*, δ. ν. καὶ *Κ. Στεφανίδης*, διδάσκαλος ἐν γαλλικαῖς σχολαῖς.

Μετὰ ταῦτα, λόγου γενομένου αὐθις περὶ παραλείψεων, ὁ κ. *Μ. Παράνικας* παρατηρεῖ ὅτι καὶ ἐτέρου λογίου, τοῦ κ. *Λαμπουιάδου*, ἀπωλέσθη μία διατριβὴ περὶ βασιλέως τινὸς τῶν Ὁρχῶν ὁ κ. πρόεδρος τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς κ. *Μ. Γεδεών*, ἀπαντῶν εἰς τε τὰς προηγουμένας ὁμοίας παρατηρήσεις καὶ εἰς τὰς νέας, παρατηρεῖ ὅτι τοῦ μὲν κ. *Λαμπουιάδου* ἡ διατριβὴ δὲν εὔρεθη, μὴ ἐπιστραφεῖσα ἐκ τοῦ γραφείου τοῦ «*Νεολόγου*», τοῦ δὲ κ. *Μ. Παράνικα* τὸ α' μέρος τῆς περὶ *Ἀκαθίστου* ἔμνου πραγματείας δὲν ἐδημοσιεύθη, μὴ ἐπιτραπέσις τῆς δημοσιεύσεως, αἱ δὲ ἐξ *Ἀδριανουπόλεως* ἐπιγραφαὶ εὔρισκονται παρὰ τῷ κ. *Ὁδ. Ἀνδρεάδῃ* ἀπαντῶν δὲ εἰς τὰς παρατηρήσεις τὰς περὶ ἀνακριθειῶν ἐν τῇ ἀναγραφῇ τῶν ὀνομάτων καὶ τίτλων μελῶν τινῶν, καταχωρεῖ δὲ καὶ τεθνεώτων, ἀποδίδει τὸ σφάλμα εἰς τὴν πρὸς ἐξακριβωσιν αὐτῶν ὀρισθεῖσαν τριμελῆ ἐπιτροπὴν, διαβεβαίει δὲ ὅτι αὐτὸς ἀνέλαβε τὴν φροντίδα περὶ ἐξακριβώσεως τοῦ ποσοῦ τῶν τεθνεώτων μελῶν ἀποκρούει τὴν ἐν ταῖς ἀγωνοδικαῖς κρίσεσι μεταβολὴν, τὴν δὲ παράλειψιν τοῦ προλόγου τοῦ εἰσηγητηρίου τοῦ κ. *Βραχάμη* ἀποδίδει εἰς παρατηρηθείσας ἐν αὐτῷ ἑλλείψεις. Ὁμοίως θεωρεῖ τὴν συντακτικὴν ἐπιτροπὴν ἀπὸ πηλαγαμένην πάσης εὐθύνης καὶ παραπόνου διὰ τὴν ἐκ μέρους αὐτῆς περιουσίαν καὶ συναρμολόγησιν ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν οἱ οικεῖοι συγγραφεῖς θὰ ἦσαν ἀπόντες, τῆς περιουσίας καὶ συμπληρώσεως πραγματειῶν, ὧν οἱ συγγραφεῖς παρεπιδημοῦσι, παρεμπομένων εἰς αὐτοὺς τούτους.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. *Π. Δ. Νικολόπουλος* ἀνα-

γινώσκει πραγματείαν αὐτοῦ **Περὶ τῆς διδασκαλίας τῆς τοῦ Δικαίου ἐπιδημίας ἐν Ῥώμῃ πρὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ**, μετὰ τὸ πέρασ δ' αὐτῆς ὁ κ. *Γ. Παχτικός* παρατηρεῖ ὅτι τὸ ἔθος τοῦ νὰ ψάλλωνται οἱ νόμοι ἀποδίδεται εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ οὐχὶ εἰς τοὺς Ῥωμαίους, ὁ δὲ κ. *Νικολόπουλος* ἀπαντῶν λέγει ὅτι ἐξήτασε τὸ ζήτημα ἀπλῶς πῶς ἐγένετο ἐν Ῥώμῃ, ἀσχέτως πρὸς τὸ μέρος, ὅθεν ἐλήφθη, τὸ ἔθος τοῦτο. Εἰς τινὰς δὲ παρατηρήσεις τοῦ κ. *Γεδεών* ὅτι περὶ τινὰ σημεῖα περιπλέον ἔπρεπεν ὁ κ. ἀγορευτὴς νὰ ἐνδιατρίψῃ, παρετήρησεν ὁ κ. *Ἐμμ. Δάσμος* ὅτι τὰ ζητήματα ἐξητάσθησαν ἀποκλειστικῶς ὑπὸ νομικὴν ἔποψιν, οὐχὶ δὲ εὐρέως ὑπὸ μεσαιωνολογικῆν. Μετὰ ταῦτα ὁ κ. πρόεδρος, εὐχαριστήσας τῷ ἀγορευσαντι, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΣΙΗ'

τῆ 23 Ὀκτωβρίου 1895.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. γενικός γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς κατὰ τὸ διάστημα τῶν θερινῶν διακοπῶν ἀλληλογραφίας τοῦ Συλλόγου, ἀγγέλλει δὲ καὶ τὰς γενομένας δωρεὰς βιβλίων.

Ἡ ἀλληλογραφία ἔχει ὡδε :

Τῆς *Ἐφορείας τῶν σχολῶν Νικοπόλεως* ἀπὸ 15 Ἰουνίου, ἀγγελλούσης τὴν ἐπιτυχῆ ἔκβασιν τῶν ἐνιαυσίων ἐξετάσεων τοῦ παρθεναγωγείου καὶ ἐξαιτουμένης τὴν τελεσφόρον ἐνέργειαν τοῦ Συλλόγου ἐπὶ τῷ ἐπιόντι σχολικῷ ἔτει.

Τῆς τῶν *Ἐκπαιδευτηρίων Αἴνου* ἀπὸ 17 Ἰουνίου, αἰτουμένων τὴν σειράν τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης*.

Τῆς *Α. Θ. Π. τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας κ. Σωφρονίου* ἀπὸ 22 Ἰουνίου, ἀποδεχομένου εὐγνωμόνως τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ ὡς ἐπιτίμου μέλους τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ ἱατροῦ κ. *Α. Α. Παναγιωτίδου* ἐκ Παναμθίας ἀπὸ 24 Ἰουνίου, αἰτουμένου τὸν ΚΕ' τόμον τοῦ *Περιοδικοῦ* καὶ τον Ε' τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* καὶ διορθούντος σπουδαίαν χρονολογικὴν ἀνακριθειαν ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ ἀποσταλείσῃ *Περὶ Φοινικῆς* μελέτῃ.

Τοῦ κ. *Λιομήδους Α. Κυριακοῦ*, πρυτάνεως τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ἀπὸ 11 Αὐγούστου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τοῖς ὑπὸ τοῦ Συλ-

λόγου γενομένοις ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ του συγχαρητηρίοις καὶ ὑποσχομένου ὅτι πᾶν τὸ ἐπ' αὐτῷ θέλει πράξει ὅπως τὸ Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον ἔλθῃ ἀρωγὸν τῷ Συλλόγῳ.

Τῶν Ἐφόρων τῆς Ζαπτείου Σχολῆς Φιλιατῶν ἀπὸ 24 Ἰουνίου, αἰτουμένων τὴν παροχὴν τῶν ἐκδοθέντων τόμων τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης.

Τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἀπὸ 24 Ἰουνίου, δηλοῦσης ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ ἀποστείλῃ τὴν πρὸς δημοσίευσιν αἰτουμένην γλωσσικὴν ὕλην μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ ἀπουσιάζοντος γραμματέως αὐτῆς.

Τῆς Α. Σ. τοῦ ἁγίου Ἀμασείας Ἀνθίμου ἀπὸ 26 Ἰουνίου, ἀποστέλλοντος περιγραφὴν ἀρχαίου ἀγάλματος, εὑρεθέντος περὶ τὴν Σινώπην.

Τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς ἀπὸ 26 Ἰουνίου, παρακαλοῦσης τὴν δημοσίευσιν περὶ παρατάσεως τοῦ Καραπανείου ἀγῶνος πρὸς συντάξιν Φυσικῆς.

Τῆς Ἐφορείας τῶν ἐν Νεαπόλει τῆς Καππαδοκίας ἑλληνικῶν ἐκπαιδευτηρίων, αἰτουμένης τὸν ἄρτι ἐκδοθέντα τόμον τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης.

Τῆς Α. Π. τοῦ ἁγίου Κολωνείας ἀπὸ 2 Ἰουλίου, συνιστώσης τὴν διευθύντριαν Κοιροπούλου ὡς ἄριστα ἐκπληρώσασαν τὴν ἀνατεθεῖσαν αὐτῇ ἐντολὴν τῆς διευθύνσεως τοῦ Ἐυανθιείου Παρθεναγωγείου, συνυπογραφούσης καὶ τῆς Ἐφορείας.

Τοῦ κ. Ν. Παγανᾶ ἐντεῦθεν ἀπὸ 5 Ἰουλίου, αἰτουμένου ὅπως ὁ Σύλλογος ἀφιέρωσῃ μικρὸν τοῦ χρόνου αὐτοῦ, πρὸς ἀκρόασιν ἑλλείψεων ἐν τῇ δημῳδαί καὶ τῇ ἐκκλησιαστικῇ μελωδίᾳ ὡς καὶ ἐν τῇ θεωρίᾳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς.

Τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μακεδονικῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἀδελφότητος ἀπὸ 8 Ἰουλίου, αἰτουμένης ὑπὲρ τοῦ ὑπ' αὐτῆς συντηρουμένου Ἑλληνικοῦ ἐν Τσοτυλίῳ γυμνασίου τοὺς μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντας τόμους τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης.

Τῆς Ἐφορείας τοῦ ἐν Νικοπόλει Παρθεναγωγείου ἀπὸ 7 Ἰουλίου, δηλοῦσης ὅτι, ἐπειδομένη ἐπὶ τῆς συνδρομῆς τοῦ Συλλόγου, ἀνενέωσε τὸ μετὰ τῆς κ. Κοιροπούλου συμβόλαιον ἐπὶ δύο νέα ἔτη παραδεξαμένη ταύτην διευθύντριαν ἐπὶ μισθῷ τριάκοντα πέντε λιρῶν, ὧν τὰς εἰκοσι θέλει καταβάλλει ὁ Σύλλογος.

Τῆς ἐν Ξυλοπόρτῃ Ἀδελφότητος «Ἐννέα Μουσῶν» ἀπὸ 10 Ἰουλίου, εὐχαριστούσης ἐπὶ

τῇ ἀποστολῇ τοῦ ΚΔ' καὶ ΚΕ' τόμου τοῦ Περιδικοῦ τοῦ Συλλόγου.

Τῆς Ἐφορείας τῶν Σχολῶν τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Φιλιππουπόλεως, αἰτουμένης ὅπως συστηθῇ αὐτῇ διευθυντῆς τῶν δημοτικῶν σχολῶν, ἀπὸ 12 Ἰουλίου.

Τῆς τοῦ κ. Δ. Β. Πετρίδου ἀπὸ 18 Ἰουλίου, παρακαλοῦντος ὅπως συστηθῇ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ὡς διευθυντῆς τῶν δημοτικῶν σχολῶν Φιλιππουπόλεως καὶ ἀναγράφοντος τοὺς τίτλους αὐτοῦ.

Τοῦ κ. Ἐπαμεινώνδα Ι. Σταματιάδου ἐκ Σάμου ἀπὸ 14 Ἰουλίου, ἀποστέλλοντος τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθεῖσαν Ἐπετηρίδα τῆς Ἡγεμονίας Σάμου τοῦ 1894.

Τῆς Πρωτανείας τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ἀπὸ 14 Ἰουλίου, αἰτουμένης τακτικὸν λ/σμὸν τῶν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1887—1888 καὶ ἐφεξῆς ἀποσταλέντων εἰς τὸν Σύλλογον λόγῳ συνδρομῆς χρημάτων.

Τῆς κ. Σοφίας Ὀδ. Νεγρεπόντη ἐκ Παρίσιον ἀπὸ 19 Ἰουλίου, ἀποστελλούσης πολυτελὲς πανομοίωτον ἐκδοθέντος χειρογράφου τοῦ Δημοσθένους.

Τῆς ἐν Στοκχόλμῃ Ἀκαδημίας τῆς ἱστορίας καὶ ἀρχαιολογίας, αἰτουμένης τὰς δημοσιεύσεις τοῦ Συλλόγου, ἀπὸ 20 Ἰουλίου.

Τῆς Α. Ἐ. τοῦ διευθυντοῦ τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Μουσείου Χαμηδὴ βῆ ἀπὸ 21 Ἰουνίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τριῶν τόμων τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ.

Τοῦ κ. Μιχ. Ν. Καλαβροῦ ἀπὸ 24 Ἰουλίου, αἰτουμένου τὸ κατὰ τὴν διαγωνισμὸν τοῦ 1894 ἀπονεμηθὲν αὐτῷ βραβεῖον.

Τοῦ κ. Ν. Φαρδῦ ἐκ Σκμοθρᾶκης ἀπὸ 28 Ἰουλίου, παρακαλοῦντος νὰ ἀποσταλῇ αὐτῷ τὸ ἀπονεμηθὲν αὐτῷ δεκάλιρον βραβεῖον.

Τοῦ Προέδρου τῆς Ἐφορείας τῶν ἐν Φιλιππουπόλει δημοτικῶν σχολῶν ἀπὸ 1ης Αὐγούστου, ἀναφερομένου εἰς προτέραν ἐπιστολήν, ἧς ἐπισυνάπτει ἀντίγραφον.

Τοῦ κ. Ἐπαμ. Σταματιάδου ἐκ Σάμου ἀπὸ 4 Αὐγούστου, εὐγνωμονοῦντος ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τοῦ ΚΔ' καὶ ΚΕ' τόμου τοῦ Περιδικοῦ.

Τῆς Ἐφορείας τῶν σχολῶν Λεμεθασίου ἀπὸ 9 Αὐγούστου, αἰτουμένης τὴν ἀποστολὴν ἀναγκάσιων ἐκπαιδευτικῶν βιβλίων.

Τῆς Α. Π. τοῦ ἁγ. Τραπεζοῦντος ἀπὸ 9 Αὐγούστου, αἰτουμένου τὴν σύστασιν διευθυντοῦ τῶν Σχολῶν Κερασσοῦντος.

Τοῦ κ. Ἐλευθερίου Παπαναγιάδου ἐξ Ἀμισσοῦ ἀπὸ 13 Αὐγούστου, αἰτουμένου ἀντίγρα-

ρον περικοπῆς τῆς ἐκθέσεως τοῦ 1895 τῆς ἀγωνοδίκου ἐπιτροπῆς τῶν *Ζώντων Μνημείων*, ὅσον ἀφορᾷ τὴν πραγματείαν αὐτοῦ.

Τῶν *Ἐκπαιδευτικῶν Καταστημάτων Αἴνου* ἀπὸ 16 Αὐγούστου, εὐχαριστούντων ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῶν πέντε τόμων τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης*.

Τῶν ἐν Ἀθήναις *Ἀδελφῶν Περοῆ* ἀπὸ 19 Αὐγούστου, ἀποστελλόντων δέκα πέντε τυπογραφικὰ φύλλα τοῦ ἔργου τοῦ κ. Βέκλαιν καὶ αἰτουμένων τὴν ἀποστολὴν ἐτέρων δύο χιλιάδων δραχμῶν, ἐξαντληθείσης τῆς προκαταβολῆς.

Τοῦ κ. *Π. Α. Οἰκονόμου* ἐκ Κερκύρας ἀπὸ 24 Αὐγούστου, αἰτουμένου τοὺς ἐλλείποντας αὐτῷ τόμους Κ' καὶ ΚΕ'.

Τοῦ ἀρχιμανδρίτου *Γερμανοῦ Ἀποστολάτου*, ἐπιτρόπου τοῦ *Παναγίου Τάφου*, αἰτουμένου διὰ τὴν *Βιβλιοθήκην* τοῦ ἐν Φαναρίῳ Ἁγιοταρικοῦ Μετοχίου τοὺς ἐκδοθέντας τόμους τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης*.

Τοῦ ἀγίου *Παραμυθίας καὶ Φιλιατῶν κ. Λεοντίου* ἀπὸ 13 Σεπτεμβρίου, αἰτουμένου τοὺς τόμους τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* καὶ διδακτικὰ βιβλία διὰ τὰς σχολὰς *Παραμυθίας*.

Τῆς *Ἐφορείας τῶν σχολῶν Φωτειῶν* ἀπὸ 14 Σεπτεμβρίου, αἰτουμένης τὸν χάρτην τῶν *Ἀνατολικῶν χωρῶν*.

Τῆς *Ἐφορείας τῶν σχολῶν Κυθωνίων* ἀπὸ 20 Σεπτεμβρίου, εὐχαριστούσης ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῶν τόμων τοῦ *Περιοδικοῦ* καὶ τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης*.

Τῆς ἐν *Εὐλοπόρτῃ Ἀδελφότητος Ἐννέα Μουσῶν* ἀπὸ 25 Σεπτεμβρίου, προσκαλούσης τὸν Σύλλογον εἰς τὰ ἐγκαινία τῆς νεοδημηθέντος ἐνοριακῆς σχολῆς *Εὐλοπόρτης*.

Τοῦ κ. *Γεωργίου Κωνσταντινίδου* ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 3 Ὀκτωβρίου, παρακαλοῦντος νὰ ἀποσταλῶσιν αὐτῷ οἱ ΚΓ'—ΚΕ' τόμοι τοῦ *Περιοδικοῦ*.

Τοῦ ἐφόρου τῆς *Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης* ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἡμερομηνίαν, εὐχαριστούντος ἐπὶ τῇ εἰς τὴν *Βιβλιοθήκην* ἀποστολῇ τῶν ΚΓ'—ΚΕ' τόμων.

Τοῦ κ. *Πέτρου Γ. Φιλανθίδου* ἀπὸ 3 Ὀκτωβρίου, αἰτουμένου αὐθις ὅπως βραβευθῶσιν αἱ συλλογαὶ μελωδιῶν, ἃς ἀπέστειλε πέρυσιν εἰς τὸ *Ζωγραφεῖον Διαγώνισμα*.

Τῆς *Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς* ἀπὸ 4 Ὀκτωβρίου, ἥτις

α) Ἀποδέχεται τὰ ἐν τῇ ἐπιστολῇ τοῦ κ. *Schanz* γραφόμενα περὶ ἐκδόσεως τοῦ Α'

τόμου τοῦ *Πλάτωνος*, ἐν ἧ θὰ περιέχεται ὁ *Ἐδθύφρων*, ἡ *Ἀπολογία* καὶ ὁ *Κρίτων* καὶ παρακαλεῖ τὸ προεδρεῖον ἵνα ἀγγείλῃ τοῦτο τῷ κ. *Schanz*, ἀγγέλλει ἅμα ὅτι ἡ ἐκδοσις γενήσεται ἐν Ἀθήναις. Δέχεται δὲ τὸν ὑπὸ τοῦ κ. *Schanz* ὑποδεικνυόμενον κ. *Ζωμαρίδην* πρὸς μετάφρασιν τοῦ γερμανικοῦ κειμένου εἰς τὴν νεωτέραν ἑλληνικὴν.

β) Οὐδὲν ἀντιλέγει τοῖς ὑπὸ τοῦ κ. *Γρ. Βερναρδίκη* γραφομένοις περὶ ἐκδόσεως τῶν *Ἠθικῶν* τοῦ *Πλουτάρχου*, ἀφ' οὗ ἡ ἐκδοσις αὕτη καὶ ἐν τῇ *Ζωγραφείῳ Βιβλιοθήκῃ* συμπεριλαμβάνεται.

γ) Ἀποδέχεται καὶ ἐπιδοκιμᾷ τὴν ἰδέαν τοῦ μεγαθύμου εὐεργέτου κ. *Χρησιτάκη ἐφένδη Ζωγράφου* περὶ χρησιμοποίησεως τοῦ ὑπ' αὐτοῦ χορηγουμένου ἑκατονταλίου βραβείου διὰ τὴν γλωσσικὴν ὕλην ἐν μὲν ἔτος διὰ τὴν ἐκτύπωσιν ταύτης καὶ ἐν ἔτος διὰ τὸ *διαγώνισμα* ἵνα δ' ἀρξῆται ἡ ἐκτύπωσις ἀπὸ τοῦ παρόντος συλλογικοῦ ἔτους, ἡ ἐπιτροπὴ ὤρισε δύο τῶν μελῶν αὐτῆς τὸν κ. *Α. Οἰκονομίδην* καὶ τὸν κ. *Π. Πετρακίδην* ὅπως ἀνεύρωσι τὴν ὑπὸ τοῦ *Αὐτοκρατορικοῦ ὑπουργείου* ἐπικεκρωμένην, προπαρασκευάσωσι δὲ καὶ ἑτέραν, ἂν ἡ πρώτη θεωρηθῇ ἀνεπαρκῆς.

δ) Φρονεῖ ὅτι τὸ γραφεῖον τοῦ *Συλλόγου* δύναται νὰ πέμψῃ τῷ κ. *Παπαναϊνάδῃ* εἰς Ἀμισὸν ἀπόσπασμα τῆς κρίσεως περὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ πεμφθείσης γλωσσικῆς ὕλης.

Τοῦ κ. *Π. Α. Οἰκονόμου* ἐκ Κερκύρας ἀπὸ 5 Ὀκτωβρίου, εὐχαριστούντος ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῶν πέντε τελευταίων τόμων τοῦ *Περιοδικοῦ*.

Τῶν κ. κ. *Ἀδελφῶν Περοῆ* ἀπὸ 6 Ὀκτωβρίου, ἀγγελλόντων τὴν ἀποστολὴν 9 τυπογραφικῶν φύλλων τοῦ *Αἰσχύλου* τοῦ κ. Βέκλαιν, δι' ὧν συμπληροῦνται 24 φύλλα τοῦ ἔργου τούτου καὶ εὐχαριστούντων ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῶν δισχιλίων δραχμῶν.

Τοῦ κ. *Γ. Γρίβα* ἀπὸ 10 Ὀκτωβρίου ἐντεῦθεν, παραιτουμένου ἀπὸ τοῦ *Συλλόγου*.

Τοῦ κ. *Α. Βικέλα* ἀπὸ 10 Ὀκτωβρίου ἐκ *Παρισίων*, πέμποντος τὸ ἀντίτιμον πενταετοῦς αὐτοῦ συνδρομῆς καὶ εὐχαριστούντος ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῶν τόμων τοῦ *Περιοδικοῦ*.

Τοῦ κ. *Homole*, διευθυντοῦ τῆς *Γαλλικῆς* σχολῆς Ἀθηνῶν ἀπὸ *Δεκεμβρίου*, δηλοῦντος ὅτι ἐγράψεν εἰς τὸ γαλλικὸν ὑπουργεῖον τῆς *Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως* ἵνα λάβῃ τὴν ἀδειαν τοῦ ἀνταλλάξαι τὴν σειράν τῶν δημοσιεύσεων τῆς *Σχολῆς* πρὸς τὰς τοῦ ἡμετέρου *Συλλόγου*.

Τῆς *Φιλεκπαιδευτικῆς Ἀδελφότητος Κια-*

ῶν ἀπὸ 20 Ἰουλίου, 26 Αὐγούστου καὶ 2 Ὀκτωβρίου, παρακαλοῦσθαι ὅπως γραφῇ τῇ Ἐθνικῇ Τραπεζῇ περὶ ἀνανώσεως τῆς ὑπ' ἀριθ. 8044 ληξιπροθέσιμου ὁμολογίας αὐτῆς.

Τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ 9/21 Σεπτεμβρίου, ἀπαντήσας εἰς πρόσκλησιν τοῦ Συλλόγου περὶ ἀνανώσεως τῆς ὡς ἄνω ὁμολογίας, ἀπὸ 13/25 Σεπτεμβρίου, ἀγγελολούσης τὴν πληρωμὴν διςχιλίων δραχμῶν τοῖς Ἀδελφοῖς Περρῇ, ὧν ἐπιτυνάπτεται ἀποδείξεις παραλαβῆς καὶ ἀπὸ 19/31 Αὐγούστου, δ' ἧς ἐσώκλειστος ἐστάλη λ/σμός κεκλεισμένος μέχρι 30 Ἰουνίου 1895 τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης, παρουσιάζων ὑπόλοιπον τόκον δρ. 33852, 65.

Τοῦ Πανεπιστημίου Λειψίας ἀπὸ 21 Ὀκτωβρίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῶν τόμων ΚΓ'—ΚΕ' τοῦ Περιοδικοῦ.

Τοῦ Πανεπιστημίου Κενζβέργης ἀπὸ 22 Ὀκτωβρίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῶν αὐτῶν τόμων καὶ αἰτουμένου τοὺς τόμους ΙΖ'—ΚΒ' τοῦ Περιοδικοῦ.

Τοῦ τῆς Τυβίγγης ἀπὸ 22 Ὀκτωβρίου, ἐκφράζοντος ἕνεκα τοῦ αὐτοῦ λόγου εὐχαριστίας.

Τοῦ τῆς Breslau ἀπὸ 24 Ὀκτωβρίου, ὁμοίως.

Ἀγγελτήριον ἀπὸ 23 Σεπτεμβρίου θανάτου τοῦ Dr Martin Herle ἐκ Breslau.

Εὐχαριστήρια τῶν οἰκογενειῶν Νικολάου Ζαρίφη, Σισμάνογλου καὶ Πασιῆρ διὰ τὰς τοῦ Συλλόγου συμπαθείας ἐπὶ τῇ πληξιάσῃ αὐτὰς συμφορᾷ.

Τῆς Α. Ε. τοῦ κ. Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου, ἔγρουσαν ὡδε :

Ἐν Παρισίοις, τῇ 7 Ἰουλίου 1895.

Πρὸς τὸν ἐν Κ/πόλει Ἑλλ. Φιλολογικὸν Σύλλογον.

Κύριε Πρόεδρε,

Ἐλαβον τὴν ἀπὸ τῆς 8 τοῦ λήξαντος ἐπιστολὴν ὑμῶν, ἐξ ἧς μετ' εὐχαριστήσεως εἶδον ὅτι καὶ πάλιν ἐξελέγητε πρόεδρος τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ συγχαίρω ὑμῖν ἀπὸ καρδίας καὶ εὐχομαι ἵνα καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο αἱ ἐργασίαι τοῦ Συλλόγου στεφθῶσιν ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας.

Ἐν τῇ ἀνὰ χεῖρας ἐπιστολῇ μετὰ μεγίστης ἀπορίας βλέπω ὅτι τὸ προεδρεῖον, ἐπιθυμοῦν νὰ προβῇ εἰς ἐκδοσιν τοῦ Β' τόμου τῶν Ζώντων Μνημείων τοῦ Ζωγραφείου Ἀγώνος, σκοπεῖ νὰ θέσῃ χεῖρα ἐπὶ μέρους τῶν περισσευόντων τόκων τοῦ κληροδοτήματος τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης ποιητῶν καὶ συγγραφέων. Δὲν εὐρίσκω λέξεις, ἢ μᾶλλον ἀδυνατῶ πῶς νὰ χαρακτηρίσω τὴν πρόθεσιν ταύτην τοῦ προεδρεῖου ἐπὶ κληροδοτήματος, τοῦ ὁποῦ οἱ ὅροι εἰσὶν ἀπαρα-

βίαστοι καὶ ἀπαλλοτριῶτοι. Οὐδεὶς δὲ ἔχει τὸ δικαίωμα, οὐδ' ἐπιτρέπεται νὰ σκεφθῇ καν, πρὸς οἰανδήποτε τῶν ὄρων αὐτοῦ μεταβολὴν ἢ μεταποίησιν. Τὸ τοιοῦτον μάλιστα μὲ κἀμνεὶ νὰ σκεπτόμαι πολὺ περὶ τοῦ μέλλοντος τῶν τοιούτων ἢ καὶ ἄλλων καταθέσεων, διότι, ὡς γνωρίζετε, πᾶς καταθέτης ἐννοεῖ νὰ μὴ μεταβάλλωνται, μηδὲ κατὰ κεραίαν εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, αἱ διαθέσεις καὶ διατάξεις αὐτοῦ. Ταύτας δὲ ὅλα τὰ σωματεῖα μετ' εὐλαβείας σέβονται καὶ θεωροῦσιν ἱεράς. Ἀπαγορεύω, κατὰ συνέπειαν, πᾶσαν τοιαύτην, ἔσω καὶ κατὰ διάνοιαν, διαθέσιν πρὸς μεταποίησιν ἢ μεταστροφὴν τοῦ σκοποῦ, δι' ὃν οἱ τόκοι ὑπὸσθησαν. Ἀπορῶ μάλιστα μανθάνων διὰ πρώτην φοράν ὅτι τὸ κατ' ἔτος περισσεύμα τῶν τόκων, ὅπερ τὸν ὑπερέβη, ὡς λέγετε, τὰς τεσσαράκοντα χιλιάδας φράγκων, δὲν προστίθεται κατ' ἔτος, κατὰ ζήτην ὄρον τῶν διατάξεων, εἰς τὸ κεφάλαιον αὐτοῦ, ἀλλὰ μένει ἄτοκον, σπουδαίως ζημιουμένου οὕτως ἐκάστοτε τοῦ κληροδοτήματος. Ἡ Ζωγράφου Βιβλιοθήκη ὑπέστη τὴν πρώτην ζημίαν, τοῦ Συλλόγου μὴ ζητήσαντος παρὰ τῆς Τραπεζῆς ἵνα τὰ κατατεθέντα διατελώσῃ κατατεθειμένα εἰς φράγκα χρυσᾶ καὶ ὀχι εἰς δραχμάς.

Εἶναι ὅλως ἀπογοητευτικὸν νὰ ἐξακολουθῇ νὰ ὑφίσταται ἐκάστοτε νέας ζημίας ἐκ τῆς μὴ καταθέσεως τῶν περισσευόντων καὶ συνενώσεως αὐτῶν μετὰ τοῦ κεφαλαίου, ὥστε κατ' ἔτος αὐξάνον τοῦτο, νὰ παρέχῃ ἐν τῷ μέλλοντι περισσότερον ποσὸν τόκου ἐτησίως.

Τί δὲ νὰ εἶπω περὶ τῆς ὀλιγωρίας τῶν τῆν Ζωγράφων Βιβλιοθήκην ἐκιδόντων; Ὁ Σύλλογος οὐδέποτε μοι ἔγραψε τί γίνεται, τὸ δὲ χεῖριστον, οὐδὲ ἐστεύειν, οὔτε στέλλει, ὡς ἦτο φυσικόν, ἐν ἀντίτυπον, ἐκάστης ἐκδόσεως ἔμοι τῷ ἰδρυτῇ, ὅστις μανθάνω τὰ τῆς ἐκδόσεως ἐκ τῶν ἐφημερίδων. Σᾶς παρακαλῶ λοιπὸν τώρα νὰ εὐαρεστηθῆτε νὰ μοι στείλητε ἀνὰ ἐν ἀντίτυπον τῶν μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντων τόμων, νὰ μοι στείλητε δὲ καὶ ἀντίγραφον τοῦ μέχρι σήμερον λ.σμοῦ τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης.

Ἀναλογιζόμενος ἐν τούτοις διὰ ἢ ἐκδοσὶς τῶν Ζώντων Μνημείων, ὧν οἱ συλλογεῖς κατ' ἔτος βραβεύονται, εἶναι ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ, πολλῆς δὲ τῆς ὠφελείας πρόξενος γενήσεται τῇ τε ἑλληνικῇ φιλολογίᾳ καὶ τοῖς γράμμασιν ἐν γένει, οὐδὲ εἶναι ἠθικῶς ὠφέλιμον τῷ Συλλόγῳ νὰ κρατῇ τὰ μνημεῖα ταῦτα κεκλεισμένα ἐν τοῖς γραφείοις αὐτοῦ, ἐξακολουθῶν μόνον νὰ βραβεύῃ ταῦτα κατ' ἔτος, χωρὶς νὰ τὰ ἐκδίδῃ, ἀπεράσισα ἵνα τὸ ἐτησίως χορηγούμενον ὑμῖν ἑκατοντάλιρον βραβεῖον ἀπονέμηται ὡς βραβεῖον ἐν τῷ μέλλοντι τοῖς ἀριστετέροις συλλογεῦσι κατὰ πᾶσαν διετίαν, χρησιμεύη δὲ κατὰ τὸ ἄλλο ἔτος εἰς ἐκδοσιν ἐνὸς τόμου τῶν Ζώντων Μνημείων. Τὴν σκέψιν μου ταύτην ὑποβάλλω σήμερον τῷ Συλλόγῳ καὶ παρακαλῶ αὐτὸν ἵνα ἀπὸ τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους ὀρίσῃ τὰ τοῦ διαγωνίσματος τῶν

Ζώντων Μνημείων κατά τὸν τρόπον τοῦτον, ἦτοι ἐν μὲν ἔτος θὰ χρησιμοποιῆ τὰς ἑκατὸν λίρας τοῦ διαγωνίσματος πρὸς δαπάνην τῆς ἐκδόσεως τῶν *Ζώντων Μνημείων*, ἄπερ εὐρίσκονται ἐν τοῖς ἀρχείοις, ἐν δὲ ἔτος θὰ μεταχειρίζηται πρὸς βράβευσιν τῶν ἀρίστων συλλογῶν τῶν *Ζώντων Μνημείων*, τῆς ἐπὶ τοῦ διαγωνίσματος τούτου ἐπιτροπῆς δημοσία ἐκτετοῦσης καὶ τὰ περὶ τῶν ἐκδιδομένων *Μνημείων*.

Ἐπὶ τούτοις διατελῶ μετ' ἐξαιρέτου πρὸς ἡμᾶς τῆς καὶ ὑπολήψεως

Χ. Ζωγράφος.

Ὁ κ. πρόεδρος υποβάλλει εἰς τὴν ἐπιψήφισιν τοῦ Συλλόγου τὴν ῥητὴν ἐπιθυμίαν τοῦ κ. *Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου* ὅπως αἰ διὰ τὸν *Ζωγράφιον Ἀγῶνα* χορηγούμεναι 100 λίραι διατιθῶνται εἰς τὸ ἐξῆς ἐπὶ ἐν μὲν ἔτος εἰς ἐκτύπωσιν τῆς συλλεγεισῆς ἤδη γλωσσικῆς ὕλης, ἐπὶ ἐν δὲ ἔτος εἰς βράβευσιν τῶν συλλογῶν, ἐπιθυμίαν παραδεκτὴν γενομένην καὶ ὑπὸ τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς ἐν ἰδίᾳ αὐτῆς συνεδρῆξ. Ἐπὶ τῆς προτάσεως ταύτης τοῦ κ. προέδρου ὁ κ. *Ἀνδρεάδης* ζητεῖ πληροφορίας, ἂν ὁ χορηγὸς αὐθορμήτως ἢ προκληθεὶς προέβη εἰς τοιαύτην ἀπόφασιν, προτείνει δὲ τὴν διατήρησιν τοῦ καθεστώτος διὰ τῆς ἐξῆς τροποποιήσεως: ἦτοι τὸ μὲν ἡμισυ τῆς 100λίρου χορηγίας νὰ διατιθῆται πρὸς βράβευσιν τῶν μᾶλλον ἀξίων λόγου συλλογῶν, ὃ τὸν ἀριθμὸν, τὸ δὲ ἕτερον ἡμισυ πρὸς ἐκτύπωσιν γλωσσικῆς ὕλης, ὑποθέτων ὅτι ἡ τοιαύτη τροποποίησις δὲν θὰ ἀπήρσκει καὶ εἰς τὸν χορηγόν, ἀφ' ἑτέρου δὲ δὲν θὰ ἐπῆρξεν ἀνωμαλία καὶ βλάβη εἰς τὸ διαγώνισμα. Ὁ κ. πρόεδρος ἐξηγεῖ πῶς ὁ κ. Ζωγράφος ἔδωκε τοιαύτην λύσιν εἰς παρῆλθον περὶ χορηγήσεως ποσοῦ μικροῦ ὑπὲρ τῆς ἐκδόσεως τοῦ *Β'* τόμου τῶν *Ζώντων Μνημείων* τοῦ *Ζωγράφιου Ἀγῶνος*, γενομένην μὲν αὐτῷ καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ προεδρίαν καὶ ὑπὸ τοῦ προκατόγου αὐτοῦ ἐν δυσὶν ἐπιστολαῖς, μὴ τυχοῦσαν ὁμῶς ἀπαντήσεως, ὅθεν δειγθεύσαν καὶ ἐν τῇ ἀγγελητρίᾳ τῆς νέας αὐτοῦ προεδρίας. Ὁ κ. *Δάμοσ* ἐρωτᾷ ἂν ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ ἐξήτασε τὸ δυνατόν τῆς βραβεύσεως 5 μόνον συλλογῶν. Μετὰ τὴν ἀνητηκὴν ἀπάντησιν τοῦ κ. *Πετρακίδου*, ὁ κ. *Φ. Τάγης* δὲν θεωρεῖ πρακτικὴν τὴν προταθείσαν τροποποίησιν ἐπὶ τῷ ὅτι ἡ ὕλη σὺν τῷ χρόνῳ θὰ πληθύνηται, ἐπιπροσθημένων καὶ ἄλλων ἐκάστοτε ὡς μέλος δὲ τοῦ Συλλόγου, φρονεῖ ὅτι τὸ χρῆμα ὁ Σύλλογος διαθέτει καὶ πρέπει νὰ διαθέτῃ οὐχὶ ἀποκλει-

στικῶς δεσμευόμενος ἐκ τῶν διαθέσεων τοῦ χορηγοῦ, ἀλλὰ κατὰ τὰ συμφέροντα αὐτοῦ. Ὁ κ. *Νικολόπουλος*, ἀποκρούων ἐπίσης τὴν ἰδέαν τοῦ κ. *Ἀνδρεάδου*, κηρύσσεται ὑπὲρ τῆς παραδοχῆς τῆς ἀποφάσεως τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, διότι δι' αὐτῆς ἀφ' ἑνὸς μὲν θὰ δεικνύη ὁ Σύλλογος ἔργα βραβευθέντα, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ ἐπόμενον ἔτος τὴν ἐκδοσὶν αὐτῶν καὶ οὕτω δὲν θὰ σήπηται ἐν τοῖς ἐρμαρίοις περιωρισμένη ὕλη πολυτίμος, ἀφ' οὗ ὁ μὲν δωρητῆς ἀποκρούει πᾶσαν ἄλλην θυσίαν, δυσχερῆς δὲ ἡ θέσις τοῦ Συλλόγου οἰκονομικῶς ἄλλως τε πολὺ πιθανόν, λέγει, διὰ τῆς μὴ παραδοχῆς τῆς λύσεως ταύτης ἢ καὶ τροποποιήσεως αὐτῆς νὰ ψυχρανθῆ ὁ δωρητῆς. Ὁ κ. *Ἀποστόλογλου* συμφωνεῖ πρὸς τὸν κ. *Ἀνδρεάδην* ὡς πρὸς τὴν διανομὴν τοῦ ποσοῦ εἰς βράβευσιν καὶ ἐκδοσὶν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, ἵνα μὴ διακοπῆ ἡ ἐργασία. Ὁ δὲ κ. *Δασσαρήτης* θεωρεῖ μὲν δικαιοτάτην τὴν πρότασιν τοῦ κ. *Νικολοπούλου* περὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν μνημείων τῶν γλωσσικῶν, ὡς ἀποτελοῦντων τὴν ψυχολογίαν τῆς γλώσσης, ἀλλὰ προτείνει νὰ ἐκδίδωνται αὐτὰ κατὰ πᾶν ἔτος· ἀφ' οὗ δὲ τὸ ζήτημα χρηματικόν, εἰς τοὺς βραβευσίμους συλλογῆς ἀντὶ νὰ δίδωται ἡ ἀνάλογος χρηματικὴ δωρεά, νὰ δίδωνται δωρεὰν καὶ διὰ συμβολαίου ἀντίτυπα τοῦ ἔργου των, ἄπερ δύναται αὐτοὶ νὰ διαθέτωσι κατὰ βούλησιν. Ὁ κ. πρόεδρος κρίνει τὴν πρότασιν ταύτην ἔξω τῶν ὄρων τοῦ διαγωνίσματος. Ὁ κ. *Φάχρης* θεωρεῖ καλὸν νὰ ἀφίνωνται εἰς τοιαῦτα ζητήματα ἐλεύθεροι οἱ δωρηταὶ καὶ ἀνενόχλητοι· ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ ἐσκέφθη καὶ ἐνέκρινε τὴν γενομένην λύσιν, ὅθεν νὰ ἀφίνωνται εἰς αὐτὴν αἰ ἐπὶ τοιούτων ζητημάτων κρίσεις καὶ ἀποφάσεις. Τελευταῖος ὁ κ. *Ἀνδρεάδης* θεωρεῖ ἀπίθανον τὴν πρόκλησιν δυσαρεσκείας τοῦ δωρητοῦ ἐπὶ τῇ προτεινομένῃ τροποποιήσει· τὸ συμφέρον, λέγει, τοῦ Συλλόγου ἀπαιτεῖ ὅπως βραβεύηται κατ' ἔτος ὕλη γλωσσικὴ 5 συλλογῶν διὰ 50 λιρῶν, τῶν ἄλλων 50 διατιθεμένων πρὸς ἐκδοσὶν. Ὁ κ. πρόεδρος ὑπομνήσκει ὅτι ἡ ἐπιθυμία τοῦ δωρητοῦ εἶναι ῥητὴ, παρὰ ταύτην δὲ παριστάνει καὶ τὴν εὐπρεπῆ ἐκτύπωσιν τῆς ὕλης δυσκατόρθωτον διὰ τῆς γλισχρότητος καὶ ἀνεπαρκείας τοῦ ποσοῦ διὰ τῆς προτεινομένης διανομῆς· ἄλλως, λέγει, κατὰ τὰς πληροφορίας αὐτοῦ, ὅλον ἐξαντλοῦνται τὰ γλωσσικὰ μνημεῖα, διότι πολλὰ τοιαῦτα ἐδημοσιεύθησαν καὶ περὶ τὰ τέλη τῆς ἐξαντλήσεως εὐρισκόμεθα καὶ δὲν δυ-

νάμεθα κατά διετίαν νὰ βραβεύωμεν τοιαῦτα ἔργα. Ἐπὶ τούτοις ὑποβάλλει εἰς τὸν Σύλλογον τὴν γενικὴν πρότασιν: *ἐὰν παραδέχῃται τὸ μέτρον τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ νὰ ἐκδίδεται ἡ γλωσσικὴ ὕλη κατὰ πᾶν δευτέρου ἔτος, ἀρχῆς γινομένης ἀπὸ τοῦ τρέχοντος συλλογικοῦ ἔτους.* Ἡ πρότασις δι' ἀνατάσεως γίνεται δεκτὴ κατὰ πλειονοψηρίαν.

Τέλος τοῦ μὲν κ. Νικολοπούλου δόντος ἐξηγήσεις τῷ κ. Ἀνδρεάδῃ περὶ τοῦ ἐκ μέρους τῆς Πρυτανείας τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ζητηθέντος λογαριασμοῦ τῆς ἀπὸ τοῦ 1887 σταλείσης ἐπιχορηγήσεως, ἐπὶ δὲ τῆς προτάσεως τοῦ κ. Δασσαροῦ περὶ ἀνταλλαγῆς τοῦ Περιδικοῦ τοῦ Συλλόγου μετὰ τινων εὐρωπαϊκῶν περιοδικῶν, τοῦ δὲ κ. προέδρου εἰπόντος ὅτι θὰ γείνη σκέψις περὶ τούτου, προτείνεται ψηφοφορία περὶ ἐκλογῆς βιβλιοφύλακος ἀντὶ τοῦ ἀποχωρήσαντος κ. Μυστακίδου, γυμνασιάρχου Θεσσαλονίκης. Γενομένης δὲ τοιαύτης, ἀναδείκνυται βιβλιοφύλαξ ὁ κ. Δ. Η. Οἰκονομίδης, καθηγητῆς, διὰ ψήφων 15 κατὰ 6, μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΙΘ'

τῇ 30 Ὀκτωβρίου 1895.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀνγκινώσκει περὶ ληψιν τῆς ἀλληλογραφίας, ἀγγέλλει δὲ δωρεὰς βιβλίων.

Ἡ **ἀλληλογραφία** ἔγει ὡδε:

Τοῦ κ. Ν. Φαρδῦ ἀπὸ 20 Ὀκτωβρίου ἐκ Σαμοθράκης, ἐρωτῶντος ἐὰν ὁ Δ' ὄρος τοῦ Προγράμματος τῶν Ζώντων Μνημείων ἐφαρμόζηται εἰς δύο ἢ πλείονας συλλογὰς τοῦ αὐτοῦ μὲν εἶδους, οὐχὶ δὲ καὶ τῆς αὐτῆς ὕλης.

Τοῦ κ. Ζαχαροπούλου ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 20 Ὀκτωβρίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῶν τριῶν τελευταίων τόμων τοῦ περιοδικοῦ.

Τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ 21/2 Νοεμβρίου, ἀποστελλούσης τὴν ὑπ' ἀριθ. 17014 ὁμολογίαν ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἀδελφότητος τῶν Κιανῶν, τὴν ἐπ' ὀνόματι τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης ὑπ' ἀριθ. 17016 ἐκ 20000 καὶ λ/σμὸν τοῦ Καλλιμαδείου κληροδοτήματος.

Τῆς ἐν Ἐυλοπόρτῃ ἀδελφότητος «Ἐννέα Μουσῶν» ἀπὸ 24 Ὀκτωβρίου, ἀγγελουούσης τὴν ἰδρυσιν Παρθεναγωγείου.

Τοῦ Πανεπιστημίου Γούργης ἀπὸ 25 Ὀκτω-

βρίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῶν τριῶν τόμων τοῦ Περιδικοῦ.

Τοῦ Πανεπιστημίου Ἐρλάγγης, ὁμοίως καὶ ἀπὸ 28 Ὀκτωβρίου.

Τοῦ κ. Α. Thumb ἀπὸ 4 Νοεμβρίου, ἀγγέλλοντος ὅτι τὸ ἐπίτιμον μέλος *Schmuidt* εἶναι καθηγητῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Φρειβούργης καὶ παρατηροῦντος ὅτι τὸ ὄνομα αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ἐλλείπει ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν μελῶν.

Τοῦ κ. Μ. Γεδιῶν ἀπὸ 20 Ὀκτωβρίου ἐντεῦθεν, ἀγγέλλοντος ἀποστολὴν συλλογῆς *Θηβαϊκῶν ἀγγείων ἀρχαίων* καὶ 5—6 σπονδύλων ἐξ Ἰσαρλῆκ τοῦ Τρωϊκοῦ πεδίου.

Τοῦ αὐτοῦ ἀπὸ 29 Ὀκτωβρίου ἐντεῦθεν, δηλοῦντος τὴν ἀποστολὴν πέντε χειρογράφων αὐτοῦ εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Συλλόγου.

Τῆς Α. Π. Γάνου καὶ Χώρας ἀπὸ 14 Ὀκτωβρίου, διαζωγραφοῦντος τὴν οἰκτράν τῶν παιδευτηρίων κατὰ ττασιν καὶ ἐξαιτουμένου τὴν ἀποστολὴν γραφικῆς ὕλης, συλλογῆν *Ἀλφαβηταρίων* καὶ *Γεωγραφικῶν Πινάκων* καὶ παντὸς ὅ,τι δύναται νὰ ἀνγκουρήσῃ τὴν δυστυρίαν τῶν τὰ πάντα στερουμένων παιδῶν.

Τοῦ κ. Σ. Χ. Ἀποσιόλογλου ἀπὸ 30 Ὀκτωβρίου, ἀγγέλλοντος δωρεὰν αὐτοῦ εἰς τὴν βιβλιοθήκην ἐκ δύο φύλλων παπύρου, περιεχόντων *βυζαντινὰ γράμματα* τὴν ἐξακριβωσιν δὲ τῆς φιλολογικῆς ἢ ἀρχαιολογικῆς κῶτων ἀξίας ἀνατίθησι τοῖς εἰδικῶς περὶ τὰ τοιαῦτα καταγινομένοις.

Ὁ κ. πρόεδρος παρατηρεῖ ὅτι ἡ μὲν ἐπιτολὴ τοῦ κ. Φαρδῦ παραπέμπεται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ· αἱ δὲ αἰτήσεις τῶν διαφόρων σχολῶν ληφθήσονται ὑπ' ὄψιν, ἐὰν ἔλθωσιν ἀντίτυπα χαρτῶν Ζαφειροπούλου· δίδωσι δὲ τὸν λόγον τῷ κ. Μιχ. Σ. Κέπειτῃ, ἀνακρινώσαντι μελέτην αὐτοῦ *Περὶ τῆς Ἀκαδημίας τοῦ διεθνοῦς δικαίου*. Μετὰ τὸ πέρας ταύτης ὁ κ. Ἀποσιόλογλου ἐρωτᾷ τὸν ἀγορευσαντα ἐὰν ζητήματά τινα, οἷα τὰ περὶ ἐκδόσεως τῶν πολιτικῶν ἐγκληματιῶν, τὸ τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἀποφάσεων ἐν ξένῳ κράτει, ὅπου δὲν ὑφίσταται ἡ ἑτεροδικία κ.τ.λ., ἐμελετήθησαν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας. Ὁ κ. Κέπειτῃς, θεωρῶν τὸ θέμα ὡς ἐκτὸς τῆς ἀνακρινώσεως αὐτοῦ, ὑπισχνεῖται νὰ δώσῃ διασαφήσεις περὶ τοιούτων ζητημάτων παντὶ τῷ βουλομένῳ ἐκτὸς τοῦ Συλλόγου. Μετὰ ταῦτα ὁ κ. πρόεδρος, εὐχαριστήσας τῷ κ. Κέπειτῃ, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ, ΑΣΚ'

τῆ 6 Νοεμβρίου 1895.

Προεδρεύοντος Φ. ΤΑΓΗ, αντιπροέδρου.

Ἀναγνωσθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας καὶ ἐπικυρωθέντων, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς ἀλληλογραφίας, ἀγγέλλει δὲ δωρεὰς βιβλίων.

Ἡ ἀλληλογραφία ἔχει ὡδε :

Ἐπιστολὴ τῆς Α. Π. τοῦ ἁγίου Παραμυθίας, δηλοῦντος ὅτι ὠρίσε πληρεξούσιον τῆς παραλαβῆς χαρτῶν καὶ σωμάτων τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης, προωρισμένων διὰ τὴν σερβὴν Φιλιατῶν, ἀπὸ 19 Ὀκτωβρίου.

Τῆς Ἐταιρείας πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἐν Γαλλίᾳ ἀπὸ 9 Νοεμβρίου, εὐχαριστοῦσης ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῶν τελευταίων τόμων τοῦ Περιοδικοῦ.

Τοῦ κ. Σ. Ι. Βοντιρᾶ ἀπὸ 6/18 Νοεμβρίου ἐντεῦθεν, διαβιβάζοντος **Φυσικὴν**, ὑπὸ τὸ ῥητὸν «*Δός μοι πᾶ σῶ καὶ τὰν γὰν κινήσω*» καὶ ἐπιστολὴν τοῦ συγγραφέως.

Μετὰ παρατήρησιν τοῦ κ. προεδρεύοντος ὅτι τὸ ἀποσταλὲν χειρόγραφον **Φυσικῆς** ὑπὸ τὸν τίτλον «*Δός μοι πᾶ σῶ καὶ τὰν γὰν κινήσω*» παραπέμπεται τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ, ἐκλέγονται μέλη τοῦ Συλλόγου ἐπίτιμον μὲν ὁ κ. Otto Bendorf, αὐλικὸς σύμβουλος, καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βιέννης, τακτικὰ δὲ οἱ κ. κ. Κ. Ἡλιάδης, καθηγητὴς τῆς ἐν Ἱερουσαλὴμ Σχολῆς τοῦ Σταυροῦ, Λουίζος Ἡλιοῦ, καθηγητὴς ἐν τῷ Ροβερτέω, D. Schrader, καθηγητὴς ἐν τῇ ἐνταῦθα Γερμανικῇ Σχολῇ καὶ D. Calinka, ἀντιπρόσωπος τῆς ἐν Βιέννῃ Ἀκαδημίας. Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Μ. Παρανίκας ἀνακοινοῦται πραγματείαν αὐτοῦ **Περὶ Μετοικῆς τῶν Βυζαντινῶν, καὶ ἰδίᾳ τῶν ὑμνογράφων τῆς Ἐκκλησίας.**

Μετὰ τὸ πέρασ αὐτῆς ὁ κ. Δασσαρῆτης παρατηρεῖ: α') γενομένης τῆς συγκρίσεως τοῦ δακτυλικοῦ τετραμέτρου καταληκτικοῦ πρὸς τὴν νεοελληνικὴν ποιήσιν, ἔδει γενέσθαι τοιαύτη καὶ πρὸς τὰ ἄλλα εἶδη· καὶ β') ὅτι ἔπρεπε νὰ γείνη ἀνάλυσις ἰδίως τῆς κατὰ τόνον καταμετρήσεως, διότι ὁ τόνος ἐρυλάθη ἐν τῇ μελωδίᾳ τῆς ὑμνογραφίας, ὁ δὲ χρόνος ἦτο μόνον διὰ τὴν ἀρχαίζουσαν ποιήσιν. Ὁ κ. Μ. Παρανίκας ἀπαντῶν ὑπομινύσκει ὅτι ἀνέφερε καὶ τριμέτρων παραδείγματα ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ παλαιὰ τοιαῦτα, ὡς καὶ τὰ

δημῶδη ἄσματα, ὅτι ἔθιξε καὶ τὸ ζήτημα τῆς κατὰ τόνον μετρήσεως ἢ ἀπαριθμήσεως. Ὁ κ. Παχίκος ἐρωτᾷ τὸν κ. Παρανίκαν ἀν οἱ Βυζαντινοὶ μετεχειρίζοντο τὴν ποσότητα καὶ τὸν τόνον τῶν συλλαβῶν τῶν ἀρχαίων διὰ λόγον τινὰ οὐσιώδη ἢ ἀπλῶς ὡς ῥυθμικὸν παίγιον. Ὁ κ. Παρανίκας ἀποδίδει τοῦτο εἰς σέβας καὶ ἀγάπην τῶν μελωδῶν τῶν Βυζαντινῶν πρὸς τὴν ἀρχαίαν διάταξιν. Τοῦτ' αὐτὸ παραδέχεται καὶ ὁ κ. Δ. Οἰκονομίδης μεθ' ὃ ὁ κ. ἀντιπρόεδρος, εὐχαριστήσας τῷ κ. Παρανίκᾳ, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ, ΑΣΚΑ'

τῆ 13 Νοεμβρίου 1895.

Προεδρεύοντος τοῦ ΑΝ. ΧΡΗΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς **ἀλληλογραφίας**, ἔχουσαν ὡδε :

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Ν. Δεβίδου, ὑπουργοῦ τῶν ναυτικῶν τῆς Ἑλλάδος, ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 15 Σεπτεμβρίου, ἐξαίτουμένου τὴν ἀποστολὴν τῶν ἐλλειπόντων Περιοδικῶν τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ ἐνταῦθα Ἑπειρωτικοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου ἀπὸ 9 Νοεμβρίου, ἐξαίτουμένου τὴν ἀρωγὴν τοῦ Συλλόγου ὑπὲρ τῶν ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων Ἑπείρου διὰ τῆς ἀποστολῆς βιβλίων, οἷον Ὀθωμανικῶν Ἀλφαβηταρίων κτλ.

Τοῦ κ. Μ. Γεδεῶν ἀπὸ 5 Νοεμβρίου, παραίτουμένου ἀπὸ μέλους τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς.

Τοῦ κ. Γ. Παχίκοι ἀπὸ 11 Νοεμβρίου, παρακλοῦντος ὅπως φιλοξενηθῇ ἐν μιᾷ τῶν αἰθουσῶν δις τῆς ἐβδομάδος καθ' ὠρισμένης ἡμέρας ὁ ὑπ' αὐτοῦ συγκροτηθεὶς χορὸς πρὸς διδασκαλίαν ἀρχαίων χορικῶν ἄσματων, ὑπισχνούμενος ὅπως αὐτὰ τε καὶ τὴν τοῦ κ. Δ. Τάγῃ μελοποιηθεῖσαν ᾠδὴν πρὸς Παῦλον Στεφάνοβιτς ψάλῃ τὸ πρῶτον ὁ ῥηθεὶς χορὸς ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Συλλόγου.

Ὁ κ. πρόεδρος παρατηρεῖ ὅτι ἐπὶ μὲν τῆς αἰτήσεως τοῦ κ. Παχίκοι ἔχ σκεφθῆ τὸ προεδρεῖν, εἰς δὲ τὸν Ἑπειρωτικὸν Σύλλογον δοθήσονται τὰ αἰτούμενα ἐκ τῶν πολλαπλῶν. Μετὰ ταῦτα ἐκλέγονται τακτικὰ μέλη τοῦ Συλλόγου οἱ κ. κ. Π. Ἰατρόπουλος, ἰατρός, Γ. Πασγαλίδης, φαρμακοποιός, Χρ. Ἀνδρῶν-

τος, καθηγητής τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς καὶ Κ. Ζιώγας, φιλόλογος. Εἶτα ὑποβάλλεται τὸ Πρόγραμμα τῶν Δημοσίων Διαλέξεων κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον τοῦ τρέχοντος συλλογικοῦ ἔτους, ἐφ' οὗ ἐγείρεται ἰκάνῃ συζήτησις περὶ τῆς μερικεύσεως τῶν ὑπὸ γενικὸν τίτλον φερομένων θεμάτων, λαβόντων ἐναλλάξ τὸν λόγον τῶν κ. κ. Κοκκολάτου, Δασσαρήτου, Παπαγιαννοπούλου καὶ Νικολοπούλου, τὴν περατοί ἢ παρατήρησις τοῦ κ. προέδρου, ὅτι τὸ ἔθιμον τῆς ὑπὸ γενικὸν τίτλον ἀναγραφῆς τῶν θεμάτων ἤρξατο ὀλογνὲν ἐκλείπον, βαθμηδὸν δὲ θὰ ληφθῆ φροντίς περὶ τῆς ἐντελοῦς ἄρσεως αὐτοῦ, εἰ δυνατὸν. Ὁ δὲ κ. Φίλιππος Τάγης παρατηρεῖ ὅτι ὁ τίτλος διαλέξεώς τινος «*Ἡ γυναικεία δοῶσις ἐν τῇ ῥωμαϊκῇ ἱστορίᾳ*», ὡς μηδὲν σημαίνουσα, δύναται νὰ διορθωθῆ καταλλήλως. Μετὰ τὰς παρατηρήσεις ταύτας, τεθὲν τὸ Πρόγραμμα εἰς ψηφοφορίαν, γίνεται παμφηρεῖ δεκτὸν.

Λαβὼν δὲ τὸν λόγον ὁ κ. Μ. Παρανίκας ἀνακινουῖται συνέχειν τῆς **Μετρικῆς τῶν Βυζαντινῶν, καὶ ἰδίᾳ τῶν ὕμνογράφων τῆς Ἐκκλησίας.**

Μετὰ τὸ πέρας αὐτῆς ἀπαντήσαντος τοῦ κ. Παρανίκα εἰς τινὰς παρατηρήσεις τοῦ μὲν κ. Δασσαρήτου ὡς πρὸς τὴν χρῆσιν τῆς λέξεως *μονόμετρον, δίμετρον, τροχαϊκόν, λαμβικόν* ἀντὶ *διποδίας, τροχαϊκῆς, λαμβικῆς*, τοῦ δὲ κ. Παχτίκου ὡς πρὸς τὸ κατ' ἐναλλαγὴν μέλος τῶν τροπαρίων: «*Ἀπόστολοι ἐκ περάτων*» καὶ ὡς πρὸς τὴν ἔλλειψιν τοῦ *πέμπτου σχήματος* ἐν τοῖς *παιωνικοῖς συστήμασι* καὶ τοῦ κ. Φ. Τάγῃ ὡς πρὸς τὴν συμπτωσιν τοῦ *παιωνικοῦ* μετὰ τοῦ *λαμβικοῦ συστήματος* ἐν τῷ κοντακίῳ: «*Τῇ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια*», ὁ κ. πρόεδρος εὐχαριστεῖ τῷ ἀγορευσαντι καὶ διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΚΒ'

τῆ 20 Νοεμβρίου 1895.

Προεδρεύοντος ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας καὶ ἐπικυρωθέντων, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς ἀλληλογραφίας, ἀγγέλλει δὲ καὶ δωρεὰν βιβλίου.

Ἡ ἀλληλογραφία ἔχει ὧδε:

Τοῦ κ. Ἀποστόλου Σ. Ἀρβανιτοπούλου ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 11 Νοεμβρίου, ζητοῦντος πληροφορίας περὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἀποσταλείσης

γλωσσικῆς ὕλης κατὰ τὸν παρελθόντα Δεκέμβριον ὑπὸ τὸν τίτλον *Περὶ τῆς προφορᾶς τοῦ αἶγμα καὶ τῶν ἐν Sandhi φαινόμενων τῆς Ἀρκαδικῆς διαλέκτου* κτλ.

Τοῦ κ. Dihigo ἐξ Ἀθῆνης ἀπὸ 13 Νοεμβρίου, αἰτουμένου τοῦς τόμους τοῦ Περιδικοῦ.

Τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἀπὸ 16 Νοεμβρίου, προτεινούσης μέλος αὐτῆς τὸν κ. Γ. Βεγλερῆν, ἐξαιτουμένης δὲ νὰ ἀγγελθῆ τῇ Συντακτικῇ Ἐπιτροπῇ ὅτι δεόν νὰ γίνῃ ἡ ἐκδόσις τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Παραστήματος τῶν τόμων ΚΓ' μέχρι καὶ τοῦ προσεχοῦς ἐκδοθησομένου καὶ νὰ συμπεριληφθῆ ἡ πραγματεία τοῦ κ. Moßdtmann, ἱατροῦ, *Περὶ βυζαντινῶν σφραγίδων*, καὶ εἴ τι ἄλλο ἐτοιμάσῃ ἡ ἐπιτροπὴ αὐτῆ.

Τοῦ κ. Ἐπ. I. Σταματιάδου ἐκ Σάμου ἀπὸ 28 Ὀκτωβρίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τοῦ Α' τόμου τοῦ Ζωγραφεῖου Ἀγῶνος.

Τῆς Δημογεροντίας Κύσου, αἰτουμένης τὴν σειρὰν τῆς Ζωγραφεῖου Βιβλιοθήκης ἀπὸ Νοεμβρίου.

Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ κ. πρόεδρος, ὑποβάλλει τὴν αἴτησιν τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς, προτεινούσης μέλος αὐτῆς τὸν κ. Γ. Βεγλερῆν, εἰς τὴν ἐπιψηφίσειν τοῦ Συλλόγου, ὅστις καὶ ἐπιψηφίζεται. Ὁμοίως παρατηρεῖ ὅτι τῇ συντακτικῇ ἐπιτροπῇ γραφῆσονται τὰ δέοντα περὶ ἐκδόσεως τῶν Ἀρχαιολογικῶν Παραρτημάτων. Εἶτα ἀγγέλλει μετὰ λύπης τὸν θάνατον τοῦ ἐπιτίμου μέλους τοῦ Συλλόγου Barthélemy St Hilaire. Ἐπὶ δὲ τῆς παρατηρήσεως τοῦ κ. Μ. Παρανίκα ὑπισχνείται ὅτι ἐξετασθήσεται ἐὰν ὁ ἀποθανὼν ἔχη συγγενεῖς. Ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. Κεραμέως πρὸς τὸν κ. Σιδερίδην, δι' ἧς ἐζήτει τὸν Θ' καὶ ΙΔ' τόμον τοῦ περιοδικοῦ, ὡς καὶ τὸν τόμον τῶν *Μακεδονικῶν*, οἱ κ. κ. Δάμοσ καὶ Παπαγιαννόπουλος θεωροῦσι δυνατὴν καὶ δικαίαν τὴν παραχώρησιν. Ὁμοίως καὶ ὁ κ. Μαλιάδης, ἐπὶ τῷ ὄρω ὁμῶς ἂν ὁ κ. Κεραμεὺς ἦτο μέλος τοῦ Συλλόγου κατὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ Θ' τόμου. Ἄλλ' ὁ κ. Ἀνδρεάδης θεωρεῖ καλὸν νὰ γείνη δεκτὴ ἡ αἴτησις τοῦ κ. Κεραμέως καὶ ἄνευ τοῦ ὄρου τούτου, ὡς ἐργασθέντος πολὺ ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου.

Εἶτα ἐκλέγονται μέλη τοῦ Συλλόγου ἀνεπιστέλλον μὲν ὁ κ. Γ. Δαμπάκης, δ. φ., διευθυντῆς τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικοῦ Χριστιανικοῦ Μουσείου, τακτικὰ δὲ οἱ κ. κ. Χρ. Βασιλάδης καὶ Ἀ. Γαβριηλίδης, ἱατροί. Μετὰ

ταῦτα ὁ κ. πρόεδρος ἀνακοινοῖ **Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς κρίσεως τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ὡς πρὸς τὸ ἐπὶ τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης ὑπόμνημα** αὐτοῦ, μετὰ δὲ τὸ πέρας τούτων, κατελθὼν τοῦ βήματος, λέγει: «**Ἐπέσθητε, κύριοι, ἐκ τῶν λεχθέντων ὅτι δὲν εἶχον σκοπὸν νὰ ζητήσω τὴν κατὰλογον τῆς ἀποφάσεως τοῦ Συλλόγου, ἣν σέβομαι ἐξήσκησα τὸ δικαίωμα, ὅπερ ἐπεφύλαξα ἐμαυτῷ, καὶ κατ' ἀκολουθίαν οὐδεμίαν συζήτησιν ἐπιτρέπεται ὄθεν διαλύεται ἡ συνεδρίασις.**»

Ἐπιμεινάντων ὁμως τινῶν ἵνα γείνη συζήτησις, κατὰ πρότασιν τοῦ κ. **Βαλοσαμάκη**, λαμβάνει τὴν ἔδραν τοῦ προέδρου ὁ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ. **Ξ. Σιδερίδης**, ὅποτε λαμβάνουσι τὸν λόγον κατὰ σειράν οἱ ἐξῆς κύριοι:

Μαλιάδης. Ἡ συζήτησις ἐπὶ τῶν ἐν τῷ ὑπόμνηματι ἰδεῶν τοῦ κ. προέδρου ἦτο συζήτησις τοῦ Συλλόγου, ὅστις παρέπεμψε τὸ ὑπόμνημα ἐκεῖνο εἰς τὴν φιλολογικὴν ἐπιτροπὴν, ἀναγνοῦσαν τὴν κρίσιν αὐτῆς ὁ κ. **Χρηστίδης** τὴν ἐσπέραν ἐκείνην εἶχε πεισθῆ ὅτι αἱ ἰδέαι αὐτοῦ δὲν ἦσαν ἐφαρμοσίμοι ἐν πρώτοις ὑπάρχει τὸ ἀγωνοθέτημα ὁ κ. **Χρηστάκης** ἐφένδης, μελετήσας καλῶς τὸ ζήτημα, ἔγραψεν εἰς τὸν Σύλλογον ὅτι κατ' ἔτος ἔννοεῖ νὰ δίδῃ 450 λίρας ὅπως ἐκδίδονται οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς ἐπὶ δωδεκαετίαν ἀναμένει χωρὶς οὐδεὶς νὰ παρουσιασθῆ ἄλλα μὴ ἀποδυσπιετήσας τῆς ἰδέας αὐτοῦ ὁ ἀνὴρ, καταθέτει τὸ συναχθὲν ποσὸν (8,000) εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος πρὸς ἐκδοσιν τῆς **Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης**: τῶν μνημείων τῆς τελειότερας κριτικῆς ἐρμηνείας, ἐπιπροσθέτας ὅτι ἐν ἐντὸς ἑκατονταετηρίδος δὲν συμπληρωθῆ ἡ **Ζωγραφείου Βιβλιοθήκη**, ἠδύνατο νὰ διαθήσῃ καὶ ἄλλα. Ταῦτα ἅπαζ ἀπεδέξατο ὁ Σύλλογος καὶ δὲν δύναται σήμερον ν' ἀθετήσῃ αὐτά· πλάνη δὲ εἶναι τὸ δύσπεπτον τῶν ἐκδιδόμενων ἔργων, ἅτε ἐρμηνευομένων καὶ ἡρλιζομένων ὑπὸ ἀνδρῶν ἐγνωσμένης ἰκανότητος. Οἱ ἑλληνες συγγραφεῖς, θησαυροὶ ποικίλων γνώσεων, δὲν πρέπει ὑπὸ μίαν καὶ μόνην ἐποψὴν νὰ ἐξετάζωνται· πρέπει δὲ νὰ κωλυόμεθα ἐπὶ τῷ ἑθνικῷ ἡμῶν πλούτῳ, νὰ ἐπωρεθῶμεν δὲ ἐκ τῆς γενναιοδωρίας τοῦ χορηγοῦ. Ὡς πρὸς τὴν γλώσσαν δὲ παρατηρεῖ ὅτι ἡ νεωτέρα γλώσσα εἶναι αὐτὴ αὐτὴ ἡ ἀρχαία, ἐκτὸς παραλλαγῶν τινῶν· ἂν εἰσέφρησαν ξενισμοί, πρέπει αὐτοὶ ν' ἀποσκορακισθῶσιν· οὐδενὸς λαοῦ ἡ γλώσσα εἶναι στάσιμος· ἦτο ἐπα-

ναγκίαι νὰ μεταμορφωθῆ, μετεμορφώθη, δὲν ἔπαυσεν ὑπάρχουσα. Ἐν γένει δὲ ἀποκρούει τὰς παρατηρήσεις τοῦ κ. **Χρηστίδου** ὡς ἀστοχιστάς, ἀναφῶν λεπτομερείας τινὰς ἐκ τῆς ἐκδόσεως τοῦ κ. **Βεργαροδάκη**, ἣν, ὡς καὶ τὰς ἄλλας, θεωρεῖ πολῦτιμον ἀπόκρημα.

Φ. Τάγης. Τὸ ὑπόμνημα τοῦ κ. **Χρηστίδου** ἐστάλη πρὸ τριετίας καὶ ἐπειδὴ ἀντέκειτο εἰς τὴν πρόθεσιν τοῦ χορηγοῦ καὶ τὴν σύμβασιν, σχεδὸν παρημελήθη· ἐν τούτοις ἡ κατόπιν φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ φιλικώτατα ἀνέθηκεν ἐμοὶ τὴν μελέτην τοῦ ὑπομνήματος, οὐ κεντρικὴν ἰδέαν εὔρε τὴν ἐξῆς: ὅτι ὁ λαὸς πρέπει τὴν σήμερον νὰ θεωρῆ βασιλευσούσας τὰς φυσικὰς θετικὰς ἐπιστήμας, καὶ δὴ κατεπολεμείτο τὸ ὑπάρχον πρόγραμμα, ὡς ἀντιφάσκον πρὸς τὰς ἐκδόσεις ἢ ἐπιτροπὴ ἐξήλεγξε τὰς ἰδέας μίαν πρὸς μίαν· δὲν ἀπήντησεν ὁ κ. **Χρηστίδης**, εἰ μὴ σήμερον καὶ πρέπει αἱ παρατηρήσεις αὐταὶ νὰ θεωρηθῶσιν ὡς τότε γενομένης καὶ ἀπλῶς ν' ἀναγραφῆ τοῦτο εἰς τὰ πρακτικὰ ἀνευ ἀξιώσεως νὰ δημοσιευθῶσιν ἐν τῷ **Περιοδικῷ**. Τὸ πρόγραμμα λέγει: οἱ συγγραφεῖς νὰ ἐκδοθῶσι κατὰ σειράν καὶ νὰ συντελεσθῶσι σὺν τῷ χρόνῳ. Δὲν ἔπρεπεν ἐκ τῶν ἐκδοθέντων μόνον νὰ κρίνῃ τὸ ὑπόμνημα περὶ ὧν εὐρισκόμεθα εἰσέτι ἐν τῷ γίγνεσθαι ὡς πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν· ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν γλώσσαν, αὕτη εἶναι ἄλλη μορφή, ἄλλη φάσις τῆς ἀρχαίας· ἀπόδειξις ἡ διδασκαλία τῆς ἀρχαίας γραμματικῆς καὶ συντακτικῆς ἐν τοῖς σχολείοις· ἡ νῦν γραφομένη γλώσσα στηρίζεται ἐπὶ τῶν αὐτῶν κανόνων· εἶναι δὲ ὄργανισμός, ὁλονὲν ἐπὶ τὰ βελτίω προαγόμενος προσεγγίζων πρὸς τὸ ὕψος τῶν ἀρχαίων. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν διαίρεσιν τῶν συγγραφῶν εἰς μορφωτικὰς καὶ καθαρὰς ἐπιστημονικὰς, κατὰ τὸ πλεῖστον ὅλοι οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς πλὴν τῆς ἐπιστημονικῆς ἀξίας ἔχουσιν ἀπανταχοῦ μορφωτικὴν σημασίαν ἐν γένει· οὐχ ἥττον ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ ἐπεδοκίμασε κατ' ἀρχὴν τὴν μεταρρυθμίσιν, ἂν ἦτο δυνατόν ἐλάχιστον ποσὸν νὰ διατεθῆ εἰς ἐκδοσιν καὶ ἀλλοίως ὕλης τῇ ἐγκρίσει τοῦ χορηγοῦ.

Βαλοσαμάκης. Παρατηρεῖ ὅτι ὁ κ. **Χρηστίδης** κατὰ παράδοξον λησμοσύνην προέβη εἰς πληθὺν ἀντιφάσεων· αἱ παρατηρήσεις ἀπετέλουν ἀντίθεσιν γνώμων καὶ δὲν κατέληξε μὲν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ ἀπόφασις τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς πρέπει ν' ἀκυρωθῆ, οὐχ ἥττον πολλὰ κατεμύμφθη αὐτῆς, πολλαχοῦ ἐγκατασπείρας τὴν εἰρωνεῖαν· τοῦτο ἔπρεπε

νά τονισθῆ καὶ ὑπὸ τῶν προλαλησάντων ἀπαξ ελλημμένη καὶ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ἐγκριμένη ἀπόφασις ὑπάρχει, καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ θιγθῆ ποσῶς ἢ οὐσία.

Παρίσης. Συμφωνεῖ μετὰ τοῦ κ. Βαλομάκη, ἐπὶ πλεόν δὲ ἐκθέτει τὴν ἱστορίαν τοῦ ὑπομνήματος καὶ καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ κ. Χρησιθῆς ἐδικαιούτο ἀμέσως ἐν ἐπομένῃ συνεδρίᾳ τοῦ Συλλόγου νὰ κάμῃ τὰς παρατηρήσεις αὐτοῦ ἢ νὰ δώσῃ ἀνθυπόμνημα εἰς τὴν φιλολογικὴν ἐπιτροπὴν, προτείνει δὲ αἱ «*παρατηρήσεις*» νὰ παραπεμφθῶσιν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν πρὸς ἀνταπάντησιν.

Ἀνδρεάδης. Ἐν ᾧ ὁ κ. Χρησιθῆς ἐδήλωσε σαφῶς ὅτι ἀπέσυρε τὸ ὑπόμνημα αὐτοῦ, ἐπανερχεται εἰς τὸ ζήτημα κατὰ παράβασιν ῥητοῦ ἄρθρου τοῦ κανονισμοῦ, καθ' ὃ συζητήσις περὶ ἀνακοινωθείσας πραγματείας ἀναβάλλεται εἰς τὴν ἐπομένην τὸ πολὺ συνεδρίασιν, οὐχὶ δὲ μετὰ τοσοῦτου χρόνου ἀναβολὴν ἀναγινώσκει περικοπὴν τοῦ *Ζωγραφείου προγράμματος* ὡς πρὸς τὸν προορισμὸν αὐτοῦ, θεωρεῖ τὴν συζητήσιν ἄσκοπον διὰ τὸ ὅτι ὁ Χρηστάκης ἐφένδης μετ' ἀγανακτήσεως ἀπέκρουσε μεταλλαγῆναι, ἐσχάτως προταθείσαν αὐτῷ, καὶ δὴ ἀδύνατον νὰ ἐπανεέλθωμεν εἰς ζήτημα ὁμοίας φύσεως προκειμένου δὲ περὶ θέματος καθαρῶς ἐπιστημονικοῦ, κατακρίνει τὸ ὕφος τῆς ἐκθέσεως ὡς λίαν πικρὸν καὶ εἰρωνικόν· ὡς πρὸς τὸ ζήτημα δὲ τῆς γλώσσης παρατηρεῖ ὅτι, ἐὰν παραδεχθῶμεν τὴν γνώμην τοῦ κ. Χρησιθῆ, πρέπει καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ν' ἀρνηθῶμεν.

Παρανίκας. Δικαιοὶ πληρέστατα τὸν κ. Χρησιθῆν· τοῦτο θὰ ἔκαμνε, λέγει, πᾶς ὅστις ἔσχε τὸ ἀτύχημα νὰ διδάξῃ τὰς ἐκδόσεις ταύτας, δυσπιστεῖ δὲ ἂν οἱ προλαλήσαντες κατὰ βῆθος ἐμελέτησαν αὐτάς· θεωρεῖ αὐτάς ὑπερφορτωμένας διὰ σωρείας ἐρμηνευτικῶν καὶ κριτικῶν παρατηρήσεων, καὶ δὴ ἀπροσίτους τοῖς μαθηταῖς, ἀχρήστους δὲ τοῖς διδάσκουσι, δυναμένοι καταλληλότερα ἔργα νὰ μεταχειρισθῶσιν.

Μουστράτος. Θεωρεῖ μὲν τὴν ἀπόφασιν τοῦ Συλλόγου ἀνέκκλητον, ἀφοῦ καὶ αὐτὸς τὴν ἔχει ἐπιεκυρωμένην διὰ τῆς ὑπογραφῆς αὐτοῦ. ἄρδην δμως, λέγει, ἀντιβαίνουμεν πρὸς τὸ πρόγραμμα διὰ τῶν γενομένων ἐκδόσεων, ὡς πάντῃ ἀχρήστων· ἀδικεῖται, λέγει, ὁ κ. Χρησιθῆς ὑπὸ τῶν προλαλησάντων, ὡς εἰπὼν τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν νεκράν, τὴν δὲ ὑπὸ τῶν προλαλησάντων προσαγωγὴν ὀνομασθείσαν αὐτὸς ἀποκαλεῖ *ὀπισθοδρομίαν*· εἰρωνεῖαν πικράν

δὲν διαβλέπει ἐν ταῖς παρατηρήσεσι, καταλήγει δὲ εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι θὰ ἔλθῃ καιρὸς νὰ ἐκδηλωθῆ εὐγνωμοσύνη τῷ κ. Χρησιθῆ, διότι ἢ τε ἐπιτροπὴ καὶ τὸ πρόγραμμα ληθηθότως συμφωνοῦσι τῇ γνώμῃ τοῦ κ. Χρησιθῆ.

Δασσαρήτης. Θεωρεῖ ἐπίσης τὰς ἐκδόσεις ἀχρήστους τοῖς μαθηταῖς, ὑπομινύσκει δὲ ὅτι ὁ κ. Χρησιθῆς, ἀποσύρων τὸ ὑπόμνημα αὐτοῦ, εἶχεν ἐπιφυλάξει ἑαυτῷ τὴν τελευταίαν λέξιν, καὶ δὴ δὲν δύναται νὰ κατακριθῆ ὡς νῦν ποιήσας τοῦτο· ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν θεωρεῖ αὐτὴν καὶ αὐτὸς ζῶσαν μὲ ἀλλοιώσεις.

Τάγης. Ἀποκρούει τὴν γνώμην τοῦ κ. Μ. Παρανίκα. Ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ, ὅτε ἀπήντα εἰς τὸ ὑπόμνημα, εἶχε τοιαύτην γνώμην πρὸ ὀφθαλμῶν· αἱ γενομένη ἐκδόσεις εἶναι εὐχρηστοτάτα· τοῖς διδάσκουσιν, ὡς καθαρῶς ἑλληνικαί, οὐδόλως ὑπολειπόμεναι, πολλαχῶς δὲ ὑπερτεροῦσαι τῶν ξένων ἐκδόσεων· ἐὰν δὲ νῦν ὡς ἐπιστημονικὰ ἔργα ἐν μικρῷ κύκλῳ χρησιμοποιοῦνται, μετ' οὐ πολὺ ὁ κύκλος οὗτος θὰ εὐρυνθῆ.

Μαλιᾶδης. Ἀποκρούει ἐπίσης τὴν ὑπὸ τινων προλαλησάντων ὑποδειχθείσαν ἀχρησίαν τῶν ἐκδόσεων· ἔξαρτᾷ δὲ τὴν ὠφέλειαν ἀπὸ τὴν ἐνθουσιώδη διδασκαλίαν, οὐχὶ δὲ ἀπὸ σχολαστικῆν ἐξήγησιν λέξεων· παραδέχεται μὲν τὸ δυνατόν καὶ ἄλλων πρακτικῶν ἐκδόσεων, ἀλλ' ὑποδεικνύει τὸ ἀδύνατον τῆς παραβάσεως τῆς ῥητῆς ἐπιθυμίας τοῦ χορηγοῦ πρὸς ἐκδοσιν τῶν ἀριστοურγημάτων τῆς ἐρμηνείας καὶ τῆς κριτικῆς.

Φιλίδης. Θεωρεῖ λίαν πρακτικὴν τὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Χρησιθῆ ὡς πρὸς τὰς ἐκδόσεις, ἐξ ὧν ἀναμένεται· μόρφωσίς τις· τοιαύτη δὲ ὄντως δὲν προγίνεται, διότι αὐταὶ ὡς πρὸς μὲν τοὺς καθηγητὰς ἀχρηστοί, ὡς πρὸς δὲ τοὺς μαθητὰς δύσχρηστοί· δύναται ἐπομένως ὄντως διὰ τροποποιήσεως τοῦ προγράμματος νὰ ἐπιδιωγθῆ μορφωτικὸν ἀποτέλεσμα· δὲν πρέπει νὰ θεωρήσωμεν τὸ ζήτημα ἀπαξ λυθὲν, ὅθεν ἀνεπίδεκτον νέας συζητήσεως· ἐὰν ὄντως θὰ ἐπιδιωγθῆ βελτίωσις τις, πρέπει νὰ ἐργάζωνται ἄνδρες πᾶσαν πρὸς τοῦτο διάθεσιν ἔχοντες, ὡς ὁ κ. Χρησιθῆς.

Δασσαρήτης. Ἐπίσης παρατηρεῖ ὅτι δὲν πρέπει ἀκλόνητος καὶ ἀμετάβλητος νὰ θεωρηθῆ ἡ ἀπαίτησις τοῦ κ. Ζωγράφου, φρονεῖ δὲ ὅτι δύναται ὁ Σύλλογος νὰ διαφωτίσῃ τὸν χορηγὸν καταλλήλως.

Παρανίκας. Ἀπαντῶν ἰδίᾳ εἰς τὸν κ. Φ. Τάγην, ἀπαριθμεῖ ἐκδόσεις τινὰς γερμανικάς

καί τήν τοῦ *Σεμιέλου*, ὡς πρὸς τοὺς διδάσκοντας, τὴν δὲ στερεότερον ἐκδοσιν εἰς τὰς χεῖρας τῶν μαθητῶν καὶ ὑποδεικνύει τὸν λαβύρινθον, εἰς ὃν θὰ εὐρίσκοντο διδάσκοντές τε καὶ διδασκόμενοι.

Βαλοαμάκης. Θὰ ἐθεώρει τὸ ζήτημα λελυμένον, ἂν ἐλαμβάνετο ὑπ' ὄψιν ὅτι οὐδὲν νέον συζητήσιμον προτείνει ὁ κ. *Χρησιόδης*.

Τάγης. Συμφωνεῖ μετὰ τοῦ κ. *Βαλοαμάκη*. Πρωτοφανὲς θεωρεῖ μετὰ παρέλευσιν χρόνου μακροῦ ν' ἀπαντήσῃ εἰς ἀποφάσεις ἐπιτροπῶν ἂρ' οὐ ὅμως τοῦτο ἐπετράπη παρὰ τοῦ Συλλόγου, ἔπρεπε πρῶτος αὐτὸς ν' ἀπαντήσῃ εἰς τρία σημεῖα, εἰς ἃ συνεκεντρώοντο αἱ παρατηρήσεις, νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν οὐσίαν.

Μοστροφῆτος. Οὐδόλως θεωρεῖ ἄτοπον τὸ ὅτι μετὰ 5 μῆνας ὁ κ. *Χρησιόδης* ἔλαβε τὸν λόγον, ἂρ' οὐ ῥητῶς εἶχε δηλώσει τοῦτο ἀποσφωρὸν τὸ ὑπόμνημα.

Χρησιόδης. Εὐχαριστῶ, κύριοι, πάντας. Ἐκ τῶν λεχθέντων, καὶ κατὰ τὸν κανονισμόν, ὃν τινες ἐπεκαλέστησαν, ἀπεδείχθη πόσον εἶχον δίκαιον νὰ ἐπιμείνω νὰ μὴ γείνη συζήτησις. Χαίρω, διότι εὐρέθησάν τινες, ἐνθουμηθέντες ὅτι ἐγὼ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς κρίσεως τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ ὑπομνήματος εἶπον: ἀποσύρω τὸ ὑπόμνημα, ἀλλὰ θὰ κάμω τὰς παρατηρήσεις μου, διότι δὲν συμφωνῶ τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ. Ἀπεδέχθη τὴν ἀπόφασιν τοῦ Συλλόγου, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ὄρω νὰ ἀσκήσω τὸ δικαίωμά μου, τελευταῖος νὰ ἔχω τὸν λόγον· οὐδεὶς ἐδικαιοῦτο νὰ διαφιλονικίῃ τὸ δικαίωμα τοῦτο· δὲν ἀνεκοίνωσά τι οὐδὲ συζήτησιν κλεισθεῖσαν προέτεινα ἢ ὑπεστήριξα· εἶπον τὸν τελευταῖον λόγον, καὶ τοῦτο ἡδυνάμην εἰς πᾶσαν ἐποχὴν τοῦ χρόνου νὰ πράξω, διότι ἦτο τοῦτο ὄρος τῆς γενομένης τότε συζητήσεως καὶ τῆς ἀποδοχῆς τῆς ἀποφάσεως τοῦ Συλλόγου. Ἴνα κρίνωσιν ὀρθῶς οἱ παρόντες, ὄφειλον νὰ ἔχωσι τὸ κείμενον τοῦ ὑπομνήματος τυπωμένον· οὕτως ἔπρεπε νὰ γίνηται πάντοτε, ἂν εἶχομεν τὰ πρὸς τοῦτο ὕλικά μέσα· οὕτω τινὲς ἔκριναν χωρὶς νὰ τὸ ἀναγνώσωσιν· ἵνα ἀπαντήσω δὲ εἰς πάντα τὰ σημεῖα τῶν προλαλησάντων εἶναι ἀδύνατον· λυποῦμαι δὲ διότι δὲν εἶμαι καὶ εὐγλωττος ὅπως εὐαρεστήσω, ὡς ἐκ τούτου ἀποφεύγω τὰς ἐκ τοῦ προχείρου ἀπαντήσεις καὶ προτιμῶ πρῶτον νὰ σκέπτομαι, εἶτα νὰ γράφω καὶ ν' ἀναγινώσω· ἂν πολλοὶ πολλὰ λαλοῦντες καὶ ἔγραφον τὰ λεγόμενά των, πολλὰ θὰ ἐξωβελίζον. Δύο λέξεις λοιπὸν ἐκ τοῦ προχείρου ἀρκοῦσιν. Μὲ

παριστῶσιν ὡς ἄνθρωπον θέλοντα ἀντὶ πάσης θυσίας νὰ ἐξαναγκάσω τὸν χορηγὸν νὰ μεταβάλῃ τὸ πρόγραμμα τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης*. Ὅστις ἀναγνώσῃ τὸ ὑπόμνημά μου, θὰ πεισθῇ μετὰ πόσου σεβασμοῦ ποιοῦμαι λόγον περὶ αὐτοῦ, λέγω δὲ ἐν αὐτῷ ὅπως, ἂν πεισθῇ εἰς τὰ γραφόμενά μου ἢ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ καὶ ὁ Σύλλογος, ἀποταθῶμεν εἰς τὸν χορηγὸν καὶ ὑποδείξωμεν τὴν ἀνάγκην τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ προγράμματος· τὸν ἐπέισαμεν; καλῶς· δὲν τὸν ἐπέισαμεν; οὐδὲν ἐχάσαμεν. Ἄλλ' ἐδῶ ἐπιμένουσί τινες καὶ προσάγουσι καὶ συμβόλαια, ὡσεὶ ἐγὼ δὲν τὰ ἀνέγνωσα, παραδόξως δὲ καὶ τινὰ μέλη τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, τὰ ὅποια καὶ ἀτελῶς ἀνέγνωσαν καὶ παρενόησαν τὸ ὑπόμνημά μου. Αὐτὴν τὴν στιγμὴν κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν παρατηρήσεών μου παρίσταμαι ὑπὸ τοῦ κ. *Τάγης*, ἀλλὰ φρονῶν περὶ τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ *Εὐροπιδίου*, ἐνῶ τούναντίον εἶμαι καθ' ὅλα σύμφωνος αὐτῷ· ἂν ἡ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ προεῖχε κάλλιον, δὲν θὰ μὲ κατέτασεν εἰς τὴν περίεργον τάξιν τῶν *πρακτικῶν*, διότι ἐκ τῶν γραφομένων μου φαίνομαι πολὺ ὀλιγώτερον δυστυχῶς *πρακτικὸς*. Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης, εἰμεθα συμφωνότατοι· ἡ ἀρχαία μορφή ἢ φάσις δὲν ὑφίσταται, ἀλλὰ μόνον ἡ νέα· τοῦτο εἶπον καὶ οὐδὲν πλέον· ἄλλως εἶναι καὶ ἔπουσιῶδες ἐν τῷ ζήτηματι τούτῳ.

Μαλιιάδης. Παρατηρεῖ ὅτι τὸ ὑπόμνημα ἀνεγνώσθη ἐνώπιον τῶν μελῶν καὶ κατόπιν παρεπέμφθη εἰς τὴν ἐπιτροπὴν· ἂρ' οὐ δὲ δεικνύεται σεβασμὸς πρὸς ὑπάρχουσαν ἀπόφασιν, δὲν ἔπρεπε νὰ λεχθῶσι κατόπιν τοιαῦτα, ἂρ' οὐ δὲ ἐπετράπη καὶ ἐλέχθησαν, ἔπρεπε νὰ γείνωσι καὶ ἀντιπαρατηρήσεις.

Οἰκονομίδης. Παρατηρεῖ ὅτι ὁ κ. *Χρησιόδης* ὄντως ἐν τῷ ὑπομνήματι αὐτοῦ δὲν ἐπεβάλλετο νὰ μεταβληθῇ τὸ πρόγραμμα, ἀλλὰ παρεκάλει νὰ μελετηθῇ τὸ ὑπόμνημα καὶ εἶτα νὰ παρακληθῇ ὁ χορηγὸς περὶ τῆς μετατροπῆς τοῦ προγράμματος ἐπὶ τὸ καρποφορώτερον· ἂν ἐπετυγχάνετο ἢ εἰς δύο τμήματα διαίσεις τοῦ προγράμματος, θὰ κατωρθοῦτο βεβαίως τὸ ποθούμενον. Ἀληθῶς ὁ ὀρισμένος σκοπὸς τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* δὲν δύναται νὰ μεταβληθῇ, οὐχ ἥττον, ἂν ἀπεφασίζετο ἐκ παραλλήλου ἐκδοσις ἔργων πρακτικωτέρας ὕλης, καὶ ἂν δὲν ἐπαρουσιάζετο ἄλλος δωρητής, ἡδύνατο νὰ ἐξοικονομηθῇ τὸ πρᾶγμα διὰ τῶν ὑπαρχόντων λογίων, ἤρκει νὰ ὑπάρχη συναί-

σθσεις τῆς ἀνάγκης ταύτης καὶ καλὴ θέλησις, ἐκτίμησις δὲ τῆς κοινωνίας πρὸς τοὺς λογίους.

Χρησιδης. Ὑπὲρ αὐτοῦ νομοτετακτοῦ πρὶν ἢ ἀποστείλω τὸ ὑπόμνημά μου ἐξήγησα τὴν γνώμην καὶ ἄλλων λογίων καὶ διακεκριμένων μελῶν· πάντες συνεμερίσθησαν τὴν γνώμην μου, ἀκόμη πολλοὶ ἐπιστήμονες συνεφώνησαν ἐμοί.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. προεδρεύων ὑποδείδεικνύει ὅτι ἐκ τῆς γενομένης συζητήσεως δύο προτάσεις διατυποῦνται· Α' αὐτὴ ἀντιπαρατηρήσεις τοῦ κ. **Χρησιδίου** νὰ θεωρηθῶσιν ὡς τότε γινόμεναι καὶ νὰ ἀναγραφῶσιν ἀπλῶς ἐν τοῖς πρακτικοῖς· καὶ Β' νὰ παραπεφθῇ καὶ τὸ νῦν ὑπόμνημα εἰς τὴν φιλολογικὴν ἐπιτροπὴν ἢ Β' ἀπορρίπτεται· ὡς πρὸς τὴν Α' δὲ ἀποφασίζεταί ὅσα ἐλέχθησαν νὰ γραφῶσιν πιστῶς ἐν τοῖς πρακτικοῖς. Ἐρωτήσαντος δὲ τοῦ κ. **Ν. Παρανίκα** ποῦ πρέπει νὰ ὑπαχθῶσιν χρονολογικῶς αἱ παρατηρήσεις, ἀρ' οὐ ὁ κανονισμὸς παρεβιάσθη, ὁ κ. **Βαλοσαμάκης** παρατηρεῖ ὅτι ἡ συζήτησις θὰ ἀναγραφῇ ὅπως ἐγένεν ἐν τῷ πρακτικῷ τῆς ἡμέρας, ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰς παρατηρήσεις, περιττὸν αὐταὶ νὰ ὑπαχθῶσιν του.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΚΙ'

τῆ 27 Νοεμβρίου 1895.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς **ἀλληλογραφίας**, ἔχουσαν ὡς ἐξῆς:

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. **Θ. Σαλιέλη** ἐντεῦθεν ἀπὸ 27 Νοεμβρίου, ἐπισυνάπτοντος πληρεξούσιον ἔγγραφον τῆς Ἐφορείας τῶν σχολείων Κυδωνίων ἐπὶ τῇ παραλαβῇ καὶ ἀποστολῇ τοῖς ἐν αὐτοῖς ἀριστεύσασι μαθηταῖς τρία ἀντίτυπα τοῦ ἐκδοθέντος τόμου τῆς **Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης**.

Τοῦ κ. **Ἀλεξάνδρου Λαυριώτου** ἐξ Ἄθω ἀπὸ 10 Νοεμβρίου, ἐπισυνάπτοντος ἀνάγνωσμα «**Περὶ Νεοφύτου, Μητροπολίτου Κρήτης τοῦ Πατελάρου καὶ τοῦ πρὸς Κωνσταντῖνον Κατακουζηνὸν ἐγκωμίου του**».

Τῆς **Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς** ἐντεῦθεν ἀπὸ 26 Νοεμβρίου, περὶ τῆς δημοσιευθεσομένης ὕλης.

Τοῦ κ. **Ν. Λεβίδου** ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 23 Νοεμβρίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τοῖς ἀποσταλείσι τόμοις.

Τοῦ κ. **Γρ. Ν. Βερναρδάκη** ἐκ Μιτυλήνης ἀπὸ 26 Νοεμβρίου, ὑποβάλλοντος σκέψεις

αὐτοῦ περὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν **Ἡθικῶν** τοῦ **Πλουτάρχου**.

Τῆς **Α. Ε.** τοῦ κ. **Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου** ἐκ Monte-Carlo ἀπὸ 15/27 Νοεμβρίου, ἀγγέλλοντος τὴν παραλαβὴν τῆς ἀπὸ 24 Ὀκτωβρίου ἐπιστολῆς τοῦ Συλλόγου καὶ ζητοῦντος γενικὸν λ/σμὸν τῆς **Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης**.

Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ κ. πρόεδρος λέγει ὅτι τῷ κ. **Σαλιέλη** δοθήσονται τρία ἀντίτυπα τῆς **Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης** ἵνα σταλῶσιν καὶ δοθῶσιν ὡς βραβεῖα τοῖς ἀριστεύσασιν τῶν μαθητῶν τῆς τῶν Κυδωνίων **σχολῆς**· ἡ ἐπιστολὴ τοῦ κ. **Βερναρδάκη** παραπέμπεται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ· ἐπὶ δὲ τῆς αἰτήσεως τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς πρὸς ἐκλογὴν ἐνὸς ἐκ τῶν μελῶν ἵνα συνεχίσῃ τὸν κατάλογον τῶν χειρογράφων τῆς **Βιβλιοθήκης**, ὁ κ. **Μ. Παρανίκας**, προταθεὶς ἐκ μέρους τοῦ προεδρείου, γίνεται παμψηφεί δεκτός.

Εἶτα ἐκλέγεται τακτικὸν μέλος τοῦ Συλλόγου ὁ κ. **Ἀπόστολος Ἀράκης**, διευθυντῆς τῶν ἐκπαιδευτηρίων Γαλατᾶ.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. **Μ. Γεδεῶν** ἀνακοινοῦται μελέτην αὐτοῦ **Περὶ τοῦ Ἀκροῖτα καὶ τῶν πέριξ**, μετὰ τὸ πέρας δ' αὐτῆς ἀπαντῶν εἰς τὸν κ. **Δασσαρήτην** ἐρωτήσαντα πῶς δικαιολογεῖται ἡ γραφὴ **Παντοίχιον**, λέγει ὅτι ἐξέθηκεν ἀπλῶς καὶ ἱστορικῶς, ἀγνοεῖ δὲ οὔτε κἂν ἐξήτασε νὰ μάθῃ τὴν αἰτίαν τῆς δι' οὐ γραφῆς. Ὁ κ. **Σιδερίδης** εὐχαριστεῖ τῷ κ. **Γεδεῶν** διὰ τὰς πηγὰς, ἃς μετεχειρίσθη πρὸς πλείονα ἐξακριβῶσιν τῶν μερῶν ἐκείνων, ἐπιπροσθέτει δὲ ὅτι ἐκ τῶν Εὐρωπαϊῶν γνωρίζει τὸν **Hammer**, γράψαντα ἐν τῷ εἰς Ἡραῦσαν Ὀδοιπορικῷ περὶ τῆς παραλίας τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου καὶ τὸν **Texier**, ἀντιγράφαντα αὐτόν. Κατ' αὐτούς, **Ἀκροῖτας** λέγεται τὸ **Φενέρ-Μπαγισέ**, Ἀστακὸς δὲ τὸ **Καραμουσάλ**, ἀλλὰ τοὺς ὀρισμούς τούτους θεωρεῖ παραλογισμούς. Περὶ **Λακεβίτζης** ἔχει ἐτοιμὴν διατριβήν, ἀνακοινωθησομένην τῷ Συλλόγῳ ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐπιτροπῇ, οὐ ἀνεκινώσατο ἤδη ἐπιγραφὰς τινὰς. Τὸ **Νικαιῖτον** φρονεῖ ὅτι εἶναι μᾶλλον τὸ ἐκείθεν τῆς Ἀρετουσῆς νῦν **Ἐοκί-Χισόρ**, οὐχὶ δὲ ἡ νῦν **Τουζλα**, κατὰ τὸν κ. **Γεδεῶν**. Ἡ κώμη **Ἀρσθλη** ἀναφέρεται καὶ ἐν ἄλλαις ἐπιγραφαῖς, προερχομέναις ἐκ **Τουζλης** καὶ δημοσιευθεῖσαις ἐν τῷ «**Νεολόγῳ**» πρὸ πολλῶν ἐτῶν καὶ ἐν ἐπιγραφῇ **Γκέμπζης**, ἀνεκδότῳ, ἀντιγραφείσῃ ὑπ' αὐτοῦ πρὸ εικο-

σπετίαις και ἐν ἄλλαις ὑποδειχθείσαις ὑπὸ τοῦ κ. Mordtmann. Τοῦ κ. Γεδεών, μὴ συμ-
ρωνήσαντος κατὰ πάντα τῷ κ. Σιδερίδη,
εἰπόντος δὲ ὅτι θὰ ἀπαντήσῃ ἐκτενῶς ἀμ-
ἀκούσῃ ἢ ἴδη τὴν μέλλουσαν ἐκτενῆ περὶ τῶν
μερῶν τούτων ἔχθεσι τοῦ κ. Σιδερίδου, ὁ
τελευταῖος ἐπιπροσθέτει ὅτι περὶ τῆς θέσεως
Λικιπιάτου, ὡς πέραν τῆς Ἀρεσοῦς κειμένου,
μνημονεύεται ἐν σημειώματι ὁδοιπόρου τινὸς
τοῦ 15' αἰῶνος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἰς
Νίκαιαν, ἐξ οὗ συμπεραίνει ὅτι ἔδει εἶναι
πλησιέστερον τοῦ Δίλ. Ἐν τῇ διατριβῇ αὐ-
τοῦ, ἦν προσεγῶς, ὡς προεῖπεν, ἀνακοινώσε-
ται τῷ Συλλόγῳ, ἐκτενέστερον θέλει διαλάβει
τὰ περὶ τούτων. Τέλος εὐχαριστεῖ τῷ κ.
Λασσαρότῃ, συστήσαντι αὐτῷ ὅπως ἐν τῇ
μελέτῃ αὐτοῦ λάβῃ ὑπ' ὄψιν πρὸς τοῖς ἄλλοις
καὶ τὸν κ. Π. Καρολίδη, γράψαντα περὶ
Μικρασιατικῆς δημοφιλίας, τοποθετοῦντα δὲ
πολὺ καταλλήλως καὶ τὰς πόλεις.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. πρόεδρος, εὐχαριστήσας
τῷ κ. Γεδεών, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΣΚΑ'

τῇ 4 Δεκεμβρίου 1895.

Προεδρεύοντος Σ. Α. ΣΙΑΒΡΙΑΟΥ, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν
πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. γε-
νικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς
ἀλληλογραφίας, ἔχουσαν ὡδε :

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Ἐμμανουὴλ Ὁβραῖ, ἐπι-
τίμου τοῦ Συλλόγου μέλους, ἐκ Rouen τῆς
Γαλλίας ἀπὸ 29/11 Δεκεμβρίου, ἀγγέλλοντος
ὅτι ἡ ἐν Rouen Ἀκαδημία ἐπιστημῶν, φιλο-
λογίας καὶ καλῶν τεχνῶν παμψηφεί ἐνέκρινε
τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν περιοδικῶν αὐτῆς μετὰ
τῶν τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ κ. Σ. Α. Μανασσείδου ἐξ Αἰνίου, παρα-
καλοῦντος ὅπως τὸ ἀπονεμηθὲν αὐτῷ δεκά-
λιρον βραβεῖον ἐγχειρισθῇ τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ
κ. Πεντασάτ, ἀπὸ 30 Νοεμβρίου.

Τοῦ κ. Ph. Rouffior, δημάρχου Dole
τῆς Γαλλίας, προέδρου τῆς ἐκτελεστικῆς Ἐπι-
τροπῆς ἐπὶ τῆς ἀνεγέρσεως μνημείου πρὸς
τιμὴν Λουδοβίκου Πασιέρ, ἀπὸ 1ης Δεκεμ-
βρίου, ζητοῦντος τὴν συνδρομὴν τοῦ Συλλόγου.

Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας, ὁ κ. προεδρεύων
παρατηρεῖ ὅτι ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τῆς ἐφορείας

τῶν σχολῶν Νικομηδείας τὸ προεδρεῖον ἀνα-
βάλλει τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ μέχρις οὗ ληφθῶσι
χάρται· τῷ δὲ ἀντιπροσώπῳ τοῦ κ. Μανασσεί-
δου δοθήσεται τὸ 10λίρον βραβεῖον τῷ κ. Πεν-
πασάτ, προσάγοντι πληρεξούσιον κεκυρωμένον
δι' ὑπογραφῆς ἀρχιερατικῆς ἢ αἰτήσις τοῦ κ.
Ἐμμ. Ὁβραῖ περὶ ἀνταλλαγῆς τῶν τῆς Ἀκα-
δημείας τῆς Rouen δημοσιεύσεων μετὰ τοῦ
Περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου γίνεται δεκτὴ. Εἶτα
ἐκλέγονται τακτικὰ μέλη τοῦ Συλλόγου οἱ κ. κ.
Λιον. Πατριῖος, ἔμπορος, Ἀνθρ. Βονιτσιάνος,
δικηγόρος, Ἀρχάδιος Μοστράτος, λόγιος, καὶ
Ἀλέξ. Πανιεργαλῆς, δικηγόρος. Μετὰ ταῦτα
ὁ κ. γεν. γραμματεὺς ἀναγινώσκει τοῦ μητρο-
πολίτου Ἀμασειᾶς Ἀνθίμου Περιγραφὴν
ἀγάλατος εὐρεθέντος ἐν τῇ ἁγίᾳ
Παρασκευῇ, πλησίον τῆς Σινώπης,
μετὰ τὸ πέρας δ' αὐτῆς τοῦ κ. Παχτίου πα-
ρατηρήσαντος ὅτι ὁμοίαν εἶχεν ἀναγνώσει πρὸ
καιροῦ καὶ ἐν τῇ «Κωνσταντινουπόλει», ὁ κ.
προεδρεύων παρατηρεῖ ὅτι ἀληθῶς περιληψίς
αὐτῆς εἶχε δημοσιευθῆ ἐν τῇ «Κωνσταντινου-
πόλει», ἐνεκα τῆς μὴ ἐγκαίρου ἀνακοινώσεως
αὐτῆς ἐν τῷ Συλλόγῳ, ἅτε ἀποσταλείσης ἐν
καιρῷ τῶν διακοπῶν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συλ-
λόγου· ἐξάρας δὲ τὰ φιλόρχαα αἰσθήματα
τῆς Α. Σ. τοῦ ἁγίου Ἀμασειᾶς καὶ εὐχρηθεῖς
ὅπως τὰ ἔργα αὐτοῦ ἔχῃσι μιμητὰς καὶ ἄλλα
ἀντεπιστέλλοντα μέλη, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΣΚΕ'

τῇ 11 Δεκεμβρίου 1895.

προεδρεύοντος ΑΝ. ΧΡΗΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀναβληθείσης τῆς ἀναγνώσεως τῶν πρα-
κτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας ἐνεκα ἀσθε-
νείας τοῦ εἰδικοῦ γραμματέως, ὁ κ. γενικὸς
γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς ἀλλη-
λογραφίας, ἀγγέλλει δὲ καὶ δωρεὰς βιβλίων.

Ἡ ἀλληλογραφία ἔχει ὡς ἑπείτα :

Ἐπιστολὴ τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἀπὸ
2 Δεκεμβρίου, ἐπιστροφούσης τὴν ἐπιστολὴν
τῆς Α. Ε. τοῦ κ. Χρησιτάκη ἐφένδη Ζωγράφου,
μετὰ τῆς παρατηρήσεως ὅτι οὐδέποτε
διέθηκεν ὑπὲρ ἄλλοτρίου σκοποῦ, πλὴν τοῦ
προωρισμένου εἰς ἔκδοσιν τῆς Ζωγραφεῖου Βι-
βλιοθήκης, οὐδ' ὄβολόν καὶ ἐκφερούσης παρα-
τηρήσεις τινὰς πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Χρησιτίδου
λεχθέντα ἐπὶ τῆς κρίσεως αὐτῆς, ὅσον ἀφορᾷ
τὴν Ζωγραφεῖον Βιβλιοθήκην.

Τοῦ κ. *Otto Bendorf*, καθηγητοῦ τῆς Ἀρχαιολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Βιέννης, ἐπιτίμου μέλους, ἀπὸ 17 Δεκεμβρίου ἐκφράζοντος εὐχαριστίας ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ καὶ προσφέροντος εἰς ἀντάλλαγμα τῶν ἀποσταλέντων Περιοδικῶν τὰς ἀρχαιολογικὰς δημοσιεύσεις τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βιέννης.

Ὁ κ. πρόεδρος ἐπὶ μὲν τῆς αἰτήσεως τῶν σχολῶν Ἰκονίου παρατηρεῖ ὅτι ἡ παραδοχὴ αὐτῆς ἀναβάλλεται· ἐλλείπει χαρτῶν ἀναγνούς δὲ τὴν ἐπιστολὴν τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, λέγει ὅτι δὲν ἀπαντᾷ εἰς ταύτην, μὴ συμφωνοῦσαν πρὸς τὸ σχετικὸν πρακτικόν, ὅπερ συνετάγη, ἐνεκρίθη καὶ ὑπεγράφη.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. *Μ. Παρανίκας* ἀνακοινοῦται συνέχειαν περὶ τῆς **Μετρικῆς τῶν Βυζαντινῶν, καὶ ἰδίως τῶν ὑμνογράφων τῆς Ἐκκλησίας**. Μετὰ τὸ πέρασ δὲ αὐτῆς ὁ κ. *Παχίκος*, παρακολουθῶν, λέγει, μετὰ μεγίστου διαφέροντος τὰς ἀνακοινώσεις ταύτας, θεωρεῖ τὸν κ. *Μ. Παρανίκαν* ἄξιον εὐγνωμοσύνης, ὡς ἀνακαλύπτοντα μετὰ συντόνου ἐργασίας μέτρα, ἀπαντῶντα παρ' ἀρχαίοις μετρικοῖς μουσικοῖς. Παρατηρῶν δὲ ὅτι παρ' ἀρχαίοις ὁ παιωνικὸς ὀρθὸς ἦτο διὰ τὸν Ἀπόλλωνα καὶ ἄλλος δι' ἄλλον, ἐρωτᾷ ἂν ἢ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἄσμασι μίμησις καὶ ἐφαρμογὴ τῶν ἀρχαίων ῥυθμῶν ἦτο τυχαία ἢ εἶχε λόγον τινὰ σπουδαῖον· ἂν καὶ τοῦτο κατορθώσῃ ὁ ἐρευνητῆς, ἡ ἐργασία αὐτοῦ θὰ ἦτο σπουδαϊοτάτη. Ὁ κ. *Ματθ. Παρανίκας*, εὐχαριστήσας τῷ κ. *Παχίκῳ*, παρατηρεῖ ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ῥυθμοὶ εἶχον ἓνα σκοπόν, ὃν δὲν διετήρησαν πικνότε· ὁ ἑξάμετρος λ. γ. ἐχρησίμευε πρῶτον εἰς ἔπη ἠρωϊκὰ εἴτε εἰς ἐλεγεία καὶ τέλος εἰς ἐπιγράμματα· ὁ ἴαμβος εἰς σκωπικὰ εἴτε εἰς διαλόγους. Διατυπώσας τέλος τὴν ἀπὸ 25 ἐτῶν ἐνδελεχῆ ἐργασίαν, διαβεβαίωσι ὅτι οὐ παύσεται ἐργαζόμενος, ἐρ' ὃ ὁ κ. πρόεδρος, εὐχαριστήσας τῷ κ. *Μ. Παρανίκῳ*, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΚΟΣ

τῇ 18 Δεκεμβρίου 1895.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῶν ἡγουμένων συνεδριῶν, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν

τῆς ἀλληλογραφίας, ἀγγέλλει δὲ καὶ δωρεὰς βιβλίων.

Ἡ ἀλληλογραφία ἔχει ὡδε:

Ἐπιστολὴ τῆς κ. *Σοφίας Μ. Πολυδώρου* ἐκ Σμύρνης ἀπὸ 11 Δεκεμβρίου, ὑπισχνουμένης ἀποστολὴν περιλήψεως ἔργου τοῦ συζύγου αὐτῆς ἐπὶ τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ ἡμερολογίου.

Τοῦ ἐνταῦθα Ἑπειρωτικοῦ Φιλελευθετικοῦ Συλλόγου ἀπὸ 14 Δεκεμβρίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τοῖς παραχωρηθεῖσιν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου βιβλίοις.

Τῆς Σμυθσωνείου Ἀκαδημίας ἀπὸ 9 Δεκεμβρίου, εὐχαριστοῦσης ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῶν δύο τελευταίων τόμων τοῦ Περιοδικοῦ.

Τῶν κ. κ. *Γεδεῶν, Πασχαλίδου, Ψαλίδα, Ἰατροπούλου, Ἀποστόλογου, Παχίκου, Σαλιέλη, Κοκκολάτου, Βραχάμη* ἀπὸ 15/27 Δεκεμβρίου, προτεινόντων ἐκλογὴν ἐπιτροπῆς πρὸς μελέτην τοῦ κανονισμοῦ, ἐπὶ τῇ πιθανῇ αὐτοῦ ἀναθεωρήσει.

Ὁ κ. πρόεδρος, ἀφορμὴν λαβὼν ἐκ τῆς αἰτήσεως τῶν ἄνω μελῶν πρὸς σύστασιν ἐπιτροπῆς εἰδικῆς πρὸς μελέτην τοῦ κανονισμοῦ, ὑπομινῆσκει ὅτι ὄντως τῇ 29 Μαρτίου 1896 λήγει ἡ ἰσχὺς τοῦ κανονισμοῦ, ἀναγνούς καὶ τὸ σχετικὸν ἄρθρον προτείνει τοὺς κ. κ. *Χατζηχρήστου, Βραχάμη, Ἀποστόλογον* καὶ *Ὀικονομίδην* ὡς μέλη τῆς τοιαύτης ἐπιτροπῆς. Ἐρωτήσαντος δὲ τοῦ κ. *Παπαγιαννοπούλου*, ἂν ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη θὰ ἀποφανθῇ περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ἀναθεωρήσεως τοῦ κανονισμοῦ, ὁ κ. πρόεδρος παρέχει διασαφήσεις, εἰπὼν ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ ἀπλῶς θὰ μελετήσῃ τὸν κανονισμόν καὶ θὰ λάβῃ ὑπὸ σημείωσιν τὰ τρωτὰ μέρη, ὥστε, ἐὰν κατόπιν γείνη πρότασις καὶ ἀνάγκη ἐπιθεωρήσεως τοῦ κανονισμοῦ, νὰ ὑπάρχῃ ἤδη ἐτοίμη ἐργασία, ἵνα μὴ παρέλθῃ καιρὸς.

Πρὸς τοῖς παρὰ τοῦ κ. προέδρου προταθεῖσιν ὁ κ. *Ἀποστόλογος* προτείνει καὶ τὸν κ. *Γεδεῶν*, ὁ κ. *Βραχάμης* καὶ τὸν κ. *Παπαγιαννοπούλου*, εἰ δυνατόν, τὰ προτεινόμενα μέλη νὰ ἔχωσι πείραν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου, καὶ τοῦ κ. *Νικολοπούλου* ἐπιδοκιμάσαντος τοῦτο καὶ προτείναντος καὶ τὸν κ. *Παπαγιαννοπούλου*, ὁ κ. πρόεδρος προτείνει ἕξ μέλη, καθότι ὁ πρόεδρος καὶ αὐτοδικαίως δύναται νὰ παρασταθῇ, ἐὰν θέλῃ. Ὁ κ. *Ἀνδρεάδης* παραδέχεται κατ' ἀρχὴν τὸ μέτρον, προτείνει μυστικὴν ψηφοφορίαν διὰ τὴν ἐκλογὴν, ἀλλὰ θεωρεῖ καλὸν ν' ἀναβληθῇ ἡ ψηφοφορία, ἵνα σκεφθῇ

ὁ Σύλλογος περὶ τῶν καταλλήλων προσώπων, καὶ δι' ἀρχαιοτέρων καὶ μᾶλλον πεπειραμένων μελῶν γενομένης δὲ μυστικῆς ψηφοφορίας ἐπὶ πάντων τῶν προταθέντων, πλὴν τοῦ κ. *Ὀικονομίδου*, ἐξαιρεθέντος, κατὰ παρατήρησιν τοῦ κ. *Ἀποστόλογλου*, ὡς μέλους τοῦ προεδρείου, ἐκλέγονται διὰ πλειονοψηφίας 4: οἱ κ. κ. *Χατζηχρήστου*, *Σαλιτέλης*, *Ἀποστόλογλους* καὶ *Βραχάμης*.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. *Ε. Α. Σιδερίδης* ἀνακοινοῦνται μελέτην αὐτοῦ **Περὶ Λιθύσσης καὶ Δακιθύζης**, μετὰ τὸ πέρας δ' αὐτῆς, μὴ ὑπαρχούσης παρατηρήσεως τινος, ὁ κ. πρόεδρος, εὐχαριστήσας τῷ ἀγορεύσαντι, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ, ΑΣΚΖ'

τῆ 8 Ἰανουαρίου 1896.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας καὶ ἐπικυρωθέντων, ἀναγινώσκεται ἡ **ἀλληλογραφία**, ἔγρουσα ὡδε:

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. *Γ. Λαμπάκη* ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 31 Δεκεμβρίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῆ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἀντεπιστέλλοντος μέλους τοῦ Συλλόγου.

Τῆς *Α. Ε.* τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Ἰταλίας ἐν *Κωνσταντινουπόλει*, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῆ ἀποστολῇ δύο ἀντιτύπων τῆς ὑπὸ τοῦ πατρὸς *Καίσαρος Tondini* γενομένης τῆ 9/21 Νοεμβρίου διαλέξεως, ἀπὸ 25/6 Ἰανουαρίου 1896.

Τῆς *Α. Ε.* τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Ἀγγλίας ἐν *Κωνσταντινουπόλει* ἀπὸ 8 Ἰανουαρίου 1896 καὶ τῆς *Α. Ε.* τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Γερμανίας ἀπὸ 9 Ἰανουαρίου, ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν.

Τοῦ κ. *Otto Bendorf* ἐκ Βιέννης ἀπὸ 8 Ἰανουαρίου, ἀγγέλλοντος ὅτι ἡ ἀποστολὴ τῶν ἀρχαιολογικῶν ἐκδόσεων τῆς *Ἀκαδημίας τῆς Βιέννης* γενήσεται ὀσονούπω.

Τῶν κ. *Ἀδελφῶν Περγῆ* ἀπὸ 28 Δεκεμβρίου 1895, γνωρίζοντων τῷ Συλλόγῳ ὅτι ἡ ἐκτύπωσις τοῦ *Β' τόμου* τοῦ *Αλοχύλου* βαίνει εἰς τὸ τέλος αὐτῆς καὶ αἰτουμένων τὴν γνώμην αὐτοῦ ἐπὶ τῶν καθ' ὑπέρβασιν τῶν συμπρωτημένων διὰ λ/σμὸν τοῦ ἐκδότου προτεινομένων ὑπ' αὐτοῦ πρὸς ἐκτύπωσιν ὄλλων.

Τῆς κ. *Ἀγλαίας Καλλιᾶδου* ἀπὸ 3 Ἰανουαρίου 1896, ὑπισχυομένης ὅτι προθύμως θέλει πέμψει τῷ Συλλόγῳ τὴν εἰκόνα τοῦ σῦγγου αὐτῆς ὡς ἀναρτηθῆ ἐν τῇ αἰθούσῃ

τῶν συνεδριῶν τοῦ Συλλόγου καὶ εὐγνωμονούσης ἐπὶ τῇ ἐκδηλώσει τῶν πρὸς τὸν πρόφην πρόεδρον αἰσθημάτων.

Τοῦ κ. *Κ. Ἠλιάδου*, ἐξ Ἱερουσαλὴμ ἀπὸ 20 Δεκεμβρίου 1895, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ.

Τοῦ κ. *Γ. Παχίκου* ἐξ Ὀρτάκιοι τῆς Βιθυνίας ἀπὸ 4 Ἰανουαρίου 1896, γνωστοποιούντος ὅτι ἀναβάλλει τὴν περὶ *μεσαιωνικῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς* διάλεξίν του.

Τοῦ κ. *Γεωργίου Ἐαρινοῦ* ἐκ Σμύρνης ἀπὸ 27 Δεκεμβρίου 1895, ἀγγέλλοντος τὴν ἀποστολὴν χειρογράφου *λεξιλογίου* τοῦ *Συμαϊκοῦ ιδιώματος* διὰ τὸ *Ζωγράφειον Διαγώνισμα*.

Τοῦ κ. *Γεωργίου Α. Καμμά* ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 17 Δεκεμβρίου 1895, ἀποστέλλοντος ἐν δυοὶ τεύχεσι γλωσσικὴν ὕλην τῆς νήσου *Τήλου* διὰ τὸ *Ζωγράφειον Διαγώνισμα*.

Τοῦ κ. *Léon Clugnet* ἐκ *Fresnes-les Rungis* τῆς Γαλλίας ἀπὸ 10 Δεκεμβρίου 1895, ἀποστέλλοντος διὰ τοῦ ἐνταῦθα κ. *Δ. Βαλιατζῆ* βῆ ἐργον αὐτοῦ «*Dictionnaire Grec-Français des Noms Liturgiques en usage dans l'Eglise Grecque*», ἐφ' οὗ καὶ ζητεῖ τὴν κρίσιν τοῦ Συλλόγου.

Τῆς *Α. Ε.* τοῦ κ. *Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου*, ἐκ *Monte-Carlo* ἀπὸ 7 Ἰανουαρίου 1896, εὐχαριστοῦντος θερμῶς ἐπὶ τῷ συγχαρητηρίῳ τηλεγραφήματι, τῷ ἐξ ὀνόματος τοῦ Συλλόγου ἐπὶ τῇ ἑορτῇ αὐτοῦ πεμφθέντι.

Τῆς κ. *Ἐλ. Πετρίδου* ἀπὸ 8 Ἰανουαρίου 1896 ἐντεῦθεν, παραπονουμένης ὅτι δὲν ἐδόθη αὐτῇ ἀπάντησις εἰς τὴν ἀπὸ 9 Μαρτίου 1895 ἐπιστολὴν αὐτῆς καὶ αἰτουμένης ὅπως ἐπιστραφῇ αὐτῇ τὸ χειρόγραφον τοῦ *Ροβινσῶνος*, τὸ μὴ ὑποβλήθην εἰς τὸν *Καραπάνειον Ἀγῶνα*.

Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ κ. πρόεδρος παρατηρεῖ ὅτι ἡ ἐπιστολὴ τῶν *Ἀδελφῶν Περγῆ*, ὡς καὶ τὸ ἀποσταλὲν χειρόγραφον τῆς γλωσσικῆς ὕλης καὶ ἐν *Dictionnaire Λειτουργικῆς* παραπέμπονται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ.

Ὁ κ. *Βαλσαμίκης*, λαβὼν ἀφορμὴν ἐκ τῶν εὐχαριστηρίων ἀπαντητικῶν ἐπιστολῶν πρεσβειῶν τινῶν ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ ἐντύπου φυλλαδίου τῶν διαλέξεων τοῦ αἰδεσιμωτάτου πατρὸς *Καίσαρος Tondini*, ἐρωτᾷ ποῖα ἢ σχέσις τοῦ αἰδεσιμωτάτου *Tondini* μετὰ τοῦ Ἑλλ. Φιλ. Συλλόγου. Ὁ κ. πρόεδρος παρατηρεῖ ὅτι ἐπὶ τῆς παρελθούσης προεδρίας ὁ Σύλλογος εἶχε παραχωρήσει τὴν ἄδειαν τῷ κ. *Tondini* διὰ δημοσίας διαλέξεις δις τότε ὀμιλήσας

ἐπεκροτήθη, ὅθεν καὶ ἐφέτος παρεχωρήθη ὁμοίᾳ ἄδειᾳ αὐτῷ, αἰτησαμένῳ τοιαύτην, ἀφ' οὗ συνεστήθη αὐτῷ νὰ περιορισθῆ εἰς τὸ καθαρῶς ἐπιστημονικὸν μέρος· ἀπᾶς ὠμίλησε, κατόπιν κατὰ τὴν δευτέραν ἐκωλύθη· τυπώσας δὲ τὴν διάλεξιν αὐτοῦ ἀπέστειλε τῷ Συλλόγῳ ἀντί-τυπὰ τινὰ πρὸς διανομὴν εἰς μέλη τοῦ Συλλόγου. Εἰς τοιαῦτα δὲ ἐπίτιμα ἡ ἀποστολὴ τῶν ἀντιτύπων συνωδευθῆ καὶ διὰ μικρᾶς ἐπιστολῆς, ἐν ἧ ἐλέγετο ὅτι τὸ βῆμα τοῦ Συλλόγου παρέχεται εὐχαρίστως εἰς ἐπιστημονικὰς διαλέξεις. Ὁ κ. Βαλοσαμάκης ἀπορεῖ πῶς ὁ Ἑλλ. Φιλολ. Σύλλογος ἀποφαίνεται ἐπισήμως περὶ ἐπιστημονικοῦ ζητήματος μὴ ἐξαντληθέντος· ἀπόφασις οἰαδῆποτε τοῦ Συλλόγου δὲν ὑπῆρχε περὶ αὐτοῦ, ἐπιδοκιμαστικὴ ἢ μὴ· καὶ ἂν ὑπῆρχεν, ἡ διερμηνεύουσα ταύτην ἐπιστολὴ θὰ ὑπεγράφετο ὑπὸ τοῦ προέδρου καὶ τοῦ γεν. γραμματέως, οὐχὶ δὲ μόνον ὑπὸ τοῦ τελευταίου. Μὴ ὑπαρχούσης ὁμοῦ οἰαδῆποτε ἀποφάσεως ἐπισήμου τοῦ Συλλόγου, ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη ἦτο παράνομος, ἀποδοκιμάζει δὲ ἐν γένει καὶ τὴν διὰ τοῦ Συλλόγου διανομὴν τῶν ἀντιτύπων· ἐρωτᾷ δὲ τελευτῶν, ἔαν αἱ ἰδέαι τοῦ κ. *Tondini* ἦναι ἀσπασταὶ παρά τισι, νὰ λεχθῆ τοῦτο παρρησίᾳ. Ὁ κ. πρόεδρος παρακαλεῖ τὸν κ. Βαλοσαμάκην νὰ μὴ ὀμιλῆ ἀνακριτικῶς, ἀποκρούει τὸ λεχθὲν ὅτι ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἐξεφράζετο ἰδέα ἐγκρίνουσα ἢ μὴ τὰς διαλέξεις τοῦ κ. *Tondini*· εἰς εὐγενῆ παράκλησιν, γεινομένην παρ' αὐτοῦ περὶ διανομῆς τῶν ἐντύπων φυλλαδίων, δὲν ἠδύνατο ν' ἀντιστῆ οὐδὲ διὰ τῆς παραδοχῆς νὰ φαντασθῆ βλάβην τοῦ γοήτρου τοῦ Συλλόγου· ἐπαναλαμβάνει δὲ ὅτι οὐδεμία σύστασις ἐγένετο διὰ τῆς ἐπιστολῆς ἐκείνης, ἀλλ' ἀπλῶς ἐξεφράζετο ἡ ἰδέα ὅτι ὁ Σύλλογος παρέχει τὸ βῆμα αὐτοῦ εἰς ἀνακοίνωσιν καθαρῶς ἐπιστημονικῶν ζητημάτων. Ὁ κ. Βαλοσαμάκης πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν λεγομένων αὐτοῦ ἀναφέρει· αὐτολεξεῖ τὴν σχετικὴν φράσιν τῆς ἐπιστολῆς. Ὁ κ. Ἀνδρεάδης συνιστᾷ πλήρη σεβασμὸν τοῦ κανονισμοῦ· ἀπόφασις τοῦ προηγουμένου προεδρείου δὲν ὑπῆρχεν· ὁ πρόεδρος ἀπλῶς ἐπιτρέπει ἢ μὴ παντὶ μὴ μέλει, ἔαν πρόκηται περὶ ἀνακοινώσεως ἢ διαλέξεως, οὐδεμία δὲ ἀπόφασις λαμβάνεται παρὰ τοῦ Συλλόγου, μάλιστα περὶ διαλέξεων ἢ διανομῆ τῶν ἐντύπων φυλλαδίων, συνοδευθεῖσα καὶ ὑπὸ ἐπισήμου ἐπιστολῆς εἰς πρόσωπα ἐπίσημα, θὰ ἐξελαμβάνετο ὅτι ὁ Σύλλογος νιοθέτησε καὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτοῦ ἔλαβε τὰς διαλέξεις. Ὁ κ. Γεδεών

ἐρωτᾷ ἂν ἐν τινι συνεδριάσει ἐγένετο ἀποδοκιμαστικὴ ψῆφος τῆς γενομένης διαλέξεως. Ἀπαντήσαντος δὲ τοῦ κ. προέδρου ἀποφατικῶς, θεωρεῖ τὰ λεγόμενα μὴ στηριζόμενα ἐπὶ βάσεώς τινος· ἐπίσης καὶ ὁ κ. *Εὐσταθιανός* θεωρεῖ τὸ ζήτημα ἀσήμαντον· ἐγένετο, λέγει, ἐπιστημονικὴ τις διάλεξις, ὁ διαλεξάμενος ἐτύπωσε αὐτὴν εἰς φυλλάδια, ἃ καὶ διένειμε διὰ τοῦ Συλλόγου εἰς μέλη αὐτοῦ πρὸς μελέτην, ἴσως καὶ πρόκλησιν συζητήσεως, ἐπομένως οὐδεμία παρεξήγησις ἠδύνατο νὰ γείνη. Ὁ κ. Βαλοσαμάκης παραδέχεται μὲν τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Γεδεών τεθεισάν θέσιν, ἀλλὰ προκειμένου περὶ ἀτομικῆς γνώμης, ὁ κ. πρόεδρος, γράψας ἐν ἐπισήμῳ χάρτῃ τοῦ Συλλόγου, ἐξέφραζεν οὐχὶ ἀτομικὴν γνώμην, ἀλλὰ τὴν τοῦ Συλλόγου, τοιαύτη δὲ προαποφασισμένη δὲν ὑπῆρχε, δὲν ἔπρεπε νὰ γραφῆ ἢ ἐπιστολῇ μεθ' ὕφους ἀπτομένου τῆς ἀξίας τῆς γενομένης διαλέξεως. Ὁ κ. Γεδεών παρατηρεῖ ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ κ. Βαλοσαμάκης ἔπρεπεν ἀπλῶς νὰ τονίσῃ τὸ ἐξῆς: τοῦ λοιποῦ δι' ἐπισήμου χάριτος τοῦ Συλλόγου νὰ μὴ ἐκφράζονται ἰδέαι ἀτομικαὶ οὔτε νὰ συνιστῶνται διαλέξεις περιέχουσαι ἀμφισβητήσιμα καὶ ὑπόπτου σκοποῦ. Τοῦτο ἀκριβῶς ὑποστηρίζει ὁ κ. Βαλοσαμάκης, ἀλλ' ὁ κ. Τάγης θεωρεῖ περιττὸν νὰ τεθῆ τοιοῦτο ζήτημα καὶ ἀπόφασις νὰ ληφθῆ περὶ αὐτοῦ, ἀφ' οὗ ὑπάρχει τοιαύτη. Ὁ κ. Ἀποστόλογλου τὴν διὰ τοῦ Συλλόγου διανομὴν οἰωνδήποτε βιβλίων θεωρεῖ συνάδουσαν τῷ σκοπῷ τοῦ Συλλόγου, ἀποδοκιμάζει δὲ τὴν ἀποστολὴν καὶ ἐπιστολῆς ἐπισήμου. Ὁ κ. Γεράρδος ἐρωτᾷ ἔαν τὰ περιοδικὰ τοῦ Συλλόγου διανεμόμενα συνοδεύωνται καὶ δι' ἐπιστολῶν· ἐπὶ ἀρνητικῇ ἀπαντήσει, ἐκφράζει τὴν ἀπορίαν αὐτοῦ πῶς λαμβάνεται γνώσις ἐπιστολῆς ἐξεργουμένης τοῦ γραφείου τοῦ Συλλόγου. Τέλος ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο ἀπαντες οἱ ἀγορεύσαντες συμφωνοῦσι περὶ μὴ συστάσεως δι' ἐπισήμου ἐπιστολῆς οἰωνδήποτε διανεμομένων ἐντύπων.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Γεδεών παρακαλεῖ νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ἡ παράκλησις τῆς κυρίας *Πετρίδου* περὶ ἐπιστροφῆς ταχείας τοῦ χειρογράφου αὐτῆς «*Ροβινσώνος*», ὁ κ. πρόεδρος ὑπισχνεῖται τοῦτο. Ὁ κ. Βαλοσαμάκης ἐρωτᾷ πῶς ἐλήφθη ἡ ἀπόφασις ἐκλογῆς ἐπιτροπῆς πρὸς μελέτην τοῦ κανονισμοῦ. Ὁ κ. πρόεδρος, ἀναγνούς τὴν αἰτητικὴν πρὸς τοῦτο ἐπιστολὴν δέκα μελῶν, δίδει καὶ διασαφῆσεις περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ἐκλέγεισης ἐπιτροπῆς. Ὁ κ. Δάμσας

θεωρεί αντικανονικὴν τὴν ἀπόφασιν. Ὁ κ. Βαλοσαμάκης ἐρωτᾷ, ἐὰν ἡ ἐκλεγείσα ἐπιτροπὴ θὰ ἀνακινῶσιν τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐργασίας αὐτῆς. Μόνον ἀφ' οὗ ἐκπνεύσῃ ἡ ἰσχύς τοῦ κανονισμοῦ καὶ ἐὰν δεήσει, ἀπαντᾷ ὁ κ. πρόεδρος ὁ δὲ κ. Ἀποστόλογλους ἐπιπροστίθεισιν ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ εἶναι ἀπλῶς πρὸς παρασκευὴν ἐργασίας, ὡς ἐπιτροπὴ δὲ ὑποχρεοῦται βεβαίως νὰ δώσῃ λόγον τῆς ἐργασίας αὐτῆς, πρὸς ὃ συμφωνεῖ καὶ ὁ κ. Ἐδοσταδιανός. Οἱ κ. κ. Ἀνδρεάδης καὶ Δάμσας ἐπιμένουσι θεωροῦντες τὴν ἀπόφασιν ἀντικανονικὴν, ὁ δὲ κ. Φ. Τάγης διευκρινίζει τὸ ζήτημα ὑφ' ἣν ἔννοιαν ἐξελήθη καὶ ἐν τῇ ἐκλογῇ τῆς ἐν λόγῳ ἐπιτροπῆς, θεωρῶν τὸ γινόμενον πρωτοφανές. Ὁ δὲ κ. Γεδεῶν θεωρεῖ περιττὴν πᾶσαν συζήτησιν περὶ ἀποφάσεως ληφθείσης ἤδη, ἀφ' οὗ μάλιστα δὲν θεωρεῖται δεδεδεσμένη ἡ κυρίως ἀναθεωρητικὴ ἐπιτροπὴ. Τέλος μετὰ τινὰς ἄλλας διασαφήσεις τῶν κυρίων Βαλοσαμάκη καὶ Ἀνδρεάδου, καταληξάσας εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ ἐν λόγῳ ἀπόφασις καθιστᾷ δυσχερῆ τὴν πορείαν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου, ἀναποφεύκτου οὐσης τῆς μὴ συγκρούσεως τῆς νῦν μετὰ τῆς ἐν καιρῷ ἐκλεγείσης κυρίως ἀναθεωρητικῆς ἐπιτροπῆς, διαλύεται ἡ συνεδρία, ἀναβληθείσης τῆς ἀναγιώσεως τῆς ἐν τῇ Ἡμερησίᾳ Διατάξει ἀνακοινώσεως ἕνεκα τῆς προκηγρηκυίας ὥρας.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΣΚΗ'

τῇ 15 Ἰανουαρίου 1896.

Προεδρεύοντος Σ. Α. ΣΙΑΒΡΙΑΟΥ, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγιώσκει περίληψιν τῆς ἀλληλογραφίας, ἀγγέλων καὶ δωρεῶν βιβλίων.

Ἡ ἀλληλογραφία ἔχει ὡδε:

Ἐπιστολὴ τῆς ἐν Βερολίῳ Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν, ὑπισχυομένης ὅτι εἰς ἀντάλλαγμα τῶν ἡμετέρων δημοσιεύσεων θέλει ἀποπέμψαι τὰς αὐτῆς, ἀπὸ 11 Ἰανουαρίου 1896.

Τοῦ ἐν Νισύρῳ κ. Γεωργίου Παπαδοπούλου, ἀποστέλλοντος καὶ ἑτέραν γλωσσικὴν ὕλην ἐπὶ τῷ Ζωγραφείῳ Ἀγῶνι, ἀπὸ 27 Δεκεμβρίου.

Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ κ. προεδρεύων λέγει ὅτι ἡ γλωσσικὴ ὕλη τοῦ κ. Γ. Παπαδοπούλου παραπέμπεται τῇ φιλολογικῇ ἐπι-

τροπῇ, ἡ δὲ αἰτήσεις τῆς Ἐφορείας τῶν σχολῶν Ὀριάνοι (Βιθυνίας) ὡς πρὸς μὲν τοὺς χάρτας ληφθήσεται ὑπ' ὄψιν, ἐὰν ὁ Σύλλογος προσεχῶς λάβῃ τοιοῦτους, ἡ σειρὰ δὲ μὲν τῶν ἐκδόσεων τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης παύεται μόνον γυμνασίοις καὶ σχολαρχείοις. Μετὰ ταῦτα ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγιώσκει πραγματεῖαν τοῦ κ. Ἀλεξάνδρου Λαυριώτου Περὶ Νεοφύτου μητροπολίτου Κρήτης καὶ τοῦ πρὸς Κωνσταντῖνον Καντακουζηνὸν ἐγκωμίου αὐτοῦ.

Οὐδενὸς δὲ λαβόντος τὸν λόγον ἐπ' αὐτῆς, διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΣΚΘ'

τῇ 22 Ἰανουαρίου 1896.

Προεδρεύοντος Σ. Α. ΣΙΑΒΡΙΑΟΥ, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. Γ. Παχτικός παρατηρεῖ ὅτι ἡ σχολὴ Ὀριάνοι Βιθυνίας εἶναι πλήρες σχολαρχεῖον καὶ παρακαλεῖ νὰ γείνη δεκτὴ ἡ αἰτήσεις τῆς Ἐφορείας αὐτῆς. Εἶτα ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγιώσκει περίληψιν τῆς ἀλληλογραφίας, ἔχουσαν ὡδε:

Ἐπιστολὴ τοῦ ἐν Ἀθήναις Συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἀπὸ 31 Δεκεμβρίου 1895, ἀγγέλλοντος τὴν ἀποστολὴν δέκα σωματίων γεωγραφικῶν Πινάκων Στεφάνου Ζαφειροπούλου.

Τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἀπὸ 17 Ἰανουαρίου 1896, γνωμοδοτούσης ἐπὶ ζητημάτων παραπεμφθέντων αὐτῇ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου.

Τῆς αὐτῆς Ἐπιτροπῆς ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἡμερομηνίαν, ἀγγελλούσης τῷ Συλλόγῳ τὴν ἐκλογὴν τοῦ κ. Δ. Η. Οικονομίδου ὡς διορθωτοῦ τῆς δημοσιευθεσμένης γλωσσικῆς ὕλης.

Τοῦ κ. E. Schneider ἀπὸ 19/31 Ἰανουαρίου 1896, ἀγγέλλοντος ὅτι δὲν θὰ δυνήθῃ νὰ κάμῃ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἀγγεληθεῖσαν ἀνακοίνωσιν ἕνεκα ἀσθενείας τῆς συζύγου αὐτοῦ.

Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ κ. προεδρεύων παρατηρεῖ τὰδε: Τὸ προεδρεῖον α') θέλει γράψαι τὰ δέοντα εἰς τοὺς κ. κ. Wecklein καὶ Βερναρδάκη, ὡς πρὸς τὴν παρὰ τὰ συμπεφωνημένα αὐξήσιν τῶν τυπογραφικῶν φύλλων τῆς γινομένης ἐκδόσεως β') τίθεισιν εἰς ψήφοριαν τὴν πρότασιν τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτρο-

πῆς, ὑποδεικνυσύτης τὸν κ. Δ. Οἰκονομίδην ὡς ἀρμόδιον πρὸς διορθωσιν τῆς ἐκδοθησομένης γλωσσικῆς ὕλης. Ὁ κ. Οἰκονομίδης ἐνίσταται, λέγων ὅτι δὲν πρόκειται περὶ ἀπλῆς διορθώσεως ὀρθογραφικῶν λαθῶν κτλ., ἀλλὰ περὶ τῆς διορθώσεως αὐτῆς ἐπὶ τῇ βάσει τῆς νέας ὀρθογραφίας, τοῦτο δὲ ἀπαιτεῖ χρόνον μακρὸν, οὐ στερεῖται, ὁ δὲ καιρὸς ἐπέιγει. Παρατηρήσαντος δὲ τοῦ κ. Δάμσα νὰ γείνη πρῶτον συνεννόησις μεταξὺ τοῦ κ. Οἰκονομίδου καὶ τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ εἶτα ψηφοφορία, ὁ κ. Νικολόπουλος ὑποθέτει ὅτι μετὰ ζήλου καὶ προθυμίας θέλει ἀνάδεχθῆ ὁ κ. Οἰκονομίδης τὸ ἀνατεθησόμενον αὐτῷ ἔργον ἅμα τῇ ἀποφάσει τοῦ Συλλόγου. Γενομένης ψηφοφορίας, ὁ κ. Οἰκονομίδης ὑποδείκνυται ὡς ἀρμόδιος πρὸς ὃν σκοπὸν προτείνεται ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς. Εἶτα, ἀναγνωσθεῖσης τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. Σνάιδερ, ἀναβάλλεται τὸ κατὰ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην ἀνάγνωσμα. Ἀγγέλλεται ἐπίσης ἢ ἐπὶ τῇ αἰτήσει τοῦ προεδρίου ἀποστολὴ τῆς εἰκόνας τοῦ ἀειμνήστου Καλλιᾶδου παρὰ τῆς εὐγενεστάτης γῆρας αὐτοῦ καὶ ἀνάρτησις αὐτῆς ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδριάσεων. Τέλος ψηφοφορεῖται τακτικὸν μέλος τοῦ Συλλόγου ὁ κ. Γ. Ἰωαννίδης, διδάσκων ἐν τῷ Ζωγραφείῳ, μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΔ'

τῇ 29 Ἰανουαρίου 1896.

Προεδρεύοντος ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περὶληψιν τῆς ἀλληλογραφίας, ἀγγελίας καὶ δωρεᾶς βιβλίων.

Ἡ ἀλληλογραφία ἔχει ὧδε :

Ἐπιστολὴ τῆς Ἐφορείας Δράμας ἀπὸ 29 Δεκεμβρίου 1895, ζητούσης τοὺς ἐκδοθέντας τόμους τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης καὶ τοὺς χάρτας Ζαφειροπούλου καὶ πληρεξουσιοδοτήσεως ἐπὶ τούτῳ τὸν κ. Α. Κ. Γεράρδον.

Τοῦ κ. Ν. Φαρδὺ ἐκ Σαμοθράκης ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου, ὑπεβάλλοντος σκέψεις αὐτοῦ περὶ τοῦ Ζωγραφείου Ἀγῶνος.

Τοῦ ἐκ Παραμυθίας ἱατροῦ κ. Α. Α. Παναγιωτίδου ἀπὸ 17 Ἰανουαρίου 1896, πέμποντος τὸ Δ' κεφάλαιον τῶν αὐτοῦ Συμβολῶν εἰς τὴν μέσην ἱστορίαν τῆς Θεσπρωτίας, αἰτουμένου δὲ τὰ ἀπὸ πέρυσιν ἐκδοθέντα ἔργα τοῦ

Συλλογοῦ καὶ ἐρωτῶντος ἂν τὸ ἀπονεμηθῆν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου βραβεῖον ἐμετρήθη τῷ ἀντιπροσώπῳ αὐτοῦ κ. Σ. Παπαδάκῃ.

Τῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Συλλόγου ἐντεῦθεν ἀπὸ 25 Ἰανουαρίου, ἀγγελλούσης ὅτι ἐν τῇ συνεδρίᾳ αὐτῆς τῆς 13 λήξαντος ἐξελέξατο γραμματεῖα τὸν κ. Διονύσιον Κοντογεώργην καὶ ἐπισυνάπτουσης γενικῶν λ/σμῶν τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης.

Τοῦ κ. Ὁδ. Ἀνδρεάδου ἀπὸ 27 Ἰανουαρίου, ἀποστέλλοντος ἐντολῆ τοῦ Dr J. S. de Tourgar, καθηγητοῦ τῆς ἀρχαίας καὶ νέας ἑλληνικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Louvain, τὰς ὑπ' αὐτοῦ γενομένας μεταφράσεις τῶν διηγημάτων Ἀλεξ. Ραγκαβῆ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *Romans Grecs. Contes et Nouvelles par Al. Rangavi*, traduit du grec moderne par J. S. Tourgar.

Τῆς Κοινότητος Σιοανίου τῆς Μακεδονίας. Τῆς Ἐφορείας τῶν ἐν Σαμμοκοβίῳ Σχολῶν. Τῆς Ἐφορείας τῶν ἐν Σαλματομβρονικίῳ Σχολῶν (δὺς αἰτούντων). Τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου καὶ τῆς Ἐφοροεπιτροπῆς τῶν ἐκπαιδευτηρίων Σινώπης. Τῆς Ἐφοροεπιτροπῆς τῶν Σχολῶν Σογιουτίου. Τῆς Ἐφοροδημογεροντίας Περάμου. Τῆς ἐν Ξυλοπόρτῃ Ἀδελφότητος « Ἐννέα Μουσῶν ». Τῆς Ἐφορείας τῶν ἐκπαιδευτηρίων Βλάχας. Τῆς Α. Θ. τοῦ ἁγ. Ἀβύδου Νικοδήμου. Τῶν Ἐφόρων τῶν ἐκπαιδευτηρίων Χρυσόπολεως (δὺς αἰτούντων). Τῆς Α. Σ. τοῦ γέροντος ἁγίου Νικομηδείας κ. Φιλοθέου. Τῆς Ἐφοροεπιτροπῆς τῶν σχολῶν τῆς Κοινότητος Ἰκονίου, αἰτούντων κατὰ διαφόρους χρόνολογίαις τοὺς Πίνακας Ζαφειροπούλου.

Ὁ κ. πρόεδρος ἀγγέλλει μετὰ λύπης τὸν αἰφνίδιον θάνατον τοῦ ἐκ τῶν μελῶν καὶ δωρητῶν τοῦ Συλλόγου Ζήνωνος Κλεάνθους. Ἐπὶ τῆς δὲ ἀλληλογραφίας παρατηρεῖ ὅτι αἱ γενομένη καὶ γενησόμεναι αἰτήσεις χαρτῶν Ζαφειροπούλου ἐκ μεμακρυσμένων ἐπαρχιῶν δὲν θὰ ᾔηται δυνατόν νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν, διότι καὶ μὲν προσεχῶς ἀποστέλλονται τοιοῦτοι, ἀλλ' εὐάριθμοι, διανεμηθήσονται δὲ μόνον εἰς τὰ πλησιόχωρα τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ τῇ αἰτήσει τοῦ ἐν Ἀθήναις πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων Συλλόγου. Παρατηρεῖ ὁμοίως ὅτι ὁ λογαριασμὸς τῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς εἶναι ἀκριβεστάτος, ἀποσταλήσεται δὲ τῇ Α. Ε. τῷ κ. Χρ. Ζωγράφῳ. Ἐπὶ τῇ παρακλήσει τοῦ κ. Γ. Παχίικου ἀναγινώσεται ἢ ἐπιστολὴ τοῦ κ. Φαρδὺ ὑπὸ τοῦ γε-

νικοῦ γραμματέως, παρατηρήσαντος ἄμα ὅτι προσεχῶς θὰ ἀνεκοινοῦτο αὐτῇ, ἐπὶ δὲ τῇ αἰτήσῃ τοῦ κ. Γ. Παχίκου γίνεται νῦν ἡ ἀνακοίνωσις πρὸς δὲ ὅτι τὸ βραβεῖον, περὶ οὗ μετ' ἀπορίας γράφει ὁ κ. Φαρδύς, ἐστάλη τῷ κ. Παπαδάκῃ διὰ πληρεξουσίου ἐγγράφου. Τῷ αὐτῷ κ. Παχίκῳ, παρατηρήσαντι περὶ τοῦ περιορισμοῦ τῶν χαρτῶν μόνον εἰς τὰ περὶ χώρα Κωνσταντινουπόλεως, ὑπομιμνήσκει ὁ κ. πρόεδρος σχετικὴν ἀπόφασιν τοῦ Συλλόγου κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 2 Νοεμβρίου 1892. Μετὰ ταῦτα, τὸν λόγον λαβὼν ὁ κ. Χρ. Ἀνδρουῖτος, ἀναγινώσκει μελέτην αὐτοῦ **Αἱ ἠθικαὶ ἀρχαὶ τοῦ Πλάτωνος ἐν ἀντιπαράθεσιν πρὸς τὰς χριστιανικὰς**, μηδεμιᾶς δὲ ὑπαρχούσης παρατηρήσεως, ὁ κ. πρόεδρος, εὐχαριστήσας τῷ ἀγορεύσαντι, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ 'ΑΣΣΑ'

τῇ 12 Φεβρουαρίου 1896.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περιληψὶν τῆς ἀλληλογραφίας, ἀγγελίας καὶ δωρεὰς βιβλίων.

Ἡ ἀλληλογραφία ἔχει ὡδε :

Ἐπιστολὴ τῶν κ.κ. **Ἀδελφῶν Περρῆ** ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 27 Ἰανουαρίου, ἀγγελλόντων τὴν ἀποστολὴν ἐτέρων ἑνδεκα τυπογραφικῶν φύλλων τοῦ Β' τόμου τοῦ **Αλοχύλου** καὶ ἐκφραζόντων τὴν ἐλπίδα ὅτι ταχέως ἢ τε Φιλολογικῆ Ἐπιτροπῆ καὶ ὁ Σύλλογος θέλουσι συνεννοηθῆ μετὰ τοῦ κ. **Wecklein** περὶ τῶν καθ' ὑπερβάσιν φύλλων, περὶ τῆς πληρωμῆς δ' αὐτῶν θεωροῦσι τὸν Σύλλογον ὑπόχρεων.

Τοῦ κ. **Δημητρίου Μ. Μελισσοπούλου** ἀπὸ 7 Φεβρουαρίου, διδασκάλου ἐν τῇ ἐνταῦθα **Ρωσικῇ Σχολῇ**, ὑποβάλλοντος εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Συλλόγου **Ἐγχειρίδιον Ἀλγέβρας** καὶ ἕτερον **Ἐθνογράμμου Τριγωνομετρίας**.

Τῆς **Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν Βονωνίας** ἀπὸ 10 Φεβρουαρίου, εὐχαριστούσης ἐπὶ τῇ παρασχεθείσῃ τῷ ἐκ τῶν ἑταίρων αὐτῆς αἰδ. **Tondini** φιλοξενίᾳ τῇ 9/21 Νοεμβρίου 1895.

Τοῦ κ. **Blass** ἐκ Χάλης ἀπὸ 12 Φεβρουαρίου, ἀποστέργοντος τὴν ἐκδοσιν τοῦ **Δημοσθένους** ἕνεκα τῶν παρομαρτουσῶν αὐτῇ πολλῶν δυσκολιῶν.

Τῆς **Ἀκαδημίας Βερολίνου**, ἀνευ ἡμερομη-

νίας, εὐχαρισταύσης ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῶν I' μέχρι ΚΕ' τόμων τοῦ **Περιοδικοῦ** καὶ τοῦ Α' τόμου τοῦ **Ζωγραφείου Ἀγῶνος**.

Τῆς **Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς** ἐντεύθεν ἀπὸ 9 Φεβρουαρίου, ἀγγελλούσης ὅτι ἐξέλεξατο ἀναπληρωτῆν τοῦ προέδρου αὐτῆς προσωρινῶν ἐπὶ ἓνα μῆνα τὸν κ. **Πετρακίδην**, καὶ διορθωτὴν τὸν κ. **Ἰ. Π. Ἰωαννίδην**.

Μετὰ τινὰς δὲ παρατηρήσεις τοῦ κ. προέδρου ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας, ψηφοφοροῦνται ἀντεπιστέλλον μὲν μέλος ὁ διδάκτωρ **J. de Groular**, καθηγητῆς τῆς ἀρχαίας καὶ νέας ἐλληνικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ **Louvain**, προτεινόμενος ὑπὸ τοῦ προεδρείου, καὶ τακτικὰ μέλη οἱ κ. κ. **Θ. Κεσοῖογλους** καὶ **N. Βασιλειάδης**, ἱατροί. Μετὰ ταῦτα, προκειμένου ν' ἀναγνώσῃ ὁ κ. **Ἀναστάσιος Χρησιδῆς** τὰς συμπληρωματικὰς αὐτοῦ παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς **Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης**, οἱ κ. κ. **Ἡλ. Βαλσαμάκης**, **Ὁδ. Ἀνδρεάδης**, **Φ. Τάγης** διαμφισβητοῦσι τὸ δικαίωμα τοῦτο, προβάλλοντες ὅτι ὁ κ. πρόεδρος δὲν δικαιοῦται νὰ ἐπανεέλθῃ ἐπὶ ζητημάτων δεδικασμένου καὶ λελυμένου, ὄντος δὲ καὶ τοῦ Συλλόγου δεδεδεσμένου διὰ ῥητοῦ συμβολαίου. Ὁ κ. **Φ. Τάγης** μάλιστα δίδει καὶ διασαφῆσεις τινὰς, θεωρῶν τὰ πλείστα τῶν μελῶν διατελοῦντα ἐν ἀγνοίᾳ τῶν διατρεξάντων, ὅτι τὸ πρῶτον ὑπόμνημα τοῦ κ. **Χρησιδίου** ἐμελετήθη, ἐκρίθη, ἀνεσκευάσθη, ὁ δὲ κ. **Χρησιδῆς**, ἐν ᾧ δὲν εἶχε διαμαρτυρηθῆ τότε, μετὰ πέντε μῆνας, γενόμενος πρόεδρος, ἀπήντησεν εἰς τὴν ἔκθεσιν τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, προκλήθη συζήτησις, ἥτις καὶ καὶ ὡς μὴ γενομένη ἐθεωρήθη. Ὁ κ. **Χρησιδῆς** ἀπαντῶν παρατηρεῖ ὅτι διεμαρτυρήθη, δὲν συνεμερίσθη τὴν γνώμην τῆς ἐπιτροπῆς ὡς ἐγωιστικὴν, ὅτι θὰ ἐπανεέλθῃ εἰς τὸ ζήτημα ἀσχέτως πρὸς τὴν κρίσιν αὐτῆς, ἐπανεῆλθε δικαιοματικῶς εἰς τὰς πρὸ μηνὸς παρατηρήσεις, ἐπανεόχεται καὶ τώρα ἵνα προσθέσῃ πολλὰ καὶ ποικίλα. Καὶ οἱ κ.κ. **Κλ. Κοκκολᾶτος**, **Εὐστ. Ἰωάννου**, **Σ. Ἀποστόλογους**, **Ἰωακείμ Βαλαβάνης**, **Μ. Ἀθθενόπουλος**, **N. Φωτιάδης** καὶ τινὰ ἄλλα μέλη διαμαρτύρονται κατὰ τῆς γενομένης συζήτησεως ὡς προῶρον, ἅτε τοῦ Συλλόγου εὐρισκομένου ἐντὸς τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως. Ὁ κ. **Μαλιάδης** θεωρεῖ τὴν συζήτησιν δικαίαν, διότι, λέγει, εὐρισκόμεθα ἐν ἀνωμαλίᾳ καὶ παραβάσει κανονισμοῦ. Ἐπιμενόντων δὲ τῶν προμνημονευθέντων μελῶν περὶ τοῦ προῶρου πάσης συζήτησεως,

ὁ κ. πρόεδρος ὡς ἀπολογηθῆσόμενος εἰς τὰς προβληθείσας ἐνστάσεις καὶ ὡς ἀναγνωσόμενος τὴν νέαν αὐτοῦ μελέτην, παραχωρεῖ τὴν προεδρικὴν ἔδραν τῷ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ. *Φ. Τάγῃ*, ὅστις, καταλαβὼν τὴν ἔδραν, τῶν μὲν ὑπὲρ τῆς συζητήσεως ἐπιμενόντων εἰς ταύτην, τῶν δὲ κατ' αὐτῆς ἐνισταμένων, ἐκήρυξε διαλελυμένην τὴν συνεδρίαν καὶ ἐγερεθῆς ἀπῆλθε, συν αὐτῷ δὲ καὶ ὁ δεύτερος ἀντιπρόεδρος καὶ τινα τῶν μελῶν. Τῶν λοιπῶν μελῶν ξενισθέντων ἐπὶ τῇ διαλύσει, ὡς βεβιασμένη, ἄτε πρὸ τῆς ἐξαντλήσεως τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως γενομένη, ἐπιμενόντων δὲ εἰς τὴν ἐξακολούθησιν τῆς συνεδριάσεως, ὁ πρόεδρος, ἀναλαβὼν τὴν προεδρίαν, τάσσει ἐν αὐτῇ τὸν γενικὸν γραμματέα καὶ κατ' ἀπαίτησιν τῶν μελῶν ἀναγινώσκει τὸ θέμα αὐτοῦ. Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνώσματος ὁ κ. *Ν. Φωτιάδης* ὑποβάλλει πρότασιν πρὸς παραδοχὴν τῆς πρὸς τὸν χορηγὸν ἐκφραστῆσομένης εὐχῆς περὶ τροποποιήσεως τοῦ προγράμματος τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης*, ὑποστηριχθεῖσαν καὶ ὑπὸ τῶν κ. κ. *Σ. Ἀποστόλογλου*, *Εὐσταθίου Ἰωάννου*, *Κλ. Κοκκολάτου*, *Ἀλ. Εὐσταθιανοῦ* κ.λ.π. Ἐπειδὴ δὲ ὁ κ. *Σαλιέλης*, ὁμόφρονος ἔχων καὶ τοὺς κ.κ. *Μ. Αἰθνητόπουλον*, *Δ. Μουστράτιον*, *Ἰωακείμ Βαλαβάνην* καὶ ἄλλους, ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν ν' ἀναβληθῇ ἐπὶ τοῦ παρόντος πᾶσα ἀπόφασις, ἕως οὗ μελετηθῇ καλῶς τὸ ζήτημα, ν' ἀφῆθῃ δὲ τῷ κ. προέδρῳ, ὅταν αὐτὸς κρίνῃ ἐπιστᾶσαν τὴν στιγμὴν, νὰ ἐπαναγάγῃ τοῦτο εἰς τὴν Ἡμερησίαν Διάταξιν ἐτέρας συνεδριάσεως, ὑποχωρεῖ εἰς τὴν ἐπιθυμίαν ταύτην καὶ ὁ κ. *Χρησιδῆς* ὑποχωρησάντων δὲ καὶ τῶν λοιπῶν, ὁ προεδρεύων διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΛΒ'

τῇ 19 Φεβρουαρίου 1896.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδρίας ἐπὶ τε τῆς συντάξεως αὐτῶν, ἰδίᾳ δὲ ἐπὶ τοῦ κύρους τοῦ μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ἀντιπροέδρου κ. *Φ. Τάγῃ* διάλυσιν τῆς συνεδρίας μέρους ἔλαβον τὸν λόγον οἱ ἐπόμενοι:

Μαλιάδης. Ἐπειδὴ μετὰ τὰς ὑπὸ τῶν κ.κ. *Βαλασαμάκη*, *Ἀνδρεάδου* καὶ *Φ. Τάγῃ* γενομένας παρατηρήσεις, ἂν πρέπη ὁ κ. *Ἀν. Χρησιδῆς* νὰ ἀναγνώσῃ τὰς συμπληρωματικὰς

αὐτοῦ παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης*, προτιθέμενος καὶ νὰ ὁμιλήσῃ, διεκοπτόμην, καὶ μάλιστα τοῦ προέδρου ἐπιτρέποντος, διὰ τοῦτο παρεχωρήθη ἡ προεδρία τῷ πρώτῳ ἀντιπροέδρῳ, οὐχὶ διότι «θὰ ἀπελογεῖτο ὁ κ. *Χρησιδῆς* καὶ θὰ ἀνεγίνωσκε τὴν νέαν αὐτοῦ μελέτην»· ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν μετὰ τὴν διάλυσιν ἐπαναληφθεῖσαν συνεδρίαν, αὕτη εἶναι παράνομος, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ γενικοῦ γραμματέως γενομένη· προτείνει λοιπὸν διόρθωσιν τοῦ πρώτου μέρους καὶ ἀκύρωσιν τοῦ δευτέρου τῶν πρακτικῶν.

Βαλασαμάκης. Παρακαλεῖ τὸν κ. πρόεδρον πρὶν ἢ δώσῃ τὸν λόγον εἰς τοὺς ἐγγεγραμμένους ὅπως ὁμιλήσωσι, νὰ διευκρινήσῃ τὸ ἐξῆς: Ἀναλαμβάνει, ὡς πρόεδρος τοῦ Συλλόγου, θεματοφύλαξ τῆς τηρήσεως τοῦ κανονισμοῦ, τὴν εὐθύνην τῆς παρὰ τὸν κανονισμὸν ἐπαναλήψεως ἢ συνεχίσεως τῆς συνεδρίας τῆς παρελθούσης Δευτέρας μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ κ. ἀντιπροέδρου κανονικὴν αὐτῆς διάλυσιν, ὡς καὶ τὴν εὐθύνην τῆς ἀναθέσεως τῆς προεδρίας εἰς τὸν κ. γενικὸν γραμματέα παρὰ τὸ ρητὸν ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ, τοῖς ἀντιπροέδροις μόνον παρέχοντος τὸ δικαίωμα ν' ἀναπληρώσι τὸν πρόεδρον ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν προεδρικῶν αὐτοῦ καθηκόντων, ἢ, ὅπως ἐν τοῖς πρακτικοῖς ὑποδηλοῦται, τὴν εὐθύνην ταύτην ὑπέχουσιν οἱ παραμεινάντες μετὰ τὴν κανονικὴν διάλυσιν τῆς συνεδρίας ἐκείνης καὶ τὴν ἕνεκα ταύτης ἀποχώρησιν ἱκανῶν ἐκ τῶν μελῶν, ἐν οἷς καὶ οἱ δύο ἀντιπρόεδροι;

Πρόεδρος. Ἀπαντῶν εἰς ταῦτα λέγει ὅτι τὴν ἐσπέραν ταύτην γνώμην δὲν ἔχει, ἀπλῶς θὰ διευθύνῃ τὴν συνεδρίαν.

Σαλιέλης. Ἀφ' οὗ γίνεται λόγος περὶ πρακτικῶν, παρατυπία εἶναι καὶ ἡ γενομένη συζήτησις· πρόκειται περὶ ἀκριβοῦς συντάξεως τῶν πρακτικῶν· περὶ τούτου καὶ μόνου· περὶ τούτου πρῶτον ἄς ἀποφανθῇ ὁ Σύλλογος καὶ ἔπονται αἱ συζητήσεις.

Δάμσας. Ἐπειδὴ ἔχομεν δύο συνεδρίας, τακτικὴν καὶ μὴ, καὶ τὰ πρακτικὰ τῆς αὐτῆς φύσεως, ἐπομένως τὸ κύρος αὐτῶν ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἐγκύρου ἢ μὴ τῆς μὴ τακτικῆς συνεδρίας.

Ἀνδρεάδης. Παρακαλεῖ νὰ προστεθῇ εἰς τὰ ὑπ' αὐτοῦ λεχθέντα τὸ ὅτι ἀνέφερε ρητὸν ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ, τὸ 37, καθ' ὃ συζητήσεις περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος παρελθούσης τῆς ἐπομένης συνεδρίας, δὲν ἐπιτρέπεται καὶ ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν κυριωτάτην ὑποστήριξιν τῶν ἐνστάσεών του. Τὴν ἐπὶ τῆς περαιτέρω συντά-

ξως τῶν πρακτικῶν συζήτησιν δὲν θεωρεῖ πε-
ριττὴν, διότι τοῖς μετὰ τὴν κανονικὴν διάλυ-
σιν ἀποχωρήσασιν ἄγνωστον ἔχει ἵνα ἀκριβῆ
τὰ πρακτικὰ τῆς ἐπαναληθθείσης συνεδρίας.

Πασχαλίδης. Προβάλλει σκέψιν, ἔν ἡ ἀντι-
πρόεδρος, παρόντος τοῦ προέδρου, δύναται
νὰ διαλύσῃ τὴν συνεδρίαν.

Φιλικός. Θεωρεῖ τὴν ὑπὸ τοῦ ἀντιπροέδρου
διάλυσιν παράνομον, διότι, ἀν αἰφωναστικῶς τὸν
ἠνάγκασαν εἰς τοῦτο, ἠδύνατο νὰ παραχω-
ρήσῃ τὴν ἔδραν εἰς τὸν δευτέρον ἀντιπρόεδρον·
ἄρα ἡ ἐξακολούθησις τῆς συνεδρίας κάλλιστα
καὶ νομίμως ἐγένετο, ὅθεν πρόκειται περὶ ἐπικυ-
ρώσεως πρακτικῶν μιᾶς καὶ μόνης συνεδρίας.

Μαλιάδης. Μετὰ τὴν κανονικὴν διάλυσιν
ἐπανελήθη ἡ συνεδρία ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ
γενικοῦ γραμματέως· τὰ πρακτικὰ δημοσιεύον-
ται ἐν τῷ Περιδικῷ καὶ δὲν πρέπει ὁ Σύλλο-
γος νὰ παρυσιάξῃ γελοῖον πρόσωπον· δὲν
πρέπει ν' ἀναγραφῇ προεδρία γενικοῦ γραμμα-
τέως· ἐκφράζει λοιπὸν τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐξα-
λειθῇ τὸ τοιοῦτον.

Εὐσταθιανός. Δὲν εἶναι δυνατόν ὁ Σύλ-
λογος νὰ ἐκτεθῇ καὶ νὰ γείνη γελοῖος, διότι
ἐξακολούθησε τὴν συνεδρίαν μὲ τὰ πλείστα
τῶν μελῶν, παρακαλεσάντων τὸν κ. πρόεδρον
νὰ ἐξακολουθήσῃ, οὐχὶ δὲ μὲ ὀλίγα μέλη, ὡς
διετάρη ὁ κ. Μαλιάδης.

Μελιχρός. Θεωρεῖ τὴν γινομένην συζήτησιν
χρονοτριβὴν, παρακχλεῖ δὲ νὰ προβῇ ὁ Σύλ-
λογος εἰς τὴν ἐπιψήφισιν τῶν πρακτικῶν.

Μακρίδης. Τὸ ζήτημα τοῦ κύρους καὶ τῆς
ἀκριβείας τῶν πρακτικῶν, ὡς καὶ τῆς συνε-
χίσεως τῆς συνεδρίας θεωρεῖ ἀλληλένδετα.
Ἐπειδὴ ἡ συνεδρίασις διελύθη ἕνεκα φω-
ναστικῶν, ὁ δὲ κ. πρόεδρος παρενέβη καὶ ἐξη-
κολούθησε τὴν συνεδρίαν, ἄρα δὲν ὑπάρχει
πραγματικὴ διάλυσις. Τὸ μόνον οὐσιαστικὸν
εἶναι· ἠδύνατο νὰ προεδρεύσῃ ὁ γενικὸς γραμ-
ματεὺς; Τοῦτο εἶναι περίπτωσις καταναγκα-
στικὴ, ἀπόκειται δὲ εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Συλ-
λόγου· σήμερον συζητεῖται ἡ ἀκυρότης τῆς συν-
εδρίας· αἱ ἀκυρότητες ἐνστάσεις προβάλλον-
ται πρῶται, ἀφ' οὗ νόμιμος ἀπαρτία ὑπῆρχεν,
ἀφ' οὗ ἐνστάσις ἀκυρότητος δὲν εἶχε προβληθῇ,
οὔτε σήμερον ἔπρεπε νὰ προβληθῇ· ἄκυρος
τώρα ἡ συζήτησις περὶ τυπικοῦ πράγματος.

Φ. Τάγης. Θὰ παρηκολούθουν τὴν ὅλην
γνώμην τοῦ Συλλόγου ἐπὶ τῶν διατρεξάντων,
ἀλλ' ἀναγκάζομαι ν' ἀπαντήσω τῷ κ. Φιλικῷ·
οὐδεμίαν συγκίνησιν μὲ κατέλαβεν οὔτε ἀδυνα-
μία μὲ ὤθησεν εἰς τὴν διάλυσιν· καὶ ἄλλοτε

ἐχρησίμυσσα μέλος ἐν τῷ προεδρεῖω καὶ ἐν
ἐπιτροπαῖς· εἶχον διάθεσιν νὰ παραταθῇ ἡ
συνεδρία καὶ μέχρι τοῦ μεσονυκτίου· πρόκειται
ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ νὰ καταπατηθῇ παρα-
νόμως καὶ ἔπρεπε νὰ διαφωτισθῇ ὁ Σύλλογος,
ἀλλ' ἀφ' οὗ ἐπανεληθμένως ἐζήτησα νὰ ἐπι-
βάλω σιωπὴν καὶ δὲν ἴσχυσα, ἐνόμισα συμ-
φέρον ν' ἀναβάλω τὴν συζήτησιν εἰς τὴν
ἐπομένην Δευτέραν, φρονῶν ὅτι ὠφελῶ τὸν
Σύλλογον, οὐχὶ δὲ ἐκ λόγου κομματικοῦ.

Ἀποστόλογλους. Μετὰ λύτης παρατηρεῖ ὅτι
ἀσυναίσθητως ἢ σκοπίμως ἐκτροχιάζεται ἡ
συζήτησις· πρόκειται περὶ τῆς ἐπιψήφισως
τῶν πρακτικῶν τῶν τότε πιστῶς γενομένων,
ἐπιφυλάσσεται δὲ μετὰ τὴν ἐπιψήφισιν νὰ
ἐκφέρῃ γνώμην καὶ αὐτὸς περὶ παρανομιῶν καὶ
παρατυπιῶν, ἃς ἔθιξαν οἱ προλαλήσαντες.

Πουλουλίδης. Ἐπὶ τοῦ νομίμου ἢ μὴ τῶν
πρακτικῶν διαφωνεῖ πρὸς τὸν κ. Μακρίδην
καὶ Ἀποστόλογλον, ἄν, κατὰ τὸν δισχυρισμὸν
τῶν ἀντιφρονούντων, δὲν ὑπῆρχε μετὰ τὴν
διάλυσιν συνεδρίας, δὲν ὑπάρχουσι καὶ πρα-
κτικὰ, ἀτομικῶς δὲ παρὰδέχεται τὸ νόμιμον
καὶ τῆς συνεδριάσεως καὶ τῶν πρακτικῶν,
ἀφ' οὗ μετὰ τὴν διάλυσιν ὑπὸ τοῦ ἀντιπροέ-
δρου τὰ πλείστα μέλη ἔμειναν, οὐδεὶς δὲ τῶν
ἀποχωρησάντων διεμαρτυρήθη· οἱ ὑπολειφθέν-
τες ἀπεδοκίμασαν τὴν ἀποχώρησιν τῶν ἄλ-
λων, ὁ δὲ Σύλλογος, χρώμενος τῷ κυριαρχικῷ
αὐτοῦ δικαίωματι, νομίμως προέβη εἰς τὴν
συνεδρίασιν, ἀλλ' ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ γενι-
κοῦ γραμματέως. Ἀλλὰ τί θὰ ἔκαμνε καὶ πᾶς
πρόεδρος εἰς τὴν θέσιν τοῦ νῦν εὐρισκόμενος;
Ἔφειλε, κατὰ τὸν κ. Ἀνδρεάδην, νὰ προσκα-
λέσῃ ἄλλοτε προεδρεύσαντα, ἀλλὰ καὶ τοιοῦτου
μὴ ὑπάρχοντος, ὡφείλε φυσικῶς νὰ προσδράμῃ
εἰς μέλος τι τοῦ προεδρείου· προτείνει λοιπὸν
τὴν ἐπιψήφισιν τῶν πρακτικῶν.

Βαλοσαμάκης. Πολλοὶ τῶν προλαλήσαν-
των, ἀνήκοντες εἰς τὸ δικηγορικὸν σῶμα
τῆς ἡμετέρας πόλεως, ἔθηκαν ἐπὶ τοῦ τά-
πητος τὸ ζήτημα τοῦ νομίμου ἢ μὴ τῆς
ἐπὶ τῶν πρακτικῶν συζητήσεως πρὸ τοῦ κυ-
ρίου ζητήματος, ὅπερ εἶναι ἂν ἡ συνεδρία
τῆς παρελθούσης Δευτέρας διελύθη νομίμως
ὑπὸ τοῦ κ. ἀντιπροέδρου κατόπιν παρα-
χωρήσεως αὐτῷ τῆς προεδρικῆς ἔδρας ὑπὸ
τοῦ προέδρου, ἔτι δὲ καὶ ἂν ἡ γινομένη μετὰ
τὴν διάλυσιν συνεδρία ἦναι νόμιμος ἢ μὴ.
Καὶ ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὸ νόμιμον τῆς ἐπὶ τῶν
πρακτικῶν συζητήσεως τοῦ ζητήματος τῆς οὐ-
σίας, εὐχαρίστως βλέπω ὅτι τινὲς τούτων, καὶ

μάλιστα ο κ. *Μακροίδης*, διαρρήδην ἀπεφώνησε ὅτι τὸ ζήτημα τῆς συντάξεως τῶν πρακτικῶν εἶναι ἀναπόσπαστον τοῦ τῆς οὐσίας, ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὸ δεύτερον, συνέχουν τὸ ζήτημα τοῦ νομίμου τῆς διαλύσεως τῆς συνεδρίας ὑπὸ τοῦ κ. ἀντιπροέδρου μετὰ τοῦ ζητήματος τῆς συνεχίσεως τῆς συνεδρίας, καὶ δὴ ὑπὸ τῶν προεδρίαν τοῦ γενικοῦ γραμματέως. Χωριστέον, κατ' ἐμέ, τὰ ζητήματα ταῦτα. Ἡ διάλυσις τῆς συνεδρίας ὑπὸ τοῦ προεδρεύοντος ἀντιπροέδρου ἐγένετο κανονικῶς, ἐπιβληθεῖσα ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τοῦ νὰ περισώσῃ τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ Συλλόγου, διακυβευομένην ὑπὸ τοῦ ἐπικρατοῦντος κατὰ τὴν συνεδρίαν ἐκείνην θορύβου καὶ πολὺ πρὶν ἢ καταλάβῃ ὁ κ. ἀντιπρόεδρος τὴν προεδρικὴν ἔδραν. Καὶ ἄλλοτε ἐν παρομοίᾳ περιπτώσει ἡ συνεδρία διελύθη ὑπὸ τοῦ ἀντιπροέδρου προεδρεύοντος, καίπερ μὴ ἐξαντληθείσης τῆς ἡμερησίας Διατάξεως, καὶ ὑπὸ περιστάσει μάλιστα πολὺ ὀλιγώτερον ἐπιτρεπούσας τοῦτο, οἷον προεδρεύοντος τοῦ *Mordtmann*, χωρὶς ὁ Σύλλογος νὰ διαμαρτυρηθῇ ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ διαλύσει, καίπερ προσβληθείς μάλιστα τότε ὑπὸ τοῦ διαλύσαντος τὴν συνεδρίαν ἐκείνην. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἐτι ὑποτεθῇ ὅτι ὁ κ. ἀντιπρόεδρος ἔσπευσε νὰ διαλύσῃ τὴν συνεδρίαν ἢ ὅτι παρανόμως διέλυσε ταύτην ἵνα παραλύσῃ τὸ ζήτημα, ὡς διατείνεται ὁ κ. *Φιλικός*, καὶ πάλιν νομίζω ὅτι δὲν ἐπετρέπετο ἡ παράνομος ἐπανάληψις τῆς συνεδρίας μετὰ τὴν ἔστω καὶ παράνομον διάλυσιν, διότι οὐδεμία προγενεστέρᾳ παρανομία δύναται νὰ δικαιολογήσῃ παρανομίαν μεταγενεστέραν. Διὰ τὸ τυχὸν παράνομον τῆς διαλύσεως ὑπὸ τοῦ ἀντιπροέδρου, οὗτος θὰ ἦτο ὑπόλογος ἀπέναντι τοῦ Συλλόγου καὶ σήμερον, ἦτοι εἰς τὴν ἀμέσως ἐπομένην συνεδρίαν. Ἡ παρανομία ἄρα ὑφίσταται, ἐτι δὲ μᾶλλον παράνομος καταφαίνεται, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ προεδρία τῆς δῆθεν συνεχείας τῆς συνεδρίας ἐκείνης ἐδόθη εἰς τὸν κ. γενικὸν γραμματέα, παρὰ τὸ ρητὸν ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ, ὅπερ οὐδεὶς τῶν συνηγορησάντων ὑπὲρ τοῦ νομίμου τῆς συνεχίσεως τῆς συνεδρίας ἐκείνης ἠρήθη, καθ' ὅσον οὐδεὶς κατώρθωσε νὰ ὑποδείξῃ ἡμῖν τὸ ἄρθρον, ἐφ' οὗ ὁ Σύλλογος ἐστηρίχθη, παραδεχόμενος τὴν προεδρίαν τοῦ γενικοῦ γραμματέως.

Μετὰ ταῦτα, πολλῶν ἄλλων ἐγγεγραμμένων ὄντων ἵνα λάβωσι τὸν λόγον, ὁ κ. πρόεδρος, ἐπιθυμῶν νὰ περατώσῃ τὴν συζήτησιν,

ἔδωκεν εἰς τὸν μεταξύ τῶν ἐγγεγραμμένων πρεσβύτερον κ. *Ν. Φωιάδην* τὸν λόγον, ὡς εἰς τελευταῖον. Ὁ κ. *Φωιάδης*, λαβὼν τὸν λόγον, παραιτεῖται, λέγει, τῆς ἀγορεύσεως, διότι καὶ αὐτὸς ἐφωτίσθη καὶ πάντες, ὡς εἶναι βέβαιος, καὶ παρακαλεῖ τὸν πρόεδρον νὰ θέσῃ τὰ πρακτικὰ ὡς ἀνεγνώσθησαν εἰς τὴν ἐπιψήφισιν τοῦ Συλλόγου. Τῆς προτάσεως ταύτης τοῦ κ. *Ν. Φωιάδου* ὑπὸ πολλῶν μελῶν ὑποστηρίχθεισης, ὁ κ. πρόεδρος ἔθεσε τὰ πρακτικὰ εἰς ψηφοφορίαν καὶ διὰ μεγάλης πλειοψηφίας ἐγένοντο ταῦτα παραδεκτά· μεθ' ὃ ὁ κ. *Βαλσαμάκης* παρακαλεῖ νὰ σημειωθῇ ἐν τοῖς πρακτικοῖς ὅτι ἡ ψῆφος τῆς μειοψηφίας ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς πιστότητος τῶν πρακτικῶν ἀποτελεῖ διαμαρτυρίαν τῆς μειοψηφίας ταύτης ἐπὶ τῇ ἐπιψήφισει πρακτικῶν συνεδρίας, μὴ νομίμως γενομένης.

Μετὰ ταῦτα ὁ γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς ἀλληλογραφίας, ἀγγείλας καὶ δωρεὰς βιβλίων.

Ἡ ἀλληλογραφία ἔχει ὧδε:

Ἐπιστολὴ τοῦ ἐν Ἀθήναις Φιλολογικοῦ Συλλόγου *Παργασσοῦ* ἀπὸ 4 Φεβρουαρίου, ἀγγέλλοντος ὅτι ἐπεμψεν ἤδη πέντε ἀντίτυπα τοῦ *Κανονισμοῦ* αὐτοῦ.

Τοῦ κ. *Εὐδοκίου Δράκου* ἐκ Σμύρνης ἀπὸ 8 Φεβρουαρίου, πέμποντος τῷ Συλλόγῳ συγγραφὴν αὐτοῦ *Μικρασιατικὰ Μελέται*.

Τοῦ *Ἐφροῦ τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης* ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 14 Φεβρουαρίου, αἰτουμένου τὴν ἀποστολὴν τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τῶν τόμων ΙΖ' καὶ ΙΘ' εἰς διπλοῦν πρὸς συμπλήρωσιν τῆς διπλῆς αὐτῆς σειρᾶς.

Τοῦ κ. *Wecklein* ἐκ Μονάχου ἀπὸ 2/14 Φεβρουαρίου, ἀπαντῶντος εἰς τὴν ἀπὸ 24 Ἰανουαρίου ἐπιστολὴν τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ κ. *Θ. Οὐσπένσκη*, διευθυντοῦ τῆς ἐν ταῦθα Ῥωσικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς ἀπὸ 14 Φεβρουαρίου, ἀγγέλλοντος τὴν ἰδρυσιν αὐτῆς καὶ προσκαλοῦντος τὸν Σύλλογον εἰς ὁμόφωνον σύμπραξιν πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ἐπιδικαζομένου σκοποῦ, παρέχοντος δὲ εἰς μελέτην τὴν τε Βιβλιοθήκην καὶ τὸ Μουσεῖον τοῦ ἐν λόγῳ Ἰνστιτούτου.

Τοῦ κ. *Wecklein* ἀπὸ 15/27 Φεβρουαρίου ἐκ Μονάχου, συμπληροῦντος τὰς ἐν τῇ ἀπὸ 2/14 τρέχοντος ἐπιστολῆς του πρὸς τὸν Σύλλογον ἰδέας.

Τοῦ κ. *Δ. Ἀ. Κορομηλά* ἐντευθέν ἀπὸ 16 Φεβρουαρίου, παρακαλοῦντος νὰ ὀρισθῇ ἡμέρα πρὸς ἐκτέλεσιν φιλολογικῆς του ἐπεριόδου.

Κατ' ἀπαιτήσιν τοῦ κ. *Μαλιάδου*, ὑποστη-
ρηθεῖσαν καὶ ὑπὸ τοῦ κ. *Ἀνδρεάδου*, ὡς καὶ
ὑπὸ τοῦ κ. *Σαλιτέλη*, ἐπιπροσθέσαντος ὅτι κα-
λὸν εἶναι νὰ διαφωτισθῇ ὁ Σύλλογος ἐπὶ λε-
πτομερειῶν, ἀρ' οὐ ἀκούονται καὶ παρανο-
μίαι, ὡς συναΐεις συμβολαίων μονομερῶς κλπ.,
ἀναγινώσκοντα: δύο ἐπιστολαὶ τοῦ κ. *Wec-
klein* ὑπὸ τοῦ κ. γενικοῦ γραμματέως, ἀρ' οὐ
προηγουμένως ὁ κ. πρόεδρος ἔκαμε παρατη-
ρήσεις γενικὰς ἐπὶ τῆς ἀναγνωσθείσης ἀλλη-
λογραφίας. Κατόπιν ὁ κ. *Ἀνδρεάδης* ἐρωτᾷ
τις ἀποφάσεις ἐλήφθη ὡς πρὸς τὴν αἴτησιν τοῦ
κ. *Κορομηλά*, διότι ἤκουσε, λέγει, διαδόσεις
τινάς ὅτι τὸ προεδρεῖον ἠρνήθη τὴν αἴθουσαν.
Ὁ κ. πρόεδρος ἀπαντᾷ ὅτι ἐλήφθη αὕτη ὑπ' ἑ-
ξῆς, ὁ δὲ κ. *Μαλιάδης* δίδει διασαφήσεις τινάς
περὶ προϋπαρχούσης ἀποφάσεως τοῦ Συλλόγου
ὡς πρὸς τὴν παραχώρησιν τῆς αἰθούσης τοῦ
Συλλόγου εἰς σωματεῖα, ὡς καὶ συναυλίας ἢ
καλλιτεχνικὰς παραστάσεις ἐπὶ μισθῶ οὐχὶ
κατωτέρω τῶν δέκα λιρῶν (10).

Ὁ κ. πρόεδρος, ἀγγέλλων ὅτι συσκέψει τοῦ
προεδρείου παρηγγέλησαν θέσεις διὰ βιβλία,
ζητεῖ παρά τοῦ Συλλόγου πιστώσιν δέκα λι-
ρῶν, ὅπερ καὶ παραδέχεται ὁ Σύλλογος. Ἐπι-
τόυτο ὁ κ. *Σαλιτέλης* ἐπαινεῖ τὸ προεδρεῖον,
διότι καὶ τὰς μικρὰς ταύτας πράξεις ὑποβάλλ-
ει εἰς τὴν ἐπιψήφισιν τοῦ Συλλόγου, καλὸν
δὲ θεωρεῖ καὶ ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς παρα-
χωρήσεως τῆς αἰθούσης ἐπὶ μισθῶ, τὴν εὐθύ-
νην νὰ ἔχῃ ὁ Σύλλογος, ὅχι δὲ ὁ πρόεδρος μόν-
ος ἢ τὸ προεδρεῖον· ὅτε δὲ ὁ κ. *Ἀνδρεάδης*
καὶ ὁ κ. *Μαλιάδης* διεσαφήνισαν τὸ πρᾶγμα,
διακρίναντες παραχωρήσεις εἰς σωματεῖα καὶ
παραχωρήσεις ἐπὶ μισθῶ, ὑπομνήσαντες καὶ τὸ
σχετικὸν πρακτικὸν τῆς περὶ τούτου ἀποφά-
σεως τοῦ Συλλόγου, ὁ κ. *Σαλιτέλης* παρακαλεῖ
νὰ ἐξετασθῇ τὸ σχετικὸν πρακτικὸν καί, ἐάν
μὴν ὑπάρχῃ ἀπόφασις, ἀποσύρει τὴν πρότασίν
του, ἐν ἐναντίᾳ δὲ περιπτώσει θὰ φέρῃ τὸ ζή-
τημα εἰς ἄλλην συνεδρίαν. Μετὰ ταῦτα ἕνεκα
τῆς προκηρωτηκίας ὥρας ἀναβάλλεται ἡ
ἀνάγνωσις τοῦ ἐν τῇ *Ἡμερησίᾳ Διατάξει*
ἀναγεγραμμένου ἀναγνώσματος καὶ διαλύ-
εται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ, ΑΣΛΓ'

τῇ 26 Φεβρουαρίου 1896.

Προεδρεύοντος *ΑΝ. ΧΡΗΤΙΑΟΥ*, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγου-
μένης συνεδρίας, ὁ κ. *Μαλιάδης* ἐκφράζει εὐ-
χαριστίας τῶ ἐδικῶ γραμματεῖ ἐπὶ τῇ πιστῇ
ἀποτυπώσει τῶν γενομένων, ὁ δὲ κ. *Ἀυθεν-
τόπουλος* ὑπομνησκει παραλειφθεῖσαν πα-
ρατήρησιν αὐτοῦ περὶ τῶν λεχθέντων ὑπὸ τοῦ
κ. *Βαλοσιμάκη*, εἰς ὃν δὲν παρέχεται τὸ δι-
καίωμα νὰ ὑποκαταστήσῃ σκέψιν ἰδίαν τῶ
κ. προέδρῳ, ὅστις, ἀρνηθεὶς ν' ἀποφανθῇ γνώ-
μην, δὲν ὑποχρεοῦται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀσπα-
ζόμενος μίαν ἐκ δύο ἀντικειμένων γνωμῶν,
ἅς ἕτερός τις προβάλλει αὐτῶ. Μετὰ ταῦτα
ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν, ὁ κ. γενικὸς
γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς ἀλ-
ληλογραφίας, ἀγγελίας καὶ δωρεὰς βιβλίων.

Ἡ ἀλληλογραφία ἔχει ὡδε:

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. *Β. Παπαϊωάννου* ἐκ Βιτω-
λίου ἀπὸ 11 Φεβρ. αἰτουμένου συνδρομῆν τοῦ
Συλλόγου πρὸς ἐκδοσιν *Δοκίμιον Γεωγραφίας*.

Τοῦ κ. *Μ. Κεφάλαι* ἐντεῦθεν ἀπὸ 17 Φε-
βρουαρίου, παραιτουμένου τῆς προεδρίας τῆς
Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἕνεκα ἀπορρίψεως
ὑπ' αὐτῆς προτάσεως αὐτοῦ ὅπως αὕτη ἀπεκ-
δυθῇ πᾶσαν εὐθύνην ἐπὶ τῇ προκυψάσῃ βλάβῃ
εἰς τὴν *Ζωγραφεῖον Βιβλιοθήκην* διὰ τὰς ἐν
τῇ *Ἡμερησίᾳ Διατάξει* τῶν τακτικῶν συνε-
δριάσεων ἀναγραφὰς ἄνευ γνώσεως ἢ γνώμης
τοῦ χορηγοῦ τοῦ προγράμματος τῆς *Ζωγρα-
φείον Βιβλιοθήκης*.

Τοῦ κ. *Ε. Σιδερίδου* ἀπὸ 21 Φεβρουαρίου,
ἐντεῦθεν, ἀνεκκλήτως παραιτουμένου τῆς ἀντι-
προεδρίας, μέχρις οὗ ὁ Σύλλογος ἀποφανθῇ
γνώμην ἐπὶ τῶν γεγονότων τῆς 12 φθίνοντος.

Τοῦ αὐτοῦ ἐντεῦθεν ἀπὸ 26 Φεβρουαρίου,
ἐπιμένοντος εἰς τὴν παραιτήσιν αὐτοῦ, ὅθεν
μὴ δυναμένου νὰ παρευρεθῇ κατὰ τὴν σήμερον
συνκληθεῖσαν συνεδρίασιν τῶν κοσμητῶρων.

Τοῦ κ. *Φ. Τάγη* ἐντεῦθεν ἀπὸ 20 Φεβρουα-
ρίου, δεδικαιολογημένην ὑποβάλλοντος παραι-
τήσιν ὡς τε ἀντιπροέδρου τοῦ Συλλόγου καὶ
ὡς μέλους τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς.

Ὁ κ. πρόεδρος ἐπὶ τῆς παραιτήσεως τῶν
δύο ἀντιπροέδρων καὶ τοῦ προέδρου τῆς φι-
λολογικῆς ἐπιτροπῆς, παρατηρεῖ τὰ ἑξῆς:
Ὁ κ. *Κεφάλαι* παρητήθη τῇ 17 τοῦ μηνός,
δύο ἡμέρας πρὸ τῆς τελευταίας συνεδριάσεως,

προσεπάθησε νά τόν πείση ν' ἀνακαλέσῃ τὴν παραιτήσιν του, πλὴν δὲν τὴ κατώρθωσε. Τὸν τῆς παραιτήσεως λόγον ὁ Σύλλογος διὰ τῆς ἀποφάσεως αὐτοῦ τὴν 12 καὶ 19 τοῦ μηνὸς ἐν τακτικῇ συνεδριάσει δὲν συμμερίζεται, ὡς δὲν συνεμερίσθη αὐτὸν καὶ ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ κατ' ἀκολουθίαν, ἐπειδὴ ὁ κ. *Κεφάλας* ὑπὸ τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ἐξελέγη, αὐτῇ παραπέμπεται καὶ ἡ παραιτήσις, προσκαλεῖται δὲ ἡ ἐπιτροπὴ νά προβῇ εἰς ἀντικατάστασιν, ἐὰν μὴ τὸν πείση ν' ἀνακαλέσῃ τὴν παραιτήσιν του. Ὁ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ. *Ε. Α. Σιδερίδης* παρητήθη τὴν 21 τοῦ μηνός, δύο ἡμέρας μετὰ τὴν τελευταίαν συνεδρίαν, φέρων λόγον τῆς παραιτήσεως τοιοῦτον, ὡσεὶ μὴ ἐνοήσας τὴν σημασίαν τῆς τελευταίας ψηφοφορίας τῆς 19 τοῦ μηνός. Ὁ ἕτερος τῶν ἀντιπροέδρων κ. *Φ. Τάγης* φέρει λόγους παραιτήσεως, οἵτινες μετὰ τὴν τελευταίαν τῆς Δευτέρας συνεδρίας ἐξελέγονται ἀνυπόστατοι, τοῦ Συλλόγου διὰ μεγίστης πλειονοψηφίας τάναντία παραδεξαμένου. Δὲν προσεπάθησε, λέγει, νά παρακαλέσῃ τοὺς κ.κ. ἀντιπροέδρους ν' ἀνακαλέσωσι τὰς παραιτήσεις των ὡς ἐπακολούθημα μὲν τῆς κατὰ τὴν τελευταίαν συνεδρίαν ληφθείσης ἀποφάσεως περὶ ἐπικυρώσεως τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, κατόπιν δὲ τῶν συμβάντων ἐν τῷ Συλλόγῳ, ὡς λέγεται ἐν τῇ ἐπιστολῇ τοῦ *Φ. Τάγης*. Ἐπαφίεται νῦν εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Συλλόγου, ἂν πρέπη ὁ Σύλλογος ἐπισήμως νά γράψῃ εἰς τοὺς κ.κ. ἀντιπροέδρους ν' ἀποσύρωσι τὰς παραιτήσεις των, τοῦθ' ὅπερ ἀμφιβάλλω, ἀποτυχόντων μάλιστα καὶ ἐμμέσων τινῶν διαβημάτων. Ὁ κ. *Δάμος* θεωρεῖ καλὸν ν' ἀναγνωσθῶσιν αἱ ἀγγελτήριοι τῶν παραιτήσεων ἐπιστολαί. Ὁ κ. πρόεδρος παρατηρεῖ ὅτι αἱ μὲν τοῦ κ. *Κεφάλας* καὶ *Σιδερίδου* ἐπιστολαί, ἐὰν ἐπιμείνῃ ὁ Σύλλογος, δύνανται ν' ἀναγνωσθῶσιν, ἀλλ' ἡ τοῦ κ. *Φ. Τάγης* καλὸν εἶναι νά μὴ ἀναγνωσθῇ, ἄλλως καὶ ἡ γνώμη τοῦ προεδρείου τοιαύτη. Ζητήσαντος δὲ τοῦ κ. *Πουλουλίδου* τὸν λόγον τῆς ἐξαιρέσεως ταύτης, ὁ κ. πρόεδρος ὑποδεικνύει τὸ ὕψος τῆς ἐπιστολῆς ἥμισυ εὐπρεπές. Ἐπιμεινάντων ὅμως ἰκανῶν πρὸς ἀνάγνωσιν καὶ ταύτης, τοῦ δὲ κ. *Τάγης* διαμαρτυρηθέντος ὅτι οὐδεὶς λόγος ἄκοσμος καὶ ἀπροεπῆς ὑπάρχει, ἐκτίθεται δὲ γυμνὴ ἢ πικρὰ ἀλήθεια, ἀναγινώσκονται ὑπὸ τοῦ κ. γενικοῦ γραμματέως καὶ αἱ τρεῖς ἐπιστολαί. Ἐπὶ τούτων, ζητησάντων τὸν λόγον μελῶν τινῶν, ὁ κ. πρόεδρος παρα-

τηρεῖ ὅτι ὀφείλει, ὡς πρόεδρος, εὐλαβῶς καὶ τὸν κανονισμόν νά τηρήσῃ καὶ τὰς ἀποφάσεις νά σεβασθῇ. Τὰ γενόμενα προεκάλεσαν τὰς παραιτήσεις, ὑπολείπεται ὁ Σύλλογος νά δεχθῇ τὴν παραιτήσιν τῶν κ.κ. ἀντιπροέδρων ἐπομένως δὲν θὰ ἐπιτρέψῃ συζήτησιν ἐπὶ τῆς οὐσίας. Πρῶτος δὲ λαβὼν τὸν λόγον ὁ κ. *Μαλιαδῆς* φρονεῖ ὅτι αἱ παραιτήσεις εἶναι σοβαραί, διότι προϋποθέτουσιν ὅτι ὁ Σύλλογος περιῆλθεν εἰς θέσιν οὐχὶ εὐχάριστον, προκαλέσασαν αὐτάς. Παρατηρήσεως ἐν τῷ μεταξύ γενομένης ὅτι ὁ ἀγορεύων εἰσέρχεται εἰς τὴν οὐσίαν, τονίζει ὅτι ἀγωνίζεται ὑπὲρ τοῦ γοήτρου τοῦ Συλλόγου, οὐχὶ δὲ περὶ ἐγωιστικῶν τάσεων καὶ ἀντεγκλήσεων καὶ συνεχίζων τὴν ἀγόρευσιν προσθέτει: Ὁ κ. *Κεφάλας* ὑποβάλλει παραιτήσιν δεδικοιολογημένην, ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ, σκεφθεῖσα περὶ τοῦ προγράμματος τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* τῇ συναίνεσει τοῦ χορηγοῦ πρόβη εἰς συμφωνίας, εἰς συμβάσεις ἤρξαντο συντελούμενα ἔργα σπουδαῖα καὶ σοφώτατα καὶ νῦν ἐτι ἐξακολουθεῖ οὕσα δεδικοιουμένη δι' ἐπιστήμων συμβολαίαν πρὸς ἀποπεράτωσιν τῶν ἔργων κατὰ τὸ συνταχθέν πρόγραμμα ὁ κ. *Χρησιδῆς* ἐσέφθη ἄλλα, ἴσως ὀρθά, ἀλλὰ ἀσύμφορα τῇ περιστάσει, μὴ ἐφαρμοσίμα τὸ Ὑπόμνημα αὐτοῦ ἀποκρούεται ὑπὸ τοῦ Συλλόγου, προβαίνει παρὰ τὸν κανονισμόν εἰς δευτέρας καὶ συμπληρωματικὰς παρατηρήσεις δι' αὐτῶν ὑποβάλλεται μεταβολὴ τοῦ καθεστώτος, παρὰ τὰ συμπεφωνημένα, παρὰ τὰς ληφθείσας ὑποχρεώσεις ἀπέναντι τοῦ τε χορηγοῦ καὶ τῶν συγγραφέων καὶ ἐκδοτῶν ἡ ἐπιτροπὴ φαίνεται κύπτουσα εἰς τὴν μεταβολὴν ταύτην, ὁ πρόεδρος ὅμως αὐτῆς δὲν κύπτει, ὅθεν παραιτεῖται ἄλλ' ὁ Σύλλογος δέον νά μὴ παραδεχθῇ τὴν παραιτήσιν, νά παρακληθῇ δὲ ὁ παραιτηθεὶς ἵνα συνεχίσῃ τὸ ἔργον του. Ὁμοίως παραιτεῖται ὁ κ. *Σιδερίδης*, μέλος ἐπιλεκτον καὶ ἀρχαῖον, μέλος ἀξιολογώτατον τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἔχων τὴν συναίσθησιν τῆς ἀξίας τῆς γνώμης του καὶ θεωρῶν ἑαυτὸν προσβεβλημένον ὁ Σύλλογος πρέπει νά ἐμμεῖνῃ εἰς τὴν μὴ παραδοχὴν τῆς παραιτήσεως καὶ τούτου. Τέλος παραιτεῖται καὶ ὁ κ. *Φ. Τάγης*, διότι θέλει νά ἐμμένῃ πιστὸς εἰς τὰς πεποιθήσεις του, καὶ τούτου ἡ παραιτήσις δὲν πρέπει νά γείνη δεκτὴ.

Πουλουλίδης. Ἐκφράζει παράπικρον κατὰ τοῦ προέδρου, ἐπιτρέψαντος τῷ κ. *Μαλιαδῆ* νά εἰσέλθῃ εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ ζητήματος, περὶ δὲ τῆς τριπλῆς παραιτήσεως θεωρεῖ

καλὸν ἢ μὲν τοῦ κ. *Κεφάλαι* νὰ μὴ γείνη δεκτὴ, διότι πιθανὸν νὰ πεισθῆ ἕκ τῶν ὑστέρων ὅτι ὁ Σύλλογος, ἀπλῆν εὐχὴν ἐκφέρων πρὸς μεταρρυθμίσειν τοῦ προγράμματος τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης*, δὲν εἶχε διαθέσειν νὰ προσκρούσῃ κατὰ συμβολαίων καὶ συμπεφωνημένων· ὁ δὲ κ. *Σιδερίδης*, ἀφ' οὗ θέτει δρον εἰς τὴν παραιτήσιν, ὁ δὲ δρος οὗτος παρήλθε, δύναται νὰ παρακληθῆ καὶ νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν θέσιν του· ἀλλ' ὁ κ. *Τάγης* μετὰ τὴν ἐπιστολὴν, ἣν ἔγραψεν, ἀδύνατον νὰ συνεργασθῆ μετὰ τοῦ προεδρείου· ἔθεν, εἰ καὶ μετὰ λύπης, πρέπει νὰ γείνη δεκτὴ ἡ παραιτήσις του, διότι πᾶσα ἄλλη ἀπόπειρα καὶ ἀπόρραξις τοῦ Συλλόγου θὰ προυκάλει τὴν παραιτήσιν ὅλου τοῦ προεδρείου.

Βασιλάδης. Συμμερίζεται τὴν γνώμην τοῦ κ. *Πουλιόιδου* ὡς πρὸς τὴν παραιτήσιν τοῦ κ. *Κεφάλαι*, ἀλλ' ὡς πρὸς τοὺς κυρίους ἀντιπροέδρους καθαρὰ διαφωνία ὑπάρχει μετὰ τῶν αὐτῶν καὶ τοῦ Συλλόγου· ὁ Σύλλογος ἀπερᾶνθη περὶ τῆς συνεδρίας τῆς 12^{ης} Φεβρουαρίου, οἱ κύριοι ἀντιπρόεδροι διεφώνησαν ὡς πρὸς ταύτην· δικαίωμα τῶν εἶναι νὰ παραιτηθῶσιν, ὁ δὲ Σύλλογος νὰ δεχθῆ τὴν παραιτήσιν των, διότι ἄλλως διαμρισηθεῖται τὸ κύρος τῆς συνεδρίας ἐκείνης καὶ κινδυνεύει ὁ Σύλλογος, ἀντιφάσκων ἑαυτῷ, νὰ ἀναίρεσῃ ἣν προηγουμένως ἔλαβεν ἀπόρασιν, τόσον περισσότερον διὰ τὸν κ. *Τάγην*, διότι διὰ τῆς ἐπιστολῆς του καθαρῶς φέρεται εἰς τὸ μέσον ζήτημα ἐξαντληθὲν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου.

Ν. Φωτιάδης. Συμμερίζεται τὴν γνώμην τῶν προαλαχθέντων.

Φ. Τάγης. Δὲν ἐπιθυμῶ οὔτε εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ κ. προέδρου νὰ γεννηθῆ ὑπόνοια ἔχθρας ἰδίας οὔτε εἰς τὴν συνείδησιν ἄλλου πινὸς ὑπόνοια ἐγωιστικῶν τάσεων· ὁ Σύλλογος, ἔταν τὸ ζήτημα ἐρχεται κατ' οὐσίαν, τὸ ἀποκρούει, ἀλλ' ὀφείλω νὰ δικαιολογήσω τὴν παραιτήσιν μου, εἰς τὴν οὐσίαν εἰσερχόμενος. Ὁ Σύλλογος ἔχει ἀνέκαθεν θεωρεῖται ἑκτάκτους συνεδριάσεις, καθ' ἃς ἀναγνωσκονται αἱ ἐκθέσεις τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου παρὰ τῶν διαφόρων ἐπιτροπῶν· εἰς τὸ εἶδος τοῦτο ὑπάγεται καὶ τὸ ὑπόμνημα τοῦ κ. *Χρησιτίδου*, ὅπερ εὐρῶν παρερριμμένον ἐπὶ δύο ἔτη, τὸ παρέλαβον, εἰπὼν ὅτι ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῷ μαργαρίται· καὶ δύναται αἱ ἐν αὐτῷ σκέψεις νὰ μελετηθῶσιν· ἀνετίθη μοι παρὰ τῶν συναδελφῶν ἡ ἐργασία αὕτη· ἐξεφράζετο κατ' ἄρχας εὐχὴ πρὸς μεταρρυθμίσειν τοῦ

προγράμματος τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης*, βᾶσεις δὲ καὶ ἀκροθίνια μεταρρυθμίσεων ὑπῆρχον ἐσπαρμέναι· ἐξ ἐπιστημονικῆς ἀπόψεως ἀπεφηνάμεθα περὶ αὐτῶν, ἀλλ' ὑπῆρχον καὶ περικοπαί, ἐν αἷς πικραὶ ἐξεφράζοντο φράσεις κατὰ τῶν συνταξάντων τὸ πρόγραμμα· ἡ κρίσις τῆς ἐπιτροπῆς ἀνεγνώσθη ἐν ἐκτάκτῳ συνεδρίῳ, παρόντος καὶ τοῦ κ. *Χρησιτίδου*, ὅστις τότε ἀπέσυρε τὸ ὑπόμνημα, εἰπὼν ὅτι· θεωρεῖ αὐτὸ ὡς μὴ ὑπάρχον· ἐπεφύλαξε, λέγει, τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ἐπανέλθῃ καὶ ὄντως ἐπανέρχεται μὲν εἰς τὸ ζήτημα μὲ ἔνδυμα ἀναγνώσματος, ἀλλὰ μὲ λεπτὴν εἰρωνείαν, φανεράν δὲ τέλος διαμαρτυρίαν ὅτι δὲν ἐμελετήθη τὸ ὑπόμνημά του, κατόπιν ἐπανέρχεται· αὐτίς διὰ τῶν συμπληρωματικῶν παρατηρήσεων. Κατὰ τὰς πρώτας παρατηρήσεις του ἐπιτρέπει συζήτησιν, καθ' ἣν ἐδείχθη ὅτι ὅσα ἀνέγνω ἦσαν παράνομα, προσβολὴ τῆς ἐπιτροπῆς, αὐτοῦ τοῦ Συλλόγου, καὶ ὡς ἐπέμενον καὶ ἔλεγον ὅτι τὰ γινόμενα εἶναι παράνομα, διασαλεύοντα τοὺς θεσμοὺς τοῦ Συλλόγου· δύναται ἐν τῷ Περιοδικῷ νὰ θεθῶσιν ἐκ παραλλήλου τὰ ἀντιφατικὰ γεγονότα, ἵνα χρησιμεύσωσιν ὡς ἀφορμὴ διορθώσεως.

Μετὰ τὸν κ. *Τάγην* ὁ κ. πρόεδρος παρακαλεῖ, εἰ δυνατόν, ἄλλος τις ἐκ τῶν πρὸς ἀγόρευσιν ἀναγεγραμμένων νὰ μὴ λάθῃ τὸν λόγον. Ἄλλ' ὁ κ. *Βαλαμάκης* προσθέτει· Τὸ ζήτημα τῆς παραιτήσεως τοῦ κ. *Κεφάλαι* δέον νὰ χωρισθῆ ἀπὸ τοῦ τῆς τῶν ἀντιπροέδρων. Ἐλέχθη ὅτι ὁ κ. *Κεφάλαι* παρητήθη καὶ ἡ παραιτήσις του παραπέμπεται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ. Τὸ προεδρεῖον δὲν δικαιούται εἰς τοῦτο, διότι ὁ κ. *Κεφάλαι*, ὑπὸ τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ἐκλεγείς πρόεδρος αὐτῆς, εἰς ταύτην καὶ παραιτεῖται, εἰς δὲ τὸν πρόεδρον τοῦ Συλλόγου ἀναγγέλλει αὐτὸ ἀπλῶς πρὸς γνώσιν. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸ ζήτημα τῆς οὐσίας, αὐτὸ δὲν εἶναι ἐξηγητημένον, ὡς δείκνυται ἐν αὐτοῖς τοῖς πρακτικαῖς τῆς 12^{ης} Φεβρουαρίου. Παρουσιάζεται δὲ ἤδη διὰ τῆς παραιτήσεως τριῶν προσώπων, οὐχὶ ἀπλῶς, ἀλλὰ προκληθείσης ἐκ παραβιάσεως ὀρισμένων δρων καὶ υποχρεώσεων. Ὁ Σύλλογος, ἵνα δεχθῆ τὰς παραιτήσεις τῶν ἀντιπροέδρων αὐτοῦ, πρέπει νὰ λύσῃ τὸ ζήτημα τῆς οὐσίας· ἂν αἱ παρατηρήσεις τοῦ κ. *Χρησιτίδου* ἐγένοντο ὀρθῶς, αἱ παρατηρήσεις παμψηφεί δεκταί· εἰ δὲ μὴ, ἐπανέρχονται οἱ παραιτούμενοι εἰς τὰς θέσεις των. Ἐλέχθη ὅτι ἡ ψῆφος τοῦ Συλλόγου εἶναι ἐναντία τοῖς λόγοις τῶν παραιτήσεων, δὲν

ὑπάρχει τοιαύτη, δὲν εἶναι τὸ ζήτημα ἐξη-
τλημένον καὶ δεδικασμένον, καλὸν εἶναι νὰ
συγκληθῇ ἕκτακτος συνεδρία, νὰ λυθῇ σοβαρῶς
τὸ ζήτημα τῆς οὐσίας, νὰ φανῇ ὅτι λόγος
ἔπρεπε νὰ γείνη ἐπὶ ὑπαρχουσῶν ἀποφάσεων
τοῦ Συλλόγου· ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει καὶ ἐγὼ
θὰ ἔγραφον καὶ θὰ ἀνεγίνωσκον ὑπομνήματα
περὶ μὴ κανονικῶν ἐργασιῶν τῶν ἐπιτροπῶν.

Σιδερίδης. Ἡ ἀλήθεια τῶν πραγμάτων ἐξ-
ετίθη ὑπὸ τοῦ κ. Βαλοσαμάκη· ὁ δρος τῆς πα-
ραιτήσεώς μου δὲν παρῆλθεν, ἀπορῶ πῶς
θεωρεῖται τὸ ζήτημα δεδικασμένον, ἢ οὐσίᾳ
οὐδόλως ἐβίβηθη.

Πουλουλίδης. Παρακαλεῖ, εἰ δυνατόν, νὰ
δοθῇ πέρασ εἰς τὴν συζήτησιν, διότι ὁ Σύλ-
λογος εἶναι διαπερωτισμένος περὶ ὧν· ἐδέ-
χθη ὁ Σύλλογος τὸ ἀνάγνωσμα τοῦ κ. Χρη-
σιδίου, ἐπεκύρωσε τὰ σχετικὰ πρακτικά· ἀρ' οὐ
δὲ παρεδέχθη συνεδρίασιν, φυσικῶς παρεδέχθη
τάς κατ' αὐτὴν πράξεις ἐγκύρους· προτείνει
καὶ αὐθις τὴν καὶ πρῶτην πρότασίν του.

Ἀποστόλογους. Ἀνεξαρτήτως τῆς ἀπε-
ραντολογίας τῶν ἱστορικῶν τῶν ἀνέκαθεν ἤδη
γνωστῶν πραγμάτων, συμφωνεῖ μετὰ τοῦ κ.
Μαλιάδου μόνον ὡς πρὸς τὴν τελευταίαν εἰρη-
νικωτάτην πρότασίν του· ἦτοι πρέπει ὁ Σύλ-
λογος πρὶν ἢ ἀποφανθῇ ἂν δέχεται τὰς πα-
ραιτήσεις ἢ ὄχι, νὰ παρακαλῆ τὰ πρόσωπα
ταῦτα ν' ἀποσύρῃσι τὰς παραιτήσεις των·
ἐπομένως προτείνει νὰ δοθῇ παρὰ τοῦ Συλλό-
γου ἐντολὴ εἰς τὸ προεδρεῖον ἵνα προβῇ εἰς
τοιοῦτον διάβημα.

Παρακαλεῖται ὁ κ. Μαλιάδης νὰ διατυπώσῃ
τὴν πρότασίν του ταύτην, ἔχουσιν ὡς ἐξῆς:
Ἐκείνος, ἀκούσας τὰς παραιτήσεις τοῦ
κ. Κεφάλαι, προέδρου τῆς φιλολογικῆς ἐπιτρο-
πῆς, καὶ τῶν δύο ἀντιπροέδρων κ. κ. Φ. Τάγγη
καὶ Ε. Α. Σιδερίδου, ἔχει λόγους νὰ μὴ πα-
ραδεχθῇ αὐτάς. Ὁ κ. Ἀποστόλογους δὲν
παραδέχεται τὴν φράσιν ἔχει λόγους νὰ μὴ
παραδεχθῇ, ἀλλὰ προτείνει νὰ λυθῇ ἄπλως·
ὁ Σύλλογος ἐντέλλεται τῷ προεδρεῖῳ νὰ πα-
ρακαλέσῃ τοὺς παραιτηθέντας ὅπως ἀποσύ-
ρῃσι τὰς παραιτήσεις των. Ὁ κ. Βασιλάδης
θεωρεῖ τοῦτο περιττόν, διότι τὸ ζήτημα τίθη-
ται πρὸ τοῦ Συλλόγου, πάρεσι δὲ ἐν αὐτῷ οἱ
ἀντιπρόεδροι. Ἐνεκα τῆς ἀσυμφωνίας τῶν
διαφόρων προτάσεων, τίθεται ἐκ μέρους τοῦ
προεδρεῖου ἡ πρότασις· ἐὰν πρέπη νὰ γείνη
δικτῆ· ἢ παραιτήσις τῶν κ. κ. ἀντιπροέδρων.
Γενομένης δὲ ἐνμαστικῆς ψηφοφορίας ἐκ 43
ψηφοφορησάντων 20 μὲν εὐρέθησαν ὑπὲρ τῆς

ἀποδοχῆς τῆς παραιτήσεως, 11 κατ' αὐτῆς, 8
ἠρνῆθησαν ψῆφον, 2 ἀνεχώρησαν καὶ 2 ὀνό-
ματα δυσανάγνωστα εὐρέθησαν.

Μετὰ ταῦτα ὁ λόγος δίδεται τῷ κ. *Edouard Schneider*, ὅστις ἀνακοινοῦται γαλλιστὶ
μελέτην αὐτοῦ ἐπιγραφομένην **Ἡ ἀληθὴς
τοποθεσία τῆς Τροίας μαρτυρο-
μένη ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου καὶ τοῦ
Στράβωνος.** Μετὰ τὸ πέρασ αὐτῆς ὁ κ.
Νικολόπουλος εὐχαριστεῖ γαλλιστὶ τὸν ἀγο-
ρεύσαντα ἐπὶ τῇ σπουδαίᾳ ἀνακοινώσει αὐτοῦ.
Ὁ κ. Μ. Παρανίκας, προτιθέμενος νὰ προβά-
λῃ ἀπορίας καὶ παρατηρήσεις τινάς, παρακα-
λεῖται ὅπως ἐπιφυλαχθῇ εἰς τοῦτο, ἀρ' οὐ
συμπληρωσῇ ὁ κ. *Schneider* τὸ θέμα αὐτοῦ.
Τέλος ὁ κ. Μαλιάδης θεωρεῖ ἄξιον ἐπαίνων
τὸν κ. *Schneider*, διότι ἐν τῇ μελέτῃ αὐτοῦ
ὄλως νέαν ταμῶν ὁδὸν ἐπὶ νέων βάσεων πρό-
κειται νὰ ἐδράσῃ τὰς περὶ τῶν ἱστορικῶν
ἐκείνων τοποθεσιῶν γνώσεις, ἐὰν δὲ ἐπαλη-
θεύσῃσι καὶ ὑποστηριχθῶσι· δι' ἐμβριθοῦς με-
λέτης αἱ ὑποθέσεις καὶ σκέψεις αὐτοῦ, μεγάλη
δόξα ἐπιφυλάσσεται αὐτῷ. Ἐπὶ πᾶσι τούτοις
καὶ ὁ κ. πρόεδρος, εὐχαριστήσας τῷ ἀγορευ-
σαντι, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΣΛΔ'

τῇ 4 Μαρτίου 1896.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγου-
μένης συνεδρίας ὁ κ. *H. Βαλοσαμάκης* ὑπομι-
νήσκει παραλειφθεῖσαν παρατήρησιν μελῶν
τινων, διαμαρτυρηθέντων κατὰ τοῦ τρόπου
τῆς ψηφοφορίας ὡς ἀναρμηδίου, προκειμένου
περὶ ζητήματος προσωπικοῦ, ὅτι δὲν ἐσημειώ-
θη ἡ κατὰ τοῦ τρόπου τῆς ψηφοφορίας δια-
μαρτυρία του, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑπὲρ τῆς
ἀποδοχῆς τῶν παραιτήσεων τῶν δύο ἀντι-
προέδρων ἀποφανθέντων κακῶς ἐσημειώθη 20,
ἐνῶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ προέδρου εἶχεν ἀγγεληθῇ
19. Ὁ κ. *Ἀνδρεάδης* ὑπομνησκει διόρθωσιν
παρατηρήσεως αὐτοῦ, μὴ καλῶς διατυπωθεί-
σης ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς προπαρελθούσης
συνεδρίας, δι' ἧς ὑπεστήριξεν ὅτι ἡ συζήτησις
ἐπὶ τῆς οὐσίας δὲν εἶναι δυνατόν νὰ χωρισθῇ
ἀπὸ τῆς ἐπὶ τῆς πιστότητος τῶν πρακτικῶν,
ἀρ' οὐ μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ἀντιπροέδρου προ-
εδρεύοντος διάλυσιν τῆς συνεδρίας ἀπεχώρησαν
μέλη, ἀπερὶ δὲν εἶχον ἐπομένως γνώσιν τῶν
μετὰ τὴν διάλυσιν διατρεξάντων, γενομένης

δευτέρως συνεδρίας. Ὁ κ. Βραχάμης δὲν ἀποδέχεται τὸ λεχθὲν ὅτι μέλη τινὰ ἀπέσχον τῆς ὑποφορίας διακμηρυγηθέντα ἀπέσχον ἀπλῶς ἀπὸ τοῦ νὰ δώσωσι ψῆφον. Ὁ κ. Αὐθενόπουλος, λαβὼν ἀφορμὴν ἐκ τῶν περὶ παραλείψεων παρατηρήσεων, ἀντιπαρατηρεῖ ὅτι κλόν θὰ ἦτο ὡς ἐκ τῆς φύσεως τῶν ζητημάτων τῶν ἀπασχολούντων ἀπὸ τριῶν συνεδριάσεων τὸν Σύλλογον, νὰ ἐξετιθῆντο ταῦτα λίαν συντόμως ἐν τοῖς πρακτικοῖς. Μετὰ ταῦτα, ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς ἀλληλογραφίας, ὀλόκληρον δὲ τὴν τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, ὑποβαλλούσης τῷ Συλλόγῳ προτάσεις τινὰς ὡς πρὸς τὴν ὑπὸ τὰ πιεστήρια ἐκδοσὶν τοῦ κ. Wecklein.

Ἡ ἀλληλογραφία ἔχει ὧδε:

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Δ. Α. Παναγιωτίδου ἐκ Παραμυθίας ἀπὸ 20 Φεβρουαρίου, παρακαλοῦντος ὅπως αἱ ἐκδόσεις τοῦ Συλλόγου 1894—1895 δοθῶσι τῷ κ. Α. Μαρτίῳ, ἀντιπροσώπῳ αὐτοῦ.

Τοῦ κ. Σ. Α. Μανασσίδου ἐξ Ἀμυδαλιᾶς (Αἴνου) ἀπὸ 20 Φεβρουαρίου, παρακαλοῦντος ὅπως τὸ ἐν τῷ Ζωγραφεῖῳ Διαγωνίσματι ἀπονεμηθὲν αὐτῷ δεκάλιρον βραβεῖον τοῦ παρελθόντος ἔτους δοθῆι τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ κ. Πενασά.

Τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης ἀπὸ 26 Φεβρουαρίου, ὁμολογούσης χάριτας ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῶν αἰτηθέντων τόμων.

Τοῦ κ. Ἐμμ. Ἀμπελίδου ἐντεῦθεν ἀπὸ 29 Φεβρουαρίου, ἐπιστέλλοντος πρὸς μελέτην ἀντίγραφον ἐπιγραφῆς, εὐρεθείσης ἐν Χαθρὰν Συρίας) ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ κ. Benjamin Bey Chahnazar.

Τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἐντεῦθεν ἀπὸ 4 Μαρτίου, γνωμοδοτούσης:

α) Ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. Φαρδύ, ὅτι οὐδεμίαν δύναται νὰ ἐπενέγκῃ μεταβολήν, διότι τοιαύτη ἦτο ἡ θέλησις τοῦ μεγαθύμου ἱδρυτοῦ τοῦ Ζωγραφείου Διαγωνίσματος, ἣν καὶ ἡ ἐπιτροπὴ ἀσμένως ἀπεδέξατο, ὡς τὴν μόνην δυναμένην νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν λύσιν τοῦ ἀπὸ πολλοῦ διατελοῦντος ἐκκρεμοῦς ζητήματος, δηλαδὴ τῆς δημοσιεύσεως τῆς ἐν τοῖς ἀρχαίοις αὐτῆς γλωσσικῆς ὕλης, ὅτι δὲ περιττὴν θεωρεῖ πᾶσαν προσθήκην περὶ συλλογῆς δημοδῶν μελωδιῶν, ἀφ' οὗ ὁ Σύλλογος ἐπισημῶς κατέταξε καὶ ταύτας εἰς τὰ ζῶντα μνημεία τῆς γλώσσης τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

β) Ἐπὶ τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Blass γραφομέ-

νων, ὅτι δέον νὰ πεμφθῆ ἀντίγραφον τῆς ἐπιστολῆς αὐτοῦ τῷ κ. Γρ. Ν. Βερναρδάκη, ἐν' ᾧ Σύλλογος βεβαιώσῃ ἂν οὗτος δέχεται τὴν γνώμην αὐτοῦ.

γ) Ἐπὶ τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Wecklein γραφομένων, ὅτι ταῦτα παρέσχον πράγματα αὐτῇ, καὶ θὰ παράσχωσιν ἴσως τῷ Συλλόγῳ ὅτι λυπεῖται ἐπειδὴ ὁ κ. Wecklein γίνεται θῆμα τοῦ τῷ ἴδιον αὐτοῦ συμφέρον ἐπιδιώκοντος κ. Ζωμαρίδου, διότι, ἐν ᾧ ἐν τῇ προγενεστέρᾳ του ἐπιστολῇ ὁμολογεῖ ὅτι ἡ ὑπέρβασις τῶν τυπογραφικῶν φύλλων ἀφείλεται τῷ κ. Ζωμαρίδῃ καὶ προὔτεινε τρεῖς προτάσεις, ἀφίνων εἰς τὸν Σύλλογον τὴν ἐκλογὴν, διὰ μεταγενεστέρως ἐπιστολῆς ἀναίρει τὰ ἐν τῇ προτέρᾳ, λέγων ἀνακριθείας ὅτι διπλακτικῶ πνεύματι κινουμένη ἡ Ἐπιτροπὴ ἀποφαίνεται ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῶν καθ' ὑπέρβασιν φύλλων:

1) Ν' ἀποτίσῃ ἡ Ζωγράφειος Βιβλιοθήκη τὴν δαπάνην 10—11 τυπογραφικῶν φύλλων, πρὸς τοῖς ἐν τῷ συμβολαίῳ ὀριζόμενοις 40, τοῖς κ. κ. Ἀδελφοῖς Περγῇ ἵνα οὗτοι ἀποπερατώσωσι τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ Β' τόμου τοῦ Αἰσχύλου.

2) Νὰ δοθῆ ἀμοιβὴ τῷ κ. Wecklein μόνον διὰ τὰ ἐν τῷ συμβολαίῳ ὀριζόμενα 40 φύλλα, οὐδεμίαν δὲ διὰ τὰ καθ' ὑπέρβασιν 10—11.

3) Νὰ ἐπισταλῇ τῷ κ. Wecklein, ὅτι ὁ Γ' τόμος τοῦ Αἰσχύλου θὰ ἀποτελεῖται ἐκ 30 τυπογραφικῶν φύλλων, κατὰ τὰ ἐν τῷ προγράμματι ὀριζόμενα, πᾶσα δὲ ὑπέρβασις θὰ ἐπιβαρύνῃ αὐτὸν ὡς πρὸς τὴν δαπάνην τοῦ τε χάρτου καὶ τῆς ἐκτυπώσεως.

4) Ἐν τῷ ἐξωφύλλῳ οὐδεμίαν νὰ γίνηται μνεῖα τοῦ κ. Ζωμαρίδου ὡς συνεργάτου, ἀλλὰ μόνον ἐν ἀπλῇ ὑποσημείωσει, διότι μόνον μετὰ τοῦ κ. Wecklein, ὡς συγγραφέως, συνεβλήθη ὁ Σύλλογος.

5) Νὰ γραφῆ τοῖς κ. κ. Ἀδελφοῖς Περγῇ ὅτι ἡ τιμὴ δέον νὰ ὀρισθῆ ἐν τῷ ἐξωφύλλῳ εἰς δραχμὰς καὶ ὄχι εἰς χρυσᾶ φράγκα καὶ ἀνὰ 0,25 τῆς δραχμῆς τὸ τυπογραφικὸν φύλλον, ἅπερ ὥρισεν ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ καὶ ὁ Σύλλογος ἀπεδέξατο ἀντὶ τῶν ἐν τῷ προγράμματι ὀριζόμενων 0,20 τῆς δραχμῆς.

6) Ὅτι ὁ Σύλλογος δέον νὰ ἐπιμείνῃ, ἐν τῇ περιπτώσει ὁ κ. Wecklein καθ' ὑποκίνησιν ἀπαιτήσῃ τὴν ἀμοιβὴν πάντων τῶν τυπογραφικῶν φύλλων, ἀποτίνων αὐτὸς τὴν δαπάνην τῆς ἐκτυπώσεως διότι τὸ μὲν τυπογραφεῖον θὰ πληρωθῆ διὰ δραχμῶν, ὁ δὲ κ. Wecklein διὰ χρυσοῦ, ὅπερ δὲν συμφέρει τῷ Συλλόγῳ.

Μετά τινας ἐπὶ τῆς καθόλου ἀλληλογραφίας παρατηρήσεις τοῦ κ. προέδρου, ὁ κ. *Μαλιάδης* παρατηρεῖ ὅτι διὰ μὲν τὰ καθ' ὑπέρβασιν φύλλα τὸ προεδρεῖον δέον νὰ διαπραγματευθῆ μετὰ τοῦ δικαζομένου, ἀναγγέλλον ὅτι τὸ παρὰ τὸ συμβολαῖον γεγόμενον ἐπιβαρύνει αὐτόν. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸν κ. *Ζωμαροῖδην*, ἐπειδὴ ὁ κ. *Wecklein* εἶχε προτείνει αὐτόν ὡς διορθωτὴν καὶ ὡς ἐπιμεληθησόμενον τῆς ἐν γένει μεταφράσεως, ὁ δὲ Σύλλογος τὸ εἶχεν ἀποδεχθῆ, οὐδὲν ἄλλως νῦν δέον νὰ μέλη τῷ Συλλόγῳ ἕαν ὁ συγγραφεὺς δέχεται νὰ προστεθῆ ἐν τῷ ἐξωφύλλῳ καὶ τὸ: *ἐπιμελεία Ζωμαροῖδου*. Ὅσον δὲ τέλος ἀφορᾷ τὸ εἶδος τοῦ νομίσματος περὶ τῆς πληρωμῆς τοῦ συγγραφῆ, καὶ μὲν ὁ Σύλλογος ἄλλοτε εἶχεν ἀποφασίσει ὅπως οἱ Ἕλληνας ἐκδότης καὶ συγγραφεῖς πληρόνωνται εἰς δραχμὰς νέας, δὲν δύναται ὁμοίως εἰς τοῦτο νὰ υποχρεώσῃ καὶ τοὺς ξένους, ἀρ' οὗ ὑπάρχει ῥητὴ σύμβασις πρὸς 100 φράγκα χρυσᾶ τὸ τοιοῦτο θὰ ἦτο ἀναξιοπρεπὲς εἰς τὸν Σύλλογον. Ὁ κ. *Αὐθεντόπουλος* παρατηρεῖ ὅτι τὸ ἄτοπον προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι ὁ χορηγὸς πολὺ βραδύτερον εἶχε μεταβιβάσει τὸ ποσὸν εἰς τὰς Ἀθήνας, μετατραπὲν αὐτόθι ἀναγκαστικῶς εἰς δραχμὰς. Ὁ κ. πρόεδρος καὶ ὁ κ. *Μηλιώτης* ὑποδεικνύουσιν ὅτι ἡ Τράπεζα ὀριστικῶς ἀπήτησε τὴν μετατροπὴν τῶν 180,000 φράγκων εἰς 180,000 δραχμὰς νέας ἄνευ οὐδεμιᾶς προσθήκης διαφορᾶς νομίσματος, ἄλλως ἀπῆτει ν' ἀποσυρθῆ τὸ ποσὸν τοῦτο ἐκ τῆς κατοχῆς αὐτῆς. Ὁ κ. *Ἀνδρεάδης* παρατηρεῖ ὅτι διὰ τὴν *Ζωγραφεῖον Βιβλιοθήκην* ἐγένοντο καταθέσεις ἐν τῇ *Société*, ἃς κατόπιν ὁ χορηγὸς διὰ νέας προσθήκης συμπληρώσας εἰς 180,000 φράγκα μετεβίβασεν εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος, μετατραπέντα κατὰ τὴν ἀναγκαστικὴν κυκλοφορίαν εἰς δραχμὰς νέας· νομίζει δὲ ὅτι ἐγρᾶφη τότε παρὰ τοῦ Συλλόγου ἐπιστολὴ ἐπίσημος ἀγγέλουσα τοῖς ἐκδότησις, πρὶν ἢ ἐπιχειρήσῃ τὰς ἐκδόσεις αὐτῶν, ὅτι θὰ πληρόνωνται εἰς δραχμὰς νέας, ἄδικον δὲ εἶναι ἐν μέρει ὁ μὲν ξένος νὰ πληρόνηται εἰς χρυσόν, ὁ δὲ Ἕλλην εἰς χαρτίνας δραχμὰς.

Παπαγιαννόπουλος. Δὲν ἐνθυμείται τοιαύτην ἐπιστολήν· ὁ κ. *Wecklein* ἐπληρώθη διὰ τὴν πρώτην ἐκδοσιν εἰς χρυσόν.

Μαλιάδης. Εἰδοποιήσεις τοῖς ἐκδότησις δὲν ἐγένετο, ἄλλως δὲν εἶναι ὀρθὴ ἡ ταυτότης ξένων καὶ ἡμετέρων· οὐδεὶς ξένος συγγραφεὺς θὰ

δεχθῆ ἑκατὸν δραχμὰς νέας ἀπέναντι ἰσαριθμῶν φράγκων καὶ αὐτὸς ὁ κ. *Βερονάρδης* εἶχε διαμαρτυρηθῆ διὰ τοῦτο, μάλιστα δι' ἀπειλῆς ἀγωγῆς, ἀλλὰ παρακληθεὶς ἐδέξατο τὰς δραχμὰς.

Σαλιτέλης. Ἄγνοεὶ ἕαν ἐν τῷ συμβολαίῳ τοῦ κ. *Wecklein* ὀρίζεται ῥητῶς ὅτι θὰ πληρωθῆ εἰς φράγκα ἢ δραχμὰς νέας· ἕαν δὲν ὀρίζεται τὸ τοιοῦτο, δύναται νὰ λεχθῆ αὐτῷ ὅτι θὰ πληρωθῆ εἰς δραχμὰς, ἀρ' οὗ τὸ πληρῶνον ταμεῖον εἶναι τὸ ἐν Ἀθήναις κεφάλαιον, οὗ τὸ εἶδος εἰς δραχμὰς. Εἰς δὲ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἰδίου νὰ διαφωτισθῆ παρὰ τοῦ κ. *Μαλιάδου* ἕαν εἰς ἀριθμὸς τῶν τυπογραφικῶν φύλλων ἐν τῷ συμβολαίῳ ὀρίζεται εἰς 40, ἐν ᾧ κατὰ τὸ πρόγραμμα εἶναι 30, ἀπαντῶν ὁ κ. *Μαλιάδης* ὑπομνήσκει ὅτι τὴν αὐξησιν ταύτην ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ ἐνέκρινε καὶ ὁ πρόεδρος ὑπέγραψεν, ὁ δὲ κ. *Τάγης* δίδει συμπληρωματικὰς πληροφορίας ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο, ὑπομνήσας τὰ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς προτελευταίας ἐπιστολῆς τοῦ κ. *Wecklein* ἐν τῇ ἐπιτροπῇ συζητηθέντα.

Νικολόπουλος. Τὰ τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* διέπει ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ, ἀποφάσεις αὐτῆς ἐκύρωσεν ὁ Σύλλογος. Ἐπιστολάς τελευταίας μελετήσασα προέβη ἐπίσης εἰς ἀποφάσεις, ἃς συμπτύξασα εἰς προτάσεις ἀνεκινώσατο τῷ Συλλόγῳ· πρόκειται οὗτος ἢ νὰ ἀποδεχθῆ αὐτάς ἢ νὰ ἀπορρίψῃ· καλὸν θὰ ἦτο ὅπως ὑποβληθῶσιν εἰς τὴν ἐπιψήφισιν τοῦ Συλλόγου, ὡς ἔχουσιν.

Πουλουλίδης. Θεωρεῖ ὀρθοτέραν τὴν γνώμην τοῦ κ. *Μαλιάδου*, καθ' ἣν πρέπει νὰ ἴναι σεβασταὶ αἱ συμβάσεις· ἕαν ὄντως ὑπάρχῃ τοιαύτη διὰ τε τὸ εἶδος τοῦ πρὸς πληρωμὴν νομίσματος καὶ διὰ τὸ ποσὸν τῶν τυπογραφικῶν φύλλων, εἶναι ὅλως ἀδιάφορον τῷ ἐτέρῳ τῶν συμβαλλομένων καὶ ὁ τόπος, ἐν ᾧ εἶναι κατατεθειμένον τὸ ποσόν, καὶ τὸ εἶδος αὐτοῦ· διαφωνῶν δὲ πρὸς τὸν κ. *Νικολόπουλον*, προτείνει πρῶτον τὴν μελέτην καὶ ἐξακριβώσιν τοῦ ζητήματος.

Ἀνταπαντῶν ὁ κ. *Νικολόπουλος*, δὲν ἀρνείται τὰς ἀναγκαίας ἐξακριβώσεις πρὸς λήψιν σοβαρῶν ἀποφάσεων, ἀλλὰ τὸ ζήτημα θεωρεῖ ἐξακριβωμένον· συμβολαῖον, ὡς εἶπεν ὁ κ. *Μαλιάδης*, ἐγένετο ἢ ἀπὸ 30 εἰς 40 φύλλα ὑπέρβασις, ἥτις ἐγένετο ἀποδεκτὴ, γεγονός ἐπίσης προηγούμενον, ἥτοι ἢ εἰς χρυσὸν πληρωμὴ διὰ τὸν πρῶτον τόμον, ἐξακριβοῖ καὶ τὸ εἶδος τοῦ νομίσματος· ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐκδοσις

τοῦ Β' τόμου δὲν ἐπιδέχεται βραδύτητα, φρονεῖ ὅτι ὁ Σύλλογος δεῖν ἀμέσως νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰς προτάσεις τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς. Ὁ κ. Βασιλάδης, ὁμόφρονα ἔχων καὶ τὸν κ. Βραχίμην, προτείνει νὰ ἀρθεῖ τὸ ζήτημα εἰς τὸ προεδρεῖον πρὸς μελέτην καὶ κατόπιν ἀνακοίνωσιν τοῦ ἀποτελέσματος αὐτῆς εἰς τὸν Σύλλογον, τοῦ κ. Βραχάμη ἰδιῶς ἐνισταμένου καὶ κατὰ τῆς ὑπαρχούσης συμβάσεως, ὡς παρὰ τὸν κανονισμόν γενομένης.

Ἀνδρεάδης. Χωρίζει τὸ ζήτημα τῆς πληρωμῆς ἀπὸ τοῦ τῶν τυπογραφικῶν φύλλων, τοῦ πρώτου δυναμένου νὰ ἀναβληθῆ, ἀλλὰ τοῦ δευτέρου ἐπείγοντος· δεῖν ἀναλόγως νὰ γείνη σκέψις, ἄλλως τε αἱ ἐπιτροπαὶ ἔχουσι γνωμοδοτικὴν δύναμιν· προτείνουσι προτάσεις εἰς τὸν Σύλλογον, δυνάμενον νὰ συζητήσῃ ἐπ' αὐτῶν πρὸ οἰασδήποτε ἀμέσου ἀποφάσεως.

Μαλιάδης. Ἐπειδὴ σύμβασις ὑπάρχει διὰ 40 τυπογραφικὰ φύλλα μετὰ τοῦ συγγραφέως, σύμβασις δὲ καὶ μετὰ τῶν τυπογράφων κ.κ. Ἀδελφῶν Περοῦ ἐφ' ὠρισμένον χρονικὸν διάστημα, ζητοῦσι δὲ οὗτοι νῦν πληροφρορίας διὰ τὰ νέα καθ' ὑπέροχασιν προστιθέμενα 11 τυπογραφικὰ φύλλα, καλὸν εἶναι περὶ τοῦ τελευταίου τούτου ζητήματος ἀμέσως ἀπόφασιν νὰ ληρθῆ, ἐν ᾧ τὸ ἕτερον ζήτημα, πῶς θὰ πληρωθῆ ὁ συγγραφεὺς, ἐπιδέχεται ἀναβολήν. Λίαν δὲ συνετὴ ἡ πρότασις τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, ὑποδεικνυούσης τὰ μὲν τυπωτικὰ καὶ αὐτῶν τῶν 11 φύλλων νὰ πληρωθῶσι παρὰ τοῦ Συλλόγου, εἰς τὸν συγγραφέα ὅμως οὐδεμίαν προσθήκην παρὰ τὰ συμπεφωνημένα διὰ 40 μόνον φύλλα· ἄλλως τε καὶ τοῦ κεραλαίου εὐτυχῶς αὐξήθέντος (κατὰ 20,000, παρατήρησις κ. Μηλιώτου), δὲν θὰ βλαφθῆ πολὺ ὁ Σύλλογος πληρόνων καὶ διὰ τὰ 11 φύλλα, πρὸς πρόληψιν ἐνδεχομένων διαμαρτυριῶν ἐκ μέρους τῶν κ.κ. Ἀδελφῶν Περοῦ, χάριν τῆς ἀξιοπρεπειᾶς τοῦ Συλλόγου.

Ἀποσιόλογους. Πάντες ὠμίλησαν ἐν τῷ συμφέροντι τοῦ Συλλόγου· δὲν πρέπει νὰ λάβωμεν βεβιασμένας ἀποφάσεις, καλὸν εἶναι τὸ προεδρεῖον, διαφωτισθὲν καλῶς ἐπὶ πάντων τῶν σημείων τοῦ ζητήματος, ν' ἀνακοινώσῃ κατὰ τὴν ἐπομένην συνεδρίαν τὰς σκέψεις αὐτοῦ περὶ τῶν προτάσεων τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς. Μετὰ τινα ἄλλα, λεχθέντα ὑπὸ τῶν κ.κ. Ἀθηναιοπούλου, Μαλιάδου καὶ Μοσιράτου περὶ τοῦ τρόπου τῆς συμμετοχῆς τοῦ κ. Ζωμαρίδου ἐν ταῖς ὑπὸ τοῦ κ. Wecklein γενομέναις ἐκδόσεσιν, ὁ κ. πρόεδρος συνοψίζει

ἐκ τῶν προλεχθέντων τρεῖς προτάσεις, τὴν τῆς ἀμέσου ἐπιψηφίσεως τῶν προτάσεων τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, τὴν τῆς ἀναβολῆς ἐπὶ μίαν μόνην ἐβδομάδα, ἵνα σκερθῆ ἐπ' αὐτῶν τὸ προεδρεῖον, καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Μαλιάδου διατυπωθεῖσαν: διχασμοῦ δηλαδὴ τῶν προτάσεων εἰς δύο κατηγορίας. Ἡ πρότασις τῆς ἐπὶ μίαν ἐβδομάδα ἀναβολῆς, τεθείσα εἰς ψηφοφορίαν, γίνεται ἀποδεκτὴ διὰ ψήφων 15 κατὰ 12.

Εἶτα ψηφοφοροῦνται τακτικὰ τοῦ Συλλόγου μέλη οἱ κ.κ. Γ. Βαλατιζῆς, νομικός, Κ. Παντερομαλῆς, ἱατρός, Γ. Ἀβρααμίδης, δημοσιογράφος καὶ Ν. Γεωργιάδης, δικηγόρος.

Ἀναβληθέντος δὲ τοῦ τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως ἀναγνώσματος διὰ τὸ προκεχωρηκὸς τῆς ὥρας, διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΣΛΕ'

(Ἐκτακτος)

τῆ 7 Μαρτίου 1896.

Προεδρεύοντος ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδρίας καὶ γενομένης μυστικῆς ψηφοφορίας πρὸς ἐκλογὴν τῶν ἀντικαταστατῶν τῶν ἀποχωρησάντων ἀντιπροέδρων, ἐπὶ 32 ψηφοφορησάντων ἀναδείκνυνται δι' 26 ψήφων ἀντιπρόεδροι οἱ κ.κ. Μ. Παρανίκας καὶ Ν. Φωτιάδης. Τοῦ κ. Παρανίκα ἐνισταμένου καὶ παρακαλοῦντος νὰ διαγραφῆ, ὁ κ. πρόεδρος παρακαλεῖ αὐτὸν ὅπως, εἰ δυνατόν, ἀποδεχθῆ τὴν διὰ τσαύτης πλειονοψηφίας ἀπονεμηθεῖσαν αὐτῷ θέσιν. Ἐπίσης ὁ κ. Χρ. Χατζηχορήστου θεωρεῖ δικαιολογητὴν τὴν πρᾶξιν τοῦ Συλλόγου, ἀξιώσαντος τὸν κ. Παρανίκαν τῆς ἀντιπροεδρίας, οὐδέποτε παυσάμενον νὰ φωτιζῆ τὸν Σύλλογον διὰ τῶν ἀτρυτῶν αὐτοῦ πόνων, παρακαλεῖ δὲ νὰ ἀποσύρῃ τὴν παραίτησιν αὐτοῦ. Τὸ αὐτὸ παρακαλοῦσιν ὁ κ. Ἀθηναιοπούλος καὶ ὁ κ. πρόεδρος, διερμηνεύοντες τὸ αἶσθημα οὐ μόνον τῶν παρόντων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀπόντων μελῶν. Ἐπιμένει ὁ κ. Παρανίκας εἰς τὴν παραίτησιν, ὡς μὴ διαμένον τακτικῶς ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὑπισχνόμενος δὲ ὅτι καὶ μακρὰν τοῦ Συλλόγου εὕρισκόμενος δὲν θὰ παύσῃ ἐργαζόμενος ὑπὲρ αὐτοῦ ἄλλως. Μετὰ ταῦτα διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΑΣ'

τῆ 11 Μαρτίου 1896.

Προεδρεύοντος Ν. ΦΩΤΙΑΔΟΥ, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγνωσθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας καὶ ἐπικυρωθέντων, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀγγέλλει ὅτι **ἀδελφολογραφία** κατὰ τὸ διαρρεῦσαν ἐβδομαδιαῖον διάστημα δὲν ὑπάρχει, μιᾶς μόνον ἐπιστολῆς ἰσχύτως ἐπ' ὀνόματι τοῦ προέδρου κομισθείσης. Εἶτα ἀγγέλλεται ὅτι τὸ προεδρεῖον, κατὰ πρόσκλησιν τοῦ ἐνταῦθα Ῥωσικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου, μεταβάν εἰς τὴν συνεδρίαν αὐτοῦ ἠκροάσατο τῆς περὶ ἀγαλματίου τινὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας πραγματείας τοῦ κ. Κ. Μυλωνᾶ. Μετὰ ταῦτα, κατὰ τὴν ἐν τῇ προηγουμένη συνεδρίᾳ ληφθεῖσαν ἀπόφασιν, ἀναγνόντος τοῦ κ. γενικοῦ γραμματέως διασαφήσεις ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῶν ἐκδόσεων τῆς *Ζωγραφεῖου Βιβλιοθήκης* δι' ἀνασκοπήσεως σχετικῶν πρακτικῶν τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, τοῦ προεδρείου καὶ τοῦ Συλλόγου ἐξαχθεύσας, ἵνα κατ' αὐτὰς ὁ Σύλλογος ἀποφασίσῃ ἐπὶ τῶν προτάσεων τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ὡς πρὸς τὰς ἀνωμαλίας τῆς ὑπὸ τοῦ κ. Wecklein ἐκδόσεως, ὁ κ. Ἀθθεντόπουλος ἐρωτᾷ τίς ὁ συντάξας τὴν λεπτομερῆ ἐκείνην ἔκθεσιν, ἵνα ἐκφρασθῶσιν αὐτῷ εὐχαριστίαι τοῦ Συλλόγου ἐπὶ τῇ ἀκριβεῖα τῶν λεπτομερειῶν, αἵτινες θ' ἀποτελέσωσιν ἴσως θέμα σπουδαίας συζητήσεως, ὡς λίαν ἐνδιαφέρουσαι. Ὀνομάσαντος δὲ τοῦ κ. Νικολοπούλου τὸν συντάξαντα, ὁ κ. Σαλτέλης, συμφωνῶν τῷ κ. Ἀθθεντοπούλῳ, προσθέτει ὅτι εἰς τὴν λαμπρὰν ταύτην ἀνακοίνωσιν πλεῖστα ἠδύνατό τις νὰ παρατηρήσῃ καὶ σπουδαίαν νὰ προκαλέσῃ συζητήσιν πρὸς διαφώτισιν τοῦ Συλλόγου, ἐπειδὴ ὅμως δὲν παρίστανται ἐν τῇ συνεδρίᾳ οἱ ὅλως τάναντία τῶν νῦν ἀνακρινουμένων διαβεβαιώσαντες καὶ τοὺς παρατηρήσαντας ἀνωμαλίας καὶ ἀμυθολίας διαψεύσαντες, δὲν θὰ ἦτο γενναῖον ἔργον νὰ προκληθῇ συζήτησις ἐπ' αὐτῶν ἀμέσως, ἀλλ' αὐτῇ μὲν ν' ἀναβληθῇ, νὰ ληρθῇ δὲ μόνον ἐν τῇ σημερινῇ συνεδρίᾳ ἀποφασίς τις ἐπὶ τῶν προτάσεων τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, χωρὶς ν' ἀπαλλαγῶσιν οἱ ἐνδιαφερόμενοι τῆς εὐθύνης τῶν ἐν τῷ ὑπομνήματι ἀναφερομένων.

Πουλουλίδης. Ἐκφράζει τὴν ἐπιθυμίαν ὅπως γείνωσιν ἀντίγραφα τοῦ ὑπομνήματος καὶ διανεμηθῶσιν εἰς τὰ μέλη πρὸς μελέτην,

εἰς ὃ ὑποστηρίζεται καὶ ὑπὸ τοῦ κ. Ἀθθεντοπούλου προτείνει δέ, εἰ δυνατόν, καὶ ἐν τῇ διὰ τοῦ τύπου ἀγγελίᾳ τῶν τακτικῶν συνεδριάσεων νὰ μνημονευθῇ τὸ σημεῖον τοῦτο, ἵνα προσέλθωσι πάντες οἱ ἐνδιαφερόμενοι.

Νικολόπουλος. Ἐπειδὴ τὸ ὑπόμνημα ἐγένετο κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ Συλλόγου ἐν συνεδρίᾳ, ἐν ἣ ἦσαν παρόντα καὶ πολλὰ ἄλλα μέλη, ἅτινα καὶ σήμερον ἠδύνατο νὰ παραστώσι, θὰ ἦτο βαρὺ ἢ διὰ τοῦ τύπου μνεῖα μέρους τῆς *Ἡμερησίας Διατάξεως*.

Πουλουλίδης. Δὲν θεωρεῖ τὸ τοιοῦτον προσκροῦν που, διότι πρόκειται περὶ ζητήματος χρησίμου καὶ λίαν διαφέροντος.

Βραχάμης. Συμφωνεῖ μετὰ τοῦ προλαλήσαντος· οἱ τὴν ἔκθεσιν, λέγει, συντάξαντες ἐπραξαν τοῦτο χρονογραφικῶς· δύναται νὰ δηλωθῇ ἐν τῷ τύπῳ ὅτι ἐν τῇ *Ἡμερησίᾳ Διατάξει* περιλαμβάνεται τοιοῦτον ζήτημα ἵνα μὴ λεχθῇ κατόπιν ὅτι ἐξ ὑφαρπαγῆς ἐγένοντο αἱ συζητήσεις καὶ αἱ ἀποφάσεις.

Ἀθθεντόπουλος. Παρατηρεῖ ὅτι πρόκειται περὶ δύο τινῶν· α') ἵνα γείνη συζήτησις ἐπὶ τῆς ἐκθέσεως, δεόν αὕτη νὰ μελετηθῇ προηγουμένως· β') ἂν ἦναι ἔθιμον τοῦ Συλλόγου νὰ δημοσιεῖται τὸ θέμα τῆς *Ἡμερησίας Διατάξεως*, κατὰ τὸ ἔθος θὰ γείνη τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς προκειμένης περιπτώσεως· εἰ δὲ μή, ἢ γνώμῃ τοῦ κ. Πουλουλίδου νὰ τεθῇ ὡς πρότασις εἰς τὴν ἐπιψήφισιν τοῦ Συλλόγου.

Ἀποστόλογος. Ἐάν τις ἐπιθυμῇ πρὸς μελέτην νὰ λάβῃ ἀντίγραφον τῆς ἐκθέσεως, δύναται νὰ προσέλθῃ εἰς τὸ γραφεῖον καὶ νὰ λάβῃ τοιοῦτο ὁ ἴδιος, χωρὶς νὰ ἐπιβαρυνθῇ ὁ γραμματεὺς τοῦ Συλλόγου. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἐν τῷ τύπῳ δημοσίευσιν, ἂν εἰς τὸ ἐξῆς θὰ δημοσιεῖται τὸ θέμα τῆς *Ἡμερησίας Διατάξεως*, καλῶς· εἰ δὲ διὰ μίαν φορὰν ἐξαιρετικῶς, τοῦτο ἀντιφάσκει εἰς τὰ ἐθισμένα, θὰ δώσῃ δὲ ἀφορμὴν εἰς παρεξηγήσεις. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ προηγουμένη συνεδρίᾳ τὸ ζήτημα τῶν προτάσεων τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ἐθεωρήθη κατεπεῖγον, δεόν, ὡς παρετήρησε καὶ ὁ κ. Σαλτέλης, ἀνεξαρτήτως τῆς συζητήσεως ἐπὶ τῆς ἐκθέσεως καὶ τῶν λεπτομερειῶν αὐτῆς, νὰ ληρθῇ ἀπόφασίς τις ἐπὶ τῶν προτάσεων τῆς ἐπιτροπῆς διὰ τὸ κατεπεῖγον αὐτῶν.

Πουλουλίδης. Παρατηρεῖ ὅτι, ἵνα ληρθῇ ἀπόφασίς ἐπ' αὐτῶν ἐν ἐπιγνώσει καὶ συνειδήσει, δεόν προηγουμένως νὰ ἐξακριβωθῇ ἡ οὐσία· ἐπιμένει δὲ καὶ παρακαλεῖ νὰ γείνωσιν ἀντίγραφα τῆς ἐκθέσεως ὁμοίως ἐπιμένει νὰ

δημοσιευθῆ ὅτι ἐν τῇ *Ἡμερησίᾳ Διατάξει* πρόκειται περὶ συζητήσεως ἐπὶ τῶν ἐκδόσεων τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης*, εἰς ὃ ἔχει σύμφωνον καὶ τὸν κ. *Βραχάμην*, παρατηρήσαντα ὅτι πρόκειται περὶ προσδοκωμένης ἐκθέσεως, οὐχὶ δὲ περὶ ἐξαιρετικῆς περιπτώσεως, ὡς εἶπεν ὁ κ. *Ἀποστόλογος*.

Ἀυθεντόπουλος. Ὑπομιμνήσκει ὅτι πρέπει ἀπόψε ὁ Σύλλογος, συνεπῆς πρὸς τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ, ν' ἀποφασίσῃ ἐπὶ τῶν προτάσεων τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς καὶ διὰ τῆς ἱεραρχικῆς ὁδοῦ νὰ δοθῇ ἀπάντησις.

Πασχαλίδης. Ἐπειδὴ διὰ τῆς ἀποφάσεως τοῦ Συλλόγου ἐξητήθη ἐξακρίθωσις τῶν τῶς γενομένων καὶ ἐκθέσις ἐάν αὕτη ὑποδεικνύη καὶ ἐξακριβῶνῃ παραβάσεις κανονισμοῦ, δύναται νὰ ζητηθῇ λόγος εὐθύνης παρὰ τῶν ἰδιαφερομένων, οὐχὶ δὲ ν' ἀναβληθῇ πρὸς συζήτησιν τὸ περιεχόμενον τῆς ἐκθέσεως, διότι ἡ παράβασις δὲν ἐπιδέχεται συζήτησιν. Τοῦ κ. *Ψωμάδου* αἰτήσαντος νὰ ἐπανεέλθῃ ὁ Σύλλογος εἰς τὴν *Ἡμερησίαν Διάταξιν*, ὁ κ. προεδρεύων συνοψίζει τὴν ἀρχικὴν πρότασιν τοῦ κ. *Σαλιτέλη*, ὑποστηριζομένην καὶ ὑπὸ τοῦ κ. *Βασιλάδου*, καὶ ταύτης παραδεκτῆς γενομένης, ἀναγινώσκειται αὐτὴ ὑπὸ τοῦ κ. γενικοῦ γραμματέως ἢ ἐπιστολῆ τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ἵνα ψηφισθῶσι τὰ ἐπιείγοντα μέρη αὐτῆς. Ἢ περὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ κ. *Φαρδὺ* γνωμοδοτήσις τῆς ἐπιτροπῆς ἐπιψηφίζεται, ὡς καὶ ἡ περὶ τοῦ ζητήματος τοῦ κ. *Blass*, περὶ οὗ ἐπανορθωτικῶς ὁ κ. *Ἀυθεντόπουλος* παρατηρεῖ ὅτι ὁ κ. *Blass* γράφων τοῦτο μόνον ὑπέδειξεν, ὅτι δύναται τις τῶν ἡμετέρων ν' ἀναλάβῃ τὴν μετάφρασιν τοῦ ἰδίου ἔργου, ὡς τοιοῦτον δὲ ὑπέδεικνε τὸν κ. *Βεργαριάκην*· δίδει δὲ καὶ διασαφήσεις τινὰς τῷ κ. *Σαλιτέλῃ* περὶ ἐκδόσεως τοῦ *Πλουτάρχου*.

Εἶτα κατὰ σειράν συζητοῦνται αἱ περὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ *Wecklein* προτάσεις. Περὶ τῶν δύο πρώτων ὁ κ. *Σαλιτέλης* παρατηρεῖ ὅτι δὲν πρέπει διὰ τὰ καθ' ὑπερβάσιν φύλλα οὐ μόνον ἀμοιβῆ τῷ συγγραφεὶ, ἀλλὰ καὶ τὰ τυπωτικὰ νὰ μὴ πληρωθῶσιν, ἀριέμενα εἰς ἄρτος τοῦ ἐκδότου· ἐάν δὲ οὗτος τὰ ἀρνηθῇ, νὰ παραδεχθῇ ὁ Σύλλογος τὴν ἀρνησίαν του καὶ θὰ εὑρεθῇ ἄλλος νὰ συνεχίσῃ τὸ ἔργον· διότι, ἐάν ὑποχωρήσῃ ὁ Σύλλογος ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει, δύναται ὁ συγγραφεὺς κατόπιν περὶ τοῦ *I'* τόμου νὰ κάμῃ καὶ ἄλλας ὑπερβάσεις· τὴν πρότασιν τοῦ κ. *Σαλιτέλη* ὑποστηρίζουσιν οἱ κ. κ. *Πουλογιάννης* καὶ *Ἰατρο-*

πουλος. Ὁ κ. *Ἀποστόλογος* ἐρωτᾷ ἐάν, ἀναλαμβάνοντος ἄλλου τὴν ἐκδοσιν, δὲν θὰ γείνη δαπάνη. Ὁ κ. προεδρεύων δίδει ἐξηγήσεις, ὑπομιμνήσκων παράδειγμα ἐπὶ *Βασιλάδου*, μὴ ἐννοοῦντος καὶ ἐκείνου ὑπερβάσεις ὠρισμένων.

Ἀυθεντόπουλος. Παρατηρεῖ ὅτι τὸ ἔργον ἔχει προχωρήσει τόσον, ὥστε δὲν εἶναι καλὸν ν' ἀφεθῇ ἡμιτελές· ἀπαξ πρὸ τετελεσμένου ἀτόπου εὐρίσκεται ὁ Σύλλογος· πρέπει ν' ἀποδεχθῇ τὴν διέξοδον, ἣν ὑποδεικνύει ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ· μετὰ τοῦ κ. *Ἀυθεντοπούλου* συμφωνοῦσιν οἱ κ. κ. *Βασιλάδης* καὶ *Ὀλιονομίδης*, ὅστις καὶ ὑπέμνησεν ὅτι καὶ εἰς τὸν κ. *Σεμιτέλον* ἐγένετο τὸ αὐτὸ καὶ θὰ πληρωθῇ μόνον διὰ 40 τυπογραφικὰ φύλλα.

Σαλιτέλης. Ἄφου ἐν τῇ ἐπιστολῇ αὐτοῦ ὁ κ. *Wecklein* δὲν διατυπῶν ἀξίωσιν καὶ ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ περὶ τῶν τυπωτικῶν, καλὸν ὁ Σύλλογος νὰ ἔλθῃ εἰς διαπραγματεύσεις μετ' αὐτοῦ πρὸ οἰαδήποτε ὑποχωρήσεως· ἐάν δὲ φέρῃ ἐνστάσεις, τότε νὰ σκεφθῇ ὁ Σύλλογος.

Νικολόπουλος. Παρατηρεῖ ὅτι ὀφείλεται ἀμεισος ἀπάντησις τοῖς κ. κ. *Ἀδελφοῖς Περρῇ*, οἵτινες παρὰ τοῦ Συλλόγου καὶ μόνου περιμένουσιν ὀδηγίαν. Τοῦ κ. *Ἀποστόλογου* ὑποδείξαντος ὅπως ὁ Σύλλογος πληρῶσθαι μὲν τοῖς ἐκδόταις τὴν δαπάνην, ἀλλὰ εἰς λογαριασμὸν τοῦ κ. *Wecklein*, ὁ κ. προεδρεύων παρατηρεῖ ὅτι πρόκειται ἢ πρότασις τῆς ἐπιτροπῆς ὡς ἔχει νὰ ἐπιψηφισθῇ ἢ νὰ ἀπορριφθῇ. Ὁ κ. *Σαλιτέλης* θεωρεῖ δυνατὴν καὶ τροποποίησιν τῆς προτάσεως καὶ ἐπιναλαμβάνει αὐτὴς τὴν ἀρχικὴν πρότασιν του, δηλαδὴ οὐχὶ μόνον ἀμοιβῆ τῷ συγγραφεὶ, ἀλλὰ καὶ τυπωτικὰ νὰ μὴ πληρωθῶσιν. Τὸναντίον ὁ κ. *Ἀυθεντόπουλος* προτείνει νὰ γείνη δεκτὴ ἡ τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς πρότασις, διότι δὲν ἐλπίζει, λέγει, ὁ κ. *Wecklein* νὰ ἐπιμείνη δι' ἀμοιβῆν 10 ἢ 11 τυπογραφικῶν φύλλων καὶ νὰ ἀφήσῃ ἀτελὲς τὸ ἔργον αὐτοῦ, περὶ τῆς ἀριότητος τοῦ ὁποίου φροντίζει τόσον. Ἡ πρότασις τοῦ κ. *Σαλιτέλη*, τεθεῖσα εἰς ψηφοφορίαν, γίνεται ἀποδεκτὴ διὰ ψήφων 6 κατὰ 5.

Περὶ τῆς γ' προτάσεως παρατηρεῖται ὅτι, καταπεσοῦστων τῶν δύο πρώτων, συγκαταπίπτει καὶ αὕτη.

Περὶ τῆς δ' προτάσεως, ἀφορώσης τὸ ὄνομα τοῦ κ. *Ζωμαροῖδου* ἐν τῷ ἐξωφύλλῳ ὡς συνεργάτου, παρατηρεῖται ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο, ἰνδιαφέρον αὐτὸν τὸν κ. *Wecklein*, δὲν πρέπει νὰ θηγθῇ. Ὁ κ. *Σαλιτέλης* παρατηρεῖ ὅτι ὁ κ. *Wecklein* εἶναι γνωστὸς τῷ ἐπι-

στημονικῶ κόσμῳ, διὰ δὲ τῆς προσθήκης τοῦ ὀνόματος τοῦ κ. *Ζωμαρίδου* δεικνύων συνεργασίαν, φαίνεται ὅτι θὰ ἔχη λόγους σπουδαίους πρὸς τοῦτο, ἀφ' οὗ ἐπέτρεψε καὶ ἰδίᾳς τοῦ κ. *Ζωμαρίδου* προσθήκας χρησίμους τοῖς ἔλλησιν ἀναγνώστῃς. Οἱ κ. κ. *Ἀυθεντόπουλος* καὶ *Οἰκονομίδης* λέγουσιν ὅτι πολὺ πιθανὸν ὁ κ. *Wecklein* νὰ ζητῇ ν' ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τοῦ κ. *Ζωμαρίδου*, φαίνεται ὅτι γίνεται θύμα τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ καὶ διὰ τοῦτο καλὸν νὰ ὑποδειχθῇ αὐτῷ ἡ διόρθωσις τοῦ σφάλματος. Ὁ κ. *Σαλιέλης* παρατηρεῖ ὅτι, ἀφ' οὗ τὸ ἔργον εἶναι ἤδη τετυπωμένον, ὑπάρχουσι δὲ καὶ ὀνομαστικῶς προσθήκαι τοῦ κ. *Ζωμαρίδου*, δὲν θὰ σωθῇ ἡ ἀξιοπρέπεια καὶ ἐὰν ἀφαιρεθῇ τὸ ὄνομα τοῦ κ. *Ζωμαρίδου* ὡς συνεργάτου· μόνον δυνατόν νὰ ὑποδειχθῇ τῷ κ. *Wecklein* νὰ μὴ ἐπιτρέπη ἰδίᾳς προσθήκας τῷ κ. *Ζωμαρίδῳ* ἢ νὰ ἔχη αὐτὸν ὑποχρεωμένον εἰς πιστὴν μετάφρασιν. Ὁ κ. *Οἰκονομίδης* ἐπιμένει νὰ ὑποδειχθῇ τῷ κ. *Wecklein* ἡ παράλειψις τοῦ ὀνόματος τοῦ κ. *Ζωμαρίδου*. Ἡ πρότασις τοῦ κ. *Σαλιέλη*, τεθεῖσα εἰς ψηφοφορίαν, γίνεται ἀποδεκτὴ διὰ ψήφων 6 κατὰ 5.

Ἡ ἐπὶ τῆς ε' προτάσεως ἀπόφασις ἀναβάλλεται, παρατηρήσαντος τοῦ κ. *Σαλιέλη* ὅτι καλὸν καὶ δέον ὁ τι καὶ ἂν ἀποφασισθῇ κατόπιν περὶ τοῦ εἶδους τοῦ πληρωθησομένου νομίσματος ν' ἀποβλέπη μόνον εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ προγράμματος ὀριζόμενα 30 τυπογραφικὰ φύλλα. Μεθ' οὗ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΛΖ'

τῆ 1 Ἀπριλίου 1896.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, μετὰ παρατήρησιν τοῦ κ. *Ἀνδρεάδου* ὅτι καλὸν θὰ ἦτο νὰ ἐξετίθετο περίληψις τῆς ἐκθέσεως τοῦ προεδρείου ἐν τοῖς πρακτικοῖς, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς **ἀλ-λολογραφίας**, ἔχουσιν ὡδε:

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. *Μ. Παράνικα* ἐντεῦθεν ἀπὸ 11 Μαρτίου, θεωροῦντος ἑαυτὸν ἀκατάλληλον περὶ τὴν διοίκησιν τοῦ Συλλόγου καὶ παραιτουμένου τῆς θέσεως ἀντιπροέδρου.

Τοῦ **Σ. Μητροπολίτου Ἀμασειᾶς Ἀνθίμου** ἀπὸ 15 Μαρτίου, ἐπισυνάπτοντος ἐν δυοῖς τετραδίοις περιγραφὰς τεσσάρων ἐπὶ μεμβράνης

κωδίκων ἐκκλησιαστικῆς ὕλης, γενομένας ἐν τῇ παρὰ τὴν πόλιν Αὐλῶνα ἱερᾷ μονῇ **Σβέρ-νετζ**, ἂν ἐξαιτεῖται τὴν καταχώρισιν ἐν τῷ **Περιοδικῷ**.

Τοῦ **Ῥωσικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου**, προσκαλοῦντος τὸ προεδρεῖον εἰς διάλεξιν, γενησομένην ἐν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ κ. *Κ. Μυλωνᾶ*, ἀπὸ 7 Μαρτίου.

Τῆς **Α. Ε.** τοῦ κ. **Σιεράνου Καραθεοδωρῆ** ἐφένθη, πρεσβευτοῦ τῆς Τουρκίας ἐν Βρυξέλλαις, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τοῖς χάριν τῆς δι' αὐτοῦ γενομένης δωρεᾶς ὑπὸ τοῦ συμβούλου τῆς Ῥωσικῆς Αὐτοκρατορίας κ. **Ἀλεξάνδρου Σβενγοριδοκῆ** ἐκφραζομένοις εὐμενέσιν αἰσθήμασι καὶ προτείνοντος αὐτὸν ἐπίτιμον μέλος τοῦ Συλλόγου.

Πιττάκιον Πατριαρχικὸν τῆς Α. Θ. Π. τοῦ **Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀνθίμου** τοῦ **Ζ'** ἀπὸ 11 Μαρτίου 1896, ἐριστῶντος τὴν προσηγὴν τοῦ προεδρείου πρὸς τήρησιν τῆς ἐν τῷ Συλλόγῳ τάξεως.

Ὁ κ. πρόεδρος ἀγγέλλει δωρεὰν ὃ λιρῶν τοῦ κ. **Α. Ν. Ταμβάκου**, μετὰ λύπης δὲ τὸν θάνατον τοῦ διαπρεποῦς πολιτευτοῦ τῆς Ἑλλάδος **ΧΑΡΙΛΑΟΥ ΤΡΙΚΟΥΠΗ**.

Ἀγγέλλεται δ' ὅτι τὸ προεδρεῖον ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς τοῦ Πάσχα ἐπαρουσιάσθη εἰς τὴν **Α. Θ. Π.** τὸν **Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην**, γενόμενον δεκτὸν μετ' εὐμενείας καὶ τιμῆς. Τοῦ κ. **Γ. Παχίκου** αἰτήσαντος ν' ἀναγινωσθῇ τὸ πατριαρχικὸν πιττάκιον, περὶ οὗ ἐν τῇ ἀλληλογραφίᾳ ἐγένετο λόγος, ἀναγινώσκειται καὶ τοῦτο καὶ ἡ ἀπαντητικὴ πρὸς αὐτὸ ἐπιστολὴ τοῦ προεδρείου. Ὁ κ. **Μαλιάδης**, εὐχαριστήσας τῷ προεδρεῖῳ ἐπὶ τῷ πνεύματι τῆς ἀπαντήσεως, προσθέτει ὅτι καλὸν θὰ ἦτο νὰ ἐπωφελεῖτο τὸ προεδρεῖον τῆς εὐκαιρίας τῆς εἰς τὸν **Πατριάρχην** παρουσιάσεως καὶ νὰ προέβαινε καὶ εἰς προφορικὰς ἐξηγήσεις, διότι ὁ Συλλόγος, ὡς σωματεῖον, ὑπὸ κανονισμοῦ διεπόμενον καὶ ἔχον συναίσθησιν τῶν λειτουργιῶν αὐτοῦ, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ προκαλέσῃ ἐξωτερικὰς παραστάσεις ἄλλων ἀρχῶν.

Ἔδοτ. Ἰωάννου. Συμφωνεῖ μετὰ τοῦ κ. **Μαλιάδου**, προσθέτει δὲ ὅτι πάντα τὰ ἐν τῷ περιθῶφ τοῦ Συλλόγου συμβάντα οὐδεμίαν προσβολὴν προσήπτον οὔτε τοῖς συζητήσασιν οὔτε τῷ Συλλόγῳ. Τοιαῦτα συζητήσεις εἶναι συνήθεις παρὰ τοῖς διαφόροις σωματείοις.

Ἀυθεντόπουλος. Βεβαίως τὰ ὑπὸ τῶν προκληθέντων λεγθέντα ἐξέφραζον βαρυτάτην

θλίβειν ἐπὶ τῷ γεγονότι· ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐκρρασθῆ καὶ ἔντονος διαμαρτυρία κατὰ τῆς ἱστορίας ἐκείνων, οἵτινες ἔδωκαν ἐξηγήσεις ὅλως ἀλλοίας τῆ Α. Θ. Π., προκαλεσάσας τὴν ἐν λόγῳ παραστάσει.

Ἄνδοιᾶδης. Ὅντως ἔδει, πλὴν τῆς ἀπαντητικῆς τοῦ προεδρείου ἐπιστολῆς, καὶ ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου νὰ ἀκουσθῆ φωνή τις ὡς ἡ τῶν προλαλησάντων. Τὰ πράγματα ἐμεγαλοποιήθησαν παρὰ τῆ Α. Θ. Π., ὡσεὶ ἦσαν φύσεως νὰ προκαλέσωσι πιττάκιον μερράσεις οἷαι ἠκούσθησαν, τῶν γενομένων συζητήσεων οὐσῶν συνήθων.

Πρόεδρος. Ὅντως τὸ προεδρεῖον ἦτο προητοιμασμένον κατὰ τὴν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα μετάβασιν νὰ ἔλθῃ εἰς προφορικὰς ἐξηγήσεις μετὰ τῆς Α. Θ. Π., ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐγγίσῃ τὸ ζήτημα, ἔνεκα τῆς παρουσίας ἄλλων προσώπων.

Βασιλάδης. Δὲν ἐξάγεται ἐπιτιμητικὸν πνεῦμα ἐκ τοῦ πιττάκιου· αἱ ἐσγάτως γενομένα ἐ συζητήσεως ἦσαν ζωηραὶ, τὸ δὲ πιττάκιον μᾶλλον παραινετικὸν πρὸς ἀποφυγὴν τοιούτων.

Εὐσθ. Ἰωάννου. Δὲν ἀποδέχεται τὴν τοιαύτην ἔννοιαν· προτείνει δὲ ἵνα ὁ Σύλλογος ἀναβίῃ τῷ προεδρεῖῳ ἡ ἐκλέξῃ ἰδίαν ἐπιτροπὴν πρὸς προφορικὴν διασάφησιν τοῦ ζητήματος.

Μελιχρός. Ἐπίσης παραινετικὸν παραδέχεται τὸ πιττάκιον, ἀποδίδους τὴν πρόκλησιν αὐτοῦ εἰς παρανόησιν τῆς ἀποστολῆς τοῦ Συλλόγου ἐκ μέρους μελῶν τινων, ἐκρρασθέντων ἔξω περὶ τῶν τελευταίων συζητήσεων διὰ ζητηρῶν, ὡς φαίνεται, χρωμάτων.

Τοῦναντίον **Δάμοσ καὶ Πασχαλίδης** ὑποστηρίζουσι τὴν πρότασιν τοῦ κ. **Ε. Ἰωάννου.**

Τάγης. Ἐπρεπε πᾶσα περαιτέρω συζήτησις νὰ ἐμποδισθῆ κατόπιν τῆς τοσοῦτον ἀθρόφρονος ἀπαντητικῆς ἐπιστολῆς τοῦ προεδρείου. Πάντα τὰ δημοσιᾶ γινόμενα ἠδύναντο νὰ ρηθῶσι μέχρι τῆς Α. Θ. Π., δὲν ἔπρεπε οὐδὲ κἄν νὰ γείνη ὑπαινιγμὸς δολιότητος ἐκ μέρους μελῶν τινων τοῦ Συλλόγου.

Ἐπὶ τούτοις ὁ κ. πρόεδρος παρατηρεῖ ὅτι πράγματι ὁ Σύλλογος εὑρίσκειται ὑπὸ τὴν πνευματικὴν προστασίαν τοῦ Πατριάρχου, δικαιομένου νὰ συμβουλεῖ αὐτόν, ὡσάκις τὸ τοιοῦτον θεωρεῖ ἀναγκαῖον.

Μαλιάδης. Ὁ Σύλλογος, ὡς καὶ τὸ προεδρεῖον ἐνόησαν ἄριστα τὸ τί ἔδει νὰ ἀπαντήσωσιν εἰς τὸ ἐν λόγῳ πιττάκιον· ἀλλὰ καλὸν εἶναι πάλιν τὸ προεδρεῖον ἐν πρώτῃ εὐκαιρίᾳ νὰ πράξῃ ὅπερ ἐκωλύθη νὰ πράξῃ, χωρὶς νὰ

δοθῆ ἐπισημότης εἰς τὸ ζήτημα δι' ἐκλογῆς ἰδίας ἐπιτροπῆς, τηρουμένης μόνον ἀπαραβάτου τῆς ἀρχῆς τῆς μὴ ἐπεμβάσεως ἄλλων ἀρχῶν εἰς τὰ τοῦ Συλλόγου, ὑπὸ ἰδίων ἀρχῶν καὶ κανονισμοῦ διεπομένου.

Ἀποστόλογος. Πᾶν περαιτέρω διάβημα τοῦ προεδρείου θεωρεῖ περιττὸν μετὰ τὴν ἀξιοπρεπῶς δοθείσαν γραπτὴν ἀπάντησιν.

Ἐξαντληθέντος τοῦ ζητήματος, ὁ κ. πρόεδρος συνοπτικῶς παρατηρεῖ τὰ ἐξῆς: Ἐν μὲν τῶν προηγουμένων συνεδριάσεων, ἀναγνωσθείσης ἐπιστολῆς τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, προτεινούσης λύσεις τινὰς τῶν μετὰ τοῦ κ. **Wecklein** ὡς πρὸς τὴν ὑπ' αὐτοῦ γινόμενῃ ἐκδοσὶν τῆς *Ζωγραφεῖου Βιβλιοθήρης* ζητημάτων, ὁ Σύλλογος ἐπὶ τῶν προτεινομένων λύσεων μὴ ἀποφασίσας ἀμέσως, κατ' ἀπαίτησιν τῆς πλειονοψηφίας τῶν μελῶν, εἶχε ψηφίσει ἐβδομαδιαίαν ἀναβολὴν πρὸς μελέτην τοῦ ζητήματος ὑπὸ τοῦ προεδρείου. Ὅντως δὲ, μελετηθείσης τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Συλλόγου ὑπὸ τοῦ κ. γενικοῦ γραμματέως, ὡς καὶ τῶν πρακτικῶν τοῦ Συλλόγου καὶ τῶν τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆ συνεργασίᾳ τῶν κ.κ. **Νικολοπούλου** καὶ **Πετρακίδου,** τῶν δὲ τοῦ προεδρείου τῆ συνεργασίᾳ τοῦ ἐιδικοῦ γραμματέως, συνετάχθη σχετικὴ ἔκθεσις τοῦ ἀποτελέσματος, ἐφ' ἧς, ἀναγνωσθείσης ἐν τῇ προηγουμένῃ συνεδρίᾳ, πᾶσα συζήτησις καὶ ἀπόφασις ἀνεβλήθη εἰς τὴν ἐπομένην συνεδρίαν, ἦτοι τὴν σημερινήν.

Ἐπὶ τούτοις ὁ κ. **Τάγης** παρατηρεῖ α') ὅτι ἔπρεπε ἐν τοῖς πρακτικοῖς νὰ καταχωρισθῆ περιληψὶς τῆς ἐκθέσεως· β') δὲν ἔπρεπε νὰ ἐπιτραπῆ συζήτησις καὶ ἐπὶ τῶν προτάσεων τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἀφ' οὗ προηγουμένως ἐπαρουσιάζετο ζήτημα συναφές· ἐπιθυμεῖ δὲ νὰ ἀναγνωθῆ ἡ ἐν λόγῳ ἔκθεσις. Διατυπώσαντος τοῦ κ. **Μαλιάδου** ἀπορίαν, μὴ ἀκυροῦνται αἱ προηγούμενα ἀποφάσεις καὶ ἐπανέρχεται ὁ Σύλλογος αὖθις εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, ὁ κ. **Σαλιέλης** παρατηρεῖ ὅτι γίνεταὶ σύγχυσις δύο ζητημάτων· δὲν πρόκειται περὶ τῶν προτάσεων τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς· πρόκειται περὶ ἄλλου τινός· ἐν προηγούμενῃ συνεδρίᾳ εἶχε λεχθῆ ὅτι τοῦ συμβολαίου, τοῦ συναρθέντος μετὰ τοῦ κ. **Wecklein** καὶ τῶν κ. κ. **Ἀδελφῶν Περγῆ,** ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ, ὡς καὶ τὸ προεδρεῖον, δὲν ἔσχον γνῶσιν. Τούτου τὴν ἐξακριβῶσιν εἶχεν ἐπιφορτισθῆ τὸ προεδρεῖον καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἀφορμῆς ἐγένετο ἡ ἔκθεσις.

Μετὰ ταῦτα ἀναγινώσκεται ἡ ἔκθεσις τοῦ προεδρείου ἔχουσα ὡς ἑξῆς :

• Ὑπείκοιτες τῇ ἐπιθυμίᾳ τοῦ Συλλόγου ὅπως διαλευκάνωμεν τὰ κατὰ τὸ συμβόλαιον περὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ *Αἰσχύλου*, ἀνεδιψήσαμεν τὰ ἀπὸ τοῦ 1887—1894 πρακτικά τοῦ Συλλόγου, ἐκδοθέντα καὶ μὴ, τὰ πρακτικά τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, τὰ τοῦ προεδρείου καὶ τὴν ἀλληλογραφίαν.

Καὶ α') τὸ ἐν παρόδῳ καὶ διὰ τὴν ἐσπέραν ταύτην ὅπως δευτερεῦον ζήτημα περὶ τῆς ἀμοιβῆς τῶν ἐκδοτῶν. Τῷ 1886, Ἰανουαρίου 26, ἐνεκα προτάσεως τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ἀποφασίζεται νὰ πληρῶνται καὶ οἱ ἐν Γερμανίᾳ ἐκδοταὶ εἰς δραχμὰς βραδύτερον, 17 Σεπτεμβρίου 1886, πρὸς ἀποζημίωσιν τῶν ἐκδοτῶν διὰ τὴν πληρωμὴν ταύτην ἠδξήθη ἡ ἀμοιβὴ ἐκάστου τόμου κατὰ 10 %, ἀντὶ χρημάτων νὰ λαμβάνωσιν οἱ ἐκδοταὶ 170 ἀντίτυπα περιπέλον ἀντὶ τῶν συμπεφωνημένων 500, ἦτοι 670.

β') *Περὶ τῶν καθ' ὑπέρβασιν τυπογραφικῶν φύλλων*. Ο Σύλλογος διὰ τῶν ἀποφάσεων τῆς 8ης Ἀπριλίου 1886 καὶ 6 Φεβρουαρίου 1889, διὰ τῶν ἀποφάσεων τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἰδίᾳ δὲ τοῦ 1895, 11 Ἰανουαρίου, ἐπὶ τῇ ἐκδόσει τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ *Αἰσχύλου* καὶ ἐκ τῶν πρὸς *Κάρολον Σιττλ* καὶ *Δ. Βερναδάκη* καὶ *Περρῆ* ἐπιστολῶν ἀποδεικνύεται οὐδὲ ὅπως παραδεχόμενος τὰ καθ' ὑπέρβασιν τυπογραφικὰ φύλλα. Μόνον ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ πρώτου τόμου τοῦ *Σοφοκλέους*, τοῦ Συλλόγου ἀρνούμενον καὶ μὴ θέλοντος νὰ πληρῶσιν τῷ κ. *Σεμιτέλω* περισσότερα τῶν πέντε τυπογραφικῶν φύλλων ἐκ τῶν καθ' ὑπέρβασιν, ἦτοι ἐν συνόλῳ 20+5, ὁ κ. *Χασιώτης* παρεμβλήθεισιν συνεβίβασε τὴν διαφορὰν οὕτω νὰ πληρῶσιν ὁ Σύλλογος εἰς τὸν τυπογράφον τὰ περιπέλον πάντα, εἰς τὸν ἐκδότην ὅμως νὰ δώσῃ ἀμοιβὴν μόνον εἰκοσι τυπογραφικῶν φύλλων· τοῦτο δ' ἐγένετο κατ' ἐξαιρεσιν περὶ τῆς *Ἀντιγόνης*, ὡς πρώτης ἐν τῇ σειρᾷ τῆς ἐκδόσεως, καὶ τοῦτο τὸ προηγουμένον ἐν παρομοίαις περιστάσεσιν ἀκολουθεῖ ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ. Ἐν τῇ ἡδῆ ἐκτυπωμένῃ ἐκδόσει τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ *Αἰσχύλου* ἀντὶ τῶν τριάκοντα τυπογραφικῶν φύλλων ἐγένετο ὑπέρβασις εἰς 40, περιπέλον δὲ ἠγγέλησαν ἑτερα ἑνδεκα φύλλα, περὶ ἃν ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ, ὅτεικονσα πλέον τῇ ἀνάγκῃ, ἵνα μὴ παρακλυθῇ ἡ συμπλήρωσις τοῦ ἔργου, ἀπεφάσισεν, ὡς καὶ ἄλλοτε, τὰ μὲν τεσσαράκοντα τυπογραφικὰ φύλλα, τὰ διὰ τοῦ συμβολαίου ὀρισθέντα, ν' ἀναγνωρῶσιν ὡς πρὸς τὴν ἀμοιβὴν καὶ τὰς δαπάνας τῆς ἐκδόσεως, διὰ δὲ τὰ περιπέλον 10—11 καταβάλλῃ μόνον τὰ τυπωτικά καὶ ἅπ' εὐθείας τῷ τυπογράφῳ, οὐχὶ δὲ διὰ τοῦ κ. *Wicklein*, τοῦτο δὲ ἵνα ὁ Σύλλογος ἀφελθῇ τὴν διαφορὰν τοῦ νομίματος.

γ') *Περὶ τοῦ συμβολαίου τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ Αἰσχύλου*. Προκειμένον περὶ τούτου, ἐθεωρήσαμεν καλὸν νὰ ἐξετάσωμεν πῶς τὰ συμβόλαια τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* ἐγένοντο. Ἐπὶ τῇ πιστῇ ἐκπληρώσει τῶν ὀρων τοῦ προγράμματος καὶ τῇ συνάψει συμβο-

λαίου ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ ἔχει ὑπερέχουσαν ψῆφον (βλ. πρακτικά Συλλόγου 8 Ἀπριλίου 1888, 6 Φεβρουαρίου 1889, 20 Ἀπριλίου 1889, 26 Νοεμβρίου 1890, 26 Νοεμβρίου 1891, πρακτικά φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἰδίᾳ τὰ τῆς 25 Νοεμβρίου 1894, 13 Ἰανουαρίου 1895, 22 Φεβρουαρίου 1895 κλ. καὶ ἐπιστολὰς Συλλόγου πρὸς ἐκδότας)· τύπος δὲ συμβολαίου ὁλόκληρος εἰρηγα γειγραμμένος ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς 17 Μαΐου 1888. Παράβασις τοῦ ἔθους τούτου γίνεται τῷ 1893 Ὀκτωβρίου 25, ὅτε συνήφθη συμβόλαιον μετὰ τῶν *Ἀδελφῶν Περρῆ* περὶ τοῦ ἐκδοθέντος δευτέρου τόμου τοῦ *Εὐριπίδου*, συνομολογηθὲν ὑπὸ τοῦ προέδρου, ἐξουσιοδοτηθέντος ὅμως ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ἐν ἐκτάκτῳ συνεδρίῳ, 21 Ἰουλίου 1893, μόνον τοῦ προεδρείου, ὅπερ πάλιν οὐδεμίαν ἔσχε πρωτοβουλίαν ἢ γνώσιν τῆς τοῦ συμβολαίου συνάψεως (βλ. πρακτικά προεδρείου). Ἐν τῷ τελευταίῳ συμβολαίῳ περὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ *Αἰσχύλου* ὁ αὐτὸς πρόεδρος δὲν συνεμορφώθη πρὸς τὰ ὀρχήθεν καθιερωμένα· οὕτως ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ παρακαλεῖ τὸν πρόεδρον τῇ 13 Ἰανουαρίου 1895 ν' ἀποστείλῃ αὐτῇ τὰ συνομολογηθῆσάμενα συμβόλαια τοῦ τόμου τούτου· μετὰ 20 περὶπου ἡμέρας (6 Φεβρουαρίου 1895) μετὰ τὴν παραλαβὴν τῆς ἐπιστολῆς τῆς ἐπιτροπῆς ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει τῷ Συλλόγῳ ὅτι τὰ συμβόλαια παραπέμπονται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ, 22 Φεβρουαρίου 1895 λαμβάνει ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ τὰ συμβόλαια κεκυρωμένα, ἃ καὶ ἐπιστρέφει, εἰ καὶ ἠδύνατο, λέγει, νὰ ἐπενέγκῃ τροποποιήσεις τινὰς, ἀποφυγοῦσα νὰ πράξῃ τοῦτο ὅπως μὴ ἐπέλθῃ βραδύτης· ἡ δ' ἀνω βεθεῖσα ἐπιστολὴ τῆς ἐπιτροπῆς ἀνακοινοῦται τῷ Συλλόγῳ 27 Φεβρουαρίου, ἦτοι 43 ἡμέρας μετὰ τὴν τῷ προέδρῳ ἀποστολὴν· τῆς δ' ἐπιστολῆς ταύτης μόνον τὰ περὶ τῶν αἰτουμένων συμβολαίων δὲν ἀνακοινοῦνται. Γνώσιν τῆς συνομολογήσεως τοῦ συμβολαίου τούτου δὲν ἔχει τὸ προεδρεῖον, ὡς δέικνυται ἐκ τῶν πρακτικῶν.

δ') Ἐν τῇ ὑπὸ τῶν ἀλλογενῶν ἐκδόσει τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* περιεργον πρόσωπον ἔχει ὁ κ. *Ζωμαρίδης*· οὕτω ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ (25 Φεβρουαρίου 1894) διὰ τὴν ἐκτίπωσιν τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ *Αἰσχύλου* εὐρίσκει, λέγει, δυσκολίας καὶ ὅτι ὑπάρχουσι τινες παρεμβάλλοντες πρὸς τοῦτο προσκόμματα. Μετὰ ἐν περίπου ἔτος, 13 Ἰανουαρίου 1895, ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ πληροφορεῖται περὶ ἰδιωτικῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. *Ζωμαρίδου* πρὸς τὸν πρόεδρον, ἐξ αὐτῆς δὲ μαρτυρεῖται περὶ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ κ. *Schantz* ὡς πρὸς τὴν ἐκδοσιν τοῦ πρώτου τόμου τοῦ *Πλάτωνος*· ὀλίγον μετὰ ταῦτα, 22 Φεβρουαρίου 1895, παρατηρήσεις γίνονται ἐν τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ περὶ τοῦ ἰδιωτικῶς γράποντος κ. *Ζωμαρίδου*, ἐν ᾧ αὐτὸς ὁ ἐκδότης ὀφείλει ἅπ' εὐθείας νὰ γράφῃ τῇ 27 Σεπτεμβρίου 1895 διχογνωμίᾳ ἰγείρεται ἐν τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ περὶ τῆς μετὰ τοῦ κ. *Schantz* συνεργασίας τοῦ κ. *Ζωμαρίδου*· τέλος, 15 Φεβρουαρίου 1896, ἐπιστολῇ τοῦ κ. *Wicklein* πρὸς τὸν Σύλλο-

γον, ἐν ἧ οὗτος, δικαιολογούμενος διὰ τὰς παρατηρήσεις τοῦ Συλλόγου, διότι ἐκ τριάκοντα τυπογραφικῶν φύλλων ἀνήλθεν εἰς τεσσαράκοντα καὶ πλέον, ἐπιρίπτει τὴν εὐθύνην ἐπὶ τοῦ κ. *Ζωμαροῖδου*, οὗ τὰ συμπληρώματα πάντοτε παρεκώλυε, πολλακίς ἐξήλειφεν, ἐν ᾧ οὗτος διεβεβαίωσεν αὐτὸν ὅτι ἀναγκαῖα ἢ καταχώρισις τῶν συμπληρωμάτων τοῖς ἑλλήσιν ἀναγνώσταις.

Ἀνδρεάδης. Τὸ πρὸς ἐξέτασιν καὶ ἐξακριβώσιν ζήτημα ἦτο τὸ τοῦ εἴδους τοῦ πληρωτέου νομίσματος· λόγος εἶχε γεῖναι ἐν τῇ ἐπιστολῇ τῆς ἐπιτροπῆς περὶ πληρωμῆς τῶν τυπωτικῶν τῶν κατὰ νέαν ὑπέρβασιν φύλλων εἰς τοὺς κ.κ. **Ἀδελφοὺς Περρῆ**, ἀρνήσεως δὲ πάσης ἀμοιβῆς δι' αὐτὰ ταῦτα τῷ συγγραφεῖ. Ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς, δι' ὧν τοῖς ξένοις ἐκδότης ἀγγέλλεται ἡ ἀνάθεσις συγγραφῆς τινος, γίνεται ἐπίσης μνεία καὶ τοῦ τρέχοντος ἐν Ἑλλάδι νομίσματος πρὸς πληρωμὴν, ἧτο τοῦ χαρτονομίσματος (ἀναφέρει χρονολογικῶς καὶ τὰς ἐπιστολάς). Παρὰ ταῦτα ὁ κ. *Wecklein* ἐπληρώθη εἰς χρυσόν, ἀναφέρει δὲ καὶ ἐπιστολάς διαμειφθείσας μεταξὺ Συλλόγου καὶ Τραπεζίης, ὡς καὶ εὐχαριστήριον τοῦ κ. *Wecklein*. Τοῦτο τὸ ζήτημα προουκάλει τὴν ἐκθεσιν τοῦ προεδρείου ἀγνοεῖ ἂν ἡ ἐκδοσις τῶν Ἀπάντων τοῦ *Ἡσόδου* ἐπληρώθη εἰς χρυσόν ἢ ὄχι· δευτέρα δὲ συζήτησις προουκλήθη, ἐὰν πρέπει νὰ πληρωθῶσι τὰ καθ' ὑπέρβασιν τυπογραφικὰ φύλλα· τὰ περὶ συνάψεως δὲ συμβολαίων καὶ ἄλλα ὅλως εἰκῆ καὶ ἀκαίρως θίγονται ἐν τῇ ἐκθέσει. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν κ. *Ζωμαροῖδον*, ὡς γενικῶς γραμματεὺς τότε, γινώσκει, λέγει, ὅτι κατεβλήθη ἐνέργεια ὑπὸ τοῦ *Βασιάδου* ὅπως ἐπιτύγῃ ἡ *Ζωγράφειος Βιβλιοθήκη*· ὁ κ. *Ζωμαροῖδης* ἦν εἰς τῶν κυριωτάτων ἐργατῶν, ὠρελήσας κατὰ πολλὰ τὸν Σύλλογον, τὴν δ' ἐνείσιμον αὐτοῦ διατριβὴν ἀριέρωσεν εἰς τὴν *Ζωγράφειον Βιβλιοθήκην*. Ἄνθρωπος τοιοῦτος ἀδικεῖται, προσβαλλόμενος ὑπὸ τῶν μελῶν· ἐὰν πταίῃ, ἄς ὑποδειχθῇ καταλλήλως τὸ πρᾶγμα. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸ ἱστορικὸν τῶν συμβολαίων, παρατηρεῖ ὅτι πᾶσαι αἱ ἐκδόσεις δυστυχῶς ὑπερέβησαν τὰ ὀρισμένα φύλλα· δὲν πρέπει νὰ ζητηθῇ εὐθύνη ἐνθα δὲν ὑπάρχει τοιαύτη· καὶ ἂν ἐγένοντο παρατυπίαι τινές, οὐδὲως αὐταὶ προσέκρουσαν εἰς τὰ συμπεριόμενα τοῦ Συλλόγου.

Νικολόπουλος. Ἐκφράζει τὴν λύπην τοῦ μὴ παρεχόμενος τὴν τοῦ κ. *Ἀνδρεάδου* γνώμην, ὡς πρὸς τὴν πηγὴν τῆς ἀφορμῆς τῆς ἐκθέσεως· ὁ Σύλλογος ἐπανειλημμένως ἔγραψε

τοὺς κ.κ. **Ἀδελφοὺς Περρῆ** καὶ τῷ κ. *Wecklein* περὶ τῆς πιστῆς ἐκπληρώσεως τῶν ὑποχρεώσεων τῶν λαμβάνει· ἀπαντήσεις καταφατικᾶς· ἀγγέλλεται ὅμως κατόπιν ἡ ὑπέρβασις τῶν συμπεφωνημένων, ἡ ἐπιστολὴ παραπέμπεται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ· αὕτη δ' ἀπαντῶσα ἐκφράζει τὴν λύπην τῆς ἐπὶ τῷ κατὰ παράβασιν ῥητοῦ ἄρθρου τοῦ *Ζωγραφείου προγράμματος* συναφθέντι συμβολαίῳ μετὰ τῶν κ.κ.

Ἀδελφῶν Περρῆ, ὁ δὲ Σύλλογος ἀγγέλλει ὅτι δὲν ἐννοεῖ ὑπέρβασιν τῶν διὰ τοῦ ὑπάρχοντος συμβολαίου ὀριζομένων τεσσαράκοντα τυπογραφικῶν φύλλων, ὅτε οἱ κ.κ. **Ἀδελφοὶ Περρῆ** ἐν τῇ ἀπαντῆσει αὐτῶν ἀγγέλλουσι προσθήκην 10—11 τυπογραφικῶν φύλλων ἀκόμη. Τοῦτου ζητοῦνται ἐξηγήσεις παρὰ τοῦ κ. *Wecklein*, ἐκεῖνος δὲ ἀπαντῶν ἐπιρίπτει τὴν εὐθύνην τῷ κ. *Ζωμαροῖδῃ*. Ὁ Σύλλογος, ἔχων ἀφ' ἐνὸς τὴν δριμυῖαν ἐπιστολὴν τῶν κ.κ. **Ἀδελφῶν Περρῆ**, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν τοῦ κ. *Wecklein*, παραπέμπει ταύτας τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ· οὐδεμία μνεία περὶ ἀμοιβῆς. Ἡ ἐπιτροπὴ ἐπ' αὐτῶν λαμβάνει ἀποφάσεις, ἄς καὶ ἀνακοινῶνται τῷ Συλλόγῳ (καὶ τούτων τὴν περιλήψιν ἀναγινώσκει)· ἐγὼ αὐτὸς προτείνω τὴν ἀποδοχὴν αὐτῶν, ἀλλ' ὁ Σύλλογος τάναντία φρονεῖ καὶ ὑπ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα γράφεται τῷ κ. *Wecklein*, ὥστε τὸ ἐπεῖγον ζήτημα ἦτο τὸ τῶν φύλλων, αὐτὸ προουκάλει τὴν ἐκθεσιν.

Μ. Κεφάλας. Ἀναγινώσκει περικοπᾶς, αὐτολεξεῖ ληφθεῖσας ἐκ τῶν σχετικῶν πρὸς τὸ συζητούμενον ζήτημα πρακτικῶν, προστίθησι δὲ ὅτι καὶ περὶ τοῦ εἴδους τοῦ νομίσματος ἐν τέλει τῆς τελευταίας ἐπιστολῆς ὑπάρχει παρατήρησις, δι' ἧς ὑποδεικνύεται νὰ μὴ θιχθῇ ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸ ζήτημα τοῦτο.

Βραχάμης. Ἄνευ ἀποφάσεως τοῦ Συλλόγου παριστάμεθα πρὸ τεσσαράκοντα τυπογραφικῶν φύλλων, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ἀναγνωσθεισῶν ἐκθέσεων· ἀμφιβαλὴν περὶ τῆς μὴ ἐπιψηφίσεως τοῦ συναφθέντος συμβολαίου ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ἐκφράσεως, εἶχαν διαψευσθῇ ἐπιστήμως ὑπὸ τοῦ πρώην προέδρου.

Αὐθεντιόπουλος. Εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς δὲν παρευρέθη, ἀλλ' ὑπομιμνήσκω α') ὅτι ὅσον ἀφορᾷ τὸ εἶδος τοῦ νομίσματος, ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ οὐδὲως ἐδίστασε νὰ προτείνῃ τὴν ἐκδοσιν τοῦ ἔργου ἐν Λεϊψίῳ καὶ οὐχὶ ἐν Ἀθήναις· β') ὅσον ἀφορᾷ τὸν κ. *Ζωμαροῖδον*, ἡ ἐπιτροπὴ εὐρέθη εἰς μεγάλην ἀμνηχανίαν. Ὁ κ. *Wecklein* ῥητῶς ἔγραψεν ὅτι τοῖς ἑλλήσιν ἀναγνώσταις ἀρκοῦσι

τριάκοντα τυπογραφικά φύλλα· ὁ κ. Ζωμαρίδης διημφισβήτει τοῦτο· εἶναι δὲ λίαν τολμηρὸν τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Ἀνδρεάδου λειψῆν, ὅτι ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἔργου ὀφείλεται τῷ κ. Ζωμαρίδῃ.

Τοῦ κ. Βαλαβάνη διατυπώσαντος ἐρωτήσεις: Τί συμπέρασμα πρόκειται νὰ ἐξαχθῇ ἐκ τῶν ἀναγνωσθεισῶν ἐκθέσεων; ὁ κ. Μαλιάδης ἀπαντᾷ ὅτι, ἀνακινήθέντος τοῦ ζητήματος τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης καὶ παρὰ τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ὑποδειχθεισῶν προτάσεων τινῶν, παρατηρήθη ὅτι πρέπει νὰ ἐρευνηθῇ παρανομία προϋπάρξασα ὑπὸ τοῦ πρώην προέδρου. Ἐγὼ συνήψα συμβόλαιον διὰ τεσσαράκοντα τυπογραφικά φύλλα μετὰ τῶν κ.κ. Ἀδελφῶν Περοῆ, παραπέμφας τοῦτο καὶ εἰς τὴν φιλολογικὴν ἐπιτροπὴν (ἀναγινώσκει τὰς σχετικὰς περικοπὰς πρακτικῶν, ἄς ἀνωτέρω καὶ ὁ κ. Κεφάλας)· ἐκτὸς τούτου ἔφερα τὸ ζήτημα καὶ εἰς τὸν Σύλλογον, παρ' οὗ καὶ ἐνεκρίθη· ὑπεχώρησα δὲ εἰς τὰ τεσσαράκοντα φύλλα, διότι, ἀναδιφήσας πάσας τὰς γενομένας ἐκδόσεις, οὐδαμοῦ παρατήρησα ἀκριβῆ τήρησιν τῶν ῥητῶν ἄθρων τοῦ προγράμματος· περὶ δὲ πληρωμῆς προκειμένου, εἰς αὐτὸν τὸν κ. Βερναρδάκην εἶχον ὑποδείξει ὅτι πρέπει νὰ πληρωθῇ εἰς δραχμάς.

Σαλιέλῃς. Ἀκριβῶς ὁ κ. Μαλιάδης μᾶς ἔφερεν εἰς τὸ συζητητέον ζήτημα, τὸ τῆς ὑπερβάσεως τῶν φύλλων. Τὸ συμβόλαιον, λέγει, ὑπεβλήθη εἰς τὴν φιλολογικὴν ἐπιτροπὴν καὶ εἶτα εἰς τὸν Σύλλογον· ἡ ἐπιτροπὴ, εἰ καὶ ἔφρόνει τὴν ἐν τισὶ μετατροπὴν τοῦ συμβολαίου, ἐπέστρεψεν αὐτὸ εἰς τὸν πρόεδρον οὐχὶ διότι ἤπειγεν ὁ καιρὸς, ἀλλὰ διότι ἤτο ἤδη κεκυρωμένον. Ἐν τούτῳ ὁ κ. Μαλιάδης, διακόψας τὸν ἀγορεύοντα, παρατηρεῖ ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι μὲν ἀληθές, ἀλλὰ καὶ κεκυρωμένον ἂν ἦτο, ἡδύνατο ἡ ἐπιτροπὴ νὰ τὸ ἀπορρίψῃ, ζητοῦσα τὴν μεταρρύθμισιν. Συνεγίζων τοὺς λόγους τοῦ ὁ κ. Σαλιέλῃς, διημφισβήτει καὶ τὴν εἰς τὸν Σύλλογον ὑποβολὴν τοῦ συμβολαίου, γενομένου μόνον μετὰ προηγουμένην ἰδιωτικὴν συνεννόησιν μετὰ τοῦ κ. Ζωμαρίδου. Μετὰ ταῦτα τοῦ κ. Βαλαβάνη εἰπόντος ὅτι ὁ μὲν κ. Σαλιέλῃς λέγει ὅτι τὸ τελευταῖον συμβόλαιον δὲν ὑπεβλήθη, οὐδ' ἐνεκρίθη ὑπὸ τοῦ Συλλόγου, ὁ δὲ κ. Μαλιάδης τὸναντίον ὅτι ὑπεβλήθη, μόνη ἡ ἀνάγνωσις τῶν σχετικῶν πρακτικῶν δύναται νὰ λύσῃ τὴν διαφορὰν ταύτην, ἀναγινώσκοντα ταῦτα. Μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν, τοῦ κ. Φ. Τάγῃ εἰπόντος τινὰ κατὰ τῆς ἐπικλήσεως τῶν πρακτικῶν διὰ

τοιαῦτα ζητήματα, τοῦ δὲ κ. Νικολοπούλου ἀνταπαντήσαντος, ὁ κ. πρόεδρος, θεωρῶν τὸν Σύλλογον ἰκανῶς ὠκοδομημένον, ἄτε δειχθέντος ἐκ τῶν πρακτικῶν ὅτι ἡ γνώμη τοῦ Συλλόγου δὲν ἐζητήθη, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΑΠ'

τῇ 8 Ἀπριλίῳ 1896.

Προεδρεύοντος ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδρίας, ὁ μὲν κ. Φ. Τάγῃς ὑπομνησκει παραλειφθεῖσαν παρατήρησίν του, ὅτι ἡ ἐκθεσις τοῦ προεδρείου συμπλήμα σημειωμάτων ἀντιφασκόντων (τοῦ κ. προέδρου ἐν τῷ μεταξὺ διασθεβαιώσαντος ὅτι δὲν ἐλέγθη τοιοῦτό τι) τοῖς ὑπὸ τοῦ κ. Κεφάλαι ἀναγνωσθεῖσι, δὲν πρέπει νὰ συζητηθῇ, ὁ δὲ κ. Αὐθεντόπουλος προσθήκην τῆς παρατηρήσεώς του ὅτι ἡ ἐναίσιμος διατριβὴ τοῦ κ. Ζωμαρίδου δὲν εἶχεν ἀντικείμενον τὸ Πρόγραμμα τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης, ὡς ἐλέγθη ὑπὸ τοῦ κ. Ἀνδρεάδου. Ἐπικυρωθέντων δὲ τῶν πρακτικῶν μετὰ τὰς παρατηρήσεις ταύτας, ὁ κ. γεν. γραμματεὺς ἀναγινώσκει περιλήψιν τῆς ἀλληλογραφίας, ἀγγελίας καὶ δωρεὰς βιβλίων.

Ἡ ἀλληλογραφία ἔχει ὡς ἐξῆς:

Τοῦ ἱατροῦ κ. Δ. Α. Παναγιωτίδου ἐκ Παρραμυθίας, ἐκφράζοντος παράπονα κατὰ τοῦ λαβόντος τὸ δεκάλιρον αὐτοῦ βραβεῖον πληρεξουσίου του καὶ ζητοῦντος ἀντίγραφα τοῦ τε ἐντάλματος καὶ τῆς ἀποδείξεως τοῦ λαβόντος, ἵνα δι' αὐτῶν διεκδικήσῃ τὰ δικαιώματά του, ταυτοχρόνως δὲ ἐπισυνάπτοντος τὸ Γ' Κεφάλαιον τῶν Συμβολῶν του εἰς τὴν μέσην ἱστορίαν τῆς Θεσπρωτίας.

Τῆς Ἐφορείας τῶν Ἐκπαιδευτηρίων τῆς ἐν Πρόποσι Ταταούλων Ἐδαγγελιστρίας ἀπὸ 14 Μαρτίου, αἰτουμένης χάριτας γεωγραφικούς, πίνακας Ἱερᾶς ἱστορίας, Φυσικῆν, πίνακας Ζωολογίας καὶ Βοτανικῆς τῶν γνωστοτέρων θηλαστικῶν, πτηνῶν καὶ φυτῶν.

Τῶν κ.κ. Βαλαβάνη, Βασιλάδου, Γεδεῶν, Δεπάστα, Ἐυσταθίου, Ἰατροπούλου, Μελιχροῦ, Πασχαλίδου, Σεϊτανίδου, Σφύρα καὶ Τουρογούτη, αἰτουμένων ἀπὸ 5 Ἀπριλίου 1896 τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ Κανονισμοῦ, συμφώνως τῷ 100 αὐτοῦ ἀρθρῷ.

Ὁ κ. πρόεδρος μετὰ λύπης ἀναγγέλλει τὸν θάνατον τοῦ ἐκ τῶν δωρητῶν τοῦ Συλλόγου *A. Ν. Ταμβάκου*, ὡς καὶ τὸν τοῦ ἐπιτίμου μέλους *Καρόλου Τάκερμαν*, πρῶτην πρέσβευτοῦ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ὑποβάλλει δὲ εἰς τὴν σέβην τοῦ Συλλόγου τί πρέπει νὰ γείνη περὶ τῆς προεδρίας τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς, παραιτηθέντος καὶ τοῦ πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ κ. *Φ. Τάγγη* ἐκλεχθέντος κ. *M. Παρανίκα*, ἐπιείγοντος δὲ τοῦ χρόνου. Ὁ κ. *Νικολόπουλος* νομίζει ὅτι ἡ παραιτήσις τοῦ κ. *Παρανίκα* δέον νὰ γείνη δεκτὴ, ἐπελθούσα μετὰ ἐπανειλημμένων παρακλήσεις, προσωπικὰς τε καὶ τοῦ προεδρείου· ἐφαίνεται ὅτι ὑπεχώρησεν ὁ κ. *Παρανίκα* εἰς τὰς παρακλήσεις ταύτας καὶ ἠλπίζετο ὅτι θὰ ἄρῃ τὴν προφορικὴν παραιτίαν του, ἀφ' οὗ καὶ εἰς τὴν συνεδρίαν τοῦ ῥωσικοῦ Ἰνστιτούτου παρέστη ὡς μέλος τοῦ προεδρείου· παραιτηθεὶς ὁμως ἤδη γραπτῶς κατόπιν τοσοῦτων, βέβαιον ὅτι δὲν θὰ ὑποχωρήσῃ ἀπέναντι οἰουδήποτε διαδήματος· ἄρα δέον νὰ γείνη δεκτὴ ἡ παραιτήσις, νέου δὲ ἀντιπροέδρου ἐκλογῆς ἀνάγκη δὲν ὑπάρχει, διότι τῷ κ. *Φ. Τάγγη* ἐπιβάλλεται καθήκον τῆς ἐκθέσεως τῶν μέχρι τῆς παραιτήσεως αὐτοῦ ἐν τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ γενομένων· ἐὰν δὲ ὑπολείπηται μικρὰ ἐτι ἐργασία μιᾶς ἢ δύο συνεδριάσεων, δύναται καὶ ὁ κ. πρόεδρος νὰ προεδρεύσῃ.

N. Παρανίκα. Θεωρεῖ ἀνακριθῆ τὰ ὑπὸ τοῦ κ. *Νικολοπούλου* λεχθέντα, διαθεβαιῶν ὅτι ὁ κ. *M. Παρανίκα* πρὶν ἢ ὑπάγῃ εἰς τὴν συνεδρίαν τοῦ Ἰνστιτούτου, εἶχε στείλει τὸ γράμμα τῆς παραιτήσεως, ἄλλως εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐπέμειν εἰς τὴν παραιτήσιν του· ἔπρεπεν ἀμέσως ἢ ἐπιστολῇ ἐκείνη νὰ ληρῆθῇ ὑπ' ὄψιν καὶ νὰ γείνη φροντίς περὶ ταχείας ἀντικαταστάσεως, διότι ὄντως αἱ ἐργασίαι τῆς ἐπιτροπῆς χωλαίνουσιν.

Τάγγης. Δὲν ἔπρεπε τὰ κατ' ἰδίαν γεγόμενα νὰ λεγῶσι δημοσίᾳ καὶ νὰ παρασταθῇ ὁ κ. *Παρανίκα* ἀντιράσκων ἑαυτῷ· προκειμένου δὲ περὶ τῆς εὐθύνης παραιτηθέντος προέδρου, πρωτοφανεῖς εἰσιν αἱ γνώμαι τοῦ κ. *Νικολοπούλου*· ὅτε ὑπέβαλον τὴν παραιτήσιν μου, ὑπέμνησα τὴν ἀντικατάστασιν, ἵνα μὴ παρακωλύωνται αἱ ἐργασίαι.

Βαλοσαμάκης. Ἰὰ παρὰ τοῦ κ. *Νικολοπούλου* περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀπαιτουμένων ἐτι συνεδριάσεων τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς λεχθέντα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀκρι-

βῶς ἔχοντα· μέχρι τῆς παραιτήσεως τοῦ τέως ἀντιπροέδρου αἱ ἐργασίαι ἔβαινον κανονικῶς· ἔκτοτε αὐταὶ ἀνεστάλησαν, ὁ καιρὸς ἐπείγει, πρέπει δὲ ἡ ἐπιτροπὴ καὶ ἐκ δευτέρου καὶ ἐκ τρίτου νὰ συνέλθῃ πρὸς ἀκρόασιν τῶν ἐκθέσεων τῶν μερικῶν ἐπιτροπῶν· θὰ γείνη ἀνάγκη καὶ πέντε καὶ ἕξ συνεδριάσεων· ὡς πρὸς τὸ ζήτημα δὲ τοῦ προέδρου, δυνατόν νὰ ἐξοικονομηθῶσι τὰ πράγματα, ἐὰν παρὰ τοῦ Συλλόγου δοθῇ τὸ δικαίωμα ἐκ τῶν 14 μελῶν τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς τὸ ἐν νὰ ἐκλεγῇ προσωρινὸς πρόεδρος.

Πρὸς ταῦτα συμφωνεῖ καὶ ὁ κ. *Μαλιάδης*, ὑπομνήσας ὅτι τοῦτ' αὐτὸ γίνεται ἐν ὁμοίαις περιστάσεσι παρὰ πάσαις ταῖς ἐπιτροπαῖς. Ὁ κ. *Εὐσταθιανὸς* ἀναφέρει ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ, καθ' ὃ, κωλυομένου τοῦ ἐνὸς τῶν ἀντιπροέδρων, ἀντικαθίστησιν αὐτὸν ὁ ἕτερος.

Οἱ κ.κ. *Χατζηχρήστου* καὶ *Σαλιτέλης* συμφωνοῦσι πρὸς τοῦτο, τοῦ κ. *Σαλιτέλη* παρατηρήσαντος ὅτι, εἰ καὶ σαφῶς δὲν προβλέπεται ἡ προκειμένη περίπτωσις, κατ' ἀναλογίαν ὁμοίων συμβαινόντων, δέον ὁ ἕτερος τῶν ἀντιπροέδρων νὰ προεδρεύῃ, τοῦ πρώτου κωλυομένου. Μετὰ ταῦτα τοῦ κ. *Νικολοπούλου* διαβεβαιώσαντος αὐθις ὅσα καὶ προηγουμένως εἶπεν ὡς πρὸς τὰς φάσεις τῆς παραιτήσεως τοῦ κ. *M. Παρανίκα*, εἰπόντος δὲ καὶ αὐθις ὅτι τὴν εὐθύνην τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς φέρει ὁ παραιτηθεὶς ἀντιπρόεδρος μέχρι τοῦ χρόνου τῆς παραιτήσεώς του, τοῦ δὲ κ. *Φ. Τάγγη* ἀπαντήσαντος ὅτι ἀποδέχεται τοῦτο, ἐὰν τὸ ὑποδείξῃ ὁ Σύλλογος, ἢ τοῦ κ. *Βαλοσαμάκη* περὶ ἐκλογῆς προσωρινοῦ προέδρου πρότασις, τεθεῖσα εἰς ψηφοφορίαν, γίνεται ἀποδεκτὴ.

Εἶτα ἀναγινώσκειται αἰτήσις δέκα μελῶν περὶ ἐκλογῆς ἐπιτροπῆς πρὸς ἀναθεώρησιν τοῦ ἐν ἰσχύϊ κανονισμοῦ. Τοῦ κ. προέδρου παρακαλέσαντος ἐὰν μέλος τῆς προεκλεγείσης ἐπιτροπῆς δύναται νὰ εἴπῃ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς, ὁ κ. *Σαλιτέλης* παρατηρεῖ ὅτι διὰ πολλῶν συνεδριῶν ἡ ἐπιτροπὴ ἀνεῦρεν ἱκανὰ μεταρρυθμιστέα, ἔχει δὲ καὶ σημειώσεις, ἅς προθύμως θὰ ὑποβάλλῃ, ἐὰν ζητηθῶσιν. Ὁ κ. *Ἀποστόλογλου* προσθέτει ὅτι τὰ μεταρρυθμιστέα εἶναι ἐν τισὶ λεπτομερείαις, τῆς βάσεως τοῦ κανονισμοῦ οὔσης καλῆς καὶ ἀξιολόγου. Ὁ κ. *Μαλιάδης* δὲν παραδέχεται προϋπάρχουσαν ἐπιτροπὴν· ὡς πρὸς δὲ τὴν ὑποβληθεῖσαν νέαν αἴτησιν, παρατηρεῖ ὅτι οἱ αἰτούντες ἔπρεπε νὰ παρουσιάσωσι καὶ σημειώσιν τῶν μεταρρυθμιστέων τρωτῶν μερῶν. Ἐπιτέλους τοῦ κ. *N. Φωτιάδου* ἀναγνόντος τὸ

σχετικὸν ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ, θεωρεῖται ἡ αἴτησις ἀπηλλαγμένη παντός περιορισμοῦ καὶ ἐξαρτήσεως. Ὁ κ. Βαλοσαμάκης προτείνει ἀναβολὴν τῆς ἐκλογῆς τῆς πρὸς ἀναθεώρησιν ἐπιτροπῆς εἰς προσεχῆ ἔκτακτον συνεδρίαν, ἵνα ἐτοιμασθῇ ὁ Σύλλογος καὶ ὑποδείξῃ τῇ ἐκλεγυτομένῃ ἐπιτροπῇ τὰ μεταρρυθμιστέα μέρη τοῦ κανονισμοῦ. Τοῦτο ἀντικρούει ὁ κ. Ἐύστ. Ἰωάννου, παρατηρήσας ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ πρόκειται νὰ παρουσιάσῃ σχέδιον μεταρρυθμίσεως, ἐφ' οὗ καὶ μόνου ὁ Σύλλογος θ' ἀποφανθῇ, οὐχὶ δὲ ἐκ τῶν προτέρων νὰ ὑποδείξῃ. Μετα ταῦτα, ἀνταλλαγεῖσων γνωμῶν τινῶν περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς, ὀρίζεται οὗτος εἰς ἑπτὰ (7) καὶ, γενομένης μυστικῆς ψηφοφορίας, ἐκλέγονται μέλη τῆς πρὸς ἀναθεώρησιν τοῦ κανονισμοῦ ἐπιτροπῆς οἱ κ.κ. Ἀποστόλογλους, Βασιλάδης, Βραχάμης, Γεδεῶν, Σαλιτέλης, Φωιάδης καὶ Χατζηχοῆστου.

Μετὰ ταῦτα ἐνεκὰ τοῦ προκηχωρηκότος τῆς ὥρας ἀναβληθείσης τῆς ἀνακοινώσεως τοῦ κ. Γεδεῶν, διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΛΘ'

τῇ 15 Ἀπριλίου 1896.

Προεδρεύοντος ΑΝ. ΧΡΗΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀναβληθείσης τῆς ἀναγνώσεως τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας ἐνεκὰ ἀδιαθεσίας τοῦ εἰδικοῦ γραμματέως, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς ἀληθολογραφίας, ἔχουσαν ὡς ἔπεται:

πτολὴ τῆς Ἐπιθεωρήσεως τῶν Πανεπιστημίων τῆς Μεσημβρίας ἐκ Bordeaux πρὸ 13 Ἀπριλίου, προτεινούσης ἀνταλλαγῆν δημοσιεύσεων καὶ πεμπούσης ἀντιτυπον τῶν δημοσιεύσεων αὐτῆς.

Τοῦ κ. Ζυῖγα ἐντεύθεν πρὸ 10 Ἀπριλίου, αἰτουμένης ὡς διαλέγεται ἐν τῷ Συλλόγῳ περὶ τῶν καὶ παρ' ἡμῶν σωζομένων ἀρχαίων ἐθῶν καὶ ἐθίμων, καὶ ἰδίᾳ περὶ τῶν Διονυσίων ἐν Μικεδονίᾳ τελετῶν.

Τῆς Α. Ε. τοῦ κ. Χρηστάκη ἐφένθη Ζωγράφου ἐκ Monte-Carlo πρὸ 7 Ἀπριλίου 1896, ἀγγέλλοντος παραλαβὴν τῆς σειρᾶς καὶ τοῦ γενικοῦ λ/σμοῦ τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης, λαμβάνοντος ὑπὸ σημείωσιν ὅτι προσετέθησαν εἰς τὸ κεφάλαιον ἐκ τῶν τόκων ἕτεροι 20,000

δραχμῶν καὶ δηλοῦντος ὅτι εἶναι καθ' ὅλοκληρίαν σύμφωνος περὶ τῆς διαθέσεως τοῦ ποσοῦ τῶν ἑκατὸν τουρκικῶν λιρῶν τοῦ Ζωγραφείου Διαγωνίσματος ἐν μὲν ἔτος πρὸς ἐκδοσιν τῆς ὕλης καὶ ἐν πρὸς βράβευσιν τῶν πεμπομένων συλλογῶν.

Τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς ἐντεύθεν ἀπὸ 12 Ἀπριλίου, ἀγγελλούσης ὅτι ἐξελέχθη προσωρινὸν αὐτῆς πρόεδρος, συμφώνως τῇ ἀποφάσει τοῦ Συλλόγου, τὸν κ. Νικόλαον Παρανίκαν.

Τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἐντεύθεν ἀπὸ 10 Ἀπριλίου, ἀγγελλούσης ὅτι ἡ ἀνάγνωσις τῆς ἐκθέσεως αὐτῆς, ὡς ἐκ τῆς ἀπουσίας τοῦ κ. γραμματέως αὐτῆς, ἀναβάλλεται εἰς τὴν προσεχῆ ἑβδομάδα.

Τῆς κ. Ἀλεξάνδρου Παπαδοπούλου ἐντεύθεν ἀπὸ 12 Ἀπριλίου, πεμπούσης τὰ φυλλάδια τῆς «Φιλολογικῆς Ἠχοῦς».

Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ ὅτι ἡ μετὰ τῆς *Revue des Universités du Midi* ἀνταλλαγὴ τῶν τοῦ Συλλόγου δημοσιεύσεων γίνεται δεκτῇ. Εἶτα ψηφοφοροῦνται ἐπίτιμον μὲν μέλος ὁ κ. Ἀλ. Σβενιγορόδοκης, σύμβουλος τῆς ῥωσικῆς Αὐτοκρατορίας, τακτικὰ δὲ ὁ κ. Π. Σταυρόπουλος, ἱατρός, καὶ Νικ. Τριανταφυλλίδης, ἱατρός τῶν Ἐθνικῶν Φιλανθρωπικῶν Καταστημάτων. Ὁ κ. πρόεδρος ἀγγέλλει τὴν ἐν τῇ συνεδρίᾳ παρουσίαν τοῦ κ. G. Millet, μέλους τῆς γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν καὶ τοῦ κ. Rogotin, γραμματέως τοῦ ῥωσικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου.

Λαθὼν μετὰ ταῦτα τὸν λόγον ὁ κ. Μ. Γεδεῶν ἀναγινώσκει μελέτην αὐτοῦ ἐπιγραφομένην Γνώσεις ἐκ τοῦ τυπικοῦ τοῦ Γαλνσιῶν ὄρους, μετὰ δὲ τὸ πέρας αὐτῆς ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει τοῦ Σ. ἀγίου Ἀμασείας κ. Ἀνθίμου Περιγραφῆν εὐαγγελίων ἐπὶ μεμβράνης.

Ὁ κ. πρόεδρος, εὐχαριστήσας τῷ κ. Γεδεῶν ἐπὶ τῇ ὑπηρεσίᾳ, ἣν διὰ τῶν μελετῶν αὐτοῦ παρέχει τῷ Συλλόγῳ, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΣΜ'

(Έκτακτος)

τῆ 19 Ἀπριλίου 1896.

Προεδρεύοντος Ν. ΦΩΤΙΑΔΟΥ, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περιλήψην τῆς ἀλληλογραφίας καὶ εἶτα ἀμέσως τὰς ἐκθέσεις τῶν ἐπιτροπῶν φιλολογικῆς καὶ συντακτικῆς, ὁ δὲ κ. Ὁδ. Ἀνδρεάδης τὴν τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς.

Ἡ ἀλληλογραφία ἔχει ὡδε :

Ἐπιστολὴ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν ναυτικῶν τῆς Ἑλλάδος κ. Ν. Λεβίδου ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 11 Ἀπριλίου, ἐγκλείοντος ἐπιστολὴν ἀπὸ 3 Ἀπριλίου τοῦ πρυτάνεως, ἐμπεριέχουσαν ὑπόσχεσιν περὶ ἀνακνώσεως τῆς πρὸς τὸν Σύλλογον ἀρωγῆς τοῦ Πανεπιστημίου.

Τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς ἐντεύθεν ἀπὸ 17 Ἀπριλίου, δηλοῦσης ὅτι προέβη εἰς τὴν ἀσάκταξιν προγράμματος τοῦ Καραπανείου Ἀγῶνος περὶ συντάξεως γραμματικῆς καὶ παρακαλοῦσης ὅπως ἀναγραφῆ ἢ τῆ Ἡμερησίᾳ Διαταξί: τῆς ἐκτάκτου συνεδριάσεως.

Τοῦ κ. J. de Groutars ἐκ Louvain ἀπὸ 6 Ἀπριλίου, παρακαλοῦντος ὅπως τὸ ὑπὸ το ψευδώνυμον *Tourgar*, ὑφ' ὃ ἐδημοσίευσεν τὰς μεταφράσεις τοῦ *Ραγκαβῆ*, ἀπονεμηθῆν αὐτῷ, ὡς ἀντεπιστέλλοντι μέλει, δίπλωμα ἀλλαγῆ δι' ἑτέρου μετὰ τοῦ ἀληθοῦς αὐτοῦ ὀνόματος.

Τῷ κ. Σαλιτέλῃ, ἐρωτήσαντι περὶ τῆς ἐκθέσεως τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἀπαντῶν ὁ κ. Νικολόπουλος παρέχει διασαφήσεις, ἀναφέρει δὲ ὅτι ἐκ τῶν ἄλλων ἐπιτροπῶν μόνη ἡ οἰκονομικὴ εἰργάσθη. Ὁ κ. Σαλιτέλης, τὴν ἐργασίαν τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς θεωρῶν ἐπικυρικὴν τῆς φιλολογικῆς, ἐκφράζει τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἀνεκοίνοι καὶ ἡ οἰκονομικὴ τὴν ἐκθεσὶν αὐτῆς. Εἶτα ὁ κ. Ἀνδρεάδης ἀναγινώσκει τὸ πρόγραμμα τῆς γραμματικῆς διὰ τὸν Καραπανείου Ἀγῶνα, ὅπερ καὶ προτείνεται εἰς ἐπιψήφισιν τοῦ Συλλόγου. Ἀλλὰ τοῦ κ. Σαλιτέλη παρατηρήσαντος ὅτι κλιόν ἦτο ν' ἀναβληθῆ ἢ ἐπιψήφισις, διότι, εἰ καὶ ὑπέστη τὸ πρόγραμμα μεταβολάς, παρατηροῦνται μεταβλητέα τινὰ μέρη, π. γ. ὡς πρὸς τὸν τίτλον καὶ τὴν ἀνάμιξιν ῥημάτων ἀρχαίας καὶ νέας, καὶ ὡς πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ συντακτικοῦ, παρενευρομένου ἐν τῇ γραμμα-

τικῇ, ὁ κ. Ἀνδρεάδης λέγει ὅτι, ἂν ἐγένετο ἀναθεώρησις καὶ μεταβολὴ ἐν τισι, τοῦτο ἐγένετο, διότι ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς προκηρύξεως τοῦ πρώτου προγράμματος εἶχον παρέλθει ἱκανὰ ἔτη· νῦν δὲ ἂν ἐπιθεωρηθῆ, καὶ ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ἀρξομένου συλλογικοῦ ἔτους, αὕτη θὰ ἦναι ἡ ἰδίᾳ ἢ καὶ τοῦ λήγοντος ἔτους καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συζητήσῃ ἢ νὰ μεταβάλῃ ἐν ἄλλῳ χρόνῳ τὸ αὐτὸ ἔργον, παριστᾷ δὲ ἐπέιχονταν τὴν ἐπιψήφισιν, γὰρ τοῦ Καραπανείου Ἀγῶνος. Ὁ κ. Νικολόπουλος κατ' ἀρχὴν ἀποδειχεται τὴν ἀναβολὴν. Ἐκ τῆς ἐλλείψεως μελῶν ἀρμοδίων πρὸς συζήτησιν, καὶ τοῦτο ἴσως διότι δὲν ἦτο ἐκ τῶν προτέρων γνωστὸν ὅτι κατὰ τὴν συνεδρίαν ταύτην θὰ ὑπῆρχε πρὸς συζήτησιν καὶ ἐπιψήφισιν τοιοῦτο ζήτημα. Ὁ κ. προεδρεύων ἐπίσης θεωρεῖ ἀναγκαίαν τὴν ἀναβολὴν. Ὁ κ. Ἀνδρεάδης παρατηρεῖ ὅτι ἡδύνατο νὰ δημοσιευθῆ καὶ τοῦτο πρὸς γνώσιν, διότι εἶχεν ἀνακοινῶσαι αὐτὸ τῷ κ. προέδρῳ διὰ τῆς ἀναβολῆς δυνατὸν νὰ παραταθῶσιν αἱ συζητήσεις ὅπως δὲ ἐτέθη τὸ ζήτημα ὑπὸ τοῦ κ. Νικολοπούλου, θὰ ἦναι ἀνάγκη καὶ δευτέραν φοράν ν' ἀναγνωσθῆ τὸ πρόγραμμα. Ὁ κ. Σαλιτέλης δὲν θεωρεῖ προφανῆ τὴν ἀναβολὴν, ὑπομνήσας ὁμοίον περιστατικὸν περὶ προγράμματος, ὑπ' αὐτοῦ τούτου συνταχθέντος, τροποποιεῖ δὲ τὴν ἀρχικὴν πρότασιν τοῦ συμφωνοῦ πρὸς τὴν τοῦ κ. Νικολοπούλου, πρὸς ἣν συμφωνεῖ καὶ ὁ κ. Οἰκονομίδης, ὅτε, τεθεῖσα αὕτη εἰς ψηφοφορίαν, γίνεται ἀποδεκτὴ καὶ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΣΜΑ'

τῆ 22 Ἀπριλίου 1896.

Προεδρεύοντος ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΔΟΥ, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. Μ. Παρανίκας διδὲ ἐξηγήσεις τινὰς ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς παραιτήσεως αὐτοῦ, μεθ' ἧς ὁ κ. Ν. Φωτιάδης παρακαλεῖ νὰ θεωρηθῆ τὸ ζήτημα λήξαν. Μεθ' ὃ τὸν λόγον λαβὼν ὁ κ. Schneider ἀνακοινοῦται συνέχειαν περὶ τῆς ἀληθοῦς τοποθεσίας τοῦ Ἰλίου. Μετὰ τὸ πέρας ταύτης ὁ κ. Μ. Παρανίκας παρατηρεῖ ὅτι ὡς πρὸς τὰ συμπεράσματα τοῦ κ. Schneider, καθ' ἃ ὅλη ἡ ἔκτασις τοῦ τρωικοῦ πεδίου θεωρεῖται θάλασσα, τὸ Γενί Σεχὴρ θάλασσα, μένει δὲ τὸ

ορεινόν, ἐπιφυλάσσεται ἐν ἰδίῳ ἀναγνώσματι νὰ ὑποβάλῃ τὰς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ιδέας καὶ παρατηρήσεις αὐτοῦ, ἅτε ἀπὸ τριάκοντα ἐτῶν καταγινόμενος εἰς αὐτὸ καὶ πρὸς τὰς καὶ εἰς ἐπὶ τόπου ἐρεύνας, ὅθεν κεκτημένος εἰδικότητα. Ὁ κ. *Μαλιάδης* παρατηρεῖ ὅτι ἀνέκαθεν δύο ζητήματα ἠγέρθησαν· α') ἂν ὑπῆρξεν Ὁμηρος καὶ β') τὸ πεδίον τῆς Τρωάδος. Ὁ κ. *Schneider* ἐξήτασε τὸ ἔδαφος ὑπὸ ὑδρογραφικὴν ἐποψίν· δὲν δυνάμεθα νὰ προδικάσωμεν τὰς θεωρίας αὐτοῦ· ὁ κ. *Παρανίκας* δέον νὰ μελετήσῃ κελῶς τὰ πρᾶγματα καὶ μάλιστα ἐπὶ τόπου, ἂν δὲ ὁ κ. *Schneider* εὖρη καὶ ἀποδείξῃ ὅτι καὶ ὁ *Schliemann* καὶ οἱ ἄλλοι σφαλλονται, θὰ δοξασθῆ βεβαίως μεγάλως. Ἐπὶ τοῦ παρόντος εὐχαριστῆται ὀρεῖλονται τῷ κ. *Schneider*, ὡς ἀναμεινῶμεν δὲ καὶ τοῦ κ. *Παρανίκας* τὴν ἀπάντησιν.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. πρόεδρος, εὐχαριστήσας τῷ κ. *Schneider* ἐπὶ τῇ ἀξιολόγῳ πραγματείας αὐτοῦ, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΜΒ'

(Ἐκτακτος)

τῆ 26 Ἀπριλίου 1896.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης ἐκτάκτου συνεδρίας, ὁ κ. Ἀνδρεάδης παρατηρεῖ ὅτι ἡ φράσις ἢ αὐτὴ ἐπιτροπὴ ἐσφαλμένως ἐγράφη ἀντὶ τῆς· ἢ αὐτὴ ἀρεχὴ καὶ ὅτι παρελείφθη τὸ λεχθὲν ὅτι ἀναβάλλεται μὲν ἢ ἐπιψήφισις τοῦ προγράμματος τῆς γραμματικῆς, ἀλλ' εἰς λίαν προσεχῆ ἐκτακτον συνεδρίαν. Ὁ δὲ κ. *Νικολόπουλος* παρατηρεῖ ὅτι ὑπεστήριξε τὴν ἀναβολὴν ἵνα τὰ ἐνδιαφερόμενα μέλη λάβωσι γνῶσιν τοῦ προγράμματος, κατατιθεμένου ἐν τῷ γραφείῳ. Ἐπὶ τούτοις, ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν, ὁ κ. *Σαλιέλης* ὄντως θεωρεῖ καλὸν τοῦλάχιστον δύο ἡμέρας πρὸ τῆς ἐκτάκτου συνεδριάσεως, ἐν ἧ θὰ συζητηθῆ τὸ πρόγραμμα, νὰ κατατεθῆ ἐν τῷ γραφείῳ πρὸς γνῶσιν τῶν ἐνδιαφερομένων, ἵνα μὴ ἀναβληθῆ ἐπὶ πολὺ ἢ συζήτησις. Ἐνίσταται ὁ κ. Ἀνδρεάδης, παρατηρῶν ὅτι πᾶσα ἐκθεσις κατατίθεται ἐν τῷ γραφείῳ οὐχὶ ἄμα ἀναγνωσθεῖσα, ἀλλὰ καὶ συζητηθεῖσα. Μετὰ ταῦτα τῶν κ. *Νικολοπούλου*, *Οἰκονομίδου*, Ἰωάννου καὶ *Μηλιώτου* ἀναγνόντων τὰς οἰκειάς ἐκθέσεις, διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΜΓ'

τῆ 29 Ἀπριλίου 1896.

Προεδρεύοντος **Ν. ΦΩΤΙΑΔΟΥ**, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἠγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. γενικός γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς **ἀλληλολογραφίας**, ἔχουσιν ὧδε :

Ἐπιστολὴ τῆς *Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς* ἐντεῦθεν ἀπὸ 26 Ἀπριλίου, δηλοῦσης ὅτι ἀνέθετο τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐκθέσεως αὐτῆς περὶ τῶν εἰς τὸν *Καραπάγειον Ἀγῶνα* ὑποβληθέντων πονημάτων τῶ ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς κ. *Ἠλία Γ. Βαλοσαμάκη*.

Τῶν κ. κ. Ἀδελφῶν *Περοῆ* ἀπὸ 17/29 Ἀπριλίου, δηλούντων ὅτι ἡ ἐκτύπωσις τοῦ *Β'* τόμου τοῦ *Αἰοχύλου* ἐφθασεν εἰς τὸ 39^{ον} φύλλον καὶ παρακαλούντων ὅπως τοῖς πεμφθῶσιν ἕτεροι χίλια δραχμαὶ διὰ τὴν μέχρι τοῦδε ἐργασίαν.

Τοῦ κ. *Ε. Μανωλακάκη* ἐκ *Καρπάθου* ἀπὸ 15 Ἀπριλίου, ἀποστέλλοντος αἴτησιν τῆς *Ἐφοροδημογεροντίας Πηγαδίων Καρπάθου* ὅπως ὁ Σύλλογος ἔλθῃ ἀρωγὸς τῇ νεοσυστάτῳ αὐτῆς δημοτικῇ σχολῇ, πέμπτων γεωγραφικῶν χάρτας καὶ διδακτικῶν βιβλία.

Εἶτα ἀναγινώσκειται συνέχεια τῶν **Συμβολῶν εἰς τὴν μέσθιν ἱστορίαν τῆς Θεσπρωτίας** τοῦ κ. *Δ. Α. Παναγιωτίδου* καὶ πραγματεία **Περὶ Σαμοθρακικῶν τειχῶν** τοῦ κ. *Φαροῦ*.

Μὴ ὑπαρχούσης δὲ παρατηρήσεως τινος ἐπ' αὐτῶν, διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΜΔ'

(Ἐκτακτος)

τῆ 3 Μαΐου 1896.

Προεδρεύοντος **Ν. ΦΩΤΙΑΔΟΥ**, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγνωσθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης ἐκτάκτου συνεδρίας καὶ, μετὰ προσθήκην τῆς παρατηρήσεως τοῦ κ. Ἀνδρεάδου ὅτι δὲν ἐλέχθη τὸ ὑπὸ τοῦ κ. *Νικολοπούλου* προστεθέν, ἐπικυρωθέντων, ὁ κ. *Ἠλ. Βαλοσαμάκης*, εἰσηγητῆς τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ *Καραπαγείου Διαγωνίσματος*, ἀναγινώσκει τὴν ἐκθεσιν τῆς ἐπιτροπῆς καὶ κρίσιν

ἐπὶ τῶν ὑποβληθέντων δύο ἐγχειριδίων Φυσακῆς. Εἶτα, προκειμένου περὶ τῆς ἐπιψήφισεως τοῦ προγράμματος γραμματικῆς διὰ τὸν Καρπάσιον Ἄγωνά, ὁ κ. Σαλιτέλης ζητεῖ τὴν ἐκ νέου ἀνάγνωσιν τοῦ προγράμματος. Προτεινάντος ὁμῶς τοῦ κ. Οἰκονομίδου νὰ ἐρωτηθῶσιν ἄλλοι μὴ ἀκούσαντες τὴν πρώτην ἀνάγνωσιν καὶ οὐδενὸς ζητήσαντος τοῦτο, συναινέσει καὶ τοῦ κ. προεδρεύοντος, θεωρεῖται περιττὴ ἡ β' ἀνάγνωσις, ὅποτε ὁ κ. Σαλιτέλης ὑποβάλλει παρατηρήσεις τινάς, εἰς ἃς ὁ κ. Κεφάλας ἀπαντῶν ἀποφαινεται ὅτι αἱ πλείοσαι τῶν παρατηρήσεων εἶναι ἀσχετοὶ πρὸς τὸ ἀναγνωσθῆν πρόγραμμα, σχετίζονται δὲ πρὸς τὸ κατ' ἀρχὰς μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς πρὸς μελέτην κυκλοφορήσαν, ὅπερ, ὡς παρατήρησε καὶ ὁ κ. Οἰκονομίδης, δις διωρθώθη. Ὁ δὲ κ. Φ. Τάγης προτείνει παραπομπὴν τῶν παρατηρήσεων τοῦ κ. Σαλιτέλη εἰς τὴν ἐκπαιδευτικὴν ἐπιτροπὴν, μόνην γνῶμονα, ἐπιτηδεῖαν ν' ἀπαντήσῃ δεόντως εἰς αὐτάς. Καὶ ὁ κ. Μαλιάδης ὁμοίως δὲν θεωρεῖ ὀρθὴν τὴν δευτέραν ἀνάγνωσιν, ἀφ' οὗ ἡ ἐπιτροπὴ διαβεβαίωσι ὅτι αἱ ὑπὸ τοῦ κ. Σαλιτέλη παρατηρηθεῖσαι ἀνωμαλίαι δὲν ὀφίστανται, δὲν παραδέχεται δὲ καὶ τὴν ἀνωτέρω πρότασιν τοῦ κ. Τάγης, ἣν ἐν τούτοις διατυποῖ καὶ αὖθις ὁ κ. Τάγης, οὐδαμῶς ἐπιπροσθεῖσαν εἰς τὴν ἄμεινον ἐπιψήφισιν. Τέλος καὶ τοῦ κ. Ἀνδρεάδου διαβεβαιώσαντος ὅτι τὸ πρόγραμμα, ὡς διωρθώθη, εἶναι ἀπηλλαγμένον τῶν παρατηρηθεῖσάν ἀνωμαλιῶν, τίθεται τοῦτο ὡς ἔχει εἰς ἐπιψήφισιν καὶ γίνεται ἀποδεκτόν, μεθ' ἧ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΛΑΣΜΕ'

(Ἐκτακτος)

ΑΡΧΑΙΡΕΣΙΑΙ

τῆ 5 Μαΐου 1896.

Προεδρεύοντος ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ, προέδρου.

Γενομένης ψήφοφορίας πρὸς ἐκλογὴν κομητῶρων διὰ τὸ ΛΣ' συλλογικὸν ἔτος, ἀναδείκνυνται

πρόεδρος μὲν ὁ κ. Ἄν. Χρυστίδης, ἱατρός,

ἀντιπρόεδροι δὲ οἱ κ. κ. Ν. Φωτιάδης καὶ Μ. Ψαλίδας,

γενικὸς γραμματεὺς ὁ κ. Π. Α. Νικολόπουλος,

εἰδικὸς ὁ κ. Ἄθ. Ἰωάννου,

βιβλιοφύλαξ ὁ κ. Α. Η. Οἰκονομίδης, ταμίας ὁ κ. Α. Π. Μηλιώτης

καὶ λογιστὴς ὁ κ. Π. Πρώϊος.

Κατὰ τὴν αὐτὴν συνεδρίαν μέλη τῶν διαρκῶν ἐπιτροπῶν διὰ τὴν αὐτὴν περίοδον ἐξελέγησαν :

Ἀρχαιολογικῆς οἱ κ. κ. C. G. Curtis, M. I. Γεδεών, Α. Κοπάσης, Α. Long, Π. Μανούσσοφ, Alex. van Millingen, Α. Mordtmann, Edwin Pears, Κ. Περδικίδης, Ε. Α. Σιδερίδης, Edouard Schneider.

Ἐκπαιδευτικῆς οἱ κ. κ. Α. Ἀράτης, Μ. Αὐθεντιόπουλος, Σ. Βραχάμης, Α. Εἰσισθιανός, Ἄθ. Ἰωάννου, Α. Η. Οἰκονομίδης, Κ. Παλακωνστανίνου, Θ. Σαλιτέλης, Χρήστος Χατζηχορήστου.

Ἐπιστημονικῆς οἱ κ. κ. Ἐμμ. Ἀμπελίδης, Π. Ἀπέρης, Α. Αἰλωνίτης, Χ. Θ. Βασιλάδης, Α. Γαβριηλίδης, Π. Ἰατροπούλος, Κ. Μακρῆς, Γ. Πασχαλίδης, Μ. Ψαλίδας.

Ἐλεγκτικῆς οἱ κ. κ. Θ. Γιαννῆς, Ἰ. Γιώργας, Ν. Μουτσάκης.

Οἰκονομικῆς οἱ κ. κ. Διον. Π. Κομπογεώργης, Χρ. Κωνσταντῆρας, Κ. Μελιχρός, Κ. Ψωμάδης.

Ἀνθρωπολογικῆς οἱ κ. κ. Ἄθ. Ἀποστολίδης, Σ. Ἀποστόλογος, Θ. Βεγλερῆς, Ἦλ. Μαλιάκας, Π. Α. Νικολόπουλος.

Συντακτικῆς : Μ. Ἰ. Γεδεών, Α. Εἰσισθιανός, Α. Μοστροφῆτος.

Φιλολογικῆς : Μ. Αὐθεντιόπουλος, Ἰωακείμ Βαλαβάνης, Α. Μοστροφῆτος, Α. Η. Οἰκονομίδης, Χρ. Παναζίδης, Π. Παλακωνστανίνου, Π. Πετρακίδης, Θ. Σαλιτέλης, Χρήστος Χατζηχορήστου.

Ἐπιμεληταὶ δὲ τῶν μὲν ἀρχαιολογικῶν καὶ νομισματικῶν συλλογῶν ὁ κ. Ε. Α. Σιδερίδης, τῶν δὲ φυσιογραφικῶν καὶ τῆς Ὄργανοθήκης ὁ κ. Στ. Βραχάμης.

Μετὰ ταῦτα διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΣΜΟΣ

("Εκτακτος)

ΤΕΛΕΤΗ ΕΠΕΤΕΙΟΣ

τῆ 19 Μαΐου 1896.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΤΙΔΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγούμενης ἐκτάκτου συνεδρίας τῶν ἀρχιερεσιῶν, ὁ κ. γεν. γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς **ἀλληλογραφίας**, ἔχουσαν ὡδε :

Ἐπιστολὴ τῆς ἐν τῷ Πέραν Ἀδελφότητος τῶν Κυριῶν ἀπὸ 16 Μαΐου, εὐχαριστούσης ἐπὶ τῆ προσκλήσει.

Τοῦ κ. *Ph. Curtis*, αἰτουμένου συγγνώμην, διότι δὲν θὰ δυνηθῆ νὰ παραστῆ εἰς τὴν τελετὴν, ἀπὸ 16/28 Μαΐου.

Τοῦ κ. *Ouspensky*, διευθυντοῦ τοῦ ῥωσικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου, ἀπὸ 16/28 Μαΐου, λυπούμενου ὅτι ἐνεκεν ἀπουσίας δὲν θὰ δυνηθῆ νὰ παραστῆ κατὰ τὴν τελετὴν.

Τῆς *Miss Patrick*, διευθυντρίας τῆς Ἀμερικανικῆς Σχολῆς Σκουτάρεως, ἀπὸ 29 Μαΐου, εὐχαριστούσης ἐπὶ τῆ προσκλήσει.

Τῆς ἐν Ξυλοπόρτῃ Ἀδελφότητος Ἐννέα Μουσῶν ἀπὸ 19 Μαΐου, δηλούσης ὅτι ἀπο-

στέλλει ἀντιπροσώπους αὐτῆς εἰς τὴν ἑορτὴν τὸν πρόεδρον αὐτῆς κ. *Ἰωάννην Δημητριάδην* καὶ τὸν γενικὸν γραμματεῖα κ. *Κ. Καλπακζόγλου*.

Τῆς Διδασκαλικῆς Ἀδελφότητος ἐντεῦθεν ἀπὸ 18 Μαΐου, δηλούσης ὅτι ἐξελέξατο ἀντιπροσώπους αὐτῆς τοὺς κ.κ. *Ἀγαμέμνονα Ἄκον* καὶ *Παῦλον Κυλίτην*.

Τηλεγράφημα τῆς Α. Ε. τοῦ ἄρχοντος μεγάλου λογοθέτου κ. *Σταυράκη βέη Ἀριστάρχου*, λυπούμενου ὅτι δὲν δύναται νὰ παραστῆ εἰς τὴν τελετὴν, κωλυόμενος ὑπ' ἀσθενείας.

Εἶτα ὁ κ. πρόεδρος, ἐκτίθησι τὰ κατὰ τὸ λῆγον συλλογικὸν ἔτος (ΑΕ') πεπραγμένα, μεθ' ὧν ὁ κ. *Ν. Φωτιάδης*, ἀντιπρόεδρος, ἀναγινώσκει πραγματείαν αὐτοῦ **Περὶ τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων**.

Μετὰ τὸ πέρας δὲ αὐτῆς, τῆς Α:Θ:Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου εἰπόντος τινὰ περὶ ἐνιαίου προγράμματος τῆς κατωτέρας καὶ μέσης παιδείσεως κατὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἡμετέρου ἔθνους καὶ ἐπευλογήσαντος τὸν Σύλλογον, ὁ κ. πρόεδρος, εὐχαριστήσας τῆ τε Α. Θ. Π. καὶ πᾶσι τοῖς ἀντιπροσώποις σωματείων, ἀδελφοτήτων, σχολείων καὶ παρθεναγωγείων ὀνομαστὶ τοὺς ἐπισήμως παραστάντας ἐν τῇ τελετῇ, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΩΝ ΔΙΑΡΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΛΕ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΝ ΕΤΟΣ 1895 — 1896.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ὑπὸ Π. ΠΕΤΡΑΚΙΔΟΥ,

ἀναγνώσθεισα κατὰ τὴν ΑΣΜ' ἑκτακτον
συνεδριάσιν τῆς 19 Ἀπριλίου 1896.¹

Φίλοι ἑταῖροι,

Τῆ ἐντολῇ τῶν φίλων συναδέλφων τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ἀναδεξάμενος τὴν σύνταξιν τῆς ἐκθέσεως τῶν κατὰ τὸ λήγον συλλογικὸν ἔτος ὑπ' αὐτῆς πεπραγμένων, ποιούμαι τὴν περιληψὶν τήνδε ἐκ τῶν πρακτικῶν.

Τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ἀποτελουμένης ἐκ τῶν κ. κ. *Μ. Αὐθεντοπούλου, Κ. Βακαλοπούλου, Ἰωακείμ Βαλαβάνη, Μ. Κεφάλαι, Δ. Μοσιράτου, Δ. Ἡ. Οἰκονομίδου, Χρ. Γ. Πανταζίδου, Ν. Παπαγιαννοπούλου, Κ. Παρίση, Γ. Παχίκου, Π. Πετρακίδου, Θ. Σαλιτέλη, Φ. Τάπη* καὶ *Χρ. Χατζηχρήστου*, τὰ πλεῖστα τῶν μελῶν μετέσχον τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς· τρία δὲ μόνον ἀπαξ ἢ δις παρέστησαν ἐν ταῖς αὐτῆς συνεδριάσεσιν.

Μετὰ τὸν καταρτισμὸν τοῦ αὐτῆς προεδρείου ἐν τῇ πρώτῃ συνεδριάσει, καθ' ἣν προέδρον μὲν ἐξελέξατο τὸν κ. *Μ. Κεφάλαι*, γραμματεία δὲ τὸν κ. *Π. Πετρακίδου*, ἐν τῇ δευτέρᾳ συνεδριάσει ἀμέσως ἐπελάβετο τῆς προπαρασκευῆς τῆς πρὸς ἐκδοσιν τοῦ *Β' τόμου* τοῦ *Ζωγραφείου Ἀγῶνος* κατὰ τὴν ἀπαιτουμένην γλωσσικῆς ὕλης. Ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ, ὡς βαρέως ἔφερον ἐπὶ τῇ ἀχρηστία τῆς ἐν ταῖς ἀρχαῖς αὐτῆς ἀποκειμένης πολυτίμου γλωσσικῆς ὕλης, ἐπομένη τῷ θεῖῳ παραγγέλματι «*Τῷ κρούσει ἀνοιγήσεται*», πολλάκις ἔκρουσε τὴν θύραν τοῦ μεγαθύμου τοῦ Συλλόγου εὐεργέτου κ. *Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου*, μέχρι οὗ ἐπὶ τέλους ἐπέτυχε νὰ τῇ ἀνοιχθῇ οὐχὶ ἡ κυρία πύλη, ἀλλὰ πλαγίαι τις πυλῖς.

Δι' ἐπιστολῆς αὐτοῦ πρὸς τὸν Σύλλογον ὁ ἐξοχώτατος κ. *Χρηστάκης ἐφένδης Ζωγράφος* προὔτεινε τὸ ἐξῆς: Τῆς κατ' ἔτος χορηγουμένης ἑκατονταλίου προσφορᾶς τῷ *Ζωγραφείῳ Ἀγῶνι* νὰ γίνηται χρῆσις ἐναλλάξ τὸ μὲν ἐν ἔτος εἰς ἐκτύπωσιν γλωσσικῆς ὕλης, τὸ δ' ἐπόμενον εἰς διανομὴν τοῦ δεκαλίου γέρως. Ἡ ἐπιτροπὴ, ἥτις, ἐν ἀπελπισμῷ διατελοῦσα, εἶχεν ἀποφασίσῃ τῷ παρελθόντι συλλογικῷ ἔτει νὰ προβῇ εἰς ἐκδοσιν παραρτημάτων γλωσσικῆς ὕλης, περιτέλλουσα κατὰ τὸ ἐνὸν τὴν τοῦ περιοδικοῦ ὕλην, ἀσμένη ἀπεδέξατο καὶ ἐπεδοκίμασε τὴν πρότασιν ταύτην, διότι οὕτω καὶ ἡ ἀπὸ πολλοῦ ἐπιδιωκομένη λύσις τοῦ ἀκανθώδους τούτου ζητήματος ἐπῆλθε καὶ ἐλαχίστη τῷ *Ζωγραφείῳ Ἀγῶνι* βλάβη προσγίνεται. ἅτε τῶν συλλογῶν ὁσημέραι ἐξαντλουμένων. Ἀσμένη λοιπὸν ἡ ἐπιτροπὴ σήμερον ἀγγέλλει τοῖς φίλοις τοῦ Συλλόγου ἑταίροις ὅτι μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν αὐτῆς μελῶν γενομένην ἀναγκαίαν προπαρασκευὴν τῆς γλωσσικῆς ὕλης ὑπὸ κλισίους οἰωνοὺς ἤρξατο ἀπὸ δύο ἡδὴ μηνῶν ἐκτυπούμενος ὁ *Β' τόμος*², ὅστις ἔσται βεβαίως ἀνάλογος τῆς ἑκατονταλίου χορηγίας τοῦ μεγαθύμου δωρητοῦ καὶ ἀποπερατούμενος δικαίῳ, ὡς δι' ἐλπίδος ἔχομεν, τὰς προσδοκίας τοῦ Συλλόγου καὶ τῶν ἐν Εὐρώπῃ ἑλληνοιστῶν.

Μεταβαίνων εἰς ἕτερον ἡδὴ ἔργον τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, τὸ τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης*, λυποῦμαι λέγων, ὅτι οὐδὲν εὐάρεστον ἔχει ἡ ἐπιτροπὴ ν' ἀναγγείλῃ ὑμῖν. Τὴν *Ζωγραφείων Βιβλιοθήκην* βάσκανος δαίμων, ὡς φαίνεται, παρακολουθεῖ. Ἀπ' αὐτῆς τῆς τοῦ *Α' τόμου* ἐκτυπώσεως μέχρι τοῦ ἡδὴ ἐκτυπούμενου *ἑαυτοῦ* πράγματα διηγετικῶς παρέρχονται αὐτῇ, ὡν ἀληθῶς ἀπαλλάττει αὐτὴν ἡ περισκεμμένη πολιτεία τοῦ ἐκάστοτε προ-

1. Ἰδὲ ἐν σελίδι 59 τοῦ μετὰ χεῖρας τόμου.

2. *Σημ. Συντ. Ἐπιτρ.* Ἐξετυπώθησαν μέχρι τέλους Φεβρουαρίου 1900 μόνον ἡ τυπογραφικὰ φύλλα.

δρείου και τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἀλλὰ μετὰ κόπου πολλοῦ και θυσίας ἐνίοτε τῶν συμφερόντων αὐτῆς.

Ἰνωστὸν ὑμῖν ἀπὸ τῆς τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐκθέσεως, ὅτι, παρὰ τὰ παρεμβληθέντα προσκόμματα, ἡ ὑπὸ τοῦ κ. *Wecklein* ἐκδοσις τοῦ Β' τόμου τοῦ *Αἰσχύλου* ἀνετέθη διὰ συμβολαίου τοῖς ἐν Ἀθήναις τυπογράφοις κ. ζ. Ἀδελφοῖς *Περοῦ*. Τῆς ἐκτύπωσης ἀπὸ πολλοῦ ἀρξαμένης και προχωρησάσης, μέχρι τοῦ 35ου τυπογραφικοῦ φύλλου, αἴφνης και παρ' ἐλπίδα ἀγγέλλεται τῷ Συλλόγῳ ὑπὸ τῶν κ. κ. Ἀδελφῶν *Περοῦ*, ὅτι, καθ' ὑπολογισμὸν αὐτῶν, ἐπὶ τῆς πεμφθείσης πρὸς ἐκτύπωσιν ὕλης ὁ Β' τόμος θὰ ὑπερέβαινε κατὰ 10—11 τυπογραφικὰ φύλλα τὰ ἐν τῷ συμβολαίῳ ὀριζόμενα 40. Ἡ ἐπιτροπή, μετὰ τὴν εἰς αὐτὴν ἀνακοίνωσιν τούτου, ἐπομένη προγενεστέρῃ αὐτῆς ἀποφάσει ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ αἰδιδίμου *Βασιάδου*, καθ' ἣν «εἰς τὰ καθ' ὑπέρβασιν φύλλα ὑποχρεοῦται ὁ συγγραφεὺς ἂν δ' οἷτος ἀρῆται, τὴν ἐκτύπωσιν ἀναδέχεται ὁ Σύλλογος, ἀποζημιούμενος παρὰ τοῦ συγγραφέως διὰ παρακρατήσεως τῆς δαπάνης ἐκ τῆς δοθησομένης αὐτῷ ἀμοιβῆς», ἀνεκοινώσατο ταύτην τῷ κ. *Wecklein* διὰ τοῦ προεδρείου τοῦ Συλλόγου. Πρὸς τὴν ἀνακοίνωσιν ταύτην δικαιολογούμενος ὁ κ. *Wecklein* ἐπιρρίπτει τὴν εὐθύνην πᾶσαν τῷ κ. *Ζωμαρίδῃ* και πρὸς ἄρσιν τῶν δυσχερειῶν τούτων ὑποβάλλει τῷ Συλλόγῳ τὴν ἐκλογὴν μιᾶς ἐκ τριῶν προτάσεων. Ἀλλὰ πρὶν ἢ ἀνακοινωθῆ αὐτῷ ἡ ἐκλογὴ τῆς προτάσεως, δι' ἑτέρας ἐπιστολῆς ἀναιρεῖ τὰ ἐν τῇ πρώτῃ γραφόμενα, λέγων, ὅτι γράφων τότε ἐκεῖνα ἠγνόει, ὅτι εἰς ἕκαστον τῶν τριῶν τόμων τοῦ *Αἰσχύλου* παρεχωρήθησαν 43 τυπογραφικὰ φύλλα, ἀλλὰ τίς ὁ γνωρίσας αὐτῷ τούτο, ἀφ' οὗ ῥητῶς ἐν τῷ προγράμματι 30 ὀρίζονται; και ἐπὶ τῆς σαθρᾶς ἐκείνης βάσεως στηριζόμενος πειρᾶται ν' ἀποδείξῃ δι' ὑπολογισμῶν, ὅτι οὐδεμίαν ὑπέρβασιν ἐποίησατο, θύμα δυστυχῶς, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν γραφομένων αὐτοῦ, γενόμενος τῆς εὐπιστίας αὐτοῦ, διότι πάντα ταῦτα ἄρδην ἀνατρέπονται ὑπὸ τε τοῦ προγράμματος και τοῦ συμβολαίου. Τέλος ἡ ἐπιτροπή, περὶ πολλοῦ ποιουμένη και σέβουσα τὸν κ. *Wecklein*, ἀλλ' οὐχ ἤπτον και τῶν συμφερόντων τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* κηδομένη, ἀπεφάνητο τὰ ἐξῆς πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς ποθουμένης λύσεως, ἀκολουθήσασα πρὸς τούτο μάλιστα τῇ διαλλακτικῇ πορείᾳ προγενε-

στέρας ἐπιτροπῆς ἐπὶ παρομοίου ζητήματος ἐγερθέντος και ἄλλοτε ἐν τῇ *Ζωγραφείῳ Βιβλιοθήκῃ* ἦτοι

α') Ν' ἀποτίσῃ ὁ Σύλλογος τὴν δαπάνην τῶν καθ' ὑπέρβασιν 10—11 τυπογραφικῶν φύλλων πρὸς τοῖς ἐν τῷ συμβολαίῳ 40 εἰς τοὺς κ. κ. *Περοῦ*, ἵνα οὗτοι ἀποπερατώσωσι τὴν ἐκτύπωσιν.

β') Νὰ δοθῇ ἀμοιβὴ τῷ κ. *Wecklein* μόνον διὰ τὰ ἐν τῷ συμβολαίῳ ὀριζόμενα 40 τυπογραφικὰ φύλλα, οὐδεμίαν δὲ διὰ τὰ καθ' ὑπέρβασιν 10—11.

γ') Νὰ γραφῇ ῥητῶς τῷ κ. *Wecklein*, ὅτι ὁ Γ' τόμος τοῦ *Αἰσχύλου* θ' ἀποτελεῖται ἐκ 30 τυπογραφικῶν φύλλων κατὰ τὰ ἐν τῷ προγράμματι ὀριζόμενα, πᾶσα δ' ὑπέρβασις θὰ ἐπιβαρύνῃ αὐτὸν και μόνον ὡς πρὸς τὴν δαπάνην τοῦ τε χάρτου και τῆς ἐκτύπωσης.

δ') Ἐν τε τῇ προμετωπίδι και τῷ περικαλύμματι οὐδεμίαν νὰ γίνηται μνεῖα τοῦ κ. *Ζωμαρίδου* ὡς συνεργάτου, ἀλλὰ μόνον ἐν ἀπλῇ ὑποσημειώσει, διότι ὁ Σύλλογος μετὰ τοῦ κ. *Wecklein* μόνον συνεβλήθη ὡς ἐκδότου τοῦ *Αἰσχύλου*.

ε') Νὰ ἐπισταλῇ τοῖς κ. Ἀδελφοῖς *Περοῦ*, ὅτι ἡ τιμὴ δέον νὰ ὀρισθῇ ἐν τῷ περικαλύμματι εἰς δραχμὰς και οὐχὶ εἰς φράγκα χρυσᾶ, ὑπολογιζόμενου ἐκάστου τυπογραφικοῦ φύλλου ἀνά 0,25 τῆς δραχμῆς, ἄπερ, ὀρισθέντα ὑπὸ τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἀπεδέξατο ὁ Σύλλογος ἀντὶ τῶν ἐν τῷ προγράμματι ὀριζομένων 0,20.

Μέχρι τοῦ σημείου τούτου καταλήγουσιν αἱ περὶ τὸν Β' τόμον τοῦ *Αἰσχύλου* ἐργασίαι τῆς ἐπιτροπῆς. Ἦδη μεταβαίνω εἰς ἕτερα.

Λήγοντος τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου τοῦ 1895 περαπέμπεται τῇ ἐπιτροπῇ ἐπιστολὴ τοῦ κ. *Schanz*, ἐν ἣ δηλοῦται, ὅτι κατὰ Νοέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἔσται ἕτοιμος πρὸς ἐκτύπωσιν ὁ Α' τόμος τοῦ *Πλάτωνος* και κατὰ τὸ Πάσχα τοῦ 1896 ὁ Β'. Ἡ ἐπιτροπή, ἀποδεξαμένη τὰ γραφόμενα, ἀνεκοινώσατο τούτῳ τῷ κ. *Schanz* διὰ τοῦ προεδρείου τοῦ Συλλόγου, προσθεῖσα ἅμα, ὅτι ἡ ἐκτύπωσις γενήσεται ἐν Ἀθήναις διὰ τε τὴν ὑπερτίμησιν τοῦ χρυσοῦ και πρὸς ἀποφυγὴν παρανοήσεων. Ἀλλὰ τούτο, ὡς φαίνεται, ἀπήρσέ τι, διότι ἔκτοτε οὐκ ἦν ῥωνὴ και οὐκ ἦν ἀκρόασις.

Συγχρόνως τῇ τοῦ κ. *Schanz* ἐπιστολῇ παρεπέμφθη και ἕτερα τοῦ κ. *Γρ. Βερναρδάκη*, ἐξαιτουμένου τὴν ἐκδοσιν τῶν *Ἡθικῶν* τοῦ *Πλουτάρχου*. Ἡ ἐπιτροπή ἀπεδέξατο καθ' ὁ-

λοκληρίαν τὰς τοῦ κ. Βερναρδάκη σκέψεις, ἀρ' οὐ μάλιστα καὶ ἡ ἐκδοσις αὐτῆ ἐν τῇ *Ζωγραφείῳ Βιβλιοθήκῃ* συμπεριλαμβάνεται καὶ ὁ κ. Γρ. Βερναρδάκης θεωρεῖται: σήμερον ὡς ὁ ἀρχηγὸς τῶν περὶ *Πλούταρχον* σπουδῶν. Δυστυχῶς ὁμοῦς τελευτᾷ ὁ κ. Βερναρδάκης δι' ἐπιστολῆς τοῦ προβλῆλαι νέους ὄρους, οὓς ἡ ἐπιτροπὴ ἐν τῇ τελευταίᾳ αὐτῆς συνεδριάσει ἐκρίνει ἀπαρδεκτοὺς, ἐπιφυλασσομένη ν' ἀνακοινώσῃ τὴν περὶ τούτου γνώμην αὐτῆς εἰς προσεχῆ τοῦ Συλλόγου συνεδρίασιν.

Ἀρχομένου δὲ τοῦ μηνὸς Φεβρουαρίου παραπέμπεται ἐπιστολῇ τοῦ κ. Blass, ἐν ἣ οὗτος ὁμολογεῖ, ὅτι, ἀγνοῶν τὰς δυσκολίας, ἃς συνεπάγεται ἡ εἰς τὴν νεωτέραν ἑλληνικὴν ἐκδοσις τοῦ *Δημοσθένους*, ἀνεδέξατο ταύτην, ἦδη ὁμοῦς κατανοήσας ταύτας, παραιτεῖται, ὁρνεῖ δ' ὅτι καλὸν ἦθελεν εἶναι ν' ἀνατεθῇ αὐτῇ εἰς ἑλληνα, καὶ τοιοῦτον προτείνει τὸν κ. Γρ. Βερναρδάκην, μεθ' οὗ ὑπόσχεται νὰ συνεργασθῇ ὡς βοηθὸς ἀπλοῦς, παραχωρῶν αὐτῷ τὴν τε τιμὴν καὶ ἀμοιβήν. Μετὰ λύπης ὁμοῦς ἀγγέλλει ὑμῖν ἡ ἐπιτροπὴ, ὅτι καὶ ὁ κ. Γρ. Βερναρδάκης, εἰς ὃν ἀνεκοινώθη ἡ ἐπιστολὴ τοῦ κ. Blass, ἀπεποιήθη τοῦτο, ἅτε εἰς ἄλλας μελέτας ἀσχολούμενος. Ἄλλ' ἡ ἐπιτροπὴ, ἐπιθυμοῦσα νὰ μὴ στερηθῇ ἡ *Ζωγραφείῳ Βιβλιοθήκῃ* τοῦ πολλοῦ Blass, προτίθεται νὰ γράψῃ προσεχῶς αὐτῷ, ἐκφράζουσα τὴν λύπην αὐτῆς καὶ ὑποδεικνύουσα ἕτερον μέσον συνεργασίας.

Τοιαῦτα, φίλοι ἐταῖροι, ἐν περιλήψει τὰ ὑπὸ τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ἐν ταῖς δώδεκα αὐτῆς συνεδριάσει πεπραγμένα, ὧν βελτίω εὐχεται τῇ αὐτῆς διαδόχῳ.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ὑπὸ Χ. Γ. ΠΑΝΤΑΖΙΔΟΥ,

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ἈΣΜ' ἑκτακτον συνεδρίαν τῆς 19 Ἀπριλίου 1896.

Φίλοι ἐταῖροι,

Ἡ Συντακτικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ λήγοντος συλλογικοῦ ἔτους, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν κυρίων Μ. Γεδεών, Ὁδ. Ἀνδρεάδου, Χρ. Πανταζίδου, τοῦ γενικοῦ γραμματέως, τοῦ εἰδικοῦ καὶ τῶν γραμματέων τῶν ἐπιτροπῶν Φιλολογικῆς καὶ Ἀρχαιολογικῆς εἰς ἕξ συνεδρίας συνελθούσα καὶ πρόεδρον μὲν ἔχουσα τὸν κ. Μ.

Ἑλλ. Φιλ. Σύλλογος.

Γεδεών, γραμματέα δὲ τὸν κ. Χρ. Πανταζίδου, ἐνησχολήθη εἰς διευθέτησιν τῆς ὕλης τοῦ ΚΣ' τόμου, τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Παραρτήματος τῶν τόμων ΚΔ'—ΚΣ' καὶ τοῦ Β' τόμου τῶν Ζώντων Μνημείων τοῦ *Ζωγραφείου Ἀγῶνος*, συγχρόνως πάντων ἐκτυπομένων ἐν τῷ τυπογραφείῳ Ἰ. Παλλαμάρη. Καὶ ὁ μὲν ΚΣ' τόμος ἀπαρτιθῆσεται ἐκ τυπογραφικῶν φύλλων ὑπὲρ τὰ τριάκοντα, τὸ δὲ Ἀρχαιολογικὸν Παράρτημα περὶ τὰ δέκα καὶ πέντε καὶ ὁ Β' τόμος τῶν Ζώντων Μνημείων ἐκ τεσσαράκοντα περίπου. Ἐλήφθησαν δὲ εἰς τὸν ΚΣ' τόμον δύο διατριβαὶ ἐκ τῶν τοῦ Παραρτήματος, πολλὴν ὕλην ἔχοντος, διὰ τὴν ὀλιγότητα τῶν ἀναγνωσμάτων. Τὰ πρακτικὰ συνετμήθησαν ἀρκούντως, γενομένης καὶ ἀνακαθάρσεως ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν μελῶν.

Σήμερον ἡ ἐκτύπωσις εὐρίσκειται εἰς τὸ 6ον τυπογραφικὸν φύλλον τοῦ ΚΣ' τόμου καὶ εἰς τὸ 7ον τοῦ τόμου τῶν Ζώντων Μνημείων, ἀρξάμενης καὶ τῆς στοιχειοθετήσεως τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Παραρτήματος. Τῆς ἐργασίας δὲ ταύτης ἐπιμελοῦνται τὰ μέλη τῆς ἡμετέρας ἐπιτροπῆς, ἐφ' ὅσον ἐπιτρέπουσι τοῦτο αἱ λοιπαὶ αὐτῶν ἐργασίαι, ἐφ' ἧ καὶ ἐλπίζουσι ὅτι θὰ τύχῃσι τῆς συγγνώμης ἐπιεικειᾶς τοῦ Συλλόγου.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ὑπὸ ΟΔ. ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ,

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ἈΣΜ' ἑκτακτον συνεδρίαν τῆς 19 Ἀπριλίου 1896.

Ἀξιότιμοι ἐταῖροι,

Ὅτε, μετὰ τὴν ἀποφράδα ἐκείνην τοῦ 1870 ἡμέραν, ὁ ἡμέτερος Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος, τῇ ἀγάπῃ μὲν πάντων, τοῖς ἀγῶσι δ' ἀνδρῶν διαπρεπεστάτων αἰεὶ ἐν νῷ ἔχοντων τὸ κοινὸν ἀγαθόν, ὡς φοιτῆξ ἐκ τῆς τέφρας αὐτοῦ ἀνεγεννήθη καὶ μεγίστην ἐπίδοσιν εἴληφεν, ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ τότε, εὐρὺ ἔχουσα ἔργον, πλουσίαν ἔκθεσιν ὑπέβαλλε τοῖς ἐταίροις τοῦ Συλλόγου. Νῦν οἱ χρόνοι ἐκείνοι ἀναμνήσεις ἀπέβησαν γλυκεῖαι μὲν, ἀλλὰ καὶ πικραῖ, ἡ δὲ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ, ἐκ τῆς τότε συγκομιδῆς καὶ νῦν ἐτι ἀρυσμένη, οὔτε περὶ τὴν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ πρωτεύουσῃ παιδευσιν ἀτχολεῖται, οὔτε περὶ τὴν διανομὴν χιλιάδος λιρῶν σπρέφεται, ἀλλὰ πενιχρὰν παρατίθησι τράπεζαν, αἰετοτε ὁμοῦς θαρροῦσα.

Τόμος ΚΖ' 9

Τῆς πάλαι πλουσίας τραπεζίτης μέρος τυγχάνει ὡν ὁ *Καραπάνειος Ἀγών* περὶ συντάξεως διδασκτικῶν βιβλίων χάριν τῶν δημοτικῶν καὶ ἄστικῶν λεγομένων σχολῶν τῆς πρώτης παιδεύσεως. Ἐκ τοῦ ἐξαετῆ περιόδον ἔχοντος ἀγῶνος τούτου οὐκ ὀλίγα μὲν ἀγωνοθετήματα ἐξετελέσθησαν μέχρι τοῦ νῦν, ἀλλὰ δὲ λείπονται πρὸς ἐκτέλεσιν. Ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἐξέδωκε καὶ προγράμματα τινα τοῦ ἀγῶνος τούτου, ἀλλὰ, μηδενὸς ὑποβλήθητος πονήματος, οἱ ἀγῶνες παρετάθησαν. Πρὸ τριετίας ἡ ἐπιτροπὴ, βουλομένη ὅπως νέαν δὴ ὄθησιν τῷ ἀγῶνι, ἀνεθώρησε τὰ τῆς *Χρησιμομαθείας καὶ Φυσικῆς καὶ Χημείας προγράμματα*, πρὸ ἔτους δ' ἔγνω ν' ἀναθεωρήσῃ καὶ τὰ τῆς *Γραμματικῆς*. Ὀνόμασε λοιπὸν ἐδικτὴν ἐπιτροπὴν ἐκ τῶν τότε μελῶν αὐτῆς κ.κ. *Φιλίππου Τάγῃ, Χρ. Χατζηχρήστου, Π. Παπαροῦση, Δ. Μοστροῦτο, Δ. Οἰκονομίδου, Ν. Παρανίκα* ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ τότε προέδρου τῆς ἐπιτροπῆς κ. *Μ. Κεφάλαι*. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, καίπερ μέγα μέρος τοῦ ἔργου αὐτῆς συντέλεσασα, ληξασῆς τῆς συλλογικῆς περιόδου, δὲν ἠδυνήθη νὰ παρουσιάσῃ τὸ πρόγραμμα. Κατὰ τὴν λήγουσαν περίοδον ἡ ἐπιτροπὴ, συντόμως τοῦ ἔργου ἐπιληρθεῖσα, ἀνασυνέστησε τὴν τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐδικτὴν ἐπιτροπὴν, προσθεῖσα εἰς τὰ τότε μέλη αὐτῆς τὸν κ. *Μ. Κεφάλαι* καὶ τὸν κ. *Χρ. Παναζίδην*, καὶ συνετέλεσε τὸ ὅλον πρόγραμμα, ὑποβληθὸς μὲν ὑμῖν μετ' ὀλίγον ὑπὸ τοῦ γραμματέως αὐτῆς. Τὸ ἔργον εἶναι ὄντως σοβαρὸν, προκειμένης συντάξεως *Γραμματικῆς τῆς καθαρευούσης νέας ἑλληνικῆς*, τούτου δ' ἕνεκα ἡ ἐπιτροπὴ ἐβάδισε μετὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ μελέτης.

Ἐξακολουθοῦντες τὸν περὶ τοῦ ἀγῶνος τούτου λόγον, ἀνακκινούμεθα ὅτι τῆ ἡμετέρα ἐπιτροπὴ παρεπέμθησαν κατὰ τὴν λήγουσαν συλλογικὴν περίοδον δύο πονήματα τοῦ πρακτικῆς ἀγωνοθετήματος πρὸς σύνταξιν στοιχείων *Φυσικῆς*. Πρὸς κρίσιν τῶν πονημάτων τούτων ἡ ἐπιτροπὴ ἐξελέξατο ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς ἐδικτὴν ἐπιτροπὴν ἐκ τῶν κ.κ. *Μ. Κεφάλαι, Ἡλ. Βαλοσαμῆ καὶ Ἀθ. Ἰωάννου*. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη, περατώσασα τὸ ἔργον αὐτῆς, ὑποβαλεῖ ἐν προσεχεί συνεδριάσει τῆς ἐπιτροπῆς τὴν ἐκούτῃς ἔλθουσιν, μετ' ὃ συνταχθήσεται ἡ τῆς ὅλης ἐπιτροπῆς κρίσις, ὑποβληθισομένη ἐν συνεδριάσει τοῦ Συλλόγου ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου εἰσηγητοῦ. Τοῦτο γενήσεται κατὰ τὴν ἐπιούσῃν ἐβδομάδα.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν δύο τούτων πονημάτων ὑπεβλήθη τῆ ἐπιτροπῇ διὰ τοῦ Συλλόγου καὶ πόνημα *Ἐκλογῆς ἐκκλησιαστικῶν τροπαρίων* ὑπὸ τῶν κυρίων *Ἀδελφῶν Δεπάστα*. Περὶ τοῦ πονήματος τούτου ὑπεβλήθη ἤδη ἡ ἐκθεσις τῆς ἐπιτροπῆς τῷ Συλλόγῳ.

Τοῦ *Βουτουναίου* δ' Ἀγῶνος ἀτυχῶς οὐδὲν ὑπεβλήθη πόνημα *Ὀδηγοῦ τῆς πρώτης παιδεύσεως*.

Τοσούτα συνετελέσθησαν ἐν ταῖς μέχρι τοῦ νῦν ἐξ συνεδριάσει τῆς ἐπιτροπῆς, αἵτινες ἐξακολουθήσουσιν ἔτι, μήπω συντελεσθεῖσιν τῆς ἐκθέσεως τοῦ *Καραπάνειου Ἀγῶνος*.

Αἱ συνεδριάσεις τῆς ἐπιτροπῆς θὰ ἦσαν πλείονες, ἂν μὴ ἡ ἐπιτροπὴ ἀπὸ τῶν μέσων Ἰανουαρίου μέχρι τῶν μέσων περὶ τοῦ φθίνοντος μηνός, ἄκουσα, ἤργει, διότι ὁ τέως πρόεδρος αὐτῆς καὶ ἀντιπρόεδρος τοῦ Συλλόγου κ. *Φίλιππος Τάγῃ*, ἕνεκα λόγων μὴ σχετιζομένων πρὸς τὰς ἐργασίας τῆς ἐπιτροπῆς, ὑπέβαλε παραίτησιν, οὕτω δὲ ἡ ἐπιτροπὴ διετέλει οὕσα ἀνευ τοῦ κανονικῶς συγκαλοῦντος προέδρου αὐτῆς. Τῆ 10 Ἀπριλίου συγκαλοῦσιν ἡ ἐπιτροπὴ κατ' ἀπόφασιν τοῦ Συλλόγου ὑπὸ τοῦ ἀξιοτίμου προέδρου αὐτοῦ κ. *Ἀν. Χρησιδίου*, ἔμαθε μετὰ λύπης τὴν παραίτησιν τοῦ πᾶν δεξιῶς διευθύνοντος τὰ ἔργα αὐτῆς. Διὰ τοῦ προέδρου δὲ τοῦ Συλλόγου ἐπίσης ἐπληροφόρηθη ὅτι εἰς ἀναπλήρωσιν μὲν τοῦ κ. *Φιλίππου Τάγῃ* ἐκλήθη ὁ κ. *Ματθαῖος Παρανίκας*, ἀλλ' ὁ σοφὸς τοῦ *Σχεδιάσματος* καὶ ἄλλων πραγματικῶν συγγραφεὺς καὶ τῶν ἀρχαιωτάτων ὀρηρῶν θεραπόντων τοῦ Συλλόγου παρητήθη ὡσαύτως, τούτου δ' ἕνεκα ἡ ἐπιτροπὴ ἐκαλείτο, ἀποφάσει τοῦ Συλλόγου, νὰ προβῇ εἰς τὰ ἔργα αὐτῆς, ὀρίζουσα προσωρινὸν πρόεδρον ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν τῆς ἐπιτροπῆς προήδρευον ἀπὸ τῆς 20 Ἀπριλίου ὡς προσωρινὸς πρόεδρος καὶ προεδρεύει ὁ κ. *Νικόλαος Παρανίκας*, προθύμως συνεργουμένων τῶν μελῶν, ἅτινα ἦσαν κατὰ τὴν λήγουσαν περίοδον ὁ αἰδισ. κ. *Κ. Παρίσης* καὶ οἱ κ.κ. *Ἡλ. Βαλοσαμῆς, Στ. Βραχάμης, Ἀθ. Ἰωάννου, Μ. Κεφάλαι, Δ. Μοστροῦτος, Δ. Οἰκονομίδης, Χρ. Παναζίδης, Ν. Παπαγιαννόπουλος, Π. Παπαροῦσης, Ν. Παρανίκας, Χρ. Χατζηχρήστου καὶ Ὀδ. Ἀνδρεάδης*, ὅστις ἐκλεγείσιν ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς ἐγένετο ὁ γραμματεὺς.

Οὗτος δὲ τὴν ἐκθεσιν ταύτην ποιούμενος περαινέει αὐτὴν εὐχόμενος τῆ τοῦ ἐπιόντος ἔτους ἐπιτροπῇ πλείονας ἀρρομὰς πρὸς ἐργα-

σιαν, αναλογιζόμενος ὅτι ἡ ἐργασία εἶναι ἐλπίς πρὸς αἴσιον μέλλον, ὅπερ πᾶσι μὲν, μάλιστα δὲ τῷ περιληψμένῳ ἡμῖν Συλλόγῳ ἐκ καρδίας εὐχόμεθα.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

ὑπὸ ΔΗΜ. Η. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ,

ἀναγνασθεῖσα κατὰ τὴν ἈΣΜΒ' ἔκτακτον συνέδριον τῆς 26 Ἀπριλίου 1896.

Φίλοι ἐταῖροι,

Τῇ εὐμενεῖ ὑμῶν ψήφῳ ἐν τῇ τακτικῇ τοῦ Συλλόγου συνεδρίῳ τῆς 23ης Ὀκτωβρίου ἐκλεγείς βιβλιοφύλαξ εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ πῶτος τοιοῦτου κ. Β. Μυσιτακίδου, κατ' ἀρχάς μὲν ἐκαπετόμην ἂν ἔπρεπε νὰ δεγθῶ τὴν ἀπονεμηθεῖσάν μοι ταύτην τιμὴν βεβαίως οὐχὶ δι' ἄλλο τι, εἰμὶ δὲ ἰδίῳ ἐφοβούμην μήπως μεθ' ὅλην τὴν ἐνυπάρχουσαν ἐν ἐμοὶ προθυμίαν καὶ ζῆσιν τοῦ νὰ φανῶ ἀντάξιός αὐτῆς αἱ πολλὰί μου ἀσχολῖαι δὲν ἤθελόν μοι ἐπιτρέψῃ ὅπως δεόντως ἐκπληρώσω καὶ τὰ νέα καθήκοντα, ἅπερ ἔκτοτε ἐπεβάλλοντό μοι, ἐπὶ τέλους ὅμως, ὑπὸ πολλῶν συναδέλφων καὶ φίλων ἐνθαρρυνθεῖς, ἐδέχθην τὴν ὑπὸ τοῦ γεραροῦ ἡμῶν σωματείου εὐμενῶς πᾶν ἀναπεθεῖσάν μοι νέαν ὑπηρεσίαν καὶ ἤδη θερμὰς ἐκφορᾶς εὐχαριστίας πᾶσι τοῖς τὸ νέον τοῦτο δεῖγμα τῆς πρὸς με ἐκτιμῆσεως καὶ ἐμπιστοσύνης ἐπιδειχθέντοισι ὀφείλω ἵνα εἶπω, ὅτι πλείους θέλω ὁμολογήσῃ αὐτοῖς χάριτας, ἂν ἐπιεικῶς κρίνωσι καὶ τὰ ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ πεπραγμένα μοι, εἰς τὴν ἐκθεσιν τῶν ὁποίων καὶ ἤδη προβαίω.

Κατὰ τὸ συλλογικὸν ἔτος 1895—96 εἰσῆλθον εἰς τὴν Βιβλιοθήκην ἡμῶν ἐκ δωρεῶν σπγγράμματα διάφορα ἀνεργόμενα εἰς τόμους 152, πλὴν δὲ τούτων 55 τεύχη διάφορον περιδικῶν καὶ συγγραμμάτων, ὧν τὰ μὲν 28 εἰς διαφόρους τόμους τῆς *Revue des deux Mondes* ἀνήκοντα λίαν φιλοτιμῶς ἐδωρήσατο ὁ ἑλλητικὸς βιβλιοφύλαξ κ. Ν. Παπαγιαννόπουλος συμπληρώσας οὕτω πινά των χαρακτητων, τὰ ὅποια εἶχε καὶ ἔχει ἡ σειρά τοῦ περιδικικοῦ τούτου ἐν τῇ ἡμετέρῃ Βιβλιοθήκῃ, ἐφ' ἧ καὶ τοῦ δικαίου ἐπαίνου ἄξιός τυγχάνει ὁ δωρητής, τὰ δὲ λοιπὰ 27 τεύχη εἰς τὰ ἐξῆς:

6 τεύχη τοῦ ἐν Σμύρῃνῃ περιοδικοῦ τοῦ ἐπιγραφομένου *Περιοδικὸν τοῦ ἀναγνωστηρίου* ἢ

Σμύρῃν, ἧτοι τὰ τεύχη α'—δ' τοῦ ἔτους 1871 καὶ τὰ τεύχη α'—β' τοῦ 1872.

3 τεύχη τοῦ ἔργου τοῦ ἐπιγραφομένου *Μουσειῶν καὶ Βιβλιοθήκη τῆς Ἐδαγγελικῆς Σχολῆς*, ὧν τὸ μὲν ἐν τεύχος ἀνήκει εἰς τὴν Δ' περίοδον (1880—84), τὰ δὲ λοιπὰ δύο εἰς τὴν Ε' περίοδον (1884—85—86).

12 τεύχη τοῦ περιοδικοῦ τῆς ἐν Ἀθήναις ἐπιστημονικῆς ἐταιρείας τοῦ ἐπιγραφομένου Ἀθηνᾶ, ἧτοι τὸ β' τεύχος τοῦ Β' τόμου, τὸ α' τοῦ Γ', τὸ α', β', γ' καὶ δ' τοῦ Ε', τὸ α', β' καὶ γ' (συνδεδεμένα) καὶ δ' τοῦ Σ' καὶ τὸ α' καὶ β' τοῦ Ζ'.

2 τεύχη τῆς Ἀριθμητικῆς τοῦ κ. Ἀθ. Ἰωάννου καὶ 2 ἔτερα τῆς Συλλογῆς ἀριθμητικῶν ἀσκήσεων καὶ προβλημάτων ὑπὸ τοῦ ἴδιου.

2 τεύχη τῆς Ἐφημεροσμήτης γραμματικῆς τῆς νεωτέρας γλώσσης ὑπὸ Ἰ. Σεφεριάδου.

Ἄλλὰ καὶ ἡ συλλογὴ τῶν ἀρχαίων χειρογράφων ἐπλουτίσθη κατὰ πέντε εἰσέτι, τὰ ὅποια προθύμως μετὰ τινων ἀρχαιολογημάτων ἐδωρήσατο ὁ κ. Μ. Γεδεών, ἄξιός πολλῶν ἐπαίνων ἐπὶ τούτῳ.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὰς ἐκ διαφόρων τόμων ἀπαρτιζομένας δωρεάς τοῦ λέξαντος συλλογικοῦ ἔτους καλὸν κρίνω καὶ καθήκον θεωρῶ ὅπως εἰς τὰς γενναιοτέρας καὶ πολυτιμοτέρας ἐξ αὐτῶν ἀποβλέπων ἰδιαίτεραν ποιήσωμαι μνείαν αὐτῶν καὶ τῶν δωρησαμένων αὐτάς, οἵτινες πολλῶν ἐπαίνων καὶ θερμῶν εὐχαριστιῶν εἰσιν ἀντάξιοι, ὅτι ἰδιάζον ἐπεδείξαντο ἐνδιαφέρον περὶ τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου.

Καὶ ἐκ μὲν Βιέννης ἐλάβομεν 16 πολυτίμους τόμους ἅπαντας δεδεδεμένους τοὺς ἐξῆς:

Τόμ. 1 σώματα δύο τοῦ ἔργου τῶν κυρίων *O. Benndorf* καὶ *O. Hirschfeld* τοῦ ἐπιγραφομένου *Festschrift zur fünfzigjährigen Gründungsfeier des archäologischen Instituts in Rom, Wien 1879*.

Τόμ. 3 τῶν ὑπὸ τοῦ κ. *O. Benndorf* ἐκδομένων *Wiener vorlegeblätter für archäologische Übungen, Wien 1888, 89, 1889, 90 καὶ 1890, 91*.

Τόμ. 3 τῶν ὑπὸ τῶν κ. *O. Benndorf* καὶ *O. Hirschfeld* ἐκδομένων *Abhandlungen des archäologisch-epigraphischen Seminars der Universität Wien*, ἐν Βιέννῃ ἀπὸ τοῦ 1880—90. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος τόμος περιλαμβάνει τὰ τεύχη 1—3, ὁ δὲ δευτέρος τὰ τεύχη 4—7 καὶ ὁ τρίτος τὰ τεύχη 8—11.

Τόμ. 9 τῶν ὑπὸ τῶν κυρίων *A. Conze* καὶ *O. Hirschfeld* ἐν Βιέννῃ ἐκδομένων *Archäologisch-epigraphische Mitteilungen aus Osterreich*.

Τούτων ἕκαστος περιέχει ἀνά δύο ἐτῶν περιόδους ἀπὸ τοῦ 1877—95.

Ἐξ Ἀθηνῶν δὲ ὁ μὲν κ. *Γ. Χατζιδάκης*, καθηγητῆς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ ἐδωρίσαστο κατὰ διαφόρους ἐποχὰς τόμους πέντε τοὺς ἐξῆς: 1 τόμον τοῦ ἔργου αὐτοῦ «*Neugriechische Studien*», 1 τόμον τοῦ πονήματος αὐτοῦ «*Eιδώλων κατάλοιποις*», 1 τόμον τῆς πραγματείας αὐτοῦ «*Φιλολογικοὶ κροκυλεγμοί*», 1 τόμον τοῦ ἔργου αὐτοῦ «*Περὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ τῶν ἀρχαίων Μακεδόνων*» καὶ 1 τόμον τῆς πραγματείας αὐτοῦ τῆς ἐπιγραφομένης «*Κοσκυλμάτια*» ὁ δὲ κ. *Κ. Μητσόπουλος*, καθηγητῆς ὡσαύτως ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ ἀπέστειλεν ἡμῖν δωρεὰν πέντε τόμους διαφορῶν βιβλίων.

Ὅμοίως ἰδιαιτέρας μνείας ἀξιοὶ τυγχάνουσιν ἡ εὐγενεστάτη κυρία *Σοφία Νεγρεπόντη*, δωρησαμένη ἀντίτυπον ἐκ δύο τόμων (εἰς φύλλον) τοῦ ἐν Παρισίοις πανομοιοτύπως ἐκδοθέντος ἀνεκτιμήτου κώδικος τῶν ἀπάντων τοῦ *Δημοσθένους*, ὁ κ. *Β. Μυστακίδης* δωρησάμενος 15 τόμους διαφορῶν βιβλίων, ὁ κ. *Ἰ. Φάχης* προσενεγκῶν 25 τόμους διαφορῶν συγγραμμάτων, ὁ ἰατρὸς κ. *Καραμάνος* δωρησάμενος 6 τόμους διαφορῶν βιβλίων καὶ ὁ κ. *Γ. Βίτσος* ἀποστείλας καὶ οὗτος δωρεὰν 4 τόμους διαφορῶν αὐτοῦ ἔργων.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν προσενεχθεισῶν τῇ Βιβλιοθήκῃ δωρεῶν, ὅσον δ' ἄφορξ εἰς τὴν ὑπὲρ αὐτῆς γενομένην δαπάνην κατὰ τὸ ἤδη λήξαν συλλογικὸν ἔτος ὑπεθυμίζων, ὅτι δι' ἀνάγκας τῆς Βιβλιοθήκης ἐκ τοῦ προϋπολογισμοῦ εἶχεν ἐπιψηφισθῆ ποσὸν ἐκ 15 λιρῶν ὀθωμανικῶν, γνωστοποιῶ ἐναυθα, ὅτι ἐκ τοῦ ποσοῦ τούτου ἐδαπανήθησαν ὑπὸ μὲν τοῦ προκατόχου μου πρὸς ἀγορὰν βιβλίων

Λ. Τ. 4.18

ὑπ' ἐμοῦ δὲ πρὸς κατασκευὴν

4 θέσεων βιβλίων » » 10 —

τὸ ὅλον Λ. Τ. 14.18

Ὡστε εἰς πίστῳσιν τοῦ λ/σμοῦ τῆς Βιβλιοθήκης ὑπολείπονται ἔτι γρ. 82.—Ἐν σχέσει πρὸς τὴν ὑπ' ἐμοῦ τοῦ ἰδίου γενομένην ὑπὲρ τῆς Βιβλιοθήκης δαπάνην τῶν 10 λιρ. Τ. ὀφείλω νὰ παρατηρήσω, ὅτι καὶ αὕτη ἦτο ἀπαραίτητος διότι πρὸς προσφύλαξιν πλείστων βιβλίων

χαμῆ ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Βιβλιοθήκης κατακειμένων ἐπεβάλλετο ἡ ἀνάγκη τεσσάρων θέσεων, αἵτινες καὶ κατετελευτήθησαν.

Πρὶν ἢ ἐπισφραγίσω τὴν ἐκθεσίν μου ταύτην καθῆκον ἡγοῦμαι, φίλοι ἑταῖροι, ὅπως ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου τὰς δεούσας ἀπονεύσω εὐχαριστίας τῷ ἀκαμάτῳ τῆς Βιβλιοθήκης ὑπαλλήλῳ κ. *Κ. Κορηκίδῃ* ἐπὶ τῇ πολυτίμῳ αὐτοῦ συναντιλήψει. Καταστρέφων δ' ἤδη τὸν λόγον συνοίδα μὲν, ὅτι μεθ' ὅλων τῶν ὑπάρχοντα ἐν ἐμοὶ διακατῆ ζήλον οὐδὲν ἀντάξιον αὐτοῦ καὶ τῶν προσδοκιῶν ἴσως πολλῶν ἠτύχησα νὰ πράξω ὑπὲρ τῆς Βιβλιοθήκης, περιορισθεὶς μόνον εἰς ὅτι ἠδυνήθην καὶ αἱ περιστάσεις ἐπέτρεψαν, οὐχ ἦττον ὁμως πέπειθα, ὅτι ἐπιεικῆς καὶ δίκαιοι κριταὶ ἔσονται πάντες, γινώσκοντες, ὅτι τὸ ἀκαθὸ δύναμιν ἔρδειν» καλὸν καὶ ἀντάξιον, μέλζονα δὲ φέροι ἀξίαν καὶ ὠφέλιαν, ὅποταν καὶ εὐνοϊκαὶ ὑποβοηθῆσῃσι περιστάσεις. Ταυτὴν λοιπὸν ἔχων πεποιθήσειν, φίλοι ἑταῖροι, ἀποχωρῶ τοῦ ἀνατεθέντος μοι ὑπουργήματος εὐχόμενος ἀπὸ καρδίας ὅπως εὐτυχῆσῃ ὁ διάδοχός μου ἵνα ἴδῃ τὸν τιμαλοφῆ θησαυρὸν τῆς Βιβλιοθήκης τὰ μάλιστα πλουτιζόμενον καὶ ταύτην τελεσφορώτερον καὶ κανονικώτερον λειτουργοῦσαν πρὸς ἀνύψωσιν ἑαυτῆς τε καὶ τοῦ γεραροῦ ἡμῶν Σωματείου καθόλου.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ ΤΑΜΕΙΟΥ

ὑπὸ Δ. Π. ΜΗΛΙΩΤΟΥ, ταμία

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ἈΣΜΒ' ἑκτακτον συνεδρίαν τῆς 26 Ἀπριλίου 1896.

Ἐοῖτιμοὶ κύριοι,

Κατ' ἐντολὴν τοῦ ἡμετέρου Προέδρου κ. Ἀναστασίου Χρησιδίου καὶ κατὰ καθῆκον, ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ ἐπιβαλλόμενόν μοι, λαμβάνω τὴν τιμὴν καὶ ἐφέτος νὰ υποβάλω εἰς τὴν ὑμετέραν ἔγκρισιν τὴν ἐκθεσιν τῆς διαχείρισεως τοῦ Ταμείου τοῦ ΛΕ' ἔτους τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου.

Ἐπιτραπήτω μοι, παρακαλῶ, ν' ἀρχίσω ἀπὸ τὰς ἐκτάκτους συνδρομὰς, ἐν αἷς πρώτῃν κατέχει θέσιν ἡ γενναία δωρεὰ τῆς ἐν Τεργεστῇ ἑλληνικῆς Κοινότητος, ἥτις ἀπέστειλεν ἡμῖν φράγκα 2000, τὰ ὅποια παρήγαγον Λίρας Ὁθ. 87,35· κατὰ δευτέρον ὁ ἐν Ἀθήναις ἀξιοτίμος κ. Ἀνδρέας Συγγρός Λίρας Ὁθ. 30 καὶ

ὁ αἰμῆτος ἡμῶν συμπολίτης καὶ ἑταῖρος *Δ. Ν. Ταμβάκος* Λίρας '00. 5. — Τὸ ὅλον Λίρας '00. 122,35. Τοῦτο δὲ λίαν εὐχάριστον, Κύριε, διότι αἱ εἰσπράξεις τῶν ἐκτάκτων συνδρομῶν ἐφέτος εἶναι τριπλάσαι τῶν τῆς παρελθούσης χρήσεως.

Εἰσπράχθησαν δὲ ἐκ τακτικῶν συνδρομῶν Λίραι: '00. 206, ἐξ ὧν Λ. '00. 59 ἐκ καθυστερουμένων συνδρομῶν καὶ Λ. '00. 147 ἐκ τῶν τοῦ ΛΕ' ἔτους, ἐκ δικαίωματος δὲ διπλώματος εἰσπράχθησαν Λ. '00. 27.

Εἰσπράχθησαν δὲ ἐξ ἐνοικίου τῆς αἰθούσης τοῦ Συλλόγου διὰ μίαν διάλεξιν τοῦ κ. *Δημ. Α. Κορομηλά* Ἀθηνῶν Λ. '00. 5.

Καταλήγων, κύριε, φέρω εἰς γνῶσιν ὑμῶν

ὅτι αἱ εἰσπράξεις τοῦ ἐνεστώτος συλλογικοῦ ἔτους ἀνῆλθον εἰς Λ. '00. 397,56, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ ὑπελοίπου τοῦ *Ζωγραφείου Διαγωνίσματος* ἐκ Λ. '00. 30, αἱ δὲ δαπάναι ἐκ Λ. '00. 453,94, ἧτοι προέκυψεν ἄλλειμμα ἐκ Λ. '00. 56,38, ἐν σχέσει δὲ πρὸς τὸ τῆς παρελθούσης χρήσεως εἶμεθα εἰς καλλιτέραν οικονομικὴν θέσιν, μ' ὅλον ὅτι τὸ ἐν τῷ ταμείῳ εὑρισκόμενον ἤδη ὑπόλοιπον ἀνέρχεται εἰς Λ. '00. 78,57. ἐν ᾧ τὸ τῆς παρελθούσης χρήσεως ἦτο ἐκ Λ. '00. 134,95.

Εὐχόμεαι δὲ ἀπὸ καρδίας, Κύριε, ὅπως ὁ διάδογός μου παρουσιάσῃ ὑμῖν ἀνθηροτέραν τῆς ληξιάσης χρήσεως τὴν ἐπομένην οικονομικὴν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου κατάστασιν:

Ἔτος ΛΕ'

Δαπάναι καὶ Πρόσοδοι

1895—96

Εἰς διάφορα ἐξοδα	Λ.Τ.	30.59	Ἀπὸ Ταμείων μετρητῶν	Λ.Τ.	134.95
» ἐξοδα Γραφείου	»	21.72	» Ζωγραφείου Διαγωνίσμα	»	30.—
» φωτισμὸν καὶ θέρμανσιν	»	17.27.75	» ἐκτάκτους συνδρομὰς	»	122.35
» μισθοδοσίας	»	216.—	» τακτικὰς συνδρομὰς	»	506.75
» Εὐανθίειον Παρθεναγωγείου	»	32.—	» Διπλώματα	»	27.—
» Συντακτικὴν Ἐπιτροπὴν	»	99.70	» Ζωγραφείου Βιβλιοθήκην	»	7.21
» πυρασφάλιστρα	»	6.46.25	» αἰθούσαν Συλλόγου	»	5.—
» Βιβλιοθήκην	»	14.18			
» Ἀναγνωστήριον	»	16 01			
» Ταμείων μετρητῶν, ὑπόλοιπον εἰς νέον	»	78.57			
	Λ.Τ.	532.51		Λ.Τ.	532.51

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 22 Ἀπριλίου 1896.

Ὁ Ταμίας
Δ. Π. ΜΗΛΙΩΤΗΣ

"Έτος ΛΔ'

Δαπάναι καὶ Πρόσοδοι

1894—95

Εἰς διάφορα ἔξοδα	Λ.Τ.	43.94	Ἐκ τῶν Ταμείων μετρητῶν, παρελ- Λ.Τ.	387.48
» ἔξοδα Γραφείου	»	11.42	θούσης χρήσεως.....	»
» φωτισμὸν καὶ θέρμανσιν.....	»	38.77	» Ζωγράφειον Διαγώνισμα..	» 30.—
» μισθοδοσίας.....	»	215.50	» Καραπάνειον Ἀγῶνα	» 06 ¹ / ₂
» Εὐανθίειον Παρθεναγωγείον ..	»	10.—	» ἐνοίκιον αἰθούσης.....	» 25.—
» Συντακτικὴν Ἐπιτροπὴν.....	»	87.93	» ἐκτάκτους συνδρομὰς	» 40.—
» πυρασφάλιστρα.....	»	6.46	» τακτικὰς συνδρομὰς.....	» 175.—
» Βιβλιοθήκην.....	»	12.67	» Διπλώματα.....	» 16.—
» Ἀναγνωστήριον.....	»	13.69	» Ζωγράφειον Βιβλιοθήκην..	» 1.78 ¹ / ₂
» Ταμείον μετρητῶν, ὑπόλοιπον εἰς νέον.....	»	134.95		
	Λ.Τ.	575.33		Λ.Τ. 575.33

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 28 Ἀπριλίου 1895.

Ὁ Ταμίας

Δ. Π. ΜΗΛΙΩΤΗΣ

Σημ. Συντ. Ἐπιτρ. Κατὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ προηγουμένου ΚΤ' τόμου ἐκ παραδρομῆς παρελείφθη ὁ Πίναξ τῶν Δαπανῶν καὶ Προσόδων τοῦ ΛΔ' ἔτους· προσαρτᾶται δ' ἐν τούτῳ ὡς τότε συνετάχθη ὑπὸ τοῦ κ. Ταμίου.

ΚΡΙΣΙΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΕΠΙ ΤΟΥ ΚΑΡΑΠΑΝΕΙΟΥ ΑΓΩΝΟΣ

ὑπὸ ΝΑΙΑ Γ. ΒΑΣΣΑΜΑΚΗ, εισηγητοῦ,

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ἈΣΜΔ' ἑκτακτον συνεδρίαν τῆς 3 Μαΐου 1896.

ΦΥΣΙΚΗ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ

Ἐπεβλήθησαν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὑπὸ τὴν κρίσιν τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς Φυσικαὶ δύο, ὡς ἡ μὲν πρώτη ὑπὸ τὸ ῥητόν «*Δὸς μοι πᾶσι τὰ καὶ τὰν γὰρ κινήσω*» εἶνε ἡ καὶ πρὸ δύο ἔτων κριθεῖσα ὑπὸ τῆς ἡμετέρας ἐπιτροπῆς, ἡ δὲ δευτέρα ὑπ' ἀριθμὸν πρωτοκόλλου 356 καὶ ὑπὸ τὸ ῥητόν «*Ὡ φύσι παμμήτερα, Σὺ δ' οὐκ ἐμὰ θαύματα λέξω*» Στοιχειώδης Φυσικὴ ὑποβάλλεται τὸ πρῶτον ὑπὸ τὴν τῆς ἐπιτροπῆς κρίσιν. Περὶ ἑκατέρας τῶν Φυσικῶν τούτων ἔσεται ἡμῖν ἰδίᾳ ὁ λόγος.

Α

Περὶ τῆς πρώτης τῶν Φυσικῶν τούτων τοῦ λόγου ὄντος, ἀναγκαῖον θεωροῦμεν ν' ἀναγγράψωμεν τὰς γενικὰς παρατηρήσεις, ἅς ἡ ἐπιτροπὴ διατύπωνσι τῷ συγγραφεῖ κατὰ τὴν πρὸ διετίας πρώτην ὑποβολὴν τοῦ ἔργου τούτου ὑπὸ τὴν κρίσιν αὐτῆς, μετὰ τὴν παράθεσιν ἐνίων τῶν ἐπιστημονικῶν ἀμαρτημάτων, εἰς ἃ ὁ συγγραφεὺς ὑπέπεσεν. Αἱ γενικαὶ αὗται παρατηρήσεις ἔχουσιν ὡδε: «*Ἐν γένει ὁ συγγραφεὺς μεταχειρίζεται ἐν πολλοῖς φράσιν πλοσυμένην, ἕνεκα τῆς ὁποίας τὰ ὅρια τοῦ βιβλίου ἐπεκτείνονται, ἐν ᾧ ἡδύνατο δι' ὀλιγωτέρων νὰ ἐκφράσῃ τὰ αὐτὰ σαφέστερον*».

Καὶ ἐν τέλει: «*Ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ, θεωρήσασα ἱκανὰ τὰ ἐπιστημονικὰ λάθη καὶ τὴν φράσιν οὐχὶ τελείως ἐπιτυχῆ, ἐλπίζουσα δ' οὐδὲ ὁ συγγραφεὺς, διορθῶν τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ, ἐκ δευτέρου θέλει κατέλθει εἰς τὸν ἀγῶνα, δὲν βραβεύει, ἀλλ' ἐπαιεῖ αὐτόν*».

Τὰς γενικὰς ταύτας παρατηρήσεις τῆς ἡμετέρας ἐπιτροπῆς δὲν φαίνεται κατανόησας

ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἔργου τούτου, ἀδικήσας ἑαυτόν· διότι, ἀντὶ νὰ προβῆ εἰς ὀλοσχερῆ διαρρυθμίσιν τοῦ ἔργου αὐτοῦ ἐπὶ τῇ βῆσει τῶν γενικῶν τῆς ἐπιτροπῆς παρατηρήσεων καὶ τὴν ὑποβολὴν ἔργου διερρυθμισμένου ἐπὶ τῇ βῆσει τούτων, ἤρκεσθαι ν' ἀποστείλῃ ἡμῖν διορθώσεις¹ τῶν ὀλίγων ἐκείνων ἀμαρτημάτων, ἅτινα ἡ ἐπιτροπὴ πρὸ διετίας ἐσημείωσεν, ὡς εἰ ταῦτα καὶ μόνα ἦσαν τὰ ἐν τῷ βιβλίῳ αὐτοῦ ἡμαρτημένα, οὐδέλω δ' ἔλαβε πρὸ ὀφθαλμῶν τὰς γενικὰς τῆς ἐπιτροπῆς παρατηρήσεις, αἵτινες ἀπέβλεπον εἰς ὀλοσχερῆ καὶ ριζικὴν τοῦ ἔργου αὐτοῦ μεταρρυθμίσιν. Διὰ ταῦτα ἡ ἐπιτροπὴ ἐθεώρησεν ἀναγκαῖον νὰ προβῆ εἰς γενικὴν τοῦ ἔργου αὐτοῦ ἐπισκοπήσιν, ὡς εἰ τὸ πρῶτον τοῦτο ὑπεβάλλετο ὑπὸ τὴν κρίσιν αὐτῆς, καὶ νὰ μὴ περιορισθῇ μόνον εἰς τὴν ἐξακριβώσιν τοῦ ἐν τὰ πρὸ διετίας ὑπ' αὐτῆς παρατηρηθέντα διορθώσαν, ὡς φαίνεται νομίσας ὁ συγγραφεὺς τῆς Φυσικῆς ταύτης.

Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς δευτέρας ταύτης γενικῆς τοῦ ἔργου ἐπισκοπήσεως εἶνε ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὸδε:

α) Ὁ συγγραφεὺς ὑποπίπτει εἰς γλωσσικὰ ἀμαρτήματα οὐχὶ εὐάριθμα· β) ὅτι ἀπὸ τῆς μεθοδικῆς ἀπόψεως τὸ ἔργον δὲν εἶνε ἀλάθητον καὶ γ) ὅτι ἀπαντῶσιν ἐν τῷ ἔργῳ πλείστη ὅσα πραγματικὰ σφάλματα, ἥτοι ἡμαρτημένα ὅροι καὶ ὀρίσμοι, ἀσάφεια, ἐπιστημονικὰ ἀμαρτήματα κτλ.

Ἀκολουθοῦντες τὴν ἀνωτέρω διάταξιν, προ-

1. Πρωτόκολλον ἀριθ. 161, 3 Νοεμβρίου 1895.

θκίνομεν εἰς τὴν διατύπωσιν μερικῶν τινῶν παρατηρήσεων καὶ διορθώσεων, ἰδίχ' ἐπὶ τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου τῶν γενικῶν κεφαλαίων τῆς διατάξεως ταύτης, χωρὶς βεβαίως νὰ νομισθῇ ὅτι θὰ περιλάβωμεν ἐν ταῖς μερικαῖς ταύταις παρατηρήσεσι καὶ διορθώσεσι πᾶνθ' ὅσα ἡμικρημένα ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ ὑπάρχουσιν.

Α) Γλωσσικαὶ παρατηρήσεις. — Αἱ γλωσσικαὶ παρατηρήσεις ἀναφέρονται εἰς χυδαϊσμούς, ἀνακολουθίας, ἀνορθογραφίας κτλ., ἀπαντώσας σποράδην ἐν τῷ κειμένῳ, οἷαι αἱ ἐξῆς:

Τὸ παιγνίδι τῆς ξυλογαϊδάρας (σελ. 15, στίχ. 18). πλησιάζονται (σελ. 4, στίχ. 23). σπύρον (σελ. 4, στίχ. 16 καὶ κατωτέρω). ἐμπήγω (σελ. 5, στίχ. 5). μένει τανυσμένον (σελ. 6, στίχ. 18). ἡ ἐλασικὴ σφαῖρα κατασκευάζεται ἀπὸ ἐλασικὸν κόμμι διὰ νὰ διασκεδάσῃ τὰ παιδιά μὲ τὰ πηδήματά της (σελ. 6, στίχ. 21—22). Προσράπτουσιν εἰς τὸ στόμιον τῶν ὑποδημάτων μας ὑφάσματα ἐλασικὰ διὰ νὰ ἀνοίγωσιν ὥστε νὰ εἰσέρχεται εὐκόλως ὁ πούς, κατόπιν δὲ νὰ ἐπανέρχονται εἰς τὴν θέσιν των καὶ νὰ ἐφαρμόζωσι καλῶς περὶ τὴν κνήμην (σελ. 7, στίχ. 2—5). Τὰ μάλλινα εἶνε ἐλασικώτερα καὶ εἰς σινοχωρίαν τινὰ τανύζουσιν καὶ δὲν κόπτονται (σελ. 7, στ. 7—8). καὶ κόπτονται καὶ γόνατα ἢ ἀγκῶνας σχηματίζουσι (αὐτόθι, στίχ. 11—12). σιματαιῶ, ἦτοι ἔρχεται εἰς τὴν ἡρεμίαν (αὐτόθι, στίχ. 23).

Β) Μεθοδικαὶ παρατηρήσεις. Σελ. 1, § 1, στίχ. 13.—'Αντὶ τῆς τήξεως τοῦ μολύβδου ἔδει νὰ ληθῇ ὡς παράδειγμα γνωστότερον φαινόμενον μεταβολῆς καταστάσεως.

Σελ. 2—5.—'Αγνωοῦμεν τὸν λόγον, δι' ὃν ὁ συγγραφεὺς, ὁμιλῶν περὶ τῶν ἰδιοτήτων τῶν σωμάτων, α) δὲν διέκρινε τὰς οὐσιώδεις ἢ ἀναγκαῖας ἰδιότητας τῶν σωμάτων (ἔκτασιν καὶ ἀδιαχώρητον) ἀπὸ τῶν λοιπῶν γενικῶν ἰδιοτήτων· β) θεωροῦμεν ἡμικρημένην τὴν διάταξιν: ἔκτασις, διαιρετόν, πορώδες, ἀδιαχώρητον κλπ., δι' ἧς αἱ οὐσιώδεις ἰδιότητες ἔκτασις καὶ ἀδιαχώρητον χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων διὰ τῶν δευτερευουσῶν γενικῶν ἰδιοτήτων: διαιρετόν καὶ πορώδες.

Σελ. 4.—'Εν γένει τὰ ὡς ἐφαρμογαὶ τοῦ πορώδους ἐνταῦθα ἀνταρρόμενα ἔδει νὰ θεωρῶσι μᾶλλον ἐν τῷ περὶ τριχοειδῶν φαινομένων κεφαλαίῳ, ἔνθα θὰ ἦσαν μᾶλλον καταληπτὰ.

Σελ. 9.—Τὰ περὶ παραλληλογράμμων τῶν δυνάμεων, ὡς μέσου, δι' οὗ δυνάμεις τις δύνανται ν' ἀναλυθῇ εἰς τὰς συνιστώσας αὐτῆς, εἶνε πρωθύστερα. Τὸ παραλληλόγραμμον τῶν

δυνάμεων ἔδει νὰ χρησιμοποιοθῇ πρῶτον ὡς μέσον εὐρέσεως τῆς συνισταμένης, περὶ ἧς δὲν γίνεται λόγος.

Σελ. 11, § 6.—Κεντροφύξ δύναμις.—'Εν γένει τὰ περὶ φυγοκέντρον (καὶ οὐχὶ κεντροφυγος) δυνάμεως, μὴ περιεχόμενα ἐν τῷ προγράμματι τῆς ἐπιτροπῆς, ἔδει νὰ θεθῶσι μετὰ τὰ περὶ βαρύτητος, ὥστε ν' ἀποβῶσι μᾶλλον καταληπτὰ.

'Ἄλλως τε δὲ τὰ περὶ εὐθυγράμμου πτώσεως τοῦ λίθου (ἐλευθέρα πτώσις) καὶ τὰ περὶ ἐκσπενδονήσεως αὐτοῦ (καμπυλόγραμμος κίνησις) δὲν φαίνονται παραδείγματα ἀποτελεσμάτων φυγοκέντρον δυνάμεως. Ἴσως ἐτέθησαν ὡς προεισαγωγή, ἀλλὰ τότε ἔδει νὰ θεθῶσιν εἰς τὰ περὶ δυνάμεων ἐν γένει.

Σελ. 14, § 9.—'Αφ' οὗ προηγουμένως ὠρίστη ἡ διεύθυνσις τῆς βαρύτητος, ἔτι δὲ καὶ τὰ περὶ ἰσορροπίας δυνάμεων ἴσων καὶ ἀντιρόπων, ὁ συγγραφεὺς ἠδύνατο ν' ἀποφύγη τὸν ὀρισμὸν τοῦ κέντρον τοῦ βάρους, ὡς τοῦ σημείου τοῦ σώματος, τὸ ὅποιον ὅταν ὑποστηρίξηται, τὸ σῶμα ἴσταται. Διότι ἐν ἄλλοις ποῦ θὰ θέσθῃ κατὰ τὸν ὀρισμὸν τοῦτον τὸ κέντρον τοῦ βάρους κοίλου ἐσωτερικῶς σώματος ἢ ἐπιφανείας, οἷον κοίλου κυλίνδρου, κοίλης σφαίρας, δακτυλίου, καθίσματος (ὅπερ φέρει καὶ ὡς παράδειγμα) κτλ.;

Σελ. 15—18.—Οὐδὲν ἀναγράφεται περὶ ἰσορροπίας σωμάτων ἡωρημένων ἢ ἐξηρημένων διὰ νήματος ἢ καὶ δι' ἄζονος κτλ., ἐνῶ τοιαύτη ἰσορροπία παρατηρεῖται ἐν πλείστοις ὄργανοις, ἐπίπλοις κτλ. λίαν εὐχρηστοῖς ἐν τῷ καθημερινῷ βίῳ.

Σελ. 15 § 12.—Δὲν δίδεται ὁ γενικὸς ὀρισμὸς τοῦ μοχλοῦ, ἀλλ' ἀμέσως γίνεται λόγος περὶ πρωτογενοῦς μοχλοῦ (Διατὶ πρωτογενοῦς καὶ οὐχὶ μοχλοῦ τοῦ πρώτου εἶδους;).

'Εν γένει εἰς τὰ περὶ μοχλοῦ παρατηροῦμεν ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἔδει νὰ ἐξαντλήσῃ πρῶτον καὶ τὰ τρία εἶδη τοῦ μοχλοῦ καὶ εἶτα νὰ προβῇ εἰς τὴν ἀναγραφὴν τῆς ἐπὶ τοῦ ὀργάνου τούτου ἀρχῆς τοῦ Ἀρχιμήδους, τῆς ἀρχῆς τῆς ἰσορροπίας τοῦ μοχλοῦ, ὅποτε θὰ ἐλάμβανεν ἀφορμὴν νὰ ὁμιλήσῃ καὶ περὶ τοῦ εἰς δύναμιν κέρδους ἢ τῆς ζημίας, ἣν ἔχομεν ἐξ ἐκάστου τῶν εἰδῶν τούτων.

Σελ. 20.—'Εκ τῶν ἄκρων τοῦ ἀνθρωπείου σώματος γνωστὸν ὅτι ἐκ προνοίας ὁ ἄκρος πούς ἀποτελεῖ μοχλὸν οὐχὶ τρίτου εἶδους, ἀλλὰ δευτέρου. Τοῦτο δὲν μνημονεύεται οὔτε ἐν ταῖς διορθώσεσιν.

Σελ. 25, § 22. — Έν ᾧ ἐπὶ κεφαλῆς ἀναγράφεται *συγκοινωνούντα ἀγγεία*, τὸ κεφαλαιὸν ἔρχεται διὰ παρατηρήσεως ἀναφερομένης εἰς τὰς συνθήκας τῆς ἰσορροπίας βευστοῦ ἡρεμούντος ἐν ἀγγείῳ.

Έν γένει δὲ διατὶ ὁ συγγραφεὺς προτάσσει τὰ περὶ συγκοινωνούντων κ.τλ. τῆς ἀρχῆς τοῦ *Pascal*, τροποποιῶν οὕτως ἄνευ λόγου τὴν ἐν τῷ ἀναλυτικῷ προγράμματι διάταξιν τῆς ὕλης;

Σελ. 25. — Πρὸς τί ἐτίθη ἡ πρὸς ἔρμηνείαν τῶν διελειπούσων πηγῶν χρησιμοποιοῦμένη εἰκὼν 27, ἀρ' οὐ περὶ τῶν πηγῶν τούτων οὐδεὶς γίνεται λόγος; — Μήτοι γε ὡς πρόβλημα; Αὐτόθι. — Ἀρτεσιανὰ φρεάτια. — Δὲν κρίνεται ἡ μεταξὺ κοινῶν καὶ ἀρτεσιανῶν φρεάτων οὐσιώδης ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν γεωλογικῶν ὄρων τῆς ὑπάρξεως ἐκαστέρου τῶν εἰδῶν τούτων διαφορὰ.

Σελ. 27, § 24. — Τριχοειδῆ φαινόμενα. — Διατὶ καὶ πάλιν ἄνευ λόγου τροποποιεῖ ὁ συγγραφεὺς τὴν διάταξιν τῆς ὕλης τοῦ προγράμματος, προτάσων τὰ περὶ τριχοειδῶν φαινομένων καὶ συναφείας (γράφει *ἐφέλξεως*) καὶ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς τοῦ *Pascal*, ἐτι δὲ καὶ τῶν *περὶ πίεσεων, ἀρχῆς τοῦ Ἀρχιμήδους, εἰδικοῦ βάρους καὶ ἀραιομέτρων*;

Σελ. 25. — Εἰς τὰ περὶ ἰσορροπίας βευστῶν ἐντὸς συγκοινωνούντων ἀγγείων παρελείφθησαν τὰ περὶ τῆς ἐν αὐτοῖς ἰσορροπίας βευστῶν ἀνισοπύκνων, περιωρισθῆ δὲ ὁ συγγραφεὺς μόνον εἰς τὰ τῆς ἰσορροπίας ἰσοπύκνων βευστῶν, ὅπερ δὲν ἀρκεῖ.

Σελ. 28. Ἀρχὴ τοῦ *Pascal*. — Πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀρχῆς τοῦ *Pascal* ὁ συγγραφεὺς διορθῶν ἐν σελίδι διορθώσεων 4 ἐπανέρχεται εἰς τὸ κλασικὸν σχῆμα 31, ὅπερ καὶ ἀπὸ θεωρητικῆς καὶ ἀπὸ πρακτικῆς ἀπόψεως δὲν εἶνε ἔμμεπτον. Διότι: ἐν πρώτοις τὸ ἐν τῷ ἀγγείῳ τούτῳ βευστὸν δέον νὰ ὑποτεθῆ ἀβαρές, ὅπερ ὄλω; ἀκατάληπτον τῷ μαθητῇ, δι' ὃν προῦρισται ἡ στοιχειώδης Φυσικῇ, εἴτα δὲ διότι ἀκατάληπτον ὄλω; εἶνε τὸ πῶς τὰ πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ περιεχομένου βευστοῦ ἐπιφερομένην πίεσιν (ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω) ἰσορροπῆσονται βάρη θά κρατηθῶσι καὶ θά ἐνεργήσωσιν ἀντιρρόπως πρὸς τὴν κατὰ πᾶσαν διεύθυνσιν μεταδιδόμενην ταύτην πίεσιν κατὰ τὰς θέσεις E καὶ B, καὶ μάλιστα κατὰ τὰς θέσεις B καὶ Γ.

Σελ. 31, § 29. — Δὲν συνδέονται λογικῶς τὰ ἀναγραφόμενα περὶ πίεσεως ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω μετὰ τῶν ἀμέσως ἐπομένων

πειραμάτων, δι' ὧν πρόκειται νὰ εὑρεθῆ καὶ τὸ μέτρον τῆς ἀνώσεως.

Σελ. 32. — Διατὶ, ἐν ᾧ τὸ εἰδικὸν βᾶρος τοῦ χρυσοῦ ἐκτιμᾷ ὁ συγγραφεὺς κατὰ προσέγγισιν δεκάτου τῆς μονάδος (19, 3), τὸ τοῦ ὑδραργύρου, πολλῶ τοῦ χρυσοῦ χρησιμωτέρου ἐν τοῖς φυσικοῖς ὄργανοις, ἐκτιμᾷ μόνον κατὰ προσέγγισιν ἀκεραίας μονάδος (13);

Σελ. 37—38. — Τὰ περὶ καύσεως καὶ ζωῆς ἐν τῷ ἀέρι, ὡς καὶ τὰ ὑγιεινὰ παραγγέλματα, ἀναφέρονται μᾶλλον εἰς χημικὰ γεγονότα καὶ ἐπομένως εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον ξένα πρὸς τὴν Φυσικῇ.

Σελ. 40. — Εἰς τὸ περὶ ἀερίων κεφάλαιον παρατηροῦμεν ἐν γένει ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἄνευ λόγου μετέβαλε τὴν ὑπὸ τοῦ ἀναλυτικοῦ προγράμματος ὀριζομένην διάταξιν. Οὐδένα ποιεῖται λόγον περὶ τῆς τόσον χρησίου ἀεραντλίας, οὐδὲ περὶ τῆς τόσον εὐχρήστου μικτῆς ὑδραντλίας. Προτάσσει τὴν καταθλιπτικὴν ὑδραντλίαν καὶ ἐπιτάσσει τὴν ἀμεσώτερον πρὸς τὴν ἀτμοσφαιρικὴν πίεσιν συνδεομένην ἀναρροφητικῇ. Ἐτι δὲ οὐδεμίαν ποιεῖται μνειάν τῶν ἐν ταῖς ἐστιαῖς καὶ ταῖς θερμίστραῖς βευσμάτων καὶ τοῦ διὰ τούτων ἀερισμοῦ.

Σελ. 47. Πρόβλημα 6. — Ἡ αὐτὴ καὶ ἐν σελίδι 37—38 παρατήρησις.

Σελ. 50. — Διατὶ δὲν ἀναφέρεται ὠρισμένως ἡ θερμοκρασία τῶν 40, καθ' ἣν τὸ ὕδωρ εἶνε πυκνότετον, ἐν ᾧ ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος περὶ τῆς μεγίστης πυκνότητος τοῦ ὕδατος τῶν 40 ὡς μονάδος τοῦ εἰδικοῦ βάρους;

Σελ. 54, § 48. — Ἡ περιγραφή τοῦ θερμομέτρου ἀνεπιτυχῆς, ὡς ἀρχομένη ἀπὸ τῆς σανίδος, ἐπ' ἣς στηρίζεται τὸ κυρίως θερμομετρον, ἦτοι ὁ θερμομετρικὸς σωλῆν.

Σελ. 56—57. — Τὰ περὶ μετατροπῆς βαθμῶν Κελσίου εἰς βαθμοὺς Ῥεωμόρου καὶ τάνάπαλιν πλεονάζουσιν ἢ τοῦλάχιστον εἶδει νὰ ἀναγκρῶσι πολλῶ συντομώτερον. (Έν γένει ὁ συγγραφεὺς δὲν διακρίνεται ἐπὶ συντομίᾳ).

Σελ. 57. — Ἀποτόμως καὶ ἐν τῷ αὐτῷ κεφαλαίῳ μετὰ τὰ περὶ μετατροπῆς βαθμῶν Κελσίου εἰς Ῥεωμόρου καὶ τάνάπαλιν ὁ συγγραφεὺς μεταβαίνει εἰς τὰ *περὶ ἐξαιμίσεως*.

Σελ. 97. — Διὰ τῆς περιγραφῆς τῆς βολταϊκῆς στήλης δίδεται ὁ ὀρισμὸς τοῦ δυναμικοῦ ἤλεκτρισμοῦ ὡς γαλβανισμοῦ, ἐν ᾧ ἡδύνατο νὰ ἐκτεθῆ τὸ φαινόμενον διὰ συναφῆς δύο ἑτεροειδῶν μετάλλων διὰ ὀξύνου ὕδατος· τὸ δὲ θετικὸν ὀξὺ κακῶς ὀνομάζεται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως βιτριόλι.

Γ) *Πραγματικαὶ παρατηρήσεις.* — Σελ. 1, § 1, *στίχ.* 4. — Κατὰ τὴν καῦσιν τοῦ ξύλου δὲν παράγεται μόνον καπνὸς καὶ τέφρα, ὡς ὁ συγγραφεὺς λέγει.

Σελ. 1, § 2. — Οἱ ὄροι *ὕγρον* καὶ *δρευσιόν* οὐ καλῶς ἔχουσιν. Δέον νὰ διακριθῶσι τὰ σώματα τῆς βας καταστάσεως διὰ τοῦ ὀνόματος *δρευσιὰ* (*liquides*), ὁ δὲ ὄρος *ὕγρα* (*humides*) νὰ ὀρισθῇ εἰδικῶς διὰ τὴν ἐν σχέσει πρὸς τὸν ὑδρατμὸν θέσιν τῶν σωμάτων, ὡς τοῦτο ἐπιβάλλεται ὑπὸ τῶν εὐχρηστων καὶ εἰδικῶν ὄρων: *ὕγρασία*, *ὕγρος ἀήρ*, *κλίμα ὑγρόν*, *ὕγρο-μετρον*, *ὕγροσκοπικὸν σῶμα*, *ὕγρομετρία* κτλ.

Σελ. 2, *στίχ.* 5. — Τί σημαίνει τὸ «..... ἢ ποτῆριον ὑδατος δυνάμεθα νὰ τὸ διαιρέσωμεν εἰς μέρη μικρότερα»;

Σελ. 2—3. — Ὁ συγγραφεὺς δὲν ἐθεώρησεν ἀναγκαῖον νὰ διορθῶσθαι ῥιζικῶς ὅσα περὶ *σμικρότητος τῶν ἀτόμων* λέγει (καπουρά, μόσχος, αἷμα κτλ.), ἐνθα προφανῶς συγχέει τὰ μόρια πρὸς τὰ άτομα, συμφῶνως πρὸς τὰς πρὸ διαιτίας γενομένας αὐτῷ παρατηρήσεις ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς.

Ἄλλως τε περὶ συστάσεως τοῦ αἵματος ὀμιλῶν οὐδένα ποιεῖται λόγον περὶ *λευκῶν αἱματοσφαιρίων*, ἀφ' οὗ λέγει ὅτι τὸ αἷμα συνίσταται ἀπὸ τὸν ὄρον καὶ ἀπὸ τὰ *αἱμοσφαιρίδια*, τοιαῦτα δὲ εἶνε καὶ τὰ λευκά.

Τί δὲ εἶνε τὸ *τεμάχιον τοῦ γαλιβάρδου*; *Μήτοι γε ἡ ξοδανίλη*;

Σελ. 3. — Πορῶδες. — Οἱ πόροι *ροοῦνται* ὡς κενὰ διαστήματα μεταξὺ τῶν μορίων τῆς ὕλης (μεσομόριοι πόροι), ἀγνωστον δὲ ἔαν δέον νὰ ἐπεκταθῶσιν οὗτοι καὶ μεταξὺ τῶν ἀτόμων τῶν σωμάτων.

Ἄλλως τε ἡ διάκρισις μεταξὺ τῶν *μεσομορίων* πόρων (οὓς ὁ συγγραφεὺς αὐτοσχεδιάζων καλεῖ *φυσικούς*) καὶ τῶν *αἰσθητῶν* πόρων ἔδει νὰ γείνη ἀμέσως καὶ νὰ προταχθῇ τῶν πειραμάτων καὶ οὐχὶ νὰ ἐπῆται τούτων, διότι οὕτω γεννᾶται ἡ ἀπορία ποίας κατηγορίας εἶνε οἱ πόροι τῆς κεράμου, τοῦ ξύλου ἢ τῆς κιμωλίας, τῆς χρυσῆς σφαίρας, τοῦ δέρματος, τοῦ ἀνθρωπέου σώματος κτλ.

Σελ. 3. Ὁγκος. *Μάζα.* — Ὁ ὄγκος τοῦ σώματος εἶνε τῷ ὄντι ὁ τόπος, ὃν κατέχει τὸ σῶμα· ἀλλ' ἐκ τούτου οὐδὲν ἔπεται ὅτι «ἐταν λέγωμεν ὄγκον τοῦ σώματος, ἐννοοῦμεν πάντα τὰ άτομα αὐτοῦ μὲν μετὰ τοὺς πόρους», ὡς ὁ συγγραφεὺς λέγει, συγγέων τὸν χωρὸν μετὰ τῆς ἐν αὐτῷ περιεχομένης ὕλης.

Σελ. 4, *στίχ.* 1—2. — Ἀσφῆς καὶ ἡ

ἔκρησις πάντα τὰ άτομα τοῦ σώματος χωρὶς τῶν πόρων καλεῖται *μάζα* τοῦ σώματος· ἡ δὲ ἐπομένη ταύτη πρότασις «ἐπειδὴ δὲ πάντα τὰ σώματα ἔχουσι πόρους, ὁ ὄγκος παντὸς σώματος εἶνε μεγαλιέτερος τῆς μάζης αὐτοῦ» εἶνε ὀλοσχερῶς ἡμικρημένη καὶ ἐπισημονικῶς σόλοικος, διότι ὁ συγγραφεὺς προβαίνει ἐν ταύτῃ μέχρι τῆς συγκρίσεως τοῦ ὄγκου τοῦ σώματος πρὸς τὴν μάζαν αὐτοῦ, ἥτοι ποσῶν ἑτεροειδῶν.

Αὐτόθι, *στίχ.* 8 καὶ 5, *στίχ.* 4. — Ἡ λέξις *πίλος* καθιερώθη σήμερον εἰς σημασίαν εἰδικωτέραν καὶ ἐπομένως δέον ν' ἀντικατασταθῇ πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεως.

Αὐτόθι, 2. — Τὸ ὕδωρ διατηρεῖται δροσερόν ἐν πηλίνῳ πορῶδει ἀγγεῖῳ μόνον διότι βρέχει τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἀγγείου.

Αὐτόθι 5. *Πιστόν, πείραμα β'.* — Δὲν εἶνε ἀληθές ὅτι εἰσάγων τις ἐντὸς ὑαλίνου σωλήνος κλειστοῦ κατὰ τὸ ἔτερον ἄκρον ἐμβολέα ἐφαρμύζοντα ἀκριβῶς ἐν αὐτῷ αἰθὰ προχωρήσῃ ὡθῶν εἰς τὸν σωλήνα ἀνευ δυσκολίας», διότι ἡ δυσκολία, ὅλοσθεν ἀυξανομένη, κατὰ τὴν ἀνυπέριθτος ἢ ὁ σωλὴν ῥήγνυται.

Αὐτόθι 5, *στίχ.* 2. — Δὲν εἶνε ἀληθές ὅτι ἀόριστως ὁ ὑδρατμὸς *ὑπερμέτρως πιεζόμενος* γίνεται ὕδωρ. Τοῦτο, ὡς γνωστόν, ἐξαρτᾶται καὶ ἐκ τῆς θερμοκρασίας τοῦ ἀτμοῦ καὶ οὐχὶ μόνον ἐκ τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἐπιφερομένης πιέσεως.

Σελ. 5. — Περιττόν, ἄλλως τε δὲ καὶ ἀμυβόλου ἀκριβείας, τὸ ἀναγραφόμενον ὅτι «ὁ διάφορος βῆθος τοῦ πιστοῦ τῶν σωμάτων ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ μεγέθους τῶν πόρων αὐτῶν», διότι οὐδεὶς γινώσκει ἔαν οἱ μεσομόριοι πόροι τῶν ἥκιστα πιστῶν *δρευσιῶν σωμάτων* εἶνε μικρότεροι τῶν πόρων τῶν μᾶλλον πιστῶν στερεῶν.

Σελ. 7. *Πείραμα γ'.* — Ἀόριστος ἡ διεύθυνσις τῆς ἐκσπενδονήσεως τοῦ λίθου ἐν τῷ ἀέρι, διὰ τοῦτο δὲ ἀόριστον καὶ τὸ εἶδος τῆς γραμμῆς, ἣν θὰ διαγράψῃ οὗτος, ὡς καὶ τὸ εἶδος τῆς κινήσεως. Διότι, ἂν μὲν ὁ λίθος σπενδονῆθῃ ὀριζοντίως ἢ λοξῶς (πρὸς τὰ ἄνω ἢ πρὸς τὰ κάτω), θὰ διαγράψῃ τῷ ὄντι *καμπύλην γραμμὴν μετὰ ταχύτητος ὅλοσθεν ἀυξούσης*· ἀλλ' ἔαν ῥιθῆῃ κατακορυφῶς (πρὸς τὰ ἄνω ἢ πρὸς τὰ κάτω);

Αὐτόθι, *πείραμα 2.* — Ἄντι τοῦ «τρέχων τις σφοδρῶς», ἔδει νὰ γραφῇ «τρέχων τις ταχέως ἢ δρομαίως». — Ὁ δὲ θέλων νὰ κάμψῃ γωνίαν τρέχων κτλ. δὲν παρακωλύεται ὑπὸ τῆς ἀδρανείας ἢ μόνον διότι κάμπτεται τὴν γωνίαν,

ἴτοι μεταβάλλει τὴν διεύθυνσιν τοῦ δρόμου του, καὶ οὐχὶ διότι ἡ ἀδράνεια θέλει νὰ κινηταί, ὡς ὁ συγγραφεὺς λέγει.

Αὐτόθι, § 4.— Συγγέει τὴν βαρύτητα (δύναμιν) πρὸς τὸ βάρος (ἀποτελέσμα), ὅπερ ἀναγράφει μετὰ τῶν δυνάμεων.

Αὐτόθι, 9.— Τὰ περὶ συνισταμένης καὶ συνισασῶν δυνάμεων ἀόριστα καὶ ἐν τισιν ἡμαρτημένα. Διότι ἡ συνισταμένη δύο ἢ περισσοτέρων δυνάμεων δὲν εὐρίσκεται μόνον ἐν αἱ δυνάμεις ἐνεργῶσι κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν ἐπὶ τινος σώματος, ἀφ' οὗ μάλιστα καὶ κτωτέρω γίνεται λόγος περὶ παραλληλογράμμου τῶν δυνάμεων καὶ περὶ δυνάμεων ἀντιρρόπων, ἴσων ἢ καὶ ἀνίσων.

Σελ. 12. Πρόβλημα 8.— Τὸ πρόβλημα τοῦτο εἶνε ὅλως ἡμαρτημένον (πρὸβλ. τὰ περὶ ὄγκου καὶ μάζης παρατηρηθέντα ἐν σελ. 3).

Αὐτόθι. Περὶ βαρύτητος.— Τὰ περὶ βαρύτητος διώρθωσεν ὁ συγγραφεὺς ἐπὶ τῇ βάρσει τῶν παρατηρήσεων τῆς ἐπιτροπῆς, ἀλλ' ἐν ταῖς διορθώσεσι μεταχειρίζεται ὑπερβολικὴν μακρηγορίαν.— Ἐν τούτοις δὲν ἀπέφυγεν, ὡς εἶδε, τὴν καὶ ἀλλαγὴν παρατηρηθεῖσαν σύγκρισαν μετὰ τῶν μορίων καὶ ἀτόμων, ἀτυχῆς δὲ εἶνε καὶ τὸ πείραμα τοῦ σχεδὸν μὴ ἔχοντος βάρος φελλοῦ (Πρὸβλ. διορθώσεις).

Ἐν γένει παρατηροῦμεν ὅτι οὐδὲν περὶ τῶν νόμων τῆς πτώσεως τῶν σωμάτων, ἔστω καὶ στοιχειωδῶς, ἀναγράφεται ἐν τῇ Φυσικῇ ταύτῃ, τοῦτο δὲ προφανῶς ἀποτελεῖ σπουδαϊστὰν ἔλλειψιν.

Αὐτόθι, 17.— Οἱ δύο ἀνθρωπίσκοι ἀντικαθίστανται ἐν τῷ σχήματι ἐφ' ἐνὸς ἀνθρωπίσκου.

Αὐτόθι, 23. Πρόβλημα γ'.— Τὸ πρόβλημα τοῦτο εἶδε νὰ παραλειφθῇ, ὡς μὴ δυνάμενον νὰ λυθῇ ὑπὸ μαθητῶν τοῦ σχολαρχείου.— Τὸ δὲ πρόβλημα Β' :

Αὐτόθι, 24. Πρόβλημα 11.— Τὸ πρόβλημα τοῦτο εἶδε νὰ ἐκτιθηται σαφέστερον πρὸς ἀπορρητὴν παρεξηγήσεων.

Αὐτόθι, 25, στίχ. 2—4. Ὁ συγγραφεὺς λέγει ὅτι εἰς τὰ ἀναβρυτήρια ἐν γένει (καὶ οὐχὶ μόνον εἰς τὰ τεχνητά, ὡς φέρεται ἐν τῷ κειμένῳ) «τὸ ὕδωρ δὲν κατορθώνει νὰ ρηθῆσιν εἰς τὸσον ἀκριβῶς ὕψος, ἀπὸ τὸ ὅποιον κατέρχεται: α) . . . καὶ β) ἕνεκα τοῦ βάρους τῶν (!).— Τί σημαίνει τὸ β' τοῦτο;— Διατί δὲν ἀνέφερε τὴν ἀδιέλπτου τριβῆν ἐπὶ τῶν παρειῶν τοῦ στομίου καὶ ἐν τῷ σωλῆνι τῆς συκοινωνίας τῆς ὀπῆς μετὰ τῆς ὑπερκειμένης δεξαμενῆς, ὡς καὶ τὸν λόγον τῆς δικιμέτρου

τῆς ὀπῆς ταύτης πρὸς τὸ ὕψος, εἰς ὃ τὸ ὕδωρ ἀναβρῆδξ;

Σελ. 27, § 24.— Ἠμαρτημένον τὸ ὅτι ἀσωλῆνες, οἱ ὅποιοι ἔχουσιν ὀπῆν στενήν, ὡστε κτλ., καλοῦνται τριχοειδεῖς σωλῆνες».

Σελ. 29, § 26.— Ὑδραυλικὸν πιεστήριον.— Ἐφευρέτης τοῦ ὑδραυλικοῦ πιεστηρίου εἶνε αὐτὸς ὁ *Pascal*, ἀδιάφορον ἂν κατεσκευάσθη τὸ πρῶτον ὑπ' ἄλλου (τοῦ Ἄγγλου *Bramah*, τῷ 1796).

Σελ. 33, στίχ. 9.— Ἀντὶ τοῦ ὑπὸ τὴν θερμοκρασίαν ταύτην, εἶδε νὰ γραφῇ «κατὰ τὴν θερμοκρασίαν ταύτην», πρὸς ἀπορρητὴν συγχύσεως.

Αὐτόθι.— Εἰδικὰ βάρη στερεῶν διορθωτέα εἰς: Ψευδάργυρος 7· Χυτοσίδηρος 7, 2· Σφυρήλατος σίδηρος 7, 8· Χαλκός 8, 9· Χρυσός 19, 3.

Εἰδικὰ βάρη στερεῶν διορθωτέα εἰς: Οὐνόπνευμα ἀνυδρον 0, 795· Ἐλαιον ελαίας 0, 915· Ὑδράργυρος 13, 6.— Ἐν γένει: οἱ πίνακες λίαν πενηχοί.

Σελ. 33, § 32. Πείραμα β').— Ἐδει νὰ γραφῇ «ξύλον ελαφρόν» καὶ οὐχὶ ἀπλῶς «ξύλον», ἀφ' οὗ ὑπάρχουσι καὶ ξύλα (πύξος, ἔβενος, ροιά, σιδηρόξύλον) βαρύτερα τοῦ ὕδατος.

Σελ. 33. Πείραμα γ').— Τῆς πυκνότητος τοῦ κηροῦ οὐσης 0, 96, ἔπεται ὅτι οὗτος δὲν αἰωρεῖται, ἀλλ' ἐπιπλεῖ ἐπὶ τοῦ ὕδατος.

Σελ. 24. 2).— Ὅλως ἡμαρτημένον τὸ ὅτι ἀό σίδηρος, ὁ χαλκός, ὁ ἀργυρός ἐπιπλεύουσιν εἰς τὰ ὕδατα τῆς *Nekrās Thaláσσης*, διότι τὰ ὕδατα ταῦτα εἶνε βαρύτερα· ἔχουσι περίπου τὸ εἰδικὸν βάρος τοῦ ὑδραργύρου (!)· διότι εἶνε μὲν ἀληθῆς ὅτι τὰ ὕδατα τῆς *Asphaltidos λίμνης* ἕνεκα τῶν ἐν αὐτοῖς περιεχομένων ἐν διαλύσει ἀλάτων (χλωροϋχίων, βρωμοϋχίων κτλ.) εἶνε βαρύτερα τῶν λοιπῶν θαλασσίων ὑδάτων, ἀλλ' οὐδέποτε ἀνεγράφη, οὐδὲ ἠδύνατο νὰ ἀναγραφῆ, ὅτι ἔχουσι περίπου τὴν πυκνότητα τοῦ ὑδραργύρου. Τῷ ὄντι· ὕδωρ τῆς *Nekrās Thaláσσης*, ἀντληθὲν ἐκ βάθους 300 ὄλων μέτρων (καὶ ἐπομένως πυκνότερον τοῦ τῆς ἐπιφανείας), εὐρέθη ἐνέχον ἐν διαλύσει 378 γραμμάρια στερεῶν ὑλῶν ἐν μίᾳ λίτρῳ· ἄρα ἡ πυκνότης αὐτοῦ δὲν διαφέρει σημαντικῶς τοῦ ἀριθμοῦ 1, 15, ἴτοι εἶνε 12¹⁶ περίπου μικροτέρα τῆς τοῦ ὑδραργύρου. (Ἐν τῷ *Μεγάλῳ Λεξικῷ* τοῦ *Mayer* ἀνεγράφεται ὡς πυκνότης τῆς *Nekrās Thaláσσης* ὁ ἀριθμὸς 1, 13).

Σελ. 34.— 6).— Τοῦ εἰδικῶς βάρους τοῦ ἀνθρωπίου σώματος κατὰ μέτρον ὄρον ὄντος 1, 07, τὰ περὶ κολυμβήσεως ἐν μέρει ἡμαρτη-

μένα, διότι τὸ Ε Β τοῦ θαλασσίου ὕδατος εἶνε κατὰ μέσον ὄρον 1,026.

Σελ. 36, στίχ. 11. — Ἡμαρτημένον τὸ ὅτι ἀτὸ ἀραιόμετρον τοῦ *Gay-Lussac* εἶνε διηρημένον εἰς 100 ἴσα μέρη».

Σελ. 40, στίχ. 3—4. — Ἡμαρτημένον τὸ ὅτι ἀτὸ ἄζωτον εἶνε βαρύτερον τοῦ ὀξυγόνου».

Σελ. 49. — Ἐν τῷ τέλει τῆς σελίδος. — Ἡμαρτημένον τὸ ὅτι ἀδιά νὰ ἦχῃ σῶμά τι πρέπει . . . β') νὰ περιβάλληται ὑπὸ ἀέρος.

Σελ. 50, στίχ. 5. — Ἀντὶ τοῦ «εἰς τὴν λίμνην Γενεύην» ἔδει νὰ γραφῇ «εἰς τὴν λίμνην τῆς Γενεύης ἢ *Leman*».

Σελ. 55. — Ἀντὶ τοῦ «Μετὰ βυθίζουσι τὸν σωλῆνα εἰς ἀγγεῖον περιέχον πάγον», ἔδει νὰ γραφῇ «Μετὰ ταῦτα βυθίζουσι τὸν σωλῆνα ἐντὸς ἀγγείου περιέχοντος τηκόμενον πάγον». Ἄλλως ἡ θερμοκρασία δυνατὸν νὰ εἶνε καὶ πολὺ κατωτέρω τοῦ 0.

Σελ. 55 (περὶ τὸ τέλος). — Ἀντὶ τοῦ « . . . οἰνόπνευμα, τὸ ὅποιον δὲν πήγνυται, ἔδει νὰ γραφῇ « . . . οἰνόπνευμα, τὸ ὅποιον πήγνυται εἰς λίαν ταπεινὰς θερμοκρασίας» (ὑπὸ τὴν τῶν—90°).

Σελ. 58, § 50. — Τῷ ὄντι «ὁ βρασμὸς εἶνε ἡ ταραχή, τὴν ὅποιαν προξενούσιν αἱ φουαλίδες τοῦ ἀτμοῦ» ἢ τὸ φαινόμενον τῆς ἀπὸ ρευστοῦ εἰς ἀέριον μεταβολῆς τοῦ σώματος;

Σελ. 58. — Ὁ ὑδράργυρος βράζει εἰς 357° καὶ οὐχὶ εἰς 350°.

Σελ. 59. — Ὁ λευκόχρυσος τήκεται εἰς θερμοκρασίαν 1775°.

§ 54. — Ὁ ὀρισμὸς τῆς κρυσταλλώσεως «ἡ πήξις παντὸς σώματος κτλ.» εἶνε ἀσαφὴς καὶ ἡμαρτημένος· διότι πάντα τὰ σώματα ἡρέμα πηγνύμενα δὲν λαμβάνουσι κρυσταλλικὴν μορφήν. Ἀκατάλληλος δὲ ὄλως ὁ ὅρος πήξις διὰ τὰς ἐκ κεκορησμένων διαλύσεων ἀλάτων κρυσταλλώσεις.

Σελ. 62. — Ἐνθα γίνεται λόγος περὶ τοῦ δι' ἀποστάξεως χωρισμοῦ διαφόρων ρευστῶν καὶ κατασκευῆς ἀρωματικῶν ρευστῶν ἔδει τοῦλάχιστον νὰ προστεθῇ «ἐπωφελοῦμενοι τῆς διαφοροῦ θερμοκρασίας, καθ' ἣν τελεῖται ὁ βρασμὸς τῶν διαφόρων ρευστῶν»· διὰ δὲ τὸ δεύτερον «ἐπωφελοῦμενοι τοῦ διαλυτοῦ ἀρωματικῶν τινῶν οὐσιῶν ἐν οἰνόπνεύματι, ἐν ρευστῇ ἢ ἀερίῳ δὲ καταστάσει συναντῶντι αὐτάς».

§ 57. — Διὰ τὴν κατάστασιν τοῦ κόρου ἔδει νὰ προστεθῇ ὅτι αὕτη ἐξαρτᾶται καὶ ἐκ τῆς θερμοκρασίας τοῦ ἀέρος, ὡς καὶ ὁ σχηματισμὸς τῶν νεφῶν καὶ τῆς βρογχῆς.

§ 60. — Τὸ συμπέρασμα «ὥστε πρῶτον θερμαίνονται τὰ ἀνώτερα στρώματα» ἀσύμφωνον τῇ ἐρμηνεύει. Κατωτέρω δὲ πλημμυλῆς ἢ ἐξήγησις τῆς προσβολῆς τῶν ἐν τῷ γυναικωνίτῃ διὰ τοῦ «ἐπειδὴ ὁ ἐν αὐτῷ ἀήρ ἐνέχει ἀθρονον διοξειδίου ἀνθρακῆς», τοῦ ἀερίου τούτου ὄντος, ὡς γνωστὸν, πολλῶ τοῦ ἀέρος βαυτερου.

Σελ. 67. — Ἡμαρτημένη ἡ φράσις «θερμαίνεται τὸ ὕδωρ ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω».

Σελ. 77. — Ὁ ὀρισμὸς τῶν γωνιῶν προσπτώσεως καὶ ἀνακλάσεως γίνεται παρὰ τὰ εἰθισμένα διὰ τῶν συμπληρωματικῶν γωνιῶν. Ἐὰν δὲ ἡ ἀνακλώσα ἐπιφάνεια δὲν εἶνε ἐπίπεδος;

§ 80. — Διὰ τὴν μεγέθυνσιν τοῦ εἰδώλου ἀντικειμένου τινὸς ἔδει νὰ ὀρισθῇ ἡ θέσις τοῦ ἀντικειμένου ὡς πρὸς τὸν φακόν.

Σελ. 80. — Ὁ *Λοχημῆδης* δὲν ἐπυρπόλησε τὰ πλοῖα τῶν Ῥωμαίων διὰ μεγάλου φακοῦ, ἀλλὰ διὰ τῆς συγκεντρώσεως τῆς ἡλιακῆς θερμότητος διὰ πολλῶν ἐπιπέδων κατόπτρων, κοινὴν τὴν ἐστίαν ἐχόντων, ὡς τοῦτο ἀπεδείχθη καὶ ἐκ τῶν ἐπαναληπτικῶν πειραμάτων τοῦ *Kircher* (17ος αἰών) καὶ τοῦ *Buffon* (1747).

Σελ. 85. — Ἡμαρτημένον καὶ ἀσύμφωνον τῇ ἐξηγήσει τοῦ φαινομένου τὸ ὅτι «ἡ μεταλλικὴ ράβδος ἔλαβε τὸν ἠλεκτρισμὸν ἀπὸ τὴν ὕαλον».

Σελ. 93. — Ἀνακριθῆς ἡ παρατήρησις «Ἐὰν πλησιάζῃ πρῶτον τὸν ἐσωτερικὸν ὀπλισμὸν, θὰ δεχθῇ ἐν τῷ σώματι ὄλον τὸν τιναγμὸν», διότι κρατεῖ μεμονωμένον ἐκκενωτὴν. — Ἄλλως τε πὼς τελεῖται ἡ βραδεία ἐκκένωσις τῆς λαγῆνου;

Σελ. 94. — Ὁ κρότος τῆς βροντῆς αἰτίαν ἔχει οὐχὶ τὴν ὀρμητικὴν ἔνωσιν τῶν ἀντιθέτων ἠλεκτρισμῶν, ὡς ὁ συγγραφεὺς λέγει, ἀλλὰ τὴν ἐκ τῆς ἐνώσεως αὐτῶν βιαικὴν δόνησιν τοῦ ἀέρος.

Σελ. 95. — Ἡ παράτασις τοῦ κρότου τῆς βροντῆς δὲν ἐξηγεῖται ἐπαρκῶς, ἀποδιδουμένη μόνον εἰς τὰ νέφη.

Σελ. 100. — Ἐν τῷ πειράματι τῆς ἠλεκτρολύσεως καὶ ἐν τῷ σχήματι ἀντεστράφησαν οἱ πόλοι τοῦ ρεύματος καὶ ὁ τοῦ ὕδρουγόνου σωλῆν παρίσταται ὡς ὁ τοῦ ὀξυγόνου καὶ τὴν ἀνάπαλιν.

— Ἐν τῇ γαλβανοπλαστικῇ τῷ αὐτῷ πειράματι ἀσαφῶς ἐπιτίθεται, διότι τὸ κεκηρωμένον νόμισμα δὲν δέχεται εὐκόλως τὴν ἐναπόθεσιν

τοῦ μετάλλου, ἐκτός ἐάν ἀπαλειφθῆ διὰ κό-
νεως γραφίτου, ὅπερ δὲν ἀναγράφεται κτλ.

Τοσαῦτα περὶ τῶν ἀμαρτημάτων τῆς πρώ-
της Φυσικῆς.

Β

Ἡ δευτέρα δὲ *Στοιχειώδης Φυσική*, τὸ
πρῶτον ὑποβαλλομένη ὑπὸ τὴν κρίσιν τῆς
ἡμετέρας ἐπιτροπῆς, δὲν εἶνε δυστυχῶς ἐπι-
στῆς ἀπὸ ἀλλογενῆ σβαρῶν ἀμαρτημάτων
ἀπὸ τε γλωσσικῆς, ὡς καὶ ἀπὸ μεθοδικῆς καὶ
πραγματικῆς ἀπόψεως.

Παραθέτομεν ἐν τοῖς ἐπομένοις τινὰ τῶν
σφαλμάτων τούτων, ἀκολουθοῦντες ἦν καὶ εἰς
τὴν κρίσιν τῆς Α' Φυσικῆς διάταξιν.

Α') *Γλωσσικαὶ παρατηρήσεις*.—Τὸ ἔργον δὲν
διακρίνεται ἐν γένει ἐπὶ ἑλλείψει ἀνορθογρα-
φῶν, γυδατισμῶν καὶ ἀνακολουθιῶν κτλ.,
περὶ ὧν θεωροῦμεν, ἀπὸ σκοπεῦ εἰδικώτερον
ν' ἀσχετηθῶμεν, ἀρκέμενοι εἰς τὴν παραθέ-
σιν δειγμάτων τινῶν, οἷα τὰ ἐξῆς: τοῦ σφρό-
φιγγοῦ (σελ. 28, § 28)· κυστοραγία (σελ. 29,
§ 29)· δύναται τὰ μεταβάλλη κατόστασιν (σ.
51, § 48)· ὕδωρ ῥέων (σελ. 57, στίχ. 24)· ἡ
θεομότης διανύων (σελ. 60, στίχ. 26)· εἰ-
δολον (σελ. 77, στίχ. 24)· ἡγαίσειον (σελ.
107, στίχ. 14)· φωπισικαὶ ἀκίνες ἡλίου (σελ.
77, στίχ. 6)· ἡμεῖς ὅμως δὲν αἰσθανόμεθα
ἢ ἐφ' ἡμῶν προσορινομένην ἀτμοσφαιρικὴν
πίεσιν (σελ. 31, στίχ. 9—10)· ἀντίχρησις
(σελ. 41, στίχ. 26).

Εἰσαγωγή.—Δὲν διαστῆλλονται αἱ οὐσιώ-
δεις ἢ ἀναγκαῖαι ἰδιότητες τῶν σωμάτων (ἔκ-
παις καὶ ἀδιαχώρητοι) τῶν λοιπῶν ἐπουσιω-
δῶν ἰδιότητων.

Ἐν γένει δὲ τὰ περὶ ἰδιότητων τῶν σωμά-
των ἀναγράφονται συντομώτερον τοῦ δέοντος,
τὸ δὲ περὶ τούτων πραγματευόμενον μέρος
τοῦ ἔργου εἶνε μᾶλλον ἀπαριθμησις ἢ κεί-
μενον διδασκαλίας.

Σελ. 2.—'Αποτόμως μεταβαίνει ὁ συγ-
γραφεὺς ἀπὸ τοῦ ζητήματος «πάντα τὰ σώ-
ματα ἔκτονται ἐξ ἴσου ὑπὸ τῆς γῆς (ὅπερ
προφανῶς ἄτοπον)» εἰς τὸ ἕτερον ζήτημα,
ὅπερ εἶδε ὀλοσχερῶς τοῦ πρώτου νὰ διακριθῆ,
ὅτι «τὰ σώματα δὲν πίπτουσι μετὰ τῆς
αὐτῆς ταχύτητος».

Σελ. 9.—'Ἐλλείπει ἡ ἀναγκαῖα ἀναλυ-
τικὴ περιγραφή τῶν μηχανῶν: βαρουλικῶν,
ἐλαστικῶν, κροῦσῶν, γεράνου καὶ ἑλικῶν, περιοριζέ-
ται δὲ ὁ συγγραφεὺς σχεδὸν μόνον εἰς τὴν

ἀναγραφὴν καὶ τὴν παράθεσιν τῶν εἰκόνων
τῶν μηχανῶν τούτων.

'Ἐπίσης οὐδὲν λέγει περὶ ἰσοροπίας τῆς
προχαλίας καὶ τοῦ πολυπάστου.

Ἐν γένει δὲ παρατηροῦμεν ἐπὶ τοῦ α' βι-
βλίου τοῦ ἔργου τούτου ὅτι ὁ συγγραφεὺς
ἀδικαιολογητικῶς δὲν ἠκολούθησεν ἐν πᾶσι τὴν
ὑπὸ τοῦ προγράμματος ὀριζομένην διάταξιν,
ἔτι δὲ ὅτι παρέλιπε τὰ ῥητικῶς ἐν ἐκείνῳ ἀνα-
γραφόμενα περὶ κινήσεων τοῦ ἀνθρώπου
ὀργάνων καὶ σφηός.

Σελ. 11. *Πρόβλημα 5*.—Τὸ πρόβλημα
τούτο, ὡς μὴ ἀναφερόμενον εἰς φυσικὰ γεγο-
νότα, εἶδε νὰ τεθῆ οὐχὶ ἐν τῇ Φυσικῇ, ἀλλ' ἐν
τῇ Χημείᾳ.

Σελ. 14, Σχ. 25.—Περὶ τοῦ σχήματος
καὶ τῆς δι' αὐτῆς ἀποδείξεως τῆς ἀρχῆς τοῦ
Pascal εἶπομεν ἤδη τὰ δέοντα ἐν τῇ ἑτέρᾳ
Φυσικῇ.

Σελ. 17. γον *Ἀρτεσιανὰ φρέατα*.—Οὐδε-
μίαν διάκρισιν ποιεῖται μετὰ τῶν ἀρτεσιανῶν καὶ
κοινῶν φρέατων.

Σελ. 18, σχ. 30.—Τὸ ὑπὸ τοῦ συγγρα-
φῆως ἀναγραφόμενον περὶ μετρήσεως τῆς
ἀνώσεως διὰ χαλίκων ῥιπτομένων ἄνωθεν ἐπὶ
τοῦ κινήτου πυθμένου κυλίνδρου ἐμβεβυθισμέ-
νου ἐν ὕδατι εἶνε ἀκατόρθωτον. Διὰ τοῦ
μέσου τούτου δυνατὸν μόνον ν' ἀποδειχθῆ ὅτι
ὕψισταται ἄνωσις καὶ ἐτι αὐτῆ καθίσταται
μειζών, ὅτε ὁ κύλινδρος βυθίζεται βαθύτερον ἐν
τῷ ῥευστῷ, οὐχὶ δὲ καὶ νὰ μετρηθῆ ἡ ἄνωσις.

Σελ. 19. *Ἀρχὴ τοῦ Ἀρχιμήδους*.—'Ἐλ-
λείπει ὀλοσχερῶς ἡ πειραματικὴ ἀπόδειξις τῆς
ἀρχῆς ταύτης.

Σελ. 25. *Πρόβλημα 2*.—Διατὶ μεταχειρι-
ζεται συμμιγεῖς ἀριθμούς, προκειμένου περὶ
ἀριθμῶν ἀνηκόντων εἰς τὸ μετρικὸν σύστημα:

Σελ. 26.—*Πρόβλημα 6ον*.—Τίνα ἀπό-
κρισιν δύναται νὰ δώσῃ ὁ μαθητῆς εἰς τὴν
ἐρώτησιν «Διατὶ τὸ πηγαῖον ὕδωρ καὶ ἡ ῥακὴ
ἔσον πλειότεροι βαθμοὶ τοῦ ἀραιομέτρου ἐντὸς
αὐτῶν καταδύονται εἶνε καλλίτερα, ἢ ὁ ζῆθος
καὶ ἡ ἄλμη;»

Σελ. 27, Σχ. 37.—Διατὶ ἐν τῷ πρὸς
ἀπόδειξιν τοῦ συμπιεστοῦ τῶν ἀερίων πειρά-
ματι νὰ μὴ χρησιμευθῆται τοιαύτη συσκευή,
ὥστε ὁ ἐμβολεὺς νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ ἀνοικτὸν
στόμιον τοῦ κυλίνδρου, ἅμα ὡς παύσῃ ἡ πρὸς
τὸ κλειστὸν μέρος τοῦ σωλήνος κίνησις αὐτοῦ,
οὕτω δὲ ν' ἀποδειχθῆ συνάμα καὶ ἡ ἐλαστι-
κότης τῶν ἀερίων, ἥτις οὐδαμῶς κατωτέρας
πειραματικῶς ἀποδεικνύεται;

Σελ. 36, Σχ. 46. — Ἐλλείπει ἡ ἀνάλυσις τοῦ σχήματος τούτου, χρησιμοποιουμένου, ὡς γνωστόν, πρὸς ἐρμηνείαν τῶν διαλειπουσῶν πηγῶν.

Σελ. 37. Πρόβλημα 6ον. — Τὸ πρόβλημα ἀναφέρεται εἰς χημικὰ γεγονότα, ὥστε εἶνε ἀκατάλληλον ὡς πρόβλημα Φυσικῆς.

Σελ. 51, § 48. Διάλυσις. — Διατί τὰ περὶ τοῦ φαινομένου τῆς διαλύσεως δὲν ἐτέθησαν ἀμέσως μετὰ τὰ περὶ τήξεως, ὡς ἐν τῷ προγράμματι ὀρίζεται;

Σελ. 52, στίχ. 3—7. — Τὸ παράδειγμα τοῦ κατ' εὐθὴν λόγον πρὸς τὴν θερμοκρασίαν διαλυτοῦ τῶν στερεῶν σωμάτων ἐν τοῖς ρευστοῖς δὲν εἶνε ἐπιτυχές, διότι, ὡς γνωστόν, τὸ θάλασσιν ἄλας διαλύεται σχεδὸν κατ' ἴσα ποσὰ ἐν τε τῷ ψυχρῷ καὶ ἐν τῷ θερμῷ ὕδατι. — Διατί δὲν ἔλαβεν ὡς παράδειγμα τὸ σάκχαρον;

Σελ. 52, § 49. Κρυστάλλωσις. — Οὐδὲν παράδειγμα κρυστάλλωσεως ἀναφέρεται, ἐπὶ πλέον δὲ οὐδεὶς λόγος γίνεται περὶ κρυστάλλωσεως διὰ διαλύσεως.

Σελ. 53, § 51. — Οὐ κακῶς ποιῶν ὁ συγγραφεὺς μετέθηκε τὰ περὶ βρασμοῦ μετὰ τὰ περὶ τήξεως καὶ πήξεως, συνδέσας τὰ πρῶτα μετὰ τῶν περὶ ἀτμῶν. Ἐπίσης καλῶς ποιῶν προσέθηκε τινα περὶ ἐξατμίσεως, μὴ περιεχόμενα ἐν τῷ ἀναλυτικῷ προγράμματι.

Σελ. 54, στίχ. 18—26. — Ἀποτόμως καὶ ἀκατανότως μεταβαίνει ὁ συγγραφεὺς ἀπὸ τῆς χύτρας τοῦ *Papin* εἰς τὰς ἀτμομηχανάς, περὶ ὧν οὐδὲν σχεδὸν λέγει. Τὸ ἀκατανόητον ἐπιτείνεται ἐπὶ μᾶλλον ἐκ τῶν ἐν τῷ τέλει ἐπιφερομένων «διότι ὁ ὑπεράνω τοῦ ὕγρου (γράφει ὕδατος) σχηματιζόμενος ἀτμός, μὴ δυνάμενος νὰ διασφύγη, ἐπιφέρει πίεσιν, παρεμποδίζουσαν τὴν ζέσιν», καθ' ὅσον ἐν ἄλλοις οὐδὲν ἀνωτέρω περὶ τύσεων ἀτμῶν ἐλέγη.

Σελ. 58, στίχ. 15. — Ὁ ὅρος «(ἀήρ) κεκορησμένος ἀτμῶν» οὐδαμῶς ὀρίζεται, ἄλλως τε δὲ ἕγρος δὲν εἶνε μόνον ὁ κεκορησμένος ἀτμῶν ἀήρ.

Ἐν γένει δὲ περὶ ὑγρασίας καὶ ὑγραμετρικῆς καταστάσεως (οὐδαμῶς ἀναφερομένης) τοῦ λόγου γενομένου, παρατηροῦμεν ὅτι ὁλοσχερῶς ἐλλείπουν τὰ ἐν τῷ προγράμματι ἀναγραφόμενα περὶ ἐπιδράσεως τῆς ὑγρασίας ἐπὶ τοῦ δόματος τῶν ζώων.

Σελ. 68, § 66. — Περὶ προσδοκίαν ἐνταῦθα ὁ συγγραφεὺς ὀμιλεῖ καὶ περὶ τῆς θεωρίας τῶν κυμάνσεων τοῦ αἰθέρος κτλ., ἐν ᾧ ἐν τῷ ἀμέσως προηγούμενῳ περὶ θερμότητος

κεφαλαίῳ περιωρίσθη μόνον εἰς τὴν θεωρίαν τῆς ὑπὸ τῶν θερμῶν σωμάτων ἐκπομπῆς ρευστοῦ λεπτοτάτου κτλ.

Σελ. 63. — Οὐδὲν ἀναγράφεται περὶ τῶν ἐφαρμογῶν τοῦ θερμοπερατοῦ τῶν σωμάτων.

Σελ. 63, στίχ. 22. — Ὁ σχηματισμὸς τῆς ομίχλης ἔδει νὰ διακριθῆ τοῦ τῶν νεφῶν.

Σελ. 96. — Ἀπότομος ἡ μετάβασις ἀπὸ τοῦ στατικοῦ εἰς τὸν δυναμικὸν ἠλεκτρισμὸν.

γ) Πραγματικαὶ παρατηρήσεις.

Σελ. δ', IV. — Ὁ ὀρισμὸς τῶν φαινομένων ὡς μεταβολῶν, ἅς τὰ σώματα πάσχουσι διὰ τῆς ἐπ' ἄλληλα ἐνεργείας οὐχὶ πλήρης, διότι αὐτὰ ταῦτα τὰ θερμομηχανικὰ, ῥωτεινὰ, ἠλεκτρικὰ κτλ., φαινόμενα εἶνε τὰ ἀποτελέσματα αἰτίων, ἄτινα, καὶ περὶ ἐπὶ τῆς ὕλης δρῶντα, δὲν φαίνονται ὡς ἄμεσα ἀποτελέσματα ὑλικῶν ἐνεργειῶν.

Σελ. ε', στίχ. 8—9. — Δὲν ἐρμηνεύεται ἐντελῶς ἡ ἐλαστικότης τῶν σωμάτων διὰ τοῦ «τείνοντα ν' ἀναλάβωσι τὴν ἀρχικὴν αὐτῶν μορφήν, ὅταν παύσῃ ἡ περιστέλλουσα αὐτὰ ἐξωτερικὴ δύναμις», διότι ἡ ἐλαστικότης τῶν σωμάτων δὲν ἀναφέρεται μόνον εἰς τὴν εἰς τὸν αὐτὸν ὄγκον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν εἰς τὸ αὐτὸ σχῆμα ἐπάνεδον τοῦ σώματος.

— Ἐπίσης παρατηροῦμεν ἐν τῷ αὐτῷ τμήματι ὅτι τὰς μερικὰς ιδιότητας τῶν σωμάτων καλεῖ ὁ συγγραφεὺς ἰδιαζούσας ιδιότητας (ἐν αἷς συγκαταριθμεῖ καὶ τὸ σχῆμα), μὴ σημειῶν ὅτι αὐταὶ καὶ μόναι χρησιμεύουσιν εἰς ὀρισμὸν τοῦ σώματος, ἥτοι διάκρισιν αὐτοῦ ἀπὸ παντὸς ἑτέρου.

Σελ. ε', IX. — Λίαν συντόμως καὶ ἀσαφῶς ἀναγράφει τὰ περὶ δυνάμεων καὶ ἰσορροπίας αὐτῶν, ὀρίζει τὴν δύναμιν μόνον ὡς αἰτίαν κινήσεως, τὴν δὲ ἰσορροπίαν ἐννοεῖ μόνον ὑπάρχουσαν: «ὅταν δύο ἢ πλείοτερα ἴσαι δυνάμεις ἐνεργῶσιν ἐπὶ σώματος τινος ἀντιθέτως».

Σελ. ζ', X. — Ἰσως καλῶς ποιῶν ὁ συγγραφεὺς προσέταξεν ἐν τῇ εἰσαγωγῇ αὐτοῦ τὸ περὶ ἀνακλάσεως ἐλαστικοῦ σώματος προσπίπτοντος καθέτως ἢ πλαγίως ἐπὶ τινος ἐπιφανείας, ἔδει ὁμῶς νὰ μὴ περιορίσῃ τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν ἐπίπεδον ἐπιφάνειαν, δεῦτερον νὰ μὴ ἀποκαλέσῃ ἀντίθετον τῆς πρώτης τὴν διεύθυνσιν τῆς κινήσεως τοῦ σώματος μετὰ τὴν ἀντανάκλασιν, ἐτι δὲ νὰ μὴ καλέσῃ γωνίας προσπίπτουσης καὶ ἀνακλάσεως τὰς μετὰ τοῦ ἐπιπέδου τῆς προσπίπτουσης (:), ὡς λέγει, σχηματιζομένης γωνίας. Τελευταίαν δὲ παρατη-

ρούμεν ὅτι ἡ δικαιολογητικὴ πρότασις «διότι αἱ δικυαρρόμενα: γραμμικὰ κτλ.» οὐδόλως δικαιολογεῖ τὴν πρὸ αὐτῆς «ὅταν δὲ τὸ σῶμα . . . . . ἐπὶ ἐπιπέδου ἐπιφανείας».

Σελ. 2.— Περὶ βαρύτητος ἐν γένει προκειμένου, παρατηροῦμεν ὅτι μόνον τὸν νόμον τῆς ἰσταχοῦς πτώσεως τῶν σωμάτων ἀναφέρει ὁ συγγραφεὺς, οὐδὲν δὲ περὶ τῶν λοιπῶν.

Σελ. 3, στίχ. 11—12.— Ἄοριστος ἡ ἔκφρασις α ἡ διαφορὰ τοῦ ποσοῦ (τίνος;) ὑπὸ τὸν αὐτὸν ὄγκον ἀποτελεῖ τὴν διαφορὰν τοῦ βάρους μεταξύ τῶν σωμάτων».

Σελ. 4, § 5.— Ὁ ὀρισμὸς τοῦ κέντρον τοῦ βάρους ἡμαρτημένος, ὡς καὶ ἐν τῇ ἐτέρᾳ Φυσικῇ. Αὐτόθι καὶ κατωτέρω.— Ἠμαρτημένη ἡ ἔκφρασις κέντρον τῆς βαρύτητος.

Σελ. 6.— Τὰ περὶ ἰσορροπίας σωμάτων λίαν συνοπτικὰ καὶ ἐπομένως ἀκατάληπτα.

Σελ. 7, στίχ. 1.— Ἡ λέξις κίνητρον εἶνε ἀνυπαρκτος.

Σελ. 9, στίχ. 1.— Ἀντὶ τοῦ ἀτυνίθους καὶ ἀνυπαρκτοῦ ὄρου πολύτροχον, ἔδει νὰ γραφῆ πολύστασιον.

Σελ. 13 καὶ ἐφεξῆς.— Μεταχειρίζεται τὸν ὄρον ὕψος ἀντὶ τοῦ ὄρου, περὶ οὗ εἶπομεν τὰ δέοντα ἐν τῇ ἐτέρᾳ Φυσικῇ.

Σελ. 16, στίχ. 17.— Ἡ φράσις «ἐκ ταύτης τὸ ὕδωρ διοχετεύεται» ἀόριστος.

Αὐτόθι. Πίδακες.— Αἱ πίδακες δὲν εἶνε, ὡς ὁ συγγραφεὺς λέγει, ὑψηλαὶ τινες δεξαμεναὶ κτλ. φέρουσαι ὑδροσωλήνα, ἐκ τοῦ ἄκρου τοῦ ἰσοῦ ἀναπηδᾷ τὸ ὕδωρ».

Σελ. 17, στίχ. 29.— Διὰ τοῦ ὑπὸ τοῦ σχήματος τούτου περιγραφομένου μέσου ἀδύνατον ν' ἀποδειχθῆ ἡ ἰσότης τῶν πιέσεων ἐπὶ πημένων ἰσῆς ἐκτάσεως, ὡς ὁ συγγραφεὺς διατείνεται.

Σελ. 17, στίχ. 21—25.— Μακαρονικὴ ἡ ἔκφρασις «Καὶ ἡ ἀρχὴ αὕτη παρέχει τὸ μέσον τοῦ ἐνεργῆσαι (!) μεγάλας πιέσεις διὰ μικρᾶς ποσότητος ὕδατος», ἡμαρτημένον δὲ τὸ ὅτι ἐδὴ σωλήνος 2 περιττοῦ μέτρου τὸ ὕψος καὶ λίαν μακρᾶς (!) διαμέτρου δυνάμεθα νὰ διαρρήξωμεν βαρέλιον κτλ.».

Σελ. 19, στίχ. 25.— Ὡς καὶ ἐν τῇ ἐτέρᾳ Φυσικῇ παρετηρήθη, ἐσφαλμένως καὶ ἐν ταύτῃ ἀναγράφεται ὅτι σφαῖρα κηροῦ αἰωρεῖται ἐν τῷ ὕδατι.

Σελ. 21, § 20. Εἰδικὸν βάρος.— Περὶ εἰδικῶν βάρους προκειμένου, ὁ συγγραφεὺς ἔδει νὰ προβῆ ἀμέσως εἰς τὸν ὀρισμὸν αὐτοῦ καὶ οὕτω ν' ἀποφύγη τὴν δῆθεν προεισπαγωγὴν,

ἥτις ἔδωκεν αὐτῷ ἀφορμὴν ν' ἀναγράψῃ ἡμαρτημένως ὅτι «ὁ χρυσὸς εἶνε εἰκοσάκις βαρύτερος τοῦ ξύλου (τίνος ξύλου;)» καὶ ὅτι τὸ κοινὸν βάρος (ἄγνωστος ἡμῖν ὁ ὄρος οὗτος) εἶνε ὅσον ζυγίζει σῶμά τι ἀσχέτως πρὸς τὸν ὄγκον καὶ τὴν μᾶζαν αὐτοῦ (!).

Σελ. 22, στίχ. 12—15.— Ἐσφαλμένως φέρεται ὅτι ἡ μέθοδος τῆς ριᾶλης χρησιμοποιεῖται καὶ πρὸς εὔρεσιν τοῦ Ε Β τῶν στερεῶν ὡς καὶ τῶν ρευστῶν, ὅταν ταῦτα εἶνε κόνις ἢ τρίμματα, ἥτοι διὰ πληρώσεως τῆς ριᾶλης δι' αὐτῶν κτλ.— Παράδοξος δὲ καὶ ἡ ἔκφρασις «σφαῖρα ὑαλίνη, ἔχουσα λαίμεν μετὰ κρουνοῦ!»

Σελ. 23, στίχ. 9—10.— Ἀντὶ τῆς ἀορίστου ἔκφρασεως «τὸ μὲν χρησιμεῖται δι' ὑγρὰ μεγάλου εἰδικοῦ βάρους, τὸ δὲ δι' ὑγρὰ μικροτέρου εἰδικοῦ βάρους» ὁ συγγραφεὺς ἔδει νὰ εἴπῃ «τὸ μὲν χρησιμεύεται κατὰ τὴν εὔρεσιν» τοῦ Ε Β ρευστῶν πυκνοτέρων τοῦ ὕδατος, τὸ δὲ κατὰ τὴν εὔρεσιν τοῦ Ε Β ρευστῶν ἀραιότερων τοῦ ὕδατος».

Σελ. 24, στίχ. 11.— Ἠμαρτημένον τὸ ὅτι τὸ μεταξύ 0 καὶ 100 διάστημα τοῦ οἰνοπνευματοζυγίου τοῦ Gay-Lussac διαιροῦσιν εἰς 100 ἴσα μέρη.— Ἄλλως τε δὲ πρὸς τί τότε ἡ ἐπομένη κατὰ πεντάδας βαθμῶν βαθμολογία τοῦ ἀραιομέτρου τούτου;

Αὐτόθι, § 22.— Τριχοειδῆ ἀγγεῖα.— Ἀντὶ τοῦ «ἔχοντες ἐντὸς ἐκυτῶν μᾶς, ὡς εἶπεν, τριγὸς διάμετρον», ἔδει νὰ γραφῆ «ἔχοντες μικρὰν τὴν ἐσωτερικὴν διάμετρον».

Καὶ ἀμέσως κατωτέρω (Σχῆμα 35 καὶ 36) δὲν ὀρίζεται ἡ ὕλη τῶν σωλήνων, οἵτινες ἐμβυθίζονται ἐν τῷ ὕδατι καὶ ἐν τῷ ὑδραργύρῳ. Τούτων οὕτως ἐχόντων, τί συμβήσεται, ἐὰν ὁ μὲν ἐν τῷ ὕδατι βυθιζόμενος ἀλειφθῆ ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν ἐλαίῳ ἢ λιπαρᾷ τινι οὐσίᾳ, ὁ δὲ ἐν τῷ ὑδραργύρῳ τύχη μολύβδινος ἢ χαλκοῦς ἢ χρυσοῦς ἢ ἀργυροῦς κτλ.;

Σελ. 25, στίχ. 5—7.— Ἀναφέρει μὲν ὁ συγγραφεὺς ὅτι ἡ ἔκφρασις τοῦ ρευστοῦ γίνεται, ὡσάκις τὸ ρευστὸν βρέχει τὰς παρεῖας τῶν σωλήνων, οὐδὲν δὲ λέγει περὶ τῶν περιστάσεων, καθ' ἃς συμβαίνει κατὰδύσις τοῦ ρευστοῦ.

Αὐτόθι, § 23.— Ἐσφαλμένως ἀναγράφεται ὅτι τὸ ἔλαιον ἀνέρχεται ἕνεκα τοῦ τριχοειδοῦς τῆς θρυαλλίδος μέχρι τοῦ ἄκρου αὐτῆς· διότι γνωστὸν εἶνε ὅτι πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται ἡ ἰδιαιτέρος μηχανισμὸς διὰ καταθλιπτικῆς ἀντλίας ὑψῶν τὸ ἔλαιον ἢ ἡ τοποθέτησις

τοῦ δοχείου τοῦ ἐλαίου ὑψηλότερον τοῦ στομίου τοῦ λαμπτήρος.

Σελ. 26. *Πρόβλημα 7^{ον}*.—Τί σημαίνει τὸ πρόβλημα «Πόσον εἶνε τὸ εἰδικὸν βῆρος 130 γράμμων ἐλαίου πρὸς ἴσον ὄγκον ὕδατος 140 γράμμων»;

Σελ. 27, § 24.—Τί σημαίνει ἡ φράσις «τὰ μόρια αὐτῶν τείνουσιν ἀδιακόπως εἰς ἀποχώρησιν»;

Σελ. 28, § 26. Ἐντὶ τοῦ «. . . . τὸ βῆρος τῶν ὑπερκειμένων σωμάτων βαθμηδὸν ἐλαττοῦται», εἶδει νὰ γραφῆ «. . . τὸ βῆρος τῶν ὑπερκειμένων στρωμάτων βαθμηδὸν ἐλαττοῦται».

Σελ. 29, § 28.—Δὲν εἶνε ἀληθὲς ὅτι «ἡ στρόφιγξ τοῦ ἐτέρου τῶν ἡμισφαιρίων τοῦ *Μαγδεβούργου* κοχλιούται εἰς τὴν ἀεραντλίαν», διότι τὸ κοχλιούμενον εἶνε ὁ κοχλίας, ὃν φέρει τὸ στόμιον τοῦ προσηρμοσμένου εἰς τὸ ἡμισφαίριον τοῦτο σωλῆνος, ὅστις κλείεται διὰ τῆς στρόφιγγος (καὶ οὐχὶ τοῦ στρόφιγγος, ὡς κατωτέρω φέρεται).

Σελ. 30, στίχ. 6—10.—Δὲν ἐρμηνεύεται διακτὶ ἡ κύστις δὲν διαρρήγνυται πρὶν ἢ ἀραιωθῆ ὁ περὶ αὐτὴν ἀήρ.—Ἐντὶ δὲ τοῦ ἐξαντιλοῦμεν γραπτέον ἀντιλοῦμεν.

Σελ. 31, στίχ. 22.—Τί σημαίνει ἡ φράσις «προσηρμοσμένα ἐπὶ σανίδος φερούσης κλίμακα, ἥτις δεικνύει τὸ ὕψος τῆς ἐν τῷ σωλῆνι βαρομετρικῆς στήλης ὡς καὶ τὴν φύσιν τῶν ἀντιστοιχοῦντων καιρῶν»;

Σελ. 33.—Κατὰ τὴν περιγραφὴν τῆς λειτουργίας τῆς ἀναρροφητικῆς ὕδραντλίας δὲν ἐσημειώθη ὅτι κατὰ τὴν κἀθοδον τοῦ ἐμβολέως κλείεται ἡ κάτω δικλείς.

Τὰ δὲ περὶ καταθλιπτικῆς ὕδραντλίας ἀναγραφόμενα, ἄνευ μάλιστα τοῦ ἀπαιτουμένου πρὸς κατανόησιν σχήματος, συντομώτερα τοῦ δέοντος καὶ ἐπομένως ἀκατάληπτα.

Ἐπίσης οὐδεὶς γίνεται λόγος περὶ μικτῆς ὕδραντλίας, ἐν ᾧ ἀμέσως κατωτέρω (§ 33) ὁ συγγραφεὺς λέγει ὅτι τὸ φουσητήριον εἶνε εἶδος ἀντλίας ἀναρροφοθλιπτικῆς (!).

Σελ. 34, § 34. *Σίφων*.—Πάντοτε διὰ τοῦ στόματος γίνεται ἡ ἀναμύζησις ἀπὸ τοῦ μακροτέρου σκέλους τοῦ σίφωνος;

Σελ. 36, Σχ. 48.—Τὸ σχῆμα τοῦτο δὲν περισταῖ μογγολφίρειον σφαιῖον, ἀλλ' ἀεροπόρον.

Σελ. 37. *Πρόβλημα 7^{ον}*.—Ἡ θέσις τοῦ προβλήματος τοῦτου ἐν γένει ἡμαρτημένη, ἰδίᾳ δὲ ἡ ἐρώτησις «Τί μέρος τοῦ ὕδατος εἶνε ὁ ἀήρ»;

Σελ. 37. *Πρόβλημα 8^{ον}*. Τὸ πρόβλημα τοῦτο, ἀναφερόμενον εἰς τὴν διὰ τοῦ βαρομέτρου ὑψιμέτρησιν, ἀδύνατον νὰ λυθῆ ὑπὸ τῶν μαθητῶν.

Σελ. 39, στίχ. 3.—Ἐντὶ τοῦ «μάγγωνε» γραπτέον «σφιγκτήρ».

Σελ. 40, στίχ. 26.—Ἐντὶ τοῦ «καθημένη τῆ φωνῆ» γραπτέον «χαμηλῆ τῆ φωνῆ».

Σελ. 41, στίχ. 23—25.—Ἐντὶ τῆς «ἄσφαρης καὶ συγκεχυμένη ἢ ἐκφρασις «ἐν δὲ τοῖς στερεοῖς καὶ ἰδίως ἐν τῷ χυτῷ σιδήρῳ εἶνε 3500 μέτρα κατὰ δευτερόλεπτον», ἐν ᾧ, ὡς γνωστόν, ὁ ἀριθμὸς 3500 μ. ἐκφράζει κατὰ προσέγγισιν μόνον τὴν ἐν τῷ χυτοσιδήρῳ ταχύτητα τοῦ ἤχου, ἐν ἄλλοις δὲ στερεοῖς, οἷον τῷ χαλκῷ, τῷ σφυρηλάτῳ σιδήρῳ κτλ., εἶνε ἐπιμείζων ταύτης.

Σελ. 42, στίχ. 14—22.—Ἐπίσης ἀσφαρῆ καὶ συγκεχυμένα καὶ τὰ ἀναγραφόμενα πρὸς ἐρμηνείαν τῆς ἡχοῦς καὶ τῆς ἀντηχήσεως.

Σελ. 44, § 42.—Ὁ ὀρισμὸς τῆς θερμότητος ὡς ἀποτελέσματος τοῦ θερμογόνου, βευστοῦ λεπτοτάτου, ἀοράτου, ἀβαροῦς κτλ., ὡς ὁ συγγραφεὺς λέγει, εἶνε καὶ ἀκατανόητος καὶ ἡμαρτημένος.

Ἐπίσης καὶ κατωτέρω τὸ ψῦχος ὀρίζεται ὡς σχετικὴ ἔλλειψις τῆς θερμότητος. Ἄλλὰ τί σημαίνει ὁ ὀρισμὸς οὗτος;

Σελ. 46, στίχ. 4—5.—Δὲν εἶνε ἀπολύτως ἀληθὲς ὅτι «τὸ ὕδωρ ψυχόμενον ἔχει τὴν ιδιότητα τοῦ νὰ διαστελλῆται ἐντὶ τοῦ νὰ συστέλληται».

Ἀυτῶσι, στίχ. 14—15.—Ἐμαρτημένοι οἱ ἀναγραφόμενοι ὡς συντελεστὰ τῆς γραμμικῆς διαστολῆς τοῦ σιδήρου ἀριθμοί. Οὕτω, προκειμένου περὶ διαστολῆς τοῦ σιδήρου μέχρις 100°, ἐντὶ τοῦ λίαν ὑπερβολικοῦ ἀριθμοῦ 0,001 μ. γραπτέον 0,000012 μ. περίπου.

Σελ. 48, στίχ. 17.—Ἡ λέξις ἐκθέτης δὲν ἔπρεπε νὰ γραφῆ προκειμένου περὶ βθυμῶν τοῦ θερμομέτρου, πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεως.

Σελ. 50, στίχ. 11—21.—Τινὲς τῶν ἐνταῦθα ἀναγραφόμενων ὄρων οὐ καλῶς ἔχουσιν. Οὕτως ὁ ὀρος μεταβλητὰ δέον νὰ θεωρηθῆ ὡς λίαν γενικὸς καὶ οὐχὶ ὡς σημαίνων εἰδικῶς τὴν χημικὸν χωρισμὸν, ὃν ὑφίστανται σώματά τινα, ὡς τὸ ξύλον, τὸ μέρμαρον, ὁ ἄρτος κτλ., ὑποβαλλόμενα ὑπὸ τὴν ἐνέργειαν τῆς θερμότητος, ὡς ὁ συγγραφεὺς λέγει. Πυριμάχα δὲ εἶνε οὐ μόνον τὰ μὴ ἀποσυντιθέμενα ὑπὸ τῆς θερμότητος, ἀλλὰ καὶ τὰ μὴ εὐκόλως

ἐξαερούμενα πρὸς ἀντιδιαστολὴν ἀπὸ τῶν πηκτικῶν σωμάτων.

Ἐπίσης συγγέει ὁ συγγραφεὺς τὴν διάλυσιν πρὸς τὴν τήξιν, γράρων διαλυθῶσιν, ἀντὶ τοῦ τακῶσιν.

Σελ. 51, στίχ. 9.—Ἀντὶ τοῦ «στερεοποιήσις» γραπτέον «πῆξις».

Σελ. 51, § 48.—Δὲν εἶνε ἀπολύτως ἀληθὲς ὅτι «στερεόν τι σῶμα χωρὶς νὰ ἐπενεργήσῃ ἐπ' αὐτοῦ ἢ θερμοῦτος δύναται νὰ μεταβάλλῃ (γρ. μεταβάλλῃ) κατ' ἄρτυασιν».

Σελ. 52, στίχ. 2—3.—Ἀντὶ τοῦ «τὸ ποσὸν τοῦ ἐν τῷ ὕδατι (μόνον ἐν τῷ ὕδατι;) διαλυομένου στερεοῦ «δὲν εἶνε ἀόριστον», ἔδει νὰ γραφῆ «τὸ ποσὸν τοῦ ἐν τινι ῥευστῷ διαλυομένου στερεοῦ δὲν ὑπερβαίνει ὠρισμένον ὅριον δι' ὠρισμένην θερμοκρασίαν».

Αὐτόθι, στίχ. 6.—Ἀντὶ ἐυκολώτερον, ἔδει νὰ γραφῆ ἀφθονώτερον, διότι περὶ τούτου πρόκειται.

Σελ. 53, § 51.—Ἀναλήθως γράφει ὅτι αἱ τοῦ αἵρος πομφόλυγες ἐξέρχονται τοῦ θερμαινομένου ὕδατος εἰς θερμοκρασίαν 100°, ὡς καὶ ὅτι αἱ πομφόλυγες τοῦ ἀτμοῦ ἀναφαίνονται καθ' ὅλην τὴν μᾶζαν τοῦ ῥευστοῦ.

Αὐτόθι, στίχ. 22—24.—Εἰς τὸν πρῶτον νόμον τοῦ βρασμοῦ ἔδει νὰ σημειωθῆ ἀμέσως «ἐάν ἡ ἀτμοσφαιρική πίεσις εἶνε 0,760 μ.».

Σελ. 54, στίχ. 14—17.—Ἐλλείπουσιν ἄσχετῶς παραδείγματα ἐπιβραδύνσεως τοῦ βρασμοῦ ἕνεκα τῶν ἐν τῷ ῥευστῷ διαλελυμένων οὐσιῶν καὶ τῆς φύσεως τοῦ ἀγγείου.

Σελ. 55, στίχ. 10.—Περὶ ταχύτητος (γρ. ἀφθονίας) τῆς ἐξατμίσεως τοῦ λόγου γενομένου, ἔδει νὰ σημειωθῆ ὅτι αὕτη εἶνε εἰς εὐθὺν λόγον οὐ μόνον πρὸς τὴν θερμοκρασίαν τοῦ αἵρος, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν θερμοκρασίαν αὐτοῦ τούτου τοῦ ἐξατμιζομένου ῥευστοῦ.

Σελ. 55, στίχ. 21.—Μόνον ἐν ὥρᾳ θέρου αἰσθητόμεθα ψῦχος, ὅταν νιπτώμεθα, ἢ κατὰ πᾶσαν ὥραν τοῦ ἔτους;—Τὸ δὲ αἰσθημα τοῦ ψυχροῦ προέρχεται μόνον ἐκ τῆς ἐξατμίσεως τοῦ ὕδατος, δι' οὗ νιπτόμεθα, ἢ καὶ ἐκ τῆς ἐπαρῆς μετὰ τοῦ ψυχροῦ τούτου ῥευστοῦ;

Σελ. 56, στίχ. 10.—Ἀντὶ τοῦ «διαλύονται εἰς ἀτμούς ὑπὸ διαφόρους βαθμούς», ἔδει νὰ γραφῆ «μετατρέπονται εἰς ἀτμούς κατὰ διαφόρους θερμοκρασίας».

Αὐτόθι, στίχ. 13—14.—Ἀντὶ τοῦ αἰνοπνύματος βράζοντος εἰς 0,70°, ἔδει νὰ γραφῆ «... βράζοντος εἰς 79°» καὶ κατω-

τέρω ἡμαρτημένοι αἱ ἐκφράσεις «εἰς ἀτμὸν διάλυσιν» καὶ «εἰς ἀτμὸν διαλυομένου ὕγρου».

Σελ. 58, στίχ. 6.—Ἀντὶ τοῦ «ψυχρὸν φιάλην», ἔπερ ἀόριστον, ἔδει νὰ γραφῆ «φιάλην πλήρη ψυχροῦ ὕδατος».

Σελ. 62, § 60.—Ἀντὶ τοῦ «κατ' ἀκτινοβολίαν θερμότης», ἔδει νὰ γραφῆ, ὡς καὶ ἀνωτέρω, «ἢ ἀκτινοβόλος θερμότης».

Σελ. 62, § 62.—Δὲν ὑπάρχει ἄμεσος σχέσις μετὰξὺ διαφανείας καὶ θερμοπερατοῦ τῶν σωμάτων, ὡς ὁ συγγραφεὺς διατείνεται. Οὕτως, ἐν παραδείγματι, ὄρεα κρυστάλλοι κεκαλυμμένη διὰ στρώματος αἰθάλης εἶνε μᾶλλον θερμοπερατῆ, καίπερ σκιερὰ ἀποβάσῃ, τῆς διαφανοῦς στυπτηρίας, ἧς ἡ διάλυσις χρησιμοποιοῦται, ὡς γνωστὸν, πρὸς χωρισμὸν τῶν φωτεινῶν ἀπὸ τῶν θερμαντικῶν ἀκτίνων τοῦ φωτός.

Σελ. 64, στίχ. 3—4.—Ἀντὶ τοῦ «θεωροῦντες τοὺς κρυστάλλους διὰ τινος μικροσκοπίου (μόνον διὰ μικροσκοπίου;) διακρίνομεν διάφορα κανονικὰ ἐξαγώνια», ἔδει νὰ γραφῆ «... διακρίνομεν ὠραιοτάτους κρυστάλλους ἐσχηματισμένους ἐπὶ τῆ βάσει τοῦ κανονικοῦ ἐξαγώνου».

Σελ. 64, στίχ. 5—11.—Τὰ περὶ χαλαζῆς συντομώτερα τοῦ δέοντος, ἀσαφῆ καὶ ἐν πολλοῖς ἡμαρτημένα.

Σελ. 65, στίχ. 5.—Ἀντὶ τοῦ «ἄστατοι ἀνεμοὶ», ἔδει νὰ γραφῆ «ἀκανόνιστοι ἀνεμοὶ».

Αὐτόθι, στίχ. 6 καὶ ἐξῆς.—Ἐσφαλμένως ταυτίζει ὁ συγγραφεὺς τοὺς κανονικοὺς μετὰ τῶν ἐτησίων ἀνέμων, διότι, ὡς γνωστὸν, οἱ κανονικοὶ ἀνεμοὶ ὑποδιαίρουνται εἰς μουςσῶνας καὶ ἐτησίας.

Αὐτόθι, στίχ. 12 καὶ ἐξῆς.—Οἱ μουςσῶνες πνέουσιν οὐ μόνον ἐν τῷ Ἀραβικῷ κόλπῳ καὶ ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Βεγγάλης, ὡς ὁ συγγραφεὺς λέγει, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ Ἰνδικῷ Ὠκεανῷ καὶ τῇ Σινικῇ θαλάσῃ.

Αὐτόθι, στίχ. 17.—Τίνος ὕλης «τεράστια κύματα ἀνυψοῖ ὁ σιμούν»;

Αὐτόθι, στίχ. 22.—Ἦ ἀπεργεῖται αὔρας οὐχὶ ὄλως ἀκριβῆ. Ἐν γένει ἢ θαλασσία αὔρα (ἐμβάτης) πνέει τὴν νύκτα καὶ πρὸ μεσημβρίας, ἐν ὅσῳ ἡ θερμοκρασία τοῦ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς στρώματος τοῦ αἵρος εἶνε ἀνωτέρα τοῦ ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Ταύτην διαδέχεται νηνεμία, μεθ' ἧν, ἐν γένει μ. μ., ἀρχεται πνέουσα ἡ ἀπόγειος αὔρα, ὅταν ἡ θερμοκρασία τοῦ ἐπὶ τῆς θαλάσσης στρώματος τοῦ αἵρος ἀποβῆ ἀνωτέρα τῆς τοῦ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς.

Σελ. 66, στίχ. 5—14.—Τὸ βροχερὸν ἢ ξη-

ρόν τῶν ἀνέμων διαφέρει, ὡς γνωστόν, κατὰ τόπους, ὅθεν τὰ ἀναγκρόμενα ἐνταῦθα ἀόριστα.

Σελ. 67. *Πρόβλημα 2^{ον}*. — Περιττὴ ὄλως ἢ ἐν τῷ προβλήματι τούτῳ λεπτολόγος διάκρισις τοῦ θερμογόνου καὶ τῆς θερμότητος (Πρβλ. παρατήρησιν ἐν σελ. 44, § 42).

Σελ. 68. — Ἐλλειπόντων, ὡς μὴ ὄφελεν, ὀλοσχερῶς πινάκων τῆς θερμοκρασίας τῆς τήξεως καὶ τοῦ βρασμοῦ τῶν κοινοτέρων σωμάτων, ἀδύνατος ἀποβαίνει ἢ ὑπὸ τῶν μαθητῶν λύσις τῶν προβλημάτων 13 καὶ 18.

Σελ. 69, στίχ. 11 καὶ 14. — Ἐνταῦθα ὁ συγγραφεὺς ὁμιλεῖ ἀόριστως περὶ σχήματος καὶ χρώματος (;) σωμάτων, ἐν ᾧ ἔδει: νὰ εἴπῃ ὠρισμένως τῶν φαινομένων σωμάτων.

Σελ. 69, στίχ. 21. — Ἀντὶ τοῦ «ὁμογενῆς», γραπτέον «ὁμοιομερῆς».

Σελ. 69, στίχ. 25. — Διατί τὴν μικρὰν ὀπὴν τοῦ σκοτεινοῦ θαλάμου, δι' ἧς εἰσέρχεται τὸ ἡλιακὸν φῶς, τίθησιν ἐνταῦθα καὶ κατωτέρω ὠρισμένως ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ σκοτεινοῦ θαλάμου;

Σελ. 70, στίχ. 2—3. — «Τὰ ἐν τῷ ἀέρι τοῦ θαλάμου αἰωρούμενα μικρὰ σώματα» δὲν εἶνε ὁ «αἰωρούμενος κοινορτός»;

Αὐτόθι, § 69. — Δὲν διαστελλεται ὁ σκοτεινὸς χώρος τῆς προβεβλημένης σκιάς.

Αὐτόθι, στίχ. 14. — Οὐχὶ «ἡμισκία ἢ σκίωφω», ἀλλὰ «ὑποσκίασις».

Αὐτόθι, στίχ. 16. — Δὲν ὀρίζεται ἡ ἀπόστασις τοῦ ἐν τῷ σκοτεινῷ θαλάμῳ διαφράγματος ἀπὸ τῆς ὀπῆς, ὅπερ καθιστᾷ τὴν ἐμφάνισιν τῆς ἀντεστραμμένης εἰκόνας τοῦ ἀντικειμένου προβληματικῆν.

Σελ. 71, στίχ. 11. — Ὁ συγγραφεὺς, ὁμιλῶν περὶ τῆς στερεώσεως τῆς ἐντὸς τοῦ σκοτεινοῦ φωτογραφικοῦ θαλάμου εἰκόνας θέλει τὴν πλάκα μεταλλίνην ὡς ἐν τῇ δαγερροτυπίᾳ, ἀλλὰ τὸ σχῆμα βδ ἀναφέρεται εἰς κοινὸν φωτογραφικὸν θάλαμον μετὰ πλακὸς ἡμιδιαφανοῦς (υάλινος).

Σελ. 71, στίχ. 21. — Ἀντὶ τοῦ 1675, ἔδει: νὰ γραφῆ 1678.

Αὐτόθι, στίχ. 26. — «Τὰ σημεῖα» — τίνος;

Σελ. 72, στίχ. 1. — Ἀντὶ «φρέγγους», γραπτέον «φωτός».

Σελ. 72, στίχ. 1—2. — Ἡμαρτημένη ἢ ἔκφρασις «ἐλαττοῦται καθ' ὅσον αὐξάνει τὸ τετράγωνον τῆς ἀποστάσεως».

Σελ. 72, § 71. — Μονὰς συγκρίσεως πρὸς εὔρεσιν τῆς ἐντάσεως φωτός τινος ἔδει: νὰ εἴνε ὠρισμένως ἢ τοῦ φωτός τοῦ κηρίου.

Σελ. 72, § 24—26. — Ἀσφῆς ἢ ἔκφρασις «ὅθεν συνάγομεν ὅτι, κατὰ τὸ τετράγωνον τῆς ἀποστάσεως, τῆς λυχνίος τὸ φῶς εἶνε ζωηρότερον τοῦ κηρίου 16^{κις}».

Σελ. 67, § 73. — Ὁ τίτλος τοῦ κεφαλαίου τούτου «περὶ διασκεδάσεως τοῦ φωτός» (γρ. διασκεδασμοῦ τοῦ φωτός) οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὰ φαινόμενα τῆς ἀκανονίστου ἀνακλάσεως ἢ διαχύσεως τοῦ φωτός (diffusion), περὶ ὧν γίνεται κατωτέρω λόγος, συγχεομένης οὕτω τῆς διαχύσεως τοῦ φωτός μετὰ τοῦ διασκεδάσμου τοῦ φωτός (dispersion).

(Εἰς τὸ αὐτὸ ἀμείρημα ὑπέπεσε καὶ ὁ συγγραφεὺς τῆς ἐτέρας Φυσικῆς).

Ὁ τίτλος ἄρα τοῦ κεφαλαίου τούτου ἔδει: νὰ εἴνε «διέχυσις τοῦ φωτός κτλ.», ὁ δὲ τίτλος διασκεδάσμου τοῦ φωτός ἔδει: ν' ἀντικαταστήσῃ τὸν μεθεπόμενον τίτλον «ἀνάλυσις τοῦ φωτός», ὅστις εἰδικώτερον, ὡς γνωστόν, ἀναφέρεται εἰς τὴν διὰ τοῦ φασματοσκοπίου τελουμένην ἐργασίαν.

Ἐν γένει δὲ τὰ περὶ διαχύσεως τοῦ φωτός ἀσφῆ, διότι δὲν γίνεται ἡ δέουσα διάκρισις τῶν ἰδίως κατοπτρικῶν ἐπιφανειῶν ἀπὸ τῶν μὴ τοιούτων.

Σελ. 75, στίχ. 5. — Τὸ μνημονευόμενον ἐνταῦθα νόμισμα δὲν κείται ἐν τῷ πυθμένι τοῦ σχ. 70. Ἐν γένει δὲ τὸ σχῆμα τοῦτο ἐσφαλμένον, διότι ἔδει: αἱ ἀπὸ τοῦ νομίσματος ἀκτίνες νὰ ἄπτωνται τοῦ χειλοῦς τῆς παρεΐας Α.

Αὐτόθι, στίχ. 27 καὶ ἐφεξῆς. — Ἡμαρτημένον τὸ ἀναγραφόμενον ὅτι τὸ φαινόμενον τοῦ λυκαυγοῦς εἶνε ἀποτέλεσμα διαθλίψεως τοῦ φωτός. Τὰ περὶ τούτου ἔδει: νὰ σημειωθῶσιν ἀμέσως μετὰ τὰ περὶ διαχύσεως τοῦ φωτός.

Σελ. 78, Σχ. 75. — Ὁ φακὸς ἐν τῷ σχήματι εἶνε ἀποκεντρωτικὸς, ἐν ᾧ ἀναγράφεται συγκεντρωτικὸς.

Σελ. 79, Σχ. 78. — Συγγεῖ: τὸ τηλεσκόπιον (περὶ οὐ οὐδένα ἠδύνατο νὰ κάμῃ λόγον) μετὰ τῆς ἀστρονομικῆς διόπτρας.

Σελ. 81, § 80. — Δὲν εἶνε ἀπολύτως ἀληθὲς τὸ ἀναγραφόμενον ὅτι «Ἄν ἐν τινι σκοτεινῷ θαλάμῳ θέσωμεν οἰοῦδήποτε χρώματος σῶμα εἰς ἕκαστον τῶν διαφάνων χρωμάτων τοῦ φάσματος, παρατηροῦμεν ὅτι τοῦτο φαίνεται εἰς ἡμᾶς διαδοχικῶς ἐρυθρὸν, πορφυροῦν κτλ.» διότι, ἂν τὸ χρῶμα τοῦ σώματος ὑποβῆθ' ἀπλοῦν, τὸ σῶμα μόνον ἐν τῷ ἰδίῳ χρώματι: ἔσεται φωτεινόν, εἰς πάντα δὲ τὰ λοιπὰ μέλαν.

Σελ. 81, § 81. — Ὁ συγγραφεὺς λέγει «εἰς

τὰ ἡμέτερα κλίματα βλέπομεν τὴν ἰριδα τὴν
 ποικίαν καὶ τὸ ἐσπέρας, ὅταν ἔμπροσθεν μὲν
 ἡμῶν ὑπάρχη τὸ νέφος, ὀπισθεν δὲ ὁ ἥλιος».
 — Εἰς ἄλλα δὲ κλίματα τί γίνεται;

Σελ. 82.— *Πρόβλημα 4ον*. Ἰμαρτημένον
 τὸ ὅτι «τὰ ἐν τῷ ποτηρίῳ περιέχοντι ὕδωρ
 ἀντικείμενα φαίνονται *μεγάλια*», διότι, ὡς γνω-
 στὸν, τὰ ἀντικείμενα ἕνεκα τῆς διαθλάσεως
 τοῦ φωτὸς φαίνονται ἄνωθεν ὀρώμενα *μικρό-
 τερα τοῦ πραγματικοῦ*.

Σελ. 90.— Ὑπερβολικὸν τὸ ὅτι «σπινθηροβο-
 λούσιν» αἱ τρίχες τοῦ ἠλεκτρισμένου ἀνθρώπου.

Σελ. 92.— Ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς ἠλεκ-
 τρικής συστοιχίας ἢ ἔκφρασις «ἐξωτερικῶς
 δὲ συγκοινωνοῦσι μὲ τὸ ἔδαφος» ἐλλειπής, μὴ
 ἀναφερομένης τῆς μετ' ἀλλήλων ἐξωτερικῆς
 συνδέσεως τῶν λαγίνων.

Σελ. 93.— Ἐν τῇ ἐξηγήσει τοῦ κεραυνοῦ
 ἀκατάλληλος ἢ φράσις «διαφεύγει ἀποτόμως
 καταπίπτων μετ' ἀπεριγράπτου ὀρμῆς».

Σελ. 98.— Ἐν τῇ ἠλεκτρολύσει τοῦ ὕδα-
 τος ἢ μὲν φράσις «ἀεροδόχων σωληνίσκων»
 σκληρῇ (δὲν ἀναφέρεται ὅτι καὶ οὗτοι εἶνε
 πεπληρωμένοι ὕδατος), τὰ δ' ἐν τῷ σχήματι
 σμῆμα + καὶ — ὡς καὶ τὰ γράμματα Ο καὶ Υ
 ἀσύμφορα τῇ ἐξηγήσει.

Σελ. 103.— Ἡ ἐξάρτησις τῶν βραῶν ἐκ
 τοῦ ὀπλισμοῦ τῶν μαγνητῶν δὲν γίνεται πρὸς
 διατήρησιν τῆς μαγνητικῆς δυνάμεως.

Αὐτόθι.— Ὁ ὀρισμὸς τῆς *μαγνητικῆς βε-
 λότης* ὡς ἀναγκαίας διὰ φυσικὰ πειράματα»
 εἶνε ἀνεπιτυχής.

Ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ, ἀποβλέπουσα τὸ
 μὲν εἰς τὸ γλωσσικῶς μὴ ἄρτιον ἀμφοτέρων
 τῶν ὑπὸ τὴν κρίσιν αὐτῆς ὑποβληθέντων ἔρ-
 γων, τὸ δὲ εἰς τὴν πληθὺν τῶν μεθοδικῶν
 καὶ τῶν πραγματικῶν σραλημάτων, ὧν ἀτυ-
 χῶς βρήθουσιν ἀμφοτέρα τὰ ἔργα, μετὰ πολλῆς
 εὐπείρας εὐρίσκειται εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ
 καθήκοντος καὶ τοῦ συμφέροντος τοῦ τε Συλ-
 λόγου καὶ τῶν ἐν ταῖς σχολαῖς τῆς στοιχειώ-
 δους μέσης παιδείσεως φοιτῶντων ἐπιβαλλο-
 μένην αὐτῇ ἀνάγκην ν' ἀπορρίψῃ ἀμφοτέρω

τὰ ἔργα ταῦτα, οὐδέτερον βραβεύουσα ἢ
 ἐπαινοῦσα, εὐχομένη ὅπως ἐν προσεχεί μελ-
 λοντι ἀποδουλώσιν εἰς τὸν ἀγῶνα ἕτεροι ἀγω-
 νισταί, μᾶλλον ἐπιστημονικῶς καὶ μεθοδικῶς
 συντεταγμένοι, πρὸς πλήρωσιν τῆς τε εὐχῆς
 τοῦ γενναίου τοῦ ἀγῶνος χορηγοῦ καὶ τῶν
 πρὸς προαγωγὴν τῆς παιδείσεως πόθων τοῦ
 ἡμετέρου Συλλόγου. Γένοιτο!

ΚΡΙΣΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ὑπὸ Μ. Ι. ΚΕΦΑΛΑ, εἰσηγητοῦ,

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ἈΣΙΕ' συνεδρίαν
 τῆς 5 Ἰουνίου 1895.

ΕΚΛΟΓΗ ΤΡΟΠΑΡΙΩΝ ΚΑΙ ΠΟΙΗΜΑΤΩΝ

Μέρος Α', Ἐκλογὴ Τροπαρίων, ἦτοι ἀπο-
 λυτικά καὶ κοντάκια τῶν ἀκινήτων τοῦ ὄλου
 ἐνικυτοῦ καὶ τῶν τοῦ Τριψιδίου καὶ τῶν τοῦ
 Πεντηκοσταρίου καὶ τῶν Ὁκτώ τῆς Παρα-
 κλητικῆς ἤχων σ. 1—13.

Μέρος Β', Ἐκλογὴ Ποιημάτων, σελ. 14-77.

Τὸ Β' τοῦτο μέρος περιέχει *θρησκευτικά*
 μὲν ποιήματα 6, σ. 15—21, *περιγραφικά* δὲ
 τῆς φύσεως 17, σ. 21—36, *περιγραφικά* δὲ
 ἡθους 16 σ. 37—62, καὶ *μύθους* 13, σ.
 63—77, ἦτοι συλλέβδην ποιήματα 52, ἐκ
 τῶν ἀρίστων τῆς νεωτέρας ἡμῶν φιλολογίας.

Ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ, βλέπουσα
 πληρουμένην διὰ τῆς Ἐκλογῆς ταύτης τὴν
 παιδαγωγικὴν ἀνάγκην τῆς ἐν τοῖς Δημοτι-
 κοῖς Σχολείοις ἀπομνημονεύσεως ἐκκλησιαστι-
 κῶν ἡμμάτων καὶ ποιημάτων, *ἐπιδοκιμάζει*
 καὶ *ἐγκρίνει* αὐτὴν καὶ *συνίστησιν ὡς ἄριστον*
βοήθημα τῆς ἐν τοῖς Δημοτικῶις Σχολείοις
 διδασκαλίας.

ΛΟΓΟΔΟΣΙΑ

ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΛΕ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΝ ΕΤΟΣ 1895-1896

ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ ΕΝ ΤΩΙ ΣΥΛΛΟΓΩΙ

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ἐπέτειον ἑορτὴν, ἐν τῇ ἈΣΜΓ' συνεδριάσει, τῇ 19 Μαΐου 1896,

ὑπὸ τοῦ τέως προέδρου

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

*Παναγιώτατε Δέσποτα,
Σεβασμώτατοι Ἱεράρχαι,
Ἐξοχώτατε Προσβενιὰ καὶ πᾶσα ἡ φιλόκα-
λος καὶ φιλόμουσος δημόγυρις,*

Πλήρεις φροντίδων, ἀλλ' ἀδεῶς καὶ ἐπ' ἐλ-
πίσι ποντοπορήσαντες καὶ εἰς εὐλίμενον ὄρμον
ἀχθέντες, χάριτας ὁμολογοῦμεν τῷ Ὑψίστῳ,
καταξιώσαντι ἡμᾶς ἐν τῇ νέῃ ταύτῃ τῆς
ιδρύσεως τοῦ ἀρχαιοτέρου παρ' ἡμῖν ἐπιστη-
μονικοῦ κέντρου ἐπετηρίδι, ὅπως δημοσίᾳ λό-
γων τῶν πεπραγμένων δώσωμεν ἀφ' οὗ πρῶτον
εὐχαριστήσωμεν τῇ Ὑμ. Θ. Παναγιότητι καὶ
ἅπαντι τῷ φιλόφρονι καὶ φιλοκλῶ ἀκροατη-
ρίῳ, ἀθρόως σπεύσαντι ἵνα συμμετάσχῃ τῆς
χαρᾶς ἡμῶν ἐπὶ τῇ, ἐν αἰσιωτάτοις οἰωνοῖς,
εἰσόδῳ τοῦ ΛΣ' ἔτους, ὅπερ ἔσται, ὡς ἐλπίζω
διακκῶς, ἀφειρητρία πνευματικῆς λειτουργίας
σκοπιμωτέρας καὶ δραστηριωτέρας. Ἄλλ' εἶ-
ναι δυνατὸν ἢ ἐλπίς αὕτη νὰ πραγματωθῇ καὶ
ὁ Σύλλογος, καθηγουμένου τοῦ ιδεώδους αὐ-
τοῦ, νὰ βελτιωθῇ καὶ θεμελιώσῃ τι πλέον
πρὸς φωτισμὸν καὶ διάπλασιν τῆς ψυχῆς;

Μάλιστα, διὰ τῆς αὐταπαρνήσεως, τῆς με-
τριοφροσύνης, τῆς πραγματικῆς ταύτης ἀρε-
τῆς, τῶν λογίων καὶ τῶν ἐπιστημόνων, καὶ
διὰ τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ πολυτίμου χρό-
νου, οὐχὶ εἰς λόγους, ἀλλ' εἰς σκέψεις καὶ
μελέτας, οὐσιωδέστατον τούτο γνῶρισμα τῆς
ἐν τῇ πολυμύθῳ κοινωνικῇ ὑπάρξει πνευμα-
τικῆς ἡμῶν οὐσίας, ἀφ' ἑνὸς διακρίνομεν ἑαυ-
τοὺς ἀπὸ τοῦ μηχανικοῦ καὶ ζώδους τῆς
περὶ ἡμᾶς φύσεως, ἀφ' ἑτέρου, ὁμολογουμένως
τῇ πρὸς τὸ εἰδέναι φυσικῇ τοῦ ἀνθρώπου ὅλην
βιοῦντες, εἰδικώτερον ἐκπληροῦμεν καὶ τὸν
σκοπὸν τοῦ Συλλόγου, ὅς, μέρος καὶ αὐτὸς ἐλά-
χιστον ἐν τῇ καθολικῇ τοῦ πνεύματος κινήσει,
συντελεῖ εἰς ἐπίτευξιν τοῦ αἰεὶ τελειότερου, ὅπερ
κεῖται ἐν τῇ προοίῳσῃ τοῦ πνεύματος ἀνα-

πτύξει, ἐν τῇ ἐνασκήσει τῆς βουλήσεως ἡμῶν
κατὰ τὰς ἀδίδους ἀρχὰς τῆς ἠθικῆς καὶ ἐν τῇ
σώφρονι ἀπολαύσει τοῦ ὕλικου τούτου κόσμου.

Τὸ ιδεώδες τοῦτο, τὸ διαθερμάναν ἐν χρό-
νοις ἀρχαιοτέροις τοὺς πρὸ ἡμῶν ὑπάρξαντας.
σώζεται ἄρ' γε καὶ παρ' ἡμῖν ἐτι σήμερον;
Ζήτημα λίαν λεπτόν· διὰ τοῦτο, ἀποφεύγων
πάντα συλλογισμὸν θεωρητικὸν καὶ εἰδικῶς
εἰς τὰ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου περιοριζόμενος,
μετ' ἐνδομύχου χαρᾶς ἀγγέλλω ὑμῖν, ὅτι
οὗτος καὶ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ, κατὰ τὸ μέτρον
τοῦ δυνατοῦ, ἐν ἐπιγνώσει πραγματοῖ, καὶ
καθ' ἑκάστην τρόπον ἀρθνωτέρας πνευμα-
τικῆς συγκομιδῆς ἐπιζητεῖ· ὅτι δὲ οὕτως ἔχει,
ἐκ τῆς ἐπομένης ἀναλύσεως θέλει πεισθῆ ἢ τε
Ὑ. Θ. Π. καὶ ἡ εὐγενῆς καὶ ἐκλεκτῆ δημόγυρις.

Αἱ τοῦ Συλλόγου ἐργασίαι αἱ μὲν ἐν τα-
κτικαῖς συνεδριάσεσιν, αἱ δὲ ἐν ταῖς ἐπιτρο-
παῖς αὐτοῦ κανονικῶς διεξάγονται· καὶ ἐν μὲν
ταῖς πρώταις ἀνακοινουῦνται αἱ μελέται τῶν με-
λῶν καὶ λαμβάνονται ἀποφάσεις σχετικαὶ εἰς
τὴν κανονικὴν λειτουργίαν αὐτοῦ, ἐν δὲ ταῖς
δευτέραις εἰδικώτερον μελετῶνται ζητήματα
εἰδικῆς χρήζοντα μελέτης καὶ συζητήσεως ἢ κρί-
νονται τὰ εἰς τοὺς διαγωνισμοὺς ἀποστέλλόμενα
πονήματα ἢ κανονίζονται τὰ τῶν ἐκδόσεων,
ὅσαι ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Συλλόγου ἔλαχον.

Οὕτω ἐν τακτικαῖς συνεδριάσεσιν ὑπὸ 15
μελῶν ἀνεκοινώθησαν 18 μελετήματα: Ὁ κ.
Ἡλ. Λαοσαορήτης «*Τοπογραφικὰ τῆς Κοριθαῖς
καὶ ἱστορικὰ τῆς Μητροπόλεως αὐτῆς*» καὶ
μελέτην «*ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ γραμ-
ματικῆς*», ὁ κ. Κλ. Κοκκολᾶτος μελέτην «*περὶ
Θεοδώρου Ἀφεντούλη*», ὁ κ. Π. Δ. Νικολό-
πουλος «*περὶ τῆς διδασκαλίας τῆς τοῦ Δικαίου
ἐπιστήμης ἐν Ῥώμῃ πρὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ*», ὁ
κ. Μ. Σ. Κέπειτσης «*περὶ τῆς Ἀκαδημείας τοῦ
Διεθνoῦς Δικαίου*», ὁ κ. Μ. Παράνικας «*περὶ
Μετρικῆς τῶν Βυζαντινῶν καὶ ἰδίως τῶν ἑμνο-*

γράφων τῆς Ἐκκλησίας», ὁ κ. Μ. Ἰ. Γεδεών «περὶ τῆς θέσεως τοῦ Ἀκρότα καὶ τῶν πέριξ» καὶ «Γνώσεις ἐκ τοῦ τυπικοῦ τοῦ Γαλισίου ὄρους», ὁ σεβασμιώτατος μητροπολίτης Ἀμασειᾶς Ἀρθίμος «περιγραφὴν ἀγάλματος εὐρεθέντος ἐν τῇ ἁγίᾳ Παρασκευῇ παρὰ τὴν Σινώπην καὶ «περιγραφὴν Ἐδαγγελίου ἐκ μεμβράτης», ὁ κ. Ε. Α. Σιδερίδης «περὶ Λιβύσεως καὶ Λακιβύζης», ὁ κ. Ἀλέξ. Λαυριώτης «περὶ Νεοφύτου μητροπολίτου Κρήτης καὶ τοῦ πρὸς Κοπταπίνου Καντακουζηνὸν ἐγκωμίου του», ὁ κ. Χρήστος Ἀνδροῦτος «περὶ τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν τοῦ Πλάτωνος Ἐν τινι ἀντιπαράθεσι πρὸς τὰς Χριστιανικὰς», ὁ κ. Edouard Schneider «περὶ τῆς ἀληθοῦς τοποθεσίας τῆς Τροίας», ὁ κ. Δ. Παναγιωτίδης «συμβολὰς εἰς τὴν μέσην ἱστορίαν τῆς Θεσσαλίας» καὶ ὁ κ. Ν. Β. Φαρῶς «περὶ τῶν τειχῶν Σαμοθράκης», ἀνέγνωμεν δὲ καὶ ἡμεῖς ἀκριβῶς εἰπεῖν ἕκαστος τὰς συμπληρωματικὰς ἡμῶν ἐπὶ τοῦ προγράμματος καὶ τῆς ἐκδόσεως τῆς Ζωγραφείου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης παρατηρήσεις.

Πρὸς πάντας τοὺς λογίους τούτους ἀπονέμων τὸν δίκαιον ἔπαινον καὶ δημοσίᾳ τὴν τοῦ Συλλόγου εὐγνωμοσύνην διακηρύττων, εὐχόμεθα νὰ χρησιμεύσωσιν ἀφορμὴ νέων καὶ πλειόνων μελετημάτων. Ἐκτὸς τῶν εἰρημένων ἀνακοινώσεων ἐγένοντο καὶ συζητήσεις ἱκαναί· ἐκ τῶν συζητηθέντων ἔν, θεωρηθὲν ἐπέειγον εἰς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀληθῶν τοῦ Γένους πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν ἀναγκῶν, ἐχρησίμευσε πῆδον ἀφοσιώσεως καὶ ὀρθοφροσύνης τῶν μελῶν τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ ἀπὸ τεσσάρων ἐτῶν ὑφ' ἡμῶν ἀνακινηθὲν περὶ τῆς ἐκδόσεως τῆς Ζωγραφείου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης ζήτημα, ἧτοι: προύκειτο περὶ τῆς ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπεράντου καὶ πολυδαπάνου ἐκδόσεως τῶν ἀρχαίων ἐλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων εἰς τὸ Γένος προσγινομένης ὠφελείας, ἐν ᾧ πᾶσα: ἐγένοντο συζητήσεις περὶ τῆς ὀρθότητος ἢ μὴ τῶν ἐπιχειρημάτων τῆς ἐμῆς, ἐπὶ τῇ βίβσει εἰδικῆς τοῦ προγράμματος μελέτης, ἐξέσεως, ὅτι ἡ περαιτέρω ἐξακολουθήσις τῆς ἐκδόσεως ταύτης, ἐπὶ τοιοῦτου ἀποκλειστικοῦ προγράμματος καὶ ἐν χρόνοις, καθ' οὓς ἡ γενικὴ μόρφωσις ἐκ ποικίλων ἀπόψεων ἐπιζητεῖται, εἶνα: ἀπώλεια χρόνου καὶ χρήματος πολυτίμου. Καὶ τίνας μὲν εἶχον καὶ ἔχω λόγους εἰς τὴν ἀξίωσιν ταύτην, οἱ βουλόμενοι θέλουσι μετ' οὐ πολὺ ἀναγκῶσαι ἐν τῷ ὁσονούπω ἐκτυπούμενῳ Περιδικῷ ἑνταῦθα δὲ παρατηρῶ ὅτι: ἐπειδὴ εἰς τὸ ἐπὶ τοῦ ζητήματος

τούτου ὑπόμνημα ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ παρελθόντος ἔτους ἀπήντησεν ἀρνητικῶς, ἡ ἀρνήσις αὕτη προκάλεσε νόμιμον ἀπάντησιν καὶ βραδύτερον τὰς ἐπὶ τῆς ἐκδόσεως ταύτης συμπληρωματικὰς παρατηρήσεις, ὧν συνέπεια ὑπῆρξε καὶ ἡ ὀρισμένων τινῶν τοῦ κανονισμοῦ διατάξεων τριᾶδε ἢ τριᾶδε ἐρμηνεῖα, ἰδίως δὲ ὑπὸ ἐνίων λίαν σεβαστῶν μελῶν προβληθεῖσα, ὑπὸ δὲ τοῦ Συλλόγου παραδεκτὴ μὴ γενεμένη ἀρχὴ ὅτι: αἱ ὑπὸ τῶν ἐπιτροπῶν διατυπύμεναι γνώμαι δὲν δύνανται νὰ γείνωσι πλέον ὑποκείμενον συζητήσεως καὶ ἀμφισβήτησεως, τοῦθ' ὅπερ δὲν ἐδικαιολογεῖτο οὕτε ἐκ τοῦ γράμματος οὐδὲ ἐκ τοῦ πνεύματος τοῦ κανονισμοῦ· διότι οὐδέποτε σωματεῖον ἐπιστημονικῶν εὐδαμοῦ τῆς γῆς ἐπὶ ζητημάτων φιλολογικῶν, ἐπιστημονικῶν καὶ ἄλλων τούτοις συναφῶν ἀποφασίζει· ἐν τοῖς σοφῶν σωματείοις τὰ μέλη ἀκροῶνται, συζητοῦσιν, ἀλλ' οὐδέποτε ἀποφασίζουσι· τοῦ νομίμου δὲ τούτου ἐξαιρούνται αἱ δικαιοκρατικαὶ καὶ οἰκονομικαὶ σχέσεις, ἐφ' ὧν καὶ ὀριστικαὶ ἀποφάσεις παραδεκταὶ γίνονται· διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ ἀπασχολήσαντος ἡμᾶς ζητήματος γνώμην τοῦ Συλλόγου ταύτην θεωρῶ ἐγγύς ἀσφαλείας καὶ γόνιμον πολλῶν ἀγαθῶν.

Περὶ τῶν διαρκῶν ἐπιτροπῶν.

Ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ, δωδεκάκις συνελθούσα ἐμβριθῶς ἐσκέφθη καὶ συνέζητήσεν ἐπὶ τῶν ἀνατεθειμένων αὐτῇ καθηκόντων: ἧτοι: περὶ τοῦ Ζωγραφείου Ἀγῶνος τῶν ζώντων μνημείων τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ περὶ τῆς Ζωγραφείου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης καὶ τὰ μὲν τοῦ Ζωγραφείου Ἀγῶνος ἔχουσιν ὡς ἀκλόουως: τῆς Α. Ἐξουχέτης τοῦ κυρίου Χρηστάκη Ζωγράφου, τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου παράγοντος τῆς παρ' ἡμῖν πνευματικῆς κινήσεως, προτεινάντος, ἐκ προηγουμένης μετὰ τοῦ προεδρείου ἀνταλλαγῆς σχέσεων, τὴν κατὰ διετίαν τοῦ ἀγῶνος τέλεισιν, ὁ Σύλλογος τῇ γνώμῃ καὶ τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς παρεδέξατο. ὅπως ὁ ἀγὼν οὗτος τεληθῆται κατὰ διετίαν οὕτω κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος οὐδεμία γλωσσικὴ ὕλη ἐστάλη, τούναντίον δὲ ἤρξατο ἡ ἐκτύπωσις μέρους τῆς ἐν προηγουμένῳ ἔτεσι βραβεύσεως, ἧτις ἐλπίζω ἐντός μηνὸς νὰ διανεμηθῆ διὰ τοῦ ἀπὸ πολλοῦ ἀναμενομένου Β' τόμου, νὰ προκηρυχθῆ δὲ καὶ ὁ μετὰ βραβεῖου ἀγὼν διὰ τὸ ἀρχόμενον ἔτος.

Περὶ δὲ τῆς ἐκδόσεως τῆς Ζωγραφείου Ἑλ-

ληνικῆς Βιβλιοθήκης ἢ ἐκθεσις τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς λέγει τὰ ἐπόμενα :

1) Κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ παρελθόντος ἔτους ἀνεμένετο ἡ ἐκτύπωσις τοῦ Α' τόμου τοῦ Πλάτωνος, κατ' Ἀπρίλιον τοῦ τρέχοντος ἡ τοῦ Βου, πλὴν οὐδὲν ἐγένετο, τοῦ κ. Schanz, ἐκδότου, οὐδὲν ἀπαντήσαντος εἰς τινὰς ὁροὺς τῆς ἐπιτροπῆς ἢ, ὡς λέγει ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπή, «οὐκ ἦν φωνὴ καὶ οὐκ ἦν ἀκρόασις».

2) Ἀνυπομόνως ἀπὸ τινος χρόνου ἀνεμένετο καὶ ἡ ἐκδοσις τοῦ Δημοσθένους, ὅτε λαμβάνεται ἐπιστολὴ τοῦ ἐκδότου κ. Blass, κηρύττοντος ἀδύνατον τὴν ἐκδοσιν διὰ τὰς δυσκολίας τὰς ἐκ τῆς ἀγνοίας τῆς νεωτέρας ἐλληνικῆς καὶ προτείνοντος τὸν κ. Γρ. Βερναρδάκη ὡς δυνάμενον νὰ τὸν ἀντικαταστήσῃ.

3) Ἀρνησιν τοῦ κ. Γρ. Βερναρδάκη ν' ἀναδεχθῆ τὴν τοῦ Δημοσθένους ἐκδοσιν.

4) Πιθανὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐκδόσεως τῶν Ἑθικῶν τοῦ Πλουτάρχου, ἕνεκα τῶν ὄρων, οὓς προβάλλει μὲν ὁ κ. Γρ. Βερναρδάκης, δὲν παραδέχεται δὲ ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπή.

5) Τὴν ἀναστολὴν τῆς ἐκδόσεως τοῦ Βου τόμου τοῦ Αλοχύλου ὑπὸ τοῦ κ. Wecklein.

6) δὲ προσθέτομεν καὶ ἡμεῖς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ κ. Wecklein, ἀπειλοῦντος τὸν Σύλλογον, μὴ συγκατατιθέμενον νὰ ἐπιτρέψῃ παραβάσιν ῥήτου ἄρθρου τῶν ὄρων τῆς ἐκδόσεως τοῦ εἰρημένου τόμου.

Ἐκ τῆς ἐκθέσεως ταύτης τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, τῆς τόσῃ σαφοῦς καὶ ἀληθοῦς, πείθεσθε, ὅτι πράγματι βιάσκανος δαίμων παρακολουθεῖ τὴν ἀτυχῆ ταύτην ἐκδοσιν· ἐὰν δ' ἀναγνώσῃτε ὅσα περὶ τῆς ἐκδόσεως ταύτης ὑρ' ἡμῶν ἐγράφθησαν, θέλετε γνωρίσει καὶ τὰ αἷτια καὶ σχηματίσει ἀνεπηρέαστως γνώμην ἰδίαν καὶ πλήρη· τότε δὴ τότε μὲν γνώμη καὶ μὲν φωνὴ ἀνασπεύκτως θέλετε μετ' ἐμοῦ ἀνακραξέι· διὰ τὸ γιγνόμενον ἀδικημα καὶ ἐπικαλεσθῆ τὴν ἐγνωσμένην ὀρθοφροσύνην καὶ εἰλικρινῆ φιλογένειαν τοῦ τέκνου τῆς εὐάνδρου χώρας, ὅπως ἐπινεύσῃ εἰς τὴν τροποποίησιν τοῦ προγράμματος τῆς ἐκδόσεως ταύτης, συμφώνως πρὸς τὰς ἀληθείς καὶ ἐπιγεύσας τοῦ Γένους ἡμῶν ἀνάγκας.

Ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπή, ἐξάκις συνεδριάσασα, μετὰ ζήλου συνεζήτησε τὰ κατὰ τὸν Καραπάνειον Ἀγῶνα ἀποτελέσματα τῶν σκέψεων αὐτῆς ὑπῆρξε :

1) ἡ σύνταξις προγράμματος γραμματικῆς, τὸ ὁποῖον ὁ Σύλλογος ἐνέκρινε καὶ μετ' οὐ πολὺ θέλει δημοσιῶν γνωστοποιήσῃ τοῖς ἐπι-

θυμοῦσι νὰ κατέλθωσιν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον·

2) ἡ κρίσις τῶν ἀποσταλέντων πονημάτων Φυσικῆς τοιαῦτα ἐστάλησαν ἐν ὄλῳ τρία, ὧν τὸ ἐν ὡς ἐκπρόθεσμον δὲν ἐλήφθη ὑπ' ὄψει καὶ παραπεμφθήσεται τῇ νέῃ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ· τὰ δ' ἄλλα ἐκρίθησαν καὶ διὰ λίαν ἀξιολόγου εἰσηγήσεως τοῦ εἰσηγητοῦ αὐτῆς κ. Ἥλ. Βαλοσαμῆ δὲν ἐθεωρήθησαν ἄξια βραβεύσεως· ἐπομένως ἀνανεοῦται ὁ Καραπάνειος Ἀγῶν εἰς τὸ ἀρχόμενον ἔτος·

3) εἰς τὸν Βοντιναῖον Ἀγῶνα περὶ τοῦ Ὀδηγοῦ τῆς πρώτης παιδείσεως οὐδὲ ἐν ἐστάλῃ πόνημα οὐδὲ σταλήσεται, ἴσως δι' οὓς λόγους ἄλλοτε ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου εἶπομεν· ἐστάλη ὅμως ἀνεξαρτήτως τοῦ ἀγῶνος τούτου «*Ἐνθύγραμμος Τοιγωνομετρία*» ὑπὸ τοῦ κ. Α. Μ. Μελισσοπούλου, ζητούντος τὴν γνώμην τοῦ Συλλόγου ἐπὶ τοῦ ἔργου αὐτοῦ, ὅπερ βραδέως ἐπισταλὲν παραπέμπομεν πρὸς κρίσιν τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς.

Ἡ συντακτικὴ ἐπιτροπή, ἡ ἐπιμεληθεῖσα τὴν συλλογὴν καὶ κατὰ τὰς τῆς δημοσιευθεσομένης ὕλης, ὑπὲρ τὴν προεδρίαν τοῦ ἀόκνου καὶ ἀποκλειστικῶς σχεδὸν τὰ τῆς ἐκτυπώσεως ἐπιβλέποντος κ. Μ. Ἰ. Γεδεῶν προσειμάζει, τῆ εὐμενεῖα τοῦ ἐξοχ. Ναῆμ Βέη καὶ τῇ ἐπαινετῇ προθυμίᾳ τοῦ κ. Ἀ. Βαπορίδου ἐφείτη, τὴν διανομὴν τῶν δημοσιεύσεων τοῦ Συλλόγου, ἧτοι τοῦ ἐνιαυσίου Περιοδικοῦ, τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Παραρτήματος καὶ τοῦ Β' τόμου τῶν Ζώντων Μηνείων. Περὶ τοῦ Περιοδικοῦ ἡμῶν ὄφειλω νὰ προσθίσω, ὅτι τὸ Προεδρεῖον σκέπτεται νὰ ἐξεύρῃ τρόπον τῆς διαδόσεως αὐτοῦ καὶ παρὰ τοῖς μὴ μέλεσι, τοῖς δυναμένοις νὰ ὠφελθῶσι καὶ εἰς συνεργασίαν νὰ παροτρυνθῶσι· τὰς περὶ τούτου ἰδέας τοῦ Προεδρείου θέλομεν ὑποβάλλει προσεγῶς εἰς τὴν κρίσιν καὶ κύρωσιν τοῦ Συλλόγου, ὅπως ἐνεργήσωμεν τὰ δέοντα.

Περὶ τῶν λοιπῶν ἐπιτροπῶν οὐδὲν ἔχω εἰπεῖν.

Ἐκτὸς τῶν διαρκῶν ἐπιτροπῶν, τῇ αἰτίσει τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου, ἐξελέγησαν καὶ ἑκτακοὶ ἐπὶ ἐντολῇ ὠρισμένη καὶ 1) ἡ ὑπὸ τῶν κυρίων Χρ. Χατζηγηρόστον, Θ. Σαλιτέλη, Στ. Βραχάμη καὶ Σ. Ἀποστολόγλου ἀποτελεσθεῖσα πρὸς μελέτην τοῦ κανονισμοῦ τοῦ Συλλόγου· ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη μετὰ πολλὰς συσκέψεις κατὰ τὴν παρελθόντα χειμῶνα κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ ἀναθεώρησις εἶναι καὶ ἐγκαίριος καὶ ὠφέλιμος διὰ τὰς ἐργασίας τοῦ Συλλόγου. Ἐπὶ τούτῳ συμφώνως τῷ κανονισμῷ ἐξελέγη 2) ἐπιτροπή, ἧτις, λαμ-

βάνουσα τὰς σημειώσεις τῆς προηγουμένης, παρασκευάστῃ σχέδιον κανονισμοῦ νέου ἢ ἐπιτροπῇ αὐτῇ εἶναι ἢ αὐτῇ, εἰς τὴν προσετέθησαν καὶ ἕτερα τρία μέλη, οἱ κ. Ν. Φωτιάδης, Μ. Ἰ. Γεδεών καὶ Χρ. Βασιλάδης, καὶ ἐργάζεται ἐπὶ τούτῳ δραστηρίως.

Περὶ δημοσίων διαλέξεων.

Ὁ Σύλλογος διὰ τῶν δημοσίων διαλέξεων σκόπῳ ἔχει τὴν μετάδοσιν γνώσεων μορφωτικῶν καὶ χρησίων οὕτω διελέξαντο κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ὁ κ. Ἰ. Σκαλισσοῦνης τρίς «περὶ τῶν κρίσεων ἱστορικῶν ἐποχῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ», ὁ Βαρναβίτης *Tondini de Quarenghi*, «περὶ τῆς ἐν Ῥωσίᾳ μεταρρυθμίσεως τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου», ὁ κ. Κλ. Κοκολάτος «περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ L. Pasteur», ὁ κ. Ἡλ. Δασσαρήτης «περὶ τῆς Αἰθιοπικῆς ἐν τοῖς γυμνασίοις ἢ περὶ τῆς ἐπιπέμης τοῦ καλοῦ ἢ ὥραίου», ὁ κ. Ἰ. Α. Ἀριστοκλῆς δις «περὶ τοῦ ὑπερτάτου Νόμου τοῦ Σύμπαντος», ὁ κ. Χρ. Πανταζίδης τρίς «περὶ τῆς γυναικὸς κατὰ Σοφοκλέα», «περὶ τῶν ἐν Σικελίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ ἀρχαίων ἑλληνικῶν ἀποικιῶν» καὶ «περὶ ἐμπορίας καὶ βιομηχανίας τοῦ Βυζαντίου κατὰ τὸν Μεσαίωνα», ὁ κ. Ἰ. Β. Φάχρης «περὶ τοῦ ἠλεκτροσμοῦ», ὁ κ. Ἀθ. Ἰωάννου δις «περὶ θρόνου ὑπὸ μηχανικὴν καὶ ἡχητικὴν ἐποψιν» καὶ «περὶ Σελήνης ὡς γεωλογικοῦ παράγοντος», ὁ κ. Θ. Βεγλερῆς «ὡς δέον νὰ παιδεύωνται οἱ νέοι τῆς ἐποχῆς», ὁ κ. Α. Γαβριηλίδης «περὶ μικροβίων», ὁ κ. Edouard Schneider «περὶ τῆς θέσεως τοῦ Ἰάβου», ὁ κ. Γ. Παχτικός δις «περὶ τῆς μεσαιωνικῆς ἡμῶν μουσικῆς» καὶ «περὶ μουσικῶν ἀγόνων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις», ὁ κ. Π. Α. Νικολόπουλος «περὶ πολυτελείας καὶ τιμῶν κατ' αὐτῆς διατάξεω παρὰ Ῥωμαίους», ὁ κ. Μ. Αἰδεντόπουλος «ἐν μᾶθημα περὶ ψυχῆς» καὶ ὁ κ. Κ. Ζιώγας «περὶ τῶν παρ' ἡμῶν σφαιρομένων ἀρχαίων ἡθῶν καὶ ἐθίμων καὶ ἰδίᾳ περὶ τῶν Διονυσίων (ἐν Μακεδονίᾳ), ἥτοι 20 διαλέξεις ἐν 23 συνεδριάσεσιν ὑπῆρχον καὶ ἄλλοι λόγοι ἐγγεγραμμένοι καὶ ἕνεκα λόγων δεδικαιολογημένων μὴ δυνηθέντες νὰ διαλεθῶσιν· οἱ φιλότιμοι οὗτοι ἑταῖροι θέλουσι βεβαίως ἀναπληρώσει τὸ προσεχὲς ἔτος τὴν ἀπουσίαν ταύτην ἔλλειψιν καὶ συντελέσει μετὰ τῶν ἄλλων εἰς τὴν ἀληθῶς ἐπιζήλον διδασκαλίαν τῶν ὁμογενῶν.

Πρὸς ἀνάπτυξιν πλείονα τῶν μελῶν καὶ

τῶν βουλομένων ἐκ τῶν μὴ τοιούτων ὁ Σύλλογος συντηρεῖ καὶ τὰ ἐπόμενα τμήματα τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ δράσεως:

1) Τὸ Ἐπιθεωρησιον, ἐν ᾧ διαρκῶς ὑπάρχουσι περιοδικὰ συγγράμματα φιλολογικά, φιλοσοφικά, ἐπιστημονικά, ἐκπαιδευτικά καὶ ἄλλα ποικίλης ὕλης, τὰ μὲν δωρεάν¹ ἀποστέλλόμενα, τὰ δ' ἐπὶ χρέματι λαμβανόμενα· πᾶσι τοῖς δωρεάν ἀποστέλλουσι δημοσίᾳ ἐκφράζομεν τὴν ἡμετέραν εὐγνωμοσύνην καὶ ἰδίᾳ ταῖς ἐφημερίσι: *Νεολόγῳ*, *Κωνσταντινουπόλει*, *Νέα Ἐπιθεωρήσει*, *Moniteur Oriental* καὶ *Levant Herald* διὰ τὴν εὐγένειαν καὶ προθυμίαν, μεθ' ἧς δημοσιεύουσι τὰ ὑπὸ τοῦ Γραφείου τοῦ Συλλόγου αὐταῖς ἀποστέλλόμενα.

2) Τὴν Βιβλιοθήκην, ἀνοικτὴν εἰς ὥρας πρὸ καὶ μετὰ μεσημβρίαν ὠρισμένας παντὶ τῷ βουλομένῳ, πλουτισθεῖσαν κατὰ τὸ λῆξαν τοῦτο ἔτος δι' 150 νέων τόμων καὶ 55 τευχῶν διαφόρων περιοδικῶν καὶ συγγραμμάτων, πλουτισθησομένην δέ, ὡς ἐλπίζω, μετ' οὐ πολὺ καὶ διὰ σπανιωτάτων καὶ πολυτιμοτάτων συγγραφῶν, ὧν ὁ ἡμέτερος Σύλλογος καθ' ὀλοκληρίαν στερεῖται· ἐκ τῶν δωρησαμένων, οἷς πᾶσι δημοσίᾳ ἀπευθύνω τὴν τοῦ Συλλόγου εὐγνωμοσύνην² ἢ εὐγενεστάτην κίβρινα *Σοφία Νεγρεπόντη* διεκρίθη διὰ τὴν πολυτίμον, ἐκ δύο τόμων (εἰς φύλλον), δωρεάν τοῦ ἐν Παρισίοις πανομοιοτύπως διὰ φωτογραφίας ἐκδοθέντος ἀνεκτιμήτου κώδικος τῶν Ἀπάντων τοῦ *Δημοσθένους*, ὁ κ. Μ. Ἰ. Γεδεών διὰ πέντε (5) χειρογράφων, ὁ κ. Ν. Παπαγιαννόπουλος, ὁ ἐκ στοργῆς πρὸς τὴν βιβλιοθήκην εἰδικῆς κινούμενος, διὰ 28 τόμων

1. Δωρεάν ἀποστέλλόμενα περιοδικά: *Revue des Etudes Grecques*, *Académie des Inscriptions et Belles Lettres*, *Mittheilungen der Archäologischen Instituts*, τὰ τε ἔξ Ἀθηνῶν καὶ τὰ ἐκ Ῥώμης, *Revue d'histoire Diplomatique*, *Byzantinische Zeitschrift*; Βυζαντινὰ Χρονικά, *The Journal of Hellenic Studies*, ἐφημερίς τοῦ Ὑπουργείου ἐν Πητρούπολει, *Bollettino della pubblicazione Italiana*, *Württembergische Jahrbücher* ect., Ἑλλάς, Amsterdam, *Orient*, *Terre Sainte*, *Kόσμος*, *Revue Medico-Pharmaceutique*, *Journal de la Société Imp. de Médecine*: Ἐφημερίδες: *Osmanische Post*, *Messenger d'Athènes*, *Revue d'Orient*, *Moniteur Oriental*, *Levant Herald*, *Νεολόγος*, *Κωνσταντινουπόλις*, *Νέα Ἐπιθεωρήσει*, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια* τὸ λῆξαν ἔτος προσετέθησαν καὶ: ὁ *Ξενοφάνης*, ἡ *Ἀνάπλασις*, ἡ *Φύσις*, *Revue d'Orient chrétien*, Ἐφημερίς τῶν Κυριῶν, *Φιλολογικὴ Ἠχώ* καὶ ἡ *Εὐνομία* τῆς Σάμου, *Revue des Universités de Midi*, *Ἱατρικὴ Φαρμακευτικὴ ἐφημερίς*, *Ἥλιος*, *Φοῖβος*.

2. Τοῖς δωρησαμένοις συγκαταλεκτίον καὶ τοὺς διαπρεπεῖς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καθηγητὰς κ. κ. *Μητσόπουλον* καὶ *Χατζιδάκην*.

έλλειπόντων ἐκ τῆς σειράς τῆς *Revue des Deux Mondes* καὶ ὁ κ. Ἰω. Φάχρης διὰ τριάκοντα (30) περίπου συγγραμμάτων καὶ μονογραφῶν πάσης ὕλης. Ἐνταῦθα τοῦ λόγου γενόμενος ὀφείλω κατὰ κληῖκον νὰ μνημονεύσω δύο ἰκανωτάτων τῆς Βιβλιοθήκης ἡμῶν ἐφόρων, ὧν ὁ εἷς, ὁ κ. Β. Μουστακίδης, ἐπὶ ἐξάμηνον μόνον παραμείνας καὶ προθυμότετος εἰς πλουτισμὸν αὐτῆς ἀναδειχθεὶς, ἀπεχώρησε, τὴν ἐν Θεσσαλονίκῃ Γυμνασιαρχίαν ἀναλαβὼν, ὁ δ' ἕτερος, ὁ ἀντ' αὐτοῦ ἐκλεγείς, ὁ κ. Δ. Οἰκονομίδης, ὁ μετ' ἀρσιώσεως ἐπιβλέψας καὶ προτιθέμενος ἐπιστημονικῶς πάλιν νὰ διακρίνη καὶ συμπληρώσῃ τὰ τῆς Βιβλιοθήκης.

3) τὴν Ἀρχαιολογικὴν Συλλογὴν, περιλαμβάνουσαν 245 διαφόρου ὕλης καὶ σχήματος ἀρχαιολογικὰ ἀντικείμενα· εἰς ταῦτα προσετέθησαν ἐκ δωρεᾶς τοῦ κ. Μ. Ἰ. Γεδεῶν περὶ τὰ 20 Θηβαϊκὰ, ὃν καὶ πάλιν εὐχαριστῶ.

4) τὴν Νομισματικὴν Συλλογὴν, ἔχουσαν ἐν συνόλῳ νομίσματα χρυσᾶ, ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ 729· εἰς ταῦτα προσετέθησαν κατὰ τὸ λήξαν ἔτος: ἡ δωρεὰ τοῦ αἰοιδίμου Μητροπολίτου Μηθύμης ἐκ τριάκοντα (30) ἀργυρῶν καὶ 184 χαλκῶν καὶ ὀρε:χαλκίνων νομισμάτων Ἑλληνικῶν καὶ Ῥωμαϊκῶν, ἡ τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς ἀρχιμυδρίτου κ. Μιχ. Κλεοβούλου ἐκ τεσσαράκοντα (40) χαλκῶν ἐν Αἰγύπτῳ εὑρεθέντων καὶ ἡ ἐξ ἑνὸς χαλκοῦ τοῦ κ. Ἰω. Φάχρη. Οὕτω τανῦν ἡ νομισματικὴ ἡμῶν συλλογὴ ἐμπερικλείει ἐν συνόλῳ 984 διάφορα νομίσματα.

5) τὴν Φυσιολογικὴν Συλλογὴν, ἥτις ἀπὸ τινῶν ἐτῶν δὲν ἠδῆζήθη, διατηρεῖται δὲ ἀμέμπτως καὶ ἐπιτηρεῖται, διδασκαλίας χάριν, ὑπὸ τοῦ φιλοτίμου ἐταίρου κ. Σ. Βραχάμη. Τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου, Παναγιώτατε, ἡ προθυμία καὶ φιλεργία ἐξεκαύθη καὶ ἐκραταιώθη διὰ τῶν νέων ἐπιστημονικῶν τγέσεων πρὸς τὰ ἐν Εὐρώπῃ Πανεπιστήμια καὶ τὰς Ἀκαδημείας· πρὸς τοῖς ὑπάρχουσι προσετέθη τὸ ἔτος τοῦτο ἡ ἐν Βερολίνῳ Βασιλικὴ Ἀκαδημία τῶν Ἐπιστημῶν, μεθ' ἧς ἠρξάμεθα καὶ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν ἡμετέρων δημοσιεύσεων, ἡ Αὐτοκρατορικὴ Ἀκαδημία τῆς Βιέννης, ἀποστείλασα ἡμῖν σειράν πολυτίμων ἀρχαιολογικῶν συγγραμμάτων, διὰ τῶν ἐπιστῶν ἀποστολῶν τῶν ὁποίων πολλὰ ὠφεληθήσονται οἱ περὶ τὴν γεραρὰν ἀρχαιότητα ἀσχολούμενοι, ἡ ἐν *Bordeaux* τῆς Γαλλίας Ἀκαδημία, ἡ ἐν Ἀθήναις διάσημος Γαλλικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολή, ἥτις, ὡς ὁ δια-

πρεπῆς αὐτῆς Διευθυντῆς γράφει, τακτικῶς θέλει πέμπει ἡμῖν τὰς σπουδαιότερας αὐτῆς δημοσιεύσεις καὶ τὸ ἐνταῦθα Ῥωσοικὸν Ἀρχαιολογικὸν Ἰνστιτοῦτον, τὸ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀρχαιομαθοῦς καὶ ἐπιτίμου τοῦ Συλλόγου μέλους, τοῦ κ. Θ. Οὐσπένσκη.

Ἐν τῷ κύκλῳ τῶν φροντίδων τοῦ Συλλόγου κείνται καὶ

1) ἡ ἐπιτήρησις τοῦ ἐν Νικολόλει παρθενωγείου, τοῦ ἐν μέρει ἐκ τοῦ κληροδοτήματος τῆς μακαρίτιδος Ἐδανθίας συντηρουμένου·

2) ἡ διανομὴ τῶν δαπάνῃ τοῦ αἰοιδίου Στ. Ζαφειροπούλου ἐκδοθέντων γεωγραφικῶν πινάκων· πίνακας τοιούτους δὲν διενείμαμεν κατὰ τὸ λήξαν ἔτος, μετ' οὐ πολὺ ὁμοῦς γενήσεται ἀρχή, ἀφ' οὗ διασαφηνισθῆ ποῦ καὶ πῶς πρέπει νὰ διενέμονται·

3) ἡ κατὰ τὸ πρόγραμμα διανομὴ τῶν ἐκδόσεων τῆς Ζωγραφείου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης· τοιαύτη τις ὁμοῦς, ἐκτὸς σπανιωτάτων ἐξαιρέσεων, δὲν γίνεται, διότι, δι' εὐνοήτους λόγους, δὲν ζητοῦνται.

Τὴν κανονικὴν ταύτην τοῦ Συλλόγου λειτουργίαν ἐν τούτοις βαθεῖα ἐπεσκίασε τοῦ θανάτου ἡ λύπη, διότι, ὡς γνωστόν, διαπρεπέστατα ἀπώλεσε μέλη: τοιαῦτα ἦσαν ὁ περιφανέστατος σοφὸς τῆς Γαλλίας *L. Pasteur*, ὁ τῶν νεωτέρων ἰδίως χρόνων διάσημος ἱστορικὸς καὶ καθηγητῆς τοῦ ἐν Βερολίνῳ πανεπιστημίου *H. von Treitschke*, ὁ ἀπαράμιλλος τοῦ Ἀριστοτέλους ἐκδότης *Barthelemy St. Hilaire*, ὁ πρῶν τῆς Ἀμερικῆς πρεσβευτῆς ἐνταῦθα *C. Tackerman* καὶ ὁ ἐπιφανέστατος τῶν συγχρόνων πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς Ἑλλάδος *Χαρίλαος Τρικούπης*, πάντες ἐπίτιμα μέλη· ἐκ δὲ τῶν τακτικῶν ὁ φιλόμουσος καὶ φιλόανθρωπος *Νικόλαος Ζαρίφης*, ὁ σεβαστὸς καὶ σοφὸς *Μητροπολίτης Μηθύμης Νικηφόρος ὁ Γλυκᾶς*, ὁ ἀγαθὸς καὶ ἀρχαϊκὸς καὶ τῷ Συλλόγῳ φίλτατος *Δ. Ν. Ταμβᾶκος*, ὁ καλὸς τοῦ Συλλόγου ἀρχιτέκτων *Ζήνων Κλεάνθης* καὶ ὁ ἀτυχεὶς ἰατρός *Μ. Κάλφογλου*, ὧν πάντων ἡ μνήμη σεβαστὴ καὶ ἀγέρας διαιμενεῖ· ἀλλ' ἐν τῇ ἀπωλείᾳ ταύτῃ ἀνεκουρίσθημεν καὶ ἀνέλαρρῆσχαμεν διὰ τῆς προσκλήσεως 37 ἀριπρεπῶν μελῶν, ὧν τρεῖς ἐπίτιμα: ὁ Παναγιώτατος Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας κ. κ. *Σωφρόνιος*, ὁ αὐλικὸς Σύμβουλος καὶ Καθηγητῆς τῆς ἀρχαιολογίας ἐν Βιέννῃ κ. *Otto Benndorf* καὶ ὁ Σύμβουλος τῆς Ῥωσοικῆς Αὐτοκρατορίας κ. Ἀλέξανδρος *Σβεηνγορόδσκη*, ἐκδότης τοῦ ὑπὸ τοῦ καθηγη-

τοῦ κ. *Κοντακῶφ* φιλοπονηθέντος θαυμασίου συγγράμματος περὶ *Βυζαντινῶν Χυμεντῶν* ἐξ ἀντιπιστέλλοντα. οἱ κύριοι *De Groulard*, κτηγρητὴς τοῦ ἐν *Louvain* (Βελγίου) Πανεπιστημίου, *Γ. Λαμπιάκης*, διευθυντῆς τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικοῦ Χριστιανικοῦ Μουσείου, *Λεωνίδας Χ. Ζώης*, ἀρχιεφοῦλαξ Ζακύνθου καὶ ἐκδότης τῶν «*Μουσῶν*», ὁ προηγούμενος *Χρυσόστομος Λαυριώτης*, ὁ ἀρχιμανδρίτης *Ίάκωβος Διονυσιάτης*, ὁ μοναχὸς *Χαρῶν Κουτλουμουσιανὸς* ἐν Ἀγίῳ Ὁρει 28 δὲ τακτικὰ μέλη περὶ τὴν φιλολογίαν καὶ τὰς ἐπιστήμας τὸ πλεῖστον ἀσχολούμενα, πλήρη ζωῆς καὶ ἀροσιώσεως. ὧν καὶ τὰ ὀνόματα σημειούμεν:

Διδάκτορες τῆς φιλοσοφίας: *Κ. Ἡλιάδης*, *Λουῖζος Ἡλιού*, *D Schröder*, *Γ. Καλούδης*, *Ἄ. Ἀράτης*, *Galinka*, *Henri Huntz*.

Διδάκτορες τὰ νομικά: *Γ. Βαλιταζῆς*, *Ἰ. Πρόκος*, *Π. Δοδόπουλος*, *Ἄ. Παντερομαλῆς*, *Ν. Γεωργιάσης*, *Ἄνθρ. Βορτιτσιάνος*.

Διδάκτορες τῆς ἰατρικῆς: *Π. Ίατροπούλος*, *Χ. Θ. Βασιλάδης*, *Α. Γαβριηλίδης*, *Θ. Κερίσσογιανν*, *Ν. Βασιλειάδης*, *Κ. Παντερομαλῆς*, *Π. Σανυρόπουλος*, *Ν. Τριανταφυλλίδης*.

Λέγοι: *Κ. Ζώης*, *Φρ. Μεζίκης*, τραπεζίτης, *Κ. Στεφανίδης*, *Γ. Ἰωαννίδης*, ὧν οἱ δύο τελευταῖοι καὶ διδάσκουσιν ἐν τοῖς ἐκπαιδευτηρίοις τοῦ Πέραν.

Φαρμακοποιοί: *Γ. Πασχαλίδης*, εἰς τῶν τοῦ Ἐμπολαίου Ἐρμού: *Δ. Πατριμῖος* καὶ εἰς ἱππάλῃος: ὁ κ. *Ἀρκάδιος Μοστράτος*.

Πᾶται τοῦ Συλλόγου αἱ ἐργασίαι καὶ μέμνηται καὶ ἐν γένει πᾶν ὅ,τι ἐγένετο πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ καὶ ἔξαρσιν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ὑπῆρξε τὸ καθημερινὸν μέλημα πάντων ἀνεξαρτέτως τῶν ἐντίμων μελῶν, ἅτινα ἐν τακταῖς ἡμέραις συνερχόμενα παρεῖχον ἰσὺν μὲν εἰς τὰ ἀποφασίζόμενα, θάρρος δὲ εἰς τοὺς προσπειρόντας τὸν ὄβολόν τῆς πνευματικῆς συνεργασίας· οὕτω συνῆλθον ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ εἰς 30 συνεδριάσεις, ὧν αἱ μὲν 26 τακτικαὶ καὶ αἱ 4 ἑκτακτοὶ· ἰδιαιτέρως πάλιν τὸ προεδρεῖον εἰς 9 συνεδριάσεις ἐτέθη, καὶ συνεζήτησε τὰ κατὰ τὴν διοίκησιν καὶ τὰ ἄλλα τοῦ Συλλόγου συμφέροντα· ὅτι ἡ ἐργασία αὕτη δὲν ὑπῆρξε μικρά. καταφαίνεται καὶ ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας, ἣτις, μὴ συμπεριλαμβανομένου πλήθους ἐπιστολῶν διὰ τὴν λειτουργίαν τῶν ἐπιτροπῶν, ἀνέρχεται εἰς 500 περίπου ἑγγράφα μέχρι τῆς 30 Ἀπριλίου.

Ἐν ἤδη ἐκθέσωμεν καὶ τὴν οἰκονομικὴν

ἡμῶν θέσιν, αὕτη κατ' ἀντιπεπονηθότα βαίνει λόγον: οὕτω παρελάβομεν ταμειακὸν περίσσευμα ἐκ λ. Τ. 134, ἀλλ' ἐπληρώσαμεν τῆς αὐτῆς χρήσεως ὑποχρεώταις ἀνερχομένας εἰς 93 λ. Τ. περίπου· ὥστε πραγματικὸν περίσσευμα ἔσχομεν 41 λ. Τ., πλὴν καὶ τὸ περίσσευμα τῶν 75 λ. Τ. τῆς ἡμετέρας χρήσεως δὲν εἶναι πραγματικόν, διότι, ἀφαιροῦντες τὰ διὰ τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ *Περιοδικοῦ*, τοῦ *Ἀρχαιολογικοῦ Παρατηρήματος* καὶ τινὰ ἄλλα ὀφειλόμενα, ἔτι περὶ τὰς 140 λ. Τ., ἔχομεν ἔλλειμμα πραγματικὸν ἔτι λ. Τ. 75.

Δὲν γνωρίζομεν ἐὰν ἡ θέσις αὕτη δύναται νὰ θεωρηθῆ ῥοδίγη, πλὴν ὑπὸ τοιοῦτους ὅρους οἰκονομικῆς καχεξίας οὔτε ἡμεῖς ἐν τῷ Συλλόγῳ νὰ κινηθῶμεν δυνάμεθα, ἀλλ' οὐδὲ τὸ ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ περὶ βοηθείας πτωχῶν δημοτικῶν ἰδίᾳ σχολείων τῆς πρώτης παιδείας νὰ ἐκτελέσωμεν· πῶς ἡδυνάμεθα νὰ ἐπαρκέσωμεν εἰς τὰς αἰτήσεις τῶν κοινοτήτων *Γάνου καὶ Χώρας*, *Σινώπης*, *Χηλῆς*, *Μιχαλισίου*, χωρίων τινῶν τῆς *Μαρωρίας*, ἀπειλουμένων καὶ τοῦ *Ἠπειρωτικοῦ* ἔτι *Συλλόγου* περὶ προχθῆς βιβλίων διδασκτικῶν; Δι' ἀπορίαν ἠρνήθημεν, καὶ ὅμως ἀπειροσ ῥίπτεται καὶ σκροπίζεται ὁ χροστὸς ἵνα φαίνεται ἡ θελατικὴ μόνον ἔψις, χωρὶς νὰ χρησιμοποιηθῆται ἡ περήγορος, ἡ προσδιορίζουσα τὴν πραγματικὴν καὶ εἰδικῶς φιλόκωπον αὐτοῦ ἀξίαν· ἐκ 25—30 λ. Τ. ἐτησίως καὶ ἐπὶ τούτῳ τῷ σκοπῷ ἐκληροδοτοῦντο, 30 ἄπορα σχολεῖα, ἧτοι: 500—600 περίπου μαθηταὶ ἤθελον ἐφοδισθῆ διὰ τῶν ἀναγκαιῶν διδασκτικῶν βιβλίων, ἧτοι τοῦ ἐπιουσίου πνευματικοῦ ἄρτου τῆς πρώτης παιδείας, τοῦ ἀρογωνιαίου λίθου τῆς τοσοῦτω περιπαθῶς διὰ τοῦ Κλήρου καὶ τοῦ Λαοῦ διαλαλυμένης καὶ ἐπιζητουμένης ἠθικῆς καὶ θρησκευτικῆς μορφώσεως τῆς μεγαλειτέρας μερίδος τοῦ Γένους ἡμῶν. . . . .

Ἄλλ' ἐξῆλθον τῶν ὀρισμένων ὀρίων, ἐπανερχόμενος δὲ εἰς τὰ τοῦ Συλλόγου, δημοσίᾳ ἐφορᾶζω τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτοῦ πρὸς τὴν ἐν Τεργέστη ἐδρεύουσαν *Οἰκονόμιον Ἐπιτροπὴν*, βραβεύσασαν τὴν ἀποσταλείσαν αὐτῇ σειράν τῶν δημοσιεύσεων τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου διὰ τοῦ νενομισμένου ἐκ δύο χιλιάδων (2,000) φράγκων βραβεῖου, τῷ μεγατίμῳ κ. *Ἀνδρέᾳ Συγγρῶ*, ἀποστειλάντι τὴν ἐτησίαν αὐτοῦ δωρεάν ἐκ 30 λ. Τ. καὶ τῷ ἀιμνήστῳ *Δ. Ν. Ταμβάκῳ* διὰ τὴν 10λίρον αὐτοῦ ἐτησίαν συνδρομήν, ἣν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν μετὰ πολλῆς τῆς χαρᾶς διετέλει παρέχων· εἰς τὰς

ἐκτάκτους ταύτας συνδρομάς ὀφείλομεν τὴν σχετικὴν τοῦ ἠλλειμματος ἡμῶν σμικρότητα.

Ἐκ τῶν πολλῶν τῷ Συλλόγῳ κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος γενομένων δωρεῶν εἰδικῶς μνημονεύω καὶ ἐκείνων, ὅσαι διεγείρουσιν ἐν ἡμῖν εὐσεβῆ καὶ εὐγνώμονα αἰσθήματα πρὸς τοὺς ἐξ ἡμῶν μεταστάντας· οὕτω: ὁ ἐξοχ. κ. *Κ. Καραθεοδωρῆ* ἔδωρήσατο τοῦ πρώτου προέδρου τοῦ Ἑλλ. Φιλολ. Συλλόγου, τοῦ ἀλήστου μνήμης σοφοῦ ἐκείνου ἀνδρὸς *Στεφ. Καραθεοδωρῆ*, τὴν εἰκόνα μετ' ἐξαιρετικῆς ἐπιτυχίας ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ ἀριστοτέχου ὁμογενοῦς φωτογράφου κ. *Ν. Ἀνδρειωμένου* φιλοτεχνηθῆσαν, ἣ δὲ εὐγενεστάτη κυρία *Ἀγλαΐα Καλλιᾶδου* τὴν εἰκόνα τοῦ ἀειμνήστου συζύγου αὐτῆς *Κωνσταντίνου*, τοῦ ἐξάκις προεδρεύσαντος καὶ πολλὰ ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου μοχθήσαντος.

Πρὶν ἢ φθάσω εἰς τὸ τέρμα τῆς ἐμῆς λογοδοσίας, λέγω τινὰ καὶ περὶ τοῦ Προεδρείου τοῦ Συλλόγου· τοῦτο δὲν παρέμεινεν οἷον κατηρτίσθη κατὰ τὰς περυσινὰς ἀρχαιρείας· διότι, τῶν δύο ἀντιπροέδρων, τοῦ κ. *Φ. Τάγγη* καὶ τοῦ κ. *Ξ. Α. Σιδερίδου* διὰ λόγους τυπικούς παραιτησαμένων, ὁ μὲν πρῶτος δὲν ἀντικατέστη πλέον μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ εἰς ἀντικατάστασιν αὐτοῦ ἐκλεγέντος, ὁ δὲ δεύτερος ἀντικατέστη διὰ τοῦ κ. *Ν. Φωτιάδου*. Τοῖς ἀποχωρήσασιν τούτοις συναδέλφοις, καθῆκον δικαιοσύνης καὶ ἀμεροληψίας ἐπιτελῶν, ἐκφράζω δημοσίᾳ τοῦ Συλλόγου καὶ τὴν ἐμὴν εὐγνωμοσύνην διὰ τὴν πρὸς τὸν Σύλλογον ἀφοσίωσιν καὶ διὰ τὰς συμβουλὰς αὐτῶν ἐν ταῖς τοῦ Προεδρείου συνεδριάσεσιν· ὁμοίως εὐγνωμονῶ τῷ ἀντιπροέδρῳ κ. *Ν. Φωτιάδῃ*, τῷ βιβλιοφύλακι κ. *Δ. Η. Οἰκονομίδῃ*, τῷ κ. *Δ. Μηλιώτῃ*, ταμίᾳ πιστῷ καὶ τῷ φιλοπονωτάτῳ καὶ διὰ βαρυτάτης ἐργασίας πεφορτωμένῳ εἰδικῷ γραμματεῖ κ. *Ἀθ. Ἰωάννου*, οἵτινες λόγῳ καὶ ἔργῳ ἐπέτελεσαν τὰ ἑαυτῶν καθήκοντα· εὐγνωμονῶ ἐπίσης καὶ τῷ Γεν. Γραμματεῖ κ. *Π. Δ. Νικολοπούλῳ*, οὗτινος ἡ ἐκτακτος προθυμία, ἡ φιλοπονία καὶ ἡ δραστηριότης εὐχερέστατον κατέστησε τὸ ἐμὸν ἔργον· εἰδικῆς μνείας καὶ εὐγνωμοσύνης ἄξιός ἐστιν εἶναι σήμερον ὁ λογιστὴς ἡμῶν κ. *Διον. Π. Κοιτογεωργῆς*, ὁ ἐπὶ 7 ὄλα ἔτη μετὰ παραδειγματικῆς ἀφοσιώσεως ὑπηρετήσας τὸν Σύλλογον καὶ ἐκουσίως ἐπιζητήσας τὴν ἀπὸ τοῦ

προεδρείου ἀπαλλαγὴν, ὅπως συντελέσωσι καὶ ἄλλοι εἰς τὴν ἀπρόσκοπτον αὐτοῦ λειτουργίαν.

Ὁ Σύλλογος κατὰ τὰς γενομένας τελευταῖον ἀρχαιρείας ἐπιεικῶς κρίνων ἐν τῇ κυριάρχῃ αὐτοῦ ἐξελέξατο διὰ τὸ ἀρχόμενον συλλογικὸν ἔτος αὐθις ἡμᾶς καὶ κατήρτισε τὸ Προεδρεῖον διὰ τοῦ κ. *Ν. Φωτιάδου*, Α' ἀντιπροέδρου, *Μ. Ψαλίδα*, Β' ἀντιπροέδρου, τοῦ κ. *Π. Α. Νικολοπούλου*, γενικοῦ γραμματέως, κ. *Ἀθ. Ἰωάννου*, εἰδικῷ γραμματέως, κ. *Δ. Η. Οἰκονομίδου*, βιβλιοφύλακος, κ. *Δ. Μηλιώτου*, ταμίου καὶ κ. *Π. Ν. Πρωΐου*, λογιστοῦ, οἵτινες ἔσονται· καὶ οἱ κοσμητόρες αὐτοῦ.

Τοιαύτη, Παναγιώτατε καὶ φιλόκαλος ὁμήγυρις, ἣ μετὰ τῆς δυνατῆς συντομίας πιστῆ καὶ ἀκριβοῦς τῶν πεπραγμένων ἐκθεσις, ἐκ τῆς ὁποίας καταδεικνύεται, ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος διὰ τῶν δωρεῶν καὶ τῆς ἀθρόας προσελεύσεως νέων καὶ σφριγώντων λογίων καὶ ἐπιστημόνων καθ' ἐκάστην ἐμφυχούτκι, διὰ δὲ τῶν σχέσεων αὐτοῦ πρὸς τὰ σοφὰ σωματεῖα καὶ τὰς Ἀκαδημείας κρατύνεται· ὅτι, μὴ ἀκούμενος εἰς ταῦτα, κατὰ τὸν ἐτι ἰσχύοντα ὀργανικὸν αὐτοῦ νόμον, πολυτρόπως ἐργάζεται εἰς μετοχέτευσιν γνώσεων κεκτημένων καὶ εἰς ζήτησιν καὶ εὑρεσιν τῆς ἀληθείας ἐν τινι μέτρῳ καὶ ἐν τῷ ὀρισμένῳ κύκλῳ τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ ἐργασιῶν· ὅτι, τὴν νομιμότητα θηρεύων, ἐκ δικαίας ὀρηθεῖς ἀφορμῆς, μετὰ πολλῆς τῆς κοίσεως ἀμφισβητούμενά τινα ἠρμήνευτεν, ἀρ' οὐ ἐπὶ πολὺ συνεζήτησεν, ἀληθῶς μετὰ τινος ζωηρότητος φύσει μὲν ἡμῖν ἐνοικούσης, θέσει δὲ πάντοτε καὶ πανταχοῦ, ὅπου ἕκαστος ἐκ τῶν ἰδίου δικαίου καὶ τῆς ἀληθείας τῆς ἑαυτοῦ ἀπλήψως πέποιθεν, ἀλλ' ἐκ τῆς ζωηρότητος ταύτης καὶ τῆς τῶν ἰδεῶν προστριβῆς, ὡς ἐν τῷ φυσικῷ φαινομένῳ, ἀνεπτύχθη θερμότης, ἣτις διὰ τῆς αὐταπαρνήσεως, ὁμοφωνίας καὶ συνεργασίας πάντων τῶν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ Συλλόγου, διὰ τῶν εὐλογιῶν τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας καὶ διὰ τῆς κραταιᾶς προστασίας τοῦ εὐκλεῶς ἀνάσσοντος, ὑποθαλαπομένη καὶ τῷ παραλλήλῳ πνευματικῷ νόμῳ ὑπέεικουσα, μετατραπήσεται, Θεοῦ εὐδοκούντος, οὐχὶ εἰς πῦρ, ἀλλ' εἰς πυρρὸν φωτοβόλον θερμαίνοντα, ζωογονοῦντα καὶ φωτίζοντα ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ Γένους, πάντας ἡμᾶς καὶ τοὺς περὶ ἡμᾶς. Γένοιτο!

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΟΥ ΑΣ' ΚΑΙ ΑΖ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ ΑΠΟ ΜΑΪΟΥ 1896 ΜΕΧΡΙ ΜΑΪΟΥ 1898

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΣΜΣ'

τῆ 20 Μαΐου 1896.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς **ἀλληλογραφίας**, ἔχουσιν ὡδε:

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. **Δ. Μαλιάδου** ἀπὸ 15 Μαΐου ἐντεῦθεν δίδοντας πληροφορίας τοῦ εὐρίσκονται ἄπερ λίαν προφρόνως ἀνέλαβε νὰ διεξαγάγῃ δύο ζητήματα, τὸ τῆς ἐναντίον τοῦ Μουράτ Θεοφιλίδου δίκης τοῦ Συλλόγου καὶ τὸ τῆς εἰσπράξεως τῶν τῆς πέρυσι δοθείσης συναυλίας ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Α. Ε. τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλλάδος ὀφειλομένων ἐνοικίων καὶ δαπανῶν πρὸς ἀνανέωσιν λαμπτήρων, ἐν ὧν τριάκοντα πέντε λιρῶν περίπου.

Τοῦ **Πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων Συλλόγου** ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 30 Ἀπριλίου, ἰομένου τὸν Σύλλογον ἐλεύθερον νὰ διαθέσῃ τὰ ὑπ' αὐτοῦ σταλέντα καὶ στέλλόμενα σώματα χαρτῶν ὡς ἂν βούληται.

Τοῦ κ. **Στυλιανοῦ Γεωργιάδου**, ἀντιπροσώπου τῆς ἐν Μεγαλιτσῆ κοινότητος τοῦ ἁγίου Δημητρίου, ἐξαιτουμένου τὴν ἀρωγὴν τοῦ Συλλόγου πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς συντηρήσεως τῶν σχολῶν τῆς κοινότητος ταύτης.

Τῆς **Ἐθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος** ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 3/15 Μαΐου, ἀγγέλλουσης τὴν ἐπιόντα τῆς **Ζωγραφεῖον Βιβλιοθήκης** πλῆρη μὲν χιλίων δραχμῶν (1000) τοῖς κ. κ. **Ἀδελφοῖς Περρῆ**, καὶ ἐγκλειούσης ἐγγράφον αὐτῶν ἀπέδειξιν.

Τοῦ ἐν Χαλκηδόνι **Σεμιναρίου τῶν Ἀγιοπαισίων** ἀπὸ 12 Μαΐου, ἀγγέλλοντος τὴν ἰδρυσιν παρ' αὐτῷ ἀρχαιολογικοῦ τμήματος καὶ

παρακαλοῦντος τὸν Σύλλογον ὅπως δωρήσῃται αὐτῷ τὴν σειρὰν τοῦ **Περιοδικοῦ** καὶ τῶν **Παραρτημάτων**.

Τοῦ κ. **Ε. Α. Σιδερίδου**, παραιτουμένου τῆς ἐπιμελητείας τῶν ἀρχαιολογικῶν καὶ νομισματικῶν συλλογῶν.

Τοῦ κ. **Κ. Σπανοῦδη** ἐντεῦθεν ἀπὸ 9 Μαΐου, ἐρωτῶντος κατὰ παράκλησιν τοῦ ἁγίου Μαρωνείας ἐὰν ᾖναι δεκτὴ ἢ ὑποστήριξις πτωχῶν τινῶν χωρίων τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ διὰ παροχῆς βιβλίων, γεωγραφικῶν πινάκων, συνδρομῶν καὶ τῶν τοιούτων.

Τοῦ **Τοποτηρητοῦ τῆς Μ. Πρωτοσυγκελίας ἁγ. Λιύσης κ. Βασιλείου**, παρακαλοῦντος ὅπως διὰ τῆς ἀποστολῆς βιβλίων εἰς τὸ ἐν Κοντοσκαλίῳ ἱερὸν Ἀναγνωστήριον συντελέσῃ ὁ Σύλλογος ὑπὲρ τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ προορισμοῦ αὐτοῦ.

Τῆς ἐν τῷ Πέραν **Ἀδελφότητος τῶν Κυριῶν** ἀπὸ 9 Μαΐου, δηλοῦσης ὅτι ὤρισεν ἡμέραν τῆς ἐκκυβέσεως τοῦ **Λαγείου** αὐτῆς τὴν 22 Μαΐου καὶ εὐχαριστούσης ἐπὶ τῇ παροχῇ τῆς αἰθούσης τοῦ Συλλόγου ἐπὶ τούτῳ.

Πιτάκιον τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Ἀνθίμου τοῦ Ζ' ὑπ' ἀριθ. πρωτ. 2860 καὶ ἡμερομηνίαν 10 Μαΐου 1896, διαβιβαζούσης ἀντίγραφον ἐκθέσεως τοῦ Πανοσιολογιωτάτου ἀρχιμανδρίτου κ. **Ἰωακείμ Φοροπούλου** περὶ τοῦ ἐν Γεδιχ Πασᾶ ἀνακαλωθέντος ὑπογείου.

Τοῦ κ. **Ε. Παπαϊωάννου** ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 2 Μαΐου, ζητοῦντος ὅπως τῷ ἀποσταλῆ τὸ πέρυσιν ἀπονεμηθὲν αὐτῷ βραβεῖον, ἐπὶ τῇ γλωσσικῇ ὕλῃ.

Τῆς **Α. Σ.** τοῦ ἁγ. Ἀμασειᾶς **Ἀνθίμου Ἀλεξοῦδη** ἀπὸ 29 Ἀπριλίου ἐξ Ἀμισοῦ, πέμποντος ἐβδομήκοντα καὶ μίαν ἐπιγραφάς.

Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ κ. Πρόεδρος παρατηρεῖ ὅτι αἱ παρὰ τοῦ Σεβασμιωτάτου ἀγίου Ἀμασείας πεμφθεῖσαι ἐπιγραφαί, ὡς καὶ ἡ ἔκθεσις τοῦ Πανοσιολογιωτάτου κ. Φοροποῦλου περὶ τοῦ ἐν Γεδίκ-πασᾶ ἀνακαλυφθέντος ἀρχαίου γηπέδου παραπέμπονται τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐπιτροπῇ, εἶτα δὲ ἐγερθεὶς λέγει:

« Ἐπιτρέψατέ μοι, φίλοι ἐταῖροι, ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ νέου συλλογικοῦ ἔτους νὰ ἐκφράσω ὑμῖν τὴν τοῦ Προεδρείου εὐλοκρινῆ εὐγνωμοσύνην ἐπὶ τῇ τιμῇ τῆς ἐκλογῆς αὐτῶν, ὡς κοσμητόρων ἀνταποκρινόμενοι εἰς τὰ ὑμέτερα αἰσθήματα, διαβεβαιούμεν ὑμᾶς ὅτι θέλομεν καταβάλλει πᾶσαν προσπάθειαν ὑπὲρ τῶν ἠθικῶν καὶ ὑλικῶν συμφερόντων τοῦ Συλλόγου· πλὴν ἔστε βέβαιοι ὅτι οὐδὲν δυνατὸν γενέσθαι ἄνευ τῆς ὑμετέρας ὑποστηρίξεως· ἡ οικονομικὴ μάλιστα τοῦ Συλλόγου θέσις ἐν ταῖς ὑμετέραις χερσὶ κεῖται, εἶναι δέ, ὡς πάντες γνωρίζομεν, οὐσιωδέστατος ὅρος ἡ σχετικὴ οικονομικὴ ἄνεσις διὰ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ Συλλόγου, ὡς καθιδρύματος σκοποῦντος τὸ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἄφθαρτον νὰ παρηγορήσῃ ἢ νὰ ἐξευγενίσῃ. Ἐκ τῶν προτέρων βέβαιοι, ὅτι πάντες ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι θέλομεν ἐργασθῆ, εὐχομαι καὶ αἱ περιστάσεις νὰ φανῶσιν ὑμῖν εὐμενεῖς, συναντιλαμβανόμενα ἡμῖν ἐν τῷ κοινῷ ἀγῶνι καὶ πάλιν εὐχαριστῶν ὑμῖν ποιούμεναι τὴν ἐναρξιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ ΛΣ' συλλογικοῦ ἔτους ».

Μετὰ ταῦτα, περὶ τοῦ ζητήματος τῆς κατὰ Μουράτ Θεοφιλίδου ἀγωγῆς, παρατηρεῖ ὁ κ. Πρόεδρος ὅτι ἡ ὑπόθεσις εὐρίσκειται ἐν εὐαρέστῳ σημείῳ· καὶ νομίζει ὅτι καλὸν εἶναι ὁ Σύλλογος νὰ ὑποστηρίξῃ αὐτὴν διὰ τῆς παροχῆς τοῦ ὑποδεικνυμένου χάριν τῶν δαπανῶν ποσοῦ τῶν τριακοσίων δραχμῶν· ὅπερ ὁ Σύλλογος ἀποδέχεται. Ὁ κ. Νικολόπουλος ἐρωτᾷ ἐὰν ἡ ἀποστολὴ τοῦ ἐν λόγῳ ποσοῦ γενήσεται διὰ τοῦ κ. Μαλιάδου ἢ ἀπ' εὐθείας εἰς τοὺς δικηγόρους καὶ εἰς τίνα; Ὁ κ. Πρωῖος προτείνει τὴν διὰ τοῦ κ. Μαλιάδου ἀποστολὴν διὰ τακτικῆς ἀποδείξεως αὐτοῦ. Ἄλλ' ὁ κ. Σαλιτέλης παρατηρεῖ ὅτι, ἐπειδὴ ἡ δίκη ἤρξατο ἐπὶ τοῦ κ. Μαλιάδου, τὸ προεδρεῖον εἶχε ζητήσει τὴν συνδρομὴν αὐτοῦ ὡς πρὸς τὸ εἰς ὃ εὐρίσκειται ἡ ὑπόθεσις σημείων, ἥδη ὁμως δύναται καὶ αὐτὸ τὸ προεδρεῖον ἀπ' εὐθείας ν' ἀναλάβῃ

τὴν περαιτέρω διεξαγωγὴν, καὶ δὴ διὰ τοῦ κ. γενικοῦ γραμματέως, ἀρ' οὐ συνεννοηθῆ μετὰ τοῦ κ. Μαλιάδου περὶ τοῦ προσώπου, εἰς ὃ θὰ σταλῶσιν αἱ 300 δραχμαί. Ὁ κ. Αὐθαιτοπούλου ζητεῖ τὴν γνώμην τοῦ κ. Νικολοπούλου, ὡς δικηγόρου, περὶ τῆς ἐξαιρέσεως τῆς διεξαγωγῆς τῆς ὑποθέσεως· ὡς πρὸς δὲ τὴν ἀποστολὴν τῶν χρημάτων θεωρεῖ ὀμκλωτέραν τὴν τοῦ κ. Πρωῖου πρότασιν. Ὁ κ. Εὐσταθιάδης τὴν θεωρεῖ ὀμκλωτέραν μὲν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ νομιμωτέραν, προτείνει δὲ τὴν ἄμεσον διὰ τοῦ προεδρείου διεξαγωγὴν τῆς ὑποθέσεως. Ὁ κ. Νικολόπουλος, ἀπαντῶν τῷ κ. Αὐθαιτοπούλῳ, παρατηρεῖ ὅτι ὑπὸ νομικὴν ἔποψιν ἐπειδὴ αἱ βάσεις τῆς ὑποθέσεως ἐτέθησαν ὑπὸ ἄλλου δικηγόρου ἐκτιμωμένου παρὰ τῷ δικηγορικῷ κόσμῳ, καλὴν θὰ ἦτο καὶ δι' αὐτοῦ νὰ τελεώσῃ· διότι πιθανὸν ἄλλος δικηγόρος ἐπὶ τῶν αὐτῶν βάσεων νὰ μὴ δύνηται· νὰ ἐργασθῆ ὡς γενικὸς γραμματεὺς ὁμως δύναται νὰ ἐργασθῆ κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῶν συμφερόντων τοῦ Συλλόγου. Ὁ κ. Σαλιτέλης παρατηρεῖ ὅτι ἡ πρότασις του δὲν προήλθεν ἐκ δυσπιστίας πρὸς τὸν κ. Μαλιάδην, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀρχῆς ὅτι τὸ προεδρεῖον ἐκάστοτε αὐτὸ ἄμέσως πρέπει νὰ ἐνεργῇ περὶ τῶν συμφερόντων τοῦ Συλλόγου, οὐχὶ δὲ διὰ τρίτων προσώπων· δικηγόροι ὑπάρχουσιν ἤδη, ἀντὶ δὲ νὰ καθιστῶσιν ἐνήμερον τὸν κ. Μαλιάδην, ἄς συνεννοῶνται ἀπ' εὐθείας μετὰ τοῦ νέου προεδρείου. Ἀνταλλαγείων καὶ ἄλλων τινῶν γνωμῶν ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, ὁ κ. Φωτιάδης διασαφηνίζει τὸ ζήτημα δι' αὐτῆς ταύτης τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. Μαλιάδου, γράφοντος αὐτολεξεί: « Ὁ Σύλλογος γὰ στελεχὴ τοῦλάχιστον 300 δραχμῶν κτλ. », ὅπερ καὶ γίνεται ἀποδεκτόν. Περὶ δὲ τοῦ δευτέρου μέρους τῆς ἐπιστολῆς, τοῦ τῶν ἐνοικίων τῆς αἰθούσης τοῦ Συλλόγου εἰς συναυλίαν, κατ' αἴτησιν τοῦ κ. Σαλιτέλη, ὁ κ. Πρόεδρος καὶ ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς δίδουσιν ἀναγκαστικὰς τινὰς διασαφήσεις.

Ἐπειτα ἐρωτᾷ ὁ κ. Πρόεδρος ἐὰν ἡ αἴτησις τοῦ σεμιναρίου Χαλκηδόνος πρὸς παροχὴν τοῦ Περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου πρέπει νὰ γείνη δεκτὴ. Ὁ κ. Σαλιτέλης τὸ θεωρεῖ ὀρθότατον. Τοῦ δὲ κ. Αὐθαιτοπούλου ἐρωτήσαντος ἐὰν ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Σεμιναρίου συνοδεύεται ὑπὸ κανονισμοῦ ἢ ἄλλων ἐπισήμων ἐνδείξεων ὑπάρξεως καὶ τοῦ κ. Νικολοπούλου δόντος διασαφήσεις τινὰς ὡς πρὸς τὴν σύστασιν καὶ τὰς ἐργασίας τοῦ ἐν λόγῳ Σεμιναρίου, ἡ αἴτησις αὐτοῦ γίνεται ἀποδεκτὴ.

Προταθείσης δ' ἐκλογῆς ἀντικαταστάτου τοῦ παραιτηθέντος κ. **Ξ. Α. Σιδερίδου** διὰ τὴν ἐπιμελητείαν τῶν ἀρχαιολογικῶν συλλογῶν, ἀναδείκνυται τοιοῦτος ὁ κ. **Δ. Γ. Μοσιρῶτος**.

Ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἐν Ἀθήναις Συλλόγου πρὸς διχόσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμματῶν ἀρίστοτος ἐλευθεροῦν τὸν Σύλλογον νὰ διανεύμη τοὺς χάρτας **Ζαφειροπούλου**, ὅπου θεωρεῖται ἐπ'ἀνάγκης· κατόπιν ἐρωτήσεως ἂν εἰς τὸν κατ' αἰτήσιν αὐτοῦ ἀποφάσει δὲ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου τεθέντα περιορισμὸν τῆς διανομῆς τῶν χαρτῶν μόνον διὰ τὰ περιχώρα τῆς Κωνσταντινουπόλεως δύναται νὰ συμπεριληφθῇ καὶ ἡ Μικρὰ Ἀσία, μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν γρωμῶν τιμῶν περὶ τῆς ἐκτάσεως τῶν ὀρίων τῆς διανομῆς τῶν ἐν λόγῳ χαρτῶν ἀνατίθεται εἰς τὸ προεδρεῖον ἢ κατ'ἀλληλος καὶ ἀναγκαῖα γρῆσις καὶ διανομὴ ὑπὸ τὸν περιορισμὸν μόνον διὰ τὰ Ἑλληνικὰ Σχολεῖα, οὐχὶ δὲ καὶ τὰ Γραμματοδιδασκαλεῖα.

Προτείνεται ὅπως καταρτισθῇ **Μητρώον** καὶ **Βιβλίον ἀποφάσεων** ἐγκριθείσης δὲ τῆς προτάσεως, ἀναδείκνυται μέλη πρὸς τοῦτο οἱ κ. κ. **Βραχάμης** καὶ **Εὔσταθιανός**.

Προτείνεται καὶ διὰ συνδρομῶν αὐξήσις τῆς κυκλοφορίας τοῦ Περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου, ὅπερ γίνεται ἀποδεκτόν. Ὁ δὲ κ. **Σαλιέλης** προτείνει ὅπως ληφθῇ πρόνοια καὶ περὶ τῆς πωλήσεως τοῦ Α' τόμου τῆς γλωσσικῆς ὕλης. Ὁ κ. **Αὔθενόπουλος** θεωρεῖ σπουδαιότητα τὴν πρότασιν ταύτην καὶ ἐνθέρμως ὑποστηρίζει αὐτήν, ὑποδείξας ὅτι καλὸν εἶναι νὰ σταλῶσιν εἰς ὅλα τὰ κέντρα ἀντίτυπά τινα, νὰ ἐκτίθωνται εἰς τὰ κυριώτατα βιβλιοπωλεῖα καὶ οὕτω νὰ δύναται νὰ γνωστῇ τὸ ἔργον εἰς ἐπιστήμονας ἐνδιαφερομένους.

Τελευταῖον προτείνεται καὶ γίνεται ἀποδεκτὴ ἡ δημοσίευσίς τῆς λογοδοσίας τοῦ προέδρου, μεθ' ἧς διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΜΖ'

τῆ 27 Μαΐου 1896.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περὶληψὶν τῆς ἀλληλογραφίας, ἀγγέλλει δὲ καὶ δωρεὰς βιβλίων.

Ἡ ἀλληλογραφία ἔχει οὕτω :

Ἐπιστολὴ τῆς **Α. Σ.** τοῦ μητροπολίτου

Ἀμασειᾶς κ. **Ἀνθίμου** ἀπὸ 13 Μαΐου, ἐπισυνάπτοντος περιγραφὴν ἀρχαίου χειρογράφου, τεύχη ἐκ μεμβράνης λευκῆς καὶ παρακαλοῦντος ὅπως ἀναγνωσθῇ ἐν συνεδριάσει καὶ δημοσιευθῇ.

Τῆς **Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς** ἀπὸ 27 Μαΐου, ἀγγελούσης ὅτι ἐξελέξατο πρόεδρον μὲν τὸν κ. **Χρ. Χατζηγηόστου**, γραμματεῖα δὲ τὸν κ. **Π. Πετροκίδην**,

Τῆς **Α. Ε.** τοῦ κ. **G. de la Boulière**, ἐπιτετραμμένου τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως ἐνταῦθα ἀπὸ 31 Μαΐου, πέμποντος τῷ Συλλόγῳ τῆ ἐντολῆ τοῦ ἐπὶ τῆς δημοσίας ἐκπαίδευσσεως τῆς Γαλλίας ὑπουργοῦ τρία φυλλάδια τοῦ λεξικοῦ «*Des antiquités grecques et romaines*».

Τῆς **Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς** ἐντεῦθεν ἀπὸ 27 Μαΐου, δηλούσης ὅτι ἐξελέξατο πρόεδρον μὲν τὸν κ. **Μ. Γεδεών**, γραμματεῖα δὲ τὸν κ. **Δ. Μοσιρῶτον**, καὶ ὅτι ἐνέκρινε τὴν ἐν τῷ ἤδη ἐκτυπούμένῳ Περιοδικῷ δημοσίευσιν βιβλιακῶν δωρεῶν τοῦ συλλογικοῦ ἔτους 1891—92.

Τῆς **Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς** ἐντεῦθεν ἀπὸ 27 Μαΐου δηλούσης ὅτι πρόεδρον μὲν ἐξελέξατο τὸν κ. **G. Curtis**, γραμματεῖα δὲ τὸν κ. **Ed. Schneider**.

Τοῦ κ. **Α. Εὔσταθιανοῦ** ἀπὸ 27 Μαΐου ἐντεῦθεν, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῷ διορισμῷ αὐτοῦ ὡς μέλους τῆς πρὸς σύνταξιν Μητρώου ἐπιτροπῆς καὶ παρακαλοῦντος ὅπως τῷ παραχωρηθῇ ἡ σειρὰ τῶν τόμων τοῦ Περιοδικοῦ.

Ὁ κ. πρόεδρος παρατηρεῖ ὅτι ἡ περιγραφὴ τοῦ ἀγίου **Ἀμασειᾶς** παρὰπέμπεται τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐπιτροπῇ.

Ἡ αἰτήσις τοῦ κ. **Εὔσταθιανοῦ** περὶ παροχῆς τῆς σειρᾶς τοῦ Περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου ὅπως ἐργασθῶσι κατ' οἶκον πρὸς σύνταξιν τοῦ Μητρώου γίνεται ἀποδεκτὴ, ὑπὸ τὸν περιορισμὸν «*ἐκ τῶν πολλαπλῶν*». Ἀποκρουσθείσης δὲ τῆς προτάσεως τοῦ κ. **Εὔσταθιανοῦ** περὶ δημοσίευσσεως τοῦ καταλόγου τῶν δωρεῶν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1871—1875, ὡς μὴ σχετιζομένης ἀμέσως πρὸς ὃ ἀνέλθον ἔργον ὁ κ. **Μ. Γεδεών** ἀνακοινούται πραγματεῖαν **Περὶ τοῦ τυπικοῦ τῆς Παναγίας τῆς Κοσμοσωτεῖρας** μετὰ τὸ πέρας δ' αὐτῆς, μὴ ὑπαρχούσης παρατηρήσεώς τινος, ὁ κ. πρόεδρος, εὐχαριστήσας τῷ ἀγορευσαντι, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΣΜΗ'

τῆ 3 Ἰουνίου 1896.

Προεδρεύοντος: **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ**, προέδρου.

Ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν μετὰ τὴν προσθήκην τῆς ἐξῆς παρατηρήσεως τοῦ κ. *Βραχάμη*, «ὅτι ἡ σειρά τοῦ Περιδικοῦ ἐκ τῶν πολλαπλῶν παρέχεται ἀμφοτέροις τοῖς πρὸς σύνταξιν τοῦ *Μητροῦ* ἐκλεγείσιν», ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς ἀλληλογραφίας, ἀγγέλλει δὲ καὶ δωρεὰς βιβλίων.

Ἡ ἀλληλογραφία ἔχει ὡς ἔπεται:

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. *Louis Petit*, διευθυντοῦ τοῦ Σεμιναρίου Χαλκηδόνος ἀπὸ 21)2 Ἰουνίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῆς αἰτηθείσης σειράς τοῦ Περιδικοῦ καὶ πέμπτοντος τῷ Συλλόγῳ δύο ἔργα τῶν μελῶν τοῦ Σεμιναρίου.

Τοῦ κ. *X. Χατζηχρήστου* ἐντεῦθεν ἀπὸ 3

Ἰουνίου, αἰτουμένου τὴν αἴθουσαν τοῦ Συλλόγου χάριν τῶν ἐξετάσεων τῆς 16 καὶ 17 Ἰουνίου καὶ τὴν ἐπίδοσιν τῶν πτυχίων τοῖς τελειοφοίτοις τοῦ Ἑλληνογαλλικοῦ Λυκείου αὐτοῦ.

Εἶτα ὑποβάλλεται καὶ ἐπιψηφίζεται ὁ προϋπολογισμὸς τῆς χρήσεως 1896—97 μετὰ διασάφησιν, δοθεῖσαν παρὰ τοῦ κ. προέδρου τῷ κ. *Σαλιέτῃ* περὶ τῶν ἐξόδων Βιβλιοθήκης καὶ προσθήκην εἰς τὰς δαπάνας ἄλλων 30 λιβρῶν ἀνὰ 10 διὰ τὰς ἐπιτροπὰς Ἀρχαιολογικὴν, Φιλολογικὴν καὶ Ἐκπαιδευτικὴν, διὰ δὲ τὸ προκύπτον ἔλλειμμα τῶν 147,46 λιβρῶν, ὁ κ. πρόεδρος ὑποδεικνύει ὅτι ἐλπίζει ὅτι κατὰ μέγα μέρος τοῦλάχιστον θὰ καλυφθῇ. Ὁ κ. *Ψωμάδης* λέγει ὅτι πρέπει νὰ ἐπισπευσθῇ ἡ ἐξέλεξις καὶ ὑπογραφή τῶν περυσινῶν λογαριασμῶν, ὅπερ ὑπισχνεῖται ὁ κ. πρόεδρος.

Ὁ ἐπιψηφισθεὶς προϋπολογισμὸς ἔχει ὡς ἔπεται:

ΠΡΟΣΟΔΟΙ		ΔΑΠΑΝΑΙ	
Τακτικαὶ συνδρομαὶ	Λιβρ. 200	Ἐλλειμμα προηγουμένης χρήσεως...	Λιβρ. 75
Νέα μέλη καὶ Διπλώματα.....	» 40	Μισθοδοσίαι.....	» 216
Ἑκτακτοὶ συνδρομαὶ	» 150	Ἐξοδα Γραφείου	» 20
Ζωγράφειον Διαγώνισμα	» 100	Διάφορα ἔξοδα	» 25
		Φωτισμὸς καὶ Θέρμανσις.....	» 15
		Πυρασφάλιστρα.....	» 6,46
		Βιβλιοθήκη	» 20
		Ἀναγνωστήριον, Ἀρχαιολ., Φιλολογ. καὶ Ἐκπαιδ. ἐπιτροπαὶ ἀνὰ λιβρ. 10	» 40
		Ζωγράφειον Διαγώνισμα	» 100
		Συντακτικὴ ἐπιτροπὴ	» 100
		Ἀναγκαῖα ἐπισκευαὶ κτιρίου	» 20
	Λιβρ. 490		Λιβρ. 637,46

ὑποβάλλεται εἰς ἐπιψήφισιν καὶ γίνεται παραδεκτὴ ἡ αἴτησις τοῦ κ. *Χατζηχρήστου* περὶ παραγωγῆς τῆς αἰθούσης τοῦ Συλλόγου χάριν τῶν ἐξετάσεων τοῦ Ἑλληνογαλλικοῦ Λυκείου καὶ τὴν ἐπίδοσιν τῶν πτυχίων. Μετὰ ταῦτα ὁ κ. πρόεδρος ἀγγέλλει τὴν ἐκ δισχίλιων φράγκων δωρεὰν τῆς εὐγενεστάτης κ. *Ἐλένης* χήρας *Νικολάου Ζαοῖρη*. Ψηφισθέντος δὲ τοῦ κ. *Büchner*, φιλολόγου ἐν Μονάχῳ, ὡς ἀντεπιστέλλοντος μέλους τοῦ συλλόγου ὁ κ. *M. Παράνικας* ἀνακοινοῦται μελέτην αὐτοῦ **Περὶ τῆς Θέσεως τοῦ Ἰλίου καθ' Ὀμηρον καὶ Στράβωνα**, μετὰ τὸ τέλος δ' αὐτῆς οὐδενὸς λαβόντος τὸν λόγον, ὁ

κ. πρόεδρος, εὐχαριστήσας τῷ αγορεύσαντι διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΣΜΘ'

τῆ 10 Ἰουνίου 1896.

Προεδρεύοντος: **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ**, προέδρου.

Ἀναβληθείσης τῆς ἀναγνώσεως τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, ὡς ἐκ τῆς ἀπουσίας τοῦ εἰδικοῦ γραμματέως, ὁ κ. γενικὸς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς ἀλληλογραφίας, ἔχουσιν ὡδε:

Ἐπιστολὴ τῆς Α. Ε. τοῦ κ. *Χρηστάκη Ἐφένδη Ζωγράφου* ἀπὸ 10 Ἰουνίου ἐκ Παρισίων, δηλοῦντος ὅτι εἰς ἐπιστολὴν ἀπὸ 7 Ἰουνίου πρὸς αὐτὸν τοῦ ἐν Μονάχῳ καθηγητοῦ κ. *Wecklein*, παραπονουμένου ὅτι ὁ Σύλλογος παρεμβάλλει: δυσκολίας κατὰ τὸ ποσὸν τῶν τυπογραφικῶν φύλλων, ἀπήντησεν ὅτι οὐδόλως ἀναμειγνύεται εἰς τὰ τῆς ἐκδόσεως τῆς *Βιβλιοθήκης*, τοῦ Συλλόγου ἔχοντος τὴν ἐποπτεῖαν καὶ ἐργαζομένου κατὰ πρόγραμμα ὠρισμένον.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ Παρισίων ἀπὸ 10 Ἰουνίου, συγχαιρόντος τῷ προεδρεῖω ἐπὶ τῇ νέῃ ἐκδηλώσει τιμῆς, ἧς ἔτυχε διὰ τῆς ἐκλογῆς καὶ δηλοῦντος ὅτι μετὰ πολλοῦ τοῦ διαφέροντος παρακολουθεῖ τὰς φιλολογικὰς ἐργασίας καὶ τὰς αὐτοθυσίας, ἅς τὰ μέλη οὐ πύονται παρέρχοντα ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου.

Τῶν κκ. *Ἀσιερίου Ζήκου* καὶ *Γεωργίου Κωνσταντινίδου* ἐξ Ἀδριανουπόλεως ἀπὸ 3 Ἰουνίου, αἰτουμένων τὴν ἀποστολὴν ἀντιγράφου τῆς εἰσηγήσεως τοῦ κ. *Βαλοσαμάκη* περὶ τῆς ὑπ' αὐτῶν πεμφθείσης *Φυσικῆς Πειραματικῆς* διὰ τὸν *Καραπάνειον Ἀγῶνα*, ἵνα καὶ αὐθις κατέλθωσιν εἰς τὸν ἀγῶνα.

Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ κ. Πρόεδρος παρατηρεῖ ὅτι τοῖς κ. κ. *Ἀσιερίῳ Ζήκῳ* καὶ *Γεωργίῳ Κωνσταντινίδῃ* δοθήσεται τὸ σχετικὸν πρὸς τὸ ἔργον αὐτῶν μέρος τῆς ἐκθέσεως τοῦ κ. *Βαλοσαμάκη*. Εἶτα ὁ κ. *Μ. Παράνικας* συνεχίζει καὶ περατοῖ τὴν ἀνακοίνωσιν αὐτοῦ **Περὶ τῆς θέσεως τοῦ Ἰλίου καθ' Ὅμηρον καὶ Στράβωνα.** Διὰ τῆς μελέτης αὐτοῦ ταύτης ὁ ἀγορητὴς διὰ σπουδαίων ἐπιχειρημάτων, τῶν πλείστων ἀποτελεσμάτων πολυστῶν ἐπιτοπιῶν ἐρευνῶν καὶ μελετῶν αὐτοῦ, τετράκις ἐπισκεψαμένου τὸ Τρωικὸν πεδῖον, ἀνασκευάζει τὴν πρὸ μικροῦ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ βήματος τοῦ Συλλόγου ὑπὸ τοῦ ἀξιοτίμου κ. *Schneider* ἐξενεχθείσαν θεωρίαν, καθ' ἣν ἡ θέσις τοῦ Ὀμηρικοῦ Ἰλίου ζητητέα οὐχὶ ἐν Ἰσραλίῳ, ἐνθα ὁ Ἑρσῆος *Schliemann* ἐποίησε τὰς ἀνασκαφὰς αὐτοῦ, ἀλλ' ἀλλαχοῦ, μᾶλλον δὲ παρὰ τὸ *Μπονιὰρ-Πασῆ* ἢ ἐπὶ τοῦ ὑπερκειμένου ὄρους *Μπαλιδάγ*. Τούναντίον λοιπὸν ὁ κ. *Μ. Παράνικας*, στηριζόμενος κυρίως ἐπὶ τὸν Ὅμηρον καὶ Στράβωνα, ἀποδεικνύει ὅτι τὸ Ὀμηρικὸν Ἴλιον ἀναμφισβητήτως ἔκειτο κάτωθεν τοῦ νέου Ἰλίου τοῦ Στράβωνος ὑπὸ τὸ σημερινὸν Ἰσραλί, ἐνθα ὁ *Schliemann* ἐπὶ δύο δεκάδας ἐτῶν ἐφείλκυσε τὴν σύντονον προσοχὴν

τῶν ἀρχαιολόγων. Ὁ κ. Πρόεδρος, θερμότερα εὐχαριστήσας τῷ κ. *Μ. Παράνικῃ* ἐπὶ τῇ σπουδαίᾳ αὐτοῦ ἀνακοίνωσει, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΣΝ'

τῇ 17 Ἰουνίου 1896.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδρίας καὶ ἐπικυρωθέντων, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγνώσκει τὴν **ἀλληλογραφίαν**, ἔχουσαν ὡδε:

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. *Ἰ. Ἀραβαντινοῦ* ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 6 Ἰουνίου, δηλοῦντος τὴν παραλαβὴν τῆς δι' ἐξοδα ἀποσταλείσης ἐπιταγῆς ἐκ δραχμῶν τριακοσίων καὶ ἀγγέλλοντος ὅτι ὁ Σύλλογος εἰς τὴν ἐνώπιον τοῦ πρωτοδικείου Ἀθηνῶν γενομένην δίκην ἕνεκα αἰτήσεως τοῦ *Μουράτ Θεοφιλίδου* περὶ ἄρσεως τῆς ὑπὸ τοῦ Συλλόγου τεθείσης συντηρητικῆς κατασχέσεως, ἀντεπροσωπεύθη διὰ τοῦ κ. *Ψαρᾶ* καὶ ὅτι τὴν ἐπὶ τούτῳ ἀπόφασιν ἄμα δημοσιευθησομένην θὰ κοινοποιήσῃ τῷ Συλλόγῳ.

Τοῦ προηγουμένου *Χρυσοστόμου Λαυριώτου* ἐξ Ἁγίου Ὁρους ἀπὸ 21 Μαΐου, εὐγνωμονοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἀντεπιστέλλοντος μέλους καὶ ὑπιτιγνομένου τὴν ἀποστολὴν περιγραφικῆς διατριβῆς.

Τοῦ κ. *Wecklein* ἐκ Μονάχου ἀπὸ 22 Ἰουνίου, παραπονουμένου ὅτι γίνεται διάκρισις μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ κ. *Σεμιτέλου* καὶ ἀρνούμενου νὰ ὑποστῇ ἀπόφασιν τοῦ Συλλόγου, μὴ ἐκ τῶν προτέρων γενομένην αὐτῷ γνωστήν.

Ὁ κ. Πρόεδρος δίδει διασαφήσεις τινὰς τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. *Wecklein*. Ὁ κ. *Σαλιέλης* θεωρεῖ καλὸν ν' ἀνατεθῇ αὕτη τῇ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ, ὅπερ καὶ γίνεται δεκτόν.

Εἶτα ἀγγέλλεται ὅτι τῆς ἐργασίας τῆς *Ἀναθεωρητικῆς* τοῦ *Κανονισμοῦ Ἐπιτροπῆς* περατωθείσης, τῇ 19 τρέχοντος, ἡμέραν Τετάρτην, ἄρχεται ἡ συζήτησις ἐπὶ τοῦ σχεδίου τοῦ νέου κανονισμοῦ ἐν ἐκτάκτοις συνεδριάσει, διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΣΝΑ'

('Εκτακτος)

τῆ 19 Ἰουνίου 1896.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Μὴ ὑπαρχόντων πρακτικῶν προηγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. Πρόεδρος ἀγγέλλει ὅτι πρόκειται περὶ συζητήσεως καὶ ἐπιψηφίσεως τοῦ ἀναθεωρηθέντος καὶ ἐν σχεδίῳ προκειμένου Κανονισμοῦ τοῦ Συλλόγου, ἧς καὶ ἀρχεται ὄντως, ἀλλὰ μετὰ προηγηθεῖσαν συζήτησιν ἐὰν πρέπη ἀμέσως νὰ ἀρχίσῃ αὐτὴ ἢ ν' ἀναβληθῆ χάριν πλείονος ἀπαρτίας ἢ εἰς ὥραν καταλληλοτέραν ἢ πρὸς ὠριμωτέραν μελέτην· ἀπορριφθέντων δὲ τῶν λόγων τούτων διὰ πλειονοψηφίας καὶ ἀρξαμένης τῆς κατ' ἄρθρον ἀναγνώσεως καὶ συζητήσεως, τὸ 1ον, 2ον, 3ον καὶ 4ον ἄρθρα τέλος ἐπιψηφίζονται, μεθ' ἃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΣΝΒ'

τῆ 24 Ἰουνίου 1896.

Προεδρεύοντος **Ν. ΦΩΤΙΑΔΟΥ**, ἀντιπροέδρου.

Ἀναβληθείσης τῆς ἀναγνώσεως τῶν πρακτικῶν, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περὶληψὶν τῆς ἀλληλογραφίας, ἔχουσαν ὡς ἔπεται:

Ἐπιστολὴ τοῦ ἐν Μενάχῳ καθηγητοῦ κ. Λουδοβίκου Βύργχεο ἀπὸ 3 Ἰουλίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῆ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἀντεπιστέλλοντος μέλους.

Τοῦ κ. Βαρναβίου Tondini Quarenghi ἐντεῦθεν ἀπὸ 1 Ἰουλίου, προσφέροντος δύο ἀντίτυπα τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῇ *Union Française* γενομένης διαλέξεως «Περὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ καθορισμοῦ τοῦ Πάσχα».

Τοῦ ἀρχιμανδρίτου Ἰακώβου Διονυσίου ἐξ Ἀγίου Ὁρους ἀπὸ 14 Ἰουνίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῆ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἀντεπιστέλλοντος μέλους καὶ πέμποντος ἐπὶ ἐπιστολάς ἀνεκδότους ἄχρι τοῦ νῦν τοῦ ἱεροῦ Φωτίου.

Τοῦ κ. Μ. Γεδεῶν ἐντεῦθεν ἀπὸ 24 Ἰουνίου, δηλοῦντος τὴν ἀποστολὴν τριῶν βυζαντινῶν πλακῶν ἐγγράφων, φερουσῶν ἐπιτύμβια τῶν αἰώνων Η' καὶ Θ', προσερχομένων ἐκ Σαρμασικίου καὶ χρησιμοποιοηθειῶν ἐν τῷ ΚΣ' τόμῳ τοῦ Περιδικίου.

Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ κ. προεδρεύων παρατηρεῖ ὅτι αἱ ὑπὸ τοῦ ἀρχιμανδρίτου Ἰακώβου Διονυσίου ἀποσταλεῖσαι ἐπιστολαὶ ἀναγνωσθήσονται ἐν συνεδριάσει καὶ παραπεμφθήσονται τῇ οἰκείᾳ ἐπιτροπῇ· ἀγγέλλει δὲ τὴν λήξιν τῆς συλλογικῆς περιόδου ἐπὶ τῆ θεινῆ ὥρᾳ καὶ διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΣΝΓ'

('Εκτακτος)

τῆ 26 Ἰουνίου 1896.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Ἀρχεται ἡ συζήτησις ἀπὸ τοῦ 6 ἄρθρου τοῦ Κανονισμοῦ· καὶ ψηφίζονται μετὰ τὰς δεούσας προσαφαιρέσεις τὰ ἄρθρα 6—39, μεθ' ἃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΣΝΔ'

('Εκτακτος)

τῆ 1 Ἰουλίου 1896.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, συζητοῦνται καὶ ἐπιψηφίζονται τὰ ἄρθρα 40—70 τοῦ νέου Κανονισμοῦ τοῦ Συλλόγου, μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΣΝΕ'

('Εκτακτος)

τῆ 5 Ἰουλίου 1896.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Τὸ 71ον ἄρθρον μετὰ πολλὰς συζητήσεις γίνεται παραδεκτὸν ὁμοίως τὰ ἄρθρα 72 μέχρι τοῦ 121ου γίνονται δεκτά. Εἶτα ἀποφασίζεται νὰ ἀρθεῖ εἰς τὸ προεδρεῖον νὰ ἐκλέξη ἐπιτροπὴν πρὸς διόρθωσιν τοῦ κανονισμοῦ ὑπὸ γλωσσικὴν ἐποψίν, ἀνάπτυξιν καὶ σύμπτυξιν ἐνδεχομένην ἀνευ παραλλαγῆς τοῦ διέποντος πνεύματος. Εἶτα ἀνατίθεται τῷ προεδρεῖῳ ἡ σύνταξις ἐρμηνευτικῆς τοῦ Κανονισμοῦ ἐπιστολῆς. Τέλος γενομένης δεκτῆς καὶ τῆς προτάσεως ὅπως ἡ ἰσχὺς τοῦ νέου Κανονισμοῦ ἀρξήται ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς Ὀκτωβρίου καὶ τοῦ

προέδρου εύχαριστήσαντος πᾶσι τοῖς ἐν τῇ Ἀναθεωρητικῇ Ἐπιτροπῇ ἐργασθεῖσι, διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ 'ΑΣΝΣ'

(Ἐκτακτος)

τῆ 22 Ἰουλίου 1896.

Προεδρεύοντος: **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ**, πρόεδρος.

Ὁ πρόεδρος προβάλλει τὸ ζήτημα τῆς ἐπισκευῆς τοῦ κτιρίου καὶ τῆς λήψεως φροντίδος περὶ τῆς Βιβλιοθήκης· ὑποδεικνύει δὲ ὅτι ἐπὶ τῆ βῆσει τῆς ἐκθέσεως τοῦ ἀρχιτέκτονος κ. Π. Α. Φωτιάδου θὰ χρειασθῶσιν 150 λίραι, ἴσως δὲ καὶ 250, διότι ἐκ τῶν προτέρων δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὀρισθῶσι πᾶσαι αἱ βλάβαι ἀκριβῶς· ἐπειδὴ δὲ τὸ ταμεῖον τοῦ Συλλόγου στερεῖται τοῦ ποσοῦ τούτου, τὸ προεδρεῖον ἀπερᾶσισε, λέγει, νὰ προβῇ πρῶτον εἰς τὴν ἐπισκευὴν τῶν ἀναπορεύκτως ἐπισκευαστέων μερῶν, στέγης κ.τ.τ., εἰς αὐτὴν δὲ ἀπαιτοῦνται 40 λίραι· ὁ Σύλλογος ἔχει ψηφίσει μόνον 25, ὅθεν ζητεῖται πίστωσις ἄλλων 15 λιρῶν. Πρὸς δὲ ζητεῖται νὰ ἐπιτραπῇ τῷ προεδρεῖῳ νὰ προβῇ καὶ εἰς πᾶσαν ἄλλην διόρθωσιν, νὰ σκεφθῇ περὶ νέου χώρου ἐγκαταστάσεως τῆς Βιβλιοθήκης, ὅταν κατορθώσῃ νὰ ἐξέυρη πόρους. Ὁ κ. Ἀποστόλογους ἐρωτᾷ τίς ἐστὶ ὑπεύθυνος, ἔάν, ἀρξάμενης τῆς ἐπισκευῆς, δὲν ἐπαρκέσωσιν αἱ 40 λίραι. Ὁ κ. Σαλιτέλης δὲν ἐννοεῖ τὴν ἐρωτησιν, ἐπιπροσθεὶς ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ ζητηθῇ καὶ ἄλλη πίστωσις. Ἀνταπαντῶν ὁ κ. Ἀποστόλογους, λέγει διὰ τί τότε νὰ μὴ ψηφισθῇ πλέον τῶν 40 λιρῶν ποσόν; Ὁ κ. πρόεδρος παρατηρεῖ ὅτι δὲν ἀποστέρει αὐξήσιν πιστώσεως. Ὁ κ. Βραχάμης προτείνει νὰ ἐπιβῇ τῷ προεδρεῖῳ νὰ προβῇ εἰς τὰς ἐπισκευάς, ἐν ᾧ ὁ κ. Εὐσταθιανὸς φρονεῖ ὅτι ἀπόλυτος ἐλευθερία δὲν πρέπει νὰ δοθῇ εἰς τὸ προεδρεῖον. Μετὰ τινὰς ἄλλας παρατηρήσεις ὁ κ. Σαλιτέλης προτείνει ὁ Σύλλογος νὰ μὴ φανῇ φειδωλὸς καὶ νὰ ἐνεργήσῃ τὰς ἐπισκευὰς προσηγῶς, ἵνα μὴ εἰς τὸ μέλλον ἀπαιτηθῶσι καὶ περισσότεραι δαπάναι, καὶ μὲ κίνδυνον δὲ ἀκόμη τοῦ νὰ χρεωθῶμεν, ὀφειλομένον νὰ ἐπισπύσωμεν τὴν ἐπισκευήν· ὑποστηρίζομενος δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ κ. Αὐθεντοπούλου, προτείνει γενναϊοτάτην πίστωσιν, ἀρκεῖ νὰ εὐρεθῇ παρὰ τοῦ προεδρεῖου τὸ πρὸς τοῦτο μέσον. Ἐπὶ τούτῳ ὁ κ. πρόεδρος προτείνει πίστωσιν 275 λιρῶν

διὰ πᾶν ἀπρόοπτον. Ὁ κ. Ἀποστόλογους παρατηρεῖ νὰ διαιρεθῶσιν αἱ πιστώσεις εἰς δύο, ἡ μὲν ἐκ 40 λιρῶν διὰ τὰς ἀφεύκτους ἀνάγκας, ἡ δὲ ἀναλόγως τοῦ ἐξευρεθησομένου ποσοῦ· προτείνει δὲ καὶ τὴν μειοδοσίαν. Ὁ κ. πρόεδρος ἀντιπαρατηρεῖ ὅτι τὸ τῆς μειοδοσίας ζήτημα πρέπει νὰ ἀφεθῇ τῷ προεδρεῖῳ, τοῦθ' ὅπερ ἀναγνωρίσας ὁ κ. Ἀποστόλογους ὑποχωρεῖ. Ὁ κ. πρόεδρος προτείνει τὴν αὐξήσιν τῆς ἐξ 25 λιρῶν πιστώσεως εἰς 50· προσέτι δὲ δι' ὄλας τὰς ἄλλας ἐκτάκτους ἐπισκευὰς τοῦ κτιρίου καὶ τὴν περὶ Βιβλιοθήκης πρόνοιαν 300 ἔτι λίρας ἐκ πόρων, οὓς θὰ προσπαθήσῃ νὰ ἐξέυρη. Παμψηφεῖ αἱ προτάσεις γίνονται παραδεκταί· τέλος δὲ ὁ κ. πρόεδρος προτείνει ὅπως ἐπιτραπῇ τῷ κ. Ν. Φωτιάδῃ, ἀντιπροεδρῳ, νὰ δημοσιεύσῃ τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ πραγματείαν ἐν ἰδίῳ τεύχει. Καὶ τούτου γενομένου δεκτοῦ, διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ 'ΑΣΝΖ'

(Ἐκτακτος)

τῆ 5 Αὐγούστου 1896.

Προεδρεύοντος: **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ**, πρόεδρος.

Ἀναγνωσθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδρίας καὶ ἐπικυρωθέντων, ὁ κ. πρόεδρος ἀγγέλλει ὅτι ἡ Κοινότης Νικοπόλεως δι' ἐπιστολῆς αὐτῆς, δηλοῦσα ὅτι δὲν δύναται πλείονας τῶν 10 λιρῶν νὰ διαθέσῃ ὑπὲρ τοῦ *Εὐανθιεῖου Παρθεναγωγείου*, ἐπιβαρύνει τὸν Σύλλογον διὰ τὴν ἀναπλήρωσιν τοῦ πρὸς δικτῆρησιν τοῦ ἐν λόγῳ Παρθεναγωγείου ποσοῦ. Ἐκθέσας τὸ ἱστορικὸν τοῦ *Εὐανθιεῖου κληροδοτήματός*, τὴν μετὰ τοῦ *Μουράτ Θεοφιλίδου* διεξαγομένην δίκην, τὴν ἐπιθυμίαν τῆς διαθέτιδος ἐκ τῶν τόκων, οὐχὶ δὲ ἐκ τοῦ κεφαλαίου νὰ διατηρῆται τὸ ὅπου δῆποτε λειτουργήσων ἐκπαιδευτήριον — ἐν ᾧ ἐπὶ τινὰ ἔτη τοῦναντίον συνέβαινον —, ἐρωτᾷ τὴν γνώμην τοῦ Συλλόγου ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τῆς Κοινότητος καὶ ἐπὶ τῆς τύχης τοῦ *Εὐανθιεῖου Παρθεναγωγείου*. Προτάσει μὲν τοῦ κ. Σαλιτέλη, ἀποφασίζεται ἀναστολὴ τῆς πιστώσεως μέχρις ἀποπερατώσεως τῆς δίκης· προτάσει δὲ τοῦ κ. *Οἰκονομίδου* ἀποφασίζεται ν' ἀγγεληθῇ τοῦτο ἐγκαίρως τῇ Κοινότητι. Εἶτα ὁ κ. πρόεδρος, προσημικθεὶς ἐπὶ τῶν ἀναγκῶν τοῦ Συλλόγου καὶ τῶν πρὸς ἐπισκευὴν τοῦ κτιρίου δαπανῶν, ἀγγέλλει τῷ Συλλόγῳ τὴν

εις τὸ προεδρεῖον γενομένην πρότασιν αὐτοῦ πρὸς μετάβασιν εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος καὶ συλλογὴν συνδρομῶν. Μετὰ τινὰς ἀνταλλαγείσας γνώμας περὶ τῶν ἀπαιτηθησόμενων ὁδοιπορικῶν δαπανῶν, ὁ Σύλλογος ἐπικροτῶν ἀποδέχεται τοῦτο καὶ εὐχαριστεῖ τῷ κ. προέδρῳ ἐπὶ τῇ ἐθελοθυσίᾳ, εὐχηθεὶς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοπούμενου. Τέλος ὁ κ. πρόεδρος, ἀναγγέλλας τῷ Συλλόγῳ ὅτι κατὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ τὰ προεδρικά καθήκοντα θέλει ἔχει ὁ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ. Ν. Φωτιάδης, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΗΝΉ

(Ἐκτακτος)

τῇ 3 Ὀκτωβρίου 1896.

Προεδρεύοντος ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Τοῦ ἐιδικοῦ γραμματέως ἀπουσιάζοντος, πρακτικὰ δὲν ἀνεγνωσθήσαν. Ὁ κ. πρόεδρος ἐδικαιολόγησε τὴν ἔκτακτον συνεδρίαν, εἰπὼν ὅτι κατήρτισε τὰς διαρκεῖς ἐπιτροπὰς καὶ ἐπιθυμεῖ ν' ἀνακλιώσῃ τὰ ὀνόματα τῶν μελῶν. Ἐπὶ τούτοις ὁ κ. Ν. Φωτιάδης, ἀντιπρόεδρος, εἶπεν ὅτι δεόν νὰ καταταχθῶσι καὶ πάντες ἐκεῖνοι, οἵτινες, καίπερ μὴ ἐκπληροῦντες ἴσως τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου διακελευόμενα, ἀλλὰ πανεπιστημιακὰς ποιήσαντες σπουδὰς καὶ διὰ πολυχρονίου πείρας ἐν ἀνωτάτοις ἐκπαιδευτηρίοις ἀνώτερα διδάξαντες μαθήματα, ὀφείλουσι νὰ θεωρηθῶσι, κατὰ τὸν πρῶτον μάλιστα καταρτισμόν, ὡς ἰσότιμοι καὶ ἰσοδύναμοι τοῖς ἄλλοις ὅτι περιπλέον τινὲς διὰ τῆς ἐν τῷ Συλλόγῳ ἐργασίας καὶ τῆς κτηθείσης πείρας εἶναι λίαν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ Συλλόγου ὠφέλιμοι. Εἰς τὰ λεγόμενα τοῦ κ. Φωτιάδου, ἀπερ πάντες κατ' οὐσίαν συνεμερίσθησαν, παρετηρήθη ὅτι τὸ κείμενον τοῦ Κανονισμοῦ εἶναι ῥητὸν καὶ δὲν πρέπει νὰ γείνη παράβασις ὅτι πάντες οἱ φέροντες τὰ πραγματικὰ προσόντα θὰ εἰσέλθωσιν, ὡς ὑποδεικνύει καὶ τὸ ῥητὸν ἄρθρον, ὅτι ὁ κ. πρόεδρος δύναται νὰ προβῇ εἰς τὸν καταρτισμόν. Ἐπὶ τούτοις ὁ κ. πρόεδρος, διαπιστώσας τὴν πρὸς τοὺς μέλεσι κρατοῦσαν ἐπιθυμίαν καὶ ὑποδείξας ὅτι θέλει περιφουρήσει καὶ ἐν τῷ καταρτισμῷ τῶν ἐπιτροπῶν τάληθῆ συμφέροντα τοῦ Συλλόγου, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΣΑΪ

(Τακτικὴ γενική)

τῇ 11 Νοεμβρίου 1896.

Προεδρεύοντος ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀναβληθείσης τῆς ἀναγνώσεως τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως, ὁ κ. πρόεδρος ἀγγέλλει ὅτι κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐφαρμοζομένου τοῦ νέου Κανονισμοῦ τοῦ Συλλόγου, πολλὰ τὰ καλὰ ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς αὐτοῦ ἀπεκδέχεται, κκεῖ δὲ πάντας εἰς ὁμόφωνον σύμπραξιν καὶ συνεργασίαν ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ σωματείου, μετ' ὃ ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν μέρους τῆς κατὰ τὰς διακοπὰς ἀνταλλαγείσης **ἀλληλογραφίας**, ἔχουσαν ὡδε:

Ἐπιστολὴ τοῦ ἀρχιμανδρίτου κ. Χαρίτωνος Κουτλουμουσιανοῦ ἐξ Ἁγίου Ὁρους ἀπὸ 30 Ἰουνίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἀντεπιτετέλλοντος μέλους.

Τοῦ κ. Α. Α. Παναγιωτίδου ἐκ Παραμυθίας ἀπὸ 29 Ἰουνίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τοῦ ΚΔ' καὶ ΚΕ' τόμου τοῦ Περιδικοῦ καὶ παρακαλοῦντος ὅπως τῷ ἀποσταλῆ καὶ ὁ ΚΣ' τόμος μετὰ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Παραρτήματος, τὰ Ἀρχαιολογικὰ Παραρτήματα τῶν τόμων ΚΔ' καὶ ΚΕ' καὶ ὁ Ε' τόμος τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης.

Τοῦ κ. Ν. Γ. Πολίτου ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 19 Ἰουνίου, ζητοῦντος τὰ ἐκδοθέντα φύλλα τοῦ Βου τόμου τῶν Ζώντων Μνημείων, ἵνα περιλάβῃ ταῦτα ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδηλούσῃ Συλλογῇ Παροιμιῶν.

Τοῦ κ. Τιμολέοντος Ἰ. Φιλήμονος ἐξ Ἀθηνῶν, αἰτουμένου τοὺς ἐλλείποντας ἀντὶ τῶν τόμων τοῦ Περιδικοῦ καὶ ἀποστέλλοντος τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Συλλόγου συγγράμματα τινὰ.

Τῆς ἐν Ξυλοπόρτῃ Ἀδελφότητος «Ἐννέα Μουσῶν» ἀπὸ 12 Ἰουνίου, αἰτουμένης τοὺς τόμους τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης.

Τῶν ἱατρῶν κ. κ. Ἀ. Χρησίδου καὶ Δημ. Βαφειάδου ἐκ Μοναστηρίου, δηλοῦντων ὅτι ἐνεγράφησαν συνδρομηταὶ εἰς τὸ Περιδικόν.

Τοῦ κ. Ε. Α. Σιδερίδου ἐντεῦθεν ἀπὸ 31 Ἰουλίου, δηλοῦντος ὅτι ὁ κ. Ἀ. Παπαδόπουλος Κεραμεύς, διατελέσας ἄλλοτε ἐπιμελητὴς τῶν ἀρχαιολογικῶν συλλογῶν τοῦ Συλλόγου, ἀπεφάσισε τὴν σύνταξιν καταλόγου αὐτῶν καὶ στέλλοντος σημειώσιν περὶ πηλίνων ἀρχαιολογικῶν ἀντικειμένων.

Τοῦ κ. Α. Παλόγλου ἐξ Ἀμισοῦ ἀπὸ 26

Ίουλιου, αίτουμένου όπως συστήσῃ κατάλληλον διδασκαλιστήν ὁ Σύλλογος.

Τοῦ κ. **Α. Ζήκου** ἐξ Ἀδριανουπόλεως ἀπὸ 20 Ίουλιου, αίτουμένου τὸ Πρόγραμμα τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς σύνταξιν Γραμματικῆς.

Τῆς κ. **Ἐλένης Γ. Ζαρίφη** ἐντεῦθεν ἀπὸ 19 Ίουλιου πεμπούσης πεντακόσια φράγκα ὑπὲρ τῆς ἐπιδιορθώσεως τῆς Βιβλιοθήκης.

Τοῦ κ. **Π. Ἀπέρη** ἀπὸ 28/10 Ίουλιου, αίτουμένου τὴν αἴθουσαν τοῦ Συλλόγου χάριν τῆς ἑορτῆς τῆς «*Συμπνοίας*».

Τοῦ αὐτοῦ ἀπὸ 2/14 Ίουλιου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ παραχωρήσει τῆς αἰθούσης τοῦ Συλλόγου τῇ «*Συμπνοίᾳ*».

Τοῦ κ. **Ε. Μέλμιου** ἀπὸ 9 Ίουλιου, αίτουμένου τὸ Πρόγραμμα πρὸς σύνταξιν Γραμματικῆς.

Τοῦ ἀρχιμανδρίτου κ. **Χριστοφόρου Ἰγγλέση** ἀπὸ 6 Ίουλιου ἐξ Ἀθηνῶν, ἐπισυνάπτοντος ἀγγελίαν ἐκδοθησομένου συγγράμματός του καὶ αίτουμένου τὴν συνδρομὴν τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ ἀρχιμανδρίτου κ. **Ἰακώβου Διονυσίου** ἀπὸ 6 Ίουλιου, ἀποστέλλοντος ἐπιστολὴν *Ἰωσήφ τοῦ Βουεντίου πρὸς τὸν ἀρχιδιάκονον Θεόδωρον τὸν Μελαϊνωίτην.*

Τῆς *Ἐθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος* ἀπὸ 6/18 Νοεμβρίου, ἀγγελούσης τὴν διὰ λ/σμὸν τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* πληρωμὴν τοῖς κ.κ. *Ἀδελφοῖς Περγῆ* δύο χιλιάδων δραχμῶν.

Τοῦ κ. **Ν. Γ. Πολίτου** ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 4 Νοεμβρίου, συνιστῶντος τὸν ἐν Ἀρπίνῳ καθηγητὴν κ. **Στανίσλαον Προῦτον**, καὶ προτείνοντος αὐτὸν ἀντεπιστέλλον μέλος καὶ συνεργάτην εἰς τὸ Περιοδικόν, πέμποντος δὲ καὶ ἕνα τινὰ αὐτοῦ.

Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ κ. **Πολίτου** μετὰ τῆς αὐτῆς συνημμένης παραπέμπεται τῇ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ. Ἀγγέλλεται δὲ τῷ Συλλόγῳ ὅτι ἡ *Μοῆ* τοῦ *Βατοπεδίου* προσήνεγκε λίρας τεσσαράκοντα καὶ ὁ κ. *Συγγρός* τὴν ἐτησίαν αὐτοῦ συνδρομὴν ἐκ λιρῶν ὀθωμανικῶν τριάκοντα. Τούτου δὲ γενομένου, ὁ κ. πρόεδρος προκαλεῖ τὰ μέλη νὰ προβῶσιν εἰς ἐκλογὴν ἑικοσῶ γραμματέως, τοῦ τέως τοιοῦτου κ. *Ἀθ. Ἰωάννου* παραιτηθέντος λόγῳ πληθῶρας τῶν ἀτομικῶν αὐτοῦ ἐργασιῶν. Φηροφῶρις δὲ γενομένης, ἀνεδείχθη τοιοῦτος ὁ κ. *Γεώργιος Πασαλίδης*. Κληθέντων δὲ τῶν μελῶν καὶ πρὸς ἐκλογὴν ὀγδοῦ μέλους τῆς Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐκλέγεται ὁ κ. *Μ. Ἰ. Γεδεών*.

Κατόπιν, γενομένης συζητήσεως περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν θὰ ἐγίνοντο δεκτὰ τὰ παραιτηθέντα μέλη καὶ τὰ ὀπωσδήποτε ἀπομακρυνθέντα αὐτοῦ, παραπεμφθέντος τοῦ ζητήματος πρὸς λύσιν εἰς τὸ προεδρεῖον, διελύθη ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΣΕΒ'

(*Εἰδική*)

τῇ 18 Νοεμβρίου 1896.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΚΡΗΤΙΔΟΥ**, προέδρου.

Κατὰ τὴν εἰδικὴν ταύτην συνεδρίαν, ὁ μὲν γενικὸς γραμματεὺς κ. **Π. Νικολόπουλος** ἀνέγνω πραγματείαν περὶ τοῦ **Ἄγγελου δραματικοῦ ποιητοῦ Σαϊξπήρου καὶ τοῦ θεάτρου τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ**, ἀποσταλείσαν ὑπὸ τοῦ ἐν *Ζακύνθῳ* ἀντεπιστέλλοντος μέλους κ. *Λεωνίδου Ζώη*, ὁ δὲ κ. *Μ. Γεδεών* τὸ α' μέρος τῆς *Περὶ γυναικείας παιδεύσεως ἐν τῷ μεσαίῳ* μελέτης αὐτοῦ. Ἀναβληθείσης δὲ, συμφώνως τῷ νέῳ Κανονισμῷ, τῆς ἐπ' αὐτῶν συζητήσεως εἰς δευτέραν εἰδικὴν συνεδρίαν, διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΣΕΓ'

(*Τακτικὴ γενικὴ*)

τῇ 25 Νοεμβρίου 1896.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΚΡΗΤΙΔΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδρίας καὶ γενομένων δεκτῶν, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν ἀλληλογραφίαν, ὡς καὶ τὰς γενομένας τῷ Συλλόγῳ δωρεὰς βιβλίων μετ' ὅ εἰσερχόμεθα καὶ τὴν ἡμερησίαν διάταξιν.

Ἡ *ἀλληλογραφία* ἔχει ὡς ἔπεται:

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. *Τιμολέοντος Ἰ. Φιλήμονος* ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 4 Ίουλιου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῶν αἰτηθέντων τόμων καὶ πέμποντος τεύχη τινὰ εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Συλλόγου.

Τῆς *Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς* ἀπὸ 4 Ίουλιου, διδούσης τὴν γνώμην αὐτῆς περὶ τοῦ ζητήματος τοῦ κ. *Wecklein*.

Τοῦ κ. *Ι. Βικέλα* ἐκ Παρισίων ἀπὸ 2 Ὀκτωβρίου, ἐπιφυλαττομένου νὰ γράψῃ τὴν γνώμην αὐτοῦ περὶ προγράμματος τῆς κατω-

τάτης και μέσης παιδείσεως κατόπιν συζητήσεως μεθ' ἀρμοδίων.

Τῆς κ. *χίρας Κουριίου* ἐκ Βερολίνου, εὐχαριστοῦσης ἐπὶ τοῖς συλλυπητηρίοις τοῦ Συλλόγου.

Τῶν κκ. *Ἀδελφῶν Περγῆ* ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 11 Ὀκτωβρίου, ἐπισυναπτόντων λ/σμὸν τοῦ Β' τόμου τοῦ *Ἀισχύλου* καὶ πεμπόντων δοκίμια, ζητούντων δὲ προκαταβολὴν δύο χιλιάδων δραχμῶν πρὸς ἐξόφλησιν τοῦ Β' τόμου καὶ προκαταβολὴν τοῦ Γ' τόμου τοῦ *Ἀισχύλου*.

Τοῦ κ. *Κ. Παπαϊωάννου* ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 19 Ὀκτωβρίου, δηλοῦντος ὅτι διὰ τὴν παραλαβὴν τοῦ δεκαλίρου αὐτοῦ βραβείου κατέστησεν ἀντιπροσώπους τοὺς κ. κ. *Ἀδελφοὺς Δεπάστα*.

Τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς* ἀπὸ 19 Ὀκτωβρίου, δηλοῦσης ὅτι ἐξελέξατο πρόεδρον αὐτῆς τὸν κ. *Κ. Περγιδίδη*, καὶ γραμματεῖα τὸν κ. *Χρ. Πανταζίδην*.

Τοῦ κ. *Wecklein* ἀπὸ 14 Ὀκτωβρίου ἐκ Μονάχου, δίδοντος τὴν γνώμην αὐτοῦ περὶ τοῦ Β' τόμου τοῦ *Ἀισχύλου*.

Τῆς *Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος* ἀπὸ 7/19 Ὀκτωβρίου, ἀποστελλούσης τὴν ὑπ' ἀρ. 17411 δεκαχιλιοδραχμὸν ὁμολογίαν ἐκ τῶν τόκων τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης*, συμφώνως τῇ ἐντολῇ τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ κ. *Μ. Καραβοκυροῦ* ἐντεῦθεν ἀπὸ 22 Ὀκτωβρίου, δωρουμένου τὸ *Dictionnaire de la Législation Ottomane*.

Τῆς *Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης* ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 25 Ὀκτωβρίου, αἰτουμένης τοὺς ἐλλείποντας τόμους τοῦ *Περιοδικοῦ*.

Τοῦ ἐν Κοντοσκαλίῳ Ἱεροῦ *Ἀναγνωστηρίου* ἀπὸ 24 Σεπτεμβρίου, αἰτουμένου συγγραμμάτα τινα θρησκευτικὰ καὶ ἱστορικὰ.

Τῆς ἐν Ξυλοπόρτῃ *Ἀδελφότητος «Ἐννέα Μουσῶν»* ἀπὸ 24 Σεπτεμβρίου, εὐχαριστοῦσης ἐπὶ τῇ δωρεᾷ τοῦ ΚΣ' τόμου τοῦ *Περιοδικοῦ*.

Τῶν ἐν Ἀθήναις κ. κ. *Ἀδελφῶν Περγῆ* ἀπὸ 24 Σεπτεμβρίου, ζητούντων ὁδηγίαν περὶ τοῦ Β' τόμου τοῦ *Ἀισχύλου*.

Ὁ κ. πρόεδρος λέγει ὅτι, συμφώνως πρὸς τὴν ἐν προηγουμένη συνεδρίᾳ διατυπωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ἐπιθυμίαν, καθ' ἣν ἀνετέθη τῷ προεδρεῖῳ νὰ σκεφθῆ καὶ μελετηθῆ, περὶ τοῦ ἂν πρέπη νὰ γίνωνται τὰ ἐν παρελθούσαις ἐποχαῖς διαγραφέντα ἢ παρητημένα μέλη καὶ περὶ τοῦ τρόπου τῆς παραδοχῆς αὐτῶν, τὸ προεδρεῖον ἀπεφάσισεν ὅπως πάντα τὰ μέλη

ταῦτα γείνωσι δεκτὰ δι' ἀπλῆς μὲν πρὸς τὸ προεδρεῖον αἰτήσεως τὰ παρητημένα, μετὰ ψηφοφορίαν δὲ νέαν τὰ διαγραφέντα, ἀλλ' ἄνευ ὑποχρεώσεως πληρωμῆς μήτε τοῦ δικαίωματος διπλώματος, μήτε τῆς συνδρομῆς τῶν παρελθόντων ἐν τῷ μεταξύ ἐτῶν. Ἐπὶ τῆς προτάσεως ταύτης ὁ κ. *Μουτσοῦκης* λέγει νὰ σημειωθῆ ὅτι τὸ μέτρον τοῦτο λαμβάνεται ἐφ' ἀπαξ καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐπαναληφθῆ.

Ὁ κ. *Πρόεδρος* ἀπαντᾷ ὅτι, τοῦ Κανονισμοῦ προσβλέποντος μόνον διὰ τὸ μέλλον καὶ οὐχὶ διὰ τὸ παρελθόν, βεβαίως τὸ τοιοῦτο δὲν θὰ ἐπαναληφθῆ, ἀφ' οὗ ὁ νέος Κανονισμὸς δὲν ἀφίνει τρόπον ὑποστάσεως ἐνεργῶν μελῶν μὴ πληρωσάντων, τῶν τοιούτων αὐτοδικαίως μετὰ πάροδον δύο ἐτῶν μὴ θεωρουμένων πλέον μελῶν ἄνευ ἀνάγκης διαγραφῆς μεθ' ἣν δῆλωσιν τοῦ κ. προέδρου ὁ κ. *Μουτσοῦκης* προστίθησιν ὅτι ἡ γνώμη τοῦ προεδρεῖου ὡς συμβιβαστικὴ πρέπει νὰ ψηφισθῆ.

Βαλαβάνης παρατηρεῖ ὅτι, ἐπειδὴ καὶ μετὰ τὸν τῶν διαγραφέντων μελῶν ὑπάρχουσι πρόσωπα παρασχόντα πολλὰς τῷ Συλλόγῳ ἐκδουλεύσεις, θὰ ἦτο ἄδικος ἡ διάκρισις μεταξὺ *παρητημένων* καὶ *διαγραφέντων* καὶ προσβλητικὴ εἰς τοὺς τελευταίους, ἂν ἐπιμένωμεν νὰ ἐκλεγῶσιν οὗτοι διὰ νέας ψηφοφορίας καὶ προτείνει νὰ γείνωσι δεκτὰ καὶ τὰ μέλη ταῦτα ἄνευ ψηφοφορίας.

Τῷ κ. *Βαλαβάνῃ* ἀπαντῶν ὁ κ. πρόεδρος, λέγει ὅτι τὸ προεδρεῖον οὐδένα λόγον ἔχει ἀντιρρήσεως τῇ προτάσει ταύτῃ.

Βραχάμης. Ἐρωτᾷ, ἂν τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ἐπανέλθωσιν αὐθις εἰς τὸν Σύλλογον τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος μέλη, εἰς ἃ ἀνοίγονται αἱ θύραι τοῦ Συλλόγου, θὰ ἔχωσιν ἐπ' ἀόριστον χρόνου διάστημα ἢ θὰ τεθῆ ὠρισμένη προθεσμία, ἧς παρελθούσης, τὰ κατόπιν προσερχόμενα θὰ ὑποβληθῶσιν εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ Κανονισμοῦ διακελευόμενας διατυπώσεις καὶ προτείνει προθεσμίαν, ἣν ἀποδέχεται ὁ κ. *Ἐσταθιανός*, ἀποκρούει δ' ὁ κ. *Φωτιάδης*, λέγων ὅτι δὲν πρέπει ὡς οἰοεὶ συναλλαγματικὰς μὴ πληρωθείσας ἐγκαίρως νὰ διαμαρτυρησωμεν καὶ μέλη, ἅτινα τυγχόν εἶναι ἐν τῷ ἐξωτερικῷ τόρῳ, νὰ τὰ ἀποκλείσωμεν, ἂν παρουσιασθῶσι μετὰ τὴν πάροδον τῆς προθεσμίας, τοῦθ' ὅπερ ἀσυμβίβαστον εἰς τὰ συμφέροντα τοῦ Συλλόγου.

Βαλαβάνης ἀποκρούει ὡσαύτως τὴν προθεσμίαν, προσθέτων ὅτι ὡς μόνον ὄριστον δύναται νὰ θεωρηθῆ τὸ ἐξῆς: Ἡ πρότασις αὕτη νὰ ἀφορᾷ μόνον τὰ ἐν τῷ παρελθόντι παρη-

τημένα ἢ διαγραφέντα μέλη, οὐχὶ δὲ καὶ τὰ ἐν τῷ μέλλοντι χρόνῳ.

Παγιῶος. Ἐπειδὴ ἐλέγθη ὅτι, ἐκτὸς τῶν χρηματικῶν λόγων καὶ ἄλλα αἰτία ἐχρησίμευσαν πρὸς διαγραφὴν μελῶν τινῶν, παρακαλεῖ τὸ προεδρεῖον νὰ ἐξετασθῶσι προηγουμένως τὰ σχετικὰ πρακτικὰ τῶν παλαιῶν ἐτῶν, καὶ νὰ μὴ γείνωσι δεκτὰ ἀνεξετάστως πάντα τὰ προσερχόμενα μέλη. Ἐπὶ τῇ διαβεβαίωσει ὁμοῦ τοῦ τε προέδρου καὶ τῶν κ. κ. **Μηλιώτου** καὶ **Βαλαβάνη** ὅτι οὐδὲν ἕτερον αἴτιον, εἰμὴ λόγοι πληρωμῆς ὑπῆρξαν τὰ αἰτία διαγραφῆς πάντων τῶν διαγραφέντων μελῶν, πᾶσα περὶ τούτου περαιτέρω συζήτησις ἐληξεν. Περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἀποδοχῆς τῶν μελῶν ὁ κ. **Εὐσταθίου** **Ἰωάννου** προτείνει νὰ σταλῇ ὑπὸ τοῦ Προεδρείου ἐνὶ ἐκάστῳ τῶν ἐν λόγῳ μελῶν πρόσκλησις συμμετοχῆς εἰς τὰς ἐργασίας τῆς οἰκείας ἐπιτροπῆς καὶ τὰ προσερχόμενα νὰ θεωρῶνται ὡς ἀποδεχόμενα τὴν ἐκλογὴν των. Ὁ κ. **Βραχάμης** ἐκφέρει τὴν ἰδέαν νὰ ἀποσταλῇ σὺν τῇ ἐγκυκλίῳ καὶ ὁ ἐισπρακτὴρ τοῦ Συλλόγου, πρὸς ὃν νὰ δηλωσῶσι τὰ μέλη ταῦτα ἂν ἀποδέχονται ἢ οὐ τὴν ἐκλογὴν των. Τὴν πρότασιν αὐτὴν ὑποστηρίζει καὶ ὁ κ. **Εὐσταθίου**. Μετὰ τινὰς δὲ διαμειψεῖς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος, ὁ κ. πρόεδρος τίθησιν εἰς ψηφοφορίαν τὸ εἶδος: Ἄν κατ' ἀρχὴν ὁ Σύλλογος παραδέχεται τὴν ἐπάνοδον τῶν παρητημένων ἢ διαγραφέντων μελῶν ἄνευ ἀπαιτήσεως, ὅπερ τεθὲν εἰς ψηφοφορίαν γίνεται ἀποδεκτόν. Μετὰ τὴν ἐπιψηφίσειν τῆς προτάσεως αὐτῆς γίνεται ἐκ νέου συζήτησις περὶ τοῦ τρόπου τῆς γνωστοποιήσεως τοῦ μέτρου τούτου τοῖς διαφερομένοις, καθ' ἣν ὁ κ. **Μουσαῖκης** δὲν παραδέχεται τὴν ἀποστολὴν ἐγκυκλίου, ὁ κ. **Βαλαβάνης** προτείνει τὴν ἀναβολὴν εἰς β' συνεδρίαν, ὁ κ. **Ἰωάννου** ἐπιμένει εἰς τὴν πρότασιν του, ὁ δὲ κ. **Εὐσταθίου** θεωρεῖ ὡς προσβαλλόμενον τὸ γόητρον τοῦ Συλλόγου διὰ τῆς ἀποστολῆς ἐγκυκλίου πρὸς μέλη, ἅτινα ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ἀπηξίωσαν τὸν Σύλλογον τῆς συνδρομῆς των ἠθικῶς τε καὶ ὑλικῶς καὶ δὲν ἀπέδειξαν τὸ ἄλλοτε ἐφαρμοσθὲν μέτρον τοῦ **πεμπτημορίου**. Τοῖς τοιοῦτοις, λέγει, ἰκανὸν μέτρον ἐπιεικείας εἶναι ὅτι ὁ Σύλλογος χαρίζει τὰ παλαιὰ χρέη, ἂν δὲ τὸρα ἐπιθυμῶσι νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὸν Σύλλογον, δεῖγμα τούτου δεῖν νὰ θεωρηθῇ ἢ παρ' αὐτῶν ἄμεσας πληρωμὴ τῆς συνδρομῆς τοῦ τρέχοντος ἔτους. Τοῦτον ἀντικρούουσιν ὁ κ. **Ἰωάννου** καὶ ὁ κ. **Φωτιάδης** ὁ μὲν, λέγων ὅτι τὸ

γόητρον τοῦ Συλλόγου δὲν ἐκπίπτει ποσῶς δι' ἀποστολῆς ἐγκυκλίου πρὸς μέλη τιμήσαντα τὸν Σύλλογον, καὶ ὧν αἱ ἐργασίαι εἰσὶ λίαν σημαντικαὶ καὶ γιγάντιοι, παραβαλλόμενα νῦν πρὸς τὰς ἡμετέρας ἐν τῷ Συλλόγῳ ἐργασίας, αἰτινες δύνανται κατ' ἀναλογίαν νὰ θεωρηθῶσι νανικαί, ἤτοι ἀσήμαντοι, ἄνευ ὑστεροβουλίας προσβλητικῆς διὰ τὰ ἐνεργὰ μέλη.

Ὁ δὲ κ. **Φωτιάδης** ἀντικρούει, λέγων ὅτι ἐξ ἐναντίας τὸ γόητρον τοῦ Συλλόγου θὰ ἐβλάπτετο πραγματικῶς, ἂν ὁ Σύλλογος, συμφώνως τῇ τοῦ κ. **Εὐσταθίου** προτάσει, ἐπέμενεν εἰς τὴν ἄμεσον προπληρωμὴν, ὅποτε θὰ ἐθεωρεῖτο ὁ Σύλλογος ὡς λαβὼν τὸ μέτρον τοῦτο τῆς ἐπιεικείας μόνον ἕνεκα ἀργυρολογίας τρόπον τινά.

Ὁ κ. **Βαλαβάνης** ἐρωτᾷ, ἂν ἐν τῷ Κανονισμῷ δὲν ὑπάρχῃ ἄρθρον, προβλέπον τὴν ἐπάνοδον παρητημένων μελῶν.

Πρόεδρος. Ἀπαντᾷ ἀποφατικῶς.

Φωτιάδης. Ἀμφοτέραι αἱ τάξεις τῶν μελῶν, τῶν τε παρητημένων καὶ διαγραφέντων, δύνανται νὰ θεωρηθῶσι τῆς αὐτῆς κατηγορίας, καθότι, ἐγγράφων παραιτήσεων μὴ ὑπαρχουσῶν καὶ οἱ παρητημένοι θεωροῦνται, οὕτως εἰπεῖν, σιωπηλῶς διαγραφέντες· διὰ ταῦτα ἀπαιτεῖ νὰ μὴ γείνη διάκρισις μεταξὺ αὐτῶν, ἀφ' οὗ μάλιστα, κατὰ τὴν ὁμόφωνον πάντων ὁμολογίαν, οὐδὲν μέλος διεγράφη ποτὲ δι' ἀπρεπῆ πρὸς τὸν Σύλλογον συμπεριφορᾶν.

Νικολόπουλος. Προσθέτει εἰς τὰ λεγόμενα ὅτι τὸ Προεδρεῖον οὐ μόνον διάκρισιν δὲν ποιεῖται μεταξὺ αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ περαιτέρω προβάς δὲν θεωρεῖ ἀπαιτητὰ καὶ τὰ χρέη τῶν ἐν ἐνεργείᾳ μελῶν, εἰμὴ ἀπὸ τοῦ παρόντος ἔτους, τῆς ἀποτίσεως τῶν παλαιῶν ἀφιεμένης εἰς τὴν ἀγαθὴν αὐτῶν προαίρεσιν.

Οἰκονομίδης προτείνει ἀντὶ ἀποστολῆς ἐγκυκλίου, τῶν παρητημένων ἢ διαγραφέντων ἄμεσον ἢ ἔμμεσον γραπτὴν ἢ προφορικὴν δῆλωσιν τῷ προεδρεῖῳ περὶ ἀποδοχῆς των, δῆλωσιν, ἣν ὑποστηρίζουσιν ὁ τε ὁ κ. **Πρόεδρος** καὶ ὁ κ. **Μηλιώτης**.

Εὐσταθίου. Φρονεῖ ὅτι τὸ μέτρον τοῦτο δεῖν ν' ἀφορᾷ μόνον τὰ παρητημένα μέλη, οὐχὶ δὲ καὶ τὰ διαγραφέντα, ἅτινα δὲν δικαιούνται νὰ θεωρῶνται ποσῶς ὡς μέλη, ἅπαξ διαγραφέντα.

Ρόζενφελδ. Τάναντία φρονῶν, προτείνει νὰ γείνη μὲν ἐπιεικεία εἰς τὰ διαγραφέντα μέλη, οὐχὶ ὁμοῦ καὶ εἰς τὰ παρητημένα, τὰ οἰκεία βουλήσει ἀποσυρθέντα ἐκ τοῦ Συλλόγου.

Φωιάδης. Ἐπαναλαμβάνει ὅτι ἄδικος ἡ διάκρισις, καὶ παρακαλεῖ νὰ ριφθῆ πέπλος λήθης ἐπὶ τοῦ παρελθόντος, ἵνα οὕτω συνεσπερωμένοι μὴ ψυχῇ πάντες ἐπιδοθῶμεν εἰς ἔργα ἐπιστημονικὰ καρποφόρα καὶ παύσωμεν πλέον συζητοῦντες.

Βραχάμης. Δέχεται μὲν τὴν ἄνευ πληρωμῆς τῶν χρεῶν τῶν ἐπάνοδον, ἀλλὰ προτείνει νὰ υποβληθῶσιν εἰς νέαν ψηφοφορίαν.

Βαλαβάνης ἀντιρροῦει τὴν πρότασιν ταύτην.

Ὁ δὲ κ. **Μουτσάκης** προτείνει οἰσιτάχθειαν διὰ τε τὰ διαγραφέντα, παρητημένα καὶ ἐνεργὰ μέλη.

Ὁ κ. πρόεδρος μετὰ τὰς συζητήσεις ταύτας τίθει εἰς ψηφοφορίαν τὰς ἐξῆς προτάσεις. Α') Δι' ἅπαντα τὰ ἐνεργὰ μέλη τὰ παλαιὰ τῶν χρέη νὰ μὴ ἦναι ἀπαιτητά, εἰμὴ ἀπὸ τοῦ παρόντος ἔτους, τῆς πληρωμῆς τῶν παλαιῶν συνδρομῶν ἀφιεμένης τῇ ἀγαθῇ αὐτῶν προαιρέσει. Ἡ πρότασις αὕτη, τεθείσα εἰς ψηφοφορίαν, γίνεται δεκτή.

Β') Τὰ ὅπως δῆποτε διαγραφέντα ἢ παρητημένα μέλη γίνονται αὐθις δεκτὰ ἄνευ οὐδεμιᾶς πληρωμῆς ἢ τῆς συνδρομῆς αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ἔτους τῆς ἐκ νέου παραδοχῆς αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου. Ἡ πρότασις αὕτη, τεθείσα εἰς ψηφοφορίαν ἀπορρίπτεται, γίνεται δὲ δεκτή ἡ ἐξῆς τροποποίησις τοῦ κ. **Μουτσάκη**. Τὰ ὅπως δῆποτε διαγραφέντα ἢ παρητημένα μέλη γίνονται αὐθις δεκτὰ ἄνευ πληρωμῆς τῶν παλαιῶν χρεῶν, ἂν παρουσιασθῶσιν ἐντὸς ἔτους ἀπὸ τῆς ψηφοφορίας τῆς προτάσεως ταύτης.

Ἐπὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐγγραφῆς τίθεται εἰς ψηφοφορίαν καὶ γίνεται παραδεκτή ἡ ἐξῆς πρότασις τῶν κ. κ. **Εὐσταθίου** καὶ **Βραχάμη**: Τρόπος ἐγγραφῆς αὐτῶν θεωρεῖται ἡ ἔμμεσος ἢ ἄμεσος, διὰ τινος ἐνεργοῦ δηλονότι μέλους προφορικῆ ἢ γραπτῇ τῷ προεδρεῖω δῆλωσις, ἐπακολουθοῦσης καὶ τῆς πληρωμῆς.

Εἶτα ὁ κ. **Πρόεδρος** ἀναγγέλλει ὅτι ἡ ἀγγλικὴ παροιμία, ἐπιθυμοῦσα διὰ συνεισφορῶν νὰ ἰδρῶσιν ἀνδριάντα τῷ ἀσίδιμῳ *Curtis*, τῷ χρηματίσαντι πολλάκις ἀντιπροδρῶ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου καὶ πολλὰς αὐτῷ παρασχόντι ἐκδουλεύσεις, ἰδίᾳ τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐπιτροπῇ, ἀπετάθη καὶ πρὸς τὸν Σύλλογον. Ὁ κ. πρόεδρος, κατανοῶν τὴν ἀνεπάρκειαν τοῦ ταμείου τοῦ Συλλόγου, ποιεῖται ἐκκλησίαν, ἵνα ὁ ἔρανος γένηται μετὰ τῶν μελῶν. Ἐπὶ τῇ προτάσει ὁμοῦ τοῦ κ. **Βαλαβάνη**, ἡ περὶ τοῦ δέοντος ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ σκέψις, ἀνα-

τίθεται τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐπιτροπῇ, ὡς τῇ καταλληλοτάτῃ.

Ἀναγινώσεται εἶτα αἴτησις τῆς Ἐφορείας τῶν σχολῶν τῆς κοινότητος **Ἐτ-Μεῖδαν** περὶ παραγωγῆς χαρτῶν **Ζαφειροπούλου**, ἧτις καὶ γίνεται δεκτή. Ὡσαύτως ἀναγνωσθὲν ψηφίζεται τὸ πρόγραμμα τῶν κατὰ τὸ Συλλογικὸν ἔτος 1896—97 γενησομένων δημοσίων μαθημάτων.

Ἀναγγέλλεται ἡ ἐκλογή προέδρου μὲν τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ κ. **Μ. Γεδεῶν**, γραμματέως δὲ τοῦ κ. **Χρ. Παναζίδου**.

Ψηφίζονται δὲ ὡς τακτικὰ μέλη τοῦ Συλλόγου ὁ κ. **Π. Γιαννουλάτος**, ἱατρός, **Θεόδωρος Παπαδόπουλος** ἐφέντης, σύμβουλος τοῦ Κράτους, **Ξενοφῶν Λαμπροῖδης**, **Κ. Συγγρός**, γημικός, καὶ **Δ. Κακουλίδης**, ἀρχιτέκτων μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΞΔ'

(Ἐιδική)

τῇ 2 Δεκεμβρίου 1896.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Κατὰ τὴν εἰδικὴν ταύτην συνεδρίαν ὁ κ. **Κλ. Κοκκολάτος**, ἱατρός, ἀνέγνω πραγματείαν αὐτοῦ ἐπιγραφομένην **Ὁ Εὐρυπίδης καὶ ἡ ἱατρικὴ**. Τῷ κ. Κοκκολάτῳ, κατελήθοντι τοῦ βήματος, πύχαριστήσεν ὁ κ. πρόεδρος, μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΞΕ'

(Ἐκτακτος)

τῇ 9 Δεκεμβρίου 1896.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται τὰ πρακτικὰ τῆς ἡγουμένης συνεδρίας καὶ ἐπικυροῦνται. Εἶτα ὁ κ. γενικός γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν **ἀλλοιολογραφίαν**, ἔχουσαν ὧδε :

Ἐπιστολὴ τῶν κ. κ. **Γιαννοῦ**, **Ν. Μουτσάκη** καὶ **Ι. Γκιώχα**, ἀποτελούντων τὴν Ἐξελεγκτικὴν Ἐπιτροπὴν διὰ τὸ συλλογικὸν ἔτος 1895-96, ὑπεβαλλόντων τὴν ἀπὸ 6 Σεπτεμβρίου 1896 ἐκθεσιν αὐτῶν.

Πιπύμιον τῆς **Α. Θ. Π.** ἀπὸ 3 Ἰουλίου, ἀξίωσης ἵνα ὁ πρόεδρος τοῦ Συλλόγου, παρα-

λαβών και τέσσαρα μέλη, προσέλην εις τὰ Πατριαρχεία και διασκερθη επί του ζητήματος τῆς ὁμοιομορφου διδασκαλίας.

Του κ. *Wecklein* ἀπὸ 5 καὶ 26 Αὐγούστου, ἐκθέτοντος τὴν γνώμην αὐτοῦ περὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Β' τόμου τοῦ *Διογύλου*.

Τῆς κ. *Valker* καὶ τῆς δεσποινίδος *Curtis* ἀπὸ 22 Αὐγούστου, ἐκφραζουσῶν θερμὰς εὐχαριστίας ἐπὶ τῇ ἐνδειξίᾳ σεβασμοῦ εἰς τὴν μνήμην τοῦ μακαρίτου προέδρου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς *Canon G. H. Curtis*.

Του κ. *Δ. Κυριακοῦ* ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 17 Αὐγούστου, ἀγγέλλοντος ὅτι ἡ σύγκλητος τοῦ Πανεπιστημίου ἀνέγραψεν εἰς τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ ἔτους τούτου συνδρομὴν τετρακοσίων πενήτηκοντα δραχμῶν ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου.

Του κ. *Ε. Κυριακίδου* ἐκ Τραπεζοῦντος ἀπὸ 12 Αὐγούστου, αἰτουμένου τὴν *Μαυρογοδάτειον Βιβλιοθήκην*.

Τῶν ἐκτελεστῶν τῆς διαθήκης τοῦ μακαρίτου *Ταμβάκου*, κ. *Πολυξένης Δ. Ταμβάκου* καὶ *Α. Μικρουλάκη* ἀπὸ 10 Αὐγούστου, γνωρίζοντες ὅτι κρατοῦσιν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Συλλόγου κληροδότημα τοῦ ἀειμνήστου ἐκ πενήτηκοντα λιρῶν.

Του κ. *Κωνσταντίνου Κουρτίδου* ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 20 Δεκεμβρίου, πέμποντος γλωσσικὴν ὕλην διὰ τὸ *Ζωγράφειον Διαγώνισμα*.

Του κ. *Ἐλευθερίου Παπαναϊδίου* ἐξ Ἀμισσοῦ ἀπὸ 2 Δεκεμβρίου, πέμποντος γλωσσικὴν ὕλην διὰ τὸ *Ζωγράφειον Διαγώνισμα*.

Του κ. *Χ. Βαζοβάνου* ἐκ Κων/πόλεως ἀπὸ 26 Νοεμβρίου, πέμποντος γλωσσικὴν ὕλην.

Του κ. *Θρομμυλοπούλου* ἐκ Φαναρίου ἀπὸ 1 Δεκεμβρίου, πέμποντος ὡσαύτως γλωσσικὴν ὕλην.

Του κ. *Δ. Βεργαροδάκη* ἐκ Μιτυλήνης ἀπὸ 19 Νοεμβρίου, ὑποβάλλοντος ὄρους πρὸς ἐξακλεισθῆσιν τῆς ἐκδόσεως τοῦ Γ' τόμου τοῦ *Εὐριπίδου*.

Ὁ κ. πρόεδρος καταθέτει τὴν ἐκθεσιν τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἣτις καὶ ἀναγινώσκεται κατ' ἀπαίτησιν πολλῶν μελῶν. Τὰς ἐν τῇ ἐκθέσει ἐπισυνημμένας ἐν εἰδει εὐχῶν προτάσεις τῶν μελῶν τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς ὑποστηρίζει προθύμως ὁ κ. *Ἀθηνιόπουλος*, παρατηρεῖ δ' ὅτι ἀνάγκη νὰ ὑποβληθῇ αὕτη καὶ τοῖς διαφερομένοις, ἧτοι τῷ κ. ταμίᾳ καὶ τῷ κ. λογιστῇ. Μετὰ ταῦτα ὁ κ. πρόεδρος ἀγγέλλει ὅτι τὴν συναυλίαν, ἣν κατ' ἀρχὴν ὁ Σύλλογος εἶχεν ἐγκρίνει πρὸς

ἀρωγὴν τῶν ἀπόρων παιδῶν τῶν δημοτικῶν σχολῶν δι' ἀγορᾶς βιβλίων, τὸ προεδρεῖον ἔκρινεν εὐλογον διὰ τὸ τρέχον ἔτος νὰ δώσῃ ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου, ἅ τε τῶν οικονομικῶν τούτου μὴ ὄντων ἐν ἀνθηρᾷ καταστάσει καὶ ζητεῖ τὴν γνώμην τοῦ Συλλόγου. Ὁ κ. *Ε. Ἰωάννου* παρατηρεῖ ὅτι θὰ ἦτο ἐλκυστικώτερα ἢ ἐσπερὶς τοῦ Συλλόγου, ἂν πρὸς τῇ μουσικῇ συναυλίᾳ ὑπῆρχε καὶ φιλολογικὴ ἐσπερὶς, ὁ δὲ κ. *Ἀθηνιόπουλος* ζητεῖ διασαφῆσεις περὶ τοῦ τί ἐνοοῦσιν ὁμιλοῦντες περὶ φιλολογικῆς ἐσπερίδος. Κατόπιν δὲ τῶν δοθεισῶν διασαφῆσεων ὁ κ. Πρόεδρος τίθησιν εἰς ψηφοφορίαν ἂν ὁ Σύλλογος κατ' ἀρχὴν ἐγκρίνῃ ἵνα γείνη μουσικὴ ἐσπερὶς ὑπὲρ αὐτοῦ. Ψηφοφορίας δὲ γενομένης, ἡ πρότασις ἐγένετο δεκτὴ.

Ἐψηφίσθησαν μέλη τοῦ Συλλόγου τακτικὰ ὁ Σεβασμιώτατος Ἅγιος Ἀρχιδιάκονος κ. *Βασιλείου*, ὁ Θεοφιλέστατος *Χαριουπόλεως*, *χωρεπίσκοπος Πέραν κ. Γερμανός*, οἱ κ.κ. *Α. Τράντας*, *Γ. Γραμμανδάνης*, *Κ. Κωνσταντινίδης* ἱατροί, οἱ κ. κ. *Σταῦρος Ἰωαννίδης*, *Γρ. Μωῦσειδης*, *Μ. Πορτοκάλουλου*, *Κλ. Παπαγιαννίδου* ἀντεπιστέλλον δὲ μέλος ὁ κ. *Σ. Μερτζίδης*, ἱατρὸς ἐν Καβάλλᾳ· μεθ' ὧν μὴ ὑπάρχοντος ἑτέρου ζητήματος, διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ, ΑΣΕΣ'

(Τακτικὴ εἰδική)

τῇ 16 Δεκεμβρίου 1896.

Προεδρεύοντος: **Ν. ΦΩΤΙΑΔΟΥ**, ἀντιπροέδρου.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, οὐδενὸς ζητήσαντος τὸν λόγον ἐπὶ τῶν προτιγομένων ἀνακοινώσεων, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν ὑπὸ τοῦ ἐκ τῶν ἀντεπιστελλόντων μελῶν τοῦ Συλλόγου κ. *Σ. Μερτζίδου* **Περὶ ἀρχαιότητος τῶν Νοδοκομείων** πραγματεῖαν καὶ τὴν ἐξ Ἁγίου Ὄρους ὑπὸ τοῦ ὀσιολογιστάτου κ. *Γ. Διονυσίου* ἑτέραν τοιαύτην ὑπὸ τὸν τίτλον **Φωτίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἑπτὰ ἀνέκδοτοι ἐπιστολαί**· μεθ' ὧν διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΞΖ'

(Τακτικὴ γενική)

τῆ 23 Δεκεμβρίου 1896.

Προεδρεύοντος Ν. ΦΩΤΙΑΔΟΥ, ἀντιπροέδρου.

Πρὸ τῆς ἀναγνώσεως τῶν πρακτικῶν ὁ προεδρεύων κ. Φωτιάδης ἐκφράζει τὴν λύπην του διὰ τὴν ἀπροθυμίαν τῶν μελῶν εἰς τὸ νὰ προσέρχωνται εἰς τὰς συνεδρίας καὶ προτρέπει τὰ παρόντα νὰ φοιτῶσι τακτικῶς εἰς αὐτάς, νὰ παρακινῶσι δὲ πρὸς τοῦτο καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τοῦ Συλλόγου.

Εἶτα ἀναγινώσκονται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης συνεδρίας, ἅτινα καὶ ἐπικυροῦνται μεθ' ὃ ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν ἀλληλογραφίαν, ἔχουσαν ὡς ἑξῆς:

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Δ. Σεμιτέλου ἀπὸ 30 Νοεμβρίου, διαβεβαιοῦντος ὅτι ἀσχοληθήσεται πρὸς ἔκδοσιν τοῦ Β' τόμου τοῦ Σοφοκλέους.

Τῶν κ.κ. Ἀδελφῶν Περγῆ ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 22 Νοεμβρίου, ἀποστελλόντων φορτωτικὴν τῶν 330 ἀντιτύπων τοῦ Β' τόμου τοῦ Αἰσχύλου.

Τοῦ κ. Ν. Λεβίδου ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 2 Νοεμβρίου, ἐγκλείοντος ἐπιστολὴν τῆς Πρυτανείας τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, ἀγγελουμένης ὅτι τὸ Πανεπιστήμιον ἐψηφίσκατο τετρακοσίας πενήκοντα δραχμὰς ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ ἐν Βάρῃ Ἀναγνωστηρίου τῶν Ὀδησιῶν ἀπὸ 16/28 Νοεμβρίου, αἰτουμένου τὴν δωρεὰν ἀποστολὴν φύλλων ἐπιτοπίων.

Τῆς ἱεράς Μονῆς τοῦ Βατοπαιδίου ἀπὸ 22 Σεπτεμβρίου, ἀποστελλούσης διὰ τοῦ ταμείου τῶν Πατριαρχείων ἕκτακτον συνδρομὴν τεσσαρακοντάλιρον.

Τοῦ κ. Λεωνίδου Ζῶν ἐκ Ζακύνθου ἀπὸ 18 Σεπτεμβρίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἀντεπιστέλλοντος μέλους.

Τοῦ κ. Ν. Λεβίδου ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 17 Σεπτεμβρίου, αἰτουμένου τὴν σειρὰν τῶν τόμων τοῦ Περιδικοῦ διὰ τὴν βιβλιοθήκην τῶν ἀξιωματικῶν καὶ πέμποντος 15 τεύχη.

Τῶν Ἐφόρων τῶν σχολῶν Ἀγκύρας ἀπὸ 6 Σεπτεμβρίου, συνιστάντων τὸν κ. Δ. Κλημεντίδην ὅπως μετ' αὐτοῦ ἐκλέξῃ ὁ Σύλλογος διδασκάλους διὰ τὰς σχολὰς αὐτῶν.

Τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ 4/16 Νοεμβρίου, δηλούσης ὅτι ἐπλήρωσε τῷ κ. Ἀραβαντιῶν δραχμὰς ἑξακοσίας ἐξήκοντα καὶ μίαν καὶ εἴκοσιν ἑκατοστὰ (ἀριθ. 661,20),

συμφώνως τῇ ἀπὸ 26 λήξαντος ἐπιστολῇ τοῦ Συλλόγου καὶ ἐγκλειούσης ἀποδείξιν παραλαβῆς.

Τοῦ κ. Σ. Μερτζίδου ἀπὸ 4 Δεκεμβρίου, αἰτουμένου ὅπως ὁ Σύλλογος συντελέσῃ εἰς τὴν ἔκδοσιν ἔργου αὐτοῦ.

Τοῦ κ. Ἐ. Ι. Σταματιάδου ἐκ Σάμου ἀπὸ 3 Αὐγούστου, προσφέροντος τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Συλλόγου τὴν Ἐπιτηρίδα τῆς Σάμου.

Τοῦ ἀρχιμανδρίτου Ἱερ. Λεοντίου, ἐπιτρόπου τοῦ ἀγίου Σεργῶν, ἀπὸ 4 Αὐγούστου, αἰτουμένου πρόγραμμα τοῦ διαγωνίσματος πρὸς σύνταξιν Γραμματικῆς τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς γλώσσης.

Τοῦ Συλλόγου πρὸς διαδοσὴν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἀπὸ 30 Νοεμβρίου, αἰτουμένου τὰς ἀποδείξεις τῶν διανεμηθέντων δέκκ σειρῶν γεωγραφικῶν χαρτῶν.

Τῆς Α. Ε. τοῦ Χρησιτάκη ἐφένθη Ζωγράφου ἀπὸ 4/16 Δεκεμβρίου, εὐχαριστοῦντος διὰ τὰ τοῦ Συλλόγου συλλυπητήρια ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ.

Τοῦ κ. Πέτρου Φιλανθίδου ἐκ Πανόρμου ἀπὸ 10 Δεκεμβρίου, αἰτουμένου ὅπως αἰ μὴ ληφθῆσιν ὑπ' ὄψει κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος νεο-ἑλληνικὰ αὐτοῦ μελωδία βραβευθῶσιν ἐφέτος.

Τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἀπὸ 8 Δεκεμβρίου, προτεινούσης ὅπως ὁ Σύλλογος προσφέρῃ διακοσιόφραγκον συνδρομὴν ὑπὲρ ἀνεγέρσεως προτομῆς τῷ C. Curtis εἰς τὴν ἐπὶ τούτῳ ἐπιτροπῇ· καὶ μέλος ἀντεπιστέλλον τὸν κ. Ἀντ. Μηλιαράκη, εὐδοκίμως περὶ τὰ γεωγραφικὰ ἀσχολούμενον.

Ἐπὶ τῆς ἡμερησίας διατάξεως ὁ κ. Φωτιάδης προτείνει ὅπως τὸ ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ψηφισθὲν ποσὸν διακοσιῶν φράγκων ὑπὲρ τῆς ἰδρύσεως προτομῆς τοῦ αἰοδίου Curtius πληρωθῇ δι' ἐράνου μεταξὺ τῶν μελῶν, ἅτε τοῦ Συλλόγου, τὸ γε νῦν εὐρισκόμενον ἐν δυσχερείαις οικονομικαῖς. Τὴν πρότασιν τοῦ κ. Φωτιάδου ἀντικρούουσιν οἱ κ. κ. Ἰωάννου καὶ Γιαννουλάτος, λέγοντες ὅτι θ' ἀποβῇ ἄκρως ὁ ἔρανος, διότι τὰ μέλη δὲν θὰ φανῶσι πρόθυμα εἰς τὴν φορολογίαν ταύτην καὶ ὅτι προτιμότερον θὰ ἦτο ὁ Σύλλογος ἀντὶ νὰ μετέλθῃ τὸ μέτρον τοῦτο, νὰ ὁμολογήσῃ δι' ἐπιστολῆς τῇ ἐπὶ τῆς προτομῆς ἀγγλικῇ ἐπιτροπῇ τὴν ἀδυναμίαν του πρὸς συνδρομὴν, ἐκρηάζων ταυτοχρόνως καὶ τὴν λύπην του.

Ὁ κ. Νικολόπουλος φρονεῖ ὅτι τὸ ποσὸν

τῶν 200 φράγκων εἶναι ἐλάχιστον ἐν σχέσει πρὸς τὰς τῷ Συλλόγῳ ἐκδουλεύσεις τοῦ ἀνδρὸς καὶ ὅτι θὰ συλλεγῆ λίαν εὐκόλως. Ὁ κ. Γιαννουλάτος προσθέτει ὅτι οὕτως ἢ ἄλλως δεόν νὰ μὴ γείνη τοιαύτη κακὴ ἀρχὴ φορολογίας. Εἰς τοῦτον δ' ἀπαντᾷ ὁ κ. Φωτιάδης ὅτι πρόκειται περὶ ἐράνου προαιρετικοῦ καὶ οὐχὶ ὑποχρεωτικοῦ. Ἄλλ' ὁ κ. Ἰωάννου ἐπιμένει εἰς τὴν πρότασίν του, ἣν καὶ διατυποῖ ὡς ἐξῆς: Δὲν θεωρεῖ ἀναγκαῖον νὰ προσέλθωμεν δι' ἐράνου νὰ συμπληρώσωμεν μεταξὺ τῶν μελῶν τὸ πρὸν τῶν 200 φράγκων καὶ νὰ μὴ ὁμολογήσωμεν τὴν ἔνδειαν ἡμῶν. Ὁ κ. Ἀκεστορίδης παρακαλεῖ τοὺς κ. Ἰωάννου καὶ Γιαννουλάτου ν' ἀποσύρῃσι τὴν πρότασίν των, οὐ μὴ γενομένου, τίθεται αὕτη εἰς ψηφοφορίαν καὶ ἀπορρίπτεται, γίνεται δὲ ἀποδεκτὴ ἡ πρότασις τοῦ κ. Φωτιάδου.

Ψηφίζονται τακτικὰ τοῦ Συλλόγου μέλη οἱ κ. κ. Δ. Καλβοκορέσης, Α. Σταλίδης, Χ. Χρησιδής, Φ. Δημητριάδης, Κ. Βλασιάδης, ἀρχιτέκτων, Ι. Γιάνναρος καὶ Ν. Στρογγύλης, μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ, ΑΣΕΗ

(Τακτικὴ γενική)

τῆ 13 Ἰανουαρίου 1897.

Προεδρεύοντος: ΑΝ. ΚΡΗΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀναβληθείσης τῆς ἀνγκνώσεως τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς ἀλληλογραφίας καὶ ἀναγγέλλει τὰς δωρεάς.

Ἡ ἀλληλογραφία ἔχει ὡς ἑπεται:

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Ἐ. Σταματιάδου ἐκ Σάμου ἀπὸ 28 Δεκεμβρίου 1896, προτείνοντος μέλος τὸν ἐν Λισσαβῶνι τῆς Πορτογαλλίας κ. Ταξιαρχον Luciano Cordairo, μέλος τοῦ Συμβουλίου τοῦ Βασιλέως, ἀρχηγὸν τοῦ Γραφείου τῆς Ἀνωτέρας Ἐκπαιδεύσεως καὶ παρακαλοῦντος ὅπως τὸ δίπλωμα αὐτοῦ σταλῆ διὰ τοῦ ἐνταῦθα Σαμιακοῦ Γραφείου.

Τῆς Α. Ε. τοῦ Χρησιδάκη ἐφέντη Ζωγράφου ἐκ Monte-Carlo, ἀπὸ 9 Ἰανουαρίου 1897, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τοῖς ἐπὶ τῆ ἑορτῇ αὐτοῦ συγχαρητηρίοις καὶ εὐχομένου τῷ Συλλόγῳ βίον μακρὸν καὶ ἔνδοξον καὶ παρακαλοῦντος ὅπως διερμηνευθῶσι τὰ αἰσθήματα αὐτοῦ ταῦτα καὶ τοῖς μέλεσιν.

Τῆς Ἐφορείας τῶν Σχολείων Νεαπόλεως,

Ἑλλ. Φιλ. Σύλλογος.

αἰτουμένης τὴν σειράν τῆς Ζωγραφείου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης.

Τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἀπὸ 11 Ἰανουαρίου 1897, ἀποφασιστάτης ν' ἀναβληθῆ ἡ εἰς τὸν κ. Βερναρδάκην ἀπάντησις μέχρις οὗ ἡ πρὸς μελέτην τῆς ἱστορίας τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν κ. κ. Ἀδθεντοπούλου, Πετρακίδου καὶ Βραχάμη ὑποβάλλῃ τὸ πόρισμα τῆς μελέτης αὐτῆς· ἀγγελουστῆς δὲ ὅτι ἐν τῇ συνεδρίᾳ αὐτῆς τῆς 2 Ἰανουαρίου 1897 ἐξελέξατο, κατὰ τὸ ἄρθρον 57, μέλη αὐτῆς τακτικὰ τοὺς κ. κ. Ἰ. Δ. Ἀριστοκλέα, καὶ Π. Πετρακίδην καὶ προτεινούσης ἀντεπιστέλλον μέλος τὸν κ. Στανιόλαον Πρῦτο, διακεκριμένον ἰταλὸν λογογράφον καὶ καθηγητὴν τῆς ἰταλικῆς φιλολογίας ἐν Ἀρπίνῳ, καὶ ὑποβαλλούσης τὸ πόρισμα τῆς μελέτης αὐτῆς ἐπὶ τῆς προτάσεως αὐτοῦ.

Τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἀπὸ 13 Ἰανουαρίου, ἀγγελουστῆς ὅτι ἐξελέξατο μέλος αὐτῆς τὴν Α. Σ. τὸν μητροπολίτην Ἀρχιάλου κ. Βασιλείου.

Τοῖς κ. κ. Ἰ. Ἀριστοκλεῖ καὶ Π. Πετρακίδῃ, οἱ ἐξελέγησαν μέλη τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τῆ Α. Σ. τῷ ἀγίῳ Ἀρχιάλου κ. Βασιλείῳ, ὅς ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, συμφώνως τῷ Κανονισμῷ, ἀποφασίζεται ὅπως γραφῶσιν αἱ ἐπὶ τούτῳ ἐπιστολαί.

Τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Παπᾶ δωρηθέντα νομισμάτια παραπέμπονται τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐπιτροπῇ πρὸς μελέτην. Ἀγγελθέντος δὲ ὅτι τρεῖς εἰσαί τῆς Ζωγραφείου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης κατ' αἴτησιν τῆς Α. Ε. τοῦ κ. Χρησιδάκη ἐφένδη Ζωγράφου ἐδίδθησαν τῷ ἐνταῦθα ἀντιπροσώπῳ αὐτοῦ κ. Κ. Ἰωαννίδῃ, ἡ αἴτησις τῶν Σχολῶν Νεαπόλεως περὶ παροχῆς τόμων τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης ἐγένετο δεκτὴ.

Μετὰ ταῦτα μετὰ λύπης ὁ κ. πρόεδρος ἀγγέλλει τὸν θάνατον τοῦ ἐκ τῶν μελῶν Χρήστου Βασιλάδου, ἰατροῦ, πρὸς τὴν οἰογένειαν τοῦ ὁποίου ὁ Σύλλογος θέλει ἐκφράσῃ τὴν λύπην του.

Εἶτα ὁ κ. πρόεδρος ἀναγινώσκει τὸν κατάλογον τῶν μελῶν τῶν διαφόρων ἐπιτροπῶν, αἰτινες συνέστησαν ἐπὶ τῇ βᾶσει τοῦ νέου Κανονισμοῦ.

Τοῦ κ. Ἀπέρη αἰτησκαμένου ὅπως οἱ κατάλογοι οὗτοι συνταχθῶσιν ἀλφαβητικῶς, ἡ αἴτησις γίνεται δεκτὴ. Μεθ' ὃ ὁ κ. Ἰωάννου ἐρωτᾷ: 1) Ἐὰν οἱ ἐν τῷ καταλόγῳ τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἐγγραφέντες ἦναι οἱ μόνοι πτυχιούχοι, δικαιοῦμενοι ὅπως εἰσέλθωσιν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην. 2) Ἐὰν οἱ φυσικοὶ

δικαιώνται νὰ εἰσελθῶσιν εἰς τρεῖς καὶ τέσσα-
ρας Ἐπιτροπὰς καὶ 3) Ἐὰν ἕκαστος δικαιοῦ-
ται νὰ εἰσελθῆ εἰς ὅποιανδήποτε ἐπιτροπὴν.

Ὁ κ. *Εὐσταθιανὸς* φρονεῖ ὅτι διὰ τῆς
δευτέρως ἐρωτήσεως εἰσερχόμεθα εἰς τὴν συ-
ζήτησιν τοῦ Κανονισμοῦ, ὅστις δίδει μόνος
τὴν ἀπάντησιν, λέγων ὅτι οἱ φυσικοὶ δύνανται
νὰ ἴναι μέλη τῆς τε Βιολογικῆς καὶ τῆς Φυ-
σικομαθηματικῆς, ὅπως καὶ οἱ διδάκτορες
τῆς Φιλοσοφίας καὶ Θεολογίας θεωροῦνται
αὐτοδικαίως μέλη τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς.
Τῷ κ. *Εὐσταθιανῷ* ὁμοφρονεῖ καὶ ὁ κ. *Ἀκε-
στορίδης*, ὁ δὲ κ. *Βραχάμης* ἐξηγεῖ τὸν λόγον
τῆς εἰς τὴν Φιλολογικὴν Ἐπιτροπὴν παραδο-
χῆς τῶν φυσικῶν, αἰτιολογῶν ταύτην ὡς ἐκ
τῆς συγχωνεύσεως τῆς κατὰ τὸν προηγούμενον
Κανονισμὸν ὑφισταμένης Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπι-
τροπῆς, ἐν ἣ ἐκρίνοντο καὶ φυσικομαθητικά
ἔργα, μετὰ τῆς Φιλολογικῆς, ἀντικαταστησά-
σης καὶ τὰς δύο. Ὁ κ. *Ἀπέρης* φρονεῖ ὅτι οἱ
ιατροὶ θὰ ἠδύναντο νὰ ἐγγραφῶσι μέλη τῆς
Φυσικομαθηματικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀφ' οὗ κατ'
ἀνάγκην διδάσκονται τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας.

Ὁ κ. *Αὐθεντόπουλος* λέγει ὅτι τοῦ Κανони-
σμοῦ καθορίζοντος τὰ προσόντα, οὐδεμία
ἐπιτρέπεται συζήτησις ἐπ' αὐτῶν. Ὁ κ.
Χρηστίδης λέγει: 1) Ὅτι οἱ κατάλογοι περι-
λαμβάνουσι τελειωτικῶς τὰ μέλη ἐκεῖνα, περὶ
ῶν εἶναι βέβαιος ὅτι συννοοῦνται τὰ ὑπὸ τοῦ
Κανονισμοῦ ἀπαιτούμενα προσόντα. 2) Ὅτι
τοῦ Κανονισμοῦ ὀρίζοντος εἰς τίνας ἐπιτροπὰς
οἱ φυσικοὶ δύνανται νὰ καταθῶσι, πᾶσα συ-
ζήτησις ἀποβαίνει περιττή. 3) Ὅτι ἵνα εἰσε-
λθῆ τις αὐτοδικαίως εἰς ἐπιτροπὴν τινά,
ὀφείλει νὰ ἔχῃ τὰ τῆς Ἐπιτροπῆς προσόντα.

Τοῦ κ. *Στρογγύλη* ζητήσαντος νὰ ἐπανέλθῃ
εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἐκλογῆς ὑπὸ τῆς Φιλολο-
γικῆς Ἐπιτροπῆς, συμφώνως τῷ Κανονισμῷ,
τῶν κ. κ. *Ἀριστοκλέους* καὶ *Πειρακίδου*, ὁ κ.
πρόεδρος ἀπάντησεν ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο
ἀφορᾷ τὴν Φιλολογικὴν Ἐπιτροπὴν, προτάσει
τῆς ὁποίας ἐξελέγησαν, ὡς ἡ ἐπίσημος ἐπι-
στολὴ αὐτῆς ἠγγεῖλε τοῦτο τῷ Συλλόγῳ.

Ψηφίζεται ἀντεπιστέλλον μέλος ὁ ἐν Ἀθή-
ναις κ. *Ἄντ. Μηλιαράκης* τακτικὰ δὲ μέλη οἱ
κ. κ. *Ἀνδροκλῆς Ἀνδρεάδης*, *Ἀλέξ. Ἀντωνιάδης*,
Γεώργιος Λινάρδος, *Γ. Βλαδίκας*, *Ἰ. Μπίστης*,
Ν. Φερμάνογλους καὶ *Ἰ. Μιχαλά-
κόπουλος*. Μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΞΘ'

(Τακτικὴ εἰδική)

τῆ 20 Ἰανουαρίου 1897.

Προεδρεύοντος: **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται τὰ πρακτικὰ τῆς ἡγου-
μένης εἰδικῆς συνεδρίας, εἶτα ὁ κ. *Ἰ. Μηλό-
πουλος* ἀναγινώσκει μελέτην αὐτοῦ **Ποῦ
τοῦ Βοσπόρου ἐγένετο ἢ ἐκ τῆς
Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην διάβασις
τοῦ Δαρείου.**

Ὁ δὲ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει
περιληπτικὴν ἀνέκδοτον διατριβὴν ἐκ χειρο-
γράφου ἀρχαίου, σταλείσαν ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀγίῳ
Ὁρεῖ πανοσιολογιώτατου κ. *Χρυσοστόμου
Λαυριώτου* **Περὶ τοῦ βίου τοῦ ὀδίου
Πατρὸς ἡμῶν Σάββα τοῦ Βατοπε-
δίου**· μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΟ'

(Τακτικὴ γενικὴ)

τῆ 3 Φεβρουαρίου 1897.

Προεδρεύοντος: **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ παραδοχὴν τῶν
πρακτικῶν, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώ-
σκει περιληψὴν τῆς **ἀλληλογραφίας**,
ἔχουσαν ὡς ἑξῆς:

Ἐπιστολὴ τῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς συγκρότη-
σιν Ἀρχαιολογικοῦ ἐν Ἀθήναις Συνεδρίου ἐπὶ
τῇ πεντηκονταετηρίδι τῆς ιδρύσεως τῆς Γαλ-
λικῆς Σχολῆς αὐτόθι ἀπὸ 2/14 Ἰανουαρίου,
προσκαλοῦσης τὸν Σύλλογον νὰ μετάσχῃ αὐτοῦ.

Τῆς Ἐλληνοκαθολικῆς Ἀδελφότητος «Συμ-
πνοίας» ἐντεῦθεν ἀπὸ 14/26 Ἰανουαρίου, πα-
ρακαλοῦσης ὅπως δοθῇ αὐτῇ ἡ σειρά τῆς
Ζωγραφεῖου Βιβλιοθήκης.

Τοῦ κ. *Θ. Οὐσπένσκη*, διευθυντοῦ τοῦ ἐν-
ταῦθα ἀρχαιολογικοῦ ῥωσικοῦ Ἰνστιτούτου,
ἀπὸ 21 Ἰανουαρίου, πέμποντος τὸν Α' τόμον
τῶν ἐκδόσεων τοῦ Ἰνστιτούτου, ὑπὸ τῆς ἐπι-
στάσεως τοῦ ἐκδόσαντος τῶν ἐκδόσεων αὐ-
τοῦ καὶ αἰτουμένου τὰς δημοσιεύσεις τοῦ
Συλλόγου διὰ τὸ Ἰνστιτούτον.

Τοῦ αὐτοῦ ἀπὸ 28 Ἰανουαρίου, εὐχαρι-
στοῦντος ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῶν ἡμετέρων δη-
μοσιεύσεων καὶ δωρουμένου συγγράμματά τινα.

Τῆς Ἐκπαιδευτικῆς καὶ Φιλανθρωπικῆς
Ἀδελφότητος, ἀπὸ 24 Ἰανουαρίου, ἀγγελοῦ-

σης τὴν ἐπανάληψιν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς καὶ αἰτουμένης τὴν ἐν τῷ Συλλόγῳ φιλοξενίαν.

Τῆς κ. *Ἀλεξάνδρας Μ. Μαυροκορδάτου* ἐντεθεὶν ἀπὸ 20 Ἰανουαρίου, ἀγγελλοῦσης δωρεὰν αὐτῆς ἐκ τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ μακαρίτου αὐτῆς ἀδελφοῦ τεσσάρων κιβωτίων βιβλίων διαφόρου ὕλης.

Ὁ κ. Πρόεδρος ἀγγέλλει ὅτι ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τῆς Φιλεκαπαιδευτικῆς Ἀδελφότητος τὸ προεδρεῖον συσκεφθὲν φιλοφρόνως ἐχορήγησε μὲν τὴν αἰτηθεῖσαν φιλοξενίαν, πλὴν ἐρωτᾷ καὶ τὸν Σύλλογον ἂν συναινῇ.

Λιμαράκης. Ἐπιδοκιμάζει τὴν γνώμην τοῦ προεδρείου.

Βραχάμης. Ἀρκεῖ, λέγει, τὸ χορηγηθησόμενον δωμάτιον νὰ μὴ παραβλάπτῃ τὴν λειτουργίαν τοῦ Συλλόγου.

Τεθεῖσα δ' εἰς ψηφοφορίαν ἡ πρότασις, ἐψηφίσθη. Εἶτα ἀναγγέλλει ὁ κ. πρόεδρος, ὅτι ὁ κ. *Εὐδοκίμης Μαυροκορδάτος* καὶ ἡ κ. *Ἀλεξάνδρα Μαυροκορδάτου* ἐδώρησαν τῷ Συλλόγῳ 700 συγγράμματα ποικίλης ὕλης, ὧντινα πολλοῦ λόγου ἀξία, καὶ ὅτι θὰ γραφῇ αὐτοῖς γράμμα εὐχαριστήριον.

Νικολόπουλος. Προτείνει νὰ εὐχαριστήσωμεν αὐτοχρόνως καὶ τοὺς συνεργήσαντας εἰς τὴν δωρεὰν ἐταίρους κκ. ἀδελφούς *Παντερομαλῆ* καὶ *Φ. Δημητριάδην*.

Πρόεδρος. Ἡ Ἑλληνοκαθολικὴ Ἀδελφότης «*Σύμπνοια*» ζητεῖ τὴν σειρὰν τῆς Ζωγραφεῖου Βιβλιοθήκης, καὶ ἐμποδίζεται μὲν ἡ τοιαύτη δωρεὰ ὑπὸ τοῦ Κανονισμοῦ, ἅτε τῆς ὑπὸ τῆς «*Συμπνοίας*» συντηρουμένης σχολῆς οὔσης δημοτικῆς, ἀλλὰ φρονεῖ ἀτομικῶς ὅτι θὰ ἦτο καλὸν νὰ δοθῇ τῇ «*Συμπνοίᾳ*» ἡ σειρὰ τῆς Ζωγραφεῖου Βιβλιοθήκης, πρὸς τοῦτο δὲ ζητεῖ καὶ τὴν γνώμην τοῦ Συλλόγου.

Νικολόπουλος. Ὁφειλομεν, ἀνεξαρτήτως συμπαιθιῶν, νὰ σεβασθῶμεν τὸν Κανονισμόν.

Ἰωάννου. Ἄν μέχρι τοῦδε δὲν παρεβιάσθη ὁ Κανονισμὸς ὑπὲρ ἄλλης Σχολῆς, τότε δέον νὰ σεβασθῶμεν τὸν Κανονισμόν.

Λιμαράκης. Ὁ Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος, ὡς ἔχων σκοπὸν τὴν διάδοσιν τῆς γλώσσης ἡμῶν, πρέπει νὰ ἐνθαρρύνῃ τὴν «*Συμπνοίαν*», ἣτις Ἑλληνοπαιδὰς, ἐν ἄλλοτριζ μέρει τοῦδε γλώσση διδασκόμενος, ἀνέλθει νὰ διδάξῃ τὴν μητρικὴν ἑλληνίδα φωνήν, καὶ χρῆζει πρὸς τοῦτο ἐνθαρρύνσεως. Ἡ περίπτωσις ἐνταῦθα εἶναι ἐξαιρετικὴ καὶ δὲν πρέπει

να λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὸ ξηρὸν γράμμα τοῦ Κανονισμοῦ. Πρόκειται λοιπὸν περὶ προτροπῆς καὶ οὐχὶ δωρεᾶς.

Μετὰ ταῦτα, τεθείσης τῆς προτάσεως τοῦ κ. προέδρου εἰς ψηφοφορίαν, ἐγένετο αὕτη δεκτὴ.

Πρόεδρος. Τὴν αἴτησιν τοῦ κ. *Οδοπέου* κητιθῆσιν εἰς ψηφοφορίαν, ἣτις καὶ γίνεται δεκτὴ.

Ἐπίσης γίνεται δεκτὴ ἡ αἴτησις τῶν *Σχολῶν τοῦ Μεταλλείου Χατζῆ Σίμωοι*, περὶ παροχῆς χαρτῶν, ἐφ' ὅσον ὑπάρχουσι τοιοῦτοι.

Τὸ προσκλητήριον γράμμα τῆς Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς παραπέμπεται τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐπιτροπῇ.

Ψηφοφοροῦνται ἀντεπιστέλλοντα μὲν μέλη οἱ κ.κ. *Ταξίαρχος Cordairo Luciano*, μέλος τοῦ Συμβουλίου τοῦ βασιλέως τῆς Πορτογαλίας, ἀρχηγὸς τοῦ γραφείου τῆς Ἀνωτέρας Ἐκπαιδεύσεως καὶ συγγραφεὺς, καὶ ὁ κ. *Στανίσλαος Προῦτο*, ἰταλὸς λαογράφος, καθηγητῆς τῆς ἰταλικῆς φιλολογίας ἐν Ἀρπίνῳ, προτεινόμενος ὑπὸ τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς τακτικὸν δὲ μέλος ὁ κ. *Γ. Νικολαΐδης*, ἰατρός, μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ, ΑΣΟΑ'

(Ἐιδική)

τῆ 10 Φεβρουαρίου 1897.

Προεδρεύοντος **Ν. ΦΩΤΙΑΔΟΥ**, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγινώσκονται τὰ πρακτικὰ τῆς ἡγουμένης συνεδρίας.

Ὁ κ. *Ἀ. Χρησιδῆς* ποιεῖται τὰς ἐξῆς παρατηρήσεις: Κατὰ τὸ ὁσονοῦπω λήγον συλλογικὸν ἔτος δύο ἐγένοντο ἀνακοινώσεις ἰατρικῆς ἀρχαιολογίας, ἡ τοῦ κ. *Μερτζίδου* καὶ ἡ τοῦ κ. *Κοκκολάτου*. Ὅτι εἰς τὴν μελέτην τῆς ἀρχαίας ἰατρικῆς ἡμεῖς ἰδίως ὀφειλομεν νὰ ἐγκύπτωμεν, νομίζω εἶναι φανερόν, διότι διὰ τοιαύτης μελέτης ἀποκαθιστῶμεν πλήρη τὴν συνέχειαν τῆς ἀρχαίας πρὸς τὴν νεωτέραν ἰατρικὴν. Ἐν τῇ Δύσει, ἀρ' οὐ προσηγουμένως ἐξηρεῦνησαν τὰ καθαρῶς ἰατρικὰ συγγράμματα τῶν ἀρχαίων, πρῶτοι ἠσχολήθησαν καὶ εἰς τὴν συλλογὴν ἰατρικῶν γνώσεων παρὰ ποιηταῖς· μετὰ τὸν γάλλον σοφόν, τὸν γράψαντα περὶ τῆς χειρουργίας παρ' Ὀμήρῳ, ἡμεῖς ἐνθυμούμεθα ἐνταῦθα τὸν *M. Menier Etudes médicales sur les poètes latins 1858, Paris*; τὸν *Ch. Duremberg La médecine*

à Rome sous la République (Histoire et Doctrines, Paris, 1865); τὸν *E. Dupuis Médecine et moeurs de l'ancienne Rome* (Paris, 1891). Παρ' ἡμῖν δὲ τὸν αἰμνηστον Ἀναγνωστάκην, γράψαντα περὶ τῆς *ιατρικῆς παρὰ τῷ Ἀριστοφάνει*. Συγχαίρω ἀπὸ καρδίας τὰ ἀξιοτίμα μέλη τοῦ Συλλόγου διὰ τὰς μελέτας αὐτῶν ταύτας καὶ εὐχομαι νὰ συνεχίσωσιν αὐτὰς δι' ἄλλων ἐξ ἴσου σπουδαιῶν. Ὑποκειμένου τοῦ λόγου περὶ τῆς ἀρχαίας ἰατρικῆς, ἐπιτρέπατέ μοι νὰ εἶπω ὅτι ἡ Αἴγυπτος προώριστα νὰ μᾶς ἐκπλήξῃ δι' ἀνακαλύψεων παπύρων ἐκτάκτου σπουδαιότητος. Παραβλέπων ἐνταῦθα τὰ πρὸς τὸ θέμα ἡμῶν ἀλλότρια, λέγω ὅτι ἡ ἱστορία τῆς ἰατρικῆς θέλει εὐρυνθῆ σημαντικῶς· οὕτω πρὸ 4 ἐτῶν ἀνευρέθη ἀπύρρος ἀναφερόμενος εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἰατρικῆς, συγγραφείσης καθ' ὑπόδειξιν τοῦ Ἀριστοτέλους, πιθανῶς ὑπὸ τοῦ Μένωνος «*Ἰατρικὰ Μενώνεια*» καὶ περιλαμβανούσης ἓνα καὶ ἡμισὺν αἰῶνα ἑλληνικῆς ἐπιστήμης. Διὰ τοῦ παπύρου τούτου ἀποδεικνύεται ἡ πρώτη ἀκμὴ τῆς ἰατρικῆς ἐν Ἑλλάδι, ἧς δευτέρα εἶναι ἡ παροῦσα σύγχρονος. Ἐπιτρέπατέ μοι, κύριοι, ἐκ τοῦ εὐρήματος τούτου ἀγόμενος νὰ προσθέσω καὶ τὰ ἐπόμενα: Ὁ ἐν Βερολίῳ καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας *H. Diels* ἐν τῷ *Hermes, Zeitschrift für klassische Philologie* (28 Berlin 1893) δημοσιεύει ἀνάλυσιν κριτικὴν τοῦ πρωτοτύπου, ὅπερ ἐδημοσίευσεν ἔπειτα ὑπὸ τὸν τίτλον *Anonymi Londinensis ex Aristotelis Iatricis* (Berolini, 1893), ἐν ἑλληνικῷ κειμένῳ (οὗ γερμανικὴν μετάφρασιν ἔγρουσιν οἱ κκ. *H. Beckh* καὶ *F. Spät*, 1896, Berlin). Ἐκ τῆς ἀναλύσεως ταύτης ἐγένοντο ἡμῖν γνωστὰ τὰ ὀνόματα δέκα ἔτι διασῆμων ἰατρῶν. Ὁ κ. *Diels* ἐν τῇ κριτικῇ ταύτῃ μελέτῃ κατέδειξεν ὅτι ἡ μελέτη τῆς ἱστορίας τῆς ἰατρικῆς εἶναι βοθητικωτάτη καὶ ἄλλαις ἐπιστήμαις· πρὸς τοῦτο, ἐν παραδείγματι, ἀναφέρει στίχους τινὰς τῶν *Νεφελῶν* τοῦ Ἀριστοφάνους, ἐν οἷς ἐμπαίξεται ἡ φυσιολογικὴ θεωρία *Διογένους* τοῦ Ἀπολλωνιάτου. Ἡ κατανόησις τῶν στίχων τούτων κατορθοῦται ἀκριβῶς διὰ μελέτης τῶν φυσιολογικῶν θεωριῶν, τῶν ἐκθειμένων ἐν τῷ παπύρῳ τούτῳ, ὅτι δ' ἄνευ αὐτοῦ ἀτελῶς λίαν ἐννοοῦνται.

Μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΟΒ'

(*Τακτικὴ γενική*)

τῆ 17 Φεβρουαρίου 1897.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ**, προέδρου.

Ἀρχομένης τῆς συνεδρίας, ἀναγινώσκονταί τὰ πρακτικὰ τῆς ἡγουμένης, ἅτινα καὶ ἐπικυροῦνται μετὰ τὴν παρατήρησιν τοῦ κ. *Παχτίου*, ὅτι ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἐπιστολῆς τῆς Ἑλληνοκαθολικῆς Ἀδελφότητος «*Συμπνοίας*» εἶχε προτείνει νὰ γείνη καὶ ἡ προσφορά τῶν παρ' αὐτῆς αἰτουμένων εἰδῶν ὡς δωρεὰ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου, ἵνα μὴ παραβιασθῇ ὁ Κανονισμός.

Εἶτα τοῦ κ. γενικοῦ γραμματέως ἀπουσιάζοντος, ἡ ἀνάγνωσις τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Συλλόγου ἀναβάλλεται εἰς ἐτέραν συνεδρίαν, μεθ' ὃ ὁ κ. πρόεδρος ἀγγέλλει μετὰ λύπης τὸν θάνατον τοῦ ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου Μακαριωτάτου *Πατριάρχου Ἱεροσολύμων κυροῦ Γερασίμου*, καὶ παρακαλεῖ τὸν Σύλλογον νὰ ἐκφράσῃ δι' ἐπιστολῆς τὰ συλλυπητήρια αὐτοῦ τῇ Ἀγιοτακτικῇ Ἀδελφότητι.

Ὁ δὲ κ. *Δ. Μοσιρῶτος* ἐρωτᾷ τὸ προεδρεῖον, ἐὰν ἤδη, ὅτε ἐπερατώθησαν αἱ πρὸς ἐπισκευὴν τοῦ Συλλόγου ἐργασίαι, δύναται νὰ γείνη κἀτοχος τῆς κλειδῆς τοῦωματίου τοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου πρὸς ταξινόμησιν τῆς συλλογῆς. Τοῦ κ. προέδρου δὲ ἀπαντήσαντος καταφατικῶς, διελύθη ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΟΓ'

(*Τακτικὴ ἐιδική*)

τῆ 3 Μαρτίου 1897.

Προεδρεύοντος **Ν. ΦΩΤΙΑΔΟΥ**, ἀντιπροέδρου.

Ἀρχομένης τῆς συνεδρίας, ἀναγινώσκονταί τὰ πρακτικὰ τῆς ἡγουμένης· οὐδενὸς δὲ ζητήσαντος τὸν λόγον ἐπ' αὐτῶν, ὁ κ. γενικός γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν συνέχειαν τῆς πραγματείας τοῦ ἐν Καβάλλῃ ἱατροῦ κ. *Σταύρου Μερτζίδου* *Περὶ ἰατρικῆς ἀρχαιολογίας* καὶ μελέτην τοῦ ἐν Παρχαμυθίῳ ἱατροῦ κ. *Δ. Α. Παναγιωτίδου* *Περὶ τοῦ ἐν τῇ ἱερᾷ μητροπόλει Παραμυθίας ἀποκειμένου Κώδικος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος κατὰ προικοδοσιῶν*· μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΣΟΔ'

(Τακτική γενική)

τῆ 10 Μαρτίου 1897.

Προεδρεύοντος Ν. ΦΩΤΙΑΔΟΥ, ἀντιπροέδρου.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. γενικός γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν **ἀλληλογραφίαν**, ἔχουσαν ὡδε:

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Α. Α. Παναγιωτίδου ἐκ Παραμυθίας ἀπὸ 4 Φεβρουαρίου, ἀποστέλλοντος μελέτην αὐτοῦ κατὰ προικοδοσιῶν.

Τοῦ κ. Μ. Κεφάλαι ἀπὸ 22 Φεβρουαρίου, ἀποστέλλοντος τρία δέματα βιβλίων ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ μακαρίτου Κλουμάση, ὧν ἐπιονάπτει κατάλογον καὶ ἀγγέλλοντος ὅτι ὁ αἰδιμος διέθεσεν ὅπως ὁ κληρονόμος ἐν Ἀθήναις Σύλλογος πληρόνη εἰς τὸν ἡμέτερον Σύλλογον κατ' ἔτος μίαν λίραν τουρκικὴν ἐπὶ τῷ ὄρω νὰ ἀποστέλληται τακτικῶς τὸ Περιοδικόν.

Τῆς Α. Ε. τοῦ κ. Χρησιτάκη ἐφρέδη Ζωγράφου ἀπὸ 6/18 Φεβρουαρίου 1897, ἐκ Montecarlo, ἀγγέλλοντος ὅτι ἔλαβε τὸν τελευταῖον τόμον τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης, ἀλλ' οὐδεμίαν ἔχει γῶσιν περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Ἰωαννίδου ληφθέντων ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ σωματίων.

Τῶν κ. κ. Ἀδελφῶν Περγῆ ἀπὸ 29 Ἰανουαρίου ἐξ Ἀθηνῶν, ἀγγελλόντων ὅτι ἔστειλαν τριακόσια τριάκοντα (330) ἀντίτυπα τοῦ Α' τόμου τοῦ Αἰσχύλου, καὶ ζητούντων δραγμῆς 358,60 ἀπέναντι τοῦ ἐκτυπωθησομένου δευτέρου τόμου καὶ προκαταβολὴν ἐκ δισχίλιων φράγκων.

Τοῦ κ. Emmanuel Ohlen, γραμματέως τῆς Νομισματικῆς Ἐταιρείας τοῦ Montréal, ἀπὸ 22 Φεβρουαρίου, αἰτουμένου τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν ἡμετέρων δημοσιεύσεων.

Τοῦ κ. Χρηστομάνου ἀπὸ 29 Ἰανουαρίου, ἀποστέλλοντος φράγκα διακόσια ἐξήκοντα καὶ τριάκοντα ἑκατοστά (260,30), ἰσότημον τῆς ἐκ δραγμῶν 450 συνδρομῆς τοῦ Πανεπιστημίου διὰ τὸ ἔτος 1896—1897.

Τοῦ κ. Ν. Λεβίδου ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 20 Ἰανουαρίου, δηλοῦντος ὅτι ἀνετίθη τῆ Ἑλληνικῆ Β. Πρεσβείᾳ Κων/πόλεως ὅπως παραλάβῃ τὰ ὠρισμένα βιβλία ἐκ τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ κ. Α. Μηλιαράκη ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 8 Φεβρουαρίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῆ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἀντεπιστέλλοντος μέλους.

Τῆς ἐνταῦθα Φιλεκπαιδευτικῆς καὶ Φιλανθρωπικῆς Ἀδελφότητος ἀπὸ 10/22 Φεβρουαρίου, εὐχαριστούσης τὸν Σύλλογον ἐπὶ τῆ παρασχεθείσῃ αὐτῇ φιλοξενίᾳ.

Τῶν παρεπιδημούντων ἐνταῦθα Νισυρίων ἀπὸ 12 Φεβρουαρίου, αἰτουμένων τοὺς γεωγραφικούς πίνακας Ζαφειροπούλου.

Τοῦ κ. Prato ἀπὸ 12 Μαρτίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῆ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἀντεπιστέλλοντος μέλους.

Ὁ προεδρεύων ἐν συγκινήσει ἀναγγέλλει τὸν θάνατον τοῦ ἐν Τεργέστῃ, διαμένοντος ὁμογενοῦς λογίου Διονυσίου Θερεσιανοῦ, ἐπιτίμου μέλους τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου, πολλαχῶς δ' ὑπὲρ τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων ἐργασθέντος ἐξόχου ἀνδρός.

Ψηφοφοροῦνται τακτικὰ μέλη οἱ κ. κ. Σόλων Καζανόβας, ἔμπορος, Θεόδωρος Κ. Μακρίδης βέης, ἐπιμελητῆς τῆς Νομισματικῆς Συλλογῆς τοῦ ἐνταῦθα Αὐτοκρατορικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου.

Μεθ' ὅ, μὴ ὑπάρχοντος ἑτέρου ζητήματος ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάζει, ὁ κ. προεδρεύων διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΣΟΕ'

(Τακτικὴ εἰδική)

τῆ 17 Μαρτίου 1897.

Προεδρεύοντος ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης εἰδικῆς συνεδρίας, οὐδενὸς αἰτησαμένου τὸν λόγον ἐπὶ τῶν προηγουμένων ἀνακοινώσεων, ὁ κ. γενικός γραμματεὺς ἀναγινώσκει πραγματείας τοῦ κ. Λεωνίδου Ζῶη **Περὶ τῶν ἐν Ζακύνθῳ μόνων** μεθ' ὅ ὁ κ. πρόεδρος διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΣΟΣ'

(Τακτικὴ γενική)

τῆ 30 Μαρτίου 1897.

Προεδρεύοντος ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. γενικός γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν **ἀλληλογραφίαν**, ἔχουσαν οὕτω:

Ἐπιστολὴ τῆς κ. Εὐρ. Α. Σγούτα ἐκ Παρι-

σιών από 2 'Απριλίου, εὐχαριστούσης τὸν Σύλλογον ἐπὶ τοῖς συλλυπητηρίοις ἕνεκα τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς αὐτῆς καὶ πρῶην προέδρου τοῦ Συλλόγου *Ξ. Ζωγράφου* καὶ ὑπισχυμένης ὅτι θὰ πέμψῃ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ὅπως ἀναρτηθῇ ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Συλλόγου.

Τῶν ἐφόρων τῶν *Δημοσίων Σχολῶν Χίου*, εὐχαριστούντων διὰ τῆς ἀπὸ 17 Μαρτίου ἐπιστολῆς τὸν Σύλλογον ἐπὶ τῇ δωρεᾷ τοῦ *Β'* τόμου τοῦ *Αἰσχύλου*.

Τῆς *Ἐπιτροπῆς τοῦ ἐν Κοινοκαλίῳ θρησκευτικοῦ Ἀναγνωστηρίου* ἀπὸ 27 Μαρτίου 1897, αἰτουμένης ὅπως συντελέσῃ ὁ Σύλλογος εἰς τὸν καταρτισμὸν Ἀναγνωστηρίου διὰ τῆς ἀποστολῆς βιβλίων.

Τῶν ἐφόρων τῶν *Σχολῶν Χαλιηδόνας* ἀπὸ 25 Μαρτίου, αἰτουμένων τὴν σειρὰν τῶν ἐκδοθέντων τόμων τῆς *Ζωγραφείου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης*.

Τῶν κ. κ. *Ἀδελφῶν Περοῆ* ἀπὸ 28 Μαρτίου, ἀγγελλόντων ὅτι ἀνέστειλαν, συμφώνως τῇ αἰτήσῃ τοῦ Συλλόγου, τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ *Αἰσχύλου* καὶ αἰτουμένων χιλίας δραχμὰς ὡς προκαταβολὴν πρὸς ἀγορὰν τοῦ χάρτου.

Ὁ Σύλλογος ἀποδέχεται ἐκθύμως τὰς αἰτήσεις τῶν ἄνω κοινοτήτων.

Μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΟΖ'

(Τακτικὴ γενική)

τῇ 10 Νοεμβρίου 1897.

Προεδρεύοντος *ΑΝ. ΚΡΗΣΤΙΑΟΥ*, προέδρου.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν κατὰ τὸ διάστημα τῶν διακοπῶν διαμειφθεῖσαν ἀλληλογραφίαν τοῦ Συλλόγου, ἣν ὡς λίαν ἐκτενῆ, διήρπασεν εἰς δύο μέρη, ὧν τὸ β' μέρος ἐπιφυλάσσεται ν' ἀναγνώσῃ ἐν τῇ ἐπομένῃ συνεδρίᾳ.

Ἡ ἀναγνωσθεῖσα *ἀλληλογραφία* ἔχει ὡς ἔπεται :

Ἐπιστολὴ τοῦ ἐν Πύργῳ *Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου* ἀπὸ 26 Μαρτίου, αἰτουμένου τὴν σειρὰν τοῦ *Περιοδικοῦ*, ὡς καὶ τοὺς τόμους τῆς *Ζωγραφείου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης*.

Τῶν κ. κ. *Ἀδελφῶν Περοῆ* ἀπὸ 8 'Απριλίου, ἀγγελλόντων ὅτι ἔλαβον δραχμὰς χιλίας διακοσίας πενήτηντα παρὰ τῆς Ἑθνικῆς

Τραπεζῆς, ὧν χιλίας κρατοῦσιν εἰς λογαριασμὸν τοῦ ἐκτυπωθησομένου ἑβδόμου τόμου τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης*, τὰς δὲ διακοσίας πενήτηντα ἐπιστρέφουσι τῷ Συλλόγῳ.

Τοῦ *Ἐφόρου τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης* τῆς Ἑλλάδος, ὁμολογοῦντος χάριτας τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῶν ἐν τῷ αὐτῷ ἐγγράφῳ τῆς 7 'Απριλίου ἀναφερομένων καὶ τῇ Ἑθνικῇ Βιβλιοθήκῃ τῇ αἰτήσῃ αὐτοῦ ἀποσταλέντων τόμων.

Τῆς *Ἑθνικῆς Τραπεζῆς* τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ 5/17 'Απριλίου, ἀγγελλούσης τὴν πληρωμὴν, συμφώνως τῇ ἀπὸ 2 τοῦ αὐτοῦ ἐπιστολῆς, δραχμῶν χιλίων διακοσιῶν πενήτηντα τοῖς κ. κ. *Ἀδελφοῖς Περοῆ*, καὶ ἐγκλειούσης ἀπόδειξιν ἐνυπόγραφον αὐτῶν ὑπὸ ἡμερομηνίαν 5 'Απριλίου 1897.

Τῆς *Ἐφορείας τῶν Σχολῶν Χίου* ἀπὸ 12/14 'Απριλίου, ἀγγελλούσης τὴν διὰ τοῦ κ. *Κεφάλαι* παραλαβὴν τῶν ἐλλειπόντων τόμων *ΙΗ'—ΙΘ', ΚΔ', ΚΕ', ΚΣ'* τοῦ *Περιοδικοῦ*, ὀφειλομένων εἰς τὴν φιλοπάτριδα καὶ φιλόμουσον πρόνοιαν τοῦ ἀειμνήστου *Δημ. Κλουμάση*.

Τῆς κ. *Εὐρ. Α. Σγούτα* ἐκ Παρισίων ἀπὸ 26 Μαΐου, πεμπούσης τὴν εἰκόνα τοῦ πατρὸς αὐτῆς καὶ πρῶην προέδρου τοῦ Συλλόγου *Ξ. Ζωγράφου*, ὅπως, συμφώνως τῇ ἀποφάσει τοῦ Συλλόγου, ἀναρτηθῇ ἐν τῇ αἰθούσῃ.

Τοῦ κ. *Φαρδὸ* ἐκ Σαμοθράκης ἀπὸ 14 Μαΐου, πέμποντος ἀγγελίαν τοῦ *Ἑλληνικοῦ ἐπιθετολογίου* αὐτοῦ.

Τοῦ κ. *Καμμᾶ* ἀπὸ 7 Μαΐου ἐξ Ἀθηνῶν, αἰτουμένου πληροφορίας περὶ τῆς εἰς τὸ διαγώνισμα 1896—97 ἀποσταλείσης ὑπ' αὐτοῦ γλωσσικῆς ὕλης τῆς νήσου Τήλου.

Τῆς *Ἑλληνικῆς Κοινότητος Πόρτ-Σαῖδ*, αἰτουμένης ἀπὸ 5/17 Ἰουνίου ὅπως συστηθῇ αὐτῇ διδάσκον προσωπικὸν λόγῳ ἐπικειμένων μεταβολῶν.

Τοῦ κ. *Ἀ. Φιλαλήθους* ἐκ Ἰρυσίου ἀπὸ 27 Ἰουνίου, αἰτουμένου ὅπως συστηθῇ ὡς διευθυντῆς εἰς τὸ ἐν Πόρτ-Σαῖδ ἐκπαιδευτήριον.

Τῶν *Ἐφόρων* τῆς *Ἑλληνικῆς Κοινότητος Βάρνης* ἀπὸ 14 Ἰουνίου, αἰτουμένων ὅπως ἀποσταλῇ αὐτοῖς ὁ *Β'* τόμος τοῦ *Αἰσχύλου* τῆς *Ἑλληνικῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* πρὸς συμπλήρωσιν τῆς σειρᾶς αὐτῶν.

Τῆς ἐπιτίμου κ. *Πολυξένης Ταμβάκου* ἀπὸ 13 Ἰουνίου, ἀγγελλούσης ὅτι, κατ' ἀπόφασιν τῶν ἐκτελεστῶν τῆς διαθήκης τοῦ μακαρίτου αὐτῆς συζύγου, ἐδωρήσατο τῷ Συλλόγῳ σειρὰν ἐλλήνων συγγραφέων ἀρχαίας ἐκδόσεως,

ἀνέκρουσαν τῷ πατρὶ τοῦ μακαρίτου, ὧν ἐπισυνάπτει κατάλογον.

Τοῦ Ἀγαγνοσηρίου Ὁδηγοῦ ἐν Βάρῃ ἀπὸ 1 Ἰουνίου, αἰτουμένου τὰ τοῦ Συλλόγου ἔργα διὰ τὸ νεοσύστατον τοῦτο ἴδρυμα.

Τοῦ κ. Ἀρκίου ἐξ Αἰκατερινοδάρ τῆς Ῥωσίας ἀπὸ 7 Ἰουλίου, αἰτουμένου ἐξ ὀνόματος τῆς αὐτοῦ Κοινότητος διδάσκαλον διὰ τὴν νέαν Σχολήν, ἣν προτίθενται νὰ ἰδρῶσιν.

Τοῦ Ἀγαγνοσηρίου Κοινοκαλίου ἀπὸ 13 Ἰουλίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ δωρεᾷ τῶν εἰς αὐτὸ ἀποσταλέντων ὑπὸ τοῦ Συλλόγου βιβλίων.

Τῆς Κοινότητος Πύρι Σαῖδ ἀπὸ 16/28 Ἰουλίου, εὐχαριστούσης ἐπὶ τῇ γενομένῃ συστάσει καὶ ἀγγελλούσης τὴν παμψηφεί ἐκλογὴν τοῦ συσταθέντος κ. Α. Παπαδοπούλου.

Τοῦ κ. Ἐαρινῶ ἀπὸ 27 Ἰουλίου, αἰτουμένου πληροφoρίας περὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ σταλείσης γλωσσικῆς ὕλης.

Τοῦ κ. Ἰ. Α. Ταναλίδου, Α' γρχμμκτώ; τοῦ Πατριαρχικοῦ Γραφείου, ἀπὸ 30 Ἰουλίου, αἰτουμένου ἐπὶ ἐπιστροφῇ τὰ Χιακὰ Βλαστοῦ, τοῦ Πατριαρχικοῦ Γραφείου χρῆζοντος σημειώσεων τινων ἐκ τοῦ βιβλίου τούτου.

Τοῦ ῥώσσου προγκμπος Σβενιγοροδσκη ἀπὸ Ααhen (Γερμανίας) τῆς 8 Ὀκτωβρίου, δωρομένου πολυτίμου βιβλίου, δι' ἐξόδων αὐτοῦ λίαν φιλοκάλως ἐκτυπωθέν.

Μετὰ δὲ τὴν λεπτομερῆ ἐπίσης ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἀνάγνωσιν τῶν τῷ Συλλόγῳ γενομένων εἰς βιβλία δωρεῶν κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο, ὁ κ. Πρόεδρος ἐγειρόμενος ἀναγγέλλει μετὰ λύπης τὰς ἀπωλείας τοῦ Συλλόγου ἐν τῷ προσώπῳ τῶν ἀοιδίμων κ. κ. Κωνσταντίνου Φωτιάδου βέη καὶ Δημητρίου Πασπαλλῆ, ἐκ τῶν ἰδρυτῶν τοῦ Συλλόγου καὶ Παύλου Ἰωάννου, καθηγητοῦ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, μέλους δ' ἐπιτίμου τοῦ Συλλόγου, ὧν τὰς οἰκονομίας ἐγκαίρως ὁ Σύλλογος διὰ γράμματος τοῦ προεδρείου συνευπηθή ἐπὶ τῇ πληξίᾳ αὐτὰς συμφορᾶ. Ἐπίσης ἀναγγέλλει καὶ τὸν θάνατον τοῦ ἀοιδίμου κ. Κ. Γεωργιάδου, ἐμπόρου, εἰς οὗ τὴν κηδεῖαν ἀντεπροσωπεύθη ὁ Σύλλογος ὑπὸ τινων μελῶν τοῦ προεδρείου· κατέθηκε δὲ καὶ στέφανον ἐπὶ τῆς σοφοῦ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Συλλόγου, οὗ δὲν ἴτο μὲν μέλος ὁ μακαρίτης, ἀλλὰ καὶ πάλιν, ὡς λέγεται, οὐκ ἐπελάθετο αὐτοῦ ἐν τῇ διαθήκῃ του.

Εἶτα ὁ κ. πρόεδρος ἐξιστορεῖ τὰ κατὰ

τὴν ὑπόθεσιν *Wecklein* καὶ *Βεργαροδάκη* διὰ τῶν ἐξῆς: Δι' ὄλων τῶν μακροτάτων ἐφέτος διακοπῶν τοῦ Συλλόγου, τὸ ζήτημα τῆς ἀμοιβῆς τοῦ κ. *Wecklein* ἐξηκολούθησεν ἐπασχολοῦν τὴν Φιλολογικὴν Ἐπιτροπὴν, ὡς καὶ τὸ Προεδρεῖον, χωρὶς δυστυχῶς νὰ ἐπιτευχθῆ ἔτι ἡ λύσις αὐτοῦ ἢ ὀριστικῇ. Ὁ κ. *Wecklein*, ἀντεχόμενος τοῦ προγράμματος τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης*, ἐπιμένει ἐν τῇ πληρωμῇ εἰς χρυσόν, ἀγνοῶν, ὡς λέγει, τὴν πολὺ μεταγενεστέραν τοῦ προγράμματος τούτου ἐγκύκλιον τοῦ Συλλόγου; δι' ἧς ἀνεκοινοῦτο τοῖς κ. κ. ἐκδόταις ὁ νέος ὅρος τῆς εἰς χαρτίνας δραχμῆς ἀμοιβῆς, αἰτιολογούμενος; ἐκ τοῦ ταυτοσήμου ὅρου τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, ἧτις τὰ κεφάλαια καὶ τοὺς τόκους τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* μετέβαλεν εἰς χαρτονομίσμα. Τὴν ἰσχὺν ἄλλως τῆς ἐγκυκλίου ἐκείνης, προστίθησιν ὁ κ. *Wecklein*, ἀναιρεῖ τὸ γεγονός, ὅτι καὶ αὐτὸς ἐπληρώθη εἰς χρυσόν διὰ τὸν Α' τόμον, τοῦθ' ὡπερ συνέβη πολὺ ὕστερον μετὰ τὴν ἐκδοσιν τῆς ἐγκυκλίου. Μάτην ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ ἠγωνίσθη δι' ἐπανειλημμένων πρὸς τὸν κ. *Wecklein* ἐπιστολῶν νὰ μεταπεισῆ αὐτὸν· κατιδοῦσα δὲ κατὰ Μάϊον ἤδη τὴν ἀνάγκην ὅπως τεθῆ τέρμα εἰς τὴν ἀναιρᾶν ταύτην ὑπόθεσιν, προέβη μετὰ τοῦ προεδρείου ἐν ἰδίᾳ εὐθύνη νὰ ἐπιδικᾷ τῷ κ. *Wecklein* χιλίας δραχμῆς ἔτι εἰς χαρτονομίσμα, ἵνα οὕτω διανεμηθῆ μετὰ τοῦ Συλλόγου καὶ τοῦ ἐκδότου ἢ προκύπτουσα ἐκ τῆς διαφορᾶς χρυσοῦ καὶ χαρτονομίσματος ζῆμια. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ὁ κ. *Wecklein* ἐφάνη ἄκαμπος, ἐν τελευταίᾳ δ' αὐτοῦ ἐπιστολῇ κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον ἀπειλεῖ ὅτι θὰ καταρύγῃ εἰς τὰ δικαστήρια.

Μετὰ τὴν σύντομον ταύτην ἐξιστόρησιν τῶν κατὰ τὴν ὑπόθεσιν *Wecklein*, ὁ κ. πρόεδρος ζητεῖ τὴν γνώμην τοῦ Συλλόγου περὶ τοῦ πρακτέου, ἐν τῇ παρουσίᾳ μάλιστα συνεδρῆ· καθόσον, λέγει, ἐκπνέει καὶ ἡ τελευταία προθεσμία, ἧς ληγούσης, ἡ ὑπόθεσις κατ' ἀνάγκην θὰ ἀναχθῆ εἰς τὰ δικαστήρια. Ἐν τούτῳ τῷ μεταξύ, λέγει ὁ κ. πρόεδρος, διέταξε τὴν προσωρινὴν ἀναστολὴν τῆς ἐκδόσεως τοῦ Α' τόμου τοῦ *Αισχύλου* ἀρξαμένην, καθόσον μάλιστα ὁ κ. *Wecklein* ζητεῖ τὴν εἰς τὸ ἄρτιον πληρωμὴν καὶ εἰς χρυσόν ὅχι μόνον διὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Κανονισμοῦ ὀριζόμενα 30 φύλλα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ ἐπὶ πλεόν φύλλα, εἰς 2 μόλις ἐπένευσεν ὁ Σύλλογος, καὶ δὴ διὰ τὸ Παράρτημα τοῦ Γ' τόμου.

Μαλιάκας. Ἄν, λέγει, μονομερῶς ὁ Σύλλογος μετέτρεψε τὴν συμφωνίαν ἐκ χρυσῶν φράγμων εἰς δραχμάς, τότε ὁ κ. *Wecklein* ἔχει δίκαιον νὰ μὴ ἀναγνωρίσῃ τὴν μετατροπὴν διὸ προτείνει ὅπως διὰ τὰ σχετικὰ ἔγγραφα παρουσιασθῶσιν εἰς ἐπιτροπὴν νομομαθῶν, ἣτις νὰ ἐξετάσῃ καὶ γνωμοδοτήσῃ ἀναλόγως ἐν ἐπιγνώσει κατὰ τὸ δίκαιον.

Σαλιτέλης. Παρατηρεῖ ὅτι ἐπείγει ἡ λύσις, διὸ δὲν εἶναι ἀνάγκη ἐπιτροπῆς, ἣτις δυνατὸν ἀκόμη νὰ βραδύνῃ τὸ ἔργον ἐπ' ἀρίστον, καὶ προτείνει νὰ λυθῇ τὸ ζήτημα αὐθημερὸν εἴτε δι' ὑποχωρήσεως εἴτε δι' ἀρνήσεως πρὸς τὰς ἀξιώσεις τοῦ κ. *Wecklein*, αἰτίνας εἶναι καὶ ἄδικοι καὶ παράλογοι καὶ καθόσον μάλιστα πρῶτος αὐτὸς παρέβη τὴν συμφωνίαν, ἐκδοῦς τὸν Β' τόμον ἐκ 40 φύλλων. Ἐν τούτοις, φρονῶ, λέγει ὁ κ. *Σαλιτέλης*, ὅτι ὁ Σύλλογος δεῖν νὰ ὑποχωρήσῃ διὰ τελευταίαν φορὰν καὶ νὰ γράψῃ αὐτῷ φιλοφρόνως λίαν ὅτι μόνον ἐν τῇ μεγαθυμίᾳ του ὑποχωρεῖ διὰ τελευταίαν φορὰν ὅσον ἀφορᾷ τὸν Γ' τόμον, νὰ γείνωσι ῥηταὶ συμφωνίαι, ἃς εἶναι ἐλεύθερος νὰ παραδεχθῇ ἢ οὐ, ὅποτε βεβαίως δὲν θὰ λείψωσι πρὸς ἀνάληψιν τοῦ ἔργου λόγοι ὁμογενεῖς.

Ἀθηνάπουλος. Συμφωνεῖ καθ' ὅλα μετὰ τοῦ προλαλήσαντος καὶ ἀπορεῖ πῶς ὁ κ. *Wecklein* ἰσχυρίζεται ἄγνοιν τῆς ἐγκυκλίου ἐκείνης τοῦ Συλλόγου, ἐν ᾗ ὑπάρχει ἐπιστολὴ αὐτοῦ, δι' ἧς δηλοῖ ὅτι ἔλαβε γνῶσιν αὐτῆς.

Ἀποσιόλογος. Ζητεῖ πληροφορίας πρὸς τοῦ κ. *Σαλιτέλη*, ὡς μέλους τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐπὶ τοῦ διὰ τί ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ συγκατετέθη νὰ πληρώτῃ τῷ κ. *Wecklein* 1,000 εἰς δραχμάς, καὶ διὰ τί θεωρεῖ τὴν λύσιν κατεπεύγουσαν.

Σαλιτέλης. Ἀπαντᾷ ὅτι τὰς μὲν χιλιάς δραχμὰς συγκατετέθη ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ νὰ πληρώσῃ, ἵνα δοθῇ τέλος εἰς τὴν ὑπόθεσιν τὴν δὲ λύσιν θεωρεῖ κατεπεύγουσαν, διότι ὁ κ. *Wecklein* ἔθηκεν ὠρισμένην προθεσίαν.

Μαλιάκας. Φρονεῖ ὅτι δυνάμειθ νὰ περιμεινωμεν ἀκόμη μίαν ἐβδομάδα καὶ νὰ ἐξακριβωθῇ διὰ τῶν ἐγγράφων ὅτι ὁ Σύλλογος μικροθυμεῖ ἐν τῷ δικίῳ του καὶ ὅχι ὅτι ὑποχωρεῖ ἀπέναντι ἀπειλῆς δι' ἀγωγὴν.

Νικολόπουλος. Ἀφ' οὗ, λέγει, ὁ κ. *Wecklein* ἀπειλεῖ δι' ἀγωγῆς, φρονῶ ὅτι ἡ ὑπόθεσις δεῖν νὰ συζητηθῇ νομικῶς, ἀλλ' ἡ ἀρμολογία πρὸς τοῦτο ἐπιτροπὴ εἶναι ἡ Φιλολογικὴ, ἣ καὶ παρεπέμφθησαν πάντα τὰ σχε-

τικὰ ἔγγραφα, ἀλληλογραφία καὶ λοιπὰ καὶ ὅτι κατόπιν λεπτομερῶν διασαφήσεων καὶ ἐξετάσεων ἐδέχθη αὕτη νὰ ἐκδοθῇ ὁ Β' τόμος εἰς φύλλα 42 ἀντὶ 30. Ἀρηγούμενος δὲ συντόμως τὸ αἶτιον, ἐξ οὗ προέκυψεν ἡ μεταξὺ Συλλόγου καὶ *Wecklein* διαφορά, συμπεραίνει ὅτι ὁ Σύλλογος ἔχει δίκαιον ζητῶν, νὰ πληρῶσῃ αὐτὸν εἰς χαρτονόμισμα, δικαιοῦμενον τὸ πολὺ νὰ πληρωθῇ εἰς χρυσὸν μόνον διὰ τὰ 30 πρῶτα τεύχη, οὐχὶ δὲ καὶ διὰ τὰ 42, καὶ προτείνει ὅπως δοθῇ πέρας εἰς τὴν ὑπόθεσιν μετὰ τὰς ἐξηγήσεις ταύτας.

Σαλιτέλης. Παρατηρεῖ ὅτι καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ Σύλλογος μετέτρεψε τὴν ἀμοιβὴν τῶν ἐκδοτῶν ἀπὸ χρυσοῦ εἰς χαρτονόμισμα, πρὸς ἀντάλλαγμα τῆς ζημίας ἠῆξτε τὴν εἰς τόμους τῶν ἔργων τῶν ἀμοιβὴν κατὰ 100 τόμους.

Πανιερωμαλῆς. Ἐρωτᾷ, ἐὰν ὑπάρχῃ ἐπιστολὴ τοῦ κ. *Wecklein*, δι' ἧς νὰ ἀποδέχεται οὗτος τὴν εἰς χαρτονόμισμα πληρωμὴν.

Ἀθηνάπουλος. Ἀποκρίνεται ὅτι ὑπάρχει ἐπιστολὴ τοῦ κ. *Wecklein*, δι' ἧς δηλοῖ οὗτος ὅτι θὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὸ Πρόγραμμα, ἀλλ' ἀποφεύγει νὰ ποιήσῃται λόγον περὶ ἀμοιβῆς. Ἐπειδὴ δ' ὁ Σύλλογος, παραβιάς τὰς ἰδίας προτάσεις, ἐπλήρωσεν εἰς χρυσὸν διὰ τὸν Α' τόμον, ἐπὶ τοῦ προηγουμένου τούτου στηριζόμενος ὁ κ. *Wecklein*, αἰτεῖ τὴν εἰς χρυσὸν πληρωμὴν καὶ τῶν ἀκολουθῶν τόμων. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὴν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου παράβασιν τῆς ἰδίας προτάσεως, φρονεῖ ὅτι αὕτη προέκυψεν ἐκ τοῦ ὅτι ἡ διαφορά χρυσοῦ καὶ χαρτονομίματος κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο ἀσήμαντος.

Πρόεδρος. Βεβαίῳ τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Ἀθηνάπουλου λεγόμενα.

Ἀκεστογίδης. Φρονεῖ ὅτι τοῦ κ. *Wecklein* ἔχοντος τοσοῦτ' ἄσχετον ὄπλον ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Συλλόγου, ἐννοεῖ τὴν εἰς χρυσὸν πληρωμὴν διὰ τὸν Α' τόμον, παρασχεθὲν αὐτῷ, ὁ Σύλλογος εὕρηται ἐν τῷ ἀδίῳ.

Μαλιάκας. Μετὰ τὰς παρατηρήσεις, λέγει, τοῦ κ. γενικοῦ γραμματέως, ἵνα μὴ φρονῶμεν ὑπερήμεροι, ἀποσύρω τὴν πρότασίν μου τῆς εἰς ἐπιτροπὴν νομομαθῶν ἀναθέσεως τῆς ἐξακριβώσεως τοῦ δικαίου, καὶ παραδέχομαι τὴν γνώμην τοῦ κ. γενικοῦ γραμματέως, ὅπως πληρώτῃ ὁ Σύλλογος εἰς χρυσὸν μὲν διὰ τὰ 30 πρῶτα φύλλα, εἰς χαρτονόμισμα δὲ τὰ ἐπίλοιπα 12.

Σαλιτέλης. Καίτοι, λέγει, λαμβάνω τὸν λόγον παρὰ τὸν Κανονισμὸν διὰ τετάρτην φορὰν,

ἐπιτραπήτω μοι τὸ τοιοῦτο, διότι πρόκειται περὶ ὑλικῆς συμφέροντος τοῦ Συλλόγου καὶ δὲν πρέπει νὰ ἀποβλέψωμεν, ἰδίως ἐν τοιαύταις περιστάσεσιν, εἰς τὸ ζηρὸν γράμμα τοῦ Κανονισμοῦ διὰ ταῦτα, λέγει, καὶ ἐγὼ, παραιτῶν τὴν ἐμὴν πρότασιν περὶ ἐπειγουσῆς λύσεως, υἱοθετῶ τὴν πρότασιν τοῦ κ. Μαλιάκα περὶ παραπομπῆς εἰς ἐπιτροπὴν νομομαθῶν ὡς πρὸς δὲ τὴν ὑπὸ τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς πληρωμὴν εἰς χρυσὸν διὰ τὸν Α' τόμον, αὕτη ἐγένετο ἴσως διότι ἡ ἐκδοσις τοῦ Α' τόμου εἶχεν ἀρχίσει πρὸ τῆς νέας ἀποφάσεως τοῦ Συλλόγου.

Ἀθθεντάπουλος. Ἡ ἐγκύκλιος ἐξεδόθη τῷ 1887, ἐν ᾧ ἡ διὰ τὸν Α' τόμον πληρωμὴ εἰς χρυσὸν ἐγένετο τῷ 1889, προεδρευομένης τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς ὑπὸ τοῦ κ. Σαλιτέλης.

Ἀεσιτορίδης. Ἐπιμένει καὶ πάλιν νὰ φρονῆ ὅτι ὁ κ. Wecklein ἔχει δίκαιον, ἀλλ' εἶναι ἐπ' ἀναγκῆς νὰ περισωθῇ καὶ ἡ ἀξιοπρέπεια τοῦ Συλλόγου.

Ἐπὶ τούτοις ὁ κ. πρόεδρος τίθησιν εἰς ψηφοφορίαν τὴν εἰς ἐπιτροπὴν νομομαθῶν παραπομπὴν πρότασιν τοῦ κ. Σαλιτέλης, ἧς γενομένης δεκτῆς δι' ἀνατίσεως τῶν χειρῶν κατὰ πλειονοψηρίαν, ὑποδεικνύονται ὑπὸ τοῦ προεδρίου καὶ ἐκλέγονται μέλη αὐτῆς οἱ κ. κ. **Ἀποσιτόλογλους, Μαλιάκας καὶ Παντερμανλῆς** τὴν τῷ κυρίῳ **Πετρακίδῃ**, ἐκ τῶν μελῶν τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς. Τοῦ λόγου δὲ γενομένου καὶ περὶ τοῦ κ. **Βερναρδάκη**, τοῦ ἐτέρου ἐκ τῶν ἐκδοτῶν τῆς σειρᾶς τῆς **Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης**, ὁ κ. Σαλιτέλης παρατηρεῖ ὅτι ὁ ὁμογενὴς σοφὸς λόγιος δὲν συζητεῖ περὶ ἐργασίας γενομένης, ἀλλὰ μελλούσης καὶ ὅτι ἐπομένως αἱ συμφωνίαι δὲν ἀποκλείονται.

Τῶν δὲ κ. κ. **Ἀεσιτορίδου** καὶ **Μαλιάκα** φρονούντων ὅτι τῶν ξένων ἐκδοτῶν πληρονομένων εἰς χρυσόν, δὲν θὰ ἦτο δίκαιον νὰ πληρωθῇ ὁ ὁμογενὴς εἰς χαρτονομίσμα, ὁ κ. πρόεδρος προτείνει ν' ἀφεθῇ ἡ λήψις ἀποφάσεως σχετικῶς πρὸς τὸν κ. **Βερναρδάκη** τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς. Ἡ πρότασις ἐγένετο δεκτῆ.

Περαιτωθείσης τῆς συζητήσεως ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως **Wecklein** καὶ **Βερναρδάκη**, ὁ κ. πρόεδρος δι' ὀλίγων ὑπομνήσεως διὰ τί δὲν ἐγένοντο ἐν καιρῷ αἱ διὰ τὸ συλλογικὸν ἔτος 1897—98 ἀρχαιρεσίαι τοῦ Συλλόγου, προσκαλεῖ τὰ μέλη νὰ ὀρίσωσιν ἡμέραν, καθ' ἣν νὰ γίνωσιν αἱ ἐπὶ τοσοῦτον ἀναβληθεῖσαι ἀρχαιρεσίαι.

Μουστράτος. Παρακαλεῖ τὸ προεδρεῖον νὰ ἀποσύρῃ τὴν πρότασιν ταύτην, εἰ δυνατὸν,

καὶ διαβεβαίωσιν ὅτι τὸ καθ' αὐτὸν οὐδὲν μέλος τοῦ Συλλόγου θὰ παραπονεθῇ ἐπὶ τῷ ὅτι τὸ παρὸν προεδρεῖον διετήρησεν ἐπὶ δύο ἔτη τὸ βραχὺ καὶ ἐπίμοχθον φορτίον τῆς κοσμητικῆς.

Νικολόπουλος. Εὐχαριστεῖ ἐξ ὀνόματος τοῦ Προεδρείου τὸν κ. **Μουστράτον**, καὶ φρονεῖ ὅτι, ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὸν Κανονισμόν, τὸ προεδρεῖον ὀφείλει νὰ παραιτηθῇ καὶ νὰ γείνωσιν νέαι ἀρχαιρεσίαι.

Σαλιτέλης καὶ Ἀποσιτόλογλους. Φρονοῦσιν ὅτι, ἀνεξαρτήτως τῆς ἐκτιμῆσεως, ἣν τρέφουσι πρὸς τὰ μέλη τοῦ προεδρείου, δέον, πρὸς ἐκπλήρωσιν ῥήτου ἄρθρου τοῦ Κανονισμοῦ, ὁ Σύλλογος νὰ παραδεχθῇ τὴν παραίτησιν τοῦ προεδρείου καὶ νὰ ὀρισθῶσι νέαι ἀρχαιρεσίαι.

Μαλιάκας. Ἐπειδὴ τὰ αἷτια, δι' ἃ ἀνεβλήθησαν αἱ ἀρχαιρεσίαι, ὑφίστανται εἰσέτι, δύνανται αὐταὶ ν' ἀναβληθῶσιν ἐπὶ τινα χρόνον ἐτι μέχρι τῆς ἄρσεως αὐτῶν. Ἐπὶ τούτοις οἱ κ. κ. **Σαλιτέλης** καὶ **Ἀποσιτόλογλους** διατυποῦσι τὴν ἐξῆς πρότασιν: Ὁ Σύλλογος ἐπὶ τῇ ὑποβληθείσῃ παραίτησιν τοῦ προεδρείου, κρίνων δι' οἱ λόγοι, δι' οὓς ἀνεβλήθησαν αἱ ἀρχαιρεσίαι κατ' **Ἀπριλίον** τοῦ 1897 ὑφίστανται εἰσέτι ὡσαύτως, ἀναβάλλει τὰς ἀρχαιρεσίας μέχρις **Ἀπριλίου** τοῦ ἔτους 1898. Τῆς προτάσεως ταύτης τεθείσης εἰς ψηφοφορίαν καὶ γενομένης δεκτῆς, ὁ κ. πρόεδρος εὐχαριστεῖ τὸν Σύλλογον ἐπὶ τῇ ἐνδειχθείσῃ πρὸς τὸ προεδρεῖον τιμῇ καὶ ἐμπιστοσύνῃ καὶ ταυτοχρόνως ζητεῖ ἵνα ἐκλεχθῇ τριμελὴς ἐπιτροπὴ πρὸς ἐξέτασιν τῆς οικονομικῆς καταστάσεως τοῦ Συλλόγου. Τῆς προτάσεως γενομένης δεκτῆς, ὑποδεικνύονται ὑπὸ τοῦ προεδρείου καὶ ἐκλέγονται ὑπὸ τοῦ Συλλόγου μέλη τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης οἱ κ. κ. **Γκιώχας, Ἀποσιτόλογλους** καὶ **Σαλιτέλης** πρὸς τῷ ταμίᾳ κ. **Μηλιώτῃ**.

Προτείνεται ἐπίτιμον μέλος τοῦ Συλλόγου ὑπὸ τοῦ προεδρείου, ἡ **Α. Θ. Παναγιώτης** ὁ **Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης** κκ. **ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ** ὁ **Ε'** καὶ ψηφίζεται παμφηρεῖ ὡς τοιοῦτος, τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου ἀπάντων ἰσταμένων ὀρθίῳ πρὸς ἐνδειξιν σεβασμοῦ πρὸς τὸν Πρωθυεράρχην καὶ ἀρχηγὸν τοῦ Γένους.

Ψηφοφορεῖται τακτικὸν μέλος ὁ αἰδεσιμώτατος πατὴρ **Louis Petit, des Augustins de l'Assomption** τῆς Χαλκηδόνος. Μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΟΗ'

(Τακτικὴ γενική)

τῇ 17 Νοεμβρίου 1897.

Προεδρεύοντος, ΑΝ. ΧΡΗΤΙΔΟΥ, προέδρου.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, ἀπουσιάζοντος τοῦ κ. γενικοῦ γραμματέως, ἀναβάλλεται ἡ ἀνάγνωσις τῆς ἀλληλογραφίας καὶ ἀρχεῖται ἡ συζήτησις ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως *Wecklein*.

Ὁ κ. πρόεδρος ζητεῖ παρὰ τῶν κ.κ. *Μαλιάκα* καὶ *Παντερμαλῆ*, μελῶν τῆς πρὸς ἐξέτασιν καὶ ἐξακριβώσιν τῶν κατὰ τὴν διαφορὰν *Συλλόγου* καὶ *Wecklein* ἐκλεγείσης τριμελοῦς ἐπιτροπῆς τῶν νομομαθῶν, ἵνα ἐξενέγκωσι τὴν γνώμην των· παρουσιασθεῖσαν δὲ ταύτην γραπτὴν καὶ ἀναγνωσθεῖσαν ὑπὸ τοῦ γραμματέως εἰς ἐπήκοον τῆς ὀλομελείας, ὁ κ. πρόεδρος χαρακτηρίζει τὴν γνωμοδότησιν τῆς ἐπιτροπῆς ὡς ἀπόφασιν, καθ' ἣν ὁ *Σύλλογος*, συμφώνως πρὸς τὴν γνωμοδότησιν, ἐν ἣ σαφῶς ἐκτίθενται: οἱ ὑπὲρ καὶ κατὰ λόγοι, ἔχει δίκαιον.

Μαλιάκας. Ἡ γνωμοδότησις αὕτη δὲν δύναται νὰ φέρῃ τὸν χαρακτῆρα ἀποφάσεως, ἀλλ' ἀπλῶς τὴν γνώμην τῶν δύο μελῶν, καθότι ἔλειπεν ὁ κ. *Αποστόλογλου*, ὅστις παρών, ἴσως διὰ μιᾶς ἀντιρρήσεως ν' ἀνέτρεπεν ἄρδην τὴν γνωμοδότησιν· ἀλλ' ἡ ἀτομικὴ μου, λέγει, πεποιθήσις εἶναι ὅτι ὁ κ. *Wecklein* ἔχει ἄδικον, διότι ἐπέμφθη αὐτῷ ἐπιστολὴ ὑπὸ τοῦ μακαρίτου *Βασιάδου* τῷ 1887 σχετικὴ πρὸς τὴν μεταβολὴν τῶν ὄρων τοῦ *Προγράμματος*, καὶ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ὁ κ. *Wecklein* ἐγένετο κάτοχος· ἂν δὲ κατὰ τὴν μετέπειτα προεδρίαν τοῦ μακαρίτου *Καλλιάδου*, παρὰ τὰ συμπεφωνημένα, ἐπληρώθη οὗτος εἰς χρυσόν, τὸ τοιοῦτον ἐγένετο ἐκ πλάνης, ἀφ' οὗ οὐδαμοῦ ἀναφέρεται ἀπόφασις ἀναιρετικὴ τῶν ὄρων τῆς ἐπιστολῆς τοῦ *Βασιάδου*, ἡ δὲ πλάνη βεβαίως δὲν δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς βᾶσις πρὸς δικαιώματα.

Ὁ κ. *Σαλιτέλης* ἐρωτᾷ τὸν κ. *Μαλιάκαν*, ἂν ἐξάγῃται ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. *Wecklein*, συμπέρασμα ἀποδοχῆς τῶν ὄρων τῆς ἐπιστολῆς τοῦ *Βασιάδου*.

Μαλιάκας. Ἀφ' οὗ ὁ κ. *Wecklein* ἀπαντᾷ ὅτι, ἔχων ὑπ' ὄψιν τὴν ἐπιστολὴν ὑμῶν, θὰ συμμορφωθῶ πρὸς τὸ *Πρόγραμμα*, ἄρα ἀποδέχεται.

Αἰθνητόπουλος. Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπιστο-

λὴ τοῦ *Βασιάδου* εἶναι μακρὰ ἐγκύκλιος, ἐκδοθεῖσα τῷ 1886· ὁ κ. *Wecklein* ἀρνεῖται ὅτι ἔλαβε τοιαύτην τινὰ ἐγκύκλιον, διότι δὲν εὐρίσκει αὐτὴν ἐν τῇ ἀλληλογραφίᾳ του, ἐπειδὴ τὸ ἀντίγραφον αὐτῆς, σταλὲν, ἐχρονολογήθη 1897 ἀντὶ 1887, ἀφορμὴν λαμβάνων ἐκ τοῦ λάθους τοῦ ἐπιστολογράφου, ὀνομάζει τοῦτο νέαν *παλινοφθίαν* τοῦ *Συλλόγου*.

Μαλιάκας. Δὲν πιστεύω νὰ ἀντηλλάγῃ ὀγκώδης ἀλληλογραφία μεταξὺ *Συλλόγου* καὶ κ. *Wecklein*, ὥστε νὰ μὴ ἀνεύρῃ ἐν τῇ συλλογῇ τῶν ἐπιστολῶν του τὴν ἐπιστολὴν τοῦ *Βασιάδου*. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι, ἐκ τῆς μελέτης τῶν ἐγγράφων προκύπτει ὅτι ἔλαβε γνῶσιν τῆς ἐπιστολῆς τοῦ *Βασιάδου* καὶ ἀπεδέξατο τοὺς ὄρους, διὸ καὶ ἐγένετο αὐτῷ ἡ αὐξήσις τῆς ἀνταμοιβῆς εἰς ἀντίτυπα· ἄρα ἡ εἰς χρυσόν πληρωμὴ ἐγένετο ἐκ πλάνης.

Βαλαβάνης. Ἄν ἡ εἰς χρυσόν πληρωμὴ δὲν ἐγένετο ἐκ πλάνης, ἀλλ' ἕνεκα τῆς μικρᾶς μεταξὺ χρυσοῦ καὶ χαρτονομίσματος διαφορᾶς, τότε τί δέον ποιῆσαι;

Μαλιάκας. Τὸ τοιοῦτο θὰ ἐσήμαινε δωρεάν τοῦ *Συλλόγου*, ἥτις ἐπίσης δὲν διδίδει αὐτῷ βᾶσιν πρὸς διεκδίκησιν δικαιώματος.

Λιμαράκης. Ἐρωτᾷ α') Ἐὰν τὴν πληρωμὴν εἰς χρυσόν τοῦ κ. *Wecklein* δὲν συνώδευε καὶ ἐπιστολή, εἰς ἣν ν' ἀπήντησεν οὗτος εὐχαριστῶν ἐπὶ τῇ πληρωμῇ εἰς χρυσόν καὶ αὐξήσει τῶν ἀντιτύπων, ἂν τυχὸν ἐγένετο· καὶ β') Ἄν πρὸς τῇ εἰς χρυσόν πληρωμῇ τότε ἔλαβε καὶ τὰ πρόσθετα 170 σώματα, τὰ διδόμενα ὡς ἀντιστάκωμα τῆς ἐκ τοῦ χαρτονομίσματος διαφορᾶς.

Πρόεδρος. Ὁ *Σύλλογος* ἔλαβε μόνον 330 ἀντίτυπα· ἄρα ὁ κ. *Wecklein* ἐκράτησε τὰ 670 σώματα· νομίζω δ' ἄλλως ὅτι καὶ τὴν τιμὴν τῶν φύλλων ἠῴησε κατὰ τινα ἑκατοστά.

Αἰθνητόπουλος. Τὸ νέον πρόγραμμα τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* ἀναφέρει πληρωμὴν εἰς χρυσόν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ αὐξήσιν τῆς τιμῆς τῶν φύλλων.

Μαλιάκας. Μολονότι ἐν πεποιθήσει φρονῶ ὅτι ὁ *Σύλλογος* ἔχει δίκαιον, οὐχ ἦττον προτείνω νὰ ὑποχωρήσῃ ὁ *Σύλλογος*, διότι τὰ ἠθικὰ σωματεῖα ζημιούνται λίαν εἴτε ἐνάγοντα εἴτε ἐναγόμενα, ἄλλως τε δυνατόν καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς δίκης νὰ ᾖ ἐναντίον τοῦ *Συλλόγου*, διότι σχεδὸν κατὰ κανόνα τὰ *Προξενεῖα* κηρύσσονται εὐνοϊκὰ πρὸς τὰ συμφέροντα τῶν ὑπερκῶν των.

Παντερμαλῆς. Ἦδη, ὅτε μανθάνω ὅτι ὁ

κ. *Wecklein* ἐκράτησεν 670 ἀντίτυπα ἀντὶ τῶν 500, ἡ πεποιθήσις μου περὶ τοῦ δικαίου τοῦ Συλλόγου ἐνισχύεται ἐτι μᾶλλον, διότι τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι ὁ κ. *Wecklein* ἔλαβε μὲν τὴν ἐπιστολὴν τοῦ *Βασιάδου*, συμμορφοῦται ὅμως πρὸς αὐτὴν μονομερῶς δι' ἴδιον ὄρελος.

Αἰθνητόπουλος. Ἐν τῷ ἐντύπῳ προγράμματος ἀναφέρεται ὅτι οἱ ἐκδότης λαμβάνουσι 670 σώματα.

Μαλιάκας. Ἡ γραπτὴ συμφωνία εἶναι τὸ πᾶν, ἀδιάφορον δὲ εἶναι ἡμῖν τί ὀρίζει τὸ Πρόγραμμα.

Σαλιέλης. Προτείνει ὅπως ἡ ἐπιτροπὴ μελετήσῃ ἐκ νέου τὴν ὑπόθεσιν μέχρι τῆς προσεχῶς ἐβδομάδος, ἰδίως λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν παρατήρησιν τοῦ κ. *Λιμαράκη*, ἥτις ἐπιφέρει νέον φῶς τῇ ὑπόθεσι.

Λιμαράκης. Προτείνει να γραφῆ τῷ κ. *Wecklein* καὶ ἐρωτηθῆ πῶς ἐκράτησεν 170 σώματα ἐπὶ πλέον, ἀφ' οὗ δὲν εἶχε λάβει γνώσιν τῆς ἐπιστολῆς τοῦ *Βασιάδου*, καὶ ἂν καὶ μετὰ τὴν παρατήρησιν ταύτην δὲν μεταπεισθῆ καὶ ἐναγάγῃ τὸν Σύλλογον, τότε δυνάμεθα νὰ λύσωμεν τὸ ζήτημα καὶ διὰ δικαιοσύνης ἢ δι' ἐξωδίκου συμβιβασμοῦ.

Ἀκαιοτορίδης. Μετὰ τὰς δοθείσας ἐπεξηγήσεις, φρονῶ ὅτι ὁ Σύλλογος ἔχει πλήρως δικαίον, ἀλλὰ καὶ κ. *Wecklein* δὲν ἔχει ἄδικον καθ' ἑαυτὸν, διότι σοφιστικῶς φερόμενος ἔγραψε τῷ Συλλόγῳ ὅτι θὰ συμμορφωθῆ πρὸς τὸ Πρόγραμμα, οὐχὶ δὲ καὶ πρὸς τὴν ἐπιστολὴν διὸ προτείνω ὅπως ὁ Σύλλογος, πρὸς ἀποφυγὴν σκανδάλων, πληρώσῃ μὲν αὐτὸν εἰς χρυσόν, σημειωθῆ δ' ἐν τοῖς πρακτικοῖς ὅτι ὁ Σύλλογος πέποιθεν ἐπὶ τῷ δικαίῳ του.

Πρόεδρος. Νομίζω ὅτι ἡ συζήτησις διεξήχθη ἀρκούντως λεπτομερῶς καὶ ἐσαρηνίσθη· ἱκύνσατε τὰς προτάσεις τῶν κ. κ. *Σαλιέλη*, *Μαλιάκα*, *Λιμαράκη* καὶ *Ἀκαιοτορίδου* κατὰ σειράν προτεραιότητος τίθημι εἰς ψηφοφορίαν τὴν πρότασιν τοῦ κ. *Σαλιέλη*.

Ψηφοφορίας γενομένης, ἡ πρότασις τοῦ κ. *Σαλιέλη* ἐγένετο δεκτὴ, ὅπως μελετηθῆ δηλαδὴ ἐράπαξ ἐτι ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς τῶν νομομαθῶν, ἢ προστιθεναὶ ὡς βοηθητικὰ μέλη καὶ οἱ κ. *Σαλιέλης* καὶ *Αἰθνητόπουλος*.

Πρόεδρος. Συναφῶς πρὸς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ κ. *Wecklein* εἶναι καὶ ἡ ὑπόθεσις τοῦ κ. *Βερναρδάκη*, μετὰ τὴν διαφορὰν ὅτι ὁ ὁμογενὴς λόγιος ἐπιθυμῆ νὰ κλεισθῇ συμφωνία διὰ μέλλουσαν ἐργασίαν του· οἱ προτεινόμενοι ὑπ' αὐτοῦ ὄρι-

ἐμελετήθησαν ἐν τῇ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ, ἥτις ἐξήνεγκε τὴν ἑαυτῆς ἀπόφασιν ὑπὸ τύπον προτάσεων, ἃς τυπικῶς ὑποβάλλομεν ὑπὸ τὴν ἔγκρισιν ὑμῶν.

Α') Ἡ ἀντιμισθία τοῦ κ. *Βερναρδάκη* νὰ γείνη εἰς χρυσόν. Β') Νὰ ἐπιτραπῆ ἡ ἐκδοσις τοῦ *Ἐδριπίδου* νὰ γείνη ἐν 5 τόμοις, ἀντὶ 4, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὄρον τοῦ νὰ μὴ ὑπερβαίη ἕκαστος τόμος τὰ 40 τυπογραφικὰ φύλλα, εἰς πᾶν δὲ καθ' ὑπέρβασιν φύλλον νὰ πληρώσῃ μὲν χάρτην καὶ τυπωτικὰ ὁ Σύλλογος, ἀμοιβῆ δὲ νὰ μὴ δεθῆ τῷ κ. *Βερναρδάκη*.

Αἱ προτάσεις αὗται, τεθεῖσαι εἰς ψηφοφορίαν, μετὰ τινὰς διασαφήσεις ἐγένοντο παραδεκταί. Γενομένης ψηφοφορίας πρὸς ἀντικατάστασιν λογιστοῦ ἀντὶ τοῦ τέως κ. *Π. Προΐου*, παραιτουμένου, ἐξελέγη τοιοῦτος ὁ κ. *Παπακὸς Ἐδσοῦραίου*. Ψηφοφούνται καὶ γίνονται δεκτὰ ὡς ἐπίτιμα μέλη τοῦ Συλλόγου, ὁ *Μακαριώτατος πρόφρων Παιδαγωγὸς Ἱεροσολύμων* κ. *Νικόδημος* καὶ ὁ διάστημος Ἀσσυριολόγος *Hilprecht*, καθηγητὴς τῆς Ἀσσυριολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Πενσυλβανίας, προτεινόμενοι ὑπὸ τοῦ προεδρείου. Μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ, ΑΣΟΘ'

(Τακτικὴ γενική)

τῇ 24 Νοεμβρίου 1897.

Προεδρεύοντος *ΑΝ. ΚΡΗΤΙΑΟΥ*, προέδρου.

Ἀρχομένης τῆς συνεδρίας, ἀναγινώσκονται τὰ πρακτικά καὶ ἐπικυροῦνται. Εἶτα ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὸ ὑπολειπόμενον μέρος τῆς κατὰ τὸ διάστημα τῶν διακοπῶν ἀνταλλαγείσης ἀλληλογραφίας τοῦ Συλλόγου, ἐχούσης ὡς ἔπεται:

Ἐπιστολὴ τοῦ *Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου Οἰνῆς* ἀπὸ 6 Αὐγούστου, αἰτουμένου τὴν σύστασιν διδασκαλίας διὰ τὸ παρβενεαγωγεῖον τῆς κοινότητος.

Τοῦ κ. *Πειροκοκκίνου*, πράκτορος τῆς Ἀσφαλιστικῆς Ἐταιρείας «*Commercial Union etc.*» ἐντεῦθεν ἀπὸ 7 Αὐγούστου, ἀναφερομένου εἰς γενομένην ἀσφάλειαν καὶ ἐρωτῶντος ποῖον τὸ maximum, ὅπερ ἡ Ἐταιρεία δύναται νὰ λογαριάσῃ ἐπὶ ἐνὸς βιβλίου ἐν περιπτώσει δυστυχήματος.

Τῆς πρὸς ἐκδοσιν τῶν Ἀπάντων *Ἡροκλέους Βασιάδου* ἐπιτροπῆς ἀπὸ 19 Αὐγούστου, χί-

τουμένης ὅπως ἐπιτραπῆ αὐτῇ ἡ ἐλευθέρα χρῆσις τῶν ἀρχείων τοῦ Συλλόγου πρὸς λήψιν πληροφοριῶν, παραχωρηθῶσι δ' αὐτῇ τὰ ἐν τῷ Συλλόγῳ ἀποκείμενα χειρόγραφα τοῦ Βασιᾶδου καὶ παραδοθῶσι ταύτῃ οἱ ἀπαιτηθησόμενοι τόμοι τοῦ Περιδικοῦ.

Τῆς Ἐφορείας τῶν Σχολῶν Οἰνός ἀπὸ 4 Σεπτεμβρίου, εὐχαριστοῦσης ἐπὶ τῇ συστάσει τῆς αὐτόθι ἀφικομένης δεσποινίδος Κελαϊδίτου.

Τῶν κ. κ. Ἀστερίου Ζήκου καὶ Γεωργίου Κωνσταντινίδου ἐξ Ἀδριανουπόλεως ἀπὸ 14 Σεπτεμβρίου, αἰτουμένων πληροφορίας περὶ τοῦ Καραπαναγιῶτου Διαγωνίσματος καὶ τῆς εἰς αὐτὸ ὑποβληθείσης Φυσικῆς ὑπὸ τὸν τίτλον « Ὁ ἐργαζόμενος ὑπὲρ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ἀγωνίζεται κτλ. »

Τοῦ κ. Κωνσταντίνου Παπαϊωάννου ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 15 Ὀκτωβρίου, αἰτουμένου ὅπως δοθῆ τὸ κατὰ τὸ Ζωγράφειον γλωσσικὸν διαγώνισμα τοῦ 1894 ἀπονεμηθῆν αὐτῷ δεκάλιρον βραβεῖον τῷ κ. Δεπάστῃ, πληρεξουσίῃ αὐτοῦ.

Τοῦ κ. Γεωργίου Ζηκίδου ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 16 Ὀκτωβρίου, παρακαλῶντος ὅπως ἐκ τῆς Ζωγραφείου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης ἀνατεθῆ αὐτῷ ἡ τοῦ Θουκυδίδου ἐκδοσις, περὶ ὃν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἀσχολεῖται, ἐκδοὺς μάλιστα καὶ 2 αὐτοῦ βιβλία, ἅτινα ἐπιτρέπει τῷ Συλλόγῳ ὅπως λάβῃ ἐκ τοῦ βιβλιοπωλείου Νοτάρη.

Τοῦ κ. Ἐπαμ. Σταματιᾶδου ἐκ Σάμου ἀπὸ 20 Ὀκτωβρίου, ἀγγέλλοντος δωρεὰν βιβλίου του ὑπὸ τὸν τίτλον Πανικιάδος.

Τοῦ Εὐκλ. Θουμμυλοπούλου ἐκ Τραπεζούντος ἀπὸ 29 Ὀκτωβρίου, ὅπως πρὸς ἀναθεώρησιν τῆς κατὰ τὸ Ζωγράφειον Διαγώνισμα τοῦ παρελθόντος ἔτους ὑποβληθείσης καὶ ἀποτυχοῦσης γλωσσικῆς ὕλης ἀναγράφῃ αὐτῷ ἡ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ λεπτομερῶς τὰς ἐλλείψεις, ὑποδείξῃ δὲ τοὺς ὄρους, ὑφ' οὓς μετὰ τὴν ἀναθεώρησιν ὀφείλει νὰ τὴν ὑποβάλῃ τὸ προσεχὲς ἀγωνοθετικὸν ἔτος.

Τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἐντεῦθεν ἀπὸ 15 Νοεμβρίου, ὑποβαλλούσης τὴν γνώμην αὐτῆς περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Βερναρδάκη ὑποβληθέντων ὄρων πρὸς ἐξακολούθησιν τῆς ἐκδόσεως τῶν ὑπολειπομένων τόμων τοῦ Εὐριπίδου.

Ἡ αἴτησις τῆς Κοινότητος Ὑψωμαθειῶν, διατηρούσης ἀστικὴν σχολὴν, περὶ παροχῆς τῶν τόμων τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης γίνεται δεκτῇ.

Σχετικῶς πρὸς τὴν ἐπιστολὴν τῆς ἐπὶ τῆς

ἐκδόσεως τῶν ἔργων τοῦ μακαρίτου Βασιᾶδου Ἐπιτροπῆς, ὁ κ. Σαλιτέλης ζητεῖ διασαφῆσεις. Ὁ κ. Νικολόπουλος ἀπαντᾷ ὅτι τὸ ζήτημα τῶν ἀρχείων εἶναι σπουδαῖον, δι' ὃ ὁ κ. πρόεδρος, συνεννοηθεὶς μετὰ τῆς Ἐπιτροπῆς, δὲν ἐνέκρινε τὴν ἐλευθέραν χρῆσιν αὐτῶν, εἰμὴ μόνον ὡς πρὸς τὰ ἔγγραφα τὰ σχετικὰ πρὸς τὸν βίον τοῦ ἀνδρὸς καὶ τοῦτο ἐν τῷ Συλλόγῳ καὶ οὐχὶ κατ' οἶκον· δὲν ἐνεκρίθη δὲ νὰ προστεθῇ τῇ εἰρημένῃ ἐπιτροπῇ καὶ μέλος τοῦ Συλλόγου, διότι ἡ Ἐπιτροπὴ δὲν συνεστήθη ὑπὸ τοῦ Συλλόγου οὔτε ἐζήτησεν αὐτῇ τοιοῦτό τι· εἰς ἃ ὁ κ. Πρόεδρος προσετίθει ὅτι τὰ χειρόγραφα τοῦ μακαρίτου παρέδωκε τῷ ἐκ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ κ. Γκιώχῃ συμφώνως τῇ διαθήκῃ. Ἐπίσης ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας, ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ἀποστολὴν διδασκαλίσης εἰς τὴν Κοινότητα Οἰνός, αἰτησαμένης τὸ τοιοῦτον, ὁ κ. Σαλιτέλης παρατηρεῖ ὅτι καλὸν θὰ ἦτο τὸ μέτρον τοῦτο νὰ γενικευθῇ. Τῆς παρατηρήσεως τοῦ κ. Σαλιτέλη ἐν εἶδει προτάσεως ὑποστηρικθείσης παρὰ πολλῶν μελῶν, ἐνεκρίθη ὅπως ἡ περαιτέρω σκέψις ἀνατεθῇ τῇ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ· ὁ δὲ κ. Ἀκεστορίδης προτείνει ὅτι, ἂν ὑπῆρχε τρόπος, καλὸν θὰ ἦτο νὰ διαθέσῃ καὶ δωμάτια τινα ὁ Σύλλογος προσωρινῶς διὰ τοὺς ἀνευ θέσεων δυστυχεῖς διδασκάλους ἢ διδασκαλίσας.

Εἶτα ὁ κ. πρόεδρος ἀναγγέλλει ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν κ. κ. Α. Χρησιδίου, προέδρου, Π. Νικολοπούλου, Δ. Μηλιώτου καὶ Γ. Πασχαλίδου ἐπαρουσιάσθη τῇ Α. Θ. Παναγιότητι τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ πρὸς ἐπίδοσιν τοῦ διπλώματος ἐπιτίμου μέλους, ὅπερ ἀπένευμεν ὁ Σύλλογος τῇ Α. Θ. Π., ἣ καὶ προσεφώνησεν ὁ κ. πρόεδρος τὰ ἐξῆς εἰκότα τῇ περιστάσει :

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Τὸ προεδρεῖον τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, τοῦ μόνου, τὸ γε νῦν ἔχον, ὁμογενοῦς κέντρον, ἐν ᾧ ἀνευ ἰδιωφελείας καὶ ἀλλοτρίων τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ βλέψεων, καλλιεργεῖται ἡ ἐπιστήμη ὡς τοιαύτη καὶ μέριμνα γίνεται πρὸς εἰδικὴν καὶ γενικὴν μόρφωσιν τῆς καθ' ἡμᾶς κοινωνίας, εὐσεβάστως παριστάμενον, σήμερον βεβαιοὶ τὰ αἰσθήματα τῆς τιμῆς καὶ τῆς ὑπολήψεως πρὸς τὸν πεπνυμένον αὐτοῦ πρωθυεράρχην καὶ ἐχειριρίζει τὸ Δίπλωμα, δι' οὗ ὁμοθυμῶς καὶ δι' εὐφημιῶν ἐν τῇ

πρώτη συνεδρίασει άνεκήρυξεν ό Σύλλογος μέλος αύτου έπίτιμον.

Η Ύμ. Θ. Παναγιότης, τελείαν και άληθή των έκκλησιαστικών και πνευματικών αναγκών του γένους ήμών γνώσιν έχουσα, δύναται κατά τό δίκαιον να έκτιμήση και τας προσπαθείας του ήμετέρου Συλλόγου υπέρ της προοιθάσεως της μόνης άληθούς και βεβαίας ύποστάσεως του ανθρώπου ως όντος θρησκευτικού, ήθικού και πνευματικού. "Οθεν επί τούτω και μόνα παρακαλούμεν την Ύμετέραν Παναγιότητα, ευμενώς άποδεχομένην τό άσθενές τουτο της προς Αύτην τιμής και άφοσίσεως του Συλλόγου δείγμα και μνήμονα των πόθων αύτου, να προστατεύη την ύπαρξιν και να βοηθή τά έργα αύτου, ήμάς δε τους έλαχίστους θεράποντας, τους εν τή άσθενεία αύτων διακονούντας, περιβάλλη διά πατρικής αγάπης και εύλογή προς έπίτευξιν του αγαθού. Γένοιτο!

Η Α. Θ. Παναγιότης, εύχαριστήσασα επί τη τιμή και λίαν φιλοφρόνως ύποδεξαμένη την έπιτροπήν, υπέσχετο την ύποστήριξιν Αύτης και ηύλόγησε τό τε έργον και τά μέλη του Συλλόγου.

Επίσης έπιτροπή έτέρα εκ των κ. κ. Α. Χρησιδου, προέδρου, Ν. Φωτιάδου, αντιπροέδρου και Π. Νικολοπούλου, γενικού γραμματέως, την έπαύριον έπαρουσίασθη τή Α. Μακαριότητι τῷ πρώην Πατριάρχη Ίεροσολύμων κ. Νικοδήμω προς έπίδοσιν του Διπλώματος έπίτιμου μέλους, όπερ άπένευμεν αύτῷ ό Σύλλογος. Η Α. Μακαριότης μετ' ένθερμον τή Έπιτροπεία ύποδογήν και εύχαρίστησιν τῷ Συλλόγῳ επί τή έκτάκτω τιμή, υπέσχετο την τε ήθικην και υλικήν αύτου συνδρομήν.

Επί της εν τή ήμερησίῃ διατάξει ύποθέσως Wecklein ό κ. πρόεδρος έρωτῆ τά μέλη τῆς εκ νομομαθών Έπιτροπῆς, έν έχωσι να προσθέσωσι μετὰ την νέαν των μελέτην. Του κ. Πατερμανλή δηλώσαντος ότι: δέν έχουσι να προσθέσωσι τι, ό κ. πρόεδρος συντόμως ασηγείται πῶς ή Α. Ε. ό κ. Χρηστάκης Ζωγράφος είχε διαθέσει 450 λίρας κατ' έτος προς έκδοσιν τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης, και διά τινος λόγους ούδεις έκδότως είχε παρουσιάσθη επί όλόκληρον δεκαετίαν, καθ' ήν ως τιμημα είχε έρίσθη φράγκα μεν 60 διά τους πεζούς σηγραφείς, 80 δε διά τους ποιητάς και επί πλέον 500 αντίτυπα, πῶς δ' είτα μετὰ νέαν

έπιστολήν τῆς Α. Ε. ώρίσθη τό ποσόν 80 μεν φράγκων διά τους έκδότας πεζών συγγραφέων, φράγκα δε 100 διά τους των ποιητών και επί πλέον 670 αντίτυπα γράφοντες όμως φράγκα, λέγει, ό κ. πρόεδρος, φαίνεται ότι υπενόουν δραχμάς, άλλ' ό κ. Wecklein, άποβλέπων προς τό κείμενον του Προγράμματος, ζητεί φράγκα χρυσά.

Αποστόλογλους. Παρατηρεί ότι δέν υπάρχει άβεβαιότης, καθότι ή Έπιτροπή εύθως δι' έπιστολής άνεκοίνωσε τοίς έκδόταις ότι έννοεί να πληρώση εις χαρτονόμισμα.

Νικολόπουλος. Προτείνει όπως ή Φιλολογική Έπιτροπή, παραβαλοῦσα τά δύο Προγράμματα, έκδώση νέον πρόγραμμα διασαφηνίζον τά άμφίβολα μέρη ακριβώς, ίνα μή κατερχώμεθα εις συμφωνίας.

Μαλιάκας. Ήδη, ότε είμεθα παρόντα και τά τρία μέλη τῆς Έπιτροπῆς και συμφωνοῦμεν, δυνάμεθα ν' άποδώσωμεν τῇ γνωμοδοτήσει ήμών τύπον άποφάσεως, καθ' ήν έχομεν πλήρες δίκαιον.

Λιμαράκης. Νομίζει ότι είναι καιρός πλέον να δοθῆ τέρμα τῇ ύποθέσει και υποβάλλει την έξῆς πρότασιν: "Ο Σύλλογος εκ τῆς γνωμοδοτήσεως τῆς νομικῆς Έπιτροπῆς και τῆς γενομένης συζητήσεως, καιπερ πεισθείς δι' έχει δίκαιον, οὐχ ήτιον προτιμῶν την δλωσδήποτε περάτως τῆς ύποθέσεως, έξουσιοδοτεῖ τό προεδρεῖον όπως πράξη τό συμφωρότερον.

Η πρότασις του κ. Λιμαράκη, ύποστηρίχθεισα και υπό πολλών άλλων μελών, τίθεται εις ψηφοφορίαν, και γίνεται δεκτή παμψηφεί.

Είτα ό κ. Νικολόπουλος, έν σχέσει προς την άπόφασιν, την ληφθεϊσαν περι του κ. Βερναρδάκη περι πληρωμῆς τῆς αντιμισθίας αύτου εις χρυσόν, έρωτῆ τί ποσόν θά πληρωθῆ: κατά τό πρώτον ή δεύτερον πρόγραμμα και άν λάβῃ, 500 ή 670 αντίτυπα, ίνα γραφῆ και προς αύτόν ή έπιστολή αναλόγως.

Μαλιάκας. Παρατηρεί ότι τό δεύτερον πρόγραμμα άκυροί τό πρώτον, όπερ θεωρεῖται ως μή υφιστάμενον, άρα θά πληρωθῆ προς 100 φράγκα και θά λάβῃ 670 αντίτυπα.

Οικονομίδης. Προτείνει να ζητηθῶσιν έξηγήσεις παρα τῆς Φιλολογικῆς Έπιτροπῆς.

Ευσιαθιανός. Παρατηρεί ότι και του Β' προγράμματος πολλαχώς παραβίασθέντος και δι' παρα του κ. Βερναρδάκη, υποβαλόντος νέους όρους, δύναται και ό Σύλλογος να προτείνῃ νέους όρους και να ζητήσῃ να δώσῃ αύτῷ π. χ. μόνον 500 αντίτυπα.

Σαλιέλης. Παρατηρεί ότι οὐδέποτε ἐφηρμόσθη τὸ Α' πρόγραμμα ὡς ἐκ τοῦ γλίσχρου τῆς προτεινομένης τοῖς συγγραφεῦσιν ἀμοιβῆς· ἂν δὲ καὶ τὸ Β' πρόγραμμα δὲν ἐφηρμόσθη κατὰ γράμμα, εἰς τοῦτο δὲν πταίει μόνον ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ, ἀλλὰ καὶ ὁ μεγάλθυμος χορηγός, ὅστις, ἐν τῇ ὑποθέσει τῇ μεταξὺ *Συλλόγου* καὶ *Σεμιτέλου*, παρακληθεὶς νὰ παρέμβῃ, ἐδήλωσεν ὅπως, χάριν τῆς ἀριότητος τοῦ ἔργου, μὴ τεθῶσι τῇ πλήρει ἐκδόσει προσκόμματα, εἰ καὶ ὑπερβαίνει τὸ ποσὸν τῶν τυπογραφικῶν φύλλων τὸ ὑπὸ τοῦ προγράμματος ὀριζόμενον.

Χατζηχορήστου. Παρατηρεῖ ότι ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ, ἡ συντάξασα τὸ πρόγραμμα, δὲν ἀφῆκε σχετικὴν ἐλευθερίαν τοῖς ἐκδόταις, περιορίσασα αὐτοὺς, ἐν ᾧ εἶναι γνωστὸν ότι ἡ συγγραφικὴ ἔργασια δὲν δύναται νὰ σταθμηθῇ οὕτως ἀκριβῶς, ὥστε νὰ περικλείηται τις κατ' ἀνάγκην μεταξὺ 30 — 40 φύλλων ἄνευ βλάβης τοῦ ἔργου, ἐπομένως οὔτε ὁ *Σεμιτέλος* οὔτε ὁ *Βεργαροδάκης* οὔτε ἄλλος τις συγγραφεὺς οὕτω πως περιοριζόμενος θὰ ἠδύνατο νὰ παραγάγῃ ἔργον τιμῶν καὶ αὐτὸν καὶ τὸ ἔθνος.

Ἀποστόλογους. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ, λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν τὰς διαφορὰς ἀτελείας τοῦ Β' προγράμματος, ἔδει νὰ συντάξῃ τρίτον πρόγραμμα.

Λιμαράκης. Παρατηρεῖ ότι ἡ ἐπιστολὴ τοῦ *Βασιάδου* πρὸς τοὺς ἐκδότας δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς Γ' πρόγραμμα, ἀλλ' ἂν ὑποθεθῇ ότι τὸ χαρτονόμισμα κατήρχετο ἔτι περισσότερον, εἰς τὸ μηδὲν ἐν ἀνάγκῃ, μήπως οἱ συγγραφεῖς θὰ ἐδέχοντο νὰ ἐργασθῶσιν οἰονεὶ δωρεάν, ὡς δεδεμένοι ὑπὸ τοῦ προγράμματος; βεβαίως ἔχει, ἀλλ' οὔτε ὁ Σύλλογος θὰ ἐδέχετο τοιοῦτό τι ἀδίκημα. Ὁ Σύλλογος πρέπει νὰ ἔχῃ ἐν πρόγραμμα, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἀναγκάζει αὐτὸν νὰ πορευθῆται ἀπαρεγκλίτως βαδίζων συμφῶνως πρὸς αὐτό, ἐξ ἐναντίας ὁ Σύλλογος εἶναι κύριος καὶ νὰ τροποποιῇ ἐκάστοτε κατὰ τὰς παρουσιαζόμενας ἀνάγκας τούτους ἢ ἐκείνους τοὺς ὄρους, ἡ δὲ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ εἶναι ἐλευθέρη νὰ ἐλαττωῖ ἢ αὐξάνῃ ἀναλόγως τῆς ἀξίας τοῦ ἔργου μετ' ἐξέτασιν τὸν ἀριθμὸν τῶν τυπογραφικῶν φύλλων».

Μετὰ τὰς διασαφήσεις ταύτας ἐνεκρίθη νὰ γραφῇ τῷ κ. *Βεργαροδάκῃ* ότι θὰ πληρωθῇ εἰς χρυσὸν πρὸς 100 φράγκα τὸ φύλλον καὶ θὰ λάβῃ 670 ἀντίτυπα.

Εἶτα ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν ἐκθεσιν τῆς *Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς*. Τὰς

προτάσεις δ' αὐτῆς ὁ Σύλλογος παραπέμπει πρὸς μελέτην τῷ προεδρεῖῳ.

Ψηφοφορεῖται τακτικὸν μέλος ὁ κ. *Κωνσταντῖνος Βογιατζόλογος*, ἔμπορος.

Μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΠ'

(*Τακτικὴ γενική*).

τῇ 8 Δεκεμβρίου 1897.

Προεδρεύοντος *ΑΝ. ΚΡΗΤΙΑΟΥ*, προέδρου.

Ἀναγνοσθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης τακτικῆς γενικῆς συνεδρίας, ὁ κ. *Λιμαράκης* παρατηρεῖ ότι προκειμένου περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν διὰ τὰς ἐκδόσεις τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* τυπογραφικῶν φύλλων, παρετήρησεν ότι νὰ μὲν τὸ πρόγραμμα ὀρίζει ταῦτα, ἀλλ' ὁ Σύλλογος εἶναι ἐλευθέρως νὰ δεχθῇ ἢ μὴ, ὁ δὲ κ. *Ἀποστόλογους* προσθέτει ότι ὁ Σύλλογος οὐδὲν ἔχει δικαίωμα ἄνευ τῆς θελήσεως τοῦ χορηγοῦ καὶ μονομερῶς νὰ μεταβάλῃ τὸ πρόγραμμα· μεθ' ὃ τὰ πρακτικὰ γίνονται παραδεκτά· ἀναγινώσκειται δὲ περίληψις τῆς ἀλληλογραφίας καὶ δωρεαὶ βιβλίων.

Ἡ ἀλληλογραφία ἔχει ὡς ἐξῆς:

Ἐπιστολὴ τῆς *Α. Μ.* τοῦ πρώην *Ἱεροσολύμων* κ. *Νικοδήμου* ἐκ *Χάλκης* ἀπὸ 23 Νοεμβρίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἐπιτίμου μέλους.

Ἐπιστολαὶ ἑνδεκα κυρίων, αἰτουμένων τὴν θέσιν εἰσπράκτορος τοῦ Συλλογοῦ.

Τοῦ κ. *Π. Α. Νικολοπούλου*, προέδρου τῆς *Κοινωνιολογικῆς Ἐπιτροπῆς* ἀπὸ 8 Δεκεμβρίου, παραιτουμένου τῆς θέσεως ταύτης.

Εἶτα ὁ κ. πρόεδρος ἀγγέλλει τὸν θάνατον τοῦ ἐπιμελητοῦ καὶ εἰσπράκτορος τοῦ Συλλόγου *Νικολάου Κοηκιδίου* τὰ ἔξοδα κηδείας αὐτοῦ χάριν τῆς πολυετοῦς του ὑπηρεσίας προκαταβληθέντα ὑπὸ τοῦ προεδρείου ἐπιψηφίζονται. Μετὰ ταῦτα ὁ κ. πρόεδρος μετὰ λύπης γνωρίζει τῷ Συλλόγῳ ότι ὁ κ. *Π. Α. Νικολόπουλος* ὑπέβαλεν ἀμετάκλητον δεικαιολογημένην παραίτησιν τῶν καθηκόντων προέδρου τῆς *Κοινωνιολογικῆς Ἐπιτροπῆς*, ὅθεν θέλει προσκαλέσει τὴν ῥηθείσαν Ἐπιτροπὴν πρὸς ἐκλογὴν νέου προέδρου.

Κατόπιν ὑποβάλλεται τῷ Συλλόγῳ καὶ ἐπιψηφίζεται τὸ Πρόγραμμα τῶν δημοσίων μαθημάτων τοῦ τρέχοντος συλλογικοῦ ἔτους.

Μεθ' ὅ, τεθέντος αὐθις ἐπὶ τοῦ τάπητος τοῦ οικονομικοῦ ζητήματος, ὁ κ. Ἀποσιτόλογος λέγει ἐξ ὀνόματος τῆς Ἐπιτροπῆς, ὅτι ἡ *εἰδικὴ οικονομικὴ Ἐπιτροπὴ*, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ *Νικολάου Κορηγικίδου* ὀρίζει ἀμοιβὴν τοῦ ἀντικαταστήσαντος αὐτόν, οὐχὶ τριάκοντα, ἀλλ' εἴκοσι τοῖς ἑκατὸν ἐπὶ τῶν εἰσπράξεων μόνον τῶν τακτικῶν συνδρομῶν καὶ τῶν διπλωμάτων, τοῦθ' ὅπερ ἐπιψηφίζεται ὑπὸ τοῦ Συλλόγου.

Κατόπιν προκειμένου περὶ τοῦ κονδυλίου τοῦ φωτισμοῦ καὶ τῆς θερμάνσεως, ὁ κ. πρόεδρος ἀπορεῖ πῶς ἡ οικονομικὴ ἐπιτροπὴ δὲν ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν τὰ ἐντάλματα ἐφ' ᾗ ὁ κ. *Γκῶγας* λέγει, ὡς μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς, ὅτι τὰ ἐν τῇ ἐκθέσει ἔλλειπει ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, λόγῳ τῆς ἀλείψεως ταύτης, δέον νὰ θεωρηθῶσιν ἀβάσιμα. Ὁ κ. Ἀποσιτόλογος φρονεῖ ὅτι εἰς τὴν θέρμανσιν δύναται νὰ ἐπιέλθῃ οἰκονομία.

Εἶτα, προκειμένου περὶ αὐξήσεως τοῦ ἀσφαλιζομένου ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου ποσοῦ, κατόπιν συζητήσεως ὁ κ. πρόεδρος δηλοῖ ὅτι εἰς πρώτην εὐκαιρίαν θέλει ἀσφαλισθῆ ὁ Σύλλογος ἀντὶ δέκα χιλιάδων λιρῶν, συμφώνως τῇ προτάσει τῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς. Ὅσον δ' ἀπορᾷ τὰ διάφορα ἔξοδα, γενικά τε καὶ ἐκτακτά, γενήσεται ἡ δέουσα φροντίς, ὅπως, εἰ δυνατόν, ἐλαττωθῶσιν. Τὸ δὲ ζήτημα συναυλίας ἢ συναυλιῶν παραπέμπεται εἰς ἄλλην συνεδρίαν. Περὶ τοῦ κ. *Κατσαῖτου* ἀπορραζίζεται λόγῳ τῆς μακρᾶς του ὑπηρεσίας καὶ τῆς ἔνεκα γήρατος ἀνικανότητός του, ὅπως δοθῇ ὡς σύνταξις τὸ ἡμισυ τοῦ μισθοῦ του, καταργουμένης τῆς θέσεως αὐτοῦ. Μετὰ ταῦτα τίθεται τὸ ζήτημα τῆς ἀντικαταστάσεως τοῦ εἰσπράκτορος καὶ ἐπιμελητοῦ *Νικολάου*, θανόντος. Ὁ κ. *Νικολόπουλος* λέγει ὅτι κακῶς χαρακτηρίζεται ὑπὸ τῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς ἡ θέσις τοῦ *Νικολάου* ὡς θέσις εἰσπράκτορος, διότι τὰ καθήκοντα αὐτοῦ ἴσαν πολλά καὶ ποικίλα καὶ τοιαῦτα θὰ ὦσι διὰ τὸν μέλλοντα νὰ προσληφθῇ ὡς ἀντικαταστάτης αὐτοῦ, ἀντὶ τῆς ἤδη ὀρισθείσης ἀμοιβῆς τῶν 20 % ἐπὶ τῶν τακτικῶν εἰσπράξεων. Τὰ καθήκοντα εἰσπράκτορος ἐξετέλει ὁ *Νικόλαος*, ἀλλὰ πρὸς τοῦτοις ἦτο τακτικὸς ὑπάλληλος, εὐρισκόμενος πάντοτε εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Συλλόγου χάριν πάσης ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς ὑπηρεσίας, παρευρισκόμενος πάντοτε εἰς πάσας τὰς συνεδριάσεις τοῦ τε Συλλόγου καὶ τῶν ἐπιτροπῶν καὶ εἰς τὰ δη-

μόσια μαθήματα, ὡς καὶ ἐν πάσῃ τελετῇ καὶ φροντίζων περὶ παντὸς ἀφορῶντος τὸν Σύλλογον. Ὁ κ. *Γκῶγας* ἐπιφέρει ὅτι ἡ Οἰκονομικὴ Ἐπιτροπὴ, ὀνομάσασα εἰσπράκτορα τὸν μακαρίτην *Νικόλαον*, δὲν εἶχεν ὑπ' ὄψιν τὰ καθήκοντά του. Τῆς γνώμης τοῦ κ. *Νικολοπούλου* γενομένης δεκτῆς, ὁ κ. πρόεδρος δηλοῖ ὅτι, συμφώνως τῷ 3ῳ ἄρθρῳ τοῦ Κανονισμοῦ, καλεῖται ὁ Σύλλογος νὰ ἐκλέξῃ μετὰ τῶν αἰτητῶν, ὧν τὰ ὀνόματά εἰσιν ἐγγεγραμμένα ἐπὶ τοῦ πίνακος· ἀλλὰ τὸ προεδρεῖον νομίζει καλὸν νὰ περιορισθῇ ἡ ἐκλογή μετὰ τῶν κ. κ. *Γ. Γκούμα* καὶ *Ζαφειρίου*. Ὁ κ. *Γκῶγας* καὶ ὁ κ. *Μηλιώτης* φρονοῦσιν ὅτι τὸ ζήτημα εἶναι ἐπείγον καὶ δεῖται ἀμέσου λύσεως, ἀλλ' ὁ κ. *Εὐσταθιανός*, *Ἀκεστορίδης* καὶ *Λιμαράκης* ζητοῦσιν ἀναβολήν, ἵνα τὰ μέλη διαφωτισθῶσι περὶ τῆς ἀξίας καὶ τῶν προσόντων τῶν προτεινομένων προσώπων. Τῆς ἀναβολῆς γενομένης δεκτῆς, ὁ κ. *Εὐστάθιος Ἰωάννου* ζητεῖ ὅπως ὁ μέλλον γενέσθαι δεκτὸς καταβάλῃ εἰς τὸν Σύλλογον ἑκατὸν λιρῶν πραγματικὴν ἐγγύησιν. Τὴν πρότασιν δὲ ταύτην ὑποστηρίζει καὶ ὁ κ. *Εὐσταθιανός* καὶ *Λιμαράκης*, ὅστις δέχεται καὶ τὴν πεντηκοντάλιρον κατάθεσιν, ἀρκεῖ νὰ ἦναι πραγματικὴ, ἀλλ' ἡ ἀπωτέρω αὕτη πρότασις ἀπορριφθεῖσα φέρει τὸν Σύλλογον εἰς τὴν ἀποδοχὴν τῆς προτάσεως παροχῆς προσωπικῆς ἐγγυήσεως ἐγγράφου ἑκατὸν ὀθωμανικῶν λιρῶν προερχομένης ἐκ προσώπου ἀξιοῦχρου. Εἶτα ἀπορρασιθέντος ὅπως οὐδεμία ἄλλη αἴτησις ὑποψηφιότητος, πλὴν τῶν ἤδη ὑπαρχουσῶν, γένηται δεκτὴ, τινὰ τῶν μελῶν ζητοῦσιν ὅπως ὁ μέλλον ἐκλεγῆναι φέρει καὶ πνευματικὰ πρὸς τοῖς ἄλλοις προσόντα, ἀλλ' ἔνεκα τῆς προκειωρηκυίας ὥρας λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ, ΑΣΠΑ'

(Τακτικὴ γενική)

τῇ 15 Δεκεμβρίου 1897.

Προεδρεύοντος ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΔΟΥ, προέδρου.

Ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀγγέλλει τὰς δωρεὰς τῶν βιβλίων καὶ ἀναγινώσκει τὴν ἀληλογραφίαν, ἔχουσαν οὕτω:

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Ν. Α. Θεοχαρίδου, ἐκ Πολυγύρου τῆς Χαλκιδικῆς, ἀπὸ 5 Δεκεμβρίου, ἀποστέλλοντος ὕλην ἐπὶ τῷ Ζωγραφείῳ Διαγωνίσματι.

Τοῦ κ. Γ. Ἐαρινοῦ ἐκ Σμύρνης ἀπὸ 7 Δεκεμβρίου, αἰτουμένου πληροφορίας περὶ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἀποσταλέντος λεξιλογίου τῆς Συμμαχικῆς διαλέκτου περὶ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1895 διὰ τὸ Ζωγράφειον Διαγώνισμα καὶ ἐρωτῶντος μέχρι ποίας ἐποχῆς δύναται νὰ ἀποστείλῃ ἕτερον λεξιλόγιον ἐτέρας διαλέκτου.

Τοῦ κ. Χίλπρεχτ, ἐπιτίμου μέλους τοῦ Συλλόγου, ἐντεῦθεν ἀπὸ 11 Δεκεμβρίου εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ καὶ ὑπισχνουμένου ἀνακοινώσεις περὶ νεωτέρων εὐρημάτων του διὰ τὸ Περιοδικὸν τὴν ἀποστολὴν ἅμω τῇ εἰς Ἀμερικὴν ἀφίξει του ἀντιτύπου τοῦ ἐκδοθέντος μέρους τοῦ ἔργου του ὑπὸ τὸν τίτλον «*Βαβυλωνικαὶ ἐπιγραφαί*».

Τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἐντεῦθεν ἀπὸ 13 Δεκεμβρίου, ἀνακοινούσης τὸ ἀποτέλεσμα τῶν διασκέψεως τῆς ἐπὶ τῶν αὐτῇ παραπεμφθέντων ζητημάτων ὑπὸ τοῦ Συλλόγου καὶ αἰτουμένης ὅπως τὸ προεδρεῖον γράψῃ εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν περὶ παρακρατήσεως τῶν τόκων τῆς Β' ἐξαμηνίας τῆς Ζωγραφέου Βιβλιοθήκης, συνάμω δὲ ζητήσῃ πληροφορίας περὶ τοῦ ποσοῦ τῶν ὑπολειπομένων τόκων μετὰ τὴν μετατροπὴν εἰς κεφάλαιον τῶν ἀχρήστων διαμενόντων, διότι πολλῶν θὰ λάβῃ ἀνάγκην χρημάτων ἢ Ζωγράφειος Βιβλιοθήκη διὰ τὴν ἀμοιβὴν τοῦ κ. Wecklein καὶ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Γ' τόμου τοῦ Εὐριπίδου ὑπὸ τοῦ κ. Βερναρδάκη.

Εἶτα ὁ κ. πρόεδρος ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας παρατηρεῖ ὅτι ἡ ὕλη κ. Θεοχαρίδου, παραπέμπεται τῇ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ καὶ ὅτι τὸ προεδρεῖον ἔγραψεν εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν περὶ ὧσων ἡ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ ἀπήτησεν. Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἐκλογῆς τοῦ εἰσπράκτορος, ψηφοφορίας γενομένης μεταξὺ πάντων τῶν ἐγγραφέντων, ἐκλέγεται ὁ κ. Γκούμας τῇ ψήφῳ τοῦ προέδρου, ἐν ἰσοψηφίᾳ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ κ. Δημητροπούλου. Εἶτα ψηφοφορεῖται μέλος ἐπίτιμον τοῦ Συλλόγου, ὁ ἐν Φριβούργῃ τῆς Βάδης καθηγητῆς *Thunb* καὶ ἐκλέγεται παμψηφεί. Εἶτα ὁ κ. Εὐσταθιανὸς ἐρωτᾷ: Ἡ ἐγγύσις τοῦ εἰσπράκτορος ἐν ὀνόματι τίνος θὰ δοθῇ τῷ Συλλόγῳ ἢ ἄλλῳ προσώπῳ καὶ ἂν θὰ κατατεθῇ τὸ ποσὸν ἢ ἡ ἐγγύσις θὰ θεωρηθῇ ἐπαρκής. Ὁ πρόεδρος λέγει ὅτι ἡ ἀπόφασις τοῦ Συλλόγου εἶναι νὰ ζητηθῇ ἐγγύσις 100 λιρῶν, περὶ τῶν ἄλλων θὰ φροντίσῃ τὸ προεδρεῖον. Εἶτα ὁ κ. Παχῆκος προτείνει

ὅπως ὁ Σύλλογος συζητήσῃ τὴν πρότασιν αὐτοῦ περὶ τελέσεως λαϊκῶν συναυλιῶν ἐν τῷ Συλλόγῳ. Ὁ κ. Λιμαράκης ἐπικροτεῖ τὴν ἰδέαν τοῦ κ. Παχῆκου καὶ ζητεῖ ὅπως ἐκλεγῇ ἐπιτροπὴ πρὸς μελέτην τοῦ ζητήματος. Ὁ κ. Εὐσταθιανὸς ἐρωτᾷ τί ἐννοεῖται μετὰ τὴν φράσιν «*Λαϊκῇ*». Ὁ πρόεδρος δηλοῖ ὅτι συναυλίας κοινὰς καὶ εὐθηνάς, τοῦθ' ὅπερ δὲν συνάδει πρὸς τὴν θέσιν τοῦ Συλλόγου, μεθ' ὃ τῇ ὑποδείξει τῶν μελῶν καταρτίζεται ἐπιτροπὴ πρὸς ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος ἀποτελουμένη ὑπὸ τῶν κ. κ. Λιμαράκη, Παχῆκου, Ἰωάννου καὶ Βλαδῖκα μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΠΒ'

(*Εἰδική*)

τῇ 29 Δεκεμβρίου 1897.

Προεδρεύοντος ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀρξαμένης τῆς συνεδρίας ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ τε γενικοῦ καὶ τοῦ εἰδικοῦ γραμματέως, προσκαλεῖται ἐκ τῶν παρόντων μελῶν ὁ κ. Χρ. Γ. Παναγιώδης ἵνα ἐκτελέσῃ χρέη γραμματέως.

Ἀναγνωσθέντων δὲ καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης εἰδικῆς συνεδρίας, ὁ κ. Δ. Μοστροφῆς, εἰσηγητῆς τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀναγινώσκει τὴν κρίσιν τῆς οἰκειᾶς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ *Καραπανεῖου ἀγῶνος*. Μετὰ τὸ πέρας δὲ τῆς κρίσεως, τοῦ κ. προέδρου δηλώσαντος ὅτι, εἰ καὶ κατὰ τὰ κεκανονισμένα τὰ πορίσματα τῶν τοιοῦτων ἐκθέσεων εἶναι σεβαστὰ παρὰ τῷ Συλλόγῳ, ἐν τούτοις δύναται τις νὰ προσθήσῃ τι, ἂν θέλῃ, εἰς τὰ εἰρημένα, ὁ κ. Κ. Παπακωνσταντίνου, λαβὼν τὸν λόγον, προστίθει ὅτι, ὡς μέλος τῆς Φυσικομαθηματικῆς Ἐπιτροπῆς, εἰς ἣν περσπέμθησαν τὰ τῷ *Καραπανεῖῳ Ἀγῶνι* υποβληθέντα δύο συγγράμματα, ἀνέγνω καὶ ἐξετίμησε τὸ βραβευθέν. Μετὰ παρατήρησιν δὲ τοῦ κ. Μ. Αὐθεντοπούλου ὅτι τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Παπακωνσταντίνου λεχθέντα εἶναι οἰονεὶ δευτέρα ἐκθεσις καὶ δύναται τις νὰ εἴπῃ τὸ «*Καὶ τίς ψέγει τὸ βραβευθέν;*» ὁ μὲν κ. Λιμαράκης παρατηρεῖ ὅτι τὸ καλὸν θὰ ἦτο, ἂν ἐν τῇ ἀναγνωσθείσῃ ἐκθέσει κατεχωρίζοντο καὶ τὰ ἐπικινούμενα, σχετικὰ χωρία τοῦ βραβευομένου ἔργου, ὁ δὲ κ. Γ. Χασιώτης, ἐπαινῶν τὴν ἐκθεσιν τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς, προστίθει ὅτι ἔπρεπε, κατὰ τὰ

επιτιμμένα, άνευ άντιρρήσεως, να έγίνετο αύτη υπό του Συλλόγου άποδεκτῆ.

Και επί τούτοις ο Σύλλογος άποδέχεται παμψηφεί τήν έτυμηγορίαν τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ὁ δὲ κ. πρόεδρος κηρύττει τήν λῆξιν τῆς συνεδρίας.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ, ΑΣΠΗ'

(Ἐκτακτος γενική)

τῆ 2 Ἰανουαρίου 1898.

Προεδρεύοντος, ΑΝ. ΧΡΗΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Κύριος σκοπὸς τῆς συνεδρίας υπῆρξεν ὁ ἐπίγειον κατχρητισμὸς ἑπιτροπῆς πρὸς καταγραφὴν τῶν βιβλίων τῆς ἀποθήκης. Ἐπὶ τούτῳ ἐξελέγησαν οἱ κ. κ. Π. Πετρακίδης, Φ. Δημητριάδης, Χρ. Πανιαζίδης, καὶ Ν. Παπαγιαννόπουλος. Τῆς ἐκτάκτου ἐγκριτικῆς ἐπιτροπῆς ὁ πρόεδρος, περὶ αὐτοῦ δύο ἔργα γλωσσικῆς ὕλης τῆ Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς.

Διὰ τὸ ἐπιγεγον ἢ ἐκθίσεις τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς συναυλίας, ἣτις προτείνει νὰ προσκληθῶσιν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ὡς ἐπίκουρα μέλη, πρὸς τῆ ὑπαρχούτῃ Ἐπιτροπῇ, καὶ οἱ κ. κ. Γιαννῆς, Σόλων Καζανόβας, Γεώργιος, Μηλιώτης καὶ Π. Ἀπέργης. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη θὰ ἔχη ἀπόλυτον ἐλευθερίαν ἐνεργείας.

Ψηφοφορίας δὲ γενομένης, γίνεται μέλος τακτικὸν τοῦ Συλλόγου ὁ ἱκτρός κ. Κ. Κελαϊδάης.

Μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ, ΑΣΠΔ'

(Τακτικὴ ἐιδική)

τῆ 12 Ἰανουαρίου 1898

Προεδρεύοντος, ΑΝ. ΧΡΗΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Ὀυδενμῆς παρατηρήσεως γενομένης ἐπὶ τοῦ προηγουμένου πρακτικοῦ, ὁ κ. Π. Δ. Νικολόπουλος, γενικὸς γραμματεὺς, ἀναγινώσκει δύο πραγματείας, τὴν τοῦ κ. Μ. Παράνας Ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πατριαρχικῆ Ἐκκλησίᾳ 1691—1835, καὶ τὴν τοῦ κ. Ἐπ. Θ. Κυριακίδου Ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Οἰγγροβλαχίας Φιλαρέτου.

Ἐπὶ τούτοις λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ, ΑΣΠΕ'

(Τακτικὴ γενική)

τῆ 19 Ἰανουαρίου 1898.

Προεδρεύοντος, ΑΝ. ΧΡΗΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Ὁ κ. πρόεδρος ἐδήλωσεν ὅτι, ἐπειδὴ λείπουσιν ὅτε εἰδικὸς καὶ γενικὸς γραμματεὺς, δὲν ἀναγινώσκονται οὔτε πρακτικὰ οὔτε ἀλληλογραφία, κατέστησε δὲ ἐπισήμως γνωστὸν τῷ Συλλόγῳ τὴν ἐπ' ἐσχάτων γενομένην ὑπεξαίρεσιν ἐκ τῆς Βιβλιοθήκης ὀγδοήκοντα καὶ δύο τόμων ἐκ τῆς δωρεᾶς τοῦ Μαυροκορδάτου. Ἐκ τούτου ἀφορμὴν λαβὼν ὁ κ. Παχτικός ἐρωτᾷ τίς εἶναι ὁ ὑπεύθυνος περὶ τῆς Βιβλιοθήκης. Εἰς τὴν ἐρώτησιν ἀπαντῶν ὁ κ. πρόεδρος, λέγει ὅτι ὑπεύθυνοί εἶναι ὁ βιβλιοφύλαξ καὶ ὁ θυρωρὸς. Ἀκολουθῶς ὁ κ. Εὐσταθιάδης παρεκάλει νὰ μὴ εἰσέλθῃ ὁ Σύλλογος εἰς συζητήσεις, δυναμείνας νὰ ἐπηρεάσωσιν εἰς τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ προτιμότερον νὰ ὀρισθῇ ἐπιτροπὴ πρὸς μελέτην τοῦ ζητήματος καὶ ἀποκάλυψιν, εἰ δυνατόν, τοῦ ἱεροτύλου. Τὴν περὶ συστάσεως ἐπιτροπῆς πρότασιν, ὑποστηρικθῆναι καὶ ὑπὸ τοῦ κ. Ἀκαιοτορίδου, ἀποδέχεται ὁ Σύλλογος. Ἀκολουθῶς ὁ κ. Αὐθεντιόπουλος λέγει ὅτι καλὸν νομίζει ὅπως ἐν τῇ ἐπιτροπῇ ταύτῃ συμπεριληθῶσι καὶ τινὰ (τουλάχιστον ἐν) τῶν ἀρχαίων τοῦ Συλλόγου μελῶν, ὧν μάλιστα τινὰ εἰργάσθησαν καὶ ὡς βιβλιοφύλακες. Κατόπιν, γενομένης ψηφοφορίας, μέλη τῆς ἐπιτροπῆς ἐξελέγησαν οἱ κ. κ. Χρ. Χατζηγηρόστου, Π. Πετρακίδης, Α. Λιμαράκης, Θ. Σαλιτέλης, Σ. Ἀποστόλογλους καὶ Εὐστ. Ἰωάννου. Ἀκολουθῶς δὲ, γενομένης ἀποδεκτικῆς καὶ ἐτέρας προτάσεως τοῦ κ. Αὐθεντιόπουλου, ὅπως τὸ ἔργον τῆς νέας ἐπιτροπῆς συντελεσθῇ ἐντὸς δέκα πέντε τὸ πολὺ ἡμερῶν, ὁ κ. Εὐσταθιάδης προτείνει ὅπως ἡ συζήτησις περὶ τοῦ ζητήματος γένηται ἐν ἐκτάκτῳ συνεδρίῳ, καὶ οὐ μόνον τοῦτο ἐγένετο ἀποδεκτόν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπιτροπὴ ὑπὸ τοῦ κ. Δημητριάδου γενομένη πρότασις τοῦ νὰ ἐκφρασθῇ εἰς τὴν νέαν ἐπιτροπὴν ἡ εὐχὴ ὅπως αὕτη μὴ περιορισθῇ μόνον εἰς τὸ ἔργον αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ὑποδείξῃ, εἰ δυνατόν, τὰ ἀπαιτούμενα μέτρα πρὸς προφύλαξιν τῆς περιουσίας τοῦ Συλλόγου καὶ ἐν τῷ μέλλοντι.

Ἐξαντληθέντος δὲ οὕτω τοῦ ζητήματος τούτου, ἐκλέγεται ἀντεπιστάλλον μέλος ὁ ἐν Τραπεζοῦντι καθηγητῆς τῶν Φυσικομαθηματικῶν κ. Ἐπ. Θ. Κυριακίδης, μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΠΙΣ'

(Τακτικὴ γενική)

τῆ 9 Φεβρουαρίου 1898.

Προεδρεύοντος Α. ΧΡΗΣΤΙΑΔΟΥ, προέδρου.

Ἀπουσιάζοντος τοῦ εἰδικοῦ γραμματέως, ἀναβάλλεται ἡ ἀνάγνωσις τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως· τὰ δὲ πρακτικὰ τῆς παρουσίας κρατοῦνται ὑπὸ τοῦ κ. Καλβοκορέση· ἀπουσιάζοντος καὶ τοῦ κ. γενικοῦ γραμματέως, ἀναγινώσκειται ὑπὸ τοῦ προέδρου ἡ ἀλ-
ληλογραφία, ἔχουσα οὕτω:

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Γιαννοῦ ἐντεῦθεν ἀπὸ 7/19 Ἰανουαρίου 1898, παραιτούμενου τῆς πρὸς διοργανώσιν ἐσπερίδος ἐπιτροπῆς.

Τοῦ κ. Μαργαρίτου *Εὐαγγελίδου* ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 13 Φεβρουαρίου, ἐξαιτουμένου ὅπως πληρωθῆ τῷ κ. Κωνσταντίνῳ Παλαιῶννου τὸ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου τῷ 1894 ἐπιδικασθὲν αὐτῷ βραβεῖον ἐν τῷ Ζωγραφείῳ Διαγωνίσματι.

Τοῦ κ. *Thumb* ἀπὸ 13 Ἰανουαρίου, ἐκ Φριβούργης, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἐπιτίμου μέλους.

Τοῦ κ. Θ. Οδοπένοκη ἐντεῦθεν ἀπὸ 18 Φεβρουαρίου, πέμποντος τὸν Β' τόμον τοῦ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν αὐτοῦ ῥωσικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου· καὶ σύγγραμμα ὑπὸ τὸν τίτλον *Νομοκάνων* τοῦ ἐν Μόσχᾳ καθηγητοῦ κ. Παύλωφ.

Τοῦ κ. Ἰ. Παναζίδου ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 24 Ἰανουαρίου, ἐρωτῶντος Α') ἐὰν ἡ προθεσμία τῆς ἀναθεθείσης αὐτῷ ἐκδόσεως τοῦ *Ξενοφῶντος* θὰ θεωρηθῆ τρέγουσα ἀπὸ τοῦ 1895· καὶ Β') ἐὰν ἡ ὀγδοηκοντάγρακος ἀμοιβὴ δι' ἕκαστον φύλλον θεωρῆται εἰς χρυσᾶ φράγκα.

Τοῦ αὐτοῦ ἀπὸ 13 Ἀπριλίου, ἐξαιτουμένου ἀπάντησιν εἰς τὰ ἄνω ζητήματα, εἰς ἃ ἀναφέρεται.

Τοῦ κ. Κ. Καραλάνου ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 31 Ἰανουαρίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἀναγγελίᾳ ὅτι ἐν τῷ φερωνύμῳ αὐτοῦ ἀγῶνι ἐβραβεύθη ἡ *Φυσικὴ* τοῦ κ. Ἀλ. Εὐσταθιανοῦ.

Τῆς *Ἐθνικῆς Τραπεζῆς* τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ 2/14 Φεβρουαρίου, ἀγγελλούσης ὅτι, συμφῶνως τῇ ἐντολῇ τοῦ Συλλόγου, ἐπλήρωσε τῷ κ. Κωνσταντίνῳ Παλαιῶννου δραχμὰς τριακοσίας ἐξήκοντα (10 λίρ.) ἐκ τῆς καταθέσεως τῶν τόκων τῆς Ζωγραφείου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης.

Τοῦ κ. Δ. Α. Παναγιωτίδου ἐκ Παραμυθίας ἀπὸ 21 Ἰανουαρίου, ἀποστέλλοντος

πραγματεῖαν ὑπὸ τὸν τίτλον «*Πολυζῶης ὁ Λαμπανισιώτης καὶ αἱ ἐκδόσεις αὐτοῦ*» ἐπισυνημμένην.

Τοῦ κ. *Wecklein* ἀπὸ 11 καὶ 19 Φεβρουαρίου, περὶ τῶν ἐκδόσεων τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης.

Τοῦ κ. *Γρατσιάνου*, ἐπιμελητοῦ τῆς βιβλιοθήκης τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 1 Φεβρουαρίου, ἐξαιτουμένου τὸν ΚΣ' τόμον τοῦ Περιοδικοῦ.

Τῆς *Ἐφορείας τῆς Σχολῆς τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου Ὑψωμαθείων* ἀπὸ 9 Φεβρουαρίου, εὐχαριστούσης ἐπὶ τῇ δωρεᾷ τῶν τόμων τῆς Ζωγραφείου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης.

Τοῦ κ. Κ. Παλαιῶννου ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 5 Φεβρουαρίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ πληρωμῇ αὐτῷ τοῦ δεκαλίρου βραβεῖου καὶ ἐξαιτουμένου ἐπίσημον ἔγγραφον τῆς βραβεύσεως αὐτοῦ.

Ὁ κ. πρόεδρος τὴν ἐπιστολὴν τοῦ καθηγητοῦ κ. Ἰ. Παναζίδου παραπέμπει τῇ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ. Εἶτα ψηφοφοροῦνται μέλη τακτικὰ τοῦ Συλλόγου ἡ Α. Ἐξ. ὁ Γενικός Πρόξενος τῆς Ῥωσσίας ἐν Κων/πόλει κ. Ἀλέξιος *Εὐθύμοβιτς Λαγκόβσκις* καὶ ὁ κ. Ἀλέξανδρος *Γαβριήλοβιτς Γιωῦβλιεφ*, Γενικός Πρόξενος τῆς Ῥωσσίας ἐν Ἱερουσαλῆμ.

Εἶτα ὁ κ. πρόεδρος, δοὺς τῷ κ. *Λιμαράκη* ἐξηγήσεις τινὰς περὶ τῆς τοῦ Συλλόγου μετὰ τοῦ κ. *Wecklein* διαφορᾶς, διακόπτει ἐπὶ δεκάλεπτον τὴν συνεδρίαν.

Ἐπαναληφθεῖσης τῆς συνεδρίας, ὁ πρόεδρος μετὰ μικρὰν εἰσαγωγὴν προτείνει νὰ ἐπιτρέψῃ ὁ Σύλλογος τὴν ἐν ἡμέρᾳ καὶ ὥρᾳ τακτῇ διδασκαλίαν πρακτικοῦ ἠθικο-θρησκευτικοῦ μαθήματος χάριν τῶν ἐνηλίκων ἢ τῶν ἀνηλίκων ὀρθοδόξων παιδῶν ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ προσωρινῶς κατὰ τὴν ἀρχομένην Μ. Τεσσαροκοστὴν, ἀφ' οὗ μάλιστα ὁ Κανονισμὸς δὲν ἀντίκειται καὶ ἡ ἰδέα τῆς διδασκαλίας σειρᾶς ὅλης μαθημάτων ὁλονὲν ἀσπαστῆ γίνεται· προτείνει δ' ἐπὶ τούτῳ τὸν αἰδεσιμ. ἐροδιδάσκαλον κ. Κ. Καλλίνικον, ἔχοντα τὰ προσόντα τῆς λαϊκῆς διδασκαλίας. Οἱ κκ. *Αὐθεντόπουλος*, *Βραχάμης* καὶ *Εὐσταθιανὸς* ἐπιδοκιμάζουσι τὰ προτεινόμενα, ὁ δὲ κ. *Λιμαράκης* ἐπικροτεῖ μὲν, ἀλλ' ἐπιθυμεῖ νὰ προσκληθῶσιν ἐπὶ τούτῳ μέλη τοῦ Συλλόγου. Ὁ κ. πρόεδρος ἀπαντᾷ ὅτι ἡ ἀπόπειρα αὕτη γίνεται τὸ πρῶτον δοκιμαστικῶς, προσηνήθη δὲ προθύμως ὁ εἰρημένος ἤδη κληρικὸς. Ὁ κ. *Αὐθεντόπου-*

λος προτείνει νὰ σχηματισθῆ ἐπιτροπὴ ἵνα κανονίσῃ ἀναλόγως καὶ τὰ δημόσια μαθήματα τοῦ προσεχῶς ἔτους, περὶ ὧν ἰδίως προνοεῖ καὶ ὁ Κανονισμός, ἐν ᾧ ὁ κ. Βραχάμης φρονεῖ ὁ Σύλλογος ν' ἀποταθῆ εἰς τὰς εἰδικὰς ἐπιτροπὰς, αἵτινες νὰ καταδείξωσι τὰ κατάλληλα θέματα καὶ τοὺς διδάξοντας. Ὁ κ. πρόεδρος ἐπαναλαμβάνει ὅτι ἐπὶ τοῦ παρόντος πρόκειται περὶ διδασκαλίας ἡθικῆς ἐπὶ βάσεως θρησκευτικῆς, περὶ ἧς ὁ Κανονισμὸς ῥητῶς δὲν λέγει, ἀλλ' ἐν τῷ πνεύματι αὐτοῦ καταφαίνεται. Ὁ κ. Λιμαράκης ἐπιμένει ὑπὸ μελῶν τοῦ Συλλόγου νὰ γείνη καὶ τὸ μάθημα τοῦτο, ἐν ᾧ ὁ κ. Ἐυσταθιανὸς ἐμμένει νὰ δεχθῶμεν τὸν προθύμως προσενεγκόντα ἑαυτὸν κληρικόν, νὰ κανονισθῶσι δὲ συστηματικῶς πάντα τὰ μαθήματα διὰ τὸ ἐπιόν ἔτος. Ἐπὶ τούτοις ἰκανὴ συζήτησις ἐγένετο μεταξύ πάντων τῶν ἤδη λαβόντων τὸν λόγον, πάντοτε ἐν τῷ αὐτῷ κύκλῳ τῶν ἰδεῶν. Ὁ κ. πρόεδρος λέγει ὅτι τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου αὐτοδικτικῶς ἀνακοινοῦσι καὶ διαλέγονται ἢ διδάσκουσιν, ἐπαναλαμβάνει δὲ τὴν πρότασιν αὐτοῦ νὰ διδαχθῆ διὰ τοῦ αἰδεσ. κ. Κ. Καλλινίκου τὸ ἡθικὸν τοῦτο μάθημα πρὸς μὲν τῶν τοῦ ἤθους, τῆς ψυχικῆς αὐτῆς ζωῆς, ἢ τὸσάυτην ἔχομεν ἀνάγκην. Ἡ πρότασις δ' αὕτη γίνεται δεκτὴ. Εἶτα ὁ κ. Αὔθεντιόπουλος ἐρωτᾷ τί ἀπέγεινε τὸ ζήτημα τῆς ὑπεξαίρεσις τῶν βιβλίων καὶ τί ἡ ἐπιτροπὴ ἐπραξεν. Ὁ κ. πρόεδρος ἀπαντᾷ ὅτι λίαν προσεχῶς ὁ Σύλλογος θὰ λάβῃ γινῶσιν τῆς ἐκθέσεως, ἣν συντάσσει ἡ ἐπιτροπὴ.

Ἐπὶ τούτοις λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΛΕΣΠΖ'

(Τακτικὴ εἰδική)

τῆ 23 Φεβρουαρίου 1898.

Προεδρεύοντος ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Οὐδένος παρατηρήσαντός τι ἐπὶ τῶν ἐν τῇ προηγουμένῃ εἰδικῇ συνεδρίᾳ ἀναγνωσθεισῶν πραγματειῶν, ὁ κ. Π. Α. Νικολόπουλος, γενικῶς γραμματεὺς, ἀναγινώσκει πραγματεῖαν τοῦ κ. Α. Α. Παναγιωτίδου, ἱατροῦ ἐν Παρμηθί, ὑπὸ τὸν τίτλον **Πολυζῶνς ὁ Λαμπανισιώτης καὶ αἱ ἐκδόσεις αὐτοῦ.**

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν διελύθη ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΛΕΣΠΗ'

(Ἐκτακτος)

τῆ 24 Μαρτίου 1898.

Προεδρεύοντος ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσεται καὶ ἐπικυροῦται τὸ πρακτικὸν τῆς ἡγουμένης ἐκτάκτου γενικῆς συνεδρίας. Μεθ' ὃ ὁ κ. πρόεδρος ἀγγέλλει ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς συνεδρίας ἔσται ἡ σκέψις περὶ τοῦ πρακτεῦ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς καταθέσεως 2,000 δραχμῶν ὡς ἐγγύησις εἰς τὴν μεταξὺ τοῦ Συλλόγου καὶ τοῦ κ. Μουράτ Θεοφιλίδου δίκην διὰ κατάσχεσιν, ἣν ἵποποίησαντο οἱ δικηγόροι τοῦ Συλλόγου εἰς τὰ χρήματα, ἅπερ διεκδικεῖ ὁ Μουράτ Θεοφιλίδης, καὶ ἅπερ εὑρίσκονται κατατεθειμένα ἐν τῇ Τραπεζῇ. Ὁ κ. Ἀραβαντινὸς ἔγραψεν ὅτι, συμφώνως τῇ ἐκδοθείσῃ ἀποφάσει, ἐπιτροπεύσῃ τῷ Συλλόγῳ τὴν κατάσχεσιν, ὀφειλομεν νὰ καταθέσωμεν δύο χιλιάδας δραχμῶν εἰς τὸ κεντρικὸν ταμεῖον ἐντός μηνὸς ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς ἀποφάσεως. Ὁ κ. πρόεδρος λέγει ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο, τεθὲν ἐν συνεδρίᾳ τοῦ προεδρείου, προσκληθέντος καὶ τοῦ κ. Μαλιάδου, ἐν τῇ ιδιότητι αὐτοῦ ὡς ἐπόπτου ἐπὶ τῆς δίκης, καὶ ἀποφηναιμένου ὅτι δέον νὰ κατατεθῆ ἡ ἐγγύησις αὕτη, ἔλαβε τὴν ἐξῆς λύσιν· πρέπει νὰ κατατεθῆ ἡ ἐγγύησις. Τοῦ κ. Ε. Ἰωάννου ζητήσαντος πληροφορίας περὶ τῆς δίκης, ὁ κ. Μαλιάδης διὰ μακρῶν ἀφηγεῖται τὴν δίκην, λέγων ὅτι οὐδὲν ἀμφιβάλλει ὅτι ὁ Σύλλογος θέλει κερδήσει· καὶ προσθέτων ὅτι, ἐὰν μέχρι τῆς 21 Μαρτίου δὲν κατατεθῆ ἡ ἐγγυοδοσία, κινδυνεύει ὁ Σύλλογος νὰ ἀκυρωθῆ ἡ κατάσχεσις καὶ νὰ μὴ εὔρη πλέον χρήματα καὶ κερδήσας τὴν δίκην.

Ὁ κ. Μαλιάδης προσθέτει ὅτι, ἐπειδὴ ὁ Σύλλογος δὲν ἔχει ἄλλα χρήματα, δέον νὰ δανεισθῆ ἐκ τοῦ κεφαλαίου τῆς Ζωγραφεῖου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης καὶ νὰ κατατεθῆ τὸ ποσόν· ἄλλως τε ἡ κατάθεσις εἶναι τυπικὴ ὡς ἐγγύησις· τὸ ποσόν, ὅπερ ἐν ἀνάγκῃ θὰ ἀπολεσθῆ, εἶναι 300 φράγκα, ἐὰν ἀπολεσθῆ ἡ δίκη· ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει, θὰ ἐπιστραφῆ τὸ ποσόν· εἶναι ἐξοικονόμησις τῶν περιστάσεων. Ὁ κ. Ε. Ἰωάννου ἐρωτᾷ ἐὰν ἔχωμεν τὸ δικαίωμα νὰ λάβωμεν ἐκ τοῦ ποσοῦ τούτου. Ὁ κ. Χατζηχορήστου φοβεῖται μὴ ἀρνηθῆ ἡ Τράπεζα. Ὁ κ. Μαλιάδης λέγει ὅτι ἡμεῖς ἔχομεν νὰ λάβωμεν ἐκ τῶν χρημάτων τούτων, διότι ἐδαπάνησαμεν ἐξ ἰδίων. Τεθέντος δὲ εἰς ψήφοφον τοῦ ζητήματος, ἀποφασίζεται ὅπως ὁ

Σύλλογος καταθέσει ἐκ τῶν χρημάτων τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης δισχιλίας δραχμὰς ὡς ἐγγύθησιν.

Μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΠΘ'

(Τακτικὴ εἰδική)

τῆ 23 Μαρτίου 1898.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Οὐδένος παρατηρήσαντός τι ἐπὶ τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης τακτικῆς εἰδικῆς συνεδρίας καὶ ἐπὶ τῆς ἀναγνωσθείσης πραγματείας, ὃ κ. **Π. Δ. Νικολόπουλος** ἀναγινώσκει πραγματείαν αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον **Περὶ φιλολογικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ἰδιοκτησίας ἐν Ρωσσίᾳ**.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν, ὃ κ. πρόεδρος, εὐχαριστήσας τῷ ἀγορητῇ, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΗ'

(Τακτικὴ γενική)

τῆ 13 Ἀπριλίου 1898.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Τοῦ κ. εἰδικοῦ γραμματέως ἀπουσιάζοντος, ὃ ἐκ τῶν μελῶν κ. **Κλ. Κοκκολᾶτος** ἀναγινώσκει τὰ πρακτικά τῆς 8ης καὶ 15ης Δεκεμβρίου 1897 καὶ τὰ τῆς 19ης Ἰανουαρίου καὶ 9ης Φεβρουαρίου 1898, ἀπερ καὶ ἐπιψηφίζονται ἀνευ παρατηρήσεων καὶ τοῦ γενικοῦ γραμματέως ἀπουσιάζοντος ἡ ἀλληλογραφία δὲν ἀναγινώσκεται, δηλοῦται δὲ ἡ περὶ **Μανιατῶν** μελέτη τοῦ κ. **Thumb**, προσφερομένη ὑπὸ τοῦ συγγραφέως. Εἶτα ὃ κ. πρόεδρος ποιεῖται τῷ Συλλόγῳ γνωστὸν Α') "Ὅτι, συμφώνως τῇ ἀποφάσει τοῦ Συλλόγου, ἐγένετο ἡ κατάθεσις τῶν 2,000 δραχμῶν πρὸς ἐξακολουθήσιν τῆς μετὰ τοῦ κ. **Μουράτ Θεοφιλίδου** δίκης. Β') "Ὅτι ὃ κ. **Wecklein** ἔλαβε τὸ ὑπὸ τοῦ προεδρείου τοῦ Συλλόγου ὀρισθὲν ποσὸν περὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Β' τόμου τοῦ **Αἰσχύλου** μετὰ τοῦ Α' τεύχους τοῦ Γ' τόμου. Γ') "Ὅτι ἐγένετο ἡ ἀπεγραφή τῶν βιβλίων τῆς ἀποθήκης ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς, ἣν ὁ Σύλλογος πρὸ καιροῦ ἐξελέξατο. Δ') "Ὅτι ὑπὸ τῆς οἰκογενείας **Κωσιτάκη ἐφένδη Βαγιάνη** ἐδωρήθη καὶ ἤδη εἶναι ἀνηρτημένη ἡ εἰκὼν τοῦ ἐκ τῶν προέδρων τοῦ Συλλόγου ἀσιδίου **Ε. Ζωγράφου**.

Ἐπὶ τούτοις διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΗΑ'

(Ἐκτακτος γενική)

τῆ 24 Ἀπριλίου 1898.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως, οἱ κύριοι **Εὐσταθιανός, Βραχάμης** καὶ **Μυστακίδης** ἀναφέρουσι τὸ περὶ ἐκλεγῆς κοσμητῶρων ἄρθρον τοῦ Κανονισμοῦ καὶ ἐπικαλοῦνται τὴν προσοχὴν τοῦ προεδρείου ἐπὶ τῆς ἐφαρμογῆς αὐτοῦ. Εἶτα ἀναγινώσκονται αἱ ἐκθέσεις τῶν ἐπιτροπῶν, τῆς Ἀρχαιολογικῆς ὑπὸ τοῦ κ. **Χρ. Παναζίδου**, τῆς Βιολογικῆς ὑπὸ τοῦ κ. **Ε. Ἰωάννου**, τῆς Φιλολογικῆς ὑπὸ τοῦ κ. **Β. Μυστακίδου**, ἀπουσιάζοντος τοῦ κ. **Π. Πετρακίδου**, τῆς Κοινωνιολογικῆς ὑπὸ τοῦ κ. **Παντερμαλῆ** διὰ τὸ ἔτος 1896—97, ὡς μὴ συνελθούσης τῷ 1897—98, τῆς Φυσικομαθηματικῆς ὑπὸ τοῦ κ. **Κ. Παπακωνσταντίνου**. Μετὰ ταῦτα ὃ κ. **Νικολόπουλος** ἀναγινώσκει ἐκθεσιν ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Συλλόγου, ὃ κ. **Πασχαλίδης** τὴν ἐτησίαν αὐτοῦ ἐκθεσιν συμφώνως τῷ Κανονισμῷ, ὡς καὶ ὁ ἔφορος τῆς **Βιβλιοθήκης** κ. **Δ. Η. Οἰκονομίδης**. Μετὰ τινὰς παρατηρήσεις τοῦ κ. **Εὐσταθιανοῦ** οἱ ἐπιμεληταὶ ὀφείλουσιν ὑποβαλεῖν ἐκθέσεις, διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΗΒ'

(Τακτικὴ γενική)

τῆ 27 Ἀπριλίου 1898.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης τακτικῆς συνεδρίας, τίθενται τὰ πρακτικὰ εἰς ψήφισμα καὶ ἐπικυροῦνται.

Εἶτα ὃ κ. πρόεδρος, ἀπουσιάζοντος τοῦ κ. γενικοῦ γραμματέως, ἀναγινώσκει περιλήψιν τῆς **ἀλληλογραφίας**, ἔχουσαν ὡς ἐξῆς:

Ἐπιστολὴ τῆς εἰδικῆς ἐπὶ τῇ ὑπεξαιρέσει βιβλίων Ἐπιτροπῆς ἀπὸ 20 Φεβρουαρίου, προτεινούσης μέτρα τινὰ.

Τῆς ἐπὶ τῆς ἀπεγραφῆς τῶν ἐν τῇ Ἀποθήκῃ τόμων τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης καὶ τῶν τοῦ Περιδικοῦ ἀπὸ 21 Φεβρουαρίου. πεμπούσης ἀκριβῆ ἀπεγραφήν ἐπισυναπτεμένην καὶ φέρουσαν τὴν αὐτὴν ἡμερομηνίαν.

Τοῦ κ. **Ἰ. Ἀραβαντινοῦ** ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 22 Φεβρουαρίου, ἐξαιτουμένου ὅπως ὁ Σύλλογος

καταθέσει δύο χιλιάδας δραχμῶν ὡς ἐγγύησιν εἰς τὴν δίκην αὐτοῦ κατὰ τοῦ κ. Μουράτ Θεοφιλίδου.

Τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ 9 21 Μαρτίου, δηλοῦσης ὅτι, συμφώνως τῆ ἐπιστολῇ τοῦ Συλλόγου, ἐπλήρωσε τῆ διαταγῇ τοῦ κ. *Wecklein* δραχμὰς ἐξ χιλιάδας ἑπτακιστὶς πενήκοντα ἔναντι τῶν τόκων τῆς Ζωγραφείου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης.

Τοῦ κ. Ἐπ. Θ. Κυριακίδου ἐκ Τραπεζεύοντος ἀπὸ 13 Μαρτίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῆ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἀντεπιστέλλοντος μέλους.

Τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ 20/1 Ἀπριλίου, ὅτι κατέθηκε, συμφώνως τῆ ἐπιτολῇ τοῦ Συλλόγου, τῷ Κεντρικῷ Ταμείῳ δύο χιλιάδας δραχμῶν, τὸ δὲ ὑπ' ἀριθ. 828 γραμματίον παραλαβῆς παρέδωκε τῷ κ. Ἰ. Ἀραβαντινῷ.

Τοῦ ἐν Γυθείῳ γυμνασιάρχου ἀπὸ 22 Ἀπριλίου, ἐξαίτουμένου τὴν Ζωγράφειον Βιβλιοθήκην, τὴν Ζωγράφειον Ἀγῶνα καὶ τὸ Περιοδικόν.

Τοῦ Συλλόγου τῶν Μικρασιατῶν «ἢ Ἀνατολῆ» ἐν Ἀθήναις ἀπὸ 11 Ἀπριλίου, ἐξαίτουμένου τὰς δημοσιεύσεις τοῦ Συλλόγου.

Τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἀπὸ 25 Ἀπριλίου, ἀνακοινούσης τὰς σκέψεις αὐτῆς ἐπὶ τῶν ζητημάτων τοῦ κ. Παναζίδου.

Τοῦ κ. Καραπάτου ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 9 Ἀπριλίου, δηλοῦντος ὅτι ἀντεπροσώπευσε τὸν Σύλλογον ἐν τῇ ἑορτῇ τῆς Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς.

Τοῦ κ. *T. Homolle*, διευθυντοῦ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν ἀπὸ 1 Μαΐου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἀντιπροσωπεύσει τοῦ Συλλόγου ἐν τῇ 50ετηρίδι τῆς Σχολῆς.

Τοῦ Πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων Συλλόγου ἐν Ἀθήναις ἀπὸ 16 Ἀπριλίου, ἀποστέλλοντος 15 γεωγραφικοὺς χάρτας Ζαφειροπούλου καὶ ἐξαίτουμένου ὅπως μὴ δίδωται ἄνευ προηγουμένης προειδοποιήσεως.

Τοῦ κ. *Stützel* ἀπὸ 26 Μαρτίου, ἐκ Μοναχου.

Τοῦ κ. *Bendorf* ἐκ Βιέννης ἀπὸ 25 Ἀπριλίου, περὶ ἀνταλλαγῆς τῶν δημοσιεύσεων τοῦ Συλλόγου μετὰ τῶν ἀρχαιολογικῶν δημοσιεύσεων τοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Βιέννης.

Ἐγκρίνεται τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπιστολῆς τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς σχετικῶς πρὸς τὴν ἔκδοσιν τοῦ *Ξενοφώντος* ὑπὸ τοῦ κ. Παναζίδου. Γίνεται δεκτὴ ἡ πρότασις τοῦ κ.

Bendorf περὶ ἀνταλλαγῆς τῶν δημοσιεύσεων τοῦ Συλλόγου πρὸς τὰς ἀρχαιολογικὰς δημοσιεύσεις τοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Βιέννης, ἐν Αὐστρίᾳ, πρὸς ὃ σταλήσονται αἱ ἀπὸ τοῦ 1890 γενόμεναι τοιαῦται. Ἐπίσης ἐγκρίνεται ἡ αἴτησις τοῦ Συλλόγου τῶν Μικρασιατῶν «ἢ Ἀνατολῆ», ὡς καὶ τῶν καθηγητῶν τοῦ γυμνασίου Γυθείου περὶ προσφορᾶς ἀπάσων τῶν δημοσιεύσεων τοῦ Συλλόγου. Εἶτα ὁ κ. Καλβοκορέσης ἀναγινώσκει κρῖσιν τῆς Φυσικομαθηματικῆς Ἐπιτροπῆς περὶ πραγματείας «περὶ μεταξοσκώληκος» τοῦ ἐν Κατιρλῇ κ. Π. Μακρῆ, ὁ δὲ κ. Μοσιράτος ὀλίγας λέξεις περὶ τῆς καταστάσεως τῆς Νομισματικῆς Συλλογῆς τοῦ Συλλόγου.

Τελευταῖον οἱ κ. κ. Κωνσταντῖνος Ἀνδρεάδης, νομικός, καὶ κ. Ἄγγελος Σημηρωάτης, διδάσκαλος τῆς γαλλικῆς ἐν τῇ κατὰ Χάλκην Ἐμπορικῇ Σχολῇ, ἐξελέγησαν τακτικὰ μέλη τοῦ Συλλόγου. Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ, ΑΣΨΓ'

(Ἐκτακτος)

τῇ 1 Μαΐου 1898.

Προεδρεύοντος ΑΝ. ΧΡΗΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως, ὁ κ. Δ. Μηλιώτης ἀνέγνω τὴν περὶ τοῦ ταμείου τοῦ Συλλόγου ἔκθεσιν. Ἐπὶ ταύτῃ ὁ τε πρόεδρος καὶ ταμίας τονίζουσι τὴν ἀπροθυμίαν τῶν μελῶν ἐκείνων, ἅτινα δὲν πληροῦνσι, καίτοι ἐχαρίσθησαν αὐτοῖς, ἐπὶ τῇ ἐπιψηφίσει τοῦ νέου Κανονισμοῦ, τριῶν, τεσσάρων καὶ πέντε ἐτῶν ὀφειλόμενα. Ὁ κ. πρόεδρος συμβουλεύει καὶ περὶ νέων μελῶν προκειμένου νὰ προσέχωσιν ἢ νὰ μὴ προτείνωσι τοιαῦτα, ὅταν δὲν ἔχωσι τὴν βεβαιότητα ὅτι θὰ ἐκπληρῶσι τὰς ὑποχρεώσεις των ἢ θὰ ἀποδεχθῶσι τὴν ἐκλογὴν των. Εἶτα λαθὼν τὸν λόγον ὁ κ. Β. Μυστακίδης παρεκάλει νὰ εἴπῃ ὁ πρόεδρος τὰ δέοντα περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ἐκδόσεως τοῦ Περιοδικοῦ, σημείου τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ. Ὁ κ. πρόεδρος προτείνει νὰ συνδράμῃ ὁ Σύλλογος διὰ 300 γρ. πρὸς ἔκδοσιν τοῦ Παραρτήματος τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἧς τὰ μέλη φιλοτίμως καὶ ἐξ ἰδίων ἀνέλαβον τὴν ἔκδοσιν. Ὁ κ. Β. Μυστακίδης παρατηρεῖ ὅτι, κατὰ τὸν Κανονισμόν, πρέπει νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὴν Συντακτικὴν Ἐπιτροπὴν, τοῦθ' ὅπερ ἐγένετο δεκτόν.

Ἐπὶ τούτοις ὁ κ. πρόεδρος ἀγγέλλει τοῖς μέλεσιν ὅτι αἱ ἀρχαιρεσίαι γενήσονται τῇ Κυριακῇ, 3 Μαΐου, τῇ 2^α μ. μ. ὥρα καὶ διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΗΔ'

(Ἐκτακτος)

ΑΡΧΑΙΡΕΣΙΑΙ

τῇ 3 Μαΐου 1898.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Ἀρξαιμένης τῆς συνεδριάσεως καὶ τοῦ προέδρου εἰσηγησαμένου τὴν κατὰ τὸν Κανονισμὸν ἐκλογὴν τῶν κοσμητόρων τοῦ 1898—99, ἐξελέγησαν παμψηφεί

πρόεδρος ὁ ἀρχων **Μέγας Λογοθέτης κ. Σταυράκης βένος Ἀριστάρχης**,
α' ἀντιπρόεδρος ὁ κ. **Χρῆστος Χατζη-
χρήστου**,

β' ὁ κ. **Π. Δ. Νικολόπουλος**,
γενικὸς γραμματεὺς ὁ κ. **Γ. Πασχαλίδης**,
εἰδικὸς γραμματεὺς ὁ κ. **Κ. Παπακων-
σταντίνου**,

ταμίας ὁ κ. **Δ. Μηλιώτης**,
ἐφορος τῆς Βιβλιοθήκης ὁ κ. **Β. Μυστα-
κίδης**

καὶ λογιστὴς ὁ κ. **Ἄ. Εὐσταθιανός**.

Εἶτα, γενομένης τῆς ἐκλογῆς τοῦ 8^{ου} μέλους τῆς *Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς* καὶ τοιοῦτου ἀναδειχθέντος τοῦ κ. **Ἰωακείμ Βαλαβάνη**, διελύθη ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΗΕ'

(Τακτικὴ γενική)

τῇ 15 Μαΐου 1898.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν, τῆς ἀλληλογραφίας ἀναβαλλομένης ἔνεκεν ἀπουσίας τοῦ κ. γενικοῦ γραμματέως, ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει ὅτι, τοῦ ἀρχοντος **Μεγάλου Λογοθέτου κ. Σταυράκη βένου Λογοθέτου** παραιτησαμένου, προσκαλεῖ τὰ ἀξιότιμα μέλη νὰ ἐκλέξωσι τὸν πρόεδρον τοῦ Συλλόγου. Ὅθεν, ψηφοφορίας γενομένης, πρόεδρος τοῦ Συλλόγου ἀναδείκνυται ὁ κ. **Ἀνδρέας Κοπάση ἐφένδης**.

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΗϚ'

(Τακτικὴ εἰδική)

τῇ 29 Μαΐου 1898.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς **ἀλληλογραφίας**, ἔχουσιν ὡδε :

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. **Πέτρου Γ. Φιλανθίδου** ἐκ Πανόρμου ἀπὸ 12 Μαΐου, ἐξαιτουμένου ὅπως χορηγηθῇ αὐτῷ τὸ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ἀπονεμηθῆν αὐτῷ βραβεῖον.

Τοῦ κ. **Καλβοκορέση**, ἐφόρου τῆς ἐν Ταταούλοις κοινότητος, ἀπὸ 1 Μαΐου, παρακαλοῦντος τὸν Σύλλογον ὅπως χορηγήσῃ ταῖς *Σχολαῖς Εὐχαριστιστρίας* τὴν σειρὰν τῆς *Ζωγραφείου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης*.

Τοῦ κ. **Ἰ. Καρολίδου** ἀπὸ 3 Μαΐου, ἐντεῦθεν, παραιτουμένου ὡς μέλους τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ κ. **Ἰακοβλεῖζ** ἐξ Ἱερουσολύμων ἀπὸ 3 Μαΐου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς τακτικοῦ μέλους τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ **Μεγάλου Λογοθέτου κ. Σταυράκη βένου Ἀριστάρχου** ἐκ Νεοχωρίου ἀπὸ 6 Μαΐου, παραιτουμένου τῆς προεδρίας.

Τοῦ ἐν Μόσχῃ κ. **Ἰωάννου Πετρόφ** ἀπὸ 7 Μαΐου.

Τοῦ κ. **Ἰ. Παναζίδου** ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 10 Μαΐου, ἀποδεχομένου τὰς ἐν τῇ ἐπιστολῇ τῆς 29 Ἀπριλίου τοῦ Συλλόγου διατυπωθεῖσας προτάσεις.

Τοῦ ἀρχοντος **Μεγάλου Λογοθέτου** ἐκ Νεοχωρίου ἀπὸ 11/23 Μαΐου, ἐπιμένοντος εἰς τὴν παραιτήσιν του.

Τῆς *Πρωτανείας* τοῦ *Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου* ἀπὸ 16 Μαΐου, ἀποστελλούσης τὴν ἐκ δραχμῶν πεντακοσίων (ἄρ. 334 καὶ 46 %), ἐπιχορήγησιν τοῦ Πανεπιστημίου διὰ τὸ τρέχον ἀκαδημαϊκὸν ἔτος.

Τῆς *Ἐφορείας τῆς Κοινότητος Ὀρτάκιοι* τῆς Βιθυνίας. Τῶν *Ἐκπαιδευτηρίων Χάσκιοι*. Τῆς ἐν *Φερίκιοι Φιλεκπαιδευτικῆς Ἀδελφότητος*. Τῆς *Ἐφορείας τῶν σχολῶν Λεύκης*. Τῶν *Ἐφόρων τῆς Σχολῆς Ἰμέρας* τῆς ἐπαρχίας *Χαλδαίας*. Τῶν *Ἐφόρων τῶν ἐν Κρουσόβῳ Σχολῶν*. Τῶν *Ἐφόρων τῶν ἐν Τυάνοις Σχολῶν*. Τοῦ *Μεταλλείου Χαδζῆ κιοι*. Τῆς ἐν *Ἐδιονέκαπου Ἐφορείας τῶν Σχολῶν*. Τῆς *Ἐφορείας τῶν Σχολῶν Ὑψωμαθείων*. Τῆς *Ἐφοροεπιτροπῆς Ἀφθόνης* τῆς ἐπὶ τῆς νήσου

Μαρμαρᾶ Κώμης. Τοῦ Ζαπλείου Ἐθνικοῦ Παρθεναγωγείου. Τῆς Ἐφορείας τῶν Ἐκπαιδευτηρίων Ταταούλων. Τῆς Ἐφοροεπιτροπῆς τῆς Κοινότητος Ἀγίας Κυριακῆς. Τῶν Ἐφόρων τῶν ἑλληνικῶν Σχολῶν Ἐσκι-Σεχίρ. Τῆς Ἐφορείας τῶν Σχολῶν Ἀσιάνης. Τῆς Ἐφορείας τῶν Ἐκπαιδευτηρίων Βίγας. Τῶν ἐνταῦθα παρεπιδημούντων Ἐφόρων τῆς Βοχωρῆς τῆς Μακεδονίας καὶ ἐπαρχίας Σισανίου. Τῆς Ἐφορείας τῶν Ἐκπαιδευτηρίων Νεοχωρίου. Τῆς Ἐφορείας τῆς ἐν Κοιόανη Ἑλληνικῆς Κοινότητος, αἰτούντων πάντων κατὰ διαφόρους χρονολογίας τοὺς πίνακας Ζαφειροπούλου.

Τῆς Α. Ε. τοῦ κ. Ν. Μαυροκορδάτου ἐνετέθη ἀπὸ 20 Μαΐου, ἀγγέλλοντος ὅτι ὁ ἐν Ἀθήναις Πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμματικῶν Σύλλογος ἀπέστειλε δέκα πέντε σῶματα χαρτῶν Ζαφειροπούλου, καὶ παρακαλοῦντος ὅπως ἀγγεῖλθῆ αὐτῷ ἢ παραλαβῆ αὐτῶν ἐπὶ ἀποδείξει.

Τοῦ κ. Διονυσίου Ρόξενφελδ ἐκ Βιέννης ἀπὸ 24 Μαΐου, αἰτουμένου ὅπως ἀποσταλῶσιν αὐτῷ αἱ ἀποδείξεις αὐτοῦ ὡς τακτικῶν μέλους, ἵνα πληρῶσῃ.

Τοῦ κ. Α. Κοπάση ἐφένδη, ἀπὸ 24 Μαΐου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς προέδρου τοῦ Συλλόγου, ἀλλὰ παραιτουμένου τῆς προεδρίας.

Τοῦ κ. Ἰ. Μπίστη ἀπὸ 25 Μαΐου, ἐκφράζοντος τὰς εὐχαριστίας τῆς κ. Βενιέρη ἐπὶ τῇ ἐκδηλωθείσῃ λύπῃ διὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου αὐτῆς.

Τῆς Α. Σ. τοῦ μητροπολίτου Ἀμασειᾶς κ. Ἀνθίμου ἀπὸ 29 Μαΐου, πέμποντος δύο χρυσῶν νομίσματα, τὸ μὲν τοῦ βασιλέως Λυσιμάχου βάρους ἐννέα γραμμικίων, τὸ δὲ ἕτερον τοῦ αυτοκράτορος Οὐεσπασιανοῦ, βάρους ὀκτῶ γραμμικίων.

Εἶτα ὁ κ. πρόεδρος δίδωσι τὸν λόγον τῷ κ. Γ. Γεωργιάδῃ, εἰτηγητῇ τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς ἀνάγνωσιν τῆς ἐπὶ τοῦ Ζωγραφείου Ἀγῶνος ἐκθέσεως αὐτῆς.

Εἶτα ἐγκρίνεται ἡ αἴτησις τοῦ κ. Χρ. Χατζηχρήσιου, γυμνασιάρχου, ὅπως παραχωρηθῆ αὐτῷ ἢ αἰθούσα τοῦ Συλλόγου πρὸς ἀπονομὴν τῶν πτυχίων καὶ τῶν βραβείων τῶν μαθητῶν τοῦ Ἑλληνογαλλικοῦ Λυκείου ὡσαύτως καὶ ἐπὶ

τῷ αὐτῷ λόγῳ καὶ τῷ Ἑλληνο-γαλλικῷ Παρθεναγωγείῳ τοῦ Πέραν. Μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΣΉΖ'

(Ἐκτακτος)

τῇ 31 Μαΐου 1898.

ΤΕΛΕΤΗ ΕΠΕΤΕΙΟΣ

Προεδρεύοντος ΑΝ. ΧΡΗΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Τῆς συνεδρίας ἀρξαιμένης, παρόντων τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. κ. Κωνσταντίνου, πλείστων σεβασμιωτάτων συνοδικῶν, τῆς Α. Ε. τοῦ κ. Ν. Α. Μαυροκορδάτου, πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλλάδος, τῆς Α. Ε. τοῦ κ. Σ. Μαυρογένους Πασσᾶ, ἐπιτίμου προέδρου τοῦ Συλλόγου καὶ πλείστου ἀκροατηρίου, ὁ κ. γενικός γραμματεὺς ἀναγινώσκει

α') τηλεγράφημα τῆς Α. Ε. τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς Σερβίας κ. Βλάδαν Γεώργεβιτς συγχαρητήριον

β') τηλεγράφημα δουλιον τῆς Α. Ε. τοῦ ἀρχαντος Μεγάλου Λογοθέτου Σταυράκη βέη Ἀριστάρχου καὶ

γ') ἐπιστολὴν τῆς Α. Ε. τοῦ κ. Ἀλεξάνδρου Καραθεοδωρῆ Πασσᾶ, ἀρχιμεταφραστοῦ τῆς Α. Α. Μ. τοῦ ΣΟΥΛΤΑΝΟΥ καὶ μέλους τοῦ Συμβουλίου τοῦ Κράτους.

Εἶτα ὁ μὲν τέως πρόεδρος τοῦ Συλλόγου κ. Α. Χρησιδῆς ποιεῖται ἐκθεσιν τῶν πεπραγμένων, ὁ δὲ ἐκ τῶν νέων ἀντιπροέδρων κ. Π. Α. Νικολόπουλος ἀναγινώσκει τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας λόγον, θέμα ἔχοντα τὴν Ἑργασίαν ὑπὸ ἔποψιν κοινωνιολογικῆν.

Μετὰ τὸν κ. Νικολόπουλον, ἡ Α. Θ. Παναγιότης προσφωνεῖ δι' ὀλίγων τὸν Σύλλογον, εὐλογοῦσα τὰ ἔργα αὐτοῦ καὶ παραινοῦσα ὅπως ὡς τάχιστα καὶ κανονικῶς ἐκδίδωνται, οἱ τε τόμοι τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης καὶ τὰ ἐν τῷ Ζωγραφείῳ Διαγωνίσματι βραβευόμενα ἔργα.

Ἐπὶ τούτοις τοῦ κ. προέδρου θερμῶς εὐχαριστήσαντος τὴν Α. Θ. Παναγιότητα, τὸν ἐξοχώτατον κ. Πρεσβετὴν καὶ τὸ παριστάμενον φιλόμουσον ἀκροατήριον, διελύθη ἡ συνεδρία.

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΩΝ ΔΙΑΡΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ

ΚΑΤΑ ΤΑ Α΄ ΚΑΙ ΑΖ΄ ΣΥΛΛΟΓΙΚΑ ΕΤΗ 1896-1898

ΕΚΘΕΣΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ὑπὸ Χ. Γ. ΠΑΝΤΑΖΙΔΟΥ,

ἀναγνώσθεισα κατὰ τὴν ἈΣ΄ ἄκτατον
γενικὴν συνεδρίαν τῆς 24 Ἀπριλίου 1898.

Ἐπίτιμοι ἑταῖροι,

Βραχεῖαν ἔχθεσιν λιτοτάτης ἐργασίας ὑποβάλλει σήμερον ὑμῖν κατὰ τὰ κεκκονισμένα ἢ ἡμετέρα Ἐπιτροπεῖα.

Αὕτη, κατὰ τὸν νέον τοῦ Συλλόγου Κανονισμόν, καταρτισθεῖσα ἐκ τῶν κυρίων Ἀριστάρχῃ βέη Στ., Βεγλερῇ Γ., Γεδεὼν Μ., Kalinku Ernest, Κοπάση Α., Long Albert, Millingen Al. van, Mordtmann A., Μοσιράτου Δ. Γ., Μυστακίδου Β., Πανταζίδου Χρ., Παπακωνσταντίνου Π., Παχίικου Γ., Περγικίδου Κ., Schneider Ed., Σιδερίδου Ε., καὶ Σμυρνῶφ Ἀλ. καὶ συνελθούσα τῇ 16 Ὀκτωβρίου 1896 ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ προέδρου τοῦ Συλλόγου κ. Ἀν. Χρησίδου ἐξελέξατο πρόεδρον καὶ γραμματεῖα αὐτῆς τοὺς κ. Κ. Περγικίδην καὶ Χρ. Πανταζίδην. Ποιησαμένη δ' ἐν ὄλῳ ἑννέα μόνας συνεδρίας, ἐν αἷς δυστυχῶς πλείστα μέλη οὐδ' ἀπαζ' παρέστησαν, ἠσχολήθη περὶ τὰ ἐξῆς :

α') Κατελέξατο μεταξὺ τῶν μελῶν αὐτῆς πρὸς τοῖς εἰρημένοις καὶ τὴν Α. Σ. τὸν μητροπολίτην Ἀγχιάλου κ. Βασιλείον διὰ τὰς ἐν τῇ παλαιογραφίᾳ καὶ χριστιανικῇ ἀρχαιολογίᾳ βαθείας αὐτοῦ γνώσεις. Προέτεινε δὲ μέλος ἀντεπιστέλλον τοῦ Συλλόγου τὸν ἐν Ἀθήναις κ. Ἀντ. Μηλιαράκη διὰ τὰς τοπογραφικὰς αὐτοῦ μελέτας.

β') Περὶ τῆς εἰς τὴν ἡμετέραν Ἐπιτροπεῖαν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου παραπεμφθεῖσης ἐκκλήσεως τῆς ἐνταῦθα ἀγγλικῆς παροικίας περὶ εἰσφορᾶς πρὸς ἀνέγερσιν ἀνδριάντος ἀναμνηστικοῦ τῷ μακαρίτῃ C. G. Curtis, ἐπι-

σεῖραν ἐτῶν προεδρεύσαντι αὐτῆς, παμψηφεί ἐνέκρινε καὶ προέτεινε τῷ Συλλόγῳ εἰσφορὰν ἐκ 200 φράγκων, ἣν ἐθεώρησε συνάδουσαν πρὸς τε τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ Συλλόγου καὶ πρὸς τὸν σεβασμόν, ὃν ὀρεῖλομεν τῇ μνήμῃ τοῦ εἰς τὸ ἡμέτερον ἔργον ἀφοσιωθέντος μεγάλης ἀρετῆς ἀνδρός καὶ χριστιανοῦ ἐν πίστει καὶ ἐπιγνώσει.

γ') Αἱ παραπεμφθεῖσαι ἡμῖν ἐκ τῶν ἐν ταῖς εἰδικαῖς τοῦ Συλλόγου συνεδρίαις γενομένων ἀρχαιολογικῶν ἀνακρινώσεων ἀνετέθησαν πρὸς μελέτην, ὃ μὲν Βίος τοῦ δόσιου Σίββα ὑπὸ τοῦ πανοσιολ. κ. Χρυσσοῦμου τῷ κ. Μ. Γεδεὼν, ἡ δὲ περὶ Νοσοκομείων κατὰ τὸν Μεσαίωνα πραγματεῖα τοῦ ἱατροῦ κ. Μεριζίδου τῷ κ. Ε. Σιδερίδῃ, αἱ δὲ Ἐπιστολαὶ τοῦ Φωτίου κατ' ἀντίγραφον τοῦ ὀσιωτάτου Ἰακώβου τοῦ Διονυσίου τῷ Σ. μητροπολίτῃ Ἀγχιάλου. Καὶ προσεχῶς ὑποβληθήσονται τὰ πορίσματα τῶν μελετῶν τούτων.

δ') Περὶ δύο νομιματῶν, δωρηθέντων ἐν προηγουμένῳ ἔτει ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Μοσιράτου ὃ κ. Ε. Σιδερίδης παρατηρεῖ ὅτι τὸ μὲν εἶναι ἀργυροῦν παρθικόν, τὸ δὲ ἕτερον ὀρειχάλκινον δυσδιάκριτον, ἀλλ' ἐν πάσῃ περιπτώσει ῥωμαϊκόν. Ὁ αὐτὸς δ' ἑταῖρος ὑπέβαλε λεπτομερῆ περιγραφὴν δύο χειρογράφων τευχῶν ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Μοσιράτου προσενεχθέντων, ὧν τὸ μὲν εἶναι συναξάριον τοῦ ὀσίου Ξενοφῶντος, ἐλλιπὲς τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος, κτήμα κατὰ τὸ 1677 Καλοϊωάννου Μολφρέση, τὸ δ' ἕτερον χειρόγραφον στιχορρηγμάτων τοῦ ἄρχοντος Βασιλείου Ποστελνίκου, συντεθέντων τῷ 1814, περὶ ὧν ὃ κ. Κ. Σάθας οὐδὲν ἀναφέρει. Ὁ δὲ ἑταῖρος κ. Β. Μυστακίδης καὶ περὶ τριῶν ἀνεκδότων ἐπιγραφῶν, ὧν ἡ μία βυζαντικῆ, λόγον ἐποίησατο ἰδίᾳ χειρὶ ἀντιγράφας τῷ 1895 ἐκ τοῦ ἐν Ἀγιασουλούκ (Παλαιᾷ Ἐφέσῳ) ναοῦ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου καὶ πρὸ πολλοῦ ἀναγγείλας, ἐπιδεικνύει

ἡμῖν τὰς εἰκόνας τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου καὶ τῆς αὐτοκρατορίας Ἄννης, αἰτινες ἐσφύζοντο ἐν τῇ μονῇ τῆς Παμμακαρίστου, ἐν ὅσῳ διετέλει οὐσα πατριαρχεῖον. Ἀφορμὴν δὲ πρὸς εὑρεσιν τῶν εἰκόνων τούτων ἔλαβεν ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ φιλελληνικωτάτου Μαρίνου Κρουσίου καὶ τοῦ Θ. Ζυγομαλά, ἣν κτύπησε πρὸ δεκαετίας νὰ ἐρευνησῇ ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τῆς Νοτίου Γερμανίας. Καὶ ἔδημοσιεύθησαν μὲν ἡδὴ αἱ εἰκόνες αὐταὶ ὑπὸ τοῦ *Sal. Schweigger* ἐν τῷ Ὀδοιπορικῷ (σελ. 121, ἐκδ. 1613) ὑπὸ ὕψος 0,8, ἀλλ' ὁ κ. Β. Μυστακίδης εὔρεν ἐν τῇ Β. Βιβλιοθήκῃ τῆς Γερμανίας τὸ ἀκριβὲς ἀντίγραφον τῶν εἰρημένων εἰκόνων ἐν τοῖς οἰκείοις πρωτοτύποις χρωμασιν ὑπὸ ὕψος 0,26, ὡς ἀπεστάλη τῷ Μ. Κρουσίῳ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ζυγομαλά τῷ 1581 (πρὸς Turcogroecia, σελ. 75 καὶ 100).

Ἐν τινι δὲ τῶν τελευταίων συνεδριῶν τῆς Ἐπιτροπείας ὁ κ. πρόεδρος λαβὼν ἀφορμὴν ἕκ τινος ἐν τῷ Συλλόγῳ γενομένου δημοσίου μαθήματος «Ἐκδρομῆς εἰς τὴν Ἄνω Συρίαν» τοῦ κ. Β. Μυστακίδου, παρατηρεῖ ὅτι τὰ περὶ τῶν δύο Χετταίων ἐπιγραφῶν, αἰτινες, ἐν τῇ Β. Συρίᾳ ἀνευρεθεῖσαι, εἰς τὴν γερμανικὴν μετηνέβησαν, εἶναι ἀκριβοῦσα, καθ' ὅσον καὶ ἡ γλῶσσα τῶν Χετταίων δὲν εἶναι διηκριβωμένη καὶ ἡ φυλὴ αὐτῶν φαίνεται μᾶλλον τουρανία καὶ οὐχὶ σημιτικὴ· ἐπέχουσι δὲ τόπον οἱ Χετταῖοι παρὰ τοῖς Σημίταις οἷον οἱ Ἀκκχάδιοι τῆς Ἀσσυρίας, εἶναι δὴλα δὴ οἱ προσημίται κίτικοι τῶν χωρῶν, ἅς οἱ Σημίταις κατεκτήσαντο· καὶ πειρᾶται ὁ κ. Κ. Περδικίδης νὰ ἀποδείξῃ ταῦτα καὶ διὰ χωρίων τινῶν τῆς ἀγίας Γραφῆς καὶ διὰ γλωσσικῶν παρατηρήσεων, κατὰ παράκλησιν δὲ τῆς Ἐπιτροπείας ὑπισχνεῖται νὰ ὑποβάλῃ ἐν προσεχεί συνεδρίῳ πλήρη «περὶ Χετταίων» μελέτην αὐτοῦ.

Περινοντες δὲ τὴν παροῦσαν ἔχθεσιν, συνιστῶμεν καὶ αὐτῆς ὅπως ληφθῇ ἡ δέουσα σύντονος φροντίς πρὸς ἔκδοσιν τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Παραρτήματος καὶ πρὸς καταρτισμὸν καὶ πλουτισμὸν τοῦ ἀρχαιολογικοῦ καὶ τοπογραφικοῦ τμήματος τῆς τοῦ Συλλόγου Βιβλιοθήκης, προκαλουμένων δωρεῶν ἢ γινομένων, κατὰ τὸ 95 τοῦ Κανονισμοῦ ἄρθρον, καὶ ἀγορῶν ἀναγκαιοτάτων καὶ ἀπαραιτήτων εἰς τὰς μελέτας τῆς Ἐπιτροπείας συγγραμμάτων καὶ εὐχόμεθα ἀφθονωτέραν καὶ αἰσιωτέραν τὴν ἐν τῷ μέλλοντι συγκομιδὴν.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ὑπὸ ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ Π. ΙΩΑΝΝΟΥ,

ἀναγνώσθεισα κατὰ τὴν ἈΣΨΑ ἑκτακτον γενικὴν συνεδρίαν τῆς 24 Ἀπριλίου 1898.

Φίλοι ἐταῖροι,

Ἡ Βιολογικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, ἐπὶ διετίαν ἐργασθεῖσα, προσέρχεται σήμερον νὰ ὑποβάλῃ τῇ ὀλομελεῖᾳ σύντομον ἔχθεσιν τῶν πεπραγμένων τῆς, ἐκτελοῦσα οὕτω τὸ γράμμα τοῦ Κανονισμοῦ, τὸ διακελευόν τὴν ἐτησίαν ἀπόδοσιν ἐν ἔχθεσι τῶν καρπῶν τῶν ἐπιτροπῶν.

Εὐθύς ὡς ἐξελέγη τὸ οἰκεῖον προεδρεῖον, πολλὰ μέλη τοῦ Συλλόγου συνησπίσθησαν περὶ τὴν τὸ πρῶτον συστάσαν ἐπιτροπὴν ταύτην πρόθυμα νὰ ἐπιληρθῶσι τοῦ σκοποῦ, ὃν προέθετο ἡ σύστασις τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, καὶ νὰ ἐξυπηρετήσωσι τὸ πρόγραμμα αὐτῆς ἐπὶ τὸ ἐντελέστερον. Ἀπὸ τῶν πρώτων συνεδριάσεων αὐτῆς αἱ μονομερεῖς ἀνακοινώσεις ἐξύφαναν εἰς τὸ μέσον ζητήματα ἐπιστημονικά, ὧν ἡ ἐπ' αὐτῶν συζήτησις ἀπησχόλησε τὰ πλείστα προσερχόμενα μέλη καὶ ἐν ἐπνευλημμέναις συνεδριάσεσιν.

Οὕτω ἡ ἀνακοίνωσις τοῦ κ. Χρηστίδου ἐπὶ τῶν κρουσμάτων τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ, τῶν παρατηρηθέντων ἐν τοῖς Ἐθνικοῖς Φιλανθρωπικοῖς Καταστήμασιν, ἐγέννησε τὴν ἐκτενῆ συζήτησιν ἐπὶ τῆς ἐπιδημίας τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ τῶν Ταταούλων, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔλαβον μέρος οἱ κ. κ. Ἀ. Χρηστίδης, Κελαϊδίτης, Λιμαράκης, Ἀπέρης, Συγγρός, Γαβρηλίδης, Πασχαλίδης, Χ. Χρηστίδης, Βραχάμης, Ἀκαστορίδης καὶ Μιχαλακόπουλος. Ἡ ἀνακοίνωσις τοῦ κ. Τράντα ἐπὶ τῶν ὀφθαλμικῶν δηλητηριάσεων διὰ νικοτιανῆς καὶ οἰνοπνεύματος προκάλεσε συζήτησιν, ἐφ' ἧς ἔλαβον μέρος οἱ κ. κ. Τράντας, Ἰατρόπουλος, Γαβρηλίδης, Μπίσης καὶ Μιχαλακόπουλος. Ἡ ἀνακοίνωσις τοῦ κ. Ἀν. Χρηστίδου περὶ αὐτομάτου λύσεως τῆς ρθίσεως ἐπιβεβαιωθείσα καὶ ὑπὸ τῆς νεκροψίας προκάλεσε συζήτησιν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν κ. κ. Ἰωάννου, Τράντα, Κελαϊδίτου καὶ Αἰδωνίτου.

Αὐτοτελεῖς ἀνακοινώσεις παρουσίασαν οἱ κύριοι :

ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ. 1) Περὶ κέρματος τῶν βλεφάρων. 2) Περὶ τριχοκεφάλου τοῦ ἀνθρώπου. 3) Ὁροδιαγνωστικὴ τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ.

4) Περί ὀφθαλμικῶν ἐπιπλοκῶν διαβήτου.
 5) Περί ἀκτινομυκώσεως. 6) Περί ἡμιοψίας.
 ΦΩΤΙΑΔΗΣ—ΤΡΑΝΤΑΣ. Ἀπὸ κοινοῦ ἀνακοίνωσιν περὶ τῶν ὀφθαλμικῶν βλαβῶν κατὰ τὰς ἐγχειρήσεις τῆς ῥινόσ.

ΙΑΤΡΟΠΟΥΛΟΣ. Περί γλαυκώματος, σειρὰν περιπτώσεων ὀφθαλμοπαθήσεων. Βιογραφίαν τοῦ καθηγητοῦ Ἀναγνωστάκη.

ΑΠΕΡΗΣ. Ἐκτενὴ ἀνακοίνωσιν περὶ τοῦ Noix d'Arèce.

ΤΡΑΝΤΑΣ. Πρωτότυπον μέθοδον πρὸς ὀφθαλμοσκοπήσιν. Καὶ διαφόρους ἄλλας ὀφθαλμικὰς παρατηρήσεις.

ΨΑΛΙΔΑΣ. Περί κύστεως γηλώδους τοῦ μεσεντερίου.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ. Σπανίαν περίπτωσιν ῥήξεως τοῦ θόλου τοῦ κόλπου κατὰ τὴν συνουσίαν.

ΚΕΛΑΪΔΙΤΗΣ. Περί δηλητηριάσεων δι' ἀκοιτιλίνης καὶ σιδηροῦχος ἐλαίου τοῦ ἥπατος ὀνίσκου.

Αἱ ἀνακοινώσεις αὗται προεκάλεσαν πάντοτε συζήτησιν μετὰ τῶν μελῶν τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ διαμοιβὴν γνωμῶν περὶ ἐκάστης τῶν παρουσιασθεισῶν παρατηρήσεων.

Πλὴν τούτου ἐγένοντο καὶ παρουσιάσεις ἀσθενῶν ὑπὸ τῶν κ. κ. Φωτιάδου, Ἰωάννου, Γαβριηλίδου, Τράντα καὶ Ἰατροπούλου ἀπασχολήσασαι ὡσαύτως ἀκούοντως τὰ μέλη τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς.

Ἡ Βιολογικὴ Ἐπιτροπὴ δὲν ἔλειψεν ἀπὸ τοῦ νὰ ποιήσῃται μνείαν τῶν ἀποθανόντων μελῶν τοῦ Συλλόγου, τῶν δικαιοματικῶς καὶ τῆ Βιολογικῆ Ἐπιτροπῆ ἀνηκόντων καὶ εὐφήμου μνείας τῶν τιμητικῶν διακρίσεων, τῶν ἀπονεμηθεισῶν εἰς διάφορα ζῶντα μέλη τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς.

Τοιαύτη ἡ σύντομος ἔκθεσις τῶν πεπραγμένων ἡμῖν κατὰ τὸ διετὲς χρονικὸν διάστημα τὸ διαρρεῦσαν. Ἀπόκειται τῆ ὀλομελείᾳ τοῦ Συλλόγου ἡ κρίσις περὶ τῆς ἀξίας τῶν ἐργασιῶν ἡμῶν καὶ ἡ περαιτέρω ὤθησις πρὸς κερποφόρον καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, σταδιοδρομίαν τοῦ σπουδαίου τούτου τμήματος τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ὑπὸ Π. ΠΕΤΡΑΚΙΔΟΥ,

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ἈΣΨΑ ἔκτακτον γενικὴν συνεδρίαν τῆς 24 Ἀπριλίου 1898.

Φίλοι ἐταῖροι,

Συνωδᾷ τῷ 71^ῳ ἄρθρῳ τοῦ τὸν ἡμέτερον Συλλόγον διέποντος Κανονισμοῦ, ὑποβάλλω ὑμῖν τὴν ὑπὸ τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπείας ἀνατεθεισάν μοι, ὡς γραμματεῖ αὐτῆς, ἔκθεσιν τῶν ὑπ' αὐτῆς πεπραγμένων κατὰ τὴν λήγουσαν ἤδη διετὴ περίοδον ἕνεκεν τῆς ἀναβολῆς τῶν ἀρχαιρεσιῶν τοῦ Συλλόγου κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος.

Ἡ ἡμέτερα Ἐπιτροπεῖα, καταρτισθεῖσα κατὰ τὸν ἐν ἰσχύϊ θεθέντα ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου 1896 νέον τοῦ Συλλόγου Κανονισμόν, ἀποτελεῖται ἐκ πέντε καὶ εἰκοσι μονίμων μελῶν. Ἀλλὰ τούτων οἱ μὲν κ. κ. Ἀμαξόπουλος Ε., Ἀριστοκλῆς Ι., Βασίλειος μητροπολίτης Ἀγγιᾶλου, Ἡλιοῦ Α., Κλεόβουλος Μ., ἀρχιμυδρίτης, Θεοτοκᾶς Γ., ἐπίσκοπος Μυρέων, Καρολίδης Ι., Λαμπροῖδης Ε., Παρίσης Κ. καὶ Φοροπούλου Ι., ἀρχιμυδρίτης, δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἐπίτιμα μέλη τῆς Ἐπιτροπείας, διότι ἐν οὐδεμιᾷ παρεγένοντο συνεδρία, οὐδὲ πόρωθεν παρέσχον τὴν αὐτῶν συνεργασίαν· οἱ δὲ κ. Ἀθανάσιος Ἰωάννου καὶ Π. Παπακωνσταντίνου παρέστησαν, ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ἀπαξ, οὗτος δὲ δις, οἱ δ' ἀποτελέσαντες κυρίως τὴν Ἐπιτροπεῖαν καὶ μέχρι τέλους συνεργασάμενοι, ἂν καὶ τινῶν τούτων ἢ ἐν ἀρχῇ προθυμία καὶ ζῆλος ἀκολούθως ἐγαλαρώθησαν, εἶναι οἱ ἐπόμενοι: Ἀθθενιόπουλος Μ., Βαλαβάνης Ι., Βραχάμης Σ., Γεωργιάδης Γ., Εὐσταθιανὸς Α., Καραβαγγέλης Γ., ἐπίσκοπος Χαριουπόλεως, Μοστράτος Α., Μυστακίδης Β., Οἰκονομίδης Α., Πετρακίδης Π., Σαλιτέλης Θ., Στρογγύλης Ν. καὶ Χατζηχρήστου Χ.

Ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπεῖα ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. Χ. Χατζηχρήστου καὶ τὴν γραμματεῖαν τοῦ τὴν ἔκθεσιν ταύτην συντάξαντος συνελθοῦσα τρίς καὶ εἰκοσάκις ἐν συνεδρίᾳ, δις δ' ἔτι καὶ πρὸ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἐν ἰσχύϊ Κανονισμοῦ, ἠσχολήθη ἰδίᾳ εἰς τὴν Ζωγράφειον Βιβλιοθήκην καὶ τὸν Ζωγράφειον καὶ Καραπάνειον Ἀγῶνα, ἀλλὰ παρημέλησέ πως τῶν πρὸς ἀπλὴν κρίσιν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου παραπεμφθέντων αὐτῇ βιβλίων τινῶν.

Α' Ζωγράφοις Βιβλιοθήκῃ. Γνωστὰί εἰσιν

ὑμῖν, φίλοι ἑταῖροι, ἐκ τῆς κατὰ τὸ ΑΕ' συλλογικῆς ἐτος γενομένης ἐκθέσεως τῶν ὑπὸ τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς πεπραγμένων αἰ κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ Β' τόμου τοῦ *Αἰσχύλου* ἀναφαιρεῖται δυσχερεῖαι μετὰ τοῦ Συλλόγου καὶ τοῦ κ. *Wecklein*. Δυστυχῶς ἀντὶ τῆς ἄρσεως τῶν δυσχερειῶν ἐκείνων καὶ νέαι προσετέθησαν ἀπὸ τοῦ χρόνου ἐκείνου· διότι πρὸς τοῖς ὑπὸ τοῦ Συλλόγου διαμρισθητομένοις καθ' ὑπέρβασιν τυπογραφικοῖς φύλλοις ὁ κ. *Wecklein* ἀπῆται μετὰ τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ Β' τόμου καὶ τοῦ Α' τεύχους τοῦ Γ' τὴν ἀπότισιν τῆς αὐτοῦ ἀντιμισθίας ἀντὶ χρυσῶν ρράγκων. Μακρὰ ὅθεν διημείφθη ἀλληλογραφία μετὰ τοῦ Συλλόγου καὶ αὐτοῦ, ἀπειλήσαντος ἡμᾶς μάλιστα ἐπὶ τέλους ὅτι δικαστικῶς θὰ διεκδικήσῃ τὰ αὐτοῦ δικαιώματα, ἧτις εἰς εὐχρηστον κατέληξεν ἐσχάτως ἀποτελεσματικῶς. Ἡ Ἐπιτροπὴ εὐτυχῶς περὶ πλείστον ποιουμένη τούτους πόνους τῶν εἰς τὸν ἀγῶνα τούτον ἀποδουμένων, ἐν τῷ δικαίῳ δ' εὐρίσκουσα τὴν ἐκ τῆς ἄγαν ὑποτιμῆσεως τῆς δραχμῆς ἐπερχομένην ζημίαν εἰς τούτους ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ὑπὲρ τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* ἐργαζομένους καὶ ἐπιθυμοῦσα νὰ δώσῃ ὀριστικὴν πέρας εἰς τὴν ἀπὸ μακροῦ διαμρισθητομένην ταύτην ὑπόθεσιν, ἀπερίνατο ν' ἀποτίσῃ τῷ κ. *Wecklein* πρὸς τῆ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ὀριζομένη νομιμῶς ἀμοιβὴ τῶν 100 χαρτίων δραχμῶν κατὰ τυπογραφικὸν φύλλον καὶ ἐπέραν πρόσθετον χιλιοδραχμῶν ἀμοιβὴν πρὸς ἄρσιν παντός παραπόμου τοῦ κ. *Wecklein* καὶ πρὸς ἀποφυγὴν δυσχερῶν ἐπακολουθημάτων. Τούτου ἀποδεκτοῦ γενομένου, ἐπῆλθεν ἡ ποθουμένη λύσις.

Ἦδη ἡ Ἐπιτροπὴ, πολλὰ διδαχθεῖσα ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου, προὔτεινε τῷ Συλλόγῳ πρὸς ἀποφυγὴν πάσης παρανοήσεως καὶ πρόληψιν παντός δυσχερῶν ἐπακολουθημάτων, ὅτι ὀφείλει οὗτος πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐκδόσεως ἢ νὰ συνάπτῃ συμβόλαιον μετὰ τοῦ μέλλοντος ν' ἀναλάβῃ ταύτην κατὰ τὰ ἐν τῷ προγράμματι τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* ὀριζόμενα, ἢ νὰ προκαλῆ ἔγγραφον ἐμολογίαν τούτου ὅτι θὰ συμμορφωθῇ ἀκριβῶς πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ προγράμματος διαγεγραμμένα, ὅτι διὰ πᾶσαν ὑπέρβασιν αὐτὴν καὶ μόνον θὰ ἐπιβαρύνῃ ἢ δαπάνῃ τῆς τε ἐκτυπώσεως καὶ τοῦ χάρτου καὶ ὅτι οὐδεμιὰς δικαιοῦται ἀμοιβῆς διὰ τὰ καθ' ὑπέρβασιν τυπογραφικὰ φύλλα.

Περατωθέντες ἤδη τοῦ Β' τόμου τοῦ *Αἰσχύλου* καὶ τοῦ Α' τεύχους τοῦ Γ', τοῦ περιεχομένου τὴν συνέχειαν τῶν *Ἀποσπασμάτων*,

ὑπολείπεται ἤδη ἡ συμπλήρωσις τούτου, περὶ οὗ ἔγραψεν ὁ κ. *Wecklein* ἐν τῇ ἀπὸ 7/19 Ἀπριλίου 1898 ἐπιστολῇ αὐτοῦ πρὸς τὸν Σύλλογον. Ἀλλὰ περὶ ταύτης ὀριστικῶς θ' ἀποφανθῇ ἡ Ἐπιτροπὴ ἐν προσεχῇ συνεδρίῳ.

Ἀσμένῃ ἡ Ἐπιτροπὴ ἀγγέλει ὑμῖν, ὅτι μετ' οὐ πολὺ ἄρξεται καὶ ἡ ἐκτύπωσις τοῦ Γ' τόμου τοῦ *Εὐριπίδου* ὑπὸ τοῦ κ. *Δ. Βερονιάδου*, μεθ' οὗ συνενόηθη ὁ Σύλλογος περὶ τὰ τέλη τοῦ λήξαντος ἔτους 1897, παρασχωῶν αὐτῷ τὸν αἰτηθέντα ἑκτάμηνον χρόνον.

Μετὰ τὸν Γ' τόμον τοῦ *Εὐριπίδου* ἡ ἴσως καὶ σὺν τῇ ἐκτύπωσει τούτου ἄρξεται καὶ ἡ τοῦ Α' τόμου τοῦ *Ξενοφῶντος* ὑπὸ τοῦ κ. *Γ. Παναγιώτου*, ὅστις ἀπὸ πολλοῦ ἤρξατο παρασκευαζόμενος· δι' ἐλπίδος δ' ἔχομεν ὅτι μικρὰ τις ἀναφανείσα δυσχερεῖα εὐκόλως θ' ἀρθῇ καὶ οὐδόλως θὰ παρακωλύσῃ αὐτὴ τὴν ἐκδοσιν.

Β' Ζωγράφειος Ἀγῶν. Καὶ ἡ κατὰ τὴν διετη ταύτην περίοδον πεμφθεῖσα γλωσσικὴ ὕλη, ἐν ἣ καὶ πολλὰι δημῶδεις μελωδίαι περιλαμβάνονται, εἶναι ἄρθρον καὶ ποικίλη, ὡς ἡ τῷ προηγουμένῳ εἶτι πεμφθεῖσα. Εἶναι δ' ἡ ἐξῆς: *Παναγιάννη Μανωλακάκη* γλωσσικὴ ὕλη τῆς νήσου Καρπάθου· *Γ. Ἀγακίδου Β'* συλλογὴ ζώντων μνημείων ἐκ τοῦ χωρίου *Ζωπανίου* τῆς ἐπαρχίας *Σισανίου*· *Γ. Σιδέρη* κοινολογία· *Κ. Κουρτίδου* αἰνίγματα καὶ παραμύθια· *Εὐκλ. Θρονιμουλοπούλου* συλλογὴ παραμυθίων· *Ἐλευθ. Παναγιώτου* ἢ περὶ *Τριπολιν*, *Ἀμισῶν* καὶ *Θοανίαν* ἰδιωτικὴ· *Χριστ. Βαξοβάνου* ἦθη, ἔθιμα καὶ ἱστορία τῆς *Τσαμουριᾶς* καὶ *Γραμματικαὶ παρατηρήσεις*· *Ζιάκα* Ἠπειρωτικὰ νεο-ελληνικὰ· *Παναγιωτίδου* γλωσσικὴ ὕλη τῆς *Θεσπρωτίας*· *Μανασσείδου* γλωσσικὴ ὕλη· *Γ. Ἐαρινίου* λεξιλόγιον *Συμακικόν*· *Γ. Παπαδοπούλου* συλλογὴ ἔρωτικῶν *μυρολογίων*· *Γ. Καμμά* γλωσσικὴ ὕλη τῆς νήσου *Τήλου*· *Ν. Θεοχαρίδου* γλωσσικὴ ὕλη· *Ν. Παγανᾶ* δημοτικὰ ᾄσματα· *Χ. Βαξοβάνου* σύγγραφον δημοτικῆς ἠπειρωτικῆς μουσικῆς· *Ν. Φαροῦ* δευτέρα συλλογὴ δημοδῶν μελωδιῶν καὶ *Γ. Παχίτου* δημῶδεις ἑλληνικαὶ μελωδίαι. Ὑπολείπονται δὲ μόνον αἱ ὑπ' ἀριθμὸν πρωτοκόλλου 86—87 γλωσσικαὶ ὕλαι *Ἀγωνίμου* τινός καὶ *Ἐ. Μελλίου*, ὧν ἡ κρίσις ἀναβάλλεται εἰς τὸν προσεχῆ ἀγῶνα, ὡς ἐκπροθέσμως πεμφθεισῶν. Ἀλλὰ καὶ ἡ περὶ ἐκάστης τῶν συλλογῶν τούτων κρίσις ὑποβλήσεται ὑμῖν ἐν προσεχῇ τοῦ Συλλόγου συνεδρίῳ ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τούτῳ ὀρισθέντος εἰσγητοῦ κ. *Γ. Γεωργιάδου*.

Γ' *Καραπάνειος Ἀγών*. Τῇ ἡμετέρᾳ Ἐπιτροπῇ παρεπέμφθησαν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου πρὸς κρίσιν τοῦ *Καραπάνειου Ἀγῶνος* α') δύο χειρόγραφα *Φυσικῆς πειραματικῆς*, καὶ β') ἓν καὶ μόνον χειρόγραφον *Γραμματικῆς τῆς καθ' ἄρθρου νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης*. Πρὸς κρίσιν τῆς *Φυσικῆς πειραματικῆς* συνέστη τὸ πρῶτον τριμελὲς ἀγωνόδικος Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν κκ. *Σ. Βραχάμη, Ἄθαν. Ἰωάννου* καὶ *Ν. Στρογγύλη*, ἀκολούθως δ' ἐκ τῶν κκ. *Σ. Βραχάμη, Χ. Χατζηχρήστου* καὶ *Γ. Γεωργιάδου*· διότι ἀντὶ μὲν τοῦ ἐκ τῆς ἡμετέρας πόλεως ἀποχωρήσαντος κ. *Στρογγύλη* ἡ Ἐπιτροπὴ ἐξελέξατο τὸν κ. *Χατζηχρήστου*, ἀντὶ δὲ τοῦ κ. *Ἄθ. Ἰωάννου*, τοῦ μὴ δυναμένου ἰδίων ἕνεκα ἀσχολιῶν, ὡς ἀνεκινώσατο τῇ Ἐπιτροπῇ, νὰ μετᾶσχη τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς, τὸν κ. *Γ. Γεωργιάδου*. Ἡ νέα αὕτη Ἐπιτροπὴ, μετ' ἐπιστασίας μελετήσασα τὰ χειρόγραφα ταῦτα, ἐξήνεγκε τὴν αὐτῆς κρίσιν ἐν τινι τῶν προγενεστέρων τοῦ Συλλόγου συνεδριῶν διὰ τοῦ ἐπὶ τούτῳ ὑπὸ τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπείας ἐκλεγέντος εισηγητοῦ κ. *Δ. Μοισιάτου*. Τῆς δὲ *Γραμματικῆς* ἡ κρίσις, βραδείως καὶ ταύτης πεμνηθείσης εἰς τὸν *Καραπάνειον Ἀγῶνα*, ἀναβάλλεται εἰς τὸ προσεχὲς ἔτος, ὡς πιθανῆς τῆς ἀποστολῆς καὶ ἑτέρου χειρογράφου μέχρι τοῦ προσεχοῦς Δεκεμβρίου.

Τέταρτον ἤδη καὶ τελευταῖον ὑπολείπεται ἡ ἀπλή κρίσις τῶν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου τῇ Ἐπιτροπῇ πεμνηθέντων διαφόρων διδασκτικῶν βιβλίων, ἀλλὰ ταύτην ἡ Ἐπιτροπὴ ἐπεφυλάξατο τῷ προσεχῇ συλλογικῷ ἔτει.

Τοιαῦτα διὰ βραχείων, φίλοι ἑταῖροι, τὰ ὑπὸ τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπείας πεπραγμένα, ἐφ' οἷς ἐξαιτούμαι τὴν ἐπιεικῆ τοῦ Συλλόγου ψῆφον.

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ὑπὸ ΑΛ. ΠΑΝΤΕΡΜΑΛΗ

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ἈΣΨΑ ἑκτακτον γενικὴν συνεδρίαν τῆς 24 Ἀπριλίου 1898.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1896—1897 συλλογικοῦ ἔτους ἡ Κοινωνιολογικὴ τοῦ Συλλόγου Ἐπιτροπὴ, συγκληθεῖσα τῇ προσκλήσει τοῦ προέδρου τοῦ Συλλόγου εἰς πρώτην συνεδρίαν συμφώνως τῷ 60 ἄρθρῳ τοῦ νέου τοῦ

Συλλόγου Κανονισμοῦ, προέβη εἰς τὸν καταρτισμὸν αὐτῆς, ἐκλέξασα πρόεδρον μὲν τὸν κ. *Π. Δ. Νικολόπουλον*, γραμματεῖα δὲ τὸν κ. *Ἀ. Παντερμαλῆν*. Ἄρα τῇ συστάσει αὐτῆς ἡ Ἐπιτροπὴ ἤρξατο τῶν συνεδριάσεων αὐτῆς, ἀσχολουμένη εἰς διάφορα θέματα ἀναγόμενα εἰς τὴν κοινωνιολογίαν. Ἐπιστημονικὰς δὲ ἀνακινώσεις ἐποιήσαντο ἐν αὐτῇ ὁ κ. *Θεοχάρης Βεγλερῆς* ἐν τῇ συνεδριάσει αὐτῆς τῆς 11 Νοεμβρίου 1896 «Περὶ μιᾶς περιπτώσεως ἀποζημιώσεως συνεπιεῖς συζυγικῆς διαφορᾶς» καὶ ὁ κ. *Π. Δ. Νικολόπουλος* ἐν τῇ συνεδριάσει αὐτῆς τῆς 20 Ἰανουαρίου 1897 «Περὶ πολυτελείας ὑπὸ κοινωνιολογικῆν ἐποψίν». Ἡ Κοινωνιολογικὴ Ἐπιτροπὴ ἐπελήφθη καὶ τῆς ἐξετάσεως τοῦ ζητήματος τοῦ δυνατοῦ ἢ μὴ τῆς ἀπκλαγῆς τοῦ Καταστήματος τοῦ Συλλόγου τῶν βαρυνόντων αὐτὸν φόρων, συνεπιεῖς προσκλήσεως τοῦ Συλλόγου δι' ἐγγράφου αὐτοῦ ἀπὸ 12 Δεκεμβρίου 1896. Ἐν τῇ συνεδριάσει αὐτῆς τῆς 23 Δεκεμβρίου 1896 κατόπιν συζητήσεως, ἀπεφασίσθη ὅπως ἐρωτηθῆ ἡ γνώμη τῶν ἀπόντων τῆς συνεδριάσεως ἑταίρων κ. κ. *Μ. Καραβοκροῦ, Ἡ. Μαλιάκα* καὶ *Ἀχ. Χρησιδίου* μετὰ τὴν ἀπόφασιν τῶν ὁμοίων ἡ Ἐπιτροπὴ ἐπεφυλάξατο τὴν εἰς τὸν Σύλλογον ἀπάντησιν αὐτῆς. Δυστυχῶς ἡ ἀπάντησις τῶν ῥηθέντων ἑταίρων, πρὸς οὓς ἐγγράφως ἀπετάθη ἡ Ἐπιτροπὴ, ἐβράδυνε καὶ τὸ 1896—97 ἔληξε πρὶν ἢ περιέλθῃ αὐτὴ εἰς χεῖρας ἡμῶν. Καὶ αὗται ἐν συντόμῳ αἱ ἐργασίαι τῆς Ἐπιτροπῆς κατὰ τὸ διαρρεῦσαν συλλογικὸν ἔτος. Τὰ δὲ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο γενόμενα ἐκτεθήσονται ὑπὸ τοῦ νέου προέδρου, διότι ὁ κατὰ τὸ 1896—97 πρόεδρος αὐτῆς, λήξαντος τοῦ ἔτους, διὰ τὸ ὅποιον ἐξελέγη, ὑπέβαλε τὴν ἀπὸ τῶν καθηκόντων τῆς προεδρίας ἀμετάκλητον παραίτησιν αὐτοῦ πρῶτον τῇ Ἐπιτροπῇ ἐν τῇ συνεδριάσει αὐτῆς τῆς 25 Νοεμβρίου 1897 καὶ εἶτα τῷ Συλλόγῳ διὰ τὰ περαιτέρω. Τὸ τῆς παραίτησεως ἐγγράφον τοῦ κ. *Π. Δ. Νικολόπουλου*, ὑποβλήθην τῷ Συλλόγῳ, ἐγένετο δεκτὸν, τοῦ προέδρου τοῦ Συλλόγου δηλώσαντος ὅτι ὅα προέβαιναν εἰς τὴν νόμιμον σύγκλησιν τῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς καταρτισμὸν αὐτῆς διὰ τὸ 1897—1898 συλλογικὸν ἔτος.

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΦΥΣΙΚΟΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ὑπὸ Κ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ,

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ΔΣΗΑ' ἑκτακτον γενικὴν συνεδρίαν τῆς 24 Ἀπριλίου 1898.

Ἐορτιμοὶ Κύριοι,

Συνωδὰ τῷ 71ῳ ἄρθρῳ τοῦ Κανονισμοῦ, ἡ Φυσικομαθηματικὴ Ἐπιτροπὴ ὑπεβάλλει σήμερον τῷ Συλλόγῳ ἐκθεσιν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς κατὰ τὰς ληξάσας ἤδη δύο συλλογικὰς περιόδους. Ἡ Φυσικομαθηματικὴ Ἐπιτροπὴ, ἣν δικαιοματικῶς ἀπαρτιζοῦσι πάντες οἱ μέλη ὄντες τοῦ Συλλόγου πτυχιούχοι φυσικομαθηματικοί, μηχανικοὶ καὶ μηχανουργοί, συνέκειτο κατὰ τὰ ἐκπεύσαντα ἤδη δύο συλλογικὰ ἔτη ἐκ τεσσάρων καὶ δέκα μελῶν, ὧν ὀκτώ μὲν μηχανικοί, οἱ κ. κ. Ἀνωπαδῆς Ἀλέξανδρος, Καλβοκορέσης Δημήτριος, Καραθεοδωρῆς Κωνσταντῖνος, Λινάρδος Γεώργιος, Μαυρογορδάτος Φραγκίσκος, Παπακωνσταντῖνου Κωνσταντῖνος, Σταλίδης Ἀλέξανδρος καὶ Schneider Ed., ἐξ δὲ τῶν διαφόρων κλάδων τῶν φυσικομαθηματικῶν ἐπιστημῶν, οἱ κ. κ. Ἀκαιοτορίδης Θεογένης, Βραχάμης Σταῦρος, Εὐσταθιανὸς Ἀλέξανδρος, Ἰωάννου Ἀθανάσιος, Στρογγύλης Νικόλαος καὶ Συγγρός Κυριακός. Οὗτοι δέ, συμπῶντες τῷ 60ῳ ἄρθρῳ τοῦ Κανονισμοῦ, συνελθόντες εἰς συνεδρίαν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. προέδρου τοῦ Συλλόγου, ἐξελέξαντο πρόεδρον μὲν τὸν κ. Σταῦρον Βραχάμη, γραμματεῖα δὲ τὸν κ. Κ. Παπακωνσταντῖνου.

Ἐννέα μόνον συνεδρίαὶ συνεκροτήθησαν καθ' ὅλον τὸ διετὲς διάστημα, ὧν ἀπασῶν προήδρευεν ὁ κ. πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς. Πλὴν τεσσάρων μελῶν, τὰ λοιπὰ πλέον ἢ ἑπταὶ προσήλθον εἰς τὰς συνεδρίας, ὡς ἐμφαίνεται καὶ ἐκ τοῦ ἀπὸ τῆς ἑκτῆς συνεδρίας τακτικῶς κρατουμένου βιβλίου παρουσίας τῶν μελῶν.

Αἱ ἐργασίαι τῆς Ἐπιτροπῆς περιορίσθησαν ἐντὸς τῶν ὑπὸ τοῦ 55ου ἄρθρου τοῦ Κανονισμοῦ ὀριζομένων ὁρίων, ἤτοι εἰς συζητήσεις ἐπὶ ἀνακοινώσεων γινομένων ὑπὸ μελῶν, εἴτε ἐν ταῖς ἐδικαῖς τοῦ Συλλόγου, εἴτε ἐν ταῖς ἰδιαιτέραις τῆς Ἐπιτροπῆς συνεδρίασις, ὡς καὶ εἰς κρίσεις συγγραμμάτων, ἐχόντων σχέσιν πρὸς τὸν κλάδον αὐτῆς. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἔθετο εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ συζήτησιν εὐρὺ πρόγραμμα

τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς, οὐχὶ δὲ καὶ δυσανάλογον πρὸς τὸν ζῆλον τῶν ἐταίρων. Δυστυχῶς ὁμως ἐμειώθη κατὰ πολὺ ὁ ζῆλος τῶν ἐταίρων καὶ περιορίσθησαν εἰς τὸ τρίτον σχεδὸν αἱ ἀπαιτούμεναι συνεδρίαὶ πρὸς τελείαν ἀνάπτυξιν καὶ ἐπωφελῆ πρακτικὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἐν τῷ ἀνωτέρῳ προγράμματι αὐτῆς ἀναγραφόμενων ζητημάτων.

Αἱ ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς συντελεσθεῖσαι ἐργασίαι ἔχουσιν ἐν περιλήψει ὡς ἐξῆς:

α') Διοργάνωσις ἐπιστημονικῶν μαθημάτων, ἅτινα μετὰ μακρὰν μεταξὺ τῶν μελῶν συζήτησιν ἀπερασίσθη, ἵνα μὴ περιορισθῶσι μεταξὺ τῶν μελῶν αὐτῆς, ἀλλὰ νὰ ὡσι δημόσια, φέροντα τίτλον Λαϊκὰ καὶ ἔχοντα ὡς θέμα ἰδίως τὰς διαφόρους μικρὰς ἐπιτοπίους βιομηχανίας καὶ λοιποὺς βιοποριστικούς κλάδους καὶ ἐν ἀπλῇ γλώσῃ πραγματευόμενα τὰς νεωτέρας προόδους καὶ ἀνακαλύψεις, τὰς εἰσακτέας βελτιώσεις καὶ λοιπὰ, οὕτως ὥστε ὁ ἀπλοϊκὸς βιομήχανος νὰ καρπῶται ὀδηγίας καὶ γνώσεις πρὸς βελτίωσιν τῆς τύχης τοῦ καὶ προαγωγὴν τῆς τέχνης αὐτοῦ ἐν ἄλλαις λέξεσι, τὸ βῆμα τοῦ Συλλόγου νὰ καταστῆ τὸ κέντρον, ἐξ οὗ ἐπὶ τὸ λυσιτελέστερον καὶ πρακτικώτερον νὰ μεταδίδωνται εἰς τὸ κοινὸν γνώσεις, συντελοῦσαι πρὸς καθοδήγησιν ἐν τῷ πρακτικῷ βίῳ. Ἡ Φυσικομαθηματικὴ Ἐπιτροπὴ θὰ ἀρξῆται διὰ τῶν μελῶν αὐτῆς τῶν μαθημάτων τούτων ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς συλλογικοῦ ἔτους.

β') Ἡ περισυλλογὴ ἐκ τῶν ἀρχαίων ἐλλήνων συγγραφεῶν ἀπάντων τῶν τεχνικῶν ὄρων τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν καὶ ἰδίως τῶν ὄρων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὰ δημόσια ἔργα καὶ τὴν βιομηχανίαν ἐν γένει, καὶ ἡ λεξικολογικὴ αὐτῶν κατάταξις, πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν ἐν χρήσει βαρβάρων καὶ ξενικῶν ὄρων, ὡς καὶ τῶν ἐλλειπόντων ἐν τῇ νεωτέρῃ ἑλληνικῇ βιομηχανίᾳ καὶ τοῖς δημοσίοις ἔργοις. Ἐπ' ἴσης ἡ ἐξακριβώσις τοῦ δικαιώματος τῆς προτεραιότητος ἐπὶ νεωτέρων ἐν τῇ Δύσει γινομένων ἀνακαλύψεων, πλὴν ἐργασίαν τὴν ἀρχὴν αὐτῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἑλλησι, δέον ἔστιν ὅτε νὰ ἀποτελῆ θέμα ἀνακοινώσεων μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς. Τὸ προσεχὲς συλλογικὸν ἔτος θὰ ἔχωμεν τὰς ἀπαρχὰς τῆς ἐργασίας ταύτης, ἥτις ἤδη ἤρξατο,

γ') Τὴν Ἐπιτροπὴν ἡμῶν ἀπησχόλησε σπουδαίως ἡ ἀναγνωσθεῖσα ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ Συλλόγου τῆ 12 Φεβρουαρίου 1897 ἀξιόλογος πραγματεία τοῦ ἐκ τῶν μελῶν τῆς

Ἐπιτροπῆς μηχανικοῦ κ. *Καλβοκορέση* *Περὶ θερμότητος, περὶ διαφορῶν συστημάτων θερμάνσεως καὶ περὶ τοῦ ἐν τῷ Ζωγραφεῖῳ δυστυχήματος*. Καὶ ἰδοὺ πῶς. Γνωστὸν ὅτι κατὰ Ἰανουάριον (2) τοῦ 1897 αἰφνιδίᾳ δηλητηρίασις τῆς ἀτμοσφαιράς τοῦ Ζωγραφεῖου ὀλίγον ἔλειψε νὰ ἐξαποστείλῃ ἐς Ἄδην τριακοντάδα καὶ πλέον τῶν τροφίμων αὐτοῦ. Συνεπείθ' ἀνακριθῶν διαδόσεων κατὰ τῶν ἀληθῶν αἰτίων τοῦ δυστυχήματος, καὶ τῆς ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ Συλλόγου ἐν δημοσίῳ μαθηματι δοθείσης ἐξηγήσεως ὑπὸ τινος τῶν τοῦ Συλλόγου μελῶν, ὁ κ. *Καλβοκορέσης* ἠθέλησε νὰ πραγματοποιηθῇ τὸ ζήτημα τοῦτο ὑπὸ τεχνικὴν ἐποψίν χάριν καθησυχάσεως τοῦ κοινοῦ καὶ ἐπιστημονικῆς ἀκριβείας. Ὁ *χημικὸς κ. Συγγρός* ἐν πρώτῃ ἐπιμένῃ συνεδρίᾳ μετὰ τὴν 12 Φεβρουαρίου 1897 ἑπανερχόμενος ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ δυστυχήματος τοῦ Ζωγραφεῖου, λέγει ὅτι τῇ ἐντολῇ τῆς ἐφορείας ἀναλύσας τὸν ἀέρα τῶν αἰθουσῶν, εὔρε τὴν ποσότητα τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος εἰς ἴχνη μόνον, καὶ ὅτι προσέτι, ἐὰν ὑπῆρχεν ἀνάπτυξις μονοξειδίου τοῦ ἀνθρακος, ἔπρεπε ταυτοχρόνως νὰ ὑπάρχῃ καὶ ἀνάπτυξις τελείας ἀνθρακικοῦ ὀξέος. Ὁ κ. *Καλβοκορέσης* ἐξήγησεν ὑπὸ μηχανικὴν ἐποψίν τὸ ζήτημα καὶ ἀπέδειξεν ὅτι, ὡς ἔχει τὸ σύστημα τῶν θερμοφόρων συσκευῶν τοῦ Ζωγραφεῖου, ὅπου τὸ θερμαίνον ἐκ καπνοῦ ρεῦμα (ἦτοι ἐστία, καπναγωγὸὶ σωλῆνες καὶ καπνοδόχος) τυγχάνει ὄλως ἀνεξάρτητον τοῦ θερμαινόμενου ἐξ αἰέρος ρεύματος (ἦτοι λήψις ψυχροῦ αἰέρος, αεροφόροι σωλῆνες καὶ αἰθουσαι) ἐλάχιστόν τι σφάλμα τοῦ θερμοστοῦ κατὰ τὴν ἔναυσιν ἐν τῷ μέλλοντι θὰ καταλήγῃ εἰς γένεσιν αερίων ἐπιβλαβῶν εἰς τὴν ὑγείαν τῶν μαθητῶν. Οἰονδήποτε δὲ σφάλμα διαχειρίσεως καὶ ἐὰν ἐγένετο ὑπὸ τοῦ θερμοστοῦ, ὁσηδήποτε ποσότης ὕδατος ἐὰν ἐρρίπτετο ἐπὶ τῆς ἐστίας, οὐδὲν ὄφειλον αἱ συσκευαὶ νὰ παρουσιάσωσι τὸ ἔκτροπον, ἐὰν αἱ συναρμογαὶ ἦσαν ἐν καλῇ καταστάσει καὶ δὲν ἀποκαθίστατο ἄμσος συγκοινωνία μετὰ τῶν δύο ἀντιθέτων ρευμάτων. Ἐπιλέγει δὲ ὅτι ἡ κατάσταση αὕτη, ἀπὸ ἔτους καὶ πλέον προϋπάρχουσα, ἀνεκαλύρθη διὰ τυχαίου ὄλως γενομένου, δηλαδὴ διὰ τυχαίας ἐπιρρίψεως ὕδατος ἐπὶ τῶν διαπύρων ἀνθράκων τῆς ἐστίας, ἥτις ἐπήνεγκε τὴν ἀποσύνθεσιν αὐτοῦ καὶ ἐγέννησε τὸ δηλητηριωδέστατον τῶν αερίων τὸ λεγόμενον ὕδατῶδες ἢ τὸ τοῦ *Dousson* αέριον. Τὸ δηλητηριώδες τοῦτο αέριον, διαχυθὲν διὰ τῶν ῥωγμῶν εἰς τὰς αἰθούσας, ἐπέφερε τὰ

γνωστὰ οἰκτρὰ ἀποτελέσματα. Ἐν τέλει δὲ πρὸς ὑποστήριξιν καὶ δικαιολογίαν τῶν ἀνωτέρω, λέγει ὅτι τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ, ὄν προῖον τελείας καύσεως τοῦ ἀνθρακος, ἡ ἀπουσία αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀτελεῖ καυσίν δὲν ἀποκλείει καὶ τὴν ὑπαρξίν τοῦ μονοξειδίου τοῦ ἀνθρακος (CO) ὅπερ καὶ ὑπάρχει τότε ἐν μεγίστῃ ποσότητι ἐπ' ἴσης κατὰ τὴν ἐπιρρίψιν νωπῶν γαιανθράκων ἐν τῇ ἐστίᾳ ἐπέρχεται κατὰ πτωσίς τῆς θερμοκρασίας αὐτῆς, ἐλάττωσις τοῦ τραβήγματος τῆς καπνοδόχου, μὴ ἀνάφλεξις τῶν αερίων τῆς ἀποστάξεως, καὶ ἐπομένως ἀτελεῖς καύσις. Πρὸς τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα περὶ θερμοκρασικοῦ συστήματος τοῦ Ζωγραφεῖου, πάντα τὰ μέλη εὐρίσκονται ἐν συμφωνίᾳ, καὶ παραδέχονται ὅτι ἐν τῷ Ζωγραφεῖῳ ἐτελείτο πρὸ ἔτους, καὶ τελείτα βραδεία μὲν πλὴν ἀσφαλῆς καὶ σοβαρὰ χρονία δηλητηρίασις.

δ') Τῇ Ἐπιτροπῇ ἡμῶν παρεπέμφθη ὑπὸ τοῦ προεδρείου τοῦ Συλλόγου πρὸς κρίσιν χειρόγραφος πραγματεία ὑπὸ *Παναγιώτου Μακροῦ*, ἐπιγραφομένη, «*Μεταξοσκωλήκων ἐπιτυχία*», ἦτοι «*Πρακτικαὶ ὁδηγίαι πρὸς ἐκτροπὴν ὑγιῶν μεταξοσκωλήκων καὶ ἀποσόθησιν αὐτῶν ἐκ τῶν ἀσθενειῶν πρὸς χρῆσιν παντός μεταξοσκωληκοτρόφου*». Ἡ Φυσικομαθηματικὴ Ἐπιτροπὴ ἐν τινι τῶν τελευταίων συνεδριάσεων τοῦ παρελθόντος ἔτους διώρισε τοὺς κ. κ. *Δ. Καλβοκορέσην* καὶ *Γ. Λινάρδον* κριτάς, οἵτινες, κατόπιν μακρᾶς μελέτης, ὑπέβαλον τῷ κ. προέδρῳ τῆς Ἐπιτροπῆς γραπτῶς τὴν ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρω χειρογράφου κρίσιν τῶν διὰ τὰ περαιτέρω. Ἐπ' ἴσης τῇ Ἐπιτροπῇ ἡμῶν παρεπέμφθησαν ὑπὸ τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς, πρὸς κρίσιν ὑπὸ ἐπιστημονικὴν μόνον ἐποψίν, δύο χειρόγραφα συγγράμματα *Φυσικῆς Πειραματικῆς*. Ἐκ τούτων πρὸς διάκρισιν τὸ μὲν ἔφερε τὸν τίτλον «*Ὁ ἐργαζόμενος ὑπὲρ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ἐργάζεται ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος*», τὸ δὲ «*Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας*». Πρὸς κρίσιν αὐτῶν διωρίσθησαν ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς οἱ κ. κ. *Α. Ἀνωικιάδης*, *Δ. Καλβοκορέσης* καὶ *Α. Σταλίδης*, οἵτινες, περατώσαντες τὸ ἔργον αὐτῶν, ὑπέβαλον τῇ Ἐπιτροπῇ τὴν σχετικὴν αὐτῶν κρίσιν. δι' ἧς ἡ ὑπὸ τὸ ρητόν «*Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας*» *Πειραματικῆς Φυσικῆς* ὑπεδεικνύετο τῇ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ ὡς ἡ καταλληλοτέρα ὑπὸ ἐπιστημονικὴν ἐποψίν.

Τοιαύτη ἐν περιλήψει ἡ μέγρι τοῦδε δρᾶσις

τῆς Φυσικομαθηματικῆς Ἐπιτροπῆς, εὐχόμεθα δὲ ἵνα ἐν τῷ μελλόντι αὐτῇ, ἐμφορουμένη μεγαλειτέρου ζήλου, συντελέσῃ διὰ τῆς ἐργασίας αὐτῆς εἰς τὴν ὅσον ἐνεστὶν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἀληθοῦς καὶ ὑψηλοῦ προορισμοῦ αὐτῆς.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

ὑπὸ Δ. Η. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ,

ἀναγνασθεῖσα κατὰ τὴν ἈΣΨΑ' ἑκτακτον γενικὴν συνεδρίαν τῆς 24 Ἀπριλίου 1898.

Φίλοι ἑταῖροι,

Τριετία ἤδη συμπληροῦται ἀφ' ὅτου τῇ ὑμνεῖ ὑμῶν ψήφῳ ἀνετέθη μοι ἔργον σπουδαῖον μὲν ἀληθῶς καὶ ἐπίζηλον, ἀπαιτοῦν ὅμως ὑπηρεσίας πολλῶν μεϊζους ἐκείνων, ἅς ἐγὼ ἀναλόγως τῶν περιστάσεων ἠδυνάμην νὰ προσενέγκω, ἤτοι: τὸ ἐφορεύειν τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου. Καὶ κατὰ μὲν τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἐκλογῆς μου ὡς ἐφόρου τῆς Βιβλιοθήκης τῷ Κανονισμῷ τοῦ Συλλόγου ἐπόμενος ἐν κειρῷ τῷ δέοντι ἀνέγνω ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου τὴν ἐκθεσὶν τῆς καταστάσεως τῆς Βιβλιοθήκης· κατὰ τὸ δεύτερον ὅμως ἔτος, ἐπειδὴ ἅμα τῇ λήξει αὐτοῦ ἕνεκα λόγων τοῖς πᾶσι γνωστῶν οὐδεμία τῶν γενομένων ἐκθέσεων ἀνεγνώσθη, εὐνόητον τυγχάνει διατὶ παρελείφθη καὶ ἡ ἀνάγνωσις τῆς περὶ τῆς καταστάσεως τῆς Βιβλιοθήκης ἐκθέσεως. Ἦδν, λοιπὸν σὺν Θεῷ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀξιόμυμι καὶ ἐγὼ ἐν τῇ λήξει τοῦ συλλογικοῦ τούτου ἔτους ὅπως κατὰ τὰ νενομισμένα δημοσίῃ καὶ ἐν ὀλίγοις ἐκθέσω τὰ τῆς καταστάσεως τῆς Βιβλιοθήκης κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη.

Ἐπειδὴ, ὡς γνωστόν, ὁ πλουτισμὸς τῆς ἡμετέρας Βιβλιοθήκης ἐξαρτᾶται σχεδὸν μόνον ἐκ τῶν προσφορῶν βιβλίων, ἀπὸ τούτων καὶ ἄρρομα κατὰ πρῶτον. Τὸ ἔτος 1896—1897 ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ 1897—1898 ὑπῆρξε πολὺ εὐφωρότερον ὑπὸ τὴν ἐποψὶν δωρεῶν βιβλίων, καθ' ἃ ἐξάγεται ἐκ τοῦ καταλόγου τῆς ἐγγραφῆς τῶν προσφορῶν βιβλίων· διότι κατ' ἐκεῖνο μὲν εἰσῆχθησαν εἰς τὴν Βιβλιοθήκην ἐκ προσφορῶν διαφόρων φιλομουσῶν ἡμετέρων τε καὶ ξένων τὸ ὅλον 606 τόμοι, 104 τεύχη καὶ 5 χάρται, κατὰ τοῦτο δὲ ἔργον μόνον 130 τίτλους βιβλίων. Καὶ ἐκ μὲν τῶν προσφορῶν τοῦ ἔτους 1896—1897

ἰδιαιτέρας μνείας ἀξιοῦνται ἐνταῦθα α') 53 τεύχη τῶν δημοσιεύσεων τῆς βασιλικῆς πρωσσικῆς Ἀκαδημείας τῶν ἐπιστημῶν ἐν Βερολίῳ ὑπὸ τὸν τίτλον *Sitzungsberichte der königlich-preussischen Akademie der Wissenschaften zu Berlin* καὶ β') τὰ ὑπὸ τῶν κυρίων Ἀλεξάνδρου καὶ Ἐδσπραίου Μαυροκορδάτου δωρηθέντα κατὰ μέγα μέρος ἱστορικῆς ὕλης, ὧν δυστυχῶς τὰ σπουδαιότερα εἰς 82 τόμους ἀνερχόμενα ὑπεξήρσαν χεῖρες ἱερόσυλοι πρὶν ἢ καταλλήλως τοποθετηθῶσιν, ἐκ δὲ τῶν προσφορῶν τοῦ ἔτους 1897—1898 ὡς μᾶλλον ἀξιωματικόνετα ἀναγράφονται α') τὰ ὑπὸ τῆς κυρίας Πολυξένης Δημητρίου Ταμβάκου δωρηθέντα, καὶ β') τὰ τεύχη 26—39 τῶν δημοσιεύσεων τῆς ἐν Βερολίῳ βασιλικῆς πρωσσικῆς Ἀκαδημείας τῶν ἐπιστημῶν. Καὶ ταῦτα μὲν ἐν συντόμῳ περὶ τῶν προσφορῶν βιβλίων· ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς ἀγορὰν τοιούτων, μετὰ πολλῆς τῆς λύπης παρατηρεῖται, ὅτι ἑλλείπει χρημάτων ἐν καὶ μόνον σύγγραμμα, εὐτυχῶς ὅμως σπουδαῖον, ἀγορασθὲν εἰσῆχθη εἰς τὴν Βιβλιοθήκην κατὰ τὸ προπαρελθὸν ἔτος, τὸ Ἑλληνικὸν Λεξικὸν τοῦ Σοφοκλέους, ἐν ᾧ κατὰ τὸ ἤδη λήξαν συλλογικὸν ἔτος οὐδὲ ἐν ἔργον ἠγοράσθη.

Ἄλλὰ καὶ ἕτερον παρατηρεῖται λυπηρὸν τὸ ἐξῆς, ὅτι ἐκ τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων σπουδαίων τῆς Βιβλιοθήκης περιοδικῶν οὐκ ὀλίγα μένουσιν εἰσέτι ἑλλιπῆ καὶ ἡ συμπλήρωσις αὐτῶν βαίνει λίαν βραδέως, καθ' ὅσον αὐτῇ ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ χρόνου, ἀφ' οὗ δυστυχῶς, ὡς ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἔχουσι τὰ πράγματα, ὁ Σύλλογος οὐδὲν ἢ καὶ ἐλάχιστον ὄλως διατίθησι ποσὸν πρὸς ἀγορὰν βιβλίων καὶ περιοδικῶν. Ἐτι μᾶλλον ὅμως λυπούμεθα πάντες ἀνομολογοῦντες τὴν πικρὰν ἀλήθειαν, ὅτι εἰσέτι δὲν ἠξιώθημεν ἵνα ἔχωμεν ἀκριβῆ ἐπιστημονικὸν κατάλογον καὶ ταξινομήσωμεν ἐπιστημονικῶς τὴν Βιβλιοθήκην. Ἡ αἰτία τούτου βεβαίως δέον ἵνα ἀποδοθῇ κυρίως μὲν εἰς τὴν ἑλλειψὶν ἐπαρκοῦς χώρου πρὸς κατάλληλον τῶν βιβλίων ταξίθετησιν, ἔπειτα ὅμως καὶ εἰς τοῦτο, ὅτι τὸ τοιοῦτον ἔργον ὡς λίαν ἐπίμοχθον ἀπαιτεῖ τὴν συνεργασίαν πολλῶν εἰδικῶν περὶ τὰ τοιαῦτα, ἐχόντων οὐ μόνον τὴν κληρὸν διάθεσιν τοῦ ἐργάζεσθαι σπουδαίως ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου, ἀλλὰ καὶ ἱκανὸν διαθέσιμον καιρὸν.

Ἡ ἑλλειψὶς χώρου ἐπαρκοῦς ἀκριβῶς ἐπέβαλεν ἡμῖν ἐξ ἀνάγκης καὶ τὴν ἐν τῷ ἄνω πατώματι τῆς βιβλιοθήκης συσσωρεύσειν πλεί-

στων ὄσων βιβλίων. ὦν τὸ βῆρος, ἐν καὶ ἐπ' ἐλάχιστον ἐπαυξήθη, ἐπαπειλεῖ καταρρευσιν, καθ' ἃ διεβεβαίωσαν εἰδικοί ἀρχιτέκτονες. Ἐννοεῖ λοιπὸν ἕκαστος πόσον σπουδαῖον τυγχάνει τὸ ζήτημα τοῦτο καὶ ὅτι ἐγκαίρως δέον ἵνα ληφθῆ ἡ δέουσα φροντίς ὅπως μὴ εὐρεθῶμεν ἔπειτα ἀπέναντι ἀπευκταίου. Εὐχῆς ἔργον ἤθελεν εἶναι τῷ ὄντι, ἂν γενναῖός τις δωρητῆς ἀνελάμβανε τὴν δαπάνην τὴν ἀνγκυαίαν ὅπως ἡ βιβλιοθήκη μετενεχθῆ εἰς τὸ ἰσόγειον συμπεριλαμβανούσα καὶ τὸ Ἀναγνωστήριον, διότι οὕτω καὶ εὐρυχωρίαν περισσοτέραν θέλομεν ἔχει ὅπως δῆποτε καὶ ἕδαφος στερεώτερον. Περὶ τοῦ Ἀναγνωστηρίου οὐδὲν ὑπάρχει πρὸς ἀνακοίνωσιν, εἰ μὴ ὅτι τὰ ἐπὶ πληρωμῇ περιοδικὰ ἐπαύσαμεν λαμβάνοντες ἐνεκα λόγων οικονομικῶν, ἐκ δὲ τῶν δωρεῶν λαμβανομένων τὰ σπουδαιότερα εἰσάγονται εἰς τὴν βιβλιοθήκην ἵνα ὦσιν ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐποπτεῖαν τοῦ βιβλιοφύλακος. Τὸ Ἀναγνωστήριον εὐτυχῶς προσκτᾶται ἤδη καὶ ἕτερον ἀξιολόγον φύλλον, τὸν *Ταχυδρόμον*. Περαιτέρω καθῆκον θεωρῶ ὅπως ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν τῶν ἐνδιαφερομένων ἐπὶ τῆς ἐξῆς οὐσιώδους ἑλλείψεως· ἐπειδὴ δῆλον ὅτι αἱ θέσεις τῆς ἐν τῷ ἄνω πατώματι βιβλιοθήκης καὶ τῶν ἐν ἰδιαιτέρῳ δωματίῳ περιοδικῶν καὶ ἐφημερίδων στεροῦνται ὑέλων, ἡ ἐπικαθημένη κόνις μεθ' ὅλην τὴν ἐνδελεχῆ καὶ ἀξιεῖπαινον τοῦ βιβλιοφύλακος μέριμναν ἐπαπειλεῖ φθοράν, ἀφ' οὗ μάλιστα παρετηρήθη, ὅτι καὶ μεθ' ὅλα τὰ προφυλακτικὰ μέσα ἀναπτύσσονται ἐνίοτε μεταξύ τῶν βιβλίων τούτων σφάλιγκες καταστρεπτικοί. Ἀνάγκη λοιπὸν ὅπως ἐγκαίρως θεραπευθῆ καὶ τὸ κακὸν τοῦτο.

Ταῦτα, φίλοι ἐταῖροι, τὰ κατὰ τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ἐν διαστήματι δύο ἐτῶν. Ἄν δὲ ἐνεκα λόγων ἀνεξαρτήτων τῆς θελήσεώς μου δὲν ἠδυνήθην ἵνα ἐργασθῶ ὅσον καὶ ὅπως ἔπρεπεν, ἐξαιτοῦμαι συγγνώμην, τῆς ὁποίας καὶ πέποιθα ὅτι θέλω τύχη. Ἦδη δὲ καταλείπει τὸ ὄπερ τέως ἔφερον ἔργον, εὐχομαι ὅπως εὐτυχῆσῃ ὁ διάδοχος μου ἵνα ἰδῆ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ θεραπευομένης πάσας τὰς ἑλλείψεις τῆς Βιβλιοθήκης καὶ ταύτην εἰς τὴν προσήκουσαν αὐτῇ περιωπὴν ἀναψουμένην, ἵνα τελεσφορώτερος ἀποβῆ ὁ ἱερός σκοπός, ὃν προβάλλεται ὁ γεραιός ἡμῶν Σύλλογος πρὸς εὐκλειαν αὐτοῦ καὶ πρὸς καρποφόρον καλλιέργειαν καὶ προαγωγὴν τῶν γραμμάτων ἐν Ἀνατολῇ. Γένοιτο!

ΕΚΘΕΣΙΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ

ὑπὸ Δ. Γ. ΜΟΣΤΡΑΤΟΥ,

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ΑΣΨΒ' τακτικὴν γενικὴν συνεδρίαν τῆς 27 Ἀπριλίου 1898.

Φίλοι ἐταῖροι,

Εὐθύς ἀφ' οὗ ἔσχον τὴν τιμὴν νὰ γίνω νομισματοφύλαξ τοῦ ἡμετέρου Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, ἐπῆλθεν ἡ τοῦ κτιρίου αὐτοῦ μεγάλη ἐπισκευή. Τὸ δωμάτιον, τὸ περιέχον τὰ νομίσματα καὶ ἀνάγλυφα καὶ ἀγγεῖά τινα τοῦ Συλλόγου, ἀπέβαινε λίαν χρῆσιμον κατὰ τὴν ἐπισκευήν, διὸ καὶ ἀπέδωκα τὴν κλεῖδα εἰς τὸν μακαρίτην *Νικόλαον*, ὅστις ἐλθὼν ἀπήτησεν αὐτήν. Ἐκτοτε οὐδέποτε μοι ἀπεδόθη, διὸ καὶ ἀγνοῶ καὶ αὐτὴν τὴν μετὰ τὴν πρώτην καὶ δευτέραν ἐπισκεψὶν μου ἐπελθούσαν εἰς τὸ ἐν λόγῳ δωμάτιον κατὰστασιν.

Ἄλλ' οὐχ ἦττον παρὰ διαφόρων φίλων καὶ μαθητῶν μου συνήγαγον μέχρι σήμερον 149 χαλκᾶ ῥωμαϊκὰ, ἑλληνικὰ καὶ βυζαντικὰ, μικρᾶς ἢ μεγάλης ἀξίας νομίσματα, μᾶλλον ἢ ἦττον ἐφθαρμένα, δέκα δὲ ἕτερα ὁμοίας καταστάσεως ἀργυρᾶ καὶ ἀσημαντόν τινα σφραγίδα ἐπὶ δακτυλίου· ὧν πάντων ἐνεκα εὐχαριστῶ ἰδίᾳ τῷ κ. *Γ. Ζουμπούλογου*, εἰς ὃν ἀνήκουσιν 75 ἐκ τῶν συναχθέντων· τῷ κ. *Χριστοφόρῳ Καλφοπούλῳ*, εἰς ὃν ὀφείλονται 34, τῷ κ. *Γ. Βασιλειάδῃ*, τῷ κ. *Ι. Χρησιδῇ*, ὅστις προσήνεγκε μικρὰν τινα πηλίνην πρόχουν, καὶ τισὶν ἄλλοις μαθηταῖς μου.

Πρὸς κτῆσιν εὐπροσώπου νομισματικῆς συλλογῆς, ἥτις νὰ κῆται εἰς θεῶν ἐπιστήμοσιν ἐπισκέπταις, ἀπαιτεῖται εὐρεῖα αἰθουσα, ἀποκλειστικῶς ὠρισμένη εἰς φύλαξιν καὶ ἐπιστημονικὴν νομισμάτων κατὰταξιν. Βιβλία, ἐφημερίδες καὶ ἀνάγλυφα καὶ ἀγάλματα τί ζητοῦσιν ἐν τῇ νομισματοθήκῃ; Ἢ δὲ κατὰταξίς διὰ τί νὰ γίνηται ἐν περιωρισμένοις συρταρίοις, οὐχὶ δὲ ἐν ὑκλοφράκτοις θήκαις, κατὰ γραμμὴν τεθειμέναις; Τοιαῦτα καὶ παραπλήσια ἔχω νὰ παρατηρήσω, κύριοι, ἀπαιτεῖται δὲ καὶ δαπάνη καὶ χρόνος καὶ ἐπιστήμων, μεθοδικὸς καὶ ὑπομονητικὸς φύλαξ, ὅστις νὰ συντάξῃ ἡμῖν καταλόγους τῆς νομισματικῆς περιουσίας καὶ νὰ ὑποδείξῃ κατὰ ποῖον σύστημα γινώσκει καὶ δύναται νὰ κατατάξῃ αὐτήν.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ ΤΑΜΕΙΟΥ

ὑπὸ Δ. Π. ΜΗΛΙΩΤΟΥ, ταμία

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ἈΣΗΓ' ἑκτακτον
 συνεδρίαν τῆς 1 Μαΐου 1898.

Ἐπίτιμοι Κύριοι,

Λαμβάνω τὴν τιμὴν καὶ ἐφέτος νὰ ὑποβάλω εἰς τὴν ὑμετέραν ἔγκρισιν τὴν διαχείρισιν τοῦ Ταμείου τοῦ ἈΣ' καὶ ἈΖ' συλλογικῶ ἔτους.

Μετὰ λύπης μου γνωρίζω ὑμῖν ὅτι ἡ οικονομικὴ κατάστασις τοῦ Συλλόγου εὐρίσκεται εἰς λιαν κρίσιμον θέσιν, καίτοι τὸ εὐρισκόμενον ἐν τῷ Ταμείῳ ὑπόλοιπον ἀνέρχεται εἰς Ἀ. Ὅθ. 8.91' οὐχ ἦττον ὅμως ὁ Σύλλογος χρεωστῆται τῷ κ. Κ. Κοηκικίῳ διὰ καθυστερουμένων μισθοῦς τοῦ Ἀ. Ὅθ. 42.— Τὸ ἔλλειμμα τοῦτο προέρχεται ἐκ τῆς δυστροπίας πολλῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου εἰς τὴν ἀπότισιν τῶν ὀφειλομένων συνδρομῶν τῶν· αἱ καθυστερούμεναι αὐτῶν συνδρομαὶ ἀνέρχονται εἰς Ἀ. Ὅθ. 193, ἐξ ὧν 88 τοῦ ἈΣ' ἔτους καὶ 105 τοῦ ἈΖ'.

Αἱ ἑκτακτοὶ συνδρομαὶ τῶν 2 ἐτῶν ἀνέρχονται εἰς Ἀ. Ὅθ. 280.72.

- Ἀ. Ὅθ. 22.— ἡ εὐγενεστάτη κυρία *Ἐλένη Γεωργίου Ζαρίφη*.
- » 87.50 ἡ εὐγενεστάτη κυρία *Ἐλένη Νικολάου Ζαρίφη*.
- » 50.— ἡ εὐγενεστάτη κυρία *Πολυξένη Ν. Ταμβάκου* εἰς ἀνάμνησιν τοῦ μακαρίτου συζύγου τῆς.

Ἀ. Ὅθ. 159.50 εἰς μεταφορᾶν

- Ἀ. Ὅθ. 159.50 ἐκ μεταφορᾶς
- » 50.— ὁ ἀξιοτίμος κύριος *Ἀνδρέας Συγγρός* διὰ τὰ 2 συλλογικὰ ἔτη.
- » 11.35 τὸ ἐν Ἀθήναις *Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον* ἀπέναντι τῆς ἐτησίας χορηγίας του.
- » 58.87 αἱ ἱεραὶ *Μοναὶ* τοῦ *Ἁγίου Ὁρους* διὰ χεῖρὸς τοῦ κ. προέδρου, ἰδαπανήθησαν δὲ ὑπὸ τοῦ ἰδίου Ἀ. Ὅθ. 23.87 διὰ τὸ ἐν Ἀγίῳ Ὁρει ταξιδιόν του.
- » 1.— ὑπὸ ἀνωνόμου

Ἀ. Ὅθ. 280.72 ὡς ἄνω.

Εἰσεπράχθησαν δὲ ἐκ τακτικῶν συνδρομῶν Ἀ. Ὅθ. 315, ἐξ ὧν :

Ἀ. Ὅθ. 7 ἔτους ἈΔ', Ἀ. Ὅθ. 16 ἔτους ἈΕ', Ἀ. Ὅθ. 174 ἔτους ἈΣ' καὶ Ἀ. Ὅθ. 118 τοῦ ἔτους ἈΖ', ἐκ δικαιώματος δὲ διπλωμάτων Ἀ. Ὅθ. 31.

Τὸ τῆς ὀργανικῆς Συνκυλίας καθαρὸν προῖον ἀνήλθεν εἰς Ἀ. Ὅθ. 33.39. Αἱ δὲ δαπάναι τοῦ Συλλόγου πρὸς ἐπισκευὴν τοῦ κτιρίου τοῦ Συλλόγου ἀνέρχονται εἰς τὸ σπουδαῖον ποσὸν Ἀ. Ὅθ. 166.64.

Ἐπὶ τέλους, κύριοι, φέρω εἰς γνῶσιν ὑμῶν, ὅτι αἱ εἰσπράξεις τῶν δύο συλλογικῶν ἐτῶν ἀνήλθον εἰς Ἀ. Ὅθ. 715.01, αἱ δὲ δαπάναι εἰς Ἀ. Ὅθ. 784.67, ἤτοι προέκυψεν ἔλλειμμα ἐκ Ἀ. Ὅθ. 69.67.

Εὐχομαι δὲ ἀπὸ καρδίας ὅπως ὁ διάδοχός μου παρουσιάσῃ ὑμῖν περίσσευμα καὶ ἀνθηρότεραν τῆς ληξάσης χρήσεως τὴν ἐπομένην οικονομικὴν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου κατάστασιν.

Ἔτη ἈΣ' καὶ ἈΖ' Δαπάναι καὶ Πρόσοδοι 1896 — 1898

Εἰς Συντακτικὴν Ἐπιτροπὴν ... Ἀ.Τ. 103.22.50	'Απὸ Ταμείων μετρητῶν (παρὰ- θούσης χρήσεως) ... Ἀ.Τ. 78.57
» διάφορα ἔξοδα ..... » 93.35.50	» τακτικὰς συνδρομαὶς ..... » 315.—
» ἔξοδα Γραφείου ..... » 25.92.50	» Διπλώματα ..... » 31.—
» μισθοδοσίας ..... » 350.25	» Ζωγράφιον Διαγώνισμα .... » 50.—
» πυρασφάλιστρα ..... » 14.71	» ἑκτάκτους συνδρομαὶς ..... » 280.72
» ἐπισκευὴν κτιρίου Συλλόγου » 166.64	» συναυλίαν Συλλόγου ..... » 33.39
» Εὐανθίτιον Παρθεναγωγεῖον. » 10.50	» Ζωγράφιον Βιβλιοθήκην.... » 4.90
» Βιβλιοθήκην ..... » 2.83	
» φωτισμὸν καὶ θέρμανσιν. .... » 17.23.50	
» Ταμείων μετρητῶν (ὑπόλοι- πον εἰς νέον)..... » 8.91	
Ἀ.Τ. 793.58	Ἀ.Τ. 793.58

*Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῆ 28 Ἀπριλίου 1898.

Ὁ Ταμίας
Δ. Π. ΜΗΛΙΩΤΗΣ

ΚΡΙΣΙΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΕΠΙ ΤΟΥ ΚΑΡΑΠΑΝΕΙΟΥ ΑΓΩΝΟΣ

ὑπὸ Δ. Γ. ΜΟΣΤΡΑΤΟΥ, εισηγητοῦ,

ἀναγνώσθεισα κατὰ τὴν ἈΣΠΒ' εἰδικὴν συνεδρίαν τῆς 29 Δεκεμβρίου 1897.

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΑ ΦΥΣΙΚΗΣ

*Κύριε πρόεδρε καὶ οἱ περὶ αὐτόν,
ἐντιμοὶ καὶ φιλόμουσοι ἑταῖροι,*

Ὅτε ἡ ἡμετέρα Φιλολογικὴ Ἐπιτροπεία ἐκ τῶν πολλῶν αὐτῆς μελῶν τρία εἰδικῶς ἐξελέξατο, τὸν ἑαυτῆς πρόεδρον κ. Χρηστον Χατζηχρήστου, τὸν κ. Σταῦρον Βραχάμην καὶ τὸν κ. Γ. Γεωργιάδην, ὅπως μελετήσωσι καὶ κρίνωσι τὰ πρὸ ἑκαυτοῦ ἡμῖν ἀποσταλέντα δύο ταῦτα καὶ μόνα Ἐγχειρίδια Φυσικῆς, ἐγίνωσκε καὶ συνειδήσιν εἶχεν ὅτι ἡ περὶ τὴν ἰδίως Φυσικὴν σπουδὴν καὶ μελέτην, ἀντὶ νὰ γίνηται δυσχερεστέρα ἐκ τῶν αἰεὶ πληθυνομένων ἐρευνήσεων καὶ ἀνακαλύψεων, εὐκοπωτέρα ἢ πρότερον καθίσταται· διότι τὰ τε ἐπιστημονικὰ πορίσματα γίνονται σήμερον βεβαιότερα καὶ ἡ τῶν φαινομένων διάγνωσις εἶναι· τόσῳ εὐχεστοτέρα, ὅσῳ γίνεται σαφεστέρα ἢ πρότερον.

Ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπεία καὶ ἐκ τοῦ προγράμματος τοῦ Καραπανείου Ἀγῶνος, πολλῶ μᾶλλον ἐξ ἰδίων δευτέρων αὐτῆς σκέψεων ἀρρορωμένη, διενόηθη ὅτι τὰ σχολεῖα ἐν γένει οὐδαμῶς δικαιούνται νὰ παρίδωσι τὰ τῆς νεωτέρας Φυσικῆς μέγιστα πλεονεκτήματα, ἀλλὰ τούναντίον, πρὶν ἀπολύωσι τοὺς ἑαυτῶν τροφίμους εἰς τὴν βιοτικὴν τύρβην ἢ πρὸς τῶν πανεπιστημίων τὰ ἔδρανα, ὀρείλουςι νὰ καθιστώσιν αὐτοὺς γνώστας καὶ κατόχους ἐκείνων τῶν κοινωνικῶν πόθων καὶ ἐκείνων τῶν βιοτικῶν ἀπαιτήσεων, οὓς θεραπεύουσα ἡ ἐπιστήμη τῆς φύσεως παρέχει ἡμῖν τηλαυγεῖς φάρους πρὸς πᾶσαν μεταγενεστέραν μελέτην καὶ ζήτησιν.

Διὰ τοιούτων σκέψεων προσεβοήθησε τοῖς τρισὶ προμνημονευθεῖσιν ἀξιοτίμοις εἰδικοῖς

κριταῖς, ἀναπυθίσαι δὲ ἐπὶ τῆς πείρας, ἀγχινοίας καὶ δικαιοσύνης αὐτῶν, παρῶτρυνε μὲν ἀδεκάστως νὰ δεῖξωσι τὰ πεπλημμελημένα ἐν τοῖς δυσὶν ἐγχειρίδιοις, καὶ ἂν μὲν βραβευτέον τὸ ἕτερον ἢ ἐξ ἴσου ἀμφοτέρω, ἐκ περιωπῆς κριτῶν δοκίμων νὰ εἴπωσι τοὺς λόγους τῆς βραβεύσεως, ἂν δ' ἀπορριπτέον τὸ ἓν ἢ καὶ τὰ δύο, ἀδιστακτως τὸ αὐτὸ νὰ πράξωσιν.

Οὕτω λοιπὸν πρόκειται νῦν, εἰς ἐπήκοον τῶν μελῶν τοῦ ἡμετέρου Φιλολογικοῦ Συλλόγου καὶ εἰς γνώσιν παντός τοῦ ἐν τοῖς γραμμασι διατρίβοντος ἑλληνικοῦ κοινού, ἡ κρίσις τῶν ἐν λόγῳ δύο ἐγχειριδίων, ἐπιδοκιμασθεῖσα ὑφ' ἀπάσης τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπείας, οὐ μόνον διότι δὲν πραγματεύεται τὴν Φυσικὴν ὡς ἀπλὴν ἐπιστήμην τοῦ φυσικοῦ καὶ χημικοῦ ἐργαστηρίου, ἢ ὡς θεραπείαν μόνον τῆς χειρωναξίας, ἀλλὰ διότι ὑποδεικνύει τὴν σχέσιν αὐτῆς καὶ ἀναφορὰν πρὸς τὴν ἐνζῶον καὶ ἐμψυχον φύσιν. Οὔτε ἡ τριμελὴς εἰδικὴ ἐπιτροπὴ, ἀλλ' οὔτε σύμπασα ἡ Φιλολογικὴ φρονεῖ ὅτι ἡ Φυσικὴ εἶναι μάθημα μόνον ὠριμωτέρας ἡλικίας, οὐδ' ὅτι πρέπει νὰ διδάσκηται μόνον ἐν ταῖς δυσὶν ἢ τρισὶν ἀνωτάταις τάξεσι τοῦ γυμνασίου, ἢ μόνον ἐν τῇ ἀνωτάτῃ τάξει τῶν δημοτικῶν σχολείων. Εἶναι ἡμίτελής ἡ τοιαύτη περὶ Φυσικῆς γνώμη, ἥτις καὶ τῶς ἐδίδασκε περὶ ταύτης τῆς ἐπιστήμης, ὅτι δῆθεν μόνον ὄργανα περιεργα μεταχειρίζεται, δι' ὧν μόνον τάποτελέσματα φυσικῶν δυνάμεων δεικνύει, καὶ ὅτι τὸ πολὺ περιγράφει καὶ τὰς μηχανὰς τῆς βιοτεχνίας καὶ χειρωναξίας, ἐξ ὧν τοσοῦτον προήχθη ἡ καθ' ἡμᾶς ἡμέρωσις. Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι πρέπει νὰ ἐγκύπτωμεν ὀλοφύχως

εις τὴν περὶ ἡμᾶς φύσιν, νὰ ὀρμώμεθα δὲ περισσότερον ἢ τέως ἐκ τῆς πείρας τοῦ καθ' ἡμέραν βίου, καὶ ἐκ τούτων τῶν δύο πηγῶν νὰ ἰρμώμεθα ἄλλας παρατηρήσεις. Ταύτας ἀκριβέστατα ἐξετάζοντες καὶ τελειότατα συγκρίνοντες, θ' ἀποδεικνύωμεν ἔπειτα τῇ βοήθειᾳ σοφῶν πειραμάτων καὶ θὰ καθορίζωμεν τὰς τελικὰς ἡμῶν γνώσεις.

Ἄλλ' ἤδη, ἄς ἴδωμεν ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα τὰ πλεονεκτήματα καὶ μειονεκτήματα τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος δύο συναγωνιζομένων Ἐγχειριδίων.

Ἡ Φυσική, ἡ ὑπὸ τὸ ῥητὸν «Ὁ ἐργαζόμενος ὑπὲρ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ἐργάζεται ὑπὲρ τῆς εὐημερίας τῆς ἀνθρωπότητος» εἶναι ὁμολογουμένως ἔρχον πολλῶν κόπων καὶ μελετῶν, ἐλέγχον ἰκανὴν προσπάθειαν πρὸς πλήρωσιν τῶν τοῦ Ἀγῶνος ἀπαιτήσεων. Ἄλλ' ὅμως, παραβαλλομένη πρὸς τὴν ἑτέραν, τὴν τὸ ῥητὸν ἔχουσαν «Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας», πολλῶν ὑπολείπεται αὐτῆς κατὰ τὴν ἐπιστημονικὴν, τὴν παιδαγωγικὴν καὶ τὴν διδακτικὴν μέθοδον, ἕνεκα τῶνδε τῶν λόγων.

Ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι ὁ συγγραφεὺς λέγει: «Ἡ λαμπρὰ καιομένη τρέπεται εἰς ὕδρον καὶ ὕδωρ». Οὐδὲν ἕτερον γεννᾶται ἐκ τῆς καύσεως τῆς λαμπρᾶς; ἐρωτᾷ ἡ Ἐπιτροπεία; ἔπειτα δὲ τί σημαίνει τρέπεται; Μήπως σημαίνει παράγεται;

Ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι λέγει: «Ἡ θερμότης ἐνεργήσασα μετέτρεψε τὸ ὕδωρ εἰς ἀτμὸν», ἀλλὰ δὲν ὀρίζει πρότερον τί εἶναι θερμότης καὶ τί ἀτμός, οὕτω δὲ προσκρούει εἰς τὴν διδακτικὴν, καθ' ἣν πάντα δεόν νὰ βαίνωσιν ἐκ τῶν γνωστῶν εἰς τὰ ἀγνωστα, οὐδ' ἐπιτρέπονται ἀσαφεῖς ὅροι.

Ἄλλὰ καὶ τὰ ἐν τῇ δευτέρῃ σελίδι εἶναι πῶς ἀσύστατα.

Ἐν δὲ τῇ τετάρτῃ ὁ τῆς χημείας ὀρισμὸς δὲν εἶναι ἀκριβής, διότι λέγει ὅτι «ἡ χημεία ἐξετάζει τὰς αἰτίας, αἰτινες παράγουσι τὰ χημικὰ φαινόμενα», ἐν ᾧ ἡμεῖς μίαν καὶ μόνην αἰτίαν γινώσκωμεν, τὴν χημικὴν συγγένειαν.

Ἐν τῇ ἕκτῃ σελίδι λέγει: «πᾶν ὅ,τι ὑποπίπτει εἰς τὰς ἡμετέρας αἰσθήσεις λέγεται φάσις». Κατὰ τὸν συγγραφέα λοιπὸν καὶ ὁ ἄρτος εἶναι φύσις, τὸ θρανίον, τὸ βιβλίον εἶναι φύσις καὶ αὐτά.

Ἐν τῇ ἑβδόμῃ σελίδι ὀνομάζει θευστὰ μόνον τὰ ἰγρᾶ, ἐν ᾧ βευστὰ εἶναι καὶ τὰ ἀέρια; διὸ λέγομεν καὶ θεῦμα ἀέρος, θεῦμα ἕδωροῦ κτλ. Ἐν γένει δὲ ἀκατάλληλωςπραγμα-

τεύεται καὶ δικαιολογεῖ τοὺς ὄρους στερεά, θευστὰ, ἀέρια, καὶ τὸν κοινὸν δὲ καλεῖ οἶμα ἀέριον, ὅπερ δὲν ἀληθεύει.

Ἀπὸ τῆς αὐτῆς σελίδος μέχρι τῆς ὀγδόης «τὰ σώματα, λέγει, ὑποπίπτουσιν εἰς τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν ὑπὸ τρεῖς διαφόρους μορφάς, αἰτινες λέγονται καταστάσεις», ἐν ᾧ ἔπρεπε νὰ εἴπη ὑπὸ τρεῖς τρόπους συγκροτήσεως. Διὰ τῶν αὐτῶν σχεδῶν λέξεων ὀρίζει καὶ τὰς ιδιότητας τῶν σωμάτων.

Ἐν τῇ ἐνάτῃ σελίδι περὶ τῆς ιδιότητος τοῦ ἀδιαχωρήτου λόγον ποιούμενος, λέγει ὅτι τοῦτο ἀνήκει τῷ σώματι, ἐν ᾧ τὸ ἀδιαχωρήτὸν εἶναι κυρίως ἰδιότης τῶν μορίων. Διότι, ἐὰν ρίψωμεν εἰς ὕδωρ, κατέχον ὠρισμένον χωρὸν, ἴσον ὅγκον οἴνου πνεύματος, παρατηροῦμεν ὅτι ἀντὶ δύο ὅγκων, ἔχομεν κρᾶμα κατ' ὅγκον ἑλαττον τοῦ διπλασίου, οὕτω δὲ φαίνεται ἀναιρουμένη ἡ ἰδιότης τοῦ ἀδιαχωρήτου.

Ἐν τῇ δεκάτῃ ἐνάτῃ σελίδι «τὸ ἐκκρεμές, λέγει, τοῦ ὠρολογίου οὐδέποτε ἀφ' ἑαυτοῦ δύναται νὰ ἠρεμήσῃ», ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἀληθεύει; διότι καὶ οὐδενὸς ἐγγιζοντος τὸ ἐκκρεμές ἠρεμεῖ, ὅποτε καὶ λέγομεν ἑσταμαίτησεν.

Ἄλλὰ καὶ τὰ περὶ ἀδρανείας τῶν σωμάτων λεγόμενα εἶναι ἀδόκιμα, ἀσύστατα καὶ ἀτακτα.

Ὁ δ' ἐν τῇ εἰκοστῇ δευτέρῃ σελίδι φερόμενος ὄρος ἀντιστρόφως ἐνεργοῦσαι δυνάμεις εἶναι ἀδόκιμος, διότι λέγομεν ἀντιθέτως ἐνεργοῦσαι δυνάμεις; καὶ τὸ «ὥστε δύο δυνάμεις ἐνεργοῦσαι ἀντιστρόφως ἐπὶ τινος σώματος ἠρεμοῦντος, δὲν μεταδίδουσιν εἰς αὐτὸ κίνησιν καὶ καλοῦνται ἴσαι» εἶναι ἐντελῶς ἀκατανόητον καὶ ἀσυνάρτητον, ὡς καὶ ὅλη σχεδὸν ἡ εἰκοστὴ τρίτη σελίς.

Ἐν δὲ τῇ εἰκοστῇ τετάρτῃ ὁ συγγραφεὺς λέγει: «Ἐπειδὴ δὲ δυνάμις ἐστὶ βαρύτης, ὡς μονάδα τῆς δυνάμεως λαμβάνομεν κτλ.». Ἡ δυνάμις ἄρα τοῦ ἵππου, κατὰ τὸν συγγραφέα, εἶναι βαρύτης, ἡ ὑπὸ τοῦ ἀνέμου ὄθησις τοῦ πλοίου εἶναι βαρύτης, ἡ συνοχὴ εἶναι βαρύτης, ἡ χημικὴ συγγένεια κτλ. πάντα εἶναι βαρύτης.

Ἐν τῇ εἰκοστῇ ἑβδόμῃ σελίδι ἡ μεθ' ἐλιχοειδοῦς ἐλατηρίου ζυγὸς ἀτελέστατα περιγράφεται, καὶ ἐν τῇ εἰκοστῇ ὀγδῇ ἀπαντᾷ ὁ ἀόριστος ὄρος ἄτομον.

Ἀπὸ δὲ τῆς εἰκοστῆς ἐνάτης μέχρι τῆς τριακοστῆς σελίδος πάλιν διὰ μακρῶν ὀμιλεῖ περὶ συγκροτήσεως τῶν σωμάτων, περὶ μάζης, περὶ τροχιῶν, περὶ νόμων τῆς ἑλξέως, ἅτινα πάντα εἶναι ἀκατάληπτα εἰς τοὺς μαθητάς.

Ἐν τῇ τριακοστῇ δευτέρᾳ σελίδι λέγει ὅτι, ἂν ἐπαύετο ἡ ἑλκτική δύναμις τῆς γῆς, τὰ πάντα θὰ ἰσφενδονίζοντο μακρὰν αὐτῆς. ἀλλὰ τὸν λόγον τοῦτου οὐδαμῶς ἀναφέρει.

Ἐν τῇ τριακοστῇ τρίτῃ σελίδι λίαν ἀστόχως ἐκφέρει τὸν ὄρισμόν τοῦ βάρους καὶ ἐν τῇ ἐπομένῃ δογματικῶς λέγει ὅτι ἡ διεύθυνσις τοῦ νήματος τῆς στάθμης παριστᾷ τὴν διεύθυνσιν τῆς βαρύτητος καὶ ὅτι κάθετος εἶναι ἡ τῶν ὑδάτων ἐπιφάνεια. Ἐν γένει δὲ ὅσα ἀλλὰ λέγει ἐν τῇ σελίδι ταύτῃ καὶ ἐν τῇ τριακοστῇ πέμπτῃ εἶναι ἐντελῶς ἀδόκιμα καὶ συγκεχυμένα.

Ἐν δὲ τῇ τριακοστῇ ἕκτῃ σελίδι ἀντὶ τὴν λέγῃ κατακορύφως, μεταχειρίζεται τὸν ὄρον καθέτως, καὶ ἐν τῇ ἐπομένῃ δογματικῶς ἀποφαίνεται ὅτι τὸ κέντρον τοῦ βάρους παντὸς σώματος μένει τὸ αὐτὸ κατὰ πάσας τὰς θέσεις τοῦ σώματος. Αὐτόθι δὲ καὶ τὰ περὶ μοχλῶν εἶναι ἀτελῶς ἐκτεθειμένα καὶ οὐδεμίαν σαφῆ ἰδέαν παρέχονται περὶ τῆς λειτουργίας διαφόρων ἀπλῶν μηχανῶν, ψαλίδος, καρυσθραύστου, πυράγρας κτλ., ὡς μοχλῶν θεωρουμένων.

Ἐν τῇ πεντηκοστῇ ἐνάτῃ σελίδι «ὁ ἑλιξ» (γρ. ἡ ἑλιξ), λέγει, εἶναι μοχλός, δι' οὗ τρυπῶμεν τὰ ξύλα, τοὺς λίθους κτλ. Μόνῃ ταύτῃ τὴν ὑπηρεσίαν ποιεῖται ἡ ἑλιξ; ἐρωτᾷ ἡ Ἐπιτροπὴ τὸ ἔλαιον πῶς ἐκπιέζεται ἐκ τῶν ἐλαιῶν, πῶς δὲ τὸ γλεῦκος ἐκ τῶν βοτρύων; Αἱ τυπωτικαὶ μηχαναὶ τίνι τρόπῳ συμπιέζουσι καὶ τὰ βιβλιοδετικά μηχανήματα διὰ τίνος;

Ἀπὸ δὲ τῆς ἐξηκοστῆς δευτέρας μέχρι τῆς ἐξηκοστῆς τετάρτης σελίδος τὰ προβλήματα εἶναι ὅλως ἀκατάλληλα. Ἔπρεπε νὰ προτιμῆσθαι ὁ συγγραφεὺς, ἀντὶ δυσκολωτάτων ἀριθμητικῶν ἐφαρμογῶν, φαινόμενα ἐκ τῶν καθ' ἡμέραν, ἵνα συμπληρῶνται αἱ φυσικαὶ γνώσεις καὶ διεγείρηται τὸ παρατηρητικὸν τῶν παιδῶν.

Ἐν τῇ ἐξηκοστῇ ἐβδόμῃ σελίδι ὁ συγγραφεὺς λέγων «ἐπιφάνεται τοῦ ἐμβόλου», δὲν ὀρθοτομεῖ· διότι τοιαύτη φράσις σημαίνει καὶ τὴν κυρτὴν ἐπιφάνειαν καὶ τὰς δύο βάσεις κυλινδρικοῦ ἐμβόλου.

Ἐν δὲ τῇ ὀγδοηκοστῇ ἕκτῃ σελίδι λέγει ὅτι «κατὰ τὴν ἰσορροπίαν τοῦ σώματος ἡμῶν ἀνοίγομεν τὰ σκέλη οὕτω, καὶ κατὰ τὴν κολύμβησιν ἀπλόνομεν τὸ σῶμα». Ταῦτα οὐδὲν σημαίνουσι, διότι, ὅτε ἰστάμεθα ὀρθοί, δὲν ἔχομεν τὰ σκέλη ἀνεωγμένα ἵνα τηρή-

σωμεν ἐν ἰσορροπίᾳ τὸ σῶμα, οὐδὲ οἱ κεκυφότες γέροντες δύνανται νὰ ἔχωσι πάντοτε ἀνεωγμένα τὰ σκέλη· ὅταν καθίζωμεν ἐφ' ἵππου δὲν ἀνοίγομεν πλγίως τὰ σκέλη, ὅπως εὐρωμεν τὴν ἰσορροπίαν, πολλάκις δὲ διὰ ποικίλων ἄλλων τρόπων εὐρίσκομεν αὐτὴν. Ἐπειτα τίνα σχέσιν ἔχει ἡ τοῦ σώματος ἐξάπλωσις πρὸς τὴν κολύμβησιν; Μήπως ἐννοεῖ ἐξόγκωσιν τοῦ σώματος; Ἄν τοῦτο ἐννοῇ, εἶναι ἀδύνατον νὰ κατορθωθῇ.

Διὰ τοιούτων ἀδοκίμων φράσεων καὶ συγχρίσεων, ὧν γέμει τὸ σύγγραμμα, ὁ συγγραφεὺς ἐξώγκωσε καὶ τὸ βιβλίον πέρα τῶν ὀρίων τοῦ προγράμματος.

Ἐν τῇ ἐνενηκοστῇ ἐνάτῃ σελίδι τὰ περὶ πυκνότητος καὶ ἐιδικοῦ βάρους εἶναι ὅλως συγκεχυμένα, καὶ ἐν σελίδι ἐνενηκοστῇ δευτέρᾳ ἀναφέρει ὑδρὸ ἀπεσταγμένον, ἂν καὶ μηδεὶς λόγος ἔγεινεν ἀκόμη περὶ ἀποστάξεως τοῦ ὕδατος.

Ἐν δὲ σελίδι ἐνενηκοστῇ πέμπτῃ γράφονται κακῶς αἱ ιδιότητες τῶν κλασμάτων, καὶ ἐν σελίδι ἑκατοστῇ δευτέρᾳ ἡ διάμετρος σουλῆνος τριχοειδοῦς εἶναι ἀκατάληπτος εἰς μαθητάς, οὕτω συγκεκροτημένους περὶ τὰ μαθηματικά. Εἶναι δυσνόητον τοιοῦτο μάθημα, προξενεῖ δὲ τοῖς μαθηταῖς ἀποστροφὴν.

Ἐν ᾧ δὲ πραγματεύεται περὶ τριχοειδῶν φαινομένων, οὐδένα λόγον ποιεῖται περὶ συναφείας τῶν σωμάτων, δι' ἧς ἡ δύνατο νὰ δικαιολογήσῃ καὶ νὰ καταστήσῃ πλείονα ὁμοία φαινόμενα ἐτι μᾶλλον σαφῆ.

Παρατρέχοντες τὰ ἐν τῇ ἑκατοστῇ ἕκτῃ σελίδι ἀκατάλληλα προβλήματα, παρατηροῦμεν ὅτι ἐν τῇ ἑκατοστῇ δεκάτῃ κακῶς λέγει τὴν ἀτομικὴν ἑλξιν συνοχὴν· διότι ἀτομικὴ μὲν ἑλξίς λέγεται ἡ δύναμις, ἡ συνδέουσα δύο ἢ περισσότερα ἄτομα τοῦ αὐτοῦ στοιχείου, πρὸς σχηματισμὸν μορίου, συνοχὴ δὲ ἡ δύναμις, ἡ συνδέουσα τὰ μόρια πρὸς σχηματισμὸν σώματος. Πολλὰ τοιαῦτα λεπτομέρειαι διαφεύγουσι τὸν συγγραφέα, ὅστις τὸ τρίτον ἤδη ὀμιλεῖ περὶ συγκροτήσεως τῶν σωμάτων καὶ ἀναφέρει τὴν συνοχὴν καὶ ὅσα ἔπρεπε νὰ εἴπῃ τότε, ὅτε πολλὰ ζητήματα καὶ φαινόμενα θὰ ἐξηγοῦντο σαφῶς, ὁ δὲ μαθητὴς θὰ ἔβαινεν αὐστηρῶς ἐκ τῶν γνωστῶν πρὸς τὰ ἄγνωστα, ὅπως διδάσκει θεμελιώδης παιδαγωγικὸς νόμος.

Τὰ δ' ἐν τῇ ἑκατοστῇ δεκάτῃ δευτέρᾳ σελίδι περὶ ἀτμοσφαιρας λεγόμενα νομίζομεν ὅλως περιττά, διότι ἀλλαγῶν εἶναι ἡ θέσις

αὐτῶν. Ἐκεῖνο δέ, ὡς ἀποδεικνύει τὸν συγγραφέα παντελῶς ἄπειρον, εἶναι τὸ ἐξῆς: «Οὐδὲν, λέγει, ἐν τῇ φύσει κενόν, τὸ πᾶν πληροῦται ὑπὸ ἀέρος». Ἀλλὰ καὶ ἐκ συγκαταβάσεως ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν μόνην τὴν ἤν, εὐρίσκωμεν τοὺς φυσικοὺς πόρους τῶν σωμάτων, οἵτινες δὲν πληροῦνται ἀέρος.

Ἄλλ' ὁμως, ἵνα μὴ ἡ ἐκθεσις αὕτη λάβῃ μακρὰν ἔκτασιν, ἡ τριμελής εἰδικὴ Ἐπιτροπεία παρατηρεῖ ἐν γένει ὅτι ὁ συγγραφεὺς, μέχρι τέλους, εἰς πολλὰ μὲν περιπίπτει ἐπιστημονικὰ σφάλματα, εἰς πλείστα δὲ μεθοδικὰ καὶ διδασκτικὰ. Ἡ λέξις αὐτοῦ δὲν εἶναι κυρία, οὐδ' αἱ ἔννοιαι συναφεῖς, ἀλλὰ χαλαραὶ ἔπρεπε δὲ μὴ μόνον αἱ γνώσεις τοῦ μαθητοῦ νὰ πλουτίζωνται, ἀλλὰ καὶ ἡ κρίσις διὰ τῆς λογικῆς συνδέσεως τῆς ὕλης νὰ ἐνισχύηται καὶ τὸ παρατηρητικὸν νὰ διεγείρηται, ὡν πάντων ὠλιγόησεν ὁ συγγραφεὺς.

Ἡ δὲ Φυσικὴ, ἡ φέρουσα τὸ ῥητὸν «Ὡς ἰμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας» κρίνεται ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς ὡς ἐκείνη, ἣν ὁ Σύλλογος ἐζήτηε ἀπὸ δεκαπενταετίας, προσκαλῶν κατ' ἔτος εἰς τὸν αὐτὸν ἀγῶνα. Τὸ πλήρες, ἀπλοῦν, μεθοδικὸν καὶ σύντομον ἢ σαφὴν καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ ἀκριβεία κατωρθώθησαν ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἐν τοῖς στενοῖς ὁρίοις, τοῖς διαγραφομένοις ὑπὸ τοῦ προγράμματος. Πάντα τὰ διὰ τοῦ αὐτοῦ προγράμματος ὀριζόμενα θέματα, μετὰ πλήθους γνωστῶν φαινομένων, ὡς παραδειγμάτων, περιέχει τοῦτο τὸ βραχὺ σύγγραμμα, ὡς γίνεται σχεδὸν τέλειον, χρησιμώτατον ὡ μόνον εἰς μαθητὰς τῶν ἐλληνικῶν ἀστικῶν σχολείων καὶ παρθεναγωγείων, ἀλλὰ καὶ εἰς πάντας τοὺς ἐπιθυμοῦντας ἄνευ κόπου νὰ σπουδάσωσι περὶ τὸν κόσμον, ἐν ᾧ ζῶσιν.

Ὁ συγγραφεὺς συλλέγει μετὰ μεγάλης προσοχῆς καὶ ἐπιμελείας συνήθη φυσικὰ φαινόμενα, συνδυάζει αὐτὰ πρὸς ἀλλήλα, μετὰ θυμασίας παιδαγωγικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς τέχνης, ἐξάγει ἀπλούστατα τὴν φυσικὴν θεωρίαν καὶ δίδει τὸν ὀρισμὸν τῆς αἰτίας, ἣτις γενᾷ τὰ φαινόμενα ταῦτα. Κατόπιν ἀπαρῆμει πλείστα ἀλλὰ ὁμοία καθημερινὰ φαινόμενα, ἔχοντα τὴν ἀρχὴν ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας, δι' ὧν ποιεῖ γενικὴν καὶ συμπληρεῖ τὴν θεωρίαν, καθιστῶν αὐτὴν ἅμα σαφεστάτην. Διὰ τοιαύτης ἀναλυτικῆς μεθόδου ἀπαρεγκλίτως προβαίνει μέχρι τέλους τοῦ συγγράμματος τηρῶν αὐστηρῶς τὴν παιδαγωγικὴν ἀρχὴν «ἐκ τῶν γνωστῶν πρὸς τὰ ἄγνωστα»

καὶ πλουτίζων οὐ μόνον τὰς φυσικὰς τοῦ μαθητοῦ γνώσεις διὰ τῶν ἀναφερομένων πολυπληθῶν φαινομένων, ἀλλ' ἀναπτύσσων καὶ τὴν κρίσιν, τὴν περιεργίαν καὶ τὸ παρατηρητικὸν τοῦ ἀναγνώστου, καὶ ἐτι πλέον καταδεικνύων τὴν ἀρμενίαν. τὴν ἐν τῷ φυσικῷ κόσμῳ ἐπικρατοῦσαν.

Τὰ πλεονεκτήματα ταῦτα τοῦ συγγράμματος ἀμέσως παρατηρεῖ τις ἐν αὐτῇ τῇ εἰσαγωγῇ, ἣν δὲν ἐνόμισεν ἐποσειῶδη, ὡς πολλοὶ νομίζουσι, λίαν συντόμως περιγράφοντες, ἀλλ' ἀνέπτυξεν ἐκεῖ ἐκτενέστερον μετὰ πολλῆς τόλμης καὶ μεγάλης εὐστοχίας τὰ διάφορα κεφάλαια, θεῖς οὕτω στερεὰ θεμελίκα στερεωτάτου οἰκοδομήματος.

Τολμᾷ δὲ ὁ συγγραφεὺς καὶ νέους ὀρισμοὺς νὰ δώσῃ, ἄλλους δὲ νὰ τροπολογήσῃ καὶ πλείστα ἄλλα πειράματα ἐπὶ τὸ ἀπλούστερον νὰ ὑποδείξῃ, ὥστε νὰ δύνωνται ἐκ τοῦ προχείρου νὰ ἐκτελῶνται καὶ ἐν σχολείοις ἐνδεεστάτων κοινότητων.

Εἰς πίστως τῶν λόγων τούτων τῆς εἰδικῆς τριμελοῦς Ἐπιτροπείας, ἀναφέρομεν τὸν ὀρισμὸν τῆς θερμοκρασίας (ἐν § 8) ὡς πλήρη καὶ τέλειον, οὐδαμοῦ ἀπαντῶντα οὐδ' ἐν τελειοτάτοις ἐπιστημονικοῖς συγγράμμασιν ὡσαύτως καὶ τὸν ὀρισμὸν τῆς φορᾶς τῶν κινουμένων σωμάτων (§ 16).

Ἐν δὲ τῷ ὀρισμῷ τοῦ βάρους τῶν σωμάτων, τινὲς μὲν τῶν συγγραφέων νομίζουσι τὸ σῶμα ἐλεύθερον, καὶ λέγουσι *βάρος σώματος* τινος τὴν πρὸς τὸ κέντρον τῆς γῆς κινεῖσθαι τάσιν αὐτοῦ· ἄλλοι δὲ, ἐκλαμβάνοντες αὐτὸ ὑποστηρίζομενον, καλοῦσι *βάρος* τὴν ἐπὶ τοῦ ὑποστηρίγματος πίεσιν τοῦ σώματος, καὶ ἕτεροι, νομίζοντες τὸ σῶμα ἐλκόμενον ὑπὸ τῆς γῆς, λέγουσι *βάρος* τὴν συνισταμένην τῶν ὑπὸ τῆς γῆς παραλλήλων ἐλξεων τῶν μορίων τοῦ σώματος. Οὕτω ὁ ἀναγνώστης δὲν ἐννοεῖ πῶς τὰ τρία ταῦτα συνδέονται, ἵνα λάβῃ σαφῆ ἰδέαν τοῦ ὀρισμοῦ τοῦ βάρους τῶν σωμάτων, καὶ δὲν γνωρίζει ποῖον ἐκ τῶν τριῶν νὰ παραδεχθῇ. Ἀλλ' ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς ἀποδεικνύει σαφέστατα ὅτι ἡ τοῦ σώματος πρὸς τὸ κατέρχεσθαι τάσις, ἡ ἐπὶ τοῦ ὑποστηρίγματος πίεσις καὶ ἡ συνισταμένη τῶν παραλλήλων ἐλξεων εἶναι ἐν καὶ τὸ αὐτό, ὑπὸ τρεῖς διαφοροὺς ὄψεις θεωρούμενον καὶ τρισὶ διαφοροῖς ὀνόμασιν ὀνομαζόμενον καὶ δίδει οὕτω τελείαν ἰδέαν τοῦ τῶν σωμάτων βάρους (§ 31).

Ἀλλ' ἵνα μὴ μακρογοῶμεν, λέγομεν ἐν γένει ὅτι τὴν αὐτὴν πρωτοτυπίαν καὶ δεξιό-

τητα παρατηρεῖ τις καὶ ἐν πλείστοις ἄλλοις ζητήμασιν, ἅπερ ὁ συγγραφεὺς κατέστησεν ἀπλούστατα. Τὰ δὲ περὶ μοχλῶν εἶναι πλουσιώτατα, τὰ περὶ ὑγρῶν καὶ ἀερίων σαφέστατα, τὰ περὶ θερμότητος ἀρθρονώτατα, διδακτικώτατα καὶ πρακτικώτατα, καὶ τὰ περὶ ἤλεκτρισμοῦ καὶ μαγνητισμοῦ χρησιμώτατα. Τὴν ἀλήθειαν ταύτην ἀμέσως παρατηρεῖ τις, οἷανδὴποτε σελίδα τοῦ βιβλίου καὶ ἂν ἀναγνῶ.

Πληθὺς δὲ φαινομένων, θεθέντων ὡς προβλημάτων πρὸς ἐξήγησιν εἰς τὸ τέλος ἐκάστου κεφαλαίου, συμπληροῖ τὴν τελειότητα τοῦ βιβλίου καὶ καθιστᾷ αὐτὸ χρησιμώτατον καὶ πρακτικώτατον ἐφόδιον, οὗ καὶ οἱ σκοποῦντες νὰ παρατείνωσι τὰς σπουδὰς αὐτῶν θὰ λάθωσιν ἀνάγκη ἐν τῷ γυμνασίῳ, καὶ οἱ προτιθέμενοι ν' ἀσκήσωσι τέχνας, ἢ ἄλλο τι βιοποριστικὸν ἐπάγγελμα θὰ ἔχωσιν αὐτὸ ὁδηγὸν εἰς τὸν καθημερινὸν βίον.

Τοιοῦτον εἶναι τὸ ἔργον, ὅπερ ἡ Φιλολογικὴ τοῦ Συλλόγου Ἐπιτροπεία ὁμοφώνως κηρύσσει ἄξιον βραβεύσεως ἐν τῷ *Καραπανεῖῳ Ἀγῶνι*.

Οὕτω τὸ ἔργον αὐτῆς κατὰ δύναμιν ποιήσασα, εὐσεβάστως ὑποβάλλει τὴν ἐτυμηγορίαν ταύτην τῷ τε προεδρεῖῳ καὶ τῇ ὀλομελείᾳ τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου. Καὶ ἢ μὲν συζήτησις θὰ ἦτο πάντως ἐλευθέρως παρὰ τὸν Κανονισμόν· ἐν δὲ τῶν κυρίων θεμελιῶν, ἐφ' ὧν ἡ ἡμετέρα Ἐπιτροπεία στηρίζει τὰς περὶ τοιούτων ἔργων σκέψεις καὶ κρίσεις αὐτῆς, εἶναι καὶ τὸ ἐξῆς, οὗ παρασιωπωμένου, ἀτελεστέρα θὰ ἐγίνετο ἡ ἀτελής αὕτη ἔκθεσις.

Ὅταν ὀρθῶς διδάσκωνται τὰ τῆς περὶ τὴν φύσιν ἐπιστήμης, σπουδαῖα καὶ ἄφροντα προ-

κύπτουσιν ὠφελήματα ἢ τῶν αἰσθητηρίων ἄσκησις, ἢ τῆς αὐτενεργείας διέγερσις, ἢ πρὸς ἔρευναν ὁρμὴ καὶ ἀγάπη, πάντα δὲ ταῦτα ὁμοῦ, οὐχὶ τὸ μὲν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, τῆς χημείας, φέρ' εἰπεῖν, τὸ δ' ἐν τῇ τῆς ζωολογίας καὶ τὸ ἄλλο ἐν τῇ τῆς γεωγραφίας. Ὁ ἱστορίαν τῆς παιδαγωγικῆς συγγραφῆς *Κάρολος Ράουμπερ* λέγει πού τοιαύδε· «Ἡ περὶ φύσεως διδασκαλία, ἀπαιτοῦσα ταπεινὴν καὶ ἀφρωσιωμένην θεωρίαν τοῦ σύμπαντος, καταφρονοῦσα δὲ πάσης μικρονοῦς ἢ ὑπεροπτικῆς αὐθαιρεσίας, ἐπινοούσης μωρὰς γνώμας καὶ θελοῦσης νὰ ἐπιβάλλῃ αὐτὰς τῇ φύσει ὡς νόμους μορφῶν καὶ διαπλάττει τὸν νοῦν, ὡς καθαρὸν καὶ ἀδιάφθορον τῶν ὄντων κάτοπτρον. Ἄλλ' ὁ οὕτω μεμορφωμένος νοῦς γίνεται δεξιὸς πρὸς ἀγῆν καὶ ἀνόθευτον ἀντίληψιν τῶν ἀνθρώπων καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου· ὡς δ' ἐν τοῖς λίθοις καὶ φυτοῖς, οὕτω καὶ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἀνομολογεῖ τὴν σταθερὰν καὶ ἀμετάθετον ὑπαρξίν, βδελύσσεται δὲ πᾶσαν παραμόρφωσιν καὶ διαστροφήν, ἣν γεννώσιν αἱ ἐπιπόλαιαι γνώμαι.»

Καὶ ταῦτα μὲν οὕτω γίνονται περὶ τὴν διάνοιαν, ὡς λέγει καὶ ὁ μέγας οὗτος παιδαγωγός. Ἄλλ' ἂν μόνον τὴν διάνοιαν ἐμόρφοῦ ἢ περὶ τὴν φύσιν ἐπιστήμη, οὐχὶ δὲ καὶ τὴν καρδίαν, δὲν θὰ ἐτολμῶμεν νὰ χορηγήσωμεν αὐτῇ ὑπέροχον θέσιν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ. Ἄλλ' εὐτυχῶς ὅσον καταθέλγει τὸ πνεῦμα, τόσον διαπλάττει καὶ τὴν καρδίαν, ἢ δὲ φύσις καὶ ἢ γνώσις αὐτῆς, ἀρμοδίως ἀποκαλυπτόμενα· οἷωδὴποτε παιδίῳ, γίνονται θεμελιώδεις συντελεστοὶ τῆς πνευματικῆς ἀναδείξεως καὶ τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ ἐκπρεπείας, ὡς τε ἀνθρώπου καὶ ὡς πολίτου.

ΚΡΙΣΙΣ

ΦΥΣΙΚΟΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ὑπὸ Δ. Κ. ΚΑΛΒΟΚΟΡΕΣΗ, εισηγητοῦ,

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ἈΣΉΒ' τακτικὴν γενικὴν συνεδρίαν τῆς 27' Ἀπριλίου 1898.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΣ ΤΟΥ ἘΝ ΚΑΤΙΡΑΗ Κ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΜΑΚΡΗ

ΜΕΤΑΞΟΣΚΩΛΗΚΩΝ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

Φίλοι ἐταῖροι,

Ἡ Φυσικομαθηματικὴ Ἐπιτροπὴ, εἰς ἣν ἡ πραγματεία τοῦ κ. Παναγιώτου Μακροῦ παρεπέμφθη ὑπὸ τοῦ Συλλόγου πρὸς κρίσιν, μοὶ ἀνέθηκεν ὅπως ἐξετάσω ἐπιστημονικῶς αὐτήν καὶ ὑποβάλλω ἐγγράφως τὰς ἐπὶ τοῦτο παρατηρήσεις μου. Αἱ κυριώταται αὐτῶν ἔχουσιν ὡς ἑξῆς:

Σελ. 1. *Προλόγου*. Στίχ. 14. Παραδέχεται ὅτι ἡ ὀλοτελής καταστροφὴ τῆς σκωληκοτροφίας «προέρχεται ὄχι τόσον ἀπὸ τὴν κακὴν ποιότητα τοῦ μεταξοσπόρου καὶ τὰς ἀτμοσφαιρικὰς μεταβολὰς, ὅσον ἀπὸ τὴν ἕννοιαν τῆς ἐκτροφῆς τῶν μεταξοσκωλήκων»: — Ἐν ᾧ ὑγρασία ἢ ἄνεμος θερμὸς δύνανται νὰ καταστρέψωσιν ὀλοτελῶς τοὺς μεταξοσκώληκας. Ὁμοίως καταστρέφονται οἱ ἀπὸ κακῆς ποιότητος ἢ ἀπὸ ἀσθενοῦς σπόρου προερχόμενοι σκώληκες, π. χ. ἐκ σκωλήκων πασηντων ἀπὸ πιπερίτιδα εἶναι ἀδύνατον, κατὰ τὸν Παστέρ, νὰ ἐπιτύχῃ σκωληκοτροφία.

Σελ. 1. *Περὶ σκωληκοτροφείου*. Τὸ κερὰν τοῦτο εἶναι πολὺ ἐλλιπές. Ἔδει π. χ. νὰ δοθῶσιν αἱ γενικαὶ διατάξεις προτύπου σκωληκοτροφείου, τίνι τρόπῳ κατασκευάζεται τοῦτο, ὁποῖα μέτρα δέον νὰ ληθῶσι περὶ τοῦ ἀερισμοῦ, περὶ τῆς θερμάνσεως ἐν περιπτώσει αἰφνιδίου κατὰ τὸ ἔαρ ψυχρός, περὶ τῆς ψυχράσεως πρὸς πρόληψιν τῆς πρῶμου ἐκκολάψεως τοῦ σπόρου καὶ τῆς ἐν γένει ἀπολυμάνσεως. Εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἡ πραγματεία ἀποτείνεται πρὸς ἄτομα τοῦ λαοῦ μὴ διαθέοντα εὐρέα μέσα καὶ χρησιμοποιοῦντα τὰς κατοικίας αὐτῶν, ἀλλὰ δυνατόν ἐστιν ἐν τινι χωρίῳ πολλὰ ἄτομα συνεταίριζόμενα νὰ κατασκευάσωσι τοιοῦτο σκωληκο-

τροφεῖον καὶ δέον νὰ ἔχωσι τὰς πρὸς τοῦτο γενικὰς ὁδηγίας. Πρὸς τούτοις καὶ διὰ τὸν ἑξῆς λόγον, ὅτι μεταξὺ τῶν οἰκιῶν τῶν χωρικῶν ὑπάρχουσι τινες μετατρέπομενοι εὐκόλως εἰς σκωληκοτροφεία ἢ τοῦλάχιστον νὰ ἐπιδύχωνται μερικὰς βελτιώσεις: π. χ. πρὸς ἀποφυγὴν τῆς θερμότητος τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, δέον ἢ ὀροφὴ ἐσωτερικῶς νὰ ἐπιστρωννύηται διὰ λάσπης ἐξ ἀπλοῦ χώματος μετ' ἀχύρου μεμιγμένου.

Κυριώτατον δὲ πάντων νὰ ὑποδειχθῇ ὁ χῶρος, δηλαδὴ διὰ 10 δράμια ἢ μᾶλλον δι' 20 γραμμάρια πόσα κυβικὰ μέτρα δωματίου ἀπαιτοῦνται καὶ πόσα συγχρόνως τετραγωνικά, καθὼς καὶ ὁ τρόπος τοῦ φωτισμοῦ.

Σελ. 2. Στίχ. 11. *Ἀπολύμανσις*. Ἀπαιτοῦνται τοῦλάχιστον 150 δράμια θείου δι' ἕξ τετραγωνικά μέτρα.

Σελ. 4. Στίχ. 1. *Ἐκκόλαψις*. Ἡ διὰ πυραύνου θέρμανσις ἐπιφέρει τὸν δηλητηριασμένον τοῦ σπόρου. Δέον νὰ γείνη χρῆσις ἄλλου τρόπου θερμάνσεως.

Ἡ ἐν τῇ αὐτῇ παραγράφῳ περὶ διατηρήσεως τοῦ σπόρου περιγραφή εἶναι ἀνεπαρκής π. χ. ὁ σπόρος πρέπει νὰ τίθηται εἰς τόπον ὅσον τὸ δυνατόν ψυχρόν, οὐδέποτε ὑγρόν, διότι ἡ ὑγρασία εἶναι ἡ πρωτίστη αἰτία καταστροφῆς τοῦ μεταξοσκώληκος, καὶ ἰδίως κατὰ τὸν Φεβρουάριον. Ὁ Παστέρ λέγει: «Μεταξοσπόρος, τοποθετούμενος ἐφ' ὄλον τὸ » ἔτος εἰς θερμοκρασίαν, οἷα ἢ τῆς πρὸς ἐκκόλαψιν ἐποχῆς, ἀπόλλυται ἄνευ σχηματισμοῦ » τοῦ ἐμβρύου. Ἄλλως τε καὶ τὸ ψῦχος τοῦ » χειμῶνος εἶναι ἀναγκαῖον διὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ ἐμβρύου καὶ τὴν καλὴν τοῦ σπόρου ἐκκόλαψιν ».

Κλάδωμα: Σελ. 13. Στίχ. 10. Καὶ ἂν

ἀκόμη οἱ ἄνθρακες ὡς καλῶς ἀνημμένοι, τὰ ἀποτελέσματα εἶναι πολὺ ὀλέθρια.

Αὐτόθι. Γίνεται μνεῖα βηθμῶν Ῥεωμύρου καὶ ἔστιν ὅτε τὸ καὶ συχνότερον ἄνευ οὐδεμιάς ὑποδείξεως. Θὰ ἦτο καλλίτερον νῦν, ὅποτε τὰ θερμομέτρα τῆς ἑκατονταβαθμίου διαιρέσεως εἶναι τὰ μᾶλλον διαδεδομένα, νὰ γίνηται μνεῖα τούτων τῶν βαθμῶν, τῶν δὲ Ῥεωμύρου ἐντὸς παρενθέσεως ὡς ἐπεξήγησις.

Σελ. 21. Στίχ. 3. Πρέπει νὰ ἀποφεύγη τις ἀπὸ τοῦ νὰ συλλέγη φύλλα κατὰ τὴν πρωϊνὴν ἐκείνην ὥραν, καθ' ἣν πίπτει δρόσος, οὔτε δὲ πάλιν κατὰ μεσημβρίαν, ὅποτε ἐπικρατεῖ μεγάλη τῆς ἡμέρας θερμότης καὶ ἰδίως νὰ μὴ συλλέγη τις φύλλα ἀπὸ τὰ μέρη, ὅπου ὑπάρχει ἐσπαρμένη κριθή. Δέον δὲ ἐν γένει ταῦτα νὰ καθαρίζωμεν ὅσον τὸ δυνατὸν ἀποβάλλοντες τὰ σεσηπότα, μαραμμένα καὶ ἄλλα ἄχρηστα. Κατὰ τὸν *Πασιέο*, ἡ λιποθυμία παράγεται ἀπὸ τὸ ὑπέκκαυμα τῶν φύλλων, ἤτοι τὴν ἀποσύνθεσιν, παράγουσαν βακτηριδία τυχρῶς φονεύοντα τὸν σκώληκα, κατ' ἀκολουθίαν δ' ἐφιστᾶ τὴν προσοχὴν τῶν σκωληκοτρόφων περὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν φύλλων, ἅτινα ὅσον περισσότερον χυμὸν ἔχουσι, κατὰ τοσοῦτον δυσπεπτότερα καθίστανται, ἐπομένως καὶ ὑπέκκαυθήσονται ἐντὸς τοῦ σκώληκος. Τὰ πολὺν χυμὸν ἔχοντα φύλλα δέον νὰ διατηρηθῶσιν ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς ἐκκοπῆς τῶν ἐπὶ 24 τοῦλάχιστον ὥρας (*Συμβουλὴ τοῦ κ. Maillot*).

Δὲν γίνεται μνεῖα περὶ τῶν βεβρεγμένων, λασπωμένων ἢ καὶ ἐσκόνισμένων φύλλων καὶ τινὶ τρόπῳ καθαρίζονται· περὶ τῶν ἀσθενειῶν τῶν δένδρων κτλ. — Ἐν γένει τὸ περὶ ἐκτροφῆς κεφάλαιον τὸ ἐκ τῶν σπουδαιοτάτων εἶναι λίαν σύντομον.

Κρεβάτια. Σελ. 4. Οὐδεμία ἐξήγησις δίδεται περὶ τῆς κατασκευῆς κυρίως καὶ καθαρῶς αὐτῶν διατηρήσεως, καθὼς καὶ περὶ τῆς ἀπαιτουμένης ἐκτάσεως διὰ τοὺς σκώληκας ἐκάστης ἡλικίας. Διὰ τοὺς ἤδη γινώσκοντας τὴν ἐκτροφὴν ἐννοοῦνται ταῦτα οἰκοθεν γνωστά, ἀλλ' ἡ πραγματεία αὕτη δέον νὰ χρησιμεύσῃ κυρίως διὰ τοὺς ἀρχαρίους.

Σελ. 31. Περὶ προφυλακτικῶν κατὰ τῶν ἀσθενειῶν μίτρων. Ὅτι πρὸς καταπολέμησιν τῆς ὑγρασίας γίνεται χρῆσις ἀσβέστου, ἀλλὰ τί εἶδος δὲν ἀναφέρει.

Ἐν γένει δὲν γίνεται μνεῖα περὶ τοῦ πλυσίματος τοῦ σπόρου, ὅπερ παρουσιάζει σοβαρότητα ἐπὶ τῆς ἀξίας τῶν σκωλήκων.

Ἐπίσης περὶ τῆς ἀποπνίξεως τῶν σκωλήκων ἐν τοῖς βομβυκίοις καὶ πῶς δέον νὰ γίνηται αὕτη.

Τὸ ἔργον τοῦτο μέλλει νὰ παράσχη ἀρκετὰς εὐεργεσίας εἰς τοὺς σκωληκοτρόφους καὶ τοὶ ἐλλιπέες. Ἡ σὺν τῷ χρόνῳ ἐπαύξεισις, ἐπιδιόρθωσις καὶ προσθήκη εἰκόνων, πρὸ παντὸς δὲ περιποίησις τοῦ γλωσσικοῦ μέρους θὰ καταστήσωσιν αὐτὸ ἐν τῶν ἀρίστων ἐγγειριδίων τοῦ εἶδους του.

ΚΡΙΣΙΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΖΩΓΡΑΦΕΙΟΥ ΑΓΩΝΟΣ

υπό ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ ΠΡΟΚΟΠΙΕΩΣ, εισηγητού,

αναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ἈΣΨ' εἰδικὴν συνεδρίαν τῆς 29 Μαΐου 1898.

ΣΥΛΛΟΓΑΙ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΥΛΗΣ

Φίλοι ἑταῖροι,

Ὅτι ἡ γλῶσσα εἶναι σύμφυτος τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, οὐδεὶς ὑπάρχει ὁ ἀμφιβάλλων. Ἡ δὲ ἀρχὴ καὶ πηγὴ τοῦ θαυμασιωτάτου τούτου καὶ πολυτιμοτάτου κτήματος τοῦ ἀνθρώπου, τῆς γλώσσης, εἶναι καθαρῶς λογικὴ· διότι ἡ γλῶσσα οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἡ ἐνέργεια τοῦ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ λόγου ἐκδηλουμένη δι' ἐνάρθρων φθόγγων καὶ αἰσθητῶν σημείων ἐννοίας περιεχόντων πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν πνευματικῶν τοῦ ἀνθρώπου ἀναγκῶν. Εἶναι δὲ ἀμοιβαία ἡ ἐπενέργεια τοῦ λόγου καὶ τῆς γλώσσης, διότι ὁ λόγος ἀναπτύσσει τὴν γλῶσσαν καὶ τὰνάπαλιν ἡ γλῶσσα ἐπιδρᾷ ἐπὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν πνευματικῶν δυναμῶν καὶ τὸν πολλαπλασιασμόν τῶν γνώσεων. Εἶναι ἀναμφιλεκτόν τὸ ἄξιωμα, ὅτι ἡ γλῶσσα συνᾷδει ἀείποτε τῷ βίῳ τῶν λαλούντων αὐτήν, διότι τότε μόνον ὀμιλοῦμεν ἢ γράφομεν ὀρθῶς, ὅταν σκεπτόμεθα λογικῶς καὶ ἐμβριθῶς, ἄλλως εἶναι ἀδύνατον νὰ λογιζόμεθα ὀρθῶς, ὅταν δηλονότι ὀμιλῶμεν ἢ γράφομεν παραλόγως καὶ ἀταλαιπώρως. Ἡ γλῶσσα μόνη φέρει ἐν ἑαυτῇ σαφῆ τεκμήρια τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῶν ἠθικῶν καὶ πνευματικῶν χαρισμάτων ἔθνους τινός, αὕτη ἐμρᾷνει τὸ ποῖόν καὶ τὸ ποσὸν τῶν γνώσεων αὐτοῦ, τῶν φιλοσοφικῶν καὶ θρησκευτικῶν ἰδεῶν καί, συνελόντι εἰπεῖν, ἡ γλῶσσα εἶναι τὸ βεβλίον τῆς οὐσίας τοῦ ἔθνους.

Ἄλλ' ἡ γλῶσσα, ὡς τι φυσικὸν ὀργανικὸν ἔν, ὑφίσταται ἀλλοιώσεις τοῦ τε περιεχομένου καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ αὐτῆς τύπου, καὶ οὕτως ἔχουσα διασώζει τὴν ἀκεραιότητα αὐτῆς, ἅτε

παραδιδόμενη, ὅσον ἔνεστι πιστῶς καὶ ἀκριβῶς, ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεᾶν ἄνευ τινός διακοπῆς μετὰ σύμπαντος τοῦ θησαυροῦ τῶν λέξεων, φράσεων καὶ συντάξεων, ἐξ ὧν αὕτη ἀπαρτίζεται. Ἄλλ' ἡ κληροδοτήσις αὕτη, καθόλου εἰπεῖν, εἶναι ἀτελής καὶ ἐλλιπής· ἔνεκα δὲ τῆς ἐλλιποῦς ταύτης μεταβιβάσεως, ἣτις στηρίζεται τῇ ἐπιδράσει ἐξωτερικῶν περιστάσεων, πηγάζει μάλιστα ἡ κατάπτωσις αὐτῆς δι' ἀποτριβῆς φθόγγων, ἀπωλείας γραμματικῶν καταλήξεων, περιπτώσεως εἰς ἀχρηστίαν λέξεων καὶ σημασιῶν πρότερον γνωστῶν καὶ εὐχρήστων, πᾶσα δ' ἐπὶ μέρους συμβαίνουσα τῇ γλώσσῃ προσθήκη ἢ ἀλλοίωσις ἀπορρέει ἐκ τῆς ἐπιθυμίας, ἵνα ἱκανοποιηθῇ στιγμιαία τις ἀνάγκη καὶ ἐκπληρωθῇ ὁ πρακτικὸς σκοπὸς εὐχεροῦς ἀνακοινώσεως.

Ἡ γλῶσσα ὡσαύτως ἀλλοιοῦται μεταδιδόμενη καὶ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον. Αἱ δὲ γλωσσικαὶ αὗται ἀλλοιώσεις οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἀμέλεια ἐν τῷ λέγειν, τείνουσα τὸ μὲν εἰς τὴν εὐκολίαν τῶν φωνητικῶν ὀργάνων δι' οἰκονομίας χρόνου καὶ κόπου κατὰ τὴν ἐκφώνησιν τῶν φθόγγων, τὸ δὲ εἰς τὴν ἐκβολὴν ἀσημάντων καὶ ἀσυνήθων τύπων ἐκ τῆς γλώσσης, ἐπεκτετινομένων τῶν συνηθεστέρων καὶ κατ' ἀναλογίαν ὀμαλωτέρων.

Ἡ γλῶσσα σώζεται ἢ δύναται ν' ἀλλοιωταὶ ἢ καὶ ὅλως ν' ἀποβάλληται οὐχὶ ὑπὸ τῶν λαλούντων αὐτήν, ἀλλὰ τῇ δυνάμει καὶ θελήσει τοῦ ἔθνους, ὅπερ μόνον ἐν τῇ ὀλομείῃ αὐτοῦ δύναται νὰ πλάττη καὶ νὰ μεταπλάττη αὐτήν. Οὐδεὶς ἄνθρωπος δύναται μόνος διὰ τῆς μεγαλοφυίας αὐτοῦ νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τὴν γλῶσσαν ἐπαισθητῶς, ἀλλὰ τὸ πολὺ

ισχύει νὰ ὀρίσῃ περὶ μικροτάτων καὶ ἀσημάντων πραγμάτων νέον τινὰ γλωσσικὸν κανόνα, ὃν οἱ ὁμόφυλοι αὐτοῦ ἀσπάζονται καὶ ἀκολουθοῦσι τοσοῦτον προθυμότερον, ὅση μᾶλλον συμφωνοῦσιν εἰς τὴν κρατοῦσαν γλωσσικὴν χρῆσιν καὶ φυσικώτερον φαίνεται πηγάζων ἐξ αὐτῆς. Ἄλλως ἢ γλῶσσα εἰς πάντα ἀποπειρώμενον ν' ἀνατρέψῃ τὰ καθεστῶτα αὐτῆς ἀντιτάσσεται διὰ τῆς ἰσχυροτάτης συντηρητικῆς δυνάμεως καὶ ματαιοὶ πάσας τὰς ἀποπειράς αὐτοῦ. Εἶναι δὲ δύο αἱ κύριαι δυνάμεις αἱ ἀνθιστάμεναι πρὸς τὴν ἀλλοίωσιν τῆς γλώσσης, ἡ ἀνατροφή καὶ ἡ παιδεία. Ἐν πᾶσι σχεδὸν τοῖς ἔθνεσιν ὑπάρχουσι δύο τάξεις συντηροῦσαι τὴν γλῶσσαν. Τούτων ἡ μὲν πρώτη εἶναι ἡ τῶν λογίων ἢ τῶν ἱερέων, ἣτις ἔχει καθῆκον νὰ διατηρῇ τὴν γλῶσσαν, ἐν ἣ εἶναι συντεταγμένη ἡ ἐθνικὴ φιλολογία, καὶ νὰ μεταβιβάσῃ αὐτὴν ἀναλλοίωτον εἰς τὰς ἐπομένους γενεάς. Ἡ γλῶσσα αὕτη, κληρονομία οὕσα τοῦ παρελθόντος, ἀποβαίνει ὀσημέραι δυσκαμπτοτέρα καὶ ἥττον φυσικὴ καὶ δὴ εὐχρηστος ἐν ὀλίγαις μόνον περιστάσεσιν. Ἡ δὲ δευτέρα τάξις εἶναι ἡ τῶν ἀπαιδευτῶν, ἧς ἡ γλῶσσα, γόνος οὕσα τοῦ παρόντος, γίνεται ὀσημέραι διαφορωτέρα τῆς ἀρχαίας ἐνεκὰ τῆς ἀκωλύτως καὶ ἐλευθέρως ἐπὶ ταύτην ἐπενεργείας τῶν συνήθων νόμων τῆς γλωσσικῆς ἀλλοιώσεως. Βρίθει μὲν αὕτη σφάλμασι καὶ διαστροφαῖς ὡς πρὸς τὴν ἀρχαίαν, ἀλλ' ἔχει νεαρὰν ζωτικὴν δύναμιν, ἣτις ἐπὶ τέλους ἰκανὴν αὐτὴν καθίστησι νὰ ἐκτοπίσῃ καὶ ν' ἀντικαταστήσῃ τὴν λογίαν ἢ ἱεράν γλῶσσαν, ἐξ ἧς κατάγεται.

Κατὰ τὰς γενικὰς ταύτας γλωσσικὰς ἀρχὰς ἐπλάσθη καὶ μετεπλάσθη ἡ πρώτη πασῶν τῶν ἐν Εὐρώπῃ ἀδελφῶν γλωσσικῶν καλλιέργηθῆσα καὶ παραδοθεῖσα ἡμῖν Ἑλληνικὴ. Αὕτη εὐθὺς ἀπὸ τῆς πρώτης ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἐμφανίσεως παρίσταται διηρημένη εἰς διαλέκτους, ὧν ἕκαστη κατέχουσα ἕκαστὴν τινὰ τῆς κυρίως Ἑλλάδος, τῶν νήσων καὶ τῶν παραλίων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας εἶχε σφόδρα ἐπὶ Ὀμήρου ἀναπτυχθῆ καὶ διακριθῆ· διότι πᾶσα φυλὴ ἐκ περιτροπῆς ἐκαλλιέργησε τὴν γλῶσσαν. Καὶ οἱ μὲν Ἴωνες διέπρεψαν ἐν τῷ ἔπει, τῇ ἐλεγείᾳ καὶ τοῖς ἰάμβοις, οἱ δὲ Διολεῖς καὶ Δωριεῖς ἐν τῇ λυρικῇ καὶ χορικῇ ποιήσει. Ἄλλ' οὕτω δὲν κατωρθώθη νὰ παρχυθῇ καὶ μία ἐθνικὴ, ἣτοι πανελληνίος, γλῶσσα εἰς πᾶσαν ἀνάγκην παντὸς τοῦ ἔθνους χρῆσιμος. Τοῦτο ἐπεφυλάττετο τοῖς Ἀθηναίοις, οἵτινες,

εἴπερ τις καὶ ἄλλος, μετασχόντες τῶν Μηδικῶν καὶ προκινδυνεύσαντες τῆς ἐλευθερίας συμπάσης τῆς Ἑλλάδος καὶ μετὰ ταῦτα σχηματίσαντες μέγα κράτος, ἐπεβλήθησαν πολιτικῶς πολλοῖς Ἑλλησι, διαπρέψαντες δ' ἐν ταύτῃ ἐν ταῖς καλαῖς τέχναις καὶ μάλιστα ἐν τῇ καλλιτεχνίᾳ τοῦ λόγου ἦτοι τῇ ῥητορικῇ καὶ τῷ δράματι καὶ ἐν ταῖς ἐπιστήμασι, κατώρθωσαν νὰ καταστήσωσι τὴν ἑαυτῶν διάλεκτον γραπτὴν γλῶσσαν ὀλοκλήρου τοῦ ἔθνους.

Ὅτε δὲ μετὰ ταῦτα οἱ Ἕλληνες ἐκστρατεύσαντες ὑπὸ τοὺς Μακεδόνας κατέλαβον τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Αἴγυπτον, ἐν δὲ τῇ πατρίδι ὑπετάχθησαν πρῶτον μὲν τοῖς Μακεδόσι καὶ ἔπειτα τοῖς Ῥωμαίοις, τότε διὰ τὴν ἐνιαίαν διοίκησιν αἱ μὲν κατὰ τόπους διαλέκτοι παραγκωνισθεῖσαι περιωρίζοντο ὀσημέραι, ἡ δὲ Ἀττικὴ ἤρξατο νὰ ἐξαπλώται καὶ λαλήται πανταχοῦ τῆς κατακτηθείσης Ἀσίας καὶ αὕτη ὡς κοινῶς ὑπὸ πάντων ἐπιζομένη μετωνομάσθη κοινὴ. Αὕτη τοῦ λοιποῦ ἐδιδάσκετο ἐν πᾶσι τοῖς σχολείοις καὶ κατ' αὐτὴν συνετάττετο πᾶς περὶ λόγος τῶν Ἑλλήνων, καθὼς ἡ Καινὴ Διαθήκη καὶ τὰ Ἐκκλησιαστικὰ βιβλία, καὶ ἐν αὐτῇ μετεφράσθη ἡ Παλαιὰ Διαθήκη. Ἄλλ' ἡ κοινὴ γλῶσσα, ἣτις ἐκβαλοῦσα τὰς ἀρχαίας διαλέκτους, εἶχεν ἐπενέγκῃ τὴν γλωσσικὴν ἐνότητα εἰς τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος, ἐμελλε κατ' ἀνάγκην νὰ ἐκλίπῃ, εὐθύς ὡς ἐξέλιπον οἱ ἐνωτικοὶ αὐτῆς παράγοντες. Διότι ἐνεκὰ τῆς ἐξ ἐπανειλημμένων πολέμων καὶ ἐπιδρομῶν ἐρημώσεως τῆς Ἑλλάδος πυκνὸν καὶ ζοφερὸν ἀμαθίας νέφος κατεκάλυψεν αὐτὴν, τὰ ἐκπαιδευτήρια καὶ ἡ διδασκαλία τῆς μιᾶς καὶ μόνης γλώσσης ἐσπάνισαν, αἱ ἐπιστήμαι καὶ αἱ καλαὶ τέχναι ἀπηλάθησαν ἐκ τῆς χώρας καὶ ἐσκήνωσαν ἄλλαχοῦ καὶ ἡ φιλομάθεια, ὁ κύριος χαρακτήρ τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους, ἐξέλιπεν. Ἐντεῦθεν ἡ κοινὴ γλῶσσα ἤρξατο νὰ διασπᾶται εἰς τοπικὰς διαλέκτους, αἰτινες πᾶσαι, πλὴν τῆς Τσακωνικῆς περιωζούσης τοὺς χαρακτήρας τῆς ἀρχαίας Λακωνικῆς διαλέκτου καὶ ἐν μέρει τῶν Ποντικῶν περιεχουσῶν Ἴωνισμούς τινας καὶ τύπους ἀρχαιοπινεῖς, ἀνάγονται εἰς τὴν κοινήν, οὐχὶ δὲ εἰς τὰς ἀρχαίας διαλέκτους.

Ἰστέον, ὅτι εἰς τὴν διάσπασιν τῆς γλωσσικῆς ἐνότητος συνεβάλετο καὶ τι ἕτερον ἱστορικὸν γεγονός, ἡ ἀνάπτυξις τοῦ Ἀπικισμοῦ λεγομένου ἐν τοῖς μεταγενεστέροις χρόνοις. Οἱ μεταγενέστεροι δηλονότι Ἕλληνες, ἐπειδὴ

διαφυλάξαντες αείποτε ζωηρόν τὸ αἶσθημα πρὸς τὰς καλλονὰς τῆς δοκίμου γλώσσης δὲν εὑρισκόν τὸ δοκίμον τοῦτο ἐν τοῖς συγχρόνοις ἔργοις, ἐνόμισαν πλανηθέντες, ὅτι ἡ αἰτία τούτου κεῖται: ἐν τῇ γλώσσῃ. Διὸ ἡ μὲν εὐαριθμὸς λογία μερὶς τοῦ ἔθνους ἐπειράτο νὰ ὁμιλῇ καὶ γράφῃ, καθ' ὃν τρόπον οἱ πρὸ πολλῶν αἰῶνων Ἕλληνας, Θουκυδίδης, Πλάτων καὶ Δημοσθένης, ἡ δὲ μείζων μερὶς τῶν ἀπαιδύτων ἐλάλει τὴν σύγχρονον γλώσσαν. Οὕτω προήλθε διγλωσσία ἱστορικὴ μᾶλλον ἢ ὁμόχρονος. Ὁ Ἀττικισμὸς οὗτος κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον ἐκανόνιζε τὸν γραπτὸν λόγον ἀπὸ τῆς πρώτης μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινου πόλεως, ἐξ οὗ χρόνου ἡ λαλουμένη γλῶσσα ἀποχωρηθεῖσα διεσπάσθη εἰς τοπικὰς διαλέκτους, ἐν αἷς εἰσφρουῖντο λέξεις καὶ φράσεις τῶν δεσποτῶν καὶ κυριῶν τῆς ἡμέρας. Ἦδη δὲ διὰ τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων καὶ φιλολογικῶν συλλόγων καὶ τοῦ τύπου διαδιδασκόμενης εἰς τὰς πόλεις καὶ ἀλλαγοῦ καταρτίζεται μία κοινὴ πᾶσι γραφομένη γλῶσσα, ἐν ἣ παραλαμβάνονται τὸ μὲν ἐκ τῆς ἀρχαίας καὶ ἰδίᾳ ἐκ τῆς κοινῆς γλώσσης τὰ συνηθέστερα καὶ γνωστότερα στοιχεῖα, τὸ δὲ ἐκ τῆς λαλουμένης τὰ ἤττον παρηλλαγμένα καὶ πασίγνωστα.

Τὰ περισώθεντα ταῦτα θρύμματα τῆς κοινῆς γλώσσης ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπεία παρατίθει: κατὰ τὴν ἐσπέραν ταύτην εἰς πνευματικὴν πανδαισίαν διὰ τοῦ ἀπὸ τοῦ σεμνοῦ τούτου βήματος ἀγορευόντος εἰσηγητοῦ, ἵνα ἔθνη μὲν ἱκανοποιήσῃ τὸν εὐγενέστατον ἐθνικὸν σκοπὸν τοῦ μεγαλόφρονος τοῦ Συλλόγου ἰδρυτοῦ καὶ ἀγωνοθέτου, ἔθνη δὲ διαπιστώσῃ εἰς τὸ φιλόμουσον ἀκροατήριον τὴν ἐκ τῶν τοπικῶν διαλέκτων γλωσσικὴν καὶ ἐθνικὴν ἐνότητά.

Κατὰ τὸ λήξαν τοῦτο συλλογικὸν ἔτος παρεπέμθησαν τῇ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπείᾳ γλωσσικαὶ συλλογαὶ πλουσίαν καὶ ποικίλην ὕλην περιέχουσαι 16 τὸν ἀριθμὸν, πρὸς ταύτας δὲ καὶ δύο ἄλλαι, ἡ τοῦ κ. Παπαγιάννη *Μανωλακίτικῃ* καὶ ἡ τοῦ κ. Ἰ. Ἀγακίδου, αἰτινες, καίπερ ἀνήκουσαι εἰς τὸ παρελθὸν συλλογικὸν ἔτος, ὡς ἐκπροθέσμως σταλείσαι, ἀνεβλήθησαν καὶ ἐκρίθησαν κατὰ τὸ συλλογικὸν τοῦτο ἔτος. Ἐγεί δὲ ἡ περὶ τούτων κρίσις τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπείας ὡς ἔπεται:

Ἀριθμὸς πρωτοκόλλου 65. Ζῶντα μνημεῖα ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ

τῆς Χαλκιδικῆς ὑπὸ Ν. Α. Θεοχαρίδου.

Ἡ συλλογὴ αὕτη περιλαμβάνει: 1) Λεξιλόγιον κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν ἐκ λέξεων 130 διαφόρου καταγωγῆς, ἤτοι ἑλληνικῆς, ῥωμαϊκῆς, τουρκικῆς καὶ σλαβικῆς ἔτι· 2) Καταλήξεις (ἀρα—ἀρης—οὔδι καὶ οὔδα)· 3) Ἐθιμον ἐν. αἱ *Λαζαρίαις ἐν Ἐπανομῇ Χαλκιδικῆς*, ἄξιον προσοχῆς ὑπὸ ἔποψιν κοινωνιολογικὴν, οὔτινος τὰς ρίζας ἀναζητητέον ἴσως εἰς χρόνους ἀπωτέρους καὶ ἑλληνικούς καὶ οὐ ἐπιτομή, οὕτως εἰπεῖν, εἶναι τὰ σήμερον ἐν ἄλλαις χώραις τραγούδια τοῦ *Λαζάρου*, ἐν οἷς μόνον ἐπαινῶνται αἱ ἀρεταὶ τοῦ κυρίου, τῆς κυρίας καὶ τῶν τέκνων τοῦ οἰκοδεσπότου· 4) Παροιμίας 37 μετὰ τῆς ἐρμηνείας καὶ τῆς χρήσεως αὐτῶν καὶ τινὰς ἄλλας ἐν ἰδίῳ φύλλῳ ὑπερέχαν Ἀριστοφανίζουσας· 5) 24 ἀνέκδοτα τοῦ λαοῦ ἐκ τῆς Ἐκκλησίας, ἤτοι περὶ τῶν ἐν τῷ Κλήρῳ ἀτόπων, κωμικῶν δηλονότι ἢ σατυριστικῶν μᾶλλον εὐρημάτων περὶ τῶν ἀρχιερέων καὶ ἄλλων κληρικῶν· 6) Προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίας 35 ἐκ τῶν κοινῶν παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ· 7) Παραμῦθια 8, εἰς ἃ προσπαθεῖ ν' ἀποδώσῃ καὶ τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ· 8) Ποικίλα, ἤτοι τί συνήθως λέγουσι πρὸ πάντων οἱ παῖδες κατὰ τὰς βροχάς, χιόνας, ἐμφανίσεις διαφόρων ζῶων, πτηνῶν κλπ. καὶ 9) Τραγούδια τῆς πρωτοχρονιάς καὶ τοῦ γάμου.

Ἡ συλλογὴ αὕτη τοῦ κ. Θεοχαρίδου καθ' ὕλην μὲν καὶ εἶδος δὲν εἶναι εὐκαταφρόνητος, ἀλλ' ὑπολείπεται τῶν λοιπῶν κατὰ ποσότητα ὕλης· διὸ ἐπαινεῖται ὁ συλλογεὺς ἐπὶ τῇ προθυμίᾳ, μεθ' ἧς ἔσπευσε νὰ ἐπιτελέσῃ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Συλλόγου, παρακαλούμενος, ὅπως μὴ ὀκνήσῃ νὰ συμπληρώσῃ τὸ ἔργον αὐτοῦ καὶ ἄξιον τοῦ ὀρισμένου βραβεῖου καταστήσῃ.

Ἀριθμὸς πρωτοκόλλου 196. Εὐκλείδου Θεουμουλοπούλου Κοτυωρίτου συλλογὴ παραμυθίων ἐν σελίδι 207.

Ἡ συλλογὴ αὕτη εἰς ἕξ κεφάλαια διηρημένη περιλαμβάνει ἐν μὲν τῷ Α' εἴκοσι παραμῦθια, ἐν δὲ τῷ Β' εἴκοσι τρία διηγήματα περὶ σχολαστικῶν, ἐν τῇ Γ' μύθους δέκα ἕξ, ἐν τῇ Δ' ἀνέκδοτα περὶ ἱερέων, ἐν τῇ Ε' ἔξματα α') δίστιχα τοῦ χοροῦ καὶ β') ἀρχαία διάφορα. Εἰς ταῦτα ἐπιπροστίθενται τὰ ἐξῆς: Ἐν ἔσμα ὑπὸ παιδῶν τῇ νυκτὶ τῶν Χριστου-

γένων ἀδόμενον, ἐν ἄσμα σκαπτικόν, γαμή-
λια τρία, ὧν τὸ τρίτον εἶναι μᾶλλον ἀπό-
σπασμα ληφθὲν κατὰ τὸ πλεῖστον αὐτοῦ μέ-
ρος ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς Τραπεζούντος ὑπὸ
Σάββα Ἰωαννίδου, λογοπαίγνιά τινα, ἄσματα
λεγόμενα ἐπὶ παιδιῶν. Ἐν δὲ τῷ 5' κεφα-
λαίῳ περιέχονται αἰνίγματα, παροιμίαι, μία
ἐπιστολή, διάλογοι, διηγήματα καὶ τελευ-
ταῖον τὰ ὀνόματα τῶν μηνῶν ἐν Κοτυώροις.

Ὁ συλλογεὺς συνέλεξε μὲν ἐπὶ τὸ αὐτὸ
ῦλην ποικίλην καὶ σπουδαίαν, ἀλλ' αὐτῇ ὑπὸ
τὴν ἔποψιν καὶ τοῦ ποσοῦ καὶ τοῦ ποιοῦ ὑπο-
λείπεται τῆς ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ κ. **Ἐλευθερίου
Παπαναγιάνου**, καὶ ὡς ἐκ τούτου θεωρεῖται
ἀξία μὲν ἐπαίνου, οὐχὶ δὲ καὶ βραβεύσεως.
Οὐχ ἥττον δύναται νὰ ἐπιφυλαχθῇ καὶ τῷ κ.
Θρουμμουλοπούλῳ, τὸ πρῶτον ἤδη κατελ-
θόντι εἰς τὸν ἀγῶνα, ἐν τῷ μέλλοντι τὸ βρα-
βεῖον, ἐὰν συμπληρώσῃ τὴν, περὶ ἧς ὁ λόγος,
συλλογὴν ἀραιῶν μὲν τινα ἐξ αὐτῆς ἤδη
δεδημοσιευμένα ὡς τὸ 19^{ον} αἰνίγμα ὡσαύτως
ἀπαντῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Τραπεζούντος
ὑπὸ **Σάββα Ἰωαννίδου**, ἐπιπροστιθεὶς δὲ ἄλλα
τινὰ ἢ λεξιλόγιον τῶν περιεχομένων λέξεων
κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν καὶ συντονωτέραν
καταβάλλον προσοχὴν εἰς τὴν προσήκουσαν
τῆς ὕλης ταξιόμησιν.

Ἀριθμ. πρωτοκ. 197. Ἐφόκιον τῆς προ-
περυσινῆς θεωρητέα ἢ ὑπὸ τὸν ἄνω ἀριθμὸν εἰς
τὴν ἡμετέραν Ἐπιτροπεῖαν ἀποσταλεῖσα κατὰ
τὸ ἔτος τοῦτο συλλογὴ τοῦ κυρίου **Κωνσταν-
τίνου Γ. Κουρτίδου** τρίτον τοῦτο μέρος
τῆς ἐν τῷ Συλλόγῳ χειμένης καὶ κεκριμένης,
ὡς καὶ ἐν τῷ προλόγῳ αὐτῆς λέγει ὁ συλλο-
γεὺς παρατιθεὶς τὴν ἐτυμολογίαν τῆς ἀγωνο-
δίκου Ἐπιτροπεῖας, ἣτις ἐθεώρησε τότε ἐκείνην
ἐκπληροῦσαν μὲν τοὺς ὅρους τοῦ διαγωνίσιμα-
τος κατὰ ποιόν, οὐχὶ δὲ καὶ κατὰ ποσόν,
δυναμένην ὅμως νὰ συμπληρωθῇ καὶ νὰ διεκ-
δικήσῃ τὸ δεκάλιρον γέρας.

Σύγκεται δὲ ἡ συλλογὴ ἢ μᾶλλον τὸ τρίτον
τοῦτο μέρος αὐτῆς, ἣν θέλει νὰ ὀνομάσῃ ὁ κ.
Κουρτίδης μετὰ τινος τροποποιήσεως γενικώ-
τερον νῦν **Λόγια κὶ γράμματα τοῦ
Θρακικοῦ λαοῦ ποῦ βρῖσκουντι 'ς
τὸ Λεξικὸ τοῦ Γαζῆ, τραγούδια καὶ
παραμύθια τῆς Ῥοδώτης α')** Ἐξ
αἰνιγμάτων 62 λελυμένων πάντων καὶ 5 σε-
λίδας καταλαμβανόντων, καὶ β') Ἐκ παρα-
μυθίων 14, ἐν σελίσιν 42. Κύριον τῆς συλλογῆς

προσόν εἶναι ἡ ἐπιμελής ἀπόδοσις τῆς γνησίας
προφορᾶς τοῦ θρακικοῦ ἰδιώματος.

Ἐπειδὴ δὲ οὕτω συμπληρωθεῖσα ἱκανοποιεῖ
τὸν σκοπὸν τοῦ ἀγῶνος, κρίνεται βραβεύ-
σιμος.

**Ἀριθμὸς πρωτοκόλλου 198. Ἐλευθερίου
Παπαναγιάνου Ἡ περὶ Τρίπολιν,
Ἄμισόν καὶ Θοανίαν ἰδιωτικὴ.**

Ἡ συλλογὴ αὕτη ἐν σελίσιν 391 στήματος
μεγάλου περιλημπάνει τὰ ἐξῆς: Λεξιλόγιον
ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ ἰδίου, τῆς ἀποσταλείσης
εἰς τὸν Σύλλογον κατὰ τὸ 1894 καὶ κριθεί-
σης ἀνεπαρκούς πρὸς βράβεισιν, ἕτερον λεξι-
λόγιον, ἦθη, ἔθιμα, προλήψεις καὶ δεισιδαιμο-
νίας, παροιμίας ἑκατόν, αἰνίγματα εἰκοσι καὶ
ἐν, κύρια ὀνόματα, ὀνόματα κτηνῶν, τοπωνυ-
μίας, περὶ γάμου ἐν Θοανίᾳ, μύθους δέκα πέντε,
διηγήματα τινα καὶ τέλος λεξιλόγιον τρίτον.

Ἐκ πάντων τούτων, καθ' ἃ καὶ αὐτὸς ὁ
συλλογεὺς ἐν ὑποσημειώσεσιν ἀναφέρει, οὐ
μόνον τὸ πρῶτον λεξιλόγιον, ἀλλὰ καὶ αἱ
παροιμίαι καὶ τὰ αἰνίγματα ὡς καὶ οἱ τρεῖς
πρῶτοι μῦθοι ἀνήκουσιν εἰς τὴν κατὰ τὸ ἔτος
1894 ἀποσταλείσαν τῷ Συλλόγῳ ῦλην αὐτοῦ.

Πρὶν ἢ ἐξάρωμεν τὰ προτερήματα τῆς
συλλογῆς ταύτης, προτάσσομεν τὰς ἐλλείψεις
αὐτῆς, αἰτινες ἄλλως τε ἱκαναὶ παρατηροῦν-
ται, ὡς ἐξῆς:

Α') Πολλαχοῦ γράφει τὰς λέξεις ἀτελῶς,
παρέχων ἀφορμὴν πρὸς ἀσάφειαν ἢ καὶ κατὰ
τρόπον γεννῶντα ἀμέσως ἀμφιβολίαν, ἄλλοτε
δὲ πραγματεύεται τὴν ῦλην οὕτως, ὥστε εὐ-
κόλως παρατηρεῖ τις ἀνακρίθειαν καὶ ἄλλοτε
ἐρωτῶν ἐν παρενθέσει περὶ τοῦ ἀρχικοῦ τῶν
πλείστων τύπου ἐσφαλμένως ἀνάγει αὐτὰς εἰς
ἄλλους τύπους, ἐν ᾧ ἄλλοτε πάλιν χωρὶς
οὐδὲν νὰ βρασιζῆται ἐπὶ φθολογικῶν
νόμων προβαίνει εἰς ἐτυμολογίας τολμηρὰς
αὐθαιρέτως κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ. Οὕτως
γράφει τὴν λέξιν **Ἀγιαννοῖ** ἀνευ ἄρθρου, ὥστε
ἀγνοεῖ τις ποῖου γένους καὶ ποίας πτώσεως εἶ-
ναι τὸ ὄνομα τοῦτο. — Ἐπ' ἴσης γράφει διὰ
διπλοῦ θ τὰς λέξεις **ἀθθόγαλαν** καὶ **ἀθθίβο-
λον** χωρὶς οὐδὲν ν' ἀναφέρῃ, ἂν τὴν διπλῆν
τοῦ θ γραφὴν ὑπηγόρευσε φθολογικὴ τις
μεταβολὴ ἀπλῶς καὶ οὐχὶ ἢ προφορᾶ, ἢ ἂν
τῷ ὄντι διὰ διπλοῦ θ προφέρωνται αἱ λέξεις
αὗται. — Ὁμοίως προκειμένου περὶ τοῦ τύπου
ἀναῖγκε (γράφει ὀρθότερον **ἀν ἐν' καί**), ἐντὶς
παρενθέσεων γράφει τὴν ὀμηρικὴν λέξιν **εἶκε**
μετ' ἐρωτήσεως, νομίζων ἴσως, ὅτι εἰς ταύτην

δύναται: ν' ἀναχθῆ τὸ κατ' αὐτὸν ἀναίηκε. Τοῦτο ὅμως οὐδὲν ἄλλο δύναται νὰ εἶναι, εἰμὴ ἡ ὑποθετικὴ πρότασις ἂν ἔν' καὶ τοῦτ' ἴσθι ἂν εἶναι καὶ... ἦτοι ἂν συμβῆ κά... Ἀλλαγῶ παραπέμπει εἰς τὴν λέξιν *χοζάν* ἐν τοῖς ἐμπροσθεν, καίτοι αὕτη λείπει ἐν τοῖς προηγούμενοις.— Ὡσαύτως τὸ παθητικὸν τοῦ κούραζω *κουρά(γ)ομαι* ἀνάγει εἰς τινὰ τύπον *κοροναίομαι* μετ' ἐπιφυλακτικότητος χωρὶς τοῦλάχιστον νὰ ὑποδείξῃ, πῶς ἠδύνατο νὰ διακιολογηθῆ ἢ τοιαύτη τῆς λέξεως παραφθορά.— Φθολογικῶς τε καὶ ἀνθρωπολογικῶς ἀβάσιμος ἀποδεικνύται ἢ ἔστω καὶ μετὰ δισταγμοῦ ὑποδειχθεῖσα ἐτυμολογία τοῦ *Τσαπτη* ἐκ τοῦ *Ταυη*. Ἀναγράφων τὰς δὲ φράσεις *λακάνου γιὸς* καὶ *λακάνου κόρη* ὡς ὑβριστικὰς δὲν ἀναφέρει τὰς περιπτώσεις, καθ' ἃς γίνεται: *χρησις* αὐτῶν.— Πιθανὴν θεωρεῖ τὴν ἐκ τοῦ *νήμιος* παραγωγὴν τοῦ *ναίπε* (ὅπερ καὶ διὰ τοῦτο γράφει *νέπε*) ἀγνοῶν, ὅτι ὁ τύπος οὗτος προῆλθεν ἐκ τοῦ *ναί, ἕρέ* (καὶ οὗτος ἐκ τοῦ *ναί, μπρέ*), ὡς φαίνεται καὶ ἐκ τοῦ ἐπὶ θηλυκοῦ γένους λεγομένου *ναίθροισα*.— Ἐσφαλμένως ἀνάγει τὸ κύριον ὄνομα *Σούνα* (τοῦτ' ἴσθι *Σύνα*) καὶ τὸ *Σωσάννη*, καθ' ὅσον ἡ *Σωσάννη* ἐν *Χαλδίᾳ* καὶ ἀλλαγῶ τοῦ Πόντου λέγεται *Σουσάννα*.— Ἀλλὰ καὶ ἀλλαγῶ ἐρωτῶν περὶ τῆς προσαγορεύσεως *βέτα*, εἰ ἀνάγεται εἰς τὸν ὀμηρικὸν τύπον *ἴπτα*, ἀποδεικνύται ὁ συλλογὸς ὅπως ἀδαῆς τῶν φθολογικῶν νόμων τῆς ἑλληνικῆς. Τὸ μῆτα παρεφθάρη ἐκ τοῦ *γαμέτα* (κλιτικῆς τοῦ νῦν ἀγρήστου *γαμέτης*), ὁ δὲ πλήρης οὗτος τύπος *γαμέτα* πολλακίς ἀπαντᾷ ἐν *Χαλδίᾳ* καὶ ἀλλαγῶ, π. γ. (*γα*)μέτα *παλαλέ*—ὡ ἀνόητε! Πρβλ. καὶ τὸ (*γα*)μῶ ἐν φράσεσιν, ὅποις τὸ (*γα*)μῶ *σε, παλαλέ*.— Προκειμένου περὶ τῆς νηπιακῆς λέξεως *πουμπού* (=ὑδωρ), ὑποπτεύει, μήπως εἶναι αὐτὸ τὸ Λατινικὸν *hibo*. Καὶ ἀληθῶς μὲν σχετίζεται πρὸς τοῦτο ὡς πρὸς τὴν *ρίζαν*, οὐχ ἥττον ὅμως δὲν δυνάμεθα καὶ νὰ συνταυτίσωμεν τὰς λέξεις· διότι τὸ *πουμπού* εἶναι λέξις ἐσηματισμένη ἐκ τῆς ἐπαναλήψεως τῆς ἀρχαϊκῆς τῶν Ἀρίων γλωσσῶν *ρίζης* *βι*, τῆς σημαίνουσας τὸ *πίπειν*. Πρβλ. τὸ γαλλ. *bu*— καὶ τὸ θέμα *πο* ἐν τῇ λέξει *πῶμα* (ἐκπῶμα). Ἐσφαλμένως παράγει τὸ *ἀρεοῦα* ἐκ τῆς φράσεως *ἄρ' ἔχει ὕαν*, ἐν ᾧ ὀρθότερον ἐρμηνεύεται ὡς προελθὸν κατὰ παραφθορὰν ἐκ τοῦ *ἄρ' ὕα* (= ἰ. *ἄρα ὑγεία*—τὸ λοιπὸν ὑγεία).— Παράγει τὸ ἀγνήστικα ἐκ τῆς προθέσεως ἐκ καὶ τοῦ

νήστις, ἐν ᾧ εἶναι ἐπίρρημα τοῦ ἄλλως τε εὐχρήστου ἐπιθέτου ἀγνήστικος, ὅπερ ἀνάγεται εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀγνήστις=νῆστις. Παραβάλλομεν ὡς ἀνάλογα τὰ *νώνυμος* καὶ ἀνώνυμος, *νήνεμος* καὶ ἀνήνεμος, *νήριθμος* καὶ ἀνήριθμος ἐκ τῆς ἀρχαίας.— Παράγει τὸ *λοπουτεάζω* (=ράβδιζω) ἐκ τοῦ *λοπάω-ῶ*, ἐν ᾧ ἡ λέξις προέρχεται ἐκ τοῦ *λοπούτ* (τὸ)=ράβδος, ὅπερ εἶναι λέξις εὐχρηστος ἐν τῇ διαλέκτῳ τοῦ Πόντου, καὶ ἐκ τῆς ὁποίας ἐσηματίσθη ἑτέρα λέξις *λοπούτς* (ὁ) ἀντὶ τοῦ πληρεστέρου *λοπούτης*, λεγομένη ἐν *Χαλδίᾳ* καὶ ἀλλαγῶ ἐπὶ τοῦ ἀνοήτου ὡς τὸ *ξύλον*.— Ἀνάγει τὸ *πουσπουριάζω* καὶ—εἰζῶ καὶ ἰδανικὸν τινὰ τύπον *προσητριάζω*, ἐν ᾧ προέρχεται ἐκ τῆς ἄλλως εὐχρήστου λέξεως *πουσπούρα* τῆς σημαίνουσας *ρίγος*.— Θεωρεῖ τὸ *λαῖζω* (=κινῶ) ὡς παραφθαρὲν ἐκ τῶν τύπων *ελλεῖζω, λελεῖζω, λείζω*, ἐν ᾧ ἀπ' εὐθείας προῆλθεν ἐκ τοῦ ἀρχαίου *λεῖζω*.— Παράγει τὴν λέξιν *μουχτερός* (=χοῖρος) ἐκ τοῦ περσικοῦ *μ* (=μείζων, ἀνώτερος) ἐπιπροσθεῖς τὰ ἐξῆς: «Προσηγόρευται δὲ κατὰ ταπεινὴν ἰδέαν οὕτω σκωπτικῶς καὶ κατ' εὐφημισμὸν». Καὶ ὅμως ἡ λέξις ἔχει παραφθαρῆ μᾶλλον ἐκ τοῦ *μοχθηρός*, τῆς δὲ τοιαύτης παραφθορᾶς ποιεῖται μνεῖαν καὶ ὁ ἴδιος ἐν σημειώσει.— Παράγει τὴν λέξιν *περοῖμματα*, ἐκ τοῦ *επιροῖπτω*, ἐν ᾧ μᾶλλον ἠδύνατο ν' ἀναγάγῃ αὐτὴν εἰς τὸ *περιοῖπτω*. Ἐρωτᾷ, ἂν τὸ *πυπέτο* (γραπτέον *πιπέτο*) προῆλθεν ἐκ τῆς ὑπὸ καὶ *πέζα*, ἐν ᾧ κάλλιστα δύναται νὰ ἐξηγηθῆ ἐκ τοῦ *επιπέτσιον* τοῦ συνθέτου ἐκ τῆς *ἐπί* καὶ *πεισίον*—*δέρμα*.— Θεωρεῖ ὡς κλιτικὸν τὸ χρονικὸν *ἀντῆς* ἀντὶ τοῦ *ὄντας*, ἐν ᾧ φαίνεται προελθὸν ἐκ τοῦ ἐν *Χαλδίᾳ* εὐχρήστου *ὄντος*, ὅπερ ἐνίοτε λέγεται καὶ *ὄντος* καὶ *ὄνταν* (=ὄταν).— Ἀγνωστον δέ, πῶς εὐρίσκει δωρισμὸν ἐν τῷ *τέλες πάντες* (=τέλος πάντων).

Β') Ἐνίοτε ἐρμηνεύει ἑλλιπῶς ἢ καὶ ἀνακριθῶς τὰς λέξεις, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ἐξῆς. Οὕτω γράφει *ποφίζω* = *ἀποκτείνω ἐπὶ ζήκων* καὶ *ποφῶ* = *ἀποθνήσκω ἐπὶ ζήκων*, καίτοι ἀμφοτέρω τὰ ῥήματα ταῦτα λαμβάνονται ἐνίοτε καὶ ἐπὶ ἀνθρώπων, τὸ μὲν πρῶτον ἐπὶ ἀπειλῆς (π. γ. *ἀτιόρα κρούω καὶ ποφίζω σε*—τώρα σὲ σκοτώνω ἀπὸ τὸ *ξύλον*), τὸ δὲ δεῦτερον ἐπὶ κατάρτας (π. γ. *κὶ ποφῆ νὰ ἐγλυτιῶνω*—δὲν φορᾷ, ἦτοι δὲν ἀποθνήσκει, ὥστε νὰ γλυτιῶσω) καὶ ἄλλων τινῶν φράσεων, οἷον *ἄς σὴμ πείναν ἐμφορεῖα*=*ἀπέθανα ἀπὸ τὴν πείναν*, ἦτοι *πεινῶ ὑπερβαλλόντως*, καὶ *εθαροεῖς*

ἐψόφεσα ἀπάνω σ' = νομίζεις ὅτι σὲ ἐλμπίσθηκα. — Καταλείπει ἀνερμηνεύτον τὴν λέξιν ποπᾶς, παραπέμπει δὲ περὶ τῆς ἐρμηνείας αὐτῆς εἰς τὴν λέξιν πάπας (= πατήρ), ἐξ οὗ ἔπεται, ὅτι καὶ τὸ ποπᾶς κατὰ τὸν συλλογέα εἶναι ταυτόσημον. Ἄλλὰ τότε πῶς δύναται τὸ θηλυκὸν ποπαδία νὰ σημαίνει τὴν γυναῖκα τοῦ ἱερέως, ὅταν τὸ ποπᾶς σημαίνει μόνον καὶ τὸν πατέρα, οὐχὶ δὲ ἱερέα, ἐν ᾧ ἐν Χαλδίᾳ καὶ Τραπεζοῦντι σημαίνει ἀποκλειστικῶς τὸν ἱερέα; — Ἐρμηνεύει τὴν λέξιν φούστορον (τουτέστιν *ὀμλέτια*) διὰ τῆς ἀρχαίας *κυκεών*, ἐν ᾧ αὕτη σημαίνει ἄλλο.

Γ') Ἀνερμηνεύτους καταλείπει τὰς ἐξῆς λέξεις, *πατιέα, κόχα, κὲ τολοῦται, Βρατεάβα, Λεϊλεάκον μουλώνουν, φουμιζ'*.

Δ') Ἐσφαλμένως γράφει τὰς ἐξῆς λέξεις: *ἀποκῶλ'* καὶ *ἀποκαλίζω* ἀντὶ *ἀποκύλλ'* καὶ *ἀποκολλίζω*, *γηνεάζω* ἀντὶ *junνάζω* (ἐκ τοῦ ἕννης), *εὐερεάστα* ἀντὶ *ἐβερεάστου* ἢ *κάλιον ἐβαράστα*, ὡς λέγουσιν ἐν Χαλδίᾳ καὶ ἀλλαγροῦ, *συγκάθημαι* καὶ *συγκλέπω* ἀντὶ *συγκάθομαι* καὶ *συγκλέπω*, ὅπως καὶ προφέρονται, *Θρῶν* ἀντὶ *Θρούφ'* ἢ *Θρούφης*. Ἴσως δ' ἐσφαλμένως γράφει καὶ τὴν λέξιν *κακᾶ(ν)* ἀντὶ *κουκοῦν*, ὡς λέγεται ἐν Χαλδίᾳ τὸ ὀπωρικόν.

Ε') Ἀπαντῶσι καὶ αἱ ἐξῆς κοιναὶ λέξεις, *ἑωσφόρος, πηγαῖζω, προῖμον, φλόγα* καὶ *ψαχνόν*.

Σ') Τὸ πέμπτον αἰνίγμα παρέλαβεν ἴσως ἐκ τῶν *Φυγάδων* τοῦ *Τριανταφυλλίδου*.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν ἐλλείψεων τῆς συλλογῆς. Περὶ δὲ τῶν πλεονεκτημάτων αὐτῆς προκειμένου τοῦ λόγου ἐξαίρομεν ὡς τοιαῦτα τὸ μὲν τὸ ὑπεραρκοῦν τῆς ὕλης, τὸ δὲ τὸ ἐκλεκτὸν αὐτῆς ὡς καὶ τὴν προσήκουσαν κατὰ τὰξιν. Βεβαίως τὰ προτερήματα ταῦτα εἴτι μείζονα ἤθελον ἔχειν ἄξιαν, ἂν ὁ συλλογεὺς ὑπὸ ἀρχαιομανίας, ὡς φαίνεται, κατεχόμενος δὲν παρενέβαλλε καὶ ἔτυμολογίας τολμηρὰς καὶ ὄλως ἀβασίμους τμηρῶν τὴν συμβουλήν τὴν δοθείσαν αὐτῷ, ὅσον ἀφορᾷ τὴν πρώτην αὐτοῦ συλλογὴν. Ἄλλὰ καὶ μεθ' ὅλα ταῦτα ἀξιεπαινος ὢν ἐπὶ τῇ μεγάλῃ αὐτοῦ φερεπονίᾳ καὶ τῷ θερμῷ ζήλῳ, μεθ' οὗ εἰργάσθη συμπληρώσας τὴν προηγουμένην αὐτοῦ συλλογὴν, κρίνεται ἄξιος τοῦ δεκαλήρου βραβείου.

Ἀριθμὸς πρωτοκόλλου 199 καὶ 224. Δύο τεύχη ὑποβάλλει εἰς κρίσιν τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπείας ὁ ἐκ Σίδερης τῶν *Φιλιατῶν* κ. **Χριστόδουλος Α. Βαξοβάνος.** Τὸ μὲν **πρῶτον** ἐπιγραφόμενον **Ἱστορία, ἦθη,**

ἔθιμα καὶ γλῶσσα τῆς Τσαμουριάς, ἦτοι τῶν Ἠπειρωτικῶν χωρῶν Θεσπρωτίας καὶ Κεστρίνης ἔχει σελίδας ἐν ὅλῳ 391 ἠριθμημέναις πλὴν ἑτέρων δέκα καὶ τριῶν, αἵτινες ἠγούμεναι τῆς κυρίας πραγματείας περιέχουσι τὸν *Πρόλογον* τοῦ συλλογέως καὶ τὸν γενικὸν *πίνακα τῶν Περιεχομένων* τὸ δὲ *δεύτερον* τεῦχος φέρει τὴν ἐπιγραφὴν **Γραμματικαὶ Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς ἐν ταῖς Ἠπειρωτικαῖς χώραις Θεσπρωτῆ καὶ Κεστρίνῃ ὀμώδους Ἑλληνικῆς γλώσσῃς μετὰ λεξιλογίου αὐτῆς** ἀπαρτίζετα: ἐκ σελίδων 100 ὁμοίου σχήματος.

Καὶ περὶ μὲν τοῦ πρώτου τεύχους, τοῦ καὶ τετραπλάσιον τοῦ δευτέρου τὸν ὄγκον ἔχοντος, περιοριζόμεθα εἰς τὰ ἐξῆς:

Τὸ τεῦχος τοῦτο κυρίως δύναται νὰ διαιρηθῆ εἰς δύο μέρη: εἰς τὸ Α'ον, τὸ *περιγραφικὸν* καὶ *τοπογραφικὸν* καὶ τὸ Β'ον τὸ *ἠθολογικὸν* καὶ *ἠθολογικόν*. Τὸ Α'ον περιλαμβάνει τὴν γεωγραφικὴν περιγραφὴν τῆς Τσαμουριάς, τῆς χώρας ἐκείνης τῆς Ἠπείρου, ἣτις ἐνέκλειε τὸν Ἄδην τῶν ἀρχαίων, τὴν *Ἀχερουσίαν λίμνην*, διερρεῖτο δὲ ὑπὸ τριάδος ὀνομαστῶν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ μυθολογίᾳ ποταμῶν, τοῦ Ἀχέροντος, τοῦ Κωκυτοῦ καὶ τοῦ Πυριφλεγέθοντος. Ὁ συλλογεὺς ἐν τῷ μέρει τούτῳ ἐξετάζει τὴν Τσαμουριάν μετ' ἐπιμελείας καὶ τῆς πρὸς τὴν γενέτειραν αὐτοῦ διαλαμπύσεως στοργῆς κατὰ εἰδικὰ κεφάλαια, ἦτοι ἐρευνᾷ τὰ περὶ τῶν βουνῶν, τῶν πεδιάδων, τῶν ποταμῶν, τῶν λιμένων, τοῦ κλίματος, τοῦ ἐδάφους, τῆς γλώσσης, τῆς παιδείας καὶ τῆς θρησκείας, τῆς ἐμπορίας, τῆς βιομηχανίας, τῆς κτηνοτροφίας, τῶν προϊόντων. Ἡ *Τσαμουριά* τὸ ὄνομα πιθανῶς σχοῦσα ἐκ τοῦ *Θυάμυδος*, τοῦ γνωστοῦ ποταμοῦ τῆς Ἠπείρου τοῦ χωρίζοντος τὴν ὑποδιοίκησιν *Φιλιατῶν* (τῆς Κεστρίνης γῆς, *Παρακαλάμου*) ἀπὸ τῆς ὑποδιοικήσεως *Παραμυθίας* (*Ἄιδονάτι*), τῆς ἰδίως δῆλα δὴ *Θεσπρωτίας* καὶ εἰς τὸ Ἴόνιον ἐκβάλλοντος, ὡς καὶ οἱ κάτοικοι *Τσαμίδες* καλοῦνται ἐκ τοῦ *Θυάμυδες*, περιλαμβάνει ὅλην τὴν ἀρχαίαν Θεσπρωτίαν καὶ τὴν Κεστρίνην, ἐν ἄλλαις λέξεσι τὰς τέσσαρας ὑποδιοικήσεις (καζάδες) τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, τὴν τῶν *Φιλιατῶν*, τῆς *Παραμυθίας*, τοῦ *Μαργαριτίου*, τῆς *Πάργης* καὶ τμημά τι πρὸς δυσμὰς τῆς ὑποδιοικήσεως *Πρεβέζης*. Τῶν τμημάτων τούτων ὁ συλλογεὺς περιγράφει μεθ' ὑπομονῆς τὸν τόπον κατὰ τὴν ἀνω ὑποδεδειγμένην σειράν.

Τὸ Β' μέρος περιλαμβάνει τὰ τοῦ βίου ἐν γένει, τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τῶν περιγραφέντων μερῶν, ἦτοι τὰ τῆς ἀνατροφῆς, τῆς μνηστείας, τοῦ γάμου, τῆς τελευταίας, τῆς τροφῆς, τοῦ πότου, τῶν δεξιῶσεων καὶ προσχορευῶσεων, τῶν κλήσεων, τῶν προσφωνήσεων, τοῦ ὄρκου, τῶν εὐχῶν, τῶν ἄρων, τῶν ἐπιάνων, τῶν ὕβρεων καὶ ψόγων καὶ ἐπιπλήξεων, τὰ ἔθιμα καθ' ὀρισμένας τοῦ ἔτους π.χ. ἡμέρας, τῆς πρωτοχρονιάς, τῆς πρώτης ἑβδομάδος τοῦ Τριωδίου, τῆς Κυριακῆς τῶν Ἀποκριῶν, τῆς Κυριακῆς τῆς Τυροφάγου, τῆς πρώτης Μαρτίου, ὅτε αἱ μητέρες μετὰ τὸ δεῖπνον τῆς παραμονῆς περιδέουσι τοὺς λαίμους καὶ τοὺς καρπούς τῶν χειρῶν τῶν τέκνων αὐτῶν διὰ σχοινίων συνεστραμμένων ἐκ δύο νημάτων, κοκκίνου καὶ λευκοῦ, ἵνα μὴ «πάσῃ ὁ Μάρτις τὰ παιδιὰ», δηλὰ δὴ γιὰ νὰ μὴ τὰ μαυρίσῃ, ὁ ἥλιος, ἐπεὶ δὴ αὐτὸς ὁ ἥλιος τοῦ Μαρτίου καίει καὶ μαυρίζει πλείοτερον ἢ κατὰ τοὺς ἄλλους μῆνας¹. Προσέτι τὴν αὐτὴν ἐσπέραν οἱ ἰδιοκτῆται ὀπωροφόρων δένδρων κρεμῶσιν ἐφ' ἑκάστου αὐτῶν ἀνὰ μίαν σκίλλαν (σκίλλοκρόμμυον, μπότσικαν), ἵνα μὴ ταῦτα ὑπ' ἀνέμων καὶ καταιγίδων ἐκρίζωθῶσι, βίπτουσι δὲ σκίλλας ἐπὶ τῶν οἰκιῶν, διότι πιστεύεται ὅτι αὐταὶ ἔχουσι τὴν δύναμιν ν' ἀπωθῶσι τὴν ἐνέργειαν τῶν σεισμικῶν δονήσεων. Ἀξιωμακόμενον δ' ἔτι εἶναι καὶ τοῦτο, ὅτι αἱ γυναῖκες τὴν πρωΐαν τῆς ἡμέρας ταύτης πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου ἐνοπρίζονται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐν τῷ πύθῳ (τῆς καπάσας) ἀποθετηκεμένου ἐλαίου, ἵνα μὴ αὐτὸς ὁ τοῦ Μαρτίου ἥλιος, ἀφαιρῶν τὴν δροσερότητα τῆς ἐπιφανείας τοῦ προσώπου αὐτῶν, μαυρίσῃ αὐτό.

Ἐπίσης περιγράφονται τὰ ἔθιμα τῆς 24 Μαρτίου, τῆς παραμονῆς δηλαδὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καὶ τῆς Παρασκευῆς τοῦ Λαζάρου. Καὶ τὴν μὲν 24 Μαρτίου οἱ παῖδες περιερχόμενοι τοὺς κήπους αὐτῶν μετὰ δίσκων (τεμπά) καὶ κωδῶνων καὶ κροτοῦντες αὐτὰ ψάλλουσιν ὄλιγους στίχους, ἵνα φύγῶσι τὰ φεΐδια καὶ οἱ γουσεργάτες, τὴν δὲ παραμονὴν τοῦ Λαζάρου κροτοῦντες κωδῶνας καὶ καλαθίσκους καὶ ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν μεταβαίνοντες «λέγουσι τὸν Λάζαρον» καὶ πληροῦσιν οὕτως ὧν τοὺς καλαθίσκους αὐτῶν (διότι δίδονται αὐτοῖς ἀνὰ ἐν ὧν, καίτοι διὰ τὸ ἅμα «τὰ πάθη τοῦ

Χριστοῦ» δίδονται δύο). Ἐπίσης ἐκτίθενται τὰ τῆς 1ης Ἀπριλίου, 1ης Μαΐου, 24ης Ἰουνίου, 1ης Αὐγούστου καὶ 6ης, τῆς Μεταμορφώσεως, κατὰ τὴν πρωΐαν τῆς ὁποίας, ὡς διαβεβαιοῦται ὁ φιλόπονος συλλογεύς, οἱ πελαργοί, ὡς ἐκ συνθήματος, ἀποδημοῦσι καὶ οὐδεὶς αὐτῶν μένει ἐν τῷ τόπῳ² σπανιώτατα δὲ ἀπολείπεται τις αὐτῶν κεκμηκῶς γέρον³ τὰ τῆς 1ης Σεπτεμβρίου καὶ τῆς 14ης, ὅτε ἀποδημοῦσιν ἐκ τοῦ τόπου αἱ χελιδόνες, ὡς οἱ πελαργοί, τὴν 6ην Αὐγούστου, τὰ τῆς 18ης Ὀκτωβρίου (τοῦ ἁγίου Λουκά), τῆς 21ης καὶ 30ης Νοεμβρίου, τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων, τοῦ Δωδεκαημέρου καὶ τῶν Θεοφανεῶν.

Τὸ δὲ Βον μέρος περιλαμβάνει *γνωμικὰ καὶ παροιμίας* ἐν ὄλῳ τετρακοσίας, ὡς ἐμετρῆσαμεν ἡμεῖς, *ἀλληγορικὰς φράσεις* περὶ τὰς διακοσίας, *παίγνια καὶ παιγνίδια, προβλήματα καὶ ἀινύματα* οὐχὶ πάντα νέα οὐδὲ κατὰ πολλὴν καὶ ἀρμονικὴν τάξιν θεθειμένα.

Εἰς τὸ Βον τοῦτο μέρος καθ' ἡμᾶς οἰκείως καὶ προσηκόντως κατατασσόμενα ἔπρεπε νὰ συνέχωνται καὶ τὰ κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ συλλογεύς τὸ Γ' καὶ Δ' μέρος ἀποτελοῦντα, ἦτοι τὰ περὶ τῶν *δεισιδαιμονιῶν καὶ προλήψεων* περὶ *μαντείας καὶ μαγείας καὶ βασκανίας*, καθ' ἧς ἀντιφάρμακον προτείνεται τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ σχηματιζόμενον ἐν τῷ μετώπῳ τῶν παιδίων ἢ μίᾳ κηλὶς μελαινα ἐπὶ τοῦ ροσίου τοῦ παιδίου, ἐφ' οὗ βάπτεται σταυρός, ἔτι δὲ καὶ τὸ σκόροδον κρεμῶμενον ἐφ' ὄλων τῶν πραγμάτων, εἴτε παιδιὰ εἶναι ταῦτα εἴτε δένδρα εἴτε οἰκοδομαί. Ἐπίσης ὁ συλλογεύς πραγματεύεται τὰ περὶ *ἑξωτικῶν*, τὰ ἀναγόμενα εἰς τὰς *Δούμας*, τοὺς Βρυκόλακας, τὴν διαίρεσιν τοῦ χρόνου, τῶν μηνῶν, τοῦ ἡμερονοκτίου, περὶ ἀποδημίας, θήρας, ἀλιείας, κλοπῆς, ἐπαιτείας, τοῦ χοροῦ, τῶν δημοτικῶν ἁσμάτων, τῶν μύθων, περὶ μέτρων καὶ σταθμῶν καὶ ἀνέμων, περὶ ἐπιτηδευμάτων, ἅτινα διαίρων εἰς *ἔντιμα, μεσαῖα καὶ τελευταῖα* ἢ εὐτελεῖ καθ' ἕκαστα ἀπαριθμεῖ. Οἱ τῶν ἐντίμων λόγου χάριν ἐπιτηδευμάτων ὁπαδοὶ ἔχουσι τὸ πλεονέκτημα νὰ προκᾶθῃται τῶν ἄλλων, ἐξαιρέσεως μόνης ἐπιτρεπομένης διὰ τὸν ξένον. Καὶ *ἔντιμα* μὲν ἐπιτηδεύματα εἶναι 6, *μεσαῖα* δὲ 9, *εὐτελεῖ* δὲ ἢ *τελευταῖα* 13.

Οὕτως ὁ ἱερεὺς προίσταται πάντων, εἶτα ὁ ἱατρός, ἔπειτα ἔρχεται ὁ ἔμπορος, μετὰ τοῦτον ὁ διδάσκαλος, ὃ ἀκολουθεῖ ὁ γραμματεὺς καὶ ὁ ὑπάλληλος.

1. Σημειωτέον δὲ, ὡς λέγει ὁ συλλογεύς, ὅτι τὰ ἡμεῖς ταῦτα, ἅτινα καλοῦνται *Μαρτίσια*, φυλάσσονται καθ' ὅλον τὸν Μάρτιον εἰς τὸν λαίμῳ καὶ τὰς χεῖρας.

Μετὰ τὸν περὶ ἐπιτηδευμάτων λόγον ὁ συλλογεὺς ἀναφέρει περὶ ἀδελφοποιίας καὶ τελευταῖον περὶ ἱατρικῆς καὶ ἱατρῶν τοιούτων, οἵτινες ἐρωτῶμενοι, ποῦ ἔχουσι σπουδᾶσθαι τὴν ἱατρικὴν, ἀπαντῶσιν: «Οἱ ἐπιστήμονες σπουδάζουσιν εἰς τὰ χαρπᾶ, ἀλλ' ἡμεῖς εἰς τῶν ἀνθρώπων τὰ κορμά».

Ἐνταῦθα λήγει καὶ ἡ περιγραφή τοῦ μέρους τούτου, ἅμα δὲ καὶ ἡ ἀνάλυσις τοῦ ὅλου τεύχους. Ἐν συνόψει ἐπαναλαμβάνομεν, ὅτι τὰ ἐν τῷ Β' μέρει καὶ τὰ ἐν τῷ Γ' καὶ Δ' κεφάλαια ὑπὸ τὸ Β' μέρος ὑποτασσόμενα καὶ χωριζόμενα καταλληλότερον, ταξιθετούμενα καλλίτερον καὶ διαμορφούμενα ἐπιστημονικώτερον ἢ ἀδύναντο ν' ἀναδείξωσι τὸ ὅλον ἔργον αὐτοτελές καὶ πλήρες καὶ τὸ ἄριστον πάντων τῶν κατὰ τὸν ἐπέτειον ἀγῶνα ὑποβεβλημένων.

Τὰ δύο ταῦτα καθ' ἡμᾶς μέρη τηροῦσι τὴν πρὸς ἄλληλα ἀναλογίαν. Οὕτω τὸ μὲν πρῶτον κατέχει σελίδας τοῦ χειρογράφου 124, τὸ δὲ δεύτερον τὰς μέχρι τέλους, ἦτοι ἡ ἀναλογία τῆς γεωγραφικῆς περιγραφῆς πρὸς τὴν καθόλου συλλογὴν τὴν ἠθολογικὴν, ἣτις κυρίως ὑποπίπτει εἰς τὴν κρίσιν τῆς Ἐπιτροπείας καὶ ἀνήκει εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ διαγωνίσματος, εἶναι ὡς 1 πρὸς 3 (ἦτοι 124:391).

Τὸ τοπογραφικὸν μέρος ἔχει πολλὰ τὰ κλά, πολλὰς μὲν λεπτομερείας ἀγνοουμένας, μηδὲν ὅμως ὑποπιπτούσας εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τοῦ διαγωνίσματος, ζητοῦντος ὀλίγας μόνον τοπογραφικὰς σημειώσεις καὶ διασαφήσεις πρὸς γνῶσιν τῆς περιφερείας καὶ τῆς χωρογραφικῆς ἐκτάσεως, εἰς ἣν ἀναφέρεται τοπωνυμία τις ἢ παράδοσις ἢ λέξις ἢ χρῆσις λέξεων ἢ βότανον ἰδιάζον, ὑγιείας περιποιητικὸν ἢ δρεξίν ἐπεγεῖρον ἢ περὶ τούτου κοινῆ παράδοσις ἢ δεισιδαιμονία κλ. Περὶ τοῦ καθαρῶς τοπογραφικοῦ μέρους οἰγῶμεν, διότι ἄλλου χώρου καὶ ἄλλου καιροῦ τὸ πρᾶγμα.

Ὁ φερέπνοος συλλογεὺς, εἰ καὶ ἐν τισὶν ἀνορθογραφεῖ καὶ περὶ τὴν σύνταξιν σφάλεται, ἐγνώρισε καὶ παρηκολούθησε πολλὰ, καθὼς τὸ χειρόγραφον αὐτοῦ δεικνύει, περιῆλθεν αὐτὸς τὰ τμήματα καὶ ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως γράφων συνήγαγεν ὕλην λίαν χρήσιμον.

Τὸ δὲ δεύτερον τεῦχος εἶναι μᾶλλον γραμματικὴ τις σύντομος καὶ στενὴ ἢ παρατηρήσεις γραμματικαί. Ἡ προφορὰ τῆς ὁμιλουμένης ἐν τῷ περιγραφόμενῳ τμήματι γλώσσης εἶναι καθαρὰ, ἀπηλλαγμένη ξενικῆς, ὡς βεβαιοῖ ὁ συλλογεὺς, ἐξαιρέσεις δὲ μόνον τοῦ γενικοῦ τούτου κανόνος ἐπιφέρει, προκειμένου περὶ λέ-

ξεῶν τινῶν, αἵτινες ἔχουσιν ἐν ἀρχῇ ἢ ἐν μέσῳ τὸ σ, ὅπερ προφέρεται δασύτερον ὡς τὸ γαλλικὸν *Ch*, οὐχὶ δ' ἐν τέλει, ὡς καὶ περὶ λέξεων ἀρχομένων ἀπὸ σι καὶ σκ, ἐν αἷς τὸ κ προφέρεται τραχύτερον καὶ σκληρότερον, καὶ τινῶν ἄλλων, ἐν αἷς ὑπάρχουσι τὰ διπλᾶ γράμματα. ἔξη, μετὰξί, τάξι, ζῶ, ζυγός, ζυμάρι. Ὁ λόγιος συλλογεὺς ἔχει τακτικὰς παρατηρήσεις περὶ τονισμοῦ, ἐκθλίψεως, κράσεως, ἀφαιρέσεως, κλίσεως ὀνομάτων τε καὶ ῥημάτων, ἐπιθετικῶν καταλήξεων, ἀντωνυμιῶν καὶ μορίων. Ταῖς γραμματικαῖς ταύταις παρατηρήσεσιν ἔπεται Λεξιλόγιον ἐκ 535 λέξεων συντεταγμένον κατ' ἀλφάβητον, ἐξ ἧς ἐλλείπει τὸ Η καὶ τὸ Ω, τὸ δὲ Ι διὰ τριῶν μόνον λέξεων ἀπαρτίζεται. Αἱ λέξεις αὗται, ὧν αἱ πλείστα γνωσταὶ ἤδη ἐκ προηγουμένων συλλογῶν, δὲν παρουσιάζουσι τι εἰδικὸν ἢ τοπικὸν, ἀλλ' εἶναι κάλλιον ἐξηγημέναι ἢ ἐν ταῖς πρότερον συλλογαῖς. Ἐν γένει ὁ συλλογεὺς ἐπέτυχεν ἐν τῷ Λεξιλόγιῳ, διότι ἐν ἐκάστη λέξει προσάγει εἰς πίστωσιν τῆς τοιαύδε ἢ τοιαύδε σημασίας αὐτῆς καὶ φράσεις οικείας καὶ ἀναλόγους, προσηκόντως καὶ ἐπιμελῶς τεθειμένας. Ὁ συλλογεὺς ἵνα τὸ ἔργον αὐτοῦ καταστήσῃ τελειότερον καὶ νὰ ἀπαλλάξῃ τὴν Ἐπιτροπεῖαν ἐν οὐδέοντι, ἔπρεπε νὰ παραβάλλῃ τὴν ὕλην πρὸς τὰς προεκδομένας συλλογὰς αὐτῶς πρὸς τὰς τῆς Ἡπειροῦ ἀφ' οὗ μάλιστα νῦν περισυλλέγονται αὗται ἐν τόμοις, ἀποφάσει τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπινεύσει δὲ καὶ χορηγία τοῦ ἀγωνοθέτου, ὁ ἤδη δ' ἐκδοδομένος πρῶτος τόμος ἔχει καὶ πολλὰ ἠπειρωτικὰ Λεξιλόγια. Τὴν παρατήρησιν ταύτην τῆς Ἐπιτροπείας ἀποτείνομεν ἐν γένει καὶ μετὰ τόνου μάλιστα καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους συλλογεῖς καὶ τοὺς μέλλοντας ν' ἀποδυσθῶσιν εἰς προσεχῆ ἀγῶνα ἵνα λάθωσι πρὸς καταρτισμὸν τῆς ἐργασίας αὐτῶν ὑπὸ σπουδαίαν ὕψιν.

Ἐπισκοπήσωμεν νῦν τὸ Λεξιλόγιον, ὅπερ ἔχει καὶ ξενικὰς λέξεις ἐν χρήσει, ὡς τὸ *κωντηριτζω* (τουρκ.), *κουβεντιάζω*—*γιενάτι*, *γκιζεράω*, ὅπερ καὶ ἀλλαχοῦ *γκιζεράω*.

Ἡ λέξις ἀργός σημαίνει *ἀεργος*, ἀλλ' ἄρα γε δὲν ἔχει καὶ τὴν σημασίαν τοῦ πεπαιδευμένου τοῦ ἱερουμένου ἱερέως τοῦ εἰς ἀργίαν ὑποβληθέντος; Ἡ σημασία αὕτη σημειοῦται ἐν Ἡπειρωτικαῖς συλλογαῖς (πρβλ. τῶν Μνημ. τ. Α', σελ. 37) δὲν σημειοῦται ὅμως ὑπὸ τοῦ συλλογεῖς, ἐὰν ὑπάρχῃ καὶ ἐν Θεσπρωτικῇ. Ἡ λέξις ἀρεντα ἐξηγεῖται παρὰ τοῦ συλλογεῖς ὡς ἐπίρρημα δραμαίως, καὶ ἀρεπτεύω δραμαίως ὁδεύω. Ἐν

ταίς άλλαις Ἑπειρωτικαῖς συλλογαῖς ἀναφέρεται: ἀρέντα τρέξιμον, δρόμος· εἶναι ἄρα καὶ οὐσιαστικὸν θηλυκοῦ γένους ἀρέντα (ἡ)· ἀγνός π. χ. δὲν σημαίνει μόνον ὁ ἀτμός ἢ ὀρθότερον ἢ ἐκ ζέοντος ὕδατος ἀτμώδης ὑγρασία, ἀλλὰ εἶναι καὶ ἐπίθετον = ὠχρός, κραιπνός.

Τὸ γδαίρω γραπτέον διὰ τοῦ ε, διότι γίνε-
ται ἐκ τοῦ ἐκδέρω.

Γκρέκος· ὁ συλλογεὺς λέγει Γραικός. Οἱ μεσογειότεροι τῶν ἑλληνοφῶνων Τσάμιδες κλοῦνται ὑπὸ τῶν παραλίων Ἀλβανοφῶνων Γκρέκοι. Ἄλλ' ἐν συλλογαῖς (ὄρα ἀνωτέρω) ἀπαντᾷ Γρέκι ὁ φωλεός ἀγρίου ζώου καὶ ὁ ἀγρός, ἐν ᾧ διανυκτερεύουσι τὰ πρόβατα κατὰ τὸ ρηινόπωρον (καὶ ῥήμα γρεκιάζω). Περὶ τούτου οὐδὲν λέγει ὁ συλλογεὺς. Ἐν Ἑπειρῷ δὲ προσέτι καὶ δὴ ἐν Θεσπρωτικῇ ἀπαντᾷ καὶ Γκρεκοχώρι ἢ Γκρικοχώρι πρὸς Δ. τῆς Κιουσοβίτσας κωμοπόλεως ἐκ 250 οἰκογενειῶν, ὧν τὸ 1/4 Ὀρθόδοξοι. Ἐὰν λέγηται: Γκρικοχώρι, τότε ἡ λέξις ἐκ τοῦ γκρέκα, ὅπερ Ἀλβανιστὶ σημαίνει: λαιμός, καὶ τοῦ χώρα, οἰονεὶ λαιμοκοπία, λαιμοχώρα· ἀπαντᾷ δὲ καὶ Γκρέκια χωρίον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Παραμυθίας ὑπὸ τὰς ὑπωρείας ὁμωνύμου βουνοῦ. Ταῦτα πάντα ἔπρεπεν ὁ συλλογεὺς νὰ καθορίσῃ σαφῶς.

Ἐν γένει δὲ τὸν ἐλλόγιμον συλλογία ἢ Ἐπιτροπεία θεωρεῖ ἀξίον πολλῶν ἐπαίνων διὰ τὴν προθυμίαν, τὴν ἐπιμέλειαν καὶ τὴν ἀγάπην, μεθ' ἧς εἰργάσθη, ὡς τὰ πράγματα καὶ ἡ συλλεγεῖσα πλουσία ὕλη μαρτυρεῖ. Ἐνεκα τῶν πλεονεκτιμάτων τούτων ἢ Ἐπιτροπεία, παρορώσα ἄλλα μειονεκτήματα, εὐχαρίστως κρίνει αὐτὸν ἀξίον τοῦ νενομισμένου δεκαλίρου γέρωσ.

Ἀριθμὸς πρωτοκόλλου 222. Ποικίλη γλωσσικὴ ὕλη ὑπὸ Συμεῶν Μανασείδου.

Ἡ συλλογὴ αὕτη τοῦ οὕτως τρισκαίδεκάκις εἰς τὸν προκειμένον ἀγῶνα κατελθόντος καὶ πάντοτε σχεδὸν καλλινίκου ἐξελθόντος Σ. Μανασείδου, περιέχει Α') ἔσματα δίστιχα 283. Β') ἔθιμα γαμήλια ἐν Χιρκᾷ, χωρὶς ἀπέχοντι τῆς Γκλουμουλτζίνης ὀκτώ ὥρας καὶ συκροτουμένη ἐκ 200 περίπου οἰκιῶν. Γ') ἔσματα πολύστιχα 18. Δ') δημῶδες μέλος συνθιζόμενον κατὰ τοὺς χοροὺς ἐν τοῖς χωρίοις τῆς Αἰνου ἐν ἤχῳ α' πα. Τούτοις ἐπονται τὰ ἔθιμα τῆς α' Μαρτίου, καθ' ἣν ῥίπτονται

ἀπὸ τῶν παραθύρων ἄχρηστα πῆλινα σκεύη, ὁ Κλήδων καὶ ὁ Λάζαρος. Ε') Αἰνίγματα 2 καὶ 5') Παιδιάς 5 ἐν Φέρραις συνθήεις. Ὡς συμπλήρωμα δὲ ἀπέστειλε καὶ ἕτερον φυλλάδιον, ἐν ᾧ ἐμπεριέχονται ἔθιμα ἐν τῇ περιφερείᾳ Γρεβενῶν καὶ Ἀνασουλίτσας ἐπικρατοῦντα, ἦτοι τὰ ῥογκατσάρια, τὰ γαμήλια, τὰ Θεοφάνεια καὶ τὰ κατὰ τὴν βάπτισιν. Ταῦτα πάντα καταγράφονται καὶ περιγράφονται μετὰ τῆς ἀείποτε τὸν κύριον συλλογέα χαρακτηρίζουσας τάξεως καὶ ἐπιμελείας.

Ὁ κύριος Συμεὼν Μανασείδης τυγχάνει ἐκ τῶν προθυμοτάτων καὶ ἐπιτυχῶς ἐργαζομένων συλλογέων, κατὰ τὸν πολυετῆ προκειμένον ἀγῶνα πολλάκις ἐπισπασάμενος τοὺς ἐπαίνους τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπείας. Ἡ παρούσα δὲ συλλογὴ αὐτοῦ οὐδὲν μὲν ἔχουσα τὸ σφαλερὸν καὶ ἐπιψογον καθ' ὕλην καὶ εἶδος, ἀλλὰ μικρὸν ὑπολειπόμενον τῶν ἄλλων καὶ κατὰ τὴν ποσότητα καὶ κατὰ τὴν ποιότητα τῆς ὕλης, κρίνεται πολλοῦ ἐπαίνου ἀξία.

Ἀριθμὸς πρωτοκόλλου 226. Γραμματικὴ τῆς κοινῆς δημοτικῆς ἡμῶν γλώσσης ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν ἐπὶ τῇ βάσει νεωτέρων πορισμάτων τῆς συγκριτικῆς γλωσσολογίας ὑπὸ Μενελάου Φιλίπτα.

Ἡ γραμματικὴ αὕτη περιλαμβάνουσα ἐν 120 σελίσιν 390 παραγράφους, παρουσιάζεται εὐθύς ἐξ αὐτῆς τῆς ἐπιγραφῆς πολλῆς σπουδῆς καὶ μελέτης ἀξία, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ διελημμένων καταφαίνεται τὸ ἔργον τοῦτο οὐκ ἀνταποκρινόμενον οὐδὲ συμμορφούμενον καθόλου τῷ τίτλῳ αὐτοῦ· διότι, εἰ καὶ συμφῶνως τῷ τίτλῳ ἐξελίσσονται πολλαχοῦ τύποι καὶ σχηματισμοὶ τῆς κοινῆς δημοτικῆς ἡμῶν γλώσσης, ἐνιχαῶ παρενείρονται καὶ ὅλως ἄχρηστοι καὶ ἄγνωστοι αὐτῇ λέξεις. (Πρβλ. καταχρηστικὴ δίφθογγος αυ, ἀγνός, Ἄιδης κτλ.)

Οἱ κανόνες τῆς γραμματικῆς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἶναι πορίσματα γλωσσολογικά, ἐκτίθενται δὲ πού ἐλλιπῶς ἐν τοῖς ἐξῆς χωρίοις. Οὕτω γράφεται: «Ἐκθλίβεται τὸ τελικὸν φωνῆν τῆς προηγουμένης πρὸ τοῦ ἀρκτικοῦ τῆς ἐπομένης, ὅταν τὸ ἀρκτικὸν τῆς ἐπομένης εἶναι ρθόγγος ἰσχυρότερος»· ἔνθα προσθετόν «χωρὶς νὰ δασυνθῇ τὸ ψιλὸν σύμφωνον πρὸ τοῦ δασυνομένου φωνήεντος, οἷον ἀπ' ὄσα κτλ.». Ἐτι δὲ παρατηροῦμεν

ὅτι ὁ γραμματικὸς ἀποφαίνεται καὶ γνώμας ἀναλήθεις καὶ ἀσυστάτους. Οὕτω γράφει: «(Ἡ νεοελληνικὴ δημοτικὴ γλῶσσα) εἶναι πλουσιωτάτη, ὡς κεκτημένη πλοῦτον ἄπειρον λέξεων καὶ ἐκφράσεων», ἐν ᾧ τούναντίον διὰ τὴν ἔνδειαν γλωσσικοῦ πλοῦτου παρήχθη ἡ καθαρεύουσα ἢ τῶν λογίων γλῶσσα καλουμένη, ἣτις πολλὰς ἐν τῇ δημῳδῇ φωνῇ ἐπισηφρουμέναις καὶ ἀπαντώσας ξένας καὶ βαρβαρικὰς λέξεις ἀντικαθιστῶσα δι' ἀρχαίων ἐλληνικῶν κεῖται ὡς μεταίχμιον, οὕτως εἰπεῖν, καὶ ὡς γέφυρα συγκοινωνίας τῆς δημῳδῆς γλώσσης μετὰ τῆς παλαιᾶς· ἄλλως τε φυσικῶς εἶναι ἀδύνατον ἢ ἐν παρακμῇ πολιτειακῇ καὶ κοινωνικῇ μορφωθεῖσα νέα γλῶσσα νὰ θεωρηθῇ πλουσιωτάτη. Ταῖς καταχρηστικαῖς διφθόγγις συγκαταριθμῆι καὶ τὴν *ου*, ἣν οὐ μόνον ἀγνοεῖ ἡ δημῳδῆς λαλιά, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἀρχαίων διαλέκτων μόνη ἡ ἰωνικὴ μετεχειρίζετο. Ἀλλαχοῦ λέγει ἀτὰ συγκριτικὰ μεγαλύτερος καὶ καλύτερος πρέπει νὰ γράφωνται διὰ τοῦ *υ* κατ' ἀναλογίαν τῶν εἰς *-υς* τριτοκλίτων *παχύτερος*, *βαρύτερος* κτλ. οὐκ ὀρθῶς· διότι ἀμφοτέρω τὰ συγκριτικὰ ἐγένοντο κατ' ἐκπτώσιν τοῦ *ο* ἐκ τοῦ *μεγαλει(ό)τερος* (πρβλ. *μεγαλειότατος*) καὶ *καλλι(ό)τερος*. Ὅθεν κακῶς σημειοῦται ὅτι «ἄλλως ἢ γραφῆ *μεγαλειτέρος* . . . καὶ *καλλιτέρος* οὐδένα ἔχει λόγον ὑπάρξεως». (Κατὰ ταῦτα διορθωτέον *καλύτερα* εἰς *καλλιτέρα* καὶ *καλύτερος* εἰς *καλλιτέρος*). Ἀναφέρει ἐν ταῖς πέντε πτώσει καὶ τὴν δοτικὴν οὐδαμῶς προσέχων, ὅτι ἡ ἀπλῆ δοτικὴ δὲν ὑπάρχει ἐν τῇ δημῳδῇ φωνῇ, ἣτις ἐκφράζει ταύτην κατ' ἀνάλυσιν διὰ τῆς *εἰς* ἢ *ς* μετ' αἰτιατικῆς. Ἐκ δὲ τοῦ διατυπουμένου κανόνος «Ὁ μέλλων ἐκφέρεται πάντοτε μετὰ τοῦ μελλοντικοῦ μορίου *θά*, ἀλλ' ὅταν εἶναι τελικός, τότε ἀντὶ τοῦ *θά* ἐκφέρεται μετὰ τοῦ *νὰ*» ἐκδηλον γίνεται, ὅτι ὁ συγγραφέας τὴν γραμματικὴν παραδέχεται μελλοντικὸν τύπον ἐκφερόμενον μετὰ τοῦ *θά*, ἐπὶ δὲ τελικῆς ἔννοιας μετὰ τοῦ *νὰ* χωρὶς κατ' ἐλάχιστον νὰ σκεφθῇ, ὅτι τὸ *νὰ* τῆς δημῳδῆς φωνῆς γενόμενον ἐκ τοῦ ἀρχαίου τελικοῦ συνδέσμου ἵνα ἀπαιτεῖ πάντως τὴν μεθ' ὑποτακτικῆς, ὡς ἐκεῖνος, σύνταξιν. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ὀφείλει καὶ τὸ *θά* νὰ συνταχθῇ ὑποτακτικῇ, διότι ὁ *νὰ* ἐνυπάρχει ἐν τῷ *θά*, ἅτε δὴ γενομένῳ ἐκ τοῦ *θὲ* *νὰ* καὶ τούτου ἐκ τοῦ *θέλω* *νὰ*. Ὅθεν κακῶς ἐν τῇ κλίσει τοῦ ῥήματος *λύνω* καὶ *ἀγαπῶ* γράφεται ὁ μέλλων «*θά* λύσεις, *θά* λύσει κτλ. θ' ἀγαπήσεις, θ' ἀγαπήσει κτλ.» διὰ

τῆς εἰ διφθόγγου. Ὅτι ὁ ἀπλοῦς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις μέλλων ἐκφέρεται ἐν τῇ δημῳδῇ γλώσσῃ διὰ τοῦ *θά* μετ' ὑποτακτικῆς τρανῶς ἀποδείκνυται ἐκ τῶν εἰς αἶνω τῆς κοινῆς, οἷον· *ἔσειαίνω* *θά* *ἔσειάνω*, *βουβαίνω* *θά* *βουβάνω* κτλ. Ἀποπέπαιτον δὲ εἶναι τὸ γραφόμενον: α Σημ. Ἡ δημοτικὴ οὐδόλως ἐννοεῖ τὴν ὑποτακτικὴν ὥστε δέον νὰ γράφητε (γρ. γράφηται) ὁ μέλλων τῆς δημοτικῆς *θά* γράψεις, *θά* γράψει (με εἰ) καὶ τοῦτο δῆλον γίνεται ἐκ τῶν πληθυντικῶν *θά* γράψομεν, *θά* γράφετε». Ἐν πρώτοις ὁ κ. συγγραφεὺς ἔπρεπε νὰ μάθῃ ὅτι ἡ ὑποτακτικὴ οὐχ ἤττον τῇ δημῳδῇ καλιεῖ γνωστῇ τυγχάνει οὐσα ἢ ὁ ἀπλοῦς μέλλων· διότι τί ἄλλο εἶναι τὸ *ἄς* *κάμωμεν* ἢ *ἄς* *κάμουμε*, *νὰ* *πάρωμεν* ἢ *νὰ* *πάρουμε* κτλ. ἡ ὑποτακτικὴ; Δεύτερον δὲ γνώτω, ὅτι ἀνίσχυρος λίαν εἶναι ἡ ἀποδείξις τῆς τοῦ εἰ γραφῆς ἐκ τῶν πληθυντικῶν *θά* γράψομεν, *θά* γράφετε, διότι ἐν τῷ *κουδοῖνι*, *κουνοῦπι*, *δουθοῦνι* κτλ. καὶ τυφλῶ δῆλον ὅτι: τὸ *ου* προῆλθεν ἐκ τοῦ *ω* (*καθῶνιον*, *κανώπιον*, *δωθῶνιον*), τὸ δὲ *ε* τῆς παραληγουσῆς ἐν τῷ *θά* γράφετε ἀντὶ τοῦ *θά* γράψητε διὰ τοῦ *η* γέγονε κατ' ἀφομοίωσιν πρὸς τὸ τῆς ληγουσῆς *ε*. Τὴν ἐν τῇ δημοτικῇ χρῆσιν τῆς ὑποτακτικῆς ἀγνοῶν γράφει ὡσαύτως ἐσφαλμένως: «Ἡ προστακτικὴ δὲν ἔχει ἰδίους τύπους διὰ τὰ τρίτα πρόσωπα, ἀλλὰ σχηματίζει αὐτὰ διὰ τοῦ μορίου *ἄς* καὶ τοῦ τρίτου προσώπου τῆς ὀριστικῆς τοῦ ἐνεστώτος διὰ τὸν ἐνεστῶτα καὶ τοῦ μέλλοντος διὰ τὸν ἀόριστον». Τὸ *ἄς* τοῦτο, οὐτινος τὴν γένεσιν ἀποσιωπᾶ, ἐγένετο κατὰ παραθορὰν τοῦ *ἄφες*, ὅπερ ἐν τοῖς Ἀλεξανδρεωτικοῖς χρόνοις κατὰ πρῶτον ἐμφανιζόμενον καὶ ἐκλαμβανόμενον ὡς παρακλευσματικὸν ἐπίρρημα συντάσσεται ὑποτακτικῇ, ὡς διαπιστοῦται ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίου (κζ', 49) «Ἄρες ἴδωμεν, εἰ ἔργεται Ἡλίας σώσων αὐτόν». Ἐσφαλμένως ὅθεν γράφεται καθ' ὀριστικὴν ἀντὶ ὑποτακτικῆς ἐν τῇ κλίσει: τοῦ ῥήματος *λύνω* καὶ *ἀγαπῶ* «*ἄς* λύνει, *ἄς* λύσει, *ἄς* ἔχει λύσει, *ἄς* ἔχουν λύσει, *ἄς* λυθεῖ, *ἄς* ἔχει λυθεῖ, *ἄς* ἔχουν λυθεῖ, *ἄς* ἀγαπήσει, *ἄς* ἔχει ἀγαπήσει, *ἄς* ἔχουν ἀγαπήσει, *ἄς* ἀγαπηθεῖ, *ἄς* ἔχει ἀγαπηθεῖ, *ἄς* ἔχουν ἀγαπηθεῖ». Ὡσαύτως σφάλεται γράφων: «Ὁ παθητικὸς μέλλων προσλαμβάνει μετὰ τὸν χαρακτῆρα ἐν *θ* καὶ μετ' αὐτὸ τὰς ἐνεργητικὰς καταλήξεις». Διὸ τὰ ἐν τῇ κλίσει τοῦ *λύνω* καὶ *ἀγαπῶ* φερόμενα «*θά* λυθεῖς, *θά* λυθεῖ, *θά* λυθεῖτε, *θ'* ἀγαπηθεῖς, *θ'* ἀγαπηθεῖ»

γραπτεία καθ' ὑποτακτικὴν. Ὁμοίως φέρεται ὁ ἐξῆς κανὼν: «Ὁ ἐνεργητικὸς παρακείμενος σχηματίζεται διὰ τοῦ ἐνεστώτος τοῦ βοηθητικοῦ ῥήματος ἔχω καὶ τοῦ γ' ἐνικῆς προσώπου τοῦ ἐνεργητικοῦ μέλλοντος κτλ.» καὶ «Ὁ ἐνεργητικὸς ὑπερσυντελικὸς σχηματίζεται διὰ τοῦ παρατατικοῦ τοῦ αὐτοῦ βοηθητικοῦ ῥήματος (εἶχα) καὶ τοῦ γ' ἐνικῆς προσώπου τοῦ ἐνεργητικοῦ μέλλοντος κτλ.». Τὸ σκληρόν ἀμφοτέρων τῶν κανόνων ἐκφάνεται ἐκ τοῦ σχηματισμοῦ ἐνεργητικοῦ παρακειμένου καὶ ὑπερσυντελικῶν ῥημάτων ἐχόντων οὐχί: α' ἀόριστον, ἀλλὰ β', οἷον: ἔχω λάβη, ἔχω εἶπη, ἔχω ἴδη κτλ. Ὅθεν διορθώτερον τὸ ἐν τῇ κλίσει τοῦ λύνω καὶ ἀγαπῶ «ἔχω λύσει κτλ. εἶχα λύσει κτλ. ἔχω ἀγαπήσει κτλ. εἶχα ἀγαπήσει κτλ.» εἰς ὑποτακτικὸν τύπον εἰς -η. Ὁσαύτως ἐσφαλμένως γράφεται «Ὁ παθητικὸς παρακείμενος σχηματίζεται ἢ διὰ τοῦ ἐνεργητικοῦ ἐνεστώτος τοῦ ἔχω καὶ τοῦ γ' ἐνικῆς προσώπου τοῦ παθητικοῦ μέλλοντος κτλ.» καὶ «Ὁ παθητικὸς ὑπερσυντελικὸς σχηματίζεται ἢ διὰ τοῦ παρατατικοῦ τοῦ ἔχω καὶ τοῦ γ' ἐνικῆς προσώπου τοῦ παθητικοῦ μέλλοντος κτλ.». Διὸ τὰ ἐν τῇ κλίσει τοῦ λύνω καὶ ἀγαπῶ παραδείγματα τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου καὶ ὑπερσυντελικῶν «ἔχω λυθεῖ κτλ. εἶχα λυθεῖ κτλ. ἔχε λυθεῖ κτλ. ἔχω ἀγαπηθεῖ κτλ. εἶχα ἀγαπηθεῖ κτλ. ἔχε ἀγαπηθεῖ κτλ.» γραπτεία εἰς ὑποτακτικὴν. Ἐτι ὑπάρχει ὁ ἐπόμενος κανὼν: «Πάντα τὰ εἰς -όω, περισπώμενα ἀττικὰ λαμβάνουσι ν μετὰ τοῦ χαρακτηῖρος καὶ τῆς καταλήξεως, οἷον φανερόνω (φανερῶ), ἀπλόνω (ἀπλώ), χρυσόνω (χρυσώ)». Ἄλλ' ὁ κανὼν οὗτος δὲν εἶναι ἀκριβὴς καὶ σφῶς. Ἡμεῖς ἀδιστακτικῶς ἀποφαινόμεθα ὅτι τὰ εἰς -ώνω γράφονται καὶ πρέπει νὰ γράφονται δι' ὦ ἐν τῇ παραληγοσῆ, ὡς γινόμενα προσθήκη τῆς καταλήξεως -νω ἐκ τοῦ συνηρημένου τύπου, οἷον φανερώ-νω, ἀπλώ-νω, χρυσώ-νω διότι, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς λίαν ὀρθῶς παρατηρεῖ περὶ, ἢ καθωμιλημένη γλώσσα παρέλαβε τὰ τε συνηρημένα ὀνόματα καὶ ῥήματα συντελεσμένα ἐκ τῆς ἀρχαίας. Ἐάν δὲ παρέμειναν ὀλίγοι τινὲς τύποι ἀσυναίρετοι, εἶναι ἐπιχωρίζοντες ἐνιαχοῦ καὶ ἀπαντῶσι μόνον ἐν τῇ β' συζυγίᾳ τῶν περισπωμένων, ἥτοι ἐν τοῖς εἰς -άω, οἷον ἀγαπάω, τιμάω κτλ. Ἄλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ κ. Φιλήντας παρακατιῶν γράφει «θὰ χρυσώσω» καὶ «ἀπλωμένος» χωρὶς ν' ἀναφέρει τινὰ λόγον περὶ τῆς τοῦ κατ' ἐνεστώτα

ο ἐκτάσεως εἰς ὦ ἐν τοῖς λοιποῖς χρόνοις. Ἄνυπόστατοι δὲ εἶναι καὶ οἱ κανόνες «(Τὰ ἐκ τῶν εἰς -ύνω ἀρχαίων εἰς -αῖνω νέα) τὸν μέλλοντα καὶ ἀόριστον σχηματίζουσι (διάφορον ὅλως τῶν ἀνωτέρω) εἰς -ύνω, -υνα, θὰ παχύνω, πάχυνα» καὶ «Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς σχηματίζουσι τὸν ἐνεστώτα εἰς -αῖνω, ἵνα μὴ συμφωνῇ ὁ τύπος αὐτοῦ μετὰ τὸν τοῦ μέλλοντος». Ἄλλὰ τίς ἐξ ἡμῶν δὲν ἤκουσε τὸν μέλλοντα ἐν τῇ φράσει: «θὰ παχύνω ἀκόμη περισσότερο» παρὰ στόματος τοῦ δήμου; Ὅλως δ' ἀπόσφορος καὶ ἄτοπος εἶναι ἡ παρατήρησις τοῦ συντάκτου ὅτι «τὸ εἶσαι ἐγένετο ἐκ τῆς ἀρχαίας ῥίζης εσ καὶ τῆς καταλήξεως σαι», ἐν ᾧ καὶ τυφλῶ δήλον ὅτι τὸ εἶσαι ἐγένετο κανονικῶς ἐκ τοῦ εἶμαι. Περὶ δὲ τῆς γενέσεως τοῦ γ' ἐνικῆς προσώπου εἶναι ἐκ τοῦ ἀρχαίου ἐνι κατὰ μεταγραμματισμὸν καὶ κατ' ἀναλογίαν τοῦ εἶμαι καὶ εἶσαι διὰ τῆς αἰ γραφῆς αὐτοῦ ἐπιδοκιμάζομεν τὴν τοῦ εἶναι διὰ τῆς αἰ γραφῆν κατ' ἀναλογίαν τῶν δύο προηγουμένων προσώπων οὐδαμῶς παραδεχόμενοι τὴν ἐκ τοῦ ἐνι κατὰ μεταγραμματισμὸν γένεσιν, καὶ προκρίνομεν τὴν γραφὴν ταύτην τῆς παρ' ἄλλοις πολὺ ἐν τοῖς γράμμασι σημαίνουσιν ἐν χρήσει οὕσης διὰ τοῦ ε ἑτέρας γραφῆς εἶνε.

Τὸ δημῶδες παγαίνω νομίζει παραχθὲν ἐκ τοῦ ἀρχαίου ἄγω οὐκ ὀρθῶς, διότι εἶναι ἀναμφίριστον ὅτι ἐγένετο ἐκ τοῦ ὑπάγω. Ἀλλαγῆς γράφεται διπλοῦς τύπος προθέσεως ἀπὸ καὶ πο ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ ἀπὸ καὶ ἀπ'. Ἐσφαλμένη δὲ εἶναι ἡ γραφὴ τῆς μετὰ τῶν καταχρηστικῶν προθέσεων ἀναφερομένης ἐξόν, ἥτις δέον νὰ γραφῇ δι' ὦ ξών, ὡς γενομένη ἐκ τοῦ ἐξ ὦν καὶ οὐχί ἐκ τοῦ ἐξόν. (Ἠρβλ. τὸ παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις ἀνθ' ὦν, ἰσοδύναμον αἰτιολογικῶ συνδέσμῳ, ὡς τὰ ἀρχαία ἐξ οὐ καὶ ἀφ' οὐ). Ἡμαρτημένως δὲ θεωρεῖ τὸ θεὸς ἐκ ῥηματικοῦ θέματος θε παραγόμενον. Ὁμοίως φέρεται ὡς κατάληξις ὑποκοριστικῆ ἀκῆς οἷον Γεώργος Γεωργάκης, Δημητρός Δημητράκης κτλ. Ἡ δὲ τοῦ η γραφὴ τῶν εἰς ἀκῆς ὑποκοριστικῶν ἀποδοκιμάζεται, τούναντίον δὲ προκρίνεται ἢ διὰ τοῦ ι διὰ τὸν ἐξῆς λόγον. Ἐν τῷ παρηκμακῶτι βυζαντιακῷ Ἑλληνισμῷ ὡς ἐκ τῆς ὑποκοριστικῆς καταλήξεως ἰον, ἐκπεσόντος τοῦ ο, προῆλθεν ἢ εἰς ιω καὶ ὑστερον ἢ εἰς ι, οἷον τυρίον, τυρὴν καὶ τυρί, παιδίον, παιδὴν καὶ παιδί, ψωμίον, ψωμὴν καὶ ψωμί, κτλ. οὕτω καὶ ἐκ τῆς εἰς ἀκῆς καθ' ὕφεσιν τοῦ ο ἐγένετο ἢ κατάληξις ἀκῆς, ὡς τὰ ὀνό-

ματα και αἱ ἐπωνυμῖαι βυζαντιακῶν αυτοκρατόρων, *Παραπινάκι(ο)ς*, *Στανυράκι(ο)ς*, *Βατάκι(ο)ς* και λατινικῆ ἐκφορᾷ *Βατά(ε)ις* *τζις*, *Μανιάκι(ο)ς* κτλ. (Πρβλ. τὰ εἰς ἀκὴ οὐδέτερα ὑποκοριστικά, *παιδάκι*, *δενδράκι*, *ἀρνάκι* κτλ.). Καθόλου δ' εἰπεῖν ἐν τοῖς κυρίοις ὀνόμασιν εἰς ἰος και εἰος ἢ συνηθέστερον ἐκκρούεται τὸ ο, ὡς *Γεῶργι(ο)ς*, *Δημητρί(ο)ς*, *Βασιλεί(ο)ς* κτλ. *Γεωργάκι(ο)ς*, *Δημητράκι(ο)ς*, *Βασιλάκι(ο)ς*, κτλ. ἢ ἤττον συνήθως τὸ ι, οἶον· *Γεῶργι(ι)ος*, *Δημητρί(ι)ος* κτλ. *Γιαννάκι(ι)ος*, *Δημητράκι(ι)ος*, *Ἀντωνάκι(ι)ος* κτλ. (Πρβλ. *Γιαννακόπουλος*, *Δημητρακόπουλος*, *Ἀντιωνακόπουλος* κτλ.). Γραπτέον ὅθεν διὰ τοῦ ι τὸ *Γιῶργη*, αἶ *Γιῶργη*. Κακῶς ἐν τοῖς εἰς ἰος παρατίθενται ὡς παραδείγματα τὰ *φωτεινός*, *σκοτεινός*. Ἐπίσης οὐκ ὀρθῶς νομίζει ὡς ῥηματικά παράγωγα μετὰ καταλήξεως εἰς κοπῶ τὰ (βροντῶ) *βροντοκοπῶ*, *μεθοκοπῶ*, *φωνοκοπῶ* κτλ. Σφάλλεται ὡσαύτως ὑπολαμβάνων τὸ *καθαρίζω* (γρ. *καθαρίζω*) σύνθετον και συναριθμῶν μετὰ τῶν ἐν χρῆσει συνθέτων ἀπαντῶ, *ἀγγόνι* κτλ. Ἡμαρτημένως διδάσκεται ὅτι τὰ *θαλασσομαχῶ ἡασσοφορῶ* (γρ. δι' ἐνός ο), *ζωγραφῶ* εἶναι ἀῤήματα τῆς β' συζυγίας περισπώμενα») ἀγνοῶν ὅτι τὰ εἰς -έω εἶναι τῆς α' συζυγίας τῶν συνερρημένων, β' δὲ συζυγίας εἶναι τὰ εἰς -άω. Λίαν δ' ἐσφαλμένως παράγει τὸ *τυλίζω* ἐκ τοῦ *ἐλίσσω* ἀγνοῶν τὸ μεταγενέστερον *τυλίσσω*. Πλὴν τῶν ἐλλειπῶν τούτων και ἐσφαλμένων κανόνων παρατηροῦνται και ὀρθογραφικαὶ τινες ἀγνοιαὶ τοῦ εἰρημένου γραμματικοῦ ἐν ταῖς ἐξῆς λέξεσιν· *λοχρωτέρος* (δι' ο) *άλυσοίδα* (δι' ἐνός ο), *συνειθίζει* (δι' η), ὁ *Μάρτης* (δι' ι), *Δούναβης* (δι' ι), *κοιτάζω* γρ. *κνιτάζω* δι' υ ἐκ τοῦ *κνιτάζω* κατ' ἀφομοίωσιν τοῦ π εἰς τὸ τ, ὑπατα (δι' η), *νειάτα* (δι' ι). Οὐκ ὀλίγα δὲ ἀνορθογραφίαὶ ὑπάρχουσιν ἐξ ἀβλεπτήματος προελθοῦσαι αἱ ἐξῆς: *κληματολογικοί*, *ἀπωλέσασαι*, *νοιγеллес* παρέλκει τὸ ι), ἢ *τελευταῖα*, *μεθ'* οὐδεμιᾶς, *κλιτική*, *θηλικὰ* *θηλικόν*, *ἀλάσσοισιν*, *ἐγκλητικῶν*, *πρόσφημα*, *θέμμα*, *να γράφητε* (δι' αἱ), *λυπαί* (δι' οἱ), *εχαρά* (θ. χα) γρ. θ. χαρ), *εἰλημένα*. Ἐνιαὶ δ' αὐτῶν αἱ προχειρόταται διωρθώθησαν ἐν τῷ κειμένῳ. Ἐπι δὲ ἀπαντᾷ και τύπος ἀδόκιμος και ἄχρηστος ὁ *ἐξασθενηθέντα* ἀντὶ τοῦ *ἐξασθενήσαντα*.

Μεθ' ὅλας ταύτας τὰς κῆρας και ἀτελείας, ἅς ἐπόμενον ἦτο νὰ ἐγῆ ἡ γραμματικὴ αὕτη ὡς πρῶτον δοκίμιον τῆς κοινῆς δημοτικῆς

γλώσσης, διότι οὐδεμία ἄλλη οὐτ' ἐξεδόθη παρ' ἡμῖν οὐτ' ἐγράφη γραμματικὴ ἰδίως και συστηματικῶς πραγματευομένη περὶ τῆς δημῶδους φωνῆς και λαλιάς, ἀξία λόγου τυγχάνει οὕσα, ὡς γεγραμμένη κατὰ τὰ νεώτερα πορίσματα τῆς συγκριτικῆς γλωσσολογίας, και ὁ πονήσας αὐτὴν ἐλλόγιμος κ. *Μενέλαος Φιλήτας* κρίνεται ὑπὸ τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπείας ἀξίως ἐπαίνου.

Ἀριθμὸς πρωτοκόλλου 228. Ἡπειρωτικὰ Νεοελληνικὰ ἀνάλεκτα ὑπὸ Μ. Ι. Ζιάκα.

Ἡ συλλογὴ αὕτη ἐκ κεφαλαίων τεσσάρων συνισταμένη περιλαμβάνει ἐν τῷ πρώτῳ τούτων α') Τοπωνυμίας τῶν κωμῶν Κουρέντων, Γουργιάνιστας, Μπουτζαράς, Γριμπόβου, Καλοχωρίου, Χήνικας και Μάζης, ἐν αἷς περιγράφει λεπτομερῶς ἀπάσας τὰς ὀνομασίας τῶν διαφόρων χωρίων και θέσεων. β') Δεισιδαιμονίας και προλήψεις κατὰ τοὺς νεκροὺς και τὴν κηδείαν τούτων και διαφόρους ἄλλας κοινὰς σχεδὸν ἀπάσας καθ' ἅπαν τὸ Ἑλληνικόν, ὧν ἀποδίδωσι καλῶς τὴν ἐρμηνείαν.

Ἐν τῷ δευτέρῳ κεφαλαίῳ περιέχει 1) Λεξιλόγιον ἐκ λέξεων 385 κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν και 2) Τὰς ὀνομασίας τῶν ἐργαλείων τοῦ ὑδρομύλου, ὀνόματα λαχάνων, ποῶν, θάμνων, δένδρων, ὀνόματα πρόβάτων, αἰγῶν και βοῶν, φράσεις περὶ τὰς 20 και αἰνίγματα 35.

Ἐν τῷ τρίτῳ τῶν κεφαλαίων ἡ συλλογὴ περιλαμβάνει διάφορα δημοτικὰ ἄσματα, ἦτοι ἐρωτικά 13, γαμήλια ἐκ τῶν Κουρέντων 6, ἱστορικά 5, διαφόρου ὕλης 12 και τοῦ χοροῦ 9.

Ἐν δὲ τῷ τετάρτῳ και τελευταίῳ κεφαλαίῳ καταγράφονται παραμῦθια μυθοπλαστικά μὲν και διηγηματικά 6 και ἀστεία 3, ἅπαντα ἐκτενῆ και σπουδαῖα, ἐν οἷς προσπαθεῖ νὰ μιμηθῆ τὴν γλώσσαν τοῦ λαοῦ και ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπιτυγχάνει.

Ἐν τέλει ἔρχεται *σμπλήρωμα* ἐξ ἐνός αἰνίγματος, 11 λέξεων και τινῶν ὀνομάτων δένδρων και λαχανικῶν.

Και περὶ τῆς συλλογῆς ταύτης δύναται ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπεία νὰ εἴπῃ ὅ,τι και περὶ πασῶν, ὅτι τὰ πλεῖστα τῶν καταγεγραμμένων εἶναι ἤδη τῆ Ἐπιτροπείᾳ γνωστὰ ἐξ ἄλλων προκποσταλειῶν συλλογῶν ἐκ χωρῶν ἄλλων ἢ ὁμοίως ἐκφερόμενα ἢ και ἐν μικραῖς παραλλαγαῖς, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ζημιοῖ τὸν ἀγῶνα, τούναντίον μᾶλλον ἐπιβοηθεῖ τούτῳ εἰς ἐπι-

θεβαιώσιν περί τῆς ἐνότητος τῆς γλώσσης, τῶν ἠθῶν καὶ ἠθίμων καὶ τοῦ χαρακτῆρος ἐν γίνεσθαι τῆς ἀπανταχοῦ ἑλληνικῆς φυλῆς.

Ὁ κύριος Ζάκας γνωστὸς ἐγένετο ἤδη τῇ Ἐπιτροπείᾳ ἐκ τῆς προαποσταλείσης συλλογῆς αὐτοῦ εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ 1894, ἧτις εὐρεθείσα κατ' εἶδος μὲν εὐ ἔχουσα, καθ' ὕλην δὲ σύντομος καὶ μὴ ἱκανοποιούσα τὸν ἀγῶνα, ἐκρίθη μόνον ἀξία ἐπαίνων. Ἦδη δὲ διὰ τῆς ἀποστολῆς τῆς παρούσης συλλογῆς ἀρκετῆς κατὰ ποσὸν καὶ κατ' εἶδος καλῆς κρίνεται ἀξία τῆς ὠρισμένης δεκαλίρου ἀμοιβῆς.

Ἀριθμ. πρωτοκόλλου 293. Λεξιλόγιον Συμμαϊκοῦ ἰδιώματος, παραβαλλόμενον πρὸς πολλὰ ἕτερα ἰδιώματα τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς γλώσσης ὑπὸ Γ. Ἐαρινοῦ 1895.

Ἡ συλλογὴ αὕτη σύγκειται ἐκ σελίδων 155 σήματος κοινῶν σχολικῶν τετραδίων, περιλαμβανουσῶν κατ' ἀλφαβητικὴν σειρὰν 1463 λέξεις μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιμελείας συνειληγμένης καὶ συμπληρούσας 8 περίπου τυπογραφικὰ φύλλα συνήθους 16^{ου} σήματος.

Ὀλίγαι εἶναι αἱ λέξεις, αἱ στερούμεναι γλωσσικῆς ἀξίας, ἰδίᾳ δὲ πολλοῦ ἐπαίνου ἄξιος κρίνεται ὁ συλλογεὺς ἐπὶ τῇ παραβολῇ, ἣν ἐποίησατο τοῦ συμμαϊκοῦ γλωσσικοῦ πρὸς ἕτερα ἄλλων τόπων γειτονικῶν τῇ Σύμῃ καὶ ἀπομακρυσμένων ἀπ' αὐτῆς. Ἡ ἐργασία τοῦ κ. Ἐαρινοῦ ἀληθῶς εἶναι πολλῶν λυσιτελεστέρα ἄλλων συλλογιῶν, οἷτινες, ἐπιλανθανόμενοι ἑαυτῶν τε καὶ τῶν τῆς Ἐπιτροπείας παραινέσεων, ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ἐπικίνδυνον ἀναρρίχῃσιν τῶν ἀπορρώγων τῆς ἐτυμολογίας βράχων καί, ὡς εἰκός, παρετυμολογοῦντες τὰς λέξεις, κατακυλιόνται εἰς τὰ βράθρα τοῦ γελίου. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι καὶ ὁ συλλογεὺς τοῦ Συμμαϊκοῦ ἰδιώματος, γλιχόμενος καὶ αὐτὸς τῆς δόξης τῶν λοιπῶν συναθλητῶν τοῦ Ζωγραφείου Ἀγῶνος, πειρᾶται ὁμοίως τῆς κινδυνώδους ἐπιχειρήσεως, ἀλλ' ἐγκαίρως περιστέλλει ἑαυτὸν καὶ σπανίως περιπίπτει εἰς παρετυμολογίας. Τούτου ἕνεκα ἡ παραβολὴ τῶν λέξεων ἰδιώματος τινος πρὸς ἄλλα ἄλλων ἑλληνικῶν τόπων χαρακτηρίζεται ὑφ' ἡμῶν ὡς ἐργασία οὐ μόνον σπουδαίως συμβαλλομένη εἰς τὸν κύριον σκοπὸν, οὐ ὁ ἡμέτερος ἀγὼν στοχάζεται, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀξία σπουδῆς καὶ μιμήσεως παρὰ τοῖς μέλλουσιν ἀθληταῖς.

Ὅταν, σὺν Θεῷ, συμπληρωθῇ κατὰ τὸ

ἐνὸν ὁ μετὰ τοσοῦτων δαπανῶν καὶ παντοίων μόχθων τῶν τε κρινόντων καὶ κρινόμενων γλωσσικῶν καὶ ἰθνολογικῶν ἀμητός, τότε οἱ μέλλοντες νὰ ἀναλάβωσι τὸ πολύμοχθον καὶ ἄχαρι ἴσως ἔργον τῆς τακτοποιήσεως τῆς συγκεκριμένης ὕλης πολλὴν τὴν ἀνακούφισιν εὐρήσουσιν ἐν τῇ ἐργασίᾳ αὐτῶν ἐκείνη ἐν ταῖς συλλογαῖς ὁμοίων τῇ προκειμένῃ. Τούτων τῶν λόγων ἕνεκα θεωροῦμεν τὸ *Λεξιλόγιον* τοῦ Συμμαϊκοῦ ἰδιώματος τοῦ κ. Γεωργίου Ἐαρινοῦ ἀξίον τοῦ δεκαλίρου βραβείου. Ἡ Ἐπιτροπεία, περιφανῶς βραβεύουσα τὸν συλλογία, ἔχει τὴν πεποίθησιν, ὅτι ὁ κ. Ἐαρινὸς θὰ φιλοτιμηθῇ νὰ συμπληρώσῃ τὸ ἔργον αὐτοῦ ἀποστέλλων τῷ Συλλόγῳ εἴτε νεώτερον ἀπεθσαύρισε πρὸς τιμὴν μὲν ἑαυτοῦ, ὠφέλειαν δὲ τοῦ ἀγῶνος ἡμῶν.

Ἀριθμὸς πρωτοκόλλου 294: Ἡ ὑπὸ τοῦ ἐν τῷ Βαρβακίῳ Ἀθηνῶν μαθητεύοντος κ. Γ. Α. Καμμᾶ Τηλίου εἰς τὸν Ζωγράφειον Ἀγῶνα σταλείσα συλλογὴ τῆς τῶν νησιωτῶν Τηλιῶν γλωσσικῆς ὕλης περιέχεται ἐν δυσὶ μεγάλοις τετραδίοις, ὧν τὸ μὲν α' περιλαμβάνει ἐπιστολὴν πρὸς τὴν ἡμετέραν Ἐπιτροπείαν, καὶ ἐν 74 σελίσιν 546 λέξεις κατ' ἀλφάβητον, 20 δημοτικὰ ἄσματα, 214 δίστιχα χοροῦ καὶ 18 δίστιχα σατυρικὰ· τὸ δὲ β' ἐν 80 σελίσιν 116 παροιμίας, 30 αἰνίγματα, 4 λογοπαίγνια, ὡς ὁ συλλογεὺς ὀνομάζει αὐτὰ, 48 φράσεις καὶ ἐκφράσεις, ὡς αὐτὸς διακρίνει, 36 προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίας, ἦθη καὶ ἠθίμα, ἀλλὰ μόνον τὰ περὶ τὴν γέννησιν καὶ τὸν γάμον, οἷς ἐπιτάσσονται καὶ 61 γαμήλια δίστιχα, 22 ὀνομασίας χρωμάτων τῆς αἰγός, ἃς ὠφελεῖ μάλλον νὰ κατατάξῃ εἰς τὸ λεξιλόγιον, οὐχὶ δὲ εὐθὺς μετὰ τὰ ἦθη καὶ ἠθίμα· 5 μύθους, 11 παιδιὰς, 80 ὀνόματα τοποθεσιῶν, ἐξ ὧν μανθάνομεν ὅτι, ὅπως ἐν Χίῳ, οὕτω καὶ ἐν Τήλῳ ὑπάρχουσι *Νένητα* (*Νέννιτα*), καὶ σύντομον πίνακα τῶν περιεχομένων.

Τὰ τετράδια ταῦτα εἶναι καθαρῶς γεγραμμένα μετ' εὐρέως περισελίδου, ἡ δὲ συλλογὴ συντελεσθῆ μὲν, ὡς δηλοῦται ἐκ τῆς χρονολογίας, μέχρι λήγοντος τοῦ 1895, ἀπεστάλη δὲ εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ 1896, τὸν ἀναβλήθῃντα εἰς τὸ ἔτος 1898.

Ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπεία, παριδοῦσα σφάλματά τινα ἐκ τῆς μαθητικῆς αὐτοῦ ἀπειρίας μάλλον προίοντα, ἀποβλέψασα δὲ εἰς τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ συλλογέως καὶ τὸ ποσὸν

τῆς συλλογῆς βραβεύει αὐτόν, ἵνα ἐπιρρώσῃ ἐτι μᾶλλον τὴν εὐγενῆ αὐτοῦ ἀμιλλαν.

Ἀριθμ. πρωτοκόλλου 318. Συλλογὴ μυρολογίων, ἐρωτικῶν καὶ ἄλλων διαφόρων ἀσμάτων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ τῆς Νιδύρου ὑπὸ Γεωργίου Παπαδοπούλου.

Ἡ συλλογὴ αὕτη περιλαμβάνει τὸ ὅλον 62 σελίδας σχήματος μεγάλου ὄρθου, ἐξ ὧν αἱ μὲν 32 περιέχουσι μυρολόγια ἐν 200 διστίχοις, αἱ δὲ λοιπαὶ ἔξματα ἐρωτικὰ ἐν 174 ἐπίσης διστίχοις. Ὁ συλλογεὺς τυγχάνει τῷ Συλλόγῳ γνωστὸς καὶ ἐκ προηγουμένων ἐτῶν, πολλάκις ἐπαξίως βραβευθεὶς, ἤδη δὲ κρίνεται ἄξιος ἐπαίνου ἐφ' οἷς κατέβαλε πόνοις.

Ἀριθμ. πρωτοκόλλου 370. Ἡ συλλογὴ ὑπὸ Παπαγιάννη Μανωλακίου συνίσταται ἐκ δύο τετραδίων, ὧν τὸ μὲν πρῶτον ἐκ σελίδων 40, τὸ δὲ δεύτερον ἐξ 120.

Καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ τετραδίῳ περιλαμβάνονται ἔξματα πολυστίχα Καρπάθου 11 καὶ δημῶδη διστίχα 182 ἐπίσης Καρπάθου. Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ καταγράφονται α') 583 λέξεις μετὰ τῶν οἰκείων φράσεων καὶ β') 267 φρασεολογίαι καὶ παροιμίαι μετὰ ποικίλων αὐτῶν παραλλαγῶν.

Ὁ κύριος Μανωλακίσις ἐκ τῶν εὐστόχων συλλογῶν τυγχάνων καὶ ἐν τῇ παρουσίᾳ συλλογῇ ἐχρησάτο τῇ δεούσῃ προσοχῇ καὶ καθαρότητι ἐν τῇ καταγραφῇ πάντων τῶν περιεχομένων ἐν ἀλφαβητικῇ τάξει καὶ συμφώνως πρὸς τὰ διαγεγραμμένα ὑπὸ τοῦ προγράμματος τοῦ διαγωνίσματος, διὰ πάσας δὲ τὰς ἀρετὰς αὐτῆς ἡ συλλογὴ τυγχάνει ἀξία τοῦ ὀριζομένου δεκαλήρου βραβείου.

Ἀριθμ. πρωτοκ. 371. Δευτέρα συλλογὴ ζώντων μνημείων τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης ὑπὸ Ἰ. Ἀγακίδου ἐκ τοῦ χωρίου Ζωπανίου τῆς ἐπαρχίας Σιδανίου.

Ἡ συλλογὴ αὕτη συνέχειαν ἀποτελοῦσα τῆς πρώτης τῆς ὑπὸ τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπείας βραβευθείσης εἶναι διηρημένη ὑπὸ τοῦ ἐλλογίμου συλλογεῶς εἰς 3 φυλλάδια ἀποτελούμενα ἐν ὅλῳ ἐκ 261 σελίδων. Ταύτης αὐτὸς ὁ συλλογεὺς προτάσσει ὡς ἔπεται,

α) Περιεχόμενα τῆς παρούσης συλλογῆς 900 περίπου λέξεις, ὧν πλείστα ὄσαι ἤδη τὸ πρῶτον ἀνασκαπτόμεναι.

32 ἔξματα διάφορα, ὧν τὸ τρίτον τοῦλάχιστον ἀξιολογώτατα (γρ. -τον).

11 βραυκαλήματα ἀφελέστατα, ἀγνότατα ὡς τὸ κρῖνον (γρ. κρῖνον)

4 μυρολόγια ἀξία νὰ καθέξωσι (γρ. νὰ κατάσχωσι) τὴν α' θέσιν ἐν τῷ περιοδικῷ τῶν Ζώντων Μνημείων κτλ. τοῦ Συλλόγου.

141 σοφώτατα παροιμίαι.

112 φράσεις δημῶδεις.

2 Λακωνισμοί.

1 περιέργον, τὸ ὁποῖον δύναμιν τόμου ὠνόμασα.

24 προλήψεις, δεισιδαιμονίαι, ἦθη, ἔθιμα, ὧν τὰ πλείστα προφανῶς ἀρχαία.

57 αἰνίγματα (Καὶ καλὴν ὄρεξιν)».

Τούτοις προσθετέον 1 Παράγγελμα, ὅπερ ὁ φερέπονος συλλογεὺς παρείδε νὰ σημειώσῃται ἐν τοῖς Περιεχομένοις, καὶ 1 ἔξμα εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔτους ὅπως διάφορον καὶ ἐκτενέστερον τοῦ ἀλλαγῷ ἀναγραφομένου.

Ἐν πρώτοις παρατηροῦμεν ὅτι ὁ φιλόπνοος συλλογεὺς ἐκ τοῦ ὑπερέτρου αὐτοῦ ζήλου εἰς 4 μυρολόγια προκρίνων αὐτὰ ἀξιοῖ νὰ κτάσῃ τὴν α' θέσιν ἐν τῷ περιοδικῷ τῶν Ζώντων Μνημείων τοῦ Συλλόγου, τοῦθ' ὅπερ εἶναι ἄτοπον, διότι προκαταλαμβάνει οὕτω τὴν κρίσιν τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπείας, τελευτῶν δὲ χαριεντίζεται γράφων «Καὶ καλὴν ὄρεξιν» τὸ σπουδαῖον μετὰ τοῦ εὐτραπέλου συνδυάζων.

Ἐν τῷ Λεξιλογίῳ περιέχοντι 896 ἐν ὅλῳ λέξεις μετ' ἀπορίας παρατηροῦμεν, ὅτι ὁ κ. Ἰ. Ἀγακίδης συνέλεξε τοσαύτας λέξεις μέχρι τοῦ στοιχείου Α, οὐδεμίαν δὲ λέξιν σεσημειώτα ἀρκτικῇ τῶν λοιπῶν γραμμάτων. Νὰ ὑπολάβωμεν ὅτι ἐν τῷ χωρίῳ Ζωπανίῳ τῆς ἐπαρχίας Σιδανίου αἱ ἐπὶ παντοίας χρήσεως λέξεις ἄρχονται μόνον τῶν 11 κατὰ σειρὰν γραμμάτων τῆς ἐλληνικῆς ἀλφαβήτου, εἶναι βεβαίως φύσει ἀδύνατον ὡς μόνον δὲ πιθανὸν τῇ Ἐπιτροπείᾳ φαίνεται τόδε ὁ κ. Ἰ. Ἀγακίδης μετὰ σπουδῆς καὶ ἐπιστάσεως κατῶρθωσε νὰ συλλέξῃ μόνον μέχρι τοῦ γράμματος Α τοσαύτας λέξεις, ὅσας ἄλλοι συλλογεῖς μόλις δι' ὅλων τῶν γραμμάτων ἠδυνήθησαν ν' ἀθροίσωσιν, Ὅθεν ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπεία προτρέπεται τὸν ἐλλογίμον συλλογεῶν νὰ συμπληρώσῃ ἐπ' ἀκριβείας καὶ μετὰ τῆς ἐγνωσμένης ἤδη ἐπιμελείας τὸν γλωσσικὸν τοῦτον πλοῦτον καὶ διὰ λέξεων ἀρκτικῶν τῶν ἀκόλουθων γραμμάτων. Ἐν τῷ Λεξιλογίῳ τοῦλω τῷ ὄντι παρατηροῦνται λέξεις πολλάι, ἀν μὴ πλείσται ὄσαι, ἤδη τὸ πρῶτον ἀνασκαπτόμεναι, ὡς λέγει ἐν τοῖς Περιεχο-

μένοις ὁ κ. Ἀγακίδης. Τοιαῦτα δὲ εἶναι αἱ ἐξῆς: ἀγλείψαβος, ἀγλεινοχοσάνης, ἀγρόμηλον, ἀγκωνίζω, ἀνίλα, ἀπανιλάζω, ἀποκρούω, ἀραματιζῶ ἄροις, ἀροιακοῦτα, ἀχλιά, βανομηλιά, βανόμελον, βαθύμαλλος, βαλανίζω, βιργινάδα, βούγγουρας, βρόχος, βροχώνω, βρέντζος, βροανά, βυρός γυδιάζω, γάγραρος, γκουβρος, γκουβρώνω, γκάβρος, γκαραβέλα, γκουτόσαβος, γκουτοσαβλίκι, γκρουταβιάζω, γκραπατιζώνω, γιατσάρα, γκουργκούσια, γίνκλα καὶ Ἴνκλα, γκουταλιῶ καὶ γκουταλεύω, γούσια, γρουπιάζω, γρουτσαβος καὶ τσούγκραβος, γούπος δέπνα, δερμόνι, δερμονίζω, διβολιῶ, διαζύ, διχάλα, δοντιμάρκον, δόγα καὶ δούγα, δοντάγρια, δούσες (:), δυνάζομαι ἔλατος, ἐναπόβαρος ζαρζαβούλης, ζαρζαβοκέφαλος, ζευγηλάτης, ζνίχι(ι), ζάντσα ἡμεράδι θαμάνομαι, θράνος ἴνδαλμακάκω, καφαλῶ, καγκαένας—καγκαμμία, καταχαράζω, καπούλια, καρφι, καρπιζω, κατιχιά, κελεφιά, κλέτσος, κτάβι, κουτουλογρόμουσι λπεδον, λατσάζω, λεφτόκαρον, λιόλος, λούνη, λάγρος, λαβός, λάγγερος, λαθύρι, λαγγήτα, λάλος. Ἀσπιότατα δ' ἐτυμολογεῖ ὁ κ. Ἀγακίδης τὸ ζαπούνης ἐκ τοῦ ζά-πόνος, ζάπονος, ἀγώνων ὅτι εἶναι λέξις τουρκική.

Ἄσματα δὲ ἡμεῖς ἠριθμήσαμεν οὐχὶ 32, ὡς αὐτὸς γράφει ἐν τοῖς Περιεχομένοις, ἀλλὰ 24, ὡν τὸ 10 ἐπιτάσσεται τοῖς βαυκαλήμασι, τὰ δὲ λοιπὰ ἀκολουθοῦσι τοῖς Μυρολογίοις. Εἶναι δὲ ταῦτα οὐχ ἥττονος λόγου ἄξια.

Ἐκ τῶν 141 παροιμιῶν ὅσαι σχεδὸν εἶναι γνωσταί. Αἱ δημῶδεις φράσεις ἀριθμοῦμεναι 94, οὐχὶ δὲ 112, εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γνωσταί καὶ συνήθεις. Ἐν τέλει δὲ παρατηροῦμεν ὅτι ὁ κ. συλλογεὺς πειράται ἐκ παραβολῶν καὶ παραθέσεων ν' ἀποδείξῃ ὅτι αἱ ἐπιχωριάζουσαι προλήψεις, δεισιδαιμονίαι καὶ τὰ ἥθη καὶ ἔργα εἶναι λείψανα παλαιά. Διὰ ταῦτα πάντα ἐπαινεῖται ἡ δευτέρα αὕτη συλλογὴ τοῦ κ. Ἀγακίδου παρακαλουμένου, ἵνα συμπληρωσῇ αὐτὴν καὶ πρὸς ὕλικὴν αὐτοῦ ἀνταμοιβήν.

Ἡ δὲ **Συλλογὴ** τοῦ ἱατροῦ κ. **Δ. Α. Παναγιωτίδου**, γνωστοῦ ἤδη τῆ Φιλολογικῆ τοῦ Συλλόγου Ἐπιτροπείᾳ ἐκ προηγουμένων ἐπιτυχῶν αὐτοῦ συλλογῶν τῶν τυχοῦσῶν τοῦ ὤρισμένου βραβείου, περιέχει ποικίλην γλωσσικὴν ὕλην ἐκ Θεσπρωτίας, διήρηται δ' εἰς μέρη εἴ. Καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ καταγράφονται 1) Αἰνίγματα 107 κατ' ἀλφαθητικὴν τάξιν, ὧν πολλὰ μὲν ἐν παραλλαγαῖς τοπικαῖς καὶ

παρ' ἄλλων συλλογῶν εἰς τὸν ἀγῶνα ἀπεστάλησαν, εἶναι δὲ καὶ τινὰ τὸ πρῶτον ἐμφανιζόμενα· πάντα δὲ ταῦτα καίτοι εἶναι ἄμοιρα τῆς χαρακτηριζούσης τὰ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ αἰνίγματα καλλιτεχνικῆς μορφῆς καὶ εὐστόχου ὁμοιοκαταληξίας, καὶ πεζῶς ὅμως ἐκπεφρασμένα μαρτυροῦσι τὴν περὶ ταῦτα εὐφυΐαν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. 2) 22 δυσπρόφερτοι περίοδοι γνωσταί ἄπασαι σχεδὸν καὶ προαποσταλεῖσαι καὶ παρ' ἄλλων συλλογῶν, ἀλλ' ἐν παραλλαγῇ, ὡς εἶπομεν. 3) Διάλογοι ἀστείαι, ἤτοι βανχυσολογικαὶ ἀπαντήσεις δι' ὁμοιοκαταληξίας εἰς προηγουμένας φράσεις, προϊόντα πεπτωκότος πνεύματος, συμβάλλοντα ὅμως εἰς τὸν τοῦ προκειμένου ἀγῶνος σκοπόν, ὅπότεν ἐκ τοῦ συνόλου τῆς γλωσσικῆς ὕλης γίνηται μελέτη περὶ τῶν περιπετειῶν τοῦ πνεύματος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ τῆς ἐπιδράσεως ξενικοῦ πνεύματος. 4) Ἐννοιαὶ διφορούμεναι 4, αἵπερ γαλλιστὶ calembours καλοῦνται. 5) Λαϊκὰ προβλήματα 2.

Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ μέρει περιλαμβάνονται 1) Εὐχαὶ 15. 2) Κατάραι 25. 3) Ὑβρεῖς 43. 4) Ὅρκιοι 12. 5) Φράσεις 56. 6) Παροιμίαι 28 καὶ 7) Γνωμικὰ 32. Πάντα δὲ ταῦτα εἶναι τῆς αὐτῆς κατηγορίας ὡς καὶ τάνωτέρω, ἤτοι πολλὰ προαποσταλέντα, ἀλλὰ καὶ τινὰ τὸ πρῶτον ἐμφανιζόμενα εἰς τὸν ἀγῶνα.

Ἐν τῷ τρίτῳ μέρει περιέχονται ἄσματα παιδικὰ 14, θρησκευτικὰ 3, δίστιχα 15, πολύστιχα 13 καὶ διάφορα 4.

Ἐν δὲ τῷ τετάρτῳ μέρει περιλαμβάνονται 1) Γλῶσσαι συνθηματικαὶ ἤτοι λέξεις καὶ φράσεις συνθηματικαὶ δηλοῦσαι τοῦτο ἢ ἐκεῖνο, ὅπερ κοινῶς ἄλλως δηλοῦται, ὡς λ.χ. ὁ τυρὸς = φλῶρος, τὰ φασούλια = φουσκοκοιλίδες, εἰ ἰχθύες νεροπούλια κ.τ.λ. 2) Ὀνομασίαι, ἤτοι ὀνόματα κύρια συγκεκριμένα, γλευστικὰ ὀνόματα ἀνδρῶν, ὀνόματα καὶ ἐπώνυμα, ὀνόματα χωρίων, ἐνδυμάτων καὶ οἰκιακῶν σκευῶν ἐκ παλαιᾶς σημειώσεως τῆς μονῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, χαλκίνων σκευῶν κατασκευαζομένων ὑπὸ τῶν γανωτῶν, μαλλίων, νημάτων καὶ τῶν ἐργαλείων τῆς ἐπεξεργασίας τούτων, ὀνόματα δένδρων, ἐργαλείων ξυλουργικῆς καὶ ὀνομασίαι τῶν ἔργων τῶν ξυλουργῶν, λεπτοουργῶν καὶ ἐπαγγελματιῶν, ὀνομασίαι ἀγγείων καὶ δοχείων οἰκιακῶν, τῆς τυροποιίας, ἀρτοποιίας, τῶν περιεχομένων μαγαζείου, περὶ ῥίζομύλου καὶ ταμβάκομύλου καὶ πάντων τῶν μερῶν αὐτῶν, ὀνομασίαι διαφορῶν εἰδῶν ξυλείας, ὀνόματα χορῶν,

ονομασία: τῶν ἐργαλείων τῆς χρυσοχοικῆς καὶ τσαρουχοποιίας. 3) Τοπωνυμῖαι. 4) Λεξιλόγιον κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν ἐκ λέξεων 106 καὶ 5) Ὄνόματα τῶν ἐκκλησιῶν ἀπάντων τῶν τμημάτων τῆς Θεσπρωτίας.

Ἐν τῷ πέμπτῳ μέρει καταγράφονται περὶ 20, τὰ μὲν ἐκτενῆ, τὰ δὲ βραχέα.

Ἐν δὲ τῷ ἕκτῳ καὶ τελευταίῳ μέρει περιέχονται λαογραφικαὶ συμβουλαὶ 19 καὶ ἐν τῷ τέλει Προσθήκαι ἐκ παιδιῶν τριῶν μετὰ καταλόγου τῶν περιεχομένων.

Ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπεὶα τοσοῦτω μᾶλλον ἀξιεπαίνον θεωρεῖ τὸν ἀμύμονα Ἀσκληπιάδην, καθόσον σὺν τῇ ἰατρικῇ ἐπιστήμῃ, δι' ἧς ἐπίκουρος τῇ πασχούσῃ ἀνθρωπότητι προσέρχεται, κατορθοῖ ἅμα καὶ τὸν ἡμέτερον Σύλλογον νὰ θεραπεύσῃ διὰ πνευματικοῦ βαλσάμου. Ταῦτα ἀκοῦσιν, ὅπως καταδειχθῆ ἡ τῆς συλλογῆς ταύτης σπουδαιότης, ἣν ἡ Ἐπιτροπεὶα ἔκρινεν ἀξίαν τοῦ ὠρῆσιμένου δεκαλίρου βραβείου μετὰ πολλῶν ἐπαίνων δι' οὓς κατέβαλεν ὁ συλλογεὺς ἀτρύτους πόνους.

Τέλος δὲ ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπεὶα λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὴν περὶ τῆς ἀξίας τῶν τεσσάρων συλλογῶν

δημῶδων μελωδιῶν ἀπόφαισιν εἰδικῶν μουσικῶν βραβεύει ἐκ τῶν τεσσάρων συλλογῶν μόνον τοὺς κυρίους *Φαρδὸν* καὶ *Παρχίκον*, τοῖς δὲ δύο ἄλλοις κυρίοις *Βαξοβάνῳ* καὶ *Παγανᾷ* ἀπονέμει τὸν προσηκόντα ἔπαινον.

Τοσαῦται, φίλοι ἑταῖροι, αἱ κατὰ τὸ λήξαν συλλογικὸν τοῦτο ἔτος τῇ Φιλολογικῇ τοῦ Συλλόγου Ἐπιτροπεῖα παραπιμρθεῖται συλλογαὶ τῶν ζώντων μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ καὶ τοιαύτη ἡ περὶ αὐτῶν κρίσις αὐτῆς. Ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπεὶα ἠθικῶς τε καὶ ὑλικῶς ἀνταμιβούσα τοὺς ἀποδύοντας εἰς τὸν εὐγενῆ τοῦτον ἀγῶνα παροτρύνει ἔνθεν μὲν αὐτοὺς, ὅπως μηδέποτε παύσωνται φιλοτίμως ἐργαζόμενοι πρὸς διάσωσιν τῶν τιμαλφεστάτων θησαυρῶν τῆς ἀθανάτου ἡμῶν γλώσσης, ἔνθεν δὲ παρακελεύεται καὶ θαρρύνει καὶ πάντας τοὺς ἄλλους τῶν Μουσῶν θεραπεύοντας, ἵν' ἀμιλλῶνται ἐν τῇ εὐγενεῖ ταύτῃ σταδιοδρομίᾳ ἔρριζωμένην βαθέως ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν κατέχοντες τὴν ἐννοίαν τῆς ἀνεκτιμήτου ἐκείνης ὀμηρικῆς ῥήσεως: «εἰς οἰωνὸς ἄριστος, ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης».

ΛΟΓΟΔΟΣΙΑ

ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΑ ΛΣ' ΚΑΙ ΛΖ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΑ ΕΤΗ 1896-1898

ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ ΕΝ ΤΩ ΣΥΛΛΟΓΩ

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ἐπέτειον ἑορτὴν ἐν τῇ ἈΣ'Ζ' συνεδριάσει, τῇ 31 Μαΐου 1898,

ὑπὸ τοῦ τέως προέδρου

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

*Παναγιώτατε Δέσποτα,
Σεβασμιώτατοι ἱεράρχαι,
Ἐξοχώτατε Πρεσβευτά,
Φιλόμοσος δμήγυρι,
Φίλοι ἐταῖροι,*

Αἰσίως διανύσαντες σὺν τῷ 36ῳ καὶ τὸ 37ον ἔτος τῆς ἰδρύσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου καὶ εἰς τὸ 38ον εἰσερχόμενοι, κατ' ἔθος καὶ καθήκον ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ ὑποβάλλομεν τὴν διετὴ τῶν πεπραγμένων ἐκθέσιν· καὶ πρὶν ἢ προβῶ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῆς, εὐχαριστῶ τῇ Α. Θ. Παναγιότητι, τῇ Α. Ἐξοχώτητι τῷ Πρεσβευτῇ τῆς Ἑλλάδος, ταῖς Σ. Ἱεράρχαις καὶ ταῖς εὐγενέσι Κυρίαῖς καὶ Κυρίοις, διότι προθύμως καὶ ἀνευ ὄκνου, ἐν ὧρα μάλιστα ἐπαισθητῆς θερμοκρασίας, προσήλθετε ἵνα τιμήσῃτε τὴν ἑορτὴν ταύτην, ἑορτὴν γραμμάτων, σταθμὸν ἀναψυκτικὸν διὰ τὴν φιλότιμον ἐν τῷ μέλλοντι σταδιοδρομίαν· σταθμὸν ἀναψυκτικὸν ἐκάλεσα τὴν ἡμέραν ταύτην καὶ τῇ προσηγορίᾳ ταύτῃ συμμορφούμενος, μετὰ φειδοῦς χρόνου ἀφηγοῦμαι ὅσα, ἐνεκ τῶν κλιρικῶν περιστάσεων, ἦτο δυνάττον νὰ γίνωσιν.

Κατὰ Μάιον τοῦ 1896 ἔβληεν ἡ δεκαετής ἰστὸς τοῦ ἀπὸ τοῦ 1886 ἐν ἐνεργείᾳ Κανονισμοῦ καὶ ὁ Σύλλογος, ἐπιθυμῶν τὴν ἀναθεώρησιν καὶ συμπλήρωσιν αὐτοῦ, ὥρισεν Ἐπιτροπὴν εἰς προπαρασκευαστικὴν μελέτην καὶ ἐξέυρεσιν τῶν ἁλλείψεων, ἃς δεκαετής πείρα τυχόν ὑπεδείκνυε· τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης τὰ πορίσματα μελετήσασα μετὰ ταῦτα δευτέρα ἄλλη, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐκθέσεων τῆς Φιλολογικῆς καὶ Ἐπιστημονικῆς Ἐπιτροπῆς τῶν ἐτῶν 1872 καὶ 1873, τῆς λογοδοσίας τοῦ

προέδρου τοῦ 1872 καὶ τῆς εὐχῆς τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου, ἐξεπόνθη σχεδίου, ὅπερ, ἐν τισὶ τροποποιηθὲν καὶ ἐν ἰκαναῖς συνεδριάσει, μετὰ συζήτησιν σοβαρὰν, ἐπιψηφισθὲν ἐγένετο ὁ νόμος ὁ ἐπὶ 18 περίπου μῆνας διευθύνων τὸν Σύλλογον καὶ τὰς ἐργασίας αὐτοῦ· ν' ἀναγράψω ἐνταῦθα εἰδικώτερον τὰς τροποποιήσεις ταύτας καὶ προσθήκας θεωρῶ ὄλως ἄσχετον, διότι οἱ ἐπιθυμοῦντες δύνανται ν' ἀναγνώσῃσι τὸν Κανονισμὸν ἡμῶν καὶ τὴν συνοδύσασαν αὐτὸν ἐξηγητικὴν ἐγκύκλιον¹· ἐνταῦθα

1. Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐγκύκλιος ἔχει ὡς ἐξῆς:

Ἐρίτιμῃ Κύριε,

Ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ ἐνταῦθα Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἰδρύσεως αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἡ τῶν γραμμάτων καὶ ἐπιστημῶν καλλιέργεια, ἡ ἀπάση τῇ ὁμογενεῖ κοινωνία μετάδοσις τῶν παντοιοτρόπως ἀποκτωμένων ἀνρελίμων γνώσεων καὶ καθόλου ἢ διὰ παντός ἐπικτοῦ μέσου συμβολὴ πρὸς πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν τοῦ ἡμετέρου Γένους ἀνάπτυξιν· τοῦτο μαρτυρεῖ ἡ μέχρι τοῦδε τακτικὴ καὶ ὡς οἶόν τε τελεσφόρος τοῦ Σωματείου τούτου ἐργασία, ἐρμηνεύει δὲ καταλλήλως καὶ ἡ ἐρμηνευτικὴ αὐτοῦ ἐγκύκλιος ἡ γενομένη ἐπὶ τῇ ἀναθεωρήσει τοῦ πρώτου αὐτοῦ Κανονισμοῦ (1871, ἀριθ. 993), ἧς καὶ κατὰ τὸ 1886 ἔτος καὶ πάλιν κατὰ τὴν νέαν ἀναθεώρησιν ἐτέθη βᾶσις καὶ ὑπογραμμός.

Ἐπὶ τῇ βᾶσει λοιπὸν ταύτῃ ἀναθεωρηθέντος καὶ νῦν τοῦ Κανονισμοῦ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου, ἀναγκαῖον ἐκρίθη ὅπως ὑποδειχθῶσιν ἐν τῇ παρουσίᾳ ἐγκυκλίου αἱ νέαι καὶ κυριώτεραι μεταβολαὶ αἱ πρὸς ἐξασφάλισιν καὶ ἀπόσκοπον αὐτοῦ λειτουργίαν ἐπενεχθεῖσαι, αἵτινες ἄλλως τε ὡς ἀναγκαῖαι ὑπεδείχθησαν καθόλου καὶ ὑπὸ τῶν ἀξιότιμων ἐκείνων ἐταῖρων τῶν μετὰ θαυμαστοῦ ζήλου συνεργασθέντων κατὰ τὴν πρώτην δεκαετηρίδα τῆς ἰδρύσεως αὐτοῦ (ἴδὲ τὰς Ἐκθέσεις τῆς Φιλολογικῆς καὶ Ἐπιστημονικῆς Ἐπιτροπῆς τὰς ὑπὸ ἡμερομηνίαν 12 Ἀπριλίου

μόνον λέγω, ὅτι εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ δρου «Φιλολογία» ἐδόθη, ὡς τοῦτο ἐγένετο καὶ κατὰ τὸ 1865 Ἰανουαρίου 18 μετὰ μακρὰν καὶ σοβαρωτάτην συζήτησιν, ὁ γενικώτατος ὀρισμὸς, ἐφ' ᾧ καὶ ἐν ταῖς ἐργασίαις τῶν Ἐπιτροπῶν συμπεριελήφθη ἡ μελέτη τῶν πηγῶν πάσης ἐπιστήμης παρὰ τοῖς ἀρχαίοις λαοῖς, καὶ ἰδίως τοῖς Ἕλλησιν, ἐθεωρήθη σπουδαιότης ἡ ἔρευνα καὶ μελέτη τῶν τέως ἀνεξερευνητῶν τῆς ἱστορίας τῶν μέσων καὶ κάτω χρόνων, ἐν οἷς συμπεριλαμβάνεται ἡ ἐκκλησιαστικὴ, παιδευτικὴ καὶ κοινωνικὴ κατάστασις τοῦ Γένους ἡμῶν καὶ ταῦτα μὲν γενικώτερον, νῦν δ' εἰσέλθωμεν εἰς τὸ κύριον ἡμῶν θέμα.

Περὶ τῶν συνεδριάσεων.

Τῶν συνεδριάσεων, κατὰ τὸν νέον Κανονισμόν, διαιρουμένων εἰς γενικὰς, εἰδικὰς καὶ ἐκτάκτους, ἐγένοντο τοιαῦτα 50 περίπου καὶ ἐν τισὶ μὲν συνεζήτηθη ὁ Κανονισμὸς, ἐκανονίσθη ἡ τοῦ Συλλόγου ὑπηρεσία, ἐψηφίσθησαν νέα μέλη, ἐγένετο σκέψις περὶ τῶν οικονομικῶν, συνεζήτηθη καὶ συνεβιβάσθη ἡ ὑπερβολικὴ ἀπαιτήσις τοῦ ἐκδότου τοῦ *Διοχύλου* κ. *Wecklein*, συνεβλήθη σοφοῖς ἀνδράσι: τῷ

κ. *Δ. Βεργαροδάκη* διὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν ὑπολειπομένων τόμων τοῦ *Εὐριπίδου* ἐκ τῆς *Ζωγραφείου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης*, καὶ τῷ κ. *Ἰ. Παναζίδῃ* διὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ *Ξενοφῶντος* γηθοσύνας ἐγένετο δεκτὴ ἡ ἀνακοίνωσις τοῦ ἐπίσης σοφοῦ ἀνδρός κ. *Δ. Σεμιτέλου*, παρασκευαζομένου εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν ὑπολείπων τόμων τοῦ *Σοφοκλέους* ἀπησυχολήθη εἰς τὸ αἰώνιον ζήτημα τῆς μακαρίτιδος *Ἐδανθίας Μουράτ Θεοφιλέου*, εἰς τὰ τέως Βιβλιοθήκης καὶ τὰς ἀρχαιότητας τῶν νέων αὐτοῦ κοσμητόρων. Ἐν ἄλλαις δὲ συνεδριάσει, ταῖς καὶ ἐπιστημονικαῖς, ἀνεκοινώθησαν αἱ ἐπόμεναι μελέται τῶν κ. κ. *Μ. Γεδεῶν* «Περὶ τοῦ τυπικοῦ τῆς Θεοτόκου τῆς Κοσμοσωτείρας». *Μ. Παρανίκα* «Περὶ τῆς θέσεως τοῦ Ἰλίου καθ' Ὀμηρον καὶ Στράβωνα». *Ἰακώβου Διονυσίου* ἐξ Ἁγίου Ὄρους «Ἐπιστολαὶ Φωτίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως». *Λεωνίδα Ζώη* ἐκ Ζακύνθου «Ὁ Σαικοπηγρός καὶ ἡ κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοῦ σκηγή». *Ἰακώβου Διονυσίου* «Ἐπτὰ ἀνέκδοτοι ἐπιστολαὶ Φωτίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως». *Μ. Γεδεῶν* «Περὶ τῆς γυναικείας παιδείσεως ἐν τῷ Μεσαίῳ». *Κλ. Κοκκολάτου* «Περὶ *Εὐριπίδου* καὶ τῆς

1872 καὶ 24 Ἀπριλίου 1873, ὡς καὶ τὴν κατὰ Μάιον τοῦ 1872 λογοδοσίαν τοῦ Προέδρου).

Αἱ μεταβολαὶ αὗται ἀποβλέπουσι κυρίως εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐπιτροπῶν, εἰς τὴν συγκρότησιν καὶ τὰς εἰδικὰς αὐτῶν ἐργασίας. Καὶ εἰς μὲν τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν ἐν τῷ νέῳ Κανονισμῷ παρατηροῦμεν, ὅτι αἱ τέως ὄντως ἐπιτροπαὶ ὑπεβιβάσθησαν εἰς ἐπτὰ μετὰ τῶν ἐξῆς τροποποιήσεων· ἡ μὲν φιλολογικὴ καὶ ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ συνεχωνεύθησαν εἰς μίαν καὶ μόνην, τὴν φιλολογικὴν, ἀναλαμβάνουσαν καὶ τὰ ἔργα τῆς ἐκπαιδευτικῆς, ἡ δ' ἀνθρωπολογικὴ καὶ οικονομικὴ καταργήθησαν, ὡς μὴ δυνάμεναι νὰ ἐκπληρώσωσι τὸν σκοπὸν, δι' ὃν ἰδρύθησαν, καὶ τὸ ὄνομα τῆς ἐπιστημονικῆς Ἐπιτροπῆς μετεβλήθη ὡς παρεισάγον χαρακτηρισμὸν οὐχὶ κατὰ πάντα ἐπιτυχῆ. Ὅπως λοιπὸν, συμφώνως πάλιν πρὸς τὸ ἀρχῆθεν σκοπούμενον, καθωρίσθησαν αἱ ἐξῆς Ἐπιτροπαί: ἡ φιλολογικὴ, ἡ ἀρχαιολογικὴ, ἡ βιολογικὴ, ἡ φυσικομαθηματικὴ, ἡ κοινωνιολογικὴ, ἡ συντακτικὴ καὶ ἡ ἐλεγκτικὴ, ὧν αἱ μὲν πέντε πρῶται ἰδίαι ἔσονται διαρκεῖς καὶ μόνιμοι, αἱ δὲ δύο τελευταῖαι ἀνανεωθήσονται καθ' ἔτος. Εἰς τὴν συγκρότησιν τῶν Ἐπιτροπῶν, ὡς ἐκ τῆς μελέτης τοῦ νέου Κανονισμοῦ καταφαίνεται, παρατηρητέον, ὅτι αὗται καθωρίσθησαν ἐπὶ τῇ βάσει ὀρισμένων προσόντων, ἧς δέον ὡς τηρεῖται πιστῶς καὶ ἀπαρεγκλίτως, ἵνα σὺν τῷ χρόνῳ ἀναδειχθῶσιν ἄνδρες εἰδικοί πρὸς τὸ συμφέρον αὐτῶν τῶν Ἐπιτροπῶν ἰδίαι καὶ τοῦ Συλλόγου καθόλου

διὰ τὰς εἰδικὰς ἐργασίας τῶν Ἐπιτροπῶν παρατηροῦμεν διὰ αὐτὰς εἶμι μᾶλλον ἠρρόνθησαν διὰ τῆς προσθήκης τῆς φυσικομαθηματικῆς Ἐπιτροπῆς· συμφώνως δὲ πρὸς τὸν καθόλου ὀρισμὸν, τὸν κατὰ τὴν 18 Ἰανουαρίου τοῦ 1865 ἔτους δοθέντα, εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς Φιλολογίας συμπεριελήφθη ῥητῶς ἡ μελέτη τῶν πηγῶν πασῶν τῶν ἐπιστημῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις λαοῖς καὶ ἰδίως τοῖς Ἕλλησι, καθ' ὅσον οὗτοι πρῶτοι ἔθεντο βάσεις ἐπιστημονικὰς, ὡς ἐνοοῦμεν αὐτὰς σήμερον.

Παραλείποντες πολλὰς ἄλλας ἐπενεχθείσας βελτιώσεις, ὀφειλομένης ὅπως ἐξάρωμεν ἰδίως τὸ ἐξῆς σημεῖον, ὅτι ὁ Σύλλογος, ὡς ἐμφαίνεται καὶ ἐν ταῖς διατάξεσι, τὰς ὁποίας περὶ Ἐπιτροπῶν περιέλαβεν ἐν τῷ νέῳ αὐτοῦ Κανονισμῷ, καὶ πάντα τὰ εὑραθέντα μέλη τὰ μετὰ ζήλου περὶ τὰς Μούσας ἀσχολούμενα, μεγίστην ἀποδίδουσι σημασίαν εἰς τὴν ἔρευναν καὶ μελέτην τῶν τέως ἀνεξερευνητῶν τῆς ἱστορίας τῶν μέσων καὶ κάτω χρόνων, ἐν οἷς βεβαίως συμπεριλαμβάνεται καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ, κοινωνικὴ καὶ παιδευτικὴ τοῦ Γένους ἡμῶν κατάστασις, ὡς καὶ ἡ ἀρχαιολογικὴ καὶ γεωγραφικὴ ἐξερεύνησις τῶν πρὸς ταῦτα σχετιζομένων χωρῶν.

Ταῦτα, ἐρίτιμε Κύριε, ἀνακοινούμενοι ὑμῖν καὶ τὴν πνευματικὴν, ἠθικὴν καὶ ὄλικην ἀρωγὴν Ὑμῶν ἐν τῷ ἱερῷ τῶν γραμμάτων ἀγῶνι ἀπεκδεχόμενοι διατελοῦμεν.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 1 Αὐγούστου 1896.

παρ' αὐτῶ ἱατρικῆς». Στ. Μερτζίδου ἐκ Καβάλλας «Περὶ τῆς ἀρχαιότητος τῶν Νοσοκομείων». Ἰ. Μηλιοπούλου «Ποῦ τοῦ Βοσπόρου ἐγένετο ἡ ἐξ Ἀσίας εἰς Εὐρώπην διάβασις τοῦ Δαρείου». Χρυσοστόμου Λαυριώτου ἐξ Ἁγίου Ὄρους «Περὶ τοῦ δόσιον πατρὸς ἡμῶν Σάββα τοῦ Βατοπεδινού». Ἰ. Καρολίδου «Βραχέα τινα περὶ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἔτους». Δ. Παναγιωτίδου ἐκ Παραμυθίας «Περὶ τοῦ ἐν τῇ ἱερᾷ Μητροπόλει Παραμυθίας ἀποκειμένου Κώδικος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος κατὰ προικοδοσιῶν». Λεωνίδα Ζώη «Περὶ τῶν ἐν Ζακύνθῳ Μονῶν». Μ. Παρανίκα «Ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πατριαρχικῇ Σχολῇ». Σ. Κυριακίδου ἐκ Τραπεζούντος «Ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Οὐγγυροβλαχίας Φιλαρέτου». Δ. Παναγιωτίδου «Πολυζώης ὁ Λαμπαρισιώτης καὶ αἱ ἐκδόσεις αὐτοῦ». Π. Νικολοπούλου «Περὶ τῆς φιλολογικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ιδιοκτησίας ἐν Ῥωσίᾳ».

Διὰ τὰς πρωτοτύπους μελέτας καὶ τὰ προσεγμένα ὑπὸ τῶν εἰρημένων λογίων ἀρχαία ἱστορικά ἔγγραφα ἐκράζω τὴν εὐγνωμοσύνην μου καὶ εὐχομαι νὰ γείνωσιν ὑπόδειγμα καὶ ἀφορμὴ σοβαρᾶς καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἐργασίας.

Περὶ τῶν διαρκῶν Ἐπιτροπῶν.

Αἱ τῶς κατὰ τὸν παλαιὸν Κανονισμὸν ἀνανεύμεναι Ἐπιτροπαὶ κατὰ τὸν νέον, ἐπὶ τῇ βίαι ὠρισμένων προσόντων, ἐγένοντο διαρκεῖς καὶ ἡ μὲν

Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. Χρ. Χατζηγηρήτου καὶ τὴν γραμματεῖαν τοῦ κ. Π. Πετρακίδου ἑκτακτον ἀληθῶς ἐπέδειξάτο φιλεργίαν καὶ ἐπιμονήν, πολλὰ κανονίσασα καὶ διὰ τῶν πολυτίμων συμβουλῶν πολλαχῶς διευκόλυνασα τὰς ἐργασίας τοῦ Συλλόγου: ἐξωμάλυε τὰς ἐκ τῆς ἀμοιβῆς, τῶν ὑπερβάσεων κ.λ. δυσχερείας τὰς ἐπέλθουσας μετὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ Β' τόμου τοῦ *Δισχόλου* καὶ ἡσχολήθη εἰς τὰ κατὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ *Ξενοφώντος* καὶ τοῦ *Εὐριπίδου* ἀλλ' ἡ ἐργασία αὕτη εἶναι μάλλον διοικητικὴ, διότι εἰς αὐτὴν εἶναι ἐμπειστευμένη ἡ εἰδικὴ πρόνοια καὶ ἐφαρμογὴ τοῦ προγράμματος τῆς *Ζωγραφείου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης*: ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ ἡσχολήθη εἰδικῶς εἰς τὰ κατὰ τὴν *Ζωγράφειον* καὶ *Καραπάνειον ἀγῶνα*. Ἡ εἰς τὸν *Ζωγράφειον ἀγῶνα* ἀποσταλῆσα γλωσσικὴ ὕλη, ὡς καὶ πολλαὶ δημοῦδες μελωδαί, ὑπέβη ἄφθονος καὶ ποικίλη· εἶναι δὲ ἡ ἐξῆς: 1) *Παπαγιάννη Μανωλακάκη* «Γλωσσικὴ ὕλη

τῆς νήσου Καρπάθου». 2) Ἰ. Ἀγακίδου «*Δευτέρα συλλογὴ ζῶντων μνημείων ἐκ τοῦ χωρίου Ζωπανίου τῆς ἐπαρχίας Σισανίου*». 3) Ἰ. Σιδέρη «*Κοινολεξία*». 4) Κ. Κουριτίδου «*Ἀβίγματα καὶ παραμύθια*». 5) Εὐκλείδου Θρουμουλοπούλου Κοινωριτοῦ «*Συλλογὴ παραμυθίων*». 6) Ἐλευθερίου Παπανασιάδου «*Ἡ περὶ Τρίπολι, Ἀμοσῶν καὶ Θοανίαν ἰδιωτικὴ*». 7) Χριστοδοῦλου Βαξοβάνου «*Ἡθῆ, ἔθιμα καὶ ἱστορία τῆς Τσαμουργιάς καὶ Γραμματικαὶ παρατηρήσεις*». 8) Μ. Ζιάκα «*Ἡπειρωτικὰ Νεοελληνικά*». 9) Δ. Παναγιωτίδου «*Γλωσσικὴ ὕλη τῆς Θεσπρωτίας*». 10) Σ. Μανασσείδου «*Γλωσσικὴ ὕλη*». 11) Γ. Ἐαρινού «*Λεξιλόγιον τοῦ Συμαϊκοῦ ιδιώματος*». 12) Γ. Παπαδοπούλου «*Συλλογὴ ἐρωτικῶν μυθολογιῶν*». 13) Γ. Καμμά «*Γλωσσικὴ ὕλη τοῦ λαοῦ τῆς νήσου Τήλου*». 14) Ν. Θεοχαρίδου «*Γλωσσικὴ ὕλη*». 15) Ν. Παγανᾶ «*Δημοτικὰ ἔπη*». 16) Χ. Βαξοβάνου «*Σύγχρονος δημοτικὴ ἡπειρωτικὴ μουσικὴ*». 17) Ν. Φαρδῦ «*Δευτέρα Συλλογὴ ἑλληνικῶν δημοδῶν Μελωδιῶν*». 18) Γ. Παχτίκου «*Δημοῦδες Ἑλληνικαὶ μελωδαί*» ἧτοι ἐν συνόλῳ 18 συλλογαί: ἐστάλη καὶ ἄλλη γλωσσικὴ ὕλη, ἀλλὰ διὰ τὸ ἐκπρόθεσμον ἀνεβλήθη εἰς τὸν προσεγγὺ ἀγῶνα.

Πάσας ταύτας τὰς συλλογὰς, διεξήλθον καὶ ἐμελέτησαν οἱ χαλκέντεροι οὔτοι τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Συλλόγου ἐργάται, Παναγιώτατε, τὰ δὲ πορίσματα τῆς μελέτης παραλαβῶν ὁ ἐκ τῶν μελῶν κ. Γ. Γεωργιάδης δι' ἐμβριθοῦς εἰσαγωγῆς ἀνεκοινώσατο τῷ Συλλόγῳ· οὕτω ἀγγέλλω σήμερον εὐχαρίστως ὅτι ἐβραβεύθησαν δεκαλί:ω βραβεῖφι οἱ συλλογεῖς γλωσσικῆς μὲν ὕλης κ.κ. Βαξοβάνος, Παπανασιάδης, Ζιάκας, Ἐαρινός, Κουριτίδης, Καμμάς, Μανωλακάκης, Παναγιωτίδης· δημοδῶν δὲ μελωδιῶν οἱ κ.κ. Παχτικός καὶ Φαρδύς, ἐπγνήθησαν δὲ οἱ κ.κ. Θεοχαρίδης, Θρουμουλόπουλος, Μανασσείδης, Παπαδόπουλος, Ἀγακίδης, Βαξοβάνος καὶ Παγανᾶς.

Ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ ἡσχολήθη καὶ εἰς τὸν *Καραπάνειον ἀγῶνα*. Εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον ἐστάλησαν: ἐν χειρόγραφον *Γραμματικῆς* τῆς καθαρευούσης νέας ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ δύο χειρόγραφα *Φυσικῆς πειραματικῆς* καὶ τὴν μὲν κρίσιν ἐπὶ τῆς *Γραμματικῆς* ἀνέβαλεν εἰς τὸ ἐπιόν ἔτος καὶ διότι βραδέως ἐπέμψθη καὶ διότι πιθανὸν εἶναι μέχρι τέλους τοῦ προσεχούτος Δεκεμβρίου νὰ σταλῶσι καὶ ἄλλα χειρόγραφα: ἐπίσης καὶ ἄλλων τινῶν διδακτικῶν βιβλίων, διὰ τὸ πολὺ τῆς ἐργασίας, ἡ Φιλολο-

γική Ἐπιτροπή τὴν κρίσιν αὐτῆς θὰ ὑποβάλλῃ τὸ προσεχές ἔτος· τὰ δὲ δύο χειρόγραφα τῆς Φυσικῆς παρέπεμψε τὴν πρώτην εἰς τὴν Φυσικομαθηματικὴν Ἐπιτροπὴν, ἐμελέτησε δὲ καὶ αὐτὴ ὕστερον καὶ συνέστησε μάλιστα τριμελῆ ἀγωνόδικον ἐπιτροπὴν ἐκ τῶν κ.κ. Χρήστου Χατζηχρήστου, Γ. Γεωργιάδου καὶ Σ. Βραχάμη, τῆς ὁποίας τὰ τελικὰ πορίσματα ἐγκρίνασα, διὰ λιαν σπουδαίας εἰσηγήσεως τοῦ κ. Δ. Μοστρούτου τῷ Συλλόγῳ ἀνεκίνωσε· καὶ ἡ μὲν φέρουσα τὸ ῥητὸν «Ὁ ἐργαζόμενος ὑπὲρ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ἐργάζεται ὑπὲρ τῆς εὐθυμερίας τῆς ἀνθρωπότητος» ἐθεωρήθη μὴ ἐκπληροῦσα τοὺς ὅρους τοῦ προγράμματος, ἡ δ' ἄλλη ὑπὸ τὸ ῥητὸν «Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας», διὰ τὸ πλήρες, ἀπλοῦν, μεθοδικὸν καὶ σύντομον, ἔτι δὲ διὰ τὴν σαφήνειαν καὶ ἐπιστημονικὴν ἀκρίβειαν, δι' ἧς κατώρθωσεν ὁ συγγραφεὺς ἐν τοῖς στενοῖς ὀρίοις πάντα τὰ διὰ τοῦ προγράμματος ὀριζόμενα θέματα μετὰ πληθύος γνωστῶν φαινομένων καὶ διὰ παραδειγμάτων νὰ περιλάβῃ καὶ νὰ καταστήσῃ τὸ ἔργον αὐτοῦ χρήσιμον οὐ μόνον διὰ τοὺς μαθητὰς τῶν ἑλληνικῶν ἀστικῶν σχολείων καὶ παρθυναγωγείων, ἀλλὰ καὶ εἰς πάντας τοὺς ἐπιθυμοῦντας ἀνευ κόπου νὰ σπουδάσωσι περὶ τὸν κόσμον τοῦτον, ἐν ᾧ ζῶσιν, ἐκρίθη ἀξία τοῦ βραβείου· ἀνοιχθέντος δὲ καὶ τοῦ δελτίου ἐν τακτικῇ τοῦ Συλλόγου συνεδριάσει, κατ' αἴτησιν τοῦ συγγραφέως, ἀνεγνώσθη τὸ ὄνομα τοῦ καθηγητοῦ κ. Ἀ. Εὐσταθίου.

Ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐνιαίου προγράμματος τῆς μέσης παιδείσεως ἤθελεν ἀσχοληθῆ, εἶναι δὲ ὁμολογουμένως καὶ ἡ μόνη ἀρμοδία ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς κλίματι, ἀλλὰ τὸ πολὺ τῆς ἐργασίας ἐματαιώσε τὰς φιλογενεῖς αὐτῆς προθέσεις.

Ἡ Βιολογικὴ Ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. Γ. Οἰκονομίδου καὶ τὴν γραμματεῖαν τοῦ κ. Ε. Ἰωάννου μόνον τοῦ κατ' ἀρχάς, εἶτα δὲ διὰ τὸ πολὺ τῆς ἐργασίας καὶ τοῦ κ. Ἀ. Τράντα περὶ πολλὰ, ποικίλα καὶ σπουδαῖα τῆς Ἱατρικῆς καὶ Φαρμακευτικῆς ἠσχολήθη καὶ ἐμελέτησεν· ἀνακοινώσεσι ὀφθαλμολογικαῖς, παθολογικαῖς, χειρουργικαῖς καὶ ἄλλαι, ἐν ἰδιαιτέρῳ παραρτήματι τῆς φιλοτίμου δαπάνῃ αὐτῶν τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς ἤδη ἐκτυπούμεναι, θέλουσι πείσει πάντα ὅτι καρποφόρος καὶ πρὸς τιμὴν τοῦ ὀνόματος τοῦ Συλλόγου εἰργάσθη· καὶ ἐπειδὴ ἡ θεία τοῦ Ἱπποκράτους τέχνη φυσικὴ τις τυγχάνει ἐπι-

στήμη, αἱ δὲ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι ἐκ τῶν ἐπιμέρους φαινομένων ἢ παρατηρήσεων δημιουργοῦνται καὶ τελειοποιοῦνται, πλείστα τοιαῦτα διὰ παρουσίας αἰσθητῶν ἢ γραπτῶς ἢ προφορικῶς ἐγένοντο· ὥστε πάντα τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης εἰργάσθησαν καὶ διὰ τῆς εὐπρεπείας ἐν ταῖς συζητήσεσιν ἀπέδειξαν οὐ μόνον ἀρτίαν ἐπιστημονικὴν μόρφωσιν, ἀλλὰ καὶ ἥθους σοβαρότητα καὶ εὐγένειαν.

Ἡ Φυσικομαθηματικὴ Ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. Σ. Βραχάμη, γραμματεῖαν δὲ τοῦ κ. Κ. Παπακωνσταντίνου ἠσχολήθη 1) εἰς τὴν διοργάνωσιν ἐπιστημονικῶν λαϊκῶν μαθημάτων, ἐχόντων θέμα ἰδίως τὰς μικρὰς ἐπιτοπίους βιομηχανίας ἢ βιοποριστικούς κλάδους καὶ ἐν ἀπλῇ γλώσσει πραγματευμένων τὰς νεωτέρας προόδους καὶ ἀνακαλύψεις, τὰς εἰσακτέας βελτιώσεις, οὕτως ὥστε ὁ ἀπλοῦς βιομήχανος νὰ καρπῶται ὁδηγίας καὶ γνώσεις εἰς βελτίωσιν καὶ προαγωγὴν τῆς τέχνης αὐτοῦ· ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη διὰ τῆς ἐργασίας ταύτης καθιστᾷ ζῶσαν τὴν σχετικὴν τοῦ Κανονισμοῦ διάταξιν καὶ ἀρχεται, Θεοῦ εὐδικουόντος, καὶ τοῦ προέδρου αὐτῆς ἐγκαινιάζοντος, κατὰ τὸ προσεχὲς χειμερινὸν ἐξάμηνον, ἢ ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις διδασκαλίᾳ· 2) ἠσχολήθη εἰς τὴν περισυλλογὴν τῶν τεχνικῶν ὄρων τῶν φυσικῶν ἐπιτροπῶν καὶ ἰδίως τῶν ὄρων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὰ δημόσια ἔργα καὶ τὴν βιομηχανίαν καὶ τὴν λεξικογραφικὴν αὐτῶν κατάταξιν. Ἐπίσης ἠσχολήθη καὶ περὶ τὰς πρώτας ἀρχὰς τῶν φυσικῶν γνώσεων ἐν τῇ ἀρχαιότητι, τὰς δ' ἀπαρχὰς αὐτῆς ὑπεβαλεῖ τῷ Συλλόγῳ κατὰ τὸ ἀρχόμενον τοῦτο συλλογικὸν ἔτος· 3) τὴν Ἐπιτροπὴν ἀπησχόλησε καὶ ἡ περὶ θερμότητος καὶ διαφορῶν συστημάτων θερμάνσεως μελέτη τοῦ κ. Καλβοκορέση, σχοῦσα τὴν ἀφορμὴν ἐκ τοῦ γνωστοῦ ἐν τῷ Ζωγραφεῖῳ δυστυχήματος· τὸ ζήτημα τοῦτο πολλάκις συνεζήτησεν ἡ Ἐπιτροπὴ καὶ ὁμοφώνως παρεδέχθη ὅτι ἐν τῷ Ζωγραφεῖῳ κατὰ τὸν χειμῶνα, ἐνεκα τῆς ἀτελοῦς προσαρμογῆς τῶν σωλήνων, τελείται βραδεία μὲν, ἀλλὰ σοβαρὰ χρονία δηλητητηρίασις.

Εἰς τὴν Φυσικομαθηματικὴν ἐστάλη πρὸς κρίσιν καὶ χειρόγραφος πραγματεία τοῦ κ. Π. Μακρῆ, ἐπιγραφομένη «Μεταξοσκωλήκων ἐπιτυχία, ἥτοι πρακτικὴ ὁδηγία πρὸς ἐκτροφὴν ὑγιᾶν μεταξοσκωλήκων καὶ ἀποσώβησιν αὐτῶν ἐκ τῶν ἀσθενειῶν πρὸς χορῶν πατιὸς μεταξοσκωληκτοφῶν». Τὰ πορίσματα τῆς

κρίσεως, ἀνατεθείσης τοῖς κ. κ. Δ. Καλβοκορόση καὶ Γ. Ανάρδου, ἐγκρίνασα ὑπέβαλε δι' ἐκθέσεως τῷ Συλλόγῳ ἐν τινι τῶν ἐκτάκτων συνεδριάσεων. Τῆς ἐκθέσεως ταύτης τὸ συμπέρασμα εἶναι: ὅτι τὸ ἔργον μέλλει νὰ παύσῃ ἐκτυπούμενον ἀρκετὰς εὐεργεσίας εἰς τὸν σκωληκοτρόφον· ἐὰν δὲ σὺν τῷ χρόνῳ ἐπαυθῆ, ἐπιδιορθωθῆ καὶ δι' εἰκόνων πλουτισθῆ, ἔτι δὲ καὶ τὸ λεκτικὸν βελτιωθῆ, θὰ καταστῆ ἐν τῶν ἀρίστων ἐγγχειριδίων τοῦ εἶδους του». Ἡ αὐτὴ Ἐπιτροπὴ εἰργάσθη ὡς ἀνωτέρω ἐλέγθη, καὶ ἐν τῇ κρίσει τῆς βραβεύσεως Φυσικῆς.

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. Κ. Περιοκίδου καὶ τὴν γραμματεῖαν τοῦ κ. Χ. Πανταζίδου ἡσχολήθη εἰδικώτερον ἐπὶ τινῶν ἀνακοινώσεων ἀναγνωσθεισῶν ἐν εἰδικαῖς συνεδριάσει τοῦ Συλλόγου, ἃς καὶ ἀνέθετο εἰς τινὰ τῶν ἀπαρτιζόντων αὐτὴν μελῶν, ὅπως αὐτὰς μελετήσαντα ὑποβάλωσιν ἐκθεσιν· εἰς τὴν ζήτησιν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης μετὰ λύπης παρατηρῶ ὕφεςιν τινὰ· ἐλπίζω ὅτι εἶναι παροδική.

Ἡ Κοινωνιολογικὴ Ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. Π. Νικολοπούλου καὶ τὴν γραμματεῖαν τοῦ κ. Α. Παντερμαλῆ εἰς δύο καὶ μόνον μελέτας ἡσχολήθη· συνεζήτησεν ὁμῶς καὶ θέμα θίγον τὰ ὕλικα συμφέροντα τοῦ Συλλόγου, εἶτα ἀνέθετο τὴν εἰδικωτέραν ἀπόφασιν εἰς τρία διαπρεπῆ μέλη, πλὴν ταῦτα ἀπὸ ἐνὸς καὶ ἡμίσεως ἔτους καὶ μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης, οὐδὲν σημεῖον ὑπάρξεως εἰδείξαν· ἡ Κοινωνιολογικὴ Ἐπιτροπὴ, ἡ μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ προέδρου αὐτῆς οὐδὲ νὰ συνέλθῃ κἂν ἄπαξ κατώρθωσεν, ἐλπίζω νὰ δώσῃ προσεχῶς ἀπτά τεκμήρια σφριγῶντος ἔργασμάς.

Πρὸς τοὺς προέδρους τῶν Ἐπιτροπῶν, τοὺς γραμματεῖς καὶ τὰ ἐνεργὰ μέλη ἐκφράζω βαθυτάτην εὐγνωμοσύνην· εὐχαριστῶ ἐπίσης καὶ τὰ μέλη τῶν ἐκτάκτων ἐπιτροπῶν: ἦτοι τῆς ἱερατικῆς κ. κ. Σαλιέλην, Γκιώχαν καὶ Ἀποσιόλογον· τῆς ἐπὶ τῆς Βιβλιοθηκῆς Χατζηχρήστου, Σαλιέλην, Λιμαράκη, Ε. Ἰωάννου καὶ Ἀποσιόλογον, τῆς ἐπὶ τῆς καταγραφῆς τῆς Ἀποθήκης τῶν βιβλίων κ. κ. Ν. Παπαμανώπουλον, Π. Πετρακίδην, Φ. Ἀημιηριάδην, καὶ Χ. Πανταζίδην, εὐχαριστῶ, λέγω, δι' ὅσας ὑπηρεσίας παρέσχον τῷ Συλλόγῳ διὰ τῆς περὶ τῶν ὕλικῶν αὐτοῦ συμφερόντων μερίμνης.

Περὶ δημοσίων μαθημάτων.

Κατὰ τὸ 1896—97 διελέξαντο οἱ κ. κ. Ν. Φωτιάδης: «Περὶ τῆς ἀξίας τῆς ἐργασίας καὶ τῶν θανμασίων ἀποτελεσμάτων τοῦ καταμερισμοῦ τῶν ἔργων». Ε. Ἰωάννου: «Περὶ τῆς ὑγιεινῆς τοῦ στομάχου». Γ. Ἀκαιοτορίδης: Περὶ τῆς διὰ χλωροφορομίον ἀναισθησίας μετὰ πειραμάτων». Ν. Φωτιάδης: «Περὶ τῶν σχέσεων πλούτου καὶ πενίας». Ν. Βασιλειάδης: Περὶ τοῦ ποιητοῦ Βιζυηνοῦ καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ». Κ. Παπακωνσταντίνου: Περὶ βελτιώσεως τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως». Σαφῶ Λεοντιάς: «Περὶ ἀνδρὸς καὶ γυναικός». Ἀλ. Τουροπούτης: Ἀναμνήσεις ἐξ Αἰγύπτου». Η. Hantz: «Περὶ τῆς ἀναγεννήσεως τῶν ἑλλ. σπουδῶν ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὴν 16ην ἑκατοναετηρίδα τῆ ἐπιπεροεργείᾳ Ῥωνπάρδου καὶ τῆς λοιπῆς ποιητικῆς κλειάδος». Δ. Καλβοκορόσης: «Περὶ θερμότητος καὶ διαφόρων συστημάτων θερμάνσεως». Δ. Γ. Μοστράτος: «Περὶ δυνατῆς ἰνως συμφωνίας τῆς λογικῆς πρὸς τὴν πείραν». Α. Η. Οικονομίδης: «Περὶ διαφόρων ἀποφθεγμάτων». Ἀλ. Παντερμαλῆς: «Περὶ πατρικῆς ἐξουσίας παρὰ Ῥωμαίους (Patria potestas)». Κλ. Κοκκολάτος: «Περὶ τῶν ἀκτινῶν τοῦ Kætzgen». Ν. Νικολόπουλος: «Περὶ δικηγόρων ἐν Ἀγγλίᾳ». Λουῖζος Ἡλιού: «Ποῦ κεῖται ἡ ὑπεροχὴ τῆς ἑλληνικῆς γλυπτικῆς τοῦ Ε' αἰῶνος».

Κατὰ δὲ τὸ 1897—98 οἱ κ. κ. Χρ. Πανταζίδης: «Περὶ ἠθικῆς ἀγωγῆς». Γ. Ἀκαιοτορίδης: «Ἐπιεικῆ». Σαφῶ Λεοντιάς: «Περὶ ἀνδρὸς καὶ γυναικός (συνέχειαν)». Α. Λιμαράκης: «Διατί ἐχάσαμεν τὴν συνθήειαν τοῦ λούεσθαι». Μ. Γεδεών: «Ἀναθεώρησιν ἱστορικῶν παρ' ἡμῶν μελετῶν (τριακοναετηρικῶς)». Α. Ἡλιού: «Θέας ἀξία γλυπτὰ ἐν τῷ Αὐτοκρατορικῷ Μουσείῳ». Ε. Ἰωάννου: «Περὶ συγχρόνου ἑλληνικῆς ποιήσεως». Β. Μυστακίδης: «Ἐκδρομὴν εἰς Συρίαν». Ε. Πολπέκος: «Ἀνάλυσιν τῆς κωμωδίας τοῦ Ῥώσου συγγραφέως Γκριμπαγιέντωφ». Γ. Δ. Παχίτικος: «Σελίδας ἰνῶς περὶ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς Μουσικῆς» καὶ Ἀλ. Εἰσταθανός: «Περὶ τῶν πρώτων βημάτων τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας· ἐκτάκτως δὲ καὶ ὁ κ. Α. Σημηριώτης ἀπέγγειλεν ἀνεκδότους πενήσεις μετὰ λεπτομεροῦς ἀναλύσεως αὐτῶν. Πᾶσι τοῖς ἀγορηταῖς καὶ τῇ μουσικοτραφεὶ καὶ ἐν τοῖς γράμμασι παλαιμάχῳ Σαφῶ Λεοντιάδι ἀπὸ καρδίας εὐχαριστῶ.

Ὁ Σύλλογος, ὡς γνωστὸν, χάριν τῶν με-

λῶν καὶ πάντος φιλαμαθοῦς συντηρεῖ: 1) Ἀναγνωστήριον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου τὸ λήγον ἔτος, ἕνεκα τῆς οἰκονομικῆς καχεξίας, ἔλλειπousί τινα τῶν σπουδαιότερων περιοδικῶν συγγραμμάτων· ἀλλὰ καὶ οὕτω πολλὰ καὶ ποικίλα ὑπάρχουσι διὰ τοὺς ἔχοντας ἄρεξιν τοῦ εἰδέναι, ἰσχύτως μάλιστα κηξήθησαν ἐπ' ἀνταλλαγῆ διὰ τοῦ Περιοδικοῦ συγγράμματος: Ἀρχαιολογικαὶ καὶ ἐπιγραφικαὶ ἀνακοινώσεις ὑπὸ τῶν ἐν Βιέννῃ διασήμεων ἀρχαιολόγων *O. Bernhardt* καὶ *E. Baermann*, ἐτι δὲ διὰ τοῦ περιοδικοῦ τοῦ ἐν Βιέννῃ *A. A.* ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου· εἰς τὸ ἀναγνωστήριον δωρεὰν στέλλονται πολλὰ ἄλλα, δι' ἃ εὐγνωμονῶ ἐκ μέρους τοῦ Συλλόγου, τὴν εὐγνωμοσύνην δ' αὐτοῦ ἐκράζω καὶ εἰς τοὺς ἐκδότας τῶν πολιτικῶν ἡμερησίων *Levand Herald*, *Moniteur Oriental*, Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ἐφημερίδος καὶ Ταχυδρόμου, διότι, ἐκτός τῆς ἀποστολῆς τῶν φύλλων, μετὰ πολλῆς προθυμίας καὶ ἀθρόοτης δημοσιεύουσι τὰς ἀγγελίας αὐτοῦ.

2) *Βιβλιοθήκην*. Αὕτη κατὰ συνεχῆ ταῦτα δύο ἔτη ἐπλουτίσθη διὰ πολλῶν δωρεῶν 1) τῶν δημοσιευμάτων τῆς Βασιλικῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν ἐν Βερολίῳ ἐξ 67 τευχῶν· 2) τῆς δωρεᾶς τῆς κυρίας *Πολυξένης Δ. Ταμβάκου* ἐξ 150 περίπου κλασικῶν συγγραμμάτων· 3) καὶ κατ' ἐξοχὴν τῆς δωρεᾶς τῆς κυρίας *Ἀλεξάνδρας Μ. Μαυροκορδάτου* ἐξ ὑπερῆξακοσίων τόμων, πάσης ὕλης συγγραμμάτων 4) τῆς δωρεᾶς τοῦ φιλαρχαίου καὶ φιλομούσου τοῦ *Σ. ἀγίου Ἀμασειᾶς κ. Ἀνθίμου* ἐξ 80 ἀρχαίων ἑλληνικῶν καὶ λατινικῶν ἐπιγραφῶν συλλεγισμῶν ἐκ Σινώπης, Ἀμισοῦ, Ἀμασειᾶς, Λαοδικείας καὶ ἄλλων μερῶν καὶ 5) φωτογραφικῶν πνευμοτύπων σπουδαίων κωδίκων Πετροπόλεως, Ῥώμης, Παρισίων, Λονδίνου καὶ Ὁξφόρδης τοῦ 4, 5, 6 καὶ 7 αἰῶνος. Ἐδωρήθησαν δὲ καὶ πολλὰ ἄλλα, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς· πρὸς πάντας τοὺς δωρητὰς ἢ συγγραφεῖς ἐκράζω βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην, ἰδίᾳ δὲ εἰς τὰς δύο εὐγενεστάτας κυρίας, αἵτινες διὰ τῆς αὐτοπροαιρέτου προσφορᾶς οὐ μόνον εὐγενῆ καὶ φιλόμουσα αἰσθήματα ἐπέδειξαν, ἀλλὰ καὶ ἀξιωματικὸν παράδειγμα ἐγένοντο. Ὁ ἔσραος τῆς Βιβλιοθήκης κ. *Δ. Οἰκονομίδης* ἐν τῇ ἔτησίᾳ αὐτοῦ ἐκλήσει λυπεῖται διότι δὲν συνεπληρώθησαν ἐτι τὰ γράσματα πολλῶν καὶ σπουδαίων περιοδικῶν, ἀξιοὶ τὴν σύνταξιν νέου ἐπιστημονικοῦ καταλόγου καὶ θεωρεῖ ἐπιήγουσαν τὴν δι' ὕλων περιφραξίν μεγάλου τμή-

ματος τῆς Βιβλιοθήκης, ἵνα μὴ ἡ ἐπικαθημένον κόνις βλάβῃ τὰ βιβλία· ἔχει δίκαιον καὶ εὐχομαι, τοῦ κυρίου ταμίου εὐδοκούντος, νὰ κατορθωθῆ καὶ τοῦτο.

Συλλογὰς ὁ Σύλλογος ἔχει: 1) τὴν Φυσιολογικὴν. 2) Ἀρχαιολογικὴν, πλουτισθεῖσαν δι' 20 ἀντικειμένων τέχνης ἀρχαίας ἐκ Θηβῶν καὶ Ἰσαρίας, καὶ πέντε χειρογράφων τῶν κίων (C—H) τοῦ κ. *M. Γεδεών*, ὃν καὶ εὐχαριστῶ θερμῶς δι' ὅσα ὑπὲρ τῶν συλλογῶν ἐν γένει τοῦ Συλλόγου πράττει. 3) *Νομισματικὴν*, ἣτις ὑπῆρξεν εὐτυχεστέρα· ἡ συλλογὴ αὕτη, ἐμπεριέχουσα πρὸ δύο ἐτῶν 984 ἐν συνόλῳ νομίσματα καὶ ἄλλα διαφόρου ὕλης, ἀγμάτων καὶ ἀξίας ἀντικείμενα, τῇ φροντίδι τοῦ ἐπιμελητοῦ κ. *Δ. Μοσιράτου* ἐπλουτίσθη δι' 149 γαλκῶν ἑλληνικῶν, Ῥωμαϊκῶν καὶ βυζαντινῶν μικρᾶς ἢ μεγάλης ἀξίας νομισμάτων, 10 ἀργυρῶν καὶ μιᾶς ἀσημέντου σφραγίδος ἐπὶ δακτυλίου, ἥτοι ἐν συνόλῳ μετὰ τῶν ἤδη ὑπαρχόντων ἔχουσα 1,144. Ἐκ τῶν δωρηθέντων 160 τὰ 75 ἔδωρήσατο ὁ κ. *Γ. Ζουμπούλογος*, 34 ὁ κ. *Χριστοφόρος Καλφόπουλος*, τινὰ οἱ κ. κ. *Γ. Βασιλειάδης* καὶ *Ἰ. Κρησιδης* καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, πρὸς οὓς πάντας δημοσίᾳ ἀπονέμω τὰς θερμὰς μου εὐχαριστίας· εὐχαριστῶ ἐπίσης τῷ *Σ. ἀγίῳ Ἀμασειᾶς κ. Ἀνθίμῳ* καὶ διὰ τὴν αὐθόρμητον δωρεάν 2 χρυσῶν νομισμάτων τοῦ βασιλέως *Αυσιμάχου* καὶ τοῦ αὐτοκράτορος *Ὀδεσπεσιανοῦ*, ἣτις, προστιθεμένη εἰς τὸ σύνολον, ἀπαρτίζει ἀριθμὸν 1,146, καὶ ὁ κ. *Μοσιράτος* πολλὰ καὶ καλὰ ὑπὲρ πλουτισμοῦ, ταξινομήσεως καὶ χρησιμοποίησεως τῆς συλλογῆς ταύτης ὑπέδειξεν, ἀλλὰ δὲν ἀπεσιώπησεν ὅτι πάντα ταῦτα καὶ δαπάνης χρῆζει οὐ μικρᾶς.

Περὶ μελῶν.

Κατὰ τὴν χρονικὴν ταύτην περίεον ὁ Σύλλογος ὑπέστη ἀνεπανορθώτους ἀπωλείας ἰδίως ἐκ τῶν ἐπιτίμων αὐτοῦ μελῶν. Ταῦτα ἦσαν: ὁ περιφανὴς Ἀγγλος πολιτικός, ἐξόχος φιλόλογος καὶ φιλόσοφος *Γουλιέλμος Γλάδστον*, ὁ ἐν Τυβίγγῃ καθηγητὴς καὶ ἱστορικός τῶν Σταυροφοριῶν *Bernhard Kugler*, ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων *Γεράσιμος*, ὁ διαπρεπὴς ὁμογενὴς φιλόλογος *Μουσίσιος Θεομιανός* καὶ ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν *Παῦλος Ἰωάννου*· ἐκ τῶν ἰδρυτῶν καὶ προέδρων τοῦ Συλλόγου ὁ πλήρης χάριτος καὶ εὐφροίας ἰατρός *Ξενοφῶν Ζωγράφος*, οὐτινος καὶ τὴν εἰκόνα, χάρις τῇ

πρόφρονι προσφορᾷ τῆς εὐγενεστάτης οικογενείας τοῦ κ. *K. Βαγιάνη* Ἐφένδη, ἀνηρτήσαμεν ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδριάσεων τοῦ Συλλόγου· ὁ σφριγῶν καὶ πλήρης μέλλοντος ἰατρὸς *X. Βασιλάδης* καὶ ὁ πρὸ ὀλίγων ἔτι ἡμερῶν ἀρ' ἡμῶν μεταστᾶς, ὁ γηραιὸς καὶ εὐδοκιμώτατος τῶν γραμμάτων ἀγωνιστῆς Ἄνασάσιος *Βενέρης*. Ἐπὶ ταῖς ἀπωλείαις ταύταις παραμυθία ἐγένετο ἡμῖν 1) ἢ ὡς ἐπιτίμων μελῶν ἀναγόρευσις τῆς *Λ. Θ. Παναγιότητος* τοῦ Οἰκουμηνικοῦ Πατριάρχου κ.κ. *Κωνσταντίνου* τοῦ *Ε'*, ἢ τῆς *Λ. Μακαριότητος* τοῦ πρώην Ἱεροσολύμων κ. *Νικοδήμου*, ἢ τοῦ διασήμου Ἀσσυριολόγου καὶ καθηγητοῦ ἐν Φιλαδελφίᾳ τῆς Πάνσουλβανίας ἐν Ἀμερικῇ κ. *H. W. Hilprecht*, ἢ τοῦ ἐν Φρεϊβούργῃ ἐν *Breisgau* καθηγητοῦ καὶ λίαν ἡμῖν περιηλιμένου κ. *A. Thurn*, οὗτινος καὶ σπουδαιότατην χειρόγραφον τῷ Συλλόγῳ «περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων» ἀνακοίνωσιν χθὲς ἔτι ἔλαβον· 2) ἢ ὡς ἀντεπιστελλόντων μελῶν ἀνάρρησις τοῦ ἐν Μονάχῳ τῆς Βαυαρίας ἀρχαιολόγου κ. *L. Burchner*, ἢ τοῦ ἐν Λισαβῶνι τῆς Πορτογαλλίας συγγραφέως *Luciano Cordeiro*, ἢ τοῦ ἰταλοῦ λογογράφου *S. Prato*, ἢ τοῦ ἐν Ἀθήναις κ. Ἀντωνίου *Μηλιαράκη* καὶ ἢ τοῦ ἐν Καβάλλᾳ ἰατροῦ καὶ ἀρχαιολόγου κ. *Σ. Μερτζίδου* καὶ 3) ἢ ἐκλογὴ 34 τακτικῶν μελῶν, λογίων ἢ ἐπιστημόνων, ἐν οἷς ὁ Σεβ. ἅγιος Ἀγγιᾶλου κ. *Βασιλείος*, ὁ Θεοφιλέστατος ἅγιος Χαρίουπόλεως κ. *Γερμανός*, ὁ αἰδεσιμώτατος *Louis Petit Augustin de l'Assomption* καὶ ὁ ἐν Ἱερουσαλὴμ Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ῥωσσίας κ. Ἄλ. *Γαβριήλοβιτς Γιάκοφλεφ*. — Αἱ σχέσεις αὗται τοῦ Συλλόγου πρὸς τε καθηγητὰς καὶ σὺν σωματεῖα ἢ Ἀκαδημείας, αἱ πολυεθεῖς ἐργασίαι καὶ μέριμναι περὶ τῶν συμφερόντων αὐτοῦ προεκάλεσαν ἐκτενῆ ἀλληλογραφίαν, ἀνεληθοῦσαν εἰς 520 περίπου ἐγγραφα, ἐν 264 εἰσελθόντα καὶ ἰσάριθμα ἐξεληθόντα τῶν ἐγγράφων τούτων τὰ πλεῖστα δὲν ἦσαν κοινὰ· τινες ἐπιστολαὶ ἢ ἀγγελίαι, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο ἐργασία ἐκ τῶν δυσκολωτέρων· καὶ πᾶσι μὲν αὐτῶν συνετάξεν ὁ πρόεδρος, ἀλλὰ δὲ τὰ λοιπὰ, ἐν οἷς καὶ τὰ γαλλιστὶ συντετακμένα, ὁ ἐπὶ τριετίᾳ ἤδη γενικὸς γραμματεὺς κ. *Π. Νικολόπουλος*, οὗτινος ἀγνοῶ τί πρῶτον νὰ ἐξάρω· τὸν ζῆλον, τὴν θέλησιν ἢ τὴν ἰκανότητά καὶ τοῦ καθήκοντος τὴν ἐκ-

πλήρωσιν· εὐχαριστῶ αὐτῷ καὶ ὁμολογῶ, ὅτι ἄνευ αὐτοῦ πολλῶν δυσκολωτέρων θ' ἀπέββαιεν ἢ διοικήσις τοῦ Συλλόγου ἡμῶν.

Περὶ τοῦ κτιρίου τοῦ Συλλόγου.

Τὸ Προεδρεῖον καὶ ὁ Σύλλογος, ἐκτὸς πολλῶν ἄλλων μεριμνῶν, δὲν ὀλιγώρησε καὶ ὑπὲρ τῆς ἀσφαλείας τοῦ κτιρίου, τοῦ σκέποντος πᾶσαν τὴν οὐσίαν αὐτοῦ καὶ παρέχοντος μετὰ πολλῆς χαρᾶς τὴν φιλοξενίαν εἰς πάντα σύνδεσμον φιλανθρωπικὸν καὶ ἐκπαιδευτικόν, μάλιστα δὲ εἰς τὸν Ἱππειρωτικὸν Σύλλογον, τὸν μετὰ φιλοτίμου ζήλου προνοοῦντα ὑπὲρ τῶν πνευματικῶν ἀναγκῶν τῆς γενεθλίου, καὶ εἰς τὴν Φιλεκπαιδευτικὴν καὶ Φιλανθρωπικὴν Ἀδελφότητα, τὴν μετ' οὐ πολὺ μέλλουσιν νὰ συνεργίσῃ φιλομούσους καὶ φιλανθρώπους παρὰ δόσεις. Ὁ Σύλλογος ἀνεγνώρισεν, ὅτι ἡ οἰκοδομὴ, διὰ τῆς χρήσεως, τῶν ἀτμοσφαιρικῶν ἐπιηρειῶν καὶ τοῦ βάρους τῆς αἰεὶ πλουτιζομένης Βιβλιοθήκης, ἔχρηζε περιποιήσεώς τινος καὶ μερικῆς ἐπισκευῆς· ὤφειλεν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ νὰ καταβιβάσῃ καὶ ἀπάσῃ τὴν Βιβλιοθήκην εἰς τὸ ἰσόγειον, ὡς ἤρμοζε, διὰ λόγους οἰκοδομικοὺς καὶ εὐκολίας· καὶ τὸ μὲν σχέδιον, ἐπὶ τῇ βίβσει τῶν ἀναγκῶν τούτων γνώμη ἀνδρῶν εἰδημόνων, ἐγένετο καὶ ὁ προϋπολογισμὸς συνετάχθη· ἀλλὰ ἡ προσδοκωμένη ἀντίληψις δὲν ἐφαίνετο· τότε ἠναγκάστημεν νὰ περιορίσωμεν τὴν ἐπισκευὴν εἰς τὰ ἀπολύτως ἀναγκαϊότερα καὶ νὰ καταβιβάσωμεν μόνην τὴν Ἀποθήκην, τὴν περιλαμβάνουσιν τοὺς τόμους τῶν *Περιοδικῶν* ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Συλλόγου καὶ τοὺς τόμους τῆς *Ζωγραφείου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης*. Ἡ ἐπισκευὴ ἐγένετο, ἀλλὰ τὸ προϋπολογισθὲν ποσὸν τῶν 100 Λ. Τ. ἀνῆλθε, παρὰ τὴν ἐπιθυμίαν ἡμῶν, εἰς 166 περίπου Λ. Τ. καλυφθὲν ὑπὸ τοῦ ταμείου καὶ τῆς ἐπὶ τούτῳ γενομένης δωρεᾶς μιᾶς καὶ μόνης γυναικὸς, τῆς κυρίας *Ἐλένης Γεωργίου Ζαζιῆφ*. Εἶναι ἀλήθεια, Παναγιώτατε, ὅτι πανταχοῦ ἐν μεγαλοπόλει ζήτησας καὶ μὴ εὐρῶν τὰ ὀλίγα ταῦτα χρήματα, κατέφυγον εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος· ἐκεῖ ἐγένετο αὐτοπροαίρετός τις συνδρομὴ, ἀλλ' ὄχι καὶ τοιαύτη, οἷαν ἠλπίζον· δὲν δύναμαι ὁμῶς νὰ μὴ διακηρύξω ὅτι εἰς ἄλλας περιστάσεις πλείω ἤθελον προσφέρει, ὅ,τι δὲ πάλιν προσέφερον εὐχαρίστως τὸ ἔπραττον, ἰδίᾳ δὲ ἡ εὐκλεῆς Μονὴ τοῦ Βατοπεδίου, προεσταμένου τοῦ φιλομούσου ἀρχιμανδρίτου κ. *Χρυσάνθου τοῦ Ἰμβρίου*· καὶ ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ τοῦ

Ἁγίου Ὄρους, καθήκόν μου εἶναι νὰ ἐκφράσω βαθυτάτην εὐγνωμοσύνην εἰς ἀπάσας τὰς Μονάς, τοὺς Ἡγουμένους καὶ Προισταμένους, ἐπὶ τῇ ἐξαιρετικῇ φιλοξενίᾳ καὶ φιλοπροσότητι πρὸς τὸν πρόεδρον τοῦ Συλλόγου, ὃν ἰδιαζόντως τιμῶσι καὶ ἀγαπῶσιν.

Τοιουτοτρόπως συνετελέσθη ἡ ἐπισκευή, ἀρ' οὐ ἐκνωθή καὶ τὸ χρονίως πενιχρὸν τοῦ Συλλόγου ταμεῖον.

Περὶ διανομῆς τοῦ Περιοδικοῦ καὶ τῶν ἄλλων δημοσιευμάτων.

Κατὰ τὸ διετές τοῦτο χρονικὸν ὄριον διενείμαμεν ἱκανὰ σώματα γεωγραφικῶν χαρτῶν τοῦ ἀοιδίου *Στεφάνου Ζαφειροπούλου*, μετ' οὗ πολὺ δὲ θέλομεν διανεῖμει καὶ ἄλλα, πλήν ταῦτα μετὰ φειδοῦς πολλῆς. Ὁ Συλλόγος συνενοήθη μετὰ τοῦ ἐν Ἀθήναις Πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων Συλλόγου, νὰ μὴ δώσῃ γεωγραφικούς χάρτας εἰς κοινότητα, μὴ ἀποδεδειγμένως ἄπορον καὶ μετὰ προηγουμένην πάντοτε σύσκεψιν διενείμαμεν, κατὰ τὸν περὶ τούτου κανονισμόν, καὶ τινὰ σώματα τοῦ Β' τόμου τοῦ *Αἰσχύλου* ἐκ τῆς *Ζωγραφείου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης*· ἀλλ' ὑπάρχουσι Γυμνάσια καὶ Σχολαρχεῖα λαθόντα τοὺς προεκδεδωμένους τόμους καὶ μὴ ζητήσαντα, μετὰ τὴν γενομένην μάλιστα ἐπίσημον ἐν ταῖς ἐφημερίσι δήλωσιν, τοὺς νεωτέρους διενείμαμεν καὶ τὸν ΚΣ' τόμον τοῦ Περιοδικοῦ τοῦ ἔτους 1894—95· ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ 1895—98 γλωσσικῇ, ἀρχαιολογικῇ καὶ ἐπιστημονικῇ ὕλῃ μένει ἀνέκδοτος· τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Παραρτήματος ἡ ἐκτύπωσις μέχρι τοῦ 4 τυπογραφικοῦ φύλλου χωρήσασα, ἀνεστάλη· τῆς γλωσσικῆς ὕλης ἐπίσης μέχρι τοῦ 3—4 τυπογραφικοῦ φύλλου προβάσασα, ἀνεστάλη, διότι, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι τῆς εἰσπράξεως τῶν συνδρομῶν τῶν τακτικῶν μελῶν, μέρους τῶν διὰ τὴν ἐκτύπωσιν τῆς γλωσσικῆς ὕλης προωρισμένων καὶ ὑπὸ τῆς Α. Ἐξ. τοῦ κ. *Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου* προφρόνως, πρὸ τῆς ἐκτύπωσης, πεμψθέντων χρημάτων κατηναλώθη διὰ τὸ ταυτοχρόνως ἐκτυπούμενον Περιοδικὸν τοῦ 1894—95. Ἴδου διατί, μετὰ τόσα τακτικὰ καὶ ἑκτακτὰ ἔξοδα ἐν οἰκονομικῇ στενοχωρίᾳ, πρωτοφανεῖ διὰ τὸ ἡμέτερον σωματεῖον, δὲν ἐράνησαν τὰ ἀπτά τεκμήρια τῆς ζωῆς αὐτοῦ· ἐάν εἴχομεν ἀφθονώτερα τὰ μέσα, ἤθελον ὑποδείξει εἰς τὰ λόγια καὶ φιλότιμα μέλη τοῦ Συλλόγου ποῦ πρέπει νὰ στρέψωσι τὴν προσοχὴν ὅπως καὶ ἐαυτοὺς τιμῆσωσι καὶ τὸν

Σύλλογον· ἐάν εἴχομεν τὰ μέσα, εἶμαι ἀπολύτως βέβαιος, ὅτι ὁ Σύλλογος πολλὰ ἤθελε πράξει, μετὰξὺ δ' ἄλλων ὀλοφύχως ἤθελεν ἐγκρίνει καὶ ἐκτυπῶσαι ἐμβριθέστατον σύγγραμμα «*Περὶ τῆς Ὑγεινῆς τοῦ Σχολείου*», δι' ἀτρυτῶν πόνων καὶ ἐν μακρῷ χρόνῳ συγγραφέν καὶ ἐπὶ τούτῳ ἀποσταλὲν ἐμοὶ ὑπὸ τοῦ ἐν Κρήνῃ λογίου ἱατροῦ κ. *Γ. Βλάμου*· τοιοῦτο σύγγραμμα παρ' ἡμῶν δὲν ὑπάρχει· ἐάν ὑπῆρχε, πολλῶν ἐκπαιδευτηρίων ἡ γεωγραφικῆ θέσις θὰ ἦτο ἄλλη, αὐτοκλήτων δὲ τινῶν παιδαγωγῶν ἡ τύχη διάφορος· ἐάν εἴχομεν τὰ μέσα, καὶ πολλοὺς οἰηματίας μεγαλοστόμους ἢ μικροχόλους καὶ μεμφιμοίρους νευροκίους νὰ θεραπεύσωμεν ἡδυνάμεθα· ἀλλά... αἰθαροεὶς χροῖσ', λέγει τὸ ἐμβλημα ἡμῶν, καὶ ἡμεῖς θηροῦμεν.

Περὶ τοῦ ταμείου.

Τῆς διετοῦς οἰκονομικῆς καταστάσεως τοῦ Συλλόγου τὴν ἔχθειν ποιούμενος ὁ προσηλῆς αὐτῷ ταμίας κ. *Α. Μηλιώτης* παριστᾷ αὐτὴν κρισιμωτάτην καὶ παραπονεῖται ἐπὶ τῇ δυστροπιᾷ τῶν τακτικῶν μελῶν εἰς τὴν πληρωμὴν μιᾶς καὶ μόνης λίρας ἐτησίως· εἰς 195 Λ. Τ. ἀναβιβάζει τὸ σύνολον τῶν ἐν μιᾷ διετίᾳ τῶ ταμείῳ ὀφειλομένων· ἡ ἐντεῦθεν προκύψασα τῶν ἐσόδων ἐλάττωσις καὶ τῶν ἐκτάκτων δωρεῶν, τὸ ἔτος τοῦτο ἰδίχ, ἡ σπάνις οὐ μόνον τὰς δημοσιεύσεις δὲν διηκούλυνεν, ἀλλὰ καὶ τὴν ὅλην οἰκονομικὴν θέσιν εἰς τὸ ἔπακρον ἐδυσχέρανεν· ἡ οἰκονομικὴ ἔχθεισις βεβαίως μὲν περίσσευμα 9 περίπου Λ. Τ., ὁμολογεῖ δ' ὅμως ἀρ' ἑτέρου πληρωτέας εἰς χροῖσ' 70 Λ. Τ., εἰς τὰς ὁποίας προσθέτοντες τὰ εἰς τὸν χαρτοπώλην καὶ τυπογράφον ὀφειλόμενα, 50 περίπου Λ. Τ., ἔχομεν ἔλλειμμα 120 Λ. Τ. Τὸ εἰρημένον ποσὸν θὰ ἀνήρχετο εἰς δυσθεώρητον ὕψος ἄνευ τῶν ἐκτάκτων δωρεῶν τῶν γινομένων ἰδίχ τῶ 1896—97· οὕτω προσέφερον ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου ἡ εὐγενεστάτη κυρία *Ἐλένη Γ. Ζαρίφη* φράγκα χρυσᾶ 500, ἡ εὐγενεστάτη κυρία *Πολυξένη Δ. Ταμβάκου* εἰς ἀνάμνησιν τοῦ μακαρίτου καὶ πολυτιμητοῦ συζύγου αὐτῆς 50 Λ. Τ., ἡ εὐγενεστάτη κυρία *Ἐλένη Ν. Ζαρίφη* 2,000 φρ., πρὸς τὰς ὁποίας ἐκφράζω ἄπειρον εὐγνωμοσύνην καὶ θαυμασμόν ἐπὶ τῶ ὑψηλόφρονι αἰσθηματι, τῶ ὀδηγήσαντι τὰς εὐγενεῖς αὐτῶν καρδίας· εὐγνωμονῶ τῶ ἐντιμοτάτῳ κ. *Ἀνδρέᾳ τῶ Συγγῶ*, τῶ ἐν εὐεργεσίαις ἐγγηράσκοντι, διὰ τὴν 25λίτρον ἐτησίαν συνδρομὴν, τῶ *Ἐθνικῷ Πανεπι-*

σημίω διὰ τὴν ἐκ 450 δραχμῶν ταῖς ἐν Ἀγίῳ Ὁρει Μοναῖς διὰ τὴν ἐξ 60 σχεδὸν Λ.Τ., ὧν αἱ 40 ὑπὸ τῆς Μονῆς τοῦ Βατοπεδίου· καὶ πάλιν εὐγνωμονῶ τῷ κ. Ἀ. Συγγῶ διὰ τὴν 25λίρον τοῦ λήξαντος ἔτους συνδρομῆν καὶ τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ διὰ τὴν ἐκ 500 δραχμῶν. Μὴ λησμονῶμεν τὸν ἐν μεγαλοδωρίαις ἐπιφανῆ ἄνδρα *Χρηστάκη τὸν Ζωγράφον*, τὸν ἐξασφάλισαντα τὴν *Ζωγράφειον Ἑλληνικὴν Βιβλιοθήκην* καὶ δι' ἑτησίας 100λίρου γορηγίας ἐναλλάξ διὰ τοῦ Συλλόγου τὴν γλωσσικὴν ὕλην καὶ τὴν δημῶδη ἑλληνικὴν μουσικὴν βραβεύοντα ἢ δαπανῶντα εἰς τὴν ἐκδοσιν αὐτῆς· εἶναι δίκαιον καὶ εὐγενὲς συνάμα ν' ἀναμιμνησκώμεθα αὐτοῦ ἐν ἡμέρᾳ τοιαύτῃ, διότι πολλάκις καὶ ἐκείνος ἐραΐδρυνε τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τῶν ἐταίρων τοῦ Συλλόγου τούτου καὶ ἐν τῷ μέλλοντι δὲν θά λησμονήσῃ τὰ ἔργα τῆς ἰδίας αὐτοῦ πρωτοβουλίας. Ἐνταῦθα δὲ τοῦ λόγου γενόμενος, ἐπιτρέψατέ μοι μετὰ σεβασμοῦ νὰ μνημονεύσω καὶ τοῦ ὀνόματος μεγάλου φιλανθρωποῦ καὶ φιλομούσου, τοῦ ἀειδιδίμου *Ἀλεξάνδρου Γεωργιάδου* ἐν τῷ ἀρκεῖ ἐγκρίψαντος ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ θησαυρὸν φιλογενεΐας καὶ φιλομουσίας ἀμέτρητον, ἐξ ἧς καρπωθήσεται, μετ' οὐ πολὺ, καὶ ὁ Σύλλογος μερίδα σημαντικὴν πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ. Αἰωνία αὐτοῦ ἡ μνήμη.

Περὶ τοῦ προεδρείου.

Τὸ προεδρεῖον τοῦ Συλλόγου, καταρτισθὲν ἐν ταῖς ἀρχαιρεσιαῖς τοῦ Μαΐου 1896 διὰ τῆς ἐκ δευτέρου ἐκλογῆς μου ὡς προέδρου, τῶν κ. κ. *Ν. Φωτιάδου* καὶ *Μ. Ψαλίδα* ὡς ἀντιπροέδρων, τοῦ κ. *Π. Νικολοπούλου* ὡς γενικοῦ γραμματέως, τοῦ κ. Ἀθ. *Ἰωάννου* ὡς εἰδικοῦ γραμματέως, τοῦ κ. *Δ. Οἰκονομίδου* ὡς ἐφόρου τῆς Βιβλιοθήκης, τοῦ κ. *Α. Μηλιώτου* ὡς ταμίου, καὶ τοῦ κ. *Π. Πρωτοῦ* ὡς λογιστοῦ, παρετάθη ἕνεκα τῶν περιστάσεων καὶ εἰς τὸ ἦδη λήξαν ἔτος, μερικὴν μόνον τροποποίησιν ὑποστάν, τοῦ κ. Ἀθ. *Ἰωάννου* ἕνεκα ἔργασιων πολλῶν παραιτησαμένου καὶ διὰ τοῦ κ. *Γ. Πασχαλίδου* ἀντικαταστάντος, ὡς καὶ τοῦ κ. *Π. Πρωτοῦ* διὰ τοῦ κ. *Πιπτακοῦ* Ἐυσεραίου. Τὸ προεδρεῖον τοῦτο ἐν πολλαῖς συνεδριάσει· περὶ πάντων ἐμερίμνησε καὶ ἐγένετό μοι ἀσφαλέςτατον στήριγμα, ἐμπνέον θάρρους εἰς πολλὰς καὶ δὴ καὶ ἀντιξόους περιστάσεις· ὅ,τι δὲ καλὸν ἐπὶ τῆς ἐμῆς προεδρίας ἐγένετο, ἐάν ἐγένετο, τοῦτο ἀποκλειστικῶς ὑφίεται εἰς τὴν ὁμοφροσύνην, προθυμίαν καὶ

ἀδελφικὴν αὐτῶν ὑποστήριξιν· ὅθεν καὶ ἐκφράζω δημοσίᾳ βαθεὰ αἰσθήματα εὐγνωμοσύνης καὶ ἀποχωρίζομενος θέλω ἄλυστον τηρήσει τὴν μνήμην τῶν τε σὺν ἡμοῖ ἀποχωρούντων καὶ τῶν διὰ τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ Συλλόγου καὶ πάλιν τιμηθέντων καὶ ἀπαρτισάντων τὸ νέον αὐτοῦ προεδρεῖον.

Τοιαύτη, Παναγιώτατε, ἡ ἐκθεσις τῶν πεπραγμένων τῆς διετίας, τῆς συμπληρώσεως τὸν ἐμὸν τριετὴ προεδρικὸν χρόνον· προσεπάθησα, ὅση μοι δύναμις, καὶ τὸ ἠθικὸν τοῦ Συλλόγου γάητρον νὰ διαφυλάξω καὶ τὴν ὑλικὴν αὐτοῦ συντήρησιν νὰ ἐξασφαλίσω· ἴσως δὲν τὸ κατώρθωσα· καθαμολογῶ τὴν κατὰ τὰν διαρρέυσαντα χρόνον ἀνεπάρκειαν τῆς πνευματικῆς ἐργασίας, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐμὴν ἀπειρίαν τὸν πενιχρὸν ἀμητόν διὰ πολλῶν καὶ ἐπαγωγῶν λέξεων καὶ φράσεων νὰ κοσμήσω· ἀρκετὰ μέρη τῆς ἐκθέσεως ἀντιπαρῆλθον ἀσχολίαστα· πολλὰ ἠδυνάμην νὰ εἴπω καὶ νὰ συμπεράνω, διότι καὶ πολλὰ εἶδον καὶ πολλὰς ἔσχον αἰτίας· ἐτίγισα· ἴσως δὲν ἔπραξα κκλῶς. Αἱ λογοδοσίαι, διὰ τὸ εἶδος τῆς ὕλης, εἶναι πάντοτε ὀγληραὶ καὶ μονότονοι, ἵνα δὲ μὴ ἀποβαίνωσι καὶ ὄλως ἄκαρποι, δέον ἐκ τῶν καθ' ἕκαστον ν' ἀνέρχωνται εἰς γενικωτέραν ἐπισκόπησιν, πλὴν πᾶσα τοιαύτη λογικῶς φέρει εἰς σκέψεις γενικὰς καὶ κρίσεις γενικωτέρας· καὶ ἔδοκίμασα· δὲν γνωρίζω ἐάν ἐπέτυχον, ἀκραδάντως ὁμῶς πιστεύω ὅτι εὐρίσκομαι ἐπὶ τοῦ χώρου τῆς ἀληθείας· περιήγαγον κύκλῳ τοὺς ὀρθαλμοὺς καὶ, ἐξεληθὼν τοῦ Συλλόγου, εἰσῆλθον εἰς τὸ Σχολεῖον, ἐκεῖθεν πάλιν ἐπεξέτεινα πορρωτέρω τὸ βλέμμα καὶ εἶδον, ὅτι πάντα ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὁμοία καὶ φύσει ἢ θέσει ὑψηλότερα ὑφίστανται τὴν ἐπήρειαν κακοῦ ποικιλοτρόπως διαγινωσκομένου καὶ ὑπὸ τῶν ἀμαθῶν πρακτικῶν ἀχειραγωγῆτος, δι' ἀλοιφῶν ἢ ἐντριβῶν θεραπευομένων· καὶ τοῦ μὲν κακοῦ τὰ συμπτωματικὰ φαινόμενα νὰ περιγράψω οὐ τοῦ παρόντος· τὸ κακὸν ὑπάρχει καὶ εἶναι· ἡ ἀμβλύτης, ἵνα μὴ ἄλλως ὀνομάσω, ἡ ἀμβλύτης περὶ τὴν ἀντίληψιν τῆς ἐννοίας τοῦ καθήκοντος· ὁ τελικὸς σκοπὸς τῆς ὑπάρξεως ἡμῶν, ἀνεξαρτήτως πάσης φιλοσοφικῆς θεωρίας, εἶναι ἡ πραγμάτωσις τοῦ ἠθικοῦ ἀγαθοῦ· τὸ ἠθικὸν ὁμῶς τοῦτο ἀγαθόν, διὰ τὴν ἐλαφρῶς μεμορφωμένην σύγχρονον κοινωνίαν, εἶναι τι ἄγαν ὑπερβατικόν· ἀντ' αὐτοῦ εἶπωμεν συγκεκριμένως· τὸ καθήκον, ἥτοι ἐπίγνωσιν αὐτοῦ καὶ ἐκπλήρωσιν· ἀλλὰ τὸ καθήκον, ὡς ἐννοεῖται σήμερον, εἶναι ἀπλῆ

λέξεις, ἤτοι ὕλη ἄμορφος καὶ ἀδρανὴς πρὸς συμπλήρωσιν κεχρημένων ῥυθμῶν· ὅτι τοῦτο εἶναι πραγματικὸν καὶ ἀναγκαῖον, ἐμπεριέχον ἠθικὴν ὑπογράωσιν ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν θρησκείαν, πολιτείαν καὶ κοινωνίαν, ὅτι καὶ τὸ σοφὸν καὶ περιλάλητον τῆς ἀρχαιότητος λόγιον «*γνώθι σαυτὸν*» θεωρητικῶς τε καὶ πρακτικῶς καὶ αὐτὸ ἐπὶ τῆς ἰδέας τοῦ καθήκοντος στηρίζεται καὶ ἐξ αὐτοῦ ἀπορρέει, ταῦτα πάντα, τὰ μὲν ἀγνωσούμενα, τὰ δὲ ἐκ διαστροφῆς πνεύματος παρελκόμενα, ἐστήριξαν ἐν ἡμῶν τὴν πεποίθησιν, ὅτι: ἡ ἠθικὴ μυωπία καὶ ἡ ἀμβλύτης περὶ τὴν ἀτίληψιν τῆς ἀληθοῦς γνώσεως τοῦ καθήκοντος εἶναι τὸ καθολικὸν νό-

σημα, δι' οὗ πάντα τὰ παρ' ἡμῶν μαραίνονται καὶ φθίνουσιν. Τὴν θεραπείαν τοῦ νοσήματος τούτου δὲν ἀξιώ· ἀπαιτεῖ ἐνίων παραγόντων τοὺς κοινούς ἀγῶνας· ἐπειδὴ δὲ ὁ Σύλλογος οὗτος, ἐν τῇ ὠρισμένῃ τῆς δράσεως αὐτοῦ τροχιᾷ, εἶναι ὁ τόπος, ἐν ᾧ τὸ καθήκον πρὸ παντὸς ἄλλου δεόν να γεραίρηται καὶ ἐκπληρωθῆται, εὐχομαι ἐκ ψυχῆς ὅπως τὰ φιλότιμα αὐτοῦ μέλη, ὑπὸ πεφωτισμένον Προεδρεῖον, τὴν αἰγίδα φιλομούσου Ἄνακτος καὶ τὰς εὐχὰς τῆς Ἐκκλησίας, περισυλλεγῶσι καὶ συνεργασθῶσι, πρόδρομα γιγνόμενα τῆς ὑπὸ πάντων ποθουμένης καὶ προσδοκωμένης βελτιώσεως. Γένοιτο.

ΠΕΡΙ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΥΠΟ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗΝ ΕΠΟΨΙΝ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

απαγγελθείσα κατά τὴν ἐπέτειον τοῦ Συλλόγου ἑορτὴν ἐν τῇ ἈΣΨΖ' συνεδριάσει

τῆς 31 Μαΐου 1898

ὑπὸ Π. Δ. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΥ, ἀντιπροέδρου.

Παναγιώτατε,

Ἐξοχώτατε κ. Πρεσβευτά,

Ἐρίτιμοι ἑταῖροι,

Φιλόμουσοι κυρταὶ καὶ κύριοι,

Καθ' ἣν στιγμὴν διὰ τῶν εὐχῶν τῆς Α. Θ. Παναγιώτητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου τὰ ἔργα τοῦ πρεσβυγενοῦς τούτου τῆς Ἀνατολῆς σωματείου, γλαφυρῶς ἐκτεθέντα ὑπὸ τοῦ ἐπι τριετίαν κατὰ συνέθειαν ὄλην καὶ ἐν περιστάσει οὐχὶ κατὰ πάντα ὀμαλαίς ἐπιτυχῶς διοικήσαντος τὸ σκάφος αὐτοῦ, ἐπιστέφονται, ἕκαστος δὲ τῶν παρισταμένων εὐχεται νοερῶς ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως, ἀναπτύξεως καὶ προαγωγῆς τοῦ πνευματικοῦ τούτου φάρου, ἐπιτραπήτω μοι, ἐνὶ τῶν ἐλαχίστων ἐργασιῶν τοῦ διανοητικοῦ τῆς πόλεως ταύτης ἐργαστηρίου, ὧτινι δέδοται ἢ ἐντολὴ ἵνα κατὰ ταυτὴν ἡμέραν ἐνώπιον ὑμῶν ἀγορεύτῃ, νὰ ἀπασχολήσω ἐπὶ μικρὸν τὴν ἡμετέραν προσοχὴν.

Εἶναι ἀληθές ὅτι, ὅτε πρὸ δύο ἡμερῶν παρεκλήθην ὑπὸ τοῦ κ. προέδρου ἵνα λάβω τὴν τιμὴν ταύτην, εὐρέθην ὄλωσ ἐμπερίστατος, διότι οὐ μόνον ὀλίγον πρὸς παρασκευὴν σπουδαίας τινὸς ἀνακοινώσεως χρόνον εἶχον, ἀλλὰ καὶ διότι ἀνελογιζόμεν οἶαν εὐθύνην ἀνελάμβανον, δεγόμενος νὰ λάβω τὸν λόγον ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ Συλλόγου, ὅπερ κατὰ ταυτάς ἐπισημοὺς τελετὰς διαπρεπέστατοι καὶ ἐξοχώτατοι ἄνδρες τοῦ ἡμετέρου Γένους ἐτίμησαν καὶ κατηλάισαν. Οὐχ ἤττον, βασιζόμενος ἐπὶ τῆς ἀείποτε ὑπὲρ ἐμοῦ ὑπὸ τῶν ἑταίρων ἐπιδειχθείσης εὐμενείας καὶ πεποιθῶς ἐπὶ τὴν ἡμετέραν ἐπιείκειαν, ἥτις ἀναμφιβόλως θέλει συμπληρώσει τὸ ἀσθενὲς τοῦ ἔργου μου, οὐδόλωσ εἰδίστασα νὰ ὑποταγῶ τῇ ὑπὸ τοῦ σεβαστοῦ μοι προέδρου ἐκφρασθείσῃ μοι ἐπιθυμίᾳ,

σκεπτόμενος δὲ ὅτι διὰ τοὺς τὴν ἐργασίαν τοῦ Συλλόγου ἰδεῖν συνελθόντας σήμερον δὲν θὰ ἦτο ἀνιαρὸν καὶ θέμικτι περὶ ἐργασίας, ἐξελεξάμην ὡς τοιοῦτον τὴν ἐργασίαν ὑπὸ κοινω-
νιολογικὴν ἔποψιν.

Ἐὰν στρέψωμεν τὸ βλέμμα περὶξ ἡμῶν, θὰ ἴδωμεν ὅτι ὁ περικυκλῶν ἡμᾶς κόσμος ὅλον ἐργάζεται. Τὰ ἀντικείμενα, τὰ προσβάλλοντα τὴν ἡμετέραν δρασίαν, εἶναι προϊόντα πνευματικῆς καὶ ὕλικῆς ἐργασίας· οἱ ἀγῶνες, τοὺς ὁποίους οἱ ἄνθρωποι καταβάλλουσιν ἵνα παραγάγῃ ταῦτα πάντα, εἴτε πνευματικοί, εἴτε φυσικοί, εἴτε ἠθικοὶ καὶ ἡ φροντίς πρὸς διατήρησιν τῶν παρχθέντων, πρὸς διοίκησιν καὶ διευθέτησιν αὐτῶν ἀποτελοῦσιν ἐνὶ λόγῳ τὴν ἐργασίαν. Διὰ ταύτης κατωρθώθη ὅπως σήμερον στεγαζόμεθα ὑπὸ τὴν στέγην τοῦ γεραροῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, διὰ ταύτης κατώρθωσαν νὰ ἴδωσι τὸ φῶς τοσαῦτα πνευματικὰ αὐτοῦ ἔργα, διὰ ταύτης μεγαλοφρεῖς καὶ φιλόμουσοι τῆς κοινωνίας σκαπανεῖς ἐμεγαλοῦργησαν. Ἡ ἐργασία πράγματι εἶναι τὸ ἀπαραίτητον ἐκεῖνο στοιχεῖον, ὅπερ παράγει τὸν πλοῦτον· οὕτω πως ἐγαρρακτήριζε ταύτην ὁ ἀείμνηστος καθηγητὴς ἐν τῇ Νομικῇ Σχολῇ τοῦ Αἰχ Ἀλφρέδος Ζουρδάν. Ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο ἐργαζόμενος πρὸς ἐξοικονόμησιν τῶν ἀπολύτως αὐτῷ ἀναγκαίων, οἷον τῆς προφυλάξεως αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἐξωτερικῶν στοιχείων, τῆς ἐξασφαλίσεως τῆς ἑαυτοῦ τροφῆς καὶ τῆς ἐν τῇ γῆνι τούτῃ σφαίρᾳ διατηρήσεώς του, χάριν τῆς ὁποίας ἐργασθεὶς κατέστησεν παραγωγὸν τὴν γῆν· σκεπτόμενος δὲ ὅπως διευκολύνῃ εἰς ἑαυτὸν τὸν τρόπον τῆς παραγωγῆς, ἐμηχανεύθη κατὰ μικρὸν διάφορα ὄργανα καὶ βιομηχανικοὺς τρόπους, ἐγένετο δὲ διὰ τοῦ τρόπου τούτου

κάτοχος μικροῦ τινος κεφαλαίου καὶ ἐβελτίωσε τὴν θέσιν του. Μικρὸν κατὰ μικρὸν τὰ ἀποτελέσματα, τὰ παραχθέντα ὑπὸ τῆς ἐργασίας, ἠύξησαν, τῆς ἀφειρησίας οὕτως δοθείσης. Οὕτω δέ, τοῦ πρώτου μοχλοῦ δοθέντος, ἡ γῆ κατέστη παραγωγικωτέρα, ὁ πλοῦτος ἠύξησε, τὸ κεφάλαιον μετεδόθη ἀπὸ τῆς μιᾶς γενεᾶς εἰς τὴν ἑτέραν καὶ οὕτω σήμερον εὐρισκόμεθα ἐκπληκτοὶ θεαταὶ τῶν θαυμασιῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐργασίας. Τοῦ μοχλοῦ ἀπαξ ἐπιτευχθέντος, ἡ ἀνθρωπότης ἐπ' αὐτοῦ ἐστηρίχθη ἵνα πραγματοποιήσῃ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀρχιμήδους λεχθέν· «Δός μοι πᾶ σὺ καὶ τὰν γῆν κινήσω».

Λάβετε ὑπ' ὄψιν τὸν Φιλολογικὸν ἡμῶν Σύλλογον καὶ νοερώς ἀφαιρέσατε ἀπ' αὐτοῦ τὴν ἐργασίαν. Τί ἄλλο ἐνώπιον ἡμῶν θέλει μείνει ἡ ἄμορφα ὕλικά, οἷον πέτραι, ξύλα, σιδήρα καὶ τὰ τοιαῦτα; Οἱ ἄμορφοι οὗτοι ὄγκοι, συμμέτρως συνδυασθέντες, ὑποβοηθήσεως τῆς ἐργασίας, παρήγαγον τὸ λαμπρὸν αὐτὸ κτίριον, ὑπὸ τὸ ὁποῖον στεγαζόμεθα. Λάβετε ὑπ' ὄψιν τὰ ἐνδύματα, τὰ ὁποῖα φέρομεν, ἀφαιρέσατε ἀπ' αὐτῶν τὴν ἐργασίαν, καὶ θὰ ἴδῃτε ὅτι οὐδὲν ἕτερον μένει ἢ ἀπλῶς μαλλίον, βάμβαξ κτλ. Ἐὰν δὲ πρὸς στιγμὴν σκεφθῶμεν ὅτι τὸ μαλλίον τῶν ἐνδυμάτων τούτων ἢ αἱ πέτραι καὶ τὸ ὕλικόν οἰουδήτινος κτιρίου ἀλλαχόθεν μετηνέχθησαν διὰ τῆς ἐργασίας, θὰ κατανοήσωμεν ὁποῖα εἶναι ἢ εἰς τὰ ἀντικείμενα ταῦτα διδομένη ἀξία δι' αὐτῆς. Πράγματι τὰ ἀντικείμενα ταῦτα ἐν τῷ τόπῳ τῆς παραγωγῆς μικρὰν τινα κέκτηνται ἀξίαν· μεταφερόμενα ἀπὸ τοῦ τόπου τούτου εἰς τὸν τόπον, ἐνθα θέλει γείνει χρῆσις αὐτῶν, ἀπαντῶσι μείζονα ἀξίαν. Ἡ ἐργασία λοιπὸν εἶναι ὁ μοχλός, διὰ τοῦ ὁποῖου ὁ ἄνθρωπος βελτιώνει τὴν ἑαυτοῦ θέσιν· παράγει ὠρισμένα ἀποτελέσματα πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν αὐτοῦ καὶ καθίστησι τὸν βίον αὐτοῦ ἀνετώτερον.

Ἄλλ' ἡ ἐργασία δέον πάντοτε πρὸς παραγωγὴν τῶν ἀποτελεσμάτων τούτων νὰ ὑποβοηθῆται ὑπὸ τοῦ πνεύματος, διότι ἄνευ αὐτοῦ οὐδὲν εὐχάριστον ἀποτέλεσμα δύναται νὰ φέρῃ. Μόνον τὰ ζῶα, ὑπέκοντα εἰς ἀκαταμάχητον ἐνστικτον, ἐργάζονται. Ὁ ἄνθρωπος καθοδηγεῖται ἐν τῇ ἐργασίᾳ ὑπὸ τοῦ πνεύματος. Ὁ Δημιουργὸς τοῦ παντός ἐπροίκισεν αὐτὸν διὰ τῆς εὐφυίας καὶ διὰ χειρὸς δυνάμενης νὰ ἀποκτήσῃ μεγίστην δεξιότητα. Διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ καὶ τῆς δυνάμεώς του ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ ἀναχθῇ εἰς βαθμὸν

τελειότητος μέγαν. Δοθέντος δὲ ὅτι ἡ ἐργασία εἶναι αὐτοχρόνως πνευματικὸς καὶ σωματικὸς ἀγών, ὁ ἀγών οὗτος δύναται νὰ ρηθῇ εἰς ἐξαιρετὰ ἀποτελέσματα, συντρέχουσῶν ἰδιαιτέρων τινῶν περιπτώσεων, ὡς π. χ. τὸ κοινωνικὸν τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ Ἀριστοτέλης ἐχαρακτήρισε τὸν ἄνθρωπον ζῶον κοινωνικόν. Ἡ κοινωνία πράγματι ἐσχηματίσθη ὑπὸ διαφόρων ἀνθρώπων, οἵτινες, σχετιζόμενοι ἀλλήλους, προάγονται διανοητικῶς, παραλαμβάνουσι διαδοχικῶς ὅ,τι οἱ πρὸ αὐτῶν ἐν τῇ αὐτῇ κοινωνίᾳ παρήγαγον καὶ ὅλον ἐντελειοποιῶνται, τοῦθ' ὅπερ ὁ *Pascal* διετύπωσε διὰ τοῦ ἐξῆς: «L'humanité est semblable à un homme, qui ne meurt pas et apprend toujours».

Ἐτέρα περίπτωσις, συντρέχουσα εἰς τὴν γένεσιν λαμπρῶν ἀποτελεσμάτων, εἶναι ἡ ἐκφυρσις τῆς καταναλώσεως τῶν διανοητικῶν ἡμῶν δυνάμεων διὰ τῆς παραγωγῆς τῆς βιομηχανίας καὶ τῆς δημιουργίας τῶν μηχανῶν. Δι' αὐτῶν πράγματι κατωρθώθη ὅπως διὰ μικρᾶς σωματικῆς ἐργασίας ὁ ἄνθρωπος παράγῃ σπουδαῖον πλοῦτον.

Ἐὰν δὲ εἰς τὸ κοινωνικὸν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν γένεσιν τῶν μηχανῶν προσθέσῃτε συνδυασμούς τινας, οἷοι ἡ συνεργασία, ὁ συνεταιρισμός, ἡ διαίρεσις τῆς ἐργασίας, ἡ τελειοποίησις τῶν διατηρούντων τὴν ἀσφάλειαν νόμων, ἔχετε πρὸ ὀφθαλμῶν θαυμάσια ὄντως ἀποτελέσματα. Ἡ ἐργασία λοιπὸν εἶναι ὁ πρῶτος ὁρος τῆς παραγωγῆς καὶ ἐπομένως καὶ αὐτῆς τῆς ὑπάρξεως, ἐνυπάρχει ἐν τῇ φύσει τοῦ ἀνθρώπου, προσπαθοῦντος δι' αὐτῆς νὰ ἀπλοποιήσῃ τὰ μέσα πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἑαυτοῦ ἀναγκῶν. Γενικὸς αὐτῆς χαρακτήρ εἶναι ἡ παραγωγὴ χρησίμου τινὸς ἀποτελέσματος. Τὸ ἀντιλεῖν εἰς πῖθον *Ιαναΐδων*, τὸ κυλίειν τὴν πέτραν τοῦ *Σισύφου* οὐδόλως ἐστὶν ὠφέλιμον, διότι διὰ τῆς ἐργασίας ταύτης οὐδὲν χρήσιμον παράγεται ἀποτέλεσμα, ἀποδεικνύει δὲ ὅτι ἡ θεωρία τῆς ἐργασίας διὰ τὴν ἐργασίαν ἄγει τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὸ ἄτοπον. Πᾶσα ἐργασία τότε μόνον δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς πηγὴ πλοῦτου, ὅταν παράγῃ ὠφέλιμά τινα.

Ὁ διανοητικὸς καὶ φυσικὸς ἀγών τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τὸ πρῶτιστον στοιχεῖον τῆς ἀνθρωπίνης βιομηχανίας, ἡ δὲ οἰκονομικὴ κατάστασις τῆς κοινωνίας εἶναι προῖον πολυχρονίου καὶ μακρᾶς ἐργασίας. Ἐν τῇ ἀρχικῇ καταστάσει ὁ ἄνθρωπος ἐξ ἑνός, ὡς μόνον στήριγμα αὐτοῦ ἔχων τὸν οἰκογενειακὸν αὐτοῦ

σύνδεσμον, οὔτινος ἅπαντα τὰ μέλη διετέλουν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ἐνὸς καὶ μόνου ἀρχηγοῦ. Ὁ ἀρχηγὸς οὗτος τῆς οἰκογενείας εἶχε τὸ κηθῆκεν νὰ διατηρῇ τὰ ἱερά, νὰ τιμωρῇ τοὺς πταίοντας, νὰ θέτῃ περιορισμούς, νὰ διευθύνῃ ἐνὸς ἐκάστου τὰ ἔργα ἐν τῇ παραγωγῇ τοῦ κοινοῦ πλοῦτου ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν οἱ μὲν ἄνδρες ἀσχολοῦνται εἰς ἔργα καλλιέργειας καὶ βοσκῆς, αἱ δὲ γυναῖκες εἰς τὰ ἔργα τοῦ οἴκου, τὴν κατασκευὴν χονδρῶν ἐνδυμάτων. Οὕτω διὰ μὲν τῆς καλλιέργειας καὶ τῆς βοσκῆς ἐξασφαλίζεται ἡ τροφή τῶν πρώτων οἰκογενειῶν, διὰ δὲ τῶν ὑπὸ τῶν γυναικῶν κατεργαζομένων ἐνδυμάτων προφυλάσσεται τὸ πῶμα. Ἡ μία ὁμῶς οἰκογένεια ἦτο μεμακρυσμένη τῆς ἐτέρας, μέσα συγκοινωνίας δὲν ὑπῆρχον, ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν προϊόντων ἦτο ἔρηστος, ὥστε ἐκάστη τῶν οἰκογενειῶν τούτων τσαυτὰ μόνον ἀντικείμενα παρήγγεν, ὅσα ἐχρειαζόντο εἰς αὐτὴν διὰ τὰς ἰδίας αὐτῆς ἀνάγκας. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἀσφάλεια δὲν ὑπῆρχε, μετὰ τὴν πρώτην ταύτην κατάστασιν τῆς ἀπομονώσεως ἐπῆλθε δευτέρα τις κατάσταση ἐν τῇ ἀνθρωπότητι.

Μικρὸν κατὰ μικρὸν αἱ οἰκογένειαι συνενώνονται: τοῦτο μὲν ἵνα μεταξὺ τῶν ἀνταλλάσσειν τὰ ἄπὲρ ἐκάστη τούτων παράγει ἐν πλειονότητι ἀντικείμενα, τοῦτο δὲ ἵνα συνασπισθῶσι κατ' ἐπιχειρήματα ἐξωθεν κινδύνου. Ὁ συνασπισμὸς οὗτος γίνεται ἀφορμῇ, ὅπως οἱ ἄνθρωποι ἐπιδοθῶσιν ἕκαστος εἰς ἓν εἶδος ἐργασίας, ἀφ' οὗ τὸ πλεῖον τῆς παραγωγῆς του ἀντήλλαξε μετ' ἄλλου, παράγοντος ἕτερα ἀντικείμενα. Οὕτως ἀναφάνεται ὁ ξυλουργός, ὁ σιδηρουργός καὶ τὰ λοιπὰ, διαίρεται δὲ ἡ ἐργασία.

Μετ' ὀλίγον ἡ διαίρεσις τῆς ἐργασίας αὐξάνει, ἕκαστος ἄνθρωπος ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ ἔργῳ προσπαθεῖ νὰ ἐξεύρῃ τὰ μέσα τῆς τελειοποιήσεως κατασκευάζει ἐργαλεῖα, δέχεται παραγγελίας, μεταβαίνει ἀπὸ μέρους εἰς μέρος ἵνα ἐξεύρῃ καταναλωτὰς. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἄνθρωποι εἶναι διεσπαρμένοι τῆδε κάκεισε, ἀπορασιζοῦσιν ὅπως ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν συνέρχονται κοινῇ πρὸς ἀνταλλαγὴν τῶν προϊόντων αὐτῶν καὶ οὕτω συνίστανται αἱ πρώται ἀγοραὶ καὶ πανηγύρεις, αἱ ὁποῖαι σήμερον μετεβλήθησαν εἰς ἐκθέσεις, εἴτε διαρκεῖς, εἴτε προσωρινὰς. Ἐν τῇ ἀγορᾷ ἕκαστος εὐρίσκει πᾶν ὅ,τι χρειάζεται: οἱ διάφοροι παραγωγεῖς προσέρχονται φέροντες τὰ προϊόντα αὐτῶν πρὸς ἀνταλλαγὴν· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἀν-

ταλλαγὴ τῶν ἀντικειμένων δι' ἄλλων τοιούτων παρέχει δυσκολίαν, ἐπέρχεται συνεννόησις τις, ὅπως ὅλοι οὗτοι δεχθῶσιν ἀντικείμενόν τι, ὡς ἀντίτιμον τῶν πωλουμένων· τὸ ἀντικείμενον δὲ τοῦτο εἶναι τὸ χρῆμα.

Μετὰ ταῦτα ἀναπτύσσονται τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας τελειότερον, ἐφευρίσκονται σιδηρόδρομοι, ὁ τηλεγράφος, τὰ πλοῖα, δι' ὧν ἡ καταναλωτικὴ αὐξάνει· γεννᾶται παρὰ τῇ πραγματικῇ ἀγορᾷ καὶ ἡ εἰκονική· τὰ οἰκιακὰ ἐργαστήρια μεταβάλλονται εἰς βιομηχανικὰ καταστήματα, μηχαναὶ ἐφευρίσκονται, ἔργεται δὲ καὶ ὁ ἀτμὸς καὶ διαταγαὶ ἀγοροπωλησιῶν μεταβιβάζονται ἀπὸ τοῦ ἐνὸς τόπου εἰς τὸν ἄλλον ἀστραπηδόν. Τὸ γενικὸν ἀντίτιμον τῶν πραγμάτων τελειοποιεῖται. Ἡ ἐποχὴ, καλ' ἦν ὁ πωλητὴς ἀντικείμενου τινὸς ἐλάμβανεν ὡς ἀντίτιμον ἕτερον τοιοῦτον, ἀπομακρύνεται ὁλονέν· οἱ μεγάλοι ἐργοστασιαρχαὶ ἀναφάνονται, μεταχειριζόμενοι πρὸς παραγωγὴν τοῦ πλοῦτου πολλοὺς ἐργάτας καὶ πληρόντες αὐτοὺς διὰ τοῦ νομίσματος. Ἐπειδὴ δὲ τὸ νόμισμα μόνον δὲν ἀρκεῖ δι' ὅλας αὐτὰς τὰς πράξεις, δημιουργεῖται ἡ πίστωσις. Καὶ αὕτη μὲν εἶναι ἡ φορὰ, τὴν ὁποῖαν ἔλαβον τὰ πράγματα ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς συστάσεως αὐτῶν, ἀλλ' αἰτία πάντων τούτων εἶναι ἡ κοινωνικότης τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐν τῇ κοινωνικότητι εὐρίσκομεν καὶ ἕτεραν δύναμιν τῆς παραγωγῆς, συνισταμένην εἰς τὴν συνεργασίαν, ἣτις ἐστὶ διπλῆ, ἡ συνένωσις ἀγῶνων πολλῶν ἐν μιᾷ στιγμῇ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σημείου, ἡ ἐνέργεια ἐνὸς ἐκάστου πρὸς ἓνα ὁμῶς καὶ τὸν αὐτὸν σκοπὸν. Καὶ ἡ μὲν πρώτη καλεῖται ἀπλή συνεργασία, ἡ δὲ δευτέρα σύνθετος. Ὁ κ. Jourdain φέρει ὡς παράδειγμα ἀπλῆς συνεργασίας ἐργάτας πολλοὺς τείνοντας εἰς τὴν μεταφορὰν ἐνὸς φορτίου, τὸ ὁποῖον εἰς καὶ μόνος ἀδυνατεῖ νὰ σηκώσῃ· σύνθετος δὲ συνεργασία εἶναι τὰ διάφορα τμήματα ἐνὸς ὅλου βιομηχανικοῦ καταστήματος, παράγοντος ἐν μόνον ἀντικείμενον. Ἐπὶ παραδειγματι, πρὸς κατασκευὴν ἐνὸς ὥρολογίου ἀπαιτοῦνται πλεόν τῶν ἑκατῶν ἐργατῶν καὶ πλεόν τῶν ἑκατῶν διαφορῶν ἐργασιῶν, οὐδέποτε δὲ εἰς καὶ μόνος ἐργάτης θά ἦτο δυνατόν νὰ κατασκευάσῃ μίαν καὶ μόνην καρφίδα. Τὰ λαμπρὰ ἀποτελέσματα τῆς βιομηχανίας ὀφείλονται λοιπὸν εἰς τὴν διαίρεσιν τῆς ἐργασίας καὶ τοῦτο ἐξηγεῖται εὐκόλως. Ὅταν ἐργάτης τις ἀσχολῆται περὶ τὴν κατασκευὴν ἐνὸς μόνου μέρους, κατορθώνει νὰ κατασκευάσῃ τοῦτο

υκολώτερον, ταχύτερον καὶ καλλίτερον, ἀποφεύγει δὲ τὴν ἀπώλειαν χρόνου, ἥτις εἶναι ἀναπόφευκτος εἰς τὸν πολλὰς ἐργασίας ποιῶντα καὶ ἀναγκαζόμενον νὰ ἐγκαταλείπῃ τὴν μίαν χάριν τῆς ἐτέρας. Ἡ διαίρεσις τῆς ἐργασίας ἐπιτρέπει ὡς ἐκ περισσοῦ τὴν χρησιμοποίησιν ὄλων τῶν τάσεων καὶ χρησιμοποιεῖ κάλλιον τὸ κεφάλαιον. Ἐάν, ἐπὶ παραδείγματι, ἐργάται τινὲς θὰ ἐργάζοντο δι' ἐν ὠρολόγιον, ἐξ ἀνάγκης θὰ διήρουν ἀναμεταξύ των τὴν ἐργασίαν, διότι ἄλλως, ἐάν ἀπαντες ἐργάζοντο ἐπὶ ὀλοκλήρου τοῦ ὠρολογίου, μικρὰν μόνον παραγωγὴν θὰ ἔκαμνον, θὰ ἐγκατέλειπον δὲ τὰ λοιπὰ τμήματα τοῦ βιομηχανικοῦ ἐργαστηρίου ἐπὶ πολὺν χρόνον κενὰ καὶ θὰ περιωρίζοντο εἰς ἐν μόνον σημεῖον, οὕτω δὲ δὲν θὰ ἐχρησιμοποιεῖτο ὀλοκλήρον κεφάλαιον. Ἡ διαίρεσις τῆς ἐργασίας ἐγένετο αἰτία καὶ τῆς προαγωγῆς τῆς ἐπιστήμης, διότι ὠθεῖ τοὺς ἐπιστήμονας εἰς ἐιδιότητας· ἐν τῇ ἰατρικῇ π. γ. ἔχομεν τοὺς ὀφθαλμολόγους, ῥινολόγους, ὠτολόγους, χειρουργούς, παθολόγους κτλ., ὑπάρχει ὁμως καὶ ἕτερον στοιχεῖον, συντελοῦν εἰς τὴν αὐξήσιν τῆς παραγωγικότητος, τοῦτο δὲ εἶναι ἡ ἐλευθερία τῆς ἐργασίας. Χάρις εἰς αὐτήν, ἡ βιομηχανία, τὸ ἐμπόριον καὶ αἱ ἐπιστήμαι προήχθησαν· αἱ φυλαὶ τῶν πρώτων φιλοπολέμων λαῶν ἐθανάτονον τοὺς αἰχμαλώτους των, μὴ ἐμπιστευόμενοι εἰς αὐτοὺς ὄπλα, οὐδὲ οἷαν ἂν ἐπεθύμουν ἐργασίαν. Ἰπῆρξαν ὁμως λαοὶ τινες, οἵτινες μετεχειρίσθησαν αὐτοὺς πρὸς καλλιέργειαν γαιῶν καὶ πρὸς βελτίωσιν τῆς θέσεώς των. Ἄλλ' οἱ δοῦλοι ἢ αἰχμάλωτοι, αἰσθανόμενοι ὅτι ἐργάζοντο δι' ἄλλους, ἐμίσουν τὴν ἐαυτῶν ἐργασίαν μέχρις οὗ, ἀπολαμβάνοντες τῆς ἐαυτῶν ἐλευθερίας, δαπανήσωσιν ὅλας τὰς ἐαυ-

τῶν δυνάμεις πρὸς ἄφθονον παραγωγὴν. Ἐάν ᾖναι ἀληθὲς ὅτι ὁ πόλεμος φέρει πάντοτε καταστρεπτικὰ ἀποτελέσματα μεθ' ἐαυτοῦ, δὲν εἶναι ὀλιγώτερον ἀληθὲς ὅτι, χάρις εἰς αὐτόν, ὃν οἱ Ῥωμαῖοι ἐθεώρουν ὡς μόνην ἀξίαν λόγου ἀσχολίαν, ἀνεπτύχθησαν, διότι, παραλαβόντες ὡς διδασκάλους αἰχμαλώτους Ἕλληνας, παρ' αὐτῶν ἔλαβον τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα των· ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ καὶ οὗτοι διὰ τῆς ἐργασίας των ἐβελτίωσαν τὴν ἐαυτῶν θέσιν.

Ἐν ταῖς νεωτέραις κοινωνίαις ἕκαστος ἀφίεται ἐλεύθερος ἐν τῇ ἐργασίᾳ του, οὕτω δὲ ἡ παραγωγὴ αὐξάνει ὀλον ἐν καταπληκτικῶς. Ὁ ἄνθρωπος, σωματικῶς καὶ πνευματικῶς ἐργαζόμενος, πλησιάζει βαθμηδὸν πρὸς τὸ τέλειον. Συνιστᾷ ἑταιρείας, σωματεῖα, αὐξάνει καὶ τελειοποιεῖ τὰ πρὸς συντήρησιν καὶ βελτίωσιν τῆς ἐαυτοῦ καταστάσεως μέσα.

Καὶ ὁ Ἕλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος, ἀναγράφων ἐν τῷ προγράμματι αὐτοῦ τὴν πνευματικὴν καλλιέργειαν καὶ ἐλευθέρως ἐργαζόμενος ὑπὸ τὴν αἰγίδα φιλολάου Ἄνακτος, ἔχων δὲ ὡς λαμπρὸν ἐφόδιον ἐν τῇ πνευματικῇ αὐτοῦ σταδιοδρομίᾳ τὰς εὐχὰς τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, προσπαθεῖ ἀθอรύβως ἀπὸ τῆς συστάσεώς αὐτοῦ, καὶ θέλει πάντοτε προσπαθήσει, νὰ παραγάγῃ τι, ἔστω καὶ ἐλάχιστον, καὶ νὰ συμβάλλῃ εἰς τὰ καθ' ἡμᾶς γράμματα καὶ τὴν ἐπιστήμην, διότι ὡς ἱερὸν κειμήλιον φυλάττει παρ' ἐκάστῳ τῶν μελῶν αὐτοῦ τὴν ἱερὰν παρακαταθήκην, ἣν ἐνεπίστεύθησαν αὐτῷ οἱ ἔξοχοι τοῦ Συλλόγου ἰδρυταὶ καὶ τὸ σύμβολον αὐτῶν, ἔχον ὡς ἐξῆς, κατὰ τὸν *Ἡσίοδον*:

«*Εἰ γὰρ κεν καὶ σμικρὸν ἐπὶ σμικρῷ καταθεῖο,
τάχα κεν μέγα καὶ τὸ γένοιτο.*»

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΟΥ ΚΗ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ ΑΠΟ ΜΑΪΟΥ 1898 ΜΕΧΡΙ ΜΑΪΟΥ 1899

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΣΗΗ'

(Τακτική γενική)

τῆ 8 Ἰουνίου 1898.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ**, προέδρου.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει ἐπιστολὴν τοῦ κ. **Α. Κοπάση** ἐφένδη, ἀγγέλλοντος ὅτι παραιτεῖται τῆς προεδρίας τοῦ Συλλόγου διὰ λόγους ὑπηρεσιακούς, ἀπασχολοῦντας αὐτὸν ἐν τε τοῖς Πατριαρχείοις καὶ ἐν τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ καὶ μὴ ἐπιτρέποντας αὐτῷ καὶ τὴν ταυτόχρονον ὑπηρεσίαν ἐν τῷ Συλλόγῳ. Γενομένης δὲ δεκτικῆς τῆς παραιτήσεως τοῦ κ. **Α. Κοπάση**, ὁ κ. **Αἰθνητίπουλος** προτείνει ὅπως ὁ Σύλλογος ἐκφράσῃ τὴν βαθεῖάν του λύπην ἐπὶ τῷ ὅτι δύο μέλη τοῦ Συλλόγου, τιμηθέντα διὰ τῆς ἐμπιστοσύνης αὐτοῦ καὶ ἀναρθθέντα εἰς τὴν ἐπίζηλον θέσιν τῆς προεδρίας, ἀπεποιήθησαν αὐτὴν καὶ ὅπως μὴ προδῶμεν εἰς ἐκλογὴν προέδρου ἐκ τρίτου, μὴ ἔντες βέβαιοι ἐκ τῶν προτέρων ὅτι ὁ ἐκλεγσόμενος θ' ἀποδεχθῆ τὴν προεδρίαν. Ἀπαντῶν ὁ κ. **Ἀναστ. Χρησιτίδης**, συμφωνεῖ τῷ κ. **Αἰθνητιπούλῳ** ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν προέδρου. Ἐπὶ τούτῳ ὁ κ. **Μοσχοτάτος** παρατηρεῖ ὅτι καλὸν θὰ ἦτο, ἂν τὸ γε νῦν ἀνεβάλλετο ἡ ἐκλογὴ προέδρου μέχρι τοῦ φθινοπώρου, τοῦ παλαιοῦ προεδρείου διοικῶντος τὰ τοῦ Συλλόγου ἕως τότε, εἰς ὃ παρατηροῦσιν ὁ τε κ. **Χρησιτίδης** καὶ ὁ κ. **Νικολάουλος** ὅτι τοῦτο εἶναι ἀδύνατον, ὡς ἀπεβδόν πρὸς ῥήτῳν ἄρθρον τοῦ Κανονισμοῦ, διότι ὁ νόμος κελεύει ὅπως γείνη ἡ παράδοσις τοῦ Συλλόγου ὑπὸ τοῦ παλαιοῦ προεδρείου τῷ νέῳ εὐθὺς μετὰ τὰς ἀρχαιρεσίας.

Ὁ κ. **Χατζηχρήστου** παρατηρεῖ ὅτι, τοῦ

ἀντιπροέδρου ἀντιπροσωπεύοντος τὸν πρόεδρον παραιτούμενον, ἀπουσιάζοντα ἢ ἀδιαθετοῦντα, ἡ παράδοσις τῶν ἀρχῶν δύναται νὰ γείνη ἀκωλύτως, χρεὴ προέδρου ἀναλαμβάνοντος τὸ γε νῦν τοῦ πρώτου ἀντιπροέδρου.

Ὁ κ. **Σαλιτέλης** λέγει ὅτι οὔτε ἀναβολὴ εἶναι νόμιμος οὔτε ἡ παράδοσις τῶν ἀρχῶν τοῦ προεδρείου εἰς προεδρεῖον μὴ ἔχον πρόεδρον καὶ ἐπομένως μὴ συγκεκριημένον ἔτι· διότι πῶς ὁ ἀντιπρόεδρος θέλει ἀντικαταστήσει τὸν πρόεδρον, ἀφ' οὔ οὔτε τὴν ἰδίαν ὑπηρεσίαν δὲν παρέλαβεν ἔτι; Ὁ κ. **Εὐσταθιανὸς** λέγει ὅτι εἴτε ἀναβληθῆ ἡ ἐκλογὴ εἴτε ἐγκριθῆ ὅπως γείνη ἀμέσως, τοῦτο δὲν ἐνδιαφέρει πολὺ· ἐπιθυμεῖ ὅπως ὁ ἐκλεγσόμενος πρόεδρος μὴ ἀναζητῆται μετὰ τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου μὴ τακτικῶς συχναζόντων ἐν τῷ Συλλόγῳ, ἀφ' οὔ μέλη, διακρινόμενα ἐπὶ τε γνώσει καὶ κοινωνικῇ θέσει ἐξ ὄγῳ καὶ ὑπηρεσίαις ἐνδελεχέσι τῷ Συλλόγῳ καὶ κατὰ πάντα ἰκανὰ καὶ ἄξια τῆς προεδρίας, εὐρίσκονται μετὰ τῶν τακτικῶς καὶ ἀνελλιπῶς ἐν τῷ Συλλόγῳ ἐργαζομένων. Ὁ κ. **Αἰθνητίπουλος**, ὑποστηρίζων τὴν πρότασιν ἀναβολῆς τοῦ κ. **Μοσχοτάτου**, ζητεῖ ψηφοφορίαν, ἀλλ' ὁ κ. πρόεδρος παρατηρεῖ ὅτι ὁ κ. **Σαλιτέλης** ἔχει δίκαιον καὶ ὅτι δὲν εἶναι ἀνάγκη οὔτε κἂν ψηφοφορίας ἐπὶ τῶν προτάσεων, ὅτι, τὸ καθήκον ἡμῶν ἐκτελοῦντες, δεόν νὰ ἐκλέξωμεν ὡς τάχιστα τὸν πρόεδρον. Κοινῇ δὲ συναινέσει ἡμέρα ἐκλογῆς προέδρου ὀρίζεται ἡ προσεχὴς συνεδρία.

Τῆς ἀναγνώσεως τῆς ἀλληλογραφίας ἀναβαλλομένης, ζητεῖται ὑπὸ τοῦ προέδρου ἡ ἄδεια τῆς δημοσιεύσεως τῆς λογοδοσίας τοῦ προέδρου ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ ἑορτῇ τοῦ Συλλόγου· αὕτη δὲ χορηγεῖται καὶ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΗΘ΄

(Τακτικὴ γενική)

τῆ 15 Ἰουνίου 1898.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Ἀναβληθείσης τῆς ἀναγνώσεως τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. γενικός γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς **Ἀλφλογραφίας**, ἔχουσαν οὕτω :

Ἐπιστολὴ τῆς Α. Π. τοῦ **Μεγάλου Πρωτοσυγκέλλου** ἐκ τῶν Πατριαρχείων ἀπὸ 2 Ἰουνίου, ἀποστέλλοντος ἀντίγραφον τοῦ πατριαρχικοῦ λόγου ἐν τῇ ἐπιτείῳ τοῦ Συλλόγου ἑορτῇ.

Τοῦ κ. **Μαργαρίτου Εὐαγγελίδου** ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 6 Ἰουνίου, προέδρου τοῦ Συλλόγου τῶν **Μικρασιατῶν** «ἢ Ἀνατολή», παρακαλοῦντος ὅπως αἱ δωρηθεῖσαι δημοσιεύσεις τῶ Συλλόγῳ τούτῳ δοθῶσι τῷ κ. **Γ. Πασχαλίδῃ** πρὸς ἀποστολὴν.

Τῆς **Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς τελετῆς τῆς ὀδοηκονατηριίδος τοῦ Κίπερι** ἐκ Βερολίνου ἀπὸ 18 Ἰουνίου, προσκαλοῦντος αὐτὸν ὅπως συμμετάσχη αὐτῆς.

Τοῦ κ. **Ἀπέρη**, προέδρου τῆς «**Συμπνοίας**», αἰτουμένου τὴν αἴθουσαν τοῦ Συλλόγου χάριν τῆς τελετῆς τῆς σχολῆς αὐτῆς.

Τοῦ κ. **Homolle** ἀπὸ 20 Ἰουνίου ἐξ Ἀθηνῶν, διευθυντοῦ τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν, συνιστῶντος τῷ Συλλόγῳ τοὺς κ. **Laurent** καὶ **Séire**, οἵτινες ταξιδεύουσιν ἐν Θράκῃ καὶ Ἀνατολῇ, καὶ παρακαλοῦντος ὅπως παρασθῆ αὐτοῖς πᾶσα συνδρομή.

Ἐν σχέσει πρὸς τὴν προδικαστικὴν ἀπόφασιν τοῦ πρωτοδικείου Ἀθηνῶν ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως **Μουράτ Θεοφιλίδου** ὁ κ. **Νικολόπουλος** μετ' ἀπορίας παρατηρεῖ ὅτι ὁ δικηγόρος τοῦ Συλλόγου, ἐν ᾧ ὅταν ζητῆ χρήματα ἀπευθύνεται κατ' εὐθείαν πρὸς τὸν Σύλλογον, τὴν φορὰν ταύτην προυτίμησε νὰ στειλῆ ἡμῖν τὸ ἔγγραφον διὰ τοῦ κ. **Μαλιάδου**, ὡς καὶ ἑτέρας τινὰς νομικὰς παρατηρήσεις ὡς πρὸς τὴν ἡμέραν τῆς ἐκδόσεως τῆς ἀποφάσεως διὰ τὸ ἐμπρόθεσμον ἢ οὐ' ὑπεσχέθη δ' ἐν τέλει ὅτι ἢ ἀ συνεννοηθῆ μετὰ τοῦ κ. **Μαλιάδου** καὶ θὰ φροντίσῃ νὰ ἐπιμεληθῆ παντοιοτρόπως τῶν συμφερόντων τοῦ Συλλόγου.

Ὁ κ. πρόεδρος προσκαλεῖ τὰ μέλη εἰς ὑψηφορικὴν πρὸς ἐκλογὴν τοῦ προέδρου τοῦ Συλλόγου, καὶ μετὰ τὴν συζήτησιν ἀποφασί-

ζεται ἡ ἄμεσος ἐκλογὴ τοῦ προέδρου μετὰ διάλειμμα 5 λεπτῶν. Ὑψηφορίας δὲ γενομένης, πρόεδρος τοῦ Συλλόγου ἐξελέγη διὰ τὸ ἔτος 1898—99, ὁ κ. **Χρῆστος Χατζη-Χρῆστος**, γυμνασιάρχης, παμψηφεί.

Ἐκλέγεται μέλος τακτικὸν τοῦ Συλλόγου ὁ κ. **Μιχαὴλ Ν. Παπαδόπουλος**, ἔμπορος, καὶ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΤ΄

(Τακτικὴ εἰδική)

τῆ 6 Ἰουλίου 1898.

Προεδρεύοντος **ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῶν δύο προηγουμένων συνεδριῶν ἀνευ οὐδεμιᾶς ἀντιρρήσεως, μεθ' ὃ ὁ νέος πρόεδρος κ. **Χρ. Χατζηχρησίου** ἀναστὰς προσεφώνησε ταδε :

Φίλοι συνάδελφοι,

Εἰ μάντις γίγνομαι τῶν ὑμετέρων ἐνδομέχων διαλογισμῶν, πάντες τὴν στιγμὴν ταύτην μου καταγινώσκετε, ἀν ἢ ἀναισθησίαν καὶ ἱταμότητα, ἀλλὰ πάντως τόλμην οὐ μικράν, δι' ἐτόλμησα νὰ καταλάβω τὴν ἔδραν ταύτην, ἐρ' ἦν ἡ ψῆφος ὑμῶν, οὐκ οἶδα τι μαθόντων ἠθέλησε νὰ με ἀναδιόβῃ τὸ ὕψος τοῦ τιμήντος τούτου δέκου ὁμολογουμένως πρὸς τὴν ἐμὴν ἀσθένειαν μέγα καὶ ἱλιγος καταλαμβάνει εἰκότως τὸ πνευμά μου.

Ἀλλὰ τὴν ἐμὴν ἰσχύτητα συναισθανόμενος, τί παθῶν κἀγὼ ἐξ ἄλλου τὸ τόλμημα τοῦτο ἐτόλμησα; Μὴ ζητεῖτε, ἀγαπῆτοι ἑταῖροι, τὴν ἐρμηνείαν τούτου κέρ' ἐμοῦ· κάλλιον, ἐκφραστικώτερον καὶ ἐπιτεροτέρον θὰ ἀπαντήσῃ ὑμῖν ἡ μήτηρ ἐκείνη, ἦτις καὶ ἐπὶ γλώσσας ἀμαιμακέτου καὶ παμφάγου πυρὸς εἰσπηδᾷ καὶ ἐν καταδροχθιζούσαις ποταμίαις δίνει καταρρίπτεται, ὅταν βλέπῃ τὸ μὲν προσφιλέως αὐτῆς τέκνον ἐν κινδύνῳ, παρὰ δὲ τῶν δυναμένων καὶ δεινῶν κολυμβητῶν ὀλιγωρίαν καὶ ἀδιαφορίαν εἰς τὸ σπεῦσαι καὶ τοῦτο διασῶσαι· μία δὲ καὶ μόνη λέξις ἡ τῆς μητρὸς ἀπάντησις : ἡ θερμότης καὶ ἱερὰ λέξις **σ τ ο ρ γ ή**· αὕτη ποιεῖ πάντας ἡμᾶς τολμᾶν καὶ τὰ δεινότατα καὶ πολλὰ τῶν ἡμετέρων δυνάμεων ὑπέμμερα· οὐδὲ χρώμεθα λογισμῶ οὐδενὶ διὰ στοργὴν ἐπὶ τὰ τολμηρὰ ὀρμώντες, ἀλλ' ὅλως ἀναισθήτως πρὸς ταῦτα βαίνομεν· ἀσυναισθήτως οὖν κἀγὼ τῶν ἑμῶν δυνάμεων καὶ ἀλογιστῶν τῶν δυσχερεῶν, ἃς ἡ ἔδρα αὐτῆ συνεπάγεται, τὸν οἶακα τῆς περιμλειότης Ἀργοῦς ἐδραζάμην· ἀν δὲ καὶ τι προελογισάμην, τοῦτο ἡ ἐμὴ πεποίθησις ἐστὶ καὶ ἡ ἐλπίς ἐπὶ τοὺς ὑβρίστους βραχίονας τῶν ἐπὶ κώπαις καθημένων ἐρήφρων μοι ἑταίρων.

Τούτων οὖν τῶν προσφιλῶν μοι συμπλωτήρων τῆς εὐρύθμου καὶ προθύμου κωπηλασίας προεπιθεῖς καὶ τὴν πρὸς με εὐμένειαν αὐτῶν προειδὼς, θαρροῦντως περάσομαι, ὅπως ρανῶ κἀγὼ, δση ἐμὴ δύναμις, **κεδνὸς οἰακοστρόφος**, ἵνα τὰς τε οἰκονομικὰς

και άλλης ρύσεως καταγιγιάς υπεκδράμωμεν. Τὰς πλάκας δὲ τῶν διευθυνόντων τὰ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου νόμην παραλαβόντες, ἐν παντὶ καιρῷ και πᾶσιν εὐσυνειδήτως αὐτοῦς ἀπονεμοῦμεν, ἀείποτε ἐπὶ τὸν κυριώτατον σκοπὸν ἀπορρώντες, ὅπως ἐν τῇ ἐστία ταύτῃ τῶν φώτων πᾶσαν διαφανομένην που τῆς ἐπιστήμης και άλλης γνώσεως φωτεινὴν ἀκτῖνα σκεκντρώσωμεν, ἵνα ὁ ἱερὸς σκοπὸς τοῦ Συλλόγου, ἡ καλλιέργεια και ἄραπαεία τῶν γραμμάτων και τῆς ἐπιστήμης, ἐπιτυχέστερον ἐπιτυχάνηται.

Ἐχερέστερον δὲ και θάρτον, ὡς νομίζομεν, ἐπὶ τὸν σκοπὸν χωρήσομεν, ἀν ἐν ταῖς πρὸς εἴρεσιν τῆς ἀσίτης βουλῆς συζητήσομεν ἡμῶν τηρῶμεν και πνεῦμα και γλώσσαν σοβαρὰν και ἐμβριθῆ και πάσης ὁπισθοβουλίας ἀπηλλαγμένην, ἐν γένει δὲ συμπεριπορὰν ἐμπρέπουσαν σωματεῖω παγκοσμίου, τολμῶ εἰπεῖν, φήμης ἀπολαύοντι, ὑπὸ τὰς εὐχὰς δὲ και εὐλογίας τῆς μητρὸς ἡμῶν Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας και τὴν ὑψηλὴν ἐθνοῖαν τῆς περρωι-σμένης Ἀυτοκρατορικῆς κυβερνήσεως φιλομοῦσου Ἀνακτος τὸν εἰρηνικὸν και καλὸν ἀγῶνα τῶν γραμμάτων, ὡς και τῆς ἐπιστήμης, ἀγωνιζομένην. Βαίνωμεν οὖν πρὸς εἴρεσιν τῆς ἀληθείας και τοῦ ὀρθοῦ συμφώνως πρὸς τὰς σοφὰς τῶν προγόνων ἡμῶν ὑποθήκας και δὴ πρὸς τὴν τοῦ Προδίκου τοῦ Κείλου, ὅτι «*οὐκ ἐν τοῖς τοιοῦτοις*» (σοβαροῖς δηλαδὴ) *λόγοις ἀμφισβητεῖν, ἐρίζειν δὲ μὴ, οὐ ἀμφισβητοῦσι μὲν και φίλοι ἀλλήλοις δι' εὐνοῖαν, ἐρίζουσι δὲ μόνοι οἱ ἐχθροὶ και διάφοροι*» πεποισθημεν δὲ ὅτι ἐν τούτῳ τῷ ζητηματι ἐπικρατήσομεν τὰ βέλτιστα.

Ὅτε ἀποκρύψομαι δὲ και τὴν κατέχουσαν τὴν ψυχὴν μου χαρὰν και θυμηδιὰν ὅτι κατὰ τὴν πρὸ τοῦ βέλτοντος ἀγῶνός μου προτελεσθεῖσάν μοι θυσίαν λαμπρῶς ἐκαλλιερέσῃ ὅτι τὰ σπλάγγνα τοῦ ἱερείου μόνον οὐχὶ βρωνῆτά και ἀνακηρύττουσιν, ὅτι και τὰ τῶν ἐμῶν ἐν τῷ προεδρεῖω ἐταίρων σπλάγγνα λιαν σμασπῶς μοι και προθύμως πᾶν διατεθειμένα εἶσι και εὐχαριστῶ αὐτοῖς θερμότατα ἀπὸ τοῦδε, ὅτι τοιοῦτο μοι συμφωράδμονες ἐσοῦνται και δεξιὸς ἐπίδειξος δὲ λόγιος, τῆς ἱστορίας και τῆς φιλοσοφίας γνώσεως και λιγὺς τοῦ ἡμετέρου σωματεῖου ἀγορητῆς τὴν πρῶτην τῶν συνεδριάσεων ἡμῶν περικοσμήσει.

Ἀλλὰ και τὰ οἰκονομικά τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ὅτι αἰσίαν ἔχουσι τὴν ἀπαρχὴν και ἔτερον καλὸν προσώνημα ἐκ τῆς εὐθὺς ἀναγνώσθησομένης ἀλληλογραφίας ἀκούσασθε. Βραχειὰν ἐποησάμην τὴν ἐμὴν ἐναρκτήριον προσλαλιάν, τοῦ χρόνου και τῶν πολυτήμων σιγμῶν ἡμῶν φειδόμενος, οὐδὲ τὰς ἐπαγγελίας μου πολλὰς και μεγάλας προκηρῆντομαι, ἐν νῦ ἔχωσι δὲ τὰς *ἀπας λόγους, ἀν ἀπὴ τὰ πράγματα, μάταιων κ φαίνεται και κενόν*· ἀλλὰ και ἄλλως ἔπερκα και ἐν τοῖς ἐργοῖς ὀλίγος, ἀλλὰ μὴν και ἐν τοῖς λόγοις και ὑποσχέσεσιν ἤμισια ἐπὶρρηπῆς. Πάσας δὲ τὰς ἐλπίδας μου περὶ ἐπιτυχοῦς οἰακοστροφίας τῆς ἱερᾶς ταύτης Παράλου ἀνασπέντες τῆ προθυμίας τῶν ἐμῶν ἐταίρων τῶν τε ἀποτελούντων τοῦς ἱσχωρῶς τοῦ Συλλόγου παράγοντας, τὰς ἐπιτροπὰς αἰτοῦ, και τῶν ἐπιθυμούντων τὴν συντήρησιν και ἐκλειαν τοῦ πρεσβυτενοῦς και γεραφοῦ τούτου σωματεῖου και ζωογόνον αἶμα διὰ τῶν προθύμων σενθρομῶν αὐτῶν εἰς τὰς φλέβας τούτου εἰσποροῦντων, πρὸ πάντων δὲ τῇ ἀρωγῇ και συνάρσει τοῦ Ἰϋστοῦ πατρὸς τῶν φώτων, θαρροῦντως τὰ πρ-

μνήσια τῆς νηὸς λῶομεν και εἰς τὸ πέλαγος τῶν ἐργασίων ἡμῶν ἀναγόμεθα. Εὐξασθε ἡμῖν πάντες εὐπλοῖαν και αἰσίαν πρὸς τὸν ὄρμον τοῦ ἐτησίου πλοῦ ἀρίζιν.

Εἶτα ὁ κ. πρόεδρος τὸν λόγον δίδωπι τῷ κ. γενικῷ γραμμικτῆ, ὅστις ἀνακοινῶ τὰς προσφορὰς βιβλίων και ἀναγινώσκει τὴν περίληψιν τῆς **ἀλληλογραφίας**, ἔχουσιν ὡς ἐξῆς:

Ἐπιστολὴ τῆς Α. Ε. τοῦ **Χαμδῆ Βέη**, διευθυντοῦ τοῦ Ἀυτοκρατορικοῦ Μουσείου, δι' ἧς προσφέρει τῷ Συλλόγῳ τὰ ἀντίτυπα, ὧν τὸ μὲν ἐν γαλλιστί, τὸ δ' ἔτερον τουρκιστί, τοῦ ἐργου αὐτοῦ **Monuments Funéraires**.

Τοῦ κ. Ἀποστοῖλου **Μ. Σακελλαρίδου**, ἀντιπροσώπου τῆς κοινότητος **Κρουσάβου**, αἰτουμένου τοῦς χάρτας **Ζαφειροπούλου**.

Εὐχαριστήριον τῆς οἰκογενείας **Γλάδοτωνος** ἐπὶ τῇ συλλυπητηρίῳ τοῦ Συλλόγου ἐπιστολῇ.

Τοῦ κ. **Φαρδύ**, ἀποστῆλλοντος βιβλίον, ἐπικαλούμενον **Σχολικὸν Ἀνάγνωσμα** και αἰτουμένου τὴν κρίσιν τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς.

Τοῦ κ. **Κατσαῖτου**, δι' ἧς αἰτεῖται αὐξήσιν τῆς συντάξεώς του.

Τοῦ κ. **Γ. Γκιώχα**, προσφέροντος αὐτοῦ μὲν 10 λίρας και ἑτέρας 10 τῶν υἰῶν τῆς οἰκογενείας **Ἰωάννου Βασιιάδου**, ὅπως ἐυκολύνη τὴν ἐκπέσειν τῆς ἀποφάσεως τοῦ Συλλόγου περὶ κατασκευῆς προτομῆς τοῦ μακαρίτου **Ἡροκλέους Βασιιάδου**.

Ἐπόμνημα τοῦ ἐφόρου τῆς Βιβλιοθήκης κ. **Β. Μυσιακίδου** περὶ μέτρων ληπτῶν πρὸς τεκτικωτέραν λειτουργίαν τῆς Βιβλιοθήκης.

Ἐπιστολὴ τῆς κοινότητος **Θεοδοσιουπόλεως** (Ἐρζερούμ), αἰτούσης τοῦς χάρτας **Ζαφειροπούλου**.

Ὅς πρὸς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ κ. **Γ. Γκιώχα**, δι' ἧς τήθησιν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Συλλόγου ἐκ μέρους ἐαυτοῦ και τῆς οἰκογενείας **Ἰωάννου Βασιιάδου** λίρας τουρκικὰς εἰκοσιν, ὁ κ. πρόεδρος λέγει ὅτι τὸ προεδρεῖον, ἐγνώμωνως ἀποδεξάμενον τὴν γενναίαν δωρεὰν τοῦ κ. **Γ. Γκιώχα**, εὐχαριστεῖ αὐτῷ θερμῶς και ἐν δημοσίῳ τοῦ Συλλόγου συνεδρίῳ θὰ φροντίσῃ διὰ καταλλήλου ἐνεργείας ἵνα πραγματοποιηθῇ ἡ ἀπόφασις τοῦ Συλλόγου, και οὕτω στηθῇ δεόντως ἡ προτομὴ τοῦ αἰοιδίμου **Βασιιάδου**, εὐεργετικῶς δράξαντος ἐν τῷ Συλλόγῳ, ὡς ἱδρυτοῦ, προέδρου και μεγάλου εὐεργέτου αὐτοῦ. Ὁ κ. **Ἀθθεντόπουλος** ἐρωτᾷ τὸν κ. πρόεδρον ἐὰν αἱ εἰκοσι λίραι θὰ ἐξαρκέτωσι πρὸς κατασκευὴν τῆς ἐν λόγῳ προτομῆς. Τοῦ κ.

προέδρου βεβαιώσαντος ὅτι αἱ προσενεχθεῖσαι εἴκοσι λίραι θὰ ἀποτελέσωσι τὸ ἥμισυ μέρος τῆς ὅλης ἀναγκαιᾶς δαπάνης, ὁ κ. *Αὔθεντόπουλος* ὑπέμνησεν ὅτι ἐν τῷ καταλόγῳ, ὅστις ἤθελε προτεθῆ εἰς τοὺς τιμῶντας τὴν μνήμην τοῦ δραστηριωτάτου τῶν ἰδρυτῶν τοῦ Συλλόγου ἵνα δι' ἐράνων συμπληρώσωσι τὸ ἀπαιτούμενον ποσὸν πρὸς τελείωσιν τῆς προτομῆς τοῦ ἀειμνήστου *Ἡροκλέους Βασιάδου*, πρέπει νὰ διαλάμπῃ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἐξοχωτάτου κ. *Χρηστάκη Ἐφένδη Ζωγράφου*, στενοῦ τοῦ μεταστάντος φίλου· προτείνει δὲ ὅπως τὸ προεδρεῖον, ἐξ εὐλαθείας πρὸς τὴν συνδέουσαν τοὺς δύο ἄνδρας φιλίαν, ἀποταθῆ πρὸς τοῦτο πρὸς τὸν μέγαν τοῦ Συλλόγου εὐεργέτην.

Ὡς πρὸς δὲ τὴν ὑπὸ δέκα μελῶν τοῦ Συλλόγου ὑποβληθεῖσαν ἔγγραφον πρότασιν ὅπως ἐκλεγῶσι μέλη τακτικά τοῦ Συλλόγου οἱ ἐκδοταὶ καὶ διευθυνταὶ τῶν ἐγκυρίων ἑλληνικῶν καὶ ἀλλογλώσσων φύλλων, οἱ ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας τοῦ φύλλου τῶν ποικιλοτρόπως ὑποστηρίζαντες τὸν Σύλλογον, ὁ κ. πρόεδρος παρακαλεῖ ἵνα ἡ ἐπὶ τούτου ἀπόφασις ἀναβληθῆ ὅπως μελετηθῆ πρῶτον ἐν τῷ προεδρεῖῳ.

Μεθ' ὃ ὁ κ. πρόεδρος τὸν λόγον δίδωσι τῷ κ. *Δ. Μοσιράτῳ* πρὸς ἀνάγνωσιν πραγματείας **Κρίσεις καὶ σχόλια εἰς Αἰσχύλου Ἀγαμέμνονα.**

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ταύτης ὁ κ. *Αὔθεντόπουλος* λέγει ὀλίγα περὶ τοῦ ἀναγνώστου τοῦ κ. *Μοσιράτου*, οὐχὶ ἐπὶ τῆς οὐσίας αὐτοῦ, ἀλλ' ὡς λίαν εὐτυχοῦς πρωτοβουλίας, ὅπως διὰ θέματος, ἀνήκοντος εἰς τὴν ἐπιστήμην, ἧς φερόμενος εἶναι καὶ ὁ Σύλλογος, ἐγκαινίση τὴν νέαν περίοδον τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ. Εὐτυχῶς, προσέβηκεν ὁ κ. *Αὔθεντόπουλος*, αἱ διακελεύσεις τοῦ νέου τοῦ Συλλόγου Κανονισμοῦ δὲν ἐπιτρέπουσιν εἰς αὐτοσχεδίους παρατηρητὰς νὰ παρατηρῶσιν ἐκ τοῦ προχείρου ἐπὶ μελετημάτων σοβαρῶν ἀψύστατα καὶ ἀπροσδιόριστα, ἐπομένως τὸ ἀνάγνωσμα τοῦ κ. *Μοσιράτου* θὰ παραπεμφθῆ κατὰ τὸν νόμον εἰς τὴν Φιλολογικὴν Ἐπιτροπὴν, ἐν ἧ ὁ ὀρεγόμενος μελέτης δύνανται νὰ προσέλθωσι καὶ νὰ παρασκευάσωσι σχετικὰς πρὸς αὐτὸ παρατηρήσεις, ἃς δύνανται νὰ ἀνακοινώσωσι τῷ συγγραφεῖ διὰ τοῦ Συλλόγου ἐν εἰδικῇ αὐτοῦ συνεδριάσει. Συγχαίρει λοιπὸν τῷ κ. *Μοσιράτῳ* ἐπὶ τῇ ἐπιστημονικῇ αὐτοῦ συμβολῇ, συγχαίρει δὲ καὶ τῷ νέῳ τοῦ Συλλόγου προεδρεῖῳ ὅτι διὰ τοιαύτης πνευματικῆς πανδαισίας προκατήρξατο τῶν

ἐργασιῶν αὐτοῦ· μὴ θέλων δὲ νὰ ἀντιφωνήσῃ ἐξ ὑπογίου καὶ παραρῶνως εἰς τὴν λαμπρὰν προεδρικὴν προσφωνήσιν, εὐχεται ὅπως ἀπὸ τοιαύτης εὐσυνείστου ἀφειρηθείας εἰς αἴσιον κατὰλήξῃ καὶ τέρμα τὸ νέον συλλογικὸν ἔτος.

Μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΤΑ'

(*Τακτικὴ εἰδική*)

τῇ 13 Ἰουλίου 1898.

Προεδρεύοντος **ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΤΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς ἡγουμένης συνεδρίας· εἶτα ὁ κ. πρόεδρος ἀγγέλλει ὅτι τὴν αἴτησιν, ἣτις ὑπεβλήθη εἰς τὸ προεδρεῖον ὑπογεγραμμένη ἐκ δέκα μελῶν τοῦ Συλλόγου πρὸς ἔγγραφον δωρεάν ὡς τακτικῶν μελῶν αὐτοῦ τῶν ἰδιοκτητῶν καὶ διευθυντῶν τῶν ἐνταῦθα ἐκδιδομένων ἐφημερίδων *Ταχυδρόμου*, *Κωνσταντινουπόλεως*, *Νέας Ἐφημερίδος* καὶ *Levand-Herald*, διὰ τὰς πολλὰς ἐκδουλεύσεις, ἃς διὰ τῶν φύλλων παρέσχον τε καὶ παρέχουσι τῷ Συλλόγῳ, εὔρε τὸ προεδρεῖον λίαν ὀρθὴν καὶ λογικὴν.

Γενομένης δὲ ψηφοφορίας, γίνονται δεκτοὶ ὡς τακτικὰ μέλη τοῦ Συλλόγου οἱ ἰδιοκτῆται καὶ διευθυνταὶ τῶν ἀνωτέρω ἐφημερίδων κ. κ. *Δ. Α. Βέλλης*, *Δ. Νικολαΐδης*, *Σ. Σ. Καραγιαννίδης* καὶ *Ἐδωρ Οὐτίταερ*.

Ὁ κ. *Αὔθεντόπουλος* φρονεῖ ὅτι καλὸν θὰ ἦτο νὰ σταλῆ ἐκ μέρους τοῦ προεδρεῖου ἐπιστολὴ πρὸς τοὺς ἀνωτέρω ἀξιότιμους κυρίους, ἐν ἧ νὰ ἐκτιθῶνται οἱ λόγοι, δι' οὓς ἐγένοντο μέλη τοῦ Συλλόγου.

Τὴν γνώμην τοῦ κ. *Αὔθεντοπούλου* συμφέρει καὶ πάντα τὰ λοιπὰ μέλη καὶ ἀναθέτουσι τὴν ἐκτέλεσιν ταύτης εἰς τὸ προεδρεῖον.

Ψηφίζεται τακτικὸν μέλος ὁ κ. *Γ. Ζουμπούλογος*, ἔμπορος.

Εἶτα ὁ κ. πρόεδρος δίδωσι τὸν λόγον τῷ κ. γεν. γραμματεῖ πρὸς ἀνάγνωσιν πραγματείας τοῦ ἐν Φριβούργῳ καθηγητοῦ κ. *Thuml* **Περὶ καταγωγῆς τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων**, μεθ' ὃ ἐκφράζει τὰς εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου πρὸς τὸν σοφὸν ἄνδρα, τὸν συγγράψαντα τὴν πραγματείαν, προτείνει δὲ ὅπως καταταθῆ μετὰ τῶν ἐπιτίμων μελῶν. Μηδενὸς δ' ὑπάρχοντος ἄλλου ζητή-

ματος πρὸς συζήτησιν, ὁ κ. πρόεδρος, κηρύσσει τὴν λήξιν τῶν θερινῶν ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου, λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΤΒ'

(Τακτικὴ γενικὴ)

τῇ 2 Νοεμβρίου 1898.

Προεδρεύοντος **ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ**, προέδρου.

Κηρύσσεται ἡ ἐναρξίς τῆς ἐπιμνημοσύνης συνεδρίας τοῦ Συλλόγου· εἶτα ὁ κ. πρόεδρος διὰ βραχείας προσφωνήσεως ἐξέθηκεν ὅτι ὁ σκοπός, δι' ὃν συνεκάλεσεν ἐπὶ τὸ αὐτὸ τοὺς τε προσφιλεῖς ἐταίρους, ὡς καὶ τὸ λοιπὸν ἀξιότιμον ἀκροατήριον, εἶναι ἵνα πάντας προσλάβῃ κοινωνοὺς ὁ Σύλλογος εἰς τὴν θλίψιν αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ μεγάλου εὐεργέτου τοῦ τε ἔθνους καὶ τοῦ Συλλόγου.

ΧΡΗΣΤΑΚΗ ΕΦΕΝΔΗ ΖΩΓΡΑΦΟΥ.

Ἀνήγγειλε δὲ μετὰ τοῦτο τὸν ῥήτορα, τὸν μέλλοντα νὰ ἐκφωνήσῃ τὸν ἐπιμνημοσύνην λόγον ἐπὶ τῷ θηρηνομένῳ ἀνδρὶ, πρὸς δὲ ὅτι καὶ ἡ ἐλλόγιμος δεσποινὶς *Κορηλία Προβεζιώτου Ἡπειρώτις*, δι' αἰτήσεώς της πρὸς τὸν προεδρεῖον ἔλαβε τὴν ἀδειαν αὐτοῦ, ὅπως ἀπαγγεῖλῃ κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν *Ἐλεγείον* ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ μεγάλου ἐν ἔργοις συμπαιτριώτου αὐτῆς **Χρυστάκη ἐφένδη Ζωγράφου**· μεθ' ὃ τὸν λόγον δίδωσι τῷ κ. *Μ. Αἰδωνοπούλῳ*, ὅστις, παρελθὼν ἐπὶ τὸ βῆμα, ἐξύμνησε προσηκόντως τὰς ἀρετὰς τοῦ μεταστάντος, ἰδίᾳ δὲ ἐξῆρε τὴν ἐπὶ παιδείᾳ δράσιν τοῦ αἰμυνήστου ἀνδρός. Τὸν ῥήτορα διεδέξατο ἡ δεσποινὶς *Κορηλία Προβεζιώτου*, ἧς ἀπήγγειλε κατὰλληλον τῇ περιστάσει *Ἐλεγείον* πρὸς τὸν μεταστάντα, μεθ' ὃ ἐπεσφράγισε τὸ κατανοκτικὸν καὶ ἐπιβλητικῶς πένθημον τῆς τελετῆς χορὸς φιλοκάλων ἐρασιπτειγῶν, προσασκηθεὶς ὑπὸ τοῦ κ. *Γ. Παχτίκου*, μέλους αὐτῆς ἐπιμνημοσύνης. Ὁ κ. πρόεδρος ἀπένειμε τὰς ἐγκαρδίους εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου τῷ τε ἐξοχωτάτῳ κ. πρεσβευτῇ τῆς Ἑλλάδος, τῷ Θεοφιλεστάτῳ ἀγίῳ Χαρουπόλει, τῷ ῥήτορι καὶ τῇ ποιητρίᾳ, τῷ χορῷ ὡς καὶ πᾶσιν ἐν γένει τοῖς τιμήσασιν διὰ τῆς παρουσίας αὐτῶν τὴν ἐπιμνημοσύνην τελετήν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΤΓ'

(Τακτικὴ γενικὴ)

τῇ 9 Νοεμβρίου 1898.

Προεδρεύοντος **ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς ἡγουμένης συνεδρίας· εἶτα ἀναγινώσκεται ὑπὸ τοῦ κ. γενικοῦ γραμματέως ἡ **ἄλληλογραφία**, ἔχουσα οὕτω:

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. *Ἐπαμεινώνδου Σταματιάδου* ἐκ Σάμου ἀπὸ 1ης Ἰουλίου, δωρομένου ἀντίτυπον τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθείσης *Ἐπετηρίδος τῆς ἡγεμονίας Σάμου τοῦ ἔτους 1898*.

Τῶν *Ἐφόρων τῶν ἐκπαιδευτηρίων Πρεμετῆς* ἀπὸ 11 Ἰουλίου, αἰτουμένων τούς γεωγραφικούς χάρτας *Ζαφειροπούλου*.

Τοῦ ἱερέως *Ἐμμανουὴλ Αὐραγ* ἐκ Rouen τῆς Γαλλίας ἀπὸ 10/22 Ἰουλίου, αἰτουμένου νὰ ἀποσταλῇ τὸ Περιοδικὸν κατὰ τὰ συμπεφωνημένα τῇ ἐν Rouen Ἀκαδημίᾳ.

Τοῦ κ. *Ἰω. Γκώχα* ἐντεῦθεν ἀπὸ 16 Ἰουλίου, προτείνοντος τροποποίησιν τοῦ ἐπ' ὄνοματι τοῦ αἰοιδίμου *Σωτηρίου Καλλιᾶδου* κληροδοτήματος τοῦ αἰμυνήστου *Ἡροκλέους Βασιᾶδου*, θείου του, χωρὶς ποσῶς νὰ μεταβληθῇ ὁ σκοπὸς καὶ ἡ διάθεσις τοῦ κληροδοτοῦ.

Τοῦ κ. *Α. Δημητριάδου*, διευθυντοῦ τῶν Σχολῶν Νικομηδείας, ἀπὸ 19 Ἰουλίου, πέμποντος πρὸς κρίσιν πόνημά του ὑπὸ τὸν τίτλον «*Μεταξοσκολημοτρόφος*».

Τοῦ ἐν Ἀθήναις *Πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων Συλλόγου* ἀπὸ 27 Ἰουλίου, ἐπιστρέφοντος τὸν ὑπ' αὐτοῦ αἰτηθέντα πίνακα τῶν ὑποβιβλωσῶν τῷ Συλλόγῳ αἰτήσεις κοινοτήτων περὶ χορηγίας γεωγραφικῶν χαρτῶν *Ζαφειροπούλου* καὶ ποιουμένου παρατηρήσεις τινὰς ἐπ' αὐτοῦ.

Τῶν *Ἐφόρων τῶν ἐκπαιδευτηρίων Πραβίου* ἀπὸ 1ης Αὐγούστου, αἰτουμένων διπλᾶ σῶμακα χαρτῶν *Ζαφειροπούλου* διὰ τὰ ἐκπαιδευτήρια αὐτῶν, ὡς καὶ τινα βιβλία πρὸς πλουτισμὸν τῆς βιβλιοθήκης τῆς κοινότητος.

Τοῦ ἰταλοῦ κ. *Ἐπιειραμμένου* ἐντεῦθεν ἀπὸ 4 Αὐγούστου, προσκαλοῦντος τὸν Σύλλογον ὅπως συμμετάσχη δι' ἀντιπροσώπου ἢ διὰ τῆς ἀποστολῆς ἀνακοινώσεων εἰς τὸ ἐν Ἰώμῃ συγκληθησόμενον τῇ 15ῃ Ὀκτωβρίου 1899 12ον *Μεθνὲς Συνέδριον τῶν Ἀσιανολόγων*.

Τῆς *Φιλεπαιδευτικῆς Ἀδελφότητος τῶν Τηνίων* «*Εὐαγγελισμοῦ*» ἀπὸ 6 Αὐγούστου,

αίτουμένης όπως επιτραπῆ αὐτῇ ἵνα συγκαλή τὰς κατ' ἔτος τέσσαρας γενικὰς συνεδρίας αὐτῆς ἐν τινι αἰθούσῃ τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ τῆως ἐνταῦθα πρεσβευτοῦ τῆς Γαλλίας κ. *P. Cambon* ἀπὸ 9 Αὐγούστου, θερμῶς εὐχαριστοῦντος τῷ Συλλόγῳ διὰ τὰ συλλυπητήρια αὐτοῦ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς συζύγου αὐτοῦ.

Τοῦ Παν. μητροπολίτου *Προικονήσου* κ. *Benedίκτου* ἀπὸ 4 Αὐγούστου, συνιστῶντος παραλήπτῃ τῶν δωρηθησομένων γεωγραφικῶν χαρτῶν *Ζαφειροπούλου* τῆ κώμῃ *Περσαστεῖ* τῆς προικίας του τὸν κ. *N. Συριοτάκη*.

Τῶν *Ἐφόρων τῶν ἐκπαιδευτηρίων Κοτυαίου* ἀπὸ 15 Αὐγούστου, αἰτουμένων τὴν σειράν τῶν γεωγραφικῶν χαρτῶν *Ζαφειροπούλου*.

Τῶν κ.κ. *Δεπάστα-Γεράδου*, βιβλιοπωλῶν καὶ ἐκδοτῶν ἐντεῦθεν ἀπὸ 18 Αὐγούστου, πιστοποιούντων ὅτι ἡ κοινότης Κοτυαίου εἶναι ἀπορος καὶ ἐπομένως συνιστῶντων ὅπως δεθῆ αὐτῇ δωρεὰν ἐν σῶμα γεωγραφικῶν χαρτῶν *Ζαφειροπούλου*.

Τῆς κυρίας *Δομνίκης Χρ. Ζωγράφου* ἐκ Παρισίων ἀπὸ 19/31 Αὐγούστου, ἐκφραζούσης εὐχαριστίας διὰ τὰ συλλυπητήρια τοῦ Συλλόγου ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ συζύγου αὐτῆς *Ἐξ. Χρησιτάκη ἐφένδη Ζωγράφου*.

Τῶν *Ἐφοροεπιτρόπων καὶ κατοίκων τῆς κώμης Λερέκιοι* ἀπὸ 19 Αὐγούστου, ἐπικαλουμένων τὴν ὑλικὴν τοῦ Συλλόγου ἀντίληψιν πρὸς συντήρησιν τῆς σχολῆς αὐτῶν.

Τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς ἐν τῷ Πέραν *Θρησκευτικῆς Ἀδελφότητος τοῦ Ἐδαγγελιστοῦ Ἰωάννου*, αἰτουμένου τὴν παραχώρησιν τῆς αἰθούσης τοῦ Συλλόγου ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος πρὸς ἑσπερινὰς διαλέξεις ἠθικορρησκευτικοῦ περιεχομένου.

Τῆς δεσποινίδος *Κορνηλίας Α. Πρεβεζιώτου*, παρακαλοῦσης τὸν Σύλλογον, ὅπως ἐπιτρέψῃ αὐτῇ ν' ἀπαγγεῖλῃ ἔλεγείον ἐπὶ τῷ αἰοιδίμῳ *Χρησιτάκῃ ἐφένδη Ζωγράφῳ* κατὰ τὴν ἐπιμνημόσυνον συνεδρίαν τοῦ Συλλόγου ἀπὸ 30 Νοεμβρίου.

Τοῦ κ. *Νέστορος Γεωργίου*, δικηγόρου καὶ μέλους ἀντεπιστελλόντος τοῦ Συλλόγου ἀπὸ 6 Νοεμβρίου, πέμπτοντος ἐπιστημονικὴν δικτριβὴν, *Κοινὰ Νομικά ἢ τὸ παρ' ἀρχαίοις Ἑλλησι διεθνὲς δίκαιον* ἐπιγραφομένην, ὅπως ἀνακινωθῆ ἐν εἰδικῇ συνεδρίᾳ τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ *Μητροπολίτου Ξάνθης* κυρίου *Ἰωακείμ*, προέδρου τῆς ἐπὶ τῆς Πατριαρχικῆς Βιβλιοθήκῃς ἐπιτροπῆς, αἰτουμένης τὰς δημοσιεύσεις τοῦ Συλλόγου καὶ εἴ τι ἄλλο δύ-

ναται νὰ προσφέρῃ ὁ Σύλλογος εἰς πλουτισμὸν τῆς βιβλιοθήκῃς ταύτης, ἀπὸ 29 Σεπτεμβρίου.

Τοῦ κ. *Πέτρου Γ. Φιλανθίδου*, πρωτοψάλτου τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως Κυζίκου ἀπὸ 23 Ὀκτωβρίου, ἀναφερομένου εἰς τὸν *Ζωγράφου Ἀγῶνα* περὶ συλλογῆς ζῶντων μνημείων.

Τοῦ κ. *Ματθαίου Παρανῖα* ἐκ Τραπεζοῦντος ἀπὸ 1 Ὀκτωβρίου, ἀποστέλλοντος πραγματείαν ἐπιγραφομένην «*Ὁ Παφλαγονικὸς διάκοσμος καθ' Ὀμηρον καὶ Σιράβωνα*», ὅπως ἀναγνωσθῆ ἐν εἰδικῇ τοῦ Συλλόγου συνεδρίᾳ.

Τοῦ κ. *Γ. Ἐαρινοῦ* ἐκ Σμύρνης ἀπὸ 27 Ὀκτωβρίου, εὐχαριστοῦντος τῷ Συλλόγῳ διὰ τὴν βράβεισιν τοῦ *Συμιακοῦ Λεξιλογίου* αὐτοῦ καὶ παρακαλοῦντος ὅπως τὸ δεκάλιρον γέρας παραδθῆ τῷ παρεπιδημούντι ἐν Κωνσταντινουπόλει κυρίῳ *Ἐμμ. Μανωλοπούλῳ*.

Τῆς *Ἐφοροεπιτροπῆς τοῦ χωρίου Γωνῆς τῆς Κυζίκου* ἀπὸ 9 Σεπτεμβρίου, αἰτουμένης τοὺς χάρτας *Ζαφειροπούλου* ὑπὲρ τῆς σχολῆς αὐτῶν.

Τῶν *Ἐφόρων τῶν σχολείων Ἐρζιζάνης* ἀπὸ 19 Σεπτεμβρίου, αἰτουμένων τοὺς χάρτας *Ζαφειροπούλου*.

Τοῦ κ. *Π. Δούκα*, γυμνασιάρχου Γυθείου ἀπὸ 7 Ὀκτωβρίου, παρακαλοῦντος ὅπως, συνωδᾷ ἀποράσει τοῦ Συλλόγου, ἀποσταλῶσι τῇ ἀρτιστυτάτῳ βιβλιοθήκῃ τοῦ Γυμνασίου ἅπασαι αἱ δημοσιεύσεις τοῦ Συλλόγου.

Ὁ κ. πρόεδρος, ἐκφράσας τὰς εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου πρὸς πάντας τοὺς δωρητὰς, ἀνακινῶν τῷ Συλλόγῳ ὅτι ἐλήφθη ἀπόφασις παρὰ τοῦ προεδρείου ὅπως ἀποσταλῶσι δύο ἀντιπρόσωποι αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀναχώρησιν τῆς Α. Ε. τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Γαλλίας κ. *Καμπὸν* πρὸς ἀποχαιρετισμὸν καὶ ἐκφρασῇ τῶν εὐγνωμόνων αἰσθημάτων τοῦ Συλλόγου πρὸς τὸν ἕξοχον ἄνδρα. Τῷ ὄντι δὲ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἀναχώρησεως τῆς Αὐτοῦ Ἐξερχότητος μεταβάσα παρ' αὐτῷ ἡ ἐπιτροπὴ, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν κ.κ. *Χρ. Χατζηχορήσου*, προέδρου, καὶ *Π. Νικολοπούλου*, ἀντιπροέδρου, ἀνεκινῶσατο αὐτῷ τὸν σκοπὸν τῆς ἐπισκέψεως αὐτῆς ἢ δὲ Α. Ἐξ., εἰς τὸ ἔπακρον εὐχαριστηθεῖσα ἐπὶ τῇ ἰδιαιτέρᾳ ταύτης τιμῇ τοῦ Συλλόγου, ἐξεφράσθη λίαν εὐμνῶς καὶ ἐδήλωσεν ὅτι καὶ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ὧν θέλει παρακολουθεῖ μετ' ἰδιαζούσης προσοχῆς καὶ διαφέροντος τὰς ἐργασίας τοῦ Συλλόγου.

Ὁ κ. πρόεδρος κατόπιν παρατηρεῖ ὅτι ἐν

τῆ ἀλληλογραφίᾳ ὑπάρχουσι δύο αἰτήσεις περὶ παροχῆς τῆς αἰθούσης τοῦ Συλλόγου· αἰτήσις τῆς ἐν τῷ Πέραν Ἀδελφότητος τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου περὶ παροχῆς αὐτῆς δι' ἐσπερινὰς διαλέξεις ἠθικηθρησκευτικοῦ περιεχομένου, καὶ αἰτήσις τῆς Ἀδελφότητος τῶν Ἱηρίων διὰ τέσσαρας μόνον συνεδρίας ἐτησίως. Ὑπὲρ τῆς παραδοχῆς τῆς πρώτης αἰτήσεως συνηγοροῦσιν οἱ κ. κ. *Μ. Αἰθεντόπουλος*, *Ἀν. Χρησιδῆς* καὶ *Δ. Μηλιώτης*, καὶ παμψηφεί ἀποφαινεται ὁ Σύλλογος ὑπὲρ αὐτῆς· ἀλλ' ἡ δεύτερα αἴτησις ἀπορρίπτεται.

Γίνεται δεκτὸς ὡς τακτικὸν μέλος ὁ κ. *Γ. Νούλης*, ἱατρός.

Προκειμένῳ δὲ περὶ τῆς οικονομικῆς καταστάσεως τοῦ Συλλόγου, ὁ ἀντιπρόεδρος κ. *Π. Νικολόπουλος* λέγει ὅτι τὸ προεδρεῖον ἐν προηγουμένῃ συνεδρίᾳ ἀπεφάσισεν ὅπως δεθῆ συναυλία πρὸς βελτίωσιν τῶν οικονομικῶν τοῦ Συλλόγου, καὶ πρὸς τοῦτο εὖρε λίαν πρόθυμον τὴν εὐγενεστάτην δεσποινίδα *Ἰωαννίδου*, ἥτις, κατὰ τὴν γνώμην του, ἂν ἀφεθῆ ἐλευθέρᾳ εἰς τὰς ἐνεργείας τῆς, θὰ συντελέσῃ τὰ μέλα πρὸς ἐπιτυχῆ διεξαγωγὴν τούτου, καὶ προτείνει εἰς τὰ μέλη ἵνα ἐπιληθῶσιν, εἰ δυνατὸν, ἐγκαίρως τῆς πρὸς τοῦτο συζητήσεως. Οἱ κ. κ. *Μ. Αἰθεντόπουλος* καὶ *Δ. Μοστροῦτος* φρονοῦσιν ὅτι δὲν ἀπαιτεῖται μακρὰ συζητήσεις περὶ τούτου καὶ ἐκφράζουσι τὴν εὐχὴν, ὅπως ληφθῆ ἐκ μέρους τοῦ Συλλόγου ἡ δέουσα προσοχὴ ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῶν μελῶν, ἅτινα θὰ ἀπαρτίσωσι τὴν ἐπιτροπὴν. Ὁ κ. *Αἰθεντόπουλος* ἐν τέλει φρονεῖ ὅτι ἡ ἐκλεχθεῖσα ἐπιτροπὴ ἵνα ἐργασθῆ ἀποτελεσματικώτερον, δεόν νὰ ἦ ἀριστομελές. Ὁ κ. πρόεδρος λέγει ὅτι περὶ τοῦ τεχνικοῦ μέρους ἦλθεν εἰς συνεννόησιν μετὰ προσώπου, δυναμένου νὰ δώσῃ πληροφορίας περὶ τῆς ἀπαιτουμένης δαπάνης, ἣν ὑπελόγησεν εἰς τριάκοντα λίρας· ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰ πρόσωπα, ἅτινα θὰ ἀπαρτίσωσι τὸ τεχνικὸν μέρος τῆς συναυλίας, δηλοῖ ὅτι ἐπιφυλάσσεται, ἵνα ἐν προσεχῇ συνεδρίᾳ ἐκθέσῃ ὀριστικῶς τὴν γνώμην του περὶ τούτων. Ὁ κ. *Ἀν. Χρησιδῆς* φρενεῖται μὴ ἡ δαπάνη τῆς ἐργασίας ἀνέλθῃ εἰς τεσσαράκοντα λίρας καὶ προτείνει ἵνα ἡ γνώμη του ὑπεβληθῆ μόνον εἰς τὸ προεδρεῖον πρὸς συζήτησιν. Ὁ κ. πρόεδρος λέγει ὅτι τοῦτο θὰ ἐκπληρωθῆ ἀναλόγως τῆς γνώμης τῆς δεσποινίδος *Ἰωαννίδου*, καὶ φρονεῖ, ἀποβλέπων εἰς ὑψηλότερον σκοπὸν, ὅτι δεόν ἡ ἐργασία νὰ ἦ κλασικὴ καὶ ποιικίλη.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. *Νικολόπουλος* προτείνει

ὅπως ἀποσταλῆ ἀντίγραφον τοῦ ἐκφωνηθέντος ἐπιμνημοσύνου λόγου πρὸς τὴν σεβαστὴν γῆραν τοῦ ἀειμνήστου *Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου*, ἵνα λάβῃ καὶ τούτου γνώσιν, ὡς ἔλαβε καὶ τῶν λοιπῶν ψηφισμάτων τοῦ Συλλόγου ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ συζύγου τῆς. Ἐπὶ τῆς προτάσεως ταύτης τοῦ κ. *Νικολοπούλου*, καὶ ἰδίᾳ περὶ τοῦ τρόπου τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ἐπιμνημοσύνου λόγου καὶ τοῦ ἐλεγείου, ἐγείρεται μακρὰ συζήτησις, καθ' ἣν τῆ προτάσει τοῦ κ. προέδρου ἀποφασίζεται, ὅπως, ἀφ' οὐ προηγουμένως ἀποσταλῶσι τῆ σεβαστῇ γῆρᾳ τὰ ἀντίγραφα αὐτῶν, δημοσιευθῶσι κατόπιν ταῦτα διὰ τῶν ἐγγυρίων ἐφημερίδων καὶ τυπωθῶσιν εἰς πεντακόσια περίπου σώματα πρὸς εὐρυτέραν διάδοσιν εἰς τὸ κοινόν.

Ὁ κ. *Μοστροῦτος* φρονεῖ ὅτι καλὸν θὰ ἦτο νὰ ἐδημοσιεύοντο διὰ τῶν ἐφημερίδων ἐν περιλήψει τὰ πρακτικὰ ἐκάστης συνεδρίας πρὸς παρακολούθησιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου καὶ ὑπὸ τοῦ κοινού· ὡς καταλληλοτέρους θεωρεῖ τοὺς κ. κ. *Γ. Πασχαλίδην* καὶ *Παχτίκον*. Τὴν γνώμην ταύτην τοῦ κ. *Μοστροῦτου* παραδέχονται καὶ τὰ λοιπὰ μέλη καὶ ἀνατίθεται τοῖς ἀνωτέρω ἡ ἐκτέλεσις ταύτης.

Ὁ κ. *Νικολόπουλος* παρακαλεῖ τὴν Συντακτικὴν Ἐπιτροπὴν, ὅπως ἐπισπεύσῃ τὴν ἐκτύπωσιν τῶν Ἱεριοδικῶν τῶν τριῶν παρελθόντων ἐτῶν, καὶ φρονεῖ ὅτι πᾶσα βραδύτης περὶ τὴν ἐκτύπωσιν συντελεῖ πρὸς μείωσιν τοῦ γοήτρου τοῦ Συλλόγου. Ὁ κ. *Ἀν. Χρησιδῆς* παρακαλεῖ τὴν Συντακτικὴν Ἐπιτροπὴν ὅπως ἀπὸ τοῦδε ἀρχίσῃ νὰ σκέπτηται περὶ ἐκτύψεως τῶν τριῶν Ἱεριοδικῶν καὶ νὰ μὴ ἀναβάλῃ τοῦτο εἰς τὸ μέλλον, καθόσον θὰ ἀπαντήσῃ πολλὰ προσκόμματα ὡς πρὸς τὴν εὐόδωσιν τοῦ ἔργου.

Ὁ κ. *Γ. Πασχαλίδης* ἀνακοινεῖ τῷ Συλλόγῳ, ὅτι ἡ Βιολογικὴ Ἐπιτροπὴ ἐτύπωσεν ἰδίαις δαπάναις τὰ Πρακτικὰ αὐτῆς καὶ παρακαλεῖ τὸν Σύλλογον ὅπως ἐκφράσῃ τὰς εὐχαριστίας του πρὸς τὸν πρόεδρον αὐτῆς κ. *Οἰκονομίδην*. Ὁ κ. πρόεδρος ἐκφράζει ἐξ ὀνόματος τοῦ Συλλόγου τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ πρὸς τὸν πρόεδρον κ. *Οἰκονομίδην* καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς καὶ εὐχεται ἵνα καὶ αἱ ἄλλαι ἐπιτροπαὶ ἀκολουθήσωσι τὸ παράδειγμα αὐτῆς ὡς πρὸς τὴν ἐργατικότητα. Ἐπίσης ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ κ. *Ἰ. Γκιώχα* ὁ κ. *Πασχαλίδης* ποιεῖται μνείαν περὶ τοῦ πρὸς τὸν Σύλλογον κληροδοτήματος τοῦ ἀειμνήστου *Ἡροκλέους Βασιάδου*. Ἐπὶ τοῦ ζητήματος

τούτου γίνεται έκτενης συζήτησις, περί τοῦ ἂν δύναται ὁ Σύλλογος νὰ κάμη χρῆσιν τοῦ κληροδοτήματός ἐπὶ τοῦ παρόντος, ὡς τοῦτο ἀναφέρεται καὶ ἐν τῇ πρὸς τὸν Σύλλογον ἐπιστολῇ τοῦ κ. Γκιώχα, ἣ νὰ ἀναβάλλῃ τὴν πραγματοποιήσιν αὐτοῦ μέχρι τῆς διαρρεύσεως τοῦ ὑπὸ τοῦ διαθέτου ὀριζομένου ἐν τῇ διαθήκῃ χρονικοῦ διαστήματος. Ἐν τέλει τῇ προτάσει τοῦ κ. Νικολοπούλου ἀποφασίζεται ὅπως τὸ ζήτημα τοῦτο παραπεμφθῆ εἰς τὰς δύο Ἐπιτροπὰς, τὴν Φιλολογικὴν τουτέστι καὶ τὴν Κοινωνιολογικὴν, ἵνα τὰ μὲν μέλη τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἀποφανθῶσι περὶ τοῦ ἀνυψίμου τῆς τροποποιήσεως τοῦ κληροδοτήματος, τὰ δὲ τῆς Κοινωνιολογικῆς περὶ τοῦ βλασίου αὐτῆς.

Ὁ κ. Νικολόπουλος ζητεῖ πληροφορίας παρὰ τοῦ κ. προέδρου περὶ τῆς δεκαπενταλίου δωρεᾶς πρὸς τὸν Σύλλογον τοῦ κ. Φωτιάδου. Ὁ κ. πρόεδρος πληροφορεῖ τὸν κ. Νικολόπουλον ὅτι τὸ ἀνωτέρω ποσὸν ἐστάλη πρὸς τὸν Σύλλογον κατὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ καὶ ὅτι τὸ πρόσωπον, ὅπερ ἔλαβε τοῦτο ἀντ' αὐτοῦ, ὑπεσχέθη νὰ τὸ ἀποστείλῃ λίαν ἐγκαιρῶς πρὸς τὸν κ. ταμίαν τοῦ Συλλόγου. Μεθ' ὃ ὁ κ. πρόεδρος εὐχεται ἵνα καὶ κατὰ τὸ παρὸν συλλογικὸν ἔτος τὰ ἀξιότιμα μέλη ἐν τῇ ἀπὸ κοινοῦ συνεργασίᾳ αὐτῶν μετὰ τοῦ προεδρείου, ἐπιδειξῶσι τὸν ἀπαιτούμενον ζῆλον καὶ προθυμίαν πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ εὐγενοῦς σκοποῦ τοῦ Συλλόγου καὶ πρὸς ἐπίρρωσιν τῆς ὑψηλῆς γνώμης, ἧς ἀπολαύει τὸ ἴδρυμα τοῦτο παρὰ τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῷ Γένει ἡμῶν, ὡς τὸ μόνον πνευματικὸν κέντρον ἐν τῇ Ἀνατολῇ.

Μηδενὸς ἄλλου ζητήματος ὑπάρχοντος πρὸς συζήτησιν, λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΤΑ΄

(Τακτικὴ εἰδική)

τῇ 16 Νοεμβρίου 1898.

Προεδρεύοντος ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΤΟΥ, προέδρου.

Μηδενὸς ζητήσαντος τὸν λόγον ἐπὶ τῆς μελέτης τῆς εἰδικῆς συνεδρίας, τουτέστι τῆς *Περὶ καταγωγῆς τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων ἀνακρινώσεως* τοῦ ἐν Φριβούργῳ τῆς Γερμανίας καθηγητοῦ τῆς Νεοελληνικῆς Φιλολογίας κ. Thumb, ὁ κ. πρόεδρος δίδωσι τὸν λόγον τῷ ἀγορευτῇ τῆς ἐσπέρας κ. Κοκκολάτω, ἰατρῷ, πρὸς ἀνάγνωσιν μελέτης ὑπὸ τὸν τίτλον «**II**

ἱατρικὴ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τραγωδίᾳ.

Ὁ κ. Κοκκολᾶτος εἰς τὸ *περὶ ἀνατομικῶν ὄρων* τῆς πραγματείας αὐτοῦ λέγει ὅτι ἀπαντῶσιν οἱ ὄροι *ἐγκέφαλος, ζαίραι, δοτέων, κάταγμα, λάρυγξ καὶ φάρυγξ*, ἅτινα θεωροῦνται ὡς πνεύματος διαρροαί, πνεύμων, στέρον, ὠλένη, πλευραὶ, ἥπαρ, χολή, σπλόνδυλος, ἀκανθα, φλέψ, ἀρτηρία μετὰ θεωριῶν περὶ πνεύμονος, φλεβὸς καὶ ἀρτηρίας τοῦ *Ἐδρυφῶντος, Ἴπποκράτους καὶ Γαληνοῦ*, ὡς καὶ *αἷμα*, ὅπερ ἀκολουθεῖ σειρά πολλῶν ἐπιθέτων, ὡς *αἷμα φοίνειον, αἷμα μελαμπαγές, καθάριστον, θεμιστόν, κικύον, λιθύον, ἄκρατον, χυτόν, ζώφυτον, δμαιομ, αὐτάδελφον, μητροφόν, τυραννικόν, παλαιότερον, αἰμάτιον παλαιότερον* κτλ. Ὁ κ. Κοκκολᾶτος, διεξελθὼν τὸ ἀνατομικὸν μέρος τῆς ἀνακρινώσεώς του, δηλοῖ ὅτι, τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἐπομένων κεφαλαίων ἀναβάλλει εἰς ἐπομένην εἰδικὴν συνεδρίαν.

Ὁ κ. πρόεδρος, μετὰ τὰς πρὸς τὸν κ. Κοκκολᾶτον εὐχαριστίας του, παρατηρεῖ ὅτι καίτοι, κατὰ τὸν Κανονισμόν, αἱ εἰδικαὶ μελέται παραπέμπονται πρὸς τὰς οἰκείας ἐπιτροπὰς πρὸς συζήτησιν, ἐν τούτοις οἱ βουλομένοι καὶ ἐν συνεδρίᾳ τοῦ Συλλόγου νὰ ποιήσωσι παρατηρήσεις τινάς, δύνανται νὰ ἐγγραφῶσιν ὡς ὁμιλήσαντες ἐν τῇ ἐπομένῃ συνεδρίᾳ, ὅπως προσέληθαι καὶ ὁ ἀγορευτῆς πρὸς ἀπάντησιν ἐπὶ τῶν λεχθησομένων, τοῦθ' ὅπερ προθύμως καὶ ἀποδέχεται ὁ κ. Κοκκολᾶτος. Ὁ κ. Μοστροῦτος παρατηρεῖ ὅτι ἵνα συζητήσῃ τις τὸ θέμα ἐν ἐπομένῃ συνεδρίᾳ, ἀνάγκη τὸ χειρόγραφον νὰ κατατεθῆ ἐν τῷ γραφείῳ, ὅπου προσερχόμενα τὰ μέλη νὰ μελετήσωσιν αὐτό· πλὴν καὶ περὶ τούτου ἐκφράζει τὴν ἀπορίαν του πῶς ὁ κ. Κοκκολᾶτος τὰς κοινῇ παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ ἐν χρήσει λέξεις, ὡς λ. γ. *μυελός, λάρυγξ, φάρυγξ, πλευραὶ* καὶ τόσας ἄλλας παρουσιάζει ὡς ὄρους ἀνατομικοὺς ἢ ἱατρικοὺς τοιοῦτους θὰ ἰθεώρει αὐτούς, λέγει, ἂν ὁ κ. Κοκκολᾶτος ἐπαινεῖται ἀρτηρίαν τινὰ π. γ. ἢ φλέβα ἀρχομένην ἐκ τῆςδε τῆς χώρας καὶ καταλήγουσαν εἰς ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν χώραν, ἢ ἀνέφερε χωρία, ἐν οἷς νὰ ἀναφέρονται ὄροι καθαρῶς ἱατρικοὶ, μὴ ἐν χρήσει καὶ παρὰ τῷ λαῷ ὡς ἡ περιόνουσιον κτλ., ἄλλως ἢ ἐργασία τοῦ κ. Κοκκολᾶτου οὐδεμίαν ἐνεργεῖ σπουδαίωτητα, ἢ, κάλλιον εἰπεῖν, δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς «*ἡ ἱατρικὴ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τραγωδίᾳ*» προσδοκωμένην, καθότι αἱ ἀπαριθμηθεῖσαι λέξεις εἰσὶ κοινὸν κτῆμα τοῦ ἀρχαίου θησαυροφυλακίου, τοῦ πλουσιωτάτου

εις λέξεις ελληνικοῦ λόγου. Τῷ κ. Δ. Μοσιράτω ἀπαντῶν ὁ κ. Κοκκολάτιος παρατηρεῖ ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ, ἣν ἔδωκε τῇ μελέτῃ αὐτοῦ, ἐστὶν ἀμοδωτάτη, καθότι ὁμιλεῖ ὄντως περὶ τῆς παρὰ τῇ τρυφῷδ' ἰατρικῆς· ἀλλ' ἐὰν αὕτη δὲν προσφέρῃ τὰ παρὰ τοῦ κ. Μοσιράτου προσδοκώμενα, εἰς τοῦτο δὲν σφάλλεται αὐτός, ἀλλ' ἡ ἰατρικὴ ἐπιστήμη, ἣτις δὲν ἦτο τόσον προωδευμένη τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἢ, καὶ ἂν ἦτο ἐν μέρει τοιαύτη, δὲν ὑπάρχει παρὰ τοῖς ποιηταῖς, ἐκ τῆς φαντασίας ἀρουμένων τὴν ὕλην καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς ζήτησιν ἐπιστήμης· ἄλλως καὶ οἱ κ.κ. Ἀναγνωστάκης καὶ Ἄν. Χρησιόδης, οὓς ἀνέφερον ἐν τῷ προομιῳ, οἱ μόνοι ἐργασθέντες περὶ τὴν ἀρχαιολογίαν τῆς ἰατρικῆς, δὲν προσήνεγκον εἰς φῶς πλείονα τούτων.

Ὁ κ. Πασχαλίδης παρατηρεῖ ὅτι ὑπάρχει παρανόησις μεταξὺ τοῦ κ. Μοσιράτου καὶ τοῦ κ. Κοκκολάτου· ὅτι ναι μὲν αἱ ἀπαριθμηθεῖσαι λέξεις δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὄροι ἰατρικῆ, καὶ ἐπομένως δὲν δικαιολογεῖται ἐκ τοῦ πρώτου μέρους τοῦ θέματος αὐτοῦ ἡ τοιαύτη ἐπιγραφὴ, πλὴν ἴσως δικαιολογεῖται ἐκ τῆς ὕλης τῶν ἐπομένων κεφαλαίων· ἀπορεῖ ὁμῶς ἰδίᾳ περὶ τῆς γνώμης τοῦ κ. Κοκκολάτου, ὅτι ἡ ἰατρικὴ δὲν ἦτο ποσῶς προωδευμένη κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, καθ' ἣν αὕτη εὕρισκετο κερθῶς ἐν μεγάλῃ ἀκμῇ, ὡς ὁ ἀοιδιμος Ἀναγνωστάκης ἀπέδειξε, καθότι καὶ θεραπευτικαῖς ἀγωγαῖς πλείσταις ὄσαις ἐγγῶντο, καὶ χειρουργίας ἔπραττον, καὶ τὰς νέας θεωρουμένας ἀνακαλύψεις τῆς ἀτηψίας καὶ ἀντισηψίας καὶ ἀποστειρώσεως κἀλλίττα ἐγίνωσκον, μόνον οὐχὶ δὲ καὶ ὀργανοθεραπεῖαν καὶ ὀπιοθεραπεῖαν ἐφήρμοζον, ὡς ἀπέδειξε διακριτῶς ἐργάτης δημοσιευθεὶς ὑπὸ τοῦ κ. Λαμπιδάριου, ὑργητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, βραβευθεῖσα ἐν τῷ Συμβουλευτικῷ Ἰατρικῷ Διαγωνισμῷ, καὶ ἣν δυστυχῶς φάνηται ἀγνοῶν ὁ κ. Κοκκολάτιος ὀλοτελῶς· ὅτι ὡσαύτως τοιαύτη ἐργασία, ἥτοι ἀρχαιολογία τῆς ἰατρικῆς, ἐγένετο καὶ ἐν αὐτῷ τῷ βιολογικῷ τμήματι τοῦ Συλλόγου, ὅπου, ἂν ἐροῖτα ὁ κ. Κοκκολάτιος, θὰ ἤκουεν ὅτι τοιαύτη ὑπῆρχε πρόσδος ἐν τῇ ἰατρικῇ, ὥστε παρὰ τῷ Ἀριστοφάνει, ὃν καὶ αὐτὸς ἐπίσης ἀνέφερον, ἀπαντᾷ καὶ ἡ χρῆσις διοπτρῶν, αἰτινες ἐπωλοῦντο παρὰ τοῖς φαρμακοπώλαις, ἐξ οὗ δηλοῦται ὅτι ἐγίνωσκον καὶ τὴν πρεσβυωπίαν ὡς καὶ τὴν μυωπίαν.

Ὁ κ. Κοκκολάτιος ἀπαντῶν λέγει ὅτι περὶ πάντων τούτων τὸν λόγον ποιήσεται ἐν τοῖς

ἐπομένοις κεφαλαίοις. Ὁ κ. Γαβρηλίδης παρατηρεῖ ὅτι ὁ κ. Μοσιράτος δὲν παρενόησε τὴν πρόθεσιν τοῦ ἀγορευτοῦ καὶ ὅτι ἔχει δικαίον νὰ μὴ θεωρῇ τὴν παρουσιασθεῖσαν ἐργασίαν ὡς ἀνταποκρινομένην πρὸς τὸν τίτλον. Ὁ κ. Ἀναστάσιος Χρησιόδης παρατηρεῖ ὅτι ἵνα εἰσέλθωμεν εἰς τὴν συζήτησιν καὶ συζητήσωμεν ἐπὶ τῆς οὐσίας, ἀνάγκη νὰ περιμεινῶμεν τὴν ἀνέγνωσιν καὶ τῶν ὑπολειπομένων κεφαλαίων, ἐν οἷς πιθανὸν νὰ ὑπάρχωσι καὶ τεχνικοὶ ὄροι. Ὁ κ. Μοσιράτιος δευτερολογῶν ἀναγνωρίζει τὴν ἀνάγκην τῆς ὑπὸ τῶν ἰατρῶν μελέτης τῶν ἀρχαίων ποιητῶν, ὧν πολλὰ χωρία, σκοτεινὰ τοῖς φιλολογοῦσι, καθίστανται εὐληπτα τοῖς ἰατροῖς εὐκολώτερον, ὡς δυναμένοις ἐκ τῆς ἐπιστήμης αὐτῶν νὰ ἐξαγάγωσιν ἐκ τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν ἰατρικὴν καὶ θεραπευτικὴν χωρίων πάσας τὰς δυνατάς ἔνοιαις, ὡς τοῦτο ὠμολόγησε καὶ ἄλλοτε, παρουσιάσας μελέτην τοῦ «Σχόλια καὶ ἐρμηνεῖαι εἰς Αἰσχύλον», οὗ πολλὰ χωρία, μόνον τῇ βοήθειᾳ τοῦ μεμαρτίτου ἰατροῦ Κλεοβούλη ἠδυνήθη νὰ διασφάτῃ· δι' ὃ συγχαίρει τῷ κ. Κοκκολάτῳ καὶ προτρέπει αὐτὸν νὰ ἐξακολουθῇ μελετῶν τοὺς ποιητάς· πλὴν ἐπιμένει νὰ θεωρῇ τοὺς τὴν ἐσπέραν ταύτην παρουσιασθέντας ὄρους ὡς οὐχὶ ἰατρικούς, ἀλλὰ λέξεις κοινὰς τῇ τε κρησπωλικῇ καὶ μαγειρικῇ. Ὁ κ. Κοκκολάτιος ἀνταπαντῶν λέγει ὅτι, ὡς ὁ ἀρχαιολόγος, ἀνατκαφῶς ποιούμενος, ἱκνοποιεῖται καὶ θρύμματα ἀκόμη ἀρχαίου τινὸς ἀγγείου ὅταν εὕρῃ, ἀναζητῶν θησαυροὺς καὶ ἀγάλματα πολυτελῆ καὶ λοιπὰ σπανιώτατα εἶδη, οὕτω καὶ αὐτὸς εὐχαριστεῖται καὶ ἀπλῶς μόνον λέξεις περισυλλέγων, σχέτιν ἔχουσας πρὸς τὴν ἰατρικὴν, ἔττω καὶ πόρρωθεν. Ὁ κ. Θ. Ἀεστοριδὴς ἐρωτᾷ τὸν κ. Κοκκολάτον ἂν ὁ ποιητὴς δὲν ἐννοῇ διὰ τῶν φράσεων αἷμα μέλαν ἢ αἷμα θνησιμαῖον τὸ φλεβικόν, καὶ αἷμα καθάρισον ἢ πνεῦμα ἐν ταῖς φλεβίαις τὸ ἀσθηριακόν. Εὐχαριστῶν τῷ κ. Ἀεστοριδῇ ὁ κ. Κοκκολάτιος διὰ τὴν δικαίαν καὶ εὐστοχον αὐτοῦ παρατήρησιν, ἐπικυαλαμβάνει ὅτι καὶ περὶ τούτου θέλει ὁμιλήσει ἐν τοῖς ἐπομένοις κεφαλαίοις. Μετὰ τινὰς ἄλλας παρατηρήσεις τῶν κ. κ. Μοσιράτου καὶ Κοκκολάτου, ὁ κ. πρόεδρος παραπέμπει τὸ α' μέρος τοῦ ἀναγνώσματος τῇ ἀμοδῆ Βιολογικῇ Ἐπιτροπῇ, εὐχαριστεῖ καὶ πάλιν τὸν ῥήτορα ἐπὶ τῇ συμβολῇ αὐτοῦ εἰς τὴν διεφώτισιν τῆς παρ' ἀρχαίοις ἰατρικῆς, καὶ λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ 'ΑΤΔ'

(Τακτική γενική)

τῆ 23 Νοεμβρίου 1898.

Προεδρεύοντος ΧΡ. ΚΑΤΖΗΚΡΗΤΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς ἡγουμένης συνεδρίας· εἶτα ἀναγινώσκεται ἡ ἀλληλογραφία, ἔχουσα ὡδε:

Τῆς Ἐφοροεπιτροπῆς τῶν Σχολείων Περάμου τῆς Κυζίκου ἀπὸ 16 Νοεμβρίου, αἰτουμένης τοὺς χάρτας Ζαφειροπούλου.

Τῆς ἐνταῦθα Μουσικῆς Λέσχης (Club Musical) ἀπὸ 20/1 Δεκεμβρίου αἰτουμένης τὴν αἴθουσαν τοῦ Συλλόγου διὰ τὴν 2/14 Δεκεμβρίου καὶ προσφεροῦσης δύο λίρας τουρκικῆς συμπεριλαμβανομένων ἐν αὐταῖς καὶ τῶν ἐξόδων τοῦ φωτισμοῦ.

Τοῦ βιβλιοφύλακος τοῦ ἐν Upsala βασιλικῷ Πανεπιστημίου ἀπὸ 29 Ὀκτωβρίου, ἀγγέλλοντος τὴν παραλαβὴν τοῦ 24ου καὶ 25ου τόμου τοῦ Περιοδικῷ τοῦ Συλλόγου καὶ εὐχαριστοῦντος αὐτόν.

Τῆς ἐνταῦθα Βασιλικῆς Ἑλληνικῆς Πρεσβείας, αἰτούσης τὰς διὰ τὸ Γυμνάσιον Γυθείου ἐπιψηφισθείσας δημοσιεύσεις τοῦ Συλλόγου, κατ' ἐντολὴν καὶ διὰ λογαριασμὸν τοῦ εἰρημένου γυμνασίου, ἀπὸ 17 Νοεμβρίου.

Τοῦ ἐνταῦθα κ. Ἄλ. Ἐδσταδιανοῦ, δωρομένου τῷ Συλλόγῳ δύο ἀντίτυπα τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐκπονηθείσης Φυσικῆς Πειραματικῆς, ὧν τὸ μὲν διὰ τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Συλλόγου, τὸ δὲ πρὸς ἀποστολὴν τῷ ἀγωνοθέτῃ κ. Καραπάνῳ.

Τοῦ ἐνταῦθα κ. *Edgard Wittaker*, εὐχαριστοῦντος τὸν Σύλλογον ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς μέλους τακτικῷ, ἀπὸ 18 Νοεμβρίου.

Ὁ κ. πρόεδρος, ἐκρῆσας πρὸς πάντας τοὺς δωρητὰς τὰς εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου λέγει ὅτι εὔρεν ἐγκριμένας ὑπὸ τοῦ Συλλόγου 29 ἐν ὄλῳ αἰτήσεις ἐπιτροπῶν σχολῶν διφόρων κοινοτήτων, περὶ ἀποστολῆς γεωγραφικῶν χαρτῶν, ἐπειδὴ δὲ ἀπεστάλησαν πρὸς τὸν Σύλλογον ὀλιγώτεροι τῶν αἰτουμένων, ἤτοι μόνον 15, φρονεῖ ὅτι δεόν οὗτοι νὰ ἀποσταλῶσι πρὸς τὰς κοινοτήτας ἐκείνας, αἰτίνας, ὡς ἐκ τοῦ ἀποκέντρου τῆς θέσεως αὐτῶν, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔλθωσιν εἰς συγκοινωνίαν μεθ' ἡμῶν καὶ πρὸς τὸν ἐν Ἀθήναις Σύλλογον πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων εἶτε διὰ προξενικῶν γραφείων εἶτε διὰ πρακτορείων. Τὴν πρότασιν ταύτην παραδέχονται πάντες.

Μετὰ τοῦτο ὁ κ. πρόεδρος λέγει ὅτι ὁ ἐνταῦθα Σύλλογος *Club-Musical* αἰτεῖται τὴν παραχώρησιν τῆς αἰθούσης τοῦ Συλλόγου διὰ τὴν 12ην Δεκεμβρίου πρὸς τέρψιν τῶν ἰδίων αὐτοῦ οἰκογενειῶν ἀντὶ μισθώματος 2 λιρῶν. Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως ταύτης λαμβάνουσι τὸν λόγον πολλοί, ἐξ ὧν οἱ μὲν κ. κ. *Πασχαλίδης*, *Ἰωάννου* καὶ *Κελαϊδίτης* κηρύσσονται ὑπὲρ τῆς πληρωμῆς τοῦ ἄλλοτε ἀποφασισθέντος ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ἐπὶ ὁμοίαις αἰτήσεσι 10 λίρου ποσοῦ, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι δὲν αἰτεῖται ἡ αἴθουσα πρὸς φιλανθρωπικὸν ἢ ἐκπαιδευτικὸν σκοπὸν, οἱ δὲ κ. κ. *Μοσιρᾶτος*, *Ἀθθενιόπουλος* καὶ *Ἐδσταδιανὸς* φρονοῦσιν ὅτι δεόν νὰ παραχωρηθῇ ἡ αἴθουσα ἐξαιρετικῶς ἀντὶ τοῦ ἐν τῇ αἰτήτῃ ὀριζομένου ἐπιδόματος, ὅπως ἀφ' ἑνὸς μὲν δοθῇ ἡ δέουσα τᾶσι πρὸς ἐξύψωσιν τοῦ μαθηματος τῆς μουσικῆς, ὅσον παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἔθεωρεῖτο ὡς εὐστογον παιδαγωγικὸν μέσον, ἀφ' ἑτέρου δέ, ἐπειδὴ πολλὰ τῶν ἐν τῷ Συλλόγῳ τούτῳ μελῶν θὰ λάβωσι μέρος εἰς τὴν προσεχῶς δοθησομένην ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου συναυλίαν· ὁ κ. *Μηλιώτης* προτείνει ὅπως, ἔνεκα τῶν δυσχερῶν οικονομικῶν περιστάσεων τοῦ Συλλόγου, ἀυξηθῇ τὸ ἀνωτέρω ποσὸν εἰς 5 λίρας. Ὑπὲρ τῆς προτάσεως ταύτης κηρύσσεται ὁ κ. *Κελαϊδίτης* καὶ κατὰ πρότασιν τοῦ κ. *Νικολοπούλου*, τίθεται εἰς ψηφοφορίαν καὶ γίνεται παμπήρει δεικτῆ.

Ὁ κ. *Κελαϊδίτης* λέγει ὅτι ἔλαβεν ἐντολὴν ὅπως παρακλήσῃ τὸν Σύλλογον περὶ χορηγίας τῆς αἰθούσης αὐτοῦ ἐπὶ 8—10 ἡμέρας πρὸς τὴν καλλιτέχνιδαν ἑλληνίδαν κ. *Θάλειαν Φλωρᾶ*, σπουδάζουσαν ἐν Μονάχῳ, πρὸς ἐκθεσίαν 40 περίπου καλλιτεχνικῶν ἔργων αὐτῆς· ἄμ. δὲ δηλοῖ ὅτι τὸ τίμημα τῆς εἰσόδου κατ' ἐντολὴν τῆς διατεθῆσεται ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τοῦ Συλλόγου. Πολλὰ ἐκ τῶν μελῶν συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τῆς προτάσεως ταύτης καὶ ἐπὶ τέλους γίνεται παμπήρει δεικτῆ.

Ἐκλέγονται τακτικὰ μέλη τοῦ Συλλόγου οἱ κ. κ. *Γ. Χατζημηχάλης*, μηχανικός, *Θ. Σγουροδαῖος*, ἱατρός, *Δ. Μανουηλίδης*, ἱατρός, *Γ. Παππᾶ*, νομικός, *Ἄνδρ. Παπακωνσταντίνου*, ἱατρός, *R. Delbeuf*, διευθυντῆς τῆς ἐφημερίδος *Stamboul* καὶ τοῦ Ἑλληνογαλλικοῦ Λυκείου *Χρ. Χατζηχορήσιου*, καὶ *Κ. Καλλίνικος*, πρεσβύτερος. Εἶτα διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ , ΑΤΕ΄

(Τακτική ειδική)

τῆ 30 Νοεμβρίου 1898.

Προεδρεύοντος τοῦ γενικοῦ γραμματέως κ. Γ. Πασχαλίδου, ἀναγινώσκονται τὰ πρακτικά τῆς ἡγουμένης συνεδρίας καὶ ἐπικυροῦνται, μετ' ὃ ο κ. γραμματεὺς, ἀνεληθὼν ἐπὶ τὸ βῆμα, ἀναγινώσκει πραγματεῖαν τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις νομικοῦ κ. Ν. Γεωργίτη, ἀντεπιστέλλοντος μέλους, ὑπὸ τὸν τίτλον **Τὸ διεθνὲς δίκαιον παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν.**

Μηδενὸς δ' ἄλλου ζητήματος ὑπάρχοντος πρὸς συζήτησιν, ὁ προεδρεύων, ἀφ' οὗ ἐξέπρασε τὰς εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου πρὸς τὸν λόγιον κ. Γεωργίτην, λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ , ΑΤΣ΄

(Τακτική γενική)

τῆ 7 Δεκεμβρίου 1898.

Προεδρεύοντος ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως· εἶτα ἀναγνώσκειται ἡ **ἀλληλογραφία**, ἔχουσα ὡδε:

Ἐπιστολὴ τῶν Ἐφόρων τῶν ἑλληνικῶν ἐκπαιδευτηρίων Κορυθαῖς ἀπὸ 3 Νοεμβρίου, αἰτουμένων τοὺς μετὰ τὸν Α΄ τόμον ἐκδοθέντας τόμους τῆς Ζωγραφείου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης διὰ τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ αὐτοῦ Παικίου γυμνασίου, ὡς καὶ τὴν σειρὰν τοῦ Περιδικικοῦ τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ κ. Ν. Β. Φαρδὸν ἐκ Σαμοθράκης ἀπὸ 8 Νοεμβρίου, πέμποντος εἰς τὸν Ζωγράφειον Ἀγῶνα τὸ ὑπ' αὐτοῦ φιλοπονηθὲν «Ἑλληνικὸν Φατῆμον», οὗ τὸ προοίμιον παρακαλεῖ ὅπως ἀναγνώσθῃ ἐν τινι τοῦ Συλλόγου συνεδρία, ἂν ἐπιβῆ, καὶ καθιστῶντος ἀντιπρόσωπόν του, πρὸς παραλαβὴν τοῦ ἀπονεμηθέντος αὐτῷ ἐν τῷ Ζωγραφείῳ Ἀγῶνι 10 λίρου βραβείου κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος, τὸν κ. Moïse Isuac Eskenazi.

Τῆς Α. Ἐξ. τοῦ κ. Νικ. Μαυροκορδάτου ἐντεῦθεν ἀπὸ 25 Νοεμβρίου, εὐμενῶς ἀποδεχομένου ὅπως συμμετάσχη τῆς πρὸς ὄφελος τοῦ Συλλόγου δοθησομένης μουσικῆς ἐσπερίδος.

Τοῦ κ. Νικ. Κωνσταντινίδου ἐξ Ἀδριανουπόλεως ἀπὸ 16 Νοεμβρίου, πέμποντος γλωσσικῆν ὕλην εἰς τὸν Ζωγράφειον Ἀγῶνα ὑπὸ

τὸν τίτλον «Ἥθη καὶ ἔθιμα Μανδρίτης ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ πέριξ».

Τοῦ κ. Λυσάνδρου Γ. Χ. Κώνστα, γραμματέως τῆς Α. Ἐξ. τοῦ κ. Γρ. Γ. Μαρασλή, ἐξ Ὀδητσοῦ ἀπὸ 28 Νοεμβρίου, δηλοῦντος ἀπαντητικῶς, ἐντολῆ τοῦ χορηγοῦ τῆς Βιβλιοθήκης Μαρασλή, ὅτι σταλήσονται κατ' αὐτάς ἐξ Ἀθηνῶν τῷ Συλλόγῳ πάντα τὰ μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντα τεύχη τῆς Βιβλιοθήκης Μαρασλή εἰς διπλοῦν καὶ ὅτι ἡ ἀποστολὴ αὐτῶν εἰς διπλοῦν ἐξακολουθήσει καὶ ἐν τῷ μέλλοντι.

Τῆς ἐνταῦθα Μουσικῆς Λέσχης ἀπὸ 9 Δεκεμβρίου ν. ἔ., ἀποδεχομένης ὅπως ποιήσῃ ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Συλλόγου τὴν ὑπὲρ αὐτῆς μουσικὴν ἐσπερίδα ἐπὶ ὕλην πληρωμῆ καὶ ἀποστελλούσης τῷ προεδρείῳ 10 εἰσιτήρια τῆς συναυλίας ταύτης δωρεάν.

Τοῦ κ. Ν. Φωτιάδου ἐντεῦθεν ἀπὸ 30 Νοεμβρίου, δωρουμένου τῷ Συλλόγῳ δύο σώματα τῆς *Περὶ τῶν Ἑλευσινίων Μυστηρίων* μελέτης του καὶ ἀποστέλλοντος ἀριθμὸν τινα ἀντιτύπων διὰ τοὺς προαιρουμένους ὅπως σὺν τῇ ἀποκτήσει τοῦ βιβλίου συντελέσωσι πρὸς κάλυψιν τῆς δαπάνης τοῦ τύπου.

Τῆς ἐνταῦθα ἀρτισυστάτου Ὀργανοκτικῆς Ἀδελφότητος Ἐυαγγελιστοῦ Ἰωάννου ἀπὸ 27 Νοεμβρίου, εὐχαριστούσης ἐπὶ τῇ παραχωρήσει τῆς αἰθούσης τοῦ Συλλόγου τῇ Ἀδελφότητι ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος διὰ τὰς διαλέξεις αὐτῆς καὶ ὀρίζουσας τὴν ἐσπέραν ἐκάστης Τρίτης χάριν τῶν διαλέξεων τούτων.

Φωτογραφήματα ἀπολιθώσεων, δωρηθέντα ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Μακρῆ, ἱατροῦ.

Τοῦ κ. Β. Μυστακίδου, ἐφόρου τῆς Βιβλιοθήκης, ἀπὸ 25 Ὀκτωβρίου, δι' ἧς ἀνακοινεῖ τῷ Συλλόγῳ ὅτι παραιτεῖται τῆς θέσεως αὐτοῦ διὰ λόγους πρὸ πάντων δυσκολίας ἕνεκα τῆς μακρᾶν κατοικίας αὐτοῦ, δι' οὗς παραιτεῖται καὶ τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς.

Τοῦ κ. Γ. Δ. Παχίτικου ἐντεῦθεν ἀπὸ 6 Δεκεμβρίου, αἰτουμένου τὴν παραχώρησιν τῆς αἰθούσης τῶν τακτικῶν τοῦ Συλλόγου συνεδριῶν δις τῆς ἐβδομάδος πρὸς ἐξάσκησιν τοῦ ὑπ' αὐτοῦ διευθυνομένου μουσικοῦ χοροῦ.

Τοῦ κ. Π. Ἰορδάνου, διδασκάλου τῆς τουρκικῆς γλώσσης, ἀπὸ 7 Δεκεμβρίου, αἰτουμένου τὴν παραχώρησιν αἰθούσης τινὸς τοῦ Συλλόγου ἐπὶ πληρωμῆ, πρὸς ἰδιαίτεράν διδασκαλίαν τῆς γλώσσης ταύτης ἐπὶ διδάκτρους.

Ὁ κ. πρόεδρος λέγει ὅτι ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ κ. Γ. Παχίτικου περὶ παραχώρησεως τῆς

αιθούσης τοῦ Συλλόγου πρὸς προκαταρκτικὴν ἐκγύμνασιν ὑπ' αὐτοῦ χοροῦ μαθητῶν, ὅστις ἤδη κατηρτίσθη πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ μαθήματος τῶν ἐσπερινῶν θρησκευτικῶν διαλέξεων, λαβὼν τὸν λόγον ὁ κ. *Ἀ. Χρησιδης* λέγει ὅτι τὸ τοιοῦτο δὲν συνάδει πρὸς τὸν ὑψηλὸν καὶ ἱερὸν σκοπὸν, ὃν ἐπαγγέλλονται τὰ θρησκευτικὰ μαθήματα καὶ ἐπομένως κατακρίνει τὴν διὰ τοιούτων μέσων ἐπιδιωκομένην ὠφέλειαν τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων, ὡς ἀσκόπων καὶ πομπωδῶν. Οἱ κ. κ. *Θ. Ἀκαστοροῖδης* καὶ *Δ. Μοσιρᾶτος* ἀντιφρονουσι πρὸς τὸν κ. *Χρησιδην* καὶ πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης τῶν ἀναφέρουσιν ὅτι καὶ ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις ἢ πρὸς τὸν Θεὸν λατρεία ἐξετελείτο ἐν ὕμνοις, χοροῖς καὶ τυμπάνοις, καὶ φρονουσι ὅτι διὰ τῆς καθιερώσεως τῶν ὑπὸ τοῦ κ. *Παχτίκου* ἐνδεικνυομένων μέσων θὰ φθάσωμεν ποτε εἰς τὴν πρώτην ἀγνότητα τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων· δι' ὃ συγχαίρουσιν ἀπὸ καρδίας τὸν κ. *Παχτίκον* ἐπὶ τῇ προθυμίᾳ ἀρωγῇ αὐτοῦ πρὸς ἐπιτυχῆ εὐόδωσιν τοῦ ὑπὸ τῆς Ἀδελφότητος ἐπιδιωκομένου σκοποῦ. Ὁ κ. *Ἀ. Χρησιδης* ἀπαντῶν λέγει ὅτι τὸ τοιοῦτο ἐγένετο κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἐν τόποις ὠρισμένοις πρὸς λατρείαν μόνον τοῦ Θεοῦ. Ἐνταῦθα πρόκειται περὶ διδασκαλίας θρησκευτικοῦ μαθήματος, οὗ σκοπὸς εἶναι ἀπλῶς ἢ θρησκευτικὴ μόρφωσις τοῦ ἀτόμου καὶ τίποτε περισσώτερον. Οἱ κ. κ. *Κ. Παπακωνσταντίνου* καὶ *Εὐσταθιανός* φρονουσι ὅτι ἡ Ἀδελφότης ὀφείλει νὰ κανονίσῃ κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῇ τὴν πορείαν τῆς ἐν τῇ διδαχῇ, ἀρκεῖ μόνον νὰ μὴ ὑπερβῇ τὰ δυνατὰ ὅρια. Ὁ κ. *Πασχαλίδης* φρονεῖ ὅτι, λόγῳ τῆς καταπτώσεως τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος παρ' ἡμῖν, θεωρεῖ ἀπαραίτητον τὴν ἐπὶ τὸ πομπωδέστερον διδασκαλίαν τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων εἰς προσέλκυσιν πολλῶν καὶ προτείνει νὰ τεθῇ εἰς ψηφοφορίαν ἡ πρότασις περὶ παραχωρήσεως τῆς αἰθούσης τῷ κ. *Παχτίκῳ*. Γενομένης τῆς ψηφοφορίας, γίνεται ἡ αἴτησις αὕτη παμφηρεῖ δεκτῇ.

Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ κ. *Π. Ἰορδάνου* ἐπὶ διδάκτρους, ἐξ ὧν ὁ Σύλλογος νὰ λαμβάνῃ 40 %, τὰ μέλη ἀποφαίνονται διὰ ψηφοφορίας ὑπὲρ τῆς ἀπορρίψεως, ὡς ἀντιβαινούσης εἰς τὸν Κανονισμόν τοῦ Συλλόγου.

Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ Γυμνασίου Κορυθαῶς ἐκ τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* ἀποφασίζεται ὅπως ἀποσταλῶσιν αὐτῷ οἱ αἰτούμενοι τόμοι, ἐπειδὴ ἡ αἴτησις εἶναι σύμφωνος

πρὸς προηγηθεῖσαν ἀπόφασιν τοῦ Συλλόγου.

Εἶτα ὁ κ. πρόεδρος ἀγγέλλει ὅτι τὰ ἔργα τῶν κ. κ. *Φαρδὺ* καὶ *Κωνσταντινίδου* παρεπέμφθησαν τῇ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ.

Ὁ κ. πρόεδρος ἀναφέρει ὅτι ὁ κ. *Β. Μυσακίδης* δι' ἐπιστολῆς τοῦ ζητεῖ ἐπιμόνως τὴν ἐκ τοῦ ἀξιώματος τοῦ ἐφόρου τῆς Βιβλιοθήκης ἀπαλλαγὴν τοῦ, καὶ ἐπομένως παρακαλεῖ τὸν Σύλλογον, ὅπως ἐν προσεχεί ἐκτάκτῳ συνεδρίᾳ προβῇ εἰς τὴν ἐκλογὴν ἐφόρου τῆς Βιβλιοθήκης ὡς καὶ ἀ' ἀντιπροέδρου, ἀντὶ τοῦ τέως τοιούτου κ. *Χρήστου Χατζηχρήστου*, ἐκλεγέντος προέδρου τοῦ Συλλόγου. Ὅρίζεται δὲ ὡς τοιαύτη ἡ προσεχὴς Τετάρτη.

Τῇ προτάσει δὲ μελῶν τινῶν ἀποφασίζεται ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ἢ πρόσκλησις τῆς τριμελοῦς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς ἐξελέξεως τῶν ἐν τῇ Ἀποθήκῃ ὑπαρχόντων βιβλίων.

Ἐκλέγονται τακτικὰ μέλη τοῦ Συλλόγου οἱ κ. κ. *Κων. Γεωργιάδης*, *Κ. Σάσσης*, *Δ. Σαββαΐδης* καὶ *Παναγ. Παπανικολάου*. ἅπαντες ἰατροί, *Χαρ. Βαμβακάς*, δικηγόρος, *Θ. Χ. Φλωρᾶς*, *Κ. Μαλέας*, ἰατροί, καὶ *Κ. Σπανούδης*, λόγιος.

Ὁ κ. *Ἀ. Χρησιδης* λέγει ὅτι ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν εἶναι καθιερωμένη ἡ κακὴ ἔξις τοῦ νὰ χειροκροτῶσι τὰ μέλη ὡσάκις τις τῶν ῥητόρων κατέρχεται τοῦ βήματος τοῦ Συλλόγου. Διὰ τοῦ τοιούτου μέτρου ὁ Σύλλογος ἐπιδοκιμάζει τὸ ἔργον ἐκεῖνο, ὅπερ κατόπιν μελέτης διὰ συζητήσεως ἀποδοκιμάζει ἐν μέρος ἢ καὶ τὸ ὅλον ὡς ἀδόκιμον· φρονεῖ ὡς ἐκ τούτου ὅτι εἶναι ἐντελῶς ἀνάξιον καὶ ἀνάρμοστον εἰς σοβαρὸν καὶ ἐπιστημονικὸν σωματεῖον, οἷον ὁ Σύλλογος, νὰ καταφεύγῃ εἰς τοιαῦτα διαβήματα, ἅτινα ἀποδοκιμάσθησαν παρ' ἀπάντων τῶν πεπολιτισμένων κρατῶν καὶ προτείνει τῷ Συλλόγῳ τὴν κατάργησιν αὐτῶν διὰ καταλλήλου συστάσεως τοῦ κ. προέδρου πρὸς τε τὰ μέλη ὡς καὶ πρὸς τοὺς προέδρους τῶν Ἐπιτροπῶν. Ὁ κ. *Μοσιρᾶτος* λέγει ὅτι ὡς πρὸς μὲν τὰς ἀνακοινώσεις ἐκάστης δευτέρας δύναται νὰ γείνη τοῦτο, ὡς πρὸς τὰ ἀναγνώσματα δὲν εὕρσκει τοῦτο κατάλληλον.

Ὁ κ. πρόεδρος λέγει ὅτι ὑπὸ φαινομενικῆν ἐποψίν ὁ κ. *Ἀν. Χρησιδης* καὶ οἱ αὐτῷ συμφωνοῦντες ἔχουσι δίκαιον, ἀλλ' ἐὰν ἀναλογισθῶσιν ἀφ' ἐνὸς ὅτι οἱ ἀνακοινοῦντες ἢ πραγματευόμενοι τι ἐν τῷ Συλλόγῳ ἐμελέτησαν μετ' ἐπιστάσεως διάφορα συγγράμματα καὶ κατέβαλον πολλοὺς κόπους πρὸς συλλογὴν καὶ συνοπτικὴν ἐκθεσιν τῶν γνώσεων, τῶν ἀναφε-

ρομένων εις τὸ εἶδος τῆς ἀνακοινώσεως ἢ πραγματείας αὐτῶν καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν σπάνιν τοιούτων ἀγορητῶν, δὲν θὰ ἐπέμενον εἰς τὴν κατάργησιν ἐθίμου, ὅπερ συντελεῖ τὰ μέγιστα εἰς τὴν παραθάρρυνσιν τῶν δυναμένων νὰ πράξωσι τι ὑπὲρ τῆς προαγωγῆς ἐν γένει τοῦ Συλλόγου, καὶ παρακαλεῖ τὸν κ. Χρησιόδη, ἂν ἐπιμένῃ εἰς τὴν γνώμην του, νὰ διατυπώσῃ κλιῶς αὐτὴν ὅπως τεθῆ εἰς ψηφοφορίαν. Ὁ κ. Χρησιόδης λέγει ὅτι ἡ πρότασις τοῦ ἀφορᾷ εἰς τὴν διὰ συστάσεως τοῦ κ. προέδρου κατάργησιν τῶν χειροκροτημάτων ἐν ταῖς ταῖς ἐδικαῖς τοῦ Συλλόγου συνεδριάσει, ὡς καὶ ἐν ταῖς συνεδριάσει τῶν διαφόρων Ἐπιτροπῶν. Τεθείσθαι τῆς ἀνωτέρω προτάσεως εἰς ψηφοφορίαν, ὁ Σύλλογος ἀποφαίνεται διὰ πλειοψηφίας ὑπὲρ αὐτῆς. Εἶτα ὁ κ. Εὐσταθιανὸς ποιεῖται ὑπόμνησιν τῷ Συλλόγῳ περὶ τῆς μὴ πιστῆς ἐφαρμογῆς τοῦ περὶ μελῶν 12 ἄρθρου τοῦ Κανονισμοῦ ὡς πρὸς τινὰ ἐξ αὐτῶν καὶ παρακαλεῖ τὸν κ. πρόεδρον ὅπως μεριμνήσῃ περὶ τούτου ἐγκαίρως. Τὴν ὑπόμνησιν ταύτην τοῦ κ. Εὐσταθιανοῦ ὑποστηρίζουσι καὶ πολλὰ ἄλλα ἐκ τῶν μελῶν καὶ οὕτω ἀποφασίζεται νὰ ἀνατεθῆ τῷ κ. προέδρῳ ἡ πιστὴ ἐφαρμογὴ τοῦ Κανονισμοῦ ὡς πρὸς τὰ μέλη, τὰ μὴ συμμορφωθέντα μέχρι τοῦδε πρὸς τὸ πνεῦμα αὐτοῦ. Μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΤΖ'

(Ἐκτακτος)

Τῆ 9 Δεκεμβρίου 1898.

Προεδρεύοντος **ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ**, προέδρου.

Ὁ κ. πρόεδρος λέγει ὅτι τὸ θέμα τῆς σημερινῆς ἐκτάκτου συνεδριάσεως εἶναι ἡ ἐκλογὴ α' ἀντιπροέδρου ὡς καὶ ἐφόρου τῆς Βιβλιοθήκης, ἀντὶ τοῦ τῆς ἀντιπροέδρου κ. Χρ. Χατζηχρήστου, ἐκλεγέντος προέδρου καὶ τοῦ ἐφόρου τῆς Βιβλιοθήκης κ. Β. Μυστακίδου, παραιτησαμένου. Ὅθεν παρακαλεῖ τὰ μέλη νὰ προβῶσιν εἰς τὴν ἐκλογὴν α') ἀντιπροέδρου καὶ β') ἐφόρου τῆς Βιβλιοθήκης. Γενομένης ψηφοφορίας, ἀνεδείχθησαν διὰ πλειοψηφίας οἱ κ. κ. Μανουὴλ Ἀμπελίδης α' ἀντιπρόεδρος καὶ Κ. Παντερομαλῆς ἐφορος τῆς Βιβλιοθήκης. Ὁ κ. πρόεδρος συγκαίρει ἰσοτέροις ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτῶν καὶ παρακαλεῖ ὅπως μετὰ προθυμίας καὶ ἐγκαίρως ἐπιληφθῶσι τῶν ἑαυτῶν καθηκόντων πρὸς

κανονικὴν καὶ ἀπρόσκοπτον πορείαν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου. Οὕτω δὲ λύεται ἡ συνεδρίασις, μὴ ὑπάρχοντος ἄλλου ζητήματος πρὸς συζήτησιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΘΗ'

(Τακτικὴ εἰδική)

τῆ 14 Δεκεμβρίου 1898.

Προεδρεύοντος **ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως. Εἶτα ὁ κ. πρόεδρος τὸν λόγον δίδωσι τῷ ἱατρῷ κ. Κοκκολάτῳ πρὸς ἀνάγνωσιν τοῦ ὑπολειπομένου μέρους τῆς ἀνακοινώσεως τοῦ Ἡ ἱατρικὴ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τραγωδίᾳ. Μεθ' ὃ ἐκφράζει εὐχαριστίας τῷ κ. Κοκκολάτῳ ἐπὶ τῷ ἀνγνωσμάτι καὶ προσκαλεῖ τὰ μέλη πρὸς συζήτησιν αὐτοῦ ἐν προσεχεῖ ἐπομένη εἰδικῇ συνεδρίᾳ. Ὁ κ. Δ. Μοστράτος ἀπορεῖ πῶς ὁ κ. πρόεδρος ἐν προηγουμένη εἰδικῇ συνεδρίᾳ ἐπέτρεψε τὴν συζήτησιν ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀνακοινώσεως, κατὰ δὲ τὴν ἐσπέραν ταύτην ἐκφράζεται ὑπὲρ τῆς ἀναβολῆς τῆς συζητήσεως εἰς ἐπομένην συνεδρίαν. Ὁ κ. Ε. Ἰωάννου λέγει ὅτι ἐξ ἐπιεικειᾶς ὁ κ. πρόεδρος ἐπέτρεψε τὴν συζήτησιν ἐπὶ τῆς ἀνακοινώσεως τοῦ κ. Κοκκολάτου κατὰ τὴν παρελθούσαν συνεδρίασιν, καὶ φρονεῖ ὅτι δεόν κατὰ τὴν ἐσπέραν ταύτην νὰ συζητηθῆ αὕτη μετ' ἐπιστημονικῆς ἐμβριθείας. Ὁ κ. πρόεδρος λέγει ὅτι, συμφῶνως τῷ Κανονισμῷ, ἐπιτρέπει τὴν συζήτησιν μόνον ἐπὶ προηγουμένης ἀνακοινώσεως. Ὁ κ. Εὐσταθιανὸς συμφωνεῖ πρὸς τὸν κ. πρόεδρον καὶ νομίζει ὅτι ἐπὶ τινὰ μόνον σημεῖα δύναται νὰ γείνωσιν αἱ συζητήσεις πρὸς κατανόησιν τοῦ περιεχομένου, καὶ πρὸς εὐχερεστέραν συζήτησιν ταύτης ἐν ἐπομένη συνεδρίᾳ. Ὁ κ. Μ. Αὐθεντόπουλος λέγει ὅτι πᾶν ὅ,τι ἐγένετο ἐν προηγουμένη συνεδρίᾳ ἀντιβαίνει πρὸς ῥητὸν ἄρθρον τοῦ Κανονισμοῦ καὶ φρονεῖ ὅτι, ἄνευ τῆς καταθέσεως τοῦ χειρογράφου ἐν τῷ προεδρείῳ πρὸς μελέτην, οὐδεμίαν συζήτησιν δύναται νὰ γείνη, καθ' ὅσον ἐξ ἐντυπώσεων στιγμιαίων οὐδέποτε θὰ προκύψῃ τι ἐπιστημονικῶς καὶ συστηματικῶς ὀρθὸν ἐν τῇ συζητήσει. Ὁ κ. πρόεδρος, ἀπαντῶν τῷ κ. Αὐθεντοπούλῳ, λέγει ὅτι διατελεῖ ἐν πλήρει γνώσει καὶ τοῦ γράμματος καὶ τοῦ πνεύματος τοῦ Κανονισμοῦ, καὶ ἂν ἐπέτρεψεν ἑλαφρὰς τινὰς

παρατηρήσεις, τοῦτο ἐπραξεν, ἵνα ἐν καταλήλῳ περιστάσει παγιδεύσῃ πάντας τοὺς δυναμένους πρὸς συζήτησιν ἐπὶ τῆς ἀνακοινώσεως ἐν τῇ ἐπομένῃ συνεδρίᾳ. Ὁ κ. Κοκκολᾶτος φρονεῖ ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ἐπιτραπῇ ἡ συζήτησις πρὸ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ ὅλου τῆς ἀνακοινώσεώς του. Ὁ κ. Μοσιροῦτος λέγει ὅτι ὡς πρὸς τὸ μέρος, τὸ ἀφορῶν τὴν Ἀριστοφάνη, δὲν ἔχει νὰ εἶπῃ τι ὡς πρὸς τὸ μέρος ὅμως, τὸ ἀφορῶν τοὺς τραγικούς ποιητάς, παρατηρεῖ ὅτι ἡ ἀπαριθμησις ἐν γένει τῶν νόσων συνοδεύεται ὑπὸ πολλῶν ἐπιθέτων κοσμητικῶν, ἅτινα ἴσως ἐκ κακῆς ἐρμηνείας ἐξεληφθησαν ὑπὸ τοῦ κ. Κοκκολᾶτου ὡς ἐπιστημονικοὶ ὄροι. Ὁ κ. Χρησιόδης συγχαίρει τῷ κ. Κοκκολᾶτῳ ἐπὶ τοῖς ἀτρώτοις κόποις, οὓς κατέβαλεν ἵνα φθάσῃ εἰς καλὸν συμπέρασμα, καὶ ἀναφέρει ὅτι ἐν τινὶ ἀναγνωσθεῖσιν ὑπ' αὐτοῦ πραγματεῖα παρατήρησεν ὅτι τὰ ἱατρικὰ πράγματα ἰδίως τὰ διεξήγον μετὰ πολλῆς τῆς εὐχαριστήσεως οἱ κωμικοσατυρικοὶ ποιηταί. Πρὸς τὴν γνώμην ταύτην τοῦ συγγραφέως, λέγει, δὲν συνεφώνησε καὶ ἐπομένως παρεκάλεσε τὸν κ. Κοκκολᾶτον, ὅπως ἀσχοληθῆ εἰς τὴν συλλογὴν τῶν ἐν τοῖς τραγικοῖς ἀπαντῶντων ἐπιστημονικῶν ὄρων. Ὁ κ. Ε. Ἰωάννου φρονεῖ ὅτι πρέπει νὰ χωρισθῇ ἡ ἱατρικὴ τοῦ Ἀριστοφάνους ἀπὸ τῆς τῶν ἀρχαίων τραγωδῶν, ἐπ' ἴσης φρονεῖ ὅτι δὲν ἐδόθη ὑπὸ τοῦ κ. Κοκκολᾶτου ὁ κατάλληλος τίτλος. Ὁ κ. Κοκκολᾶτος, ἀφ' οὗ ἠὲ χαρίστησε τὰ μέλη ἐπὶ ταῖς παρατηρήσεσιν, ἄς ἐποιήσαντο ἐπὶ τῆς ἀνακοινώσεώς του, ἀπαντῶν κατὰ πρῶτον εἰς τὸν κ. Μοσιροῦτον λέγει ὅτι πολλὰς χάριτας θὰ ὤφειλε τῷ κ. Μοσιροῦτῳ, ἂν οὗτος ὑπεδείκνυεν αὐτῷ παράλειψιν τοῦ εἰς ἀπαντῶντας ἱατρικοὺς ἐπιστημονικοὺς ὄρους ἐν τοῖς τραγικοῖς ποιηταῖς· παρέλειψεν, ἐπιλέγει, τοῦ ὅλου τὴν ἐξέτασιν καὶ περιωρίσθη εἰς τὰ κοσμητικὰ ἐπιθέτα. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν κακὴν ἢ μὴ ἐρμηνείαν λέξεων τιῶν, δηλοῖ ὅτι παραδέχεται ἐν μέρει ταύτην ὡς μὴ γενομένην ὑπ' ἀνδρὸς εἰδικοῦ περὶ τὰ τοιαῦτα, δὲν παραδέχεται δὲ ὡς ὀρθὴν τὸ νὰ θέλῃ νὰ ἀναμιγνύηται ὁ κ. Μοσιροῦτος καὶ εἰς τὰ ἱατρικά. Τῷ δὲ κ. Ἰωάννου ἀπαντῶν λέγει ὅτι ὁ τίτλος τῆς ἀνακοινώσεώς του δὲν ἠδύνατο νὰ ᾖ ἄλλος, διότι τότε δὲν θὰ ἄνταν πεκρίνετο εἰς τὸ περιεχόμενον αὐτῆς. Ἐτελεῖ ὁ κ. Κοκκολᾶτος λέγει ὅτι ἐπραξε τοῦτο ὅπως δοθῆ ἀφορμὴ, ἵνα καὶ ἄλλοι ἐγκύψωσιν εἰς παρομοίας μελέτας καὶ ἀπανθίσωσι καὶ ἐκ τῶν ἄλλων πεζῶν καὶ ποιητῶν τοὺς ἐν τῇ

ἀρχαιότητι ἀπαντῶντας ἱατρικοὺς ὄρους. Ὁ κ. Α. Κοπάσης ἐπαινεῖ τὸν κ. Κοκκολᾶτον διὰ τὸ ἔργον του, καὶ φρονεῖ ὅτι κατόπιν τῶν ἐξηγήσεων, ἄς ἔδωκεν ὁ κ. Κοκκολᾶτος, ἦρθη πᾶσα ἀμφιβολία. Ἐν σχέσει δὲ πρὸς τὰ κοσμητικὰ ἐπιθέτα, ἀντιφρονεῖ πρὸς τοὺς προλαλήσαντας. Πρὸς ὑποστήριξιν δὲ τῆς γνώμης του ἀναφέρει ὅτι ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τῆς Γόρτυνος εὐρέθησαν πολλὰ ὀνόματα, ἅτινα ὑπὸ μὲν τῶν φιλολόγων ἐξεταζόμενα ἐθεωρήθησαν κοσμητικὰ ἐπιθέτα, ὑπὸ δὲ τῶν νομικῶν νομικοὶ καὶ δικανικοὶ ὄροι. Μεθ' ὧν, οὐδενὸς ἄλλου λαβόντος τὸν λόγον, λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΤΘ'

(Τακτικὴ γενική)

τῇ 21 Δεκεμβρίου 1898.

Προεδρεύοντος **ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως. Εἶτα ἀναγινώσεται ἡ ἀλληλογραφία, ἔχουσα ὡδε:

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Ἐλευθερίου Παπαναϊδίου ἐξ Ἀμισοῦ ἀπὸ 23 Ὀκτωβρίου, καθιστῶντος ἀντιπρόσωπον πρὸς παραλαβὴν τοῦ ἀπονεμηθέντος αὐτῷ ἐν τῷ Ζωγραφεῖῳ Ἀγῶνι κατὰ τὸ ἔτος 1897—98 10λίρου βραβεῖου τὸν κ. Παῦλον Τελόγλου.

Τῶν Ἐφόρων τῶν ἐκπαιδευτηρίων Μεσαχώρας ἀπὸ 27 Νοεμβρίου, αἰτουμένων δύο σώματα γεωγραφικῶν χαρτῶν Ζαφειροπούλου διὰ τε τὸ ἀρρεναγωγεῖον καὶ τὸ παρθεναγωγεῖον τῆς κοινότητος.

Τῶν Ἐφόρων τοῦ χωρίου Μικροῦ Σέιμεν (ἐπαρχία Σηλυβρίας) ἀπὸ 13 Δεκεμβρίου, αἰτουμένων γεωγραφικοὺς χάρτας Ζαφειροπούλου.

Τοῦ κ. Φ. Δημητριάδου ἀπὸ 14 Δεκεμβρίου, αἰτουμένου ὅπως δωρηθῶσι τῷ Ἑλληνογαλλικῷ Παρθεναγωγείῳ οἱ τε χάρται Ζαφειροπούλου καὶ αἱ ἐκδόσεις τῆς Ζωγραφεῖου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης.

Τοῦ κ. Π. Δ. Νικολοπούλου ἀπὸ 14 Δεκεμβρίου, ἀγγέλλοντος ὅτι ἡ Κοινωνιολογικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Συλλόγου, συνελθοῦσα ὑπὸ τὴν προεδρίαν αὐτοῦ, ἐξελέξατο πρόεδρον μὲν τὸν κ. Ἀθ. Πινατῶρον, γραμμακτεὰ δὲ τὸν κ. Παραγιώτην Ψαρρῶν.

Τοῦ κ. *Ἐφόρου* τῆς *B. Βιβλιοθήκης* τοῦ *Πανεπιστημίου* τῆς *Ἰψάλης* (ἐν *Σουηδία*) ἀπὸ 14 Δεκεμβρίου ν. ἔ., εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῆ δωρεᾷ τοῦ *ΚΣ΄* τόμου τοῦ *Περιοδικοῦ*.

Τοῦ κ. *Ἀθ. Παναϊώρου* ἐντεῦθεν ἀπὸ 21 Δεκεμβρίου, παραιτουμένου τῆς προεδρίας τῆς *Κοινωνιολογικῆς Ἐπιτροπῆς*, ἕνεκα λόγων ὑγείας.

Ὁ κ. πρόεδρος ἀνακοινοῦται τῷ *Συλλόγῳ* ὅτι ἡ κοινότης *Μεσοχωρίου* ζητεῖ νὰ δοθῶσι αὐτῇ δύο γεωγραφικοὶ χάρται, ἐπίσης πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἀπηύθυναν αἰτήσεις τῷ *Συλλόγῳ* καὶ τινες ἄλλαι κοινότητες, ὧν προγενέστεραι αἰτήσεις περὶ ἀποστολῆς χαρτῶν ἔτυγον τῆς ἐγκρίσεως τοῦ *Συλλόγου* ἐν προηγουμέναις συνεδρίασι αὐτοῦ· ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ τοῦ παρόντος ὁ *Σύλλογος*, στερούμενος τοιούτων, δὲν δύναται νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἀπόφασίν του, κρίνει καλόν, ὅπως δοθῇ πρὸς τὰς ἀνω κοινότητας ἀπάντησις ὅτι θὰ ἀποσταλῶσιν αὐταῖς οἱ αἰτούμενοι χάρται εὐθύς ἅμα ὡς προμηθευθῇ τοιούτους ὁ *Σύλλογος*. Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν αἴτησιν τοῦ κ. *Φ. Δημητριάδου*, αἰτοῦντος τοὺς τόμους τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης*, φρονεῖ ὁ κ. πρόεδρος ὅτι δικαιοματικῶς, συνωδᾷ προηγουμένη ἀπόφασί τοῦ *Συλλόγου*, πρέπει νὰ δοθῶσι τῷ αἰτοῦντι οὗτοι. Αἱ προτάσεις αὗται γίνονται παμφηρεῖ δεκταί.

Γίνονται δεκτοὶ ὡς τακτικὰ μέλη οἱ κ. κ. *Στυλιανὸς Σαραντίης* καὶ *Κ. Πανάδης*, ἱατροί, *Παῦλος Μελιτόπουλος*, διδάσκαλος τῆς τουρκικῆς, *Λεωνίδας Μαλατάκης*, διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας καθηγητῆς, *Εὐάγγελος Λεοτινῆς*, ἱατρός, *Ἐπ. Κολάσης*, δικηγόρος, *Γ. Λιάμπτης* καὶ *Κ. Τσοῦχλος*, ἱατροί.

Ὁ κ. πρόεδρος μετὰ τοῦτο ἀνακοινοῦται ὅτι ὁ ἱατρός κ. *Σπ. Ζαβισοῦνος*, ζητεῖ νὰ παραιωρηθῇ αὐτῷ ἡ αἵθουσα τοῦ *Συλλόγου* κατὰ τὴν 2 Ἰανουαρίου ἵνα κόψῃ καὶ διανεμῇ τὴν *βασιλόσηταν* εἰς τὰ ἐκθετα. Ἡ αἴτησις τοῦ κ. *Ζαβισοῦνου* γίνετα δεκτῆ.

Ἐν τέλει ἀγγέλλετα μετὰ βαθυτάτης θλίψεως ὁ θάνατος τοῦ **ΟΔΥΣΣΕΩΣ ΙΑΛΕΜΟΥ**, ἄλλοτε προέδρου τοῦ *Συλλόγου* καὶ προτείνετα: τὸ ἐξῆς ψήφισμα:

Α΄) Νὰ διακοπῶσιν αἱ ἐργασίαι τοῦ *Συλλόγου* ἐπὶ δεκαπενθήμερον, ἐξαιρέσει τῶν διαφόρων Ἐπιτροπῶν, αἵτινες δύναται νὰ ἐργασθῶσι καὶ κατ' ἴδιαν.

Β΄) Νὰ ἐξυμνηθῇ ὁ ἀνὴρ ὑπὸ τινος τῶν μελῶν ἐν τινὶ τῶν προσεχῶν συνεδριάσεων.

Γ΄) Νὰ ἀναρτηθῇ ἡ εἰκὼν τοῦ ἐν τῇ πινακοθήκῃ τῶν εἰκόνων τῶν προποδωσάντων προέδρων τοῦ *Συλλόγου*.

Δ΄) Νὰ δημοσιευθῇ τὸ ψήφισμα τοῦτο διὰ τῶν ἐγγυρίων ἐφημερίδων.

Μεθ' ὅ, γενομένων παμφηρεῖ δεκτῶν τῶν ἀνωτέρω, ὁ κ. πρόεδρος διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΤΙ΄

(*Τακτικὴ εἰδική*)

τῇ 11 Ἰανουαρίου 1899.

Προεδρεύοντος **ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως. Μεθ' ὅ ὁ κ. πρόεδρος δίδωσι τὸν λόγον τῷ κ. γενικῷ γραμματεῖ πρὸς ἀνάγνωσιν τῆς μελέτης τοῦ κ. *Ματθαίου Παρανίκα*, γυμνασιάρχου *Τραπεζοῦντος*, ὑπὸ τὸν τίτλον **Παφλαγονικὸς διάκοσμος**.

Μετὰ τοῦτο ὁ κ. πρόεδρος, ἐκφράσας τὰς εὐχαριστίας τοῦ *Συλλόγου* πρὸς τὸν λόγιον συγγραφέα, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΤΙΑ΄

(*Ἐκτακτος γενική*)

τῇ 15 Ἰανουαρίου 1899.

Προεδρεύοντος **ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ**, προέδρου.

Ὁ κ. πρόεδρος τὸν λόγον δίδωσι τῷ ἀγορητῇ τῆς ἡμέρας κ. *Ἐπαμεινώνδῃ Κυριακίδη* πρὸς ἐκφώνησιν τοῦ ἐπιμνημοσύνου λόγου εἰς τὸν ἀεὶμνηστον **Ὀδυσσεᾶ Ἰάλεμον**.

Ὁ κ. *Κυριακίδης* πάνυ προσηκόντως ἐξυμνησεν ἀπὸ τοῦ βήματος τὰς ἀρετὰς τοῦ μεταστάντος, ἰδίχ δὲ τὴν ἐν τῇ παιδείᾳ δράσιν αὐτοῦ ὡς καὶ τὰς πολλὰς ὑπηρεσίας, ἃς προσήνεγκε τῷ *Συλλόγῳ* ὡς μέλος καὶ ὡς πρόεδρος αὐτοῦ. Μεθ' ὅ ὁ κ. πρόεδρος ἀπένειμε τὰς εὐχαριστίας τοῦ *Συλλόγου* τῷ τε ἀγορητῇ καὶ πᾶσι τοῖς τιμήσασιν διὰ τῆς αὐτῶν παρουσίας τὴν ἐπιμνημόσυνον ταύτην τελετὴν καὶ διέλυσε τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΤΙΒ΄

(Τακτικὴ γενικὴ)

Τῆ 18 Ἰανουαρίου 1899.

Προεδρεύοντος Μ. ΑΜΠΕΔΙΑΟΥ ἀντιπροέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως. Μετὰ τοῦτο ἀναγινώσκειται ἡ ἀλληλογραφία, ἔχουσα ὡδε:

Ἐπιστολὴ ἀνωνόμου συγγραφέως, πέμποντος εἰς τὸν Καραπάνειον Ἀγῶνα χειρόγραφον Γραμματικὴν, ἐξ ἐνός τεύχους.

Τοῦ κ. Ν. Α. Θεοχαρίδου ἐκ Πολυγύρου ἀπὸ 20 Δεκεμβρίου, αἰτουμένου τὴν ἀποστολὴν ἀντιτύπου προγράμματος τοῦ περὶ συλλογῆς τῶν Ζώντων Μνημείων τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος Ζωγραφείου Διαγωνίσματος.

Τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 29 Δεκεμβρίου, ἀνακοινομένης ὅτι οἱ τόκοι τοῦ κεφαλαίου τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης ἀνήλθον μέχρι τῆς 31ης Δεκεμβρίου 1898 εἰς δραχμὰς 16,852,10 καὶ ζητούσης πληροφορίας περὶ τοῦ Καλλιαδείου κληροδοτήματος, ὅπως γνωρίσῃ τῷ Συλλόγῳ τοὺς τόκους τοῦ κεφαλαίου καὶ τοῦ κληροδοτήματος τούτου.

Τοῦ κ. Α. Στεργιογλίδου, γυμνασιάρχου Σάμου, ἀπὸ 5 Ἰανουαρίου 1899, αἰτουμένου τὴν ἀποστολὴν βιβλίων ἐκ τῶν διπλῶν ἢ πολλαπλῶν τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Συλλόγου πρὸς πλουτισμὸν τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Πυθαγορείου γυμνασίου.

Τοῦ ὑποδιευθυντοῦ τοῦ ἐνταῦθα Αὐτοκρατορικοῦ Μουσείου Ἐξ. Χαλῆλ βέη, ἀπὸ 14/26 Ἰανουαρίου, δωρουμένου τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Συλλόγου δύο τεύχη δημοσιεύσεων τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Μουσείου.

Τοῦ κ. Α. Κ. Καλβοκορέση ἐντεῦθεν ἀπὸ 14/26 Ἰανουαρίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς προέδρου τῆς Φυσικομαθηματικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Συλλόγου.

Τῆς δεσποινίδος Κορηγίας Πρεβεζιώτου, αἰτούσης τὴν ἀδειαν τοῦ Συλλόγου, ὅπως ποιήτῃται δρμόσιον μῆθημα ἀπὸ τοῦ βήματος αὐτοῦ «ἀνάλυσιν λυρικῶν τινῶν ποιημάτων τοῦ Βύρωνος».

Τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Συλλόγου ἀπὸ 10 Ἰανουαρίου, ἀγγελούσης τὴν ἐκλογὴν τοῦ μὲν κ. Μ. Γεδεῶν ὡς προέδρου, τοῦ δὲ κ. Χρ. Πανταζίδου ὡς γραμματέως τῆς Ἐπιτροπῆς, ἀνακοινομένης δὲ ὅτι εἴκοσι καὶ

δύο μέλη ἀποτελοῦσι τὴν ἐπιτροπὴν καὶ συνιστώσης ἐπείγοντως τὴν ἐκδοσιν τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Παραρτήματος.

Τῆς αὐτῆς Ἐπιτροπῆς ἀπὸ 12 Ἰανουαρίου, ὑποδεικνυούσης τὸν ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς κ. Δ. Γ. Μοστράτου ὡς ἐπιμελητὴν τῶν ἀρχαιολογικῶν καὶ νομισματικῶν συλλογῶν, συνωδᾷ τῷ 91ῳ ἄρθρῳ τοῦ ἐν ἰσχύϊ Κανονισμοῦ, καὶ παρακαλοῦσης ὅπως παρασχεθῶσιν αὐτῷ πάντα τὰ μέτρα πρὸς σύνταξιν τοῦ καταλόγου τῶν ἀρχαιοτήτων.

Τῆς αὐτῆς Ἐπιτροπῆς ἀπὸ 15 Ἰανουαρίου, ὑπομνησκούσης παλαιὰν τοῦ Συλλόγου ἀπόφασιν, πρὸ ἐξαιτίας ληθηθείσαν καὶ μῆπω ἐκτελεσθείσαν, περὶ παραχωρήσεως τῶν ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ χειρογράφων πρὸς μελέτην τοῖς μέλεσι τῆς Ἐπιτροπῆς ἐν αὐτῇ τῇ Βιβλιοθήκῃ καὶ παρακαλοῦσης, ὅπως ἐκτελεσθῇ νῦν ἡ τῶς ἀνεκτέλεστος ἀπόφασις.

Ὁ κ. προεδρεύων, ἐκφράσας εὐχαριστίας τοῖς δωρηταῖς, ἐρωτᾷ ἂν ἔχη τις παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας. Ὁ κ. Ἀν. Χρησιδῆς παρατηρεῖ ὅτι μεταξὺ τῶν ἄλλων ὑπάρχει καὶ ἐπιστολὴ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, δι' ἧς αὐτὴ ἀνακοινοῦται τῷ Συλλόγῳ τὸν ἐκ νέου διορισμὸν τοῦ κ. Δ. Μοστράτου ὡς ἐπιμελητοῦ τῆς Νομισματικῆς Συλλογῆς τοῦ Συλλόγου, καὶ ζητεῖ νὰ μάθῃ ἂν ὁ κ. Μοστράτος ἀποδέχῃται τοῦτον. Ὁ κ. Μοστράτος ἀπαντᾷ ὅτι προσωρινῶς ἀποδέχεται τοῦτον μέχρι νέας ἀποφάσεως τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς. Ὁ κ. Εὐσταθιανὸς φρονεῖ ὅτι ὁ ἐκ νέου διορισμὸς τοῦ κ. Μοστράτου ἀντιβιβάνει εἰς τὸν Κανονισμὸν, καὶ προτείνει ὅπως διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας ἐκλεγῇ ὁ ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων τοῦ Συλλόγου. Γενομένης δεκτῆς τῆς προτάσεως τοῦ κ. Εὐσταθιανοῦ, γίνεται ψηφοφορία, καθ' ἣν ἀναδεικνύεται καὶ αὖθις ὁ κ. Μοστράτος. Ὁ κ. Γ. Πασχάλιδος φρονεῖ ὅτι πρέπει νὰ σχηματισθῇ ἐπιτροπὴ καὶ ἐνώπιον ταύτης νὰ γείνη ἡ παράδοσις τῷ κ. Μοστράτῳ. Ὁ κ. Αὐθεντόπουλος συμφωνεῖ ὡς πρὸς τοῦτο πρὸς τὸν κ. Πασχάλιδον καὶ προτείνει πρὸς ἐξασφάλειαν τῆς θέσεως τοῦ κ. Μοστράτου ἀπέναντι τοῦ Συλλόγου ὅπως συστηθῇ ἐπιτροπὴ ἀποτελουμένη ἐκ τοῦ τῶς προέδρου, τοῦ νῦν προέδρου καὶ τοῦ ἄλλοτε ἀντιπροέδρου κ. Σιδερίδου πρὸς καταγραφὴν τῶν νομισμάτων, ἅτινα θὰ παραλάβῃ ὁ κ. Μοστράτος. Τεθείσα εἰς ψηφοφορίαν ἡ πρότασις τοῦ κ. Πασχάλιδου ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν τοῦ κ. Αὐθεν-

τοπούλου, γίνεται δεκτή. Ὁ κ. Μοστράτος λέγει ὅτι πρὸς τριετίας κατηρτίσθη ἐπιτροπὴ πρὸς σύνταξιν *Μητρώου τοῦ Συλλόγου* καὶ ζητεῖ νὰ μᾶθῃ τί ἐπραξέ μεῖχρι τοῦδε αὐτῆ. Ὁ κ. *Εὐσταθιανός* πληροφοροῦν τὸν κ. *Μοστράτον* ὅτι αὐτῆ εἰργάσθη καὶ ἐντὸς ὀλίγου θὰ παραδώσῃ τὴν ἐργασίαν ταύτην συνεπτυγμένην εἰς τὸ προεδρεῖον διὰ τὰ περαιτέρω συγχρόνως δὲ πληροφοροῦν τὸν Σύλλογον ὅτι ἐν τῇ συντάξει τοῦ *Μητρώου* ἔκρινε καλὸν ἢ ἐπιτροπὴ ὅπως συμπεριλάβῃ καὶ πάσας ἐν γένει τὰς ἀποφάσεις, αἵτινες ἐλήφθησαν ἀπ' αὐτῆς τῆς συστάσεως τοῦ Συλλόγου μεῖχρι τοῦδε.

Ψηφίζονται τακτικὰ μέλη οἱ κ.κ. *Μ. Θεοτοκᾶς, Γεώργ. Δούβαρης, Δημ. Μελιζανόπουλος* καὶ *Νικ. Μηνιάτης*, δικηγόροι, *Κ. Ἀραβανόπουλος*, ἔμπορος καὶ *Ν. Ταπιάς*, ἰατρός, *Κ. Ἰωαννίδης*, δικηγόρος καὶ *Κ. Βαλιταζῆς*, ἔμπορος. Μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΤΙΓ'

(*Τακτικὴ εἰδική*)

τῆ 25 Ἰανουαρίου 1899.

Προεδρεύοντος **ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως. Μεθ' ὃ ὁ κ. πρόεδρος δίδωσι τὸν λόγον τῷ κ. γενικῷ γραμματεῖ πρὸς ἀνάγνωσιν διατριβῆς τοῦ ἐκ *Σαμοθράκης* κ. *Ν. Φαρδύ* *Περὶ ἐλληνικῆς μουσικῆς*. Ὁ κ. *Παχῆκος* ἐπὶ τῇ ἐρωτήσει τοῦ κ. προέδρου ἂν ἔχη τις παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ ἀναγνώσματος, λέγει ὅτι πλὴν τὰ τρωτὰ ὑπάρχουσιν ἐν τῇ διατριβῇ τοῦ κ. *Φαρδύ*, καὶ ὑπισχεῖται ἐν εἰδικῇ συνεδρίᾳ νὰ καταθέσῃ ἐγγράφως εἰς τὸν Σύλλογον τὰς παρατηρήσεις του.

Ἐπίσης καὶ ὁ κ. *Παναζίδης* ψέγει τὸ ἀνάγνωσμα τοῦ κ. *Μ. Παρανίκα* ὡς πρὸς τὸ ἀνακριθὲς τῶν τοποθεσιῶν διαφόρων πόλεων ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ ἐποχῇ. Μετὰ τοῦτο ὁ κ. πρόεδρος παρακαλεῖ ἀμφοτέρους ὅπως ἐγκαίρως καταθέσωσι τὰς παρατηρήσεις των πρὸς ἀποστολὴν τοῖς διαφερομένοις ἵνα ἐπενέγκωσιν ἐπ' αὐτῶν τὰς ἀντιπαρατηρήσεις των. Μηδενὸς δὲ ὑπάρχοντος ἄλλου ζητήματος πρὸς συζήτησιν, ὁ κ. πρόεδρος λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΤΙΑ'

(*Τακτικὴ γενικὴ*)

τῆ 1 Φεβρουαρίου 1899.

Προεδρεύοντος **ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς ἡγουμένης συνεδρίας· εἶτα ὁ κ. γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν *ἀλληλολογαφίαν*, ἔχουσαν ὡδε:

Ἐπιστολὴ τοῦ ἐνταῦθα πρεσβυτοῦ τῆς Ἑλλάδος κ. *Ν. Α. Μαυροκορδάτου* ἀπὸ 13/25 Ἰανουαρίου, συνιστῶντος, ὅπως παραχωρηθῇ ἡ αἴθουσα τοῦ Συλλόγου τῷ γνωστῷ κ. *Καρλόφ Cottard* τῆ 5/17, ἵνα δῶ ἐν αὐτῇ συναυλίαν τινὰ κλασικὴν.

Τῆς *Ἐθνικῆς Τραπέζης* τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ 20/1 Φεβρουαρίου, δηλούσης ἀπαντητικῶς, ὅτι οἱ ὀφειλόμενοι ἀπὸ τῆς καταθέσεως τοῦ κεφαλαίου τοῦ *Καλλιαδείου κληροδοτήματος* δραχμῶν 8,811,10 μεῖχρι τῆς 31 Δεκεμβρίου 1898 τόκοι ἀνέρχονται εἰς δρχαμὰς 3,064,90.

Ὁ κ. πρόεδρος, λαβὼν ἀφορμὴν ἐκ τῶν γραφομένων τοῦ κ. *Φαρδύ*, δι' ὧν οὗτος ζητεῖ ὅπως τὸ προεδρεῖον τοῦ Συλλόγου ἀποστείλῃ πρὸς αὐτὸν ἐγγράφως τὰς τυχόν γενόμενας παρατηρήσεις τῶν μελῶν ἐπὶ τοῦ ἀναγνώσματος του, ἵνα καὶ οὗτος ἐπενέγκῃ τὰς ἐπὶ τούτων ἀντιπαρατηρήσεις του, παρακαλεῖ τὸν κ. *Παχῆκον* νὰ καταθέσῃ ἐγγράφως τὰς παρατηρήσεις του, ἵνα ἀποσταλώσιν εἰς τὸν πρὸς ὄνδρον· ἐπίσης παρακαλεῖ τὸν κ. *Παναζίδην* ὅπως πράξῃ τὸ αὐτὸ περὶ τῶν ἐπὶ τοῦ ἀναγνώσματος τοῦ κ. *Παρανίκα* παρατηρήσεών του.

Ὁ κ. *Αὐθεντιόπουλος* ἐπαναλαμβάνει καὶ πάλιν τὴν παράκλησίν του ὅπως, συμφυδᾷ τῷ Κανονισμῷ, τὰ χειρόγραφα κατατίθωνται εἰς τὸ προεδρεῖον πρὸς μελέτην, καὶ μετὰ περιεσκεμμένην μελέτην γίνωνται αἱ δέουσαι συζητήσεις ἐπ' αὐτῶν. Ὁ κ. πρόεδρος ἀνακοινοῦται τῷ Συλλόγῳ ὅτι ὁ κ. *Κυριακίδης* αἰτεῖ δι' ἐπιστολῆς ὅπως, ἀφ' οὗ προηγουμένως ἀναγνωσθῇ ἐν τῷ Συλλόγῳ ἡ *περὶ τῆς μονῆς Βαζελῶνος* διατριβὴ αὐτοῦ, κατόπιν δημοσιευθῇ διὰ τῶν ἡμερησίων. Ὁ κ. *Αὐθεντιόπουλος* λέγει ὅτι, συμφυδᾷ ῥητῷ ἄρθρῳ τοῦ Κανονισμοῦ, πᾶσαι αἱ ἀναγνωσθεῖσαι διατριβαὶ θεωροῦνται κτῆμα τοῦ Συλλόγου καὶ ἐπομένως ἀπαγορεύεται ἡ δημοσίευσις αὐτῶν· ἐν τῷ εἶλε δὲ συνιστᾶται ἡ δημοσίευσις αὐτῆς διὰ τοῦ Περιδικοῦ τοῦ Συλλόγου.

Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα δὲ τῆς συναυλίας, ὁ κ. πρόεδρος ἀναγγέλλει ὅτι αὕτη ὀριστικῶς θὰ γείνη τῇ 7 Φεβρουαρίου ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Συλλόγου, καὶ παρακαλεῖ τὰ μέλη νὰ συντελέσωσι τὸ κατὰ δύναμιν εἰς τὴν ἐκποίησιν τῶν εἰσιτηρίων, πρὸς δὲ τούτοις λέγει ὅτι εἶναι ἀνάγκη συστάσεως τριῶν ἐπιτροπῶν: α') Ἐπιτροπῆς πρὸς εἰσπραξίν καὶ ἐξέλεξιν τῶν εἰσιτηρίων. β') Ἐπιτροπῆς πρὸς ὑποδοχὴν τῶν προσελευσομένων. γ') Ἐπιτροπῆς πρὸς διὰκόμησιν τῆς αἰθούσης τοῦ Συλλόγου. Μετὰ τέλος συζήτησε ἀνατίθεται εἰς τὸ προεδρεῖον νὰ ἐκλέξῃ τὰ πρόσωπα τῶν ἄνω ἐπιτροπῶν.

Εἶτα ἐγείρεται μακρὰ συζήτησις ἐπὶ τῆς προτάσεως τοῦ κ. *Αὔθεντοπούλου* περὶ καταθέσεως τῶν χειρογράφων ἐν τῷ προεδρεῖῳ καὶ περὶ παραπομπῆς αὐτῶν εἰς τὴν οἰκίαν ἐπιτροπῆν, καθ' ἣν ὁ κ. πρόεδρος δηλοῖ ὅτι πάντα τὰ μέχρι τοῦδε ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ Συλλόγου ἀναγνωσθέντα χειρόγραφα, πλὴν ἑνός, εἶναι εἰς τὰς χεῖράς του. Ὁ κ. *Μοστράτος* λέγει ὅτι δὲν κατέθηκεν εἰς τὸ προεδρεῖον τὸ ἀναγνωσθὲν χειρόγραφόν του διὰ δύο λόγους α') Διότι ἐφρόνει ὅτι οἱ πενταετείς καὶ ἐξαετείς ἐπὶ τοῦ ἀναγνώματός του κόποι του δὲν εἶναι δυνατὸν ἐντὸς τοῦ ὑπὸ τοῦ Κανονισμοῦ ὀριζομένου βραχέος χρονικοῦ διαστήματος νὰ ἐξελεγχθῶσιν ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς. β') Διότι ἐφοβεῖτο μήπως ἐν τῷ μεταξὺ ἄλλος τις ἐκ τῶν λογίων φέρῃ εἰς φῶς παρομοίαν ἐργασίαν καὶ παραγκωνισθῶσιν οὕτω πολυετείς κόποι του. Ὁ κ. *Καλβοκορέσης* φρονεῖ ὅτι ὁ Κανονισμὸς ἐξασφαλίζει τὴν προτεραιότητα καὶ πρωτοτυπίαν τῶν ἐν τῷ Συλλόγῳ καταβεβλημένων χειρογράφων. Ὁ κ. *Ἀ. Χρησιδῆς* λέγει ὅτι, ἀφ' οὗ ἡ ἐργασία τοῦ κ. *Μοστράτου* ἦτο πολυετής, δὲν ἔπρεπε νὰ ἀναγνωσθῇ ἐν τῷ Συλλόγῳ, διότι τὸ ἄρθρον τὸ σχετικὸν τοῦ Κανονισμοῦ προϋποθέτει ὅτι ἡ κρίσις τῆς οἰκείας ἐπιτροπῆς δέον ἐντὸς ἔτους νὰ λάβῃ πέρασ ἐπὶ πάντων τῶν ἀναγνωσθέντων χειρογράφων. Εἶτα ὁ κ. πρόεδρος λέγει ὅτι ἡ καθυστέρησις τοῦ χειρογράφου τοῦ κ. *Μοστράτου* δὲν δικαιολογεῖται ἑπαρκῶς ἐξ ὧν προηγουμένων ἀνέφερον ὁ κ. *Μοστράτος* καὶ παρακαλεῖ αὐτὸν ὅπως ἀποστείλῃ πρὸς τὸ προεδρεῖον τὸ ἀναγνωσθὲν μέρος πρὸς ὑποβολὴν αὐτοῦ τῇ οἰκείῃ Ἐπιτροπῇ διὰ τὰ περικιτέρω. Τοῦ κ. *Μοστράτου* παραδεξαμένου νὰ ἀποστείλῃ τοῦτο, λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ 'ΑΤΙΕ'

(*Τακτικὴ γενική*)

τῇ 15 Φεβρουαρίου 1899.

Προεδρεύοντος **ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ**, προέδρου.

Ὁ κ. πρόεδρος λέγει τὰ ἐξῆς:

Προσεκαλέσαμεν ὑμᾶς, φίλοι ἐταῖροι, συνφδὰ τῷ Κανονισμῷ, πρὸς διεκπεραίωσιν τῶν τακτικῶν ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου, ἀλλὰ ἄλλαι μὲν βουλαὶ ἀνθρώπων, ἀλλὰ δὲ Θεὸς κελεύει. Ἐπέμρωτο κατὰ τὸ συλλογικὸν τοῦτο ἔτος ὁ Σύλλογος ἡμῶν πολλὰ τῶν πολυτίμων αὐτοῦ μελῶν νὰ πενήθησιν.

Ἀπὸ τοῦ παρελθόντος Σαββάτου ὁ τηλεγράφος διεβίβασεν εἰς τὴν ἡμετέραν πόλιν ἀγγελίαν ἑλευθερίαν ἀπαντῆ τῷ ἐνταῦθα ὁμογενεῖ στοιχείῳ, οὐχ ἤμισα δὲ καὶ τῷ ἡμετέρῳ Συλλόγῳ, τὸν θάνατον **ΑΝΔΡΕΟΥ** τοῦ **ΣΥΓΓΡΟΥ**, μεγάλου εὐεργέτου τοῦ Ἔθνους, δωρητοῦ δὲ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου, ὃν διὰ πολλῆς περιβαλλέν ἀέλιποτε στοργῆς, οὐδέποτε δὲ ἐλησμόνευε νὰ δεικνύῃ τὴν τοιαύτην αὐτοῦ στοργὴν δι' ἐκτάκτων καὶ τακτικῶν συνδρομῶν του.

Τὸ προεδρεῖον ἅμα τῷ θλιβερῷ τούτῳ ἀκούσματι ἔσπευσε νὰ ὑποβάλῃ τὸ ἐξῆς ψήφισμα πρὸς τιμὴν τοῦ ἀνδρός.

Α') Νὰ ἀποστείλῃ εὐθὺς συλλυπητήριον τῇ οἰκογενεῖ τῷ μεταστάτῳ τηλεγράφημα.

Β') Νὰ ἀντιπροσωπευθῇ ὁ Σύλλογος κατὰ τὴν κηδεῖαν τοῦ νεκροῦ δι' ἀντιπροσώπου, ὅστις νὰ καταθέσῃ, στέφανον.

Γ') Νὰ διακόψῃ τὴν παρούσαν συνεδρίασιν εἰς ἐνδεῖξιν πένθους.

Γενομένων τῶν ἀνωτέρω παμψηφεῖ δεκτῶν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου, λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ 'ΑΤΙΣ'

(*Τακτικὴ εἰδική*)

τῇ 22 Φεβρουαρίου 1899.

Προεδρεύοντος **ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῶν δύο προηγουμένων συνεδριῶν. Εἶτα ἀναγινώσκειται ὑπὸ τοῦ κ. γενικοῦ γραμματέως πραγματεία τοῦ ἐν Μονάχῳ κ. *Ἐπ. Θ. Κυριακίδου*, μέλους ἀντεπιστέλλοντος, ἐπιγραφομένη **Περὶ τῆς παρὰ τὴν Τραπεζοῦντα ἱερᾶς μονῆς τοῦ Τιμίου Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Βαζελῶνος.**

Ὁ κ. πρόεδρος, ἐκφράσας τὰς εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου πρὸς τὸν συγγραφέα, λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΤΙΖ'

(Τακτική γενική)

τῆ 8 Μαρτίου 1899.

Προεδρεύοντος: ΚΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΤΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς ἡγουμένης συνεδρίας· εἶτα δὲ καὶ ἡ ἀλληλογραφία, ἔχουσα ὡδε:

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. *Εὐσταθίου Εὐγενίδου* ἐντεῦθεν ἀπὸ 6/18 Φεβρουαρίου, δηλοῦντος εἰς ἀπάντησιν ἐπιστολῆς τοῦ Συλλόγου περὶ ὁρειλῆς τῷ ταμείῳ 30 τουρκικῶν λιρῶν ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν συναυλιῶν, ὅτι παρεξήγησις ὑπάρχει ἐν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ· ὅτι οὗτος οὐδέποτε ἐγένετο πρόεδρος τῆς πρὸς διοργανώσιν συναυλιῶν ἐπιτροπῆς, ἥτις ὑπὸ ἄλλην διετέλεσε προεδρίαν, καὶ ὅτι οὐδέποτε ἔδωκεν ἐντολὴν πρὸς ἀναγκάσιον τῶν λαμπτήρων τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ κ. *Στ. Νούκα*, διευθυντοῦ τοῦ ἐν Θεσσαλονικίᾳ Ἐμπορικοῦ Λυκείου ἀπὸ 4 Φεβρουαρίου, αἰτουμένου διὰ τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Λυκείου τὴν σειρὰν τῶν δημοσιεύσεων τοῦ Συλλόγου καὶ τῶν ἐκδόσεων τῆς *Ζωγραφείου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης*.

Τοῦ κ. *B. Thaimakowsky*, γραμματέως τοῦ ἐνταῦθα ῥωσικοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου ἀπὸ 10 Φεβρουαρίου, ἀπεπελλόντος τὸν Γ' τόμον τῶν δημοσιεύσεων τοῦ Ἰνστιτούτου διὰ τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Συλλόγου.

Τῶν Ἐφόρων τῶν ἐκπαιδευτηρίων *Νικοπόλεως* ἀπὸ 6 Φεβρουαρίου, γνωρίζοντων τῷ Συλλόγῳ, ὅτι ὁ μητροπολίτης *Νικοπόλεως* κ. *Λέοντιος* κατακρατεῖ τὰ εἰσοδήματα τῆς κεντρικῆς σχολῆς, φεβουμένων μὴ κλεισθῆ καὶ ἡ σχολή, ὡς ἐκλείσθη καὶ τὸ παρθεναγωγεῖον ἐπ' αὐτοῦ τοῦ μητροπολίτου, καὶ ἐξαιτουμένων ὅπως ὁ Σύλλογος συνδράμη καὶ προστασίη αὐτοὺς ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ.

Τηλεγράφημα τῆς κ. *Ἰφιγενείας Συγγροῦ* ἐξ Ἀθηνῶν, εὐχαριστοῦσης θερμῶς τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τοῖς συλλυπητηρίοις αὐτοῦ κατὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου αὐτῆς ἀειμνήστου Ἀνδρέου Συγγροῦ.

Τῆς ἐπὶ τῆς *Πατριαρχικῆς Βιβλιοθήκης* ἐδικτῆς Ἐπιτροπῆς ἀπὸ 15 Φεβρουαρίου, εὐχαριστοῦσης τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τε τῇ δωρεᾷ τῆς ὅλης σειρᾶς τῶν δημοσιεύσεων αὐτοῦ καὶ τῶν ἐκδόσεων τῆς *Ζωγραφείου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης*.

Τοῦ κ. *A. Χρυσοβελόνῃ* ἐκ Πειραιῶς ἀπὸ 15 Φεβρουαρίου, παρακαλοῦντος ὅπως οἱ ἀνήκοντες αὐτῷ καὶ μετὰ τὸ 1878 ἐκδοθέντες τόμοι τοῦ Περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου παραδοθῶσι τοῖς κυρίοις *Foscolo Mango*, πρὸς ἀποστολὴν.

Τοῦ κ. *Π. A. Βασιλειάδου*, διευθυντοῦ τῶν σχολείων Μεγάλου Μοναστηρίου, ἀπὸ 17/1 Μαρτίου, αἰτουμένου γεωγραφικοῦ χάρτας *Ζαφειροπούλου* καὶ ἐτησίαν χρηματικὴν ἐπιχορήγησιν ὑπὲρ τῶν σχολείων.

Τοῦ κ. *Στεφάνου Σκουλούδη* ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 17 Φεβρουαρίου, λυπομένου μεγάλως ὅτι ὡς ἐκ τῆς βραδείας ἀφίξεως τοῦ τηλεγραφήματος δὲν ἠδυνήθη νὰ καταθίσῃ *στέφανον* ἐκ μέρους τοῦ Συλλόγου ἐπὶ τῆς σοροῦ τοῦ ἀειμνήστου Ἀνδρέου Συγγροῦ καὶ δηλοῦντος ὅτι ἔπεισε δι' ἐπιστολῆς νὰ διαβιβάσῃ αὐτὸ τὸ τηλεγράφημα τῇ γήρᾳ συζύγῳ του, ὅπερ καὶ διὰ τῆς ἐφημερίδος Ἄστειος ἐδημοσίευσεν, ὅπως γνωστῇ ὅτι καὶ ὁ Σύλλογος συνεμερίσθη τὸ ἐθνικὸν πένθος.

Τοῦ κ. *Νικολίου Γ. Ἀντωνιάδου*, μουσικοῦ, ἐντεῦθεν ἀπὸ 7 Μαρτίου, ἐξαιτουμένου ὅπως δώσῃ μουσικὴν συναυλίαν ἐν τῷ καταστήματι τοῦ Συλλόγου καὶ ὑπὸ τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ προστασίαν καὶ ὑποστήριξιν.

Ἡ αἴτησις τοῦ κ. *Νούκα*, διευθυντοῦ ἰδιωτικοῦ Λυκείου, περὶ ἀποστολῆς ὁλοκλήρου τῆς σειρᾶς τῶν μέχρι τοῦδε δημοσιευμάτων τοῦ Συλλόγου ὡς καὶ τῶν ἐκδόσεων τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης*, καὶ ἡ αἴτησις τοῦ κ. *Γ. Ἀντωνιάδου* περὶ παραχωρήσεως αὐτῷ τῆς αἰθούσης τοῦ Συλλόγου δωρεὰν πρὸς μουσικὴν συναυλίαν, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅπως διὰ ταύτης προμηθευθῆ ποσὸν τι χρηματικὸν πρὸς ἐξακολούθησιν τῶν σπουδῶν του ἐν τῇ μουσικῇ, γίνονται δεκταί. Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ κ. Ἀντωνιάδου ἀποφασίζεται καὶ ἡ παροχὴ τῆς ἠθικῆς ὑποστηρίξεως τοῦ Συλλόγου πρὸς ἐπιτυχεστέραν διεξαγωγὴν τῆς ἐν λόγῳ συναυλίας. Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τῶν ἐκπαιδευτηρίων *Νικοπόλεως* περὶ ὑλικῆς ὑποστηρίξεως αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ὁ κ. πρόεδρος προτείνει ὅπως αὕτη ἀπορριφθῆ, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι δὲν δύναται ὁ Σύλλογος κατ' ἀρχὴν νὰ παράσῃ ὑλικὴν ὑποστήριξιν εἰς σχολεῖα, ἐνεκα τῆς οἰκονομικῆς αὐτοῦ καταστάσεως. Γενομένης ψηφοφορίας, ὁ Σύλλογος ἀποφαίνεται καὶ ἀπορρίπτεται ἡ ἀνωτέρω αἴτησις. Ἐπὶ τῆς αἰ-

τήσεως τοῦ κ. Χρυσοβελόνῃ περὶ ἀποστολῆς αὐτῶ τῶν ἐκδόσεων τοῦ Περιοδικοῦ, μετὰ σύντομον συζήτησιν ἀποφασίζεται νὰ ἀποσταλῶσιν αὐτῶ ἐν καθήκῳ τὰ αἰτούμενα. Ἡ αἴτησις τοῦ κ. Cottard περὶ ἐκτελέσεως μουσικῆς συναυλίας τὴν ἡμέραν ἀντὶ πενταλίρου προκαταβολῆς, μετὰ τινὰς συζητήσεις γίνεται παμψηφεί δεκτὴ.

Ὁ κ. Μαλιάδης ἀνακρινοῦται τῷ Συλλόγῳ ὅτι ἡ γνωστὴ ἐπίδικος ὑπόθεσις τοῦ κληροδοτήματος τῆς μακαριτίδος *Εὐανθίας Μουρατ Θεοφιλίδου* εὑρίσκειται εἰς εὐάρεστον σημεῖον, καθ' ὅσον ἐσχάτως ἐξεδόθη προδικαστικὴ ἀπόφασις, δι' ἧς ὑποχρεοῦται ὁ Σύλλογος εἰς τὴν ἀπόδειξιν θεμάτων τινῶν ἀναγραφομένων ἐν αὐτῇ. Ἡ ἀπόδειξις αὐτῶν δύναται νὰ γείνη εὐκόλως, καὶ ἐπομένως φρονεῖ ἐν πεποιθῆσει ὅτι ἡ ὑπόθεσις θὰ ἀποβῆ ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου.

Πρὸς διεξαγωγὴν ὁμοῦ ταύτης λέγει ὅτι ἀπαιτεῖται εἰκοσιπεντάλιρος δαπάνη καὶ παρακαλεῖ τὸν Σύλλογον ὅπως ψηφίσῃ τὸ ποτὸν τοῦτο πρὸς ταχυτέραν ἐκδοσιν τῆς ὀριστικῆς ἀποφάσεως. Τεθεῖσα εἰς ψηφορορίαν ἡ πρότασις τοῦ κ. Μαλιάδου, γίνεται παμψηφεί δεκτὴ. Μετὰ τοῦτο ὁ κ. πρόεδρος λέγει ὅτι ἡ πρότασις τοῦ κ. Μαλιάδου παρέσγεν αὐτῶ τὸ ἐνδοσιμον ὅπως μετὰ θάρρους προβῆ εἰς πρότασιν, ἀφορώσαν ἀρ' ἐνὸς μὲν τὴν κωνοικὴν καὶ ἀπρόσκοπτον ἐσωτερικὴν πορεῖαν τοῦ Συλλόγου, ἀρ' ἑτέρου δὲ τὴν ἄρσιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ μελῶν τινῶν ὡς πρὸς τὴν μὴ ἔγκαιρον καταβολὴν τῆς συνδρομῆς αὐτῶν πρὸς τὸν Σύλλογον διὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Περιοδικοῦ. Ἡ πρότασις αὕτη ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐξεύρεσιν πόρων πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἐπιγούσων ἀναγκῶν τοῦ Συλλόγου, καὶ περὶ τούτου παρακαλεῖ τὰ μέλη νὰ σκεφθῶσιν ἐν περιπτώσει δὲ ἀποτυχίας, ὑποδεικνύει εἰς τὰ μέλη ἕτερον πόρον, ὅστις ἀσφαλῶς δύναται νὰ παράσχῃ τῷ Συλλόγῳ τὸ ἀναγκαῖον αὐτῶ δάνειον. Οὗτος, λέγει, εἶναι οἱ τόκοι τῶν χρημάτων τῆς *Ζωγραφεῖου Βιβλιοθήκης*, οἵτινες ἐσχάτως ὑπερεπλεόνασαν λόγῳ σπανίων λογίων ἀνδρῶν, δυναμένων νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν ἐκδοσιν τῶν ἐν τῷ προγράμματι τῆς *Ζωγραφεῖου Βιβλιοθήκης* ἀναφερομένων ἔργων. Οἱ κ. κ. Μοστράτος καὶ Μαλιάδης φρονούσιν ὅτι δὲν εἶναι ὀρθόν νὰ δανεισθῆ ἐξ ἄλλου μέρους ὁ Σύλλογος τὰ ἀναγκαζοῦντα αὐτῶ χρήματα, ἐν ὅσῳ τὸ ταμεῖον τῆς *Ζωγραφεῖου Βιβλιοθήκης* εὑρίσκειται ἐν ἀνθηρᾷ καταστάσει. Μετὰ τινὰς συζητήσεις, τεθεῖσα εἰς ψηφο-

ρορίαν τῇ προτάσει τῶν κ. κ. Μαλιάδου καὶ Μοστράτου περὶ ἐξουσιοδοτήσεως τοῦ προεδρείου, ὅπως προβῆ εἰς τὴν συναψιν δανείου ἐξ ἑκατῶν πενήτηκοντα λιρῶν τουρκικῶν ἐκ τῶν τόκων τῆς *Ζωγραφεῖου Βιβλιοθήκης*, γίνετα αὕτη παμψηφεί δεκτὴ, μεθ' ὃ ὁ κ. πρόεδρος προτείνει τὰ μέλη τῆς *Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ταμείου* τοὺς κ. κ. *Ἰ. Γκιώχαν, Π. Πρώϊον καὶ Α. Γεράρδον*. Τὴν πρότασιν τοῦ κ. προέδρου ἐπιδιοκιμῶσιν πάντα τὰ μέλη, καὶ λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΤΙΝ᾽

(Ἐκτακτος γενική)

τῇ 15 Μαρτίου 1899.

Προεδρεύοντος: **ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ**, προέδρου.

Ὁ πρόεδρος λέγει ὅτι συνεχάλεσεν εἰς συνεδρίαν ἐκτακτον τὰ μέλη, διότι ἀνὴρ ἐξέχων ἐπὶ παιδείᾳ ἐξέλιπεν ἐκ τοῦ μέσου ἡμῶν, ἀνὴρ μετὰ ζήλου πολλοῦ ὑπηρετήσας τὸν Σύλλογον, **ἸΩΑΝΝΗΣ ὁ ΑΡΙΣΤΟΚΑΗΣ**. Θλιβερόν τὸ πρᾶγμα καὶ μεγάλῃ ἡ ἀπώλεια, διότι ὁ ἀνὴρ πολλὰκις ἐχρημάτισεν ἀντιπρόεδρος καὶ ἐπὶ τρεῖς συνεχεῖς περιόδους πρόεδρος τοῦ Συλλόγου.

Τὸ προεδρεῖον ἅμα τῷ θλιβερῷ ἀκούσματι ἔσπευσε νὰ ἐπιτελέσῃ τὸ ἐπιβαλλόμενον αὐτῷ καθήκον, ψηφισάμενον ἐπὶ τῷ θανάτῳ αὐτοῦ τὸδε τὸ ψήφισμα:

Α') Νὰ ἀποσταλῇ τῇ γῆρᾳ τοῦ ἀειμνήστου συλλυπητῆρος ἐπιστολή.

Β') Νὰ καταθέσῃ ὁ Σύλλογος στέφανον κατὰ τὴν κηδείαν.

Γ') Νὰ ἀκολουθήσῃ τὸ προεδρεῖον μετὰ τῶν μελῶν τὴν κηδείαν.

Δ') Νὰ ἐκφωνήσῃ ἐπιτάφιον λόγον ὁ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων τοῦ Συλλόγου κ. **Π. Νικολόπουλος**.

Ε') Νὰ πενήσῃ ὁ Σύλλογος ἐπὶ δεκαπενθήμερον καὶ τελέσῃ ἐπιμνημόσυνον ἐπὶ τῷ ἀνδρὶ συνεδρίαν, καθ' ἣν ἀναγνωσθῆσεται ὁ βίος αὐτοῦ ὑπὸ τινος τῶν μελῶν.

Σ') Νὰ ἀναρτηθῇ ἡ εἰκὼν τοῦ ἀειμνήστου ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδριῶν τοῦ Συλλόγου.

Τὸ ἀνωτέρω ψήφισμα γίνεται παμψηφεί δεκτὸν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου καὶ ἐκλέγεται ὁ κ. **Α. Μοστράτος** ῥήτωρ κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς ἐπιμνημοσύνου τελετῆς.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ 'ΑΤΙΘ'

(Τακτική γενική)

τῆ 29 Μαρτίου 1899.

Προεδρεύοντος **ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῶν δύο προηγουμένων συνεδριῶν, μεθ' ὃ ὁ γενικός γραμματεὺς κ. **Γ. Πασχαλίδης** ἀναγινώσκει τὴν ἀλληλογραφίαν, ἔχουσάν οὕτω:

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. **Κ. Καραλάνου** ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 26 Φεβρουαρίου, πέμποντος συνημμένως ἐπιταγὴν ἐκ φράγκων 250, βραβεῖον τῆς ἐν τῷ **Καραλανεῖῳ Ἀγῶνι** βραβευθείσης **Πειραματικῆς Φυσικῆς** τοῦ καθηγητοῦ κ. **Ἀλ. Εἰσαθιανοῦ** καὶ αἰτουμένου πληροφορίας ἀνελθῆσαν τὰ παρ' αὐτοῦ τεθέντα διαγωνίσματα.

Τοῦ κ. **Ἐδουάρδου Eugel**, ἐπιτίμου μέλους, συγγραφέως καὶ ὑπαλλήλου τοῦ γερμανικοῦ Κοινοβουλίου, ἐκ Βερολίνου ἀπὸ 21 Μαρτίου, γνωρίζοντος τὴν ἐνταῦθα ἔλευσιν αὐτοῦ τὴν 28 ἢ τὴν 29 Μαρτίου καὶ ἐκφράζοντος τὴν ἐπιθυμίαν ὅπως παρευρεθῆ ἐν τινὶ τοῦ Συλλόγου συνεδρίῳ.

Τοῦ **γυμνασιάρχου**, τῶν **καθηγητῶν** καὶ τοῦ **ἐφόρου** τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ ἐν **Γυνθείῳ** γυμνασίου ἀπὸ 6 Μαρτίου, ἐκφραζόντων εὐχαριστίας ἐπὶ τε τῇ δωρεᾷ τῶν δημοσιεύσεων τοῦ Συλλόγου καὶ τῶν ἐκδόσεων τῆς **Ζωγραφείου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης** καὶ γνωρίζοντων ὅτι ἐνέγραψαν τὸν **Ἑλληνικὸν Φιλολογικὸν Σύλλογον** ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν δωρητῶν τοῦ γυμνασίου.

Τοῦ κ. **Τ. Ἀργυροπούλου**, πρυτάνεως τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 9 Μαρτίου, ἀποστέλλοντος συνημμένως συναλλαγματικὴν ἐκ φράγκων 321,22, ἐτησίαν τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου συνδρομὴν ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου διὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸν ἔτος 1898—1899.

Τοῦ κ. **Γ. Παχίκου** ἀπὸ 29 Μαρτίου ἐντέλλεν, ἐξαιτουμένου ὅπως παραχωρηθῆ αὐτῷ ἡ μεγάλη αἴθουσα τοῦ Συλλόγου διὰ τὴν Κυριακὴν 4 Ἀπριλίου πρὸς τέλει μουςικοφιλολογικῆς συναυλίας πρὸς ὄφελος αὐτοῦ.

Τῆς **Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς** τοῦ Συλλόγου, προτεινούσης ὡς ἀντεπιστέλλοντα μέλη τοῦ Συλλόγου τοὺς κ. κ. **Τιμοθέοντα Τριανταφυλλίδην**, ἱατρὸν ἐν Βατοῦμ, καὶ **Γεώργιον Βλάμη**, ἱατρὸν ἐν Κρήνῃ.

Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ κ. πρόεδρος λέγει ὅτι ἐλήφθησαν τὰ 250 φράγκα τοῦ **Καραλανεῖου Διαγωνίσματος** καὶ ἀπεδόθησαν εἰς τὸν συγγραφέα τῆς βραβευθείσης **Φυσικῆς Πειραματικῆς**. Ἐπίσης ἐκφράζει τὰς εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου τῷ Πρυτάνει τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου κ. **Τ. Ἀργυροπούλου** ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῆς ἐτησίως χορηγίας αὐτοῦ.

Ἐπὶ δὲ τῆς αἰτήσεως τοῦ κ. **Γ. Παχίκου** περὶ παραχώρησεως αὐτῷ τῆς αἰθούσης τοῦ Συλλόγου διὰ μουςικοφιλολογικὴν συναυλίαν, γενησομένην τῇ 4 Ἀπριλίου, ἐγείρεται μακρὰ συζήτησις καὶ ἀποφασίζεται νὰ παραχωρηθῆ αὐτῷ ἡ αἴθουσα ἀντὶ πενταλίου προκαταβολῆς.

Ἐψηφοροῦνται τακτικὰ μέλη τοῦ Συλλόγου οἱ κ.κ. **Σταυρὸς Σταματιάδης**, **Γ. Ἐλευθεριάδης**, ἱατροί, **Συμεὼν Μιχαηλίδης**, τραπεζίτης, **Νικόλ. Κανέλλος**, ἔμπορος, **Δημ. Βλάϊκος** καὶ **Ἄνδρ. Ἀντίππας**, ἱατροί, **Κ. Φαισίας**, φαρμακοποιός, **Στῆλ. Παϊτερμαλῆς**, διευθυντῆς τῆς Ἐταιρείας τῶν Ῥυμολικῶν καὶ **Ἀλέξ. Βαρατάσης**, πρέεδρος δικαστῆς.

Ὁ κ. **Γ. Πασχαλίδης** ποιεῖται ὑπόμνησιν ἄρθρου τινὸς τῆς **Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης**, καθ' ὃ δέον νὰ προσφέρωνται αἱ ἐκδόσεις αὐτῆς εἰς τοὺς ἀριστεύοντας μαθητὰς ἀνωτέρων σχολῶν ὡς ἀμοιβὴ τῶν κόπων των. Τὴν πρότασιν τοῦ κ. **Γ. Πασχαλίδου**, ὡς συντελοῦσαν πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς παιδείας, ὑποστηρίζουσι πολλὰ ἐκ τῶν μελῶν καὶ ἐπομένως, τῇ προτάσει τοῦ κ. **Ἀν. Χρησιδίου**, ἀποφασίζεται ὅπως ἀνατεθῆ τῷ προεδρεῖῳ ἡ ἐκτέλεσις αὐτῆς. Μεθ' ὃ ὁ κ. πρόεδρος λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ 'ΑΤΚ'

(Εἰδικὴ γενική)

τῆ 5 Ἀπριλίου 1899.

Προεδρεύοντος **ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς ἡγουμένης συνεδρίας.

Μεθ' ὃ ὁ κ. πρόεδρος τὸν λόγον δίδωσι τῷ κ. **Ι. Καρολίδῃ** πρὸς ἀνάγνωσιν τῆς πραγματείας αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον **Λουκρητία**.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀναγνώσεως αὐτῆς ὁ κ. πρόεδρος ἐξέφρασε τὰς εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου τῷ ἐλλογίμῳ καθηγητῇ ἐπὶ τῷ ἀναγνώσματι· κατόπιν δὲ διὰ τὸ ἐπεῖγον ὑποβάλλει τῷ Συλλόγῳ πρὸς ἐπιψήφισιν αἴτησιν

του κ. Δ. Α. Βέλλη, περί παραχωρήσεως τῆς αἰθούσης τοῦ Συλλόγου ὑπὲρ οἰκογενείας ἀναξιοπαθούσης. Μετὰ πολλὰς δὲ συζητήσεις ἀποφασίζεται ὅπως ἡ αἴτησις τοῦ κ. Βέλλη γαίην ἀποδεκτή. Μηδενὸς δ' ἄλλου ζητήματος ὑπάρχοντος πρὸς συζήτησιν, ὁ κ. πρόεδρος λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΤΚΑ'

(*Τακτικὴ γενικὴ*)

τῆ 26 Ἀπριλίου 1899.

Προεδρεύοντος ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. γεν. γραμματεὺς ἀγγέλλει προσφοράς βιβλίων διαφόρων φιλομουσίων καὶ ἀνακαινοὶ περιήψιν τῆς ἀλληλογραφίας, ἔχουσαν ὡδε :

Ἐπιστολὴ τῶν προκρίτων τοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Νικομηδείας χωρίου Τάνζαρ ἀπὸ 2 Φεβρουαρίου, ἐξαιτουμένων τὴν ὑλικὴν τοῦ Συλλόγου συνδρομὴν πρὸς ἀνέγερσιν τῆς δημοτικῆς αὐτῶν σχολῆς, ὡς καὶ τινα διδακτικὰ βιβλία, ὧν ἐπισυνάπτουσι κατάλογον.

Τοῦ ἐν Ἀθήναις Ποδηλατικοῦ Συλλόγου ἀπὸ 22 Μαρτίου, ἀποστέλλοντος τὰ ἐκδοθέντα τεύχη τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ Ποδηλατικῆς καὶ Ἀθλητικῆς Ἐπιθεωρήσεως.

Τοῦ κ. Δ. Α. Βέλλη ἐντεῦθεν ἀπὸ 2/14 Ἀπριλίου, αἰτουμένου, ὅπως παραχωρηθῇ αὐτῷ ἡ αἴθουσα τοῦ Συλλόγου δωρεὰν πρὸς σκοπὸν εὐεργετικόν.

Τοῦ κ. Στ. Σταματιάδου, ἱατροῦ, ἀπὸ 5 Ἀπριλίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς τακτικοῦ μέλους τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ κ. Κ. Μακρῆ ἀπὸ 26 Ἀπριλίου ἐντεῦθεν, ἀποστέλλοντος περιγραφὴν κερφαλῆς ἀγάλματος μετὰ φωτογραφίων εὐρεθείσης ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Κυζίκῳ καὶ κειμένης νῦν ἐν τῷ ναῷ τῆς ἁγίας Τριάδος ἐν Πανόρμῳ.

Γίνονται δεκτοὶ ὡς μέλος μὲν τακτικὸν ὁ κ. Arthur Miglievitz, ἱατρός, ὡς ἀντεπιστέλλοντα δὲ προταθέντες ὑπὸ μὲν τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς οἱ κ. κ. Τιμολέων Τριανταφυλλίδης, ἱατρός ἐν Βατούμ, καὶ Γεώργιος Βλάμης, ἱατρός ἐν Κρήνῃ, ὑπὸ δὲ τοῦ Προεδρείου ὁ Βενεδικτῖνος πατὴρ Parisot, ἐκ τῆς μονῆς St Martin de Ligué.

Μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΤΚΒ'

(*Τακτικὴ γενικὴ*)

τῆ 1 Μαΐου 1899.

Προεδρεύοντος ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης γενικῆς συνεδρίας, ὁ πρῶτος ἀντιπρόεδρος κ. Μ. Ἀμπελίδης, ἱατρός, ἀναγινώσκει τὴν ἔκθεσιν αὐτοῦ περὶ τῶν κατὰ τὸ συλλογικὸν ἔτος 1898—1899 γενομένων δημοσίων μαθημάτων.

Μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΤΚΓ'

(*Ἐκτακτικὴ γενικὴ*)

τῆ 6 Μαΐου 1899

Προεδρεύοντος ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης συνεδρίας. Μεθ' ὃ ὁ β' ἀντιπρόεδρος κ. Π. Νικολόπουλος ἀναγινώσκει τὴν ἐτησίαν ἔκθεσίν του. Ὁ κ. Μοστράτος ἐκφράζει εὐχαριστίας τῷ κ. Νικολοπούλῳ ἐπὶ ταῖς ὀρθαῖς συστάσεσιν, ἃς ποιεῖ ἐν τῇ ἔκθεσιν περὶ ἐπισκευῆς τοῦ κτιρίου καὶ ἰδίᾳ περὶ ὑποστηρίξεως τῆς Βιβλιοθήκης πρὸς ἄρσιν τοῦ ἐπικειμένου κινδύνου τῆς πτώσεως, λόγω τῶν δυσαναλόγων βαρῶν αὐτῆς πρὸς τὸ ὑπεστήριγμα. Ἐπίσης εὐχαριστεῖ καὶ τῷ κ. Καλβοκορόση ἐπὶ τῇ παροχῇ τῆς ἐπιστημονικῆς αὐτοῦ ἐπικουρίας πρὸς διόρθωσιν τῶν ἐλαττωμάτων τοῦ κτιρίου ὑπὸ ἀρχιτεκτονικῆν ἔποψιν.

Εἶτα ἀναγινώσκειται ἡ ἔκθεσις τοῦ γενικοῦ γραμματεῶς κ. Γ. Πασχαλίδου.

Ἀναγινώσκειται κατόπιν ἔκθεσις τοῦ ἐφόρου τῆς Βιβλιοθήκης κ. Α. Παντερομαλῆ. Ὁ κ. Κοκολῶτος λέγει ὅτι δέον νὰ ἐπιστηθῇ ἡ προσοχὴ τοῦ Συλλόγου ὡς πρὸς τὸ μέρος ἰδίᾳ ἐκείνου τῆς ἔκθεσεως τοῦ κ. Ἐφόρου, ὅπερ ἀφορᾷ τὴν ἐλάττωσιν τῶν προσφορῶν βιβλίων. Ὁ κ. Πασχαλίδης φρονεῖ ὅτι προήλθεν ἕνεκα τῆς διακοπῆς τῆς ἐκδόσεως τοῦ Περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου, ὅπερ ἀντηλλάσσετο κατὰ τὰ παρελθόντα ἔτη πρὸς τὰς ἐκδόσεις διαφόρων συγγραμμάτων.

Ὡς πρὸς τὴν γνώμην ταύτην τοῦ κ. Πασχαλίδου συμφωνεῖ ὁ κ. Δ. Μηλιώτης. Ὁ κ. πρόεδρος λέγει ὅτι ἡ αὐξήσις τῶν προσφορῶν

βιβλίων κατά τὰ παρελθόντα ἔτη ὀφείλεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς προσφορὰς διακριθῶν, δηλοῖ δὲ ὅτι καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀπεστάλησαν τοιαῦται πρὸς τὸν Σύλλογον καὶ εὐρίσκονται εἰς τὸ τελωνεῖον. Ὁ κ. Μοστράτος θεωρεῖ ὅλως ἔκτακτον τὴν προσφορὰν βιβλίων τοῦ παρελθόντος ἔτους 1896 καὶ φρονεῖ ὅτι δὲν πρέπει αὕτη νὰ ληφθῇ ὡς μέτρον συγκρίσεως πρὸς τὰ ἐπόμενα ἔτη.

Μετὰ τοῦτο ἀναγινώσκειται ὑπὸ τοῦ εἰδικοῦ γραμματέως ἡ ἐκθέσις περὶ τῶν κατὰ τὸ διαρρῆσαν ἔτος ληρθεισῶν ἐν γένει ἀποφάσεων τοῦ Συλλόγου καὶ περὶ τῶν ἐγγραφέντων νέων μελῶν.

Τέλος ἀναγινώσκονται αἱ ἐκθέσεις τῆς Ἀρχαιολογικῆς, τῆς Βιολογικῆς, τῆς Φυσικομαθηματικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ Ταμείου ὑπὸ τῶν κ. κ. Μ. Γεδεών, Π. Ίατροπούλου, Δ. Καλβοκορέση καὶ Δ. Μηλιώτου. Ὁ κ. Μοστράτος ἐπικινεῖ τὴν ἐργατικότητα τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ εὐχεται ἵνα καὶ αἱ ἄλλαι ἐπιτροπαὶ μιμηθῶσιν αὐτὴν ὡς πρὸς τοῦτο.

Μεθ' ὃ ὁ κ. πρόεδρος λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΤΚΔ'

(Ἐκτακτος γενική)

ΑΡΧΑΙΡΕΣΙΑΙ

τῆ 9 Μαΐου 1899.

Προεδρεύοντος **ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ**, προέδρου.

Μὴ ὑπαρχόντων πρακτικῶν πρὸς ἀνάγνωσιν, ὁ κ. πρόεδρος λέγει ὅτι ὑποκείμενον τῆς ἐκτάκτου συνεδριάσεως εἶναι ἡ ἐκλογὴ τῶν νέων κοσμητόρων τοῦ Συλλόγου διὰ τὸ συλλογικὸν ἔτος 1899—1900 καὶ παρακαλεῖ τὰ μέλη ὅπως, συνωδῶ τῷ Κανονισμῷ, προβῶσιν εἰς τὴν ἐκλογὴν αὐτῶν.

Γενομένης μυστικῆς κανονικῆς ψηφοφορίας, ἐξελέγη παμψηφεί πρόεδρος τοῦ Συλλόγου ὁ κ. **Μ. Ψαλίδας**, εἶτα δι' ἐτέρως μυστικῆς ψηφοφορίας ἐξελέγησαν

ἀ' ἀντιπρόεδρος, ὁ κ. **Ξ. Α. Σιδερίδης** καὶ β', ὁ κ. **Δ. Μοστράτος**
γενικός γραμματεὺς, ὁ κ. **Γ. Πασχαλίδης**.

εἰδικὸς γραμματεὺς, ὁ κ. **Α. Μαλατάκης** ταμίης, ὁ κ. **Δ. Μυλιώτης**.

ἔφορος τῆς Βιβλιοθήκης, ὁ κ. **Μ. Αὔθεν-τόπουλος**.

λογιστής, ὁ κ. **Νικίτας Παπαγιαν-νόπουλος**

καὶ μέλος τῆς Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς ὁ κ. **Μ. Γεδεών**.

Ὁ κ. πρόεδρος, ἐκφράσας τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ τῶν νέων κοσμητόρων, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΤΚΕ'

τῆ 30 Μαΐου 1899.

ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΕΟΡΤΗ

Προεδρεύοντος **ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ**, προέδρου.

Προϊσταμένου τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκου-μενικοῦ Πατριάρχου κυρίου κυρίου ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ τοῦ Ε' σὺν τοῖς σεβασμιωτάτοις Συνοδικοῖς καὶ τῷ Θεοφιλ. χωρεπισκόφῳ Σταυροδρομίου ἀγίῳ Χαριοντόλῳ κ. Γερμανῷ Καραβαγγέλῃ, τοῦ Ἐπιτρόπου τοῦ Παναγίου Τάφου πανοσιολογιωτάτου ἀρχιμανδριτοῦ κ. Γερμανοῦ Ἀποστολάτου, παρόντος τοῦ Ἐπιτετραμμένου τῆς Ἑλλάδος κυρίου **Εὐγε-νίου Γ. Ζαλοκώστα**, τοῦ προέδρου τοῦ ἐλληνικοῦ προξενικοῦ δικαστηρίου κ. Σ. Παγανέλη, τοῦ β' γραμματέως τῆς ἐλληνικῆς πρεσβείας κ. Γ. Καραζῆ, τοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῶν μὴ μουσουλμανικῶν σχολῶν Ἀβδουλλὰχ Χασήπ ἐφένδη μετὰ δύο ἄλλων ὑπαλλήλων τοῦ ὑπουργείου τῆς παιδείας, τοῦ πράκτορος τῆς ἡγεμονίας Σάμου κ. Ἀλεξ. Γάγκου, ἀντιπροσώπων διαφόρων φιλελευθέρων καὶ φιλολογικῶν σωματείων τῆς ἡμετέρας πόλεως, διευθυντῶν καὶ καθηγητῶν δημοσίων καὶ ιδιωτικῶν ἐκπαιδευτηρίων καὶ πολλῆς καὶ ἐκλεκτῆς ὀμηγύρεως, ἀρχεται ἡ συνεδρίασις τῇ ὀρισθείσῃ 2 μ. μ. ὥρῃ.

Ὁ κ. γενικός γραμματεὺς ἀναγινώσκει τη-λεγράφημα τοῦ κ. Ἐπιτετραμμένου τῆς Ρωσσίας, ἐκφράζοντος τὴν λύπην αὐτοῦ, ὅτι ἕνεκα κωλύματος δὲν δύναται νὰ προσέλθῃ εἰς τὴν ἐπέτειον τοῦ Συλλόγου ἑορτήν. Ἐπὶ τούτοις, ὁ μὲν τέως πρόεδρος ἀναγινώσκει τὴν λογοδοσίαν τῶν κατὰ τὸ ΑΠ' συλλογικῶν ἔτος ἐν τῷ Συλλόγῳ γενομένων, ὁ δὲ νέος πρόεδρος κ. **Μ. Ψαλίδας** ἀναγινώσκει τὴν νενομισμένην ἐπιστημονικὴν πραγματείαν **Περὶ χειρός**.

Ἡ Α. Θ. Π. ὁ οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ποιεῖται τὴν ἐπομένην προσλαλίαν :

«Χεῖρ Κυρίου εἴη εὐλογοῦσα διὰ τῆς ἡμῶν Μετριότητος τοὺς ἀγῶνας τῶν λόγῳ καὶ ἔργῳ κοπιώντων εἰς τὴν εὐδόξωσιν τοῦ προορισμοῦ, τὸν ὅποιον ἔχει ὁ Φιλολογικὸς οὗτος Σύλλογος. Ἡμεῖς δὲ πλήρη τὴν

πατρικήν ἡμῶν εὐαρέσκειαν ἐκδηλοῦμεν εἰς πάντας τοὺς οὕτως ἢ ἄλλως καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο παρασχόντας τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν ἢ ὕλικήν αὐτῶν συνδρομήν· καὶ ἀντίληψιν τῷ παλαιγενεῖ τούτῳ τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων καὶ τῆς σχεδὸν εἰπεῖν διεθνοῦς ἐν αὐτῷ φιλολογικῆς κινήσεως Συλλόγου, τῷ τιμῶντι πραγματικῶς τὸν παρ' ἡμῶν κόσμον τῶν γραμμάτων καὶ οὐ μικρὸν δόξης προσπορίζοντι τοῖς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ὁμογενέσιν. Τὴν ἐγκάρδιον ὁμῶς ταύτην εὐαρέσκειαν καὶ χαρὰν ἡμῶν ἐπισκιάζει πως καὶ μετὰ τὰ ὑπὸ τοῦ κ. προέδρου εἰρημένα, ἢ καθυστερουμένα ἀπὸ τινῶν ἐτῶν τοῦ Περιδικοῦ συγγράμματος τοῦ Συλλόγου ἐκτόπισις, ἣν οἱ πάντες ἀναμένομεν ἵνα μετ' ἰδιαζούσης χαρετίσῃμεν στοργῆς, ἐθιοθέντες ἀπὸ μακρᾶς σεφῶς ἐτῶν ἵνα ἐντυφῶμεν εἰς τὰς σοβαρὰς μελέτας, δι' ὧν λιγεῖς ἀγορηταὶ τοῦ ἀριζήλου τούτου Φιλολογικοῦ Συλλόγου ἐπλήρουν καὶ κατεκόσμων ἄλλοτε τὰς σελίδας τοῦ ἐπιζητήτου Περιδικοῦ. Διὸ καὶ προαγόμεθα ἵνα συστήσωμεν σήμερον πατρικῶς τοῖς διέπουσι τὰ τοῦ Συλλόγου συντονωτέραν μέριμναν καὶ ἀποφασιστικότητα εἰς ἐκπλήρωσιν τοῦ κοινῶς τούτου πόθου. Φωνὴ ἐκκλήσεως ἀπὸ μέρους τοῦ προεδρείου πρὸς τοὺς δυναμένους συντελέσαι χρηματικῶς εἰς τὴν ἔκδοσιν, φρονούμεν, ὅτι εὐρήσει πάντως τὴν ἀπαιτούμενην συνδρομήν· εἰς ἐκτόπισιν· καὶ ἄλλα μέσα δυνατὸν ἐπινοηθῆναι πρὸς εὐκολίαν τῆς ἐκδόσεως, ὅσα ἂν ἡ μελέτη τῶν ἄρμοδιων ἤθελε κρίνη τελεσφόρα.

Καὶ παρὰ τὴν λυπηρὰν ὁμῶς ταύτην καθυστέρησιν

τοῦ Περιδικοῦ, ἡμεῖς τὴν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἔργασίαν τοῦ Συλλόγου ἀναλογιζόμενοι καὶ ἐκτιμῶντες, καὶ καθήκον ἔχοντες, ὡς ἐκ τῆς θέσεως ἡμῶν, ἵνα ἐπαινῶμεν καὶ βραβεύωμεν τοὺς πνευματικῶς κοπιῶντας καὶ ἐργαζομένους καὶ συντελοῦντας εἰς τοῦ Γένους ἡμῶν τὴν πρὸς τὰ καλὰ προκοπὴν καὶ ἐπίδοσιν καταστέφομεν εὐχαῖς καὶ εὐλογίαις πάντας τοὺς τὸν δόλιχον τῆς παρελθούσης συλλογικῆς περιόδου αἰσίως καὶ τελεσφόρως διανύσαντας καὶ ἐπικαλούμεθα εἰς τε τὰ ἀποχωροῦντα, κατὰ τὸν Κανονισμόν, μέλη τοῦ προεδρείου καὶ εἰς τὰ ψήφους νομίμοις εἰς διαδοχὴν ἐκείνων ἐρχόμενα τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ καὶ παντὸς ἀγαθοῦ καὶ σωτηριώδους αἰτήματος τὴν πλήρωσιν· ὁ δὲ Κύριος ἡμῶν, παρ' οὐ πάσα δόσις ἀγαθῆ καὶ πᾶν δῶρημα τέλειον τὸν μὲν Σύλλογον κρατῶν καὶ στηρίζον τῇ πανσθενεῖ αὐτοῦ χειρὶ καὶ προάγον ὁσημέραι ἐπὶ τὰ κράτιστα, τοῖς δὲ ἐν αὐτῷ ἐργαζομένοις καὶ συνετῶς συναντιλαμβανομένοις τοῦ ἔργου τοῦ Συλλόγου ἀποδόῃ πολλαπλασιασίων τὸν μισθὸν ἐν τε τῷ παρόντι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι.

Ἐπὶ πᾶσι τὴν Α. Αὐτοκρατορικὴν Μεγαλειότητα τὸν φιλόλαον ἡμῶν Ἄνακτα, ὑπὸ τὴν ἀμφιλαρῆ τοῦ ὀποίου αἰγίδα τόσης ἀπολαύει στοργῆς καὶ προστασίας ὁ Σύλλογος, σκέπει ὁ Κύριος καὶ περιηρουροὶ ἐπὶ τοῦ ἐνδόξου Αὐτοῦ θρόνου εἰς πλείστας ἡμέρας ἐνιαυτῶν περιηροῦσας. Ἀμήν».

Ὁ προεδρεύων κ. Χρ. Χατζηχορήσιον εὐχαριστεῖ πᾶσι τοῖς παρευρεθείσιν ἐν τῇ ἐπετείῳ τοῦ Συλλόγου ἑορτῇ καὶ λύει τὴν συνεδρίαν.

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΩΝ ΔΙΑΡΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΔΗ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΝ ΕΤΟΣ 1898-1899

ΕΚΘΕΣΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ὑπὸ Μ. ΙΩ. ΓΕΔΕΩΝ

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ΔΤΚΓ' ἑκτακτον γενικὴν συνεδρίαν τῆς 6 Μαΐου 1899.

κύριε πρόεδρε,

Εἰς δύο προσκλήσεις, διαβεβαιώσας μοι πρό τινας, ἀποκρίνομαι διὰ μιᾶς ἀπαντήσεως· ἡ μία μάλιστα πρόσκλησις οὐκ εἰς ἐμὲ ἀφορᾷ, ἀλλ' εἰς Συντακτικὴν Ἐπιτροπεῖαν, μὴ δεῖξασαν ἀπὸ τριετίας σημεῖα ζωῆς. Ἡ ζωὴ τῆς Συντακτικῆς Ἐπιτροπεῖας ἐξαρχαται ἀπὸ τοῦ ταμείου, ὅπερ ἐν ἡ πλούσιον δίδωσι καὶ νεῦρα σὺν αἵματι καὶ γοργότῃ καὶ δυνάμει εἰς τὴν κραιμωμένην ἐκοιμήθη δ' ἐπὶ τριετίαν αὕτη, δυστυχῶς ὑπ' ἐμοῦ προεδρευομένη τὸ πρῖν. Ἀλλὰ κατὰ τὸ ληξάν εἶτος οὔτε συνετέθη κἄν πρὸς στιγμήν, διότι οἱ ταύτην ἀποτελέτοντες γραμματεῖς τῶν λοιπῶν ἐπιτροπεῶν οὐκ ἀνεδέχθησαν, διότι καὶ οἱ ἀναδειχθέντες « ἤρξαντο παραιτεῖσθαι » τοῦτ' αὐτὸ πάντες. Οὐχὶ δ' ἔλλειψεν λειψανδρίας, ἀλλ' ἔλλείψει πνεύματος ἐποπεύοντος, ἐμπνέοντος καὶ μᾶλλον χαλινχωγούοντος ἢ κέντρου δίκην ὠθοῦντος εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ καθήκοντος τοὺς συνείδησιν αὐτοῦ κερτημένους, ἴσως δ' ἀπογοητευμένους ἐκ τῆς γενικῆς, ὧδε, κάκιστος, παρατηρουμένης ἀνοίας.

Μένει λοιπὸν ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπεῖα, σπληθοῦσα μὲν εἰς συνεδρίας ἕξ, δυναμένη δ' εἰπεῖν ὅτι συνῆλθε καὶ ἠκρόασατό τινων ἀνακρινώτων ἐμοῦ, ἃς ἔχετε ἐκδεδομένας ἐν τῷ Ἀρχαιολογικῷ Παραρτήματι τοῦ τόμου ΚΣ', καὶ ἀναγγεῖλαι μόλις τολμῶσα ὅτι σημεῖα τινα ζωῆς εἰδείξε μετὰ τὴν Βιολογικὴν Ἐπιτροπεῖαν. Ἡδύνατο δεῖξαι πλείονα, εἴπερ ἐνωρίτερον, ἤτοι κατὰ Νοέμβριον, οὐχὶ δ' ἐν εἴλει Δεκεμβρίου συνεχάλοι τὸ προεδρεῖον αὐτὴν εἰς ἐκλογὴν προέδρου καὶ γραμματεῶς

αὐτῆς· ἡδύνατο δεῖξαι πλείονα, εἴπερ εἶχε πρόεδρον ἕτερον.

Ἡ Ἐπιτροπεῖα κατέταξε, κατὰ τὸν Κανονισμόν, μετὰ τῶν μελῶν αὐτῆς τοὺς ἐταίρους Γ'. Πασχαλίδην καὶ Κ. Σπανοῦδην, ἐνεκεν ἀρχαιολογικῶν ἢ λαογραφικῶν δημοσιεύσεων αὐτῶν, οἷς καὶ εὐχαριστεῖ ἐπὶ τῷ ὑπὲρ αὐτῆς ζήλω. Εὐχαριστῶ δ' ἐγὼ καὶ τοὺς ἐν ταῖς συνεδρίαις παρεστάντας ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς ἐταίρους διδάκτορας Α. Mordtmann, Schneider, Μοισιράτον καὶ Μυσιακίδην, Κοπάσην, Σιδερίδην, Πανταζίδην (τὸν καὶ γραμματεῖα αὐτῆς), Παχτίκον, Πασχαλίδην καὶ Σπανοῦδην. Ἡ Ἐπιτροπεῖα παρεδίδωσιν ὑμῖν Ἀρχαιολογικὸν Παραρτήμα εὐσελίδον, ἔχον ὕλην ἀξίαν ἀναγνώσεως, οὐ εἰς τὴν ἐλθοσιν ἐπιστάτησι· δυστυχῶς ὁ χάρτης τοῦ τεύχους ἀπεδείχθη οὐχὶ κελός.

Παρακκλῶ τὸν Σύλλογον ὅπως ἐξῆς συγκληθῆ ἀμέσως μετὰ τὰς ἀρχαιρεσίας τὰς Ἐπιτροπεῖας πρὸς ἐκλογὴν προέδρων καὶ γραμματεῶν αὐτῶν, συνιστᾷ αὐταῖς, εἰ δυνατὸν, καταρτισμὸν προγράμματος ἐργασιῶν, καὶ τὰς μὴ θελούσας ἐργάζεσθαι συνάπτῃ ταῖς ἐργαζομέναις προσωρινῶς, ἕως ἂν κατανεμηθῶμεν εἰς τμήματ' ὅπερ ἔσται καὶ σωτήριον ἡμῖν.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ὑπὸ Π. ΙΑΤΡΟΠΟΥΛΟΥ,

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ΔΤΚΓ' ἑκτακτον γενικὴν συνεδρίαν τῆς 6 Μαΐου 1899.

Τὴν παροῦσαν ἔχθεσιν, κύριοι, συνετάξαμεν ὁλως κατ' ἴδιαν μας κρίσιν, μὴ εὐρόντες ὁδηγίαν τινα μήτε περὶ τοῦ ποιοῦ μήτε περὶ τῶν ὀρίων τοιαύτης πραγματείας οὔτε ἐν τῷ Κανονισμῷ οὔτε ἐν τῇ τῶν προκατόγων ἐκθέσει μὴ οὔτε προσιτῇ ἡμῖν· τοῦτο δὲ θεωροῦμεν

λόγον ἐπαρκῆ ὅπως ἐπικλεσθῶμεν τὴν ἐπιείκειαν ὑμῶν.

Νομίζοντες λοιπὸν ὅτι ἡ περὶ τοιοῦτου τινὸς σωματείου ἐτήσια ἔκθεσις περὶ δύο τινῶν πρὸ παντός πρέπει νὰ πραγματουθῆ, ἤτοι περὶ τῆς γενομένης ἐν αὐτῷ ἐργασίας ἐν πάσῃ δυνατῇ περιληπτικῇ λεπτομερείᾳ καὶ περὶ τῶν δυσχερειῶν καὶ ἀτελειῶν, αἰτινες παρατηροῦνται ὑπὸ τοῦ προεδρείου καθ' ὅλον τὸ ἔτος ἐν τῇ λειτουργίᾳ αὐτοῦ, διότι οὕτω πως μόνον καὶ τὰ καλὰ προσηκόντως ἀναγνωρίζονται καὶ τὰ κακῶς ἔχοντα ἐγκρίτως διορθοῦνται, περιωρίσθημεν ἐπὶ τούτων μόνον νὰ ἐνδιατρίψωμεν τὸ κατὰ δύναμιν.

Τὸ πρῶτον σπουδαῖον γεγονός διὰ τὴν ἡμετέραν Ἐπιτροπὴν ὑπῆρξεν ἡ ἐκδοσις ὄλων τῶν ἀπὸ τῆς ἀναδιοργανώσεως αὐτῆς γενομένων πρακτικῶν καὶ ἀνακοινώσεων. Τὸ ἔργον, διανεμηθὲν ἤδη εἰς ὅλα τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου, εἶνα ἀρκούντως τοῖς πᾶσι γνωστόν, προσθέτομεν μόνον ὅτι ἤρξατο ἤδη νὰ γίγηται εὐφρημος μνεία αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ. Κρίνομεν ὅμως ὠφέλιμον νὰ ἐπιμείνωμεν ὀλίγον ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ, ὅπως ἀναλύσωμεν τὰς σπουδαιότερας αὐτῆς ἐπιπέσεις.

Ἐν πρώτοις ἐπιθυμοῦμεν νὰ υποδείξωμεν ὑμῖν ὅτι οὐ μόνον ἡ ἀνελλιπὴς ἐκδοσις τοῦ Πρακτοῦ τούτου εἶναι ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ, ἀλλὰ καὶ ἡ τμηματικὴ ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει καὶ ὅσον τὸ δυνατόν κατὰ μικρὰ διαστήματα δημοσιεύσεις τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης εἶναι ἀπαραίτητος πρὸς κανονικὴν καὶ γόνιμον λειτουργίαν αὐτῆς, εἶναι ἀδύνατον νὰ ζῆση παρόμοιον σωματεῖον ἄνευ δημοσιεύσεως τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ, ἡ δὲ ἄτακτος καὶ κατὰ μέγιστα διαστήματα δημοσιεύσεις ἀφαιρεῖ ἀπ' αὐτοῦ τὸν χαρακτῆρα κανονικῶς καὶ ἀνελλιπῶς ἐργαζομένου σωματείου, ἐν ᾧ τούτο εἶναι τὸ κυριώτατον ἐλαττήριον τῆς προόδου αὐτοῦ. Ἄν λοιπὸν παντελῆς ἔλλειψις δημοσιεύσεως ἦναι ὁ θάνατος τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης, ἄνευ τακτικῆς καὶ συγχρῆς δημοσιεύσεως κινδυνεύει νὰ μείνῃ ἰσχνὴ καὶ ἀτροφικὴ.

Βεβαίως δὲ αἱ τοιαῦται σχέσεις ἰσχύουσι καὶ διὰ πᾶν σωματεῖον, ἀσχολούμενον εἰς ἐπιστημονικὰ θέματα, ἐπομένως καὶ διὰ τὰς λοιπὰς ἐπιτροπὰς τοῦ Συλλόγου, ἀλλὰ διὰ τὴν Βιολογικὴν ἢ σπουδαιότερας αὐτῶν εἶναι ἀσυγκρίτως ἀνωτέρα, διότι ἐν τῇ Ἐπιτροπῇ ταύτῃ αἱ ἐργασίαι συμπλέκονται ἀλλήλαις ποικιλοτρόπως, ἐν ᾧ δὲ παρῴσιαζουσιν ἀπέ-

ραντον ποικιλίαν, ἔχουσιν ἀλληλουχίαν ἀδιάσπαστον καὶ δὲν δύνανται νὰ προχωρήσωσιν ἀπταιστως, ἐὰν τὰ παρελθόντα πορίσματα ἐγκλεισθῶσιν ἐντὸς χειρογράφων μὴ παντὶ ἐπαρκῶς προχείρων. Ἄρ' ἐτέρου δέ, πολλὰ τούτων ἔχουσιν ἄμετον τὸ ἐνδιαφέρον, ἐν ᾧ βραδύτερον ἀπολλύουσιν αὐτὸ εἴτε ἐνμέρει εἴτε ἐξ ὀλοκλήρου. Ἰδίως τοῦτο συμβαίνει εἰς τὰ ζητήματα τῆς ἡμερησίας διατάξεως, αἵτινα διακοῦσι μὲν δι' ὅλου τοῦ ἔτους, ἀλλ' ἐν ἐκάστη συνεδρίᾳ ὑπόκεινται εἰς συζήτησιν καὶ μελέτην.

Ἄλλαχού ὅπως πληρωθῆ ἡ ἀνάγκη αὕτη τῆς τμηματικῆς καὶ συγχρῆς ἐκδόσεως, ἕκαστον σωματεῖον ἔχει τοῦλάχιστον ὁμολογόν τι δημοσιογραφικὸν φύλλον ὡς ὄργανον, ἐνθα δημοσιεύονται μεθ' ἐκάστην συνεδρίαν αἱ ἐργασίαι αὐτοῦ, τὰ μὲν πρακτικὰ ἐν ἐκκατῇ λεπτομερείᾳ, αἱ δὲ ἀνακοινώσεις ἀκέραιαι. Τὸ δὲ ἐτήσιον περιοδικὸν τῶν τοιούτων σωματείων ἐκδίδεται μόνον ὅπως περιλάβῃ ἐν ἐνὶ τόμῳ τὰ ἔργα αὐτῶν, δι' ὃ καὶ διανέμεται μόνον εἰς τὰ μέλη.

Δυστυχῶς παρ' ἡμῖν τοιαῦται εὐκολαί τελεῖως ἐλλείπουσι καὶ ὅπως ζήσωμεν, ὀφείλομεν καὶ ἐν τούτῳ νὰ δοκιμασθῶμεν.

ὑπὸ τοιοῦτου καὶ μόνου ζήλου κινουμένη ἡ Βιολογικὴ Ἐπιτροπὴ καὶ ἐπιθυμοῦσα νὰ δώσῃ ὀφθαλμοφανῆ ἀπόδειξιν τῆς ζωτικότητος αὐτῆς, ἀναγνωρίζουσα δὲ τὰς χαλεπὰς περιστάσεις, ἃς ὁ Σύλλογος διέρχεται, ἐπεφορτισθὴ μὲν νὰ φροντίσῃ διὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ ἐν λόγῳ Πρακτοῦ τούτου. Πρέπει δὲ πάντες νὰ κατανοήσωμεν, ὅτι διὰ τοῦ τομῆματος τούτου ἡ Ἐπιτροπὴ ἠσφάλισεν ἑαυτῇ τὴν ζωὴν.

Μένει ὅμως ἡ ἐξἠκολούθησις τῆς ἐκδόσεως ταύτης καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἡ πραγματοποίησις τῆς τμηματικῆς ἐκδόσεως, ἵνα ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη ἐκπληρώσῃ τὴν ὑψίστης σπουδαιότητος προορισμὸν αὐτῆς. Ἐν τούτοις ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς πρώτης ἐκδόσεως, ὡς καὶ ἐκ τῶν συζητήσεων, αἰτινες περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἐπανειλημμένως ἐγένετο ἐν τῇ Ἐπιτροπῇ, ὀφείλει τις νὰ πεισθῆ, ὅτι ἡ ἐξἠκολούθησις τοῦ ἔργου, οὐτινος τομῆρως τὴν ἐναρξιν ἔδοκίμασεν ἡ Βιολογικὴ μόνη, ὑπερβαίνει τὰς δυνάμεις αὐτῆς, καὶ μάλιστα χάριν ἀκριθείας καὶ φιλονομίας ὀφείλομεν πάντες νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἐξέρχεται καὶ τοῦ κύκλου τῆς δικαιοδοσίας αὐτῆς, καθὼς οὕτω πως πρὸ παντός διασαλεύεται ἡ ἀρχὴ τῆς ἰσομεροῦς εἰς τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου κατανομῆς τῶν ὑποχρεώσεων.

Ἡ δοκιμή, ὡς γνωστόν, ἐγένετο, οὕτως εἰπεῖν, ἐπὶ τῇ βίσει ἐράνων προαιρετικῶν καὶ ἀνίσων, οἱ δὲ τοιοῦτοι ἐρανοὶ δὲν δύνανται νὰ γείνωσι κατ' ἔθιμον.

Τὸ καθήκον λοιπὸν τοῦ Συλλόγου εἶναι νὰ φροντίσῃ πρὸς πλήρωσιν καὶ τῆς σπουδαιοτάτης ταύτης καὶ κατεπειγούσης ἅμα ἀνάγκης τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς. Ἐπειδὴ ὁμῶς ὀφείλομεν νὰ μὴ λησμονώμεν τὰς οικονομικὰς στενωγυρίας αὐτοῦ, σπεύδομεν νὰ προσθέσωμεν, ὅτι δὲν θέλομεν νὰ ἐπιβαρύνωμεν καὶ ἐνταῦθα τὸν ἄλλως ἀνεξάντλητον πατριωτισμὸν ἡμῶν διαμοιράζοντες τὴν ὑποχρέωσιν εἰς πάντα τὰ μέλη, ἀλλ' ὅτι εὐτυχῶς δὲν ἀπαιτεῖται πρὸς τοῦτο νέον κονδυλίον δαπάνης. Ἰπὸ τὴν ἐποψίν ταύτην ἀρκούντως ἐδιδάχθημεν ἐκ τῆς ἐκδόσεως τοῦ πρώτου παραρτήματος. Αἱ ἐργασίαι τῆς ἡμετέρας Ἐπιτροπῆς εἰσι φύσεως τοιαύτης, ὥστε πολλοὶ ὑπάρχουσιν οἱ ἐκτὸς τοῦ Συλλόγου εἴτε ἐνταῦθα εἴτε ἐν ταῖς ἐπαρχίαις εἴτε ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, οἵτινες ἐνδιαφέρονται δι' αὐτάς, φρονοῦμεν δὲ ἀκραδάντως ὅτι διὰ μεθοδικῆς διαχειρίσεως καὶ πρὸς κατανάλωσιν ἐπιδιώξεως αἱ δαπάναι θέλουσι πάντοτε κλυθθῆ ἀνέτως.

Χάριν μείζονος σαφηνείας ἀναφέρομεν λεπτομερείας τινάς. Σώματα μὲν εἶχον ἐκτυπωθῆ περὶ τὰ 600, ἡ δὲ τιμὴ εἶχεν ὀρισθῆ τοσαύτη, ὥστε ἡ πώλησις 150 περίπου σωμάτων ὄφειλε νὰ καλύψῃ τὰς δαπάνας. Ἐπωλήθησαν λοιπὸν 65 περίπου σώματα εἰς μίλη τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀλλὰ τούτων, καίπερ ἀνερχομένων εἰς 60 περίπου, ἐδέχθησαν καὶ ἐπλήρωσαν μόνον οἱ 30. ἄξιον δὲ σημειώσεως, ὅτι τινὲς ἐδέχθησαν πλείονα τοῦ ἵνός, ὡς ὁ τῶς πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς κ. Γ. Οἰκονομίδης 15 σώματα, οἱ κ.κ. Παλίδας, Γαβροηλίδης, Φωτιάδης καὶ Ἀπέρης ἀνὰ 5. Ὁ Σύλλογος συνέδραμε διὰ 25 σώματα 42 δὲ σώματα ἐπωλήθησαν εἰς ξένους ἀνευ σοβαρῆς ἐνεργείας οὐδ' αὐτοῦ τοῦ ἀναλαβόντος τὴν ἐκδοσίν. Τέλος τὸ μικρὸν ἔλλειμμα ἐπληρώθη ὑπὸ τοῦ Συλλόγου καὶ ἀπέναντι τούτου πάντα τὰ ὑπολειπόμενα σώματα ἐγένοντο κτήμα αὐτοῦ.

Τὸ ἄξιον σημειώσεως εἶναι ὅτι 42 σώματα ἐπωλήθησαν ἐντὸς διαστήματος σχετικῶς μικροῦ εἰς ξένους εὐρίσκομένους ἐνταῦθα καὶ παρακολουθούοντας τὰ τοιαῦτα ἐκ τοῦ σύνεργου. Ἐὰν δὲ κατεβάλλετο προσπάθειά τις πρὸς μίξονα διάδοσιν, ἰδίως δὲ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, βεβαίως ἤθελον διατεθῆ ἕτερα 100 τούλαχι-

στον σώματα, χωρὶς νὰ ὑπολογίσωμεν, ὅτι τὸ ἐνδιαφέρον τοῦτο θέλει αὐξήσῃ διὰ τοῦ χρόνου καὶ τῆς μείζονος προαγωγῆς τῆς ἐν λόγῳ Ἐπιτροπῆς. Ἡ δὲ πράξις αὕτη τοῦ Συλλόγου δὲν θέλει θεωρηθῆ ὡς ἐπὶ χρηματισμῷ γιγνομένη, ἀλλ' ὡς εὐεργέτημα εἰς τοὺς φιλομούσους, εἰς οὓς παρέχεται οὕτως ἐγκριτος ὕλη ἐπιστημονικῆ ὁμογενοῦς σωματίου.

Φρονοῦμεν λοιπὸν, ἐννοεῖται ἐν ὀνόματι τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ὅτι τὸ πρακτικώτερον ἅμα καὶ ὠφελιμώτερον κατὰ πάντα ὡς καὶ τὸ εὐπρεπέστερον εἶναι νὰ φροντίσῃ αὐτὸς ὁ Σύλλογος καὶ ἐκ τῶν πρώτων περὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἐν λόγῳ παραρτήματος καὶ ὅπως ἡ ὠφέλεια ἢ πλήρης, πρέπει ἢ ἐκδοσὶς νὰ γείνη τμηματικῶς, τοῦλάχιστον κατὰ τρίμηνα ἢ τετράμηνα τεύχη. Γνωρίζομεν δὲ, ὅτι ὁ Σύλλογος ἔχει εὐτυχῶς τοιαύτην ἔδειαν καὶ οὐδεμίαν ὡς πρὸς τὰς διατυπώσεις βλέπομεν δυσχερεῖαν. Τὸ ζήτημα λοιπὸν περιορίζεται εἰς τὴν δαπάνην, νομίζομεν δὲ ὅτι διὰ τῶν εἰρημένων καὶ τοῦτο ἀποβαίνει ἀρκούντως ἀπλοῦν.

Τὰ ὀλίγα ταῦτα ἐθεωρήσαμεν ὠφέλιμον νὰ εἰπωμεν πρὸ ἡμῶν ἐν γένει περὶ τοῦ παραρτήματος τῆς ἡμετέρας Ἐπιτροπῆς.

Προβαίνομεν νῦν εἰς ἕτερα.

Αἱ συνεδριάσεις ἤρξαντο ἀπὸ τῆς 11ης παρελθόντος Νοεμβρίου, ὅτε ὁ κ. πρόεδρος τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου διεξήγαγε τὰς ἐκλογὰς τοῦ προεδρείου τῆς Ἐπιτροπῆς. Ἐξελέγησαν δὲ πρόεδρος μὲν ὁ ἱατρός κ. Παλίδας, γραμματεὺς δὲ ὁ ἱατρός κ. Τουρκοῦτης. Μετὰ μίαν ὁμῶς συνεδρίαν τοῦ τελευταίου παραιτηθέντος ἐνεκχ λόγων ἀνεξαρτήτων τῆς ἀγαθῆς αὐτοῦ θελήσεως, ἀντ' αὐτοῦ ἐξελέγημεν ἡμεῖς.

Συνεδρίαί ἐγένοντο μέχρι τοῦδε τὸ ὄλον 24, ἐγένοντο δὲ ἐν αὐταῖς ποικιλώταται καὶ πολλοῦ λόγου ἄξια συζητήσεις, ὧν περιορίζομεθα νὰ σημειώσωμεν τὰς κυριωτάτας, ἧτοι περὶ τοῦ φαινομένου τῆς διαλάμψεως τοῦ σκληρωτικοῦ, περὶ φακόθεραπείας, περὶ ἀπολυμάνσεως κατόπιν μολυσματικῶν νόσων, περὶ τῶν ὀρίων τοῦ ὀφθαλμοσκοπικοῦ πεδίου, περὶ προφυλακτικῆς δυνάμεως τοῦ ἀντιδιφθεριτικοῦ ὄρου, περὶ ἀθεστωδῶν ἐναποθέσεων ἐν τῷ ὀργανισμῷ, περὶ τῆς ὑγιεινῆς τῶν σχολικῶν διακοπῶν, περὶ τῆς θεραπείας τῶν παραρρινίων κόλπων, περὶ ὑδατίδων τῶν πνευμόνων, περὶ σκωληκοειδίτιδος, περὶ τυφοελώδους πυρετοῦ, περὶ ἀλκοολισμοῦ, περὶ θεραπείας τῆς συφιλίδος κλ. Ἐπίσης ἐγένοντο πολλαὶ παρουσιάζσεις ἀσθενῶν, μικροσκοπικῶν καὶ ἀνα-

τομικῶν παρασκευασμάτων λίαν διδακτικῶν, ἐξετέθησαν δὲ ἐνδιαφέρονται ἰατρικαὶ παρατηρήσεις, ὡς περὶ δηλητηριάσεως ὀξείας ἐξ οἰνοπνεύματος, ἀλλοτριῶν σωμάτων ἐν τῷ ὀφθαλμῷ κλπ.

Τέλος δέ, τὸ καὶ σπουδαιότατον, ἐγένοντο κατὰ τὸ μικρὸν τοῦτο διάστημα 22 ἀνακινώσεις, ὧν παραθέτω τοὺς συγγραφεῖς καὶ τοὺς τίτλους.

Συνεδρία Α' 18 Νοεμβρίου 1898 ΑΝ. ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΟΥ: Ὑπόμνημα περὶ τοῦ φαινομένου τῆς διαλάμψεως τοῦ σκληρωτικοῦ καὶ τῆς χρησιμότητος αὐτοῦ.

Συνεδρία ΑΑ' 25 Νοεμβρίου Π. ΙΑΤΡΟΠΟΥΛΟΥ: Περὶ ἰριδοκυκλίδος μυκητώδους καὶ αἰμορραγικῆς συνεπείᾳ καταγωγῆς ὑποχύματος.

Συνεδρία ΑΒ' 2 Δεκεμβρίου ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ: Ἀνατομοπαθολογικὰ τοῦ στομάχου. Περὶ πολυκυστεώδους νεφρίτιδος.

Σ. ΒΡΑΧΑΜΗ: Περὶ φανοθεραπείας παρὰ τοῖς ἀρχαίοις.

Γ. ΠΑΣΧΑΛΙΔΟΥ: Ἰατρικὰ παρὰ Πλάτωνι.

Συνεδρία ΑΔ' 16 Δεκεμβρίου ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ: Περὶ ὑδατίδων τῶν πνευμόνων.

LARRIERUX: Περὶ ὑδατίδων τῶν πνευμόνων (ἀναγνωσθὲν ὑπὸ Γαβριηλίδου).

Ι. ΜΗΣΣΤΗ: Περὶ ἐκτροπῆς τραυματικῆς τῆς ἰριδος.

Συνεδρία ΑΕ' 23 Δεκεμβρίου Π. ΚΕΛΛΙΔΙΤΟΥ: Περὶ στενώσεως τοῦ κολεοῦ ἐπικτήτου καὶ ἐκτάκτου βαθμοῦ.

Π. ΙΑΤΡΟΠΟΥΛΟΥ: Δοκιμὴ πρὸς προσδιορισμὸν τοῦ συνήθους ὁρίου τῆς διαλάμψεως τοῦ σκληρωτικοῦ καὶ τοῦ ὀφθαλμοσκοπικοῦ πεδίου διὰ μαθηματικῶν ὑπολογισμῶν.

Συνεδρία ΑΖ' 13 Ἰανουαρίου 1899 ὑπὸ ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ: Περὶ τῆς αἰτιολογίας τῶν παρὰ γυναιξὶ ὑστερικῶν φαινομένων.

Συνεδρία ΑΘ' 27 Ἰανουαρίου Γ. ΠΑΣΧΑΛΙΔΟΥ: Περὶ τῆς ὑγιεινῆς τῶν σχολικῶν διακοπῶν.

Συνεδρία ΜΑ' 10 Φεβρουαρίου ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ: Περὶ λίθων τῆς φροθήκης.

ΜΑΝΟΥΗΛΙΔΟΥ: Περὶ λίθων τῆς σάλπιγγος.

ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ: Περὶ ἐμπνημάτων τῶν παραορνιῶν κόλπων.

ΑΝ. ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΟΥ: Περὶ προφυλάξεως, διαγνώσεως καὶ θεραπείας τῆς γονορροϊκῆς ὀφθαλμίας τῶν νεογνῶν.

Συνεδρία ΜΣ' 31 Μαρτίου Π. ΙΑΤΡΟ-

ΠΟΥΛΟΥ: Περὶ ἑτεροφθάλμου αἰμορραγικοῦ γλαυκώματος καὶ ἐξωφθαλμίας μετ' εὐφορίας.

Συνεδρία ΜΖ' 7 Ἀπριλίου Σ. ΜΑΝΟΥΗΛΙΔΟΥ: Περὶ τυφοελώδους πυρετοῦ.

Συνεδρία ΜΘ' 28 Ἀπριλίου ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ: Περὶ χολαιμίας μετ' ἐπιπλοκῶν ἐκ τοῦ ἥπατος, τῶν νεφρῶν καὶ τῶν πνευμόνων.

ΑΝ. ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΟΥ: Περὶ ἐλκομεμβρανώδους οὐλίτιδος καὶ κυνάγχης καὶ περὶ ἀτρακτοειδοῦς βακτηριδίου τοῦ Vincent.

Συνεδρία Ν' 15 Μαΐου ΡΑΪΚΑΒΗ ΤΣΟΠΑΝΟΓΛΟΥ: Περίπτωσης τῆς νόσου τοῦ Charcot.

Ἄρκει νὰ ρίψη τις ἐν βλέμμα ἐπὶ τῶν δεδομένων τούτων καὶ νὰ συγκρίνη αὐτὰ ἀπλῶς πρὸς τὰ τῆς προηγουμένης περιόδου, ὅπως πεισθῆ περὶ τῆς μεγάλης προόδου τῆς ἡμετέρας Ἐπιτροπῆς κατὰ τὴν παρούσαν περίοδον, καίτοι καὶ κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην αἱ ἐργασίαι ὑπῆρξαν πολλοῦ λόγου ἄξιαι. Ἐν πρώτοις αἱ συνεδρίαὶ ἐγένοντο πολυαριθμότεραι, διότι ἀντὶ 28 συνεδριῶν τοῦ διετοῦς διαστήματος τῆς πρώτης περιόδου ἐγένοντο 24 ἐντὸς ἐνὸς ἔτους. Δεύτερον ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν ἠύξητε μεγάλως καὶ ἐν βραχείᾳ διαστήματι, εἰς δὲ τὰς συνεδρίας ἀθρόα πάντοτε προσήρχοντο τὰ μέλη· συχνάκις ἠριθμοῦντο πλέον τῶν 25 καὶ 30 μελῶν, σπανίως δὲ ὀλιγώτερα τῶν 15· ἐν ᾧ πρότερον σπανίως εἶδομεν 20 μέλη ἐπὶ τὸ αὐτό. Τρίτον αἱ συζητήσεις ἐγένοντο πολυαριθμότεραι καὶ ποικιλώτεραι. Τέλος δέ, ὅπερ τὸ σπουδαιότατον, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνακινώσεων ἐδιπλασιάσθη, διότι ἀντὶ τῶν 15 τῆς διετοῦς περιόδου ἔχομεν 22 ἐντὸς ἐνὸς ἔτους.

Τὰ πάντα λοιπὸν λαλοῦσιν εὐγλώττως, ὅτι ἡ Βιολογικὴ Ἐπιτροπὴ οὐ μόνον εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἔδειξε σημεῖα χαρακτηριστικὰ τῆς ζωτικότητος αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ἐξηκολούθησε ζωηρῶς τὴν ὁδὸν τῆς προόδου δίδουσα νέα δείγματα τῆς ἰσχύος αὐτῆς, τοῦτο δὲ βεβαίως εἶναι τὸ ἀσφαλέστερον ἐπιχείρημα ὅπως πιστεύσωμεν ὅτι ἔχει μέλλον εὐρύ.

Ἄλλὰ, μὴ τυχόν καὶ ἐνθουσιασθῆτε τυπικῶς ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ καλῇ ἀγγελίᾳ. Ἐν τοιαύταις περιπτώσεσιν ὁ ἀπλοῦς ἐνθουσιασμὸς ὁμοιάζει πρὸς ἀπλὴν ἐκδήλωσιν εὐαρεσκείας ἐπὶ καλῇ τινὶ ἐκδουλεύσει. Μὴ ἐνθουσιάζεσθε λοιπὸν μόνον καὶ μόνον ὅπως κατορθώσητε νὰ τηρήσητε ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν ὡς σοβαρὸν τι ἐνθύμημα ἐκ τῆς ἐκθέσεως ταύτης, ὅτι ἀνάγκη τις σπουδαία ὑπολείπεται ἔτι πρὸς ἐκπλή-

ρωσιν, ὅπως ἡ Βιολογικὴ ἐνθουσιάζῃ ὑμᾶς πραγματικῶς ἐν τῷ μέλλοντι, τοῦτο δὲ εἶναι ὅτι πρέπει νὰ ἐξασφαλισθῇ πρὸ παντὸς ἡ κανονικὴ καὶ τμηματικὴ ἔκδοσις τῶν πρακτικῶν αὐτῆς. Ἐν γένει δὲ δυνάμεθα πάντες νὰ συγχαρῶμεν τὸν Φιλολογικὸν Σύλλογον, ὅτι κατῴρθωσε νὰ δώσῃ ἄσυλον καὶ εἰς τὴν θείαν τέχνην τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ τοῦ Ἱπποκράτους τὴν ἐπιστήμην.

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΦΥΣΙΚΟΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ὑπὸ Δ. Κ. ΚΑΛΒΟΚΟΡΕΣΗ,

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ΑΤΚΓ' τακτικὴν γενικὴν συνεδρίαν τῆς 6 Μαΐου 1899.

Ἐπίτιμοι Κύριοι,

Ἰποβάλλοντες τὴν ἐτήσιαν ἔκθεσιν περὶ τῶν ἐργασιῶν τῆς Γ' περιόδου τῆς Φυσικομαθηματικῆς Ἐπιτροπῆς, συμμορφούμενοι τῷ 71ῳ ἄρθρῳ τοῦ ἐν ἰσχύϊ Κανονισμοῦ καὶ τῇ ὑμετέρᾳ προειδοποίησιν ὑπ' ἀριθμὸν πρωτοκόλλου 265 καὶ ἡμερομηνίαν 27 Ἀπριλίου 1899, προλέγομεν, ἐν ἀρχῇ ἤδη, ὅτι ἐλάχιστα ἐπετελέσαμεν κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ἢ μᾶλλον οὐδὲν ὑπὸ ἐπιστημονικῆν ἵεσιν.

Εὐλόγως ἀπορίχθ συνέχεται τις, ἀναλογιζόμενος ἀφ' ἐνὸς μὲν τὴν σπουδαιότητα τῶν φυσικομαθηματικῶν ἐπιστημῶν, τῆς κρηπίδος ταύτης οὐ μόνον τῆς βιομηχανικῆς καὶ ἐμπορικῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐν γένει πνευματικῆς, ἠθικῆς καὶ κοινωνιολογικῆς προαγωγῆς τῆς ἀνθρωπότητος, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν πλουσίαν συγκομιδὴν, ἣν ἀνὰ μέσον τῶν ἐκτενῶν ὀριζόντων καὶ πλείστων εἰσέτι ἀνεξερευνητῶν πεδίων τῶν ἐπιστημῶν τούτων δύναται τις νὰ συναγάγῃ. Ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀχανοῦς τούτου ἐπιστημονικοῦ πελάγους πλέοντες, ἄνευ πηξίδος, ἄνευ τῶν ἐπιτηδείων, εἰς οὐδένα εὐκότως σκοπόν, εἰς οὐδὲν τέρμα δυνατὸν νὰ τείνωμεν, εἰ μὴ πρότερον καὶ ναῦν πῆξωμεν καὶ τὰ ἐπιτηδεῖα παρασκευάσωμεν ἕθεν ἡ ἐργασία ἡμῶν ὅλως παρασκευαστικὴ τυγχάνει.

Κατὰ τὴν λόγουταιν ταύτην περίοδον ἐξελέγησαν τῇ 11 Δεκεμβρίου 1898 πρόεδρος

μὲν ὁ μηχανικὸς κ. Δ. Καλβοκορέσης, γραμματεὺς δὲ ὁ μηχανικὸς κ. Γεώργιος Χατζημυχάλης. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν, ὡς καὶ κατὰ τὴν λήξασαν περίοδον, καὶ αὐτῆς στάσιμος παρέμεινεν, ἀνερχόμενος εἰς τέσσαρα καὶ δέκα. Ἀποχώρησιν ἀναγράφομεν τὴν τοῦ κ. Νικολάου Στρογγύλη, ἐγγραφὴν δὲ νέου μέλους τὴν τοῦ κ. Γεωργίου Χατζημυχάλη. Τὰ μέλη ταῦτα ὡς πρὸς τὸν κλάδον αὐτῶν διαιροῦνται εἰς μηχανικοὺς ἑννέα: τοὺς κ. κ. Ἀλέξανδρον Ἀντωνιάδην, Κωνσταντῖνον Καραθεοδωρῆ, Δημήτριον Καλβοκορέσην, Γεώργιον Λινάρδον, Φραγκοῦλην Μαυρογορδάτον, Κωνσταντῖνον Παλακωνσταντῖνου, E. Schneider, Ἀλέξανδρον Σταλίδην καὶ Γεώργιον Χατζημυχάλην· εἰς χημικοὺς τρεῖς: τοὺς κ. κ. Θεαγένη Ἀκαιοτορίδην, Σταῦρον Βραχάμην καὶ Κυριακὸν Συγγρόν· εἰς φυσικομαθηματικούς δύο: τοὺς κ. κ. Ἀλέξανδρον Εὔσταθιανὸν καὶ Ἀθανάσιον Ἰωάννου.

Συνεκροτήθησαν ἐν ὄλῳ τέσσαρες συνεδριάσεις. Δυστυχῶς ἡ ἐκ μέρους τῶν μελῶν ἐκδηλωθεῖσα πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ἐπιδιωκόμενου σκοποῦ προθυμία ὑστέρησε κατὰ πολὺ τῆς κατὰ τὰς δύο προηγουμένας περιόδους τοιαύτης καὶ εὐκαιρὸν ἡγούμεθα ἵνα ἐκφράσωμεν τὴν ἐπὶ τοῦτο ἡμετέραν λύπην, ἄλλως θὰ ἀνεγράφομεν πλειοτέρας συνεδριάσεις καὶ θὰ ἐπικρουσιάζομεν πλουσιωτέραν ἐργασίαν.

Κατὰ τὰς ὀλιγαριθμούς ταύτας συνεδριάσεις ἡ Ἐπιτροπὴ ἡσυχολήθη:

α') Εἰς τὴν σύνταξιν ἐσωτερικῶν διατάξεων διεπιστῶν τὰ τῆς Ἐπιτροπῆς, ἧτις ἐργασία δὲν ἤχθη εἰσέτι εἰς πέρασ.

β') Πρὸς ἐπευκόλυνσιν τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς εἰς τὰς ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Συλλόγου ἐρεύνας αὐτῶν, ἀπεφασίσθη νὰ σχηματισθῇ εἰδικὸς ἐπὶ τὸ ἀναλυτικώτερον κατάλογος, ἀποκλειστικῶς τῶν ἐπιστημονικῶν ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Συλλόγου βιβλίων, καθὼς καὶ πασῶν τῶν ἐν τοῖς διάφοροις ἐπιτελούμενοις περιοδικοῖς ἐγκατεσπαρμένων ἐπιστημονικῶν διατριβῶν, ἐχουσῶν σχέσιν πρὸς τὰς φυσικομαθητικὰς ἐπιστήμας. Ἡ ἐργασία αὕτη θὰ ἀπαιτήσῃ ἀρκετὸν χρονικὸν διάστημα, ἐλπίζεται δὲ νὰ ἀχθῇ εἰς πέρασ ἐντὸς ἔτους.

γ') Ἐνέκρινεν ὅπως ἐξαιτησθῆται διὰ τοῦ προεδρείου παρὰ τοῦ ἐνταῦθα Ἀυτοκρατορικοῦ Ἀστεροσκοπείου τὴν τακτικὴν ἀνακοίνωσιν τῇ Φυσικομαθηματικῇ Ἐπιτροπῇ τοῦ ἡμερησίου μετεωρολογικοῦ δελτίου, καθὼς καὶ τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἀστεροσκοπείου. Ἐπίσης καὶ τὴν

ἀποστολήν, εἰ δυνατόν, τῶν μετεωρολογικῶν δελτίων τῶν προηγουμένων ἐτῶν.

δ') Ἡ νῦν ἀτελῶς γιγνομένη διδασκαλία τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς ἐκπαιδευτηρίοις τῆς κατωτέρας καὶ μεσαίας ἐκπαιδύσεως ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν τῆς ἡμετέρας Ἐπιτροπῆς. — Αἰτία τοῦ κακοῦ εἶναι ἡ ἔλλειψις φυσικῶν συλλογῶν καὶ ὄργάνων, περὶ τῆς θεραπείας τῆς ὁποίας θέλει προνοήσῃ καὶ προτείνῃ προσεχῶς τὰ κατάλληλα μέτρα τοῖς ἀρμοδίοις. Θεωροῦσα ὁμῶς ἡ Ἐπιτροπὴ ἡμῶν ὡς κυριωτάτην αἰτίαν τὴν μὴ τελειότητα τοῦ ἐν ἰσχύϊ γενικοῦ προγράμματος, ἀπεφάσισε κατόπιν συζητήσεως νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Σύλλογου, ὅπως κατὰ τὴν τυχὸν ἐκπόνησιν γενικοῦ τινος προγράμματος συνεργασθῇ καὶ ἡ ἡμετέρα Ἐπιτροπὴ πρὸς βελτίωσιν τῆς διδασκαλίας τῶν φυσικῶν.

ε') Ἐνησχολήθη εἰς τὰ τῆς ὀργανοθήκης τοῦ Σύλλογου, ἀναθέρασα τῷ ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς κ. Σ. Βραχάμη, ἐπιμελητῇ τῶν φυσιογραφικῶν συλλογῶν καὶ τῆς ὀργανοθήκης, νὰ ὑποβάλλῃ ὑπόμνημα, περιλαμβάνον κατὰ λογὸν ἀπάντων τῶν ὀργάνων καὶ ἀντικειμένων καὶ ὑποδεικνύον τὰ ἐφαρμοσμένα καὶ ἄχρηστα, τὸν τρόπον τῆς ἀντικαταστάσεως αὐτῶν, μέσα πρὸς πλουτισμὸν τῆς ὀργανοθήκης, μέσα πρὸς ἴδρυσιν χημείου καὶ τὰς συνθήκας, ὑφ' ἃς τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ Σύλλογου θὰ ποιῶνται χρῆσιν τῆς ὀργανοθήκης καὶ τοῦ χημείου πρὸς ἐπιστημονικὰ σκοπίμους μελέτας καὶ ἐρεῦνας. Ἡ Ἐπιτροπὴ, κρίνουσα ὅτι ἄνευ συστηματικῆς ὀργανοθήκης καὶ τακτικοῦ χημείου ὁ σκοπὸς αὐτῆς δὲν ἐπιτυγχάνεται, θέλει ὑποβάλλῃ προσεχῶς εἰς τὸν Σύλλογον τὸ συμπέρασμα τῆς μελέτης ταύτης καὶ ζήτησιν τὴν ὑποστήριξιν αὐτοῦ.

Περαίνοντες τὴν παροῦσαν ἔχθεσιν εὐχόμεθα καὶ τῶν ὀλίγων τούτων τὴν πραγματοποίησιν, ἵνα, προλεαινομένης βαλμηδὸν τῆς ὁδοῦ, οἱ διάδοχοι ἡμῶν δυναθῶσι νὰ ἐπιτελέσωσι πλειότερα καὶ σπουδαιότερα, οἷς εὐχόμεθα ἐκ καρδίας ἐγκαρτέρησιν καὶ προθυμίαν ἀσυγκρίτως ἀνωτέραν τῆς ἡμετέρας.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

ὑπὸ ΑΛ. ΠΑΝΤΕΡΜΑΛΗ,

ἀναγνώσθεισα κατὰ τὴν ΑΤΚΓ' ἑκτακτον γενικὴν συνεδρίαν τῆς 6 Μαΐου 1899.

Φίλοι ἑταῖροι,

Συμφώνως τῷ 28ῳ ἄρθρῳ τοῦ ἡμετέρου Κανονισμοῦ, μετὰ πολλῆς εὐχαριστήσεως ἀναγινώσκω ἐνώπιον ὑμῶν τὴν περὶ τῆς καταστάσεως τῆς Βιβλιοθήκης καὶ τοῦ Ἀναγνωστηρίου καὶ περὶ τῶν μέσων τῆς αὐξήσεως καὶ βελτιώσεως αὐτῶν σχετικὴν ἔχθεσιν.

Ἡ Βιβλιοθήκη τοῦ ἡμετέρου Σύλλογου, ὡς εἶναι γνωστὸν ὑμῖν, ἀποτελεῖται πρῶτον ἐκ διαφόρων προσφορῶν βιβλίων δωρουμένων τῷ Σύλλογῳ παρὰ τῶν συγγραφέων αὐτῶν ἢ ἄλλων φιλομουσῶν δωρητῶν, εὐμενῶς τῷ Σύλλογῳ διακειμένων καὶ ὀλοκλήρους πολυτίμους βιβλιοθήκας πολλακίς προσφερόντων αὐτῷ, καὶ δεύτερον ἐκ τῶν βιβλίων, ἅτινα αὐτὸς ὁ Σύλλογος δι' ἰδίων αὐτοῦ χρημάτων ἀποκτᾷ. Καὶ κατὰ μὲν τὸ ὅσον οὕτω λῆγον συλλογικὸν ἔτος ὁ Σύλλογος, ἐνεκεν οικονομικῶν λόγων, οἷτινές εἰσιν ὑμῖν γνωστοί, οὐδὲν βιβλίον ἐξ ἰδίων προσηγορίσθη, ἱπομένως εἰς τὸν πλουτισμὸν τῆς Βιβλιοθήκης αὐτοῦ συνετέλεσαν μόνον αἱ διάφοροι εὐγενεῖς προσφοραί.

Ἄν ἐκ τῆς ἐξετάσεως τοῦ σχετικοῦ βιβλίου τῆς ἐγγραφῆς τῶν δωρουμένων κατ' ἔτος βιβλίων ἤθελέ τις λάβει ὑπ' ὄψιν τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν, μετὰ λύπης παρατηρεῖ ὅτι ἀπὸ τινῶν ἐτῶν ἱπαισθητῶς κατ' ἔτος ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν μειοῦται. Οὕτω κατὰ μὲν τὸ συλλογικὸν ἔτος 1896—1897 ὁ ἀριθμὸς τῶν δωρηθέντων τῷ ἡμετέρῳ Σύλλογῳ βιβλίων ἀνήρχετο εἰς 606 τόμους καὶ 104 τεύχη, ἐν ᾧ κατὰ τὸ 1897—1898 μόνον εἰς 130 τόμους, καὶ κατὰ τὸ ἦδη λῆγον ἔτος μόνον εἰς 50 τόμους καὶ 40 τεύχη, ἐξ ὧν τὰ 34 τεύχη εἰσὶ τῆς ὑπὸ τοῦ γενναίου δωρητοῦ κυρίου Γεωργίου Μαρασλῆ ἐν Ἀθῆναις ἐκδιδόμενης Μαρασλείου Βιβλιοθήκης.—

Ἄξιον ἰδιαίτερας μνείας εἶναι ὅτι τὰ περισσότερα τῶν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο δωρηθέντων βιβλίων ἀπεστάλησαν ἔξωθεν, πολλὰ μὲν ἐκ Γερμανίας, τρία ἐξ Ἀμερικῆς, ὧν ἓν παρὰ τοῦ πουργείου τῆς παιδείας τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν καὶ ἓν τεύχος παρὰ τοῦ ὑπουργείου τῆς παιδείας τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Dictionnaire des antiquités grecques et romaines». Αἱ ἀπο-

στολαί αὐταί ἐξ Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς φρονῶ ὅτι πρέπει ἰδιαιτέρως νὰ μᾶς συγκι- νῶσι, καθότι εἰσι τρανὸν τεκμήριον περὶ τῆς παγκοσμίου τιμῆς καὶ ὑπολήψεως, ὧν ἀπολαύει ὁ ἡμέτερος Σύλλογος. Οὐχ ἦττον ἢ ἐκαι- σθητὴ αὐτῇ ἐλάττωσις τῶν πρὸς τὸν Σύλλογον προσφορῶν βιβλίων, ἢ παρατηρηθεῖσα ἰδίως αὐξοῦσα κατὰ τὸ παρελθὸν καὶ παρὸν ἔτος εἶναι ἀρὰ γε ἀπλῆ σύμπτωσις; ἢ μήπως τὴν αἰτίαν αὐτῆς δεῖν νὰ ἀναζητήσωμεν εἰς ἄλ- λους ἀνωτέρους λόγους; Ἐκ τοῦ πολλοῦ ἐν- διαφέροντος καὶ τῆς ἀγάπης, ἣν ἔχω πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Φιλολογικὸν Σύλλογον, ἢ σκέψις αὕτη πολὺ μὲ ἀπασχολεῖ, τοσοῦτ' μᾶλλον, καθ' ὅσον πρὸς ταύτην ἀκουσίως συνδυάζω τὴν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος γενομένην σπου- δαίαν κλοπὴν ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Συλλόγου ἐκ τῆς δωρεᾶς τῆς ἀξιοτίμου κυρίας Ἀλεξάν- δρας Μανροκορδάτου, κλαπέντων ὑπὲρ τοὺς 80 τόμους πολυτίμων βιβλίων. Καὶ ἐγένοντο μὲν τότε ἅμα τῇ ἀνακαλύψει τῆς κλοπῆς σύντομοι ἐνέργειαι πρὸς εὔρεσιν τοῦ δράστου, ἀλλὰ δυστυχῶς αὐταί εἰς οὐδὲν κατέληξαν. Φρονῶ ὅτι ἡ ἱεροσύλος αὕτη πρᾶξις καὶ ἡ ἴνεκα τῆς μὴ ἀνακαλύψεως τοῦ δράστου ἀτι- μωρησία αὐτῆς μεγάλως ζημιοῖ τὸν ἡμέτερον Σύλλογον. Διότι τίς οἶδεν, ἂν πολλοὶ δωρηταί, μὴ κρίνοντες τὰς δωρεὰς αὐτῶν ἀσφαλεῖς ἐν τῷ Συλλόγῳ, ἀποτρέπονται αὐτοῦ, προτιμῶν- τις ἄλλα καθιδρύματα; Πρέπει καὶ πάλιν νὰ ἐνεργήσωμεν, πρέπει πάντα λίθον νὰ κινήσω- μεν ἵνα ἀνακαλύψωμεν τὰ κλαπέντα καὶ τὸν διαπράξαντα τὴν κλοπὴν ταύτην, ἥτις, ὑφ' ἧς περιστάσεις ἐγένετο, δὲν εἶναι πλέον κοινὴ κλοπὴ, ἀλλ' αὐτόχρημα ἱεροσυλία.

Εἶναι, νομίζω, περιττὸν νὰ σᾶς ἀναφέρω ἰσοῖον πλοῦτον βιβλίων περιέχει ἡ Βιβλιοθήκη τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ὑπὸ ἐποψιν καὶ ὕλης καὶ ἀριθμοῦ, καθ' ὅσον πάντες, ὅσον καὶ ἐγώ, γνωρίζετε τοῦτο. Ἀλλὰ κρίνω καθήκον μου ἐν τῇ παρουσίᾳ ἐκθέσει νὰ σημειώσω τὰ ἐξῆς, ἐφ' ὧν παρακαλῶ ἰδιαιτέρως νὰ ἐπιστήσητε τὴν προσοχὴν σας. Πρέπει συντόμως καὶ ἀντι- πάσης θυσίας νὰ φροντίσῃ ὁ Σύλλογος εἰς τὴν μεταφορὰν τῆς Βιβλιοθήκης αὐτοῦ, καθ' ὅτι ἐν τῷ δωματίῳ τοῦ ἄνω πατώματος, ἐνθα νῦν εὑρίσκεται, ὡς ἐκ τοῦ πολλοῦ βάρους τῶν βι- βλίων, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ δωμά- τιον δὲν ὑποεαστάζεται ὑπὸ στύλων, δυνατόν νὰ ἐπιβῆ καταρρευσις καὶ νὰ συμβῶσιν ἀνυ- πολόγηστοι ζημίαι καὶ δυστυχήματα. Ἐκτὸς τούτου πρέπει νὰ ληφθῇ φροντίς πρὸς κατα-

σκευὴν ἐπαρκῶν βιβλιοθηκῶν πρὸς τοποθέτησιν πολλῶν βιβλίων, ἅτινα ἐλλείπει θέσεως φθει- ρονται ὑπὸ τῆς κόνεως ἐπὶ τοῦ δαπέδου κατα- κείμενα. Πρὸς τούτοις ἀπαραιτήτως ἐπιβάλλ- λεται ἡ ἀνάγκη τῆς συντάξεως πλήρους ἐπι- στημικοῦ καταλόγου ταξινομήσεως τῶν βι- βλίων, ἔργασία, ὁμολογῶ, ἐπίπονος, ἀπαιτοῦσα κόπον καὶ χρόνον πολὺν, ἀλλ' ἐπιβαλλομένη πρὸς συμπλήρωσιν καὶ τακτοποίησιν τῆς πλου- σιωτάτης καὶ πολυτίμου Βιβλιοθήκης ἡμῶν.

Καὶ ταῦτα μὲν, φίλοι ἐταῖροι, ὡς πρὸς τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου. Ὡς πρὸς δὲ τὸ Ἀναγνωστήριον, τοῦτο κατ' εὐφημισμὸν μόνον ὑπάρχει. Διότι, ἀφ' ὅτου ἐπαύσαμεν ὄντες συνδρομηταὶ εἰς διάφορα περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας τῆς Εὐρώπης, διὰ λόγους οἰκονο- μίας, μόνη ἀναγνώσιμος ὕλη ἐναπέμειναν αἱ ἐπιτόπιοι ἐφημερίδες, ἧς πᾶνυ προφρόνως δω- ρεῖν ἀποστέλλουσι τῷ Συλλόγῳ ἡμῶν οἱ διευθυνταὶ αὐτῶν, καθὼς καὶ αἱ διάφοροι ἐτήσιοι λογοδοσίαι διαφόρων φιλανθρωπικῶν καὶ σχολικῶν καθιδρυμάτων. Σκοπεῖω προσε- χῶς ἐν εἰδει ὑπομνήματος νὰ ὑποβάλω εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Συλλόγου τὰς σκέψεις μου περὶ τῶν ἐπενεχτέων μεταρρυθμίσεων πρὸς ἀπρόσκο- πτον καὶ τελειότεραν λειτουργίαν καὶ πρόο- δον τῆς τε Βιβλιοθήκης καὶ τοῦ Ἀναγνωστη- ρίου καὶ τὴν ἐκπλήρωσιν οὕτω τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ, ὃν ἐπιδιώκει ὁ γεραρὸς Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ ΤΑΜΕΙΟΥ

ὑπὸ Δ. Π. ΜΗΛΙΩΤΟΥ, ταμία,

ἀναγνώσθεισα κατὰ τὴν ΑΤΚΓ' ἔκτακτον γενικὴν συνεδρίαν τῆς 6 Μαΐου 1899.

Ἐπίτιμοι ἐταῖροι,

Κατὰ καθήκον, ὑπὸ τοῦ Κανονισμοῦ ἐπι- βαλλόμενόν μοι, λαμβάνω τὴν τιμὴν καὶ ἐφέ- τος νὰ ὑποβάλω ὑμῖν τὴν ἐκθεσιν τῆς διαχει- ρίσεως τοῦ Ταμείου τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου.

Ἐπιτραπήτω μοι, παρακαλῶ, ν' ἀρχίσω ἀπὸ τὰς ἐκτάκτους συνδρομὰς, αἵτινες ἀνῆλ- θον ἐφέτος εἰς τὸ ποσὸν μόνον Λ. Τ. 48.53, ἔχουσι δὲ ὡς ἐξῆς:

Ὁ μέγας εὐεργέτης τοῦ ἔθνους ἀειμνηστος Ἀνδρέας Συγγρός τὴν ἐτησίαν καὶ δυστυχῶς τελευταίαν αὐτοῦ προσφορὰν ἐκ Λ. Τ. 211.

Τὸ ἐν Ἀθήναις Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον ἐν

δυσὶ δόσεσιν ἀπέστειλεν ἡμῖν φράγκα 655.22, τὰ ὅποια παρήγαγον Λ. Τ. 28.53.

Εἰσεπράχθησαν δὲ ἐκ τακτικῶν συνδρομῶν Λ. Τ. 190, ἐξ ὧν : Λ. Τ. 10 ἔτους 36ου, Λ. Τ. 32 ἔτους 37ου καὶ Λ. Τ. 148 ἔτους 38ου, καίπερ τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου ἀνεργομένων ἤδη εἰς 267. Καθυστερούμεναι συνδρομαὶ ἐν ὄλῳ Λ. Τ. 183, ἐξ ὧν Λ. Τ. 64 τοῦ 37ου ἔτους καὶ Λ. Τ. 119 τοῦ 38ου, ἀνεξαρτήτως τῶν καθυστερουμένων συνδρομῶν τῶν ἐτῶν 35ου καὶ 36ου. Ἐκ δικαίωματος δὲ διπλωμάτων εἰσεπράχθησαν Λ. Τ. 41, πολλῶν μελῶν καθυστερούντων καὶ αὐτὸ τὸ δικαίωμα τοῦ διπλώματος. Ἐὰν ὁ Σύλλογος δὲν λάβῃ σύντονα καὶ αὐστηρὰ μέτρα πρὸς εἰσπραξίν τῶν καθυστερουμένων συνδρομῶν, θὰ κλείωμεν τὸν ὑπολογισμόν μας μετ' ἑλλείμματα καὶ τίς οἶδε ποῦ θέλομεν φθάσει.

Τὸ ἐκ τῆς συναυλίας τοῦ Συλλόγου καθαρόν προῖόν ἀνῆλθεν εἰς Λ. Τ. 66.52. Ἡναγ-

κάσθη ὁ ἡμέτερος Σύλλογος νὰ μετρήσῃ προκαθολικῶς τῷ κ. *Δ. Μαλιάδῃ*, δικηγόρῳ, Λ. Τ. 25 δι' ἑξοδα δίκης *Εὐανθίου Κληροδοτήματος* μετὰ τοῦ συζύγου τῆς μακαρίτιδος *Εὐανθίας Μουράτη*.

Καταλήγων, κύριοι, φέρω εἰς γνῶσιν ὑμῶν διὰ τὴν διαχείρισιν τοῦ ἐνεστώτος συλλογικοῦ ἔτους παρουσιάζει ἑλλείμμα πραγματικῶν ἐκ Λ. Τ. 29.89, διότι ἀνῆλθον μὲν αἱ ὀλικαὶ εἰσπράξεις εἰς Λ. Τ. 565.83, αἱ δαπάναι δὲ εἰς Λ. Τ. 400.94. Ἄλλ' ἐν τῷ ποσῷ τῶν εἰσπράξεων συμπεριλαμβάνεται τὸ ἐκ Λ. Τ. 194.78 δάνειον, ὅπερ ὁ ἡμέτερος Σύλλογος συνῆψεν ἐκ τῶν τόκων τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* πρὸς ἔκδοσιν τοῦ *Περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου* καὶ πρὸς ἀπότισιν χρεῶν παλαιῶν καὶ τὸ ὅποιον ποσὸν χρεωστῆ ὁ Σύλλογος νὰ ἐπιστρέψῃ ἀτόκως ἅμα ἢ οικονομικῆ καταστάσεως του βελτιωθῆ, ὅπερ καὶ εὐχομαι ὀλοφύχως.

Ἔτος ΛΗ'

Δαπάναι καὶ Πρόσοδοι

1898—1899

Εἰς φωτισμὸν καὶ θέρμανσιν.....	Λ.Τ.	16.57	Ἄπο Ταμείων μετρητῶν (ὑπόλοιπον παρελθούσης χρήσεως) Λ.Τ.	8.91
» μισθοδοσίας	»	208.40	» ἐκτάκτους συνδρομῆς	» 48.53
» διάφορα ἑξοδα	»	39.86	» τακτικὰς συνδρομῆς	» 190.—
» ἑξοδα Γραφείου	»	16.01	» Διπλώματα	» 41.—
» πυρασφάλιστρα	»	8.25	» ἰνοίκιον αἰθούσης Συλλόγου..	» 25.—
» Συντακτικὴν Ἐπιτροπὴν	»	83.15	» Ζωγράφειον Βιβλιοθήκης.....	» 194.78
» Βιολογικὴν Ἐπιτροπὴν	»	3.70	» συναυλιαν Συλλόγου	» 66.52
» δίκην Εὐανθίου Κληροδοτήματος.....	»	25.—		
» Ταμείων μετρητῶν (ὑπόλοιπον εἰς νέον)	»	173.80		
	Λ.Τ.	574.74		Λ.Τ. 574.74

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 30 Ἀπριλίου 1899.

Ὁ Ταμίας
Δ. Π. ΜΗΛΙΩΤΗΣ

ΛΟΓΟΔΟΣΙΑ

ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΔΗ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΝ ΕΤΟΣ 1898-1899

ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ ΕΝ ΤΩ ΣΥΛΛΟΓΩ

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ἐπέτειον ἑορτὴν ἐν τῇ ΑΤΚΕ' συνεδριάσει, τῇ 30 Μαΐου 1899,

ὑπὸ τοῦ προέδρου

ΧΡΗΣΤΟΥ ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ

Μοιραία σύμπτωσις, Πανηγυρώτατε Δέσποτα, Σεβασμιώτατοι γέροντες, ἐρίτιμὲ κύριε Ἐπιτετραμμένε τῆς Ἑλλάδος καὶ λοιπὸν σεβαστὸν καὶ φιλόμουσον ἀκροατήριον, μοιραία καὶ λυγρὰ συντυχία συνέβη ἐν ἐμοί, πρὸ δεκαετίας τε καὶ νῦν ἀνερχομένῳ ἐν τοιαύτῃ ἐπιστήμῳ τοῦ Συλλόγου ἡμέρῃ τὸ βῆμα τὸδε, τότε μὲν ὡς τῆς πανηγύρεως ῥήτορι, νῦν δ' ὡς προέδρῳ, τὸν ἐνιαύσιον μέλλοντι τοῦ γεραροῦ τούτου σωματείου ἐξιστορήσειν βίον· καὶ τότε μοιραίως καὶ νῦν πεπρωμένως περιβομβεῖ τι ἐν ἐμοί, ὡσπερ τοῖς κορυθαντιώσιν οἱ αὐλοῖ, τὸν δὲ βόμβον τοῦτον ἀδυνατῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἀποσοβῆσαι, βόμβον ἐμμελὲς μὲν ἀληθῶς, ἀλλὰ καὶ μέλειόν τι ἄδοντα, ἀμφιρρεπῆ φαιδρότητος καὶ ὕψους ὠδῆν, τὴν τοῦ λυρικοῦ γαλάτου Λαμαρτίνου, ἀμρικλιανῶν συναισθημάτων ἄρχουμένου καὶ λήγοντος·

να θρηνησω ἢ να ψάλω;

ὦ! ἂς ψάλω, ἀφ' οὗ εἶναι εἰς τὰς χεῖράς μου ἡ λύρα!

Χρυσέα φόρμιξ πανηγυρικὴ δέδοται κἀμοὶ σήμερον εἰς χεῖρας ὅπως ἀτέχνους ὅπως τοὺς εἰρηκούς καὶ θεαρέστους τοῦ Συλλόγου ἀγωνάσας γηθόμενος ἔσω, καλλίνικον δὲ ὠδῆν ὑπὲρ αὐτοῦ κελαδῆσω· ῥυθμιζῶ τὰς χορδὰς αὐτῆς, ὅπως τὸν Δώριον νόμον, τὸν φαιδρὸν, ἐνθουσιῶδη καὶ πανηγυρικὸν ἐν χαρᾷ κοηγύφ ἀπάντων ἡμῶν καὶ θυμηδία ἀμεταπτώτῳ ἀκούσωμεν αὐτὴν ἐλελιζομένην, ἀλλ' οἴμοι! τινὲς τῶν χορδῶν ταύτης οὐ θέλουσι τῇ τρεμουσῇ χειρὶ μου πεῖθεσθαι, ἀλλ' ἐπὶ τὸν Φρύγιον, τὴν στυνοῖσσαν καὶ θαυροῦσσαν ἀρμονίαν χαλαροῦμαι· ἀποκλίνουσιν.

Τὶ οὐν ποιήσω ἐν οὕτως ἀνωμάλως ἀφ' ἐκότητος ῥυθμιζομένην λύρα·

να θρηνησω ἢ να ψάλω;

Ἄλλὰ πάντως ἀνάγκη τοὺς μὲν παλμούς τῆς καρδίας ἡμῶν νὰ καταστελῶμεν, τὰς δὲ ροὰς τῶν ἡμετέρων δακρύων νὰ ἐπίσχωμεν, ὅτι οὐχὶ ἐπὶ γόοις οὐδ' ἐπὶ δακρύοις ὑμᾶς συνεκαλέσαμεν σήμερον, ἀλλ' ἵνα θάρρος σθενερὸν, γλυκείας δὲ καὶ δροσῶδεις ἐλπίδας ἀπερχόμενοι ἀποκομίσητε ἐκ τῆς τῶν πεπραγμένων ἡμῖν ἀρηγήσεως. Ἐργῶδες τὸ ἔργον ἡμῶν καὶ πολλῶν λόγων χρῆζον, ἱκανὴν δὲ δαπάνην χρόνου ἀπαιτοῦν· ἀλλ' ἡμεῖς γε τῇ αἰετοῦ χαρακτηριστῆ ἡμᾶς συντομίᾳ χρώμενοι, πλείονα δώσομεν ὑμῖν χρόνον καὶ ἀρκούσαν εὐκαιρίαν, ἵνα τοῦ ἐτέρου τῆς ἡμέρας καλλικελάδου ἀγορητοῦ ἀκούσητε.

Ὁ ἡμέτερος Σύλλογος, ἐρίτιμον ἀκροατήριον, ἀκραιφνῆ φιλομουσικὰ καὶ εὐγενεῖ φιλοτιμίᾳ πάλαι ἰδρυθεὶς, αἰετοῦ καὶ φιλότιμος διετέλεσε· φιλῶν δ', ὡς τοιοῦτος, οὐ μόνον τιμᾶσθαι, ἀλλὰ καὶ τιμᾶν διὰ προεδριῶν καὶ ἄλλων ἀξιομάτων οὓς δεῖ οὐδέποτε ἑπαύσατο, ὅσον οἶόν τε, ὑψηλότερον ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν αὐτοῦ προέδρων ἀποβλέπων· διὸ καὶ κατὰ τὰς τοῦ παρελθόντος συλλογικοῦ ἔτους ἀρχαιεσίας ἐπὶ τοὺς γένει καὶ παιδείᾳ καὶ ἀξιώμασιν ἐξέχοντας τῶν ἡμετέρων ἐταίρων ἀπεῖδεν· ἀλλ' ἀτυχῶς ἐν τῇ τόσῳ φιλοτίμῳ, ὅσον καὶ δικαίᾳ καὶ λυσιτελεῖ, ἐκλογῇ αὐτοῦ τῶν γεραιτέρων ἀνδρῶν ἀποτυχῶν, ἐπὶ τοὺς γεροντοτέρους τὸ ἀποτεθαρρημένον καὶ ὑπὸ τῆς λυσιμελοῦς λύπης καμμοῦν ὄμμα αὐτοῦ νὰ στρέψῃ ἠναγκάσθη· ὥστε τὰ μέλη οὐχὶ πλέον ὀξυδερκεῖ καὶ βουλήσει αἰρετώως, ἀλλ' ἀμβλυωπία μᾶλλον τυχερῶς, ὡσπερ οἱ τὴν τυφλωπαιγνίαν παίζοντες παῖδες, ἐν τῷ σκοτεινῷ ψηλαρῶντες, τοῦ γεροντοτέρου αὐτῶν ἤψαντο· παριδόντες δὲ σκληρῶς τὸν πολὺν ἄλλον καὶ βαρύτερον προὔπάρχοντα ἐπ' αὐτοῦ φόρτον,

ἄκοντα καὶ ἕδινά στοναχίζοντα τοῦτον ἀπ-
 γαχόντες καὶ οἰονεὶ τιμωρούμενοι, ὅτι πολιώ-
 τερον ἄλλων πρεσβυτέρων ἐκυτὸν βούλεται
 ἐπιδεικνύειν, ἐπὶ τὴν προεδρικήν ἔδραν ἐκά-
 θισαν, ταύτην ἴσως μόνην παραμυθίαν ἐν τῇ
 ἄλλῃ αὐτῶν ἐκ τῆς ἀποτυχίας λύπη οἱ
 ἑταῖροι ἀπαντλοῦντες, ὅτι, κατὰ τὴν τοῦ με-
 γάλου ποιητοῦ γνώμην, «ὅς ὁ γέρον μετέο-
 σιν, ἅμα πρόσσω καὶ ὀπίσσω λεύσσει, ὅπως
 ἄριστα μετὰ τοῖσι γένηται» καὶ ἄριστα μὲν
 ἀληθῶς αἱ πολλὰ καὶ ἀντίξοι συντυχίαι οὐκ
 ἐπέτρεψαν ἡμῖν γενέσθαι, ἀλλ' ὅπως δῆποτε
 ἤσυχά καὶ εἰρηνικὰ καὶ καλὴν ἀπολογία πρὸ
 τοῦ φοβεροῦ κριτηρίου τῆς κοινῆς γνώμης τὸ
 ἡμέτερον προεδρεῖον ἴσως ἔξει. Σύγγνωμον
 οὖν καὶ ἐπεικέες τὸ φιλόσπουδον ἀχροατήριον
 γενέσθω ἡμῖν, ἂν σμικρότερα τῆς τε αὐτοῦ
 δόξης καὶ τοῦ ἀγαθοῦ κλέους τοῦ Συλλόγου
 τὰ πεπραγμένα ἡμῖν ἀποδείξωμεν.

Καὶ πρῶτον μὲν ἔγγραφα κατὰ τὴν λήξα-
 σαν ἤδη ἐνικύσιον τοῦ Συλλόγου πορείαν μετὰ
 τῶν ἐν σχέσεσιν ἡμῖν διατελούντων ἐν ὄλφ
 μὲν 341 διημεῖσθησαν, τούτων δὲ τὰ μὲν
 158 εἰσιν ἐξεληθόντα, τὰ δὲ 183 εἰσεληθόντα.
 Ἡ μὲν ἐξέλιξις τοῦ λόγου ἐνὸς ἐκάστου τού-
 των ἀπάντων τῶν ἐγγράφων μακροῦ ὁμολο-
 γουμένως χρήζει χρόνου, ἀλλὰ πάντως τινὰ
 τούτων ὀφείλομεν ν' ἀνγράψωμεν, ὡς τὴν
 πρῶτὰ τῶν ἐπιστολῶν τριῶν ἐξοχοτήτων,
 τὴν τῆς Α. Ε. τοῦ Ἀλεξάνδρου πασᾶ Καρα-
 θεοδωρῆ, τὴν τῆς Α. Ε. τοῦ Σταυράκη βέη
 Ἀριστάρχου, μεγάλου Λογοθέτου καὶ Γερου-
 σιαστοῦ καὶ ἐκ τῶν πρῶτων τοῦ ἡμετέρου
 Συλλόγου προέδρων καὶ τὴν τῆς Α. Ε. τοῦ
 πρωθυπουργοῦ τοῦ σερβικοῦ βασιλείου κ.
 Βλαδάν Γεώργεβιτς, ἀπάντων μελῶν τοῦ
 Συλλόγου ἢ τακτικῶν ἢ ἐπιτιμῶν, μεγάλην
 ὁμολογουμένως τιμὴν αὐτῶ περιποιούντων, εὐ-
 χομένων δὲ τῷ Συλλόγῳ ὁμοφώνως ἀπάντων
 ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ αὐτοῦ ἑορτῇ θάρρος καὶ ἐπί-
 δοσιν ἐν τῷ θεαρέστῳ τῶν γραμμάτων καὶ
 τῆς ἐπιστήμης ἀγωνί, ὃν οὗτος ἐρρωμένως
 ἀναδεξάμενος καὶ στερεῶς τούτου ἀντεχόμενος
 φιλοτιμῶς πάνυ καὶ σθεναρῶς ἀπὸ τριακοντα-
 ετίας διατελεῖ ἀγωνιζόμενος· αἱ πραθακρυν-
 τικαὶ ἐκφράσεις καὶ κολακευτικαὶ κρίσεις περὶ
 τοῦ ἔργου τοῦ Συλλόγου, ὡς καὶ αἱ περὶ τοῦ
 μέλλοντος αὐτοῦ ἀγαθαὶ καὶ κρήγυσι προρρή-
 σεις τῶν ἐπισήμων τούτων ἑταίρων, τὸ μὲν
 ἄμμεσος καὶ ἀριδηλὸς ἐστὶ καταδείξεις τῆς
 σημασίας τοῦ γερικοῦ τούτου Σωματείου, τὸ
 δὲ ἔμμεσος ἐκτίμησις καὶ ἐπιμομρῆ κατ' ἐκεί-

νων, οἵτινες καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ δυνάμενοι εἰς
 ἐπικουρήσιν τοιοῦτου ἀγωνιστοῦ τῶν γραμμά-
 των καὶ τοῦ φωτισμοῦ ἔρχεσθαι, οὐ μόνον τὸ
 ἀναγκαιῶν ἔλαιον εἰς τὴν φωτοδόλον καὶ
 σωτήριον λυχνίαν αὐτοῦ δὲν ἐνσταλάξουσιν,
 ἀλλὰ καὶ ἡ σφοδρὰ τοῦ μυκτηρισμοῦ αὐτῶν
 δυσαιῆς ἐκπονή τέλει ἀπειλεῖ αὐτὴν ἀποσβί-
 σαι· ἀλλ' ἔστωσαν οὗτοι βέβαιοι, ὅτι καὶ τὸ
 ὑπέρτατον τῆς Σοφίας Ὅν τοὺς τὸ θεῖον φῶς
 λατρεύοντας καὶ σφίζει καὶ ἐνδυναμοῖ, καὶ ἡ
 Ὑψηλὴ εὐνοία, ἧς ἀπολαύει, ὡς ἐκ τῆς θερμῆς
 ἐπιστολῆς τῆς Α. Ε. τοῦ Ἀλεξάνδρου Καρα-
 θεοδωρῆ πασᾶ, ἀρχιμεταφραστοῦ τῆς Α. Α.
 Μεγαλειότητος, λαμπρῶς καταφαίνεται καὶ
 ἐξ ἄλλων Ὑψηλῶν προθύμων παραχωρήσεων
 ἐκδηλοῦται, ταῦτα πάντα θάρρος καὶ πολλὴν
 θυμηδίαν εἰς ἐξακολούθησιν τοῦ ἡμετέρου θεα-
 ρέστου ἔργου ἡμῖν ἐνσταλάξουσιν.

Ἀλλὰ καὶ ἑτέρας ἐπιστολῆς, τιμὴν οὐκ
 ὀλίγην τῷ Συλλόγῳ περιποιούσης, ὀφείλομεν
 μνείαν ποιήσασθαι, τῆς Α. Ε. τοῦ πρεσβυτοῦ
 τῆς Ἰταλίας, δι' ἧς παρακαλεῖται ὁ ἡμέτερος
 Σύλλογος, ὅπως συμμετάσχη εἴτε δι' ἀντιπρο-
 σώπου αὐτοῦ εἴτε δι' ἀποστολῆς ἀνακρινώσεων
 εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ τῇ 15 Ὀκτωβρίου ν. ἔ. τοῦ
 1899 συγκροτηθῶσιν Διεθνῆς Συνέδριον
 τῶν Ἀσιανολόγων. Ἡ πρόσκλησις αὕτη ἀπο-
 τελεῖ μίαν ἐτι τῶν πολλῶν ἐνδείξεων τῆς ὑπο-
 λήψεως, ἧς παρὰ τῷ πεπολιτισμένῳ κόσμῳ ὁ
 ἡμέτερος Σύλλογος ἀπολαύει.

Ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ἐπιστολῆς διαλη-
 πτέον τοῦ φιλομούσου κυρίου Ἰ. Γιωῶχα,
 τραπεζίτου καὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων ἑταίρων,
 ἀνεψιοῦ δὲ καὶ ἐκ τῶν κληρονόμων τοῦ αἰ-
 μνήστου Ἡροκλέους Βασιάδου, ὅστις ὑπὸ
 τὴν ιδιότητα αὐτοῦ ταύτην, λυσιτελεστέ-
 ραν τινά, καθ' ἡμᾶς, ἐγγυτάτην δὲ τῷ πνεύ-
 ματι καὶ τῷ γράμματι τῆς διαθήκης τοῦ
 μεγάλου θεοῦ αὐτοῦ προτείνει μεταρρυθμίαι
 τοῦ ὑπὸ τοῦ αἰοδίου κληροδοτήματος τοῦ
 «Καλλιθεοῦ Διαγωνίσματος», καθ' ἣν ἀντὶ
 ὁ Σύλλογος νὰ ἰδῇ τὸν πρῶτον καρπὸν τοῦ
 διαγωνίσματος τούτου μετὰ 35 ἔτη, δυνατὸν
 ἀποβαίνει νὰ ἰδῇ τοῦτον εὐθὺς μετὰ τρία ἔτη
 καὶ κατὰ πᾶσαν ἐφεξῆς τριετίαν. Τὴν πρότασιν
 τούτην τοῦ κ. Γιωῶχα ὁ Σύλλογος παρέπεμφε
 ταῖς Ἐπιτροπαῖς αὐτοῦ Φιλολογικῆ καὶ Κοι-
 νωνιολογικῆ, ὅπως ἀποφανθῶσιν ἡ μὲν περὶ
 τοῦ ἀνυσίμου, ἡ δὲ περὶ τοῦ νομίμου τῆς
 προτεινομένης μεταρρυθμίσεως.

Περὶ τῆς ιδιότητος δὲ τῶν ἄλλων ἐπιστο-
 λῶν, καίπερ ἐκάστης τὴν ἐκυτῆς σημασίαν

ἐχούσης, σιγήσομεν, ὅτι ἄλλως ὁ χρόνος ἡμᾶς ἐπιλείψει ταῦτα ἀφηγουμένους.

Ἐν δὲ τῇ ἐκλογῇ νέων μελῶν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὁ ἀμητὸς τοῦ Συλλόγου ἦν ἱκανῶς εὐφρορῶς κατὰ τε τὸ ποσὸν καὶ τὸ ποιόν, ὅτι ἐξελέγησαν 52 μὲν μέλη τακτικά, ὧν τὰ μὲν 43 εἰσὶν ἄνδρες ἐπιστήμονες, τέσσαρες διευθυνταὶ ἱρημερίδων, 3 ἐκ τοῦ ἐμπολαίου Ἐρμού καὶ δύο τοῦ λογίου· ἀντεπιστέλλοντα δὲ μέλη τέσσαρα, ὁ ἀντιπρόσωπος καὶ διευθυντὴς τοῦ βασιλικῆς μουσείου τοῦ Βερολίνου κ. *Viegant*, ἰ.κ. *Τιμολέων Τριανταφυλλίδης*, ἰατρὸς ἐν Βατούμ, ὁ κ. *Γ. Βλάμης*, ἰατρὸς ἐν Κρήνῃ καὶ ὁ αἰδεσιμώτατος *Βενεδικτῖνος* τῆς μονῆς *Saint-Martin de Ligugé* πατὴρ *Parisot*, διαφόρων σπουδαίων ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων συγγραφεύς.

Συνεδρίας δὲ τακτικὰς τε καὶ ἐκτάκτους γενικὰς καὶ εἰδικὰς ὁ Σύλλογος ἐποίησατο ἐν ὄλῃ 24· πλείους δὲ θὰ ἐποίει, εἰ μὴ τρὶς ἠναγκάζετο πενθῶν τὰς αὐτοῦ ἐργασίας νὰ διακόψῃ. Καὶ κατὰ μὲν τὰς γενικὰς ἢ τακτικῆς τοῦ Συλλόγου ἐργασία διεξεπεραιούτο ἀείποτε ἐν πνεύματι ὁμονοίας συζητουμένων ἀπάντων τῶν ζητημάτων καὶ τῆς ἀρίστης πάντοτε ἐπικρατούσης βουλῆς. Ἐν δὲ ταῖς εἰδικαῖς διάφοροι διαφέρουσαι φιλολογικαὶ καὶ ἐπιστημονικαὶ ἀνακοινώσεις ἐγένοντο, πρώτου καταρτίζαμένου τούτων τοῦ ἐλλογίμου καθηγητοῦ κυρίου *Δ. Μοσιράτου*, προσαγαγόντος πλήρη ἐμβριθείας φιλολογικῆς ἀνακοίνωσιν «*Κρίσεις καὶ σχόλια εἰς Αἰσχύλου Ἀγαμέμνονα*».

Δεύτερος ἐν τῇ κονίστρᾳ τῇ φιλολογικῇ εἰσπηδήσεν Ἀσκληπιάδης ἀνὴρ, ὁ κύριος *Κλεόβουλος Κοκκολάτος*, ποιησάμενος ἐν δυσὶ συνεδρίασι ἀνακοίνωσιν «*Περὶ τῆς ἱατρικῆς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τραγωδίᾳ*» ἀποδειξάμενος, ὅτι ἀντὶ ἱατρὸς πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων οὐ μόνον εἰς τὸ τομὰς τομεύειν, ἀλλὰ καὶ τῇ φιλολογικῇ γραφίδι οὐκ ἀδεξίως χρῆσθαι.

Εἶτα δ' ἀνεγνώσθησαν κατὰ τὰς λοιπὰς εἰδικὰς συνεδρίας ὑπὸ τοῦ κ. γενικοῦ γραμματικῶς αἰ ἐπόμεναι διατριβαί· ἢ τοῦ ἀτρύτως ὑπὲρ τοῦ βήματος τοῦ Συλλόγου ἀγωνιζομένου ἐλλογίμου γυμνασιάρχου τοῦ ἐν Τραπεζοῦντι Φροντιστηρίου κ. *Ματθαίου Παρανίκα* «*Περὶ Παφλαγονικοῦ διακόσμου*», ἢ τοῦ ὄτρηρου ἱργάτου τοῦ *Ζωγραφείου Διαγωνίσματος* κ. *Κ. Γεωργίτη* «*Περὶ τοῦ διεθνοῦς δικαίου παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλησιν*», ἢ τοῦ λατρευτοῦ τῆς βαλρίου μουσικῆς κ. *Ν. Φαρδύ*, ἰατροῦ, «*Περὶ ἑλληνικῆς μουσικῆς*» καὶ ἢ τοῦ λαμπρὸν

μαθηματικὸν μέλλον προοιωνιζομένου νεαροῦ ἐπιστήμονος κ. *Ἐπαμ. Θ. Κυριακίδου* «*Περὶ τῆς παρὰ τὴν Τραπεζοῦντα ἱερᾶς μονῆς τοῦ Τιμίου Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Βαζελῶνος*».

Τὸ δ' ἐπιστέγασμα, λίαν τιμητικὸν τῷ βήματι τῶν φιλολογικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν ἀνακοινώσεων καὶ μελετημάτων, ἐπέθηκεν ἀνὴρ ἐλλογιμώτατος καὶ πολυγλωσσότατος, ὁ ἐξοχ. *Ἰορδάνης Καρολίδης*, μέλος τοῦ Συμβουλίου τοῦ Κράτους, ἀναγνοὺς ἐν τῇ τελευταίᾳ τοῦ Συλλόγου εἰδικῆ συνεδρίᾳ ἴδιον τῆς αὐτοῦ ποιητικῆς ἰδιοφυίας καὶ χάριτος ποίημα ἱστορικῆς ὑποθέσεως, τὴν «*Λουκρητίαν*», προτάξας, ἐν τῇ χαρακτηρίζουσῃ τὸν φιλόλογον καὶ φιλόσοφον ἀνδρα βαθυκρισίᾳ, ἐμβριθῆ φιλολογικὴν εἰσαγωγὴν εἰς τὴν τοῦ ποιήματος ὑπόθεσιν.

Πρὸς ἅπαντας τοὺς ἐλλογιμοὺς τούτους ἐταίρους τοῦ Συλλόγου τὸ προεδρεῖον καθήκον ἑαυτοῦ ἠγεῖται χάριτας πολλὰς δημοσίᾳ ὡδε ἀνομολογῆσαι, ὅτι ἐν τῷ μέρει αὐτῶν ἕκαστος ἱκανὸν τῇ φωτοβόλῃ τοῦ Συλλόγου λυχνίᾳ ἐπέχυσαν ἔλαιον εἰς ἐπιστημονικῶν ἀκτίνων φωτοβολίαν, ἥτις λίαν τὸ τοῦ Συλλόγου γόητρον παρὰ πᾶσιν ἐπιρρώνυσιν, εὐτροφίαν δ' αὐτῷ οὐκ ὀλίγην παρασκευάζει.

Ἐρωμένως δὲ τὸ προεδρεῖον ἐπελάβετο τῆς μερίμνης περὶ ἐπιρρώσεως καὶ τοῦ ἐτέρου τῶν βημάτων τοῦ Συλλόγου τοῦ τῶν δημοσίων μαθημάτων, ἐν ἧ μερίμνῃ πολλοὺς καὶ προθύμους ἠτύχησε νὰ εὖρη συναντιλήπτορας ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ ἀγορητὰς καὶ πῶλλὰ θὰ ἤκουε τὸ Δημόσιον τὰ τοῦ λόγου κελαδήματα 22 ἐγγραφέντων ῥητόρων, εἰ μὴ τὰ πορρηθέντα πένθη τοῦ Συλλόγου παρενέπιπτον. Πάντες δ' οὗτοι οἱ τῶν δημοσίων μαθημάτων λιγεῖς ἀγορηταὶ πρεσβεύοντες, ὡς ἔοικε, καὶ τιμῶντες τὴν ἐπαινετὴν καὶ θεάρεστον γνώμην τῶν ἀρχαίων «*εἶκειν τοῖς πρεσβυτέροις*» πρώτῃ ἐπισικῶς πᾶν παρεχώρησαν ἐν προμάχοις ρανῆσαι τῷ πρεσβυτάτῳ αὐτῶν γενεῇ προέδρῳ τοῦ Συλλόγου· ἀλλ' οἱ ἀγαπητοὶ μοι οὗτοι συνάδελφοι πρὸς ἐπιτελεσιν τῆς εὐσεβοῦς ἀνωτέρω ῥήτρας ὀργῶντες, ἔλαθον ἑαυτοὺς περιπεσόντες εἰς ἕτερον ἀμάρτημά, μὴ προσσχόντες τὸν νοῦν εἰς τὸ τοῦ Εὐαγγελίου, ὅτι *πρῶτον μὲν τὸν καλὸν οἶνον τίθησιν ἄνθρωπος καὶ διὰν μεθυσθῶσι, τότε τὸν ἐλάσσω*· ἀλλ' ὅπως δῆποτε ὁ τοῦ Συλλόγου πρόεδρος προκαταρχόμενος τῶν δημοσίων μαθημάτων, τῇ γερωντικῇ φύσει ἐπόμενος ἢ μᾶλλον ὑπὸ ταύτης

πρὸς τὸν μῦθον παρασυρόμενος, τὴν περὶ γεννήσεως Ὀμήρου φαντασιώδη ιδέαν αὐτοῦ ἐν τῷ πρώτῳ τῶν μαθημάτων ἐξείλιξεν, ἢν ιδέαν ἐξαγάγοι ἂν τις ἐκ τῆς κοινῆς καὶ μόνης ἀσφαλῶς παραδόσεως, ὅτι ὁ Ὀμηρος υἱὸς τοῦ ποταμίου δαίμονος Μέλητος καὶ τῆς νύμφης Κροθῆδος ἐγένετο. Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ τῶν μαθημάτων ἐν τῶν ἀριστοτεχνικῶν κοσμημάτων, οἰονεὶ ἀδαμάντινον ὄρμον ποιητικὸν τῆς ὀμηρικῆς χειρὸς καλλιτέχνημα ἐπεχείρησε ν' ἀναλύσῃ, τὸν περὶ γυναικειᾶς τελειότητος ἐνιαῖον στίχον «οὐ δέμας οὐδὲ φυήν, οὔτ' ἄρ φρένας οὔτε τι ἔργα», ἐξ οὗ, ὡς ἐκ μαγικοῦ περιάπτου, ἐξήρτηται ἡ τοῦ ἀνδρὸς ὡς συζύγου εὐδαιμονία.

Μετῆλθε δὲ ὁ νεοτορίζων ἀγορητὴς καὶ τὸ δεύτερον θέμα τῇ αὐτῇ μνητικῇ ἐπαγωγίᾳ, πειθόμενος τῷ πνεύματι τοῦ Κανονισμοῦ, ἐπιδιώκωντος σὺν τῇ διδασκαλίᾳ νέας τινὸς ὠφελίμου γνώσεως καὶ τέρψιν τινὰ τῷ προθύμῳ σπεύδοντι ἀκροατηρίῳ.

Πολὺς δὲ πολὺ συμπαθὴς, δεύτερος ἐπίκουρος αὐτῷ προσῆλθεν ὁ ἀείποτε πρόθυμος τῶν δημοσίων μαθημάτων ἀγορητὴς καὶ ὀμιλητικώτατος Ἀσκληπιάδης κ. Γ. Ἀκαιοροῖδης καὶ διὰ τῆς χαρακτηριζούσης αὐτὸν στωικίας καὶ διηγηματικῆς ἀφελείας κατεκλήλησε τὸ ἀκροατήριον, ἔκθεις ἐν δυοῖς διαλέξεσι τὰς αὐτοῦ ἐντυπώσεις ἐπὶ ταξιδίου ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Βιέννην καὶ Παρισίους.

Τρίτος προσῆλθεν, Ἀσκληπιάδης καὶ οὗτος ἀνὴρ, ὁ νεαρὸς ἐταῖρος κ. Κωνσταντῖνος Σάσσης, διαλεξάμενος «Περὶ καλλιτεχνίας, ἰδίως δὲ τῆς ζωγραφικῆς», βραθείας καλλιτεχνικῆς γνώσεις ἐπιδειξάμενος, πολλὰ τῶν ἀριστοτεχνικῶν τῆς τέχνης ταύτης τῷ Δημοσίῳ γνωρίσας, πολλοὺς δὲ καλλιτέχνας ξένους τε καὶ ἡμετέρους λίαν εὐγλώττως περιγράψας.

Τέταρτος εἰσεπήδησε προθύμως ὁ ἐν φιλολογικαῖς καὶ καλλιτεχνικαῖς πλάνας ἐνασμινοῦν κ. Κ. Σπανοῦδης καὶ διὰ τῆς χαρακτηριζούσης αὐτὸν εὐφραδείας τε καὶ σαφηνείας δύο ἐποίησατο μαθήματα καλλιτεχνίας, «Περὶ τῶν ἐν τῇ Μονῇ Δαφνίου ψηφιδωμάτων», καὶ «Περὶ οὐρανοῦ ἀνά τὴν Ἰταλίαν», τόσα πολλὰ καὶ καλὰ καὶ ἄγνωστα γνωρίσας τῷ συνωστίζομένῳ ἀκροατηρίῳ αὐτοῦ, ὧν τὰ πολλὰ καὶ διὰ προβολῶν πρὸ ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἐφρόντισεν ἀ παραστήσῃ.

Πέμπτος τῶν ἀγορητῶν ἐγένετο ἀνὴρ φιλέλλην, ὁ ἐκ Νέας Ὑόρκης κ. *Williams Milwilsky*, καθηγητῆς τῆς ρουμάνας φιλο-

λογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Κολόμβια τῆς Νέας Ὑόρκης, ὅστις, αἰτησάμενος τὴν ἄδειαν παρὰ τοῦ Συλλόγου καὶ τυχῶν ταύτης, ἐπραγματεύθη γαλλιστὶ θέμα ὑπὸ τὸν τίτλον *L'Esprit scientifique et la philologie* λίαν εὐγλώττως καὶ σοφῶς γνωρίσας τῷ πολλῷ προσελθόντι ἀκροατηρίῳ πολλὰ τὰ προκύπτοντα ὠφέλιμα ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν διαφόρων γλωσσῶν, τῶν κατὰ τόπους διαλέκτων καὶ τῆς προφορᾶς αὐτῶν.

Ἐκτος ἀγορητὴς προσῆλθεν ὁ γημικὸς κ. Θεαγένης Ἀκαιοροῖδης, ποιησάμενος μάθημα «Περὶ στοιχειωδῶν οὐρολογικῶν καὶ σημειολογικῶν γνώσεων», ἀναγκαίων πρὸς διάγνωσιν, πρόγνωσιν καὶ πρόληψιν χρονίων νοσημάτων, διδάξας μετ' ἐπιστημονικῆς ἀκριβείας πολλὰ τῷ ἀκροατηρίῳ τὰ ὠφέλιμα, ἰδίᾳ δὲ τοῖς οἰκογενειάρχαις πρὸς πρόληψιν καὶ ἀποφυγὴν σπουδαίων νόσων.

Ἐβδομος τῶν ἀγορητῶν ἐγένετο ὁ τῆς θείας τοῦ Ὁρφέου τέχνης λάτρις κ. Γ. Παχῆος, ὁ τόσον ἀτρύτους ἀγῶνας ἀφιλοκερδῶς ὑρυστάμενος, ὅπως ἀναφλέξῃ παρ' ἡμῖν τὸν ζῆλον πρὸς τὴν μουσικὴν, τὴν ἡμεροέσσαν καὶ ἐξημεροῦσαν τὸν ἄνθρωπον ταύτην τέχνην, καὶ ἐποίησατο ἀντὶ τῆς ὀρθοθεσίας ὀμιλίας αὐτοῦ «Περὶ Κασσιανῆς» δύο ἕτερα μαθήματα, ἀνάλυσιν τῆς «Σοφοκλείου τραγωδίας Φιλοκλήτου», διευθύνας καὶ τὸν ὑπ' αὐτοῦ διδασκόμενον τεσσαρακονταμελῆ σύμμικτον ἐξ ἀμτέρων τῶν φύλων χορὸν, μέλψαντα ἀρμονικῶς τὰ ὑπὸ τοῦ ἀγορητοῦ μουσοῦργηθέντα καὶ κυρίως δύο τῆς αὐτῆς τραγωδίας ἔσμητα.

Ὀγδοὺς τῶν ἀγορητῶν ἕτερος τῶν Ἀσκληπιάδων ἐγένετο ὁ κ. Ν. Βασιλειάδης, «Περὶ καλλιτεχνίας καὶ ἰδία τῆς γλυπτικῆς» ποιησάμενος μάθημα ἐν, γλώσση καλλιτεχνικῆ χρησάμενος καὶ τὸ καλλιτεχνικὸν συναίσθημα αὐτοῦ ζωηρὸν ἐνδειξάμενος.

Ἐνατὸς πάλιν Ἀσκληπιάδης προσῆλθεν ἀνὴρ, ὁ νεαρὸς ἱατρὸς κ. Χρ. Χρησιδῆς, καταδείξας ἐν ἐνὶ μαθήματι τὴν σπουδαιότητα καὶ τὴν χρησιμοποίησιν τῶν ἀκτίνων τοῦ Ρέγγκεν ἐν τῇ ἱατρικῇ καὶ χειρουργικῇ. προτάξας λίαν σπουδαίαν προεισαγωγὴν περὶ ἠλεκτρισμοῦ, ἠλεκτρικοῦ φωτός, φωτογραφίας κλπ., ἅπερ καταληπτὰ κατέστησε τῷ πολυπληθεῖ ἀκροατηρίῳ διὰ τῶν ἀναγκαίων πειραμάτων καὶ προβολῶν, ἅπερ λίαν ἐπιτυχῶς ἐξετέλεσαν οἱ κ. κ. *Isoard* καὶ Σ. Βραχάμης, καθηγηταὶ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν.

Δέκατος δὲ ἀγορητὴς παρέστη ὁ μέγας

χαρτοφύλαξ τῶν πατριαρχείων κ. *Μ. Γεδεών*, ὁ δεινὸς καὶ περίπυστος βυζαντινολόγος, ὅστις ἐν δυσὶ μαθήμασιν εἰς βυζαντινάς ἐποχὰς γηθοσύνης ἀνήγαγεν ἡμᾶς, ἀναπτύξας τὰ «*Περὶ τῆς ἐκπαιδύσεως ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν κατὰ τὸν Μεσαίωνα*» καὶ πολλὰ τὰ εἰς τὴν σημερινὴν παιδείαν ἀφορῶντα καὶ τὰς ρίζας αὐτῶν εἰς τὰς ἐποχὰς ἐκείνας ἔχοντα διὰ πολλῶν πειστικῶν καὶ χρονολογικῶν ἀποδείξεων τῷ κατακλυομένῳ ἀκρατηρίῳ ἐγνώρισεν.

Τὴν ἐπισφράγισιν δὲ τῶν δημοσίων τούτων μαθημάτων ἠθέλησε νὰ ἐπιθέσῃ ὁ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων καὶ τῆς Θέμιδος μύστις κ. *Π. Δ. Νικολόπουλος*, καὶ οἰοῖται ἐπιθυμῶν ἀντὶ πολλῶν χρημάτων ἀμείψαι τοὺς πολυτίμους καὶ ἀνυπόμους πόνους τῶν προθύμων τῶν δημοσίων μαθημάτων ἀγορητῶν, πολὺν κατέσπειρε τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυρον, οὐκ ἄσημον τοῦτον, ἀλλὰ νομίμως σεσημασμένον, καὶ ἐποιήσατο δημοσίον μάθημα «*Περὶ νομιματίων*», νομίζων ἴσως, ὅτι τελευταῖος περὶ τούτων πρὸ τοῦ Δημοσίου ποιούμενος τὸν λόγον, εὐκαιρῶς ὑπομνησθεὶς αὐτὸ τὸ τοῦ Δημοσθένους ὅτι «*Δεῖ δὴ χρημάτων καὶ ἀνευ ταύτων οὐδὲν ἔστι γενέσθαι τῶν δεόντων*». Εὐζώμεθα οὖν, ὅπως ἡ προσφυῶς εἰσαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ κυρίου ἀντιπροέδρου αὕτη ὑπόμνησις περὶ τῶν ἠθικῶν ὑποχρεώσεων τοῦ φιλομούσου Δημοσίου πρὸς τὸν ψυχῆ τε καὶ σώματι ὑπὲρ τῆς ψυχῆς τε καὶ τοῦ σώματος τοῦ Δημοσίου ἀτρυτῶς πονοῦντος γεραροῦ πατρὸς τῶν Συλλόγων, εὐμενῆ εὐρὴ ἀπήχησιν παρὰ τοῖς βοηθεῖν αὐτῷ δυναμένοις.

Τοιούτους μὲν καὶ τοσοῦτους τοὺς τῶν δύο βημάτων τοῦ Συλλόγου καρπούς ἀποδεικνύμεθα, εἰς τὸ περὶ ἐργασιῶν δὲ τῶν Ἐπιτροπῶν τοῦ Συλλόγου μέλλοντες νὰ εἰσέλθωμεν διττοῦς καὶ ἀντιθέτους ἐν τῇ καρδίᾳ αἰσθανόμεθα πάλμους, τὸν μὲν εὐφροσύνης, τὸν δ' ἀθυμίας, ἀλλὰ καὶ ταύτης ὑπὸ τῆς δικαιολογίας καὶ τῆς ἐλπίδος ἠδυσμένης.

Καὶ ἡ μὲν Φιλολογικὴ τοῦ Συλλόγου Ἐπιτροπὴ, ἡ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ὑπερικοσάδα συνεδριῶν ἀριθμήσασα, κατὰ τὸ ἔτος τοῦδε μόνον τρεῖς τοιαύτας ἐποιήσατο καὶ ταύτας εἰς ἐκλογὴν τῶν προέδρων αὐτῆς καὶ τῶν γραμματέων, ἀλλεπαλλήλως τὰ ἀνατεθέντα αὐτοῖς ὑπὸ τῆς ψήφου τῶν συναδέλφων καθήκοντα παραιτησαμένων, ἀνεπάρκειαν δὲ χρόνου προβαλλομένων. Πόθεν αὕτη ἡ χεῖμα νάρκη τῆς εὐτραφεὺς καὶ εἰς ἐργασίαν τοσοῦτον τέως ὀργώσης ταύτης Ἐπιτροπῆς;

Μὴ τοι τὰ πρόσωπα αὐτῆς ἤλλαξαν; οὐχί. αἰτία ἄρα τοῦ φαινομένου τούτου κόπως τις ἔστιν ἐκ τῆς ὑπεράγαν τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐργασίας ἢ ἀκουσία, ἀνεπαίσθητος καὶ δὴ ἀνομολόγητος λυσιμελοῦς λύπης ἀπόρροια ἐπὶ τῇ θηξικαρδίῳ ἀπωλεῖξ ὑπερθύμου τροφοδότου αὐτῆς, τοῦ τὸν θρεπτικώτατον ἄρτον τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* αὐτῇ παρατεθειμένου καὶ τὴν ἐπιρρωστικῶν καὶ εἰς ἐργασίαν εὐφραίνοντος οἴνου κρατῆρα τοῦ *Ζωγραφείου Διαγωνίσματος* ταύτη στήσαντος; Ἄλλὰ πεποιθήμεν, ὅτι αἱ ἐπὶ θύραις ὑπὸ τὸ νέον προεδρεῖον τοῦ νέου ἔτους ἐργασίαι περιτράνωσ ἀποδείξουσιν, ὅτι οὐχὶ νάρκη οὐδὲ κόπως τις ἢ ἀπροθυμία τὰ στερεὰ τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς νεῦρα παρέλυσαν, ἀλλὰ φυσικὴ τις λύπη ἐπὶ τῇ στερήσει τοῦ πάτρωνος, οὐ τὰς φιλομούσους ἐπιθυμίας ἢ Ἐπιτροπὴ φιλοστόργως ἐζυπηρετεῖ.

Ἐπὶ τῇ αὐτῇ ἀπραξίᾳ διετέλεσε καὶ ἡ ἐκ τῶν νομομαθῶν ἐπιστημόνων συγκροτούμενη *Κοινωνιολογικὴ Ἐπιτροπὴ*, ἥτις, συνελθούσα ἅπαξ εἰς ἐκλογὴν τῶν ἀρχῶν αὐτῆς, ἐπὶ τὸν τῆς κοινῆς τῶν συναδέλφων ἀπολαύοντα ἐκτιμήσεως καὶ συμπαθέστατον ἐν νομικοῖς κ. *Ἀθ. Πηριατόρον* ἀπέβλεψεν, ὁμοθυμῶς πρόεδρον αὐτῆς ψηφισαμένη, γραμματέα δὲ τὸν κ. *Π. Ψαρῶν*· ἀλλ' ὅσον εὐοίωνος εἰς ἐργασίας ἢ ἐπιτυχῆς ἐκλογὴ ἐγένετο, τοσαύτην ὁμολογουμένως ἀθυμίαν ἐνέβαλεν εἰς τὰ μέλη ἢ λόγῳ ἀνεπαρκειᾶς χρόνου παραίτησις τοῦ κ. *Πηριατόρου*, καταδικάσασα, ὡς εἴοικε, τὴν Ἐπιτροπὴν εἰς τὴν ἐν λόγῳ ἀπραξίαν.

Ἄλλὰ καὶ ἡ Συντακτικὴ τρίτη Ἐπιτροπὴ, συνισταμένη, κατὰ τὸν Κανονισμόν, ἐκ τῶν κυρίων γραμματέων τοῦ Συλλόγου καὶ τῶν ἄλλων Ἐπιτροπῶν, τὸ μὲν ὡς ἐκ τῆς μὴ συστάσεως ἀπασῶν τῶν Ἐπιτροπῶν, τὸ δὲ κυρίως ἄλλεῖψι ἐπειγούσης ἐργασίας φυσικῶς δὲν εἰργάσθη.

Ἐκ δὲ τῶν ἐργασθειῶν Ἐπιτροπῶν ἡ Φυσικομαθηματικὴ, συνισταμένη ἐκ τῶν διδασκτόρων καὶ πτυχιούγων τοῦ κλάδου τούτου τῆς ἐπιστήμης, 14 ἐν ὄλῳ, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ προθυμοστάτου νεαροῦ μηχανικοῦ κ. *Δ. Κ. Καλβοκορέση* τέσσαρας ἐποιήσατο συνεδρίας, καθ' ἃς πρακτικῶς σχεψαμένη καὶ σκοπίμως ἐργασαμένη, στερερὸν θεμέλιον ἔθετο τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς, καθ' ὃ βαινούσα πολλοὺς καὶ καλοὺς δύναται ν' ἀποδείξῃται τοὺς καρπούς τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς, ἂν καὶ τῆς δεούσης τύχῃ ὑλικῆς ὑποστηρίξεως τοῦ Συλλόγου.

Ἡ ἑτέρα, ἰκανὴν ζωὴν εἰς ἐργασίαν ἐπιδειξαμένη, Ἀρχαιολογικῆ Ἐπιτροπῆ, συνισταμένη ἐκ τῶν συμμετασχόντων τῶν συνεδριῶν αὐτῆς κυρίων *A. Mordtmann, Schneider, Δ. Μοσσιράτου, Β. Μυστακίδου*, διδασκόντων, Ἄνδρ. *Κοπάση, Ξ. Σιδερίδου, Χρ. Παναζίδου, Γ. Παχίτου, Γ. Πασχαλίδου* καὶ *Κ. Σπανούδη*, ἐξ ἐποιήσατο συνεδρίας ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ δωδεκάτου αὐτῶν κυρίου *M. Γεδεών*. καθ' ἃς πολλαὶ ἐγένοντο ἀρχαιολογικαὶ ἀνακοινώσεις, ἃς ἐν τῷ ἐκδοθέντι ἤδη Ἀρχαιολογικῷ Παραρτήματι τοῦ ΚΣ' τόμου τοῦ Περιοδικοῦ τὰ ἀξιώσιμα μέλη καὶ πᾶς φιλάρχαιος ἀναγνώσεται.

Τελευταίας, ὡς ἐπιδόριον εὐχυμον καὶ εὐδίας ἐτάξαμεν, τὰς λαμπράς καὶ παντός ἐπαίνου ἐργασίας τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, βίον εὐσιώνιστον καὶ εὐφημον προσιωπιζομένης; ἥτις καὶ εὐπρόσωπον ἐν ἐπιστημονικαῖς ἐργασίαις τὸν Σύλλογον σήμερον παρίστησιν. Ἡ Βιολογικῆ Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν ὀτρυνθῶν θεραπόντων τῆς τοῦ Ἀσκληπιοῦ σωτηρίου ἐπιστήμης ἀποτελουμένη, πολλῶν δὲ θερμουργῶν εἰς ἐργασίαν μελῶν εὐμοιροῦσα, ἀξιωματικὸν παράδειγμα προθυμίας πρὸς τὴν ἐπιστήμην καὶ ἀφοσιώσεως πρὸς ἐργασίαν ἑαυτὴν παρέσχεν. Ἄν ὁ ἐπιείγων χρόνος, φιλόσπουδον ἀκροατήριον, ἐπέτρεπεν ἡμῖν καὶ σύντομον μνεῖαν τῶν πολλῶν καὶ σπουδαίων ἐργασιῶν αὐτῆς ποιήσασθαι, ὅλον πανηγυρικὸν θά ἠδυνάμεθα ὑπὲρ αὐτῆς συντάξαι λόγον· ἀλλὰ τὸ πᾶν τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς εἰς ἓν συνελόντες, ὀφείλομεν ν' ἀποφανθῶμεν, ὅτι ἡ ἐκ τῆς ἀπραξίας τινῶν ἐκ τῶν Ἐπιτροπῶν ἀθυμία ὅλως αἵρεται καὶ εἰς λήθην ἐκτινάσσεται ἐκ τῆς πλάστιγγος ὑπὸ τοῦ βάρους τῆς ἀντισταθμιστάσης Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἥτις ἠτύχησεν ὄντως νὰ ἔχη πρόεδρον μὲν αὐτῆς τὸν βέκτην καὶ κλεινὸν ἱητήρα, κ. *M. Ψαλίδαν*, τὸν οὐ μόνον ἐπιτηδεῖως δυνάμενον τομὰς ὀξεί χαλκῷ τομεῦειν, ἀλλὰ καὶ ἠπιὰ γλώσση νεῖκα ἀνδρῶν καὶ ἔριδας περικόπτειν, ὥστε ἀγαθὸν τι προκύπτειν ἐκ τοῦ ἐπιστημονικοῦ αὐτῶν θώκου, γραμματέα δὲ τὸν ψυχῆ τε καὶ σώματι ταῖς ἐργασίαις τῆς Ἐπιτροπῆς ἀρωσιωμένον, τὸν εὐδόκιμον ὀφθαλμολόγον κ. *Π. I. Ἰατροπούλου*, εἰς οὐ τοὺς ἀτρυτούς πόρους ὁ Σύλλογος καὶ τὸ παράρτημα τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ὀφείλει καὶ πολλὰς αὐτῶ τὰς ἐπὶ τούτῳ χάριτας.

Τοσαύτην προθυμίαν καὶ τοιαύτην περὶ τὸ διευθύνειν ἰκανότητα ὁ τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης

πρόεδρος ἄνευ ἐπιδείξεων ἐπιδειξάμενος, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μὴ ἐφελεύσῃται τὴν ἀγρυπνον τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου προσοχὴν καὶ τὴν ὄλην αὐτοῦ ἐπιστάσιαν καὶ διοίκησιν ἐπ' αὐτὸν δικαίως καὶ εὐελπίστως ν' ἀναθέσῃ. πρόεδρον αὐτοῦ παμφηρεῖ ἀποδειξάμενος.

Εὐφημον ἐπίσης ὀφείλομεν ποιήσασθαι μνεῖαν καὶ περὶ τῆς συντόμου μὲν, ἀλλὰ λίαν διαφερούσης τὸν Σύλλογον ἐκθέσεως τοῦ δευτέρου τῶν ἀντιπροέδρων κ. *Π. Δ. Νικολοπούλου*, ὅστις κάλλιστα συναισθανόμενος τὰ ὑπὸ τοῦ Κανονισμοῦ ἐπιβαλλόμενα αὐτῷ καθήκοντα τοῦ μεριμνᾶν περὶ τε τοῦ κτιρίου καὶ τῆς περιουσίας τοῦ Συλλόγου, λίαν φρονίμως καὶ σκοπίμως προουκάλει ἐτέραν ἐκθεσιν τοῦ προέδρου τῆς Φυσικομαθηματικῆς Ἐπιτροπῆς κ. *Δ. Καλβοκορέση*, μηχανικοῦ, καθ' ἣν τὸ κτίριον ἐπείγουσας χρῆζει ἐπισκευῆς ἐν τῷ μέρει, ἐνθα ὑπὸ τὸ βάρος τῆς Βιβλιοθήκης τὸ δάπεδον ἀπειλεῖται· συνοδεύεται δ' ἡ ἐκθεσις αὐτῆ καὶ ὑπὸ λαμπροῦ διαγράμματος, ἦν πεποιθήμεν, ὅτι τὸ νέον προεδρεῖον σπουδαίως μελετήσῃ καὶ τὰ δέοντα ἐνεργήσῃ πρὸς πρόληψιν πάσης τυγχὸν βλάβης.

Κατὰ τὴν ἐκθεσιν δὲ τοῦ κ. ἀντιπροέδρου, ἡ περιουσία τοῦ Συλλόγου κατ' οὐδὲν ἐπηρεχθήθη, οὐδεμιᾶς χρηματικῆς ἐπικουρίας αὐτῷ ἐπελθούσης.

Κατὰ δὲ τὴν λαμπρὰν καὶ ἐμβριθῆ ἐκθεσιν τοῦ ἐφόρου τῆς Βιβλιοθήκης κ. *Ἀλεξ. Πανερμαλῆ* ἐπλουτίσθη αὕτη κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο διὰ προσφορᾶς 50 τόμων καὶ 40 τευχῶν. Ἐν τοῖς προσερχομένοις διακρίνονται τὰ μέχρι σήμερον ἐκδοθέντα τῆς *Μαροσλείου Βιβλιοθήκης* ἔργα, τὰ πολλὰ ἐκ Γερμανίας, τὰ ἐξ Ἀμερικῆς, ὧν ἐν παρὰ τοῦ ὑπουργείου τῆς παιδείας τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, τὰ παρὰ τοῦ ὑπουργείου παιδείας τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, ἰδιαιτέρως συγχινούσιν, ὅτι τρανὰ αἰ ἀποστολαὶ αὐταὶ τεκμηρία εἰσι τῆς παγκοσμίου τιμῆς καὶ ὑπολήψεως, ὧν ὁ ἡμέτερος Σύλλογος ἀπολαύει· ἐν τῇ αὐτῇ δὲ τοῦ ἐφόρου τῆς Βιβλιοθήκης ἐκθέσει πολλὰ τὰ καλὰ καὶ χρειώδη συμβουλεύονται, ἅπερ πάντως τὸ διάδογον προεδρεῖον ὑπὸ σπουδαίαν θὰ λάβῃ σκέψιν.

Ὁ Σύλλογος, βαθέως τὴν φιλόμουσον καὶ εὐεργετικὴν αὐτοῦ συναισθανόμενος ἀποστολῆν ὀφείλων δ' ἐπομένως οὐ μόνον τὴν μόρφωσιν ἐπιδιώκειν, ἀλλὰ καὶ πᾶν τὸ ἐν ἡμῖν μεμορφωμένον εἰς παραθάρρυσιν, μίμησιν δὲ καὶ ἀμιλλαν ἐπιδεικνύειν, ἐνήργησεν ἅμα τῇ παγιώσει τοῦ προεδρεῖου αὐτοῦ συναυλίαν, ἧς κυριώτατος

μὲν σκοπὸς ἦν, ὅπως λύχνον φωτεινὸν ὑπὸ τὸν μῦθον, τέως ἀποκεκρυμμένον διατελοῦντα, εἰς τὴν ἀρμόζουσαν αὐτῷ ἀναστάσει θέσει, δευτερευόντων δὲ λόγος, ὅπως καὶ ὠφελείας τινὸς ὕλικῆς σὺν τῇ ἠθικῇ ἀπὸ τούτου ἀπολαύσει· ἐνῆργησεν οὖν μουσικὴν συναυλίαν, κλασικὴν, ὅσον ἐνῆν, πρωτοστατούσης τῆς μουσοτραφοῦς δεσποινίδος *Σοφίας Ἰωαννίδου*, ἧς τὸ μουσικὸν ταλάντον περιτράνωσεν ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆδε καὶ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς κατεδείχθη, δεόντως δὲ καὶ δικαίως ἐξετιμήθη, συναραμμένων τοῦ ἔργου πάνυ εὐγενῶς καὶ προθύμως τοῦ τε εὐδοκίμου ἑνὸς ἐν τῇ πόλει ἡμῶν μάλιστα τῆς ὀρχητικῆς τέχνης κ. *Radeglia*, πάνυ ἀφιλοκερδῶς τὴν ὀρχήστραν διδάξαντος καὶ διευθύναντος, τῆς εὐγενοῦς δεσποινίδος *Ἰουλίας Βλαδύκα*, τοῦ ἰατροῦ βαρβιτιστοῦ κ. *Βόνδρα βέη*, ὑψηλῆς ἠελλῆσαι καὶ ἐπινεύσει ἐν τῷ ἔργῳ συμμετασχόντος, καὶ τοῦ νεαροῦ μουσολήπτου κ. *Α. Σημηριώτου*. Καὶ ἐδρέψατο μὲν ἡ καλλιτέχνης δεσποινὶς *Ἰωαννίδου* κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τὰ τῆς θαυμαστῆς ἐπιτυχίας καὶ ἐξόχου ἐκτιμήσεως εὖσσημα ἄνθη, ἐπιτρεψάτω δὲ ἡ μετριοφροσύνῃ τῆς μουσοτροφοῦς κόρης, ὅπως καὶ ἡμεῖς σήμερον ἀποδώμεν αὐτῇ χάριτος πολλῆς καὶ θερμῆς εὐγνωμοσύνης τοῦ Συλλόγου σέβανον ἀνθηρὸν ἐπερραντισμένον τῇ δρόσῳ τοῦ ἐπὶ τῇ ἀξιαγάστῳ τέχνῃ αὐτῆς ὀφειλομένου θαυμασμοῦ ἡμῶν, οὐ τῆς εὐωδίας μεταλαβέτωσαν, δεόμεθα, καὶ οἱ ταύτη τοσοῦτον προθύμως συνεπικοιμήσαντες.

Ἐν τῇ αὐτῇ δὲ συναισθήσει τοῦ προστατευτικοῦ σκοποῦ αὐτοῦ ὁ Σύλλογος ἐδέξατο αἰτησὶν καὶ ἐτέρου θεράποντος τῆς τοῦ *Ορφείως* τέχνης, τοῦ νεαροῦ ὁμογενοῦς βαρβιτιστοῦ κ. *Ἀντωνιάδου*, σφόδρα ὀργῶντος εἰς περαιτέρω σπουδὴν τῆς καλλιτέχνου αὐτοῦ τέχνης καὶ πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν μέσων τὴν προστασίαν τοῦ Συλλόγου αἰτησαμένου ἐπὶ συναυλίας ὑπὲρ αὐτοῦ ἐνεργηθησομένης. Τὴν συναυλίαν ταύτην οὗτος ὑπὸ τὴν αὐτοῦ προστασίαν ἀναδεξάμενος καὶ τὴν αἰθουσαν ὠφελεῖν πρὸς ἐπιτέλεσιν αὐτῆς προθύμως παρεσχών ἐνῆργησε καὶ τὰ δεόντα πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ, τὸ δ' ἀποτέλεσμα ἡμῖν ἔκρινεν οὕτως τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς προσδοκίας τοῦ τε Συλλόγου καὶ τῆς ἐπὶ τούτῳ συστάσεως Ἐπιτροπείας ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων τοῦ Συλλόγου κ. *Π. Νικολοπούλου*, οὗ καὶ παρακαλοῦμεν ὅπως δέξωνται ὁμολογίαν χάριτος πολλῆς τοῦ τε νεαροῦ εὐεργετηθέντος καὶ τοῦ προστατεύσαντος Συλλόγου.

Ἄλλὰ καὶ ἐτέρα ὁμογενεὶ καλλιτέχνιδι, πολλὰ δὲ τάγαθὰ προοιωνιζομένη ἐν τῇ γραφικῇ τέχνῃ, γνωστῇ δὲ ἤδη τῷ Δημοσίῳ ἐκ πολλῶν γραφικῶν ἔργων αὐτῆς, τῇ δεσποινίδι *Θαλείᾳ Φλωρᾷ*, τὴν προστατευτικὴν τοῦ Συλλόγου χεῖρα αἰτησαμένη προθύμως οὗτος ταύτη ἔτεινε, παρεσχών, ἐπὶ ἰκανὸν χρονικὸν διάστημα τὴν αἰθουσαν τήνδε εἰς ἔκθεσιν τῶν πολλῶν καὶ καλλιτεχνικῶν αὐτῆς ἔργων, ἄπεροὶ πλεῖστοι τῶν σήμερον φιλομούσων ἀκροατῶν καὶ θεατῶν ἐκείνων γενόμενοι δικαίως ἐξετίμησαν. Ὁ Σύλλογος εὐκαίρην ἠγεῖται σήμερον, ὅπως, συγκαίρως τῇ δεσποινίδι *Φλωρᾷ* ἐπὶ τῷ καλλιτεχνικῷ αὐτῆς ταλάντῳ, εὐξήται αὐτῇ ὀλοψύχως, ὅπως εἰς ἐπίρρωσιν τῆς ὠραίας τέχνης αὐτῆς πάσης τύχῃ παρὰ τῶν δυναμένων προστασίας.

Οὐ μόνον ἐν τῇ καλλιτεχνίᾳ προθύμως ἐφάνη κατὰ τὸ ἐνὸν αὐτῷ ἀρωγὸς ὁ Σύλλογος, ἀλλὰ καὶ τῇ φιλανθρωπίᾳ κατὰ τὸ δυνατόν συναντιλήπτωρ, παρεσχών προθύμως τῷ αἰτησαμένῳ τὴν αἰθουσαν τήνδε φιλανθρωπῶς *Ἀσκληπιάδῃ* καὶ πολυτίμῳ οὐ μόνον τῷ Συλλόγῳ, ἀλλὰ καὶ τῇ ὅλῃ κοινῶνι μέλει κ. *Σπ. Ζαβιτσιάνῳ* εἰς ἐξέλιξιν τῆς συγχιτητικῆς ἐκείνης σκηπῆς αὐτοῦ, σκηπῆς, ἧτις ἡδύνη καὶ ταράττει, ὑψοὶ καὶ δεδιੱττεται, διδάσκει καὶ προφυλάσσει· ἡ πολλῶν δὲ καὶ ἀντιθέτων συναισθημάτων κινητικῆ αὐτῆ σκηπῆς ἐστὶν ἡ προσφορὰ τῆς πῆτιας τοῦ ἁγίου *Βασιλείου* καὶ ἄλλων δώρων πρὸς τὰ ἐκθετα παιδία, καθ' ἣν παρόστασιν βλέπει τις, ὅτι, ἂν μία μήτηρ καὶ εἰς πατῆρ ἀπαρῶνται τὸ ἑαυτῶν τέκνον, ὁ Φιλάνθρωπος πολλὰς καὶ πολλοὺς τοιοῦτους αὐτῷ ἐξαποστέλλει.

Πιστεύων δὲ στερωῶς καὶ ἀδιστακτικῶς ὁ Σύλλογος ὅτι πᾶσα διανοητικὴ ἀνάπτυξις, πᾶσα ἐπιστημονικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ τοῦ πνεύματος παιδεύσις ἄνευ τῆς θρησκευτικῆς μορφώσεως τῆς ψυχῆς οὐδὲν ἀνύει, ἀλλὰ μᾶλλον πολλοῖς τῶν μονομερῶς ἀναπτυσσομένων ἀνθρώπων κακὸν μέγα ἀποβαίνει, εὐτύχημα ἑαυτοῦ μέγα καὶ οἶον συμπλήρωμα τῶν διακαῶν αὐτοῦ πόθων καὶ σκοπῶν ἐλογίσατο τὴν αἰτησὶν τῆς σωτηριῶς ἐμφανισθείσης θρησκευτικῆς *Ἀδελφότητος Ἐθαγγελιστοῦ Ἰωάννου*, ἧ καὶ προθύμως πάνυ παρεχώρησεν αἰτησαμένη τὴν αἰθουσαν ταύτην, ἐν ἣ τῶσαύτης πνευματικῆς εὐωδίας ἀπηλαύσαμεν ἐκ τῶν ἐνθῶν τοῦ θεοῦ λόγου ἀγορητῶν· ὥστε τὰ τε μέλη τοῦ Συλλόγου καὶ τὸ προθύμως καὶ πιστῶς προσερχόμενον εἰς τὰς διδασκαλίας

ταύτας Δημόσιον ἐπὶ τοῦ ἀσφαλοῦς ἐποχοῦ-
μενοι πάντες ὀχλήματος τοῦ ὑπὸ τῶν δύο
πτερωτῶν τῆς ὀρθοκείας καὶ τῆς ἐπιστήμης
πηγάσων ἐλκυστομένου, τὴν ὁδὸν τῆς τε ἐπι-
γείου εὐδαιμονίας καὶ τῆς ἐπουρανίου μακα-
ρίας ζωῆς νὰ βραίνωμεν.

Ἐπὶ τὸ οἰκονομικὸν ζήτημα τοῦ Συλλόγου
μεταβαίνων ἤδη, ἀδυνατῶ νὰ κατάρχω πυ-
ρῶδη ὀδύνης στεναγμὸν, ὅστις ἄκοντος ἐκ τῶν
ἐμῶν πονουπτων ἐκπηδᾷ στέρνων ἐπὶ τῇ ἀσφό-
ρῳ πολλῶν μελῶν ἀναβολῇ, ἀποστέρῳ πρὸς
Θεοῦ ἐπιεῖν ἀποφυγῇ, τῆς ἐκπληρώσεως τῶν
πρὸς τὸν Σύλλογον ὑλικῶν αὐτῶν ὑποχρεώσεων,
οὐδόλως ἀναλογιζομένων, ὅτι τὸ τοιοῦτο πέ-
δας ἰσχυρὰς τῷ Συλλόγῳ ἐπιτιθήσιν εἰς τὸ
βραδυτάτα ἐπὶ τὸ αὐτοῦ ἔργον βραίνειν, ἐν ᾧ
εἶδει δίκην ἵππου κέλητος ἐν τῷ γενικῷ τῶν
γραμμάτων ἀγῶνι εὐδρόμῳς σταδιοδρομεῖν·
ἐπικαλοῦμαι δ' ἀπὸ τοῦ ἐπισήμου τούτου βή-
ματος προθυμοτέραν θέλησιν, ἂν μὴ θέλωσι νὰ
ἴδωσιν ὀφθαλμοῖσι, φίλον περ ἔοντα, ἄτρο-
φοῦντα, φθίνοντα καὶ μαραινόμενον τὸν ἄλλως
τε σεβαστὸν καὶ αὐτοῖς τούτοις πατέρα τῶν
Συλλόγων· δεῖξάτωσαν οὗτοι τὴν αὐτῶν προ-
θυμίαν ἐπὶ τῇ σμικρᾷ ταύτῃ αὐτῶν συνδρομῇ,
ἵνα προθυμότερους ἔχωμεν καὶ τοὺς τὰ με-
γάλα δυναμένους τῷ Συλλόγῳ ἐπικουρεῖν.

Ἄν τακτικῶς ἀπὸ τοῦ προπαρελθόντος
συλλογικοῦ ἔτους αἱ συνδρομαὶ τῶν μελῶν
ἅπασαι κατεβάλλοντο, ἀπὸ τοῦ χρόνου τούτου
ὁ Σύλλογος θὰ εἶχεν ἐκδεδομένον τὸ Περιodi-
κὸν αὐτοῦ καὶ πάσας τὰς ἄλλας δημοσιεύσεις,
ὧν ἡ ὑστέρησις εἰς ὑστερισμούς τῇ ἀληθείᾳ
ἐμβάλλει τὰ ἐκάστοτε προεδρεῖα, βαρεῖαν τὴν
εὐθύνην καὶ καυστηρὰν συναισθανόμενα τὴν
συναίσθησιν τῆς διὰ τοῦτο μειώσεως τοῦ γο-
ήτρου τοῦ Συλλόγου παρά τε τοῖς ἡμετέροις
καὶ τοῖς ξένοις οὐχ ἥκιστα.

Καὶ ἐπειδὴ ὁ λόγος ἤγαγεν ἡμᾶς ἐπὶ τὸ
ζήτημα τῶν δημοσιεύσεων τοῦ Συλλόγου, τὸ
προεδρεῖον, βλέπον ὀφθαλμοφανῶς, ὅτι ἡ πε-
ραιτέρω βραδυτῆς τῶν δημοσιεύσεων ἡμῶν
κίνδυνος μέγας ἀπέβαινε καὶ περὶ αὐτῆς τῆς
ὑπάρξεως τοῦ Συλλόγου, ἐνόμισεν ἀπαραίτη-
τον καθῆκον αὐτοῦ νὰ ὑποβάλῃ πρότασιν
αὐτῷ, ὅπως πρὸς ὅσον οἶόν τε ταχύτεραν ἐκ-
δοσιν εἰς φῶς τῶν ἔργων τοῦ Συλλόγου ποιή-
σῃται δάνειον διακοσιῶν περίπου λιρῶν ἐκ τῶν
πολλῶν ἐν τῷ παρόντι περισσευόντων τόκων
τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης, ἅπερ ἀποδοθή-
σονται, Θεοῦ θέλοντος, ἐγκαίρως εἰς τὸν πρὸς
ὄν σκοπὸν αὐτῶν, ἐπὶ δὲ τοῦ διαβήματος

ἡμῶν τούτου καὶ τὴν τοῦ Συλλόγου ὁμόθυμον
ψῆφον περὶ τῆς ἀναγκαϊότητος αὐτοῦ εἶχομεν
καὶ ἐπὶ τῆς νομιμότητος ἅπαντα τὰ ἐν τῇ
συνεδρίᾳ νομικὰ τῶν μελῶν. Τοῦ πόρου τού-
του τυχόντες ἠρξάμεθα ἀπὸ τοῦ Ἀρχαιολο-
γικοῦ Δελτίου, ὅπερ εἶχε διακοπῇ ἐλλείψει
πόρων τῆς ἀναγκείας δαπάνης, καὶ ὅπερ ἤδη
ταῖς ἀκόνοις προσπαθείαις καὶ τῇ συντόνῳ
ἐργασίᾳ τοῦ περὶ ταῦτα εἰδημονεστάτου καὶ
ἀρμοδιωτάτου κ. Μ. Γεδεῶν, συνεγίσταντο τῆν
ἐργασίαν, ὡς προέδρου τῆς τότε Συντα-
κτικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ νῦν τῆς Ἀρχαιολογικῆς,
τὸ Δελτίον πρὸ ἐβδομάδος εἶδε τὸ φῶς τῆς
δημοσιεύσεως· διὸ καὶ καθῆκον ἡγοῦμεθα τὰς
εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου ἀνομολογήσαι τῷ
προθυμοτάτῳ καὶ ἀκαταβλήτῳ ἐν ἐργασίαις
κ. Γεδεῶν, ὅτι, ἐν τῇ πρὸς τὸν Σύλλογον
στοργῇ αὐτοῦ, εὐπρόσωπον παρέστησεν ἐν τῷ
μέρει τούτῳ τὸ προεδρεῖον σήμερον.

Ἐκ δὲ τῆς ἐκθέσεως τοῦ ταμίου κ. Δ. Μη-
λιώτου ὁ ἰσολογισμὸς τῆς χρήσεως τοῦ λί-
ξαντος συλλογικοῦ ἔτους παρουσιάζει ἑλλειμμα
λιρῶν 29,89, ἀλλὰ ῥητέον ὅτι καὶ ἱκανὰ
χρεωτούμενα ποσὰ ἐπληρώθησαν εἰς ἐξόφλη-
σιν. Προσφοράς δ' ἐκτάκτους ἔσχεν ὁ Σύλλογος
τὴν τοῦ αἰοδίου Ἀνδρέου Συγγροῦ ἐκ λιρῶν
εἴκοσι, τακτικῶς μὲν τέως ἀποστελλομένην,
ἀλλὰ κκ. ἦτις, πεποιθήμεν, οὐκ ἔσται καὶ
τελευταία ἐκ τοῦ φιλομουσοῦ καὶ φιλοθενοῦς
αὐτοῦ οἴκου, καὶ τὴν τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπι-
στημίου εἰς δύο δόσεις ἐκ λιρῶν 28,53, ἐφ' αἷς
πολλὰς ἐκφράζομεν εὐχαριστίας.

Ἦδη τῆς ἀρμονίας ἡμῶν ἡ μοιραία ἐπέρ-
χεται τροπὴ καὶ ἐπὶ τὸ Φρύγιον ἡ ἡμετέρα
λύρα ἀποκλίνει μέλος· ἤδη τὴν μελαγχολὸν
τοῦ τῶν Πυλίων ἀνακτος ἀναλάβωμεν ἀρή-
γησιν, ἵνα ἐν βαθυτάτῳ στεναγμῷ ψυχῆς ἀν-
δρῶν ἀριστεῶν ἐπιμνησθῶμεν ἐκ τῶν ἀγαστῶν
τοῦ Συλλόγου φιλῶντων ἐκλιπόντων, ἡμᾶς
δὲ ἀδινὰ στοναχίζοντας καταλιπόντων! Ἀ-
φθονον τὸ θαλερὸν δάκρυ κατασπείσωμεν, ὅτι
ᾤλετο ἡμῖν ἀνὴρ εἶς τε ἐν εὐποιαις καὶ μέγας
ἐν φιλομουσοῖς καὶ ἔθνωφελῆσι βουλευμάσιν!
ἀνὴρ, ὅς καὶ τόνδε χαρίεντα ναὸν μουσῶν ἡμῖν
ἔρεψεν! ᾤλετο ἡμῖν ὁ μέγας τοῦ Συλλόγου
εὐεργέτης Χρηστάκης ὁ Ζωγράφος, ὁ ἀφθόνῳ
τῇ χειρὶ εἰς τε περικόσμησιν καὶ πνευματικὴν
τροφὴν τοῦ Συλλόγου τὸν χρυσὸν καταθέμε-
νος· ὁ θάνατος τοιοῦτου περὶ τὸν Σύλλογον γε-
νομένου ἀνδρὸς τὰ νεῦρα, ὡς εἰκός, τούτου
συνεκλόνησεν, εἰς λύπην δ' ἄρρητον καὶ ἄ-
ληκτον αὐτὸν ἐνέβαλεν, ἀλλὰ παρήγορον εἶναι

ὅτι τοῦ τοιοῦτου ἀνδρὸς τὰ πατρῶζοντα τέκνα τὰς εὐεργετικὰς αὐτῶν ἀκτίνας οὐ παύονται πρὸς τὸν Σὺλλογον ἐπιπέμπειν.

Ἐπὶ τῷ μεγάλῳ αὐτοῦ εὐεργέτῃ ὁ Σὺλλογος καθήκον ἀλήστου χάριτος καὶ αἰωνίου εὐγνωμοσύνης ἐκτελῶν, τὰ ὀφειλόμενα κτέρεα ἐπερέειξε, πολλὰ μάλα, ὅσα ἔοικεν, ἐπιμνημόσυνον τελέσας τελετήν, καθ' ἣν δὲ τε ἐπὶ τούτῳ τεταγμένος ῥήτωρ, ὁ ἐλλόγιμος ἐταῖρος καὶ ἐμβριθὴς διδάκτωρ, κύριος *Μηνῆς Αἰθνητόπουλος*, ἐπάξιον τῆς θερμῆς φιλομουσίης καὶ σώφρονος μεγαλοδωρίας τοῦ ἀνδρὸς περιέπλεξε στέφανον ποικίλοις ἀνθεσι σοβαρᾶς εὐγλωττίας καὶ μεμετρημένης χάριτος κεκοσμημένον μουσοληπτος δὲ *Βοσπορίης φιλομήλα*, *Ἠπειρώτιδος καλλιᾶς ἀγαστὸν πετερύγιμα*, ἡ δεσποινίς *Κορημία Προβεζιώτου* ἐπὶ τῷ πατριῶτῃ αὐτῆς ἀνδρὶ μάλα λιγέα ἐμινύρισε· γερὸς δὲ ὄρφεοφίλων νεανιῶν ὑπὸ τὸν γνωστὸν μουσοποιὸν ἀνδρα αἰωνίαν τὴν μνήμην τοῦ ἀνδρὸς φρυγίᾳ μολπῇ κατέστησεν.

Ἀλλὰ μήπω τὰς βόας τῶν ἡμετέρων δακρύων ἐπίσχωμεν! ὅτι καὶ πολλοὶ ἄλλοι φῶτες, ἐρήσοι ἡμῶν ἐταῖροι πότμον ἐπέσπον! καὶ ὤλετο ἐπὶ τούτῳ ἀνὴρ εὐρύστερονος καὶ εὐρυμαθῆς, πολὺν δὲ τὸν ἰδρώτα ἐν τῷ ἡμέτερῳ τῶν γραμμάτων ἀγωνίᾳ ἀποσταξάμενος, ἀνὴρ προστατήσας ποτὲ τοῦ Σὺλλόγου, ὅς μάλιστα πάλλ' ἀλγεα ἐν τῷ ἀτρυγέτῳ τοῦ βίου πόντῳ ἐπαθεν, ὁ πολὺ-τλας ὄντως *Ὀδυσσεὺς ὁ Ἰάλεμος*, οὗ τὴν εὐεργετικὴν ἐν τοῖς γράμμασι δρᾶσιν ὁ ὀτρηνὸς τῆς δημοσιογραφίας ἠερίπων κ. *Ἐπ. Κυριακίδης*, ἐκ τοῦ σύνεγγυς τῶν περικεσμουσῶν τὴν μεγάλην καὶ ὑπερήφανον τοῦ Λεσβίου ἀνδρὸς καρδίαν ἀρετῶν πείραν λαβὼν, ἐπάξιον τῷ ἀνδρὶ ἐπιμνημόσυνον λαμπρὸν ῥητόρευμα ἐποίησατο.

Ἀρπυιαὶ δ' ἀνηλεεῖς καὶ γαμφώνυχες αἰφνης ἡμῖν ἀνηρείψαντο καὶ τὸν λιγὺν τῶν Βυζαντιῶν ἀγορητὴν, τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης γυμνασίου μέλτος ὄρεον αὐδῆ, οὗ τὸ μελωδικὸν καὶ ἴκονον κελάδημα ποσάκις δὲν ἀντήγησεν ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ αἰθούσῃ κατακλιθεὶς ἡμᾶς καὶ γοητεῦσεν! Ὄλετο ὁ ἀληθινὸς τοῦ Γένους διδάσκαλος, ὁ τὴν νεολαίαν ἐπὶ τῶν πετερύγων τῆς ἱστορίας καὶ φιλοσοφίας ἐπὶ τὰ αἰθέρια ἀνέμων ὕψη! Ὄλετο ὁ τοῦ εὐφημον τοῦ *Ἀριστοκλέους* ἔνομα ὡς γέρας ἐν τῷ ἀγωνίᾳ τῶν σπουδῶν καὶ τῆς ἐπιμελείας ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων κτησάμενος!

Ἄγρις δ' ἀγορητῆς ὁ αἰοιδίμος *Ἀριστοκλῆς* γενόμενος, καὶ λιγέος ἐπίσης ἐπαινέτου ἔλαχε,

τοῦ εὐφραδοῦς διδάκτορος κ. *Δ. Μοστράτου*, ὅστις, ἐκ τῶν στοργικῶν καὶ εὐγνωμόνων μαθητῶν τοῦ ἀειμνήστου γενόμενος, τὰ τοῦ βίου δὲ καὶ τῆς πολιτείας αὐτοῦ τὰ μὲν ἐπιστάμενος, τὰ δὲ μελετήσας, τὴν πολλαπλῆν καὶ πολυτιμοτάτην καὶ πολυχρόνιον δρᾶσιν τοῦ ἀειμνήστου ἴδρυτοῦ τε καὶ μέλους καὶ τρις προστατήσας τοῦ Σὺλλόγου ἱστορικοῦ τε καὶ φιλοσόφου καὶ συγγραφέως ἀνυσιμωτάτων ἔργων καὶ πιστοῦ δὲ καὶ ὀτρηνοῦ τῆς πολιτείας θεράποντος καὶ καλλικελάδου τοῦ λόγου ἀγορητοῦ, ἐπάξιως αὐτῷ κατὰ τὴν ἐπὶ τούτῳ τεταγμένην ἐπιμνημόσυνον τελετήν, ὁ ἡμέτερος ῥήτωρ ἀποδείξας ἐξύμνησεν.

Ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἄλλους κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐθρηνήσαμεν! Τὸν πολλὰ κατὰ τὴν Ἰστρίαδα χώραν ἐν τῇ μορφώσει καὶ παιδεύσει τῶν ὁμογενῶν παίδων ἐπὶ μακρὸν χρόνον μογήσαντα *Ἄν. Βενιέρην*. Τὸν γεραρὸν τῆς *Ἀσκληπιοῦ τέχνης μύστην* καὶ ἐκ τῶν ἰδρυτῶν τοῦ Σὺλλόγου *Ἀπ. Βαφειάδην*. Τὸν μέγαν ἐν ἐθνικαῖς εὐποιαῖς καὶ ἐκ τῶν μέγροις τελευταίας πνοῆς αὐτοῦ ἐναπομεινάντων δωρητῶν τοῦ Σὺλλόγου *Ἀνδρέαν τὸν Συγγρόν*. Τὸν ἐν φιλομουσίᾳ καὶ ἠθνωφελείᾳ ἔργῳ ἑτέρου μεγάλου τῆς πατρίδος τέκνου συναντιλήπτορα, τὸν γεραρὸν τῆς *Γεωγραφίας* μήστορα *Kiepert*, ἐπίτιμον δὲ τοῦ Σὺλλόγου μέλος. Τὸν γεραρὸν ἀνά τὸν *Πόντον* σκαπανεῖα τῶν γραμμάτων ἐκ τῶν ἀντεπιστελλόντων μελῶν καὶ ἐν τοῖς τοῦ Σὺλλόγου ἀγῶσι πολλοὺς τοὺς στεφάνους ἀράμενον *Ἰωάννην τὸν Βαλαβάνην*. Τοὺς λίαν ἐπισπεύσαντας τὸν πότμον νεαροὺς καὶ πολλὰ ὑπισχνουμένους πολυκλαύστους ἐπιστήμονας *Βίκτωρα Μακρίδην*, τέκνον τῆς *Θέμδος*, καὶ *Παναγῆν Γιαννουλάτου*, *Ἀσκληπιδίας τέχνης* θεράποντα. Τὸν θερμὸν καὶ συμπαθῆς τοῦ Σὺλλόγου μέλος *Κωνσ. Πρίντζην*. Τὸν μακρὰν ποθητῶν χωμάτων ὑπὸ γῆν καλυφθέντα αἰδεσιμώτατον κατηχητὴν καὶ καλὸν κατηχητὴν *Κωνσ. τὸν Παρίτην*.

Πολλοὺς, ὡς ὄρατε, ἐν τῷ ἔτει τούτῳ ἡ ἀόλοῦ θανάτου μοῖρα ἐταίρους ἡμῶν ἀνῆρπασε, πολὺ δὲ ἐπομένως τὸ τοῦ Σὺλλόγου δάκρυ κατεσπείσθη, ἐνὶ δὲ ἐκάστῳ τούτων τὰ ὀφειλόμενα καὶ νόμιμα κτέρεα ἐκτερέϊξεν ἀληστος ἡ μνήμη τῶν φίλων τούτων οἰχομένων ἐταίρων.

Οὐ μὴν δ' ἀλλὰ ὡς οἰκειοτάτην ἀπώλειαν ὁ Σὺλλογος ἠγήσατο καὶ τὸν θάνατον τοῦ λαμπρὰ τὰ πρωτόλεια τῆς *Ζωγραφεῖου Βιβλιοθήκης* τῷ μεγαλήτορι ἀγωνοθέτῃ προσε-

νεγκόντος *Δημ. Σεμιτέλου*, τοῦ τὴν φιλολογικὴν τοῦ *Πανεπιστημίου* ἔδραν τιμήσαντος, πολὺ δὲ τὸ γόητρον παρὰ τῶν σοφῶν τοῦ τοῦ κόσμου τῇ ἑλληνικῇ φιλολογίᾳ προσπορίσαντος.

Τοιαύτη, ἐρίτιμον ἀκροατήριον, ἡ ἐνιαύσιος δρᾶσις τοῦ Συλλόγου, ἐκ πάντων δὲ τῶν ἤδη εἰρημένων, πεποιθήμεν, ὅτι ὁμολογήσῃτε ἐν τῇ δικαίᾳ κρίσει ὑμῶν, ὅτι μεθ' ὅλα τὰ ἐπισυμβάντα τῷ Συλλόγῳ ἀλλεπἄλληλα πένθη καὶ τὰς ἐπομένας ἀλλεπἄλληλους διακοπὰς τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ, τὰς ἐκ τῆς οἰκονομικῆς καχεξίας φυσικὰς παρακωλύσεις πολλῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ, οὐχ ἤττον ἱκανὴν ζωὴν εἰς δρᾶσιν οὗτος ἐπεδείξατο, ὅπερ ἀποδοτέον τὸ μὲν εἰς τὸ νέον αἶμα, ὅπερ εἰς τὰς φλέβας αὐτοῦ εἰσῆλθε, διὰ τὴν εἰς τὰς τάξεις αὐτοῦ προσέλευσιν τοσούτων νεοσυλλέκτων καὶ σφριγῶντων εἰς ἐπιστημονικὴν δρᾶσιν μελῶν, τὸ δὲ εἰς τὴν ἐπαινετὴν τῶν ἀγαπητῶν μοι συκοσητόρων προθυμίαν, μεθ' ἧς συνήρατό μοι τοῦ λίαν αἰσθητοῦ εἰς τοὺς ἐμούς ἀσθενεῖς ὤμους βάρους τῆς προεδρίας, διὸ καὶ δικαίον πολλὰς τὰς χάριτας ἐπὶ τούτῳ αὐτοῖς ἀνομολογήσαι.

Ἦδη τὴν ἐπὶ τὸν παιωνικὸν ρυθμὸν τῶν εὐχαριστιῶν τραπέισαν βάρβιτον ἡμῶν δεῦρο δρᾶσιν ἔτι χάριτος καὶ εὐγνωμοσύνης χορδαῖς ὀπλίσαντες, μέλος εὐχαριστιῶν θερμῶν ἀναμείψωμεν πρὸ τῆς Ἰμετέρας Θ. Παναγιότητος τοῦ σεμνοῦ Πατριάρχου ἡμῶν *Κωνσταντίνου τοῦ Ε'*, ὅτι ἠδόκησεν ἐν ἡμῖν κατὰ τὴν ἐπίσημον ταύτην τοῦ βίου τοῦ Συλλόγου ἡμέραν παραστήναι, τοῦτον μὲν τιμῶν καὶ ἀγιάζων, τὸ δὲ μετὰ τοσούτου δικαίου σεβασμοῦ πρὸς τὸν Ἐθνάρχην αὐτοῦ προσβλέπον ἀκροατήριον χαροποιῶν καὶ ἐνθαρρύνων.

Χάριτας δὲ πολλὰς ἐν ὀνόματι τοῦ Συλλόγου τῷ Ἐπιτετραμμένῳ τῆς Ἑλλάδος κ. *Εὐγενίῳ Ζαλοκώστῃ* ἀνομολογοῦμεν, τῷ ἀντιπροσωπεύοντι τὴν Α. Ἐξοχότητα τὸν τῆς Παιδείας ὑπουργὸν *Ζουχῆ πασῶν* ἐκλαμπροτάτῳ *Ἀπδουλλάχ Χασίπ* ἐφένδη καὶ πάσαις ταῖς παρισταμέναις Ἐξοχότησιν, ὅτι ἐτίμησαν τὴν τελετὴν ταύτην τοῦ Συλλόγου διὰ τῆς προοῦμου αὐτῶν καὶ τιμηέσεως παραστάσεως.

Ἴνα δὲ μὴ ἐλλίπεις ἐν εὐχαριστίαις ἐλεγχθῶμεν, εὐχαριστοῦμεν θερμῶς ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου τῇ τε ἀείποτε προθύμῳ καὶ στοργικῶς πρὸς αὐτὸν διακειμένη δημοσιογραφίᾳ καὶ πᾶσι τοῖς τὰς αὐτῶν δημοσιεύσεις αὐτῷ προσ-

φέρουσι, τοῖς τε ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ καὶ τοῖς ἄρτι τὸ φῶς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πόλει ἰδοῦσι περιδικοῖς, *Παιδικῷ Κόσμῳ* καὶ *Βοσπορίδι*, πρὸς ἃ βίον μακρὸν, ἐπιτυχῆ καὶ ἀπρόσκοπτον εὐχόμεθα.

Τὸν οἶακα δὲ ἤδη τῆς εὐπλοούσης ταύτης ἱερᾶς νηὸς τοῖς νέοις αὐτοῦ παραδιδόντες κυβερνήταις, οὓς τὰ τοῦ κυριάρχου πληρώματος ὄστρεα τοιοῦτους ἀπέδειξαν, ἤτοι πρόεδρον μὲν τὸν κ. *Μ. Ψαλίδαν*, ἀντιπροεδρον τοὺς κ. κ. *Ξενοφῶντα Σιδερίδην* καὶ *Δ. Μοσιράτον*, γενικὸν γραμματέα τὸν τῶς τοιοῦτον κ. *Γ. Πασχαλίδην*, εἰδικὸν τὸν κ. *Α. Μαλατάην*, ἐφορον τῆς Βιβλιοθήκης τὸν κ. *Μ. Αἰθηνόπουλον*, ταμῖαν τὸν τῶς τοιοῦτον κ. *Δ. Μηλιώτην* καὶ λογιστὴν τὸν κ. *Νικίταν Παπαγιαννόπουλον*, χρίομεν αὐτοὺς τῷ χρίσματι τοῦ θάρρους καὶ τῆς ἐγκαρτερήσεως, εὐπλοῖαν αὐτοῖς καὶ αἰσίαν τὴν εἰς τὸν λιμένα τοῦ σκοποῦ ἄφιξιν ἀπὸ μέσης στοργικῆς καρδίας εὐχόμενοι.

Τοιοῦτος οὖν ὁ Σύλλογος ἡμῶν ὢν, ἐν μὲν τοῖς πατρικοῖς στένοις αὐτοῦ τοσοῦτον θερμῶς καὶ στοργικῶς περισφιγγῶν, ὡς κλεινὰς αὐτοῦ θυγατέρας *Ἐπιστήμην* καὶ *Καλλιτεχνίαν*, ὑφ' οὗ τὴν φιλόξενον στέγην ὁ θεῖος λόγος σκηνούμενος, πνευματικῶ ὑσώπῳ ῥαντίζων καὶ πειστικῆ πλύσει πλύνων τὰς ψυχὰς τῶν προσερχομένων, ἀποκαθίρει καὶ ὑπὲρ χιόνα λευκοτέρας αὐτὰς ἀποκαθίστησι, Σωματεῖον, σκηπτρα μὲν σέβον καὶ εὐλαβοῦμενον καὶ νόμοις ἀείποτε πειθόμενον, τῆς τιμηέσεως δὲ προσοχῆς καὶ συμπαθείας τοῦ πεπολιτισμένου καὶ ἐπιστημονικοῦ κόσμου ἀξιούμενον, οὐδὲν τὸ θαυμαστόν ὅτι τοιοῦτον ἑαυτὸν ἀποφαίνων ὁ Σύλλογος τῆς μὲν Μητρὸς ἡμῶν Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας τὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας δαψιλῆς ἐπισπᾶται, καὶ τῇ σεμνῇ δὲ καὶ ἐνθαρρυντικῇ παρουσίᾳ τοῦ Ἁνωτάτου Ἀρητήρος σήμερον τιμᾶται, εὐλογεῖται καὶ καθαγιαζεται, τῆς Ἰψηλῆς δὲ φιλομουσοτάτου Ἁνακτος εὐνοίας εὐμοιρεῖ, παρὰ δὲ τῆς πεφωτισμένης Αὐτοῦ Κυβερνήσεως πολλῆς τῆς ἐκτιμήσεως ἀξιοῦται· ἐξ ὧν ἀπάντων οὗτος δικαιοῦται σθένος καὶ θάρρος ἀρούμενος, στερεῶ καὶ θαρραλέῳ νὰ βαίνει βήματι ἐπὶ τὸν θεᾶρεστον σκοπὸν αὐτοῦ, ἀστέρα ἀείποτε φωτεινόν, παρήγορον καὶ ὁδηγήτορα ἔχων τὸν ἄνωθεν λαμπυρίζοντα καὶ μονονουχί βοῶντα καὶ λέγοντα :

ΘΑΡΣΕΙΝ ΧΡΗ· ΤΑΧ' ΑΥΡΙΟΝ ΕΣΣΕΤ' ΑΜΕΙΝΟΝ.

ΠΕΡΙ ΧΕΙΡΟΣ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

ἀπαγγελθεῖσα κατὰ τὴν ἐπέτειον τοῦ Συλλόγου ἑορτὴν ἐν τῇ ΑΤΚΕ' συνεδριάσει

τῆς 30 Μαΐου 1899

ὑπὸ ΜΙΧΑΗΛ ΨΑΛΙΔΑ, νέου προέδρου

*Παναγιώτατε Δέσποια,
Σεβασμιότατοι ἱερόραχοι,
Φιλόμουσοι Κυρίαὶ καὶ Κύριοι,*

Ἀναλαμβάνων τὴν προεδρίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, καθῆκόν μου θεωρῶ δημοσίῃ νὰ ἐκφράσω τὴν εὐγνωμοσύνην μου πρὸς τὰ ἐρίτιμα μέλη διὰ τὴν τιμὴν, τὴν ὁποίαν ἀπένευκν εὐμενῶς εἰς ἐμέ, ὄλωσ ἀπειρον καὶ πολλῶν ἄλλων ἤττονα, νὰ δηλώσω δὲ σαφῶς, ὅτι τὴν ἀποδοχὴν τοῦ βραυτίτου τούτου ὑπουργήματός ὑπεβούθησαν αἱ χρησταὶ ἐλπίδες μου τὸ μὲν ἐπὶ τὰς εὐλογίας τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος, προορῶνως συμμετεχοῦστος τῆς πανδήμου ταύτης τῶν γραμμάτων τελετῆς καὶ σπουδαίως ἐνθαρρυνούσης με, τὸ δὲ ἐπὶ τὴν ἀφοσίωσιν τῶν ἐταίρων πρὸς τὸ γερὰν τοῦτο ἴδρυμα καὶ ἐπὶ τὴν πρόθυμον συνεργασίαν τῶν λογίων, τῶν ὁποίων τὰ φιλολογικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ μελετήματα ἴσονται ὁ παρὰ πάντων ποθοῦμενος καρπός. Καὶ ἐπειδὴ ἡ ἐνταρξίς τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ φιλολογικῆς ἐργασίας τοῦ Συλλόγου σήμερον ἐγκαινίζεται, ἐνταρξιν δὲ ταύτης κατ' ἴθος καὶ νόμον ποιεῖται ὁ διάδοχος τοῦ ἀποχωροῦντος προέδρου, σεβαστοῦ ἐταίρου καὶ φίλου, εὐκκείρον ἰθειώρησα νὰ πραγματευθῶ θέμα σοβαρὸν μὲν καθ' ἑαυτό, συνάμα δ' εὐληπτον καὶ ἐπαγωγόν, ἧτοι περὶ τῆς Χειρός.

Ὅπως δὲ ἡ ἐκλογὴ θέματος ἐπιστημονικοῦ δυναμένου ὀκωσοῦν νὰ μεθαρμοσθῇ πρὸς τὸ ἐνδιαφέρον, ἢ τοῦλάχιστον τὴν ἀνοχὴν ἀκροατηρίου κυρίως φιλοκάλου, ὅταν μάλιστα ὁ ἐκλέγων μετέρχεται εἰδικώτατον τῆς τοῦ Ἀκαδημοῦ ἐπιστήμης κλάδον, εἶναι χρῆμα δυσκολώτατον.

Πῶς τῷ ὄντι ἰατρὸς καὶ τὸ πλείστον χειρουργός, ν' ἀπασχολῆσθῃ ὑμᾶς, ἔττω καὶ ἐπὶ βραχυτάτον, χωρὶς νὰ μνημονεύσῃ τὴν ὀδυ-

νηρὰν σμίλην, τὸν ἀπαίσιον κοπτῆρα, τὸν ἀπικισιώτερον πρίονα καὶ τὴν ὁμώνυμον αὐτῷ ψαλίδα, πρὸς ἃ οἰκειότερον ἔχει, νὰ τραπῇ δὲ αὐτόκλητος ξένην ὄλωσ ὁδόν, ἀναδιφῶν βίβλους παλαιὰς καὶ τορνεύων φράσεις;

Ἐκ τῆς ἀμηχανίας ταύτης ἐξήγαγεν ἡμᾶς προχείρως αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ἔργου τὸ πρῶτον συνθετικὸν καὶ ἡ ἱαμακτικὴ τοῦ χειρουργοῦ χεῖρ ὑπὸ ἐποψίν πολὺ γενικωτέραν πρόκειται ν' ἀποτελέσῃ τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἡμετέρου λόγου, καὶ ἐρ' ὅσον εἶναι τοῦτο δυνατόν, ὑπὸ ἐποψίν εἰδικωτέραν πως.

Ἐγνώριζον ἄρα ὅτι ἄλλοισιν ἤρμοζε θέμα κατὰ τὴν σημερινὴν τῶν γραμμάτων πανήγυριν, οὐδὲν ἤττον ὁμως προετίμησα ὡς ἐπιβεβλημένον μοι διττῶς τοῦτο, πρῶτον διότι ὡς ἐκ τῆς εἰδικότητός μου παρέχεται μοι καθ' ἑκάστην ἡ εὐκαιρία ὅπως παρατηρῶ πόσον ἀναξιοπαθεῖ τὸ πολύτιμον τοῦτο ὄργανον, εἰς πότους ἐκτίθεται κινδύνους καὶ κκώσεις καὶ πόσον κυρίως παρκαρνωρίζεται ἡ ἀξία αὐτοῦ παρ' ἐκείνων ἰδίχ, οἵτινες ἔχουσι περισσώτερην ἀνάγκην αὐτοῦ. Καὶ δευτέρον, διότι ἡ χεῖρ προφανῶς εἶναι τῶν τελειοτάτων καὶ θαυμαστοτάτων ἡμῶν ὀργάνων, καὶ δὴ τὸ πάντων χρησιμώτατον, οὐτινος ὁμως τὰς πρὸς τὸν πολιτισμὸν ἐν γένει, τὴν ἐπιστήμην ἰδίχ, τὴν κλλιτεχνίαν καὶ βιομηχανίαν ἰδιαίτατα ἐκδουλεύσεις, ὑποτιμῶμεν δεινῶς.

Ἡ χεῖρ εἶναι τὸ ἀναγκασιότατον τῶν ἐξωτερικῶν τοῦ ἀνθρώπου ὀργάνων, ὁ δ' ὕψιστος Δημιουργός, ὁ τὰ πάντα ἐν σοφίᾳ ποιήσας, τὸ τελειότατον τῶν δημιουργημάτων Αὐτοῦ, τὸν ἀνθρώπον, διὰ τοῦ τελειοτάτου καὶ θαυμαστοτάτου τῶν ὀργάνων ἐπρόκεισε δούς δὲ εἰς τὰ διάφορα τῶν τὴν ζωὴν ἐν γένει ἀποτελούντων ὄντων διάφορα εἰς συντήρησιν καὶ σωτηρίαν αὐτῶν ὄργανα, τῷ γενναίῳ, φέρ' εἰπεῖν, καὶ τολμηρῷ λέοντι ῥώμην σώματος,

δύναμιν ὀνόχων καὶ ὀδόντων, τῷ δειλῷ δὲ λαγωῷ καὶ τῇ φυγαλέῃ ἐλάφῳ ὠκυποδιάν, εἰς τὸν ἄνθρωπον, τὸ μόνον λογικὸν τοῦτο ὄν, τὸν βασιλέα καὶ κυρίαρχον ἐπὶ πάντων τούτων, προσεπόρισεν εἰς ἐξυπηρέτησιν τῆς λογ. αὐτοῦ φύσεως, τὴν χεῖρα, ἣτις σοφῶς διευθυνομένη, κατέστησεν ὄντως τὸν νοοῦντα αὐτῆς ἰθύντορα τοιοῦτον, ὥστε ἔνθους ν' ἀναφωνήσῃ ὑπὲρ αὐτοῦ ὁ μέγας τῆς ἀρχαιότητος τραγικός:

• Πολλὰ τὰ δεινὰ, κοῦδὲν ἀνθρώπου δεινότερον πέλει ».

Ἀφαιρέσατε τὸν ἄνθρωπον τὴν χεῖρα, καὶ οὗτος δὲν ὑπάρχει πλέον, λέγει ὁ Γαληνός. Καὶ ὄντως, ἂν ἀνέλθωμεν εἰς τὸν πρωτόγονον ἄνθρωπον καὶ φαντασθῶμεν αὐτὸν ἐπὶ τῆς γῆς γυμνόν, ἀδύνατον καὶ ἐκτεθειμένον, τὸ μὲν εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἀτμοσφαιρικῶν ἐπιρροϊῶν, τὸ δὲ εἰς τὴν πείναν τῶν αἰμοβόρων θηρίων, θὰ θαυμάσωμεν πῶς ἀντεπεξῆλθεν οὗτος νικητὴς κατὰ πάντων τούτων ἐν τῷ φοβερῷ ἐκείνῳ ἀγῶνι τῆς ὑπάρξεως καὶ αὐτοσυντηρήσεως ἐπὶ τοσοῦτους αἰῶνας, καὶ πῶς δικαιονίσας διέσωσε τὸ εἶδος του μέχρι σήμερον. Τὸ κατόρθωμα δὲ τοῦτο τῶν διηνεκῶν ἀγῶνων του εἰς ποῖον ἄλλο ὄργανον ὀφείλει ἢ εἰς τὴν δεξιωτάτην αὐτοῦ χεῖρα; Διὰ τῆς χειρὸς του ὑπερήσπισεν ἑαυτὸν, ἢ προσέβαλε τὸν ἐχθρόν, διὰ τῆς χειρὸς ἐνέδυσσε καὶ ἐστέγασεν ἑαυτὸν καὶ κατέστη ὁ κατακτητὴς καὶ ὁ κύριος πάντων τῶν ἐπὶ γῆς, τῶν ὑπὲρ γῆν καὶ τῶν ἐν τῷ βάθει τῶν ὑδάτων ὑπάρξεων. Διὰ τῆς χειρὸς προσεπόρισεν ἑαυτῷ τὰ τερπνύτατα καὶ τὰ θαυμαστότατα ὡς καὶ ἀπαισιώτατα ὑπὲρ αὐτοῦ ἐμψαυεῦθη.

Ἡ χεῖρ κατεσκευάσατε τὴν λύραν τοῦ Ὀρφέως καὶ τὸν αὐλὸν τοῦ Πανός διὰ τῆς χειρὸς ἐκράτησε τὴν σμίλην ὁ Φειδίας, τὴν σφύραν ὁ Πραξιτέλης, τὸν χρωστήρα ὁ Ἀπελλῆς, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς χειρὸς ἀρέθθησαν καὶ τὰ κατὰ τῶν θηραμάτων καὶ κατὰ τοῦ πλησίον φονικὰ βέλη. Διὰ τῆς χειρὸς κατεσκευάσθησαν χαρίεσσαί καὶ ἐκπολιτικαὶ πόλεις, ἀλλὰ καὶ αἱ φοβεραὶ καὶ καταστρεπτικαὶ τούτων ἑλεπόλεις.

Ἡ χεῖρ ἐμονιμοποίησε τὰ ἔργα τῆς διανοίας τῶν ἀρχαίων ἔθνων, ὧν τὸν βίον μελετῶντες ἡμεῖς σήμερον φωτιζόμεθα καὶ νοερῶς πρὸς τοὺς μύστας πάσης τέχνης καὶ ἐπιστήμης συνδιαλεγόμεθα. Ἄνευ ταύτης θὰ ἠδύναντο νὰ κληροδοτήσωσιν ἡμῖν οἱ ἐξοχοὶ τῆς ἀρχαιότητος σοφοὶ Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης, Ἰπποκράτης καὶ Γαληνός καὶ πλείστοι ἄλλοι

τὰ προϊόντα τῆς ἐξόχου αὐτῶν διανοίας; Ἡ πῶς καὶ ἄνευ ταύτης θὰ ἠδυνάμεθα καὶ ἡμεῖς ν' ἀρήσωμεν τοῖς μεταγενεστέροις ἴχνη τῆς διαβάσεως ἡμῶν; Διὰ τῆς χειρὸς καθιστῶμεν μόνιμον καὶ βιώσιμον πᾶν προϊόν τῆς διανοίας ἡμῶν, ἐνδεικνύομεν τὴν δύναμιν καὶ τὴν ὠραιότητα τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ψυχῆς καὶ φανεροῦμεν ὅτι τοιοῦτο τέλειον καὶ ἐξοχὸν ὄργανον εἶναι ἔργον ὑπερτάτης σοφίας.

Καὶ ὄντως, ἂν ἐξετάσωμεν τὴν ἀνατομικὴν τῆς χειρὸς ὕφην ἐν συνόλῳ, καὶ τὴν εἰδικὴν διαρρυθμίσειν ἐνὸς ἐκάστου τῶν μερῶν, τὰ ὅποια ἀπαρτίζουνσιν αὐτήν, τὰ ὅσα, τὰς ἀρθρώσεις, τοὺς τένοντας, τοὺς μῦς, τὰς ἀκτύλους καὶ τὴν λειτουργίαν αὐτῶν, θέλομεν πεισθῆ περὶ τῆς τελειότητος αὐτῆς ὡς ὄργανου. Καὶ διὰ τοῦτο δὲν θέλει θεωρηθῆ ἀπο σκοποῦ καὶ περιττόν, ἂν ἐπισυναψῶμεν ὀλίγα τινα περὶ τοῦ ζητήματος ἀνατομικὰ, ἵνα τὴν ἀλήθειαν τῶν λεγομένων στηρίξωμεν, καίπερ κάλλιστα γινώσκοντες ὅτι δὲν εὐαρεστοῦμεν διὰ τούτων εἰς ἀκρατήριον μὴ ἐνασμενίζον τὸ πλεῖστον εἰς τοιαύτας λεπτομερείας, παρὰ τὴν ἀξιέπαινον ἄλλως τῶν κυριῶν πρὸς τὸ ὄργανον τοῦτο στοργήν, μεθ' ἧς περιβάλλουσι καὶ περιποιοῦνται αὐτό.

* *

Διὰ τῆς λέξεως χεῖρ ὀνομάζομεν κρινῶς καὶ ἀδιακρίτως τὸ ἐλεύθερον μέρος τοῦ σώματος, τὸ ἐκτεινόμενον ἀπὸ τοῦ ὤμου μέχρι τῶν ἄκρων δακτύλων, ὅπερ οἱ ἀνατόμοι καλοῦσιν ἄνωτερον ἄκρον διαιροῦσι δὲ αὐτὸ ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω εἰς τέσσαρα διακεκριμένα ἀπ' ἀλλήλων μέρη, ἧτοι εἰς τὸν ὤμον, τὸν βραχίονα, τὸ ἀνιβράχιον ἢ τὸν πήχυν καὶ τὴν κυρίως ἄκρον χεῖρα, ἣτις θ' ἀπασχολήσῃ ἡμᾶς σήμερον, διότι τὰ ἄλλα τρία ἀνώτερα μέρη εἶναι ὑποτεταγμένα, οὕτως εἰπεῖν, εἰς τὴν ἐπικουρικὴν αὐτῆς ταύτης τῆς κυρίας χειρὸς ὑπηρεσίαν.

ὑπὸ κυρίως λοιπὸν ἀνατομικὴν ἐποψίν, ἡ χεῖρ ἀρχεται ἀπὸ τῆς κερκιδοκαρπικῆς καλουμένης ἀρθρώσεως, ἣτις ἐξωτερικῶς ἀντιστοιχεῖ εἰς ἐγκαρσίαν πτυχὴν τοῦ δέρματος, παρατηρουμένην εἰς τὸ κατώτατον ἄκρον τοῦ ἀντίβραχιου καὶ καταφανεστέραν οὖσαν ἐπὶ τῆς προσθίας ἐπιφανείας. Διαιρεῖται δὲ ἡ χεῖρ ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω εἰς τρεῖς διακεκριμένας χώρας, ἧτοι τὴν καρπικὴν, τὴν μετακάρπιον καὶ τὴν δακτυλικὴν.

Καὶ ἡ μὲν καρπικὴ καὶ μετακάρπιος χώρα,

ἀποτελοῦσα ἐν ὄλον σῶμα πεπλατυσμένον ἐκ τῶν πρόσω πρὸς τὰ ὀπίσω, τετραγωνικοῦ σχήματος, φέρει πρὸς τὰ κάτω τοὺς πέντε δακτύλους, ὧν οἱ μὲν τέσσαρες, ὡς συνέχεια αὐτῆς, ἐκφυόμενοι παραλλήλως, κείνται παραπλευρῶς. Ὁ δὲ πέμπτος, βραχύτερος μὲν, ἀλλὰ καχύτερος, ἀφίσταται τῶν ἄλλων, ἐδράζων ἐπὶ τῆς ἀνωτέρας καὶ ἐξωτερικῆς πλαγίας τῆς χειρὸς μοίρας. Ὡς ἐκ τῆς θέσεως δὲ ταύτης καὶ ὑπεροχῆς αὐτοῦ ἀνταγωνιζόμενος πρὸς τοὺς τέσσαρας ἄλλους καὶ ἀντιπροσωπεύων, οὕτως εἰπεῖν, τὸ ἥμισυ τῆς ὅλης χειρὸς, ὠνομήσθη ἀντίχειρ.

Ἡ χεὶρ ἔχει δύο ἐπιφανείας, τὴν *ραχιαίαν* καλουμένην ἢ *δαιοθίαν* καὶ τὴν *παραμαίαν* ἢ *προσθίαν*, τὴν καὶ σπουδαιότεραν. Καὶ ἡ μὲν *ραχιαία* ἐπιφάνεια καλύπτεται ὑπὸ δέρματος λείου, λεπτοῦ, μαλακοῦ, εὐκινήτου καὶ ἀραιῶς τριχωτοῦ, ὅπερ δὲν διαφέρει τοῦ δέρματος τοῦ λοιποῦ σώματος. Κατὰ δὲ τὰ κατώτερα ἄκρα, οἱ δάκτυλοι σκέπονται ὑπὸ στερεωτέρας, πλατείας, λεπτῆς καὶ ἐλαστικῆς τινος κερατίνης οὐσίας, ἐκγόνου τῆς ἐπιδερμίδος, ἧτοι ὑπὸ τῶν *ὄνυχων*.

ὑπὸ τὸ δῆμα τοῦτο ὑπάρχει χαλαρὸς κυψελῶδης ἰστός, ἐστερημένος σχεδὸν λίπους, ἐνθα διατρέχουσιν αἱ φλέβες, μικραὶ τινες τροφικαὶ ἀρτηριαὶ, τὰ νεῦρα καὶ ἄλλα τινὰ ἀγγεῖα, *λυμφατικά* καλούμενα. ὑπὸ τοῦτον δὲ ἐκτείνεται λεπτότατος, πλατύς καὶ λίαν ἰσχυρὸς ἰστός, *ραχιαία περιταινία* καλούμενος, ὅστις περιβάλλει καὶ κρατεῖ ἐπὶ τῆς *ραχιαίας* ἐπιφανείας τῶν μετακαρπίων προσηρμοσμένους μὲν εἰς τὴν οἰκείαν θέσιν, ἀλλὰ καὶ ἐλευθέρους πρὸς τὰς ἰδίαις λειτουργικὰς κινήσεις, τοὺς τένοντας τῶν μυῶν, οἵτινες ἐκτείνουσι τὴν χεῖρα καὶ τοὺς δακτύλους, ἧτοι τοὺς δύο κερκιδικοὺς πρὸς τὰ ἐξω καὶ ἄνω, τοὺς τέσσαρας τένοντας τοῦ κοινοῦ ἐκτείνοντας τοὺς δακτύλους ἐν τῷ μέσῳ, καὶ τοὺς δύο ἰδίους ἐκτείνοντας τὸν τοῦ δείκτου καὶ τὸν τοῦ μικροῦ δακτύλου ἑκατέρωθεν· προσέτι δὲ τὸν βραχῆν καὶ μακρὸν ἐκτείνοντα, ὡς καὶ τὸν μακρὸν ἀπαγωγὸν τοῦ ἀντίχειρος.

Ἡ δὲ *παραμαία* ἐπιφάνεια, πολύπλοκος οὖσα, φέρει ἐν τῷ μέσῳ τριγωνικὴν τινὰ ἐντύπωσιν, τὸ *κοῖλον* τῆς *παλάμης* λεγόμενον, ἧτις περιορίζεται ἑκατέρωθεν ἐξ ἐπάσεων, τῆς μὲν πρὸς τὰ ἐξω καὶ ἄνω παρὰ τὸν ἀντίχειρα, *θέναρ* καλουμένης, τῆς δὲ πρὸς τὰ ἴσω καὶ ἄνω καὶ ἐκτενιμένης κατὰ μῆκος τοῦ ὠλενικοῦ χεῖλους πρὸς τὸν μικρὸν δάκτυ-

λον, ἢ *ὑποθέναρ* πρὸς τὰ κάτω δὲ ἐξ ἐτέρων τριῶν μικροτέρων ἐπάσεων, κειμένων ἐπὶ τῶν τριῶν μεσοδακτύλων διαστημάτων.

Ἡ χώρα αὕτη, ὡς καὶ ἡ δακτυλική, καλύπτεται ὑπὸ δέρματος λείου, ἀτρίχου καὶ ὀλιγώτερον εὐκινήτου, ὡς μᾶλλον προσκεκολλημένου πρὸς τοὺς ὑποκειμένους ἰστούς, φέροντος δὲ διαφόρους πτυχάς, τοῦθ' ὅπερ ἀποτελεσμα τοῦ ἀνατομικοῦ σχηματισμοῦ τῆς παλάμης καὶ τῶν ποικίλων κινήσεων τῶν δακτύλων. Ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ταύτης τὸ δῆμα εἶναι προσέτι κατάσπαρτον ὑπὸ ἀπειραριθμῶν λεπτοτάτων μικρῶν ἐπάσεων, καλουμένων *θηλῶν*, αἵτινες γίνονται πυκνότεραι κατὰ τὴν τρίτην φάλαγγα τῶν δακτύλων, ἧτοι τὴν *ῥῆγα*, ὅπου διακρίνονται καὶ διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ ὡς σύστημα συγκεντρικῶν, ἑλλειψοειδῶν λεπτῶν γραμμῶν.

Καὶ αἱ μὲν *θηλαὶ* αὗται ἔχουσι μεγίστην σπουδαιότητα διὰ τὴν λειτουργίαν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς ἀφῆς, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω. Αἱ δὲ *πτυχαί*, ὧν τέσσαρες αἱ σπουδαιότεραι, σχηματίζουσαι ἐν *M* κεφαλαίον, παρέχουσιν ἰκνὰς ὑπηρεσίας εἰς τὸν χειρουργόν, *ὄχι* δὲ ὀλιγώτερας καὶ εἰς τοὺς χειρομάντις, οἵτινες, ἐκμεταλλεόμενοι τὴν εὐπιστίαν καὶ δεισιδαιμονίαν τῶν ἀπλουστέρων, ἀποφαίνονται τὰς διαφόρους θαυμασίας καὶ σοφὰς αὐτῶν προφητείας.

ὑπὸ τὸ δῆμα τοῦτο ὑπάρχει ἄρκετον λιπῶδες στρώμα, δυνάμενον νὰ προφυλάττῃ τὰ ὑποκείμενα ὄργανα ἀπὸ πάσης βλάβης. Βαθύτερον δὲ τοῦ λιπῶδους τούτου στρώματος προεκτείνεται ἡ ἀνωτέρω μνημονευθεῖσα *περιταινία*, ἧτις πρὸς τὸ μέρος τοῦτο λέγεται *παραμαία* καὶ *πεπαχυμένη* πρὸς τὰ ἄνω παρὰ τὴν *ρίζαν* τῆς χειρὸς συντελεῖ εἰς τὸν σχηματισμὸν ἰσχυροῦ συνδέσμου, τοῦ *δακτυλοειδοῦς* καλουμένου. Ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς δὲ ἢ ὀπισθίας ἐπιφανείας τῆς περιταινίας ταύτης ἐκτείνονται κατὰ βάθος δύο προεκβολαί, αἵτινες, ἐνοῦμεναι μετὰ τῆς κατὰ βάθος περιταινίας, τῆς *διχουσῆς* πρὸ τῆς σειρᾶς τῶν τεσσάρων τελευταίων μετακαρπίων ὀστέων, χωρίζουσι τὴν παλάμην εἰς τρεῖς διακεκριμένους ἀπ' ἀλλήλων χώρους, ἀντιστοιχοῦντας πρὸς τὰ ἄνω μνημονευθέντα, *θέναρ*, *ὑποθέναρ* καὶ *κοῖλον παλάμης*.

Διὰ τῆς διατάξεως δὲ ταύτης καὶ τῶν διαφόρων λοιπῶν ἐλιγμῶν ἢ περιταινία αὕτη περιβάλλει καὶ συγκρατεῖ ἐν τῇ οἰκείᾳ θέσει τοὺς πολυπληθεῖς μῦς, τένοντας, φλέβας, ἀρτηρίας καὶ νεῦρα, τὰ ὅποια ἀποτελοῦσι πολὺ-

πλοκον, ὅσον καὶ θαυμάσιον σύμπλεγμα, συντελοῦν ὅπως τὸ ὄργανον τοῦτο καθίσταται χρησιμώτατον καὶ εὐτοχον πρὸς ἐκπλήρωσιν πασῶν τῶν λειτουργιῶν αὐτοῦ.

Καὶ ἡ μὲν χώρα τοῦ θένταρος ἀποτελεῖται ἐκ τεσσάρων μυῶν, προωρισμένων εἰς τὰς κινήσεις τοῦ ἀντίχειρος, ἧτοι ἐκ τοῦ βραχέος ἀπαγωγῆς, ἐκ τοῦ βραχέος καμπτήρος, ἐκ τοῦ ἀνιθέτου καὶ ἐκ τοῦ προσαγωγῆς· πρὸς δὲ ἐκ τοῦ τένοντος τοῦ μακροῦ καμπτήρος καὶ κλάδου τοῦ μεσαίου νεύρου καὶ ἀγγείων· βεθύτερον δὲ πρὸς τὴν ῥαχιαίαν ἐπιφάνειαν εὐρίσκειται καὶ ὁ πρῶτος μεσόστεος μῦς.

Ἡ δὲ χώρα τοῦ ὑποθένταρος, κειμένη ἐν τῇ ἀνωτέρᾳ καὶ ἐσωτερικῇ μοίρᾳ τῆς παλάμης, περιλαμβάνει τρεῖς μῦς προωρισμένους διὰ τὰς κινήσεις τοῦ μικροῦ δακτύλου· ἧτοι τὸν ἀπαγωγόν, τὸν βραχὺν καμπτήρα καὶ τὸν ἀνιθέτον.

Τέλος δὲ ἐν τῷ μέσῳ τὸ κοῖλον τῆς παλάμης, τὸ κείμενον μεταξὺ θένταρος καὶ ὑποθένταρος, χώρα μεγαλειτέρας σπουδαιότητος, καθόσον ἐν αὐτῇ εὐρίσκωμεν ὑπὸ τὸ δέριμα τὸν λιπώδη ἰστόν, κρινόν ἄλλως τε εἰς ὅλην τὴν παλάμην, τὴν κατ' ἐπιπολὴν περιτταίαν, τὸ κατ' ἐπιπολὴν παλαμιαῖον ἀρτηριακὸν τόξον καὶ τὰς ἐκ τούτων ἐκφυομένης ἀρτηρίας τῶν δακτύλων, τὸ μεσαῖον καὶ ὠλένιον νεῦρον καὶ τοὺς τένοντας τῶν κατ' ἐπιπολὴν καμπτήρων καὶ τῶν κατὰ βάθος μετὰ τῶν ἐλμυθοειδῶν αὐτῶν μυῶν, περιβαλλομένων ἐξ ἀφθόνου λιπώδους ἰστοῦ, τὴν κατὰ βάθος παλαμιαίαν ἀπονεύρωσιν καὶ ὑπὸ ταύτην τὸ κατὰ βάθος παλαμιαῖον ἀρτηριακὸν τόξον, ἐπαναπαυόμενον ἐπὶ τῶν μετακαρπίων ὀστέων, ὧν τὰ μεϊόστεα διαστήματα πληροῦνται ὑπὸ τῶν μεσοστέων καλουμένων μυῶν.

Εὐρίσκωμεν δὲ προσέτι ἐν τῇ παλάμῃ καὶ τὰς θήκας λεγομένας τῶν τερόντων, ὧν δύο αἱ μεγαλειτέρας, ἡ μὲν ἀρχομένη ἐκ τοῦ μικροῦ δακτύλου καταλαμβάνει τὸ ἥμισυ ἐσωτερικὸν τῆς παλάμης, περιλαμβάνουσα τοὺς τένοντας τῶν κοινῶν καμπτήρων, ἡ δὲ ἐξωτερικὴ συνοδεύει τὸν τένοντα τοῦ μακροῦ καμπτήρος τοῦ ἀντίχειρος· ἐκτὸς τούτων καὶ ἕκαστος τῶν τριῶν λοιπῶν δακτύλων, λιγανός, μέσος καὶ παράμεσος, φέρει ἀνὰ μίαν χωριστὴν μικρὰν θήκην διὰ τοὺς ἐκείθεν διερχομένους τένοντας.

Ἄπαντες δὲ οἱ μῦς τῆς χειρὸς εἰσι προωρισμένοι εἰς τὰς διαφόρους κινήσεις αὐτῆς, ἧτοι πρηνισμόν, ὑπτιασμόν, προσαγωγὴν, ἀπαγωγὴν, κάμψιν, ἔκτασιν καὶ ἀντίθεσιν τῶν δα-

κτύλων, καὶ χρησιμεύουσι διὰ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν κινήσεων τούτων εἰς τὴν ἐπίτευξιν τῆς εὐστρεφείας, εὐκινήσιας καὶ ἀναριθμητῶν ἄλλων λεπτοτάτων γνωστῶν κινήσεων τῆς χειρὸς.

Τὸ δὲ ἀρτηριακὸν σύστημα, τὸ χρησιμεύον ἄλλως πρὸς διατροφήν, συντήρησιν καὶ ἀνάπτυξιν παντὸς ὄργανου, ἐν τῇ χειρὶ σχηματίζει πυκνὸν σύμπλεγμα ὀχετῶν συγκοινωνούντων πολλαπλῶς, καὶ δὴ οὕτως, ὥστε, καταστροφομένου ἐνδὸς ἢ πλειότερων, οἱ λοιποὶ ὀχετοὶ ν' ἀναπληρῶσιν αὐτὸ ἀποτελεσματικῶς. Διηλαδῆ ἡ κερκιδικὴ καὶ ὠλένιος ἀρτηρία, καταρχόμεναι ἐκ τοῦ ἀντιβραχίου κατὰ τὰ πλάγια τῆς χειρὸς, εἰσδύουσιν εἰς αὐτὴν καὶ διχαζόμεναι καὶ ἀναστομούμεναι πάλιν, σχηματίζουσιν ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς δύο τόξα, παλαμιαῖα κλυόμενα, τὸ κατ' ἐπιπολὴν καὶ τὸ κατὰ βάθος, ὡς ἀνωτέρω ἐξέθεσάμεν. Ἐκ τούτων πάλιν ἀφθονοὶ κλάδοι ἐκφυόμενοι εἰσβάλλουσιν εἰς ἕνα ἕκαστον μῦν πρὸς διατροφήν αὐτοῦ. Ἐκ τῆς κυρτῆς δὲ περιφέρειας τῶν ἀρτηριακῶν τούτων τόξων ἐκφύονται ἕτεροι κλάδοι, οἵτινες, διευθυνομένοι κατὰ μῆκος πρὸς τὰ κάτω, διασχίζονται πάλιν εἰς δύο, διήκοντες εἰς τὰς πλαγίας πλευράς τῶν δακτύλων καὶ καταλήγουσιν εἰς τὴν κορυφὴν τούτων ἀναστομούμενοι οὕτως, ὥστε ἕκαστος τῶν δακτύλων διατρέφεται ὑπὸ δύο κυρίων ἀρτηριῶν.

Λί φλέβες τῆς χειρὸς εἶναι δευτερευούσης σημασίας, καθόσον χρησιμεύουσι ἀπλῶς εἰς τὸ νὰ διοχετεύσωσι τὸ ἀκάθαρτον ἤδη αἷμα ἀπὸ τῆς χειρὸς εἰς τὸ κέντρον τῆς κυκλοφορίας.

Τὰ νεῦρα, τὸ τηλεγραφικὸν τοῦτο καλῶδιον, διὰ τοῦ ὑποίου πᾶς ἐξωτερικὸς ἐρεθισμὸς διαβιβάζεται εἰς τὸν ἐγκέφαλον καὶ ἀπὸ τούτου πάλιν ὡς ἐπιταγὴ πρὸς ἐκτέλεσιν ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς κινήσεως εἰς τὸ σῶμα, εἰσὶν ἐν τῇ χειρὶ συνέχεια τοῦ βραχιονίου πλέγματος, τοῦ ἐκφυομένου ἐκ τῆς κατωτέρας τραχηλικῆς μοίρας τοῦ νωτιαίου μυελοῦ καὶ καταλήγοντος εἰς τὴν χεῖρα μέχρι τῶν ἄκρων τῶν δακτύλων.

Ἄμεσος δὲ πηγὴ, ἐξ ἧς τὰ τῆς χειρὸς νεῦρα προέρχονται, διέποντα τὴν κίνησιν καὶ αἰσθησιν αὐτῆς, εἰσὶ τρία, τὸ κερκιδικόν, τὸ ὠλέριον καὶ τὸ ἐν τῷ μέσῳ τούτων κείμενον μέσον καλούμενον· εἶναι δὲ τὰ νεῦρα ταῦτα μικτά, δηλαδὴ συνίστανται ἐξ ἰσθμίων αἰσθητικῶν καὶ κινητικῶν. Καὶ τὸ μὲν κερκιδικόν καὶ κλάδοι τινὲς τοῦ ὠλερίου, διατρέγοντες τὴν ἐσωτερικὴν μοῖραν, ἐννευροῦσι τὴν ῥαχιαίαν ἐπιφάνειαν τῆς χειρὸς, τὸ δὲ μεσαῖον καὶ λοιπὸν ὠλένιον τὴν παλαμιαίαν.

Τὰ τρία ταῦτα νεῦρα, διακλαδιζόμενα εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς χειρός, ἀφ' οὗ δώσωσι τὰς κινητικὰς αὐτῶν ἴνας εἰς ἕνα ἕκαστον μῦν, διανέμονται τὰς αἰσθητικὰς αὐτῶν εἰς τὸ δέγμα, ἰννευροῦντα ἐν ἕκαστον ἰδίαν τῆς χειρός χώραν.

Τὸ μὲν κερκιδικὸν νεῦρον διέπει τὴν αἰσθησιν τῆς ραχιαίας χώρας τοῦ ἀντίχειρος, λιχανοῦ, μέτου καὶ κερκιδικοῦ γέιλου τοῦ παραμέσου δακτύλου καὶ τὴν ἀντίστοιχον τοῦτον ραχιαίαν ἐπιφάνειαν τῆς χειρός. Τὸ δὲ ὠλέπιον τὴν λοιπὴν ραχιαίαν μοῖραν ὡς καὶ τὴν ραχιαίαν καὶ παλαμιαίαν τοῦ παραμέσου, μικροῦ δακτύλου καὶ ὑποθέναρος.

Τὸ μέσον δὲ νεῦρον διέπει τὴν αἰσθησιν ὅλης τῆς λοιπῆς παλαμιαίας χώρας, ἥτοι τοῦ ἀντίχειρος, λιχανοῦ, μέτου, τοῦ ἐξωτερικοῦ ἡμίσεως γέιλου, τοῦ παραμέτου δακτύλου καὶ θέναρος.

Εἰς τὸ δέγμα δὲ τῆς παλαμιαίας ἐπιφάνειας τῆς χειρός καταλήγουσιν αἱ αἰσθητικαὶ ἴνες εἰς ὅλον ἰδίον σύστημα, ἀπαντῶν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν χώραν ταύτην καὶ προωρισμένον πρὸς τὴν εἰδικὴν λειτουργίαν τῆς χειρός, ἥτοι τὴν ἀφήν. Δηλαδή οἱ αἰσθητικοὶ οὗτοι κλαδίσκοι τῶν νεύρων καταλήγουσιν ἐνταῦθα πολυειδῶς: τὸ μὲν κατ' εὐθείαν εἰς τὸ δέγμα, μέχρι τῆς ἐπιδερμίδος, τὸ δὲ εἰς μικρὰ ὠσειδῆ σωματίτια (1—5 γιλιοστῶν τοῦ μέτρου), τὰ ὅποια κρέμονται ἐκ τῶν ἀκροτελευτίων κλαδίσκων τῶν αἰσθητικῶν νεύρων καὶ ὀνομάζονται *Πατοίνεια σωματίτια* (*corpuscules de Pacine*), ὡς ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀνατόμου, τοῦ πρώτου περιγράψαντος αὐτὰ (1836). Καὶ ἀπαντῶσι μὲν ταῦτα διεσπαρμένα εἰς ὅλον τὸ δέγμα, εἶναι δὲ ἀθρονώτατα εἰς τοὺς δακτύλους καὶ ἐξαιρετικῶς πάλιν τὰ περισσότερα εἰς τὴν τρίτην φάλαγγα, ἥτοι τὴν ῥᾶγα τῶν δακτύλων· τέλος εἰς εἰδικὰ τινα σωματίτια, τὰ ὅποια ἀπαντῶσιν ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς τὴν παλάμην τῆς χειρός (καὶ εἰς τὸ πέλμα τοῦ ποδός), ἐκεῖ, ὅπου καὶ ἐντοπίζεται τὸ αἰσθητήριον τῆς ἀφῆς. Τὰ τελευταῖα ταῦτα νευρικά σωματίτια, *Μαϊσόντεια* καλούμενα, ὡς ἐκ τοῦ πρώτου ἀνακαλύψαντος αὐτὰ, τὰ κυρίως σωματίτια τῆς ἀφῆς, ἀθρονώτατα ἐπὶ τῶν ῥαγῶν τῶν δακτύλων καὶ ἐπιπολαίως κείμενα, πληροῦσι τὰς ἄνω περιγραφείσας πολυπληθεῖς θηλάς τοῦ δέρματος τῶν δακτύλων.

Τὸ κρηπίδωμα δὲ παντὸς τοῦ πολυπλοκωτάτου τούτου συστήματος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὁποῖον προσφύονται, ὡς εἶπομεν, μῦς καὶ τέ-

νοντες, εἶναι ὁ ὀστέινος τῆς χειρός σκελετός, ἀποτελούμενος ἐξ 27 ὀσταρίων διαφόρου σχήματος καὶ μεγέθους, εὐκινήτως πρὸς ἀλλήλα συνηρμοσμένων διὰ στερεωτάτων συνδέσμων, ἀποτελούντων μετὰ τῶν ὀστῶν τὰς διαφορούς ἀρθρώσεις.

Ἐκ τῶν 27 τούτων ὀστῶν, ὀκτώ, ἔχοντα σχῆμα ἀκκινόιστον κυβικόν καὶ τεταγμένα εἰς δύο σειράς, ἀνωτέραν καὶ κατωτέραν, ἀποτελοῦσι τὸν καρπὸν, τὴν ῥίζαν τρόπον τινὰ τῆς χειρός, διὰ τῆς ὁποίας αὕτη συνδέεται μετὰ τοῦ ἀντίβραχίου.

Πέντε ἄλλα ἐπικήμεη κυλινδρική ὀστᾶ, κείμενα παραπλευρῶς τὸ μὲν παρὰ τὸ δέ, ἀποτελοῦσι τὸ μετακάρπιον, ὅπερ μετὰ τῶν ἀνωτέρω συνιστῶσιν, οὕτως εἰπεῖν, τὸ σῶμα τῆς χειρός, ἥτοι τὴν παλάμην. Συνέχισαν τῶν ὀστῶν τοῦ μετακαρπίου ἀποτελοῦσι τὰ ὀστᾶ τῶν πέντε δακτύλων, ἅτινα, ἐπιμήκη καὶ ταῦτα, ἀριθμοῦνται εἰς δεκατέσσαρα.

Ἐκαστος δάκτυλος σχηματίζεται ἐκ τριῶν τοιούτων ὀστῶν κατὰ μῆκος διακειμένων καὶ πρὸς ἀλλήλα συνηρθρωμένων καὶ τρεῖς φάλαγγας ἀποτελούντων δι' ἕκαστον δάκτυλον, πλὴν τοῦ ἀντίχειρος, ὅστις ἀποτελεῖται ὑπὸ δύο μόνον ὀστῶν καὶ δύο φάλαγγων. Αἱ φάλαγγες δὲ αὗται, ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω μικρότεραι γινόμεναι, καταλήγουσιν εἰς τὴν τρίτην, τὴν καὶ μικροτέραν, ἥτις καὶ ῥᾶξ καλεῖται.

* *

Ἡ φυσιολογικὴ λειτουργία τῆς χειρός ἐξάγεται ἐκ τῆς ἀνατομικῆς περιγραφῆς αὐτῆς. Ὁ σκελετός αὐτῆς, συνιστάμενος ἐκ πολλῶν μικρῶν ὀσταρίων μετὰ λείων ἀρθρικών ἐπιφανειῶν, συναρθροῦται καταλλήλως καὶ προάγει τὰς διαφορούς κινήσεις αὐτῆς εἰς τὸ τέλειον. Οἱ δὲ μῦς, τεσσαράκοντα περίπου τὸν ἀριθμὸν, κατενεμήθησαν οὕτως, ὥστε νὰ κινητοποιῶσι τὴν χεῖρα διαφοροτρόπως καὶ νὰ καθιστῶσιν αὐτὴν ἐπιτηδεῖαν πρὸς τοὺς ποικίλους ἐκείνους μετασχηματισμούς, δι' ὧν ἐπαρκεῖ εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ποικιλιωτάτων αὐτῆς ἐργασιῶν.

Οἱ τέσσαρες δάκτυλοι, ἐπιμήκεις, ἄνιστοι καὶ ἀποκεχωρισμένοι ὁ εἰς τοῦ ἑτέρου, φέρουσιν ἕκαστος ἀνά τρεῖς ἀρθρώσεις, χάριν τῶν ὁποίων οὗτοι δύνανται ν' ἀφίστανται ἀλλήλων, νὰ κάμπτωνται καὶ ἐκτείνωνται ἐλευθέρως, καὶ νὰ ἐφαρμόζωνται ἐπίσης ἀκριβῶς ἐπὶ τῶν ὀγκωδῶν ὡς καὶ ἐπὶ τῶν λεπτοτάτων ἀντικειμένων.

Ὁ δὲ ἀντίχειρ μετὰ τόσης μαθηματικῆς ἀκριβείας ἐπέτυχε νὰ κατὰσχῃ τὴν θέσιν του, ὥστε μόνον οὕτω ἠδυνήθη πράγματι νὰ καταστήσῃ μετὰ τῶν λοιπῶν δακτύλων τὴν χεῖρα μηχανισμόν τέλειον καὶ ἀληθῆς συλληπήριον ὄργανον.

Ἐκτὸς τῆς κοινῆς αἰσθήσεως, ἣτις ὑπάρχει διακεχυμένη ἐφ' ὄλου τοῦ δέρματος, ἡ χεῖρ ἔχει καὶ ἰδίαν τινὰ αἰσθητικὴν δύναμιν, ἣτις καὶ μόνη χαρακτηρίζει αὐτὴν ὡς εἰδικὸν αἰσθητήριον ὄργανον τῆς ἀφῆς. Καὶ δὲν πρέπει νὰ συγγένηται ἡ ἀφή μετὰ τῆς κοινῆς αἰσθήσεως, καθόσον αὕτη ἔχει, ὡς εἶδομεν, καὶ ἴδιον νευρικὸν σύστημα, ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἄνω μνημονευθέντων σωματίων τοῦ Μάϊονεο, δηλαδὴ τῶν εἰδικῶν σωματίων τῆς ἀφῆς, ἅτινα, εὐρισκόμενα ἐντὸς τῶν ἀπειροπληθῶν θηλῶν τῆς παλάμης, καὶ ἰδίᾳ ἐπὶ τῶν ῥαγῶν τῶν δακτύλων, καθιστῶσι τὴν χεῖρα τὸ εἰδικὸν τῆς ἀφῆς αἰσθητήριον.

Ἡ ἀφή εἶναι ἡ αἰσθητικὴ ἐκείνη δύναμις, διὰ τῆς ὁποίας λαμβάνομεν γνῶσιν τῶν διαστάσεων, τοῦ σχήματος, τῆς συστάσεως καὶ ἄλλων ιδιοτήτων τῶν ἀντικειμένων. Αὕτη προσέτι ἐπανορθοῖ, κανονίζει καὶ συμπληροῖ τὸ ἔργον τῆς ὀράσεως καὶ εἶναι ἡ μόνη τῶν αἰσθήσεων, ἣτις οὐδέποτε ὑποπίπτει εἰς ἀπάτην.

Τὸ δὲ ἀκροτελεύτιον τῆς χειρὸς ἐφοδίων, οἱ ὄνυχες, τὰ πλατέα καὶ λεπτά ἐκείνα πέταλα, τὰ σκέποντα τὴν ῥαχιαίαν ἐπιφάνειαν τῆς τρίτης φάλαγγος τῶν δακτύλων, διὰ τὴν στερεότητα καὶ ἐλαστικότητα αὐτῶν παρέχουσιν ἀντίστασιν τινὰ καὶ ὑποστήριγμα εἰς τὰς ῥάγας τῶν δακτύλων ἐν καιρῷ ψαύσεως ἀντικειμένου τινὸς καὶ φέρουσιν εἰς ἐπαφὴν πρὸς τοῦτο περισσοτέρως θηλάς, καὶ οὕτω καθιστῶσι μεγαλείτερον τὸ ἀπτικὸν πεδίον, τοῦθ' ὅπερ λίαν σπουδαῖον διὰ τὴν αἴσθησιν τῆς ἀφῆς.

Ἐκ τῆς συντόμως ἐκθεθείσης ἀνατομικῆς κατασκευῆς καὶ φυσιολογικῆς λειτουργίας ἐξάγεται ὅτι ἡ χεῖρ εἶναι ὄργανον ἐκτελεστικὸν σπουδαιότατον καὶ χρησιμώτατον, καὶ διὰ τὴν εἰδικὴν φυσιολογικὴν ιδιότητα, ἣν ἔχει, δηλαδὴ τὴν ἀφήν, κατατάσσεται μετὰ τῶν πέντε αἰσθητηρίων ὀργάνων: τοῦ ὀφθαλμοῦ, τοῦ αὐτός, τῆς ὀνός καὶ τῆς γλώσσης, πλεονεκτεῖ δὲ μάλιστα ἡ χεῖρ τῶν λοιπῶν: διότι ὁ μὲν ὀφθαλμὸς, τὸ οὖς, ἡ γλῶσσα καὶ ἡ ῥίς εἶναι ὄργανα μᾶλλον παθητικά, δηλαδὴ δέχονται μόνον τὰς ἐξωτερικὰς ἐντυπώσεις, ἐν ᾧ ἡ χεῖρ εἶναι καὶ ἐνεργητικὸν συγχρόνως ὄργανον, διότι,

δεχόμενον τὰς ἐξωτερικὰς ἐντυπώσεις, ἐκτελεῖ καὶ ἐξωτερικεῖται συγχρόνως ταύτας καὶ τὰς τῶν ἄλλων αἰσθητηρίων πᾶν δεξιῶς καὶ πιστῶς: ἦτοι ἡ χεῖρ καθίσταται ὁ πιστὸς ὑπέρτης τοῦ ἀνθρώπου, ἀνευ τοῦ ὁποίου ἀδύνατον ἦτο νὰ ὑπάρξῃ οὗτος. "Ὅθεν προσφιέστατα ἐλέχθη ὑπὸ τῶν πατέρων ἡμῶν «Χειρῶν ἀλλυμένων, ἔρρει πολὺμητις Ἀθήνη».

Τὴν ἀλήθειαν ταύτην ἀνεγνώρισαν καὶ ἄλλοι τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων, ὁμολογήσαντες μάλιστα τὴν χεῖρα ὑπερέτερον τῶν λοιπῶν αἰσθητηρίων ὀργάνων.

Ὁ Ἀναξαγόρας π. γ. ἐπέσβευσεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει τὴν ὑπεροχὴν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ζῴων εἰς αὐτὴν τὴν χεῖρα. α' Ἀναξαγόρας μὲν οὖν φησὶ διὰ τὸ χεῖρας ἔχειν προνομιώτατον εἶναι τῶν ζῴων τὸν ἄνθρωπον», καὶ εἶναι μὲν ἀληθῆς ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης διὰ τῶν ἐπομένων «Εὐλόγον δὲ διὰ τὸ προνομιώτατον εἶναι τῶν ζῴων χεῖρας ἔχειν», καὶ ὁ Γαληνός (Περὶ χρεῖας Μορίων, κεφ. 3) α' Ὅτι μὲν σοφώτατον τῶν ζῴων ἄνθρωπος, οὗτω δὲ χεῖρας ὄργανα πρέπουσι ζῴῳ σοφῷ» ἠθέλησαν ν' ἀποδείξωσιν ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι ὑπέρτερος τῶν ἄλλων ζῴων, διότι ἔχει χεῖρας, ἀλλ' ὡς ὑπερέχων τούτων, ἀνάγκην εἶχε καὶ τελειοτάτου ὀργάνου, οὐδὲν ἦττον ὁμοῦς καὶ ἐν τῇ πρὸς ἀλλήλους ἀντιρρῆσει περὶ τούτου ἔτι κατέδειξαν τῶν χειρῶν τὴν ὑπερέχουσαν θέσιν καὶ τελειότητα.

Ἄν ὁ ὀφθαλμὸς ἐξυμνήθη, καὶ δικαίως, ὑπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων καὶ νεωτέρων ποιητῶν, ἂν ἡ λεπτοφυὴς καὶ θαυμασία κατασκευὴ αὐτοῦ ἐθαυμάσθη ὑπὸ πάντων, ἀλλὰ καὶ ἡ κατὰ τὸ φαινόμενον χονδροειδὴς χεῖρ ἐθεωρήθη οὐ μόνον σοφωτάτη ἐπινόησις, ἀλλὰ καὶ ἰδιαιτέρον τοῦ ἀνθρώπου χαρακτηριστικόν. Σύγκρισις τις τῶν δύο τούτων αἰσθητηρίων ὀργάνων δὲν εἶναι ἀληθῶς ἀπο σκοποῦ ἀφ' οὗ μάλιστα, ὡς κοινῶς πιστεύεται, ὅτι ὁ ὀφθαλμὸς εἶναι τὸ πολυτιμώτερον τῶν αἰσθητηρίων, ἡ δὲ χεῖρ μόλις ἀξιοῦται τῆς δεύσης προσοχῆς.

Τοῖς πᾶσι κατέστησαν ἤδη γνωσταὶ αἱ θαυμάσιαι ὑπηρεσίαι, τὰς ὁποίας παρέχει ἡ χεῖρ διὰ τῆς ἀφῆς εἰς τοὺς δυσμοίρους ἐκείνους, οἵτινες ἠτύχησαν νὰ στερηθῶσι τοῦ πολυτίμου τῆς ὀράσεως αἰσθητηρίου, τοῦ ὀφθαλμοῦ. Χιλιάδες τυφλῶν σήμερον διὰ τῆς ἀφῆς ἀντικατέστησαν τὴν ὄρασιν μετὰ καταπληκτικῆς ἐπιτυχίας. Ἐν ταῖς σχολαῖς τῶν τυφλῶν μετὰ θαυμασμοῦ παρατηροῦμεν τὰ ἀπίστευτα ἀποτελέσματα τῆς χρησιμότητος

τῆς χειρός, διὰ τῆς ὁποίας κατορθοῦσι τὴν ἐκμάθησιν διαφόρων βιοποριστικῶν ἐπαγγελμάτων, καὶ ἐπακοῦντες οὕτω διὰ τῆς ἀτομικῆς αὐτῶν ἀξίας καὶ ἐργασίας εἰς τὴν πληρῶσιν τῶν ἰδίων ἀναγκῶν, ἀποσκορακίζουσι τὴν εἰδεχθῆ ἐπαίτειαν. Ἐκεῖ διὰ τῆς ἀφῆς μανθάνουσι ἀνάγνωσιν καὶ γραφήν, διδάσκονται τὴν ὀργανικὴν μουσικὴν θεωρητικῶς τε καὶ πρακτικῶς· πολλοὶ δὲ νέοι τυφλοὶ, ἀπόφοιτοι τῶν σχολῶν τούτων, εἶναι ἀριστοὶ ἤδη καλλιτέχναι, τυχόντες τοῦ πρώτου βραβείου ἀνεγνωρισμένων Ὡιδείων μεγαλοπόλων καὶ μετερχόμενοι νῦν εὐδοκίμως τὸ ἔργον καθήγητοῦ τῆς μουσικῆς.

Ἡ σύγχρονος ἐπιστήμη ἀναγράφει πλεῖστα ὅσα περιέργα καὶ ἐκπληκτικὰ γεγονότα, ἀναγόμενα εἰς τὴν ἀσκησιν τῆς ἀφῆς τῶν τυφλῶν.

Ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Cambridge ὑπῆρχε καθηγητῆς τῶν μαθηματικῶν τυφλός, *Saunderson* καλούμενος, ὅστις διὰ τῆς ἀφῆς διέκρινε τὰ ἀληθινὰ ἀπὸ τὰ κίβδηλα μετέλλια. Ὁ ἀόμματος οὗτος καθηγητῆς ἐδίδασκε τοὺς νόμους τῆς ὀπτικῆς, ἐξηγῶν τὴν φύσιν τοῦ φωτὸς καὶ τῶν χρωμάτων καὶ τὴν θεωρίαν τῆς ὁράσεως.

Ἐν αὐτῇ τῇ Ἀγγλίᾳ ὑπῆρξεν ὑπουργὸς τῶν ταχυδρομείων καὶ τηλεγράφων τυφλός, *Fawcett* καλούμενος, ὅστις ἐπὶ πολλὰ ἔτη διεύθυνε τὸ ὑπουργεῖον τοῦτο μετὰ μεγίστης δεξιότητος.

Ἐν Evian ζῆ τυφλὸς ἐφημεριδοπώλης, ὅστις διὰ τῆς ἀφῆς διακρίνει ἀλανθάστως τὰς διαφόρους ἐφημερίδας, καὶ οὐδέποτε ἀπατάται, ὥστε νὰ δώσῃ ἄλλο ἀντ' ἄλλου φύλλον εἰς τοὺς πελάτας του· ὁ τυφλὸς οὗτος διακρίνει καὶ τὰ χρώματα διὰ τῆς ἀφῆς.

Ἐν Λονδίῳ ὑπῆρχε καὶ γλύπτῆς ζῶων τυφλός, *Vidal* ὀνομαζόμενος, ὅστις, μόνον διὰ τῶν χειρῶν ἀντιλαμβάνόμενος τοῦ σχήματος καὶ καταμετρῶν τὸ μέγεθος καὶ τὰς διαστάσεις τῶν ζῶων, κατῶρθου, ὅπερ ἀπίστευτον, πλὴν ἀληθές, νὰ πλάσῃ τὰ πανομοιότυπα αὐτῶν· πολλὰ δὲ ἔργα τοῦ τυφλοῦ τούτου καλλιτέχνου θαυμάζονται σήμερον ὡς ἀριστουργήματα.

Καὶ ἐνταῦθα, εἰς τὸ ἐν Σισλιῇ Νοσοκομεῖον τῆς Εὐσένης *Hôpital de la Paix*, ὡς καὶ εἰς τὰ ἐν Βεβεκίῳ καθολικὰ ὀφθαλμοτροφεῖα θηλείων ὑπάρχουσι δύο τυφλοὶ διδάσκαλοι τῆς μουσικῆς, ἐκτελοῦσαι ἐπὶ κλειδοκυμβάλου, ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ὀργάνου, μουσικὰ τεμάχια καὶ ὕμνους πρὸς τὸν Δημιουργόν

μετὰ σπανίας τέχνης· γράφουσι καὶ ἀναγινώσκουσι μετ' εὐχερείας. Ἐξ αὐτῶν ἡ ἐν Σισλιῇ ἔχει καὶ τρεῖς μικροὺς δυστυχεῖς τυφλοὺς μαθητάς, τοὺς ὁποίους διδάσκει γραφὴν καὶ ἀνάγνωσιν. Πρὸς τοῖς θρησκευτικοῖς τῶν βιβλίοις λαμβάνουσι τακτικῶς καὶ ἀναγινώσκουσι καὶ ἰδίαν ἐφημερίδα, ἐξ ἧς μανθάνουσι τὴν κίνησιν τοῦ κόσμου. Ἡ ἐν Βεβεκίῳ τυφλὴ διακρίνει προσέτι τὰ χρώματα διὰ τῆς ἀφῆς, ἐπικρίνει ἐπιτυχῶς τὴν τυχὸν ἐλαττωματικὴν ἐνδυμασίαν τῶν μικρῶν μαθητριῶν τῆς καὶ ἐκφέρει γνώμην ὅτι τοῦτο ἢ ἐκεῖνος τὸ χρῶμα ἢ ἐνδυμα ἀρμόζει μᾶλλον εἰς ταύτην ἢ ἐκείνην κτλ.

Περιοργότατα εἶναι ἐπίσης καὶ τὰ φαινόμενα, τὰ παρατηρούμενα ἐπὶ τῶν πρώτων ἐντυπώσεων τυφλῶν τινῶν, ἀξιοθέντων, μετὰ ἐπιτυχῆ ἐγχείρησιν, ν' ἀνακτήσωσι τὴν ὄρασιν, τὴν ὁποίαν κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας δὲν ἐγνώριζον νὰ χρησιμοποιήσωσι, καὶ κατέφευγον διὰ τοῦτο πάλιν εἰς τὴν ἀφῆν. Ἀναρέρουσι τοιοῦτους ἀναβλέψαντας, οἵτινες, ὅτε τὸ πρῶτον εἶδον τοὺς γονεῖς ἢ οἰκείους, δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀναγνωρίσωσιν αὐτούς, εἰμὴ ὅτε διὰ τῆς χειρὸς ἐψάυσαν τὸ πρόσωπον αὐτῶν· τὰ οἰκειότερα δὲ τῶν ἀντικειμένων παρουσιάζόμενα αὐτοῖς τότε μόνον ἀνεγνώριζον, ὅτε διὰ τῆς χειρὸς ἐψηλάφωσαν αὐτὰ· εἰς δὲ ἐξ αὐτῶν διηγείτο ὅτι τυφλὸς ὢν διήρχετο μόνος καὶ ἄνευ δυσκολίας ὁλας τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως, ὅτε δὲ ἠτύχησε νὰ μεταχειρισθῆ τοὺς βλέποντας ἤδη ὀφθαλμούς του, πολλάκις περιεπλανήθη καὶ εὐρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ζητῆ πληροφορίας περὶ τῶν ὁδῶν.

Πάντα τὰ ζῶα ἔχουσι τὰ αἰσθητήρια αὐτῶν, τινὰ μάλιστα τούτων ἔχουσι τὸ ἐν ἐξ αὐτῶν ὑπέρτερον τοῦ ἀντιστοίχου παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ. Ὁ λαγῶς π. χ. ἔχει τὴν ἀκοὴν ὀξυτέραν ἡμῶν, ὁ κύων τὴν ὄσφρησιν, ὁ αἰετὸς τὸν ὀφθαλμὸν ὀξυδερκέστερον, ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος ἔχει πάντα τὰ αἰσθητήρια ἐν τελειότητι ἀρμονίᾳ, τὴν δὲ ἀφῆν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἀνεπτυγμένην, ὥστε οὐδὲ πόρρωθεν εἶναι δυνατόν νὰ παραβληθῆ ἢ τῶν λοιπῶν ζῶων πρὸς αὐτήν. Ἀλλὰ καὶ ὡς ἐπικουρικὸν τῶν λοιπῶν αἰσθητηρίων, ὡς καὶ ἄλλων δεξιοτήτων τοῦ ἀνθρώπου, δυνάμεθα νὰ ἐξάρωμεν τὴν χεῖρα.

Παρὰ τοῖς κωφκλάοις, εἰς τοὺς ὁποίους ἢ τε ἀκοὴ ἠλείπει καὶ ἡ γλῶσσα κατ' ἀκολουθίαν ἀδρανεῖ, ἡ χεῖρ διὰ τῶν θαυμασιῶν αὐτῆς κινήσεων ἀναπληροῖ τὸν λόγον, ὅσοι δ' ἠτύχησαν νὰ ἐπισκεφθῶσι σχολὰς κωφκλάων, ἐθαύμασαν πάντως, πῶς διὰ τῶν χειρονομιῶν

διδάσκονται καὶ μινθάνουσι νὰ συνεννοῶνται μετὰ θαυμαστῆς ταχύτητος, ν' ἀναγινώσκωσι καὶ νὰ γράφωσι, νὰ συζητῶσι ζωηρῶς περὶ τῶν νέων τῆς ἡμέρας, νὰ ἐπικρίνωσι τὰ ἄρθρα τῶν ἐφημερίδων, καὶ, κηρύττοντες μιμικῶς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, νὰ προκαλῶσι τὰ δάκρυα ἢ τὸν ἐνθουσιασμόν εἰς ὁμοιοπαθεῖς αὐτῶν ἀκροατὰς ἢ μᾶλλον θεατὰς.

Κατὰ τὰ λεχθέντα, ἡ χεὶρ ἀποδεικνύεται παντοδύναμος καὶ ἰκανὴ ν' ἀντικταστήσῃ λίαν ἐπιτυχῶς τὰ λοιπὰ αἰσθητήρια. Τί δὲ ἡ θεία τοῦ Ἀσκληπιοῦ τέχνη, ἰδίᾳ δὲ ἡ χειρουργικὴ διὰ τὰ καταπληκτικὰς προόδους καὶ θαυμαστὰς θεραπείας ὀφείλει εἰς τὴν χεῖρα, τοῦτο ἀδύνατον εἶναι νὰ ἐξαρθῇ ἐπαρκῶς διὰ λόγων.

Τὴν ἀναμφήριστον τοῦ λιχανοῦ χρησιμότητα, ἠδίκησε βεβαίως ὁ ἰσχυρισθεὶς ὅτι εὐκατεῖον αὐτοῦ ἐροῖδιον θὰ ἦτο καὶ τρίτος ἐπὶ τοῦ ἄκρου αὐτοῦ ὀφθαλμός, διότι μυωπῶν ἐκεῖνος δὲν κατείδεν ὅτι ἀνθ' ἐνὸς τάχα ἐλλείποντος, δέκα ἔχομεν ὀφθαλμούς ἐπὶ τῶν ἰσarithμων ῥαγῶν τῶν δακτύλων μας. Διὰ τῶν δέκα τούτων ὀφθαλμῶν οἱ τυφλοὶ βλέπουσι, δηλαδὴ ἀναγινώσκουσι, γράφουσι καὶ τελειοῦσιν, ὡς ὁ Vidal, τὰ ἀριστουργήματα τῆς οἰκείας τέχνης.

Περιποιώμεθα τὴν χεῖρα, ἐξασκῶμεν τὴν ἀρῆν καὶ τὰ λοιπὰ αἰσθητήρια, καὶ τότε ἀκνηχάτως συμπληροῦμεν καὶ τελειοποιούμεν ἑαυτούς.

Διὰ ταῦτα νομιζομεν ὅτι ἡ χεὶρ ὡς ὄργανον αὐτοτελὲς καὶ, οὕτως εἰπεῖν, ἐλεύθερον ἐν σχέσει πρὸς τὸν λοιπὸν ὀργανισμόν, ἔχουσα ἰδίαν φυσιολογικὴν λειτουργίαν, ἀνήκουσαν ἀποκλειστικῶς εἰς ἑαυτήν, ὡς ὁ ὀφθαλμός καὶ τὸ οὖς, ὑπὸ κοινωνιολογικῆν δὲ ἐποψίν ἢ χρησιμωτέρα, ἐδικαιοῦτο, νομιζομεν, καὶ αὕτη νὰ ἔχῃ ἰδίαν παθολογικὴν θέσιν ἐν τῇ ἰατρικῇ ἐπιστήμῃ, ὡς, φέρ' εἰπεῖν, ἡ ὀφθαλμολογία καὶ ἡ ὠτολογία, αἰτινες, χωρὶς νὰ ἐξεγείρωσι μηδενὸς τὸν χόλον, κατῴρθωσαν νὰ δημιουργήσωσιν ἑαυταῖς εἶδος τι αὐτονομίας.

Ἡ χεὶρ, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ αἰσθητήρια, ἔχει τὰς ἰδίας αὐτῆς παθήσεις· αἱ συγγενεῖς π. χ. παραμορφώσεις τῶν δακτύλων, ἢ σύσπαισις τῆς παλαμιαίας ἀπνευρώσεως, ὁ ἐν εἶδει ἐλατηρίου δάκτυλος (*doigt en ressort*), ὁ γραφικὸς σπασμὸς τῶν δακτύλων (*crampe des écrivains*) καὶ ἄλλαι, περὶ τῶν ὁποίων ὀλόκληροι εἰδικαὶ μελέται ἐγένοντο, ἀνήκουσιν εἰς τὴν χεῖρα· ἄλλαι δὲ πάλιν παθήσεις, κοιναι

καὶ εἰς τὸ λοιπὸν σῶμα, παροῦν· ἄζουσιν ἐν τῇ χεὶρὶ, ὡς ἐκ τῆς ἀνατομικῆς αὐτῆς κατασκευῆς, ὅλως ἰδιαιτέρην μορφήν καὶ σοβαρότητα, ἐπιφέρουσαι μάλιστα καὶ αὐτὸν τὸν θάνατον ἢ τὸ ὀλιγώτερον τὴν ἀνικανότητα τῆς χειρὸς. Οἱ τραυματισμοὶ αὐτῆς, ἰδίως δὲ οἱ τῶν νεύρων καὶ τενόντων, αἱ αἰμορραγίαι, αἱ φλεγμοναὶ κ.τ.λ. ἔχουσιν ὅλως ἴδιον χαρακτῆρα καὶ χρῆζουσιν ἰδιαιτέρας προσοχῆς.

Ὅσοι δὲ ἐπαθον τυχόν ποτε τὴν ὀδυνηροτάτην ἐκείνην πάθησιν, τὴν *paronychie*, ἥτοι τὸ κοινῶς καλούμενον *καλαγκάθι*, δὲν ἐλησμόνησαν βεβαίως τοὺς σποδροτάτους ἐκείνους καὶ ὄντως ἀλησημονήτους πόνους, οἵτινες εἶναι τρόπον τινὰ παρότρυνσις τῆς ἀγρύπνου φύσεως, ἐξαναγκάζουσης ἡμᾶς σκοπίμως νὰ ἐπιζητήσωμεν τὴν ἄμεσον θεραπείαν τοῦ πολυτίμου ὄργανου.

Ἡ συνάρμολόγησις ὁμῶς εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν πραγματείαν πασῶν ἐν γένει τῶν παθήσεων τῆς χειρὸς, χειρουργικῶν, τραυματικῶν, νευρικῶν, ὡς καὶ τροφικῶν διαταραχῶν καὶ τῶν τοιοῦτων, εἶναι ἔργον δυσκατόρθωτον, ἀλλ' εὐχῆς τοῦλάχιστον ἔργον θὰ ἦτο, ἂν ἀπετελεῖτο μονογραφία τις, περιλαμβάνουσα ἀποκλειστικῶς τὴν *χειρουργικὴν τῆς χειρὸς*, καθόσον, ἡ κατὰ χώρας κατανομὴ τῶν παθήσεων ἀρμόζει καταλληλότερον εἰς τὴν χειρουργικὴν ἢ εἰς τὴν ἄλλην ἐν γένει ἰατρικὴν.

Ἐκάστη πάθησις τῆς χειρὸς ἔχει ἄμεσον ἐπίδρασιν ἐπὶ τὴν λειτουργίαν τοῦ τιμιωτάτου τούτου ὄργανου, ὁ δὲ χειρουργός, ὁ συνειδῶς τὴν ἀρμονικὴν ταύτην ἐν τῇ χεὶρὶ ἀλληλεγγύην, ὀφείλει νὰ προσπαθῇ νὰ διατηρῇ τὴν ἀκεραιότητα αὐτῆς, νὰ προφυλάττῃ ἀπὸ πάσης βλάβης καὶ προσβολῆς καὶ νὰ φροντίζη παντὶ σθίνει νὰ σώζη καὶ τὸ ἐλάχιστον μῦρον αὐτῆς, ὅσον ἀφ' ἑτέρου ὀφείλει νὰ ἐπεμβαίνει, ἀνευ ἀναβολῆς πρὸς πρόληψιν μεγαλειτέρων καταστροφῶν.

* *

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε πειθόμεθα ὅτι ἐκ τε τοῦ σχηματισμοῦ καὶ τῆς λειτουργίας, αἱ χεῖρες τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τὸ σπουδαιότατον ἐξωτερικὸν ὄργανον τῆς τελειότητος αὐτοῦ, καὶ τοῦ καθόλου πολιτισμοῦ ὁ ὁρατὸς δημιουργὸς καὶ ἰσχυρὸς ἀμύντωρ. Πλεονασμὸν δὲ θεωροῦμεν, ἐὰν εἰς ὅσα εἶπομεν θελήσωμεν νὰ προσθέσωμεν καὶ ἄλλας ἀποδείξεις περὶ τῶν εὐεργετημάτων, τὰ ὁποῖα ἡ ἀνθρωπότης δι' αὐτῆς ἀπήλαυσε, καὶ ἀφίνω εἰς ἕκαστον ὑμῶν

μετ' ὀλίγον ἐντεῦθεν ἀπερχόμενον, ν' ἀναμε-
τρήσῃ τὰ ἐκ τῆς χειρὸς ἀγαθὰ καὶ νὰ θυ-
μάτῃ τὸ ἔργον τῆς Ὑψίστης Προνοίας.

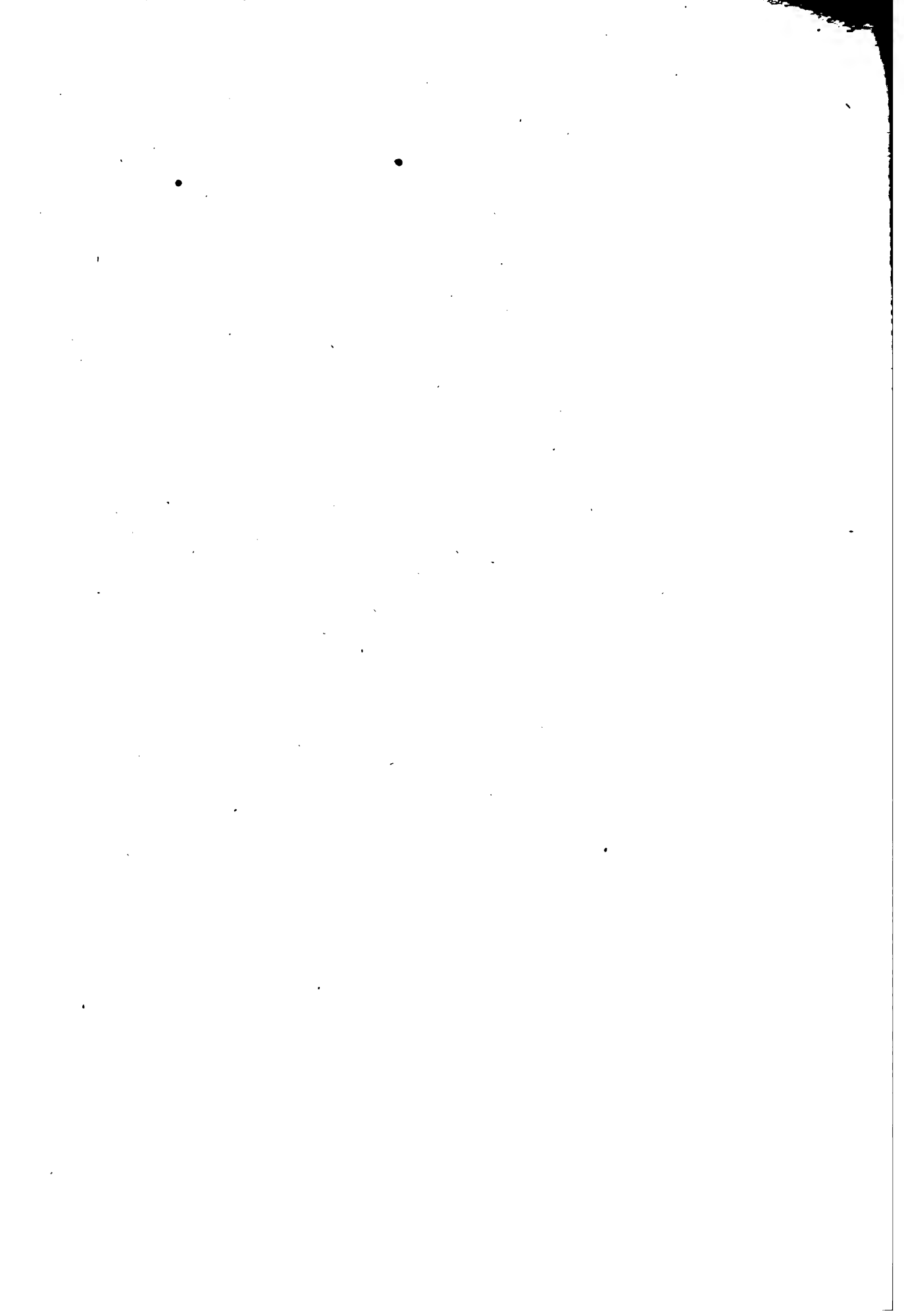
Ἄλλὰ μὴ παραγάγῃ ἡμᾶς ἡ φροῦδα τοῦ λό-
γου, μηδὲ νομίσῃ τις ὅτι, ὑπερμαχήσαντες
τῆς ὁμολογημένης ἄλλως χρησιμότητος τῆς
χειρὸς, ἐπὶ στιγμὴν κἄν ἐλησμονήσαμεν ὅτι
ἄλλη εἶναι ἡ πηγὴ πάσης ἡμῶν ἐνεργείας καὶ
δεξιότητος, ἡ ἐνδοτάτη ἐκείνη δύναμις, ἣτις
μόνη ἕξομοιοῖ ἡμᾶς πρὸς τὸ θεῖον. Τοῦτ' αὐτὸ
ἀναμφιβόλως ὑποδηλοῖ καὶ ὁ μέγας Σταγυρί-
της, λέγων: Οὐδὲ ἡ χεῖρ, οὐδ' ἄλλο τῶν μο-

ρίων οὐδὲν ἄνευ ψυχῆς (Ἀριστοτ. *Περὶ ζώων*
κεφ. Α', 19. 726 β22).

Καταπαύων δὲ τὸν λόγον, εὐχομαι καὶ πα-
ρακαλῶ πάντας καὶ εἰδικῶς τὰ ἐρίτιμα καὶ
λόγια τοῦ Συλλόγου μέλη ὅπως χειρὶ ὑγιεῖ καὶ
στιβαρᾷ, ὑπὸ τὴν λάμψιν πεφωτισμένου νοῦ,
ἐν πνεύματι ὁμονοίας κατὰ καθήκον μάλιστα
ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς μητρὸς ἡμῶν Ἐκκλη-
σίας καὶ ὑπὸ τὴν Ὑψηλὴν προστασίαν τοῦ
γαλινοτάτου Ἀνακτος, ἐργασθῶσιν ἐν τῷ
πνευματικῷ βίῳ, οἷος εἶναι ὁ τῶν γραμμάτων
καὶ τῆς ἐπιστήμης, διότι ἐν αὐτῷ ὁ ἀληθὴς
κόσμος καὶ ἡ ἀγήρωσις δόξα τῶν ἐθνῶν.

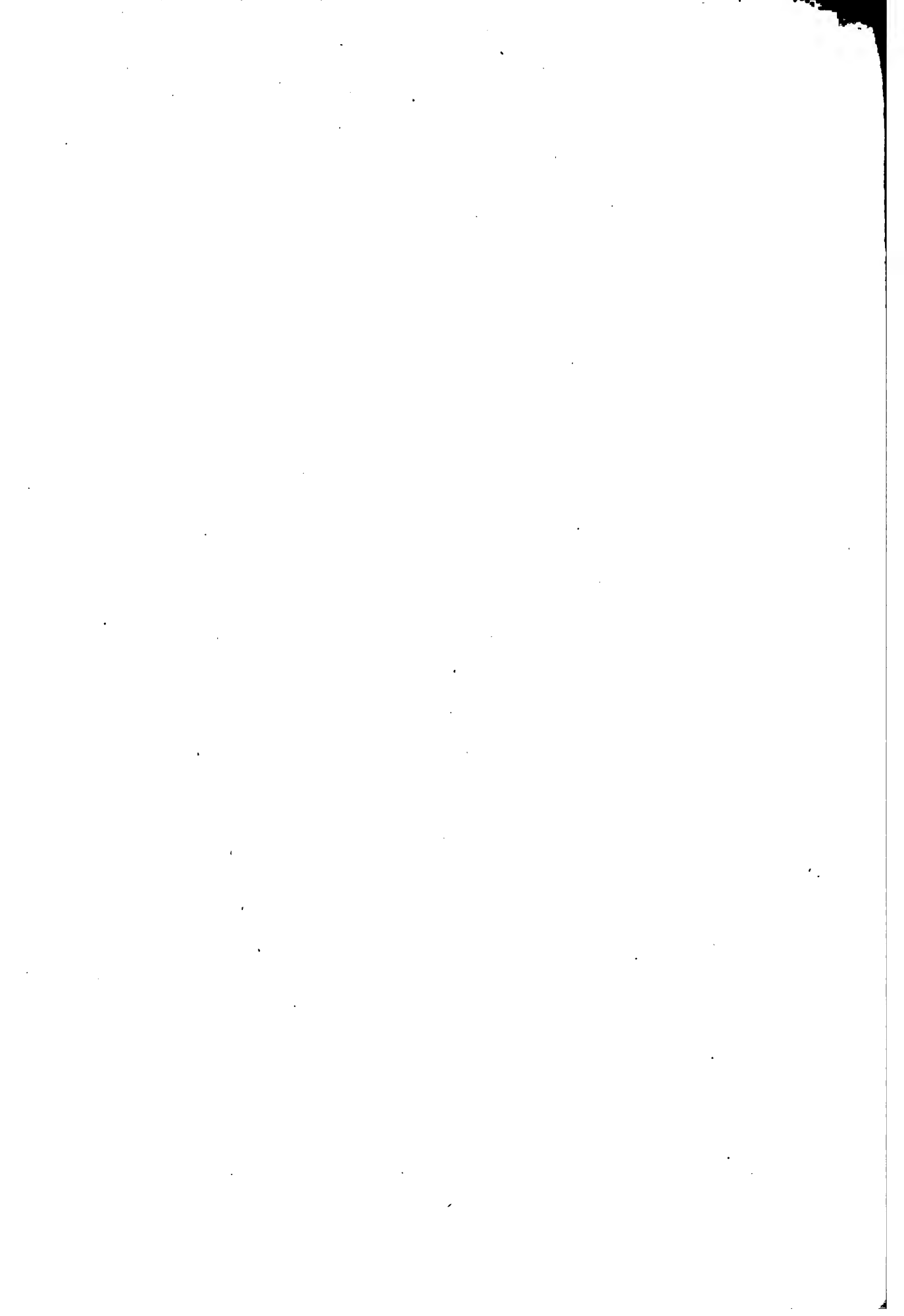
Ο ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΤΩΝ ΔΕ', ΔΣ', ΔΖ', ΔΗ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΩΝ ΕΤΩΝ 1895-1899

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΕΝ ΡΩΜΗ

ΠΡΟ ΤΟΥ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΥ

ὑπὸ

Π. Δ. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΥ

Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ἈΣΙΖ' συνεδριάσει τῆς 19 Ἰουνίου 1895.

Ἐπὶ πολὺν χρόνον οἱ μόνοι νομοδιδάσκαλοι ἐν Ῥώμῃ ἦσαν οἱ *Ποντίφικες*, ἐν τῷ προσωπῷ τῶν ὁποίων συνεκεντροῦντο τό τε δίκαιον, ἡ δικονομία καὶ ἡ θρησκεία. Μεταξὺ τῶν συγγραφέων ὁ *Κικέρων* (106—43 π. Χ.) ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ *De legibus* γνωρίζει ἡμῖν ὅτι οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ ἦναι κελὸς *Ποντίφικ* ἀγρῶν τὸ δίκαιον.

Εἰς τοῦτο ἀποβλέπων εἰς τῶν σοφῶν τῆς Γαλλίας νομοδιδασκάλων ἔλεγεν ἡμῖν ἐν τῷ μαθήματί του ὅτι ἡ νομικὴ ἐπιστήμη καὶ ἡ θρησκεία ἦσαν ἐν καὶ τὸ αὐτὸ καὶ ὅτι οἱ αὐτοὶ ἄνδρες ἦσαν καὶ Ποντίφικες καὶ νομοδιδάσκαλοι.

Πρὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς *Δωδεκαβίβλου* ἡ ἐπιστήμη τοῦ δικαίου ἦν ἀγνωστος σχεδὸν ἐν Ῥώμῃ, ἐκτὸς ὀλιγίστων ἐξαίρεσεων, αἵτινες περιωρίζοντο εἰς τοὺς Ποντίφικας, κρατοῦντας νομικὰ τινὰ ἀξιώματα, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον συγγεόμενα μετὰ τῶν θρησκευτικῶν κανόνων, καὶ κατὰ παράδοσιν μεταβιβαζόμενα ἀπὸ ἡλικίας εἰς ἡλικίαν, ἐν οἰκογενείαις τισί, προνομιοῦχοις θεματοφύλαξι τῶν τῆς πόλεως μυστηρίων. Τὰ ἀξιώματα ταῦτα ἦσαν ἄπλαϊ τοῦ νόμου διατάξεις καὶ ρητὰ, ἐν ἐρρυθμισμέναις φράσεσι συνηρημολογημένα καὶ αποτελοῦντα ἱερῶς ὕμνους, ἐξ οὗ καὶ *Carmina* ὠνομαζόντο παρ' ἅπασιν τοῖς συγγραφεῦσιν. Ἐπὶ τῶν δεκάρχων, *decemviri* (451 π. Χ. δημιουργηθέντων πρὸς σύνταξιν νόμων), τὰ κατὰ παράδοσιν φυλαττόμενα ταῦτα ρητὰ συρραφέντα ἐγράφθησαν καὶ συνέστησαν μετὰ τῶν ἱερῶν ἡμετέρων τὰ ἱερὰ λεγόμενα βιβλία, ἅπερ ὡς πολὺ τιμα καὶ ἱερὰ κειμήλια ἐφυλάττοντο ἐν τοῖς ναοῖς μετὰ τῶν θείων ἀντικειμένων, τῶν εἰς τὴν ἐξάσκησιν τῆς θρησκείας χρῆσιμποιουμένων.

Ἄλλ' ὁ λαός, μεμακρυσμένος παντός δη-

μοσίου ὑπουργήματος, ἐπιτρεπομένου τοῖς πατρικίοις, ἐν παντελεῖ τῶν νόμων ἀγνοοῖ διετέλει. Ἐν τούτοις ὠθούμενος ὑπὸ τοῦ κατέχοντος τὰ σπλάγγνα αὐτὸν θάρρους κατώρθωσε τὴν δημοσίευσιν τῆς *Δωδεκαβίβλου*. Τὸ δ' ἔργον τοῦτο, ἅπαξ δημοσιευθὲν, ἐτέθη εἰς τὴν διάθεσιν πάντων, οὕτως, ὥστε αἱ ἐν τούτῳ περιεχόμεναι φράσεις κατέστησαν ἡ ἐλευθέρᾳ ἔκφρασις πάντων, παύσασαι ἀποτελοῦσαι κτῆμα τῶν πατρικίων καὶ θρησκευτικῆ παράδοσις.

Καίτοι ὁ λαός κατώρθωσεν οὕτω νὰ γνωρίσῃ τοὺς νόμους, ἕστερεῖτο ὁμως εἰσέτι τοῦ δικαίωματος τῆς ἐρμηνείας αὐτῶν, διότι οἱ πατρικιοὶ ἐπεφυλάξαντο ἑαυτοῖς τὸ δικαίωμα τοῦτο. Οὗτοι καὶ μόνοι εἶχον τὸ μονοπώλιον τῆς νομικῆς ἐπιστήμης, ἣν ἀπεκάλυπτον εἰς μόνους τοὺς πελάτας τῶν. Εἰς αὐτοὺς μόνον παρεῖχον διὰ τῶν συμβουλῶν τῶν βοήθειαν. Ἄλλ' αἱ συμβουλαὶ αὗται, γραπταὶ ἐνίοτε, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον δὲ προφορικαί, δὲν ἀπετέλουν μεθοδικὴν διδασκαλίαν, ἐξ οὗ ἡ νομικὴ ἐπιστήμη διετέλει εἰσέτι οὕσα διὰ τὸν λαόν, ἕστερημένον παντός ἐκκλησιαστικοῦ εἴτε πολιτικοῦ δικαίωματος, μυστήριον καθαρὸν. Ταύτη ἦτο ἡ θέσις τοῦ λαοῦ καὶ μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς *Δωδεκαβίβλου*.

Οὐχ ἦττον ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ τοῦ δικαίου γνῶσις ἤρξατο ἀποσπώμενη τῆς θρησκείας. Ἡ ἐρμηνεία τῆς ὀρθῆς τῶν νόμων ἐννοίας, ἥτις ἐπὶ ἑκατὸν καὶ ἐπέκεινα ἔτη εἶχεν ἐγκαταλειφθῆ τοῖς *Ποντίφικ*, ἀφέθη ἐλευθέρᾳ τοῖς ἰδιώταις ἐκείνοις, ὧν αἱ δικονομικαὶ γνῶσεις καὶ τὸ τάλαντον προσεικύνσαντο τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ δημοσίου. Τάξις ἀνθρώπων, διακρινομένων ἐπὶ εὐφυίᾳ, ἡσυχολήθη εἰδικώτερον περὶ τὴν ἐπιστήμην τοῦ δικαίου καὶ περὶ τὴν πρακτικὴν διεξαγωγὴν τῶν υποθέσεων εἰργάσθη. Ἐν τούτῳ

τῷ χρόνῳ ἀνεφάνησαν οἱ νομοδιδάσκαλοι, ἐν οἷς συγκατελέγοντο καὶ ἐκ τῶν δύο τάξεων ἄνθρωποι: πατρίκιοι τε καὶ πληθεῖοι.

Οἱ νομοδιδάσκαλοι οὗτοι συνήρχοντο πολλάκις εἰς συνεδριάσεις παρὰ τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ἐντὸς τῶν διαδρόμων τῶν δικαστηρίων, ἵνα διασαφηνίσωσι καὶ ἐκθέσωσι τὰς δυσκολωτέρας καὶ μᾶλλον ἐνδιαφερούσας ὑποθέσεις. Εἰς τοῦτο ἀποβλέπει, καὶ τὰς συνελεύσεις ταύτας ὑπαινιττόμενος ὁ *Juvenalis*¹ λέγει, ἐν ταῖς σατύραις αὐτοῦ *jurisquae peritus Apollo*.

Αἱ συμβουλαι τῶν νομοδιδασκάλων τούτων ἐδίδοντο δωρεὰν εἰς τοὺς ταύτας αἰτοῦντας. Ἀφ' ἧς ἡμέρας τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο ἐδόθη τοῖς πληθεῖοις, κατέστη προσιτώτερον ἅμα καὶ ἐλευθεριώτερον. Οἱ νομοδιδάσκαλοι δὲν περιωρίσθησαν πλέον εἰς τὸ νὰ δίδωσι συμβουλὰς εἰς τοὺς διαδίκους, ἀλλὰ χωροῦντες ἐπὶ πλέον ἐνεκαίνισαν μᾶθήματα νομικῆς ἐπιστήμης, ἐπιτρέποντες τοῖς πᾶσι ν' ἀκροῶνται τῶν συμβουλῶν των καὶ νὰ ἀκολουθῶσι τὰς ἀπαιτήσεις των. Τότε δὲ τὸ δίκαιον κατέστη ἐπιστήμη προσιτὴ εἰς πάσας τὰς κοινωνικὰς τάξεις.

Οἱ νομοδιδάσκαλοι παρεδέχοντο τοὺς νέους ἐν ὄλιγαι ταῖς φάσεσι τῆς ἐξασκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματός των. Ὅτε ἐδίδον τὴν γνώμην αὐτῶν ἐπὶ νομικῶν ζητημάτων, ὅτε ἐδείκνυον τοὺς δικονομικοὺς τρόπους ὅπως κλῶς διεξ-αχθῆ δίκη τις, ὅτε συμπαρίσταντο τοῖς πελάταις των πρὸ τοῦ δικαστοῦ ἢ ὅτε συνέταττον νομικὰς συμβουλὰς εἴτε συγγράμματα, οἱ μαθηταὶ των τοὺς ἤκουον μετὰ προσοχῆς, ἐπετήρουν τὰς ἀπαντήσεις των καὶ ἐμάνθανον νὰ ἐφαρμόζωσι τοὺς οὓς ἐμάνθανον νόμους.

Τιβέριος ὁ Κορουγκάκιος, πληθεῖος ἐκ γενετῆς, ἀλλὰ περιβεβλημένος ἀλληλεδιαδόχως τὸ ἀξίωμα τοῦ Κήρσορος τοῦ μεγάλου Ποντίφικος καὶ τὸ τοῦ διδάκτορος, ἀπεκάλυψεν εἰς τὸ δημόσιον τὰ τῆς νομικῆς ἐπιστήμης μυστήρια, ἰδρῶν ἀληθῆ καὶ συστηματικὴν σχολὴν καὶ ἐξηγῶν εἰς τοὺς προσερχομένους καὶ ἐπιθυμοῦντας ἀκροασθῆναι τοὺς τε τύπους καὶ τὰ νομικὰ ἀξιώματα.

Οὗτος παρεδέξατο ἐν τῇ σχολῇ ταύτῃ οὐ μόνον τοὺς υἱοὺς τῶν πατρικίων, οἵτινες προ-ῶριζον ἑαυτοὺς εἰς κυβερνητικὴν τινα θέσιν, ὡσπερ τοῦτο ἔπραττον οἱ προηγούμενοι, ἀλλὰ καὶ ὄλους τοὺς ἀστῆς τοὺς ἐφιεμένους τῆς

μαθήσεως τῶν νόμων. Ὁ Πλίνιος ὁ πρεσβύτερος (23—79 μ. Χ.) λέγει ὅτι ὁ Ῥωμαϊκὸς λαὸς τοσοῦτον κατεβέβηκε ἐκ τῶν ευεργεσιῶν του, ὥστε καὶ ἀνδριάντα αὐτῷ ἀνήγειρεν ἐπὶ μιᾶς τῶν πόλεως πλατειῶν.

Ἡ ἐπιστήμη τοῦ δικαίου, ὡς βλέπετε, ἐμάνθανετο κατ' αὐτοὺς τοὺς χρόνους ὅπως μέχρι τινὸς ἐν Τουρκίᾳ καὶ ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὸν μεσαιῶνα. Ὁ σπουδαστὴς ἐμάνθανεν ἀπὸ στήθους τὴν *Δωδεκάβιβλον* καὶ ἐμελέτα τὸ πο-ντικὸν δίκαιον· εἶτα τακτικῶς ἐφοῖτα παρὶ τινι νομομαθεῖ διακεκριμένῳ, ἐνεπνέετο ἐκ τῶν ἀπαντήσεων του καὶ ἐμόρφου ἑαυτὸν διὰ τὸ μέλλον στάδιόν του. Ἦτο οἰκογενειακὴ, οὕτως εἶπειν, διδασκαλία, ἀπὸ διδασκάλου εἰς μαθητὴν μεταβιβαζομένη, καὶ οὐχὶ θεωρητικὴ, διδομένη παρὰ καθηγητοῦ ἐξ ἐπαγγέλματος καὶ ἐναντι ἀμοιβῆς.

Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς Δημοκρατίας ἡ διδασκαλία καὶ ἡ μελέτη τοῦ δικαίου μετὰ πλείονος ζήσεως ἐπεδιώχθη. Ἐκ σχετικῶν πρὸς τινὰς νομοδιδασκάλους κειμένων ἐξίγεται ὅτι οὗτοι ἐνησχολοῦντο εἰς τὸ τοὺς μαθητὰς *instituire* καὶ *instruere*. Τὰ δύο ταῦτα ῥήματα ἐγένοντο ἀντικείμενα πλείστων σχολίων παρὰ τοῖς συγγραφεῦσιν, ἰδίᾳ τοῖς γερμανοῖς, ἅτε περιελείοντα ἐν ἑαυτοῖς πᾶσαν τὴν τοῦ δικαίου διδασκαλίαν. Τινὲς ἐξ αὐτῶν βασιζόμενοι ἐπὶ τῶν κειμένων τοῦ *Πομπονίου* ἀξιοῦσιν ὅτι *instituire* σημαίνει τὴν μεθοδικὴν διδασκαλίαν τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν. Κατ' αὐτοὺς ἡ *institutio* ἦτο ἀληθῆς τις καὶ μεθοδικὴ διδασκαλία, προπαρασκευάζουσα τὸν μαθητὴν καὶ προηγουμένη τῆς διδασκαλίας, ἣν ἐμμέσως ἐλάμβανεν ἀκούων τὰς γνωμοδοτήσεις, αἰτινες παρὰ νομοδιδασκάλου ἐδίδοντο. Αἱ ἐρμηνεῖαι ἄλλων τινῶν συγγραφέων ἔτεινον εἰς τὸ νὰ δεῖξωσιν ὅτι τὸ *instruere* ἐσήμαινεν ἐξαιρετικὴν τινα διδασκαλίαν πληρεστέραν τῆς πρώτης.

Ὅπως ποτ' ἂν ἦ, ἐκ πλείστων ἐξίγεται κειμένων ὅτι πρὸ τοῦ τέλους τῆς Δημοκρατίας ὑπῆρξεν ἐν Ῥώμῃ ἀληθῆς τις διδασκαλία τῆς νομικῆς ἐπιστήμης. Αὕτη δ' ἦτο θεωρητικὴ. Εἶναι πράγματι δύσκολον τὸ νὰ προαδεγθῆ τις τὴν ἐναντίαν γνώμην, ἀρ' οὐ ἐκ θετικῆς γινώσκουσα πηγῆς ὅτι ὁ *Balbus Licinius* ἔδωκε ταύτην εἰς τὸν *Servium Sulpicium* καὶ ὁ *Trebatius* εἰς τὸν *Labéon*. Ἄλλ' ἂν ἡ τοῦ δικαίου διδασκαλία ἦτο θεωρητικὴ, δὲν ὑπῆρχον ἐν τούτοις σχολαὶ νομοδιδασκάλων, ὅπως ὑπῆρχον σχολαὶ ῥητόρων.

1. Σατυρικός ποιητής (4?—123 μ. Χ.).

Οἱ μαθηταὶ προσήρχοντο τακτικῶς ἀθροῖο ὅπως γνωρίσωσι τὴν γνώμην καὶ τὰς συμβουλάς τῶν νομοδιδασκάλων, ἀπεκαλοῦντο δὲ *auditores*, ἐκ τοῦ *audeo*, ἤτοι ἀκροῶμαι.

Καίτοι ἡ τῶν νομοδιδασκάλων παροχὴ τῆς διδασκαλίας ἐγένετο δωρεάν, ἐν τούτοις ὁ ζῆλος καὶ αἱ προσπάθειαι τούτων ἰκανοποιοῦντο διὰ τῶν βῆτορικῶν θριάμβων τῶν μαθητῶν των. Οὕτως ὁ Σκευόλας ἔσχε τὴν τιμὴν νὰ ἀριθμῆ μεταξὺ τῶν μαθητῶν του τὸν ἔξοχον καὶ ἐνδοξον ῥήτορα, ὃν οἱ συμπατριῶταί του ἀπεκάλεσαν πατέρα τῆς πατρίδος.

Οἱ εἰς τὸ βῆμα προωρισμένοι νέοι ἢ οἱ εἰς τὴν τοῦ νομοδιδασκάλου ἀσχολίαν μέλλοντες ἐπιδοθῆναι, συνήθιζον εἰς τὴν τέχνην τοῦ οὐμλεῖν, παριστάμενοι εἰς τὰς τῶν δικαστηρίων εἴτε εἰς τὰς τῆς Γερουσίας συνεδριάσεις.

Πράγματι, ἀρχαία τις συνήθεια ἐπέτρεπεν εἰς τοὺς γερουσιαστὰς νὰ συμπαραλαμβάνωσι μετ' αὐτῶν τοὺς νέους των υἱούς, ὀνομαζομένους *pretextatus*, ἐκ τοῦ καλύμματος, ὃπερ ἔφερον καὶ ὃπερ ἐκαλεῖτο *pretexta*. Περιεργόν τι καὶ ἀρκετὰ νόστιμον ἀνέκδοτον διηγούνται ἐπὶ τούτου, κατ' ἄνακρείει ὁ *Aulus Gellius*. Ἡμέραν τινὰ ὁ νέος *Papirius* παρεκαλεῖτο θερμῶς ὑπὸ τῆς μητρὸς του ἵνα δηλώσῃ ποῖον τὸ θέμα τῆς συζητήσεως ἐν τῇ Γερουσίᾳ· πιεζόμενος δ' ἀπεφάσισε νὰ εἴπῃ, πρὸς ἀπαλλαγὴν του, ὅτι συνεζητήθη τὸ ζήτημα, ἐὰν ἦναι προτιμότερον νὰ δώσωσιν εἰς τὸν σύζυγον δύο γυναικας ἢ εἰς τὴν σύζυγον δύο ἀνδρας. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς φανταστικῆς ταύτης ἱστορίας ἦτο τὸ ἀκόλουθον. Τὴν ἐπαύριον αἱ ῥωμαῖαι ματρῶναι, ἐξερεθισθεῖσαι παρὰ τῆς μητρὸς τοῦ *Παπίου*, περιεκύκλωσαν τὴν Γερουσίαν καὶ μετὰ κρυγῶν ἐζήτησαν ὅπως μὴ δοθῶσι δύο γυναῖκες εἰς ἕνα ἀνδρα, ἀλλὰ μᾶλλον δύο ἀνδρες εἰς μίαν γυναῖκα. Ἐννοεῖται εὐκόλως ἡ ἐπὶ τούτῳ καταλαβοῦσα τοὺς γερουσιαστὰς ἐκπληξίς· αὕτη παρῆλθε διὰ τῆς τοῦ πταισματος ὁμολογίας, εἰς ἣν προέβη ὁ *Παπίος* καὶ ἕνεκα τῆς ὁποίας ἔπαυσαν οἱ υἱοὶ τῶν γερουσιαστῶν νὰ γίνωνται δεκτοὶ εἰς τὴν Γερουσίαν.

Ἀρχομένου τοῦ 6ου αἰῶνος οἱ νομοδιδασκαλοὶ ἐδημοσίευσαν νομικὰ ἔργα, προωρισμένα εἰς τὸ νὰ διευκολύνωσι τὴν σπουδὴν τῆς ἐπιστήμης εἰς τοὺς ἐπιθυμοῦντας ταύτην ἐκμαθεῖν. Ὁ *Sextus Ulianus Poetus* συνέγραψεν ἔργον, ἐπονομαζόμενον *Tripertita* ἢ *Jus ulianum*, περιέχον ἐν τρισὶ μέρεσι τὴν *Λοδεκάβιβλον*, τὴν ἐρμηνεῖαν αὐτῆς καὶ τὰς

Legis actiones. Ὁ *Porcius Cato Lucilianus*, εἰς ὃν ἀποδίδοται ἡ πολὺκροτος *lex Catoniana*, ἀφῆκεν ἔργα πολλοῦ λόγου ἀξία.

Ὁ *Mucius Sκευόλας* ἐγένωσκε κατὰ βῆθος τὴν ἐπιστήμην τοῦ δικαίου, οὕτινος ἐξέδωκε τὰς ἀρχάς· τὸ ἔργον του *Jus Civile* εἶναι τὸ πρῶτον ἐπὶ τῆς ἐπιστήμης διδασκτικὸν ἔργον.

Τῆς Αὐτοκρατορίας διαδεξαμένης τὴν Δημοκρατίαν, τὸ πρόσωπον τῶν νομοδιδασκάλων καὶ ἡ ἐπιστήμη τοῦ δικαίου ἀνεπτύχθησαν. Εἶναι ὁ χρόνος, κατ' ὃν ἡ Ῥώμη κατέστη περιόδοξος ἐκ τῶν γραμμῶν. Ποιηταὶ, φιλόλογοι, φιλόσοφοι, ἱστορικοὶ, πάντες προσέρχονται ἀρωγοὶ εἰς τὴν πνευματικὴν τῆς πατρίδος ἀνάπτυξιν. Ἡ τοῦ δικαίου διδασκαλία ἐν πλήρει ἀνθρωπότητι εὐρίσκειται. Οἱ νομοδιδασκαλοὶ μετ' ἀκρας εὐτυχίας βλέπουσι τὴν ἐπιστήμην ταύτην πρὸς τὰ πρόσω χωροῦσαν, αὐτοὶ δ' οἱ ἴδιοι καθίστανται βαθμηδὸν πανίσχυροι, ἡ δὲ δόξα καὶ ἡ δημοτικότης αὐτῶν προβαίνει εἰς βαθμόν, ὥστε νὰ ἐπιρρίπτῃ σκιάν ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων.

Ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Αὐγούστου ἀναφαίνονται οἱ κυρίως καθηγηταὶ τοῦ δικαίου. Ὁ *Ulpianus* τοὺς ἀποκαλεῖ *Juris civilis professores*. Ὁ *Modestinus legum doctores* ἢ *docentes*. Ἡ πρακτικὴ διδασκαλία παύει ὑρισταμένη ὅπως ἄλλοτε. Μόνον ἡ θεωρία ἐδιδάσκετο παρ' ἀνθρώπων, ὧν τὸ ἐπάγγελμα ἦτο τὸ τοὺς ἄλλους διδάσκειν. Τὸ δίκαιον ἐδιδάσκετο οὐχὶ πλέον, ὅπως ἄλλοτε, εἰς τὸν κύκλον τῶν διαμαχομένων ἢ τὸν διάδρομον τῶν δικαστηρίων, ἀλλὰ δημοσίᾳ ἐν ἰδιωτικαῖς σχολαῖς, ὡς ἡ τῶν ῥητόρων, ἐν ἣ ἐδιδάσκετο ἡ φιλοσοφία, ἡ εὐγλωττία καὶ ἡ ῥητορικὴ.

Ἡ ἐπιστήμη τοῦ δικαίου εἶχεν ἤδη τοὺς ἀντιπροσώπους αὐτῆς, καὶ σχολαὶ ἠνέφωγον ἤδη τὰς θύρας αὐτῶν. Ὁ *Ulpianus* καὶ ὁ *Modestinus* ἰσχυρίζονται ὅτι αὐταὶ ἦσαν πολυπληθεῖς κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Ἀτωνόνων. Ἐν τούτοις διάφορα χωρία συγγραφέων ἐπιβεβαιοῦσιν ἡμῖν τὴν ὑπαρξίν των εἰς χρόνους προγενεστέρους τῆς βασιλείας τοῦ Αὐγούστου καὶ τοῦ *Τιβερίου*. Δὲν ἀνεγνωρίζον εἰσέτι ἐπισήμως τοὺς καθηγητὰς τοῦ δικαίου· ὁ *Ulpianus* μάλιστα λέγει ὅτι ἑσπεροῦντο οὗτοι τοῦ δικαίωματος νὰ προσδράμωσιν εἰς δικαστήριον πρὸς πληρωμὴν τοῦ μισθοῦ των, ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι ἡ ἀγιότης τῆς ἐπιστήμης των ἀπηγόρευε πᾶσαν κερδοσκοπίαν.

Γερμανὸς τις συγγραφεὺς, ὁ *Puchta*, εἰς τὴν ἐσχάτην βαθμίδα τῆς κοινωνικῆς τάξεως

τίθησι τούς καθηγητάς τοῦ δικαίου τῶν κλασικῶν χρόνων καί ἐντελῶς τούς διακρίνει ἀπό τῶν νομομαθῶν. Ἐν τούτοις ἡ διάκρισις αὕτη φαίνεται ἡμῖν ἀνακριβής, διότι οἱ τε νομομαθεῖς καί οἱ καθηγηταί ὑπό τῆς αὐτῆς περιεβάλλοντο ἐκτιμήσεως, ὑπολήψεως καί ἀγάπης.

Ἄλλως τε αὐτός οὗτος ὁ Puchta ἀναγνωρίζει ὅτι οἱ μᾶλλον διακεκριμένοι τῶν νομομαθῶν κατήρχοντο μέχρι τοῦ σημείου νά γράψωσι νομικά συγγράμματα πρὸς χρῆσιν τῶν ἐμπόρων. Πῶς λοιπόν, ἐάν ἡ πρώτη γνώμη ἦναι ἀκριβής, εἰς νομοδιδάσκαλος, ὅστις ἐθεώρει ἑαυτὸν ὑπερέχοντα τοσοῦτον, ὥστε νά μὴ ἐννοῆ νά διδάξῃ, ἢ δύνατο νά μὴ νομιζῇ ἑαυτὸν ἀνάξιν ὅτι ἔγραφε συγγράμματα προωρισμένα ἵνα χρησιμεύσωσιν ὡς βάσις εἰς τὴν τοῦ δικαίου διδασκαλίαν; Νομίζομεν ὅτι ἡ γνώμη τοῦ Οὐλπιανοῦ εἶναι ἡ μᾶλλον ἀσφαλής. Ἐκτός τούτου, διὰ τί οἱ νομομαθεῖς, ὧν οἱ προκάτοχοι ἐδοξάσθησαν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, ἀφῆκαν τὸν χώρον ἐλεύθερον καί ἐλιποτάκθησαν;

Ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς φαίνεται σφαλλόμενος, ὅτε βεβαίῳ ὅτι αἱ σχολαὶ εἰς οὐδὲν ἄλλο ἤσχολουντο ἢ εἰς τὴν διανομὴν προκαταρκτικῆς διδασκαλίας κατὰ τούς κλασικούς χρόνους. Προτιμῶμεν νά παραδεχθῶμεν τὴν γνώμην σχολιαστῶν τινῶν, καθ' οὓς ἡ σφαῖρα τῆς ἐνεργείας τῶν σχολῶν ἦτο εὐρυτάτη καί οὐδὲν ὅπως περιωριζέτο εἰς προπαρασκευαστικὴν διδασκαλίαν διὰ τὴν φοίτησιν παρά τινι τῶν νομομαθῶν.

Τὸ μόνον κείμενον, τὸ δυνάμενον διαφωτίσαι ἡμᾶς ἐπὶ τῶν σχολῶν τῶν κλασικῶν χρόνων, εἶναι χωρίον τι τῶν Ἀττικῶν Νυκτιῶν τοῦ Auli Gellii. Ὁ συγγραφεὺς ἀναγνωρίζει ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦ δικαίου ἐγένετο δημοσία ἐν σχολαῖς δημοτικαῖς, καλουμέναις *Stationes*. Ἐν αὐταῖς οἱ καθηγηταί ἤσχολουντο περὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς ἐπιστήμης πάντοτε ἐνώπιον πολυπληθοῦς ἀκροατηρίου. Ὁ Suetonius ἀποκαλεῖ τὰς σχολὰς ταύτας *Auditoria*, ἄλλοι δὲ τινες συγγραφεῖς *Scuolas*. Νομίζομεν ὅτι ἡ λέξις *Stationes* εἶναι ἡ ἀκριβεστέρα.

Ἐπῆρχον δύο ἤδη τοιούτων, κατὰ τὸν Σουετώνιον ἐν ταῖς πρώταις οἱ καθηγηταί *jus publice docebant*, ἐν ταῖς δευτέραις *jus publice respondebant*· αἱ πρώται ἦσαν *Stationes docentium*, αἱ δευτέραι *Stationes respondencium*.

Οἱ τῶν πρώτων καθηγηταί παρεῖχον μεθοδικῶς θεωρητικὴν καί ἀφρητημένην διδα-

σκαλίαν. Μόνος ὁ καθηγητὴς ἐλάμβανε τὸν λόγον ἐνώπιον ἀκροατηρίου περιωρισμένου. Ἐκτός τούτου καί φιλομαθῆς τι δημόσιον προσήρχετο ὅπως μυηθῇ ἐν τῇ τοῦ δικαίου ἐπιστήμῃ.

Ἐν ταῖς *Stationes respondencium* ἀπ' ἐναντίας συνέζητοῦντο καί ἐλύοντο ζητήματα πρακτικά. Τὸ πρόγραμμα οὐδὲν τὸ ὠρισμένον εἶχε· τὸ δημόσιον ἀκροατήριον τῶν σχολῶν τούτων ἦτο πολυπληθέστερον ἢ ἐν ταῖς *Stationes docentium*. Ὁ ἱστορικός Γοΐλιος ἀναφέρει ὅτι ἐν ταύταις ἐγένοντο σοβαραὶ συζητήσεις, ὡς αἱ μεταξὺ ῥητόρων, ἀφρμὴν λαμβάνουσαι ἐκ νομικοῦ ζητήματος τιθεμένου ἐπὶ τοῦ τάπητος. Ὡστε αἱ μὲν πρώται τῶν σχολῶν ἦταν μᾶλλον προωρισμέναι εἰς τὴν θεωρητικὴν διδασκαλίαν, αἱ δὲ δευτέραι εἰς τὴν πρακτικὴν. Ἴσως ἂν ἴσως οἱ αὐτοὶ νομοδιδάσκαλοι ἦσαν καί δι' ἀμφοτέρων, *docentes et respondentes*.

Ἐλλείπει ἐγγράφων ἀδύνατος ἀπέβη ὁ καθορισμὸς ἀκριβῶς τοῦ ἀντικειμένου τῆς διδασκαλίας ἐν ταῖς λεπτομερεῖαις αὐτοῦ, ἢ πρὸς τῶν μαθητῶν πρὸς παραδοχὴν αὐτῶν ἐν ταῖς σχολαῖς ἀπαιτούμενη ποσότης γνώσεων καί τὸ ποῖόν αὐτῶν, αἱ ὥραι τῆς διδασκαλίας καί ὁ τρόπος τῶν ἐξετάσεων.

Ὁ Κικέρων ἀναφέρει ὅτι ἐκαλεῖτο *opus* τὸ σύνολον τῶν ὑπὸ τῶν *docentes* διδασκομένων καί ὅτι ταῦτα οὐδὲν ἄλλο ἢ τὸ δημόσιον καί ἰδιωτικὸν ἦσαν δίκαιον. Ἐπιθετέον ὡσαύτως ὅτι ὁ πρὸς διδασκαλίαν χρόνος δὲν ἐπεξετείνετο πέρα τοῦ Ἰουνίου· διότι ἀπ' αὐτοῦ τοῦ χρόνου ἤρχετο ἡ τῶν ἑορτῶν περίοδος, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀναφέρονται αἱ κατ' Αὐγουστον γινόμεναι *festae vendamiarum* καί *messium*. Ὁ *Martialis* ἐν τοῖς ἐπιγράμμασιν αὐτοῦ μνημονεύει ὅτι τὰ δικαστήρια ἀπὸ τοῦ χρόνου τούτου ἔπυον ἐργαζόμενα, αἱ σχολαὶ ἐκλείοντο, οἱ δὲ ἄνθρωποι ἔτρεχον πρὸς τὰς ἐξοχάς. Τὰ *Saturnalia* καί αἱ ἑορταὶ ἐξετελιόσοντο τότε ἐν ὅλῃ τῶν τῇ μεγαλοπρεπείᾳ.

Ὡς πρῶτα νομικὰ βιβλία πρὸς χρῆσιν τῶν σπουδαστῶν φαίνονται αἱ *Institutiones*, αἱ *Regulae*, αἱ *Definitiones* καί αἱ *Sententiae*. Οὐδεμία μέθοδος, οὐδὲν πρόγραμμα ἐπεβάλλετο εἰς τούς νομοδιδασκάλους, οἵτινες ὁμῶς περὶ πολλοὺ ἐποιοῦντο τὸ λεκτικὸν ὕφος, ἐξ οὗ ἡ ἀνάγκη τῆς ἐκ προτέρων προπαρασκευῆς τοῦ μαθήματος αὐτῶν. Αἱ *disputationes*, ὡς καί τὰ μαθήματα τῶν *docentium*, ἐγένοντο εἰς δημοσίας αἰθούσας, καλουμένας

Auditoria publica. Ὁ Φιλόστρατος ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἀπολλωνίου ἀναφέρει γεγονός τι, καθ' ὃ κάτοικός τις τῆς Μεσσηνίας ἀπέστειλε τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς Ῥώμην ἐπὶ τοῦ Νέρωνος πρὸς σπουδὴν τοῦ δικαίου.

Αἱ σχολαὶ φαίνονται τοποθετημέναι παρὰ ταῖς δημοσίαις βιβλιοθήκαις, αἵτινες δωρεὰν ἰνοίγοντο τοῖς σπουδασταῖς. Οὐδεὶς ὄρος ἀπηγορεύετο παρὰ τῶν ἐπιθυμούντων διδάξαι. Πᾶς τις εἶχε τὸ δικαίωμα, ἔχων ἰκανὰς γνώσεις, νὰ ἀποκαταστῇ ὡς *docens* ἢ *respondens* αἰ περὶ αὐτῶν καὶ τὰ διπλώματα ἦσαν ἀγνωστα. Οἱ διδάσκαλοι ἦσαν ἀπηλλαγμένοι τῶν δημοσίων ὑποχρῶσεων, *munera*, ἀλλ' οὐχὶ ἐστερημένοι τῶν τιμῶν, *honores*. Οἱ σπουδασταί, οἱ τὸ πρῶτον καλούμενοι *auditores*, εἶτα δὲ *studiosi*, ἀπῆλθον ἐκτάκτων πλεονεκτημάτων παρὰ ταῖς ἀρχαίς, ὡς καὶ οἱ διδάσκαλοι, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅπως δηλώσωσι τὴν ιδιότητά των ταύτην τῇ ἀρμοδίᾳ ἀρχῇ, *professio*. Ὅτε δὲ ἔληγεν ὁ χρόνος τῆς διδασκαλίας των, προσεκολλῶντο εἰς δικαστικὸν τι γραφεῖον, καλούμενοι *accessores* ἢ *consiliarii*.

Οἱ σπουδαιότατοι καὶ σχεδὸν ὅλοι οἱ ἐξέχοντες νομομαθεῖς ἠσχολήθησαν περὶ τὴν διδασκαλίαν. Ὁ Πομπώνιος διαβεβαίει ἡμᾶς ὅτι ὁ Labéon, σπουδαιότατος νομομαθής, συνέγραψεν ὑπερτετρακκοσίους τόμους, *quadringenta volumina*. Ἴσως οἱ τόμοι οὗτοι ἦσαν ἀπλοὶ κίβυροι. Ἐτερος σπουδαῖος νομομαθής, συστήσας ἰδίαν σχολὴν, διαλάμφας δ' ἐν αὐτῇ, εἶναι ὁ Capiton' ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ ἰδρυθείσῃ σχολῇ τῶν *Sabinian* ἐπὶ πολὺ ἐδίδαξε καὶ πλείστα συντάξε συγγράμματα. Ἡ σχολή

αὕτη μετὰ τῆς ὑπὸ τοῦ Labéon συσταθείσης Προκυλλιανῆς εἰσὶν αἱ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δικαίου κλασικαὶ σχολαί. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸ δικαίον ἤρξατο διαδιδόμενον, αἱ δ' ἐν Ῥώμῃ σχολαὶ οὐδόλως ἐπῆρκον· ἐξ οὗ βλέπομεν σχολὰς συνισταμένας ἐν Βηρυττῷ, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἐν Καισαρείᾳ καὶ ἐν Ἀθήναις. Περὶ τὸ 452 συνιστᾶται σχολὴ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν ἣ ἴσως οἱ ἐν ταῖς αὐτοκρατορικαῖς σχολαῖς διδάσκοντες εἶχον τὸ δικαίωμα τοῦ διδάσκειν, ὅπερ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀπερίοριστον ἐτύγχανε, λαμβάνοντες καὶ μισθόν.

Οἱ καθηγηταὶ ἐθεωροῦντο πρόσωπα ἱερά, κατόπιν δὲ διδασκαλίας εἰκοσιπενταετοῦς ἠδύναντο νὰ τύχῃσι τῶν *comitiva*, ἀξιώματος τιμητικοῦ. Ἡ διδασκαλία τοῦ δικαίου ἐγκαθιδρύεται πλέον ἐπισήμως. Ἡ Σύγκλητος διορίζει τοὺς καθηγητάς, ἀφ' οὗ πρότερον ἐρευνήσῃ τὰ τε ἠθικὰ προσόντα καὶ τὴν περὶ τὰς γνώσεις ἰκανότητα.

Τοιαύτη ἐν συνόλῳ ἡ διδασκαλία τοῦ δικαίου πρὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐν Ῥώμῃ. Ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος, τιθεὶς τὰς βάσεις τῆς νομοθεσίας, κληροδοτεῖ τοῖς νεωτέροις ἔθνεσι σύστημα ἐπιστημονικὸν ἀξιοθαύμαστον, κατορθώσας νὰ συμπλήξῃ καὶ συμπεριλάβῃ ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ πᾶν ὅ,τι οἱ πρὸ αὐτοῦ νομοδιδάσκαλοι ἔγραψαν καὶ ἐκ παραδόσεως μετέδωκαν τοῖς περὶ τὸ δικαίον ἀσχολούμενοις. Ἐφ' ᾧ καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ χρησιμεύουσιν οὐ μόνον ὡς μνημείον ἀθάνατον τῆς Ῥωμαϊκῆς μεγαλοφυΐας, ἀλλὰ καὶ ὡς βάσις τῆς νομοθεσίας τῶν νεωτέρων εὐρωπαϊκῶν κρατῶν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΥ

ὑπὸ

ΜΙΧΑΗΛ Σ. ΚΕΠΕΤΖΗ, Δ. Ν.

Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ἈΣΙῳ συνεδριάσει τῆς 30 Ὀκτωβρίου 1895.

Κυρίαί καὶ Κύριοι,

Ἐσκέφθην νὰ ὁμιλήσω ἡμῖν περὶ εὐρωπαϊκοῦ θεσμοῦ, ὃν ἔσχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ παρακολουθήσω καὶ γνωρίσω ἐκ τοῦ πλησίον. Ὁ θεσμὸς οὗτος εἶναι ἡ Ἀκαδημία τοῦ διεθνοῦς δικαίου.

Ὁ ἐπὶ πολλὰ ἔτη διακεκριμένος πρόεδρος τοῦ Συλλόγου τούτου, αἰοίδιμος Κωνστ. Καλλιμάδης ἐποίησατο πρὸ δεκατριετίας μακρὸν ἀνάγνωσμα, ἐν ᾧ ἐξέθηκε λεπτομερῶς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἐπιστημονικοῦ τούτου σωματείου, κατέδειξε τὴν ἀξίαν τῶν διαφορῶν ἀπαρτιζόντων αὐτὸ νομομαθῶν, ἐγνώρισε τὰ τοῦ Καταστατικοῦ καὶ τοῦ Κανονισμοῦ αὐτοῦ καὶ διέλαβε περὶ τῶν κατὰ τὴν πρώτην ὀκταετίαν ἀπὸ τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ γενομένων.

Ἐννοεῖται ὅτι ἐν τῇ ἀνακρινώσει τῆς ἐσπέρας ταύτης δὲν δύναμαι νὰ ἐπανέλθω ἐπὶ τῶν τότε λεχθέντων. Ὁ ἀρκεθῶ μόνον εἰς τὸ νὰ σὰς ὑπενθυμίσω ἐν ἀρχῇ βραχυτάτην αὐτῶν περιληψιν. Σκοπὸς ἡμῶν ἔσεται μᾶλλον νὰ ἐκθίσωμεν τὰ οὐσιωδέστερα σημεῖα τῆς μέχρι τοῦδε γενομένης ἐργασίας καὶ νὰ καταδείξωμεν οὕτω τὸ κῦρος καὶ τὴν ὑπόληψιν. ἦν ἡ Ἀκαδημία ταχέως ἐν τῇ ὑψηλῇ κατέκτησε, καταστάσα βαθμηδὸν σπουδαίως καὶ σημαντικὸς παράγων τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀλληλεθνοῦς δικαίου, τοῦ τε δημοσίου καὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ.

Ι. Καὶ πρῶτον, τί ἐστὶν Ἀκαδημία τοῦ διεθνοῦς δικαίου, ὁποῖος ὁ σκοπὸς καὶ ὁποῖος ὁ καταρτισμὸς αὐτῆς; τίνα τὰ μέσα, ἅτινα πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ αὐτῆς μεταχειρίζεται; Τοιαῦτα εἶναι τὰ ζητήματα, τὰ ὁποῖα θὰ προσπαθῆσω νὰ διευκρινίσω δι' ὀλίγων.

Πρὸς κατανόησιν τοῦ πνεύματος, ὑφ' ὃ συνέστη ἡ Ἀκαδημία, πρέπει ν' ἀναδράμωμεν μέχρι τοῦ γεγονότος, ὅπερ πρὸ 25ετίας συνετάραξε σύμπαντα τὸν πεπολιτισμένον κό-

σμον, μέχρι τοῦ τελευταίου γαλλογερμανικοῦ πολέμου. Κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτοῦ παρετηρήθησαν πολλάκις διαφωναίαι μεταξὺ τῶν διαφορῶν ἀρχηγῶν τῶν ἐμπολέμων στρατῶν οὐ μόνον ἐπὶ τῆς ἐρμηνείας, ἀλλ' ἐστὶν ὅτι καὶ ἐπὶ αὐτῆς τῆς ὑπάρξεως τῶν διαφορῶν κινόνων καὶ ἐθίμων τοῦ διεθνοῦς δικαίου ἐν καιρῷ πολέμου, κανόνων καὶ ἐθίμων γραπτῶν ἢ σιωπηρῶς ἀνεγνωρισμένων καὶ ὑπὸ τῆς συνηθείας καθιερωθέντων, οὓς ἡ πρόοδος τῶν ἰδεῶν ἐν τοῖς πεπολιτισμένοις κράτεσιν ἀνεγνώρισε, ὅπως περιορίσῃ ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον τὰ ποικίλα τοῦ πολέμου δεινά, θεωρουμένου αὐτοῦ ἀπλῶς ὡς σκοποῦντος νὰ καταδείξῃ τὴν ὑπεροχὴν τῆς δυνάμεως μεταξὺ δύο κρατῶν (ἅτινα ἐν τῇ ἀνεξαρτησίᾳ καὶ τῇ ἰσότητι αὐτῶν οὐδεμίαν ἀναγνωρίζουσιν ἀνωτέραν ἀρχήν), καὶ ἐπομένως ἀποκηρύττοντος διαρρηθῆναι τὰς περιττὰς ὠμότητας καὶ τὴν κακὴν πίστιν καὶ διακρινομένου οὕτω τῆς ὑπὸ τῶν ἀγρίων ἐπιδιωκομένης πικτελοῦς ἐξοντώσεως τῶν ἐναντιῶν. Ἐκ τῶν παρατηρήσεων τούτων ὁρμώμενοι μερικοὶ φιλόκλινοί ἄνθρωποι νομομαθεῖς, ἐσκέφθησαν ὅτι τὰ ποικίλα δυσάρεστα, ἅπερ παρετηρήθησαν κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1870—1871, καὶ ἅπερ συνέτελεσαν εἰς τὴν ἀνωφελῆ ἔξαψιν τῶν παθῶν καὶ ἐπομένως εἰς τὴν περιττὴν ἐπαύξησιν τῶν ἐχθροπραξιῶν, δὲν θὰ ἐπαρουσιάζοντο ἐκ νέου, ἐὰν ἐπήρχετο ἐν καιρῷ εἰρήνης συνεννόησις τις μεταξὺ τῶν ἀρμοδίων νομομαθῶν τῶν διαφορῶν πεπολιτισμένων κρατῶν, πρὸς καθορισμὸν καὶ ἐξακριβῶσιν τῶν τε κανόνων τοῦ διεθνοῦς δικαίου ἐν καιρῷ πολέμου καὶ τῆς ἐρμηνείας αὐτῶν.

Εὐρύνοντες δ' ἀκολούθως τὴν ἰδέαν ταύτην, ἐσκέφθησαν ὅτι τοιαύτη τις συνεννόησις δύναται νὰ ἔχῃ ἐνεργητικώτερα ἔτι ἀποτελέσματα, ἐὰν ἐπιτευχθῇ ἐπὶ διαφορῶν ἐκκρεμῶν ζητημάτων τοῦ διεθνοῦς δικαίου, τοῦ τε δη-

μοσίου και τοῦ ἰδιωτικοῦ, ἄπερ, γεννῶντα διηνεκῶς δυσαρσεκείας και συγκρούσεις, συντελοῦσιν ἥκιστα εἰς τὴν διατήρησιν τῶν μεταξὺ τῶν κρατῶν φιλικῶν σχέσεων· ὄντως, κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας, χάρις ἰδίᾳ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας, τοῦ ἐμπορίου και τῆς βιομηχανίας, αἱ σχέσεις μεταξὺ τῶν διαφόρων ἔθνῶν ἐπολλαπλασιάσθησαν σημαντικῶς. Συγγρόνως και κατ' ἀνάγκην, ἀνεπτύχθη και ἡ ἐπιστήμη τοῦ διεθνούς δικαίου, ἣτις μελετᾷ και καθορίζει τοὺς κανόνας, οἵτινες διέπουναι τὰς σχέσεις ταύτας, εἴτε μεταξὺ τῶν διαφόρων κρατῶν, εἴτε μεταξὺ ἀτόμων διαφόρων ἐθνικοτήτων, εἴτε τέλος μεταξὺ ἀτόμων και ξένων κυβερνήσεων.

Ἡ ἀνάπτυξις ὁμοῦ αὕτη γίνεται, οὕτως εἰπεῖν, μονομερῶς ὑπὸ τῶν νομοδιδασκάλων ἢ τῶν δικαστῶν ἐκάστου κράτους κατ' ἰδίαν, ἢ και ὑπὸ τῶν διπλωματῶν αὐτοῦ, ἀλλ' ἰδιαιτέρως διὰ συμβάσεων μετὰ τοιούτου ἢ τοιούτου κράτους. Εὐνόητον δ' ἐστὶ, ἐπειδὴ ὅλοι οἱ λαοὶ δὲν ἔχουσιν οὔτε τὰς αὐτὰς ἀνάγκας, οὔτε τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι, εἶναι ἐπιβεβλημένον ὅπως ἕκαστος ἐννοεῖ νὰ ρυθμίξῃ τὰς μετὰ τῶν ξένων σχέσεις αὐτοῦ κατὰ τὸ ἴδιον αὐτοῦ συμφέρον. Ἐντεῦθεν διηνεκεῖς συγκρούσεις μεταξὺ βλέψεων και ἀξιώσεων ἀποκλειουσῶν ἀλλήλας, συγκρούσεις, αἵτινες παραβλάπτουναι πολλακίς καιρίως τὰς φιλικὰς τῶν κρατῶν σχέσεις, ἔστιν ὅτε δὲ και εἰς αὐτὸν τὸν πόλεμον καταλήγουσιν.

Ὅθεν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ προληφθῶσιν αἱ κακὰ συνεννοήσεις και αἱ συγκρούσεις διὰ τῆς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνελεύσεως και συσκέψεως τῶν διαφόρων νομομαθῶν ἐκάστου κράτους, τῶν ἰδιαιτέρως περὶ τὰς μελέτας τοῦ διεθνούς δικαίου καταγινομένων, τῶν νομοδιδασκάλων, τῶν δικαστῶν και τῶν διπλωματῶν αὐτῶν, οἵτινες, γνωρίζοντες τοὺς νόμους, τὰς ἀνάγκας και τὰς βλέψεις τῆς ἰδίας αὐτῶν πατρίδος, δύνανται, ἀνταλλάσσοντες ἐκ τοῦ πλησίον τὰς ἰδέας αὐτῶν, και κάμνοντες ἐν ἀνάγκῃ μερικῶν ἀμοιβαίων παραχωρήσεις, νὰ καταλήξωσιν εἰς τὴν κοινὴν παραδοχὴν μερικῶν κανόνων, οὓς τὰ οἰκεία κράτη ἢ ἀναγνωρίσωσιν ἀκολούθως ἀνευ δυσκολίας, ἀρ' οὐ ἐμελετήθησαν ἀμερολήπτως ὑπὸ ὀμηγύρεως νομομαθῶν ἰδικῶν, ἐν ἣ ἕκαστον αὐτῶν ἀντεπροσωπεύετο.

Τοιαύτη ἐργασία θὰ συνετέλει ἀναντιρρήτως εἰς τὴν ἐνίσχυσιν και παράτασιν τῆς εἰρήνης, ἀρ' οὐ ἐμμεσον αὐτῆς ἀποτέλεσμα θὰ

ἦτο ἡ ἐλάττωσις τῶν ἀφορμῶν τοῦ πολέμου.

Τὰς ἰδέας ταύτας ἔσχον τὸ πρῶτον ὁ ἔλβετὸς *Gustave Moynier* και ὁ ἀμερικανὸς *Lieber*, ἄνδρες ἀμφότεροι διάσημοι· ὁ μὲν *Moynier*, ὡς πατὴρ τῆς παγκοσμίου σχεδὸν γενικῆς συμβάσεως τοῦ 1854, ὑπὸ τὸ ὄνομα *Convention de Genève* πρὸς περιθάλψιν τῶν πληγωμένων και τῶν ἀσθενῶν ἐν καιρῷ πολέμου, ἔκτοτε δὲ πρόεδρος τῆς κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τῶν ἀνὰ τὴν ὑψηλίον πολυαριθμῶν ἐταιρειῶν τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ· ὁ δὲ *Lieber*, ὡς συγγραφέας τὴν διάσημον κωδικοποίησιν τῶν κανόνων τοῦ διεθνούς δικαίου ἐν καιρῷ πολέμου πρὸς χρῆσιν τοῦ στρατοῦ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Βορείου Ἀμερικῆς, κωδικοποίησιν, ἣν ἔκαμεν ἐν ἐπιγνώσει τῆς κυβερνήσεως τοῦ Washington.

Τὰς ἰδέας τῶν δὲ ταύτας, αἵτινες ἀπὸ πολλοῦ ἀπησχόλουν αὐτοὺς, ἐξέθηκαν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ γαλλογερμανικοῦ πολέμου σχεδὸν ταυτοχρόνως εἰς περιώνυμον βέλγον δικηγόρον, τὸν κ. *Rolin-Jacquemyns*, ἔκτοτε καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου Βρυξελλῶν και ἐπὶ ἐξαετίαν ὑπουργὸν τοῦ Βελγίου, ἄνδρα γνωστὸν διὰ τὴν εὐρύτητα τῶν φιλοσοφικῶν και ριλελευθέρων αὐτοῦ βλέψεων, ὅσον και διὰ τὸν πλοῦτον τῶν νομικῶν αὐτοῦ γνώσεων, ὅστις εἶχεν ἰδρύσει και διηύθυνεν ἀπὸ τοῦ 1869 τὴν *Revue de droit international et de législation comparée*. Ὁ κ. *Rolin-Jacquemyns* οὐ μόνον ἠσπάσθη αὐτάς, ἀλλὰ και ἐπεδίωξε συντόμως τὴν πραγματοποιήσιν αὐτῶν διὰ τῆς συστάσεως πυρῆνος γνωστῶν και ἀρμοδίων νομομαθῶν τῆς τε Εὐρώπης και τῆς Ἀμερικῆς, δι' οὐ νὰ ἐπιτελεθῆ ὁ καταρτισμὸς σωματείου, τὸ ὁποῖον ν' ἀντιπροσωπεύῃ, ὡς ὁ ἴδιος εἶπε, «τὴν νομικὴν συνείδησιν τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου». Ἴδου πῶς ὁ κ. *Rolin-Jacquemyns* διετύπωσε τὴν ἰδέαν, ἐξ ἣς ἐγεννήθη ἀκολούθως ἡ Ἀκαδημία τοῦ διεθνούς δικαίου, ἐν τῇ ἐμπιστευτικῇ διακοινώσει, ἣν ἔπεμψε κατὰ Μάρτιον τοῦ 1873 πρὸς τινὰς ἐξόχους και σοφοὺς τῆς Εὐρώπης και τῆς Ἀμερικῆς.

«Ce que nous proposons serait la réunion intime d'un groupe restreint d'hommes déjà connus dans la science du droit international par leurs écrits ou par leurs actes et appartenant, autant que possible, aux pays les plus divers. Cette réunion chercherait à

poser les premiers jalons de l'action scientifique collective. 1) En examinant en principe le genre d'utilité, le degré d'efficacité de cette action, et la meilleure forme sous la quelle elle pourrait se produire. 2) En arrêtant les statuts d'une académie ou institut international du droit des gens, qui devrait servir d'organe à l'opinion juridique du monde civilisé en matière de droit international».

Ἐν ταῖς προσπάθειαις αὐτοῦ ὁ κ. *Rolin-Jaequemyns* εὖρε πολυτίμους βοηθοὺς δύο συναδέλφους οὗς ἤττον περιφανεῖς, τὸν γερμανοελβετὸν καθηγητὴν *Bluntschli*, τὸν συγγραφεὰ τοῦ *Droit international codifié de l'Europe*, καὶ τὸν *Pasquale Mancini*, τὸν ἰταλὸν νομομαθὴ καὶ πολιτικὸν ἄνδρα, εἰς ὃν ἡ μὲν ἐπιστήμη τοῦ διεθνoῦς δικαίου ὀφείλει τὴν περιβόητον θεωρίαν τῶν ἐθνικότητων (ἣτις κατέστη ἔκτοτε τὸ σύνθημα τῆς ἰταλικῆς σχολῆς), ἡ δὲ Ἰταλία κατὰ μέγιστον μέρος τὴν ἠθικὴν αὐτῆς ἔνωσιν. Οὕτω δέ, κατὰ Μάιον τοῦ 1873, συνήρχοντο ἐν Gand τοῦ Βελγίου, ὄμιλος ἑνδεκά ἐκ τῶν γνωστοτάτων ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τοῦ διεθνoῦς δικαίου νομομαθῶν, ὅστις καὶ ἔθετο τὰς βάσεις τῆς Ἀκαδημίας τοῦ διεθνoῦς δικαίου. Μεταξὺ τῶν ἰδρυτῶν τούτων θὰ μνημονεύσωμεν ἰδίᾳ, ἐκτὸς τῶν προμνησθέντων κυρίων *Rolin-Jaequemyns* καὶ *Moynier*, τὸν ὀλλανδὸν *Asser*, τὸν βέλγον *Lavelaye*, τὸν ἀγγλον *Lorimer*, τὸν ῥώσσον *Besobrasoff*, τὸν ἀργεντίνον *Calvo*, τὸν βορειαμερικανὸν *Dudley Field* καὶ τὸν ἰταλὸν *Mancini*, ὅστις ὑπῆρξε καὶ ὁ πρῶτος πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας.

Τὸ πρῶτον συνέδριον τῆς Ἀκαδημίας συνεκροτήθη κατ' Αὐγούστου τοῦ 1873 ἐν Γενεύῃ τῆς Ἑλβετίας. Ἡ Ἀκαδημία προσέλαβεν ὡς ἐπίσημον τίτλον τὸν *Institut de droit international*, ὡς ἔμβλημα δ' αὐτῆς τὰς λέξεις *Justitia et pax*, κηρύττουσα οὕτως εὐθύς ἐξ ἀρχῆς τὴν πρόθεσιν αὐτῆς ὅπως ἐπιδιώξῃ τὸν σκοπὸν τῆς διὰ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς εἰρήνης. Πρῶτην ἐφαρμογὴν τῆς ἰδέας ταύτης ἡ Ἀκαδημία ἔκαμε κατὰ τὸν κκαρτισμὸν τοῦ προεδρείου αὐτῆς ἐν Γενεύῃ, ὅπου παρὰ τῷ προεδρεύοντι ἰταλῷ *Mancini* πικρεκλήθητο ὡς ἀντιπρόεδροι ὁ γερμανὸς *Bluntschli* καὶ ὁ γάλλος *de Parieu*, γενικοῦ γραμματέως ὄντος τοῦ βέλγου *Rolin-Jaequemyns*.

Τὸ ἄρθρον 1 τοῦ ἐπιψηφισθέντος *Καταστατικοῦ* δίδει περὶ τοῦ *Institut* τὸν ἀκόλουθον ὀρισμὸν:

L'institut de droit international est une association exclusivement scientifique et sans caractère officiel (Οἱ ἰδρυταὶ τῆς Ἀκαδημίας ἐσκέφθησαν ὅτι ὑπὸ τὸν ὄρον τοῦτον μόνον ἦτο δυνατόν νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ πλήρης ἀνεξαρτησία τοῦ ἐπιστημονικοῦ σωματείου, οὗ τὴν σύστασιν ἐπεδίωκον). Il a pour but de favoriser le progrès du droit international:

1) En travaillant à formuler les principes généraux de la science, de manière à répondre à la conscience juridique du monde civilisé.

2) En donnant son concours à toute tentative sérieuse de codification graduelle et progressive du droit international.

3) En poursuivant la consécration officielle des principes qui auront été reconnus comme étant en harmonie avec les besoins des sociétés modernes.

4) En contribuant, dans les limites de sa compétence, soit au maintien de la paix, soit à l'observation des lois de la guerre.

5) En examinant les différends, qui viendraient à se produire dans l'interprétation ou l'application du droit, et en émettant au besoin, des avis juridiques motivés dans les cas douteux ou contreversés.

6) En concourant, par des publications, par l'enseignement public et par tous autres moyens, au triomphe des principes de justice et d'humanité, qui doivent régir les relations des peuples entre eux.

Κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ *Καταστατικοῦ*, ἡ Ἀκαδημία ἀπαρτίζεται ἐκ μελῶν 60 καὶ 60 ἐταίρων. Ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο τούτων κατηγοριῶν εἶναι ἐλαχίστη καὶ μᾶλλον τιμητικὴ, βασιζομένη ἐπὶ τῆς ἀρχαιότητος. Οἱ ἐταῖροι, ἦτοι τὰ νέα μέλη, ἔχουσιν ἐν ταῖς ἐπιστημονικαῖς συνεδριάσει τὰ αὐτὰ δικαιώματα λόγου καὶ ψήφου, ἅπερ καὶ τὰ κυρίως λεγόμενα μέλη δι' ὃ καὶ ἐν τοῖς ἐφεξῆς θὰ μεταχειρισθῶ τὴν λέξιν μέλη μὲ τὴν γενικὴν αὐτῆς σημασίαν.

Ὁ ἀριθμὸς οὗτος τῶν 120 μελῶν εἶναι

ἀνώτατος ὅρος, ὅστις οὐδέποτε πληροῦται, ἕνεκα ἐτέρας τοῦ *Καταστατικοῦ* διατάξεως, καθ' ἣν, πρὸς τέρησιν τῆς μεταξύ τῶν διαφόρων ἐθνικότητων ἀπαιτουμένης ἰσορροπίας, καὶ ὅπως ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ ἀντιπροσωπεύονται ὅσον τὸ δυνατόν περισσότεραι ἐθνικότητες, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ ἀντιπροσώπων μιᾶς ἐθνικότητος δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ τὸ ἐν πέμπτῳ τοῦ ὄλου ἀριθμοῦ τῶν ἀπαρτιζόντων τὴν Ἀκαδημίαν μελῶν· οὕτω δὲ συμβαίνει π. χ. ἀπὸ τινῶν ἐτῶν ὅπως, ἐν ᾧ πρὸς τὸ παρὸν μέγας εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν γερμανῶν καὶ γάλλων νομομαθῶν, οἵτινες ἠσχολήθησαν ἰδιαίτερος ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τοῦ διεθνοῦς δικαίου, μετὰ μεγάλης δυσκολίας καὶ βραδύτητος εἰσέρχονται οὗτοι ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ, διότι ὁ ἐν αὐτῇ ἀριθμὸς τῶν συμπολιτῶν αὐτῶν ἐφθασεν ἤ πλησιάζει εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ *Καταστατικοῦ* ὀριζόμενον ἀνώτατον ὄριον.

Ἡ ἐκλογὴ τῶν νέων ἐταίρων ἢ τῶν μελῶν, γίνεται ὑπὸ μόνων τῶν κυρίως μελῶν τῆς Ἀκαδημίας, προτάσει τοῦ προεδρείου, κατόπιν αὐστηρᾶς ἑρεύνης καὶ ἐρωτωμένων τῶν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ συμπολιτῶν τοῦ προτεινομένου.

Ὅσον περὶ τῆς ὕλικῆς τῆς Ἀκαδημίας συντηρήσεως, ἀξία μνείας ἐστὶν ἡ διάταξις τοῦ *Καταστατικοῦ*, καθ' ἣν τὰ ἐξοδα αὐτῆς καλύπτονται ὑπὸ τῶν συνδρομῶν τῶν τακτικῶν μελῶν, τῶν προσφορῶν τῶν ἐπιτίμων καὶ τῶν δωρημάτων παντὸς φιλεπιστήμονος. Οἱ ἰδρυταὶ τῆς Ἀκαδημίας ἀπέριψαν παμψηφεί, κατόπιν συζητήσεως καὶ ὠρίμου σκέψεως, τὴν ἐνδεχομένην ἐπιχορήγησιν Κυβερνήσεως τινος, θέλοντες νὰ ἐξασφαλίσωσι τὴν πλήρη τῆς Ἀκαδημίας ἀνεξαρτησίαν. Πρὸς τούτοις, τὸ αὐτὸ ἄρθρον προδιατάττει τὸν βαθμιαῖον σχηματισμὸν ἀποθεματικοῦ κεφαλαίου, οὗ τοὺς τόκους ὀρίζει εἰς τὰς δαπάνας τῆς γραμματείας καὶ τοῦ περιοδικοῦ.

Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ Ἀκαδημία συνέρχεται ἅπαξ καθ' ἕκαστον ἔτος. Τὸ προεδρεῖον, ὅπου ἀνανεοῦται καθ' ἕκαστον συνέδριον, ἀπαρτίζεται ἐξ ἐνὸς προέδρου, δύο ἀντιπροέδρων καὶ ἐνὸς γενικοῦ γραμματέως. Οἱ τρεῖς πρῶτοι ἀνήκουσι πάντοτε εἰς τρεῖς διαφόρους ἐθνικότητας.

Ὁ γενικὸς γραμματεὺς, ὅστις ἔχει βοηθοὺς ἕνα ἢ δύο γραμματεῖς μεταξύ τῶν ἐταίρων τῆς Ἀκαδημίας καὶ ἕνα ἢ δύο ὑπογραμματεῖς, ἐκλέγεται ἀνὰ ἐξαστίαν, καὶ εἶναι, ὡς ἤδη ἔγνωσται, ὁ κυριώτατος μοχλὸς τῆς

λειτουργίας τοῦ σωματείου. Τὴν ὑψηλὴν ταύτην θέσιν κατέχει τὰ νῦν διακεκριμένος γάλλος νομομαθῆς, ὁ κ. *E. Lehr*, καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Λωζάννης καὶ σύμβουλος τῆς ἐν Ἑλβετίᾳ γαλλικῆς πρεσβείας, διαδεξάμενος τὸν πολὺν *Rolin-Jacquemyns*, ὅτε οὗτος ἠναγκάσθη πρὸ τριετίας ν' ἀναλάβῃ ἐν τῇ Ἀπώτατῃ Ἀνατολῇ τὰ καθήκοντα αὐτοῦ, ὡς γενικοῦ συμβούλου τοῦ βασιλέως τοῦ Σιάμ.

Ἡ ἐπίσημος γλῶσσα τῆς Ἀκαδημίας εἶναι ἡ γαλλικὴ. Ἐν τούτοις κατὰ τὰ συνέδρια ἐπιτρέπεται ἐνὶ ἐκάστῳ ἢ χρῆσις τῆς ἰδίας αὐτοῦ διαλέκτου, δικαίωμα, οὗτινος ἐπιωφελοῦνται ἰδίᾳ οἱ Γερμανοὶ καὶ οἱ Ἀγγλοὶ, ὧν αἱ γλῶσσαι εἶναι αἱ μᾶλλον γνωσταὶ τοῖς ἀκαδημαϊκοῖς καὶ αἱ πλέον χρήσιμοι τοῖς περὶ τὸ διεθνὲς δίκαιον καταγινομένοις.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν τρόπον τῆς ἐργασίας τῆς Ἀκαδημίας, ἀξία παρατηρήσεως ἐστὶν ἡ διαφορὰ ταύτης ἀπὸ τῆς τῶν διαφόρων καὶ πολυπληθῶν συνεδρίων, ἅτινα κατ' ἔτος πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης συγχροτοῦνται καὶ ἀπαρτίζονται πάντοτε ὑπὸ ἀναμφισβητήτων ἀρμοδιοτήτων καὶ λαμβάνουσι πολλὰκις ἀποφάσεις ἐσπευσμένας καὶ ἀνεπαρκῆς μελετηθείσας. Τὰ συνέδρια τῆς Ἀκαδημίας οὐ μόνον ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τῶν μελῶν αὐτῆς καταρτίζονται, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν αὐτοῖς ἐργασία κατ' ἰδιαίτερον γίνεται τρόπον.

Ὅταν ζήτημά τι, προταθῆν ὑπὸ προεδρείου ἢ ὑπὸ τινος μέλους, κριθῇ ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας ἀρκετὰ ἐνδιαφέρον ὅπως ἀπασχολήσῃ αὐτήν, ἐγγράφεται ἀμέσως ἐν τῇ διατάξει τῆς ἐργασίας τῶν προερχῶν αὐτῆς συνεδρίων καὶ καταρτίζεται Ἐπιτροπὴ πρὸς μελέτην αὐτοῦ. Τῆς Ἐπιτροπῆς προεδρεῖ ὁ εισηγητής, ᾧ τινι προσαρτᾶται εἰς συνεισηγητῆς (*corapporteur*). Τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς, ἐργασθέντα πρῶτον περὶ τοῦ ζητήματος κατ' ἰδίαν, προβαίνουσιν εἴτα εἰς τὴν μεταξύ αὐτῶν συνεννόησιν, εἴτε δι' ἀλληλογραφίας, εἴτε διὰ συνεντεύξεων, γινομένων κατὰ τὴν διάρκειαν ἐνὸς συνεδρίου, ἐστὶν ὅτε δὲ καὶ κατὰ τὸ μεταξὺ δύο συνεδρίων μετολαβοῦν διάστημα. Πολλὰκις εἰς σπουδαῖα ζητήματα παρέργονται δύο καὶ τρία συνέδρια, πρὶν ἢ ἢ τῆς Ἐπιτροπῆς μελέτη κριθῇ ἀρκετὰ ὠριμος, ὅπως ὑποβληθῇ εἰς συζήτησιν ἐν γενικῇ συνεδριάσει. Ἡ δὲ Ἀκαδημία δὲν ἐξαντλεῖ πάντοτε ἐν ζήτημα ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ συνεδρίῳ.

Πρὸς τὸ παρὸν ὑπάρχουσιν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ κατηρτισμένοι διάφοροι Ἐπιτροπαί,

και ἐσπευσμένως ἐν τῇ διατάξει τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς ὑπὸ μελέτην 16 διάφορα ζητήματα διεθνoῦς δικαίου, δημοσίου τε και ἰδιωτικοῦ.

Μεταξὺ αὐτῶν παρατηρῶ ἰδίᾳ:

1) Τὸ τῆς Α' Ἐπιτροπῆς, περὶ συμβιβασμοῦ εἰδικῶν νομοθετικῶν διατάξεων ἐπὶ ζητημάτων διεθνoῦς δικαίου.

2) Τὸ περὶ τῶν ἐντὸς ξένων λιμένων εὐρισκομένων πλοίων και τοῦ πληρώματος αὐτῶν, ὑπὸ τὴν ἐποψιν τῆς ἀστυνομικῆς ἐπιβλέψεως και τῆς δικαστικῆς ἀρμοδιότητος (Γ' Ἐπιτρ.).

3) Περὶ ἱκανότητος ξένων ἠθικῶν προσώπων (Ε' Ἐπιτρ.).

4) Περὶ διεθνoῦς διαρρυθμίσεως τοῦ ἐν καιρῷ πολέμου λαθρεμπορίου (Π' Ἐπιτρ.).

5) Περὶ συμβιβασμοῦ, συγκρουομένων νομοθετικῶν διατάξεων, περὶ ἐθνικότητος (Ι' Ἐπιτρ.).

6) Περὶ συγκρούσεως νομοθετικῶν διατάξεων, περὶ τίτλων τῶ φέροντι και μελέτη τῶν ληπτέων διεθνῶν μέτρων πρὸς προστασίαν τῶν δικαιούχων ἐν περιπτώσει ἀπωλείας (ΙΑ' Ἐπιτρ.).

7) Περὶ προξενικῶν προνομίων (ΙΓ' Ἐπιτρ.).

8) Συζήτησις περὶ νομιμότητος τοῦ βρομβαρδισμοῦ ὑπὸ στόλου τῶν ὠχυρωμένων πόλεων (ΙΣ' Ἐπιτρ.).

II. Ὅσα μέχρι τοῦδε εἶπον ἐπιτρέπουσι νὰ κατανοηθῆ εὐκόλως ἢ ἐπιρροή, ἢ ἡ Ἀκαδημία ταχέως ἐκτήσατο ἐν τῷ κόσμῳ, διὰ τε τῆς ἐπισταμένης και αὐστηρᾶς ἐκλογῆς τῶν ἀπαρτιζόντων αὐτὴν μελῶν, ὡς και διὰ τῆς φρονίμου αὐτῆς πορείας και τῆς ἐμβριθoῦς μελέτης τῶν ζητημάτων.

Τοῦτο δὲν εἶναι ποσῶς παράδοξον, λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς κοινωνικῆς θέσεως και τῆς φήμης τῶν ἀπαρτιζόντων αὐτὴν. Περιορίζομαι νὰ σᾶς ἀναφέρω μεταξὺ τῶν ἐπιζώντων ἐκ τῶν γνωστοτάτων ὀνομάτων, ἐκτὸς τῶν μνημονευθέντων ἤδη *Rolin-Jacquemyns* και *Moynier*:

Ἐν Γαλλίᾳ τοὺς κ. κ. *Renault*, *Lyon-Caen* και *Glasson*, καθηγητᾶς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Παρισίων, *Pradier-Fodéré*, ἀρχαῖον καθηγητὴν, νῦν δὲ ἐφέτην, *Féraud-Giraud*, ἀρεσπαγίτην, *Engelhardt*, διπλωμάτην.

Ἐν Γερμανίᾳ τοὺς κ. κ. *von Bar*, *Stoerk*, καθηγητᾶς, *Perels*, σύμβουλον τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ὑπουργείου τῶν ναυτικῶν, *Geffeken*, διπλωμάτην, *von Marquardsen*, βουλευτὴν και καθηγητὴν.

Ἐν Μ. Βρετανίᾳ τοὺς καθηγητᾶς *Westlake* και *Holland*, τὸν *Lord Reay*, διπλωμάτην και τέως μέλος τοῦ φιλελευθέρου ὑπουργείου· ἐν Ἰταλίᾳ τοὺς καθηγητᾶς *P. Fiore* και *Brusa* ἐν Ἑλβετίᾳ τὸν καθηγητὴν και διπλωμάτην *A. Rivier*, τὸν ἐν Παρισίοις πρεσβευτὴν *Lardy*, τὸν καθηγητὴν *Brocher de la Fréchére*, τὸν καθηγητὴν, βουλευτὴν και διακεκριμένον συγγραφέα *Hilty*.

Ἐν Ὀλλανδίᾳ τὸν καθηγητὴν και σύμβουλον τοῦ Στέμματος *Asser* και τὸν στρατηγὸν *den Beer Poortugaël*, καθηγητὴν τοῦ διεθνoῦς δικαίου ἐν τῇ στρατιωτικῇ Ἀκαδημίᾳ τῆς Χάγης.

Ἐν Ρωσίᾳ τὸν καθηγητὴν και σύμβουλον τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν *de Martens*.

Ἐν Σουηδίᾳ τὸν καθηγητὴν *d'Olivcrona*.

Ἐν Νορβηγίᾳ τὸν καθηγητὴν και τέως ὑπουργὸν τῆς δικαιοσύνης *Aubert*.

Ἐν Δανίᾳ τὸν καθηγητὴν και νῦν πρόεδρον τῆς Γερουσίας *Matzen*.

Ἐν Ἀμερικῇ τὸν *Calvo* και τὸν *Moore*.

Πάντες οὗτοί εἰσι γνωστοί διὰ τῶν περὶ διεθνoῦς δικαίου γενικῶν ἢ εἰδικῶν αὐτῶν συγγραμμάτων και δημοσιεύσεων.

Ὁ περιφανῆς καθηγητῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ἀοίδιμος *Νικόλαος Ἰ. Σαρῖ-πολος* ἀντεπροσώπευσεν ἐπὶ δεκαετίαν τὴν Ἑλλάδα ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ.

Ἡ ἰδιαιτέρα ἡμῶν πατρίς Κωνσταντινούπολις ἀντιπροσωπεύεται σήμερον ἐτι ἐν αὐτῇ ὑπὸ διακεκριμένου διπλωμάτου και νομομαθοῦς, τοῦ κ. *Στεφάνου Καραθεοδωρῆ*, γνωστοῦ ἰδίᾳ ἐν τῷ ἐπιστημονικῷ κόσμῳ διὰ τὰς ἐμβριθεῖς αὐτοῦ περὶ διεθνῶν ποταμῶν μελέτας.

Πάντες σχεδὸν οἱ τὴν Ἀκαδημίαν ἀπαρτιζοντες ἔχουσιν ἐν τῇ ἰδίᾳ ἑαυτῶν πατρίδι ἐπιρροήν τινα, δι' ἧς αἱ ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας εἰς τὰ διάφορα ζητήματα διδόμεναι λύσεις γίνονται βαθμηδὸν παραδεκταὶ ὑπὸ τῶν κυβερνήσεων και καθιεροῦνται ἐπισήμως, εἴτε διὰ διεθνῶν συμβάσεων, εἴτε διὰ νόμων, εἴτε διὰ δικαστικῶν ἀποφάσεων.

Ὁ καταρρανέστατος τρόπος, δι' οὗ ἡ Ἀκαδημία ἐξασκεῖ τὴν ἐπιρροήν αὐτῆς, εἶναι κοινοποιήσεις, ἃς ἀπευθύνει ἐκάστοτε ἐπισήμως εἰς τὰς διαφόρους κυβερνήσεις ἐπὶ τῶν σπουδαιωτάτων ζητημάτων. Περὶ τῶν κοινοποιήσεων τούτων ἐμερίμνησεν ἐκ νέου ἡ Ἀκαδημία κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐν Παρισίοις, μελετήσασα, προτάσει τοῦ γάλλου διπλωμάτου *Engelhardt*, τὸν τρόπον, καθ' ὃν δύ-

ναται νὰ ἐπιτευχθῆ ἀσφαλέστερον ὁ διὰ τῶν κοινοποιήσεων ἐπιδιωκόμενος σκοπὸς καὶ λαβούσα τὰ δέοντα πρὸς τοῦτο μέτρα.

Ἐκτὸς ὁμῶς τοῦ μέσου τούτου, ἡ ἐπιρροὴ τῆς Ἀκαδημίας ἐξασκεῖται κατὰ πολλοὺς ἄλλους τρόπους ὑπὸ τῶν μελῶν αὐτῆς, εἴτε διὰ τῆς διδασκαλίας, εἴτε διὰ τῶν συγγραμμάτων καὶ ποιικίλων αὐτῶν δημοσιεύσεων, εἴτε διὰ τῶν ἐκθέσεων καὶ γνωμοδοτήσεων τῶν τρόπους διαφόρους, δι' ὧν αἱ ἀποφάσεις τῆς Ἀκαδημίας ἐπηρεάζουσι τοὺς διπλωμάτας, τοὺς νομοθέτας ἢ τοὺς δικαστάς.

Οὕτως ἐπιδιώχθη καὶ ἐπραγματοποιήθη βαθμηδὸν ἡ ἰδέα, ἣν ἐξέφραζεν ἡ προκήρυξις τῆς 11 Σεπτεμβρίου τοῦ 1873, ἥτις προετάχθη τοῦ ἐπιψηφισθέντος Καταστατικοῦ καὶ καθ' ἣν οἱ ἰδρυταὶ τῆς Ἀκαδημίας ἐπεκαλοῦντο τὴν ἀρωγὴν τῆς δημοσίας γνώμης ἀπασῶν τῶν χωρῶν πρὸς ὑποστήριξιν καὶ χρῆσιμοποίησιν τοῦ ἔργου τῆς Ἀκαδημίας. Τὴν λελογισμένην καὶ εὐσυνείδητον διαφώτισιν τῆς δημοσίας ταύτης γνώμης ἐπιδίωξε συστηματικῶς ἡ Ἀκαδημία, συντάλεσασα οὕτω τὰ μέλα εἰς τὴν διευκρίνισιν σπουδαιοτάτων ζητημάτων καὶ καταστάσασα σημαντικὸς παράγων τῆς προόδου τοῦ διεθνοῦς δικαίου. Εἶναι ὅντως λίαν φυσικόν, ὅπως ζητήματα, μελετηθέντα ἐπισταμένως ὑπὸ νομομαθῶν ἐδικῶν ἐν ταῖς μελέταις τοῦ διεθνοῦς δικαίου, καὶ ὧν οἱ πλείστοι, ἐκ τῆς κοινωνικῆς αὐτῶν θέσεως, ὑποχρεοῦνται νὰ λαμβάνωσι πάντοτε ὑπ' ὄψιν ἐν ταῖς ἐκφερομέναις γνώμαϊς τὰς ἀνάγκας τοῦ πρακτικοῦ βίου, θεωρηθῶσιν ἀκολούθως παρὰ πᾶσιν ὡς ὀριτικῶς ἐξηγητὰ ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας, ἥς τὰς ἀποφάσεις ἐπικαλοῦνται, ὡς βχυρήμαντα ἐπιχειρήματα, οἱ δικηγόροι ἐν τοῖς δικαστηρίοις, οἱ ῥήτορες ἐνώπιον τῶν νομοθετικῶν σωμάτων καὶ οἱ διπλωμάται κατὰ τὴν σύναψιν διεθνῶν συμβάσεων.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ τελευταῖον, ὑπάρχουσι διάφορα παραδείγματα διεθνῶν συμβάσεων, αἰτίνας καθιέρωσαν ἀποφάσεις καὶ εὐχὰς τῆς Ἀκαδημίας. Μεταξὺ αὐτῶν θ' ἀναφέρωμεν ἐπὶ παραδείγματι:

1) Τὴν γενικὴν διεθνῆ σύμβασιν τοῦ Βερολίνου τῆς 26 Φεβρουαρίου 1885, πρὸς ἀποσῶσιν τῶν ἐν τῇ κεντρῷ Ἀφρικῇ συγκρούσεων τῶν πεπολιτισμένων ἔθνων.

2) Τὴν διεθνῆ σύμβασιν τῆς 29 Ὀκτωβρίου 1888, ἥτις ἐξησφάλισε τὸν ἐλεύθερον πλοῦν καὶ τὴν οὐδετερότητα τῆς σουεζικῆς διώρυγος.

3) Τὴν διεθνῆ σύμβασιν τῆς 30 Ὀκτωβρίου 1882, ἥτις ἐξησφάλισε τὴν προστασίαν τῶν ὑποβρυχίων τηλεγραφικῶν καλωδίων (cables sous-marins).

Ἐκτὸς τῶν περιστάσεων τούτων, καθ' ἃς εἶναι κατάδηλος ἡ ἄμεσος πρακτικὴ ἐπιρροὴ τῆς Ἀκαδημίας, δυνάμεθα ν' ἀναφέρωμεν ἕτερα παραδείγματα ἐμμέσου μὲν, πλὴν οὐχ ἥττον βεβαίως, διαρκοῦς ἐπιρροῆς. Οὕτω:

1) Κατὰ τὸ 1877 ἡ Ἀκαδημία ἐδημοσίευσεν ὑπὸ τὸν τύπον *Διεθνοῦς Κανονισμοῦ* (Règlement international) τὰ συμπεράσματα αὐτῆς περὶ διεθνοῦς διαιτησίας, μέτρον, ὅπερ ἐθεώρησεν ὡς δυνάμενον πολλάκις (ὡς τοῦτο ἐν διαφόροις περιστάσεσι κατεδείχθη) ν' ἀποσοβῆσῃ τὰς μεταξὺ ἔθνων αἱματηρὰς συγκρούσεις. Ἐν τῷ *Κανονισμῷ* τούτῳ διετυπώθησαν ἀρχαὶ τινες καὶ τρόποι ἐνεργείας τῶν ἐν τῷ μέλλοντι διαιτητικῶν δικαστηρίων, ἅτινα μετ' εὐγνωμοσύνης συνεβουλεύθησαν ἔκτοτε τοῦτον.

2) Ἡ Ἀκαδημία, ἄμκ τῇ ἐνάρξει τοῦ πολέμου τοῦ 1877, καθῆκον ἑαυτῆς ἐθεώρησε νὰ ὑπομνήσῃ τοὺς διαμυχομένους τὰς διατάξεις τοῦ διεθνοῦς δικαίου ἐν καιρῷ πολέμου (τὰς τε ὑπὸ τῶν διαρκῶν ἐθίμων καθιερωθείσας καὶ τὰς ῥητῶς ὑπὸ διεθνῶν συμβάσεων κυρωθείσας). Τὸ σχετικὸν ἔγγραφο φέρει τὴν ἡμερομηνίαν τῆς 28 Μαΐου 1877 καὶ συνετάχθη ἐν Heidelberg ὑπὸ τῶν κ.κ. *Moynier Rolin—Jaequemyns* καὶ *Bluntschli*, εἶναι δ' ὑπογεγραμμένον ὑπὸ τοῦ προεδρείου, οὗ μέλη ἦσαν ἐπίσης ὁ *de Parien* καὶ ὁ κ. *Asser*.

3) Ἡ σχετικὴ μελέτη, ἀναπτυχθεῖσα ἀκολούθως, ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας ὑπὸ τὸν τίτλον *Manuel des lois de la guerre*.

4) Τέλος, κατὰ τὸ 1880, ἡ Ἀκαδημία, συνελθοῦσα ἐν Oxford τῆς Ἀγγλίας, ἐμελέτησε διὰ μακρῶν τὸ ζήτημα τῆς ἐκδόσεως τῶν *ἐγκληματιῶν* (extradition), τοὺς ὄρους, ὑφ' οὓς αὕτη δεῖν νὰ χορηγῆται ὑπὸ τινος κυβερνήσεως, ὡς καὶ τὰ ὅρια τῶν δικαιωμάτων τοῦ τε κατηγορουμένου καὶ τῶν δύο διαφερομένων κυβερνήσεων. Αἱ ἀποφάσεις, ἃς ἡ Ἀκαδημία ἔλαβεν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ, κατέκτησαν ταχέως παγκόσμιον φήμην, καταστάσασα γνωστὰ ὑπὸ τὸν τίτλον *Les résolutions d'Oxford*, καὶ ἐνέπνευσαν ἔκτοτε διαφόρους διεθνεῖς συμβάσεις περὶ ἐκδόσεως ἐγκληματιῶν.

III. Τοιαύτη ἐν ὀλίγοις ἢ ἐπιρροή, ἣν ἡ Ἀκαδημία κατέκτησεν ἐν βραχεί χρονικῇ διαστήματι.

Ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῆς ἡ Ἀκαδημία συνεκρότησεν ἤδη 16 συνέδρια διαδοχικῶς εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Εὐρώπης, ἐν Βελγίῳ, ἐν Ἑλβετίᾳ, ἐν Ὀλλανδίᾳ, ἐν Γαλλίᾳ, ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἐν Γερμανίᾳ.

Μεταξὺ τῶν σπουδαιοτάτων ζητημάτων, ἅπερ ἐξήτασε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, θ' ἀναφέρω:

1) Τὸ περὶ διεθνούς διαρρυθμίσεως τῶν διὰ μετοχῶν ἐταιρειῶν (*sociétés par actions*) (τοὺς ὅρους, ὑπ' οὓς αὐταὶ δύνανται ν' ἀναγνωρισθῶσι καὶ νὰ λειτουργήσωσιν ἐν ξένη χώρᾳ), οὗ αἱ σχετικαὶ ἀποφάσεις ἐλήφθησαν ἐν Ἀμβούργῳ τῷ 1891, εἰσηγουμένου τοῦ γνωστοῦ καθηγητοῦ Παρισίων κ. *Lyon-Caen*.

2) Τὸ περὶ ἐξώσεως καὶ διαμονῆς τῶν ξένων ἐν τινὶ χώρᾳ· τὰ δικιωματὰ καὶ καθήκοντα ἐκάστης κυβερνήσεως ὑπὸ τὴν ἐποψίν ταύτην. Ἀποφάσεις, ληφθεῖσαι ἐν Γενεύῃ κατὰ τὸ 1892, εἰσηγήσει τοῦ οὐχ ἦττον γνωστοῦ καθηγητοῦ Γοττίγγης καὶ βουλευτοῦ *von Bar*.

3) Τὸ τῆς διεθνούς διαρρυθμίσεως τῆς παρεκτίας ὁχλάσεως (*mer territoriale*) ὀρισμὸς τῆς ἀποστάσεως αὐτῆς ἐν καιρῷ εἰρήνης καὶ ἐν καιρῷ πολέμου, καὶ τῶν ἐπ' αὐτῆς δικιωματῶν τοῦ γείτονος κράτους. Ἀποφάσεις, ληφθεῖσαι ἐν Παρισίοις τῷ 1894, εἰσηγήσει τοῦ ἀγγλοῦ δικηγόρου *Barclay*, ἀντικαταστήσαντος τὸν κωλυθέντα καθηγητὴν Παρισίων κ. *Renault*.

4) Ἐν τῷ αὐτῷ συνεδρίῳ τῶν Παρισίων (1894), ἡ Ἀκαδημία ἐμελέτησε τὰ τῆς διεθνούς διακανονίσεως τῶν πτωχεύσεων (ἄρμοδιότης δικαστηρίου, ἐφαρμοστέος νόμος, θέσις δανειστών, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ εὐρισκομένων κτλ.). Αἱ σχετικαὶ ἀποφάσεις ἐλήφθησαν, εἰσηγήσει δύο καθηγητῶν τοῦ διεθνούς δικαίου καὶ δικηγόρων: τοῦ ὀλλανδοῦ κ. *Asser* καὶ τοῦ γάλλου κ. *Weiss*. Ἐν τῷ προοίμιῳ δ' αὐτῶν ἐλέχθη βῆτῶς ὅτι συνιστῶνται οἱ μελετηθέντες κανόνες ταῖς κυβερνήσεσιν, ὅπως λάβωσιν αὐτοὺς ὑπ' ὄψιν κατὰ τὴν σύναψιν διεθνῶν συμβάσεων πρὸς διακανόνισιν τῶν ἐκ τῶν πτωχεύσεων πηγαζουσῶν διεθνῶν δυσχερειῶν.

IV. Μετὰ τὴν ἀπαριθμησιν ταύτην τῶν κυριωτάτων ἐργασιῶν τῶν τελευταίων ἐτῶν, θὰ μοὶ ἐπιτρέψητε νὰ ἐπιμείνω ὀλίγω περισ-

σότερον ἐπὶ τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἀκαδημίας ἐν τῷ τελευταίῳ αὐτῆς συνεδρίῳ, τῷ συγκροτηθέντι ἐν Cambridge κατὰ τὸν τελευταῖον Αὐγούστον.

Δώδεκα κράτη τῆς Εὐρώπης ἀντιπροσωπεύθησαν κατὰ τὸ συνέδριον τοῦτο ὑπὸ 32 τῆς Ἀκαδημίας μελῶν. Αἱ συνεδριάσεις διεξήχθησαν ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ πανεπιστημιακοῦ κτιρίου ἢ *College* τοῦ *Trinity Hall*. Τὸ προεδρεῖον συνέκειτο ἐκ τοῦ κ. *Westlake*, καθηγητοῦ τοῦ διεθνούς δικαίου ἐν Cambridge, ὡς προέδρου, καὶ τῶν κ. κ. *Perels*, γερμανοῦ συγγραφέως καὶ νομικοῦ συμβούλου, καὶ *Clunet*, διαστήμου γάλλου δικηγόρου, ὡς ἀντιπροέδρων, τοῦ κ. *Lehr* διατηροῦντος ἐπὶ ἐξαιτίαν τὴν θέσιν αὐτοῦ ὡς γενικοῦ γραμματέως.

Ἐκ τῶν 15 ζητημάτων, τὰ ὅποια ἦσαν ἐγγεγραμμένα κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐν τῷ προγράμματι τῆς Ἀκαδημίας, 4 μὲν ἔτυχον ὀριστικῆς λύσεως, δύο ἐτέρων προεχώρησεν ἡ ἀφορῶσα αὐτὰ ἐργασία, καὶ δύο ἀπληρέθησαν ἐκ τοῦ προγράμματος τῆς Ἀκαδημίας, ὡς μὴ κριθέντα ἀρκούντως ὄριμα πρὸς συζήτησιν, ἐπιφυλαχθείσης τῆς ἐνδεχομένης αὐτῶν ἐπαναλήψεως.

Τὰ τέσσαρα πρῶτὰ εἰσι τὰ ἀκόλουθα:

1) Τὸ ζήτημα τῆς ἐξασφαλίσεως ποινικοῦ κύρους εἰς τὰς διατάξεις τῆς διαστήμου διεθνούς συμβάσεως τῆς Γενεύης τῆς 22 Αὐγούστου 1864, ἣτις ἐμερίμνησε περὶ τῆς περιθάλψεως τῶν κατὰ τὸν πόλεμον ἀσθενῶν ἢ πληγωμένων. Εἰσηγήσει τῶν κ. κ. *Moynier* καὶ *Engelhardt*, ἡ Ἀκαδημία διεξήγαγε τὴν μελέτην τοῦ ζητήματος τούτου, ὅπως τὰ πορίσματα αὐτῆς χρησιμεύσωσιν ὡς βάσις καὶ ὁδηγὸς τῆς κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος συγκροτηθεσομένης συνδιασκέψεως τῶν ἐταιρειῶν τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ. Ἐν τέλει τῶν σχετικῶν ἀποφάσεων καὶ πρὸς συμπλήρωσιν αὐτῶν, ἡ Ἀκαδημία ἐξέφρασε τὴν εὐχὴν, ὅπως αἱ ὑπογράψασαι τὴν σύμβασιν τῆς Γενεύης κυβερνήσεις ἀναγνωρίσωσιν ἐπισήμως τὴν ὑπαρξίν καὶ τὴν αὐθεντίαν μιᾶς διεθνούς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ (τῆς νῦν τοιαύτης ἐν Γενεύῃ, ὀφειλομένης μόνον εἰς τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν), ἣς τὰ μέλη νὰ ἐπιβλέπωσιν, ἐν ἀνάγκῃ, ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, τὴν τήρησιν τῆς συμβάσεως. Αἱ ἀποφάσεις τῆς Ἀκαδημίας μετὰ τῆς εὐχῆς ταύτης ἐκιοινοποιήθησαν εἰς τὰς ἐνδιαφερομένας κυβερνήσεις.

2) Τὸ ζήτημα τῆς ἀναθεωρήσεως τῆς διεθνούς συμβάσεως τῆς Βέρνης τῆς 9 Σεπτεμβρίου 1886. Ἡ σύμβασις αὕτη συνέστησε *Διεθνή Ένωσιν Κρατῶν* (*Union internationale des États*) ὑπὲρ τῆς προστασίας τῶν ἔργων τῆς διανοίας καὶ τῆς τέχνης. Κατὰ τὴν σύμβασιν ταύτην, τὰ ἀπαρτίζοντα τὴν Ένωσιν κράτη συγκροτοῦσιν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν συνδιασκέψεις, ἐν αἷς οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτῶν σκέπτονται καὶ ἀποφασίζουσι περὶ τῶν ἀναθεωρητέων διατάξεων τῆς συμβάσεως, συμφώνως πρὸς τὰς ἐν τῇ ἐφαρμογῇ καταδειχθείσας ἀνάγκας. Τοιαύτην συνδιάσκεψιν μέλλει νὰ συγκαλέσῃ κατὰ τὸ προσεχὲς ἔαρ ἐν Παρισίῳ ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις, αἱ δὲ ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας ληφθεῖσαι ἀποφάσεις (εἰσηγήσει τῶν καθηγητῶν κ.κ. *Renault* καὶ τοῦ ἑλβετοῦ *Rougny*), αἰτινες ἐκτινοποιήθησαν εἰς τὰς διακεκομμένας κυβερνήσεις, θὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ὁδηγὸς εἰς τοὺς διπλωμάτας τῆς συνδιασκέψεως.

3) Ζήτημα περὶ διεθνούς δικανονίσεως τῶν τῆς ἐπιτροπείας τῶν ἀγγλικῶν, πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ἐν Ἀμβούργῳ ἐπιψηφισθέντος κανονισμοῦ περὶ ἐπιτροπείας τῶν ἀγγλικῶν. Εἰσηγηταὶ τῆς μελετησάσης τὸ ζήτημα Ἐπιτροπῆς ἦσαν οἱ κ.κ. *Lehr* καὶ *Glasson*. Ταῖς προτάσεις αὐτῶν συνταχθεῖσα, κατόπιν μακρᾶς συζητήσεως, ἡ Ἀκαδημία παρεδέξατο (μὲ μικρὰς τροποποιήσεις) τὸ ἐξ 8 ἀρθρῶν ὑποβληθὲν αὐτῇ σχέδιον, ἐν ᾧ ἀναγνωρίζεται ἰδίᾳ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου τῆς ἐθνικότητος τοῦ ἀτόμου, οὗ ζητεῖται ἡ ἀπαγόρευσις.

4) Ζήτημα τῶν διπλωματικῶν προνομίων ἑξακρίθωσις αὐτῶν τε καὶ τῶν προσώπων, τῶν δικαιομένων εἰς αὐτά. Ἡ μελετήσασα τὸ ζήτημα Ἐπιτροπὴ, εἰσηγήσει τῶν κ.κ. *Lehr* καὶ *Engelhardt*, λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὰς διὰ τῶν διπλωματικῶν προνομίων γενομένας καταγρήσεις, προτείνειν ὅπως περιορισθῶσι ταῦτα μόνον εἰς τὸ πρόσωπον τῶν διπλωματικῶν ἀντιπροσώπων ξένης κυβερνήσεως, τῶν ἐνδεχόμενων ἀντικαταστατῶν αὐτῶν (συμβούλου πρεσβείας ἢ πρώτου γραμματέως) καὶ τῶν συζύγων αὐτῶν. Ἡ Ἀκαδημία ὁμῶς, ἐπιθυμοῦσα ὅπως ἐξασφαλισθῇ πλήρῃ ἐλευθερίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν ἀπὸ τῶν ἐπιτοπιῶν ἀρχῶν εἰς τὰς ἀντιπροσωπείας τῶν ξένων κυβερνήσεων (*missions*), ἀνευ διακρίσεων, ἃς θὰ ἐξμεταλλεύοντο ἀτυχεῖς κερδοσκόποι, καθιέρωσε τὴν ἐπέκτασιν τῶν προνομίων εἰς πάντας τοὺς διπλωματικούς ὑπαλλήλους καὶ

εἰς ὅλα τὰ μέλη τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν. (Τὰ διπλωματικὰ ταῦτα προνόμια εἰσὶν ἰδίᾳ: τὸ ἀπαρξίαστον τοῦ προσώπου καὶ τῆς κατοικίας, ἡ ἑτεροδικία καὶ ἡ ἀπὸ τῶν ἐπιτοπιῶν φορολογικῶν ἀπκλλαγὴ). Ἐτερον τμήμα τῆς αὐτῆς Ἐπιτροπῆς μελετᾷ τὰ περὶ προξενικῶν προνομίων.

V. Ταῦτα τὰ τέσσαρα ζητήματα, ἀπερ ὀριστικῶς ἐλύθησαν ὑπὸ τοῦ συνεδρίου τοῦ Cambridge.

Μεταξὺ τῶν λοιπῶν μελετηθέντων ζητημάτων, ὧν ἡ λύσις ἐπίκειται, ὀφείλω νὰ μνημονεύσω ἰδιαιτέρως ζήτημα ἐξόχου σπουδαιότητος, τὸ ὁποῖον μέγιστον παρουσιάζει δι' ἡμᾶς τὸ διαφέρειν.

Τὸ ζήτημα τοῦτο εἶναι ἡ βᾶσις σύμπαντος τοῦ ἰδιωτικοῦ διεθνούς δικαίου, ἀναφερομένου πρὸ παντὸς εἰς τὸν καθορισμὸν τῆς ἐθνικότητος ἐνὸς ἐκάστου, ἀφ' οὗ ἡ ἐθνικότης ὑποδεικνύει πολλακίς τὸν ἐν τινὶ ζητήματι ἐφαρμοστέον νόμον, ὅστις διέπει καὶ κανονίζει τὰ δικαιώματα καὶ τὰ συμφέροντα τῶν ξένων ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ.

Γνωρίζετε ὁμῶς ὅτι ὁ καθορισμὸς τῆς ἐθνικότητος ἐκάστου ἀτόμου δὲν εἶναι πάντοτε τόσο εὐκόλος. Πλείσται δὲ τῶν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου δυσχερειῶν προέρχονται ἐκ τοῦ ὅτι αἱ σχετικαὶ νομοθετικαὶ διατάξεις ἐκάστου κράτους δὲν εὐρίσκονται πάντοτε ἐν πλήρει ἀρμονίᾳ ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου. Ἐντεῦθεν συγκρούσεις νομοθεσιῶν, ἔχουσαι ἰδίᾳ δύο δυσχρέτους συνεπειάς: 1) Τὸν σχηματισμὸν καὶ τὴν αὐξήσιν τῶν ἀνευ ἐθνικότητος ἀτόμων. 2) Ὅπερ χειρὸν καὶ συνηθέστερον, τὸν σχηματισμὸν καὶ τὴν αὐξήσιν τῶν ἐχόντων ταυτοχρόνως δύο ἐθνικότητας καὶ ὑπαγομένων οὕτω συγχρόνως ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν δύο διαφόρων κρατῶν καὶ δύο διαφόρων νομοθεσιῶν.

Ἴδου π. γ. Ἕλληνας, μεταβαίνων καὶ ἐγκαθιστάμενος ἐν Γαλλίᾳ. Ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, ληφθείσης ὑπ' ὄψιν τῆς στασιμότητος τοῦ γαλλικοῦ πληθυσμοῦ ἀφ' ἐνός, ὡς καὶ τοῦ σπουδαίου συναγωνισμοῦ, ἐν κἀμουσιν εἰς τοὺς γάλλους ἐργάτας οἱ βέλγοι ἐν τῇ βορείῳ Γαλλίᾳ καὶ οἱ Ἴταλοι ἐν τῇ νοτίῳ ἀφ' ἑτέρου, ἐψηφίσθη τῇ 26 Ἰουνίου 1889 νόμος, ἐπιδικῶν τὸν ὅσον ἔνεστι μεγαλύτερον ἑγγαλισμὸν τῶν ἐν Γαλλίᾳ διαμενοντῶν ξένων. Κατὰ τὸν νόμον τοῦτον, τὰ τέκνα τῶν ξένων, γεννώμενα ἐν Γαλλίᾳ, θεωροῦνται Γάλλοι, ἐκτός ἐὰν πληρῶσιν ὁρους τινάς, ὧν ἡ ἐπίτευ-

ξίς δὲν εἶναι πάντοτε εὐχερής. Τὰ δὲ τέκνα τῶν τέκνων τούτων θεωροῦνται ἐν πάσῃ περιπτώσει Γάλλοι, ἄνευ ἐξαιρέσεως καὶ ἀμετακλήτως.

Ἄφ' ἑτέρου, κατὰ τὴν ἑλληνικὴν νομοθεσίαν, ὅπως καὶ κατὰ τὴν γαλλικὴν, ἡ ἐθνικότης μεταδίδεται, *jure sanguinis*, ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, καὶ αὐτοῖς τοῖς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ διαμένουσιν Ἕλλησιν.

Ἴδού λοιπὸν Ἑλληνόπαιδες, οἵτινες εἶναι συγχρόνως Ἕλληνας καὶ Γάλλοι. Καὶ πράγματι, γνωρίζομεν δυστυχῶς τιοῦτους, τῆς πρώτης μάλιστα ἐν Γαλλίᾳ γεννηθείσης γενεᾶς, τέκνα γνωστῶν ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν, ὑπηρετοῦντα ἐν τῷ γαλλικῷ στρατῷ, διότι αἱ στρατιωτικαὶ ἀρχαί, συμφώνως πρὸς τὸν ὑπάρχοντα νόμον, δὲν παρεδέξαντο ὡς ἀρκούσας τὰς περὶ διατηρήσεως τῆς ἑλληνικῆς αὐτῶν ἐθνικότητος παρουσιασθείσας ἀποδείξεις.

Τὴν αὐτὴν περίπτωσιν διπλῆς ἐθνικότητος δυνάμεθα νὰ εὐρωμεν, ἐὰν ὑποθέσωμεν γυναῖκα συζευγυμένην ξένον καὶ ἀνήκουσαν εἰς κράτος, οὗ ἡ νομοθεσία δὲν ἀναγνωρίζει τὴν ἀπώλειαν τῆς ἐθνικότητος διὰ τοῦ μετ' ἀλλοδαποῦ συναπτομένου γάμου, ἐν ᾧ κατὰ πάσας σχεδὸν τὰς εὐρωπαϊκὰς νομοθεσίας ἡ γυνὴ ἀποκτᾷ τὴν ἐθνικότητα τοῦ συζύγου αὐτῆς. Ὅθεν ἡ γυνὴ αὕτη θὰ ἔχη ταυτοχρόνως δύο διαφόρους ἐθνικότητας, διατηρήσασα τὴν ἀρχικὴν αὐτῆς ἐθνικότητα ἀφ' ἑνός, καὶ ἀποκτήσασα ἐπὶ πλέον τὴν τοῦ συζύγου τῆς ἀφ' ἑτέρου.

Ἐν ᾧ ἀπεναντίας, ἐὰν ἀντιστρέψωμεν τοὺς ὅρους, δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν πῶς δύναται γυνὴ τις, συζευγυμένη ξένον, νὰ μείνῃ ἄνευ ἐθνικότητος, ἐὰν κατὰ τὰς δύο προκειμένας νομοθεσίας χάσῃ μὲν τὴν ἀρχικὴν αὐτῆς ἐθνικότητα, δὲν ἀποκτήσῃ δὲ τὴν τοῦ συζύγου τῆς.

Περὶ τὸν βεβαίως νὰ πολλαπλασιάσωμεν τὰ παραδείγματα συγκρούσεων νομοθεσιῶν, ὧν τὰ ἀποτελέσματα εἰσιν οἱ μὴ ἔχοντες δύο ἐθνικότητας ἢ ἀπ' ἐναντίας οἱ μὴ ἔχοντες κάμμίαν ἐθνικότητα (*heimathlos*).

Πρὸς ἐλάττωσιν λοιπὸν καὶ βεβαιαίαν ἀπαλειψίν τῶν τοιούτων, ἀνάγκη διεθνoῦς συνεννοήσεως καὶ εἰσαγωγῆς ἐν ταῖς διαφόροις νομοθεσίαις διατάξεων ἐν περισσοτέρᾳ πρὸς ἀλλήλας ἀρμονίᾳ, ἐπιτρεπουσῶν τὴν ἀποφυγὴν τῶν τοιούτων δυσἀρέστων καὶ δυσκόλων θέσεων.

Ἰπὸ ποίου πνεύματος ὀφείλουσι νὰ ἐμπνέωνται αἱ διατάξεις αὗται; Ὅποιαί αἱ γενικαὶ ἀρχαί, αἵτινες θὰ τὰς ὑπαγορεύσωσιν;

Τοιοῦτον τὸ ζήτημα, οὐ ἐπεχείρητε τὴν λύσιν ἡ Ἀκαδημία ἐν Cambridge, ἀνακηρύξασα τὰς ἀκολουθοῦσας πέντε ἀρχάς:

1) Οὐδεὶς ὀφείλει νὰ ᾔναι ἄνευ ἐθνικότητος.
2) Οὐδεὶς δύναται νὰ ἔχη ταυτοχρόνως δύο ἐθνικότητας.
3) Ἐκαστος δικιοῦται ν' ἀλλάξῃ ἐθνικότητα.

4) Ἡ ἀπλῆ ἐγκατάλειψις ἐθνικότητός τινος δὲν ἀρκεῖ πρὸς ἀπώλειαν ταύτης, ὅταν δὲν ἀνταποκρίνηται πρὸς ἀπόκτησιν νέας ἐθνικότητος.

5) Ἡ ἀρχικὴ ἐθνικότης δὲν δύναται νὰ μεταδίδωται ἐπ' ἀόριστον ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν.

Συμφώνως πρὸς τὰς γενικὰς ταύτας ἀρχάς, ἡ Ἐπιτροπὴ μέλλει νὰ συντάξῃ σχεδὸν μερικῶν νομοθετικῶν διατάξεων, αἵτινες, εἰσαγόμεναι ἐν τῇ εἰδικῇ νομοθεσίᾳ ἐκάστου κράτους ἢ καὶ ἀπλῶς μένουσαι ἐν διεθνέσι συνθήκαις, θὰ προλαμβάνωσι τὰς ὑποδειχθείσας συγκρούσεις νομοθεσιῶν.

Οὕτω π.χ.—ἐν ἀναφέρῳ ἐν ἐκ τῶν μάλιστα συζητηθέντων σημείων—, θὰ λεχθῆ, συμφώνως πρὸς τὴν πέμπτην ἀρχήν, ὅτι ὁ ἐξ ἀλλοδαποῦ καταγόμενος θεωρεῖται ὡς ἰθαγενὴς κατὰ τὴν δευτέραν ἢ τὴν τρίτην γενεάν. Συγχρόνως ὁμοως, συμφώνως πρὸς τὴν τρίτην ἀρχήν, θὰ ἐπιφυλαχθῆ αὐτῷ τὸ δικαίωμα νὰ ἐπανακτήσῃ ἐλευθέρως καὶ ἄνευ προσκομμάτων τὴν πατρικὴν ἐθνικότητα, εἴτε δι' ἀπλῆς δηλώσεως εἴτε διὰ τακτικῆς πολιτογραφῆσεως.

Λέγω ὅτι τὸ σημεῖον τοῦτο ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πλέον συζητηθέντων. Πολλὰ τῶν μελῶν τῆς Ἀκαδημίας ἐδίσταζον νὰ παραδεχθῶσι τὴν ῥηθείσαν πέμπτην ἀρχήν, διότι καταλήγει εἰς τὸ νὰ ἐπιβάλῃ τοῖς τέκνοις ἢ τοῖς ἐγγόνιοις ἀλλοδαποῦ ἐθνικότητα, ἣτις ἀντίκειται ἴσως ἐκ δικμέτρου πρὸς τὰ εἰλικρινέστατα αὐτῶν πατριωτικὰ αἰσθήματα ἢ καὶ πρὸς αὐτὰ αὐτῶν τὰ συμφέροντα.

Παρατηρήθη ὁμοως ἀφ' ἑτέρου ὅτι πολλὰκις, οἱ ἐν τινι χώρῳ γεννηθέντες, ἰδίᾳ δὲ κατὰ τὴν δευτέραν γενεάν, ἀνατρεφόμενοι ἐν τῇ χώρῳ ταύτῃ, ἀφομοιοῦνται βαθμηδὸν πρὸς τὴν χώραν ταύτην καὶ αἱ ἰδέαι καὶ τὰ αἰσθήματα αὐτῶν συνταυτίζονται πρὸς τὰς ἰδέας καὶ τὰ αἰσθήματα τῶν ἰθαγενῶν. Οὕτω δὲ ἡ ἐπιβαλλομένη αὐτοῖς ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐθνικότης δὲν ἀπᾷδει πρὸς τὰ πραγματικὰ αὐτῶν αἰσθήματα.

Αὐτὸ συμβαίνει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, καὶ ἡ πέμπτη ἀρχὴ ἐγένετο ἐν τέλει δεκτὴ διὰ τοῦτο. Ἐννοεῖτε ὅμως κάλλιστα ὅτι ἡ παρατήρησις αὐτὴ δὲν ἀληθεύει πάντοτε. Ἐὰν δὲ ὁ πατὴρ δὲν ἠμέλησε τὴν ἠθικὴν ἀγωγὴν τῶν τέκνων του καὶ ἐφρόντισε νὰ τοῖς ἐμπνεύσῃ τὰς ἰδέας, τὰ αἰσθήματα καὶ τὴν συναίσθησιν τῆς ἰδίας ἐαυτοῦ ἐθνικότητος, ἡ ἰθαγένεια τοῦ τόπου τῆς γεννήσεως δὲν δύναται νὰ ἐπιβαρύνῃ ὀριστικῶς τὰ τέκνα. Ἐὰν δὲ χάριν ἀπλοποιήσεως καὶ ἐπὶ τῆ βάσει τοῦ ὅτι συμβαίνει συνηθέστερον, ὁ νομοθέτης χώρας τινὸς θεωρήσῃ τὰ τέκνα ταῦτα προσωρινῶς ὡς ἔχοντα τὴν ἰθαγένειαν τῆς χώρας, ἐν ἣ ἐγεννήθησαν, μὴ λησμονώμεν ὅτι ἡ Ἀκαδημία ἀνεκέρυξεν ὡς μίαν ἐκ τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν τὸ σεβασ πρὸς τὴν ἀτομικὴν ἐλευθερίαν ἐνὸς ἐκάστου. Ἐξ οὗ ἐπιταί ὅτι δέον ὅπως ἐπιφυλαχθῆ ῥητῶς καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ ἐλευθερία καὶ ἀπεριόριστος ἀπάρτησις τῆς ἰθαγενείας. Ταύτην δύναται ὁ νομοθέτης τῆς χώρας τῆς γεννήσεως νὰ προτείῃ, ἐπὶ τῆ βάσει ὑποθέσεώς τινος (presumption) καὶ μέχρις ἀποδείξεως τοῦ ἐναντίου, οὐχὶ ὅμως καὶ νὰ τὴν ἐπιβάλλῃ ὀριστικῶς καὶ ἀμετακλήτως. Κατὰ τὰς διαθέσεις δέ, ἃς παρετήρησα ἐν Cambridge, ὑποθέτω ὅτι ἡ Ἀκαδημία κατὰ τὸ συνέδριον αὐτῆς τοῦ προσεγοῦς ἔτους ἐν Βενετίᾳ θ' ἀναγνωρίσῃ τὸ ἀλληλένδετον καὶ ἀδιάσπαστον τῶν ὑπ' αὐτῆς θεσπισθεισῶν ἀρχῶν. Οὕτω δέ, αἱ θέλουσαι νὰ συμμορφωθῶσι πρὸς τὰς ἀποφάσεις αὐτῆς κυβερνήσεις δὲν θὰ δικαιῶνται, ἐπικαλούμεναι τὸ κύρος τῆς Ἀκαδημίας, νὰ παραδειχθῶσι μίαν μόνον ἢ τινὰς ἐκ τῶν ἐπιθεσπισθεισῶν ἀρχῶν, παραγκωνίζουσαι τὰς λοιπὰς. Δὲν θὰ δικαιῶνται π. γ. νὰ ἐπιβάλλωσι τὴν ἰθαγένειαν εἰς τὴν δευτέραν ἢ τὴν τρίτην γενεάν καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ μὴ ἀναγνωρίσωσι ταυτοχρόνως τὴν ἀπόλυτον ἐλευθερίαν ἀλλαγῆς τῆς ἐθνικότητος.

Αἱ ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἀνακρυφθεῖσαι ἀρχαὶ ἀποτελοῦσιν οὕτω σύνολόν τι ἀλληλένδετον καὶ ἀδιάσπαστον δι' ὃ καὶ τὰ μέλη αὐτῆς ἐπεψήφισαν αὐτάς.

Τοιαύτη ἐν ὀλίγοις ἢ ἐν τῷ συνεδρίῳ τοῦ Cambridge γενομένη ἐπιστημονικὴ ἐργασία. Λυπούμαι διότι, πρὸς ἔκθεσιν αὐτῆς, ἠναγκάσθην νὰ δώσω μερικὰς ἐξηγήσεις τεχνικὰς καὶ φοβούμαι μὴ δι' αὐτῶν ἐστενεχώρησά τινὰς ἐξ ὧμων.

Ὡς ἀντιτάθημα, ἐπιτραπήτω μοι ὅπως

προσθέσω μικρὰν παρένθεσιν πρὸς ἀφήγησιν μερικῶν ἀνεκδότων λεπτομερειῶν περὶ τοῦ συνεδρίου τοῦ Cambridge.

Πρὸ παντός ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω τὰς ἀρίστας ἐντυπώσεις, τὰς ὁποίας ἀπεκόμισαν τὰ μέλη τῆς Ἀκαδημίας ἐκ τῆς ἐν Ἀγγλίᾳ διαμονῆς αὐτῶν. Πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης ἡ Ἀκαδημία ἐγένετο μέχρι τοῦδε δεκτὴ διὰ περιποιήσεων καὶ τιμῶν ἕντως περιγητικῶν, παρουσιασθεῖσα ἐν σώματι καὶ εἰς βασιλεῖς καὶ ἀρχηγούς κρατῶν. Ἐκεῖνο ὅμως, τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζει ἰδιαιτέρως τὸ ἐν Cambridge συνέδριον, εἶναι ἡ ἐγκάρδιος καὶ ἀπεριόριστος φιλοξενία, ἧς ἡ Ἀκαδημία ἔτυχε παρὰ τοῖς Ἀγγλοῖς, οἵτινες κατέδειξαν τρανῶς ὅτι, ἐὰν ἀπολαύωσιν, οὐχὶ ἀδίκως, τῆς φήμης ἀνθρώπων ψυχρῶν, ὅταν εὐρίσκωνται ἐνώπιον ἀγνώστων αὐτοῖς, εἰσὶ κατ' ἀντίθεσιν ὅπως ξένων διάφοροι, ὅταν ὁ ξένος παύσῃ νὰ ἦναι εἰς αὐτοὺς ἀγνώστος, ἔστω καὶ δι' ἀπλῆς παρουσιάσεως.

Ἡ Ἀκαδημία συνῆλθεν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ πανεπιστημιακῇ πόλει τῆς Ἀγγλίας κατὰ τὸν χρόνον τῶν διακοπῶν. Πολλοὶ ὅμως τῶν καθηγητῶν τοῦ γηραιοῦ Πανεπιστημίου παρέτειναν τὴν ἐκεῖ διαμονὴν των ὅπως παρευρεθῶσι κατὰ τὴν ὑποδοχὴν τῆς Ἀκαδημίας. Τὸ πανεπιστημιακὸν ἴδρυμα ἡ κολλέγιον τοῦ Trinity ἔθηκε φιλοφρόνως εἰς τὴν διάθεσιν τῶν μελῶν τῆς Ἀκαδημίας τὰ δωμάτια τῶν ἀπόντων καθηγητῶν, ὑφηγητῶν καὶ σπουδαστῶν. Συγχρόνως, ὅσα τῶν μελῶν συνωδεύοντο ὑπὸ κυριῶν, ἔτυχον εὐγενεστάτης καὶ λίαν φιλόφρονος φιλοξενίας παρὰ ταῖς οἰκογενεαῖς τῶν ἐν Cambridge παραμεινάντων καθηγητῶν, μὴ ἐπιτρεπομένης τῆς διαμονῆς τοῦ ὠραίου φύλου ἐν τοῖς πανεπιστημιακοῖς ἰδρύμασιν. Καὶ οὗτοι μὲν ἔσχον τὸ εὐτύχημα νὰ σχετισθῶσιν ἐκ τοῦ πλησίον καὶ συζήσωσιν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας μετ' ἀγγλικῶν οἰκογενειῶν. Ἡ διαμονὴ ὅμως τῶν λοιπῶν ἐν τῷ κλεινῷ Trinity College ὑπῆρξεν οὐχ ἥττον διδακτικὴ.

Τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Cambridge ἀπαρτίζεται ἐκ 17 ἰδρυμάτων ἢ κτιρίων, ἀποκαλούμενων colleges, ἐχόντων ἕκαστον τὴν ἰδίαν αὐτόνομον αὐτοῦ διοίκησιν καὶ πλουσίαν προικοδοτήσιν, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν ἐνὸς προσώπου μεγάλης σημασίας, πρυτάνεως, (master) δι' ἕκαστον ἐξ αὐτῶν. Τὸ Trinity college εἶναι ἐν ἐκ τῶν 17 τούτων. Ἐν ἐκάστῳ college διαμένει καὶ ἐνδιατάται ἐν ἀνέσει σύμπαν τὸ προσωπικὸν τοῦ ἰδρύματος, διδάσκοντές τε

καὶ διδασκόμενοι. Τὰ πλείστα ἐκ τῶν κτιρίων τούτων εἰσὶν ἀρχαῖα: μοναὶ καλογήρων καθολικῶν, περιελοῦσαι εἰς χεῖρας τῶν Ἀγγλικανῶν μετὰ τὴν Ὀρθοσκευτικὴν ἀναγέννησιν διετήρησαν δ' ἕκτοτε τὴν εἰς τὰς μελέτας καὶ τὰς σκέψεις τοσοῦτον πρόσφορον γαλήνην καὶ ἡρεμίαν. Οἱ ὑψηλοὶ αὐτῶν τοῖχοί εἰσι κεκαλυμμένοι ὑπὸ κισσῶν, πάντα δὲ περιβάλλονται ὑπὸ ἀναριθμητῶν ἀρχαίων δένδρων καὶ εὐρέων κήπων, ἐπὶ τῆς γλῶσσης τῶν ὁποίων διεξάγονται καθημερινῶς αἱ περιώνυμοι ἀθλητικαὶ ἀσκήσεις, αἰτινὲς εἰσὶν ἡ βάσις τῆς ἀγγλικῆς ἀνατροφῆς εἰς πάσας αὐτῆς τὰς βαθμίδας.

Τὰ *colleges* ταῦτα διετήρησαν ἄθικτον τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν ὄψιν, ὡς καὶ πολλὰ ἔθιμα καὶ συνθηθεῖας ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ μοναχικοῦ βίου. Οὐδεμίαν γυνὴ δύναται νὰ διαμείνῃ ἐν αὐτοῖς ἢ νὰ παρευρεθῇ εἰς τὰ πανεπιστημιακὰ συσσίτια. Ἐξαιρέσει δὲ τοῦ *master*, πάντες οἱ ἔργαμοι καθηγηταί, ἔχοντες δικαιοματικῶς τὰ δωμάτια αὐτῶν ἐν τοῖς *colleges*, ὑποχρεοῦνται νὰ ἐνοικιάσωσι χάριν τῆς οἰκογενείας των ἰδιαίτερα οἰκήματα ἐν τῇ πόλει.

Τὸ παρὰ τὸ *Trinity* εὐρισκόμενον *Cajus college* διετήρησε τρεῖς ἀρχαίας πύλας, καλουμένας τῆς Μετριοφροσύνης, τῆς Σοφίας καὶ τῆς Τιμῆς, ὑφ' ἧς διέβαινον οἱ σπουδασταὶ κατὰ τὰς τρεῖς περιόδους τοῦ φοιτητικοῦ αὐτῶν σταδίου.

Ὅπισθεν τῶν διαφόρων *colleges* ὑπάρχουσιν εὐθαλεῖς καὶ ἐκτεταμένοι κήποι, *backs*, κεχωρισμένοι ἀλλήλων καὶ ἀνήκοντες ἕκαστος εἰς ἴδιον *college*. Ἐν μέσῳ αὐτῶν ῥέει ἡρέμα ὁ ποταμὸς *Cam* (ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως), ἐφ' οὗ πλέουσι διηλεκτικῶς χαρίεσται λέμβοι. Ἐκαστον *college* ἔχει ἐπ' αὐτοῦ τὴν ἴδιαν αὐτοῦ γέφυραν. Ἡ τοῦ *St John's* γέφυρα ἐνθυμίζει τὴν διαβόητον κεκαλυμμένην *Γέφυραν τῶν στεναγμῶν* τῆς Βενετίας, ἧς φέρει καὶ τὸ ὄνομα (τοῦ *Ponte dei sospiri* ἐπανευρισκόμενου ὡς *bridge of sighs*).

Οἱ ἐν μέσῳ τοιαύτης ζωγραφικῆς σκηνῆς καὶ ἀπολύτου ἡσυχίας διαμείνοντες σπουδασταὶ καὶ καθηγηταὶ ἀπολαύουσι τῶν προσφορωτέρων διὰ τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν μελέτην ὄρων, οὓς δύναται τίς ποτε νὰ φαντασθῇ. Ἐκαστος ξένος εἶχεν εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ τὰ δύο δωμάτια τοῦ ἀπόντος τακτικοῦ κατοίκου. Εἰς πάντας (ἐκτὸς τῶν κυριῶν) ἀνεγνωρίσθη ἐκτάκτως τὸ δικαίωμα νὰ γευματίζωσι δις τῆς ἡμέρας ἐν τῇ εὐρείᾳ αἰθούσῃ τῶν συσσιτίων

τοῦ *Trinity College* μετὰ τῶν παρευρισκόμενων καθηγητῶν καὶ φοιτητῶν καὶ ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς περίπου δροῦς.

Αἱ κυρίαί, αἱ σπουδάζουσαι ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ *Cambridge*, διαμένουσιν ἐν δύο: νεοδημίτοις κτιρίοις (*Newnham* καὶ *Girton college*). Ἀμφότερα ταῦτα εὐρίσκονται ἔξω τῆς πόλεως, τὸ δεύτερον μάλιστα εἰς ἀπόστασιν 4 περίπου χιλιομέτρων. Ἀμφότερα ἦνοιξαν τὰς θύρας των πρὸς τιμὴν τῆς Ἀκαδημίας. Ἐν τῷ *Newnham* τὴν Ἀκαδημίαν ὑπεδέχθη μετὰ τῆς διευθυντρίας ἡ *Miss Gladstone*, θυγάτηρ τοῦ μεγάλου πολιτικοῦ ἀνδρὸς καὶ ὑποδιευθύντρια τοῦ ἰδιορρόθμου τούτου πανεπιστημιακοῦ παρθεναγωγείου. Εἰς ἀμφότερα παρατηρεῖται ἡ αὐτὴ ἀνεσις, εὐρυχωρία καὶ ἄκρα καθαριότης. Ἐν τῷ ἀριστοκρατικωτέρῳ καὶ ἀκριβωτέρῳ *Girton* ἐκάστη φοιτήτρια ἔχει δύο δωμάτια εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῆς. Ἐκάτερον ἔχει τὸ ἀπτεροσκοπεῖον καὶ τὸ χημεῖον αὐτοῦ, εὐρείας αἰθούσας, βιβλιοθήκην, ἀναγνωστήρια καὶ αἰθούσας συνδιαλέξεως, ἰδίᾳ δὲ πρὸ παντὸς ἐκτεταμένας γλῆρας πεδιάδας, εἰδικῶς παρεσκευασμένας διὰ γυμναστικῆς ἐν ὑπαίθρῳ ἀσκήσεις (*tennis, cricquet, golf* κτλ.). Ἐν τῷ *Newnham* τὰ μαθηματικὰ διδάσκει νεαρὰ καὶ διάσημος ἤδη μαθηματικὸς, ἡ *miss Fawcett*, θυγάτηρ τοῦ περιφανοῦς ἀομμάτου πολιτικοῦ ἀνδρὸς *Fawcett*, μέλους τοῦ ἀγγλικοῦ κοινοβουλίου.

Ἐπεμέτρως θὰ ἐχρονοτριβουν, ἂν ᾔθελον νὰ εἶπω ὑμῖν λεπτομερῶς τὰ τῶν διαφόρων ἐσρῶν, ὑπεδογῶν, γευμάτων, ἐκδρομῶν, ἐπερίδων καὶ λοιπῶν διασκεδάσεων, αἰτινες ἐδόθησαν ἀπὸ τῆς 8^{ης} μέχρι τῆς 14^{ης} Αὐγούστου πρὸς τιμὴν τῆς Ἀκαδημίας ὑπὸ τῶν πανεπιστημιακῶν ἢ τῶν δημοτικῶν ἀρχῶν καὶ ἐν αἷς ἰδιαίτερας χερίζει μνείας ἡ ἄκρα καὶ ἐγκάρδιος φιλοφροσύνη τοῦ ἐξόχου προέδρου τῆς Ἀκαδημίας κ. *Westlake* καὶ τῆς εὐγενεστάτης αὐτοῦ συζύγου. Περιορίζομαι ν' ἀποσπάσω ἐξ αὐτῶν τὰς δύο τελετάς, ὧν ἡ μία ἤρχισε καὶ ἡ ἑτέρα ἐπεσφράγισε τὸ συνέδριον.

Τὴν 8^{ην} Αὐγούστου, κατὰ τὴν 1 1/2 μ.μ., ἡ Ἀκαδημία ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ τῶν πανεπιστημιακῶν ἀρχῶν ἐν τῷ ἰδιαίτερῳ ἰδρύματι τῆς πανεπιστημιακῆς συγκλήτου (*Senate house*). Οἱ ἐν *Cambridge* παραμεινάντες καθηγηταὶ παρευρίσκοντο κατὰ τὴν τελετὴν ταύτην ἐν τῇ τῶν πορφυρῶν μανδυῶν μεγάλῃ αὐτῶν στολῇ. Κατὰ τὴν συνεδρίαν ταύτην,

ἡς προήδρευεν αὐτός ὁ πρύτανης, μετὰ τοὺς ἀνταλλαγέντας εἰς τρεῖς διαφόρους γλώσσας (ἀγγλιστί, γερμανιστί καὶ γαλλιστί) λόγους, ἀνηγορεύθησαν διδάκτορες ἐπίτιμοι τῆς νομικῆς (doctores honoris causa) οἱ ἐκ τῶν μελῶν τῆς Ἀκαδημίας κ. κ. von Bar καὶ de Martens. Κατ' ἀρχαίον ἔθιμον, ὁ δημόσιος ῥήτωρ (public orator) ἐκφωνεῖ δι' ἑκκαστον ὑποψήφιον λατινιστὶ λόγον, ἐν ᾧ ἀναφέρει τὰ οὐσιωδέστερα τῆς βιογραφίας αὐτοῦ καὶ ἰδίαι τὰς ὑπηρεσίας, ἃς παρέσχε τῇ ἐπιστήμῃ. Μετὰ τὴν ὑποδοχὴν ταύτην, ἑτέρα ὑποδοχὴ ἐγένετο κατὰ τὴν 3 μ. μ. ἐν τῷ δημαρχεῖῳ, ὅπου ὁ δῆμαρχος ἐξ ἀβρότητας προσηγόρευσε τὴν Ἀκαδημίαν γαλλιστί, ὁ δὲ πρόεδρος αὐτῆς ἀπήντησεν ἀγγλιστί.

Τὴν 14^{ην} Αὐγούστου ἐληξαν αἱ ἐργασίαι τοῦ συνεδρίου τοῦ Cambridge, ἐπεσφραγίσθη δὲ τοῦτο διὰ δεῖπνου, ὅπερ τὰ ξένα μέλη τῆς Ἀκαδημίας προσέφερον εἰς τοὺς Ἀγγλοὺς συναδέλφους τῶν, εἰς τὰς πανεπιστημιακὰς καὶ δημοτικὰς ἀρχὰς καὶ εἰς τὰς κυρίας τῶν προσκεκλημένων αὐτῶν. Σημειῶ τὴν τελευταίαν ταύτην λεπτομέρειαν, διότι ἰδυσχέρανε σημαντικῶς τὴν εὐρεσιν τῆς καταλλήλου αἰθούσης διὰ τὸ δεῖπνον τοῦτο. Ἡ μεγάλη καὶ ὠραία αἴθουσα τῶν συσσιτίων τοῦ Trinity College, ἐν ἣ συνήθως τὰ μέλη τῆς Ἀκαδημίας ἐγευματίζον, δὲν εἶναι προσιτὴ ταῖς κυρίαῖς, τὸ δὲ δικαιοδικτικὸν συμβούλιον τοῦ Trinity College ἠντήθη νὰ κάμῃ χάριν τῆς Ἀκαδημίας ἐξαίρεσιν εἰς τὰς παραδόσεις τῆς μονῆς. Κατόπιν μακρῶν διαπραγματεύσεων, αἰτινὴς διήρκεσαν ἐξ ὄλας ἡμέρας, κατωρθώθη νὰ εὐρεθῇ μακρὰν τοῦ κέντρου ἐν college, τὸ St-Peter's, ἐν ᾧ ἤρχισαν νὰ εἰσχωρῶσι περισσώτερον αἱ φιλελεύθεροι ἰδέαι τῶν νεωτέρων χρόνων, καὶ ὅπερ, κατόπιν συζητήσεως καὶ συμπέψεως τοῦ δικαιοδικτικοῦ αὐτοῦ συμβουλίου, ἐπέτρεψε δι' εἰδικῆς αὐτοῦ ἀποφάσεως, ὅπως τὴν αἴθουσαν τοῦ ἐστιατορίου αὐτοῦ βεβηλώσῃ ἅπασ καὶ διὰ πρῶτῃν φορὰν ἡ παρουσία ἐκείνων, ἃς ὁ ἀκαδημαϊκὸς στρατηγὸς den Beer Poortugaël ἀπεκάλεσε: Les souveraines de nos cœurs. Ὁ θρίαμβος δ' αὐτῶν ὑπῆρξε πλήρης, ὅτε κατὰ τὴν ὥραν τῶν προποσῶν ἔλαβε τὸν λόγον γυνή, ἡ διακεκριμένη σύζυγος τοῦ προέδρου τῆς Ἀκαδημίας κ. Westlake.

Ὁ διπλοῦς οὗτος νεωτερισμὸς συνεκίνησεν ἀναντιρρήτως πολλοὺς τῶν συντηρητικῶν Ἀγγλων, δι' ὃ καὶ ὁ φιλελεύθερος ἀκαδημαϊκὸς

λόρδος Reay, τῶς ὑφυπουργός, ἐν εὐτραπέλῳ καὶ σκωπτικῇ προπόσει ἔσπευσε νὰ εὐχηθῇ ὅπως μὴ συνταραχθῇ ἐν τῇ γαληνιαίᾳ αὐτῆς ἀναπαύσει ἡ ψυχὴ τοῦ εὐσεβοῦς καὶ αἰοιδίμου ἐπισκόπου Balsham, ὅστις κατὰ τὸν 13^{ον} αἰῶνα ἱδρυσεν τὸ Peter's College!

VII. Τοιοῦτον ὑπῆρξεν ἐν ὀλίγοις τὸ τελευταῖον συνέδριον τῆς Ἀκαδημίας. Πρὶν ἢ ἐγκαταλείψωμεν αὐτὴν, ὀφείλομεν νὰ κάμωμεν μίαν τελευταίαν παρατήρησιν, ἧς ἡ παράλειψις ἐγέννησεν ἐνίοτε παράλογον κἀκὴν συνεννόησιν.

Γνωρίζετε ὅτι ὑπάρχουσιν ἐν τῷ κόσμῳ φιλόσοφοι τινες, εὐγενῶν καὶ φιλανθρώπων ἀναντιρρήτως ἐμποροῦμενοι διαθέσεων, οἵτινες ὀνειρεῦνται τὴν ἀδελφοποίησιν πάντων τῶν λαῶν τῆς ὑψηλίου, τὴν κατάργησιν τῶν συνόρων καὶ τὴν συγχώνευσιν πάντων τῶν κρατῶν ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ, σκεπτόμενοι ὅτι, ἂν οὐ ἡ ὑπαρξὶς διαφόρων αὐτονόμων κρατῶν εἶναι ἡ αἰτία τῶν διηνεκῶν μεταξὺ αὐτῶν σπαραγμῶν καὶ συγκρούσεων, θὰ ἐμποδισθῇ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο, ἐὰν ἀρθῇ ἡ προκαλοῦσα αὐτὸ αἰτία. Δὲν δύναμαι ν' ἀνασκευάσω ἐδῶ διὰ μακρῶν τὸ ὄνειρον τοῦτο, οὐ ἡ πραγματοποιήσις δὲν εἶναι οὔτε δυνατὴ οὔτε εὐκταία.

Οἱ φιλόσοφοι λοιπὸν οὗτοι ἐχαιρέτισαν τὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Διεθνoῦς Δικαίου ὡς τὸν πυρῆνα τῆς μελλούσης εὐρωπαϊκῆς ὁμοσπονδίας ἢ τῶν Ἠνωμένων τῆς Εὐρώπης Πολιτειῶν. Ἐδῶ ἐφαρμόζεται ὁ γνωστὸς στίχος, καθ' ὃν ἡ Ἀκαδημία

n'a mérité

ni cet excès d'honneur ni cette indignité!

Δι' ὃ καὶ ὁ διάσημος πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας ἐν Παρισίοις κ. Renault ἐντόνως ἀντέκρουσε κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος τὴν σύχυσιν ταύτην τῶν ἰδεῶν.

Ἐν ἐπισήμῳ γυύματι, ὅπερ οἱ 9 παρισινοὶ ἀκαδημαϊκοὶ προσήνεγκον εἰς τοὺς συναδέλφους αὐτῶν καὶ εἰς τὰς πανεπιστημιακὰς καὶ λοιπὰς ἀρχὰς τῆς μεγάλης γαλλικῆς πρωτεύουσος, γυύματι, ἐν ᾧ παρήσαν οἱ ὑπουργοὶ τῆς γαλλικῆς Δημοκρατίας, ὁ κ. Renault ἔφερε μετὰ συγκινητικῆς πεποιθήσεως, ἐντύπωσιν προζηνήσεως, πρόποσιν, ἀρογομένην διὰ τῶν ἀκολουθῶν λέξεων: A la Patrie! A toutes les Patries! Ἐπεξήγῶν δ' εἶτα τὰς λέξεις ταύτας, προσέθηκεν: «Εἰμεθα internationalistes καὶ οὐχὶ κοσμοπολιταί! Αὐτὸ τὸ

πνεῦμα τῆς συστάσεως τῆς Ἀκαδημίας μαρτυρεῖ ὅτι βάσις τῆς ἐργασίας ἡμῶν εἶναι ἡ αὐτόνομος ὑπαρξίς τῆς πατρίδος ἐνὸς ἐκάστου. Ἔχομεν πρὸ παντός ὑπ' ὄψιν ὅτι ἕκαστον κράτος, ἐν τῇ αὐτονομίᾳ αὐτοῦ, ἔχει διαφορὸν βλέψεις εἰς πολλὰ ζητήματα τοῦ διεθνoῦς δικαίου, καὶ ἀρ' οὐ μελετήσῃ ἕκαστος ἡμῶν τὰς βλέψεις ταύτας, τὰς ἀνάγκας, τὰ συμφέροντα καὶ τοὺς νόμους τῆς ἰδίας ἑαυτοῦ πατρίδος, συνερχόμεθα ὅπως διὰ τῆς κοινῆς συνεργασίας, ἧς κατεδείχθη ἡ δύναμις καὶ ἡ γονιμότης, ἐπιτύχωμεν *συνεννοήσεις, δυναμέ-*

νας νὰ προλάβωσι τὰς πλείστας ἐκ τῶν ἄλλως ἀναποφεύκτων συγκρούσεων. Τοῦτο πράττοντες, ἐργαζόμεθα ὑπὲρ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ διεθνoῦς δικαίου καὶ συγχρόνως ὑπὲρ τῆς εἰρηνικῆς συμβιώσεως τῶν διαφορῶν κρατῶν, ὧν ἕκαστον κατ' ἰδίαν ἐπωφελεῖται ἀναντιρρήτως ἐκ ταύτης. Ἐργαζόμεθα ἄρα ταυτοχρόνως ἕκαστος ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἑαυτοῦ πατρίδος. Αὐτὴ λοιπὸν ἡ ἐργασία ἡμῶν καὶ ἡ ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέλευσις εἶναι ἐκ διαμέτρου ἀντίθετος πρὸς τὴν ἰδέαν τῆς βαθμιαίας ἐξάλειψεως τῆς πατρίδος! »

Ἡ ΜΕΤΡΙΚΗ ΤΩΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΚΑΙ ἸΔΙΑ ΤΩΝ ὙΜΝΟΓΡΑΦΩΝ ΤΗΣ ΗΜΕΤΕΡΑΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ὑπὸ

ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΠΑΡΑΝΙΚΑ

Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ἈΣΚΑ' συνεδρίᾳ τῆς 13 Νοεμβρίου 1895.

Πολλὰ κατὰ διαφορὸν καιρὸν ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου εἶπον περὶ τῶν Ὑμνογράφων τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας καὶ τῆς Μετρικῆς αὐτῶν (Ἑλλ. Φιλολ. Συλλ. τόμ. Θ'—Ι'). Ἐπιθυμῶν τελευταῖον νὰ ἐξαντλήσω τὸ προκείμενον θέμ.κ, πειράσομαι ἐν τοῖς ἐφεξῆς ἀναγνώσμασι δεῖξαι, ὅτι οἱ ἱεροὶ ἐκείνοι ἄνδρες, ποιηταὶ καὶ μελωδοὶ ἄμ.κ, ἦσαν καὶ τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς φιλολογίας κάτοχοι, καὶ τῆς ἀρχαίας μετρικῆς ἐμπειρότατοι, διὰ δὲ τῶν ποιημάτων αὐτῶν, ἅτινα μέχρι σήμερον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἡμῶν ψάλλονται, συνδέουσι, ἐν μέσῳ αὐτοὶ ἰστάμενοι, τὸ πανάρχαιον ἡμῶν παρελθὸν μετὰ τοῦ ἐνεστῶτος, ὅπερ, Θεοῦ συναιρομένου, τηρηθήσεται εἰς αἰῶνας.

Δὲν προτίθεμαι νὰ γράψω ἐνταῦθα μετρικὴν πραγματείαν τῶν Βυζαντινῶν ἱκανὰ περὶ τούτου ἐδημοσίευσσα ἐν ταῖς ἐπετηρίδι τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου. Θέλω παραθέσει κυρίως παραδείγματα τῶν διαφορῶν εἰδῶν τῶν μέτρων καὶ τῶν στίχων κατὰ τε τὸ ποσὸν τῶν συλλαβῶν, τὸν χρόνον καὶ κατὰ τὸν τόνον,

οἷς ἐχρήσαντο οἱ ἡμέτεροι Ὑμνογράφοι ἐν τοῖς ποιήμασι καὶ μέλεσιν αὐτῶν, ἐκ τῶν ἀρχαίων βεβαίως ἀρυσάμενοι. Ἀρχόμενος ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων, τοῦ ἐξαμέτρου, θέλω ἀναφέρει κατὰ σειράν περὶ τοῦ *λαμβικοῦ, τροχαικοῦ, ἀναπαιστικοῦ* καὶ λοιπῶν εἰδῶν τῶν μέτρων, οἷα βλέπομεν ἐν τῇ μετρικῇ τῶν ἀρχαίων.

Α' ΣΤΙΧΟΣ ΔΑΚΤΥΛΙΚΟΣ ΕΞΑΜΕΤΡΟΣ

Ὁ *δακτυλικὸς ἐξάμετρος στίχος*, ὃ ἐχρήσαντο ἀπὸ Ὀμήρου καὶ ἐφεξῆς πάντες οἱ ἐπικοὶ ποιηταὶ, μέτρον ἔχει τὸν δάκτυλον (—υ), συγκείται δ' ἐκ δακτύλων (—υ) ἢ ἰσοχρόνων σπονδείων (—), ἐξ ὧν ὁ τελευταῖος συνηθέστατα εἶναι *τροχαιὸς* (—υ) ἢ *σπονδειὸς* (—υ) κατὰ τὸδε τὸ σχῆμα.

—υ | —υ | —υ | —υ | —υ | —υ

Ἄνδρα μοι ἔννεπε, Μοῦσα, πολύτροπον, ὃς μάλα
[πολλά

Ἐν τῇ Ὑμνογραφίᾳ τῆς Ἐκκλησίας ὁ τοιοῦτος δακτυλικὸς ἐξάμετρος δὲν εἶναι εὐχρηστος, εἰμὴ ἐν τοῖς Συναξαρίοις τῶν καθ' ἑκάστην ἑορταζομένων ἁγίων. Μετὰ τὴν 5' ᾠδὴν τῶν καθ' ἡμέραν ἀναγιγνωσκομένων κανόνων εἰς τιμὴν ἢ αὐτῆς τῆς Ὑπερουσίου Τριάδος ἢ τῆς Θεοτόκου ἢ τῶν Ἁγίων ἀναγιγνώσκεται τὸ Μηνολόγιον, γίνεται μνεῖα τῶν ἑορταζομένων ἁγίων, εἰς τιμὴν δ' αὐτῶν ὁ Συναξαριστὴς ἐποίησε δύο ἱαμβικούς τριμέτρους στίχους, εἰς δὲ τὸν πρῶτον ἁγίου τῆς ἡμέρας ἐπιτάσσεται τῶν ἱαμβικῶν στίχων καὶ εἰς ἐξάμετρος κατὰ χρόνον πεποιημένος, ὡς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. Παρατιθέαμεν ὡδε παραδείγματα τινά.

Τῆ α' Σεπτεμβρίου ἑορτάζεται ἡ ἀρχὴ τῆς Ἰνδικίου, ἤτοι τοῦ νέου ἔτους, γίνεται δὲ καὶ μνήμη τοῦ ὁσίου Συμεῶν τοῦ Στυλίου. Εἰς τὴν Ἰνδικιον ὁ ποιητὴς ἀφιερῶ τοὺς ἐξῆς δύο ἱαμβικούς τριμέτρους:

Ἰνδικιον ἡμῖν εὐλόγει νέου χρόνου
ὦ καὶ παλαιῆ καὶ δι' ἀνθρώπους νέε.

Ὁ ἐξάμετρος κατόπιν ἐλλεῖπει ἐνταῦθα.

Οἱ ᾠραῖοι οὗτοι ἱαμβοὶ κατὰ τὸ ποσὸν τῶν συλλαβῶν ἀναγιγνώσκονται καὶ κατὰ τόνον ὡς ᾠραῖοι ἐπίσης τροχαῖοι, ἀποτελοῦντες τροχαῖον τριμέτρον ὡδε:

· · | · · | · · = 1 1 1 | 1 1 1 | 1 1 1.

Ἄλλα περὶ τούτων ἀκολουθῶς ἐν τῷ περὶ τοῦ ἱαμβικοῦ στίχου ἔσται ὁ λόγος.

Τῆ αὐτῆς ἡμέρᾳ (1 Σεπτεμβρίου) εἰς Συμεῶν τὸν Στυλίην ὁ Συναξαριστὴς ἐποίησε τοὺς στίχους τοῦσδε:

Λιπὼν Συμεῶν τὴν ἐπὶ σόλου βᾶσιν
τὴν ἐγγὺς εὔρε τοῦ Θεοῦ λόγου στάσιν.

Ἐπιτάσσεται ὁ ἐξάμετρος:

Ὑψιδάτης Συμεῶν Σεπτεμβρίου ἔκθανε πρώτη.

Τῆ 8 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς εἰς τὴν ἁγίαν Ἄνναν ἐποίησε τάδε:

Πάσας ἀληθῶς, Ἄννα, νικᾶς μητέρας
μήτηρ ἕως ἂν, σὴ γένηται θυγάτηρ.

Ὁ δὲ ἐξάμετρος:

Ἐξάγαγε πρὸς φῶς θεομήτορα ὀγδόη, Ἄννα.

Τῆ 26 Ὀκτωβρίου εἰς τὸν μεγαλομάρτυρα Δημήτριον ἐποίησε τάδε:

Δημήτριον νύττοιαι λόγχοι, Χριστέ μου,
ζηλοῦντα πλευρᾶς λοχονόκτου σῆς πάθος.

Ὁ ἐξάμετρος:

Εἰκοστὴ μελῖα Δημήτριον ἔκτη ἀνεῖλε.

Τοιοῦτοι ἐξάμετροι μετ' ἱαμβικῶν στίχων ἀναγιγνώσκονται καθ' ἑκάστην. Ἐν τοῖς γνωστοῖς δώδεκα Μηναίοις, τῇ Παρακλητικῇ, τῷ Τριωδίῳ, τῷ Πεντηκοσταρίῳ καὶ τῷ Ὁρολογίῳ αὐτῷ εὑρηνται 410 ἐξάμετροι δακτυλικοὶ στίχοι ἀναλογοῦντες εἰς καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ τι πλέον.

Β' ΣΤΙΧΟΙ ΕΛΕΓΓΙΑΚΟΙ

Ὁ πεντάμετρος κατὰ χρόνον δακτυλικὸς στίχος, ἐλεγειακὸς λεγόμενος, ἔχει παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὸδε τὸ σχῆμα:

1 1 1 | 1 1 1 | - || 1 1 1 | 1 1 1 | 1 1 1

Ἐνούμενος δὲ μετὰ προηγουμένου ἐξάμετρου ἀποτελεῖ τὸ λεγόμενον ἠρωελεγείον δίστιχον ὡδε:

1 1 1 | 1 1 1 | 1 1 1 | 1 1 1 | 1 1 1 | 1 1 1
1 1 1 | 1 1 1 | - || 1 1 1 | 1 1 1 | 1 1 1

Ὡ ξεῖν', ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις, οἱ εἶδε
κείμεθα τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι.

Τοιοῦτοι στίχοι ἐν τῇ ἡμέτερᾳ Ὑμνογραφίᾳ δὲν εὑρίσκονται, εἰμὴ αἱ ἀκροστιχίδες τῶν τριῶν ἱαμβικῶν κανόνων τοῦ Δαμασκηνοῦ εἰς τὰς ἑορτάς τῶν Χριστουγέννων, τῶν Φώτων καὶ τῆς Πεντηκοστῆς. Ἡ εἰς τὸν κανόνα τῆς τῶν Χριστουγέννων (25 Δεκεμβρίου) ἑορτῆς ἔχει ὡδε:

Εὐεπίης μελέεσσιν ἐφύμνια ταῦτα λιγαίνει
Ἰτα Θεοῦ μερόπων εἰνεκα τικτόμενον
ἐν χθονὶ καὶ λόντα πολύστονα πῆματα κόσμου·
ἀλλ', ἀνα, ῥητήρας ῥύεο τῶνδε πόνων.

Ἡ δὲ τῆς τῶν κανόνων τῶν Φώτων (6 Ἰανουαρίου) ἔχει ὡδε:

Σήμερον ἀχράντιο βαλὼν θεοφεγγεῖ πυρσφ
πνεύματος ἐνθάπτε νάμασιν ἀμπλακίην
φλέξας παμμεδέοντος εἰς πάϊς· ἡπίων δὲ
ὕμνηταῖς μελέων τῶνδε δίδωσι χάριν.

Ἡ δὲ εἰς τὸν κανόνα τῆς Πεντηκοστῆς ἔχει ὡδε:

Θεογενὲς Λόγε, Πνεῦμα παράκλητον πάλιν ἄλλον
ἐκ γενέταιο κόλπων ἡκας ἐπιχθονίοις
οἷα πυρὸς γλώσσησι φέρων θεότητος αἴλου
σῆμα τείης φύτλης καὶ χάριν ὕμνοπόλοις.

Ἐπερὰ τοιαῦτα ἐλεγειακὰ δίστιχα ἐν ταῖς γνωσταῖς ἡμῖν βίβλοις τῆς Ἐκκλησίας δὲν εὑρομεν.

Γ' ΣΤΙΧΟΙ ΙΑΜΒΙΚΟΙ

Οι *ιαμβικοί* στίχοι, ἰδίως ὁ *τρίμετρος* *ιαμβικός* κατὰ χρόνον, ὡς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, εἶναι συνηθέστατος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ψαλλόμενός τε καὶ ἀναγινωσκόμενος. Τὸ σχῆμα τοῦ στίχου τούτου εἶναι τόδε·

υ ε υ ε | υ ε υ ε | υ - υ ε

Εἴθ' ὦφελ' Ἀργοὺς μὴ διαπτάσθαι σκάφος.

Πλήθος ποιημάτων, πλὴν τῶν τοῦ *Γεωργίου Πισίδου*, εἶναι πεπονημένον κατὰ τὸ μέτρον τοῦτο, τὸν ἱαμβον υ ε, οἱ δὲ ἱαμβικοί στίχοι, ἰδίως οἱ τρίμετροι εὔρηται οὐ μόνον μεμονωμένοι ἢ ἀνα δύο ὡς ἐν τοῖς *Συναξαρίοις*, καθ' ἃ προσιέπομεν, ἀλλὰ καὶ ποιήματα ὀλόκληρα κατὰ χρόνον ἀποτελοῦσιν, ὡς τοὺς τρεῖς ἱαμβικούς κανόνας τοῦ *Δαμασκηνοῦ*, περὶ ὧν ἀνωτέρω εἴρηται, πεπονημένους μὲν ἐν τρίμετροις ἱαμβικοῖς κατὰ χρόνον στίχοις, ψαλλομένους δὲ κατὰ τόνον καὶ ἕτερα μετρικὰ σχήματα ἀποτελοῦντας, ἰδίως δὲ τροχαϊκὰ.

Περιεργίας χάριν παρατιθέαμεν ἐνταῦθα τὸν κατὰ μῆνας ἀριθμὸν τῶν ἱαμβικῶν τρίμετρων τῶν ἐν τοῖς συνήθεσι βιβλίοις τῆς Ἐκκλησίας περιεχομένων.

Ἐν τῷ <i>Μηναιῷ</i> τοῦ Σεπτεμβρίου εὔρηται στίχοι	352
» » » Ὀκτωβρίου » »	274
» » » Νοεμβρίου » »	371
» » » Δεκεμβρίου » »	597
» » » Ἰανουαρίου » »	368
» » » Φεβρουαρίου » »	301
» » » Μαρτίου » »	308
» » » Ἀπριλίου » »	357
» » » Μαΐου » »	429
» » » Ἰουνίου » »	427
» » » Ἰουλίου » »	430
» » » Αὐγούστου » »	283

3597

Ἐν τῷ <i>Πεντηκοσταρίῳ</i> περιέχονται	37
» » <i>Παρακλητικῷ</i> »	132
» » <i>Τριφθίῳ</i> »	68
» » <i>Ἐρολογίῳ</i> »	58

3892

Ἐὰν εἰς τούτους προσθέσωμεν καὶ ἑτέρους 395 τῶν τριῶν ἱαμβικῶν κανόνων τοῦ *Δαμασκηνοῦ*, ἔχομεν ἐν ὅλῳ 4287 στίχους, ὡστε καθ' ἑκάστην ἀναγινώσκονται ἢ ψάλλονται ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐκκλησίᾳ κατὰ μέσον ὄρον δώδεκα τοιοῦτοι στίχοι.

Φέρομεν ἐνταῦθα παραδείγματα τινὰ τοιού-

των στίχων. Ἐν τῇ ἑορτῇ τῆς *Πεντηκοστῆς* ἀναγινώσκωμεν ἐν τῷ *Πεντηκοσταρίῳ*

Πνοὴ βιαία γλωσσοπορσεύτως νέμει
Χριστὸς τὸ θεῖον Πνεῦμα τοῖς Ἀποστόλοις.

Καὶ ὁ ἐξάμετρος·

Ἐκκέχεται μεγάλῳ ἐνὶ ἡματι πνεῦμ' ἀλιεδοῖ.

Καὶ τῇ ἐπομένῃ *Δευτέρᾳ* τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀναγινώσκωμεν·

Πάσα πνοὴ δόξαζε Πνεῦμα Κυρίου,
δι' οὐ πονηρῶν πνευμάτων φροῦδα δράσει.

Καὶ ἐκ τοῦ *Μηνολογίου* ἀναγράφομεν τινα ὧδε·

Εἰς τὸν ἀπόστολον Ἀνανίαν, ἑορταζόμενον τῇ 1 Ὀκτωβρίου, ὁ συγγραφεὺς τοῦ *Συναξαρίου* ἐποίησε τάδε·

Ἐν μὲν τῇ ἀκροστιχίδι τοῦ κανόνος τάδε·

Ἀνανίου με τὸ κλέος δοξαζέτω.

Ἐν δὲ τῷ *Συναξαρίῳ*

Λίθος νέμειν θέλοντα μηδαμῶς σέβας
Ἀνανίαν βάλλουσι δυσσεβεῖς λίθου.

Καὶ ὁ ἐξάμετρος·

Λεύσθη Ἀνανίας Ὀκτωβρίου ἡματι πρώτῳ.

Εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν *Πατέρων τῆς α' Συνόδου* ἐν τῷ *Συναξαρίῳ* φέρεται ἐν τῷ *Πεντηκοσταρίῳ*

Πόλιν νοητοῦ ἀστέρες σελασφόροι
ἀκτίσιν ἡμῶν φωτισαίτε μου φρένας.

Κατὰ Ἀρείου αὐτόθι·

Ξένον τὸν Υἱὸν Πατρὸς οὐσίας λέγων
Ἀρείος ἦτω τῆς Θεοῦ δόξης ξένος.

Παραλείποντες πλεῖστα τοιαῦτα παραδείγματα ὠραίων ἱαμβικῶν στίχων λέγομεν, ὅτι καὶ ἐν τῇ μεταλήψει τῶν ἀχράντων μυστηρίων ὁ Χριστιανὸς προσέρχεται εἰς τὴν θεῖαν κοινωνίαν δι' ἀρχαιοτρόπων ἱαμβῶν τῶνδε·

Ἴδὸν βαδίξω πρὸς θεῖαν κοινωνίαν
πλαστουργέ, μὴ φλέξης με τῇ μετουσίᾳ
πῦρ γὰρ ὑπάρχει τοῦ ἀναξίου φλέγον
ἀλλ' οὖν κάθαρον ἐκ πάσης με κηλίδος·

Ἔτεροι.

Θεουργὸν αἶμα φρίζον, ἀνθρωπε, βλέπων·
ἀνθραξ γὰρ ἐστὶ τοῦ ἀναξίου φλέγων·
Θεοῦ τὸ σῶμα καὶ θεοὶ με καὶ τρέφει
θεοὶ τὸ πνεῦμα, τὸν δὲ νοῦν τρέφει ξένως.

Ἀνέφερον ἀνωτέρω τοὺς ἱαμβικούς κανόνες τοῦ *Δαμασκηνοῦ*, οἵτινες εἶναι ἐπιμελῶς πεπονημένοι εἰς ἀρχαιοπρεπεῖς τρίμετρος ἱαμβικούς στίχους, ψάλλονται δὲ κατὰ ἰδιαίτερα

μέτρα τονικά. Παρατιθέαμεν ὡδε στροφάς τινάς ἢ τροπάρια ἐξ ἑκάστου τούτων. Ἐκ τοῦ κανόνος *Εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν* τοὺς εἰρμῶς τῆς α' καὶ ζ' ὡδῆς·

Ἔσφσε λαὸν θανατουργῶν Δεσπότης
ὄγκρον θαλάσσης σῶμα χερσώσας πάλαι·
ἐκῶν δὲ τεχθεὶς ἐκ κόρης
πόλιν τίθησιν ἡμῖν· ὄν κατ' οὐσίαν
ἴσον τε Πατρὶ καὶ βροτοῖς δοξάζομεν.

Τῷ Παντάνακτος ἐξεφαύλισαν πόθῳ
ἀπληγε θυμῶν ἡγκιστραμένοι
παῖδες τυράννου δύσθεον γλωσσαλγίαν·
οἷς εἰκάθε πῦρ ἀσπετον τῷ δεσπότη
λέγουσιν· εἰς αἰῶνας εὐλογητός εἰ.

Ἐκ τοῦ κανόνος τῶν *Φώτων* τὸν εἰρμὸν τῆς α' ὡδῆς·

Στείβει θαλάσσης κυματούμενον σάλον
ἠπειρον αἰθῆς Ἰσραήλ δεδειγμένον·
μέλας δὲ πόντος τριστάτας Αἰγυπτίων
ἐκρυσεν ἄρδην ὕδατος ἄσπετος τάφος
βώμῃ κραταίῃ δεξιᾷ τοῦ δεσπότη.

Καὶ ἐκ τοῦ τῆς *Πεντηκοστῆς* τὸν εἰρμὸν τῆς α' καὶ ε' ὡδῆς·

Θεῖω καλυφθεὶς ὁ βραδύγλωστος γνόφῳ
ἐρηγόρευσε τὸν θεόγραφον νόμον·
ὡν γὰρ ἐκτινάξας ὄμματός νόου
ὄρα τὸν ὄντα καὶ μνεῖται Πνεύματος
γνώσιν γεραίρων ἐνθέσις τοῖς ἄσμασιν.

Λοτήριον κάθαρσιν ἀμπλακημάτων
πυρίπνοον δέξασθε Πνεύματος δρόσον,
ὡ τέκνα φωτόμορφα τῆς Ἐκκλησίας·
ὅν ἐκ Σιών γὰρ ἐξελήλυθε νόμος
ἡ γλωσσοπυρσόμορφος Πνεύματος χάρις.

Πλὴν τοῦ τριμέτρου ἰαμβικοῦ εὐχρηστος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ εἶναι καὶ ὁ ἰαμβικός τετράμετρος καταληκτικός κατὰ τόνον, ὁ κοινῶς λεγόμενος δεκαπεντασύλλαβος πολιτικός στίχος, συνθέστατος ἄλλως εἰς τὴν δημοτικὴν ἀρχαίαν καὶ νεωτέραν ἡμῶν ποίησιν. Πάντα τὰ γνωστότατα Ἑξαποστειλάρια τῶν Κυριακῶν τοῦ αυτοκράτορος *Κωνσταντίνου Πορφυρογενήτου* εἰσι πεποημένα εἰς τὸν στίχον τούτον, οὗ τὸ ἀρχαῖον ἱππωνάκειον λεγόμενον σχῆμα εἶναι τὸδε·

ἀρχ. $\sigma \lambda \sigma \lambda \mid \sigma \lambda \sigma \lambda \parallel \sigma \lambda \sigma \lambda \mid \sigma \lambda \sigma$

Εἰ μοι γένοιτο παρθένος καλὴ τε καὶ τέρπεινα
νεώτ. $\cdot \cdot \cdot \cdot \mid \cdot \cdot \cdot \cdot \parallel \cdot \cdot \cdot \cdot \mid \cdot \cdot \cdot \cdot$

Ἄλλως· Ὁ Ὀλυμπος κ' ὁ Κίσαβος, τὰ δυὸ βουνὰ μαλ-
[λόνουν.

Ἄλλως· Ὁ πολιτικός στίχος φαίνεται κατὰ τὰς

Ἑλλ. Φιλ. Σόλλογος.

ἀρχὰς τῆς 5' ἑκατονταετηρίδος ἀπὸ Χριστοῦ. Ῥωμανὸς ὁ Μελωδός, ἀκμάσας πιθανώτατα ἐπὶ Ἀναστασίου τοῦ Α' (491—518) ἐν τῷ Κοντακίῳ, εἰς τὰ ἅγια Φῶτα (Ἑκκλ. Ἀλήθ. 29 Ἰανουαρίου 1893) ποιεῖται χρῆσιν αὐτοῦ ὡδε εἰς τοὺς πρώτους στίχους τῶν στροφῶν·

Τῇ Γαλιλαίᾳ τῶν ἐθνῶν, τῇ τοῦ Ζαβουλῶν χώρα
οὐχ ὑπερεῖδεν ὁ Θεὸς τὸν δούλον κληθέντα
ὑπὸ τῶν σπλάγγων τῶν ἐμῶν ἐκάμφορος ὡς οἰκτίρ-
[μων
τὸν ἐν ἐρήμῳ ποταμὸν καὶ δρόσον ἐν καρίνῳ κελ.

Εἰς δὲ τοὺς δευτέρους στίχους ἔχει καταληκτικὸν ἢ ἡλαττωμένον κατὰ μίαν συλλαβὴν τὸ α' ἡμιστίχιον, ὡς καὶ εἰς τὸ β', ὥστε μένει δεκατετρασύλλαβος ὁ στίχος·

$\cdot \cdot \cdot \cdot \cdot \cdot \mid \cdot \cdot \cdot \cdot \cdot \cdot$

Καὶ τοῦ Νεφθαλεὶμ γέη λ | ὡς εἶπεν ὁ προφήτης·
ἐντὸς τοῦ Παραδείσου | ὡς ἀπολωλεκότα
καὶ ἦλθεν πρὸς τὸ πλάσμα | προτεινῶν τὰς πα-
[λαμας
καὶ ὄμβρον ἐν παρθένῳ | ἰδὼν ὁ Ἰωάννης κελ.

Εἰς δὲ τὸν γ' στίχον ἔχει ἑλθκλήρον τὸ α' ἡμιστίχιον ἐκ διμέτρου ἰαμβικόν, ἑλλείπει δὲ ἢ ε' συλλαβὴ τοῦ β' ἡμιστιχίου, ὥστε μένει μόνον τροχαϊκὴ τριποδία ὡδε·

$\cdot \cdot \cdot \cdot \cdot \cdot \mid \lambda$ τοῖς ἐσκοτισμένοις

φῶς μέγα ἔλαμψε Χριστὸς | τοῖς ἐσκοτισμένοις.

Ἀλλὰ πρὸ τοῦ *Πορφυρογενήτου* ὁ Ῥωμανὸς ἐν τοῖς Κοντακίοις ἐχρήσατο τῷ πολιτικῷ στίχῳ (Ἑκκλ. Ἀλήθ. 29 Ἰαν. 1893).

Τὸ α' Ἑξαποστειλάριον ἔχει ὡδε·

Τοῖς μαθηταῖς συνέλθωμεν ἐν ὄρει Γαλιλαίας
πίστει Χριστὸν θεάσασθαι λέγοντα ἐξουσίαν
λαβεῖν τῶν ἄνω καὶ κάτω· μάθωμεν πῶς διδάσκει
βαπτίζει εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς ἐθνη πάντα
καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος καὶ συνεῖναι
τοῖς μύσταις, ὡς ὑπέσχετο, ἕως τῆς συντελείας.

Δεικνύων οἱ ἄνθρωπος, Σῶτερ, εἰ κατ' οὐσίαν
ἀναστάς ἐκ τοῦ μνήματος βρώσεως συμπετέσχε·
καὶ μέσον στὰς ἐδίδασκες μετάνοιαν κηρύσσων·
εὐθὺς δὲ πρὸς οὐράνιον ἀνελήφθη Πατέρα
καὶ μαθηταῖς πέμπει τὸν Παράκλητον ἐπηγγεῖλω·
Ἐπέρθει, Θεάνθρωπε, δόξα τῇ σῇ ἐγέρσει.

Καὶ τὸ τροπάριον τῆς *Μετανοίας* εἰς τὰς Κυριακὰς τοῦ *Τριωδίου* καὶ τῆς μεγάλης *Τεσσαρακοστῆς* ψαλλόμενον·

Τῆς μετανοίας ἀνοιχθὸν μοι πύλας, Ζωοδότα,
ὀρθρίζει γὰρ τὸ πνεῦμά μου πρὸς ναὸν τὸν ἁγίόν σου,
ναὸν φέρον τοῦ σώματος ὄλον ἐσπλωμένον·
ἀλλ' ὡς οἰκτίρμων κάθαρων εὐσπλάγγνῳ σου ἔλεει

Ἔτερον.

Τῆς σωτηρίας εὐθύνόν μοι τρίβους, Θεοτόκε·
αἰσχροῖς γὰρ κατερρόπωμαι τὴν ψυχὴν ἀμαρτίαις,
ὡς βρῦθῶμας τὸν βίον μου ὄλον ἐκδαπανήσας·
ταῖς σαῖς πρεσβείαις ῥύσαι με πάσης ἀκαθαρσίας.

Καὶ ὁ δίμετρος ἰαμβικὸς καταληκτικὸς, ὁ
λεγόμενος Ἀνακρεόντειος, ἔκ τε ἀνακλωμένων
ἰωνικῶν ἀπ' ἑλάσσονος

υ υ υ υ | υ υ υ υ = υ υ υ υ | υ υ υ υ

καὶ ἐξ ἡμιάμβων, εἶναι συνήθης ἐν τῇ ὕμνο-
γραφίᾳ τῆς Ἐκκλησίας. Γνωστὸν, ὅτι οἱ
ἀνακρεόντειοι στίχοι ἀπὸ Συνεσίου καὶ Γρη-
γορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ καὶ καθ' ὅλην τὴν
τὴν βυζαντινὴν περίοδον τῆς ἡμετέρας ἱστο-
ρίας, ἦσαν συνηθέστατοι εἰς τοὺς ἡμετέρους
καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ δὲν ἀπέλιπον. Παρατι-
θέαμεν ὡδὲ τινα τούτων κατὰ τόνον πεποιη-
μένα. Τὸ σχῆμα τῶν ἀνακρεοντείων ἐξ ἀνα-
κλωμένων μὲν ἔχει ὡδὲ κατὰ τοὺς ἀρχαίους·

υ υ υ υ υ υ υ υ

ἐδόκουν ὄναρ τροχάζειν·

ἐξ ἡμιάμβων δὲ ὡδὲ·

υ υ υ υ υ υ υ υ

Θέλω λέγειν Ἀτρεΐδας.

Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὀλόκληρον ποίημα, ἐξ
136 στίχων ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ τῆς Μεταλήψεως
περιλαμβανόμενον, ὁμοιάζει κατὰ τόνον τῷ
πρῶτῳ σχήματι:

ἀρχ. υ υ υ υ υ υ υ υ

νεώτ. . . . .

Ἀπὸ ρυπαρῶν χειλέων,
ἀπὸ βδελυρᾶς καρδίας,
ἀπὸ ἀκαθάρτου γλώττης,
ἐκ ψυχῆς ἐρρυπωμένης,
δέξαι δέησιν, Χριστέ μου·
καὶ μὴ παρωσάμενός μου
μὴ τοὺς λόγους, μὴ τοὺς τρόπους
μηδὲ τὴν ἀναισχυντίαν,
δός μοι παρησία λέγειν
ἅ βεβούλευμαι, Χριστέ μου.

Καὶ τὰ λεγόμενα Μεγαλυνάρια, συνήθη ἐν
τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ψαλλόμενα πρὸ τῶν στρο-
φῶν τῆς θ' ᾠδῆς τῶν κανόνων τῶν μεγάλων
ἑορτῶν, ὁμοιάζουσι τῷ β' σχήματι, πλὴν τῶν
δύο κῶλων ἐν μέσῳ φαινομένων τροχαϊκῶν
διμέτρων βραχυκαταληκτῶν·

Μεγάλυνον, ψυχὴ μου, | τὴν τιμωτέραν |
καὶ ἐνδοξοτέραν | τῶν ἄνω στρατευμάτων.

Καὶ τὸ γνωπτότατον τῆς Ἀνασιόσεως τοῦ
Πάσχα·

Ὁ ἄγγελος ἐβόα
τῇ Κεχαριτωμένῃ·
Ἄγνη Παρθένε, χαίρει,
καὶ πάλιν ἐρῶ χαίρει·
ὁ σὸς υἱὸς ἀνέστη
τρίημερος ἐκ τάφου.

Ὅμοιος εἶναι καὶ τοῦ πατριάρχου Φωτίου
ὁ Ὕμνος εἰς τὸν Θεόν·

Ἀπὸ χειλέων ὕμνον
προσφέρω σοι τῷ κτίσῃ
ἀπὸ καρδίας βάθους
σοὶ δόξαν ἀναπέμψω.

Βάθος σου τῆς σοφίας
κριμάτων τὰς ἀβύσσους
τοὺς λόγους ἐξυμνήσει,
δέσποτα τῶν ἀπάντων κτλ.

Δ' ΣΤΙΧΟΙ ΤΡΟΧΑΪΚΟΙ

Οἱ τροχαϊκοὶ στίχοι, μέτρον ἔχοντες τὸν
τροχαῖον (υ υ = ' .), δὲν εἶναι τοσοῦτον εὐχρη-
στοὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὅσον οἱ ἰαμβικοὶ.
Ἐπάρχουσι ὁμῶς ποιήματά τινα, συγκείμενα
ἐκ τροχαίων τονικῶν. Τοιαῦτά εἰσι τὰ ἑξῆς·

Τὰ Μεγαλυνάρια τῆς Ὑπαπαντῆς (2 Φεβρ.),
συγκείμενα ἐκ τριῶν τροχαίων καὶ συλλαβῶν
κατὰ ἀλφάβητον ἐν ἀρχῇ τῶν στροφῶν μέχρι
τοῦ Ὁ ἀποτελοῦσι στίχον τροχαϊκὸν δίμετρον
καταληκτικὸν κατὰ τὸδε τὸ σχῆμα·

υ υ υ υ | υ υ υ υ = ' . . | ' . .

Ἀκατάληπτόν ἐστι
τὸ τελούμενον ἐν σοὶ
καὶ Ἄγγέλοις καὶ βροτοῖς
Μητροπάρθενε ἀγνή.

Ἄγκαλιζεταί χερσίν
ὁ πρεσβύτερος Συμεὼν
τὸν τοῦ κόσμου ποιητὴν
καὶ δεσπότην τοῦ παντός.

Βουληθεὶς ὁ πλαστοουργὸς
ἵνα σῶσῃ τὸν Ἀδὰμ
μήτραν ᾤκησε τὴν σὴν
τῆς Παρθένου καὶ ἀγνῆς.

Γένος ἅπαν τῶν βροτῶν
μακαρίζει σε, ἀγνή,
καὶ δοξάζει σε πιστῶς
ὡς μητέρα τοῦ Θεοῦ.

ὀδρανόθεν ἐπέμφθη
 εἰπεῖν τῇ Θεοτόκῃ τὸ Χαῖρε
 καὶ σὺν τῇ ἀσωμάτῳ φωνῇ
 σωματούμενόν σε θεωρῶν, Κύριε,
 ἐξίστατο καὶ ἴστατο
 κραυγάζων πρὸς αὐτὴν τοιαῦτα.

Μετρικὰ σχήματα τῶν συζυγιῶν (χαιρετισμῶν).

δι' ἧς ἡ χαρὰ ἐκλάμψει
 τοῦ πεσόντος Ἀδάμ ἢ ἀνάστασις·
 οὐτὶ ὑπάρχεις βασιλέως καθέδρα
 ἀσπὴρ ἐμφαίνων τὸν ἥλιον
 δι' ἧς νεουργεῖται ἡ κτίσις.

Ἡ γ' συζυγία εἶναι τετράμετρος τροχαϊκὴ καταληκτικὴ εἰς ἀμρότερα τὰ ἡμιστίγια, ὡς εἶπομεν ἀνωτέρω·

ὕψος δυσανάβατον ἀνθρωπίνους λογισμοῖς.

Εἰς τὰ ἀναπαιστικά ποιήματα ἀνάγομεν καὶ τὰ ἀντίφωνα, τὰ ψαλλόμενα εἰς τὸν *Μέγαν Παρακλητικὸν Κανόνα*·

Ἀπόστολοι ἐκ περάτων
 συναθροισθέντες ἐνθάδε
 Γεθσημανῇ τῷ χωρίῳ
 κηδεύσατέ μου τὸ σῶμα,
 καὶ σὺ εἰὲ καὶ Θεέ μου,
 παράλαβέ μου τὸ πνεῦμα.

Ὁ γλυκασμὸς τῶν Ἀγγέλων,
 τῶν θλιβομένων ἢ χαρὰ,
 Χριστιανῶν ἢ προστάτις,
 Παρθένε Μητρὲ Κυρίου,
 ἀντιλαβοῦ μου καὶ ῥῆσαι
 τῶν αἰωνίων βασάνων.

Καὶ σὲ μεσίτριαν ἔχω
 πρὸς τὸν φιλόνηρον Θεόν,
 μὴ μου ἐλέγξῃ τὰς πράξεις
 ἐνώπιον τῶν Ἀγγέλων·
 παρακαλῶ σε, Παρθένε,
 βοήθησάν μοι ἐν τάχει.

Χρυσοπλοκάμιατε πύργε
 καὶ δακεκάτειχε πόλις,
 ἡλιοστάλακτε θρόνε,
 καθέδρα τοῦ βασιλέως,
 ἀκατανόητον θαῦμα,
 πῶς γαλουχεῖς τὸν Δεσπότην·

Τὸ ὠραῖον τοῦτο ποίημα εἰς τὴν Θεομήτορα, ψαλλόμενον ἀντιφωνικῶς ὑπὸ τῶν δύο χορῶν κατὰ τὰς 15 πρώτας ἡμέρας τοῦ Αὐγούστου μετὰ τὸν *Μέγαν Παρακλητικὸν Κανόνα*, ἀνάγεται εἰς τὰ μονοστροφικὰ συστήματα, ἔχει δὲ τὸ ἐξῆς μετρικὸν ἀναπαιστικὸν σχῆμα = ἀπλοῦν μὲν καὶ ὁμοιόμορφον, ὠραῖον δὲ μέλος·

ἀρχ. ὀ — ὀ — ὀ — ὀ — ὀ — ὀ (παροιμιαικός).
 νεώτ. · · · · ·

Ὀλόκληρον ποίημα ἐξ ἀνακταίστων διμέτρων τονικῶν *Ρωμανοῦ τοῦ Μελωδοῦ* ἰδημοσιεύθη ἐν τῇ *Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ* κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1892, οὗ παρατιθέαμεν ἐν ταῦθα στροφάς τινάς·

Τοῖς τοῦ βίου τερπνοῖς ἐνητένισα
 λογισμοῖς θεωρῶν τὰ γινόμενα
 καὶ μετρήσας αὐτῶν τὰ ἐπάθωνα
 τὴν ζῶην τῶν βροτῶν ἐμακάρισα
 τὴν μερίδα τὴν καλὴν ἐκλεξαμένοις
 τὸ παθεῖν τῷ Χριστῷ καὶ μένειν σὺν αὐτῷ
 καὶ συμπάλλειν οἷε τῷ προφήτῃ Δαυὶδ
 Ἀλληλοῦσα.

Οὐδὲ ἓνα βροτὸν εὖρον ἄλυπον·
 ὃ γὰρ κόσμος ἐκάστοτε τέρπεται·
 ὃν γὰρ εἶδον τῇ χθὲς ἐπαυρόμενον
 νῦν ὀρᾷ ἀπὸ ὕψους ἐκπίπτοντα

παυχόν αιφνίδιον εόν πλούσιον
 τὸ γάρ ἄρτι γλυκὺ μετ' ὀλίγον πικρόν.
 ἀλλ' ὑμεῖς τοῦτων πάντων ἠλευθέρωσον.
 οὐ γὰρ ἔχετε μέριμναν ἄλλην, εἰμὴ
 τὸ Ἀλληλοῦσα.

Ἵψαυχεῖ κατὰ πένητος πλοῦσιος
 κατεσθίων αὐτοῦ πᾶσαν ἡπαρξιν·
 κοπιᾷ γεωργός καὶ κτίτωρ τρυγῆ,
 ἀλλ' οὐ κἀμνοντος ἄλλος εὐφραίνεται·
 ἰδρῶν συνάγει ὁ πενόμενος,
 ἵνα μόχθῳ κομισθῆται ἃ σκερπίζει·
 καὶ ὑμῶν πᾶς ὁ κόσμος πεφύλακται
 ἀπαράλλακτον ἔχων σφραγίδα Χριστοῦ
 τὸ Ἀλληλοῦσα.

Τοὺς ἀγάμους ἐλπιδες συγκόπτουσι,
 τοὺς ἐν γάμφ φροντίδες συντήκουσι,
 τοὺς ἀτέκνους ἢ λύπη πεπλήρωκε,
 πολυτέκνους ἢ θλίψις ἀνήλωσεν.
 Οἱ μὲν τῷ γάμφ ἀποδύρονται,
 ἄλλοι πάλιν τὴν ἀκαίδιαν δρηνοῦσι·
 ἀλλ' ἢ γέλως ὑμῶν ἐπὶ τοῦτοις πλατύς·
 ἀπαράλειπτος γὰρ ἡ χαρὰ τοῦ ψάλλειν
 Ἀλληλοῦσα κτλ.

Τὰ ἀναπαιστικά σχήματα τοῦ ποιήματος
 τριῦτον εἰσι τὰδε·

Ἐν τοῖς πρώτοις τέσσαρι στίχοις
 . . . . . ἀναπαιστική τετραποδία.

Ἐν τῷ πέμπτῳ . . . . .
 ἐπίσης, διάφορος εἰς τοὺς δύο πρώτους πόδας.

Ἐν τῷ ἕκτῳ . . . . .
 ἐπίσης, διάφορος εἰς τὸν τέταρτον.

Ἐν τῷ ἑβδόμῳ . . . . .
 ὡς οἱ πρῶτοι.

Ἐν τῷ ὀγδόῳ . . . . .
 ἐπίσης, διάφορος εἰς τὸν τέταρτον.

5' ΣΤΙΧΟΙ ΠΑΙΩΝΙΚΟΙ

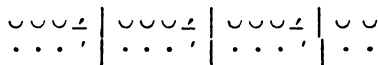
Οἱ παιωνικοὶ στίχοι, μέτρον ἔχοντες τὸν
 παῖωνα, εὐρηνται, ὅσον γινώσκωμεν, μόνον ἐν
 τῷ Κοινακίῳ τοῦ Ἀκαθίστου ὕμνου «Τῆ
 ὑπερμάχῳ στρατηγῷ». Ὁ παῖων ἔχει παρὰ
 ταῖς ἀρχαίους τὰ ἐξῆς τέσσαρα σχήματα.

- Παῖων α' ̣ ̣ ̣ ̣ = ...
- β' ̣ ̣ ̣ ̣ = ...
- γ' ̣ ̣ ̣ ̣ = ...
- δ' ̣ ̣ ̣ ̣ = ...

Τῆ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια!
 ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν εὐχαριστήρια
 ἀναγράφω σοι ἡ πόλις, Θεοτόκε·

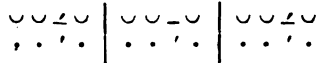
ἀλλ' ὡς ἔχουσα τὸ κράτος ἀπροσμάχηρον
 ἐκ παντοίων με κινδόνων ἠλευθέρωσον,
 ἵνα κράζω· Χαίρε, νόμψη ἀνύμφευτε.

Ἐν τοῖς πρώτοις δυοῖ στίχοις ἔχομεν μέ-
 τρον τὸν παῖωνα δ' τονικὸν τρις ἐπαναλαμβα-
 νόμενον μετὰ τῆς ὁμοήχου καταλήξεως -ρια.

Τῆ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια
 ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν εὐχαριστήρια.

Ἐν τοῖς λοιποῖς τέσσαρσιν ἔχομεν τὸν
 παῖωνα γ' τρις ἐπίσης ἐπαναλαμβανόμενον
 μετὰ τῶν μονοσυλλάβων καταλήξεως -ε (κε-τε)
 καὶ -ον (τον-σον) ἐν τῷ δ' καὶ ε' στίχῳ·

ἀναγράφω | σοι ἡ πόλις | Θεοτόκε·
 ἀλλ' ὡς ἔχου | σα τὸ κράτος | ἀπροσμάχη | τον
 ἐκ παντοίων | με κινδόνων | ἠλευθέρω | σον
 ἵνα κράζω | Χαίρε νόμψη | ἀνύμφευτε.

Ἐτερα ποιήματα παιωνικά οὐχ εὐρομεν.

Z' ΜΕΤΡΑ ΜΙΚΤΑ

Μετὰ τὴν ἐξέτασιν τῶν καθαρῶν ἢ μονο-
 ειδῶν μέτρων ἐν τῇ ὕμνογραφίᾳ τῆς Ἐκκλη-
 σίας, ἐξ ὧν ποιήματα ὀλόκληρα ἀποτελοῦν-
 ται, μεταβαίνομεν ἤδη εἰς τὰ λεγόμενα μικτά,
 ἐπισύνθετα, ἀσυνάρτητα καὶ πολυσημημάσια
 ἄλλως καλούμενα, καθόσον ταῦτα συντίθενται
 ἐξ ἀναμοίων ἢ ἑτερογενῶν μετρικῶν ποδῶν.
 Οὕτω δὲ οὐ μόνον τὰ μέτρα ἐν τῷ αὐτῷ
 στίχῳ εἰσι ποικίλα, ἀλλὰ καὶ οἱ στίχοι ἢ τὰ
 κῶλα καθ' ἑαυτὰ ἐν ταῖς στρῆφαῖς ποικίλλουσι
 καὶ ἀλλήλων οὐκ ὀλίγον διαφέρουσιν.

Περὶ τῶν τοιούτων ἀσυναρτήτων λυρικῶν
 στίχων ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ποιήσει ὁ Ἄ. Ρ. Παγ-
 καθῆς ἐν τῷ Ἐγχειριδίῳ τῆς Μετρικῆς αὐτοῦ
 (σελ. 44) λέγει·

Οἱ λυρικοὶ στίχοι, ὧν ὁ ἀληθῆς καὶ μόνος
 προορισμὸς ἦτο νὰ ἤδωνται, ἐδανείζοντο τὸ
 κυριώτερον μέρος τῆς ἀρμονίας αὐτῶν ἐξ αὐτοῦ
 τοῦ ἤσματος καὶ τοῦ ποικιλοτόνου ἤχου τῆς
 λύρας, ἣν ἠκολούθουν· διὸ καὶ ἐποιοῦντο μετὰ
 πολλῆς καὶ σχεδὸν ἀκανονίστου ἐλευθερίας
 χρῆσιν τῶν τε ἀτελεστέρων ποδῶν καὶ διποδιῶν
 καὶ τῶν διαφόρων μέτρων ἀναμιξ καὶ ἀσυναρ-
 τήτως, ὡς λέγουσιν οἱ γραμματικοί. Τὰ τοιαῦτα

ἄσματα ἐν τῷ ἀνωτέρῳ αὐτῶν σχήματι δύ-
ναιτο νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἔρρυθμός τις πεζὸς
λόγος μᾶλλον ἢ ὡς τακτικὴ στιχουργία, ὅποια,
φέρ' εἰπεῖν, εἰσὶν ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἡμῶν
ποιήσει τὰ τροπάρια.

Οἱ Βυζαντινοί, παραμελήσαντες, ὡς πολ-
λάκις εἶπομεν, ἐν τῇ στιχουργίᾳ τὸν χρόνον,
εἰσαγαγόντες δὲ καὶ τὸν τόνον, ἐμιμήθησαν
βεβαίως ἐν τοῖς ποιήμασιν αὐτῶν τοὺς ἀρ-
χαίους ποιητάς, τὰ δὲ κῶλα ἐν ταῖς στροφαῖς
ἔχουσιν ὁμοιότητα μετὰ τῶν ἀρχαίων, ὅλοι
δὲ οἱ στίχοι τῶν ἀρχαίων λυρικῶν καὶ δραμα-
τικῶν δύνανται νὰ ἐφαρμοσθῶσιν εἰς τὰ μέλη
τῶν Βυζαντινῶν· διὸ καὶ πιθανώτατα ἐμιμή-
θησαν τὰ μέλη τῶν ἀρχαίων ἁσμάτων, ὅσα
ἐπέζησαν τῶν ποιημάτων αὐτῶν. Διὰ δὲ τοῦ
φωτὸς τῶν διασωθέντων μελῶν τὰ σκόπη, τὰ
καλύπτοντα τὴν ἀρχαίαν τέχνην, ἐὰν δὲν δια-
λύωνται, βεβαίως ἀραιοῦνται. Ταῦτα ἐλέγομεν
πρὸ εἰκοσίων ἐτῶν ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου,
ταῦτα δὲ ἐπαναλαμβάνομεν καὶ σήμερον,
ἀφορμὴν παρέχοντες τοῖς νεωτέροις ἡμῶν, ἵνα
ἀσχοληθῶσι φιλοτιμότερον περὶ τὸν σπουδαιό-
τατον τοῦτον κλάδον τῆς ἡμετέρας φιλολο-
γίας (Ἑλλ. Φιλ. Συλλ. τόμ. Γ', 13).

Καταδείξαντες αὐτόθι τὴν ὁμοιότητα τῶν
ἀρχαίων καὶ νεωτέρων μέτρων, κῶλων καὶ
στροφῶν ἐν τοῖς ποιήμασιν ἰδίως τῶν ὑμνογρά-
φων τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἰς ταῦτα παραπέμ-
ποντες τὸν ἀναγνώστην, περιοριζόμεθα ἐνταῦθα
εἰς τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξιν αὐτῶν, ἀναλύον-
τες στροφὰς διαφόρων ἁσμάτων, ἵνα κατα-
σταθῶσιν φανεράν τὴν ἐκ τῆς ἀρχαίας
πηγῆς ἀπόρροιαν τῶν ἡμετέρων ἐκκλησιαστι-
κῶν ἁσμάτων.

Πρῶτον τάσσομεν τὸν καλούμενον Ἐπιλύ-
χιον ὕμνον εἰς Χριστόν, τὸ «Φῶς ἰλαρόν»,
ἀναγινωσκόμενον ἢ ψαλλόμενον, ὡς γνωστὸν,
ἐν τῷ ἑσπερινῷ ἐκάστης ἡμέρας. Τοῦτον ἀνα-
λύομεν ὡδε:

- Φῶς ἰλαρὸν ἀγίας δόξης
ἀθανάτου Πατρός, οὐρανόυ,
ἀγίου, μάκαρος,
Ἰησοῦ Χριστέ·
- 5 ἐλθόντες ἐπὶ τὴν ἡλίου δέσιν,
ιδόντες φῶς ἑσπερινόν,
ὑμνοῦμεν Πατέρα, Υἱὸν
καὶ ἅγιον Πνεῦμα, Θεόν·
ἄξιόν σε ἐν πᾶσι καιροῖς
- 10 ὑμνεῖσθαι φωναῖς αἰσiais,
Υἱὲ Θεοῦ, ζῶν ὁ διδοῦς·
διὸ ὁ κόσμος σε δοξάζει.

Τὰ σχήματα τῶν τονικῶν μέτρων εἰσὶ ταδεῖ
ἀρχ. $\cup \cup \cup \cup \cup \cup \cup \cup$ = νεώτ. . . . . ἰαμβικὴ
τετραποδία μετὰ καταλήξεως.

$\cup \cup \cup \cup \cup \cup \cup \cup$ = ... ἀναπαιστικὴ
τριποδία μετὰ καταλήξεως (παροιμιακός).

$\cup \cup \cup \cup \cup \cup$ = ... ἰαμβικὴ τριποδία.

$\cup \cup \cup \cup \cup$ = ... ἀναπαιστικὴ διποδία.

5 $\cup \cup \cup \cup \cup \cup \cup \cup$ = ... ἰαμβικὴ
πενταποδία μετὰ καταλήξεως.

$\cup \cup \cup \cup \cup \cup$ = ... ἰαμβ. τετραποδία.

$\cup \cup \cup \cup \cup \cup$ = ... ἀναπαιστικὴ τριποδία.

$\cup \cup \cup \cup \cup \cup \cup$ = ... ἐπίσης.

$\cup \cup \cup \cup \cup \cup \cup \cup$ = ... ἐπίσης.

10 $\cup \cup \cup \cup \cup \cup \cup \cup$ = ... ἐπίσης μετὰ
καταλήξεως.

$\cup \cup \cup \cup \cup \cup \cup \cup$ = ... ἀναπαιστικὴ τετραποδία.

$\cup \cup \cup \cup \cup \cup \cup \cup$ = ... ἰαμβικὴ τετραποδία
μετὰ καταλήξεως.

Μετὰ τοῦτον μεταβαίνομεν εἰς τὴν ἀνάλυ-
σιν ποιημάτων τοῦ περιφήμου Ῥωμανοῦ τοῦ
Μελωδοῦ.

Ἐν δυσὶ μελέταις περὶ τοῦ ποιητοῦ τούτου,
δημοσιευθείσαις ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ
(13 Ἰουλίου καὶ 6 Νοεμβρίου 1892) ἀνα-
λύων ποιήματά τινα αὐτοῦ ἐξέφρασα τὴν
ιδέαν, ὅτι πιθανῶς ὁ Ῥωμανὸς ἐγένετο πρό-
δρομος τοῦ ποιητοῦ τοῦ Ἀκαθίστου Ἰμνου.
Ἐπαναλαμβάνων ἤδη τὴν μελέτην ἐν ἄλλοις
ποιήμασι τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ θέλω προσπαθή-
σει νὰ ἀποδείξω, ὅτι ταῦτα ἐγένοντο κατὰ
πᾶσαν πιθανότητα οὐ μόνον τοῦ Ἀκαθίστου,
ἀλλὰ καὶ τοῦ Ἐπιταφίου θρήνου τὸ πρότυπον.

Ὁ τοῦ ἐν Κομφλουεντίζ τῆς Πρωσσίας
(Coblenz) Γυμνασίου ἐλλόγιμος καθηγητῆς
κ. Κάρολος Deutschmann, ἐνασχολούμενος
εἰς τὴν ὑμνογραφίαν τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας,
ἔπεμψε μοι πρὸ τινος διατριβὴν αὐτοῦ περὶ
τῆς ἀρχῆς καὶ χρήσεως τῆς ῥυθμικῆς ποιή-
σεως τῶν Ἑλλήνων «*De poesis graecorum
rhythmicæ usu et origine*», περιλαμβανο-
μένην ἐν προγράμματι τοῦ αὐτοῦ Γυμνασίου
κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1888—89 καὶ ἐκδο-
θέντι τῷ αὐτῷ ἔτει ἐν Coblenz. Ὁ Κ.
Deutschmann, παραδεχόμενος ἐν γένει τὴν
πρὸ πολλοῦ ἐκφρασθεῖσαν ιδέαν καὶ ἀρχὴν
ἡμῶν, ὅτι ἡ ῥυθμικὴ, δηλ. τονικὴ ποίησις τῶν
Βυζαντινῶν εἶναι ἀπόρροια τῆς ἀρχαίας ποσι-
τικῆς ἢ κατὰ χρόνον, μεταδάντος τοῦ χρόνου
εἰς τὸν τόνον διὰ τὴν μεταβολὴν τῆς προφο-
ρᾶς, δημοσιεύει καὶ τινα ποιήματα τοῦ Ῥω-
μανοῦ, εἰλημμένα ἐκ τῶν συλλογῶν τοῦ καρδι-

νάλεως *Pitra* καὶ ἄλλων, αἵτινες δυστυχῶς ἐλλείπουσιν ἡμῖν. Προσπαθῶν δὲ νὰ ἀναλύσῃ αὐτὰ καὶ εὕρῃ τὸ σύστημα τῶν ἐν αὐτοῖς μέτρων, καίτοι ἀκολουθεῖ τὴν ὀρθὴν ἀρχὴν τῆς στιχοφυγίας, ἀγνοεῖ ὁμῶς τὸ μέλος, προσκρούει πολλαχοῦ εἰς τοὺς ἀλλεπαλλήλους τόνους, μὴ δυνάμενος νὰ διακρίνῃ τοὺς κυρίους τῶν λεγομένων ἀλόγων, ἀντιστοιχοῦντων τοῖς ἀλόγοις χρόνοις τῶν ἀρχαίων. Ὑπάρχουσι πόδες, ἀνήκοντες προφανῶς εἰς ὠρισμένον εἶδος, ἀλλ' οἱ τόνοι, ἐπερχόμενοι ἀλλεπαλλήλοι, ἐπιφέρουσι σήρῃσιν εἰς τὴν ἀπαγγελίαν, νομίζει δὲ τις ὅτι γρήσις γίνεται διαφόρων μέτρων.

Ἐν τῷ α' στίχῳ τῆς α' στροφῆς τοῦ ποιήματος *Εἰς τὸ πάθος τοῦ Κυρίου ἔχομεν στίχον περιέχοντα τροχαϊκὴν τριποδίαν κατὰ τὸν ἀρχαῖον τύπον ὡδε*

⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮

κατὰ τὸν νεώτερον ὡδε: ' . ' . ' .

ἄρχοντες Ἑβραίων

Ἐν τῷ γ' στίχῳ ἐπίσης

κατὰ τοῦ Σωτῆρος

Ἐν δὲ τῷ β' καὶ δ' στίχῳ ἔχομεν στίχον περιέχοντα ἀναπαιστικὴν τριποδίαν καταληκτικὴν ὡδε:

⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ = . . ' . ' .

Φαρισαῖοι παράνομοι
πονηρὰ ἐβουλεύσαντο.

Τὸ σύστημα τοῦτο τῶν μέτρων τῆς α' στροφῆς ἐπαναλαμβάνεται μὲν εἰς ὄλας τὰς 24 στροφὰς τοῦ ποιήματος, ὑπάρχουσιν ὁμῶς πλείστοι στίχοι διαφέροντες κατὰ τὸ φαινόμενον εἰς τὸν τόνον· οἷον, ἐν τῇ α' στροφῇ *κατὰ τοῦ Σωτῆρος* ἀντὶ *ἐκάτα τοῦ Σωτῆρος*. Ἐν τῇ ε' στροφῇ *Ἐν μέσω ἀνόμων* ἀντὶ *Ἐν μέσω ἀνόμων*. Ἐν τῇ θ' στροφῇ *Θανάτου ἐγεύσω* ἀντὶ *Θανάτου ἐγεύσω*. Ἐν τῇ ι' στροφῇ *Χολὴν ἐπόσιεν* ἀντὶ *Χολὴν ἐπόσιεν* κτλ.

Πόθεν προέρχεται ἡ διαφορὰ καὶ σύγχυσις αὕτη; Αὕτη προέρχεται ἐν μέρει μὲν ἐκ τῆς Ἑρασμικῆς προφορᾶς τῶν Ἑυρωπαίων, ἥτις, διὰ τῆς διαλύσεως κυρίως τῶν διφθόγγων, ἀμαυροῖ τὴν χάριν τὴν προσγινομένην ἐκ τῆς ἡμετέρας προφορᾶς, ἣν εἶχον καὶ οἱ Βυζαντινοί· κυρίως ὁμῶς προέρχεται ἐκ τῆς ἀγνοίας τοῦ μέλους τῶν ποιημάτων, τὸ ὅποσον, τροποποιῶν τὰ τονικὰ μέτρα, καθίστησιν ἀλόγους τινὰς συλλαβὰς ἢ τόνους, καὶ τονιζομένην συλλαβὴν ἐκτρέπον ὡς ἀτόνιστον, ἀτόνιστον

δὲ ὡς τονιζομένην κατὰ τὴν ἀνάγκην τῆς μελωδίας. Τοὺς δύο τούτους λόγους ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες, οἵτινες γινώσκομεν τὸ μέλος καὶ ἐξ αὐτῶν τούτων καὶ ἐξ ἄλλων ὁμοίων ποιημάτων, δυνάμεθα νὰ θεραπεύσωμεν εὐκόλως ὡς κατέχοντες τὰ ποιήματα ζῶντα καὶ ἠδόμενα, οὐχὶ δὲ ἀνατέμνοντες αὐτὰ ὡς νεκρά, ὡς οἱ Ἑυρωπαῖοι ποιοῦσιν.

Τὸ ποίημα τοῦτο *Εἰς τὴν ταφὴν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ* (σελ. 6—9 τῆς πραγματείας τοῦ κ. *Deutschmann*) περιλαμβάνει 24 στροφὰς ὁμοίας ἀλλήλαις κατ' ἀλφαθητικὴν σειρὰν, ὧν ἐκάστη περιέχει κῶλα εἰς στίχους τέσσαρας, ἀποτελοῦντας μίαν περίοδον μέλους. Παράτιθέαμεν ὡδε στροφὰς τινὰς εἰς δείγμα:

Ἄρχοντες Ἑβραίων
Φαρισαῖοι παράνομοι
κατὰ τοῦ Σωτῆρος
πονηρὰ ἐβουλεύσαντο.

Βαραβδᾶν ἤτησαν
οἱ φονεῖς τὸν ὁμόφρονα,
τὸν δὲ εὐεργέτην
Σταυρωθήτω ἐκραυγάζον.

Γέγονας κατάρρα
ἐκουσίως, μακρόθυμε,
ἰν' ἐξαγοράσῃς
τῆς κατάρρας τὸν ἄνθρωπον.

Καὶ οὕτω ἐφεξῆς μέχρι τοῦ Ω.

Ἐπειδὴ τὸ ποίημα τοῦτο ἀνάγεται προφανῶς εἰς τὸ πάθος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἦτο δ' ὠρισμένον νὰ ψάλληται τῇ Μεγάλῃ Παρασκευῇ ἢ εἰς τὸν ἕρθρον τοῦ Μ. Σαββάτου, τανῦν δ' ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ Ἐπιταφίου θρήνου λεγομένου, φέρε ἴδωμεν ἂν ὑπάρχῃ σχέσις τις μεταξὺ τῶν δύο ποιημάτων. Ἐν τῷ σημερινῷ Ἐπιταφίῳ ἔχομεν τρεῖς στάσεις, ὧν ἡ πρώτη, ὡς καὶ πᾶσαι αἱ ἐπόμεναι, ἔχει ἐπίσης περίοδον τετράκωλον, τῆς ὁποίας ὁ α', γ', δ' στίχος εἶναι τροχαϊκοί, ὁ δὲ β' ἀναπαιστικός, ὡδε:

Ἡ ζωὴ ἐν τάφῳ
κατετέθη, Χριστέ,
καὶ ἀγγέλων στρατιὰ ἐξεπλήτηντο
συγκατάβασιν δοξάζουσαι τὴν σὴν.

⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ = ' . ' . ' . τροχαϊκὴ τριποδία.

⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ = . . ' . ' . ἀναπαιστικὴ διποδία.

⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ = ' . ' . ' . ' . ' . τρεῖς
τροχαῖοι μετὰ δύο δακτύλων.

⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ = ' . ' . ' . ' . ' . τροχαϊκὴ
πενταποδία μετὰ καταλήξεως.

⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . ' δακτυλική τριποδία
μετά καταλήξεως.

⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . ' δακτυλικός μετ' ανακρούσεως
ἢ προσοδιακός.

Μετὰ τὸν Ῥωμανὸν μεταβαίνομεν καὶ εἰς
ἕτερα στροφικὰ ποιήματα διαφόρων ποιητῶν
τῆς Ἐκκλησίας, ἵνα καταδείξωμεν τὴν ποι-
κιλίαν τῶν τε μέτρων καὶ τῶν στίχων. Τὸ
γνωστότατον τροπάριον τοῦ Μυστικοῦ Δείτνου
ἔχει μεγάλην ποικιλίαν μέτρων ἰαμβικῶν, τρο-
χαϊκῶν ἢ ἀναπαιστικῶν ὧδε:

Τοῦ δείτνου σου τοῦ μυστικοῦ
σήμερον, Υἱὲ Θεοῦ,
κοινωνόν με παράλαβε·
οὐ μὴ γάρ τοῖς ἐχθροῖς σου
5 τὸ μυστήριον εἶπω·
οὐ φίλημά σοι δώσω,
καθάπερ ὁ Ἰουδας·
ἀλλ' ὡς ὁ ληστής ὁμολογῶ σοι·
Μνήσθητί μου, Κύριε,
10 δεῖνα ἐλθῆς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.

Τὰ μετρικὰ σχήματα ἐν αὐτῷ ἔχουσιν ὧδε·

⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . ' ἰαμβικὴ τετραποδία.

⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . ' τροχαϊκὴ τριποδία
μετὰ καταλήξεως.

⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . ' ἀναπαιστικὴ
τριποδία καταληκτικῇ.

⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . ' ἰαμβικὴ τριποδία
μετὰ καταλήξεως.

⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . ' ἀναπαιστικὴ διποδία
μετὰ καταλήξεως.

⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . ' ἰαμβικὴ τριποδία
μετὰ καταλήξεως.

⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . ' ἐπίσης.

⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = τροχαϊκὴ πενταποδία.

⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . ' τροχαϊκὴ τριποδία
μετὰ καταλήξεως.

⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . ' τροχαϊκὴ
πενταποδία μετὰ καταλήξεως.

Μετὰ τὰ ἀπλούστερα ταῦτα μεταβαίνομεν
εἰς τὰ τεχνικώτερα καὶ πολυπλοκώτερα.
Ἄμισθως τάσσομεν τὰ ἀδέσποτα προσόμοια,
ἀκολουθοῦντα τὸ ἐν ἀρχῇ τιθέμενον αὐτόμελον,
οὐ ἔπονται κατὰ σειράν τὰ προσόμοια, δια-
ρροῦντες κατὰ κῶλα, περιόδους καὶ ἐξῆς·

Ὡς γενναῖον ἐν μάρτυσι,
ἀθλοφόρε Γεώργιε,
συνελθόντες σήμερον
εὐφημοῦμέν σε·

Ἑλλ. Φιλ. Σύλλογος

5 δι τὸν δρόμον τετέλεκας,
τὴν πίσιν τετήρηκας
καὶ ἐδέξω ἐκ Θεοῦ
τὸν τῆς νίκης σου στέφανον·
ὄν ἰκέτευε

10 ἐκ φθορᾶς καὶ κινδύνων λυτρωθῆναι
τούς ἐν πίστει ἐκτελοῦντας
τὴν ἀεισέβαστον μνήμην σου.

Τὰ μετρικὰ σχήματα τῶν κῶλων εἰσὶ τάδε·

⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . ' Γλυκῶνειος.

⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . ' ἐπίσης.

⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . ' τροχαϊκὴ τριποδία
μετὰ καταλήξεως.

⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . ' δακτυλικὴ τριποδία.

⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . ' δακτυλικὴ διποδία
μετ' ανακρούσεως ἢ προσοδιακός.

⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . ' ὡς ὁ γ'.

⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . ' ὡς ὁ β'.

⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . ' τροχαϊκὴ διποδία μετὰ καταλήξεως.

⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . ' δόγμας
μετὰ τροχαίων.

⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . ' τροχαϊκὴ τετραποδία.

⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . ' δακτυλικὴ τριποδία.

Προσόμοιον κατὰ τὸ «Ὀλην ἀποθέμενοι».

Παράδεισε πάντιμε,
τὸ ὑραιότατον κάλλος,
θεόκτιστον σκήνωμα,
εὐφροσύνῃ ἀληκτε

5 καὶ ἀπόλαυσις
δόξα τῶν δικαίων,
προφητῶν τερπνότης
καὶ ἀγίων οικητήριον,
ἤχη τῶν φύλλων σου

10 πλάστην τὸν τῶν ὀλων ἰκέτευε
τάς πύλας ὑπαινοῖξαι μοι,
ὡς ἐπὶ παραβάσει ἀπέκλεισαι
καὶ ἀξιωθῆναι

τοῦ ζύλου τῆς ζωῆς μεταλαβεῖν
15 καὶ τῆς χαρᾶς, ἧς τὸ πρότερον
ἐν σοὶ κατετρόφῃσα.

Τὰ μετρικὰ σχήματα τῶν κῶλων εἰσὶ τάδε·

⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . ' δακτυλικὴ διποδία
μετ' ανακρούσεως ἢ προσοδιακός.

⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . ' δακτυλικὴ τριπο-
δία καταληκτικῇ.

⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . ' ὡς ὁ α'.

⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . ' τροχαϊκὴ τριποδία
μετὰ καταλήξεως.

⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . ' τροχαϊκὴ διποδία μετὰ καταλήξεως.

υ υ υ υ υ υ = '. . .' τροχαϊκή τριποδία, ιθυφαλλική.

υ υ υ υ υ υ = '. . .' επίσης.

υ υ υ υ υ υ υ υ = '. . . . ' τροχαϊκή τετραποδία μετά καταλήξεως.

υ υ υ υ υ υ = '. . . ' δακτυλική διποδία.

υ υ υ υ υ υ υ υ υ υ = '. . . . ' τροχαιός μετά δακτύλων.

υ υ υ υ υ υ υ υ = '. . . . ' ιαμβική τετραποδία.

υ υ υ υ υ υ υ υ υ υ = '. . . . ' ως ό ι'.

υ υ υ υ υ υ = '. . . ' ως ό ζ'.

υ υ υ υ υ υ υ υ υ υ = '. . . . ' ιαμβική πενταποδία.

υ υ υ υ υ υ υ υ = '. . . . ' δακτυλική τριποδία.

υ υ υ υ υ υ = '. . . . ' τροχαϊκή τριποδία μετά καταλήξεως.

Αυτόμελον.

Χαίροις άσκητικών άληθώς
 άγωνισμάτων τώ ευώδες κειμήλιον,
 σταυρόν γάρ επ' ώμων άρας
 και τψ δεσπότη Χριστψ
 5 σεαυτόν, παμμάκαρ,
 άναθέμενος
 σαρκός κατεπάτησας
 τώ χαμαίζηλον φρόνημα,
 ταις άρεταις δε
 10 τήν ψυχήν κατελάμπρυνας
 και πρds ένθεον
 άνεπτέρωσας έρωτα.
 Όθεν τήν παναγιαν σου
 κυκλούντες, πανεύφημε,
 15 λάρνακα, Σάββα, τής θείας
 φιλανθρωπίας αιτούμεθα
 τυχεϊν σαις πρεσβειαις
 και τψ κόσμψ δωρηθήναι
 τώ μέγα Έλεος.

Τα μετρικά σχήματά εισι τάδε

υ υ υ υ | υ υ υ υ υ υ = '. . . . . ' άναπαιστική τριποδία, ό πρώτος δάκτυλος άντί άναπαιστου.

υ υ υ υ υ υ υ υ υ υ = '. . . . . ' άναπαιστική τετραποδία, οι δύο πρώτοι διαλελυμένοι.

υ υ υ υ υ υ υ υ = '. . . . ' άναπαιστική τριποδία μετά καταλήξεως.

υ υ υ υ υ υ υ υ = '. . . . ' δακτυλική διποδία μετά καταλήξεως.

υ υ υ υ υ υ = '. . . . ' τροχαϊκή τριποδία.

υ υ υ υ υ = '. . . . ' τροχαϊκή διποδία μετά καταλήξεως.

υ υ υ υ υ υ υ υ = '. . . . . ' δακτυλική διποδία μετ' άνακρούσεως ή προσοδιακός.

υ υ υ υ υ υ υ υ υ = '. . . . . ' άναπαιστική τριποδία.

υ υ υ υ υ υ = '. . . . ' δάκτυλος μετά τροχαιου, Άδώνειος.

υ υ υ υ υ υ υ υ υ υ = '. . . . . ' άναπαιστική τριποδία.

υ υ υ υ υ υ υ υ = '. . . . ' τροχαϊκή διποδία μετά καταλήξεως.

υ υ υ υ υ υ υ υ υ υ = '. . . . . ' ως ό ι'.

υ υ υ υ υ υ υ υ υ = '. . . . . ' Γλυκώνειος.

υ υ υ υ υ υ υ υ = '. . . . . ' ως ό ζ'.

υ υ υ υ υ υ υ υ υ υ = '. . . . . ' δακτυλική τριποδία καταληκτική.

υ υ υ υ υ υ υ υ υ υ = '. . . . . ' δακτυλική τριποδία.

υ υ υ υ υ υ υ υ = '. . . . . ' άναπαιστική διποδία μετά καταλήξεως.

υ υ υ υ υ υ υ υ υ υ = '. . . . . ' τροχαϊκή τετραποδία.

υ υ υ υ υ υ υ υ = '. . . . . ' ιαμβική τριποδία.

Αυτόμελον.

Ότε έκ τοϋ ζύλου σε νεκρόν
 ό Άρμαθαιας καθείλε
 τήν τών άπάντων ζωήν,
 σμύρνη και σινδόνη σε,
 5 Χριστέ, ένείλησε,
 και τψ πότψ ήπειγετο
 καρδιά και χείλει
 σώμα τώ άκήρατον
 σου περιπτύξασθαι
 10 όμως συστελλόμενος φόβψ
 χαίρων άνεβόα σοι Δόξα
 τή συγκαταβάσει σου, φιλόνηρωπε.

Τα μετρικά σχήματά εισι τάδε

υ υ υ υ υ υ υ υ υ υ = '. . . . . ' τροχαϊκή τετραποδία μετά καταλήξεως.

υ υ υ υ υ υ υ υ υ υ = '. . . . . ' Γλυκώνειος.

υ υ υ υ υ υ υ υ = '. . . . . ' δακτυλική διποδία μετά καταλήξεως.

4-5 υ υ υ υ υ υ | υ υ υ υ υ υ = '. . . . . ' τροχαϊκή έξαποδία μετά καταλήξεως.

υ υ υ υ υ υ υ υ υ υ = '. . . . . ' Γλυκώνειος.

υ υ υ υ υ υ υ υ = '. . . . . ' άναπαιστική διποδία μετά καταλήξεως.

υ υ υ υ υ υ υ υ υ υ = '. . . . . ' τροχαϊκή τριποδία μετά καταλήξεως.

υ υ υ υ υ υ υ = '. . . . . ' δακτυλική διποδία.

τῶν ἀρχαίων ἐν ταῖς ἐκδόσεσι τῶν λυρικῶν
καὶ δραματικῶν ποιητῶν. Ταῦτα προοιμισά-
μενος μεταβαίνω εἰς τὴν τῶν εἰρμῶν ἀνάλυσιν.

᾽Ωδή α'. Εἰρμός.

Ἐνοιῶ τὸ στόμα μου
καὶ πληρωθήσεται πνεύματος
καὶ λόγον ἐρεῶζομαι
ἐν βασιλίδι μητρὶ
5 καὶ ὀφθήσομαι
φαιδρῶς πανηγυρίζων
καὶ ἄσω γηθόμενος
ταύτης τὰ θαύματα.

Τὰ μετρικὰ σχήματα τούτου εἰσι τάδε·

υ υ υ υ υ υ υ υ = ' . . . . ' δακτυλικὴ διποδία μετ'
ἀνακρούσεως ἢ προσοδικῆς.

υ υ υ υ υ υ υ υ = ' . . . . ' δακτυλικὴ
τριποδία.

υ υ υ υ υ υ υ = ' . . . . ' ὡς ὁ α'.

υ υ υ υ υ υ υ = ' . . . . ' δακτυλικὴ τριποδία μετὰ
καταλήξεως.

υ υ υ υ υ = ' . . . ' τροχαϊκὴ διποδία μετὰ
καταλήξεως.

υ υ υ υ υ υ υ = ' . . . . ' ἰαμβικὴ τετραποδία
καταληκτικὴ.

υ υ υ υ υ υ υ = ' . . . . ' ὡς ὁ α'.

υ υ υ υ υ υ υ = ' . . . . ' δακτυλικὴ διποδία.

᾽Ωδή γ'. Εἰρμός.

Τοὺς σοῦς ὑμολόγους, Θεοτόκε,
10 ὡς ζῶσα καὶ ἀφθονος πηγῆ,
θίασον συγκροτήσαντας
πνευματικῶν στερέωσον
καὶ ἐν τῇ θείᾳ δόξῃ σου
στεφάνων δόξης ἀξίωσον.

Τὰ μετρικὰ σχήματά εἰσι τάδε·

υ υ | υ υ υ υ υ υ υ = , ' | . . . . ' δόχμιος
τροχαϊκός.

υ υ | υ υ υ υ υ υ υ = ' . . . . ' ὁμοίως.

υ υ υ υ υ υ υ υ υ = ' . . . . ' ἰαμβικὴ τετραποδία
μετὰ χοριάμβου ἐν ἀρχῇ.

υ υ υ υ υ υ υ υ = ' . . . . ' ἰαμβικὴ τετραποδία.

υ υ υ υ υ υ υ υ = ' . . . . ' ὁμοίως.

υ υ υ υ υ υ υ υ υ = ' . . . . ' Γλυκῶνιος μετὰ
τρισυλλάβου βάσεως ἢ ἀνακρούσεως.

᾽Ωδή δ'. Εἰρμός.

15 Τὴν ἀνεξιχνίαστον θείαν βουλήν
τῆς ἐκ τῆς Παρθένου σαρκώσεως
σοῦ τοῦ Ὑψίστου
ὁ προφήτης Ἀβδρακῶμ
κατανοῶν ἐκράγαξε·
20 Δόξα τῇ δυνάμει σου, Κύριε.

Τὰ μετρικὰ σχήματά εἰσι τάδε·

υ υ υ υ υ υ υ υ υ = ' . . . . ' ὁμοίως

δακτυλικὴ διποδία μετὰ διπλῆς τροχαϊκῆς βάσεως καὶ
καταλήξεως (ἐν διθυράμῳ Διοδώρου ἐκδ. *Hartung*.
Τόμ. Γ', 231).

υ υ υ υ υ υ υ υ υ = ' . . . . ' ὁμοίως
ἄνευ καταλήξεως.

υ υ υ υ υ = ' . . . ' Ἀδώνιος.

υ υ υ υ υ υ υ = ' . . . . ' τροχαϊκὴ τετραποδία
καταληκτικὴ.

υ υ υ υ υ υ υ = ἰαμβικὴ τετραποδία.

υ υ υ υ υ υ υ υ υ = ' . . . . ' ὡς ὁ ε'.

Εἰρμός ἄλλος.

Ὁ καθήμενος ἐν δόξῃ
ἐπὶ θρόνου θεότητος,
ἐν νεφέλῃ κούφῃ
ἦλθεν Ἰησοῦς ὁ ὑπέρθεος
25 τῇ ἀκηράτῳ παλάμῃ
καὶ διέσφασε
τοὺς κραυγάζοντας·
Δόξα, Χριστέ, τῇ δυνάμει σου.

Τὰ μετρικὰ σχήματά εἰσι τάδε·

υ υ υ υ υ υ υ υ υ = ' . . . . ' τροχαϊκὴ τετραποδία.

υ υ υ υ υ υ υ υ = ' . . . . ' Γλυκῶνιος.

υ υ υ υ υ υ = ' . . . . ' ἰθυραλλικὴ.

υ υ υ υ υ υ υ υ υ = ' . . . . ' ὡς ὁ ε'.

υ υ υ υ υ υ υ υ = ' . . . . ' λογαοδικός ἢ ἐνό-
πλιος ῥυθμός.

υ υ υ υ υ = ' . . . ' τροχαϊκὴ τριποδία καταληκτικὴ.

υ υ υ υ υ = ' . . . ' ὁμοίως.

υ υ υ υ υ υ υ υ υ = ' . . . . ' δακτυλικὴ
τριποδία.

᾽Ωδή ε'. Εἰρμός.

Ἐξέστη τὰ σύμπαντα
30 ἐπὶ τῇ θείᾳ δόξῃ σου·
οὐ γάρ, ἀπειρόγαμε Παρθένη,
ἔσχες ἐν μήτρᾳ
τὸν ἐπὶ πάντων Θεοῦ

Τὰ μετρικὰ σχήματ' εἰσι τὰς:

⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . ' τροχαῖκή τριποδία καταληκτική.

⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . . ' ὡς δ' α'.

⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . ' ἰαμβική τριποδία.

⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . . ' τροχαῖκή τετραποδία
καταληκτική.

⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . ' ἰαμβική διποδία μετὰ
καταλήξεως.

⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . . ' δακτυλική διποδία.

⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . . . ' ἰαμβική τετραποδία.

⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . . ' δακτυλική διποδία.

⋮⋮⋮⋮ = ' . . ' τροχαῖκή διποδία.

⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . . ' τροχαῖκή τετραποδία
καταληκτική.

⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . . ' ἀναπι-
στική τετραποδία.

Ἀνεφέρομεν ἀνωτέρω τοὺς ἰαμβικοὺς κκ-
νόνας Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, οἵτινές εἰσι
μὲν πεπονημένοι ἐν κανονικοῖς καὶ καθαρῶς
ἰάμβοις, ψάλλονται δὲ ὡς κατὰ τόνον· οὕτω
δὲ προκλύπτουσι διάφορα τονικά μετρικὰ σχή-
ματ' α, ὡς ἐξῆς:

Στεῖφει θαλάσσης | κυματούμενον σάλον
ἤπειρον αἰθῆς | Ἰσραὴλ δεδειγμένον·
μέλας δὲ πόντος | τριστάτας Αἴγυπτίων
ἔκρουψεν ἄρθρον | ὑδατόστρωτος ἄστρος
ῥόμφη κραταίῃ | δεξιᾷς τοῦ Δεσπότου.

Τὸ κατὰ χρόνον μετρικὸν σχῆμα τῶν τρι-
μέτρων ἰαμβικῶν τούτων στίχων ἐστὶ τὸδε:

⋮⋮⋮⋮⋮ | ⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮ | ⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮

Τὰ δὲ κατὰ τόνον τὰς:

⋮⋮⋮⋮⋮ | ⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . ' || . . . . .

⋮⋮⋮⋮⋮ | ⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . ' || . . . . .

⋮⋮⋮⋮⋮ | ⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . ' || . . . . .

⋮⋮⋮⋮⋮ | ⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . ' || . . . . .

⋮⋮⋮⋮⋮ | ⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . ' || . . . . .

Θεῖψ καλυφθεῖς | ὁ βραδυγλωσσος γνόφω
ἔρρηγόρευσε | τὸν θεόγραφον νόμον·
ἰλὸν γὰρ ἐκτινάξας | ὀμματος νόου
ὄρα τὸν δντα | καὶ μνεῖται πνεύματος
γνώσιν γεραίων | ἐνθέοις τοῖς φσμασι.

Τὰ τονικά σχήματ' εἰσι τὰς:

⋮⋮⋮⋮⋮ | ⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . ' || . . . . .

⋮⋮⋮⋮⋮ | ⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . ' || . . . . .

⋮⋮⋮⋮⋮⋮ | ⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . . ' || . . . . .

⋮⋮⋮⋮⋮ | ⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . ' || . . . . .

⋮⋮⋮⋮⋮ | ⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . ' || . . . . .

Ἐν χρῆσει εἶναι καὶ ὁ δίμετρος ἰαμβικός
τονικός παρ' Ἰωάννη τῷ Δαμασκηνοῦ ἐν τῷ
ἔσπερινῷ τοῦ α' ἤχου τῆς Ὀκτωήχου αὐτοῦ:

Κυκλώσατε, λαοί, Σιών
καὶ περιλάβετε αὐτήν
καὶ δότε δόξαν ἐν αὐτῇ
τῷ ἀναστάντι ἐκ νεκρῶν·

5 ὅτι αὐτὸς ἐστιν [ὁ] Θεὸς [ἡμῶν]¹
ὁ λυτρωσάμενος ἡμᾶς
ἐκ τῶν ἀνομιῶν ἡμῶν.

Τὸ μετρικὸν σχῆμα αὐτοῦ ἐστὶ τὸδε:

ἀρχ. ⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = νέωτ. ' . . . . '

Ἄρκοῦσι ταῦτα εἰς ἀπόδειξιν τῆς ἡμετέ-
ρας ἀρχῆς, ὅτι οἱ πατέρες ἡμῶν Βυζαντινοί,
παραμελήσαντες ἐν τῇ στιχοουργίᾳ τὸν χρόνον,
τὸν δὲ τόνον εἰσαγαγόντες ἐμιμήθησαν ἐν τοῖς
ποιήματιν αὐτῶν τοὺς ἀρχαίους ποιητάς·
πάντα μονοῦ τὰ εἶδη τῶν μέτρων κατὰ τε
χρόνον καὶ τόνον εὑρηγται παρ' αὐτοῖς,
πάντες δὲ οἱ στίχοι τῶν ἀρχαίων λυρικῶν καὶ
δραματικῶν ποιητῶν δύνανται νὰ ἐφαρμο-
σθῶσιν εἰς τὰ μέλη τῶν Βυζαντινῶν. Οἱ
Εὐρωπαῖοι ἐλληνισται τοῦτο μὲν ἐκ τῆς ἐρα-
σμικῆς προφορᾶς μὴ ἐννοοῦντες τὴν χάριν τῆς
ἐρρυθμοῦ ἀπαγγελίας τῶν ἡμετέρων ποιημά-
των, τοῦτο δὲ ἀγνοοῦντες τὸ μέλος τῶν ποιη-
μάτων τούτων, καθ' ὃ εἶναι ἐν χρῆσει οἱ
ἄλογοι τόνοι, περιορίζονται μόνον εἰς τὸ νε-
κρὸν δι' αὐτοὺς γράμμα καὶ εἰς τοὺς τόνους
τῶν λέξεων, ὧν τινες μὲν ἐλλείπουσι, τινὲς
δὲ μετεβάλλουσι θέσιν, τούτου δ' ἕνεκα προσ-
κρούουσι εἰς πολλὰς δυσκολίας περὶ τὴν με-
τρικὴν, εἰς ἣν ἡμεῖς οἱ Ἕλληνές ἐσμεν ἀρμο-
διώτεροι διὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους ἐξηγηταί.
Τοῦτο δι' ἐνδελεχοῦς μελέτης ἀπὸ εἰκοσιπεν-
ταετίης καὶ ἐπέκεινα ἐπειράθη διὰ τῶν ἀσθε-
νῶν μου δυνάμεων νὰ ἀποδείξω. Εἰ δὲ τι,
Θεοῦ συναϊρομένου, κατῴρθωσα, ἃς συντελέση
τοῦτο εἰς ὀρθὴν κατανόησιν καὶ μελέτην τῆς
ἐξόχου ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν φιλολογίας καὶ
ἰδίᾳ τῆς μεγαλοπρεποῦς ποιήσεως, ἣν ἄνδρες
δντως θεόπνευστοι κληρονομίαν αἰδίων παρί-
δωκαν τῇ Ἀγίᾳ ἡμῶν Ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ
ἐλληνικῷ Γένει σύμπαντι.

1. Ἀποκόπτομεν τὸ ἄρθρον ὁ καὶ ἡμῶν διὰ τὸ μέ-
τρον καὶ τὴν κατόπιν ἐπανάληψιν.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΑΓΑΛΜΑΤΟΣ

ΕΥΡΕΘΕΝΤΟΣ ΕΝ «ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ», ΠΡΟΑΣΤΕΙΩ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΣΙΝΩΠΗΣ,
ΜΕΤΕΝΕΧΘΕΝΤΟΣ ΔΕ ΚΑΙ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΟΥ ΕΝ ΤΩ ΔΙΟΙΚΗΤΗΡΙΩ ΣΙΝΩΠΗΣ

ὑπὸ

ΑΝΘΙΜΟΥ ΑΛΕΞΟΥΔΗ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΑΜΑΣΕΙΑΣ

Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ἈΣΚΔ' συνεδρίῳ τῆς 4 Δεκεμβρίου 1895.

Ἐπὶ λευκοῦ μαρμάρου ὕψους 0,80, πλάτους 0,42 ἐν τῷ ἐμβαδῷ αὐτοῦ λελαξευμένῳ καὶ κοσμομένῳ περίξ διὰ κομφοῦ πλαισίου, ὑπάρχει ἀνάγλυφον ἐπιμελῶς καὶ φιλοκάλως κατασκευασμένον καὶ καλῶς διατηρούμενον, παριστᾶν παρθένον εὐειδῆ, ὀρθίαν ἱσταμένην ἔχουσαν ἀνάστημα 0,75 τοῦ γαλλικοῦ μέτρου καὶ ἑστεμμένην καὶ διὰ λεπτοῦ καὶ διαφανοῦς πέπλου ἐπικεκαλυμμένην τὴν κεφαλὴν, μικρὸν προσκλίνουσαν ἀριστερᾷ τῷ ὄρῳντι· ἐκ τῆς κεφαλῆς κρέμαται ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου πλούσια κόμη εὐπρεπῶς πεπλεγμένη. Ἡ στάσις τῆς παρθένου ἀριστερᾷ τῷ ὄρῳντι βλέπουσας φαίνεται· σεμνοπρεπῆς ἄμα καὶ ἀξιοπρεπῆς· ἡ ἀριστερὰ χεὶρ, ἀφελῶς ἐκτεινομένη πρὸς τὰ κάτω φαίνεται ψαύουσα τὴν ἄκραν τοῦ ἐπενδύτου αὐτῆς, ἥτις τὸν δεξιὸν βραχίονα ἀπὸ τοῦ ἀγκῶνος ἀνυψοῦσα κρατεῖ ἐν τῇ δεξιᾷ παλάμῃ στρουθίον, οὗ ἡ κεφαλὴ ἴσθιν ἰσθαρμένη· τὸ πλάτος τοῦ ὠρακος τῆς παρθένου ἐστὶν 0,20 τοῦ στήθους 0,16 τῆς δὲ μέσης τοῦ σώματος 0,15 τοῦ γαλλικοῦ μέτρου. Ἡ παρθένος φέρει ἐνδυμασίαν συγκειμένην ἐκ χιτῶνος πολυπτύχου ποδῆρους, ὅστις ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ μέχρι τῶν ποδῶν, καλυπτομένων ὑπ' αὐτοῦ, ἐστὶ μήκους 0,64, καὶ ἐξ ἐπενδύτου βραχυτέρου διήκοντος ἀπὸ τοῦ τραχήλου εἰς μήκος 0,32. Τὸ ἀπὸ τῆς ζώνης τῆς μέσης μέχρι τοῦ λαιμοῦ ὕψος τοῦ στήθους ἐστὶ 0,15 καὶ καλύπτεται κομποπρεπῶς ὑπὸ τῶν πτυχῶν τοῦ χιτῶνος καὶ τοῦ ἐπενδύτου, ἐλαφρῶς τούτων ἀνυψομένων ὑπὸ τῶν ὑπ' αὐτάς διακρινομένων παρθενικῶν κιστῶν, τεκμηριούντων τὴν ἐφηβικὴν ἢ ἑλικίαν τῆς παρθένου, ἥτις προσέτι φέρει ἐπὶ τοῦ στήθους ἐπιτηδεῖως κατασκευασμένον σχῆμα χριστῶν ἀποτελούμενον ἐκ δύο ταινιῶν μήκους ἐκάστης 0,19, ὧν αἱ τέσσαρες ἄκραι

ἀρμεδίως προσηλθύνται εἰς τὰ οἰκεία μέρη διὰ μικρῶν κυκλοτερῶν πετάλων, ὡς καὶ τὸ τῆς συνδέσεως αὐτῶν μέσον, ἐξ οὗ ἐκπέμπονται αἱ τέσσαρες ἀκτίνες τοῦ ἐν λόγῳ χριστοῦ σχήματος, ὅπερ χρησιμεύει, τοῦτο μὲν πρὸς περικράτησιν τῶν πτυχῶν τῶν ἐνδυμάτων, τοῦτο δὲ καὶ πρὸς πλείονα κόσμον τοῦ στήθους. Τὸ ὕψος τοῦ προσώπου τῆς παρθένου, ὅπερ ὁ ἐρμολύφος μετὰ πλείονος καλλιπρησίας τῇ σμιλῇ χρησάμενος ἐφιλοτέχνησε καὶ ἀφελῶς ἐπροίκισε δι' ἀπαραμίλλου ὠραιότητος καὶ σπανίας γυναικείας καλλονῆς, ἐστὶν ἀπὸ τοῦ ὑπογενείου τῆς κάτω σιαγόνας, μέχρι τοῦ τριχωτοῦ μέρους τῆς κεφαλῆς 0,09 $\frac{1}{2}$ · τὸ διάστημα ἐγκαρσίως ἀπὸ τοῦ ἐνὸς ζυγωματικοῦ ὅσπου μέχρι τοῦ ἐτέρου ἐστὶν 0,7 $\frac{1}{2}$, ἡ δὲ ρίσις, ἀπὸ τοῦ μεσοφρύου κατερχομένη εὐθεῖα καὶ ὀμαλή, ἐστὶ 0,05· οἱ ὀφθαλμοί, ζωηροὶ καὶ κανονικοί, εἰσι προσηλωμένοι ἐπὶ Θεραπαινίδος μετ' αἰδημοσύνης ἐνώπιον αὐτῆς ἱσταμένης, ἀριστερᾷ τῷ ὄρῳντι, ἐτοιμῆς νὰ δεχθῆ καὶ ἐκτελέσῃ τὰς διαταγὰς τῆς δεσποίνης αὐτῆς. Ἡ Θεραπαινίς ἔχει ἀνάστημα ὕψους 0,39 — 0,40 καὶ ἀμφιέννυται λεπτὸν χιτῶνα ποδῆρη πολυπτύχον καὶ ἐλαφρὸν ἐπενδύτην βαίνοντα μικρὸν κάτω τῆς μέσης αὐτῆς, ἣν περιζωννύει διὰ ταινίας περισλλεγούσης καὶ τὰς πτυχὰς τοῦ χιτῶνος. Ἄπαν τὸ σῶμα τῆς κορασίδος ταύτης ἐστὶ κατασκευασμένον ὑπὸ τοῦ λιθοξόου μετὰ τῆς προσηκούσης κανονικότητος ὡς ἐπίσης καὶ τὸ ὠρακίον πρόσωπον αὐτῆς, ὅπερ ἐστὶν ἑστραμμένον δεξιᾷ τῷ ὄρῳντι καὶ ἀτενίζον πρὸς τὴν δέσποιναν ἑαυτῆς, ἔχει δὲ τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν κόμην ἐπιμελῶς καὶ κομφῶς διεσκευασμένην, κεκαλυμμένην δὲ διὰ λεπτοῦ ὑφάσματος ἐν εἶδει κεκυρτάλου. Ὁ λίθος ἐστὶ τετράγωνος ἐπιμήκης καὶ φέρει, ὡς ἄνω εἶρηται, περίξ

τοῦ ἱμβραδοῦ ἐξ ἀνθέων ταινίαν, ἣτις ἀνωθεν τῆς κεφαλῆς τοῦ γυναικείου τούτου ἀγάλματος πρὸς διακόσμησιν αὐτοῦ συναντωμένων τῶν δύο ἄκρων αὐτῆς μετασχηματίζεται εἰς κομψὸν ἀέτωμα τρίγωνον συνωδᾶ τῷ μαρμάρῳ, ἔχοντι τὴν ἄνω πλευρὰν αὐτοῦ εἰς τρίγωνον λήγουςαν. Ἡ πλαξ αὕτη, ἣς τὸ πάχος ἐστὶ 0,08, ὑπὸ τοῦ πανδαμάτορος χρόνου μικρὰν βλάβην παθοῦσα ἀπώλεσε μέρος τῆς μιᾶς πρὸς τὰ ἄνω ἀριστερᾶς γωνίας αὐτῆς· ἀλλὰ τὰ ἐπ' αὐτῆς ὑπὸ τοῦ ἀληθῶς ἀριστοτέχγου ἐρμογλύφου κατασκευασθέντα μετ' ἀξιεπαίνου φιλοκαλίας ἀγάλματα διατηροῦνται ἐν ἀρίστη καταστάσει, ἐκτὸς πάνυ ἐλαχίστων μολώπων, οὓς βλέπομεν ἐπὶ τοῦ ἄκρου τοῦ ἐνδύματος τοῦ ἐνός ἐξ αὐτῶν. Ἐν τούτοις ἔνθεν μὲν τὸ ὠραῖον καὶ σπάνιον τῆς κατασκευῆς τοῦ δλου,

ἔνθεν δὲ τὸ εὐεϊδές τοῦ προσώπου καὶ τὸ σοβαρὸν παράστημα τοῦ ὑπ' ὄψει ἀγάλματος, τεκμηριοῦσιν ἡμῖν ὅτι τοῦτο παρίστησι τὴν ἀδελφὴν καὶ σύζυγον τοῦ Διός, τὴν καὶ μετ' αὐτὸν πρώτην μεταξὺ τῶν μεγάλων θεῶν καταλογιζομένην Ἥραν, θυγατέρα τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Ῥέας, κρατοῦσαν ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτῆς χειρὶ ἀπὸ τῶν πτερυγῶν καὶ τῶν ποδῶν αὐτοῦ κόκκυγα (κούκκον), τυγχάνοντα τοῦτον ἐκ τῶν ἱερῶν εἰς αὐτὴν ὀρνέων καὶ κατενώπιόν τῆς ἔχουσαν ἐκ τῶν θεραπειῶν αὐτῆς μίαν ἐκ τῶν μυθολογουμένων Νυμφῶν, αἰτίνας διπλόνου τὴν θεὰν πρὸ πάντων εἰς τὰς ἐκάστοτε ἀπολούσεις αὐτῆς, μεθ' ἧς αὕτη, κατὰ τοὺς μυθολογοῦντας, ἐξερχομένη τοῦ λουτήρος, ἀποκαθίστατο αὐτῆς παρθένος.

ΛΙΒΥΣΣΑ, ΔΑΚΙΒΙΖΑ, ΓΚΕΓΠΟΥΖΑ (ككوزة)

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΑΣΤΑΚΗΝΩΝ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ὑπὸ

Ξ. Α. ΣΙΔΕΡΙΔΟΥ

Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ἈΣΚΓ' συνεδρίᾳ τῆς 18 Δεκεμβρίου 1895.

Α' ΛΙΒΥΣΣΑ *

Ἡ *Λιβύσσα* ὀφείλει τὴν ἐν τῇ ἱστορίᾳ μνησίαν αὐτῆς εἰς διάσημον γεγονός· ἐν ἔτει 183 π. Χ. ἐξέπνευσεν ἐν αὐτῇ καὶ ἐτάφη ὁ ἄχρι τότε μέγιστος τοῦ κόσμου στρατηγός, ὁ Καρχηδόνιος Ἀννίβας, ἐν ἡλικίᾳ ἐξήκοντα πέντε ἐτῶν¹.

* Εἰς τὰς ἡμετέρας διατριβὰς περιλαμβάνομεν καὶ εἰδήσεις καὶ κείμενα γνωστὰ τοῖς κεκτημένοις ἰδίας βιβλιοθήκας ἢ εὑρισκομένοις ἐν κέντροις εὐμοιροῦσι δημοσίων βιβλιοθηκῶν· βεβαίως ὑπὲρ τῶν τοιούτων ἔρηκε ἀπλῆ μνησὶς τῆς εἰδήσεως ἢ παραπομπὴ εἰς τὸν συγγραφέα· ἀλλ' ἡμεῖς οὕτω πράττομεν, διότι ἔχομεν ὑπ' ὄψει τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου, τῆς καλλιέργειας δηλονότι τῶν γραμμάτων καὶ ἐπιστημῶν ἀνά τὴν Ἀνατολήν, ἐνθα παντελῶς σχεδὸν ἠλλείπουσι δημόσια βιβλιοθήκαι, αἱ δ' ἰδιωτικαὶ εἰσι σπανιώταται.

1. *Visconti*; *Icon. Gr.*, τ. III, σελ. 279 [Paris 1819].

ἄσπονδος τῶν Ῥωμαίων πολέμιος. ἔτι καὶ μετὰ τὴν πανωλεθρίαν τοῦ ἰδίου στρατοῦ, παντοιοτρόπως ἐνήργει ἐλπίζων καταλῦσαι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν καὶ ἐπιστρέψας μετὰ τοῦτο εἰς τὴν πατριὸν γῆν, τὴν Καρχηδόνα, ἐκεῖ τὸν βίον τελευτήσασαι²· ἀφ' οὗ ὁμοῦ εἶδεν ἀποτυχόντα τὸν ἐξ ὑποκινήσεως αὐτοῦ κατ' ἐκείνων ἐγεθθέντα βασιλεῖα τῆς Συρίας Ἀντίοχον, κατέφυγε τὸ ὕστατον καὶ διῆγε παρὰ τῷ βασιλεῖ τῆς Βιθυνίας Προῦσιᾳ, ἐν γνώσει μὲν ὄντων τῶν Ῥωμαίων, ἀλλὰ παρορώντων πλέον αὐτὸν διὰ τε τὸ γῆρας καὶ τῆς θέσεως τὸ ἀδύνατον καὶ ὡς ὑπὸ τῆς τύχης ἐρριμμένον³· ἐν τούτοις ὁμοῦ ὁ Ἀννίβας, ὑποπτεύων αὐτοῦς, κτεσκευακῶς ἦν ὑπὸ τὴν κατοικίαν αὐτοῦ ἐπτά ὑπόνομους, ἔχοντας αὐτῷ μόνον γνωστὰς διαφόρους ἐξόδους, ὅπως ἐν ἀνάγκῃ

2. *Πανσανίας*. Ἀρχαδ., ΙΑ', β'.

3. *Πλούταρχος*. Βίοι, Φλαμ., κ'.

ρήγη λάθρα δι' αὐτῶν καὶ σωθῆ. Ὅ,τι ὑπώπτευε καὶ συνέβη· ἀφικνεῖται παρὰ τῷ Προουσία ἐκ Ῥώμης ἐπὶ πρεσβεῖα ἑτέρων ὑποθέσεων ὁ Τίτος Κουνίκιος Φλαμίνιος, καὶ μανθάνει ὅτι διάγει παρ' αὐτῷ φιλοξενούμενος ὁ τοσαῦτα κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς διαπραξάμενος ἀκτάβλητος Ἀννίβας· ὅθεν ἀπαιτεῖ τὴν παράδοσιν αὐτοῦ. Ὁ Προουσίας, ὑπερασπιζὼν τὸν ἰκέτην αὐτῷ προσελθόντα καὶ φίλον ἤδη καταστάντα, παρακαλεῖ ἐν ἀρχῇ καὶ ἐκλιπαρεῖ τὸν ἀκαμπτον Τίτον ὅπως παραιτήσῃται τῆς ἀξίωσης ταύτης, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐνδίδωσιν εἰς τὴν ἐπίμονον αὐτοῦ ἀπαιτήσιν. Μαθὼν τοῦτο ὁ Ἀννίβας, φεύγει διὰ τῶν ὑπὸ τὴν κατοικίαν αὐτοῦ ὑπονόμων καὶ ἐντυχῶν βασιλικαῖς τοῦ Προουσίου φυλακαῖς, σύρει τὸ ζῆφος, ἀναβαίνει ἐφ' ἵππου καὶ φεύγει πολλὰ στάδια προελθὼν. Κατὰ τὴν ξιφουλκίαν, τραύματος κατὰ τὸν δάκτυλον προσγενομένου, συνέβη αὐτῷ πυρετὸς καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐπῆλθεν ὁ θάνατος, λέγει ὁ Πανσανίας, ἐν ᾧ ἄλλοι μὲν ἀρχαῖοι ἱστορικοὶ λέγουσιν ὅτι νη-τοκτόνησε, τὸ ὑπὸ τὸν λθρον τοῦ δακτυλίου αὐτοῦ φυλασσόμενον κώνειον πιῶν¹ ἢ πιπίσας, κατὰ τὸν βυζαντινὸν χρονολόγον Μαλαλάν², τουτέστι πιπίσας, ὡς κοινῶς λέγομεν³, καὶ ἕτεροι ἄλλως, ὡς τὰς γνώμας ὁ Πλούταρχος ὡς ἐξῆς ἀναγράφει: «... ἔγνω [ὁ Ἀννίβας] δι' αὐτοῦ τελευτᾶν· ἔνιοι μὲν οὖν λέγουσιν, ὡς ἱμάτιον τῷ τραχήλῳ περιβαλὼν, καὶ κελύσας οἰκέτη ὀπισθεν εἰσεσάντα κατὰ τοῦ ἰνίου τὸ γόνυ, καὶ σφοδρῶς ἀνακλάσαντα, συντεῖναι καὶ περιστρέψαι, μέχρις οὐ ἐκθλίψας τὸ πνεῦμα διαφθεροῖεν αὐτόν· ἔνιοι δέ, μμησάμενον Θεμιστοκλέα καὶ Μίδα, αἶμα ταύρειον πιεῖν· Λίβιος δέ φησι φάρμακον ἔχοντα κεραῖαι, καὶ τὴν κύλικα δεξάμενον εἰπεῖν· «Ἀναπαύσωμεν ἤδη ποτὲ τὴν πολλὴν φροντίδα Ῥωμαίων, οἱ μακρὸν ἠγήσαντο καὶ βαρῦ, μισοῦμενον γέροντος ἀναμείναι θάνατον· οὐ μὴν οὐδὲ Τίτος ἀξιοζήλευτον ἀποφασίαι νίκη, οὐδὲ τῶν προγόνων ἀξίαν, οἱ Πύρρῳ πολεμοῦντι καὶ κρατοῦντι τὴν μέλλουσαν ὑποπέμψαντες κατεμήνησαν φαρμακείαν».

Ὁ Πλούταρχος προστίθησι καὶ ταῦτα: α' Α-

1. *Eutropius*: Δ', κεφ. 11.—*Iustinus*: XXIII, IV, 8.—*Sext. Aur. Victor*: de v. ill., XLII.—*Τζέτις*: Χλ, 1, 27.—*Livius*: XXXIV, 51.—*C. Nepos*: Ann. VII.—*Ζωναρ.* Θ', κα'.—*N. Βλεμμύδης*: παρὰ Migne P. G., τ. 142 στ. 641, 671.

2. *Malalās*: Χρον. σελ. 88 [ἔκδ. Βενετ.].

3. *Κοραῖς*: Ἀτακτα, τ. Δ', ἐν λ. Πιπίλξω.

παγγελθέντων τούτων εἰς τὴν σύγκλητον οὐκ ὀλίγοις ἐπαχθῆς ἔδοξεν ὁ Τίτος, καὶ περιττὸς ἄγαν καὶ ὤμος, ὡσπερ ὕρην, ὑπὸ γῆρας ἀπτήνα καὶ κόλουρον, ἀφειμένον ζῆν χειροῆθη, τὸν Ἀννίβαν ἀποκτείνας, οὐδενὸς ἐπείγοντος, ἀλλὰ διὰ δόξαν, ὡς ἐπώνυμος τοῦ θανάτου γένοιτο.... Ἐνιοὶ φασὶ τὸν Τίτον οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ ταῦτα πράξαι, πεμφοθῆναι δὲ πρεσβευτήν.... οὐδὲν ἄλλο τῆς πρεσβείας ἐχούσης ἔργον ἢ τὸν Ἀννίβου θάνατον¹».

Οὕτως ἢ ἄλλως ὁ Ἀννίβας διέφυγε μὲν τὴν αἰχμαλωσίαν, εὔρεν ὁμῶς τὸν θάνατον ἐν τῷ περὶ οὗ ἡμῖν ὁ λόγος χωρίῳ, τῇ Λιβύσση, οὕτω καλουμένῳ ἀπὸ τοῦ παραρρέοντος ποταμοῦ Λιβύσου, κατὰ τὸν Ἀππιανόν, οὐδὲν λέγοντα περὶ τῆς τοιαύτης τοῦ ποταμοῦ ὀνομασίας. Ὁ νεκρὸς τοῦ Ἀννίβου ἐτάφη ἐν ᾧ ἐκπεπνευκῶς ἔτυχε τόφῳ, πρὸς ἐκπλήρωσιν, φαίνεται, τοῦ χρησμοῦ, ὃν ἐξήνεγκε περὶ αὐτοῦ ὁ Ἄμμων Ζεὺς:

«Λίβυσσα κρύψει βῶλος Ἀννίβα δέμας».

Ἄλλ' ἀφ' οὗ ὁ Ἀννίβας, νομίζων ὅτι Λίβυσσαν ὁ χρησμός ἐνόει τὴν γενέτειραν χώραν, τὴν Λιβύην, ἀπέφυγε τὴν εἰς Καρχηδόνα κήθεδον, πῶς εἶχε τὰς διατριβάς, ὡς λέγει ὁ Πλούταρχος, ἐν χωρίῳ φέροντι τὸ ἀπαίσιον τοῦ χρησμοῦ ὄνομα; πῶς ἐξέλεξε κατοικίαν, ὑφ' ἣν μάλιστα κατεσκευακῶς ἦν ἕνεκα ὑποψιῶν ἐπτὰ μυστικὰς ὑπονόμους, παρακειμένην εἰς παρεμπερῆ κλησιν φέροντα ποταμὸν καὶ χωρίον, ἔστω καὶ ἂν ὑποτεθῶσιν ἀπίχοντα «πολλὰ στάδια» ὡς ὁ Πανσανίας λέγει; Εἰς ἐξήγησιν τῆς ἀπορίας ἡμῶν δύο εἰκασίας εὔρομεν· ἢ ὁ χρησμός ἐπλάσθη ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ χωρίου, ἐν ᾧ ἐπῆλθεν ὁ θάνατος τοῦ ἀνδρός, ἢ τὸ ὄνομα τοῦ χωρίου ἐλήφθη ἀπὸ τοῦ φερομένου χρησμοῦ καὶ πρὸς ἐπαλήθευσιν αὐτοῦ· τὴν πρώτην εἰκασίαν ἡμῶν νομίζομεν μᾶλλον πιθανήν· ἐὰν ἡ δευτέρα εἰκασία γείνη δεκτὴ, πῶς ἐκαλεῖτο πρότερον τὸ χωρίον εἰπεῖν οὐκ ἔχομεν.

Σιγῇ τῶν συγγραφέων ἀγνοοῦμεν οἷας ταφῆς ἤξιώθη ὁ μέγας ἀνὴρ· γινώσκουμεν ὅτι ὁ νεκρὸς κατατεθεὶς ἐν λιθίνῃ λάρνακι ἐτάφη ἔνθα ἐξέπνευσε· καθ' ἃ δὲ λέγει ὁ Σέξτιος Αὐρηλίος Βάκτωρ, μέχρις αὐτοῦ (τῶν μέσων περὶ τοῦ τετάρτου ἀπὸ Χριστοῦ αἰῶνος) ἀνεγινώσκοντο ἐπὶ πλακῶς HANNIBAL HIC SITUS EST, ἧτοι ENΘΑΔΕ ΚΕΙΤΑΙ Ο ΑΝΝΙΒΑΣ².

1. Πλούταρχος: ἐνθ' ἀν., κ'—κα'.

2. *Sext. Aur. Victor*: ἐνθ' ἀν.

Ἡ ἀπλότης αὐτῆ τοῦ ἐπιτυμβίου τοῦ μεγάλου στρατιωτικοῦ ἥρωος τοῦ ἀρχαίου κόσμου ἀνακαλεῖ εἰς τὴν μνήμην ἡμῶν τὴν ἐπὶ τῷ θανάτῳ αὐτοῦ φιλόσοφον ἐκείνην τοῦ Ἰουβενάλιου σάτυραν, τὴν ἐξυμνοῦσαν, ἀμα δὲ καὶ διασύρουσαν, τὸ τέκνον τῆς Καρχηδόνας· αἰδῶν, λέγει, τί τοῦ Ἀννίβου ὑπολείπεται καὶ εἰπέ ἡμῖν τοῦ μεγίστου ἐκείνου στρατηγοῦ τὰ λείψανα ποῖον ἔχουσι βάρος. Πολύ στενὸν θέατρον καὶ στάδιον δράσεως ἐθεώρησε τὴν Ἀφρικὴν, τὴν ἀπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ μέχρι τῶν θερμῶν ὑδάτων τοῦ Νείλου· εἰς τὴν Αἰθιοπίαν, εἰς πολλὰς ἄλλας χώρας, πλήρεις ἐλεφάντων, προστίθησι καὶ τὴν Ἰσπανίαν, καὶ ἔπειτα διαβαίνει τὰ Πυρρηναία ὄρη· ἡ φύσις ἀντιτάσσει αὐτῷ τὰς χιόνας τῶν Ἀλπεων· ἀλλ' αὐτὸς δι' ὄζους τοὺς πάγους διαλύει, τὸ δ' ὄρος ἀνοίγνυται· κυριεύει τὴν Ἰταλίαν καὶ ἀενάως χωρεῖ ἐμπρός. Ἐάν, λέγει, μὴ θραύσωσιν οἱ Καρχηδόνοι μου τὰς πύλας τῆς Ρώμης, ἐάν μὴ στήσωσιν ἐν μέσῳ τῶν προαστείων αὐτῆς τὰ ἐμβλήματά μου, οὐδὲν ἔπραξα. Ἀναμείνωμεν ἐν τούτοις τὸ ἀποτέλεσμα· ὦ πεπρωμένον! ἠττήθη τέλος, ἔφυγεν, ἐξωρίσθη· ἰδοὺ αὐτός, ὁ διάσημος, ὁ ἀπαράμιλλος ἀνὴρ, ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ τῆς θύρας τῶν ἀνακτόρων βασιλέως τινὸς καθήμενος· ἀναμένει ἕως οὗτου δόξῃ τῷ βασιλεῖ τῆς Βιθυνίας ἢ ἀπὸ τῆς κλίνης ἐξέγερσις· ὁ δὲ κατακτητὴς οὗτος, ὁ ἄνω κάτω τὸν κόσμον ἐνεγκών, οὐ βέλει, οὐ ξίφει, οὐτε λίθῳ κἄν ἀπέθανε· τὸ ὑπὸ τὸν δακτύλιον αὐτοῦ δηλητήριον ἐξεδίκησεν ἡμᾶς ὑπὲρ τοῦ ἀφθόνου αἵματος τοῦ ἐν Κάνναις ἐνεκεν αὐτοῦ βρούσαντος. Μωρέ! Διεσκέλισας τὰ ἄγρια Ἀπέννινα ὄρη ὅπως διασκεδάξωσι τὰ τέκνα ἡμῶν γελοιογραφοῦντα τυρλὸν στρατηγὸν ἀλαλάζοντα ἐπὶ ἐλέφαντος! θάρρει! τὰ κατορθώματα ταῦτα ὕλην παρέξουσιν τοῖς σπουδασταῖς τῆς Ρώμης, καὶ σὺ ἔσει ὑπόθεσις ῥητορικῶν ἀπαγγελιῶν»¹.

Ἐκ τῶν σχετικῶν χωρίων τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ἐξάγεται ὅτι ἡ Λίβυσσα [παρὰ Πτολεμαίῳ Λίβισσα] ἦν οὐ μεγάλη τις κώμη, μεσόγειος², πλησίον θινώδους ἐπὶ θαλάσσης τόπου³· καὶ ποταμοῦ καλουμένου Λιβύσου, ἐπὶ πεδιάδος⁴, ἐν τοῖς ὁρίοις τῶν Νικομη-

δέων¹· ὁ μόνος ὁ πολυῖστωρ Ἀλέξανδρος λέγει αὐτὴν ὠρισμένως «ἐπιθαλάττιον φρούριον»². Ἐπὶ τῶν μαρτυριῶν τούτων ἐρειδόμενος ὁ ἐκ τῶν γεωγράφων τοῦ ΙΖ' αἰῶνος Cellarius, γνωματεύει ὅτι μικρὸν ἀπὸ τῆς θαλάσσης, τρία ἢ τέσσαρα μίλια, ἀπέειχεν ἡ Λίβυσσα³· τὴν γνώμην ταύτην ἐπιδοκιμάζει καὶ ὁ ἄγγλος περιηγητὴς (1840) Ainsworth⁴· καὶ τοι δὲ ἐκ τῆς φράσεως τοῦ Πλωίου (63—79 μ. Χ.) ἀδηρῆξε καὶ Λίβυσα κώμη, ἐνθα νῦν μόνον ὁ τάφος ἐστὶ τοῦ Ἀννίβα» εἰκάζομεν ὅτι ἦν ἐξηφανισμένη ἡ κώμη ἐπὶ τοῦ συγγραφείως τούτου, ἐν τούτοις εὐρίσκωμεν μνεῖαν αὐτῆς τε καὶ τοῦ τάφου παρὰ διαφόροις συγγραφεῦσι τοῦ τετάρτου αἰῶνος ἀπὸ Χριστοῦ⁵, καθὼς καὶ ἐν τοῖς ἀρχαίοις Ὀδοιπορικοῖς, σημειουμένοις αὐτὴν ὡς σταθμὸν καὶ κατάλυμα [mansio]⁶,

1. Εὐτρόπιος· ἐνθ' ἄν. Ὁ Πανσανίας, ἐνθ' ἄν., λέγει: αὐτὸ δὲ χωρίον . . . καλοῦσιν οἱ Νικομηδεῖς . . .»

2. Στέφανος Βυζάντιος· ἐν λ. Λίβυσσα.

3. Cellarius; Not. orb. ant., τ. II. σελ. 256—257.

4. W. F. Ainsworth, Trav. et res. in Asia Minor; τ. I, σελ. 20 [ἐκδ. 1842].

5. Amm. Marcel. σελ. 219, ἐκδ. Παρισίων. — Λιβάνιος· π. τ. ἐ. τύχης, σελ. 55 τοῦ Α' τόμου [ἐκδ. 1791, Altenberg].

6. Ἦτοι ταχυδρομικὸν καὶ ὀδοιπορικὸν σταθμὸν ἢ πρώτη σύστασις τῆς ταχυδρομικῆς ὑπηρεσίας ἀναφέρεται εἰς τὸν Αὐγουστον [Σουετώνιος· Αὐγ., κεφ. 49], ἐκτιθεμένης διὰ τῶν ἐξῆς ὑπὸ τοῦ Προκοπίου [Ἀνέκθ. § λ']· «Οἱ μὲν γὰρ Ῥωμαίων αυτοκράτορες· ἐν τοῖς ἀνω χρόνοις γεγενημένοι προνοήσαντες ὅπως ἀπαντᾷ τὰς ἐπίσιν ἐπαγγέλλοιτο τάχιστα καὶ μηδεμίᾳ διδῶτο μείλλῃσει, τὰ τε πρὸς τῶν πολεμίων ἐν χώρᾳ ἐκάστη ξυμπύπτοντα καὶ ταῖς πόλεσι κατὰ στάσιν ἢ ἄλλο τι ἀπ' ὅπῃ συμβαίνοντα πάθος, τὰ τε πρὸς τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων πανταχόθι πρασσόμενα τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς, ὅπως τε οἱ τοὺς φόρους παραπέμποντες τοὺς ἐπετείους διασφάζοιτο βραδυτήτος τε καὶ κινδύνου χωρὶς, δημόσιον δὲν τινα πανταχόσε πεποίητο δρόμον τρόπον τοιούθι· ἐς ἡμέρας ὁδὸν εὐζώνῳ ἀνδρὶ σταθμούς· κατεστήσαντο, πῆ μὲν ὀκτώ, πῆ δὲ τούτων ἐλάσσους, οὐ μέντοι ἦσσαν ἐκ τοῦ ἐπὶ πλείστον ἢ κατὰ πέντε· ἵπποι δὲ ἴσταντο ἐς τεσσαράκοντα ἐν σταθμῷ ἐκάστῳ· ἵπποκόμοι δὲ κατὰ λόγον τοῦ τῶν ἵππων μέτρου ἐτετάχθη ἐν πᾶσι σταθμοῖς· συγκαίς δὲ ἵππων δοκιμωτάτων ὄντων διαδοχαῖς ἐλαύνοντες αἰεὶ οἷσπερ ἐπικείται τὸ ἔργον τοῦτο, δέκα τε, ἂν οὕτω τύχοι, ὁδὸν ἡμερῶν ἀμείβοντες ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ ἐπρασσον ἅπαντα ὅσα μοι ἀρτίως δεδήλωται, πρὸς δὲ καὶ οἱ τῶν χωρίων πανταχῇ κύριοι, ἄλλως τε καὶ ἐν μεσογείοις ταῦτα ἐτύγχανον, εὐδαιμονέστατοι ἐπ' αὐτοῖς ἐν τοῖς μάλιστα ἦσαν...» Εἰς τοὺς σταθμούς

1. Juvenalius; Sat. X.

2. Πτολεμαίος· Γεωγρ., Ε'.

3. Πλούταχος· ἐνθ' ἄν.

4. Ἀππιανός· ἐνθ' ἄν.

ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἀπὸ Χαλκηδόνος εἰς Νικομήδειαν, μετὰ τὸ Παντειγίον καὶ τὸ Ποντανόν¹, εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς Χαλκηδόνος 36—39 ῥωμαϊκῶν μιλίων, περιοριζομένων διὰ τῶν καταμετρήσεων τοῦ *Laprie* εἰς 29—33 μόνον².

Ἐπιλέγοντες ὅτι ἐν ταῖς καταλόγοις τῶν ἐπισκοπῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας μνημονεύεται ἐπισκοπὴ Λιβυσοῦ, ὑπὸ τὴν μητρόπολιν Μύρων τῆς Λυκίας³, ἀπαντῶσα ἐν ἑγγράφῳ τῶν ἀρχῶν τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος ὑπὸ τίτλον *Μάκρης καὶ Λιβιούου*⁴, εἶτι δὲ καὶ ἄλλη ἐπισκοπὴ Λιβισοῦ ὑπὸ τὴν μητρόπολιν τῆς ἐν Γαλατίᾳ Πεσσινοῦντος⁵, καὶ ὅτι ὁ κάτοικος τῆς Λιβύσσης λέγεται

τούτους κατέλθον συνήθως οἱ ὁδοπόροι, λέγει ὁ Ἰωάννης Χριστόμοσ· Καθάπερ γὰρ ἐν ταῖς λεωφόροις εἰσὶ σταθμοὶ καὶ καταγῶγια, ὥστε τοὺς ὁδίτας κεκμηκότας διαναπαύεσθαι...» [ὁμιλ. II εἰς Γενεσ. 1, παρὰ Migne, P. G., τόμ. 53, στ. 92]. Ὁ σταθμὸς ἐλέγτο καὶ σταύλος· *Καλλίνικος* ἐν βίῳ Ὑπατ. σελ. 77, ἐκδ. Teubn. 1895: ἐκλησίον δὲ τῆς Μονῆς σταύλος ὑπάρχει ἐν ᾧ εἰσὶν οἱ ἵπποι τοῦ δρόμου»· τούτους ἔλεγον ὑποζυγίους καὶ λατινίζοντες, *βεραιδούς*· Ἰω. Λαυρ. Λυδὸς περὶ μνημῶν, A, 28: Βήλωξ [velox] ὄξυς· ὅς καὶ βεραιδαρικός· εἶτι καὶ νῦν λέγεται· βεραιδούς δὲ Ἰταλοῖς εἶναι δοκεῖ τοὺς ὑποζυγίους ἵππους, ὅπερ εἶστιν ἔλκειν τὸ ὄχημα»· περὶ τῶν ταχυδρόμων ἀναφέρει τινὰ ἐν Λυδῶν, περὶ ἀρχῶν, II, 10, 26. III 4, 7, 40, 61. Ὁ *Συνέσιος* [ἔπιστ. 132] ὀνομάζει αὐτοὺς «βασιλικούς ἀγγελιαφόρους», καὶ ὁ Βουλγαρίας *Θεοφύλακτος* «βασιλικούς ταχυδρόμους» [παρὰ Migne, P. G., τ. 128, στ. 213]. Ἐν ἔτει 360 ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουλιανὸς [Amm. Marcel. ἐνθ' ἀν.] καὶ ἐν ἔτει 371 ὁ σοφιστὴς *Λιβάνιος* εἰς Νικομήδειαν ἀπευθύνωντες ἔμειναν ἐν Λιβύσση, περὶ ἧς ὁ τελευταῖος γράφει [ἐνθ' ἀν.]: Σταθμὸς δὲ ἡ Λιβύσσα τέτρω τε καὶ λύθη τῶν περὶ τοῦ κειμένου κοσμοῦμενος.

1. Κατὰ τὸν Πίνακα *Πεοῦντιγκερ*, γραφέντα περὶ τὸ 425—423 ἔτος μ. Χ., ὡς ἐν τῇ ἐπομένῃ σημειώσει λέγομεν.

2. *Fortia d'Urban*; *Recueil des itin. anc.*; Antoninus, σελ. 40. *Ant. Aug.*, σελ. 61. *Hierusal.*, σελ. 179. *Peuntinger*, σελ. 261. Ἡ ἔκδοσις αὕτη περιλαμβάνει τὰς καταμετρήσεις τοῦ *Laprie*.

3. *G. Parthey*; *Syn. Hier. & Not. gr. Episc.*, Not. 10.—Χωρῖον Λυδῆσιον εὑρηται νῦν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς μητροπόλεως Πισιδίας. Ἑλλ. Φιλ. Σύλλ. τ. Ζ', σελ. 258.

4. *Mikl. Müller*; *A. P. C/r.*, τ. Α', σελ. 58, ἐν εἰτ. 1316.

5. *G. Parthey*; ἐνθ' ἀν., Not. 13.—*Lequien*; *Or. Chr.* τ. I.

*Λιβυσοῦ*¹, πέρασ τιθέμεθα εἰς τὰς ιστορικές περὶ Λιβύσσης ἐρεῦνας, καὶ ἐπιλαμβανόμεθα τῶν περὶ Δακίβιζης.

B' ΔΑΚΙΒΙΖΑ

Τὸ τοπικὸν τοῦτο ὄνομα ἀπαντᾷ παρὰ τοῖς βυζαντινοῖς ιστοριογράφοις ὑπὸ τοὺς ἐξῆς τύπους καὶ γραφάς:

ἡ *Δακίβιζα*, παρὰ *Προκοπίῳ*, *Μαλαλάῃ* καὶ *Καντακουζηνῶ*:

ἡ *Δακίβυζα*, παρ' *Ἐφραιμῶ*, *Ἀκροπολίτῃ*, *Παχυμέρῃ* καὶ *Ἀνωνύμῳ* (*Σάθα*, M. B. τ. Ζ')

ἡ *Δακύβιζα*, παρὰ *Σφρζομενῶ* καὶ *Ζωναρῶ*

ἡ *Δακίδιζος*, παρὰ *Σωκράτει*, *N. Χωνιάτῃ*,

K. Πορφυρογεννήτῳ καὶ *Νικηφόρῳ Καλλιστῳ*

τὰ *Δακίβυζα*, παρὰ *Γ. Ἀμαρτωλῶ*

τὰ *Δακίβιζα*, παρὰ *Κωδινῶ* καὶ *Κεδρηνῶ*, καὶ

τὰ *Δακίδιζα*, παρὰ *Θεοφάνει*, οὐ τὰ διάφορα

χειρόγραφα φέρουσιν ἐν πτώσει γενικῇ *Δακίζων* *Δακίζοντος* καὶ *Δακίοντος*. Τῶν διαφόρων τούτων τύπων καὶ γραφῶν προτιμῶμεν τὴν ἀπλουστέραν, τὴν *Δακίβιζαν*, καὶ ταύτης χρῆσιν ποιήσομεν ἐν τῇ πραγματείᾳ ταύτῃ.

Ἡ *Δακίβιζα* ἦτο παράλιον χωρίον τῆς Βιθυνίας κατὰ μέσον τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου², καὶ ἐπίνειον³, ἢ ἐμπόριον⁴. ὀφείλει δὲ κυρίως καὶ κατὰ πρῶτον τὴν ἐν τῇ ἱστορίᾳ μνεῖαν αὐτῆς εἰς γεγονόσ ἀνήκον εἰς τὸ μαρτυρολόγιον τῶν ὑπὲρ τῶν ὀρθοδόξων δογματῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀγωνιστῶν βασιλεύοντος ἐν Κωνσταντινουπόλει τοῦ ἀρειανόφρονος *Οὐάλεντος*, οἱ Ἀρειανοὶ διέπραττον τὰ χειρίστη κατὰ τῶν ὀρθοδόξων φαίνεται δὲ ὅτι ἐκορυφώθη τὸ κακὸν καθ' ὄν χρόνον ὁ *Οὐάλης* διέτριβεν ἐν Νικομηδείᾳ· διόπερ οἱ ὀρθόδοξοι ἐν ἔτει 370—371φ ἐξέλεξαν ὀγδοήκοντα κληρικούς καὶ ἐπεμφσαν αὐτοὺς εἰς Νικομηδείαν παρὰ τῷ *Οὐάλεντι*, ἐπικαλούμενοι προστασίαν καὶ «ἐλεήσεισθαι νομίζοντες», ὡς λέγει ὁ *Σουίδας*· τῆς προσβείας ἡγούντο *Οὐρβανός*, *Θεόδωρος* καὶ *Μενέδημος*· ὀργισθεῖς ὁμοῦς ὁ *Οὐάλης* ἀντὶ προστασίας καὶ ἐλείους θάνατον αὐτῶν κατέγω, καὶ τὴν ἐκτέλεσιν ἀνέθετο εἰς τὸν ὑπαρχον *Μόδεστον*. Οὗτος, φεβηθεῖς στάσιν τοῦ λαοῦ ἐπὶ τῷ φόνῳ

1. *Στέφ. Βυζάντιος*· ἐν λ. *Λιβύσσα*.

2. *Σφρζομενός*· Ἑκκλ. ἱστ., τ' ἰδ'.

3. *Σωκράτης*· » » Δ', ἰδ'.

4. *Ἀνωνύμος* [*Σάθα* M. B., τ. Ζ', σελ. 60].

τοσούτων σεβαστῶν ἀνδρῶν, μετριάσας δὴθεν τὴν ποινήν, κατεδίκασεν εἰς ὑπερορίαν φυγὴν· ἐπιβιάσας ἐπομένως αὐτοὺς εἰς πλοῖον, προσέταξεν εἰς τοὺς ναύτας ἀπειδὰν κατὰ μέσον γίνωνται τοῦ πελάγους ὑφάψαι τὸ πλοῖον· ἵνα τὸν τρόπον τοῦτον ἀποθανόντες μὴ ἔξωσι τοὺς κηδεύοντας· ταῦτα ἐγίνοντο· καὶ ἀναχθέντες, κατὰ μέσον τε τοῦ Ἀστακηνοῦ πελάγους γενόμενοι, ποιῶσι τὸ προσταχθέν, εἰς ἕτερόν τε παρεπόμενον ἀκάτιον μεταβάλλουσιν ἀπεχώρησαν, τὸ πλοῖον ὑφάψαντες. Συμβάν δὲ ἀνεμον πλεῖν ἀφηλιώτην σφοδρὸν, ἐξωθεῖται, ἐπὶ πολὺ καιομένη ἡ ναῦς· ὥστε τάχιον μὲν τὴν ὄρμην ποιῆσθαι, διαρκέσαι δὲ ἄχρι τοῦ ἐπινείου, ᾧ προσωνυμία *Δακιδίζος*, κάκει τελείως σὺν τοῖς ἀνδράσιν ἀναλωθῆναι»¹. Εἰς τὴν ἀφήγησιν ταύτην προστίθησιν ὁ Σωκράτης καὶ τὰ ἐπόμενα· «Τοῦτο οὐκ ἀτιμώρητον ἔλεγον γεγενῆσθαι πολλοί· λιμὸν γὰρ σύντονον ἐπισυνέβη γενέσθαι περὶ τὰ Φρυγῶν ἔθνη, ὡς ἀνάγκην ἔχειν πρὸς ὀλίγον τῆς χώρας ἀπανίστασθαι τῶν ἐνοικούντων τοὺς πλείονας καὶ καταφεύγειν ἐπὶ τε Κωνσταντινούπολιν καὶ ἄλλας ἐπαρχίας». Τὴν μνήμην τῶν μαρτύρων τούτων γεραίρει ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τὴν πέμπτην Σεπτεμβρίου².

Ἐν ᾧ οἱ διάφοροι συγγραφεῖς ἐν τε τῇ ἀφήγησιν τοῦ γεγονότος, ἐν τε τῷ ἀριθμῷ τῶν μαρτύρων σχεδὸν ὁμοφωνοῦσιν, ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἄλλως ἀφηγεῖται τὸ συμβάν, λέγων ἕνα μόνον πρεσβύτερον ἐπιβιβασθέντα, καὶ πυρὶ τελειωθέντα· ἡ ἀξία λόγου ἀφήγησις ἔχει ὡς ἐξῆς· «Ναῦς φόρτον ἔχουσα τῶν πρεσβυτέρων ἕνα, καὶ τοῦτον οὐδὲ ὑπὲρ κακοῦ τινας, ἀλλ' ὑπὲρ πίστεως κινδυνεύοντα, κατὰ πελάγους ἀφίεται, οὐχ ἵνα σώσῃ τὸν ἐπιβάτην, ἀλλ' ἵνα ἀπολέσῃ. Καὶ ὁ φόρτος πρόθυμος· εὐσεβὴς γάρ· καὶ πῦρ τῷ φόρτῳ συνέμπορον· καὶ τρυφᾷ τὸ καινὸν τῆς κολά-

σεως ὁ διώκτης. Φεῦ τοῦ θεάματος! φεῦ τοῦ δράματος! Ἡ ναῦς πελάγιος, τὸ θέατρον ἐπὶ ταῖς ἀκταῖς, τῶν μὲν ἐφηδομένων, τῶν δὲ ὀδυρομένων. Πῶς ἂν ἐν ὀλίγῳ τὸ πολὺ παραστήσαιμι; ἀνάπτεται τὸ πῦρ, δαπανᾶται ἡ ναῦς, δαπανᾶται ὁ φόρτος, πῦρ ὕδατι μίγνυται, καὶ συντρέχει τὰ ἐναντία εἰς εὐσεβοῦς κόλασιν, καὶ δύο στοιχεῖα ἐν σώμα μερίζεται, καὶ πυρὸς ὑπὲρ θαλάσσης αἴρεται ξένος· ᾧ προσῆλθε μὲν τάχα τις, ὡς ἡμέρω καὶ φιλανθρώπῳ, προσελθῶν δέ, εὖρε θέαμα ἐλεινόν τε καὶ ἄπιστον, ἄνευ κυβερνήτου πλοῦν, ἄνευ χειμῶνος ναυάγιον· καὶ ὁ πρεσβύτερος κόνις, καὶ οὐδὲ κόνις σπαρεῖς(;) ἐν τοῖς ὕδασι. Καὶ οὐδὲ τοσοῦτον ἡ ἱερωσύνη, ὅσον τελευτῆς γούν εὐσχημονεστέρας τυχεῖν· εἰ δὲ μὴ τελευτῆς, ἀλλὰ ταφῆς γε πάντως, ἢ καὶ τοῖς ἀσεβέσιν ὀφείλεται· τοιοῦτον τοῦ εὐσεβοῦς τὸ τέλος. Καὶ οὐδαμοῦ πῦρ ἄνωθεν εὐαγέστερον, οὐδὲ κολαστικὸν τοῦ τοιαῦτα πυρσεύοντος»¹. Ἡ παράθεσις ὀλοκλήρου τῆς ἀφήγησεως τοῦ ἱεροῦ Γρηγορίου σκοπεῖ ἵνα καταδείξῃ τὴν μεγίστην διάστασιν ταύτης πρὸς τὴν τῶν ἄλλων ἱστορικῶν, ἣν ἐν τοῖς ἄνω ἐξεθέμεθα· ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ Κολοβερτιανῷ χειρογράφῳ κώδικι τοῦ λόγου τούτου φέρεται τὸ σχόλιον «οἱ καέντες ἐν τῷ πλοίῳ· *Ἡλύδωρος* πρεσβύτερος περιοδευτῆς καὶ *Θεόδουλος* πρεσβύτερος· ἀπετμήθησαν δὲ ἄλλοι β' ἀναγνώσται καὶ ψάλται», νομίζομεν ὅτι περὶ ἄλλου τινὸς ὁμοίου μαρτυρίου ἐστὶν ὁ λόγος παρὰ τῷ Θεολόγῳ, οὐχὶ δὲ περὶ τῶν ὀγδοήκοντα, εἰ καὶ ὁ Ζωναράς [ἐνθ' ἀν.] λέγει «ὧν καὶ ὁ μέγας ἐν Θεολογίᾳ Γρηγόριος μνηται, λέγων, πρεσβυτέρων ἐμπρησμοῖ θάλαττοι»².

Ὅπως ἡ Λίβυσσα, οὕτω καὶ ἡ Δακιδίζα ἀναφέρεται ὡς ταχυδρομικὸς σταθμὸς· καὶ οἱ αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου, ὡς οἱ τῆς Ῥώμης, ἐμερίμνησαν περὶ τὴν ἀσφάλειαν τῶν ὀδοιπόρων καὶ συνέστησαν κατ' ἀποστάσεις ἐν ταῖς μεγάλαις ὁδοῖς σταύλους, ἐν τοῖς ὁποίοις πάντοτε εὕρισκοντο ἵπποι καὶ ἡμίονοι, καὶ καταλύματα, ἐν οἷς ἀνεπαύοντο εἴτε κατέλυον οἱ ὀδοιπόροι· ἢ συντήρησις τούτων ἦν εἰς βῆρος τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ ὅσοι εἶχον συστατικὰ γράμματα τοῦ αὐτοκράτορος δωρεῶν

1. Σωκράτης· ἐνθ' ἀν.—Σουΐδας· ἐν λ. Οὐάλης.—Συζωμένους· ἐνθ' ἀν.—Θεοφάνης· ἔτ. 5862.—Λέων Γραμμ. σελ. 99.—Χωνειάτης· Thes. orth. fidei, V, 34.—Ἐφραίμιος· στίχ. 535—536.—Ζωναράς· XIII, 17.—Κεθερνός· σελ. 311, E. R.—Θεοδώρητος· Ἐκκλ. ἱστ., Δ', κ', οὗτος οὐ προσορμισθέντας τῇ ἡπείρῳ λέγει, ἀλλ' ὅτι οἱ ἐν τῷ πλοίῳ «πυρὶ καὶ θαλάττῃ μαχόμενοι τέλος τῷ βυθῷ παρεπέμφθησαν».—Γ. Ἀμαριτωλός· σελ. 454, ἐκδ. Muralt.—Ἀνώνυμος (Σάθα)· ἐνθ' ἀν.—Νικηφ. Κάλλιτος· XI, κεφ. 17'.

2. Νικόδημος· Συναξαριστής, Σεπτεμβρίου ε'. Ἐν σημειώσῃ εἰς τὴν κθ' Σεπτεμβρίου περιπτώως, λέγει, τὰ Μηναῖα φέρουσι τὸ συν ἀζάριον τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ.

1. Γρηγόριος Θεολόγος· λόγος πρὸς Ἡρώνα· παρὰ Migne, P. G., τόμ. 35, στήλη 1212.

2. Εἰς τὸν ἐστυακτικόν εἰς τὴν τῶν ρν' ἐπισκόπων παρουσίαν· Migne, P. G., τ. 36, στ. 485, § κγ'.

ελάμβανον τὰ χρεϊώδη αὐτοῖς¹. Ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς κακίζεταί ὑπὸ τοῦ Προκόπιου διότι «τὸν ἐκ Καλχηδόνος ἄχρι ἐς Δακιδίξαν καθελὼν δρόμον ἠνάγκασε πάντας ἐκ Βυζαντίου εὐθὺς ἄχρι ἐς τὴν Ἐλενούπολιν οὐτι ἐθειλουσίους ναυτίλλεσθαι»². Μαρτυρεῖται καὶ ὑπὸ τοῦ Ἰω. Λυδοῦ κατάργησις γενικὴ τῶν ταχυδρομικῶν ἵππων ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ, ἀλλὰ ταύτης αἰτίας λέγεται Ἰωάννης ὁ Καπαδόκης «ὁ πλατύγναθος . . . ἀναπέσας τὸν ὁμόγνιον καὶ ὁμόψυχον τῆς αὐτοῦ βδελυρίας ὑπαρχον, περιττὴν εἶναι διαγνοὺς τὴν τῶν δημοσίων ἵππων ὑπηρεσίαν, οὐ συνωρῶν ὁ Νιόβης αὐτῆς λιθωδέστερος τὸ τοῦ πράγματος χρήσιμον· ὁ δὲ ὑπαρχος, ἀγνοούσης τῆς βασιλείας (πῶς γὰρ ἐνεδίδου τοῖς κοινοῖς ἀτυχήμασι;) καὶ ταύτην τὴν ὄψιν τῆς πολιτείας ἠφάνισεν»³. Ἀναμφιβόλως ἡ ὁδὸς παρέμεινε καὶ οἱ σταῦλοι καὶ ἵπποι ἀνασυνεστήθησαν ἐν τοῖς ἐφεξῆς χρόνοις, ἀφ' οὗ ὁ Κωνσταντίνος μέμνηται τῶν ἵππων τῶν τροφομένων ταχυδρόμων (I, νη). *Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος ἐν τῇ Ἐκθέσει τῆς βασιλείου τάξεως εἰς τὸ κεφάλαιον ἀβσα δεῖ παραφυλάττειν πρεσβευτοῦ μεγάλου ἐρχομένου Περσῶν* λέγει τὰ ἐξῆς, δεικνύντα τὴν χρῆσιν τῆς ὁδοῦ· «Χρῆ δὲ αὐτῶ [τῶ πρεσβευτῆ] καὶ ζῶα εὐτρεπισθῆναι ἐν Ἐλενοπόλει καὶ δρόμωνας, ἵνα, εἴτε βούλεται πεζῇ ἀπέλθῃ ἐπὶ Νικομηδείαν, εἴτε βούλεται δρόμωσιν ἀντιπεράσῃ· καὶ ἐν Δακιδίξῃ δεῖ πάντες χρῆ εὐτρεπισθῆναι καὶ ἵππους καὶ ζῶα, ἵνα δέξωνται αὐτὸν καὶ ἀγάγῃσι μέχρι Καλχηδόνος⁴. . . .» Ὁ ῥεῖσιμος, ὁ πρῶτος ἐκδότης τοῦ σπουδαίου τούτου συγγράμματος τοῦ Πορφυρογεννήτου, μονολεξεῖ ἀναγνοὺς ἐνδακιδίξῃ ἰσημεῖωσι τὰ ἐξῆς: αὐτως-ενδακιδίξῃ ἔγει ἐν ταῖς μεμβράναις· ἐὰν ὁμοῦ διορθωθῇ «ἐνθα καὶ δέξῃται», μεταφρασθήσεται [λατινιστῆ] *ubi tantum voluerit*. Σπανιώτερον ἐστὶ τὸ ῥῆμα *δέξασθαι*, *quaerere*, *cupere*, καὶ σχεδὸν ποιητικόν· ἀλλ' οἱ ποιηταὶ παρήνευον ἐν τοῖς ποιήμασιν αὐτῶν τῆς κοινῆς

γλώσσης ῥήματα, τὰ ὅποια ὁμοῦ οἱ σοφοὶ ἀπέφυγον ἐπιμελῶς· ὥστε οὐκ ἄπορον ἐὰν παρατηρῶμεν ἀρχαῖα τοιαῦτα λείψανα ἐν πεζοῖς λόγοις τῶν Βυζαντιῶν Ὁρακῶν». Τὸ σχόλιον τοῦτο δείκνυσι τὴν πλάνην τοῦ ῥεῖσιμου, ἀπατηθέντος ἐκ τῆς ἐσφαλμένης ἀναγνώσεως τοῦ κειμένου· ἅμα διαιρεθῆ εἰς δύο ἢ κακῶς ἀναγνωσθεῖσα ὡς μία λέξις καὶ εὐδοῦται ἡ ἔννοια, καὶ εὐρίσκομεν τὴν περὶ τῆς ἡμῶν ὁ λόγος Δακιδίξαν.

Ὅτε οἱ Λατῖνοι κατεῖχον τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὁ ἐν Νικαίᾳ τὸν θρόνον τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας διέπων Ἰωάννης Δούκας ὁ Βατάτζης, ἐν ἔτει 1240

. . . ἐπελθὼν Νικομηδείας τόποις
δι' ὑδροχέρσου στρατιᾶς ῥωμαλέας
Δακιδύξης φρούριον εἶλε τῆ μάχῃ
ἐρυμὰ τ' ἄλλο, φ κληῖσις Νικητιάτου
καὶ λείαν ἀπῆλασε πλῆθος λαφύρων¹.

Οἱ στίχοι εἰσὶ τοῦ Ἐφραιμίου, χρονογράφου δεκάδας τινὰς μόνον ἐτῶν μεταγενεστέρου τοῦ γεγονότος· καὶ τὸ μὲν γεγονός ἀναφέρεται καὶ παρ' ἄλλων ἱστορικῶν· αὐτὸς ὁμοῦ μόνος λέγει φρούριον Δακιδίξῃς. Ἀγνοοῦμεν ἐὰν ποῦ ἀναφέρηται ὠρισμένως πότε καὶ παρὰ τίνος ἠγέρθη τὸ φρούριον τοῦτο ἐνταῦθα· ἐκ τῆς μελέτης δὲ τῶν χρονογράφων καὶ τῶν ἀναφερομένων γεγονότων κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Λατινοκρατίας, εἰκάζομεν οὐκ ἀπιθάνως ὅτι οἱ Λατῖνοι ἤγειραν αὐτό, ἂν οὐχ' ἐν ἔτει 1206—1207, ἐξάπαντος ὁμοῦ ἐν ἔτει 1225. Ὅτε οἱ Λατῖνοι ἐκ δευτέρου κατέλαβον, τῶ 1206, τὴν Νικομηδείαν, ἐπεσκεύασαν τὸ ἐν αὐτῇ φρούριον τῆς Ἁγίας Σοφίας καὶ ἤγειραν τοιαῦτα καὶ ἐν Κίῳ καὶ ἐν Χάρακι, ἐντεῦθεν τῆς Νικομηδείας², ἀσφαλίζοντες οὕτω τὰς κτήσεις αὐτῶν κατὰ τῶν ἐκ Νικαίας παρενοχλούντων αὐτῶν Βυζαντινῶν· ἐν τούτοις, τῶ 1207φ ἔπει ἠναγκάσθησαν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδώρου τοῦ Λασκάρεως οὐ μόνον εἰς τῆς Κίου τὴν ἐγκατάλειψιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ὁμολογίαν συνθήκης, καθ' ἣν ἀφ' ἐνός μὲν τὸ ἐν Κυζίκῳ φρούριον, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ τῆς Ἁγίας Σοφίας ἐν Νικομηδείᾳ κατηδάρισαν, ἀποχωρήσαντες

1. Lebeau; Hist. du Bas-Empire, βιβλ. XXV, κρ. LXXIII.—Χρυσόστομος· ἐνθ' ἂν.

2. Προκόπιος· Ἀνέκδ. § λ.—Λέων ὁ Γραμμ. σελ. 94, ἐκδ. Βόννης, λέγει ὅτι Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης ἐδίωξεν ἐκ τοῦ δημοσίου δρόμου οκαμήλους, βόας, ὄνους καὶ ἡμίονους· μόνους δὲ τοὺς ἵππους τῶ δημοσίου δρόμου ἐποργεῖν συνεγώρησεν. Πρβλ. Θεοφάνης· ἔτ. 5853.

3. Ἰω. Λαυρ. Λυδός· περὶ ἀρχ. III, § 61.

4. Κ. Πορφυρογέννητος· ἐκδ. βασ. τάξ., Α', 89.

1. Ἐφραιμίου· στ. 8311—8314.—Γ. Ἀκροπολίτης· § λξ'.—Ducange; hist. de C. ple, βιβλ. IV, § VVII.

—Ἀνώνυμος [Σάβα]· σελ. 483.

2. Villehardouin; § 237, 240.—Ducange; ἐνθ' ἂν β. II, § 1.

μάλιστα καὶ ἀπὸ τῆς πόλεως ταύτης¹, καὶ πιθανῶς ἐγκαταστάντες εἰς Χάρακα. Κατὰ τὸ 1225 ἔτος Ῥοβέρτος ὁ Α', λατίνος αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, συνθηκολογήσας πρὸς τὸν ἐν Νικαίᾳ αὐτοκράτορα Ἰωάννην Δούκαν τὸν Βατάτζην, παρεχώρησεν αὐτῷ πάσας τὰς ἐν Ἀσίᾳ κτήσεις τῶν Φράγκων, κρατήσας μόνον τὰ βόρεια καὶ τὰ ἐπὶ τοῦ κόλπου μὲν τῆς Νικομηδείας, πλησιάζοντα ὁμῶς τῇ Κωνσταντινουπόλει μέρη². Κατ' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ἐποχὴν φρονοῦμεν ὅτι ἠγέρθη τῆς Δακιβίζης τὸ φρούριον, ὅπερ, ὡς ἀνωτέρω εἶδομεν, ἐν ἔτει 1240, ἐκυρίευσεν ὁ Ἰωάννης Βατάτζης, πολλὰ λάφυρα ἀγαγών.

Τῆς Δακιβίζης μνείας εὐρίσκομεν παρὰ Παχυμέρει· ἐπειδὴ ὁμῶς αὐταὶ ἀναφέρονται εἰς τὸ φρούριον τῶν Νικητιάτων, ἐν τοῖς περὶ τούτου λόγος ἡμῖν γενήσεται. Ἐτέρας μνείας γινώσκουμεν τὰς εἰσῆς·

Ἐν ἔτει 1329 μέρος τοῦ στρατοῦ τοῦ ὑπὸ τὸν Ἀνδρόνικον Παλαιολόγον τὸν Νέον ὀδεύσαντος κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν, φεύγον ἐκ τοῦ Πελεκανοῦ, ἦλθεν εἰς τὴν Δακιβίζαν, καὶ αὐθημερὸν ἀπεχώρησεν εἰς τὴν Φιλοκρήνην³.

Δακιβίζαιος ἦν ὁ ἐν ἔτει 1365 ὑπάρχων Σηλυβρίας μητροπολίτης Φιλόθεος· λέγει οὗτος ὅτι πατρίδα ἔσχε περὶ τὴν μητρόπολιν Νικομηδείας, ἐκ πόλεως οὕτω Δακιβίζης ὠνομασμένης⁴.

Ἐν ἔτει 1399 ὁ στρατηγὸς Boucicaud, ἀπὸ τῆς Δύσεως ἐλθὼν βοηθὸς τῶν Παλαιολόγων κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν, ἐπεχείρησε τὴν ἄλωσιν τῆς Δακιβίζης· ἐν τῇ ἐκθέσει αὐτοῦ φέρεται Diaquis, παρεξηγηθὲν ὑπὸ τῶν νεωτέρων· οὕτως ὁ μὲν Muralt, ἀπὸ τοῦ Godefroi παραλαβάνων τὸ γεγονός, γράφει «Diaschili (Tchili sur la Mer Noire)»⁵, ἐκλαμβάνων τὴν Χιλίην· ὁ δὲ Delaville le Roulx, πρᾶδεξιόμενος αὐτὴν ὡς τὸ Δασκύλιον, προστίθησιν ἐπεξηγῶν «τὴν κατὰ τὴν τῶν σατραπῶν τῆς Βιθυνίας», καὶ γνωματεύει

ὅτι ἐν τῷ Μεσαιῶνι ἡ ἄσιανή πλευρὰ τῆς Προποντίδος ἀπὸ Κυζίκου μέχρι Νικομηδείας ἐκαλεῖτο κόλπος τῆς Νικομηδείας¹. Ἀμφότεροι, καθ' ἡμᾶς, ἐλανθάσθησαν· ἡ Diaquis ἐστὶν ἡ Δακιβίζα· ἡ ἐκθεσις τοῦ Boucicaud διαλαμβάνει ὅτι ἐπεχειρήθη ἡ δευτέρα αὐτοῦ ἐκστρατεία, σκοπὸν θεμένην μέγα τι χωρίον, Diaquis καλούμενον, δύο λεύγας ἀπέχον τῆς παραλίας, ἐν τῷ βᾶθει τοῦ κόλπου τῆς Νικομηδείας· ἅμα τῇ ἀφίξει τοῦ στρατηγοῦ ἀθροῖσιν συνῆλθον οἱ Ὀθωμανοὶ πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ χωρίου· πάντες ὀπλισθέντες ἐκ τῶν ἐνότων παρετάχθησαν ἑφιπποῖ τε καὶ πεζοί· καίτοι δὲ ἀντίστασις αὐτῶν κατὰ τακτικῆς προσβολῆς ἦν ὅλως ἀδύνατος, ἀπεπειράθησαν ἐν τούτοις· ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν, καὶ εἰ μὴ ἐτρέποντο εἰς ρυγὴν, ἅπαντες σχεδὸν ἤθελον φονεῖσθαι· ὅτε οἱ Χριστιανοὶ ἐγένοντο κύριοι τοῦ χωρίου, οἱ ἐχθροὶ ὑποκύψαντες καὶ κρυβέντες ἐν οἰκίαις ἦσαν, ἀνευ ὁμῶς πολεμικῆς τινας προθέσεως. Τότε ἐγένετο γενικὴ διαρπαγὴ, καὶ ἐτέθη παντοῦ πῦρ, εἰς τὰ ὠραία περιβόλια² καὶ εἰς πλοῦσιον ἡγεμονικὸν παλάτιον. Μετὰ τὴν παντελῆ καταστροφὴν ὁ Boucicaud καὶ ὁ ὑπ' αὐτὸν στρατὸς ἐπέβησαν τῶν γαλερῶν καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς πλεύσαντες ἐξημερώθησαν ἐνώπιον τῆς Νικομηδείας. Ταῦτα μὲν κατὰ τὸν Delaville le Roulx [ἐνθ' ἄν.] διαλαμβάνουσι τοῦ Boucicaud τὰ ἀπομνημονεύματα, γραφέντα, ὡς γνωστὸν, τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ ἐποπτεῖα· κατὰ τὸν Muralt ὁμῶς, εἰς τὸν Godefroi, τὸν ἐκδότῃν τῶν ἀπομνημονευμάτων τούτων, παραπέμποντα, ὁ Boucicaud προσέβαλε μὲν τὸ χωρίον καὶ ἠνάγκασε σῶμα Ὀθωμανῶν ὅπως ἐν αὐτῷ καταφύγη, οὐκ ἠδυνήθη ὁμῶς κυριεῦσαι αὐτό³. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, λέγει σύγχρονός τις, οἱ Τοῦρκοι εἶχον τὴν ἀπέναντι τῆς Κωνσταντινουπόλεως παραλίαν, ἣν ἐκάλουν Skuter, ἀφ' ἧς διεπέρων τὴν θάλασσαν⁴.

1. Villehardouin; § 244, 247, 249, 250.—Ducange; ἐνθ' ἄν., β. II, § II.—Χωρειάτης· Βαλδ. Φλ., § 10.

2. Ducange; ἐνθ' ἄν., β. III, § VIII.—Ἀκροπολίτης· κγ'.

3. Φραντζῆς· β. Α', 8, μὴ ὀνομάζων τὸ φρούριον.—Καντακουζηνός· βιβλ. II, κ. η'.

4. Ὁ ἐν Κων' πόλει Ἑλλ. Φιλ. Σύλλογος· Ἀνέκδ. Μαυρογ. Βιβλ. Α', σελ. 58.

5. Muralt; Ess. de Chr. Byz., ἐτ. 1399, 14.

1. J. Delaville le Roulx; La France en Orient. τ. II, σελ. 370—371.

2. Manoirs· «fermes ou manoirs.... maneria· ἡ λέξις, ὡς ὀρθότατα παρετήρησεν ὁ Δουκάγγιος, ἐκτενεστέραν ἔχει σημασίαν παρ' Ἀγγλοῖς. Manor, ἀγγλιστὶ σημαίνει δεσποτείαν, γαλλιστὶ ὁμῶς manoir σημαίνει ἀπλῶς κατοικίαν» Gibbon; Hist. de la déc.... κερ. LVIII, μετάφρ. Guizot, 1828, τόμ. Β', σ. 367, σ. 1.

3. Muralt; ἐνθ' ἄν., ἐτ. 1399, 14.

4. The bondage and travels of Johann Schiltberger; London [ἐκδ. Hackluit], σελ. 79.

Τὸ ὄνομα τοῦ χωρίου φαίνεται παραμεῖναν καὶ μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁ Γύλλιος λέγει ὅτι ἐπ' αὐτοῦ (1535) ἡ Λίβυσσα ἐκαλεῖτο *Διακίβισσα*¹.

Πλὴν τῆς μνείας τοῦ *Malalā*, ὅτι ἐπὶ *Κλαυδίου* ἐπαθεν ἐκ σεισμοῦ ἡ Νικομηδεία καὶ τὰ μέχρι *Δακίβιζης* μέρη², ἄλλην ἀγνοοῦμεν διὸ φέρομεν ἤδη τὸν λόγον εἰς τὰ περὶ τῆς *Γκέγπουζας*.

Γ' ΓΚΕΓΠΟΥΖΑ

Εἰς τὸ μέσον τῆς ἀπὸ Χρυσοπόλεως εἰς Νικομηδείαν λεωφόρου, ἐπὶ πεδιάδος, εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς παραλίας δύο φερσεγγίων³, ἦτοι δύο καὶ ἡμισείας περίπου ὥρων ἢ ὀκτώ μιλίων, εὔρηται ἡ κωμόπολις *Γκέγπουζα*, κοινότερον *Γκέτζε*, ἔδρα οὖσα καίμακάμη, ὑπαγομένου εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς νομαρχίας τῆς πρωτεύουσας τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. Περὶ τοῦ ὀνόματος αὐτῆς ὁ λεξιγράφος *Ἀχμέτ Βεφίκ* λέγει ὅτι ἐλήφθη ἐκ τῆς ἑλληνικῆς⁴. Ὁ πρὸ ἐνὸς καὶ ἡμίσεως αἰῶνος γράψας τὸ «*Ὀδοπορικὸν τῶν προσκυνητῶν*» [*Μενασίκ-οὐλ-χάτζ*, *مناسیک اول خاτζ*] ἀναφέρει ὡς ἀρχαιότερον αὐτῆς ὄνομα *εἰλ-εἰλ*· τοῦτο, ὁ μὲν *Bianchi*⁵, γαλλιστὶ μεταφράσας καὶ σχολιάσας τὸ ἐν λόγῳ σύγγραμμα, ἀνέγνω *guilk iazi*, διδοῦς τὴν αὐτὴν ἀνάγνωσιν καὶ εἰς τὸ *Τουρκογαλλικὸν* αὐτοῦ *Λεξικόν*, λέγων ὅτι ἡ μὲν πρώτη λέξις περσικὴ, ἡ δ' ἄλλη τουρκικὴ θεωροῦνται, σημαίνουσαι «*περοῦ γράμμον*», ἡμεῖς δ' ἀναγινώσκομεν *Κιελὲκ γαζί*, καὶ ἐξηγοῦμεν, τουρκικὰς λέξεις δεχόμενοι αὐτάς, «*ἄωρων πεπόνων*», εἴτε «*γλαυκός, πεδιάδα*» διότι ἡ μὲν λέξις *κιελὲκ* σημαίνει ἀμρότερα, ἡ δὲ *γαζί* πεδιάδα· ἡ ἐπίκλησις τῆς κωμοπόλεως, βεβαίως ἅμα τῇ κατακτῆσει, διὰ περσικῆς λέξεως ἐφάνη ἡμῖν παράξενος, καθόσον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὰ δοθέντα ὀνόματα εἰς κόμας καὶ τόπους ἐλήφθησαν εἴτε ἀπὸ τῆς περσικῆς αὐτῶν καταστάσεως, εἴτε ἀπὸ τῶν

προσπιπτόντων τῶ ὀφθαλμῶ ὀικοδομημάτων, εἴτε ἀπὸ τῶν τότε δρώντων ἐν τοῖς πράγμασι προσώπων. Τὴν ἀνάγνωσιν ἡμῶν ἐπομένως νομιζόμεν ὀρθοτέραν· σημειούμεθα δὲ ὅτι κύριοι τῆς περιφερείας ταύτης τὸ πρῶτον ἐγένοντο οἱ Ὀθωμανοὶ φθίνοντος Ἰουνίου μηνός, ὅτε οἱ πέπονες εὐρίσκονται εἰς ὠρίμανσιν, ὅτι καὶ σήμερον ἡ βορειότερα ἄκρα λέγεται *γαζίη*, σφύζουσα θεμέλια ὀικοδομῆς, καὶ ὅτι ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Νικομηδείας πεδίον τι ὀνομάζεται *Ἀκ γαζίη*, ἀλλαγοῦ δὲ *Τοσί γαζίη*, ἂν οὐχὶ *Τοσί ἀγζή*—στόμιον ῥύακος, ποταμοῦ. Ἡ ἐπωνυμία αὐτῆ τῆς πόλεως *Κιελὲκ γαζί* φαίνεται παροδικῆ ὅπως ὑπάρξασα· ἐπεκράτησε δὲ ἡ τέως ὑπάρξασα ἐπὶ Βυζαντηνῶν, παραφθαρεῖσα εἰς *Γκέγπουζα* ἢ *Γκέτζε*.

Περὶ τῆς καταλήψεως τῆς *Δακίβιζης* ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν σιωπῶσιν ἀμφοτέρων τῶν ἱθῶν οἱ χρονολογῶντες· οἱ ἡμέτεροι ἀναφέρουσιν ὅτι ἐν ἔτει 1329, μετὰ τὴν ἐν Πελικανῶ ἦταν, ὁ βυζαντινὸς στρατὸς, διακίρηθις εἰς τέσσαρα σώματα, ἐχώρησεν αἰς τὰς πόλεις τῆς Βιθυνίας, κατὰ τὸν *Καντακουζηνόν*, τὴν *Φιλοκρήνην*, τὴν *Δακίβιζαν*, τὸ *Νικητιᾶτον* καὶ τὸ *Ῥιτζιον*¹. Ὁ Σουλτᾶνος Ὀρχάν, διώξας τοὺς φεύγοντας, ἠττήθη περὶ τὴν *Φιλοκρήνην*, ἣν κατέλιπεν ἀεὶ παράλιος ἦν αὐτῇ ἡ πόλις, ὡς οὐδὲν τῶ Ὀρχάνη προεχώρει², ἐκράτησε δὲ πιθανῶς τὴν *Δακίβιζαν* ὡς μεσόγειον καὶ ἐπὶ τῆς εἰς Νικομηδείαν λεωφόρου εὐρισκομένην· συμπεραίνομεν τοῦτο ἐκ τοῦ ὅτι ἐν ἔτει 1330 καὶ 1331, πολιορκηθείσης ἀλλεπαλλήλως τῆς Νικομηδείας ὑπὸ τοῦ Ὀρχάν, ὁ αὐτοκράτωρ Ἀνδρόνικος ἔλυσεν ἀμφοτέρας τὰς πολιορκίας ἀφορτηγοῖς ναυσὶ περσικῆν τε καὶ ἰππικῆν δύναμιν καὶ τριήρεις ἀγαγών, ἐπιστρέψας διὰ θαλάσσης ἐπίσης³. Ἡ προτίμησις τῆς θαλασσοπλοίας ὤφειλετο εἰς τὴν κατοχὴν ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν τῆς ἐπὶ τῆς *Ξηρᾶς ὁδοῦ* ἐπομένως τολμῶμεν ὀρίσαι τὴν πρώτην τῆς *Γκεγπουζης* κατοχὴν ἐν ἔτει 1329 καὶ ἀποδοῦναι αὐτὴν εἰς τὸν Σουλτᾶνον Ὀρχάν,

1. P. Gyllius: de Bosph. Thr., b. III, u. VIII.

2. Malalās: σελ. 128, ἔκδ. Βενετίας.

3. *Κισιτ Τσελεμπή*: Τζιχάν νομαῖ, σελ. 652.—*Μεζεμὲ Ἐτίκ*. Μενασίκ οὐλ-χάτζ, σελ. 25 [ἔκδ. ἐγ. ἱ. 1232].

4. *Ἀχμέτ Βεφίκ*: *Λεγτζέ-ἰ-ὀσμάν*, ἐν λ. *كجوزك*.

5. Bianchi: Itinéraire de C. ple à la Mecque, Paris, 1825, σελ. 6.—Τοῦ αὐτοῦ, Dict. T.—Fr. ἐν λ. *كجوزك*—*Μεζεμὲ Ἐτίκ* ἱθ. ἀν.

1. *Καντακουζηνός*: Β', 8.—*Γρηγοῦρ*: Θ', κεφ. ἱ.

—*Φραντζής*: Α', ζ'.—Ἐσφαλμένως εἰκασεν ὁ *Χάμμερ* τὸν Μάλτεπεν ὡς τὸν Πελικανόν· ἐκ τῆς πορείας τοῦ Ἀνδρόνικου, τῆς περιγραφῆς τοῦ *Καντακουζηνοῦ* (Β', 6) καὶ τῆς ὀπισθοδρομήσεως τῶν Βυζαντηνῶν εἰς τὰ ὀνομαζόμενα μέρη δεικνύεται ὅτι ὁ Πελικανός ἔκειτο ἔνθα νῦν τὸ *Διὸ Ἰσκιεσῆ*· περὶ τούτου ἔχομεν μελέτην ἰδιαίτην.

2. *Χαλκοκονδύλης*: σελ. 12, E. R.

3. *Καντακουζηνός*: Β', 24, 27.

καὶ τὸ σωζόμενον ἔτι καὶ νῦν φερώνυμον τζαμίον, ἴσω; δὲ καὶ τὸ παλιόν, ὅπερ λέγεται κείμενον ἐν τῇ νῦν γνωστῇ θέσει *Γαζή*, τὸ ἐν ἔτει 1399 πυρποληθὲν ὑπὸ τοῦ *Boucicaul*, ὡς εἶδομεν, συμφωνοῦντα εἰς τοῦτο ἔχοντες καὶ τὸν *Μεχεμέτ Ἐτίπ* (ἐνθ' ἄν.). Προγενεστέραν τουρκικὴν ἄλωσιν τῆς Γκεγπούζης ἀναφέρει ὁ παραδοξογράφος ὀθωμανὸς *Ἐβλά τοσελεμπής*, ὡς ἐξῆς· «Ὅτε ὁ Σίδι Μπατάλ ἐπολιόρκει τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὑπῆρχε παρὰ τὴν πύλην τῆς Σηλυβρίας μεγάλη τις μονή, ἐν ἣ θέσει ἐγείρεται νῦν τὸ τζαμίον *Κοτζᾶ Μουσιαφᾶ πασᾶ*· ἐκεῖ ὁ Ἄροῦν-ουρ-ρασί οἰκοδομήσας ἦν φρούριον, τάξας ἐν αὐτῷ τριακοσίου ἀνδρας ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ *Σίδι Μπατάλ*, ὅπως προξενῆ περισπασμούς εἰς τοὺς ἀπίστους· ἐπειδὴ ὁμοῦ οἱ κάτοικοι τῆς τότε μεγάλης πόλεως Γκεγπούζης, ἐρόνευσάν τινας τῆς φρουρᾶς ἀνδρας, ἐπιτεθείς ὁ *Σίδι Μπατάλ*, κατηρέϊψε τὴν κώμην καὶ ἀπεσύρθη εἰς τὴν Μαλάτειαν, ἀφείς τὰ ἔτι ὀρώμενα τῆς καταστροφῆς ἴγνη· βραδύτερον ὁ Σουλτᾶνος *Μεχεμέτ ὁ Β'* κατέκτησεν αὐτὴν καὶ κατηδάρισε τὸ ἐν αὐτῇ φρούριον, ὅπως μὴ χρησιμεύσῃ πλέον τοῖς ἀπίστοις»¹. Καὶ ταῦτα μὲν συγκεχυμένα· βέβαιον ὁμοῦ εἰπεῖν ἔχομεν ὅτι ἡ τῆς κώμης ταύτης καὶ τῶν περὶξ μερῶν ὀθωμανικὴ κυριαρχία παρεξέταθη μέχρι τοῦ ἔτους 1399—1400, ὅτε, ἀφ' ἐνὸς μὲν ἡ τοῦ *Boucicaul* ἐκστρατεία, περὶ ἧς διελάβομεν, ἀφ' ἑτέρου ἢ ἐν ταῖς ὀθωμανικαῖς χώραις εἰσβολὴ τοῦ *Τιμουρλέγκ* καὶ τὰ ἐπακόλουθα αὐτῆς, ἐπέτρεψαν εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς τὴν ἀνάκτησιν τῶν ἀπολεσθέντων, ἅτινα διετήρησαν μέχρι τοῦ ἔτους 1419, ὅτε πάλιν ἀπώλεσαν αὐτά, κατακτηθέντα τέλειον ὑπὸ τῶν Ὄθωμανῶν, ὡς ῥητῶς ἀφηγείται ὁ *Σεατ-ετ-τίν* λέγων· «Ἐν ἔτει ἐγίρας 822 ὁ Σουλ-

τᾶνος *Μεχεμέτ ὁ Α'* εἶδεν ἀποπερατούμενα ἔνια τῶν ἐν Προύσῃ ἱερῶν καὶ φιλανθρωπικῶν αὐτοῦ ἰδρυμάτων, καὶ διέταξε τὴν θεμελίωσιν ἄλλων. Ἐπειδὴ δὲ διενεοῖτο ἵνα ἀφορίσῃ αὐτοῖς καὶ δαψιλῆ πρόσδοτον [βακούφιον], οἱ κατὰ τὴν σύσκεψιν παρευρισκόμενοι ἐν τέλει ὑπέμνησαν εἰς τὴν Μεγαλειότητα αὐτοῦ ὅτι χωρία τινὰ καὶ κῶμαι ἐν τῇ πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν περιοχῇ, καταληφθεῖσαι προλαβόντως ὑπὸ τοῦ *Γαζή Σουλτᾶν Ὁρχάν*, αὐτοπροσώπως λαβόντος αὐτὰς ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν ἀπίστων, αὐθις περιήλθον εἰς τὴν κυριότητα τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει κρατούντος, διχρούσης τῆς ἕνεκα τοῦ *Τιμούρ μεσοβασιλείας*· καὶ προσέθηκαν ὅτι ταῦτα ἤδη ἀνακτώμενα λίαν καταλλήλως ἀρμόσουσι προστιθέμενα εἰς τὸ περὶ οὗ ἐσκέπτετο βακούφιον· ἐπιδοκιμάσας τὴν γνώμην ταύτην διώρισεν ὁ Σουλτᾶνος ἀρχηγὸν τῆς ἐπὶ τούτῳ ἐκστρατείας τὸν *Οὔμουρ βέγην*, υἱὸν τοῦ *Τιμούρ τᾶς*, ὅστις ἐπελθὼν ἐκυρίευσεν τὸ *Χάρεκε*, τὴν *Ἐσκι Γκέγπουζαν*, τὸ *Τάρουτζη*, τὸ *Κατζάλ* καὶ τὸ *Πεντίκ*, τὰ ὅποια καὶ ὠρίσθησαν ὡς πρόσδοτος τῶν ἰδρυμάτων τοῦ εἰρημένου Σουλτάνου»¹. Οὐ μόνον δὲ ταῦτα, ἀλλὰ, κατὰ τὸν ὀθωμανὸν ἱστοριογράφον *Ἀτᾶ*, καὶ τὰ εἰς τὰ ὑψηλὰ τῆς Χρυσοπόλεως, περὶ τὴν *Τσάμλιτζαν*, χωρία, τὸ *Κασηκλή*, τὸ *Βουλγουροῦ* κατεκτήθησαν τότε ὑπὸ τοῦ σεβασμίου σείχ *Ἰβᾶζ Φικίχ*, συγγραφῆως δικαφώρων ποιημάτων· κατὰ τὸν αὐτὸν ἱστορικὸν ὁ Σουλτᾶνος *Μεχεμέτ Α'* παρηκολούθει τὴν ἐκστρατείαν καὶ κατὰ τὴν ἐν τῷ χωρίῳ *Νεριτιπανλί* διαμονὴν αὐτοῦ ἐξέδωκεν ἀρχομένου τοῦ μηνὸς *Σαφὲρ* ἐν ἔτει ἐγίρας 822 μπεράτιον, αὐτολεξεί παρατιθέμενον ὑπὸ τοῦ εἰρημένου ἱστορικοῦ, δι' οὗ ὁ πόθος τοῦ *Ἰβᾶζ Φικίχ*, ὅπως τὸ ὑπ' αὐτοῦ κατεχόμενον τιμᾶριον, τὸ καλούμενον *Λασιόν*², καταστῆ ὑπὲρ τῶν τέκνων αὐτοῦ κληρονομικόν, γνωστοποιηθεὶς ἐπικυροῦται³. Τὸ χωρίον *Νεριτιπανλί* ἔστι τὸ κοινῶς *Μεριβὲν κιοῦ* ὀνομαζόμενον, ἔχον σιδηροδρομικὸν σταθμὸν τὸν τοῦ *Ἐρέν-κιοῦ*· ὁ μὴν *Σαφὲρ* τοῦ ἔτους ἐγίρας 822 ἦρξαστο

1. *Hammer*; The travels of Evliya, London, 1850, τ. II, σελ. 89. Κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρονολογῆτες, χαλιφούντος τοῦ *Μαδὶ* (*Μαχατῆ*) ἐν Βαγδάτῃ, ὁ υἱὸς αὐτοῦ *Ἄροῦν* (*Ἄροῦν-ουρ-ρασί*), στρατεύσας κατῆλθε μέχρι Χρυσοπόλεως, ἐπὶ *Κωνσταντίνου* καὶ *Εἰρήνης*, ἐν ἔτει 782, καὶ «ξένα πολλὰ στοιχίσας ἀνέζευξε». *Θεοφάν*. 6274 E. R.—*Α. Γραμμ.* σελ. 193, E. R. Οἱ τοῦρκοι ἱστορικοὶ θέλουσι *πολιορκίαν* τῆς *Κ' πόλεως* ὑπὸ τοῦ Ἄροῦν ἐν ἔτει ἐγίρας 164+780 (*Herbellot*; *Bibl. Or.* ἐν λ. *Constantiniah*), τὸν δὲ θάνατον τοῦ *Σεῦτι Μπατάλ Γαζή* καὶ τὴν ἐν τῇ ἀπ' αὐτοῦ ἐπικληθεῖσα κώμη (τῇ πρώην *Νακωλεία*) ταρὴν ἐν ἔτει ἐγίρας 122+740 [*Ἐλλ. Φιλ. Σύλλογος*. τ. Θ', Παράρτ. Ἄρχ. σελ. XVII].

1. *Σεατ-ετ-τίν* ἐνθ' ἄν., τ. Α', σελ. 295—296.

2. Κατὰ τὸν *Ἀχμέτ Βεφίε*, ἐνθ' ἄν. ἐν λ. *Λασιόν*, 1, ἔστι κύριον ὄνομα· 2, ὄνομα ἐξέχοντος εἶδος ἱερακοῦ· 3, ὄνομα ἀρχαίας τουρκικῆς φυλῆς· κατὰ τὸν *Bianchi*, πλὴν τῆς πρώτης σημασίας, ἔχει καὶ τὴν τοῦ δούλου, τοῦ ὑπέρτερου.

3. Ἀτᾶ ταρίχ, τ. Α', σελ. 69—70.

καθ' ἡμᾶς τῇ 27 Φεβρουαρίου 1419 σωτηρίου ἔτους· περὶ τοῦ Ἰβάζ Φικκίχ γινώσκωμεν ἐκ τῶν ἀρχείων τῆς ἐν Χουσοπόλει ἱερᾶς ἐκκλησίας τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ [ἐκ τῆς δικαστικῆς ἀποφάσεως περὶ τοῦ νεκροταφείου]· ὅτι ὁ Σουλτᾶνος Μεχεμεὶ ὁ Τσελεμπίης δέδωκεν αὐτῷ ὡς βυζαντινὸν κληρονομικὸν σὺν ἄλλοις καὶ τὴν Γκέγπουζαν, καὶ μεταξύ Τσάμλιτζας καὶ τῆς νῦν χριστιανικῆς συνοικίας τῆς Χουσοπόλεως διαφόρους ἐκτενεῖς γαίας, ἐφ' ὧν εὗρηται καὶ τὰ νεκροταφεῖα τῶν Ὀρθοδόξων καὶ Ἀρμενίων. Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν Δερβίσης τις, περιφράζα; γῶρον ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς Μεγάλης Τσάμλιτζας καὶ μνήμα παγιώσας, καθιέρωσεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰβάζ Φικκίχ, πεσόντος δῆθεν ἐκεῖ ἐν οὐρανῷ τῆς μάχης πρὸς τοὺς Βυζαντινοὺς, πρὸ τῆς ὁποίας, προσευχῆ

καὶ δεήσει αὐτοῦ, θεῖα νεύσει, ἀνωρύθη τὸ παρ' αὐτῇ φρέαρ μὲν νῦν, λάκκος δέ, ὀμβρίμων ὑδάτων πλήρης ὢν, ὅτε παῖδες ἡμεῖς ἀνηρχόμεθα ἐκεῖ.

Τὴν εἶδησιν, ἣν παραδίδωτιν ἡμῖν ὁ Ἐβλιᾶ-τσελεμπίης [ἐνθ' ἀν.], ὅτι μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁ Σουλτᾶνος Μεχεμεὶ ὁ Β', ὁ Πορθητής, ἀνέκτισε δῆθεν τὸ φρούριον τῆς Γκεγπούζης, θεωροῦμεν ἄνευ τινὸς ὑποστάσεως.

Ὡς ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων, ὡς ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν Ὀθωμανῶν, ἡ Γκέγπουζα, μέχρις οὗ ἢ μετὰ τῆς Ἀσίας συγκοινωνία ἤρξατο γινομένη πρῶτον δι' ἀτμοπλοικῆς ὑπηρεσίας, ἐσγάτως δὲ διὰ σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, ἦτο ταχυδρομικὸς σταθμὸς καὶ κατ' ἀλυσιν, πρῶτον μὲν τῶν ἀπὸ

Ἡ πόλις Γκέγπουζα

τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἀπερχομένων, τελευταῖον δὲ τῶν ἐκ ταύτης εἰς ἐκείνην ἐρχομένων· ὡς ἐκ τούτου δὲ καὶ διὰ πλείστων, προσφόρων ταῖς τῶν ὁδοιπορούντων ἀνάγκαις καθιδρυμάτων, οὐ μὴν καὶ φιλανθρωπικῶν χάριν τῶν πτωχῶν, προικιζομένη διετελεῖ· οὕτως εὗρισκομεν ἐν αὐτῇ μινζιλχανέν, ἧτοι ταχυδρομικὸν σταῦλον, κερβάν σεράγιον, τεμένη, λουτρῶνα, ἱμαρέτιον [πτωχοτροφεῖον], ὑδραγωγεῖα καὶ λοιπά, ἰδρύματα διαφόρων φιλανθρώπων ἀνδρῶν, περὶ ὧν ποιησόμεθα λεπτομερῆ πῶς λόγον, ἀφ' οὗ προτάξωμεν τὴν περιγραφὴν τῆς τοποθεσίας τῆς κωμοπόλεως.

Ἡ Γκέγπουζά ἐστι συνφικισμένη ἐπὶ ὄροπέδιον ὀψωσοῦν ὑψηλοῦ, εἰς ἐπίμηκες μᾶλλον

σχῆμα ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον· ἀπέχει τοῦ μὲν λιμένος τοῦ νῦν Ἐσκι-Χισάο λεγομένου μίαν περίπου ὥραν πεζῶ, τοῦ δὲ τῆς Ἀριζοῦς δύο· ὁ σταθμὸς εὗρηται ἐν χιλιόμετρον πρὸς νότον μακρὰν τῆς κώμης· ἢ μετὰ οὗτος ἐν φυσικῇ καταστάσει διέρχεται παρὰ τὸ συναφὲς ταῖς οἰκίαις κυπαρισσόφυτον εὐρὺ νεκροταφεῖον· ἀπὸ τῶν ἀνοικτῶν μερῶν τῆς κώμης ὁ θεατὴς ἔχει περὶ αὐτὸν ἐκτενῆ ὄριζοντα καὶ τέρεπεται ἐπισκοπῶν ἀφ' ἐνὸς μὲν μέρος τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου καὶ τῶν ἐκατέρωθεν αὐτοῦ θελικτικῶν ἀκτῶν, ἀφ' ἐτέρου δὲ τὸ ποικιλόμενον καὶ εὐχαρὶ ἔδαφος τῆς Θυνίας. Ἡ λαμπρὰ αὕτη θέα τοσοῦτον ἐμάγευσε τὸν Αὐγουστον Βουσβέκιον, ἐν ἔτει 1553 ἐπισκεφθέντα τὴν Γκέγπουζαν, ὥστε ἐχαρακτήρισεν

αὐτὴν ὡς τὴν ὠραιότεραν τοῦ κόσμου¹. Ἐὰν πιστεύσωμεν τὸν *Ἐβλιᾶ-σελεμιῆν*, ἐπισκεφθέντα τὴν κωμόπολιν ἐν ἔτει ἐγίρας 1035 [+1620—1], ἤρθιμει τότε χιλιάς οικίας, ἑκατὸν ὀγδοήκοντα ἐργαστήρια, τεσσαράκοντα μεγάλα καὶ μικρὰ χάνια. Τὴν ἀπαριθμήσιν ταύτην ἐξωγκωμένην βλέπει ὁ ἀναγνώστης· αἱ οικίαι ὡς τότε καὶ νῦν ἔχουσιν ἑκτενεῖς κήπους· τὸ ὕδωρ ἐστὶ γλυφόν· ὁ ἀὴρ ὑγιεινός. Καλλιεργείται σὺν τῇ ἐλαίᾳ καὶ ἡ ἄμπελος· παράγει δὲ πολλὰς ὀπώρας, ἰδίως κεράσους, καὶ λαχανικά, ὧν ὀνομασταὶ εἰσιν αἱ κινάραι. Οἱ κάτοικοι ἅπαντές εἰσιν Ὀθωμανοί, πλὴν τινων ἐργαστηριαρχῶν καὶ τεχνιτῶν, ὄντων Χριστιανῶν τοῦ ἀνατολικοῦ δόγματος. Ἐπὶ *Ἐβλιᾶ* ὑπήγετο εἰς τὸ σαντζάκιον Κοτζᾶ Ἰλί, ὁ δὲ διοικητὴς ἐλάμβανε μισθὸν ἑκατὸν πεντήκοντα ἀσπρων. Σήμερον ὑπάγεται εἰς τὴν νομαρχίαν τῆς πρωτεύουσας καὶ διοικεῖται ὑπὸ καϊμακῆμη· ἔχει δύο λουτρῶνας, ὠραῖον διοικητικὸν μέγαρον, τηλεγραφικὸν καὶ ταχυδρομικὸν σταθμὸν καὶ ἀμαξιτὸν ὁδὸν μέχρι τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ. Τῶν κυριωτάτων δημοσίων οἰκοδομημάτων λόγος τις ἐνομίσθη ἡμῖν εὐθετος ἐνταῦθα.

Τζαμίον Σουλτάνου Ὁρχάν.

Τετράγωνον λίθινον κτίριον, στεγαζόμενον ὑπὸ θόλου μολυβδοσκεπούς, ἐστρωμένον ἔχον τὸ ἔδαφος διὰ τετραγώνων πλίνθων· πλάξ μαρμαρινή, παριστώσα ἀνθρώπινα σώματα, ἀφαιρεθεῖσα τοῦ ἔδαφους πρό τινων ἑτῶν, ἰθραύσθη, χρησιμοπονηθεῖσα εἰς ἄλλας οἰκοδομάς· ὁ μιναρὲς ἐγείρεται ἔξω τοῦ κτιρίου ἐν τῇ δεξιᾷ γωνίᾳ, ἔχων ἐνδοθεν τὴν εἰσοδὸν τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἀνόδου διὰ κλίμακος στρεφομένης περικίονα ἐκ γρανίτου, φέροντα βυζαντηνὴν ἐπιγραφὴν, περὶ ἧς ἐρεξῆς ἐπὶ τοῦ ἔξω τοίχου τῆς βάσεως αὐτοῦ ἐντετοίχιστα τμήμα μαρμάρου, εἰκονίζον ἑκατέρωθεν κυκλικοῦ κοσμημάτος ἠνωρθωμένην ἔχοντα οὐρὰν εὐσῶμα τετράποδα, λέοντας ἢ μολοσσούς κύνας, ὑποστάντας ξέσματα, καὶ περαιτέρω ἕτερον τμήμα ἀνέπαφον ῥόδακα σφῶζον· παρὰ τὴν βᾶσιν μαρμαρινὴ λάρναξ, ἐν τῷ προαυλίῳ κειμένη καὶ εἰς νυμφαῖον χρησιμεύουσα, φέρει ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν ἀνά τρεῖς σταυρούς βυζαντηνοῦ σχήματος· περίξ δὲ κείνται διάφορα κιονόκρανα, τινὰ μὲν σταυρῶν, τινὰ δὲ κοσμημάτων γλυ-

φὰς φέροντα. Παράδοσις ἐπικρατεῖ παρὰ τοῖς ἐγχωρίοις ὅτι ἀρχικῶς ἦν ἐκκλησία καὶ ἐπὶ τῇ ἀλώσει τῆς κωμοπόλεως ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Ὁρχάν καθιερώθη εἰς τὴν ἰσλαμικὴν λατρείαν· διὰ τοῦτο τὸ θυσιαστήριον (μυχράπ) ἐξωγράφηται ἐν τῇ κόγχῃ πρὸς τὸ ἐν πλάγιον· ἐν τούτοις ἐπισταμένως παρατηρήσαντες τὸ ὅλον κτίριον, οὐδὲν σημεῖον ἐμφαίνον ἀρχαιότητα αὐτοῦ εἶδομεν, οὐδὲ τι γνώρισμα ἐκκλησιαστικῆς αὐτοῦ ιδιότητος· ἴσως ἐπὶ τόπου ἐκκλησίας ἠγέρθη βραδύτερον, μετὰ τὴν ἔφοδον τοῦ *Boucicaul*, περὶ ἧς διελάβομεν ἀνωτέρω ὅτι πιθανῶς ἐπυροπολήθη. Παρὰ τὸ τζαμίον ὑπάρχει μικρὸς λουτρῶν ἐπινομαζόμενος *Κιουτσούκ* ἢ *Μενζιλχανέ Χαμαμή*, ἀπὸ τοῦ παρκασιμένου καὶ ἄλλοτε διασῆμου *Μενζιλχανέ*, ταχυδρομικοῦ σταθμοῦ.

Τζαμίον Τδομπάν Μουσταφᾶ πασᾶ.

Ἦκασιεν οὗτος ἐπὶ Σουλτᾶν *Σελίμ* τοῦ *Α'* καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου αὐτοῦ Σουλτᾶν *Σουλεϊμᾶν* τοῦ *Κανουή*, κατὰ τὰ πρῶτα πέντε ἢ ἕξ ἔτη τῆς βασιλείας αὐτοῦ· κατήγετο ἐκ Βοσνίας ἐκ χριστιανῶν γονέων, *Κυρ(μ)λόφ* ἔχων οἰκογενειακὸν ἐπώνυμον· ἰθῶν, ἢ μᾶλλον ἀχθεῖς, εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐξισλαμίσθη καὶ εἰσῆχθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ σεραγίου· ἐκ τῆς ὀθωμανικῆς ἐπωνυμίας *τσουμπάν* (= ποιμήν) εἰκάζομεν ὅτι ἐν τῇ πατρίδι διατρίβων ποιμένος εἶχεν ἐπάγγελμα. Εὐρίσκομεν αὐτὸν ἐν ἔτει 1516 [ἐγίρας 922] ἔχοντα βαθμὸν *Μπεγλέρ-μπέγη*, καὶ συνοδεύοντα τὸν Σουλτᾶν *Σελίμ* εἰς τὴν κατ' Αἰγύπτου ἐπιτρατεῖαν καὶ μετὰ δύο ἄλλων ἐντολῆ τοῦ Σουλτάνου παραλαμβάνοντα τὸ πεδὸν *Καίρον*· τῇ 29ῃ Ἰανουαρίου 1519 [26 Μουχαρρέμ 925], γενόμενον ἤδη *Δαμάτ* = γαμβρὸν τοῦ Σουλτάνου, ἐπὶ θυγατρί, προαγόμενον εἰς τὸ ἀξίωμα δευτέρου βεζύρου· τῇ 29ῃ Αὐγούστου 1521 [25 Ῥαμαζάν 927] παρόντα εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου *Σουλεϊμᾶν* ἄλωσιν τοῦ Βελιγραδίου· τῇ 16ῃ Ἰουνίου 1522 [21 Ῥετζέπ 928] σερασκέρην, ἀρχηγὸν δηλονότι τῶν κατὰ τῆς Ῥόδου σταλεισῶν ναυτικῶν καὶ στρατιωτικῶν δυνάμεων· τῇ 28ῃ Ὀκτωβρίου 1522 [7 Ζιλχίτζε 928] διοριζόμενον διοικητὴν τῆς Αἰγύπτου, θανόντος τοῦ πλοῦτον ἀμύθητον σωρευσαντος *Χαῖρ μπεγη*· τῇ 20ῃ Ἰουλίου 1523 [6 Ῥαμαζάν 929] παυόμενον τῆς διοικήσεως ταύτης καὶ ἀντικαθιστάμενον ὑπὸ τοῦ *Χαῖρ* ἐπικαλουμένου *Ἀχμέτ πασᾶ* κατὰ τινὰς, κατ' ἄλλους δέ, παυόμενον τῇ 29ῃ Μαΐου 1523

1. Aug. Busbecquius; Lettres etc. [trad. Le Foy] τόμ. I, σελ. 135—136.

[12 'Ρετζέπ 929] και αντικαθιστάμενον ὑπὸ τοῦ *Κουζελιζέ Κασίμ πασᾶ*, ὃν μετὰ τριάκοντα τέσσαρας ἡμέρας διεδέξατο ὁ Χαϊν Ἀχμέτ πασᾶς. Τὸ βραχὺ τῆς ὑπηρεσίας ταύτης αποδοτιῶν ἴσως εἰς τὰς ἐνεργείας τῆς συζύγου αὐτοῦ, ἐπιμόνως ζητησάσης καὶ ἐπιτυχούσης παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς Σουλτάνου Σουλεϊμᾶν τὴν ἀπὸ τῶν πολεμικῶν καὶ κυβερνητικῶν ἀσχολιῶν ἀπαλλαγὴν τοῦ ἀνδρός, μνημονευομένου ἐν ἔτει 1524 ὡς πάσχοντος ἐξ ἀρθρίτιδος καὶ γήρωος· ὁ Σουλτᾶνος, χαρίζομενος αὐτῷ, ἐλθόντι εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἤγειρε σεράγιον ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Ἑσκι-σεραγίου, ἐν ᾧ, διατηρῶν ἀείποτε τὸ ἀξίωμα δευτέρου βεζύρου, ἔμμεν ἐφησυχάζων· τελευταίαν μνείαν αὐτοῦ εὐρίσκωμεν τῇ 23ῃ Ἀπριλίου 1526 [11 'Ρετζέπ 932], ὅτε συνώδευσε καὶ αὐτὸς τὸν Σουλτᾶνον Σουλεϊμᾶν, ἐξερχόμενον τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ πορευόμενον κατὰ τῆς Οὐγγαρίας· ἂν ἠκολούθησε τὴν ἑστρατείαν, ἀμάρτυρον βέβαιον ὅτι ὀλίγον ἔτι ἐπέζησε χρόνον, καθὰ ἐξήρχομεν ἐξ ὠραίου ἐπιγράμματος ὀκταστίχου, ποιηθέντος ὑπὸ τοῦ περιωνύμου *Δελι Μπιρατέρ* εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Μουσαφᾶ πασᾶ ἐπὶ τοῦ Ἐβρου ποταμοῦ, παρὰ τὴν Ἀδριανούπολιν, οἰκοδομουμένην τότε φερώνυμον γέφυραν, τὴν ὁποίαν, κατὰ τὸν Ἑβλιᾶ, ὁ Σουλτᾶνος Σουλεϊμᾶν ἀπεκάλεισε τοῦ *Δελιοῦ γέφυραν* [Ναμέρτ κιοπρουση]. Κατ' αὐτό, ὁ δομητῶρ πρὶν ἢ περάνῃ τὴν γέφυραν ταύτην, διαβεβηκῶς ἦν τοῦ βίου τὴν γέφυραν· ταύτης τὴν συντέλειαν τὸ *Ἡμερολόγιον* τοῦ βιλαετίου Ἀδριανουπόλεως τοῦ ἔτους 1309 ὀρίζει εἰς τὸ ἔτος ἐγίρας 935, ἀντιστοιχοῦν εἰς τὸ 1528· ἐπομένως δυνάμεθα ὀρίσαι τὸν θάνατον αὐτοῦ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1526 καὶ 1528, καίτοι τοῦ *Χάμμερ* ὀρίζοντος τὴν 30 Μαΐου τοῦ ἔτους 1538, καὶ ἄλλων τὸ ἔτος 1540, ὧν τὴν ἀνακριβείαν ἐλέγχει ἐν πρώτοις ὁ θάνατος τοῦ ἐπιγραμματοποιοῦ, ὀριζόμενος ἐν ἔτει ἐγίρας 941 [1534], ἐπελθῶν ἐν Μέκκᾳ, ἔνθα ἀπὸ καιροῦ ἀποκαθιστάμενος ἦν. Οὗτος, συντιθεὶς τὸ ἐπιγράμμα, ἦν ἐν ἀκριβείᾳ γνῶσι τοῦ θανάτου τοῦ ἀνδρός· πρὶν ἢ περατωθῆ ἡ γέφυρα, λέγει, κατέκλυσε τὸν πασᾶν κακῇ πλημμυρᾷ, καὶ διέβη καὶ οὗτος τὴν γέφυραν, καλῶς νοήσας ὅτι πράγματι γέφυρά ἐστὶν ὁ παρῶν κόσμος. Τὸ ἐν τῷ ἐπιγράμματι χρονογράφημα ἔχει τι τὸ ἑλλείπον, ἴσως κακῶς ἐκτυπωθὲν ἐν τῷ ὑπ' ἡμῶν ποιήματι. Ὁ *Δελι Μπιρατέρ* ἕνεκα τοῦ θανάτου τοῦ Μουσαφᾶ πασᾶ ἀπώλειεν

ὑπεσχημένην αὐτῷ συνδρομὴν δεκακισχιλίων ἄσπρων· ἐπιδούς ὁμῶς τὸ ἐν λόγῳ ἐπίγραμμα εἰς τὴν σύζυγον ἐκείνου ἠξιώθη ἀμοιβῆς ἑκατὸν χρυσῶν νομισμάτων. Ὁ Μουσαφᾶ πασᾶς καὶ ἐν Ρούμελι Χισάρ τοῦ Βοσπόρου ἀνήγειρε «μεδρεσέν»=ἱεροσπουδαστήριον, πηλασίαν τοῦ τεμένουσ παρὰ τὸν λουτρῶνα, ἐξ οὗ ἐπικαλεῖται «*Χαμάμ μεσιζαὶ μετροσεση*»¹. Τὰ λείψανα τοῦ ἀνδρός ἐτάφησαν ἐν τῷ ἐν Γκεγπούζῃ φερωνύμῳ τζαμίῳ, περὶ τοῦ ὁποίου ἐρανεζόμεθα καὶ σημειούμεθα τὰς ἐπομένας εἰδήσεις.

Ἡ λεπτομερεστάτη περιγραφὴ τοῦ τζαμίου τούτου ἐστὶν ἡ ὑπὸ τοῦ Ἑβλιᾶ γενομένη ἐν ἔτει ἐγίρας 1035 [1620-1] κατ' αὐτήν, ἀπὸ μολυβδοσκεπῆς τοῦτο τζαμίον ὑπερτερεῖ τὰ βεζυρικά τζαμιά τῆς Κωνσταντινουπόλεως· διαχειριστῆς (μουτεβελῆς) τούτου ὠρίσθη ὁ κατὰ καιροὺς διοικητῆς τῆς κωμοπόλεως· διοικητῆς ὧν τῆς Αἰγύπτου ὁ Μουσαφᾶ πασᾶς, προσμηθῆθη λαμπροτάτους λίθους καὶ ἔσχισεν αὐτοὺς εἰς πλάκας, ὅπως στολισῇ τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο, κατασκευάσας ἅμα καὶ κηροστάτην μοναδικὴν ἐν τῇ οἰκουμένῃ· κομιζόμενοι οἱ λίθοι ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἐξεφορτόνοντο εἰς τὴν ἀποβάθραν τῆς *Δάριτζε* ἢ ἔνδον τοῦ τζαμίου ὑπάρχουσα σειρά μαρμάρων καὶ γρανίτου, εἰς ὕψος τριῶν ἀνθρώπων, ἐν οὐδενὶ τζαμίῳ τῆς πρωτεύουσας ὁράται· τῷ μὴ θεασαμένῳ τὴν ἐξαιρετικὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ μιχράπ [θυσιαστηρίου], τοῦ μιμπέρ [βήματος] καὶ τοῦ μαχρίλ [ἄμβωνος] ἀπαράστατός ἐστιν·

1. *Σατ-ετ-τίν* Ἰνθ' ἀν., τ. Β', σελ. 366, 383—384. *Καρά-τοελεμπι Ζαδέ*: Σουλεϊμᾶν-ναμί, Μπουλάκ, ἐγ. 1184 σελ. 33—34, 49, 67, 73.— *Χάμμερ*: ἰστ. τῆς ὁθ. αὐτ., μετάφρ. *Κροκιδᾶ*, ἐν Ἀθήναις, τ. Γ', σελ. 270, 346, 387, 389. τ. Δ', σελ. 81, καὶ σημ. β' εἰς βελ. ΚΘ'.— *Jouanin et J. van Gaver*; La Turquie, Paris, ἐκδ. Un. Pitt., σελ. 124—127.— *Βουτρεᾶς*: λεξ. ἰστ. καὶ γεωγρ. Κων)πόλει, ἐν λέξ. *Μουσαφᾶς Κιρλόφ*, ἔνθα ἀνακριβῶς λέγεται μέγας βεζύρης, ἡ ἄλωσις τῆς Ρόδου τῇ 21 Σεπτεμβρίου 1529, ὁ διορισμὸς τοῦ βιογραφουμένου ὡς διοικητοῦ Αἰγύπτου τῇ 24 Ὀκτωβρίου 1529, καὶ ἡ ἐν Κων)πόλει ἀποβίωσις αὐτοῦ ἐν ἔτει 1540.— *Ἄλι Σαίτ*: γατικατ-ελ-τζεαμί, Κ/πόλει, ἐγ. 1231, τ. Β', σελ. 2, 116—117, ἔνθα τὸ ἐπίγραμμα τοῦ *Δελι Μπιρατέρ*, 432.— *Ἑβλιᾶ*: μουντεχαμπάτ, Κ/πόλει, ἀγρονολ., σελ. 61 [ἐν τῷ κεφαλαίῳ εἰς ἐπὶ μεγανίι μπινάι ἀτίκ].— Πρὸς τοῦ αὐτοῦ *Travels*, London, 1855, τ. Β', σελ. 89—91. Ἐν εἰδοποιήσει τινὶ τοῦ Ἐβκαφίου (Ἀπριλίῳ 1896) καλεῖται «*Γαζῆ Μουσαφᾶ Πασᾶς*».

ψυχοδόμηται ὑπὸ τοῦ πρώτου μαθητοῦ τοῦ ἀρχιτέκτονος *Κοιζᾶ Σινὰν Κάλφα* τοῦ ἀρχιτέκτονος *Χασάμ*, ἅπασαν αὐτοῦ τὴν ἰκανότητα ἐπιδείξαντος εἰς ταύτην τὴν οἰκοδομὴν. Τὰ παράθυρα τῶν τεσσάρων πυλῶν φέρουσι μικρὰς ἐξωγαρημένας ὑάλους, δι' ὧν τὸ ἡλιακὸν φῶς ἐπαγωγότατα φωτίζει τὸ τέμενος, καὶ δι' αὐτοῦ συγγρόνως ὁ ἐπισκέπτης ἀναγινώσκει ἐπὶ τοῦ μεσαίου θόλου τὸ τοῦ Κορανίου ῥητὸν «Ὁ Θεὸς φῶς ἐσὶ τῶν οὐρανῶν». Ἀπὸ τοῦ θόλου κρέμονται πολυκάνδηλα καὶ διάφορα ἐξαρτήματα, ἐπὶ δὲ τοῦ ἑδάφους οἱ τῆς Αἰγύπτου τάπητες ἀναμιλλῶνται τοῖς τοῦ Ἰσπαγάν. Ὁ θρόνος (κιουρσῆ) πεποιτισμένος ἐστὶν ὀστράκοις (σετέφ). Τὰ εὖσσημα ἄνθη τοῦ ὀπισθεν τῶν τοίχων θελκτικῶς κήπου ἀρωματίζουσι καὶ εὐωδίας πληρεῦσι τὴν ἀτμόσφαιραν, καὶ αἱ ἀηδόνες διὰ τερπνῶν τερετισμάτων ἠδύνουσι τὸν τόπον. Τὸ τζαμίον ἔχει μίαν πύλην κατέναντι τοῦ μιχράπ, ὑπεράνω τῆς ὁποίας ἐπιγέγραπται χρονογράφημα διὰ χειρὸς τοῦ καλλιγράφου *Χουσεῖν Καρά-Χισαρή*. Ἐν τῷ τζαμίῳ ὑπάρχουσι ἐβδομήκοντα Κοράνια, ὧν ἕκαστον ἔχει ἀξίαν αἰγυπτιακοῦ θησαυροῦ, δεξιόθεν τοῦ μιχράπ ὑπάρχει Κοράνιον τοῦ *Γιακούτ Μοσιᾶ Ἀσεμῆ* ὁμοιον τούτου οὐδαμοῦ, πλὴν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει τζαμίου τοῦ Σουλτάν *Ἀχμέτ*, εὐρίσκομεν. Κατ' ἀμφοτέρας τὰς πλευρὰς ὑπάρχουσι ἐξ ἑθλοῦ, ἐδραζόμενοι ἐπὶ πολλῶν κιόνων, καὶ ἐπὶ τῆς πύλης ὁ ἑβδομος ὁ γυναικωνίτης, ἐκτενὴς ὡς ὁ τῶν σουλτανικῶν τζαμιῶν, ἐστόλισται διὰ δικτυωτῶν ὁ μιναρὲς ἔχει ἓνα ἐξώστην.

Περίξ τοῦ τζαμίου ὑπάρχει *κερβάν σεράγ*, δυνάμενον ὅπως φιλοζενήσῃ τρισχίλια ἄτομα, καὶ εἰς σταῦλος δισχιλίων ἵππων, καὶ ἕτερος καμήλων ἔχει ἐστιατόριον [*δὰρ οὐλ ἱαάμ*], ἐν ᾧ πλουσίως σιτοῦνται γέροντες, νέοι καὶ γυναῖκες· ἐν πάσῃ ἐστὶς τοῦ κερβάν σεράγίου χορηγοῦνται καθ' ἑσπέραν ἄρτος, ζωμός, κηρίον· εἰς ἕκαστον δὲ ὑποζύγιον ἀνάλογος τῷ γένει φορβή· τῷ τζαμίῳ προσήρτηται καὶ λουτρῶν, μολυβδοσκεπῆς καὶ αὐτός, ὡς πάντα τὰ τοῦ ἱδρύματος μέρη¹. Νεώτερος περιηγητῆς ὀνομάζει μὲν *Ἰμαρτίον* τὸ *δὰρ οὐλ ἱαάμ*, προστίθησι δὲ ταῦτα: «Ὁ *Μουσταφᾶ πασᾶς*, πλὴν τοῦ τζαμίου, ἤγειρε καὶ ἱερο-

σπουδαστήριον [*μεδρεσέν*]¹· ἀπὸ τοῦ θόλου τοῦ τζαμίου κατέρχονται ἀορτῆρες, φέροντες λίθον γέσημ²· ὑπάρχει ἐν αὐτῷ καὶ Κοράνιον διὰ γραφῆς *Γιακούτ γεγραμμένον*³. Ὑπῆρχε καὶ διὰ κουφικῆς γραφῆς γεγραμμένον Κοράνιον, ὅπερ ὁ Σουλτᾶνος *Ἀπτι-ουλ-Μετζήτ*, μεταβάς εἰς τὸ ἐν Χάρακι αὐτοκρατορικὸν ἐργοστάσιον μεταξωτῶν ὑφασμάτων καὶ ἐπισκεψάμενος τὴν *Γκέγπουζαν*, παρέλαθεν⁴.

Εἰς ταῦτα, ἐπὶ τὸ μεγαληγορικώτερον ἐν πολλοῖς γεγραμμένα, προστιθέμεθα καὶ τὰ ἐπόμενα· ἀνωθεν τῆς μεγάλης θύρας τοῦ περιβάλλοντος τὸ τέμενος εὐρυτάτου περιβόλου ἐγείρεται θολοσκέπαστον τετράγωνον δῶμα, ἐγκλεισθὲν βιβλιοθήκην· τὰ πλαίσια τῆς κυρίας εἰσόδου τοῦ τζαμίου καὶ τῶν ἐκατέρωθεν παραθύρων, ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ὄντα, ὡς καὶ αἱ ἐξέχουσαι πλευραὶ τῆς εἰσόδου, εἰσι κατὰ μετὰ ἐπιγραφῶν εἰς τὰς ποικίλας καλλιγραφικὰς γραφὰς, ἀνηκουσῶν εἰς τὸ Κοράνιον· ὁ πρόναος ἔχει τὸ ἑδάφος μαρμαρόστρωτον· οἱ θόλοι αὐτοῦ στηρίζονται ἐπὶ τεσσάρων μονολίθων μαρμαρίνων κιόνων. Κεχωρισμένως τοῦ τζαμίου ἐγείρεται μεγαλοπρεπὲς πολύγωνον μυστωλεῖον, ἔχον ἅπασαν τὴν ἐξω πρόσοψιν ἐκ γρανίτου, τὰς δ' ἔνδον πλευρὰς ἐκ ποικιλοχρῶν τσινίων· τὸ θολοσκέπαστον προαύλιον στηρίζεται ἐπὶ τεσσάρων τετραγῶνων μονολίθων κιόνων ἐκ γρανίτου λειανθέντος καὶ ἔχει ἑδάφος μαρμαρόστρωτον· ἄπειροι λωρίδες ὑφασμάτων ποικιλοχρῶν δεδεμένοι ἐπὶ τῶν ῥάβδων τῶν σιδηρῶν καγκέλλων τῶν παραθύρων, μαρτυροῦσιν οἷαν εὐλάβειαν φέρει ὁ λαὸς πρὸς τὸν ἐκεῖ ἀναπαυόμενον μεγάλυμον ἄνδρα.

Τεκκὲς Φαζλ-ουλ-ζάχ πασᾶ.

Ἦκμασεν οὗτος ἐπὶ τοῦ Σουλτάνου *Τσελεμπῆ Μεχμεῖ* τοῦ *Α'* (ἐγίρας 816—824=1403—1421) καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου αὐτοῦ Σουλτάνου *Μουράτ* τοῦ *Β'* (ἐγ. 824—855=1421—1451)· ἐργημάτισεν ἱεροδίκης (κατῆς, χακίμ) τῆς *Γκεγπούζης*, δι' ὅπερ ἐπο-

1. Ἐν αὐτῷ ὠρίσθη διδάσκαλος ὁ σύγγρονος διδάσμος *Μολᾶς Μουχι-ε-τιν Μεχμεῖ ἐτ-τεμπριζή* [ὁ ἐκ *Τουρίδο*;]. *Καρα-τοελεμπί-ζαδέ* ἐνθ' ἂν., σελ. 213.

2. *شام* λίθος ἐν *Κατγάρ* ὀρυτσομένη, καὶ θεωρουμένη ὡς ἀλεξιτέρανος.

3. *Μεχμεῖ* Ἐπίτ' ἐνθ' ἂν.

4. *Κλεώνυμος καὶ Παπαδόπουλος*: Βιθυνικά, ἐν *Κ/πόλει*, 1867, σελ. 42.

1. *Hammer*; the travels of *Evliya*, τ. II, σελ. 89—91.

νομάζεται *Μουλάς, Χότζας, ἤ, -κατ' ἄλλους, τῆς περιοχῆς τῆς Γκεγπούζης διοικητής* (Γκέγπουζε καζασινά μουτσαρίφ), ἀναμφιβόλως μετὰ τὴν ἀνάκτησιν αὐτῆς τε καὶ τῶν περὶ ἐν εἰσι γήρας 822ω, ἀρξαμένῳ τῇ 28 Ἰανουαρίου 1419. Κατὰ τὸν *Ἀαλήν*, ἱστορικοὶ τινες λέγουσιν ὅτι περὶ τοῦ βίου τὰ ἔσχατα, ὡς ὁ *Καρά Χαλήλ*, καὶ οὗτος ἔφθασεν εἰς τὸν αὐτὸν διοικητικὸν βαθμὸν· ὁ *Καρά Χαλήλ*, ὁ κυρίως *Τσπερέελη Χαϊρ-ετ-τιν πασάς*, ὧν οὐλεμάς, ἐγένετο ἐν ἀρχῇ κατῆς τοῦ Μπιλετζίκ, εἴτα τῆς Προύσης, μετὰ ταῦτα *Καζασκόρης* καὶ ἐπὶ τέλος *μέγας Βεζύρης*, ἀπὸ τοῦ ἔτους γήρας 831—857=1428—1453, ὅτε ἔλαβε τὸν τίτλον *Πασάς*· ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῶν κκαταλόγων τῶν μεγάλων Βεζυρῶν λείπει τὸ ὄνομα τοῦ *Φαζλ-ουλ-λάχ*, ἔπειτα ὅτι μόνον εἰς τὰ κληρικὰ ἀξιώματα θεωρητέος φθάσας καὶ λαβὼν διὰ τοῦτο καὶ τὸν τίτλον *Πασάν*, μὴ ὄντα ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἰδρύσεως τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους οἰκογενειακόν (*Ἀυλῆς*· *Κιουνγ-ουλ-ἀχμπκρ*, τόμ. Δ', μέρ. Α', σελ. 73, ἐκδ. 1277 γήρας). Σύγχρονος αὐτῷ ἀναφέρεται καὶ ἕτερος ὀμῶνυμος, ἱατρὸς τοῦ τελευταίου Σουλτάνου, προαχθεὶς ἕνεκα τῶν γνώσεων, τῆς κρίσεως καὶ τῆς φρονήσεως εἰς βαθμὸν Βεζύρου καὶ σύμβουλος τοῦ Σουλτάνου χρηματίσας, κατὰ τὸν *Ἀαλήν* (αὐτ. σελ. 224, *Φαζλ-ουλ-λάχ Πασά*). Εἰς αὐτὸν ἴσως ἀναφέρονται τὰ γραφόμενα τοῦ *Δούκα*, ὅτι ὁ Σουλτάνος *Μουράτ* εἶχεν «ἓνα τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ σύμβουλον, ἄνθρωπον κακοποιὸν καὶ τῶν Χριστιανῶν ἐγθρόν ἄσπονδον, ὀνόματι *Φαδουλάχ*· οὗτος γάρ ἦν πρῶτον τῶν εἰσοδημάτων τῆς ἡγεμονίας μέγας χαρτουλάριος· εἴτα, ὀρῶν αὐτοῦ τὸ πανούργον ὁ ἡγμῶν, ὄξυ καὶ πρὸς τὰς βουλὰς αὐστηρὸν καὶ κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἐγθρωδῶς διακείμενον ποιεῖ αὐτὸν καὶ μετὰζόντα...», καὶ τὰ ἀλλαγῶ, ὅτι ὁ αὐτὸς Σουλτάνος ἓνα υἱὸν τοῦ *Ιωάννου Παλαιολόγου*, εὐρεθέντα ἐν Ἀδριανουπόλει καὶ ἕτερον ἐν Σερβίᾳ ἀπέμψας δεσμῶς ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἐν Ἀμκασίᾳ ἐξορῦττει τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τῶν δύο, συμβουλία τοῦ *Φαδουλάχ*. Ἀνακίρουνται ὁμοίως ταῦτα ἐξ ἴσων οἱ ὀθωμανοὶ ἱστορικοὶ ἀναφέρουσι περὶ τῶν ἀνδρῶν τούτων καὶ κυρίως περὶ τοῦ ἐν Γκεγπούζῃ ταφέντος. Γνωρίζουσι ἡμῖν οὗτοι: ὅτι ὁ τῆς Γκεγπούζης διοικητῆς *Φαζλ-ουλ-λάχ* πσῶς εἶχεν ἀρμονικὰς σχέσεις μετὰ τοῦ ἐν Βυζαντίῳ κρατοῦντος καὶ τῇ μετολαβῆσει αὐτοῦ προθύμως ἀρέθη ἢ εἰς Εὐρώπην διάβασε διὰ Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Σουλτάνου

Μεχμετ Α'· ὅτι ἐγκρατῆς ἦν τοῦ ἱεροῦ μουσουλμανικοῦ νόμου καὶ σοφὸς ἀνὴρ καὶ ὅτι ἀνῆκεν εἰς τὴν τάξιν τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν διακοιθέντων ἐπὶ δικαιοσύνη, ἀρετῇ καὶ πιστῇ ἐκπληρώσει τοῦ καθήκοντος· σεβόμενος ὁ, τι ἢ θρησκεία καὶ τὸ κράτος ἀπήτουν, δεξιῶς ἐπολιτεύθη πρὸς τοὺς διαφερομένους καὶ τὸν θρόνον ἀντιποιομένους υἱοὺς τοῦ Σουλτάνου *Βαγιαζήτ Γιλιορίμ*, τὸν *Σουλεϊμάν Σάχ*, τὸν *Μουσαῖ Χάν* καὶ τὸν Σουλτάνον *Μεχμετ Α'*, δειξας δικαίαν δρᾶσιν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ ἐνὸς ἐκάστου αὐτῶν. Οἱ αὐτοὶ ἱστορικοὶ παρέχουσι ἡμῖν τὰς ἐπομένας εἰδήσεις περὶ αἰσίαις διεξαγωγῆς δύο πρεσβειῶν τοῦ *Φαζλ-ουλ-λάχ* πρὸς τὰς ἐν Βυζαντίῳ ἀρχάς· τὴν πρῶτην αὐτῶν ὀρίζουσι εἰς τὸ ἔτος γήρας 816=1413 καὶ ἐξιστοροῦσι ὡς ἐξῆς· ἐπειδὴ ὁ αὐτοκράτωρ *Ἰωάννης Παλαιολόγος* τὸν ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου *Βαγιαζήτ* ἐπιβεβλημένον φόρον ἐπὶ τρία ἔτη ἦν καθυστερῶν, ὁ ἐν Ἀδριανουπόλει, ἢ μᾶλλον ἐν Εὐρώπῃ, ὀθωμανὸς ἀρχὼν ἀπῆτει αὐτόν, ἐστρατεύσας κατὰ τῶν Βυζαντινῶν διὰ τε ζηρᾶς καὶ θαλάσσης· ἠττηθέντος τοῦ στόλου αὐτοῦ πρὸ τῆς νήσου Πλάτης, προυτάθη εἰρήνη· δεξάμενος ταύτην ὁ *Παλαιολόγος*, ὤρισε διαιτητὴν τῆς μετὰ τοῦ *Μουσαῖ* διαφορᾶς τὸν ἐν Ἀσίᾳ ἀρχόντα τῶν ὀθωμανῶν Σουλτάνον *Μεχμετ Α'*, καὶ οὗτος τὸν *χακίμην* τῆς Γκεγπούζης *Φαζλ-ουλ-λάχ* ἐξομαλισθείσης τῆς διαφορᾶς καὶ δοθειῶν τῶν ἀπαιτουμένων ἐγγυήσεων μετὰξυ αὐτῶν, ὁ *Μεχμετ* διέβη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν διὰ Σκουαρίου καὶ ἐστράτευσε κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ *Μουσαῖ*, ἀντιποιομένου τὴν κυριαρχίαν τῶν ἐν Εὐρώπῃ ὀθωμανικῶν κτήσεων¹. Ταῦτα μὲν οἱ ὀθωμανοὶ κατὰ τοὺς ἡμετέρους ὁμοίως, οὐδόλως μνημονεύοντας πρεσβείας τοῦ *Φαζλ-ουλ-λάχ*, ὁ *Μουσαῖς* ἐπολιόρκησε τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ στόλον ἐξέπεμψε, διότι οἱ ἐν Βυζαντίῳ, κύριοι ὄντες τοῦ Βροσπόρου, ἠμπόδισαν τὴν εἰς Ἀσίαν διάβασιν αὐτοῦ, βιαζόμενος κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ *Μεχμετ*. Οὗτοι, κατατροπώσαντες τὸν στόλον τοῦ *Μουσαῖ* πρὸ τῆς νήσου Πλάτης, ἐδέξαντο πρότασιν, ἢ προσεκάλεσαν αὐτοὶ τὸν *Μεχμετ* καὶ ἐπέτρεψαν τὴν διάβασιν διὰ Χρυσοπόλεως τῶν δυνάμεων αὐτοῦ κατὰ τοῦ *Μουσαῖ*· τούτου γενομένου, ἐξῆλθεν ὁ *Μεχμετ* κατὰ τῶν πολιρκητῶν, κατεδίωξεν αὐτοὺς καὶ, φρονεθέντος τοῦ *Μουσαῖ*, ἀπέλειφθη αὐτὸς μόνος τοῦ

1. *Χαϊρ-ουλ-λάχ τανίχ-ι-ὀσμάνι*, τ. Γ', σ. 68-70.

σουλτανικού θρόνου κύριος, φιλίως ἔχων πρὸς τοὺς ἐν Βυζαντίῳ. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἀνάγεται ἡ πρώτη πρῆσβεία τοῦ *Φαζλ-ουλ-λάχ*¹. Τὴν δευτέραν ὀρίζουσιν οἱ ὀθωμανοὶ συγγραφεῖς εἰς τὸ ἐγίρας ἔτος 826, ἀρξάμενον τῇ 15 Δεκεμβρίου 1422· ἀποτέλεσμα αὐτῆς λέγουσι τὴν λύσιν τῆς πολιορκίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς ἀπὸ Ἰουνίου μέχρι 6 Σεπτεμβρίου 1422² διεξαχθείσης ὑπὸ τοῦ Σουλτάν *Μουράτ Β'*, τῶν αὐτῶν συνθηκῶν ἀνανεωθεισῶν³, τουτέστι τῆς πληρωμῆς τοῦ «εἰς τρισμυρίου χρυσίου»⁴ τεταγμένου ἐπὶ τοῦ Σουλτάνου *Βαγιαζήτ Α'* ἔτησίῳ ἐπιδόματος. Οἱ ἡμέτεροι τὴν λύσιν τῆς πολιορκίας ταύτης εἰς ἰδίᾳς πολεμικᾶς ἀρετᾶς ἀποδιδόασιν, οὐδ' ἐνταῦθα μνημονεύοντες μεσολαβήσεώς τινος τοῦ *Φαζλ-ουλ-λάχ*⁵.

Ὁ *Φαζλ-ουλ-λάχ* ἤγειρεν ἐν Γκεγπούζῃ τεκὲν καὶ μαυσωλεῖον, ἐν ᾧ καὶ τέθαπται, ὑφιστάμενα καὶ σήμερον· οἱ γράψαντες τὰ *Βιθυνικά* ἐσφαλμένως ὀνομάζουσιν αὐτὸν *Φεϊζουλλάχ* καὶ λέγουσιν ὅτι οὗτος ἀμετακομίσας τὴν ἐκ Λιβύσης (:) ὕλην τὴν τότε σφζομένην ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ *Ἀννίβα*, ἤγειρε τέμενος λαμπρόν, οὗ οἱ τοῖχοι κοσμοῦνται ἐκ πορσελάνης, αἱ δὲ θύραι ἐξ ἐλεφαντίνων ὀστέων τετορνευμένων, καὶ ὁ θόλος εἶναι ἐγγεγλυμμένος, φέρων τεμάχια Κορανίου, γεγραμμένα διὰ γραμμάτων ἀρχαίων, *κουφικῶν* καλουμένων, ἐνθα εἰσέτι εὐρήσται καὶ Κοράνιον ἀρχαίόγραφον, ὅπερ ἐσχάτως ζῶν ὁ Σουλτάν *Μετζίτης* ἠσπάζθη, μετενεγκῶν αὐτό, ὅτε ἦλθεν εἰς Χάρακα»⁶. Ταῦτα ἀναφέρονται εἰς τὸ τζαμίον τοῦ *Τσομπάν Μουσιαφά πασᾶ* καθὼς δὲ εἶπομεν, ἐπὶ τῶν ῥωμαϊκῶν ἔτι χρόνων

πλάξ μόνη εἰδείκνυε τὸν τάφον τοῦ *Ἀννίβα*, οὐδ' ὑπῆρξεν οἰκοδομὴ διασφύζουσα ὕλην ἐπὶ *Φαζλ-ουλ-λάχ*. Οὗτος ἤγειρε καὶ ἐν Καλλιπόλει εὐεργετικὰ ἰδρύματα (*χαϊράτ*), τεκὲν (*χανκῆχ*) καὶ δημοσίου ὠφελείας (*μεμπεράτ*), κατὰ τὸν *Ἀαλήν*, οὗ πατρὶς ἦν ἡ πόλις αὐτή.

Γαζή Σεράτ Ἰβραχίμ πασᾶ τσεδμεσᾶ.

Ἄγνωστου ἡμῖν χρόνου καὶ δράσεως τυγχάνει ὁ ἀνὴρ· οὗτος, τὸ ἀνυδρον τῆς Γκεγπούζης βλέπων, ἐδαπάνησεν ἐξ ἰδίων εἰς τὴν ἀνόρυξιν φρεάτων, κειμένων εἰς μικρὰν ἀπόστασιν, καλυφθέντων διὰ θόλων ὑπογείων, διωχέτευσεν, ἐνώσας τὰ ὕδατα αὐτῶν, ἀντλούμενα διὰ τῶν λεγομένων *τολαπίων*, μέχρι τῆς πόλεως καὶ ἀνήγειρεν ἐν τῇ ἀγορᾷ κρήνην· ἐξ αὐτῆς διανεμόνται ὕδατα εἰς διαφόρους ἄλλας κρήνας καὶ εἰς τὸν λουτρόνα τῆς κωμοπόλεως. Ὁ φιλόανθρωπος ἰδρυτῆς ὠρίσε καὶ βακούφιον (= εἰσοδήμα), πρὸς συντήρησιν τοῦ ἰδρύματος αὐτοῦ· ἐν ἔτει 1893 ἡ μὲν κρήνη ἦν κατὰξηρος, διάφοροι δ' ὤφειλον ἐκ τοῦ προϊόντος τῶν εἰσοδημάτων αὐτῆς περὶ τὰς ἑκατὸν χιλιάδας γροσίων· τὸ ὑπουργεῖον τοῦ ἐφκαρίου ἐκαλείτο εἰς λῆψιν τῶν δεόντων μέτρων¹. Ὁ αὐτὸς καλεῖται προσέτι καὶ *Σισμάν Ἰβραχίμ πασᾶς*. Ἡ κρήνη κεῖται ἐν μέσῳ πλατείας, περὶ ἣν εἰσι καφενεῖα καὶ ὁ μέγας λουτρὸν (*τσιφτὲ χαμάμ*), διηρημένος εἰς ἀνδρῶν καὶ γυναικείων.

Ἡ ταυτότης τῆς πόλεως.

Ἀναγράψαντες ἐν τοῖς ἄνω τὰς ἱστορικὰς εἰδήσεις, ὅσαι ἀπαντῶσι σχετιζόμεναι πρὸς τὰ τρία ὀνόματα, τὸ τῆς *Λιβύσης*, τὸ τῆς *Δακιβίτης* καὶ τὸ τῆς *Γκεγπούζης*, ἐρευνήσωμεν ἤδη καὶ τὰς γνώμας, ὅσας ἐξήνεγκον οἱ νεώτεροι ἐπὶ τοῦ θέματος, ἐὰν αἱ τρεῖς αὗται διάφοροι ὀνομασίαι ἀνήκωσιν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν πόλιν.

Ἐκ τῶν ἀναγεγραμμένων χωρίων τῶν συγγραφέων τῶν διαφόρων χρόνων, ἐξάγομεν ὠρισμένως, ὅτι κατὰ τὸ μέσον τῆς μεταξὺ *Χαλκηδόνος* ἢ *Χρυσόπολεως* καὶ *Νικαμηδείας* ὁδοῦ ὑπῆρχε καὶ ὑπάρχει κώμη, πόλις, οὐ μακρὰν μὲν τῆς *Θαλάσσης*, ἀλλὰ τοσοῦτον πλησίον αὐτῆς, ὥστε καὶ τὸ παράλιον, τὸ ἐπὶ τοῦ *Ἀστακηνοῦ κόλπου* ὡς λιμὴν ἢ *σκάλα*

1. *Χαλκοκονδύλης*· σελ. 97—8, E. R. — *Δούκας*. xix. — *Φραντζής*· Α', 30. — *Leunclavius*· Ann. Turc., σελ. 323 E. R.

2. Ἄντι 826 ἐγίρας, γραπτέον τότε 825.

3. *Χαϊρουλ-λάχ*· ἐνθ' ἄν., τ. Ζ', σελ. 50.

4. *Χαλκοκονδύλης*· σελ. 33, E. R.

5. *Δούκας*· κεφ. 28 — *Χαλκοκ.*· σελ. 124, E. R. — *Καναός*· σελ. 197—198, E. R. — *Φραντζής*· Α', 32.

6. *Κλειων*· καὶ *Παπαδοπ.*· ἐνθ' ἄν., σελ. 42. — Τὰς βιογραφικὰς εἰδήσεις ἔχουσι: *Σεατ-ετ-τίν*· ἐνθ' ἄν., τ. Β', σελ. 432. — *Δούκας*· κεφ. 30, σελ. 116, 117, E. R. — *Χάμμερ*· ἐνθ' ἄν., βιβλ. VII [τ. Α', σελ. 421 ἑλλ. μεταφρ.], βιβλ. IX [τ. Β', σελ. 47, σημ. λγ' ἑλλ. μεταφρ.]. — *Μεχμετ Ἐτίπ*· ἐνθ' ἄν. *Leunclavius*· ἐνθ' ἄν., ὅστις γράφει αὐτὸν *Faselulla*. — *Ἀαλής*· *Κιουνη-ουλ-ἀγμπαρ*, τ. Δ', μέρ. Α', σελ. 73, 141—142, 224.

1. *Μεχμετ Ἐτίπ*· ἐνθ' ἄν. — *Hammer*; *Reise nach Brussa, Pest*, 1818. σελ. 163—164. — *Σαμπάχ*· ἐφημερίς Κ, πόλεως, φύλ. 1 Μαΐου 1893 [1309].

αὐτῆς χρησιμεῦον, ὁμωνύμως ἐκφέρεσθαι· ἡ κώμη αὕτη ἀπὸ τοῦ χρόνου τῶν βασιλείων τῆς Βιθυνίας μέχρι τοῦ τετάρτου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος ἐκαλεῖτο *Λιβύσσα*· μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων *Δακίβιζα*· καὶ ἀπὸ τῆς ὀθωμανικῆς κυριαρχίας *Γκέγπουζα* ἢ *Κέιβιζα*. Περὶ τῆς πρώτης ἐπωνυμίας λέγεται, ὡς εἶδομεν, ὅτι παρήχθη ἀπὸ παραρρέοντος ποταμοῦ *Λιβύσσου*· περὶ τῆς δευτέρας, οὐσης λίαν περιέργου, οὐδὲν εὑρομεν· περὶ δὲ τῆς τρίτης οὐδεμία χωρεῖ ἀμφιβολία ὅτι μικρὸν παραφθαρὲν καὶ τὴν πρώτην συλλαβὴν ἀποβαλὸν, κείτοι οὐδαμῶς εὐρηταί ἔνευ αὐτῆς γραφόμενον, τὸ βυζαντινὸν ἐστὶν ἄνευ. Διὰ ταῦτα ἐπιγραμματίσμεν τὴν πεποιθῆσιν ὅτι τὴν *Λιβύσσαν* ὑποκατέστησεν ἡ *Δακίβιζα*· ὡς πάντα τὰ ἀρχαῖα *᾽Οδοιπορικά*, μνημονεύοντα συνάμα καὶ τοῦ τόφου τοῦ Ἀννίβια, ὀρίζουσι τὴν *Λιβύσσαν* ἐν τῷ μέτῳ τῆς μεγάλης ὁδοῦ ἀπὸ *Χαλκηδόνος* εἰς *Νικουμάδειαν* καὶ λέγουσιν αὐτὴν ταχυδρομικὸν σταθμὸν, οὕτω καὶ οἱ μεταγενέστεροι λέγουσι τὰ αὐτὰ περὶ τῆς *Δακίβιζας* καὶ τῆς *Γκεγπούζης*. Ἐπομένως, ἀρ' οὐ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σημείου εὑρίσκομεν τὰ αὐτὰ πράγματα, ἔπεται ὅτι αἱ τρεῖς διάφοροι ἐπωνυμῖαι σημαίνουσι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν κώμην ἢ πόλιν.

Ἐν τούτοις ὁμως νεώτεροι ἐρευνηταὶ ποικίλας ἐξήνεγκον γνώμας, δεικνύσας μεγάλην αὐτῶν πλάνην. Ὁ *Λεουγκλάβιος*, ἔχων ὑπ' ὄψει, φαίνεται, τὸν *Πολεμαῖον*, ἐν ταῖς μεσογειοῖς πόλεσι καταλογίζοντα τὴν *Λιβύσσαν*, καὶ ἀποδεχόμενος τὴν *Γκέγπουζαν* παράλιον, θεωρεῖ ταύτην κατέχουσαν τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας Ἀστακοῦ μᾶλλον ἢ τῆς *Λιβύσσης*, ἣν τοποθετεῖ μεσογειότερον, παρά τὴν περιώνυμον *Νίκαιαν*, ἔνθα ἦν χωρίον *Λεβούζα* κλούμενον· καὶ ἐκλαμβάνων αὐτὸ παρεφθαρμένον ὄνομα τῆς *Λιβύσσης* τοῦτο θεωρεῖ ἐπέχον τὴν διάστημον κώμην¹. Πρόδηλος ἡ πλάνη. Ὁ *Δουκάγγιος*, φρονῶν ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ ἀββᾶ *Guibert*, συγχρόνου ἱστορικοῦ τῶν *Σταυροφοριῶν*, ἀναφερομένη *Civiza*, *Civizena* *civitas* ἐστὶν ἡ παρά *Λεουγκλαβίω* *Geivise* καὶ τοῦτον ἀντιτάσσων εἰς τὸν *Βουοβέμιον*, εἰπόντα ὅτι ἡ διὰ τὸν τόφον τοῦ Ἀννίβου περικλειῆς ἀρχαία *Λιβύσσα* ἐστὶν ἡ *Γκέγπουζα*, ἀποφαίνεται ὅτι αὕτη κατέχει τὴν θέσιν, κατὰ μὲν τὸν *Λεουγκλάβιον*, τῆς Ἀστακοῦ, κατ' αὐτὸν δὲ (τὸν *Δουκάγγιον*), τῆς *Κίβωτου*, τῆς πολλὰ-

κις ἐπὶ τῶν *Σταυροφοριῶν* μνημονευομένης¹. Ὁ *Leake* ὑποτίθησι μὲν τὴν *Γκέγπουζαν* οὖσαν τὴν τῶν *Βυζαντινῶν* *Δακίβιζαν*, ἀλλ' ἀναζητῶν ἐν τῇ ὑπὸ τῶν ᾽Οδοιπορικῶν ὀριζομένη ἀποστάσει τῶν 36—39 μιλίων ἀπὸ τῆς *Χαλκηδόνος* τὴν *Λιβύσσαν* καὶ εὑρίσκει εἰς τοσαύτην ἀπόστασιν χωρίον ὄνοματι *Μαλιούμ*, τοῦτο νομίζει εἶναι· ἐκ τυπογραφικοῦ βεβαίως παροράματος φέρεται τὸ ὄνομα τοῦτο *Malsum* καὶ *Maldysem* παρὰ τῷ ἄγγλῳ περιηγητῇ², ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ *Μουαλίμ* κιοῖ, ἦτοι διδασκάλου χωρίου, κρινῶς *Μαλιούμ* καὶ προφερομένου, ὅπερ ὁ *Χάμμορ*, διαπλάσας ἀραβικόν, γράφει *Μαχάλετ-οὐλ-ἀλιμ* καὶ μεθερμηνεύει ἀτόπος, συνουκία τῶν ᾽Αλιμεν, οὕτω καλουμένων τῶν ἐν πάσῃ τέχνῃ ἡδυπαθοῦς μιμητικῆς γεγυμνασμένων αἰγυπτίων χορευτριῶν³. Ἄξιον πράγματι· μεγίστης ἀκριβείας ἢ τοιαύτη τοῦ ὀνόματος παρεξήγησις ὑπὸ τοῦ διατήμευ Ἀσκηνολόγου. Ἐτερος ἄγγλος περιηγητής, ὁ *Ainsworth*, τὴν τοῦ *Πλουτάρχου* περιγραφὴν τῆς *Λιβύσσης* εὑρίσκει ἀκριβῶς ἐφαρμοζομένην εἰς τὴν θέσιν τοῦ πολὺ ἀπωτέρω κειμένου χωρίου *Χάρακος*, οὐχὶ δὲ εἰς τὴν τῆς *Γκεγπούζης*⁴. Περιττὴ δὲως τῆς γνώμης ταύτης ἀνασκευή. Ὁ *D'Anville*⁵, συμφώνως τῷ *Γυλλίω* [ἐνθ' ἄν.], καὶ ἄλλοι θεωροῦσι *Λιβύσσαν* τὴν νῦν *Γκέγπουζαν*, καὶ τὴν γνώμην αὐτῶν θεωροῦντες ἀναμυθισθησίμον, ἀπαχζόμεθα αὐτὴν πληρέστατα.

Προσθήκη κατ' Ἀπρίμιον τοῦ 1900.— Ὁ *O. Schwab* ἐν σελ. 1661 τῆς *Berliner Philologische Wochenschrift*, 1895, ἐπραγματεύθη τὴν θέσιν τῆς *Λιβύσσης*, ταχθείσης ὑπὸ τοῦ *Kiepert* παρὰ τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν *Δίλ*, προβάς εἰς βαθεῖαν ἐπιτοπίως ἐξέτασιν. Τὴν εἰδησιν ἐμάθομεν ἐκ μνείας τοῦ *E. Oberhammer*, *Geogr. Jahrbuch*, XXII· τὴν πραγματείαν μὴ ἔχοντες ὑπ' ὄψει, ἀγνοοῦμεν τὴν γνώμην τοῦ *Schwab*· ἀλλ' ἡμεῖς πεπεισμένοι διατελοῦμεν ὅτι τὸ *Δίλ*, ἡ *Γλώσσα*, ἐπέχει τὸν *Πελεκανόν*, περὶ οὗ, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν, ἔχομεν ἄρθρον ἰδιαίτερον.

1. *Ducange*; *Hist. C/ple*, notes sur *Villeh*, CCXL.

2. *Leake*; ἐνθ' ἄν.

3. *Hammer*; *Umblick & Reise* κτλ. σελ. 163.—*Texier*; ἐνθ' ἄν.

4. *Ainsworth*; ἐνθ' ἄν., σελ. 18, 20.

5. Παρὰ *Bianchi*, ἐνθ' ἄν.

1. *Leunclavius*; *Pand. Turc.*, § 74, 153.

Εἶπομεν δτι ἡ Λίβυσσα ἦτο τοσοῦτον τῆς θαλάσσης πλησίον, ὥστε τὸ ἐπὶ τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου παράλιον, τὸ χρησιμεῦον ὡς λιμὴν αὐτῆς ἢ σκάλα, ἔφερε τὸ αὐτὸ ὄνομα, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἄλλοι μὲν τῶν συγγραφέων παραθαλάσσιον καὶ ἄλλοι μεσόγειον λέγουσιν αὐτήν· τὸ αὐτὸ συμβαίνει ἐφεξῆς καὶ διὰ τὴν Δακίβιζαν, ἔτι δὲ καὶ διὰ τὴν Γκέγπουζαν.

Οἱ τῆς Γκεγπούζης κάτοικοι, οἱ προτιμῶντες τὴν διὰ πλοίων ἐκ τῶν λιμένων Ἐσκι

Χισάρ ἢ Δάριτζα εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ βασιν ἢ ἐπάνοδον ἀποπλέοντες καὶ καταπλέοντες ἔλεγον δτι ἤρχοντο ἀπὸ τὴν Γκέγπουζαν εἴτε ἐπλεον εἰς Γκέγπουζαν· οὕτως ὁ Σεσίνης, παράλιον νομίσας τὴν πόλιν, δτι, ἀποπλεύσας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἐπλεεν εἰς τὸν Νικομηδείασιον κόλπον, οὐρίου ἀνέμου πνεύσαντος, ἐφθασε, λέγει, εἰς τὸ ἀκρωτήριον Γκέγπουζε ἢ Γκεγνέπιζε ἀναφέρων δὲ τὰ κτίσματα τοῦ Τσομπὰν Μουσταφᾶ καὶ μὴ βλέ-

Ὁ τάφος τοῦ Ἀννίβα

πων αὐτά, «κατὰ τὸ παρόν, γράφει, οὐδὲν ὄραται· ἐστὶν ἀκρωτήριον, εἰς ἀπόστασιν τοῦ ὁποίου εὑρηται χωρίον λεγόμενον *Mahona* μεθ' ἐνὸς χανίου», καίτοι, λέγει, δτι ἡ Γκέγπουζά ἐστι *κασαμπᾶς* (κωμόπολις), κατοίκους ἔχουσα Τούρκους, καὶ ἐξ μίλια τῆς θαλάσσης ἀπέχουσα¹.

1. Sestini; viaggio da C/poli a Bassora, 1786,

Ὁ τάφος τοῦ Ἀννίβα.

Τὸν εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ τάφου τοῦ Ἀννίβα εἰς τὴν Γκέγπουζαν μεταβαίνοντα ὁ ὁδηγός

σελ. 5—7. Ἡπατήθη οὗτος καὶ εἰς τὸ ὑπ' αὐτοῦ *Mahona* λεγόμενον ἀνυπαρκτον χωρίον· πιθανῶς πρὸ τοῦ χανίου προσωρμισμένη ἔμενε μαούνα (φορτηγίς), δτι ἠρώτησέ τινα περὶ τοῦ μέρους· τοῦ δ' ἀποκρινομένου μαούνα ἐστὶν ἐκεῖ, ὁ περιηγητῆς ἐξέλαβεν ὄνομα τοῦ μέρους τὴν λέξιν καὶ ἐσημειώσκατο αὐτό.

ἄγει εἰς τὴν κορυφὴν λοφίσκου, ἀπέχοντος πλέον ἢ ἡμίσειαν ὥραν ἀπὸ τῆς πόλεως, νοτιοανατολικῶς αὐτῆς· ἡ κορυφὴ τοῦ λοφίσκου, ἡ πόλις Γκεγπούζα καὶ ὁ σιδηροδρομικὸς σταθμὸς σχηματίζουσιν ἰσοσκελεῖς τρίγωνον· ἡ πόλις εὐρήται πρὸς βορρᾶν, ὁ σταθμὸς πρὸς νότον καὶ ὁ λόφος πρὸς ἀνατολάς· ἐπὶ τοῦ ὄροπέδιου τούτου δύο γηραιαὶ κυπάρισσοι· ἐν γραμμῇ ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον ὀρίζουσι τάφον μήκους δύο σχεδὸν γαλλικῶν μέτρων, περὶ ὃν ἀτάκτως διεσπαρμένα εἰσὶ ποικίλα λιθάρια. Παρὰ τὴν πρὸς νότον κυπάρισσον ἵσταται ὀρθὴ πλάξ ἐκ γρανίτου, ἔχουσα ὕψος ἐνὸς γαλλικοῦ μέτρου, πλάτος τριᾶκοντα καὶ πᾶχος δεκαπέντε περίπου ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου, ἄνευ οὐδενὸς σήματος· παρὰ δὲ τὴν πρὸς βορρᾶν κυπάρισσον κεῖται κατὰ γῆς ὀγκῶδες τμήμα πέτρας συνήθους· ἐπὶ ὀμαλῆς πρὸς μόνον τὸ ἄνω μέρος αὐτῆς ἐπιφανείας διεκρίναμεν, διὰ σμίλης ἢ ἐτέρου ὀξείου ἐργαλείου λαξευθέν, τὸ κόσμημα τοῦτο· παρατηροῦντες αὐτὸ τε καὶ τῆς πέτρας τὸ ἄμορφον, ἐπέστημεν ὅτι οὔτε εἰς οἰκοδομὴν ποτε, οὔτε εἰς στολισμὸν οἰκοδομῆς εἴτε εἰς ἄλλην τινὰ χρῆσιν ἐχρησιμωποιήθη ἢ πέτρα αὕτη· πιθανώτατα ποιμήν, ἢ ἄεργός τις, πρὸ αἰῶνων πάντως, διότι ἐκ τῆς πολυκυκρίας αἱ γραμμαὶ τοῦ κοσμήματος κατήνησαν δυσδιάκριτοι, παιδιᾶς χάριν καὶ τέρψεως, εὐρῶν ὀμαλὴν τὴν ἐπιφάνειαν, ἰσκάλισε τὸ κόσμημα, τῆς πέτρας κατακειμένης ἐκεῖ ἐπὶ τόπου.

Τοῦρκος πτωχός, ἐκεῖ διημερεύων, δέχεται προσφοράς τῶν ἐπισκεπτῶν καὶ τῶν ἐν τῇ κώμῃ καὶ τοῖς πέριξ κατοικούντων εἰς ἔλαιον, κηρία ἢ χρήματα καὶ μετὰ θρησκευτικῆς ὄντως εὐλαθείας καθ' ἑσπέραν ἀνάπτει ἐπὶ τοῦ τάφου κενδήλαν ἢ τὰ κηρία· οἱ περίοικοι Ὀθωμανοὶ θεωροῦσι τὸ μνημα θεοφιλοῦς Μουσουλμάνου ἐκ τῶν ὑπὸ τὸν Σουλτάνον Ὀρχάν ἐλθόντων εἰς τὴν κατάκτησιν τῆς χώρας καὶ πολὺν ἀποδιδόασιν αὐτῷ σεβασμὸν, ἀπεκδεχόμενοι κατ' αὐτοῦ θεραπείας ἀσθενῶν, ἐφ' ᾧ καὶ πολλάκις αὐτοπροσώπως ἔρχονται εἰς ἐπισκεψιν αὐτοῦ.

Ἄρα γὰρ τὸ χῶμα τοῦτο καλύπτει τὰ ὅσα τοῦ διασήμου ἀφρικανοῦ στρατηγοῦ; ἢ ἀπ' αἰῶνος εἰς αἰῶνα καὶ ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν μεταβιβαζομένη παράδοσις ἢ μόνη ἐστὶν ἡμῖν ἰνδείξις. Ὁ *Chevalier* πιθανὸν λέγει, ὅτι

λείψαγα τοῦ Ἄννιβα κεκλεισμένα εἰσὶν ὑπὸ τὸν λοφίσκον, περὶ οὗ ἡμῖν ὁ λόγος, καὶ προσκαλεῖ τοὺς περιηγητὰς εἰς ἀνόρουξιν αὐτοῦ πρὸς ἐπιθεβαίωσιν¹. Ὁ *J. Mordtmann* ἐξέφρασεν ἐνδοιασμούς πρὸς τὴν θέσιν τοῦ τάφου τοῦ Ἄννιβα καὶ, στηριζόμενος εἰς τὰς παρατηρήσεις τοῦ *Leake*, προτιμᾷ τὴν γνώμην, καθ' ἣν ὁ τάφος ἔκειτο χαμηλότερον τῆς Γκεγπούζης, πλησιέστερον δὲ τῆς ἀκτῆς καὶ τῆς κοίτης ποταμοῦ². Ἐν ἔτει 1889 ἢ ἐν Κωνσταντινουπόλει Γερμανικὴ Ἐκδρομικὴ Λέσχη (*Deutsche Excursion-club*), ἐπεσκέψατο τὸν τάφον καὶ ἐφωτογράφησεν αὐτόν· μέλος τότε τυγχάνοντες καὶ ἡμεῖς ἐλάβομεν τὴν φωτογραφικὴν εἰκόνα, ἣν παρεθέμεθα ἀνωτέρω.

Ἐπιγραφαὶ Γκεγπούζης.

Οὐδεμίαν σχεδὸν ἔχομεν ἐκ Γκεγπούζης ἐπιγραφὴν, ἀφ' οὗ τὴν ὑπὸ τοῦ *A. Mordtmann* εὑρεθείσαν ἐν αὐτῇ καὶ ἐν ἔτει 1863 δημοσιευθείσαν, ἕνα ἀκριβῶς πρὸ αὐτοῦ αἰῶνα ἕτερος περιηγητῆς εἶδε καὶ ἀντέγραψεν ἐν *Χαρταλιμῇ* (*Καρτάλ*), ὡς παρακατιόντες ὀφόμεθα. Ὁ *Leake* μόνον ἐνδείξιν ὅτι ἡ Γκεγπούζα κατεῖχε θέσιν ἑλληνικῆς πόλεως εὑρεκεκολοβωμένην ἑλληνικὴν ἐπιγραφὴν· μετ' αὐτὸν ὁ *Ainsworth* εἶδεν ἄνευ ἐπιγραφῆς μαρμαρίνην σαρκοφάγον, χρησιμεύουσαν τότε ὡς ποτίστραν τῶν ἐν τῷ Μενζιλ-χανῆ (ταχυδρομικῷ σταύλῳ) ἵππων. Εὐτυχέστεροι ἐφάνημεν ἡμεῖς, ἰδόντες ἐπίσης μαρμαρίνην σαρκοφάγον ἐν τῇ περιοχῇ κατηδαφισμένου ἐλαιοτριβείου, φέρουσαν τὴν ἐπομένην ἐπιγραφὴν, ἐν ἀρίστη μὲν καταστάσει διατηρουμένην, φέρουσαν ὅμως γραμματικὰ τινὰ σφάλματα καὶ λεκτικὰς ἑλλείψεις· εἰς τὸν 2 στίχον ἀντὶ ἀέμυτῆν ἀρμόζει ἀέμυτῆν, καὶ ἀντὶ τῆς αἰσὺν ἢ πρόθεσις ἀέν· εἰς τὸν 4 στίχον ἀντὶ τῆς ὀνομαστικῆς πτώσεως (θεθείσης πιθανῶς ἐκ μιμήσεως τοῦ ἐν τῷ α' στίχῳ ἐπίσης, ὀρθῶς ὅμως, εἰς τὴν αὐτὴν πτῶσιν ἐκφερομένου ἐπωνύμου τῆς *Φιλητῆς*), ἀρμόζει ἢ δοτικὴ εἰς τὸ ἐπώνυμον τοῦ Σωκράτους· τοῦτο δ' ἐξάπαντος ἑλλειπτικῶς τεθειμένον ἐστίν, ἀντὶ αὐτοῦ καὶ *Εὐποῦς* ἢ μάλλον ἀντὶ τοῦ αὐτοῦ καὶ *Εὐπολῆς*, ἐκεῖνο μὲν ὄν πρωτοφανὲς ὄνομα κύριον, τοῦτο δὲ σύνθεσις. Τὰ λοιπὰ γραμματικὰ λάθη εἰσὶν εὐνόητα.

1. *Chevalier*; voyage de la Propontide et du Pont-Euxine, Paris 1800, σελ. 39.

2. Ὁ ἐν Κ' πόλει Ἑλλ. Φιλ. Σύλλ. τ. ΙΖ', σελ. 193.

1.

Η Φ Κ Α Ι Ι Μ Α Λ Τ Ρ Ω Η Ν Τ Α Η

ΖΩΣΑ ΕΜΑΥΤΗΝ ΤΗΝ ΠΥΛΙΟΝ ΤΑΥΤΗΝ ΕΘΗΚΑΣΥΝ ΤΩ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΩ
ΤΟ ΠΩΚΑΙ ΤΩ ΓΛΥΚΥΤΑ ΤΩ ΜΟΥ ΑΝΔΡΙΑΥΡΗΛΩ

Ϟ Ϟ Ϟ Ϟ Ε Κ Υ Ρ Π Α Ο Τ Ϟ Η

5.

ΚΑΙ ΒΟΥΛΟΜΑΙ ΜΕΤΑ ΤΟ ΚΑΤΑ ΤΕΘΗΝΑΙ ΗΜΑΣ ΜΗ ΔΕΝ ΑΕΤΕΡΟΝ
ΤΕΘΗΝΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΥΛΙΟΝ ΤΑΥΤΗΝ ΕΙΜΗ ΕΑΝ ΕΠΕΙΞΕΙΤΕ ΚΝΟΝ
ΗΜΩΝ ΟΣ ΔΑΝ ΠΑΡΑ ΤΑΥΤΑ ΠΟΙΗΣΙ ΔΩΣΕΙ ΠΡΟΣΤΕΙΜΟΥ ΤΩ

ΤΑ ΜΕΙΩ Ϟ Ϟ Ϟ ΚΑΙ ΤΗ ΠΟΛΕΙ Ϟ Ϟ Ϟ ΚΑΙ ΤΗ ΑΡΒΕΙΛΙΑΝΩΝ ΚΩΜΗ Ϟ Ϟ

10.

ΧΑΙΡΕΤΕ

Ἀναγιγνώσκομεν λοιπὸν διωρθωμένην τὴν ἐπιγραφὴν οὕτω.

Φιλητῆ, ἡ καὶ Ματρῶνα

ζῶσα ἐμαυτῆ τὴν πόβλον ταύτην ἐθήκα ἐν τῷ

[περιωρισμένῳ

τόπῳ καὶ τῷ γλυκυτάτῳ μου ἀνδρὶ Ἀρρηλῷ

Σωκράτει, δ[ς] καὶ Ἐδπος (ι)·

5 καὶ βούλομαι μετὰ τὸ κατατεθῆναι ἡμᾶς μὴ δένα

[ἕτερον

τεθῆναι εἰς τὴν πόβλον ταύτην, εἰμὴ ἐὰν ἐπειξῇ

[τέκνον

ἡμῶν. Ὅς δ' ἂν παρὰ ταῦτα ποιήσει, δώσει

[προστήμου τῷ

ταμείῳ¹ λδ', καὶ τῇ πόλει λα', καὶ τῇ Ἀρβει-

[λιανῶν κώμῃ λα'.

Χαίρετε.

Ἡ «κώμη Ἀρβελιανῶν» ἀπαντᾷ, ὑπὸ διαφόρους γραφάς, καὶ ἐν ἄλλαις ἐπιγραφαῖς, ἀνακαλυφθείσαις ἐν τῷ μεταξὺ χώρῳ τῆς πόλεως Νικομηδείας καὶ τῆς κώμης Τοῦζλων, εὑρισκομένης ἕνα σταθμὸν ἐντεῦθεν τῆς Γκεγπούζης πρὸς τὴν πρωτεύουσαν· αἱ δὲ γραφαὶ αὗται εἰσι· α' Ἀρβελιανῶν· ἐν ἐπιγραφῇ προερχομένη ἐκ νεκροταφείου παρὰ τὴν Νικομηδείαν, περιληφθεῖσα ἐν τῷ C. I. G. ὑπ' ἀρ. 3785· β' Ἀρβιλλανῶν· ἐν ἐπιγραφῇ, κειμένη ἐν τῷ ἱερῷ ὀρθοδόξῳ ναῷ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς ἐν τῇ κώμῃ Τοῦζλων, δημοσιευθεῖσα ὑπὸ τοῦ Χρ. Παπαδοπούλου ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμὸν 2596 [6/18 Ὀκτωβρίου 1877] φύλλῳ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐφημερίδος «Νεολόγου», καὶ Ἀρβηλανῶν κατὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς αὐτῆς ἐπιγραφῆς ὑπὸ Μ. Γεδεῶν, ἐν τῇ τότε συγχρόνῳ «Ἠρωϊκῇ»²· γ' Ἀρβιλιανῶν· ἐν

ἐπιγραφῇ προερχομένη ἐκ Νικομηδείας, δημοσιευθεῖσα κατὰ δύο ἀντίγραφα ὑπὸ τοῦ J. H. Mordtmann, ἐν τῷ περιοδικῷ τῆς ἐν Ἀθήναις Γερμανικῆς Σχολῆς [τ. XII, σελ. 171 ἀρ 4]· δ' Ἀρβελιανῶν· ἐν τῇ ὑφ' ἡμῶν δημοσιευομένη ἀνωτέρω ἐπιγραφῇ. Πᾶσι αὗται αἱ διάφοροι γραφαὶ τοῦ ὀνόματος τῆς κώμης ἀναφέρονται εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν κώμην, ἧς τὴν θέσιν ἀγνοοῦμεν· καὶ ἄλλα τοπικὰ ὀνόματα, ἐν βιθυνικαῖς ἐπιγραφαῖς μνημονευόμενα, ἔχουσιν ἀνα κατάληξιν, ἅτινα παρατίθησιν ὁ J. Mordtmann [ἐνθ' ἂν]· τοιαῦτα δ' εὑρίσκομεν καθ' ἅπασαν τὴν Ἰλλυρικὴν χερσόνησον, πλείστα δὲ καὶ ἐν τῇ νήσῳ Κρήτῃ¹.

Ὁ Μ. Γεδεῶν λέγει· «ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἀναφέρεται πόλις καὶ κώμη Ἀρβηλα, περὶ ἧς οὐ γίνεται νεωτέρα μνεία· ἄρα [εἶπεν ἐν τῇ ἐφημερίδι «Ἠρωϊκῇ» πρῶτος ὁ παραγγραφεύσας τὰς ἐπιγραφὰς Β. Ζώτος] οὐ μακρὴν τῶν Τοῦζλων ἔκειτο πολίχνη καλυμένη Ἀρβηλα» [ἐνθ' ἂν]. «Ἀπασαὶ αἱ ὑποδειχθεῖσαι ἐν τοῖς ἄνω ἐπιγραφαῖ, παραλείπουσι τὸ ὄνομα τῆς πόλεως, ἐν ᾧ ἀναφέρουσι τὸ τῆς κώμης· ἐξ οὗ εἰκάζομεν ὅτι αὐτὴ ὑπήγετο διοικητικῶς εἰς πλησίον κειμένην πόλιν, οὐχὶ βεβαίως ὁμώνυμον· ἐπεὶ δὲ αἱ περὶ ὧν ἡμῖν ὁ λόγος ἐπιγραφαὶ προέρχονται ἐκ μερῶν πολὺ ἀφροστῶτων ἀλλήλων, ἀπὸ Τοῦζλων μέχρι Νικομηδείας, ἀδύνατος ἀποβαίνει ὁ ὀρισμὸς τῆς κώμης τῶν Ἀρβηλανῶν, ἐκτὸς νεωτέρων εὐρημάτων σχετιζομένων αὐτῇ². Εἰς τὴν ὑπ' ἀριθμὸν 3785 τοῦ C. I. G. παρατεθειμέναι εὐρηγνται εἰκασίαι

1. Τὸ σημεῖον τοῦτο σημαίνει, ὡς γνωστόν, δηνάρια.

2. Μ. Γεδεῶν· Ἀκρίτας καὶ Τοῦζλα· σελ. 200, σημ. 1 (Εἶκον. ἡμερολ. 1896, ὑπὸ Ἰω. Ἰωαννίδου, ἐν Κων/πόλει, 1895).

1. Μ. Χουρμούζης· Κρητικά, σελ. 44, κί.—Πρβλ. C. I. G., ἀρ. 3788.

2. Ὁ Γεδεῶν [ἐνθ' ἂν., σελ. 205], ἀγνοῶν τὰς ἑλλας μνείας, εἰκάζει τὴν θέσιν Ἀρβηλῶν εἰς τὸ Τσατρ-οβά.

τινὲς τοῦ *Hase*, καθ' ἃς ἡ κώμη αὐτὴ ταυτίζεται πρὸς τὸ *Eribulo* τοῦ Πευτιγχερίου πίνακος, ὀρίζοντος αὐτὸ δώδεκα μίλια ἀριστάμενον τῆς Νικομηδείας ἐπὶ τῆς ἀπ' αὐτῆς εἰς Νίκαιαν ἀγούσης, τὸ ἢ τὸν *Ἐριβωλον* τοῦ *Δίωνος*, ἐπίνειον ἐπὶ τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου, *Hyribulum* τοῦ Ἱεροσολυμιτικοῦ Ὀδοιπορικοῦ, τὴν παρὰ Πτολεμαίῳ *Ἐριβοίαν* εἰς ταῦτα παρατηροῦμεν ὅτι τὴν μὲν Ἐριβοίαν ὁ Πτολεμαῖος τάσσει ἐν ταῖς μεσογείοις πόλεσι τῆς Βιθυνίας μετὰ τὴν Λίβυσσαν, τὸν δὲ Ἐριβωλον ἢ τὸ Ἐριβωλον ὁ *Δίων* ὀρίζει ῥητῶς λέγων· «... Ἐριβώλου τοῦ ἐπίνειου τοῦ καταπιπέρας τῆς τῶν Νικομηδέων πόλεως ὄντος...» ἱστορῶν ἄμα ὅτι ὁ ἐν αὐτῷ καταπτήσας Μακρόνος διέπλευσεν ἐξ αὐτοῦ «εἰς τὴν Χαλκηδόνα οὐ γὰρ ἐθάρσησεν ἐς τὴν Νικομηδείαν εἰσελθεῖν, φοβηθεὶς τὸν τῆς Βιθυνίας ἄρχοντα...»¹. Αὐτὸς λοιπὸν ὁ Ἐριβώλος, ὁ τοῦ Δίωνος ἐστὶ καὶ ὁ παρὰ τῷ Πευτιγχερίῳ πίνακι καὶ ὁ παρὰ τῷ Ἱεροσολυμιτικῷ Ὀδοιπορικῷ μνημονευόμενος, καὶ ὁ κατὰ τὸν ἑαυτοῦ αἰῶνα ἐν τῷ συναξαρίῳ *Νικήτα* πατριαίου τοῦ ὁμολογητοῦ ἀναφερόμενος *Ἐριβώλος*, ἐν ᾧ προάστειον ἀφιέρωται ὑπ' αὐτοῦ τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει Μονῇ τῆς Χρυσοπύργου². Ἐπομένως οὐκ ὀρθῶς ὁ *Γεδεών* [ἐνθ' ἄν., σελ. 198] νομίζει τὸ Ἐριβωλον τοῦ *Συναξαριστοῦ* κείμενον πλησίον τοῦ Παντειχίου. Φρονοῦμεν δ' ἐπὶ πᾶσιν ὅτι μετὰ τὸν Ἐριβώλου καὶ Ἀρβηλανῶν κώμης οὐδεμία ὑπάρξει σχέσις δύναται.

Ὁ *Hammer* [ἐνθ' ἄν., σελ. 156] τὸ παρὰ τὸν ποταμὸν Δράκοντα εὐρισκόμενον πολίχνιον *Ἐρέγλι* νῦν κλοούμενον, λέγει ὅν τὴν Ἐριβοίαν καὶ Ἐριβωλον φαίνεται δ' ὅτι τούτῳ ἵπεται καὶ ὁ *Texier* [*Asie Mineure*, σελ. 70, ἐκδ. Un. Pitt.], ὁ *Leake* ἐν τούτοις τῷ *Δίῳ* ἀναμφιβόλως ἐπόμενος, ἀκριβῶς κατάναντι τῆς Νικομηδείας ἐσημειώσατο τὸν Ἐριβωλον ἐν τῷ ἐπισυναρθέντι γάρτῃ εἰς τὸ εἰρημένον πόνημα αὐτοῦ. Τὸ *Ἐρέγλι* κεῖται πρὸς τὴν κώμην τῆς Νικομηδείας, παρὰ τῷ νῦν *Χερσεῖ* τούτῳ καὶ μόνον, ἢ τοιαύτη δηλαδὴ θῆσις αὐτοῦ, ἀποδείκνυστιν ὅτι οὐδὲν ἑπέχει τὴν θέσιν τοῦ Ἐριβώλου, τὴν ὑπὸ τοῦ *Δίωνος* ὀριζομένην περὶ τοῦ Ἐρέγλι οἱ γράψαντες τὰ Βυθηνικά [Κλεῶν. καὶ Παπαδόπουλος] γρά-

φουσί τινα ἐν σελ. 92—93 τοῦ ἔργου αὐτῶν, ὀνομάζοντες αὐτὸ *Ἡράκλειον*. Ἀρχικῶς τὸ χωρίον ἦτο μεσόγειον· εἶτα οἱ Ὀθωμανοὶ κατήλθον εἰς τὴν παραλίαν καὶ σχηματίσαντες συνοικίαν ἔλαβον αὐτοὶ τὴν ἐπωνυμίαν, Τεπέκιοι ὀνομάσαντες τὸ παλαιὸν χωρίον¹. Τοῦτο συνέβη πρὸ δύο αἰώνων. Νομίζομεν ὅτι τὸ χωρίον ἐπέχει τὴν ἐν τῷ Καταβολῆ Μονῇ τοῦ *Ἡρακλείου*, περὶ ἧς ἰδιαιτέρως πραγματευόμεθα.

2. Ἐν τῷ κυπαρισσοφύτῳ νεκροταφείῳ ἐπὶ τμήματος μαρμαῦρου εὑρον τὰ γράμματα

ΣΤΥΙΝΑ

βυζαντινῆς ἐποχῆς.

3. Ἐν τῷ αὐτῷ μέρει ἐπὶ μαρμαρίνου βάλου τετραγώνου·

ΥΠΕΡΤΩΝ

ΔΕΣΠΟΤΩΝΜΟΥ

ΚΑΙ ΕΜΑΥΤΟΥΚΑΙ

ΤΩΝ ΕΜΩΝ ΠΑΝΤΩΝ

Ἡ ὑπ' ἀρ. 8792 ἐν τῷ C. I. G. περιλαμβανόμενη ἐπιγραφή

ΥΠΕΡΤΩΝ

ΔΕΣΠΟΤΩΝΜΟΥ

ΚΑΙ ΕΜΑΥΤΟΥΚΑΙ

ΕΜΩΝ ΠΑΝΤΩΝ

μικρὰς παρουσιάζει παραλλαγὰς· ἠδυνάμεθα ἴσως τὴν αὐτὴν εἶπειν, εἰ μὴ ἐγνωρίζομεν ἐκ τῶν σημειουμένων αὐτόθι ὅτι εὕρισκετο ἐν τῇ κώμῃ Χαρταλιμῆ, πέμπτῳ νῦν σταθμῷ σιδηροδρομικῷ ἀπὸ Χαϊδάρ-πασᾶ, ἀντιγραφείσα ὑπὸ τοῦ *Βελσίου* τῷ 1762, ἐκτός ἂν παραδεχθῶμεν μεταφορὰν αὐτῆς, συνήθη οὖσαν, ὡς εὐρήσομεν καὶ ἐν ἐφεξῆς ἐπιγραφῇ.

4. Ἐν παντοπωλείῳ παρὰ τὸν Μενζιλχανὲ μετὰ πολλῆς εὐλαθείας ἐφυλάσσετο τὸ ἀτελὲς ἐνταῦθα εἰκονιζόμενον μαρμαρίνον ἀνάγλυφον, ἐν τῷ βεβλαμμένῳ ἔχον τὴν ἐπιφάνειαν φέρον ἐν τοῖς ἄνω μὲν δύο γραμματῶν στίχους, ἐν τοῖς κάτω δὲ τρεῖς, ἐν πολλοῖς ἡμῖν ἀκατάληπτους.

1. *Δίων Κάσσιος*· ῥωμα. ἱστ. βιβλ. LXXVIII, § 39.

2. *Νικόδημος*· Συναξαριστής, 13 Ὀκτωβρίου [ἐκδ. Βουτιᾶς, 1811].

1. Αἱ εἰδήσεις αὐταὶ ἐν τοῖς Βιθυνικοῖς· ὁ δὲ *Sestini* ἐν ἔτει 1781 ἀναφέρει παρὰ τὸν *Ἐρέγλι*, καὶ ἄλλο ὁμῶς ὑμνον παρὰ τὸ ὄρος [ἐνθ' ἄν., σελ. 8].

ΑΓΑΘΗΤΥΧΗ ΜΑΡΚΟΣ ΣΤΑΤΙΟΣ ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ ΚΑΙ
 ΝΟΣΙΡΥΦΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙΣ ΠΕΓΡΗΣ ΚΙΚΗ ΠΙΚ

ΟΙ ΕΠΙΤΩΝ ΚΙΑΝΕΩΝ ΩΝ ΤΩΝ ΤΩΝ ΚΑΙ ΝΟΥ ΜΕΡΩΝ ΚΑΙ ΟΙ
 ΟΥΝ ΩΝ ΕΣΟΗ ΠΕΣ ΤΩΝ ΕΚ ΣΥΝΩΡΙΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΣ ΙΝΑ ΕΥ
 ΚΑΛΩ ΗΔΥΟΣ ΕΠΙ ΜΕΛΗΤΗ ΚΤΗΝΩΝ ΚΑΙ ΑΡΟΣ

5. Ἡ ἐπιγραφή 3791 ἐν τῷ C. I. G. ἐξεδόθη, ὡς σημειοῦνται οἱ ἐκδόται, ὑπὸ τοῦ *Heusinger* ἀπὸ τῶν ἐν ἔτει 1762 γενομένων ἀντιγράφων τοῦ *Βελοίου*, εὐρόντος αὐτὴν ἐν *Χαρταλιμῇ* [Cartal prope Pentik]. Ταύτης πληρέστερον καὶ ὀρθότερον κείμενον ἐδημοσίευσε μετὰ ἓνα ἀκριβῶς αἰῶνα, τῷ 1868, ὁ *A. Mordtmann* [πατήρ], εὐρών αὐτὴν ἐν τῇ αὐτῇ τεμένους τῆς *Γκεγπούζης*. Ἀναμφιβόλως ἐν ἐπισκευῇ τοῦ τεμένους κατὰ τὸ διαρρεῦσαν χρονικὸν διάστημα μετεκομισθῆ ἐκ *Χαρταλιμῆς* τὸ ἐνεπίγραφον μάρμαρον εἰς τὴν *Γκέγπούζαν*, ὡς καὶ ἡ προμνησθεῖσα ἐπιγραφή ἐκ *Μάλτεπε*. Ἔχει δὲ τὸ μὲν ἀντίγραφον τοῦ *Βελοίου* οὕτως:

ΘΕΣΣΑΒΑΧΙΩΠΑΝΣΑ
 ΙΡΑΝΩΘΟΜΒΩΜΟΝΑΝΕ
 ΣΤΗΣΑΜΑΞΙΜΟΣΜΟΥ
 ΚΙΑΝΟΥΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟΝ
 ΕΤΟΥΣΘΣΕΟΥΗΡΟΥΚΑΙ
 ΑΝΤΩΝΙΝΟΥΣΕΒΑΣΤΩΝ

ἀναγινωσκόμενον ὑπὸ τοῦ *Heusinger*:

Θεφ Σαβα[ζ]ιω παν[κο]
 ἰράνω [τ]δ[ν] βωμόν ἀνε-
 στησα Μάξιμος Μου-
 κιανοῦ εὐχαριστήριον.
 Ἔτους θ' Σεουήρου καὶ
 Ἀντωνίνου Σεβασ[τ]ῶν.

Τὸ δὲ τοῦ *Μόρτμανν*¹ οὕτως:

ΑΓΑΘΗΤΥΧΗ
 ΘΕΣΣΕΒΑΣΤΩΚΑΙΣΑ
 ΑΝΤΩΝΙΝΩΤΟΝΒΩΜΟΝΑΝΕ
 ΣΤΗΣΑΜΑΞΙΜΟΣΜΟ
 ΜΙΑΝΟΥΕΥΧΑΡΙΣΤΗΝ
 ΝΤΟΥΣΘΣΕΟΥΗΡΟΥΚΑΙ
 ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΥΣΕΒΑΣΤΩΝ

1. *A. Mordtmann*; *Inschriften aus Bithynien*, ἐν τῷ τεύχει Μαρτίου 1863 τοῦ περιοδικοῦ *Sitzungsberichte der königl. bayer. Akad. der Wissenschaften*, ἀρ. 52.

ἀναγιγνωσκόμενον :

Ἐπιγραφή
 Θεῶν σεβαστῶν Καίσα[ρι]
 Ἀντωνίνῳ τὸν βωμῶν ἀνέ-
 στησα Μάξιμος Μ...
 μιανοῦ εὐχαριστ...
 ... θ[εῶν] Σεουήρου καὶ
 Ἀντωνεῖνου Σεβαστῶν.

Ὁδηγούμενοι ἐκ τῶν δύο διαφορῶν ἀντι-
 γράφων ἀναγιγνωσκόμεν τὴν ἐπιγραφὴν οὕ-
 τως: α' Ἀγαθὴ τύχη Θεῶν σεβαστῶν Καίσαρι
 Ἀντωνίνῳ τὸν βωμῶν ἀνέστησα Μάξιμος
 Μουκιανοῦ εὐχαριστήριον. Ἔτους θ', Σεουή-
 ρου καὶ Ἀντωνεῖνου Σεβαστῶν». Κατὰ τοὺς
 ἐκδότας τοῦ C. I. G., τὸ ἔτος ἀντιστοιχεῖ πρὸς
 τὸ 206 ἀπὸ Χριστοῦ.

[Προσθήκη κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1900. —
 Ὁ A. Koerte ἀνεῦρε τὸ μάρμαρον πρὸ
 τῆς θύρας τοῦ τζαμίου Μουσαφᾶ πασᾶ καί-
 το: δὲ λέγει αὐτὸ κεχωσμένον ἐν μέρει εἰς τὴν
 γῆν, ὀρίζεται ἐν τούτοις πλάτος καὶ μῆκος αὐτοῦ
 0.65 + 0.55 μ. καὶ τὸ ὕψος τῶν γραμμῶ-
 των εἰς 0.03.5 μ. Δυνηθεὶς ν' ἀντιγράψῃ
 μόνον τοὺς πρώτους στίχους, ἀνέγνω: Ἀγαθὴ
 τύχη Θεῶν Σαβαζίων Πανοσαγανῶ κτλ. ὡς ἐν
 τῷ C. I. G., καὶ θεωρεῖ ἐσφαλμένην τὴν τοῦ
 παρὰ Βελσίῳ πανοσαγανῶ ὀνόματος μεταβο-
 λὴν ὑπὸ τοῦ Heusinger εἰς Πανοκοιανῶ,
 ἀναγνούς ὁ ἴδιος τὸ πρῶτον γράμμα τοῦ τρί-
 του στίχου ὡς Γ καὶ τὰ ἐν τέλει τοῦ β' ὡς
 ΣΑ, καὶ μίαν μόνην ἐξήγησιν διδούς, τὴν
 ὑπόθεσιν ὅτι τοπικὸν τι ὄνομα ἔστι τὸ ἐπί-
 νυμον τοῦτο, διότι ἤκιστα πιθανὴν νομίζει
 σχέσιν αὐτοῦ πρὸς τὴν λέξιν πανταγίαν, ση-
 μαίνουσαν τὴν πανοπλίαν [Kleinasiatische
 Studien V, No 21, ἐν σελ. 425 τοῦ XXIV
 τόμου (1899) τοῦ Athenische Mittheil-
 ungen]. Ἄγνοῶν ὁ Koerte τὴν δημοσιεύ-
 σιν τοῦ Mordtmann, ἀναφέρει μόνον τὴν ἐν
 τῷ C. I. G. ἀνακριβῶς γενομένην ὥστε ἐκ
 τῆς δημοσιεύσεως αὐτοῦ τὴν ἀκριβῆ τοῦ μαρ-
 μάρου θέσιν μόνον γνωρίζομεν, ἐμμένοντες εἰς
 τὴν ὕψ' ἡμῶν διδομένην ἀνάγνωσιν ἐπὶ τῇ
 βᾶσει τῶν ἀντιγράφων ἀντυχῶς δὲν ἀνεύρο-
 μεν τὸ μάρμαρον κατὰ τινα πρόσφατον ἡμῶν
 ἐπίσκεψιν τοῦ τόπου, μαθόντες ὅτι κατεχώσθη
 καθ' ὁλοκληρίαν ἐσχάτως].

6. Ἐπὶ τοῦ ἐκ γρανίτου κίονος, περὶ ὃν ἡ
 εἰς τὸν μινάρην ἀνάγουσα κλίμαξ, ἐν τῷ
 τζαμίῳ τοῦ Σουλτάνου Ὁρχάν σφίζεται πεν-
 τὰστιχος βυζαντινῆ ἐπιγραφῆ, πάσας τὰς

λέξεις συντετμημένας ἔχουσα συμπληρώσαν-
 τες ὅσας ἠδυνήθημεν ἀνέγνωμεν τὰ ἐπόμενα.

+ ΜΗΘΙ ΚΕ ΤΨΧ
 ΛΩΛΟΔΚΟC ΜΟΡΑΧΟ
 ΧΟΝΕ ΔΧ ΤΕΜΙ8.ΙΩ:ΜΧΘ
 ΧΟ:ΚΟC·Β:5Χ·8: Δ'ΙΚΟΥ
 Ε·ΟΜ ΠΙΔ Τ·Θ Δ+

+ Μνήσθητι, Κύριε, τῶν ψυχῶν
 τῶν δούλων σου Κωνσταντίνου μοναχοῦ
 . . . . . τοῦ νέου χ Στεργίου [ἡ Ἱερεμίου]. Ἰωάννου
 . . . . . τοῦ Κωνσταντίνου, Βασιλείου . . . . .
 μοναχοῦ Οἰκονόμου
 5 ε.ο . . . . . +

Φρονοῦμεν ὅτι ἐν τῷ ε' στίχῳ εὔρηται ἡ
 χρονολογία τοῖς ἐπιγενεστέροις συνιστώμεν
 τὴν πλήρη ἀνάγνωσιν καὶ τὴν ἐν ὁμοιοτύπῳ
 ἐκδοσιν, τοῦ ἡμετέρου ἀποτυπώματος ἀτε-
 λούς ὄντος.

ΤΑ ΒΟΥΤΙΟΥ

Οἱ διεξερχόμενοι τοὺς βυζαντινοὺς χρονο-
 γράφους γινώσκουσι «τὸ ἐμπόριον τῶν Βου-
 τίου», μνημονευόμενον μὲν ὑπὸ πέντε τοιού-
 των, ἐν μιᾷ ὁμοίως καὶ τῇ αὐτῇ περιπτώσει,
 εἰς τὴν εἰς αὐτὸ γενομένην μετάβασιν [πρό-
 κενσον] τοῦ αυτοκράτορος Λέοντος τοῦ Σοφοῦ
 κατὰ τὸ 904 ἔτος ἀπρὸς τὸ ἐγκαινίσιαι τὴν
 μὲν Χριστοφόρου πρωτοβεστιαρίου αὐτοῦ.
 Ἐκ τῶν πέντε χρονογράφων ὁ μὲν Λέων ὁ
 Γραμματικὸς [σελ. 422, E. R.] γράφει «τῶν
 Βουτίου» ὁ δὲ Γεώργιος Μοναχός [σελ. 557,
 E. R.], ὁ Ἀνώνυμος [βιογράφος Λέοντος υἱοῦ
 Βασιλείου, ζ κ', σελ. 225 E. R.] καὶ ὁ Γεώρ-
 γιος Ἀμαρτωλὸς [σελ. 783, ἐκδ. Murali]
 «τοῦ Βουτίου», καὶ ὁ Γεώργιος Κεδρητός, ἕνα
 ὄλον αἰῶνα μεταγενέστερος τῶν ἄλλων [σελ.
 600 E. R.] «τοῦ Βουτίου». Περὶ τῆς παρα-
 γωγῆς τῆς ἐπωνυμίας εἴτε περὶ τῆς θέσεως
 οὗτ' ἐξ αὐτῶν τις οὗτ' ἐκ τῶν ἐκδοτῶν ἐση-
 μειώσατό τι. Μόνος ὁ ἐκ τῶν συγχρόνων
 Σκαρλάτος λέγει τοποθετητέον τὸ ἐμπόριον
 τοῦτο εἰς τὴν βιθυνικὴν ἀκτὴν ἐπὶ τοῦ Ἀστα-
 κηνοῦ κόλπου, καὶ ὅτι ἀπὸ τοῦ ὑπατεύσαντος

ἐν ἔτει 487 καὶ αὐθις ἐν ἔτει 510 ἔλαβε τὴν ἐπωνυμίαν¹, προαχθεὶς εἰς τοῦτο ἴσως διότι παρὰ *Κεδρηνῶ* ἀπαντᾷ ὁ τύπος «*Βοαιτίου*», συμπιπτῶν ἐν μέρει τῶ ἐν τοῖς *Fasti* [τοῖς συνεκδεδωμένοις τῶ *Χρονικῶ Πασχαλίῳ* XIV τῶν *Selecta* κτλ.] κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα ἀναφερομένην ὀνόματι τοῦ ὑπάτου *Βοητίου*, ἀντὶ *Βοηθείου*, φερομένου ἐν τῶ *Χρονικῶ Πασχαλίῳ* κατὰ τε τὰ αὐτὰ ἔτη καὶ κατὰ τὸ 522 [524, κατὰ τὸν *Muralt*, *Ess. de chr. Byz.*]. Ὁ *Δουκάγγιος* ἐν ταῖς σημειώσεσιν αὐτοῦ εἰς τὸ ἔτος 487. τοῦ *Χρονικοῦ Πασχαλίου* τρία διάφορα πρόσωπα ὄντας λέγει τοὺς ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ὑπατεύσαντας· ἓνα μὲν τὸν ἐν ἔτει 487, ἕτερον τὸν ἐν ἔτει 510, ὅστις ἦν ὁ ῥήτωρ ἄμα καὶ φιλόσοφος *Σεβερῖνος Βοέτιος*, διὰ τοῦ γράμματος τ [οὐχὶ θ] ὡς καὶ ἐν ταῖς ἐκδόσεσι τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ γραφόμενος, καὶ τρίτον τὸν ἐν ἔτει 522 σὺν τῶ *Συμμάχῳ* ὑπατεύσαντα, οὗς ὁ *Σιρμόνδος* ἀμφοτέρους υἱοὺς λέγει τοῦ φιλοσόφου *Βοετίου*. Ἀναφέρεται καὶ τέταρτος *Βοίτιος* ὑπάτος, παυθεὶς τῶ 577 ἔτει².

Ἄγνοοῦμεν ἐὰν ὑπάρχη σχέσις τις μεταξὺ τοῦ ὀνοματός τινος τῶν ὑπᾶτων τούτων καὶ τῆς ἐπωνυμίας τοῦ ἐμπορίου, καίπερ γνωστοῦ ὄντος ὅτι πλείσται τοιαῦται, ἐντός τε καὶ πέριξ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, παρήχθησαν ἀπὸ τῶν ὀνομάτων διαφόρων ἀρχόντων· ὡς τὰ *Ἀνθεμίου*, τὰ *Αἰθερίου*, τὰ *Βιγλετίου*, τὰ *Δαρτείου*, τὰ *Εὐγενίου*, τὰ *Μαρινακίου*, τὰ *Φλώρου* κτλ. Ἄλλα γνωρίζομεν σχόλιόν τι, φέρον μαρτυρίαν ἐκ τῶν *Βιθυνιακῶν* τοῦ Ἄρριανοῦ, τρεῖς καὶ ἡμισὺν ὄλους αἰῶνας προγενεστέρου τοῦ πρώτου μνημονευθέντος ὑπάτου *Βοηθείου* ἢ *Βοητίου*, τὸ ὅποιον λέγει τὴν *Λιβύσσαν* καλουμένην τότε «τὰ *Βουτίου*». Τὸ σχόλιον, δημοσιευθὲν ὑπὸ τοῦ *Κράμμερ*³, ἐπάγεται εἰς τοὺς ἐξῆς στίχους τοῦ βυζαντινοῦ ποιητοῦ *Τζέτζη* [Χιλ. 1, 798]

Αὐτὸς δὲ φάρμακον πῶν θνήσκει πρὸς Βιθυνίαν,
πρὸς τι χωρίον Λιβύσσαν καλούμενον τῆ κλήσει,
δοκῶν θανεῖν εἰς Λιβύσσαν πατρίδα τὴν οἰκειάν·
ἦν γὰρ Ἄννιβα τις χρησμός, οὕτω πως γεγραμ-
μένος:

«*Λιβύσσα κρύψει βῶλος Ἄννιβα δέμας*».

1. *Σκαρλάτος*· Κ/πόλις, τ. Β', σελ. 283.

2. *Muralt*; ἐνθ' ἄν., addit, σελ. 697.—*Ducan-
gins*; σημ. εἰς *Χρον. Πασχ.*, ἔτος ια' Ἰουστίνου Β'.

3. *Miller*; *Fragm. Hist. Gr.*, t. III, σελ. 600 [ἐκδ. *Didot*], κατὰ τὸν *Cramer*, Ἀνεκδότα, τ. III, σελ. 353.

Εἰς τὴν τοῦ δευτέρου στίχου φράσιν ἀπὸς τι χωρίον *Λιβύσσαν* τὸ σχόλιον λέγει: *Τὸ νῦν καλούμενον τὰ Βουτίου, ὡς Ἄρριανὸς ἐν Βιθυνιακοῖς γράφει*. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου γεννᾶται ἡμῖν ἡ ἐξῆς ἀπορία· ἂν ἐπὶ Ἄρριανοῦ ἢ *Λιβύσσα* ἐκαλεῖτο τὰ *Βουτίου*, πῶς οὐδ' ὁ *Στέφανος Βυζάντιος*, ὁ πολλὰ ἐκ τῶν *Βιθυνιακῶν* τοῦ Ἄρριανοῦ ἀρυσάμενος, οὐδ' οἱ κατὰ δύο καὶ πλέον αἰῶνας μεταγενέστεροι τοῦτου συγγραφεῖς διέλαβόν τι περὶ τῆς πληροφορίας ταύτης; Εἰς ἐπίλυσιν τῆς ἀπορίας δύο τινὰ παραδεχόμεθα· α' ὅτι διεφθαρμένον περιεσώθη ἡμῖν τοῦ σχολίου τὸ κείμενον, μεταλλαγείσης τῆς ἀρχικῆς σειρᾶς τῶν φράσεων· τὴν φράσιν ὡς Ἄρριανὸς ἐν *Βιθυνιακοῖς γράφει* ὑπολαμβάνομεν προτασσομένην τῆς φράσεως «τὸ νῦν καλούμενον τὰ *Βουτίου*», καὶ τὴν μαρτυρίαν φερομένην εἰς πίστωσιν τοῦ ἐν τῶ χωρίῳ *Λιβύσση* ἐπελθόντος θανάτου τοῦ Ἄννιβα, οὐχὶ εἰς τὴν τῆς ἐπωνυμίας τὰ *Βουτίου* κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ σχολιογράφου· β' ὅτι ἡ μὲν πόλις, μεσόγειος οὕσα καὶ πόλις οὐ τυχαία, διετήρησε τὸ ἀρχικὸν αὐτῆς ὄνομα μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων, ὁ δ' ἐπὶ τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου λιμῆν αὐτῆς, ἀόριστόν πως ἔχων ὄνομα, ἔλαβε τὴν ἐπωνυμίαν ἀπὸ ἐμπορίου τῶν *Βουτίου* ἀπὸ τῶν χρόνων ἴσως τοῦ Ἄρριανοῦ καὶ διετήρει αὐτὸν καὶ ἐπὶ τῶν μνημονευθέντων βυζαντινῶν χρονογράφων. Ἀλλὰ καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἔτι ὁ γράψας τὸ σχόλιον σφαλλόμενος φωρᾶται· διότι τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην δίδωσι τῇ πόλει *Λιβύσση*. Ὅπως δὴποτε ὁμως εὐρίσκομεν τὴν θέσιν «τῶν *Βουτίου*» παρὰ τὴν νῦν Ἀριτζοῦν [*Δάρτζε*].

Ἐνταῦθα τοῦ λόγου γενομένου ἡμῖν παρατηροῦμεν ὅτι ὁ *Σκαρλάτος* ἐσφάλη γράψας ὅτι ὁ *Λέων* μετέβη εἰς τὰ *Βουτίου* «ἀπερχόμενος εἰς τὰς ἐν τῶ ὄρει τοῦ *Δαματρύου* *Νοσσίας*, ὅπως ἐγκαινιάσῃ τὴν ἐκεῖ κτισθεῖσαν μονὴν τοῦ εὐνοουμένου αὐτοῦ *Χριστοφόρου Σαμωνᾶ* τοῦ *Πατρικίου* καὶ *Πρωτοβεστιαρίου*». Ἡ μονὴ τῶν *Νοσσιῶν* ἦτο ἐν παραλίῳ τόπῳ καὶ ἰδρυθῆ χάριν τοῦ Παρακοιμωμένου *Κωνσταντίνου*, εὐνοουμένου τοῦ αὐτοκράτορος τούτου· ἐπὶ τοῦ ὄρους *Δαματρύου* μονὴν εἶχεν ὁ πατρικίος *Σαμωνᾶς*, τὴν ἐπιλεγομένην τῶν *Σπειρῶν*¹. Εἰς τὰ *Βουτίου* μετέβη ὁ *Λέων* ὅπως ἐγκαινιάσῃ τὴν μονὴν τοῦ πρωτοβεστιαρίου *Χρι-*

1. Βλέπε σελ. 132 τοῦ Ἀρχαιολογ. Παραρτήμ. τοῦ *ΙΖ'* τόμου τοῦ *Περιοδικοῦ* τοῦ ἐν Κ/πόλει Ἑλλ. Φιλ. Συλλόγου διατριβὴν ἡμῶν περὶ *Δαματρύου*.

σοφόρου, ὡς τὰ ἐν τοῖς ἄνω μνημονευθέντα χωρία τῶν χρονολογῶν μαρτυροῦσιν. Ἄλλη λοιπὸν ἢ τοῦ *Κωνσταντίνου* μονὴ τῶν *Νοσοῶν* παράλιος λεγομένη, ἄλλη ἢ τοῦ *Σαμωνᾶ* τῶν *Σπειρῶν*, ἐπὶ τοῦ *Δαμπτρύος*, καὶ ἄλλη ἢ τοῦ *Χριστοφόρου*, ἀγνώστου θέσεως, ἐκτός ἂν ὑποθετῆ εἰς τὰ *Βουτίου* ἐγγηγεμένη, καὶ ἀγνώστου ἐπωνυμίας.

Ἐν ἄλλῃ εὐκαιρίᾳ θέλομεν, σὺν Θεῷ, διαλάβει καὶ περὶ ἄλλων μερῶν τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου, ἀκολουθοῦντες τὴν αὐτὴν τάξιν τῆς παρούσης πραγματείας.

[Γ. Γ. Τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ ἄρθρου εἰς πέρας εὐρισκομένης, ὁ κ. *B. A. Μυστακίδης* προφρόνως πάνυ ἀνεκoinώσατο ἡμῖν συντετμη-

μένον σημεῖωμα ἐκ τῶν Γεωγραφικῶν αὐτοῦ τῆς ἐπομένης παρὰ *Schlumberger* (*Musée Archéol.*, 1879, σελ. 35) μνείας περὶ *Δακιβίζης* ἐπὶ λατινοκρατίας: «Ἐν ἔτει 1224 τὰ φέουδα τοῦ *Χάρακος*, τῆς *Δακιβίζης*, τοῦ *Δασκυλίου* καὶ τῶν *Νικητιάτων* κατεῖχεν ὁ *Geoffrey de Mère*, τότε μὲν κύριος (*sire*) τῆς *Αἴνου*, βραδύτερον δέ, ἐν ἔτει 1228, κοντόσταυλος (*connétable*) τοῦ λατινικοῦ τῆς Ἀνατολῆς κράτους· τὰς ἐν Ἀσίᾳ ταύτας λατινικὰς κτήσεις ἀνέλαβον ὁμοῦ ἐν ἔτει 1240 οἱ ἐν *Νικαίᾳ* Ἕλληνες». Ἡ μαρτυρία αὕτη κυροῦσα συμπληροῖ ὅσα καὶ ἡμεῖς εἴπομεν ἀνωτέρω (σελ. 270) περὶ τῆς πόλεως κατὰ τοὺς χρόνους τούτους].

ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΚΡΗΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΤΕΛΑΡΟΥ ΠΡΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΝ ΚΑΝΤΑΚΟΥΖΗΝΟΝ ΕΓΚΩΜΙΟΝ

ὑπὸ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Ε. ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ

Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ἈΣΚΗ' συνεδρίᾳ τῆς 15 Ἰανουαρίου 1896.

Νεόφυτος Μητροπολίτης Κρήτης γνωρίζεται ὅτι ἐ χρημάτισε κατὰ τὸ ἔτος 1655 ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ *Σάθα* ἐν τόμῳ Γ', σελ. 590 *Μεσ. Βιβλιοθήκης* δημοσιευθέντων πατριαρχικῶν ἐγγράφων, ἐν οἷς ἀναφέρεται ὅτι κατ' Ἀπρίλιον ἐγένετο παραχωρητήριον τοῦ Κρήτης *Νεοφύτου* πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην *Ἰωαννῆσιον Β'* ἐπτά μοναστηρίων καὶ πέντε χωρίων ἐν Κρήτῃ ἐπὶ τῶ εἶναι ταῦτα πατριαρχικὰ Σταυροπήγια, ἐξ ὧν τινὰ καὶ ἐδόθησαν ὡς ἐξαρχία τῷ *Λασκαράκῃ Μουσελίμῃ*.

Εἰς συμπλήρωσιν τῆς βιογραφίας τοῦ ἀνδρὸς τούτου προστίθημι ὅτι ὁ *Νεόφυτος* οὗτός ἐστι: Κρῆς τὴν πατρίδα· φέρει τὴν ἐπωνυμίαν *Πατελάρος* ἢ ἐκ τῆς οἰκογενείας *Ἀθανασίου*, Πατριάρχου *Κωνσταντινουπόλεως* τοῦ *Πατελαρίου* ἢ ἐκ τῆς κατὰ τὴν *Κυδωνίαν* οἰκογενείας, ἐξ ἧς γνωρίζομεν ὅτι οἱ ἀδελφοὶ *Πέτρος* καὶ *Εὐστάθιος Πατελάροι*¹ ἐ χρημάτισαν

κατὰ τὸ 1606 δημόσιοι καθηγηταὶ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ *Παταβίου*· ὅτι μέχρι τοῦ 1679 ὑπῆρξε Μητροπολίτης Κρήτης, καθ' ὃν χρόνον φιλοξενεῖται ἐν *Βουκουρεστίῳ* καὶ ἐκφωνεῖ ἐγκώμιον πρὸς τὸν ἐνδοξότατον ἄρχοντα *Κωνσταντῖνον τὸν Καντακουζηνόν*, ἐξ οὗ δείκνυται κάτοχος οὐ τῆς τυχοῦσης παιδείας.

Τὸ ἐγκώμιον τοῦτο ἀντέγραψα ἐκ χειρογράφου τεύχους τῆς *Λαυριωτικῆς Βιβλιοθήκης*, καὶ ἀποστέλλω πρὸς τὸν Σύλλογον, ὡς τερπνὸν ἱστορικὸν τῆς *Καντακουζηνῆς* οἰκογενείας ἀνάγνωσμα.

Νεοφύτου ἀρχιερέως Κρήτης τοῦ Πατελάρου Ἐγκώμιον εἰς τὸν ἐνδοξότατον καὶ σοφώτατον ἄρχοντα κύριον Κωνσταντῖνον Καντακουζηνόν.

Οἱ τῶν ἐγκωμιστῶν ἔμπειροι καὶ ἐπιστήμονες ἄνδρες, ὡς αὐτοῖς ἴδιον καὶ

1. Ἐὰν ἡ οἰκογένεια *Πατελάκου* καὶ *Πατελάρου* δὲν ᾖναι ἡ αὐτή.

σύνηθες, ὡ ἀκροαταί, πολυποικιλοτρόποις τοῖς λόγοις αὐτῶν μελωδικῶς τοὺς ὑπ' αὐτῶν ἐγκωμιαζομένους ἐπαινοῦντες γεραίρουσι, καί, καθὰ τὰ τοῦ ἐγκωμιαστικοῦ χαρακτήρος προνόμιά τε καὶ θεσμοὶ ἐπιζητοῦσιν, ὑπερέτρως τούτους ἐγκωμιάζουσι καὶ μετὰ πλείστων ἐγκωμιαστικῶν ὑπερυψοῦσι τούτους καὶ ὑπερδοξάζουσι τῶν προθέσεων, ὡς ποτε οἱ τὴν Ῥώμην καὶ τὸν τῆς Μακεδονίας πρύτανιν Φίλιππον τὸν Μακεδόνα ἐπιφημίζοντες ἐκείνον, ὡς Οἰκουμενικὸν καὶ αὐτὸν Αὐτοκράτορα ἦρον τὰ μέγιστα τὴν ἐγκωμιαστικὴν μὲν πρὸς τὸν Φίλιππον αὐτὸν καὶ Ῥώμην φωνήν, πρὸς δὲ τοὺς ἐπουρανίους θεοὺς καὶ μακάρους ἐκ περιουσίας ἐκπληκτικῆν λέγοντες.

Ἄλκαίου Μεσσηνιαίου εἰς Φίλιππον.

Τεῖχιν, Ζεῦ Ὀλύμπιε, ῥέξε Φίλιππον
ἀμβατά, Χαλκείας κλείε πέλας μακάρων·
καὶ γὰρ χθῶν καὶ πόντος ὑπὸ σκάπτροισι Φιλίππου
δέδμανται, λουπὰ δ' ἄ πρὸς Ὀλυμπον ὁδός.

Ἀλφειοῦ Μυτιληναίου εἰς Ῥώμην.

Κλείε θεὸς μέγαλοιο πόλας ἀκμήτας Ὀλύμπου·
φροῦρει Ζεὺς ζαθέαν αἰθέρος ἀκρόπολιν.
Ἦδη γὰρ καὶ πόντος ὑπέξευκται δορὶ Ῥώμης,
καὶ χθῶν, οὐρανή δ' ὀϊμός ἐστ' ἄδατος.

Ἐγὼ δὲ ἐν τῷ παρόντι τοῦ ἐγκωμίου μου τούτου λόγου θεάτρῳ οὐ χρήσομαι τοιοῦτοτρόπως. Οὐ γάρ μοι σύνηθες καὶ ἴδιον εἰρωνικῶς ἢ καὶ ἄλλως τὰ μικρὰ μεγάλα ἢ καὶ αὐτὰ τὰ μεγάλα ὑπέρτερα καὶ ὑπερμεγέθη ποιεῖν καὶ ὑπεραίρειν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον τοῦτο ὀρεγόμενος καὶ μόνον ἐπιποθῶ μὴ ἐλλιπῶς, ἀλλὰ κατ' ἰσότητα τοὺς ἐπαινουμένους μοι γεραίρεσθαι, εἰ δυνατόν, καὶ ἐγκωμιάζεσθαι.

Ἔστι δ' ὁμως γε ὅτε καὶ τοὺς ἐγκωμιαστάς αὐτοὺς ἀποτυγχάνειν τοῦ σκοποῦ, μὴ δυναμένους ἰσοπαρομαρτεῖν καὶ κατ' ἰσότητα τὰ τοῦ ὑποκειμένου δοξαζόμενα ἐπαινεῖν· διὰ τοι τοῦτο κάγω τοιοῦτῳ μὴ λαχεῖν καὶ τοῦ σκοποῦ μὴ ἐκπεσεῖν τὸν ἐλεγμούς, τί δεῖ καὶ λέγειν, τοῖς ἀμαθέσι παρέχοντα καὶ παροχετεύοντα καὶ τὸν τούτων σκοτεινοφόρον καταυγάζοντα νοῦν ὑψιστον ἡμῶν ὀλοψύχως καὶ ἐγκαρδίως ἐκλιπαρῶ Θεόν, τοῦ τῷ παναγίῳ αὐτοῦ τὰ χεῖλη μου ἀνοίξει Πνεύματι, καὶ τὴν παράχορδόν μου φωνὴν εὐρυθμον

καὶ καλόηχον καὶ τὴν ἄμουσόν μου γλάσσαν εὐμουσον καὶ κομψοεπρέπουσαν ἀποκαταστήσαι καὶ πρὸς ἀντάξιον διεγείραι ταύτην εὐφημίαν καὶ κατὰ τὸ τοῦ ὑποκειμένου μου μέγεθος ἐνδυναμῶσαι με τοῦ ἀραρότως καὶ ἐναρμονίως μεγαλοφωνῆσαι καὶ μελωδικῶς κελαθεῖσαι, καὶ ὅτι ὑστέρημα φανήσεται τοῦ λόγου οὐ τῆς ἐμῆς προθυμίας, ἀλλὰ τῆς ἀμαθίας τοῦτο.

Τοῦ παρόντος γὰρ λόγου τὸ ὑποκείμενον οὐχ ἀπλοῦν, ἀλλὰ παντὸς ἐγκωμίου ἀπὸ τε τῆς πατρίδος, γένους τε καὶ τῶν ἰδίων αὐτοῦ πονημάτων καὶ ἀρετῶν ὑψηλότερον καὶ ὑπέρτερον· ὥστε καὶ αὐτὴ ἢ τοῦ Δημοσθένους γλυκοκέλαδος γλῶσσα, τοῦ Αἰσχίνου ἢ εὐφράδεια, τοῦ Ἰσοκράτους τὸ κρόταλον, τὸ δεινὸν τοῦ Ὀμήρου, τοῦ Εὐριπίδου τὸ τραγικόν, τὸ ἰλαρὸν τοῦ Θεοκρίτου, τὸ κωμωδικόν τοῦ Ἀριστοφάνους, τὸ θεϊκόν τοῦ Πλάτωνος πτερόν, τοῦ Ἀριστοτέλους τὸ σοφὸν καὶ, συνελόντι φάναι, εἰ τῶν σοφορητορολογογράφων ἀπαξάπαντα ἐν καὶ μόνον εἶεν στόμα πρὸς εὐφημίαν τοῦ παρόντος μοι ἐγκωμιαζομένου ὑπερδοξατότου καὶ σοφωτάτου ἦρωος Κωνσταντίνου τοῦ Καντακουζηνοῦ, τὸ πολλοστὸν τοῦ ὑψηλοτάτου γένους ἢ τῆς ὑπερθαυμάστου πατρίδος ἢ καὶ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἀθανάτων πονημάτων καὶ ἀρετῶν ἐξειπεῖν καὶ ἀρκετῶς ἐπαινέσαι οὐκ ἂν ἐξισώσειαν, ἀλλὰ παράχορδα τῷ ὄντι τύμπανα ἤχουντα κύμβαλά τε ἀλαλάζοντα καὶ ὡς τῶν ἰχθύων ἄφωνα στηλιτευόμενα ἐλαρύγγιζον.

Ἡ τοῦ τῶν εὐσεβῶν γὰρ Ῥωμαίων πρωτίστου χριστιανοῦ βασιλέως καὶ αἰοδιμου αὐτοκράτορος Μεγάλου Κωνσταντίνου Θεόκτιστος, ἐπτάλοφος μεγαλόπολις τε καὶ βασιλεὺς πασῶν ἄλλων βασιλικῶν πόλεων, προπατορικὴ μὲν τούτου πατρίς, τὸ τῶν ὑπὸ σελήνην ἀπάντων ἐξαιρετώτερον θαῦμα. Ἐν ἑαυτῇ καὶ γὰρ περιέχουσα κατέχει οὐ μόνον Κολοσσός· Ῥόδου, ἱερὰ τῆς Ἀφροδίτης, Καπιτώλια Ῥώμης, ἑκατονταπύλους Θήβας, κωνικὰς τοῦ Φαραῶ αἰγυπτιακὰς πυραμίδας, Ἱεριχούντεια καὶ βαβυλωνικὰ τῆς Σεμράμιδος ἰσχυρὰ τεῖχη καὶ ὑπερθαυμασίους Μουσουλείους τάφους, ἀλλὰ πλουτίζεται μὲντοι γε καὶ χριστιανικὰ, θεῖα καὶ ὑπερμέγιστα τῶν θαυμάτων ἰαματικὰ τῶν ψυχῶν καὶ σωμάτων ἀγιάσματα, παντὸς

τῶν ἁγίων τάγματος θεοφιλῆ καὶ θαυμα-
τουργὰ ἁγία λείψανα, τοῦ ὑπερσόφου
βασιλέως Λέοντος χρησμούς ἀποκρύφους
τε καὶ ἀψευδεῖς καὶ ἄλλα παρόμοια θεία
τῶν μυστηρίων, ἧς γε τὸ ἅγιον ἔδαφος
θεία περισκέλεται ἀκαταλήπτως τῆ νεύ-
σει, ὁ ἐν τῷ Βυζαντίῳ τῆς Θράκης ἐφά-
μιλλος πάντη καὶ κατὰ πάντα τῷ ἐν
Ἐδῆμ κατὰ ἀνατολὰς παραδείσῳ παρά-
δεισος, ὁ ἐν εὐκράτῳ κινήματι ἐπίλογος
τοῦ κόσμου, ὁ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ παντὸς κό-
σμου ὑπερδεδοξασμένος καὶ τεθρυλημέ-
νος ἐπίγειος οὐρανός, ὁ θεμελιωμένος
ἐν τῇ θαυμασιωτάτῃ καὶ ὠραιότητι τοῦ
παντὸς τοποθεσία, ὅπου τὸ θεῖον κατα-
νεῦσαν διὰ θείου αὐτοῦ σεσημείωται
ἀγγέλου, οὗ γε τὰλλα τῶν ἐξαίρετων
προτερήματα αἱ ἑλικωνικαὶ Πιερίθην
γλυκεραὶ καὶ μελωδικαὶ τῆς ἐμῆς ἀτονού-
σης γλώσσης εὐφημησάτωσαν Μοῦσαι. Γέ-
νος τε δὲ αὐτοκρατορικὸν καὶ βασιλικώ-
τατον ἄνωθεν λαχὸν τὸ εὐσεβέστατον
Καντακουζηνεῖον πέφυκε, καὶ ἀπὸ τοῦ ἐν
μακαρία τῇ λήξει γενομένου αἰοδίδμου αὐ-
τοκράτορος καὶ βασιλέως τῶν Ῥωμαίων
θείου Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ κατερ-
χόμενος τυγχάνει, ὅστις γε θεῖος βασιλεὺς
καὶ ἐν πολλοῖς τοῖς ἡλίοις τὴν τῆς φίλης
αὐτοῦ Κωνσταντινουπόλεως πατρίδος αὐ-
τοκρατορίαν δικαίως, ἰσορρόπως, εὐσεβῶς,
νομίμως τε καὶ κανονικῶς πηδαλιουχῶν,
δικαίως καὶ ὡς οὐδεὶς τῶν πρὸ αὐτοῦ
ἢ καὶ τῶν μετ' αὐτὸν ἄλλων Καισάρων
καὶ αὐτοκρατόρων, ἢ κορωνίς αὐτῶν, ἢ
δόξα καὶ κλέος τῶν Ῥωμαίων, τὸ θαῦμα
τοῦ τετραπεράτου παντὸς κόσμου καὶ
κοινὸν καύχημα, ὁ ἐπίγειος ἄγγελος καὶ
οὐράνιος ἄνθρωπος καὶ κατευθύνων δι-
ήνησε καὶ πολλὰ τῶν ἐξαισιῶν καὶ θαυρέ-
στων ἐν αὐτῇ ἐξ ἰδίων θησαυρῶν, ἐξό-
δων τε καὶ ἀναλωμάτων παρασκευάσας
καὶ κατορθώσας πλουσιοπαρόχως τεθρυ-
λημένα θεῖα τε καὶ ψυχωφελῆ ἐξετελέ-
σατο ἔργα, ναοὺς θεῖους, μοναστήρια
τῶν σεβασμιωτάτων, νοσοκομεῖα, γηρο-
τροφεῖα, φιλοσοφικὰ καὶ ἄλλα παντοῖα
τῶν μαθημάτων σπουδαστήρια καὶ διδα-
σκαλεῖα καὶ ἐν τούτοις διατριβόμενα καὶ τὰ
τοῦ ματαίου τούτου κόσμου ὅσα τερπνά,
δόξας τε καὶ ἀξίας, ὡς ὕδωρ καὶ καπνὸν
λογισάμενος τάνακτορικὰ αὐτὰ μετ' οὗ

τῆς τυχούσης καὶ ἀπαραμύθου τοῦ ὑπηκόου
αὐτοῦ παντὸς λαοῦ λύπης τε καὶ ἀθυ-
μίας παρητήσατο σκήπτρα καὶ τὸ ἀγγε-
λικὸν ἠμφιεσμένος σχῆμα καὶ τῆς ἡγου-
μενικῆς ὑποταγῆς κατὰ πάντα ὑποκλιθεὶς
καὶ ἀγγελικῶς ἀσκητεύσας τε καὶ βιοτεύ-
σας τὸ κοινὸν ἀπέδοτο χρέος καὶ τοῖς
θεῖοις ὁσίοις συναριθμηθεὶς συγχορεύει
αὐτοῖς καὶ συναγάζεται ἄρτι καὶ συνευ-
φραίνεται τὰληκτα οὐράνια ἀγαθὰ. Καὶ
γεννίτορες δὲ τούτου Κωνσταντῖνος
Καντακουζηνός, ὁ θεῖος μάρτυς, τὸ τῶν
Ῥωμαίων περίφημον θαῦμα, ἢ δόξα, καύ-
χημά τε καὶ πλουσιοπάροχος τῆς δευτέρας
αὐτοῦ περιδοῆτου καὶ ὑπερενδοξοτάτης
Οὐγγροβλαχίας πατρίδος εὐεργέτης, καὶ
ἢ ἐκλαμπροτάτη, εὐσεβεστάτη καὶ φιλε-
λημονωτάτη, ἢ ἔτι τῇ θεῖα χάριτι τὸν
γλυκερὸν τούτον ἐμπνέουσα κεχαριτω-
μένον ζέφυρον κυρία Ἑλένη ἢ δόμνα, τὸ
θεῖον καὶ ἁμωμον τούτο ἐγένετο ζεύγος.
Ῥομαίμονές τε ἡμίθεοι τούτου, οἱ ἐν παν-
τοῖαις ταῖς ἀρεταῖς κεκοσμημένοι καὶ ἐν
ὄλοις τοῖς τοῦ παντὸς μέρεσι τεθρυλη-
μένοι, θαυμαστοὶ τε καὶ περιδοῆτοι ἄν-
δρες, οἵτινες καὶ αὐτοὶ ἐν ταύτῃ τῇ τῆς
Οὐγγροβλαχίας φίλῃ αὐτῶν πατρίδι θεο-
περιφρουρούμενοι καὶ θεοπερισκεπόμενοι
εὐσεβῶς, εὐτυχῶς τε καὶ ἐξουσιαστικῶς
κυριεῖουσιν, ὃ τε ἐκλαμπρότατος, γαληνό-
τατός τε καὶ ἐν πρίγκιψιν ὀρθοδοξότατος
ἡγεμὼν, αὐθέντης τε καὶ βοεβόδας τῆς αὐ-
τῆς ἀπάσης Οὐγγροβλαχίας κύριος Ἰωάν-
νης Σερβάνος Καντακουζηνός καὶ οἱ τῶν
ἐνδοξοτάτων πάντων ἀρχόντων πρωτεύον-
τες πάντα καὶ κατὰ πάντα κύριοι Μιχαὴλ,
Ματέης καὶ Γεώργιος, πεντάρημος θαυ-
μασιωτάτη θεία τε καὶ ἀγγελικὴ Καντα-
κουζηνεῖος ἀδελφότης. Ἀλλὰ τί καὶ εἰπεῖν
ἐξιστάμενος ἀπορῶ, τῆς ὀλίγης μου καὶ
τὰ τρία ἐγκωμιάσαι φωνῆς θαύματα μὴ
δυναμένης· διὰ τοι τούτου τὴν μὲν προ-
πατορικὴν τοῦ σοφωτάτου καὶ ἡμῆθου
τούτου θαυμάσιον πατρίδα παρὰ τῶν Ἑ-
λικωνικῶν τοῦ Διὸς φίλων θυγατέρων,
πολυφθόγγων τε καὶ λιγυρῶν ἐγκατέλι-
πον γεραίρεσθαι Μουσῶν, τὸ δὲ ἐξαιρετον
καὶ ὑψηλότατον γένος παραπλησίως ἀπὸ
αὐλῶν καὶ λωτῶν Παλλαδικῶν καὶ ἀπὸ
δαφνοφάγων λαϊμῶν καὶ γλυκυφώνων
στομάτων ἀνακηρύττεσθαι. Κάγῳ ὀλίγ'
ἄττα διὰ τὴν τῆς ὑψηλοτάτης Οὐγγρο-

βλαχίας τῆς β' αὐτοῦ γλυκερᾶς πατρίδος ἐκφωνήσας λαμπρότητα, τὸν λόγον ἐπὶ τοῦτον τρέφομαι καὶ ὅσα μοι τῇ διανοίᾳ τῶν ἁκεανίων, ἡμιθέων τε καὶ σοφωτάτων αὐτοῦ ἐργασιωτελεσμάτων ληπτὰ καὶ ἀρετῶν νευροσυσφιγχθεὶς γλυκερᾶς κελαδίω. Προπατρίς μὲν τοί γε τούτου, ὡς εἴρηται, ἡ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου θαυμασιος μεγαλόπολις, δευτέρα δὲ καὶ κυρίως ἡ τοῦτον ἀναθρέψασα, ἐφ' ἣ γε καὶ ἐτέχθη καὶ ὁσημέραι ἡδέως ὡς ἴδιον εὐγενὲς αὐτῆς γένος καὶ θρέμμα ἐναγκαλιζομένη καὶ περιποιουμένη τοῖς δαψιλεστάτοις αὐτῆς ἐνδόξως περισκέπεται ἀγαθοῖς καὶ μητρικῶς περιθάλλει, ὑψηλοτάτη καὶ ὑπερπερίφημος Οὐγγροβλαχία, ἡ ἀπὸ τῶν ῥωμαϊκῶν καὶ αὐτῆ μοναρχικῶν καὶ αὐτοκρατορικῶν καταγομένη σκῆπτρων τυγχάνουσα ὑπάρχει. Τὸ πρόσθεν καὶ γὰρ παρὰ τῶν ἀπειθῶν αὐτῆς ἀλλοφύλων κυρυσομένης καὶ κατεχομένης ἐθνῶν, ἡ ῥωμαϊκῆ αὐτῆ αὐτοκρατορία τε καὶ μοναρχία προθυμουμένη καὶ ταύτην τοῖς αὐτῆς καθυποτάξαι σκῆπτροις, τοὺς αὐτῆς ἐκλεκτοὺς καὶ ἀητήτους πολεμιστὰς ἐξέπεμψε καὶ ἐν ἀκαρεῖ τῷ χρόνῳ οἱ τροπαιοῦχοι αὐτοὶ ἥρωες δοριάλωτον τοῖς αὐτοῖς μετὰ καὶ ἄλλων παρομοίων μεγίστων καὶ περιφῆμων βασιλικῶν ἐπαρχιῶν ἱεροῖς ὑπέταξαν σκῆπτροις, καὶ οὐ τοσοῦτον ταύτην ἐπαινετέον καὶ θαυμαστέον, διὰ τὴν ἀφθονοπορίαν, πολυτοκίαν τε καὶ πλουσιοπολυκαρπίαν αὐτῆς, ἀπὸ τε διαφόρων μετάλλων καὶ παντοίων καρπῶν, βοτρώων, ἀγγελῶν καὶ νομάδων, προβάτων, βοῶν, ἵππων, παμπλείστων μελισσῶν, γλυκερῶν τε ἰχθύων καὶ παντοίων ἄλλων οὐροτρόφων καὶ ἀτιθασεύτων ζῴων, ἐλάφων, ἀρκτων καὶ ἄλλων γενῶν, καὶ διὰ τὴν ἄραιότητα αὐτῆς τοποθεσίαν, εὐρυθμίαν τε καὶ καλλονὴν τῆς περιοριζομένης καὶ περισφιγγομένης παρὰ τοῦ πολυπλημμύροντος καὶ καλλιρροῦ μεγίστου Δανούβεως ποταμοῦ καὶ Τουρκίας, Οὐγγαρίας τε καὶ Μολδο-Βλαχίας διὰ τοῦ Φοζάνεως ποταμοῦ καὶ παρὰ τῶν γλυκυτάτων ἀρδευομένης καὶ ποτιζομένης, τοῦ τε Ῥμνίκου, Μποζέου, Κρικκοβα, Πράοβα, Γιαλομίτζι, Κολιντίνα, Ντομποδίτζα, Σάμπερι, Ἀρζιος, Νάσλοβο, Ὀλτο, Τελέζινα, Ντελαρμάνη καὶ Ξύγη ποταμῶν, ἧς γε τὸ ἐπίπεδον, ἀπετρῶδες, πεδινόν, κω-

μὸν καὶ περικαλλυνόμενον τοῖς πλείστοις τῶν ἄραιοτάτων καὶ εὐωδιστάτων λιμνῶν, παραδείσων καὶ εὐσκιοφύλλων ζύλων καὶ πολυκαρπίμων καὶ περιχαρμοσύνων ἄλσεων ἀπὸ παντοίων ὑψικώμων δένδρων πλουτίζεται, καὶ ἐν τοῖς οὐγγαρίοις ὄροις νεφικώμων καὶ ὑψικαρίων ὄρεων καὶ πολυδασέων καὶ ναπῶν, οὐκ ἀπὸ τούτων φημί θαυμαστέον τόσον καὶ δοξαστέον, ὅσον μᾶλλον θαυμαστέον καὶ ἐπαινετέον ἀπὸ τῶν ταύτης κυριεύοντων καὶ πηδαλιουχούντων καὶ οἰκούντων ἡρώων τε καὶ ἡμιθέων ἀνδρῶν Ῥωμάνων, τὸ αὐτῆς ἐξαιρετικὸν κάλλος, δόξα τε καὶ καύχημα καὶ μάλιστα ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ παρόντι ταύτης κυριεύοντος θαυμασιωτάτου καὶ τῶν πάντων ἐξαιρετέου, εὐσεβεστάτου καὶ γαληνοτάτου αὐθέντου πρίγκυπος τε καὶ βοεβόδα αὐτῆς, τοῦ καὶ τοῦ τῶν Ῥωμαίων αἰοδῖμου αὐτοκράτορος Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ, ἀπογόνου κυρίου Ἰωάννου Σερβάνου Καντακουζηνοῦ, τοῦ καὶ μοναρχίζειν καὶ αὐτοκρατορίζειν ὑπεραξιώτατου καὶ ἀπὸ τοῦ παρόντος σοφωτάτου καὶ ἐνδοξοτάτου κυρίου Κωνσταντίνου Καντακουζηνοῦ καὶ τῆς λοιπῆς ἐνδοξοτάτης ἀδελφότητος, καὶ τῶν ἀνεψιῶν αὐτῶν ἄρχοντος κυρίου Πέρβουλου Καντακουζηνοῦ καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐνδοξοτάτου Κωνσταντίνου Πραγκοβάνου, Πέρβουλου Κρετζουλέσκου, καὶ τῶν λοιπῶν ἐνδοξοτάτων ἀρχόντων τῶν τῶν Ῥωμαίων ἀπογόνων, καὶ τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου καὶ ὄντως ἀρχιερέως αὐτῆς κύρ Θεοδοσίου τῶν ὑπερενδόξων Ῥωμάνων καὶ Οὐγγροβλάχων. Ἀλλὰ καὶ αὐτῆ παρὰ τοῦ γλυκεροῦ Ὀρφέως καὶ ἄλλων παρομοίων αὐτῷ γλυκομοισικῶν ἀνδρῶν εὐφημιζέσθω. Ἐγὼ δὲ ἐπὶ τὸ προκειμένον ἐπανελεύσομαι.

Κωνσταντίνον λοιπὸν τὸν σοφώτατον ἥρωα ἐπαινῶν, τὰς ἀρετὰς ἀπάσας ἐπαινέσομαι. Ταῦτόν γάρ ἐστι τοῦτο εἰπεῖν, κάκεῖνον ἐπαινέσαι, ἐν ἑαυτῷ ταῦτας ἐνεργεῖα ἐπιφέροντα καὶ κατέχοντα ἐξ ἀπαλῶν γὰρ τῶν ὀνύχων τῇ σπουδῇ φιλοπόνως ἐπιδοθεὶς καὶ τῇ φιλοπονίᾳ βαθμηδὸν τῇ σοφίᾳ ἐπιδούς εἰς τὸν κολοφῶνα αὐτῆς ὑψωθείς τοσοῦτον ἀφίκετο, ὥστε καὶ αὐτὸν τὸν τῆς φιλοσοφίας ἐξαιρετικόν, ἐξάρχοντά τε καὶ πρῦτανιν Ἀριστοτέλην τῇ αὐτῇ παρελάσαι δυνατόν

έξειπείν έστι, και μήτε καμάτων και πό-
 νων, μήτε πλούτου και κινδύνων φειδό-
 μενος τὰ τῆς Δύσεως φροντιστήρια Πατα-
 βίου, Ῥώμης τε και παντοῖα άλλα περιελ-
 βών ἀπαξάπασας τε Μούσας αὐτάς συλ-
 λέξας παρ' αὐτῶν έσυλήσατο και τῷ τῆς
 σοφίας αὐτῆς και ἀρετῆς καταστεφθεῖς
 διαδήματι τὰ πλείστα έδοξάσθη Διό γε
 και μετά τὸν αὐτοῦ γαληνότατον και
 εὐσεβέστατον ήγεμόνα και πρίγκιπα πάν-
 των έπαινετώτερος τῶν άλλων ὁ έν τοῖς
 έπτά έξαιρετοῖς σοφοῖς ὄγδοος και έν
 τοῖς τούτων ἀξιωμασιν έξαιρετώτερος. Ὁ
 Λακεδαιμόνιος γάρ Χιλων γνωμοθετῶν
 τὸ «Γνώθι σαυτὸν» ἀξίωμα έλεγε και ὁ
 Κορίνθιος Περιάνδρος τὸ «Χόλου κρα-
 τεῖν» και ὁ Μυτιληναῖος Πιττακὸς τὸ
 «Οὐδέν άγαν» και ὁ Ἀθηναῖος Σόλων τὸ
 «Τέλος ὀράν τοῦ βίου» και ὁ Πριηνεὺς
 Βίας τὸ «Τοὺς πλείονας κακοὺς είναι» και
 ὁ Μιλήσιος Θαλῆς «Τὸ έγγύην φεύγειν».
 Οὗτος δέ ὁ σοφώτατος τὸ «Μὴ κακὸν ἀντί
 κακοῦ» φάσκων λέγει, ὅπερ παρὰ τοῦ κα-
 ηγητοῦ αὐτοῦ και τοῦ τῶν διδασκάλων
 Διδασκάλου Θεανθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ
 διδαχθεῖς έμαθητεύθη, τοῦ και τρανῶς και
 φιλοστόργως έντελλομένου, καθοδηγοῦν-
 τος, κηρύττοντός τε και λέγοντος «Ἀγα-
 θοποιεῖτε τοὺς κακοποιούντας ὑμᾶς, και
 ψωμίζετε τοὺς έχθροὺς ὑμῶν», εις ἃς γε
 έντολᾶς ὡς πιστὸς ὀπαδὸς και ἀληθῆς
 μαθητῆς τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ Ἰησοῦ
 Χριστοῦ ὑπέικων, τοὺς ἀδίκως, θανατη-
 φόρας, ἀνηλεῶς και τυραννικῶς παιδεύ-
 σαντας αὐτὸν και τὴν λοιπὴν Καντα-
 κουζήνειον ἀδελφότητα μετά και τοῦ
 έν ἄρχουσιν εὐγενεστάτου κυρίου Ῥά-
 δουλα Κρετζουλέσκου, τοῦ ἀξιωτάτου
 μεγάλου τῆς αὐτῆς Οὐγγροβλαχίας λογο-
 θέτου και γαμβροῦ αὐτῶν, και ἃς αἰμο-
 δόροι και ἀρνούμενοι λέοντες κατασπα-
 ράζαντας, πνίζαντας και ἀποκτείναντας
 τὸν γλυκύτατον και φιλοστοργότατον
 πατέρα αὐτοῦ, τὴν ήμῶν τῶν εὐσεβῶν
 Ἑλλήνων δόξαν τε και καύχημα, θεῖον
 μάρτυρα Κωνσταντῖνον τὸν Καντακου-
 ζηνόν, και δις και τρις τὸν αὐτὸν σοφώτα-
 τον Κωνσταντῖνον μετά και τῆς λοιπῆς
 ἀμαρμήτου τε και ἀθροτάτης ἀδελφότητος
 και τοῦ ἀνωθεν ένδοξοτάτου γαμβροῦ
 αὐτῶν και άλλων οὐκ ὀλίγων ἀνδρῶν
 και γυναικῶν έν διαφοροῖς καιροῖς και

τόποις, ταῖς ισχυροτάταις εἰρκταῖς και φυ-
 λακαῖς και ποδοχειροπέδαις σιδηραῖς και
 άλλαις οὐ προσηκούσαις αὐτοῖς σκληραῖς
 παιδεύσεσι πολυχρονίως τοῦ και τούτους
 τυραννικῶς θανατῶσαι και μαρτυρησαι
 κατασφαλίσαντας, και τέλος θεία νεύσει
 τε και χάριτι έλευθερωθέντας, και τούτοις
 έν τοῖς τοσοῦτοις κακοῖς, παιδεύσεσί τε
 και ζημίαις (ἀφήρπασαν γάρ και τὸν πλου-
 τον αὐτῶν) μὴ κορεσθέντας, εις τὴν έμὴν
 πατρίδα και έπαρχίαν τὴν Κρήτην τούτον¹
 και τὸν ὀρθοδοξότατον και γαληνότατον
 αὐθέντην και αὐτάδελφον αὐτοῦ μετά
 και τοῦ έν ἄρχουσι κυρίου Ῥάδουλα τοῦ
 ἀγαπητοῦ αὐτῶν γαμβροῦ ὑπερορίου και
 έξορίστους έκπέψαντας οὐκ έκακοποίη-
 σαν, ἀπολελυμένην τὴν έξουσίαν έχοντες
 ἀρόθως και ἀνακεκαλυμμένῳ τῷ προσ-
 ὄπῳ ριζηδὸν ἀπαξάπαντας έν δικαιοσύνη
 ἀπολέσαι και παντελῶς ἀπὸ τοῦ τῆς γῆς
 προσώπου έξαλειψαί τε και εξαφανίσαι,
 τυραννοῦντες παρομοίως, ἀποκεφαλίζον-
 τες και ἀρπάζοντες τὸν πλοῦτον αὐτῶν,
 ὡς και αὐτοῖ τὸν τούτων, ἀλλ' έξ έναν-
 τίας περιεποιήσαντο και ταῖς ἀρχοντικαῖς
 ἀξίας και πλείστοις τοῖς σιτηρεσίαις έτί-
 μησαν και έδόξασαν τούτους. Ἰλεως και
 σύ, Κύριε Βασιλεῦ, τούτοις σου τοῖς έκλε-
 κτοῖς και ζᾶσι μάρτυσι γενοῦ, και μετά
 τὰ ένταυθοῖ παράσχου τούτοις και τὰ
 εκείσε τῆς σῆς Μακαριότητος ἀγαθά.

Ἄλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον έπανελθὼν
 συμβοηθούσης μοι και τῆς τῶν Μουσῶν
 έξαρχούσης λιγυρᾶς και ήδυφθόγγου θεί-
 ας Καλλιόπης κηρύττων λέγω, ὅτι ὁ σο-
 φώτατος οὗτος Κωνσταντῖνος Καντακου-
 ζηνὸς τὴν ἀληθῆ και ἀσπλον τοῦ Χριστοῦ
 πίστιν εὐσεβῶς και ὀρθοδόξως εὐαγγελι-
 ζόμενος διδάσκει, τὴν ἀγάπην ἀδύλως
 σφρετεριζόμενος διαφυλάττει και τὴν έλ-
 πίδα εις τὸν ὕψιστον ήμῶν Θεὸν και μό-
 νον έχων και έπ' αὐτὸν έπερειδόμενος,
 τοὺς τῶν ὑπεναντίων αὐτοῦ βαθυτάτους
 ὑπερεπήδησε λάκκους και τὰς ισχυροτά-
 τας ἃς ἀράχνην παγίδας αὐτῶν διαρρή-
 ξας, ἃς ὁ πρῶος Δαβὶδ ἀπὸ τοῦ φθονεροῦ
 Σαουλ και τοῦ μισοπάτρου Ἀβεσσαλῶμ
 και ἃς πολυάθλος Ἰᾶβ ἀπὸ τοῦ πονηροῦ
 Βελίαρ και Σατάν ἀπέφυγε, και τὴν φυ-

1. Ἀνάγνωθι γερονογράφου Κ. Λαπόνη έν Μισσαιω-
 νική Βιβλιοθήκη, τόμ. Γ'.

σικήν τῆς μεγαλοψυχίας αὐτοῦ ἀήτητον ἀνδρείαν μετὰ τῆς αὐτῷ συνιζανούσης φρονήσεως ὡς οὐδείς τῶν ἄλλων διοικῶν καὶ σοφῶς διατηρῶν μετέρχεται, τὸν δὲ πλοῦτον αὐτοῦ ἀφειδῶς καὶ δαψιλῶς, διχείρως, ἡμερονυκτίως τοῖς πένησι καὶ ἐνδεέσιν εὐαγγελικῶς διαμερίζων, μὴ γνούσης τῆς ἀριστερᾶς τί ποιεῖ ἢ αὐτοῦ δεξιά, ὁ ἐλεημονώτατος κατασπείρει, τοὺς ἐν φυλακαῖς προθύμως ἐπισκέπτεται, τοὺς γυμνοὺς τοῖς τῶν ἱματίων διαφόροις ἐνδύων ἐπικαλύπτει, τοὺς πεινῶντας ψωμίζων κορέννυται, τοὺς διψῶντας ποτίζων καταδροσίζει, τοὺς ξένους ἀδιαλείπτως συνάγων καὶ ἀδελφικῶς ἐναγκαλιζόμενος ὑπερέκπερισσοῦ περιποιεῖται καὶ περισκέπεται, καθὰ καὶ τὴν ἐμὴν ταπεινότητα μετὰ τὸν ἐκλαμπρότατον ἡμῶν αὐθέντην δευτέρως περιποιεῖται. Τὴν σωφροσύνην ὁ μελίχιος καὶ σωφρονέστατος σοφῶς ἀσκῶν καὶ ἰωσηφίζων ἐνστερνίζεται τὴν μετριότητα ὁ μετριώτατος τὰ τῆς ὑπερβασίας καὶ τοῦ ἔλλειπτος τηλοθι ἀποσοβῶν πάθη καὶ ἰσοζυγοστατῶν περισφίζεται, τὴν ἄστατον καὶ παρερχομένην δόξαν ἢ ἡμέτερα δόξα καὶ τὸ καύχημα, ὡς ἀπὸ ἄλωνος κονιορτὸν καὶ τῆς γῆς χοῦν ἀποφυσῶν καὶ μακρὰν ἐκρίπτει, τοῖς ὑπερηφάνοις καὶ τῇ καρδίᾳ ἀπλήστοις ἀντιτασσόμενος ἀποστρέφεται καὶ τοῖς ταπεινοῖς καὶ τῇ καρδίᾳ συντετριμμένοις συνόμιλος γινόμενος καὶ ἀδελφικῶς συναυλιζόμενος συνευφραίνεται τοὺς φονεῖς καὶ τὰς χεῖρας αἵματι μαιίνοντας, γαμοκλοπέας, δόλους ράπτοντας, κύπριν ὀρύνοντας, πανούργους καὶ πάντας τοὺς διεστραμμένους τὰ πλείστα βδελυττόμενος, τὸ θεῖον τοῦ ἀπ' αὐτῶν ῥύεσθαι ἀδιαλείπτως ἐπεύχεται καὶ πάντα τὰ σκολιὰ καὶ ψυχοβλαβῆ, ἵνα μὴ μακρογλωττῶ, ἐν μέρει θέμενος καὶ μακρὰν ἀποβαλλόμενος τῇ εὐθείᾳ ὀδῶ καὶ ταῖς τοῦ Θεοῦ ἐντολαῖς σπουδαίως ἐνασχολούμενος εὐθυδρομεῖ, τὰ τῶν ἐξω φιλοσόφων καὶ αἵρεσιάρχων ἄσεμνα, εἰκῆ τε καὶ μάταια ψελλίσματα καὶ τῶν ἀτόπων ὑψηγορήματα θεολογῶν ὡς οὐδὲν λογιζόμενος ἀπορρίπτει, τὰ ὑπὲρ φύσιν τῶν φυσικῶν σοφῶς ὑπερδοξάζων, τὸ θεῖον ἀρχὴν καὶ κτίστην τῶν πάντων, καὶ οὐχὶ τὰ ὁμοιομερῆ καὶ ἄτομα ἢ πῦρ ἢ ὕδωρ ἢ ὕλην, εἶδος καὶ στέρησιν καὶ τὰ τοιαῦτα, ὡς ὁ Θαλῆς, Παρμενίδης, Ἀναξαγόρας, Στα-

γυρίτης Ἀριστοτέλης καὶ ἄλλοι ἄλλα ἐκθέμενος κηρύττει, καὶ φύσει θνητὰ, χάριτι δὲ ἀθάνατα καὶ οὐκ ἀναρχα, καὶ φύσει ἀθάνατα τὰ ὄντα δοξάζει, καὶ διὰ τὸ συνοπτικῶς φάναι τὰς τῶν Πνευματοφόρων ἀγίων Πατέρων θείῳ συμβόλῳ, κανόνι τε καὶ ταῖς θείαις τοῦ Θεοῦ ἐντολαῖς κατὰ πάντα παρομαρτῶν, ἐπόμενός τε καὶ ἐπὶ τούτοις στηριζόμενος ὁ σοφώτατος ὑπερδοξάζεται, ὁ καὶ τὸν ἐνδοξότατον αὐτοῦ εὐτάκτως τε καὶ εὐρύθμως διάγων βίον ἐν τέσσαρσι μερίζεται μέρεσι· καὶ τὸ ἐν ἐν τῇ ἑσπέρῃ αὐτοῦ προσευχῇ πρὸς τὰ θεία καὶ σπουδῇ τοῖς ἔσω καὶ ἔξω σοφοῖς καὶ ταῖς Μούσαις αὐταῖς συνομιλῶν καὶ τὰς Γραφὰς ἐρευρῶν καὶ μεριμνῶν σπουδαίως καταναλίσκων διέρχεται, καὶ τὸ ἄλλο τοῖς πολιτικοῖς καὶ δημοσίοις καμάτοις, ὁ πολιτικώτατος, καὶ τῇ τοῦ ὑπηκόου λαοῦ διοικήσει τε καὶ ἐπισκέψει, ὡς τῶν ἄλλων ἀρχόντων ἐξάρχος, μετερχόμενος πολιτεύεται· τὸ δὲ τρίτον τῇ τοῦ ἐνδόξου αὐτοῦ σώματος ἐκτεινόμενος ἀθλήσει εἰς διαμονὴν τούτου καὶ ταῖς μὴ ψυχοβλαβέσιν εὐφροσύναις καὶ τερπνυῖς, ὡς βασιλικὸν ἔρνος καὶ ἀπόγονος, τοῖς τε κυνηγεσίοις διὰ τῶν ἀκυπόδων κυνῶν καὶ ἀπὸ ὑψηπετῶν ἱεράκων, μουσικοῖς ὄργανοις τε καὶ ψαλμοῖς καὶ ᾄδαῖς διατρίβει καὶ περιφέρεται, καὶ τὸ τέταρτον εἰς ὕπνον καὶ ἀνάπαισιν τοῦ αὐτοῦ πολυμύχθου σώματος ἀπονέμεται. Ἄλλ', ὡ γλυκυκέλαδος θεὰ Καλλιόπη, εἵνεκα τίνος τὰς ἀκυπέτους σου ἐκτεῖνασα πτέρυγας καὶ καταπετάσασα φυγὰς ἐγένου καὶ ἀπ' ἐμοῦ ἐμακρύνθη; καὶ οὐροτρόφος πάλιν ταῖς λοιπαῖς ὀκταριθμοῖς ἄλλαις γλυκεραῖς ἀδελφαῖς Μούσαις ἐν Πιερίᾳ ἀποκατέστης τῷ ὄρει; ἐδειλίσσας τοῦ τὰ μεγαλοπρεπῆ, ἡμίθεα καὶ ἀθάνατα τοῦ Καντακουζηνοῦ σοφωτάτου μελαρδεῖν μοι καὶ συγχεραῖρεν θεῖον Κωνσταντίνου μεγαλοουργήματα; οὐκ ἔδει σε τοιοῦτοτρόπως φυγάδα γενέσθαι καὶ μόνον με ἐγκαταλιπεῖν, ἀλλὰ μέχρι τέρματος τοῦ λόγου συμμέλπειν μοι καὶ τοῦ μὴ ἀποκαμῖν με μᾶλλον παροτρύνειν, τοῦ ἐγκωμιαστικῶς μεγαλοφωνεῖν καὶ δοξάζειν τούτον, τὸν τῶν μονάρχων καὶ αυτοκρατόριων Καισάρων ἀειθαλῆ ὄζον τε καὶ κλάδον, τὸν εὐωδέστατον ὑάκινθον καὶ ῥόδον, τῶν ἔσω καὶ ἔξω σοφῶν

τὴν κορωνίδα, τῶν Μουσῶν τὴν εὐλαλον καὶ ἐναρμόνιον λύραν καὶ σύριγγα, τὸν ἀσύλητον τῆς χρηστοφιλευσπλαγχνίας καὶ ἐλεημοσύνης θησαυρόν τε καὶ πλοῦτον, τὸν τῶν ὄρφανῶν, χηρῶν καὶ καταπονημένων θερμότατον ἐπίκουρον καὶ ἀντλήπτορα, τῆς σωφροσύνης τὸ κῦδος καὶ κλέος, τῆς δικαιοσύνης τὸν ἀκρότατον στυλὸν καὶ ἔρεισμα, τῆς μετριότητος τὴν ἰσοπλάστιγγα, τὸν τῆς ταπεινοφροσύνης τύπον καὶ ὑπογραμμὸν τῶν σπουδαίων καὶ διδασκάλων τὸν διδάσκαλον καὶ τῆς Ἀθηνᾶς φρόνησιν, τῶν ἀρετῶν τὸ δοχεῖον, τὸ τῶν ἀγαθῶν πάντων ταμεῖον, τῶν Ῥωμαίων τὴν δόξαν, τὸ καύχημα τῆς Ἑλλάδος, τὸν τῆς γλυκυτάτης αὐτοῦ πατρίδος Οὐγγροβλαχίας ἔξοχον καὶ πολιτικώτατον πολίτην καὶ ἀγαθώτατον κυβερνήτην, τὸν ζῶντα μάρτυρα, τὸν συμπαθῆ τοῖς πᾶσι, τὸν εὐλογημένον, θεοφροῦρητον καὶ θεοπερικεπόμενον ἄνδρα, τῆς ὀρθοδόξου πίστεως τὸ ἀρραγὲς τεῖχος, τὸν οὐρανεπίγειον, μαργαρολιθοδιαυγέστατον στέφανον καὶ διάδημα, τὴν τῆς καλοκαγαθίας ἀβυσσον, τὸ τοῦ παναγίου Πνεύματος δοχεῖον καὶ τὸν ἐπίγειον ἄγγελον καὶ οὐράνιον ἄνθρωπον. Διὰ τοι τοῦτο κἀγὼ τῶν ἀβοηθήτων περιμείνας μονώτατος καὶ τηνάλλως ἐν ἀπορίᾳ καὶ περιλειψία περιφερόμενος, τῇ τάνώμαλα, ἀσύμφωνα καὶ ἀμαθῆ πάντα περικαλυπτοῦση ὑποκρυπτοῦση τε καὶ περισκεπούση σοφωτάτῃ χρήσομαι σιωπῇ, καὶ τὸ ἄμουσον καὶ κακόηχόν μου ἐμφράττων στόμα οὐδὲν ἄλλο, εἰ μὴ μόνον τοῦτο ἐκφωνῶν λέγω, τὸ

Ἵψιμέδον Οὐλέμπιος ὦ Θεὸς ἀφθιτε Πάτερ, αἰθέρος, ἡπείρου καὶ πάντων κτίστα, ἡμετέρης αὐδῆς κλύε, καὶ τῷ πνεύματι σεῖο, Καντακουζηνὸν τὸν Κωνσταντῖνον, Οὐγγροβλαχίας καὶ Ῥωμαίων ἔγκριτον ἄνδρα, καὶ σοφῆς κρουνὸν καὶ ἀρετῶν τὸ κλέος, προῦρει, κράτενέ γ' ἐνθάδε τοῖς ἀγαθοῖς τοῦ κόσμου ἅκεῖ τοῖς μακάροις σὺνταξον τοῦτον.

ἄρθ', Βοηδρομιῶνος κβ' λήγοντος. Ἐν Βουκουρεστία.

Ὁ ἐν λόγῳ Κῶδιξ περιλαμβάνει:

Ἐγκώμιον πρὸς τὸν υἱὸν Δοῦκα τοῦ Αὐθέντου, ποιηθὲν παρὰ Ἰωάννου Μολύδου τοῦπικλῆν τοῦ ἐξ Ἡρακλείας.

Ἀρχή. Ἡ φιλοσοφητέον ἢ τιμητέον φιλοσοφίαν.

Τέλος. Τιμήσατε γὰρ σοφίαν, ἣ δοκεῖ Σολομῶντι καὶ τῇ ἀληθείᾳ, ἵνα εἰς τὸν αἰῶνα βασιλεύσητε.

Γ'

Συνεσίου εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ἀρκαδίον περὶ βασιλείας λόγος, μεταφρασθεὶς εἰς κοινὴν διάλεκτον παρὰ Σεβαστοῦ Τραπεζουντίου τοῦ Κυμνήτου.

Προηγείται περιλήψις τοῦ λόγου.

Δ' Σελ. 115.

Εἰς τὸν περὶ βασιλείας τοῦ Συνεσίου λόγον ὑπόθεσις καὶ περιλήψις, πρότερον τῷ σοφωτάτῳ κυρῷ Σεβαστῷ Τραπεζουντίῳ τῷ Κυμνήτῳ τῇ ἀγοραίᾳ διαλέκτῳ ἐκπονηθεῖσαι, νῦν δὲ τὸ τῆς Ἑλλάδος εὐπάρυφον μεταμφιεσθεῖσαι δι' ἐμοῦ Ἰγνατίου ἱεροδιακόνου τοῦ Κεμίζου τε καὶ Ἐπιδαυρίου.

Σημ. Ἰγνάτιος Κεμίζος ἐν Ἀθῶν μοναχὸς ἤματι κατὰ τὸ 1740. Νεοελλην. Φιλολ. Κ. Σάθα, σελ. 603.

Ε' Σελ. 122.

Σημειώματα περίεργα ἐκ τινος χειρογράφου Ὀκταήγου μετὰ σχολίων ἐν Μοσχόπολει.

Σ' Σελ. 136.

Σημειώσεις διάφοροι ἐκ τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Φωτίου.

Ζ' Σελ. 158.

Περὶ τοῦ ἐν τῷ Θαδῶρ δείου Φωτὸς Ἀναστασίου Γορδίου.

Η' Σελ. 143.

Ἰγνατίου Κεμίζου τοῦ ἐκ Μομεβασίας ἱεροδιακόνου ἐκ τῶν συνουσιῶν τοῦ ἱεροδιδασκάλου αὐτοῦ κυροῦ Εὐγενίου τοῦ Βούλγαρι. Περὶ τῆς ἐκπνεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος κατὰ Λατίνων.

Θ' Σελ. 160.

Τοῦ αὐτοῦ διήγησις δύο θαυμάτων γεγονότων παραδόξως κατὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐν τε τῷ περιωνύμῳ τῆς ἁγίας Σοφίας καὶ Πατριαρχικῆ Ναῶ, ἅπερ ἔγραψεν ἐν Ἰωαννίνοις κατὰ τὸ ἄψμε' σ. ἔτος.

Ι' Σελ. 201.

Νικηφόρου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως περὶ τῶν ἁγίων ἑπτὰ Συνόδων.

ΙΑ' Σελ. 204.

Ψελλοῦ μοναχοῦ Θαυμαστῆ ἔρμηνεία εἰς τὰς ἐπιγραφὰς τῶν Ψαλμῶν τοῦ Προφῆτου Δαβὶδ διὰ στίχων πολιτικῶν.

ΙΒ' Σελ. 227.

Ἐκ τῶν ζητημάτων καὶ ἐπιλύσεων Θεοφάνους Κεραμέως καὶ Ἰουστίνου Φιλοσόφου.

ΙΓ' Σελ. 345.

Ἐκ τοῦ Ἰουλίου Πολυδεύκου ἐν τῷ δ' βιβλίῳ τοῦ Ὀνομαστικοῦ περὶ τῶν ἱατρικῶν ὀνομάτων.

ΙΔ' Σελ. 347.

Τοῦ αὐτοῦ περὶ τῶν ἱατρικῶν ἐργαλείων.

ΙΕ' Σελ. 348.

Τοῦ αὐτοῦ περὶ τῶν νοσευμάτων εἰς πλάτος.

ΙΣ' Σελ. 359.

Πολυδεύκου ἐν τῷ β' τοῦ Ὀνομαστικοῦ τῶν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος μερῶν ὀνόματα.

ΙΖ' Σελ. 403.

Νικηφόρου Καλλίστου τοῦ Ξανθοπούλου Ἐξήγησις εἰς τοὺς Ἀναβαθμοὺς τῶν ὀκτῶ ἤχων, ὁ πρόλογος πρὸς τὸν αἰτησάμενον ἀρχιμανδρίτην τῆς τοῦ Κουζινά μονῆς ἱερομόναχον κύρ Καλλίνικον.

ΙΗ' Σελ. 612.

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν ἐρωτήσαντα περὶ τῆς Ὑπακοῆς, τοῦ Κοντακίου, τοῦ Οἴκου καὶ τοῦ Ἐξαποστειλαρίου πόθεν οὕτως ἐκλήθησαν.

ΙΘ' Σελ. 621.

Τὰ παρὰ τῶν Λατίνων παρὰ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν συνήθειαν δοξαζόμενα καὶ τελούμενα, δι' ἃ καὶ ἔχομεν αὐτοὺς ἀκοινωνήτους.

Κ' Σελ. 627.

Ὁρου Ἀπόλλωνος Νειλάου Ἱερογλυφικά, ἃ ἐξήνεγκε μὲν αὐτὸς αἰγυπτίᾳ φωνῇ, μετέφρασε δὲ Φίλιππος εἰς τὴν Ἑλλάδα διάλεκτον.

Ο ΣΑΚΕΣΠΕΙΡΟΣ ΚΑΙ Η ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ ΑΥΤΟΥ ΣΚΙΗ

ὑπὸ

ΛΕΩΝΙΔΟΥ Χ. ΖΩΗ

Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ἈΣΣΒ' συνεδρίᾳ τῆς 18 Νοεμβρίου 1896.

Καθὼς παρ' ἀρχαίοις, οὕτω καὶ παρὰ τοῖς νεωτέροις τοῦ μεσαίωτος ἔθνεσιν, ἡ δραματικὴ τέχνη ἔσχε τὴν καταγωγὴν αὐτῆς ἐκ τῆς ὀρχησείας, ἂν δύναται τις ν' ἀποκαλέσῃ, τέχνην πᾶν ὅ,τι ἐνέπνευσεν τὰ ἄμωρα καὶ ἀπειροκάλα ἐκεῖνα δραματικὰ δοκίμια, δι' ὧν ὑπὸ τὸ ὄνομα *Μυστήρια* παρίστων ἀποσπάσματα τῆς Καινῆς Διαθήκης.

Ὁ πολὺς μεσαιωνοδίσκος κ. Κ. Σάθας ἐν τῷ ἀξιολόγῳ συγγράμματι αὐτοῦ «Περὶ τοῦ θεάτρου καὶ τῆς μουσικῆς τῶν Βυζαντινῶν» λέγει ὅτι «ἐν τῶν κυριωτέρων χαρακτηρι-

κῶν τῆς Ἀναγεννήσεως εἶναι καὶ ἡ ἐκ Βυζαντίου μεταφύτευσις τῆς παλαιᾶς θεατρικῆς παραδόσεως εἰς τὰς γῶρας, αἰτινὲς ἀπὸ μιᾶς χιλιετηρίδος εἶχον ληθμονῆσαι τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῆς κυρίως λεγομένης σκηνῆς». Καὶ παρακκιτῶν ὁ αὐτὸς κ. Σάθας ἀποκρούει ὡς παράδοξον τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι τὸ θέατρον ἀνεγεννήθη, ὡς ὁ φοινῖξ ἐκ τῆς τέφρας αὐτοῦ, διὰ τὴν ἀπλεύστατον λόγον, ὅτι τὰ πρῶτα προίοντα τοῦ εὐρωπαϊκοῦ θεάτρου οὕτε ὑπ' ἀνδρῶν γνωσκόντων τὸν Σοφοκλῆ καὶ τὸν Πλαῦτον συνετάχθησαν, οὔτε ὑποθέσεις

παλαιάς ἔχουσι, ὡς τὰ μεταγενέστερα, ἀληθῆ ἀπομιμήματα καὶ ἀντιγραφὴ ἐκ τῶν κλασικῶν. Τούναντίον φυσικωτέρην νομίζει τὴν ὑπόθεσιν ὅτι οἱ βυζαντινοὶ πρόσφυγες, πρὸς τοῖς ἄλλοις, ἐδίδαξαν τοὺς Ἴταλούς καὶ τὸ ὑπ' αὐτῶν ἀγνωσόμενον θέατρον.

Ἄλλ' ἄς ἐπιτρέψῃ ἡμῖν ὁ κ. Σάθας ἵν' ἀποκρούσωμεν τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ὡς ἀβάσιμον· διότι πρὸ τῆς πτώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1453), περὶ τὸν 19' αἰῶνα, κατὰ τὴν μακρῦραν τοῦ *Grande d'Aussy*, παραστᾶσαι τῶν Μυστηρίων ἐδόθησαν ἐν Παρισίοις.

Πλὴν δὲ τούτου, καὶ ἱστορικῶς βεβαιούται ὅτι κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς βασιλείας Ἰσαβέλλης τῆς Βαυαρίας τῷ 1389 δημοσίως παριστῶντο τὰ Μυστήρια ἐν Παρισίοις. Γνωστὸν ἐπίσης συγγράμμιον ὅτι μέχρις Ἐρρίκου τοῦ Ε', βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, διετηρήθησαν ἐν *Poissy* αἱ παραστάσεις τῶν Μυστηρίων. Ἡ ἱστορία τῶν Συνόδων τῆς *Costanza* διδάσκει ἡμᾶς ὅτι τὰ Μυστήρια εἰσῆχθησαν ἐν Γερμανίᾳ τῷ 1417 ὑπὸ ἄγγλων ἐπισκόπων, τῇ διαταγῇ τῶν ὁποίων παρεστᾶθη ἐνώπιον τοῦ Αὐτοκράτορος τὸ Μυστήριον τῆς Γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος. Ὁ Οὐάλτερ Σκῶτ ἰσχυρίζεται ὅτι εἶδε προκίρῳζιν, ἔνθα ἐγένετο μνεῖα τοιοῦτου θεάματος, παρασταθέντος τῷ 1270 ἐν *Chester*. Κατ' ἄλλους δέ, τὸ πρῶτον χριστιανικὸν δράμα, ὅπερ ἐφάνη ἐν Ἰταλίᾳ, ἦτο τὸ ἐπιγραφόμενον *Della Passione di Nostro Signore Gesù Christo*, ὑπὸ τοῦ Ἰουλιανοῦ *Doti* συντεθὲν ἐν ἔτει 1445.

Ἡ νομιζομένη λοιπὸν ὡς πιθανὴ ὑπόθεσις ὑπὸ τοῦ κ. Σάθα, ὅτι τὸ θέατρον μεταφευκῆ ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ ἀπὸ τοῦ πρόσφυγας τοῦ Βυζαντίου, οὐδόπως νομιζομεν ὅτι εἶναι ὀρθή· τούναντίον δὲ ὡς πιθανὴν δυνάμεθα εἶραν νὰ παραδεχθῶμεν ὑπόθεσιν, ὅτι δῆλα δὴ οἱ Σταυροφόροι, οἵτινες εἶχον εὖρει λειτουργῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ ἐκκλησιαστικὸν θέατρον, γνωρίσαντες αὐτό, μετεφύτυσαν εἰς τὰς ἐκκεντρὰς πατρίδας.

Λείψανα τῶν θρησκευτικῶν τούτων δραμάτων σώζονται ἔτι καὶ νῦν εἰς τινὰς πόλεις καὶ κωμοπόλεις τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, ὡς ἐν Κωσέντσα τῆς Καλαβρίας, ἔνθα κατὰ τὴν ἑβδομάδα τῶν Παθῶν παριστῶσιν εἰς τὰς ὁδοὺς τὰ Πάθη καὶ τὸν Θάνατον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τὸ θέαμα εἶναι ἀληθῶς ἐκτακτόν. Ἐργάται καὶ κύριοι, περιβεβλημένοι ἰουδαϊκᾶς ἀμυρίσεις, ὑποδύονται τὰ πρόσωπα τοῦ *Ναζαρηνοῦ*, τοῦ *Πιλάτου*, τοῦ

Κεντηριάνου, τοῦ *Βαραβᾶ* καὶ ἄλλων, ἀποστηθίζουσι ἕκαστος τὸ μέρος του καὶ ἡ παράστασις ἀρχεταί. Ἀλλὰ συχνάκις οἱ τὰ πρόσωπα ταῦτα διαδραματίζοντες καὶ οἱ συνῆταιροι αὐτῶν, πίνοντες ἄκρατον οἶνον, μεθύσκουσιν, οἱ δὲ ἀγαθοὶ θεαταὶ παρίστανται τότε ἐνώπιον ἀληθῶς παραδοξοτάτου θεάματος, τούτεστι τοῦ Ἰησοῦ βλασφημούντος, τοῦ *Πιλάτου* γρονθοκοπούμενου καὶ τοῦ *Βαραβᾶ* συνιστῶντος εἰρήνην. Ἐν *Ober-Ammergau* ἔτι καὶ νῦν τελοῦνται τὰ Μυστήρια. Τὸ *Ober-Ammergau* εἶναι χωρίον κείμενον ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὑψηλοῦ τινος ὄρους τῆς Βαυαρίας, ἐφ' οὗ ἀνέρχεται τις δι' ἀμαξίας ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ τοῦ *Mernau*, ἔνθα ἡ σιδηροδρομικὴ ἀμαξοστοιχία ἐγκαταλείπει ἡμᾶς. Ὅ,τι τὸ πρῶτον διακρίνει τις ἐν τῷ εἰρημένῳ χωρίῳ εἶναι ὑπερμεγέθης εἰκὼν τοῦ Σωτῆρος, ὅστις φαίνεται οἰονεὶ ἐξερχόμενος σπηλαίου. Εἶναι ἡ Ἀνάστασις. Προχωρῶν δὲ βλέπει ἐπὶ τινος λόφου τὸν Ἰησοῦν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ. Εἶναι ἡ Σταύρωσις. Πᾶσαι σχεδὸν αἱ οἰκίαι ἐν *Ammergau*, ποικίλως κεχρωματισμέναι, ἔχουσιν ἐν ταῖς προσόψεσιν αὐτῶν εἰκόνας καὶ θρησκευτικὰ ἐμβλήματα. Διασχίζων ὁ περιηγητὴς τὰς ὁδοὺς τοῦ χωρίου εὐκόλως νοεῖ ὅτι οἱ κάτοικοι ἔχουσι τι τὸ εὐγενές, ὅπερ ἐκπλήττει, καὶ ὅτι τὸ χωρίον ἐκεῖνο δὲν εἶναι ἐκ τῶν κοινῶν τῆς λοιπῆς Εὐρώπης χωρίων. Ὅλοι σχεδὸν οἱ κάτοικοι αὐτοῦ εἶναι καλλιτέχναι καὶ τὴν καλλιτεχνικὴν αὐτῶν μάθησιν ὀφείλουσι εἰς τὰς παραστάσεις τῶν Μυστηρίων, ἄς ἀνά δεκαετίαν ἐπαναλαμβάνουσι πρὸ δύο καὶ ἐπέκεινα αἰώνων. Ἐπειδὴ δὲ οὗτοι ὅτε μὲν διευθύνονται τῆς σκηνῆς, ὅτε δὲ ἠθοποιοὶ γίνονται, κατ' ἀνάγκην ἐξασκοῦνται εἰς τὴν μουσικὴν, τὴν ζωγραφικὴν, τὴν γλυπτικὴν καὶ τὴν ἀπαγγελίαν. Τὸ μέγα θέατρον τῶν Μυστηρίων δὲν εἶναι μόνιμον καὶ διαρκές. Κατασκευαζόμενον ἐκ σανίδων, διαλύεται μετὰ τὸ τέλος τῶν παραστάσεων, χωρίζεται δὲ εἰς δύο μέρη. Τὸ ἐστεγασμένον μέρος κατέχεται ἀπὸ τὴν κυρίως σκηνῆν, ἣτις ὑφούται καὶ πίπτει, ὡς εἰς δλα τὰ θέατρα, καὶ παρίστησι τὴν πλατείαν τῆς Ἱερουσαλήμ· πρὸς τὸ δεξιὸν μέρος φαίνεται ἡ οἰκία τοῦ *Πιλάτου* καὶ πρὸς τὸ ἀριστερὸν ἡ τοῦ Ἄννα, ἀμφοτέραι δὲ μετὰ παραθύρων. Ἐν ἐκάστη πλευρᾷ τῶν οἰκιῶν ὁδὸς τις. Ἐμπροσθεν ὑπάρχει τὸ ὑπαίθριον, ἔνθα μένει καὶ ὁ Χορὸς καὶ ἐν αὐτῷ ἐκτυλίσσονται αἱ τῶν Μυστηρίων σκηναί, αἵτινες δὲν ἀπαιτοῦσιν ἀλλαγὴν σκηνῆς. Οἱ θεαταὶ καταλαμβάνουσι τὸ

λοιπόν μέρος, καθήμενοι ἐπὶ θρανίων, ἀμφιθεατρικῶς τετοποθετημένων. Ὅπισθεν ὑπάρχει μέρος περιπεφραγμένον, οὗ τὰ ἠριθμημένα καθίσματα σχηματίζουν τὸ ἀμφιθέατρον.

Κατὰ τὸν *Γιλβέρτον Κόλεριτζ*, λεπτομερῶς περιγράφαντα τὰ τῶν παραστάσεων τοῦ *Ober-Ammergau* ἐν τῇ «*Musical Wordl and Dramatic Observer*», ἐπισυμβάσης τῷ 1633 ἐπιδημίας ἐν *Ober-Ammergau*, οἱ τοῦ χωρίου πρόκριτοι διέταξαν τεσσαρακονθήμερον αὐτῆρην νηστείαν, ἀλλ' ἐπειδὴ αὕτη παρεβίασθη ὑπὸ τινος τῶν συγχωριτῶν αὐτῶν, θελήσαντος νὰ πανηγυρίσῃ ἐροτὴν τινα, τεσσαράκοντα ἄνθρωποι ἀπέθκνον. Τότε οἱ κάτοικοι ἔταξαν, ἵνα κατὰ δεκαετίαν δίδωσι τὴν πρᾶστασιν τοῦ δράματος τῶν Παθῶν, ἧς ἕνεκα οἱ ἀγαθοὶ ἐκεῖνοι πιστεύουσιν ἔτι καὶ νῦν ὅτι ἡ ἐπιδημία ἐκεῖνη ἔπαυσε.

Δύναται τις νὰ πιστεύσῃ, ὅτι αἱ παραστάσεις τῶν Μυστηρίων κατὰ τὸν μεταίωνα ἔχρησιμευον ὡς μέσον μορφώσεως. Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκεῖνους τῆς ἀμαθείας, ὅτε ἡ γνῶσις τῆς τε γραφῆς καὶ ἀναγνώσεως ἦταν πράγματι δλω; ἄγνωστα ἐκτὸς τῶν τειχῶν τῶν μονῶν, αἱ γραφικαὶ παραστάσεις ἐθεωροῦντο ὡς μέσον ἐκπαιδεύσεως διὰ τοὺς ἀγραμμάτους καὶ τὰ παῖδια. Εἶναι δὲ βεβαίως παράδοξον πῶς τὸ μῖτον τοῦτο τοῦ πολιτισμοῦ, ὅπερ οὐδένα λόγον ὑπάρξεως ἔχει, ἐπέζησε μέχρι σήμερον, ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς ἐντρυφήμα τῆς εὐσεβείας.

Τὸ δράμα ἐφθασεν εἰς τὴν εὐρίσκειται ἤδη θέσιν κατόπιν πολλῶν μεταβολῶν, ἄς ὑπέστη. Ἐπειδὴ εἰς τὰ ἀρχαῖα τῶν δραμάτων κείμενα παρεξήφρησαν πλείσται ἀσέβεις σκηναὶ καὶ φράσεις ἐκ διαφόρων ἄλλων δραμάτων, τὰ Μυστήρια γενικῶς κατηργήθησαν ἀρχομένου τοῦ παρόντος αἰῶνος. Ἄλλ' ἕνεκα τῆς ἀγνοίας τοῦ χωρίου, ἧ, κατ' ἄλλους, ἕνεκα τῆς προστασίας τοῦ *Samburga*, διδασκάλου Λουδοβίκου τοῦ Α', τὸ δράμα τῶν Παθῶν ἠδυνήθη νὰ ἐπιζήσῃ τῆς καταργήσεώς του ἐν *Ammergau*.

Μοναχὸς τις τοῦ *Ettal*, ὀνόματι *Othmar Weis*, διώρθωσε τὸ κείμενον, ἀπέβαλε τὰ δλω; ἀνάρμοστα εἰς ἱερὸν δράμα σκηναὶ ἐπεισόδια, ἅτινα μέχρι τοῦ 1740 εἶχον παρεισφρήσει.

Ὁ *Bochus Dedler*, ὄργανοπαίκτης καὶ διδάσκαλος τοῦ χωρίου, συνέθεσε διὰ τοὺς χορούς ἀνταξίαν μουσικὴν.

Οἱ χοροὶ τῆς σημερινῆς συνθέσεως ἐγράψαν εἰς στίχους ἀνομοιοκαταλήκτους παρὰ τοῦ *Αλοϊσίου Dainsenberger*, ἱερέως τοῦ χωρίου, οὗ ὁ τάφος καὶ ἡ προτομὴ κεῖται ἐν

τῷ ἡρέμῳ κοιμητηρίῳ. Τελευταίως δ' ἐφῆρσαν κείμενον εἰς λόγον πεζόν, ὅπερ βρῆθα φράσεων εἰλημμένων ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Ἡ μεθοδικὴ διευθέτησις τῶν μερῶν τοῦ δράματος πάντας ἱκανοποιεῖ. Ἴν' ἀποδιώξωσι πᾶσαν δυνατὴν προτίμησιν ὡς πρὸς τὴν διανομὴν τῶν μερῶν, ἐκλέγονται ἐξ ὀλοκλήρου τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ χωρίου τεσσαράκοντα μόνον οἰκογενεῖαι, οἵτινες διανέμονται τὰ μέρη. Τὰ τῶν πρωταγωνιστῶν ἐξέχοντα μέρη ἀνατίθενται πάντοτε σχεδὸν εἰς ξυλογλύπτας, διότι τὸ καλλιτεχνικὸν αὐτῶν αἰσθημα καθίστησιν αὐτοὺς φυσικῶς προσεκτικωτέρους εἰς τὴν παράστασιν τῶν μεγαλοπρεπῶν τύπων. Τὸ δράμα διαιρεῖται εἰς δέκα καὶ ὀκτὼ μέρη, ἀλλὰ πρὸ τῆς ἐνάρξεως κυρίως αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἀσκητοῦ μέρους τῆς σκηνῆς διχοδομικῶς διέρχονται ἐν μέσῳ μουσικῶν ἤχων διάφοροι σκηναί, πλαστικαὶ εἰκόνες καὶ εἰκονογραφίαι, παριστώσαι σκηνῆς τῆς Ἁγίας Γραφῆς, αἵτινες ἄλλως τε προδιαθέτουσι τὴν ψυχὴν τοῦ θεατοῦ εἰς τὸ μέγα ἔργον.

Τὸ δράμα ἄρχεται διὰ τῆς θριαμβευτικῆς εἰσόδου τοῦ Ἰησοῦ εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ τελευτᾷ εἰς τὴν ἀνάληψιν Αὐτοῦ.

Τὸ τοῦ Χριστοῦ πρόσωπον διὰ τρίτην φοράν εἶχεν ὑποδυθῆ κατὰ τὸ 1890 ὁ πρωταγωνιστῆς *Joseph Mayr*, ὅστις θαυμασίως παίζει τὸ μέρος του, ἰδίως κατὰ τὴν φοβεράν τῆς Σταυρώσεως ὥραν καὶ καθ' ἣν στιγμὴν ἐκπέμπει τὴν ἀπέλπιδα φωνὴν ὁ Ἰησοῦς «*Ὡὶ, Ὡὶ, λαμὰ σαβαθανὶ*», ἀδύνατον δὲ νὰ λάβῃ τις σαρῆ ἰδέαν τῆς φυσικότητος, μεθ' ἧς ἐξέρχονται τῶν χειλέων του αἱ λέξεις ἐκεῖναι. Ἄλλὰ καὶ ἡ ἀποκαθήλωσις τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, ἡ τόσον δύσκολος καὶ ἐπίπονος, μετὰ τοσαύτης γίνεται φυσικότητος, ὥστε νομίζει τις ὅτι ἔχει πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ οὐχὶ ἄνθρωπος, ἀλλὰ τὸ ἐν Ἀμβέρσῃ ἀριστοτέχνημα τοῦ *Rubens*. Ἀμίμητος δὲ καθ' ὅλα εἶναι καὶ ἡ ἀνάληψις Αὐτοῦ, βραδέως ἀνερχομένου εἰς οὐρανὸν καθ' ἣν στιγμὴν ἡ αὐλαία πίπτει καὶ τὸ δράμα περατοῦται. Τὸ πρόσωπον τοῦ *Καϊάφα* παίζει ὁ δῆμαρχος *Ἰωάννης Lang*, τὸ δὲ τῆς παρθένου *Μαρίας* ἡ ὡραία καὶ μελαγχολικὴ αὐτοῦ θυγάτηρ *Rosa*, ὁ νέος *Πέτρος Rendi* τὸ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, ἄλλος τὸ τοῦ Πιλάτου καὶ ἄλλος τὸ τοῦ Ἰούδα.

Τινὲς νομίζουν ἀσέβειαν τὴν ἐκ τοῦ βίου καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἰησοῦ ἐμπνευσὶν δι' ἔργα τοῦ θεάτρου· ἀλλ' ἡ φροντις καὶ ὁ σεβασμὸς μεθ' ὧν προπαρασκευάζεται τὸ θέαμα, ἡ εὐ-

λάβεια, ἡ ἐμψυχοῦσα τοὺς ἠθοποιούς, ἄνευ διακρίσεως, ἀπὸ τὰ παιδία, τὰ παριστῶντα τοὺς ἀγγέλους, μέχρι τῶν πρωταγωνιστῶν, εἰσι γεγονότα μὴ ἐπιτρέποντα ἀντιλογίαν. Οἱ τοῦ *Ober-Ammergau* κάτοικοι πιστεύουσιν εἰς τὸ δρᾶμα, ὡς καὶ εἰς τὴν θρησκείαν αὐτῶν. Μία μόνη ὑπάρχει διαφορὰ, ὅτι τὰ ἐκ τοῦ βίου τοῦ Ἰησοῦ θάύματα, ὡς τὸ τοῦ ἐν Κανᾶ γάμου, τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν πέντε ἄρτων καὶ ἰχθύων, ἐκτελοῦνται διὰ μηχανημάτων. Ἐν *Ammergau*, χάριν τοῦ δράματος, συρρέουσι πλέον τῶν 20 χιλιάδων ἐπισκεπτῶν, μετὰ δὲ τὸν πόλεμον τοῦ 1870 παρευρέθησαν οὐν ἄλλοις ἐν τῇ παραστάσει ὁ πολὺς *Bismarck* καὶ ὁ στρατηγὸς *Mölkke*.

Ἄλλ' ἐπανερχόμενοι εἰς τὰς παλαιὰς τῶν Μυστηρίων παραστάσεις, παρατηροῦμεν ὅτι εἰς τὴν γηραιάν Ἀγγλίαν ταύτας διεδέχθησαν αἱ *Ἠθολογίαι*, ἔνθα ἔβλεπέ τις πρόσωπα ἀλληγορικὰ καὶ τὸ ἱερὸν μετὰ τοῦ βεβήλου μειγμένον. Κατόπιν τούτων ἔρχονται τὰ *Παρέμβολα*, ἅτινα δύνανται νὰ κληθῶσι παραστάσεις καθαρῶς βέβηλοι. Τὰ παρέμβολα ταῦτα ἦσαν κωμωδία, δράματα μονόπρακτα, πλοκῆς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀπλουστάτης, ἐν ἐνὶ δὲ λόγῳ ἔργα ἀνάξια μνείας. Ὡς ὑπόδειγμα παρατίθεται ἐνταῦθα συνοπτικῶς τὴν ὑπόθεσιν μονοπράκτου κωμωδίας τοῦ *J. Still* ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «*Ἡ βελόνη τῆς Κυρᾶς Γάμμου Γουριῶν*», παρασταθείσης τῷ 1566 ἢ, κατ' ἄλλους, τῷ 1575.

Ἡ Κυρὰ *Γουριῶν*, ἐπιδιορθοῦσα τὰς κλῆσας τοῦ συζύγου της, χάνει τὴν μόνην, ἣν ἔχει, βελόνην, τὴν ζητεῖ πανταχοῦ, ἀνατρέπει πάντα τὰ ἐν τῷ οἴκῳ της, ὀργίζεται δὲ καὶ καταρᾶται πάντας, διότι οὐδαμοῦ τὴν εὐρίσκει. Ἀναστατοῦνται πάντες οἱ ἐν τῇ οἰκίᾳ εὐρισκόμενοι καὶ ὀλόκληρος ἡ συνοικία, ἀλλ' εἰς μᾶτην ἡ βελόνη δὲν εὐρίσκεται. Κατάκοπος ὁ σύζυγος λαμβάνει ἐπὶ τέλους τὴν ἀπόφασιν ἵνα φορέσῃ τὰς κάλτσας του ὡς ἔχουσι, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον κάθηται περίλυπος ἐπὶ τινοσ ἔδρας. Παραδόξως ὁμοῦ αἰσθάνεται φρεβρὸν κέντημα εἰς ἀπόκρυφόν τι τοῦ σώματος του μέρος, ὅτε καὶ ἡ βελόνη ἀνευρίσκεται ἐν μέσῳ τῶν γελώτων καὶ τῆς ἀγαλλιᾶσεως ἀπάντων.

Τοιοῦτον εἶναι τὸ ἔργον τοῦ *Still*, ἐν ᾧ ἴσθιν ὅτε ἀπαντῶνται ἐν μέσῳ αἰσχυρῶν μονολόγων καὶ κωμικοῖς τινεσ χαρακτήρες. Ἄλλὰ τὸ παραδοξότερον πάντων εἶναι ὅτι συγγραφεὺς τῆς *Βελόνης* ἦτο ὁ Ἀρχιεπίσκοπος *Still*.

Κατὰ τὴν αὐτὴν περίπτου ἐποχὴν ἐπειράθησαν ἵνα παραστήσωσιν ἀσθενῆ τινὰ δοκίμια ὑπὸ τὸν τύπον τῆς ἀρχαίας τραγωδίας. Ἡ *Forrex* ἢ *Porrex*, ἥτοι ἡ τραγωδία τοῦ *Γορβοδοῦ*, ἦν παρέστησαν κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς βασιλείας τῆς Ἐλισάβετ, καὶ ἄλλαι εἰσι θέσεις ἰστερημένα: πνεύματος.

Ἡ Ἰσπανικὴ τραγωδία ὑπῆρξε τὸ πρῶτον σοβαρὸν δρᾶμα, ἀλλ' ἄνευ συμμετρίας καὶ ἐμπλεων γελοίας ἐμφάσεως.

Ἐν τούτοις τὸ ἀγγλικὸν κοινὸν εἶχε λάβει ἤδη τὴν ἔξιν ἵνα παρίσταται εἰς τὰς δραματικὰς ταύτας παραστάσεις, ἄνθρωποι δὲ πάσης κοινωνικῆς τάξεως μετ' εὐχαριστήσεως ἐπορεύοντο εἰς τὸ θέατρον.

Οἱ ἠθοποιοὶ διετηροῦντο ὑπὸ τῆς βασιλείας καὶ τῶν εὐγενῶν, τὰς δὲ παραστάσεις αὐτῶν ἔδιδον ἐντὸς τῶν αὐλῶν τῶν ἀνακτόρων καὶ ἐν τοῖς πανδοχείοις, διηγὸν ὁμοῦ βίον κραιπάλης, μεθύοντες καὶ χαρτοποικοῦντες. Τὸ ἐπάγγελμα τῶν ἠθοποιῶν εἶχε τι τὸ σατανικόν. Οἱ πουριτανοὶ ἐσταυροκοποῦντο συναντῶντες αὐτούς, ὁ δὲ ὄχλος προσέβαλλε καὶ ὕβριζεν αὐτούς, καὶ μόνοι οἱ εὐγενεῖς ἐδώρουν αὐτοῖς χρήματα.

Καὶ ὁμοῦ τὸ θέατρον ἐπλούτιζε τοὺς συγγραφεῖς, ἠθοποιούς καὶ ἐργολάβους, ἤρχισε δὲ βαθμηδὸν καὶ σοβαρῶς προοδεῖον διὰ τῶν ἔργων τοῦ *Ροβέρτου Greene*, τοῦ *Ἰωάννου Lilly*, καὶ ἰδίως τοῦ *Χριστοφόρου Marlowe*. Ὁ τελευταῖος οὗτος ἦτο πτωχότατος καὶ εἰς πᾶν ἐλάττωμα ἔκδοτος, ἀλλ' ἦτο πάντοτε ἰδιοφυία· ἂν δὲ εἰς τινὰ δρᾶματα αὐτοῦ, ὡς τὴν «*Διδῶ*», τὸ δρᾶμα τοῦ «*Ἁγίου Βαρθολομαίου*», τὸν «*Ἐδουάρδον Β'*» παρατηρῶνται ὑπερβολαὶ καὶ ἀνομοιοαλήθειαι, εἰς τὸν «*Φαῦστον*» ὁμοῦ ἀποκαλύπτεται ὁ καλλιτέχνης. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ *Γκαῖτε* μετεσκεύασε τὸν *Μεφιστοφίλην*, τὸν ἐπαρουσίασε κομψότερον καὶ εἰρωνικώτερον, ἀλλ' ἡ πρωτοτυπία τῆς συλλήψεως ἀνήκει εἰς τὸν *Χριστοφόρον Marlowe*. Ὁ ἀγγλος μάλιστα *Φαῦστος* εἶναι παθητικώτερος τοῦ γερμανοῦ ἀδελφοῦ του. Ὁ πρῶτος πιστεύει ἐξ ὅλης ψυχῆς, καθ' ἣν δὲ στιγμὴν κλείει τὴν καταχθόνιον συμφωνίαν, δοκιμάζει ταραχὴν καὶ τρόμον ἀνεκφραστον.

Ἄλλ' οἱ δραματικοὶ συγγραφεῖς, ὡν ἀνωτέρω ἐμνημονεύσαμεν, κατ' ἀνάγκην ὀφείλουσιν ἵνα δώσωσι τὴν τιμητικὴν θέσιν εἰς τὸν μέγαν γόητα, τὴν μάγον εὐφυΐαν τοῦ *Γουλιέλμου Σακεσπεῖρου*.

Οὗτος λέγεται ὅτι ἦτο υἱὸς ἐμπόρου ἐρίων

καὶ κρεοπώλου, πρὶν ἢ δὲ αὐτὸς ὁ *Γουλλιέλμος* ἀρξῆται ἀποκεφαλίζων τυράννους ἐπὶ σκηνῆς, ἔσφαζεν ἐπὶ τινα ἔτη πρόβατα καὶ βόας. Κατὰ τοὺς βιογράφους ὁμοῦ αὐτοῦ *George Steevens* καὶ *Edmond Malone*, ὁ πατὴρ τοῦ *Ἰωάννης* ἦτο χειροκτιποιοὺς ἐν *Stratford*, χρηματίας καὶ δημοτικὸς σύμβουλος τῆς περιφέρειας ἐκείνης, ἀλλὰ τὸ τελευταῖον τοῦ βίου του στάδιον διῆλθεν ἐν πενίᾳ. Ὁ *Γουλλιέλμος* εἰσήχθη πρὸς ἐκπαίδευσιν εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον τῆς πόλεως ταύτης, ὅποθεν φαίνεται ὅτι μετέβη παρὰ τινι δικηγορικῷ γραφεῖω. Δεκαοκταέτης ἐνυμφεύθη τὴν *Annan Hathaway*, κατὰ ἑπτὰ καὶ ἡμισυ ἔτη μεγαλύτεραν αὐτοῦ, γυναῖκα ἀγράμματον καὶ πεζὴν, ἐξ ἧς ἀπέκτησε τρία τέκνα, τὴν *Σωσάννην*, τὴν καὶ ἐνοουμένην αὐτοῦ, τὴν *Ἰουδιθ* καὶ τὸν *Ἀμνέτον (Hamnet)*, ἀποθανόντα τῷ 1596 κατὰ τὸ δωδέκατον τῆς ἡλικίας του ἔτος. Αἰφνης ὁμοῦ μιᾶ τῶν ἡμερῶν ἐγκαταλείπει τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ, οἰαδῆποτε καὶ ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι ἦτο αὕτη, καὶ μεταβαίνει εἰς *Λονδῖνον*, ὅπου καὶ συνηταιρίσθη μετὰ ὁμάδος, διαρπαζούσης ἐλάφους ἐκ τοῦ δάσους τοῦ κυρίου *Θωμᾶ Lussi*. Οὐχ ἦττον ὁ βιογράφος αὐτοῦ *Malin* διαψεύδει τὴν πληροφορίαν ταύτην, χωρὶς ὁμοῦ καὶ νὰ δώσῃ ἡμῖν λόγον τῆς ἀποτόμου ἐκείνης φυγῆς τοῦ *Γουλλιέλμου* ἐκ τῆς *Stratford*, πλὴν τῆς εἰκασίας μόνον ὅτι ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν ἕνεκα χρηματικῶν στενοχωριῶν. Ὑποτίθεται ὅτι ἀφίκετο εἰς *Λονδῖνον* τῷ 1586 ἐν ἡλικίᾳ εἴκοσι καὶ δύο ἐτῶν, ἔνθα, ὠθούμενος ὑπὸ τῆς πρὸς τὰ θεάτρα κλίσεώς του, συνηνώθη μετὰ ἑταιρείας ἠθοποιῶν, συμπαραστάνων μετὰ τῶν *Λαυρεντίου Fletcher*, *Ῥιχάρδου Burbage* καὶ *Βενιαμίν Johnson*. Δυστυχῶς ἡ ἱστορία δὲν διεφύλαξεν ἡμῖν ἐν τίνι δραματικῷ ἔργῳ ἔλαβε τὸ πρῶτον μέρος καὶ ποῖον ὑπεδύθη πρόσωπον. Τινὲς τῶν βιογράφων αὐτοῦ ἰσχυρίσθησαν ὅτι ὡς ἠθοποιός, δὲν ἦτο μεγάλης ἀξίας, οὐχ ἦττον ἄλλοι ὑποστηρίζουσι τὸναντίον, ὅτι, ὑποδύμενος τὰ πρόσωπα τῶν ἔργων του, ὡς τὸ τοῦ *Φαλοτιάφ*, ἀπέσπα τοὺς ἀπὸ μέσης καρδίας γέλωτας τῶν ἀχροατῶν του, ἐν δὲ τῷ *Ἀμνέτω* ἔκαμεν αὐτοὺς νὰ ριγῶσιν ἐκ φρίκης καὶ οἴκτου.

Ἡ μεγάλη τοῦ *Σακεσπέιρου* καρδιά ἠσθάνετο νεανικὸν σφρίγος, ἀκατάβλητον πρὸς τὰς γυναῖκας συμπάθειαν· ἀπόδειξις δὲ τούτου, ὅτι ἔγραψεν ἑκατὸν καὶ πενήτηντα *σοννέτια* εἰς διαφόρους ἔρωμένους του καὶ κατ' αὐτὴν

ἔτι τὴν μεγάλην ἡλικίαν ἠύτοσχεδίαζε παθητικωτάτους στίχους διὰ μίαν *δεσποινίδα*. Μεγάλως συνεπάθει εἰς τὰς μελαγχροινὰς καὶ μελανοφθάλμους γυναῖκας, ὡς ὁ *Βύρων* προυτίμα, ὡς γνωστὸν, τὰς ξανθὰς καὶ γλαυκοφθάλμους καὶ ὁ *Οὐάλτερ Σκῶτ* τὰς ἐρυθροδέρμους καὶ πυρρότριχας. Καὶ ἠγαπᾶτο ἀπὸ τὰς γυναῖκας ἔμμανῶς. Ἄλλὰ διὰ τί, θὰ ἐρωτήσῃτε, αἱ ὠραῖαί τῆς ἐποχῆς του ἡμιλλῶντο τίς ἐξ αὐτῶν νὰ κατακτήσῃ τὴν καρδίαν του; Ὁ ποιητὴς τοῦ *Ἀμνέτου* ἦτο ἰσως ἐκτάκτου ὠραιότητος; Τούναντίον, ὄχι. Λέγεται μάλιστα ὅτι καὶ αὐτὸς ἦτο χωλός, ὡς ὁ *Βύρων* καὶ ὁ *Σκῶτ*. Τὰ ἀληθῆ τῆς ἀμιλλῆς αὐτῶν ταύτης αἰτία ἄλλοθι δέον ἵνα ζητήσωμεν. Ἐνυπάρχει τι εἰς τινὰς ὑπάρξεις, ὅπερ συχνάκις σαγηνεύει πλείοτερον τῆς ἐφημέρου καλλονῆς, πλείοτερον τῆς δυνάμεως καὶ χάριτος τῶν ἐπιδεικνυομένων εἰς μεγαλοπρεπεῖς χοροὺς ποδῶν καὶ τὸ τί αὐτὸ εἶναι τὸ μεγαλύτερον καὶ ἡ ψυχικὴ ἰσχύς, ἡ εὐφυΐα, ἧτις μαγεύει καὶ ποιεῖται κατακτήσεις. Οὐχ ἦττον πρὶν ἐκθέσω, τὸ ἐπ' ἐμοί, τὸ μεγαλύτερον τοῦτο, ἐπιτρέψατέ μοι ἵνα περιγράψω ὑμῖν διὰ βραχέων τὸ θέατρον *Globe (Σφαῖρα)*, ἔνθα ἐδιδάχθησαν τὸ πρῶτον αἱ τοῦ *Σακεσπέιρου* τραγωδίαι.

Ἐπτὰ θεάτρα ὑπῆρχον ἐν *Λονδίνω* ἐπὶ τοῦ *Σακεσπέιρου*· τοσοῦτον ἢ πρὸς τὰς δραματικὰς παραστάσεις κλίσις ἦτο ζωνηρὰ καὶ πάγκοινος! Τὰ θεάτρα ταῦτα ἦσαν ὄγκοι ὑπερμεγέθεις καὶ ἀκατέργαστοι, οὐδόλως ἀναπαυτικοὶ ὡς πρὸς τὴν κατασκευὴν καὶ βάρβαροι ὡς πρὸς τὸν διάκοσμον. Ἐπὶ βορβορώδους γρῦπιδου, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ *Ταμέσεως*, ἠγείρετο τὸ πρῶτιστον τῶν θεάτρων τούτων, ἡ «*Σφαῖρα*»¹, εἶδος ὀγκώδους ἐξαπλεύρου πύργου, περιβαλλομένου ὑπὸ βορβορώδους τάφρου, ἀνωθεν δὲ τοῦ θεάτρου ἀνεπιστάνυτο σημαῖα ἐρυθρά, ἀγγέλλουσα τὴν παράστασιν. Εἰς τὰ θεάτρα ταῦτα συνέρρεον πτωχοὶ τε καὶ πλούσιοι, καθότι ὑπῆρχον θέσεις τιμώμεναι ἀντὶ ἐξ πενῶν, ἀντὶ δύο καὶ ἀντὶ μιᾶς ἔτι, πλὴν τὸ μέρος, ἔνθα οἱ πληρόνοντες τὰ ποσὰ ταῦτα ἐκάθηντο, δὲν ἦτο ποσῶς ἐστεγασμένον, ἢ δὲ βρογῆ ἐπιπτεν ἀκωλύτως ἐπὶ τῶν πληθειῶν τούτων θεατῶν. Συνήθως πρὸ τῆς ἐνάρ-

1. «Τὸν *Ἡρακλία* μ' ὄλο τὸ βάρος του». Τὸ θέατρον *Globe* εἶχεν ὡς σύμβολόν του τὸν *Ἡρακλία*, ποὺ ἔδαστοῦσε σφαῖραν (*Ἀμνέτος*. Πρᾶξις Β', σκηνὴ β', ἐκδοσις *Πολυλά*, σελίς 221).

ξως τῆς παραστάσεως οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἔπινον ζῆθον, ἔθραυον κάρυα, ἔτρωγον διαφόρους καρπούς, ὠρούοντο καὶ οὐχὶ σπανίως ἐγρονθοκοποῦντο· ἐνίοτε δέ, κινούμενοι εἰς ἀγανάκτησιν ὑπὸ τῶν ἐπὶ τῆς σκηνῆς διδασκομένων, ὠρμων κατὰ τῶν ἠθοποιῶν, ἀναστατοῦντες τὸ ὄλον θέατρον, ἢ ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἡ παράστασις δὲν ἐτύγγανε τῆς ἐπιδοκιμασίας των, ἔτρεχον εἰς τὸ καπηλεῖον, ὅπου ἐφοῖτα ὁ ποιητής, ὅπως ξυλοκοπήσωσιν ἢ ὑποβάλωσιν αὐτὸν εἰς βαναύσους καὶ ἐνίοτε ἐπωδύνους ἀστεισμούς. Χάριν τῆς παρὰ τοῖς Ἀγγλοῖς ἰδιαζούσης πρὸς τὴν ζυθοποσίαν τάσεως, μέγας πῖθος ἐστηρίζετο ἐπὶ τινος τῶν τοίχων τῆς πλατείας πρὸς κοινὴν χρῆσιν. Ἐὰν ὁσμὴ τις δυσάρεστος προσέβαλλε τὴν οὐχὶ ἄλλως τε λεπτήν ἔσρησιν τῶν θεατῶν τούτων, ἤκούετο γυνικὴ κραυγὴ «καύσατε ἀλκενθίδα»· ἀμέσως δὲ ἡ παραγγελία αὕτη ἐξέτελεῖτο, καιομένης τῆς ἀλκενθίδος ἐν πυραύμφῳ, κομίζομένη ἐπὶ τῆς σκηνῆς, ἐξ οὗ ἀνέθρυσκε βαρὺς καπνός, οὐδόλως ὁμως ἐνοχλῶν τοὺς παρестῶτας. Νοεῖται ὅτι οἱ θεαταὶ οὗτοι ἐκάθηντο ἐπὶ τοῦ γυμνοῦ ἐδάφους, ἢ τὸ πολὺ ἐπὶ δέσμης ἀχύρων.

Ἰπεράνω τούτων καὶ ἀμέσως πλησίον τῆς σκηνῆς ἐκάθηντο οἱ δυνάμενοι νὰ πληρώσωσιν ἐν σελλίνιον ὡς τιμὴν εἰσόδου καὶ ἀποτελοῦντες τὴν τάξιν τῶν κομψευομένων, τῶν εὐπατριδῶν καὶ ἐν γένει τῶν ἀνθρώπων τῶν ἀνωτέρων κοινωνικῶν τάξεων. Οἱ θεαταὶ οὗτοι προεφύλασσοντο ἀπὸ τὴν βρογῆν, ἐὰν δ' ἐπλήρονον ἐπὶ πλέον ἐν σελλίνιον, ἠδύναντο νὰ προμηθευθῶσι μικρὸν κάθισμα, ἢ λείψει δὲ τούτου, ἐκάθηντο καὶ οὗτοι ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Ὡς οἱ ἦντον εὐγενεῖς γείτονές των, καὶ οἱ ἐκλεκτοὶ οὗτοι θεαταὶ ἐχαρτοπαίκτου, ἐκάπνιζον καὶ πολυτρόπως ἐξύβριζον τοὺς πληθεῖους θεατάς, οἵτινες ἀπέδιδον αὐτοῖς τὰ ἴσα, ῥίπτοντες μῆλα κατὰ τῶν ὑβριστῶν των. Μὴ ἀρκούμενο δὲ εἰς τοῦτο οἱ εὐπατρίδαι ἐκεῖνοι ἐγεῖρονομον ἀπρεπῶς, ἐβλασφήμου, ἠστέϊζοντο διὰ λίξεων πολυσυνθέτων, πεφουσιωμένων, κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν τοῦ αἰῶνος ἐκεῖνου ἔθος.

Ὡς πρὸς τὴν κυρίως σκηνήν, οὐδὲν ὑπῆρχε τὸ δυνάμενον νὰ δελεάσῃ τὸ βλέμμα τοῦ θεατοῦ. Τὰ παρασκήνια ἦσαν πεπαλαιωμένα καὶ ἀμυρᾶ, εἰς τὸ βάθος τῆς σκηνῆς ἀνηρτᾶτο διαρκῶς σκηνογραφία τις, παριστώσα τὴν *δομοσύνην τοῦ Σολομῶντος*. Ὁ ἱματισμὸς πτωχότατος καὶ συχνάκις ἀνάρμοςτος, συνιστάμενος εἰς πτίλα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ πορφυρᾶς ἐπὶ τῶν ὑποδημάτων περικνημίδας.

Τὰ πρόσωπα τῶν γυναικῶν ὑπεδύοντο νεανίσκοι. Ἡ ὀπταπάτη εὐκόλως ἐπετυγχάνετο τῇ βοηθείᾳ τῶν θεατῶν· οὐδεμίᾳ προστοιμασία σκηνικῆ, οὐδεμίᾳ διοπτικῆ, οὐδεμίᾳ κινητῆ σκηνογραφία ἐν τοῖς θεάτροις τούτοις. Ἐὰν ἡ σκηνὴ ἀπῆτει ἵνα πρόσωπόν τι ἄφρων λ. χ. ὑποδυόμενον πρόσωπον ἱππότου παρουσιασθῆ, ὁ ἱματισμὸς αὐτοῦ ἦτο εὐκόλος· ἔθετον ἐπὶ τῶν φορεμάτων του ὑποκάμισον καὶ οὕτω ἐπαρουσιάζετο εἰς τὸ κοινὸν ὡς ἱππότης. Ἀντὶ σκηνογραφίας, παριστώσης πεδίον μάχης, διασταυροῦντο εἰς μέρος τι τῆς σκηνῆς δύο ξίφη ἐκ ξύλου. Ἐὰν ὁ σκηνικός διάκοσμος ἀπῆτει ἐκκλησίαν, ἀνηρτᾶτο ἐπὶ τοῦ τοίχου ὁμοίωμα *Ἐσταυρωμένου*. Συχνάκις δὲ ἡ φαντασία τῶν θεατῶν ἀνεπλήρου πᾶσαν σκηνικὴν ἔλλειψιν. Ἐπιγραφῆ κεφαλαίους γράμμασι γεγραμμένη ἀνήγγελλεν εἰς τὸ κοινὸν ὅτι ἡ σκηνὴ τὴν στιγμὴν ἐκείνην μετεφέρετο ἐκ *Λονδίνου* εἰς *Κωνσταντινούπολιν*, ἐνίοτε δὲ καὶ ἄνευ τῆς ὁδηγίας ταύτης ὁ τόπος τῆς σκηνῆς κατενοεῖτο ἐκ τῶν λόγων τῶν ὑποκριτῶν, ἢ πολλάκις εἰκάζετο ἐξ ἄλλων δεδομένων. Ἐὰν αἱ ἐπὶ τῆς σκηνῆς γυναῖκες ἐξέφερόν τι σχετικὸν πρὸς τὰ ἀνθη καὶ ἐξεφράζοντο, ὡς ἐὰν ἠθελον νὰ δρέψωσι τοιαῦτα, ἡ φαντασία τῶν θεατῶν μετεσχημάτιζε τὴν σκηνὴν εἰς κήπον. Ἐὰν οἱ ὑποκριταὶ ἀνέφερόν τι περὶ ναυαγίου, ἐξ οὗ δῆθεν ἐσώθησαν, ἡ φαντασία τῶν θεατῶν μετεσχημάτιζε καὶ αὐτὴς τὴν σκηνὴν εἰς βράχον.

Ἄλλ' ἐὰν τόσον ὀλίγος σεβασμὸς ἀπεδίδετο εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ τόπου, δὲν ἐφαίνοντο εὐλαβέστεροι καὶ πρὸς τὴν ἰδέαν τοῦ χρόνου. Πολλάκις νεαροὶ ἠγεμόνες ἐφαίνοντο ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐρώμενοι ἀλλήλων· μετὰ πολλὰς περιπετειᾶς ἡ ἠγεμονία ἐνεκυμόνει καὶ ἔτικτεν υἱόν, ὅστις, ἀπολεσθεὶς κατὰ τὴν νηπιότητα, ἐνεφανίζετο αὐθις ἀνδρωθεὶς πλέον καὶ ἔτοιμος ἐν' ἀναλάβῃ τὰ δικαιώματα τῆς πατρότητος, ἢ δὲ τῶν συμβάντων τούτων ἐκτύλιξις δὲν διήρκει πλέον τῶν δύο ὥρων.

Αἱ τερατώδεις αὗται ἀνωμαλῖαι ἐμστριάσθησαν ὀλίγον ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ *Σακεσπέιρου*, ὀλίγα δὲ παραπετάσματα, ἀξέστως ἐζωγραφημένα καὶ ἄλλαι ἄτεχοι μιμήσεις ζῶων, πύργων καὶ δασῶν ἐβοήθουν τὴν φαντασίαν. Τοιαύτη ἡ αἰσθητικὴ καὶ ἐν γένει ὁ σκηνικός μηχανισμὸς καὶ διάκοσμος τοῦ θεάτρου ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ *Σακεσπέιρου*. Καὶ ὁμως ἐν τῷ ἀκόμψῳ τούτῳ οἰκοδομήματι καὶ διὰ τοιούτων σκηνικῶν ἐπίπλων καὶ βοηθημάτων ὁ *Γουλλιέλμος Σακεσπέιρος* ἀμιλλᾶται πρὸς

τὸν *Σοφοκλέα* καὶ *Εὐριπίδην*, τὸν *Ἀριστοφάνη* καὶ *Αἰσχύλον*, τὸν *Πλαῦτον* καὶ *Τερέντιον*. Αὐτὸς μὲ τόσον πενιχρὰν ἐπίπλωσιν καὶ ἔτι πενιχρότερον ἱματισμὸν καὶ σκηنيκὸν μηχανισμὸν παρουσιάζει εἰς τοὺς θεατὰς αὐτοῦ τὸ χαρίεν τῶν *Καπουλέτη* ἀνθοκήπιον καὶ τὴν ἀργυρᾶν σελήνην, τὴν θωπεύουσαν τὴν ἀπαλὴν καὶ χροῶδη τῆς *Ἰουλιέττας* παρειάν, τοὺς ὑπερφηάνους τῆς γηραιᾶς *Σκωτίας* πύργους καὶ τὰ ἐπίχρυσα ἀνάκτορα τῶν *Δογῶν* τῆς *Ἑνετίας*. Διὰ τῆς εὐπειρίας τῶν στίχων τοῦ *Σακεσπεῖρος* προξενεῖ τοιαύτην εἰς τὸ ἀκρατήριόν του ἐντύπωσιν, ὥστε, οἷονεὶ ὑπνωτίζόμενον τοῦτο ὑπ' αὐτοῦ, αἰσθάνεται τὸ πατάγισμα τῆς βροχῆς, τὸν συριγμὸν τοῦ ὀρμητικοῦ ἀνέμου, τὴν βοήν τῆς βροντῆς, τὴν μανίαν τῆς φοβεραῆς θυέλλης, τὸν καλπασμὸν ἑκατοστύος ἵππων καὶ τὸν κρότον τιτανικῆς, τρομερᾶς μάχης. Διὰ μόνης τῆς μαγείας τῶν στίχων τοῦ διασκεδάζει πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ πεφοβημένου *Μάκβεθ* καὶ τῶν ἐνθουσιῶντων θεατῶν ὀκτῶ βασιλέων σκιάς, ἃς παρακολουθεῖ τὸ ἀπειλητικὸν τοῦ *Βάγκου* φάσμα καὶ προβάλλει τὸν δίχτηλον πόδα τοῦ *Σατανᾶ*, ταράττοντα τὸν *Ὁθέλλον*. Εἶναι ἀληθές ὅτι ὁ *Σακεσπεῖρος* διαστρέφει ἐξ ἀγνοίας τὴν ἱστορίαν, ἣν δὲν ἐμελέτησε πολὺ, συγχάκεις δὲ συγγείη τὸν *Χριστιανισμὸν* πρὸς τὸν *Ἔθνομόν*, τὸ ἱερὸν πρὸς τὸ βίβηλον, ζῆ ἐν μέσῳ ἀνθρώπων σχεδὸν ἀγροίκων, ζητούντων τὸ χυδαῖον ἐν τῷ ἡρωϊσμῷ, ὅπως διασκεδάσωσιν ἐν τῷ θεάτρῳ. Ἄλλ' οὗτος τὰ πάντα σχεδὸν ἀναπληροῖ διὰ τῆς γονίμου καὶ ἐκτάκτου φαντασίας του, διὰ τῆς ἰδιαζούσης καλαισθησίας του, διὰ τῶν σκέψεών του. Εἰς αὐτὸν ἀρκεῖ ἱστορικὴ τις περικοπή, φράσις τις, ἐνίοτε μία λέξις μόνη, ὅπως ἐξ αὐτῆς παραγάγη τὴν *μεγάλην εἰκόνα* καὶ *ζωγραφῆσιν* θαυμασίως τοὺς χαρακτῆράς του.

Ἐὰν παρουσιάξῃ ἡμῖν τὸν *Καίσαρα* ἐπιδεικτικόν, ὅστις ἔζη ἀφελέστατα, περιγράφει οὐχ ἤττον ἐντελέστατα τὸν *Βροῦτιον*, ὅστις χάριν αὐτῆς τῆς ἀρετῆς καὶ πρὸς τὸ καλὸν τῆς πατρίδος λαμβάνει τὴν παράδοξον καὶ σκληρὰν ἀπόφασιν, ἵνα φονεύσῃ τὸν εὐεργέτην του. Ἄψογος εἶναι ἡ εἰκὼν τοῦ *Ἀτωνίου*, ὅστις διὰ τῆς γοητευτικῆς εὐγλωττίας του ἐξεγείρει τὸν ῥωμαϊκὸν λαὸν πρὸς ἐκδίκησιν κατὰ τῶν ἀγνωμόνων φονέων. Ἐν τῇ τραγωδίᾳ τοῦ *Ἀτωνίου* καὶ τῆς *Κλεοπάτρας* ἡ παραφορὰ τῆς κραιπάλης μὴ θαυμασίως δὲν περιγράφεται, ἐνθα τὸ τέκνον τῆς *Ρώμης*

καταβεβλημένον, ἀποθεαρρημένον ἄγεται πρὸ τῶν ποδῶν γυναικὸς ἀσελοῦς καὶ ἀκολάστου, εἰς ἐναγκαλισμοὺς ἀκώρεστους; Αἱ ἀγγλικάι ὑποθέσεις ἀπεικονίζονται διὰ χρωμάτων τόσον πραγματικῶν, μετὰ καλαισθησίας τόσον λεπτῆς, διὰ φωτοσκιάσεων, οὕτως εἰπεῖν, τόσον ζωηρῶν, ὥστε τὸ κοινὸν τῆς *Ἀλβιῶνος* μένει μαγευμένον.

Ὁ *Σακεσπεῖρος* μεταχειρίζεται ἐνίοτε γρωστῆρας *Ῥαφαηλείους*, θίγει τὰ τρυφερώτερα τῶν ἀνθρωπίνων αἰσθημάτων μετὰ χάριτος ὁλως ἰδίως.

Ἡ *Ὀφηλία*, ἡ *Ἰουλιέττα*, ἡ *Ανσοδεμόνα*, ἡ *Μεράνδα* ἀποσπῶσι τὰ δάκρυα ἡμῶν καὶ αὐτὴ δὲ ἡ βδελυρὰ *Γερτρούδη* συγκινεῖ ἐκ τρυφερότητος τὸ κοινόν, ὅπερ βραίνει δι' ἀνθέων τὸ πτώμα τῆς *Ὀφηλίας*.

Ἐνίοτε ὁ *Σακεσπεῖρος* προσδιορίζει τὴν ἐξέγερσιν τῆς τραγικῆς φρίκης, καὶ πρὸς τοῦτο δὲν ἔχει τὸν ὁμοῖόν του, εἶναι ἔξοχος.

Παρατηρήσατε δι' ὁποίων μελανῶν χρωμάτων περιγράφει τὴν ζηλοτυπίαν τοῦ *Ὁθέλλου*, τὴν ἀγαλίωτον φιλοδοξίαν τῶν συζύγων *Μάκβεθ*, τὴν πρὸς τὸ χροσίον ἀκώρεστον δίψαν τοῦ *Σαῦλόου*, τὸν τρόμον τοῦ θανάτου, ὑφ' οὗ καταλαμβάνεται ὁ *Καρδιναλίος* τοῦ *Beaufort* ἐν τῷ *King Henry* (second part). Παρατηρήσατε δι' ὁποίας δυνάμειος καὶ τέχνης περιγράφει τὴν τρέλλαν τοῦ *Βασιλέως Ἀἴθ*, τὴν ὑπεροπτικὴν ὑπερηφάνειαν τοῦ *Κοριολανοῦ*, τὰ κακὰ ὄνειρα τοῦ *Ῥιχάρδου Γ'*, τὴν τρέλλαν συγχάκεις μὲν προσποιητὴν, ἐνίοτε δὲ ἀληθῆ τοῦ *Ἀμλέτου*.

Ὁ μάγος ποιητῆς κάμνει ἡμᾶς νὰ ῥιγώμεν ὑπὸ φρίκης, ἐνεκα τῆς συσσωρεύσεως τῶν θανάτων ἐν τῷ *Ἀμλέτω* καὶ τῷ *Μάκβεθ*, νὰ τρέμωμεν ὑπὸ ὀργῆς διὰ τὴν τύχην τῆς *Ανσοδεμόνας*, διεγείρει ἐν ἡμῖν βαθὺ εὐσπλαγγίαιος αἰσθημα πρὸς τὴν *Αἰκατερόνην* τῆς *Ἀραγωνίας* καὶ καταθλίβει τὴν καρδίαν ἡμῶν διὰ τῆς μεταξὺ *Τάλβοι* καὶ υἱῶν αὐτοῦ σκηνῆς ἐν τῷ *King Henry* (first part.).

Τινὲς τῶν κριτικῶν ἠθέλησαν νὰ συγκρίνωσιν αὐτὸν πρὸς τὸν *Σχίλλερ* ἀλλ' ὅσον ἐπιτυχῆ καὶ ἂν ὦσι τὰ δραματικὰ ἔργα τοῦ *Γερμανοῦ*, ὁ *Βαλεστάϊν*, ὁ *Λουὲ* τῆς *Ἀλμπας*, ἡ *Κεκιλία*, ὁ *Γουλλιέλμος Τέλλ* κτλ., ὁ μέγας τῆς *Στρατηφρόδης* ποιητῆς εἶναι ἀπαραμίλλος. Οὐ μόνον γινώσκει νὰ διαδοῖν ἐν ἡμῖν τὰς λεπτοτέρας χορδὰς τοῦ αἰσθήματος, οὐ μόνον εἶναι ἱκανὸς νὰ πληρῶσιν τὴν ψυχὴν ἡμῶν τρόμου, ἀλλ' ἰσχυρὸς ἐκπωματίζει τὸ δοχεῖον τῆς εὐθυμίας

αυτοῦ, καταδείκνυσιν ἡμῖν πηγὴν ἀνεξάντλητον κωμικῆς χάριτος, καὶ διασκεδάζει ἡμᾶς περιγράφων ἕνα γραφικόν, ἕνα φανταστικόν κόσμον, ἐνθουσιάζοντα καὶ καταγοητεύοντα ἡμᾶς. Ἀπόδειξις δὲ ὁ *Sir John Falstaff* ἐν τῇ κωμῳδίᾳ «*Merry Wines of Windsor*».

Ἐπάρχουσιν ἄλλοι, οἵτινες ἐφρασεολόγησαν ἐπὶ τῶν ἔργων τοῦ Σακεσπέιρου, ἄλλοι, οἵτινες ἀπέδωκαν αὐτῷ βαναυσότητα, ἄλλοι ὅτι εἰσήγαγεν ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ τὸ ὑπερφυσικόν, χρώμενος μαγίσσαις καὶ φαντάσμασιν, ἄλλοι ἀπεκάλεσαν αὐτὸν ἀηθρόνα καὶ ἄλλοι πιστεύσαντες αὐτὸν ὑδροφόρον.

Ἄλλὰ, κατὰ τὸν *Schlegel*, ὁ «*Σακεσπέιρος* οὐ μόνον εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς σύμπαντα τὸν κόσμον ἀνήκει. Ὁ πνευματικὸς κόσμος καὶ ἡ φύσις ἔθεντο πρὸ τῶν ποδῶν αὐτοῦ τοὺς θητακρούς των, ἡμίθεος ἐν ἰσχύϊ, προφήτης διὰ τὸ βάθος τῶν βλέψεών του, πνεῦμα ὑπερφυσικὸν διὰ τὴν ἔκτασιν τῆς σοφίας του, πᾶν ὅ,τι ἐν τῇ ἀνθρωπότητι ὑψίστον, κατέρχεται μέχρι τῶν θνητῶν, ὡς ἂν μὴ εἶχε τὸ συναίσθημα τῆς ὑπεροχῆς του καὶ εἶναι ἀπλοῦς καὶ ἀγνός, ὡς παιδίον».

«Ὁ Σακεσπέιρος, λέγει ὁ μέγας ἠθικολόγος *Jonson*, εἶναι ἀνώτερος ὄλων τῶν συγγραφέων, τοῦλάχιστον τῶν νεωτέρων, εἶναι ὁ ποιητὴς τῆς φύσεως, ὁ ποιητὴς, ὅστις παρέχει τοῖς ἀναγνώσταις αὐτοῦ πιστὸν κάτοπτρον τῶν ἡθῶν καὶ τοῦ βίου. Οἱ χαρακτῆρες του δὲν μετατρέπονται, ὡς ἐκ τῶν ἐθίμων τῶν ἰδιαιτέρων τόπων, ἀγνώστων εἰς τὸν ἐπίλοιπον κόσμον, ὡς ἐκ τῶν ἰδιαζουσῶν σπουδῶν ἢ τῶν ἐπαγγελμάτων, ἅτινα ἐπὶ ἐλαχίστου ἀριθμοῦ ἀνθρώπων ἐπιδρῶσιν, ἢ ἐκ τῶν συμπτώσεων

παροδικῶν ἐθῶν ἢ προσωρινῶν δοξασιῶν. Οἱ χαρακτῆρες αὐτοὶ εἶναι οἱ γνήσιοι γόνοι τῆς κοινῆς ἀνθρωπότητος, τοιοῦτοι, οὓς ὁ κόσμος αἰετοτε παρέχει καὶ ὁ παρατηρητὴς πάντοτε ἀνευρίσκει. Τὰ πρόσωπα τῶν χαρακτῆρων αὐτῶν ἐνεργοῦσι καὶ ὀμιλοῦσιν ὑπὸ τὸ κράτος τῶν γενικῶν ἐκείνων παθῶν καὶ ἀρχῶν, ὧν ἅπαντες οἱ νόες ἐμφοροῦνται καὶ ὑφ' ὧν ὄλον τῆς ζωῆς τὸ σύστημα εἰς ἀέναον τίθεται κίνησιν. Ἐν τοῖς ἔργοις ἄλλων ποιητῶν εἰς χαρακτῆρ εἶναι συγνάκις ἐν μόνον πρόσωπον, ἐν ᾧ ἐν τοῖς τοῦ Σακεσπέιρου, κατὰ γενικὸν κανόνα, εἶναι τύπος.

Ἐκ τῆς εὐρείας ταύτης ἐκτάσεως, ἣν προσδίδει εἰς τὴν ἀπεικόνισιν τῶν χαρακτῆρων του, τσαύτη ἀπορρέει διδασκαλία, αὕτη δὲ πληροὶ τὰ σακεσπέιρεια ἔργα πρακτικῶν ἀξιωματῶν καὶ βιοτικῆς συνέσεως. Ἐρρήθη περὶ τοῦ *Εὐρηπίδου*, ὅτι ἕκαστος αὐτοῦ στίχος ἦτο καὶ ἐν ἀπόφθεγμα, ἀλλὰ περὶ τοῦ Σακεσπέιρου δύναται νὰ λεχθῆ ὅτι ἐκ τῶν ἔργων του δύναται τις ν' ἀρυσθῆ σύστημα πολιτικῆς καὶ οἰκονομικῆς σοφίας. Κατὰ τοῦτο λοιπὸν ὑπερέχει ὁ Σακεσπέιρος, ὅτι τὸ δρᾶμά του εἶναι πιστὸν κάτοπτρον τοῦ βίου καὶ ὅτι ἐκεῖνος, οὐ ἢ φαντασία ἀπεπλανήθη διώκουσα τὰ φάσματα, ἅτινα ἄλλοι συγγραφεῖς ἐγείρουσιν ἐνώπιον αὐτοῦ, θεραπεύεται τῆς παραφόρου ταύτης ἐκστάσεως ἀναγινώσκων αἰσθήματα πραγματικῶς ἀνθρώπινα, ἐν ὄντως ἀνθρωπίνῃ γλώσῃ διατυπούμενα. Τὸ ἀποτέλεσμα δὲ τοῦτο ἐπέρχεται ἐκ τῶν δραματικῶν ἐκείνων ἔργων, ἐξ ὧν καὶ αὐτὸς ὁ ἐρημίτης δύναται νὰ κοῖνη περὶ τῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων, ὡς ἐπίσης κληρικὸς δύναται νὰ προῖδῃ τὴν πορείαν τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν.

ΠΕΡΙ ΚΑΛΟΥ ΚΑΙ ΕΠΟΥΣ

ὕπο

ΙΑΡΔΑΝΟΥ ΚΑΡΟΛΙΔΟΥ

Ἔπει, εἰ μὴ τι μνήμης ἀμαρτάνω, 1884φ, ἐπὶ *Καλλιάρχου* προέδρου τοῦ *δήτορος*, ἀνεγνωμὴν εἰσαγωγὴν εἰς τὸ ποιημάτιον *Νάλον*, ἐν ᾧ ἐλέγομεν ὀλίγα πάνυ περὶ ἔπους. Ἐκεῖνα νῦν ὁση δύναντες ἡμῖν εὐρύναντες καὶ βραχυτάτην *περὶ τέχνης καὶ τοῦ καλοῦ* θεωρίαν συνάψαντες παρατιθέμεθα τολμῶμεν ὑμῖν εὐγνωμόνων, ὡς φησὶ πού *Πλούταρχος*, τῶν ἀκρωμένων οἰόμενοι τεύξεσθαι. Ἐπεὶ δὲ περὶ ἔπους ἡμῖν ὁ λόγος, ἀρκτέον, ὡς εἰκός, ἀπὸ τῆς ποιήσεως ἀπλῶς, ἢ ἐκ τοῦ γένους ἀφικώμεθα βαθμηδὸν εἰς τὸ εἶδος.

Ἔστι δὴ ποιήσις αἰτία πᾶσα καθόλου καὶ ἐργασία πᾶσα τεχνικὴ κατὰ *Πλάτωνα*¹, δι' ἧς τι μῆπω πρότερον ὄν εἰς τὸ εἶναι μεθίσταται². Ἔστι μὴν ἐνθάδε τὸ εἶναι τῷ φιλοσόφῳ τὸ εἶδος, ὃ τινι μορίῳ τῆς ὕλης ἐναποτυπῶν ὁ τεχνίτης γενέσθαι ποιεῖ τι μῆ πρότερον ὑπάρχον (αὐλόν, εἰκόνα, κύλικα). Τὸ γὰρ ἀπλῶς ἐξ οὐκ ὄντος εἰς τὸ εἶναι τι μεθιστάναι τοῦ θεοῦ νομίζομεν εἶναι μόνου. Ταῦτόν οὖν ἡ ποιήσις οὕτω θεωρουμένη τῇ τέχνῃ, μῦριον ἐχούση τὴν οὕτω καλουμένην *ἰδίαν*³. Οὕσα δὲ τι σύμφυτον ἢ τέχνη διὰ τὸ χειρὸς τε τυχεῖν ἐπιτηδείου καὶ νοῦ παρὰ τῆς φύσεως⁴ ἔσχε γένεσιν οἷαν ἢ

κοινωνία κατ' *Ἀριστοτέλη* τοῦ γὰρ ζῆν ἕνεκα τὸ ἐξ ἀρχῆς γενομένη τοῦ ζῆν εὐ χάριν οὕσα διατελεῖ καὶ τούτου στοχαζομένη¹. Γενέσθαι δὲ πᾶσα τέχνη δοκεῖ τῇ ἐπινοίᾳ τὸ πρῶτον εὐρετικῶν τινος, ὑπεροχωτέρου τῶν ἡλικίων, οὐ μμηταί τινες, ὡς εἰκός, ἐγένοντο κακείνων ἕτεροι συνεχῶς αἰεὶ παρὰ τῶν εἰδόντων οἱ μὴ διδασκόμενοι. Εὐρεσις ἄρα καὶ μίμησις ἢ τῆς τέχνης ἀρχὴ ῥοπήν δὲ μεγίστην ἐσχηκέναι δοκεῖ πρὸς τε γένεσιν αὐτῆς καὶ τὴν ἀνά χρόνον ἐνιαχοῦ τελείωσιν ἢ τε διδάσκουσα πάντα χρεῖω² καὶ ἢ τοῦ τόπου φύσις, ἔτι δ' ἦθη καὶ πλοῦτοι καὶ ἢ περὶ τοῦ θεοῦ δόξα καὶ τὸ δεκτικὸν οὐχ ἥκιστα τοῦ γένους.

Γενομένη δ' οὕτως ἡ τέχνη τὸ μὲν ἐμιμεῖτο τὰ φυσικά, τὸ δ' ἀνεπλήρου τὸ τῆς φύσεως ἐλλείπον³. Ἐπεὶ δ', ὡς ἐρρήθη, τοῦ ζῆν ἕνεκεν ἐγένετο πρῶτον, ἢν ἐφ' ὅσον εἰς τοῦτο μόνον ἀπέβλεπε, βήναυσος αὐτῆ τε καὶ ὁ τεχνίτης⁴. Ἀνὰ δὲ χρόνον εἰς τὸ ζῆν εὐ ἀρξασμένης ἐργάζεσθαι καὶ τοῦ καλοῦ μετὰ τοῦ εἶναι τε καὶ *ἰδίαν* στοχαζέσθαι, διεκρίθησαν αἱ τούτου δι-

ἄλλ' οὐ τῷ ἐλάττονι τὸ τιμιώτερον καὶ μείζον. Εἰ οὖν οὕτως βέλτιον, ἢ δὲ φύσις ἐκ τῶν ἐνδεγομένων ποιεῖ τὸ βέλτιστον, οὐ διὰ τὰς χεῖρας ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος φρονιμώτατος, ἀλλὰ διὰ τὸ φρονιμώτατον εἶναι τῶν ζῶων ἔχει χεῖρας· ὁ γὰρ φρονιμώτατος πλείστοις ἂν ὀργάνοις ἐργήσαστο καλῶς, ἢ δὲ χεῖρ ἔοικεν εἶναι, οὐχ ἕν ὄργανον, ἀλλὰ πολλά· ἐστὶ γὰρ ὡς περὶ ὄργανον πρὸ ὀργάνων· τῷ οὖν πλείστας δυναμένῳ δέξασθαι τέχνας τὸ ἐπὶ πλείστον τῶν ὀργάνων γρησίμων, τὴν χεῖρα, ἀποδεδωκεν ἢ φύσις.

1. *Ἀριστοτ.* Πολ. 1, 2: ἢ πόλις (=πολιτικὴ κοινωνία)... γινόμενη μὲν τοῦ ζῆν ἕνεκα, οὕσα δὲ τοῦ εὐ ζῆν.

2. «Χρεῖω πάντ' ἐδίδαξε· τί δ' οὐ χρεῖω κεν ἀνεύροι;»

3. *Ἀριστοτ.* Φυσ. Ἀφρ. 2, 8: ἀδῶς ἡ τέχνη τὰ μὲν ἐπιτελεῖ ἢ ἢ φύσις ἀδυνατεῖ ἀπεργάσασθαι, τὰ δὲ μίμεται.

4. *Ἀριστοτ.* Πολ. 1, 5, 10. Ἔστι δ' ἢ λέξις παρὰ τὸ βαῦνος καὶ τὸ αἶω τ. ἔ. ὁ παρὰ τὴν κάμινον ἐργαζόμενος· ἰδ. καὶ *Πλ.* Συμπ. 203 Α.

1. Συμπ. 205 C.

2. αὐτ. Β.: ἢ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ ὄν ἰόντι ὁτιοῦν αἰτία πᾶσά ἐστι ποιήσις.

3. *Πλάτ.* Ἐνθ' ἂν.: ἀπὸ πάσης τῆς ποιήσεως ἐν μῦριον ἀφορισθὲν τὸ περὶ τὴν μουσικὴν τε καὶ τὰ μέτρα τῷ τοῦ δλου ὀνόματι προσαγορεύεται· ποιήσις γὰρ τοῦτο μόνον καλεῖται καὶ οἱ ἔχοντες τοῦτο τὸ μῦριον τῆς ποιήσεως ποιηταί.

4. *Ἀριστοτ.* περὶ ζῶων μορίων IV, 10. Ἀναξαγόρας φησὶ διὰ τὸ χεῖρας ἔχειν φρονιμώτατον εἶναι τῶν ζῶων ἄνθρωπον· εὐλογον δὲ διὰ τὸ φρονιμώτατον εἶναι χεῖρας λαμβάνειν· αἱ μὲν γὰρ χεῖρες ὄργανόν εἰσιν, ἢ δὲ φύσις αἰεὶ διανέμει, καθάπερ ἄνθρωπος φρόνιμος, ἕκαστον τῷ δυναμένῳ γρησθαι· προσήκει γὰρ τῷ ὄντι αὐλητῇ δοῦναι μᾶλλον αὐλοῦς ἢ τῷ αὐλοῦς ἔχοντι προσθεῖναι αὐλητικὴν· τῷ γὰρ μείζονι καὶ κυριώτερον προσέθηκε τοῦλαττον,

μιουργοὶ τῶν ἄλλων, ελευθέριοι καὶ τέχνη κατ' ἐξοχὴν ὀνομασθεῖσθαι, καὶ διατελοῦσιν ἐς τὸδε μετὰ πολλὰς ἐπ' ἄμφω μεταβολὰς πολυλαχοῦ τῆς οἰκουμένης καλλύνουσαι τε καὶ ῥυθμίζουσαι καὶ τέρπουσαι καὶ σὺν ταῖς ἐπιστήμαις παιδεύουσαι τε καὶ πρὸς τὸ τέλειον ἀγρῶσαι τὰς κοινωνίας. Ἐκινήθη δὲ τὰ πρῶτα καὶ κινεῖται παριστάναί τε τὸ καλὸν ὁ τεχνίτης ὑπ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ καθόλου πάθους ὑψηλοῦ καὶ εὐγενοῦς εἰς αἰσθητὸν ἢ νοητὸν, εὐειδές, χαρίεν, ἐξαισίον· τοῦ γὰρ τοιοῦτου πάθους ἄνευ οὐκ ἔστι τι τούτων ἀπλῶς ἐπιτελεῖσθαι. Εἰ δὲ τί πού το ἀνθρώπινον εἰργάσατό ποτε τοιοῦτον, ἔστι δὴλα γενόμενα πάντα καθ' οὓς ἐκεῖνο χρόνος ἐνθουσιασμοῦ ἢ πόθος ἢ φιλοτιμία κατεῖχε τις ἔξοχος.

Τὸ δὲ τοιοῦτον αἰσθητὸν ἢ νοητὸν ὄφθην ἢ νοητὸν ὑπὸ δεκτικῆς τινος ἔρωτα καὶ πόθου ἐκινήσιν αὐτῷ τοῦ ποιεῖν ἢ γενεῶν (εἰ γυνὴ τὸ γυνεῖν) οἷον ἐκεῖνο, παριστάμενον ἤδη πῶς ἀμυδρῶς αὐτοῦ τῆ φαντασίᾳ κοινῇ μὲν οὐκ ὁ πόθος εἶναι δοκεῖ τοῦ καλοῦ, τὸ δ' ἀληθὲς ἀθανασίας ἐστὶν ἐν τῷ καλῷ κατὰ Πλάτωνα¹. Ποιοῦν τι γὰρ οἷον ἀθάνατον ἀποβαίνει τὸ θνητὸν ὡς καὶ τίκτον, αὐτὸ μὲν εἶναι μὴ δυνάμενον ἐν ἀριθμῷ καὶ ταῦτόν ἀεὶ, τῷ δ' ἔργῳ πῃ καὶ τῷ τέχνῳ τούτου τυγχάνον· διὸ χαρίεν ὁ τις εἶπεν ἀγάμφ φίλῳ παιδῶν αὐτὸς πατήρ ὡς τι μετὰ χρόνον ἐσόμενον μακρὸν αὐτὸς μὲν ὄψοιτο, ὁ δὲ φίλος οὐ βούλεται μὲν οὐκ οὕτω τὸν ἀεὶ χρόνον ὑπάρχειν, ἐφίεται δ' εἶναι καλὸν ὡς ἐνὶ καὶ τέλειον· διὸ καὶ πέφυκε γενεῶν ὁ γενεῶν ἐν τῷ καλῷ κατὰ Πλάτωνα², τὸ γὰρ αἰσχροῦν αὐτὸν συσπειροῦσθαι ποιεῖ σκυθρωπὸν καὶ λυπούμενον καὶ μὴ γενεῶν, ἀλλὰ φέρειν χαλεπῶς ἴσχυον τὸ κῆμα³.

Πρὸς μὲν οὖν παιδεγονίαν ἐστὶν ἡ φιλοτιμία κοινῇ τῷ ἀνθρώπῳ πρὸς τὰ ζῶα δεινῶς ὁμοίως περὶ τοῦτο διατιθέμενα καὶ νοσοῦντα, ἀθανασίας ἄτε κἀκεῖν' ἐρώωντα μὴ συνειδόμενα⁴ συμβαίνει μέντοι τῷ πλείστῳ τῶν ἀνθρώπων εἰς φιλοτιμία φέρεσθαι μὴ πάνυ τι πρὸς τὸ καλὸν ὑπὸ φορτικότητος ὀρώωντας, ἀλλὰ πού πρὸς ὧρα ἢ χροῶν ἢ φωνῆν ἢ μέγεθος, ἀντὶ τοῦ καλοῦ τούτων ἐν ἢ τιν' ὁμοῦ μεταλαμβάνοντες· κινεῖ δ' αὐτοὺς ἐν τοῖς γάμοις καὶ τὸ πρὸς ὄνησιν ἢ δὴποτε συμβαλλόμενον· ἔτι δὲ

πρὸς τούτοις ἦθη καὶ νόμοι πολλὰ πολλακίς παρὰ τὸν ἔρωτα βιαζόμενοι¹· τὸ δὲ τοῦ ἀνθρώπου θεϊότερον ἢ μουσικώτερον ὀλιγωρεῖ μὲν οὐ τοῦ καλοῦ καὶ γενναίου σώματος, ἀσπάζεται δὲ σὺν τούτῳ μᾶλλον ἐὰν ἐντύχη πού ψυχῇ καλῇ τε καὶ εὐφρεῖ, ὥστε παρὸν μὲν ἀσπάζεται συναμφοτέρον, εἰ δὲ μὴ παρῆσιν ἄμφω, τὸ τῆς ψυχῆς ἀντ' ἐκείνου προαιρεῖται κάλλος². Τοῦ δὲ καλοῦ τυχεῖν οὐδ' ἔστι πᾶσι διὰ τὸ σπάνιον ἐξ οὗ καὶ περιμάχητον, ἄτε φειδοί πως, ὡς εἴκοι, τοῦ θείου τῆ φύσει τὸ καλὸν ἐναπομάττοντος. Ἐτι δὲ δοκεῖ μὲν εἶναι τὸ καλὸν ἀπλοῦν ἢ πᾶσιν, ὁμοίως ὑπὸ πάντων ἐπαινούμενον ἢ θαυμαζόμενον, ἐστὶ δ', ὡς εἴκοι, οὐκ ἀπλοῦν, ἀλλὰ τινι καὶ (Δημοκρίτου λέξει) νόμφ, πάθει καὶ δόξῃ καὶ συνηθείᾳ συνημμένον· ὅθεν ὀρθῶς ὁ Πέρσης «ἄλλοις» εἶπεν «ἄλλα καλὰ»³. Περὶ μὲν οὖν τοῦ καλοῦ καὶ αὐθις ἡμῖν ὁ λόγος ἐστὶ παρακατιοῦσι.

Τῇ δὲ τέχνῃ, ἢ μόνος ἢ σχεδόν τι μόνος ἐν τοῖς ἔχοσι ζῶν διαπρέπει, ἀφικνεῖται τοῦ τέλους ὁ ἀνθρώπος εἶδει κοσμῶν εὐμεθόδως ὕλην ἢ τι ποσὸν ἐπιτήδειον, ὥστε τι γενέσθαι τῷ ὄντι καλὸν ἢ χαρίεν, ὅπερ ἀπαθανατίζει πῶς ἐν τῷ καλῷ τὸν ἐργασάμενον, ἐμφαίνειν αὐτοῦ τοῖς ἐπιγενομένοις τὴν ἀρετὴν ἢ τὸ ὑπέροχον, οἷονεῖ τι τῆς ἐκείνου ψυχῆς ἀποτύπωμα. Ταῦτο δ' ἂν τις εἴποι καὶ περὶ τῶν ὑπὲρ ἀρετῆς ἀθανάτου καὶ δόξης εὐκλεοῦς οὐσίαν τε πολλὴν ἀναλωσάντων καὶ πόνους καὶ κινδύνους οὐκ ὀλίγους ὑπομεινάντων, ἄτε κἀκεῖνων ἀθανασίας ἔρωτι ταῦτα πράξαντων⁴, ἀθάνατον ἔσεσθαι μνήμην αὐτοῖς οἰομένων· διατελεῖ γὰρ ἀεὶ πῶς ὄν ὁ μνήμης τυχὼν ἀδίδου, καὶ μηκέτι παρῶν· τὸ γὰρ εἶναι συνηπταί πῃ τῇ γνώσει· τὸ δ' ἀγνοούμενον οὐδ' εἶναι πῃ δοκεῖ, καὶ καθάπερ ὑποτίθησι τὸ εἶδέναι τὸ εἶναι, οὕτω πῃ καὶ τοῦτ' ἐκεῖνο· διὸ καὶ τὸ θεῖον εὐδοκῆσαν, ὡς εἴκοιεν, αὐτοῦ γνωσθῆναι τὸ μέγα τε καὶ δυνατὸν καὶ σοφόν τε καὶ τέλειον ἐποίησε τόδε τὸ πᾶν, οὐ τῇ νοήσει διατελεῖ τὸν ἄπειρον αἰῶνα καθορώμενον, ἀόρατον ὄν⁵. Ἐπεὶ δὲ πᾶν τὸ γενόμε-

1. Πρωταγ. 337 D: ἔστι δ' ὁ λόγος Ἰππίου τοῦ σοφοῦ· πρβλ. καὶ Πίνδ. ἀπόσπ. 151.

2. Συμπ. 209.

3. Παρὰ Πλουτ. ἐν βίῳ Θεμιστοκλέους.

4. Συμπ. 208.

5. Ἐπιστ. πρ. Ῥωμ. 1,20. Πράξ. 14,17. Συμφεδὰ δ' ἀποφαίνεται καὶ τις ἱερὰ παράδοσις (حديث لدمي) (كنت كثرًا عبقياً لما حبت ان اعرف فخلقت الخلق ليعرفوني)

1. Συμπ. 207.

2. Συμπ. 206 καὶ 209.

3. Αὐτόθ. 206 D.

4. Αὐτ. 207 A.

νον ἢ ποιηθὲν ὑπὸ τινος οἷόν ἐστιν ἀποβλάστημα καὶ θάλος ἐκείνου, πέφυκεν ἐκ τούτου φιλεῖν τε καὶ τιμᾶν ὡς περ ὁ τεκὼν τὴ γεννηθὲν, οὕτως ὁ ποιήσας τὸ ποιηθὲν ἢ τὸ δημιουργημα. Ὅθεν ὁ μὲν φιλόσοφος ἀγάμενον οἶονεὶ καὶ χαίροντα παρίστησι τῷ πονήματι τὸν θεὸν ἐν τῷ Τιμαίῳ¹, ὁ δὲ προφήτης εὐφρανεῖσθαί φησι τὸν Κύριον ἐπὶ τοῖς ἔργοις². Ἐκ δὲ τούτου καὶ τὸ κομιδῆ τοῦ θεοῦ φιλόανθρωπον καὶ ἡ πᾶσα διὰ τοῦ Σωτῆρος οἰκονομία τὴν ὑπερβολὴν αἰτίον ἔσχε τῆς τοῦ δημιουργοῦ πρὸς τὸ δημιουργημα, τὸν ἄνθρωπον, ἀγάπης³.

Τὸ μὲν οὖν θεῖον ἐν ἀρχῇ ποτε νόου φρενὶ τὰ πάντα ποιῆσαν διατελεῖ διατηροῦν αὐτὰ τῇ βουλήσει καὶ δημιουργοῦν αἰεὶ τὸ καλὸν ἐν αἰσχροῖς μυρίοις. Ἔστι γὰρ αἰσχροὶ καὶ φαῦλα κατ' Ἀριστοτέλη⁴ τῶν ἐν τῇ φύσει τὰ πλείστα διὰ τὸ πολλῇ τῇ φειδοῖ, καθάπερ εἴρηται, τῇ φύσει τὸ καλὸν ἐγκατασπαρῆναι. Τὸ δ' ἀνθρώπειον αἰεὶ μὲν, ἐξ οὗ ποτε τέχνην ἀσκει, διατελεῖ τοῦ καλοῦ στοχαζόμενον ἐν εἰδῶσι πλείστοις, ὀλίγα μόντοι γένη τῶν ἐπὶ γῆς ἀρχαῖά τε καὶ νεώτερα, τῶν Ἰταλῶν ἐν τούτοις ἀρχὴν βαλομένων, τὰ μὲν ἐξίκοντο τὸ πάλαι, τὰ δὲ διατελοῦσιν αὐτοῦ καθικνούμενα μέχρι τούδε, Γαλατῶν μὲν, ὡς ἔοικε, τὰ νῦν ἐν Εὐρώπῃ, Νιππονίων δ' ἐν Ἀσίᾳ τῶν ἄλλων ἡγουμένων.

Τὶ δ' ἐστὶ τὸ καλὸν ἐφιλοσόφησαν ἀρχαῖοί τε καὶ νεώτεροι πολλὰ περὶ τούτου, Πλάτωνος⁵ ἠγησαμένου καὶ Πλωτίνου⁶, ὧν ἑκατέρω τὸ εἶδος εἶναι δοκεῖ τοῦ καλοῦ γενέτειρα, δι' αὐτοῦ διαφαινόμενον. Οὐ γὰρ ἐν μόνῳ τῷ συμμετρῷ τῶν μερῶν μετὰ τῆς εὐχροίας (φησὶν ὁ Πλωτίνος) ἐστὶ τὸ καλόν· οὕτω γὰρ (φησὶν) ἀπλοῦν οὐδὲν ἔσται καλὸν μὴ συμμετρίαν ἔχον μορίων. Τὸ δὲ τῷ λόγῳ συμμετρῶς ἐπιφαίνεσθαι τὸ εἶδος ἐν τῇ ὕλῃ, τοῦτο ποιεῖ τὸ καλόν· διὸ τὸ καλὸν ἀρέσκει διὰ τὸ διαλάμπον εἶδος ὑπὸ τοῦ νοῦ τοῦ συγγενοῦς εἰσορώμενον. Ὁρθῶς ἄρα καὶ καλῶς ὀρίζεται

τὸ καλὸν Ἀριστοτέλης¹ « τὸ δι' αὐτὸ αἰρετόν· ἀρέσκει γὰρ ἑαυτοῦ τ. ἔ. τοῦ εἶδους ἔνεκεν, ἀλλ' οὐ τοῦ χρησίμου. Εἰ δ' ἀμβλύς ὁ νοῦς ἢ φύσει ἢ δι' ἀπαίδευσίαν ἢ μὴ νήφων ὑπὸ πάθους, ἔρωτος, μίσους ἢ φθόνου, χαίρει μὲν ἔστιν ὅτε τῷ μὴ καλῷ, δυσαρεστεῖ δὲ καὶ τῷ καλῷ· διὸ καλῶς ὁ ποιητὴς ὡς καλὰ πολυλάκις ὁ ἔρωσ τὰ μὴ καλὰ ποιεῖ φαίνεσθαι². δοκεῖ δὲ καλῶς εἰρησθαι καὶ τὸ παρ' Ἰταλοῖς: non è bello quel che è bello, ma è bello quel che piace³. ἀνάλογον δὲ τούτου καὶ τὸ Σάδιου τοῦ πάνυ:

« هر چه در دل فرود آید در دیده نکو نماید »⁴

καὶ τοῦ αὐτοῦ τετραστίχον ἄλλο:

« کسی بدیده انکار اگر نگاه کند
 نشان صورت یوسف دهد بناخوی
 و کر بچشم ارادت نظر کند دردیو
 فرشته ایش نماید بچشم کروی »⁵

Διαφαινόμενον δὲ κατὰ βαθμούς ἐν τοῖς αἰσθητοῖς τὸ εἶδος τὴν ἀξίαν ἀποτελεῖ τῶν καλῶν ἐκάστου· οὐ γὰρ ὁμοίως πάντα καλὰ. τὴν αὐτὴν ἀξίαν ἔχοντα, καθάπερ Ἀρίστιππος⁶ ἔλεγε περὶ τῶν ἡδονῶν ὡς οὐδὲν ἀλλήλων διαφέρουεν· καλόν τι γὰρ καὶ τοῦ φωτός ἀπλῶς ἔνεκα κατὰ Πλωτίνον⁷, οἷον ἥλιος ἢ σείριος ἢ τὸ βόρειον σέλας (ἐστὶ δὲ καλόν τι καθ' ἑαυτὸ καὶ τὸ φῶς ἀπλῶς ἅτε λόγος τις ὦν, ὁ δὲ λόγος νοῦς), καὶ τῆς χροῆς οἷον πῦρ ἢ λειμών ἢ χρυσός⁸ ἢ λίθος, καὶ τῆς στερότητος ἅμ' ἐκείνοις, οἷον ἀδάμας, καὶ τοῦ μεγέθους, οἷον ὄρος ἢ πλάτανος· ὁ δὲ λίθος καλλίων ὁ γλυπτός, ὦν ἀμῆ γέ πη μέτοχος εἶδους, οἷον ὑδρία, κίων, ὁ δὲ χρυσός χαρίεστερος εἰργασμένος, οἷον ἔκπωμα, ριάλη, στέφανος, ἅτε πρὸς τῇ χροῇ μετέχων ἰδέας· ἐτι δὲ μᾶλλον ὁ φυτοῦ τινος ἢ ζώου παριστάς

1. Ῥητορ. 1, 9.

2. Θεοκρ. Εἰδ. 6, 18 καὶ 19:

ἢ γὰρ ἔρωτι,

πολλάκις, ὡς Πολύφωμε, τὰ μὴ καλὰ καλὰ πέφανται.

3. A. Alfani Proverbi, p. 4.

4. Ῥοδιών, κεφ. 5 ἐν ἀρχῇ.

5. Αὐτ.

6. Διογ. Λαέρτ. 11, 87 καὶ Πλάτ. Φίληβ. 12 D.

7. Ἐνν. 1, 6 καὶ 12, 5.

8. Ἐκ τῆς χροῆς, ὡς ἔοικεν, ἐκλήθη τὸ μέταλλον, ὡς εἰκάζει Κούρτιος· ἰδ. Γ. Κουρτίου Ἑλλ. Ἐτυμολογίαν ἐν λ. χρυσός. Οὕτω δὲ καὶ ἐν τῇ σανακρίτῃ πρὸς ἄλλοις ὀνόμασι τὸ μέταλλον ἔχει καὶ τὸ *suvarnam* = εὐχρον.

1. 37C: Ὡς δὲ κινηθὲν αὐτὸ καὶ ζῶν ἐνόησε τῶν αἰδίων θεῶν γεγονός ἔγαλμα ὁ γεννήσας πατήρ ἠγάσθη τε καὶ εὐφρανεῖς ἔτι δὴ μᾶλλον ὁμοιον πρὸς τὸ παράδειγμα ἐπενόησεν ἀπεργάσασθαι.

2. Ψαλμ. 104, ἰδ' καὶ Γέν.

3. Ἰωάνν. 3, 16.

4. Ῥητ. 2, 13.

5. Ἐνθεν ἐν Φαίδρῳ, Συμποσίῳ καὶ Πολιτείᾳ καὶ ἔνθεν ἐν Τιμαίῳ καὶ Φιλήβῳ.

6. Ἐνν. 1, 6.

ὁμοίωμα καὶ καθόλου τὸ ἐντελεγεῖα κάλλιον ἢ τὸ δυνάμει. Ἔστι γὰρ εἶδος, οὐσα τέλος, ἡ ἐντελεγεῖα· τὸ γὰρ τέλος εἶδος ἐστὶ, κατ' Ἀριστοτέλην¹.

Εἰσὶ δὲ τῶν εἰδῶν αἰσθητὰ τὰ μὲν ὄψει, τὰ δ' ἀκοῇ, κάκεινα μὲν ἐν ἡρεμίᾳ ἢ κινήσει, τὰ δὲ τῆς ἀκοῆς ἐν κινήσει πάντα, λόγοι καὶ τόνοι καὶ μέλη· διὸ καὶ αἱ τέχναι αἱ μὲν ἐν ἡρεμίᾳ τὰ τῶν εἰδῶν ὁρατὰ περιστάσιν οἷον ἀρχιτεκτονική, γλυπτική, γραφική· αἱ δ' ἐν κινήσει, οἷον ὀρχηστική καὶ παντομιμική ὄσαι· διὸ τὰ τοῖς ὡσὶν ἀντιληπτὰ τῶν εἰδῶν ἐν κινήσει πάντα, ὀρχηστική, ῥυθμική, μουσική καὶ ποιήσις.

Ἔστιν οὖν ἡ ποιήσις ὡς τέχνη κεχωρισμένη κατὰ Πλάτωνα² α μόριον ἀπὸ τῆς ὅλης ποιήσεως ἀφορισθέν, τὸ περὶ τὴν μουσικὴν καὶ τὰ μέτρα· διορίζων ὁμοῦς αὐτὴν ὁ φιλόσοφος οὕτως ἐσκόπει· δηλονότι τὴν αἰσθητήν, ἐν ἣ τὸ ποιούμενον παρίσταται, μορφήν ἄνευ τῆς ὕλης, ἣν ἡμῖν ἀνάγκη προσθεῖναι τελειότητος ἐνεκεν ὀριστικῆς ὀριζομένων ὡς: ποιησίς ἐστι λόγος ἔμμετρος, τάξιν ἐμφαινῶν ὄντων ἢ γενομένων ἢ ψυχῆς παθημάτων καὶ νοημάτων ὅταν ὁ ποιητὴς αὐτὸς ἐκόσμησε τῆς φαντασίας τῆς ἀληθοῦς ἀμείνω καὶ τελειότεραν³.

Κατὰ δὲ τῆς τῶν εἰρημένων τάξεως καὶ τοῦ ἑρῶν, ὡς φράζεται, λόγου τὸ εἶδος εἰς ἔπος ἀνέκαθεν αὐτὴ διήρηται καὶ δῶμα καὶ λυραὶ. Ἐκ τούτων οὖν ἑρούμεν, ὡς προὔπεσγόμεθα, βραχέα περὶ ἔπους, ἀνασκοποῦντες, ὡς εἰκός, τὰς ἐν ἡμῖν θυμικὰς ἐνεργείας, αἷς καὶ συνήθησιν πη δοκοῦσι τὰ τῆς ποιήσεως εἶδη.

Αἱ τοίνυν ἐνεργεῖαι παρίστανται καθόλου τριτταί· α') αἰσθησίς, β') τὸ συνειδὸς ἢ συναίσθησις (μεθ' ἡδονῆς ἢ λύπης), γ') βούλησις. Ὅποια μὲν οὖν ἐκάστη τούτων ὑποτιθέμεθα προμεμαθημένον. Εἰ δὲ τις εἰς αὐτὰς ἀναφῆροι τὰ τῆς ποιήσεως εἶδη, τῆς αἰσθησεως οἰκείον εἶναι δοκεῖ τὸ ἔπος, τῆς ἡγουμένης φύσει καὶ καθόλου τῶν ἄλλων, ἡγήσατο δηλονότι καὶ

τὸ ἔπος τῶν ἐτέρων δυοῖν ἔνθα κατὰ φύσιν ἢ τῆς ποιήσεως ἐγένετο βλάστησις, οὕτω τῆς νοήσεως ἀκμαζούσης. Ὅθεν ὁ χαρακτήρ ὁ τοῦ ἔπους, παιδικὴν ἐν πολλοῖς ἐμφαινῶν ἀπλότητα καὶ σαφήνειαν, ἐξ ὧν αἱ ἐν αὐτῷ μέχρι κόρου πολλάκις ἐπαναλήψεις. Ἐπεὶ δ' ἡμῖν ἐστὶ κυριωτάτη μὲν αἰσθησίς ἢ τῆς ὁράσεως¹, ἐχομένη δ' ἐκείνης ἢ τῆς ἀκοῆς, ὧν οἷον ἐστὶ συνέχειά τις ἀσθενῆς ἢ φαντασία, διὰ ταύτης, ἀκμαϊότερας οὕσης, εἰκότως ἐν τῇ νεότητι τοῦ γένους ὡς περ ἐν ἐκάστῳ κατὰ τὴν ἡβην, ὁ ἐποποιὸς ἐναργῶς ὡς οἷον τε παρίστησιν ἑαυτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις ἦν αὐτὸς κατ' ἐπιπνοίαν ἐπενόησε τάξιν ὄντων ἢ γενομένων οἷον ἐν χώρῳ καὶ χρόνῳ.

Οὐσα δὲ τῶν αἰσθητῶν ἢ ἐποποιῶν καθόλου μιμητικῆ, τῶν ἀνθρωπίνων (ὡς περ καὶ τὸ δῶμα· τὰ γὰρ αὐτὰ μιμούμενα τῷ δι' οὐ διαφέρουσι καὶ τῷ τρόπῳ)² κατ' ἐξοχὴν ἀντέχεται πράξεων ὄσαι μὴ κοιναὶ μηδὲ συνήθεις, ἀλλ' ἐξαιρετοὶ καὶ σπάνια καὶ θαυμασταὶ καὶ μέγα τῷ ὑπερόχῳ κινεῖσαι τὸ διαφέρον, ἡρώων οὕσαι θεοῖς ἢ δαίμοσι φίλων ἢ μισουμένων, ἀρωγίς ἢ πολεμίοις ἐκ τούτου παρισταμένοις· οἱ γὰρ ἀνθρωποὶ φιλοῦσι φύσει τὸ θαυμαστόν³ διὰ τὸ πέρα τοῦ (κοινῆ νομιζομένου) δυνατοῦ καὶ συνήθους ὅν ἐπιθυμῶν ἐνείναι τῇ κινήσει τοῦ μαθηθῆναι ὅτι τοῦτο καὶ ποιοῦν· ἡδὺ δὲ καθόλου τὸ μαθηθῆναι⁴· διὸ καὶ τὸ θαυμαστόν· τὰ δὲ συνήθη καὶ καθ' ἡμέραν (οἷον ἡλίου καὶ σελήνης ἐπιτολαὶ καὶ ὑετοὶ καὶ διοσημεῖα καὶ τελεταὶ καὶ πανηγύρεις) ἀδιάφορα τῷ χρόνῳ καθίστανται καὶ καλὰ περ ὄντα.

Τὸ δὲ θαυμαστόν αὐτὸς εἰδέναι μὴ δυνάμενος ὁ ποιητὴς⁵, ἡμιθέων ἢ θεῶν ἢ δαιμόνων ἔργον ὑπάρχον, ἀληθῶς αἰσθάνεται λαλοῦντος ἐν ἑαυτῷ τοῦ θεοῦ, οὐ τὴν ἐπιπνοίαν ἀρχόμενος, ἐστὶ δ' ὅτι καὶ μεταξὺ διηγουμένου, ἐπικαλεῖται σπουδάζων⁶, ἀφηγεῖσθαι δ' οὕτω δοκοῦντος ἐκείνου, διατελεῖ μένων αὐτὸς ἀφανῆς ὡς ὄργανον ἀπλοῦν ὑπ' ἐκείνου φορούμενον. Ὅθεν ἐλάσσαν ἐν τοῖς ἔπεσιν ἡ

1. Ἔστι δ' ἡ τοῦ χρυσοῦ τῶν χρῶν ὁμολογουμένως ἡ καλλίστη.

2. Συμπ. 205 C.

3. Ἀριστ. Ποιητ. IX, 1 ε' Ὁ γὰρ ἱστορικός καὶ ὁ ποιητὴς οὐ τῷ ἢ ἔμμετρα λέγειν ἢ ἄμμετρα διαφέρουσιν, . . . ἀλλὰ τούτῳ διαφέρει, τῷ τὸν μὲν τὰ γινόμενα λέγειν, τὸν δὲ οἷα ἂν γίνοντο· διὸ καὶ φιλοσοφώτερον καὶ σπουδαιότερον ἱστορίας ἐστὶ ποιήσις· ἢ μὲν γὰρ ποιήσις τὰ καθόλου μάλλον, ἢ δ' ἱστορία τὰ καθ' ἕκαστον λέγειν· πρὸλ. καὶ Ποιητ. ΙΕ', 2.

1. Ἀριστοτ. περὶ ψυχ. Γ', 3.

2. Ἀριστοτ. Ποιητ. Γ', Ε', ΚΔ'.

3. Ἀριστοτ. Ῥητ. Γ', 2, 15.

4. Αὐτ. Γ', 10. Ποιητ. Α καὶ Φιλοσοφίας πρώτης Α ἐν ἀρχῇ.

5. Ἰλ. Β, 486: αὐτοὶ δὲ κλέος οἷον ἀκούομεν οὐδὲ τι φῆδμεν.

6. Ἰλ. ἐν ἀρχ., Ὀδ. ἐν ἀρχ., Ὀδῆγ. Αἰν., Ὀουιδ. Μεταμορφ. Ὀππ. Κυνηγ., Ἰλ. Β 484 κξ.

διανόησις, ἐκ δὲ τούτου καὶ ἡ ἐνότης ἢ ἐν ταῖς ὤδαϊς. Ἔστι δ' ἡ τοῦ ἔπους ἐνότης ὡς περ ἢ τοῦ δράματος οὐκ ἐν τῷ περὶ ἐνός, Ὀδυσσεῶς ἢ Θησέως, τὴν ἀφήγησιν εἶναι· ἀπολλὰ γὰρ, ὡς Ἀριστοτέλης, φησί, «καὶ ἄπειρα τῷ ἐνὶ συμβαίνει, ἐξ ὧν ἐνίων οὐδὲν ἐστὶν ἓν» ἀλλὰ περὶ μᾶς ἐκείνου πράξεως, ὅλης τε καὶ τελείας· ὅπερ ὄρθ τις ἐν τοῖς Ὀμηρικοῖς ποιήμασιν, ἐπαινουμένοις ὑπ' Ἀριστοτέλους ἐπὶ τούτῳ¹. Ἡ δὲ μία πράξις, οὕσα βραχεῖά τις, ὡς εἰκός, ἐπεκτείνεται τοῖς ἐπεισοδίοις, ἥτοι μέρεσιν οἰκείοις ὁμοῦ περαινόμενοις², ἃ τὸ πρέπον ἔχοντα μέγεθος συνάπτει τῇ πράξει τὸ ἐν ἐνὶ συμβῆναι χώρῳ καὶ χρόνῳ ποικίλα περ ὄντα. Ἐκ δὲ τούτων αὐξομένου τοῦ ὄγκου, μεγαλοπρεπές τε τὸ ἔπος γίνεται καὶ τερπνόν, εἰς ὃ συντελοῦσιν ἐτι λέξεις καὶ σχήματα λέξεων τε καὶ διανοίας, ἰδίᾳ δ' αἱ μεταφοραὶ³, καὶ τούτων οὐκ ἔλασσον αἱ παραβολαί, δι' ἧς ἐπιχέουσι τῷ λόγῳ σαφεῖ περ ὄντι σαφηνείας ἐτι μείζονος καὶ ποικιλίας μετὰ χάριτος, καὶ περ αὐταὶ (παρὰ γοῦν Ὀμήρῳ) τοῦ μέτρου πέρα πολλάκις ἐκτεινόμεναι· δεῖ μέντοι μὴ πέρα τοῦ μετρίου τῷ ἔπει μέγα γενέσθαι τὸ μήκος, ἀλλ' εὐσύνοπτον εἶναι τῇ μνήμῃ καὶ βραδίως αὐτοῦ τὸν ἀκούοντα θεωρεῖν ἀρχὴν τε καὶ μέσον ὡς περ ζώου καὶ τέλος⁴.

Τὸ δὲ μέτρον ἠρέθη τοῖς ἐποποιόις, ἀρχαίοις τε καὶ νεωτέροις, ἀεὶ τὸ οἰκεῖον καὶ τῷ σεμνῷ τοῦ ποιήματος ἀρμόττον, αὐτῆς, ὡς Ἀριστοτέλης φησί⁵, τῆς φύσεως εὐρούσης ἐκείνοις μὲν τὸ ἠρωϊκόν, ὄγκωδέστατον ὄν καὶ στασιμώτατον⁶ καὶ παρὰ τοῖς Ἀρίοις Ἰνδοῖς ὁ σλόκος⁷, ἐκ τεσσάρων συγκείμενος ὄκτασυλλαβῶν μερῶν, ὧν ὁμοῦ τὰ δύο γραφόμενα στίχον ἓνα δοκοῦσιν ἀποτελεῖν ἑκκαίδεκάσυλλαβον· τῶν δὲ νεωτέρων τοῖς μὲν ἐκ Περσίδος τὸ βακχεϊακόν⁸, ἐξ ἑνδεκάσυλλαβῶν,

1. Ποιητ. Η'.

2. Αὐτ. ΚΔ'.

3. Ῥητ. 3, 2: δύναται πλείστον ἢ μεταφορὰ καὶ ἐν ποιήσει καὶ ἐν λόγοις· καὶ κατωτέρω: τὸ σαφές καὶ τὸ ἡδὺ καὶ τὸ ξενικόν ἔχει μάλιστα ἢ μεταφορὰ.

4. Πλάτ. Φαῖδρ. 264 C: εδει πάντα λόγον ὡς περ ζῶον συνιστάναι—μέσα τε ἔχειν καὶ ἄκρα πρέποντ' ἀλλήλοισι καὶ τῷ ὄλῳ. Ἀριστοτ. Ποιητ. Ζ'.

5. Ποιητ. ΚΔ.

6. Αὐτ.

7. Ἐν τῷ Μαγαφαράτῳ ἰδ. Βοηθ. Νal. Præf. VI κξ.

8. Ἐν τῇ Φερδουσίῳ Βίβλῳ βασιλέων (المملوك), ἐν τῇ Νιζαμίῳ Ἀλεξανδρίδι (المندرجة), ἐν τῷ Σάδιῳ Κήτῳ (سنان) καὶ ἐν ἄλλοις.

ὄγκωδες ἐπίσης, Ἴταλοῖς δὲ καὶ Γαλάταις ὁ δωδεκάσυλλαβος. Ὁ δὲ τοιοῦτος ἐν πᾶσι ρυθμὸς χωρεῖ διὰ τέλους ὁ αὐτὸς ἀναλλοίωτος, τοῦ ποιητοῦ μὲν, ὡς ἀπλοῦ δοχείου τῆς ἀφηγήσεως, μένοντος ἀπαθούς, τῶν δὲ στίχων, ὡς περ ἐν τῷ μῦθῳ τῶν γενομένων ἢ πράξεων, ὁμοτόνως ἀλλήλοισι ἀκολουθούντων. Ἐλαβε μέντοι παρὰ τοῖς νῦν Εὐρωπαίοις λυρικώτερον ὡς τὰ πολλὰ χαρακτηρὰ τὸ ἔπος, ἐξ οὗ καὶ τὸ εἶδος, ᾧ περιβάλλεται, τὸ στροφικόν. Εἶλοντο δὲ διὰ τὸ σεμνὸν ἐκ τῶν ἀρχαίων τὸ τοιοῦτο μέτρον ὅσοι τῶν φιλοσόφων ἐδίδαξαν ἐμμέτρως, ὡς περ Ἐμπεδοκλῆς καὶ Ξενοφάνης καὶ Παρμενίδης, ὧν αἱ ποιήσεις ἔχουσιν ἕλλο τῇ Ὀμήρῳ κοινὸν οὐδὲν εἰ μὴ τὸ μέτρον¹.

Εἰσὶ δὲ τοῦ ἔπους εἶδη καὶ παραφυάδες ἔνθεν αἱ παρωδίαὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ οἱ σίλλοι καὶ ἔνθεν αἱ Ἀρχιλόχῳ τροχαῖοι καὶ ἱαμβοὶ, δι' ὧν, κινητικωτέρων ὄντων², ἀποβαλὼν αὐτοῦ τὸ μεγαλοπρεπές καὶ τὸ σεμνὸν ἐπλησίασε τῇ κοινῇ διαλέκτῳ. Ἀνὰ δὲ χρόνον ἐγένετο καὶ ἐν τῇ ποιήσει, καθάπερ ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ, μετάβασις ἀπὸ τῶν ἐξω πρὸς τὰ ἔσω, τ. ἔ. ἀπὸ τῆς ἀφηγήσεως γενομένων ἢ πράξεων εἰς ἐκδήλωσιν ἰδίων τοῦ ποιητοῦ διανοημάτων ἢ ψυχῆς παθημάτων, ἥτοι τὸ λυρικόν τῆς ποιήσεως εἶδος καὶ τὸ μικτόν ἐξ ἀμφοῖν, τὸ δράμα, πρὸς ὃ τὸ ἔπος ἔχει κοινόν, ὡς περ εἴρηται, τὸν τε μῦθον, ἀπλοῦν ἢ πεπλεγμένον, ἥτοι δέσιν ἔχοντα καὶ λύσιν ἀναγνωρίσεις τε καὶ περιπετίας ἢ τούναντιον ἀμοιροῦντα τούτων, καὶ τὸ διανοίας καὶ λέξιν ἔχειν καλῶς κατ' Ἀριστοτέλη³. διαφέρει δὲ τῷ τε μήκει καὶ τῷ μέτρῳ⁴ καὶ τῷ τε μὲν ἐν τῷ ἔπει τοῖς ὡσι καὶ τῇ φαντασίᾳ μένοις ὡς γενομένα, τὰ δ' ἐν τῷ δράματι καὶ τοῖς ὁμμασιν ὡς τελούμενα νῦν εἰς τὸ συνειδὸς εἰσιέναι.

Ἔστι δὲ καὶ ἕτερόν τι παρ' ἐκείνοις εἶδος, μικτόν ἐξ ἀμφοῖν, ἔπος καὶ λύρας, ἔχον δ' ἐπικόν τὸ μέτρον, ἔστι δ' ὄτ' ἐλογεϊακόν,

1. Ἀριστοτ. Ποιητ. Α, 2.

2. Αὐτ. ΚΔ' ε τὸ ἱαμβεῖον καὶ τὸ τετράμετρον κινητικά· καὶ τὸ μὲν ὄρχηστικόν, τὸ δὲ πρακτικόν.

3. Ποιητ. ΚΔ'.

4. Αὐτ. Ε': ἡ ἐποποιία τῇ τραγωδίᾳ μέχρι μόνου μέτρου—ἠκολούθησεν—ἴκει δὲ τῷ μήκει· ἢ μὲν γὰρ ὅτι μάλιστα πειράται ὑπὸ μίαν εἶναι περίοδον ἡλίου, ἢ δ' ἐποποιία ἀόριστος τῷ χρόνῳ—ἢ μὲν ἐποποιία ἔχει ὑπάρχει τῇ τραγωδίᾳ, ἢ δ' αὐτὴ οὐ πάντα ἐν τῇ ἐποποιίᾳ.

τὸ βουκολικόν· ὡ τῷ μὲν ἔπει κοινὸν ὑπάρχει τὸ ἀρελὸς καὶ τὸ τοῦ λόγου φυσικόν, ὕψους μὲν ἀμοιροῦν, ἀπαλότητι δὲ καὶ χάριτι πρέπον, τῇ δὲ λύρα τὸ δηλωτικὸν παθημάτων, ἅπερ ἔδουσι πρὸς ἀλλήλους οἱ ποιμένες. Ἔχει δ' ἅμα καὶ τὸ δραματικόν, διαλεγόμενων ὥσπερ ἐν τῷ δράματι καὶ δρώντων. Ὅθεν ἐστὶ τι μεταξὺ

τῶν ἐπῶν, ἀρχαίου καὶ νεωτέρου, λυρίζοντος, ὥσπερ εἴρηται.

Τὰ βραχέα ταῦτα παραθέντες ὑμῖν, εὐμενεῖς ἀκροαταί, συγγνώμην αἰτούμεθα τὴν ὑμετέραν χάριν, εἴ τι μὴ πάνυ καλῶς ἐστὶ τὸ σύνολον εἰρημένον, ἀναπληρώσειν ὕστερον ὑπισχνούμενοι τὸ ἐλλείπον.

ΚΩΔΙΣ ΤΟΥ ΙΗ' ΑΙΩΝΟΣ ΚΑΤΑ ΠΡΟΙΚΟΔΟΣΙΩΝ

ΕΝ Τῇ ΙΕΡΑῖ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑΣ

ΚΑΙ

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΤΙΝΕΣ ΕΞ ΑΥΤΟΥ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ὑ πὸ

Δ. Α. ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΟΥ, ἱατροῦ

Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ἈΣΟΓ' συνεδρίᾳ τῆς 3 Μαρτίου 1897.

Α'

Πολλὰ κατεβλήθησαν ἐνέργειαι ὑπὸ τοῦ Γένους κατὰ τὰς τελευταίους αἰῶνας πρὸς περρισιμὸν τῆς πολυτελείας, καὶ ἰδίως τῶν προικοδοσιῶν· ἐν τῇ πρώτῃ δὲ θέσει μεταξὺ τῶν κοινοτήτων, αἰτινες θεώρησαν ἀνάγκην ἀπόλυτον ν' ἀντιστρατευθῶσι πρὸς τὴν τάσιν τῆς ματαίας καὶ καταστρεπτικῆς ἐπιδείξεως τεύτης, ὁμολογουμένως ἡ τῶν Ἰωαννίνων κοινότης ἐστίν. Ὁ κ. Μ. Γεδεὼν πολλὰ ἔγραψε περὶ τούτου καὶ ἐν γένει περὶ τῶν ὁμοίων ἐνεργειῶν, οὐ πρὸ πολλοῦ δὲ καὶ ἕτερον ἔγγραφον κατὰ προικοδοσιῶν ἔφερεν εἰς φῶς διὰ τῆς «Φιλολογικῆς Ἠχοῦς» τὸ Πατριαρχικὸν γράμμα Ἀνθίμου τοῦ ἀπὸ Κυζίκου, ἀποστελλόμενον (1841) πρὸς τοὺς Νικομηθεῖς καὶ καταργῶν τὸ τῶν προικοδοσιῶν κήκιστον ἔθιμον.

Ἐν τούτοις εἰς τὴν πάλιν ταύτην δὲν ἴμινεν ἀμέτοχος κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ἡ παρὰ τὰ Ἰωάννινα Μητρόπολις Παραμυθίας καὶ Φιλιππῶν, ἣτις ἦν τότε ἐπίσκοπὸς τοῦ Ἰωαννίνων. Καταδείκνυται τοῦτο ἐκ τοῦ ἐν τῇ ἐερξ ταύτῃ μητροπόλει ἐναποκειμένου Κώδικος, ὃν τελευταίως ἀνεύρομεν, καὶ ὃς ἐγένετο κατὰ τὸ 1792 Δεκεμβρίου 27, τῇ αἰτή-

σει τῶν προκρίτων τῆς πόλεως Παραμυθίας ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Ἀνθίμου.

Ὁ Κώδιξ οὗτος ἐκ φύλλων μεγάλου τετάρτου ἀγράφων μὲν πολλῶν, γεγραμμένων δὲ μόνον τῶν ἐν ἀρχῇ δέκα καὶ τεσσάρων καὶ ἐξ ἀρχῆς μὲν ἀδετος, μετὰ ταῦτα δὲ ἀπλῶς διθεῖς καὶ περικοπεῖς τὰ περίξ, περιέχει μετὰ τὰ ἄρθρα αὐτοῦ διάφορα προικοσύμφωνα κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν, ἐξ ὧν φαίνεται ὅτι σὺν τῷ χρόνῳ ἤρχισαν αὐθις νὰ παραμελῶνται αἱ κατὰ προικοδοσιῶν διατάξεις τοῦ καὶ νὰ μὴ ἔχουσιν ἰσχύον αἱ ἀραί, αἱ ἐκσφενδονηθεῖσαι ἐν τέλει κατὰ παντὸς παραβάτου. Ὡς ἐκ τούτου βραδύτερον παρέστη ἀνάγκη, ἵνα καὶ ἕτερα ὑπόμνησις γένηται ἐν αὐτῷ τῷ Κώδικι κτωτέρω· καὶ οὕτως ὁ ἐπίσκοπος Ἀγάπιος κατ' Αὐγούστον τοῦ 1827 κατεχώρισεν ἐν σελίδι 19ῃ τὴν «Σαφεστέραν ἐκθεσιν τῶν ὀπισθεν κατεστρωμένων περὶ προικῶν Κεφαλαίων χωρὶς τὴν παραμικρὰν προσθήκην ἢ ἐλάττωσιν», ἐν ἣ συγχωρεῖ τοὺς πρότερον τυχόν φανέντας ἀπειθεῖς καὶ ποιήσαντας κεινοτομίας καὶ προσθήκας εἰς τὰ προικεῖα τῶν τέκνων των, καὶ προσκαλεῖ εἰς τὸ ἐξῆς τοὺς πάντας νὰ συμμορφωθῶσι πρὸς τὴν «Σαφεστέραν ταύτην ἐκθεσιν», περιέχουσαν ἐπτὰ

κεφάλαια, ἅτινά εἰσιν ἀπράλλακτα πρὸς τὰ τοῦ Ἀνθίμου, χωρὶς τινὰ νεωτερισμόν, ὡς προσθίτεαι καὶ αὐτὸς οὗτος, μόνον δὲ περὶ τὸ λεκτικὸν διαφέρουσιν.

Μεταφερόμεν ἐνταῦθα αὐτολεξεῖ καὶ μὲ ἦν ἔχουσιν ἀνορθογραφίαν τὰ τε πρῶτα ἄρθρα κατὰ προικοδοσιῶν καὶ τὴν αἰσαφιστέραν ἐκθεσίαν, σὺν ἄλλοις τισὶν ἐκ τοῦ Κώδικος τούτου, φρονούντες ὅτι ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ γεραροῦ Συλλόγου ἡμῶν εἰσι μᾶλλον ἀσφαλῆ ἀπέναντι τοῦ πανδαμάτορος χρόνου.

Β'

Ὁ παρὸν κόντι κας τῆς καθ' ἡμᾶς ἐπαρχί- ας Παραμυθίας:

αψ'β' Δεκεμβρίου κζ'.

Καταστρόνεται ὁ παρὸν κόντηκας, τῆς καθ' ὑμᾶς ἐπισκοπεῖς παραμυθίας διὰ τὴν καλὴν κατάστασιν, τὸν σινηκέσιον καὶ διόρθωσιν τὸν πρηκίον.

Ἐπειδὴ καὶ νὰ γένοινται τὰ σινηκέσια ἀτακτα, καὶ ἀδηρόθωτα τὰ πρηκία· καὶ νὰ προξενίτε σύγχησιν καὶ ζυμίαν· ἀνάμεσοντους μὲ τὴν κακὴν τάξιν, ὅπου πολητέβουνται ἔξω τοὺς νόμους τῆς ἐκκλησίας· καὶ ζυμιόνωνται εἰς ἀραβῶνας, καὶ εἰς γάμων· εἰς τὰ μαντήλια ὅπου δίδονται καὶ βρακοπουκάμησα, ἀπὸ τὴν νύφην, καὶ ὁ γαμπρός εἰς τὴν ποδεμὴν ὅπου ἔστελνε πρὸς τὴν νύφην τὸν καιρὸν τοῦ γάμου· καὶ ἄλα πασκάτικα καὶ ἀποκρηάτικα, ὅπου ἔστελνε ὁ γαμπρὸς πρὸς τὴν νύφην. καὶ ἀπὸ τὴν νύφην ἔστελναν μαντίλη, καὶ πουκάμησω τοῦ γαμπροῦ· καὶ προξενούταν ἀταξία τῆς ἐκκλησίας.

Καὶ διὰ νὰ λύσουν αὐτὰ τὰ ἄτοπα, ὅπου συγχίζουν τὸν νόμον τῆς ἐκκλησίας, διορῆζεται ὁ παρὸν ἐκκλησιαστικῶς κόντικας τοπῶς νὰ γένοινται τὰ σινηκέσια, καὶ τί νὰ τάζονται καὶ νὰ γράφεται τὸ προκοσύφωνον.

Διορίζει ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀπόφασις, τοὺς εὐσεβεῖς χριστιανούς, ἐδῶ παραμυθίας· νὰ διζουν ὅλην τὴν ὑποταγὴν καὶ εὐπῆθειαν. καὶ νὰ ποιήσουν ὄντας γίνεται κανένα σινηκέσιον, κάνωντας τὴν προξενίαν μὲ τὴν προσταγὴν τῆς ἐκκλησίας· εἰς τὸν καιρὸν ὅπου νὰ ἀλλάζονται τὰ δακτηλήδια νὰ κράζουν τὸν ἐφημέριον καὶ νὰ τὸν ἐρωτοῦν, διὰ νὰ μὴν γίνεται κανένα

ἄλον τάξημον ἔξω τοῦ κόντηκος, καὶ πέσουν εἰς τὸν ἀφορεσμόν. καὶ ἡ πρώτη σκάλα, νὰ πέρνει ἀπὸ μετριτὰ χηλιάδες τζουρούκηκες δέκα· καὶ ὄχι παραπάνου. καὶ ἡ ἐπίλυπει παρακάτου κατὰ τὸν ἀνθρωπον. καὶ τὰ ἀκόλουθα καθὼς ἀπερνούνται εἰς τὸν κόντικα, ὅπου γίνεται ἡ ἀρχί. καὶ ἐκεῖ ὅπου δίνεται τὸ μαντίλι τοῦ ἐφημέριου, νὰ δίδουν καὶ τοῦ προξενιτῆ μόνον διὰ τὸν κόπον ὅπου κάνει τὴν προξενίαν.

Καὶ αὐτὶ ἡ δίο νὰ πηγένουν, ἤγουν ὁ ἐφημέριος μετὰ τὸν προξενιτῆν. διὰ νὰ ἀλλάζουν τὰ δακτηλήδια, καὶ ὄχι ἄλος κανέναν· μόνον αὐτὴ ἡ δύο νὰ πέρουν τὸ δακτιλίδη ἀπὸ τὴν νύφη, μὲ ἓνα μαντίλη, καὶ τὸ προκοσύφωνον, νὰ τὰ δίδουν τοῦ γαμπροῦ. καὶ νὰ πέρουν πάλιν ἤδη, ὁ προξενιτῆς μὲ τὸν παπὰ τὸ δακτηλίδη τοῦ γαμπροῦ. νὰ τὸ πηγένουν τῆς νύφης.

Κάνωντας ὁ ἐφημέριος τὸ προκοσύφωνων, καὶ συμηόνωντας μέσα τὰ ὅσα τάζουν τοῦ γαμπροῦ διὰ πρηκίον· ὅσον καὶ διὰ τὰ μετριτὰ καὶ σκουικὰ καὶ χαλκόματα, καὶ ἄλα ὅπου περιλαβένουν· διορῆζωμε διὰ τὰ μαντήλια καὶ βρακοπουκάμησα νὰ δίδονται εἰς τὸν καιρὸν τοῦ γάμου μὲ τὴν ἐπήλιπην πρίκαν. μαντήλια δώδεκα, καὶ βρακοπουκάμισα τέσερα· τὰ ὅποια νὰ βάνονται μέσα εἰς τὴν κασέλα καὶ ἄς τὰ δόσι ὁ γαμπρὸς ὅπου νὰ θελίσι. καὶ τὸ παρὸν πρηκοσύφωνον νὰ καταστρόνεται, εἰς τὸν κόντικα τῆς ἐκκλησίας εἰς ἔνδειξιν· καὶ ὄντας κατοστρόνεται τὸ πρηκοσίφωνον νὰ δίδεται ἓνα μαντίλι διὰ τὴν εὐχὴν καὶ εὐλογίαν.

Ἦπαμαν διὰ τὰ πασκάτικα καὶ ἀποκρηάτικα, νὰ μὴν ὑμπορεῖ νὰ στέλνει ὁ γαμπρὸς πρὸς τὴν νύφην. τὸ ἦδιον καὶ ἡ νύφη πρὸς τὸν γαμπρόν. καὶ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ γάμου, ὅπου στέλνει ὁ γαμπρὸς τὸ συνή. μὲ τὰ φορέματα τῆς νύφης. ἡ ποδεμὴς νὰ μὴν δίνονται, πάρεξ τὴν ποδεμὴ τῆς νύφης καθὼς εἶναι τὸ ἀτέτη καὶ ὄχι ἀλινού:

Ἀκόμα νὰ κοπῆ καὶ ἐτούτη ἡ κακὴ συνήθεια, ὅπου εἰς τὸν καιρὸν ὅπου πέρουν τὴν νύφη τῆς βάνουν μαντήλια εἰς τὸν κόρπον, καὶ ἔπειτα τῆς βάνουν τὰ παιδιὰ εἰς τὰ γόνατα διὰ νὰ πάρουν τὰ μαντήλια, καὶ αὐτὰ ἀπὸ τὴν σήμερον νὰ μὴ ματαγίνουν.

Ὅσοι ἤθελαν ποιήσουν καθῶς διορίζει ὁ παρῶν ἐκκλησιαστικῶς κόντικας. θέλει λάβει ἐκεῖνο τὸ ἀντρόγεγον τὴν εὐλογίαν Ἄβραάμ Ἰσαάκ, καὶ Ἰακώβ· θέλει εὐλογηθεῖ ὁ ἦκος τους, καὶ θέλουν λάβουν τεκνοποιῶν, καὶ χάριν παρὰ Θεοῦ.

Ἦδὲ ὅποιος φανεῖ ἐνάντιος, καὶ ἀπειθῆς τῆς ἐκκλησίας καὶ εὐγει ἀπὸ τὸν παρὸν ἐκκλησιαστικὸν κόντικα· εἰς τὰ ὅσα σημιόνωμε καὶ θέλει γένει καννένα σινηκῆσιον, δίχως τὴν τάξιν τοῦ κόντηκος, θέλει λάβει τὰς ἀράς καὶ ἀφορεσμοὺς τῆς ἐκκλησίας καὶ προκοπὴν νὰ μὴ εἰδοῦν· νὰ πληρόνουν καὶ στὸ βαλὶ τοῦτο που γρόσια πεντακόσια: 500:

Ἐθεορίθη ὁ παρὸν κόνδικας τῆς καθ' ἡμᾶς ἐπισκοπῆς

† Παραμυθίας Ἄνθιμος βαιβεοί:
 πρωτοπαπα Ἄθανάσιος βαιβεῶ·
 ἔξαρχος δημήτριος ρίζου βαιβεοί·
 νανος νικολάου βαιβεοί·
 θιοδοση... βαιβεονο
 παναγιότης τοῦ βασιου βεβιονι
 φιλαχθος του ριζου βεβεόνο,
 κоста τασις βιβιονο.
 ταση πανος τζασιλα βεβεονο·
 θανασι δημητηρον βεβεονο·
 θεοδοαρις... πενο βαιβεοί·
 στογης ηουανου βιβιονο.
 αναστασης ηουανου βεβεονο
 ριζος θεοδώρου βαιβεοοί
 «καὶ ἐποιλιοποι»

Μετὰ τὰς πρώτας διατάξεις ταύτας, αἰτινες κατέχουσι τὰς τρεῖς πρώτας σελίδας τοῦ Κώδικος, ἀκολουθοῦσιν ἀπὸ τῆς 5ης σελίδος μέχρι τῆς 19ης τριάκοντα καὶ τέσσαρα διάφορα προικοσύμφωνα, ἐξ ὧν μεταφέρονται ἐνταῦθα τὸ 1ον καὶ τὸ 34ον αὐτολεξεί καὶ ὡς ἔχουσι:

πρηκοσιφονον τῆς ζανθης δηγάτηρ φήληρ
 σαματζι τοῦ νάστου σαματζι

παντρεβο ἐγὼ ὁ φήλης τὴν φηλάτι μου δηγάτηρ ὀνόματη ζάνθη καὶ δίδο αὐτὴν διανομημόντης ἄνδρα τὸν φήλακτον ἦόν τοῦ νάτζου ἢς γάμον ἅ καὶ ἀτσο αὐτῆς δια πρηκίον πρότον χηληάδας εἰτά, δακτιλήδια δύο. σκουλαρίκια ζευγάρη ἓνα. μαντήλια δώδεκα. βρακοπουκάμησα τεσερα. στρώματα διο. παπλώματα διο. σιντονια διο. μαξιλάρες διο. προσκέφαλα διο. γιάμπωλη μήα. κηλήμη ἓνα. τὴν κασέλα. σαγάνια τίσιρα. ἀπλάδες. δύο. τεψγά. δύο. ταντζυρέδες. διο. το μπρηκολίγενο. πηρό-

στιες δύο καὶ ἡ μεσάλα καὶ το σουβλή καὶ φτηάρα.

αψῆβ φευβουαρι" κδ.

προτοπά'ς ἀθανασιος ἐφημέριος βαιβεοί.
 ὑπρανδρεῦω ἐγὼ ὁ ἀναστασης τριανταφύλλου τὴν φιλάτην μου· θυγατέρα ζωήτζαν ἄνδρι νομίμω τῷ σωτήρη νικολοῦ μήτζη εἰς γάμον πρώτον, δίδωντας χιλ: 10: καὶ τὰ ἀκόλουθα, κουμπιὰ ἀσημένια μπόγια δύο, δακτυλίδια τρία, σκουλαρίκια ζευγάρη :1: τοκάδες ἀσημένιες ζευγάρη 1: κασέλα μία. μανδήλια: 12: βρακοποκαμισα τέσσαρα, στρώματα διο. παπλώματα 2, σεντόνια: 3: τὰ διο κιντημένα καὶ ἐν γαλάζιον. 2: προσκέφαλα με ταῖς προσκεφαλαριαῖς, 2: γιάμπωλαις. 1: κηλήμη: 6: σαχάνια, 2: τεψγά, ἐν ἄσπρο καὶ ἐν μαῦρο: 2: τεντζερέδες με τὰ καπάκια τους. 1: ἱμπρικολάγεγον. 1: τιγάνι. 2: πιροστιαῖς: 1: πεσκήρι. 1: σουβλί. :1: φτιάρα. ὁ δὲ κύριος δώσοι αὐτοῖς ζωήν.

1822 Ἰανουαρ.8 α'

ἀναστάσιος ἱερεὺς καὶ ἐφημέριος
 ὁ γράφας μαρτυρεῖ.

Ὁ Παραμυθίας Νεόφυτος.

Τὴν 19ην καὶ 20ην σελίδα κατέχει ἡ «Σαφεστέρα ἔκθεσις», ἣτις ἔχει οὕτως:

Ἐκθεσις σαφεστέρα, τῶν ὀπισθεν κατεστρωμένων περὶ προικῶν Κεφαλαίων χωρὶς τὴν παραμικρὰν προσθήκην ἢ ἐλλάτωσιν.

Α'. ἡ πρώτη τάξις νὰ λαμβάνη εἰς Μετριτά, ἄσπρα, τζουρούκικα χιλιάδες δέκα Ν: 10000: καὶ τὰ ἀκόλουθα τῆς προικὸς ἀπὸ σκουτιὰ μακῆρια παπλώματα στρώματα, καὶ ἄλλα διάφορα, προαιρετικῆς ἀπὸ τοὺς γονεῖς καθῶς διαλαμβάνονται εἰς τὰ ὀπισθεν κατεστρωμένα προικοσύμφωνα.

Β'. ὁ πατήρ, ἢ ἡ μήτηρ τῆς κόρης ἢ ὅστις ὑπανδρεῖ θυγατέρα, ἢ ἀδελφὴν ἢ ἀνεψιάν, τὰ σωματικὰ φορέματα ὅπου θέλει τῆς δώσει, νὰ τὰ δίδῃ χωρὶς συμφωνίαν, ἀλλὰ προαιρετικῶς, τοῦτου ἔνεκεν ἐσωπῆθη ἡ ἔκθεσις αὐτή, καὶ εἰς τὰ ὀπισθεν ἀρχαῖα κεφάλαια, μένωντας εἰς τὴν προαίρεσιν τῶν γονέων ἢ συγγενῶν τῆς κόρης.

Γ'. ἀφ' οὗ γίνεται ἡ διὰ λόγου ὁμιλία, ἐνὸς ἀρραβῶνος ἀναμεταξὺ συγγενῶν, καὶ τοῦ συνηθισμένου προζένου, νὰ προσκαλεῖται ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τὸ Μέρος τῆς νύμ-

φης, ὅστις πληροφορηθεὶς ὅτι δὲν ὑπάρχει καμμία δολιότης ταξίματος, ἢ ἄλλου εἶδους ἔξω τοῦ κώδικος, νὰ γράφῃ τὸ προικοσύμφωνον παρόντος καὶ του προζένου καὶ νὰ λαμβάνουν ὁ τε Ἱερὺς καὶ ὁ πρόζενος ἀνά ἓν Μανδήλιον λόγῳ τοῦ κόπου των.

Δ'. ἐκδοθέντος τοῦ προικοσυμφώνου καὶ παρὰ τοῦ Ἱερέως Μαρτυρηθέντος, τὸ προικοσύμφωνον ὁμοῦ σὺν αὐτῷ καὶ ἓν μανδύλιον, καὶ τὸ δακτυλίδιον τῆς νύμφης, νὰ τὰ λαμβάνει εἰς χεῖρας του ὁ Ἱερὺς μετὰ τοῦ προζένου καὶ νὰ τὰ πηγένουν τοῦ γαμβροῦ, παρ' οὗ νὰ λαμβάνωσιν ἕτερον δακτυλίδιον ἐδικόν του καὶ νὰ τὸ πηγένουν τῆς νύμφης.

Ε'. τὰ Μανδύλια καὶ Βρακοπουκάμισα ὅπου προσφέρει ἡ νύμφη νὰ βάνονται εἰς τὴν καρσέλα τῆς Μανδύλια δώδεκα καὶ βρακοπουκάμισα, τέσσαρα, καὶ ὁ γαμπρὸς ἄς τὰ δώσῃ ὅθεν θέλει.

Σ'. ὁ γαμπρὸς κατὰ τὴν συνήθειαν τὰ προαιρετικὰ φορέματα τῆς νύμφης ὅπου στέλει εἰς τὸν καιρὸν τοῦ γάμου, νὰ τῆς στέλνῃ καὶ ἓν ζευγάρι παπούτζια αὐτῆς Μόνον.

Ζ'. τὸ προικοσύμφωνον τοῦ κάθε συνοικεσίου ἐὰν δὲν καταστρωθῇ εἰς τὸν κώδικα τῆς ἐπισκοπῆς νὰ εἶνε ἄκυρον, καὶ ὅταν καταστρωθῇ λόγῳ κώδικος νὰ προσφέρουν ἓν μανδύλιον μόνον.

:1827. κατὰ μῆνα αὐγούστον.

Τὰ ὀπισθεν ἑπτὰ κεφάλαια ὡς κατεστρώθησαν, εἶνε ἀπαραλάκτα τῶν ἀρχαίων χωρὶς τινὰ νεοτερισμὸν, εἰς τὰ ὅποια ὑπόκεινται ἢ Χριστιανοὶ τῆς Πολιτείας ταύτης, κατὰ τὴν τότε καὶ τώρα θερμὴν αἰτησίαν των νὰ τὰ φυλάξουν ἀδιάσυστα ἐὰν ὅμως πρὸ τῆς δευτέρας αὐτῆς ἐκθέσεως ἐφάνησαν ἀπειθεῖς μερικοὶ κάμνωντας νεοτερισμοὺς καὶ προσθήκας, εἰς τὰ συνοικέσια τῶν τέκνων τους, διὰ πολλὰ αἰτία παραβλέπεται ἡ ἀταξία αὐτή. εἰς τὸ ἐξῆς ὅμως νὰ φυλάττηται ἀμεταθέτως ἡ τάξις αὐτὴ ἀρχομένη ἀπὸ τῆς πρώτης τάξεως τῶν πολιτῶν, μέχρι τῆς δευτέρας, τρίτης καὶ τετάρτης, Βαθμηδὸν τὰ προκεῖα κατὰ τὴν ἐκάστου δύναμιν, ἐὰν ὅμως ἀποδειχθῇ τινὰς παραβαίνων τὰ προρηθέντα, ἄς ἴξεύρῃ ὅτι ὑπόκειται βαρυστάτῳ ἐπιτιμίῳ καὶ ἀρᾶς τῶν ἁγίων Πατέρων τῆς ἐκκλη-

σίας, ὡς περιφρονητῆς τοῦ αἰοδήμου προκατόχου μας κυρίως Ἀνθίου, καὶ τῶν τότε προκρίτων τοῦ εὐπρεποῦς τούτου συστήματος, καὶ παρ' ἡμῶν θέλει παιδευθεῖ ἐκκλησιαστικῶς βαρέως,.... ἀποφαινόμεθα... τὰ δίκαια τῆς ἀνέκαθεν εὐρεθείσης συνηθείας τῆς καθ' ἡμᾶς ἐπισκοπῆς καὶ ὑποφαινόμεθα.

1827: Αὐγούστου: 4: παραμυθία

'Ο Παραμυθίας Ἀγάπιος.

'Απὸ τῆς 21^{ης} σελίδος μέχρι καὶ τῆς 27^{ης} ἀκολουθοῦσι διάφορα ἄλλα προικοσύμφωνα, ὧν τὸ τελευταῖον φέρει χρονολογίαν 1848 Ἀπριλίου 17, ἐποχῇ, καθ' ἣν περίπου ἀπέθανεν ὁ Ἀγάπιος, ὃν διεδέχθη ὁ ἀπὸ Τριεσμῆ Σμύρνης Διονύσιος.

'Εκ τῶν δευτέρων προικοσυμφώνων τούτων, ὄντων ἐν συνόλῳ 15, μεταφέρομεν τὸ ἐν τῇ 22^ῃ σελίδι τῆς ἀδελφῆς τοῦ ἱστορικοῦ τῆς Ἡπειροῦ Π. Ἀραβαντινοῦ, καταγομένου ἐκ Πάργης (ἐκκλησιαστικοῦ τμήματος Παραμυθίας), καὶ τὸ τελευταῖον, ἔχοντα οὕτω:

Προικοσύμφωνον τῆς θυγατρὸς τοῦ Σταματέλου Ἀραβαντινοῦ παργίου.

'Εγὼ ὁ αὐτάδελφος αὐτῆς Παναγιώτης ὑπανδρεῦω αὐτὴν ἀνδρὶ νομίμῳ τῷ πέτρῳ σπύρου χαλκέως, καὶ διδωμι αὐτῇ διὰ προκεῖον κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν συνήθειαν τῆς πολιτείας παραμυθίας, ἄσπρα ἐζουρούκικα χιλιάδες δέκα Ν: 10000. καὶ τὰ ἀκόλουθα, δύο στρώματα, ἐν πάπλωμα, τέσσαρα σενδόνια, ἐν κιλίμῳ, δώδεκα ὑποκάμισα, ἔξ ροκέτα, ἐν κότολον, ἑπτὰ νταβέρσες, ἐν ζευγάρι σκουλαρίκια, ἐν βρακοπουκάμισον, μία κασέλα, τέσσαρα ἕτερα πουκάμισα, ἐν δακτυλίδι χρυσοῦν, ἐν σκουτί, ἐν κορδόνι τοῦ λαμποῦ, ἓνα γελέκη, ἐν γελέκη ἕτερον δέκα μανδύλια. ταῦτα μὲ εὐχαρίστησίν μου δέδωκα αὐτῇ ὁ δὲ πλουσιόδωρος Θεὸς δάμῃ ἀμφοτέρους ἑκατονταπλασίονα.

1832. Ὀκτωβρίου 14 παρ'

Διονύσιος Ἱερομόναχος ἐφημέριος αὐτῶν γράψας μαρτυρῶ.

ὁ τοῦ ἁγίου Παραμυθίας

'Ιεροδιάκονος Ἰωαννίκιος.

Προικοσύμφωνον τῆς Βασιλικῆς θυγατρὸς γούλα Κίτση καλαριτιώτου.

ὑπανδρεῦω ἐγὼ ὁ πατὴρ αὐτῆς Γεώργιος καὶ διδωμι αὐτῇ ἀνδρὶ νομίμῳ τὸν κύριον Κωνσταντῖ

τάλη στρούκαρη καλαριτωτήν και δίδωμοι αὐτῆ εἰς προικεῖον τὰ κάτωθεν.

1: ἐν πάλωμα με γιωργάνη.....	γρ.	110:
1: μία γράμωλη.....	»	100:
2: δύο σπώματα γιωμάτα.....	»	150:
1: ἐν κλίμη.....	»	90:
1: χράμη.....	»	20:
2: δύο μαξιλάρες γιωμάτες.....	»	40:
1: μία κεντημένη.....	»	30:
1: μία μαλίτικη.....	»	15:
1: ἐν σεντόνι.....	»	25:
1: ἐν ὁμοιον φράγγυκο.....	»	10:
	»	590:
9: ἐνέα ἱσοκάμισα λινοβάμπακα.....	»	180:
1: μία τζίκα λεμωνάμικον.....	»	40:
1: μία ὁμια κοντύτερη.....	»	10:
1: ἐν ἡμικολέγενον.....	»	60:
1: σνή, ἐν τανή, 2 ἀπλάδες, 6 σαγάνια	»	204:
1: ἐν τγάνι πρωσηά ζίστρα.....	»	14:
1: ἐν δακνιλιδιον μάλαμα με πέτρα..	»	100:
1: ἐν ζευγάρι σκουλαρῖκα.....	»	30:
1: ἐν ζευγάρι τοκάδες γρ: 10.....	»	20:
1: ἐν καρφοθέλονον.....	»	10:
	»	1258:
1: ἐν λαμομάνικον.....	»	50:
1: ἐν τζεβιρέν.....	»	10:
	»	1318:
1: μία φλωκάτα καλή.....	»	170:
1: μία φλωκάτα δεύτερη.....	»	130:
1: μία σαλαμαρῖκα ρούχινη.....	»	60:
1: ἐν φουσαῖνι καλών.....	»	200:
1: ἐν ὁμιον ἑτερον.....	»	70:
1: ἐν ἱνιάνια.....	»	25:
1: ἐν μιάνη πέλον.....	»	16:
1: ἐν φουσαῖνι κοντῶ.....	»	16:
1: μία κωδιὰ κιζή.....	»	24:
2: δύο ἡσοκάμισα ρέγγι κόκκινο.....	»	32:
	»	743:
1: ἐν 2: τοκάδες χρυσομένες.....	»	276:
20: εἰκοσι κουμπιά.....	»	160:
1: ἐν μανδήλη μεταξωτον.....	»	25:
1: ἐν ἐτι μεταξωτόν.....	»	20:
1: μία κασέλα καριζίνη.....	»	60:
2: δύο μανδήλια καλῆμ κεργιά.....	»	13:
1: ἐν φουσαῖνι κουτουνη.....	»	330:
1: κοντῶ πέλω.....	»	27:
1: μία κωδιὰ μεταξωτή με χρυσ.....	»	50:
1: κωζώκα.... ρούχινη.....	»	250:
	»	1954:
1: ἐν φέσι.....	»	50:
φλωριά εἰς αὐτήν.....	»	100:
	»	2104:

αὐτὰ δέδωκα αὐτῆ ὁ δὲ πλουσιόδωρος Θεὸς δώη αὐτοῖς ἑκατῶν τὰ πλάσινα.

1848: ἀπριλίου: 17: Παραμυθιά.

ὁ τοῦ ἀγίου Παραμυθίας Ἱεροδιάκων Παρθένιος.

Γ'

Καὶ ταῦτα μὲν ἐκ τοῦ Κώδικος περὶ καὶ κατὰ προικοδοσιῶν. Ἄλλ' ἢ Μέση Ἱστορία τῆς Θεσπρωτίας ἐπωφελεῖται ἐκ τούτου καὶ ἄλλως. Προσδιορίζεται δι' αὐτοῦ ἀκριθῶς ἡ χρονολογία τῶν πλείστων ἐπισκόπων (ἂν μὴ ὄλων), τῶν ἀκμασάντων ἀπὸ τοῦ 1792 μέχρι τοῦ 1848, εὔρηται διάφοροι κληρικοὶ ἐπίτροποι ἐν τῇ τότε ἐπισκοπῇ καὶ σφῶνται καὶ τὰ ὀνόματα τῶν τότε ἐφημερίων τῆς πόλεως Παραμυθίας.

Ἄλλὰ καὶ τὸ ἐξῆς χρονολογικὸν σημεῖωμα εὔρηται ἐν ἀρχῇ τῆς 18ης σελίδος:

«εἰς τοὺς καιζ'. ἐν μηνὶ μαῖω 16': 12

ἀπέρασεν ὁ ἐκλαμπρότατος μπεί ζαντές Ἀλέξιος ὁ χαντζαρλής, πρέσβις διὰ τὴν πάργαν καὶ ἐκόνευσεν εἰς τὴν ἐπισκοπὴν παραμυθίας ἀρχιερατεύοντος Ἀμβροσίου τοῦ ἐξ Ἀρτης».

συμπίπτει δὲ τὸ γεγονός τοῦτο πρὸς τὸ ἔτος τῆς ἀπεμπολήσεως πόλεως ταύτης ὑπὸ τῶν Ἀγγλων, συμβῆσαν μετ' ὀλίγους μῆνας.

Καὶ ἐπίσκοπος μὲν πρῶτος ἐν τῷ Κώδικι ἔστιν ὁ Ἀνθιμος, ὅστις εὔρηται ὑπογεγραμμένος δις κατὰ τὸ ἔτος 1792 ὑπὸ τε τὰ ἀρθρα δακλονότι καὶ ὑπὸ τὸ δεύτερον προικοσύμφωνον· εἰς τὴν 10ην σελίδα εὔρηται ὑπογεγραμμένος ὁ ἐπίσκοπος Προκόπιος εἰς τὸ περιθώριον ἀριστερὰ εἰς δυσανάγνωστόν τινα σημείωσιν, περικεκομμένην μάλιστα κατὰ τὸ δέξιμον τοῦ χειρογράφου, με χρονολογίαν 1808. Μαΐου 22. Ἡ ὑπογραφή Προκόπιος διακρίνεται λίαν καλῶς ἐνταῦθα.

Εἰς τὴν 17ην σελίδα ὑπὸ τὰ δύο προικοσύμφωνα αὐτῆς ὑπογέγραπται ὁ Ἀμβρόσιος, ὑπὸ τὸ πρῶτον με χρονολογίαν καιζ' Ἀπριλίου 16', ὑπὸ τὸ δεύτερον εἰς τοὺς 1817 Ἰανουαρίου 11. Ὁ Ἀμβρόσιος οὗτος εὔρηται καὶ εἰς τὴν σημείωσιν κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς 18ης σελίδος.

Εἰς τὴν 18ην σελίδα ἐπίσης ὑπὸ τὰ δύο προικοσύμφωνα αὐτῆς εὔρηται ὑπογεγραμμένος ὁ Νεόφυτος με χρονολογίαν 1822.

Εἰς τὴν 20ην σελίδα ἔχει τὴν ὑπογραφὴν τοῦ ὁ καλλιγράφος ἐπίσκοπος Ἀγάπιος ὑπὸ τὴν «Σαφιστέραν ἔχθισιν» οὗτος δὲ ἔμεινε Παραμυθίας ἐπίσκοπος μέχρι τοῦ 1848, ὅποτε ἐτελεύτησε καὶ μεθ' ἣν ἐποχὴν δὲν ἐγράφη τι πλεον ἐν τῷ Κώδικι.

Οὕτως δ' ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐπιδιορθοῦμεν ἀσφαλῶς τὸν χρονολογικὸν κατάλογον τῶν

ἐπισκόπων Παραμυθίας κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα, λίαν λελανθασμένως ἔχοντα καὶ παρ' Ἀραβαντιῶ καὶ παρὰ κ. Ἀλεξούδη καὶ παρ' ἡμῖν, δημοσιεύσασιν αὐτὸν πρὸ χειρῶ, ὃν εὕρισκομεν ἤδη ἔχοντα ὡς ἐξῆς:

*Ανθιμος 1789—1799.

Χρῦσανθος 1805. Γνωστὴ ἡ χρονολογία ἐκ τῆς ἱστορίας. Ἐν τῷ Κώδικι δὲν ἀπαντᾷ.

Προκόπιος 1808. Δείκνυται ἐκ τοῦ Κώδικος.

Παρθένιος 1812. Κατὰ Ἀραβαντιόν, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἀντιστρατεύεται πρὸς τὸν Κώδικα, ὅστις οὐδόλως τὸν ἀναφέρει.

*Αμβρόσιος 1813—1817, ὡς ἐκ τοῦ Κώδικος βεβαιοῦται.

*Αρσένιος 1817—1822.

Ὁ Ἀραβαντιὸς ἐσφαλμένως τίθησιν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ 1814—1816, διότι ὁ Κώδιξ βεβαίῳ περὶ τὴν ἐποχὴν ταύτην τὸν Ἀμβρόσιον. Ἐπειδὴ δὲ μένει κενὸν ἐν τῷ Κώδικι, τῇ ἀσφαλεστάτῃ ταύτῃ πηγῇ, τὸ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1817 ἕως τοῦ 1822 διάστημα, τιθέμεθα τὸν Ἀρσένιον ἐνταῦθα, μέχρις οὗ ἐξ ἐγγράφων ἄλλων δηλωθῇ ἡ χρονολογία του.

Νεόφυτος 1822. Δείκνυται ἐκ τοῦ Κώδικος.

Προκόπιος. Περὶ τούτου λεκτέα ὅσα καὶ περὶ τοῦ Ἀρσενίου ἀνωτέρω. Κενὸν δι' αὐτὸν διάστημα μένει τὸ 1822—1827.

*Αγάπιος 1827—1848. Ὡς φαίνεται καὶ ἐν τῷ Κώδικι.

Ἐπίσης ἐκ τοῦ Κώδικος δηλοῦται ὅτι ὁ Ἀμβρόσιος δὲν εἶναι αἶτα Ἀρτης, ὡς λέγει ὁ Π. Ἀραβαντιὸς εἰς τὰς Ἀναγραφὰς του, ἀλλ' αἶξ Ἀρτης, ὡς λέγει τὸ ἐν τῇ 18^η σελίδι χρονολογικὸν σημεῖωμα.

Ἐπιτρόπους δὲ μόνον ὁ Ἀγάπιος ἔχει ἐν τῷ Κώδικι. Καὶ κατὰ τὰ 1832 μὲν ὑπογράφεται εἰς τὰ προικοσύμφωνα «ὁ τοῦ ἁγίου Παραμυθίας ἱεροδιάκονος Ἰωαννῆσιος», κατὰ τὸ 1833 καὶ 1834 «ὁ τοῦ ἁγίου Παραμυθίας ἱεροδιάκονος Σαμουήλ», κατὰ τὸ 1839 «ὁ τοῦ ἁγίου Παραμυθίας ἱεροδιάκονος Μαρτῶν», κατὰ τὸ 1841 «ὁ τοῦ ἁγίου Παραμυ-

θίας ἱεροδιάκονος Σαμουήλ» (πιθκῶς ὁ καὶ ἀνωτέρω), κατὰ τὸ 1843 «ὁ τοῦ ἁγίου Παραμυθίας ἐπίτροπος Διονύσιος ἱερομόναχος», κατὰ τὸ 1846 καὶ 1847 «ὁ τοῦ ἁγίου Παραμυθίας ἐπίτροπος Παναγιώτης», ὅστις καὶ ἐπιστάτης, ἀντὶ ἐπίτροπος, ἀπαξ ὑπογράφεται ἐνταῦθα, καὶ τέλος κατὰ τὸ 1847 καὶ 1848 «ὁ τοῦ ἁγίου Παραμυθίας ἱεροδιάκονος Παρθένιος». Εἶναι δ' ὁ Παρθένιος οὗτος, αὐτὸς ὁ πρότερον Παναγιώτης, λαβὼν τὸ κληρικὸν σχῆμα καὶ μετονομασθεὶς Παρθένιος, μετὰ ταῦτα δὲ γενόμενος ἡγούμενος τῆς μονῆς Ῥωμανοῦ παρὰ τὸ Στροῦνι, ἔνθα καὶ ἐτελεύτησε πρὸ τινων ἐτῶν, τὰ μάλιστ' ἀναδειχθεὶς.

Τέλος ἐφημέριοι ἀνκφέρονται κατὰ μὲν τὸ 1792—1796 εἰς τε τὰ ἄρθρα καὶ εἰς προικοσύμφωνα «πρωτόπαπας Ἀθανάσιος ἐφημέριος», εἰς προικοσύμφωνα κατὰ τὸ 1797 «παπᾶ Χρηστός ἐφημέριος», κατὰ τὸ 1807 καὶ 1808 «παπαδοῦλης ὁ ἐφημέριος αὐτοῦ μάρτυς καὶ γραφεὺς», κατὰ τὸ 1808 «παπᾶ Θεοδοῦς ἐφημέριος, γραφεὺς καὶ μάρτυς», κατὰ τὸ 1832 «Διαμάντης ἱερεὺς ἐφημέριος αὐτῶν γράψας μαρτυρῶ», κατὰ τὸ 1832—1839 «Διονύσιος ἱερομόναχος ἐφημέριος αὐτῶν γράψας μαρτυρῶ», οὗτος εὗρηται καὶ κατὰ τὸ 1841 καὶ 1846, κατὰ τὸ 1841 «Ἀναστάσιος ἱερεὺς γράψας μαρτυρῶ», κατὰ τὸ 1843 «Παναγιώτης ἱερεὺς ἐφημέριος αὐτῶν γράψας μαρτυρῶ», ὅστις καὶ κατὰ τὰ 1846 καὶ 1847 ὑπογράφεται· τότε δ' εὗρηται καὶ ὁ Γεώργιος ἱερεὺς ἐφημέριος αὐτῶν γράψας μαρτυρῶ· εἰς δὲ τὸ τέταρτον προικοσύμφωνον, σελίδα 6^η, εὗρηται ὑπογεγραμμένος «1793 Φεβρουαρίου 12 παπᾶ Πάσκος ἐφημέριος τοῦ Μαργαριτίου βεβαίῳ».

Καὶ ταῦτα μὲν γράψαντες σχετικῶς πρὸς τὸν Κώδικα ἡμῶν ἀρκούντα θεωροῦμεν· ἐπαφίνοντες δ' ἀλλαγῆς τὴν ἐξέτασιν αὐτοῦ ὡς μνημείου γλωσσικοῦ, ἔχοντος ἀποτεθησαυρισμένας πλείστας λέξεις καὶ διάφορα ὀνόματα ἐπιχωριάζοντα, κλείομεν ὡς τε τὰς ὀλίγας ἡμῶν γραμμὰς.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ

(1691—1835)

ὑπό

ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΠΑΡΑΝΙΚΑ

Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ἈΣΠΛ' συνεδρίᾳ τῆς 12 Ἰανουαρίου 1898.

Ἐν δυοῖς προηγουμέναις μελέταις προσεπάθησα νὰ ἀποδείξω ἐκ τῶν πηγῶν τὴν κατὰστασιν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Πατριαρχικῆς Σχολῆς ἀπὸ ἀλώσεως μέχρι τῆς ὑπὸ τοῦ *Καλλινίκου* τοῦ Ἀκαρῶνος λεγομένου ἀνασυστάσεως αὐτῆς (1453—1691). Ἐν τῇ τρίτῃ καὶ τελευταίᾳ μου ταύτῃ θέλω συνεχίσαι τὰ κατὰ τὴν Σχολὴν ἐκ τῶν πηγῶν, τὸ πλεῖστον χειρογράφων καὶ, ὡς ἔμοιγε δοκεῖ, ἀγνώστων ἢ ἀνεκδότων, συμπληρῶν κατὰ τὸ δυνατόν τὰ ἐν τῇ ἱστορίᾳ αὐτῆς χάσματα, μηδαμῶς δ' ἐπιβίωντων ὅτι καὶ ἕτεροι ἀγνώστοι μέχρι τοῦδε μικτυρίαι οὐκ ὀλίγα ἀσφαρῆ θείουσι διαρωτίσει.

Μετὰ τὴν τῷ 1691 ἀνασύστασιν αὐτῆς ὑπὸ *Καλλινίκου* προϊστάμενος ἀναφέρεται ὑπὸ *Κωνσταντίνου* ὁ *Γεράσιμος*. Περὶ τούτου μικτυρίαν ῥητὴν μέχρι τοῦδε δὲν εὑρόν, ἂν αὐτὸς ὁ *Γεράσιμος* ἢ ὁ *Σπανδωνῆς* προϊστάντο τῆς Σχολῆς. Διὸ καταλείπων τὸν περὶ τούτου λόγον μεταβαίνω εἰς τὰ ἀσφαλέστερα. *Διαμαντῆς* ὁ *Ρύσιος*, μαθητῆς *Ἰακώβου* τοῦ *Μάνου*, ἐρίσθη ὑπὸ τοῦ *Καλλινίκου* τῷ β' ἔτει τῆς πατριαρχείας αὐτοῦ, ἦτοι τῷ 1704. Μετὰ τοῦτο ὁ *Διαμαντῆς* ἀνεχώρησεν εἰς Κρήτην, ἐκίθη εἰς Χίον καὶ Σμύρνην, ὅπου ἐδίδαξε καὶ ἐτελεύτησεν ἐμπορευόμενος¹.

Ἀκολούθως φαίνεται διδάσκων ἐν τῇ Σχολῇ Ἀπόσιος ὁ *Βυζάντιος* τῷ 1703, ὅτι προσεφώνησε τῷ αὐτῷ πατριάρχῃ *Γαβριήλ*. Ὁ Ἀπόσιος συνέγραψεν ἢ ἀντέγραψε δημοτικὴν πραγματείαν πλήρη, σφριζομένην ἐν χειρογράφῳ ὑπ' ἀριθμὸν 159 τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς. Ἐν τέλει δὲ τοῦ α' μέρους αὐτῆς ἀναγινώσκωμεν :

Εὐχάριστον φωνὴν σοὶ φέρω, Λόγε,
ἰδὼν ποθεινῶς τέρμα τῶν ἐπηργμένων.
Θεοῦ τὸ δῶρον καὶ Ἀντωνίου πόνος.
Τέλος τῆς ῥητορικῆς ταύτης καὶ Θεοῦ χάρις.
Ἐν ἔτει αψδ' ἐν μηνὶ Ἀνθεστηριῶν.

Ἐν τέλει δὲ τοῦ β' μέρους εὑρηται :

«αψγ' ἔτει Θεοῦ τὸ δῶρον καὶ Ἀντωνίου πόνος Σκιρροποριῶν».

Πλὴν τῆς ῥητορικῆς ταύτης ἀπόκειται τῇ αὐτῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς χειρογράφον ὑπ' ἀρ. 146 λεγόμενον *Θεματάριον*, περιέχον συλλογὴν θεμάτων ἐκ τῆς ἀπλῆς γλώσσης εἰς τὴν ἀρχαίαν πρὸς ἀσκησιν τῶν μαθητῶν εἰς τὸ γράφειν τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Ἐν προμετωπίδι τοῦ βιβλίου τούτου ἀναγινώσκωμεν «*Σύνθεσις μὲν τὸ παρὸν θεματάριον διαφόρων, μάλιστα δὲ καὶ πόνημα ἰδιαίτερον Σταματίου τοῦ παπᾶ ἐκ Κορνοφωλιᾶς*». Καὶ ἐφεξῆς «*Ἐξω τῶν εἰδῶν θέματα παρὰ Ἀντωνίου διδασκάλου δοθέντα*». Καὶ ἀλλαγῶ «*Θέματα δοθέντα παρὰ Ἀντωνίου διδασκάλου αψια' Φεβρουαρίου β'*». Ἐν τῷ αὐτῷ πάλιν χειρογράφῳ ἀναγινώσκωμεν «*Θέματα δοθέντα παρὰ Ἀντωνίου διδασκάλου τῷ 1706*».

Ὁ Ἀπόσιος φαίνεται ἀποθνήσκων τῷ 1711, μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ φαίνεται ἀόλογιώτατος διδάσκαλος *Παῦλος* μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀντωνίου (αὐτόθι). Συγχρόνως ἐδίδασκεν ὁ *Κριτίας* ἐν τῇ β' κλάσει καὶ ὁ *Δημήτριος* ἐν ἄλλῃ (αὐτόθι). «*Δημήτριος διδάσκαλος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει σχολῆς (αὐτόθι)*». Τοῦ *Δημητρίου* τούτου εὑρηται θέματα ἐν τῇ αὐτῇ συλλογῇ (φύλ. 130 τοῦ αὐτοῦ χειρ.).

Ἐν φύλλῳ 15 τοῦ αὐτοῦ χειρογράφου ἀναγινώσκωμεν :

1. Λατίκων Ἑρμην. Ἐλεγχοῦ κτλ., σελ. XIV, 290, 371.

«Ἐν ἔτει αψία' ἐν μηνὶ Δεκεμβρίῳ ..... ἀναχωροῦντος τοῦ ἀρχιμανδριτοῦ κυρίου Ἀζαρίου ἐκ τῆς σχολῆς καθέστηκεν ὁ ἐν λογιωτάτοις ἐξοχώτατος κύρ Χουρμούζιος, εισηγητὴς ἐν τῇ αὐτῇ Ἀκαδημίᾳ, ὅστις ὑπῆρχε τοῦ προρρηθέντος μακαρίτου κύρ Ἀντωνίου ὁμαίμων».

Ἐκ τούτων ἐξάγεται ὅτι πρὸ τοῦ 1711 ἐδίδασκε τίς οἶδεν ἐπὶ πόσα ἔτη καὶ ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἀζαρίας (πιθανῶς ὁ Τζιγάλας), ὃν διεδέξατο ὁ Χουρμούζιος, ἀδελφὸς τοῦ προποθανόντος Ἀντωνίου. Ἐν τῷ αὐτῷ χειρογράφῳ φέρονται καὶ θέματα τοῦ Χουρμούζιου, ἀλλ' ὀλίγα, ἐξ οὗ εἰκάζομεν, ὅτι ἀπέθανεν ἐνωρὶς· θέμα τοῦ αὐτοῦ, ἦτοι τοῦ Χουρμούζιου (αὐτόθι). Καὶ ἐφεξῆς ἐν τῷ αὐτῷ χειρογράφῳ ἀναγινώσκομεν· «Μετὰ δὲ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ μακαρίου Χουρμούζιου (πότε, δὲν ἀναφέρεται) καθέστηκεν διδάσκαλος ὁ ἐν ἔλλογιμοῖς Κριτίας, ἀνὴρ ἄριστος, οὗ ἰδοῦν καὶ τὰ θέματα». Τεθνήκως, ὅτι ὁ Χουρμούζιος διεδέξατο τὸν Ἀζαρίαν τῷ 1711, θανόντος δὲ τοῦ Χουρμούζιου μετ' οὐ πολὺ, πιθανῶς περὶ τὰ μῆσα τῆς β' δεκαετηρίδος τοῦ αἰῶνος τούτου, τῷ 1714, φαίνεται προϊστάμενος τῆς Σχολῆς ὁ Κριτίας, ὅτε προσεφώνησε τῷ πατριάρχῃ Κοσμᾷ¹.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐξάγομεν τὰ ἐξῆς περὶ τῶν διδασκάλων τῆς Σχολῆς. Ἀπὸ τοῦ 1699—1704 ἐδίδασκεν ὁ Διαμαντῆς, ἀπὸ δὲ τοῦ 1702 πιθανῶς μέχρι τοῦ 1711 ὁ Ἀντώνιος, ὁ Ἀζαρίας μέχρι τοῦ 1711, ὁ Παῦλος ἀπὸ τοῦ 1711, ὁ Κριτίας πιθανῶς ἀπὸ τοῦ 1714 ἢ καὶ ὀλίγον πρότερον καὶ ὁ Δημήτριος σύγχρονος. Περὶ τοῦ Ἰακώβου Μάνου προϊσταμένου τῆς Σχολῆς τῷ 1719—20 κατὰ Κωνσταντινίον, εἰς οὐδεμίαν πηγὴν εὐρόν τι.

Μετὰ τὸν Ἰακώβον, λέγει ὁ Κωνσταντίνος, ἄδηλον ἐπὶ πόσον διδάξαντα, φαίνεται προϊστάμενος τῆς Σχολῆς Δωρόθεος ὁ Λέσβιος, τὴν φιλοσοφίαν διδάσκων, ὑπ' αὐτὸν δ' ἕτερος Τζανέτος καὶ Ἀζαρίας τὰ γραμματικά. Παρὰ Ἀ. Κεραμεῖ ὁ Δωρόθεος λέγεται καθηγημῶν τῆς Σχολῆς καὶ διδάσκαλος, ἀλλὰ πότε ἄδηλον². Τῷ 1748 ἀναφέρονται δύο διδάσκαλοι, ὁ μὲν τῶν φιλοσοφικῶν, πιθανῶς ὁ Δωρόθεος, ὁ δὲ τῶν γραμματικῶν³. τῷ 1752—1771

ἀναφέρονται διδάσκαλοι τῶν γραμματικῶν ὁ Ἀνανίας καὶ Κριτίας¹, τῷ δὲ 1754 διδάσκαλος τῶν γραμματικῶν ἐπίσης ὁ Κριτίας². Τῷ 1759 ὁ πατριάρχης Σεραφεῖμ ὁ ἀπὸ Φιλιππουπόλεως ἐξέδοτο σιγγίλιον θεσπιζόν τὰ τῆς διοικήσεως καὶ συντηρήσεως τῆς Σχολῆς³, προσκαλέσας τῷ 1759 τὸν Εὐγένιον ἐξ Ἀθῶν, καταστήσας αὐτὸν διδάσκαλον τῆς θεολογίας, φιλοσοφίας καὶ τῶν θύραθεν ἐπιστημῶν, τὸν δὲ Δωρόθεον, Κριτίαν καὶ Ἀνανίαν διδασκάλους τῶν γραμματικῶν καὶ λοιπῶν μαθημάτων⁴. Ὁ Εὐγένιος ἐδίδαξεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑπτακαίδεκα μῆνας (1759, 30 Νοεμβρίου μέχρι Ἀπριλίου 1761)⁵. Τῷ αὐτῷ ἔτει 1759—1761 διδάσκαλος τῶν μαθηματικῶν ἐν τῇ Σχολῇ ἦν ὁ Νικόλαος, πιθανῶς ὁ Ερζούλης ἐκ Μετσόβου, ὃς ἐζητεῖτο διὰ τὴν Ἀθωνιάδα Σχολὴν ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθῶν διατρίβοντος πρώην πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Κυρίλλου περὰ τῷ πρώην ἐπίσης πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως Σαμουήλ⁶. Ἀναχωρήσαντος τοῦ Εὐγενίου καὶ τῆς σχολῆς αὐτοῦ διαλυθείσης, ἔμεινε τὸ τῶν γραμματικῶν τμήμα μεταξὺ τῶν αὐτῶν διδασκάλων. Τῷ 1764—66 διδάσκαλος τῶν γραμματικῶν ἐν τῇ Σχολῇ ἀναφέρεται ὁ Ἰωακείμ, πιθανῶς ὁ Ἀντιπάριος⁷, τῷ 1769 τῶν φιλοσοφικῶν ἀνασυστάντων προϊστάτο ὁ Χρῦσανθος ὁ Αἰτωλός, τῶν δὲ γραμματικῶν ὁ Ἡλίας⁸. Τῷ 1770 προσέστη τῆς Σχολῆς Σέργιος ὁ Μακραῖος ἐξ Ἀγράφων μαθητῆς τοῦ Εὐγενίου διδάσκων μετὰ φήμης καὶ καρποφορίας τὴν φιλοσοφίαν μέχρι τοῦ 1793⁹, τῷ δὲ 1778

1. Κώδ. πατρ. ΚΠ, ὑπ' ἀρ. 16, σελ. 26-9.

2. Κώδ. πατρ. ΚΠ, ὑπ' ἀρ. 100, σελ. 12, 37, 105, 166, 209, 252.

3. Κώδ. πατρ. ΚΠ, ὑπ' ἀρ. 4 καὶ 161, σελ. 145.

4. Σεργ. Μακρ. Ἐκκλ. Ἱστορ. παρὰ Σάθα, Μεσ. Βιβλ. Β', 299, Κώδ. πατρ. ΚΠ, ὑπ' ἀρ. 74.

5. Ὑψηλάντου τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν, σελ. 384-5.

6. Ἐπιστ. Σαμουήλ πρὸς Κύριλλον, ἐν χειρογράφῳ ὑπ' ἀρ. 26 τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς.

7. Κώδ. πατρ. ΚΠ, ἀρ. 100, σελ. 36, 166.

8. Κατὰ τὸ Σιγγίλιον τοῦ πατριάρχου Μελετίου τῷ 1769, Μαρτίου α' ἡ Σχολὴ ἦν παρεωραμένη, αὐτὸς δὲ διὰ τοῦ παρόντος Σιγγιλίου ἀνορθοῖ τὰ κατ' αὐτὴν ὀρίζων δύο διδασκάλους, τὸν μὲν τῶν φιλοσοφικῶν καὶ μαθηματικῶν, τὸν δὲ τῶν γραμματικῶν. Καὶ τῶν μὲν πρώτων διδάσκαλος ἦν Χρῦσανθος, τῶν δὲ γραμματικῶν ὁ Ἡλίας. Ἡ Σχολὴ τὸν μὲν χειμῶνα ἦν ἐν Φαναρίῳ, τὸ δὲ θέρος ἐν Μεγάλῳ Ῥεύματι. Κώδ. ὑπ' ἀρ. 8 τῆς Πατρ. Σχολῆς.

9. Ὑψηλάντου τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν, σελ. 337.

1. «Ἐκκλ. Ἀλήθεια», ἔτος γ', τεύχ. κη'.

2. Ἱεροσολ. Βιβλιοθ. Α', 366.

3. Γράμμα ἐπιβεβαιωτήριον τοῦ πατριάρχου Παΐσιου Β', ἐν κώδ. πατρ. ΚΠ, ὑπ' ἀρ. 4 καὶ 167, σελ. 26-7.

πνίστη καὶ αὐθις τὸ φιλοσοφικὸν τμήμα, οὐ πρόεστη αὐτὸς ὁ Σέργιος¹. Ἀλλὰ τὸ μὲν διὰ τὴν τότε τῶν λογίων σπάνιν, τὸ δὲ δι' ἀπορίαν ἢ σχολῆ διελύετο εὐκόλως ὡς καὶ αὐτὸ τὸ τῶν γραμματικῶν τμήμα τῷ 1789 ἔπνεε τὰ λοιπὰ². Τῷ 1791 ὁ Σέργιος φαίνεται ἀποσυρθὲς τῆς Σχολῆς, διότι τῷ 1793—4 εἶχεν αὐτὴ ἐκπέσει πολύ, μικρὰ δὲ τινα γραμματικὰ ἐδίδασκεν ὁ κληρικὸς Φώτιος³, ἀλλὰ τῷ 1794 ἐπανέρχεται ὁ Σέργιος σχολάρχης μέχρι τοῦ 1801⁴.

Καὶ ταῦτα τῆδε κίχαισε ἐσπαρμένα μανθάνομεν περὶ τῶν διδασκάλων τῆς Σχολῆς. Ἀπὸ τὸ 1777 ὅμως ἔχομεν σαφῶς πως μαρτυρίαν τῶν τῆς Σχολῆς λειτουργῶν ἀπὸ τῶν κωδίκων αὐτῆς κατὰ τὴν ἐξῆς σειράν:

Τῷ 1777 διδάσκαλος Ἀρσένιος καὶ Βασίλειος.

Τῷ 1778—9 Σέργιος (φιλόσοφος), Ἀρσένιος (γραμματικὸς), Βασίλειος (ὑποδιδάσκαλος).

Τῷ 1779—83 οἱ αὐτοί.

Τῷ 1784—5 Σέργιος, Ἀρσένιος, Ἡλίας (1784—5).

Τῷ 1786 Σέργιος, Ἡλίας.

Τῷ 1787—9 Σέργιος, Ἀρσένιος (1787—8), Ματθαῖος (1787) καὶ ἀπεχώρησε.

Ἐλλείπει .....

Τῷ 1793—95 Φώτιος, Θεόδωρος, Δημήτριος.

Τῷ 1796 Φώτιος καὶ ὕστερον Μακάριος (ἐπὶ Νοέμβριον 1794), Δημήτριος καὶ τρίτος διδάσκαλος, οὗ τὸ ὄνομα δὲν φέρεται.

Τῷ 1797 Μακάριος καὶ μετ' αὐτὸν Ματθαῖος, Γαβριήλ, Δαμασκηνὸς ἐξωσθεῖς, καὶ ἀν' αὐτοῦ Ἀνανίας.

Τῷ 1798 Ματθαῖος, Β' καὶ Γ' διδάσκαλος ἔνευ ὀνομάτων, πιθανῶς οἱ αὐτοὶ τοῦ προηγουμένου ἔτους.

Ἐλλείπει .....

Τῷ 1801—4 ἡ Σχολὴ τὸν χειμῶνα ἦν ἐν Φαναρίῳ, τὸ δὲ θέρος μετετίθητο εἰς τὴν ἐν Πριγκίπῳ Μονῇ τοῦ Χριστοῦ. Διδάσκαλοι Ματθαῖος, Ματθαῖος Β', Γεώργιος⁵.

Τῷ 1804—7 σχολάρχης Δωρόθεος Πρώτος ἐν Ἐηροκρήνῃ, ἀπὸ τοῦ 1805 Φιλαδελφείας

Δωρόθεος ἔκποτε ὀνομάζεται Πατριαρχικὴ καὶ Νεοσύστατος Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῆ.

Τῷ 1807—9 Πανταλέων Φραγκιάδης, ἀπόφοιτος τῆς Σχολῆς, διδάσκαλος τῶν μαθηματικῶν μετ' ἄλλων μὴ ἀναφερομένων¹.

Τῷ 1809 διαιτητῆς καὶ οἰκονόμος ὁ πρόφην Σταγῶν Παΐσιος ἐπ' ὀλίγον².

Τῷ 1809—10 σχολάρχης ὁ διάκονος Στέφανος Λούγκας, Θετταλός³.

Τῷ 1810—12 Ἰωάννης ὁ Παλαμᾶς⁴.

Τῷ 1813 ὁ Νικόλαος Λογάδης, ὄν διεδέξατο Κωνσταντῖνος Κούμας, προστάς τῆς Σχολῆς τῷ 1814—5⁵.

Τῷ 1813 ἐδίδασκε φιλοσοφίαν ἐν τῇ Σχολῇ Βενιαμὴν ὁ Λέσβιος⁶. τὸν Κούμαν διεδέξατο ὁ Σέργιος Μυστάκης μέχρι τοῦ 1820⁷.

Τῷ 1821 πρόεστη τῆς Σχολῆς Σαμουήλ ὁ Κύπριος μέχρι τοῦ 1830. Ἐν τῷ μνημονευθέντι κώδικι τῆς Πατριαρχικῆς Σχολῆς ἀναγινώσκομεν:

Τῷ 1822 — 3 διδάσκαλος Ν. Λογάδης, Ματθαῖος, Σαμουήλ, ὑποδιδάσκαλος Ὀνούφριος ἐν Ἐηροκρήνῃ, Κωνσταντῖνος ὑποδιδάσκαλος ἐν Φαναρίῳ.

Τῷ 1823 ἐν Ἐηροκρήνῃ Ν. Λογάδης, Ματθαῖος, Σαμουήλ, Ὀνούφριος τῷ 1825—30 Σαμουήλ καὶ ὑποδιδάσκαλοι, ὧν τὰ ὀνόματα δὲν φέρονται.

Ἐν Φαναρίῳ τῷ 1825—33 Λογάδης, Ἀγαθάγγελος, Θεόδωρος.

Τῷ 1833—34 Λογάδης, Ἀγαθάγγελος, Θεόδωρος, Ἀγάπιος τῷ 1836 ἐπὶ πατριάρχου Γρηγορίου⁸ καὶ πάλιν ἡ σχολὴ μετετίθητο εἰς Ἐηροκρήνην, διευθυντῆς δ' αὐτῆς ὤρισθη ὁ ἀνωτέρω Σαμουήλ μέχρι τοῦ 1849, ἐφ' οὗ καὶ διακόπτομεν τὸν περὶ τῶν προστάτων

1. Κωδ. ὑπ' ἀριθ. 64. Περιοδ. Ἑλλ. Φιλολ. Σύλλ. τόμ. ΙΓ', 202—253. Ken *Leuwothea* 1,205. Rizo Coms. etc. σελ. 74—5.

2. Τὸ περὶ τούτου ἔγγραφο τοῦ πατριάρχου Ἰερειμίου ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ὑπ' ἑμοῦ ἐν *Νεολόγῳ* τῇ 22/3 Νοεμβρίου τοῦ 1874.

3. Κούμα Ἱστορ. ἀνθρ. πράξ. τόμ. 592—3. *Κ. Οἰκονόμου* τὰ σωφόμενα Α', 40. Rizo ἴδ. ἀ. 75.

4. *Μηνᾶ Χαμουδοπούλου* ε' Ἑκκλ. Ἀλήθεια ἴδ. ἀ.

5. «Λογίου Ἑρμοῦ», 1813, σελ. 306—8. *Κ. Οἰκονόμου* ἴδ. ἀ. σελ. θ'.

6. Αὐτόθι σελ. 265.

7. *Κ. Οἰκονόμου* ἴδ. ἀ. σελ. κδ', ἐν σημ.

8. Προσαλιὰ τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου Γ' ἐν τῇ λογοδοσίᾳ *Ε. Κλεοβούλου* περὶ τῆς Σχολῆς τῷ 1866—7 σελίδι 1.

1. Σεργίου Μακραίου ἴδ. ἀ. σελ. 316.

2. Αὐτόθι, σελ. 400.

3. Αὐτόθι, σελ. σθ'.

4. Αὐτόθι, σελ. πα'.

5. Κωδ. ὑπ' ἀρ. 28 τῆς Πατρ. Σχολῆς.

αὐτῆς λόγον. Πάλιν δὲ παραχῶν γενομένων μετετέθη τῷ 1850 εἰς Φανάριον ὀριστικῶς αὐτόθι ἐγκαταστάσα καὶ μάλιστα ἀπὸ τοῦ 1882 ἐν τῷ νῦν μεγαλοπρεπεῖ αὐτῆς μεγάρῳ.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν διδασκάλων τῆς Σχολῆς, περὶ δὲ τῶν ἐν αὐτῇ διδασκωμένων μαθημάτων ἱκανὰ δυνάμεθα μαθεῖν ἐκ τῶν κατὰ καιροῦς ἐπὶ διαφορῶν πατριαρχῶν ἐκδομένων σιγγιλίων. Ἐν ἅπασιν σχεδὸν τοῖς σφωζομένοις τούτοις ἐπισήμοις ἐγγράφοις τὰ ἐν τῇ Σχολῇ μαθήματα διαιροῦνται εἰς 2: α' φιλοσοφικά, περιλαμβάνοντα καὶ τὰ μαθηματικά, καὶ β' τὰ γραμματικά. Παραλείποντες τὰ ἀρχαιότερα σιγγίλια, τὸ τοῦ *Καλλινίκου* τοῦ *Ἀκαρνανῶνος*, τοῦ *Παϊσίου Β'*, *Σεραφεῖμ*, *Μελετίου*, ἀναφέρομεν τὸ τελευταῖον ἐπὶ *Καλλινίκου* τῷ 1804 ἐκδοθέν. Κατὰ τὸ σιγγίλιον τοῦτο, τανῦν ἀποκείμενον τῇ Πατριαρχικῇ Σχολῇ καὶ καθιεροῦν τὴν εἰς *Ἐπροκρήνην* (*Κουρζούτσου*) τῆς Σχολῆς μετάθεσιν πρῶτος διδάσκαλος ἐλογίζετο ὁ τῶν φιλοσοφικῶν, μετὰ τοῦτον δὲ ὁ τῶν γραμματικῶν, μηδὲν ὑποκείμενος τῷ φιλοσόφῳ εἰς τὴν τῶν γραμματικῶν διδασκαλίαν. Μετὰ τοῦτον ὁ β' τῶν γραμματικῶν καὶ μετὰ τοῦτον ὁ γ' τῶν γραμματικῶν ἐπίσης. Τὰ γραμματικά, ποιητικά καὶ ῥητορικά ἦσαν προπαρασκευαστικά εἰς τὴν φιλοσοφίαν. «Τοιοῦτους οὖν (τοὺς διδασκάλους) οἰκείως ἔχοντας, λέγει τὸ σιγγίλιον, πρὸς τὸν σκοπὸν ἀποκαθίστασθαι δεῖ τὸν φιλόσοφον καὶ τὸν πρῶτον τῶν γραμματικῶν, ἐφ' ᾧ αὐτὸς διδοῖαι λόγον τῆς ἐν τοῖς μαθήμασιν ἐπιδόσεως τῶν μαθητῶν καὶ τῆς εὐταξίας ἀπάσης τῆς Σχολῆς. Καὶ ὁ μὲν φιλόσοφος τὰ πρῶτα ἐν τοῖς διδασκάλοις φερέσθω, ὅστις ἄτε δὴ λίαν ἐπωφελοῦς καὶ ὡς τὰ μάλιστα συμφερούσης πρὸς τὴν γύμνασιν νοδὸς καὶ εὐρεσιν τῆς ἀληθείας τῆς τε τῶν ἐπιστημονικῶν μαθημάτων, οἷον ἀριθμητικῆς, γεωμετρίας, σφαιρικῶν, ἀστρονομίας καὶ τῶν λοιπῶν τῆς φιλοσοφίας μαθημάτων παραδόσεως, ἥτις

μετὰ τὴν εἰς τὰ γραμματικά καὶ ποιητικά καὶ ῥητορικά τελείωσιν δεῖ γενέσθαι· παραδίδοναι τε ταῦτα ὀφείλει μετὰ τῆς προσκρούσεως ἀκριβείας τε καὶ ἐπιμελείας· ὁ δὲ πρῶτος τῶν γραμματικῶν διδάσκαλος μηδὲν ὑποκείσθω τῷ φιλοσόφῳ τὰ πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῶν γραμματικῶν. Ἐξητηκήμενος δὲ ὢν τὰ ῥητορικά μετὰ τὴν τοῦ συντακτικοῦ παραδόσιν διδασκίτω διὰ γυμνασμάτων καὶ τὴν ῥητορικὴν τέχνην· αἰρήσεται δὲ τῇ εἰδήσει μέντοι τῶν ἐφόρων καὶ ἐπιτρόπων ὑποδιδασκάλου δύο, τὸν μὲν ἐπὶ τοῖς σμικρὸν τι ἐπιδεδωκόσι, τὸν δὲ ἐπὶ τοῖς ἄρτι τῶν μαθημάτων προσαπτομένοις. Καὶ οὕτως ἐπιμελείσθωσαν ἅπαντες οἱ διδάσκαλοι· προσάγειν μνηστῆρας ἐκάστου ἔτους ὁ μὲν πρῶτος τῶν γραμματικῶν τῷ φιλοσόφῳ, ὁ δὲ δεύτερος τῶν γραμματικῶν τῷ πρῶτῳ καὶ ὁ τρίτος τῷ δευτέρῳ, ἵνα οὕτως αἰεὶ μὴ διαλείπη ἡ τῶν μαθημάτων προαγομένη ἐπίδοσις¹.

Τοιαύτη ἦν ἡ Πατριαρχικὴ Σχολή, οἷον χαρακτηρίζουσιν αὐτὴν οἱ φυσικοὶ αὐτῆς προστάται, οἱ πατριαρχαὶ καὶ ὁ λοιπὸς τῶν ἁγίων ἀρχιερέων θιάσος. Ἐχουσα ἐξ ἀρχῆς διὰ τὸ χαλεπὸν τῶν καιρῶν ἓνα μόνον διδάσκαλον καὶ μνηστῆρας ὀλιγίστους, μετὰ παρέλευσιν αἰῶνων δύο, κατὰ δὲ τὰ τελευταῖα αὐτῆς τοῦ 10' αἰῶνος ἀρρομένου τρεῖς ἢ τέσσαρας, ἀντιστοιχεῖ ὀρθῶς ὅπως οὖν πρὸς τὰ σημερινὰ Γυμνάσια, ἐν οἷς ὅμως ἡ διδασκαλία καὶ μεθοδικωτέρα γίνεται καὶ ὑπὸ πλείονων διδασκάλων ἐκτελεῖται μεῖζον καὶ κρείττω βεβαίως κατὰ τὴν πρέσβον τῶν χρόνων, τὴν ἐπιστημονικὴν μόρφωσιν κεκτημένων. Τοῦτο ἐσκόπουν ἀπ' ἀρχῆς τῶν περὶ ταύτης ἐρευνῶν μου νὰ ἀποδείξω, νομίζω δὲ ὅτι δι' ἀποδείξεων ἐκ τῶν πρῶτων πηγῶν εἰλημμένων ἐξετέλεσα.

1. Σιγγίλιον *Καλλινίκου* Πατριαρχοῦ, ἐκδοθὲν τῷ 1804 κατὰ μῆνα Μάρτιον, τῇ Πατριαρχικῇ Σχολῇ ἀποκείμενον.

Η ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΟΥΓΓΡΟΒΛΑΧΙΑΣ ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ

(1792—1793)

ὑπὸ

ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΟΥ Θ. ΚΥΡΙΑΚΙΔΟΥ

Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ἈΣΠΔ' συνεδρίᾳ τῆς 12 Ἰανουαρίου 1898.

Γνωστὸν τυγχάνει πόσον εἰς διασάφειν διαφόρων ἱστορικῶν γεγονότων συμβάλλονται πληροφορίαι ἀνευρισκόμεναι ἐν ἐπιστολαῖς ἀνδρῶν συγχρόνων, καὶ πόσον ἕνεκα τούτου πολὺτιμα πολλάκις καθίστανται χειρογράφα τοιαῦτα διὰ τὴν ἱστορίαν ἐν γένει καὶ ἐπὶ μέρει διὰ τὴν τοπογραφίαν, τὴν φιλολογίαν καὶ τὴν χρονολογίαν.

Εἰς τὴν τάξιν τῶν τοιούτων χειρογράφων ἔς μοί ἐπιτραπῆ νὰ κατατάξω κώδικα ἐπιστολῶν, γραφειῶν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος (κυρίως ἀπὸ τοῦ 1792—1793) ὑπὸ πατριαρχῶν, ἀρχιερέων, λογίων, ἀρχόντων καὶ ἐν γένει ἀνδρῶν ἐπιφανῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἐπωνόμασα τὸν κώδικα τοῦτον ἀλληλογραφίαν τοῦ Οὐγγροβλαχίας Φιλαρέτου, διότι πᾶσαι σχεδὸν αἱ ἐν αὐτῷ ἐπιστολαὶ εἴτε παρ' αὐτοῦ ἐγράφθησαν ἢ πρὸς αὐτὸν παρ' ἄλλων ἀπεστάλησαν.

Οὐδαμῶς δηλοῦται ἐν τῷ ὑπ' ἔψιν μου κώδικι τίς ἐστὶν ὁ ἀντιγράφας ἢ καταρτίσας αὐτόν. Οὐδὲ δύναμαι νὰ ἐξηγήσω πῶς εὗρήθη οὗτος ἐν τοῖς βιβλίοις τοῦ ἐνταῦθα κ. Γεωργίου Δομηνοῦ, εἰς ὃν καὶ ἀνήκει. Ἡ οἰκογένεια αὐτοῦ πολλοὺς ἀριθμεῖ μετὰ τῶν ἀρχαιοτέρων αὐτῆς μελῶν ἀνδρας λογίους καὶ διαπρεπεῖς. Ὁ Χατζῆ Ἰωάννης Δομηνός ἢ Ποιππούτας ὑπῆρξεν ἐκ τῶν προκρίτων τῆς Τραπεζοῦντος πολιτῶν κατὰ τὸ δεῦτερον ἡμισίον τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, γράψας ἱστορίαν τῆς μονῆς Σουμελά καὶ ἀκολουθίαν τῶν ἰδρυτῶν αὐτῆς Βαρνάβα καὶ Σωφρονίου¹, βίους κτλ.² κλπ., πρὸς δὲ καὶ ἐπιστολὴν πρὸς τὸν

μητροπολίτην Τραπεζοῦντος Δωρόθεον ἐπὶ κώδικος νομοκάνονος, ὑπὸ Ποιλή καὶ Ράλλη ἐκδοθεῖσαν¹. Ὁ τούτου υἱὸς Γεράσιμος Δομηνός ὑπῆρξε καὶ οὗτος ἀνὴρ λογιώτατος, διαπρέψας κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος, ὡς τε πρωτοσύγκελλος τοῦ μητροπολίτου Τραπεζοῦντος Παρθενίου, καὶ ὡς ἡγούμενος τῆς μονῆς Σουμελά, καὶ ὡς ἐπίσκοπος Οὐτίτσης καὶ Βαλλιόβας, καὶ ὡς ἀρχιεπίσκοπος εἴτα Καισαρείας καὶ Ἐφέσου². Οὗτος πιθανὸν ὑπῆρξε καὶ ὁ τὸν κώδικα τοῦτον καταρτίσας καὶ ἀντιγράφας, καίπερ τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦτον δὲν δύναμαι διὰ προφανῶν ἀποδείξεων νὰ ὑποστηρίξω.

Ἄλλὰ καὶ περὶ Φιλαρέτου Οὐγγροβλαχίας δὲν ἐπιχειρῶ μνεῖαν ἐνταῦθα ἰδιαίτην νὰ ποιήσω. Δὲν δύναμαι ἐν τούτοις νὰ μὴ παρατηρήσω ὅτι ὑπῆρξεν ἐκ τῶν μᾶλλον διαπρεπῶν καὶ λογίων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀρχιερέων, πρὸς ὃν πολλὴν ἐκτίμησιν καὶ μεγάλην ὑπόληψιν ἔτρεφον οἱ διαπρεπέστατοι τῶν συγχρόνων αὐτῷ ἱεραρχῶν τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας καὶ ἑκτακτον σεβασμῶν οἱ ἐν σχέσει μετ' αὐτοῦ διατελοῦντες λόγιοι καὶ διδάσκαλοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Διὸ καὶ νομίζω δικαιοτάτον καὶ ἄξιον τοῦ κόπου ὅπως τις τῶν παρ' ἡμῖν εἰδικῶς εἰς τοιαῦτα ἀσχολουμένων θέματα διερευνήτῃ τὰ κατ' αὐτόν, πλήρη γράφων σκιαγραφίαν τοῦ ἀνδρὸς καὶ γνωστότερον τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀναδεικνύων.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ὕλην τοῦ περὶ οὗ πρόκειται κώδικος, δύναμαι νὰ διαιρέσω αὐτὴν ὡς ἑξῆς:

τος, σελ. 152.—Ἐπαμεινώνδου Θ. Κυριακίδου βιογραφίαι Τραπεζοῦντιῶν λογίων, σελ. 138—139.

1. Ποιλή καὶ Ράλλη Σύνταγμα τῶν ἱερῶν κανόνων, τόμ. α', σελ. ε'.—Ε. Θ. Κυριακίδου βιογραφίαι, σελ. 134—136.

2. Ἴδε τὰ περὶ αὐτοῦ ἐν πολλοῖς ἐκτιθέμενα ἐν τῷ ἐμῷ ἔργῳ, ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 153—159.

1 Ἡ θεία καὶ ἱερὰ ἀκολουθία τῶν ἐν τῷ ὄρει Μελά ἀεικράντων Βαρνάβα καὶ Σωφρονίου καὶ ἱστορία τῆς μονῆς Σουμελά ὑπὸ Νεοφύτου Κανσοκαλιβίτου συντεθείσα καὶ ὑπὸ Παρθενίου Μεταξοπούλου Σουμουλιώτου ἐκδοθεῖσα (Λειψία, 1775), σημ. ὀγδόη τοῦ προλόγου.

2 Σ. Ἰωαννίδου Ἱστορία καὶ στατιστικὴ Τραπεζοῦν-

α' τύπους διαφόρων ἐπισήμων ἐγγράφων, οἷον διαθηκῶν, προικοσυμφώνων, διαζυγίων καὶ τῶν τοιούτων, ὁμοίους τῶν ὁποίων συνήθως ἀπαντᾷ τις εἰς χειρόγραφα, ὡς ὑπόδειγμα πρὸς σύνταξιν ἀναλόγων ἐγγράφων χρησιμεύοντας εἰς τοὺς ἀντιγραφεῖς αὐτῶν.

β' εἰς ἐπιστολάς τοῦ ἀνωτέρου τῆς Ἐκκλησίας κλήρου, πατριαρχῶν καὶ ἀρχιερέων, καὶ ἀπαντήσεις πρὸς αὐτοὺς τοῦ Φιλάρετου. Αἱ πλείσταις τούτων εἰσι συγχαρητήριοι καὶ εὐχαικά, κέκτηνται ὁμως ταύτην τὴν ἀξίαν, ὅτι πολλαὶ τούτων ἐγράφησαν ὑπὸ ἀνδρῶν διακριθέντων ἐν τοῖς ἔθνοικς τότε πράγμασιν.

γ' εἰς ἐπιστολάς ἡγεμόνων καὶ ἄλλων τῆς αὐτῆς αὐτῶν, ἀναφερομένας εἰς τὰ τῆς διοικήσεως ἐν σχέσει πρὸς τὴν μητρόπολιν τῆς Οὐγγροβλαχίας. Ἐν βλέμμα εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἐπιστολῶν τούτων πείθει περὶ τῆς μεγάλης ἀξίας τινῶν ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τούτων, ἐν αἷς διακρίνονται αἱ τοῦ Ἀλεξάνδρου Μουρούζη, τοῦ Δημητρίου Μουρούζη καὶ τοῦ Γεωργίου Μουρούζη.

καὶ δ' εἰς ἐπιστολάς λογίων ἀνδρῶν καὶ διδασκάλων, οἷον Ἠλία Ἐπιδαυρίου, Μανασσῆ Ἠλιάδου, Παναγιώτου Τραπεζουντίου, Στεφανίδου ἱατροῦ καὶ λοιπῶν.

Πρὶν ἢ παραθέσω τὸν κατάλογον τῶν ἐπιστολῶν τούτων, θέλω διηγηθῆ ἐπιπεσόντων περιεργότατον, παραλαμβάνων αὐτὸ ἐκ τῶν σχετικῶν ἐπιστολῶν. Ὁ ἡγεμὼν Ἀλέξανδρος Μουρούζης γράφει¹ τῷ Φιλάρετῳ καὶ τοῖς λοιποῖς ἄρχουσι, παρκαγγέλλων αὐτοῖς νὰ κάμωσι τὸ πρέπον ἀλλ' εἰς τὴν ἐκ τοῦ Βουκουρεστίου ἔξοδον τοῦ ἀδελφοῦ του Μιχάλβου, ἐν ὑποσημειώσει δὲ πρὸς τοὺς ἄρχοντας Χάτμαννον καὶ Καμαράσην προσθέτει: «Περιττὸν δὲ νὰ ὑπομνήσω τῇ εὐγενείᾳ σου, ἡμέτερε ἄρχον Χάτμαννε καὶ ἡμέτερε Καμαράση, ἐν τῇ ἐξόδῳ ἐπ' αἰοίσις τοῦ αὐθέντου τοῦ ἀδελφοῦ μας διὰ πρέπει νὰ ἀκολουθήσετε ἐπιπτοί, ἀφ' οὗ, ὡς οἶδαμεν, εἶναι συνήθεια καὶ χροῖος ἄρρευκτον καὶ τῶν λοιπῶν εὐγενεσιάτων ἡμετέρων ἀρχόντων Καϊμακάμηδων, οἵτινες καὶ ὡς πρακτικώτεροι βέβαια εἰξεύρουσι τὸ ὀφειλόμενον σέβας τῇ αὐθεντικῇ ἀξίᾳ ἔσασαι καὶ ἐν μανζιλίᾳ πολλῶν γε μᾶλλον». Ταῦτα ἀπὸ 27 Ἰανουαρίου 1793. Τὴν 17 Φεβρουαρίου, προκειμένου νὰ γείνη τὸ ἀλλ' τῆς ἐκλαμπροτάτης κυρίας, ἐρωτᾷ τὸν Φιλάρετον ἐν σημειώσει ὁ Μέγας Λογοθέτης Νικόλαος Φιλί-

πέσκουλος¹: «Μεθ' ὅσης πλείστης εὐλαβείας καὶ ταπεινότητος προσκυνῶν τὴν ἁγίαν αὐτῆς δεξιὰν δουλικῶς κατασπάζομαι. Σήμερον, διὸ γίνεται τὸ ἀλλ' τῆς ἐκλαμπροτάτης κυρίας μας, ἡ Πανιερότης πηγαίνει εἰς καλιντίαν, καὶ ἂν πρέπει νὰ ἀκολουθήσωμεν καὶ ἡμεῖς. Παρακαλῶ νὰ ἔχω τὴν προσταγὴν τῆς νὰ εἰξεύρω τί νὰ κάμω. Ταῦτα μὲν δουλικῶς, μένω δὲ τῆς ὑμετέρας Πανιερότητος ὁ ταπεινὸς δούλος Νικόλαος Φιλίπέσκουλος». Μὴ γνωρίζων ὁ Φιλάρετος τί εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ Μεγάλου Λογοθέτου νὰ ἀπαντήσῃ, σπεύδει νὰ ἐρωτήσῃ, καὶ αὐτὸς εὐθὺς ἀμέσως (ἀφ' οὗ ἡ ὑποδοχὴ ἦ ἐγένετο τὴν αὐτὴν ἡμέραν) τὸν Ἄρχοντα Χάτμαννον²:

«Παρακαλῶ, ἄρχον Χάτμαννε, νὰ μὲ εἰδοποιήσῃς διὰ νὰ πληροφορησῶ καὶ ἐγώ: Ἐνθερμος εὐχέτης καὶ εἰς τοὺς ὀρισμοὺς σου ὁ Οὐγγροβλαχίας Φιλάρετος». Ἀλλὰ καὶ ὁ ἄρχων Χάτμαννος ἀγνοεῖ τί νὰ ἀπαντήσῃ, καὶ ἀποτείνεται τῷ ἄρχοντι Καμαράση, ὅστις καὶ ἀπαντᾷ αὐτῷ ὡς ἐξῆς³: «Προσκυνῶ ταπεινῶς. Ἐνθυμεῖται ἡ εὐγενεία τῆς εἰς τὸ Γιάσι διὰ αἱ ἀρχόντισσαι εὐβγῆκαν εἰς τὸν Γαλιτᾶν, τοῦ δὲ μητροπολίτου καὶ τῶν ἀρχόντων ἡ τσεριμόνια ἐγένετο εἰς τὴν Κούρτην, ἀφ' οὗ ἤλθε καὶ μ' ὄλον τοῦτο τὴν ἐδῶ συνήθειαν δὲν τὴν εἰξεύρω. Νικόλαος Καμαράσης». Ἐννοεῖται ὅτι καὶ ἐκ τούτου δὲν διεφωτίστη ὁ Φιλάρετος, διὸ καὶ ἀποτείνεται αὐτοστιγμῆ εἰς Κωνσταντῖνον Καρατζᾶν, ὅστις καὶ γράφει αὐτῷ³: «Τὴν σεβασμίαν ὑμῶν δεξιὰν εὐλαβῶς κατασπάζομαι. Τὴν τοῦ Γιασίου τσεριμόνιαν καὶ ἐγὼ τὴν εἰξεύρω, καθὼς τὴν σημεῖοι καὶ ὁ ἄρχων Καμαράσης, τὴν ἐδῶ τὴν ἀγνοῶ ἢ Ὑμετέρα Πανιερότης δὲ ὡς πρακτικώτερα κατὰ πάντα ὡς ἀποφασίσῃ καθὼς ἤθελεν ἐγκρίτη εὐλογώτερον. Τῆς ὑμετέρας Πανιερότητος υἱὸς ἐν Χριστῷ καὶ δούλος Κωνσταντῖνος Καρατζᾶς».

Τὴν συμβουλὴν ταύτην ἀκολουθῶν ὁ Φιλάρετος ἀφ' οὗ παρ' οὐδενὸς δὲν κατῴρθωσεν νὰ μᾶθῃ τὴν συνήθειαν ἐπὶ παρομοίᾳ περιστάσει, διατάσσει, φαίνεται, νὰ γείνη τὸ ἀλλ' ἐπιστημιακῶς, συνοδευόντων αὐτὸν ὄλων τῶν ἀρχόντων. Ὅποτε αἰφνης ἐρῖς δεινὴ μικροφιλοτιμίας ἐγείρεται μετὰξὺ τοῦ ἄρχοντος Λογοθέτου Φιλίπεσκουλοῦ καὶ τοῦ ἄρχοντος Λογοθέτου Κρητισουλεσκουλοῦ, τίς τῶν δύο θίλει:

1. Ἄρ. 141.

2. Ἄρθ. 142.

3. Ἄρθ. 144.

1. Ἄρ. 131.

έχει τὰ πρωτεία ἐν τῇ ὑποδοχῇ. Ἡ ἔρις δ' αὕτη ἀπειλεῖ νὰ λάβῃ διαστάσεις καὶ συμβῶσι σκάνδαλα καὶ ἀνοσιές, διὸ γράφει¹ ὁ Νικόλαος Καμαράσης τῷ Φιλάρετῳ: «Κατασπάζομαι τὴν πανίερρον τοῦ δεσπότου μου χεῖρα. Τύφῳ ἐτέρῳ οὐ καταπατεῖ τὸν Πλάτωνος τύφον ἤκουσε Διογένης παρ' αὐτοῦ Πλάτωνος καὶ μοι δοκεῖ κρεῖττων ὁ τοῦ Διογένους τύφος, ὅστις περιλοτίμηται τὴν τοῦ Πλάτωνος φιλομῖαν ἐξελέγξει γινομένην ἐπὶ ματαίοις. Ἦκουσα οὐκ ὄρχων Λογοθέτης Κρητισουλέσκουλος παραπονεῖται διὰ τὸ δευτερεῖον τοῦ ὄρχοντος Λογοθέτου Φιλίππεσκοῦλου. Πᾶς τις εἰ φρονῶν ἤθελεν ἐπαινέσει τὸν ὄρχοντα Λογοθέτην Φιλίππεσκοῦλον, ἂν οἴκοθεν ἢ εὐγενεῖα τῆς ἤθελε φιλοτιμηθῆ νὰ δώσῃ τὰ πρωτεία τῷ ὄρχοντι Λογοθέτῃ Κρητισουλεσκούλῳ, ὡς παλαιότερον. Οἴκοθεν ἢ Πανιερότης τῆς καλὸν ἔργον ἤθελε ποιήσει ἂν προέτρεπε τὸν ὄρχοντα Λογοθέτην Φιλίππεσκοῦλον νὰ κάμῃ αὐτὴν τὴν τοεριμόνιαν. Τῆς πανιερότητός τῆς δοῦλος ὁ κατὰ πνεῦμα νῖδος Νικόλαος Καμαράσης». Καὶ εὐθὺς ὁ Φιλάρετος γράφει² τῷ Φιλοππεσκοῦλῳ: «Ἀσπάζομαι μὲ εὐχὰς τὴν εὐγενεῖαν τῆς. Ὅχι μὲ λόγον καὶ μὲ δίκαια, ἀλλὰ μὲ πατριῶν ἀγάπην ἀξιώ διὰ νὰ μὴ ἀκολουθήσουν ἀνοσιές, τόσον ἢ εὐγενεῖα σας ὅσον καὶ ὁ σύντροφός σας ὄρχων Λογοθέτης Ραδουλέσκουλος Σλατιάνος νὰ δώσουν παράδειγμα φρονήματος γεροντοτέρου καὶ μᾶλλον βεβηκότος. Ταῦτα πατριῶς τῆς εὐγενεῖας σας εὐχέτης διάκτυρος καὶ ὄλως πρόθυμος. Ὁ Οὐγγροβλαχίας Φιλάρετος». Ἡ παρέμβασις αὕτη ἐπὶ τίλους λύει τὸ ζήτημα, ὑποχωροῦντος τοῦ Φιλίππεσκοῦλου, ὅστις καὶ ἀπαντᾷ³ τῷ Φιλάρετῳ: «Μετ' εὐλαβείας ἀσπάζομαι τὴν πανίερρον αὐτῆς δεξιάν. Μόνον καὶ μόνον διὰ τὴν προσταγὴν σας τὸ κάμνω, χωρὶς ὄμως νὰ πρέπῃ, καὶ εἶμαι εὐπειθὴς δοῦλος Νικόλαος Φιλίππεσκοῦλος».

Καὶ ἤδη ἄς καταστρώσωμεν τὸν κατάλογον τῶν ἐν τῷ κώδικι τούτῳ τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Φιλάρετου ἐπιστολῶν καὶ ἐγγράφων.

¹ Αριθ. 1ος. Τύπος διαθήκης (χρονολ. 1799).

² Αριθ. 2ος. Τύπος προικοσυμφώνου γράμματος (1799).

³ Αριθ. 3ος. Τύπος κανονικοῦ διαζυγίου (Μάιος 1799).

⁴ Αριθ. 4ος. Τύπος κανονικῆς παραιτήσεως (Μάιος 1799).

⁵ Αριθ. 5ος. Ἐπιστολὴ τοῦ Σταυρουπόλεως Γρηγορίου πρὸς τὸν Πατριάρχην Νεόφυτον (24 Σεπτεμβρίου 1792), δι' ἧς ἀγγέλλεται αὐτῷ ἡ ἀπὸ τῆς ἐπισκοπῆς Ῥιμνίκου εἰς τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον τῆς Οὐγγροβλαχίας προαγωγὴ τοῦ Φιλάρετου.

⁶ Αριθ. 6ος. Ἐπιστολὴ τοῦ Φιλάρετου πρὸς τὸν Πατριάρχην Νεόφυτον, ἀγγέλλουσα ὁμοίως τοῦτο (24 Σεπτεμβρίου 1792).

⁷ Αριθ. 7ος. Ἀπάντησις τοῦ Πατριάρχου Νεοφύτου πρὸς τὸν Φιλάρετον (18 Ὀκτωβρίου 1792).

⁸ Αριθ. 8ος. Εὐχαριστήριος τοῦ Οὐγγροβλαχίας Φιλάρετου πρὸς τὸν Πατριάρχην Νεόφυτον (31 Ὀκτωβρίου 1792).

⁹ Αριθ. 9ος. Συγχαρητήριος τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Ἀνθίμου πρὸς τὸν Οὐγγροβλαχίας Φιλάρετον (15 Ὀκτωβρίου 1792). Δι' αὐτῆς παρακαλεῖ συγχρόνως αὐτὸν ὁ Ἱεροσολύμων νὰ λάβῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν του τὰ ἐκεῖ συμφέροντα τοῦ Ἁγίου Τάφου.

¹⁰ Αριθ. 10ος. Ἀπάντησις τοῦ Φιλάρετου πρὸς τὴν ἀνωτέρω ἐπιστολὴν (31 Ὀκτωβρίου 1792).

¹¹ Αριθ. 11ος. Συγχαρητήριος καὶ εὐχετικὴ ἐπιστολὴ τοῦ Ναυπάκτου Μακαρίου πρὸς τὸν Φιλάρετον (15 Ὀκτωβρίου 1792).

¹² Αριθ. 12ος. Ἀπάντησις τοῦ Φιλάρετου πρὸς τὴν ἀνωτέρω ἐπιστολὴν (31 Ὀκτωβρίου 1792).

¹³ Αριθ. 13ος. Εὐχετικὴ καὶ συγχαρητήριος πρὸς τὸν Φιλάρετον τοῦ Δρύστρας Γρηγορίου (15 Ὀκτωβρίου 1792).

¹⁴ Αριθ. 14ος. Ἀπάντησις τοῦ Φιλάρετου πρὸς αὐτὸν (18 Ὀκτωβρίου 1792).

¹⁵ Αριθ. 15ος. Εὐχετικὴ καὶ συγχαρητήριος τοῦ Βιδύνης Γρηγορίου πρὸς τὸν Οὐγγροβλαχίας Φιλάρετον (4 Νοεμβρίου 1792).

¹⁶ Αριθ. 16ος. Ἀπάντησις τοῦ Φιλάρετου πρὸς αὐτὸν (24 Νοεμβρίου 1792).

¹⁷ Αριθ. 17ος. Εὐχετικὴ καὶ συγχαρητήριος τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας Ἀνθεμίου πρὸς τὸν Οὐγγροβλαχίας Φιλάρετον (1 Ὀκτωβρίου 1792).

¹⁸ Αριθ. 18ος. Ἀπάντησις τοῦ Φιλάρετου πρὸς αὐτὸν (16 Νοεμβρίου 1792).

¹⁹ Αριθ. 19ος. Ἐπιστολὴ τοῦ Πατριάρχου Νεοφύτου πρὸς τὸν Οὐγγροβλαχίας Φιλάρετον (16 Νοεμβρίου 1792).

²⁰ Αριθ. 20ος. Ἀπάντησις πρὸς αὐτὸν τοῦ Φιλάρετου (22 Νοεμβρίου 1792).

1. Αριθ. 145.

2. Αριθ. 146.

3. Αριθ. 147.

**Αριθ. 21^{ος}*. Ἐπιστολή τοῦ Πατριάρχου *Νεοφύτου* πρὸς τὸν *Φιλάρετον* (21 Δεκεμβρίου 1792).

**Αριθ. 22^{ος}*. Ἀπάντησις πρὸς αὐτὸν τοῦ *Φιλαρέτου* (22 Φεβρουαρίου 1792).

**Αριθ. 23^{ος}*. Ἐπιστολή πρὸς τὸν *Φιλάρετον* Ἄνθιμου πατριάρχου Ἱεροσολύμων (15 Δεκεμβρίου 1792).

**Αριθ. 24^{ος}*. Ἐπιστολή τοῦ Βιδύνης *Γρηγορίου* πρὸς τὸν *Φιλάρετον* (16 Δεκεμβρίου 1792).

**Αριθ. 25^{ος}*. Ἐπιστολή τοῦ *Φιλαρέτου* πρὸς τὸν *Καίσαρειας Γρηγόριον* (26 Νοεμβρίου 1792).

**Αριθ. 26^{ος}*. Ἀπάντησις τοῦ *Καίσαρειας Γρηγορίου* πρὸς τὸν *Φιλάρετον* (19 Ἰαν. 1793).

**Αριθ. 27^{ος}*. Ἐπιστολή τοῦ *Φιλαρέτου* πρὸς τὸν Ἐφέσου *Σαμονήλ* (26 Νοεμβρίου 1792).

**Αριθ. 28^{ος}*. Ἀπάντησις τοῦ Ἐφέσου *Σαμονήλ* πρὸς τὸν *Φιλάρετον* (17 Ἰαν. 1793).

**Αριθ. 29^{ος}*. Ἐπιστολή τοῦ *Φιλαρέτου* πρὸς τὸν Ἡρακλείας *Μεθόδιον* (26 Νοεμβρ. 1792).

**Αριθ. 30^{ος}*. Ἀπάντησις τοῦ Ἡρακλείας *Μεθοδίου* πρὸς τὸν *Φιλάρετον* (17 Δεκεμβρίου 1792).

**Αριθ. 31^{ος}*. Ἐπιστολή τοῦ *Φιλαρέτου* πρὸς τὸν *Κυζίκου Ἀγάπιον* (26 Νοεμβρίου 1792).

**Αριθ. 32^{ος}*. Ἀπάντησις τοῦ *Κυζίκου Ἀγαπίου* πρὸς τὸν *Φιλάρετον* (15 Ἰαν. 1793).

**Αριθ. 33^{ος}*. Ἐπιστολή τοῦ *Φιλαρέτου* πρὸς τὸν *Νικομηδείας Ἀθανάσιον* (26 Νοεμβρίου 1792).

**Αριθ. 34^{ος}*. Ἀπάντησις πρὸς τὸν *Φιλάρετον* τοῦ *Νικομηδείας Ἀθανασίου* (15 Ἰανουαρίου 1793).

**Αριθ. 35^{ος}*. Ἐπιστολή τοῦ *Φιλαρέτου* πρὸς τὸν *Χαλκηδόνος Ἱερεμίαν* (26 Νοεμβρ. 1792).

**Αριθ. 36^{ος}*. Ἐπιστολή τοῦ *Φιλαρέτου* πρὸς τὸν *Δέρκων Γερασίμον* (26 Νοεμβρίου 1792).

**Αριθ. 37^{ος}*. Ἀπάντησις πρὸς αὐτὸν τοῦ *Δέρκων Γερασίμον* (12 Δεκεμβρίου 1792).

**Αριθ. 38^{ος}*. Ἐπιστολή τοῦ *Φιλαρέτου* πρὸς τὸν *Τυρνόβου Ματθαῖον* (26 Νοεμβρίου 1792).

**Αριθ. 39^{ος}*. Ἀπάντησις αὐτοῦ πρὸς τὸν *Φιλάρετον* (2 Ἰανουαρίου 1793).

**Αριθ. 40^{ος}*. Ἐπιστολή τοῦ *Φιλαρέτου* πρὸς τὸν *Προύσης Ἀνθιμον* (26 Νοεμβρίου 1792).

**Αριθ. 41^{ος}*. Ἀπάντησις τοῦ *Προύσης Ἀνθιμου* πρὸς τὸν *Φιλάρετον* (14 Δεκεμβρ. 1792).

**Αριθ. 42^{ος}*. Ἐπιστολή τοῦ *Φιλαρέτου* πρὸς τὸν *Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης Μακάριον* (22 Νοεμβρίου 1792).

**Αριθ. 43^{ος}*. Ἀπάντησις αὐτοῦ πρὸς τὸν *Φιλάρετον* (6 Ἰανουαρίου 1793).

**Αριθ. 44^{ος}*. Πρὸς τὸν Πατριάρχην *Κωνσταντινουπόλεως Νεόφυτον* ἐπιστολή τοῦ *Ὀυγγροβλαχίας Φιλαρέτου* (15 Μαρτίου 1793).

**Αριθ. 45^{ος}*. Ἀπάντησις τοῦ Πατριάρχου *Νεοφύτου* πρὸς τὸν *Φιλάρετον* (5 Ἀπριλ. 1793).

**Αριθ. 46^{ος}*. Ἐπιστολή τοῦ *Φιλαρέτου* πρὸς τὸν Πατριάρχην Ἱεροσολύμων Ἄνθιμον (1 Ἀπριλίου 1793).

**Αριθ. 47^{ος}*. Ἐπιστολή πρὸς τὸν *Φιλάρετον* τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Ἄνθιμον (15 Μαρτίου 1793).

**Αριθ. 48^{ος}*. Ἐπιστολή τοῦ *Καίσαρειας Γρηγορίου* πρὸς τὸν *Φιλάρετον* (5 Ἀπριλ. 1793).

**Αριθ. 49^{ος}*. Τοῦ *Φιλαρέτου* πρὸς τὸν *Καίσαρειας Γρηγόριον* (5 Μαρτίου 1793).

**Αριθ. 50^{ος}*. Τοῦ Ἐφέσου *Σαμονήλ* πρὸς τὸν *Φιλάρετον* (8 Ἀπριλίου 1793).

**Αριθ. 51^{ος}*. Τοῦ *Φιλαρέτου* πρὸς τὸν Ἐφέσου *Σαμονήλ* (15 Μαρτίου 1793).

**Αριθ. 52^{ος}*. Τοῦ *Κυζίκου Ἀγαπίου* πρὸς τὸν *Φιλάρετον* (8 Ἀπριλίου 1793).

**Αριθ. 53^{ος}*. Τοῦ *Φιλαρέτου* πρὸς τὸν *Κυζίκου Ἀγάπιον* (15 Μαρτίου 1793).

**Αριθ. 54^{ος}*. Τοῦ *Νικομηδείας Ἀθανασίου* πρὸς τὸν *Φιλάρετον* (7 Ἀπριλίου 1793).

**Αριθ. 55^{ος}*. Τοῦ *Φιλαρέτου* πρὸς τὸν *Νικομηδείας Ἀθανάσιον*.

**Αριθ. 56^{ος}*. Τοῦ *Δέρκων Γερασίμου* πρὸς τὸν *Φιλάρετον* (6 Ἀπριλίου 1793).

**Αριθ. 57^{ος}*. Ἐπιστολή τοῦ *Ἀλεξάνδρου Μουρούζη* πρὸς τὸν Πατριάρχην *Κωνσταντινουπόλεως Νεόφυτον*. Διὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ὁ *Ἀλέξανδρος Μουρούζης* ἐπικροτεῖ ἐπὶ τῇ ἀνασυστάσει τῆς σχολῆς (τῆς Πατριαρχικῆς βεβαίως), πέμπει ὑπὲρ αὐτῆς 3000 γρόσια καὶ ἀγγέλλει τὴν ὑπὲρ αὐτῆς ἐκδοσιν *Χρυσοβούλλου*, ὅπερ καὶ πέμπει μετὰ μεταφράσεως, προσθέτων ὅτι δὲν εὐρέθη ἐν τῷ κώδικι τὸ προηγουμένως ὑπὲρ τῆς αὐτῆς σχολῆς ἐκδοθέν.

**Αριθ. 58^{ος}*. Ἐπιστολή τοῦ *Φιλαρέτου* πρὸς τὸν Πατριάρχην *Νεόφυτον*, ἀγγέλλουσα τὰ αὐτὰ καὶ ἡ ἐπιστολή τοῦ ἡγεμόνος *Μουρούζη* (16 Μαΐου 1793).

**Αριθ. 59^{ος}*. Ἐπιστολή τοῦ *Φιλαρέτου* πρὸς τὸν Πατριάρχην *Νεόφυτον*. Δι' αὐτῆς ἀγγέλλει τῷ Πατριάρχῃ ὁ *Φιλάρετος* ὅτι συναποστέλλει τὸ αἰτηθὲν ὑπὸ τοῦ διδασκάλου *κὶρ Δωροθέου* χειρόγραφον τοῦ διδασκάλου *Νεοφύτου*, παρακαλεῖ δὲ αὐτὸν νὰ ἐπιστραφῇ εὐθύς ὡς ἐπιθεωρηθῆ, καθ' ὅσον ἀνήκει τῇ σχολῇ.

'Αριθ. 60^{ος}. 'Επιστολή τοῦ Πατριάρχου Νεοφύτου πρὸς τὸν Φιλάρητον (9 'Απριλίου 1793).

'Αριθ. 61^{ος}. 'Επιστολή τοῦ 'Ιεροσολύμων 'Ανθίμου πρὸς τὸν Φιλάρητον (20 Μαΐου 1793)· ἐν αὐτῇ ὁ 'Ιεροσολύμων Πατριάρχης ποιεῖται λόγον περὶ μονῆς ἀνηκούσης τῷ Ἁγίῳ Τάφῳ.

'Αριθ. 62^{ος}. 'Επιστολή τοῦ Κυζίκου Ἀγαπίου πρὸς τὸν Φιλάρητον (20 Μαΐου 1793).

'Αριθ. 63^{ος}. 'Επιστολή τοῦ Πατριάρχου Νεοφύτου πρὸς τὸν Φιλάρητον (27 Μαΐου 1793), δι' ἧς ἀγγέλλει αὐτῷ ὅτι τὸ ἀποσταλὲν χειρόγραφον ἐλήφθη καὶ ἐδόθη πρὸς ἐπιθεώρησιν τῷ διδασκάλῳ καὶ ἱεροκήρυκι Δωροθέῳ, καὶ ὅτι μετὰ τρεῖς μῆνας, τελουμένης τῆς ἐπιθεωρήσεως, ἐπιστραφῆσεται.

'Αριθ. 64^{ος}. 'Επιστολή τοῦ Φιλάρητου πρὸς τὸν Δρυστρας Γρηγόριον (30 'Ιανουαρ. 1793).

'Αριθ. 65^{ος}. 'Επιστολή τοῦ Φιλάρητου πρὸς τὸν πανιερώτατον....

'Αριθ. 66^{ος}. 'Επιστολή τοῦ 'Ιεροσολύμων Πατριάρχου Ἀνθίμου πρὸς τὸν Φιλάρητον (30 Μαΐου 1793), δι' ἧς πρόκειται καὶ πάλιν περὶ τῆς τῷ Ἁγίῳ Τάφῳ ἀνηκούσης μονῆς τοῦ Ἁγίου Σάββα.

'Αριθ. 67^{ος}. 'Επιστολή τοῦ Δέρκων Γερασίμου πρὸς τὸν Φιλάρητον (5 'Ιουνίου 1793).

'Αριθ. 68^{ος}. 'Επιστολή τοῦ πρῶην Μυρέων Ἰωάννου (20 'Ιουλίου 1793), ὅστις ἀγγέλλει τῷ Φιλάρητῳ ὅτι προσήλθεν αὐτῷ Ἑβραῖός τις διὰ νὰ βαπτισθῆ καὶ ὅτι φοβεῖται μήπως ὑπὸ τέλους τινὸς κινεῖται οὗτος διὰ νὰ κἀμη τοιαύτην ἀπόφασιν, διὸ καὶ ζητεῖ τὰς διαταγὰς καὶ τὰς ὁδηγίας τοῦ Φιλάρητου.

'Αριθ. 69^{ος}. Πατριαρχικὸν Γράμμα τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Νεοφύτου πρὸς τὸν Ριμνίκου Νεκάριον (29 Μαΐου 1793).

'Αριθ. 70^{ος}. Πατριαρχικὸν καὶ Συνοδικὸν Γράμμα πρὸς τὸν Φιλάρητον (21 'Ιουλίου 1793), φέρον τὰς ὑπογραφὰς τοῦ Πατριάρχου Νεοφύτου, τοῦ Καισαρείας Γρηγορίου, τοῦ Ἐπίσκου Σαμουήλ, τοῦ Ἡρακλείας Μεθοδίου, τοῦ Κυζίκου Ἀγαπίου, τοῦ Νικομηδείας Ἀθανασίου, τοῦ Δέρκων Γερασίμου καὶ τοῦ Ἄρτης Μακαρίου.

'Αριθ. 71^{ος}. 'Επιστολή τοῦ Φιλάρητου πρὸς τὸν Πατριάρχην Νεόφυτον (25 Σεπτεμβρίου 1793), δι' ἧς ἀγγέλλει τὴν ἀπὸ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Οὐγγροβλαχίας παραίτησιν αὐτοῦ.

'Αριθ. 72^{ος}. Αἴτησις τοῦ πρῶην Οὐγγροβλαχίας Φιλάρητου πρὸς τὸν ἡγεμόνα, δύο ἡμέρας μετὰ τὴν παραίτησιν αὐτοῦ γραφεῖσα,

δι' ἧς ζητεῖ ὅπως τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἀνασκευασθέντα δύο μοναστήρια τοῦ ἁγίου Δημητρίου καὶ τοῦ Συναγώβου μένωσιν ὀριστικῶς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ καὶ πορίζηται ἐντεῦθεν τὰ πρὸς ζωάρκειαν αὐτοῦ.

'Αριθ. 73^{ος}. 'Επιστολή τοῦ ἀρχιμανδρίτου τῆς μονῆς Νέμτζου Παΐσιου πρὸς τὸν εὐγενέστατον καμινάρην Γεώργιον Φωκᾶν (19 Μαρτίου 1792), δι' ἧς παραπέμπεται οὗτος ὑπὸ τοῦ Παΐσιου, ὡς μὴ ἔχοντος δῆθεν πείραν τῶν τοιοῦτων, εἰς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν διὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ συγγενικοῦ συνοικεσίου, περὶ οὗ ἠρωτήθη ὁ γράψας τὴν ἐπιστολήν.

'Αριθ. 74^{ος}. 'Επιστολή τοῦ Γρηγορίου Μπραγκοβάνου πρὸς τὸν Οὐγγροβλαχίας Φιλάρητον (14 Σεπτεμβρίου 1792).

'Αριθ. 75^{ος}. Ἀπάντησις τοῦ Φιλάρητου πρὸς τὸν Γρηγόριον Μπραγκοβᾶνον (26 Σεπτεμβρίου 1792).

'Αριθ. 76^{ος}. 'Επιστολή τοῦ Οὐγγροβλαχίας Φιλάρητου πρὸς τὸν Μέγαν Βόρνικον Δημήτριον Ρακοβίτσαν (11 Σεπτεμβρίου 1792).

'Αριθ. 77^{ος}. 'Επιστολή τοῦ Μυρέων Ματθαίου πρὸς τὸν Οὐγγροβλαχίας Φιλάρητον ('Οκτώβριος 1792).

'Αριθ. 78^{ος}. 'Επιστολή Ἡλία τοῦ Ἐπιδαυρίου πρὸς τὸν Φιλάρητον (3 Νοεμβρίου 1792).

Ἡ ἐπιστολή αὕτη ἐγράφη ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς εἰς τὸν θρόνον τῆς Οὐγγροβλαχίας ἀνόδου τοῦ Φιλάρητου, καὶ δι' αὐτῆς Ἡλίας ὁ Ἐπιδαύριος συγχαίρων τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τοιοῦτον διαπρεπῆ ἱεράρχην, ὁμιλεῖ διὰ μακρῶν καθ' ὅσον ἡ ἐπιστολή περιλαμβάνει εἰκοσιν ὀκτὼ σελίδας μεγάλας καὶ πυκνῶς γεγραμμένας—ἐν φράσει βέουση περὶ ἐκείνων, οἵτινες λέγονται μὲν Χριστιανοί, ἀλλ' οὐδὲν ἄλλο πράττουσιν, εἰμὴ νὰ ἐμπαίζωσι τὴν θρησκείαν αὐτῶν. Δι' ὃ καὶ δικαίως ἐν τῇ ἀπαντήσῃ αὐτοῦ ὁ Φιλάρητος ὀνομάζει τὴν ἐπιστολήν ταύτην πλῆρες πολυτίμων μαργαριτῶν κιβώτιον.

'Αριθ. 79^{ος}. Ἀπάντησις τοῦ Φιλάρητου πρὸς Ἡλίαν τὸν Ἐπιδαύριον (13 Νοεμβρίου 1792).

'Αριθ. 80^{ος}. 'Επιστολή Νεοφύτου ἀρχιμανδρίτου πρὸς Φιλάρητον (17 Δεκεμβρίου 1792).

'Αριθ. 81^{ος}. Ἀπάντησις τοῦ Φιλάρητου (Δεκέμβριος 1792).

'Αριθ. 82^{ος}. 'Επιστολή (ἐκ Βιέννης 22 Δεκεμβρίου 1792) συγχαρητήριος τοῦ ἱατροφιλοσόφου Μανασῆ Ἡλιάδου.

'Αριθ. 83^{ος}. Ἀπάντησις πρὸς αὐτὸν τοῦ Φιλάρητου.

Ἀριθ. 84^{ος}. Τοῦ Μπουζαίου Δουθεύου πρὸς τὸν Φιλάρητον (2 Φεβρουαρίου 1793).

Ἀριθ. 85^{ος}. Τοῦ Ῥιμνίκου Νεκταρίου πρὸς τὸν Φιλάρητον (Ἰούνιος 1793).

Ἀρ. 86^{ος}. Ἀπάντησις τοῦ Φιλαρέτου πρὸς τὸν Ῥιμνίκου Νεκταρίου (5 Αὐγούστου 1793).

Ἀριθ. 87^{ος}. Τοῦ Μπουζαίου Δουθεύου πρὸς τὸν Φιλάρητον (3 Ἰανουαρίου 1793).

Ἀριθ. 88^{ος}. Τοῦ Ἰωαννίνων Μακαρίου καὶ τῶν προκρίτων τῆς πόλεως Ἰωαννίνων πρὸς τὸν Οὐγγροβλαχίας Φιλάρητον.

Ἀριθ. 89^{ος}. Πρὸς τὸν Φιλάρητον (ἐπιστολὴ ἀνυπόγραφος).

Ἀριθ. 90^{ος}. Τοῦ ἀρχιμυδρίτου Νεοφύτου πρὸς τὸν Φιλάρητον (7 Δεκεμβρίου 1793), συναποστέλλοντος ὡς δῶρον καὶ τὸ δεύτερον ἶτος τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδιδομένου καλανταρίου.

Ἀριθ. 91^{ος}. Ἀπάντησις πρὸς αὐτὸν τοῦ πρῶην Οὐγγροβλαχίας Φιλαρέτου (6 Ἰανουαρίου 1794).

Ἀριθ. 92^{ος}. Γράμμα συγχωρητικὸν ὑπὲρ τῶν κοιμηθέντων Ῥωξάνδρας καὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Καλλινίκου, φέρον καὶ τὰς ὑπογραφὰς τοῦ πρῶην Κωνσταντινουπόλεως Γερασίμου, τοῦ Ἀντιοχίας Ἀνθιμίου, τοῦ Ἱεροσολύμων Ἀνθιμίου, τοῦ Ἐφίσου Μακαρίου, τοῦ Ἡρακλείας Μελετίου, τοῦ Κυζίκου Ἰωακείμ, τοῦ Νικομηδείας Ἀθανασίου, τοῦ Χαλκηδόνος Ἰερεμίου, τοῦ Δέρκων Γρηγορίου, τοῦ Θεσσαλονίκης Γερασίμου, τοῦ Τουρνόβου Ματθαίου, τοῦ Προύσης Ἀνθιμίου καὶ τοῦ Λαρίσσης Διονυσίου (1801).

Ἀριθ. 93^{ος}. Τοῦ Φιλαρέτου πρὸς τὸν Μπεϊζαδὲ Σούτσο (7 Ὀκτωβρίου 1792).

Ἀριθ. 94^{ος}. Τοῦ Μπεϊζαδὲ Σούτσο πρὸς τὸν Φιλάρητον (Ὀκτώβριος 1792).

Ἀριθ. 95^{ος}. Τοῦ Γρηγορίου Σούτσο πρὸς τὸν Φιλάρητον (Ὀκτώβριος 1792).

Ἀριθ. 96^{ος}. Τοῦ Φιλαρέτου πρὸς τὸν Μέγαν Σπαθάρων Δημήτριον Σούτσο (Ὀκτώβριος 1792).

Ἀριθ. 97^{ος}. Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν (26 Νοεμβρίου 1792).

Ἀριθ. 98^{ος}. Τοῦ Δημητρίου Σούτσο πρὸς τὸν Φιλάρητον (16 Νοεμβρίου 1792).

Ἀριθ. 99^{ος}. Τοῦ Παναγιώτου διδασκάλου Τραπεζουντίου¹ πρὸς Φιλάρητον (23 Σεπτεμβρίου 1792).

Ἀριθ. 100^{ος}. Τοῦ ἱατροφιλοσόφου Βασ.

Στεφανίδου πρὸς τὸν Φιλάρητον (Πυανεψιῶνος τετάρτη Μάρτιος 1792).

Ἀριθ. 101^{ος}. Τοῦ Φιλαρέτου πρὸς τὸν Βασ. Στεφανίδην (28 Νοεμβρίου 1792).

Ἀριθ. 102^{ος}. Τοῦ Γεωργίου Ῥωμανοῦ πρὸς τὸν Φιλάρητον.

Ἀριθ. 103^{ος}. Τοῦ Φιλαρέτου πρὸς Ἀλέξανδρον Μουρούζην Βοεβόνδαν (2 Δεκεμβρίου 1792).

Ἀριθ. 104^{ος}. Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν Μέγαν δραγομᾶνον Γεώργιον Μουρούζην (4 Νοεμβρίου 1792).

Ἀριθ. 105^{ος}. Τοῦ Γεωργίου Μουρούζη πρὸς τὸν Φιλάρητον.

Ἀριθ. 106^{ος}. Τοῦ Φιλαρέτου πρὸς τὸν πείζαδὲ Γεώργιον Μουρούζην (4 Ἰανουαρίου 1792).

Ἀριθ. 107^{ος}. Πιττάκιον πρὸς τὸν μητροπολίτην του . . . (;)

Ἀριθ. 108^{ος}. Ἀπάντησις τοῦ Φιλαρέτου εἰς τὸ ἀπὸ 26 Δεκεμβρίου γράμμα τοῦ Δημητρίου Γκίκα (4 Ἰανουαρίου 1793).

Ἀριθ. 109^{ος}. Τοῦ Φιλαρέτου πρὸς Ἀλέξανδρον Μουρούζην Βοεβόνδαν, ἐν ἧ συνυπογράφονται Δημήτριος Γκίκας, Νικόλαος Μπραγκοβᾶνος, Ἰωάννης Βακαρέσκος Βεσιάριος, Δημήτριος Ῥακοβίτσας, Ἰωάννης Μουρούζης, Σαρκλάτος Γρατζιᾶνος Βόρνικος, Νικόλαος Φιλίππεσκουλος Λογοθέτης.

Ἀριθ. 110^{ος}. Πιττάκιον ἰδιαίτερον τοῦ Δεσπότη.

Ἀριθ. 111^{ος}. Πιττάκιον ἰδιαίτερον ἐκ μέρους τῆς κοινότητος.

Ἀριθ. 112^{ος}. Ἀπόκρισις τοῦ αὐθέντου Ἀλεξάνδρου Μουρούζη Βοεβόνδα εἰς τὸ συγχρητήριον γράμμα τοῦ δεσπότη ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς τῶν Χριστουγέννων.

Ἀριθ. 113^{ος}. Γράμμα τοῦ αὐθέντου διὰ τὸ κοινὸν ἀπὸ Μπογδανίαν (1 Ἰανουαρίου 1793).

Ἀριθ. 114^{ος}. Πιττάκιον τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν μητροπολίτην καὶ τοὺς ἄρχοντας.

Ἀριθ. 115^{ος}. Τοῦ Φιλαρέτου καὶ τῶν ἀρχόντων πρὸς τὸν αὐθέντην Ἀλέξανδρον Μουρούζην (9 Ἰανουαρίου 1793).

Ἀριθ. 116^{ος}. Τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Μουρούζη πρὸς τὸν Φιλάρητον καὶ τοὺς ἄρχοντας (5 Ἰανουαρίου 1793).

Ἀριθ. 117^{ος}. Πιττάκιον (;) (11 Ἰαν. 1793).

Ἀριθ. 118^{ος}. Τοῦ ἡγεμόνος πρὸς τὸν Φιλάρητον καὶ τοὺς ἄρχοντας (11 Ἰανουαρίου 1793).

Ἀριθ. 119^{ος}. Πιττάκιον ἀποκριτικὸν τοῦ Δεσπότη (16 Ἰανουαρίου 1793).

Ἀριθ. 120^{ος}. Ἔτερον.

1. Ἐδημοσιώθη ὑπὸ Ἐπαμ. Θ. Κυριακίδου ἐν Βιογραφίαις τῶν Τραπεζουντίων λογίων, σελ. 148.

'Αριθ. 121^{ος}. Τοῦ Δημητρίου Μουρούζη πρὸς τὸν μητροπολίτην καὶ τοὺς ἄρχοντας (2 Ἰανουαρίου 1793).

'Αριθ. 122^{ος}. Τοῦ Φιλαρέτου καὶ τῶν ἀρχόντων πρὸς τὸν ἡγεμόνα (17 Ἰαν. 1793).

'Αριθ. 123^{ος}. Ἀπάντησις τοῦ ἡγεμόνος.

'Αριθ. 124^{ος}. Τοῦ Φιλαρέτου καὶ τῶν ἀρχόντων πρὸς τὸν ἡγεμόνα.

'Αριθ. 125^{ος}. Τῶν αὐτῶν πρὸς τὸν αὐτόν, (9 Φεβρουαρίου 1793).

'Αριθ. 126^{ος}. Ἔτερον (1793).

'Αριθ. 127^{ος}. Ἔτερον (1793).

'Αριθ. 128^{ος}. Ἔτερον (1793).

'Αριθ. 129^{ος}. (4 Φεβρουαρίου 1793).

'Αριθ. 130^{ος}. Ἔτερον (Φεβρουαρίου 1793) ἐν ἅπασιν τούτοις πρόκειται περὶ διαφορῶν ὑποθέσεων διοικητικῶν, ἐφ' ὧν ζητοῦνται αἰ ὀδηγίαι τοῦ ἡγεμόνος.

'Αριθ. 131^{ος}. Τοῦ Ἀλεξάνδρου Μουρούζη πρὸς τὸν Φιλάρητον καὶ τοὺς ἄρχοντας (27 Ἰανουαρίου 1793). Τούτου τὴν πρὸς τοὺς ἄρχοντας Χάτμαννον καὶ Καμαράσην ὑποσημείωσιν ἐδημοσιεύσαμεν ἐν τοῖς ἄνω.

'Αριθ. 132^{ος}. Προσφώνησις (τίνος;) ἐξ ὀνόματος πάντων τῶν ἐν Βουκουρεστίῳ, ἀρχιερέως, ἀρχόντων, συστημάτων κτλ. πρὸς τὸν . . . . . (i)

'Αριθ. 133^{ος}. Τοῦ Φιλαρέτου πρὸς τὸν Ποστέλνικον Δημήτριον (2 Φεβρουαρίου 1793).

'Αριθ. 134^{ος}. Τοῦ Φιλαρέτου καὶ τῶν ἀρχόντων πρὸς τὸν Μπεϊζαδὲ καὶ Μέγαν διερχομένην Γεώργιον Μουρούζην (Φεβρ. 1793).

'Αριθ. 135^{ος}. Τῶν αὐτῶν πρὸς τὸν αὐτόν.

'Αριθ. 136^{ος}. Τοῦ Φιλαρέτου πρὸς τὸν πρῶτον μέγαν Ποστέλνικον Σπαθάκην, Καπιμαγιάν (Φεβρουαρίου 1793).

'Αριθ. 137^{ος}. Τοῦ Ἀλεξάνδρου Μουρούζη πρὸς τὸν Φιλάρητον καὶ τοὺς ἄρχοντας (12 Φεβρουαρίου 1793).

'Αριθ. 138^{ος}. Τοῦ ἡγεμόνος.

'Αριθ. 139^{ος}. Πιπτάκιον τοῦ αὐτοῦ.

'Αριθ. 140^{ος}. Τοῦ Φιλαρέτου πρὸς τὸν ἡγεμόνα (14 Φεβρουαρίου 1793).

'Αριθ. 141^{ος}. Ἐρώτησις τοῦ Νικολάου Φιλίππεσκούλου πρὸς τὸν Φιλάρητον (17 Φεβρουαρίου 1793). Ἴδε ταύτην ἄνωτέρω.

'Αριθ. 142^{ος}. Ἐρώτησις τοῦ Φιλαρέτου πρὸς τὸν Χάτμαννον. Ἴδε καὶ ταύτην ἄνωτέρω.

'Αριθ. 143^{ος}. Ἀπάντησις τοῦ Νικολάου Καμαράση. Ἴδε καὶ ταύτην ἄνωτέρω.

'Αριθ. 144^{ος}. Ἀπάντησις τοῦ Κ. Καρατζᾶ. Ἴδε καὶ ταύτην ἄνωτέρω.

'Αριθ. 145^{ος}. Τοῦ Νικολάου Καμαράση πρὸς Φιλάρητον. Ἐπίσης καὶ αὕτη δημοσιεύεται ἐν τοῖς ἄνω.

'Αριθ. 147^{ος}. Τοῦ Φιλαρέτου πρὸς τὸν Λογοθέτην Φιλίππεσκούλον. Ἴδε καὶ ταύτην ἄνωτέρω.

'Αριθ. 147^{ος}. Τοῦ Λογοθέτου Φιλίππεσκούλου πρὸς τὸν Φιλάρητον ἴδε καὶ ταύτην ἄνωτέρω.

'Αριθ. 148^{ος}. Τοῦ μεγάλου Ποστέλνικου Δημητρίου πρὸς τὸν Φιλάρητον (19 Φεβρουαρίου 1793).

'Αριθ. 149^{ος}. Τοῦ Καμαράση πρὸς τὸν Φιλάρητον (20 Φεβρουαρίου).

'Αριθ. 150^{ος}. Ἀπάντησις τοῦ Φιλαρέτου πρὸς τὸν Καμαράσην.

'Αριθ. 151^{ος}. Προσφώνημα μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν δταν ἐνεθρονίσθη ὁ αὐθέντης Ἀλεξάνδρος Μουρούζης Βοεβόνδας (ὑπὸ τίνοσ;)

'Αριθ. 152^{ος}. Τοῦ Γεωργίου Μουρούζη πρὸς τὸν Φιλάρητον καὶ τοὺς ἄρχοντας.

'Αριθ. 153^{ος}. Τοῦ Δημητρίου Μουρούζη πρὸς τὸν αὐτόν (16 Μαρτίου 1793).

'Αριθ. 154^{ος}. Τοῦ Εὐσταθίου Ποστέλνικου πρὸς τὸν Φιλάρητον (17 Μαρτίου 1793).

'Αριθ. 155^{ος}. Ὁ τοῦ Βεστιάρη Ἐμὲρ Ναμὲς πρὸς τὸν αὐθέντην.

'Αριθ. 156^{ος}. Τοῦ Φιλαρέτου πρὸς τὸν μέγαν δραγομᾶνον Πεγιζαδὲ Γεώργιον Μουρούζην (Μαρτίου 1793).

'Αριθ. 157^{ος}. Τοῦ Φιλαρέτου πρὸς Δημήτριον Μουρούζην (Μαρτίου 1793).

'Αριθ. 158^{ος}. Τοῦ Γεωργίου Μουρούζη πρὸς τὸν Φιλάρητον (14 Ἀπριλίου 1793).

'Αριθ. 159^{ος}. Τοῦ Δημητρίου Μουρούζη πρὸς τὸν Φιλάρητον (10 Ἀπριλίου 1793).

'Αριθ. 160^{ος}. Τοῦ Φιλαρέτου πρὸς τὴν μεγάλην Δόμναν Σμαράγδαν Μουρουζίναν (10 Ἰουλίου 1793).

'Αριθ. 161^{ος}. Τοῦ Φιλαρέτου πρὸς τὸν Μπεγιζαδὲ Γεώργιον Μουρούζην μέγαν δραγομᾶνον.

'Αριθ. 162^{ος}. Τοῦ Φιλαρέτου πρὸς τὸν Δημήτριον Μουρούζην.

'Αριθ. 163^{ος}. Ἀπάντησις τῆς κυρίας Δόμνας Σμαράγδας (22 Ἰουλίου 1793).

'Αριθ. 164^{ος}. Ἰωάννου Ἀλεξάνδρου Καλλιμάχη Βοεβόνδα Μολδοβλαχίας πρὸς τὸν πρῶτον Παχάρνικον Γεώργιον καὶ πρῶτον Μεδαλνιτζιάρην Ἰωάννην (13 Φεβρ. 1796).

'Αριθ. 165^{ος}. Φιρμάνιον αὐτοκρατορικόν

ἐπὶ τῇ παραιτήσει τοῦ ἡγεμόνος Μπογδανίας Γιαννακεζαδὲ Ἀλεξάνδρου Βοεβόνδα.

Ἀριθ. 166^{ος}. Τοῦ Ῥιμνίκου Νεκταρίου πρὸς τὸν ὑψηλότατον.

Ἀριθ. 167^{ος}. Τῷ λογιωτάτῳ Ἰωάννῃ.

Ἀριθ. 168^{ος}. Ἡ πρᾶξις τῆς ἀρχιερατείας τοῦ Θεσσαλονίκης Γαβριὴλ (1745) μετὰ τῆς σημειώσεως ὅτι μετετέθη οὗτος εἰς Μολδαβίαν, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῇ 15 Φεβρ. 1780.

Ἀριθ. 169^{ος}. Εὐχὴ καὶ πολυχρονισμὸς ὑπὲρ τῆς ἡγεμονίδος Δόμνης.

Ἀριθ. 170—171^{ος}. Δύο ἐπιστολαὶ τοῦ Ἱεροσολύμων Ἀβρααμίου πρὸς τὸν Φιλάρετον, ἐπίσκοπον Ῥιμνίκου διατελοῦντα.

Ἀριθ. 172^{ος}. Τοῦ Παναγιοδόρου (;) πρὸς τὸν Ῥιμνίκου.

Ἀριθ. 173—184^{ος}. Ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς ταύταις οὔτε ὁ γράφων δηλοῦται οὔτε ὁ πρὸς ὃν ἐγράφησαν.

Ἀριθ. 185^{ος}. Βασιλείῳ τῷ κατὰ τὴν Πάτμον διδασκάλῳ ἐπιστολὴ (τίνος;), διαλαμβάνουσα περὶ ναυαγίου καὶ σωτηρίας ἐκ τοῦ ναυαγίου (1743 Ἐλαφβολιῶνος δ' μεσοῦντος).

Ἀριθ. 186^{ος}. Τύπος ἐπιστολῆς τοῦ ἐγκωμιαστικοῦ χαρακτῆρος.

Ἀριθ. 187^{ος}. Ὁμοία.

Ἀριθ. 188^{ος}. Τύπος ἀπαντήσεως εἰς ἐπιστολὴν ἐγκωμιαστικοῦ χαρακτῆρος.

Ἀριθ. 189^{ος}. Τύπος ἐπιστολῆς ψεκτικοῦ χαρακτῆρος.

Ἀριθ. 190^{ος}. Τύπος ἀπαντήσεως πρὸς ἐπιστολὴν τοιαύτην.

Ἀριθ. 191^{ος}. Λόγος ἐπιβατήριος.

Ἀριθ. 192^{ος}. Ἐκ τῆς Φιλοκαλίας τῶν νηπτικῶν.

Ἀριθ. 193^{ος}. Ἰωάννου Καρπαθίου.

Ἀριθ. 194^{ος}. Λόγος πάνηγυρικός, ἐγκωμιαστικός ἄμα καὶ εὐχτικός.

Ἀριθ. 195^{ος}. Μῦθος λογικός.

Ἀριθ. 196^{ος}. Προσλαλιά πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Πλάτωνα, ἐκφωνηθεῖσα ὑπὸ Εὐγενίου τοῦ νῦν ἀρχιεπισκόπου Σλαβινίου καὶ Χερσῶνος, ὅτε εἰς ἱερέα ἐχειροτονήθη (30 Αὐγούστου 1775).

Ἀριθ. 197^{ος}. Εὐχαριστήριος λόγος πρὸς τὴν Αἰκατερίναν Β' ὑπὸ Εὐγενίου, ἐκφωνηθεῖς ἐπ' ἐκκλησίας μετὰ τὴν χειροτονίαν του (Σεπτεμβρίῳ 1775).

Ἀριθ. 198^{ος}. Ὁμιλία συγχαρητικὴ τῇ Αὐτοκρατορίσῃ ἐπὶ τῇ εἰς Κιέβον ἐλεύσει αὐτῆς, ἐκφωνηθεῖσα μὲν ὑπὸ τοῦ Κιέβου Σαμουήλ, μεταφρασθεῖσα δὲ ἐκ τοῦ ῥωστικοῦ παρὰ τοῦ ἀρχιμικηδρίτου Δωροθέου Βασμούλου.

Ἀριθ. 199^{ος}. Ὁμοία παρὰ τοῦ ἀρχιμικηδρίτου Δωροθέου Βασμούλου, ἐκφωνηθεῖσα ἐπὶ τῇ εἰς Νίνζην ἐλεύσει τῆς Αἰκατερίνης καὶ παρὰ τοῦ ἰδίου εἰς τὴν ἑλληνικὴν μεταφρασθεῖσα (1787).

Ἀριθ. 200^{ος}. Προσφώνησις, συντεθεισα ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Εὐγενίου καὶ ἐκφωνηθεῖσα ὑπὸ τοῦ πραγματευτοῦ Παναγιώτου Στεφάνου Κοσιᾶ.

Ἀριθ. 201^{ος}. Διάφορα.

Ἀριθ. 202^{ος}. Ἐπιστολὴ τοῦ Οὐγγρεβλαχίας Δοσιθέου (Ἰανουαρίου 4 1805).

Ἀριθ. 203^{ος}. Ἰατροσόφι.

Ἀριθ. 204^{ος}. Ἐκ τῶν τοῦ Μαξίμου.

Ἀριθ. 205^{ος}. Ἐπιστολὴ Ἀνανία τινός (28 Ἀπριλίου 1805).

ΠΟΛΥΖΩΗΣ Ο ΛΑΜΠΑΝΙΤΣΙΩΤΗΣ ΚΑΙ ΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΥΤΟΥ

ὑπὸ

Π. Δ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΟΥ, ἱατροῦ.

Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ἈΣΠΖ' συνεδρίᾳ τῆς 23 Φεβρουαρίου 1898.

Ὁλόκληρος συνεπληρώθη πρό τινας ἑκατονταετηρίδας, ἀφ' οὗτου Πολυζώης ὁ Λαμπανισιώτης τύποις ἐξέδοτο ἐν Βιέννῃ (1796 Μαΐου 4, κατὰ τὴν πρὸς τοὺς φιλέλληνας ἀναγνώστας ἐν ἀρχῇ τοῦ βιβλίου προσφώνησιν του¹) τὴν «*Συνοπτικὴν Ἀρχαιολογίαν τῶν Ἑλλήνων, περιέχουσαν τὰς δογματικὰς, πολιτικὰς καὶ πολεμικὰς πράξεις των*» κλπ., ἐν ἧ καὶ πλήρη κατάλογον προσέθεσε τῶν οὐκ ὀλίγων ἔργων τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέντων μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ἄλλὰ τίς ἄρα γε ὁ ἠπειρώτης λόγιος ἀνὴρ οὗτος;

Ὁ μακαρίτης Π. Ἀραβαντινὸς ἐν τῷ Β' τόμῳ τῆς Χρονογραφίας τῆς Ἠπειροῦ του² ἀρκεῖται κατατάσσων αὐτὸν μεταξὺ τῶν μαθητῶν, τῶν ἐξεληθόντων ἐκ τῶν Σχολῶν τῶν Ἰωαννίνων καὶ διακοιθέντων καὶ λέγει ἀπλῶς καὶ μόνον: «*Πολυζώης Λαμπανισιώτης ἐξ Ἰωαννίνων, ἐκδότης τῆς τοῦ Μελετίου Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας*». Δὲν λέγουσι δὲ ποσῶς τι περὶ αὐτοῦ μήτε τὸ Σχέδιον τοῦ κ. Μ. Παρονίκου, μήτε τὰ Ἠπειρωτικὰ Μελετήματα τοῦ Ἰ. Λαμπριδίου, τὰ μέχρι τῆς τελευτῆς του μόνον ἐκδοθέντα. Διὸ καὶ ἔργομαι ἐνταῦθα νὰ καταστήσω γνωστότερα τὰ κατ' αὐτὸν διὰ πλεόνων, καὶ τοι αὐθις, ὁμολογῶ, πάνυ ὀλίγων.

Ὡς δεικνύται ἐκ τοῦ ἐπωνύμου, ὅπερ φέρει, Πολυζώης ὁ Λαμπανισιώτης κατὰχεται ἀναμφιβόλως ἐκ τῆς Λαμπανίτσας³. Ἡ Λαμπανί-

τσα χωριδίον ἐστὶ τῆς Παρραμυθίας πρὸς βορρᾶν ἀκριβῶς καὶ τέσσαρας ὥρας μακρὰν αὐτῆς, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὑψηλοτέρου ὄρους, τῆς Χιονίστρας λεγομένης, κατοικεῖται δ' ἤδη ὑπὸ τριάκοντα χριστιανικῶν οἰκογενειῶν, τελοῦσῶν γεώργια εἰς ἀγάδες τῆς μεγάλης πατριᾶς Πρόνιου ἐν Παρραμυθίᾳ. Ἐρμυνὴ δ' ἐκ φύσεως λίαν καὶ μεταξὺ ἀποκρήμων βράχων, ἐχρησίμευσε πολλάκις εἰς περιφρούρησιν περιουσιῶν καὶ υπάρξεων πλείστων κατὰ τοὺς χρόνους τῶν τελευταίων ἑκατονταετηριδῶν, ὅποτε ἐνταῦθα κατέφυγον ἐκ τῆ Παρραμυθίας καὶ ἐκ τῶν πέριξ χωρίων πρὸς διεφυγῆν τῶν παντοίων κινδύνων οἱ κάτοικοι¹.

Ἄλλ' αἱ δεινὰ ἐκείναι ἐποχαὶ ἦσαν πολλὰ καὶ τὰ γεγονότα ἀλλεπάλληλα καὶ ἡ Λαμπανίτσα δὲν ἐπῆρκει πάντοτε τιθεμένη φραγμὸς εἰς τὰς διαφόρους ἐπιδρομὰς ἐν τῷ τμήματι Παρραμυθίας, ἔστιν ὅτε καὶ κατ' αὐτῆς ταύτης γενομένης καὶ ὁ πληθυσμὸς τῶν μερῶν τούτων, ὡς καὶ ἀπάσης τῆς Θεσπρωτίας ὁμοίως, πολλάκις ἠναγκάσθη νὰ ἐκπατρισθῇ ἀποκαθιστάμενος ἐν τε ἀπομιμακρυσμένοις μέρεσι καὶ ἐν Ἰωαννίνοις κυρίως. Οὕτως φέρεται ἐν παραδόσεσιν ἡ φυγὴ τῶν Ὀσδηράτων, ἡ τῶν Βελλιανίτων, ἡ τῶν Παρραμυθιωτῶν κλπ. Ἰδίως μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ λαοῦ ὁ πρὸ διακοσιῶν περίπου ἐτῶν ἐπισυμβὰς μετοικισμὸς ἐκατὸν περίπου οἰκογενειῶν, ἐκ Παρραμυθίας τῶν πλείστων, αἵτινες ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰ Ἰωάννινα, ἐνθα ἡ ἀγαθὴ διοίκησις τοῦ Ἀσλὰν Πασοῦ (1702—1720) τοὺς προσεῖλκυεν.

Κατὰ τὴν περὶ τούτου παραδόσιν, πρὸ

1. Διασφίζεται περὶ τούτου καὶ νῦν τὸ ἐπόμενον διήγητον:

Ὅποιος θέλει νὰ γλυτώσῃ,
σὴν Λαμπανίτσα νὰ ξεμερώσῃ,

ὡς ἐπίσης μεταξὺ τῶν τοπωνυμιῶν αὐτῆς διασφίζονται αἱ καλούμεναι Μεγάλῃ-βάρδρα καὶ Μικρᾷ-βάρδρα, ἐνθα ἐφύλαττον ἔνοπλοι, φαίνεται, τὰς εἰσόδους τοῦ χωρίου εἰς τοιαύτας περιστάσεις οἱ κάτοικοι.

1. Δυστυχῶς τὸ ἐξώφυλλον ἐλλείπει ὅλος ἐκ τοῦ τόμου καὶ οὕτω δὲν γνωρίζομεν τὴν προμετωπίδα αὐτοῦ, οὐδ' ἠδυνήθημεν δὲ νὰ εὑρωμεν αὐτὸ εἰς ἅς βιβλιοθήκας ἔρευνήσαμεν.

2. Σελ. 281 καὶ 282.

3. Ἡ διατήρησις τοῦ ὀνόματος τῆς πατρίδος, ὡς ἠδικαίερον καὶ οἰκογενειακοῦ ἐπωνύμου, πλειστάκις συνέβη εἰς μετοικησάντας εἰς Ἰωάννινα, ἢ γεννηθέντας ἐν αὐτοῖς ἐκ ξένων γονέων· οὕτως ὑπάρχουσιν οἰκογένειαι μὴ ἐπωνυμιον Κραγιῆτης (ἐκ τοῦ χωρίου Κράγιη), Γραμμωτάτης (ἐκ τοῦ Γραμμένου) κλπ.

καιρού είχαν συνεννοηθῆ μετὰ τοῦ διοικητοῦ τούτου οἱ μέλλοντες νὰ φύγωσι καὶ ἐγκαίρως καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἶχον προαποστείλει τὴν κινητὴν περιουσίαν των, οἱ ἴδιοι δὲ τὴν νύκτα τοῦ Μεγάλου Πάσχα ἐν σώματι ἀνεχώρησαν ἐκ Παραμυθίας, συνενωθέντες δὲ καὶ μετὰ τῶν ἐκ τῶν χωρίων προσδραμόντων, ὄντων εἰδοποιημένων, ὑπερέβησαν τὴν Ἐπάνω Σκάλαν, μεθ' ἣν εὔρον περὶ τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ, εἰς Μπουρέλισταν, χωρίον, ὅπερ ἦν ἀνέκαθεν τὸ ὄριον τῶν Ἰωαννιτῶν καὶ Τσιάμιδων, τὸν στρατόν, ὃν εἶχεν ἀποστείλει ὁ Ἀσλὰν Πασσῶς πρὸς ὑπεράσπισιν ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἤθελον καταδιωχθῆ· οὕτω δὲ οἱ φυγάδες εὐρέθησαν ἀσφαλεῖς πλέον εἰς Ἰωάννινα.

Μεταξὺ τῶν τότε μετοικησασῶν οἰκογενειῶν ἐκ Παραμυθίας μνημονεύονται αἱ τοῦ Τάση-Ράμμου, τοῦ Μουρούση¹ καὶ τοῦ Μαρούλη, ἐξ ὧν ἡ πρώτη καὶ νῦν ὑφίσταται ἐν Ἰωαννίνοις, καὶ τῶν δύο δὲ ἄλλων γνωστὰ καὶ ἱστορικὰ τὰ ὀνόματα ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. Ἐπίσης μνημονεύεται καὶ ἡ οἰκογένεια Κρομμύδη, ὡς καὶ ἡ τοῦ Ρογγότη, ἧτις καὶ νῦν διασώζεται ἐν Θεσσαλονίκῃ, ὅπου ἔκτοτε ἀποκατέστη.

Ἀλλὰ καὶ ἄλλαι πλείσται τοιαῦται μετοικεσῆσαι ἐκ τε τῆς Παραμυθίας καὶ τῶν χωρίων αὐτῆς καὶ πρότερον καὶ μετὰ ταῦτα ἐγένοντο μονομερεῖς, ἀγνοῶ δ' ἂν ὁ Πολυζῶης ἀνήκη εἰς οἰκογένειαν οὕτως ἐγκαταλιπεῦσαν τὴν Θεσπρωτίαν, ἢ ἂν αὐτὸς οὗτος ἔφυγε καὶ ἐγκατέστη εἰς Ἰωάννινα πρὸς εὐρυτέρας σπουδὰς, δι' ἃς πανταχῶθεν προσήρχοντο ἐκεῖσε, ὡς καὶ πότε ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει μετέβη. Ὁ Π. Ἀραβαντινός² ἀναφέρει τὰ εἰς τρία σφζόμενα ἰδιαίτερα συμβόλαια τοῦ 1741, 1743 καὶ 1744 ἀπαντώμενα ὀνόματα Ἰωαννιτῶν, μεταξὺ δὲ τούτων εὐρίσκομεν ὁμοῦ τὸν Νικόλαον καὶ Ζῶνῃ Λαμπανασιώτην, ὃν Ζῶνῃ, ὡς τὸν ἡμέτερον Πολυζῶνῃ δεχόμεθα³, διὸ καὶ εἰκάζομεν ὅτι τελείως ἦτο ἐγκατεστημένος περὶ τὴν ἐποχὴν ταύτην οὗτος εἰς Ἰωάννινα μετὰ καὶ τοῦ Νικολάου, μέλους τῆς οἰκογενείας του.

1. Τοποθεσία τις καλεῖται οὕτως εἰσέτι παρὰ τὴν Παραμυθίαν κατὰ τὴν ἐκκλησίαν «Ἁγία Κυριακή».

2. Χρονογραφ. Ἡπείρου Τόμ. Β' εἰς τὸ κεφάλαιον Ἰωάννινα, σελ. 282.

3. Πολλάκις τὸ ὄνομα τοῦτο Ζῶνῃ λαμβάνει ἐν Ἡπείρῳ, καὶ νῦν ἔτι, ἐπαυξήσεις, ὡς Πολυζῶης, Πιροζῶης.

Ταχέως ὁμως, φαίνεται, ἀπῆλθε τῆς πρωτεύουσας τῆς Ἡπείρου, διότι μετὰ τὴν ἀνωτέρω ἐποχὴν τῶν συμβολαίων, κατὰ τὸ 1750, ἦν ἐν Βενετίᾳ, ἐνθα ἐξέδοτο τὴν Ἀκολουθίαν τοῦ ἁγίου Χαραλάμπους, ἀπαρχὴν τοῦ σταδίου τοῦ ποιησάμενος διὰ ταύτης.

Ὁ ζῆλος τοῦ Πολυζῶῃ Λαμπανασιώτη πρὸς ἐξυπρέτησιν τῆς κατὰ τὰ ἔτη ἐκεῖνα ἑλληνικῆς παιδείας ἦν μέγας, διότι οὐ μόνον ἐκδότης τῆς πολυτόμου Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας τοῦ Μελετίου ὑπάρχει, ἀλλὰ καὶ πλείστων ἄλλων ἔργων, καὶ δὴ ἐπίσης σπουδαίων.

Ὁ κατάλογος τῶν ὑπ' αὐτοῦ δημοσιευθέντων ἔργων, ὃ ἐν τῇ «Συνοπτικῇ Ἀρχαιολογίᾳ» του, ἔχει οὕτως:

«Κατάλογος τῶν δῶν νέων βιβλίων, ὅπου προτοῦ δὲν ἦτον καὶ τὰ ἐξέδωκα ἰδίως μου ἀναλώμασιν εἰς Βενετίαν καὶ ἐδῶ εἰς Βιένναν.

Εἰς μὲν τὴν Βενετίαν ἐξέδωκα τὰ κάτωθεν

Ἀκολουθία τοῦ ἁγίου Χαραλάμπους, πρώτη ὅπου ἐτύπωσα εἰς τοὺς 1750.

Ἐτέρα τοῦ ἁγίου Διονυσίου τοῦ ἐν τῷ Ὀλύμπῳ.

Ἐτέρα τοῦ ἁγίου μάρτυρος Ἰωάννου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων.

Ἀγιασματάριον διὰ τοὺς ἱερεῖς, ἐφεύρεμα ἰδικόν μου, ἐτυπώθη πολλάκις καὶ ἀπὸ ἄλλους.

Ἀλεξάνδρου Μακεδόνοσ ἱστορία μνηθώδης.

Τοῦ αὐτοῦ ἔτερα ἔκδοσις πλέον ἀληθῆς.

Τοῦ αὐτοῦ ἐπιστολὴ ἐκ τῆς Ἰνδίας πρὸς τὸν διδάσκαλόν του Ἀριστοτέλην.

Γνωμικὰ διαφόρων φιλοσόφων· πρῶτον ἐτυπώθη εἰς Βλαχίαν, καὶ ἦτον δυσεῦρετον.

Ἐπιστολικὸς χαρακτήρ, ἦτοι ἐπιστολάριον τοῦ Μιλια, πρώτη ἔκδοσις.

Θρησκεία τῶν ἑβραίων μετὰ τὰς τάξεις καὶ ἔθιμα αὐτῶν περιεργος.

Ἱστορία τῆς Ῥωσσίας κατὰ τὴν παρούσαν κατάστασιν.

Ἱστορία τῆς Κίνας ὁμοίως κατὰ τὴν παρούσαν κατάστασιν.

Μυθολογικὸν Ἀραβικὸν τῆς Χαλιμάς εἰς τρεῖς τόμους· ἐτυπώθη καὶ ἀπὸ ἄλλοις πολλάκις.

Τετραβάγγελον εἰς πολλὰ μικρὸν χαρακτήρα διὰ ἐγκόλιον· ἐτυπώθη καὶ ἀπὸ ἄλλοις.

Εξ δὲ τὴν Βιένναν ἐξέδωκα τὰ παρόντα·

Ἄλφαβητάριον, ἤτοι Νέα Παιδαγωγία πλεον μεθοδικὴ διὰ τὰ παιδιά.

Βελισσαρίου ἱστορία ἠθικὴ μὲ εἰκόνας, περιεργος.

Γραμματικὴ φραντζέζικη καὶ ῥωμαϊκὴ πρώτη ὅπου ἐφάνη εἰς τὸ φῶς.

Διδασκαλία τῶν Ἱερέων καὶ Διακόνων περὶ τοῦ πῶς νὰ διορθοῦν τὰ συμβάντα εἰς τὰς ἱεροπραξίας.

Διδασκαλία τῶν ἐξομολογούντων καὶ ἐξομολογουμένων.

Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία Μελετίου Ἀθηνῶν 1700, εἰς τρεῖς τόμους· πρώτη ὅπου ἐκδόθη εἰς φῶς.

Ἐξεδόθη καὶ ὁ τέταρτος τόμος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας, εἰς ἐξακολουθήσει τῶν τριῶν τόμων ἕως τοῦ νῦν χρόνους.

Εὐσταθίου τὰ Καθ' Ὑσμηνίαν καὶ Ὑσμηνην. Δρᾶμα εἰς βιβλία ΙΑ', ἑλληνικόν.

Κριμίου ἱστορία περιεργος ἐξ ἀρχῆς τῆς ἕως τῆς σήμερον μετὰ τοῦ ὑστερινοῦ πολέμου Ῥωσσίας, Αὐστρίας καὶ Τουρκίας 1786. Λίαν περιεργος εἰς τόμ. 2.

Κωμωδία νέα· τῆς παμέλας.

τῆς ὠραίας χήρας.

τῶν διχονοιῶν πενθερᾶς καὶ νύμφης.

Ἀχιλλέως δρᾶμα ποιητικόν.

Δημοφάντου ὅμοιον.

Κύρου Περσίας Περιήγησις πολλὰ ἠθικὴ. Θεολογικόν τοῦ Πλάτωνος Μοσχοβίας συγγραφέν πρὸς κατήχησιν τοῦ διαδόχου τῆς Ῥωσσίας Παύλου Πέτροβιτς, ἀξιόλογον καὶ διὰ κάθε εὐσεβῆ ὡς οὐδὲν ἄλλο.

Μυθολογικόν τῆς Παλπαίδος ἠθικόν.

Συμεῶν Θεσσαλονίκης.

Πέτρα Σκανδάλου τοῦ Μηνιάτη περὶ τοῦ σχίσματος τῶν Λατίνων καὶ περὶ τῶν πέντε διαφορῶν.

Συμεῶν Θεσσαλονίκης τὰ Ἄπαντα εἰς περὶ φράσιν· χρήσιμος βιβλός διὰ καθ' ἕναν εὐσεβῆ, καὶ μάλιστα διὰ τὸ Ἱερατεῖον ἀναγκασιότατη.

Τί ἐστὶ πάπας.

Χαλιμὰ νέα, ἤτοι μυθολογικόν ἀραβικόν. Τόμ. 4.

Ἀρχαιολογία συνοπτικὴ τῶν Ἑλλήνων, περιέχουσα τὰς δογματικὰς, πολιτικὰς καὶ πολεμικὰς τάξεις τῶν κλπ. ὅπου εἶναι ἡ παρούσα.

Μεταμορφώσεις τοῦ Ὀβιδίου, βιβλίον νέον ἀξιόλογον περὶ τῆς μυθολογίας τῶν Ἑλλήνων· εὐρίσκεται εἰς τύπον.

Ἄπαντα αὐτὰ εὐρίσκονται εἰς ἐμὲ διὰ πούλημα.

Ἐκ τῶν τριάκοντα τεσσάρων τούτων ἔργων, ἅτινα ἐξέδοτο, δέκα μὲν καὶ πέντε εἰσι *θηρηκευτικά, ἐπὶ ἱστορικά καὶ δώδεκα διάφορα* ὡς σπουδαιότερα δὲ θεωροῦμεν—κρίνομεν μόνον ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν—τά: *Γνωμικὰ τῶν διαφόρων φιλοσόφων, τὴν Ἱστορίαν τῶν Ἑβραίων, τὴν Ἱστορίαν τῆς Ῥωσσίας, τὴν τῆς Κίνας, τὴν Φραντζέζικη καὶ Ῥωμαϊκὴ Γραμματικὴ, τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν Μελετίου Ἀθηνῶν εἰς 4 τόμους, τὴν Ἱστορίαν Κριμίου εἰς 2 τόμους, τὴν Κύρου Περιήγησιν, τὸ Θεολογικόν τοῦ Πλάτωνος Μοσχοβίας, τὰ Ἄπαντα Συμεῶν Θεσσαλονίκης, τὴν Συνοπτικὴν Ἀρχαιολογίαν τῶν Ἑλλήνων, περὶ ἧς θέλομεν ὁμιλήσει ἐκτενέστερον ἐνταῦθα, διότι πολλὰ σχετικὰ περὶ ἑαυτοῦ ἀναφέρει ἐν αὐτῇ, καὶ τέλος τὰς Μεταμορφώσεις τοῦ Ὀβιδίου.*

Κρίνοντας δ' ἐκ τῆς «Χρονολογικῆς ἐκθέσεως τῶν ἑλληνικῶν τυπογραφειῶν καὶ τῶν ἐπι αὐτῶν ἐκδοθέντων ἑλληνικῶν βιβλίων» τοῦ Ἀνδρέα Παπαδοπούλου Βρετοῦ¹, δὲν διστάζομεν νὰ εἰπῶμεν ὅτι μετὰ τὸν δῶν ἐκδοτῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος πρωτεύει Πολυζώης ὁ Λαμπανιτσιώτης διὰ τὰς πολλὰς ἐκδόσεις, ἃς ἐποίησεν ἀπὸ τοῦ 1750 μέχρι τοῦ 1796 ἔτους.

Τὴν «Συνοπτικὴν Ἀρχαιολογίαν» ἀφίρῳι τῷ «εὐγενεστάτῳ ἀρχοντὶ Μέγα Μπάνρ, ἐν δὲ τῇ προσφωνήσει πρὸς τοὺς φιλέλληνας ἀναγνώστας εὐρηται πολλὰ περὶ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ καὶ περὶ τοῦ βιβλίου του. Ἐν ταύτῃ λέγει ὅτι ἀποβλέπων εἰς τὴν ὠφέλειαν τοῦ Γένους ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας καὶ πρὸς κοινὴν χρῆσιν, δὲν ἔπαυσε πλουτίζων αὐτὸ μὲ διάφορα ἐπωφελεῖ βιβλία, ἅτινα ἐν τε Βενετίᾳ καὶ ἐν Βιέννῃ ἐξέδωκεν, ἐπειδὴ δὲ ὑπῆρχε καὶ ἑλλειψίς Ἀρχαιολογίας Ἑλληνικῆς, ἐξ ἧς οἱ πολλοὶ τοῦ Γένους νὰ γνωρίζουσι τὰ τῶν προγόνων, διὰ προτροπῆς του, πρὸς ἐκπλήρωσιν πόθου του παλαίου, ἠρανήσθη αὐτὴ παρ' ἀνδρὸς² ἄπειρον

1. Μαρίνου Π. Βρετοῦ Ἐθνικὸν Ἡμερολόγιον τοῦ ἔτους 1864, ἔτος Δ', σελ. 253.

2. Ὁ ἀνὴρ οὗτος ὁ ἐκ Κοζάνης Γεώργιος Σακκελαρίου ἰστίν (ἴδε Ἡ πνευματικὴ κίνησις τοῦ Γένους ἡμῶν κατὰ τὰ πρῶτα τοῦ 18' αἰῶνος ἔτους ὑπὸ Μ. Ι. Γεδεῶν ἐν Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ, ἔτος Θ', 5 Ἰουλίου 1889, ἐν Κ/πόλει, ἀριθ. 36).

ζῆλον πρὸς τὸ συμφέρον τῶν ὁμογενῶν τρέφοντος, καὶ κατώρθωσε νὰ ἐκδοθῆ δι' ἐξόδων του καὶ νὰ ἦ εὐπόριστος εἰς τοὺς φιλομούσους, παρ' ὧν ἐλπίζει πολλά, καὶ δι' οὓς προτίθεται νὰ ἐκδώσῃ μετ' ὀλίγον καὶ τὰς *Μεταμορφώσεις* τοῦ Ὀβιδίου, ὅπου ἐκ τοῦ λατινικοῦ εἰς τὸ γαλλικὸν μετεφράσθησαν καὶ ἐκ τοῦ γαλλικοῦ εἰς τὸ ἡμέτερον ἰδίωμα».

Περὶ τῆς Ἀρχαιολογίας ταύτης μῆτε ὁ Ἀθαν. Σ. Ρουσόπουλος¹ ἀναφέρει τι, μῆτε ὁ κ. Χαράλ. Βουλοδήμος², καίτοι οὗτος μνημονεύει ἄλλων ἐκδοθεισῶν ἀμέσως μετὰ τὴν τοῦ Πολυζῶν. Ἀλλὰ πλὴν τῆς μνείας αὐτῆς ὑπὸ τοῦ κ. Μ. Ι. Γεδεών ἐν τῇ *Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ*³, μῆτε καὶ εἰς ἄλλο *ἔγχειρίδιον ἀρχαιολογίας ἑλληνικῆς*, ἢ ἀλλαχοῦ ἀνέγνωμέν τι περὶ αὐτῆς, καίτοι σπουδαία ἐστὶ καὶ καθ' ὕλην καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐκδόσεως, ἀναπληρώσασα ἐγκαίρως ἑλλείψιν καὶ πολὺ μετὰ ταῦτα θεωρηθεῖσαν ἐπισηστήτην⁴.

Διήρηται δ' αὕτη εἰς εἴκοσι καὶ δύο ὁλόκληρα κεφάλαια πραγματευόμενα περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Ἑλλήνων, περὶ τῶν θεῶν, τῶν ἱερέων, τῶν ναῶν, τῶν ἱερῶν τελετῶν καὶ λατρείας, ἀγνισμῶν, τῶν ἐξαιρέτων ἐορτῶν, πολιτικῆς διοικήσεως, κριτηρίων καὶ παιδείων, πολεμικῆς τάξεως, θεάτρων, ἀγῶνων καὶ κωμῳδιῶν, μαθησεως ἐπιστημῶν, τεχνῶν καὶ σχολείων, ἡμερῶν, μηνῶν καὶ χρόνων, μέτρων, σταθμῶν καὶ νομισμάτων, ναυτικῆς καὶ πραγματείας φορεμάτων, δειπνῶν καὶ συμποσιῶν, γάμων, παιδιῶν καὶ ἀνατροφῆς αὐτῶν, οἰκιακῶν καὶ οἰκονομικῶν ἔθων, τάφων καὶ ταφῆς, ὡς καὶ περὶ ἰδιαιτέρων τινῶν ἔθιμων τῶν Ἑλλήνων ὡς δείκνυται δὲ ἐκ τῆς ἀπαριθμήσεως ταύτης, ἡ ὕλη ὑπάρχει ἄφθονος καὶ ὅπως δῆποτε πλῆρες τὸ ἔργον, ὅπερ ἠρανίσθη παρ' ἀνδρὸς ἄπειρον ζῆλον πρὸς τὸ συμφέρον τῶν ὁμογενῶν τρέφοντος διὰ προτροπῆς του, καὶ δι' οὗ ἠθέλησεν οὗτος πρὸς τοῖς ἄλλοις νὰ πλουτίσῃ τὴν ἑλλη-

νικὴν φιλολογίαν τῆς ἐποχῆς του, μεθ' ὧν καὶ τὰς δυσθυμίας, ἅς ἀπήλαυτε κατὰ τὴν τοιαύτην πορείαν του.

Πράγματι φαίνεται ὅτι κατὰ τὸ στάδιον τοῦτο δὲν ἠυνοήθη καὶ Πολυζῶνς ὁ Λαμπανισιώτης ὑπὸ τῆς τύχης, καὶ ἔπαθε καὶ αὐτὸς ὅ,τι καὶ σήμερον ὑφίστανται, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον, οἱ γράφοντες καὶ ἐκδίδοντες ἑλληνιστὶ Ἑλληνας. Τὸν ἀγῶνα, ὃν ἠγωνίσθη ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, μὴ φεισθεὶς κόπων καὶ ἐξόδων, ἀεψύχρανον πολλὰκις διάφοροι ἐπιβουλαὶ καὶ ζημίαι, ἐμπεριστατωμένως δ' ἀναφέρει ἐν τῇ προσηρῆσει τῆς Ἀρχαιολογίας του, ὅτι «τοιαῦτα τὸν ἐπηκολούθησαν εἰς τὸν ἐκδοθέντα τέταρτον τόμον τῆς *Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας*, ὁ ὁποῖος διὰ τὰς ὅσας ζημίας ἔπαθεν, ἀνίσως δὲν ἦτον ἡ συνδρομὴ τοῦ ὑψηλοτάτου αὐθέντου Οὐγγαροβλαχίης Ἀλεξάνδρου Μουρούζη, βέβαια ἤθελε μείνει εἰς παντελῆ λήθην. Ἐὰν δὲ δὲν ἐπισυνέβαινον αὐτῷ αἱ τοιαῦται ζημίαι, καὶ ἄλλα πλείστα χρειώδη καὶ ἐπωφελῆ ἤθελεν ἐκδώσει βιβλία», ἤδη ὁμοῦς ἐκδίδων ἐβδομηκοντούτης τὴν *Ἀρχαιολογίαν*, μόνον εἰς τὴν διεκπεραιώσιν τῶν *Μεταμορφώσεων* τοῦ Ὀβιδίου σκοπῶν, μεθ' ὃ προτίθεται, λέγει, νὰ ἡσυχάσῃ πλέον εἰς Τριέστην ἢ εἰς Βενετίαν. «Ἄν ὁμοῦς ὁ ἅγιος Θεὸς μὲ φυλάξῃ εἰς ὑγείαν καὶ μὲ ἀξίωση τινὸς ἐξ ὑψους βοηθείας, προσθέτει ἐν τέλει, δὲν θέλω ἀμελήσει φροντίζων διὰ τὴν ἐκδοσὶν καὶ ἄλλων ἐπωφελῶν τῷ Γένει μας βιβλίων».

Ταῦτα ἐν ὀλίγοις τὰ περὶ Πολυζῶν Λαμπανισιώτη καὶ τῶν ἐκδόσεών του, καὶ ἰδίως τῆς *Συνοπτικῆς Ἀρχαιολογίας*, ἐν ἣ δείκνυται ὅτι δὲν ὑστερεῖ κατὰ τὴν φιλογενεῖαν καὶ τὴν ἀπλοϊκὴν καὶ εἰλικρινῆ ἐκφρασὶν τῶν αἰσθημάτων του τῶν ἄλλων πεπαιδευμένων Ἑπειρωτῶν, τῶν τὰ γράμματα περιθαλψάντων κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας, καθ' οὓς ἡ Ἠπειρος διετήρει ἄσβεστον τὸ πῦρ τῆς παιδείας εἰς τὰ διάφορα τμήματα αὐτῆς, ἐν Ἰωαννίνοις καὶ Γηρομερίῳ, ἐν Καμιτζιάνῃ καὶ Σωζίνῳ, ἐν Παραμυθίᾳ καὶ Πάργῃ καὶ ἀλλαχοῦ καὶ καθ' οὓς ἀνεδείκνυε τοιοῦτους τῆς πνευματικῆς ἀναγεννήσεως σκαπανεῖς καὶ ἐκ μεγαλοπόλεως καταγομένους καὶ ἐκ μικρῶν χωριδίων, ὡς τῆς Λαμπανισίας τοῦ ἡμετέρου Πολυζῶν Λαμπανισιώτη.

1. Ἀθ. Σ. Ρουσοπούλου *Ἐγχειρίδιον Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογίας*, ἐν Ἀθήναις, 1855.

2. Χαράλ. Βουλοδήμου *Δοκίμιον περὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων*, ἐν Ὀδησσῷ, 1875.

3. Ἔτος Θ', 1888, ἴδε σελ. 327, ἐνταῦθα.

4. Χαράλ. Βουλοδήμου *Δοκίμιον περὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου* κλ. ὡς ἀνωτέρω, ἐν τῇ εἰσαγωγῇ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ ΤΩΝ ΣΗΜΕΡΙΝΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ὑπὸ

ALBERT THUMB

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ ΕΝ FREIBURG (BADEN) ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ, ΕΠΙΤΙΜΟΥ ΜΕΛΟΥΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ.

Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ἈΤΑ' συνεδρίᾳ τῆς 13 Ἰουλίου 1898.

Εἰς πάντας τοὺς Ἕλληνας¹, οἵτινες κατα-
γίνονται εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἔθνους των,
γνωστοτάτη εἶναι ἡ δοξασία, τὴν ὁποίαν ὁ
πολύς *Fallmayer* ἐξεφώνησε περὶ τῆς
καταγωγῆς τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων. «Οὐτε
σταγῶν γνησίου καὶ ἀνοθεύτου αἵματος ῥεῖε εἰς
τὰς φλέβας τοῦ χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ τῆς
σημερινῆς Ἑλλάδος. Τρικυμία τοιούτων ἐπιδρο-
μῶν, οἷαι σπανίως ἐπέρχονται εἰς τὸ ἀνθρώπινον
γένος, ἐπλημύρυσεν ὅλα τὰ μεταξὺ τοῦ Ἰστροῦ
καὶ τῆς ἐσχάτης Πελοποννήσου μέρη καὶ ἔφερε
νέον γένος ἀνθρώπων, ὁμόφυλον τοῦ μεγάλου
τῶν Σλάβων ἔθνους. Καὶ δευτέρα ἴσως οὐχ
ἥττον σπουδαία μεταμόρφωσις, ἡ τῶν Ἀλθα-
νῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα μετανάστευσις, ἔφερεν εἰς
πέρας τὰς σκηνὰς τῆς ἐξολοθρευσεως. Εἰς τὴν
Στερεάν Ἑλλάδα σήμερον δὲν εἶναι ἑλληνικὴ
οἰκογένεια, τῆς ὁποίας οἱ προπάτορες δὲν ἦσαν
ἢ Σκύθαι (τ. ἔ. Σλάβοι) ἢ Ἀλθανοὶ ἢ Ἀλ-
μουγαυάροι ἢ Φράγκοι ἢ Ἀσιανοὶ ἐξηλληνι-
σμένοι τῆς Φρυγίας, Καππαδοκίας, Λυδίας». *Μὲ τὰς λέξεις ταύτας ὁ Fallmayer ἀνήγ-
γαιε καὶ συνοψίζει τὴν ὑπόθεσίν του². Ἡ
σοδορὰ ἐξάφισ, ἡ ὁποία ἐτάραξε καὶ τοὺς Ἕλ-
ληνας καὶ τοὺς ἀνά τὴν Εὐρώπην φίλους των,
κατ' ἀρχὰς ἐμπόδισε νὰ γείνη ἐξέτασις τῶν
ἰσχυρισμῶν τοῦ *Fallmayer sine ira et
studio* τόσοσιν οἱ ὑπερασπισταί, ὅσον οἱ ἀντί-
παλοι ἐπολέμου μετ' ἄλλους ὁμοίως ἀνεπαρκεῖς,
διότι ἀπ' ἀρχῆς τὸ ζήτημα «ἢ Σλάβοι ἢ
Ἕλληνας» περιώρισε τὸν νοῦν καὶ δὲν ἐπί-
τρεψε κρίσιν ἀμερόληπτον. Πρὸς τοῦτοις καὶ
ἡ πολιτικὴ ἀνεμιγνύετο εἰς τοῦτο τὸ ζήτημα,
καθὼς ἐπιστημονικόν, διότι ὁ ἴδιος *Fall-
mayer* ἔδωκε πολιτικὸν χρωματισμὸν εἰς*

τὴν ὑπόθεσίν του¹. Ἐγὼ δὲν εἶμαι τῆς γνώμης,
ὅτι πολιτικὴ ἀφορμὴ ἀπ' εὐθείας ἐνέπνευσε
τὸν ἄνδρα, οὔτε ἄλλαι αἰτίαι, λ. χ. προσω-
πικὴ φιλαρέσκεια ἢ νεωτερισμὸς τις, καθὼς
ἐλέγετο². ἐπειδὴ ἡ φιλογολικὴ καὶ ἐπιστημο-
νικὴ του ἀξία ἦτο τοιαύτη, ὥστε δὲν ἐχρειά-
ζετο τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος δελεάσματα διὰ
ν' ἀκουσθῆ καὶ γείνη γνωστός.

Ἡ πολυθρύλητος γνώμη τοῦ *Fallme-
rayer* προσκάλει τὴν συζήτησιν τῆς τῶν
Ἑλλήνων καταγωγῆς. Σήμερον, ἀφοῦ μεταξὺ
τῶν λογίων ἔπαυσεν ὁ περὶ τὸν *Fallmayer*
πόλεμος, εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ ἐκφέρωμεν ἀντι-
κειμενικὴν κρίσιν περὶ τοῦ ζητήματος, καὶ ἂν
καὶ ἠξέυρω ὅτι ταῦτα εἶναι γνωστοτάτα εἰς
τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου μας, ἐν τούτοις ζητῶ
τὴν ἄδειαν νὰ ἐκθέσω ὅ,τι κατὰ τὴν ἰδικήν
μου γνώμην προκύψεν ἐκ τῶν πολλῶν συζη-
τήσεων περὶ τῆς τῶν Ἑλλήνων καταγωγῆς.

Καὶ πρῶτον μνημονεύω, ὅτι ἔτη τινὰ πρὸ
τοῦ *Fallmayer* ὁ *Kopitar*, ὁ βαθύς γνό-
στης τῶν σλαβικῶν γλωσσῶν, ὑπεδήλωσε τὴν
ὑπόθεσιν ἐκείνου· πλὴν ὅμως χωρὶς νὰ τὴν
βαθύνῃ δι' ἰδιαιτέρων σπουδῶν³. Ἦδη ὁ
Kopitar εἶχεν ἀναφέρει ἐκείνο τὸ τεκμήριον,
τὸ ὁποῖον ὕστερον ἀνεφέρετο ἐκάστοτε ἐν τῇ
συζητήσῃ ταύτῃ, δηλαδὴ τὰς γνωστὰς λέξεις
τοῦ Αὐτοκράτορος *Κωνσταντίνου Πορφυρο-
γεννήτου* (περὶ Θ. μ. II, 53) αἰσθλαβώθη πᾶσα
ἡ χώρα καὶ γέγονε βάρβαρος».

Ἄς ἰδῶμεν, ποῖα ἱστορικὰ γεγονότα εἶναι
ἡ βῆσις τῶν λέξεων τούτων.

1. Σ. Σ. Ἐ. Ἐτηρήθη ἡ φρασιολογία καὶ ἡ ὀρθογρα-
φία τοῦ συγγραφέως.

2. *Geschichte der Halbinsel Morea*, 1831.

1. Πρὸς. *Gesammelte Werke* (Leipzig, 1871), II,
141.

2. Πρὸς. R. von Hofler, *Erinnerungen an Th. I. Fallmayer* ἐν *Mitteil. d. Vereins f. Geschichte d. Deutschen in Boehmen*, XXV (1888), 395.

3. *Idi Jahrbücher für Literatur*, Wien, XVII (1822), 95 ἐπ.

Ἡ τοῦ Αἴμου Χερσόνησος βεβαίως ἐπαθὲν ἔθνογραφικῆς μεταβολῆς τοικύτας, οἷας ὀλίγα τῆς Εὐρώπης μέρη. Καθ' ἣν ἐποχὴν τὰ γερμανικὰ ἔθνη ἤρχισαν νὰ κινουῦνται, περὶ τὰ τέλη τῆς Γ' μ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, ἤρχισεν ἡ βραβιαία σλαβικῶν φυλῶν μετανάστευσις εἰς τὰς πρὸς νότον τοῦ Ἰστροῦ χώρας· αἱ εἰσβολαὶ ἐκείνων αὐξάνουσι, ἀφ' ὅτου οἱ Γότθοι ἐτρέπησαν εἰς τὴν δυτικὴν Εὐρώπην καὶ ἄφησαν ἡσύχους τὰς τοῦ Αἴμου χώρας. Ἡ σλαβικὴ φυλὴ τῶν Ἀντῶν ὑπερβαίνει τὸν Αἴμον εἰς τὸ ἔτος 527 καὶ κάμνουν τὴν πρώτην εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰσβολὴν κατὰ τὸ ἔτος 540. Κατὰ τὸν 5' αἰῶνα σλαβικαὶ φυλαὶ ἐξαπλώνονται εἰς τὴν Θράκην, Θεσσαλίαν καὶ Ἡπειρον· οὔτε αἱ Θερμοπύλαι, οὔτε ὁ Ἰσθμὸς κωλύουσι τὴν προχώρησίν των. Ἀλλὰ ὑπερβολικὸς εἶναι ὁ ἰσχυρισμὸς, ὅτι ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ ἔκτου αἰῶνος (588) οἱ Σλάβοι κατεῖχον τὴν Πελοπόννησον κατὰ τὴν διάρκειαν δύο αἰῶνων καὶ ὅτι κἀνεὶς Ῥωμαῖος δὲν ἐπάτει τὸ μέρος ἐκεῖνο· γνωστὸν εἶναι, ὅτι αἱ πόλεις καὶ τὰ φρούρια (Θῆβαι, Ἀθῆναι, Κόρινθος, Ναύπλιον, Ἄργος, Πάτραι κτλ.) ἀντεστάθησαν εἰς τὴν ὁμῆν τῶν Σλάβων ἰσχύϊν καὶ ἔμειναν πάντοτε ἑλληνικαί. Ἀπὸ πολλοῦ ἀπεδείχθη ὡς μῦθος τὸ τοῦ *Fallmerayer*, ὅτι ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν ἦτο ὀλόκληρος ἐρημία ἐπὶ 400 ἔτη¹.

Ἡ κυρίως ἐκσλάβισις ἐπαρχιῶν τινῶν τῆς Ἑλλάδος δὲν ἐπῆλθε πρὸ τοῦ Η' αἰῶνος, πρὸ πάντων ἀφοῦ τὸ δεινὸν θανατικὸν τοῦ 746 ἠλάττωσε τὸν πληθυσμὸν τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν. Σλάβοι τῆς Θεσσαλίας μετενάστευον εἰς τὴν Πελοπόννησον ὡς γεωργοὶ καὶ ποιμένες, ἴσως ἐγκατοικισμένοι ἐπιτηδῆς ὑπὸ τῆς βυζαντινῆς κυβερνήσεως. Οὕτως σχεδὸν ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα διεσπείροντο οἱ Σλάβοι καὶ ἡ λέξις τοῦ Αυτοκράτορος *Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου* δικαιολογεῖται τότε, ὅταν δεχθῶμεν τὴν τοῦ *Παπαρηγοπούλου* ἐξήγησιν, ὅτι ὁ συγγραφεὺς Αυτοκράτωρ ὑποδεικνύει μὲ τὴν λέξιν «χώραν» μόνον τοὺς κάμπους κατ' ἀντιθεσιν πρὸς τὰς πόλεις καὶ τὰ φρούρια. «Καὶ νῦν δὲ—οὕτως γράφει βυζαντινὸς φιλόλογος, ὅστις συνέγραψεν ἐπιτομὴν τοῦ *Στράβωνος* κατὰ τὸν 1' αἰῶνα²—πᾶσαν Ἡπειρον καὶ Ἑλλάδα σχεδὸν, καὶ Πελοπόννησον καὶ Μακεδονίαν Σκύθαι Σκλάβοι νέμονται»—ῥητόν,

τὸ ὅποιον βεβαίως δὲν ἀποδεικνύει τόσον πολλὰ. διότι τὸ λέξειδιον «σχεδὸν» εἶναι σημεῖον ἀμαθείας τινὸς καὶ ἀνακριβείας. Ὅτι αἱ εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα σλαβικαὶ ἐποικίσεις ἦσαν ἄλλου εἶδους ἢ αὐταὶ τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς Σερβίας, γίνεται φανερόν ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν κατεστάθησαν σλαβικὰ κράτη ὅπως εἰς τὴν Βουλγαρίαν καὶ τὴν Σερβίαν, ὅτι τὸνναγτίον ἡ πολιτικὴ καὶ ὁ πολιτισμὸς τῶν πολλῶν καὶ ἀξιολόγων πόλεων ἔμειναν καθόλου ἑλληνικά.

Τὸ ἔτος 783 εἶναι κρίσιμον σημεῖον εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν σλαβικῶν ἐποικήσεων· ἡ Ἀθηναία *Εἰρήνη*, ἡ χήρα τοῦ *Λέοντος* τοῦ Δ' ἔστειλε τὸν στρατηγὸν τῆς καὶ εὐνοούμενον *Σταυράκιον* εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ καθυποτάξῃ τοὺς Σλάβους ἀποίκους. Τοῦτο κατὰ πρῶτον προκάλεσε νέαν ἐπανάστασιν τῶν Σλάβων καὶ τὴν κατὰ τὰς Πάτρας ἐφορμήν των. Ἀλλὰ κατὰ τὸν ἕνατον αἰῶνα οἱ Σλάβοι τῆς Πελοποννήσου κατεβλήθησαν, ἐκτὸς τῶν Ἐξερῶν καὶ Μηλίγγων, οἵτινες ἔμειναν ἀνυπότακτοι ἐπὶ ἱκανὸν καιρὸν εἰς τὰ τῆς Λακωνίας ἔρη.

Ἀφοῦ ὑπετάχθησαν οἱ τῆς Πελοποννήσου Σλάβοι, τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον τοῦ θέματος Ἑλλάδος διὰ μιᾶς ἀπέκτησε νέαν ἰσχύϊν καὶ ἐπέτυχεν εὐκόλα νὰ ἀπορροφᾷ τοὺς Σλάβους μετανάστες· ὁ χριστιανισμὸς ἦτο μέσον νὰ ἐξελληνίσῃ τὸ ξένον στοιχεῖον, ὅπερ εἶχεν εἰσχωρήσει εἰς τὴν κοιτίδα τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Φαίνεται ὅτι ἡ ἐξελληνίσις τῶν τῆς Πελοποννήσου Σλάβων ἔγεινε γρήγορα. Ὅτι κατὰ τὸν 11' αἰῶνα ἡ καὶ ὕστερα ἀναφέρονται ἀπομεινάρια τινὰ Σλάβων—κάτοικοι τῆς Πελοποννήσου λαλοῦντες σλαβικὴν διάλεκτον¹—, τοῦτο δὲν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ συμπεραίνωμέν τι γενικὸν περὶ τὴν τότε ἔθνογραφικὴν κατάστασιν τῆς Πελοποννήσου, ἐπειδὴ καὶ τὸ γεγονὸς, ὅτι εἰς τὴν τῆς Πρωσσίας γερμανικωτάτην ἐπαρχίαν *Brandenburg* κατοικοῦν καὶ σήμερον ἄνθρωποι σλαβικῆς καταγωγῆς καὶ γλώσσης (οἱ *Wenden* τοῦ *Spreewald*), δὲν θὰ μᾶς ἐπιτρέπε νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἡ ἐπαρχία ἐκεῖνη τῆς Πρωσσίας εἶναι σλαβικὴ χώρα.

Ἐπροσπάθησα νὰ συνοψίσω τὰ ἱστορικὰ θεμέλια, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὁ *Fallmerayer* ἀνοικοδόμησε τὸ ἀερικὸν κτίριον τῆς ὑποθέσεώς του. Τοιαῦτα θεμέλια ὑποστηρίζουν τὸ οἰκοδόμημα; Ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται νὰ εἶναι

1. Ἴδε *Gregorovius* *Geschichte* Athens, I, 86.

2. Ἴδε *Gregorovius*, I, σ. 114.

1. Δηλαδή οἱ Ἐξερῆται καὶ Μηλίγγοι, Ἴδε *Gregorovius*, I, 117.

οὕτως. Ἀλλὰ παρατηρήσαμεν ἤδη πρῶτον, ὅτι τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον ἀντεῖχε πάντοτε εἰς τὰς πόλεις· δεύτερον, ὅτι ἡ Πελοπόννησος πρὸ πάντων ἔπαθε τὸν σλαβικὸν κατακλυσμόν, ἐνῶ τὰ ὑπόλοιπα μέρη τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος δὲν ἔπαθον τοῦτο διόλου, ἢ ἐὰν ἔπαθον, ὄχι εἰς τοσοῦτον βαθμόν.

Διὰ τὴν διασαφηνίσωμεν τὴν ἐθνογραφικὴν σύνθεσιν τῆς νεοελληνικῆς φυλῆς, πρῶτον ἔπρεπε νὰ ἐξακριβώσωμεν, κατὰ ποίαν ἀριθμητικὴν σχέσιν καὶ κατὰ ποίαν τοπικὴν ἔκτασιν αἱ ἑλληνικαὶ χώραι εἶχον μέρος τῶν σλαβικῶν ἐποικίσεων. Ἀλλ' ἀκριβῶς ὡς πρὸς τοῦτο λείπουν τὰ μέσα ἀσφαλτοῦς ἐρεῦνης, λείπουν τὰ ἱστορικὰ τεκμήρια· δὲν εἴμεθα εἰς θέσιν, ἐπὶ τῇ βάσει ἱστορικῶν μνημείων, νὰ σχεδιογραφῆσωμεν στατιστικὸς πίνακας καὶ ἐθνογραφικὸν χάρτην τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν κατὰ τοὺς καιροὺς τῶν σλαβικῶν ἐποικίσεων, δηλαδὴ νὰ διορίσωμεν ἀκριβῶς, πόσοι καὶ εἰς ποῖα μέρη ἐγκατεστάθησαν Σλάβοι· ἐπειδὴ τυγχρὰ τεκμήρια, ὅπως π. γ. τὸ περὶ τῶν Ἐξερῶν καὶ Μηλίγγων ἢ σημειώσεις τοῦ γερμανοῦ ἐπισκόπου *Willibald von Eichstätt* (κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ II' αἰῶνος), ὅτι ἡ πόλις Μονεμβασίας κεῖται in *Scлавinia terra*¹, εἶναι ἀδιόριστα καὶ ἀνακριβῆ διὰ νὰ διαφωτίσωμεν τὰ ζητούμενα. Ἀμεσα μαρτύρια Σλάβων ἐποικίων, πρὸ πάντων ἀρχαιολογικὰ καὶ ἐπιγραφικὰ εὐρήματα, λείπουν· μία ἐπιγραφή, *σλαβικῆ* δὴ λεγομένη — ἡ ὁποία εὐρέθη εἰς τὴν Ἐλευσίνα — εἶναι προβληματικῆς ἀξίας². Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ζητήσωμεν ἄλλα μέσα διὰ τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος. Βάσιν τινὰ ἔχομεν κατὰ πρῶτον τὸν σημερινὸν ἐθνογραφικὸν διχμερισμὸν τῶν τοῦ Βαλκάνου ἠθῶν. Ἕλληνας, τ. ἔ. ἑλληνόφωνοι κάτοικοι, εὐρίσκονται σήμερον εἰς τὴν ἰδίως Ἑλλάδα (ἐκτὸς τῶν ἀλβανικῶν τόπων), εἰς τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος καὶ εἰς τὴν Κρήτην, εἰς τὴν μεσημβρινὴν Ἠπειρὸν, εἰς τὴν παραλίαν (πρὸς καὶ πρὸς καὶ εἰς τὰ ἐσωτερικὰ μέρη) τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης· ὁμοίως καὶ ἡ δυτικὴ Μικρὰ Ἀσία, ἔπειτα ἡ βορεῖα τῆς ἕως τὸν Κύκασον ἀκτὴ καὶ μέρη τῆς Καππαδοκίας, Λυκίας, Κιλικίας κατοικοῦνται ὑπὸ Ἑλλήνων, καὶ τέλος πάντων ἡ νῆσος Κύπρος σήμερον εἶναι ἑλληνοφωνοτέρα ἢ κατὰ τὴν τῶν ἀρ-

χαίων ἀκμὴν. Ἄς προσθέσωμεν, ὅτι διεσπαρμένοι εἰσὶν ἑλληνικαὶ ἀποικίαι οὐχὶ μικραὶ ὑπάρχοντες ὄχι μόνον εἰς τὰς δυτικὰς καὶ βορεῖας ἀκτὰς τοῦ Εὐξείνου Πόντου, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Κἀτω Ἰταλίαν καὶ εἰς τὴν Κορσικὴν (ὅπου ἡ τῶν Μανικῶν ἀποικία *Cargese*). Βεβαίως ὁ Ἑλληνισμὸς δὲν ἔχει σήμερον τὴν ὑπερμεγάλην ἔκτασιν, τὴν ὁποίαν εἶχε κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἄττικῆς θαλασσοκρατίας ἢ μᾶλλον τῶν Διαδόχων, βεβαίως ἢ ἑλληνικὴ φυλὴ σήμερον εἶναι πλέον συνηγμένη, ἀλλ' ἐν τούτοις καὶ σήμερον ἐπικρατεῖ εἰς ὅλας τὰς χώρας, αἰτίνας ἀπὸ ἀρχαιοτάτων καιρῶν ἦσαν γνησίως ἑλληνικαί. Σλάβοι δὲν ὑπάρχοντες πλέον εἰς τὴν τοῦ Αἰγαίου ζώνην· ὅπου ἐπικρατοῦν σήμερον, εἰς τὴν Βουλγαρίαν, εἰς τὴν μεσόγειαν τῆς Μακεδονίας οἱ Σλάβοι δὲν ἐξετόπισαν Ἕλληνας ἀλλὰ ἐξηλληνισμένους ἢ λατινισμένους βαρβάρους ὡς τοὺς Παιονίους, Ἰλλυριοὺς, Θράκας.

Ἀπὸ τῆς κυρίως Ἑλλάδος σήμερον οἱ Σλάβοι ἐξηφανίσθησαν ὅπως διόλου, καθὼς ἀνωτέρω παρατήρησα. Περὶ τῆς ἄλλοτε ἐκτάσεως ἐκείνων ἢ ἱστορίᾳ δὲν δίδει ἐπαρκεῖς πληροφορίας· διὰ τοῦτο καλύτερον εἶναι νὰ ζητήσωμεν αὐτὰς ἄλλοθεν, δηλαδὴ ἀπὸ τῆς γεωγραφικῆς ὀνομασολογίας τῶν ἑλληνικῶν μερῶν. Ὅτι ὑπάρχοντες εἰς τὴν Στερεάν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον τοπικὰ ὀνόματα σλαβικῆς ἀρχῆς καὶ ὅτι ταῦτα ἀποδεικνύουν τὴν ἄλλοτε παρουσίαν σλάβων ἐποικίων, κἀνεὶς ἔμπειρος δὲν ἀμφιβάλλει, οὔτε ἀμφέβαλεν. Ἀρκεῖ ν' ἀναφέρω παραδείγματα τινὰ ὡς *Τύροναβο*, *Ὀστροβο*, *Σμόκοβο* τῆς Θεσσαλίας, *Ἀράχωβα* πλησίον τῶν Δελφῶν καὶ εἰς διάφορα μέρη τῆς Πελοποννήσου, *Ζαγόρα* (πρὸς τὸν Ἐλικῶνα), *Βεζόροβα* τῆς Ἀρκαδίας, *Γόροισα* τῆς Λακωνίας, *Γαροδίσα* τῆς Μεσσηνίας, *Βερβίτσα* τῆς Ἠλίδος, Ἀρκαδίας, Λακωνίας, *Στρέζοβα* τῆς Ἀρκαδίας, καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα ἀποδεικνύουν ὀρθογραφικὰ ὅτι εἰς τὰς ἐπαρχίας, εἰς τὰς ὁποίας ἀνήκουν, ἐκῆθησαν ἄλλοτε Σλάβοι. Ἀλλ' ἐνῶ μέρη τινὰ τῆς Πελοποννήσου εἶναι σκεπασμένα μὲ πυκνὸν δίκτυον σλαβικῶν τοπωνομασιῶν, εἶνε περιέργον, ὅτι ἡ Ἄττικὴ εἶναι ἐλευθέρη σχεδὸν σλαβικῶν ἰχνῶν καὶ τούναντίον συνετήρησε πολλὰ ὀνόματα ἀρχαίων δήμων τῆς τῶν Ἀθηναίων πολιτείας, καθὼς διδάσκουν αἱ σημεριναὶ τοπωνομασίαι *Κηφισιά*, *Πεντέλη*, *Μαραθῶνας*, *Ἀμπελοκήπι*.

Ἡ ὠφέλιμος καὶ ὑπὸ ἱστορικὴν, ἐθνολογικὴν, γλωσσολογικὴν ἐποψίν σπουδαιότατη

1. *Gelzer Zeitschr. f. wiss. Theol.* XXXV (1892), 430 ἑπ.

2. Ἰδὲ *Gregorovius*, I, 122.

ἐξέτασις τῶν γεωγραφικῶν τῆς Ἑλλάδος ὀνομάτων περιμένει ἀκόμη τὸν ἐπεξεργαστὴν· αἱ παρατηρήσεις ὅσον τοῦ *Fallmerayer* καὶ τῶν ὀπαδῶν του, τόσον τῶν ἀντιπάλων του ὁμοίως στεροῦνται κριτικῆς μεθόδου καὶ ἔχουν πολλὰ παράξενα καὶ πλημμελῆ. Οὕτως π.χ. πρέπει νὰ παραιτήσωμεν ὀριστικῶς σήμερον τὴν δοξασίαν ὅτι τὸ ὄνομα *Μορέας* εἶναι σλαβικῆς καταγωγῆς· ὁ σεβαστός μου φίλος κ. Χατζιδάκις ἔδειξε πειστικώτατα, ὅτι τὸ ὄνομα εἶνε γησιῶς ἑλληνικόν. Καὶ ἄλλο λάθος ἦτο ὅτι διημνηεύθησαν σλαβικὰ τοιαῦτα ὀνόματα, ἅτινα εἶναι ἄλβανικά. Πρῶτον ἔργον θὰ ἦτο νὰ ἐξετάσωμεν διὰ τὰ γεωγραφικὰ ὀνόματα κατὰ τὴν ἔτυμολογίαν των καὶ ἔπειτα νὰ σχεδιάσωμεν γεωγραφικὸν πῖνακα, ὁ ὁποῖος παριστάνει εἰς εἰκόνα τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐξετάσεως ἐκείνης· τότε μόνον θὰ ἤμῃς εἰς θέσιν νὰ λάβωμεν σαφῆ ἰδέαν περὶ τῆς ἄλλοτε ἔθνογραφικῆς καταστάσεως τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν. Τότε θὰ ἐμνησθῶμεν πρὸ πάντων, εἰς ποῖα μέρη Σλάβοι δὲν κατώκησαν ποτέ, ποῦ ἔμειναν ἀμιγεῖς οἱ Ἕλληνες. Ὅτι αἱ πόλεις πάντοτε ἦσαν ἔδραι τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου, εἴπαμεν ἀνωτέρω. Καὶ συμφωνεῖ εἰς τοῦτο, ὅτι τὰ ἀρχαῖα ὀνόματα, ὡς ἂν *Κόρινθος*, *Ναύπλιον*, *Πάτρα*, *Λεβαδειά*, *Θήβα*, *Φέσσαλα* (τῆς Θεσσαλίας) ἀντεστάθησαν εἰς τὰς σλαβικὰς θυέλλας. Πλὴν ὁμως ὄχι μόνον εἰς τὰς πόλεις, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἐξοχὰς διετηρήθησαν Ἕλληνες· ἡ Ἀργολίς λ. χ. διὰ τὴν σπανιότητα σλαβικῶν ὀνοματοθεσιῶν φαίνεται νὰ ἔμεινεν ἀφαστος σχεδὸν Σλάβων· ἡ Κυνουρία ἔμεινεν ἑλληνικὴ εἰς τὰ μέσα μέρη, καθὼς μνησθῶμεν ἐκ τῆς ὑπάρξεως τῆς παραξένου τῶν *Τσακῶνων* φυλῆς· τὸ ἰδίωμα αὐτῶν, τὸ ὁποῖον εἶναι ἑλληνικώτατον, δηλαδὴ ἀπόγονον τῆς ἀρχαίας λακωνικῆς διαλέκτου, καὶ αἱ τοπωνυμασίαι, τὰς ὁποίας ἐξήτασα πρὸ ὀλίγων ἐτῶν¹, βεβαιῶνουν ὅτι σλαβικὰ ἔχνη ἢ λείπουν ἢ εἶναι ὀλίγιστα ἀπὸ Ἁγίου Ἀνδρέα ἕως εἰς Μονεμβασίαν. Ἐπειτα καὶ οἱ κάτοικοι τῆς μεσημβρινῆς Μάνης ἔχουν τὸ δίκαιον νὰ καυχῶνται διὰ τὴν καθαρὰν ἑλληνικὴν καταγωγὴν των.

Λοιπὸν, ἂν οὔτε τῆς Πελοποννήσου ἢ κατὰστασις—εἰς τὴν ὁποίαν βασιζέται ἡ ὑπόθεσις τοῦ *Fallmerayer*—δὲν ἐπιτρέπει νὰ συμπε-

ράνωμεν ὅτι ἐξωλοθρεύθη καθόλου τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον, τότε πολὺ ὀλιγώτερον ἐμποροῦμεν νὰ εἴπωμεν τὸ ἴδιον ὡς πρὸς τὰς ἄλλας τῆς Ἑλλάδος χώρας· ἐκτενεῖς τόποι, οἵτινες ἦσαν οἰκητήρια τοῦ ἑλληνισμοῦ ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων, διετήρησαν τὸν ἑλληνικὸν πληθυσμὸν πάντοτε· τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος, ἡ Μικρὰ Ἀσία, ἡ Κύπρος δὲν εἶχον μέρος τῆς σλαβικῆς πλημμύρας.

Ἡ ταχεῖα σύνοψις αὕτη τῆς ἀνθρωπογεωγραφίας τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν ἀρκεῖ νὰ δεῖξη, ὅτι ὁ *Fallmerayer* ἀπεπλανήθη μακρὰν ἀπὸ τῆς ἀληθείας· αἱ προϋποθέσεις του—ἐξόντωσις τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς, ὀλόκληρος ἐκσλάβισις τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν—εἶναι πλημμελεῖς· πλημμελεῖς καὶ τὸ συμπέρασμα ὅτι οὔτε ῥανίς ἑλληνικοῦ αἵματος ῥέει εἰς τὰς φλέβας τοῦ Ῥωμοῦ. Ἀπ' ἐτέρου βεβαίως κάνεις δὲν θὰ ἀμφισβητήσῃ, ὅτι εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος φυσικὴ μίξις ἑλληνικοῦ καὶ σλαβικοῦ αἵματος ἔλαβε χώραν. Ἄν ὁ ἀξιόλογος ἱστορικός κ. Σάθας ἰσχυρίζεται, ὅτι Σλάβοι δὲν ἐγκατεστάθησαν ποτέ εἰς τὴν Ἑλλάδα, τοῦτο δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ ἰδιοτροπία τις καὶ σόφισμα. Δηλονότι ὁ κ. Σάθας ὑποθέτει, ὅτι οἱ ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν συγγραφέων ὀνομαζόμενοι Σλάβοι ἦσαν Ἄλβανοί. Δὲν ἤξεύρω, ἂν ἤνυρεν ὀπαδοὺς αὕτη ἡ δοξασία. Ἀντιφάσκει λ. χ. καὶ ἡ ὑπαρξίς σλαβικῶν τοπωνυμιῶν ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος. Ἄλλ' ἄς ὑποθέσωμεν ἐπὶ στιγμὴν, ὅτι ὁ ἰσχυρισμὸς ἔχει ὀρθῶς· τί θὰ ἐχρησίμωμεν εἰς τοὺς Ἕλληνας ὡς πρὸς τὸ περὶ ἔθνικότητος ζήτημα, τί διαφορὰ θὰ ἦτο, ἂν ἐξῆλθανίσθησαν ἢ ἐξεσλαβίσθησαν; Ἐπειδὴ οἱ Ἄλβανοί εἶναι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ἰλλυριῶν, καὶ αὐτοὶ κατὰ τὰς τοῦ *G. Meyer* καὶ ἄλλων ἐρεῦνας, δὲν εἶναι πλέον συγγενεῖς εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἢ π. χ. οἱ Ἴταλοί, Σλάβοι, Γερμανοί.

Βεβαίως καὶ οἱ Ἄλβανοί ἔλαβον μέρος εἰς τὴν φυσικὴν μεταμόρφωσιν τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς. Κατὰ τὸν ΙΓ' καὶ ΙΔ' αἰῶνα¹ Ἄλβανοί χριστιανικῆς θρησκείας μετενάστευσαν ὡς γεωργοὶ καὶ ποιμένες εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ κατοικήθησαν εἰς τὴν Βοιωτίαν, τὴν Ἀττικὴν καὶ τὴν Πελοπόννησον (πρὸ πάντων εἰς τὰς ἀνατολικὰς ἐπαρχίας καὶ εἰς τὴν Ἀρκαδίαν). Ὁ κ. *Alfred Philippson*, ὁ ὁποῖος

1. Ἴδε *Indogerm. Forsch.* IV, 195 ἐπ. καὶ *Neologou Ἑβδομαδιαίαν Ἐπιθεώρησιν* 1894, σ. 755—759. 763—765, 794—795, 803—804.

1. Πρὸβλ. τελευταῖον *Σπ. Λάμπρον* εἰς τὴν ἐπιτηρίδα τοῦ *Παρνακτοῦ*, I (1896), σ. 156 ἐπ.

ἠμελέτησε τὴν στατιστικὴν τῶν τοῦ βασιλείου Ἑλλάδος Ἀλβανῶν¹, ὑπολογίζεται, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν τῆς Πελοποννήσου Ἀλβανῶν ἦτο κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς μεγαλυτέρας ἐκτάσεώς των κατὰ 200000 ψυχάς, ἐπάνω κάτω τὸ ἕμισυ τοῦ τότε πληθυσμοῦ· ὁ σημερινὸς ἀριθμὸς αὐτῶν δὲν ὑπερβαίνει τὰς 90000 ἀπέναντι συνόλου πληθυσμοῦ 730000 κατοίκων. Εἶδομεν ὅτι Σλάβοι καὶ Ἀλβανοὶ εἶναι τὰ δύο στοιχεῖα, τὰ ὅποια προτεκολλήθησαν εἰς τὸν πληθυσμὸν τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ κόσμου· εἶδομεν καὶ τὸ ἄλλο, ὅτι ἐκτενῆ μέρη τῶν ἐλληνικῶν χωρῶν ἔμειναν ἀνέπαφα ἐκείνων. Ἄλλοι ζένοι, οἵτινες κατὰ τὴν φορὰν τῶν αἰῶνων ἦλθον εἰς τὸ τῆς Ἑλλάδος ἔδαφος, δὲν ἔλαβον ἐπιρροὴν εἰς τὴν ἐθνότητά καὶ ἐθνογραφικὴν σύνθεσιν τῶν Ἑλλήνων· οὔτε οἱ Ῥωμαῖοι καὶ οἱ Γότθοι, οὔτε οἱ Φράγκοι, Τοῦρκοι, Ἑβραῖοι, Γούρτοι. Περὶ βραθείας μίξεως τούτων καὶ τῶν Ἑλλήνων δὲν εἶναι λόγος, ἡ διότι ἐκεῖνοι ἦσαν ὀλιγαριθμοὶ ἢ διότι ἦσαν ξεχωρισμένοι ἀπὸ τοῦς Ἑλληνας διὰ πολιτικὰς καὶ θρησκευτικὰς αἰτίας.

Προκύπτει λοιπὸν ἐκ τῆς ἐθνογραφικῆς καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος, ὅτι οἱ σημερινοὶ κάτοικοι δὲν εἶναι, ἐννοεῖται, ὑπὸ ἀνθρωπολογικὴν ἐποψίν ὁμογενὲς καὶ ἀμιγῆς φυλὴ καθαρᾶς ἐλληνικῆς καταγωγῆς, ἀλλὰ προκύπτει καὶ τὸ δεύτερον, ὅτι οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες δὲν εἶναι νέον ἔθνος καὶ νέα φυλὴ, καθὼς ἰσχυρίσθη ὁ Fallmerayer· ἀπ' ἐναντίας τὸ ἐγγώριον στοιχεῖον ἦτο τὸσσιν δυνατὸν καὶ ἰσχυρόν, ὥστε ἀπερρόφησε τοὺς ξένους παριστάτους, τοὺς ἐπεχάραξε τὴν σφραγίδά του καὶ τοὺς ἔκαμεν Ἑλληνας.

Πρόκειται τῶρα νὰ προσδιορίσωμεν τὴν ἰθνηκὴν ἰδιοφυίαν τῆς μίξεως ἐκείνης, διὰ νὰ μάθωμεν τὰς ἀληθεῖς σχέσεις μεταξὺ τῶν ἀρχαίων καὶ σημερινῶν Ἑλλήνων· πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν τὸ ζήτημα, εἰς πόσον βαθμὸν οἱ ζένοι ἐπέδρασαν εἰς τὴν ἐλληνικὴν ἰδιότητα ὑπὸ φυσικὴν καὶ ψυχικὴν ἐποψίν.

Ἡ ἐπιστήμη τῆς φυσικῆς ἀνθρωπολογίας πρῶτον πρέπει νὰ προσληθῆ ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο. Ἄρ' εἶναι εἰς θέσιν νὰ ὑποβάλῃ θετικὴν ὕλην διὰ τὴν κρίσιν τοῦ προβλήματος; Ἡ ἀνθρωπολογικὴ στατιστικὴ, πρὸ πάντων ἢ κρανιομετρία, σήμερον δὲν χαι-

ρει πλέον τὴν ἐκτίμησιν, ἥστινος ἄλλοτε ἠξιώθησαν τὰ περὶ ἱστορικῶν καὶ ἐθνογραφικῶν προβλημάτων συμπεράσματά της· πολλὰκις αὐτὴ ἢ ἐπιστήμη, στηριζομένη ἐπὶ τῶν στατιστικῶν τῆς πινάκων, ὑπερεπήδησε μὲ τολμηρὸν πῆδημα τὰς σκέψεις καὶ ἀμφιβολίας τῆς ἱστορικῆς ἐρεύνης. Ἐν τούτοις δὲν ἐπιτρέπεται νὰ παραλείψωμεν τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐπιστήμης ἐκείνης, δταν πρόκειται περὶ μίξεως φυλῶν μαρτυρουμένης δι' ἱστορικῶν τεκμηριῶν.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἦσαν κατὰ τὴν κοινὴν (ἀλλ' ὄχι ἀναμφισβήτητον) γνώμην τῶν ἀνθρωπολόγων ἀμεσοκέφαλοι, καθὼς δεικνύουν μετρήσεις ἀρχαίων κρανίων καὶ ἡ ἐξέτασις ἀρχαίων ἀνδριάντων, τ. ἔ. ἦσαν οὔτε φανεροὶ δολιχοκέφαλοι οὔτε βραχυκέφαλοι· ἢ κατὰ μέσον ὅρον σχέσις τοῦ πλάτους καὶ τοῦ μήκους τοῦ κρανίου ἦτο 77:100 κατὰ τοὺς τεχνικοὺς τῆς ἀνθρωπολογίας ὄρους. Ὡς πρὸς τοὺς σημερινούς Ἑλληνας, ἡ σχέσις αὐτὴ ἤλλαξεν ὀλίγον, δηλαδὴ εἶναι 80:100, ὅπερ εἶναι ὁ κάτωδρος τῆς βραχυκεφαλίας. Μεταξὺ ἀριθμοῦ τινος ἀρχαίων κρανίων, τὰ ὅποια ἐμέτρησεν ὁ Rudolf Virchow¹, ἀριθμοῦνται:

δολιχοκέφαλοι, μεσοκέφαλοι, βραχυκέφαλοι
28%   52%   20%

Ὅσον διὰ τοὺς σημερινούς Ἑλληνας, ὁ Ranke² ὑπολογίζει (ἐκ 112 κρανίων)

15%   31%   54%

Ἐξ ἄλλων 76 κρανίων³ ἐπελόγησα ἐγώ:

17%   33%   50%

Ἄπ' ἐναντίας οἱ Σλάβοι εἶναι φανερῶς βραχυκέφαλοι· τὸ μέτρον τῶν κρανίων εἶναι μεταξὺ 81,6:100 διὰ τοὺς Σέρβους καὶ 85,1:100 διὰ τοὺς Κροάτας. Ἡ μὲ ἄλλας λέξεις, εὐρίσκονται κατὰ μέσον ὅρον (κατὰ τὸν Ranke)

δολιχοκέφαλοι, μεσοκέφαλοι, βραχυκέφαλοι
3%   25%   72%

Ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐσλαβώθησαν, ὅτι αὐτοὶ βρανίς ἐλληνικοῦ αἵματος ῥέει εἰς τὰς φλέβας τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων, δὲν ἀποδεικνύουν διόλου οἱ ἀριθμοὶ αὐτοί· τὸ πολὺ ἐπιτρέπουν νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ἐγεινὲν ἐπιμιξίς βραχυκεφάλων τινῶν Σλάβων.

1. Ἴδε Alt-und neugriech. Schädel Sitzungsber. d. Berl. Akad. 1893, 677 ἑπ.

2. Der Mensch, II, 204.

3. Ἴδε Δελτίον τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος, I, 366 ἑπ.

1. Ἴδε Petermanns Mitteilungen, 1890, σ. 33 ἑπ. καὶ Zeitschr. d. Gesellschaft f. Erdk. in Berlin, XXV (1890), σ. 402 ἑπ.

Ἄλλ' ἀκριβεστέρᾳ ἔρευνα δὲν ἀναγκάζει ἡμᾶς οὔτε νὰ συμπεράνωμεν τοῦτο· καὶ τῶντι Γάλλοι καὶ Γερμανοὶ ἀνθρωπολόγοι¹ ἀποκρούουν ἐκεῖνο τὸ συμπέρασμα, ἐπειδὴ ἡ βραχυκεφαλία δὲν εὐρίσκεται κατ' ἐξοχὴν εἰς τὰς ἄλλοτε ὑπὸ Σλάβων πλημμυρισμένας ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' εἰς τόπους ὅπου δὲν εἶναι πολὺς λόγος περὶ σλαβικῶν ἐποικήσεων, ὅπως λ.χ. εἰς τὴν Ἑπτάνησον καὶ κατ' ἰδίαν εἰς τὰ περίχωρα τῆς Κερασσούντος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας², ἐνῶ τάνάπαλιν φανερὰ δολιχοκεφαλία παρατηρήθη εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ἡ ὁποία ἔπαθε σλαβικὴ ἐπιρροὴν κατ' ἰσχυρὸν βαθμὸν. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ μίξις μὲ τοὺς βραχυκεφάλους Ἀλβανούς, εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἡ μίξις μὲ τοὺς αὐτόχθονας προκάλεσε τὴν αὐξήσιν τῶν βραχυκεφάλων Ἑλλήνων. Ἑλλην ἀνθρωπολόγος³ παρατήρησεν, ὅτι εἰς τὰς ἀλβανικὰς τῆς Ἑλλάδος ἐπαρχίας ἡ βραχυκεφαλία εἶναι συγχωτέρα ἢ ἄλλου. Καὶ πρὸς τοῦτοις πρέπει νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν, ὅτι τὰ κρανία προϊστορικῆς ἐποχῆς, ἅτινα εὐρέθησαν εἰς τὸ τῆς Ἑλλάδος ἔδαφος, εἶναι βραχυκέφαλα, ὅτι λοιπὸν οἱ βραχυκέφαλοι τῆς σήμερον δυνατὸν νὰ ἔχουν τὴν ἀρχὴν τῶν εἰς προσλαβικὴν ἐποχὴν.

Οὕτως λοιπὸν οἱ ὀπαδοὶ τοῦ *Fallmerayer* δὲν ἠμποροῦν νὰ ἐπικαλῶνται τὴν βοήθειαν τῆς ἀνθρωπολογίας. Φαίνεται μᾶλλον, ὅτι οἱ Σλάβοι δὲν κατέλιπον σημαντικὰ ἔγνη ὑπὸ ἀνθρωπολογικὴν ἔποψιν· τοῦτο εἶναι περίεργον, ἀλλ' ἐξηγεῖται ἴσως μὲ τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι κατὰ τὴν μίξιν τῶν Ἑλλήνων καὶ Σλάβων «φυσικὴ ἐκλογή» («*natürliche Auslese* ἢ *selection*») κατὰ τὸν *Darwin*) ἐγένεεν οὕτως, ὥστε εἰς τὸν «ἀγῶνα τῆς ὑπάρξεως» («*Kampfums Dasein*») περισσοτέραν ζωτικὴν δύναμιν εἶχον ἐκεῖνα τὰ ἄτομα, τὰ ὁποῖα ἦσαν προικισμένα μὲ τὰς φυσικὰς ιδιότητας τοῦ ἐντοπίου, τ. ἔ. ἑλληνικοῦ στοιχείου⁴. Ὅταν περιηγητὴς τις ἐνόμισεν ὅτι ἤυρε σλαβικὰς φυσιογνωμίας εἰς τὴν Θεσσα-

λίαν¹, ἴσως ἔπαθεν αὐταπάτην· τὴν προσοχὴν τῶν περιηγητῶν ἐπισύρουσαν περισσότερο οἱ ὑψηλοὶ καὶ ξανθοὶ Ἀλβανοὶ ἢ ἄτομα μὲ σημιτικούς χαρακτῆρας, τύποι, οἵτινες δὲν εἶναι σπάνιοι. Ἄφ' ἐτέρου ὁ ἑλληνικὸς ἢ κλασικὸς λεγόμενος τύπος παρατηρήθη ὑπὸ πολλῶν περιηγητῶν εἰς διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος, πρὸ πάντων εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου καὶ εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Ἀλλὰ ἄς μὴ λησμονήσωμεν δύο ἀνθρωπολογικὰς παρατηρήσεις, τὰς ὁποίας ἀνέφερόν τινες ὡς θετικὰ τεκμήρια τῆς φυσικῆς τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων ἐθνότητος. Οἱ μὲν εἶπαν ὅτι ἡ τῶν Ἑλλήνων στασιμότης ὡς πρὸς τὰ θρησκευτικὰ καὶ ἡ εὐκολία τῶν ὡς πρὸς τὴν ἐκμάθησιν ξένων γλωσσῶν δεικνύουν συγγενεῖάν τινα μὲ τοὺς Ῥώσους, οἱ δὲ παρατήρησαν ὅτι ἡ τῶν Ἑλλήνων ὀλιγοτοκία (τ. ἔ. ὁ σχετικῶς μικρὸς ἀριθμὸς τοκετῶν) εἶναι ἀντίθετος εἰς τὴν τῶν Σλάβων πολυτοκίαν καὶ ἀποκρούει ἐθνικὴν συγγενεῖαν. Ἐγὼ δὲ νομίζω σπουδαίαν οὔτε τὴν μίαν οὔτε τὴν ἄλλην παρατήρησιν, διότι δὲν εἶναι τόσον χαρακτηριστικὰ νὰ ὑποστηρίζουν συμπεράσματα περὶ τὴν ἐθνογραφικὴν σύνθεσιν φυλῆς τινος.

Ἄλλ' ἂν καὶ ἠθέλομεν νὰ ὑποχωρήσωμεν εἰς τοὺς περὶ τὸν *Fallmerayer*, ὅτι ἡ ἑλληνικὴ φυλὴ ἔπαθε σφοδρὰν ἐπίμιξιν ξένου αἵματος, τοῦτο δὲν θὰ ἦτο πολὺ σπουδαῖον διὰ τὸ τῆς ἐθνικότητος ζήτημα. Ἡ τῶν Γερμανῶν ὁμοφυλία λ.χ. δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ δολιχοκεφαλίας ἢ βραχυκεφαλίας, ἀπὸ χρώματος τριχῶν καὶ ὁμοίων, οἱ κάτοικοι τῆς νοτίας καὶ τῆς βορειοανατολικῆς Γερμανίας εἶναι Γερμανοὶ, ἂν καὶ εἶναι διάφοροι ὑπὸ φυσικὴν ἔποψιν, ἂν καὶ εἶναι μιγμένοι μὲ Κέλτας ἢ Σλάβους—καὶ ὅχι ἄλλως πρέπει νὰ κρίνεται τὸ περὶ ἑλληνικῆς ἐθνότητος ζήτημα, δηλαδὴ ὑπὸ τὴν ἔποψιν, ὅτι ὅχι φυσικοὶ, ἀλλὰ ψυχικοὶ χαρακτῆρες—ἡ γλῶσσα, αἱ ἐθνικαὶ ἰδέαι, τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα καὶ ὅλα τὰ ἰδανικὰ πλεονεκτήματα ἔθνους—σημαίνουν τὴν ἰδέαν ἔθνους, ἐθνότητος (*Nationalität*). Καὶ ὑπὸ ταύτην τὴν ἔποψιν δὲν εὐρίσκομεν τίποτε σλαβικὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἢ τοῦλάχιστον τόσον μικρὰ ἀπομεινάρια σλαβικῆς ἐπιρροῆς, ὥστε χρειάζομεθα, οὕτως εἰπεῖν, ὁρακὸν νὰ ἐξιχνιάσωμεν ἐκεῖνα.

1. Ἴδε *Bull. de la Société d'Anthropol.* VII, 658 ἐπ., *Diefenbach Völkerkunde Osteuropas*, I, 142 ἐπ. (Ἄλλως *Zaborowski* ἐν «*La Grande Encyclopédie*» XIX (1893), 282 ἐπ.).

2. Ἴδε *Νεόφυτος* ἐν *Anthropologie*, II, (1891) 25 ἐπ.

3. Ὁ κ. *Κλων Στέφανος* *La Grèce au point de vue naturel, ethnologique κατ.* Extrait du *Dictionnaire encyclop. des sciences médicales* (Paris, 1884) σ. 432 ἐπ.

4. Ἀναφέρω ἐδῶ τὰς ἰδέας τοῦ Δανοῦ *Vodskov*,

περὶ οὗ ἴδε *Anzeiger für indog. Sprach und-Alttertumskunde* III (1893), 111—124.

1. *Barth Berliner Zeitschr. f. allg. Erdkunde*, XVI (1864), 191 ἐπ.

Πρώτον είναι άξιον παρατηρήσεως, ότι δέν υπάρχουν τεκμήρια ότι δυνατάι οικογένειαι σλαβικῆς καταγωγῆς ἐμόρφωσαν τὰ θεμελια νεοελληνικῆς ἀριστοκρατίας¹, ἐνῶ πολλαί εὐγενεῖς π. χ. τῆς Ἑπτανήσου ἀνάγονν τὴν ἀρχὴν των εἰς Βενετούς ἄρχοντας εὐγενεῖς (Nobili).

Τὸ σπουδαιότερον καὶ χαρακτηριστικώτερον γνώρισμα ἔθνους τινός εἶναι ἡ γλῶσσα. Οἱ ἴδιοι ἐθνολόγοι, οἵτινες βεβαιώνουν μὲ αὐταρκες μειδιάμα, ὅτι τὸ γνώρισμα τοῦτο δέν ἔχει μεγάλην ἀξίαν ὑπὸ ἐθνολογικῆν ἐποψίν, ἐπωρελοῦνται αὐτοῦ, ὅταν πρόκειται νὰ γείνουν ἐθνογραφικαὶ διαιρέσεις καὶ ὑποδιαιρέσεις. Οὕτως καὶ ἡ γλῶσσα τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων εἶναι πολῦτιμον μνημεῖον τῆς καταγωγῆς των ἢ νεοελληνικῆ (δηλαδὴ ἢ δημῳδῆς) γλῶσσα δέν εἶναι ἡ ἀρχαία, εἶναι ὁμως γνήσιον τέκνον, ρυσικὴ ἐξέλιξις τῆς ἀρχαίας μητρός. Ὅλαι αἱ ἀπόπειραι λογίων τινῶν νὰ ἀνεύρουν εἰς τὴν νεοελληνικὴν γραμματικὴν (τ. ἔ. εἰς τὸ σύστημα τῶν φθόγγων, τῆς κλίσεως καὶ συντάξεως) ζήτην ἐπιρροήν, εἴτε σλαβικὴν εἴτε ἀλβανικὴν εἴτε τῶν νεολατίνων γλωσσῶν, ἐναυάγησαν οἰκτρὰ — καὶ ἀνάγκη νὰ ἐναυάγησαν, διότι ὅσα ἐκεῖνοι ἐνόμιζον ξένα καὶ νεοφανῆ, ἐβλάστησαν ἐκ τῶν σπερμάτων, τὰ ὅποια ἐσπειρεν ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα τῆς προαλβανικῆς καὶ προσλαβικῆς ἢ καὶ προλατινικῆς μάλιστα ἐποχῆς. Ἐπειδὴ, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν εἰς τὸ λεξικὸν εἰσαγωγὴν ξενισμῶν, τοῦτο δέν μεταβάλλει περισσότερον τὸν ἰδιαιτέρον χαρακτήρα γλώσσης καὶ ἔθνους ἢ ἡ εἰσαγωγὴ ξένων ἐμπορευμάτων, π. χ. τοῦ καφέ, τοῦ τείου, τῆς πατάτας, τοῦ καπνοῦ. Ἡ ἀγγλικὴ ἔμεινε γερμανικὴ (τευτονικὴ) γλῶσσα, ἂν καὶ ἐπλημμυρίσθη ὑπὸ γαλλικῶν ξενισμῶν· καμμία τῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν δέν ἠμπορεῖ οὔτε ἔμπορεῖ νὰ ἐκκλείσῃ τὴν ἐπιρροὴν ξένων γλωσσῶν ἀπὸ τὸ λεξικὸν τῆς. Οὕτως λοιπὸν γίνεαι λέξεις πολυἀριθμοὶ εἰσεχώρησαν καὶ εἰς τὴν μεσαιωνικὴν καὶ εἰς τὴν νεωτέραν ἑλληνικὴν καὶ ἐπολιτογραφήθησαν. Πρώτον ἡ Ῥώμη εἰσῆγαγεν εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν Βυζαντινῶν λέξεις τοῦ δημοσίου βίου καὶ τῆς δημοσίας συγκοινωνίας· ἔπειτα οἱ Φράγκοι κατακτιταί, καὶ πρὸ πάντων οἱ θαλασσοπόροι Βενετοί, μετεκόμισαν πολλὰς φράσεις τοῦ ναυταοῦ καὶ τοῦ ἐμπορίου, καὶ τέλος πάντων οἱ Τούρκοι ἐπλούτισαν τὸ ἑλληνικὸν λεξικὸν μὲ

πολλὰς λέξεις τοῦ καθημερινοῦ βίου — καθὼς εἰς τὸν κατάλογον τῶν φαγητῶν καὶ τῶν ὑβριστικῶν λέξεων. Ἄλλὰ ποῦ μένουσι οἱ σλαβικοὶ ξενισμοί; Περίεργον πρᾶγμα· οἱ Σλάβοι, οἱ ὅποιοι, κατὰ τὸν Fallmerayer, κατεβρόχθισαν τοὺς Ἕλληνας, κατέλιπον (κατὰ σύγκρισιν πρὸς τοὺς ἄλλους λαοὺς) τόσον ὀλίγας λέξεις, ὥστε κατὰ τὴν ὑπαρξίν αὐτῶν κἀνεὶς δέν ἤθελε νὰ ἐμπέσῃ εἰς τὴν ἰδέαν, ὅτι ἄλλοτε Σλάβοι καὶ Ἕλληνες εἶχον μεταξύ των στενὰς σχέσεις. Ὁ κ. Gustav Meyer, ὁ διαπρεπέστερος γνώστης τῶν τοῦ Αἵμου γλωσσῶν, συνέλεξε τοὺς σλαβισμοὺς τῆς ἑλληνικῆς¹ καὶ ἤνε μόνον 273 τὸν ἀριθμὸν² καὶ διὰ τὰ μὴ ὑπερτιμηθῆ ἡ ἀξία τοῦ ἀριθμοῦ τοῦτο, προσθέτω, ὅτι μεταξύ ἐκείνων αἱ ἐπαρχαὶ Θεσσαλία, Ἡπειρος, Μακεδονία καὶ Θράκη, ὅπου εἶναι γειτονικὴ συγκοινωνία Σλάβων καὶ Ἑλλήνων, παρέχουν τόσον σπουδαῖον ποσόν, ὥστε αἱ λέξεις κοινοτέρας χρήσεως δέν ὑπερβαίνουν τὰς 66, — ἀριθμὸς, ὁ ὅποιος δέν ἔρχεται εἰς λογαριασμὸν καὶ δέν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἀπέναντι τῶν πολυἀριθμῶν λατινικῶν, ἰταλικῶν καὶ τουρκικῶν λέξεων. Καὶ πρὸς τούτοις, ὅταν σκεφθῶμεν, ὅτι μέρος τῶν σλαβικῶν λέξεων δέν εἰσεχώρησεν ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν· ἀλλὰ διὰ μεσιτείας τῆς τουρκικῆς γλώσσης, βλέπομεν, ὅτι δέν ἀπομένει τίποτε τῆς φανταστικῆς ἰδέας «σλαβο-ἑλληνικοῦ συμμίκτου ἰδιώματος», τὸ ὅποιον πρὸ ὀλίγου ἐφαντάσθη νὰ τὸ ἤκουσεν εἰς τὴν Πελοπόννησον περιηγητῆς τις, καὶ δέν ἐβράδυνε νὰ ἀναγγεῖλῃ τὴν ἀνακάλυψίν του εἰς ἄρθρον τῆς Frankfurter Zeitung τοῦ 1897 — πλὴν ὁμως χωρὶς νὰ μᾶς παραδῶσῃ οὔτε μίαν λέξιν τοῦ περιέργου ἰδιώματος ἐκείνου. Ὁ ἀριθμὸς τῶν σλαβικῶν λέξεων δέν ἦτο μεγαλύτερος κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα· τὸ Χρονικὸν τοῦ Μορέα (τῆς ΙΔ' ἑκατονταετηρίδος), τὸ ὅποιον εἶναι γραμμένον εἰς δημοτικωτάτην γλῶσσαν, ἐμπεριέχει βεβαίως πολλὰς γαλλικὰς καὶ ἰταλικὰς λέξεις, ἀλλὰ, καθ' ὅσον μοῦ φαίνεται, οὔτε μίαν σλαβικὴν λέξιν, ἂν καὶ τότε ἀκόμη Σλάβοι μὴ ἐξηλληνισμένοι ὑπῆρχον εἰς τὴν Πελοπόννησον³. Οἱ Σλάβοι — ὅπως οἱ Ἀλβανοί, τῶν ὁποίων ἡ ἐπιρροὴ εἶναι ὁμοίως ἀσημαντος³ — ἐδέχθησαν πολὺ περισσότερα ἀπὸ

1. Neugriechische Studien, II (in Sitzungsberichte d. Wiener Akademie, τόμ. 130. 1894).

2. "Idē Gregorovius, I, 153 ἐπ.

3. "Idē G. Meyer Neugriech. Stud., II.

1. "Idē Gregorovius, I, 150.

τῶν Ἑλλήνων ἢ ἔδωκαν· μεῖν ἄλλας λέξεις, ταῦτα τὰ ἔθνη, τὰ ὅποια εἶχον τὰς στενωτέρας φυσικὰς σχέσεις πρὸς τοὺς Ἑλληνας, δὲν ἦσαν εἰς θέσιν νὰ παραλλάξουν τὴν ἐθνότητα καὶ τὸν πολιτισμὸν τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς.

Ἡ συντήρησις τῆς ἑλληνικῆς ἰδιότητος δὲν καταφαίνεται μόνον εἰς τὴν γλῶσσαν, ἀλλὰ εἰς ὅλα, ὅσα συμπεριλαμβάνονται ὑπὸ τὴν φράσιν «βίος τοῦ λαοῦ», δηλαδὴ εἰς τὰς ἰδέας, τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα, τὰς δεισιδαιμονίας τοῦ λαοῦ· ἡ ἀρχαία ἐθνότης δὲν κατεστράφη οὔτε ὑπὸ τοῦ χριστιανισμοῦ οὔτε ὑπὸ ἄλλων συμβάντων, ἀλλὰ ἀνεπτύσσετο κατὰ τοὺς νόμους φυσικῆς ἀνελιξεως καὶ ζῆ ἀκόμη εἰς τὴν νεοελληνικὴν ἐθνότητα, πολλάκις βεβαίως ὑπὸ τὴν σκέπην ἐκκλησιαστικῶν τύπων. Οἱ ἀρχαῖοι θεοί, εἶναι ἀληθῆς, ἀπεδιώχθησαν, ἀλλ' αἱ ἀρχαῖαι ἰδέαι περὶ τοῦ Διὸς καὶ ἄλλων θεῶν ζοῦν εἰς τὰς τοῦ ἀπλοῦ λαοῦ γνώμας περὶ Θεοῦ καὶ Ἁγίων. Περίφημοι εἶναι οἱ στίχοι τοῦ Ὀμήρου (Α 528 ἐπ.):

κτανέησιν ἐπ' ὄφρ' οὖσι νεῦσε Κρονίων,
ἀμβρόσια δ' ἄρα χαιταί ἐπερρώσαντο ἄνακτος
κρατὸς ἀπ' ἀθανάτοιο, μέγαν δ' ἐλέλιξεν Ὀλυμπον.

Καὶ σήμερον οἱ Ζακύνθιοι λέγουσιν, ὅτι Θεὸς τινάσσει τὰς τρίγας του καὶ τρέμει ἡ γῆ. Οἱ Ἅγιοι κατέλαβον τὴν θέσιν τῶν ἀρχαίων θεῶν, ὁ ἅγιος Νικόλαος τὴν τοῦ Ποσειδῶνος, ὁ ἅγιος Γεώργιος τὴν τοῦ Θησέως, ἡ Παναγία τὴν τῆς ἀειπαρθένου Παλλάδος, ὁ ἅγιος Διονύσιος τὴν τοῦ Διονύσου¹. Καὶ καθὼς οἱ ἀρχαῖοι ἐπίστευον, ὅτι αἱ πηγαί, οἱ ποταμοί, αἱ λίμναι, τὰ δάση καὶ τὰ δένδρα ἐμψυχώνονται ὑπὸ Νηρηίδων, Νυμφῶν, Δρυάδων, οὕτως εἰς τὴν φαντασίαν τοῦ σημερινοῦ λαοῦ ἡ φύσις ἐμψυχώνεται ὑπὸ τῆς τῶν Νεραιδῶν ομάδος. Δαίμονες, ὅπως αἱ Λάμιες καὶ αἱ Στρογγύλες, φοβερίζουν τὸν δεισιδάιμονα λαόν, καθὼς εἰς τὴν ἀρχαιότητα. Ὁ Χάρων, τ. ἔ. ὁ Χάρος ἢ Χάροντας, ζῆ ἀκόμη, αἱ Μοῖρες μοιραίνουσι τὸ νεογέννητον καὶ κλώθουσι τὸ τῆς ζωῆς νῆμα ὅπως εἰς τὰς ἀπωτάτας ἐποχὰς τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνισμοῦ. Οἱ νεόνυμφοι ὀδηγοῦνται εἰς τὴν γαμικὴν οἰκίαν, οἱ νεκροὶ θάπτονται μετὰ τελετὰς, αἵτινες ἦσαν εἰς χρῆσιν πρὸ δισχιλίων αἰώνων. Οἱ ἄρρωστοι, οἱ ὅποιοι κοιμῶνται εἰς τὴν ἐκκλησίαν Ἁγίου τινός, δὲν ζητοῦν ἄλλην

ιατροίαν ἢ ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐκεῖνοι, οἵτινες ἄλλοτε μετέβαινον εἰς Ἐπίδαυρον εἰς προσκύνησιν τοῦ Ἀσκληπιοῦ¹. Ἀλλ' ἄς ἀφήσωμεν ταῦτα· δὲν εἶναι θέμα μου νὰ ἐκθέσω τὰς πολυπληθεῖς σχέσεις μεταξὺ τῶν ἀρχαίων καὶ σημερινῶν δοξασιῶν τοῦ λαοῦ. Ἀρκοῦν αἱ σημειώσεις μου νὰ ἀποδείξουν, πόσον ἀτοπος εἶναι ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι ἡ ἑλληνικὴ ἐθνότης ἐξηφανίσθη, ἐνῶ καθ' ἕκαστον βῆμα ἡ νέα Ἑλλὰς διαδηλοῖ ὅτι ζῆ ἀκόμη ἡ ἀρχαία Ἑλλὰς εἰς τὴν νέαν. Ὡς πρὸς τὸν βίον τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, φαίνεται ὅτι σλαβικὰ στοιχεῖα εἶναι σπανιώτατα καὶ χωρὶς σημασίαν· οὔτε ἡ περὶ τοῦ Βρυκόλακος δοξασία (ἡ λέξις *Brykólakas* εἶναι σλαβικὴ, πρὸς τὸ σερβικὸν *Vukodlak*) εἶναι καθαρῶς σλαβικὴ, ἐπειδὴ εἰς τὴν ἀρχαιότητα δὲν λείπουν διόλου ἀναλογίαι, καθὼς ἔδειξεν ὁ κ. *Bernhard Schmidt* εἰς τὸ γνωστὸν του βιβλίον *Volksleben der Neugriechen*. Ὅταν δοξασίαι ἢ ἔθιμα ἢ ἄλλα τοιαῦτα εὐρίσκωνται συγχρόνως εἰς διάφορα ὅμορα ἔθνη, πολλάκις δύσκολον εἶναι νὰ ἀποφασίσωμεν, ποῦ εἶναι ἡ ἀρχὴ ἢ ἡ κοιτίς τοιοῦτου κοινοῦ κτήματος, π.χ. ὅταν πρόκειται περὶ κοινῶν ἠθῶν τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ ἀλβανικοῦ λαοῦ. Πλὴν ὅμως εἰς τὴν νεοελληνικὴν λαογραφίαν πρέπει νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ ἐν γένει ἡ ἰδέα ὅτι, ὅπως εἰς τὴν γλῶσσαν, οὕτως καὶ εἰς τὰ ἄλλα οἱ Ἕλληνες ἔδωκαν περισσότερον ἢ ἔλαβον ἀπὸ τῶν τοῦ Αἴμου φυλῶν. Ἀναφέρω ἐν σπουδαῖον παράδειγμα· τὸ ὑποκείμενον τοῦ γνωστοῦ τραγουδιοῦ «ὁ Βρυκόλακας», δηλαδὴ ὁ μῦθος, ὁ ὅποιος ὑπὸ τὸ ὄνομα *Leonorensage* εἶναι γνωστὸς εἰς τοὺς λαογράφους σλαβικῶν καὶ ἄλλων ἐθνῶν, δὲν εἶναι πιθανῶς σλαβικῆς, ἀλλὰ ἑλληνικῆς καταγωγῆς, καθὼς σοφὸς Βούλγαρος ἔδειξε πρὸ ὀλίγου εἰς σπουδαίαν καὶ ἐπιμελεῖ διατριβὴν².

Περὶ βελτίας λοιπὸν καὶ ὀλοκλήρου ἐθνογραφικῆς μεταμορφώσεως τῆς Ἑλλάδος, καθὼς νομίζει ὁ *Fallmerayer*, σήμερον οὐδεὶς πλέον λόγος. Οἱ Ἕλληνες ἐπαθον, εἶναι ἀληθῆς, τὴν ἐπιμίξιν ξένων, ὅπως ἕκαστος λαός, ὅστις ἔχει ἱστορίαν, ἀλλὰ εἶχον καὶ ἔχουν τοιαύτην ἐσωτερικὴν ζωικὴν δύναμιν, ὥστε ἦσαν εἰς θέσιν ν' ἀπορροφῶν καὶ ν' ἀφομοιώνουν ξένα στοι-

1. Σ. Σ. Ἐ. *Kavbadia* Τὸ ἱερόν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπίδαυρῳ καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν.

2. Ἴδε *Ivan D. Schischmanov* *Der Leonorenstoff in der bulgarischen Volks poesie, indogerm. Forschungen*, IV, 412—448.

1. Περὶ τούτου πρὸς τὸ νόστιμον παραμῦθον εἰς τοῦ *Hahn* *Griech. u. alb. Märchen*, II, 76.

χει δσα και ἂν εἶναι, χωρὶς νὰ ἀποβάλουν τὸν ἰδικὸν των χαρακτῆρα τὸνναντίον αὐτῆ ἢ ἐπίμειξίς ἀπεταμίευσε νέας ζωϊκὰς δυνάμεις εἰς τὸ μκραινόμενον σῶμα τῆς ἀρχαιότητος και κατέστησε αὐτὸ πάλιν νέον και ζωντανόν. Οἱ σημερινοὶ Ἑλληνες δὲν εἶναι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων ὡσάν νὰ ἦτο κάθε Ρωμῶς ἀπόγονος ἀρχαίου Ἀθηναίου ἢ Σπαρτιάτου ἢ ἄλλου κατοικοῦ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἀλλὰ εἰς τοὺς Ρωμῶς ῥέει αἷμα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἰδῶ ὀλιγώτερον, ἐκεῖ περισσύτερον, και, ὅπερ εἶναι σπουδαιότερον, ἡ σημερινὴ ἐθνότης εἶναι ρυσικὴ ἀνέλιξις τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνισμοῦ, ἀνέλιξις και μεταμόρφωσις, ἡ ὅποια ἐγένετο ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν ὄλων τῶν ππραγόντων, οἵτινες ἐνεργοῦν τὴν μεταμόρφωσιν και τῶν ἀμειγστέρων ἐθνῶν ποῦ λοιπὸν ὑπάρχουν ἀμειγῆ ἐθνη καθόσον ἔχουν ἱστορικὸν βίον; Ἄτοπον εἶναι βεβαίως νὰ ταυτίσωμεν τὴν ἀρχαίαν και νέαν γλώσσαν, τὴν ἀρχαίαν και νέαν ἐθνότητα, καθὼς νομίζουσι φανατικοὶ τινες ἀρχαιομανεῖς ὁ χριστιανισμὸς και ἡ βυζαντινὴ αὐτοκρατορία συνετέλεσαν κατὰ πρῶτον εἰς τὴν μεταμόρφωσιν τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνισμοῦ κατὰ βῆθμὸν πάντη διάφορον και πολὺ ὑψηλότερον παρὰ οἱ Σλάβοι ἢ Ἀλβανοὶ ἢ ἄλλοι βάρβαροι. Διὰ νὰ γείνη τοῦτο κατάδηλον ἀρκεῖ νὰ μνημονεύσωμεν τὴν ἱστορίαν τοῦ ὀνόματος «Ρωμῶς», τ. ἔ. *Ρωμαῖος* ὁ ἐπίσημος τίτλος τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους ἐπολιτογραφῆθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ και ἐξώρισε τὸ ὄνομα Ἑλληνας, τὸ

ὁποῖον εἰς τὴν φαντασίαν τοῦ λαοῦ σημαίνει τοὺς γίγαντας και προγόνους μυθικῆς ἐποχῆς¹. Οἱ σημερινοὶ Ἑλληνες δὲν διαφέρουν τόσον ἀπὸ τῶν Βυζαντινῶν ὅσον αὐτοὶ ἀπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ἀντὶ πολλῶν ἀναφέρω εἰς ἐνδειξιν τοῦτου ἐν παράδειγμα ὁ κ. *K. Krumbacher*, πραγματευόμενος περὶ τῶν μεσαιωνικῶν παροιμιῶν², ἔδειξεν, ὅτι ἡ δημοτικὴ τῶν Βυζαντινῶν παροιμία εἶναι συγγενεστάτη τῆς νεοελληνικῆς και ἐν γένει τῆς τῶν ἀνατολικῶν λαῶν παροιμίας, ἀλλὰ δὲν ἔχει σχέσιν πρὸς τὰς ἐκ τῆς ἀρχαιότητος παραδιδόμενας παροιμίας. Ὅσον και ἂν ἐτρόφωσαν οἱ φιλολογικοὶ τοῦ Βυζαντίου κύκλοι εἰς ἀρχαίας ἀναμνήσεις, ὅσον και ἂν ἐθεώρησαν οἱ ἐγγράμματοι Βυζαντινοὶ ὡς πηγὴν και ἀρχὴν πάσης παιδεύσεως τοὺς θησαυροὺς τοῦ ἀρχαίου πνεύματος, — αἱ ἰδέαι και τὰ αἰσθηματὰ τοῦ λαοῦ (αἱ παροιμίαι εἶναι γνήσιον προῖον τῆς τοῦ λαοῦ ψυχῆς) ἐπορεύοντο τοὺς ἰδικούς των δρόμους, ἀλλ' ἐν τοῦτοις και αὐτοὶ ἔλαβον τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τὸ κέντρον τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνισμοῦ και ἡ «Ρωμαιοσύνη» εἶναι γνήσιον τέκνον τῆς ἀρχαίας μητρός.

1. Σ. Σ. Ἐ. Πρὸλ.: *B. A. Mystakidis*, Byzant. Deutsche Beziehungen Über die . . . Bedeutung D. Wörter *Ἕλλην*, *Ρωμαῖος*, *Γραικός* in Mittelalter.

2. ¹⁶ Sitzungsber. d. k. bayer. Akad. d. Wiss. 1893, II, 1 ἐπ.

ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΟΣ

ΕΙΣ

ΧΡΗΣΤΑΚΗΝ ΖΩΓΡΑΦΟΝ¹

ΜΕΓΑΝ ΕΥΕΡΓΕΤΗΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

Ὑπὸ

Μ. ΑΥΘΕΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

ἐκφωνηθεὶς ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν τελετῶν κατὰ τὴν „ΑΤΒ“ τακτικὴν συνεδρίαν τῆς 2 Νοεμβρίου 1898.

Γίγαντα τῆς παρ' Ἑλλήσιν ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας καταδέχεται μετὰ μικρὸν ἐκ τῆς ξένης εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς ἢ βασιλεὺς τῶν πόλεων, ἢ δὲ χλόη τοῦ ἐπιόντος ἕαρος θὰ καλύψῃ τὸ σεπτὸν παρ' ἡμῖν μνημα ἀνδρός, ὅστις ζῶν πλείονα τοῦ ἐνὸς ἤγειρε τῆς ἰθνηκῆς αὐτοῦ φιλοτιμίας μνημεῖα. Τοιοῦτον καὶ ὁ Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος ἰδρυμα ἐτέλεσε χθὲς μνημόσυνον ὑπὲρ τοῦ γεννησιοτάτου τῶν ἰδρυτῶν καὶ μεγίστου τῶν εὐεργετῶν αὐτοῦ, παρέχεται δ' ἡμῖν σήμερον ἀφορμὴ νὰ ἐκπληρώσωμεν τὴν τιμητικὴν τοῦ ἐγκωμίου ἐντολὴν ἐκτιμῶντες γενικώτερον μὲν τὰς σπανίας τοῦ μεταστάντος ἀρετᾶς, ἰδιαίτερος δὲ τὴν διὰ τοῦ σωματείου τούτου δρᾶσιν τοῦ **ΧΡΗΣΤΑΚΗ ΖΩΓΡΑΦΟΥ.**

Ὅνομα, πληροῦν πᾶσαν ἑλληνικὴν καρδίαν, δὲν χρῆζει ἐπαίνων πομπωδῶν, ἀπέριτος δὲ τούναντίον καὶ εὐλαβῆς αὐτοῦ μνεῖα ἐν τελετῇ σεμνῇ θ' ἀπετέλει τὸν μόνον πρόποντα χαρακτηρισμὸν ἀνδρὸς ἀρχαίου τὸ ἦθος καὶ μεγαουργοῦ τὴν προαίρεσιν. Οἱ κοῖνοι τῶν ἀνθρώπων ἔχουσι πολλάκις τὸ τέρμα θορυβωδέστερον ἀτήμου βίου, τῶν οἰκείων δὲ φυσικὴ συμπάθεια καὶ τῆς κοινωνίας ἕξι παραδεδομένη αἰτιολογοῦσι καὶ πανδήμους ἐνίοτε παρ' ἡμῖν κηδείας· ἀλλ' οἱ συνδέσαντες τὴν βιοτικὴν δραστηριότητα πρὸς τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ Γένους ἀξιοῦνται τῶν κοινῶν εὐλογιῶν καὶ μακρὰν τοῦ πατρῴου ἐδάφους ζῶντες καὶ ἐν τῇ ξένῃ κλειόντες τοὺς ὀφθαλμοῦς.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ ὀδύνη ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τῶν εὐαριθμῶν πλέον παρ' ἡμῖν ἀνδρῶν, οἵτινες

φέρουσιν ἐπαξίως τὸ ἐπάνυμον ἔθνηκοῦ εὐεργέτου, ἀπολείπεται πολὺ τοῦ ἀλγους, ὅπερ ἐμποεῖ ἢ συναίσθησις τοῦ δυσαναπληρώτου κενοῦ, τοῦ καταλειπομένου ἐκάστοτε διὰ τῆς ἐκλείψεως καὶ τῶν τελευταίων τοιοῦτων, ἐπιτακτικῶς ἐπιβάλλεται ἡμῖν ἡ κριτικὴ ἐπισκόπησις τοῦ ὅλου ἔργου τοῦ *Χρηστάκη Ζωγράφου* καὶ τῆς συναφοῦς πάντοτε πρὸς τὸν ἡμέτερον Σύλλογον ἐκπληρώσεως τοῦ προορισμοῦ, ὃν ἔταξεν ἑαυτῷ ὁ αἰδίδιμος ἀνὴρ.

Ἦν χρόνος, καθ' ὃν τὴν ἡμετέραν ἐνταῦθα κοινωσίαν διέπνεεν αὔρα φιλομουσίας ἀγνῆς, εἶχε δὲ ἡ ἐπιστήμη ὑπερηφάνους καὶ σεμνοὺς ἱεροφάντας, καὶ τὸ πενιχρὸν τοῦ λογίου σπουδαστήριον καθίστατο ἀπρομελετήτως τὸ κοινὸν συνεντευκτήριον τῶν πλουσίων καὶ τῶν πεπαιδευμένων. Τὴν θύραν τοῦ πλουτίου δὲν ἔκρουεν ὁ λόγιος ποτέ, διότι εὕρισκεν αὐτὴν πάντοτε ἀνοικτὴν διὰ τὰς κοινὰς ἀνάγκας, συχνότατα δὲ ὁ πλούσιος ἔκρουε τὴν θύραν τοῦ λογίου διαπυθνομένου ποῖαν ἐκ τῶν χαινουσῶν τοῦ Γένους πληγῶν νὰ ἐπουλώσῃ πρώτην.

Καὶ οὕτως εἶχε συναφθῆ μεταξὺ ἡγέτιδος καὶ λογίας τάξεως ἀλληλεγγύη τις γονιμωτάτη εἰς ἔργα κοινωφελῆ, τὰ φωτεινὰ δὲ σμεία τῆς διαβάσεως τοιαύτης συνωρίδος ἐλάμπουσι μέχρις ἡμῶν ὡς μετέωρα μακαρίου φωτός ἐν τῷ Ἰωφ τῆς συγχρόνου παρακμῆς καὶ νάρκης. Ἄνδρες, ἀδροτάτην ἔχοντες παιδευσιν, σοφοὶ ὄντως καὶ μεγαλοπράγμονες, ἡρμήνευον πρὸς Κροίσους φλεγομένους ἐξ ἀγάπης πρὸς τὰ γράμματα—καθ' ἣν ἡ ἐποχὴ ἐκείνη ἀπέδιδεν εἰς τὴν γοήτιδα ἐκφρασιν λατρείαν—ἡρμήνευον τὰς ἀληθινὰς τοῦ Γένους ἀνάγκας, καὶ τὰ ῥήματα τῶν λογίων ἦσαν θέσφατα διὰ τοὺς πλουσίους, καὶ ἡ γνώμη τῶν ἐπαϊόντων ἀπετέλει τὸ πρόγραμμα τῆς δρᾶ-

1. Μετεβλήθη ἐν τισιν ὁ ἐπιμνημόσυνος οὗτος λόγος, δημοσιεύσμενος ἄλλως ἢ ὡς ἀπηγγέλθη.

σεως ἀνδρῶν ἐπὶ φιλοτιμίᾳ ἴση καὶ τῷ πλούτῳ ὑπερχόντων. Ποῦ νῦν ἡ ἀμίλλα ἐκείνη ἢ εὐγενής τῶν ὁμογενῶν ὑπὲρ ἐφαρμογῆς ἀρχῶν, τὰς ὁποίας ἐνεπνέοντο ἐκ τῆς μελέτης αὐτῶν τῶν ἐλλείψεων τῆς ἡμετέρας κοινωνίας; Ὅσοι αὐτῶν πονοῦσι σήμερον τὴν πρὸς ἐκφυλισμὸν τείνουσαν κατάστασιν τῆς νεοτεύκτου ἡμῶν κοινωνίας ἀριθμοῦνται ἐπὶ τῶν δακτύλων, τηρηταὶ δὲ οὗτοι παραδόσεων ἱερῶν δυσκολεύονται εἰς τὴν εὐρεσιν συνεργατῶν, εἰς οὓς νὰ μεταδώσωσι τὸ πῦρ τῆς προγονικῆς φιλοτιμίας. Εἰ δὲ που καὶ λόγιοι, ἔχοντες βαθεῖαν συναίσθησιν τῆς ἰδίας ἀποστολῆς, ἤθελον τολμήσῃ καὶ δι' ἑμφορονος ἔτι σιωπῆς νὰ ὑποδηλώσωσιν ἀποδοκιμασίαν πρὸς τὰ συμβαίνοντα, παραγκωνίζονται καὶ οὗτοι θάττον ἢ βραδύτερον σκαιῶς ὡς περωτισμένοι μάρτυρες παντοίας ἐν πᾶσιν ἀνεπαρκείας. Καὶ οὕτω ἀντιπεπνυμένω, ὡς ἄλλοτε, δημιουργῶν ἀναθρώσκουσι νῦν ἐκ τοῦ μέσου ἡμῶν αὐτοσχέδιοι μεταρρυθμισταί, καὶ αἱ φωνασκαίαι τῶν τριόδων ἀποψιλοῦνται εἰς δόγματα ἀναμορφωτικά, καὶ ἡ φιλοπροσωπία καθιερώθη ὡς ἡ πανάκεια παντὸς πλέον κοινωνικοῦ νοσήματος.

Ἡ προμηθῆς ὁμως τῆς μακαρίας ἐκείνης περιόδου ἐνέργεια ἀπέβλεπεν εὐθὺ εἰς τὴν κλήρωσιν τῶν μᾶλλον ἐπειγουσῶν ἀναγκῶν, καὶ ἐπειδὴ ἔσπερευτο τέως ἡ πρωτεύουσα ἐντεκτηρίου κοινοῦ τῶν λογίων, δι' οὗ νὰ συνάπτηται ἡ κοινωνία πρὸς τε τὰ παιδευτήρια καὶ τὰ ἄλλα πνευματικὰ φυτῶρια, τὴν πρωτίστην ταύτην ἀνάγκην τοιοῦτου κατιδόντες εἰ ἀμφὶ τὸν αἰμίνηστον Βασιδάην ἔβρον ὁμοθύμους τελεσιουργοὺς πάντας τοὺς ὑποροῦντας ὁμογενεῖς. Τότε πρώτην φορὰν εἶδεν ἡ νεωτέρα ἑλληνικὴ κοινωνία τὸ ὄντως ἐκλαμπρον θέαμα ἀμίλλης εὐγενοῦς ἀνδρῶν ἡγετῶν, οἵτινες, σφίγγοντες ἀλλήλων τὰς χεῖρας, προέβαινον οὕτω συνησπισμένοι ἐν βουλῇ μιᾷ καὶ προκίρσει ὁμοίᾳ εἰς τὴν δημιουργίαν καὶ συντήρησιν συλλόγων, παιδευτηρίων, διαγωνισμάτων καὶ ἄλλων συναφῶν πρὸς τὰς προσπιπτούσας χρεῖας ἔργων. Κορυφαῖα σεπταί, αἶποτε ὑπεροχῆς ἐν τῇ εὐποίᾳ ὀργόμενοι, Ζαρίφης, Στεφάνοβικ καὶ Ζωγράφος ἐπεκρότησαν πρῶτοι καὶ ἑδαπάνησαν οὐ μόνον ὑπὲρ τῆς ἰδρύσεως τοῦ κέντρου τούτου, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν προαγωγὴν παντὸς ὅ,τι ἐξεπορεύθη ἐμπνευσθὲν καὶ νομοθετηθὲν ἐν τῷ Ἀρείῳ τούτῳ Πάγῳ τῆς κα' ἡμᾶς κοινοπραγίας.

Μεγαλοκρεπέστατος ὁ μὲν καὶ ἀρειδῆς

ὅσον οὐδαίς, αὐτὸ τοῦτο κλέπτων ἑαυτὸν ἵνα ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς κοινὰς ἀνάγκας, διήλθε τὸν βίον εὐεργετῶν μέχρι τελευταίας πνοῆς· σιωπηλὸς ὁ δέ, καὶ μόνος αὐτὸς μετὰ τοῦ Θεοῦ μάρτυς τῶν ἰδίων ἀγαθοεργιῶν, ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμοὺς χωρὶς ἴσως νὰ ἴδῃ καὶ πάντα ὅσα ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ ἔπραξε· σκοπίμως δὲ ἰδίᾳ δρῶν ὁ αἰμίνηστος Ζωγράφος ἠνύνησε τὸ ἴδρυμα τοῦτο ὑπὲρ πάντα ἄλλων τῶν ἐν Μούσαις συναδέλφων αὐτοῦ καὶ διὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου ἐπετέλεσε τὰ γενναϊότατα καὶ ἀποτελεσματικώτατα τῶν ἑαυτοῦ βουλεωμάτων.

Τὸ πρῶτον τῶν μεγάλων αὐτοῦ ἀγωνοθετημάτων ὑπῆρξε τὸ Ζωγραφεῖον Διαγωνίσμα. Διὰ τούτου ἐθεμελίωσεν ὁ αἰμίνηστος χορηγὸς τὴν σκοπιμωτάτην ἀναμφιβόλως ἀποπειραν πρὸς ἐμπέδωσιν τῆς σωτηρίας ἐκείνης γνώμης, ὅτι ὁ λεκτικὸς πλοῦτος τῶν ζώντων τοῦ ζῶντος ἑλληνικοῦ λαοῦ ἰδιωμάτων ὀφείλει καὶ ἐπαρκεῖ ν' ἀποτελέσῃ ὡς εὐρυτάτην τὴν βᾶσιν τῆς νέας ἡμῶν γλώσσης, ἣτις λέγεται νέα μόνον καὶ μόνον διότι εἶνε πρόσφατον ἱστορικὸν κατάντημα τῆς παλαιᾶς, καὶ οὐχὶ διότι ὁ κλάμος καὶ ἡ διδασκαλία συγγραφέων καὶ λογίων δευτερευούσης πάντοτε ἀξίας ἀπετύπωσαν εἰς αὐτὴν ἄλλοτε μὲν εὐαρμόστως, ἄλλοτε δὲ καὶ τὸ πλείστον βιαίως τὴν σφραγίδα ἐφημέρου περὶ τοὺς τύπους καινουργίας. Ἐὰν ἡ καινοφανὴς αὕτη μορφή εὐαρεστῇ ἔτι εἰς καινίσπουδον ὡς ἐκ τῆς ἡλικίας κοινωνίαν, οὐδένα πλέον ἐκπλήττει τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦτο σύμπτωμα, μετὰ τὴν πάροδον ὁμως τῆς πρώτης ἐκείνης καὶ κρισίμου πρὸς ἀρχαῖσμον ὀρυθῆς ἐτράπημεν προφανῶς καὶ εὐτυχῶς—οὐχὶ μὲν ἔτι τὴν μέσσην, ἀλλ' ὅπως οὖν εὐθυτέραν ὁδὸν, χωρὶς μάλιστα ἢ φυσικῶς ἐπελθοῦσα πρὸς ἐντελῆ δημῶδη καὶ ἰδιωματικὴν φράσιν ἀντίδρασις νὰ εὕρῃ πολλοὺς μιμητάς, ὧν τὰ πρότυπα ἐσάρωσεν ἀδυσώπητος ἡ θύελλα τῶν τελευταίων πολιτικῶν γεγονότων, ἱστορικὴ αὕτη δημιουργὸς φιλολογικῆς ἀφασίας καὶ παντοίας ἄλλης περισυλλογῆς.

Περίεργον δὲ σύμπτωμα ἀντιφατικῆς ὁλως τῶν πραγμάτων τροπῆς ἀπετέλεσεν αὕτη τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ἢ ἐν τῷ γλωσσικῷ ζητήματι διὰ τοῦ Ζωγραφείου Διαγωνίσματος ἐργασία. Ἐνῶ δηλονότι παρ' ἡμῖν, ἐνταῦθα κυρίως, καὶ διὰ τῶν τοῦ Συλλόγου ἀντιπροσώπων ἐπεδιώκετο πρὸ εἰκοσιπενταετίας ἄκρατος τοῦ λόγου ἑλληνισμός, ἐτείνομεν δὲ

μικροί και μεγάλοι ν' ἀναστήσωμεν ἐκ νεκρῶν ἂν οὐχὶ τὴν ξηνοφώντειον, ἀλλὰ τὴν πλουτάρχειον τοῦλάχιστον γλώσσα, καὶ ὡς ἐκ τούτου κατωρθώσαμεν πράγματι. νὰ προσεγγίσωμεν εἰς τὴν μιζοβάρβαρον τῆς βυζαντινῆς παρακμῆς φράσιν, διὰ τῆς μεγαλοπρεποῦς δεξιᾶς θυμοσώφου ἀγωνοθέτου ἐδεικνύετο ἡμῖν τὸ διπλοῦν κάλλος ἀφ' ἑνὸς μὲν τοῦ παλαιοῦ ἑλληνισμοῦ ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν ἑλλήνων συγγραφέων, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ κάλλος τοῦ συγχρόνου ἐν τοῖς συντρίμμασι τῶν ζώντων μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὡσεὶ ἐλέγετο εἰς ἡμᾶς σαφῶς, καὶ δι' ἡμῶν εἰς ἅπαντας τοὺς λογίους, ὅτι ὑπάρχουσι μὲν πρότυπα ἀφθίτου εὐμορφίας ἐν τῇ προγονικῇ λογοτεχνίᾳ, ὑπάρχει δὲ καὶ ἐν τῷ στόματι τοῦ ζώντος λαοῦ ὄργανον πρόσφορον πρὸς μελέτην ἐκείνων· πρὶν ὅμως συγχοληθῶσι τὰ θρύμματα τοῦ προχείρου ἐργαλείου, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ προβῶμεν εἰς τὴν κατασκευὴν ἄλλου εἰσβιάζοντες κατ' ἰδίαν ἕκαστος μέθοδον καὶ κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἰδίας ἕκαστος ἐμπειροκαλίας ἀρχαιοπρεπεῖς δῆθεν τύπους καὶ ἐκφοράς εἰς λέξεις ἐπιτηδειοτάτας ἄλλως πρὸς κοινὴν συνεννόησιν, τὸν μόνον σκοπὸν τοῦ τε προφορικοῦ καὶ τοῦ γραπτοῦ λόγου. Ὅτι βαθμηδὸν ἀνεστάλη ἡ ἀκατάσχετος ἐκείνη κλίσις πρὸς ἐπιδεικτικὴν στρέβλωσιν τοῦ τεχνητοῦ τῶν λογίων λεξιλογίου εἶνε φανερώτατον, τὴν μόρφωσιν ὅμως γλώσσης ἀξίας τοῦ ὀνόματος ἀπεκδέχεται βεβαίως τὸ ἔθνος ἐξ ἐργασιῶν συναρῶν πρὸς τὸ Ζωγράφειον Διαγώνισμα, καὶ μάλιστα ἐξ αὐτοῦ τούτου.

Ἡ ἐργασία αὕτη συντελεῖται ἀπὸ εἰκοσαετίας καὶ πλέον ἀπροσκόπτως. Καθ' ἕκαστον ἄλλοτε ἔτος, ἀπὸ τινος δὲ ἀνά διετίαν, συμφορεῖται ἐν τῷ Περιδικῷ τοῦ Συλλόγου πολῦτιμος σειρά λεξιλογίων, παραμυθίων, παροιμιῶν καὶ ἄσμάτων δημοτικῶν, διὰ πάντων δὲ τούτων καταρτισθήσεται βαθμηδὸν τὸ σύνολον τῶν διαλεκτικῶν τῆς γλώσσης φράσεων, δι' ὧν ὑπὸ τε λογοτεχνικὴν καὶ ἐθνολογικὴν ἐποψιν πολλὰ ὠφελήθησεται ὁ ἑλληνισμός. Τὰ θρύμματα τοῦ μεγάλου γλωσσικοῦ οικοδομήματος θὰ συναρμολογηθῶσι ἡμέραν τινὰ καὶ θὰ ἀποτελεσθῇ οὐρανομήκης ὁ κολοσσὸς τῆς γλώσσης, ἥτις καὶ ἐν χρόνοις δυστυχεστάτοις δὲν ἀπέβαλε τὰ θεῖα αὐτῆς γνωρίσματα, ὁμοῖα κατὰ τοῦτο πρὸς τὰ ἀθάνατα ἐκείνα τῆς πατρίου τέχνης μνημεῖα, τὰ ὁποῖα παρεμόρφωσε μὲν, ἀλλὰ δὲν ἐξεμηδύνισεν ὁ χρόνος· τότε δὲ σύμπαν τὸ ἔθνος θὰ

ὁμολογήσῃ τὴν σπουδαιότητα τῆς ἐνταῦθα ἐκτελουμένης ἐργασίας καὶ θὰ εὐλογῇ μετ' ἡμῶν τὸ σεπτὸν ὄνομα τοῦ φιλοτιμοτάτου ἀγωνοθέτου, τοῦ ἀειμνήστου *Χρησιάνῃ Ζωγράφου*.

Τὸ δὲ ἕτερον, ὄντως μεγαλεπήβολον, ἀγωνοθέτημα, ὅπερ καὶ δι' ἡγεμονικῆς δωρεᾶς ἡσφάλισεν εἰς τὸ διηκεῖς, εἶνε ἡ φερώνυμος *Βιβλιοθήκη*, ἥτοι ἡ ἐκδοσις τῶν ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων ὑπὸ ἐπιστημόνων λογίων, ἡμετέρων τε καὶ ξένων. Θυμώσοφος πρόνοια τοῦ Ζωγράφου καὶ φιλοπάτριδος συμβούλου, τοῦ Βασιάδου, θερμουργὸς εἰσήγησις ἐδημιούργησαν τὴν *Βιβλιοθήκην* ταύτην μετὰ μεγάλων ἀναμνηστικῶν πρὸς τὴν εὐδωσίαν τοῦ ἔργου ἐλπίδων.

Τὴν ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν διείδεν ἡ φιλοσοφος τοῦ Κοραῆ διάνοια ἐγκειμένη εἰς τὴν μελέτην τῆς προγονικῆς σοφίας, ὅλον δὲ τὸν βίον ἀφιερῶσας ἐκείνος εἰς τὴν φαινήν ἰδέαν, κατέλιπεν αὐτὴν ἀποθνήσκων κληρὸν ἀτίμητον εἰς εὐαρίθμους λογίους. Ἡ ἑλληνικὴ παιδείσις παρείχετο ἕκτοτε καὶ παρέχεται ἀφθονος κατὰ τὸ φαινόμενον καὶ πολλαπλῆ εἰς χιλιάδας Ἑλληνοπαίδων, πνεύματος ὅμως καὶ γράμματος ἔγεινε τοσοῦτον ὀλεθρία σύγχυσις, ὥστε δικαιοῦται τις ἀδιστακτικῶς ν' ἀποφανθῇ σήμερον ὅτι ἀντὶ τῆς γνώμης καὶ τῶν συμβουλῶν τοῦ ἀθανάτου ἀνδρὸς ἐπεκράτησαν οἱ ἀντιθετοὶ ἀκριβῶς ἰσχυρισμοὶ τῶν νηπίων αὐτοῦ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἀντιπάλων. Ἡ εἰς τὸ εἶδος προσκόλλησις ἐξηνέμωσε τὴν οὐσίαν, καὶ οὐ μόνον ἡ γλώσσα ἡ ἑλληνικὴ καθόλου ὡς γλώσσα, ἀλλὰ καὶ οἱ τύποι ὡς ἐξωτερικὴ αὐτῆς μορφή ἀπετέλεσαν τὸ μόνον ψιλὸν ὑποκειμενὸν διδασκαλίας καὶ παιδείσεως ἐν γένει, ὁ πάγκαλος δ' ἐκείνος κόσμος, εἰς τὴν φανταστικὴν ἀνάπλασιν τοῦ ὁποῖου κυρίως πρέπει νὰ καθοδηγῇ ἡμᾶς ἀδιαλείπτως ὁ παλαιὸς λόγος, ἡμαυρώθη, ἀπετράπη σκαιῶς ἀπὸ τῶν ἡμετέρων αἰσθήσεων καὶ ἐτάφη ἐντὸς αὐτῶν τῶν παλαιῶν κειμένων, ἵνα διασωθῇ μόνη ἡ ἀτελεύτητος γραμματικὴ ψυχαγωγία.

Ἐπὶ χρῆσταῖς ἐλπίσιν ἀνακοπῆς τοῦ θολοῦ τούτου ρεύματος, ὅπερ παρέσυρε τὰ ἐκπαιδευτικὰ ἡμῶν πράγματα, ἰδρῦθη ἡ Ζωγράφειος *Βιβλιοθήκη*, ἐνεπιστεύθη δὲ ἡ ἐκδοσις τῶν ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων εἰς ἐξόχους ἐπιστήμονας, καὶ ἰδωροφορήθη τὸ ἔθνος διὰ συγγραμμάτων πάσης σοφίας καὶ ἐμπειροκαλίας μεστῶν. Οἱ παρακολουθοῦντες τὴν

παρὰ τοῖς ξένοις μελέτην τῆς προγενικῆς ἡμῶν ἀρχαιότητος, οἱ γνωρίσαντες ἐκ τοῦ σύγγεγυς τὴν συνεχῆ ἐπίδρασιν τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πνεύματος ἐπὶ τὸν σύγχρονον πολιτισμὸν, μετὰ χαρᾶς ἀνεκκλήτου ἐχαιρέτισαν τὴν ἐμ-
 ράνισιν τῶν πρώτων τῆς Βιβλιοθήκης τόμων, οὓς μετ' εὐλαβείας ἴσης ἠσπάσθησαν καὶ πολλοὶ τῶν ξένων ἑλληνιστῶν, εὐχρηθέντες ἀνά-
 λογον πρὸς τὴν θυσίαν τοῦ χορηγοῦ καὶ τοὺς ἀτύτους πόνους τῶν ἐκδοτῶν ν' ἀντλήσῃ καὶ τὸ διψῶν ἔθνος τὴν ἐξ αὐτῶν ὠφέλειαν.—Καὶ ὁ Σύλλογος ἠνοίξε τὰς πύλας αὐτοῦ καὶ τὰς ἀποθήκας καὶ δι' ἐπανεπιλημμένων προκηρύξεων προσεκάλει τὰς ἀπόρους κοινότητος καὶ τοὺς λογίους καὶ τοὺς ἀριστεύσαντας μαθητὰς νὰ προσέλθωσι καὶ παραλάβωσι τὰ προωρισμένα πρὸς διανομὴν ἀντίτυπα.

Τίς δὲν θὰ καλύψῃ τὸ πρόσωπον ἐξ ὀδυνηροῦ θάμβους, μανθάνων τὸ πρῶτον κατὰ τὴν ὥραν ταύτην, ὅτε ἀόρατος παρίσταται ἐν μέσῳ ἡμῶν ἡ ἀγία τοῦ ἰθνηκοῦ εὐεργέτου ψυχή, ὅτι ἀπειράριθμοι περισσεύουσιν ἐν ταῖς ἀποθήκαις τοῦ ἰδρύματος τούτου οἱ τόμοι τῆς πολυτιμοῦ Βιβλιοθήκης; Ὁ ἐπώνυμος αὐτῆς χορηγὸς διὰ δωρεὰς μεγάλης ἔθηκεν ἄριστον ἀγῶνα, ἠρμήνευσαν δὲ τὴν προαίρεσιν αὐτοῦ ἄνδρες βαθέως κατανοοῦντες ποῦ ἔγκειται ἡ πηγὴ τῆς νέας τοῦ ἔθνους ζωῆς, ἐξ ἧς θ' ἀναβύσῃ τῆς ἀναγεννήσεως τὸ λουτρόν. Ποία ἡ αἰτία τῆς ἀπιστεύτου πρὸς τὴν ἀρχαίαν μάθησιν ἀδιαφορίας ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν;— Ἀναμφιλέκτως ἡ ὀλεθρία τροπή, ἣν ἔλαβεν ἀπὸ δεκαετηρίδων πολλῶν ἡ πρώτη καὶ μέση κυρίως παιδείσις, ὡς καὶ ἡ ἀνωτάτη, ἐφ' ἧσιν κατὰ λόγον φυσικὸν μεθαρμύζεται καὶ αὕτη πρὸς τὰς ἐφημέρους ἀνάγκας τῶν δύο πρώτων. Ὡς δηλονότι ἡ ἄψυχος, ἀνεπιστήμων καὶ τυπικὴ διδασκαλία τοῦ ὀρθοκωντικῶν μαθήματος ἐγέννησεν αὐτὸ τοῦτο καταφρόνησιν πρὸς τὰς πατρίους παραδόσεις καὶ ἐψύχρανε τὰς καρδίας δύο ἤδη γενεῶν, οὕτω καὶ ἡ προσκόλλησις εἰς τὸ γράμμα τῆς γλώσσης καὶ ἡ ἐξ ἀγνοίας ἢ ἀνεκδιηγήτου ἀπειροκαλίας καὶ σκαιότητος ἀπόπνιξις τοῦ πνεύματος αὐτῆς ἐν τῇ πολυτελεῖ διδασκαλίᾳ προουκάλεισάν τὴν εὐνόητον ἀπέχθειαν μαθητῶν καὶ ἀποφύτων τῶν πλείστων ἐκ τῶν ἡμετέρων σχολείων πρὸς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καθόλου καὶ τὰ πρότυπα τῆς ἀρχαίας λογοτεχνίας, ἴστω καὶ ἂν παρέχωνται αὐτοῖς κατόπιν ἐορτῆς ἠρμηνευμένα ὑπὸ τῶν σκηπτούγων τῆς καθ' ἡμᾶς ἐπιστήμης. Μείζον τούτου κακὸν δὲν

ἐφαντάσθησαν καὶ οἱ ἀπαισιοδοξότεροι τῶν πατέρων ἡμῶν. Εἰς μάλιστα τούτων, ὁ καὶ ὀξυδερκέστατος πάντων, ἐφοβεῖτο μήπως ἄλλα περὶ ἡμᾶς ἔθνη προλάβωσι τὸ ἡμέτερον εἰς τὴν σταδιοδρομίαν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ παραγκωνισθῶμεν πρὶν ἢ προφθάσωμεν νὰ προβῶμεν τὰ πρῶτα ἐτι βήματα, ἀλλὰ δὲν ἐπίστευε βεβαίως ποτέ, ὅτι μετὰ τὴν σύστασιν ἀπειραριθμῶν σχολείων, μετ' ἐπαίνων πολλῶν καὶ θορύβου πλείστου λειτουργούντων, μετὰ τὴν πολυδάπανον ἔκδοσιν τῶν ἀρχαίων συγγραφεῶν ἤθελεν ἀνοιχθῆ ἡ χάσμα μυστηριώδες μεταξὺ τοῦ παλαιοῦ καὶ τοῦ νεωτέρου ἑλληνισμοῦ.

Οἱ ἀρνούμενοι τὴν ἀλήθειαν ταύτην ἀρνούνται αὐτὰ τὰ πραγματικὰ γεγονότα, οἱ ἀναζητοῦντες δὲ τὴν αἰτίαν τοῦ κακοῦ ἀλλαγῆ ἢ ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει, καὶ μάλιστα ἐν τῇ τροπῇ τῆς διδασκαλίας τῆς γλώσσης, ἀπατώσι μὲν ἑαυτοὺς, φέρουσι δὲ καὶ βαρυτάτην τὴν εὐθύνην τῆς ἀκουσίας παραπλανήσεως καὶ ἄλλων. Τὸ κακὸν εἶνε μέγα καὶ ὀλεθριώτατον, ἡ αἰτία δὲ αὐτοῦ αὕτη καὶ μόνη, ἡ πλημμυρὴς παιδείσις· καὶ οὕτω ἡ ἐξοχος πρωτοβουλία ἐνὸς καὶ μόνου ἀνδρὸς ἐξουδετεροῦται ὑπὸ μυρίων συγχρόνων χειρῶν.

Τὸ γεγονός δὲ τοῦτο ἀρκεῖ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς διδακτικωτάτη ἀντιπαραβολὴ μεγαθύμου ἀφ' ἐνὸς προαιρέσεως καὶ ἀκαταλήπτου ἀφ' ἑτέρου τρόπου, καθ' ὃν ἐννοεῖ, ἢ μάλλον δὲν ἐννοεῖ νὰ καρπῶται ἐξαιρέτων πρὸς αὐτὴν εὐεργεσιῶν ἢ σύγχρονος κοινωνία. Εἰς τοῦτο ἐπίσης δυνατὸν νὰ συναφισθῆ ἡ ἐκτίμησις τῆς συγχρόνου κοινοπραγίας καὶ ἡ προσεχῶς μέλλουσα ἡμῶν τύχη, ὅτι πρὸς τσαύτην ἐνὸς καὶ μόνου ἀνδρὸς μεγαλοπραγμοσύνην δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ καταμετρηθῆ, μηδὲ κατὰ προσέγγισιν, ὀλοκλήρων παρ' ἡμῖν κοινωνικῶν ομάδων ἢ ἀσύστατος καὶ μικρόθυμος ἐνέργεια, διὰ νὰ ἀποδειχθῆ συμφανεστάτα, ὅτι εἰς ἐν ἡμῖν τὰ μέγιστα δύναται νὰ διαπράξῃ, καὶ δύο ὁμῶς μόνων ἢ ἀπὸ κοινοῦ σύμπραξις ἀποβαίνει τάχιστα μικροδύναμος καὶ λοξή.

Ἔτι τῶν μεγάλων ἐνὸς μόνου βουλευμάτων, τῆς ἰσοκρατείου δηλονότι ἀνδρὸς ἀρετῆς, δὲν εὐρίσκομεν ἐν τῇ κοινῇ συνεργασίᾳ ἀντιστάθμισμα ἀνάλογον, εἶνε φαινόμενον χρῆζον πολλῆς ὄντως μελέτης. ὅσης καὶ καθίσταται πρόξενον ὀδύνης εἰς τὸν ἀναλογιζόμενον ὅποια ἄρα γε θὰ ἦσαν τὰ ἀποτελέσματα ὁμοφώνου, συντόνου, εἰλικρινοῦς καὶ πειθαρχικῆς συναντιλήψεως ἐν τῇ ἔργῳ τῆς

ἀληθινῆς εἰς τὰ γράμματα καὶ τὴν ἄλλην μόρφωσιν κοινωνικῆς προόδου.

Τῆς ἄλλης τοῦ *Χρησιτάκη Ζωγράφου* εὐποίας τὸν ἀτελεύτητον ὄρμαθὸν δὲν θὰ μνημονεύσωμεν ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου, διότι σφραγίδα λήθης καὶ σιωπῆς ἐπέθηκεν ὁ παρήγορος ἐκεῖνος τῆς πενίας ἄγγελος εἰς πᾶσαν τῆς πασχούσης κοινωνίας ἰδιαιτέραν συνδρομὴν, τὴν ὑπὲρ τῆς παιδείας μέριμναν αὐτοῦ σκοπίμως καθιστῶν γνωστὴν καὶ πανελλήνιον οὕτω προκηρύττων τὸν ὑπὲρ αὐτῆς ἀγῶνα. Στενόψυχοι ἐπικριταὶ θὰ παρενόουν ἴσως ἀμβλυωποῦντες τὴν φαινήν τοῦ εὐγενεῶς ἀγωνοθέτου πρόθεσιν, ἐπιδεικτικὴν καταγινώσκοντες αὐτοῦ δρᾶσιν, ἀλλ' εὐτυχῶς οὐδέποτε εἶνε προσετὴ εἰς σώφρονας καὶ ὑπερφάνους κορυφὰς τῆς εὐτελείας ἢ σοφιστικῆ μικρολογίας. Ἐδρα ἐκεῖνος καὶ ἐνήργει ὑπὲρ τῶν γραμμάτων φανερώτατα, οὐδένα λόγον ἔχων νὰ συγκαλύπτῃ τὴν φιλότιμον ἐνέργειαν, ἥτις καὶ ἀμιλλαν ἠδύνατο νὰ διεγείρῃ εὐγενῆ, προκλητικὴν δέ, οὕτως εἰπεῖν, καθιστῶν τὴν ἰδίαν πρωτοβουλίαν, κατεβίβαζεν εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ ἄλλους ὁμοτίμους ἀγωνιστάς, ἔτοιμος νὰ ὑπερακοντίσῃ πάντας ἐνίοτε ὁμοῦ, οὐδενὸς δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπολειφθεῖς.— Ἡ ἀναθηματικὴ κάτω τοῦ Συλλόγου στήλη πρόωρισται νὰ διαιωίσῃ τὴν ἀλήθειαν ταύτην, τὸ ἐπώνυμον τοῦ ἱδρυτοῦ *Ζωγράφου* εἶνε μνημεῖον τῆς μεγαλοφροσύνης καὶ τῶν θετικῶν ἀρετῶν, δι' ὧν ἀποκτᾶται καὶ χρησιμοποιεῖται ὁ πλοῦτος, σπανιώτατα δῶρημα τυφλῆς τύχης, ἢ διὰ τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* τελείωσις τοῦ ἔργου, ὅπερ ἐγκαι-

νίσαντες οἱ *Ζωσιμάδαι*, τῆς αὐτῆς μεγαλῶνυμου πατρίδος τέκνα, κατέλιπον ἡμιτελές, εἶνε πρόσθετος ἔπαινος τῆς γενναϊότητος τοῦ τὸ *Ζωγράφου* *Διαγώνισμα*, ἀθάνατον μνημεῖον τῆς ἀγαθῆς αὐτοῦ περὶ πάντα προνοίας, καὶ αὐτὴ δὲ τέλος ἐκεῖ ἢ τῆς *Ὀμηρικῆς* ἀποθεώσεως εἰκῶν, ἢ τοσοῦτον ἀθρόαν ἐμποιοῦσα ἐντύπωσιν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν θεωμένων, τῆς μεγαλοπρεποῦς ἐμπειροκαλίας τοῦ λαμπρῶν μαρτύριον, μεγάλη ὡς ἡ καρδία του, ὡραία ὡς τὰ ὑπὲρ προκοπῆς τοῦ Γένους διανοήματα του καὶ πλήρης σημασίας ὡς ἐκάστη πράξις του, σύμβολον ἀριπρεπείας τῆς ἰδίας ἐν τῇ εὐποίᾳ ὑπεροχῆς, διότι εἰς αὐτὸν βέβαια ἐμπρέπει ἢ μεταξὺ τῶν εὐεργετῶν τοῦ Συλλόγου πρωτοκαθεδρία, εἰς αὐτὸν θὰ προσέφερον ὁμότιμοι ἐπὶ φιλογενεῖα συνάδελφοι τὴν δάφνην τῆς ἐνδόξου νίκης.

Τοιοῦτον ἄρα κλῆρον δόξης καταλείπει τοῖς φέρουσι τὸ σεπτὸν αὐτοῦ ὄνομα ὁ αἰοίδιμος ἀνὴρ. Ὁρθοῦντες καὶ οὗτοι τὸ γένος μετὰ τῆς ἐπιζώσης σεβαστῆς τοῦ βίου καὶ τῶν εὐεργεσιῶν συντρόφου δὲν θὰ ἀπορφανίσωσι τὸν Σύλλογον καὶ τὴν κοινωνίαν τῆς ὑπ' ἐκείνου καθιερωθείσης προστασίας τῶν γραμμάτων καὶ παντὸς ὅ,τι ἀφίλοκερδεῖς λόγοι τελεσιουργοῦσιν ἀθορύβως ἐν τῷ ἱδρύματι τούτῳ, ὅπερ εἴπερ τις καὶ ἄλλος ἠγάπησε καὶ ἐτίμησεν ἐκεῖνος, ἀντιτιμηθεῖς παρ' αὐτοῦ ἐξ Ἰσοῦ καὶ ἀγαπηθεῖς ὅσον οὐδεὶς· ἢ δὲ μνήμων τῶν ἀλίπτων εὐεργεσιῶν αὐτοῦ κοινωνία μετὰ σύμπαντος τοῦ Γένους θὰ καταστήσῃ ἀσφαλῶς τοῦ

ΧΡΗΣΤΑΚΗ ΖΩΓΡΑΦΟΥ αἰωνίαν τὴν μνήμην.

ΚΟΙΝΑ ΝΟΜΙΜΑ

Ἡ

ΤΟ ΠΑΡ' ΑΡΧΑΙΟΙΣ ΕΛΛΗΣΙ ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟΝ

(ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΑΝΕΚΔΟΤΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΣ)

ὑΠὸ

ΝΕΣΤΟΡΟΣ ΓΕΩΡΓΙΤΣΗ, δικηγόρου

Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ἈΤΕ συνέδριᾳ τῆς 30 Νοεμβρίου 1898.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Α' Ἐν τῇ νηπιώδει τῶν ἔθνων ἡλικίᾳ, καθ' ἣν ἡ φαντασία καὶ τὰ πάθη ἐκράτουν τοῦ λογικοῦ, αἱ βιοτικαὶ σχέσεις ἦταν τραχεῖαι· κατὰ δὲ τοὺς ἡρωϊκοὺς χρόνους οἱ βασιλεῖς, ἐνοῦντες εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν τὴν πολιτικὴν καὶ θρησκευτικὴν ἰσχύν, ἀπένεμον τὴν δικαιοσύνην, ὡς ἀντιπρόσωποι τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, κατὰ τὴν κρίσιν ἢ τὴν βούλησιν αὐτῶν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ ἐξουσία περιωρίζετο ὑπὸ τῆς θρησκείας, ἀποκαλυπτομένη ἐν οὐνεροῖς ἢ ἄλλως πως, ἢ δὲ ἀστικῇ καὶ ποινικῇ νομοθεσίᾳ παρίστατο συμβολικῶς ἀντιπροσωπευομένη ὑπὸ τῶν τριῶν θυγατέρων τῆς Θέμιδος, αἵτινες ἐπέβλεπον τὰς πράξεις τῶν ἀνθρώπων, προεδρεύοντος τοῦ βασιλέως τῶν θεῶν¹. Προϊόντος ὁμοῦ χρόνου, πολλοὶ ἐν τῷ πολιτεύματι ἐγένοντο μεταβολαί· αἱ συμβολικαὶ παραστάσεις, ἀπογυμνωθεῖσαι τῶν ἀνθῶν τῆς φαντασίας καὶ τῶν καλλωνῶν τῆς ποιήσεως, ἐπέδειξαν τὴν ἀληθῆ ὄψιν τοῦ δικαίου καὶ ῥητοὶ θεσμοὶ ἐπέβαλον σεβασμὸν· οὕτω δὲ τὸ δίκαιον, ἀπαλλαγὴν πάσης θεοκρατικῆς λεγομένης θεωρίας καὶ διακριθὲν εἰς φάσει δίκαιον καὶ νόμον δίκαιον, ἐγένετο κωνὸν καὶ ὑπογραμμὸς τῆς πολιτικῆς πορείας. Καίπερ δὲ οἱ Ἕλληνες ἐθεώρουν τοὺς θεσμοὺς ὡς δώρημα τῶν θεῶν, οὐδέποτε ἐφαντάσθησαν αὐτοὺς ὡς θεῖαν ἀποκάλυψιν, κατατακνοῦσαν εἰς ὠρισμένα πρόσωπα· διὰ τοῦτο κατὰ τὰς ἱστορικὰς αὐτῶν σχέσεις ἤγοντο ὑπὸ βεβαιότητας μὲν πρὸς τὸ δίκαιον πεποιθήσεως, ὑπὸ

σώφρονος δὲ καὶ λελογισμένης πολιτικῆς προαιρέσεως¹.

Β' Ἐπειδὴ ὁμοῦ δὲν διεσώθη πλήρης σύγγραμμα τοῦ διεθνοῦς δικαίου παρ' ἀρχαίους Ἕλλησιν, εἰκάζουσί τινες—παρὰ πάσας τὰς πολλαχοῦ ἀπαντώσας μαρτυρίας τῶν ἀρχαίων, καὶ ἰδίᾳ τῶν ῥητόρων Δημοσθένους, Ἰσοκράτους, Ἰσοίου, Λυσίου κτλ.—ὅτι αἱ σχέσεις εἰκονίζοντο αὐτοβούλως καὶ κατὰ τὸ δίκαιον τοῦ ἰσχυροτέρου². Ἡ ἔλλειψις αὕτη καθίστησιν ὄντως σχολιὰν καὶ δύσβατον πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης· ὁ δ' ἐπιχειρῶν τὴν εὐσεβῆ ταύτην ὁδοιπορίαν πολλὰ θέλει διέλθει ἀναντα, πάραντα, κάταντά τε δόγμα, χωρὶς νὰ καταλήξῃ εἰς εὐάρεστον καὶ τῇ προθυμίᾳ αὐτοῦ σύμφωνον ἀποτέλεσμα· διότι ἀναγκασθῆσεται ἐκ τῶν συντριμμάτων, ὡς εἰπεῖν, ν' ἀναδημιουργήσῃ τὸ ὅλον οἰκοδόμημα· καὶ αὕτη μάλιστα ἡ ἐπιστημονικὴ συλλογὴ τῶν πολλαχοῦ ἐγκατεσπαρμένων μαρτυριῶν ἐν τοῖς σφζομένοις συγγράμμασι τῶν ἀρχαίων πολλὰς παρέχει τὰς δυσκολίας, ἀπαιτοῦσα οὐ μόνον πολλὰς γνώσεις, ἀλλὰ καὶ χρόνον πολλὸν καὶ ὑπομονὴν Ἰώβ· διότι παρ' Ἕλλησι πολλὰς συνεχέτο ἠθικὴ καὶ θρησκεία καὶ δίκαιον³, τοῦθ' ὅπερ καθίστησι δυσχερῆ τὴν περὶ τοῦ διεθνοῦς δικαίου μελέτην καὶ δυσδιακρί-

1. Clüber Droit des gens, ch. II, p. 10.—Ἐμμ. Κοκκίνου λόγος Πρυταν. 1875.

2. Heffler De antiquo jure prolusio.—Laurent Hist. du droit des gens, tom. II, p. 167.—Wheaton Hist. des progrès etc. ἐν εἰσαγωγῇ.

3. J. J. Thönnissen Droit pénal d'Athènes, p. 12.—Ἰλιάδ. Α, 238. Β, 206. Ε, 761.—Ὀδυσ. θ, 215. Ὑμν. Ἀπόλλ. 394.—Ἡσιόδ. Ἔργ. καὶ Ἡμ. 9 κτλ.

τους τούς χρόνους τῶν θεσμῶν· διό και ὁ πολὺς *Boeck* τὴν συναρμολόγησιν τοῦ ἀρχαίου δικαίου ἀπεκάλεσαν Ἡράκλειον ἢ μάλλον Σισύφειον ἔργον. Φλεγόμενος ὁμως ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ἵνα τεκμηριώσω τὴν πρὸς τὰ κοινὰ νόμιμα ἐπίδοσιν τῶν προγόνων ἡμῶν, ὁ και ἠΰξαστό ποτε ὁ τοῦ διεθνούς δικαίου ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ ἡμέτερος καθηγητῆς κ. *Σ. Σρέϊτ*, και φρονῶν ὅτι:

*Si deficiant vires audacia certe
locus erit: in magnis et voluisse satis est.*

ἐνόμισα «εὐπρόσδεκτα ἔσσεσθαι και τὰ μικρὰ μὲν, ἀλλ' ὁμως ἄχω»· μὴ δὴ τις καταγνώμῃ μου θρασύτητα, μηδ' ἰσχυρὰς ἐπινοίας και λεπτοῖς διαλογισμοῖς κρινεῖ με· τὰ ἡμερτημένα και τὰ δι' ἄγνοιαν παραλελειμμένα εἰπάτωσαν·

Φῶτες ὄσοι χρυσαυπικῶν
ἔς δίφρον Μοισᾶν
ἐποχοῦνται.

γινώσκω κάλλιστα ὅτι ἀά Λακεδαιμῶν πολὺς ἔχει μευ κάρρονας».

Γ' Πολλοὶ πολλὰ ἔγραψαν περὶ τοῦ ἡμετέρου θέματος, ὅσον ὁ *Hugues Grotius*, γάλλος τὴν καταγωγὴν, ὅστις και πατὴρ τοῦ διεθνούς δικαίου θεωρεῖται και τὸν ὅποιον ὁ *Vico* ἀπεκάλεσε νομοθέτην τῆς ἀνθρωπότητος, διότι· πρῶτος αὐτὸς ἀναδιωργάνωσε τὸ διεθνὲς δίκαιον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν θεωριῶν τῶν ἐλλήνων και ῥωμαίων φιλοσόφων και τῶν ἐν τοῖς λόγοις τῶν ῥητόρων ἀπαντῶντων διεθνῶν νόμων· μετ' αὐτὸν ὁ *Sir James Mackintosh*, εἶτα ὁ *Barbeyrac*, ὁ *Schömann*, ὁ *Wachsmuth*, ὁ *Osenbruggan*, ὁ *Weiske*, ὁ *Müller-Jochmus*, ὁ *Theil*, ὁ *Laurent* κτλ., πάντες ὁμως ἀπεμακρύνθησαν τούτου, ὡς ἐπιδιώκοντες ἕτερον σκοπὸν· λ. χ. ὁ *Laurent* ἐν τῷ τριτόμῳ αὐτοῦ συγγράμματι *Histoire du droit des gens et des relations internationales etc.*, ἀρχὴν θέμενος τὴν μελέτην τῶν κοινωνιῶν τῆς ἀρχαιότητος, ἀκροθιγῶς ἤψατο τοῦ διεθνούς δικαίου τῶν ἀρχαίων· ὁμως δ' ἀπερροφημένος ἐκ τῆς ἱστορικῆς και φιλοσοφικῆς ἀπόψεως τῆς μελέτης αὐτοῦ, ὡς λέγει ὁ *Egger*, παρεκκλίνει τοὺς κανόνας, οὓς ἡ κοινὴ χρῆσις καθιέρωσεν εἰς τὴν ἐπιμειξίαν, καθότι οἱ κανόνες οὗτοι οὐδεμίαν δι' αὐτὸν ἔχουσι ἐπιστημονικὴν ἀξίαν. Εἰς τὸ αὐτὸ περιπίπτει ἀμάρτημα και ὁ *Fustel de Coulanges*, ὅστις ἐποικοδομεῖ τὸ διεθνὲς δίκαιον τῶν ἀρχαίων ἐπὶ τῶν φιλοσοφικῶν θεωριῶν και τῆς ποιητικῆς φαντασίας. Ἡ

συλλογὴ τοῦ *Jean Barbeyrac*: *Histoire des anciens traités etc.* κατέστη ἀλυσιτελής· ἄλλως τε και ὁ συγγραφεὺς οὗτος ζητεῖ τὸ δημόσιον δίκαιον ἀποκλειστικῶς ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ και οὐχὶ εἰς τὰς διεθνεῖς σχέσεις. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν ὁμως τοῦ παρόντος αἰῶνος μεγάλη ἐδόθη ὄθησις εἰς τὴν μελέτην τοῦ διεθνούς δικαίου παρ' ἀρχαίους· ἡ σκαπάνη και τὸ πτύον τῶν ἀρχαιολόγων ὑψίστην παρέσχον ὑπηρεσίαν, ἔκτοτε δὲ πλείστα ἔδημοσιεύθησαν μονογραφαί, ἐξ ὧν μνημονεύομεν τὸ κλασικὸν ἔργον τοῦ *Wicquefort*: *Les ambassades et les ministres publics dans l'antiquité*; τοῦ *Moses* τὸ *Droit de l'ambassadrice* τοῦ *Meier* τὸ *De proxenia, sive de publico Græcorum hospitio*; τοῦ *Tissot*, ἄλλοτε πρεσβευτοῦ τῆς Γαλλίας ἐν Ἀθήναις, τὸ *Des proxenies grecques et de leurs analogies avec les institutions consulaires modernes*; τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ *E. Egger* τὸ *Études historiques sur les traités publics chez les Grecs etc.*; τοῦ ἄλλοτε ἐταίρου τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Σχολῆς *M. Foucart* τὸ *Mémoire sur l'affranchissement des esclaves etc.* και εἰ τινα ἄλλα μὴ περιεθόντα εἰς γνῶσιν ἡμῶν.

Δ' Τῶν εἰδικῶς ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἀσχοληθέντων ἀρχαίων συγγραφέων τὰ συγγράμματα πάντα ἀτυχῶς ἀπωλείσθησαν, και οὐδὲ τεμάχιον περιεσώθη ἐκ τῆς συλλογῆς τῆς ἐν τῇ περιφύμῳ ἀλεξανδρινῇ βιβλιοθήκῃ ἀποκειμένης. Ἐκεῖ ἀπετεφρώθησαν πάντα σχεδὸν τὰ νομικὰ ἔργα τοῦ Ἀριστοτέλους και τοῦ Ἀντισθένης και τοῦ Θεοφράστου και τοῦ Πολέμωνος και τοῦ Ἀπολλοδώρου και τοῦ Φαληρέως Δημητρίου και ἄλλων¹, πενιχρὰν τῶν ὁποίων περίληψιν διέσφωσεν ὁ Πολυδεύκης ἐν τῷ Η' βιβλίῳ τοῦ Ὀνομαστικοῦ². Τὸ σύγγραμμα τοῦ Ἀριστοτέλους, τὸ περὶ τῶν κοινῶν νομίμων πραγματευόμενον, ἐπεγράφετο «Δικαιώματα πολέμων». Οἱ ἀρνούμενοι ὁμως τὴν ὑπαρξίν αὐτοῦ ἰσχυρίζονται ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης οὐδόπως ἠσχολήθη περὶ τὸ διεθνὲς δίκαιον, τὸ δὲ ἐν λόγῳ σύγγραμμα ἐπεγράφετο οὐχὶ «Δικαιώματα πολέμων», ἀλλὰ «Δικαιώματα πόλεων»³. Ἀλλ', ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ μκα-

1. Thönissen Droit pénal d'Athènes, Préface.

2. Egger Traités publics etc. Introduction, p. 6.

3. De jure belli ac pacis Barbeyrac, t. II, σελ. 22.

— James Mackintosh Discours sur le droit de la nature, traduct. Royer Collard.

ρίτης *Σαρίπολος*, ἡ πραγματεία αὕτη, οἰονδή-
ποτι καὶ ἂν ἔφερε τίτλον, ὑπόθεσιν εἶχε τὸ
ἔξωτερικὸν τῶν πόλεων δίκαιον, ὅπερ ὁ μὲν
Πολύβιος «*Πολέμου νόμους*» καὶ «*Δικαιώματα*
πόλεων» καλεῖ, ὁ δὲ *Θουκυδίδης*, ὁ *Διόδωρος*
καὶ ὁ *Πλούταρχος* «*Κοινὰ δίκαια*»¹.

Ἐκτὸς τοῦ *Ἀριστοτέλους*, καὶ ὁ *Πλάτων*,
βραδύτερον δὲ οἱ *Περιπατητικοί*, καὶ ἰδίως οἱ
Στωϊκοί φιλόσοφοι *Ζήνων* καὶ *Κλεάνθης* καὶ
Χρύσιππος καὶ *Ἀλέξανδρος* ὁ *Ἀφροδισιεύς*,
ἠσχολήθησαν περὶ τὸ δίκαιον τῶν ἰθνῶν².

Ὁ *Τίμαιος*, αὐτὰς ὀπισθοδόμους στήλας
καὶ τὰς ἐν ταῖς φιλίαις προξενίας ἐξευρηκώς,
ἠσχολήθη ἰδίᾳ εἰς τὰ περὶ προξένων. Ἄλλ' ἐκ
τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ οὐδὲν περιεσώθη³.

Ὁ *Ποντικὸς Ἡρακλείδης*, ὄν ὁ *Κικέρων*
ἀποκαλεῖ «*ἄνδρα ἐν τοῖς μάλιστα σοφόν*»,
μαθητὴς τοῦ *Ἀριστοτέλους* καὶ *ζηλωτὴς* τοῦ
Πλάτωνος, ὄν ἀποδημήσαντα εἰς *Σικελίαν*,
ἀντικατέστησεν εἰς τὴν σχολήν, συνέγραψε
μεταξὺ ἄλλων καὶ ἀπερὶ *Νόμων*, ἐν οἷς
διέλαβε καὶ ἀπερὶ *Πολιτειῶν*, κατὰ τὸ πα-
ράδειγμα τοῦ *Ἀριστοτέλους*· ἀλλ' ἐκ τοῦ με-
γάλου αὐτοῦ συγγράμματος μόνον ὀλίγα ἀπο-
σπάσματα σφύζονται, καὶ ταῦτα ὑποπτα.

Ὁ *Μαιεδῶν Κράτερος*, ζῶν περὶ τὰ μέσα
τῆς τετάρτης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, συνέ-
λεξε πολλὰ ψηφίσματα καὶ συνθήκας ἐν ἐνὶ
βιβλίῳ, ἐπιγραφομένῳ «*Συναγωγὴ ψηφισμά-
των*», ἀλλὰ καὶ τούτου μόνον ἀποσπάσματά
τινα διασώθησαν ἐκ τῆς πανωλεθρίας⁴.

Θεόδεκτος ὁ *Φασηλῆς*, ἀκμάσας περὶ τὰ
322—355, ἔγραψε ἀπερὶ βαρβαρικῶν νομί-
μων. Ἐκ τοῦ συγγράμματος ὁμοῦ τούτου
οὐδὲν διασώθη, ἐκτὸς τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ βι-
βλίου παρὰ *Σουῖδα*.

Ε' Ἡ χρῆσις διαφορῶν νομικῶν ὄρων,
ἀπαντῶντων ἐν τοῖς περιστωθεῖσι τῶν ἀρχαίων
συγγράμμασι, καὶ κατ' ἐξοχὴν ἐν τοῖς πολι-
τικαῖς λόγοις τῶν ῥητόρων, οἵτινες ἐπέιχον
θίσιν ὑπουργοῦ τῶν ἔξωτερικῶν, καταδείκνυσιν
ἀριθῆλως τὴν ὑπαρξίν τοῦ διεθνοῦς δικαίου.
Οὕτω λ. γ. εἰς τὰς συμβάσεις, τὰς περιλαμβαν-
ομένας εἰς τὰς γενικὰς λέξεις *συνθήκαι*, *ὁμο-
λογίαι*, *διαλλαγαι*, *συντάξεις* κτλ., τὰς ὁποίας

οἱ Ῥωμαῖοι περιληπτικῶς ἐκάλουν *practio-
nes*, διακρίνομεν συλλήθδην πάντας τοὺς
τύπους τῶν συμβάσεων τοῦ νεωτέρου διεθνοῦς
δικαίου. Ἄλλὰ καὶ τὰ σφύζομενα ψηφίσματα,
τὰ ὁποῖα καθ' ἑκάστην ἐξάγει εἰς τὸ φῶς ἡ
εὐεργετικὴ σκαπάνη τοῦ ἀρχαιολόγου, τεκμη-
ριοῦσιν ἀραρότως τὰ λεγόμενα. Τῶν ψηφισμά-
των τούτων ὀνομαστώτεραι συλλογαί, ἐξ ὧν
καὶ ἡμεῖς τὰ μάλιστα ὠφελήθημεν, εἶναι αἱ
ἐξῆς: Ἡ τοῦ *Barbeyrac* (*Supplément au
corps diplomat. de J. du Mont. Haye*
(1739)· ἡ τοῦ *Boeckh* (*Corpus inscript.
Græcarum*, τόμ. IV, 1828—1856)· ἡ τοῦ
A. Ραγκαβῆ (*Antiquités Helléniques*,
tom. II)· ἡ τοῦ *Πιτάκη* (*Ἀρχαιολ.* Ἐφημερίς,
τόμ. 2, Ἀθῆν.)· ἡ ἐπ' αἰτίοις οἰωνοῖς καὶ ἀθο-
ρῶς ἐκδιδομένη *Ἐφημερίς τῆς ἐν Ἀθῆναις*
Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας (*Ἀρχαιολογικὴ Ἐφ-
ημερίς*)· τὸ ἐν *Παρισίοις* ἐκδιδόμενον *Δελτίον*
τοῦ πρὸς ἐνθάρρυνον τῶν Ἑλληνικῶν σπουδῶν
φερονύμου Συλλόγου (*Bulletin de Corres-
pondance Hellénique* καὶ *Revue des
études grecques*) κτλ.

5' Ἡ διασκόπησις καὶ ἀκριβὴς ἐξέτασις
τῆς ἱστορίας τοῦ πολιτικοῦ βίου τῶν ἀρχαίων
Ἑλλήνων αὕτη καὶ μόνη ἀρκεῖ νὰ μᾶς πείσῃ
περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ διεθνοῦς δικαίου, καὶ
ἂν μηδεμίᾳ ἐσφύζετο περὶ τούτου μαρτυρία.
Καὶ ὄντως, πῶς δύναται τις νὰ παραδεσθῆ
ὅτι λαός, οὗ ἡ διάνοια ἐπενόησε τὴν ἰδίαν
τῆς ἀνάγκης, διακεκριμένης καὶ ὑπερτέρας
τῶν θεῶν, ἠμέλησε τοσοῦτον σπουδαίου θεσμοῦ,
ἐξ αὐτῆς τῆς ἀνάγκης ἀπορρέοντος; ἡ πόλις
ἐκείνη, ἥτις ἀδιέχυσεν εἰς τὸν κόσμον ἀπλετον
φῶς καὶ φωτίζει ἡμᾶς εἰσέτι, καίπερ νεκρά⁵,
ἥτις αὐὸ μικροῦς οὐδὲ ὀλίγους, οὐδ' ἀφανεῖς,
ἀλλὰ πολλοὺς καὶ μεγάλους ἀγῶνας ὑπέμεινεν
ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων ἐλευθερίας⁶, ἥτις ἐμε-
γαλοφρόνει ἀεὶ ἐπὶ τὸ ἐπαμύνειν αἰεὶ τοῖς ἀδι-
κουμένοις καὶ τοῖς ἀθθενεστέροις θεραπεύειν⁷,
λαός, καὶ πρὸς αὐτὰ ἔτι τὰ ζῶντα ἐπιδειξας
ἐπιμύλειαν καὶ νομοθετήσας αὐτὰ μὴ σίνε-
σθαι⁸, πῶς δύναται τις πιστεῦσαι, ὅτι οὐδὲν

1. Michelet *Le livre du peuple*, III.

2. Ἰσοκρ. Πανηγυρ. ΙΑ', 52.

3. Αὐτόθ. — *Δημοσθ.* κατ' *Ἀριστοκρ.* 124. — Ὑπὲρ
Μεγαλοπ. 14 καὶ ἐφεξ. — *Ξενοφ.* Ἑλλην. 7', 5, 45. —
Εὐριπ. Ἡρακλ. 329.

4. *Ἐρμίππ.* βιβλ. β', περὶ νομοθετ. — *Πλουτ.* Κάτ.
Ε', 10. — Ἐντεῦθεν προήλθεν ἴσως καὶ τὸ πρῶτον κεφ.
τοῦ Ἀκουῖλου νόμου: qui servum servamve, alie-
num alienamve *quatrupedemve pecudem* injuria

1. *Πολυβ.* Ε', 9, 1. — *Θουκ.* Γ', 59, Δ', 97 καὶ
ἄλλα. — *Πλουτ.* *Περικλ.* ΚΘ'. — *Διοδ.* Ἰστ. ΙΓ',
25. — *Σαριπόλ.* *Διεθν. Νόμ.* ἐν *Εἰσαγωγῇ*.

2. *Clüber* *Droit des gens*, § 13.

3. *Πολυβ.* ΙΒ', 12.

4. *C. Müller* *Fragm. hist. græc.* tom. II, p. 617.

ἐθέσπισε περί τοῦ διέποντος τὰς σχέσεις τῶν ἔθνων δικαίου, ἐν ᾧ μάλιστα ἤξιον «διατηρεῖν τὴν ἰσορροπίαν ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς πόλεσιν»¹; Ἐν χώρῃ ὠραία καὶ ὑπὸ ἀείποτε γελόντα οὐρανόν, ἐν χώρῃ προικισθείη μὲ αἰώνιον ἔαρ, ἀδύνατον νὰ μὴ προσδοκᾷ τις ἡδύτητα χαρακτῆρος, ἀδύνατον νὰ μὴ ἐβλάστησαν θεσμοὶ ρυθμιζόντες τὰς σχέσεις τῆς ἐπιμιξίας καὶ τῶν συνκλαγῶν. Πανθομολογούμενον σήμερον, ὅτι σπέρματα τοῦ διεθνoῦς δικαίου εὐρίσκουμεν παρ' ἅπασι τοῖς λαοῖς· καὶ παρὰ τοῖς βαρβάροις, καὶ παρ' αὐτοῖς ἐτι τοῖς ἀγρίοις ἀπαντᾷ, λόγου χάριν, ὁ θεσμὸς τῶν πρέσβων, ἡ χρῆσις συμμαχιῶν καὶ συνθηκῶν, τὰ δίκαιον τῆς ξενίας κτλ.² Ἐκεῖ δέ, ἔνθα τὸ πρῶτον ἀπεκλύφθη ἡ ἠθικὴ τοῦ ἀνθρώπου ἀξία, ἔνθα συνελήφθη ἡ περὶ ἐλευθερίας καὶ ἀτομικότητος ἔννοια, ἔνθα κατενοήθη ἡ περὶ δικαίου καὶ πολιτείας ἀρχή, παρημελήθη τὸ σπουδαιότατον τοῦ πολιτισμοῦ στοιχεῖον, ὁ τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων νόμος;

Ζ' Ἄν ὑποθέσωμεν ὅτι δὲν ὑπῆρχον κανόνες, ρυθμιζόντες τὰς πρὸς ἀλλήλους σχέσεις τῶν πολιτειῶν, ὡς φρονεῖ ἔστεμμένος ἀκαδημαϊκός³, κατ' ἀνάγκην θὰ συμπεράνωμεν ὅτι αἱ ἀρχαῖαι ἑλληνικαὶ πολιτεῖαι ἔζων ἐν ἀπομονώσει, ὅπερ ἄτοπον ὡς βεβαιούμεθα ἐκ τῆς ἱστορίας, ἐπικοινωνία ὑπῆρχε καὶ μεταξὺ τῶν ἀπώτατα κειμένων πολιτειῶν. Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασσεύς, συλλέξας ἐπιμελῶς τὰς παραδόσεις τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ, ἀποδείκνυσι τρανῶς ὅτι ἀπὸ τῶν μυθικῶν χρόνων οἱ Ἕλληνες διετέλουν ἐν πολιτικῇ κοινωνίᾳ πρὸς τοὺς λαοὺς τῆς Ἰταλίας⁴, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῶν Ἰνδῶν αὐτῶν ἐκοινωνοῦν οἱ Ἕλληνες· τοῦτο μανθάνομεν, ἂν ἐξετάσωμεν ἐπακριβῶς τὰ διάφορα φιλοσοφικὰ συστήματα αὐτῶν. Ἡ ἀκριβὴς ἀναλογία μεταξὺ τούτων παρετηρήθη καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων. Ὁ Ὀνη-

occiderit quanti id in eo anno plurimi fuit, tantum pes dare domino damnas esto (Fr. 2. pr. D. etc. *Mayur Droit Romain*, tom. II, p. 463,5).

1. *Δημοσθ.* ὑπὲρ Μεγαλοπολ. Δ', 32.

2. *Bruntschli Droit intern.* p. 11.

3. *Fustel de Coulanges* «La cité antique», σελ. 250. Ἀλλὰ, κατὰ τὴν ὀρθὴν παρατήρησιν τοῦ *Egger*, ἐν τῷ *Traité des anciens des Romains*, ὁ *Δημοσθένης*, ἐπὶ τῆς μαρτυρίας τοῦ ὁποίου στηριζόμενος ὁ *F. de Coulanges* ἐξάγει τὸ ἥμιστον ὀρθὸν συμπέρασμά του, ὡς συνήγορος ἠδύνατο νὰ ἀλλοιώσῃ τὰ πράγματα πρὸς τὸ συμφέρον αὐτοῦ.

4. Βιβλ. Α', 5, 61. 81—89· καὶ Β', 1.

οἰκρῖτος λ. χ., μαθητὴς τοῦ *Διογένης*, παραβάλλει τὴν διδασκαλίαν τῶν Βραχμάνων πρὸς τὴν τοῦ *Πυθαγόρου*, ὁ δὲ *Μεγασθένης* τὰς θρησκευτικὰς αὐτῶν πεποιθήσεις πρὸς τὴν φιλοσοφίαν τοῦ *Πλάτωνος*¹. Οἱ παλαιάτα γενόμενοι πόλεμοι σκοπὸν εἶχον τὴν ἀναγνώρισιν κοινῆς τιнос ἐπιμιξίας ἢ τὴν ἐξασφάλισιν αὐτῆς. Ἀνασύροντες τὸν πέπλον τοῦ μύθου ἐκ τῶν γεγονότων τῶν προϊστορικῶν χρόνων, καὶ, δισκοποῦντες τὰ ἀγανῆ ἄδυστα τῆς βαθῆως καλυπτομένης ἀρχαιότητος, εὐρίσκουμεν ἔχον ἀληθείας, δυνάμενα νὰ καθοδηγήσωσιν ἡμᾶς εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τῶν πραγματικῶν αἰτίων, τῶν προκαλεσάντων τοιαύτας παρακεκινδυνευμένας ἐπιχειρήσεις. Τούτου ἕνεκα οἱ κριτικώτατοι τῶν νεωτέρων, ἀποφεύγοντες τὰς ἀμφιβόλους εἰκασίας, παραδέχονται ὅτι ἡ ἐκστρατεία τῶν Ἀργοναυτῶν λ. χ. ἐγένετο πρὸς ἐξάπλωσιν τοῦ ἐμπορίου τῶν τότε χρόνων, καὶ ἰδίᾳ τοῦ τῶν δερμάτων, ἐξ οὗ ἐπήγαγε καὶ ὁ μῦθος τοῦ χρυσοῦ δέρατος. Ὁ ὀλεθριώτατος διὰ τὴν Ἑλλάδα πόλεμος, ὃν ὁ

Περικλῆς

ἐμβαλὼν σπινθῆρα μικρὸν μεγαρικὸν ψηφίσματος ἐξεφύσησεν,

ἄλλην αἰτίαν, φανεράν τουλάχιστον, δὲν εἶχεν, εἰμὴ τὴν παραβίασιν τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἐμπορίου. «Λακεδαιμόνιοι... φοιτῶντες παρ' Ἀθηναίους... μάλιστα γὰρ πάντων καὶ ἐνδηλότατα προύλεγον, τὸ περὶ Μεγαρέων ψήφισμα καθελούσι μὴ γενέσθαι πόλεμον, ἐν ᾧ εἶρητο αὐτοὺς μὴ χρῆσθαι τοῖς λιμέσι τοῖς ἐν τῇ Ἀθηναίων ἀρχῇ μηδὲ τῇ ἄττικῇ ἀγορᾷ»².

Σ' Ἐτέραν ἀποδείξιν τῆς ἐπικοινωνίας τῶν Ἑλλήνων αὐούμεθα ἐξ αὐτῆς τῆς χώρας, ἀρκεῖ νὰ ρίψωμεν παροδικὸν βλέμμα ἐπὶ τοῦ χάρτου. Ἐνεκεν τοῦ τραχέος καὶ ἀγόνου ἐδάφους ἠναγκάζοντο οἱ Ἕλληνες νὰ παλαιώσι πρὸς τὴν πενίαν· στρέφοντες δὲ πρὸς τὸ περικλύζον τὴν χώραν τῶν ὑγρῶν στοιχείων, προσεπέλαζον τὰ μικρὰ τῶν σκάφῃ μέχρι τῶν περάτων τῆς τότε πλωίμου θαλάσσης, ἔνθα καθίστων τὰ ἐμπορεῖα αὐτῶν³. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ *Ἰσοκράτους*, ἀφ' ἑκείνου τοῦ Πειραιῶς ἦν ἐμπόριον κοινὸν ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος⁴. Διὰ τῶν εἰρηνικῶν θεσμῶν καὶ τῆς διαδόσεως

1. *Στράβ.* Γεωγρ. βιβλ. ΙΕ', σ. 692.

2. *Θουκ.* Α', 139.

3. *Εὐθύμη.* *Καστόρη* Περὶ τῆς ἀρχῆθεν κοινωνίας τῶν Ἑλλήνων κτλ.

4. Πανηγυρικ. ΙΑ', ἐκδ. Ἀ. Κοραῆ.

τῶν τεχνῶν καὶ τῶν γραμμάτων—λέγει ὁ ἐν τῇ ἀνωτέρῃ Σχολῇ τῆς Ἑνετίας καθηγητῆς κ. Τριανταφύλλης—εἰς τὸν τότε γνωστὸν κόσμον ἰδρύουσα πανταχοῦ ἀποικίας¹. Ὁ Ἰούλιος Καίσαρ μαρτυρεῖ τὴν ἀλήθειαν τῶν λεγομένων² διότι, ὑποτάξας τὴν τότε σχεδὸν ἄγνωστον Γαλατίαν καὶ Γερμανίαν, εὔρε τὴν νομοθεσίαν ἑλληνιστὶ γεγραμμένην³. Ἡ πρὸς ἀλλήλους δὲ καὶ πρὸς ἄλλους γείτονας λαοὺς ἐπιμιξία τῶν Ἑλλήνων, ἀρχὴν λαμβάνουσα διὰ τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν ἀποικιῶν, ἀνεπτύσσεται κατὰ μικρὸν καὶ προήγεται ὁσημέραι, ἀποβαίνουσα ἅμα καὶ πολιτικῇ. Τὰ μέχρι τοῦδε εἰρημένα ἀρχοῦντα καὶ ἰσχυρὰ νομιζόμενα τεκμήρια πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἐπικοινωνίας τῶν Ἑλλήνων.

Ζ' Δὲν θέλω νὰ ὀμιλήσω περὶ τῶν καμμουόντων τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὰ εἰς τὰς ἰδέας αὐτῶν ἀντιδοξοῦντα γεγονότα, ἀναγνωρίζοντων δὲ μόνον τὰ ἐφ' ὧν δύνανται νὰ στηριχθῶσιν. Οἱ τοιοῦτοι πυρρωνισταὶ ἤθελον ἴσως ἀρηθῆ καὶ πᾶσαν ἰδέαν καλαισθησίας παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ἂν τὰ ἐρείπια μεγαλοπρεπῶν μνημείων δὲν ἀνέθρῳσκον ἐκ τοῦ ἐδάφους, οἷον: διαμαρτυρούμενα· ὑπάρχουσιν ὁμῶς συγγραφεῖς, ὧν τὸ κῦδος μέγα, μέγα δὲ καὶ τὸ κύρος αὐτῶν· ἀρκεῖ δὲ νὰ ρίψῃσι καὶ τὴν μᾶλλον παράλογον ἰδέαν καὶ οἱ πολλοὶ θὰ τὴν ἀσπασθῶσιν ἀμέσως, χωρὶς νὰ τὴν θέσωσιν εἰς τὴν γοάνην τῆς αὐστηρᾶς κριτικῆς καὶ τὴν ἐκκαθάρωσιν εἰς τὴν κρίσιν τῆς λογικῆς· διότι, ὡς λέγει ὁ Ἐρασμος, *une chose a d'autant plus d'admirateurs, qu'elle est plus inepte*. Οἱ συγγραφεῖς οὗτοι, πρὸ ὀφθαλμῶν λαμβάνοντες μεμονωμένα τινὰ καὶ ἐκτακτὰ ἱστορικὰ γεγονότα, ἀρνοῦνται διαρρηδὴν τὴν παρ' ἀρχαίοις ὑπαρξίν τοῦ διεθνοῦς δικαίου. Ἄλλ' ὅπως δὲν ἀποτελοῦσι διεθνή κώδικα αἰορικαλεότητας τῆς Τρομοκρατίας, οὕτω καὶ τὰ μεμονωμένα γεγονότα, ἅπερ ὡς κηλίδες ἀπαντῶσιν εἰς τὰς λαμπρὰς σελίδας τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, δὲν εἶναι προῖδν νόμου³, ἀλλὰ ἀξυμβήσεται πολλὰ καὶ γαλεπά κατὰ στάσιν ταῖς πόλεσι γενομένα καὶ αἰεὶ ἐσόμενα, ἰὼς ἂν αὐτῇ τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων ᾗ». Ἄλλως τε πρέπει νὰ λάθωμεν ὑπ' ὄψει ὅτι μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῶν ἀρχαίων πολλοὶ μεσολαθοῦσιν ζῶνες. Ἐχάστη θεωρία φέρει τὸν τύπον τῆς

ἐποχῆς, ἐν ᾗ ἐξεδηλώθη· εἶναι δὲ δημιουργημα καὶ ἀπέκασμα τῆς συγχρόνου κοινωνίας.

Ἡ ὁ διεξερχόμενος μετ' ἐπιστασίας τὸ ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας βραβευθὲν περισπούδαστον σύγγραμμα «*La cité antique*» τοῦ ἐν τῇ φιλοσοφικῇ Σχολῇ τοῦ Στρασβούργου καθηγητοῦ τῆς Ἱστορίας κ. *Fustel de Coulanges* θέλει εὔρει καὶ τινὰς κῆρας, αἵτινες διέφυγον τὴν εὐθυκρισίαν τοῦ ἄλλως πολυμαθοῦς τούτου συγγραφέως. Διαγράφων τὰ κατὰ τὸν πόλεμον παρ' ἀρχαίοις καὶ εἰς πολιτικούς μύθους στηριζόμενος, λέγει ὅτι αἱ Ἑλληνες πολεμοῦσι μετ' ἀγρίας λύσσης, ὀρμώμενοι ἐκ τῆς σκέψεως ὅτι ἔχουσι τοὺς θεοὺς ὑπὲρ αὐτῶν καὶ ὅτι πολεμοῦσι πρὸς ξένους θεοὺς. . . . ὅτι οἱ θεοί, οἱ μετέχοντες τῶν μαχῶν, ἠδύναντο καὶ νὰ κακοποιηθῶσι κλπ.». Ἐκ τούτων ἐξάγεται ὅτι ὁ συγγραφεὺς οὐδεμίαν ποιεῖται διάκρισιν τοῦ βίου τῶν θεῶν ἢ τῶν ἡρώων τῆς προομηρικῆς ἐποχῆς ἀπὸ τοῦ τῆς ἡρωϊκῆς, συγγέων δὲ ἱστορικὰ γεγονότα μετὰ τῶν μυθικῶν, ἐποικοδομεῖ ἐπὶ τοῦ κράματος τούτου ὀλόκληρον τὸ σύστημα τοῦ διεθνοῦς τῶν ἀρχαίων δικαίου, διὸ λέγει μετὰ τινος εἰρωνείας: «Ἴδου τὸ δίκαιον τῶν ἐθνῶν παρ' ἀρχαίοις». Ἄλλ' αὐτῇ αὐτῇ ἡ ἀρχαιότης ἀποκρούει εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὴν γνώμην ταύτην. Ὁ Ὅμηρος, οὗ ἡ φωνὴ εἶναι ἡγῶ καὶ ἀπαύγασμα τῶν ἡρώων τῆς ἡρωϊκῆς ἐποχῆς, ἐν τῇ ἀθανάτῳ αὐτοῦ ἐποποιεῖ πᾶσαν ὠμότητα τοῦ Ἀχιλλέως ἀποδοκιμάζει διὰ τῶν λέξεων *σῆτιος, νηλής, ἀγήνωρ, ἀεικής, κακός* κτλ¹. Ἐὰν δὲ παρέστικε τοὺς θεοὺς, διακριθέντας τοὺς μὲν ἵνα τοῖς Τρωσὶ βοηθῆσωσι, τοὺς δὲ ἵνα τοῖς Ἑλλήσιν, ἠθέλησε διὰ τούτου νὰ δεῖξη τὸ κράτος τῆς διανοίας ἐπὶ τῆς βίας². Περὶ τοῦ μετ' ἀγριότητος πολέμου τῶν ἀρχαίων πρὸς ἀλλήλους, ὡς διατείνεται ὁ συγγραφεὺς τῆς «*Cité antique*», ὑπάρχουσιν ὄλως ἀντίθετοι μαρτυρίαι. Οὕτω λ. γ. παρὰ *Πολυβίῳ* ἀναγινώσκομεν: «Οὐκ ἐπὶ ἀπώλειᾳ καὶ ἀφανισμῷ τοῖς ἀγνώμοσι πολεμεῖν τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας, ἀλλ' ἐπὶ διορθώσει καὶ μεταθέσει τῶν ἡμαρτημένων· οὐδὲ συναναρεῖν τὸν μηδὲν ἀδικοῦντα τοῖς ἡδικηκόσιν, ἀλλὰ συσφάζειν καὶ συνεξαίρεισθαι τοὺς ἀναίτιους³»· καὶ παρὰ *Διοδώρῳ*:

1. Ἰλιάδ. Α, 630, 699.—X, 395.—N, 175.

2. Σαριπόλου Τὰ τῶν ἐθνῶν νόμιμα, τόμ. Α', σελ. 49 — «Ἀθηναί, ἡ ἐρόνησι τοῖς Ἑλλήσι συμμαχεῖ διὰ τοῦ ἑλληνικοῦ πολέμου δίκαιον καὶ εὐλογον». Anecd. graeca, tom. I, σελ. 6, ἐκδ. Vilvoison.

3. Α', Ε', κεφ. ια'.

1. Ἐφημ. Αἰών, ἔτος ΜΔ', ἀριθμ. 3796.

2. De bello gallico, I, 29 καὶ IV, 14.—Στράβ. Δ', δ'.

3. Thônissen Droit pénal d'Athènes, p. 50.

αδει τοῖς Ἑλλησι τὴν ἔχθραν εἶναι μέχρι τῆς νίκης, καὶ κολάζειν μέχρι τοῦ κρατῆσαι τῶν ἐναντιῶν»¹. Ὁ Λυκούργος, ὁ τὴν νομοθεσίαν τῶν Σπαρτιατῶν συντάξας, εἶθηκε νόμον, δι' οὗ ἐπεβάλλετο εἰς τοὺς νικητὰς νὰ μὴ καταδιώκωσι τὸν ἠττηθέντα ἢ ὅσον ἦν ἀναγκαῖον πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς νίκης. Καὶ ἐν τῇ ἀκμῇ ἀκόμη τῆς μάχης, ἐν τῇ θέρμῃ καὶ τῇ ἐξάψει οἱ Ἕλληνες διετῆρουν τὰ φιλόανθρωπα αὐτῶν αἰσθήματα, ζωγροῦντες τοὺς ἰκετεύοντας ἐχθρούς. Εἰς πόσον δὲ προφότητος καὶ ἐπιεικειᾶς ἐξικνεῖτο ἡ τῶν ἀρχαίων διαγωγή ἀποδεικνύουσιν αἱ ἐξῆς γνώμαι· «*Βοῦν ἀρότην καὶ ὑπὸ ζυγῶν μὴ θύειν*»². «*Ἡμερον φυτόν καὶ ἔγκαρπον μῆτε βλάπτειν μῆτε φθείρειν*»³. Μολονότι δὲ στρατηγικὸν ἐνόμιζον τὸ «*Τῶν ἐχθρῶν περικόπτειν τὴν εὐπορίαν, ζημίᾳ γὰρ καρπῶν καὶ ἔνδεια μειοῖ πόλεμον, ὥσπερ ἡ οὐσία τρέφει*», ἐν τούτοις ἔλεγον· «*Τὴν Ἑλλάδα Ἕλληνες ὄντες οὐ κεροῦσιν, οὐδὲ οἰκίας ἐμπορήσουσιν... ταῦτα δ' εἴποι τις εἶναι λυσιπῶντος ἔργον*»⁴. Χάριτας οὐχ ἤττον ὀφείλομεν τῷ *Fustel de Coulanges*, ὅστις ἐν μέσῳ τῆς ἀγλῦος τῶν αἰῶνων διὰ τοῦ λύχνου τῆς φιλοσοφίας διερευνῶν τὴν ἀρχαιότητα, ἀποκαλύπτει τὰς ἀρετὰς αὐτῆς καὶ δικαιολογεῖ τὰς τυχόν ἡμαρτημένας κρίσεις, λέγων· *Notre système d'éducation, qu'on nous fait vivre de l'enfance au milieu des Grecs et des Romains, nous habitice à les comparer sans cesse à nous.*

Θ' Ἐκάστη κοινωνία σπουδάζεται καταλλήλως διὰ τῶν θεσμῶν καὶ οὐδεὶς νόμος ἄνευ δικαιολογητικῆς αἰτίας. Οἱ ἀρχαῖοι, ζηλωταὶ τοῦ ἰδίου αὐτῶν πολιτεύματος, ἐφοβοῦντο μὴ ἐκ τῆς μετ' ἄλλοεθνούς ἀφομοιώσεως ἀποβάλλωσι τὰ ἦθη αὐτῶν, διὸ καὶ τὴν πολιτογράφειαν οὐχὶ ἀδελῶς παρεχώρουν εἰς ξένους· δυσπίστως δ' ἔχει πᾶς τις εἰς τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ *Fustel de Coulanges*, ὅτι ἀἠ ἄρχαία ἀπηγόρευε τὴν εἰσποίησιν τῶν ξένων εὐθὺς μὴ τὰ ἱερὰ μιανθῶσιν»⁵. Γνωστὸν τυγχάνει ὅτι τὰς ὑγιεῖς ἀρχάς, ὅσας ὑπηγόρευεν ἡ εὐγενὴς καρδίᾳ τοῦ φιλοσόφου, ἡ ἀρχαία τῶν Ἑλλήνων ἐλάμβανεν ὑπὸ τὴν αἰγίδα αὐτῆς· οὕτω

ἐπὶ τῶν διωκομένων ξένων ἐξήπλωσε τὰς πτίρυγας αὐτῆς, καθιερώσασα τὴν *ξενίαν* ὡς ἱερὸν καθῆκον, καὶ κοινωνικὸν δὲ θεσμὸν τὴν *ἰκεσίαν* καὶ τὴν *ἀουλίαν*. Ἀπ' αὐτῶν ἐτι τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ὁ ξένος ἦν σεβαστὸς καὶ ἡ φιλοξενία ὡς πολυτιμὸν τι ἀγαθὸν μετεβιβάζετο κληρονομικῶς δικαιοῦματι ἀπὸ πατρὸς εἰς υἱόν¹. Ὁ πατὴρ τῆς ποιήσεως παρεισάγει ἐν Ὀδυσσεΐᾳ τὸν *Εὐμαιον*, λέγοντα πρὸς τὸν ξένον καὶ ἀγνώστα *Ὀδυσσεά*

*Ξεῖν', οὗ μοι θέμις ἔσθ', οὐδ' εἰ κακίων σθένει ἔσθι, ξείνον ἀτιμῆσαι πρὸς γὰρ Διὸς εἰσὶν ἅπαντες ξεῖνοί τε πτωχοί τε*².

οἱ ἀφιλοξένοι θεωροῦνται ὑπ' αὐτοῦ ὡς ὑβρισταὶ καὶ ἄγριοι·

*Ἦ μοι ἐγὼ τέων αἴτε βροτῶν ὡς γαῖαν ἰκάσω; ἢ ε' οἱ γ' ὑβρισταὶ τε καὶ ἄγριοι οὐδὲ δίκαιοι; ἢ ἐ φιλοξένοι καὶ σφιν νόος ἐστὶ θεοῦδης;*³

ὁ δὲ *Πινδαρος* τὴν φιλοξενίαν καὶ τὴν φιλοπατριάν ἐν ἴσῃ τίθησι μοῖρα⁴, παρέστησε δὲ τὸν *Ἡρακλέα* ἐπιχειρήσαντα πόλεμον ἀνά

*τὰν πυρφόρον Λιβύαν
κρανίοις ὄφρα ξένων
ναὸν Ποσειδάωνος ἐρέφοντα σχέθοι*⁵.

Ἡ ἑλληνικὴ μυθολογία οὐ μόνον πολέμους κατὰ τῶν μισοξένων ἐπλασεν, ἀλλὰ καὶ παρέστησε τούτους τιμωρουμένους καὶ μετὰ θάνατον, ἐν φρεσὶ τοῦ Ἄδου τόπῳ, ὃν ὁ *Ἀριστοφάνης* εἰς τὸν *Διόνυσον*, ἐρωτῶντα ποῦ θὰ εὖρη τῶν ξενηλατῶν τὰ βασανιστήρια, περιγράφει, λέγων·

*εἶτα βόρβορον παχὺν
καὶ σκῶρ ἀεὶ νῶν· ἐν δὲ τούτῳ κειμένους
εἴ που ξένον τις ἠθέλιπος πρότερον*⁶.

Τὸν ξένον ἄμ' ἀφικόμενον ἐδέχοντο μετ' εὐλικρινούς ἀγάπης καὶ περιεποιεῦντο ὡς δύναιμις. Αὐτὴ αὐτὴ ἡ εὐκοδέσποινα, τιμῆς χάριν, ἐπλυνε τοὺς πόδας, ἔδιδεν αὐτῷ ἐνδύματα πρὸς ἀλλαγὴν, ἠτοίμαζε τὴν κλίνην, ὑπνέριε αὐτὸν εἰς τὸ λουτρόν κτλ.⁷ Παρσιμιώδης ἦν καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα ἡ φιλοξενία τοῦ ἐξ Ἀκράχαντος *Γελλίου*, ἔχοντος εἰς τὴν θύ-

1. Ἰλ. Ε, 119, 336. — Ζ', 213, 215 καὶ ἀλλὰ γοῦ.—Πλουτ. Θεμ. Α'.

2. Ὀδυσσ. α, 123. ε, 56 κτλ.

3. Αὐτόθι, ζ, 119. θ, 555. ε, 57 καὶ ἀλλὰ γοῦ.

4. Ἰσθμ. Β', 55.

5. Αὐτόθι, Δ', 90—93.

6. Βάτραχ. στ. 145.

7. Ὀδυσσ. τ, 242.— δ, 298.— γ, 461 κτλ.

1. Π', 24.

2. *Αἴλιαν*. Ποικ. Ἱστορ. Ε', 14, ἐκδ. '4. Κοραῆ.

3. *Πινθα*. βίος § 99.—*Διογ. Λαερτ.* βιβλ. Η'.

4. *Πλ. Δημόκρ.* § 389.—*Ὀνηο. Στρατ.* Γ'.—*Πλάτ.* Πολιτ. Ε', 471.—*Πολυβ.* Ε', β'.

5. La cité antique, σελ. 248.

ραν τῆς οἰκίας του δούλους ἵνα προσκαλῶσι τοὺς ξένους¹. Ὡσαύτως καὶ τοῦ *Κίμωνος*, ὅστις, κτησάμενος ἐντίμως πλοῦτον πολὺν, τιμιώτερον ἔγρητο περιθάλπων τοὺς ξένους². Ἐπίσης τοῦ Αἰτναίου *Χρωμίον* ἐγκωμιάζεται ἡ φιλοξενία³ καὶ τοῦ *Ἰέρωνος*,

δς Συρακόσσοισι νέμει, βασιλεὺς
πραῆς ἀστοῖς, οὐ φθορίων ἀγαθοῖς,
ξείνοις δὲ θαυμαστὸς πατήρ⁴.

καὶ τοῦ *Τενεδίου* *Ἀρισταγόρα*, εἰς οὗ τὸν οἶκον

ξενίου Διὸς ἀσκήεται θέμις ἀσπνάοις
ἐν τραπέζαις.

Οὐ μόνον δὲ ἰδιωτῶν, ἀλλὰ καὶ πόλεων ἐξυμνεῖται παρὰ τῶν ποιητῶν ἡ φιλοξενία. Ἡ νῆσος Αἴγινα διὰ τὴν πρὸς τοὺς ξένους εὖνοιαν ἀποκαλεῖται ἀφίλα ξένων ἀρουρα καὶ «πολυξένα», ἐπειδὴ παντοιοῖοι φῶκον ξένοι⁵. Εἰς τὴν εὐκλεῆ τῶν Λοκρῶν μητρόπολιν συνέρρειον πλείστοι τῶν περιοίκων, οἷον Ἀρκάδες, Θηβαῖοι, Ἀργεῖοι, Ἠλείοι κτλ., νομίζοντες τὴν αὐτόθι δίκαιαν ἀσφαλεστάτην⁶. Ἐν Κρήτῃ εἰς τὰ κοινὰ συμπόσια ἐδίδοτο τιμητικὴ θέσις εἰς τοὺς ξένους, δύο δὲ τραπέζαι ἦσαν ἀποκλειστικῶς διὰ τὴν χρῆσιν αὐτῶν, ὑπηρετουμένων ὑπὸ τῶν ἀρχόντων⁷. Ὁ περίφημος νομοθέτης τῶν Θουρίων *Χαρώνδας*, τὴν φιλοξενίαν ὡς πολιτικὸν θεσμὸν θεωρήσας καὶ ἔρον ἀδελφότητος, ἔταξεν αὐτὴν ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ *ξενίου Διὸς*, τοῦ παρὰ πᾶσιν ἰδρυμένου κοινοῦ θεοῦ⁸. Οἱ Λευκανοὶ ἀζημίαν ἐπέβαλον παντὶ τῷ μὴ δεχομένῳ ξένον ἅμα ἡλίφ ἀνίσχοντι» (*Αἰλ. Ποικ.* Ἰστ., Βιβλ. Δ', κεφ. Α'). Ἐν Ἀθήναις μάλιστα καὶ ὁδὸς τις πρὸς τιμὴν τῶν ξένων ὑπῆρχε, *ξενικὴ* καλουμένη⁹, καὶ ἰατρὸν ἐμισθοδοτεῖ τὸ δημόσιον, ὅπως θεραπείῃ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀπόρους αὐτῶν. Τῆς παγκοσμίου δὲ ταύτης πόλεως μέγιστος καὶ λαμπρότατος κόσμος εἶναι ἡ πάγκοινος ὁμολογία, ὅτι καὶ ἐν τῇ παρακμῇ καὶ τῇ ἐκλύσει τῶν ἡθῶν ἐτήρησαν ἀλώβητα καὶ ἀμείωτα τὰ πρὸς τοὺς ξένους εὐγενῆ καὶ

φιλόφθρωπα αὐτῶν αἰσθήματα¹. Ποιηταί, φιλόσοφοι, ἀρχαῖοι, νεώτεροι ἐξυμνοῦσι τῶν Ἀθηνῶν τὴν φιλοξενίαν. Οἱ *Ἡρακλεῖδαι* τοῦ *Εὐριπίδου* εἶναι αὐτὸ τοῦτο ὁ πανηγυρικὸς τῶν Ἀθηναίων, τῶν ὁποίων τὴν πόλιν ἐν ἑτέρῳ δράματι ἀποκαλεῖ *φιλόξενον λιμένα*. Ὁ *Σόλων* ἐν τοῖς ποιήμασιν αὐτοῦ ἐμακάρισε τοὺς ἔχοντας ξένους φίλους, λέγων:

Ὀλβιος, ᾧ παιδῆς τε φίλοι καὶ μώνυχες ἵπποι
καὶ κύνες ἀγρευταὶ καὶ ξένος ἄλλοδαπός.

Ὁ *Κικέρων* λέγει ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἐθεώρουν ὡς ἐγκλημα, δεόμενον ἐξαγνισμοῦ, τὸ μὴ ὀδηγήσαι ξένον πλανώμενον²: ὁ δὲ *Πλάτων* θεωρεῖ ἀπάνθρωπον καὶ ἴδιον βαρβάρους τὸ ἀρνήσασθαι εἰς τοὺς ξένους τὴν εἰς τὴν πόλιν εἰσοδον³.

Ἰ' Ἡ ἐλληνικὴ νομοθεσία, ὡς καὶ ἡ νομοθεσία παντὸς ἔθνους, δὲν ἠδύνατο νὰ μείνη ὅλως ξένη πρὸς τὰ φιλόφθρωπα καὶ εὐγενῆ διδάγματα τῆς θρησκείας καὶ τῆς φιλοσοφίας, διὸ καὶ ἐπραγματώσασκε ταῦτα λίαν πρωίμως. Εἰς τὴν εὐγενῆ ταύτην σταδιοδρομίαν ἠγήθησαν καὶ πάλιν οἱ κοσμοπολίται Ἀθηναῖοι, οἵτινες ἐθεώρουν ὡς συμπολίτας αὐτῶν πάντας τοὺς ἐπ' ἀρετῇ διακρινομένους. Οἱ Ἀθηναῖοι, λέγει ὁ *Αἰλιανός*⁴, οὐ μόνον τοῖς ἀστοῖς ἐγχεῖντο πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς στρατηγίας ἐπιτηδεύουσιν, ἀλλὰ γὰρ καὶ ξένοις προηροῦντο καὶ τὰ κοινὰ αὐτοῖς ἐνεργερίζον, εἴπερ οὐν αὐτοὺς κατέγνωσαν ἀγαθοὺς ὄντας καὶ ἐπιτηδεύουσιν εἰς τὰ τοιαῦτα. Δὲν ἀληθεύει καθ' ὁλοκληρίαν τὸ ὑπὸ τοῦ *Fustel de Coulanges* λεγόμενον, ὅτι *l'homme si péniblement admis comme citoyen ne pouvait être archonte etc.*, ἐξ ἐναντίας μάλιστα ἀποδεικνύεται ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἀνεβίβαζον εἰς τὰ ὑπάτα τῆς πολιτείας ἀξιώματα ξένους, ἀποβλέποντες μᾶλλον εἰς τὴν ἀξίαν παρὰ εἰς τὸν τόπον τῆς γεννήσεως αὐτῶν⁵, αὐτοὺς δὲ ὡς τὸν Κυζικηνὸν πολλὰκις ἐαυτῶν στρατηγὸν ἤρηνται ξένον ὄντα καὶ *Φανασθέτη* τὸν Ἄνδριον, καὶ *Ἡρακλεῖδην* τὸν Κλαζομένιον, οὓς ἤδε ἡ πόλις ξένους ὄντας, ἐνδειξαμένους ὅτι ἀξιοὶ λόγου εἰσὶ, καὶ εἰς στρατη-

1. *Διοδ.* ΙΓ', 83.

2. *Πλουτ. Κίμ.* § 10.—*Cornel. Nep.* 4.

3. *Περδ.* Νεμ. Θ, 9—10.

4. Αὐτόθι.

5. *Περδ.* Ὀλυμπ. Η, 29—35.

6. *Περδ.* Ὀλυμπ. Θ', 101 καὶ ἐφεξ.

7. *Ἀθην.* Δ', 22.

8. *Σταβ.* Ἀνθολ. ΜΔ', 40.

9. *Ποτιέρ.* Ἀρχαιολ. τόμ. Α', σελ. 413.

1. *Λοσκ.* Σκῦθ. 10.—*Πλουτ. Πελοπ.* 6.—*Θουκ.* Α', 83.—*Burt.* Voyage en Grèce, ch. XX.—*Laurent* Dr. des gens, σελ. 185.

2. *Cicero* de Offic. III, 13.

3. *Νόμ.* ΙΒ', 950.

4. *Ποικιλ.* Ἰστορ. ΙΔ', κεφ. Ε'.

5. *Bouqueville* Univers.

γίας καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἀρχὰς ἄγει»¹. Ὡσαύτως *Κλεοφῶντα* τὸν *Θράκα*² καὶ *Ξενοκράτη* τὸν *Χαλκηδόνιον*. Τὸν τελευταῖον τοῦτον πολέμαχος ἐπεμφαν πρεσβευτὴν εἰς τὸν *Φίλιππον* καὶ εἰς τὸν *Ἀντίπατρον* ἐπὶ τοῦ *Λαμιακοῦ* πολέμου· τσαυτὴ δὲ ἦν ἡ πρὸς αὐτὸν ὑπόληψις τῶν Ἀθηναίων, ὥστε καὶ ἀνωμοτεὶ μαρτυρεῖν αὐτῷ συνεχώρησαν³. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ *Ξενοφῶντος*, αὐτοὺς μὲν γὰρ ξένους ἐξ οὗ ὅ τε *Σίνις* καὶ ὁ *Σκίρων* καὶ ὁ *Προκρούστης* ἀπέθανον, οὐδεὶς ἔτι ἀδικεῖ· ἀλλὰ νῦν οἱ μὲν πολιτευόμενοι ἐν ταῖς πατρίσι καὶ νόμους τίθενται ἵνα μὴ ἀδικῶνται⁴. «Τὴν πόλιν, λέγει ὁ *Περικλῆς*, κοινὴν παρέχομεν καὶ οὐκ ἔστιν ὅτε ξενηλασίας ἀπειργομέν τινα ἢ μαθήματος ἢ θεάματος»⁵. Ἐκτὸς τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἄλλαι ὡσαύτως πολιτεῖαι ἐχώρουντο ξένοις ἐπιτηδεύουσιν πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς στρατηγίας, λ. χ. οἱ *Κνώσιοι*, πολεμοῦντες πρὸς *Γορτυνίους*, ἐξελέξαντο στρατηγὸν *Δορύλαον* τὸν *Ποντικόν*, φίλον καὶ στρατηγὸν τοῦ *Μιθριδάτου*. Ἐξαιρετικῶς μόνον οἱ *Σπαρτιάται*, σκοποῦντες τὴν ἀλύμαντον διατήρησιν τῶν ἡθῶν, ἦσαν «ξείνοισιν ἀπρόσμικτοι»⁶ ἢ, ὡς λέγει ὁ *Ξενοφῶν*, ὅπως μὴ βραδουργίας οἱ πολῖται ἀπὸ τῶν ξένων ἐμπίπλανται⁷. Ὁ *Λυκοῦργος*, σκοπὸν θέμενος νὰ διαμορφώσῃ πολεμικοὺς ἀνδρας, ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς ξένους νὰ ἔργωνται εἰς *Σπάρτην* μόνον εἰς ὀρισμέναις ἡμέραις, εἰς δὲ τοὺς *Σπαρτιάτας* νὰ ἐξέρχωνται τῆς πόλεως μόνον διὰ τὰς χρεῖώδεις ἀνάγκας⁸. Οὐδὲν ἦττον, μεθ' ὅλην τὴν φαινομενικὴν τοῦ νόμου αὐστηρότητα, πολλοὶ διαπρεπεῖς ἀνδρες ἀναφέρονται διαμείναντες ἐν *Σπάρτῃ* ὡς πολῖται, εἶεν ὁ *Τέρπανδρος*, ὁ *Τυρταῖος*, ὁ *Θαλῆς*, ὁ *Φερεκύδης* καὶ ἄλλοι⁹. Ἐπίσης καὶ τὸν «*Τισαμενὸν* ἐόντα Ἴηλειον καὶ γένεος τῶν *Ἰαμεδέων Κτυ-*

τιάδην *Λακεδαιμόνιοι* ἐποιήσαντο *Λεωσφέτερον*», οὗτος δὲ ἐλάττησε καὶ τὸν ἀδελφεὸν ἐω- τοῦ γενέσθαι *Σπαρτιήτην*»¹. Ὁρθῶς δὲ παρατηρεῖ ὁ *Schömann*, ὅτι καὶ ἡ θρησκεία καὶ ἡ φιλοσοφία ἐπέδρασε καὶ ἐπὶ τῶν *Σπαρτιατῶν*, αἵτινες ἐλάτρευον ξένιον *Δία* καὶ *Ἀθηναῖαν* καὶ προξένους εἶχον χάριν τῶν ἀλλοδαπῶν καὶ πολλοὶ τῶν πολιτῶν εἶχον μετ' ἐκείνων σχέσεις ξενίας. «*Λακεδαιμόνιοι* δὲ μετ' ἄλλων καὶ τοῦτ' ἀγαθοί, οὐ γράμμασι ἀποδεικνύοντες *Σπαρτιάτας*, ἀλλ' ἀγωγῇ κἄν ἐλθῶν τις *Σκύθης* ἢ *Τριβαλλῶς* ἢ *Παφλαγῶν* ἢ μηδὲν ἔχων ὄνομα χώρας ὑποστῆ τὴν *Λυκοῦργειον* σκληραγωγίαν, *Λάκων* ἐστίν· ὥστε ἕκαστος τῶν πολιτευθέντων ἐν ἑαυτῷ φέρων τὴν πατρίδα ἔρχεται, πάσης δὲ τῆς πόλεως φυγαδεύει κακία, κἄν ἐν μέσαις ταῖς στήλαις τις οἰκῆ»². Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ *Ξενοφῶντος* ἡ μεγάλη τῶν *Σπαρτιατῶν* αὐστηρότης ὡς πρὸς τὴν εἰσποίησιν τῶν ἀλλοδαπῶν ἐξέλιπεν. «*Νῦν* ἐπίσταμαι, λέγει ὁ συγγραφεὺς οὗτος, τοὺς δοκοῦντας πρῶτους εἶναι ὡς μηδέποτε παύοντας ἀρμόζοντες ἐπὶ ξένους». Νεώτερος περιηγητὴς *Γάλλος*, οὗ τὸ ὄνομα εἶναι στενωῶς συνδεδεμένον μετὰ τὸ τῆς ἡμετέρας πατρίδος, ἀποκαλεῖ πλάνην τὴν ἰδίαν τῆς ἀπομονώσεως τῶν *Σπαρτιατῶν*, τὰ δὲ περὶ τῆς διανομῆς τῶν ἀγρῶν λεγόμενα θεωρεῖ—διὰ τὸ ἀδύνατον—ὡς *χίμαιραν*³· καὶ ὁ *Mably*, θαυμάζων τὸ πολίτευμα καὶ τὴν νομοθεσίαν τῆς *Σπάρτης*, λέγει: *Aucun état n'a jamais eu des lois plus conformes à l'ordre de la nature ou d'égalité que Sparte. Jamais société n'offrit à la raison un spectacle plus noble-plus sublime*⁴. Ἀληθεύει ὅτι αἱ ἐλληνικαὶ πολιτεῖαι ἦσαν φειδωλαὶ περὶ τὴν εἰσποίησιν νέων πολιτῶν καὶ ἀπήτουν πρὸς τοῦτο πολλὰς διατυπώσεις, κατ' ἐξοχὴν δὲ τὴν ἀπόκτησιν ἀκινήτου περιουσίας ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς χώρας, ἀλλὰ τοῦτο προέκυπτεν ἐκ τῆς ἀρχῆς ὅτι ὁ πολίτης ἦν αὐτόχρομα νομοθέτης καὶ ἄρχων καὶ στρατηγός⁵. Οὐχ ἦττον καὶ σήμερον, ὅτε κρατοῦσιν αἱ κοσμοπολιτικαὶ θεωρίαι, δὲν κτᾶται εὐκόλως τὸ δι-

1. Πλάτ. Ἰων 541. D.

2. Ἀριστοφ. Βάτρ. 678.

3. Διογ. Λαέρτ. Δ', 14.—Πλουτ. Φλαμ. 12. Φωκ. 24.—Διογ. Λαέρτ. Δ', 2, 7.—Πλουτ. Ἀλέξ. Π', κτλ.

4. Ξεν. Ἀπομνημ. Βιβλ. Β', 1.

5. Θουκ. Β', 39.

6. Ἡροδ. Γ', 65.

7. Λακεδ. Πολιτ. ΙΔ', 4.—Πλουτάρχ. Λουκ. 27.—S. Croix de l'État et du sort des colonies des anciens Grecs, p. 90.

8. Ἀριστοφ. Ὀρν. στ. 1014.—Εἰρήν. στ. 622.—Πλουτ. Λυκ. 556.—Πλάτ. Πρωταγ. 342.—Θουκ. κτλ. ρμδ'.

9. Θουκ. Α', 134. Ε', 45, 5', 8. Π', 6.—Ἡροδ. Θ', Γ', 34—35.—Πανσ. 230.—

1. Ξενοφ. Λακεδ. Πολιτ. ΙΔ', 4. Pouqueville, Univers Grèce, p. 445.

2. Ἡρακλ. Ἐρεσ. ἐπιστ. Θ', 2. Ἐκδ. Hercher.—Didot, σελ. 286.

3. Pouqueville Univers Grèce, σελ. 445.

4. Étude de l'hist. III, part. ch. 5, τόμ. 18, p. 335.

5. Σαριπόλ. Τὰ τῶν ἐθνῶν νόμιμα. Εἰσαγ. ΛΔ'.

κρίσιμα τῆς ἰθαγενείας, οὐδὲ ἀνοίγεται προ-
χίρως ὁ λειμῶν τῶν δημοσίων θέσεων.

ΙΑ' Ἐκ πολλῶν συγγραφέων τῆς ἀρχαιο-
τητος, οἷον τοῦ Ἰσοκράτους, τοῦ Ξενοφάντος,
τοῦ Πλουτάρχου κτλ., μανθάνομεν, ὅτι καὶ
αὐτοὶ οἱ δούλοι ἀπῆλθον ἐλευθερίας τινός, ἢ
δὲ θέσις αὐτῶν δὲν ἦτο ἀφόρητος, ὅπως παρὰ
Ῥωμαίους. Ἡ ζωὴ καὶ τὰ σώματα αὐτῶν
ἐπροστατεύοντο ἐξ Ἰσου: ἀκαὶ τὰς κατὰ τῶν
δούλων βλάβας καὶ ὕβρεις ἴσα ταῖς κατ' ἐλευ-
θέρων πολιτῶν ἐκόλαζον... τοῦ νόμου οὐδὲ
τοῦτον ὕβριζεσθαι ἐπιτρέποντος, οὐδὲ τιμωρεῖ-
σθαι ὑπὸ τῶν προσηκόντων, ἀλλ' ὑπαγορεύον-
τος «παραδίδοσθαι αὐτοὺς τῇ ἀρχῇ κατὰ νό-
μους ὑμετέρους πατρίους»¹. Εἶναι ἀληθές ὅτι
καὶ τινες τῶν ἀρχαίων ἐθεώρουν νόμιμον τὴν
δουλείαν, ὁ δὲ Ἀριστοτέλης διὰ τοῦ πολυκρό-
του χωρίου: «Εἰσὶ φύσει τινὲς οἱ μὲν ἐλεύθε-
ροι, οἱ δὲ δούλοι, οἷς καὶ συμφέρει», τὸ δου-
λεύειν καὶ δίκαιόν ἐστιν², ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς
πλείστας ὄσας συζητήσεις καὶ πολλὰ ἐπιχειρή-
ματα εἰς τοὺς θιασώτας τῆς δουλείας τῶν νεω-
τέρων χρόνων· ἀλλ' ἡ θεωρία αὕτη, καίτοι πε-
πλανημένη, ἐγένετο ἀποδεκτή, σπουδαιότατοι
δὲ θεολόγοι τῆς Δύσεως ἐτάχθησαν μεταξὺ τῶν
ὑπερμάχων. Ὁ ἱερός Ἀδγουστίνος, ὁ St Thomas d'Aquin,
ὁ Φραγκίσκος Suarez κτλ. δογματίζουσιν ὅτι ὁ ἄνθρωπος μετὰ τὸ προ-
κατορικὸν ἀμάρτημα ἀπέβαλε πᾶν δικαίωμα
ἐπὶ τῆς ἐλευθερίας· ἡ δουλεία εἶναι ἠτιολογη-
μένη δικαίῳ πολέμου ἢ δημοσίου συμφέροντος,
τὸ δὲ δικαίωμα τοῦ κυρίου ἐπὶ τοῦ δούλου
ἰδρίζεται ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τῆς ἰδιοκτησίας³.
Ὁ Hugo ἐθεώρει τὴν δουλείαν ὡς γεγονός
φυσικόν, ὁ δὲ Grenier de Cassagnac, ὡς
ἐκ Θεοῦ πηγάζουσαν⁴. τέλος ὁ πολὺς Γρότιος
ἠσχυρίζετο ὅτι ἀυπάρχουσι λαοὶ ἐπιτηδειό-
τεροι εἰς τὸ δουλεύειν ἢ εἰς τὸ ἀρχειν⁵. Καὶ

αὐτὰ ὁμοῦ τὰ κράτη οὐδὲ ὅλως καθυστέρησαν.
Οἱ χριστιανικώτατοι βασιλεῖς τῆς Γαλλίας,
τῆς Ἰσπανίας ἀνευρυθιάστως ὑπέγραψον συν-
θήκας, ἐξασφαλιζούσας αὐταῖς τὸ μονοπώλιον
τῆς πωλήσεως καὶ μεταφορᾶς ἀνθρωπίνων
πλασμάτων! Ἡ Ἀγγλία ἐπέτυχε παρὰ τῆς
Ἰσπανίας διὰ τῆς συνθήκης τῆς Οὐτρέχτης
(1713) τὸ προνόμιον τοῦ εἰσάγειν εἰς τὰς
Ἰσπανικὰς ἀποικίας ὠριτμένον ἀριθμὸν δού-
λων. Ὁλόκληρος ἡπειρος, ἡ Ἀφρική, κατέστη
μεταλλεῖον τῆς ζωῆς ταύτης πραγματείας,
γνωστῆς ἐν ταῖς διπλωματικαῖς συμβάσεσιν ὑπὸ
τὸ ὄνομα *Tomme de nègres*¹. «Ἄλλ' ἂν τις
τὰ πάντα ἀπλῶς κατὰ τὴν ἀξίαν κολάζῃ, λή-
σει τοὺς πλείστους τῶν ἀνθρώπων ἀπολέσας»².

ΙΒ' Φόβω μή τις ὑπολαβῶν εἶπῃ μοι ὅπερ
ὁ Διογένης τοῖς Μυνηδίοις, περαίνω τὴν παροῦ-

ἐκδ. Barbeyrac. Εὐγενεστέρως ὁμοῦ ἀρχαῖς ἰδογμά-
τιζεν ἡ θύραθεν φιλοσοφία. Ὁ Πλάτων λ. γ.· ὃν ὁ Πυ-
θαγόρειος Numenius ἀπεκάλεσε Μωϋσῆν Ἀττικίζοντα,
λέγει: «Ἡμεῖς δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι μιᾶς μητρὸς πάντες
ἀδελφοὶ φύντες, οὐκ ἀξιοῦμεν δούλοι οὐδὲ δεσπότης ἀλ-
λῆλων εἶναι, ἀλλ' ἡ ἰσογονία ἡμᾶς ἢ κατὰ φύσιν ἰσο-
νομίαν ἀναγκάζει ζητεῖν κατὰ νόμον, καὶ μηδενὶ ἄλλῳ
ὑπεῖκεν ἀλλήλοις ἢ ἀρετῆς δόξῃ καὶ φρονήσεως»
(Πλάτ. Μενέξ. § 239). Ἡ Στωικὴ Σχολὴ ἐθεώρει
ὡσαύτως τὴν ἀνθρωπότητα ὡς ἀποτελοῦσαν μίαν καὶ
τὴν αὐτὴν οἰκογένειαν· ὁ δὲ Ζήνων καὶ οἱ μαθηταὶ αὐ-
τοῦ κατεδίκαζον τὴν δουλείαν ἐξ Ἰσου ὅπως καὶ τὸν
πόλεμον. Ἐκ τῶν ποιητῶν ὁ Εὐρυπίδης πολλαχθὺν
κηρύττεται ὑπὲρ τῆς ἰσότητος, λέγων:

ὁμοῖα χθὲς ἅπαν ἔξεπαίδευσεν ὄμιν
ἴδιον οὐδὲν ἔχομεν, μία γονὰ
τό τ' εὐγενὲς καὶ τὸ θυγενὲς...

Ἡ δουλεία φαίνεται κατὰ τὴν ὁμηρικὴν ἐποχὴν λίαν
περιορισμένη· συνήθως βάσις αὐτῆς ἦτο ἡ μίσθωσις, ἢ δὲ
λέξις δούλος μόνον ἐν δυοῖς χωρίοις (Ἰλιάδ. Γ, 409 καὶ
Ὀδυσσ. δ, 12) τοῦ Ὀμήρου ἀπαντᾷ, καὶ μάλιστα ἐν θη-
λυκῷ τύπῳ· ἀντ' αὐτῆς εὐρίσκειται ἡ λέξις θῆς καὶ ἐριθος.

Μετὰ τὰ ἐπὶ τῇ βάσει ἀσφαλῶν μαρτυριῶν εἰρημένα,
νομίζομεν λίαν τολμηρὰν καὶ ὅλως αὐθαίρετον τὴν
γνώμην τῶν νεωτέρων, ὅτι ὁ νόμος οὐδεμίαν παρεῖχεν
ἐγγύησιν τοῖς ξένοις. Ἴδε Fustel de Coulanges La
cite antique, σελ. 245.—Henry Wheaton Histoire
du progrès etc. ἐν Εἰσαγωγῇ.—Laurent Histoire
du droit des gens, tom. II, σελ. 60.—Ὁ τελευταῖος
οὗτος κακῶς ἐξηγεῖ τὰ ἐν Ἰλιάδ. Θ, 648: ἀτίμητος
μετανάστης διὰ τῶν λέξεων *être vil, méprisable*.
Ἄτιμος παρ' ἀρχαίους ἔκαλεῖτο ὁ ἐστερημένος πολιτι-
κῶν δικαιωμάτων, εἶδος δὲ ποιητῆς ἡ ἀτιμία. Τὴν ἔννοιαν
ταύτην διέτρωπε καὶ ἡ καθωμισμένη: «ὄν ἡμῶν ξένος.

1. Block Dictionn. de la Polit. ἐν λέξει *esclavage*.

2. Δίων Κάσο. παρὰ Σιφιλίνῳ, σ. 87.

1. Ξενοφ. Ἀθην. Πολιτ. Α', 12.—Πλουτ. περὶ
ἀδολεσχ. 18.—Δημοσθ. κατὰ Μειδίῳ, 47—50. Αἰσχ.
κατὰ Τιμ. 16—17.—Ἀντιφ. περὶ φόνου Ἡρόδ. 48.

2. Ἀριστ. Πολιτ. Α', Β', § 20.—Γ', β, § 1-2, καὶ
Γ', α, § 12.—Τὸ πολυκρότον τοῦτο χωρίον παρὰ
πῶν νεωτέρων κριτικῶν θεωρεῖται ὡς ἐφαρμόζον, διό
γράφουσιν αὐτὸ μετὰ τοῦ ἀρνητικοῦ μορίου ὄν ἐστὶ κτλ.
Ἄλλ' ὅπως ποτ' ἂν ἦ, τὴν ἰδίαν ταύτην μόνον περὶ
βαρβάρων ἐξέφην ὁ Ἀριστοτέλης.

3. Block Dictionn. de la Polit., ἐν λέξει Droit
de gens.

4. Ahrens Cours du droit des gens, tom. II, ch.
1, § 2, p. 210.

5. De jure belli ac pacis, tom. I, σελ. 123—124,

τους τούς χρόνους τῶν θεσμῶν· διό και ὁ πολὺς *Boeck* τὴν συναρμολόγησιν τοῦ ἀρχαίου δικαίου ἀπεκάλεσαν *Ἡράκλειον* ἢ μᾶλλον *Σισύφειον ἔργον*. Φλεγόμενος ὁμοῦς ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ἵνα τεκμηριώσω τὴν πρὸς τὰ κοινὰ νόμιμα ἐπίδοσιν τῶν προγόνων ἡμῶν, ὃ και ἠΰξαστό ποτε ὁ τοῦ διεθνούς δικαίου ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ ἡμέτερος καθηγητῆς κ. Σ. Σρέϊτ, και φρονῶν ὅτι:

*Si deficiant vires audacia certe
locus erit: in magnis et voluisse satis est.*

ἐνόμισα αὐτόπρῶτον εἶσθαι και τὰ μικρὰ μὲν, ἀλλ' ὁμοῦς ἄχωρ' μὴ δὴ τις καταγνώμου θρασυτήτα, μηδ' ἰσχυραῖς ἐπινοαῖς και λεπτοῖς διαλογισμοῖς κρινεῖ με· τὰ ἡμαρτημένα και τὰ δι' ἄγνοιαν παραλελειμμένα εἰπάτωσαν·

Φῶτες ὄσοι χρυσαμπίκων
ἐς δίφρον Μοισῶν
ἐποχοῦνται.

γινώσκω κάλλιστα ὅτι ἀ Λακεδαιμῶν πολὺς ἔχει μευ κάρρους·.

Γ' Πολλοὶ πολλὰ ἔγραψαν περὶ τοῦ ἡμετέρου θέματος, οἷον ὁ *Hugues Grotius*, γάλλος τὴν καταγωγὴν, ὅστις και πατὴρ τοῦ διεθνούς δικαίου θεωρεῖται και τὸν ὅποιον ὁ *Vico* ἀπεκάλεσε *νομοθέτην τῆς ἀνθρωπότητος*, διότι· πρῶτος αὐτὸς ἀναδιωργάνωσε τὸ διεθνὲς δίκαιον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν θεωριῶν τῶν ἐλλήνων και ῥωμαίων φιλοσόφων και τῶν ἐν τοῖς λόγοις τῶν ῥητόρων ἀπαντῶντων διεθνῶν νόμων· μετ' αὐτὸν ὁ *Sir James Mackintosh*, εἶτα ὁ *Barbeyrac*, ὁ *Schömann*, ὁ *Wachsmuth*, ὁ *Osenbruggan*, ὁ *Weiske*, ὁ *Müller-Jochmus*, ὁ *Theil*, ὁ *Laurent* κτλ., πάντες ὁμοῦς ἀπεμακρύνθησαν τούτου, ὡς ἐπιδιῶκοντες ἕτερον σκοπὸν· λ. χ. ὁ *Laurent* ἐν τῷ τριτόμῳ αὐτοῦ συγγράμματι *Histoire du droit des gens et des relations internationales etc.*, ἀρχὴν θέμενος τὴν μελέτην τῶν κοινωνιῶν τῆς ἀρχαιότητος, ἀκροθιγῶς ἤψατο τοῦ διεθνούς δικαίου τῶν ἀρχαίων· ὅπως δ' ἀπερροφημένος ἐκ τῆς ἱστορικῆς και φιλοσοφικῆς ἀπόψεως τῆς μελέτης αὐτοῦ, ὡς λέγει ὁ *Egger*, παρεκκλίνει τοὺς κανόνας, οὓς ἡ κοινὴ χρῆσις καθιέρωσεν εἰς τὴν ἐπιμιξίαν, καθότι οἱ κανόνες οὗτοι οὐδεμίαν δι' αὐτὸν ἔχουσιν ἐπιστημονικὴν ἀξίαν. Εἰς τὸ αὐτὸ περιπίπτει ἀμάρτημα και ὁ *Fustel de Coulanges*, ὅστις ἐποικοδομεῖ τὸ διεθνὲς δίκαιον τῶν ἀρχαίων ἐπὶ τῶν φιλοσοφικῶν θεωριῶν και τῆς ποιητικῆς φαντασίας. Ἡ

συλλογὴ τοῦ *Jean Barbeyrac*: *Histoire des anciens traités etc.* κατέστη ἀλυσίτελής· ἄλλως τε και ὁ συγγραφεὺς οὗτος ζητεῖ τὸ δημόσιον δίκαιον ἀποκλειστικῶς ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ και οὐχὶ εἰς τὰς διεθνεῖς σχέσεις. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν ὁμοῦς τοῦ παρόντος αἰῶνος μεγάλη ἐδόθη ὄθησις εἰς τὴν μελέτην τοῦ διεθνούς δικαίου παρ' ἀρχαίους· ἡ σκαπάνη και τὸ πτύον τῶν ἀρχαιολόγων ὑψίστην παρῆσχον ὑπερησείαν, ἔκοτε δὲ πλείστοι ἰδημοσιεύθησαν μονογραφαί, ἐξ ὧν μνημονεύομεν τὸ κλασικὸν ἔργον τοῦ *Wicquefort*: *Les ambassades et les ministres publics dans l'antiquité*; τοῦ *Moses* τὸ *Droit de l'ambassadrice*· τοῦ *Meier* τὸ *De proxenia, sive de publico Græcorum hospitio*; τοῦ *Tissot*, ἄλλοτε πρεσβευτοῦ τῆς Γαλλίας ἐν Ἀθήναις, τὸ *Des proxenies grecques et de leurs analogies avec les institutions consulaires modernes*; τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ *E. Egger* τὸ *Études historiques sur les traités publics chez les Grecs etc.*; τοῦ ἄλλοτε ἐταίρου τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Σχολῆς *M. Foucart* τὸ *Mémoire sur l'affranchissement des esclaves etc.* και εἰ τινα ἄλλα μὴ περιελθόντα εἰς γνῶσιν ἡμῶν.

Δ' Τῶν εἰδικῶς ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἀσχοληθέντων ἀρχαίων συγγραφεῶν τὰ συγγράμματα πάντα ἀτυχῶς ἀπωλέσθησαν, και οὐδὲ τεμάχιον περιεσώθη ἐκ τῆς συλλογῆς τῆς ἐν τῇ περιφύμῳ ἀλεξανδρινῇ βιβλιοθήκῃ ἀποκειμένης. Ἐκεῖ ἀπετεφρώθησαν πάντα σχεδὸν τὰ νομικὰ ἔργα τοῦ Ἀριστοτέλους και τοῦ Ἀντισθένης και τοῦ Θεοφράστου και τοῦ Πολέμωνος και τοῦ Ἀπολλοδώρου και τοῦ Φαληρέως Δημητρίου και ἄλλων¹, πενιχρὰν τῶν ὁποίων περίληψιν διέσωσεν ὁ Πολυδεύκης ἐν τῷ Η' βιβλίῳ τοῦ Ὀνομαστικοῦ². Τὸ σύγγραμμα τοῦ Ἀριστοτέλους, τὸ περὶ τῶν κοινῶν νομίμων πραγματευόμενον, ἐπεγράφετο «*Δικαιώματα πολέμων*». Οἱ ἀρνούμενοι ὁμοῦς τὴν ὑπαρξίν αὐτοῦ ἰσχυρίζονται ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης οὐδόπως ἠσχολήθη περὶ τὸ διεθνὲς δίκαιον, τὸ δὲ ἐν λόγῳ σύγγραμμα ἐπεγράφετο οὐχὶ «*Δικαιώματα πολέμων*», ἀλλὰ «*Δικαιώματα πόλεων*»³. Ἀλλ', ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ μακκα-

1. Thönissen Droit pénal d'Athènes, Préface.

2. Egger Traités publics etc. Introduction, p. 6

3. De jure belli ac pacis Barbeyrac, t. II, σελ. 22 — James Mackintosh Discours sur le droit de l' nature, traduct. Royer Collard.

ρίτης *Σαπίλος*, ἡ πραγματεία αὕτη, οἰονδήποτε καὶ ἂν ἔφερε τίτλον, ὑπόθεσιν εἶχε τὸ ἐξωτερικὸν τῶν πόλεων δίκαιον, ὅπερ ὁ μὲν *Πολύβιος* «Πολέμων νόμους» καὶ «Δικαιώματα πόλεων» καλεῖ, ὁ δὲ *Θουκυδίδης*, ὁ *Διόδωρος* καὶ ὁ *Πλούταρχος* «Κοινὰ δίκαια»¹.

Ἐκτὸς τοῦ *Ἀριστοτέλους*, καὶ ὁ *Πλάτων*, βραδύτερον δὲ οἱ *Περιπατητικοί*, καὶ ἰδίως οἱ *Στωϊκοί* φιλόσοφοι *Ζήνων* καὶ *Κλεάνθης* καὶ *Χρύσιππος* καὶ *Ἀλέξανδρος* ὁ *Ἀφροδισησεύς*, ἠσχολήθησαν περὶ τὸ δίκαιον τῶν ἰθνῶν².

Ὁ *Τίμαιος*, ἀφ' ὧν τὰς ὀπισθοδόμους στήλας καὶ τὰς ἐν ταῖς φιλίαις προξενίας ἐξευρηκῶς, ἠσχολήθη ἰδίᾳ εἰς τὰ περὶ προξένων. Ἄλλ' ἐκ τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ οὐδὲν περιεσώθη³.

Ὁ *Ποντικός Ἡρακλείδης*, ὃν ὁ *Κικέρων* ἀποκαλεῖ «ἄνδρα ἐν τοῖς μάλιστα σοφόν», μαθητὴς τοῦ *Ἀριστοτέλους* καὶ ζηλωτὴς τοῦ *Πλάτωνος*, ὃν ἀποδημήσαντα εἰς *Σικελίαν*, ἀντικατέστησεν εἰς τὴν σχολήν, συνέγραψε μετὰ τῶν ἄλλων καὶ «περὶ Νόμων», ἐν οἷς διαλαβε καὶ «περὶ Πολιτειῶν», κατὰ τὸ παρδείγμα τοῦ *Ἀριστοτέλους*· ἀλλ' ἐκ τοῦ μεγάλου αὐτοῦ συγγράμματος μόνον ὀλίγα ἀποσπάσματα σφίζονται, καὶ ταῦτα ὑποπτα.

Ὁ *Μακεδῶν Κράτερος*, ζῶν περὶ τὰ μέσα τῆς τετάρτης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, συνέλεξε πολλὰ ψήφισματα καὶ συνθήκας ἐν ἐνὶ βιβλίῳ, ἐπιγραφομένῳ «*Συναγωγή ψηφισμάτων*», ἀλλὰ καὶ τούτου μόνον ἀποσπάσματά τινα διεσώθησαν ἐκ τῆς πανωλεθρίας⁴.

Θεόδωκος ὁ Φασηλῆς, ἀκμάσας περὶ τὰ 322—355, ἔγραψε ἀπερὶ βαρβαρικῶν νομίμων. Ἐκ τοῦ συγγράμματος ὁμοίως τούτου οὐδὲν διεσώθη, ἐκτὸς τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ βιβλίου παρὰ *Σουῖδα*.

Ε' Ἡ χρῆσις διαφορῶν νομικῶν ὄρων, ἀπαντῶντων ἐν τοῖς περισθεσίῳ τῶν ἀρχαίων συγγράμμασι, καὶ κατ' ἐξοχὴν ἐν τοῖς πολιτικῶσι λόγοις τῶν ῥητόρων, οἵτινες ἐπέειχον θέσιν ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν, καταδείκνυσιν ἀκριβῶς τὴν ὑπαρξίν τοῦ διεθνοῦς δικαίου. Ὅπως λ.χ. εἰς τὰς συμβάσεις, τὰς περιλαμβανόμενας εἰς τὰς γενικὰς λέξεις *συνθήκαι, ὁμολογῆται, διαλλαγῆ, συντάξεις* κτλ., τὰς ὁποίας

οἱ Ῥωμαῖοι περιληπτικῶς ἐκάλουν *practio-nes*, διακρίνομεν συλλήθδην πάντας τοὺς τύπους τῶν συμβάσεων τοῦ νεωτέρου διεθνοῦς δικαίου. Ἀλλὰ καὶ τὰ σφίζόμενα ψήφισματα, τὰ ὁποῖα καθ' ἑκάστην ἐξάγει εἰς τὸ φῶς ἡ εὐεργετικὴ σκαπάνη τοῦ ἀρχαιολόγου, τεκμηριοῦσιν ἀραρότως τὰ λεγόμενα. Τῶν ψηφισμάτων τούτων ὀνομαστώτεραι συλλογαί, ἐξ ὧν καὶ ἡμεῖς τὰ μάλιστα ὠφελήθημεν, εἶναι αἱ ἐξῆς: Ἡ τοῦ *Barbeyrac* (*Supplément au corps diplomat. de J. du Mont. Haye* (1739)· ἡ τοῦ *Boeckh* (*Corpus inscript. Graecarum*, τόμ. IV, 1828—1856)· ἡ τοῦ *A. Ραγκαβῆ* (*Antiquités Helléniques*, tom. II)· ἡ τοῦ *Πιπτάκη* (*Ἀρχαιολ. Ἐφημερίς*, τόμ. 2, Ἀθῆν.)· ἡ ἐπ' αἰσίοις οἰωνοῖς καὶ ἀθουρῶν ἐκδιδόμενη *Ἐφημερίς τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας* (*Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς*)· τὸ ἐν Παρισίοις ἐκδιδόμενον *Δελτίον τοῦ πρὸς ἐνθάρρουναι τῶν Ἑλληνικῶν σπουδῶν φερωνύμου Συλλόγου* (*Bulletin de Correspondance Hellénique* καὶ *Revue des études grecques*) κτλ.

Σ' Ἡ διασκόπησις καὶ ἀκριβὴς ἐξέτασις τῆς ἱστορίας τοῦ πολιτικοῦ βίου τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων αὕτη καὶ μόνη ἀρκεῖ νὰ μᾶς πείσῃ περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ διεθνοῦς δικαίου, καὶ ἂν μηδεμίᾳ ἐσφίζετο περὶ τούτου μαρτυρία. Καὶ ὄντως, πῶς δύναται τις νὰ παραδεχθῆ ὅτι λαός, οὗ ἡ διάνοια ἐπενόησε τὴν ἰδέαν τῆς ἀνάγκης, διακεκριμένης καὶ ὑπερτέρας τῶν θεῶν, ἠμέλησε τοσοῦτον σπουδαίου θεσμοῦ, ἐξ αὐτῆς τῆς ἀνάγκης ἀπορρέοντος; ἡ πόλις ἐκείνη, ἣτις ἀδιέχυσεν εἰς τὸν κόσμον ἄπλετον φῶς καὶ φωτίζει ἡμᾶς εἰσέτι, καίπερ νεκρά¹, ἣτις αὐτὴ μικροὺς οὐδὲ ὀλίγους, οὐδ' ἀφανεῖς, ἀλλὰ πολλοὺς καὶ μεγάλους ἀγῶνας ὑπέμεινεν ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων ἐλευθερίας², ἣτις ἐμεγαλοφρόνει «ἐπὶ τὸ ἐπαμύνειν αἰεὶ τοῖς ἀδικουμένοις καὶ τοὺς ἀθνεστέρους θεραπεύειν»³, λαός, καὶ πρὸς αὐτὰ ἔτι τὰ ζῶν ἐπιδειξας ἐπιμέλειαν καὶ νομοθετήσας αὐτὰ μὴ σίνεσθαι⁴, πῶς δύναται τις πιστεῦσαι, ὅτι οὐδὲν

1. Michelet *Le livre du peuple*, III.

2. Ἰσοκρ. Πανηγυρ. ΙΑ', 52.

3. Αὐτόθ. — *Δημοσθ.* κατ' *Ἀριστοκρ.* 124. — Ὑπὲρ Μεγαλοπ. 14 καὶ ἐφεξ. — *Ξενοφ.* Ἑλλην. Γ', 5, 45. — *Εὐριπ.* Ἡρακλ. 329.

4. *Ἐρμίππ.* βιβλ. β', περὶ νομοθετ. — *Πλουτ. Κάτ.* Ε', 10. — Ἐντεῦθεν προήλθεν ἴσως καὶ τὸ πρῶτον κεφ. τοῦ Ἀκουιλίου νόμου: qui servum servamve, alienum alienamve quatruredemve pecudem injuria

1. *Πολύβ.* Ε', 9, 1. — *Θουκ.* Γ', 59, Δ', 97 καὶ ἄλλοι. — *Πλουτ. Περικλ.* ΚΘ'. — *Διοδ.* Ἰστ. ΙΓ', 25. — *Σαπίλ.* Διεθ. Νόμ. ἐν Εἰσαγωγῇ.

2. *Clüber* *Droit des gens*, § 13.

3. *Πολύβ.* ΙΒ', 12.

4. *C. Müller* *Fragm. hist. graec.* tom. II, p. 617.

σαν εισαγωγήν, προστιθείς τὸ τοῦ *Vico*: «Ἡ ἀρχαιότης τοῦ κόσμου εἶναι οἱ χρόνοι, καθ' οὓς ζῶμεν, οἱ δὲ χρόνοι, καθ' οὓς ἔζων οἱ ἀρχαῖοι, δὲν ἦσαν ἀρχαιότης, ἀλλ' ἡ νεότης τοῦ κόσμου. Ἦδη ἡ σκαπάνη τῶν ἀρχαιολόγων διασκεδά-ζει τῶν αἰώνων τὴν ὁμίχλην καὶ ἀναπετάν-νυσιν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν ἀνὰ μίαν μίαν τὰς γωνίας τοῦ ἀρχαίου νομικοῦ κόσμου· ἐλ-πίζεται δὲ ὅτι ἡμέραν τινὰ θὰ δυνηθῶμεν ἐλ-συρῆσαι τὰ τεμάχια τοῦ μεγαλοπρεποῦς τούτου χιτῶνος».

Ἴσως πάντα τὰ γραφέντα εὔρη τις «ῥαδίως ἐπιτετροχασμένα καὶ ἀπειρίας δοκίμια»· ἴσως τις «ισχυαῖς ἐπινοίαις καὶ λεπτοῖς διαλογισμοῖς» ἀνεπιεικῶς κρινεῖ με· ἀναλογισθῆτω ὅμως ὅτι ἀγαλεπὸν τὸ ἀναδομιουργῆσαι κόσμον ἐκλι-πόντα, καὶ ἀναμνησθῆτω τῶν γενναίων λό-γων τοῦ ποιητοῦ τῆς Ὀμβρίας:

*Quod si deficient vires audacia certe
locus erit: in magnis et voluisse satis est.*

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ὁ καθηγητὴς τῆς ἐν Παρισίοις νομικῆς σχολῆς κ. *E. Glasson* λέγει πού τοῦ διτό-μου αὐτοῦ συγγράμματος *Elements du droit français* «ὅτι ἄνθρωπος, κρίνων περὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἰκανότητος, ῥέπει εἰς ὄνειρο-πολήματα». Ἐὰν τοῦτο ἀληθεύῃ, εὐκολώτερον ἐφαρμόζεται προκειμένου περὶ ἐθνικῶν ζητη-μάτων, ἐνθα ὁ ἐγωϊσμός καὶ ἡ αὐταπάτη δύναται νὰ παρασύρῃ ῥαδίως τὴν κρίσιν. Ἄλλ' ὁ συγγραφεὺς τῆς πέρουσης πραγμα-τείας, ἐὰν ἐν τῇ ῥύμῃ τοῦ λόγου δικαιο-λογῆ γεγονότα τινὰ ἢ πράξεις τῶν προ-γόνων αὐτοῦ προδιδούσας ὠμότητα, ἢ ὑπερ-απολογεῖται αὐτῶν, τοῦτο πράττει οὐχὶ ἐξ ἐγωϊσμοῦ, ἀλλ' ἐκ τῆς πεποιθήσεως, ὅτι «ἔξυμ-βήσεται πολλὰ καὶ χαλεπὰ κατὰ στάσιν ταῖς πόλεσι γιγνόμενα καὶ αἰεὶ ἐσόβηνα, ἕως ἂν αὐτὴ ἢ φύσις τῶν ἀνθρώπων ἦ». *Aussi long-temps que le monde sera le monde*, λέγει ὁ ποιητὴς *Meissner*, *et que l'humanité oscillera entre deux pôles dans l'espace infini, la vie internationale demeurera une grande tragédie, et l'épée restera le symbole éternel*. Τὰ ἐν ταῖς λαμπραῖς σελίδι τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστο-ρίας ἀπαντῶντα στίγματα ἀποδοτέα εἰς αὐ-τὴν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν· τοῦτο τοῦλάχιστον μᾶς διδάσκει ἡ παγκόσμιος ἱστορία, συνεχί-ζουσα τὰ γεγονότα καὶ τὰς πράξεις τῶν αἰώ-

νων. Κατὰ τὸν τελευταῖον γαλλογερμανικὸν πόλεμον οἱ πεπολιτισμένοι Γερμανοὶ ἐφόνευον τοὺς συλλαμβνόμενους χωρικούς, τοὺς ὑπὲρ τῶν πατρῶων ἐττιῶν πολεμοῦντας, ὡς τὸν ἔσχατον τῶν κακούργων! Εἰς ἀπλοῦν αἰσθημα κατκαstroφῆς ὀφείλεται ὁ ἐμπρησμός τοῦ χω-ρίου *Bazeilles*, ὀλόκληρος ὁ πληθυσμός κα-τεφαγῆθαι ἀπὸ τὰς φλόγας, οἱ δὲ διαφυγόντες ἐτυφεκίσθησαν, ὥσπερ κύνας¹. . . Κατὰ τὴν γιγαντομαχίαν ταύτην ἰδιωτικά περιουσίαι διηρηπάγησαν ἢ κατεστράφησαν καθ' οἰονδῆ-ποτε τρόπον, στρατιῶται δὲ γερμανοὶ ἀφῆ-ρεσαν καὶ αὐτὰ τὰ κλεῖθρα τῶν θυρῶν· ἀλλὰ ταῦτα δικαιολογοῦνται σήμερον διὰ τοῦ ἐπι-χειρήματος *necessités de la guerre*. Ἐνῶ οἱ κήρυκες καὶ οἱ ἄγγελοι ἀπὸ τῶν τρωϊκῶν ἔτι χρόνων ἰθεωροῦντο ἄσυλοι καὶ ἱεροί, κατὰ τὸν γαλλογερμανικὸν πόλεμον παρεβιάσθησαν καὶ ἐφρονεύθησαν δυνάμει τοῦ ἀξιώματος τῆς πολεμικῆς ἀνάγκης²!

Κακίζουσι τοὺς ἀρχαίους, λέγοντες ὅτι σύν-θημα αὐτῶν ἦν «ἄσπονδος κατὰ τῶν βαρβάρων πόλεμος»· ἐπιτιμῶσι τοὺς Ἀθηναίους διὰ τὴν πρὸς τοὺς Μηλίους καὶ Σικυωνίους σκλη-ρότητα αὐτῶν³. «ἀλλ' εἰ μὲν ἄλλοι τινὲς τῶν αὐτῶν πραγμάτων προότερον ἐπεμελήθη-σαν, εἰκότως ἂν ἡμῖν ἐπιτιμῶμεν». Ὅποια ὅμως αἱ ἀρχαὶ τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας, τῆς συναφθείσης ὑπὸ τῶν τριῶν τῆς Εὐρώπης

1. *Histoire de la guerre du 1870—1871*, σελ. 134 καὶ ἐφεξῆς.

2. *Lettre du maréchal de Moltke à Mr Bluntschli* II Decembre 1880.

3. *Wheaton Droits des Gens* ἐν Εἰσαγωγῇ.—Ὁ πολὺστῶρ ὅμως *Grote* φρονεῖ ὅτι ὁ *Θουκυδίδης* δὲν ἀναπαρίστησε πιστῶς τὰ πρὸς τοὺς Μηλίους αἰσθηματα τῶν Ἀθηναίων, νομίζει δὲ ἀπίθανον τὸ γεγονὸς τῆς σφαγῆς. Σημειωτέον πρὸς τούτους ὅτι ἡ λέξις *βάρβαρος* δὲν ἔχει παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὴν σημασίαν, ἣν ἀποδι-δουσι αὐτῇ οἱ νεώτεροι. Διὰ τῆς λέξεως ταύτης οἱ ἀρχαῖοι ἐνόουν τὴν διανοητικὴν κατὰπτωσιν, τὸ δοῦλον καὶ ἀνελεύθερον, τὴν ὑποταγὴν καὶ ἐξάρτησιν, ἐν ἀντι-θέσει πρὸς τὴν ἐλευθερίαν. Τοῦτο διαπιστοῖ ὁ *Εὐρικίδης*, λέγων:

τῶν βαρβάρων γὰρ δοῦλα πάντα (*Ἑλέν.* στ. 283).

καὶ ὁ *Ἰσοκράτης* ἐν *Πανηγυρικῷ*, § 50: «Καὶ τὸ τῶν Ἑλλήνων ὄνομα πεποίηκε μηκέτι τοῦ γένους, ἀλλὰ τῆς διανοίας δοκεῖ εἶναι καὶ μᾶλλον καλεῖσθαι Ἑλληνας τοὺς τῆς παιδείσεως τῆς ἡμετέρας ἢ τοὺς τῆς κοινῆς φύσεως μετέγοντας». Ἐσήμαινε πρὸς τούτους· ἡ λέξις *βάρβαρος* καὶ τὸ μὴ ὁμόγλωσσον. «*Βαρβάρους λέγει ὁ Ἡρόδοτος* (ἐν *Κλειοῖ* 158) τοὺς μὴ σφίσιν ὁμογλώσσους».

ινατολικῶν δυνάμεων (Dei gratia reges) τῆ 14/26 Σεπτεμβρίου 1815, ἀνακηρυχθήσῃ; δὲ τὸ θεοκρατικὸν σύστημα ἐν τῇ συνθήκῃ τοῦ Laybach τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1821; ἰὼς νὰ ἀποκαλέσωμεν τὴν πρὸς ἀλλήλους διχωγὴν τῶν πολεμίων τοῦ Μεσαίωνος, τὴν νύκτα τοῦ *Αἰγίου Βαρθολομαίου*, τὴν νομοθεσίαν τῶν *Coda Noirs* ἢ *Negro-lawes*, τὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν τῶν *Seigneurs justiciers*; ἐν ᾧ δὲ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα οἱ μὴ νόμον ἔχοντες Ἕλληνες «οὐκ ἐχρηστηρίζοντο πολεμοῦντες πρὸς ἀλλήλους», σήμερον καὶ αὐτοὶ εἰσι οἱ ὀπαδοὶ τοῦ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ ἰσότητος Σταυρωθέντος εὐλογοῦσι τὰ ὄπλα ἀλληλοσφάζομενοι. Κατὰ τί ἄρ' ἔτι συνετέλεσαν ἢ εἰς ἓνα πνευματικὸν ἀρχηγὸν ἔνωσις τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας, εἰ μὴ εἰς ἐμυλιόους παραγμούς, εἰς πολυετείς κατατρεπτικούς πολέμους, εἰς καταπάτησιν καὶ αὐτῶν εἰς τὸν στοιχειωδεστάτων θεσμῶν τοῦ Ἀστικῶς Δικαίου; Ἡ φιλοσοφία, αἱ ἐπιστήμαι, ἡ ἐλευθερία τοῦ σκέπεσθαι ἐνεποιοῦν εἰς τὴν κτησάνην πλειότερον φόβον ἢ ὁ *Καλβίνος* καὶ ὁ *Λούθηρος*¹. Οὐδέποτε ἑλληνικὴ πολιτεία ἀπηγόρευσε τὴν ἐλευθερίαν τοῦ λόγου, ὡς ἡ Πρωσσία εἰς τοὺς *Arndt* καὶ *Gorres*, οὐδὲ ἀπήντησεν εἰς πατριωτικὰς κραυγὰς διὰ τῆς καταργήσεως τῶν πανεπιστημίων². Καὶ ὅμως περὶ τῶν κακουργημάτων τούτων οὐδεὶς ἐγένετο λόγος, ἐν ᾧ ἡ ἀτυχὴς Ἑλλάς, τὸ κράτος τῆς διανοίας καὶ τοῦ λόγου, *subit le sort de ses monuments qui en couvrent le sol, et dont la main des hommes n'a pas respecté l'incomparable harmonie*³.

Οἱ Νορμανδοί, κατακτῆσαντες τὴν Ἀγγλίαν περὶ τὸν ΙΑ' αἰῶνα, οὐδὲν ἐπεβάθησαν. Πράγματα, πρόσωπα, ἄνδρες, γυναῖκες κτλ. κτίστησαν λεία τοῦ νικητοῦ. Αἱ κόραι τῶν ἔργων περιῆλθον εἰς χεῖρας ἀγροίκων, κατατάντων φουδραχῶν δικαιοῦματι βίας καὶ ἀπαγῆς⁴. Κατὰ τὴν αὐτὴν περίπτωσιν ἐποχῆν ὁ *Φίλιππος Αἰγυσιος* καὶ *Ριχάρδος ὁ Λεοντόκαρδος*, πολεμοῦντες πρὸς ἀλλήλους, ἐτύρωσαν ἀνὰ δεκαπέντε αἰχμαλώτους, τοὺς

ὁποίους καὶ ἀντήλλαξαν ἐν τοιαύτῃ καταστάσει. Ἐν Παλαιστίνῃ δὲ ὁ αὐτὸς *Ριχάρδος*, πολεμῶν ὑπὲρ τοῦ *Ἰσλαμωμένου*, ἔσφαξε 2500 αἰχμαλώτους. . . . Αὐτὸς ὁ *Μέγας Ναπολέων*, κρατήτας ἐξ ἐρόδου τῆς Ἰσπρίας, ἀρ' οὐ ἐπὶ τριάκοντα ὀλοκλήρους ὥρας ἐλεηλάτησε τὴν πόλιν καὶ κατέσφαξε τοὺς ἀνθισταμένους, διεπέρατε τελευταῖον ἐν στόματι μαχαίρας χιλιάδας τινὰς αἰχμαλώτων, λόγῳ ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ τοὺς διαθρέψῃ¹.

Ἄλλὰ τίς ἰσχυρὸς κάλαμος δύναται νὰ περιγράψῃ τὴν αὐθαίρετον καὶ σκληρὰν διαγωγὴν τῶν πολεμίων τοῦ Μεσαίωνος; τίς δύναται νὰ ἐξέυρη τὸ δίκαιον, ὅπερ διεῖπε τὰς μεταξὺ ἀλλοθρήσκων σχέσεις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἢ καὶ αὐτῶν ἐπι τῶν Χριστιανῶν πρὸς ἀλλήλους; Ὁ Μεσαίων, ὁ αὐταρχικὸς Μεσαίων, ἀποτελεῖ ἀπότομον μετὰβασιν ἐκ τῆς ἰσότητος εἰς τῆς τάξεως εἰς τὴν βίαν, τὴν ἀναρχίαν καὶ τὸ χάος. Τίς ἠδύνατο νὰ σκεφθῆ περὶ τοῦ δικαίου τοῦ ξένου, ὅποτε τὰ δίκαια τοῦ πολίτου καὶ τῆς πατρίδος δὲν ὑπῆρχον; πῶς νὰ μὴ ὑπῆρχε δικίσεις μεταξὺ τῶν λαῶν, ὅποτε νόμιμος κατὰστασις ἐθεωρεῖτο ὁ πόλεμος; Ἡ εἰκὼν τῆς Εὐρώπης τοῦ Μεσαίωνος εἶναι εἰκὼν θλιβερά, ἀποτρόπαιος· ἐκάστη σελὶς τῆς ἱστορίας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἶναι γεγραμμένη δι' αἵματος, ἐκάστη ἐπανάστασις ἐμπεποτισμένην χειμάρρους αἱμάτων! οὐδὲν ἔχνος σῶζεται θεοῦ ἢ ἀνθρωπίνου δικαίου· ἡ συνείδησις κρύπτεται ὑπὸ τὰς πτυχὰς νικηφόρου σημαίας, ἢ δὲ πολιτικὴ ἐπικαλεῖται τὸ δίκαιον μόνον ὅσκις πρόκειται νὰ κλύψῃ ἀσχημίας! Ἐπι τῶν σελίδων τῆς ἱστορίας τοῦ Μεσαίωνος ἀρμύζει ἀνακμιθόλως ὁ ἐπὶ τῆς εἰκόνης τοῦ δόγη *Μαρίνου Ραυεδρι* μέλας πέπλος μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς: *Pro suis criminibus*.

Μήτοι ἄρ' ἔτι νεώτεροι ἐδογματίσαν ἐν ταῖς νομοθεσίαις αὐτῶν τὸ δόγμα τῆς ἀδελφότητος τῶν λαῶν; Μὴ δὲν ἤχει κακοήγως ἐν τοῖς κώδιξιν αὐτῶν τὸ ὄνομα τοῦ ξένου; μὴ δὲν ὑπάρχει ἄβυσσος μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τούτου, πατασσομένου διὰ πολλῶν ἀνικνηστικῶν; ἢ ποῦ ὁ ξένος ἀπολαύει τῶν αὐτῶν δικαιομάτων, οἷων ὁ ἄστος; ἀλλὰ καὶ ἡ διαφορὰ τοῦ θρησκευματος μὴ δὲν συνεπιφέρει στέρησιν πολιτικῶν τινῶν δικαιωμάτων; Ἐν Ἀγγλίᾳ λ. γ. οἱ καθολικοὶ ἱερεῖς στεροῦνται παντὸς δικαιοῦματος ἀγωγῆς περὶ πληρωμῆς

1. *Victor Duruy Histoire Universelle*, p. 533.

2. *Ibid*, p. 540.

3. *C. Paparrigopoulos De la civilisation helénique*, ἐν ἀρχῇ:

4. *M. Blok Dictionnaire de la Politique*, ἐν λ. ennemi.

1. *Thiers Hist. de la Révolution*, tom. X, p. 401.

των ὡσαύτως ἐν τῇ φιλελευθέρῳ Ὀλλανδίᾳ οἱ Καθολικοὶ ἀποκλείονται τοῦ λειψάνου τῶν ἀρχῶν. Οἱ Διαμαρτυρόμενοι καὶ οἱ Λουθηραννοὶ τῆς Αὐστρίας μόνον τῷ 1861 ἐχειραρετήθησαν, οἱ δὲ Διαμαρτυρόμενοι τῆς Ἰταλίας ἀπέκτησαν πολιτικὰ δικαιώματα μετὰ τὸ 1848. Ἐν Σουηδίᾳ καὶ Νορβηγίᾳ μέχρι τοῦ 1861 ἀπαγορεύετο τοῖς Λουθηρανοῖς ἡ ἐνάσκησις τοῦ ἱατρικοῦ ἐπαγγέλματος ἢ ἄλλης ἐλευθερίου τέχνης¹. Ἐν Ἀγγλίᾳ οἱ καθολικοὶ ἀποκλείονται τοῦ θρόνου, τῆς θέσεως σπραγιδοφύλακος, τοῦ ἀξιώματος λόρδου, γραμματέως ἢ δικαστοῦ ἐν Οὐεστμίνστερ κτλ.², μέχρι δὲ τοῦ 1813 δὲν ἠδύνατο νὰ γείνωσιν οὔτε πατριτικοί, οὔτε βουλευταί, οὔτε ἀπλοὶ δικασταί, οὔτε διοικηταί, οὔτε διευθυνταί τραπεζῶν, οὔδὲ νὰ ὀπλοφορῶσιν ἠδύνατο, ἐὰν μὴ εἶχον ἐτήσιαν πρὸς ὄσον 100 τοὐλάχιστον λιρῶν³. Περὶ δὲ τῶν Ἰουδαίων τί δύναται τις εἰπεῖν κατόπιν τῶν γινομένων ἤδη ἐν τῇ μέσῃ Εὐρώπῃ! Καὶ σήμερον ἔτι, μεθ' ὅλην τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ δικαίου τῶν ἐθνῶν, πανταχοῦ δεσπόζει ἡ ἰδέα τῆς ἰσχύος βάσις παντὸς κοινωνικοῦ θεσμοῦ εἶναι τὸ δίκαιον τῆς βίας, ἣτις ἀποτελεῖ τὸ δίκαιον τῶν τετελεσμένων γεγονότων (fait accompli). Ἐν πάσαις ταῖς σχέσεσι τῶν κρατῶν δεσπόζει ἡ ἰδέα τῆς ἰσχύος, τὸ δὲ δίκαιον εἶναι πέπλος, καλύπτων τὴν βίαν καὶ προσδίδων τύπον νομιμότητος. «Πᾶς γὰρ ὁ δυνάμει προέχων δικαιοτέρα αἰεὶ καὶ λέγειν καὶ πράττειν δοκεῖ»⁴. Συμβαίνει ἀκριβῶς καὶ σήμερον ὅ,τι ἔλεγον οἱ Ἀθηναῖοι πρὸς τοὺς Μηλιῶς: «Δίκαια μὲν ἐν τῷ ἀνθρωπίῳ λόγῳ ἀπὸ τῆς ἰσῆς κρίνεται, δυνατὰ δὲ οἱ πρῶχοντες πράσσουν καὶ οἱ ἀσθενεῖς ζυγωροῦσιν». Διὰ τί ἄρα ζητοῦμεν τὸ τέλειον ἐν τῇ ἀρχιότητι, ἀρ' οὐ καὶ σήμερον ἔτι τὸ διεθνὲς δίκαιον ἐν τῇ ἐφαρμογῇ στερεῖται πραγματικότητος; Διὰ τί κατηγοροῦμεν τοὺς ἀρχαίους, λέγοντες ὅτι τὰς πρὸς ἀλλήλους σχέσεις ἐκανόνιζον κατὰ τὸ ἐξ ἔθους δίκαιον, μὴ στηριζόμενον εἰς τὸ κύρος ἠθικῆς τινος ὑποχρεώσεως; Μήτοι καὶ σήμερον, εἰκοστοῦ αἰῶνος ἀρχομένου, τὸ διεθνὲς δίκαιον ἔχει ἀλλοίαν βάσιν; μήτοι μορφοῦνται ὑπὸ τῆν

ἐπιρροὴν νομοθετικῆς τινος ἐξουσίας; μὴ ἄρα γε ὑπάρχει ὑπὸ νόμιμον τύπον ἐκπεφρασμένον ἢ ὑπὸ νόμου τινὸς κεκυρωμένον; Τυχάνει δικαστικῆς τινος ἐξουσίας; ἔχει κώδικα, ὑποχρεοῦντα τοὺς διαφερομένους καὶ προλαυβάνοντα τὰς συγκρούσεις; Βεβαίως οὐχί· διότι, τῶν αὐτονόμων πολιτειῶν μὴ ἐξαρτωμένων ἐκ κοινῆς τινος ἐξουσίας, ἅπαν τὸ δίκαιον ἀνήκει τῇ ἰσχύϊ τῶν ὀπλῶν διεθνῆς κώδιξ εἶναι: la raison de plus fort καὶ κοινὰ νόμιμα: ἡ στρατιωτικὴ ὑπεροχὴ. Ἐπὶ τοσοῦτον εἰβίσθη ὁ κόσμος θεωρῶν τὴν ὑπαρξίν τοῦ δικαίου μόνον ἐκεῖ, ἐνθα ὑπάρχουσι λόγγα: πρὸς ὑπεράσπισιν, ὥστε ἐν ἐλλείψει τούτων τὸ θεωρεῖ ὑποπτον καὶ τὸ κατατάσσει μεταξὺ τῶν ὄνειρων καὶ τῶν ἀτοπιῶν· τὸ δίκαιον σήμερον ὑπαγορεύει ἡ φωνὴ τοῦ τηλεβόλου, ὑφ' ἣν οἱ λαοὶ κλίνουσι τὸν αὐχένα: D'Etat à l'Etat le seul droit connu est le droit de la force¹.

Προκειμένου ἤδη περὶ θεωριῶν, ποῦ ἄλλοθι τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἀπεπειράθη τολμηρότεραν πτήσιν ἢ ἐν Ἑλλάδι; ποῦ μετρησιώθη πλειότερον ἐν τοῖς ὄνειροπολήμασιν αὐτοῦ; ποῦ συνελήφθησαν αἱ ἐν παντὶ θέματι εὐγενεῖς ἰδέαι πρόδρομοὶ τῶν ἀνακαλύψεων τοῦ μελλοντος; ποῦ διείδον ὡς ἐξ ἐμπνεύσεως τὰς ἐπιστημονικὰς ἀληθείας, ἃς διαπιστοῦσιν αἱ μόχοι τοῦ παρόντος αἰῶνος; Ἐὰν ἦτο δυνατόν νὰ στρέψωμεν δέσμην φωτεινῶν ἀκτίνων ἐπὶ τοῦ λαμπροῦ νομοθετικοῦ οἰκοδομήματος τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἠθέλομεν διακρίνει, ὡς ὑπὸ τὴν λάμπην ἀστραπῆς, ὅτι πᾶσαι αἱ περὶ νόμων νεώτεροι φιλοσοφικαὶ θεωρίαι ἐπεφοίτησαν εἰς τὴν διάνοιαν τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ ἑλληνος φιλοσόφου. Ἡ Ἑλλάς τὸ πρῶτον ἐδίδασκεν ἕνα Θεὸν τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων. Ἡ Ἑλλάς πρώτη παρέστησε διὰ τῆς ποιήσεως τὸν Θεὸν ὡς ὑπέρτατον Ὄν. Ἡ Ἑλλάς πρώτη διὰ τοῦ Σωκράτους ἐκήρυξεν ἅπαν τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ὡς τέκνα μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας. Ἐν Ἑλλάδι τὸ πρῶτον ἀνυψώθη ἡ γυνὴ εἰς τὴν ἐμπρέπουσαν θέσιν διὰ τοῦ θεσμοῦ τῆς μονογαμίας, ὃν ἐξύμνησαν οἱ ποιηταί. Ἐν Ἑλλάδι τὸ πρῶτον κατενοήθη ἡ ἐνότης. Εἰς τὰς πανηγύρεις καὶ τοὺς ἀγῶνας εὗρισκέ τις τὸν Ἰλλυριόν, τὸν Θρᾶκα, τὸν ὑπήκοον τοῦ μεγάλου βασιλέως, τὸν Σκύθην κτλ. ἀναστρεφόμενον ἐν ἀγάπῃ μετὰ τοῦ

1. M. Block Dictionn. de la Politique ἐν λεξ. emancipation.

2. E. Glamon Elém. du droit français — liberté de la conscience.

3. M. Blok ouvrage cité.

4. Δίων Κάσσι. LXI, 1.

1. Heffter Droit des Gens, édit. franc. 1866.—Fustel de Coulanges La cité antique, πλ. 250.

κισμοπολίτου Ἀθηναίου, τοῦ τραχέος Σπαρτιάτου, τοῦ πονηροῦ Θεσσαλοῦ, τοῦ ἀξέστου Ἑπειρώτου κτλ. «Ὁ ἀπόστολος τοῦ Ἑλληνισμοῦ Ἀλέξανδρος, ὁ μύησας τὴν Ἀνατολὴν τὰ μυστηριώδη δόγματα τῆς Δύσεως, ἰδρυσε τὴν μικτὴν ἐκείνην κοινωνίαν, ἐν ἧ ὁ Ἕλληνας, ὁ Αἰγύπτιος, ὁ Ἰουδαῖος, ὁ Φοῖνιξ, ὁ Πέρσης κτλ., θεμελιούντες ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς τὰ φιλοσοφικά καὶ θρησκευτικὰ δόγματα καὶ μυστήρια, προσεσκύασαν τὸν κόσμον εἰς τὸν Χριστιανισμόν τὸ κράτος τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐδίδαξε τοὺς ἀνθρώπους τὴν ἠθικὴν ἐνότητά καὶ τοὺς κοινούς δεσμούς. . . . Μετὰ ὑπερτάτης χάριτος καὶ νεανικῆς ἀρθονίας ἐσπειρε παντοῦ ἐν τῇ διαβάσει τοῦ σπέρματος ἀσθονοῦ γονιμότητος, ἐγκυαλείπουσα εἰς τὸ μέλλον τὴν ἐλευθερὰν κούρην ἀνάπτυξιν»¹. Ὁ ἐπιφανὴς φιλόσοφος τῶν νεωτέρων χρόνων παγκοσμίου ἀπολαύων φήμης ὁ *Voltaire*, ἀποβλέπων εἰς τὴν προσγινομένην τοῖς Ἕλλησιν ἀδικίαν, εἶπεν εἰς τὴν ἐπαγωγὴν τῆς παγκοσμίου αὐτοῦ Ἱστορίας.

«Il faut avoir meilleur opinion des Grecs, qui sont nos maitres en tous; ce sont les philosophes d'Athènes, de Milet, de Syracuse, d'Alexandrie, qui ont rendu les habitants de l'Europe actuelle supérieurs aux autres hommes. Si Xerxes ont vaincu à Salamine nous serions peut-être encore barbares».

Καὶ ἤδη, περαίνοντες τὴν παρούσαν πραγματείαν, παρακαλοῦμεν τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας «ἡμῖν συγγνώμην ἔχειν καὶ μὴ δυσχεραίνειν, μεταφέρουσι τὴν πολλὴν ἱστορίαν, ἐάν τι πταιῶμεν, ἀλλ' ἀγαπᾶν ἐν τὰ πλείω τῶν εἰρημένων ἐτέροις ἄμεινον λέγωμεν ἢ τὰ παραλειφθέντα δι' ἄγνοιαν προστιθώμεν». Ὡς δὲ καὶ ἀρχόμενοι εἶπομεν, τὰ ἡμαρτημένα καὶ τὰ δι' ἄγνοιαν παραλελειμμένα εἰπάτωσαν

Φῶτες ὄσοι χρυσαμπύκων
ἐς δίφρον Μοισᾶν
ἐποχοῦνται

διότι

ἃ γὰρ Λακεδαιμῶν πολλῶς ἔχει μέο κάρρονας.

1. *Block Dictionn. de la Politique*, ἐν λ. *conquète*.

Ο ΠΑΦΛΑΓΟΝΙΚΟΣ ΔΙΑΚΟΣΜΟΣ ΚΑΘ' ΟΜΗΡΟΝ ΚΑΙ ΣΤΡΑΒΩΝΑ

ὑπό

ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΠΑΡΑΝΙΚΑ

Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ἈΤΙ συνεδρίᾳ τῆς 11 Ἰανουαρίου 1899.

Ἡ κατὰ τὸν Πόντον τοῦτον χώρα, καίτοι ἀπωκισμένη τῆς κυρίως Ἑλλάδος, ἦν γνώριμος καὶ οἰκεία τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν. Ὁμῆρος, ὁ πατὴρ τῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως, μεταξὺ τῶν ἐπικούρων τῶν Τρώων ἀναφέρει ἐν τῷ καταλόγῳ καὶ τοὺς ὀρμημένους ἐκ τῶν μερῶν τούτων, οὓς συντόμως καὶ διὰ μιᾶς, οὕτως εἶπεν. πρ' ἀλλήλους ἀναφέρει ἐκ Παφλαγονίας καὶ Ἀλιζώνων, ὥστε προβαίνων τις ἀπὸ Παφλαγονίας πρὸς ἀνατολὰς φθάνει εἰς τὴν χώραν τῶν Ἀλιζώνων, ἰδίχ δὲ εἰς τὴν Ἀλύθην, τὴν γενέθλιον τοῦ ἀργύρου.

«Παφλαγόνων δ' ἠγεῖτο Πυλαιμένεος λάσιον κῆρ ἐξ Ἐνετῶν, ὅθεν ἡμιόνων γένος ἀγροτεράων, — οἱ ῥα Κύτωρον ἔχον καὶ Σήσαμον ἀμφενέμοντο, ἀμφί τε Παρθένιον ποταμὸν κλιτὰ δάματ' ἔναιον, Κρώμνάν τ' Αἰγιαλὸν τε καὶ ὕψηλούς Ἐρυθίνους. Αὐτὰρ Ἀλιζώνων Ὀδῖος καὶ Ἐπίστροφος ἤρχον τηλόθεν ἐξ Ἀλύθης, ὅθεν ἀργύρου ἐστὶ γενέθλη».

Ἰλ. Β, 851—7.

Ἀναγινώσκοντες μετὰ προσοχῆς ταῦτα, παρατηροῦμεν, ὅτι ὁ ποιητὴς ἀπὸ τῆς Παφλαγονίας μέχρι τῆς σημερινῆς Χαλδίας καὶ Ἀργυροπόλεως (Κιουμουσχανέ) ἀναφέρει ὀνό-

μκτα γνωστὰ καὶ νῦν ἔτι ἀπαραλλάκτως ἀπαγγελλόμενα. Ἡ Παφλαγονία, τὰ Κοτύωρα (Ὀρδοῦ), ἡ Σήσαμος ἢ Σαμφούς¹, ὁ Παρθένιος ποταμός, ἡ Κρῶμα², ὁ Αἰγιαλός, ἀναμφιβόλως τὰ ἐνταῦθα παράλια τοῦ Εὐξείνου, οἱ Ἀλιζωνοὶ, ἀναντιρρήτως οἱ βραδυτέρον κληθέντες Λαζοί, ἡ Ἀλύβη, ὅπου καὶ τότε ἀκόμη ἦσαν τὰ μεταλλεῖα τοῦ ἀργύρου καὶ περὶ τὴν ὁποίαν κατῴκουν οἱ κατοπὶν Χάλυβες (βεβαίως ἐκ τῆς ὀμηρικῆς Ἀλύβης τὸ ὄνομα ἔλκοντες), ἡ Χαλδαῖοι, ἡ Χαλδία τῶν Βυζαντινῶν, πάντα τὰ ὀνόματα ταῦτα ἀπαράλλακτα σχεδὸν ὑφίστανται καὶ μέχρι τοῦδε καθαρῶτα ἀκούονται.

Δὲν ἐπιχειρῶ νὰ ὀρίσω ἀκριβῶς τὰς θέσεις τῶν ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου ἀναφερομένων μερῶν τούτων, οὐδαμῶς ὁμῶς συμμερίζομαι τὴν γνώμην ἐκείνων, οἵτινες τάσσουσιν αὐτὰ πέραν τῆς Σινώπης, παρὰ τὸν Παρθένιον ποταμόν, οὐδ' ἀμφιβάλλω, ὅτι αἱ θέσεις αὐταὶ πιθανώτατα εἶναι αἱ σημεριναὶ μὴ μετενεχθεῖσαι τοσοῦτον μακρόθεν εἰς τὰς σήμερον οὕτω καλουμένας. Πῶς ἦτο δυνατόν καὶ διὰ τίνα λόγον τὰ ὀνόματα τῶν Κοτύωρων, τῆς Σησάμου καὶ τῆς γεραρχῆς Κρῶμνης νὰ μεταφερθῶσιν ἀπαράλλακτα ἐκ τῶν πέραν τῆς Σινώπης χωρῶν εἰς μέρη ἱστορικῶς ἀναμφισβήτητα καὶ ὑπὸ τῆς παραδόσεως καὶ τῶν ἱστορικῶν μέχρι τῆς σήμερον μαρτυρούμενα; Εἰκάζω λοιπόν, ὅτι οἱ ἀρχαιοτάτοι Ἕλληνες ἐγίνωσκον καλῶς τὰ μέρη ταῦτα, ἀφοῦ καὶ τὴν γενέθλιον τοῦ ἀργύρου, καίτοι ἀπέχουσαν ὀπωσδήποτε, γινώσκουσι καὶ ἀναφέρουσι. Πόθεν ἄρα γε ἔλαβον γνῶσιν τούτων; βεβαίως ἐκ χρόνων πολὺ προγενεστέρων τοῦ Ὀμήρου καὶ τῶν Τρωϊκῶν. Ἡ πολυθρήλητος Ἀργοναυτικὴ ἐκστρατεία, ὅσονδήποτε καὶ ἂν καλύπτεται ὑπὸ σκότους, περιέχει ἀναμφιβόλως τὸν πυρῆνα τῆς ἀληθείας. Μεταγενέστεραι περιγραφαὶ τοῦ πλοῦ τῶν ἠρώων, τῶν Μινυῶν τῆς παναρχαίας Ἑλλάδος, τῆς Βοιωτίας καὶ Θεσσαλίας, ἀναφέρουσι λεπτομερέστερον, οὐχὶ δὲ καὶ ἀκριβέστερον τὰ κατὰ τὰς ἡμετέρας χώρας. Ἀπολλώνιος ὁ Ῥόδιος, κατὰ τὸν γ' πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα ἀκμάσας, ἐξ ἀρχαίων πηγῶν ἀντλήσας μετὰ πολλῆς φιλοπονίας, ἀναφέρει

ἐν τῷ λαμπρῷ αὐτοῦ περὶ Ἀργοναυτικῶν ποιήματι τὸν ποταμόν Παρθένιον (Ἀργον. βιβλ. Β', 932—39) ὁπόθεν μετὰ μιᾶς νυκτὸς πλοῦν ἐφθασαν οἱ Ἀργοναῦται εἰς τὴν Σήσαμον, παρέπλευσαν τοὺς Ἐρυθίους, τὴν Κρῶμαλον, τὴν Κρῶμναν, τὸν δασώδη Κτύωρον (942—4). Ἐντεῦθεν ἔκαμψαν τὴν πρὸς ἀνατολὰς Κάραμβιν καὶ παρὰ τὸν Αἰγιαλὸν κωπηλατοῦντες μίαν ἡμέραν καὶ νύκτα ἐφθασαν εἰς τὴν Σινώπην (945—8). Ὁ Ἀπολλώνιος ἀκολουθῶς ἀναφέρει κατὰ τὸν πρὸς ἀνατολὰς πλοῦν τῶν ἠρώων τὴν χώραν τῶν Ἀμαζόνων (966—7), τὴν γῆν τῶν Χαλύβων (1002—5), τῶν Τιβαρητῶν (1012), τὸ ἱερόν ὄρος καὶ τὴν γῆν τῶν Μοσσουνοικῶν (1017—8) ἀντιπέραν τῆς νήσου Ἀρκτιάδος (1032—4), τὴν νήσον Φιλυρίδα, ὁπόθεν παραπλέοντες τὰς χώρας τῶν Μακρῶνων, Βιγήρων, Ταπειρῶν, Βυζήρων καὶ τέλος βλέποντες τὸν Καύκασον κατέπλευσαν εἰς τὸν μυχόν τοῦ Εὐξείνου εἰς τὴν Αἰαίην καὶ τὸν Φᾶσιν (1245—65).

Ἐκ τῶν τοῦ Ἀπολλωνίου ἐξάγομεν, ὅτι ὁ ποιητὴς ἐγίνωσκε μὲν τὰ ὑπὸ Ὀμήρου ἀναφερόμενα, τούτοις ὁμῶς ἀνέμιξε καὶ ἕτερα ὀνόματα λαῶν, τόπων, ποταμῶν κατὰ τοὺς ἑαυτοῦ χρόνους γνωστῶν. Ὄπωσδήποτε τὰ ὀνόματα τῶν ὑπὸ Ὀμήρου ἀναφερομένων πόλεων, Κυτῶρου, Σησάμου, Κρῶμνης, τάσσει πολὺ πέραν τῆς Σινώπης, περὶ δὲ τῶν Ἀλιζῶνων καὶ τῆς Ἀλύβης οὐδένα λόγον ποιεῖται. Φαίνεται ὅθεν πιθανόν, ὅτι ὁ ποιητὴς οὗτος, γράφων ἐν τῷ σπουδαστηρίῳ αὐτοῦ, δὲν ἐπεσκέφθη τὰ μέρη ταῦτα, παρ' ἄλλων δὲ παραλαμβάνων μεταγενεστέρων ἀνέμιξε νέα παλαιοῖς, συγγῆων οὕτω καὶ τὰς θέσεις, ἃς ὁ Ὀμηρος παρέθετο καθ' ἡμᾶς πιστότερον.

Λεπτομερέστερον περὶ αὐτῶν λέγει ὁ Στράβων· «Μετὰ τὸν Παρθένιον ποταμόν Ἀμαστρίς. . . Ἐκεῖνη μὲν οὖν Ἀμαστρίς, γυνὴ μὲν Διονυσίου τοῦ Ἰρακλείας τυράννου, θυγάτηρ δὲ Ὀξυδάδου τοῦ Δαρείου ἀδελφοῦ τοῦ κατὰ Ἀλέξανδρον, ἐκ τεττάρων κατωικίων συνώκισε τὴν πόλιν ἐκ τῆς Σησάμου καὶ Κυτῶρου καὶ Κρῶμνης (ὧν καὶ Ὀμηρος μέμνηται ἐν τῷ Παφλαγονικῷ διακόσμῳ), τετάρτης δὲ τῆς Τίου. . . ὧν ἡ Σήσαμος ἀκρόπολις τῆς Ἀμάστριος λέγεται. Τὸ δὲ Κτύωρον ἐμπόριον ἦν ποτε Σινωπέων, ὠνόμασται δὲ ἀπὸ Κυτῶρου τοῦ Φριζοῦ παιδός, ὡς Ἐφορός φησιν. Ὁ δὲ Αἰγιαλός ἐστι μὲν ἠϊὼν μακρὰ πλείονων ἢ ἑπτὰ σταδίων, ἔχει δὲ καὶ κώμην ὀμῶντων. ἧς μέμνηται ὁ ποιητὴς ὅταν ρῆι Ἀκρῶμνάν τε

1. Οἱ Βυζαντινοὶ κλοῦσιν αὐτὴν Σαμιγῶν Γεώργιος Ἀκροπολίτης Χρονικ. σελ. 14. Ἐφραίμους, στίχ. 7518.

2. Ὁ Ζώαιμος ἀναφέρει Κρῶμναν(η) ἐν Λυκίῳ, σ. 59, καὶ ἐν τῷ Συνεκδήμῳ Ἱεροκλέους φέρεται Κρῶμνα (η) ἐν Παμφυλίῳ. Κωνστ. Πορφυρογέν. τόμ. Γ', 395.

Αιγιαλὸν καὶ ὑψηλοὺς Ἐρυθίνους» . . . Ἐρυθίνους δὲ λέγεσθαι φασὶ τοὺς νῦν Ἐρυθρίους ἀπὸ τῆς χροᾶς· δύο δ' εἰσὶ σκόπελοι. Μετὰ δὲ Αἰγιαλὸν Κάρραμβις, ἄκρα μεγάλη . . . μετὰ δὲ Κάρραμβιν Κίνωλος καὶ Ἀντικίνωλος καὶ Ἀβώνου τείχος καὶ Ἀρμένη . . . εἶτα αὐτὴ Σινώπη». *Στράβ.* IB', 544¹.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν ἀπὸ Ἀμαστρίας μέχρι Σινώπης Παφλαγόνων, περὶ δὲ τῶν Ἀλιζώνων λέγει· «Οἱ δὲ νῦν Χαλδαῖοι Χάλυβες τὸ παλαιὸν ὠνομάζοντο, καθ' οὓς μάλιστα ἡ Φρανακία ἰδρύεται, κατὰ θάλασσαν μὲν ἔχουσα εὐρύαν τὴν ἐκ τῆς πηλαμηδείας (πρώτιστα γὰρ ἀλίσκεται ἐνταῦθα τὸ ὄψον τοῦτο), ἐκ δὲ τῆς γῆς τὰ μέταλλα, νῦν μὲν σιδήρου, πρότερον δὲ καὶ ἀργύρου . . . τούτους μὲν οἶμαι λέγειν τὸν ποιητὴν Ἀλιζώνους ἐν τῷ μετὰ τοὺς Παφλαγόνας καταλόγῳ αὐτὰρ Ἀλιζώνων Ὄθλος καὶ Ἐπίστροφος ἦρχον τηλόθεν ἐξ Ἀλύθης, ὅθεν ἀργύρου ἐστὶ γενέθλη». *Στράβ.* IB', 549.

Καὶ ταῦτα ὁ μέγας γεωγράφος τῆς ἀρχαιοπρεπτοῦ *Στράβων*, ἐπὶ Χριστοῦ ἀκμάσας καὶ ἐξ Ἀμασειᾶς καταγόμενος. Ἐπιτρέπεται νὰ ὑποβάλωμεν ταῦτα εἰς βραχεῖαν κρίσιν. Ὁ *Στράβων*, πανταχοῦ ἀναφέρων τὸν Ὅμηρον, ἰσχυρῶς οὗτος περιγράφει μέρος τι, τάσσει τὰς ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ἀναφερομένας πόλεις ἐν τῷ διακόσμῳ τῶν Παφλαγόνων, Κύτωρον, Σήσαμον, Κρῶμναν, εἰτι Αἰγιαλὸν καὶ Ἐρυθίνους, περὶ τὴν Ἀμαστριν, ἣν ὁμοῦς δὲν ἀναφέρει ποσῶς, ὡς μὴ τότε οὔσαν. Ἐρχόμενος δὲ κατόπιν μετὰ πολλὰ ἄλλα εἰς Ἀλιζώνους καὶ τὴν Ἀλύθην τοῦ Ὅμηρου, τάσσει αὐτοὺς ὀρθότερον ἐκεῖ, ὅπου βραδύτερον ὄκουν οἱ Χάλυβες, οἱ Χαλδαῖοι καὶ ὅπου τὰ μεταλλεῖα τότε μὲν σιδήρου, πρότερον δὲ ἀργύρου, περιέπου κατὰ τὴν σημερινὴν Χαλδίαν. Δεχόμεθα οὖν τὸ δεύτερον τοῦτο περὶ τῶν Ἀλιζώνων καὶ τῆς Ἀλύθης εἰς τὰς σημερινὰς περίπου θέσεις.

Ἦδη ἐκ αὐτῶν τοῦ Ὅμηρου ἀναφερόμεναι πόλεις Κύτωρον, Σήσαμος καὶ Κρῶμνα συγκεντρωθῶσιν ἀκριβῶς περὶ τὴν νῦν Ἀμαστριν ὡς συνοικίαι αὐτῆς (ὡς λέγει ὁ *Στράβων*, παραλείπων τὸν Αἰγιαλὸν καὶ τοὺς Ἐρυθίνους), πῶς τὰ ὀνόματα ταῦτα μετεφέρθησαν εἰς τὰς θέσεις τῶν κατόπιν καὶ νῦν Κοτυώρων, τῆς Σαμ-

ψούντος καὶ τῆς ἡμετέρας Κρῶμνης; πότε δὲ ἐγένετο καὶ πῶς ἡ μεταφορὰ αὕτη ἀπὸ τοσοῦτον μακρᾶς ἀποστάσεως εἰς πόλεις φερούσας πολὺ πρότερον καὶ σήμερον εἰτι ἀδιαφιλονικητῶς τὰ αὐτὰ ὀνόματα Σαμψούντος, Κοτυώρων, Κρῶμνης ὀλίγον πρὸς νότον τῆς Τραπεζοῦντος; Διὸ ἐπιμένω, ὡς προείπον, εἰς τὴν προτέραν μου ἐξήγησιν τῶν ὑπὸ τοῦ Ὅμηρου λεγομένων, θεωρῶν τὰς ὑπ' αὐτοῦ ἀναφερομένας πόλεις κατεχούσας τὰς καὶ νῦν εἰτι σωζόμενας θέσεις, οὐχὶ δὲ πιθανὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀπολλωνίου καὶ αὐτοῦ τοῦ *Στράβωνος*, ὃν οὐχὶ τοσοῦτον ἀκριβῆ εὔρον ἄλλοτε καὶ εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ Τρωϊκοῦ πεδίου.

Ὁ Ὅμηρος λοιπὸν καὶ οἱ πανάρχαιοι Ἕλληνες ἐγίνωσκον ἰκανῶς τὰ μέρη ταῦτα, εἰκάσω δὲ ὅτι ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἐγένετο κατόπιν ἐπὶ τῶν ἱστορικῶν χρόνων, δηλαδὴ ἡ ἰδρύσις τῶν ἐλληνικῶν ἀποικιῶν, ἐγένετο καὶ πολὺ πρότερον. Οἱ Ἕλληνες ἔμποροι, οἱ πλούσιοι Μινυαὶ Αἰολεῖς τῆς Βοιωτίας καὶ Θεσσαλίας, ζητοῦντες τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυρον ἤρχοντο ταῖς ναυσὶν αὐτῶν εἰς τὰ μέρη ταῦτα προβαίνοντες μέχρι τῆς Κολχίδος, τοῦ Φάσιδος καὶ τῆς Ἀλύθης ἵνα λάβωσι τὸ χρυσόμαλλον δέρας· ἐγίνωσκον ἄρα τὴν πηγὴν τοῦ ἀργύρου πολὺ ἀρχαιότερον. Πιθανὸν δὲ μοι φαίνεται, ὅτι καὶ τότε ἀκόμη ἰδρύσαν ἀποικίας ἀμακίας, ἔμπορικὰ δηλαδὴ πρακτορεία, ἐν οἷς μετεκόμιζον τὰ προϊόντα τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν αἰγιαλὸν τοῦτον τοῦ Εὐξείνου διὰ τῶν Συμπληγάδων τοῦ Βοσπόρου ναυτιλλόμενοι, ἀμοιβαίως δὲ ἀνταλλάσσοντες μετέφερον εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν ἄργυρον τῆς Ἀλύθης καὶ τοὺς ἀγροτέρους ἡμίονους τῶν Ἐνετῶν τῆς Παφλαγονίας καὶ τὰ λοιπὰ προϊόντα τῶν ἀνατολικῶν τούτων χωρῶν. Πολὺ ἀρχαιότερον ἄρα οἱ Ἕλληνες ἐγνώρισαν τὰ μέρη ταῦτα πρὶν οἱ Μιλήσιοι οἰκίσωσι τὴν Σινώπην καὶ δι' αὐτῆς τὴν Τραπεζοῦντα τῷ 756 π. Χ. Ἀλλὰ τὰ μὲν κτίσματα τῶν Μιλησίων, ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις γενόμενα, διστηρήθησαν ὑπὸ τῆς ἱστορίας, τὰ δὲ ἀρχαιότερα ἐκαλύφθησαν διὰ παντὸς ὑπὸ τοῦ ἀδιαφανοῦς πέπλου τῆς ἀργοναυτικῆς ἐκστρατείας, πιθανῶς γενομένης κατὰ τὸν γ' π. Χ. αἰῶνα.

Ὁ Ἕλληνισμὸς λοιπὸν ἔχει βαθυτάτας ρίζας εἰς τὸν Αἰγιαλὸν τοῦτον τοῦ Εὐξείνου, ἀπὸ τῆς Παφλαγονίας μέχρι τῆς Αἰαίης, τῆς πατρίδος τῆς Μηδείας, πολὺ βαθυτέρας ἢ ὅσον παρέδωκεν ἡμῖν ἡ ἱστορία. Ὅτε δὲ ὁ Ξενοφῶν μετὰ τῶν μυρίων αὐτοῦ ἔφθασεν εἰς

1. Καὶ ὁ γνωστὸς γεωγράφος Kiepert τάσσει τὰς πόλεις ταύτας τοῦ Ὅμηρου περὶ τὴν Ἀμαστριν, πέραν τῆς Σινώπης, ἐν τοῖς χάρταις αὐτοῦ.

τὴν Τραπεζοῦντα, εὐρεν αὐτὸν ἀκμαῖον καὶ ζωηρόν, καλλιεργούμενον καὶ ἀρδευόμενον ἀφθόνως ἕνεκα τοῦ φυσικοῦ πλοῦτου τῆς χώρας καὶ τῶν καλῶν ιδιοτήτων αὐτῆς.

Κρίνω περιττὸν νὰ προσθέσω, ὅτι βραδύτερον ὁ Ἑλληνισμὸς ἐτι μᾶλλον διεδόθη καὶ ἐκρατύνθη ἰδίως ἀπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ, ἀφθόνως δὲ διεσπάρη εἰς ἅπασαν τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, Μεσοποταμίαν, Συρίαν καὶ Αἴγυπτον, ὡς καὶ βραδύτερον ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων, καὶ μάλιστα τῶν ἡμετέρων Βυζαντινῶν, ὁπότε δι' ἀποικίων, διὰ τοῦ

Χριστιανισμοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας αἱ γῶραι αὐταὶ ἐντελῶς ἐξηλληνίσθησαν. Ἀψευδὲς τοῦτου μαρτύριον πρὸς ἄλλοις ἐστὶ καὶ ἡ πανάρχαιος ἑλληνικὴ διάλεκτος τοῦ Πόντου, ἀπὸ δύο καὶ ἡμιτείας χιλιετηρίδων μέχρι τῆς σήμερον λαλουμένη καθ' ὅλην τὴν ἑπαρχίαν Τραπεζοῦντος, Καλδίας, Νεοκαισαρείας καὶ Ἀμασείας καὶ διατηροῦσα εἰσέτι τὸν ἀρχαῖοτροπον αὐτῆς ἰωνικὸν τύπον, τρεῖς ἡμέρας ἐνιαχοῦ δὲ καὶ τέσσαρας πρὸς νότον τοῦ Εὐξείνου εἰς τὴν μεσόγαιαν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΑ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ

ΤΟΥ

ΤΙΜΙΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ ΚΑΙ ΒΑΠΤΙΣΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΒΑΖΕΛΩΝΟΣ

ὑπὸ

ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑ Θ. ΚΥΡΙΑΚΙΔΟΥ

Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ἈΤΠΤ' συνεδρίᾳ τῆς 22 Φεβρουαρίου 1899.

Ἐὰν οἱ δπουδῆποτε τῆς Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας διατρίβοντες καὶ οἰονδῆτι ἐπάγγελμα ἐξασκούντες ἕλληνες λόγιοι, καθηγηταί, διδάσκαλοι, ἀρχιερεῖς, ἰατροί, δικηγόροι, ὑπάλληλοι, ἀπερφάζον ν' ἀφιερῶσιν ἐκάστοτε ἐλάχιστον τῆς σχολῆς αὐτῶν χρόνον περὶ τὴν μελέτην τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἔτυχον διατρίβοντες, πολλή καὶ πολυτίμος θὰ συνεκομίζετο ὕλη, δι' ἧς θὰ καθίστατο δυνατὴ ἡ λύσις διαφόρων ζητημάτων, ἐκκλησιαστικῶν, ἱστορικῶν, φιλολογικῶν καὶ γεωγραφικῶν. Οἱ πρὸς ἔρευναν τῆς ἡμετέρας χώρας παρ' ἡμῖν κατερχόμενοι ἀλλοδαποὶ ἐπιστήμονες ἀποδεικνύονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἥκιστα κατηρητισμένοι πρὸς τοιαύτην ἐργασίαν, τοῦτο μὲν, διότι συνήθως ἀγνοοῦσι τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν ἱστορίαν καὶ τὰ ἔθιμα τῶν μερῶν, ἅτινα ἀναλαμβάνουσι νὰ περιγράψωσι, τοῦτο δέ, διότι ἐπὶ ζητημάτων ἰδίᾳ ἀφορῶντων τὸ ἡμέτερον Γένος καὶ τὴν ἡμετέραν Ἐκκλησίαν, φερῶνται πολλακίς μεροληπτικώτατοι καὶ ἐμπαθέστατοι ἐπικριταί.

Ὡς πανταχοῦ δὲ τῆς Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας, οὕτω καὶ ὁ ἐν Τραπεζοῦντι διαμείνων εἰς πλείστα δύναται ν' ἀσχοληθῆ θέματα, τὴν ἱστορίαν καὶ φιλολογίαν καὶ γεωγραφίαν καὶ ἠθρογραφίαν τοῦ τόπου ἀφορῶντα, καὶ εἰς γενικώτερα δὲ καὶ ἐτι ἐπιστημονικώτερα ζητήματα νὰ ἐπεκταθῆ, οἷον τοῦ ἐμπορίου, τῆς ὑγιεινῆς, τῆς γεωλογικῆς καὶ πετρογραφικῆς τοῦ ἐδάφους κατασκευῆς, τῆς γλωφίδος καὶ τὰ παρόμοια¹. Τοιαῦτα φρονῶν, εὐχαρίστως διέθετον κατὰ τὴν ἐν Τραπεζοῦντι καθηγητικὴν ὑπερσίαν μου τὰς ὥρας τῆς ἀναπαύσεώς μου εἰς μελέτας, ἐξεργουμένας μὲν τοῦ ἰδιαίτερου ἐπιστημονικοῦ μου κύκλου, μὴ ἀπαιτούσας ὁμῶς καὶ ἐιδικωτέρας σπουδᾶς ἢ ἕτερόν τι, πλὴν ἐπιμονῆς τινος καὶ κρίσεως. Οὕτω δ' ἀπετέλεσθη τὸ πλεῖστον ὕλικόν τοῦ πέρυσιν ἐκδοθέντος πονήματός μου περὶ τῶν Τραπεζοῦντιῶν

1. Ἴδε περὶ τοῦτου ἐιδικόν ἄρθρον μου ἐν Ἡμερολογίῳ Σκόκου 1899: «Τραπεζοῦς».

λογίων τῶν ἀπὸ τῆς ἀλώσεως μέχρις ἡμῶν ἀμπαξάντων, καὶ τοῦ ἤδη ἐκτυπομένου ἔργου μου περὶ τῆς παρὰ τὴν Τραπεζούντα ἱερᾶς Μονῆς τῆς Θεοτόκου τῆς Σουμελᾶ, ὡς ἐπίσης καὶ ἰκανῶν ἄλλων πραγματειῶν μου, ἃς ἐλπίζω μικρὸν κατὰ μικρὸν νὰ φέρω εἰς φῶς. Τούτων δ' ἀκριβῶς μία καὶ ἡ ἀνά χεῖρας περὶ τῆς Μονῆς Βαζελῶνος μελέτη.

Δὲν εἶναι τοῖς πολλοῖς κατ' ὄνομα τοῦλάχιστον ἄγνωστοί· αἱ τρεῖς παρὰ τὴν Τραπεζούντα σκυροπηγικαὶ καὶ ἐξαρχικαὶ Μοναί, τῆς Παναγίας Θεοτόκου τῆς Σουμελᾶ, τοῦ Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Περιστερᾶ ἢ Περιστερώτα καὶ τοῦ Τιμίου Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Βαζελῶνος ἢ Ζαβουλῶνος. Δικαίως δὲ πάντῃ καὶ αἱ τρεῖς αὗται ἱερὰι μοναὶ μεγάλης παρὰ τοῦ ὀρθοδόξου κόσμου ἀπολαύουσι φήμης καὶ ὑπολήψεως, καθ' ὅσον μεγίστας ἐν χρόνοις προγενεστέρους προσήνεγκον ὑπηρεσίας τοῖς περιοίκις Χριστιανοῖς, οἵτινες εἰς αὐτάς καὶ μόνας ὄφειλουσιν τὸν ἐθνισμὸν αὐτῶν καὶ τὴν ἐπὶ τὴν χριστιανικὴν πίστιν ἐμμονήν, διότι αὗται ὑπῆρξαν λιμένες σωτήριοι, προσδεχόμενοι τοὺς εἰς αὐτάς καταφεύγοντας, παρηγοροῦσαι αὐτοὺς ἐν ταῖς θλίψεσι καὶ διαθερμαίνουσαι τὴν πρὸς τὸν Θεὸν πίστιν καὶ ἐλπίδα. Παρητηρήθη δὲ ὅτι ὅπου μοναὶ ἐν τῇ χώρᾳ δὲν ὑπῆρχον, ἐκεῖ ἐντελῶς ἐξέλιπεν ὁ Χριστιανισμὸς, ἀπεναντίας δὲ ἀχμαῖος ὄλωσεν καὶ ἀλώβητος διεσώθη οὗτος περὶ τὰς τρεῖς ταύτας ποντικῆς μονᾶς.

Ἄλλὰ πρὸς τὸν πολὺν τοῦτον σεβασμὸν. ὃν ἐκπαλαί πρὸς τὰς τρεῖς ταύτας μονὰς ὁ περιοίκος ἰδίᾳ πληθυσμὸς, ἠσθάνετο, συνεβίβλετο οὐκ ὀλίγον καὶ ἡ ἀρχαιότης αὐτῶν. Καὶ εἶναι μὲν ἀδύνατον νὰ ὀρισθῇ ἀκριβῶς δι' ἐκίστην ἐξ αὐτῶν ὁ χρόνος τῆς ἰδρύσεώς της, σαφῶν πρὸς τοῦτο μαρτυριῶν μὴ ὑπαρχουσῶν· ἀλλ' εἶναι ἐξ ἄλλου διὰ πλείστων τεκμηρίων ἀποδεδειγμένον, ὅτι αἰῶνας ὄλους πρὸ τῆς ἐν Τραπεζούντῃ ἐγκαθιδρύσεως τῆς αυτοκρατορικῆς τῶν Κομνηνῶν ἀρχῆς ἤμαζον καὶ ἦνθουν αἱ παρὰ τὴν Τραπεζούντα μοναί, πρὸς ἃς οἱ Κομνηνοὶ μέγαν ἠσθάνοντο σεβασμὸν καὶ τοσοῦτον, ὥστε καὶ χρυσόβουλλα ἰδιαιτέρᾳ ὑπὲρ αὐτῶν ἐξέδοντο καὶ χώρας ἑλοκλήρους εἰς αὐτάς ὑπέταξαν καὶ ἐν γένει διὰ πολλῶν εὐεργεσιῶν περιέβαλον αὐτάς. Ἐν τῷ περὶ τῆς Σουμελᾶ πονήματί μου ἐνόμισα ὅτι ὤφειλον ν' ἀκολουθήσω πιστῶς τὴν ἀπὸ αἰῶνων διασωθεῖσαν παράδοσιν τῆς ὑπὸ τῶν

ἐξ Ἀθηνῶν πατέρων Βαρνάβα καὶ Σωφρονίου τῷ 386 μ. Χ. ἰδρύσεως τοῦ ἱεροῦ τούτου καὶ περιφήμου μοναστηρίου, νὰ ἐκθίσω δὲ τὰ τῆς πρώτης αὐτοῦ συστάσεως ὡς ἀφηγήσαντο αὐτὴν ἀρχαιοτάτοι ἤδη συγγραφεῖς, ἀποδίδοντες εἰς τὸν Εὐαγγελιστὴν Δουκᾶν τὴν μέχρις ἡμῶν διασωθεῖσαν εἰκόνα τῆς Παρθένου. Βεβαίως δύναται τις πλείστα ἐπιχειρήματα νὰ φέρῃ κατὰ τῆς τοιαύτης παραδόσεως, κατόπιν μάλιστα τῶν ὑπὸ τοῦ μακαρίτου ἀρχαιολόγου Τάσσου Νερούτσου περὶ τῆς Ἀθηναίας εἰκόνης τῆς Γοργοῦπηκῆος γραφέντων¹· οὐδ' εἶναι τις ἠναγκασμένος νὰ δώτῃ πλήρη πίστιν εἰς ὅσα Νεόφυτος ὁ Κανσοκαλυβίτης, ὁ συντάξας τὸ Κτιτορικὸν τῆς Σουμελᾶ καὶ ὁ Παρθένιος Μεταξόπουλος, Τραπεζούντιος λόγιος καὶ ἀρχιμανδρίτης τῆς Σουμελᾶ, ἀφηγήθησαν², λαθόντες ἐκ τῶν προγενεστέρων συγγραφέων. Προκειμένου ὁμως περὶ τοιούτων ἱερῶν καταγωγῶν, ἢ πρὸς τὰς παραδόσεις εὐλάβεια ἐπιβάλλεται, ὅταν τὰς μάλιστα ἀπλῶς νὰ κατεδαφίσῃ καὶ καταχρημίσῃ τὰ δι' αὐτῶν διασωθέντα προτίθεται, οὐδὲν δ' ἀντ' ἐκείνων νὰ ἐγείρῃ δύναται, ἀφ' οὗ ἐνδείξεις ἕτεραι περὶ τοῦ ἀληθοῦς τῆς ἰδρύσεως χρόνου καὶ τῶν πρώτων αὐτῶν ἰδρυτῶν ἐντελῶς ἑλλείπουσιν.

Ἄνεφερα ἐνταῦθα τὰ κατὰ τὴν ἰδρυσιν τῆς Μονῆς Σουμελᾶ, καθ' ὅσον ἐν τῷ προμνησθέντι Κτιτορικῷ αὐτῆς ἀπαντᾷ εἰδησίς τις σχετικὴ πρὸς τὸ ἡμέτερον μοναστήριον τοῦ Βαζελῶνος, περὶ οὗ καὶ μόνον ἐν τοῖς ἔπειτα γίνεται ἐν τῇ παρούσῃ πραγματεῖᾳ λόγος. Ὀλίγον μετὰ τὴν ἀφίξιν τῶν ὀσίων πατέρων Βαρνάβα καὶ Σωφρονίου εἰς τὸ ὄρος Μελᾶ, «ὁ ἡγούμενος τῆς πρὸς δυσμὰς μονῆς τοῦ Τιμίου Προδρόμου τῆς ἐν τῷ Ζαβουλῶν εἰτ' οὖν Βαζελῶν, ἐπισκῆψαντος οἱ καθ' ὑπνοῦς τοῦ βαπτιστοῦ Ἰωάννου διέπεμψαν αὐτοῖς τρεῖς τινος τῶν ἐπ' αὐτόν, ἐπικομίζοντάς σφισιν ἐφ' ἡμίονου τὰ τῆς αὐταρχείας καὶ ὡς κατὰ χρηματισμὸν ἤκοιεν ἀναγγέλλοντάς»³. Ἐὰν λοιπὸν δεχθῶμεν ἀληθῆ ὅσα ὁ Κανσοκαλυβίτης περὶ τοῦ χρόνου

1. Ἡμερολόγιον Ἀτικὸν 1888, καὶ Χριστιανικαὶ Ἀθῆναι, ἐν Δελτίῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας, τόμ. Γ', σελ. 68—70.

2. Τὸ Κτιτορικὸν τοῦτο ἐξεδόθη ἐν Λειψίᾳ τῷ 1775. Περὶ αὐτοῦ ἴδε ἐν ταῖς ἡμαῖς Βιογραφίαις Τραπεζουντιῶν λογίων, σελ. 129, πλείονα δὲ ἐν προλεγόμενοις τῆς ἐμῆς Ἱστορίας τῆς παρὰ τὴν Τραπεζούντα ἱερᾶς Μονῆς Σουμελᾶ.

3. Σελ. 23.

τῆς ιδρύσεως τῆς Μονῆς Σουμελά λέγει, πρέπει τὴν ἰδρυσιν τῆς Μονῆς Βαζελῶνος ν' ἀναγάγωμεν εἰς χρόνους προγενεστέρους τοῦ 386. Ἐν πᾶσι ὁμῶς περιπτώσει δυνάμεθα ἀσφαλῶς ἐκ τούτου νὰ εἰκάζωμεν ὅτι ἡ Μονὴ Βαζελῶνος εἶναι ἀρχαιότερα τῆς Μονῆς Σουμελά, ἥτις μάλιστα μέχρις ἐσχάτων ἐτέλει φόρον κηρίου εἰς ἔνδειξιν ὑποταγῆς.

Ἡ πρώτη τῆς Μονῆς Βαζελῶνος θέσις δὲν εἶναι ἐκείνη, ἐν ἣ αὕτη τὴν σήμερον ἐγείρεται. Τούναντίον ἐκτός πάσης ἀμφιβολίας κείται ὅτι αὕτη τὸ πρῶτον ἐκεῖτο πολὺ γθαμαλωτέρον, παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ διαρρέοντος τὰς δύο ἐκατέρωθεν τῶν βουνῶν κλιτύς ποταμίσκου, τοῦ ἀπὸ τοῦ Τζεβιζλικίου¹, ἀπὸ τοῦ Ηυζίτου² ποταμοῦ χωρίζομένου, ἐκεῖ περίπου, ὅπου τὴν σήμερον κείται νείσκος τοῦ Προδρόμου, ἐν τῷ χωρίῳ Σαχνό³. Ἐλέγετο δὲ τὸ πρῶτον τοῦτο τῆς Μονῆς τοῦ Βαζελῶνος οἰκημ.α παμμέγιστον, πληθὺν κελλιῶν καὶ μοναχῶν περιλαμβάνον, ἐπὶ ἐκτάσεως δὲ μεγίστης ἐκτεινόμενον, ὅπερ ὁμῶς κατεστράφη κατόπιν, ἐρειπώθη καὶ κατασκαφὴν ὑπὸ τῶν ἐπιδραμόντων τὴν χώραν Περσῶν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰουστιανοῦ. Οὐδ' ἐρείπια δ' αὐτοῦ διεσώθησαν, πλὴν ἐν ὡς τοιαῦτα ἐκλάβη τις τὰς ἐπὶ τινος βράχου ἐν ὑψηλοτέρῳ τινὶ θέσει ἀποκειμένας ἀλύσεις, τὰς ὁποίας ἐθεώρησάν τινες ὡς ἐκείνας, αἵτινες συνεκράτουν πρὸς τὸν βράχον τὴν κυρίαν τῆς μονῆς εἰσοδον. Ἄλλ' ἐάν τις τὸν βράχον τοῦτον δεσθῆ ὡς τὸ ἐν τοῦ οἰκοδομήματος ἄκρον, τὸ σημερινὸν δὲ τοῦ Προδρόμου παρεκκλήσιον

1. Τζεβιζλικιον ἐπὶ Κομνηνῶν δικαιοσύμον, σταθμὸς ἐπὶ τῆς μεταξὺ Τραπεζοῦντος καὶ Ἐρζερούμ δημοσίας ὁδοῦ, ἔξ ἀπὸ τῆς πρώτης τῶν δύο τούτων πόλεων ὥρας ἀπέχον, κείμενον παρὰ τοὺς πρόποδας τῶν λόφων, ἐφ' ὧν εἶναι συνωκισμένα τὰ χωρία Καπί-κιοῖ καὶ Λειβερά, ὧν τὸ πρῶτον ὑπάγεται εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Τραπεζοῦντος καὶ τὸ δεύτερον εἰς τὴν ἐξαρχίαν Σουμελά.

2. Τὴν σήμερον Δεϊρμέν-Δερέ, ἥτοι Ποταμὸς τῶν Μύλων, ἐκβάλλων τέταρτον τῆς ὥρας δυσμικώτερον τῆς Τραπεζοῦντος. Αἱ διακλαδῶσεις τοῦ ποταμοῦ τούτου εἶναι πλείσται, διαρρέουσαι τὰς μεταξὺ τῶν πολλῶν τῆς χώρας ὄρειαν σχηματιζόμενας φάραγγας.

3. Τὸ χωρίον τοῦτο ἐν τοῖς ἀρχαιότεροις ἐγγράφοις δὲν ἀναφέρεται, ἔξ οὗ δύναται τις νὰ συμπεράνη ὅτι συνωκίσθη πολὺ μεταγενέστερον. Εἶναι ἀρκούντως ἐκτεταμένον, καίπερ μὴ περιέχον μέγαν ἀριθμὸν οἰκιῶν, καθ' ὅσον τὰ πλείστα τῶν περὶ τὴν Τραπεζοῦντα χωρίων δὲν ἔχουσι τὰς οἰκίας των συγκεντρωμένας ἐπὶ τὸ αὐτό, ἀλλὰ διεσκορπισμένας καὶ μεμονωμένας, ἐν τῷ μέσῳ τῶν περιβαλλόντων αὐτὰς ἀγρῶν.

ὑπολάβῃ ὡς ἀνεγερθὲν ἐπὶ τῆς θέσεως, ἐν ἣ ἐκεῖτο ὁ ἀρχαῖος τῆς μονῆς ναός, θὰ εὕρη ὅτι ἡ μεταξὺ τῶν δύο τούτων σημείων ἀπόστασις εἶναι τοσαύτη, ὥστε πελώριον, κατ' ἔκτασιν τοῦλάχιστον, θὰ ἦτο τὸ οἰκοδόμημα ἐκεῖνο, δυνάμενον οὕτω νὰ περιλάβῃ τοὺς τριακοσίους μοναχοὺς, οὓς ἡ παράδοσις ὡς ἀσκουμένους τὸ πάλαι ἐν τῇ Μονῇ Βαζελῶνος διασημίζει.

Τοῦ ἀρχαίου οὕτω τῆς μονῆς ιδρύματος κατασκαφέντος καὶ ἐρειπωθέντος ὑπὸ τῶν Περσῶν, καὶ τῶν πλείστων ἐκ τῶν πατέρων αὐτῆς θανατωθέντων, κατέφυγον οἱ διασωθέντες εἰς τὸ πυκνὸν καὶ ἀπρόσιτον σιεδὸν δάτος τοῦ ὄρους Ζαβουλῶνος ἢ Βαζελῶνος ἢ Βαζοβελῶνος, ἐνθα συνώκησαν ἐκ νέου τὴν μονὴν αὐτῶν, τὸ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐκ τοῦ προχείρου, εἶτα δὲ μείζονα καὶ εὐρυχωροτέραν διὰ τῆς βοηθείας τοῦ Βελισσαρίου, στρατηγοῦ τοῦ Ἰουστιανοῦ, ὡς μαρτυρεῖ τὸ ὑπὲρ αὐτῆς ἐκδοθὲν χρυσόβουλλον τοῦ Μανουὴλ Κομνηνοῦ. Σκότος ἐν τοσοῦτῳ βαθύτατον καλύπτει τὸν βίον αὐτῆς κατὰ τοὺς μακροὺς μέχρι τῶν κομνηνείων χρόνων αἰῶνας, ἀσφαλῶς δ' ἐκ τούτου δύναται τις νὰ εἰκάζῃ, ὅτι ἡρημώθη καὶ πάλιν ἐν τῷ μεταξὺ ἡ μονή, ἀφ' οὗ οὐδεμία ἔνδειξις τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς μέχρι τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος διεσώθη.

Εὐρον ὁμῶς αὐτὴν ἀνοῦσαν οἱ Κομνηνοὶ τῆς Τραπεζοῦντος, μεγίστου δ' ἀπολαύουσαν παρὰ τῶν περιοίκων σεβασμοῦ, οὓς καὶ προσήλωσαν αὐτῇ διὰ χρυσοβούλλων. Ὁ Ἀλέξιος Γ' ἰδίχ καὶ ὁ Μανουὴλ εὐεργετικώτατοι πρὸς τὴν Μονὴν τοῦ Βαζελῶνος ἐδείχθησαν, πλείστας δωρεὰς καὶ προνόμια αὐτῇ προσενεγκόντες. Ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν ἀγρῶν, τοὺς ὁποίους καὶ σήμερον ἀκόμη κέκτηται ἡ Μονή—ἀγρῶν ὁμῶς ἀγόνων καὶ ἀχρήστων—, χρονολογεῖται ἔκτοτε, ὡς μαρτυροῦσι τὰ διασωθέντα πράτῃρια καὶ ἀφιερωτήρια ἐγγράφα, περὶ ὧν θὰ ὁμιλήσωμεν περαιτέρω. Τὸ χρυσόβουλλον τοῦ Ἀλεξίου Γ', οὗτινος ἀντίγραφον διεσώθη ἐν τῷ κώδικι τῆς Μητροπόλεως Χαλδίας¹, παρέχει τῇ Μονῇ Βαζελῶνος «γῆν ὑπερογὸν καὶ χώρας ἐπιτελεῖν κατ' ἔτος τὰ δημόσια καὶ τὰ ἐπικαρπίας, τὰ χωρία Ζούσαν καὶ Χοριοκόπιν, Χαβάν τε καὶ Σπήλαια, Δανείωχαν καὶ Παπάρουσαν, Χαμουρίν, Μανδρακενὴν καὶ Χαψίν». Τὰ χωρία δὲ ταῦτα εἶναι ἀκριβῶς καὶ τὰ

1. Ἐν σελ. 247—248, ἔξ οὗ καὶ ἰδημοσίευσεν αὐτὸ ὁ κ. Ἀ. Παπαδόπουλος Κεραμεύς, ἐν Ἑλλην. Ἀνεκδ. σελ. 77—78.

σήμερον ἐτι ἀποτελοῦντα τὴν ἐξαρχίαν τῆς Μονῆς. Καὶ τὸ χρυσόβουλλον δὲ τοῦ *Μανουήλ*¹, οὗτινος ἀντίγραφον διεσώθη ἐν τινι τῶν κωδικῶν αὐτῆς, ἐπιβραβεύει τῇ Μονῇ τὰ ὑπὸ τῶν προγενεστέρων αὐτοκρατόρων παραχωρηθέντα δικαιώματα καὶ προνόμια, διατηρηθέντα ἕκτοτε μέχρι τῆς σήμερον.

Ἐνταῦθα δὲν θεωρῶ ἄσκοπον εὐθὺς ἀμέσως νὰ δώσω πληροφορίας τινὰς περὶ τῶν κωδικῶν τῆς Μονῆς, τοσούτῳ μᾶλλον, καθ' ὅσον οὗτοί εἰσι· αἱ κυριώταται πηγαί, ἐξ ὧν ἠρύσθη τὰς περὶ τῆς Μονῆς Βαζελώνος πληροφορίας μου². Τοιοῦτοι ὑπάρχουσι κυρίως δύο, ὁ μικρότερος, στήματος 12ου, ὁ μεγαλειότερος, στήματος 4ου. Ὁ μικρότερος, ὁ καὶ σπουδαιότερος, ἀποτελεῖ ἀξιολογώτατον μνημεῖον τῆς ἐποχῆς τῶν Κομνηνῶν, οὐ μόνον διότι περὶεχέει δεῖγμα τῆς λαλουμένης τότε γλώσσης, ἀλλὰ καὶ διότι περιλαμβάνει ἐν ἀντιγράφοις πληθῶν πρᾶκτικῶν καὶ ἀφιερωτηρίων ἐγγράφων, ὧν τὸ ἀρχαιότερον φέρει ἡμερομηνίαν τοῦ ἔτους 1256 καὶ τὸ νεώτερον τοῦ ἔτους 1479, πᾶντων πολλοῦ λόγου ἀξίον, ἅτε ἐμπειροχόντων ἀπειρήθηκα ὀνόματα ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν, πρόσωπα ὀφρικοῦχα τῆς αὐτῆς τῶν Κομνηνῶν, ὀνόματα τόπων καὶ χωρίων καὶ ἀγρῶν, ὡς καὶ πλείετας ὅσας λεπτομερείας, ἀναφερομένας εἰς τὸν οἰκογενειακὸν βίον τῶν κατοικῶν, εἰς τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα αὐτῶν, εἰς τὰ τοῦ μετρικοῦ συστήματος καὶ λοιπά· ἀλλ' ἰδίᾳ πράξεις δικαστικὰς περιφήμους, κρισιμόγραφα καὶ ἀποφάσεις, ἐν αἷς τὴν πρωτεύουσαν θέσιν κατέχει ἀκύρωσις προγενεστέρως ἀποφάσεως τοῦ Δουκὸς τῆς Ματσούκας ὡς ἀδίκου καὶ παρανόμου, ἀκύρωσις, γενομένη ὑπὸ τῶν καθλικῶν κριτῶν τῆς θεοσώπτου καὶ θεοσυντηρήτου πόλεως Τραπεζοῦντος³. Ὁφείλω ἐνταῦθα νὰ παρατηρήσω, ὅτι ὁ κώδιξ, περὶ οὗ ὁμιλῶ, δὲν εἶναι ὁ αὐτὸς οὔτε μὲ τὸν ὑπὸ τοῦ κ. *Α. Παπαδοπούλου Κεραμέως* περιγραφέντα⁴,

οὔτε μὲ τὸν ὑπὸ τοῦ κ. *Σάββα Ἰωαννίδου* εἰς τὸν ἡμέτερον Σύλλογον δωρηθέντα¹. Ὁ τοῦ κ. *Κεραμέως* ἐγγράφη ἔτι 1705 ὑπὸ *Ἀζαρίου Ἰερομονάχου*², ὡς τὸ ἐν τέλει αὐτόγραφον σημείωμα δηλοῖ, ἔχον ὡς ἐξῆς: «*Μνήσθητι, Κύριε, ἐν τῇ βασιλείᾳ σου τὸν τοῦ Βαπτιστοῦ σου ἐλάχιστον δούλον Ἀζαρίαν, τάχα καὶ Ἰερομόναχον, ἀλήτην τῆς αὐτοῦ μονῆς τοῦ Ζαβουλῶν*· ὃς καὶ γραφεὺς τυγχάνει τοῦ κώδικος τούτου. *ἄψε*». Ὁ ὑπὸ τοῦ κ. *Σ. Ἰωαννίδου* δωρηθεὶς τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου, ἐνθα φέρει ἀριθμ. 36 καὶ περιλαμβάνει φύλλα 120, στήματος 12ου, ἔχει τὴν δε τὴν ἐπιγραφὴν: *Κώδιξ δπου περιέχει τὰ ἀφιερωτήρια τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων Χριστιανῶν, δπου ἀφιέρωσαν εἰς τὴν πανσέβαστον καὶ βασιλικὴν Μονὴν τοῦ τιμίου ἐνδόξου προφήτου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου, τὴν ἐν τῷ ὄρει Ζαβουλῶν οὔσαν ἐν ὄροις Τραπεζοῦντος*. Ὁ κώδιξ οὗτος ἐγγράφη «*ὑπὸ Γερβασίου τοῦ προηγουμένου, ἀνεπιτοῦ διδασκάλου Σεβαστοῦ Τραπεζοῦντιοῦ τοῦ Κομνηνίου*»³, ὡς γέγραπται ἐν τῇ ὀπισθίᾳ τοῦ πρώτου φύλλου σελίδι, ἐν ᾧ ἐν τῇ ἐμπροσθίᾳ σελίδι τοῦ αὐτοῦ φύλλου ἀναγινώσκονται τὰ ἐξῆς: *Κώδιξ ἱερὸς ὑπάρχει τῆς Μονῆς τοῦ τιμίου Προδρόμου τοῦ ἐν ὄρει Βαζοβελῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Τραπεζοῦντος*. Ἄλλ' ὁ ὑφ' ἡμῶν ἐνταῦθα περιγραφόμενος κώδιξ εἶναι πολὺ τῶν ἄλλων ἀρχαιότερος. Ἐπ' αὐτοῦ ἐσημειώσατο τῷ 1661 μοναχὸς τις, οὗτινος τὸ ὄνομα δὲν κατώρθωτα ν' ἀναγνώσω, τὰ ἐξῆς: *Ἁγίε Σακελλάριε· ἰδοὺ ὁποῦ σοῦ παραδίδω τὸν ἱερὸν κώδικα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τοῦ μὴ ἐξωσθῆναι τῆς Μονῆς· διότι ἐγὼ δειλιῶντας διὰ τὸ γερατεῖόν μου σοῦ τὸν παραδίδω ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ δπου τὸν εἶχον φυλαγμένον χρόνους μγ'. *αχζα*'*. Ἐγένετο λοιπὸν τοῦ κώδικος τούτου φύλαξ ὁ γηραιὸς οὗτος ἱερομόναχος τῷ 1618, ἀφ' οὗ παρέδωκεν αὐτὸν εἰς τὸν Σακελλάριον τῷ 1661, φυλάξας ἐπὶ 43 ἔτη. Ἄλλως τε ἡ γραφὴ τοῦ κώδικος τούτου εἶναι τῆς 15ης ἐκτονταετηρίδος, δυσανάγνωτος μὲν, ἀλλ' ἄγαν ἐπιμελετημένη καὶ ἀνεὺ τῶν ὀρθογραφικῶν σφαλμάτων, ὧν γέμει ἡμεῖνος, ἐξ οὗ ἔλαβε τὰ δημοσιευθέντα ἀντί-

1. Ὁ κ. *Κεραμέως* τὸν χρυσόβουλλον τοῦτον λόγον τοῦ *Μανουήλ* θεωρεῖ ὑποβολιμαῖον (ἴδε πραγματείαν τῶν: *über ein Chrysobull von Trarpezunt* ἐν Monatsbericht d. bayer. Akad. 1886, σελ. 299—302).

2. Πληροφορίας τινὰς περὶ τῶν δύο τούτων κωδικῶν ἴδε καὶ ἐν ταῖς ἡμετέραις Βιογραφίαις Τραπεζοῦντιῶν ἁγίων, σελ. 80—81, ἐν ὑποσημ. 96.

3. Τὴν ἀπόφασιν ταύτην, ὡς καὶ τινὰ ἀφιερωτήρια. πρᾶκτικὰ καὶ κρισιμόγραφα ἰδημοσίευσεν ὁ κ. *Κεραμέως* ἐν Ἑλλήν. Ἀνεκδ. τῆς *Μαυρογορδατείου Βιβλιοθήκης*, πλ. 73—75.

4. Αὐτόθι, ἐν σελ. 76.

1. Ὁς πληροφορεῖ ὁ κ. *Κεραμέως* (αὐτόθι, 76).

2. Ὁ *Ἀζαρίος* οὗτος ἐγένετο εἴτα ἀρχιεπίσκοπος Θεοδοσιουπόλεως. Πληροφορίας τινὰς περὶ αὐτοῦ ἴδε ἐν Βιογραφ. κτλ., σελ. 97, ὡς καὶ παρὰ τῷ κ. *Κεραμεῖ*, ἐνθα ἀνωτέρω.

3. ἴδε ἡμετ. Βιογρ., σελ. 82.

γραφα ὁ κ. Κεραμῆς. Λείπεται ἔτι ἐνταῦθα νὰ σημειώσωμεν ὅτι ἐπὶ τοῦ ἀνεκδότου κώδικος ὑπὸ τοῦ Σακελλαρίου ἐγράφη τῷ 1664 ἡ ἐξῆς εἰδησις ὅτι: *γενομένου ἡγουμένου τοῦ Σαμουὴλ παρέδωκεν αὐτῷ ὡς εἶχεν ἐντολὴν τὸν ἐν λόγῳ κώδικα.* Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπίσης κώδικος ἀπαντῶσι καὶ αἱ εἰδήσεις, ὅτι ὁ ἐν Σπέλαχναδὸς τοῦ Προδρομοῦ ἐκδομήθη ὑπὲρ *Μανουὴλ τοῦ Πορφυρογεννήτου* τῷ 1179, ὁ δὲ ἐν Σαχνόηναδὸς τῶν *Ταξιαρχῶν* τῷ 1391 ὑπὸ *Νικοδήμου ἱερομονάχου τοῦ Λαζαροπούλου*¹.

Ὁ ἕτερος κώδιξ τῆς Μονῆς Βαζελῶνος εἶναι κυρίως βιβλίον *παροησιῶν*, ἐν ᾧ ἐσημειοῦντο τὰ ὀνόματα τῶν εὐσεβῶν ἐκείνων Χριστιανῶν, οἵτινες ἀφιέρουν τῇ Μονῇ κτήματα ἢ χρήματα, ἀπολαύοντες παρ' αὐτῆς αἰωνίου μνημόσυνου ἀπαξ τοῦλάχιστον τοῦ ἐνικυτοῦ ἐν τῇ θεῖᾳ λειτουργίᾳ. Τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ ἔχει ἀπὸ τοῦ 1650, ἀλλ' ἐν τοῖς ἐπειτα χρόνοις δὲν περιωρίσθη εἰς τὸν κύριον αὐτοῦ προορισμόν, ἀλλ' ἐχρησιμοποιήθη καὶ πρὸς ἀναγραφὴν διαφορῶν γεγονότων καὶ πρὸς ἀντιγραφὴν ἐν αὐτῷ ποικίλης ὕλης ἐρριμμένης ἀτάκτως τῆδε κάκεισε, πολλάκις δυσαναγνώστου, οὐχὶ δὲ σπανίως καὶ ἥκιστα ἀξιοσημειώτου. Ἐντὶ ἄλλης περιγραφῆς τοῦ κώδικος τούτου θέλω ἀναγράψῃ ἐνταῦθα, οὐχὶ κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν, ἀλλὰ κατὰ τὴν σειρὰν τῆς ἐν τῷ κώδικι ἐκθέσεως, τὰ κυριώτατα τῶν περιεχομένων αὐτοῦ, ἵνα παράσχω συγχρόνως καὶ τινὰς τῶν περὶ τῆς Μονῆς πληροφοριῶν μου.

Ἐν σελίδι 14—16 ἀπαντῶμεν ἀντίγραφον τοῦ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου *Γαβριὴλ* τῷ 1706 ὑπὲρ τῆς Μονῆς ἐκδοθέντος Σιγίλλιου, οὗτινος τὸ πρωτότυπον διηρπάγη μετὰ τῶν ἄλλων τῆς Μονῆς ἐγγράφων καὶ κειμηλίων κατὰ τινὰ κατ' αὐτῆς ἐπιδρομὴν, ἐπισυμβῆσαν τῷ 1717 καὶ ἀναγραφομένην περαιτέρω ἐν τῷ κώδικι.

Ἐν σελίδι 17—25 ἀπαντῶμεν ἀντίγραφον τοῦ γνωστοῦ εἰς τὴν χώραν ποιήματος ἀνωμένου τινός, ὃπερ ἀφηγείται τὴν κατὰ τὸ 1665 γενομένην διαρπαγὴν τοῦ ἐν Τραπεζοῦντι μητροπολιτικοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Φιλίππου καὶ ἄρχεται διὰ τῶν στίχων:

1. Ἡ ἐπιγραφή σφίζεται καὶ ἐπὶ τοῦ παναρχαίου τούτου ἐν Σαχνόηναδου, τεθειμένη κάτωθεν τῆς εἰκόνης τοῦ ἀνεγείραντος αὐτὸν *Νικοδήμου Λαζαροπούλου*. Σημειωτέον ἐνταῦθα ὅτι τὸ ὄνομα *Λαζαρόπουλος* ἔφερε καὶ σύγχρονος ἀρχιερεὺς Τραπεζοῦντος Ἰωσήφ, συγγραφεὺς διηγήσεως περὶ τῶν θαυμάτων τοῦ πολιοῦγου Τραπεζοῦντος Μεγαλομάρτυρος *Εὐγενίου*.

*Βούλομαι γὰρ ὁ ἀμαθὴς εἰσοεῖ χαρτὶ νὰ γράψω
δοῦδασι τὰ μάτια μου, καὶ θέλω νὰ μὴ παύσω
γράφοντας ὅσα ἴμωρῶν καὶ μὴ τ' ἀναγελάει,
σὲ δάσκαλο δὲν ἐπράξα, μὴ με κατηγορεῖτε¹.*

Ἐν ταῖς κατόπιν σελίδι ἀπαντῶμεν ἀντίγραφον τοῦ χρυσοβούλλου *Μανουὴλ* τοῦ *Κομνηνοῦ* καὶ *παρρηρᾶται* τῶν δύο ῥωστικῶν χρυσοβούλλων *Πέτρου* τοῦ *Μεγάλου* καὶ *Ἀλεξάνδρου* τοῦ *Α'*, ὧν τὸ μὲν πρῶτον ἀπωλέσθη, τοῦ δευτέρου δὲ τὸ πρωτότυπον διασφίζεται ἄχρι τῆς σήμερον ἐν τῇ Μονῇ.

Σχετικῶς μὲ τὴν ἐκδοσιν τοῦ χρυσοβούλλου τοῦ *Μεγάλου Πέτρου* ἀντέγραψεν ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος κώδικι ὁ κατὰ τὸ 1811 ἐνεκα τῆς ἐν Τραπεζοῦντι πανώλους παρεπιδημῶν ἐν τῇ Μονῇ λόγιος Τραπεζοῦντιος *Παναγιώτης Χατζῆ Κακούλογης ἢ Γραμματικόπουλος*² σχεδιάσμα τι ὑπὸ Ἰωάσαφ ἱερομονάχου *Βαζελιώτου*³ γραφέν, παρέχον δὲ ἱκανὰς περὶ τῆς Μονῆς πληροφορίας κατὰ τὰ τέλη τοῦ δεκάτου ἐβδόμου καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος, πρὸς δὲ γνωρίζον ἡμῖν δύο λογίους τῶν χρόνων ἐκείνων ἡγουμένους, τὸν *Γεωβάσιον*⁴ καὶ τὸν *Λαυρέντιον*⁵. Ἴδου ἐν περιλήψει τί τὸ σχεδιάσμα τοῦτο περιλαμβάνει, τῷ 1693 ἐπεβλήθη ὑπὸ τῆς ἐξουσίας φόρος τοῖς μοναχοῖς, ἀρχιερατεύοντος ἐν Τραπεζοῦντι τοῦ *Νεκταρίου*⁶, ὅστις, κατὰ τὸ ἐν λόγῳ σχεδιάσμα, ἦν ἄνθρωπος *θεοσεβῆς, σεμνός, ταπεινός, εὐλαβὴς πρὸς τὰ θεῖα καὶ κατ' ἀλήθειαν πάση ἀρετῇ κεκοσμημένος, ὄντως ἱερά καὶ ἅγια κεφαλή.* Ἄλλ' ἡ τῆς Μονῆς Βαζελῶνος οἰκονομικὴ κατὰστασις ἦτο ἥδη

1. Τὸ ὄλον ποίημα γεγραμμένον ἐν στίχοις πολιτικοῖς, οὐχὶ δὲ ἐν τῇ ἐπιτοπίῳ διαλέκτῳ, ἐδημοσιεύθη πέρυσιν ὑπὸ τοῦ κ. *Α. Παπαδοπούλου Κεραμῆος* (*Fontes historiae imperii Trapezuntini*, τόμ. Α', σ. 150-165), παραλαβόντες αὐτὸ ἐκ τοῦ προκειμένου κώδικος, ἐν ᾧ ἀντεγράφη ὑπὸ τοῦ *Παναγιώτου Χ' Κακούλογη ἢ Γραμματικοπούλου*. Περὶ τοῦ αὐτοῦ ποιήματος ποιοῦνται μνείαν *Π. Τριανταφυλλίδης* (*Ποντικά*, σελ. 56, καὶ *Φυγάδες*, ἐν προλεγ., σελ. 88). *Σ. Ἰωαννίδης* (*Ἱστορία καὶ Στατιστικὴ Τραπεζοῦντος*, σελ. 132-133) καὶ *Ἐταιμ. Θ. Κυριακίδης* (*Βιογραφίαι τῶν ἐκ Τραπεζοῦντος λογίων*, σελ. 53, 55, 81 καὶ 115).

2. Ἱμετ. Βιογρ., σελ. 151.

3. Αὐτόθι, σελ. 80.

4. Αὐτόθι, σελ. 82.

5. Αὐτόθι, σελ. 82-83.

6. Αὐτόθι, σελ. 76-80.

τοσούτον ἐλεεινή, ὥστε ἡ ἐπιβληθεῖσα φρολογία ἠπειλεῖ αὐτὴν ταύτην τὴν ἐρήμωσιν καὶ καταστροφὴν αὐτῆς. Ἀπορία τότε κατέλαβε πάντας «ἀπὸ τοῦ πρωτεύοντος κυροῦ Ζαχαρίου μέχρι τοῦ τελευταίου τῶν μοναχῶν, διε θεῖός τις ἔρως καὶ ἐνθεος ἠρόθησε τὸν τότε ἀρχιμανδριτὴν ἐκ τῆς αὐτῆς Μονῆς κῦρ Λαυρέντιον καὶ εἰσπηδήσας ἐν μέσῳ ἡμῶν ἐπισχεῖται πᾶσι τοῖς πατέροι τοῦ ἀπελθεῖν χάριν ἔλεός τε καὶ βοθηείας πρὸς τῆς Μοσχοβίας τὰ μέρη ἣν δὲ ὁ ἀνθρώπος οὐτις ὅσον εἰς τὸν τύπον τοῦ σώματος μακρὺς, ἔχων τὸ γένειον ἀρκετὸν, οὔτε πολὺ, οὔτε ὀλίγον, πολὺς τὴν τρίχα, θαρσαλέος τὸ φρόνημα, γράμμασι καὶ μουσικοῖς κεκοσμημένος». Μετ' εὐγνωμοσύνης οἱ πατέρες ἐδέχθησαν τὴν πρότασιν τοῦ Λαυρέντιου, ὅστις διὰ ξηρᾶς μετὰ τεσσάρων ἄλλων μοναχῶν ἀναγῶρεῖ κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς Ἀρμενίαν, εἶτα δὲ εἰς Περσίαν, ἵνα ἐκεῖθεν εἰσέλθῃ εἰς Ῥωσίαν. Ἀλλὰ φθὰς εἰς τὰ σύνορα ἠμποδίσθη ἔνεκα λοιμῶδους ἀσθενείας καὶ παρέμεινεν ἐν Ἀστραχάν μετὰ τῶν ἄλλων πατέρων, τὰ πάνδεινα ὑποστὰς, ὡς ἐκ τῆς ἠλλειψέως χημᾶτων. Καὶ δύο μὲν τῶν συνοδοιπόρων του ἐπέστρεψαν, ἄλλος ἀπέβησεν ἐκεῖ, καὶ μόνος αὐτὸς μετὰ τοῦ ἐναπολειφθέντος Γαβριὴλ κατόπιν διετῶν ταλαιπωριῶν καὶ μόχθων κατώρθωσε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ Ῥωσικὸν ἔδαφος. Ὁ Λαυρέντιος, φθὰς εἰς Πετρούπολιν, ἐμφανίζεται παρὰ τῷ Αὐτοκράτορι Πέτρῳ τῷ Μεγάλῳ καὶ κατορθοῖ ὅπως ὀρίσῃ οὗτος ὑπὲρ τῆς Μονῆς Βαζελῶνος ἐτησίαν εἰσφορὰν 50 ρουβλίων καὶ ἐλευθέραν εἰς Ῥωσίαν εἰσδὸν ἀντιπροσώπων τῆς Μονῆς πρὸς εἰσπραξίν ὑπὲρ αὐτῆς ἐράνων, τῶν ἐξόδων αὐτῶν πληρενομίων ἐκ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ταμείου, πάντα δὲ ταῦτα νὰ ἐπιστημοποιήσῃ διὰ χρυσοβούλου. Ἐπιστρέψαντα τὸν Λαυρέντιον ἐκλέγουσιν οἱ πατέρες ἠγούμενον τῷ 1706. Παραίτηθαι μετὰ τετραετίαν παρέδωκε τὴν διοίκησιν τῆς Μονῆς εἰς τὸν Γερβάσιον, ἀνθρώπον καὶ σπὴν σπουδαῖον καὶ ἑλληνικῆς παιδείας ἐμπλεων, φοιτητὴν ὑπάρχοντα τοῦ σοφωτάτου καὶ ἀειμνήστου κυρίου κυροῦ Σεβαστοῦ. Ἀλλὰ καὶ πάλιν τῷ 1712 ἀνέλαβε τὸ δεύτερον τὴν ἠγουμενείαν ὁ Λαυρέντιος, ὅστις καὶ ἤρξατο ἀμέσως τὴν οἰκοδομὴν τοῦ νέου τῆς Μονῆς κηρίου, ἀποπερατωθεῖσαν τῷ 1719, Νοεμβρίου α'. Ἀπέβησε δὲ τῷ 1723, διατελών ἐτι ἠγούμενος.

Ἐν παρόδῳ ἐνταῦθα ἄς ἀναγράψω, ὅτι καὶ ἦν περίπου ἐποχὴν συνέβαινον ἐν τῇ Μονῇ

Βαζελῶνος τὰ ὑπὸ τοῦ Ἰωάσαφ σχεδιασθέντα¹ ἐπεσκέφθη αὐτὴν τῷ 1701 ὁ πολὺς γάλλος βοτανικὸς Τουρνεφόρτιος, ὅστις ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ ταξιδίου αὐτοῦ παρέχει καὶ τινὰς πληροφορίας ἀφορώσας τὴν Μονὴν Βαζελῶνος². Ἀποθαυμάζων οὗτος τὰ ἄλση καὶ τὴν ὄλην γλωρίδα τῶν περὶ τὴν Μονὴν, γλωρίδα ὠραιότεραν καὶ αὐτῆς τῆς ἐπὶ τῶν Ἄλπεων, ἠύχετο ἐν αὐτῇ νὰ ζῆσῃ τὰ ἐπιλοιπα τοῦ βίου αὐτοῦ ἔτη. Τοῖς μοναχοῦς, οὓς ἀναβιβάζει εἰς 40, ἐπαινεῖ διὰ τὸ ἦθος καὶ τὴν εὐλάβειάν των, περιγράφει δὲ χαριέστατα τὴν ξυλίνην καὶ ἀργέγονον τῆς Μονῆς κλίμακα, καὶ, χαρακτηρίζων τὴν ἐπίφοβον τῶν πραγμάτων κατάστασιν ὡς ἐκ τῆς ἀγριότητος τῶν περιόικων, δικαιολογεῖ τοὺς μοναχοὺς ὡς ἀποφεύγοντας πᾶσαν οἰκοδομὴν καὶ πάντα τῆς μονῆς πλουτισμὸν.

Ἐπανερχόμενος εἰς τὸν κώδικα, ἐξ οὗ ἀρύομαι τὰς εἰδήσεις μου, σπευδῶ νὰ παρατηρήσω ὅτι τὸ ἐπόμενον ἐν αὐτῷ ἀναγραφόμενον γεγονός ἐπῆλθεν εἰς ἐπικύρωσιν τῶν ὑπὸ τοῦ Τουρνεφορτίου γραφέντων. Ὀλίγα μετὰ ταῦτα ἔτη, τῷ 1717, εἴκοσι καὶ ὀκτὼ λησταί, προσονομαζόμενοι ἐν τῷ κώδικι *κωμάντροι*, ἐπέλθοντες βίᾳ εἰς τὴν Μονὴν διήρπασαν πάντα αὐτῆς τὰ σκεύη, ἀργυρᾶ τε καὶ χρυσᾶ, τὰ χρυσόβουλλα καὶ σιγίλλια αὐτῆς, τὰ πατερικά καὶ τὰ βιβλία καὶ ἐν γένει πᾶν ὅ,τι πολυτίμον κατεῖχεν αὐτὴ, ἀπογυμνώσαντες οὕτω τέλεον αὐτὴν. Εἰς τῶν ληστῶν τούτων, μόλις ἐπιστρέψας εἰς τὴν οἰκίαν του, ἀπέβησεν αἰφνιδίως, *τυμπανιαῖος ἀπομείνας*, κατὰ τὴν φράσιν τοῦ κώδικος, οἱ λοιποὶ δὲ πάντες συλληφθέντες ὑπὸ τοῦ τοπάρχου Τραπεζοῦντος *Σιρῆ Μουσιαφᾶ πασσα*, ὑπέστησαν τὸν δι' ἀγχιόνης θάνατον.

Ἐν σελίδι 97 περιέχονται ἕτεραί τινες σημειώσεις ἀνάξια ἀναγραφῆς.—Ἐν σελ. 300 ἀντεγράφη ὑπὸ τοῦ προμνησθέντος Χατζῆ Κακούλογη σιγίλλιον τοῦ μητροπολίτου Τραπεζοῦντος *Παΐσιου*³, ἐκδοθὲν τῷ 1707 καὶ ἀναγνωρίζον τῇ Μονῇ τὰ ἐξαρχειακὰ αὐτῆς δικαιώματα ἐπὶ τῶν περίξ χωρίων. Τὸ σιγίλλιον τοῦτο, σωζόμενον ἐτι ἐν τῇ Μονῇ, ἐδημοσιεύθη παρ' ἡμῶν⁴, φέρει δ' ἐν τέλει πλὴν τῆς ὑπο-

1. Τὸ ὑπόμνημα φέρει τὴν ὑπογραφὴν: Ὁ ταῦτα σχεδιάσας εἰτελής καὶ ἀμαθὴς Ἰωάσαφ ἱερομόναχος.

2. Voyage du Levant, σελ. 236—237.

3. Βιογρ. 93—96.

4. Αὐτόθι, 95—96.

γραφήσ τοῦ Παΐσιου καὶ ταῦτα: Ἰδίᾳ μὲν χειρὶ γράφω καὶ χαρίζω τῷ τελεσφόρῳ Προδρόμῳ Βαζελῶν.— Ἐν ἑτέρᾳ τοῦ κώδικος σελίδι ἀπαντᾷ ἡδε ἡ σημείωσις «Ἐν μαγκάλῃ, φέρον τὴν ἐπιγραφὴν Σωφρονίου Ἀχταλείας 1791, εὐρέθη εἰς χεῖρας Ἐγὶπ' Ὀγλοῦ Ἐμίρ ἀγᾶ καὶ ἐφέρθη ἀπ' αὐτὸν εἰς τὸν Γιανατέντην¹ Χρῦσανθον νὰ τὸ μεταβάλλῃ εἰς χαλκόν· οὗτος, ἰδὼν τὴν ἐπιγραφὴν, συνενόηθη μετὰ τῶν ἐν τῇ Μονῇ καὶ διέσφωσεν αὐτὸ ἀντὶ λίρας». Καὶ ὁ μὲν Ἀχταλείας Σωφρόνιος, ἱερομόναχος τῆς ἐν τῇ Μονῇ, βιογραφεῖται ὑφ' ἡμῶν², τὸ δὲ μαγκάλιον αὐτοῦ ὡς καὶ τις νικητὴρ διασφίεται ἔτι ἐν τῇ Μονῇ, καὶ ὁ ἀναφερόμενος τέλος Ἐγύπιοι Ἐμίρ ἀγᾶς, εἰς ἔστι τῶν ποτε τιμαριωτῶν (Δερε-πέγηδων) Ἐγυπιδῶν, περὶ ὧν πλείστα ἐν τε τοῖς Ποντικοῖς καὶ τοῖς Φυγάσιον ἔγραψεν ὁ αἰοιδίμος Περικλῆς Τριανταφυλλίδης. Σημειωτέον ἐνταῦθα ὅτι οἱ τοιοῦτοι, ὡς κατοικοῦντες πλησιέστερον τῆς Μονῆς Βαζελῶνος, ἠνώχλους αὐτὴν συχνότερον, πλειστάκις δὲ ἐπιδραμόντες κατ' αὐτῆς, εἰς παντελῆ ἐρήμωσιν καὶ πενίαν περιῆγον τοὺς πατέρας αὐτῆς.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν δύο τῆς Μονῆς κωδικῶν. Πλὴν αὐτῶν ἐλάχιστα ἄλλα ἀξιοσημείωτα ἔγραφα ἢ κειμήλια μέχρι τῆς σήμερον διεσώθησαν ἐν τῇ Μονῇ. Ἀξιολογώτερα τούτων, πλὴν τοῦ προμνησθέντος χρυσοβούλλου Ἀλεξάνδρου τοῦ Α' καὶ τοῦ σιγίλλιον τοῦ Τραπεζοῦντος Παΐσιου, τυγχάνουσι τὸ σιγίλλιον Γρηγορίου τοῦ Ε' τὸ ἐν κεφαλαῖωδεσι γράμμασιν ὀρίζον τὰ καθήκοντα τῶν σταυροπηγιακῶν Μονῶν³, τὸ σιγίλλιον Ἰωακείμ τοῦ Β', τὸ ἐπαναφέρον εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς Μονῆς τὰ τῶς ἀποσπασθέντα ἐξ αὐτῆς καὶ εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Ῥοδουπόλεως⁴ προσαρ-

τηθέντα χωρία, καὶ ἀντίγραφον τοῦ ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Φροντιστηρίου τῆς Τραπεζοῦντος ἀποκειμένου¹ νομοκάνονος τοῦ ἱεροῦ Φωτίου μετὰ τῆς ἐξηγήσεως τοῦ Βαλοσαμῶνος ὁμοιον ἐκείνου, ὅπερ εὐρόντες οἱ Ποιτῆς καὶ Ῥάλλης ἐδημοσίευσαν ἐν τῷ Σιντάγματι τῶν θεῶν καὶ ἱερῶν Κανόνων², γραφὴν καὶ τοῦτο ὑπὸ τοῦ Ἑλλᾶ Κανδήλογλου³, προσταγῆ τοῦ Τραπεζοῦντος Δωροθέου⁴, ἐν ἀρίστη δὲ καταστάσει διατηρούμενον⁵.

Ἐν τῇ ἐξαρχίᾳ τῆς Μονῆς Βαζελῶνος ὑπῆρξαν ἄρα γὰρ ἐν προγενεστέροις χρόνοις Μοναὶ ἕτεροι, μὴ διασωθεῖσαι μέχρις ἡμῶν; Τὴν ἐρώτησιν ταύτην εἶχον προβάλλῃ εἰς ἑμαυτὸν κατὰ τινα ἐπίσκεψίν μου εἰς τὴν Μονὴν τὸ θέρος τοῦ 1896, κατὰ περίεργον δ' ὄλως σύμπτωσιν τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶχεν ἀπολυθῆ ἔγκυκλιος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου πρὸς τοὺς κατὰ τόπους ἀρχιερεῖς καὶ ἡγουμένους. Ζητοῦσα παρ' αὐτῶν πληροφορίας περὶ παλαιότερων μονῶν. Πρὸς λύσιν τῆς ἀπορίας ταύτης, ἐπεχειρήσαμεν μετὰ τοῦ ἡγουμένου τῆς Μονῆς Βαζελῶνος ἀρχιμανδρίτου κ. Ἀνθίμου καὶ τοῦ γραμματέως καὶ διδασκάλου ἐν αὐτῇ κ. Γ. Σάθα ἐκδρομὴν εἰς τὰ χωρία ἐκεῖνα, διὰ τὰ ὅποια ἡ παράδοσις ἀναφέρει τὴν ὑπαρξιν μονῶν. Ἄς μοι ἐπιτραπῆ νὰ παραθέσω ἐνταῦθα τὸ δρομολόγιον, τὸ ὅποιον τότε ἠκολούθησαμεν, ἐπειδὴ οὕτω εἶναι δυνατὸν νὰ γνωσθῶσι καὶ τινα ἀφορῶντ' αὐτῶν τῶν χωρίων τῆς ἐξαρχίας Βαζελῶνος.

Ἀναχωρήσαντες ἐκ τῆς Μονῆς μικρὸν πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου κατήλθομεν διὰ μέσου τοῦ δάσους τὸ βουνόν, ἐν διαστήματι δὲ ὥρας ἀντιπαρήλθομεν τὸ Μετόχιον τῆς Μονῆς, τιμῶ-

1. Ἐκ τοῦ χωρίου Γιανάντων δηλονότι.

2. Βιογραφ., σελ. 142.

3. Ἐν τῷ περὶ τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε' ἔργῳ τοῦ Γ. Γ. Παπαδοπούλου (ἐκδοθέντι ὑπὸ Ἀγγελοπούλου) δὲν καταχωρίζεται οὔτε τοῦτο, οὔτε τὸ ἐν τῇ Σουμελᾷ, ὅπερ δημοσιεύεται ἐν τῷ ἔμῳ περὶ αὐτῆς ποιήματι. Καὶ εἶναι μὲν ἐν ἅπασιν τούτοις τοῖς σιγίλλιοις αἱ διατάξεις αἱ αὐταί, προηγούντα ὅμως αὐτῶν δι' ἐκάστην τῶν Μονῶν ἰκανά, δι' ὧν ἐπιθραβεύονται αὐταῖς τὰ ἐξαρχιακά των καὶ σταυροπηγιακὰ δικαιώματα.

4. Ἰδρῶθη ἢ ἐπισκοπὴ αὕτη τῷ 1864, ἀποτελεσθεῖσα ἐκ τῶν ἐξαρχιακῶν χωρίων τῶν τριῶν παρὰ τὴν Τραπεζοῦντα μονῶν, ἀλλὰ καθργύθη μετὰ τριετίαν, ἐπανελθούσης τῆς ἀρχαίας τάξεως, ὡς ἐκ τῆς ἀντιστάσεως τῶν χωρικῶν. Ἴδε τὰ περὶ τούτου ἐκτενῶς ἐν τῇ ἔμῃ ἱστορίᾳ τῆς Μονῆς Σουμελᾶ, ἔνθα καὶ τὸ διὰ τὴν μονὴν ταύτην ἐκδοθὲν σιγίλλιον Ἰωακείμ τοῦ Β'.

1. Ὀμιλῶν που περὶ τοῦ κώδικος τούτου τοῦ 1311 (Βιογρ., σελ. 135, ἐν ὑποσημ. 152), ἐσφαλμένως ἐσημείωσα ὅτι ἀπωλέσθη. Εὐτυχῶς διασφίεται ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Φροντιστηρίου τῆς Τραπεζοῦντος, ἀποτελῶν ἐν τῶν καλλωπισμάτων αὐτῆς, φέρον δὲ ἐν τῇ τελευταίᾳ σελίδι σημειώσεις τινάς, ὧν μία, ὅτι τῇ φροντίδι τοῦ πατριάρχου Συμεῶν τοῦ Τραπεζοῦντιοῦ ἐπιστράφη καὶ πάλιν εἰς Τραπεζοῦντα, ἀπεμποληθεῖς τῶς ἐξ αὐτῆς. Ὁ κ. Κεραμεὺς ἐκδίδωσι προσεγῶς κατάλογον ἀναλυτικὸν τῶν χειρογράφων τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ τραπεζοῦντιακοῦ Φροντιστηρίου. Ἐτερος αὐτοῦ κατάλογος διὰ τὰ χειρόγραφα τῆς Μονῆς Σουμελᾶ συνεκδίδεται ἐν τῇ ἔμῃ Ἱστορίᾳ.

2. Προλεγόμενα, Α' τόμ., σελ. ι' καὶ ἐφεξῆς.

3. Βιογραφ., σελ. 145—148.

4. Αὐτόθι, σελ. 132—137.

5. Ἐλάχιστα καὶ ἀνευ ἀξίας ἕτερα βιβλία διεσώθησαν ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Μονῆς.

μενον εις μνήμην Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Νεο-
 καίσαρειας—διήλθομεν διὰ τοῦ χωρίου *Σαχρόη*,
 διέθμεν τὸν ποταμὸν καὶ ἀνήλθομεν ἐπὶ τῆς
 δημοσίας ὁδοῦ, τῆς ἀγούσης ἐκ Τραπεζοῦντος
 πρὸς τὴν Ἐρζερουμ καὶ τὴν Περσίαν, εἰς τινα
 μικρὸν καὶ ὠραν ἐκ Τζεβιζλικίου ἀπέχοντα
 σταθμὸν *Καλογέρ-Χάν*, ἢ *Κερεμιτλή*. Ἐπὶ τῆς
 δημοσίας ὁδοῦ ἤδη ἰππεύοντες ἐγκατελίπομεν
 δεξιὰ ἡμῶν (πρὸς ἀνατολὰς) τὸ ὑπεράνω τοῦ
 ποταμοῦ κείμενον χωρίον *Θέροσαν* ἢ *Αἰθέρι-
 σαν*, καὶ τὴν ὀλίγον αὐτῆς ἀπέχουσαν Μο-
 νὴν *Καλογορκαίων* τῆς *Κρεμαστῆς Παναγίας*, ἀρ-
 χαιοτάτην μὲν, ἀλλ' ἐρημωθεῖσαν, τῷ 1858
 ἀνοικθῆσαν καὶ εἰς τὴν Μονὴν *Βαζελῶνος*
 ὑποκειμένην. Δεύτερος, μικρὸς ἐπίσης σταθμὸς
 ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τὸ *Κιζ-χάν*, ἦτοι *Κόρης χάνιον*,
 διὰ τὸ ὅποιον ἡ παράδοσις ἀναφέρει ὅτι ἦτο
 ἰδιοκτησία νεαρῶς τινος κόρης, ὅπως διὰ τὸ
 προηγούμενον ὅτι ἀνήκεν εἰς καλόγηρὸν τινα.
 Τρίτος σταθμὸς τὸ *Γιαζηλή-τιάς*, ἦτοι *Γεγραμ-
 μένη Πέτρα*, περὶ ἧς λέγεται ὅτι εὐρέθη ἔχουσα
 γράμματα, κατ' ἄλλους μὲν ἑλληνικά, κατ'
 ἄλλους δὲ ὀθωμανικά, τὰ ὅποια οὐδεὶς ποτε
 κατωρθώσῃ ν' ἀναγνώσῃ καὶ τὰ ὅποια ὁ χρό-
 νος κατέστρεψεν ἐντελῶς προσετίθετο μάλιστα
 καὶ τις μῦθος, καθ' ὃν ἐν τοῖς ἀπέναντι βρά-
 χοις ἐντὸς ἀγνώστου σπηλαίου ἐκρύπτοντο
 ἀπειροὶ θησαυροί, τὰ δὲ γράμματα ἐκεῖνα
 οὐδὲν ἄλλο περιεῖχον ἢ τὸν ἀριάδνειον μίτον
 πρὸς ἀνακάλυψιν τοῦ σπηλαίου. Προβαίνοντες
 ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, πάντοτε πρὸς νότον, ἀντιπαρερ-
 γόμεθα ἀριστερὰ μὲν τὰ χωρία *Γιανάντων* καὶ
Ποτιλίαν, δεξιὰ δὲ τὴν *Κουράκαν* καὶ τὸ
Ταμπρικᾶ. Μεθ' ὃ διέρχόμεθα τὸν σταθμὸν
Κουράκ-χάν καὶ ἕτερον τινα ἔχοντα ἥμισθα
 εὐνομα, ἐνῷ ἀριστερὰ μὲν καταλεί-
 πομεν τὰ χωρία *Γιανακάντων*, Ἄδολην καὶ
Κόνασσαν, δεξιὰ δὲ τὴν *Στάμαν*. Καὶ οὕτω,
 τρεῖς μετὰ τὴν ἀναχώρησιν ἡμῶν ἐκ τῆς Μο-
 νῆς ὥρας, φθάνομεν εἰς *Χαμφίκοι*.

Τὸ *Χαμφίκοι* εἶναι τὸ μεγαλειότερον τῆς
 ἰατρίας *Βαζελῶνος* χωρίον, ἀπαρτιζόμενον
 ἐκ τεσσάρων συνοικιῶν καὶ ἀποτελοῦν μετὰ
 τὸ *Τζεβιζλικιον* τὸν δεύτερον κύριον ἀπὸ τῆς
 Τραπεζοῦντος ἐπὶ τῆς δημοσίας ἀμαξιτοῦ
 ὁδοῦ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Ἐρζερουμ στα-
 θμῶν. Διατέμνοντες τὴν συνοικίαν *Τσαχαράν-
 των*, ἀρίνομεν τὴν δημοσίαν ὁδὸν καὶ, κάμ-
 πτοντες πρὸς τὰ δεξιὰ τοξοειδῶς, διαβαίνομεν
 καὶ πάλιν τὸν ποταμὸν, διερχόμεθα πρὸ
 μικροῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου παρεκκλησίου
 καὶ φθάνομεν, δέκα ἀπὸ τῆς ἀναχώρησεως

ἡμῶν ἐκ *Χαμφίκοι* λεπτά, εἰς *Γέρ-Κιοπροῦ*.
 Ἐνταῦθα ἐκ τῶν βράχων ἀναβλύζει ὕδωρ
 ἀφρονώτατον, θειομιγῆς καὶ σιδηρομιγῆς μεθ'
 ὀρμῆς ἰκανῆς, εἰς ὕψος πολλάκις 70 τοῦ μέ-
 τρου ἑκατοστῶν καὶ ἐν θερμοκρασίᾳ, ἰδίως
 τὸν χειμῶνα, μεγαλειτέρᾳ κατὰ τι τῆς τοῦ
 αἴρος. Ἐκ τῶν ἀναφυτωμένων ἀτμῶν ἐπὶ τῆς
 ἐπιφανείας τοῦ ἀναβλύζοντος ὕδατος σχημα-
 τίζονται φουσκίδες ἰκανῶς μεγάλαι, ἐνῷ θεῖον
 καὶ σκωρίαί σιδήρου ἐπικαθῆνται ἐπὶ τῶν
 βράχων. Τῶν βράχων τούτων περιεργοτάτη
 ἐπίσης εἶναι καὶ ἡ θέσις, καθ' ὅσον ἀποτελοῦσι
 φυσικὴν γέφυραν φράττουσαν τὴν περαιτέρω
 πορείαν τῶν ἐκ τῶν βουνῶν καταρροῶντων
 ὑδάτων· καὶ τὸ μὲν θέρος κατορθοῦσι ταῦτα νὰ
 διέλθωσι διὰ τῶν ὀπῶν, τὰς ὁποίας κατὰ τὴν
 πάροδον τῶν χρόνων ἐν τοῖς βράχοις ἐσχημά-
 τισαν· ἀλλὰ τὸν χειμῶνα, ἕνεκα τῆς συσσω-
 ρεύσεως πολλῶν ὑδάτων, ἡ διόδος αὐτῶν διὰ
 μόνων τῶν ὀπῶν τούτων δὲν εἶναι ἱκανῆς·
 μικρὸν κατὰ μικρὸν διὰ τοῦτο ἀνυψοῦνται
 αἱ μᾶζαι τῶν ὑδάτων εἰς τὴν πρὸ τῶν βρά-
 χων λεκάνην· μέχρις οὗ, φθᾶται τὴν κορυφὴν
 αὐτῶν, ὑπερχειλίζουσι καὶ κατέρχονται μεθ'
 ὀρμῆς ἐν εἶδει μικροῦ καταράκτου εἰς τὴν
 ἐτέρωθεν *γθαμαλωτέραν* λεκάνην. Περὶ τοῦς
 βράχους τούτους τοποθετεῖ ἡ παράδοσις μίαν
 τῶν μονῶν τῆς χώρας, τὴν τοῦ Ἁγίου *Σάββα*,
 καὶ πρὸς ἀνεύρεσιν τῶν ἐρείπιων αὐτῆς ἐπε-
 χειρήσαμεν τὴν μέχρις αὐτῶν ἐκδρομὴν μας.
 Ἐν τούτοις οὐ μόνον οὐδὲν τοιοῦτον ἀνεύρο-
 μεν, ἀλλ' οὐδὲ κατωρθώσαμεν ν' ἀπαντήσω-
 μέν που ἐρείπια τῶν πρὸ 40 μόλις ἐτῶν ἐκεῖ
 ἰδρυμένων ἐργαστηρίων, τὴν ὑπαρξίν τῶν
 ὁποίων ἐπεμαρτύρει γέρον χωρικός ἐκ *Χαμφί-
 κοῦ*. Τὸ ὀρμητικῶς ἐνταῦθα ῥέον ὕδωρ τὰ
 πάντα συμπάρεσυρε καὶ μόνον λίθους τινὰς ἡμι-
 κυκλοειδῶς τοποθετημένους καὶ τὴν θέσιν πα-
 ρεκκλησίου τῆς *Ἀγαλήμειως* ἐπέχοντας ἐφείσθη.

Ἐκ *Γέρ-Κιοπροῦ* διηυθύνθημεν πρὸς τὸ
 χωρίον *Στάμα*, βαίνοντες ἤδη οὐ μόνον ἀντι-
 θέτως, ἐκ νότου δηλονότι πρὸς βορρᾶν, ἀλλὰ
 καὶ ἐπὶ τοῦ ἀπέναντι τοῦ ποταμοῦ μέρους, καὶ
 ἔχοντες πρὸς τὰ δεξιὰ ἡμῶν, ἦτοι πρὸς δυ-
 σμάς, τὰ μέρη, αἵτινα πρὸ ὀλίγου διήλθομεν.
 Ἐν *Καμπανᾷ*, χωρὶς μικρῶ, προέκειτο νὰ ἐπι-
 σκερῶμεν δύο παρεκκλήσια. Τὸ μὲν τούτων,
 τῆς *Παναγίας*, εἶναι κεκρυμμένον ἐν μέσῳ
 λεπτοκαρυῶν, κεχωσμένου μικρὸν ἐν τῷ ἔδαφει
 καὶ διασφῶζον εἰκόνας ἀρχαιοτάτης κατασκευῆς·
 παραδόξως δὲ τὸ μικρὸν τοῦτο παρεκκλήσιον
 ἀπαρτίζουσι παμμέγιστοι λαξευτοὶ λίθοι, ἄ-

γνωστον πόθεν μετενεχθέντες, ὥστε ἐξ ὀλίγων τοιούτων εἶναι τὸ ὄλον ἀποδομημένον. Τὸ δὲ ἕτερον, περὶ οὗ οὐδὲ εἰς τίνος ἀγίου ἢ ἀγίας μνήμην ἐτιμάτο οἱ χωρικοὶ γνωρίζουσιν, ἀποτελείται ἀπὸ τινος λίθους ἐπὶ τὸ αὐτὸ συγκεκέντρωμένους, οὐχὶ μακρὰν τῆς θέσεως, ὅπου κείται τὸ τῆς Παναγίας παρεκκλήσιον ἐν μέσῳ ἀγροῦ. Ἄρκει νὰ διασκορπίσῃ τις τοὺς λίθους τοῦτους ἵνα μὴ ὑπάρχῃ τοῦ λοιποῦ γνωστῆ οὐδ' αὐτῆ ἡ θέσις τοῦ παρεκκλησίου. Καὶ ὁμῶς λέγεται ὅτι ἀμφότερα ταῦτα ἀνήκον ἄλλοτε εἰς μονάς!

Κατήλθομεν μετὰ ταῦτα τὴν πρὸς τὸν ποταμὸν καταφέρεϊαν, διήλθομεν ἐκ νέου αὐτὸν καὶ ἀνήλθομεν τὴν πρὸς τὴν δημοσίαν ὁδὸν ἄγουσαν, μικρὸν πρὸ τοῦ χανίου Κουνάκας. Ἐκεῖ που ἐπεσεκέφθημεν σπήλαιον, οὐτινες ἡ μόνη πρὸς τὸν ποταμὸν ὁπῆ ἦτο τετειχισμένη. Ἡ ὄροφῆ τοῦ σπηλαίου καὶ αἱ πλευραὶ του ἀποτελοῦνται ἐκ τοῦ βράχου, ἀλλὰ τὸ ἔδαφος του εἶναι ἐκ γῶματος, μήκους 7 μέτρων καὶ πλάτους 4,5. Οὐδεμίαν εἰκὼν, οὐδὲν ἔχον, ὅτι διετέλεσέ ποτε ἐκκλησία τῶν ἐν κρυπτῶ Χριστιανῶν, οἵτινες ἐν σπηλαίοις τοιούτοις καὶ ἐν ὠραῖς νυκτίσις ἐλάτρευον τὸν Θεόν.

Οὕτω ἐπεστρέψαμεν ἡλίου δύνοντος εἰς τὴν Μονὴν, μηδὲν ἀνευρόντες τῶν πολλῶν θρυλουμένων ἀρχαίων τῆς χώρας μονῶν. Ὡς μόνην τοιαύτην δύναται τις νὰ παραδεθῆ μόνην τοῦ ἀγίου Σαββατιῶνος ἢ Σαπατιῶνος, ἣν ἀπνητήσαμεν εἰς τινὰ τῶν ἐγγράφων τῆς Μονῆς Βαζελῶνος, καὶ τόπον ὁμώνυμον τῆς ὁποίας κέκτηται ἐκεῖ που πλησίον αὐτῆ. Ἐκ τίνος ἐγγράφου¹ τοῦ ἐτέρου τῶν κωδίκων, πραγματευομένου περὶ πωλῆσεως χωραφοτοπίου τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Νύσσης πρὸς τὴν Μονὴν Βαζελῶνος, ἡδύνατό τις ἐκ πρώτης ὄψεως νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ἐδῶ που πλησίον ὑπῆρχε μονὴ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Νύσσης. Ἀλλὰ βεβαίως ἢ ἐν τῷ ἐγγράφῳ μνημονευομένη ὁμώνυμος μονὴ εἶναι ἢ ἐν Τραπεζοῦντι, κειμένη ἐν τῇ θέσει ἀκριβῶς σήμερον ἐγείρεται ἡ Μητρόπολις καὶ ὁ μητροπολιτικὸς τῆς Τραπεζοῦντος ναός².

1. Καὶ τὸ ἐγγράφον τοῦτο ἰδημοσίῃ ὑπὸ τοῦ κ. Α. Παπαδοπούλου Κεραμῆος (Ἑλλ. ἀνέκδ., σελ. 85). Ἐν αὐτῷ ἀναφέρεται ἡγουμένος μὲν τῆς μονῆς Ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης ὁ Μακάριος, ἡγουμένος δὲ Βαζελῶνος Θεόκτιστος. Χρονολογίαν φέρει Ἰανουαρίου 1349, σημειοῦται δὲ ἐν τέλει: Γραφεὺς τοῦ παρόντος ὕφους: Θεόδωρος ὁ ἱερομόναχος ὁ Μαῦρον ὑπογράφεται.

2. Προκειμένου περὶ τῆς μονῆς Ἁγίου Γρηγορίου

Θὰ ἐπιχειρήσω ἐνταῦθα νὰ καταστρώσω κατὰ χρονολογικὴν σειράν τὰ ὀνόματα πάντων τῶν μέχρι σήμερον γνωσθέντων ἡγουμένων τῆς Μονῆς Βαζελῶνος. Θὰ προτάξω ἐν τσοῦτῳ πέντε ὀνόματα ἡγουμένων, ὧν τὰς χρονολογίας δὲν κατώρθωσα νὰ ἐξιγισάω, διότι ἀναγράφονται ἐν ἐγγράφοις ἀχρονολογητοῖς. Τοῦτο μόνον γινώσκωμεν, ὅτι ἔξισαν ἀπὸ τοῦ 1256 μέχρι τοῦ 1476 ἐποχῆν, καθ' ὅσον τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ μικροῦ τῆς Μονῆς κώδικος, περιλαμβανόντος ἐγγράφα τοῦ χρονικοῦ τούτου διαστήματος.

- 1) Λουκάς.
- 2) Θεοδώρητος.
- 3) Κοσμᾶς.
- 4) Γρηγόριος.
- 5) Θεόδουλος.
- 6) Βλάσιος, 1256 (Μοναχοί: Γεδεῶν, Ἀκάκιος, Λεόντιος).
- 7) Ἰωαννίκιος, 1260.
- 8) Θεόκτιστος, 1349.
- 9) Νικόδημος, 1367.
- 10) Μακάριος, 1392.
- 11) Μακάριος, 1435 (καὶ 1448).
- 12) Γεώργιος, 1620¹.
- 13) Σαμουήλ, 1664.
- 14) Ζαχαρίας, 1694 (Μοναχὸς λόγιος Ἰωάσαφ)².
- 15) Λαυρέντιος, 1706—1710³.
- 16) Γερβάσιος, 1710—1712⁴.
- 17) Λαυρέντιος, 1712—1723 (τὸ β').
- 18) Ζαχαρίας, 1723—1735 (θεῖος Ἀζαρίου, τοῦ εἶτα Θεοδοσιουπόλεως⁵).
- 19) Παῖσιος, 1728.

τοῦ Νύσσης, ἀναγράφω καὶ τὴν δε τὴν σημείωσιν, ἣν περὶ αὐτῆς εὑρον: *Εἰς τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Νύσσης τοῦ ἐπιλεγομένου τὰ λείψανα εἰς τὴν στέγην ἐπάνω εἶναι γραμμένα ταῦτα: ὁ καθηγούμενος τῆς Μονῆς ταύτης (τις) ἐκοιμήθη Μαῖου ζ', ἰνδ. α'. ς.ωσα*. Ἐὰν τὸ χρονολογικὸν διάστημα μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1319 καὶ 1363 δὲν θεωρηθῆ μέγα, ἃς ὑποτεθῆ ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ Μακαρίου τοῦ ἐν τῇ προηγουμένη σημειώσει ἀναφερομένου ἡγουμένου τῆς μονῆς Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Νύσσης.

1. Βιογραφ., σελ. 58—59.

2. Αὐτόθι, 80—81.

3. Αὐτόθι, 82—83.

4. Αὐτόθι, 82.

5. Αὐτόθι, 97.

- 20) Χριστοφόρος, 1743 (λόγιος μοναχός Ἰγνατίος)¹.
- 21) Ἰερεμίας, 1790 (λόγιοι, Σωφρόνιος ὁ εἶτα Ἀχταλείας² καὶ Δωρόθεος)³.
- 22) Παῖσιος, 1803—1824 (λόγιος μοναχὸς Ἐλισσαῖος)⁴.
- 23) Χρῦσανθος, 1824—1854.
- 24) Φιλόθεος, 1854—1864.
- 25) Ἀνανίας, 1864—1880 (ἐκ Χαλδίας).
- 26) Γεράσιμος, 1880—1881 (Κατόγλης, ἐκ Σαχνόης).
- 27) Ἐλισσαῖος, 1881—1885 (ἐκ Χαμφικιοῦ).
- 28) Γεράσιμος, 1885—1888 (τὸ β').
- 29) Ἰσιδωρος, 1888—1895 (ἐπιζῶν, ἐκ Σαχνόης).
- 30) Ἀνθίμος, ἀπὸ τοῦ 1895 (ἐκ Σάντας, ἀρχιμανδρίτης, τέως Ἱερομόναχος ἐν τῇ Μονῇ Σουμελᾶ).

Καὶ ἡ Μονὴ Βαζελῶνος, ὡς καὶ αἱ δύο ἄλλαι παρὰ τὴν Τραπεζοῦντα σταχυροπηγιακκαὶ καὶ ἐξαρχικαὶ μοναὶ τῆς Σουμελᾶ καὶ τοῦ Περιστερᾶ, πολλὰς ὑπέστη ἐνοχλήσεις διὰ τὰ ἐπὶ τῶν ἐξαρχικῶν χωρίων δικιωματὰ της, καὶ ὅσον οἱ γείτονες ἀρχιερεῖς, διαφόρους προβάλλοντες ἐκάστοτε ἀξιώσεις, προσεπάθουν νὰ ἐκπυζήσωσι τὰς ἰδίας τῶν ἐπαρχίας εἰς χείρας τῆς ἐξαρχίας τῶν μονῶν, πολλάκις δὲ κατῴρθουν ν' ἀποσπάσωσι καὶ πατριαρχικὰ γράμματα ὑπὲρ αὐτῶν. Ὁ τοιοῦτος ἀγὼν τῶν ποτικῶν μονῶν διήρκεσεν ὀλοκλήρους εἰς τὴν διεξήγητο δὲ συνήθως ἀπὸ κοινού, ὅπως μᾶλλον ἐρωμένως ἀποκρούωσι τὰς ἐπιδρομὰς τῶν ξένων ἀπειτηνῶν. Ἐν τῇ περὶ τῆς Μονῆς Σουμελᾶ πραγματεῖᾳ μου πλειστάκις ἐπανερχομαι ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου, δημοσιεύω δὲ καὶ πληθὺν σχετικῶν ἐγγράφων, δι' ὃ καὶ δὲν ἐπεκτείνωμι ἐνταῦθα πλειότερον. Ἀπλῶς μόνον ἀρκούμαι νὰ σημειώσω ὅτι ἡ εἰς τῆς Μονῆς Βαζελῶνος πρὸς τὸν Μητροπολίτην Τραπεζοῦντος Ἀνανίαν⁵ περὶ τῶν προνομίων αὐτῆς ἐπὶ τοῦ Χορτοκοπίου καὶ τῶν δύο Ἀθληῶν ἐπὶ τοσοῦτον εἶχε κατὰ τὸ 1745 ὁξυνηθῆ, ὥστε ὁ τε Ἀνανίας καὶ ὁ τοῦ

Βαζελῶνος ἡγούμενος Χριστοφόρος ἐπὶ χρόνον μακρὸν ἐδικάζοντο ἐν Κωνσταντινουπόλει, οὐχὶ πρὸ τῶν Πατριαρχείων, ἀλλὰ πρὸ τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν τῇ βροθηεῖξ Σανουλή τινος ἐφέντη εἶχε κερδήσει τὴν δίκην ὁ Χριστοφόρος, ἀλλὰ μικρὸν μετὰ ταῦτα κατῴρθωσεν ὁ Ἀνανίας τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ ἔκδοσιν φερμάνιου, οὕτω δὲ ἡ εἰς ἐπανελήθη σφοδρότερον ἐτι, μέχρις οὗ τῇ ἐπεμβάσει τρίτων ἐλύθη διὰ διατησίας τὸ ζήτημα, καὶ ἡ Μονὴ ἐκράτησεν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν αὐτῆς τὰ προμνησθέντα χωρία.

Ἡ Μονὴ τῆς Βαζελῶνος κεῖται ἐν μέσῳ δασῶν βρυθυσκίων καὶ τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου ὀμίχλωδῶν, ἐπὶ βράχου, αἱ ἄκραι τοῦ ὀποίου εἰσδύουσι πολλάκις ἐντὸς αὐτῶν τῶν κελίων ἡ θέα ἐκ τῶν πρὸς τὴν ἀποψιν δωμάτων αὐτῆς εἶναι ἀποπτος καὶ μαγευτικωτάτη, καθ' ὅσον βλέπει τις ἐντεῦθεν τὰ ἀντικρῦ ὑπὲρ τὸ Χορτοκόπιον βουνά, χλωῶδη καὶ καταπράσινα, κλίνοντα τὰ μὲν ἐπὶ τῶν δέ, εἰς ἀδιάκοπον σειρὰν ἐναλλασσομένων κορυφογραμμῶν. Ἄλλ' ὁ ὀρίζων εἶναι τόσον σπανίως καθαρὸς, καὶ τοσοῦτον ἡ ὀμίχλη ἐνδημική, ὥστε τοῦ ὀραίου τούτου θεάματος ἡ ἀπόλαυσις ἐπ' ἐλάχιστον χρόνον εἶναι ἐφικτή. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν αὐτῇ μοναζόντων δὲν ὑπερβαίνει τοὺς δέκα, οἵτινες πάντες εἶναι ἀφιερωμένοι εἰς ἐργασίας γεωργικὰς, τοῦ ἡγουμένου μόνου διευθύνοντος τὰ τῆς ἐξαρχίας. Προσκυνηταὶ ἐλλείπουσιν ἐντελῶς, σπανίως δὲ ἀναφαίνονται τινες ἐκ τῶν χωρικῶν πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς Μονῆς. Ὡς ἐκ τούτου ἡ οἰκονομικὴ αὐτῆς στενοχωρία εἶναι μεγίστη, ἂν καὶ κατέχη πλήθος μέγα ἀγρῶν, οἵτινες ὁμως εἶναι ὀλιγῶς ἀγονοὶ καὶ ἄχρηστοι. Χεῖρες ἐργατικαὶ ἄλλως τε ἐν τῇ χώρᾳ δὲν ὑπάρχουσι, πάντων σχεδὸν τῶν χωρικῶν ἀποδημούντων, εἴτε εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν, ὅπου μετέρχονται τὸ ἔργον τοῦ χαλκουργοῦ, εἴτε εἰς Ῥωσίαν, ἐνθα ἐπαγγέλλονται τοὺς οἰκοδόμους καὶ γεωργούς. Οἱ περίοικοι χωρικοὶ οὐ μόνον νὰ βοηθήσωσι τὴν Μονὴν δὲν δύνανται, ἀλλὰ τούναντίον αὐτοὶ δέονται τῆς ἐξ αὐτῆς βοήθειας, πενέστατοι ὄντες καὶ δι' ἀραβοσίτου μόνον τρεφόμενοι. Μόνον δὲ τῆς Μονῆς πόροι τυγχάνουσι μικρὰ τινα εἰσοδήματα κτημάτων ἐν Τραπεζοῦντι καὶ Πλατάνοις, ὡς καὶ ἐτησίαι ἐπιχορηγήσεις 65 ρουβλίων τῆς Ῥωσικῆς Κυβερνήσεως, ἀπὸ τῶν ἀρχῶν ἤδη τοῦ αἰῶνος πληρονομένη, χάρις εἰς τὸ χρυσόβουλλον Ἀλεξάνδρου τοῦ Α'.

Δὲν ἦτο ὁμως μόνον ἡ οἰκονομικὴ καχεξία

1. Αὐτόθι, 122—123.

2. Αὐτόθι, 142.

3. Αὐτόθι, 150.

4. Αὐτόθι, 188.

5. Βιογρ., σελ. 112—113.

τὸ μόνον τῆς Μονῆς μειονέκτημα. Μέχρι τῶν τελευταίων ἐτῶν ἡ ἐσωτερικὴ αὐτῆς ἀταξία ἐπικνελημένως προεκάλει τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Πατριαρχείου. Τῷ 1841 ἡ Ἐκκλησία ἀπέστειλεν ὡς ἐξάρχον τὸν αἰοίδιμον Μητροπολίτην *Κωνσταντῖνον Παρηγόρη* καὶ *Δημήτριον Καρβωνίδην*, οἵτινες προσεπάθησαν νὰ ἐπιφέρωσι τάξιν τινὰ καὶ διόρθωσιν τῶν κκῶς κειμένων, καταστρώσαντες καταλόγους τῆς περιουσίας τῆς Μονῆς καὶ ἐπιβαλόντες κανονισμόν, ἐπὶ τῇ βίβσει τοῦ ὁποίου ὤφειλε τοῦ λοιποῦ νὰ διοικῆται αὐτῇ. Μικρὸν ἐν τούτοις μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν ἐξάρχων ἡ κατάστασις ἐγένετο χειροτέρα ἢ τὸ πρότερον, τὰ δὲ γράμματα καὶ ἡ παιδεία ἐγκατέλιπον διὰ παντὸς πλέον τὸ κέντρον ἐκεῖνο, ἐξ οὗ εἰς πολλῶν ζοφερωτέρους χρόνους διδάσκαλοι καὶ ἀρχιερεῖς προῆλθον, κομίζοντες εἰς τοὺς πέριξ, καὶ εἰς αὐτὴν ἀκόμη τὴν πρωτεύουσαν Τραπεζοῦντα, τῆς παιδείας τὴν δᾶδα. Καὶ τῷ 1888 ἐστάλη ἐξάρχος ὁ τότε τῆς Τραπεζοῦντος Μητροπολίτης κ. *Φιλάρετος Βαφείδης*, ὅστις, καταρτίσας κανονισμόν σύμφωνον πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς Μονῆς, προσεπάθησε νὰ θέσῃ θεμέλια διορθώσεως τῶν πραγμάτων αὐτῆς. Ὁ τότε ἡγούμενος *Γεράσιμος Κατόγλης* διεκήρυξεν ὅτι δὲν ἔννοεῖ νὰ διοικήσῃ ἐπὶ τῇ

βίβσει κανονισμοῦ καὶ παρητήθη! Ὁ αὐτὸν διαδεξάμενος καὶ μέχρι τοῦ 1895 ἡγούμενεύσας κ. *Ἰσίδωρος* εἶχε τὴν εἰλικρίνειαν ν' ἀναγνωρίσῃ, ὅτι αἱ δυνάμεις τοῦ δὲν ἦσαν ἐπικραεῖς πρὸς διοίκησιν μονῆς ἐξαρχιακῆς. Καὶ μηδενὸς ἄλλου ἀξιώτερου ἐν αὐτῇ ὑπάρχοντος, ἡ Ἀδελφότης τῶν πατέρων ἐζήτησε τὸν ἐν τῇ Μονῇ Σουμελά ἀρχιμκνδρίτην κ. *Ἀνθίμου*, ὅστις καὶ ἀνεδείχθη ἡγούμενος.

Ἄλλ' ἰδοὺ εὐτυχῶς ἤδη ἐπὶ τὴν διοίκησιν τῆς Μονῆς Βαζελῶνος ἀνὴρ στιβαροῦ βραχίστου καὶ μεγάλης θελήσεως ἡ ἐπιθυμία τοῦ ἡγουμενοῦ *Ἀνθίμου* πρὸς ἀναδιοργάνωσιν τῶν τῆς Μονῆς πραγμάτων ἔχει εὐτυχῶς συνεργῶν τὴν ἱκανότητα αὐτοῦ καὶ τὴν διοικητικὴν πείραν. Ἐλπίζωμεν ὅτι οἱ ἀγῶνές του θὰ στεφθῶσιν ὑπὸ ἐπιτυχίας, ἰδίᾳ ὅσον ἀφορᾷ τὴν μόρφωσιν καὶ ἐκπαίδευσιν τῶν χωρικῶν, ἧτις ὀφείλει νὰ εἶναι καὶ τὸ κυριώτερον μελῆμα τῶν πατέρων, καθόσον εἶναι καὶ ὁ κυριώτατος λόγος, δι' ὃν ἡ Ἐκκλησία ἐξακολουθεῖ ἀναγνωρίζουσα αὐτοῖς τὰ ἐξαρχιακὰ τῶν δικαιώματα. Ἐὰν τὸν σκοπὸν τοῦτον δὲν ἐπιτύχωσιν αἱ παρὰ τὴν Τραπεζοῦντα ἐξαρχιακαὶ Μοναί, φρονοῦμεν ὅτι εἶναι περιττὴ πολυτέλεια, δυσανάλογος δὲ πρὸς τὸ σημερινόν των ἀνάστημα, ἡ διατήρησις τοῦ ἐξαρχιακοῦ των προνομίου, συνυπονοοῦντος πνευματικὴν πειμαντορίαν χιλιάδων ψυχῶν.

ΔΙΑΦΟΡΑ ΠΕΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Η ΜΟΝΗ ΤΩΝ ΒΛΑΤΑΙΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΕΝ ΑΥΤῃ ΕΓΓΡΑΦΑ,
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΑΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, ΕΠΙΣΚΟΠΑΙ, ΚΤΛ.

ὑπὸ

B. A. ΜΥΣΤΑΚΙΔΟΥ

Ἀνάδας δύο μόνον παλαιότερων ἐγγράφων φέρομεν σήμεραν εἰς φῶς. Ἡ πρώτη δυὰς ἀνάγεται εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ οἰκονομίαν τῆς βυζαντινῆς πατριαρχικῆς καὶ στυροπηγιακῆς μονῆς τῶν *Βλαταίων*¹ τῆς ἐν τῇ Θεσσαλονίκῃ ἐπὶ τῇ *Μεταμορφώσει* τοῦ *Σωτήρος* τετιμημένης, ἢ δ' ἑτέρα εἰς τὰ ὀνομαστότερα μοναστήρια τῆς Θεσσαλίας, τὰ ἐν τοῖς *Μετεώροις*².

Α'

Ἡ βυζαντινὴ πατριαρχικὴ καὶ στυροπηγιακὴ μονὴ τῶν *Βλαταίων*, ἡ κοινότερον σήμερον *Τσαοὺς μοναστήρι* (ἢ *Τσαοὺς μοναστήριον* παρ' Ὀθωμάνοις) καλούμενη καίτι ἐν τῇ ἀρχῇ πάλαι τῆς Θεσσαλονίκης, ἐν περιόπτῳ θέσει³, ἐξ ἧς τὴν τε πόλιν πᾶν καὶ τὰ περίξ βουνὰ καὶ τὸν πρὸ τῆς πόλεως ἀναπεπταμένον ὁμώνυμον ὄρυον δύνανται τις ἀόπλοις ὀφθαλμοῖς νὰ περιεργασθῇ, καὶ θέας ἀπλείτου ν' ἀπολαύσῃ. Ἀριθμῶς τὸν χρόνον τῆς συστάσεως καὶ οἰκοδομῆς τοῦ ἱεροῦ τούτου ἰδρύματος, ὅπερ διευθύνει ἀπὸ ἐτῶν ἡγούμενος κόσμιος καὶ φιλόκαλος ὁ ἀρχιεπίσκοπος *Καλλίνικος*, δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἐξ ακριβῶς τωμεν· οὐχ ἤττον ἀσφαλῶς δυνάμεθα ν' ἀναγάγωμεν τὴν ὑπαρξίν τῆς Μονῆς

τοῦλάχιστον εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, εἰ μὴ πρότερον, διότι κατέχουμεν πρὸς τοῦτο μαρτύρια ἀσφαλῆ, τὴν ἐπίσημον ὁμολογίαν τοῦ πατριάρχου *Ἱερεμίου Β'* τοῦ *Τρανοῦ*, ὁστις ἐν σιγίλλῳ ὑπὲρ τῆς Μονῆς ἐκδεδομένῳ τῷ 1580 κατὰ μῆνα Νοέμβριον, ῥητῶς λέγει ὅτι ἐθεάτατο αὐτοῦ μὲν παλαιγενὲς χρυσοῦλλον, τοῦτο δὲ ἀνέγνω καὶ γράμματα σιγίλλιῶδη πατριαρχικὰ τοῦ ἀοιδίμου πατριάρχου κυροῦ *Νεῖλου* καὶ τοῦ πρὸ ἡμῶν πατριαρχεύσαντος κυροῦ *Ἰωάσαφ μεγαλοπρεπῶς* δωρούμενα καὶ εὐεργετοῦντα... » παντὶ δὲ γνωστὸν ὅτι ὁ πατριάρχης *Νεῖλος* ἐκόσμησε τὸν πατριαρχικὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον κατὰ τὸ 1380 καὶ ἐφεξῆς⁴. Δυστυχῶς τὸ τε πατριαρχικὸν τοῦτο τοῦ *Νεῖλου* σιγίλλιον δὲν διεσώθη μέχρις ἡμῶν, οὐδὲ τὸ ἀναφερόμενον αὐτοκρατορικὸν χρυσοῦλλον, ἐξ ὧν εἰδήσεις τινὰς παλαιότερων χρόνων πάντως θὰ ἠδυνάμεθα ν' ἀρυσθῶμεν. Αἱ πηγαὶ σιγῶσι⁵.

Τίνες δὲ οἱ *Βλαταῖοι* οὗτοι, οἱ *Βλατάδες* καλούμενοι, ἀγνοοῦμεν, οὐδ' ἔχομεν καιρὸν καὶ διαθέσιν ἐν' ἀσχοληθῶμεν περὶ τοιαύτας ζητήσεις, καίτοι αὐταῖς φιληδοῦμεν.

Περὶ δὲ τῆς καταγωγῆς τοῦ οἴκου τῶν *Βλατά*, ἦτοι τῶν *Βλαταίων* ἢ *Βλατάδων*, τὸ κατωτέρω τὸ πρῶτον εἰς φῶς φερόμενον ἐπι-

1. Γράφεται τῶν *Βλατέων*, τῶν *Βλατάδων*, καὶ (Χριστοῦ) τοῦ *Βλατέως*. Ἐν ἐγγράφοις τῆς Μονῆς ἀρχαῖαι τουρκοῖσι συντεταγμένοις εὐρομεν τὸ τῆς Μονῆς ὄνομα *بلاتايون* καὶ *بلاتاي*.

2. Σ. Σ. Ε'. Ἄλλα σημειώματα περὶ Θεσσαλονικῆς καὶ ἐπιγραφαί, περὶ ὧν ἐγένετο μικρὸς λόγος ἐν τῇ *Ἀρχαιολογικῇ Ἐπιτροπῇ* (1897—1898), ὡς καὶ τὰ περὶ *Μικίωνων*, ἀναβάλλονται εἰς τὸ προσεχές.

3. Ὑψ. 130 μ. ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, καὶ ἡμετέραν καταμέτρουν.

4. Τὸ σιγίλλιον τοῦ *Ἱερεμίου* οὐδεμίαν ἄλλην ὑπογραφὴν, πλην τῆς τοῦ πατριάρχου, φέρει. Περὶ τούτου ἄλλοτε ἐν ἄλλῃ εὐκαιρίᾳ. Περὶ *Νεῖλου* ὄρα *Γεδεών Π. Πιν.*, σ. 440 καὶ ἐφεξῆς· περὶ δὲ τῆς πρὸς τὸν *Ἰσιδώρον* τὸν Θεσσαλονικῆς ἐριδος αὐτοῦ ὄρα τὰ κατωτέρω.

5. Περὶ τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ ὀνόματος *Τσαοῦση*, ὄρα τὰ παρὰ *Μεσ. Βίβλ. Α'*, σ. 257, ἅπερ καὶ ἡ παράδοσις διατηρεῖ ἐν Θεσσαλονίκῃ.

γραμμαμα δηλοῖ μὲν ὅτι οὗτοι ἦσαν ἐκ Κρήτης, ἀλλὰ κατὰ πόσον ἢ τοῦ γράψαντος γνώμη ἔχεται ἱστορικῆς ὑποστάσεως ἐπέχομεν. Τὸ δὲ περιέργον ὅτι ὁ μακκρίτης συντάκτης τῆς Ἀστυγραφίας Θεσσαλονίκης *Μιχαὴλ Χ' Ἰωάννου* τηρεῖ ἐπὶ τῶν σημείων τούτων σιγὴν ἀκκτάληπτον (Θεσσαλονίκη, 1880).

Τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο εὑρηται ἐγγεγλυμμένον ἐπὶ πλακῶς ἐντετειχισμένης ἐπὶ τοῦ πρὸς Ν. ἐξωνάρθηκος τοῦ πρὸς τὸν λιμένα προσνεύοντος, ἐγὼ δὲ οὕτω·

ΩΤΡΙ Χριστῷ τῶν ὄλων τῷ δεσπότη
νεῶς ὁ σεπτὸς οὗτος ἠγέρθη πάλαι

ΚΑΩΝ ἐπ' ἀνδρῶν Βλαίων τῶν κητόρων
ὑφ' ὧν γε τῆδε τῆ μονῆ τοῦ πόνυμον
βυεὶς χρόνῳ δὲ καὶ πεσῶν ἐν τῷ μέσ[ω]
ἐκ δευτέρου νῦν ᾧδ' ἀνηγέρθη πόνω
σπουδῆ δαπάνη τοῦ σεβασμωτάτου
κῦρ Ἰγνατίου τῆς μονῆς ἡγουμένου
καὶ τῶν ἐν αὐτῇ συμβιούντων πατέ[ρων]
ἐν συνδρομημάλιστα τοῦ Κανταντζόγλου¹
ἄρχοντος ὄντως εὐκλεοῦς Ἰωάννου
ὄρω πολὺς μὲν μισθὸς εἶσι' ἐν τῇ γέα
σὺν πᾶσιν· ὄλω[ς] (;) τοῖς συνεργοῖς τῷ τέλει
πλεῖων δὲ παντός (;) τέλειος ἐν πόλῳ
† ἐν εἵει ἀωά'. Σεπτεμβρου Κ. ω.

Ἡ Μονὴ τῆ σταυροπηγιακῆ ἀξίᾳ τετιμημένη καὶ τῇ καθ' ἡμᾶς Θεολογικῆ Σχολῆ προσητηρημένη εἶναι κατὰ τε τὸ ἔαρ καὶ ἰδίᾳ κατὰ τὸ θέρος τὸ ἐντευκτῆριον εὐσεβῶν Χριστιανῶν, οἵτινες προσέρχονται πρὸς ἀκρόασιν τῆς θείας λειτουργίας καὶ πρὸς ἀπόλαυσιν καθαροῦ ἀέρος. Ἡ τοῦ ἡγουμένου κῦρ *Καλλινίκου* πρὸς τὴν Μονὴν στοργῇ καὶ ἢ πρὸς τοὺς πάντας εὐσεβῆς καὶ φιλότιμος περιποίησις ἐξύψωσαν τὴν περιφάνειαν τῆς Μονῆς, ἥτις ὄλον ἐν εὐπρεπίζεται καὶ εἰς τάξιν εἰσέρχεται, ὡς εὐχαρίστως παρετηρήσαμεν, τηρουμένου καὶ τοῦ ὄρου τοῦ ἐν τῷ σιγιλιώδει γράμματι τοῦ ἀοιδίμου ἐν πατριάρχαις *Γρηγορίου τοῦ Σ'*, κατὰ τὸ 1836

1. Ἰωάννην Γούταν Κανταντζόγλου ἐν εὐρίσκομεν ὑπογεγραμμένον πρῶτον μετὰ τὸν μητροπολίτην Ἰωσήφ ἐν κατασίγῳ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Παναγούδας κατὰ τὸ 1815. Περὶ τοῦ Ἰωάννου Κανταντζόγλου τοῦ ἐν τῷ ἐπιγράμματι γινώσκουμεν ὅτι ἦτο ἔμπορος καὶ διετελεῖ εἰς ἐμπορικὰς σχέσεις μετὰ τῆς Ἰσπανίας, ὡς ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ Ἰσπανικοῦ προξενείου τοῖς ἀπὸ τοῦ 1787 διατηρουμένοις δηλοῦται. Βλέπε κατωτέρω ἐν τῇ περὶ Ἰακώβου μητροπολίτου Θεσσαλονίκης παραγράφῳ.

ἀναφερομένου, καθ' ὃ φαγοποσίαι καὶ δικνωκτερεύσεις οἰκογενειῶν ἐν τῇ Μονῇ αὐστηρῶς ἀπαγορεύονται.

Ἡ Μονὴ κατέχει νῦν ἐν ἰδίῳ κτιρίῳ ἐντὸς τοῦ αὐτῆς περιβάλλου μικρὰν Βιβλιοθήκην καὶ ὀλίγα χειρόγραφα, περὶ τὰ ὀδοῦκοντα, πάντα ἐκκλησιαστικῆς, θεολογικῆς δὴ ἄλλας, ὧν τὸ τρίτον ἐν μεμβράναις. Περὶ τὴν λεπτολόγον τῶν χειρογράφων ἐξέτασιν δὲν ἠθέλησαμεν ν' ἀσχοληθῶμεν, ἀφ' οὗ τὴν σύνταξιν τοῦ Κκατλόγου αὐτῶν πρὸ πολλοῦ ἀνέλαβε καὶ εἰς πέρας ἤγαγεν ἀνὴρ περὶ τὴν πλαισιογραφίαν ἐντριβέστατος, ὁ γυμνασιάρχης κ. Π. Παπαγεωργίου. Ἡμεῖς ὀλίγα μόνον ἐξήτάσαμεν καὶ ταῦτα ἐν ἀκαίροις ἐυκαιρίαις καὶ ἐν ὧραις ἀνίας, τὴν ὁποίαν ἡ μελέτη διεσκεδάζει.

Ἐκ τῶν σημειωμάτων, ἅτινα ἐκ τῆς εἰς τὴν Μονὴν ἐπισκέψεως καὶ μελέτης ἡμῶν ἀπεκομίσσαμεν, ἀνακοινούμεθα τό γε νῦν τὰ κἄτωθι, ἕτερα ὅμοια εἰς τὸ προσεχὲς ἐπαριέντες, εἰ Θεὸς ἡμῖν ὑγείαν καὶ δύναμιν χαρίζηται.

Ἡ Μονὴ ἔχει ἐν τῷ ἱερῷ αὐτῆς ναῷ καὶ εἰκόνας ἀρχαίας κατὰ παράδοσιν εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Πανσελήνου ἀναγομένης. Τοιαῦται δὲ εἶναι ἡ τῆς Παναγίας κρατούσης τὸν Χριστόν, καὶ ἡ τῶν Ταξιαρχῶν, ἥτις προήλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ τῶν Ἀσωμάτων, ὄντος ἐτι κατὰ τὸ 1576 μητροπολιτικοῦ, ὡς διδάσκει ἡμᾶς Στέφανος ὁ Γεωλάχιος, ὁ κατ' ἐκεῖνο τοῦ χρόνου ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης ἐν τοῖς Πατριαρχείοις συντυχῶν¹. Πρὸ τριετίας ἐτι ὑπὸ τὰ ἐξ ἀσθεστοῦ ἐπιγρίσματα ἀπεκαλύφθησαν καὶ ὠραῖαι εἰκόνας ἐν τῇ δεξιᾷ πτέρυγι τοῦ ἀγίου βήματος.

1. Ἰκὶ σερίφ δζαμοῖ. Ὁ Γεωλάχιος ἐν ταῖς μετὰ τοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονίκης συνεντεύξεσιν ἠδυνήθη ν' ἀποσπάσῃ ἱκανὰς περὶ τῆς Θεσσαλονίκης πληροφορίας, ἄς «ὀ ὀλίγα μὲν λόγια λέγων, ἀλλὰ μεγάλα διαπράττων» ἀρχιερεὺς ἀνεκινώσατο αὐτῷ. Ὁρα Tagebuch σ. 200, 208 καὶ 210. Ὁ Πατριάρχης Θεσσαλονίκης, οὗ τὸ ὄνομα δὲν ἀναφέρεται, εἶπε μεταξὺ ἄλλων εἰς τὴν Θεσσαλονικίῃ οἱ Χριστιανοὶ ἔχουσι εἰκοσι μοναστήρια καὶ ναοὺς, ἐν οἷς ἡ λειτουργία τελεῖται καθ' ἐκάστην καὶ ἑτέρους δέκα μόνον κατὰ ὠρισμένας ἡμέρας λειτουργομένους, δεῖ οἱ Ὁθωμανοὶ ἔχουσι τρία μεγάλα τεμένη καὶ ἕτερα τρία μικρότερα, δεῖ ἱερεῖς καὶ ἱερομόναχοι ἐν τῇ πόλει εἶναι πενήκοντα καὶ δεῖ ὁ μητροπολίτης ἔχει τὴν ἑδραν αὐτοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν Ταξιαρχῶν (Heil. Engeln).

B'

Ἡ Μενή, πλὴν τουρκικῶν ἐγγράφων ἀρχαίων, διασφῶζει τὰ ἐξῆς γράμματα, ἀναγόμενα εἰς τὰ προνόμια αὐτῆς καὶ τὰ δίκαια, δώδεκα τὸν ἀριθμὸν, πάντα ἐπὶ μεμβράνης, πλὴν τοῦ τελευταίου, τοῦ καὶ νεωτέρου.

A'. Γράμμα *μητροπολιτικόν*, τοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονικῆς *Μαξίμου*, νῦν πρῶτον γενομένου γνωστοῦ, ὅπερ καὶ ἐν οἰκείῳ τύπῳ δημοσιεύεται. Ἔτος 6996 (=1488).

B'. Γράμμα *μητροπολιτικόν*, τοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονικῆς *Ἰωάσαφ* τοῦ *Ἀργυροπούλου* περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου *Ἀθανασίου* τοῦ *Μιλάκη*, ὅπερ ἐπίσης κατωτέρω δημοσιεύεται.

Γ'. Γράμμα *πατριαρχικόν* σιγίλλιδες, ἐπὶ *Ἱερεμίου* τοῦ *Τρανοῦ*, κατὰ τὸ ἔτος ζψ πψ ηψ *μηρὶ Νοεμβρίου, Ἰνδικιῶνος η'* (=1580)¹. Τὸ γράμμα τοῦτο, ἀγνωστον τῷ κ. *Μ. Γεδεών*, εἶναι κεκυρωμένον μόνον τῇ τοῦ πατριάρχου ὑπογραφῇ, ἣν καὶ ἀντεγράψαμεν ἕως ἀντιπαραβάλλωμεν πρὸς προεκδομένας τοῦ αὐτοῦ, οὐδεμιᾶ δὲ ἐτέρᾳ· τὸ γράμμα ἔχει ὄψος 0,85.

Δ'. Γράμμα *πατριαρχικόν* σιγίλλιδες, ἐπὶ *Κυρίλλου* τοῦ *Λουκάρεως*, γεγενῆς κατὰ τὸ *αχλ' μηρὶ Ἰουλίῳ ιε' Ἰνδικιῶνος ιγ'* (=1630). Ἡ πράξις αὕτη ἀγνωστος τῷ κ. *Γεδεών*, ὅπως ὁμοίως ἐτέραν ὁμοίαν ἐκ τοῦ *Langlois* εἰλημένην σημειοῦται (*Π. Π. σ. 556*). Τὸ σιγίλλιον προσυπογράφουσι καὶ *ἐννέα* μητροπολίται, ἐν οἷς πρῶτος ὁ *Ἡρακλείας Νεόφυτος*.

Ε'. Γράμμα *πατριαρχικόν* σιγίλλιδες, ἐπὶ πατριάρχου *Ἰωαννικίου* ἐκδομένου ἐν τῷ *α' χω μω ζω* (=1647) *μηρὶ Φεβρουαρίου, Ἰνδικιῶνος ιε'*. Ἐκ πρώτης ὄψεως ἡ χρονολογία προσκόπτει εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ δευτέρου γράμματος τοῦ *χι'*, ὅπερ ὡσεὶ *ψι'* φαίνεται,

1. Περὶ *Ἱερεμίου* τοῦ *Τρανοῦ* τοῦ B' ἱκανά ἐν διαφόροις περιστάσεσι καὶ ἡμεῖς ἐγράψαμεν. Σήμερον προσέβημεθα ὅτι, ὡς ὁ *Ἰωάσαφ* ὁ *Μεγαλοπρεπής*, οὕτω καὶ ὁ *Ἱερεμίας* περιήλθε καὶ τὴν τῆς Θεσσαλονικῆς ἐπαρχίαν κατὰ τὸ 1573 (ζπγ) ἔτος. Ἐν τῇ τοῦ *Ph. Meyer* Συλλογῇ τῶν περὶ Ἄθω (215) εὑρομεν· «Ἐπειδὴ τῆς ἡμεῶν μητριότητος τὴν πρὸς Δύσιν καὶ Πελοπόννησον πῆρσον κατεχομένης ὁδὸν καὶ ἐν τῇ ἀγνωστάτῃ μητροπόλει Θεσσαλονικῆς διατριβούσης καὶ τὰς ἑορτάς τῶν Χριστουγέννων ἑορταζούσης», ὡς δὲ λέγει ὁ κ. *Γεδεών* (*Π. Π. σ. 520*) περιήλθεν ἐπαρχίας τινὰς τοῦ θρόνου πωλούσων τὰς πνευματικὰς ἀνάγκας τῶν Ὀρθοδόξων. Πανομοιούτων τῆς ὑπογραφῆς δημοσιεύομεν ἐνταῦθα, καίτοι ἄλλοτε ὑπεδείξαμεν ποῦ καὶ πότε ἐδημοσιεύθησαν (*βλ. Μιστακίδου Ἱερ. Κλήρον κατὰ τὸν 15' αἰῶνα, τ. 11 ἐν ὑποσημειώσει*).

εὐκόλως δὲ τις μὴ ἐξετάζων τὸ πρᾶγμα ἐπιστατικώτερον καὶ μὴ συγκρίνων τὰς ἐπισυνημμένας χρονολογικὰς τοῦ ἔτους διασφῆσεις ἴσως θὰ παρενεχθῆ καὶ θὰ προβῆ κατ' ἀνάγκην εἰς ἀνατροπὴν παραδεδεγμένων ἤδη καὶ ἐπὶ κωδίκων ἐστηριγμένων πατριαρχικῶν χρονολογιῶν· καὶ τοσοῦτῳ εὐκολώτερον, ὅσον τῷ *Δεκεμβρίῳ* τοῦ ἐπιόντος ἔτους *αχμη'* (=1648) ὁ αὐτὸς πατριάρχης περὶ τοῦ αὐτοῦ ζήτηματος μόνος ὑπογράφων ἕτερον ἐκδίδωσι σιγίλλιον. Ἐπίτηδες λοιπὸν εἶδει νὰ ἐξελεγχθῶσιν αἱ χρονολογίαι, ἡ δὲ σπουδαιότερον, αἱ ὑπογραφαὶ τῶν *ἐνδεκα* συνοδικῶν, αἵτινες προσεπικυροῦσι τὸ ἐγγραφον τοῦτο, ἐν ἄλλαις λέξεσιν εἶδει νὰ ἐξετασθῆ, ἐὰν αἱ ὑπογράφοντες συνοδικαὶ κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα ἐτύγχανον ἀκμάζοντες καὶ τὰ κοινὰ πράττοντες, ἢ οὐχί. Τοῦτο καὶ ἐγένετο.

Τὸ σιγίλλιον ἀρχεται «Τὸ εἰς μείζονα ἰσχύον ἐπιβεβαιούσθαι τὰ τῶν πρὸ ἡμῶν ἀοιδίμων πατριαρχῶν γράμματα, ὅσα τοῦ ὀρθοῦ ἔχονται λόγου»...

ὑπογράφουσι αὐτὸ οἱ ἐξῆς μητροπολίται:

Καισαρείας	Παῖσιος
Δέρκων	δυσζύμβλητον
Βερροίας	Ἰωάσαφ ¹
Χαλκηδόνος	Παχώμιος ²
Σερρών	Δανιήλ ³
Μαρωνείας	Παγκράτιος ⁴
Παλαιῶν Πατρῶν	Παρθένιος
Τραπεζοῦντος	Λαυρέντιος
Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης	Γαβριήλ καὶ τοποτηρητῆς τοῦ Ἀλεξανδρείας ⁵
Φιλιππουπόλεως	Γαβριήλ ⁶
Δρύστρας	Παῖσιος ⁷

1. Μεσοῦντος τοῦ 1645 διεδέξατο τὸν εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον Ἀλεξανδρείας προδιεασθέντα *Ἰωαννικίου*.

2. Ἀπὸ τοῦ 1640 καὶ ἐξῆς. Ὅρα δημοσίευμα ἡμῶν ἐν *Παρθνασοφ* 1885 περὶ Ἄνδρου.

3. Ἀπὸ τοῦ 1635—1651. Ὁμοιούτων τῆς ὑπογραφῆς τούτου ὅρα ἐν *Παπαγεωργίου Σέρραις* ἐν *Byz. Zeits.* 1894 Τῷ Σερρῶν τούτῳ ἀνήκει καὶ τὸ ὑπ' ἀρ. 29 χειρόγρ. τοῦ Μετοχίου τοῦ Παναγίου Τάφου, ἐὰν μὴ τι σφάλμα ἐν ταῖς σημειώσεσιν ἡμῶν ὑπεσιῆθε. Κατὰ τὸ 1745—1769 Σερρῶν ἦτο ὁ *Ἰωαννίκιος*· ὅρα αὐτόθι, σελ. 262.

4. Ἐπὶ τοῦ πατριάρχου τούτου καὶ τοῦ μητροπολίτου τούτου συνηνώθησαν τῇ μητροπόλει Μαρωνείας ἡ *Θάσος* καὶ ἡ *Σαμοθράκη*.

5. *Γαβριήλ* ὁ *Βλάσιος*.

6. Καθαίρεσις τοῦ *Γαβριήλ* ἀναφέρεται παρὰ *Σάθα* *Μεσ. Βιβλ. Γ'*, 582 κατὰ *Δεκέμβριον* τοῦ 1648.

7. Ὅρα *Παπαδοπ. Κεραμείως Ἱεροσολ. Βιβλ. τόμ. Α'*, σ. 337.

Καὶ ἀναμφίλεκτον μὲν ὅτι τὸ σιγίλλιδες τοῦτο γράμμα ἐγένετο ἐπὶ Ἰωαννικίου τῷ 1647, ἀλλ' ἀπορίας ἄξιον τὸ ἀναφερόμενον ἐν τῷ 276 τεύχει τῆς Ἱεροσολυμιτικῆς Βιβλιοθήκης ὅτι τὸ πρωτότυπον τοῦ σιγίλλιδος, περὶ οὗ τοσοῦτον ἐμνησκύναμεν τὸν λόγον, «εὐρίσκεται ἐν τῇ Μονῇ τῆς Θεοτόκου ἐν Χάλκη¹». Τὸ πρωτότυπον ἡμεῖς αὐτοὶ εἶδομεν ἐν αὐτῇ τῇ Μονῇ καὶ ἀντεγράψαμεν, ὥστε οὐδὲν ἔχομεν περὶ τῶν ἐν τῷ Παλαιστινείῳ χειρογράφῳ βεβαιωμένων νὰ εἰπώμεν. Αἱ ὑπογραφαὶ δὲ εἶναι, ὡς γνωστὸν, ὁ ἀριστος ὁδηγὸς ὁ καὶ τὸ ζήτημα τοῦτο καὶ τὸ τῆς χρονολογίας λύων.

Σ'. Γράμμα πατριαρχικὸν σιγίλλιδες, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ Ἰωαννικίου κατὰ τὸ ἀρχμ' (=1648) Δεκεμβρίῳ, Ἰνδικτιῶνος α'. Ἡ πρᾶξις αὕτη (ἢ ἡ προηγουμένη;) γνωστὴ τῷ κ. Γεδεῶν (Π. Πίν. σ. 575), διότι ὁ χρόνος τῆς ἐκδόσεως καὶ ἐπιβραβεύσεως ἄγνωστος αὐτῷ. Τὸ ἔγγραφο, ὡς εἶπομεν ἀνωτέρω, ὑπεγράφει μόνον ὁ πατριάρχης, οὐδεὶς δ' ἕτερος τῶν ἱερωτάτων μητροπολιτῶν ἢ τῶν πατριαρχῶν. Ἐν τῷ σιγίλλιδι ἀναφέρεται ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων Παῖσιος ὡς παρακαθῆσας τῇ συνόδῳ, καὶ συναποφηνάμενος ὅπως οἱ πατέρες τῆς Μονῆς τελῶσιν «*ἐτησίως τῇ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ὑποταγῆς χάριν καὶ εὐλογίας παρὰ τοῦ ἀγιωτάτου καὶ ὑψηλοτάτου οἰκουμηνικοῦ θρόνου καλιμαύκια τρία μόνον τῶν ἐκλεκτῶν*».

Ἡ ὑπογραφή τοῦ Ἰωαννικίου ἐν τῇ πρώτῃ σειρᾷ (μέχρι τοῦ οἰκουμηνικοῦ πατριάρχης, ὅπερ ἐν δευτέρῳ) εἶναι 0,45 ἑκατοστομέτρων. (Βλέπε τὸ πανομοιότυπον ἐν τῷ λιθογρ. πίνακι.)

Τὸ προόμιον τοῦ σιγίλλιδος τοῦτου εἶναι καθ' ὅλα ὁμοιον καὶ ἀπαράλλακτον τῷ τοῦ σιγίλλιδος τοῦ ἐπὶ Ἱερεμίου γενομένου.

Δι' ἡμᾶς ἀξίωσημειώτον καὶ μείζονος προσοχῆς ἄξιον ἡ μνηολογία τοῦ σιγίλλιδος κατὰ ταύτην κατὰ Δεκέμβριον ἐγένετο τὸ σιγίλλιον τοῦτο τοῦ 1648, ἀλλὰ κατὰ Γεδεῶν (Π. Πίν. σ. 576), Παρθένιος ὁ Ὁξὺς διεδέξατο τὸν ἡμέτερον Ἰωαννικιον τῇ 28 Ὀκτωβρίου 1648. Δίδομεν σοφοῖς ἐρευνηταῖς ἀφορμὴν.

Ζ'. Γράμμα πατριαρχικὸν σιγίλλιδες, γενομένον ἐπὶ πατριάρχου Καλλινίου, μηνὶ Μαΐῳ Ἰνδικτιῶνος ζ' κατὰ τὸ 1698. Καλλι-

νικος ὁ Ἀκαρνὰν κατὰ τὴν τρίτην αὐτοῦ ταύτην πατριαρχίαν ἐκύρωσε τὰ δίκαια πολλῶν ἐν Μακεδονίᾳ μοναστηρίων, τῆς ἐν Βερροία μονῆς τοῦ Προδρόμου, τῆς παρὰ τὰς Σέρρας μονῆς τοῦ Προδρόμου, τῆς μονῆς τῆς ἁγίας Ἀναστασίας τῆς Φαρμακολογίας¹. Ἡ περὶ τῆς μονῆς τῶν Βλαταίων πρᾶξις εἶναι μὲν γνωστὴ τῶν κ. Γεδεῶν, ἀλλ' ἀνευ ὀρισμοῦ τῆς χρονολογίας. Ἐν τῷ σιγίλλιδι προσυπογράφουσιν ἐπὶ συνοδικοί, ὧν πρῶτος ὁ Ἡρακλείας Νεκτάριος.

Ἡ τοῦ Καλλινίου μεγαλοπρεπὴς ὑπογραφή μέχρι καὶ τῆς λέξεως οἰκουμηνικός ἔχει μῆκος 0,49 ἑκατοστομέτρα (Ὅρα πανομοιότυπον ἐν λιθογρ. πίνακι).

Η'. Γράμμα πατριαρχικὸν σιγίλλιδες, ἐπὶ πατριάρχου Γαβριήλ τοῦ ἀπὸ Χαλκηδόνος, ἀπολελυμένον τῷ ἀρχμ' (1703) μηνὶ Ἰανουαρίῳ, Ἰνδικτιῶνος ια'. Τὸ ἔγγραφο τοῦτο, ὅπερ συνυπογράφουσιν ἐξ μόνον συνοδικοί, γνωστὸν τῷ κ. Γεδεῶν ἀχρονολόγητον. Καὶ ἡ πατριαρχικὴ αὕτη ὑπογραφή ἔχει μῆκος 0,50 ἑκατοστομέτρων (Ὅρα πανομοιότυπον ἐν λιθογρ. πίνακι).

Θ'. Γράμμα πατριαρχικὸν σιγίλλιδες, ἐπὶ πατριάρχου Κοσμᾶ, γενομένον τῷ ἀρχμ' ἐν μηνὶ Σεπτεμβρίῳ Ἰνδικτιῶνος θ'. Ἐν τῷ σιγίλλιδι τούτῳ ἐπαναλαμβάνεται ἡ λόγῳ ὑποταγῆς καὶ ἐν τοῖς σιγίλλιδος τοῦ Ἰωαννικίου (1648) καὶ τοῦ Γαβριήλ (1703) ἀναφερομένη κατ' ἔτος προσφορὰ τῷ πατριαρχικῷ θρόνῳ τριῶν καλιμαυκίων: «*προσφέρειν καλιμαύχια² τρία μόνα, καλῆς καὶ ἐκλεκτῆς τῆς κατασκευῆς τυγχάνοντα*». Ἡ πρᾶξις αὕτη ἄγνωστος τῷ κ. Γεδεῶν ὑπεγράφεται ὑπὸ δέκα συνοδικῶν, ὧν πρῶτος ὁ Καισαρείας Ἱερεμίας, ὁ καὶ τὸν παραιτησάμενον Κοσμᾶν ἐν τῷ οἰκουμηνικῷ θρόνῳ διαδεξάμενος.

Ι'. Γράμμα πατριαρχικὸν σιγίλλιδες, ἐπὶ πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε', κατὰ μῆνα Νοέμβριον, ἐπινημῆσεως πρώτης τοῦ 1797. Ἐν τούτῳ φέρεται «κατὰ τὴν ῥηθεῖσαν κεινὴν συμφωνίαν καὶ ὑπόσχεσιν παρέχειν γρῆσια ἑκατὸν (τῷ μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης) καὶ τῷ Μ. Ἐκκλησίᾳ γρῆσια ἑκατὸν πενήηκοντα, ἅμα

1. Γεδεῶν Π. Π. 613.

2. Ἐν τῷ σιγίλλιδι τοῦ Ἰωαννικίου καλιμαύκια, ἐν τῷ τοῦ Γαβριήλ καλιμαύχια, καὶ ἐν τῷδε καλιμαύχια. Περὶ τῆς λέξεως ταύτης ὄρα ὅσα ἐγράψαμεν κατ' ἀνάγκην ἐν τῷ Ἱερῷ Συνδέσμῳ Ἀθηνῶν ἔτος Γ' (1898) φυλλ. 9 τὸ πρῶτον καὶ τελευταῖον ἀνωμόμας.

1. Αὐτόθι δημοσιεύεται μακρὰ περιχοπὴ τοῦ σιγίλλιδος κατ' ἀντίγραφον, ἐνῶ καὶ τὸ ἑπωνύμιον τῆς Μονῆς εἰς Βλατίων μεταποιεῖται, φέρονται δὲ καὶ ὑπογραφαὶ τινες τῶν ἀνωτέρω κατ' ἄλλην σειρᾶν.

δὲ ὅτι προσεκομίσθη ἕτερον τοῦ 1791 μνημνεύον καὶ ἐτέρων πατριαρχικῶν σιγιλίων, *Γαβριήλ τοῦ Παλαιοῦ, Καλλινίκου, Ἰωαννικίου, Κυρίλλου, Ἰερεμίου, Ἰωάσαφ καὶ Νείλου*¹. Τὸ ἔγγραφο μνημονεύεται παρὰ *Γεδεών*, ὡς καὶ τὸ τοῦ 1791, ἀλλὰ τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐν τῷ ἀρχαιοφυλακείῳ τῆς Μονῆς δὲν φυλάττεται.

ΙΑ'. Γράμμα πατριαρχικὸν σιγιλιωδὲς, ἐπὶ *Κωνσταντίνου τοῦ ἀπὸ Σιναίου, κατὰ μῆνα Φεβρουάριον, ἐπισημείωσης* δητ τῷ 1831. Ὑπογράφονται ἔνδεκα συνοδικοί.

ΙΒ'. Γράμμα πατριαρχικὸν σιγιλιωδὲς, ἐπὶ τῆς πρώτης πατριαρχίας *Γρηγορίου τοῦ σ'*, γενοῦς κατὰ τὸ 1836.

Ὁ κ. *Γεδεών* ἐν τῆς Π. Πίν. αὐτοῦ (σ. 659) ἀναφέρει ὅτι ἐπὶ πατριάρχου *Σαμουήλ τοῦ Χαντζερῆ* ἐξεδόθη συνοδικὸν γράμμα, ἄγνωστον ἡμῖν ἄλλοθεν, ὅπερ ὠρίζεν ἵνα οἱ ναοὶ τοῦ ἁγίου *Ἀθανασίου, τῆς Θεοτόκου τῆς Δαγουδανῆς, τοῦ ἁγίου Νικολάου τοῦ Ὁρσανοῦ, τοῦ ἁγίου Ὑπατίου, τῆς Ὑπαπαντῆς, καὶ αἱ ἄλλαι μοναστηριακαὶ οὐδόλως μετέγουσι τῆς σταυροπηγιακῆς ἀξίας τῶν μονῶν, ἀλλὰ μνημονεύουσι τοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονίκης. Περὶ τούτων οὐδὲν ἡμεῖς εὑρομεν ἐν τῇ Μονῇ.*

Γ'

Καὶ ταῦτα μὲν ἡμεῖς ἐν συνόψει ὀλίγα ἴσως, ἀλλ' ὅπως δὴποτε ἀνεκτὰ εὐχόμεθα ἵνα οἱ ἐν Μακεδονίᾳ λόγιοι ἐκ τῶν ἐπιτοπίων μνημείων, ἐὰν ἐτι ὑπελείφθησάν τινα, συμπληρώσωσι τὴν μελέτην ἡμῶν ταύτην.

Τὸ ὑπ' ἀριθ. 1 κάτωθι δημοσιευόμενον ἔγγραφο ἐν μεμβράνῃ ἔχει ὕψος μὲν 0,48 καὶ πλ. 0,35 ἑκατοστομέτρων, φέρει δὲ χρονολογίαν τοῦ 6996 ἔτους ἀπὸ Θεογονίας, ὅπερ ἀντιστοιχεῖ τῷ μ. Χ. σωτηρίῳ ἔτει 1488, καὶ εἶναι τὸ ἀρχαιότερον τῶν ἐν τῇ ἱερᾷ Μονῇ ἀποκειμένων. Διὰ τοῦ γράμματος τούτου, ὅπερ ἀναφέρεται εἰς κυριαρχικὰ δίκκια τῆς Μονῆς, γνωρίζονται ἡμῖν σταυροφόροι τῆς μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, ἧτοι ὀφφικιαῖοι φέροντες ἐπὶ τῶν σκιαδίων αὐτῶν σταυροὺς κατὰ τὸ προνόμιον, ὅπερ ἐχορηγήθη κατὰ τὸ

1347 τῇ ἱερᾷ μητροπόλει τῆς πρωτευούσης τῆς Μακεδονίας ἐπὶ *Καντακουζηνοῦ* συνεργούντος πάντως *Ἰσιδώρου* τοῦ πατριάρχου τοῦ Θεσσαλονικέως¹ πρὸς τούτους δὲ καὶ μητροπολίτης νέος, ὁ *Μάξιμος*, μὴ ἀναφερόμενος ἐν τοῖς ἐπισκοπικαῖς καταλόγοις τοῖς ὑπὸ τοῦ σεβασμιωτάτου μητροπολίτου Ἀμασειῶν κ. *Ἀνθίμου* πρὸ ἐτῶν ἐν τῷ *Νεολόγῳ* δημοσιευθεῖσι.

Ὁ πολὺς καὶ ἀκάματος ἱεράρχης ἐν τοῖς ἐπισκοπικαῖς καταλόγοις τάσσει κατὰ τὸ παρ' ἡμῖν ἀντίγραφον ἀμέσως μετὰ τοὺς τῆς Ἀλώσεως χρόνους τὸν *Γρηγόριον* κατὰ τὸ 1480, τὸν δὲ *Νίφωνα* μέχρι τοῦ 1515. Σήμερον διὰ τῶν κάτωθι δημοσιευομένων σημειωμάτων πολλὰ διασαφίζονται, τινὰ συμπληροῦνται, ἀλλὰ δὲ γνωρίζονται ἀναγόμενα εἰς τὴν σειράν τῶν μητροπολιτῶν τῆς πρωτευούσης τῆς Μακεδονίας. Περιωρισθημεν μόνον ἐν τοῖς σημειώμασι τούτοις, ἅτινα ῥίπτομεν εἰς τὴν δημοσιότητα σχεδὸν ὡς εἶχομεν αὐτὰ ἐν τοῖς ἰδίῳ ἡμῶν χαρτίσις, μηδὲ ὡς λαβόντες ὑπ' ὄψιν γνωστοτέρας καὶ κοινοτέρας πηγὰς, οὐδὲ τὰ παρὰ *Σάθα* καὶ ἄλλοις, ἵνα μὴ ὑπερφορτώσωμεν τὴν ἐργασίαν. Δὲν ἐζητήσαμεν νὰ ἐξεργασθῶμεν ταῦτα, ἵνα μὴ κοπιᾶσωμεν ἐπὶ πράγμασιν, ἅτινα ἄλλοι εἰδικότητα κεκτημένοι καὶ ζῆλον ἰδίον ἔχοντες καὶ χρόνον αἰσὶον διατιθέμενοι δύνανται νὰ φέρωσιν εἰς αἴσιον καὶ ὀριστικὸν πέρας ἐζητήσαμεν ὅμως καὶ ἐν τῷ αὐτῷ τάξει νὰ δημοσιεύσωμεν τὰ σημειώματα ταῦτα, νομίζοντες ὅτι παρέγομεν ὑπηρεσίαν τινὰ καὶ ὠφελίαν ἄλλοις· διότι ποῖον ὄφελος ἐὰν ἔμενον παρ' ἡμῖν ἀνέκδοτα; Οὕτω δ' ἔχοντα παραδίδομεν τὰ σημειώματα ταῦτα εἰς φῶς.

Τῷ συστήματι τούτῳ ἀκολουθήσωμεν καὶ εἰς προσεγεῖς δημοσιεύσεις τοιούτων θεμάτων, ὅπως ἀπαλλαγῶμεν φερτίου ἄλλοις ἴσως χρησιμεύοντας πρὸς οἰκοδομὴν καλοῦ καὶ τελείου οἰκοδομήματος καὶ πρὸς ἐπικύρωσιν τυγῶν ἐσραλμένων. Τόμους ὅλους συναπαρτίσει ὁ βουλόμενος νὰ συνεξετάσῃ τοὺς βίους καὶ τὰ γράμματα τῶν ἐν τῷ ὁρόνῳ τῆς πατρίδος τοῦ μυροβλήτου καὶ μυροχευμένου *Δημητρίου* οὕτως ἢ ἄλλως διαπρεψάντων ἱεραρχῶν. Τίς δὲν ἐνθυμεῖται *Λέοντα τὸν Φιλόσοφον*, τίς δὲν γινώσκει τὸν *Εὐστάθιον*, τὸν γνωστότατον ἐρμηνευτὴν τοῦ *Ὁμήρου* καὶ τοῦ *Πινδάρου*, τὸν ὅσιον *Δαυὶδ*, τὸν ἅγιον *Ἰωσήφ τὸν δημολογητὴν*, τὸν *Γρηγόριον Παλαμᾶν*, τὸν *Ἰσιδώ-*

1. Ὑπὲρ τὸν προσέτι καὶ τοῦ *Τιμοθέου* καὶ τοῦ γέροντος *Παρθενίου* μνημονεύομενα καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων σιγιλίων, ἅτινα δὲν διασφίζονται. Ἐν τῷ σιγιλίῳ τούτῳ τὸ ὄνομα τῆς μονῆς γράφεται τῶν *Βλαταίων*.

2. Π. Π. σ. 673 καὶ 675.

1. Ὁρα *Γεδεών* Π. Πίν. σελ. 424.

ρον, τὸν *Συμεὼν* καὶ τὸν *Γαβριήλ* αὐτόν, οὗ αἱ ἀνέκδοτοι *Ὀμιλῖαι* γνωρίζονται νῦν τὸ πρῶτον¹ καὶ δημοσιεύονται τοῦλάχιστον κατ' ἐκλογὴν ἀναπτηλώσουσι καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν τῷ ἱερῷ τῶν ἐκπρεπῶν καὶ φιλοθέων ἱεραρχῶν ἐσμῶ;

Τὸ δὲ ὑπ' ἀριθ. 2 ἔγγραφον εἶναι χαρτῶνον βεβαιωτήριον *μητροπολιτικὸν* μεγάλης δωρεᾶς καὶ μεγάλου ἀφιέρωματος τοῦ μητροπολίτου *Βεροῦσίας Θεοφάνους*, τοῦ ἐπικαλουμένου *Μαλάκη*, ὅστις ἐδώρησατο τῇ ἱερᾷ μονῇ τῶν *Βλατιῶν* ἀγοράσας παρὰ τῶν *Βατοπεδινῶν* πατέρων τὸν ἐν μέσῃ *Θεσσαλονίκη* ναὸν τοῦ ἁγίου *Ἀθανασίου*. Τὸ ἔγγραφον, ἔχον ὕψος μὲν 0,55, πλάτος δὲ 0,43 ἑκατοστομέτρων, ἐγένετο κατὰ τὸ *ζοζ'* ἔτος, ἦτοι κατὰ τὸ 1569, ἐπὶ μητροπολίτου *Ἰωάσαφ* τοῦ *Ἀργυροπούλου*, περὶ οὗ κατωτέρω ἐν οἰκείῳ τόπῳ ὁ προστίκων γίνεται λόγος.

Ἐν τῷ ἔγγραφῳ τούτῳ ὑπεγράφεται καὶ ὁ *Μελενίκου*. Εἰς *Ἰωάσαφ* τὸν *Θεσσαλονίκης* εἶχον παραχωρηθῆ ἤδη ἐπὶ *Ἰωάσαφ* τοῦ *Β'*, τοῦ πατριάρχου, αἱ μητροπόλεις *Μελενίκου* καὶ *Περιθεωρίου* ἵνα ἀπαρασαλεύτως καὶ ἀδιασείστως μένωσιν αὐταὶ εἰς τὸ γῆρας αὐτοῦ ἀναποσπάστως, μέχρις ὅτου ἀποκατασταθῆ εἰς τὴν ἰδίαν μητρόπολιν». Τὸ γράμμα τοῦτο ἐπεκυρώθη καὶ ὑπὸ τοῦ μετέπειτα πατριάρχου *Μητροφάνους*².

Περὶ τοῦ *Ἰωάσαφ* τούτου ἐπιτραπήτω ἡμῖν νὰ παραδῶμεν εἰς φῶς καὶ τήνδε τοῦλάχιστον τὴν σημειώσιν, ἣν πρὸ τριῶν ἐτῶν ἀντεγράψαμεν ἐκ τῶν χειρογράφων τῆς *Θεολογικῆς Σχολῆς*. Ἐν χειρογράφῳ, κομψοτάτῳ τὴν τε περιγραμνὴν καὶ τὴν γραφὴν, ἐκ 267 φύλλων ἀνήκοντι, κατὰ *Κωνσταντῖνον* τὸν *Χειμώνιον*, εἰς τὴν *ΙΑ'* ἢ *ΙΒ'* ἑκατονταετηρίδα καὶ ὑπ' ἀριθ. *III* ἐν τῷ περιγραφικῷ καταλόγῳ τῶν χειρογράφων τῆς ἐν *Χάλκῃ* ἱερᾶς *Μονῆς*, τῆς τοῦ *Ἐσοπίρου* ἐπονομαζομένης, κατατεταγμένῳ φέρεται ἐν τῇ δευτέρᾳ σελίδι τοῦ τετάρτου φύλλου ἐν ἀρχῇ ἢ ἐξῆς σημειώσεις: « Ἡ παροῦσα εὐαγγελικὴ αὕτη βίβλος ἀφιέρωται τῇ

σεβασμιωτάτῃ καὶ βασιλικῇ *Μονῇ* τῆς ἁγίας *Τριάδος* τῆς ἐν τῇ νήσῳ *Χάλκῃ* παρὰ τοῦ *Πανιερωτάτου* μητροπολίτου *Θεσσαλονίκης* κυρίου *Ἰωάσαφ* τοῦ *Ἀργυροπούλου*, ψυχικῆς ἕνεκα σωτηρίας αὐτοῦ κατὰ τὸ *ζοησ'* ἔτος· καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἐταμειύθη τῇ βιβλιοθήκῃ εἰς μνημόσυνον αὐτοῦ ἐν μηνὶ *Δεκεμβρίῳ*, ὅτε ὁ παναγιώτατος καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης τὴν πρὸς *Δύσιν* καὶ *Πελοπόννησον* διατριῶν ποτὲ καὶ ἐν *Θεσσαλονίκη* παρεγένετο».

Τὸ χειρόγραφον εἶναι «*Ἐκλογή ἀκριβῆς τῶν ἁγίων Ἐδαγγελίων τῶν ἀναγνωσκομένων ἐν ταῖς δεσποτικαῖς ἑορταῖς*» μετὰ καὶ τῶν ἐπισήμων ἁγίων ἐν τε τοῖς ὄρθροις καὶ ταῖς λειτουργίαις· ἔπεται ὁ κατάλογος τῶν περιεχομένων ἐν συνεχείᾳ μέχρι τῆς β' σελίδος τοῦ 4ου φύλλου¹.

Ἄριθ. 1.

ἘΓΓΡΑΦΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΜΑΞΙΜΟΥ²

† Τὸ εἰς τὴν *Γαλάτῃαν* μονῆριον εἰς ὄνομα τιμῶμενον τοῦ ἁγίου μου καὶ ἐν θαύμασι περιβοήτου *Νικολάου*/ἀνωθεν γὰρ καὶ ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρξεν ἐκ τῆς δεσποτικῆς καὶ παντοκρατορικῆς μονῆς τῶν *Βλατιῶν*/καὶ παρ' αὐτῆς τῆς μονῆς, ἐτάττετο πρόσωπον εἰς τὸ εἰρημένον μονῆριον καὶ ἐπετήρει αὐτό· ἔσθη γὰρ ἐν τῇ/τοιαύτῃ δεσποτεία καὶ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς· πλὴν ἀπὸ τῶν τιμίων καὶ χρῆσιμων προσώπων τὴν σπάνην· καὶ μᾶλλον ἀπὸ τῆς ἀκαταστασίας καὶ ἀνωμαλίας αἰτινες συνέβησαν ἐν τῇ ἀνω ῥηθείσῃ μονῇ τῶν *Βλατιῶν* καὶ τούτου γε(;) καὶ τὸ εἰρημένον μονῆριον ἀνευ τιμίου προσώπου καὶ ἐκατήντησεν εἰς τὴν ἐσχάτην πτωχείαν, ὥστε καὶ παντελῆ ἐρήμωσιν ἐδήλου· τὰ τε κελλία λέγω δὴ καὶ ἀμπελώνες καὶ περιβόλαια. Νῦν οὖν εὐρέθη ὁ τιμιώτατος ἐν μοναχίς κυρ *Σάβας* ὅστις προὔπηρξεν ἐν τῷ εἰρημένῳ νεῷ καιρῶν οὐκ ὀλίγον καὶ αἰτήσας αὐτὸ παρὰ τε τοῦ καθηγουμένου παπᾶ κυρ *Ἰακώβου* καὶ τῶν αὐτῆς μοναχῶν· κοινῇ γνώμῃ τοῦ καθήγουμένου καὶ τῶν ἀδελφῶν πάντων, ἐπεδόθη αὐτῷ τὸ εἰρημένον μονῆριον τῷ τιμιωτάτῳ ἐν μοναχίς κυρ *Σάβα* ἵνα ἔχει αὐτῷ εὐφῶρῳ τῆς ὅλης ζωῆς αὐτοῦ ἀνενοχλήτως καὶ ἀδιασείστως μὴ παρὰ τινος ἐμποδιζόμενος· πλὴν μετὰ τὴν αὐτοῦ

1. Ὅρα κατωτέρω ἐν τῇ σειρά τῶν μητροπολιτῶν.

2. Ὅρα *Ἑλλ. Φιλολ. Σύλλ.* Παράρτ. τόμ. *Κ'*—*ΚΒ'*, σ. 95. Πρὸλ. σ. 84 καὶ τὰς αὐτῆ παραπομπάς. Τοῦ *Ἰωάσαφ Ἀργυροπούλου* ἐξ ἡμῶν παραχωρηθεῖσαν ἐδημοσίευσεν ὁ κ. *Legrand* ἐπιστολὴν πρὸς *Θεοδόσιον τὸν Ζυγομαλᾶν* (*Notice Biographique sur... Zygomalas*, σ. 161). Ἐκ ταύτης γνωστόμεν ἀνεπιὸν αὐτοῦ *Δοκιανόν*.

1. Ἐπὶ τοῦ κειμένου καὶ μουσικᾶ σημαδύφωνα· ἐκαστὴ σελὶς συνήθως ἐκ στίχων πεντεκαίδεκα, ἕκαστος δὲ στίχος ἐκ γραμμάτων 22.

2. Τηροῦνται αἱ ἐν τῷ κειμένῳ ἀνορθογραφίαι.

ἀποβίωσιν ὀρίζομεν τὸ τοιοῦτον μονήδριον ἵνα ἢ ἐν τῇ ὑπακοῇ τοῦ μοναστηρίου· ἔχει γὰρ ἐξουσίαν ὁ τοιοῦτος μοναχὸς Σάβας εἰσάγειν καὶ ἐξάγειν ἐκεῖσε ἀδελφούς, συνιστᾶν, οἰκοδομεῖν, βελτιεῖν· καὶ τὸ εἶναι ἅπαν ἐκεῖσε νομίμως καὶ κανονικῶς, ὡς ἴδιος οἰκοκύριος τοῦ μονηδρίου καὶ εἰ οὕτως ποιεῖ οὐκ ἔχει τῶν ἰγουμενῶν τις ἢ τῶν μοναχῶν ἄδειαν διασεῖσαι αὐτὸ καὶ ἐκ τοῦ εἰρημένου ναοῦ τοῦ ἁγίου Νικολάου· ἐπειδὴ δὲ τινες ἀπὸ τὴν χώραν τὴν γαλάτιζαν κακεὶ ἐδιεύκρινον (οὕτω) καὶ ἐκταπατοῦσαν τὸ σύνορον τοῦ κελλίου, τὰ τε ξύλα ἐκ τοῦ τόπου ἐκκοπτον (οὕτω), τὰ δὲ χωράφια ἔσπερον· εἰτελευσόμενα δὲ κακεῖσε καὶ τὰ ἐκυτῶν ἀγελάδια, ἐκταπατοῦσαν τὰ χωράφια τοῦ κελλίου καὶ οὐ τὴν τυχοῦσαν βλάβην ἐποιοῦν τί οἱ μοναχοὶ¹ φάσκοντες ὡς εἶτι τὸ σύνορον τοῦ χωρίου ὑπάρχει καὶ οὐχὶ τοῦ κελλίου, ὁ δὲ τιμιώτατος² κῦρ Σάβας πολλὰκις ἐπαπειλῶν αὐτούς καὶ σκοπέθων (οὕτω) εἶης· τῆς τοιαύτης τόλμης, κακεῖνοι οὐκ ἤκουον αὐτὸν ἀλλὰ μάλλον ἐπὶ τὸ χεῖρον προέκοπτον· ἐπι...ρησας³ οὖν ὁ τιμιώτατος μοναχὸς κῦρ Σάβας εἰς τὴν τοιαύτην πλεονεξίαν τῶν χωρικῶν τῆς γαλάτιζας καὶ μὴ δυνάμενος ὑποφέρειν ἀνέδραμε πρὸς τὴν ἡμῶν μετριώτητα (οὕτω), ἀντιβόλων καὶ ἰκετεύων μετὰ τε τοῦ καθηγουμένου τῆς [παν]τοκρατορικῆς μονῆς τῶν Βλατάδων κῦρ Ἰακώβου, ὅπως παραγενόμεθα (οὕτω) ἐπὶ τόπου καὶ διαχωρίσωμεν τὸ σύνορον τοῦ εἰρημένου κελλίου· εἰ καὶ δυωπεῖν⁴ μὲν τὸν τιμιώτατον ἐν μοναχοῖς κῦρ Σάβας, ἀξιώσει δὲ καὶ τοῦ καθηγουμένου τῶν Βλατά[ων] παπᾶ κῦρ Ἰακώβου ἀπήλθομεν εἰς τὸν τόπον, μετὰ τε τῶν τιμιωτάτων ἐκκλησιαστικῶν καὶ σταυροφόρων τῆς καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτης μητροπόλεως⁵ Θεσσαλονίκης· παραγενομένων οὖν ἐκεῖσε τῶν ἱερέων καὶ πρ...των⁶ τοῦ εἰρημένου χωρίου γαλάτιζας καὶ ἀνερωτησάντων ἡμῶν ἐν ἀκριθείᾳ εὔρομεν τὸ σύνορον ὅτι· ἐξ ἀρχῆς καὶ ἄνωθεν τοῦ κελλίου ὑπῆρχεν, καθὼς καὶ ὁ τιμιώτατος Σάβας ἐδείκνυεν ἡμῖν· εἰσὶ δὲ τὰ

σύνορα τοῦ κελλίου οὕτως· ἐν πρώτοις μὲν εἰς τὸν λάκκον, ἕως τὸν κυῦρον Βυθὸν (οὕτω) καὶ εἰς τὴν μίζιν τοῦ λάκκου καὶ ἕως τὴν κορυφὴν τοῦ μελισσομυνηδρίου, καὶ εἰς τὸν λάκκον τῆς καρύας, καὶ ἄνωθεν τοῦ κελλίου εἰς τὴν κορυφὴν εἰς τὰς ἐξ πέτρας· εἰς τὸ μυνηδρεῖον εἰς τὴν στράταν τοῦ λιθαδίου καὶ εἰς τὴν βρύσιν, καὶ εἰς τὰ τρία δένδρα· Ἐχωρίσαμεν οὖν καὶ δεδώκαμεν αὐτὰ τὰ σύνορα τῶν εἰρημένων ἐν μοναχοῖς κῦρ Σάβας εἰς τὸ κατέχειν αὐτὰ καὶ νέμεισθαι ἀνενοχλήτως, ἐξουσιωδῶς· πάντα καὶ ἀναφαιρέτως ποιεῖν ἐν αὐτοῖς ὅσα καὶ τελείους δεσπότηαις ἀφίενται· βελτιεῖν αὐτὰ καὶ ἐπὶ τὸ κρεῖττον συνιστᾶν καὶ καλλιεργεῖν ὡς οἰκία¹ αὐτοῦ· ὠφειλόντων δὲ καὶ τῶν μεθ' ἡμῶν ἀρχιερατευόντων τῶν πανιερωτάτων μητροπολιτῶν Θεσσαλονίκης². . . στερωῶς καὶ διατηρεῖν ἀμετάτρεπτον, καθὼς δὴ καὶ ἡμεῖς τὰς προὔπαρξαις ἐστέροξαμεν· οὐδὲ γὰρ πρὸς χάριν τοῦτο ἐγένετο, ἀλλ' οὐδὲ κενὸν ἢ ἀπρεπέες τι ἐπράξαμεν, ἀλλως³ ἐκπαλαι εὐρωμεν, τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἐποιήσαμεν καὶ μηδεὶς γούν τῶν ἐσῦστερον ἐκ τοῦ εἰρημένου χωρίου γαλάτιζας ἔχει ἄδειαν ἵνα εἰσέλθοι εἰς τὰ σύνορα τοῦ κελλίου χωράφια καὶ σπειρῇ ἢ κόπτειν ξύλα, ἢ τὰ αὐτῶν ἀγελάδια ἀπολύειν καὶ καταπατεῖν χωράφια τοῦ κελλίου, ἢ πράξει ἄλλον τι καὶ τὴν ἡμετέραν ἀκερῶσαι (οὕτω) πράξιν καὶ ἀνατρέψαι ποτέ· ἐπεὶ καὶ ἱεραὶ ἐξεφωνήθησαν καὶ δεσμοὶ ἐκκλησιαστικοί. Εἰ δὲ τις φωραθῆι ποτὲ καὶ εἰσέλθοι εἰς τὰ σύνορα τοῦ κελλίου καὶ βουληθῆι πράξει τι ἐξ ὧν ἄνωθεν εἰρήκαμεν, τὸν τοιοῦτον ἔχομεν ἀφωρισμένον, ὅστις ἂν εἴη, ἀπὸ Θεοῦ παντοκράτορος. Διὰ τοῦτο οὖν γέγονε καὶ τὸ ἡμέτερον συγκλειώδες (οὕτω) γράμμα καὶ ἐπεδῶθη (οὕτω) τῶν τιμιωτάτων ἐν μοναχοῖς κῦρ Σάβας πρὸς ἀσφάλειαν καὶ βεβαιώσιν ἐπὶ ἔτους, ϞϞϞϞ Ἰνδικτιῶνος ηῆ⁶· διὰ μαρτυρίας τῶν ἐκεῖσε εὐρεθέντων κληρικῶν, ἱερέων Ἀνδρόνικος καὶ χαρτοφύλαξ Γαλατῆζης· ἕτερος ἱερεὺς Νικόλαος Μιχαὴλ ἱερομνήμος· Δημῶς Στέφανος, Νικόλαος Φώτις, Δημῶς Τοῦσκος καὶ ἕτερος Κονταριὸς Σκορδάτος.

Μάξιμος ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης ὑπέρτιμος καὶ ἑξάρχος πάσης Θεσσαλίας⁴.

1. Ἀντὶ τοῦ οἰκεία.

2. Ἐξίτηλον ἐκ τοῦ χρόνου... γειν (=στέργειν)· ὅρα τὰ ἀμέσως κατωτέρω ἐστέροξαμεν.

3. Ἄλλ' ὡς.

4. Ὅρα πανομοιότυπον.

1. ἐποιοῦν τοῖς μοναχοῖς.

2. Πρὸ τοῦ κῦρ δύο γράμματα αχ' μετὰ βαρείας = μοναχός (:)

3. Ἐξίτηλον.

4. «Εἰ καὶ δυωπεῖν» ἴσως «ἐπὶ τῶ...»

5. Αἱ λ. σταυροφόρων καὶ μητροπόλεως τῆ γνωστῆ καὶ οἰκεία ταῖς λέξεσι ταύταις συντομογραφίᾳ γράφονται.

6. Σητόδρωτον τὸ μέρος· ἴσως προϋχόντων προκρίτων.

Ἄρθρ. 2.

ΕΠΙΓΡΑΦΟΝ ΙΩΑΣΑΦ

Ἰωάσαφ

ἑλέφ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος

ὑπέρτιμος καὶ ἐξοχος πάσης Θεσσαλίας
καὶ τὸν τόπον ἐπέχων τοῦ Ἐφέσου.

Τῆς ἡμῶν μετριότητος προκαθημένης συν-
οδικῶς, παρόντων ἀρχιερέων καὶ τῶν τιμιω-
τάτων αὐτῆς κληρικῶν παραστάς ὁ πανιερώ-
τατος μητροπολίτης Βερροίας καὶ ὑπέρτιμος
κύριος Θεοφάνης καὶ ἀνέφερεν ὅπως τὰ κτή-
ματα ἅπερ ἠγόρασεν παρὰ τῶν μοναχῶν τῆς
ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Βατοπεδίου μετὰ γε καὶ τὸν
ναὸν τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου, ἅτινα τυγχά-
νοντα ταῦτα πρῶτον μὲν καπηλίον, μαγγυ-
πίον ἐργαστήριον τὸ κηροπουλικὸν καὶ ἕτερον
χαλκησιδικὸν ὁμοίως δὲ καὶ τὴν ζωγραφητι-
κὴν αὐλὴν ὅπερ ὑπάρχει πλησίον τοῦ ἁγίου
Ἀθανασίου συνάπασα τὴν περιήαυλον καὶ
οικίαν τοῦ θείου ναοῦ τούτου· ταῦτα πάντα
ἐκρούσῃ αὐτοῦ γνώμῃ θελήσει καὶ προαιρέσει
ἀφιερῶσατο ἐν τῇ σεβασμίᾳ καὶ παντοκρατο-
ρικῇ μονῇ τῶν Βλατάδων, ἵνα ἔσονται ἀφι-
ρωμένα καὶ ἀνεκποίητα ἐξ αὐτῆς εἰς αἰεὶ ἐπὶ
ζωῆς καὶ θάνατο (οὕτω) αὐτοῦ ἐς διηνεκὲς
μνημόσυνον αὐτοῦ τε καὶ τῶν αὐτοῦ γεννητό-
ρων. Καθὼς οὖν καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν μόνος
προέγραψε καὶ διέθετο ἐν τῷ πίνακι τῆς ἱερᾶς
προθέσεως τῆς σεβασμίας μονῆς ταύτης· μόνον
δὲ τούτο εὐδιακρίτως γέγονεν ἵνα ἐφόρῃ (οὕτω)
ζωῆς αὐτοῦ λαμβάνει καὶ καρποῦται τὰ ἐννοί-
κια (οὕτω) τῶν διαληφθέντων κτημάτων· μετὰ
δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἕστωσαν πάντα ὑπὸ
τὴν δεσποτείαν καὶ ἐξουσίαν τῆς μονῆς τῶν
Βλατάδων ἵνα ὁ κατὰ καιρὸν εὐρισκόμενος
καθηγούμενος ταύτης καὶ οἱ μοναχοὶ λαμβά-
νουν τὰ ἀνάκαθεν ἐννοίκια ἐκείνων, καὶ πρῶ-
τον μὲν διδόντων αὐτοὶ ἐν τῇ φυλακῇ τοὺς
ἐκείσε [φρ]ουρουμένους τὴν καθ' ἡν ἡμέραν
μισθὸν ἄσπρον· τὰ δὲ ἄλλα πάντα ἕστωσαν
εἰς βελτίωσιν καὶ ἀνάκτησιν τοῦ μοναστηρίου
αὐτῶν, ὡσαύτως καὶ [εἰς] τὸν μεγάλου Ἀθα-
νασίου ναόν, τὰ δὲ ἐναπολειφθέντα εἰς ζωάρ-
κειαν αὐτῶν τε καὶ τῶν συνασκουμένων γη-
ραιῶν καὶ ἀδυνάτων μοναχῶν· καὶ μηδὲν ἄλλως
ἔχέτωσαν αὐτοὶ αἰεὶ ποτε ἄδειαν διαπραῖσαι ἢ

ἄλλοτριῶσαι καὶ ἀποξενῶσαι τὰ ἄνωθεν κτή-
ματα καθοιονδήποτε τρόπον ἐκ ταύτης τῆς
ἱερᾶς μονῆς τῶν Βλατάδων· ὁμοίως δὲ καὶ οἱ
αὐτοῦ ἀπαξάπαντες συγγενεῖς μὴ ἐχέτωσαν
ἄδειαν ζητεῖν τι οἰονοῦν κληρονομικὸν δίκαιον
ἐκ πάντων τῶν διαληφθέντων καὶ ἀφιερωμένων
τῷ Θεῷ· οὕτω δὲ καθομολογησάμενος οἰκείους
αὐτοῦ χεῖλεσιν ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης
Βερροίας ὑπέρτιμος κύρ Θεοφάνης κἀν τούτῳ
καὶ γράμματος ἡμετέρου ἐπιβεβαιωτικῷ δεη-
θέντες αὐτοῖ. Ὅθεν καὶ ἡ μετριότης ἡμῶν
εἰκοντα τῇ αἰτήσει αὐτῶν γράφουσα ἐπικυ-
ροῖ καὶ ἐπιβεβαίῳ ταύτην τὴν θεῖαν (ἄφι[έρω-
σιν], διὰ τρητον) ὃν ἐποιήσατο τῷ παντεπόπτη
Θεῷ ἀβιάστῳ οὖν γνώμῃ καὶ προ[αι]ρέσει ἵνα
ἔχει εἰς τὸν ἐπίοντα χρόνον τὸ ἰσχυρὸν καὶ
ἀκατάλυτον [καὶ εἰ] τις τῶν νῦν καὶ τῶν με-
τχγενεστέρων ἱερομονάχων καὶ μοναχῶν βου-
ληθεῖς ὀψέποτε ταῦτα τὰ ῥηθέντα κτήματα
πιπράσῃ ἢ ἀποξενῶ[σχι] ἐκ τῆς σεβασμίας
μονῆς ταύτης, καθὼς ἄνωθεν ἐδηλώθη, εἴτε
τις τῶν συγγενῶν αὐτοῦ ὀφθειῖ ἐπηρεάζει
ἢ ἐνοχλῆσαι τῇ ἱερᾷ μονῇ ταύτῃ ἐν ἰσωτερι-
κῷ τρόπῳ ἢ ἐξωτερικῷ περὶ πάντων τῶν
ἀφιερωμένων κτημάτων, οὐ τινῶν προγραφέν-
των καὶ τυπωθέντων εἰς διηνεκῆ ἀσφάλειαν,
κἀν ὁποῖος ἄρα καὶ ἡ ἐκ πάντων αὐτῶν ἕστω
ἀφωρισμένος καὶ ἀσυγχώρητος ἀπὸ τε Θεοῦ
παντοκράτορος καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτος καὶ
κατηραμένος, καὶ ἐξωσμένος τῆς Χριστοῦ
Ἐκκλησίας τῆς τῶν Χριστιανῶν συναναστρο-
φῆς τε καὶ ὁμηγύρεως· καὶ πῦρ καταράγῃ
θεμέλια οἴκου αὐτοῦ· ἔξει δὲ καὶ αὐτὸν τὸν
Σωτῆρα καὶ Κύριον ἀντίμαχον καὶ ἐκδικητὴν
ἐν τε τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, ἐκ-
πέτη δὲ ἀόρωσ καὶ τῆς παρούσης ζωῆς καὶ
προσζημιωθήσεται καὶ τὴν μέλλουσαν. Ἐπὶ
τούτοις οὖν ἅπανιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν
συνοδικόν (;) ἀφιερωτικὸν γράμμα καὶ ταύτη
τῇ σεβασμίᾳ καὶ παντοκρατορικῇ μονῇ τῶν
Βλατάδων ἐπεβραβεύθη ἐν ἔτει ζωωζω.

Ἐν μηνί Ἰανουαρίου ἰνδ. β'.

† Μελενίκου	Δημήτριος
† Κίτρου	Λουκιανός
† Κασσανδρείας	Κωνσταντῖνος
† 1	
† Καμπανίας	Ἀκάκιος
† Ἀρδαμερίου	Ματθαῖος

1. Ἐπὶ τῶν ἰ καὶ ὑ τὰ διαιρετικά, τὸ ἐν μέσῳ σ ἐν
τῷ τέλει εὔρηται.

1. Ἀφέθη τόπος ὅπως συνυπογράφη ἄλλος.

†.. Τιμόθεος	τανοθη γεγραμμένα στεργων υπέγραφα
... δυξύμβλητον σύμπλεγμα	
Δήμος Σεβαστιανός	τάνοθε στεργω υπέ- γραφα
Δούκας Μαλάκης	τανοθε γεγραμμένα στεργω υπέγραφα
Θεόδωρος Μαλάκης	τά άνωθεν στεργω υπέγραφα

Δ'

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΑΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ευσέβιος. Ἐν ἐπιγραφῇ δημοσιευομένη ὑπὸ τοῦ *abbé Duchesne* ἐν *M. Mission-Athos*, σ. 58. Κατὰ τούτον εἶναι ὁ ἐν τῷ *Oriens Christ.* τοῦ *Le Quien* ἀναφερόμενος, ὁ μετὰ τοῦ *Μαυρικίου* εἰς ἀλληλογραφίαν ἔλθων. Ὅρα αὐτόθι.

Ἰωσήφ, ὁ ἀδελφὸς τοῦ *Θεοδώρου Στουδίτου*, περὶ οὗ δὲρα *Παπαροηγοπούλου* Ἱστορ. Ἑλλ. Ἔθνους, τ. Γ', σ. 556, κατὰ τὸ 809.

Θεόδωρος. Οὗτος ἐχειροτόνησε τὸν ἅγιον *Εὐδύμον* τὸν ἐν Θεσσαλονίκῃ γεννηθέντα τῷ 824. Ὅρα περὶ αὐτοῦ ἐν ἀριθ. 26 Ἐκκλησ. Ἀληθείας 1895 καὶ κατὰ Ἰανουάρ. 1897.

Ὁ *Schlumberger* ἐν *Sigillographie de l'Empire Byzantine* (Παρισίαι, 1884) ἀναφέρει μητροπολίτας Θεσσαλονίκης, ὧν καὶ τὰς σφραγίδας παρατίθησιν. Οὗτοι εἶναι οἱ ἐπόμενοι τρεῖς:

Ἰωάννης (ἐν σελ. 106), κατὰ τὸν I'-IA' αἰῶνα¹.

Λέων αὐτόθι, ἐπίσης κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν.

Ἰάκωβος. Οὗτος ἐγένετο Θεσσαλονίκης ἀπὸ τοῦ 1300—1322.

Βασίλειος ὁ Ἀχριδιητὸς ἢ Ἀχριδιανός (1145, 1154 καὶ ἑ.).

Ἐν φύλ. σλς' τοῦ ὑπ' ἀριθ. 303 χειρογράφου τοῦ ἐνταῦθα Μετοχίου τοῦ *Παναγίου Τάφου* εὑρηται: «Διάλεξις μητροπολίτου Θεσσαλονίκης γενομένη πρὸς τινὰ Ἰταλὸν / περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπιχειρήματα σον ἐκ τῆς διαλέξεως τῆς κατὰ πρόσ/ταξιν τοῦ βασιλέως κῦρ *Μανουὴλ* τοῦ πορφυρογεννήτου γενομένης παρὰ / τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κυρίου *Βασιλείου* τοῦ Ἀχριδιανοῦ πρὸς/

τὸν ἀπὸ Ἰταλίας ἔλθόντα κατὰ πρόσταξιν καὶ θέλησιν τοῦ πάπα Ῥώμης εἰς τοῦτο / αὐτό. Διαλεχθέντες γὰρ πρότερον περὶ τινῶν ἐτέρων, οὕτω καὶ περὶ τῆς ἐκ/πορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος τὴν διάλεξιν ἐποιήσαντο»¹.

Μανουὴλ ὁ Δισύπατος ὁ καὶ *Ψαρῶς* (1250 καὶ ἐξῆς). Ἐν τοῖς ὑπὸ *Ph. Meyer* περὶ Ἄθω ἐκδιδόμενοις σ. 188—189 φέρεται α.. ὁ δὴ γεγονός, ὁ μὲν Κωνσταντινουπόλεως αὐτίκα παρόντων καὶ ἀμφοτέρων τῶν βασιλέων ψηφισάντων, χειροτονεῖ κατὰ τὴν Θεσσαλονίκης μητρόπολιν τὸν ἀγιώτατον καὶ ὁμολογητὴν γενόμενον ὕστερον κῦρ *Μανουὴλ* τὸν Δισύπατον». Διαφορὰ μετὰξὺ τοῦ Θεσσαλονίκης καὶ τὸν Ἱερισσοῦ *Μιχαὴλ Πρωτάνου*, ὅστις εἶχε ψηφισθῆ Θεσσαλονίκης, ἀλλὰ δὲν ἐγένετο δεκτός. Μετίτω ὁ ζητῶν πλείω τὸ ἐγγραφο.

Κατὰ τὸ 1234 ἐν Καλλιουπόλει ἐγένοντο αἱ ψῆφοι κατὰ τὸ ἄνωθι ἐγγραφο.

Περὶ τούτου δὲρα καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ *A. Mordtmann* ἐν *Παραρτήματι* τοῦ Ἑλλ. Φιλ. Συλλόγου Κ'—ΚΒ', σελ. 72 εἰρημένα.

Ἐπίσης ἱστορικὰ μέτιθι τὰ ἐν *Παχυμ.* τ. Α', σ. 102 (ἐκδ. Βόννης), ἐνθα ἀναφέρεται *Μανουὴλ ὁ Θεσσαλονίκης, ὁ τοῦ πικίλην Ψαρῶς καὶ Δισύπατος* καὶ τὰ παρ' Ἐφραίμ, στ. 9473² δπου λέγεται. . .

πρὸς δ' αὐτὸν *Μανουὴλ* τῷ Θεσσαλονικέων μονῇ παραδέδωκεν αὐτὸν διάγειν.

Μακάριος. Παρὰ *Καντακουζηνῶ* (ἐκδ. Βόννης), τ. Β', σ. 212—213 καὶ *Μακάριον* τὸν τῆς Λάυρας ἡγούμενον, Θεσσαλονίκης μητροπολίτην ἀποδείξαντες». Κατὰ τὸ 1342.

Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς κατὰ τὸ 1349. —Δεύτερον μέρος Ὁμιλιῶν τοῦ μεγάλου τούτου ἱεράρχου ὑπάρχει τεθησαυρισμένον ἐν τῇ μονῇ τῆς Ἁγίας Ἀναστασίας τῆς Φαρμακολυτρίας, συνέχεια τοῦ τόμου τῶν 41 Ὁμιλιῶν, αἵτινες ἐξεδόθησαν ἐκ χειρογράφου ἀποκειμένου ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Μετοχίου τοῦ

1. Ἡ διάλεξις αὕτη ἡ μετὰξὺ Λατίνου καὶ Γραικοῦ κατέχει τὰ φύλλα σλς' καὶ σλςα τοῦ χειρογράφου, ἧτοι μόνον τρεῖς σελίδας πυκνῶς γεγραμμένας, ἐκάστης σελίδος ἀπαρτιζομένης ἐκ τριάκοντα σειρῶν. Τὸ χειρόγραφον εἶναι ἀνάμικτον χαρτῶν μικροῦ ἄου σχήματος, ποικίλης ὕλης καὶ γραφῆς διαφόρου, ἀνηκούσης εἰς τὴν ΙΔ' καὶ ΙΕ' ἐκατόνταετηρίδα, ἴσως δὲ καὶ ΙΖ' ἐν τισι. Μέτιθι καὶ *Δημητράκοπούλου Ὁρθόδ.* Ἑλλ. 22—23.

2. Περιέρχον δτι ἐν τῷ *Καταλόγῳ* τῷ ἐπισυνημμένῳ οὐδεμία σημειοῦται παραπομπὴ ἐν λ. *Μανουὴλ*, ἢ ἐν λ. *Θεσσαλονίκῃ*.

1. Ἐτερος τοῦ ἐν ἐπιγραφῇ Θεσσαλονίκης ἀναφερομένου Ἰωάννου, περὶ οὗ δὲρα μετὰξὺ ἄλλων Ἀστυγραφίας σ. 18.

Παναγίου Τάφου χειρογραφήντος κατὰ τὸ 1563 ὑπὸ τοῦ α...ιερομονάχου τῆς ἁγίας Ἀναστασίας... Περὶ τούτου δρᾷ Ἔργα καὶ Ἡμέρας τοῦ μακαρίτου Δέρκων Νεοφύτου (σελ. 242 κ. ἐ.), ὅστις, Κασσανδρείας ὢν, εἶδε τὸ μακεδονικὸν χειρόγραφον. Ὁ ἡγούμενος ἀρχιμανδρίτης κ. Καλλίνικος διεβεβαίωσεν ὅτι σφάζεται ἐν τῷ χειρογράφῳ τούτῳ καὶ εἰκὼν τοῦ θεοῦ ἱεράρχου διὰ μελάνης μόνον, ἄχρωμάτιστος (πρβλ. σ. 244 Ἔργων).

Πανομοιότυπον τῆς ὑπογραφῆς αὐτοῦ ὑπάρχει ἐν Turcogr. σ. 192, τὸ δὲ λείψανον τοῦ θεοῦ πατρὸς κεκολωμένον σφάζεται νῦν ἐν τῷ ἱερῷ ναφ̄ τοῦ ἁγίου Νικολάου μετὰ τὴν πυρπόλησιν τῆς μητροπόλεως μετενεχθέν.

Νικόλαος ὁ Καβάσιλας, ὁ τὸν Παλαμῶν ἐν τῷ μητροπολιτικῷ θρόνῳ Θεσσαλονίκης διαδεξάμενος μετὰ τὸ 1354. Ὅρα περὶ τούτου ἐν τῇ Βυζαντιακῇ Φιλολογίᾳ τοῦ κ. Krumbacher.

Ἰσίδωρος ὁ Γλαβᾶς (1379), ὁ ἐπὶ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Νείλου τοῦ Κεραμειῶς ἀκμάσας καὶ ὑπ' αὐτοῦ κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1384 καθιρεθεῖς. Πρβλ. ἰκνὰ παρὰ Γεδεῶν (Π. Π. σ. 444), καὶ Acta Patriarch. Β', σ. 85 κ. ἐ., καὶ Λεξικὸν Βουτυρά ἐν λ. Πατριάρχαι (Νείλος), καὶ Ἀνάλεκτ. Ἱεροσ. Σταχολ. Α', σ. 471.

Ἐπὶ τούτῳ ὑπάρχει νῦν ἐκδεδομένη Μονωδία τοῦ σοφωτάτου λογιωτάτου κυροῦ Ἰβάνκου¹.

Ὁ κ. Σάθας ἐν Μεσαιων. Βιβλ. τ. Γ', σελ. 16^β ἀναφέρει καὶ χειρόγραφον αὐτοῦ περὶ τοῦ ἐν ἔτει 6837, φορέσαντος τὸ μέγα σχῆμα Οὐγγροβλαχίας Ἀνθίμου, δύο δὲ ἐγγράφα αὐτοῦ κατὰ τὸ 6897 (= 1389) ἐδημοσιεύθησαν ἐν ταῖς Κανονικαῖς Διατάξεσι τοῦ κ. Γεδεῶν (τ. Α', 21—23 καὶ 24—26).

Γαβριήλ². Τῷ 1394 εὑρίσκομεν αὐτὸν

1. Ἐδημοσιύθη ὑπὸ E. Legrand, ἐν τῷ Α' τεύχει τῶν Ἐπιστολῶν τοῦ αὐτοκράτορος Μανουήλ τοῦ Παλαιολόγου 1893, σ. 105—108.

2. Γαβριήλ Θεσσαλονίκης Ὀμιλία ὑπεδύθησαν ἡμῖν ὑπὸ τοῦ πανσοσιολογιωτάτου σχολάρχου τῆς Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς κ. Κλεοδούλου ὅτι ὑπάρχουσιν ἐν χειρογράφῳ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς. Τὸ χειρόγραφον, ὅπερ εἶδομεν, ἀνήκει τῇ ΙΕ' ἑκατονταετηρίδι, βεβαίως δὲ καὶ αἱ ἐν αὐτῷ Ὀμιλία τοῦ Γαβριήλ Θεσσαλονίκης ἀνήκουσι τῷ Γαβριήλ, τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος ἡμῖν ἀνωτέρω.

Τὸ χειρόγραφον, κατὰ τὸν Περιγραφικὸν Κατάλογον τῶν χειρογράφων τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, ὃν πόνοις πολλοῖς φιλοπόνησεν ὁ μακαρίτης Χεμῳνίος, φέρει ἀριθμὸν NH', ἐπιγράφεται δὲ, Γαβριήλ ἀρχιεπισκόπου

ἐξαρχικῶς σὺν τῷ Βερροίας Δανιὴλ ἐν τῷ Ἀθῶ (Ph. Meyer, αὐτόθι, σ. 196).

Συμεῶν (1410—1430), περὶ οὗ ὄρα ἐν Φαβρικίῳ Ἑλλ. Βιβλιοθήκης τ. Π', σ. 96, καὶ ΙΑ', σ. 82, 300. Τοῦ Συμεῶν τούτου ὑπάρχουσι χειρόγραφα ἐν τῇ Μονῇ τῆς ἁγίας Ἀναστασίας παρὰ τὴν Θεσσαλονίκην, ἀτινα δὲν εἶδομεν.

Χειρόγραφον χαρτῶν τῆς ΙΕ' ἑκατονταετηρίδος ὑπ' ἀριθ. 181 ἐν τῇ ἐνταῦθα Βιβλιοθήκῃ τοῦ Μετοχίου τοῦ Παναγίου Τάφου τεθησαυρισμένον περιέχει καὶ ἄΤριῶδια προσόμοια τοῖς τῆς Μεγ. Ἑβδομάδος, ψαλλόμενα κκθ' / ἡμέραν εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον, / ποιηθέντα παρὰ τοῦ Παναγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης κυροῦ Σϋ/μεῶν» (φυλ. 84—90).

Νύμφων (οὕτω). «Ὁ ἅγιος, ὁ πατριάρχης, τῆς Θεσσαλονίκης τότε ὢν», κατὰ τὸ 1450, μνημονεύεται ἐν ἐγγράφῳ τῆς Μονῆς τῶν Μετεώρων δημοσιευομένῳ ἐν σ. 441—447 τοῦ συγγράμματος τοῦ Heuzey, ὅπερ ἐπιγράφεται «Mission Archéol. de Macédoine» (ἐν Πιρσιόις 1876, 4ον¹).

Νήφων. Κατὰ τὸ 1484 (6992 ἄ. κ. κ.) ἐπὶ Συμεῶν πατριάρχου ὑπογράφων τὴν κατὰ σιμωνίας συνοδικὴν πρᾶξιν, δημοσιευθεῖσαν ὑπὸ τοῦ φιλοπονωτάτου κ. Ἐ. Σταματιάδου, τοῦ σχμίου ἱστοριογράφου ἐν σ. 35—35 τῶν Ἐκκλησιαστικῶν αὐτοῦ Συλλέκτων.

Μάξιμος, ὁ τὸ πρῶτον νῦν διὰ τοῦ ἀνωτέρω δημοσιεύματος γνωστὸς γενόμενος. Κατὰ τὸ 1488. Ὅρα τὸ πανομοιότυπον.

Ἰωάσαφ, ἕτερος τοῦ Ἀργυροπούλου κατὰ τὸ 1531.

Τὴν πληροφορίαν καὶ χρονολογίαν ταύτην

Θεσσαλονίκης Ὀμιλία. Εἶναι χαρτῶν, ἔχει ὄψος μὲν 0,30 καὶ πλάτος 0,21 ἑκατοστομέτρων, ἀπαρτίζεται δὲ ἐκ 269 φύλλων, ὧν ἐκάστη δίστηλος, ἐξ 26—28 σειρῶν.

Αἱ Ὀμιλία εἶναι ἐξ πρὸς ταῖς ἐξήκοντα. Ἡ μὲν πρώτη ἔχει ὑποκείμενον τὸ θέμα Περὶ φόβου Θεοῦ ἀρχεται δὲ «Ἀδελφοί μου ἀγαπητοί· οἶδα δι' ὀφείλω καὶ συνεχῶς ἐπ' ἐκκλησίας ὀμιλεῖν ὑμῖν, περὶ τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας» ἢ δὲ τελευταία, ἥτοι ἡ 66η, πραγματεύεται Περὶ τοῦ μεμνησθᾶς διηγουκῶς τῆς μελλούσης κρίσεως, καὶ περὶ ὑπομονῆς καὶ ἀγάπης, ἀρχεται δὲ «Ἀγαπητοί μου ἀδελφοί· χαρὰ καὶ στέφανός μου, χαίρω καὶ εὐφραίνομαι ὄρων ὑμᾶς».

Τὸ α καὶ τὸ ν διπλάς ἔχουσι τὰς ἐπ' αὐτῶν σιγημάς. Ἐν ἐκάστῃ ὀμιλίᾳ ἀρχῇ σεσημειώται ἐκ πόσων φύλλων ἀπαρτίζεται αὐτή.

1. Διορθωτέα καὶ ἡ αὐτόθι ἐν σελ. 468 παραπομπῇ ἀντὶ 343 εἰς 443.

κατέχουμεν ἐκ γράμματος ἀποκειμένου ἐν τῇ Μονῇ τῆς ἁγίας Ἀναστασίας τῆς Φαρμακολυτρίας, εὐπερ ἀντίγραφον ἀνεκοινώσατο ἡμῖν πάνυ προφρόνως ἡ Α. Ε. ὁ ἄρχων Μέγας Λογοθέτης Σταυράκης βέης Ἀριστάρχης. Τὸ γράμμα χρονολογεῖται μηνὶ Ἰουνίῳ ἰνδ. δ'. Ἡ Α. Ε. ὁ μοναδικὴν συλλογὴν τοιούτων ἐργασιῶν μετὰ θαυμαστῆς ὑπομονῆς καὶ ἐπιμελείας ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν καταρτίσας, ἠγαθύνθη νὰ ὑποδείξῃ ἡμῖν τὴν περὶ τοῦ Ἰωάσαφ σημαίνουσαν ταύτην σημείωσιν καὶ ἐτέρας σημειώσεις περὶ Θεωνᾶ, αἵτινες ἐν οικείῳ τόπῳ σημειοῦνται.

Μακάριος ἀπὸ Μηθύμνης προυβιβάσθη εἰς τὴν μητρόπολιν Θεσσαλονίκης κατὰ τὸ 1531. Ἀπεβίωσεν ἐν τῇ κατὰ τὴν Λέσβον Μονῇ τοῦ Λειμώνος τῇ 12 Ἀπριλίου 1546. Ταῦτα κατὰ σημείωσιν δημοσιευθεῖσαν ἐν *Κωνσταντινουπόλει* τῆς 15 Δεκεμβρίου παρελθόντος ἔτους.

Κατὰ τὸ 1538 ὡν πρώην Θεσσαλονίκης ἠγόρασε τὸ ὑπ' ἀριθ. 485 ἐν τῇ Συνοδικῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Μόσχας ἀποκειμένου χειρογράφου *Λεξικόν*. Πρβλ. *Ἐπιτομὴν Χειρογράφων*. . . ὑπὸ Ἰακ. Βατοπεδινού, 1896, σ. 10.

Θεωνᾶς ὁ Α', μετὰ τὸ 1537; ὁ καταρτίσας τὴν πεπαλαιωμένην Μονὴν τῆς ἁγίας Ἀναστασίας τῆς Φαρμακολυτρίας τὴν ἐν Χαλκιδικῇ. Τούτου ἡ φήμη μέχρι σήμερον καὶ ἐν ὅλῃ τῇ Χαλκιδικῇ μεγάλη καὶ ἱερὰ, ἡ δὲ μνήμη γεραίρεται τῇ τετάρτῃ Κυριακῇ τῶν νηστειῶν. Πότε ὀριστικῶς ἐγένετο μητροπολίτης ὁ Θεωνᾶς, ἀγνοοῦμεν, οὐδ' ἐξετάζομεν. Αἱ ὑπάρχουσαι εἰδήσεις περὶ τοῦ ἀνδρὸς εἶναι συγκεκριμένα καὶ ἀντιπίπτουσαι ἀλλήλαις· οὐχ ἤττον δύνανται νὰ συνδυασθῶσιν οὕτως, ὥστε νὰ διακρινώμεν δύο διαφόρους Θεωνᾶς, Α' καὶ Β', πρεσβύτερον καὶ νεώτερον. Ὅτι δὲ πρόκειται περὶ δύο προσώπων ἐγνωμοδότησεν ἤδη καὶ ὁ κ. *Legrand*¹ πρὸ ἐτῶν.

Ἠγούμενος ἐκλεγείς τῆς μονῆς τῆς ἁγίας Ἀναστασίας ἐζῆσε θεοφιλέστατα, μέρος δὲ τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ λειψάνου σφάζεται ἐν τῇ ἱερᾷ Μονῇ, καθ' ἃ εἶπεν ἡμῖν ὁ τῆς Μονῆς τῶν Βλαταίων ἠγούμενος κ. *Καλλίνικος*, ἐν ἀργυρῷ περιβλήματι. Ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῆς Ὑπαπαντῆς ἐν Θεσσαλονικῇ ἐπὶ τῆς κυρίας εἰσόδου δεξιᾷ τῆς εἰκόνος τῆς Ὑπαπαντῆς ἐζωγράφεται ἡ ἁγία Ἀναστασία, ἀριστερᾷ δὲ ὁ ἅγιος Θεωνᾶς ὡς

ἀρχιερεὺς, ἐπίσης δὲ καὶ ἐν τῷ ἀριστερῷ κλίτει τῆς *Λαγουδιανῆς*¹.

Ἡ Α. Ε. ὁ Μ. Λογοθέτης ἀνεκοινώσατο ἡμῖν γράμμα τοῦ Θεωνᾶ τούτου τῷ Μοναστηρίῳ τῆς ἁγίας Ἀναστασίας ἐπιδοθέν, δι' οὗ ὁ Θεωνᾶς ἀφορίζει τοὺς σφετεριζομένους τὰ ἀριερώματα τῆς ἐν Θεσσαλονικῇ ἱερᾶς ἐκκλησίας τοῦ Ἰωήλ (Ὑπαπαντῆς). Τὸ γράμμα φέρει χρονολογίαν ζμθ' (=1541) μηνὶ Μαίῳ ἰνδικτ. ιδ'².

Θεωνᾶς ὁ Β', κατὰ τὸ 1546—1566 ἔτερος ἢ ὁ παρὰ τῷ Σεβ. ἀγίῳ Ἀμασειᾶς μνημονευόμενος. Οὗτος εἶναι ἐξάπαντος ὁ ἐν *Turcogr.* σ. 204, 250, 273 ἀναφερόμενος, οὗ αὐτόθι (σ. 268) καὶ ἡ ὑπογραφή. Ἡ ἐν *Turcogr.* ἐπιστολὴ αὐτοῦ est *epistola Theonae, metropolitae Paronaxiae*. Postea *Thessalonicae factus fuit Metropolitae*, γράφει *Θεοδόσιος ὁ Ζυγομαλᾶς*. Ἐχρημάτισε καὶ ἐξάρχος τοῦ πατριάρχου, εἶναι δὲ ὁ κατὰ τὸ 1564 ἐν τῇ παραιτήσει τοῦ Ἰωάσαφ παρευρεθείς καὶ ὑπογράφας ὡς μητροπολίτης Θεσσαλονίκης. Οὗτος εἶναι ὁ Θεωνᾶς, ὁ τὸν πρόλογον τῶν *Διδαχῶν Ἀλεξίου τοῦ Ραρτούρου* (1560 Ἐνετήσι) συντάξας, ὃν ὁ κ. *Legrand* ἀναδημοσιεύει ἐν τῇ *Bibl. Hellénique*, τ. Α', σ. 310, 312, καὶ οὐχὶ ὁ ἔτερος Θεωνᾶς ὁ γενόμενος ἠγούμενος τοῦ Μοναστηρίου τῆς ἁγίας Ἀναστασίας τῆς Φαρμακολυτρίας. Καὶ ὁ κ. *Legrand* ποιεῖται διάκρισιν ἀμφοτέρων.

Ἡ Α. Ε. ὁ ἄρχων Μ. Λογοθέτης ὑπέδειξεν ἡμῖν ὅτι κατὰ *Legrand Bibl. Hellénique* (ΙΖ' αἰῶνος) ὁ Θεωνᾶς καὶ κατὰ *Σεπτέμβριον* τοῦ 1567 ἦτο Θεσσαλονίκης.

Ἰωάσαφ ὁ Ἀργυρόπουλος ἀπὸ τοῦ 1566—1575. Κατὰ τὸ 1569 ὑπάρχει ἔγγραφον ἐν τῇ ἱερᾷ μονῇ τῶν Βλαταίων σφζόμενον περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ ἀγίου Ἀθανασίου ἐν Θεσσαλονικῇ. «Ὁ Ἰωάσαφ ἔλεψ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης ὑπέριμος καὶ ἐξάρχος πάσης Θετταλίας καὶ τὸν τόπον ἐπέχων τοῦ Ἐφέσου, προκαθήμενος συνοδικῶς μετὰ τῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν τιμιωτάτων κληρικῶν τῷ Ἰανουαρίῳ τοῦ ζοζ (=1569) θεσπίζει ὅτι ὁ ἅγιος Ἀθανά-

1. Ὁ ναὸς οὗτος ἀνῆκε τῇ Μονῇ τῆς ἁγίας Ἀναστασίας, ὡς καὶ ὁ τῆς Παναγίας *Λεξιᾶς* (Δέξιας). Εἶναι νῦν ἀμφοτέροι ἐνοριακοί.

2. Πρβλ. καὶ τὰ παρὰ *Συναξαριστῇ* τῆς 4 Ἀπριλίου αὐτοῦ Θεωνᾶς ὁ ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Παντοκράτορος ἀσκήσας, ὕστερον δ' ἐπίσκοπος Θεσσαλονίκης γενόμενος ἐν εἰρήνῃ τελειοῦται.

Η μαζική γένεση ἀφ' ἑ
 ἑξῆς πρὸς τὰς ἀπείρους

1
 ἡ ἀποδοτικὴ ἐξέλιξις

4
 ἀποδοτικὴ ἐξέλιξις

5
 ἀποδοτικὴ ἐξέλιξις

Κο Διζήτο αρπικκ

ωιζουεαζγα.ιζουε

3 ζουεαζγα.ιζουε

3 ζουεαζγα.ιζουε βεβασι

6 ζουεαζγα.ιζουε βεβασι

αδονιαζγα.ιζουε βεβασι

σιος είναι και ἀνήκει τῇ Μονῇ τῶν *Βλαιάδων* (οὕτω), ἅτε ἀγορασθεὶς καὶ ἀφιερωθεὶς αὐτῇ ὑπὸ τοῦ *Βερροίας Θεοφάνους τοῦ Μαλάκη*»¹.

Ὁ διδάκτωρ κ. *J. Moriltmann* ἐπέδειξεν

ἡμῖν ἐν Θεσσαλονί-
κη ἀντίγραφον δ-
μοιον συντομογρα-
φήματος τοῦ *Ἰω-
ῶσαφ*, ὅπερ εὐρῆται

ἐν τῷ ἰσογαίῳ ὑπὸ
τὴν ἀψίδα ἐν τῷ

αὐτόθι δ'ζαμίῳ τῆς ἁγίας *Σοφίας*, ἧς τὸ ἀρ-
χαῖον σχέδιον μετὰ τὴν γενομένην πυρκαϊᾶν
κάλλιον διευκρινίσθη. Περὶ τῶν λοιπῶν ὄρα τὰ
ἄνωθεν γεγραμμένα ἡμῖν².

Μητροφάνης μετὰ τὸ 1585 ἐπὶ πα-
τριάρχῳ *Θεολύπτου*. Ὅρα *Μυστακίδου Σέλλς*
Πατριαρχ. Ἱστορίας, σ. 37. Ἐκ σημειώσεων
Μαρίνου Κροναίου.

Γαβριὴλ τῷ ἀφ'ἧ' (1597) γράφει *Με-
λέτιος ὁ Πηγᾶς*, ὁ σφώτατος ἐκεῖνος πατριάρ-
χης Ἀλεξανδρείας, τῷ Θεσσαλονίκῃς, μὴ ὄνο-
μάζων ὁμῶς αὐτόν, ἐπιστολὴν, δι' ἧς προσκαλεῖ
καὶ αὐτόν ἵνα ἄψῃται τῆς εἰς βασιλεύουσαν

1. Περὶ *Ἰωῶσαφ* ὄρα καὶ *Turcogr.* 67, 506.

2. Ἐνταῦθα ἐπιτραπήτω ἡμῖν νὰ παραλάβωμεν ἐν ἐκ
σπανιωτάτου βιβλίῳ, τοῦ Ἡμερολογίου τοῦ *Γερλάχιου*
(*Tagebuch* τοῦ *Stephan Gerlach*, ἐν Φραγκφούρτῃ
τῷ 1674 σγ. μεγ.), ὀλίγας τινὰς σημειώσεις περὶ τοῦ
Ἰωῶσαφ τούτου. Ἐν σελ. 200 λέγει ὁ *Γερλάχιος* κατὰ
Μάιον τοῦ 1577 ἐπισκεψάμενος τοὺς ἐν τοῖς Πατριαρ-
χειαῖς... ἤκουσε νὰ γίνῃται λόγος περὶ τοῦ *Πατριάρχου*
Θεσσαλονίκῃς, ὅστις εἶναι ἀνὴρ ἐδόμοχοντούτης,
πολύπειρος, μὲ μακρὰν γενεάδα ἄρτι δ' ἐπανῆλθεν ἐξ
Ἀγγιᾶλου, ὅπου εἶχε μεταθῆ ἵνα παρευθεῖ εἰς τοὺς
γάμους τοῦ υἱοῦ τοῦ *Μιχαὴλ Καντακουζηνοῦ*... .

Ἐν σελ. 209 φέρονται πάλιν τὰδε: Τῇ 17 Ἰουνίου
ὁ *Γερλάχιος* εἰς τὰ Πατριαρχεῖα μεταβάς εἶδε τὸν
Πατριάρχην Θεσσαλονίκῃς ἐπὶ ὄνου καθιζόμενον, μόνον
δὲ ὑφ' ἐνός μοναχοῦ προπορευομένου συνοδευόμενον».

Καὶ πάλιν ἐν σελ. 210 ὁ *Γερλάχιος* λέγει ὅτι ἐν τοῖς
πατριαρχεῖαις ἐπισκέψατο τῇ 18 Ἰουνίου τὸν πατριάρ-
χην Θεσσαλονίκῃς, μεθ' οὗ πολλὰ ἀντήλλαξε καὶ περὶ
τῆς ἀπασχολούσης τότε τοὺς ἡμετέρους καὶ τοὺς δια-
μαρτυρομένους *Ἀγιοσυτιανῆς Ὁμολογίας*. Ὁ *Γερλάχιος*
λέγει ὅτι ὁ πατριάρχης Θεσσαλονίκῃς «εἶναι βραχὺς τὸ
ἀνάστημα, ἀλλὰ παγῆς, εὐπρόσωπος μὲ μακρὰν καὶ
πλατεῖαν ὑπόβαιον γενεάδα, φιλόφρων. ἀλλὰ καὶ
σοδαρὴς, εὐγενοῦς οἰκογενεῖας, καὶ μέγας φίλος *Μιχαὴλ*
τοῦ *Καντακουζηνοῦ*. Θεωρεῖται ἐν γένει νουεγῆς ἀνὴρ,
ἔχει δὲ παρ' αὐτῷ 5 ἢ 6 μοναχοὺς». Ὁ *Γερλάχιος*,
κατὰ τὸ σὺνθεσ αὐτῷ, ἠρώτησε πολλὰ περὶ Θεσσαλονί-
κῃς, ἅτινα ἐν σελ. 210 αὐτόθι ἀναγράφονται.

ἀγούσης. Ἡ ἐπιστολὴ ἀρχεται «Γνωρίζομεν
τῇ ἡμετέρῃ ἀγάπῃ, ὅτι ἀποθανόντος *Θεοφά-
νου* τοῦ πρώην Ἀθηνῶν ἐν Κωνσταντινου-
πόλει, θάνατον ὀξύν» (αὕτη εἶναι ἡ 146η
τὴν σειρὰν ἐν τῷ χειρογράφῳ τῆς Θεολογικῆς
σχολῆς τῷ ὑπ' ἀρ. *PK*). *Θεοφάνης* ὁ Ἀθηνῶν
εἶναι ὁ *Καρούνης*.

Σωφρόνιος τῷ *Ζητῷ* (=1606) *Δεκεμ-
βρίου ε'* ἐπειδὴ ἡ Θεσσαλονικὴ τὸν οἰκεῖον
ἀπέβαλε ποιμένα ἐξέλεγε ὁ *Σωφρόνιος* συνυ-
ποψηφίους ἔγων τὸν τότε Μέγαν πρωτοσύγ-
κελλον *Μητροφάνην* καὶ τὸν λογιώτατον
πρωτοσύγκελλον ἐφημέριον τῆς Χρυσοπηγῆς
Ἰγνάτιον. Τοῦτον παραιτησάμενον διεδέξατο
τῷ *Ζητῷ* (=1608) κατὰ Σεπτέμβριον ὁ
Ζωθιμᾶς, ὁ ἀπὸ *Κίτρους*.

Haῖδιος κατὰ τὸ 1611—1621. Περὶ
τούτου ὄρα ὅσα ἐκ κώδικος ἀνήκοντος τῷ
ἡμετέρῳ Συλλόγῳ ἐδημοσιεύθησαν ἐν σελ. 89
τοῦ *Παραρτήματος* τοῦ *K'—KB'* τόμου.

Τῇ ἀξιώσει τούτου κατὰ τὸ 1616 ἡ ἀπὸ
Νεοφύτου τοῦ Β' ἀποσπασθεῖσα ἐπαρχία *Κασ-
σανδρείας* ἐπανέρχεται εἰς τὸ πρῶην καθεστῶς
καὶ ὑποτάσσεται τῇ μητροπόλει Θεσσαλονίκῃς¹.

Ἀθανάσιος², ὁ κατὰ Μάρτιον τοῦ 1634
γενόμενος πατριάρχης, ὁ *Πατελλάριος*. Τοῦτον
δὲ ἐν τῷ θρόνῳ Θεσσαλονίκῃς ἀμέσως τῇ 16
Μαρτίου διεδέξατο ὁ

Δαμασκινός, τῆς οἰκονόμος τῆς μη-
τροπόλεως Θεσσαλονίκῃς διατελών (*Γεδεῶν*
Π. Π. σελ. 559).

Τοῦτον, καθαιρεθέντα³ ἐπὶ *Κυρίλλου* τοῦ ἐκ
Βερροίας, διεδέξατο ὁ *Πολυανῆς*.

Καλλίνικος τῇ 27 Ἰανουαρίου 1636.

Ἀθανάσιος, τὸ βον προεδρικῶς. Πότε
ἀγνοοῦμεν. Ὁ *Σεβ. ἄγιος Ἀμασείας* ἀναφέρει
τὸ ἔτος 1639. Καὶ ὁ κ. *Γεδεῶν* (*Π. Π.* 569)
λέγει ὅτι ὁ *Παρθένιος* φιλαδέλφῳ διαθέσει ἔδω-
κεν αὐτῷ τὴν Θεσσαλονικὴν ἔχοντι ἄμα καὶ
τὴν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ Μονὴν τῶν *Βλαταίων*.
Ἄλλ' ἐν τῇ *Νομικῇ Συναγωγῇ* ἀναγινώσκου-
μεν τὰδε:

α' Ἐπειδὴ ἡ ἀγιωπάτη μητρόπολις Θεσσα-
λονίκῃς ἔμεινεν ἀπροσίτατος ὑπὲρ τὸν τριετῆ
χρόνον διὰ τὸ (οὕτω) ἐν αὐτῇ κατὰ προεδρίαν
ἀρχιερατεύοντα ἀγιώτατον ἀρχιεπίσκοπον κῶρ

1. Κατ' ἀνέκδοτον σημείωσιν παρ' ἡμῖν.

2. Κατὰ τὴν *Νομικὴν Συναγωγὴν Δοσιθέου* (φύλλ.
123α) ὁ *Δαμασκινός* ἔλαβε προεδρικῶς τὴν *Κασσαν-
δρείαν* κατὰ τὸ 1613.

3. Ὅρα τὰ κατωτέρω περὶ τούτου.

Ἀθανάσιον καταλιπόντα αὐτὴν καὶ ἀναχωρήσαντα εἰς τὰ μέρη τῆς ἀνω Μυσίας, ὡς ἀντικρὺ φαίνεται... ἐγένετο ὁ ἐν ἱερομονάχοις

Θεόκλητος τῷ Ἰουλίῳ κα', 1646.

Ἀθανάσιος ὁ πατριάρχης, περὶ οὗ ὁ λόγος ἡμῖν, τῇ 30 Ἰουνίου «ἐξεβλήθη τοῦ Ὁρόνου ἔτε: ἀγνὸν» καθ' ἃ ἐσημειώσαμεθα ἄλλοτε ἀναγκόντες ἐν βιβλίῳ σπανιωτάτῳ, οὗ ἡ ἐπιγραφή: «Ἀθανασίου/δήτορος ἱερέως/τοῦ Βυζαντίου Ἀντιπατελλάρου» ἐν Παρισίοις (1655) εἰς 4ον, περὶ οὗ ἐν ἄλλῃ εὐκαιρίᾳ.

Ἐτελεύτησεν ὁ Ἀθανάσιος τῇ 5 Ἀπριλίου 1654 ἐν τῇ ἱερᾷ Μονῇ τῆς Μεταμορφώσεως τῆς παρὰ τὴν πόλιν Lyben κατὰ τὴν ἐκ Μόσχας εἰς τὰ ἴδια ἐπιστοφὴν¹.

Τὸν Θεόκλητον παραιτησάμενον διεδέξατο ὁ μέγας πρωτοσύγκελλος

Ἰωακείμ κατὰ Ἰανουάριον (κα' τοῦ 1651). Καὶ κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1661 εὐρίσκομεν αὐτόν. Ὅρα Παπαδοπούλου Κεραμέως Ἱεροσολ. Βιβλ. τ. Α', σ. 460. Μετὰ ταῦτα ὁ Ἰωακείμ ἐγένετο Ῥόδου.

Διονύσιος, ὁ τέως πατριάρχης μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου παρτίτησιν κατέσχε τὸν θρόνον τῆς Θεσσαλονίκης μέχρι τοῦ 1670 προεδρικῶς, περιοδεῖαν δὲ ἐποιήσατο καὶ ἐν τῇ Χαλκιδικῇ. Ταῦτα κατὰ τὴν Νομικὴν Συναγωγὴν τοῦ Δουσιθέου. Ἠβλ. Γεδεών Π. Π. σ. 589. Εἶτα δ' ἐκλέγεται τῇ 11 Μαρτίου 1671 ὁ ἱερομόναχος καὶ πνευματικὸς καὶ λογιώτατος

Ἀναστάσιος.

Μελέτιος. Τῷ 1672 εὐρίσκομεν αὐτόν συνυπογράφοντα ἐν τῇ «Ἀποκρίσει πρὸς ἐρωτήσεις περὶ τῶν μυστηρίων τῆς κατὰ τὴν Ἀνατολὴν Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας», καταγεγραμμένη ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ, 1881, σ. 88—91. Ὅρα Παπαδ. Κεραμέως Ἱεροσολ. Βιβλιοθ. τ. Α', σ. 335—6.

Νεόφυτος, ὁ τῷ 1680 εἰς Νικομήδειαν μετατεθείς.

Μεθόδιος, ὁ παρὰ τῷ σιβατμιωτάτῳ ἀγίῳ Ἀμασειᾶς κατὰ τὸ 1696 ἀναφερόμενος εὐρηται τῷ 1689 ὑπογεγραμμένος ἐν πράξει **Καλλινίκου Β' Κωνσταντινουπόλεως** ἐπὶ τῇ χειροτονίᾳ τοῦ Τραπεζοῦντος **Νεκταρίου**, ἧς τὸ πρωτότυπον εὐρηται ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς μητροπόλεως Τραπεζοῦντος. Τοῦτον διεδέξατο ὁ

Ἰγνάτιος, ὅστις τῷ 1698 ἤδη ὑπογρά-

φει σιγγιλιῶδες γράμμα ἐπὶ τῇ συνενώσει τῆς ἐξάρχικης Κερατοῦντος μετὰ τῆς Τραπεζοῦντος¹.

Ἐπὶ τοῦ Ἰγνατίου τούτου «**ΣΡΙΩΕ ΤΕΙ ΔΨΕ**» συνετελέσθη ἡ μητρόπολις καὶ

**ἌΝΟΙΚΔΟΜ ΗΘΗΑΝ
ΦΑ ΠΑΡΟΝ Ξ** δι' ἐξόδου τοῦ πανα-

ργιωτάτου μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κυροῦ Ἰγνατίου, /ἐκ νήσου Λέσβου/ ἄλλαι μὲν βου-ἔλαι ἀνθρώπων /ἄλλα δὲ Θεὸς κελεύει». Ἐπὶ τῆς πυρκαϊᾶς τοῦ 1890 καὶ ἡ ἐπιγραφή τῆς μητροπόλεως συναπώλετο. Ἐδόθη ἡμῖν ἡ ἐπιγραφή ὑπὸ τοῦ διδάκτορος κ. **J. Mordtmann**, ἔδημοσιεύθη ὁμοῦ καὶ ἐν τῇ Ἀστυγραφίᾳ Θεσσαλονίκης τοῦ Χατζηγιάννου, σελ. 17.

Τὸν Ἰγνάτιον τοῦτον εὐρομεν συνυπογράφοντα τὸ ἐπὶ **Κυρόλλου τοῦ Δ'** ἀγγελτήριον γράμμα τῆς καθαιρέσεως τοῦ Φιλαδελφείας **Μελετίου**, τοῦ ἐν Βενετίᾳ, κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1712².

Εἶναι ἄρα γε ὁ αὐτὸς Ἰγνάτιος, ὁ κατὰ τὸ 1723 ὑπογράφων ἐν Ὁμολογίᾳ τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἀποστολικῆς Καθολικῆς καὶ Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἧτις εὐρηται ἐν χειρογράφῳ τοῦ Μετοχίου ὑπ' ἀριθ. 222, ἐπὶ Ἱερεμίῳ τοῦ Γ' γεγονοῦν; Δὲν ἐζητάσαμεν.

Ἰωακείμ. Κατὰ τὸ 1740—41 ὑπογράφει ἐν ἐγγράφοις τῆς Θεσσαλονίκης. Ὅρα πανομοιότυπον ἐν πίνακι Α ὑπ' ἀριθ. 1.

Γαβριήλ (1750 — 1758), ὑπογραφεὶ αὐτοῦ, αὐτόθι ὑπ' ἀριθ. 2.

Θεοδόσιος ὁ **Μαριδάκης**, Κρής, Ἱεροσοῦ ἐπίσκοπος, εἶτα τῷ 1767 Θεσσαλονίκης θεοφιλῶς αὐτὴν ποιμένας καὶ ἀπὸ τοῦ 1769 πατριάρχης οἰκουμενικός. Τούτου εἰδομεν ἐν Καισαρείᾳ διατρέθοντες ἐν μεμβράνῃ σιγγιλλιον περὶ τῆς ἐν Ζινδζιδερεῖ μονῆς τοῦ **Τιμίου Προδρομοῦ** κατὰ τὸ 1771 ἐκδομένου, ὅπερ καὶ ἀντεγράψαμεν³.

Δαμασκηνὸς Β', ὁ ἐξ Ἀργυροκάστρου, μαθητεύσας ἐν Ἰωαννίνοις, εἶτα δὲ ἐν τῇ

1. Τὸ σιγγιλλιον, σφισόμενον ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς μητροπόλεως Τραπεζοῦντος, ἔδημοσιεύθη ἤδη, ἄνευ ὁμοῦ τῶν ὑπογραφῶν. Ὅρα Π. Τριανταφυλλίδου Φυγάδες, σ. 137 καὶ ἐξῆς.

2. Βελλοῦδου Χρυσόβ. καὶ γράμματα τῶν οἰκουμενικῶν πατριαρχῶν, ἐν Βενετίᾳ, σ. 66—78.

3. Γεδεών Π. Π., σ. 661 διὰ πλείους πληροφορίας ὅρα ὑπογραφήν τοῦ Θεοδοσίου ἐν πίνακι ὑπ' ἀριθ. 3.

1. Ὅρα καὶ Ἐκκλησ. Ἀληθ. ἔτ. III', σ. 260.

Ἀθωνιάδι. Μέγας πρωτοσύγκελλος τὸ πρῶτον, εἶτα *Μελενίου*, καὶ εἶτα τῷ 1769 *Θεσσαλονίκης*. Περὶ τούτου ὄρα τὰ μετὰ τὴν *Ἀλωσιν* τοῦ *Ἰψηλάντου*, καὶ τὰς ἐμὰς περὶ *Κουρούτσεσμε* *Εἰδήσεις*, σ. 70, καὶ *Γεδεών Ἀθω* σ. 226. Μέχρι 1780, ὅτε κατὰ *Ἰούλιον*¹

Ἰακώβος ὁ ἀπὸ *Ἱερισσοῦ* καὶ *Ἁγίου Ὀρους*, οὗ ἡ ἐκλογή ἐγένετο ἐν τῷ ἐκκλησιδίῳ τοῦ *ἁγίου Ἰωάννου*, τοῦ κατὰ τὸ *Σεράφ Βουργου* τῆς *Ἐρηοκρήνης*.

Ἄναλῳμασι καὶ φροντίδι τοῦ εὐγενοῦς καὶ φιλοκλήου ἀνδρός καὶ τὰ μάλιστα φιλοπάτριδος κυρίου *Ἰωάννου Γούτα Κανταντζόγλου* τοῦ *Θεσσαλονικέως*, ἀρχιερατεύοντος τοῦ πανηγυωτάτου ἡμῶν δεσπότη κυρίου κυρίου *Ἰακώβου Κωνσταντινουπολίτου*, τοῦ ἀπὸ *Ἱερισσοῦ* καὶ *Ἁγίου Ὀρους*, ἐξεδόθη ἐν Βιέννῃ κατὰ τὸ 1784 (;) εἰς 4ον. «*Ὁ Παλαμᾶς ἐκείνος, ἦτο βίος ἀξιοθαύμαστος τοῦ... Γρηγορίου ἀρχιεπ. Θ. τοῦ θαυματουργοῦ, τοῦπίκλῃν Παλαμᾶ*»².

Γεράσιμος.—Τοῦ *Ἰακώβου* ἐν *Θεσσαλονίκη* θανόντος τὸ 1788, ἐγένετο ὁ εἰς τὸ σχολεῖον τῆς *Κύπρου* ποτὲ διδάκκαλος *Χρηματίτσας*, ὁ καὶ εὐεργέτης τῆς ἱερᾶς ἐκκλησίας τοῦ *ἁγίου Δημητρίου Κουρούτσεσμε*. Ὅρα τὰ μετὰ τὴν *Ἀλωσιν* τοῦ *Ἰψηλάντου* σ. 686 καὶ τὰς περὶ *Κουρούτσεσμε* *Εἰδήσεις*. Πανομοιότυπον τῆς ὑπογραφῆς αὐτοῦ ἐν πίνακι ὑπ' ἀριθ. 7.

Ἰωσήφ³.

Ἐν χειρογράφῳ χαρτῶφ κώδικι γεγραμμένῳ περὶ τὸ τέλος τῆς *ΙΕ'* ἢ τὰς ἀρχὰς τῆς *ΙΣ'* ἑκατονταετηρίδος ὑπὸ τὸν τίτλον *Νόμμον*, ἀποκειμένη ἃ ἐν τῇ ἱερᾷ ταύτῃ *Σταυροπηγιακῇ Μονῇ* τῶν *Βλαταίων* ἀναγινώσκειται εὐθύς ἐν ἀρχῇ

α αωιβφ Φεβρουαρίου β'
αἴθλην ὁ ἅγιος *Θεσσαλονίκης*
ακὺρ *Ἰωσήφ*
«ὁ γράφας *σύνγκελλος Ἀνθίμου*».

1. Κατὰ τὸν *Ἰούνιον* τοῦ 1776 ὑπογράφει σὺν ἄλλοις καὶ ἔγραφον περὶ τοῦ *Ἁγίου Ὀρους* ὄρα σ. 241 τοῦ «*Haupturkunde*» f. d. G. der Athos-Klöster ὑπὸ *Ph. Meyer*, ἐν *Λεψία*, 1894.

2. Ἐκ βιβλίου σπανίας, ἣν μόλις εἶδομεν παρὰ βιβλιοπώλῃ *Θεσσαλονίκης* ἐπὶ τινὰς μόνον στιγμάς, καθότι δὲν ἔπρεπεν ἴσως νὰ κατέχωμεν σημειώσεις τινὰς ἐξ αὐτῆς. Ἡ χρονολογία τῆς ἐκδόσεως διέφυγεν ἡμᾶς 1784 ἢ 1794; Πανομοιότυπον ὑπογραφῆν τοῦ *Ἰακώβου* ὄρα ἐν πίνακι, ὑπ' ἀριθ. 4.

3. Πανομοιότυπον τῆς ὑπογραφῆς τούτου ὄρα ἐν ταῖς βφ' ἡμῶν δημοσιευθείσαις *Εἰδήσει περὶ Κουρούτσεσμε* 1888, καὶ κατωτέρω ἐν τῷ πίνακι ὑπ' ἀριθ. 5.

Ἡ Α. Σ. ὁ ἅγιος *Ἀμαθείας* τίθησιν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ 1815—1821 ἀρχιερατεύσαντα ἐν *Θεσσαλονίκη*.

Μακάριος 1822—1824, ὅτε σημειοῦται ἐν τῷ κώδικι ἡ ὑπογραφή αὐτοῦ, ἣς τὸ πανομοιότυπον ὑπ' ἀριθ. 6 εὔρηται ἐν τῷ πίνακι.

ΕΠΙΣΗΜΕΙΩΣΙΣ

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν καὶ τοὺς ὑπὸ τοῦ *Σεβασμιωτάτου* ἁγίου *Ἀμαθείας* κ. *Ἀνθίμου* ἐπισκοπικούς καταλόγους τῶν ὑπὸ τὸν θρόνον *Θεσσαλονίκης* ἐπισκοπῶν ἰδίως τοὺς καταλόγους τῶν *Πολυανῆς* καὶ *Βαρδαρεωτῶν*, τῶν *Πέτρος*, τῶν *Ἀρδαμερίου* καὶ τῶν *Ἱερισσοῦ καὶ ἁγίου Ὀρους*, ἃς ὁ φιλόμυθος ἱεράρχης τύποις ἐξέδωτο ἐν τῷ τῆς 4 *Μαΐου* 1892 φύλλῳ τοῦ *Νεολόγου*, προπτιθέμεθα ἐνταῦθα καὶ τάδε τὰ ὀνόματα πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἐκείνῳ σεσημειωμένων. Ἐν τῇ ἐπισημείῳσει ταύτῃ οὐδεμίαν ἠελήσκαμεν νὰ ἐπισκοπήσωμεν πηγὴν, ἀλλ' ἀπλῶς περιωρισθημεν εἰς ὅ,τι ἐκ γραπτῶν ἀνεκδότων σημειωμάτων κατέχομεν καὶ δὴ ἐκ *Θεσσαλονίκης* μόνον προερχομένων.

Τὰς σημειώσεις ταύτας κατέχομεν ἐκ χειρογράφου τεύχους, ὅπερ κατὰ τὴν εἰς τὴν *Μονὴν* ἐπίσκεψιν ἡμῶν ἐκ τύχης εἶδομεν ἐν θήκῃ τινὶ καὶ συνεβουλεύθημεν. Τὸ χειρόγραφον τοῦτο σχήματος μικροῦ ἐπὶ κοινῷ στυποχάρτου κατὰ λήγουσαν τὴν παρελθούσαν ἑκατονταετηρίδα γεγραμμένον, ἀκέφαλον καὶ ἀτελὲς δὲν εἶναι κατελειγμένον ἐν τοῖς χειρογράφοις τῆς *Βιβλιοθήκης* τῆς *Μονῆς*, ὧν κατάλογον συναπῆρτισεν ὁ ἔλλογιμώτατος γυμνασιάρχης κ. *Πέτρος Παπαγεωργίου*. Τὸ χειρόγραφον τοῦτο κατὰ τετράδια συνερραμμένον καὶ μὴ ἠριθμημένον, περιεῖχεν ἀντίγραφα ἐπιστολῶν διάφορα πρὸς διαφόρους ἀνδρας ἱερωμένους τε καὶ μὴ, ποιμαντικὰς ἐγκυκλίους περὶ διαφόρων ὑποθέσεων κοινῶν τε καὶ ἰδιωτικῶν ἐν γλώσσῃ τῆς ἐποχῆς ἀπλῆ καὶ σαφεῖ, ἀνῆκε δὲ πάντως τῷ τῆς *Καμπανίας* ἐπισκόπῳ, διότι αὐτοῦ τὸ ὄνομα διεκρίναμεν ἐν τῇ ἀνελιξίῳ τοῦ χειρογράφου, ἐκ τῶν τοῦ ὀνόματος συντομογραφῶν (π. χ. *Καμ. Θε.*, *Καμπ. Θ.*). Περὶ τοῦ χειρογράφου καὶ τοῦ *Καμπανίας Θεοφίλου* τὰ δέοντα εἶπομεν ἤδη ἐν τῇ *Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ* τοῦ ἔτους τούτου¹ συνεκδόντες καὶ διατριβὴν ἐξ αὐτοῦ εἰλημμένην περὶ τοῦ «*εἰς χρεῖα τοῦ ζῆντος καὶ ἐν τῇ Προηγιασμένῃ Λειτουργίᾳ*».

1. *Ἐκκλ. Ἀληθ.* ἀρ. 10 καὶ 11.

Πολυανῆς καὶ Βαρδαριωτῶν¹

Ἰάκωβος *πρώην Πολυανῆς γίνεται Σηλυβρίας ἐπὶ Τιμοθέου κατὰ Νοέμβρ. τοῦ 1618.*

Ἰερόθεος *ἐκ ποδαλγίας ἀποθανὼν τῷ 1792.*

Θεοδόσιος *κκτ' Ἀύγουστ. τοῦ 1793.*

Πέτρος²

Ἀθανάσιος *μεταξὺ 1785—1790.*

Ἱερισσοῦ καὶ Ἁγίου Ὁρους

Γεράσιμος, ὃν διεδέξατο ὁ

Ἰγνάτιος κκτὰ τὸν Φεβρ. τοῦ 1790 φέρεται. — «Προσεκάλεσαν τὸν Γέροντα ὁ Παναγιώτατος (δηλ. ὁ Θεσσαλονίκης) νὰ ἀπέλθῃ εἰς Θεσσαλονίκην διὰ νὰ χειροτονήσῃ τὸν κῦρ Ἰγνάτιον ἀρχ[ιερέα] ἐπίσκοπον Ἱερισσοῦ· παρητήθη ὁ πρῶτος κῦρ Γεράσιμος λαβὼν.. πουγκεῖα λόγῳ παραιτήσεως· ἡ χειροτονία γενήσεται κατὰ τὴν τοῦ ἁγίου Παλαμᾶ [ἐορτήν;]... ὁ Γέρον δὲν πηγαίνει».

Ἐνταῦθα παρατιθέμεθα καὶ ἐπιστολὴν τοῦ γραμματέως τοῦ Καμπανίας Θεοφίλου, Γεωργίου ὀνόματι, πρὸς τὸν Ἰγνάτιον. Αὕτη ἀχρονολόγητος οὕσα ἔχει ὡδε:

Τὴν ὑμετέραν σεβαστὴν μοι πανιερότητα ταπεινῶς προσκυνῶ, νοερῶς κατασπαζόμενος τὴν ἱεράν της δεξιάν.

«Καίκεν τὸ βουλομένην, καίκεν πολὺ κέρδιον ἦεν, τὸ ἀπαξ ποτε νὰ ἀκούσω τὸν πολυπόθητόν μοι ὡς ἀδελφὸν κῦρ Ἰγνάτιον νὰ ὑψώθῃ εἰς τὸ ἀκρότατον ὑπερποσούμενον τοῦτο σημεῖον· καὶ δὴ, ὡς τῆς ἀγαθῆς τύχης, τὸν ἀκούω ὑψωθέντα πλέον εἰς τὸν ἀρχιερατικὸν θρόνον, καὶ βλέπω ἐκπεπληρωμένην μοι τὴν εὐχὴν· συγχαίρω τοίνυν αὐτῇ ἢ μάλλον εἰπεῖν τοῖς... μασιν ταῦτα γὰρ αὐτῆς, ἢ αὐτῇ τούτων ἐχρηξεν ἤδη ὑψώθη τὸ φῶς ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ ὁ λαμπρὸς ἑσφόρος μου ἔδη τὸν μεσημβρινόν, διὰ νὰ ἐραπλώσῃ τὰς ἀκτίνας τῆς ἀρετῆς του εἰς τὸν ὑπ' αὐτὸν ὀριζόντα· δὲν θέλω διὰ τούτων νὰ τὴν κολακέσω, ὡσάν ὁποῦ εἰς ἐμὲ οὐχὶ ὁ νῦν Ἱερισσοῦ, ἀλλὰ ὁ πρὸ πολλῶν ἡδὴ χρόνων γνωρισθεὶς κῦρ Ἰγνάτιος ὡς ἀδελφὸς ἐλογίζετο· τὴν δ' ἀδελφότητα κατ' ἐμὴν καὶ βίου κοινωνίαν καὶ ψυχῆς διάθεσιν εἰς τὰς καρδίας ἐκατέρων ἡμῶν ἐνεποίησαν· ἔν με

ὀπερλυπεῖ διὰ τοῦ ἀσπασμοῦ τῆς ἀγίας της δεξιᾶς τὸ γε νῦν ἀπαξωθήσομαι· εἰδοῦτι δὲ μὴ φέρεται τὰ διὰ τὴν ἐναντίαν μοι τύχην ἀντιπίπτοντα, ἀρκέσει μοι ἐπὶ πολὺ ἀντὶ τῆς ἱερᾶς δεξιᾶς ὁ ὑπ' ἐκείνης χαρακτηρισθεὶς Ἱερισσοῦ Ἰγνάτιος, τὸ προσφιλέστατόν μοι φημί καὶ πολυσέβαστον ὑπογραφησόμενον ὀνομά της. Δεσπότη μου Πανιερώτατε (ἡ εἰλικρίνεια δὲν ἀφῆσε τὴν περὶ αὐτὴν προτέραν μοι διάθεσιν νὰ μεταβληθῇ) εἰδὼς διὰ καὶ πρότερόν με ἡγάπα ὡς ἀδελφόν καὶ εἰς τούτιον ἀγαπήσει με ὡς τέκνον της προσφυλῆς, δὲν τολμῶ νὰ τὴν παρακαλέσω διὰ νὰ με ἀγαπᾷ· λοιπὸν δεόμενος τοῦ ἁγίου Θεοῦ νὰ τὴν διαφυλάττῃ ἐπὶ τοῦ ἀγιωτάτου θρόνου της ἐν εἰρήνῃ καὶ ἀναπαύσει μέχρι βαθυτάτου γήρατος, ἐπεύχομαι αὐτῇ ταχεῖαν τὴν κυβέρνησιν, καὶ τοῦ χρέους¹ σεσάχθειαν. Ἐξαιτούμαι δ' καὶ τὰς θεοπειθεῖς της εὐχάς, αἵτινες εἰσάν μοι ἐν βίῳ παντὶ ἀρωγαὶ (οὐτῶ).

Τῆς ὑμετέρας σεβαστῆς μοι Πανιερότητος τέκνον πευθήνιον, καὶ ταπεινότητος δούλου

Γεώργιος.

Ἐκ τίνος δὲ ἐτέρας ἐπιστολῆς τοῦ αὐτοῦ Γεωργίου εἰς Κωνσταντινούπολιν πεμπομένης πρὸς τινὰ εὐγενέστατον (τίνα;) σημειοῦνται τάδε αἴσως ἔμαθε παρ' ἄλλων φίλων ὅτι ὁ ἀρχιδιάκονος κῦρ Ἰγνάτιος ἐψηφίσθη διὰ Ἱερισσοῦ παραιτηθέντος τοῦ παλαιοῦ· κατὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ ἁγίου Παλαμᾶ χειροτονηθήσεται· τὸ χρέος φθάνει κοντὰ εἰς τὰ 32· ὁ Θεὸς νὰ τὸν κυβερνήσῃ».

Ἀρδαμερίου

Ἀρδαμερίου² *γίνεται νῦν τὸ πρῶτον γνωστός ἐκ τοῦ ἄνωθεν γράμματος τοῦ Ἰωάννου ὁ*

Ματθαῖος *κατὰ τὸ 1569.*

Ε'**Α' ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΟΔΗΓΗΤΡΙΑΣ**

Ἡ ΛΑΓΟΥΔΙΑΝΗΣ

Μεταξὺ τῶν μετοχιῶν τῆς Μονῆς τῶν Βλαταίων, ὡς ἐν τοῖς σιγίλλοις τακτικῶς φέρεται, κατηριθμεῖτο ἡ ἐκκλησία αὕτη, ἡ μέχρι τῆς σήμερον τῇ Μονῇ ὑποκαίμενη, ἐπὶ τῇ μνήμῃ δὲ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς σεμνυνομένη. Τίς δὲ τῆς ὀνόματος Λαγουδιανῆ ἢ Λαγουδιανῆ ἱστορία ἀγνωστον. Κατὰ παράδοσιν κυνηγῶ τινι διώκοντι λαγωὺς δύο ὑπεδείχθη ἡ

1. Ἀπὸ τοῦ 1895 συνεχωνεῖται τῇ ἐπισκοπῇ Κίτρους γενομένου τοῦ Πέτρος Θεοκλήτου, τοῦ ἀπὸ Πολυανῆς.

2. Ὅρα καὶ τὰ *Byz. Zoitschr.* τ. δ', σελ. 304 ὑπὸ Π. Παπαγεωργίου, ἐνθα ἀναφέρεται καὶ Ἰωαννίκιος (Κοντόπατρος) καὶ Θεοδόσιος (ἀρ. 1817), ὁ αὐτὸς ὁ ὑφ' ἡμῶν ἀναφερόμενος.

1. Τὸ χειρογρ. ἔχει βάρους ἐσθετημένον καὶ εἶτα ἐν συνεχείᾳ τὴν λ. χρέους.

2. Καὶ ἕτερος ἡμῖν γνωστός ὁ Ζωσιμᾶς κατὰ τὸ 1611. Ἑλλ. Φιλ. Σύλλ. παρὰρτ. τ. Κ'—ΚΒ', σ. 99.

πηγή, ἐξ ἧς ἀναβλύζει ἡγιασμένον ὕδωρ, εἰσδυσάντων τῶν λαγῶν εἰς τὴν ὀπήν, ἐξ οὗ ὠδηγήθη εἰς τὴν ἀνεύρεσιν καὶ ἀνακάλυψιν τῆς εἰκόνας¹. Πράγματι ὑπάρχει πηγή ἐν τῇ δεξιᾷ τοῦ ἀγίου βήματος πτέρυγι ἐνώπιον δὲ εἰκόνας ἀρχαίας τῆς *Παναγίας* κεῖται τεμάχιον κίονος, κιονόκρανον, οὗ αἱ τέσσαρες γωνίαι φέρουσιν ὡς κοσμήματα προεξεχούσας κεφαλὰς ἀμῶν². Ἀλλὰ τὸ ὄνομα οὐδὲν κοινὸν φαίνεται ἔχον πρὸς τὴν τῶν λαγῶν παράδοσιν, ἀλλὰ προήλθεν ἐκ τοῦ ἐπιθέτου τοῦ κτίστορος *Λαγουδιάτης*³ ἢ *Λαγουδιάτου*⁴.

Σήμερον ὁμοῦς ὁλόγος κόσμος καὶ ἡ κωνολαίτις παράδοσις θέλει τὸ ὄνομα κατὰ συγκοπὴν γενόμενον ἐκ τοῦ *Λαοῦ* ὁδηγήτρια, προσαρμόσασα αὐτὸ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐκ τῆς φήμης τῆς Θεομήτορος, ἥτις ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐφέρετο⁵ ὡς πολιούχος.

Β' ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΟΡΦΑΝΟΥ

Τὸ ἐν τοῖς σιγίλλιοις ἀναφερόμενον μετόχιον ἀγίου *Νικολάου Ὀρφανοῦ* καὶ σήμερον διατηρεῖ τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ, ἀρχαίον βυζαντινὸν κτίριον. Πράγματι ἡ ἐκκλησία εἶναι ὀρφανή, διότι ἐνορίαν δὲν ἔχει, ἐν δὲ τῇ περιοχῇ τοῦ ναοῦ τρεῖς μόνον κατώκουν πέρυτιν οἰκογένεια⁶. Τετιμηται ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀγίου *Νικολάου τοῦ προστάτου τῶν ὀρφανῶν*, ἦτο δὲ πάλαι μονή, ἧς ὁ *Tafel* δὲν ἐποιήτατο μνεῖν, καίτοι ἀναφέρει ὀρφανούς παιδας, καὶ μοναχοὺς μονῆς τινος⁷ μυροβλήτου.

Ὅλος ὁ κυρίως ναὸς ἔχει παλαιὰς τοιχογραφίας μέχρι τοῦ στεγάσματος, ὅπερ, ξύλινον δν, ἀντικατέστησε πάντως ἀρχαίον τροῦλλον. Τὰ σφζόμενα νῦν παλαιὰ μέρη εἶναι τὸ κέντρον καὶ οἱ ἐκτέρωθεν δύο κίονες, τὸ δὲ ἀριστερὸν κλίτος τετιμημένον ἐπ' ὀνόματος τῆς ἀγίας *Βαρθάρας* καὶ τὸ δεξιόν, ὅπου καὶ ἡ γυναικωνίτις, τῷ ἀγίῳ *Παντελεήμονι*, εἶναι νεόδμητα. Ἐν τῇ δεξιᾷ τῆς ἀγίας *Τραπεζῆς* πτέρυγι ὑπὸ τὰς ἀγιογραφίας, ἐν αἷς δεικνύνται αἱ

σκηναὶ τοῦ μαρτυρίου τοῦ Κυρίου ἡμῶν¹ ἐπὶ τῆς αὐτῆς σειρᾶς εὐρηναὶ ἐξωγραφημένοι

Γρηγόριος τῆς μεγάλης
Ἀρμενίας
Γρηγόριος ὁ ΝΥΣΙΟ
Γρηγόριος ὁ Ἀκραγνήτων (οὔτω)

**ΤΗΣ ΜΕΓΑ
ΗΣ ΦΜΕ
ΝΙ'**

Γρηγόριος ὁ Διάλογος.

Ἐν τῷ ἐδάφει τοῦ ἐσωνάρθηκος εὐρηναὶ ἐπὶ μαρμαρίνου πλακῶς γράμματά τε καὶ κοσμήματα ἐφθαρμένα καὶ ἐξίτηλα, ἄτινα, ἐπειδὴ ἐτπευδομεν ν' ἀπέλωμεν ἐκ τῆς κλεινῆς πόλεως, δὲν εἴχομεν τὸν ἀπαιτούμενον κειρὸν νὰ ἐξετάσωμεν².

Ὅπισθεν τοῦ ἱεροῦ ἐν τῷ αὐλογύρῳ ὑπάρχει ἀρχαῖον φρέαρ καὶ κάτω ὑπόγειον κοιμητήριον πλήρες ὀστέων. Ἐμπροσθεν δὲ κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ ἐξωτερικοῦ μεγάλου περιβόλου δύο κίονες βυζαντικοῦ ῥυθμοῦ ἴστανται, ἐρ' ὧν ἐν τῷ κιονοκράνῳ ἐγγεγλυμμένος σταυρός.

Γ' ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΟΥΔΑΣ

Ἀρχαιότερος κώδιξ, διατηζόμενος ἐν τῇ ἱερᾷ ταύτῃ ἐκκλησίᾳ, ἀνέρχεται εἰς τὸ 1789 ἔτος.

«Τῷ 1789 Μαΐου 2 συνήχθησαν ὄλοι οἱ μαχαλιῶτες ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ κῦρ *Δούκα Καστρισιῶ* καὶ ἐθεωρήσαμεν τὸν λογαριασμὸν ὅπου ἐπίτροποι τῆς ἐκκλησίας μας *Παναγούδας* μᾶς ἐπαρέδοσαν ὅ τε κῦρ *Ἰωάννης Πάϊκος* καὶ κῦρ *Μόσχος Γεωργίου*».

«Τῷ 1815 Ἰουνίου κδ' μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ μακαρίτου *Γεωργίου Πάϊκου*, ὅστις παρέλαβε τὴν ἐπιτροπὴν τῆς ἐκκλησίας ἀπὸ τοῦ αἰβ' Ἰουλίου λ' μέχρι τοῦ αἰωε' Ἰουνίου κδ' ἐζητήθη νὰ θεωρηθῇ ὁ λογαριασμὸς . . . ἔμπροσθεν τῆς ἡμῶν μετριότητος. . . . »
κάτωθι δὲ φέρεται ἰδίᾳ χειρὶ:

† Ὁ Θεσσαλονίκης *Ἰωάννα* ὑποβεβαιοῖ³ καὶ μεταξὺ τῶν μετὰ τὸν μητροπολίτην ὑπογραφόντων πρῶτος ὑπογέγραπται ὁ *Ἰωάννης Γούτας Κωνσταντινόγλου*.

Ἐν σελ. 30ῃ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος κώδικος, τοῦ ἀνήκοντος εἰς τὴν ἱεράν ταύτην ἐκκλησίαν τὴν ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῆς *Γεννήσεως τῆς Θεοτό-*

1. Πρὸλ. X. Ἰωάννου Ἀστυγραφίας σ. 91.
2. Ὁ κίων ἔχει περιφέρεια 0,92, ὕψος δὲ σφζόμενον 0,35 ἐκμ.
3. Ἐν σιγίλλῳ τοῦ 1580.
4. Ἐν σιγίλλῳ τοῦ 1630, 1698.
5. *Tafel de Thessalonica* σ. 139 κ. ἐ. Σήμερον ἡ ἐκκλησία παρ' Ὀθωμανοῖς καλεῖται *Ταουσοῦν μοναστηρί*.
6. Παρ' Ὀθωμανοῖς *Φακίρ αἱ Νικόλα*.
7. Ὅρα περιγραφὴν καὶ τὰ περὶ τῆς ἱστορίας τοῦ ὀνόματος ἐν X' Ἰωάννου Ἀστυγραφίας, σ. 62 κ. ἐ.

1. Αἱ σκηναὶ τοῦ μαρτυρίου ὄλαι μετὰ τῶν καταλήλων βητῶν ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου.

2. Σ. Σ. Ἐ. Τὰ γράμματα ταῦτα καὶ τὰ κοσμήματα ἐξετάζει ὁ κ. *Παπαγεωργίου* ἐν *Byzant. Zeitschrift*, 1898, σελ. 427.

3. Ὅρα ἀνωτέρω καὶ ἐν τῇ σειρᾷ τῶν μητροπολιτῶν καὶ τὸ πανομοίωτον ἐν τῷ πίνακι.

κου σεμνυνομένην¹, γνωστὴν δὲ κεινότερον ὑπὸ τὸ ὄνομα *Παναγούδα*, φέρονται ἐπὶ λέξει τάδε:

«Εἰς τὴν α' τοῦ μηνὸς Μαρτίου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ δεκάτου ἐβδόμου ἔτους ἡμέραν τετάρτην καὶ ὠραν περὶ τὸν ἕρθρον συνέβη ἡ πυρκαϊὰ τῆς ἐκκλησίας τῆς Ὑπεραγίας ἡμῶν Θεοτόκου ἰορταζομένης εἰς τὰ γενέθλια αὐτῆς τῆς ἱερομαζομένης *Παναγούδας*, ἥτις πυρκαϊὰ ἤρξατο ἀπὸ τὸ ἐν αὐτῇ τῇ ἐκκλησίᾳ Κιβουκλίον. Καὶ ἐν ὀλίγῳ διαστήματι ἐκάθη μόνη ἡ ἐκκλησία ὀλόκληρος μέχρις καὶ αὐτῶν τῶν θεμελιῶν αὐτῆς. Συνεκάτησαν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ εὐρεθέντα πάντα τὰ ἐν τῷ ἱερῷ βήματι ἅγια σκεύη, τὰ ἱερὰ ἐνδύματα καὶ τὸ πολυέξοδον ἀργυροῦν Εὐαγγέλιον, τὰ δύο ἐξαπτέρυγα καὶ δύο σταυροὶ καὶ ὀλίγα κανδῆλαι ἀσημένια, καὶ πάντα τὰ ἐκτὸς τοῦ βήματος, ἤγουν πᾶσαι αἱ ἅγιοι εἰκόνες καὶ ἐκκλησιαστικὰ βιβλία, μανουήλια καὶ πολυέλαιοι, ἠλευθρώθησαν δὲ μόνον ὅσα εὐρέθησαν ἐκτὸς τῆς ἐκκλησίας», τῶν ὁποίων ἔπειτα ὁ κατάλογος ἐν τῷ κώδικι.

Ἡ ἱερὰ αὕτη ἐκκλησία, παρὰ τὸ αὐτόθι νεόδμητον ἑλληνικὸν γυμνάσιον ὑπάρχουσα, ἀνηγέρθη τὸ ἐπιὸν ἔτος, ἥτοι τῷ 1818, ὡς ἐν τῷ κώδικι παρετηρήσαμεν. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐπεσκευάσθησαν ἢ τε ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου, ἢ τοῦ *Μαλάκη*², ἢ τοῦ ἁγίου *Κωνσταντίνου* ἢ ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ, ἢ τῆς *Μεγάλης Παναγίας* τῆς *Κοιμήσεως* καὶ ἢ τῆς *Παναγίας Δέξιας*.

Κατὰ τὸν κώδικα ἦσαν διδάσκαλοι ἐν Θεσσαλονίκῃ εἰς τὸ κοινὸν σχολεῖον κατὰ τὸ 1820 ὁ παπᾶ *Κῦρος* καὶ ὁ Ἀναστάσιος.

Δ' ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΔΕΞΙΑΣ

Ἐν τῇ ἱερᾷ Ἐκκλησίᾳ τῆς *Παναγίας Δέξιας* τῇ παρὰ τὴν πύλην τῆς *Καλαμαριάς* κειμένη ἐν τῷ ἀριστερῷ κλίτει ἀπηντήσαμεν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου παλαιὰν φέρουσαν χρονολογίαν καὶ ὑπογραφὴν ἔχουσαν ὡδε:

1523

Σεπτεμβρίου 10

χειρ Ἰωάν

μοναχοῦ.

1. Ἡ μεγάλη Παναγία, ἢ ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ τετιμηται ἐπὶ τῇ *Κοιμήσει* τῆς Θεομήτορος.

2. Περὶ τούτου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἀξιοσημειώτων ἄλλοτε. Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ φυλάττεται καὶ ἱερὸν ποτήριον ἔξ ἀργύρου 190 δραμιῶν, ὡς σημειοῦται ἐπ' αὐτοῦ. Ἀνῆκε τῇ ἱερᾷ Μονῇ τῆς ἁγίας Ἀναστασίας καὶ ἐγένετο ταύτῃ ἀφιέρωμα τοῦ 1692 Σεπτεμβρ. 6.

καὶ ἑτέραν ὁμοίας ἐργασίας τοῦ ἁγίου *Δημητρίου* κρατοῦντος τὴν ράβδον αὐτοῦ.

Ἐν τῇ αὐτῇ Ἐκκλησίᾳ εἶδομεν καὶ ἀντιμήρισον, ἐφ' οὗ φέρονται: «Δι' ἐπιταγῆς καὶ συνδρομῆς τοῦ πανιερολογιωτάτου ἁγίου *Σκυθουπόλεως* / κυρίου κυρίου Ἀρσενίου τοῦ καὶ Ἐπιτρόπου τοῦ *Μακαριωτάτου* / τετύπωμα ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει **ΙΛΗΜ** ἀψ' ἡβ' μηνὶ Ἀπριλίῳ».

Ἐν τῇ αὐτῇ Ἐκκλησίᾳ εὗρηται καὶ ἱερὸν Εὐαγγέλιον (ἐκδ. 1768), ἐπὶ τοῦ ἱπαργύρου καλύμματος τοῦ ὁποίου φέρονται ἐγγεγλυμμένα:

Εὐβαγγέλιον τοῦ ἁγίου

Ἐπατίου¹ ἀπὸ Θεσσαλονίκῃ 1776

εὐφορος σιδηρομητῆς Θεολόγος;

Ε' ΣΕΛΗΜ ΠΑΣΣΑ Ἡ ΣΑΛΤΑΙ ΔΖΑΜΙ

Τὸ τρουλλωτὸν τοῦτο δζαμίον μετὰ μιναρὲ καὶ τετραπλεύρου ὑψηλοῦ πύργου ἐν εἰδει κωδωνοστασίου ἐκτίσθη κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν τῷ 1231 τῆς Ἐγείρας. Τῷ 1257 ἀπέθανεν ὁ *Σελήμ πασσαῦς*, ὁ κτίστωρ αὐτοῦ τε καὶ τοῦ ἀπέναντι σχολεῖου *σελημέ*, τοῦ νῦν ἐξωραϊσθέντος. Τὸ δζαμίον τοῦτο παρὰ τὸ διοικητήριον κείμενον καὶ τούτῳ συνορευθὲν ἔχει ἐν τῷ περιβόλῳ αὐτοῦ δωμάτια δι' ἱεροσπουδαστάς, ὠραίους τύμβους ἐν ἰδίῳ διὰ κιγκλίδων κεχωρισμένῳ μέρει τοῦ κτίστορος καὶ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ, καὶ ἔξ μεγαλοπρεπεῖς πλατάνους. Τὸ δζαμίον ὀνομάζεται καὶ *Σααλί*, ὡς ἐκ τοῦ μεγάλου ὠρολογίου τοῦ ἐν τῷ πύργῳ.

Ἐπὶ τοῦ πύργου ἐν τῷ τείχει αὐτοῦ προσηκόντως ἐντετειχισμένοι εἶναι πλίνθοι, δι' ὧν δεικνύται τουρκιστὶ ἡ χρονολογία 1210 πάντως τῆς οἰκοδομῆς αὐτοῦ, κατὰ τὸ σύστημα καὶ ἄλλων οἰκοδομῶν ἀρχαιοτέρων καὶ δὴ βυζαντιακῆς περιόδου.

Σ'

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΑ

Ἐκ χειρογράφου ἀνήκοντος εἰς τὸν *Καμπανίας Θεόφιλον*, περὶ τοῦ ὁποίου δρα τάνωτέρω καὶ τοῦ δικηγόρου κ. *Ε. Ταπεινοῦ* τὸ *Πρόχειρον Νομικόν*, συνεπήξαμεν κατάλογον κατ' ὄνομα χωρίων, ἅτινα ὑπερμεσοῦντος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐν τῇ πνευματικῇ δικαιοδοσίᾳ τοῦ *Καμπανίας*—*Θεσσαλονίκης*. Τὸν κατάλογον τοῦτον ἄκρυσμον καὶ ἄμορφον παραδίδομεν

1. Ἡ ἱερὰ Ἐκκλησία τῆς *Παναγίας Δέξιας* λέγεται ἐπίσης καὶ τοῦ ἁγίου Ἐπατίου.

ἐνταῦθα, ἀφιέντες ἄλλοις νὰ ἐξελέγξωσιν ἐάν τὰ ἐν αὐτῷ μνημονευόμενα χωρία καὶ αἱ κωμοπόλεις ἀκμάζουσι καὶ νῦν ἢ τεθναῖσι ταῖς καιρिकाῖς περιστάσεσιν ὑποκύψασαι.

Ἀλάμπουρα	Καφοχώρι καὶ Κανσοχώρι
Ἀραπλῆ	Κολακία καὶ Κολοιακοιά εὔρον ἐν ἀρχαιοτέροις καὶ σήμερον.
Βαλμάδες	Κλειδί
Γηδᾶς	Κουλούρα
Γιουνδζήδες	Λιανοβέργι
Γκριτζάλοβον	
Διαβατιόν	
Ἐπισκοπή	
Καϊλῆ	

Λουτρόν	Ῥουσομανήκι
Νεοχώρι	Ῥέσνα
Νησί(ον)	Σαυλίδζη
Νισέλι	Σταυρός
Παλαιόχωρα	Σχοινᾶς
Πλατῦς (εἰς Πλαῦν)	Τριχοβίστα
Ποζαρίτας	Φοῦρνοι μεγάλοι.

Οὕτω π.χ. βλέπομεν ὅτι γράφεται: «ἱερεῖς οἱ ψάλλοντες εἰς Νησίον, Ῥέσναν, Τριχοβίσταν, Ἐπισκοπήν, Σταυρόν, Σαυλίδζη, Λουτρόν, Ποζαρίτας, Ῥουσομανίκι, Κουλούραν, Διαβατιόν καὶ τὰ περίξ ἰζευτιλίκια» (ἐν εἰδει: ἰγκλικίου, ὡς σήμερον . . .)

Ο ΔΗΓΙΑΙ

Ἡ ὑπ' ἀριθ. 1 ἐν τῷ λιθογραφικῷ πίνακι πατριαρχικῆ ὑπογραφῆ, περὶ ἧς ὄρα σελ. 3 εἶναι ἡ τοῦ Ἰωαννικίου κατὰ τὸ 1648.

Ἡ ὑπ' ἀριθ. 2 εἶναι ἡ τοῦ Ἱερεμίου Β', τοῦ Τρανοῦ κατὰ τὸ 1580.

Ἡ ὑπ' ἀριθ. 3 εἶναι ἡ τοῦ Καλλινίκου κατὰ τὸ 1698. Τῆ ὑπογραφῆ ταύτη τοῦ πριτάρχου συνδεδεμένη κάτωθι ἐν τῇ δευτέρᾳ σειρᾷ τυγχάνει ἡ τοῦ Χαλκηδόνης Γαβριήλ.

Ἡ ὑπ' ἀριθ. 4 εἶναι ἡ τοῦ Γαβριήλ Γ' κατὰ τὸ 1703. Τοῦ Γαβριήλ Δ', ὁμοίотυ ὑπογραφὴν ἐδημοσιεύσαμεν ἐν ταῖς περὶ Κουρούτσεσμε Ἱστορικαῖς Εἰδήσεσι (Ἀθήνησι 18

6.

'Επί τμήματος μαρμάρου·

ΩΡ

ΥΓΝΗΕΗ

ΚΡΟΝΟΝΕΝ

ΝΘΑΔΕ

7.

'Επί βάσεως αγάλματος·

ΙΑΙΒΙΚ ..

ΑΣΚΛΗΠΙ ..

ΑΡ·ΣΕ·ΑΣΤΙΑΝ·

ΠΧΛΕΙΝΘ·Β·Ε·

ΧΑΡΙΣ ΤΡΙΟΝΑ

ΝΕΘΗΚΕΝ

α ... 'Ασκληπι[ῶ] 'Αρ. Σε[6]αστιαν ...
παλειν .. εὐχαριστήριον ἀνέθηκεν». [α['Υγεί]α
κ[αί Θεῶ] 'Ασκληπι[ῶ] 'Αρ. Σε[6]αστιαν[ός]
Παυλείνου β' ε[ῦ]χαριστήριον ἀνέθηκεν»· πρβλ.
C. I. G., 2046, κατωτέρω ἀρ. 13.

8.

'Επί τμήματος μαρμάρου διὰ μεγάλων
διαστάσεων γραμμάτων·— . . . Ι
Α Ν

9.

'Επί τμήματος μαρμάρου·

ΡΙ

ΔΕΙΩΙ

ΣΥΚΛΩ

ΠΑΤ

ΕΜ

ΡΑ

10.

'Επί δύο πλευρῶν ὑποβάθρου διὰ γραμμά-
των μεγάλων διαστάσεων·

α'	.ΕΑΝ.	β'	...ΟΝ.
	.ΤΕΥΙ.		..ΕΤΑ.
	.ΛΛΗ.		..ΙΣΕΙ.
	.ΤΟΥ.		..ΛΥΩ.

11.

'Επί τμήματος μαρμάρου·

ΑΥΡ·ΘΕΟ
ΛΟΝΝΕΙ
ΤΑΠΑΝ·
ΟΝΠΑΙΑ

12.

'Επί βάθρου, πιθανῶς αγάλματος, διὰ
γραμμάτων μεγάλων διαστάσεων·

.. V ..
· ΧΡΗ ·
.. ΤΧ ..

13.

«Ζώσιμος 'Ονησιφώντος και Τρετωνίς ὑπὲρ
τοῦ υἱοῦ 'Ονησιφώντος 'Ασκληπιῶ και 'Υγεία».

[Ὁ κ. Παρανίκας, μὴ εὐρὼν τὸ ἐπιγραφικόν τοῦτο
λείψανον, λέγει ὅτι ἀπωλέσθη· παραλαμβάνει δὲ ἀπὸ τῆς
τοῦ Βοικχίου συλλογῆς (C. I. G., ἀρ. 2046)· τὸ αὐτὸ
ἔπραξε πρὸ αὐτοῦ και ὁ J. H. Mordtmann (Archäo-
logisch-epigraphische Mitth. VIII, zur Epigraphik
von Thracien, σελ. 199—227. I, 1), παρατηρῶν ὅτι
ὁ Βοικχίος παρέλαβε τὴν ἐπιγραφὴν ἀπὸ τοῦ Γρουτέρου,
οὗτος δὲ ἀπὸ τοῦ 'Αλιανῶ, ὅστις ὅμως λέγει αὐτὴν
κειμένην ἐν τοῖς τῶν Κυκλάδων μνημείοις «in Cycladum
monumentis»].

14.

'Επί τῆς γεφύρας «Μιχάλ κιοπρῆ»·

... ΙΙΑΜ... ΛΝΕΘΚΑ.. ΛΛΚ ..

α . . Α ἀνέθηκα . . 'Ασκ[ληπιῶ] . . »

[Οὕτω και ὁ κ. J. H. Mordtmann, ἐνθ' ἀν., μὴ
ονομάζων τὴν γεφύραν ἀναγιγνώσκων δὲ α . . ἀνέθηκα
[Θεῶ] 'Ασκ[ληπιῶ] . . .].

15.

'Επί δύο τμημάτων, ὧν τὸ μὲν ἐν ἀπέκειτο
ἐν τῷ ξενῶνι, τῷ ἐπωνυμουμένῳ ατῆς Κων-

σταντινουπόλεως», τὸ δ' ἕτερον ἐν ἀρμενικῇ οἰκίῃ·

α' .. ΝΕΡΓΜΑΣΙΘ β' .. ΠΕΣΙΟΙΣΑ

α... Ἐργμασι θ[εσ]πεσιόσις α... »

[Ὁ κ. J. H. Mordtmann, ἐνθ' ἀν., ἀρ. 2 εἰς τὸ Τατάρ χάν εἶδε τὸ πρῶτον τμήμα, προστίθει δὲ καὶ γ' .. IN....]

16.

Ἐν τῇ συνοικίᾳ «Μπαλοῦκ Παζάρ»·

..ΙΚΑΙΜΗΔΕΠΡΣ
ΑΡΤΗΜΑΒΙΟΤΙΚ..
..ΥΩΝΤΕΡΕΝΤΙΟ
ΟC

α.. καὶ μηδὲ πρ[ο]σ/άρτημα βιοτικ..
Τερεντιο.. »

[Ὁ κ. J. H. Mordtmann αὐτὴν τε καὶ τὴν ἐπομένην τάσεων ὑπ' ἀριθ. 3, σημειοῦται ὅτι τὰ δύο γράμματα τῆς τετάρτης σειρᾶς εἰσι μικρότερα τῶν ἄλλων, θεωρεῖ περιέρχον τὴν χρῆσιν τοῦ λατινικοῦ R, καὶ ἐμμέτρους ὑποτίθεισιν αὐτάς].

17.

Ἐν τῇ αὐτῇ συνοικίᾳ·

ΟCΕΜΝΟΤΗΤΙΤΡ.
ΠΩΚΑΙΠΟΛΙΤΙΑΚΑΛ
ΛΙCΤΗΤΟΝΒΙΟΝΔΙΑΓ

«Ὁ σεμνότητι, τρόπῳ καὶ πολιτ[ε]ίᾳ κελ-
λίστη τὸν βίον διαχ[αγών].. »

[Ὁ κ. J. H. Mordtmann παρέλιψε τὴν ἀνάγνωσιν ἀμφοτέρων τῶν ἐπιγραφῶν].

18.

Ἐπὶ μνημνεῖον πλάκῳ κειμένης ἐν τῇ
ἰερᾷ Μητροπόλει·

«Ἀναξ Μιχαήλ, Αὐσόνων ὄντως κλέος,
λότρῳσιν εὐρε δὲ ὄν ἡ Κωνσταντίνου,
πύργωμα τεύχει κατέναντι βαρθάρων,
μάχας πρὸς αὐτῶν ἀπότηρον καθάπαξ· † »

[Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη εὐρήσεται ἐν τῷ τοῦ Βοϊκίου Συντάγματι τῶν ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν (C. I. G.) ὑπ' ἀριθ. 8713, διὰ κοινῶν χαρακτήρων τετυπωμένη, ἀστόχως ὅμως διωρθωμένη καὶ ἀνεγνωσμένη ὑπὸ τοῦ Φραντζίσου, ἐν μὲν τῇ δευτέρῃ γραμμῇ «υἱὸς ὦν» ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ «δι' ὄν ἡ», ἐν δὲ τῇ τετάρτῃ «αὐτοῦς» ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ «αὐτῶν» ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἡ ἐσφαλμένη ἀπόδοσις εἰς τὸν Μιχαήλ Ζ' [τὸν Παραπανάην], υἱὸν Κωνσταντίνου Ζ' Δούκα καὶ Εὐδοκίας, βασιλεύσαντα ἀπὸ τοῦ 1071 μέχρι τοῦ 1078. Ὁ κ. Mordtmann ἰδημοσίευσεν, ἐνθ' ἀν. ὑπ' ἀριθ. 6, πανομοιότυπον τῆς ἐπιγραφῆς, ὅμοιον τῷ τοῦ κ. Παρανίκα ἀντιγράφῳ, καὶ ὑπέδειξε καὶ τρίτην αὐτῆς ἔκδοσιν, γινόμενην μικροῖς γράμμασιν, ἐν σελ. 109 τοῦ IV τόμου (1880) τοῦ «Δελτίου τῆς Ἑλληνικῆς Ἀντα-

ποκρίσεως» τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Σχολῆς. Ἡ ἀνάγνωσις τοῦ κ. J. H. Mordtmann συμφωνεῖ τῇ παρατεταμένη ἀνωτέρω τοῦ κ. Παρανίκα, ἀκριβεῖς δ' εἰσὶν αἱ παρατηρήσεις αὐτοῦ, ὅτι ὁ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ Μιχαήλ ἐστὶν ὁ τῶν Παλαιολόγων πρῶτος, ὁ ἐν ἔτει 1261 λυτρώσας (= ἀνακτησάμενος) τὴν Κωνσταντίνου ἀπὸ τῶν Λατίνων, ὅστις ὡγύρωσε τὴν Ἀδριανούπολιν, τοῦθ' ὅπερ μαρτυρεῖ καὶ ἐπιγραφὴ ἐπὶ ἄλλου μέρους τοῦ τείχους, «Κ[ύρι]ε βοήθει τῷ [εὐ]σεβ[ε]στάτῳ καὶ φιλοχρίστῳ βασιλεῖ ἡμῶν τῷ Μιχαήλ Κομνηνῷ τῷ Παλαιολόγῳ» περιλαμβανομένη ἐν τῷ C. I. G. ὑπ' ἀριθ. 8755, μὴ ἀνευρεθείσα ὑπὸ τοῦ κ. Παρανίκα. Κατὰ τὸν Παχυμίσσην, εἰς Μιχ. Γ', κεφ. 18, ἡ Ἀδριανούπολις κατέστη τότε τὸ ὄριον τῶν Βυζαντηνῶν, τῶν ἐκείθεν ὄντων ὑπὸ Βουλγάρους, πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῶν ὀπίων Κωνσταντίνον τὸν Τοῖχον ἐπαινημένῳ: ἐπολέμησεν ὁ Μιχαήλ. Βλέπε καὶ τὴν πραγματείαν τοῦ κ. Μ. Παρανίκα περὶ τούτου, ἐνθ. ἀν. σελ. 696—697, ὅπου παρατίθεται καὶ ἡ ἐπιγραφὴ].

19.

Ἐπὶ πύργου τοῦ τείχους τῆς βορείου πλευρᾶς· α + Κ[ύρι]ε βοήθει τῷ εὐσεβεστάτῳ κ[α]ι φιλοχρίστῳ βασιλεῖ ἡμῶν Ἰωάννην.

[Οὕτω καὶ ὁ Βοϊκίος C. I. G. ὑπ' ἀριθ. 8780 «ΙΟΑΝΗΙ» ἀπὸ τοῦ Σπῶν παραλαβῶν, καὶ ὁ Mordtmann ἐνθ' ἀν. ὑπ' ἀριθ. 5· οὕτως εἰς τὰς παρατηρήσεις ἐπ' αὐτῆς [σελ. 202] θεωρεῖ πιθανότερον ὅτι ὁ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ Ἰωάννης ἐστὶν ὁ Κομνηνὸς Ἰωάννης, ὁ ἀπὸ τοῦ 1118 μέχρι τοῦ 1143 βασιλεύσας, καὶ οὐχὶ ὁ Ἰωάννης ε' ὁ Παλαιολόγος (1425—1448), ἐπειδὴ ἡ Ἀδριανούπολις ἐν ἔτει 1360 ἦν καταληφθεῖσα ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν. Τὴν γνώμην ταύτην ἐπαναλαμβάνει καὶ ὁ κ. Μ. Παρανίκας. Καθ' ἡμᾶς ὅμως ἡ ἐπιγραφὴ ἀναφέρεται εἰς τὸν Ἰωάννην Ε' τὸν Παλαιολόγον ἢ τὸν συμβασιλεύοντα αὐτῷ Ἰωάννην τὸν Καντακουζηνόν, καὶ φρονοῦμεν ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ ἐτίθη κατ' ἀντιπαράθεσιν τῆς τοῦ Μιχαήλ (C. I. G. 8755), καὶ κατὰ τὴν ἐπισκευὴν τῶν τειχῶν τῆς πόλεως ταύτης, παθόντων πιθανῶς ἐκ τοῦ σεισμοῦ τοῦ γενομένου τῇ 12 Μαρτίου τοῦ 1353 ἔτους, τοῦ σεισμοῦ ἰσχυροῦς τὴν Θράκην καὶ καταρτίσαντος τὰ τῆς Καλλιπόλεως τείχη [Καντακουζ., IV, 38. — Γρηγοράς, XXXIII, 67], ἐπὶ τῆς βασιλείας τῶν εἰρημένων, οἱ ἐπεβάλλετο ἡ ἐπισκευὴ ὑπὸ τῶν ἐπειγουσῶν τότε περιστάσεων].

20.

Ἐπὶ ἐπιτυμβίου πλάκῳ ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ
τεμένου Γιλδρίμ·

..ΡΟΥΛΑΚΕΤΩCΟΔΟΥΛΟΠΑΔΙCΠΑΘΗΜ..Ο...

α Χ[ρ]ιστὲ φύλακε τῷ σ[φ] δούλ[ω] Πά[ρ]δω
Σπαθα[ρ]ί[ω]».

[Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὁ κ. Παρανίκας παρέλαβε τὴν ἐπιγραφὴν καὶ τὴν συμπλήρωσεν καὶ ἀνάγνωσεν αὐτῆς ἀπὸ τοῦ κ. J. H. Mordtmann, δημοσιεύσαντος αὐτὴν ὑπ' ἀριθ. 7 καὶ λέγοντος αὐτὴν ληφθεῖσαν ἀπὸ

μεγάλης επιταμίδιου πλακός (grosse Grabplatte). Καθ' ἡμᾶς, καίτοι κολοδή και ἀνορθόγραφος ἢ ἐπιγραφή αὐτή, θεωρητέα οὐχί ἐπιτάμιος, ἀλλὰ ἀναθηματικὴ ἱεροῦ τινος οἰκοδομημάτων, διότι ἀποποι εὐρίσκομεν τὴν ἐπὶ νεκροῦ ἐπίκλησιν τῆς *θείας διαφυλάξεως*, ἐνῶ παρὰ και ἐπὶ ζῶντος; και λογικὴ και συνήθου; ἐστὶ χρῆσιμος. Ἐπὶ τοῦ ὀνόματος *Πάρθου ἐπέχομεν* περὶ τοῦ βαθμοῦ ἀσπαθαρίου πρᾶξιπέπει ὁ κ. *Mordtmann* εἰς τὴν σελίδα 84 τοῦ Ἀρχαιολογ. Περαιτήμ. τοῦ ΙΓ' τόμου τοῦ Περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου, ἐθα δημοσιεύεται σφραγὶς πρωτοσπαθαρίου Θράκης, και σημειώσις τοῦ Μεγάλου Ἀρχόντος Σ. Ἀριστάρχου.

21.

Ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Στεφάνου, ὄντι μετόχιον Λαυρεωτικόν.

[Ὁ κ. *J. H. Mordtmann* ἐκ παραδρομῆς ἔγραψε μετόχιον τοῦ ἁγίου Τάφου· τούτου ὁ τῆς ἁγίας Παρασκευῆς ναὸς ἐστίν· ἴδε «Πανδώρας» τόμ. ΙΓ', σελ. 109 [ἄρθρον περὶ Ἀδριανουπόλεως], και *Παρανίκια* ἐνθ' ἂν., σημ. 2 εἰς σελίδα 692].

ΕΝΘΑΔΕΚΑΤΑΚΕΙ

· · ΙΚΟΜΕΝΤΙΟΛΟΣΟΤΗΣ

· · ΚΑΡΙΑΣΜΗΜΗΣΓΕΝΑ

· · ΝΟΣΤΗΚΜΕΓΑΛΗΣΕΚΛΗ

5 · · ΣΥΙΟΣΚΟΣΜΑ·ΡΕΣΒΣ

· ΙΠΑΤΥΛΙ...·ΑΡΙΘΜ"

ΕΜΒΡΙ ΤΗ

· ΑΣΙΛ·ΑC

· ΣΤΙΝΥC

10 · · ΤΗCΑΥ

· · ΣCΘ̄C̄..

· · Ν8ΕΥΤ

· · ΑΡΟCΕΤ

«Ἐνθά[δ]ε κατὰκει[τ]χι Κομεντιόλος ὁ τῆς [μα]καρίας μνήμης γενά[με]νος τῆς Μεγάλης Ἐκ[κ]λη[σί]ας, υἱὸς Κοσμᾶ [π]ρεσβ[ι]τέρου κ[α]ὶ Παπυλί... αρίου μη[ν]ός Νο[ε]μβρίου.. ἡμέρᾳ Τρί[τ]η [β]ασιλ[ε]ίας».

[Ὁ κ. *J. H. Mordtmann* ἀπαρλλάκτως κατὰ τε τὸν γραφικὸν χαρακτήρα και τὴν ἀνάγνωσιν δημοσιεύει και

ταύτην, ὑπ' ἀριθ. 4, ἀντιγράψας; ἀπὸ ἐπιταμίδιου λίθου, καίμένου ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, παρὰ τὴν θύραν τοῦ ἀνωτέρου ὀνομαθέντος ναοῦ· λέγει δὲ περὶ τῶν διεφθαρμένων μερῶν, τὰ μὲν τῆς 6 γραμμῆς ἴσως ἀναγνώστια Παπύ[λης] Μ[α]ρίου· περὶ δὲ τῶν λοιπῶν οὐδεμίαν εὐρίσκει συμπλήρωσιν, τοῦ μέρους καθ' ὅλοκληρίαν διεφθαρτός· μόνον εἰς τὰς γραμμὰς 9 και 11 ἀναγνωρίζει τὰ ὀνόματα τοῦ βασιλέως Ἰουστινίου Β' και τῆς συζύγου αὐτοῦ Σοφίας· περὶ τοῦ Κομεντιόλου ὑπομνήσκει τὴν ὑπ' ἀριθ. 3420 τοῦ Συντάγματος τῶν Λατινικῶν Ἐπιγραφῶν (C. I. L.), ἐν ἣ ἀναφέρεται μέγιστρος *Comenciolus* ἐπὶ Μαυρικίου αυτοκράτορος. Τὴν ὑπόμνησιν ταύτην σημειοῦται και ὁ κ. *M. Παρανίκιας*, παραπέμπων εἰς τὸν κ. *J. H. Mordtmann*, ἐν δὲ τῆ ἱστορικῇ αὐτοῦ πραγματεῖᾳ ἱστορῶν τὴν κατὰ Σκλαβητῶν νίκην τοῦ στρατηγοῦ Κομεντιόλου, ἐν ἔτει 584, ἐπὶ Μαυρικίου [σελ. 692, ἐνθ' ἂν.], ἐν ὑποσημειώσει 2 ἐρωτᾷ ἴαν ὁ ἐν τῷ ἐπιταμίδιῳ τούτῳ ἀναφερόμενος Κομεντιόλος ἔγη τινὰ σχέσιν ἀρὰ γε πρὸς τὸν γενναῖον ἐκείνον στρατηγόν.— Οὐδεμίαν, ἀποκρινόμεθα, ἀφοῦ θετικώτατα γνωρίζομεν ὅτι τὸν Κομεντιόλον, πατρικίον και στρατηλάτην ὑπάρχοντα τότε, ὁ τύραννος Φωκάς σὺν ἄλλοις ἐθανάτωσεν ἐν ἔτει 602 [Σιμοκάτης· Η', § XIII.— Χρον. Πασχάλιον· σελ. 379 E. R.], μετὰ τὴν θανάτωσιν τοῦ Μαυρικίου. Καθ' ἡμᾶς, ὁ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ μνημονευόμενος ὑπῆρξε διάκονος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἤτοι τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγίας Σοφίας, τοῦ Πατριαρχείου, ἀποθανὼν δεκάδας τινὰς ἐτῶν πρὸ τῆς θανάτωσεως τοῦ στρατηγοῦ, ἐν ἔτει, ὡς παρακατιόντες λέγομεν, 577. Τὴν ἐπιγραφὴν συμπληρῶσαι τολμῶμεν ἐκ τῶν περισωθέντων μερῶν αὐτῆς ταύτης τῆς ἐπιγραφῆς· ἢ κητικῶς φερομένη μνεῖα τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐπισειον ἡμᾶς ὅπως μετατρέψωμεν εἰς τὴν λέξιν ἐδιάκονος τὴν ἀσαφῆ και ἐναντίον τῶν γραμματικῶν τύπων παραδειγμένην μετοχὴν «γενάμενος». [Ὁ κ. *Mordtmann* διὰ τῆς αὐτῆς μετοχῆς ἀνέγνω τὰ αὐτὰ γράμματα, ἀπαντῶντα ἐν ἐπιγραφῇ, ἀποκειμένη ἐν τῷ ἐν τοῖς Βιτωλίσις τῆς Μακεδονίας ἑλληνικῆς γυμνασίῳ και περιλαμβανούσῃ και ἐτέρας συντετηγμένας λέξεις και δημοσιευθεῖσιν μετ' ἀναγνώσεως αὐτοῦ, ὑπ' ἀριθ. 2 ἐν σελίδι 62 τοῦ ἐν ἔτει 1884 ἐκδοθέντος Ἀρχαιολογ. Περαιτήμ. τοῦ ΙΕ' τόμου τοῦ Περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου]. Ὁ Κομεντιόλος οὕτως εἶπομεν ἤδη ὅτι οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ Φωκά ἐν ἔτει 602 ἀνακρεθέντα ὀμώνυμον στρατηγόν Θράκα τὸ γένος (Ἐυάγριος· Ἐκκλ. Ἱστ. VI, 11') ἀγροῦμεν ὅμως εἰ ξένος ἐστὶ πρὸς τὸν Ἰωάννην Κομεντιόλον, ὃν κατακρινόμενον ἐν ἔτει 566 ἐπὶ παραπροσβίᾳ, «περιφρονήσας ὁ αυτοκράτωρ (Ἰουστίνος) ἐν τῇ τῶν ἀνεπιτηθεῖων ἑταξί μοίρᾳ» [*Μένανδρος Προτικτωρ*· Ἐκκλ. π. πρ. Ῥωμ. πρὸς ἔθνη· § 5' — Ὁ ἐκδότης ἐσφαλμένως ἐν τῷ πίνακι ταυτίζει τοῦτον πρὸς Ἰωάννην, ὃν λέγει ὁ συγγραφεὺς [περὶ προσβ. ἔθνων πρὸς Ῥωμ. § 5'] ἀποθανόντα εἰς Νισίτιν]. Τίς οἶδεν εἰ μή, ταχέως ἐν μοναχοῖς, ἐγένετο διάκονος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, τὸ ὄνομα Παπυλίην δὲν ἀπαντᾷ μὲν, τὰ Μηναῖα ὅμως ἔχουσι κατὰ τὴν 16 Μαΐου μνημὴν Παπυλίου μάρτυρος· ἀσυνήθης ἢ μνεῖα τοῦ ὀνόματος πάππου. Ἡ μνεῖα τοῦ

πατριάρχου *Εὐτυχίου* ἔμφανει στίβον ἢ σίβας τοῦ διακόνου πρὸς αὐτόν, τεταγμένοι ἴσως ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ αὐτοῦ. Ὁ *Εὐτύχιος* δις ἐπατριάρχησε· τὸ πρῶτον ἐπὶ *Ἰουστινιανοῦ*, προεδρεύσας καὶ τῆς ἐν ἔτει 558 συγκροτηθείσης *Β'* Οἰκουμενικῆς Συνόδου· ἐν ἔτει 565 ἐνεργεῖα τῶν *Ἀφθαρτοδοκητῶν* κατηγορηθεὶς καθήρεθη καὶ ἐξωρίσθη ὑπὸ τοῦ *Ἰουστινιανοῦ*· τὸ δεύτερον ἐπὶ *Ἰουστίνου* κατ' *Ὀκτώβριον* τοῦ ἔτους 577, ἀφοῦ ἠθωώθη. Ἐπειδὴ δὲ ὁ *Ἰουστίνος* ἀπέθανε κατ' *Ὀκτώβριον* τοῦ 578, τὸ δ' ἐπιτύμβιον ἀναφέρεται εἰς *Νοέμβριον* μῆνα ἐπὶ *Ἰουστίνου* καὶ *Σοφίας* καὶ *Εὐτυχίου* πατριάρχου, ἔπεται ὅτι ἀνήκει εἰς τὸν *Νοέμβριον* τοῦ 577 ἔτους, ὅπερ ἀντιστοιχεῖ εἰς τὴν *ΙΑ'* ἰνδικτιῶνα. Οὐδὲν ἴσως ἐδιστάσαμεν ἐπομένως εἰς τὸν ὄρισμὸν τοῦ ἔτους τούτου ἐν τῇ συμπληρώσει τοῦ ἐπιτυμβίου].

22.

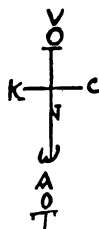
Ἐπὶ τοῦ τείχους·

«*Βρυέν[ν]ιος*».

[Παρά *J. H. Mordtmann* ἀριθ. 7, ἀποδίδόντι τὸ μονόγραμμα τοῦτο εἰς τὸν *Νικηφόρον Βρυέννιον*, τὸν ἐν ἔτει 1077 θριαμβευτικῶς εἰσελθόντα εἰς *Ἀδριανούπολιν* ἐπὶ *Μιχαῆλ III* (γρ. *VII*, τοῦ *Παραρινάκη*) καὶ παραπέμποντι εἰς τὸν *Murali* ἔτ. 6585 (γρ. 6586)].

23.

Ἐπὶ τάφου, πιθανῶς βυζαντινῆς ἐποχῆς·

«*Κωνσταντίνου* . . »

Παρά *J. H. Mordtmann*, ἀριθ. 8, ἐπὶ τμήματος κίονος, ἐν *Τατάρ χάν*].

24.

[Εἰς τὸ μέσον τοῦ τόξου τῆς μεγαλειτέρας ἀψίδος τῆς ἐπωνυμιουμένης «*Μιχαῆλ κιοπροσῆ*» γεφύρας, πρὸς τὸ μέρος τῆς πεδιάδος, παρατηρήσαμεν καὶ ἡμεῖς τὸ ἔμβλημα τοῦτο

μαρτυροῦν ὅτι κτίσμα βυζαντινὸν τυγχάνει αὕτη, τὴν σημερινὴν ὀνομασίαν λαβοῦσαν ἀπὸ τοῦ σχεδὸν ἐφαπτομένου αὐτῆς τζαμίου *Μιχαλόγλη*, ἰδρυθέντος ὑπὸ ἀπογόνου τοῦ ἐπὶ *Ὀσμάν Α'* ἀναδειχθέντος *Κιοσὲ Μιχαῆλ*].

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΑΦΛΑΓΟΝΙΚΟΥ ΔΙΑΚΟΣΜΟΥ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΝ ΤΟΥ Κ. Μ. ΠΑΡΑΝΙΚΑ *

ὑπό

ΧΡ. Γ. ΠΑΝΤΑΖΙΔΟΥ

Ὁ ἐλλόγιμος γυμνασιάρχης κ. *Ματθαῖος Παρανίκας*, ἀναφερόμενος εἰς τὸν Παφλαγονικὸν διάκοσμον τοῦ Ὀμήρου¹, θεωρεῖ παραδόξως τὰς τοῦ ποιητοῦ πόλεις *Κύτωρον*, *Σήσαμον* καὶ *Κρωῶναν* κατεχούσας τὰς θέσεις τῶν κατόπιν καὶ νῦν *Κοτυώρων*, *Σαμψούντος* καὶ *Κρωῶνης*, ἐπαγόμενος πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὰδε: « Πῶς τὰ ὀνόματα ταῦτα μετεφέρθησαν εἰς τὰς θέσεις τῶν κατόπιν καὶ νῦν *Κοτυώρων*, *Σαμψούντος* καὶ τῆς ἡμετέρας *Κρωῶνης*; Πότε δ' ἐγένετο καὶ πῶς ἡ μεταφορὰ αὕτη ἀπὸ τοσοῦτον μακρᾶς ἀποστάσεως εἰς πόλεις φερούσας πολὺ πρότερον καὶ σήμερον ἔτι ἀδιαφιλονικητῶς τὰ αὐτὰ ὀνόματα *Σαμψούντος*, *Κοτυώρων* καὶ *Κρωῶνης* ὀλίγον πρὸς νότον τῆς *Τραπεζοῦντος*; Διὸ ἐπιμένω, ὡς προείπον, εἰς τὴν προτέραν μου ἐξήγησιν τῶν ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου λεγομένων, θεωρῶν τὰς ὑπ' αὐτοῦ ἀναφερομένας πόλεις κατεχούσας τὰς καὶ νῦν ἔτι σφζομένας θέσεις, οὐχὶ δὲ πιθανὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀπολλωνίου καὶ αὐτοῦ τοῦ *Σιτράβανος* ».

Περὶ τῶν πόλεων καὶ κωμῶν, αἰτινες ἀπαντῶσιν ἐν τῇ ἀπὸ τοῦ *Παρθενίου* μέχρι τοῦ Ἔλως παραλίχ, ὁ προσήκων ἐγένετο λόγος εἰς τὰς ἐν τέσσαρσι συνεδρίασι πρὸ τριετίας ἀνακοινωθείσας καὶ ἤδη δημοσιευθείσας² ἡμετέρας α Ἱστορικὰς καὶ τοπογραφικὰς σημειώσεις περὶ τῶν ἐν *Εὐξείνῳ Πόντῳ ἑλληνικῶν ἀποικιῶν* ». Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα εἶναι ἀνάγκη νὰ προστεθῶσιν τινὰ ὅπως καταδειχθῇ ἡ σαθρὰ βῆσις τῆς ὑποθέσεως τοῦ κ. *Ματθ. Παρανίκα*.

* Σ. Σ. 'Ε. Ὅρα σελ. 355 τοῦ παρόντος τόμου.

1. Ἰλ. Β στ. 853—5.

Ὁ ἴσα *Κύτωρον* ἔχον καὶ *Σήσαμον* ἀμφερέμοντο ἀμφὶ τε *Παρθένιον* ποταμὸν κλυτὰ δώματα ἔναιον *Κρωῶναν* τ' *Αἰγαλιόν* τε καὶ ὑψηλοῦς Ἐρυθίνους

2. Ἑλλην. Φιλ. Σύλλογος. Ἀρχαιολ. Παράρτημα τοῦ ΚΔ'—ΚΓ' τόμου. 1896, σελ. 3—17, ἰδίως δὲ 6—7.

Καθότι οὐ μόνον ὁ Ὀμήρος παρὰ τὸν *Παρθένιον* θέτει τὴν *Σήσαμον*, τὸ *Κύτωρον* καὶ τὴν *Κρωῶναν*, ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀπολλώνιος ὁ *Ρόδιος*¹, *Σιτράβων* ὁ Ἀμασεύς², πάντες οἱ συγχρόνους τόπους περιγράφοντες καὶ τὰς ἀπ' ἀλλήλων αὐτῶν ἀποστάσεις ὀρίζοντες ἐλάχιστους γεωγράφοι, μάλιστα δὲ *Σκύμνος* ὁ *Χίος*³, ὁ Ἀρριανός⁴, *Σκύλαξ* ὁ *Καρνανθεύς*⁵ καὶ ὁ Ἀνώνυμος καὶ πολλοὶ τῶν τοῦ *Βυζαντίου* συγγραφέων, οἷος ὁ *Σχολιαστὴς* τοῦ Ἀπολλωνίου, *Στέφανος* ὁ *Βυζάντιος*, *Κωνσταντῖνος* ὁ *Πορφυρογέννητος*, *Γεώργιος* ὁ Ἀκροπόλιτης, ὁ *Τζέτζης*⁶ καὶ ὁ *Ἐδφραΐμιος*⁷.

Καὶ ὅτι μὲν οὐδεμία ὑπάρχει ὁμωνυμία τῆς *Σησάμου* καὶ *Σαμψούντος*, τοῦ *Κυτῶρον* καὶ τῶν *Κοτυώρων* παντὶ δῆλον. Ἀλλὰ καὶ ἂν τις τοιαύτη ὑφίστατο, μήπως θὰ ἀνεζητούμεν τὸ κλειδὸν καὶ ἰστέφανον ἄστου ἐν τῷ *Εὐξείνῳ* παρὰ τὴν *Τραπεζοῦντα*, διότι ὁ Ἀρριανός⁸ περιπλέων λέγει: « Ἡκομεν εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἔστι γάρ τι καὶ ἐν Πόντῳ τῷ *Εὐξείνῳ* χωρίον οὕτω καλούμενον καὶ τι καὶ Ἀθηναῖς ἱερὸν ἔστιν αὐτόθι ἑλληνικόν ». Εἶναι δὲ γνωστὴ ἡ θέσις τῆς ἀνατολικῶς τῆς *Σινώπης* περὶ τοὺς ἐνακοσίους σταδίους κειμένης

1. Ἀργον. Β', 941.

2. Γεωγρ. ΙΒ', 544.

3. Περιήγ. στ. 962—67.

4. Περίπλους § 20: « Ἀπὸ *Παρθενίου* εἰς Ἀμασίην, πόλιν ἑλληνίδα στάδιοι ἧ', ὄρμος ναυσίν. Ἐνθεν εἰς Ἐρυθίνους ξ'. Καὶ ἀπὸ Ἐρυθίνων εἰς *Κρωῶναν* ἄλλοι ξ'. Ἐνθενδε εἰς *Κύτωρον* ἧ', ὄρμος ναυσίν ἐν *Κυτῶρον* ».

5. Περίπλους § 90: « *Κάραμβις* πόλις ἑλληνίς, *Κυτωρίς* πόλις ἑλληνίς, *Σήσαμος* πόλις ἑλληνίς καὶ *Παρθένιος* ».

6. Εἰς *Λυκόφρονα*, 521.

7. Πατρολ. *Migne*. Τόμ. 143 στ. 7534—6.

ὄθεν παρστήσατο σὺν Ἡρακλείᾳ, Ἀμάστριδα, *Κύτωρον*, *Κρωῶναν* τὰς πόλεις πρὸς τοῖς περίξ ἅπασι καὶ πολυχνίοις.

8. Περίπλους § 5—6.

Αμισοῦ, ὡς καὶ τῶν Κοινῶρων (Ὀρδοῦ) καὶ τῆς νῦν Κρωμῆς. Ἀλλὰ καὶ βεβαιοτάτον ὅτι περὶ τὰ 300 π. Χ. ἡ Σήσαμος, τὸ Κύνωρον, ἡ Κρωμνα, καὶ ἡ ἐκείθεν τοῦ Παρθενίου κειμένη Τίος συνεγωνεύθησαν εἰς μίαν πόλιν, τὴν Ἀμαστριν, συνοικισθεῖσαν ὑπὸ τῆς Ἀμάστρεως, θυγατρὸς μὲν Ὀξυάθρου, ἀδελφοῦ Δαρείου τοῦ Κοδομανοῦ, γυναικὸς δὲ Διονυσίου τοῦ τυράννου τῆς Ποντικῆς Ἡρακλείας· καὶ ὅτι ἡ μὲν Τίος ταχέως ἀπεχώρησεν, αἱ δὲ ἄλλαι συνέμειναν καὶ ἡ Σήσαμος ἐλέγετο ἐπὶ Στραβῶνος ἀκρόπολις τῆς Ἀμαστρίδος¹.

Ἡ Σήσαμος κατὰ τὰς ὑποθέσεις τοῦ Raoul-Rochette² ὤκισθη ὑπὸ τοῦ ἐν Σάμω ἀποικίαν ἰδρύσαντος ἀργοναύτου Ἀγκαίου³· καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως καὶ τοῦ παρακειμένου ποταμοῦ ἐνισχύουσι τὴν γνώμην ταύτην, καθότι ἡ Σάμος τὸ παλαιὸν ἐκαλεῖτο Παρθενία. Τὸ δὲ Κύνωρον ἤτο ποτε ἐμπόριον τῶν Σινωπέων, ὠνομάσθη δὲ ἀπὸ Κυνώρου τοῦ Φοῖξου κατὰ τὸν Ἐφορον⁴· πλησίον δ' ὑπῆρχε καὶ ποτάμιον ὁμώνυμον⁵. Τῶν ἐρείπιων δὲ τῆς πόλεως ταύτης μνημονεύει καὶ ὁ κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα ἀκμάσας καὶ τὴν Τουρκίαν, τὴν Περσίαν καὶ τὰς Ἰνδίας περιουσίας γαλάτης περιηγητῆς Tavernier⁶. Καὶ

σήμερον ἀνατολικῶς τῆς Ἀμάστρεως περὶ τὰ 30 χιλιόμετρα παρὰ ποτάμιον κεῖται μικρὸν χωρίον, ὄρμος δ' ἀσφαλῆς, οἰκεῖται δὲ ὑπὸ 50 περίπου μωαμεθανικῶν οἰκογενειῶν καὶ Κύνρος ὑπὸ τῶν ἐγγχωρίων καλεῖται, ὡς δείκνυται καὶ εἰς πάντας τοὺς γεωγραφικοὺς πίνακας.

Ἐὰν δὲ εἰς ταῦτα προσθέσωμεν ὅτι ὑπάρχουσι καὶ ζῶντα μνημεῖα, τὰ νομίσματα¹, μωαμεθανικὰ καὶ διαπρωσιῶς κηρύττοντα ὅτι ἄλλη ἢ Σήσαμος καὶ ἄλλη ἢ Ἀμισός, ἄλλη ἢ παλαιὰ Κρωμνα καὶ ἄλλη ἢ νῦν, οὐδὲν δὲ κοινὸν μεταξὺ Κοινῶρων καὶ Κυνώρου, ἀποροῦμεν πῶς ἐπεχείρησεν ὁ σοφὸς γυμνασιάρχης νὰ ὑποβάλῃ τὴν περὶ συνταυτίσεως καὶ συγχωνεύσεως τῶν πόλεων Σησάμου καὶ Σαμψούντος, Κοινῶρων καὶ Κυνώρου καὶ Κρωμῆς τολμηρὰν καὶ ἀστήρικτον γνώμην. Διὸ καὶ ἐσπεύσαμεν νὰ ὑποδείξωμεν ὁδὸν εὐθείαν καὶ εὐπρόρευτον τῇ εἰς τὰς ῥαχιώδεις καὶ ἀποκρήμους τοῦ Ἀξένου ἀκτὰς παραπλανηθέντι γηραιῷ διδάκτορι.

1. Πρβλ. B. Head Ἱστορίαν τῶν Νομισμάτων μετὰφρ. ὑπὸ Ἰ. Ν. Σβορώνου. Σελ. 4—6 Ἀμισοῦ διάφορα νομίσματα πλὴν ἄλλων μετὰ τῶν ἐπιγραφῶν: ΑΜΙΣΟΥ ἢ ΣΑΜΙΣΟΗΣ. Σελ. 18—19. Κρωμῆς (πρβλ. Num. Chronicle II. 166, V, 188) νομίσματα περὶ τὰ 330—300 φέροντα ΚΡΩΜΝΑ ἢ ΚΡΩΜ. Σελ. 19. Σησάμου βραχὺ πρὸ τοῦ 300 π. Χ., ἤτοι πρὸ τῆς συγχωνεύσεως πρὸς τὴν Ἀμαστριν Ἰδια ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ νομίσματα μετ' ἐπιγραφῶν: ΣΗΣΑΜ ἢ ΣΗΣΑ.

1. Γεωγρ. IB', 544.

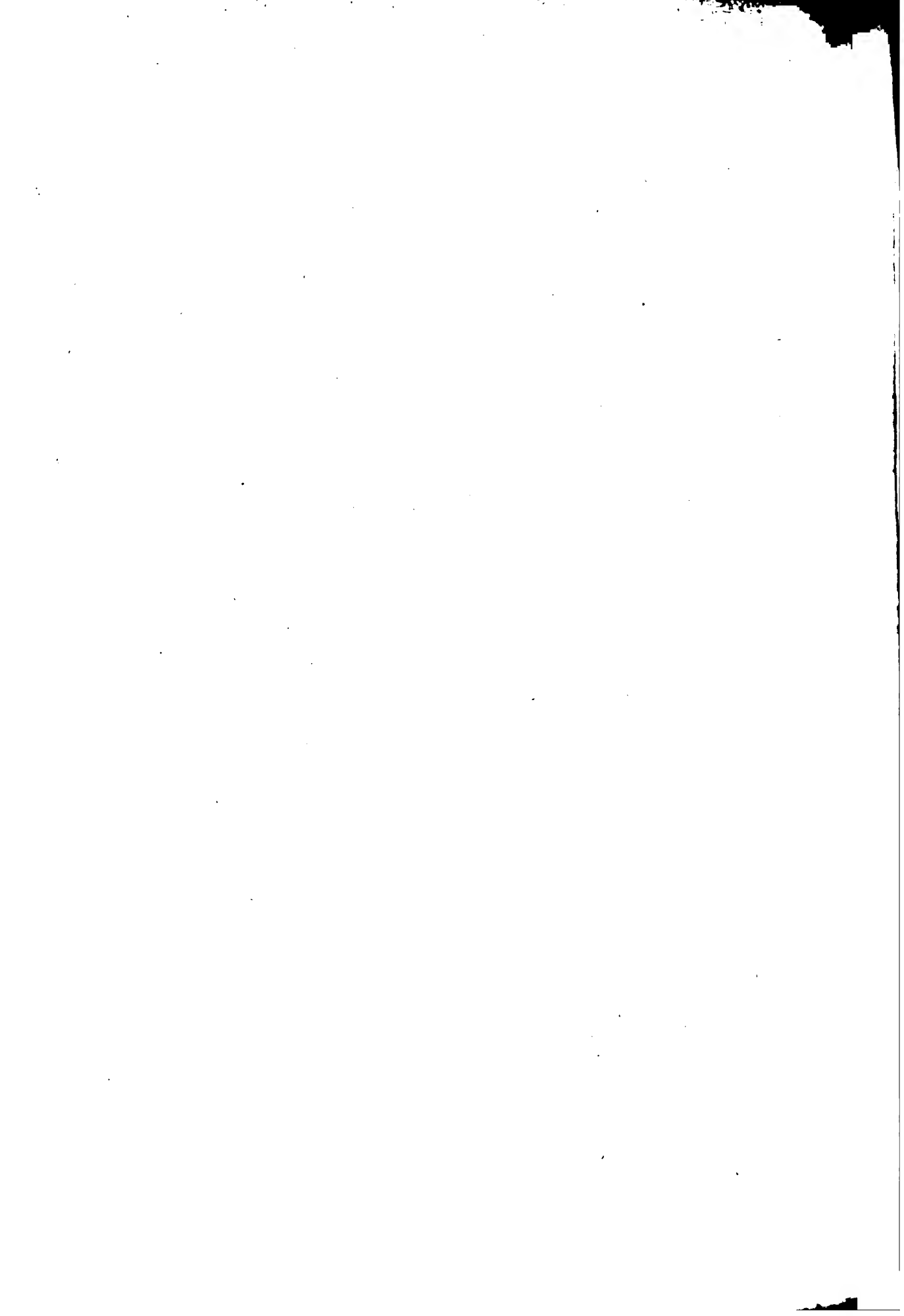
2. Histoire des Colonies Grecques, τ. Β', σ. 206.

3. Ἀργον. Α', 187.

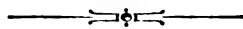
4. Γεωγρ. IB', 544.

5. Πρβλ. Ζωναρᾶ, σελ. 1265.

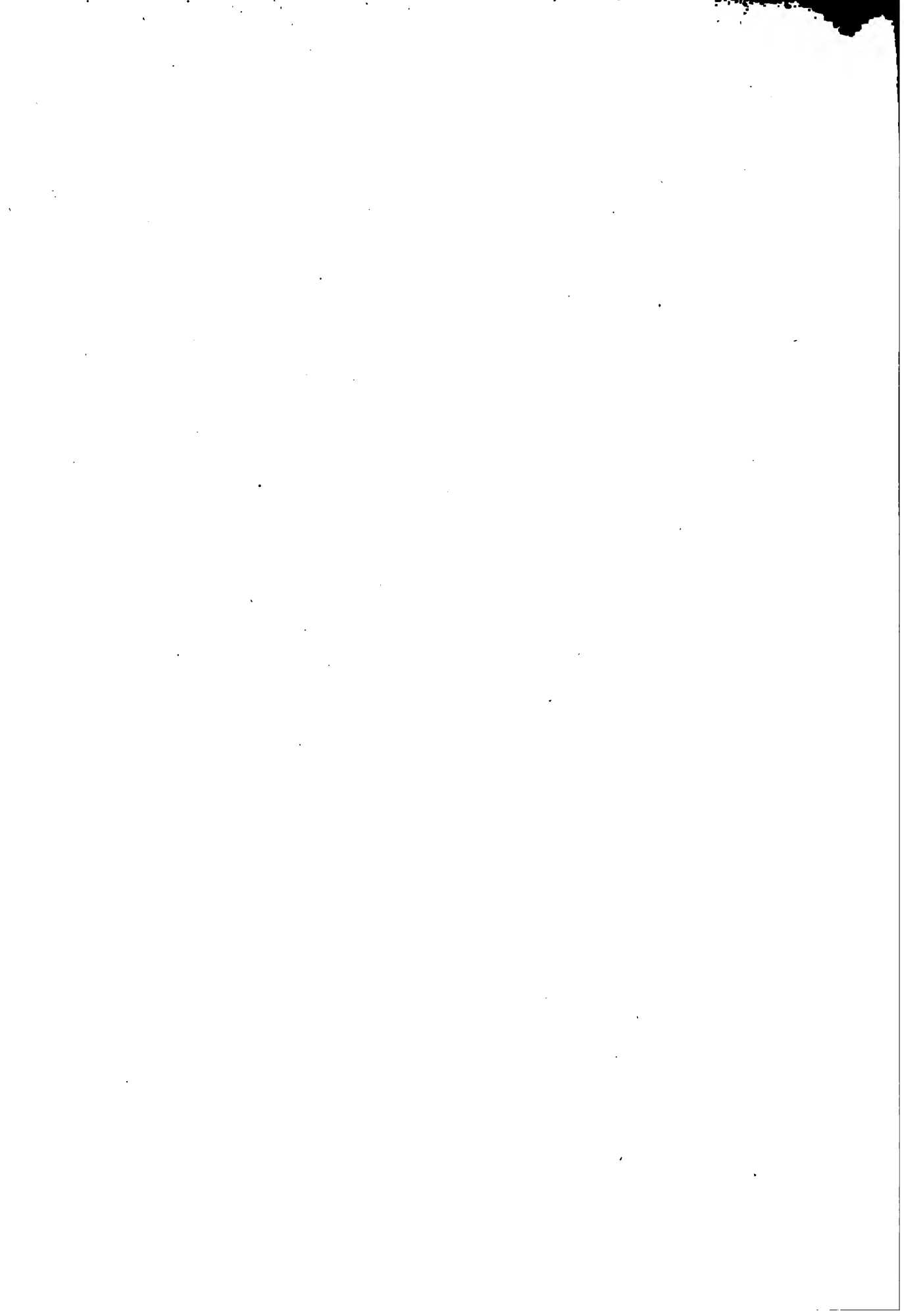
6. Voyage, Β', III, 6.

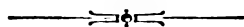
ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1898-1899

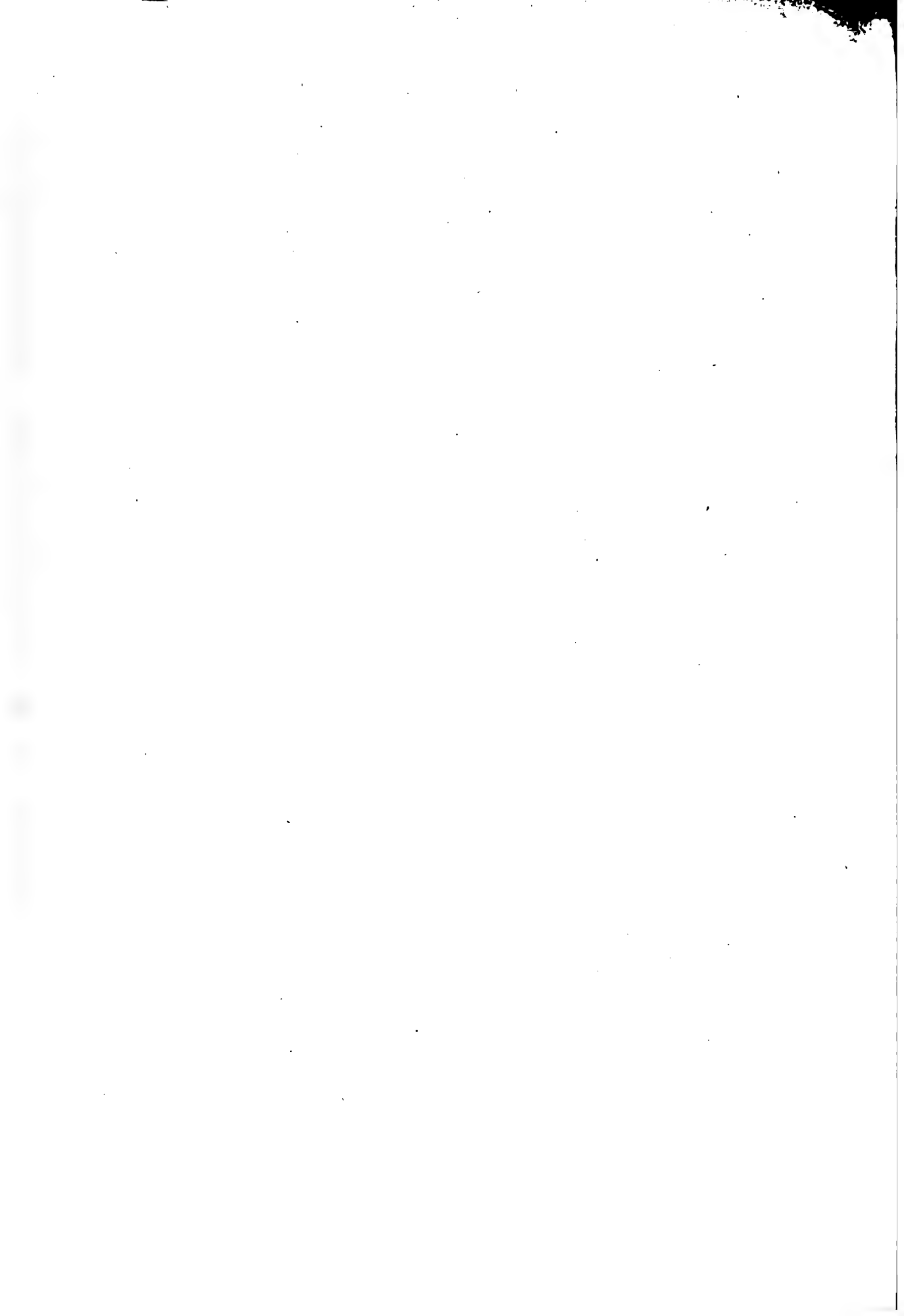

ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1898-1899

ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1898-1899

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΚΘ'

11 Νοεμβρίου 1898.

Προεδρία Χ. ΧΑΤΖΗΚΡΗΣΤΟΥ, προέδρου
του Συλλόγου.

Ο κ. Πρόεδρος του Συλλόγου εύχαριστεί τοῖς μέλεσι τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῷ ὅτι εἰργάσθησαν οὐ μόνον τακτικῶς καὶ ἀνυσίμως, ἀλλὰ καὶ ἐν ἰδιαιτέρῳ τόμῳ ἐξέθεσαν τὰς ἐργασίας τῆς Ἐπιτροπῆς αὐτῶν. Εἶτα ἐξηγήσας τὸν σκοπὸν τῆς συγκλήσεως αὐτῶν παρακαλεῖ τὰ παρόντα μέλη ὅπως προβῶσιν εἰς τὴν ἐκλογὴν προεδρείου. Τῶν ψηφοδελιῶν δὲ διανεμηθέντων καὶ διαλογῆς γενομένης, παμψηφεί ἐξελέγη πρόεδρος ὁ ἱατρός κ. **Μ. Ψαλίδας**, δευτέρας δὲ ψηφοφορίας γενομένης διὰ τὴν θέσιν γραμματέως, τοιοῦτος ἀνεδείχθη ὁ ἱατρός κ. **Α. Τουργούτης**.

Εἶτα ὁ κ. Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου, συχαίρων τῇ Ἐπιτροπῇ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ ὀτρυνῶν τῆς τοῦ Ἰπποκράτους τέχνης ὁπαδῶν, εἶχεται ἵνα κατὰ τὸ νέον συλλογικὸν ἔτος οἱ ἐργασίαι τῆς Ἐπιτροπῆς ᾖσι γόνιμοι καὶ ἀντάξιοι τῶν προσδοκιῶν τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου καὶ διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ Λ'

18 Νοεμβρίου 1898.

Προεδρία Μ. ΨΑΛΙΔΑ.

Τῆς συνεδρίας ἀρχαμένης, ὁ κ. Πρόεδρος εύχαριστεῖ τοῖς μέλεσιν ἐπὶ τῇ τιμῇ, δι' ἧς περιέβαλον αὐτὸν καὶ παρατηρεῖ ὅτι τὸ βαρὺ τῆς προεδρίας ἔργον ἀναλαμβάνει οὐχὶ ἀνευ δισταγμοῦ τινος· θαρρῶν ὅμως, λέγει, ἐπὶ τῇ ἐπιχειρείᾳ καὶ τῇ εὐμενεῖ ἀρωγῇ τῶν ἀξιοτίμων τοῦ Τμήματος μελῶν, ἔχει δι' ἐλπίδος ὅτι καὶ ἡ ἐφετινὴ συλλογικὴ περίοδος ἔσται ἐξ ἴσου γόνιμος εἰς ἐργασίαν ὡς ἡ τῶν παρελθόντων δύο ἐτῶν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. Οἰκονομίδου. Ἡ ἐργασία αὕτη οὐχὶ ὀλίγη καὶ τύποις ἐκδοθεῖσα κατετέθη τὴν ἐσπέραν ταύτην ἐν τῷ Τμήματι ὅθεν εὐκαρὸν νομίζει νὰ ἐκφρασθῶσιν ἰδιαζόντως εύχαριστίαι καὶ πρὸς τὸν τέως πρόεδρον κ. Οἰκονομίδην καὶ πρὸς τὸν ἐκ τῶν μελῶν τῆς Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς κ. Ἰατρόπουλον ὅπως ἰδιαιτέρως μοχθήσαντα ὑπὲρ τῆς ἐκδόσεως ταύτης.

Εἶτα ἀναγινώσκονται τὰ πρακτικὰ τῆς τελευταίας συνεδρίας τῆς παρελθούσης περιόδου, ἐν οἷς καὶ ἡ ὑπὸ ἡμ. 2 Ἰουνίου ἐπιστολὴ τοῦ κ. Γαβριλίδου, ἀποσταλεῖσα εἰς τὸν τέως πρόεδρον, δι' ἧς ὁ κ. Γαβρι-

λίδης ἀγγέλλει ὅτι ἔχει ἀνακοίνωσιν ἐπισυνημμένην σχετικὴν πρὸς τὴν τελευταίαν τοῦ κ. Τράντα ἀνακοίνωσιν **περὶ νέας μεθόδου φωτισμοῦ τοῦ ὀφθαλμοῦ.**

Μεθ' ἱκανὴν συζήτησιν ἐπὶ τῆς δημοσιουβείσης ἤδη ἐπιστολῆς τοῦ κ. Γαβριηλίδου ἐγκρίνεται ἡ γενομένη καταχώρισις αὐτῆς ἐν ταῖς δημοσιεύσεσι τοῦ Συλλόγου καὶ ἐπικυροῦνται τὰ τελευταῖα πρακτικά. Ἡ ἀνακοίνωσις ἔχει ὡς ἐξῆς:

Κύριοι,

« Ἐν τινι τῶν παρελθουσῶν συνεδριῶν ὁμιλῶν περὶ ἐπινοήσεως τοῦ κ. Τράντα, ἡ μᾶλλον περὶ νέας μεθόδου ἐξετάσεως τοῦ προσθίου τμήματος τοῦ βολβοῦ, ἐξεφράσθη ὡς ἐξῆς:

« Ἐξ ἀπλῆς θέας τοῦ φαινομένου καὶ μάλιστα ἐπὶ ὀφθαλμοῦ ἀφάκου δὲν δύναμαι ν' ἀποφανθῶ περὶ τῆς πρακτικῆς ὠφελείας τούτου· θὰ εἶμαι ὁμως εἰς θέσιν, ὅταν ὁ ἴδιος πειραματίσω καὶ ἐπὶ ἄλλων ὀφθαλμῶν».

Ἐκαμον ἤδη τὰ πειράματα ταῦτα καὶ νομίζω ὅτι ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ ἐπανέλθω ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου.

Προτίθεμαι δὲ νὰ ἐκθέσω σήμερον ἐν ὀλίγοις μόνον τὰ κυριώτατα τῶν μειονεκτημάτων καὶ ἡμαρτημένων τῆς μεθόδου ταύτης, διότι, τούτων μόνον λεχθέντων, ἡ ἀρετὴ αὐτῆς γίνεται κατάδηλος, ἀφοῦ μάλιστα τὰ καλὰ καὶ τὰ πλεονεκτήματα αὐτῆς ἐξετέθησαν ὑπὸ τοῦ ἀξιοτίμου συναδέλφου κ. Τράντα.

Α' Ἐπειδὴ αἱ διὰ τὴν μέθοδον χρησιμοποιούμεναι ἀκτίνες διέρχονται διὰ τῶν διαφανῶν χιτῶνων τοῦ ὀφθαλμοῦ (κερατοειδοῦς, ὑδατώδους ὑγροῦ, κόρης, φακοῦ καὶ υἰελώδους σώματος), ἔπεται ὅτι:

α') Ὅσακις ὁ φακὸς εἶνε ἀδιαφανὴς (εἰς τὸ φῶς τῆς μεθόδου ἐννοεῖται), ὡς ἐπὶ ὑποχύματος, ἡ μέθοδος αὕτη δὲν δύναται νὰ μας χρησιμεύσῃ· τοῦτο δὲ εἶνε μέγα μειονέκτημα, διότι, ὅταν ἔχωμεν ἀνάγκην νὰ προστρέξωμεν εἰς τὴν μέθοδον ταύτην, τότε ἀκριβῶς καὶ ὁ φακὸς τυγχάνει συχνὰ νὰ εἶνε τεθολωμένος τῶσον, ὥστε τὸ φῶς τῆς λυχνίας δὲν διαπερᾷ αὐτόν.

β') Ὅσακις ὑπάρχουσι συμφύσεις τῆς ἰριδος καὶ παχέα πλαστικὰ ἐξιδρώματα πρὸ τῆς κόρης, καὶ πάλιν ἡ μέθοδος εἶνε ἄχρηστος,

διότι αἱ ἀκτίνες δὲν δύνανται νὰ φθάσωσιν εἰς τὸ πρὸς ἐξετάσιν μέρος· ἀλλ' ἀκριβῶς, ὅταν ἔχωμεν ἀνάγκην τῆς μεθόδου ταύτης, τότε δυστυχῶς συχνὰ συμπίπτει νὰ ὑπάρχωσι καὶ συμφύσεις καὶ ἐξιδρώματα ἕνεκα φλεγμονωδῶν ἀντιδράσεων, ὡς ἐκ τῶν ἐν τῷ βολβῷ ξένων σωμάτων, ὄγκων τινῶν, ψευδῶν ὄγκων καὶ ἀλλοιώσεων· οὕτω δὲ ἡ μέθοδος μένει ἀνωφελής.

γ') Ὅσακις ὁ κερατοειδὴς φέρει λεύκωμα (κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῶν χρησιμοποιουμένων ἀκτίνων), καὶ ἂς λάβωμεν ἐξ αὐτῶν τὰς προερχομένας ἐκ τοῦ ἴχνους τῆς διαβάσεως ξένων σωμάτων, ἧτοι περιπτώσεις, καθ' ἃς ἔχομεν ἀνάγκην τῆς μεθόδου ταύτης, καὶ τότε πάλιν δὲν δύναται νὰ μας χρησιμεύσῃ αὕτη.

δ') Ὅσακις αἰμορραγία: ὑπάρχουσι ἐν τοῖς ὕγροις, πρᾶγμα οὐ σπάνιον εἰς τοὺς τραυματισμούς τοῦ ὀφθαλμοῦ, καὶ πάλιν ἡ μέθοδος δὲν μας χρησιμεύει ἀρκούντως πάντοτε.

ε') Ὅσακις ἡ βίς ἢ αἱ ὄφρυες καὶ ἡ ἄνω σιαγὼν προεξέχουσιν, ἡ μέθοδος δὲν δύναται νὰ μας χρησιμεύσῃ ἀρκούντως, διότι δὲν δυνάμεθα εὐχερῶς καὶ καταλλήλως νὰ διαφωτίσωμεν τὰ τοιχώματα τοῦ βολβοῦ καὶ μάλιστα τοῦ προσθίου τμήματος αὐτοῦ.

ς') Καὶ ἂν ποτε συντύχῃ νὰ λίπωσι πᾶσαι αἱ ἀνωτέρω κατὰ τῆς μεθόδου περιπτώσεις, καὶ δύναται τοῦτο νὰ συμβῆ, δυνάμεθα ἄρα γε νὰ ἐξετάσωμεν διὰ τῆς μεθόδου ταύτης τὸ μὴ διὰ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου ἐξεταζόμενον μέρος; Ὁχι, Κύριοι, διότι διὰ τῆς μεθόδου ταύτης δυνάμεθα νὰ φωτίσωμεν μέρος τοῦ βολβοῦ, κείμενον πέραν 8,7 χμ., ἀπὸ τῆς περιφέρειας τοῦ κερατοειδοῦς καὶ μάλιστα 2 περίπου χμ. τῆς φωτιζομένης μοίρας δὲν εἶνε χρησιμοποίησιμα, ἧτοι δυνάμεθα νὰ ἐξετάσωμεν μόνον γῶραν ὀφθαλμοσκοπομένην.

Ἐπὶ ὀφθαλμοῦ ἀφάκου τὰ ὄρτια τοῦ ἐξεταζομένου τμήματος πλησιάζουσι κατὰ τι εἰς τὸν κερατοειδῆ· ἀναφέρω δὲ τοῦτο ἵνα ὑποδείξω, ὅτι δὲν ἦτο τυχαία ἡ ἐν τῇ ἀρχῇ γραφεῖσα ὀφθαλμολογία καὶ μάλιστα ποσ' ἀφάκου.

Ἐκ τῶν ἄνω ἔπεται ὅτι ἡ μέθοδος αὕτη δὲν δύναται νὰ μας χρησιμεύσῃ, ὅταν ἔχωμεν ἀνάγκην αὐτῆς, καὶ ὅτι δὲν δύναται νὰ ἐξετάσῃ πέραν τῶν ὀφθαλμοσκοπικῶν ὀρίων.

Ὅθεν κρίνω περιττὸν νὰ κάμω σύγκρισιν

αυτῆς μετὰ τῶν νῦν ἐν χρῆσει ὑπαρχουσῶν μεθόδων¹, τοῦ δι' ἐπαφῆς φωτισμοῦ καὶ τῆς ἐξετάσεως τοῦ βολβοῦ κατὰ Rochon-Duvigneaud, τῆς ἀκτινογραφίας, τῶν ἠλεκτρομαγνητικῶν μηχανημάτων (σιδηροσκοπία) κτλ. κτλ., διότι πᾶσα τοιαύτη σύγκρισις τυγχάνει ἀδύνατος. Τὰ ἀνωτέρω μειονεκτήματα, ὡς δύναται τις εὐκόλως νὰ σχηματίσῃ γνώμην, ὑπερέχουσι πολὺ τῶν πλεονεκτημάτων, δι' ὧν ὁ ἀξιότιμος συναδελφός ἐπροίκισε τὴν περιγραφὴν τῆς μεθόδου αὐτοῦ, λέγων 1) ὅτι ἡ μέθοδος αὕτη εἶνε ἀνωτέρα πάσης ἄλλης, ὅσας οὐρανόσκοπικὰ σημεῖα δὲν ὑπάρχουσι· 2) ὅτι μόνον διὰ τῆς μεθόδου ταύτης δύναται νὰ διαγνωσθῇ ἡ ὑπερξίς ἀλλοτρῶν σωμάτων ἐπὶ τῶν τοιχωμάτων τοῦ βολβοῦ· 3) ὅτι ἡ μέθοδος αὕτη ἐξετάζει· καὶ πέραν τῶν ὀφθαλμοσκοπικῶν ὁρίων.

Πάντα ταῦτα καθ' ἡμᾶς εἰσιν ἡμικροτημένα, οὐδὲ κρίνομεν τὴν μέθοδον ταύτην ἀξίαν μνείας διὰ τὴν ἀνεύρεσιν ζήνων σωμάτων, ὄγκων τινῶν καὶ ἀλλοιώσεων τοῦ προσθίου τμήματος τοῦ βολβοῦ καὶ μάλιστα τῆς ἀπροσίτου τῆ ὀφθαλμοσκοπίῳ χώρας. Νομίζω δὲ ὅτι διὰ τοιοῦτους λόγους οὐδεὶς μέχρι τοῦδε ἐτόλμησε ν' ἀναγγεῖλῃ τοῦτο ὡς ἀξίον προσοχῆς οὐχὶ ὡς ἀνακάλυψιν, ἀλλ' οὐδ' ὡς ἐξεταστικὴν μέθοδον.

Β' Τούτων οὕτως ἀλλεπαλλήλως λεγθέντων κατὰ τῆς μεθόδου, οὐδεμία ἀξία μένει εἰς αὐτήν, εἰμὴ τὸ ὅτι καταδεικνύει πειραματικῶς καὶ ἐπὶ ζώντος τὴν ἡμιδιαφάνειαν τῶν τοιχωμάτων τοῦ βολβοῦ· πείραμα γνωστότατον καὶ ἰδιότης τῶν τοιχωμάτων ἀποδειχθεῖσα πρὸ πολλοῦ διὰ πανομοίου πειράματος,

ὅπερ ὁ κ. Τράντας νομίζει ὅτι πρῶτος αὐτὸς παρατήρησε· λέγω δὲ πρῶτος νομίζει οὐ παρετήρησε, διότι ἡ ἀνάγνωσις τῆς ἀνακοινώσεως αὐτοῦ ἐπιβάλλει νὰ παραδεχθῶμεν τὴν γνώμην ταύτην.

Τὴν περιγραφὴν τοῦ πειράματος τούτου δύναται τις ν' ἀνεύρῃ ἐν πλείστοις συγγράμμασι· χάριν δὲ συντομίας ἀναφέρω μόνον¹ ὅσα γράφει ὁ M. Edwards ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ *Leçons sur la physiologie et anatomie comparée de l'homme et des animaux*, Paris 1877, p. 269.

«*Chez les individus blonds dont les yeux sont d'un bleu clair la transparence de la sclérotique est souvent assez grande pour qu'à travers cette tunique on puisse distinguer nettement l'image de la flamme d'une bougie convenablement située. Le sujet de l'expérience étant placé dans une chambre noire et ayant l'œil très fortement tourné du côté externe, de façon à amener la portion interne de la sclérotique en face de la fente palpebrale, on approche la bougie de l'angle externe de l'œil, et si le globe oculaire est suffisamment saillant pour qu'une ligne droite passant par cet objet lumineux et la pupille rencontre la rétine dans un point correspondant à la portion de la sclérotique rendue visible par suite de cette manœuvre, on y aperçoit l'image en question*».

Ἄλλὰ καὶ τὸ πείραμα τοῦτο οὕτως ἔχον ἐχρησιμοποίηθη ἤδη ὑπὸ διαφόρων συγγραφέων, ἀναφέρομεν δὲ μόνον τὸν Landolt, ὅστις ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ (σελ. 616) τοῦ *Traité de Wecker et Landolt* χρησιμοποίησεν τὸ φαινόμενον ἕνα προσδιοριστὰ ὅρια τοῦ ὀπτικῶν πεδίου.

Εἰς τὸ γνωστὸν λοιπὸν τοῦτο φυσιολογικὸν ἢ ὀπτικὸν φαινόμενον, τὸ ἤδη χρησιμοποίηθῆναι, παρενθῆτε· φαικὸν ὁ κ. Τράντας καὶ θεωρεῖ αὐτὴν ὡς νέαν μέθοδον διὰ νὰ τὸ χρησιμοποίησιν ἐν τῇ παθολογίᾳ, ἀλλ' ἄνευ

1. Rochon - Duvigneaud — Société Française d'ophtalmologie 1894. — Gazette des Hôpitaux de Paris 1896, p. 890. — Glaucome et Néoplasme intraoculaire 1898.

Van Dujse—Rayons Röntgen en chirurgie oculaire, Arch. d'ophth. 1896, p. 101.

Boucheron—Radiographie d'un grain de plomb dans l'orbite après blessure perforante de l'œil, Recueil d'ophtalmolog. 1897, p. 635. — Gallier, Radiographie d'un œil blaiisé par un plomb de chasse, Recueil d'ophtalmolog. 1897, p. 633.

Galezowski — Sur l'emploi de l'aimant (1886) et Berger Rapport lu à la Société de Chirurgie.

1. Παπακ. Helmholtz—Optique physiologique p. 87 (Ἑλδ. γαλλικῆ).

ἀποτελέσματος, ὡς προσέπομεν τὸ καθ' ἡμᾶς, ἐάν τις θέλῃ νὰ ἐλπίσῃ τι ἐκ ταύτης, πρέπει ἐκ βέθρων ν' ἀνακινήσῃ τὸν πειραματισμὸν, ἥτοι: ν' ἀυξήσῃ, μὲν μεγάλως τὴν ἔντασιν τοῦ φωτός, νὰ μετατρέψῃ δὲ τὸν φακὸν εἰς ὀπτικὸν ἐργαλεῖον ἢ μηχανήμα».

Τράντας.—Τὰς ἐπὶ τῆς ἀνακοινώσεως ταύτης ἀντιπαρατηρήσεις μου θέλω υποβάλλει γραπτῶς εἰς τὸ προεδρεῖον. Περὶ δὲ τῆς συζητήσεως ἐπὶ τῆς περιπτώσεως ἀτακτικῆς ἡμιανοψίας τοῦ κ. Ἱατροπούλου, ὀρεῖω νὰ εἶπω ὅτι, ὡς καὶ τότε εἶχον λόγους νὰ ἀμφιβάλω εἰς τὴν διάγνωσιν ἐκείνην, καὶ σήμερον ἐμμένω φρονῶν τὰ αὐτά. Διότι πρὸ μηνὸς ἔσχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐξετάσω αὐτὸν καὶ εἶμαι εἰς θέσιν νὰ βεβαιώσω ὅτι αἱ ἀμφιβολαὶ μου ἐπερρώθησαν. Ἄλλως τε πάντοτε δέον ν' ἀμφιβάλῃ τις περὶ περιστατικῶν παρουσιαζόντων πολλὰ ἐξαιρετικὰ συμπτώματα. Τῶ ὄντι οὐδόλως πρόκειται περὶ πάσχοντος ἀταξίαν· παρὰ δὲ τὰ λεχθέντα ἐν τῇ ἱστορικῇ, ὁ ἀσθενὴς οὐ μόνον εἶναι συριλικός, ἀλλὰ καὶ ἀλκοολικός· εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὑπάρχει τὸ φαινόμενον τοῦ Westphal, ἐλλείπουσιν ὅμως τὰ φαινόμενα τοῦ Robertson, τοῦ Romberg καὶ ἄλλα, ὅτι ὁ ἀσθενὴς παρουσιάζει προσέτι πάρεσιν τοῦ προσωπικοῦ, ἢ δὲ θηλὴ τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου μόνον ἀπόχρωσιν τινα· ἀλλ' ἢ τελευταία αὕτη ἐξηγεῖται κάλλιστα καὶ ἐκ τῆς ἀπλῆς ἡμιανοψίας, ἐξ ἧς ἔπαθεν ὁ ἀσθενὴς, συριλικὸς ἂν ἅμα καὶ ἀλκοολικός. Ἡ ὀφθαλμοσκοπήσις τέλος οὐδόλως ἐξηγεῖ, ὅτι πρόκειται περὶ ἀτροφίας φαιῶς τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου. Ὅθεν ἀποδίδω ἀρισμένως τὴν ἡμιανοψίαν εἰς τὴν συριλίδα ἢ τὸν ἀλκοολισμόν.

Ὁ κ. **Γαβριηλίδης** ἐκφράζει τὴν ἀπορίαν αὐτοῦ διὰ τὴν διαφοράν τῆς γνώμης ἐπὶ διαγνώσεως τῆς ἀταξίας, ἣτις εἶναι ἀπλουστάτη καὶ καταφανὴς διὰ μόνης τῆς ὀφθαλμολογικῆς ἐξετάσεως.

Ἱατρόπουλος.—Ἀληθῶς ἢ διάγνωσις τῆς φαιῶς ἀτροφίας εἶναι ζήτημα ἀπλούστατον, ἀλλ' ἐν τῇ ἡμετέρᾳ περιπτώσει πρόκειται περὶ ἀτροφίας ἀρχομένης. Οὐχ ἦτον αἱ

θηλαὶ ἠρξάντο ἀποχρωματιζόμεναι σαφῶς καὶ δυσαναλόγως πρὸς τὴν ἀλλοίωσιν τῆς ὁράσεως. Ἐνῶ ἡ ἡμιοψία ἦτο δεξιὰ ὁμάνυμος, ὁ ἀποχρωματισμὸς ἦτο πολὺ ζωηρότερος ἐν τῇ ἀριστερᾷ θηλῇ. Ἐκτοτε ὅμως δὲν εἶδομεν τὸν πάσχοντα.

Τράντας.—Ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ ἀταξίας, ἀνάγκη ἦτο μέχρι τοῦδε ἢ φαῖα ἀπόχρωσις νὰ προχωρήσῃ ἢ καὶ νὰ ἐπέλθῃ τελεία ἀμαύρωσις· ἐνῶ τοῦναντίον οὐ μόνον ὑπάρχει στασιμότης τῆς καταστάσεως, ἀλλὰ καὶ βελτίωσις τας.

Μιχαλακόπουλος.—Προκειμένου περὶ διαγνώσεως ἀταξίας κλασικῆς, εὐκόλος ἢ διάγνωσις, ὅταν παρουσιάζῃ ἅπαντα τὰ συμπτώματα τῆς νόσου. Ἀκριβῶς δὲ ἢ σπουδαιότης τῆς προκειμένης περιπτώσεως κεῖται ἐν τῇ ἐξ ὀλίγων διδομένων συμπτωμάτων διαγνώσει.

Ὁ κ. **Τράντας** ἐρωτᾷ τὸν κ. Μιχαλακόπουλον, ἂν, ἐλλειπόντων τῶν ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ συμπτωμάτων, τὰ λοιπὰ εἰσιν ἰκανῶς πειστικὰ πρὸς παραδοχὴν ἀταξίας.

Μιχαλακόπουλος.—Καὶ ἄλλοτε εἶπον ὑμῖν, ὅτι ἐξήτασα τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος ἀσθενῆ καὶ εἶρον αὐτὸν ἀτακτικόν. Ἐπειδὴ προηγήθη συριλις καὶ ὁ ἀσθενὴς παρουσιάζει προσέτι ἐλλειψίν τῶν ἀνακλαστικῶν φαινομένων τοῦ γόνατος, ταῦτα εἶναι ἀρκετὰ πρὸς παραδοχὴν ἀρχομένης ἀταξίας. Ἐὰν δὲ τοῦτοις προσεθῇ ἔστω καὶ ἀρχομένη ἀτροφία, ἐνισχύεται ἢ διάγνωσις τῆς ἀταξίας. Τὸ ὅτι ἢ ἀτροφία δὲν προχωρεῖ ἢ καὶ βελτιοῦται κατὰ τι ἢ ὄρασις, δὲν εἶναι τι σπάνιον ἐν τῇ ἀταξίᾳ· ὑπάρχουσι μάλιστα περιπτώσεις, καθ' ἃς ἢ ἀτακτικὴ ἀτροφία διήρκεσεν ἐπὶ 15 καὶ 20 ἔτη μέχρι τελείας ἐξελίξεως καὶ ἄνευ μεγάλης ἐλαττώσεως τῆς οὐχίτητος τῆς ὁράσεως. Ὑψίσταται μάλιστα σχέσις μεταξύ ὀπτικῆς ἀτροφίας καὶ ἀτακτικῶν φαινομένων, ὥστε ὡσάκις ἢ ἀτροφία εἶναι πρόωρος, ἐπίσχεται ἢ περαιτέρω ἐξέλιξις τῶν ἀτακτικῶν φαινομένων καὶ τὴν ἀπᾶν· ἐξήγησις ὅμως τοῦ μηχανισμοῦ τῆς ἀλλ.η.επιδράσεως ταύτης διαφεύγει ἡμᾶς.

Ὁ κ. **Τράντας** προσδέτει ὅτι διακεκρι-

μένοι νευρολόγοι, ἐν καιρῷ ζωῆς διαγνώσαντες ἀτροφίαν ὀπτικήν μετὰ φαινομένων ἀτακτικῶν, ἐν τῇ νεκροψίᾳ εὔρον ὅτι εἰς ἄλλας μὲν ἀλλοιώσεις ἀφείλετο ἡ ἀτροφία, εἰς ἑτέρας δὲ ἡ ἀταξία.

Μιχαλακόπουλος.— Μετὰ τὴν λήξιν τῆς ἀτροφίας εἶναι ἀδύνατον καὶ ὀφθαλμοσκοπικῶς καὶ ιστολογικῶς νὰ διαγνωσθῇ ἡ αἰτιολογία, διότι ἡ εἰκὼν τῆς ἀτροφίας ἐν ποικίλαις ἀλλοιώσεσιν εἶναι ἡ αὐτῇ. Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὸν ἐντοπισμὸν τῶν ἀλλοιώσεων, ἡ αὐτῇ αἰτία δύναται νὰ παραγάγῃ εἰς διάφορα μέρη διαφόρους ἐντοπισμούς. Κατὰ τὸν Fournier ἡ συφιλίς διὰ τῶν παρασυφιλιδικῶν τοξινῶν παράγει διαφόρους ἀλλοιώσεις εἰς τε τὴν νευρογλοίαν, τὸν συνεκτικὸν ἰστὸν καὶ τὰς ἀρτηρίας καὶ ἐπομένως αἱ βλάβαι τῆς ὀπτικῆς ἀτροφίας, τῶν ἀτακτικῶν φαινομένων καὶ τῆς ἡμιοψίας εἶναι προϊόντα μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς αἰτίας, πολλαχοῦ ἐντοπισθείσης.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Πρόεδρος θεαρεῖ παρατωθεῖσαν τὴν συζήτησιν καὶ λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΑ'

25 Νοεμβρίου 1898.

Προεδρία Μ. ΨΑΛΙΔΑ

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν ἀναγινώσκεται ἐπιστολὴ τοῦ νεωστὶ ἐκλεγέντος γραμματέως τῆς Ἐπιτροπῆς κ. Τουργούτη, ὑποβάλλοντος τὴν παραίτησιν αὐτοῦ ἐπὶ τῇ δικαιολογίᾳ ὅτι κατοικεῖ μακρὰν καὶ δὲν δύναται νυκτὸς νὰ παρίσταται, μεθ' ὅλην τὴν προθυμίαν αὐτοῦ, τακτικῶς ἐν ταῖς συνεδρίαις. Ἡ παραίτησις αὕτη γίνεται κατ' ἀνάγκην δεκτῇ, ἡ δὲ ἀντικατάστασις ἀναβάλλεται εἰς τὴν ἐπομένην συνεδρίαν.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. **Ἰατρόπουλος** ἀνακοινῶν περιπτώσιν **Ιριδοκυκλιτιδος μυκητώδους αιμορραγικῆς συνεπειᾶ καταγωγῆς ὑποχύματος**, ἔχουσαν ὡς ἐξῆς:

Κύριοι,

«Κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον ἐ. ἐ. ἐξτελέσαμεν ἐν Ἀδαπαζαρίῳ Βιθυνίας ἐξόρυξιν ὑπὸ τὰς ἐξῆς περιστάσεις:

Ὁ πάσχων ἰνόματι Μουσταφᾶς (θεῖος τοῦ ἐκεῖ δημοτικοῦ ἱατροῦ), γέρον Κιρκάσιος 60 ἐτῶν, ἄλλως μὲν ὄλωσ ὑγιῶς ἔχων καὶ θαλερός, φέρων δὲ ὑποχύματα ἐν ἀμφοτέροις τοῖς ὀφθαλμοῖς (ὠριμον δεξιόθεν καὶ ἄωρον ἀριστερόθεν), εἶχεν ὑποβληθῆ προ τριμηνίας (ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ ἀνεψιοῦ) εἰς ἐγγείρησιν τοῦ δεξιοῦ ὑποχύματος, ἐκτελεσθεῖσαν κατὰ τὴν μέθοδον τῆς καταγωγῆς ὑπὸ ἀγυρτῶν, οἵτινες, ὡς γνωστόν, τὸ πλεῖστον Πέρσαι καὶ Ἀραβες ὄντες, οὐδὲν ἄλλο ἐπαγγέλλονται εἰμὴ τὸ κατὰγειν ὑποχύματα, περιερχόμενοι τὰ διάφορα χωρία, ἔστιν ὅτε καὶ πόλεις τῆς Ἀνατολῆς.

Ἀκολούθως μετὰ μιᾶς ἐβδομάδος καλὴν ὄρασιν τὸ σκότος ἐπανῆλθε πληρέστερον καὶ ὡς ἐκ περισσοῦ ἤρξαντο ἀναφαινόμενα κατ' ὀλίγον ἄλλα καὶ ρεγμονώδη φαινόμενα ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τούτῳ. Ἡ δὲ κατάστασις αὕτη ἐπετεινετο ὀλονέν, καὶ καθ' ὄν χρόνον προσῆλθεν εἰς ἡμᾶς, ἀπὸ πολλοῦ ἀλγυδόνες ἀφόρητοι κατεβασάνιζον νυχθήμερον τὸν τυφλὸν πάσχοντα.

Ἐξετάσαντες λοιπὸν αὐτὸν λεπτομερῶς, εὔρομεν τὸν δεξιὸν βολβὸν μαλθακάτατον, ἦτοι βάνογον ὀξέως εἰς φθίσιον, λίαν δ' ἐπώδυνον εἰς πᾶσαν ἐπίψαυσιν, ἔστω καὶ διὰ τῶν βλεφάρων ἐνεργουμένην. Διὰ τοῦ διαφανοῦς εἰσέτι κερρατοειδοῦς διαφαίνεται ἡ κόρη ἀνώμαλος καὶ ἐν μυδριάσει, ὕφαιμα δὲ ἐν τῷ προσθίῳ θαλάμῳ καταλαμβάνον τὸ κατώτερον ἡμισυ αὐτοῦ καὶ ἀποτελούμενον ἐξ ἐρυθροῦ καὶ νωποῦ αἵματος ἀναμειγμένου μετὰ παλαιοῦ. Διὰ τοῦ ἀνωτέρου ἐλευθέρου ἡμιμορίου τῆς κόρης δὲν ἐρωτιζέτο ἀρκούντως ὁ βυθός, ὅπως διῶδωμεν τὴν κατάστασιν αὐτοῦ. Βλέποντες ὁμῶς τὴν κατάστασιν ταύτην καὶ τὴν ἀνάπτυσιν αὐτῆς συνεπειᾶ τῆς καταγωγῆς, ἀπεδώκαμεν τὰ πάντα εἰς ταύτην καὶ εἰς τὴν ἐντὸς τοῦ ὑελώδους σώματος παρουσίαν σκληροῦ ὑποχύματος. Λαθόντες δὲ ὑπ' ὄψιν ἀφ' ἐνὸς μὲν τὸν πιθανὸν κίνδυνον ἐπικειμένης συμπαθητικῆς ὀφθαλμίας τοῦ ἐτέρου ὀφθαλμοῦ, ὅστις ἐραϊ-

νετο εισέτι ὑγιῆς μετ' ὄλον τὸ σχεδὸν ὄριμον ὑπόχυμα αὐτοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι ὁ πάσχων βολβός, κἄν ἐτι διετηρεῖτο, ἤθελε καταντήσῃ δι' ἀτροφίας εἰς μικρὸν ὀγκίδιον ὅπως ἀχρηστον, οὐδὲ ἦτο ἀσφαλῆς ἢ κατάπαυσις τῆς ὀδύνης καὶ τῆς ὀξείας φλεγμονώδους καταστάσεως, ὑπεδείχσαμεν εἰς τὸν ἐνδιαφερόμενον συναδέλφον τὴν ἐξόρυσιν ὡς τὴν συμφορωτέραν πάτης ἄλλης θεραπείαν.

Πράγματι δέ, ἐκτελεσθείσης τῆς ἐξορύξεως συγκατανεύσει καὶ τοῦ πάσχοντος, ἐξητάσαμεν μετὰ προσοχῆς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ βολβοῦ, καθ' ὅσον μάλιστα ἦτο ἐπάναγκες νὰ ἐπιδείξωμεν τῷ ἐνδιαφερομένῳ συναδέλφῳ τὸ αἷτιον τοῦ κακοῦ. Ὅτε δὲ ὡς διηρέσαμεν αὐτὸν εἰς δύο ἡμισφαίρια (πρόσθιον καὶ ὀπίσθιον), ἀντιλευκωποῦ σώματος, ὡς συνήθως παρουσιάζεται τὸ ὑπόχυμα μετὰ καταγωγὴν ὀφθαλμοσκοπικῶς, εὔρομεν ὀγκίον ὅσον μεγάλῃς ἐρεθίνθου τὸ μέγεθος, μελανὸν καὶ ὅπως μελανοσαρκώματι προσομοιάζον τὴν ἐξωτερικὴν ὄψιν καὶ τὴν ἐπαφὴν. Τὸ ὀγκίον τοῦτο ἔκειτο ἐν μέσῳ ἀκτινωτῶ σώματι κατὰ τὴν κατωτέραν ἐξωτερικὴν μερίαν αὐτοῦ. Μικροσκοπικῶς τὸ μόνον ἰδιάζον ἦτο ἴσως ἡ μεγάλη ἀνάπτυξις ἀγγείων σφριγώντων καὶ αἱ πολλαὶ αἱμορραγικαὶ ἐστῖαι κατὰ τὴν ἐπιφανείαν τοῦ τε ὀγκίου καὶ τοῦ παρακειμένου χοριοειδοῦς. Τὸ ὑαλώδες ὑγρὸν ἦτο ὑδαρές, θολερὸν καὶ ἐρυθρωπὸν, τὸ δὲ ὀπτικὸν νεῦρον εἶχεν ἀτροφῆσαι τελείως.

Μὴ εὐρόντες δὲ οὕτω τὸ ζητούμενον πρὸς ἐπίδειξιν, ἠναγκάσθημεν ν' ἀνατάμωμεν καὶ τὸ ὀγκίον. Ἐν πρώτοις λοιπὸν ἀπεχωρίσαμεν αὐτὸ ἀκέραιον μετὰ προσοχῆς τῇ βοηθείᾳ ψαλιδίου καὶ λαβίδος ὀφθαλμικῆς· τότε δὲ πιέζοντες ἀναμέσον τῶν ῥαγῶν ἀντίχειρος καὶ λιγανοῦ, ἀντελήφθημεν ὅτι ἡ μὲν περιφέρεια τοῦ ὀγκίου ἀποτελεῖτο ἐκ μαλθακῆς σαρκιώδους μάζης, ἐξαιρέσει τῆς χροιάς, μεγάλως ὁμοιάζουσης εἰς σφραῖναν μυκητωδῶν σαρκίων, τὸ δὲ κέντρον σκληρὸν καὶ χονδρῶδες. Βλέποντες τοῦτο ἐπέισθημεν ὅτι τὸ ὑπόχυμα εὔρισκετο ἐκεῖ ὡς πυρὴν καὶ ἤρχισαμεν ν' ἀποχωρίζωμεν ἀπασαν τὴν περιφερικὴν σαρκιώδη στιβάδα· οὕτω δὲ ἀπεχωρίσθη σωματίον χονδρῶδες, λευκωπὸν καὶ πεπλατυσμένον φακοειδῶς. Αἱ διαστάσεις δὲ αὐτοῦ ὑπερῆγον

ὑπερμέτρως τὰς τοῦ ὑποτιθεμένου ὑποχύματος καὶ δὲν ἠδυνάμεθα νὰ παραδεθῶμεν ὅτι ἐκεῖνος ἦν τὸ ὑπόχυμα. Ἐνῶ δὲ ὡς περιεργαζόμεθα αὐτὸ καὶ ἐζητοῦμεν ν' ἀποκρίσωμεν διὰ τοῦ ψαλιδίου μετὰ προσυλάξεως κατὰ τὴν περιφέρειαν λεῖψανόν τι τοῦ περιβάλλοντος μελανοσαρκιώδους ἰστοῦ, αἰφνης εἰς τὴν ἐξωτερικὴν πίεσιν ὑποχωροῦν ἐξωλίσθησεν ἐκ τοῦ κέντρο τοῦ σωματίου ὡς ἀπὸ θυλακίου τὸ ὑπόχυμα ἀκέραιον. ἦτοι εὐμεγέθης, ἀδιαφανῆς, ξανθωπὸς καὶ σκληρὸς πυρὴν κρυσταλλώδους φακοῦ, ἀφίνων περίβλημα παχύτατον, ἐν ἀναλογίᾳ μετρίου ὀστρέου πρὸς ὄστρακον ὑπέρογκον. Ἄρα τὸ χονδρῶδες σωματίον ἦτο τὸ λίαν πιεπαχυσμένον περιφάκιον τοῦ ὑποχύματος, ὅπως εὔρισκετο ἐντός. Ἐν τῇ δὲ καταστάσει εὔρεθη τοῦτο ἐτέθη ἐν φιαλιδίῳ οἰνοπνεύματος πρὸς διατήρησιν καὶ πρὸς ἐπίδειξιν. Δυνατὸν δὲ ὡς νῦν νὰ ἐξετασθῇ καὶ μικροσκοπικῶς, ὅπως καθορισθῇ τοῦλάχιστον πῶς ἐγένετο ἡ ἀλλοίωσις αὕτη τοῦ περιφακίου.

Τοιαῦται περιπτώσεις περιπίπτουσι σπανίως εἰς χεῖρας ἐπιστημόνων ὀφθαλμιάτρων, διότι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ μέθοδος τῆς καταγωγῆς ἦδη ἀπὸ ἡμίσεως αἰῶνος κατεδικάσθη ἐπισήμως εἰς ἀχρηστίαν. ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ ἡ τοιαύτη λῆξις δὲν εἶναι συγῆ καὶ ἐπὶ καταγωγῆς. Ἡμεῖς τοῦλάχιστον ἰδόντες ἐν Ἀνατολῇ καὶ παρ' Ἀνατολίταις ἑκατοντάδα περίπου περιπτώσεων, ἐν αἷς ἐγένετο οὕτω πῶς ὑπὸ τῶν περιπλανωμένων Περσῶν καὶ Ἀράβων καταγωγὴ ὑποχύματος, πρώτην φοράν παρατηρήσαμεν τοιοῦτον τέρμα. Συνήθως ἡ δράσις σβέννυται μετὰ πάροδον μηνῶν ἢ ἐνὸς ἔτους τὸ βραδύτερον, σπανιώτερον μετὰ μετρίων καὶ συχνότερον ἄνευ φανερῶν φλεγμονωδῶν φαινομένων. Ἐνίοτε ἡ δράσις διατηρεῖται κανονικῶς μέχρι τέλους (ἐπὶ μαλθακῶν ὑποχυμάτων) καὶ ἐνίοτε τὰ φλεγμονώδη φαινόμενα ἀναφανίσθησεν ἐν ἀρχῇ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον σφοδρῶς, κατευνάζοντα μετὰ πάροδον ἐνὸς ἢ δύο μηνῶν χωρὶς νὰ προκαλέσωσι φθῖσιν τοῦ βολβοῦ, καίτοι προκαλέσαντα ἐνίοτε συμπαθητικὴν ὀφθαλμίαν τοῦ ἑτέρου ὀφθαλμοῦ. Ἐν γένει δὲ εἶναι λυπηρὸν νὰ βλέπη τις ἀνά τὴν Ἀνατολὴν μέγαν ἀριθμὸν τυφλῶν ἕνεκα ἐγγειρήσεως ὑποχύματος διὰ καταγωγῆς. Οἱ πλείστοι τῶν ὑπ' ἐμοῦ δι' ὑπόχυμα ἐγγειρηθέντων

είχον ἤδη κατεστραμμένην τὴν ὄρασιν ἐν τῷ ἑτέρῳ ὀφθαλμῷ ἕνεκα προηγηθείσης καταγωγῆς τοῦ ἐν αὐτῷ ὑποχύματος. Ἄπαξ ἀπηντήσθη καὶ ἀτελῆ καταγωγήν, τουτέστιν ὁ κρυσταλλώδης φακὸς μετὰ τοῦ περιφακίου εἶχεν ἀποσπασθῆ ἀτελῶς, διατηρῶν ἐτι πρὸς τὰ κάτω μοῖραν τοῦ Ζιννείου ζωστήρος καὶ ὡς ἐκ τούτου ἠλωρεῖτο ὡσπερ φύλλον ἐν τῷ πεδίῳ τῆς κόρης, ἐπιτρέπων τὴν ὄρασιν κατὰ τινὰς θέσεις τῆς κεφαλῆς. Τοῦλάχιστον ὅπως κορέσω τὴν περιεργίαν μου πολλάκις ἐζήτησα νὰ ἐγχειρήσω καὶ τὸ ἐξηθρωμένον τοῦτο ὑπόχυμα μετὰ τὴν ἴασιν τοῦ ἑτέρου ὀφθαλμοῦ, ἀλλ' ὁ πάσχων, ἀρκούμενος εἰς τὴν καλὴν ὄρασιν τοῦ ἐνὸς ὀφθαλμοῦ, ἠρνήθη πάντοτε νὰ ὑποβληθῆ εἰς ἐγχειρήσιν ἐπὶ τούτῳ. Καὶ ιδιαίτερον ἐργαλεῖον εἶχον προμηθευθῆ ἐπὶ παραγγελίᾳ πρὸς οἷόν τε ἀθλαβεστέραν καὶ ἀσφαλεστέραν σύλληψιν καὶ ἐξαγωγήν τοῦ υποχύματος τούτου· τὸ ἐργαλεῖον τοῦτο συνίσταται εἰς λαβίδα καθ' ὅλα ὁμοίαν πρὸς ἱριδολαβίδα, ἣς ὅμως τὰ σκέλη ἀπολήγουσιν ἕκαστον εἰς ιδιαίτερον ὀξύ ἄγκιστρον (γων. 100°), ὥστε συγκλειόμενα μὲν ν' ἀποτελῶσιν ἀπλοῦν ἄγκιστρον (πρὸς εὐχερῆ εἰσαγωγήν), ἀνοίγόμενα δὲ διπλοῦν ἄγκιστρον συλλαμβάνον ἄριστα ἐκ τῶν ὀπίσω ἀντὶ κοχλιαρίου πᾶν ἐξηθρωμένον ἢ ἄλλως πως ἐκτετοπισμένον ὑπόχυμα.

Περιπτώσεις συμπαθητικῆς ὀφθαλμίας τοῦ ἑτέρου ὀφθαλμοῦ κατόπιν καταγωγῆς υποχύματος τοῦ ἐνὸς ἀπηντήσαμεν δις πρὸ ἑτῶν καὶ μίαν τελευταίως. Ἐν τῇ τελευταίᾳ περιπτώσει ἐπὶ Ὀθωμανίδος 60 ἐτῶν ὁ δεξιὸς ὀφθαλμὸς μετὰ τὴν καταγωγήν, γενομένην πρὸ ἑτους, εἶδεν ἐπὶ τινὰς ἐβδομάδας, ἀκολούθως ὅμως ἐπαθε βαθμηδὸν τελείαν ἀμαύρωσιν. Ὁ βολβὸς οὗτος ἐξωτερικῶς εἶχε φυσιολογικῶς. τὸν τόνον μέτριον καὶ εὐαίσθησιν μικρὰν· ὁ βυθὸς αὐτοῦ ἐφωτίζετο ἀτελῶς, οὐχ ἦττον διεκρίνετο λευκὸν τι σῶμα μεγέθους ὅσον κρυσταλλώδους φακοῦ μετὰ περιφακίου πρὸς τὰ κάτω καὶ σμάτια μελανωπὰ ἠλωροῦντο ἐν τῷ ἄλλως ἠολερῷ ὑελώδει σῶματι. Ὁ ἀριστερὸς ὀφθαλμὸς, φέρων ὑπόχυμα ὠριμον καὶ σκληρόν, εἶχε τὴν κόρην ἀκίνητον, ὑπερμέτρως διεσταλμένην μετὰ τινων ὀπισθίων συνεχειῶν τῆς ἱρίδος πρὸς τὰ κάτω. Ἐπιμελής δ' ἐξέτασις ἀπέδειξεν ὅτι οὐδὲν ἔγνος ὀράσεως διετῆρει πλέον,

ἐνῷ πρὸ τινῶν μηνῶν ἔβλεπεν εἰσέτι ὀλίγον τινὸν τούτοις ὑπῆρχε δακρυρροία, μικρὰ εὐαίσθησις τοῦ βολβοῦ τούτου εἰς τὴν ἐπιφάσειν καὶ τόνος ἐλάσσων τοῦ φυσιολογικοῦ. Ἡ πάσχουσα ἄλλως εἶχεν ἄριστα.

Εὐτυχῶς οἱ πάσχοντες ἐξ υποχύματος ὑποβάλλονται τὸ πλείστον μόνον εἰς ἐγχειρήσιν τοῦ ἐνὸς ὀφθαλμοῦ, οἷον εἰ δοκιμαστικῶς καὶ ὅταν τὸ ἀποτέλεσμα ἦ κακόν, ἀπέχουσι πλέον τῶν ἀγυρτῶν· οὕτω δ' ἔχει τις συνήθως νὰ παράσχη αὐτοῖς τὴν ὄρασιν ἐγχειρίζων τὸν ἕτερον ὀφθαλμόν.

Ἐννοεῖται ὅτι εὐχῆς ἔργον ἠθέλεν εἶναι, ἂν ἐγένετο ἐκ μέρους τῶν ὀφθαλμιάτρων σοβαρὸν ὑπόμνημα πρὸς τὴν Αὐτοκρατορικὴν Κυβέρνησιν, ὅπως ἀπαγορεύσῃ αὐστηρῶς εἰς τοὺς ἀγύρτας τούτους τὴν ἐξάσκησιν τοῦ βαρβάρου πλέον λογιζομένου ἐπαγγέλματος αὐτῶν, οὐδὲν γνωρίζοντων, οὔτε ἀντισηψίαν, οὔτε ἀναίτησίαν, πλὴν τῆς παρανόμου καὶ ἐπιζημίου αὐτῶν ἐξασκήσεως. Δυστυχῶς οἱ δημορχικοὶ ἰατροὶ δὲν λαμβάνουσιν αὐτοὺς ὑπ' ὄψιν, καθὼ μὴ ἐξασκοῦντας τὴν λοιπὴν ἱατρικὴν.

Ἀρ' ἑτέρου δὲ παραινέσεις πρὸς τὸν λαὸν ἐπανειλημμένως ἐν πολιτικαῖς ἐφημερίσιν, ἐπὶ τούτῳ δημοσιεύμεναι καὶ ὑποδεικνύουσαι τὰ σοβαρὰ ἐλαττώματα τῆς μεθόδου τῶν ἀγυρτῶν τούτων καὶ τὸν ἐξ αὐτῆς κίνδυνον, ἠθέλον εἶναι λίαν ἀποτελεσματικαί.»

Ὁ κ. **Ἀν. Γαβριηλίδης** λαβὼν τὸν λόγον ἐπὶ τῆς παρατηρήσεως τοῦ κ. Ἰατροπούλου λέγει, ὅτι ἐπὶ τριῶν περιπτώσεων υποχύματος, ἐγχειρηθεῖσάν ὑπὸ ἀγυρτῶν, οἱ δύο ἀναβλέψαντες προσωρινῶς μετὰ τινὰς ἡμέρας ἀπέλεσαν τὴν ὄρασιν, εἰς δὲ ἰάθη τελείως καὶ βλέπει μέχρι σήμερον.

Ὁ κ. **Μπίσης** ἀναφέρει μίαν ἀνεπιτυχή ἐγχειρήσιν υποχύματος ὑπὸ πρακτικοῦ.

Ὁ κ. **Ἰατρόπουλος** λέγει ὅτι ἐξ ἑκατοντάδος ἐγχειρηθέντων ὑπὸ ἀγυρτῶν διὰ καταγωγῆς, οὗς συνήντησεν ἐν Ἀνατολίᾳ, μόλις 5 ἢ 6 εἶδε διατηροῦντας τὴν ὄρασιν ἀπὸ 3—6 ἐτῶν, ἀλλὰ φρονεῖ ὅτι καὶ παρὰ τούτοις προέκειτο πιθανῶς περὶ μαλθακοῦ υποχύματος.

Ὁ κ. **Μπίστης** ἐκτίθησι *περίπτωσιν ὑμενώδους ἐπιπεφυκίτιδος ἐπὶ παιδὸς ἐν-ναετοῦς*, ἔχουσιν ὡς ἑξῆς:

Κύριοι,

«Παρητήρησα περίπτωσιν ὑμενώδους ἢ ψευδοῦμενώδους ἐπιπεφυκίτιδος ἐπὶ μικροῦ παιδὸς ἡλικίας 9 ἐτῶν. Ἐπὶ τοῦ ἐπιπεφυκότος τοῦ κατωτέρου βλεφάρου ὑπῆρχε μεμβράνη φαϊά, καταλαμβάνουσα ὅλην τὴν ἔσω ἐπιφάνειαν καὶ τὴν κατωτέρω ψαλίδα, ἔχουσαν δὲ πάχος ἐνὸς καὶ ἡμίσεως σχεδὸν χμ. Οὐδεμία ἐτέρα ἀλλοίωσις τοῦ βολβοῦ ὑφίστατο. Διὰ λαβίδος ἀφῆρσα τὴν μεμβράνην ἀνευ δυσκολίας τινός, ἢ δ' ὑπ' αὐτὴν ἐπιφάνεια ἦν ὀλίγον τι οἰδηματώδης καὶ αἰμάσσουσα. Τὸ παιδίον, ἐξετασθὲν ὑπὸ γενικωτέραν ἐποψιν, ἰδίᾳ κατὰ τὴν ρίνα καὶ τὸν φάρυγγα, οὐδὲν τὸ παθολογικὸν εἰδείναι. Κατὰ τὰς ἐργασίας πολλῶν συγγραφέων, ἢ τε ψευδοῦμενώδης ἐπιπεφυκίτις καὶ ἡ διφθεριτικὴ θεωροῦνται αἰτιολογικῶς ὡς μία νόσος, τῆς πρώτης μόνον ἠπιώτερον ἐκδηλουμένης ἕνεκα συνθηκῶν ἀγνώστων ἡμῖν, ἴσως διότι τὸ ἔδαφος δὲν εἶνε πάντοτε πρόσφορον εἰς τὴν τῶν διφθεριτικῶν βακίλλων ἀνάπτυξιν. Ὅπως δὴ ποτε ὁμοίως ὁ βράκιλλος τοῦ Loeffler, ὁ ἐν τῇ διφθεριτικῇ μορφῇ ἀπαντῶν, εὑρέθη καὶ ἐκαλλιεργήθη καὶ ἐν τῇ ψευδοῦμενώδει μορφῇ. Ἐν τούτοις καὶ ἕτεροι μικροοργανισμοὶ εὑρέθησαν δυνάμενοι νὰ παραγάγῃσι φλεγμονὰς τοῦ ἐπιπεφυκότος μετὰ σχηματισμοῦ ψευδομεμβρανῶν. Οὕτω ὁ Kain περιέγραψε μικρὰ διπλᾶ βακτηρίδια, ἅτινα ἐνοφθαλμιζόμενα παρήγαγον ἐν μέρει τὴν ἐν λόγῳ ἐπιπεφυκίτιδα. Ἄλλοι ἀναφέρουσι μικροοργανισμοὺς παρεμφερεῖς τοῖς διφθεριτικοῖς. Ἐπὶ ἄλλων περιπτώσεων παρετηρήθησαν ὁ στρεπτόκοκκος, ὁ σταφυλόκοκκος καὶ ὁ πνευμονόκοκκος τοῦ Frankel. Οἱ μικροοργανισμοὶ οὗτοι ἀπαντῶσι μεμονωμένοι ἢ ἐν συνδυασμῶ μετ' ἄλλων. Δι' ἀκριβοῦς δὲ ἐν πλακιδίοις (lamelles) ἐρεῦνης οὐδένα τῶν ῥηθέντων παθογόνων μικροοργανισμῶν ἀνεύρομεν.

Μετὰ τὴν ἀποκόλλησιν τῆς μεμβράνης ἐφορησθήσασιν πλύσεις διὰ διαλύσεως ἀχνης ὑδαργύρου, βραδύτερον δὲ, ὅτε ἀνεπτύχθη ἐκκρίσις ὁμοία τῇ τοῦ ὀξέος κατάρρου, ἐγένοντο

ἐπιχρίσεις τοῦ ἐπιπεφυκότος διὰ διαλύσεως νιτρικοῦ ἀργύρου. Ἡ ἔκβασις ἦν ὀμαλὴ.

Τοιαύτην ὑμενώδη ἐπιπεφυκίτιδα εἶδομεν παρὰ νεογνοῖς ἡλικίας 3—4 μηνῶν, ἐν αἷς ἢ ψευδομεμβράνη καὶ μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν ἐπανελημμένως ἐσχηματίζετο, ἐν ᾧ ἐν τῇ παρούσῃ περιπτώσει μετὰ τὴν ἀποκόλλησιν οὐδεμίαν ὑποτροπὴν παρετηρήσαμεν».

Ὁ κ. **Ταυρόπουλος** ζητεῖ πληροφορίας τινὰς περὶ τῶν προηγουμένων γεγονότων, ἵνα βεβαιωθῇ ὅτι δὲν ἐδόθη καὶ ἄλλη τις αἰτία πρὸς παραγωγὴν τῆς ψευδοῦμενώδους ταύτης ἐπιπεφυκίτιδος ὡς κληρονομίας τῶν ἐπιπεφυκότος ἐξ εἰσβολῆς ἀσθέντου ἢ κακῆς χρήσεως καλομέλανος κτλ.

Ὁ κ. **Μπίστης** παρατηρεῖ ὅτι αἱ ψευδομεμβράναι, ὅτε ἐπεσκεπθῆναι τὸν ἀσθενῆ, εἶχον ἤδη ἀναπτύχθῃ, ὥστε ἐθεώρησε περιττὸν νὰ ἐρωτήσῃ τὰ προηγουμένα, ἕλως τε, προστίθῃσιν, αἱ ψευδομεμβρίαι διέφερον οἰσιωδῶς τῶν ἐκ κληρονομίας ἐσχαρῶν καὶ ἐπομένως ἀδύνατος ἦν ἡ σύγχυσις.

Ὁ κ. **Ν. Φερμάνογλου** λαβάν τὸν λόγον ἐκτίθησι *περίπτωσιν κακοήθους κυνάγχης φλεγμονώδους*, ἣ ἐπηκολούθησαν οἰραμικά φαινόμενα καὶ ἐπὶ τέλους θάνατος. Ἡ περίπτωσις ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Κόρη 15 ἐτῶν προσεβλήθη ὑπὸ φαρυγγίτιδος ὀξείας, ἧς τὰ συμπτώματα ἦσαν πόνοι καὶ ἐρυθρότης κατὰ τὸν φάρυγγα, μικρὰ πολτάδεις ἐναποθέσεις ἐν ταῖς κρύπταις τῶν ἀμυγδαλῶν, δυσκαταποσία καὶ πυρετὸς 38°. Ἐν ἀρχῇ ἀνεγράφησαν γαργαρισμοὶ μαλακτικοὶ καὶ ἀντισηπτικοὶ, καθάρσιον καὶ κινίνη. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας, τῶν πινωδῶν ἐστιῶν ἐπαυξηθεισῶν, ἐγένετο ἡσχάσις αὐτῶν καὶ ἐκενώθη ἰκανὴ ποσότης πύου. Καίτοι δὲ ἔκτοτε ἡ ἀσθενὴς ἐφαίνετο βαίνουσα καλῶς καὶ ἀναρρωννύουσα, μετὰ 6 ἡμέρας ἀνεπάνη αἰθῆς πυρετὸς μετὰ γαστροεντερικῶν ἀναμαλιῶν (ἐμέτων ἀκατασχέτων καὶ δυσκοιλιότητος), ἡ γλῶσσα ἐγένετο ἐπιχριστος, πόνοι ἐπῆλθον κατὰ τὴν ὀσφίν, τῶν δὲ οἴρων ἐξετασθέντων εὑρέθη λεύκωμα ἄφθονον. Τὰς δ' ἐπιούσας ἡμέρας ἐξειλί-

χθη άπασα εκείνη ή άλυσις τών ούραιμικών φαινομένων (έμετοι έπίμονοι, κνησμός κατά τó στήθος και την κοιλίαν, δυσκούλιότης έναλλασσομένη μετά τών έστιν ότε κενάσεων, σπασμοί, πυρετός ισχυρός 39° —41° και έπί τέλους κάμα και θάνατος».

Ο κ. Φερμάνογλου πρós έπιβεβαίωσιν τής διαγνώσεως έπικαλείται και την όμόφωνον γνώμην τών συναδέλφων κ. κ. Α. Μελαγχροινού και Σ. Ναρλή, ούς είχε προσκαλέσει δις εις συμβούλιον. Φρονεί δέ, ότι εν τή περιπτώσει ταύτη ό στρεπτόκοκκος εύθός από τής πρώτης προσβολής, ως τούτο συμβαίνει και εις άλλα μολυσματικά νοσήματα (όστρακιά, διφθερίτις κλ.), είχε προκαλέσει τά νεφριτικά εκείνα φαινόμενα, ών έπακολούθημα ή ούραιμία, και έπάγεται ότι πιθανώς περιπτώσεις ταιαύται είσι σπανιόταται.

Ο κ. **Μιχαλακόπουλος** παρατηρεί ότι, επειδή δέν υπάρχει μικροβιολογική έξέταση, άδυνατεί ν' αποφάνθι τις γνώμην, πότερον τών νοσημάτων προηγήθη, ή νεφρίτις ή ή κυνάγχη.

Ο κ. **Νούλης** φρονεί ότι προέκειτο περι όστρακιάς μη έξανθησάσης και έπομένως περι όστρακιάδους διφθερίτιδος προσθέτει δέ ότι αι άμυγδαλαί άποβαίνουνσιν πολλάκις έστίαι στρεπτοκόκκων και τούτου έπακολούθημά είσι νεφρίτιδες.

Είτα ό κ. **Πρόεδρος** εκτίθησιν ένδιαφέρουσαν **περίπτωσιν βουβωνοκήλης** ως έξής:

Κύριοι,

« Η έγχειρήσις τών κηλών εν γένει την σύμμερον κατέστη κοινή και καλοήθη. Ούχ ήπτον περιπτώσις τις. ήν έθεραπεύσαμεν τελευταίως, είχε λεπτομερείας τινάς ανατομικάς άσυνήθεις, διό και εκλήτομεν αúτην.

Ο άσθενής, 28 περίπου έτών. ναύτης, έπαχεν από τού 7ου έτους τής ηλικίας αúτου και έφερεν επίδεσμον, όστις όμως επ' έσχάτων κατέστη επαχθής και άνεπαρκής τούτο λαιπόν ήνάγκασεν αúτον νά υποβληθής εις την χειρουργικήν θεραπείαν. Τό διαφέρον εν τή περιπτώσει ταύτη ήν, ότι ό κηλικός θύλαξ έφερε τρία στενώματα εν ειδει περισφιγγέων και διεσφύσεων. ότι ήτο δυνατόν νά γείνη

περισφιγγίς τής κήλης εις μίαν τών περισφιγγέων τούτων και ψευδής τις κατάταξις όλοκλήρου τού θύλακος μετά τής περισφιγγέως ενώ δέ ή κήλη εν ταιαύτη περιπτώσει ήθελε φανή ως κατατεταγμένη, ούδεις όγκος ήθελεν εύρεθής εν τώ όσχεφ ή εν τή βουβωνική γώρχ' κατ' άκολουθίαν τής περισφιγγέως έπιμενούσης, ό πάσγων ήθελεν άποθάνη άφίνων τόν θεραπευτήν ιατρόν ή χειρουργόν εν εκπλήξει.

Τοιαύται δ' εκπλήξεις δυστυχώς άριθμούνται ούκ όλίγαι, διό και οι χειρουργοί, οι έχοντες κάποιαν συνήθειαν και ευχέρειαν περι τó έγχειρείν, όταν εύρεθώσιν άπέναντι περισφιγγμένης κήλης, δέν έπιμένουσιν πολύ εις τούς χειρισμούς τής κατατάξεως, αλλά συνιστώσιν ή και προβαίνουνσιν εις την έγχειρήσιν, ήτις έγκαίρως γινομένη, μά την αλήθειαν, δέν είναι βαρυτέρα τής βιαίας κατατάξεως, ήτις εγκαταλείπει και πάλιν την πάθησιν, ως αναφέρω, ενώ ή κηλοτομία, συνδεομένη μετά τής ριζικής θεραπείας, έχει και τó πλεονέκτημα νά θεραπεύση τόν άσθενή ριζικώς.

Η κήλη αúτη ήτο βεβαίως βουβωνοκήλη και έντός τού θύλακος είχε προπέσει μόνον τó επίπloon, άρικνούμενον μέχρι τής κορυφής ή τού πυθμένος αúτου, ένθα ύπῆρχον και προσφύσεις καθιστώσαι την κήλην άνεπίδεκτον κατατάξεως, διό και πᾶς επίδεσμος ήτο επώδυνος».

Επί τής ανακοινώσεως ταύτης ό κ. Νούλης λαβάν τόν λόγον λέγει ότι συμμερίζεται πληρέστατα τās ιδέας τού κ. Προέδρου προκειμένου περι περιεσφιγγμένων κηλών, άλλ' επειδή εις τινας περιπτώσεις είδε καλά άποτελέσματα εκ τής χρήσεως τού αΐθέρου είτε διά ραντισμών είτε διά ψεκασμών, κρίνει καλύτερον νά μνημονεύση τής μεθόδου ταύτης, εισαχθείσης παρά τινος Γερμανού, χίριν τών συναδέλφων, όσοι δέν έχουσι πάντοτε πρόχειρα τά μέσα τής έγχειρήσεως τής περιεσφιγγμένης κήλης. Περι δέ τής ύποδειχθείσης περιπτώσεως έρωτή, εάν τά στενώματα τού κηλικού θύλακος άνεπτόχησαν βαθμιαίως και προϊόντος τού χρόνου ή κατ' άκολουθίαν φλεγμονωδών έπεξεργασιών, και ποίας σχέσεως είχαν ό θύλαξ πρós την κήλην.

Ο κ. **Πρόεδρος** ἀπαντᾷ ὅτι ὁ ἀσθενὴς ἔπασχεν ἀπὸ εικοσαετίας καὶ ἐπομένως ὑπῆρχεν ἡ βαθμιαία πρόοδος τῆς κήλης· ἄρα δὲν δύναται ν' ἀποκλεισθῇ τῆς ἀναπτύξεως τῶν στενωμάτων καὶ ἡ φλεγμονώδης ἐπεξεργασία, ὡς δύναται τις νὰ συμπεράνῃ τοῦτο καὶ ἐκ τῆς μικρᾶς συμφύσεως, ἣτις ὑπῆρχε κατὰ τὸν πυθμένα τοῦ θύλακος. Ο ἰατρός, λέγει, ἦτο ὅλως ἀνεξάρτητος τῆς κήλης.

Ο κ. **Φερμάνογλου** ἀναφέρει 4 περιπτώσεις διφθερίτιδος, ἃς παρατήρησεν ἐν Κουζγουντζουκίᾳ καὶ Χρυσοπόλει, πάσας ἰαθεῖσας τῇ χρήσει ὁροῦ 10 — 30 κυβικῶν ἑκατοστομῆτρων. Εἰς ἐκ τῶν παθόντων τούτων, Ἑβραῖοπαῖς, βραδύνας νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὴν ὁροθεραπείαν, διέτρεξε τὸν ἔσχατον κίνδυνον, ἐσάθη ὅμως δι' ἐνέσεως ὁροῦ 30 κ.έ. ἀπὸ προηγουμένης ἐγένοντο ἐνέσεις αἰθέρος καὶ καρφεΐνης. Τέλος δὲ ἐκφράζει τὴν πεποίθησιν αὐτοῦ ὅτι ὁ ὁρὸς ἀδιακρίτως προελεύσεως παρέχει ἐνθαρρυντικὰ ἀποτελέσματα.

Ο κ. **Νούλης** παρατηρεῖ περὶ τῆς τελευταίας περιπτώσεως τοῦ κ. Φερμάνογλου, ὅτι ἀφέλιμοι ἀπέβησαν μᾶλλον αἱ ἐνέσεις τοῦ αἰθέρος καὶ τῆς καρφεΐνης παρὰ αἱ τοῦ ὁροῦ, διότι οὗτος ἀπαιτεῖ τοῦλάχιστον 8 ἡρῶν χρόνον ὅπως ἐνεργήσῃ.

Ο κ. **Εὔστ. Ἰωάννου** συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ὁροθεραπείας καὶ ἐκφράζει τὴν εὐχὴν, ὅπως οἱ ἀρμόδιοι καταστήσωσιν αὐτὴν ὑποχρεωτικὴν, καθ' ὅσον ἀπεδείχθη ὅτι οὐδέποτε βλάπτει. Παραδέχεται δὲ τὴν ὑπαρξίν ἐπιδημίας διφθερίτιδος, πάντας ὅμως ἐλαφροτέραν τῆς τῶν δύο προηγουμένων ἐτῶν.

Ο κ. **Βασιλειάδης** δὲν παραδέχεται τὸ ὅλως ἀβλαβὲς τῆς ὁροθεραπείας, ἀναφέρων περιπτώσεις θανάτου, ἃς παρατήρησεν ἐν ἀρχῇ τῆς ὁροθεραπείας ἐν Κωνσταντινουπόλει πρὸ 4 ἐτῶν· ἐξακολουθεῖ δὲ λέγων ὅτι αἱ ἐλαφρὰ μορφὰ διφθερίτιδος θεραπεύονται καὶ διὰ μόνης τῆς αὐστηρᾶς τοπικῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἀντισηπτικῶν μεθόδων, ὡς ἀπεδείχθη τοῦτο ἐκ τῆς στατιστικῆς, συνιστᾷ δὲ προσοχὴν καὶ ἐπιφύλαξιν ὡς πρὸς τὴν χρῆσιν τοῦ ὁροῦ.

Ο κ. **Μιχαλακόπουλος** λέγει, ὅτι ἡ ὁροθεραπεία δὲν ἔχει προφυλακτικὴν δύναμιν.

Ο κ. **Τουργούτης** δὲν παραδέχεται τὴν ἰδέαν τοῦ κ. Ἰωάννου περὶ ὑποχρεωτικῆς ὁροθεραπείας, καθ' ὅσον οὐδαμοῦ τοῦ κόσμου ὑπάρχει παράδειγμα ἐπεμβάσεως τῶν Κυβερνήσεων εἰς τὰ τῆς θεραπείας.

Ο κ. **Διμαράκης** ποιεῖται λόγον, περὶ τῶν ἐπιπολαζουσῶν ἐπιδημιῶν. Ἐνεκα τῆς ἠπιότητος τοῦ ἐρετεινοῦ χειμῶνος, λέγει αἱ ἐπιδημιαὶ ἔχουσι καὶ ὅλως ἰδιαίτερον τύπον. Πέρυσιν ἔνεκα τῆς ἐπιμονῆς τοῦ χειμῶνος ὑπῆρχεν ἀφθονία διαλειπόντων πυρετῶν, ἐνῶ ἐφέτος οἱ πυρετοὶ, διαλείποντές τε καὶ τυροειδεῖς, εἰσὶν ὀλιγώτεροι. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ φθινοπώρου ἐνέσκηψε καὶ αὐθὺς εἰς τὴν πόλιν ἡμῶν ἡ γρίπη influenza, ἣτις ἀπὸ τῆς πρώτης, κατὰ τὸ 1889, ἐμφανίσεως αὐτῆς δὲν ἐγκατέλιπε πλέον τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀλλ' ἐξακολουθεῖ ἐμφανιζομένη τακτικῶς καθ' ἕκαστον χειμῶνα ὑπὸ διαφόρους μορφὰς καὶ τύπους. Ἡ ἐφετινὴ μορφή αὐτῆς ἦτο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γαστρικὴ. Ἡ εὐλογία ἐπιδημεῖ εἰς διαφόρους συνοικίας ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ φθινοπώρου. Μεθ' ὅλας ὅμως τὰς ἐπιδημίας ταύτας ἡ ὑγιεινὴ κατάσταση τῆς πρωτευούσης εἶναι σχετικῶς καλλιτέρα τῆς περυσινῆς.

Ο κ. **Μιχαλακόπουλος** ἐπὶ τῆς παρατήρησεως περὶ τῶν κρουσμάτων διφθερίτιδος, ἐν Κουζγουντζουκίᾳ γενομένων καὶ ἐν γνωστῇ οἰκίᾳ λέγει, ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος οἰκία πάλαι ποτὲ ὑπῆρξεν ἐστία διφθερίτιδος, ἐξ ἧς συνέβησαν παναλεθρία διερωτᾶται δέ, ἐάν μὴ ἔχη σχέσιν τινὰ καὶ ἡ ἐφετινὴ παρουσία τῆς διφθερίτιδος πρὸς τὰς πρὸ ἐτῶν συμβάσας, καθ' ὅσον ἐνίοτε ὁ ἰὸς τῆς διφθερίτιδος παραμένει ἐπὶ ἀρκετὰ ἔτη ἐν λανθανούσῃ καταστάσει.

Ο κ. **Φερμάνογλου** λέγει, ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος οἰκία κατὰ διαφόρους καιροὺς κατακίβη ὑπὸ πολλῶν ἐνοικιαστῶν, ὁ δὲ τελευταῖος ἀνεκαίνισε πολλαχῶς αὐτήν. Ἡ ταυτόχρονος ὅμως ἐμφάνισις τῆς νόσου εἰς 3 παῖδας ἠδύνατο ἴσως νὰ ἐπικυρῶσιν καὶ τὴν τοιαύτην ὑπόθεσιν.

Λιμαράκης.—Γνωρίζω καλῶς καὶ τὴν οἰκίαν, ἥτις κεῖται εἰς τὸ πλέον εὐάερον μέρος τοῦ προαστείου, καὶ τοὺς ἰδιοκτητὰς αὐτῆς, παραδέχομαι δὲ ὅτι κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην ἡ ἰδιοσυγκρασία καὶ ἡ διάθεσις τοῦ ἀτόμου μάλλον συντέλεσαν εἰς τοῦτο, καὶ ὅτι πιθανώτερον ὁ ἰδιοκτήτης τῆς οἰκίας ταύτης, γνωστότατος ἰατρός πολυάσχολος, προσεβλήθη πολλακίς ὑπὸ φαρμαγγίτιδος διφθεριτικῆς, αὐτὸς δὲ μάλλον ὡς ἰατρός ὑπῆρξεν ὁ φορεὺς τοῦ μολύσματος. Ἄξιον δὲ παρατηρήσεως εἶναι ὅτι τοῦ ἰατροῦ τούτου οἱ πλησιέστατοι συγγενεῖς προσβάλλονται συχνάκις ὑπὸ φαρμαγγίτιδος μεμβρανάδου καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐγίνετο μέγας θόρυβος ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει τῆς νόσου, μετ' ἀλλεπαλλήλους ὅμως ἐμρανίσαις ἢ οἰκογένεια, ἐξοικειωθείσα καὶ πρὸς τὸ νόσημα καὶ πρὸς τὴν θεραπείαν, τὰρα θεραπεύεται μόνη.

Ὁ κ. **Βασιλειάδης** ἐριστῶ τὴν προσοχὴν ἐπὶ τινων σημείων τῆς παρατηρήσεως τοῦ κ. Λιμαράκη, λέγων μήπως προέκειτο περὶ φαρμαγγίτιδος ἐτέρας φύσεως καὶ ἐὰν ἐγίνετο μικροσκοπικὴ ἐξέτασις πρὸς διάγνωσιν τῆς νόσου.

Λιμαράκης.—Οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι, προκειμένη περὶ τοιούτων περιπτώσεων, ἐγένοντο ὅλα τὰ ἀπαιτούμενα πρὸς βεβαίωσιν, ἀλλὰ τὸ ἀξιοσημειώτον εἶναι ἡ ἐπιμονὴ τῆς νόσου εἰς τινὰ πρόσωπα.

· Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΒ'

2 Δεκεμβρίου 1898.

Προεδρὶα Μ. ΨΑΛΙΔΑ

Τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης συνεδρίας ἀναγινώσκοντα καὶ ἐπικυροῦντα. Ἐπὶ τῆς οὐσίας τῶν πρακτικῶν ὁ κ. **Θ. Ἀκσετορίδης** παρατηρεῖ, ὅτι, ὡς ἐσημειώθη παρ' ἄλλων, ὁ ὅρος ἐπὶ διφθεριτιδος ἐννοημένος προκάλυπεν ἐνίοτε λευκαμματουρίαν, ἐπιδρῶν ἐπὶ τῶν νεφρῶν καὶ ἐπομένως, ἐπειδὴ εἶναι δυνατόν νὰ προῖπάρχη πολλακίς νεφρίτις ἑτερογενεῖς, δὲν εἶναι

ἄπο σκοποῦ νὰ συσταθῇ καὶ ἐνταῦθα ἐπιμελής ἐξέτασις τῶν οἰσίων πρὸ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ὁροθεραπείας. Ἐρωτῶ δὲ τὸν κ. Ψαλίδου, ἐὰν ἐγένοντο πειράματα ἀποδεικνύοντα ἀσφάλως τὸ ἀβλαβὲς τοῦ ὄρου ἐν τοιαύταις περιπτώσεσιν.

Ὁ κ. **Ψαλίδου** βεβαίωσι ὅτι ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ὅρος εἶναι ὅλως ἀβλαβὴς ἐπὶ πάσης νεφρίτιδος.

Ὁ κ. **Α. Χρησιόδης** παρουσιάζει νεφρὸν ὀγκώδη καὶ ἐκπέφυλισμένον ἔνεκα ἀναπτύξεως κύστεων ἀπειραριθμῶν ἐπὶ τε τῆς ἐπιφανείας καὶ ἐν τῷ παρεγχύματι αὐτοῦ, ἀκολουθῶν δὲ ἀναγινώσκει ἀνακοίναςιν σχετικὴν ὑπὸ τὸν τίτλον **περὶ πολυκυστεώδους νεφρίτιδος**, ἔχουσαν ὡς ἐξῆς:

Κύριοι,

Ἐξ αὐτοψίας παρατηρήσατε ἓνα τῶν δύο κυστικῶς ἐκφυλισθέντων νεφρῶν, τοὺς ὁποίους οἱ μὲν Γερμανοὶ νεφροὺς κυστεώδεις, οἱ δὲ Γάλλοι πολυκυστίτιδα τῶν νεφρῶν ἀποκαλοῦσιν εἶναι δὲ οὗτοι, ὡς ἐπέστητε, ὑπερδιπλάσιοι τοῦ μέγεθος καὶ τὰς ἄλλας διαστάσεις καὶ ζυγίζουσιν ἕκαστος ἄνω τῶν 400 γρ. ἀντὶ τοῦ φυσιολογικοῦ βάρους 120—200 γρ. (Quain—Hoffmann's Anatomie) ἡ ἐπιφάνεια αὐτῶν ἀνώμαλος, ὡς κατὰσπαρτος ὑπὸ ἀναριθμῶν ἡμισφαιρικῶν κυστεωδῶν ὀγκιδίων, διακρίνεται προσέτι καὶ διὰ τὸ διάχρῶρον μέγεθος, τὸν πολυποίκιλον, ὠραῖον καὶ ἀπαστράπτοντα χρωματισμὸν αὐτῶν, χωρίζομένων ἐνίοτε διὰ νεφρικής οὐσίας, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ διὰ λεπτῶν ὑμενωδῶν διαχρωματίων. Ἡ ἐκρύλισις αὐτῆς, κατὰλαμβάνουσα ἅπαν τὸ σῶμα τοῦ νεφροῦ, καταστρέφει πάντα ἰστὸν ὑγιᾶ οὕτως, ὥστε οὐδὲν ἕτερον ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ ἢ μόνον κύστεις πεπληρωμέναι ὑγροῦ ἀπομένουσιν. Ἡ κυστικὴ τῶν νεφρῶν ἐκρύλισις ἅπαντ' εἰς ἀμρότερα τὰ φύλα καὶ προσβάλλει πᾶσαν ἡλικίαν, ἤδη δὲ ὁ R. Virchow κατὰ τὸ 1855 περιέγραψε καὶ πολυκυστίτιδα τῶν νεφρῶν συγγενῆ ἐν ἐμβρύῳ ἄρτι γεννηθέντι καὶ ἀποθάνοντι. — Περὶ τῆς παθογενείας διακρίνουσαι εἶναι αἱ γνώμαι· παραδέχονται ἀρχὴν αὐτῶν τὰ οὐροσφόρα σωληνάρια, ἢ ἀρροτὴν τὴν χρονίαν κατὰ τὸν συνεκτικὸν ἰστὸν νεφρίτιδα· οἱ νεώτεροι μάλιστα, τελειότερον τὰ

κατὰ τὸ νόσημα μελετήσαντες, αἰτιῶνται καὶ τοῦ νεφρικοῦ ἐπιθηλίου, ὡς δύνασθε νὰ βεβαιώθητε ἐξ ὧσων μετὰ πολλῆς δεινότητος καὶ ἐκφραστικότητος ἔγραψεν ὁ κ. A. Brault. Τὰ ὀλίγα ταῦτα προοιμιασάμενος λέγω τώρα τινὰ περὶ τοῦ ἀσθενοῦς ἡμῶν.

Ὁ Δ. Τ., ἐτῶν 31, ἔγγαμος καὶ τὸ ἐπάγγελμα μεταπράτης, προσῆλθεν εἰς τὸ Ἐθνικὸν ἡμῶν Νοσοκομεῖον τῇ 11 Νοεμβρίου λήγοντος ἔτους παρκαπονούμενος ἐπὶ δυσκοιλιότητι καὶ διὰ πόνους ἀκριθῶς ἐπὶ τῆς στομαχικῆς χώρας, δι' ἀμφοτέρω δὲ ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν, ἀλλ' ὅτι ἀπὸ τίνος χρόνου οἱ πόνοι κατέστησαν δριμύτεροι κατὰ τὴν γενομένην τὸ πρῶτον ἐξέτασιν ἀπὸ μὲν τοῦ θώρακος ἀρνητικὸν τὸ πόρισμα, ἐν δὲ τῇ κοιλίᾳ ἐπίτασις τοῦ ἄλγους κατὰ τὴν πίεσιν ἐπὶ τῆς εἰρημένης χώρας τὴν γλῶσσαν εἶχεν ἐπίχριστον καὶ στεγνὴν, ἦτο ἀπύρετος καὶ οὐδεμίαν ὠμολόγει δυσκρασίαν· κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας προσείχομεν εἰς τὰ κατὰ τὸν ἐντερικὸν σωλῆνα καὶ ἰδίως τὸν στόμαχον, ὅτε ἐκ τῆς συγχῆς ζητήσεως πρὸς πόσιν ὕδατος ἐγενόμεθα προσεκτικοὶ καὶ ἐπὶ τῆς πολυποσίας αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἀρνήσει ἡμῶν πρὸς παροχὴν μεγάλῃς ποσότητος, ὁ ἀσθενὴς ὑπέδειξεν, ὅτι εἶναι ἀδύνατον αὐτῷ νὰ στερηθῇ τοῦ ἀναγκαίου ποσοῦ καὶ τότε ἐπετρέψαμεν τὴν χρῆσιν, ἀλλὰ συγχρόνως διετάξαμεν νὰ ζυγισθῶσι καὶ τὰ οὐρα ἐνὸς ἡμερονυκτίου, ἅτινα ἀνῆρχοντο εἰς 4—4 1/2 χγρ. Ἦδη ὁ ἀσθενὴς ὠμολόγει, ὅτι ἀπὸ μηνῶν εἶχε τὴν πολυδιψίαν καὶ πολυουρίαν, ἀλλ' ὄρεξιν μετρίαν, πείναν δὲ ἢ πολυφαγίαν ποσῶς ἢ ἐξέτασις τῶν οὐρῶν ποιοτικῶς ἐβεβαίου τὴν ὑπαρξίν ἐν αὐτοῖς λευκώματος μὲν ὀλίγου, σακχάρου ὅμως ἀφθόνου. Δευτέρω ἐξέτασις τοῦ ἀσθενοῦς ἐπεβεβαίου πόνον δριμύτην τῇ πίεσει μετὰξὺ ὀμφαλοῦ καὶ τῆς ξιφοειδοῦς ἀπορύσεως εἰς εὐρείαν κάπως ἔκτασιν καὶ κάτωθεν τῶν κοιλιακῶν τοιχωμάτων σκληρίαν τινά, τὴν ὁποίαν ἀπέδιδον εἰς τὴν ἔνεκα τῶν πόνων αὐτόματος συστολῆν τῶν ὀρθῶν κοιλιακῶν μυῶν, δὲν ἠδυνάμην ὅμως καὶ ν' ἀπαλλοχθῶ καὶ ἐκ τῆς ἰδέας πιθανοῦ τινος ὕγκου· διότι ἀκριβεστέρω ἐξέτασις τῆς κοιλίας ἀπεδείκνυεν ἅτι, καὶ μεθ' ὅλην τὴν τῶν μυῶν συστολῆν, πλαγίως τοῦ ὀμφαλοῦ δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν ὑπῆρχεν ὡπωσδήποτε καταληπτὴ τις ἀν-

τίστασις σκληροτέρου σώματος, τὴν ὁποίαν ἐβεβαίου καὶ ὁ ἀσθενὴς λέγων, ὅτι ἐκ τῶν πλαγιῶν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἀσθενείας ἠσθίνετο τὴν κοιλίαν διογκουμένην. Ὁ ἀσθενὴς ὑπὸ τὸ κράτος ἐκτάκτων ὀδυνῶν, πάντοτε ἐπὶ τοῦ ἐπιγαστρίου, ἀπέβιωσε μετὰ δωδεκαήμερον, δύο καὶ μόνον ὥρας διατελέσας ἐν ἀγωνίᾳ θανάτου.

Πρὶν ἢ σχολιάσω τὴν περίπτωσιν ταύτην τῆς πολυκυστιτίδος τῶν νεφρῶν, ἐπιτρέψατέ μοι σκιαγραφίαν λίαν περιληπτικὴν, ἔστω καὶ ἀτελεῆ, τοῦ νοσήματος τούτου. Οἱ συγγραφεῖς βεβαιοῦσιν, ὅτι τῆς ἀσθενείας ταύτης πολλάκις καὶ ἄπαντα τὸν βίον οὐδὲν παρατηρεῖται σύμπτωμα, ὅτι δὲ ἱκανοὶ τῶν ἀσθενῶν ἐκ κώματος οὐραιμικῶν προσβληθέντες καὶ ἀποθανόντες ἔδραν ἢ ἀφορμὴν τοῦ θανάτου τὴν πολυκυστιτίδα τῶν νεφρῶν διὰ τῆς νεκροφίας ἀπέδειξαν· ἐνίοτε παρατηροῦνται φαινόμενα ὅλως ἀθέβαια, τῶν ὁποίων τὴν ἐξήγησιν παρέτχεν ὁ διὰ τῆς ἐπιπλοκῆς ἄλλου νοσήματος θάνατος καὶ ἡ νεκροφία· τὰ εἰδικώτερά πως συμπτώματα, ὅσα ἐν τῇ ζωῇ παρατηρήθησαν, καὶ διὰ τῆς νεκροφίας ἐβεβαιώθη, ὅτι ἀναφέρονται εἰς τὸ μνημονευόμενον νόσημα, τὸ ἐπὶ δεκαετηρίδας πολλάκις ἐν τοῖς νεφροῖς λαθραίως ἀναπτυστόμενον, εἰσι δὲ πόνοι ὄχι τόσον ἰσχυροὶ εἰς τὰς δαφνακὰς χώρας, πολυουρία μετὰ παροδικῶν διαλείψεων καὶ ὀλίγου λευκώματος καὶ σπανιώτερον αἱματοουρία ἀσυνήθη δὲ φαινόμενά εἰσιν ἀσκήσις, οἰδημα, ὑπερτροφία καρδίας, χρῶμα δέρματος χαλκώχρονον καὶ ἄλλα ἐπιπλοκά, ὡς ἡ πολυκυστεώδης τοῦ ἥπατος ἐκρύψις καὶ συγχρότερον ἢ οὐραιμία μετὰ τοῦ οὐραιμικοῦ θανάτου.

Πρὸς διάγνωσιν δὲ τῆς νεφρίτιδος ταύτης θεωροῦσιν ἀπαραίτητους τοὺς ὀσφρακκοῦς πόνους μετὰ τῆς αἱματοουρίας καὶ τὴν διὰ τοπικῆς ἐξετάσεως τῆς κοιλίας ἐπιβεβαίωσιν τῆς διογκώσεως τῶν νεφρῶν, μικρᾶς σημασίας ἀποδιδομένης εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ λευκώματος· ἀλλ' ἡ συνύπαρξις τῶν εἰρημένων συμπτωμάτων καὶ ἡ ἀνεύρεσις τῶν διογκωμένων νεφρῶν ἐξασφαλίξει· καὶ τὴν διάγνωσιν· Παράβλεπων τὴν ἀσάθειαν τῶν παθολογικῶν φαινομένων, ἐνδιατρίβω μόνον περὶ τὴν μεθοδικὴν ζήτησιν τῶν ἐξωγικωμένων νεφρῶν. Ὅπως διὰ τῆς ἐπιρροῦσεως ἐπὶ διαφόρων μερῶν καὶ ψηλαρχή-

σεως εξασφαλισθῆ ἢ βεβαιότητος, ἰδίᾳ δὲ ὅπως δυναθῆ τις διὰ τῆς ἀρῆς νὰ αἰσθανθῆ τὰ μικρὰ καὶ ὅπωςδῆποτε λεία καὶ ὑπέκοντα κυστικά ὄγκιδια, πρέπει νὰ ἔχη πρὸ αὐτοῦ καὶ ἀσθενῆ ἔχοντα τοιχώματα κοιλίας μαλακὰ, μὴ λιπώδη, λεπτὰ καὶ ὑποχωροῦντα ἱκανῶς· περιπλέον δὲ ὀφείλει νὰ βεβαιωθῆ περὶ ἀμροτέρων τῶν νεφρῶν, διότι ἐπὶ 66 περιπτώσεων 65κις εὐρέθησαν καὶ οἱ δύο νεφροὶ πάσχοντες, εἰς μίαν δὲ καὶ μόνην ὁ ἕτερος αὐτῶν ἕνεκα τῶν ὄρων τούτων θεωρῶ δύσκολον τοῦ νοσήματος τὴν διάγνωσιν· τοιαύτη δὲ τις γνώμη ἐξάγεται καὶ ἐκ τῆς στατιστικῆς τοῦ Lejean, καθ' ἣν ἐπὶ 62 περιπτώσεων 5 μόνον διεγνώσθησαν, 10 δὲ ὡς διόγκωσις τῶν νεφρῶν ἀπλῶς ἐχαρκτηρίσθησαν.

Ἴνα μὴ σᾶς ἀπασχολήσω καὶ ἐπὶ τῆς διαφορικῆς διαγνώσεως, ἣτις ἱκανῶς καὶ αὐτὴ δυσχερείας παρέχει, σᾶς παραπέμπω εἰς τὰ ἐξαιρετὰ συγγράμματα τῶν Charcot-Bouchard (Traité de Médecine, Paris) καὶ P. Bruardel (Traité de Thérapeutique, Paris), τὰ μόνα ἐπὶ τοῦ παρόντος διὰ τὸ ἐν λόγω νόσημα ἀξιόσυστατα, καὶ ἐπανέρχομαι εἰς τὴν ἐμὴν περίπτωσιν.

Ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ ἠκούσατε, ὅτι ὁ ἀσθενὴς εἶχε πόνους οὐχὶ ἀδυνάτους, ἀλλὰ θριμῆς, ἐπιγαστρίους, καὶ οὐχὶ ὀσφρακούς· εἶχε πολυδιψίαν καὶ πολυουρίαν οὐχὶ παροδικήν, ἀλλὰ διαρκή, ἦτοι ἀπὸ ἱκανῶν μηνῶν· οὐδέποτε αἱματοουρίαν, οὐδὲ τὸν θάνατον οὐραιμικόν· ἐν τοῖς οὔροις λεύκωμα, ἀλλὰ καὶ σάκχαρον ἄφθονον, ἦτοι διαφορὰς συμπτωμάτων καὶ οὐρολογικὸν προίον, περὶ τῶν ὁποίων οἱ διαπρεπεῖς κλινικοὶ καὶ αὐτὸς ὁ κ. A. Brault, οὐδὲν ἀναφέρουσιν. Διὰ τῶν εἰρημένων συμπτωμάτων καὶ διὰ τὴν ἀβεβαιότητά τῆς διαγνώσεως τῆς ἐκατέρωθεν τοῦ ὀμφαλοῦ σκληρίας ὡς διογκώσεως, καὶ δὴ πολυκυστικῆς τῶν νεφρῶν, δὲν ἦτο ἡμῖν ἀσφαλὴς ἡ τοῦ νοσήματος διάγνωσις· ὑπὸ τοιούτους ὄρους γνωρίζοντες, ὅτι ὁ σάκχαρῶδης διαβήτης οὐσιῶδες καὶ χαρακτηριστικὸν γνώρισμα ἔχει τὸ ἐν τοῖς οὔροις σάκχαρον καὶ παρ' ἀσθενέσι περιπεσοῦσιν εἰς τὸ στάδιον τῆς ἀρχομένης ἐξαντλήσεως τὴν πείναν καὶ τὴν πολυφαγίαν, ἀφ' ἑτέρου δ' ὅτι ἡ σάκχαρουρία ἀπαντᾷ εἰς διαφορὰς περιστάσεις μόνη ὡς σύμπτωμα, παρεδέχθησαν σακχαρου-

ρίαν συμπτωματικὴν, ἕνεκα ὄγκου, ἐδράζοντος πιθανῶς ἐν τῷ παγκρέατι.

Ἄλλὰ τί ἡ νεκροψία ἀπέδειξε; Πνεύμονας καὶ καρδίαν ἐν φυσιολογικῇ καταστάσει· ἦπαρ φυσικὸν κατὰ τε τὸ μέγεθος καὶ τὴν μικροσκοπικὴν σύστασιν, πάγκρεας ὑγιές, σπλῆνα καλόν, στόμαχον ἢ ἐντερικὸν σωλῆνα οὐδὲν τὸ παθολογικὸν ἔχοντας, νεφροὺς διωγκωμένους καὶ πολυκυστωδείς.

Τί δὲ τὰ κυστίδια ἐμπεριείχον; Κατὰ τὴν ἀνάλυσιν τοῦ ἐκ 15 κυβικῶν ἑκατοστομμέτρων ὑγροῦ, ἣν ἐπεγείρησεν ὁ φίλος καὶ εἰς ἐπιστημονικὴν συνεργασίαν πάντοτε πρόθυμος κ. Π. Ἀπέρης, εὐρέθη ὑγρὸν χρώματος σοκολάτης καὶ διὰ τῆς διηθήσεως μέλαν κίτρινον, ἰζωδές πως, ὄξυ τὴν ἀντίδρασιν, ἀδιαφανές καὶ ἐν ἡρεμίᾳ καταλείπον κατακρήμνισμα κροκιδῶδες, περιέχον δὲ λεύκωμα κατ' ἀναλογίαν ἄφθονον καὶ μετὰ μεγάλης ποσότητος σακχάρου· ἡ οὐρία, τὸ οὔρικόν ὄξυ, τὰ χλωροῦχα καὶ φωσφορικά ἄλατα ἦσαν ἐπίσης συστατικὰ τοῦ ὑγροῦ τούτου, ἀλλ' ἐν ἡσσοῖ ἀναλογίᾳ.

Διὰ τῆς μικροσκοπικῆς ἐξετάσεως ἐθεβαιοῦτο ἡ παρουσία ἀπειραρίθμων ἐπιθηλιακῶν κυτταρίων, προσομοίων πρὸς τὰ τῶν νεφρῶν καὶ τῶν καλύκων αὐτῶν· τμήματα στρωτοῦ ἐπιθηλίου, ἄφθονοι λιπώδεις κοκκιάσεις, πληθὺς λευκῶν αἱμοσφαιρίων, τῶν ὁποίων τινὰ μετὰ χειλέων γωνιωδῶν, ἐρυθρὰ δ' αἱμοσφαιρίδια τὸ πλεῖστον διεφθαρμένα· βλενωδείς κύλινδροι, βλενωδὴ σωματία κοκκῶδη, σακχαρομύκητες καὶ πολλοὶ σχιζομύκητες (ποιοτική ἀνάλυσις).

Διὰ τῆς νεκροψίας παρατηροῦμεν ὅτι ἡ καρδία, μετὰ πολυετῆ τῶν νεφρῶν ἐκφύλισιν, οὐδεμίαν ὑπέστη ἀλλοίωσιν ἐν τῷ ὄγκῳ αὐτῆς, τοῦθ' ὅπερ ζητητέον ἐν τῇ οἰκονομίᾳ τῆς ἐν τοιούτοις νεφροῖς κυκλοφορίας· διὰ δὲ τῆς ἀναλύσεως τῶν οὔρων πειθόμεθα, ὅτι καὶ τὸ ἐν ταῖς κύστεσιν ὑγρὸν ἐν τινι τῶν συστατικῶν αὐτοῦ κατ' οὐδὲν τοῦ οὔρου διέφερον ἢ μόνον ποσοτικῶς, ἦτοι ἐμπεριείχε περισσότερον λεύκωμα ἢ σάκχαρον.

Εἶτα ὁ κ. Βραχάμης ἀναγινώσκει ἀνακοίνωσιν περὶ χρήσεως φακῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις πρὸς θεραπευτικὸν σκοπὸν.

Ἡ ἀνακοίνωσις ἔχει ὡς ἑξῆς:

Κύριοι,

Ἄφορμῇ τῆς ἀνακοινώσεώς μου ταύτης ἐγένετο τὸ κατ' αὐτὰς τὴν Αὐτοκρατορικὴν Ἱατρικὴν Ἑταιρείαν ἀπασχολοῦν ζήτημα τῆς ἠλιοθεραπείας ἢ φακοθεραπείας, ὡς ἐπώνομασεν αὐτὴν ὁ ἐπινοητὴς αὐτῆς κ. Π. Ἀπέρης.

Ἄν καὶ κατὰ τὰς περὶ αὐτῆς συζητήσεις πολλὰ ἐλέγθησαν ὑπὲρ καὶ κατὰ τῆς χρησιμότητος τῆς ἐπινοήσεως ταύτης, παρετήρησα, ὅτι οὐδεὶς ἀνέλαβε νὰ ὑποδείξῃ, ἂν ἡ φακοθεραπεία αὕτη τυγχάνῃ γνωστὴ ἀπὸ πολλῶν αἰώνων. Ὡς ἐκ τούτου ἐθεώρησα ὠφέλιμον νὰ ἐκθέσω ἐνταῦθα συντόμως ὅσα γνωρίζω ὑπὸ ἀρχαιολογικῆν ἔποψιν περὶ τοῦ ζητήματος τούτου.

Ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐγίνωσκον τὴν κατασκευὴν τῆς ὑάλου, ἐκ τῶν Φοινίκων παραλαβόντες, τυγχάνει βεβαίως πασίγνωστον (ὄρα Πλάτωνος Τίμαιον κεφ. 61 Β, ἐνθα τοῦ λόγου γιγνομένου περὶ τήξεως τῶν σωμάτων, ἀναφέρεται ὡς τηκόμενον σῶμα καὶ ἡ ὑάλος «τηχθέντι τῷ κοινῷ σώματι βεῖν . . . . τυγχάνει δὲ ταῦτα ὄντα, τὰ μὲν ἑλαττον ἔχοντα ὑδατος ἢ γῆς τό τε περὶ τὴν ὑάλον γένος ἅπαν ὅσα τε λίθων χυτὰ εἶδη καλεῖται . . . »).

Ὅτι δὲ μετεχειρίζοντο ὑάλινα δοχεῖα, εἶναι γνωστὸν ἐκ τοῦ ἐξῆς χωρίου τοῦ Ἀριστοφάνους (Ἄχαρνῆς 74), ἐνθα διαγοῦνται οἱ πρέσβεις τῶν Ἀθηναίων, ὅτι «ξενιζόμενοι δὲ
« ξενιζόμενοι δὲ πρὸς βίαν ἐπινομεν
ἐξ ὑάλινων ἐκπομάτων καὶ χρυσιδῶν
ἄκρατον οἶνον ἡδύν »,

ὡς καὶ ἐκ τοῦ Προδότου (Β', 69 καὶ Γ', 20).

Ὅτι δὲ κατεσκευάζοντο ἐν τῇ ἀρχαιότητι φακοί, τοῦτο ἀναφέρει ὁ ἀσίδιμος Ἀναγνωστάκης (Μελέται περὶ Ὀπικῆς τῶν ἀρχαίων σελ. 11), λέγων ὅτι εὔρεν ἐν Τύρῳ τῆς Φοινίκης φακὸν ἐπιπεδόκυρτον ἐξ αὐτοφουῶς κρυστάλλου ἠλικίας 22 περίπου αἰώνων, ὃν ἐπέδειξεν ἐν συνεδριάσει τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸ 1877, γνωστὸς δ' ἐπίσης τυγχάνει καὶ ὁ ὑάλινος καὶ ἀμφίκυρτος φακὸς ὁ εὔρεθεις κατὰ τὰς ἐν Πομπηεῖς ἀνασκαφὰς καὶ νῦν εὑρισκόμενος ἐν τῷ Μουσεῖῳ τῆς Νεαπόλεως.

Ὅτι δὲ τὴν χρῆσιν καὶ τὰς ιδιότητας τῶν φακῶν ἐγίνωσκον οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες κατα-

φαίνεται (ὡς καὶ ὁ ἱατρὸς κ. Σ. Σταματιάδης ὑπέδειξεν) ἐκ τῶν Νεφελῶν τοῦ Ἀριστοφάνους (στίχ. 766)

« Στρ. Ἦδη παρὰ τοῖσι φαρμακοπόλαις τὴν λίθον ταύτην ἐώρακας, τὴν καλὴν, τὴν διαφανῆ, ἀπ' ἧς τὸ πῦρ ἄπτουσι : Σωκρ. Τὴν ὑάλον λέγεις ; Στρ. Ἐγώ γε. Φέρε, τί δήτ' ἂν, εἰ ταύτην λαβὼν, ὑπὸτε γράφοιτο τὴν δίκην ὁ γραμματεὺς, ἀπωτέρω στὰς ὧδε πρὸς τὸν ἥλιον τὰ γράμματ' ἐκτῆσαι μὲς ἐμῆς δίκης : »

Οὐ μόνον δὲ πρὸς τῆξιν, ἀλλὰ καὶ πρὸς μεγέθυνσιν κατὰ τὴν γλυφὴν τῶν σφραγιδολίθων μετεχειρίζοντο, ὡς φαίνεται, ἐν εἰδει δίοπτρας διὰ τοῦτο ἀπαντᾷ παρ' Ἀλλεῖω (603) ὅτι οἶνος δίοπτρον τοῖς ἀνθρώποις.

Ὁ Λεύκιος Σενέκας (12-66 μ. Χ.) ἐγίνωσκε τὴν μεγέθυντικὴν δύναμιν δοχείου πλήρους ὑδατος.

Ὁ δὲ Λακτάντιος λέγει ὅτι σφαῖρα πλήρης ὑδατος, δι' ἧς διέρχονται ἠλιακαὶ ἀκτίνες δύναται νὰ προκαλέσῃ ἀναφλέξιν σωμάτων τινῶν χωρὶς τὸ ἐν αὐτῇ ὕδωρ νὰ θερμανθῇ. Προσέτι Πλίνιος ὁ Πρεσβύτερος (23-79 μ. Χ.) ἐγίνωσκεν ὅτι σφαῖρα ἐξ ὑάλου, τιθεμένη πρὸ τοῦ ἡλίου, δύναται ν' ἀναφλέξῃ ὑράσματα (Ἐκδοσις Διδότου, Paris, Collection des auteurs Latins de M. Nisard, de l'Académie Française, Histoire Naturelle de Pline par M. A. Littré, de l'Institut, Τόμος II, σελ. 531, βιβλίον XXXVI, κεφ. LXVII, § 3) « qnum (ἢ cum) addita aqua vitreae pilae sole adverso, in tantum expandescant ut vestes exurant »: « et cependant des boules de verre remplies d'eau, opposées aux rayons du soleil s'échauffent tellement, qu'elles brûlent des étoffes ».

Καὶ ταῦτα μὲν, ἂν καὶ μὴ σχετιζόμενα ἀμέσως πρὸς τὸ ζήτημα τῆς φακοθεραπείας, ἀναφέρω ὡς προσισαγωγικὰ τῆς ἐμῆς μελέτης καὶ συμπληρωματικὰ τῶν παρ' ἄλλων περὶ τοιούτων εἰρημένων.

Μεταβιβάζω νῦν εἰς τὸ κύριον θέμα μου. Ἐχρησιμοποιοῦν οἱ ἀρχαῖοι ἄρα γε τοὺς φακοὺς ἐν τῇ θεραπευτικῇ ; Ἴσως ἐν τῇ ὀφθαλμιατρικῇ δὲν μετεχειρίζοντο τοὺς φακοὺς πρὸς ἄρσιν τῶν ἀνωμαλιῶν τῆς ὀράσεως, διότι ἄλλως θὰ εὑρίσκομεν παρὰ τοῖς κωμικοῖς πρὸ

πάντων γέλωτοποίησίν τινα. Ἐν τῇ καθόλου θεραπευτικῇ δὲ φάνεται ὅτι ἐποιοῦντο χρῆσιν τῶν φακῶν καὶ πρὸς τοῦτο παραθέτομεν τὸ ἐξῆς χωρίον τοῦ Πλινίου (Ἐκδόσις Διδότου, Collection κτλ. τόμ. II, σελ. 541, Βιβλίον XXXVII, Κεφ. X, § 2) «Invenio apud medicos, quæ sunt urenda corporum, non aliter utiliis id fieri putare, quam crystallina pila adversis opposita solis radiis» ἢ κατὰ τὴν στερεότητον ἐκδοσιν τοῦ Βερολίνου (ἐκδ. Weidenaum ὑπὸ D. Detlefsen, Τόμ. V, σελ. 202. § 28, «Invenio apud medicos quæ sunt urenda corporum non aliter utiliis uri putari κτλ.» δηλ. γαλλ. «Je lis chez des médecins que le meilleur cautère est une boule de cristal recevant les rayons du soleil».

Νομίζω, ὅτι τὸ χωρίον τοῦτο θέτει ἐκτὸς πίστεως ἀμφιβολίας τὸ ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐγίνωσκον τὴν καυτηρίασιν τῶν ἐλκῶν διὰ τοῦ φακοῦ.

Ἐκ δὲ τῆς ἀναγραφῆς τῶν ἐκδόσεων τούτων καταφαίνεται ὅτι καὶ μετὰρρασις τοῦ Πλινίου μόλις πρὸ εἰκάδος ἐτῶν ἐγένετο ὑπὸ τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ Litré τῇ ἐπιστασίᾳ ἐτέρου ἀκαδημαϊκοῦ, τοῦ Nisard, καὶ ἐν τῇ Ἱστορίᾳ δὲ τῆς Φυσικῆς τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου (1878) Poggendorff μεταφρασθεῖσα ἐν τῇ γαλλικῇ ἀναφέρεται ἢ χρῆσις αὐτῆ τοῦ φακοῦ «pour cautériser les blessures». ὥστε ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐχρησιμοποίησαν τὸν φακὸν ὡς καυτήριον δι' ἡλιακοῦ φωτός δὲν διέλαθε καὶ τοὺς νεωτέρους παντάπασι.

Τὰ ὀλίγα ταῦτα ἔκρινα ὠφέλιμον νὰ ἐκθέσω ἐνταῦθα ὡς συμβολὴν εἰς τὴν περὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἐσχάτως ἀνακινηθείσης φακοθεραπείας συζήτησιν».

Μετὰ ταῦτα ψηφοφορίας γενομένης πρὸς ἐκλογὴν γραμματέως τῆς Ἐπιτροπῆς ἐκλέγεται ὁ κ. **Π. Ίατρόπουλος**.

Μεθ' ὃ λήθεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΓ'

9 Δεκεμβρίου 1898.

Προεδρία Μ. ΦΑΛΛΙΑ

Ἐπὶ τῆς ἀνακοινώσεως τοῦ κ. Βραχάμη ὁ κ. **Ἀπέργης** λέγει τὰ ἐξῆς:

Κύριοι,

«Ἄν εἶπον ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἠγνόουν τὴν θεραπευτικὴν χρῆσιν τοῦ φακοῦ, ὅπως καὶ οἱ νεώτεροι, ἐστηρίχθην ἐπὶ τῆς ἀπολύτου περὶ τούτου σιωπῆς τῶν κορυφαίων *lauræων συγγραφέων*, ἀρχαίων τε, ὡς τοῦ Ἱπποκράτους, Γαληνοῦ καὶ Κέλσου, καὶ νεωτέρων. Πᾶς τις δύναται νὰ πεισθῇ, ἀναγινώσκων τὴν ἐμὴν ἀνακοίνωσιν ἤδη δημοσιευθεῖσαν, ὅτι ἐδέχθην ὡς πιθανόν, ὅτι πρῶτος προέτεινα τὸ μέσον τοῦτο ἐπὶ θεραπευτικῇ σκοπῇ καὶ ἐξέφρασα μάλιστα ἀπορίαν πῶς τὸ ἀπλούστατον τοῦτο μέσον παρεμείληθ' ἐν τῷ παρελθόντι. Ἴδου δὲ τὸ σχετικὸν χωρίον τῆς ἐμῆς ἀνακοινώσεως: «J'ai conçu un procédé qui me semble être nouveau. Les principes sur les quels il se base sont connus depuis les temps les plus reculés et ont été confirmés par l'expérience et les théories des modernes. Néanmoins peut-être parce qu'il s'agit d'un principe très connu et d'un moyen très simple, nul, je crois, n'a pensé à l'utiliser ou du moins à l'ériger en méthode thérapeutique». Τοῦλάχιστον ὀφείλω νὰ σημειώσω, ὅτι ὅλαί αἱ μέχρι τοῦδε βιβλιογραφικαὶ ἔρευναι μου οὐδὲν ἀνεκάλυψαν τὸ σχετικόν. Εἶχον μάλιστα ἀπευθυνθῆ ἐπίτηδες εἰς τὸ ἐν Παρισίοις Ἰνστιτούτον τῆς Βιβλιογραφίας, γραφεῖον εἰδικώτατον διὰ τοιαῦτα ζητήματα, ὅπως παράσχη μοι τὰς δεούσας πληροφορίας, ἀλλὰ μέχρι τοῦδε οὐδὲν τὸ θετικὸν ὑπέδειξεν. Ἄφ' ἐτέρου μὴ λησμονώμεν ὅτι ὁ Πλίνιος οὐδὲν πρᾶγματεύεται ἰατρικὰ ζητήματα ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος ἔργῳ, ἐν γένει δ' ἐπιμελῶς ἀποφεύγει τὰ τοιαῦτα ζητήματα· ἄλλως τε οὐδεμίαν βασιλεῦει συνοχὴ καὶ ἀλληλουχία ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ. Περὶ δὲ τῆς ιδιότητος ταύτης τοῦ φακοῦ ὅπως ἐν παρόδῳ ἀναφέρει,

ἀσχολούμενος κυρίως περὶ φυσιογραφικῶν ζητημάτων, κρυσταλλογραφίας κτλ. Τὸ πολὺ δυνατόν νὰ ὑποτεθῆ ὅτι ἐπὶ τοῦ Πλινίου ἴσως τινὲς τῶν ἱατρῶν ἐθεώρουν τὴν διὰ φακοῦ καυτηρίασιν ἰσχυροτάτην, οὐχὶ ὅμως ὅτι ἡ καυτηρίασις αὕτη ἦτο συστηματοποιημένη. Διότι ὁ αὐτὸς Πλίνιος, ὁμιλῶν ἀλλαχοῦ περὶ δηγμάτων κυνὸς λυσσῶντος (Lib. VIII), λέγει (ἐν μεταφράσει τοῦ Littré) «Le seul remède contre la morsure de chien enragé a été indiqué récemment comme par un oracle: c'est la racine de rosier sauvage, qu'on appelle cynorrhodon...».

Ἄλλὰ καὶ αἱ περὶ καυστικῶν ιδιοτήτων τοῦ φακοῦ ἰδέαι τῶν χρόνων ἐκείνων ἦσαν σφαλεραί, διότι ὁ αὐτὸς Πλίνιος ἀναφέρει ἀλλαχοῦ (κεφ. XXXVI) τὰ ἐξῆς (ἐν μεταφράσει τοῦ Littré): «Pour boire il y a même chassé les coupes d'argents et d'or, mais à moins que l'on y verse d'abord du liquide froid, il ne résiste pas à la chaleur; et cependant des boules de verre remplies d'eau opposées aux rayons du soleil s'échauffent tellement qu'elles brûlent les étoffes», ὥστε ἐπίστευεν ὅτι αἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου, διερχόμεναι διὰ σφαίρας ὑαλίνου πλήρους ὕδατος, θερμαίνουσι τοσοῦτον τὴν σφαῖραν, ἥτοι τὸ περιέχον μετὰ τοῦ περιεχομένου, ὥστε καίονται ὑπ' αὐτῆς καὶ τὰ ὑφάσματα.

Μόλις κατὰ τὸν 4^{ον} μ. Χ. αἰῶνα ὁ Λακτάντιος, περὶ παρόμοια θέματα ἀσχολούμενος, προσδιορίζει ὅτι τὸ ὕδωρ τῆς ὑαλίνου σφαίρας δὲν θερμαίνεται. Οὐδὲν ὅμως ἀναφέρει περὶ χρήσεως τοῦ φακοῦ εἰς καυτηρίασιν τῶν πληγῶν ἢ ἐλκῶν.

Περίεργον δὲ εἶναι ὅτι ὁ Κέλσος, ὅστις ἤκμασεν ὀλίγον πρὸ τοῦ Πλινίου καὶ διὰ τῆς χαρρακτηριστικῆς αὐτὸν λεπτολογίας περιέγραψε πάντα τὰ μέσα τῶν καυτηριάσεων, ἅτινα ἐγνώριζον οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνας, οἱ αἰγύπτιοι καὶ οἱ σύγχρονοι ἱατροί, οὐδὲν ἀναφέρει περὶ τοῦ φακοῦ ὡς καυτηρίου. Ἄλλ' ἀφοῦ τὸ ζήτημα μετηνέχθη καὶ ἐνταῦθα, ἐπιτραπήτω μοι νὰ ἐκπαθῶ ὀλίγον καὶ εἰς τὸ κύριον ζήτημα καὶ νὰ παραθέσω τινὰς τῶν λεπτομερειῶν τῆς ἐμῆς ἀνακοινώσεως.

Ὡς γνωστόν, ἀπὸ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος

αἱ ἡλιακαὶ ἀκτίνες ἀνελύθησαν ὑπὸ τῶν φυσικοχημικῶν, ἀπεδείχθη δὲ ὅτι ἐν τῷ ἡλιακῷ φωτὶ ὑπάρχουσι πλὴν τῶν φωτεινῶν καὶ ἰδιαιτέραι, ἔχουσαι ἄλλαι μὲν καυστικὰς ιδιότητες, ἄλλαι δὲ χημικὰς. Ἐπίσης βραδύτερον ἀπεδείχθη ὅτι αἱ ἐστὶαι τῶν διαφορῶν τούτων ἀκτίνων δὲν συμπίπτουσιν εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον ἐνεκα τῆς διαφοροῦ ὀλαστικότητος αὐτῶν· εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι αἱ ἐστὶαι αὐταὶ σχηματίζονται λίαν ἐγγὺς ἀλλήλων, διακρίνονται ὅμως σαφῶς ἀπ' ἀλλήλων. Μετὰ τὴν ἀνάλυσιν τοῦ ἡλιακοῦ ἢ ἠλεκτρικοῦ φωτός παρατηρεῖται ὅτι αἱ μὲν χημικαὶ ἀκτίνες εἰσιν ἀφθονώταται εἰς τὸ ἰώδες χρῶμα τοῦ φάσματος καὶ μάλιστα βαθύ ἰώδες (ultra-violet), ἐνῶ αἱ θερμαντικαὶ εὐρίσκονται εἰς τὸ ἄλλο πέρασ τοῦ φάσματος, ἥτοι εἰς τὸ ἐρυθρόν, καὶ ἰδίως ἐντεῦθεν τοῦ ἐρυθροῦ (infra-rouge). Ἐν μέσῳ δέ, ἥτοι εἰς τὸ ὠχρόν, εὐρίσκεται τὸ κέντρον τῶν φωτεινῶν ἀκτίνων. Ἐπίσης τὰ πειράματα τοῦ φθορισμοῦ (fluorescence) τῶν χημικῶν, τοῦ φωσφορισμοῦ (phosphorescence) τῶν φωτεινῶν καὶ τοῦ θερμαντισμοῦ (calorescence) τῶν θερμαντικῶν ἀκτίνων εἰσὶ τοῖς πᾶσι γνωστά, ὅπως καὶ τὸ δυνατόν τοῦ διὰ φακοῦ χωρισμοῦ καὶ τῆς συγκεντρώσεως τῶν ἀκτίνων τοῦ ἐνὸς ἐκ τῶν τριῶν εἰρημένων γενῶν. Οὕτως ὁ διάσχυμος Tyndall μετεχειρίσθη διάλυσιν ἰωδίου ἐντὸς θειούχου ἀνθρακός καὶ κατάρθρωσε διὰ φακοῦ πεπληρωμένου ἐκ τοιοῦτου ὑγροῦ νὰ συγκεντρώσῃ μόνον τὰς ἐρυθρὰς ἀκτίνας καὶ νὰ παραγάγῃ οὕτω τοσοῦτον ὑψηλὴν θερμοκρασίαν ἄνευ ὀρατῆς ἐστίας, ὥστε ἐτήξε διὰ τοῦ μέσου τούτου μόλυβδον καὶ ἄλλα μέταλλα, ἐθέρμανε δὲ λευκόχρυσον μέχρι λευκοπυρώσεως. Τὰ πειράματα ταῦτα ἐγένοντο διὰ φωτὸς ἠλεκτρικοῦ (βολταϊκοῦ τόξου).

Ἄλλ' ὁ Tyndall δὲν ἐσκέφθη νὰ ἐξεργασθῇ τὸν τρόπον τοῦτον πρὸς θεραπευτικὸν σκοπόν. Ἐγὼ λοιπὸν ἐσκέφθη ὅτι τὸ πείραμα τοῦτο, τὸ καθαρῶς ἀνήκον εἰς τὴν Φυσικὴν, δύναται νὰ λάβῃ καὶ πρακτικὴν ἱατρικὴν ἀξίαν, ἰδίως διὰ τὰς ἐξελκώσεις τοῦ ὀφθαλμοῦ. Ὑποθέτω δὲ ὅτι ὁσάκις εἶναι ἀνάγκη νὰ καυτηριασθῇ ὀφθαλμικόν τι ἔλκος ἢ ἄλλη τις πάθησις τοῦ ὀφθαλμοῦ, εἶναι δυνατόν νὰ ἐξηρημασθῇ ὁ τρόπος τοῦ Tyndall, διότι οὕτω

δύναται τις να προβή εις καυτηριασμόν χωρίς να ενοχληθῆ ὁ ὀφθαλμὸς ὑπὸ τοῦ φωτός, ὡς τοῦτο συμβαίνει ἐπὶ ἀπλοῦ φακοῦ.

Αἱ φωτεινὰ ἠλιακὰ ἀκτίνες ἐφηρμόσθησαν, οὐχὶ συγκεντρωμέναι, πρὸ ὀλίγων ἐτῶν πρὸς θεραπευτικὸν σκοπὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *Φωτοθεραπεία*, ἰδίως ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἐν Γερμανίᾳ, ὡς καὶ τὰ διάφορα χρώματα τοῦ ἠλιακοῦ φάσματος διὰ διαφόρους παθήσεις (εὐλογίαν κλ.). Πρὸ δύο ἐτῶν ὁ δανὸς Finsen ἐχρησιμοποίησε τὰς χημικὰς ἀκτίνας τοῦ ἠλιακοῦ φωτός συγκεντρωμένας διὰ φακοῦ ἐναντίον τοῦ ἐσθιομένου, λεπτομερῶς δ' ἐξέθεσεν ὁ Bantz ἐν τῷ τελευταίῳ διεθνείῳ περὶ τῆς φυματιώσεως συνεδρίῳ τὰ λίαν εὐχάριστα ἀποτελέσματα τῆς μεθόδου ταύτης.

Μέχρι τοῦδε ὁμοῦ οὐδεὶς, νομίζω, ἐσκέφθη νὰ ἐφαρμόσῃ μεθοδικῶς καὶ τὰς τρεῖς ιδιότη-
τας τοῦ ἠλιακοῦ φωτός ὁμοῦ ἢ ἐναλλάξ πρὸς θεραπείαν τῶν ἐλκῶν καὶ δηγημάτων.

Ἴδου δὲ ἐν συντόμῳ ἡ ἡμετέρα μέθοδος: Ὅταν θέσῃ τις ἀπλοῦν συγκεντρικὸν φακὸν ἀπέναντι φωτός ἠλιακοῦ ἢ ἠλεκτρικοῦ (βολταϊκοῦ τόξου), ἐντεῦθεν αὐτοῦ εἰς ἀπόστασιν σχετικῶς μικροτάτην καὶ ἀνάλογον τῆς συγκεντρωτικῆς δυνάμεως αὐτοῦ, σχηματίζεται ἡ φωτεινὴ ἐστία, ἀμέσως δὲ πρὸ ταύτης καὶ μετὰ ταύτην ἡ χημικὴ καὶ ἡ καυστικὴ ἐστία καὶ τοῦτο ἕνεκα τῆς διαφορῆς θλαστικότητος τῶν ἰσλῶν ἀκτίνων· εὐνόητον ὅτι τὰ χωρίζοντα τὰς τρεῖς ταύτας ἐστίας διαστήματ' εἰσι τόσον μικρὰ, ὥστε ἐν τῇ καυστικῇ π.χ. ἐστίᾳ ὑπάρχουσι καὶ φωτεινὰ καὶ χημικὰ καὶ τάν' ἀπλιν' ὑπάρχει ὁμοῦ ἐν σημείον ὑψίστης ἐντάσεως (maximum) δι' ἐκάστην ἐστίαν, διὸ ὁ ἱατρὸς δύναται κάλλιστα νὰ χρησιμοποιῇ τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην ἐστίαν ἢ τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην καὶ ἐπομένως νὰ ἐφαρμόσῃ εἰς τὸ ἔλκος ἐναλλάξ καὶ τὰς τρεῖς ἐστίας, ἥτοι τὰς τρεῖς ιδιότητας τοῦ φωτός κατ' ἰδίαν, καθ' ὅσον κάλλιστα δὲν εἶναι εἰσέτι ἀκριβῶς γνωστὸν, ποίαι τῶν ἀκτίνων δρῶσι κάλλιον διὰ ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν πάθησιν. Δὲν εἶναι ἴσως πάντοτε ἀνάγκη νὰ καυτηριάξῃ, ἀλλ' ἀρκεῖ πολλάκις νὰ ἔγῃ τὴν καυστικὴν ἐστίαν ὀλίγον μακρὰν, ὥστε μόλις νὰ θερμαίνῃ, χωρὶς νὰ καίῃ, τότε δὲ εἶναι δυνατόν νὰ ὑποστῇ ὁ ἀσθενὴς ἐπὶ πολλὰ λεπτὰ τὴν συγκεντρωσιν τῶν συ-

κεντρωμένων χημικῶν ἢ φωτεινῶν ἀκτίνων τοῦ φωτός.

Ἡ μέθοδος πράγματι εἶναι ἀπλουστάτη, ἀλλὰ δὲν πιστεύω νὰ ἦ διὰ τοῦτο καὶ ἀναξία λόγου. Αἱ περιπτώσεις μάλιστα, καθ' ἃς ἐνδείκνυται ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῆς, δὲν εἶναι εὐάριθμοι. Ὅσάκις ὁ ἱατρὸς θέλει νὰ τροποποιήσῃ παθολογικὴν τινα ἐπεξεργασίαν, νὰ καταστρέψῃ νεόπλασμα τι κακῆς φύσεως ἢ παθογόνα μικρόβια, νὰ ἐξουδετερώσῃ ἢ νὰ ἀποσυνθέσῃ τοξίναν, δύναται νὰ χρησιμοποιήσῃ καὶ τὰς χημικὰς, φωτεινὰς καὶ καυστικὰς ιδιότητας τοῦ συγκεντρωμένου ἠλιακοῦ φωτός. Ἀποφύγω νὰ παραθέσω καὶ ἄλλους θεωρητικούς λόγους, δι' οὓς ἔχει τις νὰ προσδοκᾷ ἀγαθὰ ἀποτελέσματα παρὰ τῆς μεθόδου ταύτης, διότι καὶ ἡ πρακτικὴ ἐφαρμογὴ αὐτῆς, γενόμενη ὑπὸ τινῶν ἀξιολόγων ἱατρῶν, ἀπέδειξεν ὅτι καὶ ἡ θεωρία προὔπεθεσεν.

Βεβαίως ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐφαρμογῶν εἶναι εἰσέτι μικρὸς, ἀλλ' ἐν καιρῷ τῷ δέοντι θέλω ἐκθέσει λεπτομερῶς πάσας τὰς σχετικὰς παρατηρήσεις.

Ὁ κ. **Γαβριηλίδης** παρατηρεῖ, ὅτι ἡ ἀνακοίνωσις τοῦ κ. Ἀπέρη οὐδόλας ἀπόλλυσι τὴν ἀξίαν αὐτῆς καὶ ἐν ἡ περιπτώσει ἤθελεν εὔρεθῆ γνωστὴ ἢ φαικοθεραπεία.

Ὁ κ. **Σάσης** ἀναφέρει, ὅτι ἐν τῷ Ἰνστιτούτῳ τῆς Βιβλιογραφίας Παρισίων δὲν δύναται τις νὰ εὔρη εἰμὴ τοὺς τίτλους τῶν διαφόρων ἔργων, ἀρχαίων τε καὶ νέων, γνωρίζων τοῦτο ἔξ ἰδίας πείρας, ὡς ἐργασθεῖς ἐν αὐτῷ.

Βραχάμης.— Δὲν κρίνω ἐμωτὸν οὔτε ἱκανὸν οὔτε κατάλληλον ὅπως συζητήσω τὰ ὑπὸ τοῦ Πλίνιου εἰρημένα. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ Πλίνιος, ὅσον πολυμαθὴς καὶ ἂν ἦτο, ὅσον καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ εἰσι πλοῦσι εἰς γνώσεις ποικιλοτάτας, οὐδὲν συνέγραψε συστηματικῶς, διὸ οὐδὲν ἄπορον, εἰάν δὲν ὑπάρχῃ συνάρτημα τῆς ἔλης. Ἡ δὲ σαφήνεια τοῦ χωρίου τοῦ Πλίνιου καταφαίνεται καὶ ἐκ τῆς μετὰ τοῦ Poggendorff, ὅστις ἀκριβῶς ἐν τῷ περὶ φακῶν κεφαλαίῳ τῆς γνωστοτάτης αὐτοῦ Ἱστορίας τῆς Φυσικῆς ἀναφέρει τὴν χρῆσιν τούτων

παρά τοῖς ἀρχαίοις, ἐπικαλούμενος τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ τοῦ Πλινίου.

Ἄ. Χρησιδης.— Ἀληθῶς ἡ ἔννοια τοῦ χαρίου οὐδεμίαν παρέχει ἀμφιβολίαν περὶ τούτου, δὲν εἶναι ὅμως καὶ ἀπίθανος ἡ περιωρισμένη χρῆσις τοῦ φακοῦ, ἥτις ἴσως καὶ τέλει ἐγκατελείφθη ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις. Ἐν τούτοις ἡ πρωτοβουλία τῆς χρησιμοποιοῦσας τοῦ φακοῦ ἐν τῇ θεραπευτικῇ ἐν τοῖς ἡμετέροις χρόνοις ἀποδοτέα τῷ κ. Ἀπέρη.

Ἀκολουθῶν ὁ κ. Γ. Πασχαλίδης ἀναγινώσκει πραγματείαν, ἐν ἣ ἀσχολεῖται **περὶ τῶν ἱατρικῶν γνώσεων**, αἰτινες ἀπαντῶσιν ἐν τοῖς Πλατωνικοῖς Διαλόγοις. Ἡ πραγματεία ἔχει ἄδε:

Κύριοι,

« Ἐχων ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ἱατρικὴ ἀρχαιολογία ἀποτελεῖ μίαν τῶν κυριωτάτων ἐνασχολήσεων τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, βλέπων δὲ ὅτι οὐδεὶς μέχρι τοῦδε ἠσχολήθη εἰς τὴν περισυλλογὴν οὐσιωδεστάτων ἱατρικῶν θεωριῶν ἢ γνώσεων, ἐξ ὧν βριθοῦσι πολλὰ τῶν πλατωνικῶν ἔργων, ἐποιήσαμην πρό τινος τοιαύτην ἀπόπειραν κατὰ τὸ παράδειγμα συναδελφῶν τινῶν, ἀσχοληθέντων εἰς ἔργα ἐτέρων ἀρχαίων μὴ ἱατρῶν συγγραφέων κατὰ πολὺ ἀγονωτέρων ὑπὸ τὴν ἐποψὴν ταύτην. Ἴδου δὲ τὰ μέχρι τοῦδε ἀποτελέσματα τῆς ἀποπειρας ταύτης.

Ἐκ τινῶν χωρίων εἰκάζω ὅτι οἱ ἀρχαῖοι διέκρινον μεταξὺ ὀργανικῶν νοσημάτων καὶ ψυχικῶν, ὅθεν ἐγνώριζον τὴν ψυχοθεραπείαν καὶ ὑποβολήν.

(Πλάτωνος Χαριμίδης III). « Βούλομαι » αὐτὸν ἱατρῶ συστήσαι περὶ τῆς ἀσθeneίας » ἧς πρῶτην πρὸς με ἔλεγεν ὅτι ἀσθenoὶ. . . » Ἐναγγός τοι ἔρη βραρύνεσθαι τι τὴν κεφαλήν ἔωθεν ἀνιστάμενος· ἀλλὰ τί σε κωλύει προσποιήσασθαι πρὸς αὐτὸν ἐπίστασθαί » τι κεφαλῆς φάρμακον; . . .

(Αὐτόθι IV). « Καὶ ἐγὼ εἶπον ὅτι αὐτὸ μὲν » εἴη φύλλον τι, ἐπωδὴ δέ τις ἐπὶ τῷ φαρμάκῳ » εἴη, ἣν εἰ μὲν τις ἐπ' ἄμα καὶ χρῆτο αὐτῷ, » παντάπασιν ὑγιᾶ ποιεῖ τὸ φάρμακον· ἄνευ δὲ » τῆς ἐπωδῆς οὐδὲν ὄφελος εἴη τοῦ φαρμάκου. . . » Ἔστι δὲ ἡ δύναμις τῆς ἐπωδῆς τοιαύτη αἴα » μὴ δύνασθαι τὴν κεφαλὴν μόνον ὑγιᾶ ποιεῖν,

» ἀλλ' ὡσπερ ἴσως ἤδη καὶ σὺ ἀκήκοας τῶν » ἀγαθῶν ἱατρῶν, ἐπειδὴν τις αὐτοῖς προσέληθ' » τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀλγῶν λέγουσιν ποῦ, ὅτι οὐχ » οἶόν τε αὐτοὺς μόνους ἐπιχειρεῖν τοὺς ὀφθαλ- » μούς ἰᾶσθαι, ἀλλ' ἀναγκαῖον εἶη ἅμα καὶ » τὴν κεφαλὴν θεραπεύειν. εἰ μέλλει καὶ τὰ τῶν » ὀμμάτων εὖ ἔχειν· καὶ αὐτὸ τὴν κεφαλὴν » οἶεσθαι ἀποθεῖν θεραπεύσαι αὐτὴν ἐφ' ἑαυτῆς » ἄνευ ὄλου τοῦ σώματος πολλὴν ἄνοιαν εἶναι. » Ἐκ δὲ τούτου τοῦ λόγου διαίταται ἐπὶ πᾶν » τὸ σῶμα τρεπόμενοι μετὰ τοῦ ὄλου τὸ μέ- » ρος ἐπιχειροῦσι θεραπεύειν τε καὶ ἰᾶσθαι. »

(Αὐτόθι V). « Ἐμαθον δ' αὐτὴν (τὴν περὶ ἐπω- » δῆς) ἐγὼ ἐκεῖ ἐπὶ στρατείᾳ παρά τινος τῶν » Ἑρκῶν τῶν Ζαλμοξίδος ἱατρῶν, οἱ λέγονται » καὶ ἀπαθανατίζειν. . . ἀλλὰ Ζάλμοξις λέγει, » θεὸς ὢν, ὅτι ὡσπερ ὀφθαλμοὺς ἄνευ κεφαλῆς » οὐ δεῖ ἐπιχειρεῖν ἰᾶσθαι· οὐδὲ κεφαλὴν ἄνευ » σώματος, οὕτως οὐδὲ σῶμα ἄνευ ψυχῆς » ἀλλὰ τοῦτο καὶ αἴτιον εἶη τοῦ διαφεύγειν » τοὺς παρὰ τοῖς Ἑλλησιν ἱατροὺς τὰ πολλὰ » νοσήματα, ὅτι τὸ ὄλον ἀγνοοῖεν οὐδέοι τὴν » ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι, οὐ μὴ καλῶς ἔχοντος » ἀδύνατον εἶη τὸ μέρος εὖ ἔχειν. Πάντα γὰρ » ἔρη ἐκ τῆς ψυχῆς ὠρμησθαι καὶ τὰ κκκκ » καὶ τὰ ἀγαθὰ τῷ σώματι καὶ παντὶ τῷ ἀν- » θρώπῳ καὶ ἐκείθεν ἐπιφέρειν ὡσπερ ἐκ τῆς » κεφαλῆς ἐπὶ τὰ ὄμματα· δεῖν οὖν ἐκεῖνο καὶ » πρῶτον καὶ μάλιστα θεραπεύειν, εἰ μέλλει » καὶ τὰ τῆς κεφαλῆς καὶ τὰ τοῦ ἄλλου σώ- » ματος καλῶς ἔχειν. Θεραπεύεσθαι δὲ τὴν » ψυχὴν ἔρη, ὧ μακάριε, ἐπωδαῖς τισι· τὰς » δ' ἐπωδὰς ταύτας τοὺς λόγους εἶναι τοὺς » καλοὺς· ἐκ δὲ τῶν τοιούτων λόγων ἐν ταῖς » ψυχαῖς σωφροσύνην ἐγγίγνεσθαι, ἧς ἐγγενε- » μένης καὶ παρουσίας ῥῆδιον ἤδη εἶναι τὴν » ὑγιείαν καὶ τῇ κεφαλῇ καὶ τῷ ἄλλῳ σώματι » πορίζειν ».

Ἡ ἔννοια τῶν προεκτεθέντων χωρίων εἶνε τοσοῦτον καταφανής, ὥστε, ἀνεξαρτήτως πρὸς τὴν τακτικὴν τοῦ Σωκράτους, τὰ πάντα θέλοντος ν' ἀποδίδῃ καὶ ἀναγὰρ εἰς τὴν ψυχὴν, ὑποθέτομεν ὅτι ἡ θεωρία, ἣν παρουσιάζει ὡς δῆθεν ἐν γρήσει παρὰ τοῖς Ἑρκῶν ἱατροῖς, ὑφίστατο πράγματι, τουτέστιν ἡ ψυχοθεραπεία καὶ ἡ ὑποβολή, ὡς δῆλον γίνεσθαι ἐκ τῆς ταυτοχρόνου χρήσεως τοῦ φαρμάκου καὶ τῆς ἐπωδῆς.

Ἔτερα σχετικά πρὸς τὴν ἰατρικὴν παρὰ Πλάτωνι: εὐρίσκωμεν τὰ ἐξῆς:

« Ἡ ἰατρικὴ ἐπιστήμη ἐστὶ περὶ τῶν κα-
» μόνων καὶ τῆς γυμναστικῆς περὶ εὐεξίαν τῶν
» σώματων καὶ καχεξίαν » καὶ « μιᾶς δὲ οὔσης
» τῆς τοῦ σώματος θεραπείας δύο μόρια λέγω,
» τὴν μὲν γυμναστικὴν, τὴν δὲ ἰατρικὴν τῆ
» μὲν οὖν ἰατρικῆ ἢ ὑψοποικῆ κολακεία ὑπό-
» κείται, τῆ δὲ γυμναστικῆ « ἢ κομμηωτικῆ »
(Γοργίας 3. 19).

Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου καταφαίνεται ὅτι ἐνώρις οἱ ἄρχαιοι: Ἕλληνες εἶχον κατανοήσει τὴν ἀξίαν τῆς γυμναστικῆς ὑπὸ ἰατρικὴν ὕψιν καὶ ἰθεωρήσαν αὐτὴν κλάδον ὑποβοηθητικὸν τῆς ἰατρικῆς, ἐνῶ μόλις κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη ἤρχισε νῦν ν' ἀποδίδωται σημασία ἰατρικὴ εἰς τὴν γυμναστικὴν (Gymnastique Suédoise, massage κτλ.).

(Ἐν 56^ω κεφ. Γοργίου). « Ἐλεγον δὲ
» που ὅτι ἡ μὲν ὑψοποικῆ οὐ μοι δοκεῖ τέ-
» χνη εἶναι, ἀλλ' ἐμπειρία, ἡ δ' ἰατρικὴ,
» λέγων ὅτι ἡ μὲν τούτου οὐ θεραπεύει καὶ
» τὴν φύσιν ἔσκειται καὶ τὴν αἰτίαν ὧν
» πράττει, καὶ λόγον ἔχει τούτων ἐλάστου
» δοῦναι, ἡ ἰατρικὴ ἢ δ' ἑτέρα τῆς ἡδονῆς,
» πρὸς τὴν ἢ θεραπεία αὐτῆ ἐστὶν ἅπασα,
» κομιδῆ ἀτέλως ἐπ' αὐτὴν ἔρχεται, οὔτε τι
» τὴν φύσιν σκεψάμενη τῆς ἡδονῆς οὔτε τὴν
» αἰτίαν, ἀλόγως τε παντάπασιν κτλ. ».

Καὶ τὸ χωρίον τοῦτο εἶνε ὡσαύτως πολὺ-
τιμον, διότι ὁμολογεῖται ἡ ἰατρικὴ ὡς ἐπι-
στήμη θεωρητικῆ, γνωρίζουσα τὴν φύσιν τῆς νόσου ταύτης ἢ ἐκείνης καὶ τοὺς λόγους, δι' οὓς προβαίνει εἰς τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ θεραπευτικὸν μέσον· ἐπειδὴ ὑπάρχει μὲν καὶ σήμερον λαϊκὴ ἰατρικὴ, ἀλλ' αὐτὴ ὅ, τι πράττει· πράττει ἴσως μὲν ἐπιτυχῶς ἐν πολλοῖς, ἀλλ' ἐν ἀγνοίᾳ πάσης θεωρίας.

« Φάρμακον πιεῖν ἢ τεμεῖν ἢ καῦσαι παρα-
» σχεῖν τῷ ἰατρῷ » καὶ « διαφθεῖρει τέμνων τε
» καὶ κίων καὶ ἰσχυαίνων καὶ πνίγων ἀπορεῖν
» ποιεῖ, πικρότατα πόματα διδούς καὶ πεινήν
» καὶ διψῆν ἀναγκάζων » (αὐτόθι: 11 καὶ 77).

Ἐκ τῶν χωρίων τούτων καταφαίνεται ὅτι καὶ αἱ καυτηριάσεις ἔκπαλα: ἦσαν ἐν γῆρα ἐν τῇ ἰατρικῇ· ἐκ δὲ τῶν λόγων τοῦ Γοργίου « μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ Προδίκου (ἰατροῦ) καὶ τῶν ἄλλων ἰατρῶν » γινώσκωμεν ὅτι καὶ συμβουλίαι

ἰατρικὰ ἐγίνοντο κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους.

« Ὑγιαίνοντα μὲν ἐῷσιν οἱ ἰατροὶ ὡς τὰ
» πολλὰ φαγεῖν ἢ πιεῖν ὅσον βούλεται, κά-
» μνοντα δὲ οὐδέποτε ἐῷσιν ἐμπίπλασθαι ὧν
» ἐπιθυμεῖ ». (Γοργίας 60 καὶ ἐν 21 Πρωταγόρα)
« Καὶ διὰ τοῦτο οἱ ἰατροὶ πάντες ἀπαγορεύουσι
» τοῖς ἀσθενούσι μὴ χρῆσθαι ἐλαίῳ, ἀλλ' ἡ ὅ, τι
» μικροτάτῳ ἐν τούτοις οἷς μέλλει ἐδεσθαι,
» ὅσον μόνον τὴν δυσχέρειαν κατασθῆσαι τὴν
» ἐπὶ ταῖς αἰσθήσεσι ταῖς διὰ τῶν ῥινῶν γι-
» γνομένων ἐν τοῖς σιτίοις τε καὶ ὄψοις ».

Ἐκ τοῦ ἐξῆς δὲ χωρίου (3 Πρωταγόρα) ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ ἰατρικὴ ἦτο διδακτὴ ἀντὶ χρημάτων. « Ὡσπερ ἂν εἰ ἐπενόεις παρὰ
» τὸν σαυτοῦ ὁμώνυμον ἐλθὼν Ἴπποκράτη
» τὸν Κῶνον, ἀργύριον τελεῖν ὑπὲρ σαυτοῦ
» μισθὸν ἐκείνῳ, εἴ τίς σε ἤρετο, εἰπέ μοι,
» μέλλεις τελεῖν Ἴπποκράτη μισθὸν ὡς τίνι
» ὄντι καὶ τί γεννησόμενος; ὡς ἰατρὸς ἔφη ».

Ἐν κεφ. 20 τοῦ Ἐρυξίου Πλάτωνος λόγος γίνεται καὶ περὶ ἐργαλείων τῆς ἰατρικῆς « εἰ δὴ
» τις ἡμᾶς ἔροιτο, τίνας ἂν ἡμῖν ἐκποδῶν
» γενομένου οὐδὲν δεοίμεθα ἰατρικῆς οὐδὲ τῶν
» ταύτης ἐργαλείων » καὶ ἐν κεφ. 28 αὐτόθι μνεῖται ποιεῖται θεραπείας παθήσεως τῶν ὠτων.

Ἐν κεφ. 20 τοῦ Λάχρητος εὐρίσκωμεν τὸν ὄρον « περιπλευμονία ». Ἐν δὲ τοῖς Ὅροις Πλάτωνος τὸν ὄρισμὸν τοῦ ὅσπου ὡς ἐξῆς « ὅσπου μιν μελὸς ὑπὸ θερμοῦ παγεῖς ». Καὶ τὰ ὀλίγα μὲν ταῦτα παρὰ Πλάτωνι· παρὰ δὲ τοῖς σχολιασταῖς τούτου εὐρίσκονται τὰ ἐξῆς:

« Ἀμφιδρόμια 160. Ε. Θεαίτητος: « ἀμ-
» φιδρόμια ἡμέρα πέμπτη τοῖς βρέφεισιν ἐκ γενέ-
» σεως, οὕτω κληθεῖσα, παρ' ὅσον ἐν ταύτῃ
» καθάρισται τὰς χεῖρας αἱ συναρπαζόμεναι τῆς
» μακίσεως... » Τίμαχος ὁ Σοφιστὴς τὴν παρὰ Πλάτωνι ὡσαύτως ἀπαντῶσαν λέξιν ὀρίζει ὡς ἐξῆς: « ἤτρον, ὁ μεταξύ ὀμφαλοῦ τε
» καὶ αἰδοῖου τόπος, ἐνθα μάλιστα γίνετ'
» Ἄρης ἀλεγεινὸς ὀζυροῖσι βροτοῖσι: » τὸ δὲ « κυλοιδιᾶν » ὁ αὐτὸς ἐκ τοῦ « τὰ κύλα οἰδαίνειν »
» κύλα γὰρ τὰ ὑπὸ τοὺς ταρσοὺς τῶν ὀφθαλ-
» μῶν μυώδη σαρκία ».

Ἀναφερόμενος ὁ Σχολιαστὴς εἰς τὸ 185 (1 τοῦ Συμποσίου Πλάτωνος σημειοῦται τὰ ἐξῆς: « τὸ τοῦ λυγμοῦ σύμπτωμα ἐπιγίνεται τῷ
» στομάχῳ διὰ πλήρωσιν ἢ κένωσιν ἢ ψύξιν,
» ἐνίοτε δὲ καὶ διὰ δῆξιν δρομέων ὑγρῶν καὶ

» φαρμακῶδων ταῖς ποιότησιν· οὓς ἔαν ἐμῶ-
 » σιν, αὐτίκα παύονται· λύζοντες. Πολλοὶ καὶ τὸ
 » διὰ τριῶν πεπερῶν πίνοντες ἢ αὐτὸ τὸ πέπερι,
 » ἔνιν εὐθέως ἐπιπίωσιν οἶνον, αὐτίκα λύζουσι.
 » Καὶ τροφῆς δὲ διαφθαρείσης εἰς δακνωδῆ
 » ποιότητα λύζουσιν ἔνιοι. Καὶ βίγῳσαντες δὲ
 » τὸ στόμα τῆς κοιλίας ἔνιοι λύζουσι, καὶ μ-
 » λιστα γὰρ τοῖς παισὶ συμβαίνει· λύζειν συνεχῶς
 » ἐπὶ τῇ τοῦ στομάχου ψύξει· καὶ τῇ τῆς τρο-
 » φῆς διαφθορᾷ. Γίνεται δὲ λυγμὸς καὶ ἐν πυ-
 » ρετοῖς καὶ μάλιστα φλεγμαίνοντος στομάχου
 » ἢ ἐτέρου σπλάγγνου. Ψύξεως μὲν οὖν προη-
 » γησαμένης τοῦ λυγμοῦ ἐπιτίθει· τῷ στομάχῳ
 » ἐν ἐρίῳ ἔλαιον, ἐν ᾧ ἐψῶμεν κύμινον, πῆ-
 » γανον, ἀψίθιον· δίδου δὲ ποτὸν πῆγανον
 » μετ' οἴνου ἢ σεύπλου ἠψημένου μελικράτῳ.
 » Καλὸν δὲ καὶ τὸ σικιλητικὸν ὄξος καταρ-
 » ροφούμενον. Τὸ δὲ καστόρειον καὶ τοῖς διὰ
 » ψύξιν λύζουσι τελείοις δίδου, καὶ τοῖς ἐπὶ
 » πλήθει γυμῶν τοῦτο πάσχουσι, δι' ὄξυκρά-
 » του κεράτια ἡ'. Ὅταν δὲ ὑπὸ πληρώσεως
 » λυγμὸς γένηται, ἔμετος τούτοις ἴαμα καὶ
 » τῶν ἄκρων τρίψις καὶ πνεύματος κατοχὴ».

Φάρμακα Πολιτειῶν 420 C. νῦν τὰ χρώ-
 ματα ἢ βάρματα.

Μανδραγόρα· 488 αὐτόθι· «ὕπνωτικὸς ὁ
 καρπὸς τοῦδε τοῦ φυτοῦ. Θεόφραστος δὲ ἐν
 τῇ περὶ φυτῶν πραγματείᾳ τὴν ῥίζαν τοῦδε
 ζυσηθεῖσαν τε καὶ ὄξει δευθεῖσαν πρὸς τε τὰ
 ποδαγρικὰ καὶ πρὸς ὕπνον μᾶλλον εἶναι· χρη-
 σίμην φησί, καὶ δὴ πρὸς φίλτρα».

Ὡς αὐτόθι· «δύο κηφόνων εἶδη φησὶν ἐν
 ταῖς πολιτείαις, ἀργῶν καὶ δαπανηρῶν ἀν-
 δρῶν, τὸ μὲν ἀνδρείον καὶ κεκεντρωμένον οἶον
 χολῆ ἐν σώματι, τὸ δ' ἄκεντρον, οἶον φλέγμα.

«**Κομμώτρια**» ὁ Σχολιαστὴς λέγει· «κόμμι
 λέγεται τὸ ἐκ τῶν δένδρων, ἅτε δὴ δάκρυον,
 ἀπορρέον ὑγρὸν, ᾧ χρῶνται πρὸς τὰς τρίχας
 τῶν γυναικῶν, ὥστε μὴ διαχεισθῆαι αὐτάς,
 ἀλλὰ μένειν ὡς ἄγαν συνημμένας ἐφ' οὗ βε-
 βούληνται· σχήματος αἱ κομμώτριαι, παρ' ὅ
 καὶ ἀπὸ τοῦδε τοῦ κόμμιος λέγονται, καὶ ἡ
 τέχνη κομμωτική».

Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀριστοῦμα· εἰς τὰ ὀλίγα
 ταῦτα, ἐπιφουλασσομένους νὰ συνεχίσω εἰς
 πρώτην εὐκαιρίαν.

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ σινεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΔΔ'

16 Δεκεμβρίου 1898.

Προεδρία Μ. ΨΑΛΙΔΑ

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν
 τῶν πρακτικῶν ὁ κ. Ἄ. Χρηστίδης παρου-
 σιάζει στόμαχον παθολογικὸν ἀνδρὸς πρὸ
 ὀλίγων ἡμερῶν τελευτήσαντος, ἔχοντος
 μόνον τὸν στόμαχον ὁμοιον στομάχῳ
 πασχούσης ἐξ ἐντεροκαλίτιδος, ὃν εἶχε
 παρατηρήσει τὸ θέρος, μὴ δινηθεὶς δυστι-
 χᾶς ἔνεκα τῆς ἄρας τοῦ ἔτους νὰ ἐπι-
 δεῖξι, καὶ αὐτὸν λιαν ἀξιοθέατον ὄντα.

Ἡ ἀνακοίνωσις ἔχει ὡς ἐξῆς:

Κύριοι,

«Ἐπιθυμῶ νὰ ἐπιδείξω ὑμῖν τὸν προκείμε-
 νον στόμαχον καὶ ἰδοῦ ὁ λόγος.

Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος ἔτους
 προσήλθεν εἰς τὸ ἡμέτερον Νοσοκομεῖον γυνὴ
 ἐπιζητούσα θεραπείαν ἀπὸ νοσήματος διαρ-
 κοῦντος ἐπὶ 15 περίπου ἔτη, ἣτοι εἶχεν ἐπι-
 εροκαλίτιδα ἢ καὶ ὡς ἄλλως ὀνομάζεται· ἐν-
 τεροπλίτιδα εἰς βαθμὸν προκεχωρημένον καὶ
 περὶ τῆς ὁποίας ἀκριβεστάτην περιγραφὴν
 εὕρισκει τις ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ Maurice de
 Langenhagen (ἀριθ. 1 Semaine Médica-
 cale, 1898) δημοσιευθεῖσῃ διατριβῇ· ἡ ἡμέ-
 τερα ἀσθενὴς μετὰ ὀλιγοήμερον θεραπείαν,
 ὑπὸ ὄξυτάτης προσβληθεῖσα δυσεντερίας,
 ἀγνοοῦμεν πῶς, ἀπέβιασεν· ἐν τῇ γενομένῃ
 νεκροψίᾳ δ,τι προσέβαλε τὸν ὀφθαλμὸν μου
 ἦτο ἡ θέσις καὶ τὸ σχῆμα τοῦ στομάχου.
 ἦτοι ἤρχιζεν ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ ὑποχονδρίου
 καὶ κατέληγεν εὐθὺ καὶ καθέτως πρὸς τὸ
 ἡβικὸν ὄστρον, ἀκριβῶς δὲ 2—3 δακτύλους
 μακρὰν αὐτοῦ· σχεδὸν διπλάσιον τὸ πλάτος
 ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ παχὺ ἔντερον, εἶχε
 σχῆμα τέλειον ἐντέρου πεπαχυμένου καὶ ἐντὸς
 βάρδωτοῦ μετὰ ἐσοχῆς ἢ ἐνδ:πλώσεως εἰς τὸ
 τελευταῖον τεταρτημόριον. Τὸ σχῆμα καὶ ἡ
 θέσις αὕτη τοῦ στομάχου, τὸν ὁποῖον δὲν
 συνέπεσε νὰ ἴδω ἐν ταῖς νεκροψίαις οὕτως
 ἔχοντα, δὲν ἀνταπεκρίνοντο εἰς τὴν γνωριμω-
 τάτην μορφήν, ἣν συνήθως ἔχομεν περὶ τοῦ
 σχήματος καὶ τῆς θέσεως αὐτοῦ καὶ ἐν αὐτῇ
 τῇ ἀνευρυσματικῇ καταστάσει· ἐπειδὴ δὲ ἐν

τοῖς ἐμοῖς συγγράμμασιν οὐδεμίαν εὑρισκόν περιγραφὴν, ἠθέλησα νὰ παρουσιάσω τὸ παρατεύασμα εἰς τοὺς συναδέλφους μου, ἀλλ' ἡ Βιολογικὴ Ἐπιτροπὴ ἐνεκὰ τῶν διακοπῶν δὲν συνηδρίαζε. Μετὰ τινὰς ὁμοῦς ἡμέρας ἐξετέλεσα μὲν τὴν ἀκόλουθον νεκροψίαν: Νέος 20ετῆς περίπου ἐξ ἀπροσεξίας εἶχε κατὰ πίεσι νιτρικὸν ὀξύ καὶ πάραυτα μετακομισθῆ εἰς τὸ Νοσοκομεῖον, ἐνθα νοσηλευθεὶς εἶχεν ἐξέλθει προσωρινῶς ὑγιῆς· μετὰ 20ῆμερον δὲ περίπου εἶχεν ἐπανέλθει καὶ εἰσαχθῆ εἰς τὸ ἐμὸν τμήμα φέρων ὄγκον κοιλίας σχῆμα ἔχοντα κώνου εὐμεγέθους, οὐτινος ἢ μὲν βάσις πρὸς τὸ ἀριστερὸν ὑποχόνδριον, ἢ δὲ κορυφὴ εἰς ὄξύ ἀπολήγουσα ἐχώρει πρὸς τὸν ὀμφαλὸν καὶ πέραν πρὸς τὸ δεξιὸν ἠθικὸν ὄστον ἢ 4 μόνον δακτύλους μακρὰν αὐτοῦ· ὁ ὄγκος λίαν τεταμένος ἦτο ὁ πεπληρωμένος τοῦ ἀσθενοῦς στόμαχος. Ὁ ἀσθενής, μεθ' ὅλας τὰς πλύσεις τοῦ στομάχου καὶ τὰ θρεπτικὰ διὰ τοῦ ἀπευθυμένου κλύσματα, ἀπέβίωσιν ἐξ ἀσιτίας διὰ τὴν στένωσιν τοῦ πυλωροῦ καὶ τὴν ἀπώλειαν τοῦ βλεννογόνου τοῦ στομάχου. Κατὰ τὴν νεκροψίαν ἐν μὲν τῷ οἰσοφάγῳ οὐδὲν τὸ ἀνώμαλον, ὁ πυλωρὸς τοσοῦτον στενός, ὥστε οὐδὲ σταγῶν ὕδατος διήρχετο, ὁ δὲ βλεννογόνος εἶχε μεταβληθῆ εἰς ἀπλὴν λευκὴν μεμβράνην, ἥτοι οὐλώδη ἰστόν. Ἐπὶ τῇ θέσσει ταύτῃ τοῦ κωνοειδοῦς ἀνευρωμένου στομάχου ἐγενόμην τοῦ λοιποῦ προσεκτικὸς καὶ παρηκολούθησα τὸ θέμα μου τοῦτο, ὅτε πρὸ δύο ἡμερῶν συνέτυχον νὰ νεκροτομήσω ἀσθενῆ ἐν ἀγωνίᾳ θανάτου κομισθέντα καὶ τῇ ἰδίᾳ νυκτὶ ἐκπνεύσαντα· καὶ τὴν μὲν αἰτίαν τοῦ θανάτου, ἄσχετον πρὸς τὴν μελέτην ταύτην, ἐκ περιεργίας μᾶλλον ἀναφῶ ἐνταῦθα· εἶχε δὲ τὸν δεξιὸν πνεῦμον διὰ πλαιῶν μεμβρανῶδων ταινιῶν πεπιεσμένον καὶ τῷ θώρακι συμπεφυκότα καὶ ἐν συνόλῳ ἀποτελοῦντα μόλις τὸ τρίτον τοῦ ἀριστεροῦ· εἰς τὸ βῆθος δὲ τοῦ θώρακος πύον ἐκ νέας πλευριτικῆς προσβολῆς· ὁ ἀριστερὸς πνεῦμων ἦτο εἰς ἀσυνήθη βαθμὸν ἐμψυσματικός. Καὶ ταῦτα μὲν ἐν παρόδῳ, ὅ,τι δὲ διαφέρει ἡμᾶς εἶναι, ὅτι ὁ στόμαχος ἦτο καθ' ὅλα ὁμοῖος πρὸς τὸν τῆς γυναικὸς τῆς ἐντεροκαλιτίδος, μικρότερος μόνον κατὰ τὸ μήκος καὶ τὸ πλάτος, ἥτοι διῆκεν ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ ὑποχονδρίου πρὸς τὰ δεξιά καλύπτων διὰ τοῦ πεπαχυμένου καὶ

ἔσθην ραβδωτοῦ σώματος αὐτοῦ τὸ ἐγκάρσιον παχὺ ἐντερον· ἠθέλει δὲ κατέλθει πάντως πρὸς τὰ κάτω καὶ μέχρι τοῦ ἠθικοῦ ὄστου, ἐὰν ἔξη ὁ ἐξ ἐπιπλοῶν ἐν οὐγῇ προκειχωρητικῇ ἡλικίᾳ θανῶν. Τὸν στόμαχον τοῦτον παρέλαβον, ὅπως ἰδίους ὀφθαλμοῖς πεισθῆτε πῶς ἐκ διαφόρων παθολογικῶν καταστάσεων ἀλλοιοῦται· οὐ μόνον ἡ θέσις, ἀλλὰ καὶ τὸ σχῆμα καὶ αὐτὴ ἡ ὕψη τοῦ ὄργανου τοῦτου· ὡς βλέπετε, ἐν συγκρίσει· πρὸς τὸν φυσιολογικὸν στόμαχον, παχύτατα εἶναι τὰ τοιχώματα καὶ διὰ πλείστον ραβδωτῶν ἐξάρσεων διακρίνεται.

Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦτου αἱ παρατηρήσεις τῶν ἐρευνητῶν ἄρχονται ἀπὸ 20ετίας, ἀπὸ δὲ 15ετίας ἐγένοντο καὶ μελέται σοβαραί, περὶ τῶν ὁποίων τὰ τελευταῖα καὶ ἐκτενέστερα τῶν νοσολογικῶν συγγραμμάτων ἀναφέρουσιν ὀλίγα ἐν περιλήψει».

Ὁ κ. **Νούλης** ἐρωτᾷ, ἐὰν ἐγένετο μικροσκοπικὴ ἐξέταση τῶν τοιχωμάτων τοῦ παρόντος στομάχου, διότι πολλάκις ἐν ταῖς ὑπερτροφίαις ταύταις ὑποκρύπτεται διάχυτος κυρκιωματώδης ἐκφύλισις τοῦ μυῖδους ἰστοῦ τῶν τοιχωμάτων. Ὅσον δὲ διὰ τὴν περίπτωσιν τοῦ νεανιοῦ, ἴσως ἡ γαστροεντεροτομία ἦθελεν εἶναι ἀφέλιμος.

Ὁ κ. **Πρόεδρος** παρακαλεῖ τὸν κ. Γαβριηλίδην ὅπως ποιήσῃται τὴν δέουσαν μικροσκοπικὴν ἐξέταση τοῦ παρόντος στομάχου.

Ὁ κ. **Κελαϊδίτης** ἐρωτᾷ, ἐὰν ἡ διάγνωσις τῆς ἐντεροκαλιτίδος ἐγένετο ζώσης τῆς πασχούσης καὶ ὅποια ἦσαν τὰ συμπτώματα.

Ὁ κ. **Ἀεστογιδης** ἐρωτᾷ, εἰς ποίαν κατάστασιν εὐρίσκετο ὁ οἰσοφάγος καὶ ποία ἐγένετο θεραπεία διὰ τὴν κατάποσιν τοῦ νιτρικοῦ ὀξέος.

Ἄ. Χρησιδης. — Ὁ οἰσοφάγος εἶχε κατὰ φύσιν, διότι ζῶντος τοῦ ἀσθενοῦς εἰσῆρχετο εὐκόλως ὁ πεπτικὸς καθετήρ, κατὰ δὲ τὴν νεκροψίαν οὐδὲν παρατηρήθη ὁ στόμαχος μόνον εἶχεν ἀλλοιώσεις, διότι τὸ πλεῖστον τοῦ βλεννογόνου εἶχε μεταβληθῆ εἰς οὐλάδη ἰστόν, ὅπερ ἐξηγεῖται ἐκ τῆς διαρκεστέρας παραμονῆς τοῦ καιστικοῦ ὑγροῦ. Εἰς δὲ τὴν ἐρώτη-

σιν τοῦ κ. Κελαϊδίτου παρατηρᾶ, ὅτι ἡ διάγνωσις τῆς ἐντεροκολίτιδος ἐγένετο ζώσης τῆς ἀσθενοῦς, ἡ δὲ νεκροψία ἐβεβαίωσε τὴν διάγνωσιν, ὡς καὶ τὴν δυσεντερικὴν ἐπιπλοκὴν. Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν συμπτωματολογίαν τῆς ἐντεροκαλίτιδος ἢ ἐντεροπτώσεως, περιπέμπω εἰς τὰ ἀρμόδια περιοδικά, περὶ ἧν ἐγένετο λόγος.

Ἀκολουθῶς ὁ κ. **Α. Χρησιδῆς** ἐκτίθησι **περίπτωσιν ὑδατίδων τῶν πνευμόνων**, παρατηρηθεῖσαν ἐν τῇ Ἑθνικῇ Νοσοκομείῳ καὶ ἔχουσαν ὡς ἑξῆς:

Κύριοι,

«Περὶ ὑδατίδων κύστεων τοῦ πνεύμονος εὐρίσκωμεν σύντομα καὶ περιεκτικὰ ἐν τοῖς γνωστοῖς, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς νοσολογικοῖς συγγράμμασιν· ἐκτενέστερα περὶ αὐτῶν γράφει ὁ κ. Α. Β. Marfan ἐν τῷ *Traité Charcot-Bouchard*, ἐνθα ποιεῖται καὶ μνείαν τῶν κυριωτάτων εἰδικῶς γραψάντων, ὧν δυστυχῶς τὰ ἔργα δὲν ἔχω ὑπ' ὄψει· διὰ ταῦτα τὸ πλείστον τῷ προειρημένῳ σοφῷ ἀκολουθῶν ὑποβᾶλλον σκοπίμως ἔκθεσιν συμπτωματολογικὴν καὶ διαγνωστικὴν περὶ τοῦ νοσήματος καὶ διακρίω τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ εἰς τρεῖς περιόδους: αὗται δὲ εἰσιν ἡ *λανθάνουσα*, ἡ τῆς *ἀκμῆς* καὶ ἡ τῶν *ἐπιπλοκῶν*.

Καὶ ἡ μὲν *λανθάνουσα* ἀδύνατον ἢ δυσκόλως περιγράφεται· κατ' αὐτὴν ὁ πάσχων αἰσθάνεται πόνον καὶ βήχει, ἀλλ' ὁ ἰατρὸς ἀδυνατεῖ νὰ ἐξηγήσῃ τὰ φαινόμενα οὐδὲ κατὰ προσέγγισιν· ἡ διάρκειά τῆς περιόδου ταύτης εἶναι ἀόριστος. ἕως οὗ ἢ ἕνεκα θανάτου ἐξ ἄλλης αἰτίας νεκροψία ἀποκαλύψῃ τὸ παράσιτον ἐν προΐουση ἀναπτύξει ἢ ἀποτιτανώσει.

Ἡ *ἀκμὴ* διακρίνεται διὰ συμπτωμάτων τοῦ παθόντος ὄργανου ἢ ἄλλων εἰδικῶν αὐτῆς ταύτης τῆς ὑδατιώδους κύστεως· καὶ συμπτώματα μὲν ἐκ τοῦ ὄργανου, ἤτοι τοῦ πνεύμονος ἐνταῦθα, προερχόμενα, εἰσιν ἡ βήξις, ξηρὰ καὶ σπασμωδικὴ ἐν ἀρχῇ, ὀρο- ἢ βλεννοπυώδης μετὰ ταῦτα· ἡ δύσπνοια, διὰ τὴν θέσιν ἢ τὸ μέγεθος τῶν ὑδατιδων, μὴ δυναμένη νὰ χαρακτηρησθῇ εἰδικώτερον, ἐκτός ἐαν κῆται ἐν τῇ βάσει τοῦ πνεύμονος καὶ πρὸς τὸ διάφραγμα, ὅποτε ἡ δύσπνοια εἶναι ἰσχυροτέρα· πόνος (εἰς μικρὰς καὶ κεντρικῶς κειμένας

κύστεις σχεδὸν ἐλλείπων) διαπεραστικός καὶ σταθερὸς μετ' ἀκτινοβολήσεων κατὰ διαφόρους διευθύνσεις· αἰμόπτυσις συνήθως ἐν ἀρχῇ μετὰ μετρίας βλενώδους ἀποχρέμψεως ἐμπεριεχούσης αἷμα ὀλίγον ἐρυθρὸν ἢ μέλαν. — Συμπτώματα δὲ ἴδια τῆς κύστεως, τὰ μὲν χαρακτηρίζονται ἐκ τοῦ γώρου, τὸν ὁποῖον καταλαμβάνουσι, διότι ἐν τῷ κάτω λοβῷ ἀνευρύνει τὴν βάσιν τοῦ πνεύμονος, ἐν δὲ τῷ ἄνω καὶ ὑπὸ τὴν κλεῖδα διογκοῖ τὸν θώρακα· τὰ δὲ χαρακτηρίζονται ἐκ τῶν φυσικῶν διαγνωστικῶν σημείων, καὶ τοιαῦτα εἶναι ἡ *ἀμβλύτης*, καὶ ἀντιστοίχως ταύτης ἑλλειψίς *δοτήσεων* καὶ παντελῆς σιγῆ τοῦ ἀναπνευστικοῦ *ψιθυρίσματος*· περὶ τὴν κύστιν ἀναπνοὴ *φυσικὴ* καὶ ἐνίοτε *τύμπανικὴ*, ἤτοι σημεία μὴ παρατηρούμενα ἐν μικραῖς καὶ κεντρικαῖς κύστεσιν.

Ἡ δὲ περίοδος τῶν *ἐπιπλοκῶν* συνίσταται εἰς τὰ περιкуστικά φλεγμονώδη φαινόμενα, ἤτοι τὴν *βρογχίτιδα*, *παροδικὴν* καὶ *ἐπαναληπτικὴν*, *πλευρίτιδα*, *ξηρὰν* ἢ *ὕγραν*, ἤτοι μετ' ἐξιδρώματος, *διήθησιν* πνευμονικὴν ἢ *βρογχοπνευμονικὴν*, *ἐμπύθειν* τῆς κύστεως καὶ πρὸ τῆς ῥήξεως αὐτῆς ἔτι, *πόρους* ἀκτινοβολοῦντας καὶ ἐν συνοδείᾳ πυρετοῦ μὴ χαρακτηριζομένου ἀκριβῶς. Αἱ παθολογικαὶ αὗται ἀλλοιώσεις διακρίνονται πολλάκις διὰ τινων κριγμῶν, βρογχοφωνίας καὶ ἄλλων σημείων τῆς φυσικῆς διαγνωστικῆς καὶ δὴ καὶ διὰ τῶν ἀποχρέμψεων· αἱ βλεννοπυώδεις ἀποχρέμψεις, διὰ τῆς ῥήξεως ἰδίᾳ τῆς κύστεως ἐν τῷ βρόγχῳ, ἀντικαθίστανται δι' ὑγροῦ καθαροῦ καὶ διαφανοῦς, ἐμπερικλείοντος κύστεις θυγατέρας. *λευκόχρα* κυλινδροειδῆ *τεμάχια ὑδατιδων*, τῶν ὁποίων τινὰ καὶ διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ φαίνονται, ἄλλα δὲ τινὰ, ὡς τὰ ἀγκιστρα, διὰ τοῦ μικροσκοπίου· χαρακτηριστικόν πως εἶναι καὶ τὸ φαινόμενον τῆς διὰ τοῦ βρόγχου ῥήξεως τῆς κύστεως, διότι ὁ ἀσθενὴς ἐν ταύτῃ ἔχει τὸ αἶσθημα, ὅτι ἀποκολλᾶται τι ἐκ τοῦ στήθους αὐτοῦ· ἡ δ' αἰμόπτυσις εἶναι· ἡ αὐτὴ ὡς ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς περιόδου τῆς ἀκμῆς ἐρρήθη. — Διὰ τῆς κενώσεως τῆς κύστεως, ἐράπαξ ἢ καὶ ἐπαναληπτικῶς, διὰ τῶν βρόγχων δύναται νὰ προκληθῇ θάνατος ἢ, ἐὰν δι' ἐκτικοῦ πυρετοῦ βραδύτερον ἐκ τοῦ πυορροοῦντος σπηλαίου

δὲν ἐπέλη οὗτος, ἀρχὴ θεραπείας δι' ἐπουλώσεως ἢ διὰ ῥήξεως κένωσης τῆς κύστεως δύναται νὰ γείνη καὶ πρὸς τὴν πλευρὰν, ὅπερ σπανιώτερον, προκαλοῦσα καὶ ἐξιδρωμα, ἀλλοτε πάλιν συγχρόνως πρὸς τε τὸν βρόγχον καὶ τὴν πλευρὰν καὶ τότε ἔχομεν ὑδροπνευμοθώρακα· ἄλλας ἐπιπλοκὰς παραλείπομεν. Ἦενικὰ συμπτώματα τῆς τελευταίας ταύτης περιόδου τοῦ νοσήματός εἰσι: *τελεία ἐξάνθησις καὶ κατάπτοις*, ἰδίᾳ διὰ τοῦ ἑσπερινοῦ πυρετοῦ καὶ τῶν νυκτερινῶν ἰδρώτων, ἔνεκα τῆς διαπύσεως τῆς κύστεως, οὕτως ὥστε ἡ ὁμοιότης μεταξὺ φθίσεως ἐξ ὑδατίδων κύστεως καὶ ρυματώσεως τῶν πνευμόνων ἤθελεν εἶναι πλήρης, ἔαν ἐν τῇ πρώτῃ ὑπῆρχον αἰγαστρικαὶ *ταραχαὶ* καὶ ἡ διάρροια· καὶ νὰ μὲν ἡ βῆξις, ἡ ἐπαναληπτικὴ, ἀλλ' ἀσήμαντος κατὰ τὸ ποσὸν αἰμόπτυσις μετὰ τῶν προειρημένων φυσικῶν σημείων, διευκολύνουσι πῶς τὴν διάγνωσιν, πλὴν ἐν τῷ σταδίῳ τούτῳ τῶν ἐπιπλοκῶν ἀσυνήθη φαινόμενα δυσχεραίνουσι αὐτὴν τὰ μάλα· τότε ἡ μετὰ τὴν ῥήξιν ἀποκόλλησις καὶ ἀποχρέμψις συστατικῶν μορίων τῆς ὑδατώδους κύστεως διευκολύνουσι τὴν διάγνωσιν ὀριστικῶς, πᾶσαν δὲ ἀμφιβολίαν καὶ πιθανότητα ρυματώσεως ἀποκλείει ἡ μικροβιολογικὴ ἐξέτασις τῶν ἀποχρέμψεων.

Τοιαύτη, ἵνα παραλείψω πᾶσαν διαφορικὴν τῶν ἐπιπλοκῶν διάγνωσιν, λέγω, εἶναι ἡ συμπτωματολογικὴ εἰκὼν τοῦ νοσήματος καὶ ἡ διάγνωσις αὐτοῦ, περὶ τοῦ ὁποίου ὁ μὲν *Dunaiine* ἀναφέρει 40 περιπτώσεις μετὰ 25 θανάτων, ὁ δὲ *Marfan* 144 μετὰ 84. Ἦῖδη λέγω τινὰ καὶ περὶ τῆς ἐμῆς περιπτώσεως.

Αἰκατερίνη Β., ἑτῶν 25, ἔγγαμος καὶ ῥαπτρια τὸ ἐπάγγελμα, ἠσθένησεν αἰφνης τὴν 9 Μαρτίου 1898 μετὰ πόνου ἰσχυροῦ ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ἡμιθωρακίου· ἐπὶ 3—4 ἡμέρας ἠσθάνθη δύσπνοϊαν, ἔβηχε καὶ ἐπύρεσεν, εἶχε δὲ ἰδρώτας νυκτερινούς ἐνίοτε, καὶ βραδύτερον ἀποχρέμψις μᾶλλον σιελώδεις, λευκὰς ἢ αἰμοβαρεῖς ἢ κατὰστασις αὐτὴ διήρκεσε μέχρι τέλους τοῦ μηνός, ὅποτε ἐβελτιώθη μὲν ὀπωσοῦν. ἔβηχεν ὅμως πάλιν· ἡμέραν δὲ τινὰ βῆξασα ἀπεχρέμψατο ὀλίγον αἷμα καθαρὸν, τοῦθ' ὅπερ ἐφόβησεν αὐτὴν, καὶ κατὰ συμβουλήν ἰατροῦ ἐπιστήμονος κατέφυγεν εἰς τὸ ἡμέτερον Ἐθνικὸν Νοσοκομεῖον.

Ἡ ἀσθενὴς ὁμολογεῖ ὅτι ὑπέστη ἀλλοτε τυφοειδῆ πυρετόν, ἀρθρίτιδα καὶ νεφρολιθίαισιν· εἶναι ἐξῆσθηνημένη, ἔχει τὸ πρόσωπον ὠχρόν, ἀνααιμικὸν καὶ πλήρες ἐρηλίδων, αἰτίνες διὰ τὴν φυσικὴν τοῦ δέρματος τῆς ἀσθενοῦς λευκότητα ἐτι μᾶλλον ἐξαίρονται· βῆχει, πυρέσει καὶ ἀποχρέμπεται βλενωδῆ καὶ ἐνίοτε δι' αἵματος κεχρωσμένα· κατὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ θώρακος διακρίνομεν ἀριστερόθεν μετὰξὺ τῆς μασχαλιαίας καὶ μαζικῆς γραμμῆς ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ ἀντιστοίχου χώρου τοῦ κάτω πνευμονικοῦ λοβοῦ ἀμβλύτητα, ἀναπνοὴν ἀσθενῆ μετὰ τριζόντων· πυρετόν τὴν μὲν πρωΐαν 37°, τὸ δ' ἑσπέρας 38° περίπου· κατὰ τὸ τρίμηνον χρονικὸν διάστημα τῆς ἐν τῷ Νοσοκομείῳ νοσηλείας τῆς ἀσθενοῦς παρετηρήθησαν καὶ πυώδεις αἰμόφυρτοι ἀποχρέμψεις, ἄπαξ ἢ δις αἰμόπτυσις ἀσήμαντος ὅλως καὶ διάρροια τὸ πρῶτον ὑπὸ τύπον δυσεντεροειδῆ, συμπεσοῦσα τῇ πτώσει τοῦ πυρετοῦ. Ἡ ἀσθενὴς τῇ βοθηεῖσιν συμπτωματικῆς ὅλως θεραπείας βελτιωθείσα ἱκανῶς ἀπῆλθε κατὰ συμβουλήν ἡμῶν πρὸς ἀλλαγὴν ἀέρος.

Κατὰ μῆνα Νοέμβριον ἐπανῆλθε παραπνουμένη διὰ τὴν δυσεντεροειδῆ αὐτῆς διάρροϊαν· διηγήθη ὅτι ἀπὸ τοῦ θέρους δὲν δύναται νὰ κοιμηθῇ ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ἡμιθωρακίου ἔνεκα πόνων, τῶν ὁποίων οἱ μὲν εἶναι σταθεροὶ καὶ ἐντοπίζονται ἐκεῖ, ὅπου καὶ ἡ ἀμβλύτης ὑπάρχει· οἱ δὲ ἀσταθεῖς καὶ κατὰ πέντε λεπτά μετὰ μεγάλης ἐντάσεως ἐπαναλαμβανόμενοι καὶ παρεργόμενοι· ἐντοπίζονται δὲ καὶ οὗτοι περὶ τὰ μέσα τῆς σπονδυλικῆς στήλης καὶ ἐφ' ὅλης τῆς ἐπιφανείας τοῦ θώρακος. Οἱ πόνοι οὗτοι κατὰ τὴν πίεσιν δὲν ἐπιτείνονται, μετὰ τὴν λήψιν δὲ τροφῆς πολλάκις ἠλαττώθησαν· εἶδημα τοῦ προσώπου, τῶν χειρῶν καὶ ἰδίως ἐν τοῖς κάτω ἄκροις μόνον ἀπὸ τοῦ γόνατος μέχρι δακτύλων τοῦ ποδός ἱκανῶς ἀλγείνον ἐπεφάνη, συνάμα δὲ ἰδρώτες τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ θώρακος καθ' ὕπνον καὶ ἐν ὥρᾳ νυκτός σχεδὸν καθ' ἑκάστην καὶ ἀδυναμία.

Ἡ ἐξέτασις τῆς ἀσθενοῦς ἐπιβεβαιοῖ τὴν ἀμβλύτητα μᾶλλον περιορισμένην, ἀναπνοὴν ἀδύνατον, ἀλλ' εὐδιάκριτον καὶ συνοδευομένην ὑπὸ τριζόντων· βῆχᾳ καὶ ἀποχρέμψις βλενοπυώδεις, νομισματσοειδεῖς καὶ διαρκῶς αἱματοβαρεῖς· πυρετικὴ κίνησις μετὰξὺ 37—37½

Ἡμέραν τινά, διαρκούσης καὶ πάλιν τῆς συμπτωματικῆς θεραπείας, ἡ ἀσθενὴς ἰσχυρῶς ἔβηξε καὶ ἠσθάνθη, μετὰ τῆς μεγάλης δυσπνοίας, τὸ στόμα αὐτῆς πληρούμενον ὑπὸ ὕδατος καὶ ἄλλης μύξης παχυτέρας, τὴν ὁποίαν ἀπέπτυσεν ἐν τῷ πτυελοδοχείῳ καὶ ἀμέσως ἐπέδειξεν ἡμῖν, τυχαίως μετὰ τοῦ συναδέλφου ἱατροῦ κ. Εὐελπίδου αὐθημερόν εὐρεθεῖσιν ἐν τῇ αἰθούσῃ ἡ μύξα αὐτῆ, λευκὴ καὶ ἰκανῶς παχυσία, ἥτο μεμβράνη, ἔχουσα τάσιν ἐκ τῆς περιφερείας νὰ κυλινδρῶται, ἥτοι εἶχε καταφανῆς τὸ γνώρισμα τῆς μητρικῆς μεμβράνης τῆς τῶν ὑδατίδων κύστεως· ἔκτοτε ἤρξατο ἀποχευομένη ἄφθονα, νομισματοειδῆ, διαρκῶς ἐρυθρόχροα καὶ διαφόρου μεγέθους βλενοπουδῆ καὶ πολλακίς λευκὰ πύελα, τῶν ὁποίων μέρος πρὸς ἐξέτασιν ἐδόθη τῷ συναδέλφῳ ἱατρῷ κ. Γαβριηλίδῃ.— Ἡ ἀσθενὴς τὸ πρῶτον ὁμολογεῖ, ὅτι ἀπὸ πολλοῦ παρετήρει ἐν τοῖς πτυέλοις μικρὰς, στρογγύλας, ὡσεὶ ἐρεθίνθου καὶ λεπτοκαρῦου τὸ μέγεθος, φουσαλίδας καὶ ἐνίοτε μικρὰς λεπτὰς μεμβράνας, ἃς ἐθεώρει φυσικὰ τῶν πτυέλων αὐτῆς συστατικὰ· ὅτι δὲ ταῦτα πάντα μετὰ πόνον ἐξήρχοντο καὶ ἠσθάνετο, καὶ μέχρι πρὸ ὀλίγων ἔτι ἡμερῶν, ὅτι ἐκ τῆς σταθερᾶς ἐστίας τῶν πόνων τὴν ἐξοδὸν εἶχον· ἡ ἀσθενὴς διὰ τῆς ἀπελάσεως τῆς μητρικῆς μεμβράνης αἰσθάνεται ἤδη ἐαυτὴν σχεδὸν θεραπευθεῖσιν, οἱ ἰδρωτῆς τέλειον ἔπαυσαν, τὸ οἶδημα κατέπεσε καὶ οἱ τε σταθεροὶ καὶ οἱ πλάνητες ἡ ἀσταθεῖς πόνοι μετὰ τῶν ἐρηλίδων ἐξηλείφθησαν· σημείον πυρετοῦ οὐδ' ἐλάχιστον, βήξ σπανιώτερα, ἀποχρέμψεις ὀλιγώτεραι, τὸ πλεῖστον λευκαί, ὑπερύθροι καὶ αὐτομάτως πλέον γινόμεναι, ὁ δὲ δυσεντεροειδῆς κατάρρους εἰς βελτίονα κατάστασιν ἕνεκα τῆς τοπικῆς θεραπείας, ἡ δ' ἀμβλύτης 12 ἑκατοστ. μήκος πρὸς 8 περιπου πλάτος ἔχουσα, εἶναι πολλῶ τῆς ἀρχικῆς ἠλαττωμένη κατὰ τε τὸ μέγεθος καὶ τὸ ποῖον· περιπλέον ἐπὶ τῆς ὑπαμβλύτητος οὐδεὶς ἀκούεται σπηλαιώδης ἦχος, ἀπεναντίας ἡ ἀναπνοὴ καλὴ, μόνον δὲ μετὰ τεχνητὴν ἰσχυρὰν βήχα ἤκουε τις ἐπὶ τινὰς ἡμέρας φύσημα ἰσχυρὸν ὡσεὶ βιταίας ἐξόδου ἄερος, τὸν ὁποῖον δι' ἰσχυρᾶς πίσεως ἐλαστικοῦ ἀπίου ἐξάγομεν· ἀλλ' ἀπὸ τινῶν ἡμερῶν καὶ τὸ φύσημα τοῦτο δὲν εἶναι καταληπτόν.

Ἡ ἀσθενὴς ἔχει κλῶς, βήχει σπανιώτερον καὶ ἀποχρέμπεται ὀλιγώτερον, ὑποφέρει μόνον ἐλαφρῶς ἐκ τοῦ κατάρρου τοῦ ἀπευθυμένου.

Τοιαύτη καὶ ἡ περίπτωσις ἡμῶν ἤδη συλλιάσωμεν αὐτὴν κατὰ τὰ προσηρημένα.

Ἡ ἀσθενὴς προσῆλθεν ἰδίως ἐν ἀκμῇ τοῦ νοσήματος· βήξ, δύσπνοια, πυρετός, νυκτερινοὶ ἰδρωτῆς αἵματι διητημένοι ἀρ' ἐνός, ἀμβλύτης, τρίζοντες καὶ κριγμοὶ εἰς τὰς κορυφὰς (τούτους δὲν ἀνέφερον, διότι ἐκ λήθης δὲν ἐσημείωσα ἐν τῷ πινακίῳ, ἀλλ' ἐνθυμοῦμαι, ὡς ἐνθυμείται αὐτὰς καὶ ὁ συναδέλφος κ. Κρίσπης, ὁ ἐπὶ τινὰ χρόνον θεραπεύσας τὴν ἀσθενῆ καὶ εἰς τὴν ἐμπειρίαν τοῦ ὁποῖου μεγάλῃν ἔγω ἐμπιστοσύνην), πάντα ταῦτα καὶ ἡ περὶ τὴν ἐξέτασιν τῶν πτυέλων παραμέλησις ἐπέβαλον καὶ εἰς ἐμὲ τὴν αὐτὴν τοῦ φίλου ἱατροῦ διαγνώσιν τῆς ρυματιώσεως, τῆς ὁποίας δευτεροπαθῆς ἐπιγενόμενον παρεδέχθη πῖθον πλευριτικὸν ἐξιδρωμα μὴ ἐπιβεβαιωθὲν ὅμως διὰ τῆς παρακεντήσεως· κατὰ τὴν δευτέραν προσέλευσιν ἡ ἀσθενὴς καὶ πάλιν ὡς τοιαύτη ἐνεγράφη, ὅτε ἡ ῥήξις τῆς κύστεως καὶ τῆς μητρικῆς μεμβράνης καὶ ἡ ἀποχρέμψις μετὰ πολλῶν ἄλλων τεμαχίων λεπτοτέρων μεμβρανῶν ἐβεβαίωσε τὴν φύσιν τοῦ νοσήματος, τὴν ὁποίαν ἔπειτα ἐκύρωσε καὶ ἡ τῶν πτυέλων ὑπὸ τοῦ φίλου ἡμῶν κ. Γαβριηλίδου ἐξέτασις. Ταῦτα λέγω περὶ τῆς διαγνώσεως, ἵνα ἀποδείξω τὸ ἐπ' ἐμοὶ πόσον δίκαιον ἔχουσιν οἱ συγγραφεῖς ἱατροὶ ἐκ τῆς ῥήξεως τῆς ὑδατίδος τὴν ἐξήγησιν καὶ βεβαιότητα τοῦ νοσήματος ἀναμείνοντες. Φαντάσθητε καὶ τὰς ἐπιπλοκάς καὶ μάλιστα τὴν τῆς ρυματιώσεως, ἥτις κατὰ τὸν Lebert τρεῖς ἐπὶ 13 περιπτώσεων ὑδατίδων παρετηρήθη, καὶ ἀναμετρήσατε τὰς διαγνωστικὰς δυσκολίας.

Μετὰ τὰ ὀλίγα ταῦτα περὶ διαγνώσεως τῆς ὑδατώδους κύστεως ἔβημεν, καὶ εἰς τὸ συμπτωματολογικὸν καὶ ἰδωμεν, ἐὰν ἡ περίπτωσις αὕτη ἐνέχη τι τὸ διαφέρον.

Ὁ πυρετός, περὶ τοῦ ὁποῖου οἱ συγγραφεῖς οὐδὲν θετικὸν λέγουσι, παρατηρεῖται, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ ὑπαχθῆ καὶ εἰς ὠρισμένον τινα τύπον· ἐκ τῆς θερμομετρικῆς κλίμακος τῆς ληφθείσης κατὰ τὴν πρώτην νοσηλείαν τῆς ἀσθενούς πείθεσθε ὅτι ὁ πυρετός οὗτος παρὰ τῆ

ἀσθενεί ἔχει τύπον συνεχῆ ὑρέσιμον καὶ ὅτι ἐν τῷ φυσιολογικῷ μεταγχιμῷ 36°—37° τὸν αὐτὸν τύπον διετήρησεν ἐκ δὲ τῆς δευτέρας θερμμετρικῆς κλίμακος τῆς ληρθείσης κατὰ τὴν δευτέραν εἰσοδον, καθ' ὃν χρόνον ὁ ἤδη διάτρητος βρόγχος ἀνευρόνθη καὶ ἀφῆκεν ἐλευθέραν τὴν ἐξοδον τῆς κύστεως, πείθεσθε, ὅτι προύκειτο ἀπλῶς περὶ πυρετοῦ τοῦ αὐτοῦ τύπου, ἔχοντος ἠπιώτατον χαρακτήρα.

Περὶ ἰδρωμάτων ἐπίσης οὐδὲν ἀνέγνω· εἶχον δ' οὗτοι, ὡς παρατηρήσατε, τοῦτο τὸ χαρακτηριστικόν, ὅτι περιωρίζοντο εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν θώρακα μόνον.

Τὸ οἰδημα ὑπῆρχεν ἐπὶ τοῦ προσώπου, τῶν χειρῶν καὶ ἀπὸ τοῦ γόνατος μέχρι δακτύλων τῶν ποδῶν.

Ἄπαντα ταῦτα, πυρετός, ἰδρῶς, οἰδημα, ἐρυθρίδες καὶ οἱ πόνοι αὐτοὶ ἐξηλείφθησαν ἅμα τῇ ἀπογέμψει τῆς κύστεως, τῆς ὁποίας μέρος καὶ διὰ τῆς διαπύσεως ὀλονεν ἐξχρανίζεται.

Ἐξ ἁπάντων τῶν φαινομένων καὶ τοῦ τελικοῦ τῆς θεραπείας ἀποτελέσματος δικαιοῦμαι νὰ φρονῶ, ὅτι προύκειτο περὶ ὑδατώδους κύστεως μικροῦ μεγέθους».

Ὁ κ. **Νούλης** ἐρωτᾷ, εἴαν παρατηρήη καὶ ἡ κνίδωσις κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νόσου, ὡς πρὸς δὲ τὴν αἰτιολογίαν προσβέβηκε, ὅτι αἱ ὑδατίδες τῶν πνευμόνων εἰσι σπάνια παρ' ἀνθρώποις, συχνὰ δὲ παρὰ προβάτοις, διότι παρὰ τούτοις εἰσδύει τὸ αἷριον διὰ τῶν ἀναπνευστικῶν ὁδῶν.

Ὁ κ. **Κελαϊδίτης** ἐρωτᾷ, μὴ τὸ οἰδημα ἦτο ἐρυθηματώδες ἢ ἐρυσιπελατώδες πᾶς ἐξηγήσῃ τοῦτο καὶ εἴαν ἐγένετο μικροσκοπικὴ ἔρευνα τῶν πτυέλων, διότι οὕτω ἦτο δυνατόν ν' ἀποκλεισθῇ ἡ φυματίωσις ἐν καρπῷ πρὶν ἢ ἀπόχρεμψις ἀποδείξῃ ὑδατίδας.

Ὁ κ. **Διμαράκης** παρατηρεῖ ὅτι, εἴαν τὸ οἰδημα κατεῖχε τὰ κατώτερα ἄκρα, ἠδύνατο νὰ προέρχηται καὶ ἐκ φλεβίτιδος ὀδονηρίας, καθ' ὅσον μάλιστα τοῦτο εἶναι δυνατόν νὰ προέλθῃ ἐντεκα ἐμπνήσεως τοῦ βύλακος.

Α. Χρησιδής.—Κνίδωσις δὲν παρατηρήθη, τὸ δὲ οἰδημα δὲν ἦτο ἐρυσιπελατώδες, ἀλλὰ λευκὸν καὶ ἀλγεινόν. Τὸ σύμπτωμα τοῦτο ἐξηγήσῃ ὡς ρύσινος ἀγγειο-

κινητικῆς, διότι, ἅμα κενωθέντος τοῦ βύλακος τῶν ὑδατίδων, ταχέως ἐξηλείφθη.

Ὁ κ. **Πρόεδρος** ἀνακοινεῖ τὰ ἔξῃς:

Κύριοι,

Ἄγω νὰ περιγράψω ὑμῖν δύο περιπτώσεις κύστεων ὑδατίδων, ἃς ἐνεγείρησα μετ' ἐπιτυχίας.

Πρὸ 4 περίπου ἐτῶν προσεκλήθητι εἰς συμβούλιον εἰς Κοντοσκάλιον παρὰ τινὶ ἀσθενεῖ ἐκ Μυτιλήνης· ἔμαθον δέ, ὅτι ἡ πάσχουσα, γυνὴ ἑγγαμος, 30 περίπου ἐτῶν, ἔπασχεν ἀπὸ τριῶν ἐτῶν ὅτι, μαστίζουσης τότε τὴν εἰρημένην πόλιν τῆς ἐπιδημικῆς γρίπης, προσεβλήθη καὶ αὕτη, διὸ καὶ ἔμεινε κλινῆρης ἐπὶ 2 περίπου μῆνας, καὶ ὅτι κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἔσχε 3—4 αἰμοπτύσεις· ἀκολούθως ἡ ἀσθενὴς ἀπηλλάγη μὲν τῆς νόσου ταύτης, ἀλλ' ἔκτοτε ἔμεινε ἐξησθημένη, οἱ δ' ἐγγῶριοι ἰατροὶ ἐθεράπευσαν αὐτὴν ὡς φθισικὴν ἐπὶ τέλους δὲ ὁ σύζυγος, βλέπων ὅτι ἡ ἀσθενὴς ἐπὶ τρία ἔτη δὲν ἐθεραπεύετο, μετήγαγεν αὐτὴν εἰς τὴν πρωτεύουσάν, ἐφ' ᾧ μετ' ἄλλων συναδέλφων προσεκλήθητι καὶ ἐγώ· οὕτω δὲ ἐκ τοῦ ἀναμνηστικοῦ πλὴν τῆς γρίπης οὐδὲν ἕτερον ἄξιον λόγου ἠδυνήθημεν νὰ ἐξαγάγωμεν. Ἦδη ἡ ἀσθενὴς ἦτο ἀπύρετος, ἔβηγεν ὀλίγον ξηρῶς καὶ ἡ θρεψίς αὐτῆς σχετικῶς καλὴ· οὐδεμίαν ἠσθάνετο δύσπνοίαν, ἡ δ' ἐπίκρουσις καὶ ἀκρόασις τοῦ θώρακος πανταχοῦ φυσιολογικαί· μόνον ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὑποκλειδίου χώρας ὑπῆρχεν ἀπόλυτος ἀμβλύτης περιγεγραμμένη μεγέθους γηνείου ὄρου καὶ ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς ἀμβλείας ταύτης χώρας ἔλειπον ἐντελῶς τὸ τε ἀναπνευστικὸν ψιθύρισμα καὶ αἱ δονήσεις τῆς φωνῆς. Πρὸ τῶν δεδομένων τούτων ἅπαντες οἱ συναδέλφοι ἀπέκλεισαν τὴν φυματίωσιν, ἀλλ' ἄλλος ἄλλην ὠρίζε διαγνώσιν (πλευριτικὸν ἐξιδρωμα περιτεθλακωμένον, νεόπλασμα τοῦ πνεύμονος καὶ ἰδίως καρκίνον). Ἐγὼ δέ, βρασιθεὶς ἀρ' ἐνὸς ἐπὶ τῆς καλῆς καταστάσεως τῆς ἀσθενούς, πασχούσης ἀπὸ τριῶν ἐτῶν, καὶ ἐπὶ τῆς σπανιότητος τῶν πλευριτικῶν ἐξιδρωμάτων τῆς κορυφῆς ἐξ ἄλλου, ἐφοῦσα διὰ τῆς ἀποκλειστικῆς μεθόδου εἰς τὴν πιθανὴν διαγνώσιν κύστεως ὑδατίδων τοῦ δεξιῦ πνεύμονος. Καὶ πράγματι, γενομένης δοκιμαστικῆς παρακέντησεως, ἐξήχθη ὑγρὸν διαυγές,

Ἡμέραν τινά, διαρκούσης καὶ πάλιν τῆς συμπτωματικῆς θεραπείας, ἡ ἀσθενὴς ἰσχυρῶς ἐβήξε καὶ ἠσθάνθη, μετὰ τῆς μεγάλης δυσπνοίας, τὸ στόμα αὐτῆς πληρούμενον ὑπὸ ὕδατος καὶ ἄλλης μύξης παχυτέρας, τὴν ὁποίαν ἀπέπτυσεν ἐν τῷ πτυελοδοχείῳ καὶ ἀμέσως ἐπέδειξεν ἡμῖν, τυχαίως μετὰ τοῦ συναδέλφου ἰατροῦ κ. Εὐελπίδου ἀθημερὸν εὐρεθεῖσιν ἐν τῇ αἰθούσῃ ἡ μύξαι αὐτῆ, λευκὴ καὶ ἰκανῶς παχεῖα, ἦτο μεμβράνη, ἔχουσα τάσιν ἐκ τῆς περιφερείας νὰ κυλινδρῶται, ἦτοι εἶχε καταρανὲς τὸ γινώρισμα τῆς μητρικῆς μεμβράνης τῆς τῶν ὑδατιδῶν κύστεως· ἔκτοτε ἤρξατο ἀποχρεμπτομένη ἄφθονα, νομισματοειδῆ, διαρκῶς ἐρυθρόχροα καὶ διακρόου μεγέθους βλενοπυώδη καὶ πολλάκις λευκὰ πτύελα, τῶν ὁποίων μέρος πρὸς ἐξέτασιν ἐδόθη τῷ συναδέλφῳ ἰατρῷ κ. Γαβριηλίδῃ.— Ἡ ἀσθενὴς τὸ πρῶτον ὁμολογεῖ, ὅτι ἀπὸ πολλοῦ παρετῆρει ἐν τοῖς πτυέλοις μικρὰς, στρογγύλας, ὡσεὶ ἐρεθίνθου καὶ λεπτοκαρπύου τὸ μέγεθος, φουσαλίδας καὶ ἐνίοτε μικρὰς λεπτὰς μεμβράνας, ἃς ἐθεώρει φυσικὰ τῶν πτυέλων αὐτῆς συστατικὰ· ὅτι δὲ ταῦτα πάντα μετὰ πόνον ἐξήρχοντο καὶ ἠσθάνετο, καὶ μέχρι πρὸ ὀλίγων ἔτι ἡμερῶν, ὅτι ἐκ τῆς σταθερᾶς ἐστίας τῶν πόνων τὴν ἐξοδὸν εἶχον· ἡ ἀσθενὴς διὰ τῆς ἀπελάσεως τῆς μητρικῆς μεμβράνης αἰσθάνεται ἤδη ἑαυτὴν σχεδὸν θεραπευθεῖσιν, οἱ ἰδρωτὲς τέλειον ἔπαυσαν, τὸ οἶδημα κατέπεσε καὶ οἱ τε σταθεροὶ καὶ οἱ πλάνητες ἢ ἀσταθεῖς πόνοι μετὰ τῶν ἐφηλίδων ἐξήλειφθησαν· σιμείον πυρετοῦ οὐδ' ἐλάχιστον, βήξ σπανιωτέρα, ἀποχρέμψις ὀλιγώτεραι, τὸ πλεῖστον λευκαί, ὑπέρυθροι καὶ αὐτομάτως πλέον γινόμεναι, ὁ δὲ δυσεντεροειδὴς κατάρρους εἰς βελτίονα κατάστασιν ἕνεκα τῆς τοπικῆς θεραπείας, ἡ δ' ἀμβλύτης 12 ἑκατοστ. μῆκος πρὸς 8 περιπου πλάτος ἔχουσα, εἶνα: πολλῶ τῆς ἀρχικῆς ἠλαττωμένη κατὰ τε τὸ μέγεθος καὶ τὸ ποιόν· περιπλέον ἐπὶ τῆς ὑπαμβλύτητος οὐδεὶς ἀκούεται σπηλαιώδης ἤχος, ἀπεναντίας ἡ ἀναπνοὴ καλὴ, μόνον δὲ μετὰ τεχνητὴν ἰσχυρὰν βήχα ἤκουέ τις ἐπὶ τινας ἡμέρας φύσημα ἰσχυρὸν ὡσεὶ βιαίας ἐξόδου ἀέρος, τὸν ὁποῖον δι' ἰσχυρᾶς πίεσεως ἐλαστικοῦ ἀπίου ἐξάχουμεν· ἀλλ' ἀπὸ τινῶν ἡμερῶν καὶ τὸ φύσημα τοῦτο δὲν εἶνα: καταληπτόν.

Ἡ ἀσθενὴς ἔχει καλῶς, βήχει σπανιωτέρων καὶ ἀποχρέμπεται ὀλιγώτερον, ὑποφέρει μόνον ἐλατρώως ἐκ τοῦ κατάρρου τοῦ ἀπευθυσμένου.

Τοιαύτη καὶ ἡ περίπτωσις ἡμῶν· ἤδη σχολιάσωμεν αὐτὴν κατὰ τὰ προειρημένα.

Ἡ ἀσθενὴς προσῆλθεν ἰδίως ἐν ἀκμῇ τοῦ νοσήματος· βήξ, δύσπνοια, πυρετός, νυκτερινοὶ ἰδρωτὲς αἱματι· διητημένοι ἀρ' ἐνός, ἀμβλύτης, τρίζοντες καὶ κοίτημοι εἰς τὰς κορυφὰς (τούτους δὲν ἀνέφερον, διότι ἐκ λήθης δὲν ἐσημείωσα ἐν τῷ πινακίῳ, ἀλλ' ἐνθυμούμαι· ὡς ἐνθυμείται αὐτὰς καὶ ὁ συναδέλφος κ. Κρίσπης, ὁ ἐπὶ τινὰ χρόνον θεραπεύσας τὴν ἀσθενῆ καὶ εἰς τὴν ἐμπειρίαν τοῦ ὁποῖου μεγάλην ἔχω ἐμπιστοσύνην), πάντα ταῦτα καὶ ἡ περὶ τὴν ἐξέτασιν τῶν πτυέλων παραμέλησις ἐπέβαλον καὶ εἰς ἐμὲ τὴν αὐτὴν τοῦ φίλου ἰατροῦ διάγνωσιν τῆς ρυματιώσεως, τῆς ὁποίας δευτεροπαθὲς ἐπιγενόμενον παρεδέχθη πηθνὸν πλευριτικὸν ἐξιδρωμα μὴ ἐπιθεβαιωθὲν ὅμως διὰ τῆς παρακεντήσεως· κατὰ τὴν δευτέραν προσέλευσιν ἡ ἀσθενὴς καὶ πάλιν ὡς τοιαύτη ἐνεγράφη, ὅτε ἡ ῥήξις τῆς κύστεως καὶ τῆς μητρικῆς μεμβράνης καὶ ἡ ἀποχρέμψις μετὰ πολλῶν ἄλλων τεμαχίων λεπτοτέρων μεμβρανῶν ἐβεβαίωσε τὴν φύσιν τοῦ νοσήματος, τὴν ὁποίαν ἔπειτα ἐκύρωσε καὶ ἡ τῶν πτυέλων ὑπὸ τοῦ φίλου ἡμῶν κ. Γαβριηλίδου ἐξέτασις. Ταῦτα λέγω περὶ τῆς διαγνώσεως, ἵνα ἀποδείξω τὸ ἐπ' ἐμοὶ πόσον δίκαιον ἔχουσιν οἱ συγγραφεῖς ἰατροὶ· ἐκ τῆς ῥήξεως τῆς ὑδατιδος τὴν ἐξήγησιν καὶ βεβαιότητα τοῦ νοσήματος ἀναμένοντες. Φαντάσθητε καὶ τὰς ἐπιπλοκάς καὶ μάλιστα τὴν τῆς ρυματιώσεως, ἣτις κατὰ τὸν Lebert τρεῖς ἐπὶ 13 περιπτώσεων ὑδατιδῶν παρατηρήθη, καὶ ἀναμετρήσατε τὰς διαγνωστικὰς δυσκολίας.

Μετὰ τὰ ὀλίγα ταῦτα περὶ διαγνώσεως τῆς ὑδατιδώδους κύστεως ἔλθωμεν, καὶ εἰς τὸ συμπτωματολογικὸν καὶ ἴδωμεν, ἐὰν ἡ περίπτωσις αὐτὴ ἐνέχη τι τὸ διαφέρον.

Ὁ πυρετός, περὶ τοῦ ὁποῖου οἱ συγγραφεῖς οὐδὲν θετικὸν λέγουσι, παρατηρεῖται, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ ὑπαχθῆ καὶ εἰς ὠρισμένον τινὰ τύπον· ἐκ τῆς θερμομετρικῆς κλίμακκος τῆς ληφθεῖσης κατὰ τὴν πρώτην νοσηλείαν τῆς ἀσθενούς πείθεσθε ὅτι ὁ πυρετός οὗτος παρὰ τῆ

ἀσθενεί ἔχει τύπον συνεχῆ ὑφέσιμον καὶ ὅτι: ἐν τῷ φυσιολογικῷ μεταχρῆμῷ 36⁰ — 37⁰ τὸν αὐτὸν τύπον διετήρησεν· ἐκ δὲ τῆς δευτέρας θερμομετρικῆς κλίμακος τῆς ληρθείσης κατὰ τὴν δευτέραν εἰσοδον. καθ' ὃν χρόνον ὁ ἤδη διάτρητος βρόγχος ἀνευρύνθη καὶ ἀφῆκεν ἐλευθέραν τὴν ἐξοδον τῆς κύστεως, πείθεισθε, ὅτι προύκειτο ἀπλῶς περὶ πυρετοῦ τοῦ αὐτοῦ τύπου, ἔχοντος ἠπιώτατον χαρακτήρα.

Περὶ ἰδρωμάτων ἐπίσης οὐδὲν ἀνέγνω· εἶχον δ' οὗτοι, ὡς παρετηρήσατε, τοῦτο τὸ χαρακτηριστικόν, ὅτι περιωρίζοντο εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν θώρακα μόνον.

Τὸ οἴδημα ὑπῆρχεν ἐπὶ τοῦ προσώπου, τῶν χειρῶν καὶ ἀπὸ τοῦ γόνατος μέχρι δακτύλων τῶν ποδῶν.

Πάντα ταῦτα, πυρετός, ἰδρώς, οἴδημα, ἐρυθρίδες καὶ οἱ πόνοι αὐτοὶ ἐξηλείφθησαν ἅμα τῇ ἀποχρέμψει τῆς κύστεως. τῆς ὁποίας μέρος καὶ διὰ τῆς διαπυήσεως ὅλον ἐξαφανίζεται.

Ἐξ ἀπάντων τῶν φαινομένων καὶ τοῦ τελικοῦ τῆς θεραπειᾶς ἀποτελέσματος δικαιοῦμαι νὰ φρονῶ, ὅτι προύκειτο περὶ ὑδατώδους κύστεως μικροῦ μεγέθους·

Ὁ κ. **Νούλης** ἔρατῶ, εἰάν παρετηρήθη καὶ ἡ κνίδωσις κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νόσου, ὡς πρὸς δὲ τὴν παθογένειαν προσέβηται, ὅτι αἱ ὑδατίδες τῶν πνευμόνων εἰσὶ σπάνια παρ' ἀνθρώποις, συχνὰ δὲ παρὰ πρῶτατος, διότι παρὰ τούτοις εἰσδύει τὸ ἄριον διὰ τῶν ἀναπνευστικῶν ὁδῶν.

Ὁ κ. **Κελαϊδίτης** ἔρατῶ, μὴ τὸ οἴδημα ἦτο ἐρυθρηματώδες ἢ ἐρυσιτελατώδες· πᾶς ἐξηγήθη τοῦτο καὶ εἰάν ἐγένετο μικροσκοπικὴ ἔρευνα τῶν πτελέων, διότι οἷον ἦτο θνητὸν ν' ἀποκλεισθῇ ἡ φυματώσις ἐν καρπῷ πρὶν ἢ ἀποχρεμῆσι ἀποδείξῃ ὑδατίδα.

Ὁ κ. **Διμαράκης** παρατηρεῖ ὅτι, εἰάν τὸ οἴδημα κατεῖχε τὰ κατώτερα ἄκρα, ἠδύνατο νὰ προέρχηται καὶ ἐκ φλεβίτιδος ὀδοντηρᾶς, καὶ ὅσον μάλιστα τοῦτο εἶναι θνητὸν νὰ προέλθῃ ἐνεκα ἐμπύρεως τοῦ βύλακος.

Α. Χρησιδης.—Κνίδωσις δὲν παρετηρήθη, τὸ δὲ οἴδημα δὲν ἦτο ἐρυσιτελατώδες, ἀλλὰ λευκὸν καὶ ἀλγεινόν. Τὸ σύμπτωμα τοῦτο ἐξήγησα ὡς ρέσιως ἀγγιω-

κινητικῆς, διότι, ἅμα κενωθέντος τοῦ βύλακος τῶν ὑδατίδων, ταχέως ἐξηλείφθη.

Ὁ κ. **Πρόεδρος** ἀνακοινεῖ τὰ ἐξῆς:

Κύριοι,

«Ἐγὼ νὰ περιγράψω ὑμῖν δύο περιπτώσεις κύστεων ὑδατίδων, ἃς ἐνεγείρησα μετ' ἐπιτυχίας.

Πρὸ 4 περίπου ἐτῶν προσεκλήθητι εἰς συμβούλιον εἰς Κοντοσκάλιον παρὰ τινι ἀσθενεῖ ἐκ Μυτιλήνης· ἔμαθον δέ, ὅτι ἡ πάσχουσα, γυνὴ ἑγγαμος, 30 περίπου ἐτῶν, ἔπασχεν ἀπὸ τριῶν ἐτῶν· ὅτι, μαστιζούσης τότε τὴν εἰρημένην πόλιν τῆς ἐπιδημικῆς γρίππης, προσεβλήθη καὶ αὐτῇ, διὸ καὶ ἔμενε κληίρης ἐπὶ 2 περίπου μῆνας, καὶ ὅτι κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἔσχε 3 — 4 αἰμοπτύσεις· ἀκολούθως ἡ ἀσθενὴς ἀπηλλάγη μὲν τῆς νόσου ταύτης, ἀλλ' ἔκτοτε ἔμενε ἐξησθημένη. οἱ δ' ἐγγώριοι ἰατροὶ ἐθεράπευσαν αὐτὴν ὡς φθισικὴν· ἐπὶ τέλους δὲ ὁ σύζυγος, βλέπων ὅτι ἡ ἀσθενὴς ἐπὶ τρία ἔτη δὲν ἐθεραπεύετο, μετήγαγεν αὐτὴν εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ἐρ' ᾧ μετ' ἄλλων συναδελφῶν προσεκλήθητι καὶ ἐγὼ· οὕτω δὲ ἐκ τοῦ ἀναμνηστικοῦ πλὴν τῆς γρίππης οὐδὲν ἕτερον ἄξιον λόγου ἠδυνήθημεν νὰ ἐξαγγάγωμεν. Ἦδη ἡ ἀσθενὴς ἦτο ἀπύρετος, ἔβηχεν ὀλίγον ξηρῶς καὶ ἡ θρέψις αὐτῆς σχετικῶς καλὴ· οὐδεμίαν ἠσθάνετο δύσπνοιαν. ἡ δ' ἐπίκρουσις καὶ ἀκρόασις τοῦ θώρακος πανταχοῦ φυσιολογικαὶ μόνον ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὑποκλειδίου χώρας ὑπῆρχεν ἀπόλυτος ἀμβλύτης περιγεγραμμένη μεγέθους γηνείου φού καὶ ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς ἀμβλείας ταύτης χώρας ἔλειπον ἐντελῶς τὸ τε ἀναπνευστικὸν ψιθύρισμα καὶ αἱ δονήσεις τῆς φωνῆς. Πρὸ τῶν διδομένων τούτων ἅπαντες οἱ συναδελφοὶ ἀπέκλεισαν τὴν φυματίωσιν, ἀλλ' ἄλλος ἄλλην ὥριζε διάγνωσιν (πλευριτικὸν ἐξιδρώμα περιτεβλακωμένον, νεόπλασμα τοῦ πνευμονος καὶ ἰδίως καρκίνον). Ἐγὼ δέ, βασισθεὶς ἀρ' ἐνὸς ἐπὶ τῆς καλῆς καταστάσεως τῆς ἀσθενούς, πασχούσης ἀπὸ τριῶν ἐτῶν, καὶ ἐπὶ τῆς σπανιότητος τῶν πλευριτικῶν ἐξιδρωμάτων τῆς κορυφῆς ἐξ ἄλλου, ἐφθασα διὰ τῆς ἀποκλειστικῆς μεθόδου εἰς τὴν πιθανὴν διάγνωσιν κύστεως ὑδατίδων τοῦ δεξιοῦ πνευμονος. Καὶ πράγματι, γινομένης δοκιμαστικῆς παρακιντήσεως, ἐξήλθη ὑγρὸν διαυγές,

χαρακτηριστικὸν τῶν ὑδατίδων, βεβαιωθὲν καὶ διὰ μικροσκοπικῆς καὶ χημικῆς ἐξετάσεως. Ἡ παρακέντησις ἐγένετο μέχρι τελείας κενώσεως τῆς κύστεως. Ἀκολούθως δὲ ἡ ἀσθενὴς εἰσῆχθη εἰς τὸ Ἱερεμίειον νοσοκομεῖον ὅπως ἐγχειρηθῆ· ἀλλ' ἐκεῖ ἀνέβαλλεν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν νὰ δεγθῆ τὴν ἐγχείρησιν, ἄλλως δὲ καὶ ἡ γενικὴ αὐτῆς κατάστασις ἐπέτρεπε τὴν ἀναβολὴν ταύτην ἐν τῷ μεταξῦ ὅμως ἐγορήγουν αὐτῇ ἐσωτερικῶς καθ' ἐκάστην 0,40 γραμμαρ. αἰθερίου ἐκχυλίσματος ἀρρενοπερίδος (extrait éthéré de fougère mâle). Ἡ διαμονὴ αὐτῆς ἐν τῷ νοσοκομείῳ παρετάθη ἐπὶ δύο μῆνας καὶ ἡ ἐγχείρησις δὲν ἐγένετο, ἀλλὰ καὶ ἡ κύστις δὲν ἀνεγεννήθη. Ἐπίσης ἔκτοτε, ἀπὸ 4 ἐτῶν, διατελεῖ ἐν ἀρχῇ ὑγείᾳ καὶ ἄνευ ἀνασχηματισμοῦ τῆς κύστεως.

Βεβαίως ἔχομεν πολλὰ παραδείγματα κύστεως ὑδατίδων, ἰαθείσης δι' ἀπλῆς παρακέντησεως μέχρι τελείας κενώσεως, ἀλλ' ἄρα γε καὶ τὸ αἰθερίου ἐκχυλίσμα τῆς ἀρρενοπερίδος δὲν συνετέλεσε πρὸς ὀριστικὴν ἴασιν; εἶδόν που συνιστώμενον τὸ φάρμακον τοῦτο κατὰ τῶν ὑδατίδων, διὸ συνιστῶ αὐτὸ καὶ ἐγὼ εἰς τοὺς ἀξιότιμους συναδέλφους ὅπως, εὐκαιρίας διδομένης καὶ ἐν ἐλλείψει ριζικωτέρων μέσων, δοκιμάσωσι τὸ φάρμακον τοῦτο καὶ ἐν ἀπωτέρω μέλλοντι ὑποβάλλωσι τὰς παρατηρήσεις αὐτῶν.

Ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει προέκειτο περὶ νεάνιδος 24 περίπου ἐτῶν καὶ πασχούσης ἀπὸ 3 ἐτῶν. Καθ' ὅλον τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ἰεθεραπεύετο ὡς φθισικῆ, ὅτε δὲ τὸ πρῶτον ἐπεσκέφθη αὐτὴν ἐν συμβουλίῳ μετὰ τοῦ κ. Εὐθυβοῦλη, οὐδὲν σημεῖον φυματώσεως ἀνεύρομεν, ἀλλὰ μόνον τὰ συμπτώματα ἀριστεροῦ πλευριτικοῦ ἐξιδρώματος, καταλαμβάνοντος ὅλον τὸ ἀριστερὸν ἥμισυ τοῦ θώρακος, τουτέστιν ἀμβλύτητα ἀπόλυτον ἀπὸ τῆς κορυφῆς μέχρι τῆς βάσεως τοῦ ἀριστεροῦ θώρακος ἐμπροσθεν καὶ ὀπισθεν, ὡς καὶ ἔλλειψιν ἀναπνευστικοῦ ψιθύρου καὶ δονήσεων φωνῆς, παρεκτόπισιν τῆς καρδίας πρὸς τὸ δεξιὸν χεῖλος τοῦ στήθους καὶ δύσπνοιαν ἄνευ πυρετοῦ. Παρακέντησεως δὲ γενομένης, ἐξήχθη ὑγρὸν διχυρόστατον χαρακτηριστικὸν κύστεως ὑδατίδων ἀφ' ἑτέρου ἢ μὲν χημικῆς ἐξετάσεως ἀπέδειξεν ἔλλειψιν λευκώματος καὶ τὴν ἄφθονον παρουσίαν γλωριούχων ἀλάτων (νατρίου

κλ.), ἡ δὲ μικροσκοπικὴ τὴν ὑπαρξίν ἀγίστρων κλ. Οὕτω λοιπὸν διαπιστωθείσης τῆς δικυνώσεως κύστεως ὑδατίδων τοῦ ἀριστεροῦ πνεύμονος προεξεγούσων μᾶλλον πρὸς τὴν ὑπεζωκότα (περίπτωσης σπανιωτέρα), ἡ ἐγχειρήσις ἐκρίθη ἀναγκαίᾳ πρὸς τελείαν θεραπείαν. Πράγματι δὲ ἡ πάσχουσα εἰσῆλθε μετὰ πέντε ἡμέρας εἰς τὸ Ἱερεμίειον νοσοκομεῖον καὶ ἐκεῖ ἐνεχείρησα αὐτήν, τουτέστι διὰ τομῆς εὐρείας κατὰ τὸ 8ον μεσοπλευρίον διάστημα διήνοιξα τὸν πλευρικὸν καὶ πνευμονικὸν ὑπεζωκότα, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ αὐτὴν τὴν κύστιν, ἐξ ἧς ἐξήλθον ἄφθονοι μικραὶ κύστεις θυγατέρες (kystes filles) μετὰ τοῦ ὑγροῦ, ὅπερ ἐφαίνετο ὀλίγον τεθολωμένον. Μετὰ ταῦτα δὲ κατώρθωσα διὰ τῆς αὐτῆς εἰσόδου ν' ἀραιρώσω δι' ἀποκολλήσεως καὶ ὀλόκληρον τὴν ἀρχικὴν κύστιν (kyste mère), μετ' ὅ διεσωλήνωσα τὴν κοιλότητα καὶ ἡ ἀποθεραπεία ἐγένετο κανονικὴ μέχρι τελείας ἰάσεως. Τὸ δὲ μόνον ἄξιον σημειώσεως κατὰ τὴν θεραπείαν ἦτο, ὅτι κατὰ τὰς πλύσεις τῆς κοιλότητος διὰ διαλύσεως 2 % βορικοῦ ὀξέος, ὅτε αὐταὶ ἐγένοντο μετ' ὀσμῆς ἢ μέχρι πληρώσεως (πρὸς καταμέτρησιν τῆς χωρητικότητος), τὸ ἐγγεόμενον ὑγρὸν ἐξήρχετο διὰ τῶν βρόγχων καὶ τοῦ στόματος προκαλοῦν βῆχα σπασμώδη. Ὡς πρὸς τὴν παθογένειαν τῆς νόσου ταύτης παρατηρῶ, ὅτι ὁ μολυσμὸς τοῦ ὀργανισμοῦ γίνεται διὰ τοῦ κυκλοφορικοῦ συστήματος τὸ συχνότερον, διὰ τοῦ λεμφικοῦ σπανιώτερον καὶ διὰ τῶν αεροφόρων ὁδῶν σπανιώτατα ὁ τελευταῖος οὗτος τρόπος μάλιστα ἀμφισβητεῖται πολὺ καὶ ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἐλαττοῦται ὁ ἀριθμὸς τῶν παραδεχομένων. Τέλος σημειώτεον ὅτι αἱ ὑδατίδες τῶν πνευμόνων δὲν εἶναι ἐκ τῶν σπανιωτέρων, διότι κατὰ λόγον συχνότητος ἔρχονται πρῶτον τὸ ἥπαρ, εἶτα οἱ πνεύμονες μετὰ ταῦτα οἱ νεφροὶ κλ.

Ἀπέτης.— Ἀπαξ εἶδον ὑδατίδας ἐν τοῖς οἰῖσι, τῶν δὲ νεφρῶν ἐννεάκις, ὥστε αἱ τῶν νεφρῶν ὑδατίδες δὲν εἶναι σπανιώτερον τῶν πνευμονικῶν.

(Ο κ. **Ἀλεξοτορίδης** παρατηρεῖ, ὅτι ἐν ταῖς περιπτώσεσι ταύταις δὲν ἐγένετο λόγος περὶ τῆς πηγῆς τοῦ κακοῦ, ὅπερ σπουδαῖον ὑπὸ προφυλακτικὴν ἐποψίαν.

Ο κ. **Σγουρδαίος** ἐρατῶ, ἐάν ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει τοῦ κ. Προέδρου αἱ ὕδατιδες ἦσαν τοῦ ὑπεζωκότος ἢ τῶν πνευμόνων, διότι τὸ πρῶτον εἶδος δὲν παραδέχονται οἱ συγγραφεῖς.

Ο κ. **Πρόεδρος** ἀπαντᾷ, ὅτι εἶναι ἀρέλιμος ἢ γνάμη τοῦ κ. Ἀκεστορίδου ἐν τῇ ἡμετέρᾳ δευτέρᾳ περιπτώσει ἢ πάσχουσα συνηγελάζετο πρῶτα ἐν τῇ οἴκῳ μετὰ πολλῶν κατοικιδίων κινῶν, ἂν εἰς μάλιστα, κατὰ τὴν μαρτυρίαν αὐτῆς τῆς ἀσθενοῦς ἀπεπάτει πολλάκις τεμάχια ταινίας.

Ο κ. Σγουρδαίος ἔχει δίκαιον, διότι πρῶτα αἱ ὕδατιδες τοῦ ὑπεζωκότος εἰσι σπανιώταται καὶ ὑπὸ πολλῶν ἀμφισβητοῦνται. Περί δὲ ὕδατιδων τῶν οὐροφόρων ὁδῶν σημειῶ ὅτι παρετήρησα περίπτωσιν, καθ' ἣν ἡ πάσχουσα εἶχε καλικὸν τῶν νεφρῶν ὡς ἐπὶ λιθιάσεως, καὶ ἐκεῖ ὅπου περιεμένετο ἡ ἐξοδος λιθαρῶν, ἐξήλθε κύστις ὕδατιδος. Παρατηρήσαμεν μάλιστα καὶ παρομοίαν περίπτωσιν ὕδατιδος τῶν χοληφόρων ὁδῶν, ἐνθα μετὰ καλικοῦς τοῦ ἥπατος ἐξήρχοντο πολλαὶ ὕδατιδες μετὰ τῶν κοπράνων, διὸ καὶ ταῦτα πρέπει νὰ ἐξετάζωνται ἐν τοιαύταις περιπτώσεσιν.

Ο κ. **Γαβρηλίδης** εἶτα ἀναγινώσκει περιγραφὴν **περιπτώσεως πνευμονικῶν ὕδατιδων** ἐκ μέρους τοῦ Larrieux, θεραπεύεισάν καὶ ἰαθεῖσάν ἐν τῇ γαλλικῇ νοσοκομείῳ ταυτοχρόνως δὲ παρουσιάζει καὶ μικροσκοπικὸν παρασκευάσμα ἔχνοκόκκου ἀρχεγόνου καὶ τὸν ἰαθέντα ἀσθενῆ μετ' εἰκόνας ἀκτινογραφικῆς τῶν πνευμόνων.

Ἡ ἀνακοίνωσις ἔχει ὡς ἑξῆς:

Κύριοι,

«Γινώσκων ὅτι σήμερον θὰ ἐγίνετο ἀνακοίνωσις ἐπὶ ἐχνοκόκκων τῶν πνευμόνων, παρεκάλεσα τὸν κ. Larrieux νὰ μοι δώσῃ τὸ ἱστορικὸν περιπτώσεως, καθ' ἣν εἶχον ἐξετάσει μικροσκοπικῶς τὰ πτύελα καὶ κύστεις κενωθείσας δι' ἐγγειρήσεως, γενομένης ὑπὸ τοῦ εἰρημένου χειρουργοῦ τοῦ γαλλικοῦ νοσοκομείου.

Ἴδου πῶς ἔχει ἡ περίπτωσις αὕτη. Ο κ. Π. Σ., Ἀρμένιος, ἑτῶν 21, κάτοικος Ὀρτάκιοι Βοσπόρου, εἰσέρχεται τῇ 9ῃ Νοεμβρίου

1897 εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ συναδέλφου κ. Larrieux, παρουσιάζων ὄγκον ἐξωθεν ὀρατὸν, κείμενον ὑπὸ τῆς δεξιᾶς νόθου πλευρᾶς ἐπὶ τῆς μαζικῆς γραμμῆς ὅλως ἐν τῇ ἥπατικῇ χώρᾳ. Τὸ μέγεθος τοῦ ὄγκου ἦτο ὅσον μήλου, εἶχε δ' ἐκληρωθῆ ὡς ἀπόστημα περιστεϊκόν, προῖον πλευρικῆς τετηδόνος καὶ ἐθεραπεύετο δι' ἐπιχρίσεων βάμματος ἰωδίου.

Ὁ πάσχων εἶχεν ἔλθει εἰς τὸ νοσοκομεῖον περιπατῶν χωρὶς νὰ αἰσθάνηται κόπωσην ἢ δύσπνοιαν· διηγείται ὅτι πάντοτε καλῶς εἶχεν, ὅτε πρὸ τριῶν μηνῶν ἤρξατο βήχων· εἶχε δὲ ἀποχρῆμαίς πυκνάς καὶ κακόσμους, ἀλλ' οὐδέποτε αἱματηράς, ὅπερ λίαν σπουδαῖον, διότι ἡ αἱμότητις εἶναι σύμπτωμα χαρακτηριστικὸν καὶ δὲν λείπει, ὅταν οἱ πνεύμονες ὡς προσβεβλημένοι ἐξ ὕδατιδων.

Πρὸ ἔτους εἶχεν αἰσθάνηται αἰφνιδίως δριμύνην πόνον κατὰ τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ θώρακος διαρκέσαντα ἐπὶ τρεῖς ὥρας.

Κατὰ τὴν ἀνάστασιν ἀριστερὰ μὲν εὑρίσκει τις ἀναπληρωματικὴν ἀναπνοήν, δεξιὰ δὲ πάντα τὰ σημεῖα ἀσθῆνου πλευριτικοῦ ἐξιδρώματος, καὶ ὁμως ἡ γενικὴ κατάστασις ἦτο εὐάρεστος, καὶ πυρετὸς δὲν ὑπῆρχεν.

Ὁ κ. Larrieux σχάζει τὸν κλυδαζόντα ὄγκον καὶ τότε ἐκχέοντα ὀρθητικῶς ὕδατιδες· ἐξετάζων δ' εὑρίσκει ὅτι ὁ ἐξωτερικὸς ὄγκος συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς μεγάλης τοῦ ὑπεζωκότος κοιλότητος διὰ στενοῦ πόρου. Μεγεθύνει τὴν τομὴν δι' ἑκτομῆς δύο πλευρῶν καὶ εἰσάγει τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ φθάνει πρὸς τὰ ἄνω μὲν μέχρι τῆς πρώτης πλευρᾶς τῆς κλειδός, πρὸς τὰ ἔσω δὲ ἀναμέσον δύο πνευμονικῶν λοβῶν μέχρι τῆς σπονδυλικῆς στήλης. Μετὰ τὴν κένωσιν τῶν ὕδατιδων (ἐν ὑγρῷ ὑπὲρ τὰ 3 χιλίγρα.) ὁ θύλακος εὐκόλως ἀποκολλᾶται, δευτέρα δὲ ἐξετάσις διὰ τοῦ δακτύλου, ἀρικνουμένου εἰς τὴν μεσολόβιον ἀλλοκα. δεικνύει κοιλότητα ἀκανόνιστον, ἥτις βεβαίως ἦτο ὁ ἀρχικὸς πνευμονικὸς θύλακος. Μετὰ ταῦτα ἐφαρμύζονται βάραι καὶ γίνεται διασωλήνωσις. Μετὰ τὴν ἐγγείρησιν τὰ πάντα βραίνουσι κατ' εὐχρῆν. κατὰ μικρὸν δὲ ὁ θυριδωτὸς σωλὴν βραχύνεται. πλύσεις γίνονται διὰ διαλύσεως ἰωδίου καὶ ὁ πνεύμων λαμβάνει τὰς διασπάσεις αὐτοῦ. ἐμμένει ὁμως ἐν συρίγγιον. ἕνεκα τοῦ ὁποίου κρίνεται εὐλόγος καὶ ἑτέρα

πλευρεκτομή, γενομένη τῇ 13/X/97. Ὁ ἀσθενὴς ἐξέρχεται τοῦ νοσοκομείου τῇ 20 Ἰανουαρίου 1898.

Ἐάν δὲ ἐξετάσῃ τις τὴν θερμομετρικὴν κλίμακα αὐτοῦ, βλέπει ὅτι κατὰ τὰς πρώτας μετὰ τὴν πρώτην ἐπέμβασιν ὀκτώ ἡμέρας ἢ θερμοκρασία τῆς ἐσπέρας ἀνήρχετο ἕως 39°. Αἱ ἀποχρέμψεις ἦσαν κάκιστοι. Ἐντὸς τούτων δὲν κατωρθώσαμεν μετ' ἐπανειλημμένας ἐξετάσεις ν' ἀνεύρωμεν ἄγχιστρα ἐγινωκόκκων. Τρεῖς μῆνας μετὰ τὴν ἔξοδον, κατὰ τὴν ἐξέτασιν ἢ ἀναπνοὴ ἤκούετο καὶ ὄλον τὸν δεξιὸν πνεύμονα, ἐν τῇ βάσει καὶ κορυφῇ ὅμως ὑπάρχει ἔτι μικρὰ τις ὑπαμβλύτης καὶ ἤχοι τινες πλευρικῆς τριβῆς ἀκούονται.

Ἡ δὲ ἀκτινογραφία δεικνύει ὅτι διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο πνευμόνων δὲν ὑφίσταται.

Ἡ παρατήρησις αὕτη γενεῶν σκέψεις τινὰς κατ' ἀρχὰς δηλονότι ὑπέθεσamen πρωτοπαθῆ ἀπλῆν κύστιν τοῦ ὑπεζωκότος, ἀλλ' ἔνεκα τῆς σπανιότητος αὐτῶν (ὑπάρχουσι δὲ τινες ἀρνούμενοι αὐτάς) ἐδέησε νὰ σκεφθῶμεν περὶ πνευμονικοῦ θυλάκου ἐγινωκόκκων διαρραγέντος ἐν τῷ ὑπεζωκότι.

Ὁ πνευμονικὸς οὗτος θύλακος ἔμεινε, ὡς φαίνεται, ἀπαρατήρητος κατ' ἀρχὰς καὶ ἐξεκενώθη μάλιστα τὸ πρῶτον διὰ τῶν βρογχῶν, μετὰ ταῦτα ὅμως εἴτε διότι ἀνεσχηματίσθη, εἴτε διότι ὁ βρογχικὸς πόρος ἀπεφράχθη, διασπάθη ἐντὸς τοῦ ὑπεζωκότος.

Ὅτι δὲ τοιαύτη ὑπῆρξεν ἢ ἐξέλιξεν, ἀποδείξεις ὁ δριμύς πόνος, ὃν πρὸς ἔσχατον ἀσθενῆς ἐπὶ τρεῖς ὥρας. Ὁ πόνος οὗτος συνέπεσε πιθανῶς καὶ ἦν στιγμὴν ἐγένετο ἢ ῥῆξις. Τέλος ὁ ἐν τῇ μεσολοβίῳ αὐλακὶ ἀκκονίστος θύλακος κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἶναι ἢ πρώτη πνευμονικὴ ἔστια. Ἡ παρατήρησις αὕτη εἶναι ἄξια μνείας διὰ τὴν ἵππουλον ἀνάπτυξιν τοῦ θυλάκου, διότι ἐξ ἀρχῆς ἦτο δύσκολος ἢ διάγνωσις. διὰ τὴν γενικὴν κατάστασιν τοῦ πάσχοντος, ἥτις ἦτο καλὴ, καίτοι ὑπῆρχεν ὁ μέγας οὗτος ὄγκος, καὶ διότι ὁ πνεύμων ἀνέκτησε τὰς ἀρχικὰς αὐτοῦ διαστάσεις».

Τέλος ὁ κ. Μπίστης περιγράφει περὶ πτωσιν ἐκτροφῆς τῆς ἱριδος πρὸς τὰ ὀπίσω ἔνεκα τραυματισμοῦ, ἔχουσαν ὡς ἑξῆς:

Κύριοι,

«Ὡς γνωστόν, οἱ τραυματισμοὶ τοῦ βολβοῦ, ἰδίᾳ δὲ οἱ διὰ πλήξεως, δύνανται νὰ ἐπινέγκωσι, πλὴν ἄλλων βλαβῶν, καὶ ἀποκόλλησιν τῆς ἱριδος ἐκ τοῦ ἀκτινωτοῦ σώματος, τὴν ἱριδοδιάλυσιν, ὡς καὶ ῥῆξεις ἀπορώσεως τῆς κορικῆς αὐτῆς χειλὸς ἢ καὶ τὴν μεσαιάν αὐτῆς ζώνην. Καὶ τοιαῦται μὲν βλάβαι οὐχὶ σπανίως ἀπαντῶσι, τοῦναντίον δὲ μερικὴ ἢ καὶ καθολικὴ πρὸς τὰ ὀπίσω ἐκτροφὴ τῆς ἱριδος θεωρεῖται γεγονός σπανιώτατον, διὸ καὶ θεωροῦμεν τὴν ἐπομένην περίπτωσιν ἡμῶν ὡς μὴ στερουμένην διαφέροντος πρὸς δημοσίευσιν.

Παρατηρήσεις. — Ἐν τῷ ὀφθαλμολογικῷ τμήματι τοῦ Ἰατρείου τῆς Φιλοπόλεως Ἀδελφότητος τῶν Ἑλληνίδων Κυριῶν ἐπαρουσιάσθη ἡμῖν πάσχων ἑτῶν 36, φέρων ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὀφθαλμοῦ τὰς ἐξῆς ἀλλοιώσεις:

Βλέφαρα, ἐπιπεφυκῶς καὶ κερατοειδῆς ἦσαν κατὰ φύσιν· ὁ βολβὸς δ' ἐν γενεῇ οὐδὲν ἴχνος λύσεως τῆς συνεχείας ἐπαρουσίαζεν. Μόνη ἡ ἱρις ἐδείκνυε πρὸς τὰ ἔσω καὶ κάτω κολέβωμα κατέχον τὸ τρίτον ἢ καὶ πλέον ἐπὶ τῆς ὅλης περιφερείας αὐτῆς, εἰς τρόπον ὥστε ὁ ἐξετάζων ἤθελε νομίσει, ὅτι εὐρίσκετο πρὸς εὐρυτάτης ἱριδοεκτομίας. Ἀλλὰ μᾶλλον ἐπισταμένη ἔρευνα ἐπέθετο αὐτόν, ὅτι τοιαύτη οὐδέποτε ἐγένετο, ἀλλ' ὅτι πρόκειτο περὶ τῆς ἱριδος πρὸς τὰ ὀπίσω, ἐπὶ τὸ ἀκτινωτὸν σῶμα.

Ἡ ἀκκονίστος κόρη ἦτο εὐρυτάτη, ὁ φακὸς ἔλειπε τῆς φυσικῆς αὐτοῦ θέσεως, ὅπερ κατεφαίνετο ἐκ τῆς ἱριδοδονήσεως, καὶ ἦν ἡ ἱρις ἔτρεμεν ἔνεκα τῆς ἀπωλείας τοῦ ἐρείσματος αὐτῆς, καὶ ἰδίᾳ ἐκ τῆς ἐλλείψεως τῶν ἐκ τῆς προσθίας καὶ ὀπισθίας ἐπιφανείας τοῦ φακοῦ σχηματιζομένων εἰδώλων. Χρῶμενοι δὲ τῷ ὀφθαλμοσκοπίῳ εὐρίσκαμεν τὸν φακὸν ὡς σῶμα στρογγύλον καὶ ἐρυθρωπὸν, κατακείμενον ἐν τῷ ὑελώδει σῶματι πρὸς τὰ κάτω τῆς θηλῆς.

Ὁ ἀσθενὴς ἡμῶν εἶχε λάθει κατὰ τὴν ὀφθαλμικὴν γῶρᾶν ἀμβλύνιστρον κτύπον πρὸ ἐνός ἔτους καὶ οὐδέποτε ἔσχε φλεγμονώδη φακίνομενα. Ἡ διαταραχὴ τῆς ὁράσεως παρεκίνησεν αὐτόν ν' ἀναζητήσῃ τὴν συμβουλήν ἡμῶν. Πλὴν τῶν ἄνω ἀλλοιώσεων, τὸ τραῦμα ἐπήνεγκε καὶ ἀποκόλλησιν τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς πρὸς τὰ κάτω, διὸ καὶ τὸ ὀπτικὸν πεδίον

δείκνυσιν αντίστοιχοῦσαν πρὸς τὰ ἄνω ἔλλειψιν, εἰς ἣν βεβαίως συμβάλλει καὶ ὁ ἐξάρθρωσις καὶ πρὸς τὰ κάτω κείμενος φακός.

Ἐκ τῶν ἄνω καταφαίνεται ὅτι πρόκειται περὶ τῆς πρὸς τὰ ὀπίσω μερικῆς ἐκτροφῆς τῆς ἱριδος, γεγονότος σπανίως μετὰ τοιοῦτον τραυματισμὸν ἀπαντῶντος. Συνήθως ἐπέρχονται ῥήξεις τῆς ἱριδος μετὰ μερικῆς ἢ καθολικῆς τοῦ φακοῦ ἐξάρθρωσεως. Δύο τοιαύτας περιπτώσεις περιεγράψαμεν πρό τινος χρόνου ἐν τῇ ἐνταῦθα Αὐτοκρατορικῇ Ἱατρικῇ Ἐταιρείᾳ, καθ' ἧς ὁμως οὐδεμίαν βλάβην ἐπαρουσίαζεν ἡ ἱρίς.

Ἡ ἐν τῷ ὑαλοῦδι σώματι παρουσία τοῦ φακοῦ ἐπὶ τόσον χρόνον ἀνευ ἀναπτύξεως φλεγμονώδους ἐπέξεργασίας ἐξηγεῖται εὐκόλως, ὅταν λάβωμεν ὑπ' ὄψει ὅτι τὸ τραῦμα δὲν ἦτο διαμπερές, ἐπομένως οὐδεὶς μολυσμὸς συνέβη ἀναγκαίως πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς φλεγμονῆς· πρὸς δὲ ἡ ἐκτόπισις τοῦ φακοῦ ἐγένετο ὡς συνήθως διὰ τῆς ἀπλῆς ῥήξεως τῆς Ζιννείου ζώνης ἀνευ ῥήξεως τοῦ περιφακίου, ὅτε αἱ φλοιώδεις τοῦ φακοῦ μᾶζαι ἐξοιδαινόμεναι ἐρεθίζουσι τὴν ἱρὶν καὶ ἐπιφέρουσιν ἱριτιδα. Ἀμρότεροι αὗται αἱ περιστάσεις ἐλλείπουσιν ἐκ τῆς ἡμετέρας περιπτώσεως, διὸ καὶ ἡ φλεγμονώδης ἐπιπλοκὴ ἔχει τοῦδε τοῦλάχιστον δὲν ἐγένετο. Διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς φλεγμονῆς λεπτότερον ἅμα ὑπ' ὄψει ὅτι καὶ ὁ φακός, ἐάν ἦτο ἀτελῶς ἐξηρθρωμένος, θὰ ἠδύνατο διὰ τῆς ἐπὶ τοῦ ἀκτινωτοῦ σώματος προστριβῆς αὐτοῦ νὰ ἐπενέγκῃ τοιαύτην. Ἐπειδὴ ὁμως φλεγμονὴ οὐδέποτε ἀνεπτύχθη οὔτε ἀμέσως μετὰ τὸν τραυματισμὸν οὔτε μετέπειτα, τούτου ἕνεκα δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ὁ φακός ἀρχῆθεν ἦν ἐντελῶς ἐξηρθρωμένος, διαρραγείσης διὰ τοῦ ἰσχυροῦ κτύπου ἀπάσης τῆς Ζιννείου ζώνης.

Τὰ ῥηθέντα ταῦτα καθιστῶσι καταφανές, διατί ἡ παρὰ τῶν ἐμπειρικῶν ἐκτελουμένη εἰς καταγωγὴν τοῦ φακοῦ, ἤτοι ἡ ἐξάρθρωσις αὐτοῦ, πάντοτε ὑπὸ ὀλεθρίων φλεγμονῶν παρεκκολουθεῖται, καθ' ὅσον ὁ τε μολυσμὸς διὰ τοῦ ὑπ' αὐτῶν εἰσαγομένου ὄργανου καὶ ἡ ἐξοίδησις τῶν φλοιωδῶν μαζῶν, ἢ προκύπτουσα ἐκ τῆς κατὰ τὴν καταγωγὴν σχέσεως τοῦ περιφακίου ὑφίστανται.

Ἡ ἀναφερομένη περίπτωσις δείκνυσιν ἅμα

ἡμῖν καὶ πόσον ἥττον ἐπιφροδόν ἐστὶν ἡ ἐν τῷ ὑαλοῦδι σώματι ἐντελής ἐξάρθρωσις τοῦ φακοῦ ὡς πρὸς τὴν ἐκδήλωσιν γλαυκωματωδῶν φαινομένων. Ὁ πάσχων οὐδέποτε ἔσχε τι ἐκ μέρους τοῦ ὀφθαλμοῦ, δυνάμενον νὰ ἐκληρθῇ ὡς φλεγμονὴ τις ὀπωσδήποτε. Τούναντίον ἐν ταῖς ἐτέραις δυσὶ περιπτώσεσι, καθ' ἧς ὁ φακός ἦν ἀτελῶς ἐξηρθρωμένος, ἡ μίξ ἐπαρουσίασε γλαύκωμα δευτερογενές· οὗ εὐκόλος καὶ ἡ ἐξήγησις, καθ' ὅσον ὁ φακός ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ πιέζει τὴν περιφερικὴν μοῖραν τῆς ἱριδος πρὸς τὸν χώρον τοῦ Fontana, καὶ κωλύει τὴν ἐκροὴν μεγίστου μέρους τοῦ θρεπτικοῦ τοῦ ὀφθαλμοῦ ὑγροῦ· οὕτω δὲ διὰ τῆς συνεχοῦς ἐκκρίσεως, αὐξανομένου τοῦ περιεχομένου τοῦ βολβοῦ, ἐπέρχεται ἡ ἐν τῷ γλαυκώματι αὐξήσις τῆς κατὰ φύσιν τάσεως, ἧς ἕνεκεν ἀναπτύσσεται ἡ σειρά τῶν τῷ γλαυκώματι χαρακτηριζόντων φαινομένων.

Ταῦτα ἐν παρόδῳ περὶ τοῦ δευτερογενοῦς γλαυκώματος σημειούμενοι, προτιθέμεθα νὰ δηλώσωμεν, ὅτι αἱ ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν γενικῆς νευρικῆς καθ' ἡμᾶς αἰτίας προκύπτουσαι ἀλλοιώσεις τοῦ Φονταναίου χώρου ἐπάγουσι τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πρωτογενοῦς γλαυκώματος, μὴ παραδεχόμενοι τὴν ὑπὸ τινων ὑποδεικνυομένην ἀλλοίωσιν κατὰ τὸ ὀπίσθιον ἡμιμόριον τοῦ βολβοῦ.

Πρὸς κατανόησιν τοῦ τρόπου τῆς δράσεως τοῦ τραυματισμοῦ ἀναφέρομεν τὴν ἐξήγησιν, ἣν ὁ Fuchs παρέχει, πληρέστατα ἐπαρκοῦσαν πρὸς ταύτην. Ἦτοι διὰ τῆς πλήξεως ὁ κερατοειδὴς πλατυνόμενος ὠθεῖ πρὸς τὰ ὀπίσω τὸ ὑδατοειδὲς τοῦ προσθίου θαλάμου ὑγρὸν, τοῦτο δὲ ζητῶν διέξοδον πρὸς τὰ ὀπίσω ἀπωθεῖ τὴν ἱρὶν ἄχρι τῆς Ζιννείου ζώνης, ἣτις καὶ δύναται καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ περιπτώσει νὰ διαρραγῇ· οὕτω δ' ἐκτοπίζεται καὶ ὁ φακός ἕνεκα τῆς ῥήξεως τοῦ συνδέσμου αὐτοῦ.

Θεραπευτικῶς οὐδὲν ἔχομεν ἐνταῦθα νὰ ἐφαρμόσωμεν, ἐφ' ὅσον ὁ βολβός δὲν παρουσιάζει φαινόμενα φλεγμονῆς, ἅτινα, δι' οὓς ἀνωτέρω ἐξέθεμεν λόγους, πιθανώτατα δὲν θέλουσιν ἀναπτυχθῆναι.

Εἶτα ὁ κ. **Ἀν. Γαβριηλίδης** σχετικῶς περὶ τοῦ ὅρου ἡμιουψία ἀναφέρει ὅτι ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ, ἐξετάσασα ὑπὸ

φιλολογικῆν ἔποψιν, ἐδικαίωσε τοὺς λόγους, οἵτινες ἐκίνησαν αὐτὸν πρὸς διόρθωσιν τοῦ ἴδιου ἐν χρήσει ὄρου ἡμια νοψία, καὶ ἐνέκρινεν ἀντ' αὐτοῦ τὸν ὄρον **ἡμιασψία** (ὄρα Πρακτικὰ ΙΖ' Συνεδρίας).

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ Ζ'

23 Δεκεμβρίου 1898.

Προεδρία Μ. ΨΑΛΙΔΑ

Ο κ. Π. Κελαϊδίτης ἐκθέτει **περίπτωσιν στενώσεως τοῦ κολεοῦ**, ἔχουσαν ὡς ἑξῆς:

Κύριοι,

«Ἡ πάσχουσα, ὀνόματι **Ἀσημίτσα Μ.**, ἔγχαμος ἐπαρχιώτις, ἡλικίας δὲ 25 περίπου ἔτων, ἐπαισιόσθη εἰς τὸ γραφεῖόν μου παραπονυμένη ὅτι δὲν βλέπει τακτικῶς τὴν ἔμμηνον αὐτῆς ῥύσιν, ὅτι ὑποφέρει πόνους πλάνητας κατὰ τὸ ὑπογάστριον ἀπὸ τοῦ πρώτου καὶ τελευταίου τοκετοῦ αὐτῆς, γενομένου πρὸ ἐνὸς περίπου ἔτους καὶ ὅτι ἡ ἔμμηνος ῥύσις ἤλαττώθη καὶ ἔρχεται κατὰ σταγόνας.

Μεγίστη ὑπῆρξεν ἡ ἐκπληξίς μου, ὅταν, ἠελήσας νὰ ἐξετάσω τὰ γεννητικὰ μόρια καὶ ἰδίᾳ τὴν μήτραν, πρὸς διάγνωσιν τῶν δυσμηνορροϊκῶν φαινομένων παρετήρησα ὅτι ὁ δάκτυλός μου δὲν εὔρισκε τὸ στόμιον τοῦ κολεοῦ· ἐπιστήσας δὲ περισσότερον τὴν προσοχὴν μου καὶ θέσας τὴν δρασιν εἰς ἐνέργειαν εἶδον ὅτι ὁ κολεὸς ἦτο κεκλεισμένος σχεδὸν ἐντελῶς καὶ δὲν ὑπῆρχε παρὰ στενώτατός τις πόρος, δι' οὗ δυσκόλως ἠδυνήθη νὰ εἰσαγάγω λεπτὴν μήλην.

Ἡ γυνὴ διηγᾶται ὅτι ὁ πρὸ ἔτους τοκετός της ἦτο δύσκολος καὶ μακρός, καὶ ὅτι τὸ παιδίον ἐγεννήθη νεκρόν, ὅτι δὲ ἡ ἐπιλόχειος αὐτῆς κατάστασις συνωδύθη ὑπὸ πυρετοῦ κτλ. Ἐνεκὰ τῆς καταστάσεως ταύτης προσεκλήθη ἰατρός ἐμπειρικός, ὅστις διέταξε κλύσματα ἐνδοκολπικὰ δι' ὑγροῦ τινος, ὅπερ περιεγράφη ὡς φανικὸν ὄξύ. Ἀμέσως μετὰ τὴν πρώτην πλύσιν ἡ ἀσθενὴς ἠσθάνθη πόνους καὶ καύσιν ἀφόρητον κατὰ τὸ αἰδοῖον, μεθ' ὃ ἐπῆλθε πληγὴ τις κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα, θεραπευομένη ὑπὸ τοῦ ἐμπειρικοῦ ἐπὶ τινα καιρὸν.

Ἐπὶ τούτοις ἀπηλλάγη τῶν κινδύνων τοῦ ἐπιλοχείου πυρετοῦ, ὡς περιγράφει, καθὼς καὶ τῶν κατὰ τὰ γεννητικὰ μόρια πληγῶν, καὶ ἔκτοτε εἶχε καλῶς.

Ὁ συνοδευὼν αὐτὴν σύζυγος ὁμολογεῖ ὅτι δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐκπληρώσῃ τὰ συζυγικά αὐτοῦ καθήκοντα μετὰ τὴν ἀνάρρωσιν καὶ ἐξ αἰτίας πόνων τῆς συζύγου κατὰ τὴν συνουσίαν καὶ ἐκ δυσκολίας ἀγνώστου εἰς αὐτὴν.

Καὶ ὄντως ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ γυνὴ αὕτη ἔσχε πολὺ πιθανὸν ὡς πρωτοτόκος μικρὰν τινα ῥῆξιν τοῦ περιναίου ἢ καὶ τοῦ κολοῦ καὶ εἶτα ἔγκυμα διὰ τοῦ φανικοῦ ὄξους, ἔπεται ὅτι προῆλθε στένωσις τοῦ κολεοῦ. Πράγματι δὲ ἡ διὰ τῆς μήλης ἐξέτασις μετέπειθεν ὅτι ἡ στένωσις ἐξετείνετο σχεδὸν καθ' ὅλον τὸν κολεὸν καὶ δὲν περιωρίζετο μόνον εἰς τὸ αἰδοῖον.

Ἐνώπιον τῆς τοιαύτης καταστάσεως τῶν πραγμάτων ἐσκέφθην ὅτι πᾶσα ἐπέμβασις αἰματηρὰ ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ὡς ἐπακολούθημα, ἐὰν μὴ τὴν δεινώσῃ τῆς καταστάσεως τῆς ἀρρώστου, ἀλλ' ἴσως τὴν μὴ τελείαν ἐπιτυχίαν. Ἐχὼν δὲ ὑπ' ὄψιν ἀρ' ἑτέρου καὶ τὴν μικροψυχίαν τῆς πασχούσης καὶ σκεφθεὶς ὅτι πάντοτε ὑπῆρχε καιρὸς πρὸς τοιαύτην ἐπέμβασιν, ἀπεφάσισα δοκιμαστικῶς, γνωστῆς οὐσίας τῆς διασταλτικότητος τῶν τοιχωμάτων τοῦ κολεοῦ, νὰ ἐνεργήσω τὴν βαθμιαίαν διαστολὴν, καὶ αὐθαρῆ προέβην εἰς τὴν εἰσαγωγὴν ἐν τῷ κολεῷ λεπτῆς θρυαλλίδος βάμβακος περιεπιλιμμένης διὰ βορικοῦχου βαζελίνης. Τὴν ἐπαύριον ἀφῆρσα τὴν θρυαλλίδα ταύτην καὶ ἠδυνήθη, ἂν καὶ μετὰ δυσκολίας, νὰ εἰσαγάγω ἄλλην παχυτέραν τῆς πρώτης. Ἡ ἐργασία αὕτη ἐξηκολούθησεν ἐπὶ τινας ἡμέρας διὰ θρυαλλίδων βάμβακος καὶ εἶτα διὰ γάλακτος ἰωδοφορμιούχου ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ γενομένων παχυτέρων, ἄχρις οὗ ἠδυνήθη, διευρύνας ἀρκούντως τὸν προὑπάρχοντα πόρον, νὰ εἰσαγάγω τὸν μικρὸν δάκτυλόν μου καὶ γνωρίσω ἀκριβῶς τὸ στένωμα. Διὰ τῆς ἐξετάσεως ταύτης ἐπέσθη ὅτι ὁ τράχηλος τῆς μήτρας εἶχε τὴν φυσικὴν του θέσιν καὶ ὅτι τὸ στένωμα ἐξετείνετο καθ' ὅλον τὸ μήκος τοῦ κολεοῦ.

Φθάσας εἰς τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο, ὅπερ ἦτο λίαν ἐνηθρυντικὸν διὰ τὴν ἀσθενῆ, δυναμένη νὰ ἔχῃ τὴν ἔμμηνον ῥύσιν τακτικὴν, κατέφυ-

γον εἶτα εἰς τοὺς διαστολεῖς τοῦ Hégar, ἐπαλείφω αὐτοὺς διὰ κοκαίνουχου βαζελίνης, διότι ἡ ἀσθενὴς ὑπέφερε πολὺ κατὰ τὴν σιγμὴν τῆς εἰσαγωγῆς αὐτῶν.

Ἡ διάρκειά τῆς θεραπείας ταύτης ἦτο, ὡς ἐνοεῖτε, μακρὰ, γενομένων τὸ ὅλον 56 ἐπισκέψεων εἰς δύο περιόδους μετὰ διακοπῆς ἐξ μηνῶν, καὶ τοῦτο διότι ἀφ' ἐνὸς μὲν ἡ ἄρρωστος μου ἕνεκα οἰκογενειακῶν λόγων ἠναγκάσθη νὰ ἀναχωρήσῃ πρὸ τῆς λήξεως τῆς θεραπείας, καὶ ἀφ' ἑτέρου διότι δὲν ἠδυνάμην νὰ ρηάτω εἰς ἀριθμὸν ἀνώτερον, πρὶν ἢ ὁ προηγούμενος ἀριθμὸς εἰσέλθῃ εὐχερῶς. Καὶ τοῦτο ἐγένετο μετὰ 5—6 προηγουμένας εἰσαγωγὰς τοῦ αὐτοῦ ἀριθμοῦ.

Ἐνοεῖται οἰκοθεν ὅτι ἔπαυε πᾶσα ἐνέργεια διὰ τῶν διαστολέων καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐμμήνου ῥύσεως. Ἥτις ἦτο τακτικωτάτη.

Εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς διὰ τῶν διαστολέων τοῦ Hégar θεραπείας αἱ ἐπισκέψεις ἐγένοντο καθ' ἑκάστην δευτέραν ἢ τρίτην ἡμέραν μετὰ διαρκείας 10—15—20 λεπτῶν καὶ ἡ εἰσαγωγή τοῦ διαστολέως πρὸς αἰδοῦν καὶ συστολὰς τοῦ σφιγκτήρος τοῦ αἰδοῦν, καὶ τοῦτο ἦτο τὸ δυσκολώτερον μέρος τῆς ἐγχειρήσεως· ἀλλὰ διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ ἐπιμονῆς τῆς ἀρρώστου, ἀφοῦ παρήρχτο τὸ κώλυμα τοῦτο, τὰ λοιπὰ ἔβαινον καλῶς. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον καὶ μόνον κατέφυγον εἰς τὸ ἀναισθητικόν, ὅπερ, εἰ καὶ δὲν κατέπαυεν ἐντελῶς τοὺς πόνους, καθίστα τὴν εἰσαγωγὴν ἥττον ἰδυνήραν.

Βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον χωρὶς νὰ μεταχειρίζωμαι μεγάλην βίαν, ἠναγκάσθη νὰ ρηάσω μέχρι 2 ἑκατοστομ. διαμέτρου, ἀλλὰ τότε ἡ πάσχουσα ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν θεραπείαν ἡμιτελῆ.

Εἶχον φόβους μὴ τυχὸν τὸ στένωμα ἐπαυεῖται μέχρι τινός, ἀλλ' εὐτυχῶς ἡ κατάστασις, εἰς τὴν ἀφῆκα τὴν πάσχουσαν, δὲν ἐδεινώθη, καὶ κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτῆς ἠδυνήθη νὰ ἱκαναρχίσω διὰ τοῦ αὐτοῦ ἀριθμοῦ (Ἀρ. 2), ὅπως φθάσῃ κατὰ τὸ τέλος τῆς θεραπείας μέχρι τοῦ ἀρ. 3, 5.

Ἀφοῦ δὲ ἐφθασα εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς διαστολῆς, ὅπερ λίαν ἐνθαρρυντικόν, ἔκρινα καλὸν νὰ παύσω καὶ νὰ ἀναθέσω τὴν ἀποθεραπείαν εἰς αὐτὴν τὴν ἀσθενῆ μετὰ τῆς συστά-

σεως ὅπως ἀπαξ ἢ δις τοῦ μηνὸς ἐπὶ τινὰ εἰσέτι χρόνον ἐξακολουθήσῃ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ τελευταίου ἀριθμοῦ τοῦ διαστολέως (Ἀρ. 3, 5) καὶ οὕτως ἀπέπεμψα αὐτὴν, παρακαλέσας νὰ μὲ καθιστᾷ ἐνήμερον τῶν κατ' αὐτὴν. Μετὰ τινὰς μῆνας ἔμαθον παρὰ τοῦ συζύγου ὅτι ἦτο ἐγγυος ἐξ ἐπιπέπου μηνῶν.

ὑπὸ τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ὅσον καὶ ἂν διηυρύνθη ὁ κολεός, ὁ προσεχὴς τοκετὸς ἠδύνατο νὰ γείνη δυσκόλως, μὴ δυναμένων ἴσως τῶν μερῶν νὰ διασταλῶσιν ἱκανῶς ὅπως ἀφήσωσιν ἐλευθέραν τὴν διόδον εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ ἐμβρύου, παρήγγειλα διὰ τοῦ συζύγου ὅπως ἄμα τῇ ἀρχῇ τοῦ τοκετοῦ προσκληθῆ ἰατρὸς ἵνα προβῆ ἐν ἀνάγκῃ εἰς τὰ δέοντα. Ἀλλὰ παρ' ὅλας τὰς διὰ τὴν ἔκβασιν τοῦ τοκετοῦ ἀνησυχίας μου, τὰ πράγματα ἐγένοντο κατ' εὐχὴν, τοῦ τοκετοῦ γενομένου φυσιολογικῶς.

Ἡ γυνὴ αὕτη ἔκτοτε ἔτεκε φυσιολογικῶς καὶ δευτέρον τέκνον ἄρρεν.

Πρὸς συμπλήρωσιν τῶν προηγουμένων ἐπαναγκῆς κρίνω νὰ σημειώσω ὅτι ἡ οὐλὴ ἦτο μὲν μνηοειδὴς τὸ σχῆμα, εὐρίσκετο δὲ κυρίως ἐπὶ τοῦ ὀπισθίου τοιχώματος τοῦ κολεοῦ· ἄξιον σημειώσεως ἐπίσης εἶνε ὅτι ἡ πάσχουσα οὐδεμίαν εἶχεν ἰδέαν τῆς καταστάσεως αὐτῆς. Χάρις δὲ ἴσως εἰς τὴν ἀμνηρόρειαν, δὲν ἔσχεν ἄλλας ἐπιπλοκάς, ἦτοι αἱματοκόλπον ἢ αἱματομήτραν καὶ μόνον πλάνητας ἠσθάνετο πόνους, καὶ τοῦτο, διότι, κατὰ τὸν Pozzi, τὰ στενώματα δίκην ξένων σωμάτων προκαλοῦσιν ἀντανεκλαστικῶς πόνους, ἐνίοτε δὲ καὶ μητρορραγίας.

Τὸ διαφέρον τῆς παρατηρήσεως ταύτης συνίσταται, κατ' ἐμέ, εἰς τὸ σπάνιον τοῦ πράγματος, οὕτως ὥστε δι' ἐπιπολαίου παρατηρήσεως ἠδύνατο νὰ ἐκληρωθῆ ὡς ἀτρησία τοῦ κόλπου, καὶ μόνη ἡ ἐπιμελής ἐξέτασις καὶ τὸ ἀναμνηστικὸν τῆς ἀρρώστου ἀπεκάλυπτε μικρὸν τινὰ πόρον, διαβατὸν μόλις εἰς λεπτὴν μήλην. Καὶ ὅντως, ἐκ τῶν ἐρευνῶν, εἰς ἃς προέβην εἰς τὰ ὀλίγα συγγράμματα, ἅτινα εἶχον εἰς τὴν διάθεσίν μου, συνεπέρινα ὅτι ὀλίγα εἰσι τὰ ἀνάλογα τούτου περιστατικά, ἐξ ὧν ἐν, δημοσιευθὲν εἰς τὴν Journal de médecine et chirurgie pratiques τῆς 25 Μαΐου τοῦ 1892, ἐρανισθὲν δὲ ἐκ τῆς Dauphiné médical, ἐν ᾧ ὁ Gallais ἀναφέρει

περιστατικὸν δυστοκίας ἐξ οὐλώδους ἀτρησίας τοῦ κόλπου, καθ' ἣν ἐγένετο ἀνάγκη σχάσεως τῆς οὐλῆς καὶ ἐμβρουύλησις. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην καθὼς καὶ εἰς τὴν ἐμὴν ἢ στένωσις ὠφείλετο εἰς χημικὰς οὐσίας καὶ ἰδίᾳ εἰς ἐνδοκολπικὰς ἐνέσεις ἀμμωνίας, καθὼς καὶ εἰς περίπτωσιν ἄλλην ἀναφερομένην ὑπὸ τοῦ Lombard, καθ' ἣν ἡ ἀσθενὴς πρὸς ἐκτρωτικὸν σκοπὸν ἐποίησατο ἐνδοκολπικὰς ἐνέσεις διὰ θειικοῦ ὀξέος.

Πρὸς ταῖς χημικαῖς ὁμῶς ἢ τραυματικαῖς αἰτίαις τῶν στενώσεων ἢ τῶν ἀτρησιῶν τοῦ κόλπου ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι ὡς ὁ πρῶτος καὶ δύσκολος τοκετός, ἢ διφθερίτις, ἢ εὐλογία καὶ ἡ σύφιλις κατὰ Spiegelberg».

Ἄ. Χρησιδης. — Εἰς τὴν διαφέρουσαν περίπτωσιν τοῦ κ. **Κελαϊδίτου** προσθέτω καὶ τὴν ἐπομένην, ἣν παρετήρησα πρὸ 6 περιῶν ἐτῶν. Γυνὴ πρωτοτόκος μετὰ δύσκολον καὶ διὰ πολλῶν κακώσεων τῶν γεννητικῶν ὀργάνων διακριθέντα τοκετὸν ἀπέκτησε στένωσιν τοῦ κολεοῦ, ἀκριβῶς δὲ κατὰ τὸ μεσαῖον τμήμα αὐτοῦ, καὶ εἰς βαθμὸν τοιοῦτον, ὥστε ἀδύνατον νὰ διαπεράσῃ αὐτὴν ὁ δάκτυλος, μόνῃς τῆς μητρομήλης δυναμένης νὰ διέλθῃ διὰ τῆς στενώσεως ταύτης. Διὰ τοῦ ἀπευθυσμένου διεκρίνετο ἡ μήτρα ἐν τῇ οἰκείᾳ θέσει. Ὡς θεραπείαν ἐσκόπουν νὰ ἐνεργήσω τὴν διὰ τῶν διαστολέων καὶ ἐν ἀνάγκῃ τὴν διὰ μαχαριδίου, ἀλλ' ἔκτοτε δὲν εἶδον τὴν ἀσθενῆ. Νῦν ἀκούω τὴν διαστολὴν διὰ θρυαλλίδων εἶναι δυνατόν ποτε τοιαύτη τις ἀνεύρυνσις;

Πρόεδρος. — Παρατηρήσαμεν καὶ ἡμεῖς τελείαν ἀπόφραξιν τοῦ κολεοῦ ἐκ συμφύσεως τῶν τοιχωμάτων αὐτοῦ ἕνεκα χειρισμῶν μαιευτικῶν γενομένων ἐν δυστοκίᾳ πρὸς διαμελισμὸν τοῦ ἐμβρύου. Γυνὴ 30 περιῶν ἐτῶν, κάτοικος Ταταούλων, πολυτόκος, μετὰ τὸν τελευταῖον τοκετόν, ὅστις, ὡς εἶπομεν, ἐχρειάσθη τὴν ἐπέμβασιν μαιευτῶν, τελειῶς ἰαθεῖσα παρεπονεῖτο δι' ἐπίσχεσιν τελείαν τῶν ἐμμήνων. Ἐπὶ τούτῳ δὲ εἶχε καταφύγει εἰς τὴν συνδρομὴν πολλῶν συναδέλφων ἀνευ οὐδενὸς ἀποτελέσματος. Ὅτε εἰς ἐξ αὐτῶν,

ὁ κ. Βλαΐκος, ἐν τῇ τελευταίᾳ αὐτοῦ ἐπισκέψει ἐξετάσας τὴν πάσχουσαν τοικῶς, εἶδεν ὅτι προέκειτο περὶ ἀποφράξεως τοῦ κολεοῦ καὶ μετέγαγεν αὐτὴν εἰς τὸ νοσοκομεῖον **Ἰερεμίου**. Πράγματι δὲ ἐξετάσαντες αὐτὴν ἐκεῖ, ἀνεύρομεν τελείαν σύμφυσιν τῶν τοιχωμάτων τοῦ κολεοῦ καὶ προέβημεν εἰς τὴν χειρουργικὴν ἐπέμβασιν. Διηνοίξαμεν ὅλον τὸν κολεὸν καὶ ἐφθάσαμεν μέχρι τοῦ στομίου τῆς μήτρας, εὐρισκομένης ἐν προσθίᾳ παρεγκλίσει τὸ δὲ στόμιον αὐτῆς, κείμενον λίαν πρὸς τὰ ὀπίσω, συνείχετο στενῶς μετὰ τῶν ἐντέρων ἕνεκα οὐλώδους συμφύσεως. Ἀπεκολλήσαμεν καὶ τοῦτο, τὴν δὲ ἀποθεραπείαν ἐποιήσαμεν διὰ θρυαλλίδων ἐκ βάμβακος ὑδροφίλου καὶ γάξης. Ἀξιοσημείωτον εἶναι ὅτι τὴν τρίτην ἡμέραν μετὰ τὴν ἐγχείρησιν ἡ πάσχουσα ἐζήτησε καὶ ἐξῆλθε τοῦ νοσοκομείου μεθ' ὅλην τὴν βαρύτητα τῆς ἐπεμβάσεως ταύτης, ἐθεραπεύθη δὲ ἀνευ ἐπιπλοκῶν. Νῦν ἔχει καλῶς, οὐδόλως δὲ παραπονεῖται διὰ τὰ ἐμμηνα αὐτῆς καὶ συζῆ ἐν τάξει μετὰ τοῦ συζύγου. Τὰς περαιτέρω λεπτομερεῖας γνωρίζει κάλλιον ὁ κ. Βλαΐκος καὶ πιστεύω ὅτι προσεχῶς θέλομεν ἐκθέσει ὑμῖν τὴν περίπτωσιν ὁλόκληρον μετὰ τῶν ἀπαιτουμένων συμπληρωματικῶν παρατηρήσεων.

Ὁ κ. **Ἀκσετογίδης** ἐρωτᾷ, εἰάν, ἀντὶ θρυαλλίδος καὶ διαστολέων, δὲν εἶναι προτιμότερα ἢ λαμιναρία.

Ὁ κ. **Κελαϊδίτης** ἀπαντᾷ, ὅτι διὰ θρυαλλίδων ἐννοεῖ βάμβακα ὑδροφίλον διὰ γάξης περιβεβλημένον, ἀπέφυγε δὲ τὴν λαμιναρίαν διὰ τὸ πολυδάπανον.

Ἄ. Χρησιδης. — Αἱ θρυαλλίδες βεβαίως δὲν τίθενται πρὸς διαστολὴν.

Ὁ κ. **Νούλης** παρατηρεῖ, ὅτι τὰ κηρία π.χ. δὲν ἐνεργοῦσι τόσον διὰ τοῦ πάχους καὶ διὰ τὸ ἀνένδοτον αὐτῶν πρὸς διαστολὴν, ὅσον διὰ τῆς ἰδιαζούσης δράσεως αὐτῶν ὡς ἀλλοτρίων σωμάτων· ὡς δὲ καὶ ἰστολογικῶς ἐβεβαιώθη, ἡ παρουσία οἰωνδῆποτε ἀλλοτρίων σωμάτων ἐν στενοῖς πόροις προκαλεῖ διεύρυνσιν τούτων. Ἐρωτᾷ δὲ, εἰάν παρετηρήθησαν κατὰ τὰς

περί ου ὁ λόγος περιπτώσεις διαταραχαι ἐκ τῶν οὐρητηριῶν ὁδῶν, ὡς ἰσχυροῖα, ἀνουρία, ἀκράτεια τῶν οὐρῶν κτλ.

Οἱ κκ. **Ψαλίδας** καὶ **Κελαϊδίτης** λέγουσιν, ὅτι οὐδεμίαν τοιαύτην παρετήρησαν διαταραχὴν κατὰ τὰς περιπτώσεις αὐτῶν.

Ὁ κ. **Χρησιδης** οὐδὲν ἐνθυμεῖται ὑπὸ τὴν ἐποψιν ταύτην.

Ὁ δὲ κ. **Ἀκροτορίδης** ἀναφέρει περιπτώσιν ἐξωτερικῆς συμῤύσεως τῶν χειλέων τοῦ αἰδοίου τεχνητῶς προσκληθείσης παρὰ νεάνιδι μαύρῃ, ἐξ Ἀραβίας καταγομένη. Ὑπόσχεται δέ, κατὰ παράκλησιν τοῦ κ. Προέδρου, νὰ ἐκθέσῃ ἐν προσεχεῖ συνεδρίῳ πᾶσας τὰς λεπτομερείας τῆς περιπτώσεως ταύτης, ἐγγχειρηθείσης ὑπὸ τοῦ κ. Εὐθυβοῦλι ἐν Χρυσοπόλει.

Ἀκολουθῶν ὁ κ. **Π. Ἰατροπούλος** ἀναγινώσκει ἀνακοίνωσιν ὑπὸ τὸν τίτλον **Δοκιμὴ πρὸς καταμέτρησιν τοῦ συνήθους ὁρίου τοῦ φαινομένου τῆς διαλάμψεως τοῦ σκληρωτικοῦ (τῆς παραγομένης κατὰ τὸν πλάγιον διὰ τοῦ κερατοειδοῦς καὶ τῆς κόρης φωτισμόν) διὰ μαθηματικῶν ὑπολογισμῶν καὶ τὰ ἐκ ταύτης πορίσματα περὶ τῶν ὀφθαλμοσκοπικῶν ὁρίων.**

Κύριοι,

«Εἰ καὶ ἱκανὸς ἀπὸ τινος ἐγένετο παρ' ἡμῖν λόγος περὶ τοῦ φαινομένου τῆς διαφανείας ἢ διαλάμψεως τοῦ σκληρωτικοῦ ἐπὶ σκοπῷ χρησιμοποίησεως αὐτοῦ ἐν τῇ ὀφθαλμιατρικῇ πράξει, νομίζομεν, ὅτι δὲν θέλομεν κατακριθῆ, οὔτε θέλομεν πράξει τι ὄλως ἀνωφελές, ἐὰν προσθέσωμεν συμπληρωματικά τινα τοῦ ὄλου ζητήματος.

Πράγματι δὲ ἡ περὶ τοῦ εἰρημένου ζητήματος ὑπὸ τοῦ κ. Τράντα γενομένη ἐνταῦθα τὸν παρελθόντα Μάρτιον ἀναχοίνωσις ἐθιξε πολλὰ ζητήματα ὀφθαλμικά, ἅτινα δὲν εἶχον ἐρεχθῆσαι πλείστων ἐξ ἡμῶν τὴν προσοχὴν μετὰ τοῦ δέοντος διαφέροντος, διότι ἐφαίνοντο κείμενα ἐκτὸς τῶν καθημερινῶν ὀφθαλμολογικῶν ἀσχηλιῶν ἡμῶν. Εἶναι ἀρκούντως γνωστὸν πόσον εἶναι πλουσία ὑπὸ φιλολογικὴν ἐποψιν ἡ ὀφθαλμολογία τῆς σήμερον, οὐδὲ πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὑπερβολή, ἐὰν εἴπῃ τις ὅτι ἐν οὐδεμίᾳ ἄλλῃ ἰατρικῇ ἐιδικότητι τῆς

σήμερον αἱ μελέται κατὰ τε ἀριθμὸν καὶ ἔκτασιν ἰσοῦνται πρὸς τὰς περὶ ὀφθαλμοῦ γενομένας. Εἰς δὲ τὸν πλοῦτον τοῦτον τοῦ ὕλικου ἐν τῇ ὀφθαλμολογίᾳ τὰ μάλα συνέβαλε βεβαίως ἢ εἰς ταύτην εἰσβολὴ τῆς νεωτέρας ὀπτικῆς, ἀφ' ὅτου, μαγευθέντες ὑπὸ τῶν καλλωνῶν τοῦ εὐγενεστεροῦ καὶ ὠραιότερου τῶν ὀργάνων ἡμῶν, τοῦ ὀφθαλμοῦ, κατεδέχθησαν νὰ καταταγθῶσιν εἰς τὴν τάξιν τῶν ὀφθαλμιάτρων τελειόφοιτοι σχολῶν ὡς τῆς Ecole centrale, Ecole des ponts et chaussées καὶ ἄλλων παρομοίων καὶ φυσιολόγοι, ὡς οἱ Helmholtz καὶ Donders, τοσοῦτον, ὥστε δύναται τις νὰ προσθέσῃ, ὅτι δὲν ἀπέχει πολὺ καὶ ὁ χρόνος, καθ' ὃν ἡ ὀφθαλμολογία θέλει διαιρεθῆ εἰς δύο ἢ πλείονας αὐτοτελεῖς ἰατρικὰς ἐιδικότητας, ἄλλως τε τὰ σπέρματα τῆς τοιαύτης διαιρέσεως ἤδη κείνται προφανῆ ἐν ταῖς μεγαλοπόλεσι τῆς Εὐρώπης.

Μετὰ τὴν ἐν λόγῳ λοιπὸν ἀνακοίνωσιν, τὴν ἡμετέραν προσοχὴν ζωηρῶς ἐφείλκυσε τὸ χωρίον ἐκεῖνο, ἐνθα λέγεται «ὅτι ἡ ἐξέτασις διὰ τῆς μεθόδου ταύτης ἐπεκτείνεται καὶ πέραν τῶν ὁρίων ἢ ὅσον τὸ ὀφθαλμοσκόπιον δύναται νὰ ἐξετάσῃ» (ὄρα Πρακτικὰ ΚΕ' Συνεδρίας). Ἀμέσως δὲ ἐπῆλθεν ἡμῖν ἡ ἀπορία, πῶς τοῦτο συμβαίνει. Μὴ κατὰ τὸν φωτισμόν τοῦτον τὸ φῶς δὲν πορεύεται τὴν αὐτὴν καὶ διὰ τοῦ ὀφθαλμοσκοπικοῦ κατόπτρου ὁδόν; Διατί οὐχί; Ποία διαφορὰ ὑπάρχει ἐν τῇ πορείᾳ οἰασθήποτε δέσμης φωτός, εἴτε ὅταν πηγάζῃ αὐτὴ εὐθυγράμμως ἐκ φωτεινῆς πηγῆς, εἴτε ὅταν πηγάζῃ ἐξ ἀντανακλώσεως ἐπιφανείας; Οὐδεμία. Ὑπάρχει δὲ γνωστὸν ὡς μαθηματικὴ ἀλήθεια, ὅτι ἐν τῇ βυθῷ τοῦ ὀφθαλμοῦ οἰονδήποτε σημεῖον δεχόμενον ἀκτῖνας, ἐκ τινος ἐξωτερικοῦ φωτεινοῦ σημείου ἐρχομένης, καὶ ἀντανακλῶν ταύτας ἀπευθύνει μέρος αὐτῶν σπουδαῖον πρὸς τὸ ἐκτὸς κείμενον φωτεινὸν σημεῖον δι' ἧς ὁδοῦ ἐδέχθη αὐτάς. Τότε λοιπὸν ποία ὑπάρχει διαφορὰ, ἐὰν τὸ οἰονδήποτε τοῦτο καὶ εἴτε οὕτως εἴτε ἄλλως φωτισθῆν σημεῖον τοῦ βυθοῦ ὀρθῆ, εἴτε ἐσωθεν κατ' εὐθείαν διὰ τῆς κεντρικῆς ὀπῆς τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου καὶ τῆς κόρης, εἴτε ἐξωθεν ἐκ μέρους τοῦ σκληρωτικοῦ χάρις εἰς τὴν ἡμιδιαφάνειαν τούτου; Οὐδεμία ὑπὸ τὴν ἐποψιν ταύτην. Μετὰ τὰς προχείρους ταύτας σκέψεις, θελήσαντες νὰ βεβαιωθῶμεν κάλλιον,

κατεφύγομεν εἰς τὰ πρόχειρα ἡμῖν συγγράμματα, ὧν τὸ πλουσιώτερον εἰς τοιαύτας πληροφορίας ἦν ἡ τῶν Wecker καὶ Landolt τετράτομος Ὀφθαλμολογία, ἀλλ' οὐδόλως ἐκορέσθη ἡ ἐπιθυμία ἡμῶν¹. Ἐπίσης οὔτε ἡ τοῦ Helmholtz², οὔτε ἡ τοῦ Tcherning νεωστὶ ἐκδοθεῖσα φυσιολογικὴ ὀπτικὴ ἀνεφέροντι τὸ σχετικόν. Διὸ καὶ ἠπορήσαμεν πολὺ πῶς μέχρι τοῦδε δὲν ὠρίσθησαν ἀκριβῶς τὰ ὅρια τοῦ ἐπιδεκτικοῦ εἰς ὀφθαλμοσκοπικὴν ἐξέτασιν τμήματος τοῦ βυθοῦ τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἀφοῦ τοσοῦτοι ὀφθαλμολόγοι δι' ἀπεράντων μελετῶν ἐπλούτισαν τὴν ὀπτικὴν τοῦ ὀφθαλμοῦ.

Ἀναζητοῦντες πάντοτε εὑρομεν καὶ μελέτην τῶν Landolt καὶ Nuel³, ἔνθα ἀσχοιοῦνται οὔτοι διὰ πειραμάτων ἐπὶ κονίκλων καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν διὰ τῆς ἡμιδιαφανείας τοῦ σκληρωτικοῦ ὀρατῶν ἐξῶθεν εἰδώλων τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς, εἰς ἀνεύρεσιν καὶ προσδιορισμὸν τοῦ ὀπτικοῦ κέντρου ἢ δεσμοῦ (point nodal) κατὰ τὴν πλῆγιωτάτην πρόσπτωσιν τοῦ ἐξωτερικοῦ φωτός. Ἀλλὰ καὶ οὔτοι οὔτε περὶ ἀνθρωπίνου ὀφθαλμοῦ οὔτε περὶ προσδιορισμοῦ τῶν ὀφθαλμοσκοπικῶν ὀρίων ποιοῦνται λόγον⁴.

Ἐν τῷ μεταξὺ δμως τὸ διαφέρων ἡμῶν

1. Εὑρομεν μόνον χωρίον τι, ἔνθα γίνεται λόγος περὶ καταμετρήσεως τοῦ ὀρίου τῆς διαλάμφεως διὰ τοῦ περιμέτρου ἐπὶ ἐξοφάλλου τινός (T. I, p. 616) καὶ ἕτερον (αὐτόθι σελ. 643) σχετικὸν πρὸς τὸ φαινόμενον μόνον καὶ τὴν ἐκκρίνειαν τῶν περιφερικῶν εἰδώλων τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς, ἀποδειχθεῖσαν μαθηματικῶς ὑπὸ Hermann.

2. Ὁ Helmholtz ἀναφέρει μόνον τὸ φαινόμενον τῆς διαλάμφεως καὶ παραπέμπει εἰς μελέτην τοῦ Volckmann.

3. Annales d'Ocul. 1874, T. LXXI, p. 30 καὶ Graefe's Archiv, 1873, T. XIX, 1.

4. Ἄλλας μελέτας περὶ τῶν ὀρίων τῆς διαλάμφεως τοῦ σκληρωτικοῦ κατὰ τὸν πλάγιον φωτισμὸν εὑρομεν τὰς τοῦ Volckmann (ἐν Neue Beitrage zur Physiologie des Gesichtssinnes, Chap. IV, S. 24, Leipzig 1836 καὶ Wagners Handwörterbuch III. 1, S. 334, sehen, 1846) τοῦ Weber (ἐν Leipziger Berichte 1852, II, S. 134) τῶν Aubert καὶ Förster (ἐν Graefe's Archiv 1857, S. 54), καὶ τοῦ Donders (Die Grenzen des Gesichtsfeldes in Beziehung zu denen der Netzhaut ἐν Graefe's Archiv, 1877, XXII, 2, S. 255). Ἀλλὰ πάντες οὗτοι ἀσχοιοῦνται περὶ τῶν ὀρίων τοῦ ὀπτικοῦ πεδίου καὶ τῆς ἐλαττώσεως τῆς ὀξύτητος τῆς ὁράσεως ἀπὸ τοῦ κέντρου πρὸς τὴν περιφέρειαν. Ὁ τελευταῖος δὲ ἀσχολεῖται καὶ περὶ ἀπλῆς ἐξωτερικῆς

ἐκινεῖτο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ζωήροτερον καὶ ἔπρεπε νὰ κορέσωμεν τὴν περιεργίαν ἡμῶν, ἔστω καὶ ἀφιέμενοι ὅλως εἰς τὰς ὀπτικὰς καὶ μαθηματικὰς γνώσεις ἡμῶν.

Ἀλλὰ τὸ ζήτημα δὲν εὑρέθη ὅσον ἀπλοῦν ἐφάνη ἡμῖν ἐκ πρώτης ὄψεως, ἐνθαρρυνόμενοι ὑπὸ τῶν ἀρθόνων πρὸς τοῦτο στοιχείων, ἅτινα χορηγεῖ ἡ νῦν Φυσιολογικὴ Ὀπτικὴ. Καὶ τῷ ὄντι, καίτοι ἀφότου ὁ Gauss¹ ἐπενώρισε τὴν ἀπλοποίησιν τῶν ὑπολογισμῶν πρὸς ἀνε-

καταμετρήσεως τοῦ ὀρίου τῆς διαλάμφεως τοῦ σκληρωτικοῦ ἐν σχέσει πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῶν προσπίπτουσῶν ἐπὶ τοῦ κερατοειδοῦς φωτεινῶν ἀκτίνων.

1. Gauss—Dioptrische Untersuchungen (Göttingen, 1840). Ὁ Gauss, πρῶτος ἐφαρμόσας τὴν Ἀναλυτικὴν Γεωμετρίαν ἐπὶ τῆς πορείας τῶν φωτεινῶν ἀκτίνων ἐν ὀπτικοῖς συστήμασι συνθέτοις, τουτέστιν ἀποτελουμένοις ἐκ πλειόνων σφαιρικῶν θλαστικῶν ἐπιφανειῶν, ἀνεκάλυψεν ὅτι ἐν παντὶ τοιοῦτω συστήματι, οἷοσδήποτε καὶ ἂν ὑποτεθῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν σφαιρικῶν ἐπιφανειῶν, ὑπάρχει σταθερὸς τις μικρὸς ἀριθμὸς θεμελιωδῶν στοιχείων εὐκόλως προσδιοριζομένων δι' ὠρισμένων γεωμετρικῶν καὶ ἀλγεβρικῶν πράξεων (ἀρκεῖ νὰ δοθῶσιν αἱ ἀπ' ἀλλήλων ἀποστάσεις, αἱ ἀκτίνες κυρτότητος καὶ οἱ δείκται τῆς θλάσεως τῶν σφαιρικῶν ἐπιφανειῶν) καὶ διὰ τῶν ὁποίων πάντες οἱ ὀπτικοὶ ὑπολογισμοὶ ἐν τοιοῦτοις συστήμασιν ἀποδοκίμουσιν ἐξ ἴσου ἀπλοῖ, ὅσον καὶ ἐπὶ ἀπλῆς σφαιρικῆς ἐπιφανείας. Ὅθεν, ὅπως ἐπὶ ἀπλῆς σφαιρικῆς ἐπιφανείας ὡς θεμελιώδη στοιχεῖα διακρίνομεν 4 σημεῖα καὶ 3 ἐπίπεδα, ἔτσι τὰς δύο κυρίας ἐστίας (πρώτην καὶ δευτέραν), τὸν πόλον (point principal, ἔτσι τὸ μέσον σημεᖄον τῆς θλαστικῆς ἐπιφανείας, δι' οὗ διέρχεται ὁ κύριος ἄξων), τὸ κέντρον τῆς κυρτότητος (ὀπτικὸν κέντρον ἢ ὀπτικὸς δεσμὸς), τὰ δύο ἐστιακὰ ἐπίπεδα (τὰ διὰ τῶν κυρίων ἐστῶν καθέτως τῷ κυρίῳ ἄξωνι διερχόμενα) καὶ τὸ πολικὸν ἐπίπεδον (Πίν. I, σγ. 2) οὔτε καὶ ἐπὶ συνθέτων συστημάτων ὑπάρχουσιν ὅμοια θεμελιώδη στοιχεῖα, 6 σημεῖα καὶ 4 ἐπίπεδα· ταῦτα δὲ εἰσιν αἱ δύο κύριαι ἐστίας (πρώτη καὶ δευτέρα), οἱ δύο πόλοι, οἱ δύο ὀπτικοὶ δεσμοὶ (points nodaux), τὰ δύο ἐστιακὰ ἐπίπεδα καὶ τὰ δύο πολικὰ ἐπίπεδα (Πίν. I, σγ. 3). Ἀλλ' ἡ ἀνακάλυψις αὕτη ἰσχύει μόνον ἐπὶ σφαιρικῶν ἐπιφανειῶν ὁμαζόνων (surfaces centrées), τουτέστιν ἔχουσῶν τὰ γεωμετρικὰ αὐτῶν κέντρα ἐπὶ τῆς αὐτῆς γραμμῆς (τοῦ κυρίου ἄξωνος τοῦ συστήματος) καὶ πάλιν ὅταν ἐφαρμόζηται μόνον ἐπὶ μικρᾶς κεντροκῆς μοίρας αὐτῶν καὶ ὅταν αἱ προσπίπτουσαι ἀκτίνες σχηματίζωσι μικρὰς γωνίας μετὰ τοῦ κυρίου ἄξωνος. Διὸ καὶ συνθεῶς ἐπὶ ὀπτικῶν ἐργαλείων αἱ περιφερικαὶ μοῖραι τῶν φακῶν καλύπτονται ὑπὸ διαφραγμάτων διατρήτων κατὰ τὴν μεσότητα. Τὰ ὀπτικὰ ὄργανα ἔχουσι γωνιωδῆς ἄνοιγμα 10—12 μοιρῶν, ἐν δὲ τῷ ὀφθαλμῷ ἐπὶ κόρης 4 ὑπογλιόμετρον τὴν διάμετρον ἀντιστοιχεῖ ἄνοιγμα 20 μοιρῶν διὰ τὸν κερατοειδῆ.

σεις τῶν κυρίων στοιχείων συνθέτων θλαστικῶν καμπύλων ἐπιφανειῶν ὀμαξῶν καὶ ὁ Listing ἐφήρμοσεν αὐτὴν ἐπὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἡ λύσις τῶν ὀπτικῶν προβλημάτων τούτου κατήντησεν ἐργασία σύντομος καὶ ἀπλουστάτη, ἀλλὰ καὶ ταχέως ἀνεμνήσθημεν ὅτι ἡ θεωρία τοῦ Gauss ἐφαρμόζεται μόνον ἐπὶ τῶν ἀκτίνων, αἰτινες προσπίπτουσιν ἐπὶ μικρᾶς περὶ τὸν ἄξονα μοίρας καὶ ὑπὸ μικρᾶς γωνίας. Ἐπομένως διὰ τὰς λίαν πλαγίως προσπίπτουσας ἀκτίνας, ὡς ἐν τῷ ἡμετέρῳ προβλήματι, εἰς οὐδὲν χρησιμεύουσιν αἱ εἰρημέναι εὐκολίαι· διότι διὰ τὰς πλαγίας ταύτας ἀκτίνας οἱ ὀπτικοὶ δεσμοὶ (points nodaux) δὲν εὐρίσκονται· ὡς διὰ τὰς κεντρικὰς ἀκτίνας ἐπὶ τοῦ κυρίου ἄξονος, ἀλλ' ἀρκούντως ἔξω τούτου ἐπὶ ἀνεξαρτήτου δευτερεύοντος ἄξονος. Μάλιστα ἐπὶ ὀπτικῶν ὀργάνων οὐδ' ὑπάρχει τοιοῦτον σημεῖον διὰ τὰς πλαγίας ἀκτίνας, ἀπόδειξις δὲ πρόχειρος, ὅτι αὐταὶ οὐδέποτε συνάγονται εἰς ἐστίαν καὶ εἰδῶλον εὐκρινές. Ἐνῶ διὰ τὸν ὀφθαλμὸν κατ' ἐξαιρέσειν ὑπάρχουσιν ὀπτικοὶ δεσμοὶ διὰ τὰς πλαγίας ἀκτίνας, ἀπόδειξις δὲ ἡ εὐκρίνεια τῶν πλαγίων εἰδῶλων τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς· ἐνταῦθα δὲ οἱ δεσμοὶ τῶν πλαγίων ἀκτίνων δὲν εἶναι μόνιμοι, ἀλλὰ μετακινοῦνται βαθμηδὸν κείμενοι ἐπὶ τοῦ σχετικοῦ δευτερεύοντος ἄξονος καὶ τροποποιούμενοι βαθμηδὸν ὡς πρὸς τὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς¹.

Ἀφοῦ δὲ ἐβασανίσθημεν οὐκ ὀλίγον διὰ περιπλανήσεων ὀπτικῶν καὶ γεωμετρικῶν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ βολβοῦ, ἀνεύρομεν ἐπὶ τέλους τὴν ἀσφαλῆ ὁδόν. Τουτέστιν, ἐπειδὴ ὄψω ἦσαν γνωστὰ (τούλάχιστον ἡμῖν) τὰ στοιχεῖα, τὰ ἀπαιτούμενα πρὸς ὑπολογισμὸν ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ποῦ καὶ πόσον μακρὰν τῆς περιφέρειας τοῦ κερατοειδοῦς σχηματίζεται τὸ εἰδῶλον φωτεινοῦ τινος σημείου πλαγίως τῷ ὀφθαλμῷ κειμένου, *συνελάβομεν τὸ σχέδιον ἡ ἀκολουθήσωμεν τὴν πορείαν μιᾶς καὶ μόνης ἀπὸ τῆς κόρης καὶ τοῦ κρυσταλλώδους*

φακοῦ μέχρις οὗ φθάσῃ εἰς τὸ ἀντικείμενον πλάγιον τοίχωμα τοῦ βολβοῦ καὶ ἐκ τῶν πλαγιαστάτων ἀκτίνων νὰ ζητήσωμεν τίς ἡ ἐσχάτη ἦξις δύναται εἰσεῖν νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὸν βυθὸν καὶ ποῦ αὕτη συναντᾷ τὸν ἀμφιβληστροειδῆ (Πίν. II, σχῆμα 5).

Πρὶν ἢ ὁμῶς ἐκθέσωμεν ὑμῖν τὴν λύσιν τοῦ ἐν λόγῳ προβλήματος, κρίνομεν ὠφέλιμον νὰ ὑπομνήσωμεν προκαταρκτικῶς στοιχεῖά τινα τῆς Ὀπτικῆς καὶ τῆς Γεωμετρίας, διότι ὁ ὀφθαλμὸς κέκτηται καὶ ὀπτικῆς στοιχεῖα πολλὰ καὶ γεωμετρικὰς γραμμὰς ποικίλας καὶ ἀρκούντως κανονικὰς, θέλομεν δὲ χρησιμοποιοῦναι τινὰ τούτων.

Ἐν πρώτοις ἐνθυμηθῶμεν τὸν νόμον τοῦ Κερτεσίου, καθ' ὃν γίνεται ἡ θλάσις τοῦ φωτός (Πίν. I, σχ. 1), εἰσδύοντος ἀπὸ ἐνὸς διαφανοῦς σώματος εἰς ἕτερον διαφόρου πυκνότητος¹. Γνωρίζομεν λοιπὸν ὅτι τὰ ἡμίτονα τῶν γωνιῶν προσπτώσεως (π) καὶ θλάσεως (θ) εὐρίσκονται εἰς σταθερὸν πρὸς ἄλληλα λόγον, ὅστις εἶναι ἴσος πρὸς τὸν ἀντίστροφον λόγον τῶν σχετικῶν δεικτῶν τῆς θλάσεως (δ τοῦ ἀραιότερου καὶ δ' τοῦ πυκνοτέρου)

$$\frac{\text{ἡμ. } \pi}{\text{ἡμ. } \theta} = \frac{\delta'}{\delta} \quad (1).$$

Διὰ δὲ τὸν ἀέρα, ὅταν ὑποθεθῇ ὅτι ἔχει πυκνότητα = 1 καὶ τὸ φῶς κινῆται ἀπὸ τούτου εἰς ἕτερον πυκνότερον σῶμα, ὁ τύπος οὗτος ἀπλοποιεῖται εἰς

$$\frac{\text{ἡμ. } \pi}{\text{ἡμ. } \theta} = \delta' \quad (2).$$

Τὸ δ' τοῦτο, ἡ κοινῶς δ. ὡς γνωστὸν, εἶναι ὁ δείκτης τῆς θλάσεως τῶν διαφανῶν σωμάτων ὡς πρὸς τὸν ἀέρα καὶ π. γ. διὰ τὸ ἀπασταγμένον ὕδωρ δ = $\frac{4}{3}$ ἢ 1,3354.

Ὅταν δὲ τὸ φῶς κινῆται κατ' ἀντίστροφον φοράν, ἴσται ἀπὸ πυκνοτέρου εἰς ἀραιότερον

1. Ἐπὶ κοινῶν ἢ ἀπόστασις τοῦ δευτέρου ὀπτικοῦ δεσμοῦ ἀπὸ τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς, ἀπὸ τοῦ κέντρου πρὸς τὴν περιφέρειαν (μέχρι γων. 70°), τροποποιεῖται περίπου ἀπὸ 9,61 ὑπογλιόμετρον μέχρι 8,91 (Lundolt et Nuel, Annales d'Ocul. 1874, p. 35).

1. Ἐνταῦθα ἐννοοῦμεν τὴν πυκνότητα ὑπὸ διοπτρικῆν ἔποψιν ἢ τὴν ἄλλως λεγομένην θλαστικότητα τῶν διαφανῶν σωμάτων, ἂν καὶ ἡ θλαστικότης βραϊνῆ ἐπαρκῶς ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸ εἰδικὸν βέλος. Ὡς γνωστὸν δὲ, τὸ φαινόμενον τῆς θλάσεως προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι τὸ φῶς εἰσδύον ἀπὸ ἀσθενοῦς εἰς ἰσχυρότερον θλαστικὸν σῶμα ἀπόλλυται μέρος τῆς ταχύτητος αὐτοῦ καὶ ὅτι ὁ λόγος τῶν ἡμιτόνων τῶν γωνιῶν προσπτώσεως καὶ θλάσεως εἶναι ἴσται πρὸς τὸν εὐθὺν λόγον τῶν σχετικῶν ταχυτήτων

σῶμα, οἱ ὄροι τῶν εἰρημένων λόγων (1) ἀναστρέφονται καὶ ὁ τύπος μεταβάλλεται εἰς

$$\frac{\eta\mu. \theta}{\eta\mu. \pi} = \frac{\delta}{\delta'} \quad (3),$$

διατηρουμένων τῶν αὐτῶν σχέσεων. Διὰ δὲ τὸν ἀέρα ἔχομεν

$$\frac{\eta\mu. \theta}{\eta\mu. \pi} = \frac{1}{\delta'} \quad \eta \text{ κοινῶς } \frac{1}{\delta} \quad (4).$$

Τέλος ὅταν ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει ἡ γωνία π γένη 90°, τοῦ ἡμιτόνου ταύτης ὄντος = 1, ὁ γενικός τύπος (1) μεταβάλλεται:

$$\text{εἰς } \eta\mu. \theta = \frac{\delta}{\delta'} \quad (5)$$

καὶ διὰ τὸν ἀέρα (2) $\eta\mu. \theta = \frac{1}{\delta}$ (6).

Ἡ ἀξία $\frac{\delta}{\delta'}$ (5) εἶναι ἡ μεγίστη διὰ τὴν γωνίαν τῆς θλάσεως, τούτέστιν ἡ *ὀριζή γωνία*, ἐν ἣ περιπτώσει θεωρεῖται τὸ φῶς κινούμενον ἀπὸ ἀραιότερου εἰς πυκνότερον καὶ ἡ ἀξία $\frac{1}{\delta}$ (6) εἶναι ἡ μεγίστη, τούτέστιν ἡ *ὀριζή γωνία*, ἐν ἣ περιπτώσει τὸ φῶς κινεῖται ἀπὸ τοῦ ἀέρος εἰς πυκνότερον σῶμα. Φανερόν ὅτι ὅταν τὸ φῶς κινῆται κατ' ἀντίθετον φοράν, αἱ αὐταὶ ἀξίαι ἰσχύουσι διὰ τὴν γωνίαν τῆς προσπτώσεως. Ὡστε, ὅταν τὸ φῶς κινῆται ἐν γένει ἀπὸ πυκνότερου σώματος εἰς ἀραιότερον, οὐδεμία ἀκτίς σχηματίζουσα μετὰ τῆς καθέτου γωνίαν μείζονα τῆς ἀξίας $\frac{\delta}{\delta'}$ δύναται νὰ ἐισδύσῃ εἰς τὸ ἀραιότερον, ἀλλ' ἀντανακλῶμενον ἐπὶ τῆς μεθορίου τῶν δύο σωμάτων ἐπιφανείας ἐπιστρέφει ὀπίσω συμφῶνως πρὸς τὸν νόμον τῆς ἀντανακλάσεως (*ὀλική ἀντανάκλασις*).

Αἱ δὲ γεωμετρικαὶ γραμμαὶ, αἵτινες διαφέρουσιν ἡμᾶς εἰσιν αἱ ἐπιφάνειαι τοῦ κερατοειδοῦς (προσθία) καὶ τοῦ κρυσταλλώδους φακοῦ (προσθία καὶ ὀπισθία) ἢ μᾶλλον τὰ ἐκ τῆς ὀριζοντίας κεντρικῆς διατομῆς τούτων γεννώμενα τόξα μετὰ τῶν ἀκτίνων καὶ ἀξόνων αὐτῶν. Αἱ ἐπιφάνειαι αὗται ἔχουσι περίπου κοινὸν τὸν ἄξονα, τὸν ὀπτικὸν ἢ ἐν μιᾷ λέξει εἰσὶν *ὀμαζόνες* 1.

Αἱ δὲ γεωμετρικαὶ γραμμαὶ, αἵτινες διαφέρουσιν ἡμᾶς εἰσιν αἱ ἐπιφάνειαι τοῦ κερατοειδοῦς (προσθία) καὶ τοῦ κρυσταλλώδους φακοῦ (προσθία καὶ ὀπισθία) ἢ μᾶλλον τὰ ἐκ τῆς ὀριζοντίας κεντρικῆς διατομῆς τούτων γεννώμενα τόξα μετὰ τῶν ἀκτίνων καὶ ἀξόνων αὐτῶν. Αἱ ἐπιφάνειαι αὗται ἔχουσι περίπου κοινὸν τὸν ἄξονα, τὸν ὀπτικὸν ἢ ἐν μιᾷ λέξει εἰσὶν *ὀμαζόνες* 1.

1. Εἶναι ἀληθές ὅτι ἀκριβεῖς καταμετρήσεις ἀπέδειξαν, ὅτι οἱ ἄξονες τῶν διαφόρων ἐπιφανειῶν τοῦ ὀφθαλμοῦ οὔτε συμπίπτουσι πάντοτε μετὰ τοῦ ὀπτικοῦ ἄξονος,

Ἡ τοῦ κερατοειδοῦς *προσθία ἐπιφάνεια* ἀνήκει εἰς ἑλλειψοειδῆς τριαξονικόν, ἔχον μείζονα ἄξονα τὸν ὀπτικόν καὶ δύο ἑτέρους ἐλάσσονας καὶ ἴσους ἀλλήλοις συνήθως 1. Ἡ *ὀπισθία ἐπιφάνεια* αὐτοῦ, ἐπειδὴ εἰ δείκται τῆς θλάσεως τοῦ κερατοειδοῦς καὶ τοῦ ὕδατώδους ὕγρου εἰ-

οὔτε εὐρίσκονται ἐν τῇ αὐτῇ ὡς πρὸς τοῦτον θέσει, οἱ αἱ ἐπιφάνειαι αὗται δὲν ἀνήκουσι πάντοτε εἰς σχῆμα γεωμετρικόν ἔχον τὰς αὐτὰς διαστάσεις, ὅτι αἱ ἀπ' ἀλλήλων ἀποστάσεις καὶ αἱ πρὸς ἀλλήλας κλίσεις τούτων οὐδαμῶς εἰσι σταθεραὶ, ποικιλλουσαι ἐντὸς ὁρίων τινῶν κτλ. κτλ., ἀλλὰ, ἐπειδὴ ἐν τῇ φύσει βασιλεύει πανταχοῦ τὸ ἀκόμιμον, εὐκόλως πείθεταί τις ὅτι καὶ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ, παρὰ τὰ παράπονα τοῦ Helmholtz καὶ ἄλλων, αἱ κατὰ μέρος ἀπὸ τοῦ μαθηματικῆς τελείου ἀπομακρύνουσιν, γινόμεναι κατὰ διευθύνσεις ἀρμονικῶς ἀντιθέτους, ἐν συνόλῳ δίδουσι ἀποτελεσμα εἰς ἴσου ἐπαρκῆς ἐν τῷ κύκλῳ τῆς δράσεως τὸ ἐν λόγῳ ὄργανον, ὅσον ὕταν τοῦτο ἰκατεσκευασμένον μετὰ μαθηματικῆς κανονικότητος.

1. Ὁ Woinow ἔδωκε τοὺς καλλιτέρους τύπους, δι' ὧν δύναται τις νὰ προσδιορίσῃ ἅπαντα τὰ στοιχεῖα τοῦ ἑλλειψοειδοῦς τοῦ κερατοειδοῦς δι' οἰουδήποτε ὀφθαλμομέτρου. Τὸ τοῦ Javal ἐπίσης δύναται νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς τοῦτο, ὅταν ἔχη ἀντικειμενικὸν φακὸν διπλασάζοντα εἰς εὔρος 1, 5 ὑπογλυομέτρων (Scimemi—in Javal Mémoires d'Ophthalmométrie, p. 405). Ἴδου δὲ πῶς ὑπολογίζει ὁ Woinow (Ophthalmométrie, p. 40—45. Wien, 1871, παράβαλε καὶ Helmholtz Physiologische Optik, 2te Aufl. S. 17).

Κατὰ τὴν Γεωμετρίαν, ἡ ἀκτίς κυρτότητος πάσης ἑλλείψεως κατὰ τοὺς πόλους (πέρατα τοῦ μείζονος ἄξονος) δίδεται ὑπὸ τοῦ τύπου

$$a = A(1 - \epsilon^2), \quad (1)$$

ἐνθα a εἶναι ἡ ζητούμενη ἀκτίς, A ὁ μείζων ἡμιάξων. ϵ ἡ ἐκκεντρικότης (ἦτοι ὁ λόγος τῆς ἡμισπαστικῆς ἀποστάσεως Γ πρὸς τὸν μείζονα ἡμιάξονα $= \frac{\Gamma}{A}$).

Πᾶσα δὲ ἀκτίς (ρ) ἔξω τοῦ πόλου, ἐξαρτωμένη ὑπὸ τῆς γωνίας (ω), ἣν σχηματίζει μετὰ τοῦ μείζονος ἄξονος, δίδεται ὑπὸ τοῦ τύπου

$$\rho = \frac{A(1 - \epsilon^2)}{\sqrt{1 - \epsilon^2 \eta\mu.^2 \omega^2}} \quad (2)$$

Προκειμένου λοιπὸν νὰ προσδιορισθῇ τὸ σχῆμα τῆς ἐπιφανείας μοίρας τινὸς ἑλλειψοειδοῦς, ὡς ὁ κερατοειδῆς, ἔχούσης ἐν τῷ κέντρῳ ἓνα τῶν πόλων, τὰ ἀγνωστά εἰσι πολλὰ καὶ οὐδεὶς τῶν ἀνωτέρω τύπων ἀρκεῖ πρὸς λύσιν τοῦ προβλήματος.

Ὁ Woinow καταμετρεῖ ἐν πρώτοις (διὰ τοῦ ὀφθαλμομέτρου) τὴν ἀκτίνα τοῦ κερατοειδοῦς κατὰ τὸν ὀπτικὸν ἄξονα, διευθύνων τοῦτον κατὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἄξονος τοῦ ὀφθαλμομέτρου. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ὀπτικὸς ἄξων οὐδέποτε συμπίπτει ἀκριβῶς μετὰ τοῦ μείζονος ἄξονος τοῦ κερατοειδοῦς, ἀλλὰ σχηματίζει μετὰ τούτου μικρὰν τινα καὶ ἄλλοτε ἄλλην γωνίαν εἴτε πρὸς τὰ ἔξω (θετικῆ) εἴτε πρὸς τὰ ἔσω (ἀρνητικῆν), ἦτις γενικῶς ἐν τῇ ὀφθαλμολογίᾳ καλεῖται *γωνία α*, ὁ γενικός τύπος τῆς ἀκτίνος

σιν οί αυτοί, δέν θέλει ληρθῆ ὑπ' ὄψιν ὡς ἀδρανῆς. Αἱ δὲ ἐπιφάνειαι τοῦ φακοῦ εἰσι σφαιρικαί, εἰ καὶ ἀκριβεῖς καταμετρήσεις τῶν περιφερικῶν μοιρῶν αὐτῶν ἐλλείπουσιν εἰσέτι. Ἄλλως τε τοῦτο ἥκιστα διαφέρει ἡμᾶς, διότι διὰ τὸ ἡμέτερον πρόβλημα ἀπαιτεῖται μόνη ἡ κεντρικὴ μοῖρα τῆς προσθίας ἐπιφανείας, τῆς δὲ ὀπισθίας πάλιν, καίτοι ἡ περιφέρεια εἶναι ἀναγκαῖα ἡμῖν, ἡ δρᾶσις αὐτῆς εἶναι τοσοῦτον μικρά, ὥστε δέν ἀπαιτεῖται καὶ πολλὴ ἀκρίβεια.

Παραθέτομεν νῦν καὶ στοιχεῖα, ἅτινα διαθέτομεν ἐκ προηγουμένων πολλαπλῶν ἐρευνῶν διακεκριμένων ὀφθαλμολόγων. Ἡμεῖς, ὅπως ἔχωμεν ἐν παντὶ τὸν μέσον ὄρον, ἐλάβομεν πάντοτε τοὺς μέσους ὄρους τῶν διαφορῶν καταμετρήσεων τῶν διαστάσεων τοῦ ὀφθαλμοῦ. Τα διδόμενα λοιπὸν στοιχεῖα εἰς ὑποχλιόμετρα εἰσι: τὰ ἐξῆς (Πίναξ II, σγ. 5).

τῆς ἑλλείψεως (2) κατὰ τὸν ὀπτικὸν ἄξονα (ἐνθα ἡ γωνία ω=γων. α) ἀποβαίνει:

$$\rho = \frac{A(1-\epsilon^2)}{\sqrt{1-\epsilon^2} \eta \mu^2 \alpha^2} \quad (3).$$

Ἀκολούθως καταμετρεῖ δύο ἐτέρας ἀκτίνας (ρ', ρ'') κειμένας ἐκατέρωθεν τοῦ ὀπτικοῦ ἄξονος καὶ σχηματιζόμεναι μετὰ τούτου δύο γωνίας ἴσας, ἅς ἀποκαλεῖ φ. Τότε δὲ αἱ γωναί, ἅς σχηματίζουσιν αἱ ἀκτίνας αὗται μετὰ τοῦ ἄξονος τοῦ κερατοειδοῦς εἰσιν ἀπὸ τὴν μίαν πλευρὰν α+φ καὶ ἀπὸ τὴν ἐτέραν α-φ. Οὕτω δὲ δι' ἑκάστην τῶν ἀκτίνων τούτων ὁ γενικὸς τύπος (2) μεταβάλλεται εἰς

$$\left. \begin{aligned} \rho' &= \frac{A(1-\epsilon^2)}{\sqrt{1-\epsilon^2} \eta \mu^2 (\alpha+\phi)^2} \\ \text{καὶ } \rho'' &= \frac{A(1-\epsilon^2)}{\sqrt{1-\epsilon^2} \eta \mu^2 (\alpha-\phi)^2} \end{aligned} \right\} \quad (4).$$

Ἐκ τῶν τύπων τούτων ἐξαλείφεται τὸ Α, ὅταν ἡ ἐξίσωσις (3) διαιρηθῇ ἰδία δι' ἑκάστης τῶν ἐξισώσεων (4). Ἀκολούθως δὲ τὰ μέλη τῶν οὕτω παραγομένων δύο ἐξισώσεων τετραγωνίζονται, ἐνῶ ταυτοχρόνως ἐξάγεται ἡ κυβικὴ αὐτῶν ῥίζα τότε δὲ παράγονται αἱ ἐξῆς δύο ἐξισώσεις:

$$\left. \begin{aligned} \rho'^2 - \rho''^2 &= \epsilon^2 [\rho'^2 \eta \mu^2 \alpha - \rho''^2 \eta \mu^2 (\alpha+\phi)] \\ \rho'^2 - \rho''^2 &= \epsilon^2 [\rho'^2 \eta \mu^2 \alpha - \rho''^2 \eta \mu^2 (\alpha-\phi)] \end{aligned} \right\} (5).$$

καὶ ἐξ αὐτῶν ἐξαλείφεται τὸ ε², ὅταν διαιρηθῶσι τὰ μέλη τῆς πρώτης ἐξισώσεως (5) διὰ τῶν μελῶν τῆς δευτέρας. Οὕτω δὲ φθάνομεν εἰς τὸ ἀποτελεσμα

$$\epsilon \phi (2\alpha) = \epsilon \phi \frac{(\rho \rho')^2 - (\rho \rho'')^2}{(\rho \rho')^2 + (\rho \rho'')^2 - 2(\rho \rho'')^2} \quad (6).$$

Ἐν πρώτοις λοιπὸν προσδιορίζεται τὸ α ἐκ τῆς ἐξισώσεως (6), εἴτα τὸ ε² ἐκ μιᾶς τῶν ἐξισώσεων (5) καὶ τέλος τὸ Α ἐκ μιᾶς τῶν ἐξισώσεων (3) καὶ (4).

Ὁ ἡμιᾶξων Β εὐρίσκεται διὰ τοῦ τύπου $B = A \sqrt{1-\epsilon^2}$.

Κερατοειδῆς

$$a = 7,712$$

(ἀκτίς κυρτότητος ἐν τῷ κέντρῳ ἔτοι ἐν τῷ προσθίῳ πόλῳ (κ) ἢ τῇ προσθίᾳ κορυφῇ τοῦ ἐλλειψοειδοῦς, εἰς ὃ ἀνήκει ὁ κερατοειδῆς, αὐξάνουσα βαθμηδὸν μέχρι 10 ὑποχλιομέτρων κατὰ τὴν περιφέρειαν).

$$\Delta \Delta' = 2\psi = 11,76$$

(διάμετρος ὀριζοντία τῆς βάσεως καταμετρομένη δι' ὀφθαλμομέτρου ἢ γωνδρικῶς διὰ διαβήτου, θεωρουμένη δὲ καὶ ὡς γορδὴ τοῦ ἐλλειψοειδοῦς ἢ ὡς διπλάσιον τῆς τεταγμένης ψ διὰ τὸ περιφερικὸν ὄριον Δ τοῦ κερατοειδοῦς).

$$A = 11,612$$

(μείζων ἡμιᾶξων τῆς ἑλλείψεως τοῦ κερατοειδοῦς ἐν ὀριζοντία διατομῇ).

$$B = 9,445$$

(ἐλάσσων ἡμιᾶξων λαμβανόμενος ἐκ τοῦ τύπου $a = \frac{B^2}{A}$).

$$\Gamma = 6,758$$

(ἡμισιακὴ ἀπόστασις λαμβανόμενη ἐκ τοῦ τύπου $\Gamma^2 = A^2 - B^2$).

$$\epsilon = \frac{\Gamma}{A} = 0,5725$$

(ἐκκεντρικότης).

$$\Delta E = 8,45$$

(κάθετος ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ κερατοειδοῦς κατὰ τὴν ἄκρην περιφέρειαν κατὰ τὸν τύπον $\Delta E^2 = a^2 + \psi^2 - 1 \frac{a}{A}$).

$$O' \Theta = \chi = 9,087$$

(τετμημένη τοῦ περιφερικοῦ ὀρίου Δ τοῦ κερατοειδοῦς κατὰ τὸν τύπον $\chi = \pm \frac{A}{B} \sqrt{B^2 - \psi^2}$).

$$\Theta \kappa = A - \chi = 2,534$$

(ἀπόστασις τῆς κορυφῆς ἀπὸ τῆς βάσεως).

$$\Gamma \omega \nu. \tau = 44^\circ, 5', 44''$$

(γωνία τῆς καθέτου ΔΕ μετὰ τοῦ ἄξονος λαμβανόμενη ἐκ τοῦ τύπου $\eta \mu. \tau = \frac{\Delta \Theta}{\Delta E}$).

Κρυσταλλώδης φακός

(ἐν γαλαρώσει τῆς προσαρμογῆς).

$$a' = 10 \text{ (ἀκτίς προσθίας ἐπιφανείας).}$$

$$a'' = 6 \text{ (» ὀπισθίας »).}$$

Ἀπόστασις κέντρου προσθίας ἐπιφανείας ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ κερατοειδοῦς = 3,6.

$$\text{Πάχος τοῦ φακοῦ} = 3,6.$$

Διαστάσεις τοῦ βολβοῦ.

$$\text{Εὐθεία διάμετρος} = 24.$$

$$\text{Ἐγκαρσία διάμετρος} 24 \text{ καὶ ἀκτίς } a'' = 12.$$

Ἀπόστασις κορυφῆς κερατοειδοῦς ἀπὸ τοῦ κέντρου τοῦ βολβοῦ $O\kappa = 12$.

Δεῖται θλάσεως

$$\text{Υδατώδους ὕγρου καὶ κερατοειδοῦς } \delta = 1,3365.$$

Μεσαίων στιβάδων τοῦ φακοῦ δ' = 1,41.
 Ἰελάδους σώματος δ' = 1,3382.

Ὅταν ἐπὶ τῶν δεδομένων τούτων σχεδιάσωμεν σχῆμα γεωμετρικὸν παριστῶν τομὴν τοῦ βολβοῦ διὰ τοῦ ὀριζοντίου μεσημβρινοῦ ἐν δεκαπλασίῳ μεγεθύνσει (Πίν. II. σχ. 5), εὐρίσκωμεν γνωστὰς καὶ τὰς ἐξῆς διαστάσεις

$$o\kappa = 10 + 3,6 = 13,6 \text{ (ἐνθα } o \text{ εἶναι τὸ κέντρον κυρτότητος τῆς προσθίας ἐπιφανείας τοῦ φακοῦ).}$$

$$oO = 13,6 - 12 = 1,6$$

$$E\Theta = \frac{\Delta\Theta}{\epsilon\phi. \tau} = 6,068$$

$$E\kappa = E\Theta + \Theta\kappa = 6,068 + 2,534 = 8,6.$$

$$oE = o\kappa - E\kappa = 5$$

Ο' E = A — Eκ = 3 (ἐνθα Ο' εἶναι τὸ κέντρον τῆς ἐλλείψεως τοῦ κερατοειδοῦς)

οο' = α' + α'' = 3,6 = 12,4 (ἐνθα οο' εἶναι εἶναι τὸ κέντρον κυρτότητος τῆς ὀπισθίας ἐπιφανείας τοῦ φακοῦ).

Μετὰ ταῦτα εἰσέλθωμεν εἰς τὸ πρόβλημα ἡμῶν, ὅπερ κατωρθώσαμεν νὰ θέσωμεν ὡς ἐξῆς: τίς ἢ ἐσχάτη καὶ πλαγιωτάτη φωτεινὴ ἀκτὶς ἢ δυναμένη εἰσεῖ νὰ εἰσδύσῃ διὰ τοῦ φακοῦ εἰς τὸν βυθὸν καὶ εἰς τίνα ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς περιφερείας τοῦ κερατοειδοῦς κατὰ τὴν ἀντίθειον πλευρᾶν συναντᾷ τὸν ἀμφιβληστροειδῆ; Διότι ἡ ἀκτὶς αὕτη ὀρίζει τὸ ὄριον τῶν εἰσδυσσῶν εἰς τὸν βυθὸν ἀκτίνων καὶ ἐπομένως τὸ ὄριον τῆς ἐξῶθεν ὀρατῆς διαλάμπειως τοῦ σκληρωτικοῦ. Ἐπὶ παραδείγματι δὲ θέλωμεν ζητήσῃ τὸ ὄριον τοῦτο διὰ τὰς ἐκ τῶν ἐξῶ πλαγίως προσπιπτούσας ἀκτίνας.

Ῥίψωμεν νῦν βλέμμα ἐταστικὸν εἰς τὸ σχῆμα (Πίν. II, σχ. 5).

Ἐστω Δ τὸ ὄριον τοῦ διαφανοῦς μέρους ἐν τῇ ἐξωτερικῇ περιφερείᾳ τοῦ κερατοειδοῦς. Ἄγομεν ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου τὴν ἐφαπτομένην Δεε' ἐπὶ τοῦ τόξου λλ ἀνήκοντος εἰς τὴν προσθίαν ἐπιφάνειαν τοῦ φακοῦ. Ἐὰν ἡ γραμμὴ αὕτη ὑποθεθῇ ὡς φωτεινὴ τις ἀκτὶς, ἔσεται ἡ τελευταία ἐκ τῆς πλευρᾶς ταύτης ἢ δυναμένη νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὸν φακόν, διότι πᾶσα ἄλλη πέραν κειμένη διέρχεται πρὸ τοῦ φακοῦ καὶ διευθύνεται πρὸς τὴν ἀπέναντι πλευρᾶν τοῦ κερατοειδοῦς.

Ὅθεν ἀπαιτεῖται ἐν πρώτοις νὰ προσδιορίσωμεν ἀκριβῶς τὴν θέσιν καὶ τὰς διαστάσεις τῆς ἐφαπτομένης ταύτης. Πρὸς τοῦτο δὲ ζητοῦμεν προηγουμένως τὴν γωνίαν τ, ἣν

σχηματίζει ἢ ἐπὶ τοῦ σημείου Δ τοῦ ἐλλειπτικοῦ τόξου ΔκΔ' φερομένη κάθετος (ΔΕ), γνωστὴ κατὰ τὰ ἀνωτέρω εἰρημένα. Ἡ γωνία τ, ἀνήκουσα τῷ ὀρθογωνίῳ ΔΘΕ. διδεται ἐκ τοῦ τύπου

$$\eta\mu. \tau = \frac{\Delta\Theta}{\Delta E} = 44^{\circ}, 5', 44''$$

Εἶτα σχηματίζομεν καὶ προσδιορίζομεν τὸ τρίγωνον οΕΔ, ἐνθα γνωρίζομεν τὴν γωνίαν (E = 135°, 54', 16'') ὡς παραπληρωματικὴν τῆς γωνίας τ καὶ δύο πλευρὰς τὴν ΔΕ καὶ οΕ. Τὰς γωνίας μ καὶ μ' εὐρίσκωμεν διὰ τῶν τύπων

$$\frac{1}{2}(\mu + \mu') = \frac{1}{2}(180 - \gamma\omega\nu. E) = 22^{\circ}, 2', 52'' = M.$$

$$\epsilon\phi. \frac{1}{2}(\mu - \mu') = \frac{E\Delta - oE}{E\Delta + oE} \text{ συνεφ. } \frac{1}{2} \gamma\omega\nu. E = 5^{\circ}, 55', 51'' = N.$$

$$\delta\theta\epsilon\nu \mu = M + N = 27^{\circ}, 58', 43''$$

$$\text{καὶ } \mu' = M - N = 16^{\circ}, 7', 1''$$

τὴν δὲ πλευρᾶν οΔ διὰ τοῦ τύπου

$$o\Delta = \frac{E\Delta \eta\mu. \gamma\omega\nu. E}{\eta\mu. \mu} = 12,53$$

Ἀκολουθῶς ἄγομεν τὴν ἀκτίνα οε (α') εἰς τὸ σημεῖον ε τοῦ τόξου λλ, ἥτοι κάθετον ἐπὶ τῆς ἐφαπτομένης Δεε καὶ σχηματίζομεν τὰ ὀρθογώνια τρίγωνα Δεο καὶ ηεο, ἐν οἷς, γνωρίζοντες τὰς πλευρὰς οΔ καὶ οε, εὐρίσκωμεν τὴν γωνίαν οΔε ἐκ τοῦ τύπου

$$\eta\mu. \gamma\omega\nu. o\Delta\epsilon = \frac{o\epsilon}{o\Delta} = 52^{\circ}, 55', 35''$$

τὴν γωνίαν Δοε = 37°, 4, 25'' ὡς συμπληρωματικὴν τῆς γων. οΔε.

τὴν γωνίαν τ' = γων. Δοε — μ = 9°, 5', 43'', ἀντιστοιχοῦσαν εἰς τόξον 1,59 ὑπογμ. (ἐκ τοῦ τύπου

$$\text{τόξον } \gamma\omega\nu. \tau' = \frac{2\alpha' \pi \times 9^{\circ}, 5', 43''}{360^{\circ}}),$$

τὰς πλευρὰς Δε, εη καὶ οη (ὑποτείνουσιν ἐκ τῶν τύπων

$$\Delta\epsilon = o\epsilon \epsilon\phi. \Delta o\epsilon = 7,555 \text{ ὑπογμ.}$$

$$\epsilon\eta = o\epsilon \epsilon\phi. \tau' = 1,60$$

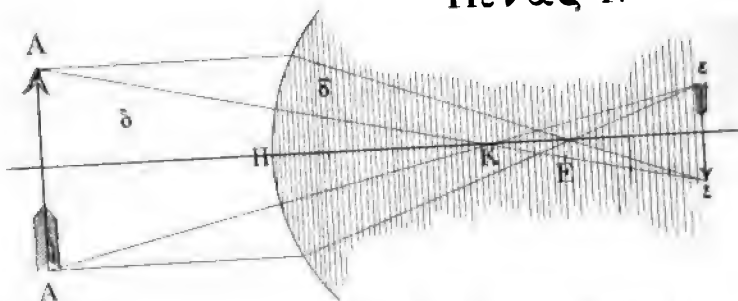
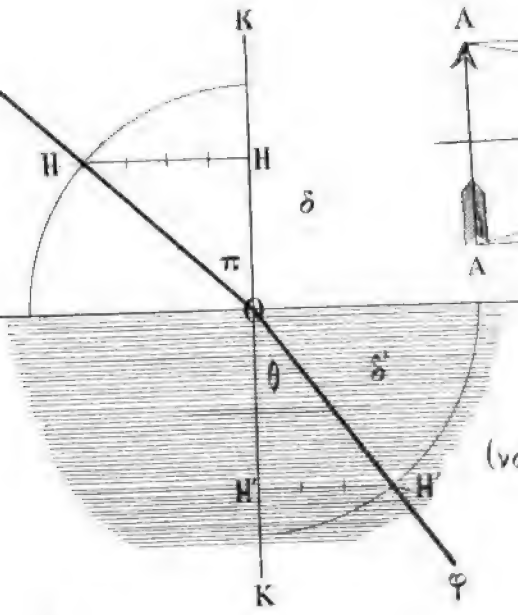
$$o\eta = \frac{\eta\epsilon}{\eta\mu. \tau} = 10,13.$$

Ἴνα δὲ εὐρωμεν πῆν ἐξωτερικὴν ἀκτίνα (ρΔ), ἥτις, εἰσδύουσα εἰς τὸν πρόσθιον ὀφθαλμον διὰ τοῦ σημείου Δ, ἀκολουθεῖ τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐφαπτομένης Δε, ὑπολογίζομεν ὡς ἐξῆς.

Ἡ ἐφαπτομένη σχηματίζει μετὰ τῆς καθέτου ΔΕ τοῦ σημείου Δ τὴν γωνίαν θ, ἥτις

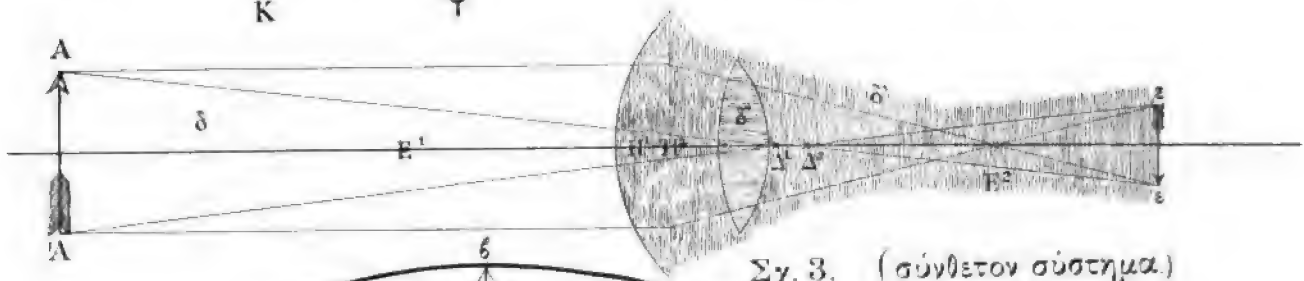

Πίναξ Ι.

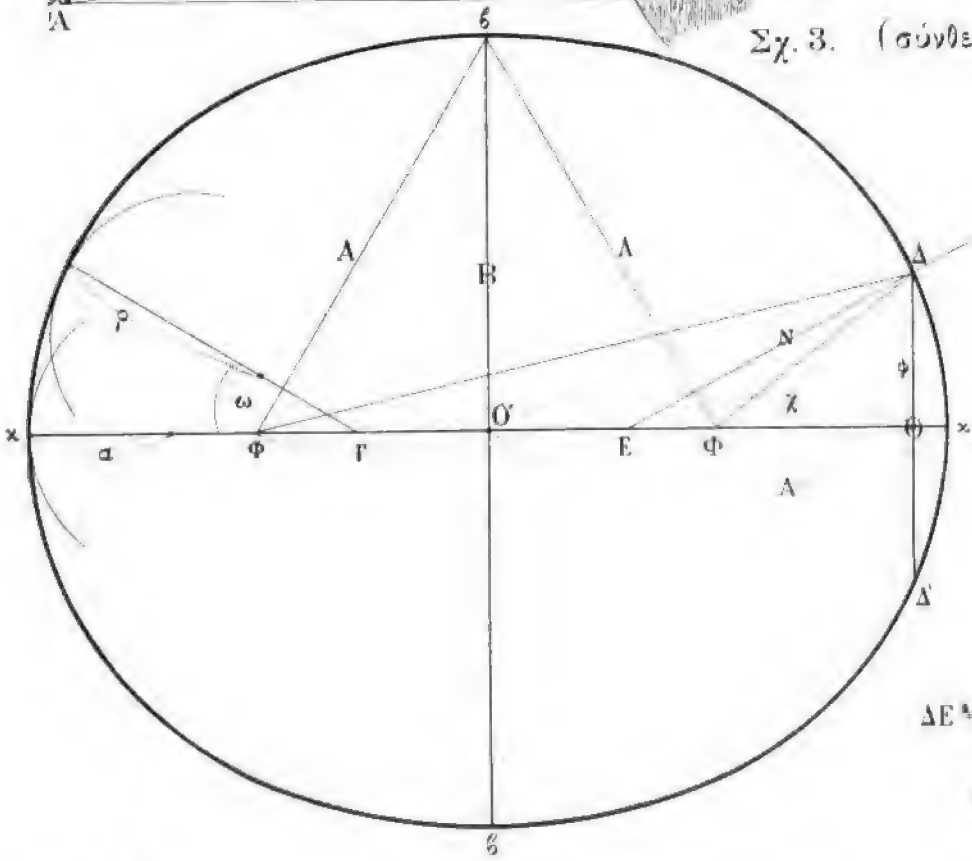

Σχ. 2. (άπλουτον σύστημα)

Σχ. 1.
(νόμος θλάσεως) $\delta = 1$ και $\delta' = \frac{4}{3}$
 $\frac{HH}{HH'} = \frac{\eta\mu \pi}{\eta\mu \theta} = \frac{\delta'}{\delta} = \frac{1/3}{1} = \frac{4}{3}$

Σχ. 3. (σύνθετον σύστημα)

$$B^2 = A^2 - \Gamma^2$$

$$\frac{\chi^2}{A^2} + \frac{\psi^2}{B^2} = 1$$

$$\chi = \pm \frac{A}{B} \sqrt{B^2 - \psi^2}$$

$$\alpha = A (1 - \epsilon^2)$$

$$\Delta E^2 = \alpha^2 + \psi^2 (1 - \frac{\alpha}{A})$$

$$\rho = \frac{A(1 - \epsilon^2)}{\sqrt{1 - \epsilon^2 \eta \kappa^2 \omega^2}}$$

Σχ. 4. (Έλλειψις τού κερατοειδούς εις 5 πλασίαν μεγέθυνσιν)

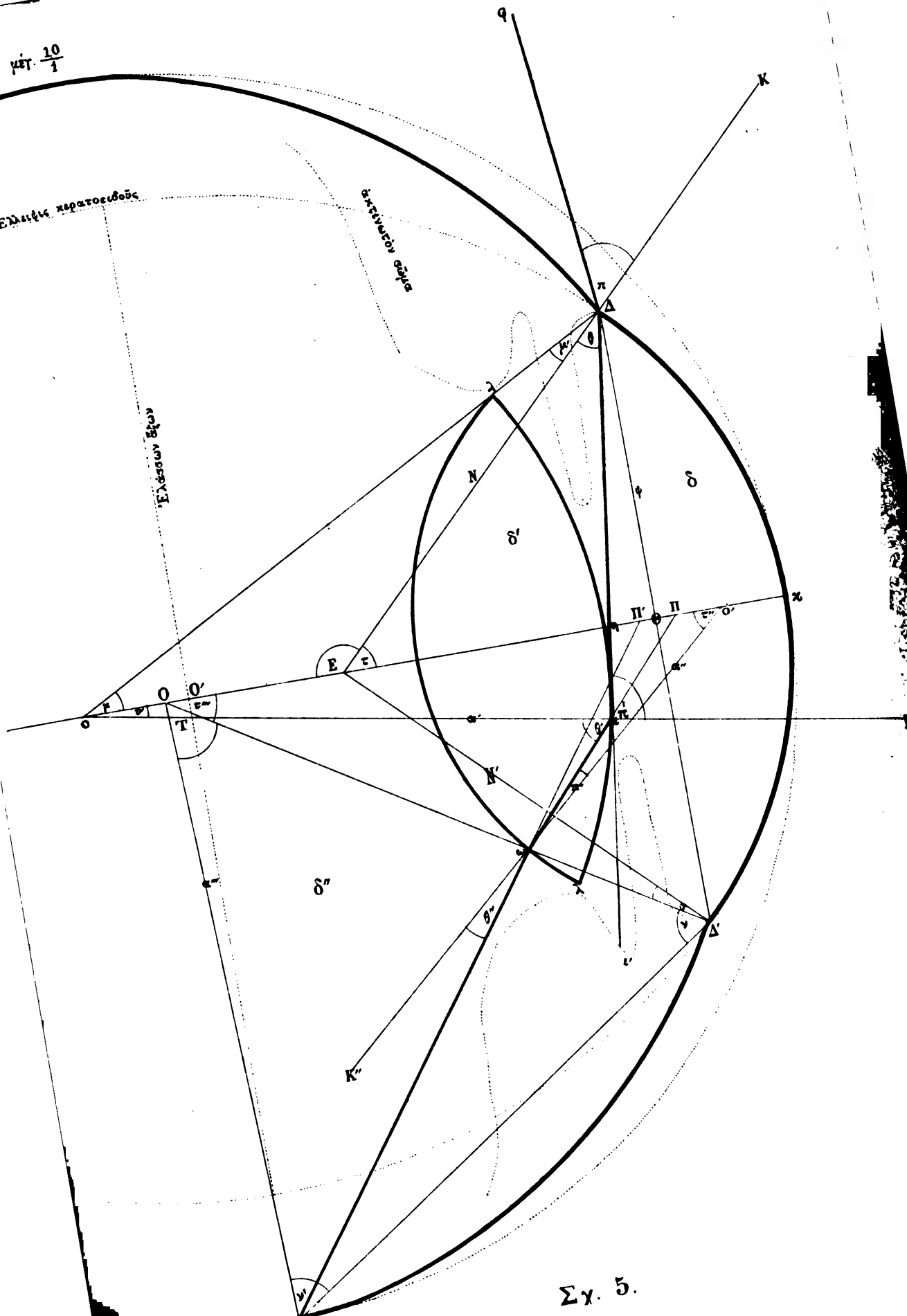
Σχετικοί
τύποι τής έλλείψεως

μέτ. $\frac{10}{1}$

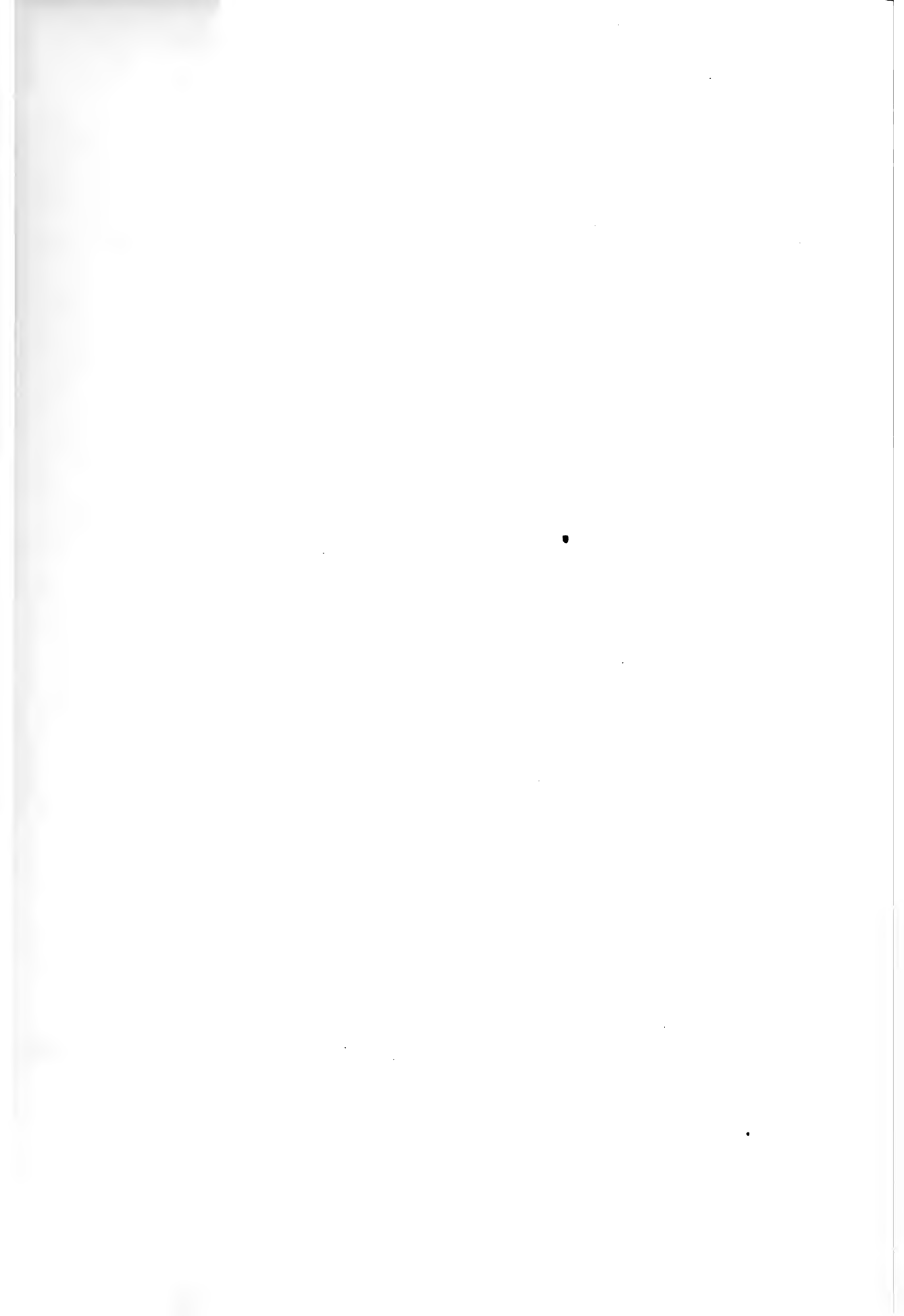
Ἐλλειψ. κερτοειδῶς

ἀκτινωτὸν σῶμα

Ἐλάσσων ἕξον

Σχ. 5.

θεωρητέα ως γωνία τῆς θλάσεως διὰ τὴν ἀκτίνα ρΔ, τὴν ταυτιζομένην ἐν τῷ προσθίῳ θλάτῳ μετὰ τῆς ἐφαπτομένης Δε. Μένει λοιπὸν νὰ προσδιορισθῇ ἐκ ταύτης καὶ ἡ γωνία τῆς προσπτώσεως π, ἣν σχηματίζει ἐξωθεν ἢ ἐν λόγῳ ἀκτὶς μετὰ τῆς αὐτῆς καθέτου (Κ). Πρὸς τοῦτο δὲ ἔχομεν τὸν τύπον

$$\eta \mu. \pi = \delta \eta \mu. \theta,$$

ἐνθα γνωρίζομεν τὸ δ (δείκτην τῆς θλάσεως τοῦ ὑδατῶδους ὑγροῦ) καὶ τὴν γωνίαν $\theta = \gamma \omega \nu. \sigma \Delta \epsilon - \gamma \omega \nu. \mu' = 36^{\circ} 48', 34''$.

$$^{\circ} \theta \eta \nu \gamma \omega \nu. \pi = 53^{\circ}, 12', 15''.$$

Ἐπειδὴ δὲ ἡ καθέτος ΔΕ σχηματίζει μετὰ τοῦ ὀπτικοῦ ἀξονος γωνίαν $44^{\circ}, 5', 41''$, ἄρα ἡ ἐσχάτη ἀκτίς, ἥτις δύναται νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὸν φακόν, σχηματίζει μετὰ τοῦ ὀπτικοῦ ἀξονος γωνίαν $(53^{\circ}, 12', 15'' + 44^{\circ}, 5', 41'') = 97^{\circ}, 18', 28''$. Εἰσδύει δὲ αὕτη εἰς τὸν φακόν εἰς ἀπόστασιν 1,6 περίπου ὑποχμ. ἀπὸ τοῦ κέντρου τῆς κόρης. Ἄρα καὶ κόρη διαστελλομένη πλέον τῶν $(2 \times \epsilon \eta) = 3,2$ ὑποχμ. κατὰ μέσον ὅρον οὐδὲν εὐρύνει τὰ ὄρια τῆς διακλάμψεως τοῦ σκληρωτικοῦ, ἀλλ' αὐξάνει ἀπλῶς τὴν ἐντασιν τοῦ φωτισμοῦ τῆς φωτιζομένης μείρας αὐτοῦ. Ἴδωμεν νῦν τὴν συνέχειαν τῆς ἐφαπτομένης φωτεινῆς ἀκτίνος ἐν τῷ φακῷ (εω) καὶ περαιτέρω (ωφ'). Ἐν πρώτοις εἶναι φανερόν ὅτι ἡ ἀφοριστικὴ αὕτη ἀκτίς ἐν τῷ φακῷ προσδιορίζεται ὑπὸ τῆς γων. τῆς θλάσεως θ'. Ἐπειδὴ δὲ ἡ γωνία τῆς προσπτώσεως π' εἶναι 90° , ἡ γωνία θ' θέλει ἔχει τὴν ἀξίαν τῆς ὀρικῆς γωνίας τοῦ φακοῦ ὡς πρὸς τὸ ὑδατῶδες ὑγρὸν καὶ ἐκ τοῦ σχετικοῦ τύπου $\frac{\eta \mu. \pi'}{\eta \mu. \theta'} = \frac{\delta'}{\delta}$ τῆς θλαστικότητος τοῦ φακοῦ ὡς πρὸς τὸ ὑδατῶδες ὑγρὸν (ἐνθα δ δείκτης τοῦ ὑδατῶδους ὑγροῦ καὶ δ' δείκτης τῶν μεσκίων σπιθᾶδων τοῦ φακοῦ), ἀντικαθισταμένου τοῦ $\eta \mu. \pi'$ διὰ τῆς μονάδος. ἴτοι: τῆς ἀξίας τοῦ $\eta \mu. 90^{\circ}$, εὐρίσκεται ἡ ἀξία τῆς γωνίας ταύτης:

$$\theta' = \frac{\delta}{\delta'} = \frac{1,3365}{1,41} = 71^{\circ}, 25', 8''.$$

Ὁρισθείσης οὕτω τῆς διευθύνσεως τῆς ἀφοριστικῆς ἀκτίνος ἐν τῷ φακῷ, ὑποθέσωμεν ὅτι συναντᾷ αὕτη τὴν ὀπίσθιαν ἐπιφανείαν τοῦ φακοῦ κατὰ τὴν διεύθυνσιν εω εἰς τι σημεῖον ω καὶ προεκβάλωμεν τὴν γραμμὴν ωε πρὸς

τὸν ὀπτικὸν ἀξονα μέχρι τοῦ σημείου Π. Τότε σχηματίζεται τὸ τρίγωνον ηεΠ, ἐν ᾧ γνωρίζομεν τὴν πλευρὰν εη καὶ τὰς τρεῖς γωνίας:

$\eta \eta \epsilon (= 99^{\circ}, 5', 43'')$ ὡς ἴση πρὸς τὸ ἄθροισμα τῶν γων. τ' καὶ οεη (διότι ἀμφοτέρω τὰ ποσὰ σχηματίζουσι δύο ὀρθὰς μετὰ τῆς γων. οηε),

$\eta \epsilon \Pi (= 90 - \theta' = 18^{\circ}, 34', 52'')$ ὡς ἴση τῇ κατὰ κορυφὴν γων. ωεε' συμπληρωματικῇ τῆς γων. θ' καί

$$\eta \Pi \epsilon = 180 - (\eta \eta \epsilon + \eta \epsilon \Pi) = 62^{\circ}, 19', 25''.$$

$$^{\circ} \theta \eta \nu \eta \Pi = \frac{\epsilon \eta \eta \mu. \eta \epsilon \Pi}{\eta \mu. \eta \Pi \epsilon} = 0, 576$$

$$\text{καὶ } \epsilon \Pi = \frac{\epsilon \eta \eta \mu. \Pi \eta \epsilon}{\eta \mu. \eta \Pi \epsilon} = 1, 785.$$

Ἄγομεν νῦν τὴν καθέτον ο'ω (α') εἰς τὸ σημεῖον ω τῆς προσπτώσεως τῆς ἀκτίνος εω καὶ σχηματίζομεν οὕτω τὸ τρίγωνον Πωο', ἐν ᾧ γνωρίζομεν δύο πλευράς, τὴν ο'ω (ἀκτίνα τῆς ὀπισθίας ἐπιφανείας τοῦ φακοῦ) καὶ τὴν Πωο' ($= \sigma \sigma' - (\sigma \eta + \eta \Pi) = 1, 695$) καὶ μίαν γωνίαν ο'Πω ($= 180 - \eta \Pi \epsilon = 117^{\circ}, 40', 35''$) ὡς παραπληρωματικὴν τῆς γων. ηΠε.

Ἐνθα εὐρίσκεται ἡ γωνία Πωο' (γων. τῆς προσπτώσεως π'') διὰ τοῦ τύπου

$$\eta \mu. \gamma \omega \nu. \Pi \omega \sigma' = \frac{\sigma' \Pi \eta \mu. \sigma' \Pi \omega}{\sigma' \omega}$$

$$= 14^{\circ}, 30', 10''.$$

$$\text{καὶ ἡ γων. } \tau'' = 180^{\circ} - (\sigma' \Pi \omega + \gamma \omega \nu. \pi'') = 47^{\circ}, 49', 15''.$$

ἡ δὲ πλευρὰ ωΠ $= \frac{\Pi \sigma' \eta \mu. \Pi \sigma' \omega}{\eta \mu. \Pi \omega \sigma'} = 5, 02.$

Διὰ τῆς γωνίας τῆς προσπτώσεως π'' εὐρίσκομεν τὴν γωνίαν τῆς τελευταίας θλάσεως θ'' ἐκ τοῦ τύπου $\frac{\eta \mu. \pi''}{\eta \mu. \theta''} = \frac{\delta''}{\delta}$ (ἐνθα δ' δείκτης τοῦ φακοῦ καὶ δ'' δείκτης τοῦ ὑελώδους σώματος), ὅθεν

$$\eta \mu. \theta'' = \frac{\eta \mu. \pi'' \delta'}{\delta''} = 15^{\circ}, 17', 58''.$$

Διὰ τῆς γωνίας θ'' λοιπὸν ὀρίζεται ἡ τελικὴ διεύθυνσις τῆς ἐν λόγῳ ἀκτίνος. Ἴδωμεν νῦν ποῦ συναντᾷ τὸ τοίχωμα τοῦ βολβοῦ. Ἵποθέσωμεν δέ, ὅτι ἔλαβε τὴν διεύθυνσιν ωφ' καὶ ἐφθασεν εἰς τι σημεῖον φ' τοῦ τοιχώματος τούτου. Ὄταν προεκβάλωμεν τὴν γραμμὴν ταύτην ωφ' πρὸς τὸν ὀπτικὸν ἀξονα μέχρι τοῦ σημείου Π' καὶ ἐνώσωμεν τὸ σημεῖον φ' μετὰ τοῦ κέντρου τοῦ βολβοῦ Ο διὰ τῆς ἀκτίνος

Ο ρ', σχηματίζονται ἀμέσως δύο νέα τρίγωνα, τὸ μικρὸν Π'ωο' καὶ τὸ μέγα Π'Ορ'.

Ἐν τῷ πρώτῳ γνωρίζομεν τὴν πλευρὰν ωο' (ἀκτίνα α'') καὶ δύο γωνίας, τὴν γων. τ'' καὶ τὴν γων. Π'ωο' ὡς ἴσην τῇ κατὰ κορυφὴν γωνίᾳ θ''.

Ὅθεν

$$\begin{aligned} \text{γων. } \omega \Pi' \sigma' &= 180^\circ - (\tau'' + \text{γων. } \Pi' \omega \sigma') \\ &= 116^\circ, 52', 47'' \end{aligned}$$

$$\text{καὶ } \Pi' \sigma' = \frac{\omega \sigma' \text{ ἡμ. } \theta''}{\text{ἡμ. } \omega \Pi' \sigma'} = 1,775.$$

Ἐν τῷ δευτέρῳ τριγώνῳ δύο πλευράς, τὴν Ορ' (ἀκτίνα α''')

καὶ ΟΠ' (= οο' — (οΟ + Π'σ')) = 9,025)

$$\begin{aligned} \text{καὶ τὴν γων. } \text{ΟΠ}'\rho' &= 180^\circ - \omega \Pi' \sigma' \\ &= 63^\circ, 7', 13'' \end{aligned}$$

ὡς παραπληρωματικὴν τῆς γων. ωΠ'σ'.

Ὅθεν εὐρίσκομεν τὴν γων. Ορ'Π' ἐκ τοῦ τύπου

$$\text{ἡμ. } \text{Ορ}'\Pi' = \frac{\text{ΟΠ}' \text{ ἡμ. } \text{ΟΠ}'\rho'}{\text{Ορ}'} = 42^\circ, 4', 25''$$

καὶ τὴν γων. ρ'ΟΠ' = 180° — (ΟΠ'ρ' + Ορ'Π') = 74°, 48', 22''.

Μένει τέλος νὰ προσδιορίσωμεν τὴν γωνίαν Τ, ὅπως προσδιορίσωμεν τὴν χορδὴν ρ'Δ' ἢ τὸ ὁμώνυμον τόξον.

Πρὸς τοῦτο συνδέομεν δι' εὐθείας τὸ κέντρον Ο τοῦ βολβοῦ μετὰ τοῦ σημείου Δ', ὅπερ εἶναι τὸ ὄριον τῆς διακρνοῦς μοίρας τοῦ κερατοειδοῦς, καὶ σχηματίζομεν τὸ τρίγωνον ΟΕΔ'. Ἐν τούτῳ δὲ γνωρίζομεν δύο πλευράς, τὴν Δ'Ε (κάθετον ἐπὶ τοῦ ἑλλειπτικοῦ σημείου Δ' καὶ ἴσην περίπου τῇ ΔΕ τῆς ἀντιθέτου πλευρᾶς) = 8,45 καὶ τὴν ΟΕ = Οκ — Εκ = 3,4 καὶ τὴν περιεχομένην ὑπ' αὐτῶν γωνίαν ΟΕΔ' (ἴσην τῇ ἰσοτίμῳ γωνίᾳ Ε) = 135°, 54', 16''.

Τὰς γωνίας τ''' καὶ σ εὐρίσκομεν διὰ τῶν τύπων $\frac{1}{2}(\tau''' + \sigma) = \frac{1}{2}(180 - \text{ΟΕΔ}') = 22', 2', 52'' = M$

$$\text{ἔρ. } \frac{1}{2}(\tau''' - \sigma) = \frac{\text{ΕΔ}' - \text{ΟΕ}}{\text{ΕΔ}' + \text{ΟΕ}} \text{ συνεφ. } \frac{1}{2} \text{ ΟΕΔ}' = 9^\circ, 47', 35'' = N$$

$$\text{ὅθεν γων. } \tau''' = M + N = 31^\circ, 50', 27''$$

$$\text{καὶ γων. } \sigma = M - N = 12^\circ, 15', 17''$$

τὴν δὲ πλευρὰν ΟΔ' διὰ τοῦ τύπου

$$\text{ΟΔ}' = \frac{\text{ΕΔ}' \text{ ἡμ. } \text{ΟΕΔ}'}{\text{ἡμ. } \tau'''} = 11,15.$$

Τέλος ἐκ τοῦ τριγώνου ρ'ΟΔ', ἐν ᾧ γνωρίζομεν τὰς δύο πλευράς Ορ' καὶ ΟΔ' καὶ τὴν

περιεχομένην ὑπ' αὐτῶν γωνίαν Τ (= γων. Π'Ορ' — τ''' = 42°, 57', 55''), προσδιορίζομεν τὴν τε χορδὴν ρ'Δ' καὶ τὸ ὁμώνυμον τόξον.

Τὸ μὲν τόξον εὐρίσκεται ἀμέσως ἐκ τοῦ τύπου

$$\text{τόξ. } \rho' \Delta' = \frac{(\text{ΟΔ}' + \text{Ορ}') \pi \text{ γων. } T}{360^\circ} = 8,7 \text{ ὄγκμ.}$$

Ἡ δὲ χορδὴ, ἀποῦ εὐρεθῶσι προηγουμένως αἱ παρακείμεναι γωνίαι ν' καὶ ν, διὰ τῶν τύπων $\frac{1}{2}(\nu + \nu') = \frac{1}{2}(180^\circ - T) = 68^\circ, 31' = M$

$$\text{καὶ ἔρ. } \frac{1}{2}(\nu - \nu') = \frac{\text{Ορ}' - \text{ΟΔ}'}{\text{Ορ}' + \text{ΟΔ}'} \text{ συνεφ. } \frac{1}{2} T = 5^\circ, 21', 22'' = N$$

$$\text{ἐξ ὧν } \nu = M + N = 73^\circ, 52', 25''$$

$$\nu' = M - N = 63^\circ, 9', 41''$$

$$\text{τότε δὲ ἡ χορδὴ } \rho' \Delta' = \frac{\text{Ορ}' \text{ ἡμ. } T}{\text{ἡμ. } \nu} = 8,5 \text{ ὄγκμ.}$$

Τοιαύτην λοιπὸν εὐρίσκομεν κατὰ μέσον ὄρον τὴν πορείαν τῆς ἐσχάτης εἰσδουούσης εἰς τὸν βυθὸν τοῦ ὀρθοκλμοῦ ἀκτίνος (ρΔεωρ') καὶ τὴν ἀπόστασιν τοῦ ὀρίου τοῦ φωτιζομένου ἀμφιβληστροειδοῦς ἀπὸ τῆς περιφέρειας τοῦ κερατοειδοῦς (τόξ. ρ'Δ').

Εἶναι δὲ φανερόν ὅτι τὸ ἐσχάτον τοῦτο σημεῖον τοῦ βυθοῦ ρ' φωτίζεται κατ' εὐθείαν ἐξωθεν διὰ μόνης τῆς ὁδοῦ ταύτης καὶ ἀπαξ φωτισθὲν δύναται νὰ ἐκπέμψῃ φωτεινὰς ἀκτίνας πρὸς τὰ ἐκτός, διότι ὡς ἐπιφάνεια ἀνωμαλὸς ὑπὸ ὀπτικὴν ἔποψιν ἀντανάκλαξ τὰς προσπεσούσας φωτεινὰς ἀκτίνας καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις. Ὅθεν πολλὰ τούτων προσπίπτουσιν ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ἐπιφανείας τοῦ φακοῦ· ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἀκτίνων τούτων πάλιν ὄσαι μὲν προσπίπτουσι πέραν τοῦ σημείου ω, ἐξερχόμεναι τοῦ φακοῦ, καὶ ἂν τὸ κατορθωσῶσι, διευθύνονται πρὸς τὸ ἀπέναντι ἰδιόγρανές τοίχωμα τοῦ βολβοῦ πέρα τοῦ διακρνοῦς ὀρίου Δ τοῦ κερατοειδοῦς· ὄσαι δὲ προσπίπτουσιν ἐντεῦθεν τοῦ σημείου ω, δὲν δύναται νὰ ἐξέλθωσι τοῦ φακοῦ ὑφιστάμεναι τὴν ὀλικὴν ἀντανάκλασιν ἐν τῷ φακῷ. Ἄρα ἐξέρχονται μόναι αἱ προσπίπτουσαι εἰς τὸ σημεῖον ω, τότε δὲ πορεύονται κατ' ἀνάγκην τὴν ὁδὸν ωεΔρ' ἢ ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ἀναδύουσι πρὸς τὰ ἐκτός καθ' ἣν διεύθυνσιν εἰσέδυσαν. Ἡ μόνη λοιπὴ διαφορά μετὰξὺ τῶν εἰσδουούσων καὶ ἀναδουούσων κατὰ τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἀκτίνων εἶναι, ὅτι αἱ τελευταίαι εἰσι κατὰ πολὺ ὀλιγαριθμότεραι:

των πρώτων¹. Επίσης οὐδεμία ἀκτίς, ἀναχωρούσα ἐξ οἰουδήποτε σημείου τοῦ βυθοῦ ἐντεῦθεν τοῦ ὀρίου φ' κειμένου, δύναται νὰ ἀναδύσῃ ἐκ τοῦ διακρονοῦς κερατοειδοῦς, διότι, καὶ ἂν κατορθώσῃ νὰ διεξέλθῃ τὸν φακόν, θέλει διευθυνθῆ πρὸς τὸ ἀδιαφανές τοίχωμα τῆς προσθίας μοίρας τοῦ βολβοῦ ἔμπροσθεν ἢ ὑπισθεν τῆς ἱρίδος καὶ πάντοτε πέρα τοῦ διακρονοῦς ὀρίου Δ τοῦ κερατοειδοῦς.

Παρατηρεῖ τις ἐπίσης, ὅτι κατὰ τὸν φωτισμὸν τοῦτον, ἂν ἢ εἰς τὸ ἀκτινωτὸν σῶμα ἀντιστοιχοῦσα μοῖρα τοῦ σκληρωτικοῦ δὲν φωτίζεται, αἰτία δὲν εἶναι μόνον τὸ ἀδιαφανές τῶν βλεφαρικών προβολῶν, ἀλλὰ πλὴν τούτου ὑπάρχει καὶ τὸ ὅτι τὸ φῶς ὑφ' οἰουδήποτε κλίσειν οὐδὲως φθάνει μέχρι τῶν προβολῶν τούτων.

Ἐνεκα δὲ τῆς ταυτότητος τῶν τε ὀφθαλμοσκοπικῶν καὶ τῶν τῆς διαλάμφεως τοῦ σκληρωτικοῦ ὀρίων, ὀφείλομεν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι αἱ διακυμάνσεις τῶν ὀρίων τῆς τελευταίας βαίνουσιν ἐκ παραλλήλου καὶ ἰσοβαθμῶς μετὰ τῶν πρώτων ἐν τοῖς διακρονοῖς ὀφθαλμοῖς. Ἄλλως τε τοῦτο καὶ πειραματικῶς ἀπεδείχθη ὑφ' ἡμῶν τουτέστιν ἐξετελέσαμεν τὸ φαινόμενον τῆς διαλάμφεως τοῦ σκληρωτικοῦ δι' ὀφθαλμοσκοπικοῦ κατόπτρου λίκου κοίλου (τοῦ Ἀναγνωστάκη) καὶ τῆ συνδρομῆ ἑτέρου ὀφθαλμολόγου διαπαξάντες τὸ πείραμα ὡς ἐξῆς: τοῦ πειρατιζομένου ὀφθαλμοῦ διευθυνομένου πρὸς τὰ ἐξω καὶ τῆς λυχνίας τεθείσης ὑπισθεν καὶ ὀλίγον ὑψηλότερον τῆς κεφαλῆς, ὁ μὲν τῶν ἐξεταζόντων καθήμενος ἀπέναντι τοῦ κροτάφου τοῦ ἐξεταζομένου ἐξεπέλει τὸν πλάγιον φωτισμὸν διὰ τοῦ κοίλου κατόπτρου, ἐπιζήτων ταυτοχρόνως νὰ παρακολουθῆ τὸ ὀφθαλμοσκοπικὸν πεδῖον μέχρι τοῦ τελευταίου ὀρίου τῆ βοήθειζ καὶ φακοῦ, εἰδοποιῶν δὲ τὸν ἕτερον ἄμ.φ.φθάνει εἰς τὸ ἐν λόγῳ ὄριον, ὁ δὲ ἕτερος τῶν ἐξεταζόντων παρακολουθεῖ τὸ διὰ τοῦ τρόπου τούτου παραγόμενον φαινόμενον

μενον τῆς διαλάμφεως τοῦ σκληρωτικοῦ μέχρις ἐκλείψεως αὐτοῦ, ἔτοιμος νὰ εἰδοποιήσῃ περὶ τούτου τὸν συνάδελφον διὰ τοιούτων λοιπὸν πειραμάτων ἐπέστημεν ἰδίους ὀφθαλμοῖς περὶ τῆς ταυτότητος τῶν δύο ὀρίων. Πρέπει νὰ σημειώσωμεν μάλιστα, ὅτι ἐν τῷ πειράματι τούτῳ ἡ ὀφθαλμοσκοπικὴ ἐξέταση ἐγένετο ὑπὸ δυσμενεῖς ὅρους, διότι κατὰ τὴν πλαγίαν ταύτην θέσιν τοῦ βολβοῦ ἐν τῷ ἐξω κωνῷ ἡ δίοψις τῆς κόρης καὶ τοῦ περιφερικοῦ βυθοῦ κωλύεται σπουδαίως ὑπὸ τῶν βλεφάρων καὶ τῶν βλεφαρίδων. Ἐνῶ κατὰ τὴν συνήθη ὀφθαλμοσκοπίαν τῆς περιφερείας τοῦ βυθοῦ οἱ ὄροι εἶναι εὐνοϊκώτεροι, διότι, τοῦ βολβοῦ στρεφομένου πρὸς τὸ μέρος τοῦ ἐξεταζομένου τμήματος τοῦ βυθοῦ, ἡ κόρη καὶ ἡ γρήσιμος περιφέρεια τοῦ κερατοειδοῦς κεῖνται ἐλεύθεραι ἐν τῷ μέσῳ τῆς σχισμῆς τῶν βλεφάρων καὶ ἐπομένως ἡ δίοψις τοῦ βυθοῦ γίνεται πληρστέρα.

Ἐὰν δὲ τῆ βοήθειζ μεγεθυντικοῦ φακοῦ ἐπεκταθῆ ἐν ὠρισμένῳ τινὶ ὀφθαλμῷ τὸ ὄριον τῆς διαλάμφεως, ὡς λέγει ὁ Druault¹, χάρις

1. Τελευταίως ἐδημοσιεύθη ἐν τοῖς Archives d'Ophthalmologie (Novembre 1898, p. 685) ὑπὸ τοῦ Druault μελέτη περὶ τοῦ ὀρίου τῆς διαλάμφεως τοῦ σκληρωτικοῦ, ἐνθα ἀναφέρεται μὲν ποικιλία ἀποστάσεων τοῦ ὀρίου τῆς διαλάμφεως ἐπὶ τῆ βάσει μαθηματικῶν ὑπολογισμῶν καὶ ἀπλῶν ἐξωτερικῶν καταμετρήσεων, ἀλλ' οὐδαμῶς γίνεται λόγος πῶς ἐγένοντο οἱ ὑπολογισμοὶ ἢ αἱ καταμετρήσεις, διὸ καὶ οὐδὲν ἐδιδάχθημεν. Ἐπιθετὴ δὲ εἴχομεν περατώσει τὴν ἡμετέραν μελέτην, ἡτοιμαζόμεθα ἤδη ν' ἀνακοινώσωμεν αὐτὴν ὡς πρωτότυπον ὅλως. Ἄλλ' αἴφνης, ὀδηγούμενοι ὑπὸ τῆς βιβλιογραφίας τοῦ Druault, ἀνεκαλύψαμεν καὶ ἄλλην μελέτην, τὴν τοῦ Grönouw (ἐν Graefe's Archiv, 1889, XXXV, 3, S. 29) «Wo liegt die vordere Grenze des Ophthalmoskopisch sichtbaren Augenhintergrundes?», ἄφην ἰδιαίτερας μνείας. Διότι, εὐρόντες αὐτὴν πρὸ δεκαημερίας, ἐπὶ τούτῳ δὲ χάριτας ὀφείλομεν τῷ προμηθεύσαντι ἡμῖν ἀξιοτίμῳ συναδέλφῳ κ. Γαβροηλίδῃ. εἶδομεν ὅτι ὁ Grönouw, μελετήσας τὸ ζήτημα τῶν ὀφθαλμοσκοπικῶν ὀρίων ὑπὸ τὴν ἔμπνευσιν καὶ ὀδηγίαν τοῦ πειρανοῦς καθηγητοῦ Fürster, ἔλυσε αὐτὸ ἐπὶ τῆ βάσει τῶν αὐτῶν περιπτῶν ὡς καὶ ἡμεῖς ἀπέψαμεν, ἂν καὶ εἰς τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος ἠκολούθησεν ὀλίγον τι ἀλλοίαν ὁδόν, ἐπιζητήσας μάλιστα διὰ συνδυασμῶν τῶν διαφορῶν τριγωνομετρικῶν δεδομένων νὰ ἐξαγάγῃ γενικὸν τινα τύπον γρησιμοποίησιμον ἐν παντὶ τυγνόντι ὀφθαλμῷ πρὸς μαθηματικὸν προσδιορισμὸν τοῦ ἐν λόγῳ ὀρίου, δεδομένου ἐκείτου δι' ἀμέσων καταμετρήσεων τῶν κυρίων

1. Ἄλλὰ μὴ λησμονῶμεν ὅτι διὰ τὴν ὀφθαλμοσκοπικὴν δίοψιν δὲν ἀπαιτεῖται μεγάλη ποσότης ἀναδουσσῶν ἀκτίνων, ὅπως τοῦτο εἶναι ἀπαραίτητον διὰ τὴν διαλάμφην τοῦ σκληρωτικοῦ ἀκριβῶς δὲ διὰ τοῦ ἐν λόγῳ ὀφθαλμοσκοπικοῦ φωτισμοῦ ἀναδύουσιν ἀρκεταὶ ἀκτίνες ὅπως ὁ ἀμφοτέρωθεν τοῦ παρατηρητοῦ ἀντιληφθῆ τῶν λεπτομερειῶν τῆς ἐστιαίας τοῦ βυθοῦ.

εις τὴν συγκέντρωσιν μείζονος ἀριθμοῦ πλαγίως προσπισπτουσῶν ἀκτίνων καὶ τὴν εὐνοϊκὴν διέυθυνσιν τοῦ αὐτοῦ σχηματιζομένου φωτεινοῦ κώνου, τὸ αὐτὸ θέλει συμβῆ καὶ διὰ τὸ ὀφθαλμοσκοπικὸν ὄριον, διότι καὶ ἐν τῇ ὀφθαλμοσκοπικῇ ἐξετάσει ὑπάρχουσιν οἱ αὐτοὶ εὐνοϊκοὶ παράγοντες, χάρις εἰς τὸ κοῖλον κάτοπτρον καὶ τὸν φακόν».

Γαβριηλίδης.— Γνωρίζω καλῶς, ὅτι ὁ κ. Ἰατροπούλος μόνος ἐπιχειρήσας νὰ λύσῃ τὸ ἐν λόγῳ πρόβλημα, ἔφερεν αὐτὸ εἰς πέρας χάρις νὰ γνωρίζῃ τὴν ἐργασίαν τοῦ Gröppow.

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΛΖ'

30 Δεκεμβρίου 1898.

Προεδρία Μ. ΨΑΜΔΑ

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν ὁ κ. **Τράντας** παρουσιάζει πάσχοντα ἐξ ὑποχύματος τοῦ ἀριστεροῦ ὀφθαλμοῦ ὅπως ἐπιδειξίμῃ ὅτι καὶ ἐπ' αὐτοῦ παράγεται σαφέστατα τὸ φαινόμενον τῆς διαλάμφσεως τοῦ σκληρωτικοῦ καὶ ὅτι ἐπ' αὐτοῦ τὸ ὄριον ταύτης κεῖται ἐγγύτερον τῇ κερατοειδεῖ ἢ ὅσον κοινῶς πιστεύεται.

Ὁ κ. **Πρόεδρος** παρουσιάζει διπλοκαρπίδα double éringle ἐστρεβλωμένην τρι-

στοιχείων τοῦ βολβοῦ. Οὗ ἤττον συγκρίναντες πρὸς αὐτὴν τὴν ἡμετέραν λύσιν, σκοποῦσαν ἀπλῶς τὸν προσδιορισμὸν τοῦ ὀρίου τούτου ἐπὶ ὀφθαλμοῦ ἔγοντος πάσας τὰς διαστάσεις κατὰ μέσον ὄρον, εὔρομεν ὅτι δὲν ἐκέρδησε πολὺ ὁ Gröppow διὰ τῆς μεθόδου ταύτης, διότι οἱ τύποι αὐτοῦ εἰσιν ἐπίσης πολλαπλοὶ καὶ δι' αὐτῶν ἀπαιτεῖται ὁ αὐτὸς περίπου κόπος πρὸς προσδιορισμὸν τοῦ ἐν λόγῳ ὀρίου ὅσον καὶ διὰ τῶν ἡμετέρων ὑπολογισμῶν. Ἠγχαριστήθημεν δὲ ἰδόντες ὅτι, εἰ καὶ ἀνελάβομεν τὴν λύσιν τοῦ περιπλόκου τούτου θέματος ὑπὸ ὄρους πολλῶν δυσμενεστέρους, ἠκολουθήσαμεν ἐπίσης καλὴν ὁδὸν καὶ ἔσχομεν ἀποτέλεσμα ἀσφαλές. Ἔβγομεν μάλιστα νὰ προσθέσωμεν, ὅτι ἐν τοῖς ἡμετέροις ὑπολογισμοῖς ὑπάρχει καὶ μείζων ἀκρίβεια, διότι καὶ τὸ ἐλλειψοειδὲς τοῦ κερατοειδοῦς ἐλάβομεν ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν ἐκ τῆς ὀπισθίας ἐπιφανείας τοῦ φακοῦ μικρὰν διαφοράν ὀλίγησιν δὲν παρελείψαμεν, τὴν δὲ ἀπόστασιν τοῦ ὀρίου (φ') ἐδώκαμεν εἰς τε χορδὴν καὶ τόξον. Διὸ ἐκρίναμεν οὐχὶ ἀποσκοπῶς τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἀνακοινώσεως ταύτης.

γανικῶς ἢ μᾶλλον εἰς σχῆμα 4, ἦν ἐξήγαγεν ἐκ τῆς οὐροδόχου κύστεως νεάνιδος ζοετοῦς, διευρύννας ὀλίγον τὴν οὐρήθραν διὰ διαστολέας.

II. Κελαϊδίτης.— Ἀναγκαῖον νὰ εἶπω ὀλίγα τινὰ διὰ τὴν ἀμέλειαν καὶ ἀδιαφορίαν, ἦν ἐπιδεικνύουσιν οἱ γονεῖς ὡς πρὸς τὴν ἀπολύμανσιν τῶν ἐνδυμάτων, ἐπίπλων κτλ. κατόπιν μολυσματικῶν νόσων, ἦτις τελευταῖον ἐγένετο αἰτία τοῦ θανάτου δύο παιδίων. Δυστυχῶς καίτοι ἐν τρισὶ σημείοις τῆς Πρωτευούσης ὑπάρχει πλήρης ὑπηρεσία ἀπολυμάνσεως, οἱ γονεῖς ἀποφεύγουσιν, οὕτως εἰπεῖν, τὰς εὐκολίας ταύτας. Ἐν Ταταούλοις τελευταίως προσεβλήθησαν ἐκ διφθερίτιδος τὸ ἐν μετὰ τὴν ἰασιν τοῦ ἄλλου πέντε τέκνα οικογενείας τινός, καὶ μάλιστα φαρμακοποιοῦ. Παρὰ δὲ τὰς θερμὰς ἐκ μέρους τῶν ἰατρῶν παραστάσεις ὅπως ἀπολυμαίνανται ἐπιμελῶς μετὰ τὴν ἰασιν ἐκάστου τὰ μεμολυσμένα ἐπιπλά καὶ διαμάτια μόλις μετὰ τὸ πρῶτον παιδίον ἐγένετο ἀπλῆ τις διὰ βαντίσματος ἀπολύμανσις. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον, δεῦτερον καὶ τρίτον διέφυγον τελείως τὸν κίνδυνον διὰ τῆς δι' ἐνέσεων θεραπείας, τὸ τέταρτον ὅμως, καίτοι βελτιωθὲν ἐκ τῆς πρώτης προσβολῆς, κατελήφθη δυστυχῶς αἴφνης ὑπὸ πνευμονίας διφθεριτικῆς καὶ ἀδύνατον ἀπέβη νὰ σωθῆ. Τότε προσβάλλεται καὶ τὸ πέμπτον, ὅπερ ἔνεκα τῆς βαρυτάτης μορφῆς τῆς νόσου ἐπίσης δὲν ἐσώθη. Εἶναι φανερόν ὅτι, ἐὰν ἐγένετο ἡ τακτικὴ ἀπολύμανσις, δὲν ἦθελον προσβληθῆ τὸ μάλιστα τὰ τελευταῖα παιδιά καὶ οὕτως ἦθελον διαρῆγει ἀσφαλῶς τοὺς ὄνυχας τοῦ θανάτου. Οὐδεμίαν λοιπὸν ἀμφιβολίαν ὅτι τὰ ἀτυχεῖ ταῦτα πλάσματα ἐγένοντο θύματα τῆς ἀμελείας τῶν γονέων καὶ οὐδὲν πλέον. Παρόμοια περιστατικά εἶδομεν καὶ ἄλλοτε οὐκ ὀλίγα. Ἐπιθυμῶ λοιπὸν νὰ κινήσω τὸ ζήτημα τοῦτο ἐνώπιον τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ὅπως ζητηθῆ τρόπος τις πρὸς φαντισμὸν τοῦ κοινοῦ περὶ τοῦ ἐπαπειλοῦντος αὐτὸ κινδύνου καὶ πρὸς ἄρσιν τῆς παρ' ἡμῖν ἐπικρατούσης εἰσέτι ἀδιαφορίας διὰ τὴν ἀπολύμανσιν.

Ὁ κ. **Τράντας** φρονεῖ ὅτι ὁ συντελεστικὸς

κάτερος εις τοῦτο τρόπος εἶναι ἡ δημοσιογραφία.

Ὁ κ. **Θ. Ἀκροτορίδης** φρονεῖ ὅτι, ἐπειδὴ ἡ Ἐπιτροπὴ δὲν ἐπιτρέπει τὴν δημοσιεύσιν τῶν Πρακτικῶν ἐν ἐκτάσει καὶ εἰς τρόπον ὥστε νὰ φαισθῆ τὸ κοινόν, ἡ δὲ ἴστο καλλίτερον ν' ἀνατεθῆ εἰς τὰ μέλη ὅπως ποιῶσονται δημόσια μαθήματα σχετικὰ, αὐτὰ ἡ δημοσιευθῶσι κατόπιν διὰ τοῦ τύπου. Τὸ καλλίτερον βεβαίως εἶναι, λέγει, νὰ εἰδοποιῶσιν ἐν καιρῷ οἱ συναδέλφοι εἰς τὴν διοικητικὴν ἀρχὴν ὅπως αὐτὴ ἐπιβίβη πλέον τὴν ἀπολύμανσιν.

Κελαϊδίτης. — Ἐχων ὑπ' ὄψιν τὴν σκῆψιν τοῦ κ. Τράντα, πρὸ πολλοῦ εἶχον ὑποταθῆ εἰς δημοσιογράφους ἐκθέταν τὰ προειρημένα, ὅπως εἰσαχθῆ τὸ ζήτημα εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, ἀλλὰ μέχρι τοῦδε οὐδὲν εἶδον. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν καταμήνυσιν εἰς τὴν Ἀρχὴν ἐκ μέρους τῶν ἰατρῶν, τοῦτο γίνεται βεβαίως καὶ ὑπ' ἡμῶν καὶ ὑπὸ πάντων τῶν συναδέλφων, ἐπίσης καὶ ἡ Ἀρχὴ σπεύδει προθυμοτάτῃ ὅπου προσκαλεῖται, ἀλλὰ δυστυχῶς καὶ πάλιν οὐδὲν τελεσφόρον γίνεται, διότι οἱ διαφερόμενοι ἀκριβῶς εἶναι δυσπρόσιτοι καὶ ἀπρόθυμοι, τείνουσι δὲ ν' ἀποφύγασιν παντοιοτρόπως τὴν ὀχληρὰν δῆθεν δι' αὐτοὺς ἐπίσκεψιν τῶν ἀπολυμαντήρων. Συχνότατα δὲν δίδουσι πρὸς ἀπολύμανσιν τὰ ἐνδύματα τοῦ παθόντος καὶ τὰ σχετικὰ ἐπιπλα, ἀλλὰ μόνον περιττὰ τινα ἀντικείμενα. Βλέπετε λοιπὸν ὅτι τὸ αἷτιον κεῖται ἀλλαγῶν, ἢτοι παρὰ τῶν λαῶν μόνον.

Βραγάμης. — Νομίζω καὶ ἐγὼ ὅτι ὁ Σύλλογος ἔχει τὸ βῆμα ἐλεύθερον εἰς δημόσια μαθήματα παντὸς εἴδους καὶ ἐπομένως πολλὰ τῶν μελῶν δύνανται περὶ τοιοῦτων θεμάτων νὰ ποιῶσονται διὰλέξεις.

Πρόεδρος. — Βεβαίως τὸ ζήτημα εἶναι λίαν σπουδαῖον, διότι καθ' ἑκάστην βλέπομεν τοιαῦτα δυστυχήματα ἐν τῇ πράξει ἡμῶν. Πρέπει ὅμως καὶ ἕκαστος ἡμῶν κατ' ἴδιαν νὰ προσπαθῆ εἰς τὴν διάδοσιν τοιοῦτων γνώσεων. Ἐνθυμοῦμαι κύριον λίαν καλῶς ἀναθεωραμένον, ἀλλὰ δυστροποῦντα πολὺ διὰ τὴν ἀπολύμανσιν τοῦτον μόλις καὶ μετὰ κόπον καταρθᾶ-

σαμεν νὰ καταπέσωμεν ὅπως ἐκτελέσῃ αὐτήν. Φαίνεται ὅτι παρ' ἡμῶν ἡ τοιαύτη ἀνατροφή εἰσέτι λείπει, εἰς ἡμᾶς δὲ ἀποκείται νὰ συντελέσωμεν εἰς ἄρσιν παλαιᾶς δεισιδαιμονίας.

Ἄ. Χρησιδης. — Οἱ βουλόμενοι βεβαίως δύνανται νὰ κάμωσι τὰ μαθήματα ταῦτα, ἀφ' ἑτέρου ὅμως καὶ ἐν ταῖς ἐφημερίσι δύνανται συναδέλφος τις εἰδικώτερον ἀσχολούμενος εἰς αὐτὰ νὰ γράψῃ καταληλῶς, ὅπως κατανοήσῃ ὁ λαὸς ποῖον κίνδυνον διατρέχει ἐκ τῆς ἀμελείας ταύτης.

Θ. Ἀκροτορίδης. — Τὰ πρακτικὰ τῆς Ἐπιτροπῆς τὰ ἐν ταῖς ἐφημερίσι νομίζω ὅτι δὲν πρέπει νὰ γράφωνται ἀνανύμως.

Ἰατρόπουλος. — Ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος συλλογικοῦ ἔτους ἐγένετο ζήτημα τοῦ Συλλόγου ἐν γενικῇ αὐτοῦ συνεδρίᾳ καὶ ἐλήρθη ἀπόφασις περὶ δημοσιεύσεως περιληπτικῆς τῶν γινομένων ἐν αὐτῷ ἐργασίαν, ὅπως τὸ κοινόν γνωρίζῃ τοῦλάχιστον ὅτι τὸ σωματεῖον τοῦτο δὲν ἀδρανεῖ. Ἡ ἐργασία αὐτὴ ἀνετέθη εἰς τὸν γενικὸν γραμματέα, καὶ διὰ τὰς ἐπιτροπὰς ὑπάγεται εἰς τοὺς ἐκάστοτε γραμματεῖς αὐτῶν. Ὅθεν ἀφότον ἐλήρθη ἡ ἀπόφασις αὕτη τοῦ Συλλόγου, ὁ γραμματεὺς τῆς ἡμετέρας Ἐπιτροπῆς συντάσσει τακτικῶς περιληψὴν συντομωτάτην ἐν ἐλληνικῇ ἐφημερίδι καὶ ἐπομένως οὐδεὶς ὑπάρχει λόγος νὰ τεθῆ εἰς ἀμφιβολίαν ἡ ἐπισημότης τῶν ἐν λόγῳ περιλήψεων, διότι προέρχεται ἐκ τοῦ προεδρείου. Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι διὰ πρῶτην φοράν αἱ δημοσιεύσεις αὐταὶ θεωροῦνται ὡς δοκίμια, ἐὰν δὲ ἔχῃ τις νὰ παρατηρήσῃ τι τὸ ἐλαττωματικόν, ὀφείλει νὰ ὑποβάλῃ ἐνταῦθα τὰς παρατηρήσεις αὐτοῦ, ὁ δὲ γραμματεὺς εἶναι πρόθυμος νὰ συμμορφωθῆ πρὸς τὰς προτεινομένας βελτιώσεις.

Ἄ. Χρησιδης. — Προκειμένον περὶ δημοσιεύσεως τῶν περὶ ἀπολυμάνσεως παρατηρήσεων τοῦ κ. Κελαϊδίτου πρὸς διαφάτισιν τοῦ κοινοῦ εἶναι δυνατόν νὰ γείνη τοῦτο καὶ ἐν τῇ περιληπτικῇ δημοσιεύσει τῶν πρακτικῶν, μετὰ τὴν διαφορὰν ὅτι τὸ σχετικὸν μέρος αὐτῶν νὰ ἐκτεθῆ πλέον ἐκτενῶς ὑπὸ τοῦ κ. γραμματέως.

Μετά ταῦτα ἡ συζήτησις φέρεται εἰς τὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Ἰατροπούλου.

Ἐρώτησις.—Τὸ ζήτημα τῶν ὀρίων τῆς ὀφθαλμοσκοπικῆς ἐξετάσεως ἀπασχόλησεν ἤδη πρὸ πολλοῦ τοὺς συγγραφεῖς. Ὁ Donders ἤδη τῷ 1877 καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ Grossmann καὶ Mayerhausen μεταχειριζόμενοι τὸ πείραμα τοῦ Volkmann (εἰκὴν φλογὸς ἐπὶ τοῦ σκληρωτικοῦ) εὗρον ὅτι ὀφθαλμοσκοπικῶς εἶναι ὄρατος ὁ βυθὸς τοῦ ὀφθαλμοῦ μέχρι 8 χιλιοστομέτρων ὀπισθεν τοῦ σκληροκερατικοῦ ὀρίου, διότι μέχρι τοῦ σημείου τούτου ἠδύνατο νὰ συγκροτηθῇ τὸ εἶδαιον τῆς φλογὸς, ἐντεῦθεν δὲ τούτου τὸ εἶδαιον ἐξηφανίζεται. Ὁ Landolt ἐπίσης ἔφθασεν εἰς τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα διὰ τοῦ αὐτοῦ πειράματος. Ἐτερος συγγραφεὺς, οὗ μὲ διαφεύγει τὸ ὄνομα, ἐποίησατο λεπτομερεῖς καταμετρήσεις καὶ κατέληξεν εἰς τὰ αὐτὰ συμπεράσματα. Ἐκείνος ὅμως, ὅστις διεξοδικώτερον ἠσχολήθη περὶ τὸ ζήτημα τῶν ὀρίων τοῦ ὀφθαλμοσκοπικοῦ πεδίου εἶναι ὁ Gröppow. Οὗτος τῷ 1889 ἀπέδειξεν ὅτι τὸ εἰς ὀφθαλμοσκοπίον προσிடόν ὄριον παρ' ὑγιᾶς ἔχουσιν εἶναι κατὰ μέσον ὄρον 8,5 χιλιοστόμετρα ὀπισθεν τοῦ χείλους τοῦ κερατίου κυμαινόμενον ἀπὸ 7,6 μέχρι 10,5 χιλιοστομέτρων. Ἴνα δὲ τὰ ἀποτελέσματα αὐτοῦ ᾖσιν ἀκριβῆ, μετεχειρίσθη διαφόρους μεθόδους, τὴν πειραματικὴν (πείραμα Volkmann) καὶ τὴν καταμετρησὶν τῆς ἀποστάσεως τῆς ὀρικῆς ἀκτίνος τῆς δυνάμεως νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὸν βυθὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ πλαγίως ἐκ τοῦ χείλους τοῦ κερατίου καὶ διαβλαμμένης κατὰ τοὺς ἀπαρεγκλίτους νόμους τῆς διαβλάσεως. Τὴν ἀπόστασιν, ἣτις χαρίζει τὸ χεῖλος τοῦ κερατίου μέχρι τοῦ σημείου, ὅπου φθάνει βλασθεῖσα ἢ τελευταία δυνατὴ ἀκτίς, ἀνευρίσκει ἢ διὰ γεωμετρικῆς κατασκευῆς ἢ διὰ μαθηματικοῦ ὑπολογισμοῦ, ὃν ἐν ἐκτάσει ἀναπτύσσει.

Ὅστε ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἀρκούντως εἶναι ἀκριβεῖς αἱ γνώσεις ἡμῶν, γνωστοῦ ὄντος τοῦ ζητουμένου ὀρίου, τόσον δὲ τὸ καλλίτερον ἂν καὶ ἐκ νέου δι-

οἰασθήποτε μεθόδου διαπιστῶται τὸ γεγονός.

Ὅτι λοιπὸν διὰ τοῦ πειράματος τοῦ Volkmann δὲν δυνάμεθα νὰ φατίσωμεν σχεδὸν πέραν τοῦ καὶ διὰ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου, τοῦτο εἶναι γεγονός ἄναντίρητον. Καὶ ἡμεῖς ὅτε τὸ πρῶτον ἐδοκίμασαμεν τὸ πείραμα, ἡμέθα πεπεισμένοι περὶ τούτου, ἐκφράσαντες τὴν ἰδέαν, ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος πείραμα ἦτο ἡ ἀπλουστέρα μέθοδος πρὸς ὀρισμὸν τοῦ ὀφθαλμοσκοπικοῦ πεδίου. Εἶναι ὅμως ἀληθές ὅτι χράμενοι τῇ μεθόδῳ, ἣν ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ ὑποδείξωμεν ἐν ὀλίγοις ἄλλοτε πρὸ τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἦτοι τῷ διὰ φακοῦ μεγθυντικοῦ (30 διοπτριῶν) φατισμῷ τῶν χιτῶνων τοῦ βολβοῦ, εἶναι ἀληθές, λέγομεν, ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπερβῶμεν τὰ ὀφθαλμοσκοπικὰ ὄρια; Ἄλλ' ἀπὸ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι ἀναγνωρίζομεν ὅτι τὸ πείραμα τοῦ Volkmann δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ τὰ ὄρια ταῦτα, ἐκ τῶν προτέρων ἢ ἀπάντησις εἶναι ἀρνητικὴ, διότι αἱ ἀκτίνες κατ' ἀμφοτέρας τὰς μεθόδους τὴν αὐτὴν ὁδὸν θὰ ἠκολούθουν κατ' ἀνάγκην φυσικῆν. Καὶ ὅμως τὰ πειράματα ἡμῶν ἐπείθον περὶ τοῦ ἐναντίου, ἀπὸ διὰ τοῦ φακοῦ εὐρίσκετο, ὅτι ἡ διαφάτισις ὑπερέβαινε καταφανῶς τὰ 8 χιλιοστόμετρα. Τὴν δὲ γνώμην ταύτην δὲν ἐδιστάσαμεν ἔκτοτε νὰ ὑποστηρίξωμεν πρὸς τοῦτο κατεμετροῦμεν ἰδίως διὰ τεμαχίου χάρτου προσκεκολλημένου ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ βολβοῦ τὴν μοῖραν τὴν μένουσαν ἐν σκότει καὶ εὐρίσκομεν πάντοτε ὅτι ἦτο μικροτέρα τῆς ὑπ' ὄλων τῶν συγγραφέων ὀριζομένης ὡς προσίτης τῷ ὀφθαλμοσκοπίῳ. Εὐρίσκομεν δὲ συνήθως 6—7 χιλιοστόμετρα τὸ εὖρος τῆς σκοτεινῆς ζώνης, ἐνῶ διὰ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ ἐξετάσωμεν μέχρι 6 χιλιοστομέτρων, διότι, ὡς ἐλέχθη, κυμαίνεται μεταξύ 7,6 — 10,5 χιλιοστομέτρων ἢ σκοτεινὴ μοῖρα ὀφθαλμοσκοπικῶς. Ἀρῖνομεν κατὰ μέρος ὅτι εἰς περιπτώσεις εἰδικῶς, ὡς ἢ τοῦ καταρρακτικοῦ, ὃν ἐπερουσάσαμεν πρὸ ὀλίγον, τὰ ὄρια τῆς διαφάτισεως φθάνουσι μέχρι τριῶν χιλιο-

στομέτρων από του σκληροκερατίου όριου ήβελεν είναι αίρεσις νά παραδεχθή τις ότι τὸ ὀφθαλμοσκόπιον δύναται νά φθάσῃ μέχρι τοῦ σημείου τούτου.

Ἐνῶ ἡ ἀξιωσις ἡμῶν αὐτῆ ἠμφισβητεῖτο ἐνταῦθα ζωηρῶς, ἰδοὺ ὅτι κατ' εὐτυχίαν σήμπτωσιν ἀκριβῶς τὸ ζήτημα τοῦτο ἀπησχόλη ἐν Παρισίοις τὸν κ. Druault ἐπιμελητὴν τοῦ καθηγητοῦ Πανα. ὅστις ἐξετέλεσεν ἐν τῷ ὀφθαλμολογικῷ φροντιστηρίῳ τῆς Σορβόννης ἀκριβῶς τὰ αὐτὰ πειράματα. Ὁ Druault λοιπὸν ἀποφαίνεται ὅτι διὰ μὲν τοῦ εἰκονίου τῆς φλογὸς διαφανίζεται μέχρις 8 χ.μ., διὰ δὲ τοῦ φακοῦ μέχρι 6 χ.μ. Ἡ διαφορὰ αὕτη ἔκαμιν ἐντύπωσιν εἰς τὸν πειραματιστὴν τοῦτον, ὁ ὁποῖος ἐξηγεῖ τὸ πρᾶγμα, λέγων ὅτι ἄς ἐκ τῆς πλαγιότητος τῶν ἀκτίνων ἡ κόρη μεταβάλλεται εἰς σχισμὴν, ἐξ ἧς τὸ ἄμεσον πᾶς τῆς φλογὸς εἰσδύει ἐν ποσότητι ἀνεπαρκεῖ ὅπως σχηματισθῆ εἰκόνιον ἐπὶ τοῦ σκληροῦ, ἐνῶ τὸ διὰ φακοῦ συγκεντραμένον ἐπαρκεῖ.

Ἐχει τις νά προσθέσῃ, ὅτι εἰς τοῦτο συντελοῦσι καὶ αἱ φατεινὰ ἀκτίνες, αἱ ἀπὸ τοῦ χείλους τοῦ σκληροῦ μέχρι τῆς ρίζης τῆς ἰριδος εἰσδύουσαι λόγῳ τῆς ἠμδιαφανείας τοῦ σκληροῦ. Ὡστε ὁ ὑπολογισμὸς ἵνα ἰ ἀκριβῆς διὰ τὸν διὰ φακοῦ φατισμὸν ἔδει καὶ τὸν παράγοντα τοῦτον νά λάβῃ ἑπ' ὄψει, ἐνῶ διὰ τὸ ὀφθαλμοσκόπιον ὁ παράγων οὗτος λείπει. Τὰ πειράματα λοιπὸν τοῦ Druault ἐπεκράωσαν κατὰ γράμμα τὴν ἀξιωσιν ἡμῶν, ὅτι δυνάμεθα νά φατίσασμεν καὶ πέραν τοῦ ὀφθαλμοσκοπικοῦ πεδίου, ἀφοῦ ὅλοι συμφῶνως ἀποδέχονται ὅτι τὸ ὀφθαλμοσκόπιον δὲν φθάνει μέχρι τῶν 6 χ.μ.

II. Γαιρόπουλος. — Ἀπαντῶν εἰς τὰς παρατηρήσεις τοῦ κ. Τράντα, ὅπως ἀπορῶγα ἐπαναλήψεις, θέλω περιορισθῆ εἰς τὰ ἐξῆς ὀλίγα ἄς συμπληρωματικὰ τῶν ὅσα ἔχω διαλάβει ἐν τῇ ἐμῇ ἀνακρινάσει.

Ἐν πρώτοις σημειωτέον ὅτι πάντες οἱ ἀρχαιότεροι, Donders, Landolt καὶ ἄλλοι, χρησιμοποιοῦσαντες τὴν διάλαμψιν τοῦ σκληρωτικοῦ καὶ ὀρίσαντες (**πειραματικῶς μόνον**) τὰ ὄρια ταύτης, ἠσχολοῦντο περὶ

τὴν ἔκτασιν καὶ περὶ τὰ ὄρια τοῦ ὀπτικοῦ πεδίου, καθ' ὅσον δὲ γνωρίζω μόνος ὁ Γρόπουω ἠσχολήθη περὶ τὸ ζήτημα τῶν ὀφθαλμοσκοπικῶν ὀρίων, ἦτοι τοῦ ἀκριβοῦς προσδιορισμοῦ αὐτῶν καὶ μάλιστα διὰ μαθηματικῶν ὑπολογισμῶν. Ἀλλὰ πάλιν καὶ ὁ Γρόπουω, ἀσχολούμενος μόνον περὶ τὴν ἀναζήτησιν τρόπου πρὸς ἀκριβῆ προσδιορισμὸν τῶν ὀφθαλμοσκοπικῶν ὀρίων παρ' οἰφδῆποτε ὀφθαλμῶν, (καίτοι συνδυάζει τὸ φαινόμενον τῆς διαλάμψεως καὶ παραθέτει συγκριτικὰς καταμετρήσεις, διότι εἶχεν ἀνάγκην αὐτῶν), μὴ ἔχων δὲ σκοπὸν τὴν σύγκρισιν τῶν περὶ ἄν ὁ λόγος ὀρίων, ἄν ἐν παρόδῳ ἀποδεικνύει τὴν ταυτότητα ἐπὶ ἀπλοῦ φατισμοῦ, δὲν βασανίζει τὸ ζήτημα ἄς ἡμεῖς, οὔτε σκοπεύει ν' ἀνεύρη πῶς δύναται νά φθάσῃ ἐξαιρετικῶς εἴτε τὸ ἐν εἴτε τὸ ἕτερον, ἐκθέτων ἀπλῶς τὸ ἀποτέλεσμα εἰκοσάδος περιπτώσεων. Ἐκ τοῦ πίνακος τῶν καταμετρήσεων τούτων κατανοεῖ τις μεταξὺ ἄλλων, ὅτι τὸ ὀφθαλμοσκοπικὸν ὄριον τῶν μυῶπων δὲν κεῖται σταθερῶς καὶ κανονικῶς πέραν τοῦ τῶν ἔμμετρώπων, διότι εἰς τινὰς μὲν περιπτώσεις τοιαύτη διαφορὰ δὲν ὑφίσταται, εἰς τινὰς δὲ ὑπάρχει καὶ τὸ ἀντίστροφον τοῦ εἰρημένου κανόνος, τουτέστι τὸ ὀφθαλμοσκοπικὸν ὄριον ἰσχυροῦ μύωπος κεῖται ἐντεῦθεν τοῦ ὀρίου ἑτέρου ἐλαφρῶς μύωπος τὸ αὐτὸ συμβαίνει ἐξ ἴσου ἐν ταῖς αὐταῖς περιπτώσεσι καὶ διὰ τὸ ὄριον τῆς διαλάμψεως. Κατ' ἀνάγκην δὲ ἡ μυωπία μόνη δὲν δύναται νά τροποποιήσῃ τοσοῦτον τὰ ὄρια ταῦτα ἄς ἐξαρτάμενα ἐκ πολυαριθμῶν στοιχείων τοῦ ὀφθαλμοῦ.

Ὡστε καὶ ἡ εἰκοσὰς τῶν καταμετρήσεων τοῦ Γρόπουω δίδει ἀκόμη μέσους ὅρους δι' ἀμρότερα τὰ ὄρια, εἰ καὶ περιέχει καὶ ἓνα ἄρακον ὀφθαλμὸν μεθ' ὀρίων 6½ ὑποχιλιομέτρων. Τὰ δὲ ἄκρα ὄρια, ἅτινα ὁ συγγραφεὺς οὕτως εὑρίσκει ἐν 20 περιπτώσεσι, δὲν εἶναι ἀπολύτως καὶ τὰ ἔσχατα ὄρια οὔτε διὰ τὴν διάλαμψιν οὔτε διὰ τὸ ὀφθαλμοσκόπιον. Τοῦλάχιστον τοῦτο ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τῆς ἀναζητήσεως τοῦ κ. Τράντα, ὅστις περὶ ἄλλο ζήτημα ἀσχολοῦ-

μενος καὶ ζητῶν ν' ἀνεύρη ὀφθαλμοὺς παρουσιάζοντας ὄρια διαλάμφσεως ἐγγύτατα τοῦ κερατοειδοῦς κείμενα, ἐξήτασε βεβαίως ἑκατοντάδας ὀφθαλμῶν. Ἐνῶ πάντες οἱ λοιποὶ τῶν περι τὰ τοιαῦτα ἀσχοληθέντων μὴ ἐπιζητοῦντες τὰς ἐξαιρέσεις περιωρίσθησαν εἰς τὴν ἐξέτασιν ὀλιγίστων ὀφθαλμῶν.

Τέλος ὁ Druault, μὴ ἀσχοληθεὶς ἐπίσης εἰδικῶς περὶ τὸν καθορισμὸν τοῦ ὀφθαλμοσκοπικοῦ ὀρίου, δὲν δίδει ἐξηγήσεις δι' ὅσα περὶ τούτου ἐν παρόδῳ μόνον ἀναφέρει, ὥστε οὐδὲν ἀποδεικνύει, ἀλλ' ἀπλῶς λέγει τὴν αὐτοῦ γνώμην, ἣτις δὲν γεννᾷ πεποίθισιν, ἀφοῦ δὲν ὑποστηρίζεται ὑπὸ οὐδεμιᾶς ἀποδείξεως πειραματικῆς ἢ θεωρητικῆς. Ἐκεῖνο δέ, ὅπερ ζητεῖ νὰ ἐξηγήσῃ διὰ τῆς ἐνεργείας τῆς κόρης, ὡς σχισμῆς τινος, εἶναι ὅλας περιττόν, διότι, ὅταν παρακολουθήσῃ τις τὴν πορείαν τῶν ἐσχάτων περιφερικῶν ἀκτίνων τῶν εἰσδουοσῶν εἰς τὸν φακόν, κατανοεῖ ὅλον τὸν μηχανισμόν τοῦ ἐν λόγῳ φωτισμοῦ.

Σημειωτέον δὲ ὅτι, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀφέλειαν τῆς περιφερικῆς ἡμιδιαφανοῦς παρυφῆς (limbe τοῦ κερατοειδοῦς, τὰ ἡμιδιαφανῆ σώματα δὲν ἐπιτρέπουσι τὴν κανονικὴν πρόδον τῶν διαπερασῶν αὐτὰ ἀκτίνων, ἀλλὰ διασκεδάζουσι ταύτας καθ' ὅλας τὰς διεθύνσεις, οἷτω δὲ μηδαμινὸν μέρος ἀκτίνων δύναται νὰ συνεχίσῃ τὴν ἀρχικὴν διεθύνσιν τοῦ ἐξωθεν προσπίπτοντος φωτός διὸ καὶ τὸ εἰρημένον τμήμα τοῦ κερατοειδοῦς εἶναι πάντῃ ἄχρηστον.

Σήμερον ὁ κ. Τράντας ἀναφέρει ὡς γνωστὰ ἢ ὑπ' αὐτοῦ εἰρημένα πολλὰ πράγματα, ἅτινα δὲν εὐρίσκονται οὔτε ὑπονοοῦνται ἐν τῇ ἀνακοινώσει τῆς 4ης Μαρτίου λ. ἔ. Περὶ φακοῦ 30 διοπτριῶν δὲν γίνεται λόγος, ἀλλὰ περὶ ὀφθαλμοσκοπικοῦ συνήθους (15 περίπου διοπτριῶν), ὅτι δὲ διὰ τοῦ φακοῦ μετατίθεται τὸ ὄριον τῆς διαλάμφσεως, βλέπομεν σαφῶς πρῶτην φοράν ἐν τῷ ἄρθρῳ τοῦ Druault. Ἡμεῖς βᾶσιν ἐλάβομεν πᾶν ὅτι σαφῶς ἐλέγετο ἐν τῇ εἰρημένῃ ἀνακοινώσει τοῦ κ. Τράντα καὶ ζητήσαντες νὰ βεβαιωθῶμεν κατ' ἰδίαν, τούτεστι νὰ προσδιορίσωμεν δι' ὑπολογι-

σμοῦ τὸ σύνηθες ὄριον τῆς διαλάμφσεως, διότι ἐν τῇ προχείρῳ ἡμῶν βιβλιογραφίᾳ δὲν εὑρομεν τὸ ζητούμενον, ἐπεὶ στήμεν ἐκ τῆς πορείας τῶν ἀκτίνων, ὅτι τὸ αὐτὸ εἶναι καὶ τὸ σύνηθες ὄριον τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου. Ἐάν δέ, εἶπομεν ἐν τῇ ἀνακοινώσει ἡμῶν, διὰ τῆς συγκεντρώσεως τοῦ φακοῦ (κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Druault λεγόμενα αὐξάνη ἢ ἔκτασις τῆς διαλάμφσεως, ἐξ ἴσου ὀφείλει νὰ αὐξήσῃ καὶ τὸ ὀφθαλμοσκοπικὸν πεδίον, διότι καὶ ἐν ταῦθα ὑπάρχει ἡ αὐτὴ συγκέντρωσις, χάρις εἰς τὸν φακόν καὶ τὸ κοῖλον κάτοπτρον. Ὁ μὲν φακός, ὁ ἐν χρήσει εἰς τὴν ὀφθαλμοσκοπίαν, εἶναι 15—20 διοπτριῶν, τὸ δὲ κοῖλον κάτοπτρον ἔχει συγκεντρωτικὴν δύναμιν φακοῦ 4—8 διοπτριῶν ἐναντι τῶν 30 διοπτριῶν, ὡς νῦν διαθέτει ὁ φακός τοῦ κ. Τράντα. Τὸ αὐξάνον ὅμως τὴν ἐντασιν τοῦ φωτισμοῦ δὲν εἶναι μόνη ἢ θλαστικὴ δύναμις τοῦ φακοῦ, ἀλλὰ καὶ ἡ διάμετρος αὐτοῦ, τούτεστιν ἡ ἐπιρᾶνεια οὐδὲν ὅμως κάλυμα ὑπάρχει ὅπως δοθῇ μείζων διάμετρος καὶ εἰς τὰ στοιχεῖα τοῦ ὀφθαλμοσκοπικοῦ φωτισμοῦ.

Οὐδόλωσ συζητοῦμεν ἐνταῦθα περὶ ὑπάρξεως ἐξαιρετικῶν περιπτώσεων, καθ' ὡς δυνατόν κάλυμμά τι νὰ ἴηαι ὑπὲρ τῆς ὀφθαλμοσκοπικῆς ἐξετάσεως ἢ κατ' αὐτῆς ἢ καὶ τοῦ φαινομένου τῆς διαλάμφσεως, τούτεστι νὰ κωλύῃ τὸ ἐν, ἐνῶ ἐπιτρέπει τὸ ἕτερον καὶ τανάπαλιν.

Ἐπίσης εἶναι βέβαιον, ὅτι, ἐάν δι' εἰρηνοκόντινα συνδυασμὸν τῶν στοιχείων τοῦ ὀφθαλμοῦ, τὸ ὄριον τῆς διαλάμφσεως προσεγγίσῃ μεγάλως τῷ κερατοειδεῖ, τοῦτ' αὐτὸ θέλει συμβῆ κατ' ἀνάγκην καὶ διὰ τὸ ὀφθαλμοσκοπικὸν ὄριον, διότι ἡ αὐτὴ εἶναι ἡ ὁδός, ὁ αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ τρόπος τοῦ φωτισμοῦ.

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΖ'

13^η Ιανουαρίου 1899.

Προεδρία Α. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

Ο κ. **Τράντας** παρουσιάζει ασθενή, ὅστις πέρυσιν ἔπασχε διάμεσον κερατίτιδα τυπικὴν κατ' ἀμφοτέρους τοὺς ὀφθαλμούς· παρὰ τοῦτο· μετὰ τὴν ἰασιν ἐναπέμεινε σκότωμα κεντρικὸν δετικὸν καὶ σχεδὸν ἀπόλυτον ἐν τῷ ἀριστερῷ ὀφθαλμῷ, ἐξαιλειφθέντων πάντων τῶν λοιπῶν παθολογικῶν φαινομένων· ὀφθαλμοσκοπικῶς δὲ παρατηρεῖτο ἔτι ἐν τῷ ἀριστερῷ βυθῷ ἀκριβῶς κατὰ τὴν ὠχρὰν κηλίδα πλάξ ἐξιδρωματική. Ἡ περιφερικὴ ὄρασις εἶναι καλὴ, καίτοι ἐν τῷ κέντρῳ οὐδ' εἰς δύο μέτρων ἀπόστασιν δύναται νὰ μετρήσῃ ὁ ἀσθενὴς τοὺς δακτύλους. Ὁ ἀσθενὴς εἶναι ἑτῶν 21, φέρει ὀδόντας χαρακτηριστικῶς (κατὰ Hutckinson καὶ ἔχει ἐξαισθήνησιν τῆς ἀκοῆς. Πρὸς μείζονα διαφώτισιν παρατηρεῖ ἔτι ὅτι ἡ μήτηρ τοῦ πάσχοντος ἔκαμεν ἀποβολάς, ἀπαξ δ' ἔτεκε καὶ θνησιγενὲς βρέφος. Ὁ κ. Τράντας φρονεῖ, ὅτι πάσαι αἱ ἀλλοιώσεις ἀνάγονται εἰς τὴν αὐτὴν νόσον, δηλ. τὴν συγγενῆ συφιλίδα καὶ προσθέτει ὅτι τὸ τοιοῦτον σκότωμα σπανίως ἀπαντᾷ.

Ὁ κ. **Γαβρηλίδης** παρουσιάζει ἀνατομικὸν παρασκεύασμα ὅπως ἐπιδείξῃ τοὺς καλουμένους **ἐπικουρικοὺς δακρυοποιούς ἀδένας**, λέγει δὲ τὰ ἑξῆς:

Κύριοι,

«Ὡς γέγραπται ἐν τοῖς πλείστοις τῶν ἀνατομικῶν τοῦ ἀνθρώπου, ἔχομεν δύο εἰδῶν δακρυοποιούς ἀδένας, τὸν ἀνώτερον ἢ τῆς πυλίδος (*ἀνώνυμον τοῦ Γαληνοῦ*) καὶ τὸν κατώτερον, τὸν βλεφρικόν (τοῦ Rosenmüller).

Μετὰ τὴν ἐξαίρεσιν τῶν ἀδένων τούτων διὰ θεραπευτικούς σκοπούς ἢ παθήσεις αὐτῶν ἴσθον διατί δὲν μένει ὁ ὀφθαλμὸς ξηρὸς, κροῦ δὲν ὑπάρχουσι πλέον οἱ δακρυογόνοι ἀδένες. Ἡ ἀπορία αὕτη δὲν ὑπάρχει πλέον, ἐξέτου ἀνεκαλύφθη ὅτι ὑπάρχουσι καὶ ἕτεροι δακρυογόνοι ἀδένες, οἱ **ἐπικουρικοί**. Οὗτοι δὲ

τὸ πρῶτον περιεγράφησαν ὑπὸ τοῦ C. Krause (1842)· ἀκολούθως περὶ αὐτῶν ἔγραψαν τὰ δέοντα ὁ Sappey (1853), ὁ W. Krause (1854), ὁ Béraud (1859), ὁ Kleinschmidt (1863), ὁ Gaccio de Bologna (1874) καὶ ὁ A. Terson (1892), εἰς οὗ τὴν ἐπὶ διδακτορικῆ διατριβῆν (*les glandes lacrymales conjonctivales et orbito-palpébrales*) παραπέμπομεν διὰ πλείονας λεπτομερείας.

Οἱ ἀδένες οὗτοι εὐρίσκονται ἐν τῷ ἐπιπεφυκῷ τῶν βλεφάρων καθ' ὅλον τὸ μῆκος τοῦ ὀπισθίου χειλούς τῶν ταρσῶν, εἶναι δὲ λίαν καταφανεῖς ἐν τῷ παρόντι παρασκευάσματι. Τὰ βλέφαρα ταῦτα μετὰ τὴν δέουσαν ἀνατομὴν ἐτέθησαν ἐπὶ 24 ὥρας ἐντός διαλύσεως ὀξικου ὀξέος 5%. Πιέζοντες λοιπὸν τὸ παρασκεύασμα τοῦτο μεταξὺ 2 ὑέλινων πλακῶν καὶ κρατοῦντες ἀπέναντι τοῦ φωτός παρατηροῦμεν ὅτι οἱ ἀδένες, ἀδικρανεστεροὶ ὄντες τῶν λοιπῶν στοιχείων τοῦ βλεφάρου, καθίστανται ὄρατοί· ὡς βλέπετε, ὀρμώμενοι ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἄκρου τοῦ βλεφάρου μετροῦμεν 11 ἀδενίσκους αὐτοτελεῖς, ὧν ὁ τελευταῖος πρὸς τὸν ἔσω κανθὸν εἶναι ὁ μείζων. Ἐν τῷ κάτω βλεφάρῳ πρὸς τὰ ἔξω βλέπει τις ἐν εὐμέγεθες καὶ ἕτερα τρία ἐν τῷ ταρσῷ μικρά.

Ἡ παθολογικὴ περιγραφή τῶν ἀδένων τούτων δὲν εἶναι συνήθης, οὐδ' ὑπάρχουσι πολλὰ περιπτώσεις, διὸ ἐπιθυμῶ νὰ ἐκθέσω τὴν ἱστορίαν τοιαύτης τινὸς περιπτώσεως παρά τινι νεάνιδι 14 ἑτῶν. Ὀλίγον ἔξω τῆς μεσότητος τοῦ κάτω βλεφάρου ὑπῆρχεν ὄγκος μεγέθους ἐρεθίνθου, ὄρατος ἔξωθεν καὶ παρουσιάζων κλυδασμόν. Διὰ τῆς παρακεντήσεως ἐξήχθη ὑγρὸν ἄχρουν, οὗ ἡ καλλιέργεια ἔδωκε σταφυλόκοκκον λευκόν. Μετὰ τινὰς ἡμέρας ὁ ὄγκος ἀνεφάνη καὶ τότε ἐξήρξασαμεν αὐτόν. Κατὰ τὴν μικροσκοπικὴν ἐξέτασιν μετὰ ἐπιμελῆ ἔρευναν κατελήξαμεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι προῦκειτο μᾶλλον περὶ ἀδένος τοῦ Krause ».

Μετὰ ταῦτα ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά. Ἐπὶ δὲ τῆς οὐσίας αὐτῶν ὁ κ. Τράντας, λαβὼν τὸν λόγον, διὰ μὲν τὸν ἀσθενή, ὃν εἶχε παρουσιάσει ἐν τῇ προηγουμένῃ συνεδρίᾳ, παρατηρεῖ ὅτι τὸ ὄριον τῆς διαλάμψεως ἔφθανεν εἰς

3 χιλιοστόμετρα καὶ παρὰ τὸ χεῖλος τῆς σκοτεινῆς ζώνης ὑπῆρχε μέλαινα τις γραμμὴ ἐν τῇ φωτεινῇ τμήματι, ὅτι παρ' αὐτῶ ἦτο ἀδύνατος ἡ ὀφθαλμοσκοπικὴ ἐξέτασις, ὃ δὲ πάσχων δὲν ἰδύνατο νὰ διακρίνη τοὺς δακτύλους. Περὶ δὲ τῆς ἐπὶ τῆς ἀνακοινώσεως τοῦ κ. Ἰατροπούλου συζητήσεως λέγει ὅτι ὅλοι οἱ συγγραφεῖς παραδέχονται ὅτι μέχρι 6 χιλιοστομ. ἀπὸ τοῦ χείλους τοῦ κερατίου ἀδύνατον νὰ ὀφθαλμοσκοπηθῇ καὶ ὅτι ὁ Druault ἀναφέρει ῥητῶς ὅτι διὰ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐξετασθῇ μέχρι τῆς ora serrata, ἐπὶ τούτῳ δὲ ἀναγινώσκει χωρὶα τινὰ τοῦ ἄρθρου τοῦ Druault. Τέλος προσθέτει ὅτι ὁ Mayweg, οὗ τὸ ὄνομα παρέλιπε νὰ μνημονεύσῃ ἐν τῇ ἰγουμενῇ συνεδρία, ἀπέδειξε δι' ἀκριβῶν καταμετρήσεων, ὡς λέγει ὁ Πανάς, ὅτι τὸ ὀφθαλμοσκοπικὸν ὄριον φθάνει εἰς 8 χιλιοστόμετρα.

Ἰατρόπουλος.—Κατ' ἐμέ, ἡ σκιερὰ ζώνη ἦτο περίπου 6 χιλιοστομ., ἀλλ' αὕτη διηρεῖτο διὰ φωτεινῆς κυκλικῆς γραμμῆς εἰς δύο μοίρας, προσθίαν εὐρείαν (4 χμ.) καὶ ὀπισθίαν στενήν (1—2 χμ.) ἀπ' ἐτέρου δὲ δὲν ἐγένοντο ἐνώπιον ἡμῶν οἷτε ἡ ἐξέτασις τῆς ὀράσεως, οἷτε ἡ δέουσα ὀφθαλμοσκοπικὴ δοκιμὴ· τὸ δὲ ὑπόχυμα δὲν ἦτο ἄριμον, τουτέστιν αἱ περιφερικαὶ στιβάδες διετῆρουν εἰσέτι τὴν διαφάνειαν αὐτῶν.

Γαβρηλίδης.—Δυστυχῶς κατὰ τὴν τελευταίαν συνεδρίαν δὲν ἤμην παρῶν ὅπως ἴδω τὴν περίπτωσιν τοῦ κ. Τράντα, ἀλλ' ἐξ ὅσων ἰκούσαμεν βλέπω ὅτι ἡ ἀντίληψις τοῦ πράγματος δὲν ὑπῆρξε δι' ὅλους ἡ αὐτή. Ἦκούσαμεν, ὅτι ὑπῆρχε μέλαινα τις γραμμὴ ἐν τῇ εἰκόνι τί δηλοῖ ἄραγε αὕτη; Ἐπίσης ἐκ τῶν λεχθέντων νομίζει τις, ὡσεὶ εἶχε πλήρη γνώσιν τῆς βιβλιογραφίας καὶ τῶν μέχρι τοῦδε ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς διαλάμψεως γραφέντων, ὅταν ὁ κ. Τράντας διὰ πρώτην φοράν ἀμίλησεν ἐνταῦθα περὶ αὐτῆς· ἐνῶ ἡμεῖς γνωρίζομεν ὅτι ἀπολόγησε πλήρη ἄγνοιαν καὶ αὐτοῦ ἔτι τοῦ φαινομένου (ὄρα Πρακτικὰ τῆς Αὐτοκρ. Ἰατρ. Ἐταιρείας). Ὁρεῖλω δὲ νὰ ὑπομνήσω, ὅτι, ὅτε κατὰ πρῶτον ἐπειρα-

μάτισεν ἐνταῦθα, μετεχειρίσθη κηρὸν, εἰς δεῦτερον δὲ πείραμα ἔθεσε μεταξὺ κηροῦ καὶ ὀφθαλμοῦ φακὸν 16 διοπτριῶν καὶ οὐχι 30. Ἐπίσης ἀπορῶ πᾶς ὁ Druault καταδεικνύει, ὅτι διὰ τῆς μεθόδου τῆς διαλάμψεως φωτίζει τις πέρα τῶν ὀφθαλμοσκοπικῶν ὀρίων. Κατ' ἐμέ, ὁ Druault δὲν γράφει τοιοῦτόν τι καὶ ἰδοῦ τί λέγει (Arch. d'Ophth. 1898, p. 691) «on voit la sclérotique s'éclairer par transparence jus qu'à 6 millim. environ de la cornée. c'est à dire presque exactement au niveau de l'ora serrata», ἐξ οὗ καταφανεται ὅτι ὡς ἐγγιστα δύναται τις νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ora serrata, δὲν ὑποδεικνύεται ὅμως διὰ τῶν λεγομένων μαθηματικῆ ἀκρίβεια. Ἀλλ' ἡμεῖς δυνάμεθα νὰ εὐραμεν τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ὡς ἐξῆς· ἐπειδὴ τὸ συμπέρασμα τοῦτο (6 χμ. ὡς ἐγγιστα) πρέπει νὰ ἴναι ἡ ἐλαχίστη ἀπόστασις, ἣν κατὰ τὰς καταμετρήσεις αὐτοῦ εὔρεν ὁ Druault, ζητητέον τὴν ἀπόστασιν ταύτην αὕτη δὲ κατὰ τὸ πείραμα τῆς σελίδος 692 εἶναι 6,5 χιλιοστομ. κατὰ προσέγγισιν. Διὰ δὲ τὸ ὀφθαλμοσκοπικὸν ἀναγινώσκομεν τὰ ἐξῆς· «ἡ ἐξέτασις διὰ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου καθίσταται complètement impossible un peu en arrière de l'ora serrata». Νομίζομεν λοιπὸν ὅτι «ὀλίγον ὀπισθεν τῆς ἀκτινωτῆς γραμμῆς» καὶ «6,5 χμ. ὡς ἐγγιστα» εἶναι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα καὶ ἐπομένως τὰ ὄρια τῶν δύο ἐξετάσεων συμπίπτουσιν. Ἀλλὰ, κατὰ τὸν Druault, τὸ ὀφθαλμοσκοπικὸν ἐξετάζει πλέον τῆς διαλάμψεως, διότι ἐν τέλει ἀναγινώσκομεν «Cependant grace à la forme de cette région (ciliaire) une excroissance même petite y sera visible de profil».

Τράντας.—Οὐδὲν ὑπάρχει τὸ ἀσαφές, ὅταν ἀναφέρω σκιερὰν γραμμὴν παρὰ τὸ ὄριον τῆς διαλάμψεως· δὲν ἔχει τις εἰμί, νὰ ἐξετάσῃ οἷονδήποτε ὀφθαλμὸν ὅπως παρατηρήσῃ αὐτήν· διότι ἡ μέλαινα αὕτη γραμμὴ ἀντιστοιχεῖ εἰς τὴν ora serrata καὶ προέρχεται προφανῶς ἐκ τῆς μείζονος σινοσαρεύσεως μελαγχρωστικῆς κατὰ τὴν ζώνην ταύτην. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ ζήτημα ἂν ἠγνούουν ἢ οὐ πάντα τὰ σχετικὰ τοῦ

ζητήματος, τὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι ἐν ἀρχῇ δὲν εἶχον διαφέρον διὰ βιβλιογραφικὰς ἐρεῦνας, ἄλλως τε ἢ ἀνακοίνωσις ἐκεῖνη ἦτο ἀπλῆ τις προκαταρκτικὴ ἐργασία, ὅπως ποιοῦσιν οἱ πλείστοι συγγραφεῖς. Ὁ δὲ Druault σαφέστατα ἐκφράζεται περὶ τοῦ ὅτι δὲν δύναται τις νὰ ὀφθαλμοσκοπήσῃ μέχρι τῆς ora serrata.

Ίατροπόουλος.—Ὁ κ. Τράντας οὐδόλως διαστέλλει τὸν ἀπλοῦν φωτισμὸν τοῦ διὰ φακοῦ συγκεντρωτικοῦ ἐκτελουμένου ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐπέκτασιν τοῦ φωτεινοῦ πεδίου τῆς διαλάμφσεως, διότι τότε ἐχρησιμοποιοῖ τὸν φακὸν ἀπλῶς ὅπως αὐξήσῃ τὴν ἔντασιν τοῦ φωτὸς τῆς φωτιζομένης μοίρας, τούτέστιν ὅπως φανᾷσι κάλλιον αἱ λεπτομέρεια. Πρώτην δὲ φοράν μανθάνομεν παρὰ τοῦ Druault, ὅτι διὰ τῆς χρήσεως τοῦ συγκεντρωτικοῦ φακοῦ τὸ φαινόμενον κερδίζει οὐ μόνον μείζονα ἔντασιν, ἀλλὰ καὶ μείζονα ἔκτασιν ἢ δι' ἀπλοῦ κηρίου. Τέλος παρατηρᾷ πάλιν ὅτι εἶναι ἀναφελές νὰ σχολιάζωμεν τοσοῦτον τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Druault εἰρημένα, διότι ταῦτά εἰσιν ἀπλῆ γνῶμη αὐτοῦ καὶ δὲν ἔχομεν εἰσέτι τὴν βεβαιότητα, ἂν ἀπολύτως ἴηαι ὀρθή, ἀφοῦ δὲν παρατίθενται πειραματικαὶ ἢ θεωρητικαὶ ἀποδείξεις. Μὴ λησμονῶμεν ἐπίσης ὅτι αἱ παρατηρήσεις πάντων ἐγένοντο ἐπὶ ὀλίγων τινῶν κοινῶν ὀφθαλμῶν καὶ τὸ πλείστον ἄνευ συγκριτικῆς μελέτης τῶν δύο ὀρίων.

Πρόεδρος.—Φρονοῦμεν ὅτι ἡ Ἐπιτροπὴ ἀρκούντως ἐφωτίσθη ἐκ τῆς γενομένης συζητήσεως καὶ κηρύττομεν τὴν λήξιν αὐτῆς.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Ἀ. Χρηστίδης ἀναγινώσκει ἀνακοίνωσιν *περὶ τῆς αἰτιολογίας τῶν παρὰ γυναῖξι νευρικῶν ἢ ὑστερικῶν φαινομένων* ἔχουσαν ὡς ἐξῆς:

Κύριοι,

«Τὸ γνωστὸν ζήτημα, ἐὰν τὰ παρὰ γυναῖξι νευρικὰ καὶ ἰδίᾳ τοῦ ὑστερισμοῦ φαινόμενα ἴηαι ἀπότοκα νοσηρᾶς διαθέσεως τῶν γεννητικῶν ὀργάνων ἢ ὄχι, ἀπὸ πολλῶν δεκαετηρίδων βλασησθέν, εἶναι, φρονῶ, ἤδη λελυμένον καὶ ἐνταῦθα ὡς ἐνθυμείσθε ἐν τῇ Α. Ἱατρικῇ Ἐταιρίᾳ, πρὸ τινῶν ἐτῶν συνέζητήθη καὶ τὸ

πλείστον τῶν μελῶν κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι τὰ νευρικὰ καὶ ὑστερικά συμπτώματα εἶναι προϊόντα παθήσεως ἐιδικῆς τοῦ κεντρικοῦ νευρικοῦ συστήματος καὶ ἐν αὐτῇ ἐδράζει ἡ αἰτία, ἀλλ' ὅτι πολλάκις ἡ τοιαύτη ἢ τοιαύτη τῶν γεννητικῶν ὀργάνων κατάστασις εἶναι ἡ προκαλοῦσα ἀφορμὴ ἐν τῇ προδιαθέσει τῆς γυναίκος· τὸ συμπέρασμα τοῦτο, γνωστὸν ἤδη ἀπὸ τῆς 5ης δεκαετηρίδος τοῦ αἰῶνος τούτου¹ καὶ πολλῶν ἄλλων μετὰ ταῦτα διαστήμων διδασκάλων, ὡς τοῦ Charcot κ. ἄ., ἐπιθυμῶ διὰ τῶν ἐπομένων δύο περιπτώσεων νὰ κρατύνω: καὶ τὴν μὲν ἀρχαιοτέραν ἐδημοσίευσεν ἤδη τῷ 1891 ἐν τῇ Gazette Médicale d'Orient (ἀριθ. 17, 18, 19, 20) ὑπὸ τὸν τίτλον «Contribution à l'étude de la grande hystérie», ἐν τῇ λεπτομερῇ ἀναγραφῇ τῶν συμπτωμάτων ἐπεχείρησα· τὰ συμπτώματα ἐκεῖνα τοῦ ὑστερισμοῦ, ὡς ἐκ τῆς ἱστορίας μόνον τῆς ἀσθενοῦς κατεδεικνύετο, ὠφείλοντο εἰς τι βαθέως πάσχον κεντρικὸν νευρικὸν σύστημα, αἱ δ' ἐκ τῶν γεννητικῶν ὀργάνων διαταραχαί, ἤτοι ἡ δυσμηνόρροια ἦτο ἐπιπλοκὴ δευτερευόντως συντελέσασα εἰς τὴν ἐξύφρασιν τοῦ πολυποικίλου συνδυασμοῦ τῶν περιγραφέντων φαινομένων· τοῦτο ἐγένετο κταρανεὶς μετὰ ταῦτα. Βελτιωθεῖσης τῆς ὑγείας τῆς ἀσθενοῦς διὰ τῆς ἀπομονώσεως, οἱ γονεῖς ἐξέδοντο αὐτὴν εἰς ἄνδρα, μεθ' ὅλην δὲ τὴν ἐκ τοῦ ὑμεναίου προσδοκωμένην ἱαματικὴν βοήθειαν ἡ ἀσθενὴς ἡμῶν, εἰ καὶ ἐλαφρῶς, ἠνωχλεῖτο ἐνίοτε ὑπὸ ὑστερικῶν καὶ μάλιστα καταληπτικῶν συμπτωμάτων καὶ ἄλλων ἥσσονος σημασίας φαινομένων· μεταξὺ ἄλλων ἡ νεαρὰ σύζυγος δὲν συνελάμβανε καὶ ἐπὶ τούτῳ ὑπεβλήθη ὑπὸ τῶν ἱατρῶν τῆς μεγυλοπόλεως, ἐν τῇ ἔξῃ, εἰς θεραπείαν τοπικὴν καὶ ὡς ἐθεοαιώθην θετικῶς εἰς τὴν διεύρυσιν τοῦ τραχήλου τῆς μήτρας χειρουργικῶς· μετὰ τὴν ἴασιν τοῦ τραύματος καὶ μετὰ διετῆ στείρωσιν ἐγένετο μήτηρ, διαδοχικῶς δύο τεκοῦσα τέκνα· ἐκτοτε πᾶσα δυσμηνόρροικὴ παραγῆ ἐξέλιπεν. ἐν τούτοις ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐταλαιπωρεῖτο ἐλαφρῶς μὲν, ἀλλὰ διαδοχικῶς ἐκ διαφόρων νευρικῶν καὶ ὑστερικῶν ἐνοχλή-

1. Th. Valentinier Die Hysterie und ihre Heilung, Erlangen, 1852.

σεων· ἡ περίπτωσις αὕτη καὶ μόνη ἀρκεῖ ν' ἀποδείξῃ πειραματικῶς παρὰ τῆ αὐτῆ γυναικί, ὅτι ἡ κατάστασις τῶν γεννητικῶν ὀργάνων δὲν ὑπῆρξεν ἡ ἀληθῆς αἰτία τῶν βασάνων τῆς.

Ἡ δευτέρα περίπτωσις ἔχει οὕτω: Κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος προσῆλθεν ἐξ Ἰμβρου κόρη 22 ἐτῶν, ἀναιμική, πάσχουσα ἐκ ναυτίας, ἀνορεξίας καὶ ἀδυναμίας· πρὸ 9 ἐτῶν ἔσχε τὰ ἐμμηνα καὶ ἐπὶ 5 μὲν ἔτη ἡ λειτουργία αὐτῶν ἦτο κατὰ φύσιν, ἀλλ' ἔπειτα ἤρξατο δυσμνηροροῦσα· πρὸ ἐνὸς ἔτους ἕνεκα ἀτυχήματος ἐγένετο ἔγκυος καὶ τὸν 7ον μῆνα ἀπέβαλε πλὴν μετὰ τὴν ἀποβολὴν καὶ τῶν ἐμμήνων τὴν ἐπάνοδον, καθ' ἕκαστον μῆνα καὶ τὴν πρώτην ἡμέραν (τοῦτο ἐγένετο τρίς ἢ 4κις) τὸ ἀριστερὸν τοῦ σώματος ἡμιμόριον κατ' ἀρχὰς ἡμιδιάζεν, ἐπὶ 24 δὲ μόνον ὥρας τὰ δύο ὁμῶνυμα ἄκρα οὗτ' αἰσθησὶν εἶχον οὐδ' ἐκινουῦντο· ὅταν δ' ἤθελε νὰ περιπατήσῃ, τότε ἔσυρε τὸν πόδα. Τί δὲ ἡ ἐξέτασις τῶν γεννητικῶν μορίων ἐπέδειξεν; ὀπισθίαν τῆς μήτρας παρέγκλιον καὶ τὴν θέσιν αὐτῆς πολὺ πρὸς τὸ ἀριστερὸν τοίχωμα τῆς λεκάνης γειτνιαζουσιν. Θεραπεία οὐδεμία ἐγένετο, διότι ἡ πάσχουσα μὴ θελήσασα νὰ διακμείνῃ ἐν τῷ Νοσοκομείῳ, ὡς συνέβούλευσα, ἐζήτησε μόνον θεραπευτικὰς συμβουλὰς καὶ ἀνεχώρησε· μετὰ δύο μῆνας δι' ἐπιστολῆς πληροφοροῦμαι περὶ τῆς ἰάσεως αὐτῆς. Καὶ περὶ μὲν τῶν θεραπευτικῶν συμβουλῶν οὐδὲν λέγω, διότι· εἶμαι πεπεισμένος ὅτι ἡ ἴασις, ἐὰν ἦναι διαρκῆς, αὐτομάτως ἐγένετο· ἀλλ' ὅ,τι ἐπιθυμῶ ἐκ τῆς περιπτώσεως ταύτης νὰ ἐξάρω εἶναι, ὅτι καὶ ἐνταῦθα τὸ ὑστερικὸν φαινόμενον τῆς ἡμιπληγίας πρωτίστως εἰς τὸ κεντρικὸν νευρικὸν ὄργανον ὀφείλεται καὶ οὐχὶ εἰς τὴν ἀνωμαλίαν τῆς μήτρας· πράγματι, ὡς ἐβεβαιώθην, μετὰ τὸ δυστύχημα ἡ παθοῦσα πολλὰς πικρίας καὶ συγκινήσεις ἐν τῇ οἰκογενεῖᾳ ὑπέστη· ταῦτα δὲ πάντα παρὰ νεάνιδι εὐαίσθητῳ ἀνηκούσῃ καὶ εἰς οἰκογένειαν σχετικῆς τιнос περιωπῆς ἐν τόπῳ ἀρχαίῳ δὲν εἶναι ἄμοιρα σημασίας· πλὴν ὅτι καὶ τὸ μητρικὸν μόριον, τὸ βριθὸν ἐξ αἰσθητικῶν νεύρων εἰς νευρικῶς προδιατεθειμέναις δευτερευόντως καὶ προκλητικῶς συμβάλλεται, ἀρκούσα ἀποδείξις εἶναι, ὅτι· εἰς ἐκάστην προσβολὴν ἡ παροδικὴ ἡμιπληγία πάντοτε

ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ἡμιμορίου, ὅπου καὶ ἡ ἀνώμαλος θέσις τῆς μήτρας, περιωρίζετο.

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΛΗ'

20 Ἰανουαρίου 1899.

Προεδρία Μ. ΨΑΛΙΔΑ

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν, ἐπὶ τῆς οὐσίας αὐτῶν ὁ κ. **Τράντας** λέγει, ὅτι εἶναι ἀνακριβὲς ὅτι ὁ Druault πρῶτος παρετήρησε τὴν ἐλέκτασιν τοῦ ὀρίου τοῦ φαινομένου τοῦ Volkmann κατὰ τὸν διὰ φακοῦ συγκεντρωτικὸν φωτισμόν. Συμπεραίνει δὲ ὅτι ἡ προτεραιότης ἀνήκει εἰς αὐτὸν καὶ πρὸς πίστῳσιν τῶν λεγομένων παραπέμπει εἰς τὰς περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἀνακοινώσεις αὐτοῦ ἐν τε τῇ Βιολογικῇ Ἐπιτροπῇ καὶ τῇ Αὐτοκρατορικῇ Ἰατρικῇ Ἐταιρείᾳ.

Ἀκολουθῶν ὁ κ. **Γ. Πασχαλίδης** ποιεῖται ἀνακοίνωσιν ὑπὸ τὸν τίτλον **Σκέψεις τινὲς περὶ τῶν σχολικῶν διακοπῶν** ἔχουσαν ὡς ἐξῆς:

Κύριοι,

«Ὅταν ἐπιστήσῃ τις τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ διοργανισμοῦ τῶν παρ' ἡμῖν σχολῶν. Ἰδίως δὲ ἐπὶ τῶν ἐργασιμῶν καὶ ἀναπαυσίμων ὥρων τῆς μαθητικῆς νεολαίας, φρονῶ ὅτι δὲν θέλει εὐρεῖ ποσῶς τὰ πράγματα ἁρμονικῶς ἔχοντα πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς Ἰγυεινῆς. Τότε δὲ ἀμέσως γεννᾶται ἡ σκέψις, μὴ καὶ τὴν σήμερον ἐτι δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ βελτίωσις τῶν κακῶς ἐχόντων, ἀφοῦ ἡ παροῦσα γενεὴ εὐρίσκειται ἐν πολλῷ ὑψηλοτέρῳ βαθμίδι πολιτισμοῦ καὶ παιδεύσεως, συγκρινομένη πρὸς τὴν παρελθούσαν, ἐκείνην δηλαδή, ἧτις ἐνομοθέτησε τὴν παροῦσαν τάξιν.

Ἐπειδὴ δὲ παρ' ἡμῖν ἡ Βιολογικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου εἶναι ἐκ τῶν ἀρμοδιωτέρων πρὸς ἐπίλυσιν τοιοῦτων προβλημάτων, ὑποβάλλω ἐνταῦθα τὰς ἐπομέναις σκέψεις:

1^{ον}) Εἶναι ἀπαραίτητοι διὰ τὴν ὑγίειαν τῆς μαθητικῆς νεολαίας αἱ τρίμηνοι διακοπαί:

τοῦ θέρους καὶ αἱ δεκαπενθήμεροι τῶν ἐορτῶν τοῦ Πάσχα καὶ τῶν Χριστουγέννων, ἀφοῦ ἔχομεν ἡμέρας ἀναπαύσεως τὰς Κυριακὰς καὶ ἄλλας τόσας ἐορτὰς; 2ον) Ἰποτιθεμένου ὅτι εἶναι ἀπαραίτητοι, δὲν θὰ ἦτο προτιμότερον νὰ γείνωσι μᾶλλον τὸν χειμῶνα ἀντὶ τοῦ θέρους; Ἐπὶ τούτων τῶν σημείων προτείνω εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν ἵνα συζητησῆ καὶ ἀποφανθῆ, καθότι πρόκειται περὶ ζήτηματος καθαρῶς ἱατρικοῦ καὶ πληρέστατα ἡ Ἐπιτροπὴ εἶναι ἰσχυρὰ νὰ μελετήσῃ τὸ ζήτημα. Διότι, κατ' ἐμὲ τοῦλάχιστον, αἱ θέραι διχοποιοῦν δὲν εἶναι ἀπαραίτητοι τὸ ὅτι, ὅταν ἡ θερμοκρασία ἦναι ὑψηλὴ, χυνοῦται τὸ πνεῦμα καὶ δὲν λειτουργεῖ, δὲν εἶναι λόγος ἀποχρῶν, καθότι εὐκόλως δυνάμεθα ν' ἀποφεύγωμεν τὴν ἐν ὥραις μεσημβριναῖς διδασκαλίαν, τακτοποιοῦντες τὰ μαθήματα τὴν μὲν πρωίαν εἰς τὰς 5 ἢ 6 μέχρι τῆς 9 καὶ μετὰ μεσημβρίαν πάλιν μόνον ἀπὸ τῆς 4ης μέχρι τῆς 6ης.

Ἐνῶ, ὡς εἶναι παρ' ἡμῖν τὸ ὠρολόγιον τῶν μαθημάτων διατεταγμένον, ἀρχίζον χειμῶνος καὶ θέρους εἰς τὰς 9 ἢ 8, βεβαίως εἶναι παράλογον. Προκειμένου πάλιν νὰ διαμυρίσθῃ τῆς ἡμετέρας, μήπως τὸν χειμῶνα ἐπίσης δὲν ἀμβλύνεται τὸ πνεῦμα τοῦ μαθητοῦ εἴτε ἐκ τοῦ ψύχους, εἴτε ὅταν ἀναρθῶσιν αἱ θερμοστάται καὶ κλεισθῶσι τὰ παράθυρα, ἕνεκα τῆς μὴ τακτικῆς λειτουργίας καθαροῦ ἀέρος καὶ τῆς ἐκποῆς τοσούτων μαθητῶν, μὴ εὐρισκούς διέξοδον καὶ τοσούτων ἄλλων ἀτόπων, π. χ. νοσημάτων κολλητικῶν, ἅτινα ἰδίως ἐπιπράττουσι τὸν χειμῶνα, εἴτε κρουσολογημάτων, τὰ ὅποια βεβαίως δὲν δύναται ν' ἀποφύγῃ ἡ μαθηματικὴ νεολαία, μὴ δυνάμενη νὰ προνοῇ καὶ νὰ φροντίσῃ ἀναλόγως τῆς θερμοκρασίας τήν τε ἐν τῇ σχολῇ καὶ κατὰ τὴν ἐξοδὸν ἀμύρισι καὶ λοιπὴν συμπεριφορὰν, περὶ τὸ βαδίζειν π. χ. καὶ ἄλλα τόσα; Ἐάν δὲ πάλιν δὲν προτιμᾶτε τὸν χειμῶνα διὰ τὰς διακοπὰς εἴτε τὸ θέρος, ἀφοῦ ἐπὶ 360 ἡμερῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἔχομεν ἐργασίμους ἡμέρας μόνον 180, δὲν εἶναι προτιμότερον ἢ ἀνάπαυσις νὰ γίνηται ἡμέραν παρ' ἡμέραν, ὅποτε καὶ ὁ μαθητὴς ἔχει τὸν κατάλληλον καιρὸν νὰ μάθῃ καλῶς ὅτι: ἐδιδάχθη τὴν προτεραίαν καὶ οὕτω νὰ καθιεστῇ κτῆμα ὅ,τι ἀπᾶς διδασκῆ; ἐνῶ τούναντιον μετὰ τριμήνου

διακοπὰς ἐπανέρχεται εἰς τὴν σχολὴν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπομαθὼν ὅ,τι εἶχε μάθει πρότερον ἐπὶ 9 μῆνας; ἢ τοῦλάχιστον νὰ διδάσκωνται καθ' ἐκάστην μὲν, ἀλλὰ τὴν πρωίαν ὑποθέσωμεν, τὰς δὲ μεσημβρινὰς ὥρας νὰ διδασκῶσιν ἄλλως εἰς ἀσκήσεις σωματικὰς εἴτε ἐκδρομὰς εἴτε ἄλλως ὅπωςδήποτε ὑγιεινῶς;

Ὁ κ. **Ἀπέρης** προτείνει ὅπως δοθῆ εὐρύτερος χαρακτήρ εἰς τὸ ζήτημα καὶ μελετηθῆ ἢ παρ' ἡμῖν ὑγιεινὴ τῶν σχολῶν.

Ἡ πρότασις γίνεται δεκτὴ καὶ ὁ κ. Πρόεδρος ἀναγράφει τὸ ζήτημα ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει.

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΘ'

27 Ἰανουαρίου 1899.

Προεδρία Α. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν, ἐπὶ τῆς οὐσίας αὐτῶν λαβῶν τὸν λόγον ὁ κ. **Νούλης** λέγει τὰ ἑξῆς ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Πασχαλίδου:

Κύριοι,

«Θερμαὶ ἀληθῶς εὐχαριστῆσαι ὀφείλονται εἰς τὸν ἀξιότιμον κ. Πασχαλίδην, ἀναγράφοντα ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει τὴν τροποποίησιν τῶν σχολικῶν διακοπῶν. Ὁ κ. Πασχαλίδης, ἔχων ὑπ' ὄψει ὅτι τὸ ψῦχος εἶναι ἀφορμὴ τοσούτων ἀσθενειῶν, πρὸς πρόληψιν τῆς ἐπιβλαβοῦς ἐπιδράσεως τῶν ἀτμοσφαιρικῶν μεταβολῶν ἐπὶ τῆς ὑγιείας τῶν τρυφερῶν τέκνων μας, προτείνει: ἵνα αἱ διακοπαὶ γίνωνται τὸν χειμῶνα μᾶλλον παρὰ τὸ θέρος· βεβαίως διὰ τῆς προτάσεως ταύτης ἐπελήφθη σπουδαίου βιολογικοῦ προβλήματος, τῆς ὑγιεινῆς τῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν· πλὴν τὰ βιολογικὰ προβλήματα δὲν λύονται δι' ἐνὸς μόνου παράγοντος, ἀλλ' ἀπαιτεῖται ἡ ἀνάλογος καὶ ἰσορροπικὴ συμβολὴ πολλῶν καὶ ποικίλων μέσων καὶ τρόπων, δι' ὧν νὰ προφυλαχθῆ ἡ ἀναγκαία ἀνάπτυξις κατὰ τὴν τρυφερὰν αὐτὴν ἡλικίαν ἀπὸ τῶν περιβαλλόντων αὐτὴν κινδύνων.

Οὐδαίς δύναται ν' ἀρνηθῆ ὅτι εἶναι δύσκολον εἰς ἓνα ἕκαστον νὰ ἐκθέσῃ τὰ κατ' οἶκον καὶ ἐν τοῖς σχολείοις κακῶς ἔχοντα καὶ συστήσῃ τὴν διόρθωσιν αὐτῶν δι' αὐτὸ τοῦτο ἐπιβάλλεται εἰς τὰ αὐτοκρατορικῆ χάριτι ὑφιστάμενα σωματεία, ὡς ὁ Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος, νὰ συνδράμωσι διὰ τῆς συζητήσεως καὶ μελέτης τοσοῦτον ζωτικῆς ζητήματος εἰς διάδοσιν τῶν ἀναμορφωτικῶν ἐπὶ τῆς ὑγιεινῆς τῶν παιδίων γνώσεων πρὸς φωτισμὸν τῶν γονέων καὶ διδασκάλων. Καὶ εἰς ἄλλα σωματεία καὶ εἰς διάφορα συνέδρια ἐγένοντο συζητήσεις ἄξιαι πολλοῦ λόγου καὶ προτάσεις. Ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει Αὐτοκρατορικῆ Ἱατρικῆ Ἐταιρεία συνέταξεν ὀδηγίαν χάριν τῶν κολλητικῶν νοσημάτων. Ἐν Ἑκπαιδευτικῆ συνέδριον Δ' Συνέδριον κατὰ τῆς φυματιώσεως συνέστησε τὴν τοποθέτησιν τῶν πτυελοδοχείων εἰς τὰ σχολεῖα πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἐκ τῶν ἀποχρέμψεων κινδύνων. Ὁ Legendre εἰς τὸ τελευταῖον Γενικολογικὸν καὶ Παιδιατρικὸν Συνέδριον ἐπέστησε τὴν προσοχὴν τῶν συναδελφῶν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς δυσπεψίας, ἣν οἱ μαθηταὶ ἀποκτῶσιν ἐκ τῆς ταχείας λήψεως τῆς τροφῆς κατὰ τὸ μικρὸν χρονικὸν διάστημα, ὅπερ τὰ προγράμματα τῶν σχολείων διαθέτουσι πρὸς γεῦμα καὶ δειπνῶν. Ὁ Guinon καὶ πολλὰ τῶν μελῶν τοῦ αὐτοῦ συνεδρίου παρεδέξαντο τὴν ὀρθὴν ταύτην παρατήρησιν καὶ θεωροῦσι τὴν δυσπεψίαν ὡς αἰτίαν πληθῆος ἄλλων ἐνοχλήσεων τῆς παιδικῆς ἡλικίας, ἀκνης, φαρυγγίτιδος, κεφαλαλγίας, διαστροφῆς χαρακτῆρος καὶ δὴ καὶ προδιχθέσεως τῶν νεανίδων εἰς τὸν ὑστερισμὸν. Τέλος ὁ Bénéoit ἐτοιμάζει ὀλόκληρον σύγγραμμα ὑπὸ τὸν τίτλον τὸ ἀνθρωποκτόνον σχολεῖον (L'école homicide), ὑπερβολικὸς μὲν καὶ ἀπαράδεκτος τίτλος, ἀλλ' ἀναφερόμενος αὐτὸν ὅπως ὑποδειξώμεν ὅτι καὶ ἐν τῇ Δύσει ὁ τρόπος τῆς ἀνατροφῆς καὶ μορφώσεως τῶν τέκνων ὑπολείπεται πολὺ τῆς τελειότητος ὡς πρὸς τὴν σωματικὴν καὶ διανοητικὴν αὐτῶν ἀνάπτυξιν, ὅπερ εἶναι καὶ ὀφείλει νὰ ἦναι τὸ πρῶτιστον μέλημα τῶν γονέων καὶ καθηγητῶν, τούτους δὲ ὀφείλομεν νὰ βοηθήσωμεν συνιστῶντες εἰς μὲν τοὺς καθηγητὰς ἵνα μεριμνῶσι κατὰ τὴν σύνταξιν καὶ ἐφαρμογὴν τῶν προγραμμάτων οὐ μόνον περὶ τῆς πνευ-

ματικῆς, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς σωματικῆς ἀναπτύξεως τῶν παιδίων, εἰς δὲ τοὺς γονεῖς ἔχομεν πολὺ περισσότερα νὰ συμβουλευώμεν. Ἀνάγκη οὖτοι νὰ γνωρίζωσι πῶς δύναται νὰ περιποιηθῶσι τὰ τέκνα αὐτῶν ἀπ' αὐτῆς τῆς γεννήσεως ὅσον οἶόν τε φυσικώτερον, καὶ νὰ μὴ καταφεύγωσιν εἰς τὴν χρῆσιν γαλακτοῦγων ἀλεύρων, φωσφατίνης καὶ τῶν ἄλλων ἐδικοτήτων ἀγνώστου περιεχομένου, ἐκ τῶν ὁποίων τινὲς μὲν εἶναι σχετικῶς ἀθῶαι, ἄλλαι δὲ ἐπιβλαβεῖς εἰς τὸν εὐπαθῆ στόμαχον τῶν παιδίων, ὡς π. χ. οἱ διάφοροι οἶνοι καὶ τὰ ἐλιξίρια τῆς Κίνας.

Περὶ πάντων τούτων ὀφείλομεν ἀπαρατήτως νὰ σκεφθώμεν καὶ ἀποφανθώμεν ἐπὶ τῶν χρησίμων καὶ τῶν εἰς τὴν ὑγίειαν τῶν παιδίων ἐπιβλαβῶν, συνεισφέροντες ἕκαστος τὰ πορίσματα τῆς πείρας καὶ τῆς ἐδικοτικῆς τῶν γνώσεων αὐτοῦ. Πρὸς τοῦτο κρίνω καλὸν νὰ παρακληθῆ ὁ σχῶν τὴν πρωτοβουλίαν καὶ γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου ν' ἀντικαταστήσῃ τὴν τελευταίαν πρότασιν αὐτοῦ δι' ἑτέρας γενικωτέρας σκοπούσης τὴν τυζήτησιν τῶν ἐπὶ τῆς σωματικῆς καὶ διανοητικῆς τῶν παιδίων ἀναπτύξεως θεμάτων».

Πρόεδρος.— Αἱ σκέψεις τοῦ κ. Νούλη ὑποστηρίζουσι τὰς τοῦ κ. Πασχαλίδου. Τὸ ζήτημα τοῦτο ἐτέθη ἤδη ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει καὶ ἐπὶ πολλὰς συνεδρίας ἔσται τὸ μέλημα τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς. Ἄλλ' ὡς θέλει νὰ τροποποιήσῃ τὸν τίτλον αὐτοῦ ὁ κ. Νούλης, θὰ ἦτο προτιμότερον νὰ ὑποδιαρεθῆ τὸ ζήτημα καταλλήλως ὅπως μελετηθῆ κάλλιον.

Νούλης.— Ἡδύνατο νὰ γείνη ἡ διαίρεσις κατὰ ἡλικίας, τοιούτοι νὰ ἐξετασθῆ ἰδίᾳ κατὰ τὴν περίοδον τῆς πρώτης παιδικῆς ἡλικίας καὶ οὕτω καθεξῆς.

Πρόεδρος.— Πράγματι τοιαύτη τις ὑποδιαίρεσις εἶναι λογικὴ καὶ παιδαγωγικὴ.

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ Μ'

3 Φεβρουαρίου 1899.

Προεδρία Μ. ΨΑΛΙΔΑ

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν, ἐπὶ τῆς οὐσίας αὐτῶν ὁ κ. **Πρόεδρος** παρατηρεῖ ἐν σχέσει πρὸς τὰς σκέψεις τοῦ κ. Νούλη, ὅτι ἀντὶ τῆς καθ' ἡλικίας κατατάξεως τῆς ἕλης προτιμότερον θὰ ἦτο νὰ περιορισθῇ ἡ μελέτη ἡμῶν μόνον ἐπὶ τῆς παιδικῆς ἡλικίας, ἥτις περιλαμβάνει τὴν σχολικὴν περίοδον, διότι πρὸ ταύτης καὶ μετὰ ταύτην οἱ γονεῖς κατ' ἰδίαν δύνανται νὰ φροντίζωσι περὶ τῶν καταλλήλων ὑγιεινῶν ὄρων.

Α. Χρησιδης.—Ἡ ὑποδιαίρεσις εἶναι καλὴ, διότι συντελεῖ τοῦλάχιστον εἰς ἀκριβεστέραν μελέτην. Βεβαίως ὁ κ. Νούλης διὰ τῶν σκέψεων αὐτοῦ ἀνοίγει εὐρύτερον πεδῖον πρὸς συζητήσιν καὶ μελέτην· ἀλλ' ὁ κ. Πρόεδρος μετὰ τῶν εἰσηγητῶν τοῦ ζητήματος τοῦτου δύνανται νὰ ἐτοιμάσῃ μελέτην τινὰ προκαταρκτικὴν, ὅπως ἐπὶ τῇ βάσει ταύτης γένηται ἡ δέουσα ἐπὶ τοῦ θέματος συζήτησις ἢ συμπλήρωσις.

Γατρόπουλος.—Παρατηρῶ ὅτι τὸ ζήτημα ἠρῶνθη ὑπερμέτρως καὶ ἐπομένως καταστήσεται περιπλοκότερον. Ὡς ἀντελήφθη ἐκ τῶν λεχθέντων, ὁ κ. Πασχαλίδης εἰσήγαγε τὸ ζήτημα ὑπὸ λίαν μονομερῆ ὄψιν, τουτέστι προέτεινεν εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν, ὅπως ἀναθεωρηθῇ τὸ ζήτημα τῶν σχολικῶν διακοπῶν, διότι, ὡς γίνονται αἱ διακοπαὶ αὐταί, φρονεῖ ὅτι ἀντιβαίνουν εἰς τὴν ὑγιεινὴν, γνωματεύει δὲ ὅτι δύνανται νὰ ρυθμισθῶσι κάλλιον αἱ ἐργασμοὶ καὶ ἀναπαύσιμοι ἡμέραι τῶν μαθητευόντων. Ὅθεν πρόκειται νὰ ἐξετασθῇ καὶ νὰ μελετηθῇ, ἐάν πράγματι ὡς ἔχουσι τὰ πράγματα, κεῖνται κακῶς ἢ οὐ καὶ ἐάν ἦναι δυνατόν νὰ τροποποιηθῶσιν ἐπὶ τὰ βελτίω.

Πρόεδρος.—Πράγματι ἐν ἀρχῇ τὸ ζήτημα εἶχε τεθῆ ὡς εἶπεν ὁ κ. Γατρόπουλος, ἀλλὰ βραδύτερον, προτάσει τοῦ κ. Αἰτέρη, ἐτροποποιήθη καὶ ἐγένετο εὐρύτερον,

προσεχώρησε δὲ καὶ ὁ κ. Πασχαλίδης.

Πασχαλίδης.—Ἀπεδέχθη τούτο ἐπὶ τῇ σκέψει, ὅτι διὰ τῆς εὐρύνσεως τῆς προτάσεως τὸ ζήτημα ἤθελε μελετηθῆ κάλλιον, ἀλλὰ πάντοτε ὡς βάσις τεθήσεται ἡ ἐμὴ πρότασις.

Μερτσόρης.—Νομίζω ὅτι τὸ ζήτημα εἶναι σπουδαιότατον καὶ δὲν δύναται νὰ λυθῇ διὰ συζητήσεως αὐτοσχεδίου, ἀφοῦ σκοπεῖ ν' ἀνατρέψῃ ἄρδην κατάστασιν πραγμάτων παγκόσμιον. Κάλλιον θὰ ἦτο νὰ ἀνατεθῇ εἰς εἰδικὴν τινὰ ἐπιτροπὴν συνισταμένην καὶ ἐκ φιλολόγων καὶ παιδαγωγῶν. Ἀφοῦ δὲ αὕτη μελετήσῃ καλῶς τὸ ζήτημα καὶ ἐκθέσῃ τὰς σκέψεις αὐτῆς, τότε ἡ ἐκθεσις αὐτῆς νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὴν Βιολογικὴν Ἐπιτροπὴν καὶ ἀκολουθῶς νὰ συζητηθῇ.

Κ. Πανάδης.—Δὲν βλέπω τὸν λόγον, διατί καὶ οἱ φιλόλογοι νὰ λάβωσι μέρος. Ἡ Βιολογικὴ Ἐπιτροπὴ δύναται μόνη νὰ λύσῃ τὸ ἀφορᾶν εἰς τὴν βιολογικὴν ἐποψίν τοῦ ζητήματος, ὅπερ ὅλως ἀσχετον τοῖς φιλόλογοις.

Μερτσόρης.—Τὸ ζήτημα ἐγενικεύθη πολὺ, τοῦλάχιστον ὡς ὁ κ. Πασχαλίδης εἶπεν τὸ ζήτημα, ἔχων ὑπ' ὄψιν προγράμματα καὶ ὥρας. Τότε βεβαίως εἶναι ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ προσληθῶσι καὶ ἄλλα μέλη.

Πρόεδρος.—Βεβαίως πρέπει νὰ καθαρῶσιν τὸ ζήτημα, ὅπως ἢ ἀνεξάρτητον τῶν φιλολόγων καὶ καθηγητῶν. Ὅσα δὲ ἤθελεν ἐγκρίνει ἡ Ἐπιτροπὴ δύνανται νὰ λεχθῶσιν εἰς τοὺς ἀμέσως διαφερομένους, ὅπως ἐφαρμοσθῶσιν, ἐάν ἢ δυνατόν.

Α. Χρησιδης.—Τὰ ζητήματα τῆς ὑγιεινῆς τῶν σχολῶν εἶναι πλέον λελυμένα διὰ τὸν πεπολιτισμένον κόσμον, ὑπάρχουσι δὲ συγγράμματα ἀσχολούμενα εἰδικῶς περὶ αὐτῶν καὶ λίαν ἐμβριθῆ. Νομίζω λοιπὸν ὅτι καὶ δι' ἡμᾶς τὸ πρακτικότερον εἶναι, ἐάν θέλωμεν νὰ φθάσωμεν εἰς συμπέρασμά τι, νὰ συμβουλευθῶμεν αὐτὰ δι' ὅτι ζήτημα θέλομεν ν' ἀποφανθῶμεν, διότι καὶ ἄλλως ἂν πράξωμεν, τὰ συμπεράσματα ἡμῶν καὶ αἱ γνώμαι, ὅπως ἂσιν ὀρθαί, δὲν δύνανται νὰ διαφέρωσιν

ἐκείνων, αἵτινες περιέχονται εἰς τὰ εἰρημένα συγγράμματα. Ἐπαναλαμβάνω δὲ ὅτι αἱ περὶ τοιούτων ζητημάτων γνώσεις ἐν Ἑυρώπῃ ἔχουσι τὴν σήμερον τὸ κύρος μαθηματικῶν ἀληθειῶν. Ἐγὼ δὲ ἀδαῆς ἂν, ὁμολογῶ, τὴν ιδεάν ταύτην ἐσχημάτισα, ὅταν πρὸ ἐτῶν περιῆλθεν εἰς χεῖράς μου χειρόγραφον σύγγραμμα ὁμογενοῦς συναδέλφου, τοῦ κ. Βλάμη, ὅστις μοι εἶχεν ἐμπιστευθῆ αὐτό, ἐπειδὴ ἤμην πρόεδρος τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, ἐπιζητῶν τὴν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου καὶ πρὸς ὄφελος τούτου καὶ μόνου ἐκτύπωσιν. Δυστυχῶς τὸ σύγγραμμα ἐκείνο ἀδύνατον ἀπέβη νὰ ἐκτυπωθῆ, καίτοι ἀντάξιον τῶν εὐρωπαϊκῶν καὶ παρ' ἡμῖν ἀπαραίτητον. Ὁ συγγραφεὺς ἐπραγματεύετο ἐν αὐτῷ περὶ ὄλων τῶν σχολικῶν ζητημάτων μετ' ἐμβριθείας σπανίας, παραθέτων καὶ εἰκόνας λαμπροτάτας. Φρονῶ λοιπόν, ὅτι μόνον διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης θὰ δυνηθῶμεν ν' ἀνταποκριθῶμεν εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ κ. Πασχαλίδου.

Πρόεδρος.—Βεβαίως δὲν ἔχομεν τὴν ἀπαιτήσιν, ὅτι θέλομεν διδάξει τὸν κόσμον, ἀλλὰ δυστυχῶς ἐνταῦθα καὶ ἐν Ἀνατολῇ οὐδὲν γνωρίζει ὁ κόσμος περὶ τοιούτων ζητημάτων, ἐνῶ εἶναι ἀπαραίτητον καὶ παρ' ἡμῖν νὰ εἰσχωρήσῃ ἡ γνώσις τῶν τοιούτων. Πρόσρατα ἔτι παραδείγματα οἰκοδομῆς δύο σχολῶν ἐν τοῖς κεντρικωτέροις σημείοις τῆς Πρωτευούσης, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀναφέρω τὴν τῆς κοινότητος Γαλατᾶ, ἀποδεικνύουσι τὴν ἐπικρατοῦσαν ἔτι παρ' ἡμῖν ἄγνοιαν καὶ ἀκηδῖαν ἐν τοῖς τοιούτοις ζητήμασιν.

Πασχαλίδης.—Τὸ ὅτι ἐν Ἑυρώπῃ τὰ τοιαῦτα ζητήματα εἶναι λελυμένα δὲν δύναται νὰ κωλύσῃ εἰς ἡμᾶς τὴν συζήτησιν θεμάτων ὁμοίας φύσεως, καθ' ὅσον δὲν εὕρισκόμεθα ὑπὸ τὰς αὐτάς ἐν Ἑυρώπῃ συνθήκας· π. χ. ὁ κ. Πρόεδρος προλαλήσας ἀνέφερε τὴν κακὴν κατάστασιν τῶν Σχολῶν Γαλατᾶ ὑπὸ ὑγιεινῆν ἐποψιν. Ἐν Ἑυρώπῃ αἱ σχολαὶ οἰκοδομοῦνται εἴτε ὑπὸ τῆς κεντρικῆς κυβερνήσεως εἴτε ὑπὸ τῶν δήμων συμφώνως πρὸς σχέδιον ἐκπονηθὲν ὑπὸ ἀρμοδίας ἐπιτροπῆς καὶ τοιούτων

ἄστε νὰ ἴηται τέλειον κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ὑγιεινῆς. Παρ' ἡμῖν ὅμως ἡ οἰκοδομὴ σχολῆς ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰς ἀρχιτεκτονικὰς γνώσεις ὅχι πλέον κάλφα τινός, ἀλλὰ τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ ἐφόρου, πάντῃ ἀδαοῦς τῆς εὐθύνης, ἣν ἀναλαμβάνει τοῦτο δὲ συμβαίνει οὐχὶ διότι λείπουν παρ' ἡμῖν οἱ ἀπαιτούμενοι πόροι, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἀκόμη ὑπάρχωσι τοιοῦτοι, ἐλλείψει σχεδίων. Βλέπετε λοιπόν, ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ συζητηθῆ τὸ ζήτημα τοῦτο παρ' ἡμῖν καὶ νὰ ἐκπονηθῶσι καὶ σχέδια σχολῶν ὑγιεινῶν διὰ χωρία, κάμας καὶ πόλεις ἀναλόγως τοῦ πληθίσμου τῶν κατοίκων καὶ νὰ μὴ ἀφεθῆ ἐν τῷ μέλλοντι ἡ οἰκοδομὴ σχολῶν ἕρμαιον τῆς διαβέσεως τοῦ τυχόντος ἐφόρου. Νομίζω δέ, ὅτι ἂν τοιαῦτα σχέδια ἐκπονηθῶσιν ἐπὶ τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, πάντοτε θὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν ὑπὸ τῶν ἐκασταχοῦ ἑλληνικῶν κοινοτήτων. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐκλογὴν ἐπιτροπῆς, εὕρισκα ἀναφελές τοῦτο, διότι ἡ Βιολογικὴ Ἐπιτροπὴ τί ἄλλο εἶναι εἰμὴ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἐπιτροπὴ τις τοῦ Συλλόγου;

Σγουρδαῖος.—Φρονῶ ὅτι εἰδικὴ ἐπιτροπὴ θέλει εὐκολύνει πολὺ τὴν Βιολογικὴν Ἐπιτροπὴν, ἐτοιμάζουσα σχέδιον. οἶονεὶ ἔνα σκελετὸν πρὸς μελέτην.

Ὁ κ. **Πρόεδρος** προτείνει τὸν σχηματισμὸν ἐπιτροπῆς τριμελοῦς ὅπως παρασκευάσῃ τὸν σκελετὸν ἢ τὸ διάγραμμα, καθ' ὃ θὰ μελετηθῆ τὸ ζήτημα τῆς ὑγιεινῆς τῶν σχολῶν καὶ ὀρίζει ἄς τοιούτους τοῖς κκ. **Λιμαράκη, Ιατρόπουλον** καὶ **Πασχαλίδην**.

Ἡ πρότασις καὶ ἡ ἐκλογὴ γίνονται δεκταί· εἶτα λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΜΑ'

10 Φεβρουαρίου 1899.

Προεδρία Μ. ΨΑΛΙΔΑ

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν, ἐπὶ τῆς οὐσίας αὐτῶν λαβῶν τὸν λόγον ὁ κ. Νούλης ἀναφορικῶς πρὸς τὰς παρατηρήσεις τοῦ κ. Χρησι-

δου, λέγει ότι και ἐν τοῖς εὐρωπαϊκοῖς συγγράμμασιν ὑπάρχουσι πολλά τὰ κενά, πολλά δὲ ζητήματα τῆς ὑγιεινῆς τῶν σχολῶν εὐρίσκονται εἰσέτι ὑπὸ συζητήσιν καὶ αἱ περὶ τούτων γνώμαι τῶν διαφόρων συγγραφέων διίστανται, ὡς ἀπεδείχθη τοῦτο καὶ ἐν τῷ τελευταίῳ παιδιατρικῷ ἐν Μαδρίτῃ συνεδρίῳ. Προσθέτει δέ, ὅτι ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῇ παρέχεται μόνον 1/2 ὥρα διὰ τὸ γεῦμα, ἐν ἄλλῃ δέ τινα σχολῇ μετὰ τὸ γεῦμα ἀρχεται ἡ γυμναστική.

Ἄ. Χρησιδης.— Ἐγὼ εἶπον ἁπλῶς ὅτι ὀφείλομεν νὰ συμβουλευθῶμεν καὶ τὰ συγγράμματα τῶν Εὐρωπαίων ὅπως μελετήσωμεν τὰ καθ' ἡμᾶς, διότι ἀπμπολλα ἐγράφησαν καὶ συνεζητήθησαν ὑπ' ἀνδρῶν περὶ τὰ τοιαῦτα εἰδικωτάτων.

Μπίστης.— Καλῶς ἐπραξεν ὁ κ. Νούλης ποιησάμενος λόγον περὶ τοιούτων σχολικῶν λεπτομερειῶν, καὶ ἐγὼ ἐπίσης γνωρίζω τοιαῦτά τινα. Κρίνω μάλιστα καλόν, ὅπως ἐπισκεφθῇ προηγουμένης ἢ ἐπὶ τούτῳ ἐκλεγείσα ἐπιτροπὴ τὰς σχολὰς τῆς πρωτεύουσας καὶ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰ τοιαῦτα κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ ὑπομνήματος αὐτῆς.

Πρόεδρος.— Ἡ ἐπιτροπὴ ἐξελέγη μόνον ὅπως συντάξῃ τὸ διάγραμμα, καθ' ὃ δέλουσι μελετηθῇ τὰ ζητήματα ταῦτα.

Ἀκολουθῶν ὁ κ. **Παπανικολάου** παρουσιάζει ἀσθενῆ, ὅστις πρὸ ἔτους ἐν κνηγίῳ προσβλήθεις ὑπὸ τεμαχίου καψυλίου κατὰ τὸν δεξιὸν ὀφθαλμὸν παρουσιάζει τὴν σήμερον μεγάλην ἐλάττωσιν τῆς ὀράσεως καὶ ὑπόχυμα τραυματικὸν ἀτελές, καταλαμβάνον τὰς ὀπίσθιας στιβάδας τοῦ φακοῦ ἰδίως κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν ἀνάτερον τμήμα αὐτοῦ ἀνευ οὐδεμιᾶς φλεγμονώδους ἀντιδράσεως. Διὰ τοῦ πλαγίου φωτισμοῦ, ὡς καὶ διὰ τοῦ ὀφθαλμοσκοπικοῦ κατόπτρου, ἀνευρίσκεται τὸ τεμάχιον τοῦ καψυλίου, ὡς ἐκ τῶν ἐν εἰδει κελύφους χρυσοκανθάου λαμπυρισμῶν αὐτοῦ, ἐν τῇ ἄνω ἐξωτερικῇ μοίρᾳ τῆς περιφερείας τοῦ φακοῦ, ἐνθα ἐτοποθετήθη τὸ ἀλλότριον τοῦτο σῶμα, διελθὸν διὰ τοῦ κερατοειδοῦς, τῆς ἰριδος καὶ τοῦ προσθίου περιφακίου. Ἡ περίπτωσις αὕτη διαφέρει ἰδίως, λέγει,

ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς χρησιμότητος τῆς διαλάμψεως τοῦ σκληρωτικοῦ. Διότι οὐδόλας παράγεται ἢ διάλαμψις τοῦ σκληρωτικοῦ καθ' ὅλην τὴν ἐξωτερικὴν πλευρὰν τοῦ βολβοῦ κατὰ τὸν πλαγίον διὰ τῆς κόρης φωτισμόν.

Μπίστης.— Ἡ περίπτωσις τοῦ κ. Παπανικολάου παρέχει πολλά τὰ ἄξια προσοχῆς. Οὕτω βλέπομεν ὅτι τὸ ἐγκατασταθὲν ξένον σῶμα ἐν τῷ φακῷ προκάλεσε θόλωσιν αὐτοῦ τοπικὴν, μὴ προχωρήσασαν, καίτοι πρὸ καιροῦ ἐγένετο τὸ τραῦμα. Παρατηρήσαμεν περίπτωσιν, καθ' ἣν ἐσηματίσθη θόλωσις μερικὴ τοῦ φακοῦ διὰ τραύματος, ἠτις ὅμως ἐξηλείφθη βραδύτερον. Τοιαῦτα ἀρξάμεναι θολώσεις καὶ μετὰ ταῦτα ἐξαλειφθεῖσαι παρατηρήθησαν καὶ ὑπ' ἄλλων. "Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν διὰ τῆς διαλάμψεως τοῦ σκληρωτικοῦ ἔρευναν, ἡ περίπτωσις αὕτη, καθ' ἣν ἡ διάλαμψις παρέχει ἀποτέλεσμα ἀρνητικόν, ἔρχεται εἰς ἐπίρρασιν τῶν ὅσα εἶπομεν ἐν τῇ Αὐτοκρατορικῇ Ἱατρικῇ Ἐταιρείᾳ, ὅτι καὶ ἐὰν δυνηθῇ νὰ χρησιμεύσῃ ἡ μέθοδος αὕτη, ἡ χρησιμότης αὐτῆς ἔσται λίαν περιορισμένη, καθ' ὅσον τὸ ξένον σῶμα δέον νὰ εὐρίσκηται κατὰ τὴν ἔσω μοῖραν τοῦ σκληροῦ, ἐνθα καὶ τὸ ὀπτικὸν φαινόμενον συνήθως εἶναι ὀρατόν· βεβαίως δὲ τὸ φαινόμενον τῆς διαλάμψεως παράγεται καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις, ἀλλ' ὅπως ἢ ὀρατόν καὶ κατὰ τὴν ἔξω μοῖραν, πρέπει ὁ ἐξεταζόμενος νὰ ἦ ἐξὸφθαλμος.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. **Ἄ. Χρησιδης** ἐκθέτει **περίπτωσιν νεκροψίας γυναικός, ἐν τῇ ὠσθήκῃ ἧς ἀνευρέθησαν τιτανώδη σωμάτια**, ἔχουσαν δὲ ὡς ἐξῆς:

Κύριοι,

Πρὸ τριῶν περίπου μηνῶν ἀπεβίωσεν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Νοσοκομείῳ γραῖα ὑπερεξηκοντοῦτις, πᾶσχουσα, ὡς ἔλεγε καὶ ὡς ἐφαινότο, μόνον ἐκ διαρροίας, διότι κλινικῶς πᾶσα ἐξέτασις ἀπέληγεν ἀρνητικῶς, ἡ δὲ τῶν γεννητικῶν ὀργάνων δὲν ἐγένετο, ἐλλείψει λόγου ἀποχρώντος. Ἐν δὲ τῇ νεκροψίᾳ, γενομένη μετὰ τοῦ συναδέλφου κ. Εὐελπίδου, οὐδὲν τῶν ὀργάνων τοῦ θώρακος καὶ τῆς κοιλίας εὕρομεν

παθολογικόν· μόνον ἐπὶ τοῦ περιτοναίου τοῦ κοιλιακοῦ τοιχώματος ἀπὸ τῆς ἡβικῆς συμφύσεως μέχρι τοῦ ὄμφαλου καὶ ὀλίγον πρὸς τὰ δεξιὰ εὐρέθη ταινία τριῶν δακτύλων πλάτους μέλαινα, ἥτοι γαγγραινώδης, ἐντὸς δὲ τῶν δύο πλατέων συνδέσμων ἀνὰ μία κύστις μεγέθους μετρίου μανδραρινίου, τῶν ὁποίων ἢ μία, προσπεφυκυῖα τῇ κοιλιακῇ περιτοναίῳ καὶ διὰ τυχαίας τομῆς τοῦ νεκροτομοῦντος ἠνεωγμένη, ἐξέχεεν ἐν τῷ κοίλῳ τῆς κοιλίας τὸ ἐν αὐτῇ ὑπάρχον πύον· ἦσαν δ' ἀμφοτέραι δερμοειδῆς κύστεις (ἐμπεριέχουσαι ἐκτὸς τοῦ γνωστοῦ σχήματος καὶ τρίχας), ὧν ἡ δεξιὰ εἶχεν ἐμπυηθῆ. Ἀφ' ἐτέρου δὲ διὰ τῆς ἀφῆς διεκρίναμεν ἐπὶ τῆς μιᾶς τῶν ψοθηκῶν σωματῖα στερεά, ἅτινα ἀπέσπασεν ἀπὸ τοῦ σώματος αὐτῆς ὁ συνάδελφος κ. Εὐελπίδης· ἦσαν δὲ ταῦτα τρεῖς λίθοι, ὧν παρουσιάζω ὑμῖν ἐνταῦθα τὸν μεγαλύτερον. Τὸ ἀνατομικὸν τοῦτο εὑρημα ἐξένισεν ἀμφοτέρους, μὴ ἐνθυμουμένους παρομοίας τῶν ψοθηκῶν ἀλλοιώσεις, διὸ καὶ ἐζητήσαμεν ν' ἀναδιφήσωμεν τὰ παρ' ἡμῖν καὶ ἄλλοις συναδέλφοις γυναικειολογικὰ συγγράμματα, ὅπως ὀδηγηθῶμεν διὰ τὰ περαιτέρω, ἀλλ' οὐδὲν εὑρομεν· ἐνῶ δὲ ὡς ἐκ τούτου προυτιθέμεν νὰ γράψω εἰς Βερολίνον πρὸς φίλον εἰδικόν, ἀναγινώσκων τὸ τελευταῖον τεύχος ἰατρικοῦ περιοδικοῦ (*Zeitschrift für geburtshilfe und Gynæcologie*. XL, 1, 1899) εὐρίσκω ὑπὸ τὸν τίτλον: «*Steinbildung in Ovarium*» τοῦ ἐν Σικάγῳ τῆς Ἀμερικῆς Καθηγητοῦ τῆς Γυναικειολογίας κ. *Emil Ries* εἰδικῆν ἐπὶ τοῦ ζητήματος μονογραφίαν. Πρὶν ἢ εἶπω τινὰ περὶ τῶν ὑφ' ἡμῶν εὐρεθέντων λίθων, ἐπίκαιρον θεωρῶ νὰ ὑποβάλω ὑμῖν τὰ ἐν τῇ μελέτῃ τοῦ κ. *Emil Ries* περιγραφόμενα:

Περὶ λίθων τῆς ψοθήκης οὐδὲν τῶν συγγραμμάτων, οὐδὲ τὰ νεώτατα τῶν κκ. *Pozzi* καὶ *Veit* ἀναφέρουσι τι. Τοιούτους ἀνεύρον ἰδίως οἱ ἐν Ἀμερικῇ γυναικειολόγοι· ὁ *Blaud Sutton* ἅπαξ, ὁ *Whitrigde Williams* τρίς, ὁ *Emil Ries* τρίς καὶ ὁ πρὸ ὀλίγου ἐν Πετροπόλει ἀποθανὼν καθηγητῆς *Slaviansky* ἅπαξ, ἥτοι ἐν συνόλῳ ἐν ὀκτῶ περιπτώσεσι· σχηματίζονται δὲ ἐν τοῖς γραφικαῖσι κύστιδιόσι, ὅταν ταῦτα, μετὰ τὴν διάρρηξιν καὶ τοῦ ψοῦ τὴν ἔξοδον, μετασχη-

ματισθῶσιν εἰς ὠχρὰ σωματῖα (*corpus luteum*), καὶ ἐνίοτε ἐν κύστικῳ ἐκφυλισθεῖσι (*corpus luteum-cyste*) ἢ ἀποστηματοποιηθεῖσι γραφικαῖσι πάλιν κύστιδιόσι, ὡς παραδέχονται ἄλλοι, ὅχι ὁμοῦ καὶ ὁ *Emil Ries*, ὡς φαίνεται.

Τὸ μέγεθος τῶν λίθων ποικίλλει· μεταξὺ πυρῆνος κερασίου καὶ ψοῦ ὄρνιθος καὶ μικροσκοπικῶς μὲν χαρακτηρίζεται:

1) Διὰ τοῦ σχήματος, διότι ὁ *Sutton* συγκρίνει τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῶν πρὸς τὴν τοῦ συκκμίνου, ὁ δὲ *Ries* παρομοιάζει πρὸς τοὺς γύρους τοῦ ἐγκεφάλου ἢ τὰς ἐλικας τῶν ἐντέρων.

2) Διὰ τοῦ χρώματος, ὅπερ πάντοτε εἶναι ἢ τεῖνει πρὸς τὸ κίτρινον, σπανίως παραλλάσσον.

3) Διὰ τῆς σκληρότητος, διότι τέμνεται ποτὲ μὲν διὰ μχαιρίου, ποτὲ δὲ διὰ πελέκειω ἢ διὰ πρίονος, τοῦθ' ὅπερ σημαίνει, ὅτι στερεὰ τις οὐσία διεισδύει οὐχὶ δι' ἐναποθέσεως, ἀλλὰ διὰ παρενθέσεως ἐν τῷ ἴσῳ τοῦ ὠχροῦ σωματῖου, εἶναι δὲ τὸ παρεντιθέμενον οὐσία τιτανώδης.

4) Διὰ τῆς ἀποσπάσεως τοῦ λίθου ἀπὸ τῆς ψοθήκης, διότι πρέπει ν' ἀποκολληθῆ ἀπὸ τοῦ πέριξ ἴσῳ.

Μικροσκοπικῶς δέ:

5) Διὰ τῆς ἀπομακρύνσεως τοῦ τιτανώδους ἴσῳ παρατηροῦνται αἱ λεγόμεναἱ ὑαλώδεις ἴνες (*hyaline Fäden*), ἀλλ' οὐδέτις ὡργανωμένος ἴστος.

6) Διὰ κατὰλλήλου τομῆς παρατηροῦνται καὶ ἄλλα τινὰ διακριτικὰ· ὁ *Sutton* περιέγραψεν ἐντὸς αὐτῶν μικρὰν κοιλότητα, ἐπίσης καὶ ὁ *Ries*· ὁ δὲ *Williams* πυρῆνα ἐρυθρόν, τοῦθ' ὅπερ οὐδὲν τὸ παράδοξον ἔχει, ἐὰν σκεφθῶμεν ὅτι πρὶν ἢ μεταβληθῆ τὸ γραφικόν κύστιδιον εἰς ὠχρὸν σωματῖον, διέρχεται περίσῳ, καθ' ἣν τὸ σῶμα τοῦτο εἶναι ἐρυθρόν, ὡς λέγει ὁ *Quain-Hoffmann* ἐν τῇ Ἀνατομικῇ αὐτοῦ (Τ. I, 1870).

7) Ὡς ἡ ἐξω ἐπιφάνεια, οὕτω καὶ ἡ ἐσω κοιλότης ἔχει γύρους, οἵτινες ἐν ταῖς περιπτώσεσι τοῦ *Ries* ἐπενδύονται ὑπὸ μεμβράνης στερεῶς συνεχομένης πρὸς τὸν ἴστον τοῦ στερεοῦ λίθου καὶ μόνον εἰς μικρὰς ἴνας διαλυομένης· ἡ μεμβράνη δ' αὕτη δὲν δεικνύει ἐνδοθήλιον.

Τὰ εἰρημένα εἶναι πιστῆ ἀπεικόνισις τῶν

ὑπὸ τοῦ *Ries* ἀνακοινουμένων (ἐν οἷς μόνον ἀπαξ ἀναφέρεται ἡ ἡλικία 71, δις 40, παρὰ πολυτόκοις καὶ ἀπαξ παρ' ἀσθενεῖ πασχούσῃ ὑδροσάλπιγγα) καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὀκτώ εὐρημάτων· εἰς τὰς ὀκτὼ ἤδη νεκροψίας προστίθεται ἐνάτη καὶ ἡ ἡμετέρα, ἐν ἣ εὐρέθησαν τρεῖς λίθοι ὡς καὶ ὁ *Sutton* εὔρε δύο· οἱ ἡμέτεροι καὶ μικροσκοπικῶς ὁμοιάζουσι πρὸς τοὺς γόρους τοῦ ἐγκεφάλου, ὡς καὶ διὰ τοῦ ἀόπλου ἐπιὸφθαλμοῦ διακρίνονται ἐν τῷ τρίτῳ, ἔχουσι τὸ κίτρινον μᾶλλον χρῶμα, εἶναι λίαν σκληροὶ καὶ ἀπεσπάσθησαν ἀπὸ τοῦ γεινιάζοντος ἰστού τῆς ψοθήκης· καὶ ἡ μὲν χημικὴ ἐξέτασις ὡπῶ ἐγένετο, ἡ δὲ μικροσκοπικὴ, ἐπιχειρηθεῖσα ὑπὸ τοῦ κ. Γαβριηλίδου, ἔχει ὡς ἐξῆς: μετὰ τὴν τομὴν τοῦ σκληροῦ σώματος, ὅπερ προηγουμένως ἐτέθη ἐντὸς ὑγροῦ ἀποτιτανούντος (ὑδρογλωρικοῦ ὀξέος), ὑπὸ τὸ μικροσκόπιον διακρίνομεν ὅτι ἀποτελεῖται ἐκ δύο διακεκριμένων στιβάδων, ὧν ἡ ἐσωτερικὴ ἔχει χρῶμα κίτρινον, ἡ δ' ἐξωτερικὴ τὴν πρὸς τὸ λευκόν, ἱστολογικῶς δὲ συνίσταται ἐξ ὁμοκέντρων ἰνῶν· αἱ τομαὶ αὐτὰ ὁμοιάζουσι πολὺ πρὸς τὰς τοῦ τεθλωμένου κρυσταλλώδους φακοῦ».

Νοῦλης. — Ἦθελον νὰ μάθω, εἴαν ἡ ψοθήκη ἦτο ἀτροφικὴ ἢ οὐ.

Ἄ. Χρησιδης. — Ἀμφότεραι αἱ ψοθήκαι εἶχον τὴν συνήθη αὐτῶν ὄψιν.

Ταπιάς. — Ἐπειδὴ πολλὰκις ὁ πυρὴν τῶν σιελολίθων καὶ τῶν ὁμοίων ἀποτελεῖται ἐπὶ ὀργανικῆς ὕλης πλήρους μικροβίων, φρονῶ ὅτι εἶναι καλὸν νὰ ἐξετασῶσι καὶ τὰ λιθώδη ταῦτα εὐρήματα ὑπὸ τὴν ἐποψὴν ταύτην.

Ἀκολούθως ὁ κ. *Μανουηλίδης* ἐκθέτει περίπτωσιν **ιτιανώδους σωματίου, ἐξελθόντος ἐκ τῶν γεννητικῶν ὀργάνων γυναικὸς καὶ προελεύσεως σαλπινγικῆς**, ἔχουσαν ὡς ἐξῆς:

Κύριοι,

«Καθ' ὃν χρόνον, ἡ μᾶλλον καθ' ἣν ἡμέραν ὁ κ. Ἄ. Χρησιδης ἀνεύρισκε νεκροσκοπικῶς ἐν τῇ ψοθήκῃ ἀσθενοῦς αὐτοῦ τὰ ξένα σώματα, ἄτινα ἐπαρουσίασεν ἡμῖν, συγχρόνως κατὰ παράδοξον σύμπτωσιν, ἐπεδείκνυον αὐτῷ σῶμα ἀνάλογον, ὅπερ ἐπεδόθη μοι ὑπὸ ἀσθενοῦς, ὡς

προελθὸν ἐκ τῆς μήτρας ὑπὸ τὰς ἐξῆς περιστάσεις:

Ἡ ἀσθενὴς αὕτη, ἐτῶν 25, ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Ἀνατολῆς καταγομένη, οὐδὲν ἐπαρουσίαζε τὸ κληρονομικόν, οὐδ' ἐν τῷ πρὸ τοῦ γάμου ἱστορικῷ αὐτῆς ὑπῆρχέ τι ἀξίον μνείας· ἡ ἔμμηνος κάθαρσις ἐγένετο τακτικῶς καὶ ἀνωδύνως κατὰ μῆνα. Κατὰ τὸ εἰκοστὸν ἔτος αὐτῆς ἡ ἀσθενὴς ἐνυμφεύθη, ὁ δὲ σύζυγος αὐτῆς οὐδέποτε ἔπαθε, καθ' ἃ αὐτὸς βεβαιοί, βλεννόρροϊαν ἢ συμφιλίδα.

Τὴν ἐπιούσαν τοῦ γάμου αὐτῆς ἐπισκέφθη ἔριππος τὰ πλησιόχωρα μέρη, τὸντεῦθεν δὲ χρονολογεῖ τὴν πάθησιν αὐτῆς. Τὴν ἐπαύριον ἠσθάνθη πόνους κατὰ τὴν ὀσφυακτὴν χώραν καὶ ἠναγκάσθη νὰ κατακλιθῆ ἐπὶ τινὰς ἡμέρας. Ἐκτοτε παρουσιάζει λευκόρροϊαν, ἡ ἔμμηνος κάθαρσις ἠλαττώθη ἐπαισθητῶς καὶ συνοδεύεται ὑπὸ πόνων σφοδρῶν, ἐμεινε δὲ μέχρι τοῦδε στεῖρα.

Κατὰ τὴν πρώτην ἐξέτασιν ἡμῶν, γενομένην κατ' Αὐγούστον τοῦ 1898, ἰδοῦ τί εὔρομεν:

Ὑποκειμενικῶς ἡ ἀσθενὴς ἐπαρουσίαζε τὸ σύνολον τῶν συμπτωμάτων τῆς μητροσαλπινγίτιδος, ἄπερ ὁ *Pozzi* περιέγραψεν ὑπὸ τὸ ὄνομα *syndrome utérin*, τουτέστι πόνους, λευκόρροϊαν, δυσμηνόρροϊαν, χρονίαν τυμπανίτιδα, δυσπεψίαν κτλ.

Ἀντικειμενικῶς ἀνεύρομεν τὴν μὲν μήτραν σμικρὰν τὸν ὄγκον, τὸν δὲ τράχηλον κωνικόν, μετὰ κεντρικοῦ στομίου σμικροτάτου καὶ κατὰ τὰ ἄλλα φυσιολογικόν. Αἱ δύο σάλπιγγες ἦσαν ἐλαφρῶς διωγκωμέναι καὶ ὀδυνηραὶ κατὰ τὴν διὰ τῶν δύο χειρῶν ψηλάφησιν. Ἐπομένως προέκειτο περὶ διπλῆς χρονίας σαλπινγίτιδος.

Διηνοίξαμεν τὸ στόμιον τῆς μήτρας κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ *Fritsch* ἵνα καταπολεμήσωμεν τὴν ἐπίσχεσιν τῶν βλενωδῶν ἐκκριμάτων, κατὰ δὲ τῆς σαλπινγίτιδος μετεχειρίσθημεν τὴν διαστήλωσιν (*colummisation*) τοῦ *Taillafero*. Ἐπετύχομεν οὕτω ἐπαισθητὴν βελτίωσιν τῆς ἀσθενοῦς, ἥτις ἐκτοτε, ἐπὶ ἐξ μῆνας, εἶχεν ἀρκετὰ κελῶς, ὅτε ἡμέραν τινὰ προσεκλήθημεν ἐν σπουδῇ διὰ πόνους λίαν ἰσχυροῦς, καταλαβόντας αὐτὴν ἀπὸ τῆς προηγουμένης ἡμέρας κατὰ τὴν ὑπογάστριον χώραν καὶ δεινουμενοῦς ὀλονέν. Ὀλίγον πρὸ τῆς

ἀριζέως ἡμῶν οἱ πόνοι, οἵτινες, κατὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ ἀσθενοῦς, ἤρχοντο ὑπὸ μορφὴν μητρικῶν κωλικοπόνων καὶ συνωδεύοντο ὑπὸ λευκορροίας ἀφθόνου, ἔπαυσαν, ταυτοχρόνως δὲ ἡ ἀσθενὴς ἀνεύρισκε σῶμα ἐξεληθὸν ἐκ τοῦ κολεοῦ καὶ ὁμοίᾳ πρὸς ὅσπουν πτηνοῦ· τὸ σῶμα τοῦτο, ὅπερ ἐπέδειξεν ἡμῖν, εἶναι μνησκειδὲς τὸ σχῆμα, κανονικὸν μὲν κατὰ τὸ ἐν τῶν ἄκρων αὐτοῦ, τεθραυσμένον δὲ κατὰ τὸ ἕτερον. Μήκους ἑνὸς καὶ ἡμίσεος ἑκατοστομέτρου, διαμέτρου δὲ 2—3 χιλιοστομέτρων, εἶναι λευκὸν τὴν ὄψιν καὶ λίαν σκληρὸν τὴν σύστασιν· εἶναι ἀδύνατον νὰ θραύσῃ τις εἴτε καὶ ἀπλῶς νὰ κάμψῃ αὐτό. Γινώσκοντες πόσης χρήζουσι προσοχῆς αἱ ἀπὸ τινων γυναικῶν προερχόμεναι πληροφορίαι, μεθ' ὅλας τὰς διαθεβαιώσεις, αἰτινες ἐδόθησαν ἡμῖν, εἶχομεν ἀμφιβολίας περὶ τῆς προελύσεως τοῦ λίθου, καίτοι: ἐπιμελεστέρα ἐξέτασις ἔπεισεν ἡμᾶς ὅτι πρὸς οὐδὲν τῶν γνωστῶν ζένων σωμάτων ὁμοιάζειν.

Κατὰ τὴν τοπικὴν ἐξέτασιν τῆς ἀσθενοῦς εὑρομεν τὴν μὲν μήτραν σμικρὰν τὸ μέγεθος καὶ εὐκίνητον, τὸν δὲ τράχηλον φυσιολογικόν· ἡ δεξιὰ σάλπιγξ ἐπαρουσίαζε διόγκωσιν μεγέθους καρύου κατὰ τὸ πρὸς τὴν μήτραν τριτημόριον αὐτῆς, ἥτο δὲ πως ὀδυνῆρά τῇ πιέσει· τὰ λοιπὰ κολπώματα φαίνονται φυσιολογικά.

Δοθέντος τοῦ σχήματος καὶ τῆς λεπτότητος τοῦ ζένου σώματος δὲν ὑπῆρχε, νομίζομεν, ἀμφιβολία ὅτι προήρχετο ἐκ τῆς σάλπιγγος. Ἐκτὸς τούτου ἐφαίνετο τεθραυσμένον κατὰ τὸ ἕτερον τῶν ἄκρων αὐτοῦ, ὅπερ σημαίνει ὅτι ἀπεσπᾶσθη ἀρ' ἑνὸς ὅλου, ὅπερ ὑφίσταται ἔτι ἐν τῇ σάλπιγγι καὶ ἐδρεύει ἰσως ἐν τῇ ἀνωτέρᾳ μνημονευθείσῃ ἐξογκώσει τῆς σάλπιγγος.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἐξοδὸν αὐτοῦ, τοῦτο συνέβη ἕνεκα σπασμωδικῶν συστολῶν τῆς τε σάλπιγγος καὶ τῆς μήτρας, ἐξ οὗ καὶ οἱ ἐκτρωτικοὶ πόνοι, οὓς ἐπαρουσίασεν ἡ ἀσθενὴς.

Ἐν τούτοις πρὸς ἔρευναν ἐν τῇ μήτρᾳ ὑπεδείξαμεν τῇ ἀσθενεῖ τὴν ἀνάγκην ἀποξέσεως, ἀλλὰ δυστυχῶς ἡ πρότασις ἡμῶν δὲν ἐγένετο δεκτὴ· τρεῖς ἕκτοτε παρήλθον μῆνες, ὅτε περὶ τὰς ἀρχὰς Φεβρουαρίου ἐνεστώτος ἔτους ἡ ἀσθενὴς ἐπαρουσίασε νέαν ἔρῃον τῆς ἀσθηνείας ἕνεκα κρυολογήματος κατὰ τὴν ἔμμηνον αὐτῆς κάθαρσιν. Εὐρίσκειται δ' ἔτι καὶ νῦν

κλινῆρης μετὰ συμπτωμάτων ὀξείας διπλῆς σαλπινγιτίδος.

Ὡς ἀντελήφθητε, τὴν περὶ τῆς ὀξείας ἀσθενῆ παρηκολούθησα ἐπὶ ἑννέα σχεδὸν μῆνας καὶ ἀνέφερα πᾶν ὅ,τι γινώσκω περὶ τῆς ἀσθηνείας αὐτῆς, ἕνεκα τῆς σπανιότητος τῆς περιπτώσεως.

Μέχρι τοῦδε οὐδεμίαν ἀνάλογον περίπτωσιν ἠδυνήθην ν' ἀνεύρω ἐν τῇ προσιτῇ μοι γαλλικῇ ἱατρικῇ φιλολογίᾳ· τὰ νεώτερα γυναικολογικὰ συγγράμματα, ὡς τὸ τοῦ Labadie—Lagrange καὶ Legueu, οὐδὲν ἀναφέρουσι περὶ ἐνδογενῶν στερεῶν σωμάτων τῆς σάλπιγγος εἴτε τῆς μήτρας· οὐδ' ἐν τῇ ξένη φιλολογίᾳ φαίνεται ὅτι ἐδημοσιεύθη τι παρόμοιον· λέγω τοῦτο, διότι εὐτυχῶς πρὸ τινων μόλις μνηθῶν ὁ κ. De Bovis ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ *Semaine medicale* σφῆν μελέτην περὶ τῶν ἀλλοτρίων σωμάτων τῆς μήτρας, ἐν ἧ φαίνεται ὅτι συνεβουλεύθη πᾶν ὅ,τι ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἐγράφη εἴτε ἐν Γαλλίᾳ εἴτε καὶ ἀλλοῦ· τὰ σώματα, ἅπερ οἱ ἀρχαῖοι ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἰπποκράτους μέχρι τοῦ 17^{ου} αἰῶνος περιέγραφαν ὑπὸ τὸ ὄνομα *Concrétions calculeuses de la matrice*, ἀπεδείχθησαν βραδύτερον ὑπὸ τοῦ περιφανοῦς ἀνατομοπαθολόγου Louis ὅτι ἦσαν ὄγκοι ἀποτιτανωμένοι.

Σήμερον τρεῖς ὑπάρχουσι μεγάλα μελέτα: ἐπὶ τῶν ἀλλοτρίων σωμάτων τῆς μήτρας, ἡ τοῦ Cazaès (1894), ἡτις βασιζέται ἐπὶ εἰκοσι καὶ μιᾶς περιπτώσεων, ἡ τοῦ Albertin (de Lyon) τῷ 1895, παρουσιάζοντος 11 νέας περιπτώσεις, καὶ ἡ τοῦ Neugebauer, ὅστις τῷ 1877 ἠδυνήθη νὰ περισυλλέξῃ 550 παρατηρήσεις ζένων σωμάτων. Τὰ σώματα ταῦτα προήρχοντο ἐκ τῶν ἐξῶ ἢ ἦσαν λείψανα ὀστέων ἐμβρύου, οὐδ' ἡ ἐλαχίστη δὲ μνεῖα γίνεται περὶ ἐνδογενῶν προϊόντων λαμβανόντων γένεσιν εἴτε ἐν τῇ σάλπιγγι εἴτε ἐν τῇ μήτρᾳ.

Ἐπομένως ἡ παρατήρησις ἡμῶν φαίνεται σπανιωτάτη, ἐάν τις κρίνῃ ἐκ τῆς σιγῆς ἢ οἱ συγγραφεῖς τηροῦσι περὶ τοῦ ζητήματος τῶν ἐνδογενῶν προϊόντων τῆς σάλπιγγος εἴτε τῆς μήτρας. Ποίας φύσεως εἶναι ταῦτα τὰ προϊόντα; Ὁ κ. Γαβριηλίδης, ὅπερ χάριτις ὁμολογῶ διὰ τὴν ἱστολογικὴν ἐξέτασιν τοῦ εὐρήματος, λεπτομερῶς θά ὁμιλήσῃ ἡμῖν περὶ τούτου. Ἀρκούμαι λέγων, ὅτι ὑπὸ τὸ μικρο-

σκόπιον τὸ παρασκεύασμα οὐδεμίαν παρουσιάζει ὀργανικὴν ὕφην, ἀλλὰ συνίσταται ἐκ διαδοχικῶν στρωμάτων ἀμόρφου καὶ τιτανώδους οὐσίας μετὰ μικροτάτης κεντρικῆς ὀπῆς».

Ὁ κ. **Χρηστίδης** παρουσιάζει μικροσκοπικὸν παρασκεύασμα τοῦ κ. Γαβριηλίδου, πρὸς τομὰς τῶν σωματίων, ἅτινα περιεγράφησαν ἤδη ὑπὸ τῶν κκ. Χρηστίδου καὶ Μανουηλίδου, προσθέτει δὲ ὅτι εἶδε καὶ τὸ σωματίον, περὶ οὗ ἀμίλησεν ὁ κ. Μανουηλίδης, ὅπερ εἶχε σχῆμα καθ' ὅλα μηνοειδές, δοκιμάσας δὲ νὰ θραύσῃ αὐτὸ συγκάμπτων διὰ τῶν δακτύλων ἀπέτυχεν.

Νοῦλης. — Ὁ κ. Μανουηλίδης εἶναι εἰς θέσιν νὰ μᾶς πληροφορήσῃ εἰς ποίαν κατάστασιν εὐρίσκετο ἡ μήτρα πρὸ τῆς ἐξόδου τοῦ σωματίου ἢ ἐὰν εἶχε σκληρίαν τινὰ ἀσυνήθη, καίπερ ἐκ τῶν ὑστέρων ἐξετάσας τὴν γυναῖκα;

Μανουηλίδης. — Οὐχί.

Πρόεδρος. — Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν παρατήρησιν τοῦ κ. Χρηστίδου περὶ ἐναποθέσεως τιτανούχων ἀλάτων ἐν τῷ ὀργανισμῷ, παρατηρήσαμεν καὶ ἡμεῖς 2 ἀναλόγους περιπτώσεις. Τούτων ἡ μὲν ἀφορᾷ νέον 22 περιπτώσεων ἐτῶν, φέροντα ὄγκον ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς κατωτέρας ἐπιφανείας τοῦ βραχίονος, εὐκίνητον καὶ σκληρὸν καὶ τὸν ὅποιον ἐξελάβομεν ὡς ἰνωμα. Ὁ ὄγκος οὗτος παρήχθη ἐν διαστήματι 1 1/2 ἔτους ἐπὶ τῆς οὐλῆς δῆγματος ἵππου, ὅπερ εἶχε λάβει πρὸ 2 περιπτώσεων ἐτῶν, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν δὲ αὐτοῦ ἀνεύρομεν ὅτι συνίστατο ἐξ οὐσίας λευκῆς καὶ τιτανώδους. Ἐδόθη μάλιστα εἰς τὸν κ. Συγγρόν πρὸς χημικὴν ἐξέτασιν, ἀλλὰ δὲν ἔχομεν εἰσέτι τὸ ἀποτέλεσμα. Ἡ δὲ δευτέρα περίπτωση ἀποβλέπει λίθον τοῦ προστάτου αὐτόχθονα, ὃν ἀφηρέσαμεν διὰ τομῆς ἐκ τοῦ περιναίου. Ἐν τῷ προστάτῳ ἀπαντῶσιν, ὡς γνωστόν, δύο εἶδη λίθων, οἱ μὲν ἑτεροχθονες προέρχονται ἐκ τῶν νεφρῶν ἢ ἐκ τῆς κύστεως, ὅποθεν κατερχόμενοι ἐνσπρηνθίζονται ἐν τῷ προστάτῳ, μικροὶ ὄντες, καὶ ἀναπτύσσονται ἐκεῖ οἱ δὲ αὐτόχθονες σχηματίζονται ἐν αὐτῷ τῷ προστάτῳ, ἐνθα αἰξάνουσι καὶ προκαλοῦσι τὰ ἐκ τοῦ ὄγκου

αὐτῶν ἐνοχλήματα. Οἱ τελευταῖοι ἔχουσι τοῦτο τὸ χαρακτηριστικόν, ὅτι ὁ πυρὴν αὐτῶν εἶναι ὀργανικὴ οὐσία, ἣτις καιομένη ἀποδίδει ἐμπυρευματικὴν τινα ὄσμην καὶ καταλείπει τέφραν. Πιθανὸν δὲ καὶ οἱ λίθοι τῆς φουθήκης, περὶ ἧν ἐποιήσατο λόγον ὁ κ. Χρηστίδης, ἔχουσιν ἀνάλογόν τινα παθογένειαν.

Ίατροπούλος. — Τὸ παρασκεύασμα τοῦ σωματίου, περὶ οὗ ἀμίλησεν ὁ κ. Μανουηλίδης, φέρει τρῆμα κεντρικόν (δηλ. ἡ τομὴ αὐτοῦ)· τοῦτο δὲ σημαίνει ὅτι ἔσχε πυρῆνα ἐξ ὀργανικῆς οὐσίας, ἣτις ἀπερροφήθη, ἐπίσης σημαίνει καὶ τὴν ἡλικίαν τοῦ σωματίου, διότι ὁ πυρὴν ἀπερροφήθη ἕνεκα τῆς μακροχρονιότητος αὐτοῦ.

Τέλος ὁ κ. **Παπανικολάου** ἀναγινώσκει ἀνακοίνωσιν *περὶ ἐμπυρημάτων τῶν παραρρινίων κόλπων, Ἰγμορείου ἄνδρου, σιαγονικοῦ κόλπου, σφηνοειδοῦς κόλπου καὶ τοῦ λαβυρίνθου ἢ τῶν κυψελῶν τοῦ ἠθμοειδοῦς*, ἐκτιθεμένην τὴν σημερινὴν κατάστασιν τῆς ἐπιστήμης ὡς πρὸς τὴν συμπτωματολογίαν, διάγνωσιν καὶ θεραπευτικὴν τῶν ἐμπυρημάτων τῶν ἐν λόγω κοιλοτήτων, ἔχουσαν δ' ὡς ἐξῆς:

Κύριοι,

«Ἐπειδὴ τελευταίως πολὺς ἐγένετο λόγος περὶ τῆς θεραπείας τῶν ἐμπυρημάτων τοῦ Ἰγμορείου ἄνδρου ἐκρίναμεν καλὸν ἐν ὀλίγοις νὰ παραστήσωμεν τοῖς ἀξιολογίμοις συναδέλφοις ἐναυθὰ τὰς ἐμπυρήσεις τῶν γειτονικῶν κοιλοτήτων τῆς ρίνος μετὰ τῆς διαφορικῆς διαγνώσεως αὐτῶν καὶ θεραπείας ὡς ἔχει σήμερον ἐν τῇ ἐπιστήμῃ καὶ νὰ ἐπιμείνωμεν ὀλίγον περισσότερο ἐπὶ τὴν πολυειδῆ θεραπείαν τῶν ἐμπυρημάτων τοῦ Ἰγμορείου ἄνδρου, ὑποδεικνύοντες συγχρόνως τὴν προτιμητέαν ὁδόν, ἣν ὀφείλομεν ν' ἀκολουθῶμεν πρὸς ἀποτελεσματικὴν ἰασιν αὐτῶν.

Καὶ εἶναι μὲν γνωστὸν ὅτι παθήσεις τῶν κοιλοτήτων τούτων πρὸ 200 καὶ ἐπέκεινα ἐτῶν περιεγράφησαν, ἀλλ' ἰδίως ἡ ἀνάπτυξις τοῦ κεφαλαίου τούτου τῆς ἰατρικῆς ἐγένετο κατὰ τὰς τελευταίας τρεῖς δεκαετηρίδας, μάλιστα δὲ διὰ τῶν συγγραφέων Lennox, Brawn, Zeffert, Zieml, B. Frankel¹, Grünwald²,

Zuckerkindl³, P. Heymann, A. Hartmann, Harke⁵ κ.λ. διὰ παρατηρήσεων κλινικῶν καὶ παθολογικοανατομικῶν. Διὰ τῶν ἐργασιῶν τούτων ἐγένετο γνωστὸν ὅτι αἱ παθήσεις αὗται εἶναι οὐχὶ μόνον ἐπακόλουθοι παθήσεων τῶν ὀδόντων (διὰ τὸ Ἰγμόρειον ἄντρον), ὡς πρότερον ἐδοξάζετο, ἀλλ' εἶναι συγχρόταται ἰδίως ὡς ἐπιπλοκαὶ μολυσματικῶν νόσων ἢ καὶ χειρουργικῶν ἐπεμβάσεων ἐκτὸς τῆς ῥίνος, θεραπεύονται ὁμως αὐτομάτως σχεδὸν πάντοτε ὁσάκις ὁ ἐκπορητικὸς αὐτῶν πόρος τύχη φυσιολογικῶς εὐρύς. Ἡ ἀτομικὴ προδιάθεσις, ἢ παραλλάσσουσα μολυσματικὴ δραστηριότης (virulence) τῶν μικροβίων καὶ ἢ τοπογραφικὴ θέσις τοῦ ἐκπορητικοῦ πόρου ἐκάστης τῶν κοιλοτήτων τούτων φαίνονται ἔχουσαι ἐπίδρασιν ἐπὶ τὴν χρονιότητα τῶν ἐμπυημάτων τούτων· ἔνεκα τοῦ τελευταίου μάλιστα τούτου αἰτίου ἐν τῇ στατιστικῇ τῶν ἐμπυημάτων τούτων τὴν πρώτην θέσιν κατέχει τὸ Ἰγμόρειον ἄντρον, ἀκολουθεῖ ὁ σφηνοειδὴς κόλπος καὶ ἔπονται ὁ μετωπιαῖος κόλπος καὶ αἱ ἠθμοειδεῖς κυψέλαι, καθ' ὅσον τῶν δύο τελευταίων τούτων οἱ ἐκπορητικοὶ πόροι εὐρίσκονται εἰς τὰ κατώτατα αὐτῶν σημεῖα.

Ἐν τοῖς ἐμπυήμασι τούτοις εὐρέθησαν τὸ bacterium coli, bacillus pyogenes foetidus, diplococcus lanceolatus, τὸ βακτηριδίων τῆς φυματώσεως, τῆς γρίπης (κατὰ Herzfeld, Herrmann⁶ καὶ Dmochowski⁷) καὶ ἀλλότρια σώματα ὡς ἀφορμὴ αὐτῶν.

Αἱ φλεγμοναὶ τῶν παραρρινίων κοιλοτήτων εἰσὶν ὀξεῖαι ἢ χρόνιαι, ἀνοικταὶ ἢ κεκλεισμέναι. Αἱ τελευταῖαι αὗται, ἡμερικώτερον αἱ τοῦ Ἰγμορείου ἄντρον, διεγινώσκοντο εἰς παλαιότερους χρόνους πολὺ συγχρότερον τῶν ἄλλων, καθόσον ἔνεκα τῆς ἰσχυρᾶς ἐσωτερικῆς πιέσεως τοῦ ἀποφρασσομένου πύου ἐπὶ τὰ ἀδιέξοδα τοιχώματα τῶν κοιλοτήτων μεταβάλλεται σὺν τῇ σφαιροποιήσει τοῦ ἄντρον καὶ ἢ ἐξωτερικὴ ὄψις τῆς πέριξ χώρας· τὸ Ἰγμόρειον ἄντρον ἐξογκοῦται κατ' αὐτὰς ἐν ἀρχῇ πρὸς τὴν ῥίνα, εἶτα πρὸς τὰ πρόσω καὶ ἀκολουθῶς πρὸς τὰ κάτω, ἐνῶ κατὰ τὰς ἐπισχεσεις τοῦ πύου ἐν τῷ μετωπιαίῳ κόλπῳ ὠθεῖται ὁ ἔσω κανθὸς τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐκ τῶν ἄνω ἢ παρουσιάζεται ἐξοίδησις πρὸς τὰ ἄνω καὶ ἐξω τῆς ῥίτης τῆς ῥίνος· σημαντικὸν διὰ τὴν διόγκωσιν

τῶν ἠθμοειδῶν κυψελῶν, ἰδίως τῶν προσθίων, ἐστὶν ἢ ἐξώθησις τοῦ ὀφθαλμοῦ πρὸς τὰ ἐξω καὶ κάτω μετὰ διπλωπίας, τοῦθ' ὅπερ ὡς τὸ πρῶτον σύμπτωμα κατ' αὐτὴν παρουσιάζεται. Ταῦτα λοιπὸν εἰσὶν ἐκεῖνα, παρ' οἷς οὐδαμῶς πύον εὐρίσκομεν οὔτε διὰ τῆς προσθίας οὔτε διὰ τῆς ὀπισθίας ῥινοσκοπήσεως, ὡν τὴν ὑπαρξιν ἀποκαλύπτει διεξοδικὴ καὶ ἐπιμελὴς ἔρευνα, ἐὰν μὴ τὰ ἄνω συμπτώματα παραστῶσιν ἡμῖν ἀρωγοὶ ταχεῖς.

Αἱ ὀξεῖαι φλεγμοναὶ, αἰτινες συνιθέσταται εἰσὶν ἐπιπλοκαὶ μολυσματικῶν νοσημάτων, ἰδίως τῆς γρίπης ὡς συμπαρομαρτοῦσα πάθησις τοῦ ῥινικοῦ κατάρρου, ἀπεθεραπεύονται σὺν τούτῳ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διὰ τῆς ἐκροῆς τοῦ ἀναπτυχθέντος ἐξιδρώματος διὰ τοῦ φυσικοῦ πόρου (Avellis²) ἢ καταντῶσι χρόνια ἐμπυήματα ἔνεκα τῶν πρὸ ὀλίγου μνημονευθέντων λόγων.

Παθολογικοανατομικῶς εἰς τὰς χρόνιαι φλεγμονὰς τῶν παραρρινίων κοιλοτήτων διακρίνονται, κατὰ τὸν Zukerkandl³, Grünwald², Dmochowsky⁷ καὶ ἄλλους, δύο μορφαὶ μεταβολῶν: εἰς τὴν πρώτην συμβαίνει μᾶλλον ὀρώδης, ὀλίγα στρογγύλα κύτταρα περιέχουσα διήθησις τοῦ βλενοῦμένου, ὅστις δύναται τόσον νὰ ἐξοιδηθῇ, ὥστε νὰ καταλάβῃ ὀλόκληρον τὴν κοιλότητα· κατὰ δὲ τὴν δευτέραν τόσον πολλὰ πυοκύτταρα (δυσειδύουσι) διαπιδύουσιν ἐντὸς τοῦ βλενοῦμένου, ὥστε ταῦτα κατακαλύπτουσιν ἐστὶν ὅτε τὴν ὑφὴν τούτου, ἰδίως κατὰ τὰ ὑπὸ τὸ ἐπιθήλιον μέρη καὶ τὰς θηλοειδεῖς ἐξοχάς. Ἐν ἀμφοτέροις ταῖς μορφαῖς παρουσιάζονται κύστεις μικραὶ τὸ πλεῖστον, ἀποτέλεσμα συρροῆς βοτρυδίων ἀδένων ἢ ἐμφοράξεως τῶν ἐκπορητικῶν πόρων ἢ λυμφοματικῶν ἀγγείων. Κατὰ τὴν πρώτην περίπτωσιν ἢ ἔκκρισις εἶναι ὀρώδης, κατὰ τὴν δευτέραν μᾶλλον πυώδης. Ἡ ὀρώδης μορφή δύναται νὰ ὀπισθοχωρήσῃ καὶ μόνη ἢ ὑπαρξίς τῶν κυστιδίων καὶ θηλοειδῶν ἐκπλαστήσεων δύναται νὰ ὑπομνήσῃ τὴν πρώτην πάθησιν. Ὁ συνεχτικὸς ἰσθὸς ὡς καὶ τὰ στρογγύλα κύτταρα μένουσι συνήθως κῆτιμένα. Προσέτι ἀπαντῶσιν οὐχὶ σπανίως χρωστικὴ οὐσία, πολὺποδες καὶ ὑπερτροφία τοῦ βλενοῦμένου. Κατὰ τὴν πυώδη μορφήν ὁ βλενοῦμην ἔνεκα τῆς ἀφθόνου ἀναπτύξεως

συνεκτικῷ ἴστυ λαμβάνει οὐλόδη σύστασιν. Εἰς βαθυτέρας παθήσεις τοῦ βλεννοῦμένου συνέχεται· οὗτος στερρότερον μετὰ τῶν ὀστών, τότε δὲ ἀλλοιοῦνται καὶ ταῦτα παθολογικῶς. Πρωτογενῆ πάθησιν τῶν ὀστών πρέπει νὰ παρδεχθῆ τις μόνον ἐν περιπτώσει φυμακτιώσεως, ἢ σφιλίδος, ἢ οἰουδήποτε νεοπλάσματος παθολογικῶς ἐπενεργήσαντος εἰς τὰ ὀστᾶ (M. Schmidt⁸).

Τὰ ὑποκειμενικὰ συμπτώματα κατὰ τὰς (χρονίας) φλεγμονὰς τῶν παραρρινίων κοιλοτήτων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οὐδὲν ἔχουσι τὸ χαρακτηριστικόν. Ἐπειδὴ ὁ β' κλάδος τοῦ τριδύμου ἐννευροὶ τὰς κοιλοτήτας ταύτας (ἐκτός τῆς τοῦ μετωπιαίου κόλπου), παρατηροῦνται ἀνακλαστικῶς πόνοι καθ' ὅλην τὴν περιεχὴν τοῦ νεύρου τούτου, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὅμως γίνονται ἀντιληπτοί· οὗτοι εἰς μὲν τὰς ρλεγμονὰς τοῦ Ἴγμορείου ἄντρου κατὰ τὰς πλαγίας χώρας τοῦ μετώπου, ὑπεράνω τῶν ὀφθαλμῶν, εἰς τὰς τοῦ μετωπιαίου κόλπου συχνότατα κατὰ τὴν ἔσωθεν τῆς ὑπερκογχίου ἐντομῆς χώραν, ἐνῶ παθήσεις τῶν ἠθμοειδῶν κυψελῶν προξενοῦσι μᾶλλον ζάλην καὶ πόνους κατὰ τὸ βρέγμα, ὡς καὶ αἱ τοῦ σφηνοειδοῦς κόλπου, καθ' ἃς οἱ πόνοι ἐνίοτε τοποθετοῦνται εἰς τὴν κατ' ἰνίον χώραν ἢ ὀπίσθεν τῶν βολβῶν. Σὺν τούτοις οἱ ἄρρωστοι παραπονοῦνται διὰ σκοτοδίνην, παροξισμοὺς ἡμικρανίας, ἀπροθυμίαν περὶ τὴν ἐργασίαν, ὑπνηλίαν, ἀμνησίαν, ἀπροσεξίαν, δυσπεψίαν (ἐνεκα καταπόσεως τοῦ ἀρθῶνως ἐκχεομένου πύου ἀπὸ τῶν κοιλοτήτων τούτων), ἔλλειψιν ἀντοχῆς εἰς τὴν χρῆσιν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν καὶ νικοτιανῆς, αἰμορραγίας ῥινικῆς, παροσμίαν ἰδίως κατὰ τὴν πρῶϊαν, εἴτε ἐνεκα τῆς κακόσμου ἐμπυήσεως, εἴτε ἐνεκα ὑποκειμενικῆς καταστάσεως. Ἡ ὄσφρησις δύναται νὰ βλαβῆ εἴτε ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς πραγματικῆς ἀνοσμίας, καθ' ἣν αἱ ἀπολήξεις τοῦ ὄσφρητικῷ νεύρου διὰ τῆς ἐπιερχομένης ῥινίτιδος ἀλλοιοῦνται εἴτε ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς ἀνοσμίας τῆς ἀναπνευστικῆς. καθ' ἣν ὁ εἰσπνεόμενος ἀήρ μετὰ τῶν αἰθεριῶν οὐσιῶν ἐνεκεν ἐπιερχομένης ἐξοιδήσεως τοῦ βλεννοῦμένου ἢ ἀναπτύξεως πολυπόδων δὲν καταρθάνει μέχρι τῆς ὄσφρητικῆς χώρας.

Ἀντικειμενικῶς παρατηρεῖται κατὰ τὰς χρονίας παθήσεις τῶν παραρρινίων κοιλοτή-

των ἐκροῆ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κακόσμου πύου, ὅπερ ἀναφαίνεται κατὰ τὸ μνηοειδὲς χάσμα (Hiatus semilunaris) [παθήσεις τοῦ μετωπιαίου κόλπου, προσθίων ἠθμοειδῶν κυψελῶν, Ἴγμορείου ἄντρου], ἢ μετὰ τῆς μέσης ῥινικῆς κόγχης καὶ τοῦ διαφράγματος, κατὰ τὰς χῶνας καὶ στέγην τοῦ ὀπισθορρινικοῦ κοιλώματος [παθήσεις τῶν ὀπισθίων ἠθμοειδῶν κυψελῶν, ἢ τοῦ σφηνοειδοῦς κόλπου]. Ἡ πυόρροια αὕτη ἐπιφέρει τὸ πλεῖστον ἐξοιδήσιν τοῦ βλεννοῦμένου κατὰ τὰ μέρη ταῦτα ὑπὸ τὴν μορφήν ἀπλῶν ὑπερτροφιῶν, αἰτινες σὺν τῷ χρόνῳ ἐξοιδούμενα μεταπίπτουσιν εἰς ἀληθεῖς πολυπόδας. Τούτους ἐθεώρησεν ὁ Grünwald² ἐν τῇ πολυτίμῳ καὶ λίαν διαφερούσῃ συγγραφῇ αὐτοῦ «Di Lehre von den Naseneiterungen (1893, 1896) σχεδὸν πάντοτε ὡς σημεῖα παθήσεως μιᾶς ἢ περισσοτέρων κοιλοτήτων, γνώμη, ἣτις δικαίως κατόπιν κατὰ μέγα μέρος ἐπολεμήθη (Hajek⁹, Alexander¹⁰) ὡς καὶ ἡ δοξασία αὐτοῦ περὶ σχέσεως τῆς ὀζαίνης μετὰ τῶν περὶ ὧν πρόκειται παθήσεων. Ἐντεῦθεν, καὶ δὴ ἀπὸ τῶν ἐμπυημάτων τοῦ σφηνοειδοῦς κόλπου καὶ τῶν ἠθμοειδῶν κυψελῶν, οἱ στρεπτόκοκκοι διὰ τῶν κλάδων ἰσως τοῦ ὄσφρητικῷ νεύρου διεισδύουσιν ἔστιν ὅτε μέχρι τῶν μηνίγγων, ἀπεργαζόμενοι ἐνταῦθα θανατηφόρον μηνιγγίτιδα (Weigert, Strumpell). Σπανιώτατα θὰ συμβῆ τὸ πύον ἐνεκα τῆς ἐμφράξεως τοῦ ἐκφορητικῷ πόρου τῆς πασχούσης κοιλοτήτος νὰ διανοιξῆ νέαν ὁδὸν καὶ ν' ἀναφανῆ εἰς τὸ κάτω βλέφαρον, κατὰ τὴν πτερυγοειδῆ αὐλακα, κατὰ τὸ χεῖλος τῆς κάτω γνάθου κτλ. Δὲν πρέπει νὰ παραλειθῶσι τὰ οὐχὶ σπανίως τάχιστα ἐπὶ τοῦ προσώπου παραγόμενα οἰδήματα (διχτόντα, οὕτως εἰπεῖν, ἢ oedema fugax), ἅπερ συμβαίνουσι κυρίως ἐν ταῖς ὀξείαις παθήσει καὶ δίδουσι πολλάκις ἀφορμὴν συζητήσεων περὶ ἀγγειοκινητικῶν νευρώσεων παρὰ τοῖς ἰατροῖς (Avellis¹¹).

Πρὸς διάγνωσιν αὐτῶν ἐπόμενοι τῷ παραδείγματι τοῦ Hajek, μετὰ τὴν ἐξακριβῶσιν τοῦ ἀναμνηστικοῦ, ὅπερ εἰς πολλὰς περιπτώσεις θέλει διευθύνει ὀριστικώτερον τὰς ἐργασίας ἡμῶν, παρατηροῦμεν ἐν πρώτοις μὴ τυχὸν ὑπάρχωσι μεταβολαί τινες εἰς τὰ περίξ τῆς ῥινός, ἐπὶ τῶν παρειῶν, μετώπου καὶ ὀφθαλ-

μῶν, δι' ἀπλοῦ λαρυγγοσκοπίου ἐξετάζομεν εἶτα τοὺς ὀδόντας καὶ τὴν ὑπερώαν καὶ τέλος προβαίνομεν ἐπὶ τὴν προσθίαν καὶ ὀπίσθιαν ῥινοσκόπησιν. Ἐὰν φανῇ πύον, διὰ μαλακῆς καμπῆς μῆλης μετακινούμεν τοὺς τυχόν ὑπάρχοντας πολυπόδας ἢ ἐξοιδήσεις τοῦ βλενομένου ὅπως διευκρινήσωμεν τὴν πηγὴν αὐτοῦ. Λίαν σκόπιμος φαίνεται ἡμῖν ἡ ἐπάλειψις τῶν μερῶν τούτων διὰ διαλύσεως κοκαίνης 10 %, δι' ἧς αἱ ὑπερτροφίαι τοῦ βλενομένου συμπύσσονται καὶ οἱ πυώδεις ἐπίπαγοι, ἂν ὑπάρχωσιν, ἀποπίπτουσιν, ὧν ἕνεκα ἡ πυώδης ἐκροή γίνεται αἰσθητοτέρα καὶ ἐπομένως ἡ πηγὴ αὐτῆς καταδηλοτέρα, ἢ δι' ἔρευνα τοιοῦτοτρόπως κερδαίνει ἐπὶ πλεον ἔδαφος. Διὰ τῆς ἠλεκτρικῆς διαλάμψεως (διαφωτισμοῦ) παρατηροῦμεν εἶτα μὴ ἢ μία πλευρὰ φαίνεται σκοτεινότερα τῆς ἄλλης ἢ ὁ εἰς τῶν κεκλεισμένων ὀφθαλμῶν τοῦ ἀρρώστου αἰσθάνεται τὸ φῶς ὀλιγώτερον ἔντονον. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει διὰ μαλακῆς μῆλης, κεκαμμένης καταλλήλως, προσπαθοῦμεν ν' ἀνεύρωμεν ἐν τῷ μέσῳ ῥινικῷ πόρῳ τὸ ἐκφορητικὸν τρήμα τοῦ Ἴγμορείου ἄντρου, τοῦθ' ὅπερ 50% κατορθοῦται ὑπὸ ἐξησκημένης χειρὸς τούτου ἐπιτευχθέντος, εἰσάγομεν ἐπίτηδες πρὸς τοῦτο κεκαμμένον σωληνάριον, δι' οὗ πλύνομεν δι' ἀπεστερωμένης φυσιολογικῆς διαλύσεως μαγειρικοῦ ἄλατος τὴν κοιλότητα δοκιμαστικῶς. Ἐὰν αἱ προσπάθειαι πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ ἐκφορητικοῦ τρήματος ἀποτύχωσιν, ὑπάρχει δ' ὑποψία ὅτι ἐγκρύπτεται πύον, τότε ἐκτελοῦμεν διὰ τὸ Ἴγμόρειον ἄντρον δοκιμαστικὴν παρακέντησιν διὰ τοῦ μέσου ἢ κάτω ῥινικοῦ πόρου ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν ἢ καὶ διὰ τοῦ προσθίου τοιχώματος τῆς κοιλότητος διὰ καλῶς κλειούσης σύριγγος τοῦ Pravaz, δι' ἧς ἐγχέομεν εἶτα μικρὰν ποσότητα ἀπεστερωμένης διαλύσεως διφθερίνης ἢ ὕδατος ἀπεθρασμένου καὶ εἶτα ἀναμυζῶμεν τὴν διάλυσιν ταύτην, ἥτις θὰ ἐξέλθῃ ἐντὸς τῆς σύριγγος νῦν θολερὰ καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κάκιστος, ἐν ἣ περιπτώσει ἢ κοιλότης αὕτη διατελεῖ ἐν ἐμπύσει.

Ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει τὸ Ἴγμόρειον ἄντρον θεωρητέον ὑγιές, τὴν δὲ πηγὴν τοῦ ἀνάως κατὰ τὸν μέσον ῥινικὸν πόρον καὶ κατὰ τὸ μνησοειδὲς χάσμα αὐτοῦ προβάλλοντος πύου δέον ν' ἀναζητήσωμεν εἰς πάθησιν τοῦ μετω-

πιαίου κόλπου ἢ τῶν προσθίων ἠθμοειδῶν κυψελῶν ἢ εἰς τερηδόνα τοῦ ὄστου τῆς μέσης ῥινικῆς κόγχης. Ἡ τερηδὼν αὕτη καθίσταται φανερά διὰ μῆλης διὰ τὴν τρυχύτητα τοῦ γυμνοῦ ὄστου καὶ τὴν εὐαίσθησίαν αὐτοῦ. Εἶτα κατὰ τὸν Grünwald, ἀποφράσσομεν, ἀφοῦ προηγουμένως καθάρωμεν καλῶς τὴν ῥίνα ἀπὸ τυχόν ὑπάρχοντος πύου, ἀλληλοδιαδόχως, ἐν ἀνάγκῃ ἐπὶ μίαν ἡμέραν, διὰ μικροῦ βύσματος βάμβακος ἀπεστερωμένου κατὰ τὸν μέσον ῥινικὸν πόρον πρὸς τὰ ὀπίσω τὸ ἐκφορητικὸν τρήμα τοῦ σφηνοειδοῦς κόλπου καὶ πρὸς τὰ πρόσω κατὰ τὸ μνησοειδὲς χάσμα τὸν ἐκφορητικὸν πόρον τοῦ μετωπιαίου κόλπου, ἀφ' ἐνός μὲν ὅπως ἴδωμεν, ἐὰν μετὰ ταῦτα ἀναρῖνηται πύον, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅπως διὰ τοῦ μέσου τούτου στοιβάσωμεν τὸ τυχόν ἐν τοῖς κόλποις τούτοις παρασκευαζόμενον πύον. ὡστε μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ βύσματος ἀρθρονώτερον τὸ πύον καὶ καταδηλοτέρα ἐπομένως παραστῆ ἡμῖν ἡ πηγὴ αὐτῶν.

Εἶτα προσπαθοῦμεν διὰ μῆλης, καταλλήλως παρεσκευασμένης, νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὸν μετωπιαῖον κόλπον, ἀφαιρούντες ἐν ἀνάγκῃ πρὸς τοῦτο καὶ τὸ τυχόν ὑπερτροφικὸν πρόσθιον ἄκρον τῆς μέσης ῥινικῆς κόγχης, ὅπερ κρύπτει καὶ δυσχεραίνει τὴν εὑρεσιν τοῦ ἐξω στομίου τοῦ πόρου αὐτοῦ· τὸν πόρον τοῦτον ἕνεκα τῆς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σκολιότητος αὐτοῦ δυσκολώτερον δύναται τις διὰ μῆλης νὰ διαπεράτῃ καὶ εἰσέλθῃ εἰς τὸν μετωπιαῖον κόλπον. Ἐὰν τοῦτο κατορθωθῇ, ἐν ἐμπύσει αὐτοῦ ἀναβλύζει ἐκατέρωθεν τῆς μῆλης ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἄρθρονον πύον. Ἐὰν πύον ἀναρῖνηται διαρκῶς κατόπιν βραχείας θεραπείας τοῦ κόλπου διὰ πλύσεων καὶ ἐμφυσήσεων νοσοφένης ἢ ἄλλης τινὸς ἀντισηπτικῆς κόνεως εἰς αὐτὴν ἐκείνην τὴν θέσιν, τότε νοσοῦσι καὶ αἱ πρόσθιαι ἠθμοειδεῖς κυψέλαι, τοῦθ' ὅπερ συμβαίνει πολλάκις. Ἐὰν νῦν, καθάραντες δι' ὀξέος κοχλιαρίου τὴν κάτω ἐπιφάνειαν τῆς μέσης ῥινικῆς κόγχης, παρατηρῶμεν μετὰ προσοχῆς τὴν γραμμὴν, καθ' ἣν ἡ κόγχη αὕτη προσφύεται τῷ ἠθμοειδεῖ ὄστῳ, βλέπομεν οὐχὶ σπανίως σταγόνας ἀναβλύζοντος πύου, οὗ τὴν πηγὴν διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐργαλείου ἀποξέοντες φέρομεν εἰς φῶς, ἀποπλύνομεν καὶ καυτηριάζομεν δι' ἐλαφρῆς ἰωδοῦχου διαλύσεως τοῦ Lugol.

Ἐὰν ὁμως κατὰ τὴν διπλὴν ῥινοσκοπικὴν ἐξέτασιν παρουσιάζηται πύον μεταξὺ τῆς μέσης ῥινικῆς κόγχης καὶ τοῦ μεσορρινίου διαφράγματος, κατὰ τὰς γωνίας ἢ τὴν στέγην τοῦ ὀπισθορρινίου κοιλώματος, ἐὰν μὴ ὑφίσταται ῥινίτις τις ὀπισθορρινικὴ (*retro-nasalis*) ἢ εἰδικὴ τις πάθησις τῶν ὀστών, ἐφιστῶμεν τὴν προσοχὴν ἡμῶν ἐπὶ τὸν σφρνοειδῆ κόλπον. Ἔστιν ὅτε, μάλιστα ὅταν ἡ μέση ῥινικὴ κόγχη ἀρίσταται πολὺ τοῦ διαφράγματος τῆς ῥινός, βλέπει τις κατ' εὐθείαν καὶ τὸ πύον ἐκέρειν διὰ τοῦ ἐκφορητικοῦ πόρου αὐτοῦ, ἐν ἐναντίῳ περιπτώσει ἀποκόπτομεν τὸ ὀπίσθιον ἄκρον τῆς κόγχης ταύτης εὐκόλως διὰ ψαλίδος ἢ τοῦ πευρακτωμένου γαλβανοκαυστικοῦ βρόχου ὅπως φέρωμεν εἰς φῶς τὸ πρόσθιον τοίχωμα τοῦ κόλπου τούτου, ὅστις ἀπέχει κατὰ μέσον ὄρον παρ' ἀνδράσι 8,2 ἐκμ., παρὰ γυναιξίν 7,6 ἐκμ. Ἀκολουθῶς διὰ μήλης, διευθυνομένης ἀπὸ τοῦ κάτω χεῖλους τῆς εἰσόδου τῆς ῥινός μετὰ τοῦ μέσου τῆς μέσης ῥινικῆς κόγχης καὶ τοῦ διαφράγματος, προσκρούομεν ἐπὶ τὸ πρόσθιον τοίχωμα τοῦ κόλπου, ὅπερ εὐρίσκωμεν λίαν εὐθρῦπτον καὶ ἐπώδυνον εἰς περιπτώσεις παθήσεως αὐτοῦ, πύσαντες δὲ αὐτὸ ἐλαφρῶς εἰσερχόμεθα εἰς τὸ ἄντρον, ἐπεκτείνωμεν τὴν ὀπὴν πρὸς τὰ κάτω καὶ προσεκτικῶς ἐπὶ τοῦ κάτω τοιχώματος (*Grünwald*) καὶ ἀποκαθαίρομεν εἶτα τὸν κόλπον τοῦτον. Ἐὰν ἐν τούτοις καὶ πάλιν ἡ ἐκροὴ τοῦ πύου κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα δὲν ἐκλείψῃ, τότε αὕτη ὀφείλεται εἰς πάθησιν τῶν ὀπισθίων ἡθμοειδῶν κυψελῶν, ἣν διαγινώσκομεν καὶ θεραπεύομεν, ὡς τὴν τῶν προσθίων. Ἡ ὑπὸ τοῦ *Kilian*¹³ ἐπινοηθεῖσα μέση ῥινοσκόπησις (*rhinoscopia media*) δύναται ἐπίσης νὰ χρησιμοποιηθῇ διὰ τὴν διαφορικὴν διάγνωσιν εἰς καταλλήλους περιπτώσεις.

Διὰ τῆς ἐπιμόνου ταύτης ἐρεύνης, πρὸς ἣν ἀπαιτεῖται ὑπομονὴ καὶ ἐγκαρτέρησις ἐκ μέρους τοῦ ἀρρώστου καὶ τοῦ ἱατροῦ, κατορθοῦμεν διὰ τῆς ἀποκλειστικῆς ταύτης μεθόδου νὰ φθάσωμεν ἀσφαλέστερον εἰς τὸν σκοπὸν, δηλαδὴ τὴν ἀνεύρεσιν τῆς πηγῆς τοῦ εἰς τὴν ῥίνα εἰσρέοντος πύου.

Τούτου γενομένου ἡ *θεραπεία* εἶναι δεδομένη. Πρὸς τοῦτο πρὸ παντὸς ὀφείλομεν νὰ ἀφαιρέσωμεν πᾶν ὄ,τι (πολύποδας, ἀπο-

φύσεις ὀστών), ἀποφράσσωμεν τὸν ἐκφορητικὸν πόρον τῆς πυογόνου κοιλότητος ὑποθάλλει χρονίως τὴν πάθησιν ταύτην. Συμβαίνει ἐνίοτε ὥστε μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοιούτων ἐξοστῶσεων νὰ θεραπεύωνται τὰ ἐμπυήματα εἶτα αὐτομάτως. Ἄλλως καταφεύγομεν εἰς πλύσεις τῆς πασχούσης κοιλότητος δι' ἀπεστερωμένης διαλύσεως διαφθερίνης (1 ‰), χλωριούχου νατρίου ἐν φυσιολογικῇ διαλύσει, νιτρικοῦ ἀργύρου (3—5 ‰) καὶ ἐμφυήσεως ἀντισηπτικῆς τινος κόνεως, νοσοφένης, δερματόλης, ἰωδοφορμίου, ἀφοῦ προηγουμένως διὰ τοῦ ἐκφορητικοῦ πόρου αὐτῆς διὰ καταλλήλου ἐργαλείου ἐκθιάσωμεν τὸ ἐνυπάρχον πύον δι' ἀέρος. Εἰς οὐχὶ λίαν προκεχωρηκυίας περιπτώσεις δυνάμεθα διὰ τῶν μέσων τούτων ἄνευ τῆς ἐλαχίστης αἱματοχυσίας πολλάκις νὰ θεραπεύσωμεν τὴν νόσον. Ὁ *Spiess*¹⁴ εὐρίσκει εἰς ἀριθμὸν τινα τοιούτων ἐμπυημάτων, ἐφ' ὧν ἐπειραματίσθη, εὐνοϊκὴν τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἠλεκτροχημικῆς ιδιότητος τῆς ἠλεκτρολύσεως διὰ χαλκοῦ, μεθ' ἧς καταγίνεται ἀπὸ τινος. Εἰς ἐπιμόνους ὁμως περιπτώσεις καὶ εἰς ἐκίνας, παρ' αἷς διὰ τοῦ ἐκφορητικοῦ πόρου δὲν δυνάμεθα νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν κοιλότητα, τὰ δὲ συμπτώματα αὐτῶν ἀπαιτοῦσι ταχέειαν τὴν ἐπέμβασιν, καταφεύγομεν εἰς ῥιζικὰς θεραπείας δι' ἐγχειρήσεων, αἰτινες ἐπιτρέπουσι τὴν κατ' εὐθείαν ἐπίβλεψιν τῆς κοιλότητος ἐκ τῶν ἔξω.

Οὕτω λ.χ. διὰ τὸν μετωπιαῖον κόλπον διανοίγομεν αὐτὸν ἐκ τῶν ἐμπροσθεν διὰ τῆς τομῆς τοῦ *Jansen*¹⁵, ἣτις βαίνει παρὰ τὸ κάτω χεῖλος τῆς προηγουμένης ξυρισθείσης ὀφρύος ἀπὸ τοῦ μέσου αὐτῆς μέχρι τοῦ ὕψους τοῦ συστοίχου ἐσωτερικοῦ κανθοῦ, παρασκευάσαντες δ' εἶτα κρημνοὺς δέρματος πρὸς τὰ κάτω καὶ ἔξω καὶ πρὸς τὰ ἄνω εὐρισκόμεθα πρὸ τοῦ ὀστέινου τοιχώματος τῆς κοιλότητος, διὰ σφύρας καὶ σμίλης, εἶτα μετὰ προσοχῆς ἐκκόπτομεν τὸ προβάλλον κάτω καὶ μέρος τοῦ προσθίου ὀστέινου τοιχώματος καὶ εἰσερχόμεθα οὕτως ἐντὸς τοῦ μετωπιαίου κόλπου, ὃν διὰ ξύστρου ἀποκαθαίρομεν ἀπὸ τυχούσας πολυποειδεῖς μεταπτώσεις τοῦ βλενοῦμένου καὶ τερῆδῶνα τοῦ ὀστοῦ πρὸ παντὸς ὁμως ὀφείλομεν νὰ ἐνώσωμεν αὐτὸν μετὰ τῆς ῥινικῆς κοιλότητος διωθούντες τὸ ἐργαλεῖον τοῦτο πρὸς τὰ

κάτω καὶ ἔσω. Ἀπὸ τῆς τομῆς ταύτης, ἣτις ἐν Γερμανίᾳ ἀντικατέστησε τὴν κατὰ μέτωπον ἀρχαιοτέραν ὡς ἐλάχιστα παραμορφουσα, εἰς καταλλήλους περιπτώσεις διανοίγει τις καὶ ἀποθεραπεύει οὐχὶ σπανίως συνυπάρχουσαν πάθησιν τῶν ἠθμοειδῶν κυψελῶν καὶ τοῦ σφηνοειδοῦς κόλπου, ὡς τοῦτο ποιεῖ ὁ Jansen. Ἐπιπάσσομεν εἶτα τὴν κοιλότητα δι' ἰωδοφορμίου ἢ ἐνθέτομεν βύσμα γάζης ἰωδοφορμίουχου. Τὴν δευτέραν ἐβδομάδα συρράπτομεν τὰ χεῖλη τῆς ἐξωτερικῆς τομῆς καὶ ἀποθεραπεύομεν τὸν κόλπον διὰ τοῦ διευρυνθέντος ἢ πρὸς τὴν ῥινικὴν κοιλότητα παρασκευασθέντος ἐκφορητικοῦ πόρου, ὃν διατηροῦμεν πάντοτε ἀνοικτόν.

Μονομερεῖς παθήσεις τῶν ἠθμοειδῶν κυψελῶν καὶ τοῦ σφηνοειδοῦς κόλπου θεραπεύομεν ἀπὸ τῆς φυσικῆς ὁδοῦ, ὡς ἐν τῇ διαγνώσει ἀναφέρομεν.

Πρὸς περαιτέρω Θεραπείαν τῶν ἐμπυημάτων τοῦ Ἰγμορείου ἄντρου διὰ τὰς περιπτώσεις, ὧν τὸ ἐκφορητικὸν τρῆμά ἐστιν ἀνέφικτον, καταφεύγομεν εἰς πλύσεις τοῦ ἄντρου ἀπὸ τοῦ κοίλου τῆς ῥινὸς διὰ τεχνητοῦ πόρου κατὰ τὸ μέσον τοῦ μέσου ῥινικοῦ πόρου (Kilian, 1887) ἢ τοῦ κατωτέρου ῥινικοῦ πόρου (Mickulitz, 1886). Οἱ δὲ Krause καὶ Friedländer¹⁶ ἔδημοσίευσαν εὐνοικῶς ἀποτελέσματα τῆς μεθόδου ταύτης ἐν ἐνώτει μετὰ τῆς ξηρᾶς δι' ἀντισηπτικῶν κόνεων Θεραπείας. Ἐὰν μετὰ παρέλευσιν ἡμερῶν τινῶν δὲν ἐπέλη βελτίωσις, διανοίγομεν ὑπὸ τοπικὴν ἀναισθησίαν δι' ἀπλῆς ἢ κάλλιον δι' ἠλεκτροκινητικῆς τρυπάνης, δι' ἧς σχεδὸν ἀκαριαίως καὶ ἄνευ πόνου ἐπιτυγχάνεται ἡ πρὸς τὸ ἄντρον διάτρησις, τεχνητὸν πόρον πλάτους 3—6 χμ. ἀπὸ τῆς φατνιακῆς ἀποφύσεως (Cooper, 1721) τῆς ἄνω γνάθου διὰ τοῦ φατνίου τοῦ δευτέρου ἐλάσσονος ἢ πρώτου μείζονος γομφίου ἢ παρακειμένου τινὸς τερηδονισμένου ὀδόντος, ὃν ἐξάγομεν προηγουμένως, διευθύνοντες καθέτως πρὸς τὰ ἄνω πάντοτε τὴν τρυπάνην. Εἶτα εἰσάγομεν διὰ τοῦ παρασκευασθέντος πόρου στιλπνὴν μήλην, ἵνα ἴδωμεν μὴ ἢ διάτρησις ἐγένετο πρὸς τὸ κοῖλον τῆς ῥινός, τοῦθ' ὅπερ εἰς περιπτώσεις μεγάλης κολπώσεως τοῦ ῥινικοῦ κοιλώματος πρὸς τὰ ἔξω ἐστὶν ὅτε συμβαίνει· ἐν τῷ αὐτῇ περιπτώσει ἡ μήλη

θ' ἀνακαλύπτεται ἐν τῷ κοίλῳ τῆς ῥινὸς διὰ τῆς προσθίας ῥινοσκοπήσεως. Ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης, ἣτις ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ κατώτατον ἐπίπεδον τῆς κοιλότητος, προεχίνομεν εἰς πλύσεις αὐτῆς δι' ἐλαφρῶς ῥοδιζούσης ἀσήπτου διαλύσεως ὑπερμαγγανικοῦ καλίου, βορικοῦ ὀξέος 1—3%, χλωρικοῦ καλίου 1—2%, νιτρικοῦ ἀργύρου 0,5%, διαφθοερίνης 1⁰/₁₀₀, κατὰ μῆνας ἐναλλάσσοντες ταύτας. Τὰς πλύσεις ταύτας δύναται ἄριστα νὰ ἐκτελῇ κατ' οἶκον ὁ ἄρρωστος, ἐὰν ἐφοδιασθῇ διὰ καταλλήλως κεκαμμένον λεπτοῦ σωλήνος, ὃν δέον πάντοτε νὰ εἰσάγῃ διὰ τοῦ παρασκευασθέντος πόρου μέχρι τοῦ Ἰγμορείου ἄντρου, διότι ἄλλως εὐκόλως κατὰ τὸ πρὸς τὴν κοιλότητα στόμιον τοῦ τρήματος ἐκρύνονται ὀστεόφυτα, ἅτινα δυσχεραίνουσι τὴν ἐργασίαν. Ἀνὰ πάντα δευτέρον μῆνα ἀνάγκη νὰ διευρύνωμεν τὸ τρῆμα τοῦτο διὰ μιᾶς κωνικῆς μήλης τοῦ Bowman. Διάφορα μέσα ἐπινοηθέντα ὅπως ἄρ' ἐνὸς μὲν προφυλάττωσι τὴν κοιλότητα ἀπὸ τῆς εἰς αὐτὴν εἰσόδου μικροβίων ἢ καὶ κλασμάτων τροφῶν κατὰ τὴν μάσησιν, ἄρ' ἐτέρου δὲ διατηρῶσι διαρκῶς ἀνοικτόν τὸ τρῆμα. Θεωροῦνται περιττὰ ἢ καὶ βλαβερά. Αἱ πλύσεις γίνονται ἅπαξ, δις ἢ καὶ τρίς τῆς ἡμέρας· ἐὰν διὰ τῆς Θεραπείας ταύτης ἐξαφανισθῇ πᾶν ἴχνος πύου ἢ βλέννης, ἐπὶ πολὺν ἐτι χρόνον ὀφείλει νὰ πλύνῃ ὁ ἄρρωστος τὸ Ἰγμορεῖον ἄντρον αὐτοῦ, διότι ἄλλως εὐκόλως ἐπέρχεται ὑποτροπή. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ ἄρρωστος δύναται κατ' οἶκον χωρὶς ν' ἀπολέσῃ τὸ παράπαν νὰ θεραπεύσῃ τὸ ἐμπύημα αὐτοῦ, ὅταν τοῦτο ἢ ῥινικῆς προελεύσεως ἄνευ συμμετοχῆς τοῦ ὀστοῦ ἢ ὀδόντος τινός.

Πρὸς ταχύτεραν, ἴσως καὶ ἀποτελεσματικωτέραν, ἀποθεραπείαν ἤνωσεν ὁ Semon (1890) τὸ φατνιακὸν τεχνητὸν τρῆμα μετ' ἀντιτρήματος κατὰ τὸν κάτω ῥινικὸν πόρον. κατὰ τὴν πρότασιν τοῦ Mickulitz.

Τὰ πλείστα ἐμπύματα, μάλιστα δὲ τὰ μᾶλλον ὀξέα, θεραπεύονται θάσσον ἢ βραδύτερον διὰ τινος τῶν ἀνωτέρω μεθόδων, μέγας ὅμως ἀριθμὸς τούτων μένει ἀνίατος. Πρὸς ἀποτελεσματικὴν Θεραπείαν τῶν τελευταίων τούτων ἐπιμόνων περιπτώσεων νέαν ἐχάραξεν ὀδὸν ὁ Küster¹⁷, συστήσας καὶ διὰ τὰ ἐν στερεῖς τοιχώμασιν ἐμπύματα (μαστοειδῆς ἄντρον.

Ίγμορειον άντρον, ύπέζωκότα κτλ.) τούς από μακρού ύφισταμένους έν τή χειρουργική κανόνας, ήτοι εύρείαν διάνοξιν τών κοιλοτήτων τούτων πρós έλευθέραν έκροήν του πύου και άκριβή εξέταση τών τοιχωμάτων αυτών. Ταύτα κατώρθου ό Küster διά τής διά σμίλης υπό τοπικήν νάρκωσιν άποτομής του προσθίου υπό τής παρειάς τελείως καλυπτομένου τοιχώματος τής κοιλότητος κατά τόν γναθιαίον βόθρον μέχρι του δαπέδου αυτής διά τήν εύπωρότεραν έκροήν του πύου επί τοσοϋτον, ώστε διά του ώτίτου δακτύλου νά έρευνη τό έδαφος διά τυχόν ύπάρχουσαν τερηδόνα του όστου ή ρίζης όδόντος. Ανασυνέστησε λοιπόν τήν κατά τόν παρελθόντα αιώνα υπό του Larmorier και βραχύτερον υπό του Desault (1801) γενομένην διάνοξιν του Ίγμορείου άντρου, πρώτος αυτός συστήσας τήν δικτήρησιν του περιστείου διά τόν ρόθον σχηματισμού συρρηγίου κατά τήν έπούλωσιν τής όπης. Διά τόν ρόθον τούτον άκριβώς ό Grünwald ποιείται έλάσσονα τήν διάνοξιν μέχρις 6 χμ. εις τετράγωνον. Τούναντίον δε οι Partseh και Scheinmann¹⁸ δι' ήλεκτροκινήτων τρυπάνων προιούσης διαμέτρου διήνοιγον ταχέως τό τρήμα τούτο επί τοσοϋτον, ώστε και διά τής όρχάσεως ν' άντιλαμβάνονται τών έν τή κοιλότητι.

Πρός άκριβεστάτην όμως έπισκόπησιν τών έν τω άντρω εις τήν εύρυτάτην τών διανοίξεων τούτου πρόβη ό Jansen¹⁵, όστις μετά τήν παρασκευήν κρημνού από τών άπαλών μοριών και του περιστείου τών καλυπτόντων τό πρόσθιον τοίχωμα τής κοιλότητος καταρρίπτει διά σμίλης και όστεοκλαστικής λαβίδος όλον τό τοίχωμα τούτο μέχρι του ύποκοχλίου τρήματος, ου φειδεταί διά τήν δι' αυτού διέλευσιν τών νεύρων και άγγείων.

Μετά τήν διάνοξιν του άντρου εύρίσκει τις τόν βλεννοϋμένα ή σχεδόν φυσιολογικόν (εις εύτυχεις τινας περιπτώσεις φέροντα κατά τό έδαφος περι τερηδονισμένην ρίζαν όδόντος τινός κεγχροειδείς σάρκας, ύρ' ας τό όστοϋν άποδεικνύεται γυμνόν, ότε άρκεί τοπική του μέρους τούτου άποξέσις, ή δ' έγχειρήσις λήγει ούτως), ή τό πλείστον καθ' όλην τήν έκτασιν πολυποειδώς μεταβεβλημένον, ότε άνάγκη πᾶσα όπως τόν ούτωσι μεταπεπτωκότα βλεννοϋμένα όλον άποξέση και άρχειρήση.

Εις τās νεωτέρας αυτού έγχειρήσεις ό Jansen τήν εύρυτάτην τρύτην διάνοξιν συνδέει, ως άντελήφθημεν κατά τās παρ' αυτω έργασίας ήμών (1896—1897) μετά τής καταρρίψεως του άντρορρινικού τοιχώματος και διανοίξεως και καθαρισμού τών επί τήν έσω—άνω διέδρον γωνίαν του άντρου έπερειδομένων ήθμοειδών κυψελών και του σφηνοειδούς άντρου, έάν και ταύτα άποδειχθώσιν έμπειρημένα, όπερ ουχι σπανίως συμβαίνει. Διά του τρόπου τούτου ου μόνον προφυλάσσεται ή κοιλότης από πάσης νέας μολύνσεως, αλλά και ή έπιδερμάτωσις γίνεται ταχύτερα διά του έπιθηλίου του βλεννοϋμένος τής ρίνος, όστις έργεται εις εύρυτάτην συνάρειαν μετά του άντρου.

Πρός ταχείαν νυν και τελείαν ίσασιν άπειτείται ταχεία κάλυψις και έπιδερμάτωσις (epidermisation) τών ούτωσιν άπογυμνωθέντων τοιχωμάτων του άντρου· τούτο έπιτυγχάνει ό Jansen δι' έμφυτεύσεως του κατά τόν γναθιαίον βόθρον παρασκευασθέντος κρημνού έν τή κοιλότητι, ό δε Bönninghaus διά τής άναστροφής και έμφυτεύσεως έν αυτῃ κρημνού του υγιούς βλεννοϋμένος τής ρίνος, έν παρασκευάζει καταρρίπτων όλον σχεδόν τό όστέινον άντρορρινικόν τοίχωμα. Οι κρημνοί προσφύονται επί τὰ τοιχώματα τής κοιλότητος έντός 4—5 ήμερών διά βυσμάτων ιωδοφορμιούχου γάζης, ήν στιβάζομεν έντός του άντρου πρós πρόληψιν πάσης αίμορραγίας.

Απαξ προσφύέντος του κρημνού έν τή κοιλότητι, περιττή πλέον ή και βλαθερά έστιν ή εισαγωγή γάζης, σωληνης ή άλλου τινός σώματος έν αυτῃ, διότι ταύτα ζωηρώς ήθελον έρεθίσει τὰ τοιχώματα εις δυσανάλογον βλάστησιν κεγχροειδών σαρκίων έναντι τής έφαπλώσεως του έπιθηλίου εις βλάβην του τελευταίου τούτου.

Η μεταθεραπεία συνίσταται εις τήν εκτίναξιν τής έν τω άντρω παρεχόμενης βλένης ύπ' αυτού του άρρώστου κλείοντος τήν ρίνα, άνεγείροντος τήν τελείως καλύπτουσαν τό τρήμα παρειάν και εκφυσώντος ούτω διά του άντρου, και εις πλύσεις αυτού ασήπτους άπαξ ή δις τής ήμέρας.—Κατ' εύθειαν ή διά λαρυγγοσκοπίου, τιθεμένου έν τω άντρω καταλλήλως, δύναται ό ιατρός νά έπιβλέπη τήν πορείαν τής ίάσεως, νά καυτηριάζη ή άποξέση τās τυχόν

υπερμέτρως αναπτυσσομένης περιττὰς κη-
χροειδείς σάρκας (caro luxurians), εὐθείας
ποιῶν οὕτω τὰς τρίβους τοῦ ἐφαπλουμένου
ἐπιθηλίου πρὸς ἐπίστρωσιν τῶν εἰς συνεκτικὸν
ἰσθὸν νῦν μεταπιπτόντων τούτων σαρκίων.
Μετὰ τὴν τελείαν ἴασιν κλείεται, ἂν μὴ ἤδη
ἔκλεισεν ἀφ' ἐαυτῆς, διὰ πλαστικῆς ἢ καυ-
τηριάσεων καταλλήλων τὸ κατὰ τὸ προστό-
μιον ἀνοιγμα. Ὁ χρόνος τῆς μεταθεραπειᾶς
μέχρι τελείας ἰάσεως εἶναι ἀόριστος, κυμαινό-
μενος τὸ πλεῖστον μεταξὺ 1½—3 μηνῶν.

Τὰ πλεονεκτήματα ταῦτα τῆς εὐρείας δια-
νοίξεως ἀπόλλυσιν ἢ τροποποιήσιν τοῦ ἀμερι-
κανοῦ Caldwell²⁰ (1893), ὅστις μετὰ τὴν
εὐρείαν διάνοξιν ἀπὸ τοῦ γναθιαίου βόθρου,
ἀπόξεσιν τῆς κοιλότητος καὶ παρασκευὴν ἀν-
τιτρήματος κατὰ τὸν κάτω ρινικὸν πόρον (ἐκεῖ,
ἐνθα ὁ Mickulitz ἐγχειρεῖ), κλείει αὐθις παρα-
δόξως τὸ κατὰ τὸ προστόμιον τρήμα.

Τὴν μέθοδον ταύτην, καίπερ ἀπὸ τριετίας
γνωστὴν ἐν Εὐρώπῃ,²¹ ἐνεκολπώθη μεθ' ὅλα τὰ
ἐλαττώματα αὐτῆς καὶ ὑπεστήριξε θερμῶς
ἐν τῷ συνεδρίῳ τῶν λαρυγγολόγων τῶν Πα-
ρισίων (1897) ὡς ἰδίαν ὁ Luc (Méthode
Luc) μετὰ ἱστορικῶν 3 ἀσθενῶν, ἐνὸς ἰαθέν-
τος καὶ δύο διατελούντων ἔτι ὑπὸ θεραπείαν.
Τὸ κατὰ τὸν γναθιαῖον βόθρον ἀνοιγμα κλείει
ἀμέσως ὁ Luc ὅπως κωλύσῃ τὴν ἀπὸ τοῦ στό-
ματος εἰς τὸ ἄντρον εἰσέλασιν μικροβίων καὶ
τμημάτων φαγητοῦ καὶ ἀπαλλάξῃ τὰ ἐδέ-
σματα τῶν ἀρρώστων αὐτοῦ τῆς δυσώδους
καρύκης τῆς ἀπὸ τοῦ ἰωδοφορμιούχου γά-
ζης (!), ἣν θὰ εἰσῆγεν εἰς τὴν κοιλότητα, ἐὰν
ἤθελεν ἀρήσει τὸ τρήμα ἀνοικτόν. Εἶτα συνι-
στᾷ πλύσεις ἀντισηπτικῆς τοῦ ἄντρου ἀπὸ
τοῦ κατὰ τὸν κάτω ρινικὸν πόρον ἀντιτρήμα-
τος διὰ σωλήνος εἰδικοῦ ἐπὶ 15—20 ἡμέρας,
μεθ' ἧς εὐαγγελίζεται διὰ τὸν ἀρρωστον τε-
λείαν τὴν ἴασιν. Ὁ τρόπος οὗτος τῆς θερα-
πειᾶς τῶν ἐμπυήσεων τοῦ ἄντρου τούτου φαί-
νεται διὰ τὸν Luc γενικὸς ἄνευ ἐνδείξεων
εἰδικῶν.

Ἐνὸς ἔτους ὁμως πείρα¹ ἐδίδαξε τὸν Luc

1. Εἰς τὰς 3 τῶν 9 οὕτως ἐγγενηθειῶν περιπτώ-
σεων τῆς διατριβῆς τοῦ κ. Λιάμπη²² ἔσγεν ὁ Luc δια-
πησεις (33,35%) τοῦ συρραφέντος κρηνοῦ διὰ τὴν
κατὰ τὸ ἐπικλινέστερον τοῦτο μέρος καθίζησιν τοῦ πύου
μετ' ἀνυψώσεως τῆς θερμοκρασίας, καὶ νέαν ὑποτροπὴν

ὅτι τὰ ἐπίμονα ταῦτα ἐμπυήματα δὲν ἦτο
δυνατὸν νὰ ἰαθῶσιν ἐν τόσῳ σμικρῷ χρόνῳ
οὕτως, ὥστε τροποποιεῖ οὗτος τὰς ἐν ἀρχῇ
γνώμας αὐτοῦ, ἀποφαινόμενος ἐν τῷ συνεδρίῳ
τῶν λαρυγγολόγων τῶν Παρισίων (1898) ὅτι
ἀπαιτεῖται 3—8 ἑβδομάδων μεταθεραπειᾶ
καὶ ὅτι ὁ διὰ τὰς πλύσεις τοῦ ἄντρου εἰδικὸς
σωλὴν δύναται ν' ἀντικατασταθῇ διὰ βύσμα-
τος γάζης ἰωδοφορμιούχου τιθεμένου κατὰ τὸ
ἀντίτρημα μέχρις ἐπουλώσεως τοῦ συρραφέν-
τος κατὰ τὸν γναθιαῖον βόθρον κρηνοῦ. Ἡ
ἀπομίμησις τῆς ἐγγειρήσεως ταύτης καθ' ἡμᾶς
θὰ εὕρισκεν ἀποχρῶντα λόγον εἰς τὰ σπα-
νιώτατα ἐκεῖνα ἐμπυήματα, παρ' οἷς μετὰ
τὴν διάνοξιν ἀπὸ τοῦ γναθιαίου βόθρου εὐρέ-
θη ὁ βλεννοῦμην εἰς περιωρισμένα τινὰ μέρη
σπουδαίως μεταθεβλημένος, ὅτε μία περιω-
ρισμένη ἀπόξεσις ταχέως ἤθελεν ἐπενέγκῃ τὸ
ποθούμενον ἀποτέλεσμα διὰ ἐπουλώσεως τοῦ
ἀφαιρεθέντος διὰ τοῦ πέριξ βλεννοῦμενος.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν γενικὴν κρίσιν ἐπὶ τῶν
διαφόρων τούτων ἐγγειρήσεων, ἀφίεμεν τὸν
λόγον εἰς τὸν πολυπύριον καὶ γηραιὸν καθη-
γητὴν τῆς Φραγκφούρτης M. Schmidt νὰ
ἐκφέρῃ ἐν τῷ μετὰ τοσαύτης κριτικῆς περι-
νοίας γεγραμμένῳ συγγράμματι αὐτοῦ: Die
Krankheiten der oberen Luftwege aus
der Praxis für die Praxis (ἐκδ. II. Ἰα-
νουάριος 1897, Σελ. 338):

«Ἐὰν εἶναι ἀνάγκη νὰ παρασκευάζῃ τις
ἀντίτρημα κατὰ τὸν κάτω ρινικὸν πόρον, ὡς
συνεβούλευσεν ὁ Caldwell, ἢ τὰς ὅπας νὰ
διανοίγῃ τόσον μεγάλας, ὅσον ὁ Jansen.
ὅστις ὀλόκληρον τὸ πρόσθιον τοίχωμα, ἢ ὡς
ὁ Bönninghaus, ὅστις τὸ πλεῖστον μέρος καὶ
τοῦ τοιχώματος ἀφαιρεῖ, τοῦτο θὰ διδάξῃ
τὸ μέλλον.

«Εὗρον ὅτι διὰ τῶν πλύσεων ἐκ τῶν κάτω
εἰς τὰς πλείστας τῶν περιπτώσεων ἐπιτυγχάνε-
τις τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, ἐὰν μὴ αἰτία τῆς ἐμ-
πυήσεως ἦ τερηδὼν τοῦ ὀστοῦ ἢ ρίζης ὀδόντος

εἰς μίαν ἑτέραν περίπτωσιν ἐγγειρηθεῖσαν καὶ αὐθις. — Ἡ
διάρκεια τῆς μεταθεραπειᾶς τῶν περισσοτέρων περιπτώ-
σεων εὐρίσκειται υπερβαίνουσα τὸν 1½ μῆνα. Ἐὰν
ἔμειναν περαιτέρω ἐλεύθεροι ὑποτροπῶν οἱ ἀρρωστοί
οὗτοι, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γνωσθῇ διὰ τῆς διατριβῆς
ταύτης, γραφείσης σχεδὸν ὅτι οἱ ἀρρωστοὶ οὗτοι εὐ-
ρίσκοντο ὑπὸ θεραπείαν ἔτι.

τινός υποδαυλίζον τὴν ἐμπύησιν, ἀλλ' ἐννοεῖται πολλάκις μετὰ ἐν ἡ δύο ἔτη, καθ' ἃ ὁ ἄρρωστος ἐκτὸς τοῦ δυσαρέστου ὅτι ἀπαξ καθ' ἐκάστην ὀφείλει νὰ καθαίρῃ τὸ Ἰγμόρειον αὐτοῦ ἄντρον, οὐδεμίαν ἄλλην ἐνόχλησιν αἰσθάνεται, δι' ἄλλων λέξεων, ὁ ἄρρωστος θεωρεῖται πρακτικῶς θεραπευθεὶς. Δὲν δυνάμεθα ν' ἀρνηθῶμεν ἐξ ἄλλου, ὅτι πάντοτε ὑπάρχει τοιούτων ἐμπυήσεων μέρος, ὅπερ μὲ τὴν χρῆσιν ὅλων τῶν θεραπευτικῶν τούτων μέσων τελείως δὲν θεραπεύεται».

Ὁ δὲ Garel, ὁ πολὺς λαρυγγολόγος τῆς Lyon, ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ *Maladies du nez* (1897) ἀποφαίνεται ὡς ἐξῆς: Les suppurations du sinus maxillaire se divisent en deux catégories: celles qui guérissent rapidement et celles qui ne cèdent qu'à des lavages répétés pendant de longs mois, ou à un curettage de la cavité. Jusqu'ici rien ne nous permet de porter un pronostic précis; nous avons vu des suppurations, remontant à plusieurs années, guérir en moins d'une semaine, tandis que des suppurations, relativement récentes, résistaient à tous les traitements. Nous devons donc nous adresser en premier lieu au procédé le plus simple et le moins chirurgical.... Le lavage par l'orifice naturel est bien préférable, puisqu'il fait du même coup la preuve du diagnostic et le traitement.... Nous avons guéri la plupart de nos cas par ce procédé, et les cas qui ont résisté à ce lavage si simple ont également résisté au lavage par le méat inférieur (orifice artificiel).....

Si la suppuration persiste au bout de huit ou dix jours, ou bien s'il est impossible de faire le cathétérisme par l'orifice naturel, on doit recourir alors à l'ouverture artificielle. Dans un cas nous avons pu apprendre à un malade à se laver lui-même par l'orifice naturel. Il obtint, en trois mois, la guérison d'un empyème d'origine dentaire qui durait depuis quinze ans.

Pour l'ouverture artificielle, nous

donnons hardiment la préférence à la ponction par le méat inférieur et non à la perforation alvéolaire..... Si la suppuration résiste au lavage par l'orifice naturel, elle résistera de même au lavage par l'alvéole ou par le méat. Si l'empyème est absolument rebelle, il faut détruire les bourgeons à la curette en se créant une large voie par la fosse canine..... Nous avons employé cette méthode *dans un seul cas*, et notre malade a conservé néanmoins sa suppuration.

Il ne faut pas cependant se décourager en présence des insuccès, car nous avons vu déjà plusieurs malades qui ont pu guérir par des lavages horiqués (méat inférieur ou ouverture alvéolaire) au bout de 6 à 12 mois et même deux ans.

Νομίζομεν λοιπὸν φρόνιμον ὅπως, πρὶν ἢ καταφύγωμεν εἰς τὴν μᾶλλον χειρουργικὴν ἐγγείρησιν, ἐπὶ πολὺν χρόνον προηγουμένως ἐπὶ 1—2 ἔτη δοκιμάσωμεν μὴ διὰ τῶν ἐλαφροτέρων μεθόδων θεραπεύσωμεν ἄνευ μεγαλύτερου κινδύνου τὸν ἄρρωστον, τοῦθ' ὅπερ σχεδὸν πάντοτε συμβαίνει, ἐκτὸς σπανιωτάτων περιπτώσεων διαπυήσεως, ὀφειλομένης εἰς τερηδόνα ὀστοῦ ἢ ὀδόντος».

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ziem, Ueber Bedeutung und Behandlung der Naseneiterungen. Monatschrift f. Ohrenheilkunde, 1886.
2. Grünwald, Die Lehre von den Naseneiterungen, 1893, 1896.
3. Zuckerkandl, Normale u. pathol. Anatomie d. Nasenhöhle und ihrer pneumatischen Anhänge. 1892.
4. B. Frankel, Ueber das Empyem des Oberkieferhöhle Berlin. Klin. Wochenschr. 1887, № 16.
5. Beiträge z. Pathol. und Therapie d. oberen Athmungswege, 1895.
6. Herzfeld und Herrmann, Bakteriologische Befunde in 10 Fällen von Kieferhöhleneiterung. — Arch. für Laryngol. u. Rhinol. III, 165, 1895.
7. Dmochowski, Beitrag zur patholog. Anatomie und Actiologie der entzündlichen Prozesse im Antrum Higmori. Preisgekrönte Arbeit. — Arch. für Laryngol. und Rhinol. III, 255, 1895.

8. M. Schmidt, Die Krankh. der oberen Luftwege aus d. Praxis für die Praxis. 1897.

9. Hajek, Ueber die patholog. Veränderungen der Siebbeinknochen im Gefolge der entzündlichen Schleimhauthypertrophie und der Nasenpolypen. Arch. für Laryngol. und Rhinol. IV, 277, 1896.

10. Alexander, Die Nasenpolypen in ihren Beziehungen zu den Empyemen der Nasenebenhöhlen.—Arch. Laryngol. V, 324, 1896.

11. Avellis, Einige Kurze Klinische Bemerkungen zu Lehre von Kieferhöhlenempyem.—Arch. f. Laryngol. und Rhinol. II, 301, 1895.

12. Avellis, Das acute Kieferhöhlenempyem und die Frage der Selbstheilung desselben. — Arch. f. Laryngol. und Rhinolog. IV, 255, 1896.

13. Kilian, Rhinoscopia media. — Münch. med. Woch. N° 33, 1896.

14. Spiess, Eine neue Methode zur Behandlung der Nebenhöhleneriterung der Nase. — Arch. f. Laryngol. V, 150, 1896.

15. Jansen, Zur Eröffnung der Nebenhöhlen der Nase bei chronischer Eiterung: Arch. f. Laryngol. I, 135, 1893.

16. Friedländer, Berlin. Klin. Wochenschr. 1889, 37.

17. Küster, Ueber die Grundsätze von Eiterungen in starrwandigen Höhlen: — Debsch. med. Wochenschr. 1889, 235.

18. Scheinmann, Berlin. Laryngol. Gesellsch. 6 Juli 1894.

19. Bönninghaus, Die Resection der facialem und der nasalen Wand. der Kieferhöhle mit Einstülpung von Nasenschleimhaut in die letztere zur Heilung hartnäckiger Kieferempyeme. — Arch. f. Laryngologie und Rhinol. VI, 213, 1897.

20. Caldwell, New-York med. Journal, 4 November 1893, Refer. Centralblatt f. Laryngol. Sept. 1894.

21. Centralblatt f. Laryngol. Sept. 1894.

22. M. Schmidt, Die Krankheiten d. oberen Luftw. II auf. Januar 1897.

23. Αγάμπεης: Traitement des Sinusites maxillaires (Méthode Luc). Thèse de Paris 1897.

24. Garel, Maladies du nez. 1897.

25. Ernst Winkler, Zur Anatomie des unteren Wand des Sinus frontalis. Arch. f. Laryngol. I, 178.

26. Engelmann, Der Stirnhöhlencatarrh. Arh. f. Lar. I 291.

27. Schech, Zur Diagnose und Therapie der Nebenhöhlenerkrankungen: Arch. f. Laryng. III, 165.

28. Winkler: Zur Therapie der Nebenhöhlenerkrankungen. Arch. f. Laryngol. III, 388.

29. Winkler, Zur Chirurgie der oberen Nasenebenhöhlen. Arch. für Laryngol. VII, 22.

30. Spiers, Zur Chirurgie des sinus sphenoidalis. Arch. für Laryngol. VII, 145.

31. Röpke, Die Radicaloperation bei chronis-

chen Verschleimungen und Eiterungen der oberen Nasenebenhöhlen.—Arch. f. Laryngol. VIII, 308.

32. Zarniko, Krankheiten der Nase, 1894.

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΜΑ΄

17 Φεβρουαρίου 1899.

Προεδρία Μ. ΨΑΛΙΔΑ

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν, ἐπὶ τῆς οὐσίας αὐτῶν ὁ κ. Πρόεδρος, ἀναφορικῶς πρὸς τὴν πρῶτην περίπτωσιν αὐτοῦ, ἤτοι περὶ τοῦ τιτανώδους ὄγκου τοῦ βραχίονος, λέγει ὅτι πρὸ τινῶν ἡμερῶν, συντυχῶν τῷ αὐτῷ ἀσθελεῖ, ἐζήτησε νὰ ἐξακριβώσῃ κάλλιον τὴν αἰτιολογίαν τοῦ ὄγκου τούτου. Ἐν πρώτοις ἐζήτησε νὰ μάθῃ, ἐὰν πράγματι τὸ δῆγμα τοῦ ἵπου ὑπῆρξεν ἡ ἀφορμὴ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ὄγκου. Ὁ ἀσθενὴς ὡμολόγησεν ὅτι, αἰσχυρόμενος εἶχεν ἐξογκώσει τὴν ἀλήθειαν καὶ εἶχεν εἶπει ὅτι ἐδήχθη ὑπὸ ἵπου, ἐνῶ εἶχε λάβει ἀπλῶς ἐν κτύπημα κατὰ τὸν βραχίονα. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως ἀνευρέθη παρ' αὐτῷ ἕτερος ὄγκος τῆς αὐτῆς φύσεως, κείμενος κατὰ τὸ μέσον τῆς ὀσφύος, ἀλλὰ λιαν μικρὸς (μεγέθους λεπτοκαρύου). Ὁ ὄγκισκος οὗτος ἀνεπτύχθη ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ ἀσθενοῦς, ὅστις ἀνεκάλυψεν αὐτὸν αἰφνης ἐν τῷ λουτρῷ. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ δὲ ταύτῃ ἐγένετο καὶ χηρικὴ ὑπὸ τοῦ κ. Ἀτέρη τῶν οὐρανῶν ἐξέτασις, ἥτις ὅμως δὲν παρέσχε διδόμενα ἄξια λόγου, οὐδὲ ἔδειξε ποσῶς ἂν τὸ αἷμα εἶναι κατάφορτον τιτανωδῶν ἀλάτων.

Ἀπέρης.—Τῷ ὄντι τὸ μόνον ἄξιον σημειώσεως ἐν τῇ ἐξετάσει ταύτῃ ἦτο τὸ ἴζημα τοῦ οὐρικοῦ ὀξέος, ὅπερ δὲν συμβαίνει φυσιολογικῶς. Καὶ ἐὰν μὲν τὸ ποσὸν τῶν οὐρῶν καὶ τὸ τῶν ἀλάτων διατηρῶσι τὴν φυσιολογικὴν ἀναλογίαν, οὐδὲν σημαίνει τὸ ἴζημα τοῦτο· ἐὰν ὅμως τὸ ποσὸν τῶν ἀλάτων εἶναι δυσανάλογον πρὸς τὸ τῶν οὐρῶν, τοῦτο προέρχεται, ἀπὸ ἐλαττωματικῆν καῦσιν (ὡς ἐπὶ καρ-

διοπαθειῶν, ἐμφυσημάτων τῶν πνευμόνων κλπ. ἢ ἀπὸ οὐρικήν διάθεσιν ἐν τῇ προκειμένη περιπτώσει πιθανὸν νὰ δρᾷ ἡ οὐρική διάθεσις, ὡς ἐπὶ ἀρθριτικῶν τόφων.

Μανουηλίδης. — Κατ' αὐτὰς ἔτυχε ν' ἀναγνώσω ἔργον τοῦ κ. Poncet, ἐν ᾧ ἀναφέρονται 9 περιπτώσεις ὅμοιαι πρὸς τὰς τοῦ κ. Προέδρου καὶ ἅς ὁ συγγραφεὺς παρητήρησεν ἐπὶ ἀρθριτικῶν ἀτόμων.

Πρόεδρος. — Οἱ ὄγκοι δὲν προήρχοντο ἐξ ἀδένος οὐδ' ἔκειντο ἐν γειτονείᾳ ἀρθρώσεως, διὸ δὲν δύναται νὰ γείνη λόγος περὶ ὁμοιότητος πρὸς τόφον ἀρθριτικὸν ὁ μὲν πρῶτος ὄγκος, μεγέθους καὶ σχήματος μήλου, ἔκειτο ἐν τῷ μέσῳ τοῦ βραχίονος, ὁ δὲ δεύτερος, μικρὸς μὲν, ἀλλὰ λίαν καταφανὴς τὴν ποιότητα, κεῖται ἐν τῷ δέρματι τῆς ὀσφύος καὶ εἶναι ὅλως ἄσχετος τῆς ἀρθρώσεως τῶν γειτονικῶν σπονδύλων. Τέλος ὁ πάσχων δὲν ἔχει οὔτε καρδιακὴν πάθησιν οὔτε ρευματισμούς.

Πανάδης. — Εἰμὶ εἰς θέσιν νὰ δώσω πληροφορίας τινὰς σαφεῖς περὶ τῆς χημικῆς συνθέσεως τοῦ ἐξαιρεθέντος τιτανώδους ὄγκου. Κατὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ κ. Συγγοῦ, ὁ ὄγκος ἀποτελεῖτο ἐκ δύο σιθῶδων, κεντρικῆς ἐξ οὐρικῶν ἀλάτων καὶ περιφερικῆς ἐκ φωσφορικῶν ἀλάτων· ἐν ὅλῳ δὲ τῷ ὄγκῳ διεκρίνοντο τῆδε κάκεισε ἴνες συνεκτικοῦ ἴστού.

Ἀπέργης. — Ἡ πληροφορία τοῦ κ. Πανάδου ὑποστηρίζει τὴν ὑπόψιάν μου, ὅτι πρόκειται περὶ σπανίας ἐκδηλώσεως τῆς οὐρικής διαθέσεως.

Τσιπῆς. — Ἀφοῦ ὁ ὄγκος οὗτος προήλθεν ἐκ τραυματισμοῦ, ἡ αἰτιολογία εἶναι σαφής, διότι καὶ ἡ ἐκχύμωσις, ἥτοι τὸ ἐκχυθὲν αἷμα ἢ ὁ ὀρός δύναται νὰ μετατραπῇ εἰς ἐναπόθεσιν διαφόρων ἀλάτων, ἅτινα δύναται νὰ κεῖνται ἀτάκτως.

Ἀπέργης. — Δυσκόλως δύναται τις νὰ παραδεχθῇ τὴν θεωρίαν τοῦ κ. Τσιπῆ, διότι συχνάκις μὲν βλέπομεν κτυπήματα καὶ ἐκχυμώσεις, σπανίως δὲ τοιαύτας ἐναποθέσεις ἀλάτων.

Πανάδης. — Δὲν εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ὑπάρχῃ οὐρική διάθεσις, ὅπως γείνη ἐναπόθεσις ἔστω καὶ οὐρικῶν ἀλάτων εἰς

σημεῖόν τι τοῦ ὀργανισμοῦ, ἐνθα ἐδόθη ἡ ἀφετηρία ἐκ τραυματισμοῦ τινος.

Ἰατρόπουλος. — Ὡς πρὸς τὴν σημερινὴν οὐρολογικὴν κατάστασιν τοῦ ἐν λόγῳ πάσχοντος ἔχει τις καὶ τοῦτο νὰ σημειώσῃ, ὅτι ἐὰν τὴν σήμερον τὰ οἴρα δὲν δεικνύωσιν αὐξήσιν τοῦ οὐρικοῦ ὀξέος ὑπὲρ τὸ φυσιολογικὸν ὄριον, ἀναλόγως καὶ ἡ ἐκδήλωσις τῆς τυχόν ἐνυπαρχούσης οὐρικής διαθέσεως εἶναι μηδαμινή· διότι ὁ ἀσθενὴς δὲν παρουσιάζει σήμερον τὴν ἀνάπτυξιν ἐτέρου ὄγκου ἐπίσης τιτανώδους καὶ ὀγκώδους, ὅσον ἄλλοτε, ἀλλὰ μόνον μικροτάτου κατὰ τὴν ὀσφίν. Ἴσως δὲ ἡ ἐξέτασις τῶν οὐρων, γενομένη καθ' ὃν χρόνον ἀνεπτύσσετο ὁ εὐμεγέθης ὄγκος τοῦ βραχίονος, ἤθελε δώσει ἀποτέλεσμα ἀποδεικνύον τὴν οὐρικήν διάθεσιν.

Ἀπέργης. — Πιθανὸν τοῦτο, ἀλλ' ἀγνοοῦμεν.

Ἀκολουθῶς ἐπὶ τοῦ ἀσθενοῦς τοῦ κ. Παπανικολάου, λαθὼν τὸν λόγον ὁ κ. Τράντας, λέγει, ὅτι τὸ ἀλλότριον σῶμα κεῖται σχεδὸν ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ φακοῦ, ἐνῷ αὐτὸς οὐδέποτε εἶπεν ὅτι ἡ διάλαμψις τοῦ σκληρωτικοῦ χρησιμεύει ἐν τοιαύταις περιπτώσεσιν. Ὡστε, λέγει, ἡ περιπτώσις αὕτη ἐκ τῶν προτέρων ἀποκλείεται τῆς χρησιμοποίησεως τῆς ἐν λόγῳ ἐξεταστικῆς μεθόδου, ἀπ' ἐναντίας δὲ διὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην ἀξιοσύστατος εἶναι ἡ ἀκτινογραφία.

Γαβριηλίδης. — Ἐξητάσαμεν καὶ ἡμεῖς τὸν ἐν λόγῳ ἀσθενῆ, ἀλλ' οὐχὶ ἵνα δοκιμάσωμεν τὴν μέθοδον τῆς διαλάμψεως τοῦ σκληρωτικοῦ. Ἐξητάσαμεν διὰ τῆς ἀκτινογραφίας καὶ εἶχομεν λόγους πρὸς τοῦτο σοβαροῦς. Διότι εἶδομεν καὶ ἡμεῖς βεβαίως διὰ τοῦ πλαγίου φωτισμοῦ καὶ τοῦ ὀφθαλμοσκοπικοῦ κατόπτρου τὰ δύο ἀλλότρια σωματῖα τὰ ἐν τῷ φακῷ κατασκηνούντα, οὐδὲ εἶχομεν ἀνάγκην ἄλλων μέσων πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τούτου, ἀλλὰ, ὅπερ καὶ τὸ μᾶλλον ἐνδιαφέρον, ἦτο δυνατόν νὰ ὑπάρχωσι καὶ ἕτερα σωματῖα μὴ ὀρατὰ διὰ τῶν εἰρημένων μέσων. Ἴδού διατὶ κατεφύγομεν καὶ εἰς τὴν ἀκτινογραφίαν. Πράγματι δὲ τὰ σκιαγραφήματα τοῦ

έν λόγῳ ὀφθαλμοῦ ἀπέδειξαν πλὴν τῶν δύο εἰρημένων τὴν παρουσίαν καὶ τρίτου ἀλλοτρίου σωματίου κειμένου πρὸς τὰ ἔξω καὶ ὀπισθεν τῆς βάσεως τῆς ἱριδος. Ἡ περίπτωσις αὕτη ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὅτι διὰ τῆς ἀκτινογραφίας δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν ἀρκούντως μικρὰ σωματῖα ἐν τῷ ὀφθαλμῷ, φαίνεται δὲ ὅτι εἰς τὰ παραδείγματα τῶν ἰατρῶν, οἵτινες εἶπον ὅτι μικρὰ σωματῖα δὲν διαγιγνώσκονται διὰ τοῦ μέσου τούτου, προέκειτο διὰ μικρότερα τῶν ἐν λόγῳ.

Τράντας.—Ὡς πρὸς τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀκτινογραφίας, ὀφείλω νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν σας εἰς τούτο, ὅτι ἐδημοσιεύθησαν περιπτώσεις, καθ' ἃς τὰ μὲν λοιπὰ μέσα τῆς ἐξετάσεως εἶχον δώσει ἀρνητικὸν ἀποτέλεσμα, ἡ δὲ ἀκτινογραφία ἔδειξε σκιάν, σημαίνουσαν τὴν παρουσίαν τεμαχίου σιδήρου, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐξόρυξιν οὐδὲν εὑρέθη. Διὰ τούτων δὲ δὲν θέλω βεβαίως νὰ ὑποβιάσω τὴν ἀξίαν τῆς ἀκτινογραφίας, ἥτις πλειστάκις ὑπέδειξε τὴν ἀλήθειαν.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. **Γαβριηλίδης** ποιεῖται ἀνακοίνωσιν ὑπο τὸν τίτλον **Τινὰ περὶ προφυλάξεως καὶ θεραπείας τῆς γονοκοκκικῆς ἐπιπεφυκτικίδος τῶν νεογνῶν**, ἔχουσαν ὡς ἑξῆς:

Κύριοι,

αΒεβαίως τὸ θέμα τοῦτο δὲν παρουσιάζει εἰς ἡμᾶς τι τὸ νέον καὶ ἄγνωστον· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπιδίδωκε τὴν ἐκπλήρωσιν ἐνὸς τῶν ἱερωτάτων καθηκόντων, ὅσα ἡ θεία τοῦ Ἰπποκράτους ἐπιστήμη ἐπιβάλλει ἡμῖν, ἡ διὰ παντός δυνατοῦ μέσου ἐκ τῆς ὀφθαλμίας προφύλαξις τῶν ἀθῶν πλασμάτων, ἄτινα, μολίς εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενα, στεροῦνται κατὰ τὰς πρώτας τῆς ζωῆς ἡμέρας τῆς τιμαλφεστεράς αὐτῶν αἰσθήσεως, τῆς τοῦ φωτός, θεωρῶ καλὸν νὰ συγκεφαλαιώσω τὰ περὶ αὐτοῦ τὴν σήμερον ἐγνωσμένα, ἀποβλέπων εἰς τὸ κοινὸν καλόν.

Καὶ ποίαν ἄλλην συχνοτέραν αἰτίαν ἔχει ἡ κοινῶς ἐκ γενετῆς καλουμένη τύφλωσις, εἰ μὴ τὴν πάγκοινον ὀφθαλμίαν, ἧς ἐγκαίρως θεραπευομένης, ἤθελον σωθῆ τόσα καὶ τόσα βρέφη καταδεδικασμένα εἰς ἰσόβιον δυστυχίαν, ἔρμια τοῦ σάλου τῆς ζωῆς, ἄνευ φωτός, δι' οὗ καὶ

μόνου θὰ εἶχον τὰς λαμπροτάτας αὐτῶν ἀπολαύσεις, ἐνῶ ἄνευ τούτου προκαλοῦσι τὸν γενικὸν οἶκτον;

Πράγματι τὸ ζήτημα τῆς ὀφθαλμίας τῶν νεογνῶν, κύριοι, σπουδαίως ἀπησχόλησε πλείστα ἐπιστημονικὰ κέντρα τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς· ὁ λόγος δὲ τούτου εἶναι προφανῆς καὶ εὐνόητος. Ἐὰν ρίψωμεν βλέμμα ἀπλοῦν εἰς τὰς ἀσφαλεστάτας στατιστικὰς πληροφορίας, θέλομεν εὖρει ὅτι ἐκ τῶν τυφλῶν ἐν γένει, οἵτινες ἐν Εὐρώπῃ ἀνέρχονται εἰς 300,000 περίπου, οἱ 30 % ὑπῆρξαν θύματα τῆς ὀφθαλμίας τῶν νεογνῶν. Ὅποια τῶν ἐντὶ ἀπώλεια τῆς κοινωνίας ἀπάσης! Διότι ἔχι μόνον στερεῖται αὕτη τῆς δυνατῆς τῷ ἀνθρώπῳ δράσεως πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ προορισμοῦ αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ αὐτόχρονα καταδικάζεται νὰ ἀποτίσῃ τὰ τροφία τοῖς τυφλοῖς, διὰ τινὰς τῶν ὁποίων θὰ ἐσεμνύετο ἴσως, ἐν ᾧ νῦν ἐξ οἴκτου καὶ φιλανθρωπίας καὶ κατ' ἀνάγκην περιθάλπει αὐτούς.

Δυστυχῶς δὲ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος νόσημα δὲν εἶνε τι σπανιώτατον καὶ ἄγνωστον παρ' ἡμῖν. Τίς ἐξ ὑμῶν δὲν συναντᾷ καθ' ἐκάστην ἀνὰ τὰς ὁδοὺς καὶ ἀγυῖας τῆς πόλεως ἡμῶν, καὶ ἐν αὐταῖς ἀκόμη ταῖς πολίχναις, ἰδίᾳ δὲ κατὰ τὰς ἑορτασίμους ἡμέρας παρὰ τὰς ἐκκλησίας, πληθὺν ταλαιπώρων τυφλῶν, ὧν ἕκαστος διὰ φωνῆς μονοτόνου καὶ ἀλγεινῆς ἐπικλιεῖται τὴν εὐσπλαγγχνίαν τοῦ διαβάτου; Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἐκ πολλῶν ἄλλων νοσημάτων προέρχεται ἡ τύφλωσις, ἀλλὰ τὴν πρώτην αἰτίαν τῆς κακοδαιμονίας τοῖς πλείστοις ἐξ αὐτῶν παρέσχεν ἡ ὀφθαλμία τῆς μικρᾶς ἡλικίας, τῶν τριῶν ἢ τεσσάρων πρώτων ἀπὸ τῆς γεννήσεως ἡμερῶν.

Πᾶσαι σχεδὸν αἱ κυβερνήσεις τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς, ὠθοῦμεναι ὑπὸ ὀφθαλμολόγων καὶ ἰατρικῶν ἑταιρειῶν, ἀνέθεσαν εἰς τοὺς παρ' αὐταῖς ἐπιστημονικοὺς κύκλους τὴν φροντίδα τοῦ νὰ προσέλθωσιν ἀρωγοὶ διὰ τῶν φῶτων αὐτῶν πρὸς λήψιν μέσων δραστηρίων κατὰ τῆς ὀφθαλμίας τῶν νεογνῶν. Σπουδαῖα μέσα ἐπὶ τούτῳ ἐλήφθησαν, νόμοι αὐστηροὶ καὶ κανονισμοὶ ἐξεδόθησαν, ὑποχρεώσεις ἔστιν ὅτε καὶ ἀπειλαὶ ἐπεβλήθησαν τοῖς τε ἰατροῖς καὶ ταῖς μαίαις, προφυλακτικὰ καὶ θεραπευτικὰ φάρμακα ἐπληρέθησαν καὶ δεόντως ἐφα-

μοζόμενα παρὰ πολλοῖς ἐν κινδύνῳ εὐρισκομένοις τὴν ὄρασιν ἀκεραίαν ἐτήρησαν. Τοιαύτη τις κίνηση παρ' ἡμῖν δυστυχῶς δὲν ἐγένετο, εἰ καὶ τὰ εἰρημένα γεγονότα εἰσι γνωστὰ τοῖς πλείστοις ἐξ ἡμῶν οὔτε αἱ ἀρχαί, οὔτε αἱ μαῖαι, οὔτε οἱ γονεῖς, ἐκ τῶν ἀμεσώτερον διαφροσμένων ὄντες, φαίνονται σπουδαίως φροντίζοντες περὶ τοῦ ζητήματος τούτου.

Πρὸς τοῦτο ὁμως οὐδεμίαν ἄλλην διέξοδον εὐρίσκω, εἰ μὴ πῶς νὰ καταστήσωμεν γνωστὰ τοῖς πᾶσι τὰ μᾶλλον ἐρικτὰ μέσα πρὸς προφυλάξιν ἀπὸ τῆς ὀφθαλμίας τῶν νεογνῶν.

Ἡ μόνη ἴσως δυσχέρεια εἰς τὸ ἔργον τοῦτο ἐγκειται ἐν τούτῳ, ὅτι τὰ νεογνά δὲν εὐρίσκονται ὑπὸ τὴν διηγετὴ καὶ ἄμεσον ἐπιβλεψίν τῶν ἰατρῶν, αἱ δὲ μαῖαι καὶ οἱ γονεῖς ἀγνοοῦντες τὸν κίνδυνον, ὃν διατρέχουσι τὰ μικρὰ τῶν πλάσματα, περὶ πᾶν ἄλλο ἐνδιατρίβουσιν ἢ εἰς ἀσφαλῆ θεραπείαν τῆς νόσου, ἣν καὶ εἰς βιάσκνον ὀφθαλμὸν ἀποδίδουσι πολλάκις. Αἱ μαῖαι μόναι, ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτῶν, εὐρίσκονται εἰς διαρκῆ συνάφειαν μετὰ τῶν νεογνῶν, αὐταὶ δὲ μόναι σχεδὸν πάντοτε, τοῦλάχιστον παρὰ τοῖς πολλοῖς, προσκαλοῦνται πρὸς θεραπείαν σχεδὸν πάσης μικρᾶς καὶ μεγάλης ἀδιαθεσίας τῶν νηπίων. Αἱ πλείστα αὐτῶν οὔτε τὸν κοινὸν νοῦν, — πολλοὺ γὰρ καὶ δεῖ, — ἔχουσι, οὔτε ἀρτίαν ὀψωσοῦν πρὸς τὸ ἔργον αὐτῶν μόρφωσιν κέκτηνται. Ἄς διδάσκωμεν καὶ πείσωμεν λοιπὸν αὐτὰς ἐν πάσῃ εὐκαιρίᾳ, ὅτι μετὰ τῶν ἄλλων καθηκόντων αὐτῶν, προσκαλοῦμεν: κατὰ τὸν τοκετὸν καὶ μετὰ τῶν ἡν ἰατροῦσιν τὰ πλατύρια ἢ νὰ χαράξωσι καὶ ν' ἀφαιρέσωσι τὸ μαῦρον καὶ δεδηλητηριασμένον αἷμα τῶν μικρῶν, ἔχουσι: τὸ πρᾶγματι ἱερὸν καὶ ὑψηλὸν καθήκον, κατὰ μὲν τὴν γέννησιν νὰ λαμβάνωσι τὰ κατάλληλα μέτρα περὶ τῆς καθαριότητος τῆς μητρὸς καὶ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ νεογνοῦ, ὕστερον δὲ, μολὶς ἀναφανῆ τι τὸ μὴ φυσιολογικόν, ν' ἀναφέρωνται εἰς τοὺς ἰατροὺς ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἀναβολῆς.

Πρὸς τοῦτο λοιπὸν νομίζω, ὅτι αἱ ἐπόμεναι ὀλίγαι ὁδηγίαι ἔσονται ἐπαρκεῖς.

Εἶναι ἀνάγκη, πάσης ἐπιτόκου γυναικὸς νὰ διαπλύνωνται συχνάκις τὰ γεννητικὰ ὄργανα διὰ γλυκρᾶς διαλύσεως βορικοῦ ὀξέος ἐν ὕδατι βεβρασμένῳ (3%) καὶ ἅμα τὸ βρέφος ἐξέλθῃ,

ἀμέσως πρὸ τῆς τομῆς τοῦ ὀμφαλικοῦ λώρου, καὶ πρὶν ἢ τὸ νεογνὸν ἀνοίξῃ τὰ βλέφαρα, νὰ καθαρίζωνται τὰ βλέφαρα καὶ αἱ βλεφαρίδες διὰ βιάμβακος βεβεργμένου ἐν τῇ ἀνωτέρῳ διαλύσει, εἶτα δὲ ν' ἀνοίγωνται τὰ βλέφαρα καὶ νὰ γείνη ἄφθονος πλύσις τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἐπὶ τέλους δὲ νὰ ἐνστάξῃται σταγῶν γυμοῦ λεμονίου ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς· ἀκολούθως δὲ νὰ κόπτηται ὁ λῶρος καὶ νὰ λούηται τὸ νεογνὸν χωρὶς νὰ εἰσέλθῃ τὸ ὕδωρ τοῦ λουτήρος ἐντὸς τῶν ὀφθαλμῶν. Ἐὰν δὲ μετὰ τινὰς ἡμέρας παρατηρηθῇ ἐρυθρότης τις τῶν βλεφάρων ἢ ἔκκριμά τι ἀναφανῆ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, ἀμέσως νὰ προσκαλῆται ὁ ἰατρός, ἢ τὸ πρᾶγμα νὰ ἀνακοινῶται ἀναγκαστικῶς τῇ ἀρμοδίᾳ ἀρχῇ, εἰ τυχὸν ὑπάρχει νόμος τις περὶ αὐτοῦ, οὐ ἄλλως ἢ ὑπαρξίς ἢ ἢτο εὐχῆς ἔργον.

Καὶ ταῦτα μὲν ἀρκούσι ταῖς πλείσταις τῶν μαῖων, διότι πᾶσα ἐπιστημονικώτερα συμβουλή αὐταῖς ἢ ἀπέβαινε μᾶλλον βλαβερὰ ἢ ὠφέλιμος. Ταῖς δὲ ὀλίγαις, ταῖς καλῶς ἐκπαιδευθεῖσαις καὶ τὸ καθήκον αὐτῶν συναίσθανομέναις, πᾶσα ἐπιστημονικὴ συμβουλή ἢ ἢτο εὐλογος καὶ ὠφέλιμος. Αἱ τοιαῦται μαῖαι εἰσι τὸ ἄριστον τῶν προφυλακτικῶν μέσων, διότι, γνωρίζουσαι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἢττον τὴν ποσότητα τῶν μητρικῶν ἔκκριμάτων, καὶ ἔμπειροι οὔσαι εἰς τὸ νὰ χειρίζωνται ἰσχυρὰς διαλύσεις ἀντισηπτικὰς καὶ κολλύρια ὡς τῆς πρωταργόλης πρὸς ἀπολύμανσιν τῶν ὀργάνων τῆς μητρὸς καὶ τῶν βλεφάρων τοῦ νεογνοῦ χωρὶς νὰ βλάψωσι τοὺς ὀφθαλμούς, ἐν καιρῷ δ' ἀνάγκης καταλλήλως προσκαλοῦνται τὸν ἰατρὸν, δύνανται νὰ προφυλάξωσι σχεδὸν πάντοτε ἀπὸ τῆς ὀφθαλμίας τὰ νεογνά.

Ἄλλὰ δυστυχῶς καὶ αἱ τοιαῦται μαῖαι εἰσι δυσσευρετώταται, διὸ δὲν πρέπει νὰ ἀρκεσθῶμεν μόνον εἰς τὰς πρὸς τὰς μαῖας συμβουλὰς μας· ἄς νοουητήσωμεν λοιπὸν καὶ ἄς δώσωμεν καταλλήλους ὁδηγίας καὶ εἰς τοὺς φροντίζοντας εἴπερ τις ἄλλος περὶ τοῦ νεογνοῦ, δηλαδὴ εἰς τοὺς γονεῖς. Δι' αὐτοὺς ὁ ἄριστος τρόπος συμβουλῆς καθ' ἡμᾶς καὶ παρ' ἡμῖν εἶναι ὁ ἐξῆς: Πρέπει εἰς τὰς ἀδείας τῶν γάμων (ἢ εἰς τὰς δηλώσεις τῶν νεογνῶν, ὅπου αὐταὶ γίνονται ἀμέσως μετὰ τὴν γέννησιν) νὰ ὑπάρχῃ ἐντυπος ἢ ἐξῆς συμβουλή: « Ἐὰν τὰ βλέ-

φαρα τοῦ νεογνοῦ εἶναι ἐρυθρὰ ἢ ἐξωθηκότα, ἢ ἐὰν ἐκκρίνωσιν ἕλην, ἔστω καὶ ὀλίγην, τὸ τέκνον πρέπει νὰ ὀδηγηθῆ εἰς ἰατρὸν ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀναβολῆς, διότι ἡ ἀσθένεια τοῦ μικροῦ εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνος καὶ μιταδοτικὴ καὶ τὸ τέκνον σὰς εἶναι δυνατὸν ν' ἀπολέσῃ ἀμφοτέρους τοὺς ὀφθαλμούς, καθὼς καὶ ἡμεῖς».

Ἵποθετίσθω ὅτι ἐλήφθησαν τὰ προφυλακτικὰ ταῦτα μέτρα, ἡ ὀφθαλμία τῶν νεογνῶν θέλει λείπει ἄρα γε; Ὅχι βεβαίως, πολὺ δὲ μᾶλλον νῦν, ὅτε οὐδεμία πρόνοια περὶ αὐτῆς ὑπάρχει. Ὅθεν ἐπιτρέψατέ μοι νὰ ἐκθέσω τινὰ περὶ τῆς διχγνώσεως τῆς γονορροϊκῆς ὀφθαλμίας, διότι τὸ πᾶν ἐν τῇ νόσῳ ταύτῃ ἔγκειται ἐν τῇ ταχείᾳ διχγνώσει, ἥτοι κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἐμφανίσεως τῆς νόσου. Ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ, ὅταν διανοίξῃ τις τὰ ὀλίγον ἐξωθηκότα βλέφαρα, ἐξέρχονται διὰ τῶν ἐρυθρῶν αὐτῶν χειλέων σταγόνες διαυγεῖς χρώματος κιτρίνου ἢ βαθυκιτρίνου, ὅταν τὸ νεογνὸν εἶναι ὑπικτερικόν. Ὅταν ἴδωμεν τὴν διαυγῆ ταύτην σταγόνα, εἰμεθα σχεδὸν βέβαιοι περὶ τῆς ὑπάρξεως τῆς γονορροϊκῆς ὀφθαλμίας τῶν νεογνῶν.

Ὅταν δὲ τις ἀνατρέψῃ τὰ βλέφαρα, παρατηρεῖ ὅτι ὁ ἐπιπεφυκὸς τῶν βλεφάρων καὶ τοῦ βολβοῦ ὑπεραιμεῖ σφόδρα, εἰς δὲ τὸ βάθος τῶν κολπωμάτων ὑπάρχουσι νήματα πύου. Ἀλλὰ τὰ νεογνά ὀδηγοῦνται συνήθως παρὰ τῶ ἰατρῶ, ὅτε ἤδη ἐξηνητλήθησαν πάντα τὰ βλαβερὰ μέσσω τῶν γοαϊδίων καὶ τῶν δῆθεν μαιῶν καὶ ὅταν αὐταὶ καὶ οἱ γονεῖς εὐρίσκωνται ἐν ἀπογνώσει, τουτέστι κατ' ὄν χρόνον τὰ βλέφαρά εἰσι σφόδρα ἐξωθηκότα, ὡν τὸ ἄνω ἐπικαλύπτει τὸ κάτω, δι' αὐτῶν δὲ ἐκκρίνεται πύον, ὅπερ ξηραίνόμενον ἐπικαθίσταται ἐπὶ τοῦ χεῖλους τοῦ βλεφάρου καὶ ἐπὶ τοῦ δέρματος. Διανοίγοντες δὲ τότε τὰ βλέφαρα, ὅπερ γίνεται: δυσκόλως, βλέπομεν ἄφθονον πύον ἐξερχόμενον μετ' ὀσμῆς, τὸν κερατοειδῆ περικυκλούμενον ὑπὸ γυμνώσεως, ἥτις ὑποκρύπτει ἴσως ἕλκος τι, τὰ δὲ βλέφαρα πάλιν παρουσιάζουσι σφρίγγωσιν τῶν θυλάκων τοῦ ἐπιπεφυκότος καὶ ἀρινόμενα ἐλεύθερα δεικνύουσιν ἐξωθεν τὰ ἔγνη τῆς πίεσεως τῶν δακτύλων ἢ τοῦ ἐργαλείου, δι' οὗ ἐγένετο ἡ ἐξέτασις. Ἐνώπιον ταιαύτης κλινικῆς εἰκόνας συνήθως ἡ διχγνώσις εἶναι εὐκόλος, ἀλλὰ τὸ νόσημα δὲν

παρουσιάζεται πάντοτε ὑπὸ ταιαύτην μορφήν καὶ ὁ ἰατρὸς πρὶν ἢ ὀρίσῃ ἀσφαλῆ διάγνωσιν, πρέπει νὰ προσδράμῃ εἰς τὴν μικροσκοπικὴν ἐξέτασιν, διότι ὑπάρχουσιν ἄλλαι ὀφθαλμῖαι (σπάνιαι βεβαίως) τῶν νεογνῶν, προκαλούμεναι οὐχὶ πλέον ὑπὸ τοῦ γονοκίτου τοῦ Neisser, ἀλλ' ὑπὸ παθογόνων μικροβίων, καὶ αἰτινες ὑποκρίνονται τὸσον τὴν γονορροϊκὴν, ὥστε καθίσταται ἀναγκαιοτάτη ἡ μικροσκοπικὴ ἐξέτασις τοῦ ἐκκρινόμενου πύου. Πρὸ τῆς μικροσκοπικῆς ἐξετάσεως νομίζομεν, ὅτι ὁ ἰατρὸς πρέπει ν' ἀποφαίνεται διὰ τῆς διχγνώσεως ἀπλῆς ὀφθαλμίας τῶν νεογνῶν ἄνευ τοῦ ἐπιθέτου γονορροϊκῆς ἢ βλεννορροϊκῆς, ἥτις σὺν τοῖς ἄλλοις ἔχει καὶ τὸ πλεονέκτημα νὰ συγκρατῆ ἐν εἰρήνῃ τὰ διαφερόμενα πρόσωπα.

Πέρουσι μοι ἐπαρουσιάσθη ταιαύτη τις περιπτώσις ὑπὸ τὰς ἐξῆς περιστάσεις: Γυνὴ τις ἔτεκεν υἴον μετὰ μεγάλης δυσκολίας, μάλιστα δὲ ἐγένετο καὶ ἐμβρουλικία, μετὰ τινος δὲ ἡμέρας τὸ νεογέννητον παρουσιάζει πυορροϊκὴν δεξιᾶν ὀφθαλμίαν ἢ διάγνωσις γονορροϊκῆς ὀφθαλμίας εἶχεν ἤδη τεθῆ ὑφ' ἑτέρου συναδέλφου καὶ τὸ ζεύγος εὐρίσκετο ἐν ἐμπολέμῳ καταστάσει· ἡ μὲν ἠπίατο τὸν σύζυγον, ὅστις εἶχεν ἤδη ὁμολογήσει ὅτι πρὸ ἔτους τελείως εἶχε θεραπευθῆ ἐκ τῆς βλεννορροίας, ὁ δὲ τὴν γυναῖκα βασιζόμενος ἐπὶ τῆς ἰάσεως αὐτοῦ. Ὅτε εἰσέρχονται εἰς τὸ γαλλικὸν νοσοκομεῖον, ἡ μὲν διὰ τὴν πυορροϊαν τῶν γυναικῶν ὀργάνων, τὸ δὲ νεογνὸν διὰ τὴν δεξιᾶν ὀφθαλμίαν. Ἐγένετο ἡ μικροσκοπικὴ ἐξέτασις καὶ ἀντὶ γονοκόκκων εὐρομεν εἰρηνοπιητικόν τι τῆς οἰκογενείας μικροβίον, τὸν πνευμόκοκκον. Ἐπὶ τῆς ἐξετάσεως δὲ ταύτης βασιζόμενοι ἐνηργήσαμεν πλύσεις μεγάλας μετὰ διὰλυσιν βορρικού ὀξέος καὶ ἐνστάξεις νιτρικοῦ ἀργύρου 1^ο, ὁ μετὰ 6 ἡμέρας ἡ ὀφθαλμία εἶχε σχεδὸν ἰαθῆ καὶ κατὰ τὴν ἐξέτασιν ὡς αἰτίον αὐτῆς παρὰ τῶ πάσχοντι εὐρομεν δακρυοκυστιτίδα τῶν νεογνῶν. Ἐπιτρέψατέ μοι νὰ παραθέσω μετὰ ἄλλων καὶ ἕτερον παράδειγμα πρόσφατον, ἵνα ὑποδείξω πόσον εἶναι ἀναγκαῖα ἡ μικροσκοπικὴ ἐξέτασις. Τὸ παρελθὸν σάββατον προσέρχεται μοι νέος δεκαοκταέτης μετὰ δεξιᾶν ὀφθαλμίαν. λέγων ὅτι κατὰ τὴν γνώμην ἑτέρου συναδέλφου, ὃν συμβουλεύεται διὰ τὴν βλεννορροϊκὴν

αυτού ούρηθρίτιδα, πάσχει εκ γονορροϊκής ὀφθαλμίας. Ἐξετάζω μεθοδικῶς τὸν ἀριστερόν ὀφθαλμὸν καὶ εὐρίσκω αὐτὸν καθ' ὅλα ὑγιᾶ, ἐνῶ τὰ βλεφάρρα τοῦ δεξιοῦ εἰσιν ὀλίγον ἐξωθηκότα καὶ ρέει δι' αὐτῶν ὀλίγον πύον· ὁ ἐπιπεφυκῶς τοῦ μὲν βολβοῦ εἶναι ἐνεμμένος, τοῦ δὲ ἄνω βλεφάρρου ἔχει ὄψιν τραχωματώδη· τὰ σημεῖα ταῦτα δὲν ἤρκεσαν νὰ πείσωσιν ἡμᾶς περὶ τῆς μὴ ὑπάρξεως γονορροϊκῆς ὀφθαλμίας· ἐὰν ὁ νέος δὲν εἶχε βλεννόρροϊαν, ἠέλειομεν διαγνώσει ἰξείαν κοκκώδη ἐπιπεφυκίτιδα· ἐπειδὴ ὁμως συνυπῆρχεν ἡ οὔρηθρίτις, ἐπάναγκες ἦτο νὰ προβῶμεν εἰς τὴν μικροσκοπικὴν ἐξέτασιν τοῦ ὀφθαλμικοῦ ἔκκριματος· ἐν αὐτῷ οὐδένα γονόκοκκον εὔρομεν καὶ ἐπομένως ἠδυνάμεθα νὰ διαβεβαιώσωμεν ὅτι δὲν προέκειτο περὶ γονορροϊκῆς ὀφθαλμίας, καθ' ὅσον μάλιστα τὸ πύον ἠντλήθη ἐκ πάντων τῶν μυγῶν τοῦ ὀφθαλμοῦ· ἐνῶ, προκειμένου περὶ τῆς οὔρηθρας τοῦ ἀνδρός καὶ πολὺ περισσότερον περὶ τῶν γεννητικῶν ὀργάνων τῆς γυναικός, δὲν δυνάμεθα νὰ διαβεβαιώσωμεν μετ' ἀσφαλείας τὴν μὴ ὑπαρξίν γονορροίας, διότι δὲν εὔρομεν τὸν γονόκοκκον κατὰ τὴν ἐξέτασίν μας. Οὗτος δύναται μὲν νὰ εἶναι ἄπῳν ἐν τῷ ἔκκριματι τῆς οὔρηθρας, νὰ εὐρίσκηται ὁμως ἐν τῷ προστάτῃ, τῇ μήτρῃ κ. τ. λ., τουτέστιν εἰς μέρη, ἐξ ὧν ἐνίοτε εἶναι ἀδύνατον νὰ πορισθῶμεν πύον. Ἐν τῷ ὀφθαλμῷ λοιπὸν τοῦ ἡμετέρου πάσχοντος δὲν ὑπῆρχεν ὁ γονόκοκκος, ἐνῶ ἐν τῷ ἔκκριματι τῆς οὔρηθρας, χρωματίζοντι ἐπὶ τινὰ δευτερόλεπτα διὰ τοῦ πολυχρώμου κυανοῦ

Bleu polychromatique	1	κ. ἐ. μ.
Solution (phéniquée) 5"	2	κ. ἐ. μ.
Eau distillée	3	κ. ἐ. μ.

ἀνευρέθησαν καθ' ὁμάδας.

Εἰρήσθω δὲ ἐν παρόδῳ, ὅτι ὁ ἀσθενής μας δὲν εἶναι ποσῶς ρευματικός.

Ἡ μικροσκοπικὴ ἐξέτασις τοῦ γονόκοκκου γίνεται ὡς ἐξῆς: Ἐφαπλοῦμεν ἐλάχιστον ποσὸν τοῦ πύου ἐπὶ ἀντικειμενοφόρου ὕλου, ζηκίζομεν αὐτὸ δι' ἠπίας θερμάνσεως, ἐπιχέομεν διέκλυσιν κεκορεσμένην κυανοῦ μεθυλαινίου καὶ μετὰ 5 τὸ πολὺ λεπτὰ πλύνομεν δι' ὕδατος, μετ' ὅ ζηκίζομεν καὶ ἐξετάζομεν ὑπὸ τὸ μικροσκοπίον ὠπλισμένον κατὰ προτίμησιν διὰ καταδυτικοῦ φακοῦ· τότε βλέπομεν κόκκους

κειμένους ἀνὰ 2 σχεδὸν πάντοτε, ἀσυμμέτρους, ἐν σχήματι 2 μικροσκοπικῶν νεφρῶν ἐχόντων ἐστραμμένες πρὸς ἀλλήλους τὰς γηλάς αὐτῶν· οἱ διπλόκοκκοι οὗτοι εὐρίσκονται συνήθως καθ' ὁμάδας ἐντὸς τῶν πυοκυττάρων. Διὰ τῆς τοιαύτης ἐξετάσεως εὐκολώτατα ἀνευρίσκεται ὁ γονόκοκκος, ἐνίοτε ὁμως ἀπαντῶνται δυσκολία, εἴτε διότι ἡ οὔρηθρίτις εἶναι χρονία καὶ τὰ μικροβία εἰσι σπανιώτατα, εἴτε διότι δίδεται πρὸς ἐξέτασιν πύον ἀποξηραθὲν ἐπὶ βάμβακος ἢ καὶ ἀτέχνως συλλεγόν, εἴτε ἐπὶ τέλους, διότι ὑπάρχουσιν ἐν τῷ πύῳ καὶ ἄλλα μικροβία ἢ ἀκόμη καὶ διπλόκοκκοι, ὡς τὸ τοῦ Bumm, Legrain κ. ἄλ., οἵτινες ὁμοιάζουσι καθ' ὅλα μορφολογικῶς πρὸς τὸν διπλόκοκκον τοῦ Neisser. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει πρέπει νὰ κάμωμεν ἐπανειλημμένες ἐξετάσεις καὶ ἐν ἀποτυχίᾳ νὰ ἐκτελέσωμεν ἡμεῖς αὐτοὶ τὴν συλλογὴν τοῦ ἔκκριματος καὶ ἐπὶ τέλος νὰ καταφύγωμεν εἰς τὸν διὰ τῆς μεθόδου Gram χρωματισμόν, ὃν ὁ μὲν διπλόκοκκος τοῦ Neisser δὲν κρατεῖ, ἦτοι τῇ ἐπιδράσει οἰνοπνεύματος ἀποχρωματίζεται, οἱ δὲ τοῦ Bumm καὶ Legrain κρατοῦσιν, ἦτοι δὲν ἀποχρωματίζονται δι' οἰνοπνεύματος. Ὁ διὰ τῆς μεθόδου Gram χρωματισμὸς γίνεται ὡς ἐξῆς:

Χέομεν ἐπὶ τοῦ παρασκευάσματος σταγόνας τινὰς τῆς διαλύσεως τοῦ Ehrlich.

Violet de Gentiane (solution alcoolique saturée) 3
Eau d'Aniline 9

μετὰ 5 λεπτὰ ἀντικαθιστῶμεν αὐτὸ διὰ τῆς διαλύσεως τοῦ Lugol

Iode	1
Iodure de Potassium	2
Eau distillée	300

μετὰ δευτερόλεπτά τινὰ ἀντικαθιστῶμεν τὴν διάλυσιν τοῦ Lugol διὰ σταγόνων οἰνοπνεύματος ἀπολύτου ἢ 95°, ἕπερ ἀποχρωματίζει τὸ παρασκεύασμα. Μετὰ τὴν ἀποχρωμάτωσιν πλύνομεν δι' ὕδατος καὶ χρωματίζομεν ἐκ νέου ἐπὶ τινὰ λεπτὰ δι' ὕδατῶδους φουζίνης· οὕτως, ἐὰν μὲν πρόκηται περὶ γονόκοκκων, οὗτοι θὰ ἔχωσιν ἐρυθρὸν χρῶμα, ἐὰν δὲ περὶ τῶν ἄνω μικροβίων ἢ ἄλλων κρατούντων τὸ Gram, θὰ ἔχωσι χρῶμα ἰώδες.

Ἄλλὰ παρ' ἡμῖν δυσκόλως εὐρίσκει τις τὸ ἔλαιον τῆς ἀνιλίνης, πρὸς δὲ εὐκόλως ἀλλοιοῦ-

ται ἡ διάλυσις τοῦ Ehrlich, δι' ὃ δυνάμεθα κάλλιστα νὰ τὸ ἀντικαταστήσωμεν διὰ τῆς ἐξῆς διαλύσεως.

Solution concentrée de Violet de Gentiane dans l'alcool à 95° 10
Eau Phéniquée 1% 100

Ἐν τούτοις, μεθ' ὧν τὰς προφυλάξεις ταύτας, φανατικός μικροβιολόγος ἢ πνεῦμα ἀντιλογίας δύναται ν' ἀπαιτήσῃ, λόγῳ ὅτι ὑπάρχουσι διπλόκοκκοι ὁμοιάζοντες μὲν μορφολογικῶς τῷ τοῦ Neisser, ἀποχρωματιζόμενοι δὲ δι' οἰοπνεύματος, ὡς ὁ τοῦ Steinschneider, Vibert, καὶ Erand, ν' ἀπαιτήσῃ, λέγω, παρ' ἡμῖν διαφορικούς χαρακτήρας καλλιεργιῶν καὶ ἐνοφθαλμισμού, ὥσει πρόκειται περὶ καθαρῶς ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν ἐπὶ τοῦ γονοκόκκου ἢ περὶ ἰατροδικαστικῆς, ἢ ἀκόμη περὶ ἐπιπλοκῶν τῆς γονορροίας εἰς ἀπομεμακρυσμένα ὄργανα. Διὰ τὸν κλινικὸν ἢ συμπτωματολογικὴν ἐξέτασις καὶ ἡ ἀπλῶς ἢ τὸ πολὺ διὰ τοῦ Gram χρῆσις ἀρκεῖ νὰ στερεώσῃ τὴν διάγνωσιν πρὸς καθορισμὸν τῆς θεραπευτικῆς, ἣν ὀφείλει ν' ἀκολουθήσῃ.

Πολλὰ τὴν σήμερον θεραπευτικὰ μέθοδοι τῆς γονορροϊκῆς ὀφθαλμίας ὑπάρχουσιν, ἐκ τούτων ὅμως θέλω ἐκθέσει συντομώτατα ἣν συνήθως ἀκολουθοῦμεν. Ἐν πρώτοις λαμβάνομεν τὰ κατάλληλα μέτρα, ὅπως μὴ μολυνθῶμεν ἡμεῖς αὐτοὶ καὶ οἱ περὶ τὸν ἀσθενῆ. Μετὰ ταῦτα ποιοῦμεν δαψιλεῖς πλύσεις δις τῆς ἡμέρας μὲ γλιάραν διάλυσιν ὑπερμαγγανικοῦ ἀσβεστίου (1:3000). Αἱ δαψιλεῖς πλύσεις γίνονται ὡς ἐξῆς: πληροῦμεν ἐκ τῆς διαλύσεως καταιονητήρα, ἧς ὁ καλαμίσκος ἀποτελεῖται ἐκ μικροῦ χωνίου, ὡς τὸ τοῦ Kalt, ἢ ἰδιαιτέρου πρὸς τοῦτο ἐργαλείου, ὡς τὸ τῶν Terson, Brun κ. ἄ., ἢ ἀκόμη ὑέλινον πεπλατυσμένον, ὥστε νὰ χωρῇ ἐλευθέρως ὑπὸ τὰ βλέφαρα μετὰ προσοχῆς καὶ ἀφίνομεν νὰ διέλθῃ δι' αὐτοῦ 1000 γραμμ. διαλύσεως δι' ἕκαστον ὀφθαλμόν.

Μετὰ τὰς πλύσεις ἐπιχρίομεν τὸν βλεφαρικών ἐπιπεφυκότα μὲ διάλυσιν 2% νιτρικοῦ ἀργύρου, ἐξουδετεροῦμεν ταύτην διὰ διαλύσεως γλωριούχου νατρίου καὶ ἀποπλύνομεν δι' ἀπεσταχμένου ὕδατος.

Συχνότατα καθαρίζομεν τὸ ἐκρέον πύον καὶ ἐφαρμόζομεν ψυχρὰ ἐπιθέματα διαλύσεως ἄχνης ὑδραργύρου 0,10 πρὸς 1000.

Ἀναλόγως ὁμοίως τῶν διαφορῶν περιπτώσεων, ἐπιπλοκῶν καὶ πορείας τῆς νόσου μεταχειρίζομεθα συγχοτέρας, πυκνοτέρας ἢ ἀραιότερας διαλύσεις, ποιοῦμεν μικρὰς ἐγγειρήσεις, ἐφαρμόζομεν θερμοκαυτήρα κτλ.

Πρὸ κειροῦ ἔχομεν ὑπ' ὄψιν ν' ἀντικαταστήσωμεν τὸν νιτρικὸν ἀργύρον διὰ τῆς πρωταργόλης, ἀλλά, καίτοι εἴμεθα ἤδη διατεθειμένοι νὰ πράξωμεν τοῦτο, κρίνομεν φρόνιμον νὰ περιμενῶμεν καὶ ἄλλας παρατηρήσεις πρὸς τελείαν ἀντικατάστασιν».

Εἶτα δέ, τεθείσης ὑπὸ συζήτησιν τῆς ἀνακοινώσεως τοῦ κ. Παπανικολάου, ὁ κ. Ταπτᾶς λέγει τὰ ἐξῆς:

Κύριοι,

«Τῆς ἀνακοινώσεως τοῦ κ. Παπανικολάου ἠκροάσθην μετὰ τῆς δεούσης προσοχῆς, διπλῆ δὲ ὑπῆρξεν ἡ ἐξ αὐτῆς ἐντύπωσις μου. Ἀρ' ἐνὸς μὲν, ἐνῶ ἐκτίθεται τὸ γνωστὸν τοῖς ἰδικοῖς ὀλόκληρον τὸ περὶ παθήσεων τῶν κεραλικῶν κόλπων κεφάλαιον, πολλαὶ οὐσιώδεις λεπτομέρειαι παραλείπονται, ἀρ' ἑτέρου δὲ καταπολεμεῖται ἐν παρόδῳ πρὸ παντὸς νέαις μέθοδος ἐγγειρητικῆ ἐν τῇ χειρουργικῇ θεραπείᾳ τοῦ Ἴγμορείου ἄντρου, ἢ τοῦ Luc.

Ὅσον μὲν ἀφορᾷ εἰς τὸ πρῶτον σημεῖον, ἔχω νὰ σημειώσω ὅτι οὐδὲν ἀπῆντησα ἐν τῇ προκειμένῃ ἐκθέσει οὔτε περὶ τῆς ἰατρικῆς θεραπείας τῶν ὀξειῶν φλεγμονῶν τῶν εἰρημένων κόλπων, περὶ ὧν τόσα ἔγραψαν οἱ κκ. Avellis ἐν Γερμανίᾳ (das acute Kieferhohlen Empyeme und die Frage der selbheilung des selben 1896) καὶ Lermoyer (1898) καὶ ἄλλοι ἐν Γαλλίᾳ, οὔτε περὶ νέας τίνος μεθόδου (Ogston-Luc) πρὸς θεραπείαν τοῦ μετωπιαίου κόλπου, ἧτις ἀπὸ τινῶν ἐτῶν κοινῶς ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ, ἀρκετὰ δὲ καὶ ἐν Γερμανίᾳ, εἶναι ἐν χρῆσει, οὔτε περὶ τῶν περιπτώσεων, καθ' ἃς οἱ κόλποι οὗτοι διαιροῦνται εἰς πλείονα διαμερίσματα διὰ διχρηγματῶν (cloisonnement des sinus).

Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὰς περὶ τῆς μεθόδου τοῦ Luc σκέψεις τοῦ κ. Παπανικολάου, ὄρω νὰ ἐπιμείνω ὀλίγον ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου, διότι, λχῶν δις νὰ ἐφαρμόσω τὴν εἰρημένον μέθοδον, καὶ μάλιστα πρῶτος, ἔχω, πλὴν τῶν

θεωρητικῶν λόγων, καὶ πειραματικούς ὅπως διαφορήσω πρὸς τὸν ἀξιότιμον συνάδελφον.

Καὶ δὴ, κύριοι, ὡς γνωστόν, ὑπάρχουσι ποικίλοι τρόποι θεραπείας τῶν φλεγμονῶν τοῦ Ἰγμορείου ἄντρου. Πρὸ παντός πρέπει νὰ τεγθῶσι βεβαίως τὰ ἱατρικὰ μέσα, δι' ὧν εἶναι δυνατὸν νὰ προληφθῇ ἡ μετατροπὴ τῶν ὀξείων περιπτώσεων εἰς χρονίας. Ταῦτα δέ, κατὰ τοὺς κκ. Mandel, Avellis καὶ Lermoyer, ἐπιτυχάνουσι σχεδὸν πάντοτε. Ἐὰν ὅμως μετὰ 1-2 ἑβδομάδας μένωσιν ἄνευ ἀποτελέσματος, τότε ἐπιβάλλεται ἡ χειρουργικὴ ἐπέμβασις. Καὶ αὕτη πάλιν γίνεται κατὰ ποικίλους τρόπους, οὓς δυνάμεθα νὰ κατατάξωμεν εἰς δύο τάξεις.

Ἡ μὲν πρώτη περιέχει τὰ μέσα νὰ βοηθήσωσιν εἰς τὰς νέας καὶ ἐλαφρὰς περιπτώσεις καὶ ὅπου ἡ ἱατρικὴ θεραπεία μένει ἀνεπαρκής· τοιαῦτα δὲ εἶναι ὁ διὰ τοῦ φυσικοῦ πόρου καθητηριασμός, εἴτε, τούτου μὴ ἐπιτευχθέντος, ἡ διὰ τεγνητῆς ὁδοῦ διάπλυσις τοῦ ἄντρου, δηλαδὴ διὰ τοῦ μεσαίου ἢ κἀλλίον διὰ τοῦ κατωτέρου ρινικοῦ πόρου.

Ἡ δὲ δευτέρα τάξις περιλαμβάνει τὰ δραστηκώτατα μέτρα, ἤτοι τὴν διάτρησιν διὰ τοῦ ραγνίου ἢ διὰ τοῦ γναθιαίου βόθρου. Ταῦτα εἰς ἀνάγκης ἐπιβάλλονται εἰς τὰς περιπτώσεις τὰς μὴ ὑποχωρούσας εἰς τὰ ἀνωτέρω εἰρημένα ἐλαφρότερα μέσα.

Τί δὲ φρονοῦσι περὶ τούτων οἱ εἰδικοί; Προτιμῶ νὰ σημειώσω τὴν γνώμην αὐτοῦ τοῦ M. Schmidt, διότι ἡ αὕτη γνώμη ἐπικρατεῖ παρ' ἅπασιν. Ὁ M. Schmidt (Krankheiten den oberen Luftwegen) συνιστᾷ διὰ τὰς περιπτώσεις τὰς μὴ ὑποχωρούσας εἰς τὰς διὰ τοῦ φυσικοῦ πόρου ἢ διὰ τεγνητῆς ρινικῆς ὁδοῦ πλύσεις ὡς καλλιτέραν τὴν διὰ τοῦ ραγνίου διάτρησιν. Εἰς τὰς δυσκολωτέρας περιπτώσεις, λέγει ὅτι εἶναι ριζικώτερα ἴσως ἢ διὰ τοῦ γναθιαίου βόθρου διανοίξεις, ἀλλὰ τελευταῖα συνιστῶν πάλιν ὡς τὰ κἀλλιστα ἀποτελέσματα δίδουσαν τὴν διὰ τοῦ ραγνίου διάτρησιν, λέγων ὅτι διὰ τοῦ τρόπου τούτου ὁ ἀσθενὴς θεωρεῖται ἰαθεὶς εὐθύς ἐξ ἀρχῆς, ὁρεῖται ὅμως νὰ πλύνῃ τὸ ἄντρον αὐτοῦ ἐπὶ ἐν ἡ δύο ἐτῆ. Δὲν πρέπει ὅμως καὶ ν' ἀγνοῶμεν, λέγει, ὅτι μεθ' ὅλα ταῦτα ὑπάρχουσι περιπτώσεις ἀνθιστάμεναι εἰς ὅλα τὰ ἱατρικὰ

μέσα. Παρόμοια λέγουσι καὶ ὁ Lermoyer καὶ ὁ Garel ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν.

Ἐν τοιαύτῃ λοιπὸν καταστάσει πραγμάτων ὁ LUC ἐπαρουσίασεν εἰς τὸ συνέδριον τῶν γάλλων λαρυγγολόγων ἐν Παρισίοις (3 Μαΐου 1897) νέαν τινὰ μέθοδον ὑπὸ τὸν τίτλον «une nouvelle méthode opératoire pour la cure radicale et rapide de l'empyème chronique du sinus maxillaire (Bulletin et mémoires de la Soc. fr. de laryng. de rhin. et d'otol., 1897 T. II, p. 75). Κατόπιν δὲ ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῆς 3 Μαΐου 1898, ἐπανερχόμενος εἰς τὴν μέθοδον αὐτοῦ, ἀναφέρει ὅτι, καθ' ἃ πρὸ ὀλίγου ἔμαθεν, Ἄμερικανὸς τις Caldwell εἶχεν ἤδη ἐκτελέσει τὴν μέθοδον αὐτοῦ τῷ 1893 καὶ δημοσιεύσει αὐτὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «méthode de traitement perfectionné pour l'empyème du sinus maxillaire», ἀποδεικνύει ὅμως ὅτι ἤγνῳσι ἐξ ὀλοκλήρου τὰ ὑπὸ τοῦ Caldwell γραφέντα καὶ προσθέτει τὰ ἀποτελέσματα τῆς μεθόδου ἐπὶ 20 περιπτώσεων· οὐχ ἤττον κηρύσσει ὡς δικαιοῦχον διὰ τὴν ὀνομασίαν τῆς μεθόδου τὸν Caldwell, ὡς πρῶτον ἐκτελέσαντα αὐτὴν καὶ ἀφίνει εἰς τοὺς παρευρισκομένους νὰ κρίνωσιν, ἐὰν πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ παρὰ τῷ τοῦ Caldwell, ἀφοῦ ἐν ἀγνοίᾳ τῶν ἔργων τοῦ Caldwell ἐξετέλεσεν αὐτὴν, ὅπερ δὲ τὸ σπουδαιότερον, διὰ τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῆς εἰς πλείστας ὅσας περιπτώσεις κατέστησεν αὐτὴν ἀσπαστὴν εἰς ὅλους, ἐνῶ ἡ ἐργασία τοῦ Caldwell ἔμμενεν ἀγνωστος καὶ ἐν αὐτῇ τῇ νέᾳ Ὑόρκῃ, τῇ πατριδί· αὐτοῦ. Ἡ ἐπακολουθήσασα συζήτησις δικαιοῖ τὸν LUC καὶ κηρύσσει τὴν μέθοδον αὐτοῦ τελείαν, ἐκτὸς μετατροπῶν τινων προσθεθειῶν ὑπὸ διαφορῶν (I. C., 1898 p. 95).

Περὶ τῆς ἐγχειρήσεως ταύτης τοῦ LUC ὁμιλῶν ὁ κ. Παπανικολάου, λέγει ὅτι εἶχε προηγουμένως προταθῆ ὑπὸ τοῦ Caldwell ἐν Ἀμερικῇ καὶ εἶναι ἀπλῆ τροποποίησις τῆς ὑπὸ τῶν κκ. Jansen, Bönninghaus καὶ λοιπῶν ἐκτελουμένης ἐν Γερμανίᾳ μεθόδου. Ἀπορῶ δὲ πῶς ὁ κ. συνάδελφος δὲν κἀμνει τὴν δέουσαν διάκρισιν μεταξὺ τῆς εἰρημένης καὶ τῶν ἐγχειρήσεων τοῦ Jansen κ. ἄ. Ὁ τρόπος, τὸν ὁποῖον ἀκολουθεῖ ὁ Jansen, δὲν ἀποτελεῖ

ιδιαιτέρην μέθοδον ὑπὸ ὠρισμένους χρόνους, ὅπως ἡ τοῦ Luc, ἐκτελουμένην, ἀλλ' ἀπλῶς διάνοιξιν κατὰ βούλησιν πρὸς ἀπόξεις καὶ ἐπιπωμάτωσιν, ὅπως καὶ ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἀπανταχοῦ γίνεται. Ὁ ἐν Κολωνίᾳ π. χ. καθηγητῆς τῆς ῥιнологίας ἀναφέρει: ὅτι ἀνοίγει πάντας τοὺς κόλπους συγχρόνως, ἀποκολλῶν τὰς δύο παρειὰς καὶ ἀνατρέπων αὐτὰς μετὰ τῆς ῥινὸς πρὸς τὰ ἄνω, πρὸς καθαρισμὸν τοῦ Ἴγμορείου ἄντρου, τῶν ἠθμοειδῶν κυψελῶν, τοῦ μετωπιαίου καὶ σφηνοειδοῦς κόλπου, ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι μέθοδος τοῦ Luc. Ἐπὶ τῶν ἐν λόγῳ ἄντρων, καὶ ἰδίως ἐπὶ τοῦ Ἴγμορείου, ὅλα τὰ εἶδη τῶν χειρουργικῶν ἐπεμβάσεων γίνονται, ἀλλ' ἡ μέθοδος τοῦ Luc εἶναι ὠρισμένη ἐγχειρήσεως μετὰ προκεκκονισμένων χρόνων, ἐπομένως οὐδόλως πρέπει νὰ συγχέηται πρὸς ἄλλα εἶδη χειρουργικῶν ἐπεμβάσεων, ὡς ἐκαστος ἐφαρμόζει κατὰ βούλησιν.

Ὁ κ. συνάδελφος λέγει: ὅτι ὑπάρχουσιν ἄλλα μέθοδοι εὐκολώτεραι. Καὶ ἐὰν μὲν ἐννοῇ τὰς τοῦ Mickulitz καὶ Krause, διατί ὁ Jansen καὶ οἱ λοιποὶ ὑπ' αὐτοῦ σημειούμενοι δὲν εἶναι τῆς αὐτῆς γνώμης; Ἀλλὰ ποῦ ἔγκειται ἡ δυσκολία καὶ βαρύτης τῆς ἐγχειρήσεως ταύτης;

Τοῦλάχιστον οἱ ὑπ' ἐμοῦ ἐγχειρηθέντες εἰσι κατενθουσιασμένοι ἐξ αὐτῆς. Τὴν ἰδίαν τῆς ἐγχειρήσεως ἡμέραν ἠδύναντο νὰ λάβωσι γάλα, μετὰ 3 ἡμέρας περιεπάτουν, τὴν 5ην ἡμέραν ἀφήρουν τὸ θυριδιωτὸν σωληνάριον καὶ τὴν 6ην ἐγκατελείπον τὸ νοσοκομεῖον· μετὰ δὲ 2 ἢ 3 ἐβδομάδας ἠδύναντο νὰ θεωρηθῶσιν ἰαθέντες, πλὴν τοῦ ἐνός, παρ' ᾧ ἀριστερόθεν αἱ ἠθμοειδεῖς κυψέλαι διετήρησαν ἐπὶ τινὰς ἐβδομάδας μικρὰν ἐμπύησιν ἐντελῶς πλέον ἐκλιπούσαν. Παρὰ τούτῳ τῷ ἀσθενεῖ εἶχε δεήσει πρὸ τῆς ἐγχειρήσεως ν' ἀφαιρεθῆ μεγάλη προεξοχὴ τοῦ ῥινικοῦ διαφράγματος ἀριστερόθεν, καθῶς καὶ ὀλόκληρος ἡ δεξιὰ μέση κόγχη μετὰ τῶν ἠθμοειδῶν κυψελῶν.

Ἐν τούτοις δὲν θέλω ποσῶς διὰ δύο μόνον περιπτώσεις νὰ συμπεράνω, ἂν ἡ μέθοδος τοῦ Luc εἶναι ἡ καλλιτέρα, διότι θὰ παραδεχθῆτε ἴσως ὅτι δὲν ἀρκεῖ οὔτε ἡ περὶ αὐτῆς καλὴ κρίσις τῶν γάλλων εἰδικῶν, οἵτινες ὁμοφώνως παρεδέξαντο αὐτήν, οὔτε ἡ ἐνθαρρυντικὴ στάσις τῶν ἄγγλων εἰδικῶν (τῶν ἐν Γερμανίᾳ

ἡ γνώμη δὲν εἶναι γνωστὴ, ἀλλ' ἐξ ὧν γνωρίζω κατὰ τῆς μεθόδου τοῦ Luc τοῦλάχιστον οὐδὲν ἐξέφρασαν). Πρὸς ἐκτίμησιν οἰσθητικῆς μεθόδου εἶναι ἀπαραίτητος, νομίζω, ἡ ἀτομικὴ ἐπ' αὐτῆς παρατήρησις. Κατ' ἐμὲ μέχρι τοῦδε ἔσχον λαμπρὰ ἀποτελέσματα, αἱ δὲ δύο περιπτώσεις, εἰς ἃς ἐφήρμοσα αὐτήν, ἦσαν ἐκ τῶν βαρυτάτων, τῆς δευτέρας τοῦλάχιστον ἀρκούντως ὑπέδειξα ὑμῖν τὴν σπουδαιότητα οὐχ ἦττον ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν κηρύσσω εἰσέτι τὴν μέθοδον τοῦ Luc ὡς τὴν ἀρίστην. Ἐχω ὅμως ἤδη μεγάλην πεποιθήσιν εἰς αὐτήν, προσεχῶς δὲ ἐλπίζω ν' ἀνακοινώσω ὑμῖν τὰ ἀποτελέσματα ταύτης καὶ ἐπὶ ἄλλων περιπτώσεων. Ὅταν δὲ καὶ ταῦτα ὦσιν ἐξ ἴσου ἐνθαρρυντικά, δὲν θὰ δυνηθῶ πλέον νὰ μὴ κηρυχθῶ ὀριστικῶς ὑπὲρ αὐτῆς.

Δὲν πρεσβεύω ἐπίσης ποσῶς ὅτι εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις πρέπει νὰ ἐφαρμόζηται εὐθὺς, ἀλλ' οὔτε ὁ Luc λέγει τοιοῦτόν τι, προτείνων ἀπλῶς νέαν μέθοδον πρὸς τελείαν καὶ σύνημον θεραπείαν τῶν χρονίων ἐμπυημάτων τοῦ Ἴγμορείου ἄντρου.

Ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλας τὰς χρονίας περιπτώσεις δὲν εἶναι ἴσως ἀνάγκη νὰ ἐφαρμόζηται ἡ μέθοδος τοῦ Luc. Εἰς τὸν 1ον ἐκ τῶν δύο ἐγχειρηθέντων μου, ὄντα ἐξήκοντα ἔτων, εἶχον προτείνει ἐνεκα τῆς ἡλικίας αὐτοῦ τὴν διὰ τοῦ φατνίου διάνοιξιν· οὗτος ὅμως προτίμησε τὴν ἐν λόγῳ μέθοδον ὡς ῥιζικωτέραν. Διὰ ταύτης δὲ ἐν διαστήματι δύο ἐβδομάδων ἵαθη ἐντελῶς καὶ τῶρα ἐκφράζει εὐγνωμοσύνην. Παρὰ δὲ τῷ δευτέρῳ ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐφαρμυσθῆ ἕτερα μέθοδος, ἐκτὸς ἂν ἤθελε τις προτιμῆσει τὴν τοῦ Desault, πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ὑποκίσεως κυρίως ὁ Luc προέτεινε τὴν μέθοδον αὐτοῦ. Διότι παρ' αὐτῷ ὑπῆρχε παρὰ φύσιν διάφραγμα ἐν τῷ Ἴγμορείῳ ἄντρῳ, ἐνῶ δὲ ὁ διὰ τοῦ φυσικοῦ πόρου καθετηριασμός ἐδίδεδυσωδὲς πύον, ἢ διὰ τοῦ κατωτέρου ῥινικοῦ πόρου διάτρησις ἔμενον ἀρνητικὴ.

Τέλος ἐν περιπτώσει βλάβης τῶν ὀστεωδῶν τοιχωμάτων, ἐνθα παρίσταται ἡ ἀνάγκη ἐκτομῆς τῶν βεβλαμμένων μερῶν, ἐπιθύμουν νὰ προτείνω ὅπως ἢ ἐν τῷ στόματι ὀπῆ μένη ἐπὶ τινὰ κενρὸν ἀνοικτὴ πρὸς ἐπιθέλειψιν τοῦ ἐκταμένου μέρους, ἀκολουθῶν δέ, δημιουργουμένης τῆς γνωστῆς ῥινικῆς ὀπῆς, κλείεται ἡ

ἐν τῷ στόματι καὶ περατωθῆ ἡ θεραπεία διὰ τῆς βίνας.

Ταῦτα λοιπὸν εἶχον νὰ εἶπω περὶ τῆς μεθόδου τοῦ Luc. Ὡς βλέπει τις, δὲν εἶναι μέθοδος ποσῶς πρὸς καταδίκην ἀξία. Ἄλλως τε ἡ περὶ αὐτῆς κρίσις ἐξηγήθη πρὸ πολλοῦ ἐν Παρισίοις, ἐν τῷ μεγάλῳ τούτῳ κέντρῳ τῆς προόδου. Ἐὰν δὲ νῦν ὑπάρχη τις, ὅστις, καίπερ ἀγνοῶν τὴν μέθοδον τοῦ Luc, τὴν δέουσαν δ' ἀτομικὴν πείραν ἐπὶ τῶν παλαιῶν μεθόδων μὴ ἔχων, θέλει ν' ἀποδείξῃ ἐσφαλμένας τὰς γνώμας τῶν ἐν Παρισίοις συζητούντων, οὐδένα ἔχω λόγον νὰ τῷ λαλήσω ἐγὼ περὶ τούτου.

Σαράντης.—Πρὸ 4 ἐτῶν προσήλθεν εἰς ἡμᾶς κρεοπώλης τις ἀπογοητευμένος ἐκ τῆς παθήσεως αὐτοῦ μέχρις αὐτοκτονίας, ἔπασχε δὲ ἀπὸ πολλοῦ ἐκ τοῦ Ἰγμορείου ἀντροῦ. Ἀντὶ πάσης λοιπὸν χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως εἰσαγαγόντες ζύστρον κοχλιοειδὲς δι' ὅπης κειμένης ἐν τινι φατνίῳ τῆς ἄνω σιαγόνης καὶ πυορροῦσης ἀενάως, προσεκρούσαμεν ἐπὶ σκληροῦ σώματος κινητοῦ, εὑρισκομένου δὲ προφανῶς ἐν τῷ πυθμένι τοῦ Ἰγμορείου ἀντροῦ. Διὰ καταλλήλων χειρισμῶν ἐξήχθη τὸ σῶμα τοῦτο καὶ εὑρέθη ὅτι ἦτο ὀδούς. Χάρις εἰς τοῦτο ὁ ἀσθενὴς ἰάθη ταχέως. Πρὸ δύο δὲ ἐτῶν συνηγήσαμεν ἕτερον πάσχοντα, ὑποδηματοποιὸν τινα, ὅστις ἐπαρουσίασε φαινόμενα ἐκ τοῦ Ἰγμορείου ἀντροῦ. Παρὰ τούτῳ ἐποιήσαμεν ἐντομὴν ἐπὶ τοῦ φατνιακοῦ χείλους διὰ μαχαίριου καὶ εἰσεδώσαμεν εἰς τὸ ἄντρον, ἀμέσως δὲ ἐκενάθη πύον δυσῶδες. Μετὰ πλύσεις καὶ ἀποθεραπείαν ἀντισηπτικὴν ἐθεραπεύθη καὶ οὗτος ἐν ὀλίγαις ἑβδομασίαις. Ἴδοι' καὶ αὐταὶ μέθοδοι καλαὶ πρὸς θεραπείαν τῶν τοιούτων ἐμπνημάτων, νομίζω.

Ταπιάς.—Βεβαίως ὑπάρχουσι περιπτώσεις τοιαῦται εὐκολάτατα θεραπευόμεναι ὑπάρχουσιν ὁμῶς καὶ ἕτεραι λίαν δυσχερεῖς καὶ δι' αὐτοὺς ἔτι τοὺς μᾶλλον πεπειραμένους εἰδικούς.

Παπανικολάου.—Ἡ διάνοξις διὰ τὸν γναθικὸν βόθρον γίνεται μόνον εἰς ἐπιμόνους περιπτώσεις καὶ τότε πρέπει νὰ

μένῃ ἀνοικτῇ ἡ ὀπή, ἵνα ἐπιβλέπηται ἡ τερηθῶν κλ., μάλιστα διὰ τοῦ ἠλεκτρικοῦ φωτισμοῦ· διότι, ἐὰν δὲν καθαρισθῆ τελείως τὸ ἄντρον, θέλει παραχθῆ πύον καὶ φαῦλος κύκλος ἔσεται τὸ ἐπακολούθημα.

Μανουηλίδης.—Ὁ κ. Λιάμβης ἀκριδῶς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου συνέγραψε τὴν διατριβὴν αὐτοῦ, καθὼ διατελέσας καὶ βοηθὸς τοῦ Luc. Ἐν τῇ διατριβῇ ταύτῃ ἀναφέρονται 7 περιπτώσεις ἅπαξ τὸ ἀντίτηγμα ἐκλείσθη καὶ ἐδέησε ν' ἀνοιχθῆ ἐκ νέου. Εἰς τρεῖς περιπτώσεις δὲ τὰ ράμματα ἐλόθησαν καὶ ἐσχηματίσθησαν ἀποστημάτια περὶ αὐτά.

Ταπιάς.—Αἱ περιπτώσεις αὐταὶ εἰσι αἱ πρῶται τοῦ Luc. Βεβαίως δὲ εἶναι δυνατὸν εἰσέτι νὰ γείνωσι τελειοποιήσεις· ἐγὼ τουλάχιστον δὲν παρετήρησα εἰς τὰς περιπτώσεις μου τοιαύτας ἐλλείψεις.

Πρόεδρος.—Ἐκ τῆς συζητήσεως καταφαίνεται, ὅτι πολλαὶ ὑπάρχουσι μέθοδοι πρὸς θεραπείαν τῶν ἐμπνημάτων τούτων, ἀλλ' ὅτι ὑπάρχει νῦν καὶ ἕτεραί τις νέαι, ἢ τοῦ Luc. Τοῦτο συμβαίνει καὶ ἐν τῇ καθόλου χειρουργικῇ. Πολλάκις δὲ ἐκτελεῖται ἐπανειλημμένως ἡ αὐτὴ μέθοδος ὅπως ἐπέλθη ἡ ἴασις· εἶναι φανερόν ὅτι πάντοτε τὰ κωλύματα, ὡς τερηθῶνες, πολυπῶδες ἐκβλαστήσεις κλ., ὑποδεικνύουσι κατὰ τὰς διαφόρους περιπτώσεις ποία ἐκ τῶν πολλῶν εἶναι ἢ μᾶλλον προσήκουσα. Ὡστε ἀπὸ τούτου ὀφείλομεν νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν μέθοδον τοῦ Luc, ἥτις πράγματι θεωρητέα ὡς μέθοδος τις ἰδιαίτερα δυναμένη ἐν τισὶ περιπτώσεσι νὰ χρησιμοποιηθῆ κάλλιον πάσης ἄλλης πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ πάσχοντος.

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΜΒ'

24 Φεβρουαρίου 1899.

Προεδρία Μ. ΨΑΛΙΔΑ

Ὁ κ. Λιμαράκης ἀναφέρει τὰς συζητήσεις, αἵτινες ἐγένοντο ἀλλαχοῦ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς σκωληκοειδίτιδος καὶ ἐφιστᾷ

τήν προσοχήν τῶν ἐταίρων ἐπὶ τῆς σπουδαιότητος τοῦ θέματος τούτου. Ἀπὸ τῆς τελευταίας ἀνακοινώσεως τοῦ Dieulafoy, λέγει, καθ' ὃν πᾶσα σκωληκοειδίτις ὀφείλει νὰ ἐγχειρῆται πάντοτε καὶ εὐθὺς ὡς διαγνωσθῆ, πολλαὶ ἄλλαι τοιαῦται ἐγένοντο, πολλάκις δὲ ἀντίξοι ἀλλήλαις καὶ οὕτω τὸ ζήτημα ἰκανῶς περιεπλάκη. Συγγραφεῖς τινες ἐζήτησαν νὰ ταξινομήσωσι τὰ διάφορα στάδια τῆς νόσου ὅπως ἀναλόγως καὶ ἐπεμβαίνωσι. Κατ' αὐτοὺς δὲ τὸ νόσημα τοῦτο ἐν τῇ ἀρχῇ ἀπαιτεῖ πάντοτε χειρουργικὴν ἐπέμβασιν, βραδύτερον ὅμως προτιμᾶται ἡ ἀναβολὴ ταύτης μέχρι οὐ καθορισθῶσι τοπικῶς τὰ φαινόμενα, ἐκ φόβου μὴ διατηρηθῆ τὸ τυφλὸν κατὰ τὴν ἐπέμβασιν, εἴτε διότι δύσκολος ἡ ἀνεύρεσις τῆς σκωληκοειδοῦς ἀποφύσεως. Εὕρισκεται ἐπίσης ὑπὸ συζήτησιν καὶ ἐὰν ὀφείλη τις νὰ ἐπεμβαίη μετὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν περιτονικῶν φαινομένων, ὡς φρονοῦσί τινες, ἢ ἐὰν εἶναι προτιμότερον νὰ μεταχειρίζηται τις καθαρῶς ἰατρικὴν θεραπείαν ἐκ φόβου μὴ δεινωθῆ ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων. Ἀπέναντι ὄλων τούτων τῶν ἀντιφάσεων, λέγει, οἱ κλινικοὶ εὕρισκονται εἰς δύσκολον θέσιν ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῆς ἀγωγῆς, ἣν ὀφείλουσι νὰ τηρήσωσιν ἐν περιπτώσει σκωληκοειδίτιδος. Ἡ γνῶμη, ἢ συμβουλευούσα νὰ περιμείνωμεν, ἀφίνει εἰς τὴν τύχην πάντας τοὺς κινδύνους, οἷος διατρέχει ὁ ἀσθενὴς κατὰ τὸ ὄξυ στάδιον αὐτῆς· ἄλλως τε εἶναι καὶ ἀδύνατον νὰ ἐπιτύχη τις τὴν ἀσθένειαν ἐν ἀρχῇ, πρῶτον διότι βραδέως πάντοτε προσκαλεῖται ὁ ἰατρός καὶ δευτέρον διότι κατὰ τὴν πρώτην στιγμὴν ἡ διάγνωσις εἶναι δύσκολος. Ἐπομένως εὕρισκεται τις πάντοτε ἀπέναντι περιπτώσεων ὀξείας διαδρομῆς τῆς νόσου.

Σάσις. — Πρὸ τινος καιροῦ παρατήρησα περίπτωσιν σκωληκοειδίτιδος, εἰς ἣν προσεκλήθην τὴν ἡμέραν μετὰ τὴν ἔναρξιν τῆς νόσου. Ἐπαρουσίαζε δὲ αὕτη τὰ κλασικὰ συμπτώματα καὶ ἐθεραπεύετο ἰατρικῶς. Προέτεινα τότε τὴν χειρουργικὴν ἐπέμβασιν, ἀλλὰ καὶ ταύτης μὴ γενομένης δεκτῆς παρὰ τῶν οικείων, ἠναγκά-

σθην καὶ ἐγὼ νὰ περιορισθῶ εἰς τὴν ἰατρικὴν θεραπείαν (διὰ χρήσεως ἐξωτερικῆς εὐθραλείας καὶ ἐσωτερικῆς ποδοφυλλίνης. Ἐν τούτοις ἡ ἀσθενὴς ἰάθη ἐντελῶς.

Γραμμανδάνης. — Πρὸ ἔτους παρατήρησα ἀσθενὴ καὶ ἄλλοτε παθοῦσαν σκωληκοειδίτιδα μετὰ μετεωρισμοῦ τῆς κοιλίας, πόνων, πυρετοῦ μετρίου κτλ. Παρὰ τὰς συστάσεις μου ἵνα μὲνη κλινίης, παρήκουσεν αὐτάς, ἀλλὰ μετὰ πάροδον χρόνου τινὸς προσήλθεν εἰς τὸ νοσοκομεῖον Ἰερεμίου φέρουσα παρὰ τὸν ὄμφαλὸν συριγγίον, δι' οὗ ἐξήρχοντο πύον καὶ κοπρανῶδεις ἴλαι· ἐγένετο δὲ τότε διάνοιξις τοῦ συριγγίου καὶ ἐντερορραγίᾳ, μετ' ὃ τελείως ἰάθη. Ἐν ἄλλῃ πάλιν περιπτώσει σκωληκοειδίτιδος συνεβούλευσα ἐπέμβασιν χειρουργικὴν, ἣτις καὶ ἀπεκρούσθη· οὐχ ἥττον ἢ περιπτώσις ἐληξεν εἰς ἴασιν. Ὅστε ἡ διαγωγὴ δὲν δύναται νὰ ὀρισθῆ ἐκ τῶν προτέρων· ὑπάρχουσι δὲ περιστατικά, ἅτινα λύονται ἄνευ χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως.

Πρόεδρος. — Ἐκ τῶν τελευταίων συζητήσεων φαίνεται ὅτι ἡ σκωληκοειδίτις κατέστη ζήτημα χειρουργικόν, ὃ δὲ δάσας εἰς αὐτὸν χειρουργικὸν χαρακτήρα εἶναι ὁ Dieulafoy. Σήμερον πάντες οἱ χειρουργοὶ εἶναι σύμφωνοι εἰς τοῦτο, ὅτι ἡ σκωληκοειδίτις πρέπει νὰ ἐγχειρῆται, ἀλλὰ κατὰ ποῖον στάδιον; τοῦτο ἀμφισβητεῖται. Καὶ πάλιν ἐπὶ τινων σημείων πάντες εἶναι σύμφωνοι, ὅπως π.χ. ὅταν πρόκηται περὶ ἀποστήματος περαιομένου, διότι τότε πάντες ἀνοίγουσιν αὐτό. Ἐπίσης ὅταν μετὰ τὸ ὄξυ στάδιον, ὁπότε ὁ πυρετὸς ἐκλείπει καὶ μένουσι μικροὶ πόνοι, πάντες σχεδὸν ἐπεμβαίνωσι, διότι ὑπάρχουσι αἱ ἵποτροπαί. Τέλος πάντες εἰσὶ σύμφωνοι ἵνα ἐγχειρῶσι πρὸ συμπτωμάτων γενικῆς περιτονίτιδος, καίτοι τὰ ἀποτελέσματα δὲν εἶναι πάντοτε εὐάρεστα ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιπτώσει.

Κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς νόσου οἱ μὲν ἐπεμβαίνουνσιν ἀμέσως, σκεπτόμενοι ὅτι δὲν δύναται νὰ γινάσκωσιν ἂν ἡ σκωληκοειδίτις θὰ διαλυθῆ, ἂν θὰ δάσῃ γένεσιν εἰς περαιομένον ἀπόστημα ἢ εἰς περιτονίτιδα. Οἱ δὲ προσδοκῶσιν, ἵνα ἐπέμβωσι

κατά την άπυρεξίαν, όποτε ή έγχειρησις είναι σχεδόν ακίνδυνος, διότι δέν υπάρχει φόβος νά μολυνθῆ τὸ περιτόναιον. Ἄλλως τε είναι δύσκολον νά διαγνωσθῆ ή σκωληκοειδίτις ἅμα τῇ ἀναπτύξει αὐτῆς ή και νά προσκληθῆ ὁ χειρουργός εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς. Ἄλλὰ και τούτου δοθέντος, ή έγχειρησις δέν δύναται νά γείνη ἔξω τῶν νοσοκομείων ὑπὸ συνθήκας εὐνοϊκάς.

Ὅσον ἀρροῶ τὰς περιπτώσεις μου, ἄλλοτε περιωριζόμην εἰς τὴν ἱατρικὴν θεραπείαν, ἀλλ' ἀπὸ τινων ἐτῶν προτιμῶ νά έγχειρῶ. Οὐχ ἦττον και νῦν ἐτι σκέπτομαι πρὶν ή προβῶ εἰς έγχειρησιν σκωληκοειδίτιδος, εὐρισκομένης ἐν ἀρχῇ· τούτο μὲν, διότι προσκαλούμεθα συνήθως οὐχὶ ἐνωρίτερον τῆς τρίτης ἡμέρας, τούτο δέ, διότι παρετήρησα πολλάς σκωληκοειδίτιδας, αἰτινες ἐθεραπεύθησαν ἀφ' ἐαυτῶν ριζικῶς και ἄνευ ὑποτροπῆς. Ἐν τινι δέ περιπτώσει ἀπεφασίσαμεν νά έγχειρήσωμεν ἀσθενῆ, παρουσιάζοντα κλυδασμὸν σαφέστατον κατὰ τὸν δεξιὸν εἰλεακὸν βόθρον, ὅτε τὴν ἐπαύριον ἐμάθομεν ὅτι οὐδὲν ἐπέμεινεν ἐκ τῶν συμπτωμάτων τῆς προτεραίας. Ἡ αὐτὴ διάλυσις ἐπῆλθεν ἐν ἐτέρα ἀναλόγῳ περιπτώσει, ἦν ἐπίσης εἶχομεν προορίσει πρὸς έγχειρησιν. Μεταξὺ δέ ἄλλων ἐνεχειρήσαμεν και γυναίκα ἐγκυον, πάσχουσαν ἐκ σκωληκοειδίτιδος, ἥτις και ἰάθη, ἐνῶ ή κύησις ἐξηκολούθησε φυσιολογικῶς.

Μανοηλίδης.— Ἀναφορικῶς πρὸς τὴν σχέσιν τῆς σκωληκοειδίτιδος μετὰ τῆς κήσεως παρετήρησα ἄλλοτε δύο περιπτώσεις, ἂν ή μὲν, ἀποβλέπουσα εἰς ἐγκυον δύο μηνῶν, ἰάθη διὰ λύσεως, ή δέ ἐτέρα εἰς ἐγκυον 6 μηνῶν ἐληξεν εἰς ἐμπύησιν. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἐπίσης διανοιγέντος χειρουργικῶς τοῦ ἀποστήματος, ὅπερ ἦτο περιωρισμένον, ἐπῆλθε κανονικῶς ή ἰασις. Ὅπόθεν ἐξάγεται ὅτι ή ὑπαρξις τῆς σκωληκοειδίτιδος παρά ταῖς ἐγκύοις δέν ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῆς πορείας τῆς ἐγκυμοσύνης και ὅτι ή πρόγνωσις τοῦ νοσήματος δέν ἀποβαίνει σοδαρωτέρα ἐν τούταις περιπτώσεσιν.

Ἐν γένει δέ ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦ

καταλληλοτέρου χρόνου τῆς ἐπεμβάσεως ἐπὶ σκωληκοειδίτιδος, ή ἐν νοσοκομείοις πείρα μὲ ἐδίδαξεν, ὅτι σπανίως προσέρχονται εἰς αὐτὰ οἱ πάσχοντες ἐνωρίτερον τῆς 5ης ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς νόσου. Παρετήρησα δέ ὅτι ὑπὸ τιοῦτους ὄρους ή ἐπέμβασις δίδει σχεδόν πάντοτε κακὰ ἀποτελέσματα και πλείστοι ὕοι ἀποθνήσκουσιν, ἐνῶ βραδύτερον έγχειρούμενοι ἤθελον ἴσως ἐπιζῆσει.

Πρόεδρος.— Κατὰ τὸν Dieulafoy, ή σκωληκοειδίτις είναι δυνατόν νά διαγνωσθῆ ἅμα τῇ ἐνάρξει αὐτῆς διὰ τῶν ἐξῆς τριῶν σημείων, 1^{ον} τῆς ἐπώδυνου κατὰ τὸ σημεῖον τοῦ Mac Burney πίεσεως, 2^{ον} τῆς ἀντιστάσεως τοῦ ἀντιστοίχου κοιλιακοῦ τοιχώματος και 3^{ον} τῆς κατὰ τὴν χώραν ταύτην κατ' ἐπιπολὴν ὑπεραισθησίας. Ὁ Dieulafoy δίδει ἐπίσης προσοχὴν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν οὔρων και ὅταν ὑπάρχη, λέγει, urobiline (οὔροχολίνη) ἐν τοῖς οὔροις, ή περίπτωσης θά λήξῃ εἰς γάγγραιναν ή εἰς γενικὴν περιτονίτιδα και ὀφείλει νά έγχειρηθῆ ὡς τάχιστα.

Ἀνεστορίδης.— Τελευταίως ἐξήτασα τὰ οὔρα πάσχοντος ἐκ σκωληκοειδίτιδος και ἀνεῦρον ἐν αὐτοῖς ἐκτὸς ποσότητός τινος πεπτόνης και ὀζόνης ἱκανὴν ποσότητα ἰνδικάνης. Τὸ σῶμα τούτο προέρχεται ἐκ τῶν ἀποσυνθέσεων, αἰτινες παράγονται ἐν τῷ ἐντερικῷ σωλῆνι, και μοι φαίνεται ὅτι ή ὑπαρξις αὐτοῦ δύναται νά χρησιμεύσῃ ὑπὸ ἔποψιν προγνωστικὴν. Ἐὰν π. χ. μετὰ τὴν χορήγησιν καθαρσίου παρατηρήσωμεν αὐξησιν τῆς ἰνδικάνης ἐν τοῖς οὔροις, τούτο σημαίνει και πρόοδον τοῦ νοσήματος και ἐπομένως ή ἐπέμβασις παρίσταται ἀναγκαία.

Σιώτης.— Τὸ ζήτημα τῆς σκωληκοειδίτιδος χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1896. Μέχρι πρό τινων ἐτῶν ἐγένετο μόνον περὶ τυφλίτιδος και περιτυφλίτιδος λόγος, τὰ δέ συμπτώματα τῆς ἀρχομένης σκωληκοειδίτιδος δέν ἦσαν ἀκριβῶς καθωρισμένα. Τελευταίως ὁ Dieulafoy ἐπαρουσίασε σημεῖα τινὰ (πίεσις ἐπώδυνος κατὰ τὸ σημεῖον τοῦ Mac Burney, ἀντίστα-

σις τοῦ τοιχώματος καὶ πόνος κατ' ἐπιπολὴν) ἐπιτρέποντα τὴν διάγνωσιν ἐν ἀρχῇ τοῦ νοσήματος. Χάρις δὲ εἰς τὰ σημεῖα ταῦτα, ὅταν εὖρωμεν τὸ νόσημα ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ, πρέπει νὰ ἐπέμβωμεν, οὐχὶ δὲ νὰ ἐπαναπαυώμεθα εἰς τὰς φαινομενικὰς βελτιώσεις τῆς σκωληκοειδίτιδος, ὡς ὁ Dieulafoy ἀποκαλεῖ *accalmies traitresses de l'appendicite*. Ἐπαναλαμβάνω ὅτι πρὸ παντὸς ἄλλου ὀφείλομεν νὰ μάθωμεν νὰ διαγινώσκωμεν τὴν σκωληκοειδίτιδα, διότι τί ἄλλο συμβαίνει νῦν ἢ ὅτι ἐκλαμβάνονται συχνάκις ὡς σκωληκοειδίτις πράγματα ὅλως διάφορα.

Γραμμανδάνης. — Παρατήρησα ἄλλοτε ἀσθενῆ, ἧτις ἐπαρουσίαζε πόνους κατὰ τὸν δεξιὸν εἰλεακὸν βόθρον καὶ δυσκοιλιότητα ἀνευ πυρετοῦ. Ἡ διάλυσις ἐπῆλθε κατόπιν καθαρσίου. Προέκειτο ἄρα γε περὶ κοπροστάσεως ἢ περὶ σκωληκοειδίτιδος; Δοθέντος δὲ ὅτι ἄλλοτε αἱ τοιαῦται καταστάσεις ἐθεραπεύοντο διὰ καθαρσίων, ἐρωτῶ ἂν καὶ σήμερον ἐπιτρέπωνται τὰ καθάρσια ἐπὶ σκωληκοειδίτιδος;

Πρόεδρος. — Ἐπὶ σκωληκοειδίτιδος οἱ πλείστοι τῶν ἰατρῶν μεταχειρίζονται τὰ ψυχρὰ καὶ τὸ ὄπιον. Ἐν τούτοις ὁ Ferrand συνέστησε τελευταίως καθάρσια ὑπακτικά καὶ εὐθάλειαν ἀντὶ ὀπίου.

Σιώτης. — Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἰατρικὴν θεραπείαν τῆς σκωληκοειδίτιδος, οἱ ἐν Γερμανίᾳ παραγγέλλουσι κατ' ἀρχὰς μὲν καθάρσιον, εἶτα δὲ ὄπιον εἰς μεγάλας δόσεις, πάγον ἐπὶ τῆς κοιλίας, ἐντελῆ ἀκινήσιαν καὶ ἀποχὴν ἀπὸ πάσης τροφῆς. Ὅταν δὲ πᾶν ἴχνος τῆς ἀσθενείας παρέλθῃ, συμβουλεύουσι τὰ κλύσματα. Ἡ θεραπεία αὕτη τοῦ νοσοκομείου Charité Βερολίνου εἶναι γενικῶς παραδεδεγμένη, διὸ καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν νὰ παρακολουθῶμεν αὐτὴν ὡς δίδουσαν κάλλιστα ἀποτελέσματα, ὡς τοῦτο ἀποδείκνυται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἐν Γερμανίᾳ ὀλιγώτεροι σκωληκοειδίτιδες ἐγχειροῦνται ἢ ἐν Γαλλίᾳ.

Ἀκιστογίδης. — Νομίζω ὅτι ἔνεκα τῆς κοπροστάσεως καὶ τῆς σήψεως τῶν ὀργανικῶν οὐσιῶν, ἐξ ὧν καὶ ἡ ἰνδικάνη ἐν τοῖς οὖροις, τὰ καθάρσια ἐνδείκνυνται.

Πρόεδρος. — Ἐν ὅσῳ ἡ σκωληκοειδίτις ἔχει τοσαύτην ταχύτητα ἐν τῇ ἀναπτύξει αὐτῆς, ὥστε ἐντὸς 24 ὥρῶν δύναται νὰ παρουσιασθῇ ἡ γάγγραινα ἢ διάτρησις, διὰ τῶν καθαρσίων ἐπισπεύδομεν τὴν διάρρησιν καὶ τὴν ἐπινέμησιν τῆς περιτονίτιδος. Φρονοῦμεν ὅτι ἅμα τῇ ἐνάρξει τῆς νόσου τὰ ὑπακτικά δύνανται νὰ δοθῶσι, μετὰ 24 ὅμως ὥρας τὰ καθαρτικά ἀποβαίνουνσι δίστομος μάχαιρα καὶ ὀρείλομεν νὰ προσέχωμεν.

Λιμαράκης. — Προτείνω ὅπως τὸ περὶ σκωληκοειδίτιδος ζήτημα τεθῇ ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει.

Ἡ πρότασις τοῦ κ. Λιμαράκη, ὑποστηριζομένη ὑπὸ τοῦ κ. Σιώτη, γίνεται παμφηφει δεκτῆ.

Ἐπὶ τῶν ἐπιπολαζουσῶν νόσων ὁ κ. Λιμαράκης λέγει ὅτι ἐξακολουθεῖ ἐτι ὑφισταμένη ἐν τῇ Πρωτευούσῃ ἡ γρίπη, ἐπίσης καὶ ὁ τυφοειδὴς πυρετός. Πρὸ μηνός δὲ πάρετρηθήσαν περιπτώσεις ἀνεμοειλογίας. Τέλος εἶναι καλόν, λέγει, νὰ σημειωθῇ ὅτι ἐν Δζέδδα ἀνεφάνησαν κρούσματα πανώλους καὶ ὅτι μία περίπτωσις ἐπαρουσιάσθη καὶ ἐν Μέκκα.

Σιώτης. — Καλὸν ἤθελεν εἶναι, ἂν ἡ Βιολογικὴ Ἐπιτροπὴ προσεπάθει νὰ λάμβάνῃ τὰ ὑγειονομικὰ δελτία, ἅτινα βεβαίως ἔχουσι μεγάλην σημασίαν ὡς πρὸς τὰς ἐπιδημίας καὶ τὴν θνητότητα αὐτῶν.

Λιμαράκης. — Τὰ δελτία ταῦτα, ὡς καὶ πᾶν σχετικόν, νὰ δημοσιεύωνται ἐν ταῖς ἐργασίαις τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς.

Πρόεδρος. — Ἡ πρότασις τοῦ κ. Σιώτη θέλει ληφθῆ ὑπ' ὄψιν καὶ θέλομεν προσπαθῆσαι ν' ἀποκτήσωμεν τὰ ἐν λόγῳ δελτία.

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΜΓ'

3 Μαρτίου 1899.

Προεδρία ΝΟΥΛΗ

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν ὁ κ. **Ἀ. Χρησιδης** παρου-

οιάζει *παρασκευάσμα μήτρας μετά τιτανωδών σωματίων* και λέγει τὰ ἑξῆς:

Κύριοι,

«Γραία 65 ἐτῶν κατέφυγε προχθὲς ἐσπέρας τὰ λοιπθια πνέουσα εἰς τὸ Ἐθνικὸν Νοσοκομεῖον καὶ γθὲς ἐσπέρας ἀπεθίωσεν. Ἡ τελευταία αὐτῆς ἀσθένεια ἦτο πνευμονία τοῦ δεξιοῦ κατωτέρου λοβοῦ. Κατὰ δὲ τὴν νεκροψίαν ἀνευρέθησαν ἱκανὰ ἄξια σημειώσεως. Ἐν τῇ καρδίᾳ παρετηρεῖτο ὅτι τὰ κοιλιοκοιλιακὰ στόμια ἀμρότερα ἦσαν λίαν στενὰ καὶ αἱ βαλβίδες αὐτῶν τόσοσ ἠλλοιωμέναι, ὥστε μάλις τὰ ἔγνη αὐτῶν διεκρίνοντο. Ὑπῆρχεν ἐπίσης χρονία περικαρδίτις. Ἐπὶ δὲ τῆς μήτρας, ὡς βλέπετε, ὑπάρχουσιν οἱ δύο οὔτοι μεγέθους λεπτοκαρού ὀγκίσκοι, κείμενοι ἀνὰ εἰς ἐπὶ τῆς προσθίας καὶ ὀπισθίας ἐπιφανείας τοῦ σώματος τῆς μήτρας ἀμέσως ὑπὸ τὸ περιτόναιον καὶ ἔχοντες σύστασιν ὃ μὲν τιτανωδῆ, ὃ δὲ σαρκώδη. Ὡς πρὸς τὴν παθογένειαν, τὸ πιθανώτερον μοὶ φαίνεται ὅτι τὰ σωματῖα ταῦτα προέρχονται ἐκ καθιζήσεως τιτανωδῶν ἀλάτων ἐντὸς διευρυνθέντων λυμφατικῶν ἀγγείων καὶ ἔχουσιν ἀναλογίαν τινὰ πρὸς τοὺς σιελιθούς κτλ. ».

Μανουηλίδης.— Ἐπεθύμουν νὰ μάθω πᾶς ἦσαν οἱ νεφροί. Τελευταίως, διατρέξας διάφορα συγγράμματα, ἐν οἷς γίνεται λόγος μόνον περὶ ἀλλοτριῶν σωματίων τῆς μήτρας, εἶδον ὅτι γίνεται λόγος μόνον περὶ ἐνδομητριῶν σωματίων, οὐδόλως δὲ περὶ ἐξωμητριῶν. Ἴσως καὶ τὰ σωματῖα ταῦτα παρήχθησαν, ὅπως καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Ψαλῖδα περιγραφέντα, ἐνεκα οὐρικής διαθέσεως. Δὲν φαίνεται νὰ προέρχωνται ἐκ λυμφατικῶν ἀγγείων, οὔτε νὰ πρόκηται περὶ ἰνομυωμάτων ἀποτιτανωθέντων, διότι καὶ ἡ μήτρα δὲν εἶναι ὑπερτραφῆς, ἀπ' ἐναντίας δὲ εἶναι ἀτροφική.

Χρησιθίδης.— Οἱ νεφροὶ ἦσαν φυσιολογικοί, τὸ ἦπαρ ὀλίγον ὑπεραιμικὸν καὶ οὐδὲν ἕτερον ἄξιον σημειώσεως ὑπῆρχεν.

Νούλης.— Ἡ ἀλλοίωσις τῆς δεξιᾶς καρδίας παρουσιάζει ἰδιαίτερον διαφέρον ἐνταῦθα, διότι εἶναι σπάνιον τι. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰ τιτανωδῆ σωματῖα, φρονῶ ὅτι

πρόκειται περὶ ἰνωμάτων ἀποτιτανωθέντων. Ὡς γνωστόν, τὰ ἰνώματα ταῦτα μετὰ τὸ 45^{ον} ἔτος τῆς ἡλικίας ἀρχονται ἀτροφοῦντα καὶ σμικρυνόμενα, πολλακίς ἀπορροφῶνται καὶ τελείως, ἡ δὲ μήτρα δὲν παρουσιάζει τὴν σχετικὴν ὑπερτροφίαν, ἣν εἶχεν ἐν καιρῷ τοῦ σφρίγγους τῶν ὄγκων τούτων.

Ἀκολουθῶς, προκειμένου περὶ τοῦ ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάζει εὐρισκομένου ζητήματος τῆς θεραπείας τῆς συφιλίδος, ὁ κ. Σάσσης ἀναφέρει ἔλκος τοῦ χεῖλους προερχόμενον ἐκ κομμώματος, ἀλλὰ λίαν προσομοιάζοντος πρὸς ἔλκος πρωτοπαθές· ἡ θεραπεία αὐτοῦ ἐπετεύχθη μόνον τῇ χρήσει δόσεων τινῶν ἰωδιούχου καλίου.

Ε. Ἰωάννου.— Ἐνθυμοῦμαι παρόμοιον περιστατικὸν ἀρκούντως σπουδαῖον· ὁ πάσχων ἔφερεν ἔλκος ἐπὶ τοῦ πέους λίαν ὁμοιάζον πρὸς ἔλκος σκληρὸν πρωτοπαθές καὶ ἐν συμβουλίῳ μεθ' ἑτέρου συναδέλφου εἶχε διαγνωσθῆ τᾶ ὄντι ἔλκος σκληρὸν· ἀλλ' ὁ πάσχων ἤδη ἐπέμενεν ὅτι εἶχε πάθει σύφιλι, ἥτις μάλιστα εἶχε διαγνωσθῆ καὶ θεραπευθῆ ὑπὸ διακεκριμένου καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κλ. Μετὰ νέαν λεπτομερῆ ἐξέτασιν ἀνεῦρον κηλίδας λίαν χαρακτηριστικὰς παρελθόντων συφιλιδικῶν ἐξανθημάτων κατὰ τὴν κνήμην καὶ οὕτως ἐπέισθην ὅτι προέκειτο περὶ τριτοπαθοῦς ἐκδηλώσεως. Πράγματι δὲ ἡ χρήσις τοῦ ἰωδιούχου καλίου ἐπήνεγκε ταχέως τὴν ἰασιν τοῦ ἔλκους. Εἶναι φανερὸν πόσῃ σημασίαν ὑπὸ θεραπευτικῆν ἐποψίν ἔχει ἡ διάγνωσις ἐν τοιαύταις περιπτώσεσιν. Ἐν τῇ ἡμετέρᾳ π. χ. ἡτομαζόμεθα νὰ ἐφαρμόσωμεν τὴν κλασικὴν ὑδραργυρικὴν θεραπείαν, ὡς ἐπὶ ἀρχομένης συφιλίδος.

Μανουηλίδης.— Καὶ ἡμεῖς ἔχομεν νὰ μνημονεύσωμεν δύο περιστατικὰ ἀξιοσημείωτα ὑπὸ θεραπευτικῆν ἐποψίν. Ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει προέκειτο περὶ βαρείας συφιλίδος μετὰ ἀτικῶν, ὀφθαλμικῶν καὶ λαρυγγικῶν ἐκδηλώσεων· ἐποιήσαμεν κατὰ πρῶτον τὰς ἐνέσεις κατὰ τὰς συνήθεις δόσεις καὶ ἐπῆλθε βελτίωσις τῶν λοιπῶν ἐκδηλώσεων, πλὴν τῶν τοῦ λά-

ρυγγος· ἡ δὲ ἐξέτασις λαρυγγολόγου ἐβεβαίωσεν τὴν ὑπαρξιν ἐλκῶν· τότε ἐφηρμόσαμεν τὰς ἐντριβάς καὶ διὰ τούτων ἐπῆλθε ταχέως ἡ τελεία ἰασις. Ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει ὁ πάσχων πλὴν τῶν ἄλλων ἦτο καὶ τελείως κωφός, εἶχε δὲ ὑποβληθῆ ἀνωφελῶς εἰς τὰς ἐνέσεις καὶ τὴν χρῆσιν τοῦ ἰωδιούχου καλίου. Ἐφηρμόσαμεν τότε τὰς ἐντριβάς καὶ μετὰ 20 τοιαύτας ἐβελτιώθη καὶ αὐτὴ ἡ κώφωσις σπουδαίως. Ὁφείλομεν τῷ ὄντι καὶ τὴν σήμερον νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι, παρὰ τὰ λεγόμενα, ἡ δι' ἐντριβῶν θεραπεία ὑπερβαίνει πᾶσαν ἄλλην.

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΜΔ'

10 Ματίου 1899.

Προεδρία Μ. ΨΑΛΙΔΑ

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν, ὁ κ. **Ἀπέρης** ἐκτίθησιν ὡς ἐξῆς **τὰ ἐκ τῆς ἐξετάσεως λίθου τῆς φώθῆκης πορίσματα** αὐτοῦ.

Κύριοι,

Ἄξετάσας τὸν λίθον τῆς φώθῆκης, τὸν ὁποῖον μοι ἐνεπιστεύθη ὁ κ. Ἄ. Χρηστίδης, σπεύδω ν' ἀνακοινώσω ὑμῖν τὰ ἀκόλουθα ἀποτελέσματα. Ὁ λίθος οὗτος εἶχε μῆκος 9 χιλιοστομέτρων καὶ διάμετρον 7 χιλιοστομέτρων, χρῶμα δὲ λευκόν. Ἡ ἐπιφάνεια αὐτοῦ ἦτο λεία καὶ σχεδὸν ἀνευ ἀνωμαλιῶν. Ἐζύγιζε 40 ἑκατοστογράμματα (0,40), τὸ δὲ εἰδικὸν αὐτοῦ βᾶρος ἦτο 1,78. Διαίρεσαντες αὐτὸν εἰς δύο, παρατηρήσαμεν ὅτι συνίστατο ἐκ συγκεντρικῶν στρωμάτων οὐχὶ λίαν πυκνῶν, ἰδίως κατὰ τὴν περιφέρειαν. Ἡ σύστασις τῶν περιφερικῶν στιβάδων ἦτο σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου φύσεως ὀργανικῆς (ἐξ ἰνώδους ἰστοῦ). Αἱ δὲ ἐσωτερικαὶ στιβάδες, ὡς καὶ ὀλόκληρος σχεδὸν ὁ λίθος συνέκειτο ἐξ ἀνθρακικῆς φωσφορικῆς καὶ βορικῆς ἀσβέστου, περιείχον ὅμως καὶ ἰκανὴν ποσότητα ὀργανικῶν οὐσιῶν, ὧν ἡ φύσις φαίνεται νὰ εἶναι βλεννίνη (mucine)».

Μετὰ ταῦτα, ἐπὶ τῆς ἡμερησίας διατάξεως, ἦτοι περὶ σκωληκοειδίτιδος, ὁ κ. Ἀπέρης ἐρωτᾷ, ἂν παρατηρήθῃ καὶ παρ' ἡμῖν ὅτι μία τῶν αἰτιῶν τῆς νόσου ταύτης εἶναι οἱ σπόροι τῶν λεμονίων καὶ πορτοκαλίων, ὡς παρατηρήθῃ ἐν Ἀμερικῇ καὶ Ἀγγλίᾳ.

Νούλης.— Ἡ ἰδέα τῆς παρουσίας ἀλλοτρίων σωμάτων ἐν σκωληκοειδεὶ ἀποφύσει ὡς πρὸς τὴν αἰτιολογίαν τῆς τυφλίτιδος κλ. καθ' ἑκάστην ἀπόλλυσιν ἔδαφος, ὅσον αὐξάνει ἢ περὶ τῶν παθήσεων τῆς ἀποφύσεως ταύτης πείρα, διότι σπανίως εὕρισκεται πραγματικῶς ἀλλότριον σῶμα· τοίναντιον οἱ ἐν τῇ σκωληκοειδεὶ ἀποφύσει σχηματιζόμενοι κοπρόλιθοι εἰσι συχνοὶ· ὁσάκις δὲ εὐρεθῆ τι τοιοῦτον, προέρχεται ἐκ συγκριμάτων οὐρικῶν καὶ τιτανωδῶν.

Διμαράκης.— Ὁφείλω νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν ὑμῶν ἐπὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐτέθη τὸ ζήτημα ὑπὸ τοῦ Dieulafoy. Οἱ ἀντιλέγοντες ἢ οἱ συζητοῦντες δὲν ἀπαντᾶσιν εἰς τὸν ζητούμενον σκοπὸν, ὅσοι δὲ κατακρίνουσι τὴν πρότασιν αὐτοῦ περὶ ἐπεμβάσεως, στηρίζονται εἰς τοῦτο, ὅτι, εἰ δὲν διαγνωσθῆ ἐν ἀρχῇ, πρέπει νὰ περιμεινωμεν ἐν τῷ ὄξει σταδίῳ, περιοριζόμενοι εἰς τὴν ἰατρικὴν θεραπείαν, ὡπας ἐπέμβωμεν βραδύτερον. Τοῦτο ὅμως σημαίνει ἐπ' ἀνοδὸν εἰς τὴν ἀρχαίαν μέθοδον· διότι ὡς παρέλθωσι τὰ ὄξεα φαινόμενα καὶ γείνη ἀπόστημα, καὶ ἄλλοτε ἐπενέβαινον. Τὸ ζήτημα λοιπὸν τοῦ Dieulafoy εἶναι πῶς νὰ ἀποφύγωμεν τοὺς κινδύνους τοῦ ὄξεος σταδίου, διότι ἄλλως 25—30% ἀποθνήσκουσιν. Ἐννοεῖ δὲ τὴν κατὰ τὸ πρῶτον ὄξυ στάδιον ἐπέμβασιν, οὐχὶ δὲ τὴν περίοδον, καθ' ἣν πρόκειται περὶ ἀσαφοῦς τοπικῆς ἐκδηλώσεως. Τοῦτο πρέπει νὰ ἀντιληφθῶμεν δεόντως καὶ ἐπὶ τούτου τοῦ σημείου νὰ ἐργασθῶμεν.

Μακρῆς.— Φρονῶ ὅτι, ὡπας σάσωμεν τὸν πάσχοντα ἐκ τῶν κινδύνων τῆς σκωληκοειδίτιδος, τὸ κάλλιστον εἶναι νὰ ἐπεμβαίνωμεν ἅμα τῇ ἀρχῇ, διότι τότε πρὸς τοῖς ἄλλοις τὸ ζήτημα γίνεται καὶ ἀπλούστερον. Ἐὰν περιορισθῶμεν εἰς τὴν ἰατρικὴν θεραπείαν, εἶναι ἀληθές ὅτι τινές

σάζονται άνευ έγχειρήσεως, άλλ' επίσης είναι αληθές ότι και διά τής έπεμβάσεως ήθελον σωθή έτεροι, άποθανόντες άνευ ταύτης. Καθήκον λοιπόν ήμών είναι νά έπεμβαίνωμεν, καθ' όσον δέν υπάρχει και κίνδυνος έκ ταύτης, άρκει νά εκτελεσθή καλώς. Η μικρά μου πείρα διδάσκει ότι, γινομένης άμέσως τής έπεμβάσεως, και τά άποτελέσματα εϊσιν ευνοϊκά. Έπειδή οι χειρουργοί εϊσιν όλιγάριθμοι και τό πλειστον εις Ιατρούς τυγχάνουσιν αι τοιαύται περιπτώσεις, ούτοι δέ δέν είναι έξησκημένοι εις τās έπεμβάσεις, συχνάκις παρέρχεται έκ τούτου πολύτιμος χρόνος.

Νούλης.— Αί έγχειρήσεις, όσάκις έγέροντο έντός τών πρώτων 24—36 ώρων, συχνότερον επέτυχον, ένψ βραδύτερον συχνάκις άπέτυχον. Άφ' έτέρου δέ ή Ιατρική θεραπεία έν τψ όξει σταδίω έδωκε πλείονα καλά άποτελέσματα. Σύν τούτοις υπάρχουν και αι δυσκολίαι τής διαγνώσεως. Ο Tuffier έν τή Société de Chirurgie έμνημόνευσε περιπτώσεως νεάνιδος, ήν έγχειρήσας εύρε πάσχουσαν έκ τυφοειδούς πυρετού.

Διμαράκης.— Υπάρχουσι πολλά νοσήματα, ένθα ή διάγνωσις είναι δυσχερεστάτη· έγκυμοσύναι έξεληθήσαν υπό χειρουργών διασήμων ως όγκοι τής μήτρας κλ. Έάν δέ ή επέμβασις έν τψ όξει σταδίω είναι τόσον θανατηφόρος, αι στατιστικά δέν έδειχθησαν τόσον κατακριτικά. Ο δέ Dieulafoy άκριβώς στηρίζεται επί τοιαύτης στατιστικής, παραβάλλων δέ τήν χειρουργικήν επέμβασιν πρός τήν Ιατρικήν θεραπείαν, έκ τής πρώτης εύρίσκει καλλίτερα άποτελέσματα.

Χ. Χρησιόλης.— Έν τοίς κλινικοίς μαθήμασιν αύτου ό Dieulafoy (1897) λέγει ότι ούδέποτε ειδε καλά άποτελέσματα έκ τής χειρουργικής έπεμβάσεως επί όξειας σκωληκοειδίτιδος, διό και παραγγέλλει νά μη έπεμβαίνωμεν επί όξειών περιπτώσεων, επίσης λέγει ότι ή διάγνωσις είναι δυσχερεστάτη. Όστε πρό τοσοούτον άντιστρατευομένων ιδεών δέν δυνάμεθα νά σχηματίσωμεν σαφή ιδέα.

Μακρής.— Όμολογώ ότι ή διάγνωσις

τής σκωληκοειδίτιδος είναι δύσκολος, καθ' όσον υπάρχουν εις εκεί πολλά όργανα, ή άκριβής όμωσις και μετά προσοχής εξέτασις άγει εύκόλως εις διάγνωσιν. Άλλά και άλλως έχόντων τών πραγμάτων, ή επέμβασις δέν βλάπτει, δύναται μάλιστα νά ή και άφέλιμος ως επί σαλπγγίτιδος ή τυφλίτιδος. Όσον δ' άφορῶ τήν ήμέραν τής έπεμβάσεως, τούτο δύναται νά γείνη και τήν 3ην και τήν 4ην ήμέραν, ένόσω λείπουν αι γενικά φαινόμενα, ότε περιτιή πάσα επέμβασις. Όστε άμεσος επέμβασις είναι τό καλλίτερον, αλλά και βραδύτερον είναι δυνατή.

Νούλης.— Επιθυμῶ νά όρίσω τήν διαφοράν τής κακοηθείας τής μετά 36 ώρας έπεμβάσεως είτε υπάρχουν αι γενικά φαινόμενα είτε μή έν τή τελευταία περιπτώσει ύπαρχούσης συλλογής πύου, ύπάρχει κίνδυνος μή μολυνθή κατά τήν επέμβασιν τό περιτόναιον και προκληθή γενική περιτονίτις, όποτε πάντα τά μέσα εισι μάταια.

Διμαράκης.— Η επί του δέματος τούτου συζήτησις ήρξατο πανταχοῦ από τής τελευταίας ανακοινώσεως, ήν έποίησατο ό Dieulafoy έν τή Άκαδημία τής Ιατρικής τών Παρισίων· ίσως διά τούτο δέν συμφωνεί πρός όσα προηγουμένως έδίδαξεν.

Χ. Χρησιόλης.— Και έν τοίς κλινικοίς μαθήμασι του 1898 αναφέρει πάντοτε επέμβασιν, ούχ ήττον λέγει εις τά πλείστα περιστατικά, όπου επενέβη έν τψ όξει σταδίω, δέν ειχε καλά άποτελέσματα.

Πρόεδρος.— Βεβαίως τό ζήτημα εύρίσκειται έν τή ήμερησία διατάξει τής ύφηλίου. Άληθώς πρώτος έθεσε τό ζήτημα ό Dieulafoy, όστις και άπεδειχθη έν τή περιπτώσει ταύτη ή μάλλον διασώτης τής έπεμβάσεως (interventionniste), και περ παθολόγος αν. Εισήγαγεν όμωσις ιδίαν θεωρίαν περί παθογενείας τής νόσου, ήν και μόνην θεωρεί αληθή, τήν τής άποφράξεως του πόρου (theorie de vases clos), έξ ής βεβαίως πολὺς ό κίνδυνος τής διατρήσεως τής σκωληκοειδούς άποφύσεως και τών έπακολούθων ταύτης. Διό πρεσβείει, ότι πρέπει ν' όφαιρεθῆ αύτη ως τό μόνον σωτήριο μέ-

σον, καὶ ἀναφέρει περιπτώσεις, ἔνθα ἄνευ πολλῶν ἐξωτερικῶν φαινομένων ἢ ἀπόφους εὐρέθη βαίνουσα εἰς γάγγραιναν καὶ αἰτνες, ἀφινόμεναι ἄνευ ἐγχειρήσεως, ἤθελον λήξει κακῶς. Ἄλλοι ὅμως ἐπολέμησαν τὴν θεωρίαν ταύτην καὶ εἶπον ὅτι ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα παραγωγὰ αἰτία τῆς νόσου, ἅτινα δύνανται νὰ παρέλθωσι δι' ἀπλουστέρων ἰατρικῶν μέσων. Διὸ καὶ ἀναμένουσι, καίπερ χειρουργοὶ δεινοί, μέχρις ἐμφανίσεως σημείων τινῶν ἀρισμένων· τοιαῦτα δὲ εἰσι δύο ἢ τρία, δηλαδὴ ὅταν ὑπάρχη δυσαναλογία θερμοκρασίας καὶ σφυγμοῦ (θερμ. 37°—36°,5 καὶ σφυγμ. 130), ὅταν ἡ κοιλία εἶναι μετεωρισμένη καὶ ὑπάρχη ἔλλειψις ἀερίων ἐκ τοῦ ἀπευθυμένου κτλ., τότε ἀμέσως ἐπεμβαίνουσιν.

Σήμερον, καίτοι, χάρις εἰς τὴν ἀντισηψίαν, δυνάμεθα ν' ἀνοίξωμεν τὴν κοιλίαν, δὲν εἶναι ὅμως καὶ ὅλως ἀκίνδυνον τοῦτο, ἰδίως ὅταν ἐγχειρῶμεν ἔξω τοῦ νοσοκομείου ἐν τῇ πόλει· διότι εἴτε ἐξ ἐλλείψεως αὐστηρῶν ἀντισηπτικῶν μέσων ἢ ἄλλως πῶς δύναται νὰ μολυνθῇ τὸ περιτόναιον καὶ τότε τὸ ἀποτέλεσμα νὰ ἦ κακόν. Τέλος εἶναι γνωστὸν μικροβιολογικῶς, ὅτι τὸ πύον ἀποστήματός τινος ἐν ἀρχῇ εἶναι πλέον τοξικόν (virulent) ἢ κατόπιν, ὅπερ δέον νὰ λαμβάνηται ὑπ' ὄψιν ἐν καιρῷ ἐπεμβάσεως. Ὅσον διὰ τὰς πρώτας 24 ἡμέρας, ἐὰν πάντες οἱ ὄροι ᾗσιν εὐνοϊκοὶ (διάγνωσις καλή, αἶθουσα ἐγχειρήσεως καλή, ἀντισηψία τελεία κτλ.), πάντες εἰσι σύμφωνοι ὅπως ἐνεργῶσιν ἀμέσως, τὸ δὲ ἀποτέλεσμα πράγματι εἶναι λίαν καλόν, ἄς ἐπίσης καὶ μετὰ τὴν λήξιν τῶν ὀξέων συμπτωμάτων (à froid). Ὅσον διὰ τὸν Dieulafoy, λέγοντα ὅτι ὄλαι αἱ περιπτώσεις, αἱ μὴ χειρουργικῶς θεραπευόμεναι, λήγουσι κακῶς, νομίζω ὅτι δὲν εἶναι ὀρθόν, ἄς ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν διαφόρων στατιστικῶν καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν ἰδικῶν του.

Ὅσον διὰ τοὺς πυρήνας καρπῶν, εἶναι ἀληθές ὅτι εἶπεν ὁ κ. Νούλης, οὐχ ἦττον καὶ νῦν ἔτι ἡ αἰτιολογία αὐτῆ δρᾶ ἐνίοτε. Ἀναφέρεται ὅτι ἐν τινι περιπτώσει εὐρέθησαν τρίχες ὀδοντοψήκτρας καὶ ἄλ-

λοι πυρήνες. Ἐνθυμούμαι ἰδίως περιπτώσεις ἀσθενοῦς, ὅστις μοι ἔλαχεν, ὅτε ἐσίχναζον εἰς τὴν Ἀστυκλινικὴν Ἀθηνῶν ἐπὶ τοῦ καθηγητοῦ κ. Καραμήτσα. Ὁ πάσχων, λαίμαργος πρώτης δυνάμεως, εἶχε στοιχηματίσει μετὰ τινος ὅπως καταφάγη ὅλα τὰ αὐράμηλα (ἐρίκια), ἅτινα ἔφερον αὐραμηλέα τις καὶ πραγματικῶς εἶχε φάγει ὅλα, καὶ μάλιστα μετὰ τῶν πυρήνων· ἀλλ' ἀσθενήσας ἐκ περιτυφλίτιδος μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀπέθανεν· ἐν δὲ τῇ νεκροψίᾳ εὐρέθησαν ἐν τῷ τυφλῷ ἐντέρω περὶ τὰς 4 ὀκάδας πυρήνων!

Ἀπέργης. — Ἡ παρατήρησις πυρήνων λεμονίων εἶναι πρόσφατος, διότι ἀπῆντησα τοιαῦτα δημοσιεύματα ἐν τοῖς τελευταίοις περιοδικοῖς. Ὑποθέτω ὅμως ὅτι καὶ τὰ ἀλλότρια ταῦτα σώματα προκαλοῦσι τὴν νόσον, ἐὰν ὑπάρχη διάθεσις.

Νούλης. — Ἡ τρύξις, ἢ χολοστεαρίνη κτλ. χρησιμεύουσιν ἄς πυρὴν σωματίων τοῦ τυφλοῦ, ἀλλ' ἄλλης φύσεως σώματά εἰσι σπάνια. Ἄλλως τε ἡ νόσος παρατηρεῖται ἀπὸ τοῦ 10—50^{ου} ἔτους τῆς ἡλικίας, ὅτε ὑπάρχει καὶ ἡ βαλδίς, ἥτις βραδύτερον ἐξαλείφεται. Ὡς πρὸς τὴν ἐπέμβασιν, ὁ Dieulafoy ἐν τῇ τελευταίᾳ συνεδρίᾳ τῆς Ἀκαδημείας λέγει ὅτι πρέπει νὰ γεινῆ ἐν ᾧρα ἐκλογῆς (au temps voulu).

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Ἀ. Χρηστίδης προτείνει, συμφώνως πρὸς τὸν κανονισμόν τοῦ Συλλόγου, δύο μέλη ἀντεπιστέλλοντα διὰ τὴν Βιολογικὴν Ἐπιτροπὴν, τοὺς κκ. **Τιμολόοντα Τριανταφυλλίδην**, ἰατρὸν τοῦ δημοτικοῦ νοσοκομείου Βατοῦμ, καὶ **Βλάμην**, ἰατρὸν ἐν Κρήνῃ.

Ἡ πρότασις ἐγκρίνεται παμφηφεῖ μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΜΕ'

24 Μαρτίου 1899.

Προεδρὶς Μ. ΨΑΛΙΔΑ

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν, ὁ κ. **Μακρῆς** ἀναφέρει περιπτώσιν **ἀποστήματος ὑπὸ τὴν σκληρᾶν**

μήνιγγα άνευ ούθενός φαινομένου ούτε τοπικόσ ούτε γενικόσ, καί λέγει τὰ ἐξῆς :

Κύριοι,

«**Ο πάτχων, άσθενής 30 έτων, είχε τραυματισθή πρό έξαμηνίας κατὰ τὸ μέτωπον, πιθανώς δὲ συνυπῆρχε καί κάτχγμχ τοῦ μετωπιαίου όστοῦ. Βραχύτερον δὲ μετὰ τήν έπούλωσιν τοῦ έξωτερικού τραύματος επήλθεν έξόγκωσις κατὰ τὸ μέτωπον άριστερόθεν καί έρρεεν όλίγον πύον έξ όπῆς τινος συριγγώδους. Ο-θεν υπετέθη ότι υπῆρχε βλάβη τισ τοῦ όστοῦ, ίσως καί άπόλυμα κτλ. καί άπεφασίσθη νά γείνη χειρουργική επέμβασις. Σημειωτέον όμως ότι μέχρι τῆς έγχειρήσεως οὔτε πυρετός υπῆρχεν, οὔτε έγκεφαλικόν τι σύμπτωμα (παράλυσις ἢ άναίσθησία κτλ.). Έγένετο δὲ διπλή ημικύκλιος τομή περι τὸ στόμιον τοῦ συριγγώδους πόρου καί άπεκολλήθη τὸ περιόστειον διά τῆς μήλης. Άλλ' οὔδέν όστοῦν νεκρωθέν εύρέθη' παρετήρησις τισ μόνον, ότι κατὰ τὰς αναπνευστικὰς κινήσεις (ιδίαι κατὰ τήν έκπνοήν) έρρεε μεγχλείτερον ποσόν πύου. Τότε ηιρύνθη τὸ τραύμα περιπλέον καί άφηρεθή μέρος τοῦ μετωπιαίου όστοῦ, ότι παρετηρήθη άμέσως ότι υπό τήν σκληράν μήνιγγα υπῆρχε συλλογή άρθόνου πύου' μετὰ ταῦτα έτχίσθη ἡ μήνιγξ καί έρρευσε πύον περίπου 75 γραμμαρίων, άλλ' οὔδέν έτερον εύρέθη. Άκολούθως επεδέθη άντισηπτικώς καί επήλθεν ἡ ίασις άνευ έκτάχτου τινός επακλουθίματος. Η περίπτωσης αύτη παρουσιάζει τούτο τὸ διχρόνον, ότι άνεπτύχθη πύον υπό τήν μήνιγγα άνευ πυρετοῦ, άνευ έγκεφαλικών φαινομένων καί άνευ κεφαλαλγιών τοπικών. Ο πάτχων οὔτε δυσεντερίαν επαθεν οὔτε προόμοιον τι».**

Έλευθεριάδης.—Ηθελον νά έρωτήσω τόν κ. Μακρήν μή υπῆρχε παλαιά μετωποκολπίτις, έξ ἧς κατὰ τόν τραυματισμόν νά έγεννήθη ό συριγγώδης πόρος πρός τήν μήνιγγα. Ός πρός τὸ ποσόν τοῦ πύου δύναται τισ νά υποθέσῃ μή υπῆρχε διπλή μετωποκολπίτις. Καλόν θά ἦτο, άν έδιδοντο λεπτομέρειαι πρό τοῦ τραυματισμοῦ.

Κελαϊδίτης.—Έπεθύμουν νά προσδιορισθῇ σαφέστερον περι τῆς θέσεως καί τῆς μορφῆς τοῦ συριγγίου, διότι καί έγώ

είδον δύο περιπτώσεις αναλόγουσ, τουτέστιν άνευ έγκεφαλικών συμπτωμάτων.

Μακρῆς.—Ούδεμίαν σχέσιν είχε τό τε συριγγιον καί τὸ άπόστημα μετὰ μετωποκολπίτιδος, διότι ἡ θέσις αὔτων ἦτο όλως έξω, άλλως τε καί ἡ έγχειρήσις απέδειξε τούτο, τὸ δὲ πύον ἦρχετο κατ' ευθείαν έκ τοῦ άποστήματος. Τὸ δὲ συριγγιον ἦτο στενωτάτον μετὰ μικροῦ στομίου, έξ οὔ έξῆρχετο όλίγον πύον. Όσον άφορᾷ τὰς περιπτώσεις τοῦ κ. Κελαϊδίτου, έπεθύμουν νά μάθω, άν υπῆρχε πυρετός.

Κελαϊδίτης.—Βεβαίως υπῆρχε πυρετός, συνυπῆρχον όμως καί δυσεντερία καί πολλαπλά άποστήματα τοῦ ἥπατος, πιθανώς δὲ προήρχετο έκ τούτων' ως πρός τήν έδραν, δέν ένθυμούμαι άκριβώς, ειμή ότι έν μιᾷ περιπτώσει τὸ ένδοκράνειον άπόστημα εύρίσκετο παρά τήν 3ην κοιλίαν τοῦ έγκεφάλου καί είχε μέγεθος φύου, έλειπον δὲ φαινόμενα έγκεφαλικά.

Πρόεδρος.—Έπίσης φρονῶ ότι δέν προέκειτο περι μετωποκολπίτιδος, άφοῦ δέν υπῆρχον σχετικά συμπτώματα, ἡ δὲ έγχειρήσις οὔδέν τοιοῦτον απέδειξεν. Άλλά τὸ πράγμα είναι άπλοῦν' επήλθε τραυματισμός μετὰ κατάγματος, παρασχίσις τισ όστεϊνη ἦτο έπαρκῆς όπως προκαλέσῃ τήν ανάπτυξιν πύου, όπερ διήνοιξεν όδόν καί πρός τὰ ένδον καί πρός τὰ έκτός.

Βλέπομεν δὲ οὔχι σπανίως τοιαῦτας περιπτώσεις άνευ φαινομένων έγκεφαλικών, διότι τὰ τοιαῦτα άποστήματα βαθμηδόν παραγόμενα έθίζουσι τήν περι αὔτα κειμένην έγκεφαλικήν οὔσιαν καί οὔτως οὔδεμία λειτουργική διαταραχή έξωτερικεύεται. Είδομεν π. χ. νεανίαν παθόντα άπόστημα ένδοκράνειον ένεκα άτίτιδος μετὰ τήν άνάτρησιν εύρέθη μέγιστον άπόστημα υπό τήν μήνιγγα, ένῶ έλειπον καί ό πυρετός καί τὰ έγκεφαλικά φαινόμενα.

Μακρῆς.—Βεβαίως τὸ άπόστημα δέν δύναται νά σχηματισθῇ ἡ όπως περιγράφει ό κ. Πρόεδρος, άλλ' υπάρχει καί έτερος λόγος, ότι κατὰ τὸ μέρος εκείνο δέν υπάρχουσιν οὔτε κινητικά οὔτε αισθητικά κέντρα. Ένθυμούμαι νεάνιδα έκ Παπάξ κιοπρού, τρωθεΐσαν υπό καρφίδος κατὰ τήν

βρεγματικήν ἐξοχήν καὶ ὡς ἐπακολούθημα τούτου παθούσαν ἀκριβῶς περιγεγραμμένην παράλυσιν καὶ ἀναισθησίαν τοῦ ὠλενικοῦ νεύρου· ἡ περίπτωσις αὕτη δεικνύει πόσῃν σημασίαν ἔχει ἡ θέσις τῆς κακώσεως.

Ἄκολουθῶς ὁ κ. Πρόεδρος ὑποβάλλει τὸ ζήτημα τῶν ἐπιτολαζουσῶν νόσων.

Κελαϊδίτης.—Ἀπὸ τινος παρατηρῶ πολλὰς περιπτώσεις κοκκίτιδος εἰς διαφόρους συνοικίας ὑπὸ μορφὴν καλοήθῃ, ἀλλὰ χαρακτηριστικὴν, τουτέστιν ἄνευ βρογχίτιδος καὶ ἄλλων ἐπιπλοκῶν. Ἡ ἡλικία τῶν παιδιῶν ποικίλλει μεγάλως. Πιθανὸν δὲ ν' ἀναπτυχθῇ προσεχῶς ἐπιδημία τις, ἂν δὲν ἀνεπτύχθῃ εἰσέτι.

Μακρῆς.—Ἐπιθυμῶ καὶ ἐγὼ νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν τῶν συναδέλφων ἐπὶ τοῦ ἐπιτολάζοντος τυφοειδοῦς πυρετοῦ. Ἔχω ὑπὸ θεραπείαν δύο περιπτώσεις, ἕτερος δὲ συνάδελφος ἀναφέρει ὅτι ἔχει 8 περιπτώσεις. Αἱ ἰδικαί μου περιπτώσεις χαρακτηρίζονται διὰ τὴν βαρείαν αὐτῶν μορφὴν.

Νούλης.—Ἐπιθυμῶ νὰ εἶπω τινὰ περὶ τῆς γαστρικῆς μορφῆς τῆς γρίπης, ἰδίως δὲ περὶ τῆς σχέσεως αὐτῆς πρὸς τὴν σκωληκοειδίτιδα. Ὁ Faisans τελευταίως ἐν τῇ Société de Biologie ἀνέφερεν ὅτι ὑπάρχει σχέσις τῆς γρίπης πρὸς τὴν σκωληκοειδίτιδα. Ἀπὸ τῆς τελευταίας δεκαετίας ἠῤῥησαν αἱ περιπτώσεις τῆς σκωληκοειδίτιδος. Ἐνθυμούμαι καὶ ἐγὼ ὅτι κατὰ τὴν ἐν Ἰωαννίνοις διαμονὴν μου ἦσαν σπάνια αἱ τοιαῦται περιπτώσεις. Ἀκριβῶς δὲ ἀπὸ δεκαετίας ἀπέβησαν συχνότερα αἱ ἐπιδημιαὶ τῆς γρίπης.

Μανουηλίδης.—Ὁ κ. Μακρῆς παρατηρεῖ ὅτι αἱ περιπτώσεις τυφοειδοῦς πυρετοῦ, ἅς ἔχει ὑπὸ θεραπείαν, παρουσιάζουσι βαρείαν μορφὴν, ἐξ οὗ ὑποθέτει ὅτι ἡ νόσος αὕτη κατ' αὐτὰς ἔχει βαρείαν πορείαν. Ὁφείλω νὰ σημειώσω ὅτι αἱ δύο περιπτώσεις, ἅς ἔχω ὑπὸ θεραπείαν ἀπὸ τινος, δὲν ἐπικυροῦσι τὰς σκέψεις αὐτοῦ· ἀμφοτέραι αἱ περιπτώσεις (ἡ μὲν ἐν Γαλατῇ, ἡ δὲ ἐν τῷ Πέραν) εὐρίσκονται ἤδη περὶ τὸ τέλος, ἡ δὲ καθόλου ἐξέλιξις τῆς νόσου ἐγένετο

ἡπίως, διότι καὶ ἡ θερμοκρασία ἀνέκαθεν μετρία οὔσα ἤρξατο καταπίπτουσα ἀπὸ τῆς 12ης ἢ 14ης ἡμέρας. Πλὴν τῶν δύο τούτων περιπτώσεων ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ χειμῶνος παρετήρησα ἑτέρας 6, αἵτινες πᾶσαι καλῶς ἀπέληξαν καὶ ἂν τινες ἦσαν τόσον καλοήθει, ὥστε οὔτε ψυχρὰ λοιπὰ μετεχειρίσθην.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν γρίπην, σημειώτεον ὅτι καθαρὰν γαστροεντερικὴν μορφὴν ἐπαρουσίασε κυρίως κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ χειμῶνος, ἐνῶ βραδύτερον παρετηρήθησαν καὶ προσβολαὶ τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων ἐν ταῖς πλείσταις τῶν περιπτώσεων. Πρὸ τινων μηνῶν παρετήρησα ἅπαζ τὴν γαστροεντερικὴν μορφὴν ἄνευ πυρετοῦ, μᾶλλον δὲ μετὰ ὑποθερμίας· ἡ γλῶσσα ἦν ἀκάθαρτος καὶ ξηρά, αἱ δυνάμεις καταβεβλημένοι καὶ ἐν γένει ἡ φυσιολογία τοῦ πάσχοντος ἐδείκνυε βαρείαν λοιμώξιν. Τέλος, ὡς πρὸς τὴν σχέσιν ταύτης πρὸς τὴν σκωληκοειδίτιδα, τελευταίως, ὡς γνωστόν, ὁ ἐν Λυῶν καθηγητῆς Τριπριετ ἀπεφάνητο ὅτι συχνάκις ἡ σκωληκοειδίτις εἶναι ἀποτέλεσμα γενικῆς λοιμώξεως τοῦ ὀργανισμοῦ, ἀναφέρων καὶ ἄλλων σοφῶν γνώμας, ἰδίως δὲ ῥώσσου ἱατροῦ, ὅστις, παρατηρήσας πολλὰς περιπτώσεις σκωληκοειδίτιδος ὑπὸ τοιοῦτου ὄρους, φρονεῖ ὅτι ἡ σκωληκοειδίτις λαμβάνει ἐνίοτε ἐπιδημικὸν χαρακτήρα.

Ἀπέρης.—Πρὸς ἐξήγησιν τῆς ἐπιδημικῆς μορφῆς τῆς σκωληκοειδίτιδος δὲν δύναται νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἡ γρίπη δίδει τὴν ἀφορμὴν ὑπαρχούσης τῆς διαθέσεως;

Σγουρδαῖος.—Πρὸ τινος ἔτυχεν ἡμῖν ἀσθενῆς, παρουσιάζων κατ' ἀρχὰς τὰ συμπτώματα γρίπης ὑπὸ γαστρικὴν μορφὴν, τουτέστιν ἐμέτους, διάρροϊαν. Ἀκολουθῶς ἠῤῥησεν ἡ θερμοκρασία καὶ ἀνεφάνησαν πόνοι κατὰ τὴν χώραν τοῦ τυφλοῦ ἐντέρου· τότε δὲ εὐρομεν πάντα τὰ κλασικὰ συμπτώματα τῆς σκωληκοειδίτιδος. Ἐφηρμόσθησαν ὁ πάγος καὶ ἡ εὐθάλεια καὶ τὴν 12ην πάντα τὰ συμπτώματα ἐξέλιπον· ὁ πυρετὸς ἐκυμαίνετο περὶ τοὺς 38°,5. Ἀλλὰ τὴν 18ην ἡμέραν πάλιν ἐμετοὶ καὶ πόνοι δεξιόθεν καὶ τὰ λοιπὰ εἰρημένα συμπτώ-

ματα καὶ πάλιν ἡ αὐτὴ θεραπεία καὶ ἰασις. Ἴδου περίπτωσις, ἐν ἣ συνδέονται στενωῶς τὰ συμπτώματα κοιλιακῆς γρίπτης καὶ σκωληκοειδίτιδος.

Κελαϊδίτης. — Ἐπεθύμουν νὰ ἐρωτήσω τοὺς κ. συναδέλφους, ἂν παρετηρήθη καὶ παρ' ἡμῖν κατὰ τὴν τελευταίαν μεγάλην ἐπιδημίαν ὅ,τι ἐγνωμάτευσεν ὁ Faisans. Ἐγὼ τοῦλάχιστον ὀφείλω νὰ βεβαιώσω, ὅτι καὶ τότε καὶ κατὰ τὴν ἐρετεινὴν ἐπιδημίαν δὲν παρετήρησα περίπτωσιν σκωληκοειδίτιδος κατόπιν γρίπτης. Ὅθεν τὸ ζήτημα τοῦτο ὀφείλει ἔτι νὰ μελετηθῆ.

Σγουρδαίος. — Βεβαίως δὲν ἔχομεν περιπτώσεις ἰκανὰς πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης τοῦ Faisans, ἀναφέρω ὅμως τὴν γνώμην τοῦ κ. Εὐθυβοῦλη, ὅστις ἀπεφήνατο πολὺ πρότερον, ὅτι ἐν τῷ γαλλικῷ νοσοκομείῳ τοῦ Πέραν προηγήθη πολλάκις ἡ γρίπη τῆς σκωληκοειδίτιδος.

Μανουηλίδης. — Βεβαίως δὲν εἶναι λελυμένον ζήτημα τοῦτο, ἀλλὰ φαίνεται πᾶν ὅτι καὶ ἡ γρίπη δύναται ἐνίοτε νὰ δώσῃ γένεσιν εἰς σκωληκοειδίτιδα.

Ὡς αἰτίαν σπανίαν σκωληκοειδίτιδος ἐπιθυμῶ ἐπίσης ν' ἀναφέρω τὴν φυματίωσιν, περίπτωσιν δὲ φυματιώδους σκωληκοειδίτιδος παρετήρησα ἄλλοτε κατὰ τὴν νεκροψίαν μικρᾶς κόρης ἐν τῇ παιδιατρικῇ κλινικῇ τῆς Λυών· προέκειτο περὶ ἀσθενοῦς, παραμεινάσης ἐν τῇ κλινικῇ περὶ τοὺς δύο μῆνας καὶ ἀποθανούσης ἐκ φυματιώσεως πνευμονικῆς. Κατὰ τὴν ἐν τῇ κλινικῇ ἐξέτασιν εἶχομεν παρατηρήσει ἐν τῇ δεξιῷ εἰλεακῷ βόθρῳ ὄγκον εὐκίνητον καὶ ἀνώδυνον, ἀναπτυχθέντα ἄνευ ὀξέων φαινομένων. Κατὰ τὴν νεκροψίαν εὗρομεν σκωληκοειδῆ ἀπόφυσιν μεγέθους τριῶν περιπτου δακτύλων καὶ πλήρη πύου· τὸ πρὸς τὸ τυφλὸν ἔντερον στόμιον αὐτῆς ἦτο πεφραγμένον, κατὰ δὲ τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν ὑπῆρχον φυματιώδεις ἐξελακώσεις. Ἐπὶ τοῦ γεινιάζοντος περιτοναίου τῆς εἰλεακῆς χώρας οὐδεμία παρετηρεῖτο ἀντίδρασις, οὔτε προσφύσεις ὑπῆρχον. Ἐκ τούτων συμπεραίνει τις ὅτι αἱ φυματιώδους φύσεως σκωληκοειδίτιδες χαρακτηρίζονται κυρίως διὰ τῆς ἀπουσίας

τῶν ὑποκειμενικῶν συμπτωμάτων καὶ δέον ν' ἀναζητῶνται ἐπιμελῶς ἵνα μὴ παρέρχωνται ἀπαρατήρητοι.

Μαυρῆς. — Πράγματι φαίνεται ὅτι ὑπάρχει σχέσις μεταξὺ γρίπτης καὶ σκωληκοειδίτιδος, ἀναφέρονται δὲ περιπτώσεις γρίπτης καὶ σκωληκοειδίτιδος ἐν τῇ αὐτῇ συνοικίᾳ. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰς παρατηρήσεις τοῦ κ. Κελαϊδίτου σημειωτέον ὅτι πάντοτε ὑπῆρχον αἱ σκωληκοειδίτιδες ἐν Κωνσταντινουπόλει, φαίνεται μόνον ὅτι ἄλλοτε δὲν ὑπῆρχε τόσον διαφέρον ὅσον τὴν σήμερον ὡς πρὸς τὴν πάθησιν ταύτην, ὥστε νὰ ἐλκυσθῆ ἡ προσοχὴ τῶν συναδέλφων.

Μανουηλίδης. — Ὁ κ. Κελαϊδίτης εὕρσκει τὸ ζήτημα τῶν σχέσεων τῆς γρίπτης πρὸς τὴν σκωληκοειδίτιδα ὡς ἀβάσιμον. Ἡμεῖς τοῦναντίον θεωροῦμεν αὐτὸ λογικώτατον καὶ ἀπὸ θεωρητικῆς ἀπόψεως, ἀφοῦ ἤδη ἄλλοι συνάδελφοι ἀναφέρουσι περιπτώσεις, ἐπικυρούσας αὐτὸ κλινικῶς. Πράγματι οὐδεὶς ἄγνοεῖ ὅτι ἡ σκωληκοειδῆς ἀπόφυσις εἶναι πλουσιωτάτη εἰς λεμφικὸν ἴσθον παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ, παρὰ δὲ τισὶ ζώοις, ὡς ὁ κόνικλος, τὸ μέρος τοῦτο ἀποτελεῖ τελείαν ἀμυγδαλὴν. Οὐδόλως λοιπὸν παράδοξον, ἐὰν ἐπὶ γενικῆς τινος λοιμώξεως ἢ καὶ γαστροεντερικῆς, ὡς ἐπὶ γρίπτης, τὸ μέγα τοῦτο λεμφικὸν προπύργιον προσβάλληται καὶ δίδῃ γένεσιν εἰς σκωληκοειδίτιδα.

Ἀκολουθῶς ὁ κ. **Πρόεδρος**, λαβάν τὸν λόγον, ἀνακοινοῖ τὰ ἑξῆς:

Κύριοι,

« Ἐγὼ νὰ ἐκθέσω ὑμῖν τρεῖς περιπτώσεις, ἅς τελευταίως ἔτυχε νὰ παρατηρήσω καὶ αἰτινες διαφέρουσιν ἰδίως ὑπὸ διαγνωστικὴν ἔοψιν τῆς ἐν λόγῳ παθήσεως.

Τὴν πρώτην περίπτωσιν παρετήρησα πρὸ μηνός, ἦτο δὲ σκωληκοειδίτις τυπικὴ μετὰ πυρετοῦ, ἐμέτων καὶ πόνων καὶ ὡς πρὸς τὴν θεραπείαν ὑπέδειξα ὅτι πιθανῶς θὰ γείνη ἀνάγκη χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως· οἱ περὶ τὸν ἀσθενῆ, δειλιᾶσαντες καὶ πρὸ τῆς πιθανότητος τοιαύτης θεραπείας, προτεκάλεσαν ἐτέρους συναδέλφους, αἰτινες, θεραπεύσαντες ἰατρικῶς

ἐπέτυχεν τὴν ἰασιν· οὐχ ἤττον χθές ἔμαθον παρὰ τοῦ θεραπευτοῦ συναδέλφου, ὅτι ἐπιμένει εἰσέτι ἴχνος τι, τουτέστιν ὅταν περιπατῇ ὁ ἀσθενής, αἰσθάνεται πόνον ὀχληρὸν κατὰ τὴν χώραν τῆς σκωληκοειδοῦς ἀποφύσεως· διὸ ὑπάρχει καὶ πλείων διάθεσις πρὸς ἐγχείρησιν παρ' αὐτῷ.

Εἰς ἐτέραν περίπτωσιν, θεραπευομένην ὑπὸ ἐτέρου συναδέλφου προσεκλήθη εἰς συμβούλιον, εἶχον δὲ παρέλθει 36—40 ὥραι ἀπὸ τῆς εἰσβολῆς, ἥτις ἐπῆλθε διὰ ῥίγους ἰσχυροῦ, θερμοκρασίας 40° καὶ πόνου χαρακτηριστικοῦ κατὰ τὸν δεξιὸν εἰλεακὸν βόθρον. Ἐδόθη καθάρσιον καὶ τὸ ἐσπέρας ἦτο ἀπύρετος. Τὴν ἐπομένην ὁμως πάλιν ῥίγος ἰσχυρὸν καὶ θερμοκρασία 39°, ὅτε ἐγένετο καὶ τὸ συμβούλιον. "Ὅλα τὰ συμπτώματα ἦσαν χαρακτηριστικά· 39°, 8, πόνος, ἀντίστασις τῆς εἰλεακῆς χώρας, ἔμετοι τινες κτλ. Πάλιν ἐγένετο λόγος περὶ χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως καὶ οἱ περὶ τὸν ἀσθενῆ ἐφάνησαν ἀρκούντως πρόθυμοι. Τὴν ἐπιούσαν ὁμως πάντα ἐξέλιπον, πλὴν ἐλαφροῦ πόνου κατὰ τὴν πίεσιν. Σήμερον δὲ εἶναι ἐντελῶς καλά.

Ἡ τρίτη περίπτωσις ἀναφέρεται εἰς νεάνιδα 22 ἐτῶν, κάτοικον Ταταούλων· καὶ ἐνταῦθα προσεκλήθη εἰς συμβούλιον, διότι ὑπῆρχε διγχογνωμία τῶν θεραπευτῶν συναδέλφων. Δύο ἡμέρας μετὰ τὴν ἐναρξιν τῆς ἐμμήνου ῥύσεως ἐπῆλθεν αἰφνης πόνος καὶ διεκόπη ἡ ῥύσις, τοῦτο δὲ ἐνεκα κοπώσεως καὶ ψύξεως (εἶχε πλύνει τὴν προτετραίαν). Εἰς τῶν συναδέλφων εἶχεν εὖρει τὸ ἦπαρ ὀλίγον τι ἐξωγκωμένον καὶ τινα πλευριτικά φαινόμενα, ἡ δὲ ἀσθενής ἐνετόπιζε τὸν πόνον μᾶλλον πρὸς τὴν ἥπατικὴν χώραν, ὅπερ ἐπέβαλε διὰ γνῶσιν ἥπατικοῦ νοσήματος· ἕτερος ὁμως συνάδελφος εἶχεν ἀποφανθῆ περὶ σκωληκοειδίτιδος. Τότε προσεκλήθη καὶ ἐγώ, δὲν εὖρον ὁμως τὸ ἦπαρ ἐξωγκωμένον, ἡ ἀσθενής ἐπίσης δὲν ὠρίζε σαφῶς τὰ ὑποκειμενικά συμπτώματα, τὸν δὲ πόνον ἀνεύρομεν ἐν τῷ εἰλεακῷ βόθρῳ· ὅθεν εἰ καὶ τὰ ἄλλα συμπτώματα ἦσαν ἀσαφῆ, ἔκλινα μᾶλλον πρὸς τὴν σκωληκοειδίτιδα καὶ τὴν ἀνάλογον θεραπείαν. Ὅπιον μὲν εἶχε δοθῆ, πάγον δὲ δὲν ἐδέχθησαν οἱ περὶ τὸν ἀσθενῆ· ὅθεν περιωρίσθημεν εἰς τὴν ἐπίθεσιν ψυχρῶν ἐπιθεμάτων. Σήμερον δὲ μανθάνω παρὰ τοῦ πρώτου

συναδέλφου, ὅτι πρόκειτο περὶ χολολίθων, διότι ἀπεπάτησεν ἡ ἀσθενής χολολίθους, καὶ τώρα εἶναι ἐντελῶς καλά.

Μανουηλίδης.—Ἐπεθύμουν νὰ μάω ἂν ὁ δεύτερος ἀσθενής ἔπαθε καὶ ἄλλοτε ἐλειογενεῖς πυρετοὺς καὶ ἂν κατὰ τὴν προσβολὴν ταύτην ἔλαβε κινήνη. Ἐνθυμοῦμαι ἀσθενῆ ἐκ τοῦ παρελθόντος θέρους, ὅστις, πλὴν τοῦ πυρετοῦ, εἶχε πόνον ἰσχυρὸν κατὰ τὸν εἰλεακὸν βόθρον καὶ σπλῆνα ἐξωγκωμένον, ἰάθη δὲ τάχιστα ἅμα τῇ χρήσει κινήνης.

Πρόεδρος.—Καὶ οἱ τρεῖς ἀσθενεῖς προσεβλήθησαν ἄνευ προηγουμένης γρίπης· ὁ πρῶτος ἀποτόμως, εἶχε δὲ καὶ προηγουμένως κατὰ καιροῦς πόνους εἰλεακοῦς, οὓς ἐθεράπευε διὰ καθαρσιῶν. Ὁ δεύτερος ἔπαθε πυρετοὺς πρὸ 25 ἐτῶν, ἄλλ' εἶχε σπλῆνα ὀλίγον ὑπὲρ τὸ φυσιολογικὸν μέγεθος, ἐδόθη ὁμως καὶ κινήνη ἐκ 2 γραμμαρίων ἐν δυσὶν ἡμέραις· πιθανὸν νὰ συνέβη ὅπως σκέπτεται ὁ κ. Μανουηλίδης. Ὁ ἀσθενής οὗτος ἰάθη τελείως, οὐχ ἤττον καὶ τὰ συμπτώματα σκωληκοειδίτιδος ἦσαν λίαν χαρακτηριστικά.

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΜΣ'

31 Μαρτίου 1899.

Προεδρία Μ. ΨΑΛΙΔΑ

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν, ὁ κ. **Γατρόπουλος**, λαβὼν τὸν λόγον, ἀνακοινεῖ τὰ ἐξῆς:

Κύριοι,

α' Ἐπιθυμῶ νὰ ἐκθέσω ὑμῖν περίπτωσιν αἰμορραγικοῦ γλαυκώματος τοῦ ἀριστεροῦ ὀφθαλμοῦ μετ' ἐξωφθαλμίας καὶ ἐπιφορᾶς, ἰαθειῶν δι' ὀφθαλμοτομίας καὶ ἐξαιρέσεως τοῦ βλεφαρικοῦ δακρυοποιοῦ ἀδέενος.

Ἀναμνηστικόν.—Ὁ πάσχων Ἀντ. Φ., ἐκ Τήνου καταγόμενος, ἐτῶν 42 καὶ ὑπάλληλος τῶν Ἀνατολικῶν Σιδηροδρόμων, τὸ θέρους τοῦ 1897 ἠσθάνθη αἰφνης ὅτι ὁ ἀριστερὸς ὀφθαλ-

μός αὐτοῦ ἔβλεπεν ἐλαττωματικῶς καὶ ἰπτά-
μεναι μυῖαι ἐπαρουσιάσθησαν εἰς τὸ ἀριστερὸν
ὀπτικὸν πεδίου· κατὰ τὰ ἄλλα ὁ ὀφθαλμὸς
εἶχε κλλῶς, τουτέστιν οὔτε ἐρυθρότης, οὔτε
ἐρεθισμός, οὔτε δακρυόρροια, οὔτε φωτοφοβία
παρετηροῦντο ἐν αὐτῷ. Μετὰ 3 περίπου μῆ-
νας παρετήρησεν ὁ πάσχων ὅτι ἡ ὄρασις τοῦ
ὀφθαλμοῦ τούτου ἐξηλείφθη τελείως καὶ πάλιν
ἀνευ ἐτέρων φαινομένων· μετὰ ἐτέρους
ὅμως τρεῖς μῆνας ἀνεφάνησαν αἰφνης πόνοι
βύθιοι ἐν τῷ ὀφθαλμῷ καὶ ἠρεθίσθη οὗτος με-
γάλως, μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας οἱ πόνοι ἐγέ-
νοντο σφοδρότατοι ἐπεκτεινόμενοι εἰς ὅλην τὴν
ἰσχυρὰν κογχικὴν χώραν καὶ ἐβασάνιζον
ὀρθωδῶς τὸν πάσχοντα, μὴ ἐπιτρέποντες αὐ-
τῷ οὔτε νὰ φάγη οὔτε νὰ κοιμηθῇ. Τότε
ἠναγκάσθη νὰ παραιτήσῃ τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ
καὶ νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν πρωτεύουσαν ὅπως συμ-
βουλευθῇ ὀφθαλμίατρον. Ὁ πρῶτος, ὃν συνε-
βουλευθῆ, προέτεινεν αὐτῷ τὴν ἐξόρυξιν τοῦ
πάσχοντος ὀφθαλμοῦ ὡς τὸ μόνον μέσον πρὸς
σωτηρίαν. Τότε συμβουλευθῆ καὶ δεύτερον,
ὅστις προέτεινεν αὐτῷ ἐγγείρησιν τινα πρὸς
καταπραΰνσιν τῶν πόνων. Ἠράγματι δέ, ὑπο-
στάς αὐτήν, ἀπηλλάγη τῶν σφοδρῶν πό-
νων· ἀλλ' ὁ ἐρεθισμὸς τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ μι-
κροὶ πόνοι περιοδικοὶ μετὰ αἰσθήσεως βάρους
διετηροῦντο πάντοτε μέχρι τῆς 18 Αὐγούστου
1898, ὅτε προσήλθεν εἰς ἡμᾶς.

Ἡ ἡμετέρα ἐξέτασις ἔδωκε τὰ ἐξῆς ἀξία
σημειώσεως: Ὁ πάσχων εἶναι ἐκ τῶν ἀρκούν-
τως μεγαλοφθάλμων, οὐχ ἦττον ἀμέσως διέ-
κρινέ τις, ὅτι ὁ ἀριστερὸς ὀφθαλμὸς προέβαλλε
πολύ περισσότερον τοῦ δεξιῦ ὀφθαλμοῦ. Σύν-
τούτοις τὸ ἀνώτερον βλέφαρον δὲν ἐλειτούργει
ἐλευθέρως, διότι ἡ ἀνύψωσις αὐτοῦ ἐγένετο
ἰτελῶς καὶ μετὰ τινος ἀγῶνος· τούτο ὅμως
ἰδύνατο νὰ ἐξηγηθῇ καὶ ἐκ τοῦ ἐρεθισμοῦ ἢ
μᾶλλον ἐκ τῆς ἐξέως, ἣν εἶχεν ἀποκτήσει ὁ
πάσχων νὰ καμύμῃ τὰ βλέφαρα τοῦ ἀριστεροῦ
ὀφθαλμοῦ, ἀρ' ὅτου ἤρξατο νὰ ἀλγῇ. Πρὸς
τούτοις ὁ ὀφθαλμὸς οὗτος ἐφαίνετο διηνεκῶς
ἰγρός, ἀλλ' ἀνευ οὐδενὸς ἐκκρίματος οὔτε βλεν-
νώδους οὔτε πυώδους, τούτο δὲ ἦτο τὸ ἀπο-
τέλεσμα τῆς διηνεκοῦς δακρυόρροιας, ἐξ οὗ
καὶ τὰ γελία τῶν βλεφάρων, ἰδίως δὲ ὁ ἔξω
κανθὸς εἶχον ἐλαφρὰν τινα ἐρυθρότητα ἐκζε-
ματώδη. Ὁ ἐπιπεφυκὴς τῶν βλεφάρων ἦτο

ἐντελῶς φυσιολογικός, ἐπίσης δὲ καὶ ὁ τοῦ
βολβοῦ, ἀλλ' ὁ τελευταῖος εἶχε χροιάν κιτρι-
νωπὴν, ὡς ἐπὶ ἐλαφροῦ ἰκτέρου, ἐξωγκωμέναι
δὲ καὶ κισώδεις τινὲς φλέβες ἐπὶ τοῦ ἐπιπε-
φυκότος καὶ ὑπ' αὐτὸν τοῦτον διέτρεχον κατὰ
διαφόρους διευθύνσεις ἀκτινηδὸν ἀπὸ τῆς περι-
φερείας τοῦ κερατοειδοῦς, ὡς ἀπὸ κέντρου,
ὑποδεικνύουσαι τὴν διαταραχὴν τῆς φλεβώ-
δους κυκλοφορίας τοῦ προσθίου τμήματος τοῦ
βολβοῦ. Ὁ κερατοειδὴς ἔφερεν ἐν τῷ κέντρῳ
λευκῶμα παχὺ καὶ κιτρινωπὸν, ὅπερ προήλθε
πιθανῶς ἐκ σκληρύνσεως τοῦ παρεγχύματος
αὐτοῦ κατὰ τὴν μοῖραν ταύτην ἕνεκα τῆς δυσ-
τροφικῆς καταστάσεως τοῦ βολβοῦ. Ὁ πρόσθιος
θάλαμος ἦν λίαν ἀβαθής, ἡ ἴρις ἠτροφηκυῖα
καὶ ἡ κόρη, οὐσα συνήθων διαστάσεων, κανο-
νικὴ καὶ ἀκίνητος, ἐκρύπτετο ὀπισθεν τοῦ λευ-
κώματος, πλαγιόθεν ὅμως διεκρίνετο ὅτι ἦτο
λευκὴ, πιθανῶς ἕνεκα ἐξιδρωμάτων ἢ καταρ-
ράχτου τιτανώδους ἢ καὶ σκληρύνσεως τοῦ
προσθίου περιφακίου. Ἡ ἐνδοφθάλμιος πίεσις
λίαν ἠϋξημένη, ὑπὲρ τοὺς + 2. Ἐπὶ δὲ τοῦ
σκληρωτικοῦ, ἄνωθεν τοῦ κερατοειδοῦς καὶ
ἀπέναντι τῆς καταφύσεως τοῦ τένοντος τοῦ
ἀνωτέρου ὀρθοῦ βλέπει τις μέλαιναν κηλίδα,
προερχομένην πιθανῶς ἐκ τῆς παρακεντήσεως,
δι' ἧς πρὸ μηνῶν κατεπραΰνθησαν οἱ σφοδροὶ
πόνοι.

Ὁ πάσχων παρεπονεῖτο εἰσέτι διὰ πίεσιν
ἐνδοφθάλμιον, βάρους διηνεκῆς καθ' ὅλον τὸ
ἀριστερὸν ἤμισυ τοῦ μετώπου καὶ μετρίους
περιοδικούς πόνους ἐνδοφθαλμίου καὶ περικογχ-
χικούς μετὰ συνεχοῦς ἀϋπνίας, διὸ καὶ ἠσθάνε-
το ἑαυτὸν ἀνίκανον πρὸς πᾶσαν ἐργασίαν.

Ὁ δεξιὸς ὀφθαλμὸς εἶναι τελείως ὑγιὴς καὶ
ἐμμέτρως.

Θεραπεία. Στηριχθέντες ἐπὶ τοῦ τρόπου τῆς
παραγωγῆς τοῦ γλαυκώματος, ὠρίσαμεν τὴν
διὰ γωνίαν αἰμορραγικοῦ γλαυκώματος καὶ
λαβόντες ὑπ' ὄψιν τὴν κατάστασιν τοῦ προ-
σθίου θαλάμου, προέβημεν εἰς τὴν δι' ὀφθαλ-
μοτομίας Θεραπείαν. Ἐδέησε δὲ νὰ ἐνεργήσω-
μεν δις τὴν ἐγγείρησιν ταύτην. Ἡ πρώτη
ἐγένετο τῆ 21 Αὐγούστου 1898. Ὁ ἀσθενὴς
τὴν ἐπομένην ἡμέραν ὠμολόγει ζωηρῶς τὴν
λίαν ἐπαίσθητὴν ἀνακούφισιν. ἦν ἠσθάνθη
ἀμέσως μετὰ τὴν ἐγγείρησιν καὶ ὅτι ἐκοιμήθη
ὑπνον ἐκτάκτως ἡσυχον καὶ διαρκῆ. Τοῦτο

ἐξηκολούθησε καθ' ὅλην τὴν ἐφθήμερον ἀποθεραπείαν καὶ ἀκολούθως ἐπὶ δύο ἐβδομάδας, καθ' ἃς εἶχεν ἀφαιρέσει τὸν ἐπίδεσμον καὶ ἔζη σχεδὸν ἄνευ προφυλάξεως. Παρετήρει τις μόνον ὅτι ἡ δακρυόρροια ἐπέμενεν εἰσέτι, εἰ καὶ κατὰ τι ὀλιγώτερον ἢ πρὶν, ὁ δὲ ὀφθαλμὸς, καίτοι εὐχρυστέρος, δὲν εἶχεν ἀποκτήσει φυσιολογίαν ὑγιᾶ οὔτε ὁ τόνος ἤτο τελείως φυσιολογικός. Ὅτε αἰφνης τὴν 21^{ην} ἡμέραν (11 Σεπτεμβρίου 1898) ἐπῆλθον πόνοι σφοδρότατοι, ὅπως καὶ ἄλλοτε πρὸ ἐξαμηνίας, ὡς λέγει ὁ πάσχων. Διὸ ἠναγκάσθημεν νὰ ἐνεργήσωμεν καὶ δευτέραν ὀφθαλμοτομίαν, ἐν νῶ ἔχοντες ἅμα τῇ παύσει τῶν πόνων καὶ τῇ ἀποθεραπείᾳ νὰ δοκιμάσωμεν καὶ μίαν ἱριδεκτομίαν, ἣτις εἰσέτι παρ' οὐδενὸς εἶχεν ἐκτελεσθῆ παρ' αὐτῶ, εἰ καὶ ἡμεῖς δὲν προσεδοκῶμεν πολλὰ ἐξ αὐτῆς. Ἀμφότεραι αἱ ὀφθαλμοτομίαι ἐγένοντο κατὰ τὴν ἔσω παρείαν τοῦ βολβοῦ, ἡ μὲν ἄνωθεν τῆς ἐτέρας καὶ παραλλήλως τῶ ὀριζοντίῳ μισημυριῶ.

Τὸ ὑπὸ τὸν ἐπιπεφυκότα κατὰ τὰς ἐγχειρήσεις ταύτας ἐκχεόμενον ὑγρὸν ἤτο ὕδαρὲς καὶ μέλαν ὡσπερ μελάνη, ὡς δὲ βραδύτερον ἀντελήφθημεν, εἶχε τὴν ιδιότητα νὰ διαχέηται μετὰ καταπληκτικῆς ὀρμῆς πρὸς τοὺς πέριξ ἰστούς. Πράγματι δὲ μετὰ τὴν ἀποθεραπείαν ἔκαμνεν ἰδιάζουσαν ἐντύπωσιν ἡ μελανωπὴ χροιά μεγάλης ἐκτάσεως τοῦ δέρματος τοῦ ἄνω βλεφάρου πρὸς τὸν ἔσω κανθόν, τοῦθ' ὅπερ δὲν ὑπῆρχε πρότερον· ἐπὶ τέλους ὅμως δι' ἐπισταμένης ἐξετάσεως ἐπίστημεν ὅτι τὸ ἐκχεόμενον ἐκ τοῦ βολβοῦ ὑγρὸν διεχέιτο βαθμηδὸν διὰ τοῦ περιβολθείου συνεκτικοῦ ἰστοῦ πρὸς τὸ ἄνω κόλπωμα τοῦ ἐπιπεφυκότος καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὸν ὑποδόρειον συνεκτικὸν ἰστὸν τοῦ βλεφάρου· ἀπλοῦν βλέμμα ἐπὶ τῶν μερῶν ἐκείνων ἐδείκνυε σαφῶς τὴν ὁδὸν τῆς πρὸς τὸ δέρμα διαχύσεως.

Ἡ ἔκχυσις μελανωποῦ ὑγροῦ, μάλιστα τόσον διαχυτικοῦ καὶ ὑποδεικνύοντος ὅτι καὶ τὸ ὑέλῳδες ὑγρὸν εἶχε τὴν αὐτὴν χροίαν καὶ σύστασιν, ἤτο ἐπίσης σπουδαία ἀπόδειξις ὅτι ἐπανειλημμέναι ἀφθονοὶ αἱμορραγίαι συνέβησαν ἐν τῶ βολβῶ καὶ οὕτως ἐπήνεγκον τὴν ἐμφάνισιν τῶν γλαυκωματικῶν φαινομένων¹.

1. Ὡς γνωστὸν, τὴν αὐτὴν παρατήρησιν ἐποιήσαμεν

Ἀκολούθως μετὰ τρεῖς ἐβδομάδας ἐδοκιμάσαμεν νὰ ἐκτελέσωμεν καὶ τὴν ἱριδεκτομίαν, ἀλλ' οὐδὲν ἐπετύχομεν ἔνεκα τῆς στενότητος τοῦ προσθίου θαλάμου καὶ τῶν προσφύσεων τῆς ἱριδος. Εὐτυχῶς τὸ ἀποτέλεσμα τῆς δευτέρας ὀφθαλμοτομίας ὑπῆρξε τέλειον, διότι ταχέως ὁ ὀφθαλμὸς πρᾶξυνθείς ἀπέκτησε τόνον φυσιολογικὸν καὶ κατὰ τι κατώτερον (—1 περίπου), ἡ ὄψις αὐτοῦ ἐβελτιώθη μεγάλως καὶ ἡ κατὰστασις αὐτῆ ἐξηκολούθει ἐπὶ δύο περιποῦ μῆνας αἰεὶ βελτιουμένη.

Ἀλλὰ μεθ' ὅλα ταῦτα ὁ ὀφθαλμὸς οὕτος πολὺ ἀπέειχε τοῦ νὰ ἔγῃ τὴν αὐτὴν ἐξωτερικὴν ὄψιν, οἷαν καὶ ὁ ἕτερος, διότι ἀρ' ἐνὸς μὲν προεξείχε πλέον τούτου, τὸ δὲ ἄνω βλέφαρον δὲν ἀνῆρχετο ἀρκούντως, ὥστε νὰ καταστήσῃ ὄρατὸν τὸν κερατοειδῆ ὀλόκληρον. ἀρ' ἐτέρου δὲ ἡ δακρυόρροια δὲν εἶχε παύσει εἰτέτι τόσον, ὥστε ὁ πάσχων νὰ θεωρῆ ἑαυτὸν καὶ ταύτης ἀπηλλαγμένον. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἐξητάσαμεν μετὰ μείζονος προσοχῆς τὸ δακρυοποιοῦν σύστημα τοῦ ὀφθαλμοῦ τούτου καὶ παρατηρήσαμεν ὅτι ἐν τῶ ἔξω κανθῶ ὁ δακρυοποιοὺς ἀδὴν προεξείχεν ὑπὲρ τὸ σύνθετες ἤτο ὑπερτραφῆς καὶ μέχρι τινὸς ἐφαίνετο δυσχεραίνων τὴν πρὸς τὰ ἔξω στροφὴν τοῦ βολβοῦ. Τούτου ἔνεκα ἐσκέφθημεν ὅτι, ἂν ὁ πάσχων ἐστερεῖτο τοῦ ἀδένοιο τούτου, οὐδὲν εἶχε νὰ χάσῃ, ἐνῶ ἤθελεν ἀπαλλαγῆ ἀσφαλῶς τῆς ὑπερεκκρίσεως τῶν δακρυῶν. Ἴσως δὲ ἡ ἐξαίρεσις τοῦ ἀδένοιο τούτου ἤθελεν εἶχε καὶ ἄλλως ἀγαθὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ὀφθαλμοῦ. Μὴ ὁ δακρυακὸς ἀδὴν νευρολογικῶς δὲν συνδέεται στενῶς μετὰ τῶν συμπαθητικῶν κέντρων, ἐξ ὧν, ὡς ὑπὸ πολλῶν

καὶ ἐν ἐτέρᾳ ἀναλόγῳ περιπτώσει, ἣν περιεγράψαμεν ἄλλοτε ἐνταῦθα ("Ὁρα ἐργασίας Βιολ. Ἐπιτρ. Συνέδρ. 19 Φεβρουαρίου 1897, σελ. 36). Ὁφείλω μόνον ἐνταῦθα νὰ διορθώσω μίαν ἀνακρίθειαν, ἣτις παρεστέρησεν ἐν τῶ ἀναμνηστικῶ τῆς περιπτώσεως ἐκείνης, προελθούσαν ἐξ ἀνακριδοῦς ἐκθέσεως τῶν παρελθόντων παρ' αὐτῆς τῆς πασούσης, ὅπερ ἄλλως τε συγνάκις συμβαίνει. Ἐπιμειώθη λοιπὸν ἐκεῖ, ὅτι μετὰ ἄλλων εἶχεν ἐκτελεσθῆ καὶ ἡ ἐξαίρεσις ὑποχώματος, ἐγχείρησις ἄλλως τε μὴ συμβιβαζομένη μετὰ τῆς ἐν λόγῳ παθήσεως. Ἀλλ' ὡς βραδύτερον κατώρθωσα νὰ ἐξακριβώσω ἐξ αὐτοῦ τοῦ βιβλίου τῶν ἀρρώστων τοῦ νοσοκομείου, ἐνθα ἐνοτήθη, εὐρέθη ὅτι εἶχε γείνει μόνον ἀπλή ἱριδεκτομία ἀντιγλαυκωματικῆ.

υποτίθεται, εξαρτάται και η ανάπτυξις εξοφθάλμου και γλαυκώματος;

Ὅθεν προτείνουμεν τῷ πάσχοντι και νέαν ἰγχειρῆσιν ἀκίνδυνον ἄλλως, ὅπως ἀπαλλαγῆ τοῦλάχιστον ἐκ τῆς δακρυορροίας, τούτου δὲ δεγθέντος, ἐξετελέσαμεν τὴν ἐξαιρέσιν τῆς βλεφαρικῆς μοίρας τοῦ δακρυοποιοῦ ἀδένοσ (15 Νοεμβρίου 1898).

Μετὰ μιᾶς δὲ ἐβδομάδος ἀποθεραπείαν, ἀραιρηθέντος τοῦ ἐπιδέσμου, πλὴν τῆς ὀλοσχεροῦς παύσεως τῆς ἐπιφορᾶς, ἐντύπωσιν ἐποίησιν ἡμῖν και τοῖς περὶ τὸν πάσχοντα ἢ ὄλωσ νέα ἐξωτερικὴ ὄψις τοῦ ὀφθαλμοῦ και εὔρωμεν ὅτι ὁ ὀφθαλμὸς οὔτος, παύσας τοῦ νὰ προεξέξη, ὡς πρὶν, εἶχεν ἀποκτήσει ἀκριθῶς τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ δεξιῦ ὀφθαλμοῦ. Μετὰ τῖνα δὲ καιρὸν και τὸ ἄνω βλέφαρον ἐγένετο ἐλευθερώτερον και ὁ βολθὸς ἀπώλεσε τὴν κίτρινωπὴν και ἐρυθρωπὴν φυσιογνωμίαν. Ἐκτοτε ὁ ὀφθαλμὸς ἔχει καλῶς και ὁ βολθὸς παρουσιάζει κατάστασιν ἀνεπίδεκτον ὑπερμέτρου ἀξήσεως τοῦ τόνου, διότι ὑπάρχει και βλθμὸς τῆς ὑποτονίας (περίπου—1) στασίμου. Ἐν γένει δὲ ἡ κατάστασις αὐτοῦ ἐμπνέει ἡμῖν τὴν πεποιθῆσιν ὅτι θέλει διατηρηθῆ οὔτω διαρκῶς».

Μπίστης.—Ἡ κλινικὴ εἰκὼν, ἣτις παρέχεται ἐν τῇ ἀξιολόγῃ ἐκθέσει τοῦ κ. Ἰατροπούλου, ἀντιστοιχεῖ, καθ' ἡμᾶς, τῷ τύπῳ δευτερογενοῦς γλαυκώματος ἐνεκα καθολικῆς ὀπισθίας συνεχείας κατ' ἀκολουθίαν ἱριτιδος. Διὰ τῆς ἐπισχέσεως τῆς κοινωρίας μεταξὺ ὀπισθίου και προσθίου θαλάμου, εἰς τρόπον ὡστε τὰ ἐνδοφθάλμια ὑγρά νὰ ἐπέχωνται ἐν τῷ ὀφθαλμῷ και ν' ἀπαθῶσι τὴν ἱριδα πρὸς τὰ πρόσω, ἀποφράσσεται ἡ κυρία περὶ τὸν κερατοειδῆ πρὸς ἀτέκκρισιν ὁδὸς, ὅθεν και ἡ ἀνάπτυξις τοῦ δευτερογενοῦς γλαυκώματος. Ἐὰν δὲ κατόπιν ἐνεκα ἀλλοιώσεων τῶν ἀγγείων ἐπέλθῃ ρῆξις τῆς αὐτῶν, τότε ἔχομεν και ἐκχυσιν αἵματος ἐν τῷ ὑελάδει σάματι. Ὁ τύπος ὅμως οὔτος δὲν εἶναι και ὁ τύπος τοῦ αἱμορραγικοῦ γλαυκώματος, ὡς περιγράφουσιν αὐτὸ οἱ συγγραφεῖς. Ἐν τῇ μορφῇ ταύτῃ προηγείται ἀμφιβληστροειδίτις αἱμορραγικὴ και μετέπειτα ἀναπτύσσεται τὸ γλαύκωμα ὑπὸ τὴν κλι-

νικὴν εἰκὼνα τοῦ πρωτογενοῦς φλεγμονώδους γλαυκώματος μετὰ διαστολῆς τῆς κόρης και λοιπῶν φαινομένων και οὐχὶ μετὰ προσφύσεων. Ἐν τῷ αἱμορραγικῷ γλαυκώματι ἡ ἱριδεκτομία οὐχὶ μόνον ἀνωφελῆς, ἀλλὰ και ἐπιβλαβῆς δύναται νὰ ἦ. Ἡμεῖς ἐν τῷ περιγραφέντι τύπῳ τοῦ κ. Ἰατροπούλου θὰ ἐποιοῦμεν τὴν ἱριδεκτομίαν, ἵνα ἡ μεταξὺ προσθίου και ὀπισθίου θαλάμου κοινωρία ἀνασχηματισθῇ. Τὴν ὀπισθίαν σκληροτομίαν ποιοῦμεν, ὅταν ὁ πρόσθιος θάλαμος ἦ λίαν στενὸς και ἐπομένως ἡ εἰσαγωγὴ ἐργαλείων πρὸς ἱριδεκτομίαν οὐχὶ κατορθωτῆ. Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἐξετελέσαμεν σκληροτομίας ἐπὶ περιπτώσεσιν τινων.

Ὡς πρὸς δὲ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ δακρυοποιοῦ ἀδένοσ σημειοῦμεν ὅτι ἔχομεν ἐκτελέσει μερικὴν και καθολικὴν τοῦ ἀδένοσ ἐξαιρέσιν. Ἐν τινι δὲ περιπτώσει ἡ καθολικὴ ἐξαιρέσις δὲν ἐπήνεγκε και λίαν ἐπαισθητὴν ἐλάττωσιν τῆς ἐκκρίσεως τῶν δακρῶν. Φαίνεται ὅτι τὸ ὑπὸ τῶν διαφορῶν ἐν τῷ ἐπιτεφυκῳτὶ ἀδένων ὑγρὸν ἦν τῶσούτον, ὡστε ἡ ἔλλειψις τῶν δακρῶν δὲν ἦτο ἐπαισθητῆ.

Ἰατρόπουλος.—Βεβαίως αἱ σκέψεις τοῦ κ. Μπίστη εἰσὶν ὀρθόταται, ὅσον ἀφορᾷ τὴν γένεσιν τοῦ δευτερογενοῦς γλαυκώματος και τὸ δυνατόν ὑστερογενῶν ρῆξεων αἱμοφόρων ἀγγείων ἐν τῷ ὑελάδει σάματι, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἤρκεσε νὰ ὀρίσωμεν τοιαύτην διάγνωσιν ἀν και ἐν γένει ὑπάρχη τι τὸ ὑποθετικὸν ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, διότι δὲν εἶδομεν τὰ πάντα ἰδίως ὀφθαλμοῖς, οὐχ ἦττον τὸ ἀναμνηστικὸν και ἡ πορεία ἔχουσιν ἰκανὴν σαφήνειαν. Ἡ αἱμορραγικὴ ἀμφιβληστροειδίτις ἐν ἀρχῇ περιορίζεται συνήθως νὰ ἀλλοιώσῃ ὀλίγον τὴν ὕρασιν, βραδύτερον διὰ νέων αἱμορραγιῶν καταστρέφει αὐτὴν τελείως και ἀκολούθως δι' ἐτέρων αἱμορραγιῶν ἐντὸς χρονικοῦ διαστήματος, μεγάλως ποικίλλοντος, ἀναπτύσσεται τὸ γλαύκωμα πάντοτε σφοδρότερον τοῦ δευτερογενοῦς. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰς προσφύσεις, σημειωτέον ὅτι και ἐπὶ αἱμορραγικοῦ γλαυκώματος, ἐὰν διαρκέσῃ τοῦτο ἐπὶ τῖνα καιρὸν,

ἐπέρχονται σοβαραὶ ἀλλοιώσεις τοῦ προσθίου τμήματος τοῦ βολβοῦ (προσφύσεις τῆς ἱριδος καὶ θολώσεις τοῦ κερατοειδοῦς καὶ τοῦ φακοῦ). Ἄφ' ἐτέρου ὅμως ἐπὶ ἱριτιδος καὶ συνεχειῶν οὐδέποτε ἐκλείπει τελείως πᾶσα αἰσθησις φωτὸς οὔτε τόσον ταχέως οὔτε πρὸ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ γλαυκώματος· ἐπὶ τοιοῦτου δὲ ἐπιγενοῦς γλαυκώματος οἱ πόνοι ὑπολείπονται πολὺ κατὰ τὴν ἔντασιν τῶν τοῦ αἱμορραγικοῦ ἢ ὀξυτέρου καὶ αἰφνιδίου, ἐπίσης καὶ ἡ ἐκ ῥήξεως ἀγγείων τινῶν ἔκχυσις αἵματος οὐ μόνον σπανία, ἀλλὰ καὶ ἀνεπαρκῆς κατὰ τὸ ποσὸν ὅπως χρώση ζωηρῶς μέλαν τὸ ὑελῶδες σῶμα, ἀφοῦ καὶ ἐπὶ σκληροτομίας γνησίων δευτερογενῶν γλαυκωμάτων ἐκχέεται ὑγρὸν σχεδὸν ἄχρουν.

Ἄλλ' ἀσχέτως πρὸς ταῦτα ἡ περίπτωσις αὕτη παρουσιάζει πρὸς τοῖς ἄλλοις τοῦτο τὸ διαφέρον, ὅτι ἡ ὀφθαλμοτομία, ἢ ἐξετελέσθη ὑφ' ἡμῶν, ἔδρασεν ἀσφαλῶς καὶ μονίμως, ἐνῶ οὐδὲν ἠλπίζετο ἐκ τῆς ἱριδεκτομίας, ἥτις καὶ δοκιμασθεῖσα πρὸς μείζονα ἀσφάλειαν ἀπέτυχε κυρίως ἔνεκα τῆς στενότητος τοῦ προσθίου θαλάμου. Τῶ ὄντι παρὰ τῶ ἡμετέρῳ ἀσθενεῖ ἡ ἐπελθοῦσα μεταβολὴ εἶναι τοσοῦτον ζωηρὰ καὶ σαφῆς, ὥστε δύναται νὰ προφητεύσῃ τις ὅτι ὁ ὀφθαλμὸς οὔτος καὶ εἰς τὸ μέλλον ἀδύνατον νὰ πάθῃ πλεόν προσβολὴν γλαυκωματικῆν.

Ὡς πρὸς τὴν ἐξαίρεσιν τοῦ δακρυοποιοῦ ἀδένος σημειωτέον, ὅτι ἐγένετο τοῦτο οὐχὶ πρὸς ἀποξήρανσιν τῶν δακρύων, ἀλλὰ πρὸς ἐλάττωσιν τῆς ὑπερεκκρίσεως, διότι οἱ δακρυακοὶ ἀγωγοὶ ἐλειτούργουν ἀρκούντως καλῶς. Διαφέρει δὲ κυρίως διὰ τὸ ἀποτελεσμα, ἦτοι τὴν ὑποχώρησιν τῆς ἐξωφθαλμικῆς καταστάσεως τοῦ ἐν λόγῳ ὀφθαλμοῦ.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. **Μπίστης** ἐκθέτει δύο περιπτώσεις ἀλλοτρίων σωμάτων ἐν τῷ προσθίῳ θαλάμῳ. Ἡ πρώτη ἀφορᾷ παῖδα, ὅστις κατὰ τινα βίαιαν κίνησιν εἰσῆγαγεν εἰς τὸν πρόσθιον θάλαμον τὴν γραφίδα αὐτοῦ, φέρουσαν ἐπὶ τῆς αἰχμῆς τυχαίως καὶ μικρὸν τεμάχιον χάρτου. Ἡ τρῶσις τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐγένετο κατὰ τὴν περιφέ-

ρειαν τοῦ κερατοειδοῦς. Ἐπὶ τῇ πρώτῃ ἐξετάσει τοῦ πάσχοντος παρετηρεῖτο λευκωπὸν σωματίον ἐπικαθήμενον ἐπὶ τοῦ προσθίου περιφακίου ἐν τῷ κέντρῳ τῆς κόρης καὶ λίαν προσομοιάζον πρὸς θόλασιν τοῦ περιφακίου τούτου· οὐδὲ ἦτο δυνατόν νὰ ἀναγνωρίσῃ τις ὅτι ἡ λευκὴ ἐκείνη κηλὶς συνέκειτο ἐκ χάρτου, καίτοι τὸ ἀναμνηστικὸν ῥητῶς ἐβεβαίουν τὴν ὑπαρξίν αὐτοῦ, ἀφοῦ καὶ οἱ περὶ τὸν πάσχοντα εἶχον παρατηρήσει ὅτι τὸ σωματίον ἠωρεῖτο κατὰ τὰς πλαγίας κινήσεις αὐτοῦ. Κατὰ τὴν ἐγχείρησιν εἰσῆγαγε λαβίδα κατάλληλον καὶ συνέλαβε τὸ λευκὸν σωματίον, ὅπερ εὔρεθῆ ὄντως ἐκ χάρτου συνιστάμενον, ἀλλὰ καὶ ἠλλοιωμένον μεγάλως ἔνεκα τῆς διηθήσεως.

Ἡ δευτέρα περίπτωσις ἀφορᾷ ἄνδρα πεντηκονταετῆ, ὅστις ἐπὶ μῆνα σχεδὸν ἐθεραπεύετο διὰ τραυματικὴν ἱριτιδα ἀνευ ἀποτελέσματος· τότε οὔτος προσῆλθεν εἰς τὸ νοσοκομεῖον Ἰερεμίου καὶ ὑπεβλήθη εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ κ. Μπίστη, ὅστις, θεραπεύων τὴν ἱριτιδα καὶ τὸ ὑπόπουν, παρετήρησε βραδύτητα βελτιώσεως, ἐξετάσας δὲ ἐπισταμένως διὰ μεγεθυντικοῦ φακοῦ ἀνεγνώρισεν ἐν τῷ τραύματι μέλαν τι σημεῖον, ὅπερ ἀνεγνώρισθη ἀμέσως ὡς ἀλλότριον σῶμα καὶ ὑπετέθη μάλιστα ὅτι ἦτο βλεφαρίς τις, εἰσδύσασα κατὰ τὸν τραυματισμὸν ἐν τῷ προσθίῳ θαλάμῳ. Πράγματι δέ, ἐνεργηθείσης τομῆς μικρᾶς ἐν τῷ κερατοειδεῖ, τῇ βοηθείᾳ καὶ τοῦ κ. Πανάδη, ἐξήχθη ἡ βλεφαρίς. Μετὰ τὴν ἐξαγωγήν ταύτης ἡ ἰασίς ἦν κανονικὴ καὶ ταχεῖα.

Ἡ περίπτωσις αὕτη, ἐπάγεται ὁ κ. Μπίστης, ἔχει σημασίαν ὡς πρὸς τὴν αἰτιολογίαν τῶν κύστεων τῆς ἱριδος· τουτέστι διὰ τῆς ἐν τῷ προσθίῳ θαλάμῳ εἰσδύσεως καὶ ἐντοπίσεως ἐν τῇ ἱριδι ἢ βλεφαρίδος δύναται νὰ δύσῃ ἀφορμὴν εἰς τὴν ἀναπτύξιν κύστεως τῆς ἱριδος, νόσου σπανίας καὶ δεομένης πρὸς γένεσιν αὐτῆς ἐπιθελίου. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ὑπάρχει ἐπιθήλιον ἐν τῇ ἱριδι, παραδέχονται οἱ συγγραφεῖς τὴν ἐξῶθεν εἰσαγωγήν, ὡς διὰ τῆς εἰσδύσεως τῆς βλεφαρίδος μετὰ τοῦ βολβοῦ, καὶ

τὸ εἰσαγόμενον ἐπιθήλιον κατάγεται ἐκ τοῦ κερατοειδοῦς, εἰσδύον κατ' αὐτὸν τὸν τραυματισμόν.

Εἶτα ὁ κ. **Α. Χρησιδης** ἐκθέτει περίπτωσιν **πνευμονίας παιδικῆς μετὰ πυρετοῦ, ἔχοντος τύπον διαλείποντα**, ἐνῶ ὑπῆρχον ἅπαντα τὰ λοιπὰ τοπικὰ φαινόμενα τῆς γνησίας πνευμονίας, τουτέστιν ὁ ἀσθενὴς 11 ἐτῶν) ἔβηχεν, ἐδυσπνόει καὶ ἀπεχρέμπετο οὐχὶ σκωριόχροα, ἀλλὰ λευκὰ, ἀφρώδη καὶ ἐνέχοντα κηλίδας αἵματος, ὅπως συμβαίνει συνήθως εἰς τοιαύτας περιπτώσεις, ὡς τοπικὰ δὲ φαινόμενα εἶχε πόνον ἐν τῇ σπληνικῇ χώρᾳ, ἀμβλύτητα ἐν τῷ ἀριστερῷ κάτω λοβῷ μετὰ χαρακτηριστικοῦ βρογχικοῦ φυσήματος. Ἡ νόσος διήρκεσε τὸ ὅλον 7 ἡμέρας καὶ διὰ κρίσεως ἐλύθη.

Μακρῆς. — Ἐπεθύμουν νὰ μάθω, ἂν ἐξητάσθησαν τὰ πτύελα καὶ ἐμπεριεῖχον τὰ τῆς πνευμονίας ἢ ἄλλα μικρόβια. Πράγματι ἡ περίπτωσις εἶναι σπανία, διότι ὁ πυρετὸς συνήθως εἶναι ὅλος διάφορος. Ἐὰν ἐπιβεβαιωθῇ διὰ τῆς μικροσκοπικῆς ἐξετάσεως, ἡ περίπτωσις ἔσται λίαν διδακτικῆ.

Μανουηλίδης. — Ὁ πυρετὸς ἐπὶ τῆς παιδικῆς πνευμονίας δὲν παρουσιάζει τὸν αὐτὸν χαρακτήρα, οἷον ἐπὶ τῶν ἐνηλίκων, διότι ἐπὶ ἐκείνης κυμαίνεται μεγάλως κατ' ἀκολουθίαν καὶ ἡ περίπτωσις αὕτη ὑπάγεται εἰς τὴν κλασικὴν μορφήν.

Νούλης. — Τὸ ζήτημα τῆς γνησίας ἐλάδους πνευμονίας εἶναι εἰσέτι ἄλυτον· ἡ ἐλειογενὴς μίανσις φέρει ἀλλοιώσεις εἰς ὅλον τὸν ὄργανισμόν (συμφορήσεις κλ.), αἵτινες δύνανται νὰ συγχυθῶσιν ἐνίοτε πρὸς ἄλλας ὁμοιομόρφους νοσηρὰς καταστάσεις· ὡς πρὸς τὸν διαλείποντα τύπον τοῦ πυρετοῦ σημειωτέον, ὅτι τὸ τοιοῦτον παρατηρεῖται ἐπὶ βρογχοπνευμονίας τῶν παιδῶν, οὐχὶ δὲ καὶ ἐπὶ γνησίας πνευμονίας.

Μανουηλίδης. — Ἐπαναλαμβάνω ὅτι ὅλα τὰ κλασικὰ συγγράμματα ὅσον τὰ παλαιὰ τόσον καὶ τὰ νεώτερα, ὡς π. χ. τοῦ Strumpel, ἀναφέρουσι περὶ τῆς ἀνωμαλίας τοῦ τύπου τοῦ πυρετοῦ ἐπὶ πνευμονίας τῶν παιδῶν

Μακρῆς. — Πράγματι αἱ παιδικαὶ πνευμονία δὲν παρουσιάζουσιν ὁμαλὴν πο-

ρείαν τοῦ πυρετοῦ, ἀλλ' οὐχὶ τὴν αὐτὴν κλίμακα, οἷαν ὁ κ. Χρησιδης ἐπέδειξεν. Ἐπὶ παιδῶν αἱ ἀνωμαλίας τοῦ πυρετοῦ δὲν συμπύπτουσι καθ' ἄρισμένας ἄρας, ἐντὸς ἄρων μεταβάλλεται πολλακίς, ἐνῶ ἐνταῦθα ὁ διαλείπων χαρακτήρ εἶναι τυπικός.

Α. Χρησιδης. — Τὰ πτύελα δὲν ἐξητάσθησαν, ἠρκέσθημεν δὲ μόνον εἰς τὰ φυσικὰ φαινόμενα τῆς τοπικῆς ἐξετάσεως. Οὐδόλως φρονοῦμεν ὅτι παρουσιάζομεν τι σπανιώτατον, διότι παρὰ παισὶν εἰσὶν ὅλα ἀνώμαλα, οὐχὶ ὅμως καὶ τόσον τυπικά.

Γραμμανδάνης. — Ἐπεθύμουν νὰ μάθω ἂν προηγεῖτο ῥιγὸς τι πρὸ ἐκάστης ὑψώσεως τῆς θερμοκρασίας.

Α. Χρησιδης. — Ὅχι βεβαίως, ἀλλ' ἀκριβῶς διότι πλὴν τοῦ διαλείποντος τύπου τοῦ πυρετοῦ οὐδὲν ἕτερον ὑπάρχει κατὰ τῆς διαγνώσεως τῆς πνευμονίας, παρουσιάζομεν ὡς περίπτωσιν πνευμονίας μετὰ πυρετοῦ, ἔχοντος τύπον ἀσυνήθη.

Τέλος ὁ κ. **Μακρῆς** ἐκθέτει περίπτωσιν Αἰθιοπίδος 20 ἐτῶν ἐπιτόκου, ἣτις ἔνεκα μεγάλης στενώσεως τῆς λεκάνης (μεῖζων διάμετρος 5,5 ὑφεκατομέτρων) μετηνέχθη εἰς τὴν χειρουργικὴν κλινικὴν τῆς Αὐτ. Ἱατρικῆς Σχολῆς καὶ ὑπεβλήθη εἰς τὴν λαπαροτομίαν μετὰ τελείας ὑστερεκτομῆς. Ἡ ἐγχείρησις διεξήχθη καλῶς, ἀλλ' ἡ πάσχουσα δὲν ἐπέζησε, διότι ὀλίγον πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐπεμβάσεως εἶχεν ἐπέλθει ῥήξις τῆς μήτρας καὶ ἀφθονωτάτη αἱμορραγία. Ὅθεν φρονεῖ ὅτι, ἂν δὲν ἐβράδυνεν ἡ ἐγχείρησις, ἡ σωτηρία τῆς πασχούσης ἦτο βεβαία. Διανοιγείσης τῆς κοιλίας, εὗρέθη ἐν τῷ περιτοναίῳ τὸ κατώτερον ἥμισυ τοῦ ἤδη τεθνεώτος ἐμβρύου περιβεβλημένον ὑπὸ τῶν ὑμένων αὐτοῦ. Ἡ ἐξαιρέσις τῆς μήτρας ἀπεφασίσθη διὰ δύο λόγους· 1ον ἔνεκα τοῦ πυρετοῦ, διότι διὰ τῆς ἐξαιρέσεως ἤθελεν ἐκλείψει ταχέως ἡ πηγὴ τοῦ κακοῦ καὶ 2ον ἵνα προληφθῇ νέα κήσις εἰς τὸ μέλλον, ἀφοῦ φυσικὸς τοκετὸς ἦτο ἀδύνατος.

Α. Χρησιδης. — Ἀρὰ γε ἡ ῥήξις δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διαγνωσθῇ πρὸ τῆς ἐγχειρήσεως τῇ βοήθειᾳ τῆς συνεπελθοῦσης αἱμορραγίας;

Μακρής.— Οὐδεμία συμπτωματολογία σαφῆς πρὸς τοῦτο ὑπῆρχεν, ἢ δὲ αἰμορραγία προήλθεν ἐξ ἀποκολλήσεως τοῦ πλακοῦντος.

Πρόεδρος.— Ὡς πρὸς τὴν αἰμορραγίαν, τείνω νὰ κλίνω ὑπὲρ τῆς γνώμης τοῦ κ. Χρηστίδου, διότι πιθανῶς ἡ αἰμορραγία ἤρξατο ἅμα τῇ ἐναρχομένῃ ῥήξει τῆς μήτρας. Ἡ ἀποκόλλησις τοῦ πλακοῦντος ἐπέρχεται μετὰ τὴν κένωσιν τῆς μήτρας, διότι πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται νὰ συσταλῇ ἡ μήτρα.

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΜΖ'

7 Ἀπριλίου 1899.

Προεδρία Α. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν, ὁ κ. **Μανουηλίδης** ἀναγινώσκει ἀνακοίνωσιν **περὶ τοῦ διαλειπόντος τυφοειδοῦς καὶ τυφοελώδους πυρετοῦ**, ἔχουσαν ὡς ἐξῆς:

Κύριοι,

«Ἀφ' οὗ χρόνου, κατὰ τὸν παρελθόντα Αὐγούστον, ἠπατήθη ἐν τῇ διαγνώσει τυφοειδοῦς, ἐκλαθὼν αὐτὸν ἐν ἀρχῇ, ἕνεκα τῆς πορείας τῆς θερμοκρασίας, ὡς ἐλειογενῆ, μετὰ προσοχῆς ἐστράφη πρὸς τὴν μελέτην τοῦ θερμομετρικοῦ διαγράμματος τῶν τυφοειδῶν καὶ ἐλογενῶν, οὓς ἕκτοτε παρετήρησα, σκοπὸν ἔχων ἵνα τὸ ἐπ' ἐμοὶ διευκρινήσω, εἰ δυνατόν, τὸ ζήτημα τῶν σχέσεων αὐτῶν. Ὅθεν σᾶς παρακαλῶ νὰ μοὶ ἐπιτρέψητε ὅπως ἐν εἰδει δοκιμίου ἐκθέσω ὑμῖν τὰ πορίσματα ἐκ τῆς μελέτης μου ταύτης.

1. Ἡ πρώτη μου παρατήρησις, κατὰ Αὐγούστον 1898 γενομένη, ἀφορᾷ εἰς παῖδα ἐξαετῆ παραθερίσαντα ἐν Πριγκίπων. Ὁ παῖς οὗτος οὐδὲν παρουσιάζει τὸ ἰδιαιτέρον ἐν τῇ προηγουμένη παθολογικῇ αὐτοῦ ἱστορίᾳ.

Πέντε ἡμέρας πρὸ τῆς ἐπισκέψεως ἐπαρουσίασε ῥίγη μετὰ πυρετοῦ, ὅστις ἕκτοτε ἐξηκολούθει ὑπὸ τὸν αὐτὸν σχεδὸν τύπον. Εἶχε δηλαδὴ τοῦτο τὸ ἰδιαιτέρον, ὅτι ἡ θερμοκρασία,

ἥτις κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκυμαίνεται μεταξύ 39 καὶ 39,5 κατέπιπτε πρὸς τὴν πρῶταν μέχρι 37^ο. ἡ δὲ κατάπτωσις αὕτη συνωδεύετο ὑπὸ ἀρθόνων ἰδρώτων. Φαινόμενα βρογχιτικὰ δὲν ὑπῆρχον, ὁ σπλὴν ἦν μετρίως διωγκωμένος, αἱ κενώσεις ἦσαν τακτικαὶ ἄνευ ἰδιαιτέρου τινὸς χαρακτῆρος καὶ ἡ διάνοις διευγής. Ἡ γλώσσα ἀκλόητος, οὐδὲν ἐπαρουσίαζε τὸ ἰδιαιτέρον. Ἡ θερμοκρασία ἐξηκολούθησεν ὑπὸ τὸν αὐτὸν τύπον μέχρι τῆς 10^{ης} ἡμέρας, ὅποτε ἤρρισε νὰ λαμβάνῃ τοὺς κλασσικοὺς χαρακτῆρας τῆς τυφοειδοῦς. Συγχρόνως τὰ ἐξανθήματα ἐπαρουσιάστησαν, ἡ δὲ περαιτέρω ἐξέλιξις τῆς νόσου ἐγένετο κανονικῶς.

Ἡ θεραπεία ἐγένετο κατ' ἀρχὰς διὰ τῆς κινήσεως, κατόπιν δὲ διὰ τῶν ψυχρῶν λουτρῶν.

2. Ἡ δευτέρα παρατήρησις ἀφορᾷ ἐπίσης παῖδα τετραετῆ, ὃν ἐθεράπευσα ἐκ τυφοειδοῦς πυρετοῦ κατὰ τὸν παρελθόντα Δεκέμβριον. Ὁ παῖς οὗτος κληρονομικῶς τε καὶ προσωπικῶς οὐδὲν ἐπικρουσίαζε τὸ ἄξιον σημειώσεως, οὐδέποτε δὲ ἐπαθὲν ἐλειογενεῖς πυρετούς.

Τὸ πρῶτον καὶ δεύτερον στάδιον τῆς ἀσθενείας αὐτοῦ ὑπῆρξαν κλασικώτατα ὑπὸ πάσης τᾶς ἐπόψεως, ἐπομένως θὰ μοὶ ἐπιτρέψητε νὰ μὴ ἐπιμείνω ἐπ' αὐτῶν.

Κατὰ τὸ τρίτον στάδιον, δηλαδὴ ἀπὸ τῆς 17^{ης} ἡμέρας τῆς ἀσθενείας, ὁ πυρετὸς ἤρρισε νὰ λαμβάνῃ τύπον κλοχρῶς διαλειπόντα. Ἐσημειώσαμεν ἐπὶ ἐβδομάδα θερμοκρασίαν πρῶτὴν μὲν 37^ο, ἐσπερινὴν δὲ κατ' ἀρχὰς 39,8 καὶ εἶτα δὲ ὀλίγον κατ' ὀλίγον 39,5, 39, 38,5 καὶ οὕτω καθεξῆς.

Ἀπέναντι τῆς τροπῆς ταύτης, ἐχορηγήσαμεν τὴν κίνησιν καθ' ἣν μέθοδον καὶ ἐν τῷ ἐλειογενεῖ, ἀλλ' ἄνευ οὐδενὸς ἀποτελέσματος ἐπὶ τῆς θερμοκρασίας.

Ἐν τούτοις μετὰ τινὰς ἡμέρας διαλειπούσης θερμοκρασίας ὁ ἀσθενὴς εἶχε καλῶς καὶ ἡ ἀνάρρωσις ἐγένετο τακτικῶς.

Παρὰ τῷ ἀσθενεῖ τούτῳ ἡ θεραπεία, τὴν ἠκολούθησαμεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἦν ἡ διὰ τῶν ψυχρῶν λουτρῶν.

3. Ὁ τρίτος ἀσθενὴς, ὃν παρεκολούθησα μετὰ τοῦ συναδέλφου κ. Ξανθοπούλου, εἰκοσαετῆς νεανίας, καλῶς ἔχων προηγουμένως, ἔπαθε τυφοειδῆ πυρετὸν μετὰ θερμοκρασίας κλασσικῆς κατὰ τὰς πρώτας δύο ἐβδομάδας. Κατὰ

τὴν τρίτην ἑβδομάδα ὁ πυρετὸς ἔλαθε καὶ παρὰ τούτῳ διαλείποντα τύπον μετὰ θερμοκρασίας πρωινής 37, ἐν ᾗ ἡ ἑσπερινὴ θερμοκρασία ἐκυμαίνεται κατ' ἀρχάς μὲν περὶ τοὺς 39,5, ἀργότερον δὲ περὶ τοὺς 38,5. Ὁ τύπος οὗτος τῆς θερμοκρασίας διήρκεσε μέχρι τέλους, ἡ δὲ λύσις ἐπῆλθε διὰ καθημερινῆς ἐλαττώσεως τῆς ἑσπερινῆς θερμοκρασίας, τῆς πρωινῆς διατηρουμένης ἀμεταβλήτου.

Καθ' ὃν χρόνον ἡ θερμοκρασία ἤρχισε νὰ παρουσιάζῃ τὴν μορφήν ταύτην, ἐπῆλθον πόνοι κατὰ τὴν δεξιάν κορυφήν, ἡ ἐπὶ τῆς χώρας ταύτης ἐπίκρουσις ἦν ὀδυνηρὰ καὶ ἐδείκνυε ποιάν τινα ἀμβλύτητα, ὃ δὲ ἀναπνευστικὸς ψίθυρος ἦν λίαν ἐξησθενημένος. Τὰ συμπτώματα ταῦτα, συνδυαζόμενα μετὰ τοῦ τύπου τῆς θερμοκρασίας, ἐπέβαλον ἡμᾶς ἐν ἀμυχανίᾳ ἀναφορικῶς πρὸς τὸ μέλλον.

Εὐτυχῶς μετ' ὀλίγας ἡμέρας τὰ πάντα ἐξέλιπον καὶ ὁ ἀσθενὴς ἤρξατο ἀναρρωνύων.

4. Ἡ τετάρτη καὶ τελευταία παρατήρησις χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1897 καὶ ἀφορᾷ τυφοειδῆ πυρετόν, ὃν παρατήρησα ἐν Λυῶν παρὰ τινι φίλῳ συσπουδαστῇ μου, οὐδέποτε παθόντι ἐλειογενεῖς καὶ ἄνευ προηγουμένων παθολογικῶν συμβαμάτων· παρ' αὐτῷ ἡ θερμοκρασία διετήρησε τύπον διαλείποντα ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τῆς νόσου, εἰς σοβαρὰν δὲ ἀνησυχίαν ἐπέβαλεν ἐν ἀρχῇ τοὺς θεραπεύοντας ἰατροὺς, ὑποπεύοντας πιθανῶς ὀξείαν φυματίωσιν ἕνεκα τοῦ θερμομετρικοῦ τύπου, μέχρις οὗ ἡ ἀντίδρασις τοῦ Vidal ἔδωκεν ἡμῖν τὴν κλειδα τοῦ αἰνίγματος. Παρὰ τῷ ἀσθενεῖ τούτῳ ἐγένετο χρῆσις τῶν ψυχρῶν λουτρῶν κατὰ τὰς μετὰ μεσημβρίαν ὥρας, ἡ δὲ θεραπεία ἐπῆλθεν ἐντελῶς ἐντὸς τριῶν ἑβδομάδων.

Πᾶσαι αἱ παρατηρήσεις, ἄς ἀνέφερα ὑμῖν, ἐπαρουσίασαν, ὡς ἀντελήφθητε, τὸ θερμομετρικὸν διάγραμμα ὅλως διάφορον ἐκείνου, ὅπερ ὁ πολὺς Wunderlich διετύπωσε περὶ τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ.

Ὁ συγγραφεὺς οὗτος οὐδὲν λέγει περὶ τοῦ διαλείποντος τύπου τοῦ πρώτου σταδίου. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸ τρίτον στάδιον, διδάσκει ὅτι ἀναφαίνονται κατ' αὐτὸ ἐν ταῖς ἑλαφραῖς περιπτώσεσι μεγάλαι πρωίνα! ὑφέσεις, οὕτως, ὥστε ἡ πρωινὴ θερμοκρασία εἶναι κατὰ ἓνα καὶ ἕμισον μέχρι δύο βαθμῶν κατωτέρα τῆς ἑσπε-

ρινῆς καὶ κατέρχεται εἰς τὸ φυσιολογικὸν σημεῖον κατὰ τὸ τέλος τοῦ ἑφθήμερου τούτου. Συνήθως, προστίθησι, κατὰ τὸ μέσον τῆς τρίτης ταύτης ἑβδομάδος ἡ ἑσπερινὴ θερμοκρασία κατέρχεται ἐπίσης, ὥστε ὁ σφοδρὸς οὗτος συγγραφεὺς, περιγράφων τὰς διακυμάνσεις τῆς τρίτης ἑβδομάδος, οὐδαμοῦ ἀναφέρει τὸν διαλείποντα τύπον, τὸν ὅποιον παρατηρήσαμεν κατὰ τὸν χρόνον τούτον. Ἐπὶ τῶν σημείων τούτων μένουσιν ἐπίσης σιωπηλοὶ οἱ νεώτεροι συγγραφεῖς. Ἐν τούτοις οἱ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν αὐτῶν διαλείποντα τύπον λαμβάνοντες τυφοειδεῖς ὑπὸ πλείστων συγγραφέων μνημονεύονται.

Ὅπως ποτ' ἂν ᾖ, ἐκ τῶν προηγουμένων παρατηρήσεων ἐξάγεται ὅτι αἱ τροποποιήσεις αὗται τῆς θερμομετρικῆς κλίμακος δύνανται ν' ἀναφανῶσι κατὰ τὸ πρῶτον στάδιον τοῦ τυφοειδοῦς, κατὰ τὸ τρίτον στάδιον αὐτοῦ ἢ καὶ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἀσθeneίας.

Τούτου θεθέντος, δυνάμεθα ἄρ' ἄγε διὰ κλινικῶν σημείων νὰ διακρίνωμεν τυφοειδῆ, τοιαύτας παρουσιάζοντα τροποποιήσεις ἀπὸ ἐλειογενοῦς;

Πρὶν ἢ συζητήσωμεν τὸ ζήτημα τοῦτο, ὀφείλομεν νὰ θίξωμεν θέμα συναφές, τὸ περὶ τῶν σχέσεων δηλονότι τοῦ τυφοειδοῦς καὶ τοῦ ἐλειογενοῦς.

Γνωρίζετε ὅτι ἤδη ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ λήγοντος τούτου αἰῶνος συγγραφεῖς τινες, πρὸ πάντων δὲ ἄγγλοι καὶ γάλλοι στρατιωτικοὶ ἰατροί, περιέγραψαν πάθησιν τινα, εἰς ἣν καὶ ἀπέδωκαν ἰδίαν κλινικὴν ἀτομικότητα τὸν τυφο-ἐλώδη λεγόμενον πυρετόν· ἀκολούθως πολλαὶ ἐγένοντο συζητήσεις ἐπὶ τοῦ τυφοελώδους τούτου καὶ οἱ μὲν ἐθεώρησαν αὐτὸν ὡς τυφοειδῆ μετὰ τινων συμπτωματικῶν τροποποιήσεων, ἕνεκα τῆς ἐπιδράσεως τοῦ κλίματος (Borelli, Yersin—Arch. de méd. navale et coloniale 1895), οἱ δὲ ὡς ἐλειογενῆ ὑπὸ τύπον συνεχῆ, μεθ' ὅλην τὴν πρὸς τὴν κινήσιν ἀντίστασιν αὐτοῦ. Ὁ Maget, ὅστις ὑποστηρίζει τὴν γνώμην ταύτην (Arch. de méd. navale et coloniale, 1895), βασιζέται ἐπὶ τῶν νεκροψιῶν, ἄς ἐξετέλεσεν ἐπὶ πλείστων ἀσθενῶν προσβεβλημένων ὑπὸ τῆς λεγομένης τυφομαλαρίας καὶ ἐν αἷς παρατήρησε τὴν ἀκραιότητα τῶν πλακῶν τοῦ Payer.

Τὸ ζήτημα τοῦτο συνεζητήθη ἄλλοτε (Congrès d'Hygiène et de démographie, Londres, 1891) καὶ ὑπὸ τῶν ἄγγλων ἀποικιακῶν ἰατρῶν, ὧν οἱ πλείστοι ἐθεώρησαν τὰς μορφὰς ταύτας ὡς μηδὲν τὸ κοινὸν ἐχούσας μετὰ τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ. Ἡ διαφορὰ καταφαίνεται, κατὰ τὸν Robinson, ἐν τῇ διαλειπούσῃ θερμομετρικῇ ὑψώσει, ἣτις ἐκδηλοῦται κατὰ τὴν ἀνάρρωσιν ὅλως διάφορος τῆς συνήθους θερμομετρικῆς πτώσεως παρὰ τῷ τυφοειδί.

Τὴν γνώμην τοῦ Jacqot ὅτι πρόκειται περὶ συνθέσεως κλινικῆς τυφοειδοῦς καὶ ἐλειογενοῦς πρό τινων ἔτι μηνῶν (ἐν Archives de méd. et de pharm. milit., Janvier 1899) ὑπεστήριξε καὶ ὁ διακεκριμένος ὑψηγητὴς τοῦ Val de Grâce κ. Vincent, γνωστὸς ἐν τῷ ἐπιστημονικῷ κόσμῳ καὶ ἐκ προηγουμένων μικροβιολογικῶν αὐτοῦ ἐργασιῶν. Ὁ συγγραφεὺς οὗτος ἀναφέρει ὅκτῳ περιστατικῶς τυφομαλαρίας μετὰ θερμομετρικῶν διαγραμμάτων καὶ νεκροψίας.

Ἐν τούτοις ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἡ ἐπισταμένη μελέτη τῶν παρατηρήσεων τούτων δὲν κατέπεισεν ἡμᾶς περὶ τῆς πραγματικῆς ὑπάρξεως τῆς μικτῆς ταύτης μορφῆς. Τινὰ τῶν περιστατικῶν τοῦ κ. Vincent πρόκεινται τυπικὰ παραδείγματα κακοήθους ἐλειογενοῦς μετὰ συμπαρομαρτούσης ἀπλῆς ἐντερίτιδος (ὡς ἡ παρατήρησις ἀριθμ. 4), τὰ δὲ πλείονα ἀναφέρονται εἰς τυφοειδεῖς παρ' ἀσθενέσιν ἐλειοπαθεῖσι καὶ καχεκτικοῖς.

Κατ' εὐνοίαν τύχης ἐν τῷ αὐτῷ φυλλαδίῳ τῶν Archives de méd. et pharm. militaires ὁ κ. Sabatier, ὅστις ἠκολούθησε τὴν εἰς Μαδαγασκάρην τελευταίαν ἐστρατείαν, ἀναφέρων τὰ πορίσματα τῶν μελετῶν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν αὐτόθι ἐλειογενῶν, λέγει: «Αἱ βρεφαὶ συνεχεῖς μορφαὶ ὑπῆρξαν συχναὶ ἐν Μαδαγασκάρῃ, ἔνθα ἐπέσπασαν τὴν προσοχὴν τῶν ἰατρῶν διὰ τὴν ὅλως ἰδιαιτέραν φυσιογνωμίαν αὐτῶν. Πᾶσαι ἐπαρουσίαζον τυφοειδῆ φαινόμενα καὶ διάρροϊαν ἐνίοτε ἀκατάσχετον, δι' ὃ καὶ ἐχαρακτηρίσθησαν ὡς τυφοελῶδεις. Τὸ καθ' ἡμᾶς, οὐδ' ἐσκέφθημέν ποτε τὴν ἔκφρασιν ταύτην, ἣτις ὑποθέτει συνύπαρξιν τυφοειδοῦς καὶ ἐλειογενοῦς. Κλινικῶς ἐθεωρήσαμεν τὰς περιπτώσεις ταύτας ὡς ὀφειλομένας εἰς τὸ

ἐλῶδες μίασμα. . . . . Ἐποιήσαμεν δύο νεκροψίας τοιοῦτων ἀσθενῶν καὶ εὔρομεν ἐν ἀμφοτέροις ταῖς περιπτώσεσι τὸν βλεννοῦμένον ἐρυθρὸν ἀπὸ τῆς νήστεως μέχρι τοῦ ἀπυθυσμένου, ἀπαξ δὲ μικρὰν ἐξέλκωσιν εἰς τὸν εἰλεόν. . . . . Ἡ παθογένεια τῆς διάρροϊας δύναται νὰ ἀναχθῇ εἴτε εἰς τὸ ἐλειογενὲς μίασμα, εἴτε εἰς δευτερεύουσαν μόλυνσιν τοῦ ἐντέρου ὑπὸ τῶν μικροβίων, ἅτινα φυσιολογικῶς εὔρισκονται ἐν αὐτῷ (ὡς τὸ bacillum coli), ἀποβάντα παθογόνα χάρις εἰς τὸν ἐλῶδη. Ἐν ταῖς μορφαῖς ταύταις, λέγει ὁ συγγραφεὺς, αἵτινες συνοδεύονται ὑπὸ τυφοειδοῦς καταστάσεως καὶ διάρροϊας, ἡ ἐνέργεια τῆς κινήσεως δὲν τροποποιεῖ ἐπαισθητῶς τὴν πορείαν τῆς νόσου. Τοῦτο ὀφείλει ν' ἀποδοθῇ εἰς τὸ νέον καὶ ἀκατάσχετον στοιχεῖον τὸ συμπαρομαρτοῦν τῷ ἐλειογενεῖ. Ἐπίσης ἡ ἐνέργεια τῆς κινήσεως εἶναι ἀσθενῆς παρὰ τοῖς ἀναιμικοῖς, ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τοὺς καχεκτικούς, οὔτοι μοι ἐφάνησαν ἀνεπηρέαστοι πρὸς τὴν ἐνέργειαν τῆς κινήσεως».

Ἐκ τούτων ἐξάγεται ὅτι ὁ τυφοελῶδης φαίνεται μὴ ὑφιστάμενος ἐν τῇ πραγματικότητι. Οἱ Ἴταλοι συγγραφεῖς, οἵτινες εὔρισκονται ὑπὸ οὕτωσι καταλλήλους ὄρους πρὸς μελέτην τῶν τοιοῦτων ζητημάτων, γενικῶς δὲν παραδέχονται τὴν ὑπαρξίν τῆς μορφῆς ταύτης. Ὁ Bacceli καὶ ὁ Ascoti οὐδέποτε παρετήρησαν τὴν μορφήν ταύτην ἐν Ῥώμῃ, ἔνθα οἱ τε ἐλειογενεῖς καὶ τυφοειδεῖς τυγχάνουσι συχνότατοι.

Τῆς αὐτῆς γνώμης εἶναι καὶ ὁ Laveran, συγγραφεὺς, οὗ τὸ ἐπιστημονικὸν κῦρος ἐπὶ τῶν τοιοῦτων ζητημάτων εἶναι παγκόσμιον.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω δυνάμεθα, νομίζομεν, νὰ ἐξαγάγωμεν τὸ ἐξῆς συμπέρασμα. ὅτι ὁ τυφοειδῆς καὶ ὁ ἐλειογενῆς ἀποτελοῦσι δύο παθήσεις κεχωρισμένας ἀλλήλων καὶ οὐδέποτε συγχωνευόμενας ἐν ταῖς ἐκδηλώσεσιν αὐτῶν.

Τοῦτου τεθέντος, ἐξετάσωμεν τίς ἡ κλινικὴ ἀλληλουχία τῶν παθήσεων τούτων. Πρὸς τοῦτο ἐπιτραπήτω μοι νὰ μνημονεύσω περιπτώσιν τυπικωτάτην ἀμερικανοῦ ἰατροῦ ἐκ τοῦ The amer. J. of the med. Sciences τοῦ παρελθόντος Ἰανουαρίου. Πρόκειται ἐν τῇ παρατηρήσει ταύτῃ περὶ ἀσθενοῦς 48 ἐτῶν, ὅστις ὑπέφερον ἐπὶ πολλοὺς μῆνας πρὸ τοῦ τυφοει-

δούς αὐτοῦ πυρετοῦ ἐκ διαλειπόντων ἀτάκτως θεραπευθέντων. Ἐν ἀρχῇ ἡ νόσος ἐξεδηλώθη διὰ σειρᾶς ρίγων καὶ πυρετικῶν παροξυσμῶν. Ἡ κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον γενομένη ἐξέτασις τοῦ αἵματος ὑπῆρξεν ἀρνητική. Ἀκολούθως ἀπεδείχθη ὅτι προέκειτο περὶ τυφοειδοῦς μέσης βαρύτητος, οὗ ἡ ἐξέλιξις ἐγένετο τυπικῶς. Ἡ μαλαρία οὐδεμίαν ἐποίησατο ἐκδηλωσιν καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ τυφοειδοῦς. Οἱ διαλείποντες ὁμως παροξυσμοὶ ἐπανήλθον κατὰ τὴν ἀνάρρωσιν καὶ ἐνέδωκαν εὐκόλως εἰς τὴν κινίνην.

Κατόπιν τοῦ παραδείγματος τούτου, ἰδοὺ καὶ σχετικόν χωρίον τοῦ Laveran, πληρέστατα ἐπικυροῦν αὐτό.

«Καθ' ὃν χρόνον ὁ τυφοειδὴς πυρετὸς εἰσβάλλει εἰς τὸν ὀργανισμόν, λέγει ὁ πολὺς οὗτος συγγραφεὺς ἐν τῷ νεωτάτῳ περὶ ἐλειογενῶν συγγράμματι αὐτοῦ, αἱ ἐλείαι ἐκδηλώσεις σιγῶσιν ἐπὶ τινα καιρὸν καὶ τὰ αἱματοζωάρια ἐξαφανίζονται ἐκ τῆς γενικῆς κυκλοφορίας. Ταῦτα ἀναφαίνονται, ἂν κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἀναρρώσεως τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ ἐπανέλθῃ ὁ ἐλειογενής· ἀναμφιβόλως δὲ τὸ καταρῆγιον αὐτῶν εἶναι ὁ σπλήν».

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω δυνάμεθα νὰ ἐξαγάγωμεν δεύτερον συμπέρασμα, *οὗ τὸ ζήτημα τῶν σχέσεων τοῦ τυφοειδοῦς καὶ τῆς μαλαρίας περιορίζεται εἰς τοὺς ἐλείους παροξυσμοὺς, οἵτινες παρουσιάζονται κατὰ τὸ στάδιον τῆς ἀναρρώσεως.*

Ἀφοῦ ἀπερρίψαμεν τὴν κλινικὴν συγχύωσιν ἐλειογενοῦς καὶ τυφοειδοῦς, ὀφείλομεν ἤδη νὰ καθορίσωμεν, εἰ δυνατόν, τὰ ἀναγκαῖα σημεῖα πρὸς διαφορικὴν διάγνωσιν τῶν δύο τούτων παθήσεων, ἄνευ τῆς βοήθειας τῆς μικροβιολογικῆς ἐξετάσεως, ἥτις πρακτικῶς δὲν εἶναι πάντοτε δυνατόν. Αἱ ἐπὶ τοῦ τυφοειδοῦς κλινικαὶ παρατηρήσεις ἡμῶν ἀπέδειξαν ὅτι οὗτος δύναται νὰ λάβῃ διαλείποντα ἐπίσταν τύπον, ὅσον ἀφορᾷ τὴν θερμοκρασίαν. ἐξ ἄλλου δὲ εἶναι γνωστὸν ὅτι πολλοὶ συνεχεῖς ἐλειογενεῖς συχνότατα παρουσιάζουσι τὸ προσωπεῖον τῶν τυφοειδῶν. Ἴδωμεν ἐπὶ τίνων σημείων δυνάμεθα νὰ βασισώμεν τὴν διάγνωσιν ἡμῶν.

Καθόσον ἀφορᾷ τὰ προδρομικὰ φαινόμενα, ταῦτα δὲν ἀνήκουσιν ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν τυφοειδῆ. Ἐπάρχουσιν ἐλειογενεῖς, καὶ πλείστους παρετήρησαμεν τοιοῦτους, οἵτινες πρὶν

ἢ ἐκδηλωθῶσι διὰ πυρετοῦ, ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας προκαλοῦσι κόπωσιν, ἀνορεξίαν, κεφαλαλγίαν, καταβολὴν τῶν δυνάμεων.

Τὰ ρίγη δὲν προηγούνται πάντοτε τῶν ἐλείων παροξυσμῶν, ἐκτὸς τούτου κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας δύναται νὰ παρατηρηθῶσι καὶ παρὰ τῷ τυφοειδί.

Οἱ ἰδρώτες, οἵτινες ἐπακολουθοῦσι τῷ διαλείποντι, θὰ ἡδύναντο ἴσως νὰ χρησιμεύσωσιν ἐν τινι μέτρῳ, ἀλλὰ καὶ οὗτοι παρατηροῦνται ἐν τῷ τυφοειδί, ὡς τοῦτο συνέβη ἐν τῇ πρώτῃ ἡμῶν παρατηρήσει. Ἄλλως τε εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ Jaccoud περιέγραψε τὴν ἰδρώαν μορφήν τοῦ τυφοειδοῦς, ἥτις, εἰ καὶ παρατηρεῖται συνήθως ἐν τισὶ μόνον ἐπαρχίαις τῆς Ἰταλίας, ἐμνημονεύθη ὁμως καὶ ἀλλαχοῦ.

Τὰ βρογχιτικὰ φαινόμενα δὲν ἀνήκουσι μόνον εἰς τὸν τυφοειδῆ· πλείστους ὅσους ἐλειογενεῖς παρετήρησαμεν μετὰ τοιούτων φαινομένων, γινώσκете δὲ ὅτι οὐ πρὸ πολλοῦ ὁ ἐν Βατοῦμ συνάδελφος κ. Τριανταφυλλίδης ἀπέστειλεν εἰς τὴν ἰατρικὴν Ἀκαδημίαν τῶν Παρισίων ὑπόμνημα ἐλείας βρογχίτιδος, ἥτις, εἰ καὶ διημοσιωθήτη ὑπὸ τοῦ Laveran, ἀνταποκρίνεται ὁμως πληρέστατα πρὸς τὴν πραγματικότητα.

Μεταξὺ τῶν γαστροεντερικῶν φαινομένων μόνον εἰς τὴν γνωστὴν ἐν τῷ τυφοειδί κατάστασιν τῆς γλώσσης δυνάμεθα ν' ἀποδώσωμεν ποῖαν τινα σημασίαν, ἀλλὰ καὶ αὕτη παρετήρηθη ἐν τισὶ περιπτώσεσι συνεχῶν ἐλειογενῶν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐπίσταξιν, αὕτη παρατηρεῖται συχνότατα, ὡς γινώσκете, καὶ παρὰ τῷ ἐλειογενεῖ.

Πλείονα σημασίαν ἀποδίδομεν εἰς τὸν αὐτόματον ἢ κατὰ τὴν ἐπίκρουσιν σπληνικὸν πόνον, ὅστις ἀνήκει, νύμιζομεν, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον εἰς τὸν ἐλειογενῆ. Ἐν τούτοις ὁ Laveran παρετήρησεν αὐτὸν ἐπίσταν καὶ ἐν τῷ τυφοειδί.

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω ἐπιθύμῳ νὰ ἐπιστήσω τὴν ὑμετέραν προσοχὴν ἐπὶ δύο κυρίως σημείων. Τὸ πρῶτον τούτων περιεγράφη ὑπὸ τοῦ Boisson, ὑψηλοῦ ἐν τῇ στρατιωτικῇ ἰατρικῇ σχολῇ τῆς Lyon, ὅστις ὀνομάζει αὐτὸ σημεῖον τοῦ ὄνυχος. Τὸ σημεῖον τοῦτο συνίσταται ἐν τῇ φαιᾷ παρεμφερεῖ πρὸς τὴν τοῦ σχιστολίθου χροίᾳ. ἦν λαμβάνει ἢ ὑπὸ τὸν ὄνυχα χώρα, ἥτις φυσιολογικῶς εἶναι, ὡς γνω-

στόν, ροδόχρους. Ἡ χροιά αὐτή, ἥτις οὐδὲν τὸ κοινὸν ἔχει μετὰ τῆς ἀσφυκτικῆς κυανώσεως, ἀναφαίνεται συγχρόνως τῷ ρίγει καὶ διαρκεῖ καθ' ὅλον τὸ στάδιον τῶν ἰδρώτων· ὁ συγγραφεὺς ἀναφέρει πλείστας ὄσας περιπτώσεις, καθ' ἃς ἠδυνήθη διὰ τοῦ σημείου τούτου νὰ διακρίνη τὰ ἐλειογενῆ ἄλλων ὀξέων νοσημάτων.

Ὡς δευτέρον διαγνωστικὸν σημεῖον θὰ μοι ἐπιτρέψητε νὰ ὑποδείξω ὑμῖν τὸ ἐξῆς· Κατὰ γενικὸν κανόνα, ὁσάκις μετὰ θερμοκρασίας ἄνω τῶν 39 ὑπάρχουσιν ἐλιγώτεροι τῶν 100 σφυγμῶν, δύναται τις μετὰ πεπαιθίσεως νὰ θέσῃ κατὰ μέρος τὸν ἐλώδη πυρετὸν, ὅστις πάντοτε χαρακτηρίζεται διὰ σφυγμῶν πολλῶν πλειόνων τῶν 100, καὶ ἂν εἴη ἡ θερμοκρασία εἶναι κατωτέρα τῶν 39°. Τὴν σχέσιν ταύτην ἐμελέτησα ἐπὶ πλείστων περιπτώσεων, ἀφ' οὗ χρόνου ἐξέλαθον ἀπόστημα τοῦ ἥπατος ὡς ἐλώδη πυρετὸν. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὁ ἀσθενὴς μετὰ θερμοκρασίας 39°, 39,05 μέχρι 40° οὐδέποτε ἐπαρουσίασε πλείονας τῶν 90—95 σφυγμῶν κατὰ τὸ πρῶτον στάδιον τῆς νόσου, ἥτοι ἐπὶ μῆνα ὁλόκληρον.

Μένει καὶ τρίτον σημεῖον, ἡ χρῆσις τῆς κινίνης· ἀλλὰ τὸ κάλλιστον τοῦτο σημεῖον δὲν δύναται νὰ δώσῃ πάντοτε πληροφορίας ἐν βραχεῖ χρονικῷ διαστήματι. Ὑπάρχουσιν ἐλειογενεῖς, συνεχεῖς ἰδίως, οἵτινες δὲν ἐνδίδουσιν εἰς τὴν κινίνην ἐνωρίτερον τῆς τετάρτης ἡμέρας. ἌΜόνον ἂν ὁ πυρετὸς ἐπιμένῃ τὴν τετάρτην ἡμέραν, ἀρ' ἣς ἐχορηγήθησαν 5—6 γραμμάρια κινίνης, δύναται τις νὰ συμπεράνῃ, κατὰ τὸν Laveran, ὅτι πρόκειται περὶ τυφοειδοῦς ἢ περὶ ἄλλης ἀσθενείας ξένης πρὸς τὸν ἐλειογενῆ».

Οἱ ὑπὸ τυφοειδῶν φαινομένων καὶ διαρροίας ἀκατασχετοῦ συνοδευόμενοι συνεχεῖς πυρετοὶ τῆς Μαδαγασκάρης δυσκολώτατα ἢ οὐδαμῶς ἐνέδιδον, κατὰ τὸν Sabatier, εἰς τὴν κινίνην, διὸ καὶ ὑπὸ πολλῶν τῶν συναδελφῶν αὐτοῦ ἐχαρακτηρίσθησαν ὡς τυφοελώδεις.

Ἐκ τούτων ἔπεται ὅτι, ὁσάκις εἶναι δυνατόν, ὀφείλομεν νὰ καθορίζωμεν μικροσκοπικῶς καὶ μικροβιολογικῶς τὴν διάγνωσιν ἐπὶ τῶν δυσκόλων περιπτώσεων».

Μακρῆς.—Ἐπιτῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ὀφείλω νὰ μνημονεύσω περίπτωσιν, ἣν πρὸ ἐτῶν ἀπήντησα ἐν τινὶ χωρίῳ, παρὰ τὴν Ἄρτα-

κὴν κειμένῳ, λίαν δ' ἐλάδει καὶ βρῖθοντι ἐλειογενῶν πυρετῶν. Ἦτο κόρη 17 ἐτῶν, ἥτις, ὅτε εἶδον αὐτὴν κατὰ πρῶτον, εἶχε συμπτωματολογίαν πλήρη τυφοειδοῦς πυρετοῦ (μετεωρισμὸν κοιλίας, ροδάνθη, εὐαισθησίαν κατὰ τὸν εἰλεακὸν βόθρον κτλ.)· ἀλλὰ βραδύτερον, τὴν δευτέραν ἐβδομάδα τῆς νόσου, παρετηρήθησαν διαλείψεις τοῦ πυρετοῦ, ρίγη τὴν πρωΐαν καὶ ἐφιδρώσεις τὸ ἑσπέρας, ἐφ' ᾧ καὶ ὑποπέυσας ἐντοπισμὸν τινα φλεγμονώδη καὶ ἐξετάσας λεπτομερέστερον οὐδὲν εἶρον. Ἐπειδὴ δὲ ἐγένετο χρῆσις ἰτεῦλικοῦ ὀξέος, ἀντικατέστησα αὐτὸ διὰ κινίνης (1 1/2 γραμμ.), ἐφ' ᾧ τὴν τρίτην ἡμέραν ἐπλήθη παύσις τῶν εἰρημένων φαινομένων. Τότε ἀντικατεστάθη πάλιν ἡ κινίνη διὰ τοῦ ἰτεῦλικοῦ ὀξέος καὶ ἰδοῦ μετ' ὀλίγας ἡμέρας νέαι διαλείψεις μετὰ παροξύνσεων κτλ. Ἡ περίπτωσις ἐκείνη μοι ἔκαμε τοιαύτην ἐντύπωσιν, ὥστε παρεδέχην συνδυασμὸν τοῦ τυφοειδοῦς μιάσματος μετὰ τοῦ ἐλειογενοῦς. Ἡ περίπτωσις ἄλλως ἐληξε καλῶς· θερμομετρικὴν δὲ κλίμακα ἐτήρησα πλήρη, ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν ὑπῆρχεν ἡ εὐκολία νὰ γείνη καὶ μικροσκοπικὴ ἐξέτασις τοῦ αἵματος κατὰ τὰς διαλείψεις.

Μανουηλίδης.—Τὸ ζήτημα τοῦτο συζητήθη πολλάκις, ἀλλ' οὕτω ἐλύθη ὁ σκοπὸς μου ἦτο νὰ συγκρίνω περιπτώσεις τινὰς ἐκ τῶν ἐμῶν πρὸς ἑτέρας, ὑπὸ τῶν συγγραφέων χαρακτηρισθείσας ὡς τυφοελώδεις. Ἡ δὲ μικτὴ αὐτῇ μορφή ἔχει τοῦτο τὸ ἰδιαιτερόν, ὅτι ἐν πρώτοις διατρέχει ὁ τυφοειδὴς τὴν πορείαν αὐτοῦ, περὶ δὲ τὰ τέλη, ὅταν οὗτος καταπέσῃ, ἀναφαίνονται τὰ συμπτώματα τοῦ ἐλειογενοῦς, ὥσει τὰ μικρόδια τοῦτου ὑπεχώρουν πρὸ τῶν τοῦ τυφοειδοῦς.

Α. Χρησιδης.—Ἡ ἀνακοίνωσις αὕτη δίδει τόπον νὰ συζητήσῃ τις δύο τινὰ, 1ον περὶ τῆς θερμομετρικῆς κλίμακος τοῦ Wunderlich καὶ 2ον περὶ τῆς συνεπάξεως δύο διαφόρων μiasματικῶν νόσων.

Ὡς πρὸς τὴν θερμομετρικὴν κλίμακα ἔχει τις νὰ παρατηρήσῃ ὅτι πράγματι ὁ ὑπὸ τοῦ Wunderlich δοθεὶς τύπος εἶναι

ὁ κανονικός, ἀλλὰ καὶ ἐξαιρέσεις ὑπάρχουσι πολλαὶ καὶ ποικίλαι. Ὁ ἐλειογενὴς τύπος παρατηρεῖται πλειστάκις κατὰ τὴν λύσιν τῆς νόσου, οἷον αἰφνιδία πτώσις καὶ ἄνοδος τῆς θερμοκρασίας κτλ. Ὡς πρὸς τὸ δεύτερον σημεῖον καὶ ἐγὼ εὐρίσκομαι ἐν μελέτῃ τοῦ συνδυασμοῦ τούτου, ὅταν δὲ συλλεγῇ ἄρκετὸν ὑλικόν, θέλω ἐκθέσει τὰ δέοντα. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀναφέρω μόνον ὅτι ὁ ἐλειογενὴς τύπος ἀναφαίνεται μετὰ τὴν πάροδον τοῦ ὀξέος σταδίου πολλῶν νόσων μiasματικῶν ἢ μολυσματικῶν, ὡς ἐπὶ πνευμονίας, τυφοειδοῦς καὶ εὐλογίας, καθὰ ἐγὼ παρετήρησα. Νομίζω δὲ ὅτι καὶ εἰς τὰς χρονίους ἀσθενείας τοιοῦτό τι συμβαίνει ἐνίοτε, ὡς ἐπὶ πλευρίτιδος.

Μακρῆς.—Ἐχω ὑπὸ θεραπείαν ἀσθενῆ, παρουσιάζοντα ἱκανὰ σκοτεινὰ σημεῖα. Πρὸ δεκαετίας εἶχε πάθει κωλικὸς τοῦ δεξιοῦ νεφροῦ καὶ μετὰ δύο ἔτη ἐξῆλθον διὰ τῶν οὕρων τρεῖς μικροὶ λίθοι τότε δὲ οἱ κωλικοὶ ἔπαυσαν καὶ ἔκτοτε οὐδὲν εἶχεν ἐκ τῶν νεφρῶν. Ἀλλὰ τὰ οὖρα ἦσαν πάντοτε θολὰ καὶ ἀνευρίσκετο ἐν αὐτοῖς πύον ἄρκετόν. Κατὰ καιροῦς ἔχει ρίγη καὶ πυρετόν. Τὰ οὖρα, ἐξετασθέντα χημικῶς, εὐρέθησαν ὄξινα καὶ ἐνέχοντα μόνον λεύκωμα (πιθανῶς ἐκ τοῦ πύου). Ἡ διάγνωσις λοιπὸν κλίνει ὑπὲρ τῆς πυελίτιδος. Ὁ δεξιὸς νεφρὸς οὔτε ἐπάδυνος εἶναι, οὔτε ὑπερτραφῆς. Ἡ δὲ ἀκτινογραφία οὐδὲν ἀπέδειξε καὶ οὕτως ἀπεκλείσθη ἡ λιθίασις τοῦ νεφροῦ. Τέλος ἡ βακτηριολογικὴ ἐξέτασις τῶν οὕρων οὔτε φυματώσεως οὔτε βλεννορροίας μικρόβια ἀνεῦρε, πλὴν κωλοβακτηριδίων ἄρα πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ταῦτα καὶ μόνον ἀπὸ τὴν πυελίτιδα καὶ τὰ ἐπακόλουθα αὐτῆς. Καθ' ἡμᾶς, διαφέρει τοῦτο, διότι ὁσάκις ὑπάρχει πύον, ὑπάρχουσι καὶ πυογόνα μικρόβια. Ἐπεθύμουν λοιπὸν νὰ ἐρωτήσω, ἂν ἐμελετήθησαν τοιαῦτα ζητήματα καὶ ποῖα ἢ τηρητέα ἀγαγῇ.

Ἀπέρης.—Ἐπεθύμουν νὰ μάθω, ἂν ἐν τοῖς οὖροις ἀνευρέθησαν καὶ ἄφροντα φασφορικά ἄλατα, ἅτινα προέρχονται ἐκ τῆς κύστεως. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ πύον

δυνατὸν νὰ προέρχεται ἐκ τῆς κύστεως, καὶ τότε ζήτητέον συμπτώματα ἐκεῖθεν. Ὅσάκις ὑπάρχει πύον ἐν τοῖς οὖροις, ἀποβαίνει πράγματι δύσκολον νὰ διακρίνη τις ἄλλα μορφολογικὰ στοιχεῖα, οἷον κυλίνδρους ἐπιθηλιακοῦς, πυώδεις ἢ ἰνώδεις κτλ.

Μακρῆς.—Ἐκ τῆς κύστεως ἀπολύτως οὐδὲν ὑπάρχει σύμπτωμα.

Μανουηλίδης.—Ὁ κ. Μακρῆς θέτει τὸ ζήτημα κυρίως ὡς πρὸς τὴν μικροβιολογικὴν κατάστασιν. Ὁ Κλάδος καὶ ὁ Albarran λέγουσιν ὅτι τὰ μικρόβια ἐν τοιαύταις περιπτώσεσιν εἶναι πάντοτε κωλοβακτηρίδια, ἢ ὀξύτης τῶν οὕρων σπανία, ὁ δὲ πυρετὸς προέρχεται ἐξ ἀποφράξεως τῶν οὐρητήρων. Ὡς πρὸς τὴν θεραπείαν, αἱ μέθοδοί εἰσι γνωσταί, ἤτοι γίνονται νεφρεκτομαί, νεφροτομαί, ὑπὸ τινων δὲ ἐκτελοῦνται καὶ πλύσεις μετὰ καθετηριασμόν τῶν οὐρητήρων.

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΜΗ'

14 Ἀπριλίου 1899.

Προεδρία Μ. ΨΑΛΙΔΑ

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν ὁ κ. Πρόεδρος ἀναφέρει περίπτωσιν σκαληκοειδίτιδος, ἣν παρετήρησε μετὰ τοῦ κ. Αγίου ἐν Πασσᾷ-Μπακτσέ. Ὁ ἀσθενὴς μετὰ ἄφρονον γεῦμα ἠσθάνθη κατὰ τὴν εἰλεακὴν χώραν σφοδρὸς πόνους μετὰ λιποθυμιῶν. Κατὰ τὴν πρῶτην ἐπίσκεψιν, γενομένην τὴν 5ῃν ἡμέραν τῆς νόσου, πλὴν τῶν τακτικῶν συμπτωμάτων τῆς σκαληκοειδίτιδος παρετηρήθησαν καὶ ἐλαφρὰ περιτοναϊκὰ φαινόμενα, θερμοκρ. 38°,5 καὶ γενικὴ κατάστασις κακὴ. Ἐφ' ᾧ καὶ ἀπεφασίσθη ἡ χειρουργικὴ ἐπέμβασις διὰ τὴν ἐπαύριον· ἀλλ' εὐτυχῶς τότε πάντα τὰ συμπτώματα εὐρέθησαν κατὰ πολὺ ἠλαττωμένα, ἡ θερμοκρασία ἦτο 37°,5 καὶ οἱ σφυγμοὶ καλοί. Ἐπίσης δὲν ὑπῆρχον καὶ ἔμετοι. Πρὸς τὸ παρὸν ὁ ἀσθενὴς ἔχει καλῶς, μόλις δὲ

ίχνη διηθήσεως παρουσιάζει κατά την χώραν της σκωληκοειδούς απόφυσεως.

Α. Χρησιδης. — Έμαθον τελευταίως ότι τινές των παθόντων εκ σκωληκοειδίτιδος είχαν προσβληθῆ προηγουμένως υπό γρίπης. Διό ἐπεθύμουν νά μάθω, αν τούτο συνέβη και ἐν τῇ προκειμένη περιπτώσει.

Ο κ. **Ελευθεριάδης** ἀναφέρει περιπτώσεων σκωληκοειδίτιδος, ἐνθα προηγήθη ἡ γρίπη.

Ο κ. **Χρησιδης** ἀναφέρει στατιστικὴν χειρουργοῦ, καθ' ἣν ἐπὶ 20 λαπαροτομιῶν ἡ σκωληκοειδὴς ἀπόφυσις εὐρέθη ἐννεακίς οὐχὶ κατὰ φύσιν ἔχουσα.

Ο κ. **Πρόεδρος**, ἀπαντῶν τῷ κ. Χρησιδίῃ, λέγει ὅτι ἡ προσβολὴ παρὰ τῷ ἀσθενεὶ αὐτοῦ ἦτο αἰφνιδία. Προσθέτει δὲ ὅτι και αὐτὸς ἀνέγνω τὴν εἰρημένην στατιστικὴν και ὅτι ἕτεροι πάλιν χειρουργοὶ ἐν πάσῃ λαπαροτομίᾳ προβαίνουσι και εἰς τὴν ἐκτομὴν τῆς σκωληκοειδούς ἀποφύσεως.

Ο κ. **Νούλης** ἀναφέρει τρεῖς περιπτώσεις δηλητηριάσεως ἐκ τροφῶν. Ἐν τῇ πρώτῃ ὁ ἀσθενὴς ἐπαρουσίασε γαστροεντερικὰς διαταραχὰς μετὰ λήψιν χόρτων και ἰχθύων, ἐν τῇ δευτέρᾳ μετὰ λήψιν γάλακτος και ἐν τῇ τρίτῃ ἐκ κρέατος.

Ἀπέρης. — Βεβαίως, ὅταν τὰ διάφορα προϊόντα εὐρίσκωνται ἐν ἀποσυνθέσει, δύνανται νά προκαλέσωσι γαστροεντερικὰ φαινόμενα. Ὅθεν ἡ ἐξήγησις διὰ τὸ κρέας και τοὺς ἰχθῦς εἶναι εὐκολος, ἀλλὰ διὰ τὰ χόρτα και τὸ γάλα, ἄτινα σπανίως δίδουσιν ἀφορμὴν εἰς δηλητηριάσεις, ἡ ἐξήγησις ἀποβαίνει δυσκολωτέρα. Αἱ ἐκ γάλακτος δηλητηριάσεις προέρχονται τὸ πλεῖστον οὐ μόνον ἐκ τοῦ χαλκοῦ, ἀλλὰ και ἐκ τοῦ ὕδατος, ὅπερ συνηθίζουσι οἱ γαλακτοπῶλαι νά προσθέτωσι εἰς τὸ γάλα.

Νούλης. — Ἐπὶ τῶν ἐπακολουθημάτων τῶν τοιούτων δηλητηριάσεων ἐπιφυλάττομαι νά ὀμιλήσω ἐκτενέστερον. Ἐν ταῖς εἰρημέναις περιπτώσεσι δύο μὲν προσεβλήθησαν ἐλαφρῶς, εἰς δὲ βαρέως οὗτος δὲ ἐπασχεν ἐκ νεφρικοῦ νοσήματος.

Ο κ. **Πρόεδρος** ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ

ἀναφέρει περιέργον παρατήρησιν λεμβούχου 22 ἐτῶν ἐκ Σινώπης, ὅστις κατὰ τὸ διάστημα τῆς πέψεως κρέατος προβαίνει εἶχε κνίδωσιν, πόνους κατὰ τὴν κοιλίαν και ἐνίοτε διάρροιαν.

Βραγάμης. — Αἱ ἐκ γάλακτος δηλητηριάσεις ὀφείλονται οὐ μόνον εἰς τὰς οὐσίας, αἵτινες προστίθενται τακτικῶς πρὸς νόθουςιν (ὡς τὸν βόρακα, τὸ βορικὸν ὄξυ κτλ., ἢ εἰς τὰς ἐνώσεις αὐτῶν, ἀλλὰ και εἰς ἑτέρας ἀθωοτέρας, ὡς τὸ διττανθρακικὸν νάτριον, ἂν γίνεται χρῆσις πρὸς πρόληψιν ἀρξαμένης ζυμώσεως, διὸ και ἡ πράξις αὐτῆ δέον νά τιμωρῆται ὑπὸ τοῦ νόμου.

Ἀπέρης. — Εἶναι γνωστὸν ὅτι αἱ οὐσίαι αὐταὶ ἀπαγορεύονται αὐστηρῶς ἐν τισὶ χώραις παρὰ τῆς ἀστυνομίας, οὐχὶ διότι αἱ διάφοροι αὐτῶν ἐνώσεις προκαλοῦσιν ἐντερικὰ φαινόμενα, ἀλλὰ διότι αὐταὶ αὐταὶ αἱ οὐσίαι ἐνεκα τῆς καθημερινῆς αὐτῶν χρήσεως δύνανται νά ἐπενέγκωσι δηλητηριάσεις.

Ο κ. **Μανουηλίδης** ἀναφέρει περιπτώσεων γρίπης, ἣν παρετήρησε μετὰ τοῦ κ. Σγουρδαίου και ἦτις ἐπαρουσίαζε τὰ ἐξῆς: Δις τῆς ἡμέρας ῥίγη και πυρετὸς μεθ' ἰδρῶτων και ἐν τῇ μεταξύ ἀπυρεξία, συμφορησις τοῦ δεξιοῦ πνεύμονος. Προσθέτει δὲ ὅτι ὁσάκις παρετήρησε τὴν γρίπην μετὰ τοιούτων συμφορήσεων, ἡ μορφή ἦτο βαρυτέρα και ἡ ἀνάρρωσις βραδυτέρα. Πράγματι δὲ και ὁ περὶ οὗ λόγος ἀσθενὴς ἀπεβίωσεν.

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΜΘ'

28 Ἀπριλίου 1899.

Προεδρία Μ. ΨΑΛΙΔΑ

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν και ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῶν συνεδριῶν τῆς 7ης και 14ης Ἀπριλίου ὁ κ. **Πασχαλίδης** παρουσιάζει νέον εἶδος ὀθωμανικοῦ καλύμματος τῆς κεφαλῆς, ἦτοι νέου φεσίου κατεσκευασμένου ἐκ ψιάθου λεπτῆς και, περιγράφων τὰ συστατικά αὐτοῦ, ὑποδεικνύει

ἀφ' ἐνός τὰ ἐλαττώματα τοῦ ἐν χρήσει ἐριούχου φεσίου καὶ τὴν οὐσιώδη ἀφ' ἐτέρου ὑπεροχὴν τοῦ ψιαθίνου, ἰδίως δὲ διὰ τὴν θερινὴν χρῆσιν αὐτοῦ, ἐν τέλει δὲ παρακινεῖ τὴν Ἐπιτροπὴν ὅπως γνωμοδοτήσῃ περὶ τοῦ σπουδαίου τούτου ἀντικειμένου τῆς ἐνδυμασίας τοῦ παρ' ἡμῖν δημοσίου.

Ὁ **Πρόεδρος** ἀνευρίσκει σπουδαίας ἀρετὰς ἐν τῷ φεσίῳ τούτῳ ὑπὸ ὑγιεινὴν ἐποψὴν καὶ θεωρεῖ εὐεργέτημα, ἐὰν εἰσαχθῇ ἢ γενικῆ αὐτοῦ χρήσις.

Ὁ κ. **Ἄ. Χρησιδῆς** ἐπίσης ἐπικροτεῖ ἐπὶ τῇ πραγματοποιήσει ὑγιεινοῦ φεσίου διὰ τὸ θέρος, ὑπομνηστικῶν πολλὰ ἐλαττώματα τοῦ παλαιοῦ καὶ ἰδίως τὸ ἐρύθημα καὶ τὸ ἐκζεμα, ἅπερ προκαλεῖ τούτο εἰς τινὰ πρόσωπα κατὰ τὴν περιφέρειαν αὐτοῦ.

Ὁ κ. **Γατρόπουλος** φρονεῖ ὅτι θὰ ἴηαι καλὸν ν' ἀποσταλῇ ἐκ μέρους τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπιστολὴ ἐπαινετικὴ εἰς τὸν ἐπινοητὴν πρὸς ἐνθάρρυνσιν διὰ τοιαύτας ὠφελίμους ἐπινοήσεις.

Ὁ κ.κ. **Νούλης, Διμαράκης, Ἀπέρης** καὶ **Ἀμπελιδῆς** θεωροῦσι προτιμότερον νὰ ἐξετασθῇ τὸ φέσιον τούτο κατὰ πρῶτον ὑπὸ ἐιδικῆς ἐπιτροπῆς καὶ νὰ δοθῇ ἡ γνώμη τοῦ Σωματείου, ὅταν ζητηθῇ ὑπὸ τοῦ ἐπινοητοῦ.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. **Ἄ. Χρησιδῆς** ἐκθέτει **περίπτωσιν χολαιμίας μετ' ἐπιπλοκῆς ὀξείας νεφρίτιδος καὶ πνευμονίας**, ἔχουσαν ὡς ἐξῆς:

Κύριοι,

Πρὸ δύο περίπου ἐβδομάδων εἶδον ἀσθενῆ ἡλικίας 38 ἐτῶν καὶ ἐργάτην τὸ ἐπάγγελμα, ὅστις ἀπὸ τεσσάρων ἡμερῶν ἐλαφρῶς ἐπύρεσσε, δις ἢ τρίς ἡμέρας καὶ ἐν ἰκανῇ δυνάμει ἐξαντλήσει μετηνέχθη εἰς τὸ ἡμέτερον Νοσοκομεῖον ἢ μόνῃ πληροφορίᾳ, ἢ δοθεῖσα ὑπὸ τῶν συνοδῶν, ἥτο ἡ τῆς πολυποσίας τῶν οἰνοπνευματῶδων ὁ ἀσθενὴς ἦτο δυσκοίλιος, ἰκτερικός, μετὰ πυρετοῦ 38,5 καὶ ἐλαφροῦ παραληρήματος κατὰ τὸ πρῶτον 24 ὥρον μόνις οὔρησε 15 γραμμ., ἔπειτα κατὰ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ἑξαήμερου ἐν τῷ Νοσοκομείῳ ζωῆς οὔρει τα-

κτικῶς, ἀλλὰ βαθύως ἰκτερικὰ καὶ μετ' ἀφθόνου λευκώματος ἀπύρετος ἀπὸ τῆς δευτέρας ἡμέρας ἐγένετο ἰκτερικώτατος, ἐν διαρκεί ταρραχῇ, παραληρήματι καὶ ἐπισκοτισμῷ τῆς διανοίας· εἶχε γλῶσσαν ξηροτάτην, ἐλαφρὸν τυμπανισμὸν κοιλίας, σφυγμὸν μικρὸν καὶ ταχύτατον, πετεχείας μικρὰς διασπάρτους ἐπὶ τῆς κοιλίας καὶ τοῦ θώρακος καὶ ἀπαξ ἐπίσταξιν, ἀποπατήσεις λευκάς, προϋούσαν καὶ καταπληκτικὴν κατάπτωσιν δυνάμειν. Ἐν τοιαύτῃ συμπτωμάτων ἐντάσει ἐξήτασα τὸν ἀσθενῆ δύο ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου, ἐπέστησα δὲ τὴν προσοχὴν ἀκριβῶς ὅπου ἐνόμιζον ὅτι ἐδράζει τὸ νόσημα καὶ οὔρον ἐπὶ τῆς μαζικῆς γραμμῆς καὶ ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ λοβοῦ 22 1/2 ε. μ. ἀμβλύτητα, 25 δὲ ε. μ. καὶ πλέον ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ, βαθύτατον ἰκτερικὸν χρῶμα δέρματος καὶ σκληρωτικοῦ, θερμοκρασίαν κατωτέραν κατὰ δέκατά τινὰ τοῦ 37°, παραλήρημα καὶ ἀγωνιώδη ταραχὴν καὶ ἀναισθησίαν τὴν ἐπομένῃ ἡμέρᾳ ἢ κατάστασις χείρων, ἢ δὲ ἀμβλύτης τῶν δύο λοβῶν ἐκπληκτικῶς ἠλαττωμένη (μόλις εἶχεν ἐν ἀμφοτέροις τοῖς λοβοῖς 15 ε. μ.) καὶ αὐθημερὸν θάνατος.

Πρὸ τοιαύτης εἰκόνας νοσήματος ὀξυτάτου ἄνευ ἐπαρκῶν ἀναμνηστικῶν πληροφοριῶν ἐσκέφθην περὶ ἀποφράξεως τοῦ χολαγωγοῦ, ὅτε ἀπαντῶσι πάντα τὰ εἰρημένα συμπτώματα, πλὴν καὶ τόσον ταχέειαν τὴν ἀπόφραξιν μὴ παραδεχθεῖς, ἔκλινα, διὰ τὴν ὀξείαν διαδρομὴν τοῦ νοσήματος καὶ τὸ ἐκ τῆς ἐξέτασεως τοῦ ἥπατος πόρισμα, πρὸς τὴν ὀξείαν κίτρινην ἀτροφίαν τοῦ ἥπατος τὴν γνώμην μου ταύτην ἠδύνατο νὰ τροποποιήσῃ ἢ ἐξέτασις τῶν οὔρων, ἐν οἷς παρετηροῦντο οὔρολογικὰ προϊόντα μὴ φυσιολογικά, ἢ τυροσίνη καὶ ἡ λευκίνη, περιπλέον δὲ ἐλάττωσις οὐσιώδους τῆς οὔριας· ἀλλ' ἡ ἐξέτασις αὕτη ἡ λεπτομερεστέρα ἠλλεῖψαι χρόνου δὲν ἐγένετο.

Νεκροψία.—Ἐν τῷ κάτω ἀριστερῷ λοβῷ τοῦ πνεύμονος ἀκριβῶς μικρὸν τμήμα τῆς ἐπιφανείας τῆς ἐραπτομένης τοῦ ἄνω λοβοῦ εὔρεθη ἐν ἐρυθρᾷ ἥπατώσει, τὸ δ' ὑπόλοιπον ἐν ἰσχυρᾷ ὑπεραιμίᾳ· διὰ τῆς τομῆς τῶν ὑγιᾶν λοβῶν ἀπέρρεεν ἰκτερώδης ὀρός· τὸ ἥπαρ ἦν διπλάσιον τὸ μέγεθος, ὁ δὲ δεξιὸς αὐτοῦ λοβὸς καὶ ἀπολύτως καὶ σχετικῶς ὑπερτροφικώτερος· τομαὶ ἐπ' αὐτοῦ ἐπαρουσίαζον χαρακτηριστι-

κὴν λίαν τὴν μισχοκρυσσιδῆ ἐκρύλισιν· ἡ χοληδόχος κύστις ἦν κενή, οὐδεμίαν ἐμπεριέχουσα σταγόνα χολῆς, οἱ νεφροὶ μεγάλοι καὶ υπεραιμικοί, ὁ δὲ σπλὴν μετρίως διωγκωμένος.

Ἦδη, πρὶν ἢ ἐπικλεσθῶ τὴν γνώμην ὑμῶν ἐπὶ τῆς περιπτώσεως ταύτης, ἐπιτρέψατέ μοι, πρῶτος συνδυάζων τὸ ἀποτέλεσμα τῆς νεκροψίας πρὸς τὰ κατὰ τὴν ἀσθένειαν σημειωθέντα φαινόμενα, νὰ ἐξενέγκω κρίσιν ἐπὶ τῆς αἰτιολογίας, ἣν θεωρῶ ὡς τὴν πιθανωτέραν. Ὅ,τι κατὰ πρῶτον ἐμποιεῖ ἐντύπωσιν εἶναι ἡ πνευμονία: ὑπῆρχεν αὕτη ἀπ' ἀρχῆς τοῦ νοσήματος ἢ ἦτο ἐπιγενής; ὑποθέσωμεν τὸ πρῶτον: ὅτι δηλαδὴ ἀπ' ἀρχῆς τῶν κλινικῶν φαινομένων ἡ πνευμονία ὑπῆρξε τὸ κυριεῦον νόσημα καὶ ἐπιπλοκὴ ἦτο ὁ ἰκτερος· ἀλλ' ὁ ἰκτερος ἐν τῇ πνευμονίᾳ εἶναι ἐλάχιστος καὶ οἶονεῖ ἐπιπόλαιος, διαρκεῖ δὲ ὥρας τινὰς μόνον, ἐνῶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἀσθενεῖ τούναντίον συνέβαινεν· ἐν τῇ τυφώδει μορφῇ τῆς πνευμονίας καὶ ἐν τῇ ἀκμῇ αὐτῆς παρατηρεῖται: ἐπίσης ὁ ἰκτερος καὶ ἱκανὰ τῶν προσηρημένων συμπτωμάτων, ἀλλὰ τὸ ἐξέχον γνώρισμα αὐτῆς εἶναι πάντοτε τὸ τυφώδες, ὅτε ἡ ὑπερτροφία σπληνὸς βεβαιούται· πολλάκις· ἐν δὲ τῇ ἰδίῳ ἰκτερώδει πνευμονίᾳ προηγούνται τοῦ ἰκτέρου ἰσχυραὶ ἐντέρικαὶ διαταραχαὶ καὶ μετεωρισμὸς ἐντονος, φαινόμενα μὴ προηγηθέντα ἐν τῇ ἡμετέρᾳ περιπτώσει· ἐκτός τούτου παρὰ τῷ ἡμετέρῳ ἀσθενεῖ βῆξ καὶ δύσπνοια, συμπτώματα οὐσιώδη τῆς πνευμονίας, δὲν ἐσημειώθησαν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἀσθενείας· βεβαίως δύναται τις νὰ παρατηρήσῃ ὅτι τὰ πνευμονικὰ ταῦτα συμπτώματα πολλάκις ἐπὶ τῆς πνευμονίας τῶν οἰνοποτῶν, ὅτε παρατηρεῖται καὶ ἐπιπλοκὴ ἰκτέρου, ἀπουσιάζουσιν· ἢ ἀντίρρησις αὕτη ἔχεται ἀληθείας, διότι: τὸ παραλήρημα τοιούτων ἀσθενῶν σέπει τὸν τε βῆχα καὶ τὴν δύσπνοιαν, ἀλλὰ τὸν πυρετόν, τὸ σοβαρώτερον τῶν συμπτωμάτων, οὐδέποτε, ὡς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ περιπτώσει· ἐγένετο· ἐπὶ πλέον, ὡς βεβαιούται ὑπὸ ἀρμοδίων, ὁ ἐκ πνευμονίας θάνατος τῶν οἰνοποτῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον, ἐπέρχεται πρὸ τοῦ σταδίου τῆς ἥπατωσης, ἐνῶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἀσθενεῖ ἢ τε διάρκεια τοῦ νοσήματος καὶ τὸ ἐκ τῆς νεκροψίας ἀποτέλεσμα ὀριστικῶς ἀποκλείουσι τὴν πνευμονίαν. Ἐκ τῶν συλλογισμῶν τούτων πείθομαι

ὅτι ἀπ' ἀρχῆς δὲν προύκειτο περὶ πνευμονίας. Ἀρ' ἑτέρου ὅτι ἡ ὑπερτροφικὴ τοῦ ἥπατος κίρρωσις, νόσημα ἐκ τῶν χρονιωτέρων, δὲν ἠδύνατο μετὰ τὸσαύτης ὀξύτητος νὰ φέρῃ συμπτώματα, ὅποια τὰ περιγραφέντα, καὶ νὰ προκαλέτῃ τὸν θάνατον, εἶναι οὕτω φανερόν καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἀπαράδεκτον, ὥστε οὐδένα πλέον περὶ αὐτῆς ποιούμαι λόγον. Ἐκ τῶν εἰρημένων καὶ διὰ τὸν πρόσθετον λόγον ὅτι ἡ ἐρυθρὰ ἥπατωση εἶναι στάδιον διαδρομῆς, ἤδη ἀρχαμένης πνευμονίας, φρονῶ ὅτι ἡ τελευταία αὕτη ὑπῆρξεν ἐπιγενής, ἦτοι ἀνεπτύχθη κατὰ τὴν τελευταίαν φάσιν τοῦ ἀρχικοῦ νοσήματος καὶ ἤδη τίθεται τὸ ἐρώτημα: ὅποιόν τι τὸ νόσημα καὶ ὅποια ἡ σχέσις τῶν ἐκ τῆς νεκροψίας ἐξαγομένων πρὸς τὴν γνωστὴν κλινικὴν εἰκόνα;

Τοῦ ἀσθενοῦς ἡ πρώτη ἐν τῷ νοσοκομείῳ πυρετικὴ ἡμέρα ἦτο ἡ τελευταία ἀπὸ τῆς κατ' οἶκον νοσηλείας του, ὅπου ἐπίσης ἐλαφρῶς ἐπύρεσσε· τὸν τετραήμερον ἢ πενταήμερον τοῦτον πυρετὸν ἐκλαμβάνω ὡς γρίπην, πολὺ δὲ πιθανόν ὅτι τὸ μικρόβιον αὐτῆς ἐκ τοῦ ἐντερικοῦ σωλῆνος διὰ τοῦ χολαγωγοῦ ἐπέδρασεν ἐπὶ τοῦ ἀλκοολικοῦ ἥπατος καὶ προκάλεσεν ὀξυτάτην αὐτοῦ συμφορήσιν, δευτερευόντως δὲ καὶ τὴν τῶν ἤδη ἀλκοολικῶν νεφρῶν· τοιαύτη διὰ μολύνσεως συμφορήσις ἥπατος, σπληνὸς καὶ νεφρῶν μετὰ φαινομένων ἐγκεφαλικῶν, ἰκτέρου κτλ., ἀλλὰ μετὰ πυρετοῦ, παρετηρήθη ἤδη ὑπὸ γάλλων κλινικῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα ἰκτερος τυφικός ἢ πυρετὸς ἰκτερικός, ἐσχάτως πάλιν ὑπὸ γερμανῶν καὶ ἰδίως ὑπὸ τοῦ Veil, ὅθεν καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα αὐτοῦ περιεγράφη καὶ εἰς μετασταθμεύσεις μικροβίων ἐκ τοῦ ἐντερικοῦ σωλῆνος καὶ ἄλλων ἐστιῶν διὰ τοῦ χολαγωγοῦ (στρεπτόκοκκοι, σταφυλόκοκκοι, Bacterium coli) ὀφειλομένη· κατ' ἀναλογίαν λοιπὸν δυνάμεθα νὰ παραδειχθῶμεν ὅτι καὶ παρὰ τῷ ἡμετέρῳ ἀσθενεῖ μολυσίς τις ἐγένετο προκαλέσασα ἀπλῶς συμφορήσιν αἵματος συμπίεσασαν ἅπαντα περίπου τὰ χολαγωγὰ ἀγγεῖα· ἀποτέλεσμα τῆς καταστάσεως ταύτης ὑπῆρξεν ἡ κολοσσαία διόγκωσις τοῦ ἥπατος, μόνον κατὰ τὸ τελευταῖον 24ωρον μετὰ τοῦ θανάτου ὑποχωρήσασα, ἢ παντελῆς σχεδὸν παύσις πάσης ἐκκρίσεως, ὅθεν καὶ ἡ κενότης τῆς χοληδόχου κύστεως

ή εις τὴν κυκλοφορίαν εἰσβολὴ καὶ τοῦ αἵματος μόλυνσις, ὅθεν καὶ ὁ βραχύτατος ἴκτερος, πάντα δὲ ταῦτα τὰ φαινόμενα καὶ τὰ φυσικὰ σημεῖα ἄνευ πυρετοῦ· τελευταῖον ἀνεπτυχθῆ καὶ ἡ πνευμονία, ἧς τὰ συμπτώματα, διὰ τὸ διαρκῶς ὑφίστάμενον παραλήρημα καὶ τὸν ἐπισκοτισμὸν τῆς διανοίας ἔμμενον κεκρυμμένα, ἀλλ' ὁ πυρετός; ἡ ἀπουσία αὐτοῦ ἐν τῇ μεγάλῃ καταπτώσει τῶν δυνάμεων τοῦ ἀσθενοῦς δὲν πρέπει νὰ ξενίσῃ ἡμᾶς· μήπως δὲν παρατηροῦμεν εἰς γέροντας ἢ ἐξ ἄλλων γρονθίων ἀσθενειῶν ἐξηντημένους ἀπουσίαν πυρετοῦ κατὰ τὴν εἰσβολὴν πνευμονίας; Κατὰ ταῦτα παραδέχομαι ὅτι ἐπὶ ἀσθενοῦς, πάσχοντος ὑπερτροφικὴν κίρρωσιν ἀλκοολικὴν διὰ μόλυνσεως οἰασθῆποτε, ἴσως ἐκ τῆς γρίπης, συνιδυάσθη ὀξεία παρεγγυματώδης νεφρίτις μετὰ λευκωματουρίας προσθέτου, συμφορήσις τοῦ ἥπατος καὶ κατ' ἀκολούθῃαν χολαιμία, ὅτι πάντα τὰ συμπτώματα ἐξ αὐτῆς ἰδίως ἀπερρευσαν, καὶ αὐτὸς ὁ θάνατος ἔτι, ὃν ἡ ἐπιπλοκὴ τῆς πνευμονίας ἐπέσπευσεν».

Νούλης.—Συνήθως τὸ μοσχοκαρσοειδὲς ἥπαρ συνοδεύεται ὑπὸ καρδιακῶν ἀλλοιώσεων, ἡ δὲ πνευμονία ἐπὶ λευκωματουρικῶν ἀτόμων ἔχει πάντοτε δύσπνοϊαν. Ἀφ' ἐτέρου ἢ παρεμβολῆ γρίπης δὲν εἶναι ἀπαραίτητος ὡς ἐπέβη ὁ θάνατος, διότι ἡ νεφρίτις καὶ ἡ ἥπατιτις εἰσιν ἐπαρκεῖς ὅπως ἐπενέγκωσι τὸ κακὸν τέλος. Ὡς πρὸς τὴν νεφρίτιδα, ἂν ἐγίνετο ἡ ἱστολογικὴ ἐξέτασις τῶν νεφρῶν, ἡ διάγνωσις ἴσως ἤθελεν εὐκολυνθῆ.

Α. Χρησιδης.—Ἐν τῇ ἡμετέρᾳ περιπτώσει τὸ μοσχοκαρσοειδὲς ἥπαρ δὲν εἶχεν οἶαν καὶ ἐπὶ καρδιακῶν παθήσεων ὄψιν ὡς γνωστόν, ἐν τῇ τελευταίᾳ περιπτώσει ἐπικρατεῖ ἡ κυανωτικὴ χροιά. Ἄλλως τε καὶ ἡ καρδία οὐδὲν εἶχε τὸ παθολογικόν, διὸ καὶ οὐδεμία ἐγένετο αὐτῆς μνεΐα. Οἱ νεφροὶ ἦσαν ὑπερδιπλάσιοι τὸ μέγεθος, ὅπερ παρήχθη πιθανῶς ὀξέως ἐν καιρῷ τῆς νόσου ἕνεκα σφοδρᾶς ὑπεραιμίας, συνοδευούσης ὀξείαν παρεγγυματώδη νεφρίτιδα. Τέλος ἡ γρίπη ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν ὡς πιθανὴ αἰτιολογία τῆς ὕλης πρὸ τοῦ θανάτου κλινικῆς εἰκόνας.

Διμαράκης.—Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ὀξείας κιτρίνης ἀτροφίας τοῦ ἥπατος ἐπεθύμουν νὰ μάθω, διατί ὁ κ. Χρησιδης ἀνεμνήσθη μὲν αὐτῆς, δὲν ἐπέμεινε ὅμως ἐν τῇ διαγνώσει ταύτῃ;

Α. Χρησιδης.—Ἐν ἀρχῇ πράγματι ἐκλίναμεν ὑπὲρ τοιαύτης διαγνώσεως, διότι τὴν μεγάλην ὑπερτροφίαν τοῦ ἥπατος διεδέξατο ταχεῖα καὶ καταπληκτικὴ μείωσις τοῦ ὄγκου αὐτοῦ. Βεβαίως ἰδύνατό τις νὰ ὑποπτεύσῃ τοιαύτην νόσον, ἀλλὰ βεβαία διάγνωσις δὲν ἴτο δυνατὴ ἄνευ ἐξετάσεως τῶν οἴρων.

Διμαράκης.—Κατ' ἀνάγκην ὀφείλει τις νὰ σκεφθῆ περὶ κίρρωσεως ὑπερτροφικῆς τοῦ ἥπατος καὶ ἀφ' ἐτέρου περὶ ἀλκοολικῆς ἀτροφίας τῶν νεφρῶν. Εἰς ταῦτα προσετέθη στάσις τῆς χολῆς καὶ ἴκτερος ἔντονος. Ἄλλὰ καὶ ἡ πνευμονία δύναται νὰ ἔχη τοιαύτην ἐπιπλοκὴν, ἡ δὲ γρίπη δύναται νὰ προκαλέσῃ πάντα ταῦτα, καθὸ προτιμῶσα τὰ πάσχοντα ἤδη ὄργανα. Ὡς πρὸς τὴν ἔλλειψιν τοῦ πυρετοῦ καὶ τοῦ βηχὸς αἰτία εἶναι ἡ χολαιμία, ἣτις φέρει καὶ ὑποθερμίαν· τοῦτο ὅμως εἶναι δυνατόν καὶ ἐπὶ ἀλκοολισμοῦ ὡς καὶ ἐπὶ γερόντων.

Μανουηλίδης.—Ἄν ἐγίνετο ἱστολογικὴ ἐξέτασις τοῦ ἥπατος, ἡ διάγνωσις ἤθελε γείνει πληρεστέρα. Βεβαίως δὲ ὁ ἀλκοολισμὸς φέρει ἐνίοτε ὀξείαν σκληρολιπώδη ἥπατιτιδα. Ἐνθυμοῦμαι ἀσθενῆ ἀλκοολικόν, μετὰ πυρετοῦ καὶ ἰκτέρου θανόντα ὀξέως, καὶ παρ' ὧ ἡ νεκροψία ἔδειξεν ἥπαρ ὁμοιον πρὸς τὸ τῆς περιπτώσεως τοῦ κ. Χρησιδίου. Πολλοὶ ἔγραψαν περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, μεταξύ δὲ ἄλλων ὁ Roger, ὅστις ἀναφέρει ὅτι ἐπέρχεται τοξιναιμία ἐκ τῆς ἥπατιτιδος καὶ ἐντεῦθεν δύναται νὰ γεννηθῆ ἡ νεφρίτις.

Διμαράκης.—Ὡς πρὸς τὴν περίπτωσιν τοῦ κ. Μανουηλίδου, ἡ διάγνωσις ἐτέθη ὀρθῶς χάρις εἰς τὴν μικροσκοπικὴν ἐξέτασιν, ἀλλ' ἐνταῦθα τοῦτο δὲν ἐγένετο καὶ κατὰ τὰ διδόμενα μόνον πρέπει ν' ἀποφανθῶμεν παρατηρῶ μόνον, ὅτι τοσαύτη ἀπόφραξις, ὡς ἐνταῦθα (ἄχροια κοπράνων), εἶναι σπανιωτάτη, εἰ μὴ ἀδύνατος, ἐπὶ ἀλ.

κοολικής ήπατίτιδος· διὸ ἡ καταρροϊκὴ ἐπιπλοκὴ τῶν χολαγωγῶν εἶναι ἀπαραίτητος, διότι ἡ στάσις αὕτη τῆς χολῆς δὲν δύναται νὰ παραχθῇ ἐκ μόνης τῆς ἀποφράξεως τῶν χολιφόρων ἀγγείων.

Μανουηλίδης.— Ἐπίσης καὶ ἐν τῇ ἡμετέρα περιπτώσει ὑπῆρχεν ἴκτερος βαρῦς σημειωτέον δὲ ὅτι ἐν ταῖς τοιαύταις καταστάσεσι, κατὰ τὸν Hanot, ὁ ἴκτερος παράγεται διὰ παρεκτοπίσεως τῶν ἡπατικῶν κυτταροστοιχιῶν (par dislocation des travées hépatiques).

Α. Χρησιδης.— Δὲν δύναμαι νὰ παραδεχθῶ ὄξειαν ὑπερτροφίαν τοῦ ἥπατος, διότι ὁ ἀσθενὴς ἦτο πότης ἀπὸ πολλοῦ καὶ τὸ ἥπαρ κατὰ τὴν τομὴν ἦτο σκληρὸν καὶ ἐτριξε· παραδέχομαι ὅμως ὅτι ἐν τοιαύτῃ καταστάσει προσετέθη ἡ γρίπη καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐκδήλωσιν τοῦ βαρέος ἴκτερου, ἡ δὲ πνευμονία ἐπελθοῦσα ἐπήνεγκε τὸν θάνατον.

Νούλης.— Τὰ κόπρανα ἴσαν λευκά, ἀλλὰ δὲν λέγεται, ἂν ἐν τοῖς ἐντέροις εὐρέθη χολή, διότι πιθανὸν νὰ ὑπῆρχεν ἀποφραξίς, ἣτις ἀνοιγομένη αἴφνης ἐν τελευταίᾳ ὥρᾳ νὰ δώσῃ διέξοδον εἰς τὴν χολίην.

Α. Χρησιδης.— Ἐν τοῖς ἐντέροις δὲν ὑπῆρχε χολή, ἐπίσης καὶ ἐν τῇ χοληδόχῳ κύστει δὲν εὐρέθη σταγῶν χολῆς.

Πρόεδρος.— Νομίζω ὅτι πρόκειται περὶ μiasματικῆ κατ' ἐξοχὴν νοσήματος, ὅπερ περιεγράφη ὑπὸ τοῦ Chauffard ὡς βαρῦς ἴκτερος (ictère grave), καὶ εἰς τὴν εἰκόνα τούτου συγκατατάσσονται τὰ ἄλλοτε ὡς ὄξεια κιτρίνη ἀτροφία τοῦ ἥπατος, χολαιμία κλ. περιγραφόμενα νοσήματα. Οὕτως ἐξηγοῦνται πάντα τὰ φαινόμενα τῆς περιπτώσεως ταύτης, μηδὲ τῶν αἱμορραγιῶν καὶ τῶν πετεχειῶν ἐξαιρουμένων. Οἱ βαρεῖς ἴκτεροι εἶναι νόσημα θανατηφόρον, μiasματικὸν καὶ περιλαμβάνον πολλὰς μορφάς, ἐν γένει δὲ δὲν ἐμελετήθησαν ἀκόμη ἐπαρκῶς.

Ἀκολούθως ὁ κ. **Α. Γαβριηλίδης** παρουσιάζει μικροσκοπικὰ παρασκευάσματα καὶ καλλιεργήματα τοῦ μικροβίου τοῦ Vincent, ἀναγινώσκει δὲ ἀνακοίνωσιν **περὶ ἐλκομεμβρανῶδους οὐλίτιδος καὶ κυ-**

νάγχης καὶ περὶ τοῦ ἀτρακτοειδοῦς βακτηριδίου τοῦ Vincent, ἔχουσαν οὕτω:

Κύριοι,

« Ἀφ' ὅτου μεθοδικῶς ἐπελήφθησαν τῆς μικροβιοσκοπικῆς ἐξετάσεως τῶν κυναγγῶν, βλέπομεν ὅτι ἡ κλινικὴ καὶ ἡ μικροβιοσκοπικὴ διάγνωσις δὲν συμφωνοῦσι πάντοτε ὡς πρὸς τὴν αἰτιολογίαν τῆς ἐκάστοτε προκειμένης τοπικῆς παθήσεως. Οὕτω π. χ. ὄξεια φλεγμονώδης πάθησις τῶν παρισθμίων, μὴ παρουσιάζουσα σαφῆ τὰ κλινικὰ γνωρίσματα τῆς διφθερίτιδος, διὰ τοῦ μικροσκοπίου ὅμως καταδεικνύεται καθαρὰ καὶ ἀναμφισβήτητος διφθερίτις· τοῦτο καὶ ἄλλα ὅμοια παραδείγματα καταδεικνύουσιν ὅτι ἡ κλινικὴ παρατήρησις πρέπει νὰ λαμβάνῃ, ὑπ' ὄψιν καὶ τὰ πορίσματα τῆς βακτηριοσκοπικῆς ἐρεῦνης, ὅπως ἡ ἐρμηνεία τῶν παρατηρήσεων αὐτῆς ἴ πλήρης. Ἡ κλινικὴ ἄλλως τε πρὸ πολλοῦ ἐδίδαξεν ὅτι δὲν πρέπει ν' ἀποδίδωμεν πάντοτε εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν αἰτίαν διάφορα ὅμοια καὶ ὁμόλογα συμπτώματα· εἰς ἐπίρρωσιν τοῦ κλινικοῦ τούτου ἀξιώματος καὶ ἡ βακτηριοσκοπία διδάσκει ὅτι διάφορα μικροβία, εἴτε μόνον εἴτε ἐν συμβιώσει, δύναται νὰ προκαλέσωσιν ὅμοια κλινικὰ συμπτώματα.

Τὴν οὕτως ἐννοουμένην μικροβιοσκοπικὴν ἐξέτασιν, τὴν συμπληροῦσαν καὶ ἐρμηνεύουσιν τὰ κλινικὰ φαινόμενα, ἐνεκοιλώθη ἤδη ἡ λελογισμένη κλινικὴ καὶ ὠφελείται ἐξ αὐτῆς οὐχὶ μόνον εἰς τὴν ἐπίλυσιν δυσχερῶν κλινικῶν ζητημάτων, ἀλλὰ καὶ ἐπιτυχῆ διεύθυνσιν τῶν θεραπευτικῶν προσπαθειῶν αὐτῆς.

Μικρὸν κατὰ μικρὸν οἱ νεώτεροι ἰατροί, περὶ πολλοῦ ποιούμενοι τὴν ἐκ τῶν μικροβίων διάγνωσιν, ἤρχισαν κατ' αὐτὴν μᾶλλον νὰ ταξινομῶσι τὰς διαφόρους κλινικὰς εἰκόνας· οὕτω π. χ. ἐπὶ τοῦ ζητήματος, ὅπερ πρόκειται νὰ ἀπασχολήσῃ ἡμᾶς σήμερον, ἡ ἐπίδρασις τῆς μικροβιολογικῆς αἰτιολογίας εἶναι καταφανεστάτη· διότι ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὰς πρῶτων διαγνώσεις *angines pultacée, lacunaire, à fausses membranes* κτλ. ἀντικατέστησαν *angines à streptocoques, à staphylocoques, à pneumocoques, à bacilles de Löffler, à pneumobacilles de Fried-*

länder (Thèse de Paris, 1896 par Heberth).

Σήμερον λοιπόν ἐπιθυμῶ νὰ εἶπω τινὰ περὶ νέου βακτηριδίου, εὑρισκόμενου εἰς τὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα Angine et stomatite ulcéro-membraneuse γνωστὴν κλινικὴν πάθησιν· τὸ ζήτημα τοῦτο, εὑρισκόμενον νῦν ὑπὸ μελέτην, εἶναι, νομίζω, ἄξιον ν' ἀπασχολήσῃ καὶ ἡμᾶς, διότι αἱ τοιαῦται παρατηρήσεις ἐν γένει εἰσὶν ἀραιαὶ καὶ διότι ἡ βακτηριολογικὴ ἐξέτασις ἐν Κωνσταντινουπόλει νῦν τὸ πρῶτον γίνεται.

Καὶ κατὰ πρῶτον ἐκθέσωμεν τὴν κλινικὴν παρατήρησιν, ὡς ὁ συνάδελφος κ. Φωτιάδης ἐγγράφως ἐξέθεκεν ἡμῖν αὐτὴν, ἅτε τοῦ ἀσθενοῦς νοσηλευθέντος ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῷ λαρυγγολογικῷ τμήματι τοῦ γαλλικοῦ νοσοκομείου.

«Ὁ κ. Σ., ἐκ Σμύρνης, 26 ἐτῶν, οὐδέποτε μέχρι σήμερον ἔπαθε κυνάγχην ἢ στοματίτιδα, πρὸ δύο δὲ μηνῶν ψήγων τοὺς ὀδόντας εἶδεν αἰμάσσουσαν τὴν ψήκτραν καὶ ἐξετάσας ἐπίσθη ὅτι τὸ αἷμα προήρχετο ἐκ τῶν προσθίων οὐλῶν τῆς κάτω σιαγόνο· μετὰ τινὰ χρόνον ἠσθάνετο ἐλαφροῦς πόνους ὑπισθεν τῶν ἄνω κοπτήρων, ὅπου καὶ ἠδυνήθη νὰ ἴδῃ ἐκτεταμένα ἔλκη. Ἀκολούθως δὲ ἡ πάθησις προχωρήσασα ἠνώχλει σπουδαίως τὸν πάσχοντα, ἐπιπροστεθέντος εἰς τοὺς πόνους καὶ ἀρθόου σιελισμοῦ, διὸ καὶ προσέτρεξεν εἰς ἡμᾶς. Κατὰ τὴν ἐξέτασιν βλέπομεν ἔλκος ἐκτεταμένον, κείμενον ὑπισθεν τῶν 4 τομείων καὶ κεκαλυμμένον ὑπὸ πολτώδους καὶ λευκοφαίου ἐπιχρίσματος· τὰ δὲ οὐλα πάντα σχεδὸν ἦσαν κεκαλυμμένα ὑπὸ ἀραχνοειδοῦς ἐπιχρίσματος, μέχρι ἀποστάσεως 2 χ. μ. ὑπισθεν τῶν ὀδόντων, ὅπου ἡ φλενομεμβράνη ἦτο οἰνόχρους· τὸ μέρος τοῦτο, ὡς καὶ αἱ ἐλκώσεις, ἤμασσον ἀρθότως ἅμα τῇ ἀπλῇ ἐπαρῇ ἢ ἀφαιρουμένων τῶν ἐπιχρισμάτων· τέλος καὶ ἡ ἐκπνοὴ ἦτο δύσσομος.

Μετὰ τινὰς ἡμέρας ὁ πάσχων παρεπονείτο δι' ὑπογνάθιον ἀδενίτιδα καὶ κατὰ τὴν ἐξέτασιν εὔρομεν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ἀμυγδαλῆς καὶ παρὰ τὴν κιονίδα 2 λευκὰς πλάκας, αἰτινὲς ἀρχιρῶμεναι· ἔδειξαν ἔλκος ἀκκονίστον, ἀρκετὰ βαθύ καὶ ὀλίγον αἰμάσσον· αἱ λευκαὶ πλάκες ἢ αἱ ψευδομεμβράναι μετὰ 2 ἡμέρας ἀνεφάνησαν ἐκ νέου, κατέχουσαι ὁμῶς ὀλιγωτέραν ἑκτασιν, πρὸς δὲ ὑπισθεν τῶν τελευ-

ταίων τραπεζιτῶν παρήχθησαν ἄλλα ψευδομεμβρανῶδη ἔλκη, δυσχεραίνοντα τὰς κινήσεις τῆς κάτω σιαγόνο· δύο ἡμέρας μετὰ ταῦτα ἐκτεταμένη ἔλκωσις ἀνεφάνη παρὰ τὴν βᾶσιν τῆς γλώσσης.

Αἱ ἐπὶ τῆς ἀμυγδαλῆς καὶ τοῦ ὑπερωίου τόξου ψευδομεμβράναι, ἢ ἀδενίτις καὶ ἢ συνοδεύουσα αὐτὰς ὕψωσις τῆς θερμοκρασίας εἰς 38°, 2 τὴν πρῶτην ἡμέραν καὶ εἰς 37°, 5 τὴν δευτέραν ὑπεχρέωσαν ἡμᾶς νὰ παρακαλέσωμεν τὸν συνάδελφον κ. Γαβριηλίδην ὅπως ἐκτελέσῃ μικροσκοπικὴν ἐξέτασιν, ἣτις ἀπέδειξε τὴν συνύπαρξιν τοῦ ἀτρακτοειδοῦς βακίλλου τοῦ Vincent μετὰ λεπτότριχος. Ἐνεμείναμεν λοιπόν εἰς τὴν πρῶτην διάγνωσίν μας, ἥτοι εἰς τὴν ἐλκομεμβρανῶδη οὐλίτιδα μετὰ συμμετοχῆς τοῦ φάρυγγος καὶ τῆς γλώσσης.

Ὡς θεραπείαν ἐποιήσαμεν δις γαλβανοκαυστικὴν, περιορίζοντες τὴν ἐνέργειαν τοῦ γαλβανοκαυτήρος εἰς τὰ μεσοδόντια διαστήματα, πρὸς δὲ καὶ ἐπιχρίσεις τῶν ἐλκῶν διὰ τῆς ἐξῆς διαλύσεως:

Sublimé corrosif... 1 gr.
Perchlorure de fer.. 2 gr.
Glycerine ..... 25 gr.

Διὰ τῶν μέσων τούτων ὁ ἀσθενὴς ἰάθη ἐντὸς 15 ἡμερῶν».

Ἐλθωμεν νῦν ἐπὶ τῆς μικροσκοπικῆς ἐξετάσεως ἡμῶν, γενομένης ἐπὶ ψευδοῦμένων, συλλεγέντων ἐπὶ τῶν ἀμυγδαλῶν, τῶν οὐλῶν καὶ τῆς ὀστείνης ὑπερώας. Ἡ ἐξέτασις αὕτη, ὡς βλέπετε ἐν τοῖς παρασκευάσμασιν, ἄτινα ὑποβάλλω ὑμῖν, ὑπὸ τὸ μικροσκόπιον τοῦτο δεικνύει τὴν ὑπαρξίν τῶν εἰρημένων μικροβίων.

Παρατηρεῖτε λοιπόν ὅτι· πρόκειται περὶ βακτηριδίων ἀρκετὰ ἐπιμήκων, εὐθυτενῶν ἢ κατὰ τὴν καμπύλων, κειμένων δὲ εἴτε μεμονωμένως εἴτε ἀνὰ 2 εἰς σχῆμα Λ ἢ Χ, εἴτε ἀνὰ πλείονα καὶ καθ' ὀμάδας ὑποκρινόμενας μέχρι τινὸς τὴν διάθεσιν τῶν βακτηριδίων τοῦ Löffler· πράγματι δὲ δύναται τις νὰ ἐκλάβῃ αὐτὰ ὡς τοιαῦτα, ἐὰν δὲν ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν εἰς τὸ ἐξῆς κεφαλαῖῳδες χαρακτηριστικόν, ὅτι τὰ βακίλλια ἀπολήγουσιν εἰς ἀμφότερα τὰ ἄκρα ὀξέως, ἥτοι· ἔχουσι σχῆμα ἀτρακτοειδές, ὅπερ ζένον διὰ τὸ βακτηρίδιον τοῦ Löffler. Ἐκτὸς

τῆς μορφολογικῆς ταύτης διαφορᾶς ἔχομεν καὶ ἄλλας· ἐξετάσατε τοὺς 5 τούτους σωληνῶν agar-agar, ὄρου καὶ ζωμοῦ· ἐν μὲν τοῖς δυσι παρατηρεῖτε χαρακτηριστικὰς ἀποικίας τοῦ μικροβίου τοῦ Löffler, ἐν δὲ τοῖς δυσιν ἄλλοις οὐδεμίαν βλάστησιν, ἐνῶ ἐν τῷ ζωμῷ ἐβλάστησαν μὲν μικρόβια, ἢ ἐξετασίς ὁμῶς ἔδειξεν ὅτι ὑπάρχουσι μόνον σταφυλόκοκκοι. Ἔτερα διαφορὰ εἶναι ὅτι τὸ ἀμφίοζυ τοῦτο βακτηρίδιον ἀποχρωματίζεται διὰ τῆς μεθόδου Gram (Violet de gentiane phéniqué—Lugol—Alcool acétoné), ὡς βλέπετε ἐν τῷ 4ῳ παρασκευάσματι.

Ἐν τῷ ὑπὸ τὸ μικροσκόπιον παρασκευάσματι βλέπετε ὅτι τὰ βακίλλια ἐτήρησαν τὸ ἰῶδες χρῶμα, διότι· τὴν ἀποχρωματίσιν δι' οἰνοπνεύματος 95° ἀνεπαρκῶς ἐποιήσαμεν, ἵνα ἐν τῷ αὐτῷ παρασκευάσματι δεῖξωμεν ὑμῖν καὶ ἕτερα μικρόβια, χρωσθέντα διὰ τῆς μεθόδου τοῦ Ziehl. Τὰ μικρόβια ταῦτα εἶναι ἐρυθρά, διότι ἀποχρωματίζονται ταχύτερον ἢ τὸ ἐν λόγῳ βακίλλιον, εἶναι δὲ νηματοειδῆ σπειρα, αἰτίνες σχεδὸν πάντοτε συνυπάρχουσιν ἐν τῷ παρόντι νοσήματι μετὰ τῶν ἀτρακτοειδῶν βακίλλων.

Ἰδοὺ λοιπὸν ἐν βακίλλιον ἢ ἐν συμβιώσει 2 διάφορα μικρόβια, δυνάμενα νὰ προκαλέσωσι διφθεροειδῆ συμπτώματα· πρὸς δὲ νέον ἐτι μικρόβιον προσθετόν ἴσως ἐν τῇ παθογενεῇ τῶν νοσημάτων τοῦ στόματος, τῆς γλώσσης καὶ τοῦ φάρυγγος.

Λέγω δὲ ἴσως, τὸ μὲν, διότι ἐλλείπουσιν εἰσέτι πλείστα τῶν ἀπαιτήσεων τῆς μικροβιολογίας, ἵνα μικρόβιόν τι λάβῃ τὸ ἐπιθετον εἰδικὸν διὰ τὸ δεῖνα ἢ δεῖνα νόσημα, καὶ τοῦτο διότι δὲν εἴμεθα ἀκόμη εἰς θέσιν νὰ καλλιεργήσωμεν τὸ ἐν λόγῳ μικρόβιον, ἵνα ἰκανοποιήσωμεν τὰς ἀπαιτήσεις τῆς μικροβιολογίας· τὸ δὲ, διότι αἱ μέχρι· σήμερον παρατηρήσεις εἰσὶν ὀλιγόριθμοι.

Ἠρώτος, ὅστις ἔδωκε συστηματικὴν σχεδὸν τελείαν περιγραφὴν τοῦ ἐν τῇ νόσῳ ταύτῃ παρὰ τρουμένου μικροβίου, εἶναι ὁ ἐν τῷ Val-de-Grâce ὑφ' ἡγετῆς H. Vincent ἐν ἄρθρῳ ὑπὸ τὸν τίτλον Sur une forme particulière de l'angine diphtéroïque (Société Médicale des Hôpitaux de Paris, 11 Mars 1898 καὶ Presse médicale 1898, p. 106

— Société Médicale des Hôpitaux 13 Janvier 1899 καὶ Presse Médicale 1899). Ἐν τῷ ἄρθρῳ τούτῳ ὁ Vincent φέρει 14 παρατηρήσεις, ἢ δὲ περιγραφὴ τῆς νόσου καὶ τῶν μικροβίων εἶναι σχεδὸν τελεία, ὥστε μέχρι σήμερον ὀλίγα τινὰ προσετέθησαν εἰς αὐτήν· ὅλοι οἱ πάσχοντες τοῦ Vincent ἰάθησαν δι' ἐπιγρίσεως δις τῆς ἡμέρας βάμματος ἰωδίου καὶ γαργαρισμῶν διὰ διαλύσεως βορικοῦ ὀξέος. Ὁ Raoul καὶ ὁ Thiry (Archives internationales de Laryngologie, d'Otologie et de Rhinologie, 1898, p. 307) μετεγερίσθησαν μετ' ἐπιτυχίας τὴν ἐξῆς δι' ἄλυσιν:

Glycerine neutre . . . . . 20 gr.
formaldehyde . . . . . VI gouttes.

Μετὰ τὸ ἄρθρον τοῦ Vincent ταχέως ἐδημοσιεύθησαν καὶ ἄλλα: ὑπὸ τοῦ Lemoine (Société Médicale des Hôpitaux, 1898, 18 Mars καὶ Presse Médicale, 1898, p. 117), ὅστις ἀναφέρει 5 περιπτώσεις καὶ ἐπικυροῖ ὅσα ἔγραψεν ὁ Vincent· πρὸς δὲ ἐν ταῖς ἐπανειλημμέναις καλλιέργειαις, ἃς ἐποιήσατο, εὐρέθη τρις τὸ Coli-Bacille καὶ δις ὁ στρεπτόκοκκος· ὑπὸ τοῦ Rispal (Presse Médicale, 1898, p. 146), ὑπὸ τοῦ Dopter (Presse Médicale, 1898, Avril, p. 74), ὑπὸ τοῦ Freyche, ὅστις ἐν τῇ θέσει αὐτοῦ (Thèse de Toulouse, 1899) ἀνακεφαλαιῶν πάσας τὰς μέχρι τότε δημοσιευθείσας περιπτώσεις, καὶ τελευταίως ὁ Charles Nicolle Πουέννης ἐν ἄρθρῳ ἐν τοῖς Archives Provinciales de Médecine (1899, p. 264) ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ νέας περιπτώσεως προσθέτει εἰς τὰ γνωστά, ὑπὸ μικροβιολογικὴν μὲν ἔποψιν ὅτι αἱ σπειρα· κέκτληνται κινήσεις, καὶ κατατάττει αὐτὰς εἰς τοὺς σπειροχαίτας, κλινικῶς δὲ ὅτι ὁ ἀσθενὴς αὐτοῦ ἐπαρουσίαζεν ἔλκωσιν τῶν χειλέων καὶ εἰς τὸ ἄνω μέρος τοῦ προσώπου ἐξάνθημα ὑπὸ μορφὴν σιδηματωδῶν πλακῶν, μὴ καλῶς περιγεγραμμένων καὶ ἄνευ ἀλλοιώσεως τῆς χροῆς τοῦ δέρματος, ἐπωδύων δὲ κατὰ τὴν πίεσιν·.

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ Ν'

5 Μαΐου 1899.

Προεδρία Μ. ΨΑΛΙΔΑ

Μετά την ανάγνωσιν και επικύρωσιν των πρακτικῶν, ὁ κ. **Α. Χρηστίδης**, ἐπα-
νερχόμενος εἰς τὸ ζήτημα τῆς **χολαιμίας**,
ἀναγινώσκει τὰ ἐξῆς:

Κύριοι,

« Κατὰ τὴν παρελθούσαν συνεδρίαν ὑπέβα-
λον ὑμῖν ἀκριβῆ ἀφήγησιν τῶν συμπτωμάτων
περιπτώσεως βαρέος ἰκτέρου, εἴτε χολαιμίας
μετ' ἐπιπλοκῆς νεφρίτιδος παρεγγυματώδους
καὶ πνευμονίας· συγχρόνως καὶ λίαν ἀκριβῆ
ἔχθεσιν τῶν κατὰ τὴν νεκροψίαν μικροσκοπικῶς
παρατηρηθεισῶν ἀλλοιώσεων τοῦ ἥπατος, τῶν
νεφρῶν καὶ τοῦ πνεύμονος· ἐνθυμείσθε ὅτι ἐν
τῇ διαγνώσει ἔκλινον, διὰ τὸ βραχὺ τοῦ χρόνου
τῆς κλινικῆς μελέτης τοῦ ἀσθενοῦς, εἰς τὴν
ὕξειαν κιτρίνην ἀτροφίαν τοῦ ἥπατος καὶ ὅτι
ἡ νεκροψία ἐβεβαίωσε τὴν ὑπερτροφικὴν κίρ-
ρωσιν τοῦ ἥπατος, τὴν παρεγγυματώδη νε-
φρίτιδα μετὰ τῆς λευκωματουρίας καὶ τὴν
πνευμονίαν· ἐπὶ τῇ θέξ ταύτῃ τῶν παθολογι-
κῶν ἀντικειμένων ἐζήτησα τὴν αἰτιολογίαν
τοῦ νοσήματος καὶ ἐπὶ τούτῳ κατώρθωσα,
νομίζω, ἐπὶ τῇ βάσει γνωστῶν λόγων ἐπιστη-
μονικῶν, ν' ἀποκλείσω τὴν πνευμονίαν ὡς
πρώτην ἀρχὴν τοῦ νοσήματος καὶ νὰ θεωρήσω
ταύτην ὡς ἐπιγενὲς παθολογικὸν προῖόν τῆς
γενικῆς καταστάσεως, τὴν δὲ χολαιμίαν (καὶ
τὴν λευκωματουρίαν δευτερευόντως) ὡς τὴν
κυριωτάτην παθολογικὴν ὑπόστασιν, ἐστὶν
ἐχούσαν τὸ μεγαλύτερον σπλάγγνον. τὸ ἥπαρ·
κατέληξα δὲ ἐν τῇ σειρᾷ τῶν συλλογισμῶν μου
νὰ παραδεχθῶ μολυσματικὴν αἰτίαν. ἦτοι
τὸ μικρόβιον γρίππης, ἣν εἶχε πιθανῶς ὑποστῆ
ὁ θνήσκων ἐν ἀρχῇ τῆς ἀσθενείας, ἢ ἄλλο τι μι-
κρόβιον ἐκ τῶν ἐγκαταβιούντων διαρκῶς ἐν
τῷ ἐντερικῷ σωλήνι (στρεπτόκοκκος, σταφυ-
λόκοκκος, κλωβακτήριον), παρορμηθεὶς εἰς
τὴν ἐξήγησιν ταύτην καὶ ἐν μέρει ἐκ τῶν περὶ
σκωληκοειδίτιδος συζητήσεων, ὅτε ἐπληροφό-
ρήθη ὅτι εἰς ἀρκετὰς περιπτώσεις τοιαύτας
προηγῆθη ἡ γρίππη.

Ἐπιτρέφατέ μοι, ἐπειδὴ τὸ σπουδαῖον
τοῦτο ζήτημα τὸ πρῶτον συζητεῖται ἐν τῇ
ἡμετέρᾳ Ἐπιτροπῇ, νὰ σᾶς ἀποσχολήσω καὶ
τὴν ἐσπέραν ταύτην, διότι ἡ ἐμὴ περιεργία
ἐκ τῆς γενομένης συζητήσεως ἐν τῇ προηγου-
μένῃ συνεδριάσει ἔτι μᾶλλον ἠύξηθη, ἐπὶ
πλέον δὲ θεωρῶ ἑμαυτὸν οἰονεὶ καὶ ὑπόχρεων,
ὅπως δικαιολογήσω τὴν μολυσματικὴν ἀρ-
χὴν τῶν βαρέων ἰκτέρων.

Ὁ ἕκτερος ἐν τῇ ἐλαφροτέρᾳ αὐτοῦ μορφῇ
εἶναι σύμπτωμα ἰκανῶν νοσημάτων τοῦ ἥπα-
τος καὶ ὠνόμαστη ἥπατογενῆς διὰ τοῦτο·
αἰτία τοῦ ἰκτέρου τούτου, ὅστις ἐπιπροστίθεται
κατὰ διαφόρους βαθμοὺς ἀποχρώσεως, εἶναι
ὅτε μὲν μηχανικαὶ καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ, ὅτε δὲ
ἀλλοιώσεις οὐσιώδεις τοῦ ἥπατικοῦ ἰστού ἕνεκα
χρονίων φλεγμονωδῶν καταστάσεων ἢ ἐκ νεο-
πλασιῶν· πρὸς τὴν ἕκτερον τοῦτον ἀντιτίθεν-
ται οἱ διὰ τοξικῶν οὐσιῶν, ὡς τοῦ γλωροφόρ-
μιου, γλωρικοῦ καλλίου καὶ ἄλλων, γινόμενοι
καὶ διὰ τὰ θανατηφόρα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον
ἀποτελέσματα ἕκτεροι βαρεῖς ἐπικληθέντες·
τὴν διὰ τῶν βαρέων ἰκτέρων ἐν τῷ ὄργανισμῷ
προσγινόμενὴν κατάστασιν ὠνόμασαν ὡς εἰδι-
κώτερον παθολογικὸν χαρακτηρισμὸν καὶ **χο-
λαιμίαν** (ὡς λέγομεν καὶ **οὔραιμια**), διότι συστα-
τικὰ τῆς χολῆς εἰς ἀθρονον ποσότητα εἰς τὴν
κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος παρεισδύουσι· καὶ
τῶν μὲν ἀπλῶν ἰκτέρων ἡ αἰτιολογία ἀπὸ
πολλοῦ ἠρευνήθη καὶ γνωστὰ ἐγένοντο αἱ
παθολογικαὶ ἐπεξεργασίαι ἐν τῷ ἥπατι, ἕνεκα
τῶν ὁποίων καὶ τὸ ἰκτερικὸν φαινόμενον κα-
ταφανὲς γίνεται· εἶναι δὲ πάντοτε δευτερευ-
ούσης σημασίας ἐν τῇ ἐξελίξει τοῦ ἐκάστοτε
ἥπατικοῦ συμπτώματος· τῶν δὲ λεγομένων
αἱματογενῶν, ἐν οἷς ὁ ἕκτερος πρωτεύει, διότι
συστατικὰ τῆς χολῆς συνανεμίγησαν τῷ αἵματι,
ὅσοι ἀπεδόθησαν εἰς δηλητηριάσεις ἐπίσης
ἐμελετήθησαν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ πάντες οἱ αἵμα-
τογενεῖς ἔσχον αἰτίαν τὴν τοξικὴν δύναμιν
τῶν δηλητηριωδῶν οὐσιῶν· ἐν τῇ μελέτῃ αὐ-
τῶν τῇ αἰτιολογικῇ οἱ ἐρευνῆται τὸ μὲν ἐκ
τῶν πορισμάτων τῆς βακτηριολογίας κινού-
μενοι, τὸ δὲ ἐξ ἀκριβοῦς ἀνατομικῆς καὶ βα-
κτηριολογικῆς ἐξετάσεως τῶν διὰ τῆς νεκρο-
ψίας παρατηρηθεισῶν ἀλλοιώσεων παρενθαρ-
ρυνόμενοι, οἱ ἐρευνῆται, λέγω, διειδόν καὶ
ἄλλην αἰτίαν βαρέων ἰκτέρων, τὴν μολυσμα-

τικὴν καὶ περὶ μὲν τῶν ἀρχαιοτέρων ἐπὶ τούτῳ ἐργασιῶν περιεκτικὰ τινα ἀναφέρονται: ἐν τῷ *Traité de Médecine* ὑπὸ Brouardel, ὅπου καὶ παραπέμπομεν, περιοριζόμεθα δὲ εἰς τὰς ἀπὸ τοῦ 1898 καὶ ἐφεξῆς θετικωτέρας ἐργασίας, ἐξ ὧν σταχυολογοῦμεν περιληπτικῶς τὰ ἐπόμενα:

Οὕτω ὁ Richardière ἐν τινι αὐτοῦ μαθηματικῆ δημοσιευθέντι τῷ 1890 ἐν τῇ *S. Médicale* (σ. 401), ὀρίζων τὸν βαρὺν ἰκτερον ὡς σύνολον συμπτωμάτων ἰκτέρου, αἱμορραγιῶν καὶ νευρικῶν φαινομένων, διὰ τοῦ θανάτου συμπληρουμένων, ὑπόστασιν μὲν ἀνατομικὴν παραδέχεται ἀλλοίωσιν τοῦ ἥπατος, αἰτίαν δὲ πραγματικὴν τὴν μολυσματικὴν ὁ Neinert ἐν τῷ 10ῳ διεθνεί συνεδρίῳ τῶν Ἱατρικῶν Ἐπιστημῶν ἐν Βερολίῳ (4—9 Αὐγούστου) λόγον ποιησάμενος περὶ ἐπιδημίας ἰκτέρου, συμβάσης τὸ φθινόπωρον τοῦ 1889, ὅτε καὶ 13 παιδία ἀπέθανον, αἰτίαν τῆς ἐπιδημίας ταύτης παρεδέξατο τὴν γρίππην ὁ Hanot, σπουδαίως ἀσχοληθεὶς πολλάκις ἐν τε τῇ *Société Méd. des Hôpitaux de Paris*, τῷ 1893 καὶ 1894 καὶ ἐν τῷ Διεθνεί Συνεδρίῳ τῆς Ὑγιεινῆς καὶ Δημογραφίας τῷ 1894 ἐν Βουδαπέστη (2—7 Σεπτεμβρίου) ἀνέφερε βαρεῖς ἰκτέρους, ἐν οἷς διὰ τῆς νεκροψίας ἀνεῦρεν ἐν τῷ ἥπατι τὸν στρεπτόκοκκον ἢ τὸ κωλοβακτήριον ὁ Rendu τῷ 1895 ἀνέφερον ἐν τῇ *S. Médicale* τρεῖς περιπτώσεις βαρέος ἰκτέρου, φύσεως μολυσματικῆς μετὰ γρίππην ὁ Hanot πάλιν τῷ 1896 ἐν τῇ *Société Méd. des Hôpitaux de Paris* (27 Μαρτίου) περιπτώσιν βαρέος ἰκτέρου, ὀφειλουμένην εἰς καθαρὸν στρεπτόκοκκον, ἥτοι ἄνευ τῆς παρουσίας ἄλλων μικροβίων, ὅτε καὶ ὑπεστήριξε μετὰ πειθοῦς τὴν θεωρίαν, ὅτι εἰς τοὺς βαρεῖς ἰκτέρους μικρόβια ὡς ὁ στρεπτόκοκκος καὶ τὸ κωλοβακτήριον θεωρητέα ὡς ἡ παθογόνος αἰτία, ὅτι ἡ δρᾶσις αὐτῶν εὐδοκιμεῖ, ὡς πάντες παραδέχονται, εἰς ἐξητλημένους ὀργανισμούς ἢ ὄργανα. π. χ. τὸ ἥπαρ, τὸ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἠλλοιωμένον παθολογικῶς ὁ Hanot προσέτι: ἐν ταῖς ἀνακοινώσεσιν αὐτοῦ διὰ τῶν κλινικῶν παρατηρήσεων καὶ τῶν νεκροψιῶν ἀπέδειξεν, ὅτι εἰς τοὺς βαρεῖς ἰκτέρους, ὅπου παρατηρεῖται καὶ θερμοκρασία ὑψηλή, ἐκεῖ εὐρέθη ὁ στρεπτόκοκκος ὅπου δέ, καὶ τοῦτο

οὐσιωδέστατον, ὁ πυρετὸς δὲν ὑπῆρχεν, ἐκεῖ εὐρέθη τὸ κωλοβακτήριον «*or*, λέγει, *le colibacille est un microbe hypothermisan*».

Ἡ μελέτη τῆς αἰτιολογίας τῶν βαρῶν ἰκτέρων ἐβοήθησεν ἐτι πλέον τὴν ἐπισταμένην μελέτην τῶν κλινικῶν συμπτωμάτων οὕτω ὁ Dalche ἐν τῇ *Société Méd. des Hôpitaux de Paris* τῇ 12 Ἰουνίου 1896 ἀνέφερε βαρὺν ἰκτερον μολυσματικὸν μετὰ ὑποτροπῆς, ἥτις μόνον εἰς μολυσματικὰς ἀπαντᾷ νόσους, ἥτις παρετήρησεν ἡπαρ καὶ σπλῆνα ἐν δις γυῶσει καὶ καὶ μεθ' ὄλων τῶν ἥπατικῶν φαινομένων ἐν ὑποτροπῇ δὲ βραδύτερον καὶ μετὰ παρέλευσιν τῶν ἥπατικῶν νεφριτικῶν φαινόμενα. Ὁ Richardière ἐν τῇ ἀνωτέρῳ μνημονευθείσῃ μελέτῃ σημειοὶ περιπτώσιν βαρέος ἰκτέρου, ἥτις ἐκτὸς τῶν σπασμῶν εἶναι καθ' ὅλα ὅμοια πρὸς τὴν ἐμὴν (ἡπαρ παθολογικῶς ἠλλοιωμένον, νεφρίτις μετὰ λευκωματουρίας, πάντα τὰ συμπτώματα τῆς χολαιμίας καὶ θερμοκρασία κατωτέρα ἐτι τοῦ φυσιολογικοῦ) τὴν περίπτωσιν ταύτην ὠνόμασε *Forme hépatonéphritique*.

Κατὰ περιέργων περιπτώσιν, ἐνῶ τοιαῦτα: αἰτιολογικὰ καὶ κλινικὰ περὶ βαρέος ἰκτέρου μελέται ἐγίνοντο, ταυτοχρόνως ἀπεκρῦπτετο ἡ αἱματογενῆς φύσις τοῦ βαρέος ἰκτέρου.

Κατὰ τὸ 1891 (12—22 Ὀκτωβρίου) ὁ Patella ἐν τῇ ἰταλικῇ ἐταιρείᾳ τῆς ἐσωτερικῆς ἱατρικῆς δὲν παρεδέχετο αἱματογενῆ, ἀλλὰ μολυσματικὸν ἰκτερον πρὸ 3 ἐτῶν ἐν Βερολίῳ, ἐν τῇ ἐταιρείᾳ τῆς ἐσωτερικῆς ἱατρικῆς ἱκανὰ μέλη, ἐν οἷς καὶ ὁ Stadelmann, πολὺ δὲ πρότερον καὶ ὁ Senator, δὲν παρεδέχθησαν αἱματογενῆ, ἀλλὰ μολυσματικόν, ἥτοι μικροβιογενῆ ἰκτερον ἐπίσης ὁ Pick ἐν τῇ Α. Β. ἐταιρείᾳ τῶν ἱατρῶν ἐν Βιέννῃ ἐν δὲ Βερολίῳ ἠρνήθησαν ἐτι τὴν μηχανικὴν αἰτίαν καὶ αὐτοῦ τοῦ καταρρώδους ἰκτέρου. Νομίζω ὅτι δὲν εἶναι μυχρὰν ἡ ἡμέρα, ὅτε θέλει ἀποδειχθῆ ὅτι μικροβιογενῆς εἶναι καὶ ἡ αἰτία τοῦ ἰκτέρου τούτου, ἴσως ἴσως τὸ κωλοβακτήριον ἐν τῇ ἐξησθηνημένῃ αὐτοῦ ἐνεργείᾳ.

Ταῦτα ἐν συντομωτάτῃ περιλήψει περὶ τῆς αἰτιολογίας τοῦ βαρέος ἰκτέρου ἀνακοινωσάμενος καὶ τὴν ὑμετέραν προσοχὴν εἰς τὴν μολυσματικὴν αὐτοῦ φύσιν, τὴν μὴ αἱματογενῆ, ἀλλὰ πάντοτε ἥπατογενῆ ἐξ αἰτίας

γνωστών μικροβίων ἐφελκύσας, μεταβαίνω εἰς τὴν ἐμὴν περίπτωσιν· ἐν τῇ ἀφηγήσει περὶ τῆς αἰτιολογίας τῆς χολαιμικῆς περιπτώσεως κατὰ τὴν παρελθούσαν συνεδρίαν εἶπον ὡς πιθανὴν αἰτίαν τοῦ ὄλου συμπλέγματος τῶν συμπτωμάτων τὴν γρίππην· ὑπέθεσα δὲ ταύτην, παρορμηθεὶς ἐκ τινων γνωστῶν περιπτώσεων σκωληκοειδίτιδος παρὰ τισι τῶν τελευταίως ἀποθανόντων ἀσθενῶν, παρ' οἷς προηγήθη ἡ γρίππη· ὅτι ἡ ὑπόθεσις μου περὶ μολυσματικῆς σκωληκοειδίτιδος δὲν ὑπῆρξε καὶ τόσον ἀτυχῆς, καταφαίνεται καὶ ἐκ τῆς λίαν σπουδαίας καὶ πρωτοτύπου μελέτης τῶν κ. κ. R. Tripier καὶ J. Paviot δημοσιευθείσης ἐν τῇ S. Médicale τοῦ 1899 (σ. 73), ἐνθα οἱ εἰρημένοι ἰατροὶ ἀποφαινόμεθα, ὅτι ἡ παθογένεια τῆς σκωληκοειδίτιδος εἶναι συνήθως ἡ διὰ γενικῆς μόλυνσεως, ὡς τὸ πλεῖστον εἶναι· καὶ αἱ τοῦ ἐντερικοῦ σωλήνος ἀλλοιώσεις· κατὰ ταῦτα δὲν εἶχομεν ἄδικον ὑποθέσαντες τὴν μολυσματικὴν ἀφορμὴν τῆς σκωληκοειδίτιδος, τοῦλάχιστον ἐν ἱκαναῖς περιπτώσεσιν, εἴμεθα δὲ ἐπὶ στερεωτέρου ἐδάφους παραδεξάμενοι τοιαύτην ἀρχὴν καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ περιπτώσει· καὶ ἐὰν αὕτη δὲν εἶναι τὸ μικροβίον τῆς γρίππης, βεβαίως εἶναι, ὡς ἐπίσης ἐσημείωσα, ἐν τῶν ἐν τῷ ἐντερικῷ σωλήνι πολλῶν, ἧτοι κατὰ τὴν περιεκτικὴν ἀφήγησιν περὶ αἰτιολογίας τοῦ βαρέος ἰκτέρου, ὁ στρεπτόκοκκος, ὁ σταφυλόκοκκος ἢ τὸ κωλοβακτήριον· δηλαδή τὰ πιθανὰ νοσογόνα μικροβία καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἀσθενεῖ. Καὶ ὑπάρχουσι γεγονότα· εἰς τινὰ ἰκτερικὴν ἐπιδημίαν καὶ εἰς ἱκανὰς περιπτώσεις βαρέος ἰκτέρου δὲν προηγήθη ἡ γρίππη; ὅπου δὲ σοβαρῶς ἐμελετήθη τὸ νόσημα καὶ ἐξητάσθη τὸ ἥπαρ, δὲν ἀπεδείχθη ὅτι τὰ ρηθέντα μικροβία ἦσαν ἡ αἰτία καὶ κατ' ἀκολουθίαν πάντοτε μολυσματικὴ ἢ ἐκ μικροβίων ὑπῆρξεν ἡ ἀρχή; καὶ ἐὰν ἔτι δὲν ἠθέλομεν λάβει ὑπ' ὄψιν τὴν γρίππην, βασιζόμενοι ὅμως ἐπὶ τῆς ἐντερικῆς αὐτῆς μορφῆς καὶ τῶν ἐξ αἰτίας τοιαύτης γνωστῶν διαταραχῶν, δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν αὐτὴν ὡς γενικὴν μολυσματικὴν νόσον παρασκευάζουσαν κατάλληλον ἕδαφος ἐνεργείας εἰς τὰ ἐν τῷ ἐντερικῷ σωλήνι ἀπειράριθμα μικροβία· τοιαύτης λοιπὸν τῆς γρίππης, ἐν τισι περιπτώσεσι, δυναμένης νὰ θεωρηθῇ, εἰς μόνον τὸν στρεπτόκοκκον, τὸν

σταφυλόκοκκον καὶ τὸ κωλοβακτήριον ἀποδοτέα ἢ εἰδικὴ νοσογόνος αἰτία τοῦ βαρέος ἰκτέρου. Ἐπειδὴ δὲ πᾶσα μολυσματικὴ ὄξεια νόσος πρέπει νὰ συνοδεύηται καὶ ὑπὸ ὑψηλῆς θερμοκρασίας, πείθεσθε ἐκ τῶν παρατηρήσεων τοῦ Hanot, ὅτι εἰς πάσας τὰς περιπτώσεις τοῦ βαρέος ἰκτέρου, τὰς συνοδευόμενας ὑπὸ ὑψηλῆς θερμοκρασίας, ὁ στρεπτόκοκκος καὶ ὁ σταφυλόκοκκος διὰ μικροβιολογικῆς ἐξετάσεως τῶν ἐκ τῆς νεκροψίας ἀντικειμένων εὐρέθησαν εἰς πάσας τὰς περιπτώσεις βαρέος ἰκτέρου· ὅπου δὲ οὐδεμίαν ὑψηλὴν θερμοκρασίαν, μάλιστα καὶ κατωτέρα τῆς φυσιολογικῆς, παρατηρήθη, ὡς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ παρατηρήσει, ἀνευρέθη τὸ κωλοβακτήριον, διὸ καὶ ὑποθερικὸν ὠνομάσθη· οὕτω καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ περιπτώσει, ὅπου πάντα τὰ συμπτώματα τοῦ βαρέος ἰκτέρου παρατηρήθησαν, ἡ ἔλλειψις τοῦ πυρετοῦ ἦτο ἀξία πολλῆς προσοχῆς καὶ ἐξηγεῖται ἐπαρκέστατα διὰ τῶν παρατηρήσεων καὶ ἀποδείξεων τοῦ Hanot· εἰς τὴν μολυσματικὴν διὰ τοῦ κωλοβακτηρίου ἀφορμὴν ἀποδοτέα ἢ μεγάλη τοῦ ἥπατος συμφορήσις, ἡ ὑπαιμιμία τῶν παρεγγυματωδῶν νεφρῶν καὶ τοῦ σπληνός καὶ ἡ ὄξεια καθόλου διαδρομή, ὡς ἐν τῇ *κιρρίνη* λεγομένη *ἀτροφία*, ἧτις καὶ αὕτη ἀποδειχθήσεται ἀποτέλεσμα μικροβίων ἢ τοξινῶν, ὡς ἄλλοι παραδέχονται· τὴν δὲ πνευμονίαν ἐξηγῶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνατομικῶν γνώσεων, αἰτινες κρατοῦσι σήμερον, ὡς ἐν τῇ προηγουμένη συνεδρίᾳ εἶπον· ἡ ἀπουσία δὲ τοῦ πυρετοῦ τῆς πνευμονίας ταύτης εἰς ἄνθρωπον πότην ἐξ ἐπαγγέλματος καὶ ὑπὸ βαρυτάτου νοσήματος βαρέος ἰκτέρου ὑποθερμικοῦ καταβεβλημένον ὑπῆρχεν εὐνόητος.

Ἀνακεφαλαίων ἤδη ἐν δυοῖς λέξεσι καὶ τὰ κατὰ τὴν ἐμὴν περίπτωσιν, λέγω, ὅτι ἐπὶ ἀνθρώπου ἀλκοολικοῦ, ἤδη ἀπὸ πολλοῦ ἀπολέσαντος πᾶσαν δύναμιν ἀντιστάσεως· ἐπὶ ἀσθενοῦς, πάσχοντος ἤδη ἐξ ὑπερτροφικῆς τοῦ ἥπατος κίρρωσεως καὶ παρεγγυματώδους νεφρίτιδος τῆ ἐνεργείᾳ μικροβίου ἢ τοῦ κωλοβακτηρίου, πιθανῶς καὶ προδικήσεται τοῦ ὄργανισμοῦ διὰ τῆς γρίππης, ἐγεννήθη ἰκτερος βαρῦς εἴτε χολαιμία ἀπύρετος, εἰς ἣν τελευταία συνεδυάσθη καὶ πνευμονία, ἐπισπεύσασα τὸν θάνατον».

Μανουηλίδης. — Εἶπον ὅτι ὑπάρχουσι

καί ὀξειαί ἥπατιτιδες ἀλκοολικαί, διὸ ἀνέφερα καὶ τὴν περίπτωσιν ἐκείνην, ἐνθα ἡ νεκροψία ἀπέδειξεν ἐκρύλισιν λιπώδη σκληράν (hépatite seléro-graisseuse). Ὁ κ. Χρηστίδης ἐπέμεινε ἐπὶ τῆς δράσεως τῶν μικροβίων πρὸς παραγωγὴν ἥπατικῶν νοσημάτων, ἀλλὰ καὶ ἡ τοξιναιμία δύναται νὰ φέρῃ τοῦτο μετὰ καὶ ἀνευ πυρετοῦ.

Ἄ. Χρηστίδης. — Δὲν ποιῶμαι μνειάν τοξικῶν ἥπατιτιδων καὶ ικτέρου, ὡς γνωστῶν, ἐπέμεινα δὲ εἰς τὴν μiasματικὴν μορφήν τὴν ἐκ μικροβίων. Βεβαίως ὑπάρχουσιν ἥπατιτιδες τοξικαί, ὡς ἐκ δηλητηριάσεων κλ.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Πασχαλίδης ἀναγινώσκει ἀνακοίνωσιν τοῦ ἱατροῦ **P. Τσοπάνογλου**, ἐκθέτουσαν **περίπτωσιν πλαγίας μυατροφικῆς σκληρώσεως ἢ νόσου τοῦ Charcot**, ἔχουσαν δὲ ὡς ἐξῆς:

Κύριοι,

α' Ὁ ἀσθενὴς Α., ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, Ἀρμένιος, ἱατρός, ἡλικίας 27 ἐτῶν, διηγείται ἡμῖν ὅτι ἡ μήτηρ του. ἡλικίας 55 ἐτῶν. ἔχει ἀτροφίαν τῶν ὀπτικῶν νεύρων. Ὁ πατὴρ ἔχει καλῶς. Ἡ ἀδελφὴ ἀπέθανεν ἐν ἡλικίᾳ 15 ἐτῶν ἐξ ἀδενোসαρκώματος. Οὐδὲν πλέον. Πρὸ δύο ἐτῶν ἠσθάνθη, τὸ πρῶτον ἤδη, μυρμηκίαισιν καὶ ἀδυναμίαν εἰς τὰ κάτω κῶλα, ἣτις προϊόντος τοῦ χρόνου κατέληξεν εἰς ἀκίνησιν.

Ἡ ἀδυναμία αὕτη ἐπεξετάθη μικρὸν κατὰ μικρὸν καὶ εἰς τὰ ἄνω κῶλα, ἀλλὰ μετὰ μυατροφίας καὶ ἰδίως εἰς τὸ δεξιὸν κατὰ τὰς χώρας τοῦ θέναρος, ὀπισθέναρος καὶ μεσοστῆων μυῶν τὸ δὲ ἀντιβράχιον ἦτο ἐν πρηνισμῷ. Ἀκολούθως ἡ ἀτροφία ἐξεδηλώθη καὶ εἰς τὸ ἀριστερόν.

Παροῦσα κατάστασις. Τὸ πρόσωπον δὲν παρουσιάζει ἀσυμμετρίαν.

Αἱ πράξεις τοῦ συριγμοῦ, τῆς φουσίσεως φυσιολογικαί.

Ἡ ἀσθενὴς ὁμιλεῖ καὶ προφέρει εὐκρινῶς τὰς λέξεις καὶ τὰ χειρολόγια γράμματα.

Ἡ ῥινοχειλικὴ αὐτὰξ ὑφίσταται.

Ἢ πρὸς τὰ πλάγια, πρὸσω καὶ ὀπίσω κινήσεις τῆς κάτω σιγρόνος φυσιολογικῆς, ὡς καὶ ἡ μασσητήριος ἀνάκλασις.

Αἱ κινήσεις τῆς γλώσσης κανονικαί.

Ἐκ μέρους τῆς ὑπερώας, φάρυγγος καὶ λάρυγγος οὐδέν.

Αἱ κινήσεις τῆς κεφαλῆς ἐκτελοῦνται καθ' ἑπάστας τὰς διευθύνσεις.

Ἡ αἰσθητικότης ὑφίσταται καθ' ὅλας τὰς ἐπόψεις (πόνος, ἀφή, γεῦσις κ.τ.).

Ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ οὔτε νυσταγμός, οὔτε νυσταγμοειδεῖς κινήσεις, οὔτε τὸ σημεῖον τοῦ Argyll Robertson τὸ ὀπτικὸν πεδῖον δὲν εἶναι ἐστενωμένον.

Ἐκ τῶν ἄνω κῶλων ὁ δεξιὸς βραχίον εἶναι προσκεκολλημένος, οὕτως εἶπεν, ἐπὶ τοῦ ὠρακος, τὸ ἀντιβράχιον ἐν πρηνισμῷ, ἡ δὲ χεὶρ ἐν ἀγκύλῃ (griffe).

Αἱ κινήσεις, καὶ δὴ αἱ τοῦ ὑπτιασμοῦ, καὶ αὐταὶ ἐτι αἱ παθητικαί, εἰσὶ δυσχερεῖς.

Ἢ μυϊκὴ ἀτροφία εἰς τὰς χώρας τοῦ θέναρος, ὀπισθέναρος καὶ τῶν μεσοστῆων μυῶν ἐκδηλοτάτη.

Ἐν τῷ ἀριστερῷ ταῦτα φαινόμενα, ἀλλὰ μεθ' ἥττονος ἐντάσεως τὰ ἀνακλαστικὰ φαινόμενα λίαν ἠϋξημένα.

Ἢ σπονδυλικὴ στήλη οὐδεμίαν παρουσιάζει παραμόρφωσιν.

Οἱ γλουτιαῖοι μῦες πλαδαροί.

Εἰς τὰ κάτω κῶλα, κυρίως εἶπεν, ἐκδηλος ἀτροφία δὲν παρατηρεῖται καὶ ὁ ἀσθενὴς, βοηθούμενος ἢ στηριζόμενος, δύναται κάπως νὰ ὀρθοστατῇ, ἀλλ' ἐπὶ τῇ ἐλαχίστῃ κινήσει αἰσθάνεται κόπωσιν τελείαν. Αὐξήσις τῆς ἐπιγονατίου ἀνακλάσεως καὶ κλόνος τοῦ ποδός. Δερματικὴ ἐκδήλωσις οὐδεμία. Οἱ σπινγκτήρες φυσιολογικοί. Ἐκ τῶν ἄλλων ὀργάνων οὐδέν.

Διαφορικὴ διάγνωσις. Ἐὰν μὲν ἀποβλέψωμεν εἰς τὰ σπασμωδικὰ φαινόμενα, βεβαίως δυνάμεθα νὰ ἐκλάβωμεν τὴν εἰκόνα ταύτην ὡς σπασμωδικὴν νωϊάδα φθίσιον (Tabes dorsalis spasmodique). Ἄλλ' ἡ νόσος αὕτη εἶναι τῆς παιδικῆς ἡλικίας καὶ δεύτερον καὶ κυρίως ἡ κλινικὴ εἰκὼν ἐμπεριέχει ἀρνητικὸν σύμπτωμα τὴν μυατροφίαν.

Ἐὰν δὲ πρὸς τὴν μυατροφίαν, 1^{ον} μὲν ὡς προϊούσαν μυϊκὴν ἀτροφίαν τοῦ Duchenne. ἀλλ' ἐν αὐτῇ λείπουσι τὰ σπασμωδικὰ φαινόμενα. 2^{ον} δὲ ὡς νευρῶν περιφερικῆν. Ἐν τῇ τελευταίᾳ αἱ μυϊκαὶ ἀτροφίαι ἔχουσι λόγον ἀνατομικῆς διατάξεως τῶν διεπόντων αὐτὰς

νεύρων· υπάρχουν δὲ αἰθθητικὴ διατάραξις καὶ ἔλλειψις τῶν σπασμωδικῶν ραινομένων.

Ἐτέρα νόσος, δυναμένη νὰ ὑπενδυσθῆ τὴν ἴω περιγραφρεῖται κλινικὴν εἰκόνα, εἶναι ἡ κατὰ πλάκας σκληρώσις. Ἄλλ' ἐν αὐτῇ, ἐκτὸς τῶν συμπαρομαρτούντων συμπτωμάτων (ἐγκεφαλικῶν, προμηκικῶν, τροφικῶν καὶ σπλαγχνικῶν), ἔχομεν τὴν πορείαν βραδυτάτην.

Περὶ τοῦ ὑστερισμοῦ οὐκ ἐποιοησάμεθα λόγον, καθότι ὁ ἀσθενὴς στερεῖται· στιγμῶν, ἐκτὸς δὲ τούτων ἔχομεν τὴν προϊούσαν πορείαν τῆς κλινικῆς εἰκόνας.

Τούτων ἀποκλειομένων, ὑπολείπεται κατ' ἀνάγκην καὶ ἐπιβάλλεται ἡ διάγνωσις τῆς πλαγίως μυκτροφικῆς σκληρώσεως ἢ τῆς νόσου τοῦ Charcot, ἣν καὶ ἐποιοησάμεθα·

Εἶτα ὁ κ. **Γ. Νικολαΐδης** ἐκθέτει **περί- πωσιν ὀξείας δηλητηριάσεως διὰ κονιάκ,** ἔχουσαν ὡς ἑξῆς:

Κύριοι,

« Ἡ περίπτωσις ἀφορᾷ εἰς τετραετῆ παιδα καὶ ἔχει ὡς ἑξῆς: Ὁ μικρὸς οὗτος παῖς τὴν προτεραίαν τοῦ ἐπεισοδίου εἶχεν ἐνοχληθῆ ὑπὸ στομαχικῆς τινος διαταραχῆς μετὰ τριῶν κενώσεων διαρροϊκῶν, οἱ δὲ γονεῖς αὐτοῦ τῇ προτροπῇ ἄλλου συναδέλφου ἤρξαντο παρέχοντες αὐτῷ ἐν ὕδατι καὶ ποσότητά τινα κονιάκ, ὡς ἱματικὸν δῆθεν καὶ ἀναιρετικὸν τῶν ἐν τῷ ὕδατι τυχόν ἐπιβλαβῶν στοιχείων. Πλὴν ἡ γῆρσις ἐντὸς μικροῦ ἐγένετο κατὰ- χρησις, καθότι, ἐπειδὴ ἡ ἐκ τῶν κενώσεων ἀφ' ἐνὸς ἐπεληθούσα διψα ὀλονεν ἠύξανεν, ἐκ δὲ τῆς εἰσθιβαζομένης ἐξ ἄλλου, ἐν κράματι ὕδατος, ποσότητος τοῦ κονιάκ ὑποδουλιζομένη ἐπετείνετο, ὁ ὀργανισμὸς κατὰ μικρὸν ἤρξατο νὰ δηλητηριάζηται, διαποτιζόμενος ἐν βραχεὶ ὑπὸ σπουδαίας ποσότητος οἰνοπνεύματος κακοῦ· διότι καὶ ἡ ἐπενεγκοῦσα τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα, περὶ ὧν ἀμέσως ὁ λόγος, ποσότης ἦν οὐκ εὐκαταρρόνητος, ἀνερχομένη εἰς 200 γραμμάρια περίπου καὶ χορηγηθεῖσα ἐντὸς 14 ὡρῶν.

Τὸ γεγονός ἐθεώρησα ἄξιον λόγου οὐχὶ τόσοσιν διὰ τὴν σπάνιν τῶν τοιούτων περιπτώσεων, ὅσον διὰ τὴν κλινικὴν εἰκόνα, ἣν ἐπαρουσίασεν ἡ παρούσα.

Καθ' ἦν στιγμὴν προσεκληθῆν ἦτο ἡ 4ῃ

Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος. Τόμος ΚΖ'

πρωϊνῇ ὥρᾳ, ὅποτε εὔρον τὸ παιδίον ἐν κωματώδει καταστάσει, ἥτις ἤρξατο ἤδη ἀπὸ τῆς 3ης, καθότι μικρὸν πρὸ ταύτης ἡ μήτηρ τοῦ παιδός, ἀρτυνισθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἰδίου, ζητήσαντος νὰ πῆ, τῷ ἔδωκε καὶ πάλιν ἐκ τοῦ δηλητηριώδους ἐκείνου ποτοῦ, φρονοῦσα, ἡ τάλαινα, ὡς καὶ πρότερον, ὅτι διὰ τοῦ μέσου τούτου θὰ κατεσίγα τὸ φλεγόμενον ἐκεῖνο δυστυχῆς πλάσμα ὑπὸ τῆς ἀσθέστου διψῆς, ἀγνοοῦσα δὲ ὅτι μετ' οὐ πολὺ, ἀρτυνιζομένη καὶ πάλιν οὐχὶ πλέον ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἐκ τύχης, θὰ εὔρισκεν αὐτὸ ψυχρὸν ὡς μάρμαρον καὶ σχεδὸν ἡμιθνές. Κατὰ τὴν ἀφίξίν μου ἡ κατάστασις τοῦ παιδός εἶχεν ὡς ἑξῆς: Ἐκειτο ἐκτάδην ὑπίτιος μὲ ὄψιν γαιώδη, ὀφθαλμοὺς ἠνεψυγμένους, ἀπλανεῖς μετὰ πλατυκορίας, ἀντίδρασιν οὐδεμίαν ἐκ τῶν ἐπιπεφυκώτων καὶ κατάλυσιν τῆς περιφερικῆς αἰσθήσεως. Τὸ πρόσωπον ψυχρὸν, ὡς καὶ τὰ ἄνω καὶ κάτω κῶλα· σφυγμοὶ νηματοειδεῖς, διαλείποντες καὶ ποτε ἐκλείποντες καὶ ἐπανερχόμενοι αὐθις· ἀναπνοὴ βραδεῖα, μόλις ἀκουστὴ ὡς μικρὸν βέγγουσα, κένωσις αὐτόματος προὑπάρχουσα.

Ἐν τῇ καταστάσει ταύτῃ μετὰ τὴν ἐπιδαψίλευσιν τῶν οἰκείων ἱαμάτων, ὡς κύστεως πάγου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, σιναπισμῶν ἐπὶ τῶν γαστροκνημίων καὶ πελμάτων μετ' ἐντριβῶν πρὸς ἐπίρρωσιν τῆς περιφερικῆς κυκλοφορίας κλπ., ὁ παῖς ἤρξατο ἀνανήφων ἐκ τοῦ ληθάργου, ὅποτε, ἐπωφελούμενος τῆς εὐκαιρίας, παρέσχον αὐτῷ πλῆρες κύπελλον ἐγγύματος καρῆ καὶ μετ' αὐτοῦ σταγόνας τινὰς ἀμμωνίας ὑγρᾶς ἐν ὕδατι. Ἄλλ' ἡ κατάστασις αὕτη μόλις διήρκεσεν ἐπὶ τέταρτον τῆς ὥρας καὶ ἐπανερχετα· τὸ δεύτερον ἡ προτέρα κωματώδης κατάστασις μετὰ τῶν αὐτῶν ραινομένων· οὐχ ἥττον ἡ παροχὴ τῶν ἀνωτέρω βοθητημάτων ἐπωφελῶς ἐπέδρασε, καίτοι βραδέως, διότι ὁ παῖς μετὰ παρέλευσιν 3/4 τῆς ὥρας ἐπανῆλθε τὸ δεύτερον ἐν τῇ ζωῇ μετὰ παραληρήματος, διαρκέσαντος λεπτά τινα, πλὴν καὶ αὐθις διὰ τρίτην ἤδη καὶ ὑστάτην εὐτυχῶς φορὰν ἐπανερχετα ἡ κωματώδης κατάστασις, ἀφοῦ ἐπανελήφθησαν τὰ ἀνωτέρω πόματα καὶ αἰθήρ, διχρέεσσα ἐπὶ ὀλόκληρον ὥραν, δευνοτέρα πρῶτων, ἄτε ἐπεληθόντων καὶ τονικῶν σπασμῶν τῶν ἄκρων μετὰ παραμορφώσεως αὐτῶν. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐθεώρησα

καλὸν νὰ ἐπικλησθῶ τὴν συνδρομὴν καὶ ἐτέρων συναδέλφων καὶ τοιοῦτοι εἶχον προσκληθῆσθε κκ. 'Ρίτσος καὶ Μούγερης' τούτων δὲ ὁ πρῶτος συνέστησε καὶ τὴν ἐφαρμογὴν θερμοῦ ὕδατος ἐν φιάλαις ἐπὶ τῶν κάτω ἄκρων, ὅπερ καὶ ἐγένετο, συνελθόντος πρότερον τοῦ παιδὸς καὶ ἐκ τῆς τρίτης ταύτης κωματώδους σπασμωδικῆς καταστάσεως, μὴ ἐπαναληφθείσης πλέον.

Συνελθόντος τοῦ παιδὸς τελείως περὶ τὴν 7ην ὥραν, οὐδὲν ἔχνος διετηρεῖτο ἐκ τῆς ἀλκοολικῆς ἐκείνης καταστάσεως, οὔτε καρθασαία, οὔτε σκοτοδίνη, οὔτε ἄλλο τι φαινόμενον ἐγκεφαλικόν, οὔτε ἐμετοί, πλὴν τῆς ψύξεως τῶν ἄκρων, καὶ ταύτης ἐκλιπούσης ταχέως, ἐνῶ ἡ διψα ἐξηκολούθει ἄσβεστος, εἰς τὴν προσετέθη καὶ πάρεσις τοῦ δακτυλίου, ἐπειδὴ ἐπὶ 5—6 ἡμέρας συνεχῶς ὁ παῖς εἶχεν αὐτομάτους κενώσεις διαρροϊκᾶς, ῥυπαρίων τὰ ἐνδύματα αὐτοῦ».

Μανουηλίδης.— Ἐνθυμοῦμαι περίπτωσιν ἀνδρὸς τριακονταετοῦς, ὅστις εἶχε πίει ἐπίτηδες ὀλόκληρον φιάλην ἀψινθίου· εἶχεν ἐπέλθει αὐτῷ κωματώδης κατάστασις μετὰ κορῶν διεσταλμένων, ἀλλ' ἄνευ σπασμωδικῶν φαινομένων. Ἄν καὶ ἐκινώθη ὁ στόμαχος δι' ἀντλίας, εἰς μάτην ἀπέβη πᾶσα προσπάθεια, καὶ ὁ θάνατος ἐπῆλθεν ἐντὸς 12 ὥρῶν.

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΝΑ'

19 Μαΐου 1899.

Προεδρία Μ. ΨΑΛΔΑ

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν, ὁ κ. **Π. Ίατρόπουλος** ἐκθέτει **περίπτωσιν πυορροϊκῆς δακρυοκυστίτιδος τῶν νεογνῶν**, ἔχουσαν ὡς ἐξῆς:

Κύριοι,

Ἄτὸ παρελθὸν ἔτος εἶχεν ἀνακινήθῃ ἐκ νέου τὸ ζήτημα τῆς **πυορροϊκῆς δακρυοκυστίτιδος τῶν νεογνῶν** ἐν τῇ γαλλικῇ Ὀφθαλμολογικῇ Ἐταιρείᾳ¹ ὑπὸ τοῦ κ. Eliasberg Θεσσαλο-

νίκης, ζητοῦντος νὰ κατατάξῃ τὴν πάθησιν ταύτην τῶν νεογνῶν εἰς τὴν τάξιν τῶν συγγενῶν παθήσεων, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι πηγὴν εἶχε συγγενῆ ἀνωμαλίαν τοῦ δακρυακοῦ πόρου. ἐρ' ὃ καὶ ἡ ἀνακρίνωσις τοῦ εἰρημένου συναδέλφου, γενομένη ἐπὶ τῇ βῆσει δύο περιπτώσεων, ἐπιτιλοφῶρει τὴν πάθησιν ὡς δακρυοκυστίτιδα συγγενῆ¹. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ μάλιστα ἱκανοὶ ὠμίλησαν περὶ τε τῆς αἰτιολογίας, τῆς σπανιότητος καὶ τῆς θεραπείας τῆς δακρυοκυστίτιδος ταύτης.

Τελευταίως δὲ ἀνεφάνησαν καὶ νέαι παραγματεῖαι εἰδικαὶ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου. ὡς αἱ τῶν κκ. Rochon Duvigneaud², Valude³, Sam. D. Lévy⁴ καὶ Κοσμεττάτου⁵, πλουτίσασαι μεγάλως τὴν περὶ αὐτοῦ φιλολογοίαν.

Ὡς πρὸς τὴν αἰτιολογίαν, ὑπὸ πολλῶν ἐλέγχθη, ὑποστηριζόμενον καὶ ὑπ' ἀνατομικῶν παρατηρήσεων, ὅτι ὁ δακρυακὸς πόρος, ὦν συνήθως ἄτητος κατὰ τὸ κάτω αὐτοῦ τμήμα ἢ φρασσόμενος ὑπὸ πτυγῆς τοῦ βλεννομένου, μέχρι τοκετοῦ, μένει ἐνίοτε οὕτω περραγμένος καὶ κατὰ τὰς πρώτας ἐβδομάδας μετὰ τὸν τοκετόν, καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐπέρχεται στάσις τῶν δακρύων καὶ διὰ μόλυσμῶν τινος ἢ δακρυοκυστίτις ἕτεροι πιστεύουσιν ὅτι καὶ πηγμᾶ τι ἐκ τῶν ἐκκριμᾶτων τοῦ ἐπιπεφυκίτου ἢ τοῦ βλεννογόνου τοῦ δακρυακοῦ ἄσκει δύναται νὰ φράξῃ προσκαίρωις τὸν πόρον καὶ νὰ ἐπενέγκῃ τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα. Εὐρέθησαν ὅμως καὶ περιπτώσεις ὀστεώδους στενώσεως καὶ ἀποφράξεως τοῦ πόρου τούτου, καθ' ἃς καὶ ἡ ἐπελθοῦσα δακρυοκυστίτις ἀντίστατο εἰς τὴν συνήθη θεραπείαν, ἐκλιπούσα μόνον διὰ χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως.

καὶ Compte-rendu τῆς αὐτῆς Ἐταιρείας 1891 (Trousseau, p. 16, Chevallereau, p. 24, Corpez, p. 25).

1. Ὁ τίτλος *συγγενῆς δακρυοκυστίτις* (dacryocystite congénitale) ἐδόθη πρότερον καὶ παρ' ἄλλων. Πρὸλ. Panas, *Maladies des yeux*, 1894, T. II, p. 344.

2. Rochon Duvigneaud, *Archives d'ophtalmologie*, Février 1899.

3. Valude, *Dacryocystite des enfants du premier âge* (Soc. de Pédiatrie, séance du 14 Mars 1899).

4. S. D. Lévy, *Contribution à l'étude de la dacryocystite congénitale* (Thèse de Paris, 1897).

5. Cosmettatos, *Recherches sur le développement des voies lacrymales* (Thèse de Paris, N° 618).

1. *Compte-rendu de la Soc. franç. d'Ophtalm.* 1898 (séances du 4 Janvier et 4 Février). Παράβαλε

φλέγμονος υποδορείου. Χάριν δὲ τῆς μείζονος εὐκολίας, περιωρίσθημεν εἰς τὴν διὰ πίεσεως θεραπείαν, ἐκ ταύτης προσδοκῶντες καὶ τὴν ἴασιν. Ἀλλὰ τὴν ἐπιούσαν ἐξετάσαντες λεπτομερέστερον τὴν ὁπῆν, ἐξ ἧς ἐξερχέτο τὸ πύον, εἶδομεν μετ' ἐκπλήξεως ὅτι τὸ πύον δὲν ἐξήρχετο ἐξ οὐδενὸς τῶν δακρυακῶν σημείων. Τότε εἰς πρώτην εὐκαιρίαν ἐξετάσαμεν καὶ διὰ βλεφαροκατόχων, εὗρομεν δὲ ὅτι τὸ πύον ἐξήρχετο ἐκ μικρᾶς κυκλοτεροῦς ὁπῆς, μεγέθους καὶ σχήματος κοινοῦ δακρυακοῦ σημείου, κειμένης δὲ εἰς τὸ κάτω κόλπωμα τῶν βλεφάρων, συστοίχως τῷ κατωτέρῳ δακρυακῷ σημείῳ καὶ κατὰ 7—8 χιλιοστόμετρα ὀπίσθεν τούτου. Ἔνεκα τῆς παρατηρήσεως ταύτης ἡ πρώτη ἡμῶν διάγνωσις ἤρξατο σαλευμένη, διότι ἡ διάγνωσις υποδορείου φλέγμονος, ἦτοι ἀποστήματος προακείου (abcès pré-lacrymal) ἐφαίνετο πιθανωτέρα νῦν, καθ' ὅσον καὶ ἡ πορεία τῆς ἀναπτύξεως καὶ τὸ ποῖον τοῦ πύου συνεφώνουν εἰς τοιαύτην διάγνωσιν· τούτο δὲ ἦτο εἰς λόγος πλείων ὅπως ἐπιμείνωμεν εἰς τὴν διὰ πίεσεως θεραπείαν.

Τὸ ποσὸν τοῦ πύου ἤρξατο ἐλαττούμενον ἐντὸς τῶν πρώτων ἡμερῶν, ἀλλὰ καὶ τότε ἔτερα δύο σημεία διέστρεψαν καὶ τὴν περὶ ἀποστήματος διάγνωσιν. Ἀφ' ἐνὸς παρατηρήσαμεν ὅτι τὸ πύον ἐγένετο καταφανεῶς βλενοπουῶδες καὶ ἐξήρχετο ἐνίοτε ἀνάμικτον μετὰ δακρύων, ἡμέραν δὲ τινα ἐξέλιπε τελείως, διότι διὰ τῆς πίεσεως οὐδὲν ἀπολύτως ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἔσω κανθοῦ, ἐνῶ εἰς προηγουμένην πίεσιν, γενομένην πρὸ 5 ὥρων, καὶ ἔτεραν, ἀκολουθήσασαν μετὰ 10 ὥρας, ἐξῆλθε πύον ἀρκετόν. Ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐξετάσαντες ἐκ νέου διὰ βλεφαροκατόχων, μάλιστα ἐπὶ σκοπῷ νὰ ἐκτελέσωμεν καὶ καθητηριασμὸν ἔνεκα τῆς ἐπιμονῆς τῆς πυορροίας, εὗρομεν ὅτι τὸ πύον ἐξήρχετο ἐξ ὁπῆς, ὁμοιοτάτης δακρυακῷ σημείῳ, ἀλλὰ κειμένης ἐν τῷ ἄνω κολπῷ τῶν βλεφάρων καὶ πάλιν συστοίχως τῷ ἄνω δακρυακῷ σημείῳ καὶ ὡς 6—7 χιλιοστόμετρα ὀπίσθεν τούτου.

Τότε πλέον οὐδεμία ἔμενεν ἀμφιβολία, ὅτι τὸ πύον προήρχετο ἐκ τοῦ ἀσκού τῶν δακρύων, ὅτι πιθανῶς ὑπῆρχεν ὑπεράριθμον ζεύγος δακρυακῶν σημείων, ἐξ ὧν μόνον ἐξερχέτο τὸ πύον καὶ ὅτι διὰ τῶν πίεσεων εἶχε διανοιγῆ

παροδικῶς ἅπαξ καὶ ὁ δακρυακὸς πόρος. Πιθανὸν ὁμῶς νὰ ἦτο πράγματι προάσκειον ἀπίστημα, διανοιγὲν ἐν τῷ ἀσκῷ εὐθύς ἐξ ἀρχῆς.

Ὡς ἐκ τούτου περιωρίσθημεν καὶ πάλιν εἰς τὴν διὰ πίεσεως θεραπείαν, καθ' ὅσον μάλιστα καὶ τὸ πύον εἶχεν ἐλαττωθῆ εἰς τὸ $\frac{1}{4}$ καὶ $\frac{1}{5}$ τοῦ ἀρχικοῦ ποσοῦ καὶ τούτο ἐντὸς 8—10 ἡμερῶν, ἐπιφυλασσόμενοι νὰ ἐπέμβωμεν βραδύτερον, ἐὰν ἤθελε δεήσει.

Καὶ τῷ ἔντι μετ' ὀλίγας ἡμέρας τὸ πύον ἐξέλιπε τελείως, ἀλλ' ἀποτόμως καὶ ἄνευ βιομιαίας ἐλαττώσεως. Σὺν τούτοις παρετηρήθη ὅτι κατὰ τὰς δύο πρώτας μετὰ τὸν τοκετὸν ἐβδομάδας οὐδὲν ὑγρὸν ἐξήρχετο ἐκ τῆς ρινός· ἀκολούθως ἤρξατο νὰ ρέη παροδικῶς μικρὸν ποσὸν ὑδαροῦς βλέννης ἐκ τοῦ δεξιῦ ρῶθωνος καὶ βραδύτερον, ἀκριβῶς καθ' ἓς ἡμέρας ἐξέλιπεν ἡ πυορροία ἐκ τοῦ ἀσκού, ἤρξατο νὰ ρέη καὶ ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ ρῶθωνος.

Βλέπει τις ὅτι ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, ὑπῆρχον ἱκανὰ ἀξιοσημείωτα ὑπὸ κλινικῆν ἔποψιν, ἐνῶ ἡ ἴασις ἐπῆλθε διὰ μόνης τῆς μεθόδου τῶν τακτικῶν κενώσεων τοῦ ἀσκού. Ἐγένοντο ὁμῶς τακτικῶς καὶ αἱ ἀπαραίτηται ἐξωτερικαὶ θερμολουσαὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ μέχρι τέλους, ὡς καὶ ἐνστάξεις κολλυρίου πρωτεϊνικοῦ ἀργύρου 5% καθ' ὅλην τὴν πρώτην ἐβδομάδα τῆς δακρυοκυστίτιδος, ἧτις διήρκεισ δύο περιόδου ἐβδομάδας».

Ἀκολούθως ὁ κ. **Γαβριηλίδης** ἐκθέτει ἐν λεπτομερείᾳ τὴν ἐμβρυολογικὴν καταβολὴν τῶν δακρυϊκῶν ἀγωγῶν. Καὶ προκειμένου μὲν περὶ τῆς κατὰ τοὺς δύο πρώτους μῆνας ἀναπτύξεως, ἀναφέρει τὰς μέχρι τοῦδε καταρατικὰς καὶ ἀντιφατικὰς ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου μελέτας· προκειμένου δὲ περὶ τῆς περαιτέρω ἀναπτύξεως, ἐκθέτει τὰς ἑαυτοῦ μελέτας, αἵτινες ἐγέννησαν παρ' αὐτῷ τὴν ὑποψίαν, ὅτι ἡ τῶν δακρυοφόρων σωληναρίων καταβολὴ δυνατὸν νὰ ἦ διάφορος τῆς τοῦ ρινοδακρυϊκοῦ πόρου. Ἡ ὑποψία ὁμῶς αὕτη ἵνα μεταβληθῆ εἰς βεβαιότητα, ὁ κ. Γαβριηλίδης ἐπιθυμεῖ δι' ἰδίας μελέτης καὶ ἀντιλήψεως νὰ σχηματίσῃ γνώμην περὶ αὐτῶν· διὰ ἐπειδὴ μέχρι τοῦδε δὲν ἐπέτυχε νὰ ἐξετάσῃ ἔμβρυα ἡλικίας μικροτέρας τῶν δύο

μηνών, έπικαλείται την συνδρομήν των συναδέλφων, όπως μνησθώσιν αυτού όσάκις εύρίσκουσιν έμβρυα τοιαύτα. Έκ της μελέτης των μέχρι τουδδε έμβρύων συμπεραίνει, ότι ή δακρυοφόρος ταινία διασωληνοῦται εκ των άνω προς τά κάτω και ότι πύσα μη τελεία διασωλήνωσις είναι εν των αιτίων των συγγενών δακρυοκυστιτίδων. Μέχρι σήμεραν ό κ. Γαβρηλίδης παρετήρησέ τινας δακρυοκυστιτίδας, άν τινας μόν άνέφερεν ήδη εν Κωνσταντινουπόλει, δύο δε άνεγράφησαν εν τῷ τόμῳ του 1895 (σελ. 537) της Société française d'ophthalmologie.

Είτα ό κ. **Απέρης** προτείνει όπως τροποποιηθῆ το άρολόγιον των συνεδριών της Έπιτροπής επί τη θερινῇ περιόδῳ· αποφασίζεται δε όπως από της αρχής Μαΐου μέχρι Νοεμβρίου αἱ συνεδρία γίνωνται εις τάς 5 1/2 μ. μ.

Ακολουθως εκλέγεται Συντακτική Έπιτροπή προς έκδοσιν των έργασιών του παρόντος συλλογικού έτους, αποτελουμένη υπό των κκ. **Π. Ίατροπούλου, Δ. Μανουηλίδου** και **Γ. Νικολαΐδου**.

Μεθ' ό λύεται ή συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΝΒ'

26 Μαΐου 1899.

Προεδρία ΝΟΥΛΗ

Μετά την ανάγνωσιν και επικύρωσιν των πρακτικῶν, ό κ. **Γαβρηλίδης** εκθέτει **δύο περιπτώσεις τυφοειδοῦς πυρετοῦ**, εξ άν ή μία είναι ιδίως διαφέρουσα δια τον τύπον του πυρετοῦ και την γενομένην μικροσκοπικήν έρευναν· τουτέστιν ό πυρετός εν αρχῇ ήτο καθαρώς διαλειπταν μετά ρίγους κατά την άνήψωσιν της θερμοκρασίας, ύφέσεων εις τον φυσιολογικόν βαθμόν και ιδράτων καθ' εκάστην· ή δε μικροσκοπική εξέτασις του αίματος δέν άνέυρε πλασμάδια του Laveran, ενῶ βραδύτερον ό πυρετός έγένετο συνεχής, έπαρουσιάσθη το έξάνθημα του τυφοειδοῦς, ή δε όροδιαγνωστική του Vidal μέθοδος έδεικε θετικόν περι τύπου αποτέλεσμα.

Ό κ. **Μανουηλίδης** υπενθυμίζει ότι εις τους τυφοελώδεις πυρετούς το έλειογενές μίασμα δρα εν αρχῇ και εν τέλει της νόσου.

Ό κ. **Διμαράκης** παρατηρεῖ ότι και ή περίπτωση του κ. Γαβρηλίδου είναι εξ εκείνων, αιτινες συμβάλλονται εις την μελέτην του ζητήματος τουτου· αναφέρει δε περιπτώσιν γυναικός, ήν έθεράπευσε πρό δύο ετών και ήτις κατά το τέλος της νόσου είχε διαλείψει ουχι άμφημερινάς, αλλά και τριταίας, άν ήγειτο τακτικῶς ρίγος· αναφέρει επίσης και έτεραν πρό τετραετίας παρατηρηθεῖσαν, εν ή επήλθον εν αρχῇ τρεις διαλείψεις, μία τριταία και δύο άμφημεριναί· μεθ' ύψώσεως της θερμοκρασίας εις 42, ενῶ ή συνέχεια ήν κανονικωτάτη.

Ό κ. Πρόεδρος άγγέλλει τον θάνατον του νεαροῦ όφθαλμολόγου και μέλους της Βιολογικής Έπιτροπής

Παναγή Γιαννουλάτου

και λύει την συνεδριαν εις ένδειξιν πένθους επί πέντε λεπτά.

Ακολουθως ό κ. **Μανουηλίδης** επιθυμεί να μάθη παρά των πρεσβιτέρων και μάλλον πεπειραμένων συναδέλφων τί γινώσκουσι περι έλωδών πυρετών εν Κωνσταντινουπόλει, εάν ύπάρχωσι τοιουτου άνέκαθεν και τίνα έχουσι χαρακτηρισ.

Διμαράκης.—Πρό ετών ακριβῶς την αὐτήν επιθυμίαν ειχον εκφράσει εν τη Αυτοκρατορικῇ Ίατρικῇ Έταιρείῳ, ένθα και το ζήτημα τουτο έτέθη εν τη ήμερησία διατάξει, αλλά δυστυχῶς παρημελήθη ταχέως και οὐδένα έσχομεν καρπόν. Κρίνω λοιπόν καλόν ν' ανακινηθῆ εκ νέου το ζήτημα τουτο και φρονῶ ότι ή Βιολογική Έπιτροπή δύναται κάλλιστα ν' αναγράψη αυτό εις την ήμερησίαν διάταξιν και να ζητήση την γνώμην πάντων των εις τα τοιαύτα ασχολουμένων συναδέλφων. Δια του τρόπου τουτου θέλομεν δυνηθῆ να διεκρινήσασμεν και το ζήτημα τουτο· θέλει δε μελετηθῆ οὕτω μεταξῦ άλλων

ἐν ποίαις συνοικίαις παρατηρεῖται τὸ ἐλώδες μίασμα καὶ ἐὰν οἱ ἐλώδεις πυρετοὶ ἀναπτύσσωνται ἐκ τοπικῶν αἰτιῶν διαρκῶν ἢ παροδικῶν.

Ἀπέρης.— Ἄλλοτε ζήτημα καὶ θόρυθος προεκλήθη ὑπὸ τῶν ἀνασκαφῶν, αἵτινες ἐγένοντο κατὰ τὴν διοχέτευσιν τῶν ὑδάτων Δέρκων, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι αἱ ἀνασκαφαὶ φέρουσιν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν μικρόβια καὶ μιάσματα τοῦ βάρους καὶ συντελοῦσιν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν ἐπιδημιῶν. Νομίζω ὅτι καὶ τώρα, ὅτε γίνονται ἀνασκαφαὶ κατὰ μῆκος τῆς Μεγάλης ὁδοῦ τοῦ Πέραν, οἱ ἰατροὶ δέον νὰ λάβωσι καὶ τοῦτο ὑπ' ὄψιν διὰ τὴν αἰτιολογίαν τῶν ἐπιπολαζουσῶν ἐπιδημικῶν νόσων.

Ὁ κ. **Πρόεδρος** ἀναγράφει εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν τὴν πρότασιν τοῦ κ. Λιμαράκη.

Ὁ κ. **Ἀπέρης** προτείνει ὅπως ἀποσταλῶσιν εἰς τοὺς ἰατροὺς τῆς Πρωτευούσης ἐγκύκλιοι ἐντυποί, δι' ἧν νὰ ὑποβληθῶσιν αὐτοῖς ῥωσμένα ἐρωτήσεις πρὸς διευκόλυνσιν τῆς μελέτης τοῦ ζητήματος. Ἡ Ἐπιτροπὴ ὁμως ἀφίνει εἰς τὴν ἐγκρισιν τοῦ προεδρείου τὰ μέτρα, ἅτινα ἀπαιτοῦνται ὅπως πάντες οἱ συνάδελφοι συμβάλωσιν εἰς τοῦτο.

Μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΝΓ'

2 Ἰουνίου 1899.

Προεδρία Μ. ΨΑΛΙΔΑ

Ὁ κ. **Ἀμπελιῶτης** παρουσιάζει ὀθωμανόπαιδα διαιτητῆ, ἔχοντα πολλὰς διαμαρτίας καὶ διαστροφὰς τοῦ σώματος, εἶτα δὲ ἐκθέτει τὰ περὶ αὐτοῦ λεπτομερῶς ὡς ἑξῆς:

Κύριοι,

«Τὸ παρουσιάζομενον ὑμῖν βρέφος ἔχει ἀνωμαλίαν, ἧς ἔκρινα καλὸν ν' ἀνακοινώσω ἐνταῦθα ἐν συντόμῳ, παρακλῶν ὑμᾶς ὅπως προσβῆτε εἰς λεπτομερῆ ἐξέτασιν τοῦ παιδὸς καὶ ἐνέγκητε τὴν περὶ ἐπεμβάσεως γνώμην ὑμῶν.

Τὸ βρέφος εἶναι δύο ἐτῶν, ἡ μήτηρ αὐτοῦ,

ἥτις εἶναι νεαρά, εὐτραφὴς καὶ μεγαλόσωμος, οὐδόλως ἐβασανίσθη κατὰ τὸν τοκετὸν τὸ παρὸν δὲ βρέφος εἶναι τὸ τρίτον τέκνον αὐτῆς. Ὁ πατὴρ πεντηκοντούτης ἔχει καλῶς, δὲν εἶναι συφιλιδικὸς οὔτε πότης, ἔσχε μόνον βλεννόρροϊαν πρὸ πολλῶν ἐτῶν.

Τὸ κράνιον τοῦ παιδὸς δὲν παρουσιάζει τὸ ἀνωμαλὸν ἢ ῥίς εἶναι σιμῆ, σημείον ὅτι τὰ σχηματίζοντα τὸ ὄργανον τοῦτο ὅσπ, γόνδροι καὶ λοιπά, δὲν ἔλαβον τὴν ἀπαιτουμένην κανονικὴν ἀνάπτυξιν, ἀλλ' ἀνεπτύχθησαν ἀνωμαλῶς ἢ ὁσφρησις ὁμως εἶναι τέλει.

Ἡ κοιλότης τοῦ στόματος παρουσιάζει ἀνωμαλίαν τοῦ οὐρανίσκου καὶ τὸ ὑπερώϊον ἰστίον εἶναι διηρημένον καθὰ δὲ λέγει ἡ μήτηρ, εὐθὺς μετὰ τὸν τοκετὸν ἢ σταφυλὴ ἦτο διχασμένη καὶ ἡ σχισμὰς ἀπετέλει μετὰ τῆς μήπω συμπληρωθείσης προσεγγίσεως τῶν ὀστέων τοῦ οὐρανίσκου ἐν ἐπίμηκες Α. Ὡς ἐκ τῆς καταστάσεως δὲ ταύτης, ἡ θήλασις καὶ ἡ κατάποσις ἦτο ἀδύνατος, ὁ δὲ ἐξ ἀπιτίας θάνατος ἀναπόφευκτος, ἂν μὴ προσέτρεχεν ἡ μήτηρ εἰς τὴν διὰ κοιλιαρίου καὶ θηλάστρου θρῆψιν τοῦ τέκνου αὐτῆς, εἰ καὶ τὰ μέσα ταῦτα συχνάκις ἦσαν ἀνεπαρκῆ. διότι τὸ προσφερόμενον γάλα ἐξήρχετο ἐκ τῆς ῥίνος. Προϊόντος ὁμως τοῦ χρόνου, ἡ σχισμὰς, λαμβάνουσα ἐκ τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἀποτελούντων αὐτὴν σκελῶν μορφήν, ὡς βλέπομεν σήμερον, κυκλοτερεῆ, ἐπέτρεπε τὴν θήλασιν καὶ τὴν κατάποσιν καὶ ἡ διατροφή καθίστατο εὐκολωτέρα. Ἡ ὀδοντοφυΐα ἤρχισε τὸν ἑβδομὸν μῆνα, ἔχει δὲ νῦν τὸ βρέφος ἀρκετοῦς ἂν καὶ μερικοὶ ἦναι εὐθρυπτοί, ὡς συμβαίνει εἰς τοὺς ῥαχιτικούς παιδας. Ἐπὶ τοῦ θώρακος πρὸς τὸ κάτω μέρος τοῦ στέρνου καὶ πρὸς τὴν ξιφοειδῆ ἀπόφυσιν ὑπάρχει προσεχῶς ὀστεώδης, σχηματισθεῖσα ἐξ ἀνωμαλοῦ ἀναπτύξεως τῶν γόνδρων, τῶν συνδεόντων τὰς πλευρὰς μετὰ τοῦ στέρνου καὶ τῆς ξιφοειδοῦς ἀποφύσεως.

Ἄνω ἄκρα.— Ἡ ἄνω ἄρθρωσις τοῦ βραχίονος μετὰ τῆς ὠμοπλάτης ἐκτελεῖ πάσας τὰς ἀπαιτουμένας κινήσεις τοῦτο ὁμως δὲν συμβαίνει καὶ εἰς τὴν ἄρθρωσιν τοῦ ἀγκῶνος, διότι ὡς ἀντιλαμβάνομαι, τὸ ὠλέκρανον δὲν γυγλυμοῦται ἐν τῇ προχαλίᾳ τοῦ βραχίονος, ἐκτὸς δὲ τούτου καὶ ὁ πένων τοῦ δικερᾶλου μὲς εἶ-

ναί βραχύς ἢ συστέλλεται εἰς βαθμὸν μὴ ἐπι-
τρέποντα εἰς τὸν πῆχυν τὴν ἐκτάσιν ἴσως δὲ
διὰ τοῦτο φαίνεται καὶ ὁ βραχίων βραχύς.
Ἡ κερκὶς δὲν παρουσιάζει τι τὸ ἀνώμαλον.
Αἱ τῶν χειρῶν ἀνωμαλίαι δὲν εἶναι εἰς βαθμὸν
παραμποδίζοντα τὴν χρῆσιμοποίησιν αὐτῶν.

Κάτω ἄκρα. — Ἡ ἄρθρωσις τῆς κεφαλῆς
τοῦ μηριαίου ὀστού ἐν τῇ κοτύλῃ τοῦ ἀνωνώ-
μου ὀστού, ὡς καὶ αἱ κινήσεις τῆς ἀρθρώσεως,
εἰσὶ κανονικαί· τοῦτο ὅμως δὲν παρατηρεῖται
εἰς τὴν ἄρθρωσιν τοῦ γόνατος, ἔνθα, μὴ ὑπαρ-
χούσης τῆς ἐπιγονατίδος, ἀρίεται ὁ μηρὸς
εὐλεύθερος νὰ ὀλισθαίνῃ ἐπὶ τῆς λείας ἐπιφα-
νείας τῆς κεφαλῆς τοῦ ὀστοῦ τῆς κνήμης,
ποτὲ μὲν πρὸς τὰ ἐμπρός, ποτὲ δὲ πρὸς τὰ
ὀπίσω καὶ εἰς τὰ πλάγια καὶ καθιστᾷ ἀδύνα-
τον τὴν στάσιν καὶ τὸ βᾶδισμα τοῦ παιδός·
οἱ δὲ μυῶνες, οἵτινες θὰ συνετέλουν διὰ τῶν
προσρῦσεων τῶν τενόντων αὐτῶν ἐπὶ τῶν
ἀπορῦσεων τῆς κνήμης καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιγονα-
τίδος πρὸς στερέωσιν τῆς ἀρθρώσεως τοῦ
γόνατος καὶ παρεμποδίσιν τῶν ἀνωμάλων
τούτων κινήσεων, δὲν δύνανται νὰ ἐπαρκέ-
σωσιν ἔνεκα τῆς ἐλλείψεως τοῦ σπασμοειδοῦς
τούτου ὀστοῦ. Οἱ πόδες εὐρίσκονται ἐν μεγάλῃ
διαστροφῇ, εἰσὶ δὲ ἀμφοτέρω· βλαισὸπόδες
(*valgus*). Ἐν γένει δὲ αἱ παρατηρούμεναι
ἐπὶ τοῦ παιδὸς τούτου ἀνωμαλίαι εἰσὶ σύμ-
μετροι εἰς τε τὰ ἄνω καὶ τὰ κάτω ἄκρα
μετ' ἐλαχίστων διαφορῶν.

Ἡ σύντομος αὕτη περιγραφή, ὡς προεισ-
αγωγή τις, οὕτως εἰπεῖν, τῆς μελλούσης
παρ' ἡμῶν ἐπιστημονικῆς καὶ ἀκριβοῦς ἐξε-
τάσεως τοῦ παιδὸς οὕσα, σκοπὸν ἔχει ὅπως ἡ
Ἐπιτροπὴ ἀποφανθῇ περὶ τοῦ πρακτέου,
ἵνα μὴ εἰς τὸ ἀτέλες τοῦτο πλάσμα ἡ ζωὴ
εἰς τὸ μέλλον γείνη φορτίον ἀβάστακτον».

Νούλης. — Ἡ περίπτωσις αὕτη εἶναι
ικανῶς περίεργος, διότι τὰ ἐλαττώματα
ἀνεπτύχθησαν ἐκ ραχιτισμοῦ, ἀρχὴν ἔχον-
τος τὴν κακὴν διὰ γάλακτος ξένου θρέψιν.

Ἐλευθεριάδης. — Νομίζω ὅτι αἱ ἀλλοιώ-
σεις αὗται ὑπῆρχον ἅμα τῷ τοκετῷ, διὸ
πολὺ μᾶλλον θεωρητέαι ὡς ἐνδομήτριοι.

Σιώτης. — Βεβαίως δὲν δύνανται νὰ
θεωρηθῶσιν ὡς προερχόμεναι ἐκ ραχιτι-
σμοῦ ἐπικτήτου, ἀλλ' εἶναι ἀποτέλεσμα

στάσεως τῆς ἀναπτύξεως τὸ πλεῖστον, ὁ
δὲ ραχιτισμὸς ὑπεβοήθησε μόνον.

Σγουρδαῖος. — Ἀμφότερα πρέπει νὰ
ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν, διότι καὶ τοῦ ραχιτι-
σμοῦ ὑπάρχουσι σημεῖα σαφῆ, ὡς ὅσα
συγκεκαμμένα, θώραξ τροπιδοειδῆς κτλ.

Πρόεδρος. — Ἡ περίπτωσις εἶναι σπα-
νία, διότι εἰς τὸ αὐτὸ άτομον ποικίλαι
συναντῶνται ἐλλείψεις. Βεβαίως δὲ ἡ
ἀκτινογραφία θέλει σαφηνίσει πολλὰ πρά-
γματα. Φρονῶ ὅμως ὅτι καὶ ὁ συγγε-
νῆς ραχιτισμὸς ἔλαβε σπουδαῖον μέρος,
καθ' ὅσον πλην τῆς ἐπικτήτου καὶ ὁ ραχι-
τισμὸς τῶν γονέων δύναται νὰ προδια-
θέσῃ εἰς τὰ τοιαῦτα.

Ὡς πρὸς τὴν θεραπείαν, ἀπὸ τοῦδε ἔχει
τις νὰ ὀρίσῃ πράγματά τινα, π. χ. διὰ τὴν
ὑπερίαν δυνατόν νὰ γείνη ἀπὸ τοῦδε
ἐπέμβασις ἀποτελεσματικὴ· διὰ τὸ στέρ-
νον ἡ διέκπρισις αὐτοῦ ἴσως εἶναι ἔτι
πρόωρος· ὡς πρὸς τὰ ἐξarthρήματα π. χ.
τοῦ γόνατος δύναται τις νὰ ἐφαρμόσῃ
περιγονατίους ἐλαστικούς ἐπιδέσμους,
ὅπως ἐμποδισθῇ τοῦλάχιστον ἡ ἀένας
ἐξarthρωσις, διότι αὕτη φέρει διὰ τοῦ χρό-
νου μείζονας διαστροφάς. Ἀλλὰ μετὰ τὴν
ἀκτινογραφίαν δύναται τις νὰ λάβῃ καὶ
νέας ἐνδείξεις δι' ὀριστικτέρας καὶ λο-
γικωτέρας ἐγχειρήσεις ἢ χειρισμούς, π. χ.
πρὸς ἐπίτευξιν ψευδῶν ἀγκυλώσεων καὶ
τελείας ἀκίνησιος τῶν ἀρθρώσεων.

Ἀμπελιδῆς. — Ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ ρα-
χιτισμοῦ τῶν γονέων, θέλω προσθέσει
τινὰ καὶ περὶ τῶν γονέων. Ὁ πατὴρ τοῦ
παιδὸς εἶναι 50 ἐτῶν καὶ ὑγιέστατος, ἔσχε
δὲ τὸ τέκνον τοῦτο ἐκ τρίτης γυναικὸς
εὐτραφοῦς καὶ ἄνευ οὐδενὸς σημείου ρα-
χιτισμοῦ, διὸ φρονῶ, ὡς εἶπεν ὁ κ. Νού-
λης, ὅτι μᾶλλον εὐλογος εἶναι ἡ ἐξήγη-
σις μου διὰ τῆς κακῆς διαθρέψεως. Ὅσον
ἀφορᾷ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν συναδέλφων
περὶ ἀκτινογραφίας, θέλω φροντίσει καὶ
περὶ τούτου.

Ἀκολουθῶς ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυ-
ροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης
συνεδρίας.

Εἶτα ὁ κ. **Ἄ. Γαβριηλίδης** ἀναγινώσκει
ἀνακοίνωσιν **περὶ βουβωνικοῦ λοιμοῦ**

ὕπὸ ἀρχαιολογικὴν ἔποψιν καὶ προφυλακτικὴν ἀπὸ τῆς νόσου ταύτης, ἔχουσαν ὡς ἔζης:

Κύριοι,

«Προκειμένου περὶ βουβωνικοῦ λοιμοῦ, ὅστις νῦν ἐπιδημικῶς ἐνέσκηψεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἀπασχολεῖ δὲ ἡμᾶς ἐν Κωνσταντινουπόλει οὐκ ὀλίγον καὶ δικαίως, ἐπειδὴ εἶναι γνωστὸν ὅτι εὐθύς ὡς ἡ Ἀλεξανδρεῖα καταληφθῆ ὑπὸ τινος ἐπιδημίας, ἐπιπέπτει αὕτη σχεδὸν πάντοτε καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐπιτραπήτω μοι νᾶ λάβω τὸν λόγον ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου καὶ ἐκθέσω τινὰ ἀναφορικῶς πρὸς τὴν νόσον ταύτην. Ἐπειδὴ δὲ πᾶσα συμπτωματολογικὴ περιγραφή αὐτῆς κατὰ τὰ κλασικὰ τῆς ἱατρικῆς συγγράμματα εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἀνωφελῆς καὶ ὀχληρὰ εἰς ἡμᾶς, διὰ τοῦτο, ἀπορῶν τὴν τοιαύτην περιτολογίαν, θέλω περιορισθῆ εἰς τὴν συμπτωματολογίαν τῆς νόσου ὡς περιέγραψαν αὐτὴν οἱ Βυζαντινοὶ ἱστορικοί, καὶ τὴν περιληπτικὴν ἐκθεσιν τῶν νεωτέρων περὶ αὐτῆς γνώσεων, περὶ ὧν δὲν διαλαμβάνουσι τὰ ἀνά χειρας ἡμῶν κλασικὰ συγγράμματα, ἀλλὰ εἰδικώτερα περιοδικά (Annales de l'Institut Pasteur 1897, p. 81—663 καὶ 1898, p. 705, 604, 625). Ἐν τοῖς βυζαντινοῖς συγγράμμασι μέχρι σήμερον εὗρον περιγραφὴν τῆς νόσου ὑπὸ Ἰ. Κατακουζηνοῦ, Νικηφόρου, Προκοπίου καὶ Ἀγαθίου· ὁ Κατακουζηνὸς περιγράφει τὸν βουβωνικὸν λοιμὸν ὡς ἔζης (Ἰωάννου τοῦ Κατακουζηνοῦ ἱστοριῶν βιβλίον Δ', τόμος IV τοῦ Corpus Scriptorum Byzantinæ τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Συλλόγου, σελὶς 49, ἔκδοσις B. G. Niebuhri C. F.

«Γενομένη δὲ (ἡ βασιλίσσα Εἰρήνη) ἐν Βυζαντίῳ, Ἀνδρόνικον εὗρε τὸν νεώτερον ἀποτεθνηκότα τῶν υἱῶν ὑπὸ τοῦ τότε ἐνσκήψαντος λοιμοῦ (1347 μ. Χ.) ὅς ἐκ τῶν ὑπερβορέων πρῶτον ἀρξάμενος Σκυθῶν, πάντα ἐπέδραμε σχεδὸν τὰ παράλια τῆς οἰκουμένης, καὶ τὸ πολὺ διέφθειρε τῶν ἐνοικούντων· οὐ γὰρ Πόντον μόνον διήλθε καὶ Θράκην καὶ Μακεδονίαν, ἀλλὰ καὶ Ἑλλάδα καὶ Ἰταλίαν... καὶ κύκλῳ πᾶσαν σχεδὸν τὴν οἰκουμένην· οὕτω δὲ ἦν ἄμυχον τὸ κακόν, ὡς μήτε διαίταν μηδεμίαν, μήτε ῥώμην σώ-

» μωτος δυνθηθῆναι ἀντισχεῖν· πάντα γὰρ ὁμοίως καθήρει καὶ ἰσχυρὰ καὶ ἀσθενῆ σώματα, καὶ οἱ μάλιστα θεραπευόμενοι ὁμοίως ἀπέθνησκον τοῖς ἀπορωτάτοις· ἄνισον μὲν γὰρ ἦν ἐκεῖνο τὸ ἔτος παντάπασιν εἰς τὰς ἄλλας ἀσθενείας· εἰ δὲ τις καὶ προέκκαμνε τι, πάντα εἰς ἐκεῖνο κατέληγε τὸ νόσημα. καὶ οὔτε ἱατρῶν ἐζήρει τέχνη οὐδεμία, οὔτε παρόμοιον πᾶσιν ἦν, ἀλλ' οἱ μὲν, αὐτίκα οὐδὲ πρὸς βραχὺ ἀντέχοντες αὐθημερὸν ἀπέθνησκον, ἔνιοι δὲ καὶ αὐθωρεῖ· ὅσοι δὲ ἐπὶ δυσὶν ἀντείχον, ἢ τρισὶν ἡμέραις, πρῶτα μὲν πυρετῶ κατείχοντο λαθροτάτῳ, καὶ εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ νοσήματος ἐμπίπτοντος, ἀνωμύχ κατείχοντο καὶ ἀναισθησίᾳ πρὸς πάντα τὰ γινόμενα, καὶ ὡσπερ πρὸς ὕπνον κατερέροντο βαθύν· ἦν δὲ που ἀνανήψειν, ρηέγγεσθαι μὲν ἐβούλοντο, δυσκίνητος δὲ ἡ γλώσσα ἦν καὶ ἀδιάρθρωτα τὰ πολλὰ ἐρθέγγοντο, τῶν περὶ τὸ ἰνὸν νεύρων νεκρωθέντων, καὶ τάχιστα ἀπέθνησκον· ἑτέροις δὲ οὐκ εἰς τὴν κεφαλὴν, ἀλλ' εἰς τὸν πνεύμονα ἐμπίπτον τὸ κακόν, φλόγωσις τε ἦν αὐτίκα πρὸς τὰ ἔνδον καὶ δριμύεις ἐνεποίει ἀλγηδόνας περὶ τὰ στήθη· ὑφαιμόν τε πτύελλον ἀνεπεμπον, καὶ πνεῦμα ἄτοπον ἀπὸ τῶν ἔνδον, καὶ δυσῶδες· ἢ τε φάρυγγ καὶ ἡ γλώσσα καταξηραίνόμενα ὑπὸ τοῦ καύσωνος, μέλανα καὶ αἰμακτώδη ἦσαν· καὶ ποτὸν τότε πλέον καὶ τὸ ἔλασσον ἐν ὁμοίῳ καθιστήκει· καὶ ἡ ἀγρυπνία ἐνέκειτο διὰ παντός, καὶ ἀπορία πανταχόθεν ἦν, ἐπὶ τε ταῖς ὠλένοις ταῖς ἄνω καὶ κάτω, οὐκ ὀλίγοις δὲ καὶ πρὸς τὰς σιαγόνας καὶ ἑτέροις ἐν ἑτέροις μέρεσι τοῦ σώματος ἀποστάσεις ἐγίνοντο, τοῖς μὲν μεζίχους, τοῖς δὲ ἐλάσσους, καὶ μέλαινα φλυκτίδες ἀνεφύοντο, ἑτέροις δὲ ὡσπερ στίγματα μέλανα κατὰ παντός τοῦ σώματος ἐξήνθει, τοῖς μὲν ἀραιὰ τε καὶ διαφανέστερα, τοῖς δὲ ἀμυδρότερα καὶ συνεχῆ· καὶ πάντες ὁμοίως ὑπὸ πάντων ἔθνησκον· τοῖς μὲν γὰρ τὰ πάντα ἐπεγίνετο, τοῖς δὲ πλείω ἢ ἐλάσσω, οὐκ ὀλίγοις δὲ καὶ ἐν τῶν πάντων ἤρκει πρὸς θάνατον· ὅσοι δὲ ἐκ πολλῶν ὀλίγοι· ἠδυνήθησαν διαφυγεῖν, οὐκέτι ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ κατείχοντο κακοῦ, ἀλλ' ἐν τῷ θαρσαλέῳ ἦσαν ἤδη· δις γὰρ οὐκ ἐπελάμβανεν, ὥστε καὶ κτείνειν· ἀποστάσεις δὲ ἐγίνοντο μεγάλαι

» πρὸς τοῖς μηροῖς, ἢ ἐν ταῖς ὠλένκις, ὧν τε-
 » μνομένων, σφάκελος ἐξέρρει δυσώδης καὶ
 » πολὺς, καὶ τὸ νόσημα διεσπορεῖτο εἰς ἐκεῖνο,
 » τὴν διανοχλοῦσαν ὕλην ἀπορρίπτον· πολλοὶ δὲ
 » καὶ ὑπὸ πάντων κατασχεθέντες, παρὰ δόξαν
 » διεσώζοντο· ἦν δὲ ἐπικουρία οὐδεμία οὐδα-
 » μῶθεν· ὁ γὰρ ἑτέρω συνήνεγκε, τοῦθ' ἑτέρω
 » τὰ ἴσα πάσχοντι δηλητήριον ἐγένετο· καὶ ἕτε-
 » ρος ἀρ' ἑτέρου θεραπείας ἀνεπίμπλαντο τῆς
 » νόσου, καὶ τὴν πλείστην φθορὰν τοῦτο ἐνε-
 » ποίει, καὶ πολλαὶ οἰκίαι ἐκενώθησαν τῶν
 » οἰκητόρων, καὶ τῶν ἀλόγων τοῖς κυρίοις
 » συναποθανόντων· δεινότατον δὲ ἦν ἡ ἀθυ-
 » μία· Ὅποτε γὰρ τις αἰσθοῖτο κάμνοντος
 » ἑαυτοῦ, ἐλπὶς οὐδεμία σωτηρίας ὑπελείπετο,
 » ἀλλὰ πρὸς τὸ ἀνέλπιστον τραπομένοι, προί-
 » νεντο σφᾶς αὐτούς, καὶ ἀπέθιθησκον ἐν τῷ
 » κύτικα, μεγάλην βροχὴν τῷ νοσήματι τὴν
 » ἀθυμίαν προστιθέντες· τὸ μὲν οὖν τῆς νό-
 »σου εἶδος τοιοῦτον κρείσσον λόγου ἦν, ὅθεν
 » καὶ μάλιστα ἐδεδήλωτο, οὐ τῶν συντρόφων
 » καὶ τῆ φύσει προσσηκόντων τῶν ἀνθρώπων,
 » ἀλλ' ἑτερόν τι ὂν ὑπὸ Θεοῦ τοῖς ἀνθρώποις
 » ἐπενηνεγμένον πρὸς σωφρονισμόν· καὶ πολλοὶ
 » ἐκ τοῦ τοιοῦτου βελτίους τὴν ψυχὴν ἐγένοντο
 » σωφρονισθέντες, οὐ μόνον οἱ τελευτήσαντες,
 » ἀλλὰ καὶ ὅσοι περιεγένοντο τῆς νόσου· πά-
 » σης γὰρ ἀπέσχοντο κακίας ἐν τῷ τότε χρό-
 » νῳ, καὶ ἀρετῆς ἐπεμελοῦντο καὶ πολλοὶ τὰ
 » ὄντα πένησι διένειμον καὶ πρὶν τὴν νόσον εἰς
 » αὐτοὺς ἐγκατασκήψαι· εἰ δὲ ποτε καὶ αἰ-
 » σθοῖντο αὐτοὺς κατεχομένους, οὐδεὶς ἦν οὕτως
 » ἀναλήπτως ἔχων, ὥστε μὴ μετάνοιαν ἐνδεί-
 » ξασθαι τῶν πεπλημμελημένων, καὶ πρὸς τὰ
 » ἐκεῖ δικαιοτήρια μὴ πρόφασιν τινα παρασχεῖν
 » τοῦ σωθῆσθαι ὑπὸ Θεοῦ, εἰ μὴ πάνυ ἀνιά-
 » τως εἶχε καὶ ἀθεραπεύτως τὴν ψυχὴν ὑπὸ τῆς
 » τοιαύτης νόσου πλειστοὶ τε ἀπέθανον ἐν Βυ-
 » ζαντίῳ τότε, καὶ ὁ βασιλεὺς παῖς Ἀνδρόνι-
 » κος κατασχεθεὶς, ἐτελεύτησε τριταῖος·.

Τὴν αὐτὴν πανώλη περιγράφει καὶ ὁ Νι-
 κφόρος Γρηγοράς (Ῥωμαϊκῆς Ἱστορίας λό-
 γος ΙΣ', τόμος II, σελὶς 797. Corpus Scrip-
 ptorum Byzantinæ 7) ὡς ἐξῆς:

« Κατὰ τοῦτον μέτρον τὸν χρόνον νόσημα
 » τοῖς ἀνθρώποις ἐνέσκηψε βαρὺ καὶ λοιμῶδες,
 » ἀρξάμενον ἀπὸ Σκύθων καὶ Μαιωτίδος καὶ
 » τῶν τοῦ Ταναΐδος ἐκβολῶν, ἦρος ἄρτι καθι-

» σταμένου. καὶ διήρκεσεν ἅπαντα τὸν ἑνιαυ-
 » τὸν ἐκεῖνον, μεταβαῖνον καὶ διαφθεῖρον
 » ὡσαύτως μόνην ἐς τὰ κριβῆς τὴν παράλιον
 » οἰκουμένην, πόλεις ὁμοῦ καὶ χώρας, τὰς τε
 » ἡμετέρας καὶ ὅσαι κατὰ τὸ συνεχὲς διήκου-
 » σιν, ἄχρι Γαδείρων τε καὶ Στηλῶν Ἡρα-
 » κλείων· δευτέρου δ' ἐπιόντος ἔτους, μετέβη
 » καὶ ἐς τὰς τοῦ Αἰγαίου νήσους· ἔπειτα καὶ
 » Ῥοδίων ἤψατο, καὶ Κυπρίων ὁμοίως, καὶ
 » ὅσοι τὰς ἄλλας νέμονται νήσους· ἐπενέμετο
 » δὲ τὸ πάθος ἐπίσης ἀνδρας καὶ γυναῖκας,
 » πλουσίους καὶ πένητας, γηραιούς καὶ νέους,
 » καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, οὐδεμιᾶς οὔθ' ἡλικίας
 » οὔτε τύχης ἐφείδετο· ἐκενοῦντο δ' οἰκίαι
 » πλείσται καθάπαξ τῶν οἰκητόρων ἁπάντων
 » μιᾶς ἡμέρας, ἢ καὶ δυοῖν ἑνίοτε, μηδενὸς
 » μηδενὶ βοηθεῖν δυναμένου, μήτε δὴ τῶν γει-
 » τονούντων, μήτε μὴν τῶν κατὰ γένος καὶ
 » καθ' αἷμα προσσηκόντων οὐδενός· οὐ μόνους
 » γε μὴν ἀνθρώπους τὸ πάθος οὕτως ἐδιετέλει
 » μαστιζόν· ἀλλὰ καὶ εἴ τι κατ' οἶκον ὡς τὰ
 » πολλὰ τοῖς ἀνθρώποις ἐκεῖνοις συνέζητε καὶ
 » συνώκει τῶν ἄλλων ζώων· κύνας φημί καὶ
 » ἵππους καὶ ὄρνιθων παντοῖα γένη, καὶ εἴ τι-
 » νες ἐν τοῖς τῶν οἰκῶν τοίχοις οἰκοῦντες ἔτυ-
 » χον μύες· σημεῖα δὲ τοῦ τοιοῦδε νοσήματος
 » ἦν ἐξανθοῦντα, καὶ τοῦ ἀθροῦ πρόδρομα
 » θανάτου ἐκεῖνου, ἐγκώδης τε ἐκφυσίς τις
 » περὶ τὰς ἀρχὰς τῶν μηρῶν καὶ τῶν βρα-
 » χιῶν, καὶ ἄμα αἱματώδης φθόκη, ἢ τοὺς
 » συσχεθέντας αὐθημερόν ἑνίοτε, καθημένους
 » ἢ βαδιζόντας. τοῦ παρόντος ἀπήγε τάχι-
 » στα βίου· ὅτε δὴ καὶ Ἀνδρόνικος, ὁ τῶν
 » υἱέων τοῦ βασιλέως νεώτερος, ἐτεθνήκει».

Ὡς βλέπετε, αἱ περιγραφαὶ τῆς νόσου εἰσὶ
 τοιαῦται, ὥστε οὐδεμία μένει ἀμφιβολία, ὅτι
 πρόκειται περὶ βουβωνικοῦ λοιμοῦ· ἐπιτρέ-
 ψατέ μοι μάλιστα νὰ ἐπισυναψῶ εἰς ταύτας
 καὶ τὴν τοῦ Προκοπίου, ἦν καίτοι ἐκτενεστε-
 ραν λεπτομερῶς ἀναφέρω, διότι ὁ συγγραφεὺς
 περιγράφει τὴν νόσον ὑπὸ πάσας αὐτῆς
 τὰς κλινικὰς μορφάς (Προκοπίου Καισαρέως
 Ἱστοριῶν τῆς Α' τετραδος, κβ', κγ' τόμος
 XVIII τοῦ Corpus Scriptorum Byzan-
 tinæ, σελὶς 249—259).

« Ὑπὸ δὲ τούτους τοὺς χρόνους λοιμὸς
 » γέγονεν, ἐξ οὗ δὴ ἅπαντα ὀλίγου ἐδέησε τὰ
 » ἀνθρώπεια ἐξίτηλα εἶναι· ἅπασι μὲν οὖν τοῖς

» ἐξ οὐρανοῦ ἐπισκήπτουσιν, ἴσως ἂν καὶ λέ-
 » γοιτό τις ὑπ' ἀνδρῶν τολμητῶν αἰτίου λό-
 » γος, οἷα πολλὰ φιλοῦσιν οἱ ταῦτα δεινοὶ
 » αἰτίαις τερατεύεσθαι οὐδαμῆ ἀνθρώπων κα-
 » ταληπτὰς οὐσας, φυσιολογίας τε ἀναπλάσσειν
 » ὑπερορίους, ἐξεπιστάμενοι μὲν ὡς λέγουσιν
 » οὐδὲν ὑγιές, ἀποχρῆν δὲ ἡγοῦμενοι σφίσι,
 » ἦν γε τῶν ἐντυγχανόντων τινὰς τῷ λόγῳ
 » ἐξαπατήσαντας πείσωσι· τούτῳ μέντοι τῷ
 » κακῷ πρόφασιν τινὰ ἢ λόγῳ εἰπεῖν ἢ δια-
 » νοίᾳ λογίσασθαι, μηχανή τις οὐδεμία ἐστί,
 » πλὴν γε δὴ ὅσα ἐς τὸν Θεὸν ἀναφέρεσθαι·
 » οὐ γὰρ ἐπὶ μέρους τῆς γῆς οὐδὲ ἀνθρώπων
 » τίσι γέγονεν, οὐδέ τινὰ ὄρων τοῦ ἔτους ἔσχεν,
 » ὅθεν ἂν καὶ σοφίσματα αἰτίαις εὑρέσθαι δυ-
 » νατὰ εἴη· ἀλλὰ περιεβάλλετο μὲν τὴν γῆν
 » ζύμπασαν, βίους δὲ ἀνθρώπων ἅπαντας
 » ἔβλαψε, καίπερ ἀλλήλων ἐς τὸ ἐναντίον παρὰ
 » πολὺ διαλλάσσοντας, οὔτε φύσεώς τινος οὔτε
 » ἡλικίας φρεσάμενον· εἴτε γὰρ χωρίων ἐνοι-
 » κήσεσιν, εἴτε νόμῳ δικαίτης, ἢ φύσεως τρόπῳ,
 » ἢ ἐπιτηδεύμασιν, ἢ ἄλλῳ ὅτῳ ἀνθρώπων
 » ἀνθρωποὶ διαφέρουσιν, ἐν ταύτῃ δὴ τῇ νόσῳ
 » τὸ διαλλάσσον οὐδὲν ὠνησεν· ἐπέσκηψε δὲ
 » τοῖς μὲν ὄρῳ θερούς, τοῖς δὲ χειμῶνι, τοῖς
 » δὲ κατὰ τοὺς ἄλλους καιρούς. Λεγέτω μὲν
 » οὖν, ὡς πῆ ἕκαστος περὶ αὐτῶν γινώσκει, καὶ
 » σοφιστῆς καὶ μετεωρολόγος, ἐγὼ δέ, ὅθεν τε
 » ἤρξατο ἡ νόσος ἦδε, καὶ τρόπῳ δὴ ὅτῳ τοὺς
 » ἀνθρώπους διέρθειεν, ἐρῶν ἔρχομαι.

« Ἦρξατο μὲν ἐξ Αἰγυπτίων, οἱ ᾤκηται ἐν
 » Πηλουσίῳ, γενομένη δὲ δίχρα πῆ μὲν, ἐπὶ τε
 » Ἀλεξάνδρειας καὶ τῆς ἄλλης Αἰγύπτου
 » ἐχώρησε, πῆ δὲ ἐπὶ Παλαιστίνους τοὺς Αἰ-
 » γυπτιοὺς ὁμόρους ἦλθεν, ἐντεῦθεν τε κατέ-
 » λαβε τὴν γῆν σύμπασαν, ὁδῶ τε αἰεὶ προϊούσα
 » καὶ χρόνοις βαδίζουσα τοῖς καθήκουσιν· ἐπὶ
 » ῥητοῖς γὰρ ἐδόκει χωρεῖν, καὶ χρόνον τακτὸν
 » ἐν χώρῳ ἐκάστη διαιτριβὴν ἔχειν· ἐς οὐδένας
 » μὲν ἀνθρώπων παρέργως τῷ φθόρῳ χρωμένη,
 » σκεδαννυμένη δὲ ἐπ' ἐκάτερα μέχρι ἐς τὰς
 » τῆς οἰκουμένης ἐσχατίας, ὡς περ δεδοικυῖα
 » μὴ τις αὐτὴν τῆς γῆς διαλάθοι μυθός· οὔτε
 » γὰρ νῆσόν τινὰ, ἢ σπήλαιον, ἢ ἀκρωρειαὶν ἐλί-
 » πετο, ἀνθρώπους οἰκήτορας ἔχουσαν· ἦν δὲ
 » πού τις καὶ παρήκατο χώραν, ἢ μὴ ψαύ-
 » σασα τῶν ταύτῃ ἀνθρώπων ἢ ἀμωσγέπως
 » αὐτῶν ἀψαμένη, ἀλλὰ χρόνῳ τῷ ὑστέρῳ

» αὔθις ἐνταῦθα ἐπκνιούσα τῶν μὲν περιοίκων.
 » οἷς δὴ πικρότατα ἐπέσκηψε πρότερον, οὐδα-
 » μῶς ἤψατο· τῆς δὲ χώρας ἐκείνης οὐ πρότε-
 » ρον ἀπέστη, ἕως τὸ μέτρον ὀρθῶς καὶ δικαίως
 » τῶν τετελευτηκῶτων ἀπέδωκεν, ὡς περ καὶ
 » τοῖς ἀμρ' αὐτὴν ὠκημένοις χρόνῳ τῷ προ-
 » τέρῳ διεφθάρθαι τετύχηκεν· ἀρξάμενη δὲ αἰεὶ
 » ἐκ τῆς παραλίας ἢ νόσου ἦδε, οὕτω δὴ ἐς τὴν
 » μεσόγειον ἀνέβαινε χώραν· δευτέρῳ δὲ εἴτε
 » ἐς Βυζάντιον, μεσοῦντος τοῦ ἥρος, ἀφίκετο,
 » ἐνθα καὶ ἐμεὶ οἱ ἐπιδημεῖν τῆνικαὶτα ζυεῖθι·
 » ἐγένετο δὲ ὧδε· φάσματα δαιμόνων πολλοὶς
 » ἐς πᾶσαν ἀνθρώπου ἰδέαν ὤφθη, ὅσοι τε
 » αὐτοῖς παραπίπτοιεν, παίσσθαι ᾤοντο πρὸς
 » τοῦ ἐντυχόντος ἀνδρός, ὅπη παρατύχοι τοῦ
 » σώματος, ἅμα τε τὸ φάσμα ἐώρων καὶ τῆ
 » νόσῳ αὐτίκα ἠλίσκοντο· κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν
 » οἱ παραπεπτωκότες ἀποτρέπεσθαι αὐτὰ ἐπει-
 » ρῶντο, τῶν τε ὀνομάτων ἀποστοματίζοντες
 » τὰ θεϊότατα, καὶ τὰ ἄλλα ἐξοσιούμενοι, ὡς
 » ἕκαστός πη ἐδύνατο· ἦν οὖν μέντοι τὸ παρὰ
 » παν οὐδέν, ἐπεὶ κἂν τοῖς ἱεροῖς οἱ πλείστοι
 » καταπεύγοντες διερθεύοντο· ὕστερον δὲ οὐδὲ
 » τοῖς φίλοις καλοῦσιν ἐπακούειν ἤξιον,
 » ἀλλὰ καθιέρξαντες αὐτοὺς δωματίοις, ὅτι
 » δὴ οὐκ ἐπαίοιεν προσεποιούοντο, καίπερ
 » ἀρασσομένων αὐτοῖς τῶν θυρῶν, δειμνίον-
 » τες δηλονότι, μὴ δαιμόνων τις ὁ καλῶν εἴη·
 » τίσι δὲ οὐχ οὕτως ὁ λοιμός ἐπέσκηψεν, ἀλλ' ὅ-
 » ψιν ὀνείρου ἰδόντες, ταῦτό τοῦτο πρὸς τοῦ
 » ἐπιτάντος πάσχειν ἐδόκουν, ἢ λόγῳ ἀκούειν
 » προλέγοντος σφίσι, ὅτι δὴ ἐς τῶν τεθνηζομέ-
 » νων τὸν ἀριθμὸν ἀνάγκαστοι εἶεν. Τοῖς μὲν
 » τοι πλείστοις οὔτε ὑπὸ οὔτε ὄναρ αἰσθο-
 » μένοις τοῦ ἐσομένου, εἴτα τῆ νόσῳ ζυεῖθι
 » ἀλῶναι· ἠλίσκοντο δὲ τρόπῳ τοιῶδε· ἐπί-
 » ρεσον ἄφνω, οἱ μὲν ἐξ ὕπνου ἐγχευμένοι,
 » οἱ δὲ περιπάτους ποιούμενοι, οἱ δὲ ἄλλο ὅ, τι
 » δὴ πράσσοντες· καὶ τὸ μὲν σῶμα οὔτε τι
 » διήλασσε τῆς προτέρας χροιάς, οὔτε θερμὸν
 » ἦν, ἄτε πυρετοῦ ἐπιπεσόντος, οὐ μὴν οὐδὲ
 » φλόγῳσις ἐπεγένετο, ἀλλ' οὕτως ἀβληγρός
 » τις ἐξ ἀρχῆς τε καὶ ἄχρις ἐσπέρας ὁ πυρετός
 » ἦν, ὥστε μήτε τοῖς νοσοῦσιν αὐτοῖς, μήτε
 » ἰατρῶ ἀπτομένῳ, δόκησιν κινδύνου παρέχε-
 » σθαι· οὐ γὰρ οὖν οὐδέ τις τελευτῶν τῶν
 » περιπεπτωκῶτων ἀπ' αὐτοῦ ἔδοξεν· ἡμεῖς
 » δὲ τοῖς μὲν τῆ αὐτῇ τοῖς δὲ τῆ ἐπιγενομένη,

» ετέρους δὲ οὐ πολλαῖς ὑστερον βουβῶν ἐπῆρτο, » οὐκ ἐνταῦθα μόνον, ἔνθα καὶ τὸ τοῦ σώματος » μύριον, ὃ δὴ τοῦ ἥτρου ἐνεργὴν ἐστίν, ἀλλὰ » καὶ τῆς μασχάλης ἐντός, ἐνίοις δὲ καὶ παρὰ » τὰ ὕδα καὶ ὅπου ποτὲ τῶν μερῶν ἔτυχε.

» Ἐὰ μὲν οὖν ἄχρι τοῦδε πᾶσιν ὁμοίως » σμεδόν τι τοῖς τῆ νόσῳ ἀλισκομένοις ξυνέ- » θαινε' τὰ δὲ ἐνθίνδε οὐκ ἔχω εἰπεῖν πότερον » ἐν τῷ διαλλάσσοντι τῶν σωματίων καὶ ἢ » διχορρατῶν συμπιπτόντων ἐγένετο, ἢ ὅπη » ποτὲ βουλομένῳ εἴη τῷ τὴν νόσον ἐπαγα- » γόντι' ἐπεγένετο γὰρ τοῖς μὲν κῶμα βαθύ, » τοῖς δὲ παραρροσύνῃ ὀξεία, ἐκάτεροι τε » τὰ πρὸς τὴν νόσον ἐπιτηδεῖως ἔχοντα ἐπα- » σχον' οἷς μὲν γὰρ τὸ κῶμα ἐπέκειτο, πᾶν- » των ἐπιλελησμένοι τῶν ἐιωθότων σρίσιν, » ἐς αἰε' καθευθεῖν ἐδόκουν' καὶ εἰ μὲν τις » αὐτῶν ἐπιμελείτο, μεταξὺ ἤσθιον, τινὲς δὲ » καὶ ἀπημελημένοι, ἀπορίχ' τροφῆς εὐθύς ἔθνη- » σκον' οἱ μὲν τοι τῷ τῆς παραρροσύνης ἀ- » λόντες κκκῶ, ἀγρυπνίχ' τε καὶ φαντασίχ' » πολλῆ εἶχοντο' καὶ τινὰς ὑποπεύοντες ἐπίε- » ναι: σρίσιν, ὡς δὴ ἀπολούντας, ἐς παραγῆν τε » καθίσταντο, καὶ ἀναβοῶντες ἐξάϊσιον οἶον, ἐς » ρυγῆν ὠρμηντο' οἱ τε αὐτοὺς θεραπεύοντες, » κκμάτῳ ἀπαύστῳ ἐχόμενοι, τὰ ἀνήκεστα ἐς » αἰε' ἐπασχον' διὸ δὴ ἅπαντες αὐτοὺς οὐχ » ἤσσαν ἢ τοὺς πονουμένους ὠκτιζόντο, οὐχ » ὅτι τῷ λοιμῶ ἐπιέζοντο ἐκ τοῦ προσιέναι » (οὔτε γὰρ ἰατρῶ οὔτε ἰδιώτῃ μεταλαχθεῖν τοῦ » κκκοῦ τοῦδε τῶν νοσοῦντων ἢ τῶν τετελευ- » τηκότων ἀπομένῳ ξυνέθη' ἐπεὶ πολλοὶ μὲν » αἰε' καὶ τοὺς οὐδὲν σρίσιν προσήκοντας ἢ » θλίπτοντες, ἢ θεραπεύοντες, ταύτῃ δὴ τῆ » ὑποουρίχ' παρὰ δόξαν ἀντίεχον' πολλοὶ δὲ » τῆς νόσου ἀπροφασίστως αὐτοῖς ἐπιπεσοῦ- » σαι, εὐθύς ἔθνησκον), ἀλλ' ὅτι ταλαιπωρίχ' » πολλῆ εἶχοντο' ἐκ τε γὰρ τῶν στρωμάτων » ἐκπίπτοντας καὶ κυλινδουμένους ἐς τὸ ἔδχ- » ρος, ἀντικαθίστων αὐθις, καὶ ῥιπτεῖν σῆας » αὐτοὺς ἐκ τῶν οἰκημάτων ἐριεμένους, ὠθρῶν- » τες τε καὶ ἀνθιλοκοντες ἐβιάζοντο' εἰς ὕδωρ τε, » οἷς παρατύχοι, ἐμπεσεῖν ἤθελον, οὐ δὴ οὐχ » ὅσον τοῦ ποσοῦ ἐπιθυμίχ' (ἐς γὰρ θάλασσαν » οἱ πολλοὶ ὠρμηντο), ἀλλ' αἵτιον ἦν μάλι- » στα ἢ τῶν φρενῶν νόσος' πολὺς δὲ αὐτοῖς » καὶ περὶ τὰς βρώσεις ἐγένετο πόνος' οὐ γὰρ » εὐπειτῶς προσιέντο ταύτας' πολλοὶ τε ἀπο-

» ρίχ' τοῦ θεραπεύοντος διερθάχτησαν, ἢ λιμῶ » πιεζόμενοι, ἢ ἀρ' ὑψηλοῦ καθιέντες τὸ σῶμα' » ὅσοις δὲ οὔτε κῶμα, οὔτε παραρροσύνῃ ἐνέ- » πεσε, τοῦτοίς δὴ ὅ τε βουβῶν ἐσφακέλιζε καὶ » αὐτοὶ ταῖς ὀδύναῖς οὐκέτι ἀντέχοντες, ἔθνη- » σκον' τεκμηριώσσει δ' ἂν τις καὶ τοῖς ἀλλοῖς » ἅπασιν κατὰ ταῦτὰ ξυμβῆναι' ἀλλ' ἐπεὶ ἐν » αὐτοῖς ὡς ἤκιστα ἤσσαν, ξυνεῖναι τῆς ὀδύνης » οὐδαμῆ εἶχον, τοῦ πάθους αὐτοῖς τοῦ ἀμφὶ » τὰς φρένας παραιρουμένου τὴν αἴσθησιν.

» Ἄπορούμενοι γοῦν τῶν τινες ἰατρῶν τῆ » τῶν συμπιπτόντων ἀγνοίχ', τό τε τῆς νόσου » κεφάλαιον ἐν τοῖς βουβῶσιν ἀποκεκρίσθαι » οἰόμενοι, διερευνάσθαι τῶν τετελευτηκότων » τὰ σώματα ἔγνωσαν' καὶ διελόντες τῶν » βουβῶνων τινὰς, ἀνθρακος δεινόν τι χρῆμα » ἐκπεφυκὸς εὔρον' ἔθνησκον δὲ οἱ μὲν αὐτίκα, » οἱ δὲ ἡμέρας πολλαῖς ὑστερον' τισὶ τε φλυ- » κταίναις μελαίναις, ὅσον φακοῦ μέγεθος, » ἐξήνθει τὸ σῶμα, οἱ οὐδὲ μίαν ἐπέθιων ἡμέ- » ραν, ἀλλ' εὐθύωρον ἅπαντες ἔθνησκον' πολ- » λούς δὲ καὶ τις αὐτόματος αἵματος ἐπιγενό- » μενος ἔμετος εὐθύς διεχρήσατο' ἐκεῖνο μέντοι » ἀπορήνασθαι ἔχω, ὡς τῶν ἰατρῶν οἱ δοκι- » μώτατοι πολλοὺς μὲν τεθνήξασθαι προηγό- » ρεον, οἱ δὲ κκκῶν ἀπαθείς ὀλίγῳ ὑστερον » παραδόξως ἐγένοντο, πολλοὺς δὲ ὅτι σωθή- » σεσθαι ἰσχυρίζοντο, οἱ διαρθάχτησθαι ἐμελ- » λον αὐτίκα δὴ μάλα' οὕτως αἰτία τις ἦν » οὐδεμία ἐν ταύτῃ τῆ νόσῳ ἐς ἀνθρώπου λο- » γισμὸν φέρουσα' πᾶσι γὰρ τις ἀλόγιστος » ἀπόφασις ἐπὶ πλείστον ἐφέρετο, καὶ τὰ λου- » τρὰ τοὺς μὲν ὠνησε, τοὺς δὲ οὐδὲν τι ἤσσαν » κατέβλαψεν' ἀμελούμενοί τε πολλοὶ ἔθνησκον, » πολλοὶ δὲ παρὰ λόγον ἐσφάζοντο' καὶ πάλιν » αὐτὰ τῆς θεραπείας ἐρ' ἐκάτερα τοῖς χρω- » μένοις ἐχώρει, καί, τὸ ξύμπαν εἰπεῖν, οὐδεμία » μηχανὴ ἀνθρώπῳ ἐς τὴν σωτηρίαν ἐξέυρητο, » οὔτε προφυλαξαμένῳ μὴ πεπονθέναι, οὔτε » τοῦ κκκοῦ ἐπιπεσόντος περιγενέσθαι, ἀλλὰ » καὶ τὸ παθεῖν ἀπροφασίστων ἦν καὶ τὸ πε- » ριεῖναι αὐτόματον' καὶ γυναιξὶ δὲ ὕσαι » ἐκύρον προῦπτος ἐγένετο τῆ νόσῳ ἀλισκομέ- » ναις ὁ θάνατος' αἱ μὲν γὰρ ἀμβλώσκουσαι » ἔθνησκον, αἱ δὲ τικτούσαι ξύν αὐτοῖς εὐθύς » τοῖς τικτομένοις ἐφθείροντο' τρεῖς μέντοι λε- » γούσι λέγουσι τῶν παιδίῳ σρίσιν ἀπολομέ- » νων περιγενέσθαι, καὶ μιᾶς ἤδη ἐν τῷ το-

» κενῶ ἀποθανούσης τετέχθαι τε καὶ περιεῖναι
 » τῷ παίδι ξυμβῆναι· ὅσους μὲν οὖν μείζων
 » τε ὁ βουδῶν ἤρετο καὶ ἐς πῦρον ἀρίκτο, τού-
 » τοις δὴ περιεῖναι τῆς νόσου ἀπαλλασσομένοις
 » ξυνέβαινε, ἐπεὶ δῆλον ὅτι· αὐτοῖς ἡ ἀκμὴ
 » ἐς τοῦτο ἐλελωφῆκει τοῦ ἀνθρακος, γινώρι-
 » σμά τε τῆς υγιείας τοῦτο ἐκ τοῦ ἐπὶ πλείστον
 » ἐγένετο· οἷς δὲ ὁ βουδῶν ἐπὶ τῆς προτέρας
 » ἰδέας διέμευε, τούτοις περιεστῆκει τὰ κακά,
 » ὧν ἄρτι ἐμνήσθη· τισὶ δὲ αὐτῶν καὶ τὸν
 » μηρὸν ἀποξηρανθῆναι ξυνέβη, ἐφ' οὗ ὁ βου-
 » δῶν ἐπαρθεὶς ὡς ἥκιστα ἔμπυος γέγονεν·
 » ἄλλοις τε οὐκ ἐπ' ἀκεραίῳ τῇ γλώστῃ περι-
 » γενέσθαι τετύχηκεν, ἀλλ' ἢ τραυλιζοῦσιν, ἢ
 » μόλις τε καὶ ἄσθημα φηγεγομένοις βιῶναι.

« Ἡ μὲν οὖν νόσος ἐν Βυζαντίῳ ἐς τέσσα-
 » ρας διῆλθε μῆνας, ἤκμασε δὲ ἐν τρισὶ μάλι-
 » στα· καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἔθνησκον τῶν εἰω-
 » θότων ὀλίγω πλείους, εἶτα ἔτι μᾶλλον τὸ
 » κακὸν ἤρετο· μετὰ δὲ ἐς πεντακισχιλίους
 » ἡμέρας ἐκάστη ἐξικνεῖτο τὸ τῶν νεκρῶν μέ-
 » τρον, καὶ αὖθις πάλιν ἐς μυρίους τε, καὶ
 » τούτων ἔτι πλείους ἦλθε· τὰ μὲν οὖν πρῶτα
 » τῆς ταφῆς αὐτὸς ἕκαστος ἐπεμελεῖτο τῶν
 » κατὰ τὴν οἰκίαν νεκρῶν, οὓς δὴ καὶ ἐς ἀλ-
 » λοτρίας θήκας ἔρριπτον, ἢ λαμβάνοντες, ἢ
 » βιαζόμενοι· ἔπειτα δὲ πάντα ἐν ἅπασιν ξυνε-
 » παρχῆθη· δούλοί τε γὰρ ἔμειναν δεσποτῶν
 » ἔρημοι, ἄνδρες τε τὰ πρότερα λίαν εὐδαίμο-
 » νες, τῆς τῶν οἰκετῶν ὑπουργίας, ἢ νοσοῦντων
 » ἢ τετελευτηκότων, ἐστέρηντο, πολλὰί τε οἰ-
 » κίαί παντάπασιν ἔρημοι ἀνθρώπων ἐγένοντο·
 » διὸ δὴ τισὶ ξυνέβη τῶν γνωρίμων τῇ ἀπορίᾳ,
 » ἡμέρας πολλὰς ἀτάφοις εἶναι· ἐς τε βασιλέα
 » ἢ τοῦ πράγματος πρόνοια, ὡς τὸ εἰκός, ἦλθε·
 » στρατιώτας οὖν ἐκ παλατίου καὶ χρήματα
 » νεῖμυς, Θεόδωρον ἐκέλευε τοῦ ἔργου τούτου
 » ἐπιμελεῖσθαι· ὅς δὴ ἀποκρίσσει ταῖς βασιλι-
 » καῖς ἐφειστήκει, αἰεὶ τῷ βασιλεῖ τὰς τῶν
 » ἰκετῶν δεήσεις ἀγγέλλων, σημαίνων τε αὖθις
 » ὅσα ἂν αὐτῷ βουλομένῳ εἴη· ῥαίφρερον δ' ἄριστον
 » τῇ Λατίνων φωνῇ τὴν τιμὴν ταύτην κηλοῦσι
 » Ῥωμαιοί· οἷς μὲν οὖν οὕτω παντάπασιν ἐς
 » ἔρημίαν ἐμπεπτωκότα τὰ κατὰ τὴν οἰκίαν
 » ἐτύγγανεν, αὐτοὶ ἕκαστος τὰς τῶν προση-
 » κόντων ἐποιοῦντο ταφάς· Θεόδωρος δὲ τὰ τε
 » βασιλέως διδούς χρήματα καὶ τὰ οἰκεία
 » προσαναλίσκων, τοὺς ἀπημελημένους τῶν

» νεκρῶν ἔθαπτεν· ἐπεὶ δὲ τὰς θήκας ἀπάσας,
 » αἱ πρότερον ἦσαν, ἐμπύπασθαι τῶν νεκρῶν
 » ἔτυχεν, οἱ δὲ ὀρύσσοντες ἅπαντα ἐφείψης τὰ
 » ἀμφὶ τὴν πόλιν χωρία, ἐνταυθὰ τε τοὺς
 » θνήσκοντας κατατιθέμενοι, ὡς ἕκαστός πε-
 » ἔδύνατο, ἀπηλλάσσοντο, ἔπειτα δὲ οἱ τὰς
 » κατώρυγας ταύτας ποιοῦμενοι πρὸς τῶν
 » ἀποθνησκόντων τὸ μέτρον οὐκέτι ἀντέχοντες,
 » ἐς τοὺς πύργους τοῦ περιβόλου ἀνάβαινον,
 » ὅς ἐν Συκαῖς ἐστὶ τὰς τε ὀροφὰς περιελόντες,
 » ἐνταυθὰ ἔρριπτον τὰ σώματα οὐδενὶ κόσμῳ
 » καὶ ξυνήκοντες ὡς πῆ ἐκάστῳ παρέτυγεν,
 » ἐμπλησάμενοί τε τῶν νεκρῶν ὡς εἰπεῖν ἅπαν-
 » τας, εἶτα ταῖς ὀροφαῖς αὖθις ἐκάλυπτον·
 » καὶ ἀπ' αὐτοῦ πνεῦμα δυσῶδες ἐς τὴν πόλιν
 » ἰόν, ἔτι μᾶλλον ἐλύπει τοὺς ταύτη ἀνθρώ-
 » πους, ἄλλως τε ἦν καὶ ἀνεμὸς τις ἐκεῖθεν
 » ἐπίφορος ἐπιπνεύσειε.

« Πάντα τε ὑπερώφη τότε τὰ περὶ τὰς
 » ταφὰς νόμιμα· οὔτε γὰρ παραπεμπόμενοι, ἢ
 » νενομίσταί, οἱ νεκροὶ ἐκομίζοντο, οὔτε κατα-
 » ψαλλόμενοι, ἢ περ εἰώθει, ἀλλ' ἰκανὸν ἦν.
 » εἰ φέρων τις ἐπὶ τῶν ὤμων τῶν τετελευ-
 » τηκότων τινά, ἐς τε τῆς πόλεως τὰ ἐπιθα-
 » λάσσια ἐλθὼν ἔρριψεν, οὗ δὴ ταῖς ἀκάτοις
 » ἐμβαλλόμενοι σωρηδὸν ἔμελλον ὅπη πα-
 » ρατύχοι κομίζεσθαι· τότε καὶ τοῦ δήμου
 » ὅσοι στασιώται πρότερον ἦσαν, ἐχθροὺς
 » τοὺς ἐς ἀλλήλους ἀρέμενοι, τῆς τε ὀσίας τῶν
 » τετελευτηκότων κοινῇ ἐπεμέλοντο, καὶ φέ-
 » ροντες αὐτοὶ τοὺς οὐ προσήκοντας σοῖσι
 » νεκροὺς ἔθαπτον· ἀλλὰ καὶ ὅσοι πράγμασι
 » τὰ πρότερα παριστάμενοι αἰσχροῖς τε καὶ
 » πονηροῖς ἐχθίρον, εἶδε τὴν ἐς τὴν διαίταν
 » ἀποσεισάμενοι παρανομίαν, τὴν εὐσεβεῖν
 » ἀκριβῶς ἤσκουν, οὐ τὴν σωφροσύνην μετα-
 » κληθόντες, οὐδὲ τῆς ἀρετῆς ἐρασταί· τινες ἐκ
 » τοῦ αἰφνιδίου γεγεννημένοι· ἐπεὶ τοῖς ἀνθρώ-
 » ποις ὅσα ἐμπέπηγε φύσει ἢ χρόνου μακροῦ
 » διδασκαλίᾳ, ῥῆστα δὴ οὕτω μεταβάλλεσθαι·
 » ἀδύνατα ἐστίν, ὅτι μὴ θεοῦ τινὸς ἀγαθοῦ
 » ἐπιπνεύσαντος· ἀλλὰ τότε ὡς εἰπεῖν ἅπαντες
 » καταπεπληγμένοι μὲν τοῖς συμπίπτουσι, τῶν
 » θνήξεσθαι δὲ αὐτίκα δὴ μάλα οἰόμενοι, ἀναγ-
 » κη, ὡς τὸ εἰκός, πάσῃ τὴν ἐπιείκειαν ἐπὶ
 » καιροῦ μετεμάνθων· ταῦτά τοι, ἐπειδὴ τὰ
 » χεῖστα τῆς νόσου ἀπαλλαγέντες ἐσώθησαν, ἐν
 » τε τῷ ἀσφαλεῖ γεγενῆσθαι· ἦδη ὑπετόπασαν.

» ἄτε τοῦ κκκοῦ ἐπ' ἄλλους ἀνθρώπων τινὰς
 » κευρωκόςτος, ἀμπίστροφρον αὐθις τῆς γνῶ-
 » μης τὴν μεταβολὴν ἐπὶ τὰ χεῖρω πεποιημέ-
 » νοι, μᾶλλον ἢ πρότερον τὴν τῶν ἐπιτηδευ-
 » μάτων ἀτοπίαν ἐδείκνυντο, σφᾶς αὐτοὺς
 » μάλιστα τῆ τε πονηρίᾳ καὶ τῆ ἄλλῃ παρανο-
 » μίᾳ νενικηκότες· ἐπεὶ καὶ ἀπισχυρισάμενος
 » ἂν τις οὐ τὰ ψευδῆ εἶποι, ὡς ἡ νόσος ἦδε εἶτε
 » τύχη τινί, εἶτε προνοία, εἰς τὸ ἀκριβὲς ἀπο-
 » λεξαμένη, τοὺς πονηροτάτους ἀφῆκεν· ἀλλὰ
 » ταῦτα μὲν τῷ ὑστέρῳ ἀποδεδείκται χρόνῳ.

« Τότε δὲ ἀγοράζοντά τινα οὐκ εὐπετέες ἐδό-
 » κει εἶναι· ἐν γὰρ Βυζαντίῳ ἰδεῖν· ἀλλ' οἴκοι
 » καθήμενοι· ἀπκντες, ὅσοις ξυνέβαινε τὸ σῶμα
 » ἐρῶσθαι, ἢ τοὺς νοσοῦντας ἐθεράπευσεν, ἢ
 » τοὺς τετελευτηκότας ἐθρήνον· ἦν δὲ τις καὶ
 » προϊόντι τινὶ ἐντυχεῖν ἴσχυσεν, ὁ δὲ τῶν τινα
 » νεκρῶν ἔφερεν· ἐργασία τε ζύμπασα ἤργει,
 » καὶ τὰς τέχνας οἱ τεχνίται μεθῆκαν ἀπά-
 » σας, ἔργα τε ἄλλα, ὅσα δὴ ἕκαστοι ἐν χειρ-
 » σὶν εἶχον· ἐν πόλει γοῦν ἀγαθοῖς ἀπκσι
 » ἀτεχνῶς εὐθηνούση λιμός τις ἀκριβής· ἐπε-
 » κώμαζεν· ἄρπον ἀμέλει· ἢ ἄλλ' ὅτιοῦν διαρ-
 » κῶς εἶχεν, χαλεπὸν τε ἐδόκει καὶ λόγου
 » πολλοῦ ἄξιον εἶναι· ὥστε καὶ τῶν νοσοῦντων
 » πσις ἄωρον ζυμβῆναι δοκεῖν ἀπορίᾳ τῶν
 » ἀναγκαιῶν τὴν τοῦ βίου καταστροφὴν· καὶ
 » τὸ ζύμπαν εἰπεῖν, γλαμύδα οὐκ ἦν ἐνδιδυ-
 » σκόμενόν τινα ἐν Βυζαντίῳ τὸ παράπαν
 » ἰδεῖν· ἄλλως τε ἠνίκα βασιλεῖ νοσῆσαι ξυνέβη
 » (καὶ αὐτῷ γὰρ ξυνέπεσε βουθῶνα ἐπῆρθαι),
 » ἀλλ' ἐν πόλει βασιλείαν ἐχούσῃ ζυμπάσης τῆς
 » Ῥωμαίων ἀρχῆς ἰμάτια ἐν ἰδιωτῶν λόγῳ
 » ἀπαντες ἀμπεχόμενοι, ἡσυχῆ ἔμενον· τὰ
 » μὲν ἀμφὶ τῷ λοιμῷ ἐν τε τῆ ἄλλῃ Ῥω-
 » μαίων γῆ καὶ ἐν Βυζαντίῳ ταύτη πῆ ἔσχεν·
 » ἐπέσκηψε δὲ καὶ ἐς τὴν Περσῶν γῆν καὶ
 » ἐς βαρβάρους τοὺς ἄλλους ἀπαντας. »

Κατωτέρω ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς λέγει· « Ἐν
 » δὲ τῆ πορείᾳ ταύτῃ Κωνσταντινουῦ νοσῆ-
 » σαντος, καὶ χρόνου τριθέουτος πυκνοῦ, τὸν
 » λοιμὸν ἐπισκῆψα· Πέρσας ξυνέπεσε . . . . .
 » τὸν τε γὰρ οἱ παῖδα τυραννίδι ἐπιθέμενον καὶ
 » ἐπαναστῆναι, καὶ αὐτὸν ὁμοῦ ζῶν παντὶ τῷ
 » Περσῶν στρατῷ τῆ νόσῳ ἀλῶνακ. »

Ἐν τῆλει παραθέσωμεν καὶ τὴν ἀφήγησιν
 τοῦ Σχολαστικοῦ Ἀγαθίου τοῦ Μυριναίου
 (Corpus Scriptorum Byzantinae I, σελίς

297). « Ἐκείνου δὲ τοῦ ἔτους ἅμα ἦρι ἀρχο-
 » μένω ἢ λοιμῶδης νόσος αὐθις τῆ πόλει ἐνέ-
 » πεσε, καὶ μυρία διέφθειρε πλήθη, λήξασα
 » μὲν ἐς τὸ παντελὲς οὐδ' ὀπωστιοῦν, ἐξ οὐ δὴ
 » τὴν ἀρχὴν, φημί δὴ κατὰ τὸ πέμπτον ἔτος
 » τῆς Ἰουστινιανοῦ βασιλείας, ἐν τῆ καθ' ἡμᾶς
 » εἰσῆρρησεν οἰκουμένη . . . ἔθνησκον τοιγαροῦν
 » ἐξαπιναιῶς, καθάπερ ἀποπληξίᾳ ἰσχυρᾶ
 » κᾶτοχοι γεγενημένοι· οἱ δὲ γε πλείστον διαρ-
 » κοῦντες μόλις πεμπταῖοι ἀπώλλυντο· ἢ δὲ
 » τῆς νόσου ἰδέα, παραπλησίᾳ τῆ πρεσβυτέρᾳ
 » ἐτύγγανεν οὐσα· πυρετοὶ γὰρ ἐπὶ βουθῶσιν
 » ἀνήπτοντο συνεχεῖς καὶ οὐκ ἐρήμεροι, οὐδὲ
 » μετρίως γοῦν ὑποχαλῶντες, μόνῃ δὲ τῆ
 » τελευτῇ τοῦ ἀλόντος ἀναπαυόμενοι . . . ».

Οὕτω λοιπὸν οἱ Βυζαντινοὶ περιέγραψαν
 τὴν νόσον μετὰ τοσοῦτων λεπτομερειῶν, ὥστε,
 ἐὰν σχολιάσῃ τις ταύτας, ἀνευρίσκει εὐκόλως
 τὴν περιγραφὴν ὄλων τῶν μορφῶν τῆς νόσου
 μετὰ τῶν προγνώσεων καὶ συμπτωμάτων
 δι' ἐκάστην μορφήν καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων·
 τοσοῦτον δὲ ὁμοιάζουσι πρὸς τὰς σημερινὰς
 ἐκδηλώσεις καὶ συνεπειὰς τῆς πανώλους, του-
 λάχιστον ὡς αὕτη ἐκδηλοῦται εἰς τινὰς χώρας
 τῆς Ἀσίας, ὥστε δύναται νὰ εἴπῃ τις ὅτι ἡ
 βουθωνικὴ πανώλης οὐδόλως ἐμετρίασε τὴν
 κακίαν αὐτῆς διὰ τῆς ἐξελίξεως τῶν αἰώ-
 νων. Αἱ δὲ σημεριναὶ γνώσεις ἡμῶν διαφέ-
 ρουσι κατὰ τὴν αἰτιολογίαν καὶ τὰ ἐκ ταύ-
 τῆς πορίσματα· ἐκεῖνοι μὲν ἀπέδιδον τὸ
 αἷτιον τοῦ κκκοῦ εἰς ὑπεράνθρωπα ὄντα, εἰς
 ἐπουράνια σώματα, εἰς δαίμονας κτλ., ἡμεῖς
 δὲ, οἱ τοῦ αἰῶνος τοῦ Pasteur, εἰς μικροβία
 καὶ δὴ διὰ τὴν παροῦσαν νόσον εἰς τὸ μικρό-
 βιον τοῦ Yersin (1894). Τὸ μικροβίον τοῦτο
 εἶναι μικροβάκιλλος, ὅστις εὐρίσκειται ἐπὶ τοῦ
 ἐδάφους, εἰς τοὺς βουθῶνας καὶ τὸ αἷμα τῶν
 ὑπὸ τῆς νόσου προσβεβλημένων ζῶων ἢ
 ἀνθρώπων· ἔχει δὲ σχῆμα συνήθως κατὰ τι
 ἐπίμηκτες καὶ εἶναι ἀπεστρογγυλωμένον κατὰ
 τὰ ἄκρα, χρωματίζεται εὐκόλως διὰ τῶν
 χρωμάτων τῆς ἀνιλίνης, ἀποχρωματίζεται διὰ
 τῆς μεθόδου τοῦ Gram, καλλιεργεῖται εὐ-
 κόλως καὶ ἐνορθωμιζόμενον προκαλεῖ τὴν
 βουθωνικὴν πανώλην, ὡς ἐκ τοῦ πολλαπλα-
 σισμοῦ αὐτοῦ καὶ τῶν ἐκκρίσεων ἐν τῷ ὄργα-
 νισμῷ, ἐπομένως ἔχομεν πᾶσαν τὴν βεβαιότητα
 ὅτι τὸ παθογόνον μικροβίον τῆς βουθωνικῆς

πανώλους είναι ο κοκκο-βάκιλλος του Yersin.

Εἶπομεν ὅτι τὸ μικρόβιον εὐρίσκεται καὶ διαφυλάττεται ἐν τῷ ἐδάφει καὶ ἐπομένως εἶναι δυνατὸν προσφῶν τινὶ συγκυρίᾳ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν ὄργανισμὸν τοῦ ἀνθρώπου ἢ διαφόρων ζώων, μεταξύ τῶν ὁποίων οἱ μῦς εἰσιν οἱ προσφορώτεροι πρὸς μολυσμὸν, διὸ καὶ σχεδὸν πάντοτε ἡ νόσος ἐπιπίπτει κατ' αὐτῶν, οὔτοι δὲ τότε ἀθροοὶ διασκορπίζονται ἐν ταῖς οἰκίαις καὶ ὁδοῖς, ἀποθνήσκουσι σωρηδὸν καὶ μηνούουσι τοῖς κατοικοῖς τὴν ὑπαρξίν ἐπιδημίας πανώλους.

Ὁ ἄνθρωπος, ὅστις ἔρχεται εἰς συνάφειαν μετὰ τῶν μυῶν, μολύνεται ἀμέσως καὶ αὐτός. Τοῦτο εἶναι γεγονός ἀναμφισβήτητον, καὶ μεταξύ ἄλλων ἀναφέρομεν τὸ ἐξῆς· ἐν Βομβάῃ ἐπὶ 20 ἀνδρῶν, οἵτινες ἦσαν ἐπιφορτισμένοι νὰ περισυλλέξωσι καὶ μεταφέρωσι μῦς τεθνεώτας ἐντὸς καταστήματός τινος, οἱ 12 μετὰ 3 ἡμέρας εἶχον τὴν βουδωνικὴν πανώλην, οἱ δ' ἐπιλοιποὶ οὐδὲν ἔπαθον, ὡς καὶ οἱ οἱ εἰσῆλθον μὲν ἐν τῷ καταστήματι τὴν ἡμέραν ἐκείνην, δὲν ἤλθον ὁμοῦς εἰς συνάφειαν μετὰ τῶν μυῶν. Ὅπως δὲ ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι, ἐλθόντες μὲν εἰς συνάφειαν μετὰ τῶν μυῶν, οὐδὲν δὲ παθόντες, οὕτως ὑπάρχει καὶ εἶναι βέβαιον καὶ τὸ ἐναντίον, ἦτοι ἄνδρες, μὴ ἐλθόντες μὲν εἰς συνάφειαν μετὰ τῶν μυῶν, ἀποθάνοντες δὲ ἐκ τῆς πανώλους· τὰ ἀντιφατικὰ ταῦτα γεγονότα ἐξηγοῦνται εὐκόλως.

Εἶναι γνωστὸν, καὶ διὰ πειραμάτων ἀρκούντως πιστοποιεῖται, ὅτι ὁ ἐνορθαλισμὸς καὶ ἡ μετὰδοσις τοῦ παθογόνου μικροβίου ἐκ τῶν μυῶν εἰς τὸν ἄνθρωπον γίνεται διὰ τῶν φύλλων.

Ἐὰν π. χ. περισυλλέξῃ τις φύλλους ἐπὶ τεθνεώτων ἐκ πανώλους μυῶν καὶ ἐξετάσῃ τὸν ἐν τερικὸν σωλῆνα αὐτῶν, εὐρίσκει μικρόβιον τι μορφολογικῶς πανόμοιον τῷ τῆς πανώλους· ἐνῶν ἐν τῷ ἐντερικῷ σωλῆνι· ἐτέρου φύλλου, μὴ ζήσαντος ἐπὶ μυῶν μεμολυσμένων, δὲν εὐρίσκεται τὸ μικρόβιον τοῦ Yersin. Ἐὰν λάβωμεν φύλλον ἐμπεριέχοντα τὸ μικρόβιον καὶ ἐνορθαλίσωμεν αὐτὸν ἐπὶ μυῶν, τινὲς ἐξ αὐτῶν ἀποθνήσκουσιν ἐκ τῆς βουδωνικῆς πανώλους.

Ἐὰν λοιπὸν φύλλος τις μεμολυσμένος ἐκ τινος μεμολυσμένου μυῶς πηδήσῃ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ δῆξῃ αὐτόν, εἰς τὸ μέρος τοῦ δῆγματος φαίνεται συχνότατα οὐλοκταίνᾳ τις

καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος μετὰ τινὰς ἡμέρας καταλαμβάνεται ὑπὸ τῆς πανώλους καὶ οἱ βουδῶνες ἀναρχίνονται εἰς τὴν ἀντίστοιχον τῆς φλοκταίνης πλευράν. Εἶπομεν ἀνωτέρω ὅτι ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι, οἵτινες, ἐλθόντες εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῶν μεμολυσμένων μυῶν, οὐδὲν ἔπαθον· τοῦτο συνέβη, διότι ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων τούτων οὐδεὶς φύλλος ἐπήδησε· καὶ τοῦτο πάλιν, διότι οἱ εἰρημένοι ἄνθρωποι ἔτυχε νὰ συλλάβωσι μῦν, ὅστις εἶχεν ἤδη ἀποθάνει πρὸ 24 ὡρῶν καὶ ἐπειδὴ ἦτο πλέον ψυχρός, οἱ φύλλοι εἶχον ἐγκαταλείψει αὐτόν· τοῦτο δὲ εἶναι ἀποδεδειγμένον διὰ πλείστων παρατηρήσεων. Ὁ φύλλος λοιπὸν εἶναι τὸ μέσον διάμεσον μετὰ μῦς καὶ ἀνθρώπου· ἄνθρωπος δέ, μὴ ἔχων ἐπὶ τοῦ δέρματος αὐτοῦ ἐντομήν καὶ ἐρχόμενος εἰς ἐπαφὴν μετὰ μῦς ἢ ἀκόμη καὶ μετὰ τοῦ μικροβίου, δὲν κινδυνεύει νὰ πάθῃ πανώλην.

Ἐπίσης ἄνθρωπος μολυνθεὶς ἤδη, μεταδίδει τὸ νόσημα διὰ τῶν φύλλων κυρίως, ἴσως δὲ διὰ τῶν κορσῶν καὶ μυῶν· διότι ὁ Yersin ἠδυνήθη νὰ εὔρη τὸ μικρόβιον καὶ ἐντὸς τῶν μυῶν καὶ δι' αὐτῶν ἠδυνήθη νὰ μεταδώσῃ τὴν νόσον εἰς ἰνδοχοίρους. Ἐπειδὴ δὲ οἱ μῦς, οἱ φύλλοι, ἐπομένως καὶ τὰ μικρόβια, ἐλεύθεροι ἢ οὐχί, εἰσὶ πολυπληθέστεροι ἐν τοῖς ὑπογείαις μαγειρείοις καὶ ὅπου ὑπάρχουσι κονιορτὸς καὶ ῥάκη, διὰ τοῦτο καὶ οἱ πρῶτοι ἐκ τῶν ἀνθρώπων πάσχοντες ἐκ τῆς νόσου ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον εἰσιν οἱ συχνάζοντες εἰς τὰ τοιαῦτα μέρη ὡς ἐκ τῆς τέχνης αὐτῶν.

Ἐν σημείον δέον νὰ ἐξετάσωμεν εἰσέτι ἵνα μεταβῶμεν εἰς τὰ προφυλακτικὰ μέσα, δηλ. πόσον διαρκεὶ ἡ ἐπάσις τοῦ νοσήματος. Ἐκ τῶν γενομένων παρατηρήσεων καὶ μελετῶν ἐξάγεται ὅτι ἡ διάρκεια τῆς ἐπάσεως κυμαίνεται ἐντὸς τῶν πρῶτων 3 ἡμερῶν. Ὅστε ὅταν ὅλα τὰ ἐνδύματα καὶ ὑπάρχοντα ἀνθρώπου τινὸς ἀπολυμανθῶσι καὶ μέχρι 4 ἡμερῶν οὐδὲν παρουσιάσῃ οὗτος συμπτώματα τῆς νόσου, δύναται νὰ θεωρηθῇ ἐκτὸς κινδύνου καὶ ἀκίνδυνος. Οὐδόλωσ δὲ πρέπει νὰ λάβῃ τις ὑπ' ἐψιν τὰς ἡμέρας, αἰτινες διέρρευσαν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἀνχωρήσεως ἐκ τοῦ λοιμοῦ κέντρου, διότι καλλίστα δύναται νὰ ὑπάρχωσι μικρόβια ἐντὸς τῶν ἐνδυμάτων αὐτοῦ. ἢ φύλλοι μεμολυσμένοι (δὲν γνωρίζομεν ὁμοῦς

πόσον χρόνον ὁ φύλλος κρατεῖ ἐν αὐτῷ τὸ μικρόβιον), ἢ καὶ μῦς παθόντες κατὰ τὸ ταξίδιον καὶ μὴ εὐρεθέντες κατὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ ἀτμοπλοίου· ἢ τέλος δυνατόν νὰ μὴ καταστραφῶσι τὰ νοσοφόρα ταῦτα στοιχεῖα διὰ τῶν ἀπολυμαντικῶν μεθόδων ἢ νὰ περισωθῶσιν ἐπὶ μακρὸν χρόνον μεταφερόμενα κατὰ ξηρὰν διὰ τῶν ἀλεύρων, ἐρίων κτλ.

Ὅταν ὁμως γῶρα τις ἐπαπειλῆται ἢ ἐν αὐτῇ ὑπάρχη ἡ πανώλης, τότε ἐκτὸς τῶν γενικῶν μέσων τῶν διατιθεμένων ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως, ἕκαστος πρέπει ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ νὰ φράξῃ ὅλας τὰς ὀπὰς, αἰτινες δίδουσι δίδουσι εἰς τοὺς μῦς, νὰ πλύνῃ δὲ συχνὰ τὴν οἰκίαν, πᾶς κονιορτὸς νὰ ἐκλείψῃ, ἡ καθαριότης τῶν κλινῶν νὰ ἦ τελεία, ὁ ἀερισμὸς τῶν ἐνδυμάτων καὶ σινδονίων νὰ γίνηται καθ' ἑκάστην τὰ δὲ γυμνά μέρη τοῦ σώματος (χεῖρες, πόδες καὶ λαιμὸς) νὰ καλύπτονται καταλλήλως (διὰ περιχειρίδων κτλ.) καὶ μάλιστα ἂν τις εἶναι ἐκτεθειμένος ὡς ἐκ τῆς ἐργασίας αὐτοῦ εἰς ἐπαφὴν μετὰ μεμολυσμένων. Ἐὰν δὲ τύχῃ τις μὲν τεθνεῶτα, μὴ ἐγγίση αὐτόν, ἂν μὴ πρότερον ἐπιχύσῃ ἀφθόνωσ ἐπ' αὐτοῦ θερμώτατον ὕδωρ. Ἐν καιρῷ ἐπιδημίας πρέπει πᾶς τις νὰ ἐμβολιάζῃται κατὰ δεκαπενθημερίαν διὰ τοῦ ἀντιλοιμικῆ ὀροῦ».

Ἀπέρης.— Ἡ τελευταία θεωρία τῆς διὰ τῶν φύλλων μεταδόσεως εἶναι περιεργος. ἤβελον ὁμως νὰ βεβαιωθῶ πᾶς γίνεται ἀκριβέστερον ἢ μετάδοσις αὕτη κατὰ τὸ σημεῖον τοῦ δῆγματος, διὰ τῆς ἐπαφῆς τῆς προβοσκίδος ἢ διὰ τῶν κοπράνων τοῦ φύλλου. Πρὸς προφύλαξιν δὲ δὲν θὰ ἦτο προτιμότερον νὰ γείνη χρῆσις ἐντομοκτόνου κόνεως, κουασσίας πικρᾶς κτλ. ἀντὶ χειροκτίων;

Γαβρηλίδης.— Τὸ σημεῖον τῆς μεταδόσεως οὕτω ἐγένετο μαθηματικῶς γνωστόν· οἱ πλείστοι ὁμως παραδέχονται ὅτι ὁ φύλλος, κεντῶν διὰ τῆς προβοσκίδος αὐτοῦ, ἀνοίγει ὀπὴν, τὸ δὲ μικρόβιον, εὐρισκόμενον ἐν τοῖς περιττώμασιν αὐτοῦ, εἰσδύει εἰς τὴν ἐντομὴν ταύτην κατὰ μετάθεσιν ὡς ἀντίδοτα δὲ βεβαίως πολλὰ ὑπάρχουσι φάρμακα πρὸς τοιαύτην χρῆσιν.

Σημειωτέον δὲ ὅτι καὶ αἱ γαλαῖ προσ-

βάλλονται ὑπὸ τῆς νόσου· συγγραφεὺς τις ἀναφέρει ὅτι εἰς χωρίον τι ἡ νόσος δὲν εἰσιῆλθεν, ἀλλὰ βραδύτερον εὐρέθησαν γαλαῖ πλείσται ἀποθανοῦσαι ἐκ τῆς νόσου ταύτης.

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΝΔ'

9 Ἰουνίου 1899.

Προεδρία Μ. ΨΑΛΙΔΑ

Ὁ κ. **Πρόεδρος** ἀγγέλλει τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ ὡς προέδρου τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, εὐχαριστήσας δὲ καὶ ἐπαινέσας τὰ μέλη τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῇ προθυμίᾳ αὐτῶν καὶ φιλοπονίᾳ, ἃς ἐπεδείξαντο καθ' ὅλην τὴν προεδρίαν αὐτοῦ, ἀγγέλλει ὅτι ἡ παρούσα συνεδρία θέλει καταναλωθῆ κυρίως εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ προεδρείου.

Εἶτα, γενομένων τῶν ἐκλογῶν, ἀνεδείχθησαν πρόεδρος μὲν ὁ ἱατρὸς κ. **Φ. Φωτιάδης** διὰ ψήφων 9 ἐπὶ 15 ψηφοφορούντων, γραμματεὺς δὲ ὁ ἱατρὸς κ. **Σγουρδατος** διὰ ψήφων 8 ἐπὶ 13.

Ἀμπελίδης.— Ἐν τῇ προηγουμένη συνεδρίᾳ ὑπεδείχθη ἡ ἀνάγκη ὅπως ὁ παρ' ἐμοῦ παρουσιασθεὶς παῖς ἐξετασθῆ διὰ τῶν ἀκτίνων τοῦ Roentgen πρὸς πιστοποιήσιν τῆς ὑπάρξεως ἢ μὴ τῶν ἐπιγονατίδων παρ' αὐτῷ. Πράγματι, γενομένης τελευταίως τῆς ἐξετάσεως ταύτης ἐν τῷ γαλλικῷ νοσοκομείῳ Ταξειμίου ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν κκ. Ἄν. Γαβρηλίδου, Χ. Χρηστίδου, ἐμοῦ καὶ ἄλλων συναδέλφων ἐκεῖ παρευρεθέντων, εὐρέθη ὅτι ἀμφότεραι αἱ ἐπιγονατίδες ἔλειπον, αἱ δὲ λοιπαὶ ἀνωμαλῖαι ἐφάνησαν ὡς ἐξετέθησαν ἐν τῇ ἐμῇ περιγραφῇ.

Ὁ κ. **Πρόεδρος** ἐκθέτει **δύο περιπτώσεις σκωληκοειδίτιδος** ὡς ἐπομένως:

Κύριοι,

α' Ἐν τῷ νοσοκομείῳ Ἱερεμίας ἴσχομεν τὴν εὐκαιρίαν ἰσγάτως νὰ παρατηρήσωμεν περίπτωσιν σκωληκοειδίτιδος λίαν διδασκτικῆν. Νέος 23 ἐτῶν, ἀρτοπώλης, εἰσιῆλθεν εἰς τὸ νο-

σοκομείον πάσχων ἀπὸ τριῶν ἡμερῶν ἐξ ὧν τῶν συμπτωμάτων σκωληκοειδίτιδος, εἶχε δηλ. πόνον κατὰ τὸ δεξιὸν σημεῖον Mac Burney, εὐαισθησίαν καὶ ἀντίστασιν τῶν κοιλιακῶν τοιχωμάτων, δυσκοιλιότητα, ἐμέτους καὶ ὑψωμένην θερμοκρασίαν· ἅμα τῇ εἰσόδῳ αὐτοῦ ἐφηρμοσθη ἡ ἰατρικὴ κλασικὴ θεραπεία (πάγος τοπικῶς, ὄπιον καὶ ἐνεσεῖς μορφίνης). Πάντα τὰ συμπτώματα ὑπεχώρησαν καλ' ὀλοκληρίαν καὶ ἡ νόσος ἐφαίνετο ὑποχωρήσασα εἰς τρόπον ὥστε ὁ ἀσθενὴς ἐζήτηε νὰ ἐξέλθῃ τοῦ νοσοκομείου· τῇ ἐπιμόνῳ ὁμῶς ἡμῶν προτροπῇ ἐπέστη νὰ μείνῃ εἰσέτι ἐπὶ 3—4 ἡμέρας ὑπὸ ἐπιτήρησιν· ὅτε ὁμῶς ἠτοιμάζετο πρὸς ἀναχώρησιν κατελήφθη αἰφνιδίως ὑπὸ σφοδροῦ πόνου κατὰ τὸν δεξιὸν εἰλεακὸν βόθρον μετ' ἐμέτου, ὅστις τὸν ἠνάγκασε καὶ πάλιν νὰ κατακλιθῇ· τὴν ἐπομένην εὗρομεν τὴν κοιλίαν ὅλην ἐπώδυνον, ὀλίγον μετεωρισμένην, πυρετόν, ἐμέτους κτλ., ἐκρίνομεν τὴν θέσιν αὐτοῦ σοβαρὰν καὶ προτεινάμεν τὴν ἐγγείρησιν, ἣν καὶ ἐδέχθη. Διὰ τομῆς κατὰ μῆκος τοῦ ἐξω χεῖλους τοῦ ὀρθοῦ κοιλιακοῦ μύδος διηνοιξάμεν τὴν κοιλίαν καὶ εὐρέθημεν ἀπέναντι τοῦ τυφλοῦ ἐντέρου· παραμερίσαντες δὲ τοῦτο εὗρομεν ὀπισθεν τοῦτου συλλογὴν πύου δυσωδιστάτου καὶ τὴν σκωληκοειδῆ ἀπόφυσιν ἐντελῶς κατεστραμμένην. Ἀφ' οὗ ἐκαθαρίσαμεν τὸ ἀπόστημα τοῦτο, διεσωληνώσαμεν τὴν κοιλότητα διὰ γάζης ἰωδοφορμούχου καὶ ὁ ἀσθενὴς ἰάθη ἐντελῶς καὶ ἐγκατέλειπε τὸ νοσοκομεῖον μετὰ 15 ἡμέρας.

Ἔτερον δὲ ἀνάλογον περιστατικὸν ἐσχόμεν τὴν εὐκαιρίαν νὰ παρατηρήσωμεν τὸ ἐξῆς:

Προσεκλήθημεν νὰ ἐπισκερθῶμεν ἐν συμβουλίῳ μετὰ τοῦ συναδέλφου κ. Αἰγίε ἐν Πασσᾶ-Μπαξὲ πάσχοντα ἡλικίας 50 ἐτῶν περίπου, ὅστις πρὸ 4 ἡμερῶν μετὰ κοπιῶδες δεῖπνον κατελήφθη ὑπὸ σφοδροτάτου πόνου κατὰ τὸ ὑπογάστριον· ἡ σφοδρότης τοῦ πόνου ἦτο τοιαύτη, ὥστε ὁ ἀσθενὴς ἐλιποθύμησε καὶ ἐξελήφθη ὑπὸ τοῦ ἐσπευσμένως προσκληθέντος συναδέλφου ὡς ἀπόπληκτος.

Συνελθόντος δὲ τοῦ ἀσθενοῦς, ὁ πόνος ἐπέμεινε καὶ δὲν ὑπεχώρησεν εἰμὴ εἰς ἰσχυρὰν ἔνεσιν μορφίνης· τὴν ἐπομένην ὁ πόνος τῆς

κοιλίας ἐξηκολούθει ἐντοπισθεὶς εἰς τὸν δεξιὸν εἰλεακὸν βόθρον, προσετέθησαν δὲ ἔμετοι καὶ πυρετός, ὅτε προσεκλήθη ὁ συναδέλφος κ. Αἰγίε. Τῆς καταστάσεως τοῦ ἀσθενοῦς αἰδουμένης, προσεκλήθη ἐν συμβουλίῳ εἰς Πασσᾶ-Μπαξὲ τοῦ ἄνω Βοσπόρου παρὰ τῷ ἀσθενεῖ, τὸν ὁποῖον εὗρομεν φέροντα ὅλα τὰ συμπτώματα τῆς σκωληκοειδίτιδος, ἦτοι πόνον κατὰ τὴν χώραν τοῦ Mac Burney, εὐαισθησίαν ὅλης τῆς κοιλίας, τυμπανισμόν, ἐμέτους, δυσκοιλιότητα ἀπὸ 3 ἡμερῶν, ἀπουσίαν ἀερίων διὰ τοῦ ἀπευθυμένου, θερμοκρασίαν ὑψωμένην (39) καὶ σφυγμὸν ταχύν (130), ἐνῶ ἡ γενικὴ κατάστασις τοῦ ἀσθενοῦς ἦν οὐχὶ εὐάρεστος· ἀπερασίθη δὲ ἐν τῷ συμβουλίῳ ἡ ἄμεσος χειρουργικὴ ἐπέμβασις, ἥτις ὡς ἐκ τῆς ἀποστάσεως καὶ ἐλλείψεως χρόνου καὶ μέσων ἀνεβλήθη διὰ τὴν ἐπομένην, ὅτε πράγματι μετέβημεν μετ' ὧν τῶν ἀνγκαιούντων παρεσκευασμένοι διὰ τὴν ἐγγείρησιν, προσκληθέντων καὶ τῶν συναδέλφων κ. κ. Στεκούλη καὶ Πανάδη· ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην εὗρομεν τὸν ἀσθενῆ εἰς τοιαύτην βελτίωσιν, ὥστε ἀπερασίθη ἡ ἀναβολὴ τῆς ἐγγείρησεως καὶ περιορίσθημεν εἰς τὴν ἐξακολούθησιν τῆς κλασικῆς θεραπείας, πάγου, ὀπίου κ. τ. λ. Δυστυχῶς ὁμῶς ἡ ὑπουργὸς αὐτῆς κατάστασις δὲν διήρκεσεν εἰμὴ ἐπὶ 8—10 ἡμέρας, ὅτε καὶ πάλιν ἡ κατάστασις τοῦ ἀσθενοῦς ἐδεινώθη εἰς βαθμόν, ὥστε ὅτε μετέβημεν καὶ πάλιν παρὰ τῷ ἀσθενεῖ, μόλις ὑπῆρχε καιρὸς πρὸς ἐγγείρησιν, καθόσον συμπτώματα ἀρχομένης γενικῆς περιτονίτιδος εἶχον ἤδη ἐγκατασταθῆ. Ἡ ἐγγείρησις ἐγένετο ἀμέσως καὶ διὰ τομῆς κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν χεῖλος τοῦ ὀρθοῦ κοιλιακοῦ μύδος καὶ παρὰ τῷ τυφλῷ ἐντέρῳ εὗρομεν μεγάλην κοιλότητα πλήρη πύου ἐκτενομένην μέχρι τοῦ ὀμφαλοῦ, ἣν ἐκενώσαμεν καὶ διεσωληνώσαμεν δι' ἰωδοφορμούχου γάζης· ἡ κατάστασις τοῦ ἀσθενοῦς ἐκτοτε ἔβαινε βελτιουμένη καὶ μετὰ περιπετειῶδη διήμενον θεραπείαν ὁ ἀσθενὴς ἰάθη ἐντελῶς καὶ μετέβη εἰς τὴν ἐαυτοῦ πατρίδα Lyon τῆς Γαλλίας.

Μετὰ ταῦτα κηρυχθεῖσάν καὶ τῶν περιεπιπέτων διακοπῶν ἐλύθη ἡ συνεδρία.

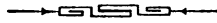
Α' ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΕΥΧΟΥΣ 1896—98

	Σελ.		Σελ.
Λόγος προεδρικός υπό Γ. Οικονομίδου	3	Χηλοειδής κύστις του μετεντερίου υπό Μ. Ψαλίδα	50
Πρόγραμμα των εργασιών της 'Επιτροπής.....	4	Θάνατος 'Α. 'Αναγνωστάκη.....	59
Προσφορά βιβλίων υπό Π. 'Απέρη	4	'Οροδιαγνωστική του τυφοειδούς πυρετού υπό	
Διατάξεις εσωτερικαί της 'Επιτροπής.....	4	' Α. Γαβριηλίδου	59
Χειρουργική επέμβασις ἐν τῇ βινική κοιλίᾳ καὶ		Θάνατος Παύλου 'Ιωάννου.....	62
ὀφθαλμικαί ἐπιπλοκαί υπό Φ. Φωτιάδου καὶ		'Ημιασφία ἀτακτική υπό 'Α. Γαβριηλίδου	62
' Α. Τράντα	5	Συζήτησις ἐπὶ ταύτης.....	73
Μαλάκιθρος (Bétel) καὶ κάρυα ἀρέκας καταγού		Προτάσις περὶ εὐρόνσεως τοῦ κύκλου τῶν ἐργα-	
ὑπό Π. 'Απέρη	8	σιῶν τῆς 'Επιτροπῆς.....	76,84
Θάνατος Χ. Θ. Βασιλάδου	20	Τραυματισμὸς τοῦ ὀφθαλμοῦ μετ' ἐξολισθήσεως	
Συζήτησις τῆς περιπτώσεως Φωτιάδου καὶ Τράντα	20	τοῦ φακοῦ ὑπὸ τὸν ἐπιπεφυκότα ὑπό Π. 'Ια-	
'Αμβλυωπία ἐκ καταγούσεως καπνοῦ καὶ οἰνοπνεύ-		τροπούλου	78
ματος παρ' ἡμῖν.....	22,52	Ψευδομυγαλοδλέφαρον ὑπό Π. 'Ιατροπούλου ...	80
Προσφορά βιβλίων ὑπό Φ. Φωτιάδου	23	Τραυματισμὸς τοῦ κάτω βλεφάρου μετὰ ῥήξεως τοῦ	
Θάνατος Σ. Ζωγράφου	24	κατωτέρου δακρυακοῦ σωληναρίου ὑπό Π. 'Ια-	
Βλεφαρικὸν κέρασ ὑπό 'Α. Γαβριηλίδου	24	τροπούλου	81
Διατάξεις πρὸς τήρησιν τῶν Πρακτικῶν.....	27	Πτώσις τραυματικὴ τοῦ ἄνω βλεφάρου καὶ μερική	
Περὶ τριγοκεφάλου ὑπό 'Α. Γαβριηλίδου	28	ἐπανόρθωσις διὰ ὑστέρως βίξικῆς ἐπεμβάσεως ὑπό	
Πεπτόνη ἐν τοῖς οὔροις.....	28	Π. 'Ιατροπούλου	82
Συζήτησις περὶ βλεφαρικοῦ κέρατος.....	28	'Ανάλυσις σιελολίθου ὑπό Π. 'Απέρη	86
'Αποστάνωσις παλαιῶν πνευμονικῶν φυματιωδῶν		Νέοι ὄροι πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ ὄρου ἀλκοο-	
ιστιῶν ἐν νεκροφίᾳ φυματιῶντος ὑπό 'Α. Χρη-		λισμὸς	88
σιδου	30	'Ακτινομυκητῶσις τοῦ ὀφθαλμοῦ ὑπό 'Α. Γαβριη-	
Συζήτησις ἐπὶ τῆς θεραπείας τῆς λαρυγγαίας φυμα-		λίδου	88
τώσεως ὑπό Εὐ. 'Ιωάννου καὶ 'Α. Χρη-		Τοκετὸς διδόμενος ὑπό Αὐλωνίτου	92
σιδου	32,36	Τύφλωσις μονόφθαλμος λεγωίδων ὑπό 'Α. Τράντα	92
Διλητηριασις ἐξ ἰωδιούχου ἐλαίου τοῦ ὀνίσκου καὶ		'Εξέτασις τοῦ ὀφθαλμοῦ διὰ τῆς διαλάμφσεως ὑπό	
ἐξ ἀκονιτινῆς ὑπό Π. Κελαϊδίτου καὶ Φ. Φω-		'Α. Τράντα	93
τιάδου	34	'Ομώνυμος ἡμικοφία συνοδεύουσα φθίβιν νωτιάδα	
'Οφθαλμοτομία ἐπὶ αἰμορραγικοῦ γλαυκώματος ὑπό		ὑπό Π. 'Ιατροπούλου	96
Π. 'Ιατροπούλου	36	Συζήτησις περὶ ἐκδόσεως τῶν εργασιῶν τῆς 'Επι-	
Συζήτησις ἐπὶ ταύτης.....	42	τροπῆς	99
Σακχαρώδης διαβήτης μετὰ ὀφθαλμικῶν ἐπιπλοκῶν		'Ἰηξις τοῦ ὀπισθίου θόλου τοῦ κόλπου κατὰ τὴν	
ὑπό 'Α. Γαβριηλίδου	43	συνουσίαν ὑπό Γ. Οικονομίδου	99
Σακχαρώδης διαβήτης κτλ. ὑπό 'Α. Τράντα ...	49	Συζήτησις περὶ ἡμιασφίας ἐπὶ νωτιάδος φθίσεως	102,103
Συζήτησις περὶ τυφοειδοῦς πυρετοῦ σελ. 41, 43,		Βιογραφία 'Α. 'Αναγνωστάκη ὑπό Π. 'Ιατρο-	
47, 50, 51, 76.		πούλου	105

B' ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΕΥΧΟΥΣ 1898—99

	Σελ.		Σελ.
Ἐκλογαὶ τοῦ προειδρίου.....	1	Τιτανωδῆ σωματῖα ἐν ταῖς σάλπιγγι τῶν γυναικῶν ὑπὸ A. Μανουηλίδου	59
Λόγος τοῦ νέου προειδρίου.....	1	Ἐμπυήματα τῶν παραρρινίων κόλπων, ἰγμορείου ἄντρου, σιαγονικοῦ κόλπου, σφηνοειδοῦς κόλ- που καὶ τοῦ λαβυρινθοῦ ὑπὸ Π. Παπανικολάου	61
Τὰ μειονεκτήματα τῆς μεθόδου τῆς διαλάμφσεως ὑπὸ A. Γαβριηλίδου	2	Προφύλαξις καὶ θεραπεία τῆς γονοκοκκιῆς ἐπιπε- φυκίτιδος τῶν νεογνῶν ὑπὸ A. Γαβριηλίδου	72
Ἰριδοκυκλίτις μυκητώδης αἰμορραγικῆ συνεπείᾳ καταγωγῆς ὑπογύματος ὑπὸ Π. Ἰατροπούλου	7	Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς θεραπείας τῶν ἐμπυημάτων τοῦ ἰγμορείου ἄντρου ὑπὸ Ταπτά	76
Περίπτωσης ὑμενώδους ἐπιπεφυκίτιδος ὑπὸ I. Μπίστη	10	Συζητήσεις ἐπὶ τῆς σκωληκοειδίτιδος... 79,84,88,127	
Περίπτωσης κακοήθους κυνάγχης ἀπολήξασα εἰς θάνατον ὑπὸ N. Φερμάνογλου	10	Παρασκευάσματα μήτρας μετὰ τιτανωδῶν σωματίων ὑπὸ A. Χρηστίδου	83
Πολλαπλαῖα δακτυλιοειδῆ περισφιγξίς τοῦ κηλικῶ θυλάκου ὑπὸ M. Φαλίδα	11	Ἐξέτασις λίθου τῆς φροθῆκῃς ὑπὸ Π. Ἀπέρη ...	84
Συζήτησις περὶ διφθερίτιδος καὶ ὀροθεραπείας....	12	Πρότασις ἀντεπιστελλόντων μελῶν.....	86
Πολυκυστεώδης νεφρίτις ὑπὸ A. Χρηστίδου ...	13	Ἀπόστημα ὑπὸ τὴν σκληρὰν μήνιγγα ἄνευ ἐπιπλο- κῶν καὶ πυρετοῦ ὑπὸ K. Μανρῆ	87
Χρῆσις φρακῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις πρὸς θεραπευτικόν σκοπὸν ὑπὸ Στ. Βραχάμη	16	Σχέσις τῆς γρίπης καὶ τῆς σκωληκοειδίτιδος....	88
Ἀπάντησις Π. Ἀπέρη	17	Δυσδιάγνωστοι περιπτώσεις σκωληκοειδίτιδος ὑπὸ M. Φαλίδα	89
Ἰατρικαὶ γνώσεις ἐν τοῖς Πλατωνικοῖς διαλόγοις ὑπὸ Γ. Πασχαλίδου	24	Αἰμορραγικὸν γλαύκωμα μετ' ἐξωφθαλμίας καὶ ἴσσις δι' ὀφθαλμοτομίας καὶ ἐξαιρέσεως τοῦ βλεφαρι- κοῦ δακρυακοῦ ἀδένοῦ ὑπὸ Π. Ἰατροπούλου	90
Ἐντεροκυκλίτις ὑπὸ A. Χρηστίδου	22	Ἀλλότρια σώματα ἐν τῷ προσθίῳ θαλάμῳ ὑπὸ I. Μπίστη	94
Ἰσθατίδες τῶν πνευμόνων ὑπὸ A. Χρηστίδου , M. Φαλίδα , Laurieux καὶ A. Γαβριηλί- δου	24,27,29	Καθολικὴ ὑστερεκτομὴ διὰ λαπαροτομίας παρ' ἐπι- τόκῳ ἕνεκα ἐξέσεως τῆς μήτρας ὑπὸ K. Μανρῆ ...	95
Ἐκστροφή τῆς ἱρίδος πρὸς τὰ ὀπίσω ἕνεκα τραυμα- τισμοῦ ὑπὸ I. Μπίστη	30	Διαλείπων τυφοειδῆς καὶ τυφοειδώδης πυρετοῦ ὑπὸ A. Μανουηλίδου	96
Στένωσις τοῦ χολεοῦ ὑπὸ Π. Κελαϊδίτου	32	Δηλητηριάσεις ἐκ τροφῶν.....	102
Δοκιμὴ πρὸς καταμέτρησιν τοῦ συνήθους ὀρίου τῆς διαλάμφσεως τοῦ σκληρωτικοῦ διὰ μαθηματικῶν ὑπολογισμῶν καὶ ἐκ ταύτης πορίσματα περὶ τῶν ὀφθαλμοσκοπικῶν ἕριων ὑπὸ Π. Ἰατρο- πούλου	35	Χολαιμία μετ' ὀξείας νεφρίτιδος καὶ πνευμονίας ὑπὸ A. Χρηστίδου	103 καὶ 109
Ἀπολύμανσις τῶν κατοικιῶν ἐπὶ μολυσματικῶν νόσων παρ' ἡμῖν ὑπὸ Π. Κελαϊδίτου	44	Ἐλκομεμβρανώδης οὐλίτις καὶ κυνάγχη—Ἄτρα- κτοειδῆς βακτηριδίον τοῦ Vincent ὑπὸ A. Γα- βριηλίδου	106
Συζήτησις ἐπὶ τῆς ἀνακοινώσεως Ἰατροπούλου..	46,50	Πλαγία μυατροφικὴ σκλήρωσις ἢ νόσος τοῦ Char- cot ὑπὸ P. Τσοπάνογλου	112
Ἐπικουρικοὶ δακρυοποιοὶ ἀδένες ὑπὸ A. Γα- βριηλίδου	49	Ὁξεία δηλητηριάσις διὰ κονιᾶν ὑπὸ Γ. Νικο- λαΐδου	113
Αἰτιολογία τῶν παρὰ γυναίξιν νευρικῶν ἢ ὑστερικῶν φαινομένων ὑπὸ A. Χρηστίδου	51	Πυορροϊκὴ δακρυοκυστιτίτις τῶν νεογνῶν ὑπὸ Π. Ἰα- τροπούλου	117
Σκέψεις τινὲς περὶ τῶν σχολικῶν διακοπῶν ὑπὸ Γ. Πασχαλίδου	51	Θάνατος Παναγῆ Γιαννουλάτου.....	117
Παρατηρήσεις περὶ τῶν σχολικῶν διακοπῶν ὑπὸ Γ. Νούλη	53	Πολυάρθρομοι διαμαρτίαι τοῦ σώματος μικροῦ παι- δὸς ὑπὸ M. Ἀμπελίδου	118
Συζήτησις ἐπ' αὐτῶν.....	55	Περὶ βουβωνικοῦ λοιμοῦ ὑπὸ ἱστορικὴν καὶ προφυ- λακτικὴν ἔποψιν ὑπὸ A. Γαβριηλίδου	119
Τιτανωδῆ σωματῖα ἐν ταῖς φροθῆκαις τῶν γυναικῶν ὑπὸ A. Χρηστίδου	57		

TABLE DES MATIÈRES

I. Fascicule des années 1896—98

	Page		Page
Intervention chirurgicale nasale avec complications oculaires, par PH. PHOTIADIS et A. TRANTAS.....	5	Pseudomégaloblépharie, par P. IATROPOULOS	80
Bétel et noix d'Areca catechu, par P. APÉRY.	8	Blessure de la paupière inférieure avec rupture du canalicule lacrymal inférieur, par P. IATROPOULOS.....	81
Amblyopie par abus de tabac et d'alcool chez nous.....	22,52	Ptosis traumatique de la paupière supérieure et restitution partielle par une intervention radicale ultérieure, par P. IATROPOULOS....	82
Corne palpébrale, par A. GABRIÉLIDÈS.....	24	Analyse d'un calcul salivaire, par P. APÉRY..	86
Calcification de vieux foyers tuberculeux pulmonaires (autopsie), par A. CHRISTIDIS....	30	Nouveaux termes pour remplacer le terme alcoolisme.....	88
Empoisonnements par l'huile de foie de morue iodurée et par l'aconitine, par P. KÉLAÏDITIS et PH. PHOTIADIS.....	34	Actinomyose oculaire, par A. GABRIÉLIDÈS..	88
Le glaucome hémorragique et l'ophtalmotomie, par P. IATROPOULOS.....	36	Cécité monoculaire chez les accouchées, par A. TRANTAS.....	92
Diabète sucré avec complications oculaires, par A. GABRIÉLIDÈS.....	43	Examen de l'œil, par translumination, par A. TRANTAS.....	93
Diabète sucré, par A. TRANTAS.....	49	Hémiaopsie homonyme en compagnie avec le tabès, par P. IATROPOULOS.....	96
Kyste chéloïde du mésentère, par M. PSALIDAS	50	Rupture du cul-de-sac postérieur vaginal pendant le coit, par G. OËCONOMIDÈS.....	99
Hémiaopsie tabétique, par A. GABRIÉLIDÈS...	62	Biographie du Dr A. Anagnostakis, par P. IATROPOULOS.....	105
Luxation sousconjonctivale du cristallin, par P. IATROPOULOS.....	78		

II. Fascicule de l'année 1898—99

	Page		Page
Critique sur l'examen par translumination, par A. GABRIÉLIDÈS.....	2	STIDIS, M. PSALIDAS, LARRIEUX et A. GABRIÉLIDÈS.....	24, 27, 29
Irido-cyclite fongueuse hémorragique à la suite d'abaissement de cataracte, par P. IATROPOULOS.....	7	Rétroversion de l'iris, par J. BISTIS.....	30
Conjonctivite pseudomembraneuse, par J. BISTIS.....	10	Rétrécissement du vagin, par P. KÉLAÏDITIS.	32
Angine maligne, par N. PHERMANOGLOU.....	10	Essai de détermination mathématique des limites de la transparence sclérale et du champ ophtalmoscopique, par P. IATROPOULOS.....	35
Rétrécissement annulaire multiple des poches des hernies unguinales, par M. PSALIDAS..	11	Etiologie des symptômes hystériques chez la femme, par A. CHRISTIDIS.....	51
Polycystite des reins, par A. CHRISTIDIS.....	13	Observations sur les vacances scolaires, par G. PASCALIDIS et G. NOULIS.....	53
Phacothérapie chez les anciens, par ST. BRACHAMIS.....	16	Calculs ovariens, par A. CHRISTIDIS.....	57
Phacothérapie moderne, par P. APÉRY.....	17	Calculs des trompes, par D. MANOÛÉLIDIS....	59
Notions médicales dans les dialogues de Platon, par G. PASCALIDIS.....	21	Les empyèmes des sinus maxillaire, frontal, sphénoïdal et des cellules ethmoïdales, par P. PAPANICOLAOU.....	61
Entérocélite, par A. CHRISTIDIS.....	22	Prophylaxie et traitement de la conjonctivite	
Kystes hydatiques des poumons, par A. CHRI-			

	Page		Page
gonococcique des nouveau-nés, par A. GABRIÉLIDÈS	72	monoculaires guéris par l'ophtalmotomie et l'extirpation de la glande lacrymale palpébrale, par P. ΙΑΤΡΟΠΟΥΛΟΣ.....	90
L'appendicite chez nous.....	79, 84, 88, 127	Corps étrangers de la chambre antérieure, par J. ΒΙΣΤΙΣ.....	94
Tumeurs calcaires de la matrice, par A. ΧΗΡΥΣΤΙΔΗΣ.....	83	Hystérectomie générale par le ventre chez une femme en couches à cause de rupture de l'uterus, par C. ΜΑΚΡΙΣ	95
Analyse d'un calcul ovarien, par P. ΑΡÉRY.....	84	Fievre typhoïde intermittente et typhomalaria, par D. ΜΑΝΟΥÉΛΙΔΕΣ	96
Abcès sous la dure mère sans complication sans fièvre, par C. ΜΑΚΡΙΣ.....	87	Cholhémie grave avec néphrite aiguë et pneumonie, par A. ΧΗΡΥΣΤΙΔΗΣ	103, 109
Rapports entre l'influenza et l'appendicite... ..	88		
Cas d'appendicite d'un diagnostic difficile, par M. ΨΑΛΙΔΑΣ.....	89		
Glaucome hémorrhagique avec exophtalmie			

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ ΤΕΥΧΟΥΣ 1898—99

Σελ.	στίχη	στίχ.	ἀντί	ἀντίγνωθι
5	I	20	οὐδὲ' κρίνομεν	διὸ δὲν κρίνομεν
39	II	25	$\Delta E^2 = \alpha^2 + \psi^2 \left(-1 \frac{\alpha}{\Lambda}\right)$	$\Delta E^2 = \alpha^2 + \psi^2 \left(1 - \frac{\alpha}{\Lambda}\right)$
61	II	48	Lennox, Brawn	Lennox-Brown
»	»	49	Zeffert	Seiffert
62	I	9	ἐκτός	ἐντός
64	I	39	διφθερίνης	διαφθερίνης
68	I	32	τῆς ἀπὸ τοῦ	τῆς ἀπὸ τῆς
69	I	32	du dianostic	du diagnostic
73	II	27	ποσότητα	ποιότητα
76	I	34	ῥῆς ὁ καλαμ.	οὔ ὁ καλαμ.
80	II	26	εἰς αὐτόν	εἰς αὐτό
115	II	15	ἐκ ἄνω	ἐκ τοῦ ἄνω

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΙΔΡΥΤΑΙ, ΜΕΛΗ, ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ, ΔΩΡΗΤΑΙ, ΠΡΟΕΔΡΟΙ, ΚΟΣΜΗΤΟΡΕΣ,
ΕΠΙΤΡΟΠΑΙ, ΕΠΙΜΕΛΗΤΑΙ

	Σελ.
Ίδρυται τοῦ Συλλόγου.....	γ'
Τακτικὰ μέλη.....	ε'
Ἐπίτιμα μέλη.....	ιγ'
Ἀντεπιστέλλοντα μέλη.....	κα'
Μεγάλοι Εὐεργέται, Εὐεργέται, Μεγάλοι Δωρηταί, Δωρηταί τοῦ Συλλόγου.....	κζ'
Πρόεδροι τοῦ Συλλόγου (1861—1899).....	κζ'
Κοσμήτορες, Διαρκεῖς Ἐπιτροπαί, Ἐπιμεληταί.....	κη'

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

3

ΠΡΑΚΤΙΚΑ, ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΚΡΙΣΕΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ, ΠΡΟΕΔΡΙΚΑΙ ΛΟΓΟΔΟΣΙΑΙ, ΕΠΕΤΕΙΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑΙ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

ΤΩΝ ΣΥΛΛΟΓΙΚΩΝ ΕΤΩΝ ΛΕ', ΛΓ', ΛΖ' ΚΑΙ ΛΗ' 1895—1899

Πρακτικά τοῦ ΛΕ' συλλογικοῦ ἔτους ἀπὸ Μαΐου 1895 μέχρι Μαΐου 1896 (συνεδρίασις ,ΑΣΙΔ', 29 Μαΐου 1895 — ,ΑΣΜΓ', 19 Μαΐου 1896).....	17
Ἐκθέσεις τῶν ἔργασιῶν τῶν Διαρκῶν Ἐπιτροπῶν κατὰ τὸ ΛΕ' συλλογικὸν ἔτος 1895—1896.....	63
Ἐκθεσις Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ὑπὸ Π. Πειρακίδου.....	63
Ἐκθεσις Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς, ὑπὸ Χ. Γ. Παναζίδου.....	65
Ἐκθεσις Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς, ὑπὸ Ὁδ. Ἀνδρεάδου.....	65
Ἐκθεσις Βιβλιοθήκης, ὑπὸ Δημ. Η. Οἰκονομίδου.....	67
Ἐκθεσις Διαχειρίσεως Ταμείου, ὑπὸ Δ. Π. Μηλιώτου.....	68
Κρίσις Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ Καραπανείου Ἀγῶνος, ὑπὸ Ἡλία Γ. Βαλ- σαμάκη [Φυσικὴ Πειραματικὴ].....	71
Κρίσις Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς, ὑπὸ Μ. Ἰ. Κεράλα [Ἐκλογὴ Τροπαρίων καὶ Ποιημάτων].....	83

	Σελ.
Λογοδοσία τῶν κατὰ τὸ ΛΕ' συλλογικὸν ἔτος 1895—1896 πεπραγμένων ἐν τῷ Συλλόγῳ, ὑπὸ τοῦ τέως προέδρου <i>Ἀναστασίου Χρηστίδου</i>	84
—	
Πρακτικὰ τοῦ ΛΣ' καὶ ΛΖ' συλλογικοῦ ἔτους ἀπὸ Μαΐου 1896 μέχρι Μαΐου 1898 (Συνεδρίασις ,ΑΣΜΣ', 20 Μαΐου 1896 — ,ΑΣΖΖ', 31 Μαΐου 1898).....	91
'Εκθέσεις τῶν ἐργασιῶν τῶν Διαρκῶν 'Επιτροπῶν κατὰ τὰ ΛΣ' καὶ ΛΖ' συλλογικὰ ἔτη 1896—1898	128
'Εκθεσις Ἀρχαιολογικῆς 'Επιτροπῆς, ὑπὸ <i>Χ. Γ. Πανταζίδου</i>	128
'Εκθεσις Βιολογικῆς 'Επιτροπῆς, ὑπὸ <i>Ἐδσαθίου Π. Ἰωάννου</i>	129
'Εκθεσις Φιλολογικῆς 'Επιτροπῆς, ὑπὸ <i>Π. Πετρακίδου</i>	130
'Εκθεσις Κοινωνιολογικῆς 'Επιτροπῆς, ὑπὸ <i>Ἀλ. Παντερμαλῆ</i>	132
'Εκθεσις Φυσικομαθηματικῆς 'Επιτροπῆς, ὑπὸ <i>Κ. Παπακωνσταντίνου</i>	133
'Εκθεσις Βιβλιοθήκης, ὑπὸ <i>Δημ. Η. Οἰκονομίδου</i>	135
'Εκθεσις Νομισματικῶν Συλλογῶν, ὑπὸ <i>Δ. Γ. Μοστράτου</i>	136
'Εκθεσις Διαχειρίσεως Ταμείου, ὑπὸ <i>Δ. Π. Μηλιώτου</i>	137
Κρίσις Φιλολογικῆς 'Επιτροπῆς ἐπὶ τοῦ Καραπαναίου Ἀγῶνος, ὑπὸ <i>Δ. Γ. Μοστράτου</i> [Ἐγχειρίδια Φυσικῆς]	138
Κρίσις Φυσικομαθηματικῆς 'Επιτροπῆς, ὑπὸ <i>Δ. Κ. Καλβοκορέση</i> περὶ τῆς πραγματείας τοῦ ἐν Κατερλῆ κ. <i>Παναγιώτου Μακρῆ «Μεταξοσκωλήκων Ἐπιτυχία»</i>	143
Κρίσις Φιλολογικῆς 'Επιτροπῆς περὶ τοῦ Ζωγραφείου Ἀγῶνος, ὑπὸ <i>Γεωργίου Γεωργιάδου Προκοπίεως</i> [Συλλογαὶ γλωσσικῆς ὕλης]	145
Λογοδοσία τῶν κατὰ τὰ ΛΣ' καὶ ΛΖ' συλλογικὰ ἔτη 1896—1898 πεπραγμένων ἐν τῷ Συλλόγῳ ὑπὸ τοῦ τέως προέδρου <i>Ἀναστασίου Χρηστίδου</i>	161
—	
Περὶ ἐργασίας ὑπὸ κοινωνιολογικὴν ἔποψιν, ἀνακοίνωσις ὑπὸ <i>Π. Δ. Νικολοπούλου</i> , ἀντιπροέδρου	171
—	
Πρακτικὰ τοῦ ΛΗ' συλλογικοῦ ἔτους ἀπὸ Μαΐου 1898 μέχρι Μαΐου 1899 (Συνεδρίασις ,ΑΣΖΗ', 8 Ἰουνίου 1898 — ,ΑΤΚΕ', 30 Μαΐου 1899).....	175
'Εκθέσεις τῶν ἐργασιῶν τῶν Διαρκῶν 'Επιτροπῶν κατὰ τὸ ΛΗ' συλλογικὸν ἔτος 1898—1899	199
'Εκθεσις Ἀρχαιολογικῆς 'Επιτροπῆς, ὑπὸ <i>Μ. Ἰ. Γεδεών</i>	199
'Εκθεσις Βιολογικῆς 'Επιτροπῆς, ὑπὸ <i>Π. Ἰατροπούλου</i>	199
'Εκθεσις Φυσικομαθηματικῆς 'Επιτροπῆς, ὑπὸ <i>Δ. Κ. Καλβοκορέση</i>	203
'Εκθεσις Βιβλιοθήκης, ὑπὸ <i>Ἀλ. Παντερμαλῆ</i>	204
'Εκθεσις Διαχειρίσεως Ταμείου, ὑπὸ <i>Δ. Π. Μηλιώτου</i>	205

	Σελ.
Λογοδοσία τῶν κατὰ τὸ ΛΗ' συλλογικῶν ἔτος 1898—1899 πεπραγμένων ἐν τῷ Συλλόγῳ ὑπὸ τοῦ τέως προέδρου <i>Χρ. Χατζηχρήστου</i>	207
Περὶ χειρὸς, ἀνακοίνωσις ὑπὸ <i>Μιχαὴλ Ψαλίδα</i> , νέου προέδρου	217

ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΤΩΝ ΣΥΛΛΟΓΙΚΩΝ ΕΤΩΝ ΛΕ', ΛΓ', ΛΖ' ΚΑΙ ΛΗ' 1895—1899

'Αναγνώσματα τῶν ΛΕ', ΛΓ', ΛΖ' καὶ ΛΗ' συλλογικῶν ἐτῶν 1895—1899	227
Περὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ δικαίου ἐν Ῥώμῃ πρὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ὑπὸ <i>Π. Δ. Νικολοπούλου</i>	229
Περὶ τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Διεθνoῦς Δικαίου, ὑπὸ <i>Μιχαὴλ Σ. Κέπειζη</i>	234
'Η μετρικὴ τῶν Βυζαντινῶν, καὶ ἰδίᾳ τῶν ὑμνογράφων τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας, ὑπὸ <i>Ματθαίου Παρανίκα</i>	246
Περιγραφὴ ἀγάλματος, εὐρεθέντος ἐν «Ἁγία Παρασκευῇ», προαστείῳ τῆς πόλεως Σινώπης, μετενεχθέντος δὲ καὶ εὐρισκομένου ἐν τῷ διοικητηρίῳ Σινώπης, ὑπὸ <i>Ἀνθίμου Ἀλεξούδη</i> , μητροπολίτου Ἀμασειάς	263
Λίθυσσα, Δακίβιζα, Γκέγπουζα, ἀπόσπασμα ἀστακηνῶν τοπογραφικῶν μελετῶν, ὑπὸ <i>Ξ. Α. Σιδερίδου</i>	264
Α' Λίθυσσα	264
Β' Δακίβιζα	267
Γ' Γκέγπουζα	271
Εἰκὼν τῆς πόλεως Γκεγπούζης	273
» τοῦ τάφου τοῦ Ἀννίβα	280
» ἀναγλύφου ἐνεπιγράφου	284
Τὰ Βουτίου	285
Νεοφύτου μητροπολίτου Κρήτης τοῦ Πατελάρου πρὸς Κωνσταντῖνον Καντακουζηνὸν ἐγκώμιον, ὑπὸ <i>Ἀλεξάνδρου Ε. Λαυριώτου</i>	287
'Ο Σακεσπέιρος καὶ ἡ κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοῦ σκηνή, ὑπὸ <i>Λεωνίδου Χ. Ζώη</i>	294
Περὶ καλοῦ καὶ ἔπους, ὑπὸ <i>Ἰαροῦ Καρολίδου</i>	302
Κώδιξ τοῦ ΙΙ' αἰῶνος κατὰ προικοδοσιῶν ἐν τῇ ἱερᾷ μητροπόλει Παραμυθίας καὶ ἱστορικαὶ τινες ἐξ αὐτοῦ σημειώσεις, ὑπὸ <i>Δ. Α. Παναγιωτίδου</i> , ἱατροῦ	307
Περὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Πατριαρχικῆς Σχολῆς (1691—1835), ὑπὸ <i>Ματθαίου Παρανίκα</i>	313
'Η ἀλληλογραφία τοῦ Οὐγγροβλαχίας Φιλαρέτου (1792—1793), ὑπὸ <i>Ἐπαμεινώνδου Θ. Κυριακίδου</i>	317
Πολυζῶης ὁ Λαμπανισσιώτης καὶ αἱ ἐκδόσεις αὐτοῦ, ὑπὸ <i>Δ. Α. Παναγιωτίδου</i>	325
Περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων, ὑπὸ <i>Albert Thumb</i>	329
Λόγος ἐπιμνημόσυνος εἰς Χρηστάκην Ζωγράφον, μέγαν εὐεργέτην τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, ὑπὸ <i>Μ. Αὐθειοπούλου</i>	338
Κοινὰ νόμιμα ἢ τὸ παρ' ἀρχαίοις Ἑλλησι διεθνὲς δίκαιον, ὑπὸ <i>Νέστορος Γεωργίτη</i>	343
Ο Παφλαγονικὸς Διάκσμος καθ' Ὀμηρον καὶ Στράβωνα, ὑπὸ <i>Μ. Παρανίκα</i>	355

	Σελ.
Περὶ τῆς παρὰ τὴν Τραπεζοῦντα ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Τιμίου Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Βαζελῶνος, ὑπὸ Ἐπαμεινώνδα Θ. Κυριακίδου.....	358
Διάφορα περὶ Θεσσαλονίκης σημειώματα. Ἡ Μονὴ τῶν Βλαταίων καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἔγγραφα. Μητροπολίται Θεσσαλονίκης, Ἐπισκοπαὶ κτλ., ὑπὸ Β. Α. Μυστακίδου	369
Πανομοιότυπα διαφόρων ὑπογραφῶν. Ὁδηγίαι.....	380-381
Ἐπιγραφαὶ τῆς ἐν Θρᾶκῃ Ἀδριανουπόλεως, ὑπὸ Ματθαίου Παρανίκα.....	389
Παρατηρήσεις εἰς τὴν περὶ τοῦ Παφλαγονικοῦ δικόσμου ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Μ. Παρανίκα, ὑπὸ Χρ. Γ. Πανταζίδου.....	394

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

(ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ τοῦ ΚΖ' τόμου, ἐκδοθὲν καὶ ἐν ἰδίῳ τεύχει).....	1-132
--	-------

Πίναξ τῶν περιεχομένων τοῦ ΚΖ' τόμου.....	I-III
---	-------

Ο

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΗ'

ΣΥΛΛΟΓΙΚΑ ΕΤΗ ΛΘ', Μ' ΚΑΙ ΜΑ' 1899—1902

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΔΡΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

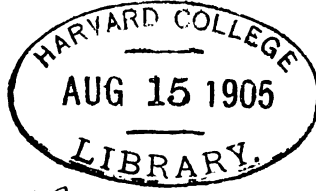
Ἐν τῷ Πέραν, Ὁδῷ Τοπσιλάρ, ἀριθ. 18.

ΤΥΠΟΙΣ ΑΔΕΛΦΩΝ ΓΕΡΑΡΔΩΝ

Ἐν τῷ Πέραν, Ὁδῷ Κιουτσουκ Χενδέκ, ἀριθ. 29, 31.

1904

Minot fund

Τῆς ἐκδόσεως τοῦ παρόντος ΚΗ' τόμου ἐπεμελήθη ἡ κατὰ τὸ ΜΓ' συλλογικὸν ἔτος Συντακτικὴ Ἐπιτροπεία ἀποτελουμένη ἐκ τῶν τακτικῶν μελῶν ΧΡΗΣΤΟΥ Γ. ΠΑΝΤΑΖΙΔΟΥ, δ. φ. καθηγητοῦ (προέδρου), ΑΡΙΣΤ. ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ, δικηγόρου (γραμματέως), ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΙΔΟΥ, ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΣΙΔΕΡΙΔΟΥ, ΔΗΜ. ΜΑΝΟΥΗΛΙΔΟΥ, ἱατροῦ, καὶ ΣΤ. ΜΑΝΑΗΛΟΓΛΟΥ, ἱατροῦ, προεδρεύοντος ἐν τῷ Συλλόγῳ τοῦ ἱατροῦ ΜΙΧΑΗΛ ΨΑΛΙΔΑ.

ΙΔΡΥΤΑΙ

ΤΟΥ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΝ ΤΩ ΜΗΤΡΩ ΙΔΙΟΧΕΙΡΟΝ ΑΥΤΩΝ ΕΓΓΡΑΦΗΝ

καὶ καθ' ἣν τάξιν ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῷ Α' τόμῳ τοῦ Περιδικοῦ

-
† Σ. ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ.	† Ι. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ.
† Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ.	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΖΩΗΡΟΣ.
† Θ. Ζ. ΖΩΓΡΑΦΟΣ.	Γ. ΑΘΗΝΟΓΕΝΗΣ.
† Α. ΒΑΦΕΙΑΔΗΣ	† Κ. Α. ΞΥΔΙΑΣ.
Α. ΔΑΛΛΑΠΟΡΤΑΣ.	Θ. Α. ΚΟΣΟΥΔΗΣ.
Κ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΣ.	† ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΑΞΕΛΟΣ.
† Γ. ΠΙΤΖΙΠΙΟΣ.	† Μ. ΒΟΛΟΝΑΚΗΣ.
Ε. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ.	† Ν. ΒΕΓΛΕΡΗΣ.
† Ι. ΖΩΓΡΑΦΟΣ.	Φ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ.
† Ι. ΓΕΩΡΓΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ.	† Β. ΠΥΛΑΔΗΣ.
Μ. ΒΛΑΔΟΣ.	† ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣ ΨΩΜΙΑΔΗΣ.
† ΗΡΟΚΛΗΣ ΒΑΣΙΑΔΗΣ.	Κ. ΛΟΓΑΔΗΣ.
ΓΑΒΡΙΗΛ ΣΟΦΟΚΛΗΣ.	Ν. ΣΑΚΟΠΟΥΛΟΣ.
Σ. ΔΑΛΛΑΠΟΡΤΑΣ.	Ι. Π. ΣΑΒΒΕΡΙΟΣ.
† ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΡ. ΖΑΝΝΟΣ.	† Ι. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ.
† Α. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ.	† Δ. ΜΗΝΙΑΚΟΥΛΗΣ.
† ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ.	ΚΩΝΣΤ. ΖΑΧΑΡΙΑΔΗΣ.
† Ι. ΛΙΤΖΙΚΑΣ.	† Γ. Κ. ΙΣΧΟΜΑΧΟΣ.
† Π. Α. ΖΑΝΟΣ.	† Δ. ΑΝΤΙΠΑΣ.
† ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Χ. ΜΠΗΤΖΟΥ.	† ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΣ ΕΥΘΥΦΡΩΝ.
† ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΜΙΝΑΡΙΔΗΣ.	ΚΩΣΤ. Ν. ΦΟΚΑΣ.
† Ν. ΔΙΟΜΗΔΗΣ.	† ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Θ. ΓΕΝΙΔΟΥΝΙΑΣ.

† Κ. ΚΟΥΝΟΥΠΙΩΤΗΣ.	† Δ. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ.
† Δ. ΡΑΖΗΣ.	Γ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ.
Ι. ΣΑΒΒΑΣ.	† ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΠΙΣΤΑΚΗΣ.
Α. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ.	† ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ ΠΕΡΔΙΚΑΚΗΣ.
† Μ. ΚΑΛΚΑΝΗΣ.	† Γ. ΝΑΡΑΝΤΖΗΣ.
† Κ. ΒΕΛΟΓΙΑΝΝΗΣ.	† Α. ΝΟΜΙΚΟΣ.
† Ι. ΚΑΛΛΕΡΓΗΣ.	† ΜΙΧΑΗΛ ΓΚΙΟΥΜΟΥΣΚΕΡΔΑΝΗΣ.
† Κ. Χ. ΠΛΕΣΣΑΣ.	Δ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ.
† ΑΡΙΣΤΑΡΧΟΣ ΒΑΤΙΜΠΕΛΑΣ.	Α. Χ. ΝΟΜΙΚΟΣ.
† Κ. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ.	† Γ. ΧΡΥΣΟΒΕΡΓΗΣ.
† Χ' Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ.	Ε. ΓΛΥΜΕΝΟΠΟΥΛΟΣ.
† Ι. Σ. ΓΑΛΑΤΗΣ.	Α. ΠΡΕΖΑΝΗΣ.
Α. ΔΕΠΑΣΤΑΣ.	† Ι. ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ.
ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ (νῦν μητροπολίτης	† Α. ΨΥΧΑΡΗΣ.
Βάρνης).	Κ. ΣΤΑΥΡΙΔΗΣ.
† Ι. ΦΑΧΡΗΣ.	† Α. ΒΛΑΣΤΟΣ.
† Δ. ΝΕΟΚΟΣΜΟΣ.	† Δ. ΠΑΣΠΑΛΛΗΣ.
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΡΟΓΓΙΔΗΣ.	Μ. ΔΙΓΕΝΗΣ.
† ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΧΑΡΙΛΑΟΣ.	† ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΑΣΚΑΡΙΣ (εἶτα μητρο-
† ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΚΑΛΛΙΦΡΟΝ.	πολίτης Σισανίου).
† ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΦΩΤΙΑΔΗΣ.	† Α. ΑΓΕΛΑΣΤΟΣ.
ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΤΑΒΕΛΟΥΔΗΣ.	† Α. ΙΓΓΛΕΣΗΣ.
ΕΜΜ. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ.	† Α. ΚΟΝΤΟΣΤΑΥΛΟΣ.
† Ξ. ΖΟΓΡΑΦΟΣ.	† Π. ΣΑΛΒΑΓΓΟΣ.

ΤΑΚΤΙΚΑ ΜΕΛΗ

(Ο κατάλογος ούτος έκδίδεται ως είχε τῇ 30ῃ Ἀπριλίου 1902).

Α

	<i>Ἔτος ἐκλογῆς</i>
ΑΓΝΙΑΔΗΣ Χαράλαμπος, δικηγόρος, ἐνταῦθα	1899
ΑΚΕΣΤΟΡΙΑΔΗΣ Γεώργιος, ἰατρός, ἐνταῦθα	1888
ΑΚΕΣΤΟΡΙΑΔΗΣ Θεογένης, χημικός, ἐνταῦθα	1896
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Εὐμορρόπουλος, μαναχὸς τῆς Μονῆς Μ. Λαύρας ἐν Ἀγίῳ Ὄρει. .	1875
ΑΜΠΕΛΙΑΔΗΣ Μανουήλ, ἰατρός ἀντισυνταγματάρχης, ἐνταῦθα	1888
ΑΝΑΝΙΑΔΗΣ Γεώργιος	1899
ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ Ὀδυσσεύς, δημοσιογράφος, ἐνταῦθα.	1881
ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ, ἱερομόναχος, ἐνταῦθα	1879
ΑΝΤΙΠΑΣ Ἀνδρέας, ἰατρός ἐνταῦθα	1899
ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ Ἀλέξανδρος.	1897
ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ Γεώργιος, ἰατρός, ἐνταῦθα.	1893
ΑΠΕΡΗΣ Πέτρος, χημικός, ἐνταῦθα	1887
ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΔΗΣ Ἀθανάσιος, δικηγόρος, ἐνταῦθα	1890
ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΔΗΣ Γεώργιος, δικηγόρος, ἐνταῦθα.	1874
ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΔΗΣ Π., διδάσκαλος τῆς γαλλικῆς, ἐνταῦθα	1894
ΑΠΟΣΤΟΛΟΓΛΟΥΣ Σάββας, δικηγόρος, ἐνταῦθα.	1890
ΑΡΑΒΑΝΟΠΟΥΛΟΣ Κ., ἔμπορος, ἐνταῦθα	1899
ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ Στ. βίης, Μ. Λογοθέτης τῆς Μ. Ἐκκλησίας καὶ γερουσιαστὴς, ἐνταῦθα	1862
ΑΡΣΕΝΙΟΣ, ἀρχιεπίσκοπος Νεαπόλεως;	1901
ΑΥΓΟΥΣΤΟΠΟΥΛΟΣ Ἀρ., ἔμπορος	1901
ΑΥΘΕΝΤΟΠΟΥΛΟΣ Μηνᾶς, καθηγητὴς τῆς Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς, ἐνταῦθα. . .	1889
ΑΣΚΗΤΗΣ Θεόδωρος, ...	1899
ΑΣΠΡΙΩΤΗΣ Ἰωάννης, καθηγητὴς τοῦ Ζακπείου, ἐνταῦθα	1901

Β

ΒΑΛΑΒΑΝΗΣ Ἰωακείμ, καθηγητὴς τοῦ Λυκείου καὶ τοῦ Ζωγραφείου, ἐνταῦθα. .	1891
ΒΑΛΑΤΖΗΣ Βασίλειος	1899
ΒΑΜΒΑΚΑΣ Χαρίσιος.	1898
ΒΑΣΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Ἀπόστολος, διδάσκαλος, ἐνταῦθα.	1884
ΒΕΓΛΕΡΗΣ Θεοχάρης, δικηγόρος, ἐνταῦθα	1890
ΒΕΡΝΟΥΔΑΚΗΣ Δ., τραπεζίτης, ἐνταῦθα.	1891
ΒΙΚΕΛΑΣ Δημήτριος, λόγιος, ἐν Παρισίοις	1872

ΒΛΑΪΚΟΣ Δημήτριος, ιατρός, ένταϋθα	1899
ΒΟΛΤΟΣ Ίωάννης, έμπορος, ένταϋθα	1893
ΒΟΣΤΑΝΗΣ Δημήτριος, έμπορος.	1887

Γ

ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ Άνανίας, ιατρός, ένταϋθα	1895
ΓΑΛΑΤΗΣ Κ., ιατρός, ένταϋθα	1898
ΓΕΛΕΩΝ Μανουήλ Ίω., Μ.Χαρτοφύλαξ τής Μ. Έκκλησίας, δημοσιογράφος, ένταϋθα	1887
ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ Θέμελις, άρχιμανδρίτης, έν Άμβέρση.	1888
ΓΕΡΑΡΔΟΣ Άντώνιος Κ., βιβλιοπώλης και εκδότης, ένταϋθα	1891
ΓΕΡΒΑΣΙΟΣ, ό νύν μητροπολίτης Καισαρείας.	1901
ΓΕΡΜΑΝΟΣ Καθακόπουλος, μητροπολίτης Χαλκηδόνος.	1876
ΓΕΡΜΑΝΟΣ Καραβαγγέλης, ό νύν μητροπολίτης Καστορίας	1896
ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ Γ., λογιστής, ένταϋθα	1902
ΓΙΑΔΙΚΙΑΡΟΓΛΟΥΣ Πάυλος, δικηγόρος	1901
ΓΚΙΩΧΑΣ Ίωάννης, τραπεζίτης, ένταϋθα.	1890

Δ—D

DALLESSIO J., τραπεζίτης, ένταϋθα.	1874
ΔΕΛΑΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΣ Ήρ., ιατρός, ένταϋθα	1899
ΔΕΛΑΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΣ Ίωάννης, υπάλληλος του Έλληνικού Προξενείου, ένταϋθα. .	1884
DELBOEF Regis, καθηγητής έν τῷ Έλληνογαλλικῷ Λυκείῳ και δημοσιογράφος	1898
ΔΟΔΟΠΟΥΛΟΣ Παναγιώτης, δικηγόρος, ένταϋθα.	1895
ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Κωνσταντίνος, ένταϋθα, ...	1899
ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΣ Άριστείδης, δικηγόρος, ένταϋθα, ...	1901
ΔΩΡΟΘΕΟΣ Μαρμέλης, μητροπολίτης Νικοπόλεως	1901

Ε

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗΣ Γ., ιατρός	1899
ΕΛΠΙΔΗΣ Γ., γραμματεὺς τής Έλληνικής Προσβείας, ένταϋθα.	1874
ΕΝΩΜΟΤΑΡΧΗΣ Ίωάννης, δικηγόρος, ένταϋθα.	1891
ΕΥΑΓΓΕΛΙΑΔΗΣ Ίωάννης, καθηγητής έν τῷ Έλληνογαλλικῷ Λυκείῳ	1899
ΕΥΓΕΝΙΑΔΗΣ Εὐστάθιος, τραπεζίτης, ένταϋθα	1871
ΕΥΣΤΑΘΙΑΝΟΣ Άλέξανδρος, καθηγητής έν τῷ Ζωγραφείῳ Γυμνασίῳ, ένταϋθα. .	1893
ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ Πιττακός, έμποροϋπάλληλος	1892
ΕΥΕΛΠΙΑΔΗΣ Δημήτριος, ιατρός	1901
ΕΥΘΥΜΙΟΣ, άρχιμανδρίτης, σκευοφύλαξ του Η. Τάρου	1901

Ζ

ΖΑΒΙΤΣΑΝΟΣ Σπυρίδων, ιατρός, μέλος του Ύγειονομικού Συμβουλίου, ένταϋθα. .	1886
ΖΑΜΑΡΙΑΣ Άλέξιος, γυμνασιάρχης του Ζωγραφείου γυμνασίου ένταϋθα	1901
ΖΑΡΙΦΗΣ Λεωνίδης Γ., τραπεζίτης, ένταϋθα	1873

ΖΕΡΗΑΡΟΝΙΤΣΗ de L., πρόξενος τῆς Αὐστρουγγαρίας, ἐνταῦθα	1900
ΖΕΡΒΟΥΔΑΚΗΣ Ἰωάννης Α., ἐμποροὑπάλληλος	1887
ΖΗΣΗΣ Θεοδόσιος	1899
ΖΟΥΜΠΟΥΛΟΓΛΟΣ Ἰορδάνης II.	1898
ΖΟΥΠΑΝ Γεώργιος, ἱατρός	1899
ΖΩΓΡΑΦΟΣ Γεώργιος Χρ., τραπεζίτης ἐν Παρισίοις	1885
ΖΩΓΡΑΦΟΣ Σόλων Χρ., τραπεζίτης ἐν Παρισίοις	1885
ΖΩΤΟΣ Εἰνορῶν, ἱατρός	1899
ΗΛΙΑΔΗΣ Κ., καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς ἐν Ἱεροσολύμοις	1895
ΗΛΙΑΣΚΟΣ Ἠλίας	1901
ΗΛΙΑΣΚΟΣ Ἰωάννης	1899
ΗΛΙΑΣΚΟΣ Νικόλαος	1901
ΗΛΙΟΥ Λοῖζος, καθηγητῆς τοῦ Robert Collège, ἐνταῦθα	1895

Θ

ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΣ Μιχαήλ, ἔμπορος	1890
ΘΕΟΤΟΚΑΣ Μιχαήλ, δικηγόρος, ἐνταῦθα	1896

Ι

ΙΑΚΩΒΙΔΗΣ Ἄρ.	1872
ΙΑΤΡΟΠΟΥΛΟΣ Παντολέων, ὀφθαλμιατρός, ἐνταῦθα	1895
ΙΣΑΑΚΙΔΗΣ Μιλτιάδης	1899
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ βίης Ἰωάννης, ἀρχιτέκτων, ἐνταῦθα	1884
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Σταῦρος, ἱατρός τοῦ Ἵγειονομείου	1898
ΙΩΑΝΝΟΥ Ἀθανάσιος, καθηγητῆς τοῦ Ζωγραφείου Γυμνασίου, ἐνταῦθα	1894
ΙΩΝΑΣ Βουκόλωφ, ἀρχιμανδρίτης τῆς ῥωτικῆς Πρεσβείας, ἐνταῦθα	1902

Κ

ΚΑΖΑΝΟΒΑΣ Λέων, ἀρχιτέκτων	1899
ΚΑΖΑΝΟΒΑΣ Σόλων, ἔμπορος, ἐνταῦθα	1897
ΚΑΛΒΟΚΟΡΕΣΗΣ Δ., ἀρχιτέκτων, ἐνταῦθα	1896
ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ Κωνσταντῖνος, ἱερεὺς	1899
ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ Φωτιάδης, μητροπολίτης Δέρκων, ἐν Θεραπείαις	1875
ΚΑΛΛΙΣΤΟΣ, ἀρχιμανδρίτης	1901
ΚΑΜΑΡΑΔΟΣ Θρασύβουλος	1901
ΚΑΜΕΡΙΝΑΚΗΣ Παῦλος, ...	1901
ΚΑΜΟΝΔΟΣ Σιλβέστρος	1901
ΚΑΝΕΛΛΟΣ Ν., ἔμπορος, ἐνταῦθα	1899
ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ Μιχαήλ, δικηγόρος, ἐνταῦθα	1879
ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Σπυρίδων Σ., δημοσιογράφος, ἐνταῦθα	1898
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Κωνσταντῖνος Στεφ., σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας, ἐνταῦθα	1867
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Στέφανος Κ., πρεσβευτῆς τῆς Τουρκίας, ἐν Βρυξέλλαις	1867

ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Τηλέμαχος Κ., μηχανικός, ἐν Ἀθήναις	1874
ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ Κωνσταντῖνος, βουλευτὴς Ἀρτίας, ἐν Ἀθήναις	1862
ΚΑΥΤΑΝΤΖΟΓΛΟΥΣ Λυσίμαχος, γρμμμκτεὺς τοῦ ἑλληνικοῦ προξενείου, ἐνταῦθα	1901
ΚΕΛΑΪΔΙΤΗΣ Κ., ἱατρός, ἐνταῦθα	1897
ΚΕΛΑΪΔΙΤΗΣ Π., ἱατρός, ἐνταῦθα	1887
ΚΕΣΣΙΣΟΓΛΟΥΣ Θεόδωρος, ἱατρός, ἐνταῦθα	1896
ΚΕΦΑΛΑΣ Μιχαήλ, καθηγητὴς, ἐνταῦθα	1886
ΚΟΚΚΟΛΑΤΟΣ Κλεόβουλος Χρ., ἱατρός, ἐνταῦθα	1891
ΚΟΛΑΣΗΣ Ἐπαμεινώνδης Δ., δικηγόρος, ἐνταῦθα	1898
ΚΟΠΑΣΗΣ Ἀνδρέας, σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας, ἐνταῦθα	1890
ΚΟΥΜΑΤΟΣ Ἀνδρέας, ἔμπορος, ἐνταῦθα	1882
ΚΟΥΡΟΥΣΟΠΟΛΟΣ Κωνσταντῖνος, ὑπάλληλος ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Προξενίῳ	1901
ΚΡΗΤΙΚΟΣ Ἀντώνιος, ἱατρός, ἐνταῦθα	1899
ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ Κ., ἔμπορος, ἐν Ρουμανίᾳ	1901
ΚΥΡΙΑΛΟΣ, μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως	1901
ΚΥΡΙΤΖΗΣ Ν., ἱατρός	1899

Λ

ΛΑΓΟΣ Χαραλάμπης, ἔμπορος, ἐνταῦθα	1901
ΛΙΜΑΡΑΚΗΣ Λεωνίδης, ἱατρός, ἐνταῦθα	1887
ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ Θεοδόσιος, ἱατρός, ἐνταῦθα	1899
ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΣ, Μ. ἀρχιδιάκονος	1901
ΛΑΥΡΙΩΤΗΣ Γεράσιμος, ἀρχιμκνδρίτης, ἐνταῦθα	1901
ΛΙΝΑΡΔΟΣ Γεώργιος, ἀρχιτέκτων μηχανικός, ἐνταῦθα	1897
ΛΟΥΒΑΡΗΣ Γεώργιος Θ., δικηγόρος, ἐνταῦθα	1899

Μ

ΜΑΛΑΤΑΚΗΣ Λεωνίδης, καθηγητὴς, ἐνταῦθα	1898
ΜΑΛΕΑΣ Κωνσταντῖνος, ἱατρός, ἐνταῦθα	1898
ΜΑΧΡΩΦ Νικόλαος, ἱεροδιάκονος τῆς Ῥωσικῆς Πρεσβείας	1901
ΜΑΝΟΥΗΛΙΔΗΣ Δ., ἱατρός, ἐνταῦθα	1898
ΜΑΡΙΑΝΟΣ Γεώργιος, ἔμπορος, ἐνταῦθα	1872
ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ Ἐλευθέριος, ἐνταῦθα	1876
ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ Θεόδωρος Α., τραπεζίτης, ἐνταῦθα	1872
ΜΕΖΙΚΗΣ Φράνς, ἔμπορος, ἐνταῦθα	1895
ΜΕΪΜΑΡΙΑΝΗΣ Πέτρος, ἀρχιτέκτων, ἐνταῦθα	1888
ΜΕΛΙΤΟΠΟΥΛΟΣ Παῦλος, διδάσκαλος τῆς Τουρκικῆς ἐν τῷ Ἑλληνογαλλ. Λυκείῳ	1898
ΜΕΛΙΣΣΗΝΟΣ ἐπίσκοπος Παμφίλου	1899
ΜΗΛΙΩΤΗΣ Δημήτριος, ταμίας τραπεζιτικοῦ οἴκου, ἐνταῦθα	1888
ΜΗΤΡΕΛΙΑ Βασ.	1899
MIGLIEVITCH Arthur, ἱατρός	1899
MILLINGEN Alex. van, καθηγητὴς ἐν τῷ Ῥοβερτεῖῳ Γυμνασίῳ, ἐνταῦθα	1882

	<i>*Ετος εκλογής</i>
ΜΙΖΖΙ Louis, δικηγόρος, ένταϋθα	1887
ΜΙΧΑΗΛ Κλεόβουλος, μητροπολίτης Σάρδεων, διευθυντής τής Μ. του Γένους Σχολής	1892
ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ Σ., δικηγόρος	1899
ΜΙΧΑΛΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Ίωάννης, ιατρός	1897
MORDTMANN Dr A. D., ιατρός, μέλος του Ίγγειονομικού Συμβουλίου, ένταϋθα .	1871
ΜΟΣΤΡΑΤΟΣ Δημήτριος Γ., καθηγητής.	1893
ΜΟΥΡΑΤΗΣ Σοφοκλής, έμπορος, ένταϋθα.	1893
ΜΟΥΣΟΥΡΟΣ Βασίλειος, κυβερνητικός υπάλληλος, ένταϋθα	1888
ΜΟΥΤΣΑΚΗΣ Ίωάννης, έμπορος, ένταϋθα	1892
ΜΠΙΣΤΗΣ Ίωάννης, οφθαλμιατρός, ένταϋθα.	1897
ΜΥΣΤΑΚΙΔΗΣ Βασίλειος Α., καθηγητής τής Μ. του Γένους Σχολής.	1893

N

ΝΑΘΑΝΑΗΛ, μητροπολίτης Προύσης	1901
ΝΑΡΗΣ Στέφανος, ιατρός, ένταϋθα	1891
ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ Παναγ. Δ., α' γραμματεὺς του Δ. Ε. Μ. Συμβουλίου	1890
ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ Γ., ιατρός, ένταϋθα	1897
ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ Δημήτριος, δημοσιογράφος, ένταϋθα	1898
ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ Ν., ιατρός	1901
ΝΟΥΛΗΣ Γ., ιατρός, ένταϋθα.	1898

Ξ

ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ Κωνστ., δικηγόρος, ένταϋθα	1899
--	------

Ο

ΟΙΚΙΑΔΗΣ Γρ. Φατήν, υπάλληλος έν τῷ ὑπουργείῳ τῶν ἐξωτερικῶν, ένταϋθα . .	1901
ΟΙΚΙΑΔΗΣ Μιχαήλ.	1902
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ Γεώργιος, ιατρός, ένταϋθα	1881
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ Δημοσθένης, καθηγητής έν τῇ Μ. του Γένους Σχολῆ, ένταϋθα. .	1890
ΟΡΦΑΝΙΔΗΣ Ἄνθιμος, ιεροδιάκονος, ένταϋθα	1901

Π

ΠΑΓΑΝΕΛΗΣ Στ., πρόεδρος του Ἑλλ. προξενικοῦ δικαστηρίου, ένταϋθα	1901
ΠΑΝΑΔΗΣ Κ., ιατρός	1898
ΠΑΝΤΑΖΙΑΔΗΣ Χρήστος Γ., καθηγητής του Ζωγραφείου Γυμνασίου, ένταϋθα . . .	1892
ΠΑΝΤΕΡΜΑΛΗΣ Ἀλέξανδρος, δικηγόρος, ένταϋθα	1895
ΠΑΝΤΖΙΡΗΣ βέης Ἀλέξανδρος, βοηθός διευθυντής τής Αὐτοκρ. Ὁθ. Τραπέζης, ένταϋθα	1882
ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ Νικήτας, λόγιος, ένταϋθα	1887
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Θεοδ. Σ.	1896
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Γρηγ. ἀρχιμανδρίτης, πατρ. ἐπόπτης τῶν σχολῶν Κ/πόλεως	1901
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Μιχ., έμπορος, ένταϋθα	1898

	<i>Ἔτος ἐπιλογῆς</i>
ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Π. Γ., καθηγητῆς τῆς Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς, ἐνταῦθα.	1893
ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ Π., ἰατρός, ἐνταῦθα.	1898
ΠΑΠΑΣ Ἰωάννης, διερμηνεὺς τῆς Ἑλλ. Πρεσβείας.	1898
ΠΑΡΙΤΣΗΣ Νικόλαος, δικηγόρος, ἐνταῦθα.	1899
ΠΑΤΡΙΚΙΟΣ Διονύσιος, ἔμπορος, ἐνταῦθα.	1895
ΠΑΥΛΟΣ ἱερομόναχος, ἐνταῦθα.	1899
ΠΑΧΤΙΚΟΣ Γεώργιος Δ., διδάσκαλος τῆς Μουσικῆς, ἐνταῦθα.	1895
ΠΑΡΑΣΧΟΣ Θεοφ., τμηματάρχης ἐν τῷ μονοπωλίῳ τῶν καπνῶν.	1901
PEARS Edwin, δικηγόρος, ἐνταῦθα.	1874
ΠΕΡΑΙΚΑΡΗΣ Κων., διευθυντῆς τῆς ἐταιρείας τῶν τροχιοδρόμων.	1902
RETIT Louis.	1897
ΠΕΤΡΑΚΙΔΗΣ Ἀπόστ., ἰατρός.	1897
ΠΕΤΡΟΚΟΚΚΙΝΟΣ Νικόλαος, πράκτωρ ἀσφαλιστικῶν ἐταιρειῶν, ἐνταῦθα.	1890
ΠΙΝΙΑΤΩΡΟΣ Ἀθανάσιος, δικηγόρος, ἐνταῦθα.	1884
ΠΙΠΕΡΑΣ Ἀθ., ὑπογραμμ. τῆς Ἱ. Συνόδου Κων/πόλεως.	1901
ΠΡΟΚΟΣ Ἰωάννης, δικηγόρος, ἐνταῦθα.	1895

Ρ

ΡΟΣΣΟΛΑΤΟΣ Γ. Φ., δικηγόρος, ἐνταῦθα.	1887
---	------

Σ

ΣΑΡΑΚΙΩΤΗΣ βέης Βασίλειος, ἰατρός, ἐνταῦθα.	1865
ΣΑΡΑΦΟΠΟΥΛΟΣ Κ., δικηγόρος, ἐνταῦθα.	1894
ΣΓΟΥΡΔΑΙΟΣ Θωμᾶς, ἰατρός, ἐνταῦθα.	1898
ΣΓΟΥΡΙΔΗΣ Νικ. ἐρένης, τμηματάρχης ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν ἐξωτερικῶν, ἐνταῦθα.	1887
ΣΕΪΤΑΝΙΔΗΣ Ἰωάννης, βιβλιοπώλης καὶ ἐκδότης.	1895
ΣΕΛΗΝΙΑΔΗΣ Μ. διερμηνεὺς τῆς Ἑλλ. Πρεσβείας.	1899
ΣΙΑΒΕΡΙΔΗΣ Ξενοφῶν Α., ἔμπορος, ἐνταῦθα.	1880
ΣΙΑΒΕΡΙΔΗΣ Σπυρίδων, ἔμπορος, ἐνταῦθα.	1902
ΣΙΝΙΟΣΟΓΛΟΥΣ Σ. Ἀλ., ἔμπορος, ἐνταῦθα.	1901
ΣΙΣΜΑΝΟΓΛΟΥΣ Ἀναστάσιος Ι., τραπεζίτης, ἐνταῦθα.	1884
ΣΙΣΜΑΝΟΓΛΟΥΣ Κωνσταντῖνος Ι., τραπεζίτης, ἐνταῦθα.	1895
ΣΙΩΤΗΣ Ἰωάννης, ἰατρός, ἐνταῦθα.	1890
ΣΚΟΥΛΟΥΔΗΣ Στέφανος, τραπεζίτης, ἐν Ἀθήναις.	1871
ΣΤΑΜΟΥΔΗΣ Ἀναστάσιος, ἔμπορος, ἐν Σηλυβρία.	1879
ΣΤΑΥΡΙΔΗΣ Κωνσταντῖνος, διερμηνεὺς τοῦ Ἀγγλικοῦ Προξενείου, ἐνταῦθα.	1885
ΣΤΑΥΡΟΥ Μ.	1899
ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ Παῦλος, ἰατρός, ἐνταῦθα.	1896
ΣΤΕΡΓΙΟΥ Ἀλέξανδρος, τμηματάρχης ἐν τῇ Διευθύνσει τοῦ Ὁθ. Χρέους.	1900
ΣΦΕΤΣΟΣ Ἀριστείδης, πράκτωρ ἀτμοπλοικῶν ἐταιρειῶν, ἐνταῦθα.	1887
ΣΦΥΡΑΣ Περικλῆς Κ., βιβλιοπώλης καὶ ἐκδότης, ἐνταῦθα.	1893
ΣΩΧΟΣ Λάζαρος, γλύπτης, ἐν Παρισίοις.	1899

Τ

	<i>Έτος ἐπιλογῆς</i>
ΤΑΠΤΑΣ Ν., ιατρός, ἐνταῦθα	1899
ΤΟΥΡΓΟΥΤΗΣ Ἀλέξανδρος, ιατρός, ἐνταῦθα	1892
ΤΡΑΝΤΑΣ Ἀλέξανδρος, ιατρός, ἐνταῦθα	1896
ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ Νικόλαος, ιατρός, ἐνταῦθα	1896
ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ Γρ., δικηγόρος, ἐν Παρισίοις	1900
ΤΡΥΦΙΔΗΣ Δημ., λόγιος, ἐνταῦθα	1901
ΤΣΑΟΥΣΗΣ Γεώργ., ἔμπορος	1901
ΤΣΕΛΛΕΝΤΗΣ Π., λόγιος ἐν Σύμφ.	1901
ΤΣΙΤΣΟΠΟΥΛΟΣ Κωνσταντῖνος, κοσμηματοπώλης, ἐνταῦθα	1878
ΤΣΟΠΑΝΟΓΛΟΥΣ Ῥαγκαβῆς, ιατρός, ἐνταῦθα	1902
ΤΣΟΥΧΛΟΣ Κωνσταντῖνος, ιατρός, ἐνταῦθα	1898

Φ

ΦΑΤΗΣ Γ., δικηγόρος, ἐνταῦθα	1899
ΦΙΛΩΝ Ἑπαμ., γεγικός πρόξ. τῆς Ἑλλάδος, ἐνταῦθα	1901
ΦΩΡΑΣ Θεόδωρος Χ., ιατρός, ἐνταῦθα	1898
ΦΩΤΙΑΔΗΣ Ν. Δ., ἔμπορος, ἐνταῦθα	1876
ΦΩΤΙΑΔΗΣ Φώτιος, ιατρός, ἐνταῦθα	1878
ΦΩΤΙΟΣ, μητροπολίτης Κορυτσᾶς	1901

Χ

ΧΑΡΙΤΩΝΙΔΗΣ Ἰωάννης, ἔμπορος, ἐνταῦθα	1902
ΧΑΡΙΤΩΝΙΔΗΣ Χάρτων, ἔμπορος, ἐνταῦθα	1902
ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ Χρ., καθηγητής, ἰδρυτὴς καὶ γυμνασιάρχης τοῦ Ἑλληνογαλλικοῦ Λυκείου, ἐνταῦθα	1872
ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ Ἰωάννης Κ., τραπεζίτης, ἐνταῦθα	1887
ΧΡΗΣΤΙΑΔΗΣ Ἀναστάσιος, ιατρός, ἐνταῦθα	1879
ΧΡΗΣΤΙΑΔΗΣ Ἀχιλλεύς, δικηγόρος, ἐνταῦθα	1888
ΧΡΗΣΤΙΑΔΗΣ Ἰωάννη ληλος ἐν τῷ ὑπουργεῖῳ τῆς Δικαιοσύνης, ἐνταῦθα	1887
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ, νῦν μ.ροπολίτης Δράμας	1901
ΧΩΤΖΗΣ Ἰωάννης ἐφέντης, ἐνταῦθα	1892

Ψ

ΨΑΛΙΔΑΣ Μιχαήλ, ιατρός, ἐνταῦθα	1890
ΨΩΜΙΑΔΗΣ Κωνσταντῖνος, ἔμπορος, ἐνταῦθα	1881

Παρελείφθησαν δ' ἐκ τῆς οἰκείας στήλης

ΚΑΜΠΑΝΑΚΗΣ Πάτροκλος, ἀρχιτέκτων	1888
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗΣ Στέφανος Ἀλ., πτυχιούχος τῶν πολ. ἐπιστημῶν	1900

ΕΠΙΤΙΜΑ ΜΕΛΗ

Α

	Ἔτος ἐπιλογῆς
ΑΝΘΙΜΟΣ Ζ', πατριάρχης πρώην Κωνσταντινουπόλεως ἐν Ἀντιγόνη	1895
ΑΝΟΥΤΣΙΝ Δημ. Νικολάεβιτς, καθηγητῆς τῆς ἀνθρωπολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Μόσχας	1884
ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ Γρηγόριος, πρώην ἐν Οὐασιγκτῶνι πρεσβευτῆς τῆς Τουρκίας, ἐν Παρισίοις	1879
ASCOLI G., καθηγητῆς, ἐν Μεδιολάνῳ	1886
AUVRAY Emmanuel, ἱερεύς, μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν, γραμματῶν καὶ τεχνῶν, ἐν Rouen	1895

Β

BANCROFT Georges, πρώην ἐν Βερολίῳ πρεσβευτῆς τῶν Ἡν. Πολ. τῆς Ἀμερικῆς	1872
BARTHOLDY E. Mendelsshon, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου Ἀϊδελβέργης	1868
BEAUSSIRE Emile, μέλος τοῦ Πανακαδημίου τῆς Γαλλίας καὶ πρόεδρος τῆς ἐν Παρισίοις ἑταιρείας τῆς ἀνωτέρας παιδείσεως	1895
BENNDORF Otto, αὐλικὸς σύμβουλος, καθηγητῆς τῆς ἀρχαιολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Βιέννης	1895
BENSCHÖTEN van James Cooke, καθηγητῆς τοῦ ἐν Middletown Wesleyan πανεπιστημίου, ἐν Ἀμερικῇ.	1885
BEULÉ E., μέλος τοῦ Πανακαδημίου τῆς Γαλλίας	1868
ΒΕΡΚΩΦ Ἀθ. Θεοδωρίδης, διευθυντῆς τῆς ἐν Πετροπόλει βιβλιοθήκης.	1884
ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ Δημήτριος, πρώην καθηγητῆς τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου, ἐν Μυτιλήνῃ	1874
ΒΕΡΝΑΡΔΟΣ Χ., ἰατρός, ἐν Σμύρνῃ	1863
BERNHARD, πρίγκιψ, διάδοχος τοῦ Saksen Meiningen.	1888
ΒΗΣΑΝΗΣ Πανταζῆς, ἐν Τάντα.	1881
ΒΙΤΤΩΡΗΣ Ι., ἐν Ἀλεξανδρείᾳ	1880
BLANC baron, πρώην ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῆς Ἰταλίας.	1890
BLASS Friedrich, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Kiel	1885
BOKER, πρώην ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς	1862
BÜCHELER Fr., καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βόννης	1885
ΒΟΥΛΠΙΩΤΗΣ Δ., πρώην ὑπουργὸς τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδείσεως ἐν Ἑλλάδι.	1884
BURNOUF Emile, πρώην διευθυντῆς τῆς Ἀθήνησι Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς, ἐν Παρισίοις	1867
ΒΟΥΤΣΙΝΑΣ Ἀλέξανδρος, ἔμπορος, ἐν Ὁδησσῷ	1881
ΒΟΥΤΣΙΝΑΣ Ἰωάννης, ἔμπορος, ἐν Ὁδησσῷ	1881

	<i>* Έτος έκδοσης</i>
BRAUN Otto, αρχισυντάκτης τῆς ἐν Μονάχῳ ἡμερησίου Allgemeine Zeitung.	1886
BREAL Michel, μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις.	1885
BRUN H. von, καθηγητῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Μονάχου	1885

Γ—C

CALICE (baron de), πρεσβευτῆς τῆς Αὐστροουγγαρίας, ἐνταῦθα	1884
CAMPON, πρεσβευτῆς τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, ἐν Λονδίῳ.	1892
ΓΕΩΡΓΕΒΙΤΣ Βλαδάν, πρῶην πρωθυπουργὸς ἐν Σερβίᾳ.	1894
CHRIST W., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου	1879
CONZE Alex., καθηγητῆς, γενικὸς διευθυντῆς τοῦ ἐν Βερολίῳ Αὐτοκρ. Μουσείου	1885
CONSTANS, πρεσβευτῆς τῆς Γαλλίας, ἐνταῦθα.	1900
COX S. S., πρῶην ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς.	1885
CROISSET Alfred, μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις	1885
CROISSET Maurice, καθηγητῆς, ἐν Μονπελλιί.	1885

Δ—D

ΔΑΜΙΑΝΟΣ, πατριάρχης Ἱεροσολύμων.	1901
ΔΗΛΓΙΑΝΝΗΣ Θεόδωρος II., πρῶην πρωθυπουργὸς ἐν Ἑλλάδι	1878
DILTHEY C., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Γοτίγγης	1885
DITTENBERGER V., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Χάλλης	1885
DUCHESNE Abbé.	1889
DUHN von Fr., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Αἰδελβέργης.	1885
DUMAST Baron de, ἐν Nancy.	1870

E

ECKSTEIN, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Λειψίας	1878
EIMER Th., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης.	1885
ELLIOT Charles, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Κανταβριγίας.	1885
ELLIOT Sir G. Henry, πρεσβευτῆς τῆς Ἀγγλίας, ἐν Βιέννῃ	1872
ENGEL, γραμματεὺς τοῦ πρῶσσοικῶ Κοινοβουλίου, ἐν Βερολίῳ.	1886
ΕΡΒΙΤΣΕΑΝΟΣ Κωνσταντῖνος, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βουκουρεστίου	1885

Z—G

GEMMA Adolfo, διευθυντῆς τοῦ περιοδικοῦ Rivista	1880
GEVAERT F. A., διευθυντῆς τοῦ Βασιλικῶ Ὁδείου, ἐν Βρυξέλλαις.	1881
GIDEL Ch., διευθυντῆς τοῦ Λυκείου τοῦ Μεγάλου Λουδοβίκου, ἐν Παρισίοις.	1885
GILDERSLEEVE Basil, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου John Hopkins Βαλτιμόρης	1885

	<i>* Έτος έκδοσης</i>
GÖTZ G., καθηγητής τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ίένης	1885
GREGORY Gaspar René, καθηγητής τοῦ πανεπιστημίου John Hopkins τῆς Βαλτιμόρης	1885
GRIGORIEF B. B., doyen de la Faculté des langues orientales et professeur de l'Histoire de l'Orient à l'Uniâersité de St-Petersbourg	1876
GROSVENOR Edwin, καθηγητής ἐν Amherst τῆς Ἀμερικῆς	1885
GUILLAUME, μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις	1886
GUTSCHMIDT D. H. von, καθηγητής τοῦ πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης	1885

H

HAEGHEN Ph. van der	1865
HARKAVY Albert, μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῆς Πετροπόλεως	1884
HARRIS Rendel, καθηγητής τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βαλτιμόρης	1885
HASDEU P. B., καθηγητής τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βουκουρεστίου	1885
HATZFELDT V., κόμισ, πρῶν ἐν Παρισίοις πρεσβευτῆς τῆς Γερμανίας	1880
HELZENDORF, καθηγητής τοῦ Δικαίου, ἐν Βερολίῳ	1872
HENZEN W., γραμματεὺς τοῦ ἐν Ῥώμῃ γερμανικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου	1872
HENSE Otto, καθηγητής τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Φριβούργου	1885
HERTZ M., καθηγητής ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Breslau	1885
HERZOG E., καθηγητής τοῦ πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης	1885
HERZOG Ed., ἐπίσκοπος τῶν παλαιοκαθολικῶν, ἐν Βέρνη	1900
HEUZEY Léon, μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις	1874
HEYDEMANN H., καθηγητής ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Halle-Wittenberg	1885
HILLER E., καθηγητής ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Halle-Wittenberg	1885
HILPRECHT Hermann, καθηγητής τοῦ ἐν Φιλαδελφείᾳ πανεπιστημίου	1898
HIRCHSBERG, ὀφθαλμολόγος ἐν Βερολίῳ	1900
HOUSSAYE Henry, μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις	1879
HULTSCH Friedrich, διευθυντής τοῦ ἐν Δρέσδῃ γυμνασίου	1886

I

IGNATIEFF, στρατηγός, πρῶν ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῆς Ῥωσίας, ἐν Πετροπόλει	1865
ΙΩΑΚΕΙΜ Γ', Οἰκουμενικὸς πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως	1878
ΙΩΑΝΝΕΣΚΟΣ Νικόλαος, καθηγητής τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Ἰασίου	1885

J

JACQUEMYS G. Rolin, πρῶν ὑπουργός τῶν ἐξωτερικῶν τοῦ Βελγίου	1881
JANET Paul, μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις	1885
JEBB, καθηγητής ἐν Γλασκώβῃ	1878
JOHN Sarum, Ἄγγλος ἀρχιεπίσκοπος Σαλισβουρίας	1900

Κ

	<i>Ετος ἐκλογῆς</i>
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ πασσαῦς Ἀλέξανδρος, ἀρχιμεταρράττης τῆς Α.Α.Μ. τοῦ Σουλτάνου	1881
KARAJEAN, γερουσιαστῆς ἐν Βιέννῃ	1872
KEIL H., καθηγητῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Halle-Wittemberg	1885
KECULÈ von Stratonitz, καθηγητῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βόννης	1885
KEUDELL von, πρῶν ἐν Ῥώμῃ πρεσβευτῆς τῆς Γερμανίας	1871
ΚΙΑΜΗΑ πασσαῦς, γενικὸς διοικητῆς Σμύρνης	1884
KISSLING A., καθηγητῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Creifsvald	1885
KIRCHHOV A., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου	1872
KIRPITSCHNICOFF A., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ὀδησοῦ	1885
ΚΟΓΑΛΑΝΙΤΣΙΑΝΟΣ Μιχαήλ, πρῶν ὑπουργός, ἐν Βουκουρεστίῳ	1885
KÖHLER V., πρῶν διευθυντῆς τῆς ἐν Ἀθήναις Γερμανικῆς Ἀρχαιολ. Σχολῆς	1885
KONTAKOΦ Νικόδημος, καθηγ. τῶν Ὁρ. Τεχνῶν ἐν τῷ τῆς Ὀδησοῦ πανεπιστημίῳ	1884
KONTOS K. Σ., καθηγητῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, ἐν Ἀθήναις	1874
KOTSPUBINSKÝ A., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ὀδησοῦ	1885
KRUMBACHER K., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου	1885
KÜNZ Iacob, ἱερατικῶς προϊστάμενος τῶν Παλαιοκαθολικῶν ἐν Βέρνη	1900
ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ε', πατριάρχης πρῶν Κωνσταντινουπόλεως, ἐν Χάλκῃ	1897
ΚΩΣΤΗΣ Κ. Ν., καθηγητῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, ἐν Ἀθήναις	1882

Λ—L

LANGE L., καθηγητῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Λιψίας	1885
LATYSCHEW Βασίλειος, ὑποδιευθυντῆς τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, ἐν Πετροπόλει	1885
LÉNÈQUE Charles, μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις	1886
LIARD, διευθυντῆς τῆς ἀνωτέρας παιδεύσεως, ἐν Γαλλίᾳ	1886
ΛΙΒΑΔΑΣ Θεαγίνης, διευθυντῆς τῆς ἐλληνικῆς Σχολῆς, ἐν Βιέννῃ	1874
LIEBECK H., καθηγητῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Giessen	1885
LIEBMANN O., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἰένης	1885
LIGHTFOOT Right Rev. J. B., Bishop of Durhan Prof. C. T. Newton, C. B. E. A. Freeman George A. Macmillan	1885
LIPSIUS J. A., καθηγητῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Λιψίας	1885
LISTER Joseph, καθηγητῆς τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς, ἐν Λονδίῳ	1885
LÖWENFELD Th., καθηγητῆς τῆς νομικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου	1886
LUCHS A., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἐρλάγγης	1885
LUDOLF (comte), πρῶν ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῆς Αὐστροουγγαρίας	1872
LÜBBERT E., καθηγητῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βόννης	1885

Μ

MACMILLAN G., ἐπίτιμος γραμματεὺς τοῦ ἐν Λονδίῳ Συλλόγου τῶν ἐλλ. σπουδῶν	1884
ΜΑΡΑΣΛΗΣ Γρηγόριος, πρῶν δήμαρχος Ὀδησοῦ	1900

	Ἔτος ἐκδόσεως
MARSCHALL de Bieberstein, πρεσβευτῆς τῆς Γερμανίας, ἐνταῦθα	1900
MAURENBRECHER W., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Λιψίας.	1885
MEZIÈRES A., μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις	1885
ΜΗΝΙΑΘ Μαργαρίτα Ἀλβάνα	1885
MICHAELIS A., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Στρασβούργου	1885
MICHAUD Eugen, καθηγητῆς τῆς Θεολογίας ἐν Βέρνη.	1900
MONTEBELLO (de), πρῶν ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας. . .	1885
MORRIS JOY, πρῶν ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῶν Ἑνωμ. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς .	1886
ΜΟΥΝΙΦ πασσαῖς, πρῶν ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, ἐνταῦθα	1865
MÜLLER Iwan, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου	1885
MÜLLER J., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Κοπεγχάγης	1885

N

NABER, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Leyden	1885
NAVILLE Adrien A., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Γενεύης	1885
NAUCK A., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου Περτροπόλεως.	1887
NELIDOW A. (de), πρεσβευτῆς τῆς Ρωσίας, ἐν Ρώμῃ.	1883
ΝΕΟΦΥΤΟΣ Θ', πατριάρχης πρῶν Κωνσταντινουπόλεως, ἐν Ἀντιγόνῃ.	1891
ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ, πρῶν πατριάρχης Ἱεροσολύμων, ἐν Χάλκῃ.	1897
ΝΟΒΑΚΟΒΙΤΣ Στογιάν, πρῶν πρεσβευτῆς τῆς Σερβίας, ἐνταῦθα.	1882
NOREH Edward, καθηγητῆς τοῦ ἐν Νέα Ὑόρκῃ Hamilton College.	1885

O

ΟΥΣΠΙΕΝΣΚΗΣ Θεόδωρος, διευθυντῆς τοῦ ἐνταῦθα Ῥωσικοῦ Ἰνστιτούτου	1886
OCONOR N. P., πρεσβευτῆς τῆς Ἀγγλίας, ἐνταῦθα.	1900

U

USENER H., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βόννης.	1885
USSING, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Κοπεγχάγης	1885

Π—P

PANSA A., πρεσβευτῆς τῆς Ἰταλίας ἐνταῦθα	1900
ΠΑΥΛΟΥ Ἀλέξιος, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Μόσχας.	1886
PERROT Georges, μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις.	1875
PIERRON Alexis.	1873
PIERSON A., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἀμστερδάμης	1885

	Ἔτος ἐπιλογῆς
PITRA J., καρδινάλιος, διευθυντὴς τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Βατικανοῦ.	1885
POMJALOWSKY, μέλος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἐν Πετροπόλει	1885
PORTER Noah, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Νέας Ὑόρκης	1885
ΠΟΤΚΙΑΝΗΣ, πρίγκιψ, Παῦλος Ἀρσένεβιτς	1884
POWELL J. M., διευθυντὴς τοῦ ἐθνολογικοῦ γραφείου τῆς ἐν Οὐασιγκτῶν Σμιθσω- νίου Ἀκαδημίας	1885
PRANDL K. VON, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου.	1886
PRINZ A. VON, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου	1886

P—R

ΠΑΓΚΑΒΗΣ Κλέων, πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος ἐν Βερολίνῳ	1902
RADOVITZ (de) C., πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας ἐν Μαδρίτη.	1883
RASCON (comte de), πρῶην ἐνταῦθα πρεσβευτὴς τῆς Ἰσπανίας.	1881
RENÉ Briant, βιβλιοφύλαξ τῆς ἐν Παρισίοις Ἱστορικῆς Ἀκαδημίας	1876
RIBBECK O., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Λιψίας	1885
RIBOT A., καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας ἐν Σορβόννῃ	1886
RIGOT Ch., συγγραφεὺς διδακτικῶν καὶ φιλολογικῶν βιβλίων, ἐν Παρισίοις	1886
RIVIER Alphonse, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῶν Βρυξελλῶν	1881
ΡΙΓΣΧΕΛΙΟΣ Φριδερίκος, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Λιψίας	1872
ROBERT C., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Χάλλης	1885
ROHDE E., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Αἰδελβέργης	1885
ROSSBACH A., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βρατισλαβίας	1885
ROSSIGNOL J. P., μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις.	1864
RUELLE Ch.-Emile, ἑφορος τῆς Βιβλιοθήκης τῆς ἀγίας Γενεβιέβης, ἐν Παρισίοις	1885
RÜHL F., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Καινιγσβέργης	1888
RÜMELIN G. VON, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης.	1886

Σ—S

ΣΑΒΒΑΣ, ἀρχιεπίσκοπος Τβίερ	1888
ΣΑΪΤ πασσαῖς, πρῶην μέγας βεζίρης, ἐνταῦθα	1872
ΣΑΪΤ πασσαῖς, πρῶην ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν, ἐνταῦθα	1887
SANLEY (de), μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Πιερσίσις.	1871
SARUM John, ἐπίσκοπος Σαλισβουρίας	1899
ΣΒΕΝΙΓΟΔΟΡΣΚΗΣ Ἀλέξανδρος, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Χαρκεβου	1896
SCHANZ M., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βυρταβούργης.	1885
SCHMIDT Bernhard, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Φριβούργου	1870
SCHMIDT Johann, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου.	1885
SCHMIDT Maurice	1871
SCHÖLL F., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Αἰδελβέργης	1885
SCHÖLL R., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου	1886
SCHWABE VON L., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης.	1885

	Ἔτος ἐκλογῆς
SIEVERS E., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Λειψίας	1886
SIGWART VON Ch., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης	1885
STAMFORD, γερουσιαστῆς ἐν Οὐασιγκτῶνι	1885
STARK B.	1874
STEINTHAL H.	1864
ΣΤΟΥΡΤΖΑΣ, πρίγκιψ Δημήτριος, πρωθυπουργὸς τῆς Ῥουμανίας	1885
STRAUSS Oscar, πρῶν ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς . .	1888
SSUEMUND V., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Στρασβούργου	1885
SUSEMIHL Fr., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Greifswald	1885

T

THORNTON Edward, πρῶν ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῆς Ἀγγλίας	1885
THUMB Albert, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Marburg	1897
THUROT Charles, μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις	1873
TOCILESCU Gr., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βουκουρεστίου	1885
TREITSCHKE von Heinrich, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου . . .	1885
TROITXKY Jean, καθηγητῆς ἐν τῇ Θεολογικῇ Ἀκαδημίᾳ τῆς Πετροπόλεως . .	1885
TYLER William, καθηγητῆς τοῦ ἐν Οὐασιγκτῶνι πανεπιστημίου τοῦ Κολόμβου .	1885

V—W

VACHEROT, μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἠθικοπολιτικῶν ἐπιστημῶν, ἐν Παρισίοις .	1885
VAHLEN J., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου	1885
VOGÜÉ Eugène, μέλος τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας	1889
VOGÜÉ comte Melchior de, πρῶν ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῆς Γαλλίας	1873
WACHSMUTH C., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Λειψίας	1885
WECKHERLEIN de πρεσβευτῆς τῆς Ὀλλανδίας, ἐνταῦθα	1901
WAGNER W., καθηγητῆς τοῦ ἐν Ἀμβούργῳ Ἰωαννείου Γυμνασίου	1874
WECKLEIN N., γυμνασιάρχης, ἐν Μονάχῳ	1885
WEIL Henri, μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις	1867
WELLING James, καθηγητῆς τοῦ ἐν Οὐασιγκτῶνι πανεπιστημίου τοῦ Κολόμβου .	1885
WERTHERN (baron von), πρῶν ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῆς Γερμανίας	1875
WITTE (baron de), μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις	1876
WOLLGREFF, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Leyden	1885

Φ—F

FABRI, ἐν Βρέμῃ τῆς Γερμανίας	1878
FEAN Walker, πρῶν ἐν Ἀθήναις πρεσβευτῆς τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς	1885
FERFALD Orlando M., καθηγητῆς ἐν τῷ κολλεγίῳ William ἐν Williamstown	
τῆς Ἀμερικῆς	1885
ΦΙΛΟΘΕΟΣ Βρυένιος, μητροπολίτης Νικομηδείας	1884

	<i>* Έτος έκδοσης</i>
FISHER K., καθηγητής τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἀιδελβέργης.	1885
FÖRSTER Richard, καθηγητής τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βρατισλαβίας.	1885
FOUCART P., μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις.	1885
FOUILLET Alfred, maitre de conférences ἐν τῷ διδασκαλεῖῳ τῶν ἠθικοπολι- τικῶν ἐπιστημῶν, ἐν Παρισίοις.	1886
FOURNIER Ch., πρῶην ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῆς Γαλλίας.	1878
FOURNIER Ed., διευθυντῆς τῶν φιλολογικῶν σπουδῶν τῆς Σορβώννης, ἐν Παρισίοις	1886
ΦΡΑΓΚΟΥΔΗΣ Ἐπαμεινώνδας, καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Ἰατίου.	1885

X

ΧΑΜΔΗ βέης, διευθυντῆς τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Μουσείου, ἐνταῦθα.	1884
ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ Γεώργιος Ν., καθηγητής τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, ἐν Ἀθήναις.	1894

Ψ

ΨΥΧΑΡΗΣ Ἰωάννης, καθηγητής ἐν τῇ Σχολῇ τῶν ἀνωτέρων σπουδῶν, ἐν Παρισίοις	1885
---	------

Z

ZAMBALDI F., καθηγητής, ἐν Βενετία.	1872
ZELLER Ed., πρῶην καθηγητής τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου, ἐν Στουτγάρδῃ	1885
ZICHY (compte), πρῶην ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῆς Αὐστροουγγαρίας.	1874
ZINOVIEV, πρεσβευτῆς τῆς Ῥωσίας, ἐνταῦθα.	1900

ΑΝΤΕΠΙΣΤΕΛΛΟΝΤΑ ΜΕΛΗ

A

	<i>*Ετος έκδοσης</i>
ΑΓΓΕΛΙΔΗΣ Τηλέμαχος, κτηματίας, ἐν Κίω	1863
ΑΔΑΜΑΝΤΙΔΗΣ Παναγιώτης, σχολάρχης, ἐν Ἐάνθη	1886
ΑΝΘΙΜΟΣ Ἀλεξούδης, μητροπολίτης Ἀμασσίας	1868
ANNINOS Χαραλάμπης, δημοσιογράφος, ἐν Ἀθήναις	1892
ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ Δημήτριος, ἐν Παρισίοις.	1875
ARNDT Paul, λόγιος, ἐν Μονάχῳ	1889

B

ΒΕΡΓΩΤΗΣ Παναγιώτης, λόγιος, ἐν Κεφαλληνίᾳ.	1878
BERTHRAND, γενικὸς γραμματεὺς τῆς ἐν Ἀλγερῇ Κλιματολογικῆς Ἐταιρείας.	1870
ΒΛΑΜΗΣ Γεώργιος.	1899
ΒΛΑΣΤΟΣ Στέφανος, ἔμπορος, ἐν Μασσαλίᾳ	1887
ΒΛΑΧΟΣ Ἄγγελος, πρῶην ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, ἐν Ἀθήναις.	1875
BOLTZ August, καθηγητὴς τοῦ Γυμνασίου τῆς Δαρμσάτης	1888
ΒΟΡΕΑΔΗΣ Ἀντώνιος, καθηγητὴς, ἐν Σμύρνῃ	1885
BÜCHNER Ludv. D ^r	1896

Γ—C

CAILLEMER Euxèrège, καθηγητὴς τῆς ἐν Λουγδούνῳ Νομικῆς Σχολῆς	1870
CORDAIRO Ταξιάρχος Luciano	1897
COUSSEMAKER Arthur, νομικὸς, ἐν Αἴτῃ	1870
ΓΕΡΜΑΝΟΣ Γρηγοῤῥᾶς, ἀρχιμ., πρῶην διευθυντὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς	1863
ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ Βασίλειος, ἰατρός, ἐν Δράμῃ	1885
ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Καλλίδης, μητροπολίτης Ἡρακλείας	1886
CULLEN D ^r , ἰατρός	1880

Δ—D

ΔΑΜΩΝ Δ., ἰατρός	1894
DEREBINSKY Ἀλέξιος Νικολάγεβιτς, καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ὀδησσοῦ	1894
ΔΕΦΝΕΡ Μιχαήλ, βιβλιοφύλαξ ἐν τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ τῶν Ἀθηνῶν.	1875
ΔΗΜΙΤΣΑΣ Κ., ἰατρός, ἐν Ἀδριανουπόλει	1871

	Ἔτος ἐπιλογῆς
ΔΙΑΜΑΝΤΑΡΑΣ Ἀχιλλεύς, ἐν Καστελλορίζῳ	1893
DIHIGO Jean, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἀθήνης (Κούβας)	1894
DOZON Auguste, πρόξενος τῆς Γαλλίας, ἐν Θεσσαλονίκῃ	1872
ΔΟΥΚΑΣ Ἐμμανουήλ, καθηγητῆς, ἐν Σμύρνῃ.	1885

E

EGGER Victor, καθηγητῆς τῆς ἐν Nancy Σχολῆς τῶν γραμμάτων.	1885
ERÖDI Béla D', διευθυντῆς τοῦ Βασιλικοῦ Γυμνασίου τῆς Φιούμης.	1884

Z - G

GÉRARD Chevalier de Chiari, γενικός πρόξενος τῆς Αὐстроουγγαρίας	1872
GÉRHARDT W., ἀρχαιολόγος, ἐν Γοττίγγῃ	1873
CIDEL Ch. A., λόγιος ἐν Παρισίοις, ancien proviseur du Lycée Condorcet	1868
GOOLD E., πρῶν διευθυντῆς τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Μουσείου	1871
GROUTAR J. L. de, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Louvain (Βελγίου)	1896
ΖΩΗΣ Λεωνίδας X, ἐκδότης τῶν «Μουσῶν», ἐν Ζακύνθῳ	1896
ΖΩΜΑΡΙΑΔΗΣ Εὐγένιος, λόγιος, ἐν Λιψία	1887

F

FLACH Johann, ἀρχισυντάκτης τῆς παγκοσμίου Γερμανικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας, ἐν Budolfstadt	1885
FRESHFIELD Edwin	1877

H

HARTTUNC (von Pflungk), καθηγητῆς, ἐν Τυβίγγῃ.	1886
HEIDENSTAMM (Oscar de), λόγιος, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.	1873
ΗΛΙΑΔΗΣ Α. Α., ἐν Παρισίοις	1873
HUGHES, πρῶν γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα Ἀγγλικῆς Πρεσβείας	1874

Θ

ΘΕΟΔΩΡΙΑΔΗΣ Κ., ἔμπορος, ἐν Ῥαιδεστῷ.	1870
---	------

I

ΙΑΚΩΒΟΣ Διονυσιάτης, ἀρχιμανδρίτης ἐν Ἀγίῳ Ὄρει	1896
ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ Μυριανθεύς, ἀρχιμανδρίτης, ἐν Γενεύῃ.	1872
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Ἐμμανουήλ, λόγιος, ἐν Ἀμοργῷ	1861

Κ

	<i>"Ετος έκδοσης</i>
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Στέφ. Κ., γραμματεὺς τῆς 'Οθ. Πρεσβείας, ἐν Πετρούπολει . . .	1863
ΚΕΠΕΖΗΣ Μιχ. Σ., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βέρνης	1901
ΚΟΣΜΙΔΗΣ Κυριακός, ἔμπορος, ἐν Πτολεμαίδι.	1873
ΚUMBERBATCΗ Ηenri, πρόξενος τῆς Ἀγγλίας, ἐν Ἀγκύρᾳ	1893
ΚΡΑΣΝΟΣΕΛΤΣΕΦ, καθηγητῆς ἐν τῷ ἐν Ὀδησσῷ πανεπιστημίῳ.	1891
ΚΡΑΕΤ Emil, καθηγητῆς, ἐν Τυβίγγῃ	1886
ΚΡΗΤΙΚΙΔΗΣ Ἐμμανουήλ	1870
ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ Ἐπαμεινώνδας Θ., ἠλεκτρολόγος, ἐν Ἀθήναις.	1898
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ Μακεδών Γ., ἔφορος τῆς ἐν Ἀθήναις Ἐθνικ. Βιβλιοθήκης. . .	1876
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ Μιχαήλ, λόγιος, ἐν Ἀθήναις	1885

Λ—L

ΛΑΖΑΡΑΣ Παναγιώτης, ἰατρός, ἐν Κερκύρᾳ.	1871
ΛΑΜΠΑΚΗΣ Γεώργιος, διευθυντῆς τοῦ Χριστιανικοῦ Ἀρχαιολ. Μουσείου, ἐν Ἀθήναις.	1874
ΛΑΜΠΡΙΑΔΗΣ Ἰωάννης, ἰατρός, ἐν Ἰωαννίνοις	1874
ΛΑΜΠΟΥΣΙΑΔΗΣ Γεώργιος, σχολάρχης, ἐν Σουφλίῳ.	1891
ΛΕΒΕΤΙΕΦ Ἀμφιανός, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Χαρκίβου.	1891
ΛΕΒΙΔΗΣ Νικόλαος, Δ., ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν τῆς Ἑλλάδος, ἐν Ἀθήναις . .	1872
LEONARDI Giovanni, φαρμακοποιός, ἐν Ἀγκύρᾳ.	1871
LERCH P. J., γραμματεὺς τῆς ἐν Πετρούπολει Αὐτ. Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας .	1876
LEUPOL ἐν Nancy	1871
LLUCH Antonio Rubio y, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βαρκελώνης . .	1882
ΛΟΥΠΕΡΕΒΕΚΗΣ Πέτρος Ἰβάνοβιτς, καθηγητῆς ἐν τῇ ἱστοριοφιλολογικῇ Σχολῇ τοῦ Niezin	1884
ΛΥΚΟΥΔΗΣ Ἐμμανουήλ, δικηγόρος, ἐν Ἀθήναις.	1874

M

ΜΑΤΣΑΝΟΣ Γ.	1872
MELBER, καθηγητῆς γυμνασίου, ἐν Μονάχῳ	1885
ΜΗΛΙΑΡΑΚΗΣ Ἀντώνιος, συγγραφεὺς γεωγραφικῶν πονημάτων	1897
MILITCHEVITCH Μιχαήλ, διευθυντῆς τοῦ πολιτικοῦ Γραφείου τῆς Α. Μ. τοῦ β- σιλέως τῆς Σερβίας, ἐν Βελιγραδίῳ	1894
MONTANI Pierre, ὑποδιευθυντῆς τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Ἀστεροσκοπείου.	1866
MOUIS, ἀρχιτέκτων τοῦ γαλλικοῦ ὑπουργείου τῶν δημοσίων ἔργων, ἐν Παρισίοις. .	1887
MÜHLMANN F., πρῶην διευθυντῆς τῆς ἐνταῦθα Γερμανοελβετικῆς Σχολῆς . . .	1889

N

	Ἔτος ἐκλογῆς
ΝΕΟΦΥΤΟΣ Ἀριστοτέλης, λόγιος, ἐν Κερασσοῦντι.	1889
ΝΕΡΟΥΤΣΟΣ Τάσος, λόγιος, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ	1876

O

ΟΒΕΡΗΥΜΜΕΡ Eugène, καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου.	1898
ΟΓΛΙΤΣΗ, μηχανικὸς τῶν ὀθωμανικῶν Σιδηροδρόμων	1873
ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Παναγιώτης, διευθυντῆς ἰδιωτικοῦ Λυκείου, ἐν Κερκύρα	1868
ΟRS Joaquin Rubio γ, πρόεδρος τῆς Βασιλικῆς Ἀκαδημίας τῶν γραμμάτων ἐν Βαρκελώνῃ.	1882
ΟΡΦΑΝΙΔΗΣ Θεμιστοκλῆς, ἑλληνοδιδάσκαλος, ἐν Λαοδικείᾳ τῆς Συρίας	1872

Π—Ρ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΗΣ Δ. Α., ἰατρός ἐν Παραμυθίᾳ τῆς Ἡπείρου	1895
ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ Γ., διδάσκαλος, ἐν Ἄρτῃ.	1872
ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ Πέτρος, πρῶν ἐν Μιτυλήνῃ γυμνασιάρχης	1885
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΑΘ. ΚΕΡΑΜΕΥΣ, ὑφηγητῆς τοῦ ἐν Πετροπόλει Πανεπιστημίου	1881
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Μ., ἰατρός, ἐν Θεσσαλονίκῃ.	1863
ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥΣ Κλεάνθης, ἐν Βραίλα.	1871
ΠΑΡΑΝΙΚΑΣ Ματθαῖος, διευθυντῆς ἐν τοῦ Τραπεζοῦντι Φροντιστηρίου	1863
PARISOT	1899
ΠΑΥΛΙΑΔΗΣ Ἰωακείμ, καθηγητῆς, ἐν Ἀθήναις.	1892
ΠΕΡΒΑΝΟΓΛΟΥΣ Ἰωάννης, πρῶν ὑφηγητῆς τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου, ἐν Ἀθήναις	1885
ΠΕΤΡΙΔΗΣ Ἀθανάσιος, σχολάρχης, ἐν Πειραιεῖ	1864
ΠΕΡΙΔΗΣ Δ., λόγιος, ἐν Κύπρῳ	1871
ΠΙΝΙΑΤΩΡΟΣ Γεράσιμος, ἐν Κεφαλληνίᾳ.	1870
POESTION Carl. J., συγγραφεὺς διαφόρων βιβλίων ἑλληνικῆς ὑποθέσεως, ἐν Βιέννῃ	1885
ΠΟΛΙΤΗΣ Ν. Γ., καθηγητῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, ἐν Ἀθήναις.	1872
ΠΟΥΡΣΕΡ Ἐδουάρδος, διευθυντῆς τοῦ Σιδηροδρόμου Σμύρνης	1877
ΠΡΑΤΟΣ Στανίσλαος	1897
ΠΥΡΡΑΣ Ι. Π., ἰατρός, ἐν Ἀθήναις.	1884
ΡΩΠ Κ., πρόξενος τῆς Ἑλλάδος, ἐν Σάμῳ	1863

P—R

ΡΑΔΟΣ Στέφανος	1863
ΡΑΛΛΗΣ Ν., ἰατρός, ἐν Περγάμῳ	1872
ΡΑΜΜΟΣ Ι., σχολάρχης, ἐν Ἄρτῃ.	1864
ΡΑΦΑΗΛ Ἐλευθέριος	1872
REINACH Salomon, ἔφορος τοῦ Μουσείου τοῦ Ἁγίου Γερμανοῦ, ἐν Παρισίοις	1887

ROSEN V. B. baron, καθηγητής τῆς ἀραβικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Πετρούπολεως	1876
ROSSI Scotti, comte G. B., ἐπίτιμος πρόεδρος τοῦ ἐν Τολώσῃ Ἄρχ. Μουτείου	1882
ΡΟΥΚΗΣ Ἀριστείδης Ν., διευθυντής τῶν ταχυδρομείων καὶ τηλεγράφων, ἐν Ἀθήναις	1885

*Ἔτος ἐκλογῆς

Σ—S

ΣΑΘΑΣ Κωνσταντῖνος, λόγιος, ἐν Παρισίοις	1868
ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΣ Ἀναστάσιος	1863
ΣΑΡΡΟΣ Στέφανος, ἰατρός, ἐν Βουκουρεστίῳ	1874
ΣΕΜΠΕΡΟΣ Carl, καθηγητής, ἐν Βυρτσούργῳ	1071
ΣΙΑΔΕΡΙΔΗΣ Ν., μηχανικός, ἐν Ναυπλίῳ	1884
ΣΜΥΡΝΩΦ Βασίλειος Δημητρίεβιτς, καθηγητής τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν, ἐν Ῥωσίᾳ	1884
ΣΟΦΟΚΛΗΣ Γαβριήλ, λόγιος ἐν Ἀθήναις	1861
ΣΤΕΡΓΙΟΓΛΙΓΗΣ Ἀριστομένης, γυμνασιάρχης, ἐν Σάμῳ	1885
STICKEL Γουστάβος, καθηγητής τῆς Θεολογίας καὶ τῶν ἀνατολ. γλωσσῶν, ἐν Ἰένῃ	1872
STRZYGOBSKY J., καθηγητής τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Graz	1890
ΣΥΝΘΑΙΝΟΣ Π., λόγιος, ἐν Ἀθήναις	1892
ΣΚΟΡΤΣΑΝΙΤΗΣ Δ., πρῶτον σχολάρχης, ἐν Ἄρτῃ	1871

T

ΤΑΡΑΣΙΟΣ, μητροπολίτης Ἡλιουπόλεως καὶ Θουατείρων	1872
TOURGAT de	1896
ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ Κ., καθηγητής τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, ἐν Βενετίᾳ	1872
ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ Τιμολέων	1899
ΤΣΙΚΟΠΟΥΛΟΣ Ι., καθηγητής, ἐν Σέρραϊς	1901
ΤΣΟΛΑΚΗΣ Δημήτριος, κτηματίας ἐν Μπέλιταις τῆς Βυσσαραβίας	1872

V—W

VEIDNER André, καθηγητής, Magdembourg	1872
WIEGANT Théodore	1898

Φ

ΦΕΡΕΚΥΔΗΣ Ἀθανάσιος	1873
ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ Χ. Ν.	1864
ΦΟΥΡΤΟΥΝΙΑΔΗΣ Β.	1864
ΦΩΤΙΟΣ Μ., ἐν Μυτιλήνῃ	1885

X

	<i>Ἔτος ἐκλογῆς</i>
ΧΑΒΙΑΡΑΣ Δ., λόγιος, ἐν Σύμη	1884
ΧΑΡΙΤΩΝ Κουτλουμουσιανός, μοναχός, ἐν Ἀγίῳ Ὄρει.	1896
ΧΑΡΙΤΩΝΟΣ Νικόλαος, ἔμπορος, ἐν Δράμα.	1885
ΧΡΟΝΙΑΔΗΣ Κ., λόγιος ἐν Ἀδριανουπόλει	1863
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ Λαυριώτης, προηγούμενος ἐν Ἀγίῳ Ὄρει.	1896

Υ

ΥΟΝΑΝΟΒΙΤΣΧ Γεώργιος, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου, ἰδιαιτερός ἰατρός τῆς Α. Μ. τοῦ βασιλέως τῆς Σερβίας, ἐν Βελιγραδίῳ	1894
---	------

ΜΕΓΑΛΟΙ ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ

† ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ

ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ

† ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΖΑΡΙΦΗΣ
 † ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΝΕΓΡΟΠΟΝΤΗΣ
 † ΕΥΑΝΘΙΑ ΘΕΟΦΙΛΙΔΟΥ

ΜΕΓΑΛΟΙ ΔΩΡΗΤΑΙ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ
 ΤΟ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ
 † ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΟΡΩΝΙΟΣ
 † ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΡΑΛΛΗΣ
 † ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΒΛΑΣΤΟΣ
 † ΠΑΝΤΙΑΣ ΣΕΚΙΑΡΗΣ
 ΘΕΟΔΩΡΟΣ Α. ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ

ΔΩΡΗΤΑΙ

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΗ ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
 † ΓΕΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΟΥ ΟΘΩΜ. ΚΡΑΤΟΥΣ
 ΤΟ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΗΣ
 ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ
 Ο ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ ΤΩΝ ΕΛ-
 ΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΥΛΛΟΓΟΣ
 † ΖΑΝΝΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΒΙΚ ΣΚΥΛΙΤΗΣ
 † ΑΝΔΡΕΑΣ ΒΑΛΛΙΑΝΟΣ
 † ΑΥΣΤΡΟΥΚΙΚΗ ΠΙΣΤΩΣΙΣ
 † ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΔΟΣΙΟΣ
 † ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ
 ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΣΟΥΒΑΤΖΟΓΛΟΥΣ
 † Θ. ΚΑΙ Β. ΣΟΥΒΑΤΖΟΓΛΟΥΣ ΚΑΙ Σ^α
 † ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΠΟΥΛΟΣ
 † ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΥΓΓΡΟΣ
 ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΣΚΟΥΛΟΥΔΗΣ
 † ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΗΦΑΙΣΤΙΑΝΗΣ
 † ΑΡΧΙΜΑΝΔΡ. ΑΝΑΝΙΑΣ ΒΑΤΟΠΕΔΙΝΟΣ
 † ΖΗΝΩΝ ΚΛΕΑΝΘΗΣ
 ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΣΠΑΘΑΚΗΣ
 ΑΔΕΛΦΟΙ ΑΝΤΩΝΙΑΔΑΙ
 † ΣΑΡΑΝΤΗΣ ΑΡΧΙΓΕΝΗΣ

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Π. ΣΚΥΛΙΤΗΣ
 ΣΕΒΑΣΤΟΠΟΥΛΟΥ ΥΙΟΙ
 † ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ
 † ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΚΟΥΠΠΑΣ
 ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΗΛΙΑΣΚΟΣ
 † ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΖΑΠΠΑΣ
 † ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΖΑΡΙΦΗΣ
 † ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ
 † ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΖΕΡΑΝΤΗΣ
 † ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΤΑΜΒΑΚΟΣ

ΠΡΟΕΔΡΟΙ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

† ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ. 1861—62
 † ΠΕΤΡΟΣ ΖΑΝΟΣ..... 1862—63
 † ΗΡΟΚΛΗΣ ΒΑΣΙΛΑΔΗΣ..... 1863
 † ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ... 1863—64
 † ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΣΠΑΤΗΣ.. 1864—65
 † ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ.. 1865—66
 † ΚΩΝΣΤ. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ... 1866—67
 † ΞΕΝΟΦΩΝ ΖΩΓΡΑΦΟΣ..... 1867—68
 † ΗΡΟΚΛΗΣ ΒΑΣΙΛΑΔΗΣ..... 1868—69
 † ΙΟΥΛΙΟΣ ΜΙΛΙΓΓΕΝ..... 1869—70
 ΣΤΑΥΡΑΚΗΣ ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ.... 1870—71
 ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ. 1871—73
 † ΗΡΟΚΛΗΣ ΒΑΣΙΛΑΔΗΣ..... 1873—74
 † ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ 1874—75
 † ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΣΠΑΤΗΣ.. 1875—76
 † ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ.. 1876—78
 † ΟΔΥΣΣΕΥΣ ΙΑΛΕΜΟΣ..... 1878—79
 † ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΣΠΑΤΗΣ.. 1879—80
 † ΗΡΟΚΛΗΣ ΒΑΣΙΛΑΔΗΣ..... 1880—81
 † ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ... 1881—82
 † ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ 1882—84
 † ΗΡΟΚΛΗΣ ΒΑΣΙΛΑΔΗΣ..... 1884—86
 † ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ 1886—88
 † ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ.. 1888—89
 † ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ 1889—92
 ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΧΡΗΣΤΙΑΝΗΣ.... 1892—93
 † ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΑΛΙΑΔΗΣ.... 1893—95
 ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΧΡΗΣΤΙΑΝΗΣ.... 1895—98
 ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ... 1898—99
 ΜΙΧΑΗΛ ΨΑΛΙΔΑΣ..... 1899-900
 ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΝΗΣ 1900-902

ΚΟΣΜΗΤΟΡΕΣ

ΤΟΥ ΔΘ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ 1899-1900

ΜΙΧΑΗΛ ΨΑΛΙΔΑΣ, *πρόεδρος*,
 Ξ. Α. ΣΙΔΕΡΙΔΗΣ
 Δ. Γ. ΜΟΣΤΡΑΤΟΣ *καὶ εἶτα* } *ἀντιπρόεδροι*,
 Σ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΥΓΑΟΥΣ
 Γ. ΠΑΣΧΑΛΙΔΗΣ *καὶ εἶτα* } *γεν. γραμματεῖς*,
 Π. ΙΑΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΛΕΩΝ. ΜΑΛΑΤΑΚΗΣ, *εἰδικὸς γραμματεὺς*,
 Μ. ΑΥΘΕΝΤΟΠΟΥΛΟΣ, *ἐφορὸς τῆς βιβλιο-*
θήκης,
 Δ. ΜΗΛΙΩΤΗΣ, *ταμίας*,
 ΝΙΚ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ, *λογιστῆς*.

ΔΙΑΡΚΕΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΑΙ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ ΧΡ., *πρόεδρος*,
 ΒΑΛΑΒΑΝΗΣ Ι., *γραμματεὺς*.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ

ΓΕΛΕΩΝ Μ., *πρόεδρος*,
 ΠΑΝΤΑΖΙΔΗΣ ΧΡ., *γραμματεὺς*.

ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ

ΣΙΩΤΗΣ Ι., *πρόεδρος*,
 ΣΤΟΥΡΑΙΟΣ Θ., *γραμματεὺς*.

ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗ

ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ Γ., *πρόεδρος*,
 ΛΟΥΒΑΡΗΣ Γ., *γραμματεὺς*.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ

ΒΑΛΑΒΑΝΗΣ Ι., *πρόεδρος*,
 ΛΟΥΒΑΡΗΣ Γ., *γραμματεὺς*.

ΕΠΙΜΕΛΗΤΑΙ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ

Δ. Γ. ΜΟΣΤΡΑΤΟΣ

ΦΥΣΙΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΟΘΗΚΗΣ

ΣΤ. ΒΡΑΧΑΜΗΣ

ΚΟΣΜΗΤΟΡΕΣ

ΤΟΥ Μ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ 1900-1901

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ, *πρόεδρος*,
 ΞΕΝ. ΣΙΔΕΡΙΔΗΣ
 Μ. ΑΥΘΕΝΤΟΠΟΥΛΟΣ } *ἀντιπρόεδροι*,
 ΛΕΩΝ. ΜΑΛΑΤΑΚΗΣ, *γενικὸς γραμματεὺς*,

Ν. ΠΑΡΙΤΣΗΣ *καὶ εἶτα* } *εἰδ. γραμματεῖς*,
 Θ. ΑΣΚΗΤΗΣ
 Β. ΜΥΣΤΑΚΙΔΗΣ, *ἐφορὸς τῆς βιβλιοθήκης*,
 Δ. ΜΗΛΙΩΤΗΣ, *ταμίας*,
 Ν. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ, *λογιστῆς*.

ΔΙΑΡΚΕΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΑΙ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ	ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗ
ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ ΧΡ., πρόεδρος, ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΝΣ Δ. Η., γραμματεὺς.	ΜΙΖΖΙ L., πρόεδρος, ΑΣΚΗΤΗΣ Θ., γραμματεὺς.
ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ	ΕΞΕΛΕΓΚΤΙΚΗ
ΧΡΗΣΤΙΑΝΗΣ Ἀναστ., πρόεδρος, ΙΑΤΡΟΠΟΛΟΣ Π., γραμματεὺς.	ΑΜΠΕΛΙΑΝΗΣ Μ. ΓΕΡΑΡΔΟΣ ΑΝΤ. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ Π.

ΚΟΣΜΗΤΟΡΕΣ

ΤΟΥ ΜΑ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ 1901-1902

ΓΕΩΡΓ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΝΗΣ, πρόεδρος, ΞΕΝΟΦΩΝ ΣΙΔΕΡΙΑΝΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ Γ. ΠΑΝΤΑΖΙΑΝΗΣ ΛΕΩΝ. ΜΑΛΑΤΑΚΗΣ, γεν. γραμματεὺς,	} αντιπρόεδροι,	ΕΠ. ΚΟΛΑΣΗΣ, εἰδ. γραμματεὺς, ΚΑ. ΚΟΚΚΟΛΑΤΟΣ, ἔφορος τῆς βιβλιοθήκης, Δ. ΠΑΤΡΙΚΙΟΣ ταμίας, Ν. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ, λογιστής.
---	-----------------	--

ΔΙΑΡΚΕΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΑΙ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ	ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗ
ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ Κ. ἱερεύς, πρόεδρος, ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΝΣ Δ. Η., γραμματεὺς.	ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΝΗΣ Γ., πρόεδρος, ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΣ Α., γραμματεὺς.
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ	ΕΞΕΛΕΓΚΤΙΚΗ
MORDTMANN Α., πρόεδρος, ΠΑΝΤΑΖΙΑΝΗΣ ΧΡ. Γ., γραμματεὺς.	ΑΜΠΕΛΙΑΝΗΣ Μ. ΓΕΡΑΡΔΟΣ ΑΝΤ. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ Π.
ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ	
ΜΠΙΣΤΗΣ Ι., πρόεδρος, ΖΩΤΟΣ Ε., γραμματεὺς.	

ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΣ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ

ΞΕΝΟΦΩΝ Α. ΣΙΔΕΡΙΑΝΗΣ

VIII. 251

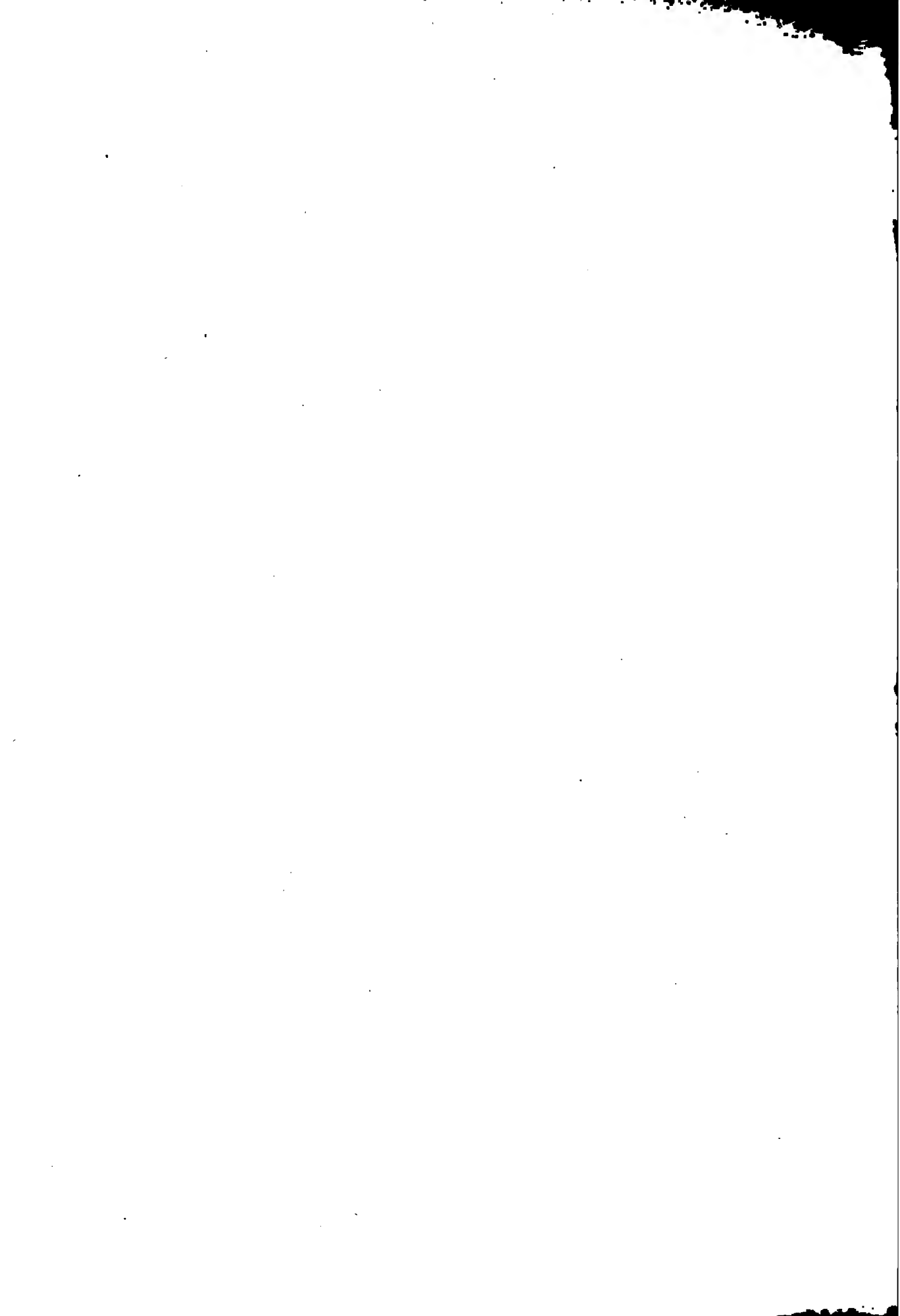
Ο ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΤΩΝ ΑΗ', ΒΘ', Μ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΩΝ ΕΤΩΝ 1899-1902

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΑΠΟ ΙΟΥΝΙΟΥ 1899 ΜΕΧΡΙ ΜΑΪΟΥ 1902

ΤΟΜΟΣ ΚΗ'

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΤΟΥ ΛΘ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ ΑΠΟ ΜΑΪΟΥ 1899 ΜΕΧΡΙ ΜΑΪΟΥ 1900

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΚΣ'

(Τακτική γενική).

τῆ 14ῃ Ἰουνίου 1899.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Μ. ΨΑΛΙΔΑ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προτελευταίας συνεδρίας· μεθ' ὃ οὗ νέος πρόεδρος προσφωνεῖ ὧδε·

Φίλοι συνάδελφοι,

Ἀναλαμβάνων ἀπὸ σήμερον ὀριστικῶς τὰ καθήκοντα τοῦ προέδρου δὲν δύναμαι ν' ἀποκρύψω καὶ διςταγμὸν τινα, ὅστις με κατέχει μήπως δὲν δυνηθῶ μεθ' ὄλην τὴν καλὴν θέλησιν, ἣν ἔχω, νὰ ἀνταποκριθῶ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ ἀξιώματος δι' οὗ με ἐτιμῆσατε. Ἀναγνωρίζω ὅτι ἡ ἐκλογή μου δὲν ὀφείλεται εἰς τὴν ὁμολογουμένην ἰκανότητά μου, οὐδ' εἰς τὴν δεδοκιμασμένην πειράν μου, ὅσον ἀφορᾷ τὰ τοῦ Συλλόγου, καθ' ὅσον ἄλλοι καταλληλότεροι ἐμοῦ ὑπῆρχον. Ἴσως διὰ τῆς ἐκλογῆς ταύτης ἠδελύσατε ν' ἀμείψητε τὸν πρόεδρον τῆς Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἥτις τὸ ἐπ' αὐτῇ ἐφάνη ἐργασθεῖσα κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος. Αἱ ἐργασίαι ὅμως αὐταὶ δὲν ὀφείλονται εἰς τὸν πρόεδρον ἀλλ' εἰς αὐτὰ τὰ μέλη τῆς Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἅτινα ὄντως ἐν πνεύματι ὁμονοίας, εὐπρεπείας καὶ μεθ' ὄλης τῆς ἀπαιτουμένης λεπτότητος συνεζήτουν καὶ τὰ μᾶλλον ζωηρὰ καὶ ἀκανθώδη τῶν ζητημάτων. Ὅθτις δὲ κατέστησαν τὸ

ἔργον τοῦ προέδρου αὐτῶν οὐ μόνον εὐκολον ἀλλὰ καὶ εὐάρεστον· δι' ὃ καὶ ἐπιτρέψατέ μοι ὅπως ἀπὸ τῆς θέσεώς μου ταύτης ἐκφράσω αὐτοῖς τὰς ἀπείρους εὐχαριστίας καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην μου. Μὴ ἀμφιβάλλων δὲ ποσῶς ὅτι τὸ αὐτὸ πνεῦμα τάξεως καὶ ὁμονοίας θέλει ἐπικρατῆσαι καὶ κατὰ τὰς γενικὰς τοῦ Συλλόγου συνεδρίας καὶ ἐρειδόμενος καὶ ἐπὶ τῆς συνδρομῆς τῶν τὸ προεδρεῖον ἀποτελούντων φίλων ἑταίρων μετὰ θάρρους ἀναλαμβάνω τὴν διεθθυνσιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου. Ἀναγνωρίζω τὴν εὐθύνην, δι' ἣς περιβάλλεται ὁ πρόεδρος σωματείου, οἷον τὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου· γνωρίζω ὅμως ἐπίσης ὅτι ἡ εὐθύνη αὕτη δὲν ἐπιβαρύνει μόνον τὸν πρόεδρον ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκλέξαντας αὐτὸν ὡς καὶ τὰ λοιπὰ μέλη, ἐκ τῆς εὐλικρινοῦς συνεργασίας τῶν ὁποίων, κατὰ μέγα μέρος, ἐξαρτᾶται ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἔργου τοῦ προέδρου. Ὅθεν ἀποτεινόμενος πρὸς Ὑμᾶς, παρακαλῶ θερμῶς ἅπαντας τοὺς ἐριτίμους ἑταίρους ἐν ὀνόματι αὐτοῦ τούτου τοῦ ἡμετέρου σωματείου, ὅπως ἀδελφικῶς καὶ μετὰ σταθερᾶς θελήσεως συνεργασθῶσιν ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς ἀνυψώσεως τοῦ γοήτερου τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου. Τὸ ἐπ' ἐμοὶ θὰ προσπαθῆσω ὅπως δικαίωσάω τὴν ἡμετέραν ἐκλογὴν διὰ τῆς προθυμίας καὶ ἀφοσιώσεώς μου διευθύνων τὰς συνεδρίας μετ' ἄκρας ἀμεροληψίας καὶ τηρῶν πάντοτε τὸν κανονισμόν, ὅστις ὀφείλει ἀπαρεγκλίτως νὰ διέπῃ τὰ τοῦ Συλλόγου. Εὐχαριστῶν καὶ πάλιν ὑμᾶς παρακαλῶ ὅπως ἅπαντες ὁμοῦ ἐκφράσωμεν τὰς εὐχαριστίας ἡμῶν πρὸς τὸ ἀποχωροῦν προεδρεῖον, ὅπερ τοσοῦτον ἐπαξίως διηθῆνυε τὰς ἐργασίας τοῦ

Συλλόγου κατά τὸ παρελθὸν ἔτος καὶ εὐχρηθῶμεν ὑπὲρ τῆς εὐδοκίᾳς τοῦ ἡμετέρου ἔργου καὶ κατὰ τὸ ἀρχόμενον ἤδη νέον ἔτος.

Εἶτα ἀγγελθείσης τῆς ὑπὸ τῆς ἐλεγκτικῆς ἐπιτροπῆς παραιτήσεως τοῦ κ. *Πρωῖου* ὁ κ. *Π. Νικολαΐδης* προτείνει ὅπως παρακληθῆ ὁ κ. Πρώιος νὰ ἀποσύρῃ τὴν παραίτησιν αὐτοῦ. Ὑπὲρ τῆς προτάσεως ταύτης συνηγοροῦσιν οἱ κ. κ. *Παπαγιαννόπουλος* καὶ *Χατζηχρήσιου*, γίνεται δὲ ἀποδεκτὴ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου. Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ κ. *Παξιμαδᾶ*, φοιτητοῦ τῆς θεολογίας ὅπως δοθῶσιν αὐτῷ αἱ ἐκδόσεις τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης*, ἐγείρεται συζήτησις καθ' ἣν ὁ κ. *Χρ. Παναζίδης* ἐρμηνεύων τὸ σχετικὸν ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ λέγει ὅτι τὰ βιβλία ταῦτα δίδονται εἰς ἀριστεύσαντας μαθητὰς ὡς βραβεῖον ὑπὸ τῆς σχολῆς. Πρὸς τὴν ἐρμηνείαν ταύτην συμφωνοῦσι καὶ οἱ κ. κ. *Νικολόπουλος* καὶ *Χατζηχρήσιου*. Ὁ κ. *Δ. Μοστράτος* συνηγορῶν ὑπὲρ τῆς ἀποδοχῆς τῆς αἰτήσεως φρονεῖ ὅτι ἡ ἔννοια τοῦ σχετικοῦ ἄρθρου πρέπει νὰ ἐπεκταθῆ καὶ νὰ παρέχωνται βιβλία καὶ εἰς φοιτητὰς. Καὶ ὁ κ. *Ἀθθεντόπουλος* συνηγορῶν ὑπὲρ τῆς ἀποδοχῆς τῆς αἰτήσεως λέγει ὅτι ὁ Σύλλογος πρέπει νὰ ἀμείψῃ τὸ φιλόπονον τοῦ φιλομούσου νέου παρέχων αὐτῷ τὰ αἰτούμενα βιβλία, ἀλλ' ἢ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου συζήτησις ἀναβάλλεται.

Ἀγγέλλεται ὑπὸ τοῦ κ. προέδρου ὁ *θάνατος* τοῦ *Karl Sittl*, καθηγητοῦ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ *Μονάχου* καὶ ἐπιτίμου μέλους τοῦ Συλλόγου, ἡ δὲ συνεδρία διακόπτεται ἐπὶ πέντε λεπτά εἰς ἐνδειξιν πένθους.

Ὁ κ. *Νικολόπουλος* προτείνει ὅπως γραφῆ εἰς τὴν πρὸς *διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων Σύλλογον* περὶ ἀποστολῆς *χαρτῶν* τοῦ *Ζαφειροπούλου*, ὁ δὲ κ. *Χατζηχρήσιου* ἀπαντῶν λέγει ὅτι ἐγράψαν τὰ δέοντα ἐν ὑπομνήματι μακρῷ. Ὁ κ. *Παχῆκος* ὑπομιμνήσκει ὅτι πρὸ ἔτους ἐστάλη αἴτησις διὰ τὴν *Ζωγράφειον Βιβλιοθήκην* ἐκ τῆς πατρίδος αὐτοῦ Ὁρτάκιοι τῆς *Βιθυνίας* μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΚΖ'

(*Τακτικὴ γενική*).

Τῆ 28^η Ἰουνίου 1899.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. *Μ. ΨΑΛΙΔΑ*, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται τὰ *πρακτικά* τῆς προη-

γουμένης συνεδρίας καὶ ἐπικυροῦνται. Μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς σχετικῆς *ἀλληλογραφίας* ὁ κ. *Α. Εὐσταθιανός* ἐρωτᾷ διὰ τίνας τρόπου ὁ Σύλλογος σκοπεῖ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὸν κ. *Κεραμέα* διὰ τὸ ἐν τῷ Ἀρχαιολογικῷ παραρτήματι κατ' αὐτοῦ δημοσίευμα καὶ φρονεῖ ὅτι δι' αὐτοῦ τοῦ Περιοδικοῦ πρέπει νὰ δοθῆ ἱκανοποιήσις, καταχωριζομένη ἐν αὐτῷ ἀποδοκίμασις τῶν ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ Συλλόγου καὶ τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς δημοσιευθέντων. Ὁ κ. *Σιδερίδης* παρατηρεῖ ὅτι ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχε Συντακτικὴ ἐπιτροπὴ εἰςχώρησαν ἀβλεπτήματα, ἅτινα δὲν θὰ ἐπαναληφθῶσι, νομίζει δ' ὅτι ἡ δημοσίευσίς τῆς παρουσίας συνεδρίας θὰ ἦναι ἱκανοποιητικὴ εἰς τὸν κ. *Κεραμέα* καὶ φρονεῖ ὅτι ἀρκεῖ ὅπως ἐκφρασθῆ αὐτῷ ἡ λύπη τοῦ Συλλόγου. Ὁ κ. *Δ. Μοστράτος* δηλοῖ τὴν λύπην αὐτοῦ διὰ τὸ γινόμενον δημοσίευμα, παρατηρεῖ ὅμως ὅτι καὶ ἄλλοτε ἐγένοντο τοιαῦτα διὰ τοῦ Περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου, καὶ ἀναφέρων παραδείγματα φρονεῖ ὅτι ἀφοῦ ὁ κ. *Γεδεῶν* ὑπογράφη τὸ δημοσίευμα αὐτὸς μόνος εὐθύνεται. Ὁ κ. *Εὐσταθιανός* παρατηρεῖ ὅτι ἐπειδὴ ἄλλοτε ἐγένετο τὸ τοιοῦτο δὲν ἐπιτελεῖται ὅτι δὲν πρέπει νὰ παύσῃ. Ὁ κ. *Ἀθθεντόπουλος* εὐχαριστεῖ τῷ κ. *Σιδερίδῃ*, ὅστις διετύπωσε τὴν ὑπόθεσιν, ὡς δεῖ, καὶ συνιστᾷ τὴν ἀποδοχὴν τῆς γνώμης τούτου. Ὁ κ. *Βραχάμης* νομίζει ὅτι ὁ Σύλλογος δὲν πρέπει νὰ γίνηται ὄργανον ἰδιωτικῶν διαθέσεων καὶ συμφωνεῖ πρὸς τὸν κ. *Εὐσταθιανόν*. Ὁ κ. *Α. Χρησιδης* λέγει ὅτι πρέπει νὰ ληφθῶσι μέτρα διὰ τὸ μέλλον καὶ συνιστᾷ ὅπως ὁ Σύλλογος ἀποδεχθῆ τὴν γνώμην τοῦ κ. *Ε. Σιδερίδου*. Ὁ κ. *Χατζηχρήσιου* προτείνει ὅπως διὰ τοῦ προεδρείου ἐκφρασθῆ πρὸς τὸν κ. *Κεραμέα* ἡ λύπη τοῦ Συλλόγου διὰ τὰ γινόμενα ἀβλεπτήματα, ἐπιτραπῆ δὲ αὐτῷ καὶ ἡ δημοσίευσίς τῆς ἐπιστολῆς ταύτης. Ἡ πρότασις γίνεται ἀποδεκτὴ πανψηφί. Παρὰ τοῦ προεδρείου ζητεῖται ἡ ἔγκρισίς τοῦ Συλλόγου πρὸς ἐνέργειαν συνδεδεμῶν ἐν ἀνάγκῃ. Ὁ δὲ κ. *Χρησιδης* συγχαίρει τῷ προεδρείῳ διὰ τὴν τοιαύτην αὐτοῦ πρωτοβουλίαν. Εἶτα ἀγγέλλεται ἡ *συνκρότησις* πασῶν τῶν *ἐπιτροπῶν*. Ὁ κ. *Μ. Ἀθθεντόπουλος* προτείνει ὅπως δοθῶσι τῷ κ. *Παξιμαδᾶ* τούλάχιστον τόμοι τινὲς τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* καὶ ὁ Σύλλογος παραδέχεται τὴν πρότασιν ταύτην.

ὑποβάλλεται ὁ *προϋπολογισμὸς* τοῦ νέου συλλογικοῦ ἔτους 1899—1900 ἔχων ὡδε:

ΕΣΟΔΑ		ΕΞΟΔΑ	
Τακτικά συνδρομαί.....	Λ. Τ. 230	Μισθοί υπαλλήλων.....	Λ. Τ. 158
Διπλώματα.....	» 30	Φωτισμός.....	» 15
Έκτακτοι συνδρομαί.....	» 40	Πυρασφάλιστρα.....	» 8.25
Ένοίκιον αίθουσής.....	» 30	Έξοδα γραφείου.....	» 15
Έκτακτοι κόροι (συναυλία).....	» 70	Διάφορα έξοδα.....	» 25.75
		Βιβλιοθήκη.....	» 28
		Συντακτική Έπιτροπή.....	» 150
		Άπέναντι χρέους.....	» 21
	Λ. Τ. 400		Λ. Τ. 421

Έπί του προϋπολογισμού ο κ. *Εύσταθιανός* ζητεί διασαφήσεις τινάς, ως παρέχει ο αντιπρόεδρος κ. *Ξ. Σιδερίδης* και ο προϋπολογισμός γίνεται αποδεκτός υπό την παρατήρησιν όπως τα πυρασφάλιστρα του οικοδομήματος αύξηθώσι μέχρι του ανωτάτου όριου.

Προτείνονται το πρώτον ως τακτικά μέλη υπό των κ. κ. *Μ. Ψαλίδα*, *Τ. Σγουρδαίου* και *Σ. Αποστόλογλου* οι κ. κ. *Ιορδάνης Τζεράχογλου* Ιατρός, *Αλέξανδρος Σιμωνίδης*, υπάλληλος του Μονοπωλίου των καπνών και *Δάμπρος Αντώνογλου*, κτηνίατρος. Λύεται η συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΚΗ'

(Τακτική γενική).

Τῆ 25ῃ Ὀκτωβρίου 1899.

Προεδρεύοντος του κ. *Μ. ΨΑΛΙΔΑ*, προέδρου.

Αναγινώσκονται τα πρακτικά της τελευταίας συνεδρίας του τώως προεδρείου και τα της προηγουμένης και επικυρούνται, συσταθείσης πρώτον της σημειώσεως της συζητήσεως επί της εκλογής του κ. γεν. γραμματέως. Μετά ταυτά ο κ. πρόεδρος ζητεί την γνώμην του Συλλόγου επί της αιτήσεως του κ. *Παχτίου*, όπως παραχωρηθῆ αὐτῷ ἡ αίθουσα του Συλλόγου πρὸς διδασκαλίαν μουσικῶν μαθημάτων εἰς τὸν Ὀμιλον τῶν Ἑρασιμόλων ἀναλαμβάνοντα τὴν πληρωμὴν τοῦ φωτισμοῦ. Ὁ κ. *Ἀλ. Εύσταθιανός* παρατηρεῖ ὅτι καὶ κατὰ τὸ παρελθὲν ἔτος ἡ Ἀδελφότης τοῦ Ἐδδαγγελιστοῦ Ἰωάννου ἐζήτησε τὴν αίθουσαν ἀντὶ δύο ἡρῶν κατὰ μῆνα, καὶ ἔρωτᾷ ἂν ἡ πληρωμὴ αὕτη ἐγένετο· συνιστᾷ δὲ ὅπως, ἂν ἡ αίτησις τοῦ κ. Παχτίου γένηται ἀποδεκτὴ, προπληρώσῃ. Ὁ κ. *Μ. Αὐ-*

θενόπουλος ἐπιθυμεῖ νὰ μάθῃ ἂν ὄντως ὁ Ἐδδαγγελιστὴς Ἰωάννης ἐπλήρωσε καὶ ἐπιδοκιμάζει τὴν γνώμην τῆς προπληρωμῆς παρὰ τοῦ κ. Παχτίου. Ὁ κ. *Γ. Πασχαλίδης* λυπεῖται, διότι τὸ ζήτημα ἐξῆλθε τῶν ὀρίων του καὶ προσεβλήθη μέλος τοῦ Συλλόγου· δηλοῖ δὲ ὅτι ἡ αίθουσα δωρεὰν παρεχωρήθη τῷ Ἐδδαγγελιστῇ Ἰωάννῃ καὶ εἶτα ἐζητήθη ἡ πληρωμὴ φωτισμοῦ, ἣτις καὶ ἐγένετο. Ὁ κ. πρόεδρος παρατηρεῖ ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο εἶναι ἐκτὸς τοῦ θέματος καὶ ὅτι ὁ Σύλλογος πρόκειται νὰ ἀποφασίσῃ ἂν πρέπει νὰ παραχωρηθῆ ἡ αίθουσα τῷ κ. Παχτίῳ ἢ οὐχί. Μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν δὲ γνωμῶν τιῶν ἀποφασίζεται ὅπως ὁ Σύλλογος παραχωρήσῃ τὴν αίθουσαν αὐτοῦ ἀποβλέπων οὐχί εἰς τὴν προπληρωθησομένην ἀμοιβήν, ἀλλὰ πρὸς ἐπιθάρρυνσιν τοῦ ἔργου.

Ἐπὶ τῆς αιτήσεως τῆς κοινότητος Φιλίππουπόλεως αἰτούτης ὅπως ὁ Σύλλογος δωρήσῃ τῇ Βιβλιοθήκῃ αὐτῆς τὰς ἐκδόσεις τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης ἐγείρεται συζήτησις, καθ' ἣν πολλοὶ φρονοῦσιν ὅτι δὲν πρέπει νὰ δοθῆ αὕτη εἰς κοινότητα, καθ' ὅσον αἱ δωρεαὶ αὗται δίδονται μόνον εἰς γυμνάσια καὶ ἑλληνικὰς σχολὰς. Τέλος ἀναγνωσθείσης τῆς αιτήσεως τῆς κοινότητος καὶ γνωσθέντος ὅτι τὰ αἰτούμενα βιβλία εἶναι προωρισμένα εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῶν Σχολῶν, ἀποφασίζεται ἡ ἀποδοχὴ ταύτης.

Ὁ κ. *Εύσταθιανός* ζητεί νὰ ἀναγνωσθῆ ἡ ἐν περιλήψει ἀναγνωσθεῖσα ἐπιστολὴ τοῦ κ. *Φαρδῦ* αἰτουμένου διὰ δριμυιῶν φράσεων τὸ ἀπονεμηθὲν αὐτῷ βραβεῖον γλωσσικῆς ὕλης, ὃ δὲ κ. *Ἰατρόπουλος* λέγει ὅτι τὸ προεδρεῖον ὑποχρεοῦται νὰ ἀνακοινῶι περίληψιν μόνον τῆς ἀλληλογραφίας, ἵνα μὴ ὑπερβαῖν τὰ ὅρια τῆς ἀνακοινώσεως. Ὁ κ.

Σιδερίδης παρέχει λεπτομερείας περί τοῦ περιεχομένου τῆς ἐπιστολῆς. Ὁ κ. Γ. Πασχαλίδης ἐπιθυμῶν τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιστολῆς πρὸς στιγματισμὸν αὐτοῦ τοῦ κ. Φαρδύ, φρονεῖ ὅτι οὐ μόνον τὸ ἀπονεμηθῆν αὐτῷ βραβεῖον δὲν πρέπει νὰ τῷ ἀποσταλῆ ἀλλὰ καὶ νὰ ἀποκλεισθῆ παντὸς ἐν τῷ μέλλοντι διαγωνίσματος. Ὁ κ. Χατζηχρήστου νομίζει ὅτι εἶναι καὶ ἀντεπιστέλλον μέλος τοῦ Συλλόγου καὶ κηρύσσεται ὑπὲρ τῆς ἀναγνώσεως τῆς ἐπιστολῆς, φρονῶν ὅτι ἐὰν ὄντως αὕτη ἦναι ὕβριστική, πρέπει καὶ νὰ διαγραφῆ ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν μελῶν. Ὁ κ. Ἰ. Βαλαβάνης φρονεῖ ὅτι ἀρκεῖ ὁ ὑπὸ τοῦ προεδρείου γενόμενος χαρακτηρισμὸς καὶ ἀποκρούει τὴν ἀνάγνωσιν· νομίζει δὲ ὅτι ἀφοῦ ὁ Σύλλογος ἔχει πίστιν εἰς τὸ προεδρεῖον διὰ τὴν ἐκλογὴν πρέπει νὰ ἔχη τοιαύτην καὶ διὰ τὴν διαγραφὴν. Ὑπὲρ τῆς γνώμης ταύτης συνηγορεῖ καὶ ὁ κ. Ξαυροπούλου. Γενομένης δὲ ψηφοφορίας ἀποφασίζεται ἡ μὴ ἀνάγνωσις τῆς ἐπιστολῆς.

Ὑποβάλλεται εἴτα τὸ πρόγραμμα τῶν δημοσίων μαθημάτων. Ὁ κ. Εὐσταθιανὸς προτείνει ὅπως ἐγκριθῆ τοῦτο εἰς προσεχῆ συνεδρίαν ἐὰν οἱ ἐν αὐτῷ ἐγγραφέντες ἔχωσιν ἐκπληρώσει τὰς ὑποχρεώσεις αὐτῶν ὡς μέλη. Ὁ κ. Γ. Πασχαλίδης συμφωνεῖ κατ' ἀρχὴν πρὸς τὴν γνώμην ταύτην, παρατηρεῖ ὅμως ὅτι τὸ μέτρον τοῦτο τῆς ἐξελέγξεως λαμβάνεται μόνον κατὰ τὰς ἀρχαιρείας καὶ συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἐπικυρώσεως τοῦ προγράμματος. Ὁ κ. Εὐσταθιανὸς συμφωνεῖ ὡς πρὸς τὴν ἐπικύρωσιν, προτείνει δὲ ὅπως ὁ Σύλλογος ἐπικυρῶν τὴν ὕλην τῶν μαθημάτων ἐπιφυλαχθῆ διὰ τὰ πρόσωπα. Μετὰ τινὰ δὲ συζήτησιν γίνεται ἀποδεκτὴ ἡ πρότασις αὕτη τοῦ κ. Εὐσταθιανοῦ. Προτείνονται τὸ δεῦτερον καὶ γίνονται ἀποδεκτὰ τακτικὰ μέλη οἱ κ. κ. Ἰορδάνης Τζεράχογλου, ἰατρός, Ἀλέξ. Σιμωνίδης, ὑπάλληλος τοῦ Μονοπωλίου τῶν καπνῶν καὶ Λάμπρος Ἀντώνογλου, κτηνίατρος. Τὸ πρῶτον δὲ προτείνονται ὡς τακτικὰ μέλη ὑπὸ τῶν κ. κ. Ἀν. Χρηστίδου, Ἀλ. Παντερμαλῆ καὶ Π. Παπανικολάου ὁ κ. Μάριος Μπαχᾶς, δικηγόρος, ὑπὸ δὲ τῶν κ. κ. Ἰ. Βαλαβάνη, Μ. Ψαλιδά καὶ Σταυροπούλου ὁ κ. Γεώργ. Ἀνανιάδης ἔμπορος.

Ἀγγέλλεται εἴτα ἡ παραίτησις τοῦ κυρίου Δ. Μοσιράτου β' ἀντιπροέδρου γενομένη ἐνεκὸν ἀποδημίας καὶ ἡ τοῦ κ. Γ. Πασχαλίδου γενικοῦ γραμματέως ἐνεκὸν ἐπικειμένης τοιαύτης. Προσκαλεῖται δὲ ὁ Σύλλογος εἰς

ἐκλογὴν τῶν ἀντικαταστησόντων αὐτοῦ. Ὁ κ. Ἀμπελίδης προτείνει τὴν σύνταξιν καταλόγου τῶν ἐχόντων τὰ διὰ τὴν θέσιν τοῦ γεν. γραμματέως ἀπαιτούμενα προσόντα. Ὁ κ. Γ. Πασχαλίδης καταπολεμεῖ τὴν γνώμην ταύτην ὡς δυσπραγματοποιήτον καὶ νομίζει ὅτι ὁ κωνοισμὸς λέγων διδάκτορα ἐννοεῖ πάντα πτυχιούχον ἀνωτέρας Σχολῆς· παρακαλεῖ δὲ ὅπως ὀρισθῆ ἂν πᾶς μὴ διδάκτωρ ἀποκλείεται τῆς γεν. γραμματείας. Ὁ κ. πρόεδρος ὑπομιμνήσκει τὸ σχετικὸν τοῦ κανονισμοῦ ἄρθρον. Ὁ κ. Γ. Πασχαλίδης, ἀναφέρει προηγουμένην τοῦ Συλλόγου ἀπόφασιν καὶ λέγει ὅτι αἱ ἀποφάσεις τοῦ Συλλόγου δὲν ἀναιροῦνται. Ὁ κ. Σ. Ἀποστόλογος, ὑπομιμνήσκει ὅτι ἀπέλει μέλος τῆς συντακτικῆς τοῦ κανονισμοῦ ἐπιτροπῆς καὶ λέγει ὅτι ἡ λέξις διδάκτωρ ἐτέθη ὑπὲρ τὴν ἐννοίαν τοῦ πτυχιούχου, φρονεῖ δὲ ὅτι ὁ Σύλλογος δύναται νὰ δώσῃ ὅποιαν ἂν θέλῃ ἐρμηνείαν. Γίνεται μκκρά ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου συζήτησις, τῶν μὲν ἐμμενόντων εἰς τὴν ἀκριβῆ τοῦ σχετικοῦ ἄρθρου ἐρμηνείαν, τῶν δὲ ὑποστηριζόντων τὴν ἐρμηνείαν αὐτοῦ ὑπὸ εὐρύτεραν ἐννοίαν. Εἴτα ἀποφασίζεται ὅπως πρὸ τῆς ἐκλογῆς ἐξελεγχθῶσιν οἱ ἐκλογεῖς ἐὰν ἔχωσιν τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν· κατὰ πρῶτασιν δὲ τοῦ κ. Ἀθθενιοπούλου ἀποφασίζεται ὅπως συνταχθῆ κατάλογος τῶν μελῶν μετὰ κινήτων ὀνομάτων, δεῖσις νὰ ἀναρτηθῆ ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδριῶν· νὰ παρακληθῶσι δὲ ὁ κ. ταμίας μετὰ τοῦ κ. λογιστοῦ ὅπως συτάξωσι τὸν κατάλογον τούτον. Ὁ κ. Ἀν. Χρησιδῆς ἐρωτᾷ πότε θὰ ἀνοιγῆ ἡ Βιβλιοθήκη. Κατὰ παρακλήσιν δὲ τοῦ ἐφόρου κ. Μ. Ἀθθενιοπούλου ἀναβάλλεται ἡ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου συζήτησις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΚΘ'

(Τακτικὴ εἰδική).

Τῆ 1ῃ Νοεμβρίου 1899

Προεδρεύοντες τοῦ κ. Μ. ΨΑΛΙΔΑ, πρόεδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης εἰδικῆς συνεδρίας· μεθ' ὃ ὁ κ. πρόεδρος τὸν λόγον δίδωσι τῷ κ. Ξ. Σιδερίδῃ πρὸς ἀνάγνωσιν τοῦ πρώτου μέρους τῆς πραγματείας αὐτοῦ ὑπὸ τὴν τίτλον «Ἐπανόρθωσις ἀφηγήσεων γεγονότων τινῶν ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου τοῦ Α'». Μετὰ τὸ πέρασ ὁ κ. πρόεδρος ἐκφράζει πρὸς τὸν κ.

Σ. Σιδερίδην τὰς εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου διὰ τὴν λαμπρὰν αὐτοῦ ἀνακοίνωσιν καὶ εὐχεται ὅπως καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ Συλλόγου μέλη διὰ τοιούτων σοβαρῶν μελημάτων συμβάλλωνται εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ Συλλόγου. Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ , ΑΤΑ'

(Τακτικὴ γενικὴ).

Τῆ 8ῃ Νοεμβρίου 1899.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Σ. ΣΙΑΔΕΡΙΑΟΥ, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης συνεδρίας, μεθ' ὃ ἀναγνωσθεῖσιν καὶ τῆς ἀλληλογραφίας αἱ μὲν ἐπιστολαὶ τῶν κ. κ. Π. Παλαγεωργίου καὶ Ἀδελφῶν Περρῆ παραπέμπονται τῇ Φιλολ. Ἐπιτροπῇ, ἐπὶ δὲ τοῦ ζητήματος τῆς ἐπικυρώσεως τοῦ καταλόγου τῶν δημοσίων μαθημάτων ὁ προεδρεύων παρατηρεῖ ὅτι πρέπει νὰ παραχωρηθῇ τὸ δικαίωμα τοῦ ποιεῖσθαι διαλέξεις καὶ εἰς μέλη μὴ πω πληρώσαντα. Ὁ κ. Σάβ. Ἀποστόλογος λέγει ὅτι ἀφοῦ ὁ κανονισμὸς παρέχει τὸ δικαίωμα τοῦτο εἰς μὴ μέλη πολλῶ μᾶλλον πρέπει νὰ παρέχεται τοῦτο εἰς μέλη, τὰ ὅποια καθυστεροῦσι τὴν συνδρομὴν αὐτῶν, φρονεῖ δὲ ὅτι ὁ Σύλλογος δι' ἄλλων μέσων δύναται νὰ ἐξαναγκάσῃ τοὺς καθυστεροῦντας τὴν συνδρομὴν αὐτῶν. Ὁ κ. Μ. Ἀθθενιόπουλος παρακαλεῖ ὅπως διασαφηνισθῇ τὸ ζήτημα ὡς πρὸς τοὺς ὄρους ὑφ' οὓς παρέχεται τὸ δικαίωμα τοῦτο. Ἐὰν ὅντως ὁ κανονισμὸς δὲν ἀπαγορεύῃ τοῦτο, φρονεῖ ὅτι πρέπει ν' ἀνατεθῇ εἰς τὸ προεδρεῖον καὶ ἡ ἐκλογή τῶν ἀγορητῶν καὶ τὰ μὲν ἀναγνώσματα, λέγει ὅτι ἐπιτρέπονται ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ, τὰς διαλέξεις δὲ ὡς ὁ προηγούμενος κανονισμὸς δὲν ἐπέτρεπεν. Ὁ κ. Ἀχ. Χρησιδης λέγει ὅτι συμφωνεῖ πρὸς τὴν γνώμην τοῦ κ. Σ. Ἀποστόλογου καὶ προστίθῃσιν ὅτι τὰ μὴ πληρώσαντα μέλη ἐπὶ τοῦ παρόντος ὡς μὴ διαγραφέντα δύναται νὰ κάμνωσιν διαλέξεις λαμβάνει δὲ ὡς ὑπ' ὄψει καὶ τὸ οικονομικὸν μέρος καὶ λέγει ὅτι πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψει ὁ κανονισμὸς. Ἀφορμὴν δ' ἐκ τούτου λαμβάνων συνιστᾷ ὅπως κανονισθῇ τὸ ζήτημα τῶν ὀφειλόντων. Ὁ κ. Ἀν. Χρησιδης παρατηρεῖ ὅτι κατὰ τὸν κανονισμὸν τὰ μὴ πληρώσαντα μέλη δὲν διαγράφονται ἀλλὰ θεωροῦνται παρητημένα· πρὸς δὲ ὅτι τὸ λαμβάνειν

μέρος εἰς τὰς διαλέξεις καὶ τὰ ἀναγνώσματα ἐπιτρέπεται καὶ εἰς μὴ μέλη ἀφοῦ πρῶτον αἰτηθῇ ἢ πρὸς τοῦτο ἄδεια, τοῦθ' ὅπερ πολλάκις ἐγένετο· φρονεῖ δὲ ὅτι ὁ κτάλογος πρέπει νὰ ἐπικυρωθῇ ὡς ἔχει. Ὁ κ. Καλβοκορέσης συμφωνεῖ πρὸς τὴν γνώμην τοῦ λαμβάνειν μέρος εἰς τὰς διαλέξεις καὶ τὰ μὴ πληρώσαντα μέλη, ἀλλὰ νομίζει ὅτι τὰ ὀνόματα τούτων δὲν πρέπει νὰ δημοσιεύονται ἐν τῷ προγράμματι τῶν διαλέξεων. Ὁ κ. Ἰωακείμ Βαλαβάνης ὑπομιμνήσκει τὰ σχετικὰ τοῦ κανονισμοῦ ἄρθρα, παρατηρεῖ δὲ ὅτι ἀφοῦ τὰ μέλη ταῦτα παρευρίσκονται εἰς τὰς συνεδρίας δὲν πρέπει νὰ ἀποκλείωνται καὶ τοῦ δικαιώματος τοῦ λαμβάνειν μέρος εἰς τὰς διαλέξεις. Ὁ κ. Μ. Ἀθθενιόπουλος παρατηρεῖ ὅτι δὲν πρόκειται περὶ τῶν ὄντων ἤδη μελῶν καὶ μὴ πληρωσάντων, ἀλλὰ περὶ τῶν ὄντων πρότερον καὶ ἀποσυρθέντων. Ὁ κ. Γ. Πασχαλίδης νομίζει ὅτι γίνεται σύγχυσις μεταξὺ μελῶν τοῦ Συλλόγου καὶ τῆς κοινωνίας, φρονεῖ δὲ ὅτι ἡ διακανόνισις τοῦ ζητήματος τούτου πρέπει νὰ ἀφεθῇ εἰς τὸ προεδρεῖον. Ὁ κ. Π. Ἀπέρης παρατηρεῖ ὅτι τὸ δικαίωμα τῶν διαλέξεων παρέχεται μόνον εἰς τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου, μόνον δὲ περὶ ἐκτάτων προσώπων προκειμένου παρέχεται ἐξαιρετικῶς τὸ δικαίωμα τοῦτο ὑπὸ τοῦ προεδρείου. Γίνεται μακρὰ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου συζήτησις, μεθ' ὃ γενομένης ψηφοφορίας τὸ πρόγραμμα τῶν διαλέξεων γίνεται ἀποδεκτὸν ὡς ἔχει. Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Σιδερίδης παρέχει λεπτομερεῖς ἐξηγήσεις περὶ τοῦ σημείου, εἰς ὃ εὐρίσκειται τὸ ζήτημα τῆς προτομῆς τοῦ ἀειμνήστου Βασιάδου. Ἐκ τούτων δ' ἐξάγεται ὅτι δι' ἐπιστολῆς τοῦ τέως προεδρείου πρὸς τὸν ἐν Ἀθήναις Σύλλογον Παρνασσῶν ὁ ἡμέτερος Σύλλογος ἔχει ἀναλάβει τὴν ὑποχρέωσιν τῆς κατασκευῆς τῆς προτομῆς ἀντὶ ἐξήκοντα (60) ὀθμ. λιρῶν καὶ ὅτι ὁ κ. Γ. Γκιώγας ἔχει ὑποσχεθῆ νὰ πληρώσῃ τὰς εἰκοσιν (20) ἐκ τούτων. Πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ὑπολοίπου, ληφθεῖσιν ὑπ' ὄψει τῆς οικονομικῆς τοῦ Συλλόγου καταστάσεως, ἀπεφασίσθη ὅπως σχηματισθῇ ἐπιτροπὴ πρὸς συλλογὴν ἐράνων διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον, ὁ δὲ Σύλλογος νὰ συμπληρώσῃ τὸ ἑλλείπον ἐὰν διὰ τοῦ ἐράνου δὲν καλυφθῇ ἡ ὅλη δαπάνη· ὁ δὲ σχηματισμὸς τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης ἀνατίθεται εἰς τὸ προεδρεῖον. Γενομένης εἴτα τῆς ἀναπληρωματικῆς ἐκλογῆς τῶν παραιτηθέντων κ. κ. Δ. Μοστράτου, ἀντιπροέδρου καὶ Γ. Πασχα-

λίδου γεν. γραμματέως, ἀνεδείχθησαν ἀντι-
πρόεδρος μὲν ὁ κ. Σ. Ἀποστόλογλου, γενι-
κὸς δὲ γραμματεὺς ὁ κ. Π. Ἰατρόπουλος.

Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ γίνονται
ἀποδεκτοὶ ὡς τακτικὰ μέλη ὁ κ. Μάριος
Μπαχᾶς, δικηγόρος καὶ ὁ κ. Γεώργιος Ἀνα-
νιάδης, ἔμπορος. Τὸ πρῶτον δὲ προτείνονται
ὑπὸ τῶν κ. κ. Σ. Ἀποστόλογλου, Μ. Θεο-
τοκᾶ καὶ Π. Νικολοπούλου οἱ κ. κ. Θ. Ἀσκη-
τῆς, Νικ. Παρίσης καὶ Κ. Ξανθόπουλος, δι-
κηγόροι· ὑπὸ δὲ τῶν κ. κ. Μ. Αὐθεντοπούλου,
Ξ. Σιδερίδου καὶ Σ. Ἀποστόλογλου ὁ κ.
Σεραφεῖμ Κανούτας· μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ἈΤΛΑ΄

(Τακτικὴ εἰδική).

Τῆ 15ῃ Νοεμβρίου 1899.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Μ. ΨΑΛΙΔΑ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ προ-
ακτικὰ τῆς προηγουμένης εἰδικῆς συνεδρίας,
μεθ' ὃ ὁ κ. πρόεδρος τὸν λόγον δίδωσι τῷ κ.
Ξ. Σιδερίδῃ ὅπως συνεχίσῃ τὴν ἀνάγνω-
σιν τῆς πραγματείας αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον
«Ἐπανόρθωσις ἀφηγήσεων γεγο-
νότων τινῶν ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος
Ἡρακλείου τοῦ Α'». Μετὰ τὸ πέρας τῆς
ἀνακοινώσεως ὁ κ. Γ. Πασχαλίδης φρονεῖ
ὅτι τὸ Διλ Ἰσκειλεσί παρὰ τὴν Νικομηδείαν
μᾶλλον θεωρητέον Πύλας, τοῦ ὁποίου ὀνόματος
παραφθορὰ δύναται νὰ θεωρηθῇ τὸ τουρκικόν
Διλ γειννιάζον τῇ Νικομηδείᾳ, ἐπαινεῖ δὲ τὸ
ἔργον τῆς ἀνακοινώσεως. Ὁ κ. Π. Νικολόπου-
λος ἐξάρας τὴν πραγματείαν ἐκφράζει τὴν
γνώμην ὅπως συζητηθῇ αὕτη ἐν τῇ Ἀρ-
χαιολογικῇ ἐπιτροπῇ, εἰς ἣν κατὰ τὸν κανο-
νισμόν παραπεμπτέα, παρόντος καὶ τοῦ με-
σαιωνοδίδου κ. Μ. Γεδεών, ἰδίως δὲ τὰ μέρη
αὐτῆς ἐκεῖνα, εἰς ἃ σφαλόμενον λέγει ὁ κ. Ξ.
Σιδερίδης τὸν κ. Μ. Γεδεών, ὅπως ἐξακρι-
βωθῇ ἡ ἀλήθεια καὶ λάβῃ σαφεστέραν γνώσιν
ὁ Σύλλογος. Ὁ κ. Μ. Αὐθεντόπουλος παρα-
τηρεῖ ὅτι βεβαίως αἱ συζητήσεις τῶν ἀνακοι-
νώσεων γενήσονται ἐν ταῖς οἰκείαις ἐπιτροπαῖς,
εἰς ἃς καὶ παραπέμπονται· εἰς δὲ τὸν κ. Γ.
Πασχαλίδην παρατηρεῖ ὅτι τὸ Διλ καλεῖται ὑπὸ
τῶν ἡμετέρων Γλώσσα. Ὁ κ. Ξ. Σιδερίδης
λέγει ὅτι Γλώσσα εὐρίσκεται καὶ ἐν χειρο-
γράφῳ περιγραφομένῳ ἐν τῇ Μαυρογορδατείῳ
Βιβλιοθήκῃ λεγόμενον τὸ Διλ, ὅτι τὸ Διλ ἔχει

μυθολογίαν παρὰ τοῖς Τούρκοις καὶ ὅτι εἶναι
τὸ Πελικανὸν τῶν Βυζαντινῶν, ὅπερ οἱ νεώ-
τεροι τοποθετοῦσι τῆδε κάκεισε· ὅτι ὡς μέλος
τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς θὰ ὑποβάλῃ
ἐν συνεδρίᾳ αὐτῆς τὴν πραγματείαν ταύτην
καὶ ὅτι ἡ πλάνη τοῦ κ. Μ. Γεδεών προήλθεν
ἐκ τοῦ ὅτι εὗρε διὰ μικροῦ π γεγραμμένας τὰς
Πύλας, ἃς ἐξέλαβεν ὡς τῶν τειχῶν τῆς πό-
λεως. Ἀπαντῶν δὲ εἰς ἐπερώτησιν τοῦ κ. Σ.
Ἀποστόλογλου λέγει ὅτι δὲν εἶπεν ἐν τῇ προη-
γουμένῃ συνεδρίᾳ τὴν εἰς τὰς Κιλικίας Πύλας
ἀπόβασιν ἀξιολογημένουτον σχεδίου καὶ στρα-
τηγικώτατον, ὡς ἰδίαν γνώμην, ἀλλ' ὡς γνώ-
μην τῶν νεωτέρων ἱστορικῶν καὶ ἐπομένως δὲν
ἀντιφάσκει. Μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ἈΤΑΒ΄

(Τακτικὴ γενικὴ).

Τῆ 22ῃ Νοεμβρίου 1899.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Μ. ΨΑΛΙΔΑ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ προ-
ακτικὰ τῆς προηγουμένης γενικῆς συνεδρίας·
μεθ' ὃ ἀναγνωσθεῖσης καὶ τῆς ἀλληλογραφίας
ζητεῖται παρὰ τοῦ κ. προέδρου ἡ γνώμη τοῦ
Συλλόγου ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ κ. Σ. Ζαβι-
τοῦανου ὅπως παραχωρηθῇ ἡ αἴθουσα τοῦ
Συλλόγου διὰ τὴν ἐορτὴν τῶν ὀρφανῶν τῆς
κοινότητος τῆς Παναγίας. Ὁ Σύλλογος ἀπο-
δέχεται τὴν αἴτησιν ταύτην. Ἐπὶ δὲ τῆς
αἰτήσεως τῆς Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς ὅπως ἐπι-
τραπῇ αὐτῇ ἡ ἐκδοσις ἰδιαίτερου παραρτήμα-
τος τὸ προεδρεῖον λέγει ὅτι εἰς προσεχῆ αὐτοῦ
συνεδρίαν θὰ συσκεφθῇ καὶ ὑποβάλλῃ εἰς τὸν
Σύλλογον τὴν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου
γνώμην αὐτοῦ.

Ὁ κ. Ἀπέρης ἐρωτᾷ διὰ τίνα λόγον ἀνα-
βάλλεται ἡ ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τῆς Βιολογικῆς
ἐπιτροπῆς συζήτησις. Ὁ δὲ κ. πρόεδρος
ἀπαντῶν λέγει ὅτι τὸ προεδρεῖον ἐπιθυμεῖ
ὅπως συσκεφθῇ πρότερον ἵνα δύναται νὰ δια-
φωτίσῃ τὸν Σύλλογον ἐπὶ τοῦ ζητήματος τού-
του μὴ τυχόν ληφθῆ ἀπόφασις προσκρούουσα
εἰς τὸν κανονισμόν. Ὁ κ. Μανουηλίδης δὲν
βλέπει τὸν λόγον τῆς ἀναβολῆς, συνιστᾷ δὲ
τὴν συζήτησιν ἄτε τοῦ ζητήματος ἐπείγοντος.
Ὁ κ. Εὐσταθιανὸς θεωρεῖ ζημίαν τὴν ἀναβο-
λὴν τῆς δημοσιεύσεως τῶν ἐργασιῶν τῆς Βιο-
λογικῆς ἐπιτροπῆς καὶ συνιστᾷ ὅπως σήμερον
ληφθῇ ὀριστικὴ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου

ἀπόφασις. Ὁ κ. *Α. Γεράρδος* ἀπορεῖ διὰ τὴν σπουδὴν τοῦ κ. *Εὐσταθίου* καὶ παρατηρεῖ ὅτι ὁ κανονισμὸς παρέχει τὸ δικαίωμα εἰς τὸ προεδρεῖον νὰ σκερθῆ καὶ διαφωτίσῃ τὸν Σύλλογον. Ὁ κ. *Μανουηλίδης* λέγει ὅτι ζητεῖται παρὰ τῆς Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς νὰ ἐπιτραπῆ ἡ ἐκδοσις τοῦ παραρτήματος καὶ ὁ κ. *Σιδερίδης* προστίθῃσιν ὅτι ὑπάρχουσι πολλὰ, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ γνωσθῶσι, δι' ὃ καὶ προτείνει τὴν ἀναβολὴν τῆς συζήτησεως. Ὁ κ. *Πρόκος* συνηγορῶν ὑπὲρ τῆς ἀμέσου τοῦ ζητήματος συζήτησεως ἐρωτᾷ ἂν τὸ προεδρεῖον ἔχῃ τὸ δικαίωμα τῆς ἀναβολῆς. Ὁ κ. *Εὐσταθιανὸς* φρονεῖ ὅτι ὀρθῶς ὁ κ. *Σιδερίδης* παρετήρησεν ὅτι ὑπάρχουσι πολλὰ τὰ δύσκολα ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, νομίζει ὅμως ὅτι ὁ Σύλλογος δύναται ἀμέσως νὰ προβῆ εἰς τὴν συζήτησιν καὶ νὰ λάβῃ ὀριστικὰ ἀπόφασιν. Ὁ κ. *Σιδερίδης* ἀπαντῶν εἰς τὸν κ. *Πρόκον* ὑπενομιζεῖ τὸ σχετικὸν τοῦ κανονισμοῦ ἄρθρον, καθ' ὃ πᾶσα αἴτησις δύο ἡμέρας πρὸ τῆς συνεδρίας πρέπει νὰ ἀποστέλληται εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Συλλόγου. Ἐξακολουθεῖ μακρὰ συζήτησις περὶ τοῦ ἂν ἡ αἴτησις τῆς Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς δύναται νὰ συζητηθῆ ἀμέσως ἢ νὰ ἀναβληθῆ ἢ ἐπ' αὐτῆς συζήτησις εἰς τὴν ἐπομένην γενικὴν συνεδρίαν. Κατὰ πρότασιν δὲ τοῦ κ. *Εὐσταθίου* ὑποστηριζομένη καὶ ὑπὸ τοῦ κ. *Παχίκου* ἀποφασίζεται ὅπως ἡ συζήτησις γένῃται εἰς ἕκτακτον γενικὴν συνεδρίαν γενησομένην τῇ προσεχῇ δευτέρῃ. Μετὰ ταῦτα ὁ κ. *Κ. Μανρῆς* ζητεῖ τοὺς λόγους δι' οὓς ἡ Βιβλιοθήκη εἶναι ἐσφραγισμένη καὶ συνιστᾷ τὴν ἀποσφράγισιν ταύτης. Ὁ δὲ κ. *πρόεδρος* παρέχει τὰς δεύσας ἐξηγήσεις. Ὁ κ. *Εὐσταθιανὸς* ὑπομνησκαὶ τὴν ληφθεῖσαν ἀπόφασιν περὶ τοῦ σχηματισμοῦ καταλόγου τῶν μὴ πληρωτάντων μελῶν.

Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον ὡς τακτικὰ μέλη οἱ κ. κ. *Θεόδωρος Ἀσκητῆς*, *Ν. Παρίτης*, *Κ. Ξανθόπουλος* καὶ *Σεραφεῖμ Κανούτας*, δικηγόροι, καὶ πάντες γίνονται δεκτοί.

Προτείνονται τὸ πρῶτον ὡς τακτικὰ μέλη ὑπὸ μὲν τῶν κ. κ. *Εὐσταθίου*, *Πανταζίδου* καὶ *Παπανικολάου* ὁ κ. *Ἰ. Εὐαγγελίδης*, καθηγητῆς, ὑπὸ δὲ τῶν κ. κ. *Α. Μαλατάκη*, *Ἀποστόλογλου* καὶ *Ψαλίδου* οἱ κ. κ. *Ν. Κυρίσης* καὶ *Ἡρ. Δελαγραμμάτικας*, ἱατροὶ καὶ ὑπὸ τῶν κ. κ. *Ἀποστόλογλου*, *Νικολοπούλου* καὶ *Ψαλίδου* οἱ κ. κ. *Σ. Κριεζῆς* καὶ *Βασίλειος Κομνηνός*, δικηγόρος· μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ, ΑΤΑΓ'

(Ἐντακτος γενική).

Τῇ 29ῃ Νοεμβρίου 1899.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. *Μ. ΨΑΛΙΔΑ*, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης γενικῆς συνεδρίας, μεθ' ὃ κ. *πρόεδρος* ἀγγέλλει τὴν γνώμην τοῦ προεδρεῖου ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τῆς Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς, αἰτούσης ὅπως ἐπιτραπῆ αὐτῇ ἡ ἐκδοσις ἰδιαιτέρου παραρτήματος. Κατὰ τὴν γνώμην ταύτην τοῦ προεδρεῖου ἐπιτρέπεται ὅπως αἱ ἐργασίαι τῶν ἐπιτροπῶν ἐκδίδωνται τμηματικῶν κατὰ φυλλάδια, ἅτινα θὰ ἀποτελέσωσι μέρος τοῦ περιοδικοῦ ὑπὸ τὴν ἐπιβλεψιν τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς. Ὁ κ. *Ἰ. Βαλαβάνης* ἐρωτᾷ ὅποιος θὰ ἦναι ὁ τίτλος, ὃν θὰ φέρωσι τὰ δημοσιεύματα ταῦτα. Ὁ κ. *πρόεδρος* φρονεῖ ὅτι τὰ καθ' ἕκαστα τούτων πρέπει νὰ ἀνατεθῶσιν εἰς τὴν Συντακτικὴν ἐπιτροπὴν. Τὴν διὰ τοῦ κ. *πρόεδρου* ἀγγελθεῖσαν γνώμην τοῦ προεδρεῖου ὁ Σύλλογος κατ' ἀρχὴν ἀποδέχεται· ἐξακολουθεῖ δὲ μακρὰ συζήτησις περὶ τοῦ τύπου, ὃν θὰ φέρῃ ἢ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἀπόφασιν τοῦ Συλλόγου. Μετὰ πολλὰς δὲ διαμειφθείσας γνώμας λαμβάνεται ἡ ἐξῆς ἀπόφασιν, μειονοψηφούντων τῶν κ. κ. *Βραχάμη* καὶ *Εὐσταθίου*: «Ὁ Σύλλογος λαβὼν ὑπ' ὄψει τὴν αἴτησιν τῆς Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς αἰτούσης ὅπως ἐπιτραπῆ αὐτῇ ἡ ἐν ἰδιαιτέρῳ παραρτήματι ἐκδοσις τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς ἀποφαίνεται τὰ ἐπόμενα: Αἱ ἐπιτροπαὶ δύναται νὰ ἐκδίδωσι τὰς ἐργασίας αὐτῶν καὶ τμηματικῶν συνωδὰ τῶν κανονισμῶν, δόσεις ἂν ὁ Σύλλογος ἐπαρκῆ καὶ ἄνευ δανείου.» Προτείνονται δὲ τὸ πρῶτον ὡς τακτικὰ μέλη ὑπὸ μὲν τῶν κ. κ. *Σγουρδαίου*, *Μανουηλίδου* καὶ *Παπανικολάου* ὁ κ. *Γεώργιος Τσαμπούλας*, ἔμπορος, ὑπὸ δὲ τῶν κ. κ. *Π. Ἀπέρη*, *Παπανικολάου* καὶ *Ἀποστόλογλου* ὁ κ. *Ξ. Ζώτος*, ἱατρός, *Γ. Φατοῆς* καὶ *Ἰ. Βαλαλᾶς*, δικηγόροι.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ, ΑΤΑΔ'

(Τακτικὴ εἰδική).

Τῇ 13ῃ Δεκεμβρίου 1899.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. *Ξ. ΣΙΑΒΕΡΙΑΟΥ*, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης εἰδικῆς συνεδρίας, μεθ' ὃ ὁ κ. *πρόεδρος* τὸν λόγον δίδωσιν εἰς τὸν

γεν. γραμματέα κ. Ἰατρόπουλον, δετεις ἀναγινώσκει πραγματείας τοῦ ἐν Παραμυθίᾳ ἱατροῦ κ. Δ. Παναγιωτίδου ὑπὸ τὸν τίτλον «**Ἡ Βέλιανη, τὰ Πελασγικά αὐτῆς τείχη καὶ ἡ μονή**». Μετὰ ταῦτα ὁ κ. προεδρεύων ἐκφράζει τὰς θερμὰς τοῦ Συλλόγου εὐχαριστίας πρὸς τὸν συγγραφέα τῆς πραγματείας ταύτης, ἣτις παραπέμπεται εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν ἐπιτροπὴν, μεθ' ἧς λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΛΕ'

(*Τακτικὴ γενική*).

Τῆ 20ῆ Δεκεμβρίου 1899.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Σ. ΣΙΑΕΡΙΑΟΥ, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ *πρακτικά* τῆς προηγουμένης ἐκτάκτου γενικῆς συνεδρίας· μεθ' ἧς τοῦ κ. Μ. Αὐθεντοπούλου εἰσηγησαμένου τὴν ἀπόφασιν τοῦ προεδρείου περὶ θεατρικῆς παραστάσεως ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου γίνεται αὕτη κατ' ἀρχὴν ἀποδεκτὴ, ἀνατίθεται δὲ εἰς τὸ προεδρεῖον ἡ ἐκλογή τοῦ διδαχθησομένου δράματος ἐκ τῶν κλασικῶν ἑλληνικῶν. Εἰς δὲ τὴν *Φιλολογικὴν ἐπιτροπὴν* ἀνατίθεται ὅπως ἐργασθῆ ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ τεχνικοῦ τῆς παραστάσεως μέρους. Κατὰ πρότασιν δὲ τοῦ κ. Μ. Αὐθεντοπούλου ἀποφασίζεται ὅπως ἡ Φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ διὰ τοῦ προεδρείου προσκαλέσῃ κατὰ τὰς διὰ τὴν θεατρικὴν παράστασιν συνεδρίας αὐτῆς καὶ ἕτερα κατάλληλα πρόσωπα. Μετὰ ταῦτα ἐκλέγεται ἐπιμελητὴς τῆς ὀργανοθήκης ὁ κ. Σ. Βραχάμης, προταθεὶς ὑπὸ τῆς Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς· πρὸς δὲ ἀποφασίζεται ἡ δαπάνη τοῦ Συλλόγου ἐκτύπωσις τῆς περὶ *Ἡμερολογίου* διαλέξεως τοῦ κ. Ἀ. Σπαθάρη ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστὶ. Ἀγγέλλεται ὁ θάνατος τοῦ κ. Στ. Σταματιάδου ἱατροῦ καὶ Τεοτίου Φιλιππῶφ, τοῦ μὲν τακτικοῦ τοῦ Συλλόγου μέλους, τοῦ δὲ ἐπιτίμου. Ἀποφασίζεται δὲ ὅπως ἀποσταλῶσι συλλυπητήρια τηλεγραφήματα εἰς τὰς οἰκογενείας ἀμφοτέρων καὶ ἀναγινώσκειται ἡ ὑπὸ τοῦ αἰοιδίμου Φιλιππῶφ γενομένη πρὸς τὸν Σύλλογον προσφωνήσις κατὰ τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ. Εἰς δὲ τὴν ἀδελφότητα τοῦ *Ἐδαγγελιστοῦ Ἰωάννου* αἰτούσαν τὴν αἰθουσαν τοῦ Συλλόγου διὰ τὰ θρησκευτικὰ αὐτῆς μαθήματα παραχωρεῖται αὕτη· ἀνετίθη δὲ εἰς τὸ προεδρεῖον ὅπως κανονίσῃ τὰ τῆς πληρωμῆς αὐτῆς.

Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ *ψηφίζονται* ὡς τακτικὰ τοῦ Συλλόγου μέλη οἱ κ. κ. Ε. Ζώτος, ἱατρός, Γ. Φατοῆς καὶ Ἰ. Βαλαλᾶς, δικηγόροι καὶ Γεώργ. Τσαμπούλας, ἔμπορος. Τὸ πρῶτον δ' ἀγγέλλονται ὡς τακτικὰ μέλη οἱ κ. κ. *Ραγκαβῆς Τσοπάνογλου* καὶ *Θεόδωρος Λαζαρίδης*, ἱατροί, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. Ἰατροπούλου, Πασχαλίδου καὶ Ἀποστόλογλου, ὁ κ. *Στέφανος Καραθεοδωρῆς*, διδάκτωρ τῶν πολιτικῶν ἐπιστημῶν, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. Μυστακίδου, Ἀν. Χρηστίδου καὶ Γ. Πασχαλίδου, ὁ ἀρχιμανδρίτης *Σμάργανος Χατζῆ Ἐδοιραίου*, προειτάμενος τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τῶν Χίων, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. Παπαγιαννοπούλου, Ψωμιάδου καὶ Αὐθεντοπούλου. Ὡς *ἐπίμυα* δὲ μέλη ἀγγέλλονται τὸ πρῶτον ὁ καθηγητὴς Hirschberg, ὀφθαλμολόγος ἐν Βερολίνῳ καὶ ὁ καθηγητὴς κ. Πανᾶς, ὀφθαλμολόγος ἐν Παριτίοις, ἀμφοτέρω προτεινόμενοι ὑπὸ τῆς Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΑΣ'

(*Τακτικὴ γενική*).

Τῆ 17ῆ Ἰανουαρίου 1900.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Μ. ΨΑΛΙΔΑ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ *πρακτικά* τῆς προηγουμένης γενικῆς συνεδρίας μεθ' ἧς ὁ κ. *Ἐδοιθαδιανὸς* προτείνει τὸν σχηματισμὸν καὶ Καλλιτεχνικῆς τοῦ Συλλόγου ἐπιτροπῆς. Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου γίνεται συζήτησις, καθ' ἣν τὸν λόγον λαμβάνουσι πλὴν τοῦ εἰσηγητοῦ τῆς προτάσεως κ. *Ἐδοιθαδιανοῦ* καὶ οἱ κ. κ. *Μανουηλίδης*, *Ἀποαιόλογου*, *Ἀμπελίδης* καὶ *Γαιρόπουλος* ἀποφασίζεται δὲ κατ' ἀρχὴν ὁ σχηματισμὸς καὶ Καλλιτεχνικῆς ἐπιτροπῆς προσωρινῆς· πρὸς δὲ τὰς λεπτομερείας τοῦ σχηματισμοῦ ταύτης ἐκλέγεται πενταμελὴς ἐπιτροπὴ ἀποτελουμένη ἐκ τῶν κ. κ. *Παχίου*, *Χατζηχρήστου*, *Ἀεστογίδου*, *Βραχάμη* καὶ *Ἐδοιθαδιανῶ*. Ἡ δὲ ἀπόφασις τῆς αἰτήσεως τοῦ κ. *Κίμωνος Μπέλλα* νὰ παραχωρηθῆ αὐτῷ δωρεάν ἡ αἴθουσα τοῦ Συλλόγου ὅπως δώσῃ σειράν μουσικῶν μαθημάτων εἰς ἴδιον μουσικὸν χορὸν ἀνεβλήθη. Ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς τῶν *Ἀδελφῶν Περοῆ* ὁ κ. πρόεδρος ἀγγέλλει· ὅτι ἰδοῦθῃ ἡ ἄδεια τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐκτυπώσεως τῆς *Κύρου Ἀναβάσεως* τοῦ *Ξενοφώντος*. Τὸ πόνημα τοῦ κ. *Τσόβα*, ὁ ἀΠαραδείσιος, παραπέμπεται πρὸς κρίσιν εἰς τὴν Φιλολογικὴν ἐπι-

τροπήν. Ἡ πρότασις τῆς ἑταιρείας τῶν Βολανδιστῶν περὶ ἀνταλλαγῆς τῶν δημοσιευμάτων ἐγένετο ἀποδεκτὴ. Τὴν σύστασιν τοῦ κ. **Σακελλαρίδου** ὑπὲρ προστασίας τῆς διακριθείσης μαθητρίας **Ἀντωνίας Μαλανδράκη**, ὁ Σύλλογος ἀδυνατεῖ ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ ἐκπληρώσῃ. Ἡ αἴτησις τοῦ κ. **Παπαϊωάννου** ὅπως παραχωρηθῇ αὐτῷ ἡ αἴθουσα ἵνα δώσῃ εὐεργετικὴν ὑπὲρ ἑαυτοῦ πράστασιν γίνεται κατ' ἀρχὴν ἀποδεκτὴ.

Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφίζονται ὡς τακτικὰ μέλη οἱ κ. κ. **Ρυγκαβῆς Τσοπάνογλου** καὶ **Θεοδ. Λαζαρίδης**. Ἰατροί, ὁ κ. **Στέφανος Καραθεοδωρῆς**, διδάκτωρ τῶν πολιτικῶν ἐπιστημῶν, ὁ ἀρχιμανδρίτης **Σμάραγδος Χατζῆ Ἐδσταθίου** ὡς ἐπίτιμα δὲ μέλη ψηφίζονται οἱ κ. κ. **Hirchberg**, ὀφθαλμολόγος ἐν Βερολίῳ, καὶ ὁ καθηγητὴς κ. **Πανᾶς**, ὀφθαλμολόγος ἐν Παρισίοις. Τὸ πρῶτον δὲ ἀγγέλλεται ὡς τακτικὸν μέλος ὁ κ. **Μ. Χαμουδάπουλος** μέγας ῥήτωρ τοῦ Οἴκουμ. θρόνου, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. Ἰατροπούλου Ἐὐσταθίου καὶ **Βραχάμη**. Ὡς ἐπίτιμα δὲ μέλη προτείνονται τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ προεδρίου αἱ **Α. Ε.** ὁ πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας κ. **Κωνσταντῆ**, γερουσιαστὴς τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, ὁ τῆς Ἀγγλίας κ. **Ὁκονοφ**, ὁ τῆς Ῥωσίας κ. **Ζηνόβιεφ**, ὁ τῆς Γερμανίας κ. **Μαρσάλ** καὶ ὁ τῆς Ἰταλίας κ. **Πάνσας** καὶ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΤΛΖ'

(*Τακτικὴ εἰδική*).

Τῆ 24ῃ Ἰανουαρίου 1900.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Σ. ΣΙΑΒΕΡΙΑΟΥ**, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης εἰδικῆς συνεδρίας μεθ' ὃ ὁ κ. **προεδρεύων** τὸν λόγον δίδωσιν εἰς τὸν κ. γεν. γραμματέα, δεκτὴ ἀναγινώσκει πραγματείαν τοῦ ἐν Τραπεζοῦντι γυμνασιάρχου κ. **Μ. Παρανίκα** ἀντεπιστέλλοντος τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου μέλους «**Περὶ τῶν φιλοσοφικῶν ἰδεῶν τοῦ Πινδάρου**». Μετὰ ταῦτα ὁ κ. **προεδρεύων** ἐκφράζει τὰς εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου πρὸς τὸν συγγραφεὰ τῆς πραγματείας ταύτης, ἥτις παραπέμπεται εἰς τὴν Φιλολογικὴν ἐπιτροπὴν καὶ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΤΛΗ'

(*Τακτικὴ γενική*).

Τῆ 31ῃ Ἰανουαρίου 1900.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Σ. ΣΙΑΒΕΡΙΑΟΥ**, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης γενικῆς συνεδρίας. Ἐπὶ τῆς **ἐπιστολῆς τῆς Φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς** περὶ μὲν τοῦ ζητήματος τῆς τροποποιήσεως τῶν ὄρων τοῦ **Βασιαδέιου κληροδοτήματος** πρὸς ταχύτεραν ἑναρξιν τοῦ ἀγῶνος παρατηρεῖ τὸ προεδρεῖον ὅτι θὰ ἀναμείνῃ καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ ζητήματος γνώμην τῆς **Κοινωνιολογικῆς ἐπιτροπῆς**, περὶ δὲ τῶν **βραβείων τοῦ Ζωγραφείου ἀγῶνος** ἐλπίζει ὅτι μετὰ τοῦ προσεχῶς ἀφικνουμένου ἐνταῦθα κ. **Γ. Χασιώτου** θέλει ἔλθει εἰς συνενόησιν πρὸς εὐνοϊκὴν τοῦ ζητήματος λύσιν. Μετὰ ταῦτα ἀναγινώσκειται ἡ ἐκθεσις τῆς σχηματισθείσης προσωρινῆς **Καλλιτεχνικῆς ἐπιτροπῆς**. Ὁ κ. **Κανούτας** θεωρεῖ τὴν ἀναγινωσθεῖσαν ἐκθεσιν ὡς ἄκυρον, φρονεῖ δὲ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ἅτε μὴ ὑπογραψάντων πάντων τῶν μελῶν τῆς ὀρισθείσης ἐπιτροπῆς καὶ παρατηρεῖ ὅτι ἡ γενομένη ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς συνεδρία πρὸς μελέτην τοῦ ζητήματος εἶχεν ὀρισθῆ καθ' ἣν ἡμέραν ὁ κ. **Παχτίκος** δὲν ἠδύνατο νὰ παρευρεθῇ. Ὁ κ. **Παχτίκος** ὁμολογεῖ ὅτι προσεκλήθη ἀλλὰ κωλυθεὶς δὲν ἠδύνατο νὰ παρευρεθῇ εἰς τὴν γενομένην συνεδρίαν ἀναγνωρίζει δὲ ὡς κανονικὴν τὴν γενομένην συνεδρίαν καὶ ἐκθεσιν. Ὁ κ. **Κανούτας** χαρακτηρίζει τὴν ἐκθεσιν ὡς ἀόριστον καὶ ἐρωτᾷ πῶς θὰ βεβαιῶται ἡ γνώσις τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς. Ὁ κ. **Μ. Αὐθεντόπουλος** ἐκφράζει τὴν ἀπορίαν αὐτοῦ διὰ τὰς ὑπὸ τοῦ κ. **Κανούτα** γενομένας παρατηρήσεις καὶ παρατηρεῖ ὅτι διὰ τοῦ συστήματος τῶν σπερμολογιῶν σπουδία τοῦ Συλλόγου συμφέροντα παραβλάπτονται. Ὁ κ. **Παρίσης** φρονεῖ ὅτι ἐν πάντες οἱ ἔχοντες γνώσεις μουσικῆς περιληφθῶσιν ἐν τῇ σχηματισθησομένῃ ἐπιτροπῇ, ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν αὐτῆς θὰ ἦναι ἄπειρος· θεωρεῖ δὲ τοὺς κ. κ. φιλολόγους ἀκαταλλήλους, καθόσον κάλλιον δύνανται νὰ ἐργασθῶσιν ἐν τῇ ἰδίᾳ Φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ, ὅπως ἀποτελῶσι μέλη ταύτης καὶ παρατηρεῖ ὅτι κατὰ τὴν παρελθούσαν συνεδρίαν ἐγένετο λόγος περὶ σχηματισμοῦ οὐ μόνον μουσικῆς ἀλλὰ γενικῶς καλλιτεχνικῆς ἐπιτροπῆς. Ὁ κ. **Παχτίκος** ποιεῖται παρατηρήσεις τινὰς ἐπὶ τῆς ἐκθέσεως καὶ φρονεῖ ὅτι ἀντὶ τοῦ **«γνώσται τῶν**

δριστουρημάτων τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς πρέπει νὰ τεθῆ «γνώσται τῶν δριστουρημάτων τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς τῶν σχετιζομένων πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν φιλολογίαν». Ὁ κ. Βραχάμης, ὡς μέλος τῆς προσωρινῆς ἐπιτροπῆς παρέχει λεπτομερεῖς ἐξηγήσεις τῆς ἐκθέσεως. Ὁ κ. Εὐσταθιανὸς λέγει ὅτι κατὰ τὴν παρελθούσαν συνεδρίαν ἀπεφασίσθη ὅπως ἀνατεθῆ εἰς εἰδικὴν ἐπιτροπὴν ἢ μελέτη τοῦ σχηματισμοῦ τῆς τοιαύτης ἐπιτροπῆς ἢ δὲ εἰδικὴ αὐτῆ ἐπιτροπῆ συσσεψαμένη ὑποβάλλει εἰς τὸν Σύλλογον τὴν γνώμην αὐτῆς ταύτην, ἣν ὡς εἰσηγητὴς δικαιολογεῖ. Ἐξακολουθεῖ δὲ μακρὰ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου συζητήσας καταλήξασα εἰς τὴν ἀπόφασιν ὅτι ὁ Σύλλογος λαβὼν ὑπ' ὄψει τὴν ἐκθεσὶν τῆς εἰδικῆς καὶ τὰς διαμειφθείσας γνώμας ἀποδέχεται τὸν σχηματισμὸν καὶ Καλλιτεχνικῆς ἐπιτροπῆς προσωρινῆς, παρακαλεῖ δὲ τὴν αὐτὴν εἰδικὴν ἐπιτροπὴν ὅπως συμπληρώσῃ τὴν ὑποβληθεῖσαν αὐτῆς ἐκθεσιν.

Ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ γίνεται δεκτὸς ὁ κ. Μ. Χαμουδόπουλος, Μ. Ῥήτωρ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου. Ὡς ἐπίτιμα δὲ μέλη παμψηφεί γίνονται δεκτοὶ αἱ Α. Ε. οἱ κ. κ. πρεσβευταὶ τῆς Γαλλίας κ. Κωνσταντίνου, τῆς Ἀγγλίας κ. Ὁκονορο, τῆς Ῥωσίας κ. Ζηρόβιεφ καὶ τῆς Ἰταλίας κ. Πάνσας.

Τὸ πρῶτον δ' ἀγγέλλονται ὡς ἐπίτιμα μέλη ὁ σεβ. ἀρχιεπίσκοπος τῆς ἐν Ἑλβετίᾳ Παλαιοκαθολικῆς ἐκκλησίας κ. Eduard Herzog, διδάκτωρ τῆς θεολογίας, ὁ αἰδ. Eugenius Michaud καθηγητὴς ἐπίσης τῆς θεολογίας ἐν Βέρνη καὶ ὁ αἰδ. Jacob Künz, διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας, προεϊττάμενος τοῦ ἐν Βέρνη καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Παλαιοκαθολικῆς ἐκκλησίας, προτεινόμενοι ὑπὸ τοῦ προεδρείου. Μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΛΘ'

(Τακτικὴ γενικὴ).

τῆ 14ῃ Φεβρουαρίου 1900.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Μ. ΨΑΛΙΔΑ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης γενικῆς συνεδρίας· μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν δὲ καὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ κ. πρόεδρος ἀγγέλλει ὅτι κανονισθέντος τοῦ ζητήματος τῆς βιβλιοθήκης, ἢ εἰς αὐτὴν εἰσοδος πρὸς μελέτην εἶναι ἐλευθέρως

πάντα βουλόμενον· πρὸς δὲ ἀγγέλλει τοὺς διορισμοὺς ὡς εἰσπράκτορος μὲν τοῦ κ. Ν. Δημητροπούλου, ὡς θυρωροῦ δὲ τοῦ κ. Σαμαριανίδου. Ἀγγέλλεται δ' ὅτι ἡ ἐκτύπωσις τῆς Κύρου Ἀναβάσεως ἐκ τῆς Ζωγρ. Βιβλιοθήκης ἤρξατο ἐν τῷ τυπογραφείῳ τῶν κ.κ. ἀδελφῶν Περοῦ. Ὁ κ. Μ. Ἀθθεντόπουλος ἐφορος τῆς Βιβλιοθήκης, δικαιολογεῖ τὴν κλείσιν ταύτης καὶ τὰ ληφθέντα καθ' ὅλου πρὸς διάσωσιν αὐτῆς μέτρα, ἅτινα ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς ἀκαίρους συζητήσεις. Ὁ κ. Ἀποσιλόλογος λέγει τοὺς λόγους, δι' οὓς τὸ προεδρεῖον φρονεῖ ὅτι ἀντὶ συντάξεως ποσόν τι ἐφ' ἅπαξ δεόν νὰ παρέχεται εἰς ὅσους ἐκ τῶν ἀντικαθηστῶν ὑπαλλήλων ἠθέλει ἀποφασισθῆ τὸ τοῦτον. Ὁ κ. Εὐσταθιανὸς ὑποστηρίζει τὴν γνώμην ταύτην καὶ συνιστᾷ τὸν θυρωρὸν εἰς τὴν ὑποστήριξιν τοῦ Συλλόγου. Ἀναγινώσκεται δ' αἴτησις τοῦ τέως ὑπαλλήλου τοῦ Συλλόγου κ. Κατσαίτου παρακαλοῦντος ὅπως ἀυξήθῃ ἢ εἰς αὐτὸν παρεχομένη ἐξ 175 γρ. χρ. σύνταξις καὶ ζητεῖται ἐπὶ τούτου ἡ γνώμη τοῦ Συλλόγου. Ὁ κ. Γεράρδος φρονεῖ ὅτι πρέπει νὰ δοθῇ αὐτῷ ποσόν τι ἐφ' ἅπαξ. Ὁ κ. Χαμουδόπουλος συνιστᾷ ἀναβολὴν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ἥτις καὶ γίνεται. Ἡ αἵτησις τοῦ κ. Σιλβέλλη, ὅπως παραχωρηθῇ αὐτῷ ἐπὶ πληρωμῇ μία τῶν αἰθουσῶν τοῦ Συλλόγου, ὅπως δίδῃ μαθήματα μουσικῆς, γίνεται ἀποδεκτὴ. Ὁ κ. Καλβοκορέσης συνιστᾷ τὴν στερεότητα τῶν κλειθρῶν τῆς Βιβλιοθήκης πρὸς ἀσφάλειαν αὐτῆς.

Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ κ. Εὐσταθιανὸς ἀναγινώσκει τὴν συμπλήρωσιν τῆς γενομένης ἐκθέσεως πρὸς σχηματισμὸν τῆς Καλλιτεχνικῆς ἐπιτροπῆς. Ὁ κ. Γεράρδος συνιστᾷ ἀναβολὴν τῆς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου συζητήσεως καὶ προτείνει ὅπως τὸ προεδρεῖον συσκεφθῇ πρῶτον καὶ ὑποβάλλῃ εἰς τὸν Σύλλογον τὴν περὶ τούτου γνώμην αὐτοῦ, θεωρεῖ δὲ ὡς ἄσκοπον τὸν σχηματισμὸν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης. Ὁ κ. Χαμουδόπουλος ἐκφράζει τὴν λυπὴν αὐτοῦ διὰ τοὺς τοιοῦτους τοῦ κ. Γεράρδου λόγους, λεγομένους μάλιστα ἐν τῷ Συλλόγῳ καὶ παρατηρεῖ ὅτι σωματεία, οἷον ὁ ἡμέτερος Σύλλογος, ἔχουσι καὶ μουσικὰς ἐπιτροπὰς. Ὁ κ. Γεράρδος ἐμμένει εἰς τὴν γνώμην αὐτοῦ προβλέπων ἀποτυχίαν τῆς τοιαύτης ἐπιτροπῆς. Ὁ κ. Ε. Σιδερίδης φρονεῖ ὅτι πρέπει ν' ἀναβληθῇ ἡ συζήτησις καὶ γίνῃ, ἀφ' οὗ μάλιστα ἐκτυπωθῇ ἡ γενομένη ἐκθεσις καὶ διανεμηθῇ εἰς τὰ μέλη πρὸς μελέτην. Ὁ κ. Γ.

Πασχαλίδης υποστηρίζει την γνώμην τῆς ἀναβολῆς καὶ φρονεῖ ὅτι πρέπει νὰ ἀγγελοῦν διὰ τῶν ἐφημερίδων ἢ συνεδρία τῆς συζήτησεως ταύτης. Ὁ κ. *Βραχάμης* διαβλέπει μομφὴν κατὰ τῆς γενομένης ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ἀποφάσεως περὶ σχηματισμοῦ τῆς τοιαύτης ἐπιτροπῆς. Ὁ κ. *Μ. Αὔθεντόπουλος* φρονεῖ ὅτι ἡ σχηματισθεῖσα ἐπιτροπὴ δὲν πρέπει νὰ ἐπιμῆναι εἰς τὴν ἀμέσως συζήτησιν τῆς ἐκθέσεως αὐτῆς. Μετὰ τινὰς δὲ ἀνταλλαγείσας γνώμας ἀποφασίζεται ἡ ἀναβολὴ τῆς συζήτησεως.

Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφοροῦνται ὡς ἐπίμα μὲλη ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς ἐν Ἑλλάδι Παλαιοκαθολικῆς ἐκκλησίας κ. *Eduard Herzog*, ὁ αἰδ. *Eugenius Michaud* καὶ ὁ αἰδ. κ. *Jakob Künz*, προϊστάμενος τοῦ ἐν Βέρνην καθεδρικοῦ ναοῦ τῶν Παλαιοκαθολικῶν.

Τὸ πρῶτον δ' ἀγγέλλονται ὡς τακτικά μὲλη ὁ κ. *Α. Προκόπιος* ἰατρός, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ.κ. *Α. Εὐσταθίου*, *Γ. Πασχαλίδου* καὶ *Μ. Αὔθεντοπούλου* καὶ ὁ κ. *Ἀνδρέας Γεωργιάδης* ἰατρός, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ.κ. *Ψαλίδα*, *Παπαγιαννοπούλου* καὶ *Ἰατροπούλου*.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΤΜ'

(Τακτικὴ γενικὴ).

Τῆ 28ῃ Φεβρουαρίου 1900.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Μ. ΨΑΛΙΔΑ**, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς προηγουμένης γενικῆς συνεδρίας· μεθ' ὅ ἀναγινώσεται ὑπὸ τοῦ γεν. γραμματέως καὶ ἡ ἀλληλογραφία. Δηρθεῖσας δὲ ὑπ' ὄψιν τῆς αἰτήσεως τοῦ τέως θυρωροῦ κ. *Θεοδώρου*, παρακαλοῦντος τὸν Σύλλογον ὅπως λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὴν ἐπὶ 25ετίαν πιστὴν ἐν αὐτῷ ὑπηρεσίαν αὐτοῦ, μὴ προβῆ εἰς ἀπόλυσιν ἀλλὰ χρησιμοποίησιν αὐτὸν ἐν ἄλλῃ αὐτοῦ ὑπηρεσίᾳ, ἀποφασίζεται προτάσει τοῦ προεδρείου, ὅπως διορισθῆ ἐπιμελητῆς τοῦ Ἀναγνωστηρίου. Εἰς δὲ τὸν κ. *Κατωαῖτην* αἰτούμενον αὐξήσιν τῆς παρεχομένης αὐτῷ συντάξεως, ἀποφασίζεται ὅπως ἐξακολουθήσῃ νὰ παρέχῃται τὸ ποσὸν τῶν 175 γρ. γρ. κατὰ μῆνα. Μετὰ ταῦτα ὁ κ. *Εὐσταθιανός* ζητεῖ ὅπως ἀρξῆται ἡ συζήτησις τοῦ ὑποβληθέντος σχεδίου πρὸς σχηματισμὸν *Καλλιτεχνικῆς Ἐπιτροπῆς*. Ὁ κ. *Μ. Αὔθεντόπουλος* παρατηρεῖ ὅτι τὸ ζήτημα δὲν εἶναι ἐπείγον καὶ δύναται νὰ ἀναβληθῆ ἢ

ἐπ' αὐτοῦ συζήτησις εἰς ἄλλην συνεδρίαν, καθ' ὅσον δὲν ἔχει μελετηθῆ καὶ ὑπὸ τοῦ προεδρείου. Ὁ κ. *Χαμουδόπουλος* θεωρεῖ ἄσκοπον τὴν νέαν ἀναβολὴν ζητήματος κατ' ἀρχὴν ἀποδεκτοῦ γενομένου, προτείνει δὲ ὅπως ἐρωτηθῆ ὁ Σύλλογος ἐὰν θεωρῆ συζητητέον τὸ ζήτημα. Ὁ κ. *Παχίτικος* προτείνει ὅπως ὀρισθῆ ἐκτακτος πρὸς τοῦτο συνεδρία. Ὁ κ. *Σιδερίδης* ὑπομνηστικῶς τὴν ληφθεῖσαν ἀπόφασιν ὅπως τὸ σχέδιον τῆς ἐπιτροπῆς διανεμηθῆ εἰς τὰ μέλη πρὸς μελέτην· τοῦθ' ὅπερ εἰσέτι δὲν ἐγένετο, ἅτε κωλυθέντος τοῦ κ. γενικοῦ γραμματέως. Ὁ κ. *Κανούϊας* παρατηρεῖ ὅτι κατὰ τὴν γενομένην πρότασιν πρὸς σχηματισμὸν τῆς *Καλλιτεχνικῆς Ἐπιτροπῆς*, τὸ σχέδιον ταύτης ἦτο πολὺ γενικώτερον τοῦ νῦν προτεινομένου. Ὁ κ. *Ἀκαιοτορίδης* χαρακτηρίζει τὴν προτεινομένην νέαν ἀναβολὴν ὡς κωλυσιεργίαν. Ὁ κ. *Αὔθεντόπουλος* παρατηρεῖ τῷ κ. *Χαμουδοπούλῳ* ἐὰν φρονῆ ὅτι πρέπει νὰ γίνῃ ἡ συζήτησις, τοῦ προεδρείου μὴ παρεσκευασμένου. Ὁ δὲ κ. *Χαμουδόπουλος* λέγει ὅτι τὰ μέλη τοῦ προεδρείου δύναται νὰ λάβωσι μέρος εἰς αὐτὴν ὡς μέλη τοῦ Συλλόγου. Μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν δὲ καὶ τινῶν εἰσέτι γνωμῶν, τοῦ ζητήματος θεωρηθέντος ὀρίμου πρὸς συζήτησιν, ἀποφασίζεται ὅπως αὕτη γένηται τῇ προσεχῇ δευτέρᾳ. Ὁ κ. *Εὐσταθιανός* προτείνει ὅπως δι' ἀποφάσεως τοῦ Συλλόγου ὑποχρεωθῆ ὁ γραφεὺς παρίστασθαι ἐν ταῖς συνεδρίαις αὐτοῦ. Ὁ κ. *Ἀποστόλογλους* θεωρεῖ ὡς ἄσκοπον τὴν τοιαύτην ἀπόφασιν περὶ ζητήματος ὅπερ καὶ ἄνευ ἀποφάσεως τοῦ Συλλόγου δύναται νὰ κανονισθῆ. Ἀνατίθεται δὲ εἰς τὸ προεδρεῖον ἡ διακανόνισις τοῦ ζητήματος τούτου.

Ἀναγινώσεται ἐπιστολὴ τοῦ κ. *Παχίτικου*, παρατηροῦντος ὅτι αἱ εἰς τὸν Ὀμίλον τῶν Ἐρασιμόλων ὀρισθεῖσαι ἡμέραι καὶ ὥραι παρεχωρήθησαν ἤδη εἰς τὸν κ. *Ι. Σιλβέλλην* καὶ παρακαλοῦντος τὸν Σύλλογον πρὸς δικαίαν τοῦ ζητήματος λύσιν. Ὁ κ. *Ἀκαιοτορίδης* ἐκφράζει τὴν ἀπορίαν αὐτοῦ ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ τοῦ κ. *Παχίτικου* ἐπιστολῇ ἐκ μέρους δῆθεν τῶν Ἐρασιμόλων, οἵτινες, λέγει, εὕρισκονται ἐν τῷ Συλλόγῳ καὶ ἐργάζονται ἐν τῷ χορῷ αὐτοῦ πρὸς διδακτικίαν τῆς Ἀντιγόνης. Ὁ *Βραχάμης*, καὶ αὐτὸς ἀποτελὼν μέρος τοῦ Ὀμίλου τῶν Ἐρασιμόλων λέγει ὅτι οὗτος δὲν ἀνεγνώρισέ ποτε ὡς προϊστάμενον αὐτοῦ τὸν κ. *Παχίτικον*. Ὁ δὲ κ. πρόεδρος παρέχει λεπτομερείας τινὰς περὶ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ κ. *Παχίτικου*

πρὸς ἀποτυχίαν τῆς διδασκαλίας τοῦ χοροῦ τῆς Ἀντιγόνης καὶ καθ' ὅλου τῆς διδασκαλίας τοῦ δράματος, ἀναφέρει δ' ἐν ἄλλοις καὶ τὴν ἀποχώρησιν πέντε ἐκ τῶν μελῶν τοῦ χοροῦ τῆς Ἀντιγόνης. Ὁ κ. *Αὔθεντόπουλος* προτείνει ὅπως ἐκφρασθῆ ἡ λύπη τοῦ Συλλόγου ἐπὶ τοῖς γενομένοις ὑπὸ τοῦ κ. *Παχτίου*. Ὁ κ. *Ἀποσιόλογος* συμπεραίνει ὅτι συνέβησαν γεγονότα ἀνάρμοστα οὐχὶ ὅμως καὶ ἐκ κακοβουλίας, καὶ προτείνει ὅπως ὁ Σύλλογος ἐκφράζων τὴν λύπην αὐτοῦ ἐπὶ τοῖς γενομένοις προβῆ εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν ἢ πρότασις δὲ αὕτη γίνεται *ἀποδεκτὴ*.

Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοροῦνται ὡς τακτικὰ μέλη οἱ κ. κ. *Ἀ. Προκόπιος*, καὶ *Ἀνδρέας Γεωργιάδης*, ἱατροί. Τὸ πρῶτον δὲ ἀγγέλλεται ὡς τακτικὸν μέλος ὁ κ. *Πέτρος Ζαχαριάδης*, μουσικοδιδάκταλος, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. Ἄλ. Εὐσταθίου, Γ. Παχτίου καὶ Μ. Αὔθεντοπούλου.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ἈΤΜΑ

(Ἐκτακτὸς γενικὴ).

Τῆ 6ῃ Μαρτίου 1900.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Μ. ΨΑΛΙΔΑ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ *πρακτικὰ* τῆς προηγουμένης τακτικῆς γενικῆς συνεδρίας, ἀποφάσει τοῦ Συλλόγου, ἅτε συναφῆ πρὸς τὴν ἑκτακτον συνεδρίαν τὴν ὀρισθεῖσαν πρὸς συζήτησιν τοῦ σχεδίου τῆς *Καλλιτεχνικῆς ἐπιτροπῆς*. Ὁ κ. *Ἀ. Χρησιδης* μαθὼν τὴν ληφθεῖσαν ἤδη ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ἀπόφασιν περὶ σχηματισμοῦ *Καλλιτεχνικῆς ἐπιτροπῆς* ἐκφράζει τὴν λύπην αὐτοῦ, λέγει δ' ὅτι διὰ τευχῆς ἀπὸ σήμερον ἐκτροχιαζόμεθα, καὶ ἐκτίθησι τοὺς λόγους δι' οὓς ἐκτροχιάσιν χαρακτηρίζει τὴν τοιαύτην ἀπόφασιν, ἀναφέρων τὸν σκοπὸν τοῦ Συλλόγου, ὅστις δὲν εἶναι καλλιτεχνικός. Ὁ κ. *Εὐσταθιανὸς* νομίζει ὅτι ἡ ληφθεῖσα ἀπόφασις εἶναι σύμφωνος πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ Συλλόγου καὶ λέγει ὅτι θὰ ἀποδείξῃ τοῦτο, ὅταν ὡς εἰρηγητῆς τοῦ σχεδίου λάβῃ τὸν λόγον. Ὁ κ. *Χαμουδόπουλος* θεωρεῖ τὸν σχηματισμὸν καλλιτεχνικῆς ἐπιτροπῆς σύμφωνον πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ Συλλόγου καὶ λέγει ὅτι ὁ λόγος τοῦ κ. *Ἀ. Χρησιδου* ὅτι δὲν ἔχομεν ἐξόχους καλλιτέχνους δὲν εἶναι ἰσχυρὸς ὅπως μὴ σχηματίσωμεν τοιαύτην, καθ' ὅσον ἀπὸ τοιαύτης ἀρχῆς ὀρμώμενοι οὔτε Φιλολογικὸν

Σύλλογον θὰ ἔχωμεν ἅτε μὴ ἔχοντες καὶ ἐξόχους ἐπιστήμονας. Καὶ ὁ κ. *Παχτίος* φρονεῖ ὅτι ἡ Καλλιτεχνικὴ ἐπιτροπὴ δὲν ἀντίκειται εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ Συλλόγου, παρατηρεῖ ὅμως ὅτι ὁ ἐκτιθέμενος σκοπὸς τῆς μουσικῆς ἐπιτροπῆς εἶναι λίαν εὐρύς καὶ νομίζει ὅτι πρέπει νὰ περιορισθῆ εἰς τὸ καθαρῶς φιλολογικὸν μέρος ἢ δὲ φράσις *ἄριστούργημα τῆς νεωτέρας μουσικῆς* νὰ περιορισθῆ εἰς τὴν δε: *αἰεὶ ἀριστουργήματα τῆς νεωτέρας μουσικῆς σχέσιν ἔχοντα πρὸς τὴν ἑλληνικὴν φιλολογίαν*. Ὁ κ. *Ἀν. Χρησιδης* παρατηρεῖ ὅτι τὸ πρῶτον ἤδη ἀκούει διάρκειαν ἐπιτροπῆς προσωρινῆς τὸσον μακρᾶς, τετραετοῦς, καὶ λέγει ὅτι ἡ διάρκεια ταύτης πρέπει νὰ ᾖναι μέχρις ἐνὸς ἔτους. Ὁ κ. *Χαμουδόπουλος* ἀντικρούων τὰς ἀντιρρήσεις τοῦ κ. *Ἀν. Χρησιδου* ὑποστηρίζει καὶ πάλιν τὴν σύστασιν τῆς ἐπιτροπῆς καὶ λέγει ὅτι μόνον τροποποιήσεις τινὲς ἐπὶ τοῦ σχεδίου δύνανται νὰ ἐπενεχθῶσιν ὡς ἡ ἐπανάληψις τῆς λέξεως *μελοποιίας* καὶ τῆς φράσεως ὑλικὸν ὄφελος τοῦ Συλλόγου.

Ὁ κ. *Μ. Αὔθεντόπουλος* ποιεῖται παρατηρήσεις τινὰς ἐπὶ τοῦ πρώτου μέρους τοῦ σχεδίου καὶ ἐρωτᾷ τίνες οἱ πόροι, οὓς διαθέτει ὁ ἡμέτερος Σύλλογος πρὸς πραγμάτων τῆς λαμβανομένης ἀποφάσεως. Ὁ κ. *Ξ. Σιδερίδης* προτείνει ὅπως ὀρισθῆ ἡ διάρκεια τῆς ἐπιτροπῆς καὶ παρατηρεῖ ὅτι τὸ τεχνικὸν μέρος δὲν εἶναι σχέσιν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου. Ὁ κ. *Χαμουδόπουλος* παρρησιάζει ὅτι δὲν πρόκειται ἤδη νὰ συζητηθῆ τὸ περὶ πόρων ζήτημα τοῦτο πρὸ τῆς ληφθείσης ἤδη ἀποφάσεως ἐπρεπε νὰ ἔχη ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὡς πρὸς τὸ τεχνικὸν δὲ μέρος, λέγει, ὅτι τοῦτο δὲν ἀπάδει πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ Συλλόγου καὶ ὡς πρὸς τὴν εὐρύτητα τοῦ κύκλου τῆς ἐπιτροπῆς, λέγει, ὅτι ὁ χρόνος θὰ ἀποδείξῃ, ἐὰν ᾖναι οὗτος εὐρύς ἢ οὐχί φρονεῖ δὲ ὅτι πρέπει νὰ ᾖναι εὐρύς, ἵνα ὑπαρξῇ εὐρὺ καὶ τὸ στάδιον τῆς ἐνεργείας. Μετὰ συζήτησιν δὲ ἐπὶ τοῦ καθ' ὅλου σχεδίου ἀρχεται ἡ κατ' ἄρθρον ἐξέτασις αὐτοῦ καὶ γενομένης συζητήσεως ἐπὶ τοῦ πρώτου ἄρθρου γίνεται τοῦτο ἀποδεκτὸν τροποποιηθὲν ὡς ἑξῆς: *ἔργον τοῦ μουσικοδραματικοῦ τμήματός ἐσιν ἡ καλλιέργια τοῦ μουσικοῦ συναισθήματος, ἡ διδασκαλία τῆς ὑποκριτικῆς τέχνης καὶ τῆς ἀπαγγελίας, ἡ φροντίς καὶ ἡ ἐπιμέλεια περὶ δοκιμῶν μεταφράσεων, μελοποιίας καὶ ἀπὸ σκηνης διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων ἑλλην. δραμάτων, ἡ τέλεισι συναυλιῶν ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου καὶ πρὸς*

διάδοσιν τῶν μουσουργημάτων τῶν περιω-
θέντων ἐκ τῆς ἀρχαίας καὶ τῶν ἀριστουργημά-
των τῆς νεωτέρας μουσικῆς τέχνης καὶ ἡ ἐπε-
ξεργασία καὶ ἐπισημανοὺς τῆς ἐν γένει ἡμετέρας
μουσικῆς». Ἀναβάλλεται δ' εἰς προσεχῆ τυ-
νεδρίαν ἢ συζήτησις τῶν λοιπῶν ἄρθρων.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΤΜΒ'

(Τακτικὴ γενικὴ).

Τῆ 13ῃ Μαρτίου 1900.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Μ. ΨΑΛΙΔΑ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρα-
κτικά τῆς προηγουμένης ἐκτάκτου γενικῆς συ-
νεδρίας, μεθ' ὃ ἀναγινώσκειται καὶ ἡ ἀλληλο-
γραφία. Ἡ αἵτησις τῆς ἀδελφότητος τῶν
Κιανῶν καὶ τῆς κοινότητος Χαλκηδόνος αἰ-
τουμένων ἐκ τῶν τοῦ Συλλόγου βιβλία διὰ
τὴν βιβλιοθήκην αὐτῶν γίνεται ἀποδεκτὴ. Ὁ
κ. Μ. Χαμουδόπουλος συνιστᾷ ὅπως ληρῆθῆ
φροντίς περὶ ἀνταλλαγῆς βιβλίων ἐκ τῶν πε-
ρισσῶν τῆς ἡμετέρας βιβλιοθήκης μετ' ἄλλων
βιβλιοθηκῶν. Ὁ δὲ κ. Ε. Σιδερίδης παρατη-
ρεῖ ὅτι ὑπάρχει ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ κωλύον
τὴν τοιαύτην ἀνταλλαγὴν ἄνευ τῆς ἀποφά-
σεως τοῦ Συλλόγου. Ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς τῶν
κ. κ. Βραχάμη καὶ Εὐσταθίου, δι' ἧς δη-
λοῦσιν ὅτι δὲν ἠδυνήθησαν μέχρι τοῦδε νὰ
φέρωσιν εἰς πέρας τὴν ἀναθεθεῖσαν αὐτοῖς ἐν-
τολὴν περὶ σχηματισμοῦ βιβλίου καὶ περισυλ-
λογῆς πασῶν τῶν τοῦ Συλλόγου ἀποφάσεων,
συνιστῶσι δὲ τὴν σχηματισμὸν πολυμελοῦς
ἐπιτροπῆς πρὸς τὸν σκοπὸν τούτον, ὁ κ. Μ.
Ἀθθενόπουλος ἐκφέρει τὴν γνώμην ὅτι οἱ
ἀναλαμβάνοντες τοιαύτην ἐργασίαν πρέπει νὰ
πληρῶνῶνται, ἵνα καὶ ἡ ἐργασία περατῶται.
Ἀνατίθεται δ' εἰς τοὺς κ. κ. Βραχάμη καὶ
Εὐσταθιανὸν ὅπως ἐν ἄλλῃ συνεδρίᾳ προτεί-
νωσι τοὺς καταλλήλους πρὸς τούτο.

Ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ ψηφίζεται ὡς
τακτικὸν τοῦ Συλλόγου μέλος ὁ κ. Πέτρος
Ζαχαριάδης, μουσικοδιδάσκαλος. Τὸ πρῶτον
δ' ἀγγέλλεται ὁ κ. Γρηγόριος Ἀνανιάδης,
ἔμπορος, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. Εὐστα-
θιανοῦ, Κηλοκοροῦ καὶ Ἀποστολοπούλου.

Μετὰ ταῦτα ἐπαναλαμβάνεται ἡ ἐπὶ τοῦ
σχεδίου τῆς Καλλιτεχνικῆς ἐπιτροπῆς συζήτη-
σις. Ὁ κ. Ἀποστόλογος παρατηρεῖ ὅτι διὰ
τοῦ σχεδίου τούτου ἀνοίγεται εἰς τὴν νέαν ἐπι-
τροπὴν κύκλος εὐρύς καὶ φρονεῖ ὅτι ἐν ἐνὶ καὶ

μόνῳ ἄρθρῳ δύνανται νὰ περιληφθῆ ἤτε σύ-
στασις καὶ ὁ σκοπὸς αὐτῆς, ὡς καὶ ἐν ταῖς
ἄλλαις ἐπιτροπαῖς, ὥστε νὰ μὴ ὑπόχρη ὄλος
κανονισμὸς διὰ μίαν καὶ μόνην ἐπιτροπὴν.
ἀναγινώσκει δὲ τοιοῦτον ἄρθρον λέγον: «συνι-
σιτᾶται Καλλιτεχνικὴ ἐπιτροπὴ ἀνανεουμένη
κατ' ἔτος, ἀποφάσει τοῦ Συλλόγου, ἣς συ-
ζητεῖ περὶ τῶν τὴν καλλιτεχνίαν ἀφορῶντων
ζητημάτων κλπ.» οὕτω δὲ ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη
ἀφομοιοῦται πρὸς τὰς λοιπὰς. Ὁ κ. Μ. Χα-
μουδόπουλος παρατηρεῖ ὅτι ἐπὶ ἀποφασισθέν-
των ζητημάτων δὲν δυνάμεθα νὰ ἐπανέλθω-
μεν τὸ σχέδιον κατ' ἀρχὴν ἐγένετο ἀποδε-
κτόν, ἢ ἐπ' αὐτοῦ συζήτησις ἤρξατο ἐν
προηγουμένη συνεδρίᾳ καὶ ἤδη πρόκειται γὰ
συνεχίσωμεν ταύτην. Ὁ κ. Ζαβιόανος λέ-
γει ὅτι ἐξερχόμεθα τῆς ἡμερησίας διατάξεως.
Ὁ κ. πρόεδρος παρατηρεῖ ὅτι δὲν ἐπανερχό-
μεθα ἐπὶ ἀποφασισθέντων ἀλλ' ὁ κ. Ἀποστό-
λογος προτείνει ὅπως εἰς τὸ ἤδη συζητηθὲν
καὶ ψηφισθὲν τοῦ σχεδίου ἄρθρον προστεθῶσι
καὶ τὰ λοιπὰ μέρη συζητούμενα πρῶτον,
ὥστε τὸ ὅλον ν' ἀποτελῆται ἐξ ἑνὸς καὶ μό-
νου ἄρθρου. Ἐξακολουθεῖ μακρὰ ἐπὶ τοῦ ζη-
τήματος τούτου συζητήσις, μεθ' ἣν ἀποφατι-
ζεται ἡ ἐξακολουθήσις τῆς ἀρξαμένης ἤδη
τῶν μερῶν τοῦ σχεδίου ἐξετάσεως· ἐξετάζεται
δὲ τὸ μέρος τὸ περὶ τῶν προσόντων τῶν ἀπο-
τελεσόντων τὸ Μουσικοδραματικὸν τμήμα,
ὅπερ γίνεται ἀποδεκτόν τροποποιηθὲν ὡς ἐξῆς·
«τὸ τμήμα τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ τῶν μελῶν τοῦ
Συλλόγου τῶν πτυχιούχων τῆς Φιλοσοφίας ἢ
Ῥαδείου ὡς καὶ πάντων ὁσοὶ εἶναι γνώσται
τῆς Εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς»· μεθ' ὃ λύεται ἡ
συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΤΜΓ'

(Τακτικὴ γενικὴ).

Τῆ 27ῃ Μαρτίου 1900.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ε. ΣΙΔΕΡΙΑΟΥ, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρα-
κτικά τῆς προηγουμένης γενικῆς συνεδρίας,
μεθ' ὃ ἀναγινώσκειται ἡ ἀλληλογραφία. Ὁ κ.
Ε. Σιδερίδης προτείνει ὅπως ἡ ἐκθέσις τῆς
Κοινωνιολογικῆς ἐπιτροπῆς περὶ συστάσεως
νυκτερινῆς Σχολῆς παραπεμφθῆ πρὸς τὴν Φι-
λολογικὴν ἐπιτροπὴν. Ὁ κ. Μ. Χαμουδόπου-
λος φρονεῖ ὅτι ἡ ἐξέτασις τῆς ἐκθέσεως δὲν
εἶναι ἔργον μόνον τῆς Φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς
καὶ νομίζει ὅτι πρέπει νὰ συζητηθῆ αὕτη

ἐν τῷ Συλλόγῳ. Ὁ κ. Παρίσης συμφωνεῖ πρὸς τὴν γνώμην τοῦ κ. Μ. Χαμουδοπούλου. Ὁ κ. Εὐσταθιανὸς προτείνει ὅπως ἡ ἔκθεσις αὕτη πρὸ τῆς συζήτησεως ἐκτυπωθῆ καὶ διανεμηθῆ εἰς τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου πρὸς μελέτην. Ὁ κ. Μ. Χαμουδόπουλος προτείνει ὅπως ἡ ἐπ' αὐτοῦ συζήτησις ἀναβληθῆ εἰς προσεχῆ συνεδρίαν, ἅτε μὴ παρόντων καὶ ἀρκετῶν μελῶν ἐν τῇ συνεδρίᾳ. Ἡ ἐπὶ τῆς ἐκθέσεως ταύτης συζήτησις ἀναβάλλεται.

Ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ ψηφίζεται ὡς τακτικὸν τοῦ Συλλόγου μέλος ὁ κ. Γρηγόριος Ἀναϊάδης, ἔμπορος. Τὸ πρῶτον δὲ προτείνονται ὡς τακτικά μέλη οἱ κ. κ. *Italo Silveli*, μουσικοδιδάσκαλος, *Γ. Α. Ξανθόπουλος*, καὶ *Ἀρμόδιος Χαμουδόπουλος*, διδάκτωρ τῆς νομικῆς, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. Βραχάμη, Εὐσταθιανοῦ καὶ Μ. Χαμουδοπούλου. Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Ε. Σιδερίδης προτείνει ὅπως ἡ ἐπανάληψις τῆς συζήτησεως τοῦ σχεδίου τῆς Καλλιτεχνικῆς ἐπιτροπῆς ἀναβληθῆ εἰς προσεχῆ συνεδρίαν δι' ὃν λόγον ἀνεβλήθη καὶ ἡ συζήτησις τῆς ἐκθέσεως τῆς Καλλιτεχνικῆς ἐπιτροπῆς δηλ. διὰ τὸν μικρὸν ἀριθμὸν τῶν παρόντων μελῶν. Ὁ κ. Μ. Χαμουδόπουλος παρατηρεῖ ὅτι ἤδη πρόκειται περὶ ζητήματος μελετηθέντος καὶ δὲν ὑπάρχει λόγος ἀναβολῆς. Ἐξακολουθεῖ μακρὰ συζητήσεις καὶ ἀποφασίζεται ὅπως ἐπαναληφθῆ ἡ ἐπὶ τοῦ σχεδίου τούτου συζήτησις. Ἐξετάζεται δὲ τὸ μέρος τὸ ἀφορῶν τὸν τρόπον τῆς συστάσεως τοῦ πυρῆνος τοῦ Μουσικοδραματικοῦ τμήματος, ὅπερ καὶ γίνεται ἀποδεκτὸν τροποποιηθὲν ὡς ἐξῆς: «τὸν πυρῆνα τοῦ τμήματος τούτου θὰ συστήσῃ ὁ πρόεδρος ἐκ τῶν ἐχόντων τὰ ἀνωτέρω προσόντα, οἷοι δὲ θὰ προσλάβωσι καὶ ἕτερα μέλη (ἐκ τῶν κειτημένων τὰ ἀνωτέρω προσόντα) δι' ἐκλογῆς κατὰ τὸ 57 ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ τοῦ Συλλόγου». Ὁ κ. Ἀποστόλογος διαμαρτύρεται κατὰ τοῦ μέρους τούτου τοῦ σχεδίου, τὸ ὅποιον χαρακτηρίζει ὡς ἀντικανονικόν, λέγων ὅτι τὰ ἐν αὐτῷ λεγόμενα δὲν εἶναι ἐφαρμόσιμα ἅτε τῆς ἐπιτροπῆς μὴ οὔσης διαρκοῦς. Τὸ δ' ἐπόμενον τοῦ σχεδίου μέρος τὸ περὶ συστάσεως μονίμου μουσικοῦ χοροῦ καὶ ὀρχήστρας ὁ κ. Ἀποστόλογος χαρακτηρίζει ὡς τραγελαφικόν. Ὁ κ. Μ. Χαμουδόπουλος παρατηρεῖ ὅτι διὰ τῆς συστάσεως τῆς Καλλιτεχνικῆς ἐπιτροπῆς δὲν μειοῦται τὸ ἔργον τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου. Μετὰ τινα δὲ συζητήσιν καὶ τὸ μέρος τοῦτο γίνεται ἀποδεκτὸν ἔχον ὡς

ἐξῆς: «Ἡ ἐπιτροπὴ δύναται νὰ συγκροτῆ μόνιμον μουσικὸν χορὸν καὶ ὀρχήστραν ἰδιαίτερας πρὸς τοῦτο προσκαλοῦσα δι' ἀποφάσεως αὐτῆς καὶ μὴ μέλη τοῦ Συλλόγου, ἐξ ὧν θὰ δύναται νὰ ἐκλέγῃ καὶ τοὺς διδασκάλους τοῦ χοροῦ καὶ τῆς ὀρχήστρας». Μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΜΔ'

(Τακτικὴ γενική).

Τῆ 24^η Ἀπριλίου 1900.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Μ. ΨΑΛΙΔΑ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς προηγουμένης γενικῆς συνεδρίας, μετὰ μακρὰν δ' ἐπὶ τούτων συζήτησιν προκληθεῖσαν ἐκ τῆς παρατηρήσεως τοῦ κ. Ἀποστόλογου ὅτι δὲν ἀναγράφεται ἐν αὐτοῖς ἡ ἐκ τῆς συνεδρίας ἀποχώρησις αὐτοῦ ἐπικυροῦνται. Ἀναγινώσκεται μετὰ ταῦτα ἡ ἀλληλογραφία καὶ κατάλογος προσφορᾶς βιβλίων. Ὁ κ. Ἀκιστορίδης προτείνει ὅπως τὰ δωρούμενα βιβλία, τὰ μεταχειρισμένα, ἀπολυμαίνωνται, καθ' ὅσον εἶναι ἐστία μικροβίων. Ὁ κ. Γεράρδος παρατηρεῖ ὅτι οὐδεὶς ἐκ τούτου ὑπάρχει κίνδυνος. Ἐπαναλαμβάνεται δὲ ἡ ἐπὶ τοῦ σχεδίου τῆς Καλλιτεχνικῆς ἐπιτροπῆς συζήτησις καὶ ἀρχεται ἡ ἐξέτασις τοῦ Εἰκαστικοῦ τμήματος. Ὁ κ. Ἀκιστορίδης προτείνει τὴν ἐπιψήφισιν τοῦ ἄρθρου ὡς ἔχει, μετὰ τινα δὲ συζητήσιν περὶ τοῦ ἴαν τὸ περὶ Εἰκαστικοῦ τμήματος μέρος τῆς Καλλιτεχνικῆς ἐπιτροπῆς πρέπει νὰ διαγραφῆ ἢ οὐχί, ἀποφασίζεται ἡ ἐπιψήφισις τοῦ πρώτου αὐτοῦ μέρους ἔχοντος ὡς ἐξῆς: «Ἔργον τοῦ Εἰκαστικοῦ τμήματός ἐσιν ἡ καλλιέργεια καὶ ἡ διάδοσις τῆς ζωγραφικῆς καὶ γλυπτικῆς, ἡ περιουλογοὶ καὶ διάσωσις διαφόρων ἱστορικῶν εἰκόνων πρὸς σχηματισμὸν πινακοθήκης ἐν τῷ Συλλόγῳ καὶ ἡ οὐσιασις καλλιτεχνικῶν ἐκθέσεων ἐκ διαφόρων ἔργων ζωγραφικῆς ἢ γλυπτικῆς». Ἐπὶ τοῦ ἐπομένου μέρους ὁ κ. Ἀποστόλογος παρατηρεῖ ἀντίφασιν εἰς τὸν καταρτισμὸν ὡς μελῶν καὶ τῶν ἀρχιτεκτόνων, ἐν ᾧ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ δὲν περιλαμβάνεται εἰς τὸ προηγούμενον 45^{ον} ἄρθρον καὶ ὅτι τὸ 57^{ον} ἄρθρον ἐφαρμόζεται εἰς τὰς διαρκεῖς ἐπιτροπὰς. Ψηφίζεται καὶ τὸ ἄρθρον τοῦτο ὡς ἔχει δηλ. «Μέλη τοῦ τμήματος τούτου διορίζονται πάντες οἱ πιυχιοὶ καὶ ἀρχιτέκτονες, οἱ ζωγράφοι καὶ οἱ γλύπται

ἐκ δὲ τῶν μὴ πτυχιούχων οἱ διακρινόμενοι διὰ τὰ καλλιτεχνικὰ αὐτῶν ἔργα καὶ ἐκλεγόμενοι κατὰ τὸ 57^{ον} ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ τοῦ Συλλόγου». Συζητεῖται μετὰ ταῦτα τὸ περὶ τῆς διαρκείας τῆς ἐπιτροπῆς μέρος. Ὁ κ. Ἄ. Γεράρδος προτείνει ὅπως ἡ διάρκεια ταύτης ἢ ἐνὸς ἔτους· πρὸς τὴν γνώμην ταύτην συμφωνεῖ καὶ ὁ κ. Παρίσης. Ἄλλ' οἱ κ. κ. Ἀποστόλογους καὶ Σιδερίδης ἐπὶ τῇ βᾶσει μάλιστα τοῦ κανονισμοῦ θεωροῦσιν αὐτὴν *προσωρινήν*. Μετὰ μικρὰν δ' ἐπὶ τούτου συζήτησιν ὀρίζεται ἡ διάρκεια τῆς Καλλιτεχνικῆς ἐπιτροπῆς τετραετίας. Ψηφίζεται δὲ παμψηφεί καὶ τὸ τελευταῖον ἄρθρον ἔχον ὡς ἐξῆς: «Ἐκαστον τῶν τμημάτων κατ' ἔτος ἐκλέγει τὸν πρόεδρον καὶ τὸν γραμματέα αὐτοῦ».

Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφίζονται ὡς τακτικά τοῦ Συλλόγου μέλη οἱ κ. κ. *Italo Silvelli, Γ. Α. Ξανθόπουλος* καὶ *Ἀρμόδιος Χαμουδόπουλος*. Ἀγγέλλεται εἶτα ὁ θάνατος τοῦ κατὰ τὴν προηγουμένην συνεδρίαν ψηφισθέντος τακτικοῦ τοῦ Συλλόγου μέλους κ. *Γρ. Ἀναγιάδου* μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ , ΑΤΜΕ'

(Ἐκτακτος γενική).

ΑΡΧΑΙΡΕΣΙΑΙ

Τῇ 30ῇ Ἀπριλίου 1900.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Μ. ΨΑΛΙΔΑ, προέδρου.

Μὴ ὑπαρχόντων πρακτικῶν πρὸς ἀνάγνωσιν ὁ κ. πρόεδρος λέγει ὅτι ἀντικείμενον τῆς ἐκτάκτου ταύτης συνεδρίας εἶναι ἡ συμφωνία τῶν κανονισμῶν ἐκλογή τῶν νέων κοσμητόρων τοῦ Συλλόγου διὰ τὸ συλλογικὸν ἔτος 1900—1901. Γενομένης δὲ μυστικῆς συμφώνως πρὸς τὸν κανονισμὸν ψηφοφορίας ἐξελέγησαν πρόεδρος τοῦ Συλλόγου ὁ κ. **Γεώργιος Ἀποστολίδης**, εἶτα δὲ δι' ἰδιαιτέρας μυστικῆς ψηφοφορίας οἱ κ. κ. **Ξενοφῶν Σιδερίδης**, ἀντιπρόεδρος, **Μηνᾶς Αὐθεντόπουλος**, β' ἀντιπρόεδρος, **Λεωνίδας Μαλατάκης**, γεν. γραμματεὺς, **Ν. Παρίσης**, εἰδ. γραμματεὺς, **Β. Μυστακίδης**, ἔφορος τῆς βιβλιοθήκης, **Α. Μυλιώτης**, ταμίας καὶ **Νικίτας Παπαγιαννόπουλος**, λογιστής. Μετὰ ταῦτα ἐξελέγησαν διὰ μυστικῆς ἐπιθέσεως ψηφοφορίας ὁ κ. **Ι. Βαλαβάνης** μέλος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς καὶ οἱ κ. κ. **Ε. Ἀμιπε-**

λίδης, Η. Νικολόπουλος καὶ **Ἄ. Γεράρδος**, μέλη τῆς Ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπῆς.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ , ΑΤΜΖ'

(Τακτικὴ αἰδική).

Τῇ 1ῃ Μαΐου 1900.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Σ. ΣΙΑΒΡΙΑΟΥ, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς προηγουμένης συνεδρίας μεθ' ὃ ἀναγινώσκειται πραγματεία τοῦ κ. *Παπαδοπούλου Κεραμέως* «Οἱ ναοὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὸ 1593 καὶ 1604» καὶ δύο ἕτεροι τοῦ ἐν Τραπεζοῦντι γυμνασιάρχου κ. *Μ. Παράνικα* «Ἐπιγραφαὶ Τραπεζοῦντος» καὶ «Νεοελληνικά, ἐκκλησιαστικά καὶ ἐκπαιδευτικά». Ὁ κ. προεδρεύων ἐκφράζει τὰς θερμὰς τοῦ Συλλόγου εὐχαριστίας πρὸς τοὺς συγγραφεῖς τῶν πραγματειῶν τούτων μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ , ΑΤΜΖ'

(Ἐκτακτος γενική).

Τῇ 4ῃ Μαΐου 1900.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Σ. ΣΙΑΒΡΙΑΟΥ, ἀντιπροέδρου.

Μὴ ὑπαρχόντων πρακτικῶν πρὸς ἀνάγνωσιν, ὁ γραμματεὺς τῆς Φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς κ. *Βαλαβάνης* ἀναγινώσκει τὴν οἰκίαν Ἐκθεσιν. Ὁ κ. *Αὐθεντόπουλος* ἐρωτᾷ ὅποια ἦτο ἡ γνώμη τῆς Κοινωνιολογικῆς ἐπιτροπῆς περὶ τοῦ ζητήματος τῆς μετατροπῆς τοῦ Βασιαδέιου κληροδοτήματος. Ὁ κ. *Λούβαρης* λέγει ὅτι ἐδόθη ἀρνητικὴ ἀπάντησις, ὃ δὲ κ. *Παρίσης* λέγει ὅτι αἱ γνώμαι τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς ἐδιχάσθησαν, ἀφείθη δὲ εἰς τὸν Σύλλογον ὅπως περὶ τούτου ἀποφασίσῃ· ἀλλ' ὁ κ. *Λούβαρης* ἀπαντῶν λέγει ὅτι κατ' οὐσίαν αἱ γνώμαι δὲν ἐδιχάσθησαν, ἀλλ' ἐν ταῖς λεπτομερείαις μόνον ἐπῆλθε διαφωνία τις, ὡς δεικνύται ἐκ τῆς πρὸς τὸν Σύλλογον ἀποσταλείσης ἐπιστολῆς τῆς ἐπιτροπῆς.

Μετὰ ταῦτα ἀναγινώσκειται ἡ Ἐκθεσις τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς ὑπὸ τοῦ προέδρου αὐτῆς κ. *Ι. Βαλαβάνη* καὶ εἶτα ἡ τῆς Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς ὑπὸ τοῦ γραμματέως αὐτῆς κ. *Τ. Σγουρδαίου*. Ὁ κ. *Αὐθεντόπουλος* ἐκ-

φέρει εὐχὴν περὶ ταχείας ἐκτυπώσεως τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης. Ὁ δὲ κ. **Ἰ. Βαλαβάνης** παρατηρεῖ ὅτι ὑπάρχει ἡ πρὸς τοῦτο ἀπόφασις τοῦ Συλλόγου ἀλλ' ἑλλείπουσι τὰ μέτα τῆς ἐκτυπώσεως. Ὁ κ. **Ἀκαιορίδης** ἐκφέρει εὐχὴν περὶ ἐκδόσεως μηνιαίου τεύχους τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐπιτροπῆς. Καὶ εἶτα, ἀναγνωσθείσης τῆς **Ἐκθέσεως τῆς Κοινωνιολογικῆς ἐπιτροπῆς** ὑπὸ τοῦ γραμματέως αὐτῆς κ. **Γ. Δούβαρη**, διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΜΗ'

(*Ἐκτακτος γενική*).

Τῆ 6ῃ Μαΐου 1900.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Ξ. ΣΙΑΔΕΡΙΔΟΥ**, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγινώσκονται αἱ **Ἐκθέσεις τῶν κοσμητόρων**, Α' τοῦ α' ἀντιπροέδρου κ. **Ξ. Σιαδεριδου** περὶ τῶν κατὰ τὸ λήξαν ἔτος γενομένων δημοσίων μαθημάτων, Β' τοῦ β' ἀντιπροέδρου κ. **Ἀποστόλογλου** περὶ τοῦ κυρίου καὶ τῆς καθόλου περιουσίας τοῦ Συλλόγου. Γ' τοῦ εἰδικοῦ γραμματέως κ. **Λεωνίδα Μαλατάκη** περὶ τῶν ἐργασιῶν καὶ τῶν ἀποφάσεων τοῦ τε Συλλόγου καὶ τῶν κοσμητόρων. Ἐπὶ τῆς σειρᾶς τῶν ἀναγεγραφομένων ἀποφάσεων ὁ κ. **Μ. Ἀθηνιόπουλος** παρατηρεῖ ὅτι ἡ περὶ τῆς διδασκαλίας τῆς Ἀντιγόνης ἡ τασσομένη μετὰ τὴν περὶ σχηματισμοῦ τῆς Καλλιτεχνικῆς ἐπιτροπῆς προηγήθη ταύτης προκλήσασα μάλιστα καὶ τὴν περὶ συστάσεως τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης ἀπόφασις τοῦ Συλλόγου. Δ' Ἀναγινώσκειται ἡ **Ἐκθεσις τοῦ ἐφόρου τῆς βιβλιοθήκης** κ. **Μ. Ἀθηνιόπουλου** καὶ Ε' τοῦ λογιστοῦ κ. **Νικήτα Παπαγιαννοπούλου** ἀναγνόντος καὶ κατάλογον τῶν ὑπαρχόντων βιβλίων τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης. Μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΜΘ'

(*Τακτικὴ γενική*).

Τῆ 8ῃ Μαΐου 1900.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Μ. ΨΑΛΙΔΑ**, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς προηγουμένης γενικῆς συνεδρίας, μεθ' ὃ ἀναγινώσκειται ἐπιστολὴ τῆς Κοινωνιολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἣτις κατὰ πλειονοψηφίαν ἀποφαίνεται ὑπὲρ τοῦ ἀδυνάτου τῆς μετα-

τροπῆς τοῦ **Βασιαδέου** κληροδοτήματος. Ὁ κ. **Ἀν. Χρησιδης** ἐκφράζει τὴν λύπην αὐτοῦ διὰ τὴν ἀσυμφωνίαν τῆς Κοινωνιολογικῆς καὶ φρονεῖ ὅτι ἡ μετατροπὴ τοῦ κληροδοτήματος θὰ ἦτο πρακτικώτερα. Ὁ κ. **Ἀθηνιόπουλος** φρονεῖ ὅτι τὸ ζήτημα πρέπει νὰ ἐξετασθῆ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου πρακτικώτερον. Ὁ κ. **Εὐσταθιανός** νομίζει ὅτι δυνάμεθα νὰ προβῶμεν εἰς τὴν τροποποίησιν. Ὁ **Ἀκαιορίδης** παρατηρεῖ ὅτι ὁ πρὸς τοὺς νεκροὺς σεβασμὸς ἐμποδίζει τὴν τοιαύτην μετατροπὴν καὶ φρονεῖ ὅτι ὀφείλομεν νὰ συμμορφωθῶμεν πρὸς τὴν ἀπόφασιν τῆς Κοινωνιολογικῆς ἐπιτροπῆς. Ὁ κ. **Ἀσκητῆς** παρατηρεῖ ὅτι δὲν εἶναι ἀσέβεια, ἀφ' οὗ καὶ διὰ τῆς προτεινομένης τροποποιήσεως ἐκπληροῦται ὁ σκοπὸς τοῦ διαθέτου λέγει δ' ὅτι ἡ τροποποίησις αὕτη εἶναι ἐπουσιώδης καὶ ἀναπτύσσων νομικῶς τὸ ζήτημα συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς μετατροπῆς. Ὁ κ. **Παρίσης** παρατηρεῖ ὅτι ἡ ἱστορία οὐδὲν ἀναφέρει παράδειγμα τροποποιήσεως κληροδοτήματος πρὸς ἠθικὸν πρόσωπον καὶ λέγει ὅτι ὁ ἀνατοκισμὸς δύναται νὰ γίνῃ εἰάν ὀρισθῆ τις, ὅστις λαμβάνων κατ' ἔτος τοὺς τοκοὺς νὰ κεφαλαιοποιῇ τούτους πρὸς τούτοις φρονεῖ ὅτι καὶ ὁ πρὸς τὸν νεκρὸν σεβασμὸς ἐμποδίζει τὴν τροποποίησιν. Μετὰ μακρὰν δὲ συζήτησιν περὶ τοῦ δυνατοῦ ἢ μὴ τῆς τοιαύτης τροποποιήσεως ἀποφασίζεται κατὰ πρότασιν τοῦ κ. **Μ. Ἀθηνιόπουλου** ὅπως τὸ ζήτημα παραπεμφθῆ καὶ πάλιν εἰς τὴν Φιλολογικὴν ἐπιτροπὴν, ἣτις νὰ ἐκθέσῃ τοὺς λόγους, δι' οὓς κρίνει λυσιτελεστέραν τὴν τοιαύτην τροποποίησιν, μετὰ δὲ ταῦτα καὶ εἰς τὴν Κοινωνιολογικὴν ἐπιτροπὴν, ἣτις ἐξετάζουσα τοὺς λόγους τῆς Φιλολογικῆς νὰ ἀποφανθῆ καὶ πάλιν. Ἀναγινώσκειται ἡ **Ἐκθεσις** τοῦ κ. **Ἀσκητοῦ** *Περὶ ἰδρύσεως λαϊκῶν νυκτερινῶν Σχολῶν*. Ὁ κ. **Ἀν. Χρησιδης** παρατηρεῖ γενικῶς ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ πραγματοποιηθῆ ἡ ἱδρυσις τοιούτων Σχολῶν, ἰδέα ἄλλως λαμπρά, προερχομένη ἐκ φιλογενῶν αἰσθημάτων. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον λέγει ὅτι καὶ χωρὸς καὶ χεῖματα ἑλλείπουσι, ὁ δὲ Σύλλογος ἀρκετὰς ἔχει ἀναλάβει ὑποχρεώσεις. Μετὰ τινα δ' ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου συζήτησιν ἀποφασίζεται ὅπως ἡ ἐκθεσις αὕτη παραπεμφθῆ εἰς τὴν Φιλολογικὴν ἐπιτροπὴν προσκαλουμένου εἰς ταύτην καὶ τοῦ κ. Ἀσκητοῦ.

Ὁ κ. **Παχῆκος** ἐρωτᾷ ἂν τὸ δημοσιευθὲν ὑπὸ τῆς Μουσικῆς ἐπιτροπῆς εὐχαριστήριον ἐγένετο τῇ ἀδείᾳ τοῦ προεδρείου, ἄλλως, λέγει,

ηγένητο παράβασις τοῦ κανονισμοῦ. Ὁ κ. **Ἐυδοσιανός** λέγει ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ ἰθεώρησεν ἑαυτὴν ὑποχρεωμένην ὅπως εὐχαριστήσῃ τὰ μέλη τοῦ χοροῦ, καθ' ὅσον μάλιστα ἐν αὐτῷ ὑπῆρχον καὶ κύριοι ξένοι, μὴ μέλη τοῦ Συλλόγου. Ὁ δὲ κ. **Ἀκαστορίδης** προστίθῃσιν ὅτι ἰθεώρησε καλὸν νὰ εὐχαριστήσῃ οὐ μόνον τὰ μέλη τοῦ χοροῦ, ἀλλὰ καὶ τὸν Σύλλογον, δι' ἣν παρέσχεν αὐτῇ τιμὴν. Ὁ κ. **Μ. Ἀθθενιόπουλος** λέγει ὅτι ἐγένετο παράβασις τοῦ κανονισμοῦ καὶ φρονεῖ ὅτι ὁ Σύλλογος ἀποκηρύττει τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, ὁ δὲ κ. **Πρόεδρος** ὅτι ἐπιφυλάττει ἑαυτῷ τὸ δικαίωμα ὅπως εὐχαριστήσῃ καὶ δημοσίῃ τοὺς ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τῆς διδασκαλίας τῆς Ἀντιγόνης ἐργασθέντας.

Ἀγγέλλονται τὸ πρῶτον ὡς **τακτικὰ μέλη** οἱ κ. κ. **Δ. Βλασιόρης, Κ. Περγικάρης** καὶ **Ἰ. Ἡλιάκος** προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. Ἀποστόλογλου, Λ. Μαλατάκη καὶ Μ. Ψαλίδα.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΤΝ'

(**Τακτικὴ γενικὴ**).

Τῆ 15ῃ Μαΐου 1900.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Μ. ΨΑΛΙΔΑ**, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται τὰ **πρακτικὰ** τῆς προηγούμενης γενικῆς συνεδρίας. Μετὰ τινὰ ἐπὶ τῆς συντάξεως τούτων συζήτησιν ἐπικυροῦνται ὅπως ἔχουσιν. Μετὰ ταῦτα οἱ κ. κ. **Βραχάμης** καὶ **Ἀκαστορίδης** παρατηροῦσιν ὅτι ἔπρεπε νὰ **πρωτοκολληθῶσι** τὰ πρὸς τοὺς ὑπὲρ τῆς διδασκαλίας τῆς Ἀντιγόνης ἐργασθέντας **εὐχαριστήρια**. Ὁ κ. **Σιδερίδης** λέγει ὅτι κατὰ τὴν προηγούμενην συνεδρίαν εἶπεν ὅτι εἰς τοιαύτας περιστάσεις αἱ ἐπιστολαὶ δὲν πρωτοκολλοῦνται, παρατηρεῖ δὲ ὅτι, ἀφοῦ ἡ ἐπιτροπὴ ἐδέχθη τὸν διορισμὸν ἄνευ πρωτοκολλήσεως, δὲν ἔπρεπε νὰ γίνῃ συζήτησις διὰ τὴν μὴ πρωτοκόλλησιν τῶν εὐχαριστηρίων. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ δημοσιεῦθαι ὑπὸ τῆς μουσικῆς ἐπιτροπῆς εὐχαριστήριον λέγει ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ δημοσιεῦθῃ, ἀφοῦ ἡ πρὸς τοῦτο αἰτηθεῖσα **ἀδεία** δὲν ἐδόθη αὐτῇ. Ὁ κ. **Χρ. Χαϊτηχρήστου** λέγει ὅτι εἰς τὴν Μουσικὴν ἐπιτροπὴν ὀφείλονται εὐχαριστήρια, διότι ὄντως πολὺ εἰργάσθη ὑπὲρ τῆς διδασκαλίας τῆς Ἀντιγόνης, τὸ γενόμενον ἴσως ὑπ' αὐτῆς εὐχαριστήριον ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ Συλλόγου χαρακτηρίζει ὡς **παρτυπίαν** τὸ γενόμενον ὁμῶς, λέγει, ἐγένετο καὶ **πᾶσα** ἐπὶ τούτου συζήτησις **πρέπει νὰ παύσῃ**.

Ἀναγινώσκειται **ἐπιστολὴ** τοῦ Ἑπειρωτικοῦ Συλλόγου, δι' ἣς προτείνει τῷ ἡμέτερω Συλλόγῳ ὅπως ἐκλέξῃ ἐπιτροπὴν μεθ' ἣς νὰ ἐξετάσῃ τοὺς λόγους τοὺς προκαλέσαντας τὴν παῦσιν τοῦ τέως εἰσπράκτορος τοῦ Συλλόγου κ. **Ἰ. Γκούμα**. Μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν δὲ διαφόρων ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης γνωμῶν ἀποφασίζεται ὅπως γραφῇ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Ἑπειρωτικὸν Σύλλογον, δι' ἣς νὰ ἐκφράζῃται ἡ λύπη τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ἐπὶ τῇ **δυσπιστίᾳ**, ἣν πρὸς τὰς ἀποφάσεις αὐτοῦ δεικνύει καὶ ὅτι ὁ Σύλλογος διὰ λόγους ἀφορῶντας **σπουδαίᾳ** αὐτοῦ συμφέροντα θέλει ἐμμένει εἰς τὴν ληφθεῖσαν ἤδη ὑπ' αὐτοῦ ἀπόφασιν καὶ ὅτι ἐκ συναδελφικῆς ἀβρότητας εἶναι πρόθυμος ὅπως δώσῃ προφορικῶς τὰς δεούσας ἐξηγήσεις πρὸς οἰονδήποτε ἤθελε νὰ ζητήσῃ τοιαύτας παρὰ τοῦ ἡμετέρου προεδρείου. Ἀναγινώσκειται ἐπιστολὴ τοῦ ἱατροῦ κ. **Ἀκαστορίδου**, αἰτουμένου ὅπως αἱ ἐν τῇ ἀναγνωσθείσῃ ἐκθέσει τοῦ α' ἀντιπροέδρου κ. **Σ. Σιδερίδου** κρίσεις περὶ τῆς διαλέξεως αὐτοῦ ἀφαιρεθῶσιν. Ὁ κ. **Σ. Σιδερίδης** λυπεῖται διότι δὲν ἔχει μεθ' ἑαυτοῦ τὰς σημειώσεις, ἃς ἐκράτησεν ἐκ τοῦ μαθήματος τοῦ κ. Ἀκαστορίδου, λέγει δὲ ὅτι τὰ ὑπὸ τούτου **λεχθέντα** περὶ τοῦ ἀναγνώσματος τοῦ κ. **Σπαθάρη** ἦσαν ὅπως περιττά. Δὲν θέλει ὁμῶς διὰ τοῦτο νὰ ἀποδώσῃ μομφὴν πρὸς τὸν κ. Ἀκαστορίδην καὶ νομίζει ὅτι ὁ κ. οὗτος παρεξήγησε τὰ ὑπ' αὐτοῦ **λεχθέντα**. Ὁ κ. **Ἀποστόλογλου** προτείνει ὅτι ὁ Σύλλογος μετὰ **λεχθέντα** ὑπὸ τοῦ κ. Σιδερίδου πείθεται ὅτι ἐγένετο παρεξήγησις ὑπὸ τοῦ κ. Ἀκαστορίδου καὶ **προβαίνει** εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν ἢ πρότασις γίνεται **ἀποδεκτὴ**.

Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ γίνονται ἀποδεκτὰ ὡς **τακτικὰ μέλη** οἱ κ. κ. **Δ. Βλασιόρης, Κ. Περγικάρης** καὶ **Ἰ. Ἡλιάκος**. Τὸ πρῶτον δ' ἀγγέλλονται ὡς **ἐπίτιμα μέλη** οἱ κ. κ. **Γρ. Μαρασλῆς, Μ. Παρανίκας** καὶ **Παπαδόπουλος Κεραμεὺς** προτεινόμενοι ὑπὸ τοῦ προεδρείου.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΤΝΑ'

(**Τακτικὴ γενικὴ**).

Τῆ 29ῃ Μαΐου 1900.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Μ. ΨΑΛΙΔΑ**, προέδρου.

Ὁ λόγος δίδεται τῷ κ. **Δ. Μηλιώτῃ** ταμίᾳ, ὅστις ἀναγινώσκει **Ἐκθεσιν τῆς καταστά-**

σεως τοῦ ταμείου. Εἶτα ὁ κ. *N. Παπαγιαννόπουλος* λογιστὴς ἀναγινώσκει Ἐκθεσιν τῆς περὶ τοῦ μητρώου τοῦ Συλλόγου ἐπιτροπῆς. Ὁ κ. *Σ. Ἀποστόλογος* ἐκφράζει τὰ συγχαρητήριά του τῇ ἐπιτροπῇ, ἣτις παρουσίασε τοσαύτην σπουδαίαν ἐργασίαν. Ὁ κ. πρόεδρος ἀπονέμει αὐτῇ τὰς εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου.

Ἀγγέλλεται δ' ἡ πρόσκλησις τῆς Γαλλικῆς κυβερνήσεως πρὸς τὸν Σύλλογον διὰ τὸ κατὰ τὸν προσεχῆ Σεπτέμβριον συγκροτούμενον συνέδριον ἐν Παρισίοις περὶ τῆς Ἱστορίας τῶν Θρησκευμάτων. Συνιστᾷ δ' ὁ πρόεδρος τὴν ἐκλογὴν ἀντιπροσώπου. Ὁ κ. *Ἀν. Χρησιδης* προτείνει τὸν κ. *Ί. Ψυχάρην*, ὁ δὲ κ. *Εὐσταθιανὸς* τὸν κ. *Αὐθεντιόπουλον* καὶ ὁ κ. *Παχῆκος* προτιμᾷ κληρικὸν τινα καὶ προτείνει τὸν προϊστάμενον τοῦ ἐν Παρισίοις ἑλλην. ναοῦ. Ὁ κ. *M. Θεοδοκᾶς* προτείνει ν' ἀνατεθῇ τῷ προεδρεῖφ ἡ ἐκλογὴ. Τοῦτο γίνεται δεκτόν, ἀφοῦ ὁμοῦ, συζητήσεως ἐγερθείσης ὑπὸ τοῦ κ. *Ἀκαιογρίδου* περὶ τοῦ ἀδυνάτου τῆς συμμετοχῆς τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου εἰς θρησκευτικὰς συζητήσεις, οἱ κ. κ. *N. Παπαγιαννόπουλος* καὶ *Ἀλ. Εὐσταθιανὸς* στηριζόμενοι ἐπὶ τοῦ 36ου ἄρθρου τοῦ κανονισμοῦ ἀπέδειξαν ὅτι οὐ μόνον δὲν ἀπαγορεύεται ἀλλὰ καὶ ἐπιβάλλεται ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ. Μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΝΒ'

ΕΚΤΑΚΤΟΣ

ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΕΟΡΤΗ

Τῇ 4ῃ Ἰουνίου 1900.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. *M. ΨΑΛΙΔΑ*, προέδρου.

Προϊσταμένης τῆς Α. Θ. Π. τοῦ Οἰκουμηνικοῦ Πατριάρχου κ. *Κωνσταντίνου* τοῦ Ε' καὶ παρόντων τῶν σεβασμιωτάτων συνοδικῶν ἀγίων *Ἀμασειᾶς Ἀνθίμου*, *Βεροῖας Κωνσταντίου*, *Μαρωνείας Ἰωακείμ*, *Σηλυβρίας Κωνσταντίου*, *Γρεβενῶν Δωροθέου*, τοῦ θεοφιλεστάτου ἀγίου *Χαριουπόλεως Γερμανοῦ*, τοῦ Ἐπιτρόπου τοῦ Παναγίου Τάφου πανιερωτάτου ἀρχιεπισκόπου *Διοκαιοσαρείας Νικοδήμου*, τοῦ Ἐπιτρόπου τοῦ ἔθρους Σινᾶ πανοσιολογιωτάτου κ. *Γαβριὴλ Μαλαφούρη*, τοῦ ἐριτίμου γενικοῦ προξένου τῆς Ἑλλάδος κ. *Ἐπαμ. Φίλωνος* ἀντιπροσώπου τὸν κωλυθέντα νὰ παρῆσθαι ἐξοχώτατον πρεσβευτὴν κ. *N. Μαυροκορδάτον*, μετὰ τινων μελῶν τοῦ προσωπικοῦ τῆς πρεσβείας, ἀντιπροσώπων

διαφόρων φιλεκπαιδευτικῶν καὶ φιλανθρωπικῶν σωματείων καὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ καὶ ἐκπαιδευτικοῦ κόσμου καὶ πλείστων ἄλλων ἐγκρίτων μελῶν τῆς ἡμετέρας κοινωνίας, ἀρχεται ἡ συνεδρία τῇ ὁρισθείσῃ 3ῃ μ. μ. ὥρα ἀκριβῶς.

Ὁ κ. γεν. γραμματεὺς ἀναγινώσκει συγχαρητήριους τινὰς ἐπὶ τῇ ἐπετηρίδι *ἐπιτολάς* καὶ εἶτα ὁ μὲν τέως πρόεδρος κ. *M. Ψαλίδης* ἀναγινώσκει τὴν *λογοδοσίαν* τῶν κατὰ τὸ ΑΘ' συλλογικῶν ἔτος πεπραγμένων, ὁ δὲ νέος πρόεδρος κ. *Γ. Ἀποστολίδης* ἀπαγγέλλει τὴν νενομισμένην ἐπιστημονικὴν πραγματείαν: **Ἡ θεωρία τῆς ποινῆς καὶ ὁ Γοργίας τοῦ Πλάτωνος.**

Τοῦ προεδρεύοντος δὲ εὐχαριστήσαντος πᾶσι τοῖς παρασταθείσιν ἐν τῇ ἐπετείῳ τοῦ συλλόγου τελετῇ, ταύτην *ἐπισφράγισε* τῆς Α. Θ. Παναγιότητος *προσλαλιά*, δι' ἧς ὁ Οἰκουμηνικός Πατριάρχης ἐν γενικῇ ἀγαλλιάσει εἶπε λόγους ἐξόχως τιμητικούς τῆς δράσεως τοῦ Συλλόγου καὶ ἐπευλόγησε μετὰ χαρᾶς καὶ ἐπήνεσε τὰ συντελεσθέντα ἔργα καὶ ἰδίως τὴν καλλιτεχνικὴν τῆς *Ἀντιγόνης ἐπέλεον*, ἣν ἐγαρκατήριεν ὡς οἰωνὸν αἰσιώτατον ὠτήσεως ἠθοπλαστικῆς καὶ γνησίως φιλοκάλου εἰς τὴν μόρφωσιν τοῦ δημοσίου φρονήματος.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ὑπὸ ἸΩΑΚΕΙΜ ΒΑΛΑΒΑΝΗ

ἀναγνώσθεισα κατὰ τὴν ΑΤΜΖ' ἑκτακτον γενικὴν συνεδρίαν τῆς 4ῃς Μαΐου 1900

Φίλοι συνάδελφοι,

Ἡ Φιλολογικὴ τοῦ Συλλόγου ἐπιτροπεία' συγκεκροτημένη κατὰ 56 ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ καὶ πρόεδρον μὲν αὐτῆς ὀρίσασα τὸν κ. *Χρ. Χατζηχρήσιον*, γραμματέα δὲ τὸν κ. *Ἰωακείμ Βαλαβάνην* ἐξ ἐποιήσατο συνεδρία.

Ἡ Φιλολογικὴ ἐπιτροπεία ἡ τοσαύτας μέχρι τοῦδε πολυτίμους ἐργασίας ἐν τῷ τέλει τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου προσάγουσα, εἰς δυσάρεστον αὐτῇ καὶ πνιγηρὰν ἀναψυχὴν μοιραίως πως ἀπὸ τινος περιωρισθῆ, καθὼς τὸ *Ζηρογράφιον* περὶ τῆς συλλογῆς τῶν ζώωντων μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ *Διαγώνισμα*, ὅπερ ὁμολογουμένως τοσοῦτον αὐτὴν ἐζωογονεῖ, διακοπὴν διὰ τῶν

γνωστούς τῷ Συλλόγῳ λόγους, πολλῆς τροφῆς τὴν ἐπιτροπεῖαν ἐστέρησεν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ πολλῶν αὕτη τρέφεται ἐλπίδων, ὅτι ἡ διακοπὴ αὕτη ἔσται προσωρινή, οἱ δὲ πατρῶζοντες τοῦ αἰοδίδιμου μεγαλήτορος ἀγωνοθέτου διάδοχοι οὐκ εἰς μακρὸν χρόνον τὸ ἔθνωφελές τοῦτο διαγώνισμα συνεχίσουσιν.

Τὰς συνεδρίας ἐπομένως τῆς ἐπιτροπεῖας ἀπασχόλησαν τὰ λοιπὰ ἐκ τῶν ἀναγραφομένων αὐτῇ καθηκόντων. Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* ἀσχοληθεῖσα καὶ λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὰς ἐπιστολάς τῶν ἐλλογίμων κυρίων *Ἰ. Παναζίδου*, καθηγητοῦ τοῦ ἐθνικοῦ πανεπιστημίου καὶ *Πέτρου Παπαγεωργίου*, διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας καὶ πρώην γυμνασιάρχου *Μυτιλήνης*, ἀνέθηκε τῷ μὲν πρώτῳ τὴν ἐναρξιν τῆς ἐκδόσεως τῶν *Ἀπάντων τοῦ Ξενοφῶντος*, εἰς δὲ τὸν δεύτερον τὴν ἐξακολούθησιν τῆς ἐκδόσεως τῶν *Ἀπάντων τοῦ Σοφοκλέους*, ἧς λαμπρὰν καὶ περιφανῆ ἀπαρχὴν ἐποιήσατο ὁ αἰμίμηστος φιλόλογος *Δ. Σεμιτέλος* διὰ τῆς ἐκδόσεως τῆς *Ἀντιγόνης*.

Λαβοῦσα δ' ὑπ' ὄψει τὴν πρότασιν τοῦ ἐκ τῶν συγγενῶν καὶ κληρονόμων τοῦ αἰοδίδιμου *Ἡροκλέους Βασιάδου*, κυρίου *Ἰ. Γκιώχα*, περὶ μετατροπῆς τοῦ χρόνου τῆς ἐπιβραβεύσεως ἔργων τοῦ *Καλλιμαείου Ἀγῶνος*, ὃν ὁ αἰμίμηστος θεῖος αὐτοῦ εἰς τὸν Σύλλογον ἀνέθετο, ἀπεφάνητο, ὅτι ἡ τοιαύτη μετατροπὴ, ἂν ἦναι νομικῶς δυνατὴ, θὰ ἦτο λυσιτελεστέρη καὶ ὁ Σύλλογος θὰ εἶχεν ἐνωρίτερα τοὺς καλοὺς καρποὺς τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀγῶνος.

Ἐκ τῶν ἔργων δὲ τῶν οὕτω συντελεσθέντων τοῦ *Καραπανείου Ἀγῶνος*, εἶχε μείνει, ὡς γνωστὸν, ὁ διαγωνισμὸς ἐπὶ τῆς *γραμματικῆς* τῶν ἀστικῶν σχολείων. Ἐπειδὴ δὲ μία καὶ μόνη γραμματικὴ ἐστάλη εἰς τὸν ἀγῶνα πρὸ τριῶν ἐτῶν καὶ αὕτη ἐκπροθέσμως, κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἡ ἐπιτροπεῖα εἶχεν ἀναβάλλει τὴν κρίσιν αὐτῆς εἰς τὸ ἐπόμενον ἔτος, ὅποτε διὰ τοὺς γνωστούς λόγους δὲν ἦτο δυνατόν νὰ συνέλθωσιν εἰς ἐργασίαν αἱ ἐπιτροπαὶ τοῦ Συλλόγου· τεθέντος δὲ τοῦ ζητήματος κατὰ τὸ λῆξαν ἤδη συλλογικὸν ἔτος ἐκρίθη ἀναγκασία ἡ μεταβολὴ τῶν ὄρων τοῦ προγράμματος διὰ τὴν μεταβολὴν τῶν σκέψεων ἐπὶ τῶν παιδαγωγικῶν μελετῶν καὶ ἐπὶ τῆς γραμματικῆς διδασκαλίας, τὴν δὲ μετατροπὴν ταύτην τοῦ προγράμματος ἐτοιμάσασα κατὰ τὸ παρὸν θέρος θέλει παρουσιάσει κατὰ τὴν ἐναρξιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου μετὰ τὰς διακοπὰς αὐτοῦ.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ὑπὸ *ΙΩΑΚΕΙΜ ΒΑΛΑΒΑΝΗ*,

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν *ΑΤΜΖ'* ἑκτακτον γενικὴν συνεδρίαν τῆς 4ης Μαΐου 1900.

Φίλοι ἐταῖροι,

Τὴν *Συντακτικὴν ἐπιτροπὴν* ἐφέτος ἀπέτελουν, συμφώνως τῷ 58ῳ ἄρθρῳ, ὁ γενικὸς γραμματεὺς τοῦ Συλλόγου κ. *Π. Ἰ. Ίατροπούλος*, ὁ εἰδικὸς κ. *Λεωνίδας Μαλατάκης*, ὁ γραμματεὺς τῆς Φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς κ. *Ἰωάννη Βαλαβάνης*, ὁ τῆς Ἀρχαιολογικῆς κ. *Β. Α. Μυστακίδης*, ὁ τῆς Βιολογικῆς κ. *Γ. Σγουρδαῖος*, ὁ τῆς Κοινωνιολογικῆς κ. *Γ. Λούβαρης*, ὁ τῆς Φυσικομαθηματικῆς κ. *Κ. Δ. Καλβοκορέσης* καὶ ὁ κ. *Μ. Ἰ. Γεδεών*, ὑπὸ τοῦ Συλλόγου κατὰ τὰς ἀρχαιερείας ἐκλεγείς.

Τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς, συνελθόντα εἰς πρώτην συνεδρίαν, προεδρεύοντος τοῦ κ. *Μ. Ψαλίδα*, ἐξελέξαν πρόεδρον μὲν τὸν κ. *Ἰωάννη Βαλαβάνη*, γραμματεῖα δὲ τὸν κ. *Γεώργιον Δ. Λούβαρη*. Ἄλλας συνεδρίας ἡ ἐπιτροπὴ ἔσχεν ὀλίγας, προτιμήσασα πολλὴν ἐργασίαν καὶ ὀλίγους λόγους, ὡς θὰ ἴδῃτε ἐκ τοῦ ἐκτυπούμενου *ΚΖ'* τόμου τοῦ Συλλόγου.

Ἐν τῷ τεύχει τούτῳ θὰ περιληφθῶσι πᾶσαι αἱ ἐργασίαι τῶν συλλογικῶν ἐτῶν *ΛΕ'*, *ΛΣ'*, *ΛΖ'* καὶ *ΛΗ'*· ὥστε θὰ περιέχεται ἐν αὐτῷ ἡ ὕλη τῶν ἐτῶν 1895—96, 1896—97, 1897—98 καὶ 1898—99.

Ἡ *Συντακτικὴ ἐπιτροπὴ*, ἅμα καταρτισθεῖσα προσέβη εἰς τὴν ἐκδοσιν τοῦ Παραρτήματος τοῦ *ΚΖ'* τόμου τοῦ Περιδικοῦ, περιέχοντος τὰς ἀνακοινώσεις καὶ τὰ πρακτικὰ τῆς *Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς*, ἐπειδὴ ἐκρίθη ἐπιγενομένη ἡ ἐκδοσις τῆς προκειμένης ὕλης, συμπεριληφθησομένης καὶ ἐν τῷ σώματι τοῦ Περιδικοῦ (ὡς παράρτημα αὐτοῦ). Τὰ ἰδιαιτέρη τεύχη παρασκευασθέντα παρεδόθησαν ἤδη τῷ Συλλόγῳ διὰ τὰ περαιτέρω.

Μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ Παραρτήματος τούτου ἤρξατο ἡ ἐκτύπωσις τοῦ κυρίου σώματος τοῦ Περιδικοῦ ἀπὸ τῶν πρακτικῶν τοῦ *ΛΕ'* συλλογικοῦ ἔτους (1895—1896) καὶ ἐξῆς, προταχθέντος τοῦ νέου Κανονισμοῦ τοῦ Συλλόγου, ὅστις διέπει τὰ νῦν τὰ τοῦ ἡμετέρου σώματος. Ἐκ τούτου μέχρι τοῦδε ἐξετυπώθησαν ἐν συνόλῳ 43 τυπ. φύλλα.

Ἡ *Συντακτικὴ ἐπιτροπὴ* ἐν τῇ δυσχερεῖ ἐκτελέσει τῆς ἀνατεθειμένης αὐτῇ ἐργασίας

εὔρε προθύμους ἀντιλήπτορας, προθύμως τὴν ἑαυτῶν ἀρωγὴν αὐτῇ παρασχόντας τὴν Α. Ἐξ. τὸν Ἄβρααμ Γ. Βαπορίδην ἐφέντην καὶ τοὺς λοιποὺς εὐγενεστάτους ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ ὑπουργείῳ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως ὑπαλλήλους καὶ τὸν ἐρίτιμον ἑταῖρον κ. Ξεν. Α. Σιδερίδην, ὅστις μετὰ τῆς ἐγνωσμένης αὐτοῦ δραστηριότητος ἔσπευδε πάντοτε νὰ παρέχῃ τῇ ἐπιτροπῇ πᾶσαν εὐκολίαν. Αὐταί, προσφιλεῖς ἑταῖροι, εἶναι αἱ ἐργασίαι τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς κατὰ τὸ λήγον συλλογικὸν ἔτος, οὐχὶ λίαν ἀνάξια λόγου, διότι κατωρθώθη νὰ δημοσιευθῶσιν αἱ ἐργασίαι τοῦ Συλλόγου κατὰ τὰς τρεῖς συναφεῖς προεδρίας τοῦ κ. Ἄν. Χρησιδίου καὶ τὴν τοῦ κ. Χρ. Χατζηχρήστου. Ὁ Σύλλογος διὰ τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ ΚΖ' τόμου εἶναι ἐνήμερος πλέον, ὑπολείπεται δὲ πρὸς ἐκδοσιν μόνη ἡ ὕλη τοῦ διαρρυσαντος ἔτους, ἣν εὐχόμεθα ἐγκαίρως νὰ προπαρασκευάσῃ καὶ ἐκτύπωσῃ ἡ διάδοχος ἡμῶν ἐπιτροπὴ πρὸς τιμὴν τοῦ Συλλόγου καὶ εὐχαρίστησιν τῶν πολλῶν ἐντίμων φίλων αὐτοῦ.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓ. ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ὑπὸ Γ. ΛΟΥΒΑΡΗ,

ἀναγνώσθεισα κατὰ τὴν ΑΤΜΖ' ἑκτακτον γενικὴν συνεδρίαν τῆς 4ης Μαΐου 1900.

Κύριε πρόεδρε,

Ἡ Κοινωνιολογικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου τὸ πρῶτον διανύουσα ἔτος τῆς μετὰ μακρὰν ἀπραξίαν ἀνασυστάσεως αὐτῆς, δὲν ἔχει νὰ ὑποβάλλῃ ὑμῖν σήμερον πολλὰ καὶ σπουδαῖα ἔργα. Πλὴν λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι τὰ πρῶτα κατὰ τὴν ἀνασυστάσιν ταύτην βήματα τῆς ἐπιτροπῆς ἡμῶν ἀπερρόφησεν ἡ προσπάθεια περὶ τὴν παγίωσιν καὶ ἐνίσχυσιν αὐτῆς διὰ τῆς τῶν μελῶν συγκεντρώσεως, δέον ἐπιεικῶς νὰ κριθῶσι τὰ ὑποβληθησόμενα μικρὰ ταῦτα τῆς ἐτησίως ἡμῶν ἐργασίας ἀποτελέσματα.

Συνεκροτήσαμεν κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ὀκτώ ἐν ὄλθ συνεδρίας, ἐν αἷς ἡ ἐπιτροπὴ ἡμῶν ἡσχολήθη περὶ τὴν συζήτησιν διαφόρων νομικῶν ζητημάτων εἴτε τὸν Σύλλογον ἀφορῶντων εἴτε καὶ ἀσχέτων πρὸς αὐτόν. Τὰ τελευταῖα ταῦτα συνίστανται εἰς διαφόρους ἐπιστημονικὰς ἀνακοινώσεις παρὰ διαφόρων γενομένων μελῶν, ἐφ' ὧν κατόπιν πρὸς καλεῖτο ἐπιστημο-

νικὴ συζήτησις καὶ ἀνταλλαγὴ διαφόρων γνώμων. Καίτοι οὐκ ὀλίγοι τῶν ἡμετέρων συναδέλφων ἐδήλωσαν κατὰ τὰς πρώτας τῆς ληξάσης περιόδου συνεδρίας, ὅτι θὰ ὑπέβαλλον τοιαύτας ἀνακοινώσεις, οἱ πλείους δυστυχῶς τῶν δηλωσάντων, μηδ' αὐτοῦ τοῦ τῆς ἐπιτροπῆς γραμματέως ἐξαίρουμένου, ἐκωλύθησαν νὰ πραγματοποιήσωσι τὴν ἑαυτῶν ὑπόσχεσιν, οὕτω δὲ δύο μόναι περὶ νομικῶν ζητημάτων ἐγένοντο ἀνακοινώσεις, ἡ πρώτη ὑπὸ τοῦ κ. Μ. Θεοτοκά, ἡ δ' ἑτέρα ὑπὸ τοῦ κ. Ἀχ. Χρησιδίου, μία δ' οἰοεὶ ἀνακοινώσις ὑπὸ τοῦ κ. Θ. Ἀσκητοῦ περὶ κοινωνικοῦ τινος ζητήματος, περὶ οὗ κατωτέρω.

Καὶ ὁ μὲν κ. Μ. Θεοτοκᾶς ὑπέβαλεν ἀνακοινώσιν του «περὶ συμφίλιδος ὡς λόγου διαβγίου», μετὰ μακρὰν δὲ ἐπὶ τῆς ἀνακοινώσεως ταύτης συζήτησιν ἡ ἐπιτροπὴ πρὶν ἢ ὀριστικῶς ἀποφανθῆ ἐπὶ τοῦ θέματος ὑπὸ τὴν νομικὴν αὐτοῦ ὄψιν ἐζήτησε τὴν γνώμην τῆς Βιολογικῆς τοῦ Συλλόγου ἐπιτροπῆς ἐπὶ τινῶν ζητημάτων ἱστορικῆς φύσεως, ἐπιφυλαχθεῖσα νὰ συνεχίσῃ τὴν συζήτησιν μετὰ τὴν δοθησομένην ἀπάντησιν.

Ὁ κ. Ἀχ. Χρησιδίου ἐν δυοῖ συνεδρίασις ὑπέβλεν ἀνακοινώσιν αὐτοῦ «περὶ νομῆς κατὰ τὸ ὀθωμανικὸν δίκαιον» ἡ συζήτησις δὲ ἐπὶ τῆς πραγματείας ταύτης ἀναβλήθεισα μέχρι τοῦδε παραπέμπεται πλέον κατ' ἀνάγκην εἰς τὴν νέαν συλλογικὴν περίοδον.

Ὁ κ. Θ. Ἀσκητής ἐν τινι τῶν συνεδριῶν τῆς ἐπιτροπῆς ὑπέβαλε πρότασιν περὶ ουσιάσεως ὑπὸ τοῦ Συλλόγου νυκτερινῆς σχολῆς τοῦ λαοῦ ἐπὶ τῇ βίβσει τῶν ἐν Ἀθήναις καὶ Σμύρῃ τοιούτων σχολῶν ἐπὶ τῆς προτάσεως δὲ ταύτης συνετάχθη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ προτεινάντος κατ' ἐντολὴν τῆς ἐπιτροπῆς καὶ ὑπεβλήθη εἰς αὐτὴν ὑπόμνημα, ἐν ᾧ ὁ κ. Ἀσκητής ἐξέθετο ἀναλυτικῶς τὰς σκέψεις αὐτοῦ περὶ τῆς συστάσεως καὶ τοῦ τρόπου τῆς λειτουργίας τοιαύτης σχολῆς. Ἐπὶ τοῦ ὑπομνήματος τούτου συζήτησεως γενομένης ἀπεφασίσθη ὅπως ἡ πρότασις αὕτη τοῦ κ. Ἀσκητοῦ μετὰ τοῦ ῥηθέντος ὑπομνήματος ὑποβληθῶσι τῇ ὀλομελείᾳ τοῦ Συλλόγου, ἵνα συζητηθῇ καὶ ἀποφασισθῇ τὸ κατ' ἀρχὴν δυνατὸν ἢ μὴ τῆς συστάσεως τοιαύτης σχολῆς, ἐπεφυλάχθη δὲ ἡ ἐπιτροπὴ ἡμῶν ὅπως τὰς λεπτομερείας τοῦ ζητήματος τούτου συζητήσῃ μετὰ τὴν ἐτυμηγορίαν τῆς ὀλομελείας.

Ἐκ τῶν ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς συζητηθέντων σχετικῶν πρὸς τὸν Σύλλογον ζητημάτων τὸ κυριώτατον εἶναι τὸ περὶ Καλλιμαδίου ἀγῶνος

ζήτημα, περί ου τῆ προσκλήσει τοῦ προεδρείου ἰγένετο ἡ δέουσα ἐπιστημονικὴ συζήτησις ἐν τισι συνεδρίασι τῆς ἐπιτροπῆς, διευτυπῶθη δὲ ἡ γνωμοδότησις αὐτῆς, ἥτις διεβιβάσθη τελευταίως δι' ἐπιστολῆς εἰς τὸ προεδρεῖον.

Ταῦτα ἐν ἄκρᾳ συντομίᾳ τὰ ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς κατὰ τὴν λήξασαν περίοδον πεπραγμένα. Παῦρα μὲν καὶ μικροῦ λόγου ἄξια ἀλλ' ἀποτελοῦντα εὐοίωνον ἀπαρχὴν ἀποτελεσματικωτέρας ἐν τῷ μέλλοντι δράσεως τῆς ἡμετέρας ἐπιτροπῆς. Τὸ σημεῖον ἐκεῖνο, εἰς ὃ κυρίως κατὰ τὴν λήξασαν περίοδον ἐπεστήσαμεν τὴν προσοχὴν ἡμῶν, ἦτο νὰ συγκεντρώσωμεν, ὡς καὶ ἀρχόμενοι τοῦ λόγου εἶπομεν, τοὺς ἡμετέρους συναδέλφους, διότι μόνον διὰ τῆς συγκεντρώσεως ταύτης φρονοῦμεν ὅτι δύναται νὰ ἐργασθῆ τελεσφόρως ἡ ἡμετέρα ἐπιτροπή. Χαίροντες ὅτι ἐν μέρει ἐπετύχουμεν τοῦ πόθου ἡμῶν τούτου εὐχόμεθα ἐγκαρδίως ἵνα ἡ τοῦ προσεχούς ἔτους ἐκθεσις τῆς ἡμετέρας ἐπιτροπῆς παρουσιάσῃ ἔργα πλείονος λόγου ἄξια ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ τε Συλλόγου καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς κοινωνίας.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ ΤΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ

ὑπὸ Δ. Π. ΜΗΛΙΩΤΟΥ,

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ΑΤΝΑ' τακτικὴν γενικὴν συνεδρίαν τῆς 29ης Μαΐου 1900.

Ἐρίτιμοι κύριοι,

Κατ' ἐντολὴν τοῦ ἡμετέρου προέδρου κ. *Μιχαὴλ Ψαλίδα* καὶ κατὰ καθῆκον ὑπὸ τοῦ

κανονισμοῦ ἐπιβαλλόμενόν μοι, λαμβάνω τὴν τιμὴν καὶ ἐφέτος νὰ ὑποβάλω εἰς τὴν ὑμετέραν ἔγκρισιν τὴν *Ἐκθεσιν τῆς διαχειρίσεως τοῦ Ταμείου τοῦ ΛΘ' ἔτους τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου.*

Ἀρχόμενος τῶν ἐκτάκτων συνδρομῶν, δυστυχῶς οὐδεμίαν συνδρομὴν ἔχων ἄναφέρω ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου κατὰ τὸ ΛΘ' συλλογικὸν ἔτος.

Εἰς ἐπράχθησαν δὲ ἐκ *τακτικῶν συνδρομῶν* λ. ὀθ. 188, ἐξ ὧν λ. ὀθ. 37 ἐκ *καθυστερουμένων συνδρομῶν* καὶ λ. ὀθ. 151 ἐκ τοῦ τρέχοντος, ΛΘ', ἔτους, ἐκ δικαιώματος δὲ *διπλώματος* εἰς ἐπράχθησαν λ. ὀθ. 29.

Τὸ καθαρὸν προῖόν τῶν δύο *θεατρικῶν παραστάσεων τῆς Ἀντιγόνης* ἀνῆλθεν εἰς λ. ὀθ. 145,22, μένουσι δ' ἀκόμη ἀκαθάριστοι λ. ὀθ. 11,90· ὀφείλω ὁμῶς νὰ μνημονεύσω τὴν αὐθόρμητον προσφορὰν ἐκ λ. ὀθ. 22 ὑπὲρ τῆς εἰρημένης παραστάσεως τῶν φιλομούσων καὶ ἐριτίμων μελῶν τοῦ Συλλόγου κ. κ. *Παύλου Στεφάνοβικ* καὶ *Λεωνίδα Ζαζιφῆ.*

Καταλήγων, κύριοι, φέρω εἰς γνῶσιν ὑμῶν ὅτι αἱ *εἰσπράξεις* τοῦ ἐνεστῶτος συλλογικοῦ ἔτους ἀνῆλθον ἐν ὄλῳ εἰς λ. ὀθ. 362,22, αἱ δὲ *δαπάναι* εἰς λ. ὀθ. 403,93, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ ποσοῦ λ. ὀθ. 15, τὰς ὁποίας κατακρατεῖ ὁ ἀπολυθεὶς εἰσπράκτωρ τοῦ Συλλόγου *Ἰ. Γκούμας* ἥτοι προέκυψεν ἔλλειμμα ἐκ λ. ὀθ. 41, 71, μ' ὄλον ὅτι τὸ ἐν τῷ Ταμείῳ εὐρισκόμενον ἤδη ὑπόλοιπον ἀνέρχεται εἰς λ. ὀθ. 132,09.

Εὐχομαι δὲ ἀπὸ καρδίας ὅπως τὸ ἐπόμενον συλλογικὸν ἔτος παρουσιάσῃ τὴν οικονομικὴν κατάστασιν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου *ἀνθηρότεραν* τῆς ληξάσης χρήσεως.

Ἔτος ΛΘ'

Δαπάναι καὶ Πρόσοδοι

1899—1900

ΔΟΥΝΑΙ		ΛΑΒΕΙΝ	
Εἰς Μισθοδοσίαν	Λ. Τ. 170.40	Ἀπὸ Ταμείου μετρητῶν, ὑπόλοιπον παρελθούσης χρήσεως....	Λ. Τ. 173.80
» Ἐξόδα γραφείου.....	» 12.80	» Τακτικὰς συνδρομάς.....	» 188.—
» Διάφορα ἔξοδα.....	» 20.15	» Διπλώματα.....	» 29.—
» Πυρασφάλιστρα.....	» 8.25	» Θεατρικὴν παράστασιν.....	» 145.22
» Συντακτικὴν ἐπιτροπὴν.....	» 137.03		
» Φωτισμὸν καὶ θέρμανσιν.....	» 18.70		
» Προτομὴν Ἡ. Βασιάδου.....	» 10.—		
» Ἐκισφαλεῖς γροῦστας.....	» 15.—		
» Ἀκαθάριστα παραστ. Ἀντιγόνης	» 11.90		
» Ταμειομετρητ. ὑπόλοιπ. εἰς Νέον	» 132.09		
	Λ. Τ. 536.02		Λ. Τ. 536.02

Ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ 30ῃ Ἀπριλίου 1900.

Ὁ Ταμίας

Δ. ΜΗΛΙΩΤΗΣ

ΛΟΓΟΔΟΣΙΑ

ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΛΘ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΝ ΕΤΟΣ 1899-1900

ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ ΕΝ ΤΩ ΣΥΛΛΟΓΩ

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ΑΤΝΒ' ἑκτακτον συνεδρίαν τῆς ἐπετείου ἑορτῆς

τῆ 4ῃ Ἰουνίου 1900, ὑπὸ τοῦ τέως προέδρου

ΜΙΧΑΗΛ ΨΑΛΙΔΑ

*Παναγιώτατε Δέσποτα,
Σεβασμιώτατοι Ἱεροῦχοι,
Ἐρίτιμε γενικῆ πρόξενη τῆς Ἑλλάδος,
Φιλόμουσοι Κύριοι καὶ Κυρίαι.*

Ποσάκις δὲν εἶδον ἐπικυρουμένην τὴν ἀλήθειαν, ὅτι ἀκαιρος προθυμία καὶ ὑπέρμετρος ζῆλος δεινὰ εἰς τέλος, οὐ μόνον εἰς τὸν τὴν εὐθύνην ἀναδεχόμενον, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἀδοκιμάστως τὰς ἑαυτῶν ἐλπίδας ἐπὶ ἔργα σπουδαῖα εἰς ἀπείρους χεῖρας ἀνατιθεμένους, ἀποβαίνουσιν. Τεκμήριον δὲ τῆς ἀληθείας ταύτης δὲν ὑφίσταται ἀνάγκη, ὅπως μακρόθεν ζητήσωμεν, καθότι πρόχειρον δείγμα τούτου παρίσταται πρὸ ἡμῶν τὴν στιγμὴν ταύτην ὁ τὰς ἡνίας τοῦ Φιλολογικοῦ τούτου σωματείου ἀποτολημῆσας ν' ἀναλάβῃ εἰς χεῖρας ἀπείρους τε καὶ ἀδεξίους καὶ ὑπόχρεως ὅπως δῶσῃ σημερον λόγον καὶ εὐθύνας ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου, ἐξ οὗ τὸ φιλόμουστον καὶ φιλόκαλον ἀκροατήριον εἰθισμένων εἶναι ν' ἀκούῃ προέδρων δεινῶν μὲν τοῦ λόγου χειριστῶν, ἐμπείρων δὲ τῆς πηδαλιουχίας τῆς εὐδρόμου ταύτης νηός. Ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς πάντως χρῆσιν ποιούμενοι τοῦ τομᾶς τομεύειν, ταύτην τούλάχιστον τὴν ἀρετὴν εἰς τὸν λόγον ἡμῶν ν' ἀποδώσωμεν, θὰ δυναθῶμεν, συντέμνοντες καί, ὅσα δυνατόν, ἀποτέμνοντες, ὅπως ὅσον οἶόν τε συντομώτατον αὐτὸν ἀποκαταστήσωμεν.

Τὸ προεδρεῖον τοῦ ἡμετέρου συλλόγου καταρτισθὲν ἀρχομένου τοῦ συλλογικοῦ τούτου ἔτους συνέκειτο ἐκ τῶν κυρίων *Μ. Ψαλίδα* προέδρου, *Ξεν. Σιδερίδου* καὶ *Δ. Μοσιράτου* ἀντιπροέδρων, *Γ. Πασχαλίδου*, γεν. γραμματέως, *Δεωνίδα Μαλατάκη*, εἰδ. γραμματέως, *Μ. Αἰθνητοπούλου*, ἐφόρου τῆς βιβλιοθήκης, *Δ. Μηλιώτου*, ταμίου, καὶ *Νικήτα Παπαγιαννοπούλου*, λογιστοῦ. Ἀλλὰ τοὺς κυρίους *Δ.*

Μοστράτον καὶ *Γ. Πασχαλίδην*, δι' ἀποδημίαν ἀμφοτέρους παραιτηθέντας ἀντικατέστησαν οἱ κύριοι *Σ. Ἀποσιόλογλου* καὶ *Π. Ἰατρόπουλος*.

Οὕτω τὸ προεδρεῖον καταρτισθὲν ἐπιλάθετο τῶν καθηκόντων αὐτοῦ οὐχὶ ἄπειρον ὄν τῆς σπουδαιότητος αὐτῶν, ἀλλὰ πάντοτε θαρροῦν καὶ ἐπὶ τὴν θείαν ἀντίληψιν, ἧτις οὐδέποτε τοὺς θέλοντας πονεῖν καὶ κινδυνεύειν ἐγκαταλιμπάνει.

Καὶ ἔγγραφα μὲν τῆς συνήθους ὑπηρεσίας κατὰ τὸ διαρρεῦσαν ἤδη συλλογικὸν ἔτος ὁ Σύλλογος πρὸς διαφόρους διημεΐφαστο ἐν συνόλῳ 303, μὴ συμπεριλαμβανομένων καὶ ἐτέρων, τὰ ὅποια διὰ τὴν θεατρικὴν παράστασιν ἀπεστάλησαν. Καὶ πάντα μὲν τὰ ἔγγραφα ταῦτα ἔχουσιν ἕκαστον τὴν ἰδίαν σημασίαν, ἄξια δὲ μνήμης ἐθεωρήσαμεν τὴν τοῦ Ἰπουργείου τῆς *Γαλλικῆς Δημοκρατίας* ἐπιστολὴν, προσκαλοῦντος τὸν ἡμέτερον Σύλλογον ὅπως συμμετάσχῃ δι' ἀντιπροσώπου τοῦ ἐν Παρισίοις ἀπὸ τῆς 3ῆς μέχρι τῆς 9ῆς Σεπτεμβρίου (1900) κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Παγκοσμίου Ἐκθέσεως συγκροτηθησομένου *Διεθνoῦς συνεδρίου τῆς Ἱστορίας τῶν Θεσησκευμάτων*, τὴν τοῦ ἐν Βησβᾶδεν τῆς Γερμανίας *δικαστηρίου* ἀνακινουμένου τῷ Συλλόγῳ ἀπόσπασμα τῆς διαθήκης τοῦ ἀειμνήστου *Ἰωάννου Ἀριστάρχου βέν* πρεσβευτοῦ τῆς αὐτοκρατορικῆς Κυβερνήσεως ἐν Βερολίνῳ, δι' ἧς κληροδοτεῖ τῷ ἡμέτερῳ Συλλόγῳ ἅπασαν τὴν βιβλιοθήκην αὐτοῦ σὺν τοῖς χειρογράφοις, μετὰ τὸν θάνατον τῆς συζύγου αὐτοῦ τὴν τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Σαλτισβουρίας κ. *John Sarum* εὐχαριστοῦντος διὰ πολλῶν κολακευτικῶν λόγων τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἐπιτίμου μέλους τὴν τῆς *Ἐταιρείας τῶν Βολλανδιστῶν* ἐν Βρυξέλλαις, δι' ἧς προετῆθη ἡ

ἤδη δεκτὴ γενομένη ἀνταλλαγὴ τῶν δημοσιεύσεων τῆς Ἐταιρείας ταύτης μετὰ τοῦ ἡμετέρου Περιοδικοῦ.

Μετὰ πολλῆς δ' ἡμῶν εὐχαριστήσεως ἀγγέλλομεν ὅτι εἰς τὴν εἰρηνικὴν τοῦ Συλλόγου φάλαγγα κητετάξαμεν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο νέα μέλη 46, ἐξ ὧν ἐπίμυα 11, τὰ ἐξῆς: 1) τὸν θεοφιλέστατον ἀρχιεπίσκοπον Σαλισβουρίας κ. *John Sarum*, 2) τὸν ὀφθαλμολόγον καθηγητὴν τοῦ Βερολίνου κ. *Hirshberg*, 3) τὸν ἐν Παρισίοις ὀφθαλμολόγον κ. *Πανᾶν*, 4) τὴν Α. Ε. τὸν Πρεσβευτὴν τῆς Ῥωσίας κ. *Zinoviev*, 5) τὴν Α. Ε. τὸν Πρεσβευτὴν τῆς Γαλλίας κ. *Constan*, 6) τὴν Α. Ε. τὸν Πρεσβευτὴν τῆς Ἀγγλίας κ. *N. P. Oconor*, 7) τὴν Α. Ε. τὸν Πρεσβευτὴν τῆς Γερμανίας κ. *B. Marschall de Bieberstein*, 8) τὴν Α. τὸν Πρεσβευτὴν τῆς Ἰταλίας κ. *A. Pansa*, 9) τὴν Α. θεοφιλίαν τὸν ἀρχιεπίσκοπον τῶν Παλαιοκαθολικῶν ἐν Βέρνη τῆς Ἑλβετίας κ. *Eduard Herzog*, 10) τὸν καθηγητὴν τῆς θεολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βέρνης κ. *Eugenius Michaud* καὶ 11) τὸν αἰδεσιμώτατον *Jacob Künz* προϊστάμενον τοῦ ἐν Βέρνη καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Παλαιοκαθολικῆς ἐκκλησίας· τὰ δὲ λοιπὰ 35 τακτικά, ὧν τὰ πλείστα τὴν τῆς ἐπιστήμης θεραπείαν ἐνίσχυσαν.

Περὶ προσθήκης νέων μελῶν τοῦ λόγου γενομένου εὐκαιρον νομίζομεν νὰ σπεισῶμεν θαλερὸν δάκρυ καὶ ἐπὶ τῇ μνήμῃ ἐκείνων, ὧν τὸ σκληρὸν τοῦ θανάτου δρέπανον ἐστέρησε τὸν Σύλλογον, ποθητῶν αὐτοῦ μελῶν, τοῦ Μακαριωτάτου *Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Σωφρονίου*, ἐπιτίμου τοῦ Συλλόγου μέλους, τοῦ *Τερτίου Φιλίππου*, γενικοῦ ἐλεγκτοῦ τῆς Ῥωσικῆς Αὐτοκρατορίας, ἐπιτίμου ἐπίσης μέλους, τοῦ *Μ. Βιάδου* ἱατροῦ ἐν Φιλίππουπόλει ἐκ τῶν ἰδρυτῶν τοῦ Συλλόγου, τοῦ *Μελετίου Κοισάνη*, ἡγουμένου τῆς ἐν Πάτριμφ Μονῆς, *Στ. Σταματιάδου* ἱατροῦ, *Γρηγορίου Ἀνασιάδου* καὶ τοῦ ἱλλογίμου τῶν γρχιμμάτων σκαπανέως *Ἰωάννου Βαλέτια*, ὧν τὴν μνήμην αἰωνίαν ὁ Σύλλογος θὰ τηρήσῃ.

Συνεδρίας ὁ Σύλλογος ἐποιήσατο ἐν ὄλῳ εἰκοσιν, ὧν αἱ μὲν 15 γενικαὶ καθ' ἃς ἡ τακτικὴ τοῦ Συλλόγου διεξήγετο ὑπηρεσία, 5 δὲ ἐιδικαί, ἐν αἷς αἱ ἐξῆς ἀνεκοινώθησαν πρᾶγματεῖαι. Ἡ τοῦ κ. *Ε. Σιδερίδου* ἐν δυνάμει συνεδρίας πρᾶγματεῖα ἐπιγραφομένη «*Ἐπανόρθωσις ἀφηγήσεων γεγονότων τινῶν ἐπὶ αὐτοκρατορίας Ἡρακλείου τοῦ Α΄*» — Ἡ τοῦ κ. *Α. Παναγιωτίδου* ἐπιγραφομένη «*ἡ Βέλλιανη,*

τὰ Πελασγικά αὐτῆς τείχη καὶ ἡ μονή» — Ἡ τοῦ ἱλλογίμου κ. *Μ. Παρανίκα*, γυμνασιάρχου τοῦ ἐν Τραπεζοῦντι Φροντιστηρίου, «*Περὶ τῶν φιλοσοφικῶν ἰδεῶν τοῦ Πινδάρου*» — Ἡ τοῦ κ. *Παπαδοπούλου Κεραμέως* «*Περὶ τῶν ναῶν Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὸ 1593 καὶ 1604*» Δύο ἕτεροι πρᾶγματεῖαι τοῦ κ. *Μ. Παρανίκα* «*Ἐπιγραφαὶ Τραπεζοῦντος*» καὶ «*Νεοελληνικά, ἐκκλησιαστικά καὶ ἐκπαιδευτικά*» — Πρὸς τοὺς κυρίους τούτους καὶ ἐν καιρῷ ἐξεφράσθησαν αἱ δέουσαι εὐχαρισταὶ καὶ σήμερον ὁ Σύλλογος ἀνακηρύσσει τὴν χάριν, ὅτι εἰς τὴν πνευματικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν τοῦ Συλλόγου ἐποικοδόμησιν λίαν συνεβάλλοντο.

Ἐκτὸς τῶν ἐν εἰδικαῖς συνεδρίασι ἀνακοινώσεων ἐγένοντο κατὰ τὸ διαρρεῦσαν ἔτος καὶ 38 δημόσια μαθήματα ὑπὸ 24 ἀγορητῶν, ὧν οἱ μὲν 19 μέλη τοῦ Συλλόγου, οἱ δὲ 5 γνωστοὶ παρ' ἡμῖν λόγοι. Τὴν ἀπαρχὴν δὲ τῶν μαθημάτων τούτων ἐποιήσατο ὁ τῶν Πατριαρχείων Μέγας χαρτοφύλαξ κ. *Μανουὴλ Γεδεών*, ὁμιλήσας «*Περὶ τῆς θεανδρικής μορφῆς κατὰ τοὺς χρονογράφους καὶ τοὺς συναξαριστάς*». Μετὰ τοῦτον ὁ πολὺς τὴν κεφαλὴν καὶ τὰς φρένας ἀγαθὸς ἀνὴρ κ. *Ν. Φωτιάδης*, ὑπὸ τὸν τίτλον «*Ὁ Νέος Σωκράτης*» ὠμίλησεν ἡμῖν περὶ τοῦ περιπύστου πολίτου τοῦ Νέου κόσμου *Βενιαμὴν τοῦ Φραγκλίνου*.

Τοῦτον διεδέξατο ὁ ἱατρός κ. *Ἀλέξανδρος Τουρογούτης*, πρᾶγματευθεὶς ὑπὸ τὸν τίτλον «*Ὁ ἱατρός μας*» τὰς βλάβας, δσας προξενεῖ ἡ ἔλλειψις καὶ τὰς ὠφελείας, δσας παρέχει ἡ ὑπαρξίς ἐμμίσθου ἱατροῦ οἰκογενειακοῦ.

Τέταρτος ἀνῆλθεν εἰς τὸ βῆμα ὁ ἱλλογίμος καθηγητὴς τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς καὶ τοῦ Ἑλληνογαλλικοῦ Λυκείου κ. *Μηρᾶς Αὐθεντιόπουλος*, ὁμιλήσας περὶ τῶν πρώτων ἐκδηλώσεων τῆς βουλήσεως τοῦ βρέφους.

Πέμπτος τῶν ἀγορητῶν ἐγένετο ἕτερος ἱλλογίμος καθηγητὴς ὁ κ. *Χρησῖος Παντιζίδης*, ὁμιλήσας «*περὶ τῆς παρ' ἡμῖν παιδείσεως κατὰ τοὺς κάτω χρόνους καὶ ἰδίως κατὰ τὸν ἸΖ' αἰῶνα*».

Ἐκτον ἐφείλκυσε ἐπὶ τὸ βῆμα τὸν ἱλλογίμον λυκειάρχην κ. *Χρηστον Χατζηχρηστον*, συνεχίσαντα τὰ ἐπιθυμητὰ «*Ὀμηρικὰ θαυμάσια*», καὶ ἀναπτύξαντα τὸν ὄρκον τοῦ Ἀχιλλέως ἐν τῷ Α τῆς Ἰλιάδος.

Ἐβδόμος ἀγορητὴς ἀνῆλθε τὸ βῆμα ὁ κ. *Γ. Παχιῖκος*, ἀναγνούς τὸ πρῶτον μέρος πρᾶγματεῖας «*περὶ τοῦ Ἑλλήνος μελοποιῶ Νικολάου τοῦ Μαντιζάρου*», οὔτινος καὶ χο-

ως εκπιτεγνώ, ἐπέλεξε τρεῖς μελωδίας.

Τὸ πρῶτον διέλεξε τὸ ἑξῆς κ. Γ' *Ἀκαιο-
ρίδης*. Πραγματεύθεισ προῦτον, «περὶ ὑγιεινῆς
τοῦ προσώπου». δευτέρου δὲ «περὶ μεγάλων
ἱστορικῶν ἀνακαλύψεων τοῦ 19' αἰῶνος».

Τοῖς προειρημένοις κλεινός προσῆλθεν ἐπί-
κουρος ὁ γεραρός τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους
Σχολῆς καθηγητής, ὁ ἑλλόγιμος κύριος *Ἀν-
δρέας Σπαθάρης*, οὗ τῶν ἡδυλάων διαλέξεων
ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὁ Σύλλογος ἐστερήθη, καὶ δύο
ἐπιτέλεσε μαθήματα, τὸ πρῶτον περὶ τοῦ
ἡμερολογίου καὶ δεύτερον τὸ περὶ τοῦ *Πασχα-
λίου καὶ τῆς ἐποχῆς κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς*.

Τρία δὲ πρακτικῆς ὠφελείας μαθήματα
ἐποίησατο ὁ ἱατρός κ. *Α. Διμαράκης* ὁμιλή-
σας περὶ *νοσηλείας ἀσθενῶν*.

Τὸ δεύτερον ὁ ἑλλόγιμος καθηγητής κ. *Μ.
Αὔθενόπουλος*, διὰ δύο σπουδαίων καὶ ἐμβρι-
θῶν διαλέξεων ἐμύησεν ἡμᾶς τὰ μυστήρια τῆς
μεγάλῃς ψυχῆς τοῦ Γκαίτε, ἀναλύσας τὴν
θαυμασίαν τούτου τραγωδίαν «*Φάουστ*».

Ὁ ἱατρός κ. *Ν. Βασιλειάδης* ἀνέγνω ἐκτε-
νῆ πραγματείαν «περὶ *καλλιτεχνίας*» συμπλη-
ρώσας οὕτω καὶ τὰ ἐν τῷ παρελθόντι συλλο-
γικῷ ἔτει ὑπ' αὐτοῦ λεχθέντα.

Ὁ ἱατρός κ. *Ἄλ. Τουρογούτης* ἀνέγνω ἡμῖν
καὶ πάλιν ἀναμνήσεις ἐξ *Αἰγύπτου* καὶ περι-
γραφὰς αὐτῆς λεπτομερεῖς.

Τὴν ἔλλειψιν δὲ μαθήματος ὠρισμένης ἡμέ-
ρας προθύμως σπεύσας συνεπλήρωσεν ὁ ἀρτίως
εἰς τὰς φάλαγγας τοῦ Συλλόγου καταταχθείς,
μέγας ῥήτωρ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκ-
κλησίας κ. *Μ. Χαμουδόπουλος* διὰ πραγμα-
τείας: «*Περὶ τῆς ἱστορίας τῆς Γεωγραφίας*».

Ὁ κ. *Γ. Λούβαρης* δύο μαθήματα ἐποίη-
σατο: «περὶ τῶν ἀρχαίων ἀγώνων» καὶ: «περὶ
τῆς ἐπιδράσεως αὐτῶν ἐπὶ τοῦ πολιτισμοῦ».

Ὁ αἰδισιμώτατος πατήρ κ. *Κωνσταντῖνος
Καλλίνικος* ἐπραγματεύθη περὶ «πίστεως καὶ
λόγου», κεφάλαιον ἐκ τῆς Χριστιανικῆς ἀπο-
λογητικῆς.

Ὁ κ. *Παῦλος Μελιόπουλος* τὸ πρῶτον
ἀνελθὼν τὸ βῆμα τοῦ Συλλόγου μίαν ἐποίη-
σατο διάλεξιν περὶ τῆς *τουρκικῆς γλώσσης*,
ἰδίως περὶ παραγωγῆς τῶν τουρκικῶν λέξεων.

Ὁ ἑλλόγιμος διευθυντής τῆς ἐν Γαλατᾶ
ἀστικῆς σχολῆς κ. *Ἀπ. Ἀράνης* τὸ πρῶτον
καὶ οὗτος ἀνελθὼν τὸ αὐτὸ βῆμα ὠμίλησε
«περὶ δυνάμεως τῆς φαντασίας ὡς πρὸς τὸν
πνευματικὸν βίον καὶ περὶ καλλιεργίας αὐτῆς
διὰ τῆς διδασκαλίας».

Ὁ ἑλλόγιμος καθηγητής κ. *Λουῖζος Ἡλιού*

ὠμίλησε περὶ τῆς ἠθικῆς ἐν τῇ κρίσει τῶν
ἔργων τῆς τέχνης.

Ὁ δὲ ἑλλόγιμος καθηγητής κ. *Ἰωακείμ
Βαλαβάνης* ὠμίλησε περὶ «*Λαογραφικῶν* τοῦ
Ἀραβανίου τῆς Μικρᾶς Ἀσίας».

Ἐκτακτως δὲ ὠμίλησεν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ
τῆς ἐντεῦθεν αὐτοῦ διαβάσεως ὁ κ. *Νικόλαος
Γερμανός*, καθηγητής τῆς ζωολογίας, πραγ-
ματευθείς «*Περὶ τοῦ παρελθόντος, τοῦ παρόν-
τος καὶ τοῦ μέλλοντος τῶν ζῴων, τῶν φυτῶν
καὶ τῆς γῆς*».

Τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα ἐγένοντο τὰ μαθή-
ματα τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου, ἄφθονα τὸν
ἀριθμὸν καὶ ποικιλώτατα τὸ εἶδος· εὐχαρι-
στως δὲ λίαν εἶδομεν προθύμως σπεύσαν καὶ
ταῦτα ἀκροασάμενον πολυπληθῆς ἐξ ἀμφοτέ-
ρων τῶν φύλων ἀκροατήριον καὶ εἰς τὴν ὑψη-
λοτέραν κοινωνικὴν τάξιν τὸ πλείστον ἀνή-
κον, ὅπερ οὐ μόνον θαρρυντικὸν τῷ Συλ-
λόγῳ καὶ τοῖς ἀγορηταῖς αὐτοῦ τυγχάνει,
ἀλλὰ καὶ τρανὸν τεκμήριον ὅτι τὸ ὁμογενὲς
στοιχεῖον αἰέποτε πρὸς μάθησιν ὄργα. Ἄπαι-
τοῖς ἀγορηταῖς τούτοις ἐκφράζω δημοσίᾳ τὰς
εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου οὐ μόνον διὰ τὴν
προθυμίαν, μεθ' ἧς ἐσπευσαν εἰς τὴν πρὸς-
κλησίαν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐμβριθίαν
καὶ εὐγλωττίαν, ἣν ἐπεδείξαντο.

Ἐκτὸς τῶν εἰρημένων ἀνακοινώσεων καὶ
δημοσιῶν μαθημάτων, ἡ κυρίως ἐπιστημο-
νικὴ δρᾶσις τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου φαίνεται
καὶ ἐν ταῖς ἐργασίαις τῶν ἐπιτροπῶν αὐτοῦ.

Καὶ ἡ μὲν *Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ*, πρό-
δρον μὲν αὐτῆς ὄρισασα τὸν κ. *Χρ. Χατζη-
χρήστου*, γραμμικτῆα δὲ τὸν κ. *Ἰωακείμ Βα-
λαβάνην*, ἐξ ἐποίησατο *συνεδρίας*.

Ἡ Φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ, ἡ τοσαύτας μέ-
χρι τοῦδε πολυτίμους ἐργασίας ἐν τῷ τέλει
τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου προσάγουσα, εἰς
δυσάρεστον αὐτῇ καὶ πνιγηρὰν ἀναψυχὴν μοι-
ραίως πως ἀπὸ τινος περιορίσθη, καθ' ὅτι τὸ
Ζωγράφειον περὶ τῆς συλλογῆς τῶν ζῶντων
μνημείων ἐν τῇ γλώσῃ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ
Διαγώνισμα, ὅπερ ὁμολογουμένως τοσοῦτον
αὐτὴν ἐξωγοῦει, διακοπὴν διὰ τοὺς γνωστὸς
τῷ Συλλόγῳ λόγους, πολλῆς τροφῆς τὴν
ἐπιτροπεῖαν ἐστέρησεν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ πολ-
λῶν αὐτὴ τρέφεται ἐλπίδων, ὅτι ἡ διακοπὴ
αὐτὴ ἐστὶ προσωρινή, οἱ δὲ πατρῷζοντες
τοῦ αἰοδίδιμου μεγάλητορος ἀγωνοθέτου δι-
δοχοί, οὐκ εἰς μακρὸν χρόνον τὸ ἐθνωφελεῖς
τοῦτο διαγώνισμα συνεχίσουσιν.

Τὰς συνεδρίας ἐπομένως τῆς ἐπιτροπῆς ἀπῆ-

σχόλησαν τὰ λοιπὰ ἐκ τῶν ἀναγραφόμενων αὐτῇ καθηκόντων. Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς *Ζωγραφείου βιβλιοθήκης* ἀσχοληθεῖσα καὶ λαβοῦσα ὑπ' ὄψει τὰς ἐπιστολάς τῶν ἐλλογίμων κυρίων *Ἰ. Παναζίδου*, καθηγητοῦ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου καὶ *Πέτρου Παπαγεωργίου*, διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας καὶ πρώην γυμνασιάρχου Μυτιλήνης, ἀνέθηκε τῷ μὲν πρώτῳ τὴν ἐναρξιν τῆς ἐκδόσεως τῶν *ἀπάντων τοῦ Ξενοφῶντος*, εἰς δὲ τὸν δευτέρον τὴν ἐξακολούθησιν τῶν *ἀπάντων τοῦ Σοφοκλέους*, ἧς λαμπρὰν καὶ περιφανῆ ἀπαρχὴν ἐποίησατο ὁ ἀείμνηστος φιλόλογος *Δ. Σεμιτέλος* διὰ τῆς ἐκδόσεως τῆς Ἀντιγόνης.

Ἀσμένως δ' ἀνακοινοῦμεν σήμερον τοῖς φίλοις ἐταίροις καὶ παντὶ τῷ ἀγαλλομένῳ ἐπὶ τῇ προαγωγῇ τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων ὅτι ὁ διακεκριμένος ἐλληνοστῆς κ. *Ἰ. Παναζίδης* ἐποίησατο ἤδη ἐναρξιν τῆς Ξενοφωντείου ἐκδόσεως διὰ τῆς *Ἀναβάσεως*, ἧς πρόκειται ἤδη ἡμῖν τὰ πρῶτα εἰκοσι τυπογραφικὰ φύλλα, δείγμα τῆς λαμπρᾶς ἐργασίας, ἧτις συντελεσθήσεται ἐντὸς τοῦ προσεχοῦς ἔτους. Εὐελπιστοῦμεν δὲ ὅτι καὶ ὁ κ. *Π. Παπαγεωργίου* οὐκ ἐς μακρὸν θὰ προαγάγῃ εἰς φῶς τὸν *δευτέρον τόμον* τῶν δραμάτων τοῦ τοῦ Σοφοκλέους.

Λαβοῦσα δὲ ὑπ' ὄψει τὴν πρότασιν τῶν κληρονόμων τοῦ αἰοδίου *Ἡροκλέους Βασιάδου*, περὶ μετατροπῆς τοῦ χρόνου τῆς ἐπιβραβεύσεως ἔργων τοῦ *Καλλιθείου ἀγῶνος*, ὃν ὁ ἀείμνηστος εἰς τὸν Σύλλογον ἀνέθετο, ἀπεφάνθη ὅτι ἡ τοιαύτη μετατροπὴ ἂν ἦναι νομικῶς δυνατὴ, θὰ ἦτο λυσιτελεστέρα, καὶ ὁ Σύλλογος θὰ εἶχεν ἐνωρίτερα τοὺς καλοὺς καρπούς τοῦ ἐν λόγῳ ἀγῶνος.

Ἐκ τῶν ἔργων δὲ τῶν μῆπω συντελεσθέντων τοῦ *Καραπανείου ἀγῶνος*, εἶχε μείνει ὡς γνωστὸν ὁ διαγωνισμὸς ἐπὶ τῆς *γραμματικῆς* τῶν ἀστικῶν σχολείων. Ἐπειδὴ δὲ μία καὶ μόνη γραμματικὴ ἐστάλη εἰς τὸν ἀγῶνα πρὸ τριῶν ἐτῶν καὶ αὕτη ἐκπροθέσμως κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο, ἡ ἐπιτροπὴ εἶχεν ἀναβάλει τὴν κρίσιν αὐτῆς εἰς τὸ ἐπόμενον ἔτος, ὁπότε διὰ τοὺς γνωστούς λόγους δὲν ἦτο δυνατόν νὰ συνέλθωσιν εἰς ἐργασίαν αἱ ἐπιτροπαὶ τοῦ Συλλόγου. Τεθέντος δὲ τοῦ ζητήματος κατὰ τὸ λήξαν ἤδη συλλογικὸν ἔτος ἐκρίθη ἀναγκαίᾳ ἡ μεταβολὴ τῶν ὄρων τοῦ προγράμματος διὰ τὴν μεταβολὴν τῶν σκέψεων ἐπὶ τῶν παιδαγωγικῶν μελετῶν καὶ ἐπὶ τῆς γραμματικῆς διδασκαλίας. Τὴν δὲ μετατροπὴν ταύτην τοῦ προ-

γράμματος ἐτοιμάσασα κατὰ τὸ παρὸν θέρος θέλει παρουσιάσει κατὰ τὴν ἐναρξιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου μετὰ τὰς διακοπὰς αὐτοῦ.

Ἡ δὲ *Κοινωνιολογικὴ ἐπιτροπὴ* προεδρευομένη ὑπὸ τοῦ παρ' ἡμῖν νομομαθοῦς κ. *Γ. Ἀποστολίδου*, τοῦ ἐπαξίως ἀνακηρυχθέντος προέδρου τοῦ Συλλόγου, ὑπὸ τὴν γραμματείαν δὲ τοῦ κ. *Γ. Λούβαρη* τὸ πρῶτον ἤδη διανύσασα ἔτος μετὰ μακρὰν ἀπραξίαν ἀπὸ τῆς ἀνασυστάσεως αὐτῆς, ἀπερροφήθη κυρίως ὑπὸ τῶν προσπαθειῶν πρὸς παγίωσιν καὶ ἐνίσχυσιν αὐτῆς διὰ τῆς τῶν μελῶν συγκεντρώσεως. Κατὰ τὰς ὁκτῶ δ' αὐτῆς συνεδρίας ἐγένοντο διάφοροι συζητήσεις περὶ νομικῶν ζητημάτων εἴτε τὸν Σύλλογον ἀφορῶντων εἴτε καὶ ἀσχέτων πρὸς αὐτόν. Πλὴν ἐπιστημονικαὶ ἀνακοινώσεις δύο μόνον ἐγένοντο, ἡ μία ὑπὸ τοῦ κ. *Μιχαὴλ Θεοιοκά*, ἀναγομένη εἰς ἰατροδικαστικὸν περὶ *διαξυγίου* ζήτημα, δι' ὅπερ ἡ ἐπιτροπὴ, πρὶν ἢ ὀριστικῶς ἀποφανθῆ ἐπὶ τοῦ θέματος ὑπὸ ἐποψίν νομικῆν, ἐζήτησε τὴν γνώμην τῆς Βιολογικῆς τοῦ Συλλόγου ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν ἰατρικῶν λεπτομερειῶν τούτου, ἐπιφυλαχθεῖσα νὰ συνεχίσῃ τὴν συζήτησιν μετὰ τὴν δοθησομένην ἀπάντησιν· ἡ δ' ἑτέρα ὑπὸ τοῦ κ. *Ἀχιλλέως Χρησίδου* ἐν δυοῖ συνεδρίασις ὑπεβλήθησα καὶ πραγματευθεῖσα τὰ *περὶ νομῆς κατὰ τὸ δθωμανικὸν δίκαιον*.

Τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην ἀψηχόλησε καὶ πρότασις μέλους αὐτῆς, τοῦ κ. *Θ. Ἀσκητοῦ* δικηγόρου, περὶ *ουσιάσεως νυκτερινῆς* ἐν τῷ Συλλόγῳ *σχολῆς* τοῦ λαοῦ, ἐπὶ τῇ βᾶσει τῶν ἐν Σμύρῃ καὶ ἀλλαχοῦ λειτουργουσῶν τοιούτων. Ἡ πρότασις αὕτη παραπεμφθεῖσα τῷ Συλλόγῳ συζητητὴ καὶ διὰ τὰς ἐνυπαρχούσας δυσκολίας τῆς συστάσεως τοιαύτης ἀνετέθη ἡ περὶ αὐτῆς μελέτη εἰς τὴν Φιλολογικὴν ἐπιτροπὴν.

Ἐκ δὲ τῶν τῆς ἐπιτροπῆς συζητηθέντων καὶ σχετικῶν πρὸς τὸν Σύλλογον ζητημάτων, κυριώτατον εἶναι τὸ περὶ *Καλλιθείου ἀγῶνος* ἡ *Βασιθείου κληροδοτήματος* καὶ ἡ μὲν σχετικὴ αὐτῆς ἐτυμηγορία, περὶ τῆς μεταβολῆς τῶν ὄρων τοῦ διαγωνίσματος ἐν σχέσει πρὸς τὴν χρονικὴν αὐτοῦ περίοδον, ἐξηνέχθη, δυνάμει εἰπεῖν, ὀριστικῆ κατὰ πλειονοψηφίαν· εὐελπιστοῦμεν ὁμῶς ὅτι ὡς ἐκ τῆς ἐγκριθείσης ἀπο τινος συνεργασίας τῶν διαφορῶν τοῦ Συλλόγου ἐπιτροπῶν, ἐξευρεθήσεται ἐπὶ τοῦ προκειμένου λύσις ἀνταποκρινομένη πρὸς τὴν ἀγαθὴν τοῦ ἀγωνοθέτου πρόθεσιν καὶ τὸ

συμφέρον τῆς ἐπιστήμης, ὑπὲρ ἧς τοσοῦτον ἐμόχθησεν ὁ ἀείμνηστος ἀνὴρ.

Αἱ δὲ ἐργασίαι τῆς *Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς* ὑπὸ τὴν συνετὴν καὶ δραστηρίαν προεδρίαν τοῦ ἱατροῦ κ. *Ἰ. Σιώτη* καὶ τὴν ἐπιμελῆ γραμματείαν τοῦ ἱατροῦ κ. *Τ. Σγουρδαίου*, ἐγένοντο καὶ κατὰ τὸ διαρρεῦσαν συλλογικὸν ἔτος γονιμώταται. Αἱ συνεδρίαὶ αὐτῆς ἀρξάμεναι τῇ 20ῃ Ὀκτωβρίου ἐξηκολούθησαν ἄχρις ὥρας τακτικῶς καὶ ἄνευ διακοπῆς, ἀπαξ τῆς ἐβδομάδος, ἤτοι καθ' ἐκάστην Τετάρτην συγκροτούμεναι καὶ ἀνῆλθον εἰς τὰς 27. Ὡς ἐκ τῆς πληθύος δὲ τῶν ἐργασιῶν ἐγένετο ἀνάγκη δευτέρου γραμματέως, καὶ ὅς τοιοῦτος ἐξελέγη ὁ ἱατρός κ. *Ἄνδρ. Γεωργιάδης*, ὅστις μετὰ τοῦ κ. *Τ. Σγουρδαίου* ἐξέτελλον τὰ τῆς γραμματείας.

Συνεζητήθησαν δὲ ἐν αὐταῖς 50 περίπου λίαν διαφέρουσαι καὶ σοβαραὶ ἀνακοινώσεις καὶ ἱατρικαὶ παρατηρήσεις, ὡς καὶ πλείστα ἄλλα παρεμπύπτοντα ζητήματα ἐξ ἀφορμῆς τῶν ἐπιπολαζουσῶν νόσων καὶ τῆς ἐσωτερικῆς ὑπηρεσίας. Αἱ συζητήσεις ἐν πνεύματι ἀληθοῦς συναδελφικῆς λεπτότητος διεξήχθησαν πάντοτε μετὰ μετριοπαθείας καὶ ἐμβριθείας, εἰς ἓνα καὶ μόνον σκοπὸν προφανῆ κατατείνουσα, τὸν ἀληθῆ ἐπιστημονικόν.

Τὰ πεντήκοντα ταῦτα ἱατρικὰ ζητήματα κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν τῶν ἀνακοινωσάντων ἔχουσιν ὡς ἐξῆς.

Ὁ κ. *Ἄν. Ἀντίπας* ἐποίησατο δύο ἀνακοινώσεις εἰς δύο διαφόρους συνεδρίας, τὴν μὲν περὶ ἀναπλαστικῆς ἐγχειρήσεως διὰ προσπελάσεως, τὴν δὲ περὶ ἀποσιτημάτων τοῦ ἥπατος. Ὁ κ. *Π. Ἀπέρης* μίαν περὶ νέας μεθόδου ἀπολυμάνσεως τοῦ κύτους τῶν ἀτμοπλοίων.

Τρεῖς ἀνακοινώσεις ἐποίησατο ὁ κ. *Ἄν. Γαβριηλίδης*, ὧν ἡ μὲν περὶ τῶν ἐνέσεων διζωιδιούχου ὑδραργύρου κατὰ τῶν σφιλιδικῶν ἐκδηλώσεων τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἡ δὲ περὶ βουβωνικοῦ λοιμοῦ κατὰ τοὺς βυζαντιακοὺς χρόνους, ἡ δὲ τρίτη περὶ ἀναπλαστικῆς τῶν βλεφάρων καὶ περιγραφῆς νέου μικροβίου κτλ.

Ὁ κ. *Δελλαγραμμάτικας* ἀνεκοίνωσε περὶ πτωσιν δεξιᾶς νεφρολιθιάσεως.

Ὁ κ. *Κ. Ἐλευθεριάδης* εἰς δύο διαφόρους συνεδριάσεις ὠμίλησε περὶ ὀπισθοϊορδικῆς σκληροτομῆς τοῦ ὀφθαλμοῦ, μεθόδου τοῦ καθηγητοῦ Πανᾶ, ἐφαρμοσθείσης πρὸς θεραπείαν γλαυκώματος αἰμορραγικοῦ.

Ὁ κ. *Π. Ἰατρόπουλος* ἔκαμε τέσσαρας ἀνακοινώσεις: 1^{ον} περὶ χρόνιου γλαυκώματος καὶ

τραχηλικῆς γαγγλιεκτομῆς τοῦ συμπαθητικοῦ νεύρου· 2^{ον} περὶ ὑπεριδικῆς σκληροτομῆς καὶ δευτερογενοῦς γλαυκώματος· 3^{ον} περὶ ἰσθιερμίας καὶ 4^{ον} περὶ θεραπείας μεγάλου οὐλώδους ἐκτροπίου δι' ἀναπλαστικῆς.

Ὁ κ. *Α. Διμαράκης* ἀνέφερε μίαν παρατήρησιν διφθεριτικῆς παραλύσεως τῶν ἄκρων παρ' ἀνδρὶ 40^{ταί}.

Ὁ κ. *Δ. Μανουηλίδης* ἐποίησατο ἐπὶ ἀνακοινώσεις, μίαν περὶ θεραπείας τῆς μαστίτιδος δι' ἐκθλίψεως, μίαν περὶ ὑπετροφ. ἔλωγενοῦς κηρρώσεως τοῦ ἥπατος παρὰ παιδί, μίαν περὶ ἀλλοτριῶν σώματος τῶν βρόγχων, τρεῖς περιπτώσεις σιενώσεως τοῦ πυλωροῦ, μίαν παρατήρησιν μῆλης κυστικῆς, μίαν περίπτωσιν ξηπητος τοῦ ἀντιβραχίου μετὰ νευραλγίας τοῦ βραχιονίου πλέγματος, καὶ τέλος περίπτωσιν σκληρώσεως κατὰ πλάκας.

Ὁ κ. *Γ. Νούλης* υπέβλεψε σοβαρὰν μελέτην περὶ ὑγιεινῆς τῶν σχολῶν, τῆς ὁποίας τὸ ἀποτέλεσμα μετὰ συζητήσιν εἰς ἐπανειλημμένας συνεδριάσεις ἀπεστάλη εἰς τὴν Φιλολογικὴν διὰ τὰ περαιτέρω. Ὁ κ. *Π. Παπανικολάου* τέσσαρας ἀνακοινώσεις ἐποίησατο, μίαν περὶ τυπικῆς συγγενοῦς ἀτρησίας τῆς ἀριστερᾶς χοάνης τῆς ῥινόσ, μίαν παρατήρησιν ἐπὶ τῶν ἀδενωδῶν ἐκπλαστήσεων ἐν σχέσει πρὸς τὴν νυκτερινὴν ἐνσύρωσιν, ἑτέραν περὶ συμπτωματολογίας καὶ θεραπείας τῶν ξένων σωματιῶν ἐπὶ τῶν βρόγχων καὶ τελευταίαν περὶ σπασμοδικῆς παθήσεως τοῦ φάρυγγος.

Ὁ κ. *Γ. Πασχαλίδης* μίαν ἀνέφερε παρατήρησιν ἀζωτουρικοῦ διαβήτου.

Ὁ κ. *Τ. Σγουρδαῖος* δύο τοιαύτας, ὧν ἡ μὲν περὶ τραυματικοῦ ἀνευρύσματος τῆς ὀφθαλμικῆς ἀρτηρίας τοῦ δεξιοῦ ὀφθαλμοῦ, ἡ δὲ περὶ δερματικῶν ἐκδηλώσεων βαρεῖας μορφῆς ἐνεκα ἐσωτερικῆς χρήσεως ἀντιπυρίνης. Ὁ κ. *Σιώτης* παρουσίασε τρεῖς παρατηρήσεις παρωνυχίων καὶ μίαν δηλητηρίασιν διὰ cajacol.

Ὁ κ. *Τράντας* τέσσαρας ἀνακοινώσεις υπέβλεψε, μίαν περὶ ἰσθιερμίας, ἑτέραν περὶ ἀμφιβληστροειδίτιδος ἐπέλθουσης ἐνεκὸν παρωνυχίας τοῦ δείκτου, ἑτέραν περὶ δακτυλικῆς προσπίεσεως ἐν τῇ ἐξετάσει τῶν βλεφαρικών προσβολῶν, καὶ τέταρτον περὶ πλαγίου διαφτισμοῦ τοῦ ὀφθαλμοῦ.

Ὁ ἐμβριθῆς ἱατρός τῶν ἔθν. νοσοκομείων κ. *Ἄν. Χρησιδῆς* ἐποίησατο ἐννέα ὄλας ἀνακοινώσεις, 1^{ον} περὶ ἀζωτουρικοῦ διαβήτου, 2^{ον} περὶ τινῶν ἀνωμαλιῶν τῆς θερμομετρικῆς κλίμακος ἐν τῷ τυφοειδεῖ πυρετῷ, 3^{ον} περὶ

της ούσίας και παθογενείας τοῦ ἀζωογονικοῦ διαβήτου, 4^{ον} περίπτωσιν νοσπλάσματος τοῦ δωδεκαδακτύλου, 5^{ον} πραγματείαν περὶ τῶν πετειῶν τῆς καρδίας, 6^{ον} παρατήρησιν ἐρουσιέλατος τοῦ ὠτός, 7^{ον} περὶ οχέσεως διαφόρων μικροβίων πρὸς ἄλληλα, 8^{ον} ἀνακοινῶσιν περὶ καρκίνου τῶν τραχειοβρογχικῶν γαγγλίων, καὶ 9^{ον} παρατήρησιν δηλητηριάσεως νεογνοῦ διὰ τοῦ μητρικοῦ γάλακτος.

Ὁ κ. Χρ. Χρησιδῆς ὠμίλησε περὶ ἐξανθήματος βαρείας μορφῆς προσελθούσης ἐξ ἐσωτερικῆς χρήσεως ἀντιπυρίνης. Καὶ τέλος τρεῖς ἀνακοινώσεις ἐποησάμεθα καὶ ἡμεῖς ἦτοι 1^{ον} μίαν περίπτωσιν παρωνυχίας κατὰ βῆθος τοῦ μέσου δακτύλου μετὰ βαρέων συμπτωμάτων γενικῆς λοιμώξεως 2^{ον} Περὶ χολοκυστίτιδος μετὰ ογκώδους χολολίθου ἐξεληθέντος διὰ τῶν φυσικῶν ὁδῶν, μετὰ παρουσιάσεως τοῦ χολολίθου τούτου καὶ 3^{ον} περὶ ἀπλοῦ κατάγματος τῆς κνήμης μετ' ἐπιπλοκῆς ὀστεομυελίτιδος ἐπενεγκούσης τὸν θάνατον ἕνεκα τῆς κακῆς θεραπείας ἐνὸς τῶν ἐμπειρικῶν, τῶν κοινῶς κρηκτιζίδων κκλουμένων.

Ἐκτὸς τῶν ἄνω μνημονευθειῶν ἀνακοινώσεων, συνεζητήθησαν εἰς τὴν Βιολ. ἐπιτροπὴν καὶ ἄλλαι, σταλείσαι ὑπὸ ἰατρῶν μὴ μελῶν τοῦ Συλλόγου, ὡς τρεῖς ὑπὸ τοῦ ἐν Κοντοσκαλίῳ ἰατροῦ κ. *P. Τσοπάνογλου* καὶ μία ὑπὸ τοῦ ἐν Ταταούλοις ἰατροῦ κ. *N. Μακρίδου*.

Περὶ πλέον δὲ συνεζητήθησαν διάφορα ἐπιστημονικὰ θέματα καὶ δὴ καὶ ἐπὶ σπουδαίου ζητήματος κοινωνικοῦ ὑποβληθέντα τῇ ἐπιτροπῇ ταύτῃ πρὸς γνωμοδότησιν ὑπὸ τῆς Κοινωνιολογικῆς ἐπιτροπῆς, πρὸς ἣν ἀπεστάλη ἱστορικὴ ἀπάντησις εἰς ἀπάσας τὰς ὑποβληθείσας ἐρωτήσεις.

Ἐκ τῶν ἄλλων ἐπιτροπῶν ἡ μὲν Ἀρχαιολογικὴ οὐδόλως εἰργάσθη κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, ἡ δὲ Φυσικομαθηματικὴ ἐπίσης, ἀλλ' αὕτη δι' ἔλλειψιν μελῶν.

Ἡ Συντακτικὴ ἐπιτροπὴ ἔχουσα πρόεδρον αὐτῆς τὸν κ. *Ἰωακείμ Βαλαβάνην*, γραμματεία δὲ τὸν *Γ. Δούβαρη*ν δὲν ἔσχε μὲν πολλὰς συνεδριάσεις, ἀλλ' οὐχ' ἦττον ἐξετέλεσεν ἅπασαν τὴν ἀνατεθειάν αὐτῇ ἐργασίαν λίαν εὐστόχως, κατορθώσασα νὰ ἐκδώτῃ ὁλόκληρον τὸν ΚΖ' τόμον τοῦ Περιδικοῦ τοῦ Συλλόγου τοῦ δεικνύοντος τὴν δρασίαν καὶ ὑπαρξίν αὐτοῦ. Καὶ πρῶτον μὲν ἤρξατο διὰ τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ περιέχοντος τὰς ἀνακοινώσεις τῆς Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς Παραρτήματος, καθόσον ἐκρίθη ἐπειγούσα ἡ ἔκδοσις τῆς ὕλης ταύτης συμπερι-

ληφθησομένης καὶ ἐν τῷ σώματι τοῦ Περιδικοῦ. Ἐκ δὲ τοῦ κυρίου σώματος τοῦ Περιδικοῦ μέχρι τοῦδε ἐξετυπώθησαν ἐν συνόλῳ 43 τυπογραφικὰ φύλλα, μετ' ὀλίγον δὲ πάντως μετὰ τὴν λήξιν τοῦ συλλογικοῦ ἔτους παραδοθήσεται συμπεπληρωμένη καὶ ἄρτια ἅπασα ἡ ἐργασία τῷ Συλλόγῳ.

Ὁ Σύλλογος διὰ τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ ΚΖ' τόμου εἶναι ἐνήμερος πλέον, ὑπολείπεται δὲ πρὸς ἔκδοσιν μόνη ἡ τοῦ διαρρευσαντος ἔτους, ἣν εὐχόμεθα ἐγκαίρως νὰ προπαρασκευάσῃ καὶ ἐκτυπώσῃ ἡ διάδοχος Συντακτικὴ ἐπιτροπὴ πρὸς τιμὴν τοῦ Συλλόγου καὶ εὐχαρίστησιν τῶν πολλῶν ἐντίμων αὐτοῦ φίλων.

Ἡ Συντακτικὴ ἐπιτροπὴ ἐν τῇ δυσχερεῖ ἐκτελέσει τῆς ἀνατεθειμένης αὐτῇ ἐργασίας, εὖρε προθύμους ἀγτιλήπτορας, προθύμους τὴν ἑαυτῶν ἀρωγὴν αὐτῇ παρασχόντας, τὴν Α. Ἐξ. τὸν κ. *Ἀβραάμ Γ. Βαπορίδην* ἐφέντην καὶ τοὺς λοιποὺς εὐγενεστάτους ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ Ὑπουργείῳ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως ὑπαλλήλους καὶ τὸν ἐρίτιμον ἑταῖρον κ. *Ξενοφῶντα Σιδερίδην*, ὅστις μετὰ τῆς ἐγνωσμένης αὐτοῦ δραστηριότητος ἐσπευδε πάντοτε νὰ παρέχῃ τῇ ἐπιτροπῇ πᾶσαν εὐκολίαν. Καὶ ὁ Σύλλογος σήμερον δι' ἐμοῦ ἐκφράζει τὰς θερμὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ εἰς τοὺς ἀνωτέρω μνημονευθέντας ἀξιοτίμους κυρίους.

Ἐπὶ τούτοις ἀπονέμομεν τὸν δίκαιον ἐπαινον πᾶσι τοῖς συντελέσαντι εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ ΚΖ' τούτου τόμου, τὰς εὐχαριστίας δὲ τοῦ Συλλόγου ἀπευθύνομεν ἰδίως καὶ τῷ προέδρῳ τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς, ὅστις, ὡς πάντοτε ἐπιβαρύνεται διὰ τοῦ πλείστου μέρους τῆς ἐργασίας, εἰμὴ καὶ ὅλης πολλᾶκις.

Τὰ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Συλλόγου ἐτακτοποιήθησαν τέλος πάντων ἐφέτος, χάρις εἰς τὴν αὐστηράν καὶ ἐπίμονον τοῦ ἐφόρου αὐτῆς πρόνοϊαν κ. *M. Αὐθεντοπούλου* διεξαγαγόντος μετὰ τῶν ἐκ τῶν μελῶν τοῦ προεδρείου κ.κ. *Ξ. Σιδερίδου* καὶ *N. Παπαγιαννοπούλου* ἐξέλεγγιν, ἐπιβεβλημένην ἄλλως καὶ ἐξ ἀνάγκης γεννηθείσης ἐκ τῆς γνωστῆς ἐκείνης τῶν ὀδοῦκοντα τόμων ὑπεξαίρεσεως, ἥτις ἐπανελημμένως ἀπησχόλησε τὸν Σύλλογον. Πρὸς τοὺς συντελέσαντας τὴν ἐξελεγκτικὴν ταύτην ἐν μέσῳ θέρει ἐργασίαν ἀπονέμει σήμερον δημοσίᾳ ὁ Σύλλογος εὐχαριστίας ὡς ἐξασφαλισσάσας τιμιωτάτην μερίδα τῆς περιουσίας αὐτοῦ. Ὅντως μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐξελεγγεως ταύτης ἡ βιβλιοθήκη, ἀφοῦ ἔμεινεν ἐσφραγισμένη ἐπὶ ἐξάμηνον ὄλον, ἠνοιχθη, ὅτε καὶ

ὁ Σύλλογος ἔλαβε μέτρα μὴ ἐπιτρέποντα τοῦ λοιποῦ παραμοίαν ἀπόπειραν.

Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Συλλόγου εἶναι ἤδη ἀπὸ πολλοῦ προσιτὴ εἰς τε τὰ μέλη καὶ εἰς πάντα θέλοντα νὰ ἐργασθῆ ἐν αὐτῇ, δυστυχῶς ὁμοίως, εἰ καὶ διὰ τοῦ τύπου ἐξεφράσθησαν παράπονα διὰ τὴν προσωρινὴν κλείσιν αὐτῆς, δὲν εἶδομεν αὐξηθέντα τὸν ἀριθμὸν τῶν θαμῶνων, ἀλλὰ πάντοτε τοὺς αὐτοὺς φιλομαθεῖς καὶ φιλαναγνώστας, εἰ καὶ ὁ Σύλλογος χάριν αὐτῶν καὶ ἰδίων διώρισεν ἔμμισθον ὑπάλληλον διημερεύοντα καθ' ἑκάστην καὶ ἐν τῷ ἀναγνωστηρίῳ μέχρι τῆς δεκάτης ἐσπερινῆς ὥρας.

Περὶ τῆς ἡμετέρας βιβλιοθήκης προκειμένου εὐχόμεθα νὰ μὴ ἀναβληθῆ πέρα τοῦ προσεχοῦς ἔτους ἢ ἐκτέλεισις τῆς εἰλημμένης ἀποφάσεως περὶ μεταθέσεως αὐτῆς, διότι πλουτιζομένη αὕτη διαρκῶς διὰ δωρεῶν φιλομουσίων ὁμογενῶν, αἰτινες εἰς 154 σὺν 85 διπλοῖς τόμοις καὶ τεύχεσιν ἐφέτος ἀνῆλθον, ἐπιβάλλει συντονωτέραν τὴν περὶ τούτου μέριμναν.

Μεταξὺ τῶν φιλοτίμων δωρητῶν τοῦ ἔτους τούτου καθῆκον θεωρῶ ν' ἀναφέρω τὴν προσφορὰν τοῦ ἐξοχωτάτου κ. *Γρ. Μαρασλῆ*, ὁστις διατρανῶν τὴν πρὸς τὸν Σύλλογον ἐκτίμησιν αὐτοῦ διπλᾶ δῶρεῖται τὰ τεύχη τῆς φερωνύμου αὐτῷ πολυτίμου βιβλιοθήκης.

Ἄλλὰ καὶ τὸ ἀναγνωστήριον, ὅπερ ὁ Σύλλογος ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος κατὰ τὸ ἐνὸν αὐτῷ διὰ διαφόρων ὠφελίμων καὶ τερπνῶν ἅμα ἀναγνωσμάτων μεθ' ἱκανῆς τῆς δαπάνης πλουτίζει, ἠνεψυγμένον οὗτος καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐτήρησεν, ἴδιον πρὸς τὸν σκοπὸν μισθώσας, ὡς ἐφθήμεν εἰπόντες, ὑπάλληλον· ἀλλ' ἐν ᾧ σήμερον κατὰ χρέος πολλὰς ἐκφράζομεν εὐχαριστίας πρὸς τοὺς προθύμως δωρεὰν τὰ ἑαυτῶν περιοδικὰ καὶ τὰς ἐφημερίδας τῷ Συλλόγῳ ἀποστέλλοντας, δὲν εὐτυχοῦμεν ὁμοίως νὰ ὀνομάσωμεν καὶ πολλοὺς τοὺς εἰς τὸ ἀναγνώστηριον προσερχομένους καὶ τῆς δωρεᾶς αὐτῆς τοῦ Συλλόγου δωρεὰν ν' ἀπολαύωσι δυναμένους.

Πολυτίμου ἀξίας ἀπολογισμοὺς συνετέλεσαν δύο τῶν μελῶν τοῦ προεδρείου, κατ' ἀπόφασιν αὐτοῦ τούτου, ὁ μὲν ἀντιπρόεδρος κύριος *Ξενοφῶν Σιδερίδης*, ἐκθεσιν περὶ τοῦ γενικοῦ μητροῦ τῶν μελῶν καὶ περὶ τοῦ λογιστικοῦ βιβλίου τῆς χρηματικῆς διαχειρίσεως τῆς *Ζωγραφείου ἑλληνικῆς βιβλιοθήκης*. Κατὰ ταύτην ὁ Σύλλογος κατὰ τὰ ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτοῦ διαρρέυσαντα τριάκοντα καὶ ἐννέα ἔτη, ἐψή-

φισ 368 ἐπίτιμα μέλη, 211 ἀντεπιστέλλοινα καὶ 1239 τακτικά.

Κατὰ δὲ τὸ συντεταγμένον ἤδη λογιστικὸν βιβλίον τῆς διαχειρίσεως τῆς *Ζωγραφείου ἑλληνικῆς βιβλιοθήκης*, τὸ μὲν ἀρχικὸν κεφάλαιον, εἰς ὃ προσετέθησαν κατὰ διαφόρους περιόδους δεδουλευμένοι καὶ μὴ διατιθέμενοι τόκοι 30,000 δραχ., συνεποσώθη ἤδη εἰς 212,904.80. Ὑπολείπονται δὲ παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπεζῇ τῆς Ἑλλάδος, πλὴν τῶν τόκων τῆς τρεχούσης α' ἐξαμηνίας τοῦ παρόντος ἔτους, δρ. 17,519,10, ἀφοῦ ἐμετρήθησαν ἀπέναντι τῆς δαπάνης τοῦ ὑπὸ τὰ πιστώτρια εὐρισκομένου Η' τόμου 2,496.60. Διὰ τὴν συντέλειαν δὲ τῶν προεκδιδόμενων ἐπτὰ 64,950 καὶ $\frac{10}{100}$. Ἄλλ' ὁ παρὰ πάντων ὁμολογουμένην τρέφων φειδῶ καὶ στοργῇν πρὸς πᾶν ὃ τι κέκτηται ἠθικὸν ἢ ὑλικὸν ὁ Σύλλογος ἀγαθόν, ἀγαπητὸς συναδελφός κύριος *Ξενοφῶν Σιδερίδης* καὶ τὰ τοῦ *Ζωγραφείου ἀγῶνος* ἐξηκρίβωσε προβάς εἰς τὴν καταστιγγογράφησιν αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἑκατονταετίου χορηγίας, ἧτοι ἀπὸ τοῦ 1872 μέχρι τοῦ 1895. Ἐκ τῆς ἐργασίας δὲ ταύτης προκύπτει ὅτι καθυστερεῖται ἡ τῶν ἐτῶν 1896—98 χορηγία, ἐφ' ἧς ἀναμφιβητῆτως δικαίως ἔχουσιν ἀπαιτήσεις καὶ ἀξιώσεις οἱ κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα ὑπὸ τῆς Φιλολογικῆς τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ἐπιτροπῆς πανδήμως ἀξιοὶ κριθέντες βραβεύσεως.

Τοιαύτη ἡ τοῦ κ. *Ξ. Σιδερίδου* χρησιμωτάτη ἐργασία. Ὁ δὲ κύριος *Νικήτας Παπαγιαννόπουλος* προσέβη εἰς ἀκριβῆ καταμέτρησιν τῶν ἐν τῇ ἀποθήκῃ εὐρισκομένων σήμερον τόμων τοῦ τε Περιοδικοῦ καὶ τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης*, ὧν αὐτὸς ἐτάχθη ἀπὸ ἐτῶν ἄγρυνος φύλαξ. Κατὰ ταύτην περιοδικὰ μὲν ὑπάρχουσιν 8,526 διαφόρων ἐτῶν, ἐκ τῶν τόμων δὲ τοῦ *Ζωγραφείου ἀγῶνος* 1031, ἐκ τῶν τῆς Εἰκοσιπενταετηρίδος 566, παραρτήματα δὲ τῶν 27 τόμων 6,193 καὶ τόμοι τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* ἐκ τῶν ἐκδιδόμενων ἐκτὴ 1,610. Εἰς τοὺς ἀκαταπονήτους τούτους τοῦ Συλλόγου ἐργάτας ἐκφράζω δημοσίᾳ τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ Συλλόγου.

Τὴν κατακλείδα τῆς ἐφετινῆς τοῦ Συλλόγου δράσεως ἐπέθηκεν ἐγχείρημα, οὐ τὴν πλήρη ἐκτίμησιν προλαβῶν ἡμᾶς χρονικῶς ὃ τε ἡμέτερος καὶ ὁ τῆς ἀλλοδαπῆς τύπος μετέδωκεν ἤδη εἰς τὸ δημόσιον, πληροφορηθὲν κατὰ τὸν παρελθόντα Ἀπρίλιον διὰ τὴν ὁμογενῆ καὶ τὸ ἐπιλεκτὸν τῆς ξένης κοινωνίας μέρος, παρέστησεν ἐνταῦθα εἰς θέαμα καὶ

ἀκρόαμα, ὦν τῶς ἀπῆλαυον μῶναι αἱ μακάραι τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν κοινωνίαι. Ἡ ἐκ τοῦ ὄραματος καὶ ἀκροάματος βαθίως ἐγκεγαραγμένη ἐν ταῖς ψυχαῖς πάντων ἡμῶν ἐντύπωσις συγκινεῖ ἐτι καὶ θέλει συγκινεῖ ἡμᾶς τοσοῦτον, ὥστε δικαιοῦμεθα ἴσως νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι τὸ καλλιτεχνικὸν γεγονός τῆς παραστάσεως τῆς Ἀντιγόνης, ἧς τινος τὴν πρωτοβουλίαν ἀληθῶς ἔσχεν ὁ φίλος ἡμῶν ἑταῖρος κ. Μ. Αὐθεντόπουλος, ἐνεκαινίσει παρ' ἡμῶν νέαν περίοδον αἰσθητικῆς ἀντιλήψεως καὶ ἀγωγῆς ὑπὸ εὐρυτέραν τῶν ὄρων σημασίαν καὶ ἐγένετο ἀφορμὴ εἰμὴ τινος ἄλλου, ἀλλὰ βεβαίως σκέψεων καὶ διαθέσεων οικιοτέρων καὶ πρὸς τὸ ἐνδοξον ἡμῶν παρελθόν καὶ πρὸς τὸ εὐέλπι ἡμῶν μέλλον ὑπὸ τε φιλολογικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν ἔποψιν. Δικαίως ἄρα καυχᾶται ἐφέτος ὁ Σύλλογος ἀποτελέσας δι' ἀνηκούστων ἀγῶνων καὶ θυσιῶν σταθμὸν καὶ εὐϊωνιστον ἀπαρχὴν νέας σταδιοδρομίας.

Τὴν κατ' ἔτος τῶς διδομένην ἀναγκαίαν συναυλίαν, ἔγνω ἐφέτος ὁ Σύλλογος ν' ἀντικαταστήσῃ διὰ θεατρικῆς παραστάσεως, ἀποβλέπων καὶ πάλιν πρὸς τῷ ἠθοπλαστικῷ καὶ εἰς τὸν οἰκονομικὸν ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἰδρύματος τούτου σκοπόν. Ἐπὶ τούτῳ δὲ μετὰ ἐπισταμένην συζήτησιν καὶ σκέψιν προουτιμήθη ἡ Ἀντιγόνη τοῦ Σοφοκλέους, τῆς ὁποίας τὰ χορικά ἔχουσι μελοποιηθῆ ὑπὸ τοῦ διασήμου μουσικοῦ Φήλικος Μένδελσον Βερθόλδη. Καὶ πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου τούτου, ἡ μὲν Φιλολογικὴ τοῦ Συλλόγου ἐπιτροπὴ, εἰς τὴν ἔλαβον μέρος καὶ οἱ κ. κ. Ἀνδρέας Σπαθάρης, Θ. Σαλιτέλης καὶ Μ. Χαμουδόπουλος, ἐπιστάτησιν εἰς τὴν ἀπὸ σκηνῆς ἀρχαιοσπερεστέραν διδασκαλίαν, τοῦ ἔλλογιμου γυμνασιάρχου κ. Χρ. Χατζηχρήστου φιλοπονήσαντος γλαφυρωτάτην παράφρασιν τῆς τραγωδίας εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς καθαρῶς ἐκκαθαρεύουσαν ἐν βραχείᾳ σχετικῶς χρόνῳ ἑτέρα δὲ πενταμελὴς εἰδικὴ ἐπιτροπὴ, ἡ Μουσικὴ, συγκειμένη ἐκ μελῶν τοῦ Συλλόγου καὶ ἐξ ἐντίμων ἐρασιτεχνῶν τῶν κ. κ. Ἀρ. Χαμουδοπούλου, Γ. Ξανθοπούλου, Θεαγ. Ἀκαστορίδου, Στ. Βραχάμη καὶ Ἀλ. Ἐδοσθιανοῦ, ἀνέλαβε τὸν καταρτισμὸν καταλλήλου χοροῦ ἐκ λογίων καὶ μουσικῶς μεμορφωμένων νέων ἐρασιτεχνῶν, δετὶς ἐπιμῆνας ὀλοκλήρους ἐξεγυμνάσθη ὑπὸ τοῦ λίαν ἀφωτισμένου μουσικοδιδασκάλου κ. *It. Silvelli*.

Ἐτερος πεφημισμένος μουσικοδιδασκαλὸς ὁ κ. *P. Νάβας* συνεκέντρωσε μὲν ὑφ' ἐαυτὸν δεδοκιμασμένους ἐξ ἐπαγγέλματος καλλιτέ-

χνας, περιέλαβε δ' εἰς τὸν συστηματικὸν ἐκείνον πυρῆνα ἀφ' ἑτέρου *ὄμιλον* δλον ἰκανωτάτων ἐρασιτεχνῶν, ὦν ἡ πολύτιμος σύμπραξις ἐξησφάλισε τὴν δλην μουσικὴν ἐπιτυχίαν. Συμπλήρωμα τῆς δλης ἐπιτυχίας ἀπέτέλεσεν ἡ σκηνικὴ τοῦ δράματος διδασκαλία ὀφειλομένη εἰς τὴν ἐγνωσμένην περὶ τὴν ὑποκριτικὴν τέχνην εὐδοκίμησιν τοῦ θιάσου τῶν ἀδελφῶν *Ταβουλάρη* φιλοτιμηθέντος νὰ ὑπερακοντίσῃ πᾶσαν προσδοκίαν. Ἐφ' ᾧ καὶ σήμερον ἐκφράζω ἐκ μέρους τοῦ Συλλόγου τὰς βαθείας αὐτοῦ εὐχαριστίας εἰς τε τὰ μέλη τῆς Φιλολογικῆς καὶ Μουσικῆς ἐπιτροπῆς, εἰς τοὺς πεπειραμένους καὶ λίαν ἀφοσιωθέντας μουσικοδιδασκάλους κ. κ. *Νάβαν* καὶ *It. Σιλβέλην*, εἰς τὸν θιάσον τῶν ἀδελφῶν *Ταβουλάρη*, δετὶς προφρόνως κατὰ τὴν πρώτην παράστασιν τὴν δωρεάν αὐτοῦ συμμετοχὴν παρέσχε, καθὼς καὶ εἰς πάντας τοὺς θερμοῦργούς, εὐγενεῖς καὶ προθύμους τοῦ χοροῦ καὶ τῆς ὀρχήστρας ἐρασιτέχνας, ὦν τὰ ὀνόματα διὰ τὸν μέγαν ἀριθμὸν ἄς μὴ ἐπιτραπῆ νὰ παραλείψω.

Δὲν δύναμαι ὁμως νὰ παρασιωπήσω καὶ τὴν ἀξιέπαινον προσφορὰν τῶν φιλομούσων κ. κ. *Πέτρου Ραφιοπούλου* καὶ *Ἀλεξ. Λαγκούση*, οἵτινες διὰ τὰς τελευταίας γενικὰς δοκιμὰς καὶ τὴν πρώτην παράστασιν δωρεάν παρεχώρησαν ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου τὸ θέατρον *Ῥαδειον*. Εὐχαριστῶ αὐτοὺς ἀπὸ καρδίας ὡς καὶ τὸν ὁμογενῆ ἀρχιτέκτονα κ. *Π. Καμπανᾶκη* δι' ὅσα ἐμόχθησεν ὑπὲρ τῆς ἀρχαιοσπερεστέρας διακοσμῆσεως τῆς σκηνῆς.

Ἄλλ' ἐνταῦθα ὀφείλω ν' ἀναφέρω τὰς ἀκαμάτους προσπαθείας καὶ πολλοὺς κόπους τῶν μελῶν τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ὀφείλεται ἡ ἐξασφάλισις τῆς ὑλικῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἄλλως τε δαπανηροτάτου τούτου ἔργου καὶ θερμὰ εὐχαριστήρια νὰ ἐκφράσωμεν πρὸς ἅπασαν τὴν ἐπιτροπὴν, ἰδίως δὲ εἰς τὸν διαπρεπῆ νομομαθῆ καὶ φιλόμουσον τέκνον τῆς Ἀλβιῶνος κ. *L. Mizzì*, εἰς τὸν θερμοῦργὸν διευθυντὴν τοῦ «Ταχυδρόμου» καὶ ἀ' Ἀνατολικοῦ Μηνύτορος» κ. *Δημ. Βέλλη*, εἰς τοὺς κ. κ. *Ἐπαμ. Ρίζον*, *Γρηγ. Μαροῦν*, *Σόλων Καζανόβαν*, ἀδελφοὺς *Ἡλιάσκου* καὶ *Ἰωάννη Χατζόπουλον*, οἵτινες ἅπασαν τὴν δραστηριότητα αὐτῶν ἐχρησιμοποίησαν ὑπὲρ τοῦ ἔργου τοῦ Συλλόγου, δετὶς πολλὰς ἐκφράζει τὰς εὐχαριστίας, καὶ πρὸς τοὺς συνέργατας αὐτῶν ἐξοχωτάτους κ. κ. *Ζωηρὸν Πασᾶν*, *Γιάγκον Βέην*, *Ἰωαννίδην*, *Ἀλέκο Βέη Πανιζίσην*, *Νικόλαον Βέην*

Σγουριόην, Ἀνδρέαν Ἐφέντην Κοπάσην καὶ ἀξιότιμον κ. *Λυσ. Κωντανιζόγλου*.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ δὲ ταύτῃ *εὐχαριστοῦμεν* ἀπὸ καρδίας καὶ τοὺς διευθυντάς πασῶν τῶν ὁμογλώσσων καὶ ξενογλώσσων ἐγγχωρίων ἐφημερίδων διὰ τὴν ἰσχυρὰν αὐτῶν ἠθικὴν ὑποστήριξιν καὶ πρόθυμον καταχώρισιν ἐν ταῖς στήλαις αὐτῶν παντὸς ἀφορῶντος τὸν Σύλλογον.

Εἰς τὴν ὁμολογουμένως καὶ ὑφ' ὄλας τὰς ἐπόψεις λαμπρὰν καὶ ἀπροσδόκητον ἐπιτυχίαν τοῦ ἔθνικοῦ τούτου ἔργου συνετέλεσεν οὐκ ὀλίγον καὶ ἡ ὁμογενὴς ἡμῶν κοινωνία, ἣτις ἀθρόα προσελθοῦσα καὶ εἰς τὰς δύο *παραστάσεις τῆς Ἀντιγόνης*, συμπαρέσυρε μεθ' ἑαυτῆς καὶ πολὺ τὸ ἐπίλεκτον τῆς ξένης παρ' ἡμῖν παροικίας. Ὁ Σύλλογος ἐκφράζει τὰς *θερμὰς* αὐτοῦ *εὐχαριστίας* πρὸς ἀπαντάς τοὺς ἐπιθαρρύναντας καὶ βοηθήσαντας τὸ ἔργον αὐτοῦ, καὶ εἰς τὸν ἐρίτιμον ἑταῖρον κ. *Παῦλον Στεφάνοβιχ Σκυλίσην*, ὅστις εἰκοσάλιρον χορηγίαν προσήνεγκεν ὑπὲρ τοῦ ἔργου. Ὁ Σύλλογος κατιδὼν τὰς εἰς τῶν ἀρχαίων δραμάτων ἔθνικὰς ὠφελείας κατήρτισε προσωρινῶς καὶ *Καλλιτεχνικὴν ἐπιτροπὴν* ὅπως συνεχίσῃ τὸ ἔργον τῆς ἀπὸ σκηνῆς διδασκαλίας τοιούτων δραμάτων, ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ ἐφικτοῦ καὶ ἠθικῶς λυσιτελοῦς. Τὸ ὑλικὸν ἀποτέλεσμα τῶν δύο παραστάσεων ὑπῆρξε 377 ὀθ. λίρ. περίπου, ἐκ τῶν ὁποίων ἀφαιρουμένων τῶν ἐξόδων ὑπελείφθη καθαρὸν κέρδος 145 λίραι.

Ὁ Σύλλογος μνήμων τῶν εὐεργετῶν αὐτοῦ ἔγνω καὶ τῇ ἀρωγῇ τῶν κληρονόμων καὶ ἐράνῳ κοινῷ ν' ἀναστηλώσῃ ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ καὶ τὴν *προτομὴν* τοῦ αἰοιδίμου *Ἡροκλέους Βασιάδου* τοῦ τὸν βίον αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου ἀφιερῶσαντος. Ἡ προτομὴ αὕτη συντελεσθεῖσα ἐτίθη ἐν τῇ προσηκούσῃ θέσει ὡς ὑπόδειγμα τῆς ἀφοσιώσεως καὶ *ἐθελουσίας* τοῦ ἀνδρός, οὗ ἡ *μνήμη ἀγήρω*.

Ἐπὶ τῶν οικονομικῶν τοῦ Συλλόγου ἐρχόμενος ἔναυλον εἰς τὰς ἀκοάς μου ἔχω ἔτι τὸν βαθὺν θλίψεως στεναγμὸν τοῦ πεφιλημένου μοι συναδέλφου κυρίου *Δ. Μηλιώτη*, ταμίου τοῦ Συλλόγου, ὅτι κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο οὐδεμίαν ἔχει νὰ ἀναφέρῃ ἔκτακτον συνδρομὴν πρὸς τὸν Σύλλογον, εἰς τὸ ταμιεῖον τοῦ ὁποίου κατὰ προηγούμενα ἔτη κατὰ χιλιάδας εἰσῆρχοντο αἱ *ἔκτακτοι συνδρομαί*, δι' ὧν τοσοῦτον *ὑπερήφανος* παρίστατο ὁ Σύλλογος εἰς ἀπαντα τὸν ἑλληνισμὸν καὶ ἐπίκουρος ἐπιθαρρυντικός

εἰς τὸν ἔχοντα ἀνάγκην τῆς συνδρομῆς αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐκείνου κινήσεως. Σήμερον ὅμως δικαίαν ἐκφράζομεν καὶ *θλιβεράν ἀπορίαν* πῶς τὸ φωτοβόλον τοῦτο κέντρον τῆς πνευματικῆς ἡμῶν κινήσεως δὲν ἐπισπᾶται τὴν συμπάθειαν τῶν δυναμένων νὰ βοηθήσωσιν αὐτόν, ξηρὰν δὲ ἀφήνουσι τὴν ἔθνωρ εἰληλυχίαν, ἀναγκάζουσι δὲ αὐτόν πολλάκις ὅπως πολὺν χρόνον καταναλίσκῃ εἰς τὸν τρόπον τῆς ἐξευρέσεως τῶν πόρων τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ. Παρηγορούμεθα ὅμως ἐφέτος, διότι τοὺς ἐπὶ τούτοις πολυειδεῖς κόπους καὶ μερίμνας ὁ Σύλλογος συνήνωσε πρὸς τὸ ἠθικῆς σημασίας σπουδαιότατον ἔργον τῆς διδασκαλίας τῆς *Ἀντιγόνης*, περὶ ἧς ἤδη ἱκανὸν ἐποίησάμεθα λόγον.

Ἐν συνόλῳ δὲ εἰπεῖν τὰ μὲν γενικὰ ἔσοδα εἰς τὸ ταμιεῖον ἀνῆλθον εἰς λ. Τουρ. 362.22, αἱ δὲ δαπάναι εἰς 403.93, ὥστε προκύπτει, ὡς παρατηρεῖτε, καὶ *μικρὸν τι ἄλλειμμα* οὐχ ἦττον τρέφεται ὁ Σύλλογος ὑπὸ τῆς ἐλπίδος ὅτι ἀρρίκετο ἡ στιγμή καθ' ἣν μετὰ πλειονοῦς στοργῆς θ' ἀποβλέψωσιν οἱ δυνάμενοι ν' ἀνυψώσωσιν αὐτὸν οικονομικῶς εἰς τὴν πρέπουσαν αὐτῷ θέσιν.

Ταῦτα, Παναγιώτατε Δέσποτα, τὰ ὑφ' ἡμῶν πεπραγμένα. Πρὶν ἢ δὲ καταπαύσω τὸν λόγον ὀφείλω ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου νὰ ἀνακηρύξω τὴν *βαθυτάτην ἐγγνωμοσύνην* τοῦ Συλλόγου πρὸς τὸν προστάτην τῶν γραμμάτων καὶ τῆς ἐπιστήμης, τὸν ἔνδοξον τοῦ θρόνου τῶν Ὀσμανιδῶν *Σουλτᾶνον Χαμητ Χάν τὸν Β'*, τὴν πεφωτισμένην *Ἀύτοκραυβέρηναι*, καὶ τὸν *Ἐξ. ὑπουργὸν τῆς παιδείας*, τὸν δι' ἀντιπροσώπου τιμήσαντα τὴν τελετὴν ταύτην. *Ἐγγνωμοῦ* δὲ τῇ *Υ. Θ. Παναγιότητι* καὶ ἐπικαλοῦμαι τὴν εὐλογίαν Αὐτῆς ἐπὶ τοῦ Συλλόγου καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ. Ἐπίσης καὶ τῷ *Ἐξοχ. πρεσβευτῇ* τῆς Ἑλλάδος *Ν. Μαυροκορδάτῳ* τῷ πάντοτε ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου καὶ τῆς προόδου αὐτοῦ διαφερομένῳ *εὐχαριστῶ* δὲ καὶ ἀπαν τὸ φιλόκαλον καὶ φιλόμουσον ἀκροατήριον.

Ἡ προηγηθεῖσα γενεὰ διαφλεγόμενη ὑπὸ ἀγνοῦ ζήλου ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῶν γραμμάτων ἐκληροδότησεν ἡμῖν *τιμωτάτον χρῆμα*, οὗτινος τὴν φύλαξιν περὶ πλείστου ποιούμενοι, ὧμεν συγγνωστοί, ἂν μὴ τι γενναῖον ἀλλὰ τὸ κατὰ δύναμιν προεξεθέμεθα *εὐχόμενοι* δὲ ὅπως οἱ διάδοχοι πλείονα ἡμῶν ἐπιτελέσωσιν, ἀποχωροῦμεν μετ' ἔνδομῳ πεποιθήσεως *ἐπὶ τὴν εὐεργετικὴν τοῦ Συλλόγου δρασίαν ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ Γένους. Γένοιτο.*

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΤΟΥ Μ' ΣΛΛΟΓΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ ΑΠΟ ΜΑΪΟΥ 1900 ΜΕΧΡΙ ΜΑΪΟΥ 1901

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΝΓ'

(Τακτική γενική).

Τῆ 19ῃ Ἰουνίου 1900.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΔΟΥ, προέδρου.

Ὁ νέος πρόεδρος κηρύττων τὴν ἐναρξιν τῆς συνεδρίας εὐχαριστεῖ τοὺς ἑταίρους ἐπὶ τῇ προσγενομένη αὐτῷ τιμῇ, ἣν κάλλιστα κατανοεῖ, ἐπικαλεῖται τὴν πρὸς αἰσίαν διεξαγωγὴν τοῦ ἔργου ἀπαραίτητον συναντήληψιν τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου καὶ ὑπισχνεῖται ὅτι θὰ καταβάλῃ πᾶσαν προσπάθειαν καὶ φροντίδα διὰ τὴν πρόοδον καὶ τήρησιν τοῦ γοήτρου τοῦ Συλλόγου.

Ἀναγινώσκονται τὰ πρακτικὰ καὶ ἐπικυροῦνται. Καὶ εἶτα ὑποβάλλεται ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ Μ' συλλογικοῦ ἔτους.

Ἐπὶ τοῦ διὰ τὴν βιβλιοθήκην ὀριζομένου ποσοῦ Λ. Τ. 108 ὁ κ. Χρ. Χατζηχρήστου ζητεῖ ἐξηγήσεις· ὁ δὲ κ. πρόεδρος ἀνακοινοῖ τότε τὰ περὶ τῆς δωρεᾶς Ἰ. Βαλέτια καὶ λέγει ὅτι προκειμένου προσεχῶς νὰ ἀποφασισθῇ ἡ ἐκτέλεσις τῆς περὶ βιβλιοθήκης ἀποφάσεως τοῦ Συλλόγου τὸ προεδρεῖον ἐνόμισε καλὸν νὰ ἀναγράψῃ τὸ σχετικὸν κονδύλιον. Τοῦ κ. Βραχάμη ἐρωτήσαντος ἂν ἐλήφθη ἀπόφασις νὰ μετενεχθῇ ἡ βιβλιοθήκη ἢ νὰ ὑποστηριχθῇ διὰ δοκῶν ἢ αἰθουσα καὶ συνιστῶντος θερμῶς τὸ πρῶτον, ὁ κ. πρόεδρος ἀπαντᾷ ὅτι ἡ σχετικὴ ἀπόφασις ληφθήσεται μετὰ τὴν ἀφίξιν τῆς δωρεᾶς Βαλέτια.

Ὁ κ. Θ. Ἀκαστορίδης προτείνει νὰ ὀρισθῇ ποσὸν 150 Λ. Τ. δι' ἀγορὰν βιβλιοθηκῶν πωλουμένων εἰς εὐτελεῖς τιμὰς καὶ διὰ βιβλιοδέτησιν τῶν βιβλίων. Ὁ κ. Μ. Αὐθεντιόπουλος ὑπομνηστικῶς τῷ Συλλόγῳ ὅτι ὑποχρεοῦται νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ζωγράφειον βιβλιοθήκην τὸ ληφθὲν ἄλλοτε παρ' αὐτῆς δάνειον, συνιστᾷ τὴν δι' ἐκτάκτων δόσεων ἀπόσβεσιν καὶ προτείνει νὰ ἀποφασισθῇ ἡ συζήτησις τοῦ ζητήματος ἢ ἀμέσως ἢ μετὰ σκέψιν τοῦ προεδρείου.

Ἐλλ. Φιλ. Σύλλογος

Ὁ κ. Χρ. Χατζηχρήστου συμφωνεῖ εἰς τὴν διὰ δόσεων ἀπόσβεσιν τοῦ χρέους· δικαιολογεῖ δὲ τὴν σύναψιν τοῦ δανείου τούτου διὰ τὸν λόγον ὅτι ἐκινδύνευσε αὐτὸ τὸ γόητρον τοῦ Φιλ. Συλλόγου μὴ δυναμένου ἄλλως νὰ ἐκδώσῃ τὸ περιοδικόν του· καὶ μάλιστα, λέγει, ἀφοῦ τὸ κληροδότημα Θεοφιλίδου ὤφειλεν εἰς τὸν Σύλλογον. Ὁ κ. Ε. Σιδερίδης ἀπαντᾷ ὅτι ὁ Σύλλογος ὤφειλεν εἰς τὸ κληροδότημα Θεοφιλίδου καὶ οὐχὶ τοῦτο εἰς ἐκείνον. Εἰς τοῦτο συμφωνεῖ καὶ ὁ κ. Χρ. Παναγιώδης λέγων μάλιστα ὅτι περὶ τὰς 100 Λ. Τ. ὀφείλονται τῷ κληροδοτήματι. Ὁ πρόεδρος ζητεῖ νὰ ἀνατεθῇ ἡ μελέτη τοῦ ζητήματος τοῦ κ. Αὐθεντιόπουλου εἰς τὸ προεδρεῖον καὶ εἶτα νὰ γίνῃ συζήτησις· τοῦτο γίνεται δεκτόν.

Ἐπισηφίζεται ὁ προϋπολογισμὸς ὡς ἔχει ἦτοι ἔσοδα Λ. Τ. 300 καὶ ἔξοδα 500 καὶ ἄλειμμα Λ. Τ. 200.

Κατόπιν ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον ὡς ἐπίτιμον μέλος ἡ Α. Ε. ὁ κ. Γρ. Μαρσαλῆς, ὅστις καὶ ἐκλέγεται παμψηφεί.

Ὁ κ. Ἀν. Χρησιδῆς προτείνει νὰ ψηφισθῶσιν εὐχαριστίαι τοῖς ἀποχωρήσασιν καὶ τοῖς παραμείνασιν κοσμητοροῖσιν ἐπὶ τῷ ζήλῳ καὶ τοῖς κόποις εἰς οὓς ὑπεβλήθησαν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος· καὶ γίνεται δεκτόν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΝΔ'

(Τακτική γενική).

Τῆ 6ῃ Νοεμβρίου 1900.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΔΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ καὶ ἀνακοινοῦται ἡ ἀλληλογραφία. Ὁ κ. πρόεδρος παρατηρεῖ ἰδιαιτέρως τινὰ ἐπὶ τῆς μεταξὺ τοῦ Συλλόγου, τοῦ κ. Φιλιππότου καὶ τοῦ Συλλόγου Παργασσοῦ ἀλληλογραφίας ἐν σχέσει πρὸς τὴν προτομήν τοῦ ἀειμνήστου Βασιάδου ὡς καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς

τῶν κληρονόμων *Βαλέττα*. Ἀγγέλλονται τὰ *δαωρηθέντα* τῇ βιβλιοθήκῃ βιβλία.

Ὁ κ. πρόεδρος ἀνακινεῖ τὴν περὶ *παραστάσεως* τοῦ Οἰδίποδος ἐν Κολωνῶ *ἀπόφασιν* τῆς Καλλιτεχνικῆς ἐπιτροπῆς καὶ ζητεῖ τὴν ἔγκρισιν τοῦ Συλλόγου.

Τὸ προεδρεῖον προτείνει ὡς *ἐπίτιμον μέλος* τοῦ Συλλόγου τὸν κ. *Ἄνδρ. Σπαθάρον*, καθηγητὴν, συμπληροῦντα προσεχῶς τὴν τεσσαρακονταετηρίδα τῆς καθηγησίας αὐτοῦ. Ὁ Σύλλογος διὰ ζωντῶν χεροκροτημάτων ἐκδηλοῖ τὴν ἔγκρισίν του. Ἀγγέλλονται δὲ τὰ προτεινόμενα νέα τακτικά μέλη οἱ κ. κ. *Ἄλ. Σινιόσουλους, Θ. Πετρακίδης*, ἰατρός, *Γ. Ζουπάν*, ἰατρός, *Αἰάλαρος Σῶχος*, καλλιτέχνης καὶ *Γρηγ. Τριανταφυλλίδης*, δικηγόρος ἐν Παρισίοις.

Ὁ κ. *Γ. Παχτικός* ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. *Φιλανθίδου* αἰτουμένου τὸ δεκάκιρον γέρας τῆς γλωσσικῆς του συλλογῆς παρατηρεῖ ὅτι νομίζει πιθανὸν νὰ ὀφείλωνται αὐτῷ αἰτούμεναι 10 λίραι, διότι καὶ εἰς αὐτὸν ὀφείλωνται δύο λίραι ὀθωμανικαί.

Ὁ κ. *Χρ. Χατζηχρήστου* ἐνθυμεῖται ὅτι ὁ κ. *Φιλανθίδης* ἠθέλησε νὰ δοκιμάσῃ τὴν ὀξύδερκειαν τῆς Φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ἀποστείλας τὴν ἐργασίαν του τριχοτομημένην ὑπὸ ἕτερα ὀνόματα (τοῦ υἱοῦ καὶ τῆς θυγατρὸς του) ἐκ τῶν τριῶν δὲ ὑποβληθεισῶν συλλογῶν ἐβραβεύθη μία ἢ τοῦ υἱοῦ του. Θεωρεῖ δὲ καλὸν νὰ παραπεμφθῇ ἢ ἐξέτασις τῆς ὑποθέσεως τῇ Φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ, ἥτις ἀφοῦ μελετήσῃ τὰ πρακτικά της θὰ ἐπιδιῶσῃ τὸ ἄνω ποσὸν τῷ κ. *Φιλανθίδῃ* ἂν ἐβραβεύθη, ἵνα λάβῃ τοῦτο ἐκ τῶν παρὰ τῆς οἰκογεν. *Χρ. ἐφέντη Ζωγράφου* πρὸς τὸν *Ζωγράφειον ἀγῶνα Ζώντιων μνημείων* καθυστερουμένων 150 λιρῶν Τουρκίας, ἐὰν πληρωθῶσι ποτε αὐταί, ὅτε θὰ πληρωθῇ καὶ ὁ κ. *Παχτικός*. Ἐπὶ δὲ τῆς παραστάσεως τοῦ Οἰδίποδος ὁ κ. *Χ. Χατζηχρήστου* ζητεῖ ὅπως τὸ προεδρεῖον λάβῃ τὴν ἔγκρισιν τοῦ Συλλόγου.

Ὁ κ. *Βαλαβάνης* ἐρωτᾷ ἂν ἡ Καλλιτεχνικὴ ἐπιτροπὴ κατήρτισε τὸν προϋπολογισμὸν τῶν δαπανῶν καὶ ποῖον περίσσευμα ἀφῆκαν αἱ παραστάσεις τῆς Ἀντιγόνης. Ὁ κ. *Ψαλίδας* λέγει ὅτι ἀφαιρεθέντων τῶν πολλῶν ἐξόδων ἔμεινε καθαρὸν περίσσευμα Λ.Τ. 145. Ὁ κ. *Ἀυθεντόπουλος* ἀπορεῖ διατί νὰ ζητῆται ἡ ἔγκρισις τοῦ Συλλόγου διὰ τὴν ἐργασίαν μιᾶς ἐπιτροπῆς, ἐνῶ διὰ τὰς λοιπὰς δὲν συμβαίνει τοῦτο. Ἄλλ' ὁ κ. *Χατζηχρήστου* ἐπιμένει εἰς τὴν ἔγκρισιν τοῦ Συλλόγου. Ὁ κ. *Ἀκαστορίδης*

ὑποβάλλει τὴν γνώμην, ἣν καὶ ἐν τῇ Καλλιτεχνικῇ ἐπιτροπῇ ὑπεστήριξεν, ἵνα προσκληθῶσιν οἱ πέρουσιν ἐτοιμάσαντες καὶ παραστήσαντες τὴν Ἀντιγόνην, προϋμνασθῶσιν ὀλίγον καὶ δώσωσι παραστάσιν τῆς Ἀντιγόνης πρὸς πορισμὸν τῶν διὰ τὸν Οἰδίποδα ἀναγκῶν. Ὁ κ. *Βραχάμης* ὑποστηρίζει μὲν τὴν πρότασιν τοῦ κ. Ἀκαστορίδου ἀλλὰ διαβλέπει ἀτυχῶς ἀποτυχίαν καὶ ζητεῖ νὰ σημειωθῇ εἰς τὰ πρακτικά ὅτι ἐκ τῆς εὐθύνης, ἣν ἀναλαμβάνει ἡ Καλλιτεχνικὴ ἐπιτροπὴ, αὐτὸς ὡς μέλος αὐτῆς δὲν θέλει νὰ ἔχῃ οὐδὲν μέρος. Ὁ κ. *Ἀυθεντόπουλος* ἀπαντᾷ ὅτι οὐδεμίαν εὐθύνην ἔχει ἡ Καλλιτεχνικὴ ἐπιτροπὴ ὡς δὲν ἔχει οὐδεμία τῶν λοιπῶν τοῦ Συλλόγου ἐπιτροπῶν. Θὰ ἐργασθῇ καὶ τῇ ἀρωγῇ τοῦ Συλλόγου ἐλπίζει ὅτι θὰ φέρῃ εἰς πέρας καὶ τὴν παραστάσιν τοῦ Οἰδίποδος. Ὁ κ. *Βραχάμης* διαφωνεῖ πρὸς τὸν κ. Ἀυθεντόπουλον λέγων ὅτι αἱ λοιπαὶ ἐπιτροπαὶ δὲν ζητοῦσι χρήματα, ἐνῶ αὐτῆ θὰ ζητήσῃ· ἐπομένως ὀφείλει ὁ Σύλλογος νὰ λάβῃ αὐτὸς τὴν διεξαγωγὴν τῆς παραστάσεως, ἀφοῦ οὐδεὶς ὑπάρχει ὁ λαμβάνων τὴν εὐθύνην τῆς δαπάνης τῶν ἀπαιτουμένων χρημάτων. Ὁ κ. *Θεοδοκάς* προτείνει ν' ἀνατεθῇ πᾶσα φρονις περὶ τῆς παραστάσεως εἰς τὸ προεδρεῖον. Ἡ πρότασις γίνεται παμφηφεί δεκτὴ.

Ὁ κ. *Ἀσκητής* εἶτα νομίζει ὅτι πρέπει νὰ ληφθῇ σύντομος μέριμνα περὶ τῆς μεταφορᾶς τῆς βιβλιοθήκης. Ὁ κ. *πρόεδρος* νομίζει ὅτι πρέπει νὰ εὑρεθῇ τὸ χρέημα πρότερον, ἄλλως τε καὶ κίνδυνος δὲν ὑπάρχει ὡς φρονοῦσιν οἱ κ. *Βραχάμης* νομίζει ὅτι ἡ μεταφορὰ ἐπείγει καὶ ὅτι πρέπει τὸ προεδρεῖον ν' ἀποφασίσῃ ἢ τὴν ὑποστήριξιν τῆς αἰθούσης ἢ τὴν μεταφοράν. Περὶ δὲ τοῦ χρέματος δὲν πρέπει νὰ δειλῆ, διότι εἰς τὴν πρὸ τριετίας ἐπισκευὴν τοῦ Συλλόγου ἐδαπανήθησαν 150 λίραι, τοῦ ταμείου οὐδόλως ἐνοχληθέντος. Ἐν τέλει ἀποφασίζεται ἵνα ἐκ τῶν κερδῶν τῆς παραστάσεως μέρος δαπανηθῇ εἰς τὴν μεταφοράν ἢ ὑποστήριξιν τῆς Βιβλιοθήκης.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΔΤΝΕ'

(Τακτικὴ εἰδική).

τῇ 13ῃ Νοεμβρίου 1900.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Μ. ΑΥΘΕΝΤΟΠΟΥΛΟΥ, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς προτέρας τακτικῆς εἰδικῆς συνεδρίας

(1ης Μαΐου 1900). 'Αναγινώσκεται δὲ ὑπὸ τοῦ κ. γενικοῦ γραμματέως ἡ πραγματεία τοῦ ἐν Καβάλλᾳ ἰατροῦ κ. Σ. Μερτζίδου ἐπιγραφομένην «**Ίατρικὴ ἀρχαιολογία : ἢ ἐν θάσῳ καὶ Περίνθῳ ἐπιδημικὴ γρίπη (influenza) κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ίπποκράτους**».

Ὁ προεδρεύων εὐχαριστῶν τὸν ἐπιστεῖλαντα διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ , ΑΤΝΣ'

(*Τακτικὴ γενικὴ*).

τῆ 20ῆ Νοεμβρίου 1900.

Προεδρεύοντας τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ, προέδρου.

'Αναγινώσκονται τὰ *πρακτικὰ* τῆς προηγουμένης συνεδρίας, ἅτινα μετὰ τινα ἐπι-αὐτῶν συζήτησιν ἐπικυροῦνται. Καὶ εἶτα ἀναγινώσκεται ἡ ἀλληλογραφία. Ὁ κ. πρόεδρος ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τῆς *Μακεδονικῆς Ἀδελφότητος* αἰτουμένης τὴν αἴθουσαν τοῦ Συλλόγου διὰ τὰς ἀρχαιεσείας αὐτῆς ζητεῖ τὴν γνώμην τοῦ Συλλόγου· ἡ αἴτησις γίνεται δεκτὴ.

Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ὅπως ἐπιτραπῆ τῷ κ. *Ψαλίδᾳ* ἡ γαλλιστὶ δημοσιεύσις ἀνακοινώσεως αὐτοῦ γενομένης ἐν τῇ ἐπιτροπῇ ταύτῃ, γίνεται συζήτησις καὶ ἦν ληφθεῖσιν ὑπ' ὄψιν τῆς σπουδαιότητος τῶν τοιούτων ἰατρικῶν ἀνακοινώσεων καὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ταχείας αὐτῶν δημοσιεύσεως παρέχεται ἡ αἰτουμένη ἄδεια. Ὁ δὲ κ. *Νικολόπουλος* ἐκφέρει εὐχὴν ὅπως πρὸ τῆς γαλλιστὶ δημοσιεύσεως τῆς ἀνακοινώσεως γένηται αὕτη *ἑλληνισί*.

Ἐπὶ δὲ τῆς αἰτήσεως τοῦ κ. *Παχτίκου* αἰτουμένου τὴν αἴθουσαν τοῦ Συλλόγου πρὸς ἐκγύμνασιν χοροῦ δεσποινίδων διὰ τὰς διαλέξεις αὐτοῦ, ἅς ποιῆσεται ἐν τῷ Συλλόγῳ, ἐγείρεται συζήτησις. Ὁ κ. *Νικολόπουλος* νομίζει ὅτι οὐδέποτε ἐδόθη ἡ αἴθουσα διὰ χορὸν δεσποινίδων καὶ συνιστᾷ τῷ προεδρεῖν ὅπως μελετήσῃ πρῶτον τὸ ζήτημα καὶ εἶτα ὑποβάλλῃ τοῦτο εἰς τὴν ἐγκρισιν τοῦ Συλλόγου. Μετὰ μακρὰν ἐπὶ τοῦ ζητήματος συζήτησιν ἀποφασίζεται ὅπως ἀνατεθῆ τῷ προεδρεῖν ἡ περὶ τούτου σύσκεψις.

'Αγγέλλονται τὸ δεῦτερον καὶ ψηφοφοροῦνται ὡς τακτικὰ τοῦ Συλλόγου μέλη οἱ κ. κ. *Α. Σινιόσογλους, Γ. Ζουπάν, Θ. Πετρακίδης, Α. Ζῶχος* καὶ *Γρ. Τριανταφυλλίδης* προτεινόμενοι ὑπὸ τοῦ προεδρείου.

'Αγγέλλονται τὸ πρῶτον ὡς τακτικὰ μέλη οἱ κ. κ. *Ι. Τσαούσης, Α. Καζανόβας, Ζ. Χαϊζόπουλος, Θ. Ζήσης* καὶ *Ὁδ. Εὐθυμόπουλος* προτεινόμενοι ὑπὸ τοῦ προεδρείου.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ , ΑΤΝΖ'

(*Τακτικὴ γενικὴ*).

τῆ 4ῆ Δεκεμβρίου 1900.

Προεδρεύοντας τοῦ κ. **Μ. ΑΥΘΕΝΤΟΠΟΥΛΟΥ**, ἀντιπροέδρου.

Τοῦ κ. εἰδικοῦ γραμματέως ἀπόντος δὲν ἀναγινώσκονται *πρακτικὰ*. Ἀναγινώσκεται δὲ ὑπὸ τοῦ κ. γεν. γραμματέως ἡ ἀλληλογραφία. Ἡ αἴτησις τοῦ κ. *Ἐπ. Κυριακίδου* αἰτουμένου ὅπως ἀποσταλῶσιν αὐτῷ δύο τόμοι τοῦ Περιοδικοῦ ἀντὶ ἐνὸς ὡς ἔχοντος ἰδίας αὐτοῦ πραγματείας, γίνεται ἀποδεκτὴ. Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τῆς θρησκευτικῆς ἀδελφότητος τοῦ *Ἐδδαγγελιστοῦ Ἰωάννου* ὅπως παραχωρηθῆ αὐτῇ ἡ αἴθουσα τοῦ Συλλόγου διὰ τὰ μαθήματα αὐτῆς ἐγείρεται μακρὰ συζήτησις καὶ διάφοροι ἀνταλλάσσονται γνώμαι. Ὁ κ. *Α. Γεράφδος* φρονεῖ ὅτι ἡ ἀδελφότης πρέπει νὰ πληρώσῃ πρῶτον τὴν πρὸς τὸν Σύλλογον παλαιὰν αὐτῆς ὀφειλὴν καὶ εἶτα νὰ παραχωρηθῆ αὐτῇ ἡ αἴθουσα. Οἱ κ. κ. *Βραχάμης* καὶ *Ἀκαστορίδης* κηρύσσονται ὑπὲρ τῆς ἀμέτου παραχωρήσεως τῆς αἰθούσης. Μετὰ μακρὰν δὲ συζήτησιν ἀποφασίζεται ὅπως ὁ Σύλλογος παραχωρήσῃ τὴν αἴθουσαν αὐτοῦ ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ προπληρωθῶσιν αὐτῷ πέντε (5) λίραι μέχρις ἀποπληρωμῆς.

Μετὰ ταῦτα ὁ προεδρεύων ἀγγέλλει τὸν θάνατον τοῦ κ. *Ι. Πανταζίδου* ἐπιτίμου τοῦ Συλλόγου μέλους, λέγει δὲ ὀλίγων περὶ τῆς ἀπωλείας, ἣν ὁ τε ἡμέτερος Σύλλογος καὶ τὰ ἑλληνικὰ καθ' ὄλου γράμματα διὰ τοῦ θανάτου τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ ὑπέστησαν καὶ εἰς ἐνδειξιν πένθους διακόπτει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ , ΑΤΝΗ'

(*Τακτικὴ εἰδικὴ*).

τῆ 11ῆ Δεκεμβρίου 1900.

Προεδρεύοντας τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ, προέδρου.

'Αναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ *πρακτικὰ* τῆς προτέρας συνεδρίας. Εἶτα ὁ κ. *Κ. Κοκκολάτος* ἀναφερόμενος εἰς τὸ ἀνάγνωσμα τοῦ ἐκ Καβάλλας ἰατροῦ κ. *Μερτζίδου* λαμ-

βάνει ἀφορμὴν νὰ ἀπαριθμῆσιν τοὺς μέχρι τοῦδε ἐκ τῶν ὁμογενῶν περὶ ἱατρικῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις θεμάτων πραγματευθέντας, ἐν οἷς καὶ αὐτός, καὶ προτρέπει τοὺς καθ' ἡμᾶς Ἀσκληπιάδας νὰ ἀσχοληθῶσιν περὶ τὴν πάτριον ἐπιστήμην. Ὁ κ. *Αὐθεντιόπουλος* ἐπιπροτεῖ μὲν εἰς τὴν γνώμην τοῦ κ. *Κοκκολάτου*, εὐχεται δ' ὅπως ἐν ταῖς τοιαύταις ὑπὸ τῶν ἡμετέρων μελέταις καὶ πραγματεῖαις λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν καὶ μετὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ συζητικῆς ἀκριβείας τὰ πορίσματα τῶν ξένων ἐρευνῶν, ὧν ἡ σπουδαιότης μεγάλη καὶ ὁ ἀριθμὸς σημαντικός. Ἄλλως, λέγει, παριστάμεθα ἀγνοοῦντες οὐ μόνον τὴν ὑπαρξίν σπανίων ὅπως οὖν μονογραφῶν ἀλλὰ καὶ μεγαλοσχημῶν ἱστοριῶν ὀλοκλήρων κλάδων ἐπιστημῶν, τοῦθ' ὅπερ μείοι πολλὸ μέρος τοῦ κύρους τοῦ ἡμέτερου ἰσχυρισμοῦ.

Εἶτα ὁ κ. *Χρ. Πανταζίδης* ἀναγινώσκει τὸ πρῶτον μέρος *πραγματείας* αὐτοῦ «*Τὰ περὶ γυναικῶν παρὰ Πλάτωνι φιλοσοφούμενα*». Ὁ κ. πρόεδρος εὐχαριστεῖ τῷ ἀγορευτῇ ἐπὶ τῇ ἀνακοινωθείσῃ ἀξιολόγῳ πραγματείας, ἐν ἣ μετ' εὐαρεστησεως παρατηρεῖται ὅτι ὁ κ. *Χρ. Πανταζίδης* διέλαβε περὶ πασῶν τῶν πλατωνικῶν πηγῶν μὴ ἀρκεσθεῖς εἰς ἓνα ἢ καὶ δύο μόνους τοῦ μεγάλου φιλοσόφου διαλόγους, ἀλλ' ὡς πλείστους ἐρευνήσας. Ὁ κ. *Αὐθεντιόπουλος* πρὸς ταῖς εὐχαριστίας τοῦ κ. προέδρου καὶ *συγχαρητήρια* ἀπονέμει τῷ κ. *Χρ. Πανταζίδῃ*, διότι διὰ τῆς πραγματείας ταύτης παρέχεται τὸ μέτρον τῆς ἐπιτυχοῦς ἐπιξεργασίας καὶ συγχρόνως ἡ ἐπαγγελία πολυτιμοτάτης διὰ τοὺς παρ' ἡμῖν ἐρευνητὰς τῶν παλαιῶν θεωριῶν ἀμοιβῆς, ἣτις ἐγκρατεῖται εἰς τὴν ἐξακριβῶσιν καὶ χρησιμοποίησιν πολλῶν παρὰ τοῖς προγόνοις ἡμῶν ἐπιστημονικῶν δρων, οὓς ἀντὶ νὰ λαμβάνωμεν ἐτοιμοὺς καὶ προσφωεστάτους παρὰ τῶν ἀρχαίων χαλκεύομεν μεταφράζοντες ἀκαταλλήλους ξένους, ἀλλοτρίας οὕτως ἐννοίας δι' ἣκιστα ἐλληνικῆς περιβολῆς ἐπενδύοντες. Τοιούτων παιδαγωγικῶν δρων πληθὺν ἀνεσκάλευσεν ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ ὁ κ. *Χρ. Πανταζίδης* ἄξιος πολλῶν ἐπὶ τούτῳ *συγχαρητηρίων*.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ἈΤΝΘ'

(*Τακτικὴ γενικὴ*).

Τῇ 18ῃ Δεκεμβρίου 1900.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρα-

κτικὰ τῆς προηγουμένης συνεδρίας. Ἀναγινώσκειται ἐπ' ἴσης καὶ ἡ ἀλληλογραφία. Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως δὲ τῆς ἐφορείας τῶν σχολῶν *Κυθωνιῶν*, ἀποφασίζεται νὰ σταλῶσιν αὐτῇ οἱ αἰτούμενοι χάρται *Ζαφειροπούλου*, ἀμφιθάσων. Ἐπὶ τῆς ἀπαντητικῆς πρὸς τὸν κ. Γ. *Μαρασλῆν* ἐπιστολῆς ὁ κ. Ἀν. *Χρησιδῆς* προτείνει ὅπως τὸ προεδρεῖον λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὰς ἀνάγκας τοῦ Συλλόγου σκεφθῆ καὶ παρασκευάσῃ σχέδιον ἐπιστολῆς δι' ἣς νὰ ὑποδεικνύηται τῷ μεγαλοψύχῳ ἀνδρὶ ὁ τρόπος δι' οὗ δύναται νὰ φανῆ χρήσιμος τῷ Συλλόγῳ, ὅπερ σχέδιον νὰ ἐγκριθῆ ἐν γενικῇ συνεδίᾳ παρὰ τῶν μελῶν. Ἀλλὰ ἀποφασίζεται ὅπως ἀφεθῆ ἐλεύθερον τὸ προεδρεῖον νὰ ἀπαντήσῃ ὅπως ἂν αὐτὸ κρίνῃ εὐλογον συμφῶνως ταῖς ἐπείγουσαις ἀνάγκαις τοῦ ἡμέτερου Συλλόγου. Εἶτα ἀγγέλλεται ὅτι παρὰ τῆς ἐνταῦθα ἀδελφότητος τοῦ *Ἐδαγγελιστοῦ Ἰωάννου* ἐλήφθησαν πέντε λίραι ἀπέναντι τοῦ πρὸς τὸν Σύλλογον χρέους αὐτῆς καὶ ὅτι συνεπῶς ἐπετράπη αὐτῇ καὶ ἡ κατὰ τὴν ἐφετινὴν περίοδον διδασκαλία τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων. Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τῆς ἀδελφότητος τῶν *ἐννέα Μουσῶν* ἀποφασίζεται νὰ δοθῶσιν εἰς ζητηθέντες τόμοι τῆς *Ζωγραφεῖου Βιβλιοθήκης*, ἂν ὑπάρχωσιν σχολεῖα συντηρούμενα παρ' αὐτῆς.

Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ ὑπαλλήλου *Θεοδώρου* ἀποφασίζεται καὶ ἀνατίθεται τῷ προεδρεῖῳ νὰ σκεφθῆ ἡ ἀποφασισθῆ ἂν πρέπει νὰ τῷ δοθῆ ἡ αἰτουμένη αὐξήσις ἢ οὐ.

Εἶτα ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφίζονται ὡς τακτικὰ μέλη οἱ κ. κ. Γ. *Τσαούσης*, Α. *Καζανόβας*, Ζαχ. *Χατζόπουλος*, Θ. *Ζήσης*, καὶ Ὁδ. *Εὐδυνόπουλος*. Κατόπιν προτείνεται ἡ ἐκλογή εἰδ. γραμματέως, πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ παραιτηθέντος κ. Ν. *Παρίση*, οὗτινος τὴν παραίτησιν μετὰ λύπης ἀπεδέχθη τὸ προεδρεῖον, ἀφ' οὗ δὲν κατώρθωσε νὰ μεταπέσῃ αὐτόν. Γενομένης δὲ μυστικῆς ψηφοφορίας τοιούτους ἀναδείκνυται πᾶμψηφει ὁ κ. Θ. *Ἀσκητῆς*.

Ἀγγέλλεται τὸ πρῶτον ὡς τακτικὸν μέλος ὁ θεοφιλέστατος ἅγιος *Παμφίλου* κ. *Μεωσηνὸς Χριστοδούλου*, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. Ε. *Σιδερίδου*, Π. *Ἰατροπούλου* καὶ Θ. *Ἀσκητοῦ* καὶ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ, ΑΤΕ'

(Τακτική γενική).

Τῆ 15^η Ἰανουαρίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΔΟΥ προέδρου.

Ἀγγέλλεται ὁ θάνατος τῶν ἐπιτίμων μελῶν *Max Muller*, καθηγητοῦ ἐν Ὁξφόρδῃ, ἐκλεγέντος τῷ 1893 καὶ τοῦ *comte Zichy* πρῶην πρεσβευτοῦ τῆς Αὐστροουγγαρίας ἐνταῦθα ἐκλεγέντος τῷ 1874.

Εἶτα ἀγγέλλεται ὁ θάνατος τοῦ τέως προέδρου τοῦ Συλλόγου *Δημητρίου Μαλιάνου* καὶ ἡ ληφθεῖσα παρὰ τοῦ προεδρείου ἀπόφασις πρὸς ἐκδήλωσιν τοῦ πένθους τοῦ Συλλόγου καὶ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ, ΑΤΕΑ'

(Τακτική γενική).

Τῆ 29^η Ἰανουαρίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΔΟΥ, προέδρου.

Μὴ ὄντων ἐτοιμίμων τῶν *πρακτικῶν* τῆς προηγουμένης συνεδρίας, ἀναγινώσκειται περίληψις τῆς *ἀλληλογραφίας*, ἐφ' ἧς ὁ κ. πρόεδρος ποιεῖται τὰς ἐξῆς παρατηρήσεις. Τῷ κ. *Δ. Παναγιωτίδῃ* ἀποσταλῆσεται ὁ αἰτούμενος τόμος τοῦ περιοδικοῦ. Ἡ αἴτησις τοῦ *Δ. Συμβουλίου τοῦ Ζαπτείου* παρθεναγωγείου αἰτουμένου τινὰ ἐκ τῶν πολλαπλῶν βιβλίων τοῦ Συλλόγου διὰ τὴν βιβλιοθήκην αὐτοῦ γίνεται δεκτή. Ἡ αἴτησις τοῦ κ. *Παχτίκου* ὅπως ἀντὶ τιμῆματός τινος ἐπιτραπῆ ἡ εἰσδοσις εἰς τὴν διάλεξιν αὐτοῦ «περὶ Ἀριστοφάνους» ἀπορρίπτεται. Ἄλλ' ὁ κ. *Παχτίκος* ζητεῖ νὰ μάθη ποῖον ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ ἀντιβαίνει εἰς τὴν ἐπὶ πληρωμῆ εἰσόδου κατὰ τὰς μουσικὰς ὑπ' αὐτοῦ διαλέξεις. Ὁ δὲ κ. πρόεδρος ἀπαντᾷ λέγει ὅτι οὔτε προηγουμένον ὑπάρχει τοιοῦτον οὔτε ὁ κανονισμὸς διαλαμβάνει τι σχετικὸν ὥστε δὲν δυνάμεθα νὰ καινοτομήσωμεν σήμερον. Ὁ αὐτὸς ἀφορμὴν λαμβάνων ἐκ τῆς ἀποστολῆς τῷ Συλλόγῳ παρὰ τοῦ κ. *Σ. Μανασσείδου* συλλογῆς δημοδῶν μελωδιῶν διὰ τὸ *Ζωγράφειον διαγωνισμῶν* ἐρωτᾷ ἂν τὸ διαγωνισμὸς τοῦτο ὑπάρχει σήμερον. Ἀπαντᾷ δ' αὐτῷ ὁ κ. πρόεδρος λέγων ὅτι δὲν ὑπάρχει ἑλλείψει χρημάτων. Εἶτα ἀναγινώσκειται κατάλογος *δαωρηθέντων* βιβλίων.

Ὁ κ. πρόεδρος ἀναφέρει ὅτι ἡ ἀπάντησις

πρὸς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἐπιτίμου μέλους τοῦ Συλλόγου κ. *Γρ. Μαρασλῆ* ἐτοιμασθεῖσα ἀποστέλλεται ἐντὸς ἡμερῶν τινῶν καὶ ὅτι ἐν αὐτῇ ἐκ τῶν πρωτίστων ἀναγκῶν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ὑποδεικνύεται τῷ μεγατίμῳ ἀνδρὶ 1) ἡ ἀνάγκη τῆς ἐξακολουθήσεως τοῦ *Ζωγράφειου διαγωνισμοῦ*, 2) ἡ μεταρρυθμίσις καὶ ἐδραίωσις τῆς βιβλιοθήκης, ἵνα καταστῆ αὕτη μᾶλλον προσιτὴ καὶ 3) ἡ τακτικὴ ἐκδοσις τοῦ ἐτησίου περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου πρὸς δημοσίευσιν ἰδίως ἐγκαίρως τῶν ἐργασιῶν τῆς Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς. Μετὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης, λέγει ὁ κ. πρόεδρος, ἀποστέλλονται τῷ κ. Γ. Μαρασλῆ οἱ πέντε τελευταῖοι τόμοι τοῦ *Περιοδικοῦ* καὶ ὅλη ἡ σειρὰ τῆς *Ζωγράφειου βιβλιοθήκης* καὶ τῶν *Ζώντων μνημείων*.

Ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον ὁ κ. Α. Θ. ὁ ἅγιος *Παμφίλου* κ. *Μελισσηνὸς Χριστοδοῦλου*, δεκτικὸς. Τὸ πρῶτον ἀγγέλλονται οἱ κ. κ. *Ἰ. Α. Κοσμέτος*, ἔμπορος, *Κ. Δημητρακόπουλος*, ἱερομόναχος *Παῦλος* καὶ *Θ. Πολυζωΐδης*, ἰατρός, προτεινόμενα παρὰ τῶν κ. κ. *Κοκκολάτου*, *Παγτίκου* καὶ *Παρίτσης* καὶ οἱ κ. κ. *Ἰ. Βόλιος* καὶ *Ἀρ. Αἰγυυστόπουλος*, ἔμποροι, προτεινόμενοι παρὰ τῶν κ. κ. *Ἀ. Χρηστίδου*, *Δ. Μανουηλίδου* καὶ *Π. Ἰατροπούλου* καὶ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ, ΑΤΕΒ'

(Τακτικὴ εἰδική).

Τῆ 5^η Φεβρουαρίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΔΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ *πρακτικὰ* τῆς προηγουμένης συνεδρίας.

Ὁ κ. *Σ. Σιδερίδης* ἀναγινώσκει πραγματεῖαν αὐτοῦ ἐπιγραφομένην «*Περὶ τῶν ἁγιασμάτων τοῦ Γαλατᾶ*». Ὁ κ. πρόεδρος εὐχαριστεῖ τῷ ῥήτορι καὶ ἐξαίρει τὴν περὶ τὴν βυζαντιακὴν ἀρχαιολογίαν εἰδικότητα αὐτοῦ, ἧς πολλὰ δείγματα παρέσχεν ἐν τῷ Συλλόγῳ.

Εἶτα ἐρωτᾷ ὁ κ. πρόεδρος ἂν ζητῆ τις τὸν λόγον ἐπὶ τῆς πραγματείας τοῦ κ. *Χρ. Παναζίδου*, περὶ ἧς ἐκφράζει τὴν εὐχὴν νὰ συμπληρωθῆ τυχῶς παρὰ τοῦ εἰρημένου κυρίου, ὅπερ καὶ ὑπισχνεῖται οὗτος, μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΕΓ'

(Τακτική γενική).

Τῆ 19ῃ Φεβρουαρίου 1901.

Προεδρεύοντας τοῦ κ. Σ. ΣΙΑΒΕΡΙΑΟΥ, ἀντιπροέδρου.

Ἀπόντος τοῦ εἰδ. γραμματέως δὲν ἀναγινώσκονται *πρακτικά* τῆς προηγουμένης συνεδρίας. Ἀναγινώσκεται δὲ παρὰ τοῦ γεν. γραμματέως ἡ *ἀλληλογραφία*. Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τῆς κοινότητος Τριγλίας αἰτουμένης τὸ Περιοδικὸν τοῦ Συλλόγου διὰ τὴν βιβλιοθήκην τῶν σχολῶν αὐτῆς ὁ κ. Ἀποσιτόλογλου παρατηρεῖ ὅτι δὲν ὑπάρχει προηγούμενον δωρεᾶς τοῦ περιοδικοῦ εἰς τὰς σχολὰς, προτείνει δὲ ὅπως τὸ προεδρεῖον ἐξετάσῃ καὶ, ἂν ζητῆται τὸ Περιοδικὸν πρὸς σχηματισμὸν πυρῆνος διὰ βιβλιοθήκην, νὰ δοθῇ. Ἡ πρότασις αὕτη γίνεται ἀποδεκτή. Ἀγγέλλεται ἡ ἀπόφασις τοῦ προεδρείου, ὅπως παραχωρηθῇ ἡ αἴθουσα τοῦ Συλλόγου εἰς τὴν ὑπὲρ τῶν θυμάτων τοῦ Ἐγρι-καποῦ Ἐπιτροπῆν αἰτουμένην ταύτην, ὅπως δώσῃ μουσικοφιλολογικὴν ἐσπερίδα ἀντὶ ἀμοιβῆς λίρ. ὅθ. πέντε μόνον, ἐπειδὴ πρόκειται περὶ φιλανθρωπικοῦ σκοποῦ. Ἡ ἀπόφασις αὕτη γίνεται ἀποδεκτή ἐπ' ἴσης γίνεται ἀποδεκτὴ καὶ ἡ ἀπόφασις τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ὅπως δις τοῦ ἔτους ἀναγινώσκηται ὑπὸ μελῶν αὐτῆς ἐπιστημονικὴ διατριβὴ ἐν εἰδικῇ τοῦ Συλλόγου συνεδρίᾳ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ προέδρου τοῦ Συλλόγου.

Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τῆς κοινότητος Κορυθαῖας αἰτουμένης τὴν σειρὰν τοῦ Περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου ἀποφασίζεται ὅπως δοθῇ ἂν ὑπάρχῃ βιβλιοθήκη τῶν σχολῶν τῆς κοινότητος.

Ἐἴτα γίνονται δεκτοὶ διὰ ψηφοφορίας τακτικὰ τοῦ Συλλόγου μέλη οἱ κ. κ. Ἰ. Ἀρ. Κοσμέτος, Κ. Δημητρακόπουλος, ἔμποροι, Παῦλος ἱερομόναχος, Θ. Πολυζωΐδης ἱατρός, Ἰ. Βόλιος καὶ Ἀρ. Αὐγουσιόπουλος, ἔμποροι.

Ἀγγέλλονται δὲ τὸ πρῶτον ὡς τακτικὰ μέλη ὁ Μέγας Πρωτοσύγκελλος κ. Χρυσόστομος, ὁ Μέγας Ἀρχιδιάκονος κ. Λαυρέντιος, ἡ Α. Σ. ὁ ἅγιος Κυζίκου κ. Κωνσταντῖνος, οἱ κ. κ. Ἐπαμεινώνδας Φίλων, γενικὸς πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐνταῦθα, Μιχαὴλ Σεληνιάδης, διερμηνεὺς τῆς ἑλλ. πρεσβείας, ὁ ἀρχιμκνδρίτης Γερμανὸς Πολίτης ἐν τῷ Πέραν, ὁ ἱερολογιώτατος κ. Ἀνθίμος Ὀρφανίδης, γραμματεὺς τῆς Μ. Πρωτοσυγκελίας, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. Γ. Ἀποστολίδου, Ν. Παπαγιαννοπούλου καὶ Λ. Μαλατάκη.

Ἀγγέλλεται ὁ θάνατος τοῦ ἐκ τῶν ἀντιπροτελλόντων μελῶν κ. Ἐπ. Σιαματιάδου καὶ ὁ τοῦ πρὸ μικροῦ ἐκλεγέντος ἐπιτίμου μέλους κ. Ἀνθ. Σπαθάρη καθηγητοῦ τῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς, μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΕΔ'

(Τακτικὴ εἰδική).

Τῆ 26ῃ Φεβρουαρίου 1901.

Προεδρεύοντας τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ *πρακτικά* τῆς προηγουμένης συνεδρίας.

Ἐἴτα ὁ κ. γεν. γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὸ β' μέρος τῆς «περὶ τοῦ Παφλαγονικοῦ διακόσμου» πραγματείας τοῦ κ. Μ. Παρανίκας καὶ ἑτέραν τοῦ κ. Λαμπουσιάδου περὶ Νίκης, Νίκαιας καὶ Νικιτζας. Ἐπὶ τῆς πρώτης λαβῶν τὸν λόγον ὁ κ. Χρ. Πανταζίδης παρατηρεῖ τάδε: α' Ὁ ἐλλόγιμος κ. Μ. Παρανίκας, ἐξ ὧτων γράφει καὶ ἐν τῷ ἀναγνωσθέντι δευτέρῳ μέρει τῆς περὶ τοῦ Παφλαγονικοῦ διακόσμου ἀνακοινώσεως αὐτοῦ, ἐπιμένει εἰς τὴν αὐτὴν τολμηρὰν καὶ ἀστήρικτον γνώμην θεωρῶν τὰς ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου ἀναγερομένης περὶ τὸν Παρθένιον ποταμὸν πόλεις Κύτωρον, Σήσαμον καὶ Κρώμναν κτεχούσας τὰς θέσεις τῶν κατόπιν καὶ νῦν Κοτυώρων, Σαμψούντος καὶ Κρώμνης. Διὰ τῆς τοιαύτης ἀδικιολογήτου ἐπιμονῆς ὁ κ. Μ. Παρανίκας οὐ μόνον τὰ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου τοσοῦτον σαφῶς λεγόμενα παρερμηνεύει καὶ συγχέει ἀλλὰ καὶ ὅσα γράφουσι καὶ ὁ Ἀπολλώνιος ὁ Ῥόδιος, Στράβων ὁ Ἀμασεύς, πάντες οἱ συγχρόνους τόπους περιγραφόντες καὶ τὰς ἀπ' ἀλλήλων αὐτῶν ἀποστάσεις ὀρίζοντες ἐλάσσονες γεωγράφοι, μάλιστα δὲ ὁ Σκύμος ὁ Χίος, ὁ Ἄρριανός, Σκύλαξ ὁ Καρυανδεύς, καὶ ὁ Ἀνώσιμος καὶ πολλοὶ τῶν τοῦ Βυζαντίου συγγραφέων, οὐδαμῶς δὲ λημβάνει ὑπ' ὄψει οὔτε τὰ διάφορα νομίσματα τῶν εἰρημένων πόλεων, οὔτε τὰς μικρυρίας τῶν νεωτέρων περιηγητῶν, οἷος ὁ μνημονεύων τῶν ἐρεσιῶν τοῦ Κυτῶρου γαλάτης Tavernier, οὔτε τὸ ὀλίγον ἀνατολικῶς τῆς Ἀμάστριδος παραποτάμιον καὶ τὸ μέχρι τοῦδε διατηρούμενον χωρίον Κίτρον καὶ ἐν γένει ὅσα πρότερον παρετηρήσαμεν δημοσιευθέντα ἐν τόμῳ ΚΖ' τοῦ Περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου (σελ. 394—95). Ἀλλὰ διὰ τὸ πρωτοτύπου ἰσχυρισμοῦ αὐτοῦ ὁ ἄλλως τε

βαστός γυμνασιάρχης μὴ ἐννοῶν νὰ θέσῃ δυτικὸν μὲν ὄριον τῆς Παφλαγονίας τὸν Παρθένιον, ἀνατολικὸν δὲ τοὺς ποταμοὺς Ἄλυν καὶ Θερμῶδοντα, ἐπεκτείνει τὴν χώραν ταύτην μέχρι καὶ τῆς Τραπεζοῦντος καὶ πρὸς ἐαυτὸν ἀντιφάσκων ἀθετεῖ καὶ τοὺς νόμους τῆς γλωσσικῆς ἐπιστήμης οὓς ἐπικαλεῖται λέγων ἀδὲν μεταβάλλονται τοσοῦτον ἀθαιρέτως λέξεις ἔχουσαι τὰ αὐτὰ γράμματα, τὰς αὐτὰς συλλαβάς», καὶ ὁ ἴδιος μεταβάλλει ἀθαιρέτως τὴν Σήσαμον εἰς Ἄμισόν καὶ τὸ Κῦτῶρον εἰς Κοτῶρα, ἐν ᾧ ἡμεῖς οὐχὶ βεβαίως ἐξ ἀγνοίας καὶ παρερμηνείας τῶν κειμένων, ὡς λέγει ὁ κ. Μ. Παρανίκας, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀκριβοῦς κατὰ τὸ ἐνὸν μελέτης τῶν σχετικῶν πηγῶν καὶ τοῦ ὀρθοῦ καθορισμοῦ τῶν διαφορῶν θέσεων καὶ προηγουμένως καὶ νῦν ὑποστηρίζομεν ὅτι ἄλλη ἢ Σήσαμος καὶ ἄλλη ἢ Ἄμισός, ἄλλη ἢ παλαιὰ Κροῶνα καὶ ἄλλη ἢ νῦν, οὐδὲν δὲ κοινὸν μεταξὺ Κοτῶρων καὶ Κυτῶρον.» Ταῦτα παρατήρησαντος τοῦ κ. Χρ. Πανταζίδου καὶ ἐγγράφως ὑποβαλόντας τὰς παρατηρήσεις του καὶ μὴ λαθόντος ἑτέρου τινὸς τὸν λόγον ὁ κ. πρόεδρος εὐχαριστεῖ τοῖς κ. κ. Μ. Παρανίκα, Δαμπουσιᾶδη καὶ Χρ. Πανταζίδη, διὰ τὰς διαφορούσας μελέτας αὐτῶν καὶ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΤΞΕ'

(Τακτικὴ γενική).

Τῆ 5^η Μαρτίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τρία πρακτικὰ προηγουμένων συνεδριῶν. Εἶτα ἀναγινώσκειται ἡ ἀλληλογραφία. Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τῆς ἐφορείας τῶν σχολῶν Κρήνης περὶ ἀποστολῆς διὰ τὴν βιβλιοθήκην αὐτῶν τοῦ Περιδικοῦ καὶ τῶν πολλαπλῶν βιβλίων, ἀποφασίζεται νὰ σταλῇ μόνον τὸ Περιδικόν, διότι τὰ πολλαπλᾶ βιβλία τυγχάνουσιν ἄγνωστα πρὸς τὸ παρόν.

Εἰς τὴν διευθύντριαν Ἰδιωτικοῦ Λυκείου ἐν Χαλκηδόνι ἀποφασίζεται νὰ μὴ σταλῶσιν οἱ αἰτηθέντες τόμοι τοῦ Περιδικοῦ, τοῦ κανονισμοῦ μὴ ἐπιτρέποντος τοῦτο.

Ὁ κ. πρόεδρος γνωρίζει τὴν ἀπόφασιν τοῦ προεδρείου περὶ παραχωρήσεως τῶν τόμων τοῦ Περιδικοῦ ἀντὶ τιμήματος, ὡσάκις δὲν ὑπάρχει περίπτωση ἀνταλλαγῆς. Ὁ κ. Σ. Ἀποστόλογος ἐπιδοκιμάζει ταύτην. Ἄλλ' ὁ κ. Ἀν. Χρηστίδης φρονεῖ ὅτι καὶ ἐκ τοῦ κα-

νονισμοῦ καὶ ἐκ τοῦ σκοποῦ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου δὲν δυνάμεθα νὰ λάβωμεν τοιαύτην ἀπόφασιν οὕτως ὥστε νὰ ὑστερήσωμεν σωματεῖα τινά, ἀδυνατοῦντα νὰ πληρώσωσι, τοῦ ἡμετέρου Περιδικοῦ, ἀλλ' ὅτι καλὸν εἶναι νὰ ἀφεθῇ τὸ προεδρεῖον ἐλεύθερον, ὅπως ἀποφασίζη καὶ ἐνεργῇ ἐκάστοτε ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τῶν αἰτουμένων σωματείων. Τὴν γνώμην ταύτην ὑποστηρίζει ὁ κ. Μ. Ἀθθεντόπουλος ἐπικαλούμενος πολλοὺς λόγους γενικοῦ συμφέροντος καὶ τὸ 1^{ον} ἄρθ. τοῦ ἡμετέρου κανονισμοῦ καὶ οὕτω ἀποφασίζεται νὰ ἀφεθῇ ἐλεύθερον τὸ προεδρεῖον.

Ὁ κ. πρόεδρος ἀναφέρει ὅτι παρέστη ἐν τῇ ιδιότητι αὐτοῦ ταύτη εἰς τὴν κηδεῖαν τοῦ μακαρίτου Ἀν. Σπαθάρη, ὅτε καὶ προσεφώνησε καταλλήλως.

Τὸ δεύτερον ἀγγέλλονται ὡς τακτικὰ μέλη ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Χρυσόστομος, ὁ πανοσ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Δαυρέντιος, ἡ Α. Σ. ὁ ἅγιος Κυζίκου κ. Κωνσταντῖνος, οἱ κ.κ. Ἐπαμεινώνδας Φίλων, γενικὸς πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐνταῦθα, Μιχαὴλ Σεληνιάδης, διερμηνεὺς τῆς ἑλλ. βας. πρεσβείας, ὁ πανοσ. ἀρχιμανδριτὴς Γερμανὸς Πολίτης ἐν τῷ Πέραν, ὁ ἱερολογιώτατος Ἀνθιμος Ὁρφανίδης, γραμματεὺς τῆς Μ. Πρωτοσυγκελλίας καὶ γίνονται δεκτοί.

Τὸ πρῶτον ἀγγέλλεται ὡς τακτικὸν μέλος ὁ κ. Ἀρ. Δημόπουλος, δικηγόρος προτεινόμενος παρὰ τῶν κ. κ. Γ. Ἀποστολίδου, Ν. Παπαγιαννοπούλου καὶ Θ. Ἀσκητοῦ.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΤΞΣ'

(Τακτικὴ εἰδική).

Τῆ 12^η Μαρτίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης συνεδρίας. Εἶτα τὸν λόγον λαμβάνει ὁ κ. Ἀν. Χρηστίδης ὅπως ἀναγνώσῃ ἐξ ὀνόματος τῆς Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς, συμφώνως τῇ ληφθεισῇ ἀποφάσει, τὴν πραγματείαν αὐτοῦ ἐπιγραφομένην «περὶ τῆς εἰς Ῥώμην δι' Ἑλλήνων εἰσόδου τῆς ἱατρικῆς ἐπιστήμης». Καὶ ἐτελεύτησε τὸν λόγον ὁ κ. Ἀν. Χρηστίδης, ἐπισπασάμενος τὰ ζωηρὰ συγχαρητήρια τοῦ τε προεδρείου καὶ τῶν λοιπῶν ἀκροατῶν, μεθ' ὃ καὶ αἶρεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΕΖ'

(Τακτική γενική).

Τῆ 19ῃ Μαρτίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΟΥ, προέδρου.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν *πρακτικῶν* τῆς προηγουμένης συνεδρίας ἀναγινώσκεται ἡ *ἀλληλογραφία* καὶ γίνονται αἱ ἐπ' αὐτῆς παρατηρήσεις.

Ἐν αὐτῇ εὐρηναὶ δύο προτάσεις ἐκλογῆς ἀντεπιστελλόντων μελῶν, ἡ μὲν τοῦ κ. *Μ. Κέλειτζη*, καθηγητοῦ τῆς ἐν Βέρνη νομικῆς σχολῆς ὑπὸ τῆς Κοινωνιολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἡ δὲ τοῦ κ. *Γ. Τσιμοπούλου*, καθηγητοῦ τοῦ γυμνασίου Σερρών, ὑπὸ τῆς Φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, αἵτινες καὶ γίνονται ἀποδεκταί.

Ἐπὶ τῆς *αἰτήσεως* τῆς ἐπιτροπῆς τῆς *Πατριαρχικῆς βιβλιοθήκης*, αἰτουμένης τὴν δωρεάν αὐτῇ τῶν ἐκ τῆς *Πατρολογίας τοῦ Migne* ὑπαρχόντων τόμων ἐκ τῆς βιβλιοθήκης *Βαλέττα* ὁ κ. πρόεδρος γνωρίζει τὴν σκέψιν τοῦ προεδρείου ὅτι ἐν τῇ περιπτώσει ἐγκριθῆναι ἄποφασισθῆναι τοιαύτη δωρεὰ νὰ γίνῃ τοῦλάχιστον ἐπ' ἀνταλλαγῇ, ἵνα μὴ μένη κενὸν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Βαλέττα.

Ἀνταλλαγιστῶν σκέψεων τιῶν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἀποφασίζεται νὰ μὴ δοθῶσιν οἱ ὑπάρχοντες οὗτοι, διότι ἀποτελεῖ αὕτη ἀναπόσπαστον μέρος τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Βαλέττα, τοποθετηθησομένης ἐν ἰδίῳ ὄλως χώρῳ καὶ θὰ διατελῆ αὐθύπαρκτος καὶ ἀκεραία, ἐν ᾧ ἡ ἑτέρα ἐκδοσις ἡ εὐρισκομένη ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ εὐρίσκεται εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ἀναγνωστῶν καὶ μελῶν.

Ἡ ἀπόφασις αὕτη τοῦ Συλλόγου περὶ μὴ παραχωρήσεως τῶν βιβλίων τῆς βιβλιοθήκης ἐν γένει καὶ ἰδίως τῆς τοῦ Βαλέττα δὲν θὰ περιλαμβάνῃ τὰ πολλαπλᾶ, περὶ ὧν ὑπάρχει προηγουμένως ἀπόφασις νὰ δίδωνται, ὅπως ὑπομνήσκει ὁ κ. *Ἀποστόλογος*.

Ὁ κ. *Νικολόπουλος* προτείνει ὅπως ὁ Σύλλογος, λαμβάνων ὑπ' ὄψει τὴν πολυτίμον δωρεάν τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἀειμνήστου Βαλέττα, ἀποφασίσῃ τὴν ἀναγραφὴν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ εἰς τὴν στήλην τῶν μεγάλων εὐεργετῶν, ἕνεκα τῆς μεγάλης αὐτοῦ δωρεᾶς. Ἀπαντῶν εἰς ταῦτα ὁ κ. πρόεδρος ἀναφέρει ὅτι τὸ προεδρεῖον ἐσκέφθη περὶ τοῦ ζητήματος τούτου καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἀπονεύμῃ *ἰδιαιτέρας* ὄλως τιμᾶς τῷ δωρητῇ τῆς πολυτίμου ταύτης βιβλιοθήκης, συμφώνως ταῖς διατάξεσι τοῦ 113 ἄρθρ. τοῦ ἰσχύοντος κανονισμοῦ, ἧτοι τὴν εἰς

ἰδιαιτέραν αἰθούσαν τοποθέτησιν τῆς εἰρημένης βιβλιοθήκης καὶ τὴν ἐπὶ ταύτης ἀναγραφὴν τοῦ ὀνόματος τοῦ δωρητοῦ καὶ ὅτι δὲν δύναται ὁ Σύλλογος ν' ἀποφασίσῃ περὶ τῆς ἀναγραφῆς τοῦ ὀνόματος τοῦ δωρητοῦ εἰς τὴν στήλην τῶν δωρητῶν, διότι τὸ ἄρθρ. 112 περὶ δωρητῶν πραγματευόμενον ἐννοεῖ δωρεὰς χρηματικᾶς. Κατόπιν τῶν ἐξηγήσεων τούτων ὁ κ. *Νικολόπουλος* ἀποσύρει τὴν πρότασιν αὐτοῦ δι' ἧς ἐσκόπει τὴν ἐκδήλωσιν τιμῆς καὶ θαυμασμοῦ πρὸς τὴν τοιαύτην τοῦ Βαλέττα δωρεάν καὶ ἐγκρίνεται ἡ ἀπόφασις τοῦ προεδρείου.

Τὸ δεύτερον προτείνεται καὶ ἐκλέγεται διὰ ψηφοφορίας μέλος τοῦ Συλλόγου ὁ κ. *Δ. Δημόπουλος*, δικηγόρος.

Τὸ πρῶτον ἀγγέλλονται οἱ Σ. Σ. ἄγιοι ἀρχιερεῖς *Ἀδριανουπόλεως Κύριλλος*, *Μηθύμνης Στέφανος*, *Γρεβενῶν Δωρόθεος*, *Κορυζῆς Γεργάσιος*, ὁ πανοσ. ἀρχιμ. κ. *Φώτιος*, ἀρχιεραγματεὺς τῆς Ἱ. Συνόδου καὶ ὁ ἱερολογιώτατος κ. *Γρ. Παπαδόπουλος*, πατριαρχικὸς ἐπόπτης τῶν σχολῶν Κων/πόλεως καὶ οἱ κ. κ. *Στ. Παγανέλης*, πρόεδρος τοῦ ἑλλην. προξ. δικαστηρίου, *Σ. Σμεδαρέσης*, γραμματεὺς τοῦ ἑλλ. προξενείου, *Ἀρχμ. Ποιῆν*, *Α'* γραμματεὺς τῆς ἑλλ. πρεσβείας, *Κ. Κουρουσόπουλος*, ταμίας τοῦ ἑλλ. προξενείου, *Θ. Καμαράδος*, ἔμπορος, *Γρ. Οικιάδης*, ὑπάλληλος ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Τουρκίας, *Μιλτ. Ἰσαακίδης* καὶ *Δ. Εὐελπίδης*, ἰατροί, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. Γ. Ἀποστολίδου, Θ. Ἀσκητοῦ καὶ Ν. Παπαγιαννοπούλου· μεθ' ὁ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΕΗ'

("Ἐκτακτος γενική).

τῆ 4ῃ Ἀπριλίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. *Μ. ΑΥΘΕΝΤΟΠΟΥΛΟΥ*, ἀντιπροέδρου.

Ἀπουσιάζοντος τοῦ εἰδ. γραμματέως *πρακτικᾶ* δὲν ἀναγινώσκονται. Ὁ κ. προεδρεύων ἀγγέλλει μετὰ λύπης τὴν ματαιώσιν τῆς σκοπούμενης *παραστάσεως τοῦ Οἰδίποδος ἐπὶ Κολωνῶν*, ἕνεκεν τῆς μὴ χορηγήσεως παρὰ τῆς ἀρμοδίας ἀρχῆς τῆς ἀπαιτουμένης ἀδείας.

Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφοροῦνται ὡς τακτικὰ μέλη οἱ Σ. Σ. *Ἀδριανουπόλεως Κύριλλος*, *Μηθύμνης Στέφανος*, *Γρεβενῶν Δωρόθεος*, *Κορυζῆς Γεργάσιος*, ὁ πανοσ. ἀρχιμ. *Φώτιος*, ἀρχιεραγματεὺς τῆς Ἱ. Συνό-

δου, ὁ ἱερολογ. κ. *Γρ. Παπαδόπουλος*, πα-
τριαρχ. ἐπόπτης τῶν σχολῶν Κωνσταντινου-
πόλεως καὶ οἱ κ. κ. *Στ. Παγανίλης*, πρόεδρος
τοῦ ἑλλ. προξ. δικαστηρίου, *Σ. Σκεδαρέσης*,
γραμματεὺς τοῦ ἑλλ. προξενείου, *Θ. Καμαρά-
δος*, ἔμπορος, *Γρ. Οβιαδῆς*, ὑπάλληλος τοῦ
ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν, *Μιλ. Ἰσακίδης*
καὶ *Δ. Εὐελπίδης*, ἰατροί· μετ' ὃ λύεται ἡ
συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΕΘ'

(*Τακτικὴ εἰδική*).

Τῆ 9ῃ Ἀπριλίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΔΟΥ, προέδρου.

Ἀπουσιάζοντος τοῦ γραμματέως δὲν ἀνα-
γινώσκονται πρακτικῶς. Ὁ δὲ κ. πρόεδρος τὸν
λόγον δίδωσι τῷ κ. *Κλ. Κοκκολάτω* ἰατρῷ,
ἵνα ἀναγνώσῃ τὴν πραγματείαν αὐτοῦ «*περὶ
εἰδυλλιακῆς ποιήσεως καὶ ἰατρο-
κῆς ἢ περὶ ἰατρικῶν γνώσεων παρὰ
Θεοκρίτῳ*».

Ὁ κ. πρόεδρος ἐκφράζει τὰς εὐχαριστίας
τοῦ Συλλόγου πρὸς τὸν κ. *Κ. Κοκκολάτον* διὰ
τὴν ἀναγνωσθεῖσαν ὠραίαν μελέτην αὐτοῦ
καὶ ἐπαινεῖ τὸν τρόπον τῶν ἐπιστημονικῶν
μελετῶν αὐτοῦ σχετίζοντος ταύτας πρὸς τὴν
πάτριον ἡμῶν ἱστορίαν.

Εἶτα τὸν λόγον λαμβάνει ὁ κ. *Κ. Κοκκο-
λάτος* ἐπὶ τῆς προαναγνωσθείσης πραγματείας
τοῦ ἰατροῦ κ. *Ἀν. Χρησιδίου* πλέκει τὸ ἐγκώ-
μιον τοῦ φιλολογοῦντος ἰατροῦ κ. *Ἀν. Χρη-
σιδίου*, προσθεὶς ὅτι ὁ κ. *Ἀ. Χρησιδῆς* εἶναι
ἐκ τῶν ὀλίγων ἐκείνων ἰατρῶν, οἵτινες τὰς
ἐπιστημονικὰς αὐτῶν μελέτας ἀντλοῦσιν ἐκ
τῆς ἀρχαίας ἡμῶν ἱστορίας· μετ' ὃ λύεται ἡ
συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΟ'

(*Τακτικὴ γενική*).

Τῆ 16ῃ Ἀπριλίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΔΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ *πρα-
κτικά* τῆς προηγουμένης συνεδρίας. Εἶτα ὁ
γεν. γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν ἀλληλογρα-
φίαν. Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τῆς Φιλεκαπαιδει-
κῆς ἀδελφότητος «*Ἀπαμείας*» ἀποφασίζεται
νὰ σταλῶσιν αὐτῇ οἱ αἰτούμενοι τόμοι τοῦ
Περιοδικοῦ, ἀφ' οὗ ἐδόθησαν οἱ προηγουμένοι.

Ἑλλ. Φιλ. Σόλλογος

Ἐπ' ἰσῆς ἀποφασίζεται νὰ σταλῶσιν τὰ ἀρ-
χαιολογικά παραρτήματα τῇ Φιλαρχαίῳ ἐ-
ταιρείᾳ Ὁρθρὸς ἐν Θεσσαλίᾳ.

Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ κ. *Θαλασσινοῦ*
ἀποφασίζεται νὰ πραχῶρηθῇ ἡ αἴθουσα τοῦ
Συλλόγου διὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ γενησομένην
διάλεξιν «*περὶ θεάτρου καὶ ἀπαγγελίας*»,
ἀνατίθεται δὲ τῷ προεδρεῖῳ νὰ συνεννοηθῇ
μετ' αὐτοῦ περὶ τῆς ἀμοιβῆς.

Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ἐκλέγονται
ἀντεπιστέλλοντα μέλη οἱ κ. κ. *Μ. Κέπειξης*
καὶ *Ι. Τοιμόπουλος*· μετ' ὃ ἀφίεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΟΑ'

(*Τακτικὴ εἰδική*).

Τῆ 24ῃ Ἀπριλίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΔΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ *πρα-
κτικά* δύο προηγουμένων συνεδριῶν. Εἶτα
λαβὼν τὸν λόγον ὁ κ. *Χρ. Πανταζίδης* ἀνα-
γινώσκει τὸ δεύτερον μέρος τῆς μελέτης αὐ-
τοῦ: «*Τὰ περὶ γυναικὸς παρὰ Πλά-
τωνι φιλοσοφούμενα*». Ὁ κ. πρόεδρος
ἐπὶ τῇ ἀξιολόγῳ ταύτῃ *πραγματεία* ἐκφράζει
τῷ κ. *Χρ. Πανταζίδῃ* τὰ ἐαυτοῦ *συγχαρητήρια*
καὶ τὰς εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου· μὴ ὑπαρ-
χούσης δὲ παρατηρήσεως εἰς τὴν προηγουμέ-
νης ἀναγνωσθεῖσαν πραγματείαν τοῦ κ. *Κ.
Κοκκολάτου* λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΟΒ'

(*Ἐκτακτος γενική*).

Τῆ 26ῃ Ἀπριλίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΔΟΥ, προέδρου.

Μὴ ὑπαρχόντων σχετικῶν *πρακτικῶν* πρὸς
ἀνάγνωσιν ὁ κ. πρόεδρος ἀναφέρειν ὅτι συνε-
κλήθη ὁ Σύλλογος εἰς ἑκτακτον συνεδρίαν
πρὸς ἀνάγνωσιν τῶν ἐκθέσεων τῶν διαφόρων
ἐπιτροπῶν, συμφώνως τῷ διέποντι τὸν Σύλ-
λογον κανονισμῷ, ἐκφράζει τὴν λύπην αὐτοῦ
τε καὶ τοῦ προεδρεῖου ἐν γένει ἐπὶ τῇ ἀπουσίᾳ
πασῶν τῶν ἐπιτροπῶν, πλὴν τῆς *Κοινωνιολο-
γικῆς*, παρισταμένης διὰ τοῦ γραμματέως αὐ-
τῆς κ. *Θ. Ἀσκητοῦ*, ᾧ τινι καὶ δίδει τὸν λό-
γον πρὸς ἀνάγνωσιν τῆς οἰκείας *Ἐκθέσεως*.
Οἱ κ. κ. *Ἀκασιορίδης* καὶ *Κοκκολάτος* προ-
τείνουν νὰ ἐκφρασθῶσιν εὐχαριστίαι τῇ Κοι-

ωνιολογική επιτροπή διὰ τὴν παρ' αὐτῆς γενομένην ἐργασίαν κατὰ τὸ ἄρτι λήξαν συλλογικὸν ἔτος καὶ τὴν προθυμίαν μεθ' ἧς ἐσπευσεν εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ Συλλόγου νὰ ὑποβάλλῃ τὴν ἐκθεσιν αὐτῆς· μεθ' ἧς λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΟΓ'

(Ἐκτακτος γενική).

Τῆ 27ῃ Ἀπριλίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης συνεδρίας.

Ὁ κ. Π. Ἰατροπούλος, γραμματεὺς τῆς Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς ἀναγινώσκει τὴν Ἐκθεσιν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης.

Ὁ κ. πρόεδρος εὐχαριστεῖ καὶ συγχαίρει τὴν Βιολογικὴν ἐπιτροπὴν διὰ τὰς λαμπράς αὐτῆς μέχρι τοῦδε ἐργασίας, φρονεῖ δὲ ὅτι αἱ ἐκφρασθεῖσαι ἐν τῇ ἐκθέσει ἀπαισιοδοξίαι περὶ τῆς χαλαρώσεως τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης δὲν θὰ πραγματοποιηθῶσι καὶ ἐλπίζει ὅτι ὁ ζήλος τῶν μελῶν αὐτῆς θὰ διατηρηθῇ ἀμείωτος.

Ἐἶτα ἀναγινώσκειται ἡ Ἐκθεσις τοῦ ἀντιπροέδρου κ. Ξ. Σιδερίδου περὶ τῶν δημοσίων μαθημάτων. Ἐπ' ἰσῆς ἀναγινώσκονται αἱ Ἐκθέσεις τοῦ γεν. γραμματέως, τοῦ εἰδ. γραμματέως καὶ τοῦ λογιστοῦ, μεθ' ἧς αἴρεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΟΔ'

(Ἐκτακτος γενική).

ΑΡΧΑΙΡΕΣΙΑΙ

Τῆ 29ῃ Ἀπριλίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ, προέδρου.

Μὴ ὑπαρχόντων πρακτικῶν πρὸς ἀνάγνωσιν ὁ κ. πρόεδρος ὑπομνηστικῶς τὸν σκοπὸν τῆς παρούσης συνεδρίας, ὅστις εἶναι ἡ ἐκλογή, συνωδᾶ τῷ ἰσχύοντι κανονισμῷ, τῶν νέων κοσμητῶρων τοῦ ἐπὶ θύραις συλλογικοῦ ἔτους 1901—1902.

Γενομένης μυστικῆς ψηφοφορίας πρόεδρος ἐκλέγεται ὁ κ. Γ. Ἀποστόλιδης, ἐπ' ἰσῆς δι' ἰδιαιτέρως μυστικῆς ψηφοφορίας ἀναδείκνυνται οἱ κ. κ. Ξ. Σιδερίδης ἀντιπρόεδρος, Χρ. Πανταζίδης β' ἀντιπρόεδρος,

Α. Μαλατάκης γενικὸς γραμματεὺς, Ἐ. Κολάσης εἰδικὸς γραμματεὺς, Σ. Καζανόβας ταμίας, Ν. Παπαγιαννόπουλος λογιστής, Κ. Κοκκολάτος ἐφορὸς τῆς βιβλιοθήκης, Ἰ. Βαλαβάνης μέλος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς καὶ οἱ κ. κ. Ἀ. Γεράουδος, Ἐ. Ἀμπελίδης καὶ Π. Νικολόπουλος μέλη τῆς Ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπῆς.

Ἐἶτα ὁ κ. πρόεδρος εὐχαριστεῖ τοὺς παρόντων ἐπὶ τῇ νέᾳ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς προέδρου καὶ ἐκφράζει τὴν ἐλπίδα ὅτι τῇ προθυμίᾳ ἀρωγῆ τῶν ἀξιωματικῶν μελῶν τοῦ συλλόγου ἐν γένει καὶ τῶν κ. κ. κοσμητῶρων θέλει προσπαθῆσαι νὰ ἐπιτελέσῃ τὸ καθήκον αὐτοῦ καὶ νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν προαγωγὴν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΟΕ'

(Τακτικὴ γενική).

Τῆ 7ῃ Μαΐου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Σ. ΣΙΑΒΕΡΙΑΟΥ, ἀντιπροέδρου.

Ἀπόντων τοῦ τε γενικοῦ καὶ τοῦ εἰδικοῦ γραμματέως παρακαλεῖται ὁ κ. Χ. Πανταζίδης ὅπως ἐκπληρώσῃ χρῆν γραμματεῖως. Ἀναγνώσθεντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης γενικῆς συνεδρίας ἀναγινώσκειται περίληψις τῆς ἀλληλογραφίας καὶ κατάλογος προσφορᾶς βιβλίων, ἐφ' ᾧ καὶ ἐκφράζονται εὐχαριστίαι τοῖς δωρηταῖς. Ἐἶτα ὁ κ. προεδρεύων ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ποιεῖται τὰς ἐξῆς παρατηρήσεις α') Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τῶν ἐφόρων τῆς σχολῆς Κρήνης αἰτουμένων τοὺς ἐκδοθέντας τόμους τῆς Ζωγραφείου Ἑλλ. βιβλιοθήκης, θὰ σταλῶσιν οὗτοι ἂν ἢ ἐν Κρήνῃ σχολὴ ἢ ἐν σχολαρχεῖον, συμφώνως τῷ κανονισμῷ β') Εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Ἑλλ. Βουλῆς θὰ σταλῶσιν οἱ ἐλλείποντες τόμοι τοῦ ἡμετέρου Περιδικίου ΙΖ', ΙΗ' καὶ ΚΣ' καὶ γ') εἰς τὸ Ἀνδρονίκειον θὰ δεθῶσιν οἱ αἰτούμενοι ζωγραφικοὶ χάρται, ὅταν σταλῶσι τῷ Συλλόγῳ ἐξ Ἀθηνῶν.

Μετὰ τοῦτο ἀγγέλλεται τῷ Συλλόγῳ ὅτι β' νατος τοῦ ἐκ τῶν τακτικῶν τοῦ Συλλόγου μελῶν Δημητρίου Βέλλη, ἐκδότου τῶν ἐνταῦθα ἐκδιδόμενων ἐφημερίδων *Moniteur Oriental* καὶ *Ταχυδρόμου*, ἱκανῶς μάλιστα κατὰ τὴν θεατρικὴν παράστασιν τοῦ προηγουμένου ἔτους ἐργασαμένου ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου καὶ ἀποφασίζεται νὰ γραφῇ κατ'ἀλληλὸν τῇ ἀξιωματικῇ

οικογενεία του μεταστάντος έπιστολή εκφρά-
ζουσα τὰ θεرمὰ του Συλλόγου συλλυπητήρια.

Έφ' ᾧ καὶ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΤΟΣ'

(Έκτακτος γενική).

Τῆ 25ῃ Μαΐου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ, προέδρου.

Αναγινώσκονται καὶ επικυροῦνται τὰ πρα-
κτικά τῆς προηγουμένης συνεδρίας. Εἶτα ὁ μὲν
κ. Χρ. Χαϊζηρησίου πρόεδρος τῆς Φιλολογι-
κῆς ἐπιτροπῆς ἀναγινώσκει τὴν οἰκίαν Έκ-
θεσιν, ὁ δὲ κ. ταμίας ὑποβάλλει τὴν διαχειρίσιν
τοῦ ταμείου. Καὶ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΤΟΖ'

ΕΚΤΑΚΤΟΣ

ΕΠΙΤΕΙΟΣ ΕΟΡΤΗ

Τῆ 27ῃ Μαΐου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ, προέδρου.

Παρισταμένων τῆς Α. Σ. τοῦ Τοποσηρητοῦ
τοῦ Οἰκουμηνικοῦ θρόνου μητροπολίτου Πρού-
σης κ. Ναθαναήλ, καὶ τῶν σεβασμιωτάτων
ἀγίων Ἀμασειᾶς Ἀνθίμου, Μηθύμνης Στε-
φάνου, Μελενίκου Ἰωακείμ, Κασσανδρείας
Λεοντίου, τοῦ πανιερωτάτου πρῶην Μεσημ-
βρίας κ. Γενναδίου, καὶ ἄλλων κληρικῶν, ἐτι
δὲ τῆς Α. Ε. τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλλάδος
κ. Νικολ. Μαυροκορδαίου μετὰ πλείστων με-
λῶν τοῦ προσωπικοῦ τῆς πρεσβείας καὶ τοῦ
προξενείου, τοῦ διευθυντοῦ τοῦ ῥωσικοῦ ἀρ-
χειολογικοῦ Ἰνστιτούτου κ. Θεοδ. Οδοπέσκη,
μελῶν τινῶν τοῦ Δ. Ε. Μ. Συμβουλίου, πολ-
λῶν ἐπιστημόνων καὶ ἐγκρίτων μελῶν τῆς
ἡμετέρας κοινωνίας καὶ πυκνοῦ ἄλλου ἀκροα-
τηρίου ἀρχεται ἡ συνεδρία τῆ ὀρισθείσῃ 3ῃ μ.
μ. ὄρῃ ἀκριβῶς.

Καὶ ὁ μὲν τίως καὶ νῦν πρόεδρος κ. Γ.
Ἀποστολίδης ἀναγινώσκει τὴν λογοδοσίαν τῶν
κατὰ τὸ Μ' συλλογικόν ἔτος πεπραγμένων,
ὁ δὲ νέος ἀνιπρόεδρος κ. Χρήσιος Γ. Πα-
ταζίδης κατὰ τὰ νενομισμένα ἀπαγγέλλει ἐπι-
σημονικῶν ἀνακοίνωσιν περὶ τῆς Ἀνω-
τάτης ἐν Βυζαντίῳ Παιδεύσεως
κατὰ τὰ ἔτη 829—959.

Εἶτα δὲ τοῦ προέδρου εὐχαριστήσαντος πᾶσι
τοῖς παρασταθείσιν ἐν τῇ ἐπετείῳ τοῦ Συλλό-

γου τελετῆ, ταύτην ἐπεσφράγισε βραχεία
προσφώνησις τῆς Α. Σ. τοῦ ἀγίου Τοποση-
ρητοῦ εκφράσαντος τὴν ἀγαλλίασιν τῆς Ἐκ-
κλησίας ἐπὶ τῇ συντελεσθείσῃ ἐν τῷ Συλλόγῳ
ἐργασίᾳ καὶ ἐπευλογήσαντος τοὺς ἐν αὐτῷ
ἐργαζομένους.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓ. ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ὑπὸ Θ. ΑΣΚΗΤΟΥ

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ,ΑΤΟΒ' ἑκτα-
κτον γενικὴν συνεδρίαν τῆς 26ῆς Ἀπρι-
λίου 1901.

Ἀξιότιμε κύριε πρόεδρε,

Συνφδὰ τῷ διέποντι ἡμᾶς κανονισμῷ λαμ-
βάνομεν τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλωμεν ὑμῖν σύν-
τομον Έκθεσιν τῶν κατὰ τὸ διαρρεῦσαν συλ-
λογικόν ἔτος 1900—1901 πεπραγμένων ἐν
τῇ Κοινωνιολογικῇ ἐπιτροπῇ τοῦ ἡμετέρου
Συλλόγου ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. L. Mizzi
καὶ τὴν γραμματεῖαν τοῦ κ. Θ. Ἀσκητοῦ.

Ἡ ἐπιτροπὴ ἡμῶν τὸ δεῦτερον διανύουσα
ἀπὸ τῆς ἀνασυστάσεως αὐτῆς ἔτος συνῆλθεν
εἰς πέντε τακτικὰς συνεδρίας μέχρι τοῦδε, καθ'
ᾧς διάφορα θέματα ἐπιστημονικὰ ἀνεγνώσθησαν
καὶ συνεζητήθησαν μετὰ τῶν μελῶν αὐτῆς.

Ἐν πρώτοις ὁ κ. Ἀχιλλεὺς Χρησιδης, δι-
κηγόρος ἐναυθα, ἐποίησατο τὸ δεῦτερον μέρος
τῆς κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος ἀρξαμένης ἐμβρι-
θοῦς καὶ διδακτικῆς ἀνακοινώσεως αὐτοῦ,
περὶ «Νομῆς κατὰ τὸ Μουσουλμανικόν Δί-
καιον», καθ' ὃ διὰ μακρῶν καὶ μετὰ σαφη-
νείας ἀνέπτυξε τὰ περὶ τῆς φύσεως τῆς νομῆς,
τῶν στοιχείων, τοῦ ἀποτελέσματος καὶ τῶν
ἀποδεικτικῶν μέσων αὐτῆς.

Εἶτα ἐν δυτὶ συνεδρίαις ὁ κ. Γ. Ἀποστο-
λίδης, δικηγόρος ἐναυθα, ἀνεκοινώσατο τὴν
ὠραίαν καὶ τερπνὴν μελέτην αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ
δικανικοῦ λόγου τοῦ Λυσίου τοῦ ἐπιγραφόμε-
νου «Υπὲρ Ἐρατοσθένους φόνου ἀπολογία».
Ἡ ἀνακοίνωσις αὕτη τοῦ κ. Γ. Ἀποστολίδου
ὑπῆρξε λίαν ἐνδιαφέρουσα ὑπὸ τε νομικὴν καὶ
φιλολογικὴν ἔποψιν· διότι πρῶτος οὗτος ἐν τῇ
ἐπιτροπῇ ἡμῶν παρέσχε τὸ λαμπρὸν παρά-
δειγμα τῆς σπουδῆς καὶ μελέτης τῶν δικανι-
κῶν λόγων τῶν προγόνων ἡμῶν, τῶν ἀριστο-
τεγνημάτων τούτων, ἅτινα ἡμεῖς οἱ μεταγε-
νέστεροι Ἑλληνας παραμελοῦμεν, οἱ δὲ τῆς
Δύσεως ἐπιστήμονες, φιλόλογοί τε καὶ νομικοί,
ποικιλοτρόπως σχολιάζοντες πολλὰς ἐξ αὐτῶν

ἀντλοῦσι γνώσεις. Ὁ κ. Γ. Ἀποστολίδης ἀναλύσας καὶ ἐρμηνεύσας μετὰ γλαφυρότητος λόγου τὸ τε ἱστορικὸν καὶ τὸ εἰδικὸν μέρος τοῦ εἰρημένου λόγου, παρέσχεν ἡμῖν ὠραίαν καὶ ζωηρὰν εἰκόνα τοῦ *οἰκογενειακοῦ βίου* τοῦ ἀπλοῦ ἀστοῦ Εὐφιλήτου, τοῦ θύματος τοῦ ἀνελισσομένου οἰκογενειακοῦ δράματος, *τῆς ἰστορικῆς καὶ τῆς περὶ τὸ γράφειν δεινότητος* τοῦ λογογράφου Λυσίου καὶ τῆς *Ἀτικῆς ποινικῆς νομοθεσίας*.

Τρίτην τέλος ἀνακοίνωσιν ἐπιτήσάτο ἐν δυσὶν ἐπ' ἴσης συνεδρίαις ὁ κ. *Χαλαράμης Ἀγνιάδης*, δικηγόρος ἐνταῦθα, περὶ τοῦ «*Κληρονομικοῦ Μουσουλμ. δικαίου ἐν σχέσει πρὸς τὸ Ῥωμαϊκόν*», ἐν τῇ ὁποίᾳ λίαν σαφῶς καὶ ἐμβριθῶς ἀνέλυσε καὶ ἀνέπτυξεν οὗτος τὰς γενικὰς ἀρχὰς τοῦ κληρονομικοῦ Μουσουλμ. δικαίου, τοῦ δυσκολωτέρου τούτου μέρους τῆς Μουσουλμανικῆς νομικῆς ἐπιστήμης, τὰ διά-

φορα συστήματα τῆς κληρονομικῆς διαδοχῆς καὶ τὰς καλουμένας *κληρονομικὰς τάξεις*, προτιθέμενος νὰ συμπληρώσῃ τὴν διδασκτικώτην μελέτην αὐτοῦ ταύτην ἐν τῇ προσεχεῖ τῆς ἐπιτροπῆς ἡμῶν συνεδρίᾳ.

Ἡ ἐπιτροπὴ ἡμῶν προσέτι λαβοῦσα ὑπ' ὄψει τὴν διαπρεπῆ θέσιν, ἣν κατέχει ἐν τῷ ἐπιστημονικῷ κόσμῳ, ὁ ἐν τῇ Νομικῇ σχολῇ τῆς Βέρνης ὁμογενὴς καθηγητὴς τοῦ διεθνούς δικαίου κ. *Μιχ. Κέπειζης* καὶ τὰς πολλαπλὰς ὑπηρεσίας, ἃς προσήνεγκεν οὗτος τῷ ἡμέτερῳ Συλλόγῳ, ἐνέκρινε τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ ὡς ἀντεπιστέλλοντος μέλους τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου καὶ ὑπέβαλε τὴν σχετικὴν πρότασιν εἰς τὴν γενικὴν συνεδρίαν αὐτοῦ.

Οὕτως ἔχουσιν, ἀξίωσιτιμ κ. πρόεδρε, τὰ ἐν τῇ ἡμέτερᾳ Κοινωνιολογικῇ ἐπιτροπῇ πεπραγμένα, ὀλίγα μὲν, ἀλλὰ σχετικῶς πολλὰ καὶ διδασκτικὰ διὰ τοὺς μέλλοντας.

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΙΣ ΤΑΜΕΙΟΥ

Ἔτος Μ'

Δαπάναι καὶ Πρόσοδοι

1900—1901

ΔΟΥΝΑΙ		ΛΑΒΕΙΝ	
Εἰς Μισθοδοσίας	Λ. Τ. 197.—.—	Ἀπὸ Ταμείων μετρητῶν, ὑπόλοιπον παρελθούσης χρήσεως....	Λ. Τ. 132.09
» Διάφορα ἔξοδα.....	» 68.17.—	» Ἐκκρεμῆς λ/σμούς.....	» 1.57
» Ἐξοδα γραφείου.....	» 9.85.—	» Τακτικὰς συνδρομὰς.....	» 190.—
» Φωτισμὸν καὶ θέρμανσιν...	» 8.95.50	» Διπλώματα.....	» 30.—
» Συντακτικὴν ἐπιτροπὴν ...	» 60.—.—	» Ἐκτάκτους συνδρομὰς.....	» 25.12
» Πυρασφάλιστρα.....	» 12.37.—	» Ἐνοίκιον αἰθούσης Συλλόγου	» 5.—
» Βιβλιοθήκην Ι. Βαλέττα...	» 24.03.—	» Ζωγράφειον Βιβλιοθήκην...	» 6.79
» Θεατρικὴν παράστασιν....	» 9.38.50		
» Ταμείων μετρητῶν ὑπόλοιπον εἰς Νέον.....	» 0.81.—		
	Λ. Τ. 390.57.—		Λ. Τ. 390.57

Ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ 30ῃ Ἀπριλίου 1901.

Ὁ Ταμίας
Δ. ΜΗΛΙΩΤΗΣ

ΛΟΓΟΔΟΣΙΑ

ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ Μ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΝ ΕΤΟΣ 1900-1901

ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ ΕΝ ΤΩ ΣΥΛΛΟΓΩ

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ΑΤΟΖ' ἑκτακτον συνεδρίαν τῆς ἐπετείου ἑορτῆς

τῆ 27^η Μαΐου 1901 ὑπὸ τοῦ προέδρου

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ

Σεβασμιώτατοι Ἱερόρχαι,

Ἐξοχώτατε κύριε Πρεσβευτά,

Φιλόμουσοι Κύριοι καὶ Κυρίαί.

Ἡ λανθάνουσα εὐμένεια τοῦ κοινοῦ πρὸς τὸν ἡμέτερον Σύλλογον ἐκδηλοῦται κατὰ τὰς πανηγυρικὰς αὐτοῦ τελετὰς.

Ἐὰν τὴν στιγμὴν ταύτην ἕκαστος ἐξ ὑμῶν θελήσῃ πρὸς στιγμὴν νὰ ἐξετάσῃ ἐαυτόν, μετ' ἐκπληξέως θὰ βεβαιωθῆ ὅτι ὑπέστη μεταμόρφωσιν. Ἐνῶ ἐβάδιζε πρὸ ὀλίγου ἀδιάφορος τὴν πρὸς τὸν Σύλλογον ἄγουςαν μὲ συναισθηματὰ ἀόριστα χιλίων ἀτομικῶν περισπασμῶν, αἰρῆνης τόρα μετὰ τὴν εἰσοδὸν καὶ τοποθέτησίν του ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ παρατηρεῖ ὅτι ἀφῆκεν ὄλ' αὐτὰ ἔξω, ὡς ἀφήνει τις τὰς πηλοβατίδας παρὰ τὴν θύραν. Ἀνακουφισθεὶς ἐκ τοῦ βάρους τῆς ἀτομικότητος αἰρεται ὑπὲρ τὰς συνήθεις βιοτικὰς μερίμνας, αἰσθάνεται ὅτι ἀποτελεῖ καὶ αὐτὸς μῦρον τῆς πνευματικῆς παρ' ἡμῖν κινήσεως, τῆς ὁποίας κέντρον εἶναι ὁ Σύλλογος, ἀναγνωρίζει ὅτι δὲν εἶναι ξένος ἀλλ' οἰκεῖος ἢ συγγενὴς μεταξὺ οἰκείων, καὶ, μέτοχος τῆς ἑταιρικῆς ἐν τῷ Συλλόγῳ διεξαγομένης πνευματικῆς ληψοδοσίας, ἐνδιαφέρεται δικαίως εἰς τὴν ἐτησίως γινομένην λογοδοσίαν αὐτοῦ. Τὴν ἀλλοίωσιν ταύτην τῶν συναισθημάτων ἀποδίδω εἰς τὴν λανθάνουσαν ἀγάπην ὄλων ὑμῶν πρὸς τὸν Σύλλογον· διότι μόνον ἡ ἀγάπη κατορθοῖ νὰ λησμονήσῃ τις ἑαυτὸν χάριν τοῦ ἄλλου, νὰ ἐκμηδενίσῃ ἔστω καὶ προσκαίρως τὴν ἀτομικότητά του ὑπέικων εἰς ἐπιτακτικὴν ἀνάγκην τοῦ πνεύματος.

Δὲν ἀπατώμαί λοιπὸν ἰσχυρισθεὶς ὅτι ὑπέστητε μεταμόρφωσιν τινα οἱ εἰσελθόντες ἐνταῦθα. Ἄν μάλιστα εἶχον τὸν ἐξησηκήμενον βλέμμα ἐνὸς ζυγράφου, ἠδυνάμην νὰ δια-

κρίνω ὅτι ἡ ψυχικὴ μεταμόρφωσις συμμεταβάλλει ἤδη καὶ τὴν φυσιογνωμίαν τῶν περισταμένων ἐπὶ τὸ καλαισθητικώτερον καὶ ἰδανικώτερον, ἐὰν ἀληθεύῃ ἡ θρυλουμένη σχέσις, ἁρμονία τοῦ πνευματικοῦ πρὸς τὸ ψυχικὸν κάλλος. Ἐν τοιαύτῃ ὁμηγύρει πλήρῃ ἀγάπης καὶ συμπαθείας καὶ πνευματικῆς συγγενείας καθίσταται μοι εὐχερὲς νὰ ἐκθέσω ὑμῖν ἐν συντομίᾳ τὰς ἐργασίας τοῦ διανυθέντος Μ' ἔτους τοῦ Συλλόγου. Εἶμαι δὲ βέβαιος ὅτι ἡ μεγάλη πρὸς τὰ ἔργα καὶ τὰ πραγματικὰ τοῦ Συλλόγου συμφέροντα προσήλωσις καὶ προσοχὴ ὑμῶν δὲν θὰ παράσχη εἰς τοὺς ἀκροατὰς μου οὔτε καιρὸν οὔτε διαθέσιν νὰ ἰδῶσι τὰς ἐλλείψεις τοῦ λήξαντος, ἐνδιαφερόμενοι μᾶλλον εἰς τὰς ἐλλείψεις τοῦ Συλλόγου καὶ σκεπτόμενοι πῶς νὰ συντρέξωσι καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν διόρθωσιν.

Τὰ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἀνταλλαγέντα ἔγγραφα ἀνέρχονται εἰς 278, ἐξ ὧν εἰσελθόντα 173, ἐξελθόντα δὲ 105.

Πρὸς τὸν Σύλλογον ἀπευθύνονται σχολεῖα ἀπόρων ἑλληνικῶν κοινοτήτων ἰξαιτούμενα τὴν δωρεὰν χορηγίαν *γεωγραφικῶν χαρτῶν* ἐκδοθέντων δαπάναις τοῦ αἰοδίου Στ. Ζαφειροπούλου. Ὑπὲρ τὰς 30 τοιαύτας ἐλάβομεν αἰτήσεις, ἐξ ὧν ἀπεδέχθημεν 25· διότι τοσοῦτον μόνον ἀριθμὸν σειρᾶς χαρτῶν Εὐρώπης καὶ Ἡμισφαιρίων καὶ δέκα Ἀνατολικῶν χωρῶν ἠδυνήθημεν νὰ λάβωμεν ἐφέτος παρὰ τοῦ ἐν Ἀθήναις Συλλόγου *πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλλην. γραμμάτων*. Παρέλαβον ἤδη 9 Σχολεῖα τοὺς χάρτας των, ὅσονούπω παραλαμβάνουσι καὶ τὰ λοιπὰ 16 τοὺς ἰδικούς των. Ἐκατοντάδες πτωχῶν σχολείων εὐλογοῦσι τὸ ὄνομα τοῦ γενναίου χορηγοῦ τοῦ τόσο ἐυστόχως προνοήσαντος διὰ τὴν στοιχειώδη διδασκαλίαν τῆς γεωγραφίας, ἧτις ἀνευ χαρτῶν εἶναι ὄλως ἀκατάληπτος. Διὰ τῶν χαρτῶν αἰσθάνεται ὁ μα-

θητὴς τὴν σμικρότητα τοῦ ὀρίζοντος τοῦ χωρίου του καὶ διαβλέπει τὸν ἀπέραντον ὀρίζοντα τῆς οἰκουμένης.

Ἐπίσης διενείμαμεν 108 τόμους τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* εἰς διάφορα σχολεῖα, κατὰ προτίμησιν εἰς τὰ ἔχοντα βιβλιοθήκας. Ἐχομεν δὲ τόμους *Ζωγρ. Βιβλιοθήκης* 1727 πρὸς διανομὴν βαθμιαίαν εἰς τὰ ἑλληνικὰ Σχολεῖα.

Ὅκτώ (8) ἤδη ὀγκώδεις τόμοι τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* ἐξεδόθησαν: ἡ *Ἀντιγόνη Σοφοκλέους* ὑπὸ *Σεμιτέλου*, δύο τόμοι *Ἐδριπίδου* περιέχοντες 4 δράματα ὑπὸ *Δ. Βερναρδάκη*, τρεῖς τόμοι *Αἰσχύλου* ὑπὸ *Wecklein*, τὰ ἅπαντα τοῦ *Ἡοῖδου* ὑπὸ *Καρόλου Σίτλ*, καὶ ἡ *Κύρου Ἀνάβασις* τοῦ *Ξενοφῶντος* εἰς ἓνα τόμον ἐκδοθέντα ἐφέτος ὑπὸ τοῦ *Ἰ. Πανταζίδου*. Ὁ Σύλλογος μόλις ἐπρόσθασε νὰ ἐκφράσῃ τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ πρὸς τὸν ἐπίτιμον τοῦτον ἑταῖρον διὰ τὴν συντελεσθεῖσαν σοφὴν ταύτην ἔκδοσιν, καὶ τὴν εὐχὴν, ὅπως συνεχίσῃ τὴν ἐργασίαν ἐπὶ ἄλλων ἔργων *Ξενοφωντείων*, καὶ ἔμαθε τὴν λυπηρὰν εἰδήσιν τοῦ αἰφνιδίου θανάτου τοῦ *Πανταζίδου*. Ἦτο πράγματι ὁ αἰοιδίμος τύπος χρηστοῦ ἀνδρός, σοφοῦ καθηγητοῦ καὶ μετρίοφρονος λογίου τιμῆσαντος τὴν *Φιλοσοφικὴν σχολὴν* τοῦ ἔθν. *Πανεπιστημίου* καὶ τὴν πατρίδα αὐτοῦ. Διὸ πρὸς τὴν οἰκογένειαν του ἐξέφρασεν ὁ Σύλλογος *συλλυπητήρια* καὶ ἤδη καθῆκον ἡγεῖται νὰ ἐκφράσῃ τὴν λύπην του ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ ἀνδρός, παρ' οὗ προσεδόκα νὰ ἔχῃ πλείονας δεσμούς διὰ τῆς ἐκδόσεως καὶ ἄλλων τόμων τοῦ *Ξενοφῶντος*. Ἡ διανομὴ τῶν τόμων τῆς *Ζωγρ. Βιβλιοθήκης* κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ αἰοιδίμου Ἰδρυτοῦ ταύτης καὶ *μεγάλου εὐεργέτου Χρησιάνου Ζωγράφου* γίνεται διὰ τοῦ ἡμετέρου *Συλλόγου* εἰς τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα τῆς *Τουρκίας* καὶ *Ἑλλάδος*, ἐκ τοῦ $\frac{1}{3}$ τῶν ἀντιτύπων ἐκάστης ἐκδόσεως. Τὰ ἕτερα $\frac{2}{3}$ τῶν ἀντιτύπων ἀνήκουσιν εἰς τὸν ἐκδίδοντα λόγιον, εἰς ὃν χορηγεῖται συγχρόνως λόγῳ ἀμοιβῆς δι' ἕκαστον τυπογραφικὸν φύλλον φρ. 100 μὲν εἰάν πρόκηται περὶ ποιητοῦ, 80 δὲ εἰάν πρόκηται περὶ πεζοῦ συγγραφέως. Τίς ὁ λόγος τῆς ὑπερτιμῆσεως τῶν ποιητῶν καὶ ὑποτιμῆσεως τῶν πεζογράφων; Εἶναι ἄρα γε πολυτιμότερα ἢ ἐκ τῆς ποιήσεως κτῆσις τοῦ αἰσθητικοῦ καλοῦ; ἢ μήπως ἐσκέφθη ὁ Ἰδρυτὴς νὰ πληρώσῃ ἀκριβότερον διὰ τοὺς ποιητὰς προβλέπων ὅτι ἐν τῇ πεζότητι τοῦ αἰῶνος θὰ ἐξωθεύοντο ὀλιγώτερον αἱ τῶν ποιητῶν ἐκδόσεις;

Προκειμένου περὶ τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης*, ἦν ὁ Ἰδρυτὴς τόσον στενωῶς συνείδει μετὰ τοῦ *Συλλόγου*, εἰς αὐτὸν ἀναθεῖς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἐκδοτῶν συγγραφέων καὶ τὴν ἐποπτείαν τῆς ἐκδόσεως, ὀφείλω νὰ εἰπῶ ὀλίγα περὶ τῆς ἐν τῇ Ἑθν. *Τραπεζῇ* τῆς Ἑλλάδος κατατεθειμένης περιουσίας, δι' ἧς ἐξησφαλίσθη ἡ ἐσκαί ἐκτέλεσις τοῦ ἔργου.

Τῷ 1885 εἶχε καταθέσει ὁ *Χρησιάνος Ζωγράφος* κεφάλαιον ἐκ Δρ. 182,974.85 ἐπὶ τόκῳ 5%. Τὸ ποσὸν τοῦ ἐτησίου τόκου ὠρίσθη διὰ τὴν ὑπάρχουσαν ἐκάστοτε ἐτοίμην ἔκδοσιν συγγραφέως τινός. Ἐφ' ὅσον δὲν ἀναλαμβάνεται ὁ τόκος παρὰ τοῦ *Συλλόγου* ἔνεκα μὴ ὑπάρξεως ἐτοίμου ἐκδόσεως, ἡ *Τράπεζα* ὑποχρεοῦται νὰ προσθήσῃ τοῦτον εἰς τὸ κεφάλαιον. Κατὰ τὸ διάστημα τῶν 15 περιπέτου ἐτῶν ἐξεδόθησαν ὡς εἴρηται τόμοι 8. Οἱ περισσεύοντες καὶ μὴ χρησιμοποιούμενοι τόκοι προστεθήσαν ὡς εἰκὸς εἰς τὸ κεφάλαιον. Οὕτω δὲ κατὰ τὴν 31 Δεκ. 1900 τὸ μὲν κεφάλαιον ἀνῆλθεν εἰς Δρ. 222,974.85, ὑπολοιπὸν δὲ ἀπέμεινε τόκου μὴ κεφαλοποιηθὲν ἐκ Δρ. 8,494.75. Σημειωτέον ὅτι ἀπὸ τῆς 1 Ἰαν. 1892 ἡ *Τράπεζα* ἔνεκα γενικῆ αὐτῆς μέτρου ἠλάττωσε τὸν τόκον ἀπὸ 5 εἰς 4%.

Παρὰ τοῦ κ. *Δ. Βερναρδάκη* τοῦ διαπρεπεστάτου μεταξὺ τῶν ἡμετέρων λογίων, παρ' ᾧ ἡ παραγωγικὴ δύναμις καὶ ἡ ποιητικὴ φύσις τόσον ἀρμονικῶς συνεδυάσθησαν μετὰ τῆς κριτικῆς καὶ τῆς ἄλλης πολυμαθείας, ἀναμένομεν τὴν ἔκδοσιν ἐτέρου τόμου τοῦ *Εὐριπίδου*.

Ἡ *Φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ*, ἔχουσα ἐφέτος τὸν κ. *Χρ. Χατζηχρηστόου* πρόεδρον καὶ τὸν κ. *Δ. Οἰκονομίδην* γραμματεῖα, συνῆλθεν εἰς 7 συνεδρίας.

Διὰ τῆς *Ἐπιτροπῆς* ταύτης γίνεται πάσα ἡ σχετικὴ πρὸς τὴν *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκην* ἐργασία, ἡ ἐκλογὴ τῶν ἐκδοτῶν συγγραφέων καὶ ἡ ἐποπτεία τῶν ἐκδόσεων.

Καὶ ὁ μὲν κ. *Π. Παπαγεωργίου* δ. φ. ἀναδεξάμενος τὴν ἐξακολούθησιν τῆς ἐκδόσεως τοῦ *Σοφοκλέους* δὲν ἀπήντησεν ἐτι εἰάν ἦναι ἐτοιμὸς διὰ τὴν ἐναρξιν τοῦ ἔργου· ὁ δὲ κ. *Δ. Βερναρδάκης* ὁσονούπω ἄρχεται τῆς ἐκδόσεως τοῦ τρίτου τόμου τοῦ *Εὐριπίδου*· τέλος καὶ ἡ ἐπιτροπὴ ἀνέβαλε τὴν ὀριστικὴν αὐτῆς ἀπόφασιν περὶ τοῦ κ. *Ἀρβανιτοπούλου* δ. φ. αἰτουμένου νὰ ἀνατεθῇ εἰς αὐτὸν ἡ ἔκδοσις τῶν *Ἑλλήνων ἡγήτορων* καὶ ἰδίως τοῦ *Δυσίου*.

Ἡ ἔκδοσις τῶν *δικανικῶν* ἰδίως ῥητόρων

ἔσται χρησιμωτάτη εἰς τὸν εὐρύτερον κύκλον τῶν νομομαθῶν, καὶ ἀπαιτεῖ πλὴν τῶν φιλολογικῶν καὶ κριτικῶν γνώσεων πλήρη γνώσιν τοῦ δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου τῶν ἀρχαίων καταλλήλως ἐκτεθειμένων. Γερμανοὶ καὶ Γάλλοι δικασταὶ καὶ δικηγόροι παρέσχον συμβολὴν σπουδαίαν εἰς τοιαύτας μελέτας καὶ εἶναι λυπηρὸν ὅτι παρ' ἡμῖν οὔτε φιλόλογοι οὔτε νομικοὶ ἠσχολήθησαν, ὅπως καταστήσωσιν εὐχερῆ καὶ ἐπομένως ἐπαγωγὸν τὴν κατανόησιν τοσούτων ἀριστουργημάτων.

Εἰς τὴν Φιλολογικὴν ἐπιτροπὴν εἶχεν ἀντιθετὴ ἢ κρίσις ἐνὸς πονήματος τοῦ ἐν Σέρραις καθηγητοῦ κ. *Ἰ. Τοικοπούλου* ὑπὸ τὸν τίτλον «*Βοηθὸς τοῦ δημοδιδασκάλου διὰ τὰς ὀρθογραφικὰς ἀσκήσεις*» καὶ ἐλπίζω ὅτι λίαν προσεχῶς θέλει ἐκφέρει αὐτήν.

Ἄλλοτε πολλὴν ἐργασίαν εἶχεν ἡ ἐπιτροπὴ δεχομένη τὰς εἰς τὸν Σῦλλογον πεμπομένας συλλογὰς τῶν ζώντων μνημείων τῆς γλώσσης κρίνουσα αὐτάς καὶ βραβεύουσα τὰς ἐπιτυχεστέρας, χορηγοῦντος καὶ εἰς τοῦτο τοῦ μεγάλου ἡμῶν εὐεργέτου Χρ. Ζωγράφου. Τοῦτο ἑκαλεῖτο *Ζωγράφειος ἀγών*. Εἰς τόμος ὀγκώδης ἐξεδόθη δαπάναις τοῦ χορηγοῦ καὶ ὑλικὸν πολύτιμον ὑπάρχει ἐν τοῖς ἀρχείοις, ἀναμένων νὰ ἴδῃ τὸ φῶς, ἐὰν ἀναφανῆ ὁ δωρητής. Ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι δὲν θὰ βραδύνῃ νὰ προβάλλῃ ὁ συνεχίσων τοιοῦτον ἀθλοθέτημα πρὸς δόξαν ἑαυτοῦ καὶ τοῦ Συλλόγου σεμνουμένου ἐπὶ τῇ δυνάτει ἐθνικῇ καὶ φιλολογικῇ ταύτῃ πρωτοβουλία.

Βιβλία 97 ποικίλης ὕλης προσηνήχθησαν τῇ *Βιβλιοθήκῃ* τοῦ Συλλόγου παρὰ διαφόρων φιλομοῦσων κατὰ τὸ λήξαν ἐτος. Ἄλλ' ἢ *Βιβλιοθήκῃ* ἡμῶν ἐκτάκτως ἐπλουτίσθη λαβούσα λόγῳ κληροδοτήματος ἄπασαν τὴν πολύτιμον βιβλιοθήκην τοῦ ἐν Λονδίῳ πέρυσι ἀποβιώσαντος *ἐπιμίμου* ἡμῶν ἑταίρου, διακεκριμένου λογίου καὶ ἀγαθωτάτου ἀνδρός, τοῦ *Ἰ. Βαλέττα*, ὅστις ἐπὶ τρεῖς καὶ πλέον δεκαετηρίδας ἐξεπαιδεύσε τὴν ἐν Ἀγγλίᾳ ὁμογενῆ νεολαίαν καὶ διεκριθῆ μεταξὺ τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ὁμογενῶν λογίων διὰ τε τὴν φιλολογικὴν καὶ ἐθνωφελῆ δρᾶσίν του.

Βαθίως συνεικινήθημεν μαθόντες ὅτι ἡ τελευταία θέλησις τοῦ Βαλέττα προφορικῶς εἰς τοὺς υἱοὺς του γνωσθεῖτα ἦτο νὰ δωρηθῆ ἡ βιβλιοθήκη του πρὸς τὸν Σῦλλογον λόγῳ στοργῆς καὶ ἐκτιμῆσεως. Εὐλαβῶς καὶ παραχορῆμα ἐξετελέσθη ἡ ἱερὰ ἐντολή, καὶ ἤδη 2740 τόμοι, ἐν οἷς πολλὰ δυσεῦρετα καὶ πολύτιμα βιβλία, καὶ πληθὺς φυλλαδίων καὶ διατριβῶν πολυτιμο-

τάτων δι' εἰδικὰς μελέτας ἐπὶ θεμάτων φιλολογικῶν καὶ ἱστορικῶν, προσετέθησαν εἰς τὴν Βιβλιοθήκην ἡμῶν. Σήμερον ἀριθμεῖ αὐτὴ τόμους 18,000 περίπου καὶ 69 χειρόγραφα.

Εἰς τὴν ἐπίπονον ἐργασίαν τῆς καταγραφῆς τῶν παραληφθέντων βιβλίων ἐπεστάτησαν ὁ ἀντιπρόεδρος κ. *Ξ Σιδερίδης*, ἀκάματος ἑταῖρος καὶ φιλοπονώτατος, τὸν τε κερδῶν καὶ τὸν λόγιον Ἑρμῆν ἐναμίλλως περιείπων, καὶ ὁ ἀκριβέστατος τῶν συλλογικῶν καθηκόντων τηρητῆς καὶ αὐστηρὸς φύλαξ τῶν ἐμπεπιστευμένων αὐτῷ, ὁ λογιστὴς κ. *Νικήτας Παπαγιαννόπουλος*, τῇ συνεργασίᾳ τοῦ ἐμμίστου γραμματέως κ. *Κ. Κοημιίδου*, ὅστις ἐν τῇ μετρίῳφρονι αὐτοῦ ἀφανείᾳ ἐκπληροῖ ἀπὸ 30 ἐτῶν σπουδαιοτάτην λειτουργίαν. Ὁφείλω ἐξαίρων τὰς ὑπηρεσίας τοῦ ἀρχαίου καὶ ἱκανωτάτου τούτου ὑπαλλήλου νὰ ὁμολογήσω μετὰ λύπης ὅτι ὁ Σῦλλογος δὲν τον ἀμείβει ἀναλόγως τῶν παρεχομένων πολυχρονίων καὶ πιστῶν αὐτοῦ ἐκδουλεύσεων.

Ὁ Σῦλλογος εὐγνωμονῶν πρὸς τὸν αἰοίδιμον Βαλέτταν ἀπεφάσισεν ὅπως μετὰ τὴν γεννησομένην ταξινόμησιν τοποθετήσῃ τὰ κληροδοτηθέντα βιβλία ἐν ἰδίᾳ αἰθούσῃ σὺν τῇ ἐπιγραφῇ: «*Βιβλιοθήκη Βαλέττα*». Πᾶς φίλος τῶν βιβλίων καὶ τῆς ἡσύχου μελέτης εἰσερχόμενος εἰς τὴν Βιβλιοθήκην, ἢ οἱ ἀρχαῖοι προσφυῶς ἀπεκάλεσαν *Ψυχῆς Ἰατρεῖον*, θὰ εὐφημῆ καὶ εὐλογῆ τὸ ὄνομα τοῦ δωρητοῦ.

Ἡ διαρρυθμίσις νέας αἰθούσης μετὰ τῶν ἀναγκαίων θηκῶν, καὶ ἡ συστηματικὴ ταξινόμησις ἀπκτιοῦσιν ἕκτακτον δαπάνην. Δὲν θὰ εὐρεθῆ ἀρά γε ὁ χορηγὸς πρὸς ταχίαν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως τοῦ Συλλόγου, ὅπως μὴ μένωσιν ἐπὶ πολὺ τὰ βιβλία ἐγκλειστα καὶ ἀχρησιμοποίητα μκρτυροῦντα περιλύπως τὴν ἀμουσίαν τῶν παρ' ἡμῖν δυναμένων;

Ἐτερον κληροδοτήμα σπουδαῖον ὑπὲρ τῆς Βιβλιοθήκης ἔχομεν, ἐκκρεμὲς τοῦτο ἀπὸ δύο ἐτῶν ἐνώπιον τῶν ἐν Γερμανίᾳ δικαστηρίων. Πρόκειται περὶ τῆς διαθήκης τοῦ ἐν Εὐρώπῃ ἀποβιώσαντος *Ἰωάννου Ἀριστάρχου* πρῶην πρεσβευτοῦ τῆς Τουρκίας ἐν Βερολίῳ, κληροδοτήσαντος ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου πᾶσαν αὐτοῦ τὴν πλουσίαν εἰς βιβλία καὶ πηκνῶς καὶ εἰς χειρόγραφα βιβλιοθήκην του. Ἐνηργήσαμεν παρὰ τοῖς ἐξ ἀδικητοῦ συγγενέσιν οὕτως, ὥστε καὶ ἐν περιπτώσει ἀκυρώσεως τῆς διαθήκης νὰ μὴ στερηθῆ ὁ Σῦλλογος τοῦ γενικοῦ τούτου κληροδοτήματος.

Εἰς τὸ ἀναγνωστήριον ἡμῶν ἔρχονται τακτικῶς 20 περιοδικὰ εἰδικὰ περὶ φιλολογικῶν, ἀρχαιολογικῶν, βυζαντιακῶν, στατιστικῶν καὶ ποικίλων ἄλλων θεμάτων, ἐπ' ἀνταλλαγῇ τοῦ Περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου, καὶ καθιστῶσι γνωστὸν τοῖς ἑταίροις μέρος ἐλάχιστον βεβαίως τῆς ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ πνευματικῆς κινήσεως. Ὀλίγα εἶναι καὶ εὐκαταία τυγχάνει ἢ προσθήκη καὶ ἄλλων.

Πενιχρότατον εὐρίσκουσι τὸ τμήμα τῶν ἑφημερίδων οἱ ζητοῦντες ἐν τῷ ἀναγνωστηρίῳ ἡμῶν τὰς πτερωτάς εἰδήσεις τῆς ἡμέρας. Εἶναι 7 ἐγγώριοι ἑφημερίδες, ἐξ ὧν δύο γαλλιστί, καὶ 8ῃ ἢ ἐν Ἀθήναις «Ἐφημερίς τῶν Κυριῶν», ἅπασαι δωρεὰν προσφερόμεναι καὶ δωρεὰν δημοσιεύουσαι τὰς εἰδοποιήσεις τοῦ Συλλόγου εὐχαριστοῦντος θερμῶς διὰ τοῦτο τοὺς φιλοτίμους Διευθυντάς. Νομίζω ὅτι ἔχουσιν ἄδικον, ἐὰν σκεφθῶσιν ὅτι εἶναι προφανῆς σπατάλη χρόνου ἢ ἀνάγνωσις ἑφημερίδων καὶ μάλιστα πολλῶν καὶ ὅτι ἡ σύγχρονος δημοσιογραφία μηχανωμένη παντοῖα καὶ ποικίλουσα ἀριστοτεχνικῶς τὴν καθ' ἡμέραν τροφήν ἔλκυει τοὺς ἀναγνώστας καὶ ἐθίζει αὐτοὺς νὰ ρίπτωσι σήμερον ὡς ἄχρηστον τὸ χθὲς ἀπλήστως ἀναγνώσθην πρὸς ζημίαν τῶν βιβλίων καὶ τῶν περιοδικῶν. Τὰ βιβλία καὶ τὰ περιοδικὰ ἀπαιτοῦσι σταθερωτέραν τοῦ νοῦ προσήλωσιν καὶ ἐπιβάλλουσι σέβας εἰς τὸν ἀναγνώστην, ὅστις εὐλαβῶς μετὰ τὴν μελέτην τοποθετεῖ αὐτὰ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ του καὶ δὲν τα ρίπτει ὡς ἄχρηστα οὐδέ τα λησμονεῖ ἀλλὰ τούναντίον ἐνθυμεῖται τὴν εὐχάριστον συντροφίαν τῶν ἐτοιμῶν πάντοτε εἰς πᾶσαν πρόσκλησιν.

Ὁ Σύλλογος ἔχει ὀργανοθήκην καὶ συλλογὰς ἀρχαιολογικάς, νομισματικάς καὶ φυσιογραφικάς. Καὶ εἰς μὲν τὰς ἄλλας οὐδεμία μεταβολὴ ἐγένετο, εἰς δὲ τὴν νομισματικὴν προσετέθησαν ἐφέτος 8 ἀργυρᾶ ἀρχαῖα νομίσματα, 1 χαλκοῦν καὶ 1 ὀρειχάλκινον ἅπαντα δωρηθέντα παρ' ἐπιστήμονος ὁμογενοῦς ἐπιθυμοῦντος μετριοφρόνως νὰ μείνῃ ἀνώνυμος ἢ δωρεᾶ του. Ἄλλ' ὁ Σύλλογος τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ πρὸς τὸν ἀνώνυμον διευθύνων εἶναι βέβαιοι περὶ τῆς ταχείας καὶ ἀσφαλοῦς ἀφίξεώς των. Τοιοῦτον θαῦμα ἀδυνατεῖ νὰ ἐκτελέσῃ πᾶσα ταχυδρομικὴ ἢ τηλεγραφικὴ ὑπηρεσία. Δύναται τις νὰ εἴπῃ εὐλόγως ὅτι ἢ πρὸς ἀνώνυμον εὐεργέτην εὐγνωμοσύνη ἐφαρμόζει ἀπὸ αἰῶνων τὴν μόλις ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ Marconi ἐφευρεθείσαν ἐναέριον καὶ ἄνευ

ἠλεκτρικοῦ σύρματος συνεννόησιν. Ἄλλ' οἱ ἀνώνυμοι δὲν ἀπαντῶσι καὶ μένουσιν ἀνώνυμοι, ἰσως διὰ νὰ ἐξασφαλισθῶσιν ἐσαεὶ κατὰ τῆς ἀχαριστίας.

Συνεδρῖαι τοῦ μὲν Συλλόγου ἐγένοντο 23, ἐξ ὧν 6 εἰδικαί, τοῦ δὲ προεδρείου 22.

Ἀντικείμενον τῶν εἰδικῶν συνεδριῶν εἶναι ἡ ἀνάγνωσις καὶ συζήτησις ἐπιστημονικῶν ἀνακοινώσεων.

Τοιαῦται ἀνεγνώσθησαν ἑπτὰ (7).

1) *Ἱατρικὴ ἀρχαιολογία*: ἡ ἐν Θάσῳ καὶ Περίνθῳ ἐπιδημικὴ γρίπη (influenza) κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰπποκράτους ὑπὸ τοῦ κ. Σ. Μερτζίδου, ἱατροῦ ἐν Καβάλλῃ.

2) *Περὶ τῶν παρὰ Πλάτωνι περὶ γυναικῶν φιλοσοφουμένων* εἰς δύο ἀνακοινώσεις ὑπὸ τοῦ κ. Χ. Πανταζίδου καθηγητοῦ.

3) *Περὶ τῶν ἀγιασμάτων τοῦ Γαλατᾶ* ὑπὸ τοῦ κ. Ε. Σιδερίδου ἀντιπροέδρου.

4) *Περὶ Παφλογονικοῦ διακόσμου* (μέρος β') ὑπὸ τοῦ κ. Μ. Παρανῖα, γυμνασιάρχου ἐν Τραπεζοῦντι, καὶ ἀπάντησις πρὸς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ κ. Χ. Πανταζίδου.

5) *Περὶ Νίκης, Νικαίας καὶ Νικιζας* ὑπὸ τοῦ κ. Λαμπουσιᾶδου.

6) *Περὶ τῆς εἰς Ῥώμην δι' Ἑλλήνων εἰσόδου τῆς ἱατρικῆς* ὑπὸ τοῦ κ. Ἀν. Χρησιδου ἱατροῦ, τέως προέδρου τοῦ Συλλόγου, ἐγκαινιάσαντος ἐφέτος τὴν ὑπὸ τῆς Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς ληφθεῖσαν ἀπόφασιν, ὅπως ἐν ὀνόματι αὐτῆς ἐν τῶν μελῶν τῆς ποιῆται ἐν εἰδικῇ συνεδρίᾳ τοῦ Συλλόγου ἀνακοίνωσιν περὶ γενικωτέρου ἱατρικοῦ θέματος.

7) *Περὶ εἰδυλλιακῆς ποιήσεως καὶ ἱατρικῆς παρὰ Θεοκρίτῳ* ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Κοκκολάτου ἱατροῦ, κατορθώσαντος ἐν μέσῳ τόσης εἰδυλλιακῆς τρυφερότητος καὶ ἐκστάσεως νὰ μείνῃ ἐπιστημονικώτατα ἀπαθής, ὅπως συλλέξῃ ὑλικὸν δι' ἱατρικὰς παρατηρήσεις καὶ γνώσεις περὶ φαρμάκων καὶ γοητειῶν.

Τρεῖς μόνον καθηγηταὶ καὶ ἐκ τούτων δύο ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν ἀντεπιστέλλοντα μέλη καὶ εἰς μόνος ἐκ τῶν ἐνταῦθα εἰργάσθησαν διὰ τὸν ἐπιστημονικὸν σκοπὸν τοῦ Συλλόγου, ὅστις ὤρισεν ἀκριβῶς δι' αὐτὸν τὰς εἰδικὰς του συνεδρίας, τρεῖς δὲ ἱατροὶ καὶ εἰς ἔμπορος ὁ κ. Ε. Σιδερίδης ὁ περὶ τὴν βυζαντιακὴν ἀρχαιολογίαν καὶ τοπογραφίαν εὐδοκιμώτατα καταγινόμενος, παρέσχον τὴν συνεργασίαν των.

Δὲν δύναμαι ν' ἀποκρύψω ὅτι ἐν τῷ Φιλ. Συλλόγῳ ἔπρεπε ν' ἀκούηται συχνότερον ἢ φωνῇ τῶν καθηγητῶν καὶ τῶν παρ' ἡμῖν εἰδι-

κῶν φιλολόγων. Ἡ ἐμφάνισις μείζονος ἀριθμοῦ ἰατρῶν δὲν σημαίνει βεβαίως ὅτι νοσεῖ τὸ ἡμέτερον κατὰστημα, ἀλλ' ἀποδεικνύει ὅτι φιλοτίμως οὗτοι καταλαμβάνουσι τὸν χῶρον, ὃν ἀφήνουσιν κενὸν οἱ κ. καθηγηταὶ ἀμελοῦντες τὸν φιλολογικὸν σκοπὸν τοῦ Συλλόγου.

Δημόσια μαθήματα ἐγένοντο μόνον 10 ὑπὸ 8 ἀγορητῶν. Ὀλίγοι οἱ τὸ βῆμα τοῦ Συλλόγου ἐφέτος ἀναβάντες πρὸς διδασχῆν, ἀλλ' ἅπαντες ἐξέλεξαν εὐστοχα θέματα ἀναπτύξαντες αὐτὰ μετὰ πολλῆς δεξιότητος καὶ πρακτικότητος σύναμα.

Οἱ ἰατροὶ πρωτεύουσι καὶ ἐνταῦθα 4 ὄντες καὶ ἀποτελοῦντες τὸ ἡμισυ τοῦ ὀλικοῦ ἀριθμοῦ. Ὁμίλησαν :

1) Ὁ παρεπιδηήσας ἐνταῦθα ἰατρός κ. Ν. Ἀνδρειωμένος περὶ νοσοκομείων.

2) Ὁ κ. Κ. Κοκκοιλῆτος περὶ προφυλάξεως ἀπὸ τῆς φθίσεως, πρακτικώτατα ὑπεδείξας τὰ καίρια καὶ διὰ ἐπαγωγῆς τρόπου διδάξας τὴν ὑγιεινότεραν διευθέτησιν τῶν τοῦ οἴκου.

3) Ὁ κ. Γ. Ἀκαιοτορίδης περὶ ἐντυπώσεων ἀπὸ τῆς Παγκοσμίου Ἐκθέσεως τῶν Παρισίων, μετὰ πολλῆς θυμηδίας μεταδούς μέρος αὐτῶν εἰς τοὺς ἀκροατὰς του.

4) Ὁ κ. Ἀλέξ. Τουργούτης περὶ νευρικῶν τροφῶν, ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ οἴνου, ὃν ἐγνώρισεν ὁ Νῶε καὶ ὑμνησαν οἱ ποιηταὶ ὡς συγγενεῖς τοῦ ἀρχαιοτάτου καὶ κλασικωτάτου τούτου φορέως τῆς νευροπαθείας. Ἀναμένομεν συνεχίαν τῶν μαθημάτων τοῦ κ. Τουργούτη γινώσκοντος τόσον καλῶς νὰ ἐφαρμόζη τὸ τοῦ Ὁρατίου : *utile dulci*.

Ὁρεῖλω δὲ νὰ ἐξάρω τὸν τρόπον, δι' οὗ οἱ ἰατροὶ οὗτοι κατέστησαν τὰ μαθήματά των πράγματι ὠφέλιμα οὐ μόνον μεταδίδοντες τὰς χρησιμωτάτας τῶν γνώσεων ἀλλὰ καὶ διδάσκοντες τὴν ἄμεσον καὶ πρακτικὴν αὐτῶν χρῆσιν.

5) Ὁ γυμνασιάρχης κ. Χρ. Χατζηχρήστου, ὅστις γνωρίζει καὶ λατρεῖ δύο Ὁμήρους, τὸν ἀρχαῖον καὶ τὸν νεώτερον, τὸν ἀπρόσωπον δημιουργὸν τῆς δημοτικῆς ποιήσεως, μᾶς ὠδήγησεν εἰς κορυφὰς ὁρέων καὶ φάραγγας, ὅπου αὐτὴ ἀνεβλάστησε θυμῆρης ἐν τῷ μέσῳ θυμῶν, εὐρωστος ἅμα καὶ περιπαθῆς. Ἐχει πολλοὺς μαργαρίτας καὶ ἀδάμαντας ἢ ποιήσεις αὐτῆ ἀγνώστους εἰς τὸ πολὺ πλῆθος τῶν πόλεων, καὶ ὁ κ. Χατζηχρήστου λόγῳ πνευματικῆς συγγενείας ἦτο ὁ ἀρμόδιώτατος χρυσοχὸς τοιοῦτων κοσμημάτων. Δὲν ἀμριβάλλω

ὅτι τὴν διακοπεῖσαν ἔνεκα πένθους σειρὰν τῶν μαθημάτων θὰ ἐξακολουθήσῃ κατὰ τὸ ἀρχόμενον ἔτος.

6) Ὁ κ. Γ. Παχτίκος ἐν δυσὶ διαλέξεσιν ἀνέλυσε τὰς *Νεφέλας τοῦ Ἀριστοφάνους*, τὰ δὲ μελοποιηθέντα παρ' αὐτοῦ τρία τῶν Νεφελῶν χορικά ἄσματα ἐξετέλεσε μικτὸς χορὸς ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας, ἀκουσθέντα μετ' ἐκτάκτου εὐχαριστήσεως ὑπὸ τοῦ κατακλύσαντος τὴν αἴθουσαν ἀκροατηρίου. Ὁ ἀγορητὴς καὶ μελοποιὸς εὗρε πλήρη ἱκανοποίησιν διὰ τοὺς ἀτρυτοὺς μόχθους, οὓς ὄλως ἀφιλοκερδῶς καὶ ἀφειδῶς κατέβαλε χάριν τῶν περὶ ἀρχαίζουσης μουσικῆς ἰδεῶν του. Τρίτην διάλεξιν ἐποίησατο πρὸς συμπλήρωσιν τῆς περυσινῆς περὶ τοῦ Ἑλληνος μελοποιῶ Ν. Μαντζάρου, καὶ ἐν ταύτῃ διὰ τοῦ ἰδίου χοροῦ κατέστησε γνωστὰ ἄσματα τινὰ τοῦ περικλεοῦς τούτου μουσουργοῦ. Ὁμολογητέον ὅτι καὶ αἱ τρεῖς διαλέξεις τοῦ κ. Παχτίκου ἔνεκα τοῦ εὐτυχοῦς συνδυασμοῦ τοῦ λόγου καὶ τῆς μουσικῆς ἐπέτυχον κατακτήσασαι τὴν εὐνοίαν τοῦ κοινοῦ.

7) Ὁ νεαρὸς δικηγόρος κ. Ε. Α. Κολάσης, ἐδίδαξε περὶ Διαζυγίου ἐν παραλληλισμῷ τῶν ἡμετέρων νόμων πρὸς τὸν Γαλλικόν.

8) Τέλος ὁ κ. Θ. Καμαράδος εὐφραδέστατα ὠμίλησε περὶ Σαικισπῆρου ἐπιδειξάμενος ῥητορικά χαρίσματα μετὰ ποιητικῆς ἐξάρσεως καὶ ἀγάπην πρὸς τὸν μέγαν αὐτὸν Ἄγγλον δραματοποιόν. Ὁ κ. Καμαράδος εἶναι ἐξ ἐπαγγέλματος ἔμπορος ἀλλὰ γινώσκει ὡς θερμὸς λάτρης τῶν γραμμάτων νὰ ὑποκλέπηται καιρὸν διὰ μελέτας πρὸς πλουτισμὸν τῶν γνώσεών του καὶ διανοητικὴν ἀπόλαυσιν.

Καίτοι ἀξιολογώτατα ἦσαν τὰ 10 ταῦτα μαθήματα καὶ ἀξιοὶ θερμῶν εὐχαριστιῶν τοῦ Συλλόγου οἱ ἀγορηταί, οὐχ ἦττον ὁμολογητέον ὅτι ὑπελείφθημεν τοῦ συνήθους ἀριθμοῦ, ὅστις ἄλλοτε ἀνήρχετο εἰς 30 καὶ πλεόν μαθήματα.

Εἶναι ἀληθές ὅτι τὰ μέλη δύο ἐπιτροπῶν τῆς Βιολογικῆς κατὰ πρῶτον καὶ τῆς Κοινωνιολογικῆς κατὰ δεύτερον λόγον ἀπασχολοῦνται εἰς ἰδίαν μελέτας καὶ ἀνακοινώσεις ἐνώπιον τῶν οικείων ἐπιτροπῶν καὶ ἐπομένως διστάζουσιν ἐκ τῶν προτέρων ν' ἀναλάβωσιν ὠρισμένας ὑποχρεώσεις διὰ μαθήματα χρονικῶς ὀριζόμενα καὶ προτιμῶσι τὰς εἰδικῆς μελέτας ἐν ταῖς ἐπιτροπαῖς.

Ἐκ τῆς σχετικῆς περὶ δημοσιῶν μαθημάτων ἐκθέσεως τοῦ ἀντιπροέδρου κ. Ε. Σιδερίδου ἐξάγεται ὅτι 10 ἀγορηταὶ ἐνεγράφησαν

διὰ 16 μαθήματα και ὅτι τὸ πρόγραμμα μὴ συμπληρωθὲν δὲν ὑπεβλήθη εἰς τοῦ Συλλόγου τὴν ἔγκρισιν, ὡς ἀπαιτεῖ ὁ κανονισμός, και ἐπομένως οὔτε ἐψηφίσθη οὔτε ἐδημοσιεύθη. Τινὲς ἐκ τῶν ἐγγραφέντων δὲν ἐξεπλήρωσαν τὴν ὑποχρέωσιν τῶν κωλυθέντες, ὡς κατ' ἔτος συμβαίνει· ὁ δὲ Σύλλογος δὲν εὔρεν ἀκόμη φάρμακον κωλύον τοιαῦτα κωλύματα.

Θὰ ληφθῆ πρόνοια ὅπως καταρτισθῆ ἐγκαιρῶς τὸ μέλλον πρόγραμμα και πυκνουμένης τῆς φάλαγγος τῶν ἀγορητῶν ἀναπληρωθῶσι κατὰ τὸ δυνατὸν τὰ χάσματα. Δέον δὲ νὰ τεθῆ ὑπὸ νέαν βάσανον ἢ δοθεῖσα ἄλλοτε ἐρμηνεία τῶν ἀρθρῶν 72—74 τοῦ κανονισμοῦ, καθ' ἣν ἰθεωρήθη ὅτι μόνον τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου δικαιούνται νὰ διδάξωσιν ἀπὸ τοῦ βήματος αὐτοῦ, ἀποκλειομένου παντός μὴ ἐταίρου. Ἄλλ' ἐὰν ὑπάρχη προνόμιον τῶν μελῶν, τοῦτο δύναται νὰ ἐρμηνευθῆ κάλλιστα ὡς συνεπαγόμενον τὴν προτίμησιν αὐτῶν και ὄχι τὸν ἀποκλεισμόν τῶν μὴ μελῶν. Τὰ μὴ μέλη τότε μόνον ἀποκλείονται ἔργῳ, ὅταν οἱ προνομιούχοι καταλάβωσιν ὅλας τὰς θέσεις τοῦ προγράμματος. Ἄλλ' ὅταν ὑπάρχη μία θέσις και δὲν παρουσιασθῆ ὁ προνομιούχος, δικαιούται και ἄλλος νὰ καταλάβῃ τὸ κενὸν τῆ ἔγκρισει τοῦ προεδρίου. Ὡς ἡ φύσις οὕτω και ὁ Σύλλογος δέον νὰ φοβῆται τὸ κενόν.

Ἡ Βιολογικὴ Ἐπιτροπὴ εἶχε κατὰ τὸ διὰ νυθὲν ἔτος πρόεδρον μὲν τὸν κ. Ἀν. Χρησιδην, γραμματεία δὲ τὸν κ. Π. Ἰατροπούλον. Εἶναι ἡ πολυμελετέρα και φιλεργότερα περιλαμβάνουσα τοὺς ἐταίρους ἰατρούς, φαρμακοποιούς και χημικούς. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη ἤρξατο τῶν ἐργασιῶν τῆς τῆ 17 Νοεμβρίου 1900 συνελθοῦσα εἰς 21 συνεδρίας και συζητήσασα ἐπὶ ποικιλωτάτων ἰατρικῶν θεμάτων. Πλὴν τούτων, 15 ἀνακοινώσεις ἀνεγνώσθησαν ὑπὸ 12 ἰατρῶν και 2 χημικῶν, αἵτινες πᾶσαι ὡς και αἱ ἄλλαι ἰατρικαὶ παρατηρήσεις και συζητήσεις δημοσιεύονται.

Ἄλλ' ὀφείλω ἰδίως νὰ μνημονεύσω τὸν τίτλον μιᾶς ἀνακοινώσεως περὶ τῶν ἰατρικῶν γνώσεων *παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς συγγραφεῦσι και περὶ ἰατρῶν και ἰατρικῆς κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ κ. Ἀ. Γαβριηλίδου*, ὅπως καταδείξω ὅτι φιλοπονώτατα και ἀξιεπαίνως μελετᾶται ἡ ἐξέλιξις τῆς ἰατρικῆς και ἐν τῆ βυζαντινῇ ἱστορίᾳ. Εἶδομεν δὲ ὅτι τρεῖς ἄλλοι ἰατροί, τοὺς κλασικοὺς Ἑλληνας και Ῥωμαίους συγγραφεῖς και ποιητὰς και δὴ και τὸν εἰδωλλιακώτατον Θεόκριτον ἔχοντες ὁδη-

γούς, ἀνιχνεύουσι πᾶν στοιχεῖον χρήσιμον πρὸς πλήρη κατανόησιν τῆς ἰατρικῆς ἐν τῇ κλασικῇ ἀρχαιότητι.

Ἡ ῥοπή πρὸς τοιαύτας μελέτας ἐνέχει θερμὴν ἀγάπην πρὸς τὴν ἰθνηκὴν ἱστορίαν και τὴν φιλολογίαν και εἶναι ἀρίστη ἀπόδειξις ὅτι ἐν τῇ νεωτέρᾳ γενεᾷ τῶν ὁμογενῶν ἀσκληπιαδῶν ἡ ἰατρικὴ ἐπιστήμη ἐπιθυμεί, μεθ' ὅλον τὸν αὐξῶντα ὁσημέραι πλοῦτον γνώσεων και τὸν πολυμελῆ θόρυβον τῶν ἀνακαλύψεων τῆς, νὰ διατηρῆ ἀκαμίαν τὴν μνήμην τῆς καταγωγῆς και εὐγνωμόνως νὰ ἐρευνᾷ αὐτὴν διὰ μέσου τῶν αἰῶνων μελετῶσα τὰ γραπτὰ μνημεῖα, και νὰ εὐρίσκη οὕτω εὐάρεστον ἀναψυχὴν ἐκ τῶν καθημερινῶν πρὸς τοὺς ἀσθενεῖς ἐπισκέψεων.

Ἡ παλαιότερα γενεὰ ἀπεκάλει *ἰατροφιλοσόφους* τοὺς οὕτω ἐργαζομένους / και εὐδοκμοῦντας ἰατρούς. Ὁ τίτλος οὗτος δὲν ἀκούεται εὐάρεστος, νομίζω, σήμερον, καιτοι ἀμφοτέρα τὰ συνθετικά κατ' ἰδίαν διατηροῦσιν ἐντιμοτάτην εὐνοίαν· διότι ὑπέστη ἐν τῇ εἰρωνικῇ παρὰ τῷ λαῷ χρήσει τὸ αὐτὸ πάθημα, ὅπερ και ἡ λέξις *εὐθθεια* παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (ὄρα Θουκ. Γ, 83: αὐτῶ πᾶσα ἰδέα κατίστη κακοτροπίας διὰ τὰς στάσεις τῷ Ἑλληνικῷ, και τὸ εὐθθες, οὗ τὸ γενναῖον πλείστον μετέχει, καταγελασθὲν ἠρανοῖσθη· και Πλατ. Πολιτ. 400e: «... οὐχ ἦν ἀνοίαν οὕταν ὑποκοριζόμενοι καλοῦμεν ὡς εὐθθειαν, ἀλλὰ τὴν ὡς ἀληθῶς εὔτε και καλῶς τὸ ἦθος κατεσκευασμένην διάνοίαν»). Εἶναι δὲ ἀδύνατον ν' ἀναστήσῃ τις λέξιν πληγωθεῖσαν καιρῶς ὑπὸ τῶν βελῶν τοῦ ἀκοιμήτου και ἀμειλίχτου εἰρωνος, ὅστις εἶναι ὁ λαός. Ἀπόδειξις ὅτι και μετὰ 23 αἰῶνας ἡ ἐκπεσοῦσα και ὀριστικῶς παραμορφωθεῖσα *εὐθθεια* οὐδὲν τὸ κοινὸν πλέον ἔχει μετὰ τῆς διδύμου ἀδελφῆς *χρησιοθθειας*.

Ἄς τοὺς ὀνομάσω λοιπὸν *ἰατροφιλολόγους*. Ἐχουσι λαμπρὰ ὑποδείγματα πρὸς μίμησιν ἐκ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀκμασάντων συναδέλφων, αἵτινες ἰδρυσαν τὸν Σύλλογον τοῦτον ἐξόχως αὐτοῦ προεδρεύσαντες, πρὸς τοὺς ὁποίους διατηρεῖ ὄχι μόνον ὁ Σύλλογος, ἀλλὰ και σύμπασα ἡ ἡμετέρα κοινωνία εὐλαβεστάτην μνήμην. Τοιοῦτοι οἱ αἰοδιμοὶ ἰατροί, *Στέφανος Καραθεοδωρῆς*, πρῶτος τοῦ Συλλόγου πρόεδρος και δεινὸς ἑλληνιστής, *Κωνσ. Καραθεοδωρῆς*, *Ἰούλιος Μίλλιγγεν*, *Ἀλέξ. Πασιάτης*, *Ἡρακλῆς Βασιάδης* ὁ ἠρακλειῶς ἀθλήσας ἐν τῷ Συλλόγῳ και *Ξεν. Ζωγράφος*, ἵνα μόνον εἰς τοὺς θανόντας περιορισθῶ.

Ἡ Κοινωνιολογικὴ ἐπιτροπὴ περιλαμβάνουσα τὰ νομομαθῆ μέλη τοῦ Συλλόγου, γραμματεύοντος τοῦ κ. Θ. Ἀσκητοῦ συνήλθεν εἰς 5 συνεδρίας ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. L. Mizzi, ὁστις Μελιταῖος τὴν πατρίδα καὶ Ἄγγλος ἀπολαύει τῆς γενικῆς ἀγάπης καὶ ἐκτιμήσεως τῶν ἐταίρων διὰ τὴν ζωηρὰν ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου ἀφοσίωσιν. Ἐκτὸς τῆς συζητήσεως παρεμπεισόντων ζητημάτων ἐγένοντο αἱ ἐξῆς τρεῖς ἀνακοινώσεις:

1) Παρὰ τοῦ δικηγόρου κ. Ἀχιλλέως Χρησιδοῦ «Περὶ Νομῆς» καὶ τῶν στοιχείων καὶ ἀποτελεσμάτων κατὰ τὸ μουσουλμανικὸν Δίκαιον, ἐν μιᾷ συνεδρίᾳ, καθ' ἣν συνεπλήρωσε τὴν πέρυσιν ἀρξαμένην ἐμβριθὴ ταύτην μελέτην.

2) Παρ' ἐμοῦ ἐν δυοῖ συνεδρίαις περὶ τοῦ δικανικοῦ λόγου τοῦ Λυσίου τοῦ ἐπιγραφόμενου α Ὑπὲρ Ἐρατοσθένος φόνου ἀπολογία». Πλὴν τῆς ἀναλύσεως τοῦ ἔργου τούτου ὑπεδείχθησαν τὰ σχετικὰ τοῦ ποινικοῦ ἀττικοῦ Δικαίου καὶ ἡ ἀφελὴς χάρις τοῦ φημισθέντος ἀρχαίου τούτου ῥήτορος.

3) Παρὰ τοῦ δικηγόρου κ. Χ. Ἀγνιάδου ἐν δυοῖ συνεδρίαις «Περὶ τοῦ κληρονομικοῦ μουσουλμανικοῦ Δικαίου ἐν σχέσει πρὸς τὸ Ἰσλαμικόν» ἡ πραγματεία αὕτη συνεπληρώθη ἐν τρίτῃ συνεδρίᾳ γενομένη πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν.

Εὐάρεστον ἔτι ὅτι ἀπὸ δύο ἐτῶν ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη ἀπέσεισε τὴν ἀδράνειαν φιλοτιμίᾳ τις κατέλαβε τοὺς δικηγόρους πρὸς μίμησιν τῆς φιλεργίας τῶν λατρῶν τῆς Βιολογικῆς. Ἐλπίζω δ' ὅτι ἐν τῷ μέλλοντι πλείονων νομομαθῶν θὰ ἔχωμεν τὴν συνεργασίαν μὲ ποικιλίαν μείζονα τῶν ἀνακοινουμένων θεμάτων.

Εἶναι εὐλογον εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἐπιστημονικῆς δράσεως νὰ μὴ ὑστερήσωσιν οἱ νεαρὸὶ συνάδελφοι, οἱ ἠνωτὸν ἔτι ἔχοντες τὸν πανεπιστημιακὸν χυμὸν καὶ κεκτημένοι τὴν γοργότητα καὶ εὐκαμψίαν τῆς νεότητος, στοιχεῖα ταῦτα ἀπαραίτητα διὰ τὴν γυμναστικὴν τοῦ πνεύματος, ὅσον καὶ διὰ τὴν τοῦ σώματος.

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ ἐπιτροπὴ περιέπεσεν εἰς πλήρη ἀφασίαν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο. Σπουδαιότατα ἔργα ἄλλοτε τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης ἐγένοντο γνωστὰ καὶ ἐξεδίδοντο ἐν τῷ Ἀρχαιολογικῷ παραρτήματι τοῦ Περιδικοῦ τοῦ Συλλόγου εὐφημότατα μνημονευομένῳ ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων ἀρχαιολόγων. Ὁ αἰδεσμ. Ἀγγλικανὸς ἱερεὺς Curtis ἦτο ἐκ τῶν ἐνεργότερων, διαπρέπων κατὰ τε τὴν πολυμάθειαν

καὶ τὸν ἀγαστὸν αὐτοῦ χαρακτῆρα καὶ προεδρεύσας πολλάκις τῆς ἐπιτροπῆς. Ὁ θάνατός του παρήγαγε κενὸν ὄπερ μετὰ λύπης παρατηρῶ ὅτι εἶναι δυσαναπλήρωτον. Ἄλλοι ἐπίσης διαπρεπεῖς οἶον αἱ Α. Ε. ὁ Ἄρχων Μ. Λογοθέτης, ὁ Ἀ. Κοπάσης καὶ ὁ λατρὸς κ. Mordtmann δὲν εὐκαιροῦσι νὰ ἐγκύψωσιν εἰς τὰς τέως προσφιλεῖς αὐτῶν ἀρχαιολογικὰς μελέτας ἢ καταστήσωσι γνωστὰς τὰς τυχὸν γιγνομένας. Οἱ δὲ νέοι ἐταῖροι ἀποφεύγουσι νὰ καταταχθῶσιν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην φοβούμενοι μὴ ἐκ τοῦ συγχρωτισμοῦ μετὰ τῆς ἀρχαιολογίας ἀπολέσωσι προώρως τὴν νεότητά.

Τὸ παρελθὸν ἔτος ἐξεδόθη ὑπὸ τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τὸ Περιδικὸν τοῦ Συλλόγου περιλαμβάνον τὰ πεπραγμένα 4 ἐτῶν ἤτοι 35^{ου}, 36^{ου}, 37^{ου} καὶ 38^{ου} ἐν ἐνὶ ὀγκῶδει τόμῳ, καὶ διενεμήθησαν 721 τόμοι καὶ παραρτήματα εἰς τε τοὺς ἐταίρους καὶ τὰ σωματεῖα ἐναυθὰ καὶ ἐν Εὐρώπῃ μεθ' ὧν ἐπικοινωνεῖ ὁ Σύλλογος.

Εἶναι ἀπαίτησις τοῦ κανονισμοῦ καὶ γενικὸς πόθος ὅπως ἀπαξ τοῦ ἔτους ἐκδίδηται τὸ Περιδικόν. Τὴν ἐκδοσιν αὐτοῦ δὲν πρέπει ν' ἀναμείνωμεν ἢ ἐξαρτῶμεν ἐκ χορηγίας ἐκτάκτου τινὸς δωρεᾶς, ἀλλ' ἐκ τῶν ἰδίων ἡμῶν ἐτησίων πόρων διὰ τῆς αὐξήσεως τῶν μελῶν καὶ τῆς συντονωτέρας εἰσπράξεως τῶν συνδρομῶν.

Νέα μέλη τακτικὰ ἐξελέγησαν 40, τοῦ ὀλικοῦ ἀριθμοῦ ἀνελθόντος εἰς 248, ἐξ ὧν οἱ καθυστεροῦντες δύο ἐτῶν συνδρομὰς διαγράφονται ἐκ τοῦ καταλόγου.

Εἰς τὴν χορείαν τῶν ἐπιτίμων μελῶν κατετάχθησαν ἐφέτος δύο. Πρῶτος ὁ Ἀνδρέας Σπαθάρης, ὃν δικαίως ἐτίμησεν ὁ Σύλλογος διὰ τοῦ σπανιώτατα πρὸς τοὺς ἡμετέρους διαπρεπεῖς καθηγητὰς καὶ λογίους ἀπονειμομένου τοιούτου τίτλου. Ἄλλ' ἡ τεσσαρακονταετῆς εὐδοκίμωτάτη διδασκαλία του, ἡ διατρανωθεῖσα ἐκτακτος τῆς νεολαίας πρὸς τὸν καθηγητὴν του λατρεία ἐπὶ τῇ ἀφορμῇ τῆς ἐορτασθείσης τεσσαρακονταετηρίδος του κατὰ τὴν 30^{ὴν} Νοεμβρίου 1900 καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη τοῦ Συλλόγου πρὸς τὸν σοφὸν καθηγητὴν, ὁστις ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἀγορευτὴν ἐλάμπρυνε τὸ βῆμα τοῦτο ἐπὶ πλείστα ἔτη διὰ τῶν εὐφραδιστάτων καὶ ἀλησιμονήτων αὐτοῦ διαλέξεων, ἐπέβαλον τὴν ἐν εὐφημίαις ἀνακήρυξιν τοῦ Ἀ. Σπαθάρη ὡς ἐπιτίμου μέλους καὶ τὴν ἐπίδοσιν τοῦ διπλώματος κατὰ τὴν ἐορτὴν παρὰ τοῦ προέδρου.

Ὀλίγον ὁμῶς ἐπέζησεν εἰς τὴν πανηγυρικωτάτην ταύτην ἐκδήλωσιν αἰσθημάτων τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης καὶ πάνδημος ἐγένετο ἡ ἐπὶ τῷ θανάτῳ θλίψις, δημοτελής δὲ ἡ κηδεία του, ἣν συνώδευσε τὸ προεδρεῖον. Δεύτερος εἶναι ἡ Α. Ἐξ. ὁ ἐν Ὀδησσῷ *Γρηγόριος Μαρασλῆς*, πρὸς ὃν ὄφειλε τὴν τιμὴν ταύτην ὁ Σύλλογος διὰ τὰς ἀκωνώτους αὐτοῦ γενναιοδωρίας ὑπὲρ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, σχολείων, ἐκκλησιῶν καὶ ἄλλων ἐθνικῶν ἰδρυμάτων. Ὁ Σύλλογος ἐν τῇ εὐχαριστηρίῳ ἀπαντήσῃ τοῦ ἐθνικοῦ τούτου εὐεργέτου εἶδεν εὐφροσύνως τὴν αὐθόρμητον ἐπιθυμίαν τοῦ ἀνδρός, ὅπως φανῇ χρήσιμος καὶ συντελεστικός εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ τοῦ Συλλόγου, καὶ ἔσπευσεν ἐπωφελούμενος τῆς εὐμενοῦς διαθέσεώς του νὰ καταστήσῃ γνωστὰ τὰ καθ' ἑαυτόν. Ἐλπίζω δ' ὅτι κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ κρίσιν καὶ ἀπόφασιν γενναῖόν τι προτίθεται νὰ πράξῃ ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου, ὃν ἰδιαζόντως τιμᾷ ἢ προαίρεσις καὶ πρωτοβουλία τοσοῦτον ἐξόχου φιλογενοῦς.

Ἀντιπαιστέλλοντα ἐξελέγησαν ὁ κ. *Μ. Κεπετῆς* καθηγητῆς ἐν Βέρνῃ τοῦ διεθνούς ἰδιωτικοῦ δικαίου, ἡμέτερος συμπολίτης, κατακτῆσας διὰ τῆς ἐκτάκτου αὐτοῦ φιλοπονίας ἐντιμοτάτην θέσιν ἐν τῇ χορείᾳ τῶν καθηγητῶν καὶ συγγραφέων τοῦ κλάδου τούτου, ἄλλοτε μετὰ προσοχῆς ἀκουσθεὶς ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ Συλλόγου, καὶ ὁ κ. *Ι. Τσικόπουλος*, καθηγητῆς ἐν Σέρραϊς.

Ἀπώλεσεν ὁ Σύλλογος κατὰ τὸ λήξαν ἔτος πλὴν τῶν μνημονευθέντων δύο ἐπιτίμων μελῶν, τοῦ ἐν Ἀθήναις *Ἰ. Πανταζίδου* καὶ τοῦ *Ἀνδρέου Σπαθάρη*, καὶ ἕτερον ἐπίτιμον μέλος τὸν ἐν Graz τῆς Αὐστρίας καθηγητὴν καὶ διακεκριμένον ἑλληνιστὴν *Gustaw Meyer*. Ὁ δὲ θάνατος τοῦ *Δημ. Μαλιάδου*, ὅστις ἐπὶ διετίαν προήδρευσε τοῦ Συλλόγου καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη μοχθήσας διεκρίθη μεταξύ τῶν ἐνεργωτέρων μελῶν, ἐλύπησε καιρίως τὸν Σύλλογον στερηθέντα ἀρχαίου καὶ πεπειραμένου κοσμητοροῦ. Ὁ ἡμέτερος Σύλλογος μετὰ τοῦ Ἡπειρωτικοῦ μετέσχε τῶν δαπανῶν τῆς κηδείας καὶ ἐπένησεν, ὡς εἴθισται, τὸν τέως αὐτοῦ πρόεδρον διαβιβάσας καὶ ἐγγράφως τὰ συλλυπητήρια πρὸς τὴν οἰκογένειαν τοῦ θανόντος.

Ἡ *οἰκονομικὴ* διαχείρισις τοῦ ἔτους τούτου παρουσιάζει μικρὸν ἄλλειμμα. Ἐδαπανήσαμεν λ. Τ. 412.82 ἀπέναντι εἰσπράξεων λ. Τ. 389.19. Τὸ ἐκ τῆς παρελθούσης χρήσεως ὑπόλοιπον ἐκ λ. Τ. 132 ἔδαπανήθη κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς ὑποχρεώσεις τῆς χρήσεως ἐκείνης.

Διότι λίρας 74 ἐπληρώσαμεν εἰς τὴν Συντακτικὴν ἐπιτροπὴν δι' ὑπόλοιπον δαπανῶν ἐκδόσεως τοῦ *Περιοδικοῦ*, καὶ λ. Τ. 25 εἰς τὸν ἐν Ἀθήναις *Σύλλογον Παρνασσῶν* πρὸς ἐξόφλησιν τῆς ἀπαιτήσεως τοῦ γλύπτου κ. *Φιλίππου*, ὅστις κατεσκεύασε τὴν ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ σταθεῖσαν *προτομὴν* τοῦ *Ἡροκλέους Βασιάδου*. Τὸ ἔργον, ὡς ἕκαστος βλέπει, εἶναι ἀτυχεῖς ὡς πρὸς τὴν ὁμοίότητα ἄλλ' ἀφ' οὗ ἐγένετο καὶ παρελήφθη, ὁ δὲ *Παρνασσὸς* ἠγγυῖσθη πρὸς τὸν γλύπτην, ἐστέρξαμεν πρὸς ἀποφυγὴν ἐνοχλήσεων κατὰ τοῦ *Παρνασσῶ* καὶ διατήρησιν τῶν ἀρχαίων φιλικωτάτων σχέσεων νὰ δεχθῶμεν ὀριστικῶς τὴν προτομὴν καταβάλλοντες τὸ ὑπόλοιπον. Ὁ κ. *Ι. Γνωχας* εἶχε συνεισφέρει λόγῳ δωρεῆς πρὸς τὸν Σύλλογον καὶ τιμῆς πρὸς τὸν αἰμίμηστον θεῖόν του *Βασιάδην*, τὸ ἥμισυ τῆς δαπάνης ἥτοι λ. Τ. 30.

Καὶ ἤδη κοσμεῖται ἡ αἴθουσα αὕτη ὑπὸ δύο *προτομῶν*, τοῦ μεγάλου εὐεργέτου *Χρησιόκη Ζωργράφου* καὶ τοῦ *Ἡροκλέους Βασιάδου*, μεγάλου ἀναδειχθέντος ἐν τῇ ἀκαταπονήτῳ αὐτοῦ δραστηριότητι πρὸς στερέωσιν τοῦ Συλλόγου ἐπὶ τοιούτων βάσεων, ὥστε νὰ θεωρῆται ἡ ὑπαρξίς καὶ διατήρησις του τοσοῦτον ἀναγκαία, ὅσον καὶ ἡ διατήρησις ἐκκλησίας καὶ σχολείου. Ἦτο δικαιοτάτη ὀφειλὴ ἡ ἀπονεμηθεῖσα αὕτη τιμὴ πρὸς τὰ δύο ταῦτα τέκνα μὲν τῆς εὐάνδρου Ἠπείρου, πατέρας δὲ τοῦ Συλλόγου. Ἐκτακτος δαπάνη εἶναι ἡ ἐκ λ. Τ. 24.13 γενομένη πρὸς παραλαβὴν τῆς βιβλιοθήκης *Βαλέττα*.

Ὁ Σύλλογος προυτίθετο διὰ τοῦ ἑλληνικοῦ *Δραματικοῦ θιάσου* νὰ παραστήσῃ τὸν *Οἰάποδα ἐπὶ Κολωνῶν* μετὰ τῶν χορικῶν τῆς μουσικῆς τοῦ *Μενδελῶννος*, ὡς ἐγένετο πέρυσιν ἢ τοσοῦτον ἐπιτυχοῦσα διδασκαλία τῆς Ἀντιγονῆς. Ὁ σύλλογος *Ἐρμῆς* ὁ μετὰ νέου σφρίγους ἀναβιώσας ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῶν κ. κ. *Mizzi* καὶ *Σαριδάκη* παρέσχε τὴν ἐπαινετὴν σύμπραξίν του, καὶ πολλοὶ φιλότιμοι νέοι, ὡς εὐχαριστεῖ ἐπίσης ὁ Σύλλογος, πρόθυμοι ἔπαισαν εἰς τὴν πρόσκλησιν καὶ κατήρτισαν τὰ δύο ἡμιχόρια διδασθέντες τὸ πλεῖστον τῶν χορικῶν μελωδιῶν.

Ἄλλ' ἀτυχῶς ἔνεκα προσκομμάτων ἀποπτῶν δὲν ἐγένετο ἡ παράστασις καὶ οὕτως ἡ μὲν κοινωνία ἐστερήθη καλλιτεχνικῆς ἀπολαύσεως, ὁ δὲ Σύλλογος φιλοτίμου ἀσχολίας, ἐξ ἧς καὶ πόρος ἐκτακτος εἰσφερόμενος θὰ ἐβέλτιον τὰ καθ' ἑαυτόν.

Ἐχει δὲ σχέσιν πρὸς τὰ τε οἰκονομικὰ καὶ τὴν εκπαιδευτικὴν δρᾶσιν τοῦ Συλλόγου ἡ ἐσχάτως ληφθεῖσα εἰδησις ἐξ Ἀθηνῶν παρὰ τοῦ ἀντιπροσώπου ἡμῶν δικηγόρου κ. Ἀραβαντινοῦ, ὅτι ὁ πολυετής καὶ δαπανηρὸς δικαστικὸς ἀγὼν περὶ τοῦ *Εὐανθίου* κληροδοτήματος ἐπερατώθη ὑπὲρ ἡμῶν δι' ἀποφάσεως τῶν Ἐφετῶν καὶ οὕτως ἀφ' ἐνὸς μὲν ὁ Σύλλογος θὰ δυνηθῆ νὰ κανονίσῃ τοὺς ἐκ τῆς δίκης ταύτης λογαριασμοὺς τοῦ μετὰ τοῦ εἰρημένου κληροδοτήματος καὶ ἀφ' ἑτέρου θὰ ἐνισχύσῃ τὴν ἐν *Καρὰ Χισάρ* ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ἐποπτευομένην σχολήν.

Ἀνάγκη νὰ παραλείψω πολλὰ, ὅπως φθάσω εἰς τὸ τέλος τῆς ἐκθέσεώς μου, πρὶν ἢ ὑμεῖς φθάσῃτε εἰς τὸ τέλος τοῦ ἐνδιαφέροντος ἢ τῆς ὑπομονῆς. Ὁ θέλων νὰ εἴπῃ ὅλα, γίνεται ἐνογλητικός, ὡς εἶπεν ὁ *Βολταίρος*: *le secret d'ennuyer est celui de tout dire*. Τὸ ἀξίωμά μοι φαίνεται ὀρθότατον· διότι πᾶς ἀκροατὴς οὐ μόνον δὲν ἐνογλεῖται ἀλλὰ καὶ εὐρίσκει εὐχαρίστησιν βλέπων τὰς ἀτελείας ἢ τὰ χάσματα τοῦ λέγοντος καὶ κινούμενος ἐξ αὐταρσεκείας σκέπτεται πῶς ἕκαστος θὰ συμπλήρῃ τὰ ἐλλειπῆ. (Ὅρα καὶ *Θεοφρ.* τόμ. 3, σελ. 191: αἰθεόφραστός φησιν ὅτι οὐ πάντα ἐπ' ἀκροατίας δεῖ μακρηγορεῖν, ἀλλ' ἕνα καταλείπειν καὶ τῷ ἀκροατῇ συνιέναι καὶ λογίζεσθαι ἐξ αὐτοῦ. Συνιείς γὰρ τὸ ἐλλειφθὲν ὑπὸ σοῦ οὐκ ἀκροατὴς μόνον ἀλλὰ καὶ μάρτυς σου γίνεται καὶ αἷα εὐμενέστερος. Συνετός γὰρ ἑαυτῷ δοκεῖ διὰ σέ, τὴν ἀφορμὴν αὐτῷ παρεσηκῶτα τοῦ συνιέναι. Ἐὐ δὲ πάντα ὡς ἀνοήτῳ λέγειν καταγινώσκοντι ἕοικε τοῦ ἀκροατοῦ).

Ἄλλ' ὀρεῖλω ἐν τέλει ὑπέικων εἰς τὸ κέλευσμα τοῦ κανονισμοῦ νὰ ἀνακηρύξω τοὺς νέους κοσμητορας, οὓς ἀνεβίβασαν εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ Συλλόγου αἱ πρὸ μικροῦ γενόμεναι ἀρχαιρεσίαι. Καὶ εἰς μὲν τὸ *προεδρικὸν* ἀξίωμα ἡ ἐπιεικὴς τῶν ἐταίρων γνώμη ἠθέλησε καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο νὰ διατηρήσῃ, ἐμὲ ὁμολογοῦντα τὴν ἀσθένειαν τῶν δυνάμεών μου. Ὁ κ. *Ξ. Σιδερίδης* α' ἀντιπρόεδρος, *Α.*

Μαλαιάκης γενικὸς γραμματεὺς, *Νικ. Παπαγιαννόπουλος* λογιστής, ἐξελέγησαν ἐκ νέου. Ἀντί δὲ τοῦ τέως ἀντιπροέδρου κ. *Μ. Αὐθεντοπούλου*, τοῦ τέως βιβλιοφύλακος *Β. Μυστακίδου*, τοῦ ἐπὶ πλείστα ἔτη εὐδοκιμώτατα καὶ ἐπιμελέστατα ταμίου διατελέσαντος κ. *Δ. Μηλιώτου* καὶ τῶν τέως εἰδικῶν γραμματέων κ. κ. *Ν. Παρίτση*, παραιτηθέντος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἔτους λόγῳ ὑγείας καὶ *Θ. Ἀσκητοῦ* διαδεχθέντος ἐκείνον, πρὸς οὓς θερμὰς εὐχαριστίας ἔχω ν' ἀπονεύω παρὰ τε τοῦ Συλλόγου καὶ ἀτομικῶς διὰ τὴν πρόθυμον σύμπραξιν καὶ ἀρωγὴν, ἣν παρέσχον πάντοτε εἰς ἐμὲ πρὸς εὐδωσίαν τοῦ Συλλόγου, ἀνεδείχθησαν ὁ κ. *Χ. Πανταζίδης* ἀντιπρόεδρος, βιβλιοφύλαξ δὲ ὁ *Ιατρός* κ. *Κ. Κοκκολαῖτος* καὶ ταμίαις ὁ κ. *Σόλων Καζανόβας* παραιτηθεὶς δυστυχῶς καὶ ἐπιμένων εἰς τὴν παραίτησιν καὶ εἰδικὸς γραμματεὺς ὁ δικηγόρος κ. *Ε. Κολάσης*.

Ἐκφράζων τὰς θερμὰς εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου πρὸς τὸν σεβ. Τοποτηρητὴν τοῦ Οἴκ. Θρόνου Μητροπολίτην Προύσης κ. *Ναθαναήλ*, πρὸς τὴν *Α. Ε.* τὸν πρεσβευτὴν τῆς Ἑλλάδος κ. *Ν. Μαυροκορδάτου*, πρὸς τοὺς σεβ. Μητροπολίτας καὶ τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Ἱεροσολυμιτικῆς Ἀδελφότητος καὶ τοῦ ἔρους *Σινᾶ*, πρὸς τὸν κ. *Θ. Οδοπένην* διευθυντὴν τοῦ ἐνταῦθα ῥωσικοῦ ἀρχαιολ. Ἰνστιτούτου, πρὸς τὰ σωματεῖα τὰ ἀντιπροσωπευόμενα ἐνταῦθα καὶ πρὸς πάντας τοὺς σπύσαντας νὰ τιμήσωσιν ἢ μετὰσχῶσι τῆς ἐορτῆς ταύτης, ἐπικαλοῦμαι ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου καὶ τῆς εὐδωσίως τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ τὴν εὐλογίαν καὶ τὰς εὐχὰς τοῦ *Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ τοῦ Γ'*, οὗτινος τὸ λαοφιλὲς ἕνμα σήμερον τὸ πρῶτον ἐμνημονεῦθη ἐν ταῖς ἐκκλησίαις καὶ κατ' εὐτυχῆ συγκυρίαν ἀντηγεῖ ἀμέσως κατόπιν ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ εὐλαβῶς παρ' ἐμοῦ προφερόμενον καὶ παρ' ὄλων εὐφημούμενον.

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΤΟΥ ΜΑ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ ΑΠΟ ΜΑΪΟΥ 1901 ΜΕΧΡΙ ΜΑΪΟΥ 1902

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΟΗ'

(*Τακτική γενική*).

Τῆ 11η Ἰουνίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης συνεδρίας. Ἀναγινώσκεται περίληψις τῆς ἀλληλογραφίας καὶ κατάλογος προσφορᾶς βιβλίων, ἐφ' ᾧ ἐκφράζονται εὐχαριστίαι τοῖς δωρηταῖς.

Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ κ. Ε. Σιδερίδου

ὅπως τῷ ἐπιτραπῆ ἡ δημοσίευσις τῆς ἀνακοινώσεως αὐτοῦ εἰς περιοδικόν τι ὁ κ. Κοκολάτος ποιεῖται τὴν παρατήρησιν ὅτι τὸ περιοδικόν τοῦ Συλλόγου θέλει πολὺ ζημιώσει ἐκ τῆς δημοσίευσως ταύτης καὶ ζητεῖ ὅπως δημοσιευθῆ μόνον ἀπλῆ περίληψις τῆς ἀνακοινώσεως καὶ μὴ δοθῆ ἡ ἀπαιτούμενη ἀδεια, μετὰ τινος δὲ ἄλλας παρατηρήσεις καὶ κατόπιν τῆς ἀναγνώσεως τοῦ σχετικοῦ ἀρθροῦ τοῦ κανονισμοῦ ἐδόθη ἡ ἀδεια πρὸς δημοσίευσιν. Κατόπιν ὑποβάλλεται ὁ προϋπολογισμὸς ἔχων οὕτω :

Προϋπολογισμὸς τοῦ ΜΑ' συλλογικοῦ ἔτους 1901—1902.

ΔΑΠΑΝΑΙ	ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ
Εἰς Μισθοδοσίαν ..... Λ. Τ. 205	Ἀπὸ Τακτικῆς συνδρομᾶς..... Λ. Τ. 220
» Ἐξοδα διάφορα..... » 58	» Διπλώματα..... » 30
» Ἐξοδα γραφείου..... » 10	» Ἐνοίκιον αἰθούσης..... » 10
» Συντακτικὴν ἐπιτροπὴν..... » 120	» Ἐκτάκτους δωρεάς..... » 50
» Πυρασφάλιστρα..... » 12	» Ἐλλείμμα..... » 200
» Φωτισμὸν καὶ θέρμανσιν..... » 10	» Συνδρομὴν Πανεπιστημίου..... » 15
» Βιβλιοθήκην..... » 85	
» Ἐλλείμμα παρελθόντος ἔτους..... » 25	
Λ. Τ. 525	Τ. Λ. 525

Ὁ προϋπολογισμὸς οὗτος ἄνευ μεταβολῆς ἐγένετο δεκτός· μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.

τῷ ἀγορητῇ τὰς θερμὰς τοῦ Συλλόγου εὐχαριστίας διὰ τὴν λαμπρὰν αὐτοῦ πραγματείαν καὶ λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΟΘ'

(*Τακτικὴ ἐιδική*).

Τῆ 25η Ἰουνίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης ἐιδικῆς συνεδρίας. Ὁ κ. πρόεδρος τὸν λόγον δίδωσι τῷ ἱατρῷ κ. Κ. Μακρῆ, ὅστις ἀναγινώσκει μέρος τῆς πραγματείας αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «**Ἱστορικαὶ καὶ τοπογραφικαὶ μελέται περὶ Κυζίκου**»· μεθ' ὃ ὁ κ. πρόεδρος ἐκφράζει

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΙΗ'

(*Τακτικὴ γενική*).

τῆ 2α Ἰουλίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης συνεδρίας.

Ἀπουσιάζοντος τοῦ γενικοῦ γραμματέως ἀναγινώσκεται ἡ ἀλληλογραφία παρὰ τοῦ εἰδ. γραμματέως. Προτείνεται καὶ γίνεται δεκτὴν νὰ ἀπευθυνθῶσιν εὐχαριστίαι τοῖς ἀποχωρή-

σας των μελών του προεδρείου. Αναγινώσκονται κατάλογοι προσφορών βιβλίων και αποφασίζεται να εκφρασθούν ευχαριστίαι τοῖς δωρηταῖς. Ἐπὶ τῇ αἰτήσῃ τοῦ εἰσπράκτορος περὶ τῆς αὐξήσεως τοῦ δικαιώματός του ὁ κ. Ἀποσιόλογλου ζητεῖ νὰ ἀπορριφθῇ ἡ αἴτησις αὕτη, ὁ δὲ κ. Παπαγιαννόπουλος ποιεῖται τὴν παρατήρησιν ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ διατηρηθῇ ὁ εἰσπράκτωρ ἐκ τῶν τεσσάρων λιρῶν, αἱ ὁποῖαι τῷ ἀνελόγουν μέχρι τοῦδε. Κατόπιν παρατηρήσεών τινων τῶν κ. Κοκκολάτου καὶ Νικολοπούλου ὑπὲρ τῆς παραδοχῆς τῆς ῥηθείσης αἰτήσεως ἀπεφασίσθη νὰ δοθῇ τῷ εἰσπράκτορι 25 % ἐπὶ τοῦ εἰσπραχθησομένου ποσοῦ τῶν 220 λιρῶν, ἐν ἣ δὲ περιπτώσει αἱ εἰσπράξεις ὑπερβῶσι τὸ ποσὸν τοῦτο, ἐπὶ τοῦ ὑπολοίπου 20 %. Εἶτα τὸ προεδρεῖον προτείνει ὅπως διδῆται τὸ δικαίωμα καὶ εἰς τὰ μὴ μέλη τοῦ Συλλόγου νὰ ποιῶνται δημοσίας διαλέξεις προτιμωμένων βεβαίως πάντοτε τῶν μελῶν καὶ ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ὁ κατάλογος τῶν διαλέξεων δὲν εἶναι πλήρης. Κατόπιν παρατηρήσεών τινων ἀπεφασίσθη νὰ ἐπιτρέπηται τοῖς μὴ μέλεσι νὰ κάμωσι τῇ ἐγκρίσει τοῦ προεδρείου δημοσίας διαλέξεις.

Προτείνεται ὡς μέλος ἐπίτιμον τοῦ Συλλόγου ἡ Α. Ε. ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ὀλλανδίας κ. de Weckherlin. Γίνεται ψηφοφορία διὰ τὴν ἐπιλογὴν ταμίου, εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ παραιτησαμένου κ. Σόλ. Καζανόβα ὡς τοιοῦτος δὲ ἀναδεικνύεται ὁ κ. Δ. Πατριῖος. Τούτου ὅμως ἀπουσιάζοντος ὁ κ. πρόεδρος προτείνει καὶ γίνεται δεκτὸν ὅπως παραδοθῇ τὸ ταμειεῖον προσωρινῶς εἰς τὸν ἀντιπρόεδρον κ. Ξ. Σιδερίδην. Μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΤΗΑ'

(Τακτικὴ εἰδική).

Τῆ 2^α Ἰουλίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης εἰδικῆς συνεδρίας. Εἶτα τὸν λόγον δίδωσιν ὁ κ. πρόεδρος τῷ ἱατρῷ κ. Κ. Μακρῆ ὅπως συνεχίσῃ τὴν πραγματείαν αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον « Ἱστορικαὶ καὶ τοπογραφικαὶ μελέται περὶ Κυζίκου ». Μεθ' ὃ ἐκφράζονται ευχαριστίαι τῷ κ. Κ. Μακρῆ καὶ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΤΗΒ'

(Τακτικὴ γενική).

τῆ 22^α Ὀκτωβρίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης συνεδρίας, περίληψις τῆς ἀλληλογραφίας καὶ κατάλογος προσφορῶν βιβλίων καὶ ἀποφασίζεται νὰ σταλῶσιν ευχαριστήριον ἐπιστολαὶ τοῖς δωρηταῖς. Ὁ κ. πρόεδρος ἀγγέλλει τὴν ληφθεῖσαν ὑπὸ τοῦ προεδρείου ἀπόφασιν ὅπως προσέβη τῷ κ. Μ. Γεδεῶν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς τριακονταετηρίδος αὐτοῦ τὰς ἐκδόσεις τοῦ Συλλόγου. Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἐνεκρίθη ὑπὸ τοῦ Συλλόγου. Ἡ δὲ περὶ παροχῆς τῆς αἰθουῆς αἰτησις τῆς φιλανθρωπικῆς ἀδελφότητος « Ζωοδόχου Πηγῆς » ἀπορρίπτεται.

Ἀγγέλλεται ὁ θάνατος τοῦ Παύλου Στεφάνοβικ καὶ Albert Long τακτικῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου. Ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον ὡς ἐπίτιμον μέλος ἡ Α. Ε. ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ὀλλανδίας κ. de Weckherlin καὶ γίνεται παραδεκτός.

Προτείνεται ὡς ἐπίτιμον μέλος ἡ Α. Θ. Μ. ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων κ. Δαμιανὸς καὶ γίνεται δεκτὸς δι' ἀνευφημιῶν. Ἀγγέλλονται τὸ πρῶτον τακτικὰ μέλη οἱ κ. κ. Δ. Κανταντζόγλου, Ν. Θεοτόκης, Α. Βασιλείου, Ν. Κολλάρος, Γ. Κανελλόπουλος, καὶ ὁ ἱερολογιώτατος κ. Νικόλ. Μακρῶφ, διάκονος τῆς ῥωσ. πρεσβείας, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. Ξ. Σιδερίδου, Χ. Πανταζίδου καὶ Ν. Παπάγιαννοπούλου.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΤΗΓ'

(Τακτικὴ εἰδική).

Τῆ 29^α Ὀκτωβρίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης εἰδικῆς συνεδρίας. Μεθ' ὃ ὁ κ. Κ. Μακρῆς ἀναγινώσκει τὸ τελευταῖον μέρος τῆς πραγματείας αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον « Ἱστορικαὶ καὶ τοπογραφικαὶ μελέται περὶ Κυζίκου » ὁ δὲ κ. πρόεδρος ἐκφράζει τῷ ἀγορητῇ θερμὰς τοῦ Συλλόγου ευχαριστίας καὶ λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΙΠΔ'

(Τακτική γενική).

Τῆ 5ῃ Νοεμβρίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς προηγουμένης γενικῆς συνεδρίας μετὰ τῆς προσθήκης ὅτι ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου τῆ 21ῃ Ὀκτωβρίου διεξήχθη μετὰ τῆς δεούσης ἐπισημότητος ἢ τελετῆ τῆς τριακονταετηρίδος τοῦ Μεγάλου Χαρτοφύλακος κ. Μ. Γεδεών προσφωνήσαντος τὰ εἰκότα ἐκ μέρους τοῦ Συλλόγου τοῦ ἀντιπροέδρου κ. Χρ. Πανταζίδου.

Ὁ κ. πρόεδρος ἀγγέλλει ὅτι ἐν ταῖς ἀρχαιρεσίαις τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς ἀνεδείχθησαν πρόεδρος μὲν ὁ κ. Α. Μόρτζμαν, γραμματεὺς δὲ ὁ κ. Χρ. Πανταζίδης. Ἀγγέλλεται προσέτι ὅτι ἡ ἐν Λονδίῳ κυρία Α. Ἰωνίδου προσέφερε τῷ Συλλόγῳ δέκα λίρας ἀγγλικᾶς, δι' ἃ καὶ ἀποφασίζεται νὰ στηλῆ εὐχαριστήριος ἐπιστολή. Ἀναγινώσκειται καὶ ἐπικυροῦται ὁ κατάλογος τῶν δημοσίων μαθημάτων.

Ἀγγέλλεται ὅτι εἰς τὴν ἐπέτειον εορτὴν τῆς Ἀδελφότητος «Μεταμορφώσεως» ἀντεπροσώπευσε τὸν Σύλλογον ὁ ἕτερος τῶν ἀντιπροέδρων κ. Χρ. Πανταζίδης.

Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ἐκλέγονται μέλη τακτικά ὁ ἱερολογιώτατος κ. Ν. Μαχρῶφ, διάκονος τῆς ῥωσικῆς πρεσβείας, οἱ κ. κ. Ἀύσανδρος Κανταντζόγλου, ἀ' γραμματεὺς τοῦ ἑλλ. προξενείου, Ν. Κολλάρος, ὑποπρόξενος τῆς Ῥωσίας ἐν Κερασσοῦντι, Ν. Θεοτόκης, ἀκόλουθος τῆς ἑλλην. πρεσβείας, Ἀλ. Στεργίου, τμηματάρχης ἐν τῇ διευθύνσει τοῦ δημοσίου χρέους, καὶ Γ. Κανελλόπουλος, γραμματεὺς τοῦ ἑλλ. προξενείου.

Προτείνονται δὲ τὸ πρῶτον τακτικά μέλη ὑπὸ τῶν κ.κ. Ν. Παρίτση, Α. Ν. Δημοπούλου καὶ Ν. Παπαγιαννοπούλου· 1) ὁ σεβ. ἀρχιεπίσκοπος Νεαπόλεως κ. Ἀρσένιος, ἀντιπρόσωπος τοῦ Παναγίου Τάφου, ἐνταῦθα. 2) ὁ πανοσ. ἀρχιμανδρίτης κ. Κάλλιτος, βοηθὸς ἐπίτροπος τοῦ Παναγίου Τάφου, ἐνταῦθα. 3) ὁ ἱερολ. κ. Σίλβεστρος Καμόνδος, βιβλιοθηκᾶριος τοῦ ἐνταῦθα μετοχίου τοῦ Παναγίου Τάφου. 4) ὁ ἱερολ. κ. Ἀθ. Πιέρρας, διευθυντῆς τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας»· 5) ὁ κ. Χαραλάμπης Λάγος, ἔμπορος ἐνταῦθα. 6) ὁ κ. Δημήτριος Πάτταρας ἔμπορος ἐν Δαρ-

δανελλίοις. 7) ὁ κ. Παῦλος Γιαδικάρογλου, δικηγόρος ἐνταῦθα. 8) ὁ πανοσ. μέγας Ἀρχιδιάκονος τοῦ ἱεροσολυμιτικοῦ θρόνου κ. Γερμανὸς Βασιλάκης.

Ἀγγέλλεται ὅτι τὸ προεδρεῖον μετέβη προχθὲς εἰς τὸ Ἀγιοταφικὸν Μετόχιον, ὅπου καὶ ὑπέβλεπεν εἰς τὴν Α. Θ. Μ. τὸν πατριάρχην Ἱεροσολύμων τὸ δίπλωμα τοῦ ἐπιτίμου μέλους τοῦ Συλλόγου.

Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἀνευρέσεως τῶν ἀπολεσθέντων βιβλίων ἀντηλλάγησαν σκέψεις τινὲς καὶ ἐν τέλει ἀνετέθη ἡ λύσις αὐτοῦ τῷ προεδρεῖῳ μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΙΠΕ'

(Τακτικὴ εἰδική).

Τῆ 12ῃ Νοεμβρίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ε. ΣΙΑΔΕΡΙΑΟΥ, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς προηγουμένης εἰδικῆς συνεδρίας. Ὁ κ. Ἰ. Μηλιόπουλος ἀναγινώσκει τὴν πραγματείαν αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ποῦ ἔκειντο αἱ Ῥουφιναναί.»

Ὁ προεδρεῖον ὑπομνήσας ὅτι ἐν τῇ προεχει συνεδρίᾳ δέον ὅπως γίνῃ συζήτησις ἐπὶ τῆς ἀνακοινώσεως ἐρωτᾷ τὸν κ. Ἰ. Μηλιόπουλον ἐὰν δὲν ἦναι ἐσφαλμένη ἡ σημασία Ἰζαπὴ ποσιάν=τῆς γραίας λαχανόκηπος, ὀρθὴ δὲ ἡ Ἰζαδὲ μπισιάν=τῆς δημοσίας ἑδοῦ λαχανόκηπος, ὅπως καὶ τουρκιστὶ γράφεται· ὁ δὲ κ. Ἰ. Μηλιόπουλος ἀπαντᾷ ὅτι ἀμφότεροι οἱ τύποι καὶ γράφονται καὶ λέγονται.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΙΠΣ'

(Τακτικὴ γενική).

Τῆ 19ῃ Νοεμβρίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς προηγουμένης γενικῆς συνεδρίας, ἀναγινώσκονται δὲ ἡ ἀλληλογραφία καὶ αἱ προσφοραὶ βιβλίων καὶ ἀποφασίζεται νὰ ἐκφρασθῶσιν εὐχαριστίαι τοῖς δωρηταῖς. Ἀποφασίζεται νὰ σταλῶσιν οἱ αἰτούμενοι τόμους τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης εἰς τὴν ἑλλ. ἐθ. κοινότητα Ἐσκή-Σεχῆρ καὶ οἱ χάριται Ζαφειροπούλου, ὅταν ληρθῶσι ταιούτοι. Ἀποφασίζεται νὰ γραφῆ ἐπιστολή εἰς τὸν κ. Ἀ. Ζάκαν, σύμφωνα πρὸς τὰ γραφόμενα τῆς Φιλολογικῆς

επιτροπής ότι ἀνατίθεται αὐτῷ ἡ ἐκδοσις τοῦ *Λυοίου*. Ἡ αἴτησις τῆς Ἀδελφότητος «*Ορθοδοξίας*» γίνεται κατ' ἀρχὴν ἀποδεκτὴ ὑφ' οὓς δρους εἶχε παραχωρηθῆ ἡ αἰθουσα καὶ εἰς τὸν «*Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην*». Γίνεται δεκτὴ ἡ πρότασις τοῦ κ. *Helbig* ἐν σχέσει πρὸς τὴν τοποθέτησιν *μεγάλου ὄργανου* (*orgue*) ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Συλλόγου. Ἀγγέλλεται ὅτι ἡ Βιολογικὴ ἐπιτροπὴ προσέβη εἰς τὰς ἀρχαιρείας αὐτῆς καὶ ἀνεδείχθησαν *πρόεδρος* μὲν ὁ κ. *Ἰ. Μπίσιης*, γραμματεὺς δὲ ὁ κ. *Ξ. Ζῶιος*. Ἡ αἴτησις τοῦ κ. *Παχτίκου* περὶ παραχωρήσεως τῆς αἰθούσης τοῦ Συλλόγου πρὸς ἐκγυμνάσιον χοροῦ δεσποινίδων δι' ἄσματα ψαλμώμενα ἐν διαλέξει αὐτοῦ ἐν τῷ Συλλόγῳ γίνεται δεκτὴ.

Ἀπορρίπτεται ἡ αἴτησις τοῦ ἀββᾶ κ. *Tondini* ζητούντος νὰ κάμῃ διάλεξιν ὑπὸ τὸν τίτλον «*Ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος*» κτλ., διότι ἀντιβαίνει εἰς ῥητὸν ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ.

Ἀγγέλλονται τὸ δεῦτερον καὶ ἐκλέγονται ὡς τακτικὰ μέλη 1) ὁ σεβ. ἀρχιεπίσκοπος *Νεαπόλεως* κ. *Ἀρσένιος*, ἀντιπρόσωπος τοῦ *Παναγίου Τάφου*· 3) ὁ πανοσιολ. ἀρχιμ. κ. *Κάλλιτος*, βοηθὸς ἐπίτροπος τοῦ *Παναγίου Τάφου*· 3) ὁ ἱερολ. κ. *Σίλβεστρος Καμόνδος*, βιβλιοθηκᾶριος τοῦ ἐνταῦθα μετοχίου τοῦ *Παναγίου Τάφου*· 5) ὁ ἱερολ. κ. *Ἀθ. Πιπέρας*, διευθυντὴς τῆς «*Ἐκκλ. Ἀληθείας*»· 5) ὁ κ. *Χαφαλάμπης Λάγος*, ἔμπορος ἐνταῦθα· 6) ὁ κ. *Δημήτριος Πάτιaras*, ἔμπορος ἐν Δαρδανελλείσι· 7) ὁ κ. *Παῦλος Γιαδικιόρογλους*, δικηγόρος ἐνταῦθα· 8) ὁ πανοσ. μέγας *Ἀρχιδιάκονος* τοῦ Ἱεροσολυμιτικοῦ Θρόνου κ. *Γερμανὸς Βασιλάκης*.

Ἀγγέλλονται τὸ πρῶτον τακτικὰ μέλη οἱ κ. κ. 1) *Θ. Παράσχος*, τμηματάρχης ἐν τῷ *Μονοπωλίῳ* τῶν κλπῶν· 2) *Ἀλέξιος Ζαμαρίας* γυμνασιάρχης· 3) *Ἰωάννης Ἀσπριώτης* καθηγητῆς· 4) *Δ. Ἰωαννίδης*, καθηγητῆς· 5) *Β. Σγούσιος*· 6) ὁ σεβ. ἅγιος *Προύσης* κ. *Ναθαναήλ*· 7) *le chevalier Louis de Zepharovitch*, πρόξενος τῆς *Αὐστρουγγαρίας* ἐνταῦθα καὶ 8) *Θ. Κουριζῆς*, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. *Χρ. Πανταζίδου*, *Ξ. Σιδερίδου* καὶ *Ἐ. Κολάση*.

Ἀγγέλλεται μετὰ λύπης ὁ θάνατος τοῦ *κόμματος Hazfold*, ἐπιτίμου μέλους τοῦ Συλλόγου, τῶς πρεσβευτοῦ τῆς *Γερμανίας* ἐν *Παρισίοις* καὶ ἐνταῦθα, ἐπελθὼν ἐσχάτως ἐν *Λονδίῳ*.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΗΖ'

(Τακτικὴ εἰδική).

τῇ 25^ῃ Νοεμβρίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. *Ξ. ΣΙΑΒΕΡΙΑΟΥ*, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ *πρακτικά* τῆς προηγουμένης εἰδικῆς συνεδρίας. Ὁ γεν. γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὰς *πραγματείας* τοῦ ὁμοιωτάτου κ. *Ἄλ. Λαυριώτου*: «*Συνθήκη τῶν ἁγιοριτῶν Πατέρων μετὰ τοῦ Στεφάνου Κράλι τῆς Σερβίας*» καὶ τοῦ κ. *Μ. Παρανίκα* «*Περὶ ἐπιγραφῶν Τραπεζοῦντος*».

Ἐπὶ τῆς ἐν τῇ προηγουμένη συνεδρίᾳ ἀναγνωσθείσης ἀνακοινώσεως τοῦ κ. *Ἰ. Μηλιοπούλου* «*Ποῦ ἔκειντο αἱ Ῥουφινιαναὶ*» ὁ κ. *Ξ. Σιδερίδης* ποιεῖται τὰς ἐπομένους παρατηρήσεις. Ἐξῆρε τὴν σπουδαιότητα τοῦ τόπου, διότι ἐν αὐτῷ συνῆλθεν ἡ *ἐπι Δρῶν* καλουμένη *σύνοδος*, ἐκείνη ἡ καταδικάσασα τὸν ἅγιον *Ἰωάννην* τὸν *Χρυσόστομον*, ἧς τὰ *πρακτικά* διέσωσεν ἕτερον ἀγλαΐσμα τοῦ *πατριαρχικοῦ* τῆς *Κωνσταντινουπόλεως* θρόνου ὁ *περικλεῆς Φώτιος*· *παρήρησεν* ὅτι ὁ *Pargoire* καὶ πρὸ αὐτοῦ ὁ *Γεδεὼν* ἀπατώνται ἀσπασθέντες τὴν γνώμην τοῦ *μακαρίτου Πασιπάτη*, καθ' ἣν αἱ *Ῥουφινιαναὶ* ἔκειντο εἰς *Μποστανδζῆ* *κροκουσοῦ* ἢ *Τζαδὲ μπουσιάν*· ὅτι αἱ *παρὰ Πορφυρογεννήτων* ὀνομασίαι τόπων ἐκκληπτεῖαι μᾶλλον ὡς *διευθύνσεις* ἢ ὡς *ἐμφαίνουσαι* κατὰ *σειρὰν* *κειμένων* τοὺς τόπους· ὅτι κατὰ τῆς γνώμης τοῦ *Ἰ. Μηλιοπούλου*, καθ' ἣν τὰ ἐν *Τοπχανελόγλου* ὑπερθεῖν τῆς *Χρυστοπόλεως* ἐρείπεια ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἀναφερομένην *Μοῆν* τοῦ *ἁγίου Ὑπατίου* ἐν *Ῥουφινιαναῖς*, εὐρηναὶ οὐχὶ μόνον αἱ *μαρτυρίαι* περὶ τῆς *γεινιάσεως* τῆς *μονῆς* ταύτης τῇ τῶν *ἁγίων Ἀποστόλων* ὁμολογουμένης *παρὰ πᾶσιν* ὡς *παραλίου*, ἀλλὰ καὶ τὸ εἰς τὸ *συναξάριον* τοῦ ἁγίου Ὑπατίου *προτασσόμενον* *δίστιχον* *λαμβεῖον* τοῦ *χειρογράφου* *Συναξαριστοῦ* (17 Ἰουνίου).

Κεῖται *θαλάσσης Ὑπάτιος* *πλησίον*
δὲ ὑπακοῆ σὺν Θεῷ φίλοις ἀνα.

Σχετικῶς δὲ πρὸς τὰς τοῦ *Καλλινίκου* ἐν *βίῳ* ἁγίου Ὑπατίου ἀπαντώσας *πληροφορίας* ὁ κ. *Σιδερίδης* παρατηρεῖ ὅτι ἐν γένει οἱ *βιογράφοι* ἁγίων ἀκολουθοῦσιν ὑφὸς *πανηγυρικὸν* καὶ *ἐκθειαστικόν*, *τεῖνον* εἰς *ἀνύψωσιν* καὶ *ἐξύμνησιν* τοῦ *βιογραφουμένου* ἁγίου. Εἰς τὴν τάσιν ταύτην δ' ἀποδίδωσι τὴν *πορείαν* ἐπὶ *τριάδα* *σημείων* ἀπὸ τῆς *Χαλκηδόνος*, τὴν

παντελῆ τῆς τοῦ *Ρουφίνου Μενῆς* ἐρήμωσιν, περὶ ἧς δικαίως ἀμφιβάλλει· διότι ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ *Ρουφίνου* μέχρι τῆς τοῦ ἁγίου Ὑπατίου ἐπισκέψεως μόλις τέσσαρα ἢ πέντε παρήλθον ἔτη. Τὸν δὲ παρὰ τὴν Μονὴν σταυλὸν τῶν ταχυδρομικῶν ἵππων, περὶ οὗ διέλαβεν ἐν ταῖς σημειώσεσι τῆς *περὶ Δακιβίτζης* πραγματείας του ἐν τῷ ΚΖ' τόμῳ τοῦ *Περιοδικοῦ* τοῦ *Συλλόγου*, θεωρεῖ ὡς τὸν πρῶτον σταθμὸν τῆς πρὸς τὴν ἀνατολὴν ὁδοῦ, ἐγειρόμενον παρὰ τὴν μονὴν τοῦ ἁγ. Ὑπατίου καὶ τῆς πόλεως *Χαλκηδόνος*, ὅπερ ἐν μέρει μαρτυρεῖ καὶ τὸ περιστατικὸν τῆς εἰς *Ρουφινιανάς*, κτῆμα τοῦ *Βελισαρίου* ἴσως τότε, μεταβάσεως τῆς *Ἀντωνίνας*, ὅθεν πρὸς ἕω εἶχετο ὁδοῦ κατὰ τὸν *Προκόπιον*, θεωρῶν ἀδύνατον τὴν ὑπαρξίν σταύλου ἐν ἀποστάσει διαστήματος τοσοῦτον μικροῦ, οἷον τὸ τῶν τριῶν σημείων, οὐδ' ἡμίσειαν ὥραν διαρκοῦν. Ἐπεφυλάξατο δ' ὅπως παρὰ τῆ *Ἀρχαιολογικῆ ἐπιτροπῆς*, εἰς ἣν παραπεμφθήσεται ἡ ἀξιόλογος πραγματεία τοῦ κ. *Μηλιοπούλου* συζητήσῃ τὸ θέμα πλατύτερον· ἐφ' ᾧ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ, ΑΤΤΗ'

(*Τακτικὴ γενική*).

Τῆ 3ῃ Δεκεμβρίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ *πρακτικά* τῆς προηγουμένης γενικῆς συνεδρίας, ἀναγινώσκονται ἡ ἀλληλογραφία καὶ αἱ *προσφοραὶ βιβλίων* καὶ ἀποφασίζεται νὰ ἐκφρασθῶσιν εὐχαρισταίαι τοῖς δωρηταῖς. Ἀποφασίζεται νὰ ἀποσταλῶσιν οἱ αἰτούμενοι τόμοι τοῦ *περιοδικοῦ* τοῦ *Συλλόγου* μετὰ τοῦ παραρτήματος εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ πανεπιστημίου *Γοτιγγης*, εἰς τοὺς ἐφοροδημογέροντας τῆς ἐν *Μεταλλείῳ Ἀργίνης* ἑλλ. σχολῆς, αἰτουμένους τὴν ὑλικὴν τοῦ ἡμετέρου *Συλλόγου* συνδρομὴν νὰ γραφῆ ἰατρικὴ ἐπιστολή, τοῦ *Συλλόγου* μὴ δυναμένου νὰ ἔλθῃ εἰς τοιαύτην βοήθειαν. Προτάσει τῆς *Ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς* ἐκλέγεται *ἐπιμελητὴς* τῶν ἀρχαιολογικῶν καὶ νομισματικῶν συλλογῶν ὁ κ. *Ἐ. Σιδερίδης*. Ἀγγέλλεται ὅτι ἐν ταῖς τῆς *Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς* ἀρχαιεσιαῖς ἀνεδείχθησαν *πρόεδρος* μὲν ὁ κ. *Ι. Βαλαβάνης*, γραμματεὺς δὲ ὁ κ. *Ἐ. Κολάσης*. Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ ἀββᾶ *Tondini* ὅπως ποιήσῃται ἐν τῷ *Συλ-*

λόγῳ ἀνακοίνωσιν «*Τὰ συμπεράσματα τῶν τελευταίων ἐρευνῶν περὶ τῆς καταμετρήσεως τοῦ χρόνου*» ὁ κ. *Ἐ. Σιδερίδης* παρατηρεῖ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐπιτραπῆ τοῦτο πρὸς ἀποφυγὴν παρεξηγήσεων. Ὁ κ. *πρόεδρος* παρατηρεῖ ὅτι προκειμένου περὶ καθαρῶς ἐπιστημονικοῦ θέματος ὀφείλει ὁ *Σύλλογος* νὰ μὴ ἀρνηθῆ, καθ' ὅσον μάλιστα ὁ πατὴρ *Tondini* ἐν τῇ αἰτήσῃ αὐτοῦ δηλοῖ ὅτι οὐδὲ λέξιν θὰ ἀναφέρῃ δυναμένην νὰ θίξῃ ζήτημα δυνάμενον νὰ παρεξηγηθῆ. Ὁ κ. *Χρ. Πανταζίδης* ἀναφύρων τὸ σχετικὸν τοῦ κανονισμοῦ ἄρθρον λέγει ὅτι ἡ ἀποδοχὴ τῆς αἰτήσεως ἐξαρτᾶται ἀπὸ τοῦ κ. προέδρου, ὅστις δύναται ὑπὸ ἰδίαν εὐθύνην νὰ ἀποδέχῃται ἢ ἀπορρίπτῃ τοιαύτας αἰτήσεις. Ὁ κ. *πρόεδρος* δηλοῖ ὅτι ἀναλαμβάνει τὴν τοιαύτην εὐθύνην. Ὁ κ. *Κ. Κοκκολαῖτος* ἀναγινώσκων τὴν ὑποβληθεῖσαν αἴτησιν λέγει ὅτι ὁ *Σύλλογος* δὲν δύναται νὰ ἀρνηθῆ προκειμένου περὶ ἐπιστημονικοῦ ζητήματος καὶ συνιστᾷ ὅπως ληθῶσι τὰ κατάλληλα μέτρα πρὸς ἀποφυγὴν παρεκτροπῶν, διακοπτομένης ἐν ἀνάγκῃ καὶ τῆς συνεδρίας. Ὁ κ. *Ἄ. Δημόπουλος* φρονεῖ ὅτι ἡ αἴτησις πρέπει νὰ γίνῃ δεκτὴ, ἀλλὰ νὰ γίνῃ σύστασις τῷ κ. *Tondini* ὅπως περιορισθῆ εἰς τὸ καθαρῶς ἐπιστημονικὸν ζήτημα καὶ, εἰ δυνατόν, ζητηθῆ πρότερον τὸ χειρόγραφον. Ὁ κ. *Ἐ. Σιδερίδης* ὑποβάλλει πρότασιν ἀπορρίψεως, ἥτις μὴ ὑποστηριχθεῖσα ὑπὸ δύο μελῶν δὲν γίνεται ἀποδεκτὴ.

Ἐν τῇ αἰτήσῃ γίνεται δεκτὴ ἡ αἴτησις τοῦ ἀββᾶ *Tondini* ὑποσχομένου τοῦ κ. *πρόεδρου* ὅπως λάβῃ τὰ κατάλληλα μέτρα πρὸς ἀποφυγὴν παρεξηγήσεων.

Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοροῦνται οἱ κ. κ. 1) *Θ. Παράσχος*, τμηματάρχης ἐν τῷ *Μονοπωλίῳ* τῶν καπνῶν· 2) *Ἀλέξιος Ζαμαρίας*, γυμνασιάρχης· 3) *Ἰωάννης Ἀσπρωτῆς*, καθηγητῆς· 4) *Δ. Ἰωαννίδης*, καθηγητῆς· 5) *Β. Σγούτας*· 6) ἡ Α. Σ. ὁ ἅγιος *Προύσις* κ. *Ναθαναήλ*· 7) *Θ. Κουριζῆς* καὶ 8) *Le chevalier Louis Zepharovitch*, πρόξενος τῆς *Ἀυστροουγγαρίας*.

Τὸ πρῶτον ἀγγέλλονται *τακτικὰ* μέλη οἱ *πανοσιολογίωτατοι Κωνστ. Βονιζαλίδης*, ἀρχιμανδρίτης καὶ *Γεράσιμος Λαυριώτης*, ἐπίτροπος τοῦ ἁγίου Ὄρους, οἱ κ. κ. *Πρόδρομος Ἀναστασιάδης*, καθηγητῆς, *Πέτρος Τσελένης*, δικηγόρος, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. *Κοκκολάτου*, *Πανταζίδου* καὶ *Δημοπούλου* καὶ οἱ κ. κ. *Ἄ. Κομμικός*, *Ν. Νικολαΐδης* καὶ *Ἄ.*

'Αντωνικόπουλος, Ιατροί προτεινόμενοι υπό τῶν κ. κ. Μανουηλίδου, Παπανικολάου καὶ Σγουρδαίου. Μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΤΠΘ'

(*"Ἐκτάκτος γενική).*

Τῆ 10ῃ Δεκεμβρίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΟΥ, προέδρου.

'Αναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς προηγουμένης γενικῆς συνεδρίας μετὰ τῆς παρατηρήσεως τοῦ κ. Σ. Σιδερίδου ὅτι ἡ αἰτία αὐτοῦ περὶ ἀπορρίψεως τῆς προτάσεως τοῦ πατρὸς Tondini μὴ ὑποστηριζομένη ὑπὸ δύο μελῶν δὲν ἐτέθη εἰς ψηφοφορίαν καὶ οὐχὶ ὅπως λέγεται ἐν αὐτοῖς ὅτι δὲν ἐγένετο δεκτὴ ἀναγινώσκονται ἡ ἀλληλογραφία καὶ αἱ προσφοραὶ βιβλίων καὶ ἀποφασίζεται νὰ ἐκφρασθῶσιν εὐχαριστίαι τοῖς δωρηταῖς. Ἀγγέλλεται ὅτι κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς ἐν Ταταούλοις Φιλοπύργου ἀδελφότητος ὁ Σύλλογος ἀντεπροσωπεύθη ὑπὸ τοῦ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ. Χρ. Παναταζίδου.

'Αγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφοροῦνται οἱ πανοσιολογίωτατοι Κωνστ. Βονιζαλίδης, ἀρχιμανδριότης καὶ Γεράσιμος Λαυριώτης, ἐπίτροπος τοῦ ἁγίου Ὁρους καὶ οἱ κ. κ. Πρόδρομος Ἀναστασιάδης, καθηγητῆς τῆς τουρκικῆς, Πέτρος Τσελέντης, δικηγόρος, καὶ Ἀ. Κρητικός, Ἀ. Ἀντωνικόπουλος, Ν. Νικολαΐδης, Ιατροί.

Τὸ πρῶτον ἀγγέλλονται οἱ κ. κ. Ἰακ. Βαρότζης, δικηγόρος, Ἄντ. Γιαλούρης, δικηγόρος, Ν. Ἡλιάσκος, τραπέζιτης, Χ. Χαριτωνίδης, ἔμπορος, Ἰωάννης Χαριτωνίδης, Νικ. Γ. Κυριακίδης, ἑφοπλιστῆς ἐν Ῥωμανίᾳ, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. Κ. Κοκκολάτου, Παπαγιαννοπούλου καὶ Ἀ. Δημοπούλου.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΤΛ'

(*Τακτικὴ εἰδική).*

Τῆ 17ῃ Δεκεμβρίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΟΥ, προέδρου.

'Αναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς προηγουμένης εἰδικῆς συνεδρίας. Μεθ' ὃ ὁ αἰδ. ἀββᾶς Tondini ἀναγινώσκει τὴν πραγματικὴν αὐτοῦ «τὰ συμπεράσματα τῶν τελευταίων ἐρευνῶν περὶ

τῆς καταμετρούσεως τοῦ χρόνου».

Μεθ' ὃ ὁ κ. πρόεδρος εὐχαριστήσας τὸν ἀγορητὴν προσεῖπεν ὅτι τὸ ζήτημα παρέσχε πάντοτε δυσχερείας, διότι ἡ ἀκριβὴς καταμέτρησης τοῦ χρόνου εἶναι ἔνεκα τῶν ποικίλων στοιχείων αὐτοῦ σχεδὸν ἀδύνατος καὶ διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΤΛΑ'

(*Τακτικὴ γενική).*

Τῆ 14ῃ Ἰανουαρίου 1902.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΟΥ, προέδρου.

'Αναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς προηγουμένης συνεδρίας. Ἀναγινώσκονται ἡ ἀλληλογραφία καὶ αἱ δωρεαὶ βιβλίων καὶ ἀποφασίζεται νὰ ἐκφρασθῶσιν εὐχαριστίαι τοῖς δωρηταῖς. Ὁ κ. πρόεδρος ἀναγινώσκει τὸ εἰς τὸν Σύλλογον ἀπευθυνθὲν πιττάκιον τῆς Α. Θ. Π. τοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ, φρονεῖ δὲ ὅτι θὰ ἦναι δύσκολος ἡ συλλογὴ μιᾶς ἢ δύο λιρῶν ἐξ ἐκάστης τῶν ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ εὐρισκομένων σχολῶν, θεωρεῖ δὲ καταλληλοτέραν καὶ εὐκολωτέραν τὴν συλλογὴν μιᾶς ἢ δύο λιρῶν ἐξ ἐκάστης κοινότητος, ἐν τέλει δὲ ζητεῖ τὴν γνώμην τοῦ Συλλόγου ἐπὶ τοῦ σπουδαίου τούτου ζητήματος.

Ὁ κ. Χατζηχρήστου λέγει ὅτι θεωρεῖ καλὸν νὰ ἐκλεγῇ ἐπιτροπὴ, ἥτις συνεννοουμένη μετὰ τοῦ προεδρείου λάβῃ ἀπόφασιν τινα περὶ ἐτέρου ἀξιοπρεπεστέρου τρόπου τῆς Συλλογῆς καὶ μεταβαίνουσα εἰς τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ὑποβάλλῃ Αὐτῇ: ἐν σχέσει δὲ πρὸς τὸν μαραστῶν ἐν ταῖς ἐργασίαις τοῦ Συλλόγου ὅπως λέγεται ἐν τῷ πιττάκιῳ ὁ κ. Χατζηχρήστου προσθέτει ὅτι δὲν βλέπει νὰ χωλαίνῃ ὁ Σύλλογος ἐν ταῖς ἐπιστημονικαῖς αὐτοῦ ἐργασίαις. Ὁ κ. Αὐθεντόπουλος δηλοῖ ὅτι κατελήφθη ὁ Σύλλογος ἀπαρασκευος ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ πατριαρχικοῦ πιττακίου καὶ προτείνει νὰ ἀναβληθῇ ἡ συζήτησις ἐπὶ τοῦ λίαν σοβαροῦ τούτου θέματος εἰς ἄλλην ἔκτακτον συνεδρίαν εἰδικὴν ἐπὶ τούτῳ. Ἡ πρότασις τοῦ κ. Αὐθεντοπούλου ἐγένετο δεκτὴ διὰ πλειοψηφίας καὶ ἡ συζήτησις ἐπὶ τοῦ πατριαρχικοῦ πιττακίου ἀναβάλλεται εἰς προσεχῆ ἔκτακτον συνεδρίαν.

'Αποφασίζεται νὰ ἀποστέλλωνται ὡς εἰθιστοὶ τῇ Ἀρχαιολογικῇ ἐπιτροπῇ αἱ γινόμεναι ἀρχαιολογικαὶ ἀνακοινώσεις πρὸς μελέτην καὶ

νά παραχωρῶνται τὰ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ σχετικὰ πρὸς τὰς ἐργασίας ταύτας χειρόγραφα. Ἐπὶ τῇ αἰτήσῃ τοῦ μαθητικοῦ τοῦ Ἑλληνογαλλικοῦ Λυκείου συλλόγου αἰτουμένου τὴν σειρὰν τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης ἀντηλλάχθησάν τινα μεταξὺ τῶν κ. κ. *Αὐθεντοπούλου, Χατζηχρήστου* καὶ *Κολάση*, ἀπεφασίσθη δὲ ὅπως μὴ παραβιασθῇ ὁ διέπων τὴν Ζωγράφειον Βιβλιοθήκην κανονισμὸς καὶ τῇ προφορικῇ αἰτήσῃ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ Ἑλληνογαλλικοῦ Λυκείου δωρηθῶσι τῷ Λυκείῳ.

Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφοροῦνται ὡς τακτικὰ μέλη τοῦ Συλλόγου οἱ κ. κ. *Ἰ. Βαρότζης* καὶ *Ἀντ. Γιάλουργης*, δικηγόροι, *Ν. Ἡλιάσκος*, τραπεζίτης, *Χ. Χαριτωνίδης*, ἔμπορος, *Ἰωάν. Χαριτωνίδης* καὶ *Ν. Τ. Κυριακίδης*, ἐφοπιστὴς ἐν Ῥωμανίᾳ.

Τὸ πρῶτον ἀγγέλλονται οἱ κ. κ. *Γεώργ. Κοκκόλας*, δικηγόρος καὶ καθηγητὴς τῆς γαλλικῆς, *Δημήτριος Τρυφίδης*, λόγιος, *Γεώργ. Γεωργιάδης*, λογιστὴς καὶ ὁ πανοσιολογιώτατος κ. *Ἰωνᾶς (Βουκόλωφ)*, ἀρχιμανδρίτης τῆς ἐνταῦθα Ῥωσικῆς πρεσβείας, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. Χρ. Πανταζίδου, Κ. Κοκκολάτου καὶ Ἐπ. Κολάση, πρὸς δὲ οἱ κ. κ. *Σπ. Σιδερίδης* καὶ *Π. Καραβίας*, ἔμποροι, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. Δ. Πατρικίου, Δ. Μανουηλίδου καὶ Χρ. Χατζηχρήστου, καὶ *Μιχ. Οὐιάδης* καὶ *Μιχ. Ι. Σταύρου*, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. Χρ. Χατζηχρήστου, Β. Μυστακίδου καὶ Μ. Αὐθεντοπούλου.

Ἀγγέλλεται μετὰ θλίψεως ὁ θάνατος τῆς Α. Ε. τοῦ *Σπ. Μαυρογένους Πασσᾶ* ἐκ τῶν ιδρυτῶν τοῦ Συλλόγου, ἀρχαίων αὐτοῦ προέδρων καὶ ἐπιτίμων μελῶν. Ἐπὶ τῷ θανάτῳ αὐτοῦ τὸ προεδρεῖον εἰς ἕκτακτον συνεδρίαν συνελθὼν ἀπεφάσισε τὰ νενομισμένα πρὸς ἐκδήλωσιν τοῦ πένθους τοῦ Συλλόγου καὶ νὰ τελεσθῇ *ἐπιμνημόσυνον συνεδρίαν καθ' ἣν ἀναγνωσθήσεται ὁ βίος αὐτοῦ ὑπὸ τινος τῶν μελῶν. Τὸ ψήφισμα τοῦ προεδρείου ἐγκρίνεται ὑπὸ τοῦ Συλλόγου καὶ ἐκλέγεται ὁ κ. Κλ. Κοκκολᾶτος* ὅπως ἐτοιμάσῃ τὴν βιογραφίαν τοῦ ἀειμνήστου Μαυρογένους Πασσᾶ, ἀναγνωσθησομένην ἐν γενικῇ συνεδρίᾳ. Ἀγγέλλεται ἐπίσης ὁ θάνατος τοῦ ἐκ τῶν δωρητῶν καὶ ἐπιτίμων μελῶν τοῦ Συλλόγου κ. *Χρ. Τσερλένη* καὶ τοῦ τακτικοῦ μέλους καὶ ἐκ τῶν ἀρχαίων ἀντιπροέδρων *Νικολάου Φωτιάδου. Μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.*

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΛΒ'

(Ἐκτακτος γενική).

Τῆ 19η Ἰανουαρίου 1902.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀπουσιάζοντος τοῦ εἰδικοῦ γραμματεῖς προσκαλεῖται ὁ κ. *Ἀ. Δημόπουλος* ἵνα ἐκπληρώσῃ χρέη γραμματεῖως. Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης γενικῆς συνεδρίας. Ὁ κ. πρόεδρος δηλοῖ ὅτι τὰ πρακτικὰ δὲν εἶναι ἀκριβῆ παραλειφθέντων πολλῶν ὡς περὶ τοῦ θανάτου τοῦ *Γεωργίου Μαυροκορδάτου*, περὶ τῆς μεταβάσεως ἐν σώματι τοῦ προεδρείου εἰς τὴν κηδεῖαν τοῦ *Σ. Μαυρογένους* καὶ περὶ τοῦ δεκαπενθημέρου πένθους δεικνυομένου διὰ μέλανος παραπίεσματος χωρὶς νὰ κωλύονται αἱ ἐργασίαι τοῦ Συλλόγου. Συλλυπητήριοι ἐπιστολαὶ ἐστάλησαν δεόντως. Ἐγένετο μνεία ὅτι ὁ κ. *Χ. Χατζηχρήστου* ἀντεπροσώπευσε τὸν Σύλλογον εἰς τὴν κηδεῖαν τοῦ Φωτιάδου. Ἀλληλογραφία δὲν ὑπάρχει. Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφοροῦνται τακτικὰ μέλη οἱ κ. κ. *Γεώργ. Κοκκόλας*, δικηγόρος, *Δημ. Τρυφίδης*, λόγιος, *Γεώργ. Γεωργιάδης*, λογιστὴς, ὁ πανοσιολογιώτατος κ. *Ἰωνᾶς (Βουκόλωφ)*, ἀρχιμανδρίτης τῆς ἐνταῦθα Ῥωσικῆς πρεσβείας, *Σπ. Σιδερίδης*, *Π. Καραβίας*, *Μ. Οὐιάδης* καὶ *Μ. Σταύρου*.

Εἶτα ἀναγνωσθέντος τοῦ *πιττακίου* τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ὁ κ. πρόεδρος δηλοῖ ὅτι ἡ Α. Θ. Π. δεικνύει τὸ ἐνδιαφέρον της διὰ τοῦ *πιττακίου* ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου καὶ τῆς οικονομικῆς αὐτοῦ καταστάσεως ὁ κ. *Αὐθεντοπούλος* συμφωνεῖ ὅτι ἡ Α. Θ. Παναγιότης δεικνύει τὸ ἐνδιαφέρον της διὰ τοῦ *πιττακίου* ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου, ὃν οἱ πατριάρχαι πάντοτε ἠγάπησαν καὶ ἀναφέρει *"Ἀνθιμον τὸν Ζ'*, ὅστις ἠθέλησε νὰ δώσῃ τῷ Συλλόγῳ ἐντολὴν περὶ τῆς μερίμνης τῆς ἐν γένει παιδείας, προτείνει δὲ ὅπως ἐκλεγῇ ἐπιτροπὴ, ἥτις ἐξετάζουσα λεπτομερῶς τὰ τοῦ Συλλόγου καὶ ἐν γένει τὰ τῆς τελευταίας δεκαετίας ὑποδείξῃ, ὅτι ἡ ἐργασία τῶν τελευταίων ἐτῶν δὲν ὑπολείπεται τῆς προτέρας. Ὁ κ. *Ἰ. Βαλαβάνης* ἐρωτᾷ τί ἐννοεῖ ἡ Α. Π. Θ. λέγουσα οικονομικὸν ζήτημα, φρονεῖ δὲ ὅτι ἀνάγκη χρημάτων δὲν ὑπάρχει ἀλλ' ἀπλῶς ὁ Σύλλογος ἦτο ἐντελὸς ἄλλοτε τῶν διαφόρων δωρητῶν. Ὁ κ. πρόεδρος ἀπαντῶν λέγει ὅτι προφανὴς εἶναι ἡ οικονομικὴ δυσχέρεια ἵνα συντηρηθῇ ὁ Σύλλο-

γος και προς εκδοσιν του Περιδικου, ταξιθετη-
σιν βιβλιων κτλ. εχομεν προυπολογισμον εκ
500 λιρων, αιτινες δεν καλυπτονται.

Ο κ. Ι. Ασπριώτης εξηγει το πιττάκιον,
ως και το προεδρειον, δηλ. προσρχόμενον εκ
πατρικου ενδιαφέροντος του Πατριάρχου, προ-
τεινει δε οπως προβωμεν αμέσως εις την σύ-
σκεψιν επι του οικονομικου ζητήματος. Ο κ.
Αθθεντόπουλος ερωτά ποιος είναι ο προυπολο-
γισμός εν γένει; ο δε κ. πρόεδρος απαντά ότι
μεθ' ελης της φειδους είναι 525 λιρων και ότι
εχομεν ελλειμμα 200 λιρων κατ' ετος.

Ο κ. Ι. Ασπριώτης λέγει ότι εις πόρος είναι
η αυξησις των μελών, δεύτερον πρέπει να γίνη
φροντις προς σχηματισμόν αποθεματικου κεφα-
λαιου δια παρακλήσεις προς όμογενεις πλου-
σιους να προσφέρωσι γενναίον τι ποσόν.

Ο κ. Κοκκολάτος προτεινει οπως εκάστη
μητρόπολις υποχρεωθη να αποστείλη ποσόν
ανάλογον των επιχορηγήσεων. Ο κ. Απο-
στόλογλους φρονει ότι εξ ύψηλοτερης σκοπι-
ας ο Πατριάρχης όρων τα πράγματα εστειλε το
πιττάκιον δι' ου ζητει οπως ο ύψηλός σκοπός
του Συλλόγου προς υποστήριξιν της παιδειας
καλλιεργηθη, επομένως προτεινει οπως το μέ-
τρον το προτεινόμενον υπό του Πατριάρχου
γίνη παραδεκτόν και οπως συγχωνευθη ή
Φιλεκπαιδευτική αδελφότης μετά του συλλό-
γου και τούτου εγκρινόμενου αναλάβη ο Σύλ-
λογος την εν γένει εκπαιδευτικήν ήμων. Ο κ.
Σιδερίδης φρονει ότι εξετροχιάσθη ή συζήτη-
σις και ότι δέον να δοθη εξήγησις τις τω Πα-
τριάρχη ως προς τα οικονομικά μέτρα τα
υπό του Πατριάρχου προτεινόμενα; ο κ. Βα-
λαβάτης συμφωνει μετά του κ. Αποστό-
λογλου δια την συγχώνευσιν της Φιλεκπαι-
δευτικής. Ο κ. πρόεδρος παρατηρει ότι ή
συγχώνευσις εις ρυδέν θα ώφελήση. Ο κ.
Αθθεντόπουλος φρονει ότι ή συσταθησομένη
επιτροπή δύναται να λάβη ύπ' όψει και τα
της Φιλεκπαιδευτικής αδελφότητος. Ο κ.
Γεράρδος προτεινει την σύστασιν επιτροπής,
ήτις να συνεννηθη μετά του προεδριου. Ο
κ. Χατζηχηρήσιου αποκρούει τα υπό του πιτ-
τακιου προτεινόμενα μέτρα και προτεινει οπως
ο Πατριάρχης υποχρεωση τους πλουσιους όμο-
γενεις να συνεισφέρωσιν κατ' ετος ύπερ του
Συλλόγου ώρισμένον τι ποσόν. Ο κ. Βαλαβά-
της, Χατζηχηρήσιου και Αμπελλίδης προτεινουςι
την σύστασιν επιτροπής, ήτις συνεννοουμένη
μετά του προεδριου υποβάλη εκθεσιν τή Α.
Π. άφου λάβη ύπ' όψει τα λεχθέντα εν τή

παρούση συνεδρία. Ο κ. Χ. Παναζίδης συμ-
πληροί την άνω πρότασιν προτεινων οπως ή
επιτροπή συνεννοθη μετά του προεδριου και
καταλήξη εις αποφάσεις, εν δε μέλος της
επιτροπής μετά δύο του προεδριου μεταβη
και υπενθυμιση τή Α. Θ. Π. τα της ιστο-
ρίας του Συλλόγου.

Εν τέλει εκλέγονται μέλη της επιτροπής
οί κ. κ. Χρ. Χατζηχηρήσιου, Μ. Αθθεντόπου-
λος και Σ. Αποστόλογλους και λύεται ή
συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΛΓ'

(Τακτική ειδική).

Τή 28η Ιανουαριου 1902.

Προεδρεύοντος του κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΔΟΥ, προέδρου

Αναγινώσκονται και επικυροϋνται τα πρα-
κτικά της προηγουμένης ειδικής συνεδρίας. Ο
κ. Χρήσιος Γ. Παναζίδης ανακοινουται «Τα
περι του εν Παρισίοις (1900) κατὰ
την παγκόσμιον Έκθεσιν συγκρο-
τηθέντος Διεθνους Συνεδριου της
Μέσης Παιδεύσεως.»

Μετά τινας σκέψεις ανταλλαθείσας παρά
των κ. κ. Ο. Ανδρεάδου και Μ. Αθθεντοπού-
λου περι του μεγάλου ενδιαφέροντος της πρα-
γματείας του κ. Χ. Παναζίδου ο κ. πρόεδρος
συγγαίρει και εύχαριστει τον άγορητην και
λύει την συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΛΔ'

(Τακτική γενική).

Τή 4η Φεβρουαριου 1902.

Προεδρεύοντος του κ. Σ. ΣΙΔΕΡΙΑΔΟΥ, αντιπροέδρου.

Αναγινώσκονται και επικυροϋνται τα πρα-
κτικά της προηγουμένης έκτάκτου γενικής συ-
νεδρίας. Αναγινώσκονται ή άλληλογραφία και
αι προσφοραι βιβλιων. Επὶ των αιτήσεων των
εφοροδημογερόντων της κώμης Όξε περι
παροχής χαρτων Ζαφειροπούλου και των εφο-
ροεπιτρόπων Μάλτεπε περι παροχής της σειρας
του Περιδικου και της Ζωγραφείου Βιβλιο-
θήκης ανατίθεται εις το προεδρειον να ενερ-
γήση κατὰ τα ειθισμένα. Επὶ της επιστολής
της Έθν. Τραπεζής της Ελλάδος παρατηρει
ο κ. προεδρεύων ότι ή προκύπτουσα διαφορά

είναι τὸ τίμημα τοῦ χαρτοσήμου τῆς νέας ὁμολογίας ἐκ δρ. 20.50%. Ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. *Vito Palumbo* ὁ Σύλλογος θὰ ἀπαντήσῃ τὴν ἀπορφάνισιν τοῦ Ζωγραφείου ἀγῶνος ἀφ' οὗ πρῶτον παραπεμφθῆ τὸ πεμπόμενον λεξιλόγιόν του εἰς τὴν Φιλολογικὴν ἐπιτροπὴν. Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ κ. *Φιλανθίδου* παραπέμπεται ἐπ' ἴσης εἰς τὴν Φιλολογικὴν ἐπιτροπὴν.

Ἀποφασίζεται νὰ σταλῆ *εὐχαριστήριος* ἐπιστολὴ εἰς τὸν κ. *Δ. Παναγιωτίδην* ἐπὶ τῇ ἀποσταλείσῃ πραγματείᾳ, ἣ ὅποια θὰ ἀναγινωσθῆ ἐν προσεχῆτινι συνεδρίᾳ. Συνεπεία τῆς αἰτήσεως τοῦ *Χ. Χατζηχρήστου* ἀποφασίζεται νὰ παραχωρηθῆ ἡ αἴθουσα τοῦ Συλλόγου διὰ τὴν συναυλίαν, ἣν πρόκειται νὰ κάμῃ ὁ *μαθητικὸς σύλλογος* τοῦ Ἑλληνογαλλικοῦ Λυκείου χάριν τῶν γονέων ὑπὸ τὸν δρον νὰ πληρωθῶσι τὰ ἐξόδα φωτισμοῦ καὶ θερμάνσεως.

Ἀγγέλλεται μετὰ λύπης ὁ θάνατος τοῦ *Lord Dufferin* πρῶην πρεσβευτοῦ τῆς Μεγάλης Βρετανίας ἐνταῦθα, ἐσχάτως δὲ ἀντιβασιλέως τῶν Ἰνδιῶν, ἐπιτίμου μέλους τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ἀπὸ τοῦ ἔτους 1881, ἐπελθὼν ἐν Λονδίῳ πρὸ πέντε ἡμερῶν καὶ τοῦ *Π. Ἐξακουσιοῦ*, τακτικοῦ μέλους ἀπὸ τοῦ 1872 ἐπελθὼν ἐν Δρέσδῃ πρὸ δεκαπενθμερίας.

Ἀγγέλλεται τὸ πρῶτον ὡς *ἐπίτιμον* μέλος ἡ *Α. Ἐξ.* ὁ κ. *Κλέων Ραγκαβῆς* πρεσβευτῆς τῆς Ἑλλάδος ἐν Γερμανίᾳ καὶ νῦν ἀναπληρωτῆς ἐνταῦθα, προτεινόμενος ὑπὸ τοῦ προεδρείου.

Ἐπίσης ἀγγέλλονται τὸ πρῶτον ὡς τακτικὰ μέλη οἱ κ. κ. *Ἀντώνιος Νέτης*, ἔμπορος ἐνταῦθα, *Ἀριστείδης Ἰακωβίδης*, διευθυντῆς τῆς Ἐταιρείας τουμβεκίου καὶ ὁ πανοσιολ. ἀρχιμανδρίτης κ. *Εὐθύμιος*, σκευοφύλαξ τοῦ Π. Τάφου προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. *Χ. Χατζηχρήστου*, *Ε. Σιδερίδου* καὶ *Ν. Παπχιαννοπούλου*.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤ4Ε'

(Ἑπτακτος εἰδική).

Τῆ 7ῃ Φεβρουαρίου 1902.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. *Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΟΥ* προέδρου.

Ἀπουσιάζοντος τοῦ εἰδικοῦ γραμματέως ἡ ἀνάγνωσις τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης εἰδικῆς συνεδρίας ἀναβάλλεται εἰς τὴν προσεχῆ εἰδικὴν συνεδρίαν καὶ καλεῖται ὁ κ. *Α.*

Δημόπουλος ὅπως ἐκπληρώσῃ καθήκοντα γραμματέως. Ὁ κ. *Ἰάροθανος Καρολλῆς* ἀναγινώσκει μέρος πραγματείας ὑπὸ τὸν τίτλον «*Περὶ παθῶν κατ' Ἀριστοτέλην*».

Ὁ κ. πρόεδρος εὐχαριστήσας καὶ συγχαίρει τὸν ἀγορητὴν διὰ τὸ ἐμβριθὲς τῆς πραγματείας διέλυσεν τὴν συνεδρίαν, μὴ ὑπαρξάσης συζητήσεως ἐπὶ τῆς προηγουμένης ἀνακωνώσεως τοῦ κ. *Χρ. Πανταζίδου*.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤ4Σ'

(Τακτικὴ γενικὴ).

Τῆ 11ῃ Φεβρουαρίου 1902.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. *Σ. ΣΙΑΕΡΙΑΟΥ*, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς γενικῆς προηγουμένης συνεδρίας. Ἀναγινώσκειται ἡ *ἀλληλογραφία*.

Ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον ὡς *ἐπίτιμον* μέλος ἡ *Α. Ε.* ὁ κ. *Κλέων Ραγκαβῆς*, πρεσβευτῆς τῆς Ἑλλάδος ἐν Γερμανίᾳ καὶ νῦν ἀναπληρωτῆς τοῦ ἐνταῦθα πρεσβευτοῦ. Ἐπίσης ἀγγέλλονται ὡς τακτικὰ μέλη τὸ δεύτερον οἱ κ. κ. *Ἀντώνιος Νέτης*, ἔμπορος, *Ἀριστείδης Ἰακωβίδης*, διευθυντῆς τῆς ἑταιρείας τουμβεκίου, καὶ ἡ *Α. Π.* ὁ ἀρχιμανδρίτης κ. *Εὐθύμιος*, Γέρον Σκευοφύλαξ τοῦ Παναγίου Τάφου. Γίνονται πάντες δεκτοὶ καὶ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤ4Ζ'

(Τακτικὴ εἰδική).

Τῆ 11ῃ Φεβρουαρίου 1902.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. *Σ. ΣΙΑΕΡΙΑΟΥ*, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς 28ῆς Ἰανουαρίου ε. ε. μετὰ τῆς παρατηρήσεως τοῦ κ. *Χρ. Πανταζίδου* ὅτι τὰ λεχθέντα ἐν τῇ συνεδρίᾳ ἐκείνῃ ὑπό τε τοῦ κ. *Ἀνδρεάδου* περὶ ἀνακωνώσεως ἐν συνεδρίαις τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου τῶν ἐν τῷ Παιδευτικῷ Συνεδρίῳ τῶν Παρισίων τοῦ 1889 γενομένων καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ κ. *Αἰθνητοπούλου* περὶ ἀντιπροσωπείας τοῦ Συλλόγου εἰς τὸ ἐν Παρισίοις Διεθνὲς Συνέδριον τῆς Μίσσης Παιδείσεως χρῆζουσιν ὡς ἐκ τε τῶν ἐκδεδομένων πρακτικῶν καὶ ἐκ τῶν σημειώσεων τοῦ γραφείου τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου τῶν ἐξῆς ἐκπορθώσεων ὁ μὲν ἀοίδιμος *Ἡροκλῆς Βασι-*

δης ἐν τρισὶ συνεδρίασι τοῦ συλλογικοῦ ἔτους 1880—81 ἀνεκοινώσατο τὰ περὶ τοῦ ἐν Βρυξέλλαις συγκροτηθέντος Διεθνoῦς Παιδευτικοῦ Συνεδρίου, ὃ δὲ πανοσιολ. κ. Πορφύριος Δογοθέτης καὶ ὁ κ. Δ. Βικέλας ὠνομάσθησαν ἀντιπρόσωποι τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου οὐχὶ εἰς τὸ Συνέδριον τῆς Μέσης παιδείσεως ἀλλὰ εἰς εἰς τὸ τῆς Ἱστορίας τῶν Θρησκοκενμάτων. Μεθ' ὃ ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς 7 τρέχοντος μηνός.

Ὁ κ. Ἰ. Μηλιοπούλου ἀναγινώσκει πραγματείαν «Ποῦ ἔκειτο τὸ Νικητιᾶτον». Ὁ προεδρεύων εὐχαριστήσας τὸν ἀγορητὴν παρακαλεῖ αὐτὸν ὅπως, εἰ δυνατὸν, παραστή κατὰ τὴν προσεχῆ συνεδρίαν, ὅτε κατὰ τὸν κανονισμόν πρέπει νὰ γίνῃ ἡ συζήτησις.

Ἐπὶ τῆς προηγουμένης ἀνακοινώσεως τοῦ κ. Ἰ. Καρολίδου μὴ ὑπαρχούσης συζήτησεως λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΤΛΗ΄

(Ἐκτακτος εἰδική).

Τῆ 18ῃ Φεβρουαρίου 1902.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Σ. ΣΙΑΒΕΡΙΑΟΥ, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς προηγουμένης εἰδικῆς συνεδρίας. Ὁ γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὰς πραγματείας τοῦ κ. Μ. Παρανίκα ὑπὸ τοῦς ἐξῆς τίτλους: α΄) «Περὶ Ἰωάννου Καρυοφύλλου», β΄) «Ὁ Παφλαγονικὸς διάκομος», γ΄) «Νομίσματα Τραπεζοῦντος», δ΄) «Ἐπιγραφαὶ Τραπεζοῦντος» καὶ ε΄) «τὸ Σπήλαιον τοῦ ἁγίου Εὐγενίου ἐν Τραπεζοῦντι».

Ἐπὶ τῆς πραγματείας τοῦ κ. Ἰ. Μηλιοπούλου «ποῦ ἔκειτο τὸ Νικητιᾶτον» ὁ προεδρεύων, ἐπειδὴ διαφωνεῖ καὶ πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς τὸν κ. Γεδεών ἐπὶ τῆς τοποθεσίας αὐτοῦ καὶ ἐπειδὴ δὲν ἔχει πραγματείαν ἐτοιμίην, δηλοῖ ὅτι ἐπιφυλάσσεται ἐν εἰδικῇ προσεχῇ συνεδρίᾳ ν' ἀναγνώσῃ τοιαύτην.

Γνωστοποιεῖ δὲ ὁ κ. Σ. Σιδερίδης εἰς τοὺς ἔχοντας παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν ἀνακοινωθεισῶν τὴν ἐσπέραν ταύτην, ὅτι τὰ μὲν περὶ Κρυσοφύλλου ἀναγνώσθηνα ἐκ χειρογράφου τοῦ Βρεττανικοῦ μουσείου ἐξέδωκε πρὸ δεκαετίας αὐτολεξεί ὁ Π. Ἰ. Ζερλένης, ὅστις καὶ σήμερον ἀπέστειλεν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος νέαν πραγματείαν εἰς τὴν βιβλιοθήκην ἡμῶν, αἱ δὲ λοιπαὶ πρα-

γματεῖαι εἶναι συμπληρώσεις τῶν προηγουμένων σταλεισῶν. Μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΤΛΘ΄

(Τακτικὴ γενική).

Τῆ 4ῃ Μαρτίου 1902.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Σ. ΣΙΑΒΕΡΙΑΟΥ, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς προηγουμένης γενικῆς συνεδρίας, μεθ' ὃ ἀναγινώσκειται ἡ ἀλληλογραφία καὶ ἀγγέλλονται αἱ γενόμεναι τῷ Συλλόγῳ προσφοραὶ βιβλίων. Ἀποφασίζεται ὅπως γραφῆ καὶ πάλιν τῷ κ. Παναγιωτίδῃ ὅτι ὁ Ζωγράφειος ἀγὼν δὲν ὑφίσταται πλέον. Ὁ κ. Παχῆιος παρατηρεῖ ὅτι πρέπει νὰ γνωσθῆ εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους ὡς καὶ εἰς τὸν κ. Παναγιωτίδην ὅτι δὲν ὑφίσταται ὁ Ζωγράφειος ἀγὼν πρὸς βράβεισιν συλλογῶν ἐκ τῶν ζώντων μνημείων τῆς γλώσσης. Ὁ κ. προεδρεύων ἀπαντᾷ ὅτι τὸ τοιοῦτον εἶναι ἤδη γνωστὸν τοῖς ἐνδιαφερομένοις ὡς καὶ εἰς τὸν κ. Παναγιωτίδην, πρὸς τὸν ὁποῖον καὶ ἄλλοτε ζητήσαντα δι' ἄλλου πληρεξουσίου τὸ καὶ ἤδη ζητούμενον βραβεῖον, ὁ Σύλλογος κατέστησε τοῦτο γνωστὸν. Εἰς τὰς σχολὰς Γενῆ Μαχαλὲ τοῦ Βοσπόρου ἀποφασίζεται νὰ σταλῶσιν οἱ αἰτούμενοι χάρται, ἐὰν ὑπάρχωσι διαθέσιμοι, εἰ δὲ μὴ ὅταν ληφθῶσι τοιοῦτοι νέοι. Ἀγγέλλεται ὅτι ἡ ἐπίδοσις τοῦ διπλώματος πρὸς τὴν Α. Ἐξ. τὸν κ. Κλέωνι Ραγκαβῆν ἐκλεγέντα ἐπίτιμον τοῦ Συλλόγου μέλος ἐγένετο ὑπὸ τοῦ προέδρου κ. Γ. Ἀποστολίδου καὶ τοῦ ἀντιπροέδρου κ. Χ. Παναζίδου καὶ τοῦ γεν. γραμματέως κ. Α. Μαλαϊάκη μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΥ΄

(Τακτικὴ γενική).

Τῆ 11ῃ Μαρτίου 1902.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Σ. ΣΙΑΒΕΡΙΑΟΥ, ἀντιπροέδρου.

Ἡ ἀνάγνωσις τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης γενικῆς συνεδρίας ἀναβάλλεται εἰς τὴν προσεχῆ. Ὁ κ. προεδρεύων ἐποιήσατο τὴν ἐξῆς προσφώνησιν:

«Συνεκαλέσαμεν ὑμᾶς τὴν ἐσπέραν ταύτην εἰς τακτικὴν γενικὴν συνεδρίαν, ἔχουσαν ὁμῶς ἡμερησίαν διάταξιν ἐξ ἐνός καὶ μόνου ἀρθροῦ. Ἐθιμον ἔχει

ἐκπαλαί ὁ Ἑλληνικός Φιλολογικός Σύλλογος, καθ' ὃ ἀνατίθησι μέλει τίνι τὴν σύνταξιν τῆς βιογραφίας παντὸς ἀποβιώσαντος μέλους, ἐξόχως δράσαντος καὶ συντελέσαντος ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ καὶ τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῆς ἐν τακτικῇ συνεδρίᾳ, εἰς μὴμην ἐκεῖνου Ἰδία ἀφιερουμένη, καὶ οὕτω τοῖς μὲν ἀπερχομένοις τὸν πρόποντα ἔπαινον ἀποδιδούς, τοῖς δὲ ἐπερχομένοις ζηλωτὸν εἰς μῆμιν παράδειγμα τὴν δρᾶσιν ἐκείνων προτιθεῖς. Τῷ ἔθει τούτῳ καὶ νῦν ἐπόμενος προτάσει τοῦ προεδρείου ἀνέθηκεν ὁμοφώνως εἰς τὸν ἀξιότιμον συνάδελφον, ἔφορον τῆς Βιβλιοθήκης κ. Κλεόβουλον Κοκκολᾶτον, ἰατρόν, τὴν σύνταξιν καὶ κατὰ τὴν ἐσπέραν ταύτην ἀνάγνωσιν τῆς βιογραφίας τοῦ ἐσχάτως πρὸς Κύριον ἀποδημήσαντος, τοῦ τελευταίου τῶν πρώτων τριῶν τοῦ γεραροῦ τούτου Συλλόγου Ἰδρυτῶν, τοῦ *Σπυρίδωνος Μαυρογένους Πασᾶ*, τοῦ εὐτυχήσαντος θείᾳ εὐδοκίᾳ, ἵνα ἴδῃ τὸ Ἰδρυμα, τὸ πλάσμα αὐτοῦ ὑπὸ τὴν φιλόμουσον αἰγίδα κραταιῶν καὶ πιστῶν τοῦ Ὁσμάν ἀπογόνων ἐν συνεχείᾳ ἐργασίᾳ καὶ προόδῳ προκοπῇ διανύον τὸ 41ον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, ἵνα ἴδῃ ἀσθεστον παραμεινάσαν καὶ ὀσημέραι φαεινότεραν λάμπουσαν τὴν ὑπ' αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων δύο τῶν πρώτων ἀναφθεῖσαν λυχνίαν, τὴν συμβολικῶς προσετώσαν τὸ φωτιστικὸν τοῦ Συλλόγου ἔργον, ἵνα ἴδῃ σθένος καὶ καρτερίαν ἐμπνέον τοῖς περὶ τὸ Ἰδρυμα αὐτοῦ ἐργαζομένοις καὶ προσερχομένοις τὸ ὑπ' αὐτῶν ἐπὶ τοῦ μετώπου τοῦ πλάσματος ἐγγχαραχθὲν προγονικὸν ἡμῶν παράγγελμα·

«*Θαροσὶν χρεὶ' τάχ' αὔριον ἔσσει' ἄμεινον*».

Ἡ τὴν ἐσπέραν ταύτην ἀθρόα προσέλευσις τῶν ἐριτίμων ἑταίρων ἀπότισις εἶναι ἐλαχίστου μέρους τῆς πρὸς τὸν αἰοιδίμον ἄνδρα ὀφειλομένης αἰθίου εὐγνωμοσύνης διὰ τὸ ἰδρυθῆν καὶ ἡμῖν παρακατατεθῆν ἀγλαδὴν τῶν Μουσῶν ἐνδιαίτημα, τὸ ἀνὰ σὺμπαντα τὸν πεπολιτισμένον κόσμον ἐξάκουστον Ἑλλ. Φιλολ. Σύλλογον ἐχάρμα πάντων ἐπάξιον» κατὰ Πίνδαρον· ἡ δὲ παρουσία τοσοῦτων ἐπιλέκτων μελῶν τῆς κοινωνίας τῆς μεγαλουπόλεως ταύτης, τρανὸν εἶναι τεκμήριον τῆς βαθείας τιμῆς καὶ ὑπολήψεως, ἣν παρὰ πᾶσιν ὁ μακαρίτης ἀπέλαυεν. Πρὸς πάντας ὑμᾶς τοὺς διὰ τῆς παρουσίας αὐτῶν τιμήσαντας τὴν μνήμην τοῦ μεταστάντος διερμηγέων τὰς βαθυτάτας τοῦ Συλλόγου εὐχαριστίας, διδωμι τὸν λόγον εἰς τὸν κ. Κλεόβουλον Κοκκολᾶτον καὶ καλῶ αὐτὸν ἐπὶ τοῦ βήματος πρὸς ἀνάγνωσιν τῆς βιογραφίας τοῦ ἀλῆστου μνήμης Σπυρίδωνος Μαυρογένους.

Μεθ' ὃ ὁ κ. *Κ. Κοκκολᾶτος* ἀνελθὼν ἐπὶ τοῦ βήματος ἀνέγνω τὴν **βιογραφίαν τοῦ ἀειμνήστου Μαυρογένους**.

Ὁ κ. προεδρεύων ἐκφράζων *εὐχαριστίας* ἐξ ὀνόματος τοῦ Συλλόγου πρὸς τὸν κ. Κοκκολᾶτον διὰ τὴν εὐμενῆ προθυμίαν μεθ' ἧς ἀπεδέξατο καὶ ἐξπλήρωσε τὴν ἀνατεθείσαν αὐτῷ ἐντολήν λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΥΑ'

(*Τακτικὴ εἰδική*).

Τῆ 18^η Μαρτίου 1902.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. *Σ. ΣΙΑΒΕΡΙΑΟΥ* ἀντιπροέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης εἰδικῆς συνεδρίας. Ὁ ἀντιπρόεδρος κ. *Χρ. Γ. Παναζίδης* ἀναγινώσκει πραγματεῖαν τοῦ ἐν Μαργαριτίῳ κ. *Δ. Παναγιωτίδου*, ἱατροῦ, ἀντεπιστέλλοντος μέλους τοῦ Συλλόγου ὑπὸ τὸν τίτλον: **Ἡ Μοῆ τοῦ Ῥαγίου ἐν τῇ μητροπόλει Παρραμυθίας καὶ Φιλιατῶν**. Οὐδεμιᾶς παρατηρήσεως γενομένης ἐπὶ τῶν ἀνακοινώσεων τοῦ κ. *Μ. Παρραμυθίου* τῶν ἀναγνωσθεισῶν κατὰ τὴν προηγουμένην εἰδικὴν συνεδρίαν ὁ κ. προεδρεύων λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΥΒ'

(*Τακτικὴ γενική*).

Τῆ 1^η Ἀπριλίου 1902.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. *Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΔΟΥ*, προέδρου.

Ἡ ἀνάγνωσις τῶν πρακτικῶν τῶν δύο προηγουμένων συνεδριῶν ἀναβάλλεται εἰς τὴν προσεχῆ γενικὴν συνεδρίαν.

Μετὰ τὴν κατάλληλον *προσφώνησιν* τοῦ κ. προέδρου, δίδεται ὁ λόγος εἰς τὸν κ. Ὁδ. Ἀνδρεάδην, ὅστις ἀναγινώσκει τὴν **βιογραφίαν τοῦ μακαρίτου Δημητρίου Μαλιᾶδου**. Μεθ' ὃ ἐκφράζει ὁ κ. *πρόεδρος εὐχαριστίας* ἐκ μέρους τοῦ Συλλόγου πρὸς τὸν κ. Ἀνδρεάδην διὰ τὴν εὐφραδῆ καὶ προσφορῶτάτην ἐκθεσιν τῶν ὑπὸ τοῦ αἰοιδίμου Μαλιᾶδου πεπραγμένων καὶ τῆς ἐν γένει δράσεως τοῦ ἀνδρὸς καὶ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΥΓ'

(*Τακτικὴ γενική*).

Τῆ 22^η Ἀπριλίου 1902.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. *Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΔΟΥ*, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῶν τριῶν προηγουμένων γενικῶν συνεδριῶν μεθ' ὃ ἀναγινώσκειται ἡ *ἀλληλογραφία* καὶ ἀποφασίζεται νὰ σταλῶσιν οἱ αἰτούμενοι χάρται εἰς τε τὰ ἐκπαιδευτήρια *Ἐξίνε* καὶ

τὴν σχολὴν *Σηλυβρίας*, δταν ληφθῶσι τοιοῦτοι, καθὼς καὶ εἰς τὰς σχολὰς *Κιουπλίου*. Ἀγγέλλεται ὅτι ἐστάλησαν οἱ αἰτηθέντες τόμοι καὶ τὰ παραρτήματα τοῦ Περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου εἰς τὸ αὐτοκρ. ῥωσ. ἀρχαιολογικόν Ἰνστιτούτον καὶ ὅτι ἐν σχέσει πρὸς τὸ ζήτημα τῆς βιβλιοθήκης τοῦ μακαρίτου *Ἀριστάρχου βέη* ἐγένετο ἡ κατάλληλος συνεννόησις μετὰ τοῦ ἐν Βερολίνῳ πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλλάδος κ. *Ραγκαβῆ* περὶ τῆς παραλαβῆς αὐτῆς συμφώνως πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ ἐν *Wiesbaden* δικαστηρίου γραφέντα.

Ἡ πρότασις τῆς Φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ὅπως ἀνατεθῆ τῷ κ. *Θ. Σαλιέλλῃ* ἡ ἔκδοσις τοῦ *Πινδάρου* τῆς *Ζωγραφείου Ἑλλ. Βιβλιοθήκης* ἐγένετο παμφηρεῖ δεκτῇ. Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ ὑπαλλήλου τοῦ ἀναγνώστηριου κ. *Ντάφου* γίνεται δεκτῇ ἡ ἀπόφασις τοῦ προεδρείου, καθ' ἣν προτείνεται ὅπως ἐπιστραφῶσιν αὐτῷ ὡς καὶ τῷ κ. *Κ. Κορηκίδῃ* τὰ κρατηθέντα ἐκ τῶν μισθῶν αὐτῶν ποσὰ διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῶν ἐλλειψάντων βιβλίων ἐκ τῆς *Μαυρογορδατείου* δωρεᾶς χωρὶς νὰ γίνῃ ἡ αἰτουμένη αἴτησις τῆς ἀυξήσεως τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ.

Ἀγγέλλεται ὁ θάνατος τοῦ *Jules Girard*, καθηγητοῦ τῆς ἑλλ. φιλολογίας ἐν Κάνναις τῆς Γαλλίας, ἐπιτίμου μέλους τοῦ Συλλόγου ἐκλεγέντος κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1886.

Ἀγγέλλεται τὸ πρῶτον ὡς τακτικὸν μέλος ὁ κ. *Γ. Ἐλευθεριάδης βέης*, ἰατρός, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. *Χ. Πανταζίδου*, *Μ. Αὐθεντοπούλου* καὶ *Α. Ἀντωνακοπούλου* μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΥΔ'

(Ἐκτακτος γενική).

Τῆ 24ῃ Ἀπριλίου 1902.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. *Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ*, προέδρου.

Ἀπόντων τῶν γραμματέων γενικοῦ τε καὶ εἰδικοῦ παρακαλεῖται ὁ κ. *Χ. Πανταζίδης* ὅπως ἐκτελέσῃ καθήκοντα γραμματέως. Ἀναγνωσθέντων δὲ καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης τακτικῆς συνεδρίας ὁ κ. *Δ. Οἰκονομίδης*, γραμματεὺς τῆς Φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ἀναγινώσκει τὴν ἐτησίαν Ἐκθεσιν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης.

Ὁ κ. πρόεδρος εὐχαριστῶν τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην δίδει τὸν λόγον τῷ κ. *Σ. Ζώτῳ*, γραμ-

ματεὶ τῆς Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς καὶ εἶτα συχαίρων ταύτην δηλοῖ ὅτι ἐπιδιωκομένης τῆς κανονικῆς ἀδείας πρὸς ἔκδοσιν τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ ἡ εὐχὴ τῆς ἐπιτροπῆς περὶ τῆς δημοσιεύσεως τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς οὐκ εἰς μακρὸν θὰ πραγματοποιηθῇ.

Ὁ κ. *Σ. Σιδερίδης*, ἀντιπρόεδρος, ἀναγινώσκει τὴν Ἐκθεσιν περὶ τῶν δημοσίων μαθημάτων, μεθ' ὃ δέχεται τὰς εὐχαριστίας τοῦ κ. προέδρου. Ὁ κ. *Ι. Μπίσιης*, πρόεδρος τῆς Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς παρακαλεῖ νὰ ὀρισθῇ εἰδικὴ συνεδρία πρὸς ἀνάγνωσιν μελέτης τοῦ κ. *Α. Γαβριηλίδου* ἐπιγραφομένης: *Ἡ μικροβιολογία ἐν τῇ ὀφθαλμολογίᾳ* κατὰ τὰ ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους κανονισθέντα. Μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΥΕ'

(Ἐκτακτος γενική).

Τῆ 26ῃ Ἀπριλίου 1902.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. *Σ. ΣΙΔΕΡΙΔΟΥ*, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς προηγουμένης γενικῆς συνεδρίας, μεθ' ὃ ὁ κ. *Α. Δημόπουλος*, γραμματεὺς τῆς Κοινωνιολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἀναγινώσκει τὴν Ἐκθεσιν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης. Ὁ κ. προεδρεύων εὐχαριστῶν τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην δίδει τὸν λόγον τῷ κ. *Α. Μαλατάνῃ*, γενικῷ γραμματεῖ, ὅστις καὶ ἀναγινώσκει τὴν Ἐκθεσιν τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Συλλόγου. Ὁ κ. προεδρεύων εὐχαριστεῖ τὸν γενικὸν γραμματέα μεθ' ὃ ὁ κ. *Ε. Κολάσης*, εἰδ. γραμματεὺς, ἀναγινώσκει τὴν Ἐκθεσιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ τε Συλλόγου καὶ τῶν κοσμητόρων κατὰ τὸ λῆξαν συλλογιακὸν ἔτος. Ὁ κ. προεδρεύων εὐχαριστῶν τὸν εἰδ. γραμματέα παραχωρεῖ τὴν ἔδραν αὐτοῦ τῷ ἑτέρῳ ἀντιπροέδρῳ κ. *Χ. Πανταζίδῃ* καὶ ἀναγινώσκει ὡς ἐπιμελητῆς τῶν ἀρχαιολογικῶν καὶ νομισματικῶν συλλογῶν τὴν Ἐκθεσιν αὐτοῦ, μεθ' ὃ δέχεται τὰς εὐχαριστίας τοῦ προεδρεύοντος.

Ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ γίνεται δεκτὸς μέλος τακτικὸν ὁ κ. *Γ. Ἐλευθεριάδης βέης*.

Ἀγγέλλεται τὸ πρῶτον μέλος τακτικὸν ὁ κ. *Ἐμμ Σ Σαριδάκης*, ἔμπορος, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. *Χ. Πανταζίδου*, *Ν. Παρίτση* καὶ *Α. Δημοπούλου* μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΥΣ'

(Τακτική ειδική).

Τῆ 29ῃ Ἀπριλίου 1902.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΔΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς προηγουμένης ἐιδικῆς συνεδρίας. Ὁ κ. πρόεδρος διδὲι τὸν λόγον τῷ κ. Χρ. Πανταζίδῃ, ὅστις ἀναγινώσκει τὸ δεύτερον μέρος τῆς πραγματείας αὐτοῦ «περὶ τοῦ ἐν Παρισίοις (1900) κατὰ τὴν Παγκόσμιον Ἐκθεσὶν συγκροτηθέντος πρώτου Διεθνοῦς Συνεδρίου τῆς Μέσης Παιδείσεως».

Μὴ ὑπαρχούσης δὲ συζητήσεως ἐπὶ τῆς ἐν τῇ προηγουμένη ἐιδικῇ συνεδρίᾳ ἀναγνωσθείσης τοῦ ἐν Μαργαριτίῳ κ. Δ. Παναγιωτίδου λατροῦ πραγματείας, ὁ κ. πρόεδρος εὐχαριστᾷ θερμῶς τὸν κ. Χρ. Πανταζίδῃν καὶ λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΥΖ'

(Ἐκτακτος ἐιδική).

Τῆ 2α Μαΐου 1902.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΔΟΥ, προέδρου.

Ἡ ἀνάγνωσις τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης ἐιδικῆς συνεδρίας ἀναβάλλεται εἰς τὴν προσεχῆ. Ὁ κ. Ἀν. Γαβριηλίδης λαμβάνων τὸν λόγον ἀναγινώσκει μελέτην αὐτοῦ ἐπιγραφομένην: «Ἡ μικροβιολογία ἐν τῇ ὀφθαλμολογίᾳ» μεθ' ἧς ὁ κ. πρόεδρος εὐχαριστᾷ θερμῶς τὸν ἀγορητὴν καὶ λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΥΗ'

(Ἐκτακτος γενική).

Τῆ 3ῃ Μαΐου 1902.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΔΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς προηγουμένης γενικῆς συνεδρίας. Ὁ κ. Κ. Κοκκολᾶτος, ἔφορος τῆς βιβλιοθήκης, ἀναγινώσκει τὴν Ἐκθεσὶν αὐτοῦ, προσθέτων ὅτι ὅτε ὁ κ. Α. Μαυρογένης βέης ἀνήγγειλε τὴν δωρεὰν αὐτοῦ καὶ τῶν ἀδελφῶν του τῆς βιβλιοθήκης τοῦ πατρός του, ἐξέφρασε τὴν εὐχὴν ὅπως ὁ Σύλλογος στείλῃ αὐτῷ κατάλογον τῶν δωρηθέντων βιβλίων καὶ ἰδῆλωσεν ὅτι ὁ Σύλλογος δύναται ν' ἀντα-

λάξῃ τὰ πολλαπλὰ σώματα ἐκ τῶν δωρηθέντων βιβλίων πρὸς ἄλλα.

Ὁ κ. πρόεδρος εὐχαριστᾷ τὸν κ. ἔφορον τῆς βιβλιοθήκης διὰ τὴν Ἐκθεσὶν αὐτοῦ. Ὁ κ. Κοκκολᾶτος διερωτώμενος ὑπὸ τοῦ κ. Σιδερίδου περὶ τῆς διαφορᾶς τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δηλωθέντων ἐν τῇ ἀναγνωσθείσῃ βιογραφίᾳ τοῦ μακαρίτου Μαυρογένους βιβλίων καὶ τοῦ τῶν ἐν τῇ Ἐκθεσὶν δηλωθέντων εἶπεν ὅτι τότε ἐβασίσθη εἰς τοὺς λόγους τοῦ κ. Μαυρογένους, ἐν ᾧ σήμερον κατόπιν ἐξελέγξῃς ὑπεβίβασε τὸν ἀριθμὸν.

Ὁ κ. Ν. Παπαγιαννόπουλος ἀναγινώσκει τὴν Ἐκθεσὶν του ὡς λογιστοῦ καὶ δέχεται τὰς εὐχαριστίας τοῦ προέδρου.

Ὁ κ. Χρ. Πανταζίδης, γραμματεὺς τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς ἀναγινώσκει τὴν Ἐκθεσὶν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης· ὁ κ. πρόεδρος εὐχαριστᾷ τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην διὰ τὰς ἐργασίας τῆς.

Ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφορηθεὶς γίνεταί δεκτὸς ὡς μέλος τακτικὸν ὁ κ. Ἐ. Σαυιδάκης.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΥΘ'

(Ἐκτακτος γενική).

ΑΡΧΑΙΡΕΣΙΑΙ

Τῆ 5ῃ Μαΐου 1902.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΔΟΥ, προέδρου.

Ὁ κ. πρόεδρος δηλοῖ τὸν σκοπὸν τῆς ἐκτάκτου συνεδρίας καὶ γενομένης ψηφοφορίας μυστικῆς ἀναδείκνυνται οἱ κ. κ. Μιχαὴλ Ψαλίδας πρόεδρος, Μ. Αὐθεντόπουλος α' ἀντιπρόεδρος, Χρ. Πανταζίδης β' ἀντιπρόεδρος, Δ. Μανουνλίδης γενικὸς γραμματεὺς, Ἀρ. Δημόπουλος εἰδικὸς γραμματεὺς, Ἐ. Ἀμπελίδης ἔφορος τῆς βιβλιοθήκης, Δ. Μιλιώτης ταμίας, Ν. Παπαγιαννόπουλος λογιστὴς, Σ. Σιδερίδης ἐπιμελητὴς τῶν ἀρχαιολογικῶν καὶ νομισματικῶν συλλογῶν, Ἰωάννου ἐπιμελητὴς τῆς ὀργανοθήκης, Ἰ. Βαλαβάνης μέλος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς καὶ οἱ κ. κ. Σ. Σιδερίδης Ὁδ. Ἀνδρεάδης καὶ Ἀ. Αὐγουστόπουλος, μέλη τῆς Ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπῆς.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΥΓ'

(*Ευκτατος*).

ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΕΟΡΤΗ

Τῆ 2^α Ἰουνίου 1902.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ, προέδρου.

Προϊσταμένης τῆς Α. Θ. Π. τοῦ *Οἴκου-μνηκοῦ Πατριάρχου* κ. *Ἰωακείμ τοῦ Γ'* καὶ παρόντων των σεβασμιωτάτων συνοδικῶν ἀγίων *Προύσης Ναθαναήλ* καὶ *Βάρνης Πολυκάρπου* μετ' ἄλλων κληρικῶν, τῶν κ. κ. *Ἄλ. Τσερμπάτοκη*, β' γραμματέως τῆς ῥωσικῆς πρεσβείας, μελῶν τινῶν τοῦ προσωπικοῦ τῆς ἑλληνικῆς πρεσβείας καὶ τοῦ Δ. Ε. Μ. Συμβουλίου, ἀντιπροσώπων διαφόρων φιλελευθέρων καὶ φιλανθρωπικῶν σωματείων καὶ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ καὶ ἐπιστημονικοῦ κόσμου, πλείστων ἐγκρίτων μελῶν τῆς ἡμετέρας κοινωρίας καὶ πυκνοῦ ἄλλου ἀκροατηρίου, ἀρχεται ἡ συνεδρία. Καὶ ὁ μὲν τῶς *πρόεδρος* κ. Γ. *Ἀποστολίδης* ἀναγινώσκει τὴν *λογοδοσίαν* τῶν κατὰ τὸ ΜΑ' συλλογικῶν ἔτος πεπραγμένων, ὁ δὲ *νέος πρόεδρος* κ. *Μιχ. Ψαλίδας* κατὰ τὰ νενομισμένα ἀπαγγέλλει *ἐπιστημονικὴν ἀνακοίνωσιν περὶ τῶν προόδων τῆς χειρουργικῆς θεραπείας*.

Μετὰ ταῦτα ἡ Α. Θ. Παναγιότης διὰ συντόμου *προσλαλιᾶς* ἐπισφραγίζων τὴν τελετὴν ἐξέφρασε τὴν ἀγαλλίασιν τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τοῖς ἐν τῷ πνευματικῷ τούτῳ περιβόλῳ συντελουμένοις *ἀξιολόγοις ἔργοις*, ἐπευλόγησε πατρικῶς τοὺς ἀξίους οὐ μόνον *τιμῆς* ἀλλὰ καὶ *ἐθνωμοσύνης ἀγῶνας* τῶν ἐν αὐτῷ φιλοτίμως ἐργαζομένων καὶ παρώτρυνε τοὺς πάντας πρὸς γενναϊότεραν ἐπιθάρρυνσιν τοῦ ἐν τῷ Συλλόγῳ ἀναπτυσσομένου *ἐπιστημονικοῦ ζήλου*.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ὑπὸ Δ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ΑΥΔ' ἔκτακτον γενικὴν συνεδρίαν τῆς 24^{ης} Ἀπριλίου 1902.

Φίλοι ἐταῖροι,

Ἡ *Φιλολογικὴ* τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου *ἐπιτροπὴ* συνωδᾷ τῷ διέποντι αὐτὴν κανονισμῷ προσεργομένη ἤδη, ἵνα ἐπὶ τῇ λήξει τοῦ συλλογικοῦ τούτου ἔτους ἐκθέσῃ δημοσίᾳ τὰ κατ'

αὐτὸ πεπραγμένα, μετὰ θάρρους καὶ εὐπροσώπως πράττει τοῦτο συναίσθανομένη ὅτι, ὅσον ἠδύνατο καὶ ἀπηγεῖτο, ἐξετέλεσε τὸ ἑαυτῆς καθήκον. Ἴνα δὲ μὴ φανῇ περιαιτολογοῦσα, εὐκόλως δύναται ἕκαστος νὰ ἐξελέγξῃ τὸ πρᾶγμα οὐ μόνον ἐξετάζων αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν τὴν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐργασίαν, ἀλλὰ καὶ συγκρίνων αὐτὴν πρὸς τὴν γενομένην κατὰ τὰ τελευταῖα τρία ἀμέσως προηγούμενα ἔτη· διότι ἐν ᾧ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ διαρρευσάντος τούτου συλλογικοῦ ἔτους ἡ ἐπιτροπὴ ἐν παντελεῖ σχεδὸν διετέλει ἀπραξία καὶ παρ' ὀλίγον ἐξέλιπον ὀλοσχερῶς τὰ ἔργα τῆς ζωῆς αὐτῆς (καὶ τοῦτο μαρτυρεῖται οὐ μόνον ἐκ τοῦ καταπληκτικῶς εὐαριθμοῦ τῶν γενομένων κατὰ τὰ τρία ἐκεῖνα προηγούμενα ἔτη συνεδριῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἀθίκτου ὑπολειφθείσης πρὸς ἐργασίαν ὕλης), ἅμα τῇ ἐνάρξει τοῦ ἔτους τούτου εὐτυχῶς νέα ζωὴ καὶ κινήσις ἐνεφανίσθη εἰς τὰ μέλη αὐτῆς, μετὰ θερμοῦ δὲ ζήλου καὶ τῆς δεούσης φιλοπονίας οὐ μόνον τὴν ἐκ τῆς προηγούμενης ἀπραξίας ὑπολειφθεῖσαν ἐργασίαν δεόντως διεξέπερανεν, ἀλλὰ καὶ ἱκανὴν νέαν ἐφιλοτιμήθη νὰ ἐπιδείξῃ.

Ἐν δέκα πέντε *συνεδρίασι* συνεληθούσα ὑπὸ πρόεδρον τὸν αἰδ. κ. *Κ. Καλλίνικον* καὶ γραμματέα τὸν κ. *Δ. Οἰκονομίδην* κυρίως περὶ τρία τινὰ ἡσχολήθη ἡ Φιλολογικὴ ἡμῶν ἐπιτροπὴ. Τὸ μὲν ἐπισταμένως μελετήσασα ἐξήνεγκε τὴν ἑαυτῆς *κρίσιν* περὶ τῶν δύο *πονημάτων* τῶν κ. κ. *Ἰ. Τσιμπούλου* καὶ *Γ. Τσόβα* τῶν ἀποσταλέντων μὲν πρὸ ἐτῶν εἰς τὸν ἡμέτερον Σύλλογον πρὸς κρίσιν παραμεινάντων ὅμως ἀθίκτων *μέχρι* τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἤδη φθίνοντος συλλογικοῦ ἔτους· τὸ δὲ ἐσκέφθη ὅτι ἠδύνατο νὰ σκεφθῇ περὶ τῆς ἐκδόσεως τῆς *Ζωγραφείου βιβλιοθήκης*, καὶ ἀνέθηκε τὴν μὲν ἐκδοσιν τοῦ *Λυσίου* τῷ κ. *Ἀναστασίῳ Ζάκα*, τὴν δὲ τοῦ *Πινδάρου* τῷ κ. *Θ. Σαλτέλλῃ*, καὶ τρίτον ἀντήλλαξεν ἀπλῶς σκέψεις τινὰς καὶ προεβη εἰς συζητήσεις περὶ τῆς ἀναθεωρήσεως ἢ ἀνασυντάξεως ἢ καὶ ἀπ' αὐτῆς ἀναδημοσίευστος τοῦ *περὶ τῆς γραμματικῆς* τῆς καθαρευούσης νέας ἑλληνικῆς προγράμματος τοῦ γενομένου κατὰ τὸ 1896 ἔτος δια τὸν *Καραπάνειον ἀγῶνα*. Περὶ τοῦ τελευταίου ὅμως τούτου ζητήματος οὐδὲν ὀριστικῶν ἀπεφασίσθη· διότι ἐκρίθη προτιμότερον νὰ μελετηθῇ προηγουμένως τὸ ὑφιστάμενον πρόγραμμα, ἵνα ἐξακριβωθῇ ἂν μετὰ τὴν πάροδον τῶν ἀπὸ τῆς συντάξεως καὶ δημοσίευστος αὐτοῦ διαρρευσάντων ἐτῶν ἀνταποκρίνηται καὶ πά-

λιν πρὸς τὰς νῦν ὑφισταμένας ἀνάγκας ἢ οὐχὶ καὶ ἂν χρῆζή μεταρρυθμίσεώς τινος ἢ ἀνασυντάξεως συμφώνως πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐτῶν τῶν διὰ τὴν δημοτικὴν παιδευσιν ἀπαιτουμένων. Ἡ ἀναβολὴ αὕτη ἄλλως τε ἐπεβάλλετο καὶ διὰ τὸν ἐξῆς λόγον, ὅτι καὶ μεθ' ὅλον τὸν πάταγον τὸν γενόμενον πρὸς καθορισμὸν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐτῶν τῶν διὰ τὴν καθαρῶς δημοτικὴν παιδευσιν ἀναγκαίων τὸ ζήτημα εἰσέτι παραμένει ἄλυτον. Αὕτη ὑπῆρξεν ἡ τριμερὴς τῆς Φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ἐργασία κατὰ τὸ ἤδη λήξαν συλλογικὸν ἔτος. Ποικιλωτέρα δὲ βεβαίως καὶ δαψιλεστέρα ἦθελεν εἶναι αὕτη, ἂν ἀνασυνίστατο τὸ δυστυγῶς ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν μὴ ὑφιστάμενον πλέον *Ζωγράφειον διαγώνισμα*. Εἶναι λίαν λυπηρὸν, ὅτι τὸ διαγώνισμα τοῦτο, τὸ ὁποῖον πλείστα καλὰ προοιωνίζετο καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου οὐκ ὀλίγον συνετέλει καὶ τὸ γόητρον αὐτοῦ ἐνταῦθα τε καὶ ἐν Ἐσπερίᾳ σπουδαίως ἔμελλε ν' ἀνυψώσῃ, ἅμα τῷ θανάτῳ τοῦ αἰοδίδμου ἀγωνοθέτου ἀνεστάλη καὶ τοσαύτη γλωσσικὴ ὕλη, τὴν ὁποίαν πολλαχῶς ἠδύνατο νὰ ἐκμεταλλευθῇ ἡ γλωσσικὴ ἐπιστήμη καὶ πολλὰ σκοτεινὰ εἰσέτι σημαία νὰ διαλευκάνῃ, μένει ἀπρόσιτος εἰς αὐτὴν, ἄλλη δὲ πολὺ περισσότερα, εὐτυχῶς περισφζομένη εἰσέτι εἰς τὰ στόματα τοῦ κοινοῦ λαοῦ καὶ τῶν χωρικῶν πανταχοῦ, ἐνθα λαλεῖται ἡ ἑλληνικὴ, καὶ ἀνεκτιμητοὺς ἐγκλείουσα θησαυρούς, τίς οἶδε προϊόντος τοῦ χρόνου ὁποῖαν θέλει ὑποστῆ τύχην καὶ ὁποῖας δύναται νὰ λάβῃ ἀλλοιώσεις σὺν τῇ προαγομένῃ πνευματικῇ ἀναμορφώσει καὶ τῷ πολιτισμῷ, ὅστις γοργῶ τῷ βήματι πανταχοῦ εἰσδύων τὰ πάντα μεταβάλλει. Ἄλλ' ἐλπίζωμεν ὅτι ἢ αὐτοὶ οἱ κληρονόμοι τοῦ ἀειμνήστου ἐκείνου ἀνδρὸς θέλουσι συνεχίσει καὶ ἐν τῷ μέλλοντι τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα, ἢ ἄλλος τῶν πλουσίων ὁμογενῶν προθύμως θέλει ἀναλάβει τὴν χρηματικὴν δαπάνην τὴν ἀπαιτουμένην πρὸς ἐξακολουθήσιν ἔργου σπουδαίου τὰ μάλιστα τιμῶντος καὶ τὸν ἀγωνοθέτην καὶ τὸν Σύλλογον αὐτόν. Ἄλλὰ καὶ ἄλλην λύπην ἐπίσης μεγάλην αἰσθανομένην ἡ ἐπιτροπὴ ἡμῶν ἐκφράζει αὐτὴν δημοσίᾳ, ὅτι ἐν ᾧ εὐτυχῶς τὸ κέντρον τοῦτο καὶ ἡ ἐστία τῶν φώτων ἐν Ἀνατολῇ εὐμοιρεῖ ἤδη φιλόλογων πολλῶν μᾶλλον ἢ εἰς χρόνους προγενεστέτους καὶ ἐν ᾧ ἐπομένως πάντες οὗτοι ἠδύνατο ἐγγραφόμενοι μέλη τοῦ Συλλόγου νὰ συνεργάζωνται ἐν τῇ Φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ συντελοῦντες ἕκαστος τὸ

κατὰ δύναμιν εἰς τὸν ἱερὸν σκοπὸν, τὸν ὁποῖον τὸ σωματεῖον τοῦτο προβάλλεται, οὐ μόνον ὑπάρχουσι καὶ τινες μὴ ἀποτελοῦντες μέλη αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῶν εἰσέτι τῶν ἐγγεγραμμένων καὶ θεωρουμένων μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς σχετικῶς ὀλίγοι εἰσιν οἱ ἔχοντες τὸν προσήκοντα ζῆλον πρὸς κοινὴν συνεργασίαν καὶ τακτικῶς εἰς τὰς συνεδρίας προσερχόμενοι. Τίνα τὰ αἷτια τῆς τοσαύτης ἀδιαφορίας καὶ πρὸς τί ἢ ἀπὸ ἰκανῶν ἐτῶν παρατηρουμένη ὀλεθρία τινῶν ἀκηδία, ταῦτα εἶναι ζητήματα, εἰς τὰ ὁποῖα πολλὴν πρέπει νὰ στρέψῃ ὁ ἡμέτερος Σύλλογος προσοχὴν καὶ καλῶς μελετήσας αὐτὰ νὰ προσπαθήσῃ οὐ μόνον νὰ προλάβῃ τὴν ἐπίδοσιν τοῦ κακοῦ, ἀλλ' εἰ δυνατόν, καὶ ριζηδὸν νὰ ἐξαλείψῃ αὐτό· διότι αἱ διάφοροι αὐτοῦ ἐπιτροπαὶ καὶ κατ' ἐξοχὴν ἡ Φιλολογικὴ εἶναι αἱ ἀρτηρίαι τοῦ σώματος αὐτοῦ, διὰ τῶν ὁποίων καὶ μεταγγίζεται εἰς αὐτὸν ἡ ζωὴ καὶ κίνησις, ἐὰν δὲ ἡ ἐργασία αὐτῶν χωλαίνῃ ἢ καὶ ἐκλείψῃ, παραλύεται φυσικῶ τῷ λόγῳ καὶ καταστρέφεται ὁ ὀργανισμὸς, αὐτὸ τὸ σῶμα, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκουσιν. Ἐκαστος λοιπὸν καυχώμενος ὅτι εἶναι μέλος τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου καὶ θεωρῶν τοῦτο τιμὴν οὐχὶ τὴν τυχοῦσαν ὀφείλει νὰ ἔχῃ βαθεῖαν τὴν συναίσθησιν τοῦ καθήκοντος αὐτοῦ καὶ νὰ συντελῇ εἰς ὅτι δύναται ὑπὲρ αὐτοῦ. Σύμπαντες δὲ ὀφείλομεν νὰ ἔχωμεν ἀείποτε κατὰ νοῦν ὅτι ὑποχρεούμεθα ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων οὐ μόνον ἀλώβητον νὰ διατηρῶμεν τὴν παραδεδομένην ἡμῖν ἱερὰν παρακαταθήκην, ἀλλὰ καὶ ἐπηξημένην καὶ ὅσον ἐνεστί βεβελτιωμένην νὰ παραδώσωμεν αὐτὴν εἰς τοὺς μεταγενεστέτους ὅπως καὶ οὗτοι φιλοτιμηθῶσι ν' ἀναδειχθῶσιν ἡμῶν πολλῶν κάρρονες. Πρὸς τοῦτο δὲ πρὸ παντὸς ἀπαιτεῖται σύμπνοια ἀδελφικὴ καὶ ἰσχυρὰ τις θέλησις. Τούτων ὑπαρχόντων, ὁ Θεὸς θὰ ἐνισχύῃ τοὺς πάντας εἰς τὸν ἱερὸν ἀγῶνα καὶ θὰ εὐλογῇ τὰ ἔργα πάντων ἡμῶν.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓ. ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ὑπὸ Α. ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ΑΥΓ' ἑκτακτον γενικὴν συνεδρίαν τῆς 26ης Ἀπριλίου 1902.

Ἐρίτιμε κύριε πρόεδρε,

Ἡ Κοινωνιολογικὴ Ἐπιτροπὴ ὑπὸ πρίεδρον

ἐπίτοσ τὸν κ. *Γ. Ἀποστολίδην* καὶ γραμματεία τὸν κ. *Α. Δημόπουλον* ἀποτελουμένη ἐκ τῶν νομομαθῶν μελῶν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ἀρξάμενη τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς μόλις περὶ τὰ τέλη Ἰανουαρίου συνεκρότησεν ἐννέα ἐν δ'ωφ συνεδρίασ, καθ' ἃσ τρεῖς ἐπιστημονικὰ ζήτηματα ἐξητάσθησαν. Καὶ πρῶτον ἡ ἐπιτροπὴ ἡμῶν λαβοῦσα ἀφορμὴν ἐξ ἀνακοινώσεως τοῦ κ. *Ν. Παρίση* περὶ τοῦ ἂν ἡ *Ἐπισκοπικὴ Ἄδεια* εἶναι συστατικὸν στοιχείον τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου, ἐξήτασε τὸ ζήτημα τοῦτο λεπτομερέστατα καὶ ὑπὸ πάσας αὐτοῦ τὰς ἐπόψεις καταναλώσασα πρὸς τοῦτο πέντε συνεδρίασ, καθ' ὅσων καὶ ὁ ἐκ τῶν ἐταίρων κ. *Μ. Καραβοκυρὸς* ἐποιήσατο ἰδίαν ἀνακοίνωσιν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος καὶ πολλοὶ τῶν λοιπῶν ἐταίρων κατόπιν ἐπισταμένησ καὶ λεπτομεροῦσ μελέτησ τοῦ ζητήματος ἐξήνεγκον τὴν ἐπ' αὐτοῦ γνώμην αὐτῶν. Τὸ προεδρεῖον μετὰ χαρᾶσ εὐνοήτου εἶδε τὴν ζωηρότητα καὶ τὸν ζῆλον τῶν ἐταίρων ἐν τῇ ἐρεῦνῃ τοῦ ἐν λόγῳ θέματος καὶ μεθ' ὑπερηφανίασ δηλοῖ ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο οὐδαμοῦ μέχρι τοῦδε οὐδ' ἐν αὐτῇ τῇ σοφῇ Γερμανίᾳ διηρηνύθη τόσον λεπτομερώσ, ὅσον ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐπιτροπῇ, καθ' ὅτον τοῦλάχιστον αὕτη γνωρίζει.

Δεύτερον θέμα ἐτέθη ὑπὸ συζήτησιν ὑπὸ τοῦ κ. *Ι. Βαλαλά*, περὶ τοῦ πῶσ δηλαδὴ συνιστᾶται προῖξ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ καὶ ἰδίᾳ ἐν Τουρκίᾳ μεταξὺ ἐλλήνων καὶ ξένων μὴ ὀθωμανῶν. Καὶ τὸ θέμα τοῦτο συνεζήτηθη ἐν τρισὶ συνεδρίασ μετ' ἀγαστῆσ ζωηρότητοσ πολλὰ τὰ καλὰ προοιωνιζούσῃσ.

Τρίτη ἀνακοίνωσισ, ἰδιάζουσας ἔχουσα δι' ἡμᾶσ σημασίαν καὶ πολλὴν τὴν σπουδαιότητα διὰ τὸ μὴ ἀσχολεῖσθαι συνήθωσ τοὺσ ἡμετέρουσ περὶ τὰ τοιαῦτα ζητήματα, ἐγένετο ὑπὸ τοῦ κ. *Γ. Ἀποστολίδου*, ἀντικείμενον ἔχουσα ἐν τῷ πρώτῳ μέρει, τῷ καὶ μόνῳ ἀνακοινωθέντι, τὴν *συνηγορίαν καὶ λογογραφίαν ἐν ταῖσ ἀρχαίαισ Ἀθήναισ*. Ὁ κ. *Γ. Ἀποστολίδησ* ἐξήτασε τὰ τῶν δικαστηρίων καὶ διαδίκων καὶ συνηγορίων ἐν τῷ ἀρχαίῳ Ἰσπερφᾶσ ἄσται, κατέδειξε τὰ αἰτία, δι' ἃ δὲν ἀνεπτύχθη ἡ νομικὴ ἐπιστήμη ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι καὶ δὲν ἐμορφώθησαν ἐξ ἐπαγγέλματοσ νομικοὶ καὶ δικηγόροι ὡσ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ῥώμῃ καὶ ταῖσ νεωτέραισ πολιτείασ.

Αὕτη ἐν δυνατῇ συντομίᾳ ἡ ἐργασία τῆσ ἡμετέρας ἐπιτροπῆσ κατὰ τὸ λῆξαν συλλογικὸν ἔτοσ· ἂν κατὰ ποσὸν φανῇ μικρά, κατὰ

ποῖον ὁμωσ ἔχει ὑπὲρ αὐτῆσ ἐξησφαλισμένον τὸ ἀρχαίον ῥητόν οὐκ ἐν τῷ πολλῷ τὸ εὖ, ἀλλ' ἐν τῷ εὖ τὸ πολὺ.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓ. ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ὑπὸ Χρ. Γ. ΠΑΝΤΑΖΙΔΟΥ

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ΑΥΗ' ἔκτακτον γενικὴν συνεδρίαν τῆσ 3ῃσ Μαΐου 1902.

Ἐρῶτιμοι ἐταῖροι,

Ἀφ' ὅτου ὁ ἔκτακτοσ ἐνθουσιασμοσ καὶ ἡ βαθύνοια τοῦ ἐπιφανεστάτου Γερμανοῦ *Johann J. Winckelmann* ἐπετέλεσε τὸ μέγα ἔργον νάποκαλύψη ἐκ δευτέρου εἰσ τὴν ἀνθρωπότητα τὸν πολῦτιμον θησαυρόν τῆσ ἀρχαίας τέχνησ καὶ νά θεμελιώσῃ καὶ διαπλάσῃ τελείωσ τὴν ἐπιστημονικὴν ἀρχαιολογίαν, τὸ δὲ σπουδαιότατον τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ *«ἡ ἱστορία τῆσ τέχνησ ἐν τῇ ἀρχαίῳ, 1764»*, κεῖται μνημεῖον αἰδίου τῆσ πολυμαθίασ, τῆσ εὐθυκρισίασ καὶ τῆσ φιλοκαλίασ τοῦ ἀνδρόσ, νέα ἔκτοτε ἰδοθη τροπὴ εἰσ τὰσ ἀρχαιολογικὰσ σπουδὰσ καὶ ἀνεγνωρίσθη ἡ τέχνη ὡσ ἡ ὑψίστη ἀκμὴ τῆσ ἐθνικῆσ μορφώσεωσ λαοῦ τινοσ. Πάντεσ δὲ οἱ φιλάρχαιοι φιλοτίμωσ ἀσχολοῦνται νῦν περὶ τὴν ἐρευναν πάντων τῶν ἀναφερομένων εἰσ τὸν βίον τῶν ἀρχαίων λαῶν, εἰδικώτερον δὲ περὶ τὴν μελέτην καὶ ἐρμηνεσίαν τῶν μνημείων τῆσ τέχνησ, μάλιστα δὲ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, καθ' ἃ ἡ γῆ, ἀλλὰ καὶ ἡ θάλασσα ἀποδίδουσι πλεῖστα σπουδαιότατα εὐρήματα ἀρχαιολογικὰ ἀπὸ αἰῶνων εἰσ τοὺσ κόλπουσ αὐτῶν κατακρυμμένα.

Καὶ ὁ ἡμέτεροσ Σύλλογοσ εὐθύσ ἀπὸ τῆσ συστάσεωσ αὐτοῦ τῶν πρωτίστων μελημάτων κατὰ τὸ ἐνὸν ἔκρινε τὰσ σπουδὰσ περὶ τε τὰ πλαστικὰ καὶ τὰ λοιπὰ τῆσ τέχνησ μνημεῖα τῶν λαῶν τῆσ ἀρχαιότητοσ καὶ τῶν μέσων χρόνων, καὶ περὶ τὴν μελέτην καὶ διευκρίνησιν παλαιογραφικῶν κειμένων, καὶ περὶ τὴν τοπογραφίαν καὶ γεωγραφίαν καὶ τὸν δημόσιον καὶ ἰδιωτικὸν βίον τοῦ ἀρχαίου καὶ μεσαιωνικοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ. Καὶ οὐκ ὀλίγαι τοιαῦται ἀξιολογώταται μελέται καὶ ἐργασίαι κοσμοῦσαι τὰ τε Περιοδικὰ καὶ τὰ ἀρχαιολογικὰ αὐτῶν παραρτήματα καθιστῶσιν ὄντωσ περιζήτητα ἅπαντα τὰ δημοσιεύματα τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου. Διὸ καὶ σπουδαιότατον τμήμα τοῦ γεραροῦ ἡμῶν Σωματείου λογιζέται ἡ *Ἀρχαιολογικὴ αὐτοῦ ἐπιτροπέα*.

Αὕτη κατὰ τὸ λήγον μα' συλλογικὸν ἔτος μόλις μεσοῦντος Νοεμβρίου παρελθόντος κατάρτισασα τὸ ἑαυτῆς γραφεῖον, ἐκλεγέντος προέδρου μὲν τοῦ κ. *A. Mordtmann*, ἱατροῦ, γραμματέως δὲ τοῦ κ. *Χρ. Γ. Πανιαζίδου*, ἐπελάβετο τῶν ἑαυτῆς ἐργασιῶν καὶ συνεκρότησε κατὰ τὸ διαρρεῦσαν πεντάμηνον ἐπιτὰ ἐν ὄλῳ συνεδρίας.

Καὶ πρῶτον μὲν παρεπέμφθησαν πρὸς μελέτην τῇ ἡμετέρᾳ ἐπιτροπείᾳ αἱ ἐν ταῖς ἐιδικαῖς τοῦ Συλλόγου συνεδρίαῖς ἀναγνωσθεῖσαι καὶ εἰς τὴν ἀρχαιολογίαν ἀναφερόμεναι ἐξῆς ἀνακρινώσεως α') αἱ περὶ *Κυζίκου τόπογραφικαὶ καὶ ἱστορικαὶ μελέται* τοῦ κ. *K. Μακρῆ* β') ἡ περὶ *τῆς θέσεως τοῦ Νικηταίου* τοῦ κ. *Ι. Μηλιοπούλου* γ') *ποῦ ἔκειντο αἱ 'Ρουφιαναί*, τοῦ κ. *Ι. Μηλιοπούλου* καὶ δ') ἡ περὶ *ἐπιγραφῶν τῆς Τραπεζοῦντος* τοῦ κ. *M. Παρανίκα*. Τούτων δὲ αἱ μὲν ἀνακρινώσεως περὶ *Κυζίκου* τοῦ κ. *K. Μακρῆ* μελετῶνται ἔτι. Ἐπὶ δὲ τῶν δύο πραγματειῶν τοῦ κ. *Ι. Μηλιοπούλου* ὁ κ. *Ξ. Σιδερίδης* ἐποίησατο τὰς παρατηρήσεις ταύτας. α') *Περὶ τῆς θέσεως τοῦ Νικηταίου* ἐσφαλμένην εὕρισκε τὴν ἀλλαγὴν τοποθέτησιν ἢ εἰς τὸ νῦν Ἑσκι Χισάρ καλούμενον παράλιον τὸ πέραν τῆς Ἀρετζοῦς, τοῦ φρουρίου *Νικηταίου*, προσαγαγὼν τοὺς ὑπὲρ τῆς γνώμης αὐτοῦ λόγους· β') ὁ κ. *Ξ. Σιδερίδης* συμφωνεῖ μὲν τῇ γνώμῃ τοῦ κ. *Ι. Μηλιοπούλου* περὶ τῶν *'Ρουφιανῶν* ὅτι ἔκειντο εἰς Χαϊδάρ πασσᾶν, ἀλλὰ διαφωνεῖ πρὸς τὸν κ. *Ι. Μηλιοπούλου* ὅτι ὁ μνημονεύμενος ναὸς τοῦ ἁγίου Ἰππατίου ἦτο μεσόγειος ἐπὶ τῶν φαινομένων ἱερείων ἐν τῇ ἐξοχῇ *Κετσογλου*, ἱεριδόμενος ἐπὶ τῶν προτασσομένων τοῦ *Συναξαρίου* αὐτοῦ στίχων, καθ' οὓς θαλάσσης ἐγγυς ἔκειτο ὁ ἅγιος Ἰππάτιος.

Πλὴν τούτων ὁ κ. *Ξ. Σιδερίδης* ἐκ προσθηκῶν τινῶν καὶ διασαφήσεων αὐτοῦ εἰς τὴν πρὸ διετίας ἐν τῷ Συλλόγῳ ἀναγνωσθεῖσαν πραγματείαν τοῦ κ. *A. Π. Κεραμέως* «*Ναοὶ ἐν Κ/πόλει ἐν ἔτει 1593 καὶ 1604*» ἀνακρινώσεται τὰ περὶ τῆς ἐν *Γαλατᾷ* ὑπαρξάσης ἐκκλησίας τῆς *Καστελλιανίσης*, ἧς ἄγνωστος διατελεῖ ἡ θέσις καὶ ἡ τύχη, ἱστορούμενα μέχρι τοῦ 1625 καὶ προσδιορίζων τὴν θέσιν τοῦ *Καστελλίου*, ἀφ' οὗ πλησιάζουσα ἐπωνυμήθη, καταδεικνύει ἐπὶ τῇ βάσει τουρκικῶν πηγῶν ὅτι μετὰ τὸ πρῶτον ἐξάμηνον τοῦ 1639 ὁ *Karā* (= *Κεμανκές*) *Μουσιαφᾶ πασοῦς* μετέτρεψε τὴν ἐκκλησίαν ταύτην εἰς ἐργαστήρια προσοδοφόρα τοῦ τσαμίου, ὅπερ ἀνηγέρθη

τότε ὑπερῶν (φεβκανί) ἐπὶ τῆς στέγης τῶν ἐνδοτέρων μερῶν τῆς ἐκκλησίας καὶ καλούμενον μέχρι τοῦ νῦν *Karā Μουσιαφᾶ πασοῦ* ἱεραμοῖ ἀνεκαινίσθη ῥιζηδὸν κατὰ τὸ τρέχον ἔτος.

Ἐπίσης ὁ αὐτὸς ἑταῖρος ἐκ τῶν τοπογραφικῶν αὐτοῦ Ἀστακηνῶν μελετῶν ἀφηγεῖται τὰ περὶ τῆς *Μονῆς καὶ τοῦ φρουρίου τοῦ ἁγίου Γρηγορίου*, ἐνθα φυλακισθεῖς ἀπέθανε καὶ ἐτάφη ὁ λατινόφωνος *Ἰωάννης ὁ Βέκκος* φθίνοντος τοῦ ἰγ' αἰῶνος καὶ ὀρίζων τὴν θέσιν αὐτοῦ εἰς τὸ χωρίον *Κοντζέ* καλούμενον νῦν τῆς ἐπαρχίας *Νικομηδείας* ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου, ἀντικρούει τοὺς τοποθετοῦντας τὴν μονὴν παρὰ τὴν ἐν *Βυζαντίῳ* Ἁγίαν *Σοφίαν*.

Ὁ δὲ κ. *X. Πανιαζίδης* ἀνακρινώσεται τὴν περὶ τοῦ ὑπὸ τοῦ κ. *Ξ. Σιδερίδου* δωρηθέντος τῷ Συλλόγῳ ἑλλιποῦς μουσικοῦ χειρογράφου τοῦ 16ου ἢ 17ου αἰῶνος γνώμην τοῦ μουσικοδιδασκάλου κ. *Εὔστρ. Παπαδοπούλου* ὅτι πάντα τὰ ἐν αὐτῷ εἶναι μὲν τῆς παλαιᾶς γραφῆς τῆς ἐκκλ. μουσικῆς, ἀλλὰ μετενηνεγμένα ἤδη ἀκριβῶς κατὰ τὴν νέαν σημειογραφίαν.

Πλὴν τούτων ὑπὸ τῆς ἡμετέρας ἐπιτροπείας ἐξητάσθησαν καὶ τὰ ἐξῆς διάφορα ἀρχαιολογικὰ ἀντικείμενα καὶ νομίσματα.

α') Ἐν τοῖς ὑπὸ τοῦ ἑταίρου κ. *Ἰωακίμ Βαλαβάνη* τῷ Συλλόγῳ δωρηθεῖσι τριάντοια καὶ δύο (32), ἐξ Ἀφρικῆς δὲ προερχομένοις, πηλίνους ἀρχαιολογικοῖς ἀντικειμένους, ὁ κ. *A. Mordtmann* διακρίνων δύο μικρὰ πηλίνα ἀγαλμάτια γινωματεῦσι ὅτι ταῦτα παριστᾶσι τὸν Φοινικὸν θεὸν *Πέζ*, οὗτινος ἡ λατρεία ἐπὶ τῶν μυκηναϊκῶν χρόνων ἐκ τῆς Ἀραβίας μετηνέχθη εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ τὰς τοῦ Αἰγίου νήσους.

β') Ἐτέρων δώδεκα (12) ἀρχαιολογικῶν ἀντικειμένων ὑπὸ τοῦ κ. *Ι. Βαλαβάνη* ἐπίσης δωρηθέντων δύο μὲν εἶναι σταλακτίται, δύο πηλίνα τμήματα, μία κεφαλὴ ἐκ σκληροῦ μέλανος λίθου τῶν πτολεμαϊκῶν χρόνων, τὰ δὲ λοιπὰ ἀμφίβολοι ἀπομιμήσεις.

γ') Ἐπιθεωρήθη ἐκμαγεῖον γύρινον (ἰνῆκον τῷ κ. *Ι. Βαλαβάνη*), ἀρίστης τέχνης, τμήμα μετόπης βάρους 0,35 καὶ ὕψους 0,15, παριστῶν μάχην Ἑλλήνων καὶ Περσῶν ἐκ τῶν τῆς *Περγᾶμου* τελευταίων εὐρημάτων.

δ') Ἐξητάσθησαν πρὸς κατὰτάξιν ἐν τῇ τοῦ Συλλόγου νομισματικῇ συλλογῇ τὰ νομίσματα τὰ δε: 1) Δύο χρυσᾶ νομίσματα, τὸ μὲν τοῦ *Οὔεσπασιανου*, τὸ δὲ τοῦ *Λυσιμάχου*,

προσφορά τοῦ ἁγίου Ἀμασείας κ. Ἀνθίμου Ἀλεξούδη. 2) Νομίσματα δέκκ (10) ὑπ' ἄνωμόμου δωρηθέντα, ὧν ἓν χαλκοῦν, ἓν ὄρει-χάλκινον καὶ τῶν λοιπῶν ἀργυρῶν ὀκτώ ἓν Σινώπης, δύο Ἀμισοῦ, δύο τοῦ Ἀντωνίνου, ἓν Καππαδοκικόν, ἓν ἀμφίβολον καὶ ἓν Βυζαντιακὸν Νικηφόρου τοῦ Φωκά ἐκ τῶν θεωρουμένων σπανιωτέρων καὶ αὐτῶν τῶν χρυσῶν (N. Phocas par Schlumberger σ. 493—4). καὶ 3) Πέντε νομίσματα, προσφορά τοῦ κ. Ἀλ. Σιεφοπούλου, ὧν τέσσαρα χαλκᾶ καὶ ἓν νεώτερον ἐπάργυρον, ἴσως κόσμημα, φέρον τὸ ἔτος 1660.

Τέλος ὁ κ. Ἄνδρ. Κοπάσης ἀνακοινοῦται πληροφορίας ἰνδὸς περὶ τῶν ἐν Βαθυρρούακι περὶξ τῶν πλατάνων γενομένων κατ' αὐτάς ἀνασκαφῶν, καθ' ἃς ἀνεσκάφησαν θεμέλια οἰκοδομῶν, τάφοι, ἐν οἷς καὶ σκελετός, βάσις οἰκοδομῆς (ἴσως κινστέρνης), χάλκινα νομίσματα, ὧν ἓν ἔχει τρεῖς κεφαλὰς καὶ ἐν τῷ μέσῳ Μ, δύο ἀχλαμάτια καὶ ἐπὶ τοῦ ἐτέρου τούτων ἑλληνικὴ ἐπιγραφή, ἧς ἀναγινώσκονται εὐκρινῶς ἐξ ἀντιγράφου προχείρου αἱ λέξεις: Ἀπόλλων, Ἐρμῆς, Ἰούλιος Ματροδώρου, ναῦται κτ. Καὶ ἐκ τούτων λαβῶν ἀφορμὴν ὁ κ. Α. Mordtmann παρατηρεῖ ὅτι τὸ μέρος ἐκεῖνο ἦτο τὸ παλαιὸν κατῶκημένον, ὑπῆρχε δὲ καὶ βωμός, ἐνθα ἔθουον ἐξερχόμενοι οἱ παραπλέοντες ἐντεῦθεν, καὶ ἡ Διὸς Οὐρίου ἄκρα, ὅπου κατόπιν μνημονεύονται καὶ μοναί,

ὡς οἱ τῶν πατριαρχῶν Ταρασίου καὶ Φωτίου. Πρὸς δὲ καὶ ἐξ ἄλλης ἀφορμῆς γίνεται λόγος περὶ λιμένων ἀρχαίων πόλεων, ὅπου ὁ πυθμὴν ἀνῆλθε καὶ νῦν φαίνεται ξηρά, ὡς κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Ἀ. Κοπάση ἐγένετο ἐν Φαλασάρνοις καὶ Ἱεραπύτνῃ τῆς Κρήτης καὶ ἀλαχοῦ.

Τοιαῦται ἐν συντόμῳ ἐκθέσει αἱ τοῦ πενταμήνου τούτου ἐργασίαι τοῦ ἀρχαιολογικοῦ τμήματος τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου. Σήμερον δέ, ὅτε οἱ ἀρχαιολόγοι καὶ οἱ ἱστορικοὶ διὰ τῆς σκαπάνης καὶ τῆς κριτικῆς μετὰ πολλοῦ κόπου καὶ ἐπιμονῆς ἀγωνίζονται εἰς τὴν ἐξερεύνησιν τῶν εἰς αἰῶνας σκοτεινοῦς ἐστιῶν πολιτισμοῦ, ἀμύθητοι δὲ ἀρχαιολογικοὶ θησαυροὶ καὶ σπουδαιότατα εὐρήματα εἰς πάντας τοὺς κλάδους τῆς ἀρχαίας τέχνης ἀναφερόμενα ἀνευρίσκονται ἐν χρυσοφόροις πεδίοις, ὡς ἐν Βαβυλῶνι, ἐν Κρήτῃ, ἐν Περγάμῳ καὶ ἐν Προίῃ, ἧς αὐτόπτης μάρτυς ὁ τῆς ἐπιτροπείας ἡμῶν πρόεδρος θεωρεῖ τὰ πολυτιμώτατα κειμήλια ἀνώτερα καὶ αὐτῶν τῶν τῆς Πομπηίας καὶ Ἡρακλείας ἀρχαιολογικῶν ἀνακαλύψεων, ἐλπίζομεν ὅτι θὰ δοθῇ μείζων ἐν τῷ μέλλοντι σημασία καὶ προσοχὴ εἰς τὰς ἀρχαιολογικὰς ἡμῶν μελέτας πρὸς δυνατὴν ἐπιτεῦξιν τοῦ εὐγενεστάτου σκοποῦ τοῦ καθ' ἡμᾶς πρεσβυγενοῦς Σωματείου. Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται σὺν τῇ μαθήσει καὶ ζηλωτῇ παρὰ πάντων ἡμῶν ἐνέργεια. **Laboremus** λοιπόν.

ΛΟΓΟΔΟΣΙΑ

ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΜΑ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΝ ΕΤΟΣ 1901-1902

ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ ΕΝ ΤΩ ΣΥΛΛΟΓΩ

αναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ΑΥΤ' ἑκτακτον συνεδρίαν τῆς ἐπετείου ἐορτῆς

τῆ 24 Ἰουνίου 1902 ὑπὸ τοῦ τέως προέδρου

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ

Παναγιώτατε Δέσποια,

Θά μοι ἐπιτραπῆ ὅπως ἄνευ προοιμίου ὑποβάλω τὴν λογοδοσίαν τοῦ 41ου ἐτους τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου.

Δὲν ἐπεται ὁμῶς ἐκ τούτου ὅτι ἡ λογοδοσία μου θὰ ᾖ ἀκέφαλος· διότι ἐν τῷ σώματι αὐτῆς πρέπει νὰ περιέχεται ὁ νοῦς, ἐν τυχὸν ἔχη τοιοῦτον. Γνωρίζομεν δὲ ὅτι οὔτε πολὺς νοῦς οὔτε ἐνίοτε κόκκος αὐτοῦ εὑρίσκεται ἐν τοῖς προοιμίοις, δι' ὧν στερεοτύπως ἐπιζητεῖται ἡ εὐνοία τῶν ἀκροατῶν.

Τῆς εὐνοίας ταύτης εὐτυχῶς δὲν στερεῖται ὁ Σύλλογος· ἐγὼ δὲ ὅπωςδῆποτε ἐκπροσωπῶν αὐτὸν ἀκόμη μέχρι τοῦ τέλους τῆς παρούσης τελετῆς συμπετέχω κατ' ἀνάγκην καὶ τῆς εὐνοίας, ἣν φοβοῦμαι ὅτι δύναμαι ν' ἀπολέσω ἐὰν χρονοτριβήσωμεν ἐν μέσῳ τειοῦτου καύσωνος εἰς προοίμια οὐδὲν ἄλλο προσθέτοντα εἰ μὴ βαθμοῦς τινος θερμότητος εἰς τὸ θερμόμετρον καὶ στενοχωρίας εἰς τοὺς φίλους ἀκροατάς.

Νέα μέλη ἐφέτος ἐξελέγησαν 46· πέρυσσι εἶχον ἐκλεγῆ 40, μετ' ἀφαίρεσιν δὲ τῶν κατὰ τὸν κανονισμόν διαγραφπτέων ὁ ὀλικὸς ἀριθμὸς τῶν τακτικῶν μελῶν ἀνῆλθεν εἰς 255. Τὸ ἡμισυ σχεδὸν τῶν νεωστὶ ἐκλεγέντων ἀποτελεῖται ἐξ ἐπιστημόνων καὶ λογίων καὶ τὸ ἕτερον ἡμισυ ἐξ ἐμπόρων, τραπεζιτῶν, ὑπαλλήλων καὶ ἀνωτέρων ὑπαλλήλων.

Δέον νὰ καταβάλληται διαρκῆς μέριμνα περὶ αὐξήσεως τῶν μελῶν, καὶ εἶναι δυνατὸν διὰ γενναίας ὠθησεως νὰ ἀναβιβάσωμεν τὸν ἀριθμὸν μέχρι 500· διότι πολλοὶ ἐκ τῶν εὐπόρων καὶ σημαινόντων καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἐπιστημόνων δυνάμενοι ἢ ὀφείλοντες νὰ ἔλθωσιν ἀρωγοὶ καὶ συνεργοὶ εἰς τὸ ἱερώτατον ἔργον τοῦ Συλλόγου ἀπαναίνονται, ἀλλὰ πολ-

λοὶ ἐπίσης ἐκ τούτων προθύμως ἀποδέχονται, ἐὰν ὑπάρχη ὁ παρορμῶν καὶ πείθων.

Εἶναι ἄρα ζήτημα ἐπιμονῆς καὶ δραστηριότητος ἢ κατάρτισις τοιαύτης φάλαγγος μελῶν ἐκ μόνων τῶν ἐν Κων/πόλει βιούντων καὶ δρώντων ὁμογενῶν. Μεθ' ὅλην τὴν θβίνουσαν οἰκονομικὴν κατάστασιν τῆς ἐμπορίας καὶ τῶν ἄλλων βιοποριστικῶν ἐπαγγελμάτων, ἡ ὁμογενὴς κοινωνία διατελεῖ οὔσα πάλιν μεγάλη καὶ πολυάνθρωπος. Οὐδαμῶς δὲ βλέπομεν μειωθεῖσαν τὴν φιλοτιμίαν αὐτῆς οὐ μόνον πρὸς διατήρησιν ἀλλὰ καὶ πρὸς προαγωγὴν τῶν διαφορῶν κλάδων τῆς κοινωνικῆς ἡμῶν ζωῆς καὶ αὐτενεργίας. Οὔτε τὰ σχολεῖα οὔτε τὰ φιλανθρ. ἰδρύματα λειτουργοῦσι σημερον νωθρότερον ἢ ἀτελέστερον· τούναντίον θαυμαστὸν τυγχάνει ὅτι καὶ ἐν ἡμέραις δυσπραγίας οὐ μόνον δὲν ἀνακόπτεται ἡ τακτικὴ αὐτῶν λειτουργία ἀλλὰ καὶ προάγεται. Πού κεῖται τὸ μυστήριον τοῦ παραδόξου τούτου φαινομένου; Νομίζω ὅτι δὲν ἀπατώμαι ἰσχυρίζομενος ὅτι γίνεται τῶρα μεγαλειτέρα περισυλλογὴ καὶ συγκέντρωσις τῶν λανθανουσῶν μικρῶν δυνάμεων ἐκάστου ἀτόμου τῆς κοινότητος. Καλὸν βεβαίως καὶ πάντοτε ἐνθαρρυντικὸν εἶναι τὸ διαφημιζόμενον παράδειγμα τῶν πλουσιῶν παρεχόντων δωρεὰς ὑπὲρ οἱασδῆποτε κοινωνικῆς ἀνάγκης, ἀλλὰ πολὺ ἀνώτερον καὶ δὴ σταθερώτερον ἀποτέλεσμα παράγεται, ὅταν εἴτε ἐκ τῆς ἀδηρίτου φορᾶς τῶν πραγμάτων εἴτε ἐκ τῆς σῶφρονος ἠγεσίας τῶν ἰθυντόρων ὑποβληθῆ ὑπὸ συστηματικώτερον διοργανισμόν καὶ πειθαρχίαν ἢ φιλοτιμίαν παντός ἐνδρίτου πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ συνόλου τῶν κοινωνικῶν ἀναγκῶν.

Μία ἐκ τούτων ἡ ἀμέσως ἐπομένη τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ σχολεῖου εἶναι διὰ τὴν

Κων/πολιν ὁ Σύλλογος οὗτος, συμπλήρωμα ἀπαραίτητον διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τῆς πνευματικῆς ζωῆς καὶ τὴν συγκέντρωσιν τῶν ὁμογενῶν ἐπιστημόνων τῶν ἐνταῦθα καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις διεσπαρμένων.

Ὁ ἀπομονούμενος ἐπιστήμων, ὁ ἀποφεύγων τὴν ἐπιστημονικὴν ἐπικοινωνίαν μετὰ τῶν ὁμοίων του, ὁ φυγόκεντρος καὶ οἰονεὶ ἀσκητεύων, τάχιον ἢ βράδιον χάνεται διὰ τὴν ἐπιστήμην καὶ αὐτὴ ἐγκαλείπει τοῦτον κεχρηναῖον ταχύτερον ἢ ὅσον νομίζει. Διό, ὅσον εὐφροσύνως ὁ Σύλλογος δέχεται ἀνακοινώσεις παρὰ τῶν μακρῶν εὐρισκομένων καὶ χαίρει διὰ τὴν προθυμίαν αὐτῶν εἰς τὸ ἐπικουρεῖν καὶ ἀντεπιστέλλειν, τοσοῦτον λυπεῖται βλέπων πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ἐκ τῶν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ ἐπιστήμονας ἀποφύγοντας τὴν τε συνεργασίαν καὶ τὴν ἀπλὴν εἰσοδὸν καὶ τὴν χάριν περιεργίας τοῦλάχιστον θείαν τῶν τελουμένων ἐνταῦθα. Ὁ ἀρχιτέκτων κατεσκύασεν ἀρετὰ ὑψηλὴν τὴν κυρίαν πύλην τοῦ μεγάρου τούτου, ὅπως ἀρόβως εἰσέλθῃ καὶ ἡ ὑψηλοφρονεστάτη κεφαλή οὐδόλως κινδυνεύουσα οὔτε νὰ προσκρούσῃ οὔτε νὰ κύψῃ κἄν εἰσερχομένη. Δύναμαι δὲ νὰ βεβαιώσω ἐρειδόμενος εἰς τὴν ἐκ τῆς διεισοδίας προεδρίας πείραν μου, ὅτι ἡ ἀξιοπρέπεια παντὸς μέλους τηρεῖται ἐν τῷ περιβόλῳ τούτῳ ἀλώθητος, εἴτε ἔχει εἴτε μὴ τὴν κεφαλὴν τοκάδα.

Καλὸν νομίζω ἐπίσης μετὰ τὴν παρατήρησίν μου ταύτην νὰ μνησθῶ ὅτι μεταξὺ τῶν νέων μελῶν τοῦ ἔτους τούτου αὐθόρμητος καὶ ἐξ ἔρωτος πρὸς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα κατελέγη ὁ εὐπαίδευτος καὶ προσηδέστατος πρόξενος τῆς Αὐστρίας κ. *de Zepharovitch* πολλάκις ἐν μέσῳ χειμῶνι καὶ νύκτωρ παρακολουθήσας τὰς συνεδρίας ἡμῶν. Μεταφράσας γερμανιστὶ τὴν *Φαύσιαν* τοῦ κ. Βερναρδάκη, ἧς ἀντίτυπον ἰδωρήσατο τῇ βιβλιοθήκῃ, ἀπέδειξεν ὅτι μετεῖχε τῆς παρ' ἡμῖν πνευματικῆς κινήσεως καὶ διὰ τοῦτο ἐθεώρησε καθήκον του ἅμα τῷ διορισμῷ αὐτοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει νὰ γίνῃ μέλος τοῦ Συλλόγου. Ὅμοιως ἀξίει ἰδίως μνείας εἶναι ἡ προσέλευσις ὡς μελῶν τοῦ ἱερολογ. *N. Μαχρώφ*, διακόνου, καὶ τοῦ πανοσ. *Ἰωῶν Βουκόλωφ*, ἀρχιμανδρίτου τῆς αὐτοκρ. ῥωσικῆς πρεσβείας.

Εἰς τὴν τάξιν τῶν ἐπιτίμων μελῶν ἀνεδείχθησαν ἡ Α. Ἐξ. ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ὀλλανδίας κ. *de Veckherlin*, ἡ Α. Μακκαρίοτης ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων κ. *Δαμιανός*, ἡ Α. Ἐξ. ὁ ἐν Βερολίνῳ πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος ἐν-

ταῦθα δὲ προσωρινῶς διαμείνας κ. *Κλέων Ἀλ. Ραγκαβῆς*, πατρῴζων υἱὸς τοῦ ἐγκυκλοπαιδικοτάτου καὶ περιβλεπτοῦ θείου ἐν τῇ νεοελληνικῇ φιλολογίᾳ κατέχοντος ἀοιδίμου ἀνδρός.

Ἄλλ' ἀπώλεσεν ἐκ τῶν ἐπιτίμων τὸν *Lord Dufferin*, ἄλλοτε ἐνταῦθα πρεσβευτὴν τῆς Μ. Βρεττανίας, εὐμενεστάτην ἀείποτε διάθεσιν πρὸς τὸν Σύλλογον καὶ ἀγάπην πρὸς τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν ἐπιδειξάμενον, τὸν γνωστότατον ἑλληνοεὐστὴν *Jules Girard* καὶ ἀρχαῖον καθηγητὴν τοῦ ἐν Παρισίοις πανεπιστημίου καὶ τὸν ἐκ τῶν ἰδρυτῶν καὶ προέδρων τοῦ Συλλόγου *Σπ. Μαυρογένην πασοῦν*, ἱατρὸν τῆς Α. Α. Μεγαλειότητος τοῦ Σουλτάνου· προσέτι δὲ τὸν ἐν Ῥουμανίᾳ θανόντα *Χρ. Τσερλένην*, ὄντα ἐκ τῶν δωρητῶν, τὸν ἐν Ἀμερικῇ θανόντα πρῶν δ' ἐνταῦθα διατρίβοντα καὶ μέλος ἐνεργὸν ἐν τῇ ἡμετέρα Ἀρχαιολογικῇ ἐπιτροπῇ λαβόντα *Dr A. Long*, καὶ τὸν ἀρχαῖον ἀντιπρόεδρον καὶ πολλὰ μὲν μογήσαντα ὑπὸ τοῦ Συλλόγου, πολλὰ δὲ καὶ κάλλιστα διδάξαντα ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου *Νικ. Φωτιάδην*, κατὰ τὴν κηδεῖαν τοῦ ὁποῦο ἀντεπροσωπεύθη ὁ Σύλλογος. Εἰς τὰς συλλυπητηρίους ἐπιστολάς τοῦ Συλλόγου ἀπήντησαν οἱ οἰκείοι τῶν θηνοουμένων εὐχαριστοῦντες.

Ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἀοιδίμου *Σπ. Μαυρογένους πασοῦ*, τριπλὴν ἰδιότητα ἔχοντος, ἰδρυτοῦ, προέδρου τρις καὶ ἐπιτίμου μέλους, ὄφειλεν ὁ Σύλλογος νὰ ἐκδηλώσῃ πολλαχῶς τὸ πένθος καὶ νὰ τιμήσῃ τὸν ἄνδρα. Ἐν γενικῇ συνεδρίᾳ ἀνεγνώσθη ἡ ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ κ. *Κ. Κοκκολάτου*, ἱφῶρου τῆς βιβλιοθήκης, βιογραφία τοῦ θανόντος, ἐπιτυχῶς εἰκονίσασα τὰς πρὸς τὸν Σύλλογον ὑπηρεσίας καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν ἐν γένει δράσιν αὐτοῦ, ἡ δὲ εἰκὼν μετὰ πλαισίου δωρηθεῖσα ὑπὸ τοῦ υἱοῦ, τοῦ Ἐξ. ἡγεμόνος τῆς Σάμου *Ἀλεξ. Μαυρογένους βέη*, ἀνηρτήθη ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδριῶν. Τὸ δεκαπενθήμερον πένθος ἐτηρήθη ἀνευ διακοπῆς τῶν συνεδριῶν τῶν Συλλόγου, τῶν ἐργασιῶν τῶν ἐπιτροπῶν καὶ τῶν δημοσίων μαθημάτων. Τὴν νεωτεριστικὴν ταύτην ἀπόφασιν ἔλαβε τὸ προεδρεῖον καὶ ἐπεκύρωσεν ἐν συνεδρίᾳ ὁ Σύλλογος καταργήσας τὸ ἄλλοτε κρατοῦν ἔθος, καθ' ὃ τὸ πένθος ἐδηλοῦτο διὰ τῆς ἑργίας. Ἡ ἀογία ὡς ἐνδειξίς τιμῆς πρὸς ἄνδρας, τοὺς ὁποίους ἐγκωμιάζομεν καὶ γεραίρομεν ἐπὶ φιλεργίᾳ καὶ εὐεργετικῇ ὑπὲρ ἡμῶν ἐργασίᾳ, περιέχει πολὺ τὸ ἀτυμβιβλάστως ὀξύμωρον. Ποῖος συνέλαβε πρῶτος τὴν ἰδέαν νὰ τιμήσῃ τὴν ἐργασίαν

τοῦ ἄλλου διὰ τῆς ἀργίας ἑαυτοῦ; Βεβαίως ὁ συλλαβὼν αὐτὴν, ἐμφύτως ἔκλινε πρὸς τὴν ὀκνηρίαν· ὁ δὲ δεῦτερος ὁ ἀκούσας καὶ μὴ διαμαρτυρηθεὶς ἐπὶ τῇ ἀλογίᾳ ταύτῃ ἀλλ' ἀποδεχθεὶς τὸ πρᾶγμα ὡς ἐνδειξὶν ἡμερότητας δῆθεν καὶ πολιτισμοῦ, ἦτο ἀφεύκτως ὀκνηρότερος καὶ δὲν ἐδυσκολεύθη νὰ εὕρῃ ὀπαδοὺς καὶ μιμητὰς ἄλλους, ὅπως ταχέως ἐγκαθιδρυθῆ τὸ κράτος καὶ ἡ βία τοῦ ἐθίμου, ὅπερ ὑποδοῦλοι τὴν λογικὴν καὶ δὲν ἐπιτρέπει συζήτησιν. Διὰ τοῦτο οὐδεὶς ἐφορος σχολῆς ἠκούσθη θέλων νὰ καταργήσῃ τὸ ὑπερβλῆθαι καὶ εἰς τὰ σχολεῖα πάγκοινον ἔθιμον τῆς παύσεως τῶν μαθημάτων πρὸς ἐνδειξὶν πένθους ἐπὶ τῷ θανάτῳ φιλογενοῦς οἰουδητήιος, καίτοι οἱ γέλωτες, αἱ φωναὶ καὶ τὰ σκιρτήματα τῶν μαθητῶν, ἀγνοούντων ἔτι τὴν ὑποκρισίαν τῶν μεγαλειτέρων, ὑποδέχονται μετὰ χαρᾶς τὴν ἀπροδόκητον ἐορτὴν τῆς ἀργίας καταλήγουσαν πάντοτε εἰς εὐχὰς ὅπως τοιαῦτα πένθη ἔχωσι καθ' ἑκάστην.

Ἐπίσης ἐν ἰδίᾳ γενικῇ συνεδρίᾳ ἀνεγνωσθὴ ὑπὸ τοῦ ἐταίρου κ. Ὁδ. Ἀνδρεάδου ἡ βιογραφία τοῦ πέρυσι θανόντος Δημ. Μαλιᾶδου προέδρου ἄλλοτε τοῦ Συλλόγου, τοῦ πολλαχῶς καὶ ἐπὶ πλείστα ἔτη δρᾶσαντος ἐπωφελῶς. Τὸ κρατήσαν ἔθος τιμητικῆς συνεδρίας πρὸς ἀνάγνωσιν τῆς βιογραφίας ἐκείνων τῶν ἐκλιπόντων ἐταίρων, οὓς θεωρεῖ ἀξίους ἕνεκα τῆς πολυχρονίου πρὸς τὸν Σύλλογον ἀφοσιώσεως ἔχει τοῦτο τὸ καλόν, ὅτι ἐκ διαλειμμάτων ἀνελίσσεται ζωηρὰ ἡ εἰκὼν τοῦ παρελθόντος καὶ διαγράφονται πρὸς ὅσα καὶ πράγματα, ὧν ἡ ἀνάμνησις εἶναι διδακτικὴ διὰ τοὺς νεωτέρους ἐργάτας. Ἡ γνώσις τοῦ παρόντος κατ' οὐδὲν εἶναι χρήσιμος, ὅταν ἡ μνήμη τοῦ παρελθόντος σβεσθῇ.

Τέλος μνημονευτέον ὅτι ὁ θάνατος διέγραψεν ἐκ τοῦ μητρώου ἡμῶν τὸ ὄνομα Παύλου τοῦ Στεφάνοβικ διατελέσαντος μέλος ἀπὸ τοῦ 1875, ἀλλ' οὐδὲν γενναῖον θελήσαντός ποτε νὰ δώσῃ ἢ νὰ πράξῃ ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου, καίτοι ἐγνωρίζεν ὅτι ὁ αἰδίδιμος πατήρ του ἦτο ἐγγεγραμμένος χρυσοῖς γράμμασιν ἐν τῇ στήλῃ τῶν δωρητῶν. Ἀπωλέσαμεν καὶ τὸν ἀρχαῖον καὶ ἀγαθὸν ἡμῶν ἐταῖρον Πέτρον Ἐξανουσιὸν ἀποθανόντα ἐν Δρέσδῃ, ὅπου εἶχεν ἐσχάτως ἐγκατασταθῆ.

Καὶ τὸ ἔτος τοῦτο ἐφάνη πολὺ εὐνοϊκὸν διὰ τὴν ἡμετέραν βιβλιοθήκην. Πέρυσιν εἴχομεν παραλάβει τὴν σπουδαίαν ἐκ 2760 τόμων βιβλιοθ. τοῦ αἰδίδιμου Ἰ. Βαλέτια. Ἐφέτος

ἔδωρήθη ἡμῖν ἡ τοῦ αἰδίδιμου Σπ. Μαυρογιάνου πασσᾶ ὑπὸ τῶν τέκνων καὶ κληρονόμων αὐτοῦ, ἀποτελουμένη ἐκ 1396 τόμων καλῶς δεδεμένων, 379 τευχῶν καὶ 1126 σωματίων ἰδίων αὐτοῦ συγγραμμάτων καὶ διατριβῶν καὶ 60 τουρκικῶν τόμων. Ἡ δωρεὰ συνεπληρώθη διὰ τῆς ἀποστολῆς τῶν θηκῶν, αἵτινες ἐποθετήσαν ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδριῶν καὶ διὰ τῆς ἀτομικῆς δωρεᾶς ἐκ 45 τόμων τοῦ Ἐξ. ἡγεμόνος τῆς Σάμου Ἀλεξ. Μαυρογιάνου βῆ, δεστικαὶ καὶ διαλέξεις καὶ ἀνακοινώσεις ἐμβριθεῖς ἄλλοτε ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου ἐποιήσατο καὶ τὴν πρὸς τὸν Σύλλογον ἀγάπην καὶ ἐκτίμησιν οὐ παύεται διατρανῶν. Πλείστα τῶν βιβλίων τούτων ἰατρικῆς ὕλης πλουτίζουσι τὸ ἰατρικὸν τμήμα καὶ καθίστανται λίαν χρήσιμα εἰς τὰ φίλεργα μέλη τῆς Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς.

Περαιτωθέντος ἤδη καὶ τοῦ ἐν Γερμανίᾳ ἐγεργθέντος ζητήματος τῆς διαθήκης τοῦ αἰδίδιμου Ἰωάν. Ἀριστάρχου, τῶς πρεσβυτετοῦ τῆς Ὑ. Πύλης παρὰ τῇ αὐλῇ τοῦ Βερολίνου, ἐγένοντο αἱ δέουσαι ἐνέργειαι πρὸς τε ἄλλα πρόσωπα καὶ πρὸς τὸ ἐν Wiesbaden δικαστήριον, καὶ ὅσον ὀψω παραδίδεται ἐν τῷ Συλλόγῳ κληροδοτηθεῖσα πολυτιμοτάτη, ὡς λέγεται, βιβλιοθήκη αὐτοῦ μετὰ τῶν χειρογράφων.

Οὕτω πλουτίζεται ἐκτάκτως ἡ ἡμετέρα βιβλιοθήκη διὰ τῆς συμβολῆς τριῶν ρευμάτων ἐκ Λονδίνου, Βερολίνου καὶ Κων/πόλεως, καὶ τεκμηρίον βέβαιον παρέχεται ὅτι διατηρεῖται ἀκμαῖον πάντοτε τὸ γόητρον τοῦ Συλλόγου, καὶ πρὸς αὐτὸν ἀποτείνονται αἱ τελευταῖαι περιπαθεῖς σκέψεις ἀνδρῶν βιωσάντων ἐν τῇ πίστει τοῦ ἰδανικοῦ καὶ τῆς ἀφθάρτου δυνάμεως τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων.

Ἡ οὕτως ἐκδηλουμένη ἀγάπη τῶν νεκρῶν φίλων ἐνισχύει ἡμᾶς ἐν τῷ ἔργῳ. Αὐτὴ διδάσκει τοὺς ζῶντας καὶ προσηλυτίζει ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου θερμότερον καὶ πειστικώτερον παντὸς λόγου.

Ἐκ δωρεῶν παρὰ 33 ἐταίρων, συγγραμμάτων, ἐπιστημονικῶν σωματείων, τοῦ ἐπὶ τῆς Δημ. Ἐκπαιδευσεως Ὑπουργείου τῆς Γαλλίας, τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Λειμῶνος κτλ. προσετέθησαν 226 τόμοι διαφόρων συγγραμμάτων, ἐν οἷς 31 τεύχη διπλᾶ τῆς Μαγασλείου βιβλιοθήκης καὶ 22 τόμοι δωρηθέντες ὑπὸ τοῦ δικηγόρου κ. Ἀλεξ. Σπανδωνῆ, 10 σώματα Συμβολῶν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλ. μουσικῆς ὑπὸ τοῦ συγγραφέως αὐτῶν κ. Γ. Παπα-

δοπούλου, καὶ ἐν χειρόγραφον ἑλλιπῆ ἔχον τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος, πιθανῶς τῆς 17 ἢ 18 ἑκατονταετηρίδος, δωρηθὲν ὑπὸ τοῦ ἀντιπροέδρου κ. Σ. Σιδερίδου.

Ἰδίᾳ μνημονευτέον τὴν Α. Ἐξ. τὸν ἄρχοντα Μ. Λογοθέτην Στανουράκη βέην Ἀριστάρχην, οὗτινος ἡ λαμπρὰ ἐκ 2 τόμων συγγραφὴ «Φωτίου Πατρ. Κωνσταντινουπόλεως Λόγοι καὶ Ὀμιλῶν» ἐκόσμησε τὴν ἡμετέραν βιβλιοθήκην καὶ ἐτίμησε τὸν τε πολυμαθῆ συγγραφέα, τὸν ἡμέτερον Σύλλογον, οὗτινος ὑπῆρξεν ἀρχαῖος πρόεδρος, καὶ τὴν Μ. Ἐκκλησίαν, ἧς διατελεῖ Μέγας Λογοθέτης· διότι καὶ ἀνεκδότους ἐπιστολάς περιέχει καὶ διαφωτίζει χρονολογικῶς πολλὰ σκοτεινὰ σημεῖα διὰ τῆς ἐμβριθεστάτης αὐτοῦ εἰσαγωγῆς. Διὸ δικαίως εὐφημότατος λόγος περὶ τοῦ συγγράμματος τούτου ἐγένετο ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων κριτικῶν. Ὁμοίως τὴν Α. Ε. τὴν Σάβαν πασσῶν ἐκ τῶν ὀλίγων ἐπιζώντων ἰδρυτῶν τοῦ Συλλόγου ἀποστείλαντα τὸ τελευταῖον αὐτοῦ κάλλιστον σύγγραμμα, τὰ Πάθη τῆς ψυχῆς, ὅπερ περιέχει ὡς πυρῆνα τὰς διαλέξεις, ἅς πρὸ 40 ἐτῶν νέος τότε ὢν ἀπήγγειλεν ἐν τῷ Συλλόγῳ κατὰ τὸ πρῶτον τῆς ἰδρύσεώς του ἔτος, καὶ ὅπερ εὐλαβῶς ἀνατίθησι: *εταῖς ἱεραῖς οικιαῖς τῶν πρὸς Κύριον ἀποδημησάντων συναδέλφων μου καὶ συνιδρυτῶν τοῦ ἐν Κων/πόλει Ἑλλ. Φιλ. Συλλόγου*. Εὐφρόσυνον καὶ ζωηρὰν συγκίνησιν ἠσθάνθη ὁ Σύλλογος ἰδὼν ὅτι οὔτε ὁ χρόνος, οὔτε ἡ ἀπόστασις οὔτε αἱ ποικιλίαι ἄλλαι μελέται, δι' ὧν περικοσμεῖ τὸ πολίον του γῆρας, κατώρθωσαν τὴν Α. Ἐξ. τὴν Σάβαν πασσῶν νὰ ἐλαττώσῃ τὴν πρώτην αὐτοῦ ἀγάπην πρὸς ἴδρυμα, οὗτινος εἶναι εἰς τῶν γεννητόρων. Τὸ πόνημά του εἶναι πλήρες ἀναμνήσεων τῶν πρώτων πνευματικῶν πανδαισιῶν τοῦ Συλλόγου καὶ τρανὸν μαρτύριον τῶν τρυφερῶν πρὸς αὐτὸν αἰσθημάτων του. Τὸ ἀκμαῖον καὶ λιπαρὸν γῆρας εἶναι ἰσως ὁ εὐλίμενος τόπος, ὅθεν καθορῶνται καὶ περιγράφονται καλλίτερα τὰ πάθη. Ἡ νεότης καὶ ἡ ἀνδρική ἡλικία ἀποτελεῦσι τὸν ἐνεργὸν βίον σαλευόμενον διαρκῶς ὑπὸ τῶν παθῶν ὡς ἐν τρικυμίᾳ. Ὡς δὲν εἶναι εὐκολος ἡ περιγραφὴ τῆς τρικυμίας, ἡ γραφομένη ἐντὸς τοῦ κλυδωνιζομένου σκάφους ὅσον ἡ ἐκ τῆς ξηρᾶς καὶ ἀπὸ τοῦ ἀσφαλοῦς γενομένη, οὕτω φαίνεται, ἐσκέφθη καὶ ἡ Α. Ἐξοχότης ὅτι ἡ ἀρίστη περιγραφὴ τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς εἶδει νὰ γίνῃ ἐν τῷ λιμένι τοῦ γῆρατος, καὶ γέρων συνεπλήρωσεν ἄριστα τὸ νεανικὸν ἔργον.

Ἐκ τῶν πολλαπλῶν βιβλίων διενείμαμεν 282 τόμους καὶ τομῖδια ὑπὲρ τῶν ἀρτισυστάτων βιβλιοθηκῶν τοῦ Ζαπτείου Ἐθν. Παρθεναγωγείου καὶ τοῦ Παρθεναγωγείου τῆς Κοινοτήτος τοῦ Πέραν ὡς καὶ διὰ τὴν τῆς Φιλοπώχου Ἀδελφότητος Ταταούλων. Ἐχομεν δὲ πληθὺν τοιούτων καὶ βεβαίως οἱ διαδεχόμενοι ἡμᾶς θὰ φροντίσωσιν ὅπως τὰ ἐνταῦθα περιτεύοντα ἀθροίζομενα κατὰ ομάδας διατεθῶσιν εἰς βιβλιοθήκας ἐκείνων ἰδίᾳ τῶν σχολείων, ἐνθα πραγματικῶς αὐτῶν ἐλεγχος γίνεται.

Πλὴν τῶν χάριν μελετῶν εἰς τὴν βιβλιοθήκην ἡμῶν φοιτῶντων, ὧν καλὸν θὰ ἦτο νὰ σημειῶται τὸν τεῦθεν ὁ ἀριθμὸς πρὸς γνῶσιν στατιστικὴν, 25 ἑταῖροι ἐδανείσθησαν 96 διαφορα συγγράμματα.

Ἄλλὰ καὶ δι' ἐπισκέψεως ἐπισήμων τινῶν προσώπων ἐτιμήθη ἡ βιβλιοθήκη ἡμῶν. Ὁ παρεπιδημήσας Γερμανὸς στρατηγὸς κόμισ de Dolma περιειργάσθη τὸν ὡραῖον χάρτην τῶν χερσαίων τειχῶν τῆς Κων/πόλεως, ὁ δὲ τῆς θεολογίας προλύτης καὶ ἀκόλουθος τῆς γερμ. πρεσβείας Fr. Jäckel τὸ θεολογικὸν τμήμα. Ἐν γένει κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο διὰ τῆς δραστηριότητος τοῦ ἐφόρου τῆς βιβλιοθήκης Ιατροῦ κ. Κοκκολάτου πολλὰ ἔργασια ἐπετελέσθη. Ἀπὸ τινῶν ἐτῶν εἶχον συσσωρευθῆ ἀναμιξτομοὶ περὶ τοὺς 2000 ἐκ τῶν ἐτησίως δωρομένων, καταγραφέντες μὲν ἀλλὰ μὴ ταξιθετηθέντες ἐν τοῖς οικείοις τμήμασιν. Φιλοτιμῶς καὶ φιλοπόνως πᾶν ἐγένετο ἡ ταξινομήσις, τῇ συνεργασίᾳ τοῦ ἀρχαίου ἡμῶν ὑπαλλήλου τοῦ τε γραφείου καὶ τῆς βιβλιοθήκης κ. Κ. Κρητικίδου, ὃν καλεῖ δικαίως *δεξιὰν χεῖρα* τοῦ ἐφόρου· ἀλλ' ἡ δεξιὰ χρῆζει τῆς ἀριστερᾶς καὶ τοιαύτη ἦτο ἡ τοῦ κ. Κοκκολάτου. Ἀπεδείχθη δὲ ἀπαξ ἔτι πρὸς πολλὴν χαρὰν τῶν ἑταίρων ὅτι αἱ δύο χεῖρες ὁμοῦ ἐργαζόμεναι φέρουσι τὴν τάξιν καὶ ὅτι ἡ τάξις ἀποκαλύπτει, ὅσα ἡ ἀταξία ἔχουσα ἐπικούρον τὸν ἀχώριστον κοινορτὸν καλύπτει μοιραίως τὰ πάντα.

Πράγματι, διὰ τοῦ τελεσθέντος τούτου μικροῦ ἠρακλείου ἀθλου, ἀνευρέθησαν οἱ 82 τόμοι οἱ ἐκ τῆς δωρεᾶς τῆς κ. Ἀλεξάνδρας καὶ Εὐστρατίου Μαυρογορδάτου νομιζόμενοι ἀπολεσθέντες. Πολλὰ εἰκασίαι καὶ πολλοὶ λόγοι ἐξηνέχθησαν καὶ πολλὰ μέτρα ἐλήφθησαν κατ' ἄλλοτριῶν· ἀλλ' ἰδοὺ νῦν ἀπεκαλύφθησαν τὰ δῆθεν ἀπαχθέντα βιβλία.

Ἐν τούτοις ὁ πλουτισμὸς τῆς βιβλιοθήκης καθιστᾷ ἀναπόδραστον πλέον τὴν ἀνάγκην διασκευῆς νέας αἰθούσης, κατασκευῆς νέων

θηκῶν, ἀγορᾶς ἐπίπλων καὶ δαπάνης οὐ σμικρᾶς πρὸς βιβλιοδέτησιν. Ἐχομεν ἀνάγκην 150—200 λιρῶν, ὅπως γίνωσι πάντα ταῦτα καὶ χρησιμοποιοηθῆ ἡ Βαλέτιειος βιβλιοθήκη. Ἐπικαλοῦμαι πρὸς τοῦτο τὴν γενναίαν ἀντίληψιν παντός δυναμένου, καὶ ἐλπίζω ὅτι ἡ ἐπίκλησις δὲν θὰ γίνῃ ἐπὶ ματαίῳ.

ὑπελείφθησαν ἐκ τῶν πέρυσι ὀρισθέντων χαρτῶν Ζαφειροπούλου πρὸς διανομὴν, 13 μόνοι, οὓς θ' ἀναγκασθῆ ὁ Σύλλογος νὰ δώσῃ εἰς ἄλλους, τῶν πρώτων αἰτησάντων μὴ προσελθόντων πρὸς παραλαβήν.

Εἰς τὸ ἀναγνωστήριον αὐτὸ 11 ἐφημερίδες καὶ 22 περιοδικὰ ἔρχονται κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, ἀντὶ τῶν 8 καὶ 22 πέρυσι. Ἡ μικρὰ αὕτη αὐξήσις οὐδόλως μεταβάλλει τὴν πενιχρότητα τοῦ ἀναγνωστηρίου ἡμῶν. Πρὸ δεκαετίας ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐφημερίδων ἦτο ὁ αὐτός, ἀλλ' ὁ τῶν περιοδικῶν σχεδὸν διπλασίως, 43, ὧν πολλὰ ἐπὶ πληρωμῇ. Καὶ ὁμοίως ὁ τότε πρόεδρος, ὁ ἀείμνηστος Κ. Καλλιᾶδης, μετὰ πικρίας ἐξεφράζετο ὅτι τὸ ἀναγνωστήριον δὲν ἐσυχνάζετο οὔτε ἔφερε τοὺς προσδοκωμένους καρπούς. Τί νὰ εἰπῶμεν ἡμεῖς σήμερον!

Ἐκ τῆς ἐκθέσεως τοῦ ἐρέτος ἀναδεχθέντος τὴν ἐπιμελητείαν τῶν ἀρχαιολογικῶν καὶ νομισματικῶν συλλογῶν κ. *Ξ. Σιδερίδου* ἐξάγεται ὅτι κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη ἡ θέσις ἐπιμελητοῦ τῶν συλλογῶν ἐχέρυε καὶ ὅτι ἐπὶ τρία ἔτη πρότερον ἦτο μὲν ἡ θέσις κατελημμένη, ἀλλ' αἱ σχέσεις διετέλουν καὶ πάλιν διακεκομμένοι. Οὔτε τὰ ἐρμάρια, οὔτε τὸ δωμάτιον εἶχον ἀνοιχθῆ, αἱ δὲ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη γινόμεναί ἐπιπροσφοραὶ ἀνέμενον τὴν κατάταξιν των. Πλὴν τῶν ἐν τῇ ὑπαίθρῳ αὐτῇ 22 μαρμαρίων ἢ λιθίνων ἀγαλμάτων, ἀναγλύφων καὶ ἐπιγραφῶν, τῶν ἐν τῇ εἰσοδῷ 3, καὶ 33 ἐτέρων λιθίνων τεμαχίων καὶ 24 πλίνθων ἐνεπιγράφων, ὑπάρχουσιν εἰς 4 ἐρμάρια διάφορα πηλίνα, ὑάλινα κλπ. ἀγγεῖα, λυχναῖα, ἀνερχόμενα εἰς 245 συμφώνως τῷ καταστατικῷ. Ὁ κ. Κεραμεὺς ἄλλοτε εἶχεν ἀρχίσει τὴν σύνταξιν περιγραφικοῦ καταλόγου, ἀλλ' εἶχεν ἀφήσει τὸ ἔργον ἄχρις αὐξ. ἀριθ. 102. Ἐκτοτε δὲν ἐσυνεχίσθη ἡ ἐργασία. Εἰς τὸν εἰρημένον ἀριθμὸν 245 προσετέθησαν 44 τεμάχια πηλίνων δοχείων, ἀγαλματίων, μαρμαρίων κεφαλῶν καὶ λοιπῶν, ἅτινα προσφρόνως ἐδωρήσατο κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὁ ἐταῖρος κ. *Ἰωάννημ Βαλαβάνης* προερχόμενα ἐκ τῆς χώρας τῶν Φαραῶ. Εἰς τὴν νομισματικὴν συλλογὴν εἶχον δωρηθῆ πέρυσι παρ' ἀνωνύμου 10 νομίσματα,

ἕτερα 5 δωροῦνται ἐρέτος ὑπὸ τοῦ κ. *Ἀλεξ. Στεφοπούλου*. Οὕτως ἡ συλλογὴ περιέχει νομίσματα χρυσᾶ 2, ἀργυρᾶ 171, ἐπάργυρα 2, χαλκᾶ 856, ὀρειχάλκινα 93, μολύβδινα 1, τὸ ὅλον 1125· ἄλλα δὲ πλὴν νομισμάτων, μετὰλλια 3, μολυβδόβουλα 20, δακτυλιόλιθων ἀποτυπώματα 18, δακτυλίους 4, κοσμήματα φύλλων χρυσῶν δάφνης 2, 1 χαλκοῦν, δραχμὴν βάρους, καὶ 1 χαλκοῦν γυναικεῖον εἶδωλον.

Περιγραφικὸς τούτων κατάλογος δὲν ἐγένετο ἄχρι τοῦδε, μετὰ τὴν γενομένην ἄλλοτε ὑπὸ τοῦ κ. Κεραμεῦς ἀπόπειραν. Ὑπάρχει δι καὶ εἰς πολῦτιμος κώδιξ ἐπιγραφῶν κατιστρωμένος ἐπιμελείᾳ τῶν Ἀρχαιολογικῶν ἐπιτροπῶν κατ' αὐξόντα ἀριθμὸν μετὰ σημειώσεως τῆς προελύσεως ἐκάστης ἐπιγραφῆς καὶ τῶν γενομένων παρατηρήσεων. Εἰς 1276 ἀνέρχονται αἱ οὕτω ἀντιγραφεῖσαι ἐπιγραφαί. Ὡς βλέπετε, πολὺν κόπον ἀπαιτεῖ ἡ εὐσυνειδήτος τῶν συλλογῶν τούτων τήρησις, ἡ σύνταξις καταλόγων καὶ ἡ περιγραφή, ὁ πλουτισμὸς καὶ ἡ πρόχειρος χρησιμοποίησις αὐτῶν πρὸς τοὺς γνωρίζοντας νὰ μελετῶσιν αὐτὰς καὶ νὰ ἐπωφελῶνται.

Μετ' εὐχαριστήσεως γνωρίζω ὑμῖν, ὅτι ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπὴ διέψευσε τὰ περὶ ἀφασίας καὶ νάρκης ἐν τῇ περυσινῇ μου λογοδοσίᾳ λεχθέντα· διότι καταρτίσασα τὸ γραφεῖον αὐτῆς ἀπὸ τῶν παρελθόντων Νοεμβρίου ὑπὸ πρόεδρον τὸν διαπρεπῆ ἱατρὸν καὶ ἀρχαιολόγον κ. *Α. Μordtmann* καὶ γραμματέα τὸν καθηγητὴν καὶ ἀντιπρόεδρον τοῦ Συλλόγου κ. *Χρ. Παναγιάδου* συνεκράτησε 7 συνεδρία. Καὶ πρῶτον παρεπέμφθησαν πρὸς μελέτην καὶ αἱ ἐν ταῖς εἰδικαῖς τοῦ Συλλόγου συνεδρίαὶ ἀναγνωσθεῖσαι καὶ εἰς τὴν ἀρχαιολογίαν ἀναφερόμεναι ἐξῆς ἀνακοινώσεις.

1) Περὶ *Κυζίκου*, τοπογραφικαὶ καὶ ἱστορικαὶ μελέται τοῦ ἱατροῦ κ. *Κ. Μακοῦ*. 2) περὶ τῆς θέσεως τοῦ *Νικητιάτου* ὑπὸ τοῦ κ. *Ἰ. Μηλιοπούλου*. 3) Που ἐκείντο αἱ *Ρουφιαναὶ* ὑπὸ τοῦ κ. *Ἰ. Μηλιοπούλου* ἐπίσης καὶ 4) Περὶ *Ἐπιγραφῶν τῆς Τραπεζοῦντος* ὑπὸ τοῦ κ. *Μ. Παροῦ*.

Πλὴν τούτων ὁ κ. *Ξ. Σιδερίδης* ἀνακοινεῖται τὰ περὶ τῆς ἐν Γαλατῇ ὑπαρξάσης ἐκκλησίας τῆς *Κοσιελλιωτίσεως* καὶ περὶ ὀρισμοῦ τῆς θέσεως τοῦ *Κοσιελλίου*, ἀφ' οὗ ὡς πλησιαζούσα ἐπωνυμῆθη. Ἐπίσης ὁ αὐτὸς ἐκ τῶν τοπογραφικῶν αὐτοῦ *Ἀσιακηῶν μελετῶν* ἀφηγεῖται τὰ περὶ τῆς μονῆς καὶ τοῦ φρου-

ρίου τοῦ ἁγίου Γρηγορίου, ἔνθα φυλακισθεὶς ἀπέθανε καὶ ἐτάφη ὁ λατινόφωνος Ἰωάννης ὁ Βέκιμος περὶ τὰ τέλη τοῦ 13^{ου} αἰῶνος, καὶ ὀρίζει τὴν θέσιν αὐτοῦ εἰς τὸ χωρίον Κοιτὴ ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου. Ἡ δὲ Α. Ἐξ. ὁ κ. Ἀ. Κοπάσης ἀνακοινοῦται πληροφορίας περὶ τῶν ἐν Βαθυρρύακι περὶξ τῶν πλατάνων γενομένων ἀνασκαφῶν, αἵτινες ἔφερον εἰς φῶς νομίματα, ἀγαλμάτια καὶ ἄλλα ἀρχαιολογικὰ ἀντικείμενα. Ὁ κ. Mordtmann ἐκθέτει ὅτι τὸ μέρος ἐκεῖνο ἦτο πάλαι κατοικημένον καὶ ὑπῆρχε βωμῶν· ἐντεῦθεν ἡ Διὸς Οὐρίου ἄκρα, ὅπου κατόπιν μνημονεύονται καὶ μοναὶ αἱ τῶν πατριαρχῶν Ταρσίου καὶ Φατίου. Δεύτερον ἐμελετήθησαν τὰ μνημονευθέντα ἀρχαιολογικὰ ἀντικείμενα καὶ νομίματα τὰ κατὰ τὰ δύο ἔτη δωρηθέντα καὶ καταταχθέντα εἰς τὰς συλλογὰς ἡμῶν.

Εὐχάριστον εἶναι ἐπίσης τὸ ἄγγελμα ὅτι καὶ ἡ Φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ ἐργάσθη κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος πλέον ἢ κατὰ τὰ τρία προηγούμενα, ἐπεδείξατο δὲ θερμότερον ζῆλον καὶ μείζονα φιλοπονίαν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ αἰδεσ. ἱερέως Κωνσ. Καλλινίκου, γραμματεύοντος τοῦ καθηγητοῦ κ. Α. Οἰκονομίδου. Συνεδρίαὶ αὐτῆς ἐγένοντο 15 καθ' ἄς: 1) μετὰ μελέτην ἐπισταμένην ἐξήνεγκε τὴν ἐκυτῆς κρίσιν ἐπὶ τῶν δύο πονημάτων: «*Βοηθὸς τῶν διδασκάλων διὰ τὰς δοθολογραφικὰς ἀσκήσεις*» τοῦ κ. Ἰ. Τοικοπούλου καὶ «*Παράδεισος τῶν παιδῶν*» τοῦ κ. Γ. Τσόβα. Τὰ ἔργα ταῦτα σταλέντα εἰς τὸν Σύλλογον ἀνεμένον ἐπὶ πολλὸν χρόνον τὴν κρίσιν τῆς ἐπιτροπῆς, ἥς ἐπὶ τέλους ἠξιώθησαν, ὅπως μὴ μαραιῶνται ὁ ζῆλος τῶν συγγραφέων ἐκείνων τῶν ἐπιθυμούντων νὰ περιβάλλωσι τὰ ἔργα αὐτῶν διὰ τοῦ κύρους τῆς γνώμης τοῦ Συλλόγου. 2) Ἀπεφάσισε τὴν μὲν ἐκδοσὶν τοῦ *Λυσίου* ν' ἀναθέσθαι τῷ ἐν Σμύρνῃ καθηγητῇ κ. Ἀναστ. Ζάκα, τὴν δὲ τοῦ *Πινδάρου* τῷ καθηγητῇ κ. Θ. Σαλιέλλῃ. Αἱ ἀποφάσεις αὗται διὰ τοῦ Συλλόγου ἀνεκοινώθησαν τοῖς εἰρημέοις καὶ ἐλπίζομεν ὅτι δὲν θὰ βραδύνωσιν ὑπερμέτρως εἰς τὴν προπαρασκευὴν τῶν δύο τούτων ἐκδόσεων. 3) Διεσκέφθη καὶ συνεζήτησε περὶ τῆς ἀναθεωρήσεως ἢ ἀπλῶς ἀναδημοσιεύσεως τοῦ περὶ *γραμματικῆς* τῆς καθαρσουδῆς νέας ἑλληνικῆς προγράμματος τοῦ γενομένου κατὰ τὸ 1896 διὰ τὸν *Καραπάνειον ἀγῶνα*. Ἀλλ' εἰς οὐδεμίαν ὀριστικὴν ἀπόφασιν κατέληξεν. Διότι πέπρωται παρ' ἡμῖν πᾶν πρόγραμμα νὰ προ-

καλῆ *θυέλλας λόγων καὶ ναυάγια ἔργων*. Φαίνεται δὲ ὅτι ἡ Φιλολογ. ἐπιτροπὴ ἐθεώρησε συναφὲς τὸ πρόγραμμα τοῦτο πρὸς τὸ φλέγον πρόγραμμα τῆς δημοτικῆς παιδείσεως.

Ποικιλωτέρα καὶ δαψιλεσττέρα θὰ ἦτο ἡ ἐργασία ἂν ἀνασυνίστατο ὁ *Ζωγράφειος ἀγῶν* δεστικὸς δυστυχῶς ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ μεγάλου εὐεργέτου τοῦ Συλλόγου Χρηστ. ἐφέντη *Ζωγράφου* τοῦ καὶ χορηγοῦ ἔπαυσε λειτουργῶν καὶ δεστικὸς πολλὴν κίνησιν εἶχε δώσει εἰς τοὺς ἀπανταχοῦ τοῦ κράτους λογίους πρὸς συλλογὴν τῆς γλωσσικῆς ὕλης θησαυρίζομένους ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἡμῶν καὶ πολὺ τὸ γόητρον προσέδιδεν εἰς τὸν Σύλλογον διευθύνοντα καὶ βραβεύοντα ἐργασίαν ἐξόχως φιλολογικὴν καὶ διαφωτιστικὴν τῆς τε ἱστορίας τῆς γλώσσης καὶ τῶν πνευματικῶν τοῦ λαοῦ χαρισμάτων.

Ὁ ἐκ τῆς Ἰταλίας κ. Vito Palumbo ἀπέστειλεν ἡμῖν *λεξιλόγιον* ἐν χειρογράφῳ, ὅπως ὑποβληθῆ εἰς τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα, νομίζων ὅτι τοῦτο διετηρεῖτο. Ἐδωρήσατο δὲ καὶ δύο σώματα μεταφράσεων αὐτοῦ.

Μετὰ τὴν ἐκδοσὶν τοῦ Α' τόμου τῶν Ζῶντων Μνημείων γενομένην πρὸ δεκαετίας τῆ ἀτρύτῳ ἐπιμελείᾳ καὶ μόχθῳ τοῦ κ. Θ. Σαλιέλλῃ δὲν ἐξεδόθη δεύτερος, καίτοι ἔχομεν ὑλικὸν ἄφθονον διὰ πλείονας τόμους. Λυπεῖται ἡ Φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ διὰ τὴν ἔνεκα τοῦ θανάτου τοῦ χορηγοῦ παῦσιν τοῦ χρησιμωτάτου καὶ ἠνωφειεστάτου τούτου ἀγῶνος, ἀλλὰ λυπηρότερον δὲν εἶναι ὅτι κατάκειται ἀδημοσίευτον τόσον ἄλλο ὑλικὸν συλλεγὲν καὶ κριθέν, καὶ εἰς ἄλλον ἐνδιαφέρον ὁμογενεὶς καὶ ἀλλογενεὶς φιλόλογους, καὶ δὲν εὐρίσκειται ὁ χορηγῆσων 100 λίρας δι' ἐκδοσὶν τοῦ δευτέρου τόμου; Ἴσως πταίομεν ἡμεῖς μὴ διαφωτισάντες τοὺς δυναμένους, ἢ μὴ ἐκθέσαντες τὸ πρᾶγμα ὅπου δεῖ, ἢ μὴ ἐπιμεινάντες ἐν ταῖς ἀποπειραῖς. Αἱ δωρεαὶ δὲν ἔρχονται πάντοτε μόναι, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀγρεύονται, καὶ τότε ἀπαιτοῦσι τέχνην κυνηγοῦ καὶ εὐθυβολίαν.

Ἀπαραίτητος εἶναι ὁ λόγος περὶ τῆς *Ζωγράφειου* λεγομένης *Βιβλιοθήκης* ἐν ἐκάστῃ λογοδοσίᾳ, διότι ἀποτελεῖ ἐν τῶν κυρίων μελημάτων τῆς Φιλολογ. ἐπιτροπῆς. Διὰ τῆς ἐκδόσεως πέρυσι τῆς *Ἀναβάσεως τοῦ Ξενοφῶντος* ὑπὸ τοῦ αἰοιδίμου καθηγητοῦ τοῦ πανεπιστημίου Ἰ. Πανταζίδου ἡ *Ζωγράφειος* ἀπέκτησε τὸν Η' αὐτῆς τόμον· ἀπὸ τῆς συστάσεως λοιπὸν αὐτῆς ἦτοι ἀπὸ τοῦ 1885 ἕως 1901 ἐντὸς 16 ἐτῶν ἐξεδόθησαν 8 μόνον τόμοι.

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἤρξατο ἡ ἐκδοσις τοῦ

Θ' τόμου ὑπὸ τοῦ κ. *Δ. Βερναρδάκη*, ἀπότε-
λέσαντος τὸν 3ον τόμον τοῦ *Εὐριπίδου*. Ἡ
ἐκδοσις δὲν γίνεται ταχεῖα, μὴ δυναμένου τοῦ
κ. Βερναρδάκη νὰ παραμένῃ εἰς Ἀθήνας καὶ
ἐπιστατῆ αὐτὴν ἀλλ' ἐκ Μυτιλήνης πέμποντος
τὰς διορθώσεις. Ἄγνωστον δ' ἔτι τυγχάνει ἂν
ὁ φιλόλογος κ. *Π. Παπαγεωργίου* ὁ ἀπὸ πολλῶν
ἐτῶν ἀναλαβὼν τὴν συνέχειαν τοῦ *Σοφοκλέους*
θὰ ἔχῃ ἑτοιμον διὰ τὸ προσεχὲς ἔτος τὸν
προσεχῆ τόμον τῆς βιβλιοθήκης ταύτης.

Ἡ *βραδυπορία* ἐπιβάλλεται διὰ πᾶν ἔργον,
ὅταν θέλωμεν νὰ ἦναι τοιοῦτον, ὥστε νὰ φει-
σθῆ αὐτοῦ ὁ χρόνος κατὰ τὸ γαλλικὸν λόγιον
ἀντιθέτως ἐκφράζον τὴν αὐτὴν ἔννοιαν: «*Le
temps n'épargne pas ce qu'on a fait
sans lui*». Ἄλλα δὲν πρέπει νὰ λησμονώμεν
καὶ τό: *μηδὲν ἄγαν*, ὅπερ ὁ Ἀριστοτέλης ὤρι-
σεν ὡς *μεσότητα*, εἰπὼν: «*ἐν πᾶσιν ἡ μεσότης
ἐπαινεῖται τὰ δ' ἄκρα οὐτε ὀρθὰ οὐτε ἐπαινεῖα,
ἀλλὰ ψεκά*». Ἐξ οὗ διέπλασε καὶ ὁ Ὁράτιος
τὴν φημισθεῖαν αὐτοῦ *χρυσὴν μεσότητα* (*au-
rea mediocritas*). Παραδόξως ὁ βραδύς οὗ-
τος τῶν ἐκδοτῶν ἡμῶν τοκετὸς τείνει εἰς τὴν
αὐξήσιν τοῦ κεφαλαίου τῆς Ζωγράφ. Βιβλιοθή-
κης, ὅπερ κατὰ τὸ 1885 κατατεθὲν παρὰ τῆ
Ἐθν. Τραπεζῆ τῆς Ἑλλάδος συνίστατο ἐκ
δρ. 182,974.85. Κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου
1900, ὡς ἀνέφερα ἐν τῇ περυσινῇ μου λογο-
δοσίᾳ ἀνήρχετο εἰς δρ. 222,974.85 αὐξήθη
κατὰ 40,000 δρχμάς. Διαρκούντος τοῦ λή-
ξαντος συλλογικοῦ ἔτους ἠύξθη κατὰ 10,000
δρ. περιπλέον ἐκ τόκων κεφαλαιοποιηθέντων,
ὥστε τὴν 31 Δεκεμβρίου 1901 συνέκειτο ἐκ
δρ. 232,974.85. Διότι λοιπὸν ἔλλειπει ἡ
χρυσὴ μεσότης ἐν τῷ τοκετῷ τῶν λογίων, οἱ
τόκοι καίπερ προορισθέντες ἔτησίως διὰ νὰ
δίδωνται εἰς αὐτοὺς καταφεύγουσι πάλιν εἰς
τὸ κεφάλαιον καὶ μονιμοποιοῦνται.

Διενείμαμεν ἐφέτος 130 τόμους τῆς λαμ-
πρᾶς ταύτης Ζωγράφ. Βιβλιοθήκης εἰς διάφορα
σχολεῖα, ὅσα ἔχουσι βιβλιοθήκας καὶ κλιῶς
αὐτὰς διατηροῦσι, καὶ εἰς βράβεισιν μαθητῶν
συμφώνως τῷ προγράμματι.

Τὴν αὐτὴν ὥς καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος
δραστηριότητα καὶ φιλεργίαν ἀνέπτυξαν τὰ
φιλότιμα μέλη τῆς *Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς* ὑπὸ
τὴν προεδρίαν τοῦ διακεκριμένου ὀφθαλμο-
λόγου κ. *Ι. Μπίστη*, γραμματεύοντος τοῦ ἰα-
τροῦ κ. *Ε. Ζώτου*. Συνῆλθον εἰς 20 συνεδρίας,
καθ' ἃς πλείστα κλινικαὶ παρατηρήσεις καὶ
πολλαὶ ἀξιολογώταται ἀνακοινώσεις ἐγένοντο
ὑπὸ τῶν μελῶν καὶ συνεζητήθησαν μετὰ τῆς

συνήθους αὐτοῖς ἐμβριθείας. Ἄρκοῦμαι μόνον
ἐνταῦθα ν' ἀναφέρω τὰ ὀνόματα τῶν ποιησα-
μένων τὰς κλινικὰς παρατηρήσεις καὶ τὰς
ἀνακοινώσεις. Εἶναι δὲ οὗτοι οἱ ἰατροὶ κ. κ.
*Α. Γεωργιάδης, Δ. Μανουηλίδης, Π. Παπαν-
κολάου, Ι. Μπίστης, Ἄνδρ. Ἀντίπας, Θ. Φλω-
ράς, Π. Ἰατρόπουλος, Ν. Νικολαΐδης, Γ. Νούλης,
Ε. Ζώτος, Ἀ. Κρημικός, Ἀ. Γαβριηλίδης* καὶ
ὁ *χημικός κ. Π. Ἀπέρης*, ἧτοι ἐν ὄλφ 13. Ὁ
ἐπιστημονικὸς ἔρος διατελεῖ ζωηρότατος παρὰ
τοῖς ἰατροῖς καὶ ὑπεκκαίει τὴν ἀμιλλαν, οὐδὲ
ἀποθαρρύνονται ἐκ τῆς προΐουσης πληθώρας
αὐτῶν ἐν τῷ κέντρῳ τούτῳ τῆς πρωτεύουσας,
κατανοοῦντες ὅτι μόνοι οἱ ὑπολειπόμενοι ἐν τῷ
ἀγῶνι τῆς ἐπιστήμης δὲν στεφανοῦνται.

Θὰ ἦτο εὐκτὸν νὰ κατέχη ὁμοίως τὴν σφο-
δρότητα ἔρος πρὸς τὴν ἰδίαν ἐκάστου ἐπιστή-
μην τοὺς νομικοὺς καὶ τοὺς φιλόλογους.

Τὸν πόθον, ὃν ἡ Βιολογικὴ ἐπιτροπὴ ἐξέ-
φρασε περὶ ἐκδόσεως τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς ἐν
τῷ Περιοδικῷ τοῦ Συλλόγου κατὰ τριμηνίαν
ἐκδιδομένῳ, οὕτως ὥστε εἰς τὸ τέλος τοῦ
ἔτους νὰ προστίθωνται τὰ τεύχη ἐν τῷ τέλει
τοῦ Περιοδικοῦ, ἀπεδέχθημεν καὶ προέβημεν
εἰς αἰτήσιν πρὸς ἐπίτευσιν ἀδείας παρὰ τῷ
ἀρμοδίῳ Ὑπουργείῳ. Πέπεισματι ὅτι οἱ διά-
δοχοὶ ἡμῶν θὰ πραγματοποιήσωσι τὸν δι-
καιον τοῦτον πόθον.

Ἰπὸ τὴν προεδρίαν ἐμοῦ, τοῦ κ. *Μ. Κα-
ραβοκυροῦ* ἀναπληρώσαντός με κατὰ τὴν μι-
κράν μου ἀποδημίαν καὶ γραμματεύοντος τοῦ
δικηγόρου κ. *Α. Δημοπούλου*, ἡ *Κοινωνιολο-
γικὴ ἐπιτροπὴ* ἡ συγχειμένη ἐκ νομομαθῶν καὶ
δικηγόρων εἰργάστη συντονώτερον κατὰ τὸ
ἔτος τοῦτο, συγκροτήσασα 9 συνεδρίας ἀντι-
τῶν 5 τοῦ παρελθόντος.

Πέντε (5) ἀνακοινώσεις ἀνεγνώσθησαν 1)
παρὰ τοῦ δικηγόρου κ. *Χ. Ἀγνιάδου* περα-
τώσαντος τὴν πέρυσι ἀρξαμένην αὐτοῦ μελέ-
την *περὶ τοῦ Μουσουλμανικοῦ Κληρονομικοῦ
δικαίου ἐν σχέσει πρὸς τὸ Ῥωμαϊκόν* 2) παρὰ
τοῦ δικηγόρου κ. *Ν. Παρίση* ὑποστηρίζαντος
ὅτι ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ Κανονικοῦ ἡμῶν δι-
καίου δὲν θεωρεῖται ἀπαραίτητος ἡ *ἐπισκο-
πικὴ ἄδεια* ὡς συστατικὸν στοιχείον τοῦ γά-
μου 3) παρὰ τοῦ δικηγόρου κ. *Μ. Καραβο-
κυροῦ* ὑποστηρίζαντος τὴν ἀντίθετον γνώμη
δι' ἀνακοινώσεως. Ἐπὶ τῶν δύο τούτων ἀντι-
θέτων γνώμων ζωηρὰ καὶ ἐμβριθεστάτη συζή-
τησις ἐγένετο ἐπὶ 5 συνεδρίας δι' ἀναπτύξεως
τῶν ἐκατέρωθεν λόγων καὶ δι' ἐρεύνης ἐπι-
σταμένης καὶ ἐρμηνείας τῶν σχετικῶν χωρίων

δυναμένης νά συμπληρώσῃ τὴν ἀσάφειαν ἢ τὰ κενὰ τῶν ἄχρι τοῦδε πραγματευθέντων τὸ ἐν λόγῳ θέμα συγγραμμάτων παρ' ἡμῖν τε καὶ παρὰ τοῖς Γερμανοῖς· 4) παρὰ τοῦ δικηγόρου κ. *I. Balalā* περὶ *συστάσεως προκόδς* τῶν ἐν Τουρκίᾳ Ἑλλήνων ὑπηκόων καὶ 5) παρ' ἐμοῦ τὸ α' μέρος ἀνακοινώσεώς μου περὶ *συνηγορίας καὶ λογογραφίας*, ἐνθα ἐζητάσθησαν οἱ λόγοι δι' οὓς δὲν ἀνεπτύχθη ἐν Ἀθήναις τὸ πάλαι ἢ νομικὴ ἐπιστήμη οὐδὲ ἐμορφώθη τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δικηγόρου ὡς ἐν Ῥώμῃ. Ἐλπίζωμεν ὅτι δοθείσης ἀπαξ τῆς κινήσεως, ἢ ἐπιτροπῇ αὐτῇ δὲν θὰ καταλίπη τὸ στάδιον τῆς ἐπιστημονικῆς μελέτης καὶ ἀσκήσεως, ἥτις ἔχει ἴδια θέλητρα ἰδανικώτερα τῶν τῆς πρακτικῆς καὶ παρέχει εἰς τὴν πρακτικὴν ὠφελήματα σπουδαιότατα δι' ὧν πρῶτον ἀποφεύγεται ἡ στενότης καὶ πεζότης τῶν ἀντιλήψεων καὶ δεύτερον προσδίδεται ἐπιστημονικὸν κύρος εἰς τοὺς λόγους καὶ τὰς γνώμας.

Συνεδρίαί τοῦ Συλλόγου ἐγένοντο 29, ἐξ ὧν 12 *εἰδικαί* καὶ 17 *γενικαί*, τοῦ δὲ προεδρείου 20. Κατὰ τὰς εἰδικὰς συνεδρίας τὰς ὠρισμένας ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ εἰς ἀνάγνωσιν καὶ συζήτησιν ἐπιστημονικῶν ἀνακοινώσεων, ἐγένοντο αἱ ἐξῆς.

1) *Ἱστορικαὶ καὶ τοπογραφικαὶ μελέται περὶ Κυζίκου* ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ κ. *K. Μακροῦ* ἐν τρισὶ συνεδρίασι μετὰ χαρτῶν καὶ πολλῶν φωτογραφικῶν εἰκόνων τῶν σφριζομένων λειψάνων τῆς μεγάλης τὸ πάλαι ἀκμῆς τῆς πόλεως ταύτης. Τὸ ἔργον διατελεῖ ὑπὸ μελέτην παρὰ τῇ Ἀρχαιολογικῇ ἐπιτροπῇ, εἰς ἣν παρεπέμφθη.

2) Δύο πραγματεῖαι, συμβολαὶ εἰς τὴν βυζαντιανὴν ἀρχαιολογίαν καὶ ἱστορίαν ἐν δυσὶ συνεδρίασι ὑπὸ τίτλους: «*Ποῦ ἔκειντο αἱ Ρουφριανάι*», «*Ποῦ τὸ Νικητιῶτον*» ὑπὸ τοῦ κ. *I. Μηλιοπούλου* ἐπιτυχῶς εἰς τοιαύτας μελέτας ἀσχολουμένου καὶ μὴ ὀκνοῦντος νά καταστήσῃ γνωστὰ τῷ Συλλόγῳ τὰ πορίσματα τῶν μελετῶν τούτων.

3) «*Περὶ τῆς συνθήκης τῶν Ἀγιοριτῶν πατέρων μετὰ τοῦ Στεφάνου Κράλη τῆς Σερβίας*» ὑπὸ τοῦ ὀσιωτάτου *Ἀλεξάνδρου Λαυριώτου*. Πολλὰς χάριτας ὀφείλει ὁ Σύλλογος τῷ ἀκαταπονήτῳ τούτῳ τῶν ἀνεκδότων κειμηλίων ἐξερευνητῇ καὶ φίλῳ τῶν μεσαιωνικῶν σπουδῶν, ἀγαστῷ δὲ ἐταίρῳ καὶ ζηλωτῇ τῆς δόξης τοῦ Συλλόγου.

4) Τοῦ αἰδ. ἀββᾶ *Tondini de Guarenghi* γαλλιστί: «*περὶ τῆς καταμετρήσεως τοῦ χρόνου*».

5) Τοῦ ἀντιπροέδρου κ. *Χρ. Παναζίδου* εἰς δύο συνεδρίας «*περὶ τοῦ ἐν Παρισίοις Διεθνούς (1900) Συνεδρίου τῆς Μέσης Παιδείσεως*. Ἡ μελέτη αὕτη διὰ τε τὸ ἐπικαιρὸν καὶ τὰς διδομένας γνώσεις ἐπὶ τῶν σοβαρῶν τοῦ τοῦ συνεδρίου συζητήσεων καὶ ἀποφάσεων ἐνέχει πολὺ τὸ χρήσιμον διὰ τὰ ἡμέτερα.

6) Τοῦ Ἐξ. *I. Καρολίδου* «*περὶ παιδῶν καὶ Ἀριστοτέλη*». Τὸν Ἀριστοτέλη ὁ Κικέρων ἀπεκάλει *ποταμὸν χρυσοῦ ῥέοντος*· διότι πᾶσα φράσις ἐκ τῶν συντόμων καὶ συνεσπειραμένων ἐκείνων τοῦ ἰδιάζοντος αὐτῷ ὕψους ἐγκλείει πολύτιμον ἐκάστη ἔνοιαν καὶ οὐδεμίαν ἔχει λέξιν περιττήν. Ἐκ τοιοῦτου ποταμοῦ διωχέτευσεν ὁ εὐμαθέστατος φίλος πολὺν θησαυρὸν ψυχολογικῶν γνώσεων καὶ παρατηρήσεων ἐκτάκτου λεπτότητος καὶ ἀθανάτου ἀληθείας τοῦ Σταγυρίτου φιλοσόφου.

7) Πέντε ἀνακοινώσεις ὑπὸ τίτλον: «*Ἐπιγραφαὶ Τραπεζοῦντος*», «*Ἰωάννης Καροφύλλης*», «*ὁ Παφλαγονικὸς διάκοσμος*», «*Νομίσματα Τραπεζοῦντος*», καὶ «*τὸ Σπῆλαιον τοῦ Ἀγ. Εὐγενίου ἐν Τραπεζοῦντι*» ὑπὸ τοῦ γυμνασιάρχου Τραπεζοῦντος κ. *Ματθαίου Πιραυνία*, ὅστις μελαγχολικῶς ἀγγέλλει ἡμῖν ὅτι αὐταὶ ἔνεκα τοῦ γῆρατός του ἔσονται ἴσως αἱ τελευταῖαι χορηγίαι του πρὸς τὸν Σύλλογον, ὃν ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς του διαρκῶς ὑπηρετήσεν ἄριστα εἴτε ἐνδημῶν εἴτε ἀποδημῶν. Ἐλπίζω ὅτι δὲν θὰ ἦναι αἱ τελευταῖαι συμβολαὶ του καὶ ὀφείλω ἰδιαζόντως νά εὐχαριστήσω τὸν σοφὸν ἄνδρα ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου, ὅπου διπλὴν ιδιότητα συνέπεσε νά ἔχω ὡς πρόεδρος τοῦ Συλλόγου ἀποχωρῶν καὶ ὡς ἀρχαῖος μαθητῆς αὐτοῦ εὐγνώμων πάντοτε παραμμένων.

8) *Περὶ τῆς Μονῆς τοῦ Ρυγίου ἐν τῇ μητροπόλει Παραμυθίας καὶ Φιλιατῶν* ὑπὸ τοῦ ἐν Μαργαριτίῳ ἱατροῦ κ. *Δ. Παναγιωτίδου*, ὅστις ὡς ἀντεπιστέλλον μέλος ἐργάζεται δοκιμώτατα.

9) Ὁ ἱατρός κ. *Α. Γαβριηλίδης* ἐν εἰδικῇ ἐκτάκτῳ συνεδρίᾳ καὶ ἐν ὀνόματι τῆς Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς συμφώνως τῇ πέρυσι ληφείσῃ ἀποφάσει καὶ ἐπόμενος τῷ ἐγκαινιάσαντι τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἱατρῷ καὶ πρῶτῳ προέδρῳ τοῦ Συλλόγου κ. *Ἀν. Χρησιδῆ*, ἀνέγνωσεν ἐμβριθεστάτην πραγματεῖαν «*περὶ μικροβιολογίας ἐν τῇ ὀφθαλμολογίᾳ*» διανοίξας εὐρύτατον ὀρίζοντα τοῦ ἀπειρώως μικροῦ καὶ ἀπαριθμήσας πληθὺν ἐπιστημονῶν ἐρευνητῶν διασπαρέντων εἰς τὰς ἀχανεῖς τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐκτάσεις πρὸς ἄγραν τοῦ λανθάνοντος ἐκεῖ

πληθυσμοῦ τῶν *μικροβίων*. Ἐν τοιοῦτον συνέλαβεν ἀνακαλύψας καὶ ὁ κ. Γαβριηλίδης. Ἀναντιρρήτως ἡ γῆ ἤρχισε νὰ φαίνεται καὶ νὰ ἴηαι μικρὰ διὰ τὸν ἄνθρωπον· ἀλλὰ χάρις εἰς τὸ μικροσκόπιον καὶ τὸν *Pasteur* ἀνεφάνη ὁ ἄπειρος ὀρίζων τῶν μικροβίων καὶ ἡ γῆ ἐμεγαλύνθη, καὶ ὁ κατακτητὴς ἄνθρωπος ἀνέπνευσε βλέπων νέας ἡπείρους ἀνεξιχνιάστους καὶ νέας θαλάσσας ἐν μιᾷ μόνῃ σταγόνι ὕδατος. Τὰς σταυροφορίας ταύτας ἡγοῦνται οἱ ἰατροὶ σκεπτόμενοι νὰ ἐξεύρωσιν *ἀμηγάνων νόσων φυγὰς*, καὶ κατατρίβωσι τὸν βίον ἐν τῷ πολέμῳ κατὰ τῶν μικροβίων ἵνα μακροβίους καὶ ἴσως ἀθάνατους ἡμᾶς καταστήσωσιν. Καὶ διὰ τὸ παμμήχανον τοῦτο τοῦ ἀνθρώπου ἐψάλη ὁ ἀθάνατος ὕμνος τοῦ *Σοφοκλέους*· οἱ δὲ ἐπομνησθέντες οἱ στίχοι τῶν στροφῶν νομίζει τις ὅτι ἐγράφησαν διὰ τὴν ἀρτιγενῆ μικροβιολογίαν.

« Παντοπόρος, ἄπορος ἐπ' οὐδὲν ἐρχεται,
τὸ μέλλον. Ἄϊδαν μόνον
θέλειν οὐκ ἐπάξεται
νόσον δ' ἀμηγάνων φυγὰς
ἐνυπέφρασαι. »

Ἐγένοντο λοιπὸν 14 ἀνακοινώσεις ὑπὸ 5 ἑταίρων καὶ 3 ἀντεπιστελλόντων καὶ 1 μὴ ἑταίρου. Ἐκ τούτων 3 ἰατροὶ, 2 καθηγηταί, 2 κληρικοὶ καὶ 2 λόγιοι. Μείζων βεβαίως εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν τε ἀνακοινωσάντων καὶ τῶν ἀνακοινώσεων τοῦ ἔτους τούτου παραβαλλόμενος πρὸς τὸν τοῦ παρελθόντος. Ἄλλ' ἐξακολουθεῖ πάντοτε ὁ τῶν καθηγητῶν καὶ φιλολόγων ὑπολειπόμενος, ὅπερ μαρτυρεῖ τὴν ἀδικαιολόγητον ψυχρότητα πρὸς τὸν φερώνυμον Σύλλογον. Ὁ Σύλλογος ἔχει ὡς ἔμβλημα τὴν ἀρχαϊκὴν λυχνίαν, ἣτις ἔχει ἀνάγκη ἐλαίου παρὰ τῶν φιλολόγων ὅπως διατηρῆται ἀσβεστος ἢ φλόξ. Πᾶσα ἄρνησις μένει ἀδικαιολόγητος καὶ μόνον προφασιζόμενοι δύνανται νὰ εἴπωσιν ὅτι φοβοῦνται, μήπως δίδοντες τὸ ἔλαιόν των κατηγορηθῶσιν ὡς *ρίπτοντες ἔλαιον ἐπὶ τὴν πυράν*.

Ὁ ἀντιπρόεδρος κ. *Ξ. Σιδερίδης* πολλὴν ἀγάπην καὶ φροντίδα πρὸς τὸν Σύλλογον ἐπίδειξας κατὰ τὴν τριετῆ τοῦ ἀξιώματός του ἐνάσκησιν καὶ γνώστης τῶν κατ' αὐτόν, ὑπέβαλε λεπτομερῆ ἐκθεσιν μετὰ περιλήψεως τῶν γενομένων *δημοσίων μαθημάτων*. Ἐνεκα τῆς ἐγκαίρου καταρτίσεως τοῦ προγράμματος καὶ τῆς ἀγρύπνου ἐπιμελείας περὶ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ, διεξήχθησαν ἀνελλιπῶς τὰ πρὸς τὸ δημόσιον καθήκοντα τοῦ συλλογικοῦ βήματος. Εἶχον ἐγγραφῆ 20 ἀγορηταί δι' 29 μα-

θήματα. Μετ' ἀναπλήρωσιν τῶν κωλυθέντων 14 ἐδίδαξαν 28 μαθήματα. Ὁ ἀριθμὸς οὗτος δὲν ὑπολείπεται οὐδὲ τῆς πρὸ δεκαετίας συλλογικῆς περιόδου (1891—2) κατὰ τὴν προεδρίαν τοῦ ἀειμνήστου *Κων. Καλλιᾶδου*, εἰς ὃν αἰδίων εὐγνωμοσύνην ὀφείλει ὁ Σύλλογος διὰ τὸν θερμουργὸν ζῆλον καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς τοῦ ἀνδρὸς γινώσκοντος νὰ κατακτῆ τὴν ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου εὐνοίαν τοῦ κοινοῦ. Σχεδὸν εἶναι ἴσος, διότι κατὰ μίαν μόνην μονάδα εἶναι ὑποδείξ.

1) Κατήροζατο τοῦ ἐφετινοῦ κύκλου ὁ αἰδ. ἱεροκέρουξ κ. *Κων. Καλλίνικος* εὐφραδῶς, ἐν γλώσῃ σαφεῖ ἅμα καὶ θερμῇ καὶ διὰ μαρτυριῶν ἕκ τε τῶν ἱερῶν Γραφῶν καὶ τῆς θύραθεν σοφίας ἀναπτύξας τὸ θέμα αὐτοῦ «*Περὶ τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ φύσει καὶ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ*».

2) Ὁ *Μ. Χαρτοφύλαξ* κ. *Μ. Γεδεών*, ὁ δι' ἀτρύτων ἐπὶ τριάκοντα ἔτη μελετῶν κερκημένος ἀναμφισβήτητον κύρος ἐν τῇ βυζαντινολογίᾳ, ἐδίδαξε μετὰ τῆς ἰδιαζούσης αὐτῷ χάριτος τέσσαρα μαθήματα ἕκ τῆς *Ἱστορίας τῆς Χριστιανικῆς Παιδείσεως* ὑπὸ τοὺς ἐξῆς μερικωτέρους τίτλους· α) «*Ἑλληνικὰ σχολεῖα ἀπὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου μέχρι τοῦ ἐ' αἰῶνος*»· β) «*Ἐθιμα καὶ νόμοι ἐν χρήσει παρὰ τοῖς σχολείοις τῶν Βυζαντινῶν*»· γ) καὶ δ) «*Τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ συντάξει τῶν παρ' ἡμῖν ἐκπαιδευτικῶν θεσμῶν*».

Ὁ κ. Γεδεών ἐορτάσας τὴν *τριακονταετηρίδα* τῆς ἐπιστημονικῆς του δράσεως ἀπύλαυσε τῆς ὑπάτης τῶν λογίων ἡδονῆς ἰδῶν ὅτι ἡ Ἐκκλησία καὶ οἱ λόγιοι ἡμέτεροί τε καὶ ξένοι, πλείστα σωματεῖα καὶ σύλλογοι καὶ ἡ ὁμογενὴς κοινωνία ἀνεγνώρισαν τὴν τελεσθεῖσαν σπουδαιοτάτην ἐργασίαν ἐν τῇ προαγωγῇ τῶν καθ' ἡμᾶς μεσαιωνικῶν σπουδῶν καὶ τῇ διαφωτίσει πλείττων σημείων τῶν νεωτέρων χρόνων, καὶ ἐτίμησαν δικαίως τὸ τε ἔργον καὶ τὸν ἐργάτην. Ὁ ἡμέτερος Σύλλογος προφρόνως παρέσχε τὴν αἰθουσαν ταύτην διὰ τὴν πανηγυρικὴν τελετὴν καὶ λόγῳ τιμῆς πρὸς τὸν ἐορτάζοντα ἐδωρήσατο τὴν σείραν τῶν ἐκδύσεων αὐτοῦ. Ἐπιβάλλεται δὲ μοι τὸ καθῆκον ὅπως ἰδίᾳ μνημονεύσω ἐν τῇ λογοδοσίᾳ μου τὴν ἐορτὴν ταύτην τοῦ φίλου ἑταίρου, ὅστις ἀπὸ πολλῶν δαψιλέτατα ἐχορήγησε τῷ Συλλόγῳ ἕκ τῶν μελετῶν του πολλὰ μοχθήσας καὶ μοχθήσων ἐτι ὑπὲρ τούτου ὡς ἀκάματος, τιμήσας δὲ καὶ τιμήσων ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἀκόμη, ὡς ἐλπίζω, τὸ βῆμα τοῦτο.

3) Ὁ ἰατρὸς κ. *Σ. Ζαβιτσᾶνος* «*Περὶ ἐκ-*

θέτων» ἦτο ὁ ἀρμοδιώτατος νὰ λάβῃ τὸν λόγον καὶ διδάξῃ, ἅτε δι' ἔργων ἤδη ἀποδείξας ἔτι ἡ φιλανθρωπία γίνεται ἀληθής, ἔταν ἐπιστημονικῶς διεξήχθηται.

4) Ὁ καθηγητῆς κ. *Δημοσθ. Οἰκονομίδης* εἰκονικώτατα περιέγραψε τὴν περιέργον καὶ διδακτικὴν σύναμα «*Ἱστορίαν τοῦ βίου τῶν γερμανῶν φοιτητῶν*».

5) Ὁ ἰατρός κ. *Γ. Ἀκαιοροίδης* ἐδίδαξε μετὰ τῆς χαρακτηριζούσης αὐτὸν πρακτικότητος τρεῖς μαθήματα· α') «*Περὶ τῆς ἐπιρροῆς τῆς γυμναστικῆς ἐπὶ τῆς ὑγείας τῶν ἀνθρώπων*». β') «*Τὰ νεώτατα τῆς γυμναστικῆς εἶδη καὶ ἡ ἐπίδρασις αὐτῶν ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν νέων*». γ') «*Περὶ ἰατρικῶν φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων ἐν Εὐρώπῃ καὶ παρ' ἡμῶν*» πολλὰ τὰ χρήσιμα καὶ τὰ καλὰ ἐγκατασπείρας.

6) Ὁ καθηγητῆς κ. *Νικήτας Παπαγιαννόπουλος* δύο μαθήματα «*Περὶ τῶν σπουδαιότατων πορισμάτων τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας κατὰ τὴν πρώτην περίοδον τῶν μέσων χρόνων διαλαβῶν εἰκονικώτατα τὰ τῶν χρόνων τοῦ Ἰουστινιανοῦ*».

7) Ὁ ἰατρός κ. *Ἀ. Τουργούτης* ἐξακολουθήσας ἐφέτος τὰ περὶ *νευρικῶν τροφῶν* πρακτικώτατα μαθήματά του κατέδειξε τὰς ἐκ τῆς χρήσεως τοῦ *καπνοῦ* βλαβεράς εἰς τὴν ὑγείαν συνεπειάς.

8) Ὁ λυκειάρχης κ. *Χρ. Χατζηχρήστου* ἐκ τῆς *δημοικῆς ποιήσεως*, ἣτις δι' αὐτὸν εἶναι τροφή ἅμα καὶ τρυφή, ἀπέδειξε καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐν ἐνὶ μαθήματι πολλοὺς ἀγνώστους μαργαρίτας.

9) Ὁ καθηγητῆς κ. *Λουῖζος Ἡλιού* συνεχίσας τὸ ἄλλοτε διδαχθὲν θέμα περὶ *Τέχνης ὠμίλησε περὶ τῆς κοινωνικῆς εὐθύνης καλλιτεχνῶν καὶ συγγραφέων*, πολλὰ τὰ κοινωνικῶς χρήσιμα διδάγματα ἐξενεγκῶν.

10) Ὁ δικηγόρος κ. *Ἐ. Κολάσης* περὶ τῆς *ἐνδείας ἐν γένει καὶ τῆς ἐν Παρισίοις ἐπαιτείας* διαλαβῶν διήρσεν εἰς τέσσαρα τὰ αἰτία τῆς ἐνδείας καὶ ἐξήτασε τὰ κατ' αὐτῆς προταθέντα ὑπὸ τῶν οικονομολόγων μέτρα.

11) Ὁ κ. *Γ. Παχῆκος* εἰδικῶς ἐγκύπτων εἰς τὴν μελέτην τῆς μελοποιίας τῶν χορικῶν καὶ βραβευθεὶς ἐν Ἀθήναις διὰ τὰ παρ' αὐτοῦ μελοποιηθέντα χορικά τῆς Ἰριγενείας ἐν Ταύροις δειλέθη περὶ τοῦ ἀρχαίου ἑλλην. δράματος ὑπὸ μουσικῆν ἔποινιν καὶ περὶ μελοποιίας, ἐρμηνεύσας διὰ τοῦ ὀμίλου τῶν ἐρασιμόλων, ὃν διευθύνει, μέρος τῶν βραβευθέντων αὐτοῦ χορικῶν.

12) Περὶ *Ἱερουσαλήμ ἱστορικῶς, ἀρχαιολογικῶς καὶ τοπογραφικῶς*, ὠμίλησεν ἀναβάς τὸ βῆμα τοῦ Συλλόγου μετὰ πολυετῆ ἀποχὴν ὁ καθηγητῆς κ. *Ἀθ. Δημητριάδης*.

13) Ὁ δὲ καθηγητῆς κ. *Ἀθ. Ἰωάννου* περὶ τοῦ γάμου τῶν ἀνθῶν πραγματευθεὶς ἐξήγειρε τὴν φιλομάθειαν τοῦ ἀκροατηρίου διὰ τοῦ περιέργου τούτου κεφαλαίου τῆς βοτανικῆς.

14) Περὶ τῆς ἐπιρροῆς τῆς σχολῆς κατὰ τοῦ ἀλκοολισμοῦ ἠγόρευσεν ὁ τὴν ἀστικὴν σχολὴν Γαλατῶ διευθύνων κ. *Ἀπ. Ἀράνης*. Ἐμφορούμενος παιδαγωγικῶν ἀρχῶν ὑπέδειξε διὰ παραδειγμάτων, ὅτι ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ἀπάντων τῶν μαθημάτων διδάσκαλος παιδαγωγὸς δύναται νὰ ἐμπνεύσῃ σωτηρίους ἀρχὰς κατὰ τῆς μέθης καὶ πολυποσίας καὶ νὰ φανῇ ἡ σχολὴ πολύτιμος σύμμαχος ἐν τῷ κατὰ τοῦ ἀλκοολισμοῦ πολέμῳ.

15) Ὁ δικηγόρος κ. *Σάβας Ἀποσιόλογος* ἀνέπτυξεν ἐπιστημονικῶς ἅμα καὶ πρακτικῶς τὸ περὶ *πολυτελείας θέμα*, ἐφ' οὗ πολυτελέστατα σχόλια ἐσώρρευσαν οἱ αἰῶνες ὄλοι, μὴ ἐπιτευχθείσης ἔτι γενικῆς συμφωνίας περὶ τοῦ ὀρισμοῦ αὐτῆς. Κατέδειξε τοὺς ὑπὲρ καὶ κατὰ τῆς πολυτελείας λόγους, ἐξ ὧν συνάγεται ὅτι ἀνήκει εἰς τὸ μέγα πλῆθος τῶν μικτῶν ἐκείνων πραγμάτων τοῦ κόσμου, ἅτινα ἔχουσι συμπεφυρμένα ἐν ἑαυτοῖς τὸ καλὸν καὶ τὸ κακόν.

16) Κατὰ τὴν πρακτικῶς ὠφέλιμον αὐτοῦ πάντοτε μέθοδον ἐδίδαξεν ὁ ἰατρός κ. *Κ. Κοκκολάτος*, πῶς διεξάγεται ἐν Εὐρώπῃ ὁ κατὰ τῆς φθίσεως ἀγών.

17) Τρεῖς μαθήματα ὑπὸ τὸν γενικὸν τίτλον *Γνώθι σαυτόν*, καὶ ὑπὸ μερικώτερον: α') *περὶ τῆς φιλαυτίας*, β') *περὶ τῆς ἡδονῆς καὶ τοῦ καλοῦ* καὶ γ') *περὶ τῆς πρώτης παιδικῆς ἀνατροφῆς*, ἐδίδαξεν ὁ καθηγητῆς κ. *Σπ. Μωραΐτης*, τὸ πρῶτον ἀναβάς τὸ βῆμα τοῦτο τοῦ Συλλόγου. Κάτοχος, ὡς ὀλίγοι παρ' ἡμῶν, παιδαγωγικῶν γνώσεων ἐν τε τῇ θεωρίᾳ καὶ τῇ πράξει, διέσπειρε πολλὰς ἐξ αὐτῶν ἐκ δύο ἐναλλάξ πηγῶν ἀρυόμενος, τῆς προγονικῆς σοφίας καὶ τῆς Ἱερᾶς Γραφῆς, μετὰ σεμνότητος λόγου στερεῶς ἐχομένου τῆς ἀκριθείας τῶν ἐκφερομένων ἰδεῶν.

18) Τέλος ὁ κ. *Θρασύβουλος Καμαράδος* ἔθηκε τὴν κατακλειδα, ὡς καὶ πέρυσι, τῶν δημοσίων μαθημάτων, ἀναλύσας τὸν *Ὁθέλλον* τοῦ Σαικσπῆρου ἐνώπιον πυκνοῦ ἀκροατηρίου καὶ δι' εὐροίας λόγου μεστοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ εὐφραντάστων εἰκόνων καὶ ἐπεισοδίων πλεί-

στων συνεκράτησεν εὐγλώττως ἄχρι τέλους τὴν προσοχὴν τῶν ἀκροατῶν.

Ἡ *οἰκονομική* διαχειρίσις κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο περιωρίσθη σχεδὸν εἰς τὴν εἰσπραξίν καὶ δαπάνην τῶν τακτικῶν συνδρομῶν. Τὸ ὄλον τῶν ἐφετιῶν εἰσπράξεων ἀνέρχεται εἰς Λ. Τ. 278. Ἐν δὲ τῷ ποσῷ τούτῳ δύο μόνον ἑκτακτοὶ συνδρομαὶ περιλαμβάνονται, ἡ παρὰ τῆς ἐν Λονδίῳ κ. *A. Ἰανίδου* εἰς Λ. Τ. 10.93 καὶ ἡ παρὰ τοῦ πκν. γέροντος σκευοφύλακος τοῦ Ἁγίου Τάφου κ. *Εὐθύμιου* εἰς Λ. Τ. 8.

Ἡ παρὰ τοῦ *ἐθν. πανεπιστημίου* ἐτησίως ἄλλοτε χορηγουμένη εἰσφορὰ καίτοι μειωθείσα εἰς δρ. 300 ἔπαυσεν ὄλως ἀπὸ δύο ἐτῶν. Ἐγένοντο ὁμῶς ἐνέργειαι καὶ προσωπικῶς συνενότηθη μετὰ τοῦ πρυτάνεως κ. *Σ. Σακελλαροπούλου*, ὅπως ἀναγραφῇ πάλιν ἡ μικρὰ ἄλλως τε αὕτη χορηγία ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τοῦ πανεπιστημίου. Δέον νὰ σημειωθῇ καὶ ἑτέρα δωρεὰ ἐκ Λ. Τ. 25 γενομένη χάριν τῆς διακοσμήσεως τῆς αἰθούσης· διότι ἐκ τοῦ ἄχρι τοῦδε δαπανηθέντος διὰ τὴν διακόσμησιν ταύτην ποσοῦ Λ. Τ. 40, ὁ Σύλλογος ἐπλήρωσε μόνον 15 λίρας. Ὁ ἐλλιπὴς φωτισμὸς συνεπληρώθη διὰ πολλῶν νέων φανῶν ἀερίοφωτος, νέα παραπετάσματα εὐπρεπῆ ἀντικατέστησαν τὰ παλαιωθέντα, ἐβάφησαν οἱ τοῖχοι καὶ ἀνακαινίσαις ἄλλαι καθισμάτων καὶ ἐπίπλων ἴσως δὲ καὶ τοῦ δαπέδου τῆς αἰθούσης ἐτοιμάζονται. Πάντα ταῦτα μαρτυροῦσιν ὅτι πρόκειται νὰ γίνῃ ὑποδοχὴ τις ἐνταῦθα. Πράγματι ἀναμένεται καὶ φθάνει ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν οἰνοὶ νυμφίος τῆς αἰθούσης ταύτης ἐν *μέγα ὄργανον* (orgue), τὸ τελειότατον καὶ ὠραιότατον καὶ πλουσιώτατον ἐξ ὧν εἶδε καὶ ἤκουσεν ἡ πρωτεύουσα αὕτη. Ἡ ἀξία του ἐξετιμήθη εἰς 40,000 φρ. Ἐκτακτος ποικιλία τῶν τόνων θὰ καταδειχθῇ ὁσονούπω ἐν ταῖς συναυλίαις, αἵτινες διὰ τὸ μεγαλοπρεπὲς καὶ τὴν πρωτοτυπίαν δὲν θὰ ἔχουν ἐφαμίλλους ἄλλας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. Ἀλλ' ἄς μὴ προτρέξω εἰκονίζων ἀπὸ τοῦδε ἐντυπώσεις ὠχροτέρας τῶν πραγμάτων. Δύο πλεονεκτήματα βέβαια προσπορίζονται διὰ τοῦ *ὄργανου* τούτου εἰς τὸν Σύλλογον· τὸ πρῶτον συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἀνακτήτῃ ὁ Σύλλογος τὴν ἀρχαίαν εὐνοίαν καὶ ἔξιν τοῦ δημοσίου, προτιμῶντος ἀπὸ τινῶν ἐτῶν νὰ φοιτᾷ εἰς τὴν αἰθουσαν τῆς *Fall.* Ἐνώσεως (Union Française) δι' ἀκροάσεις συναυλιῶν, παραστάσεων ἢ ἄλλων καὶ λησμονήσαντος τὴν ἡμετέραν κομφὴν καὶ ἀρχαικοῦ κάλλους αἰθουσῶν ταύ-

την, ἣτις δὲν μας εἶδεν ἀκόμη μεγαλυθίντας διὰ νὰ θεωρῆται παρὰ τοῦ ὁμογενοῦς δημοσίου μικρὰ καὶ στενόχωρος· τὸ δεύτερον εἶναι ὑλικώτερον· διότι πρόσδοτον οὐχὶ μικρὰν θέλει προσθέσει εἰς τὸ ταμεῖον καὶ συντείνει εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν οἰκονομικῶν.

Περὶ τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Συλλόγου τὸ προεδρεῖον, ἐπικουρούντων καὶ τινῶν ἐμπειρῶν μελῶν, συνεσκέφθη, τῆς πρωτοβουλίας ληφθείσης ὑπὸ τῆς *A. Θ. Παναγιώτητος*, ἣτις ἐν τῇ μερίμνῃ αὐτῆς πρὸς βελτίωσιν τῶν παραγόντων ζωῆς Ἐκκλησίας τε καὶ Γένους ἐμνήσθη τοῦ Συλλόγου καὶ διὰ *πιττακίου* ἐξεδήλωσεν ἀφ' ἐνὸς τὴν λύπην ἐπὶ τῇ ἀνεπαρκειᾷ τῶν ἡμετέρων χρηματικῶν μέσων ἐπιδρῶση ἐπιζημίως εἰς αὐτὸν τὸν προορισμὸν τοῦ Συλλόγου, καὶ ἀφ' ἑτέρου εὐηρησθήτη νὰ ὑποδείξῃ μίσα τινὰ θεραπείας. Εἰς τὸ σεπτὸν πιττάκιον εὐχαριστοῦντες θερμῶς τὴν *A. Θ. Π.* ἀπηντήσαμεν διατυπώσαντες ὄσα ἄλλα πρόσφορα μίσα διέγνωμεν. Πεπειθότες εἰς τὴν πολύτιμον ἀρωγὴν τῆς *A. Θ. Π.* ἐλπίζομεν ὅτι πρακτικόν τι ἀποτέλεσμα θὰ παραγάγωσιν αἱ γνώμαι αὗται καὶ τὰ σχέδια καὶ ὅτι ὁ νέος πρόεδρος μετὰ τῶν νέων κοσμητόρων ἐπιλαμβανόμενος μετὰ μείζονος ζωηρότητος τοῦ ζωτικῷ ζητήματος τῶν οἰκονομικῶν θὰ ἦναι εὐτυχέστερος ἐμοῦ ἀγγέλλων ἐπισήμως διὰ τῆς λογοδοσίας του ὅτι ἐτέθη τὸ θεμέλιον. Τοιοῦτον δὲ ἔσται ἡ ἐξέυρεσις τοῦ πρώτου πυρῆνος πρὸς σχηματισμὸν κεφαλαίων προσοδοφόρων. Ὄταν ἐκ τοιοῦτου κεφαλαίου ἀποκτήσωμεν πρόσδοτον ἐτησίαν 250 λιρῶν, ὁ Σύλλογος τότε διὰ τακτικῶν προϋπολογισμῶν 500 λιρῶν ἀνέτως καὶ εὐπρεπῶς θὰ λειτουργῇ, τακτικῶς ἐκδίδων τὸ περιοδικόν του, καὶ οὐχὶ κατὰ διαλείμματα πολλῶν ἐτῶν, παρασκευάζων τὴν ἐκδοσιν τῶν *Ζώντων μνημείων*, ὑπὲρ ὧν οὐδεὶς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ αἰοδιμου Χρηστ. Ζωγράφου ἐφάνη χορηγός, καὶ δαπανῶν ὑπὲρ τῶν ἐργαζομένων διὰ τὴν συλλογὴν καὶ κατὰ τὰς ἐπιδημίας, διότι ἄνευ δαπάνης οὐδὲ οἱ ἀρμολιῶτατοι ἑταῖροι δύνανται νὰ θυσιάσωσιν ὑπὲρ μέτρον χρόνον. Ὑπεδείξαμεν ὅτι ἡ Φιλεκαπαιδευτικὴ καὶ Φιλανθρωπικὴ Ἀδελφότης, ἣτις ἄλλως τε στεγάζεται δωρεᾶν ἐνταῦθα ἀπὸ ἱκανῶν ἐτῶν, ἠδύνατο καὶ ἴσως ὠφείλειν ἐξ ἰδίως βουλή· ἢ καὶ παροτρυνομένη νὰ συντρέξῃ ἐκ τῶν πρώτων εἰς τὴν πραγμάτωσιν ἀποκτήσεως τοιοῦτου κεφαλαίου· διότι, ἐκτὸς τῶν εἰδικῶν προορισμῶν ἐχόντων κεφαλαίων των, διατίθησι χρήματα, τῶν ὁποίων ἡ πρόσδοτος ἰερώτερον

καὶ ἀσφαλέςτερον σκοπὸν θὰ ἐξεπλήρου ἀφιερουμένη ὀριστικῶς ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου ἢ κατατεμνομένη ἀρδεύουσα διὰ σταγόνων αὐχμηρὰ τινα χωρία.

Ἐάν, ὡς ἐλπίζομεν, γινώσκοντες τὴν πρόδον τῆς ὑποθέσεως, ἡ διαθήκη τοῦ αἰοιδίμου Ἀλεξ. Γεωργιάδου ἐκτελεσθῆ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, ἰδοὺ τὸ πρῶτον καὶ σπουδαῖον κληροδότημα ἐκ 1000 περίπου λιρῶν, ὅπερ ἀπαρχὴ τοῦ προσοδοφόρου κεφαλαίου δύναται νὰ γίνη, ἰὰν προλαβοῦσα ἄλλη δωρεὰ δὲν καταλάβῃ τὴν τιμὴν ταύτην.

Ἡ τῶν οικονομικῶν ἡμῶν ἀνόρθωσις καὶ ἡ γενναία ὄλων προσπάθεια ἐν τῇ ἐπιτεύξει τῆς κτήσεως κεφαλαίου καὶ οὐχὶ μόνον δωρεῶν τὰς ἐφημέρους ἀνάγκας πληρουσῶν κατὰ τὸ ἄχρι τοῦδε κρατήσαν σύστημα, ἐπιβάλλεται εἰς τε τοὺς ἑταίρους καὶ εἰς ὄλους τοὺς σοβαρῶς περὶ τῶν κοινῶν μεριμνῶντας εἰς οὐς ἀρκεῖ νὰ ὑπομνησθῆ ἡ μέριμνα καὶ πρωτοβουλία τοῦ βέκτου ἡμῶν Πρωθιεράρχου. Καίτοι δὲ ἀναντίρρητον ὅτι ὁ Σύλλογος διαθέτων πλείονα χρήματα ἀκμαιότερος ἔσται ἐν τῇ δράσει αὐτοῦ καὶ μείζον θὰ φαίνηται ἔχων γόητρον, οὐχ ἦττον δὲν πρέπει νὰ πιστευθῆται ὅτι μαρασμῶδη βίον ἄγει καὶ ὅτι ἡ ἐπιστημονικὴ τῶν μελῶν του μελέτη κανονίζεται ἐνταῦθα ἀναλόγως τῶν ἐισερχομένων εἰς τὸ ταμιεῖον χρημάτων.

Ὁ Σύλλογος εὐρίσκεται σήμερον ὑπὸ κρείττονας ὁρους διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ κυριωδέστατου αὐτοῦ σκοποῦ, τῆς τῶν γραμμάτων καὶ ἐπιστημῶν καλλιέργειας. Ἐξαιρουμένων δύο μόνων: 1) τῆς ἰδρύσεως καὶ ὑποστηρίξεως σχολείων, 2) ἰδρύσεως διαγωνισμῶν, πάντα τὰ ἄλλα ἰδάφια τοῦ 1ου άρθρου, ἐνθα ἀναγράφεται ἐν λεπτομερείᾳ ὁ σκοπός, ὄν ἐπιδιώκει ὁ Σύλλογος, εὐχερέστερον καὶ προχειρότερον ἐφαρμόζονται καὶ λειτουργοῦσι σήμερον ἀσχέτως πρὸς τὸ πάχος ἢ τὴν ἰσχύτητα τοῦ προϋπολογισμοῦ ἡμῶν.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἡμετέρων ἐπιστημόνων ἐν τῇ φιλολογίᾳ, τῇ ἱατρικῇ, τῇ νομικῇ, ταῖς φυσικομαθηματικαῖς ἐπιστήμαις εἶναι σήμερον ἐνταῦθα τετραπλάσιος, πιθανώτατα δὲ πολλαπλασιώτερος ἔτι τοῦ πρὸ 40 ἐτῶν. Ἀλλὰ καὶ ποιωτικῶς εἶναι ἀνώτεροι οἱ σύγχρονοι τῶν πρὸ μιᾶς γενεᾶς ἐπιστημόνων, ἐκτὸς ἐξαιρέσεων μονάδων τινῶν ἐκ τῶν πράγματι σοφῶν ἀνδρῶν τοῦ παρελθόντος. Φρονῶ ὅτι δὲν ἐγκωμιάζω χαριζόμενος οὔτε ὑποτιμῶ τοὺς ἀρχαίους ἐκ φθόνου· διότι ὁ φθόνος ἐν στενῷ

χώρῳ πάντοτε κινεῖται καὶ σπαδάζει, ὡς παρατήρησεν ἀκριβέστατα ὁ Ἀριστοτέλης: ατοῖς ἐγγύς καὶ χρόνῳ καὶ τόπῳ καὶ ἡλικίᾳ καὶ δόξῃ φθονοῦσιν». Ἡ δόξα τῶν λοιπῶν, μακρὰν εὐρισκομένη, δὲν δύναται νὰ γίνη ἀντικείμενον φθόνου διὰ τοὺς νεωτέρους. Περὶ τοῦ χαρακτῆρος, βλέπετε, οὐδένα παραλληλισμὸν ποιοῦμαι· διότι νομίζω ὅτι εἴμεθα σύμφωνοι προτιμῶντες κατὰ τοῦτο τοὺς ἀρχαιότερους. Ἐάν λοιπὸν οἱ ἐπιστήμονες αἰσθάνωνται σφοδρὰν τὴν ἔμφυτον ἀνάγκην τῆς ἐν ἐνὶ κέντρῳ, οἷος εἶναι σήμερον ὁ Σύλλογος μετὰ τὰς ἐπιτροπὰς του, συναντήσεως πρὸς καλλιέργειαν τῆς ἰδίας ἐκάστου ἐπιστήμης, οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ἡ ἐπιστημονικὴ παραγωγὴ κατ' ἀνάγκην δεῖν νὰ ἦναι καὶ μείζων καὶ κρείττων ἢ κατὰ τὴν πρὸ 25 ἐτῶν ἐποχῆν. Καὶ διὰ τῆς στατιστικῆς ἢ ἀλήθειας αὕτη ἐμπεδοῦται καὶ δὲν πιστεύω ὅτι γινομένης τῆς στατιστικῆς θὰ διαψευσθῶ. Πρόχειρον ἀποδείξιν εὐρίσκω ἐν τῷ παραλληλισμῷ τοῦ λήξαντος ἔτους πρὸς τὸ πρὸ δεκαετίας (1891—2), τὸ ὅποιον ἐπὶ τῆς προεδρίας τοῦ αἰοιδίμου Κ. Καλλιᾶδου διηνύθη ὁμολογουμένως ἐν μεγάλῃ ζωτικότητι καὶ φιλεργίᾳ τῶν μελῶν, ἐν δραστηρίᾳ ἐξεγέρσει τοῦ γοήτρου τοῦ Συλλόγου καὶ μετὰ προϋπολογισμὸν 1000 περίπου λιρῶν εἰσπράξεων καὶ δαπανῶν.

Ἐν τούτοις, ἐάν ἐξαιρηθῆ ἡ Ἡράκλειος δυνατὴ ἐργασία τῆς ἐκδόσεως τοῦ Περιόδικου καθυστερήσαντος ἐπὶ ἕξ συνεχῆ προηγουμένα ἔτη, τῶν παραρτημάτων αὐτοῦ, τοῦ Α' τόμου τῶν Ζώντων Μνημείων, ὡς πρὸς μὲν τὰ δημόσια μαθήματα καὶ τοὺς ἀγορητάς, ὡς ἤδη προεῖρηται, οὐδεμία διαφορά ὑπάρχει μεταξὺ τῶν δύο συλλογικῶν ἐτῶν. Ἀλλ' ὡς πρὸς τὰς ἐπιστημονικὰς ἐργασίας ἀναμφιλέκτως τὸ λῆξαν ἔτος εἶναι ὑπέρτερον κατὰ πολὺ τοῦ πρὸ δεκαετίας· διότι τότε 18 ἀνακοινώσεις περὶ διαφόρων ἐπιστημονικῶν θεμάτων ἐγένοντο καὶ μία συνεδρία εἰδικὴ διὰ τὴν βιογραφίαν τοῦ αἰοιδίμου προέδρου Πασιπάτη. Ἐνῶ κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος συμπεριλαμβανομένων τῶν ἐν ταῖς μὴ ὑπαρχούσαις τότε ἐπιτροπαῖς Βιολογικῇ καὶ Κοινωνιολογικῇ συνεδριῶν καὶ ἀνακοινώσεων, ἔχομεν 39 ἀνακοινώσεις καὶ συζητήσεις ἐν 41 συνεδρίαις, καὶ 2 γενικὰς συνεδρίας διὰ βιογραφίας δύο θανόντων προέδρων ἤτοι ὑπερδιπλάσιον ὄγκον ἐπιστημονικῆς ἐργασίας τῶν μελῶν, καὶ ταῦτα ἐνῶ ὁ ἐφετινὸς προϋπολογισμὸς ἦτο ἐκ τῶν ἰσχυροτάτων.

Τὰ ἀνωτέρω εἶναι ἀκριβῆ, ἀλλ' αὐτὰ πάντα ἐπ' ἀκριβείας δεῖ μακρογορεῖν». Ἀνάγκη δὲ νὰ καταλειφθῶσι πολλὰ εἰς τὸν ἀκροατὴν, ἵνα αὐτὸς ἐαυτοῦ σκεφθῆ καὶ συλλογισθῆ. Τὴν ἰδέαν αὐτὴν εἶχον ἐκφέρει ἐν τέλει τῆς παρελθούσης λογοδοσίας μου. Ἐδανείσθην μάλιστα καὶ ἓνα στίχον τοῦ Βολταίρου βοθητικὸν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γνώμης μου ταύτης, ἣν ἐνόμισα ὅτι ἐπιτυχῶς διετύπωσα. Πόσον ὁμως ἐξεπλάγην συναντήσας κατὰ τύχην τὸν Θεόφραστον (παρὰ Δημ. Φαληρεῖ, 222), ὅστις με ἀπέδειξεν ὅτι εἴμεθα ἀνίκανοι οἱ νεώτεροι καὶ αὐτὰς τὰς νομιζομένας πρωτοτύπους ἰδέας νὰ ἐκφέρωμεν ἀρτίως καὶ στρογγύλως καὶ μετ' ἀρχαϊκῆς τελειότητος. Καὶ με ἔδειξεν ὅτι πρὸ 23 αἰώνων ἔγραψεν ἐκεῖνος.

Ἵπέικων εἰς τὸν κανονισμὸν ὀφείλω ν' ἀνακηρύξω τοὺς νέους κοσμητόρας, οὓς ἀνεβίβασαν εἰς τὴν διεύθυνσιν τῶν τοῦ Συλλόγου αἱ πρὸ μηνὸς γενόμεναι ἀρχαιρεσίαι. Καὶ εἰς μὲν τὸ προεδρικὸν ἀξίωμα ἐπανῆλθεν ὁ προκάτοχός μου καὶ διακεκριμένος ἱατρός κ. Μ. Ψαλίδας καὶ πείραν καὶ θέλησιν καὶ ἀγάπην πολλὴν διὰ τὸν Σύλλογον ἔχων. Ἀντιπρόεδροι ἐξελέγησαν οἱ καθηγηταὶ κ. κ. Μηνᾶς Αὐθεντόπουλος καὶ Χρηῆσιος Παναζίδης, γενικὸς

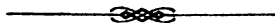
γραμματεὺς ὁ ἱατρός κ. Δημ. Μανουηλίδης, εἰδικὸς ὁ δικηγόρος κ. Ἀ. Δημόπουλος, βιβλιοφύλαξ ὁ ἱατρός κ. Ἐ. Ἀμπελίδης, ταμίας ὁ κ. Δ. Μηλιώτης καὶ λογιστὴς ὁ κ. Ν. Παπαγιαννόπουλος.

Ἐν τέλει ὀφείλω νὰ ἐκφράσω θερμότητας εὐχαριστίας πρὸς τοὺς συναδέλφους κοσμητόρας, ὧν ἡ συνεργασία καὶ ἀρωγή μοι ἦτο πολὺτιμος ἐν τῇ διεύθυνσει τοῦ Συλλόγου κατὰ τὸ λῆξαν τοῦτο ΜΑ' ἔτος, πρὸς τοὺς πρόεδρους, γραμματεῖς καὶ τὰ φίλεργα μέλη τῶν ἐπιτροπῶν, πρὸς τοὺς ἀγορητὰς καὶ τοὺς δι' ἀνακοινώσεων ἐπιστημονικῶν συνεισφέροντας εἰς τὸ κλέος τοῦ Συλλόγου, πρὸς τὴν δημοσιογραφίαν φιλοτιμουμένην πάντοτε νὰ δέχεται δωρεὰν τὰς δημοσιεύσεις καὶ νὰ ἐξαιρῆ τὰς ἐργασίας αὐτοῦ, πρὸς πάντας τοὺς δωρητὰς καὶ τοὺς ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τοῦ Συλλόγου κοπιήσαντας ἀφανῶς ἢ ἐκ τοῦ ἔμψυκτου, καὶ πρὸς πάντας τοὺς ἑταίρους διὰ τὴν ἐπιδεχθεῖσαν πρὸς με ἐπιείκειαν καὶ εὐμειδίαν των.

Ἐπικαλοῦμαι, Παναγιώτατε, τὰς εὐχὰς τῆς Ὑ. Θ. Παναγιότητος ὑπὲρ τῆς εὐδοκίμησης τοῦ Συλλόγου καὶ τῆς ἐπιτυχίας τῶν ἔργων αὐτοῦ.

Ο ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΤΩΝ ΛΘ', Μ', ΜΑ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΩΝ ΕΤΩΝ 1899-1902

Ο ΓΟΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΚΑΙ Η ΠΕΡΙ ΠΟΙΝΗΣ ΘΕΩΡΙΑ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

ἀπαγγελθεῖσα κατὰ τὴν ,ΑΤΝΒ' ἑκτακτον συνεδρίαν τῆς ἐπετείου ἑορτῆς

τῆ 49 Ἰουνίου 1900, ὑπὸ τοῦ νέου προέδρου

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ

Υπέικων τῇ εὐμενεῖ ψήφῳ τῶν ἐταίρων ἀνέλαβον τὴν προεδρίαν τοῦ γεραροῦ τούτου Συλλόγου οὐδόλως ἀγνοῶν, ὡς οὐδὲ οὔτοι, ὅτι ὅλως ἀπαράσκευος τυγχάνω εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν σοβαρῶν τῆς προεδρίας καθηκόντων καὶ ὅτι ἔρχομαι ὕστατος ὄλων τῶν προκατόχων, οἵτινες καὶ ὡς μέλη ἔδρασαν καὶ ὡς πρόεδροι τὸ κλέος αὐτοῦ προήγαγον. Νομίζω ὅμως ὅτι ἐν τῇ ἀδυναμίᾳ τῇ ἐμῇ οἱ ἐταῖροι ἔλαθον ζητήσαντες τὴν ἰδίαν αὐτῶν δύναμιν, ὅπως ἀποδείξωσιν ὅτι ἐν ἀσθενείᾳ ἢ δυνάμει τελειοῦται. Ἄνευ τῆς πανσθενείας τοῦ γραφικοῦ τούτου ῥητοῦ θὰ ἐκινδύνευεν ἢ μὲν δύναμις αὐτῶν νὰ τελειώσῃ ἀντὶ νὰ τελειωθῇ, ἢ δ' ἐμὴ ἀσθένεια νὰ νικήσῃ ἀντὶ νὰ ἡττηθῇ.

Κατὰ τὴν ἐπίσημον σήμερον τελετήν, ἣτις εἶναι ἡ ἐπέτειος τῆς ἰδρύσεως τοῦ Συλλόγου πανήγυρις, ὁ κανονισμὸς ἐπιβάλλει εἰς τὸν ἄρτι ἐκλεγέντα πρόεδρον ὡς πρώτην ὑποχρέωσιν τὴν ἀνάγνωσιν ἐπιστημονικῆς τιнос πραγματείας. Ἡ διάταξις αὕτη θὰ ἦτο λίαν ἐκφοβιστικὴ διὰ τὸ πανηγυρίζον ἀκροατήριον, ἂν καὶ εἰς αὐτὸ ἐπιβάλλετο σύναμα ἀντίστοιχος ὑποχρέωσις ν' ἀκούσῃ τὴν πραγματείαν ταύτην. Εὐτυχῶς ὁ κανονισμὸς ἐν σιωπῇ τοῦτο παρέδραμε· γνωρίζομεν δὲ ὅτι πολλὰς ἀληθείας καὶ δὴ τὰς σπουδαιότερας καλύπτει σωφρόνως ἡ σιωπῆ, ἣτις διὰ τοῦτο πολλάκις ἀνεγνωρίσθη εὐγλωττοτέρα τοῦ λόγου καὶ πάντοτε ἐτιμῆθη ὡς χρυσὸς ὑπὲρ τὸν ἀργυροῦν λόγον.

Ἐν τῇ ἀμηχανίᾳ μου περὶ τὴν εὐρεσιν καταλλήλου ὁπωςοῦν θέματος ἐνεθυμήθην τὸν θεῖον Πλάτωνα καὶ τὴν περὶ ποιῆς θεωρίαν του, ἣν ἐν τῷ θαυμασίῳ ὄντως διαλόγῳ Γοργία ἀνελίσσει μετὰ τῆς οικείας αὐτῷ ὑψηγορίας καὶ ἀμιμήτου τέχνης, καὶ ἐσκέφθην ὅτι πραγματευόμενος τὸ θέμα ἡδυνάμην νὰ τεθῶ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Πλάτωνος καὶ τύχῳ ἀσφαλῶς τῆς ὑμετέρας ἐὰν μὴ εὐμενοῦς, πάντως ὅμως πλατωνικῆς ἀκροάσεως. Ἐὰν δὲ τὸ

περὶ ποιῆς ἀνάγνωσμά μου, ἄτεχνον καὶ ἀκαλλῆ περιβαλλόμενον μορφήν, καταδειχθῇ αὐτόχρημα ποινὴ πρὸς τοὺς ἀκρωμένους καὶ καταδείξῃ ἐμὲ παραλόγως ἀδικοῦντα ἐκείνους ἀκριβῶς τοὺς ἀκροατὰς τοὺς παρακολουθοῦντας μετὰ προσοχῆς τὸν λόγον μου, παρακαλῶ αὐτοὺς νὰ ἐνθυμηθῶσι πρὸς παρηγορίαν τῶν τὴν σοφωτάτην ἀπάντησιν τοῦ Σωκράτους εἰς τὸ τεθὲν αὐτῷ δίλημμα, ὅτι προτιμᾷ ν' ἀδικηθῇ μᾶλλον ἢ ν' ἀδικήσῃ, διότι δυστυχέστερος ὁ ἀδικῶν ἢ ὁ ἀδικούμενος.

Τὴν ἀπόδειξιν τῆς προτάσεως ταύτης, ἣς ἀναγκαῖον συμπλήρωμα ἐπέρχεται ἡ ἑτέρα πρότασις, ὅτι οἱ ἀδικοῦντες εἶναι ἀθλιώτατοι (δυστυχέστατοι), ὅταν δὲν τιμωρῶνται καὶ ἦτον ἀθλιοὶ ὅταν τιμωρῶνται, εὐρίσκομεν ἐν τῷ μνημονευθέντι διαλόγῳ, ἐνθα ὁ Σωκράτης διὰ τῆς ἐισχυρᾶς αὐτοῦ διαλεκτικῆς καὶ δι' ἀλληλουχίας ἐπιχειρημάτων δι' ἀδαμαντίνων δεσμῶν, ὡς λέγει, δεδεμένων, ἀκραδάντως θεμελιοῖ τὰς δύο ταύτας ἀληθείας, ὧν ἡ δευτέρα περιλαμβάνει τὴν περὶ ποιῆς θεωρίαν. Γνωρίζομεν δὲ ὅτι ὁ Σωκράτης οὐ μόνον διὰ λόγων, ἀλλὰ καὶ δι' ἔργων, διὰ τοῦ βίου ὄλου, δι' αὐτοῦ τοῦ μαρτυρικοῦ πρὸς τὴν φιλοσοφίαν θανάτου ἀπέδειξε τὰς περὶ τῶν ἀληθειῶν τούτων πεποιθήσεις του, καὶ ἐκήρυξεν ὅτι οὗτος ὁ τρόπος ἀριστος τοῦ βίου, τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν ἀσκοῦντας καὶ ζῆν καὶ τεθνάναι.

I

Ὅταν γίνῃ προσβολὴ τῶν δικαίων εἴτε τοῦ πολίτου εἴτε τῆς κοινωνίας, αὕτη ὡς πολιτεία συγκεκριμένη ἐπιβάλλει ποινὴν τῷ ἀδικήσαντι. Πόθεν πηγάζει ἢ ποῦ ἐρείδεται τὸ δικαίωμα τοῦ τιμωρεῖν, τὸ δίκαιον τῆς ποιῆς; Τῆς ἀπορίας ταύτης καὶ ἐρωτήσεως τὴν ἀνάγκην κυρίως δὲν αισθανόμεθα· διότι ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἔχει κεκτημένους τινὰς κοινὰς ἀληθείας εἴτε ἐκ τῆς μακρᾶς παραδόσεως εἴτε

ἐκ τῆς θρησκείας, καὶ ὅταν αὗται συμφωνῶσι κατ' ἀμφοτέρως τὰς πηγὰς, ἀρκεῖται νὰ εἴπῃ τὸ τῆς *Ἀντιγόνης* :

Οὐ γὰρ τοι νῦν γε κ' ἀχθῆς, ἀλλ' αἰετοῖς
ζῆ ταῦτα κ' οὐδεὶς οἶδεν ἐξ ἑοῦ φάνη.

Τὸ δίστιχον τοῦτο παραθέτει καὶ ὁ *Ἀριστοτέλης* ('Ρητ. Α', ιγ', 2) ὁμιλῶν περὶ τοῦ φύσει κοινου δικαίου: «Ἔστι γὰρ ὁ μαντεύονται τι πάντες, φύσει κοινὸν δίκαιον καὶ ἀδικον, κἂν μηδεμία κοινωνία πρὸς ἀλλήλους ἢ μηδὲ συνθήκη».

Ἡ ἰδέα τῆς ποινῆς εἶναι τόσον ἀναπόσπαστος ἀπὸ τῆς ἰδέας τοῦ ἀδικήματος καὶ τόσον περὶ τούτου ἡ θρησκεία καὶ ἡ ἱστορικὴ ἀνέλιξις τῆς ἀνθρωπότητος συμφωνοῦσιν, ὥστε οὐδεμία ἀπορία γεννᾶται, οὔτε πολυπραγμονοῦμεν ξενιζόμεθα μάλιστα ἐπὶ τῷ τιθεμένῳ ἐρωτήματι. Ἀλλ' ἡ φιλοσοφία τὰ πάντα θεωρεῖ προβλήματα, καὶ εἶναι ἀνήσυχος καὶ ζητητικὴ, ἐνόσφ δὲν λύση ταῦτα διὰ τῆς εὐρέσεως τοῦ ἀπωτάτου λόγου: «τὸ σύνθετον μέγχι τῶν ἀποσυνθέντων ἀνάγκη διαιρεῖν» ('Ἀριστοτ. ἐλ. Πολιτ. Ζ', ιβ').

Πρῶτος ὁ *Πλάτων* καὶ ἀμέσως μετ' αὐτὸν ὁ *Ἀριστοτέλης* ἐν τῇ ἀρχαιότητι, ἐκ δὲ τῶν νεωτέρων οἱ Ὁλλανδοὶ *Grotius* καὶ *Puffendorf*, οἱ Ἄγγλοι *Hobbes*, *Locke* καὶ Βένθχμ, οἱ Γάλλοι *J. J. Rousseau*, *Guizot* καὶ ἄλλοι, οἱ Γερμανοὶ φιλόσοφοι *Κάντιος* καὶ *Ἔγκελς* καὶ πλήθος ποινικολόγων, ἐν οἷς ὁ ἡμέτερος *Σαρίπλος* προσέβαλον ἕκαστος ἰδίαν θεωρίαν περὶ ποινῆς.

Ἡ θεωρητικὴ ἔρευνα ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ καὶ ἡ κατὰ καιροὺς καὶ κατ' ἔθνη ἐκδηλωθεῖσα διάφορος περὶ ποινῆς δικαιολογία ἀπέδειξαν ὅτι οὐσιωδέστατα τροποποιοῦνται οἱ ποινικοὶ νόμοι καὶ μεταβάλλεται ἡ χρῆσις καὶ αὐτὸς πολλακίς ὁ σκοπὸς τοῦ σπουδαιότητος μογλοῦ τοῦ κινουμένου τὴν ἀνθρωπότητα εἰς πρόσδον καὶ πολιτισμόν. Τοιοῦτος μοχλὸς ἀναγνωρίζεται ἡ λειτουργία τῆς ποινικῆς δικαιοσύνης. Δὲν ὑπάρχει ἐπομένως ζήτημα θεωρητικὸν τοσοῦτον στενῶς μετὰ τῶν πρακτικῶν συνδεόμενον, ὅσον τὸ προκειμένον.

Ἐκαστος ἐννοεῖ πόσον διαφέρουσιν οἱ ποινικοὶ νόμοι θεμελιούμενοι ἐπὶ διαφόρου δικαιολογητικῆς βάσεως τῆς ποινῆς. Ἐξ τῶν ταυτῶν γενικώτεραι βάσεις, μὴ ὑπολογιζομένου πλήθους ποικιλιῶν, ὑπεστηρίχθησαν.

1) Τὸ δημόσιον συμφέρον, ὅπερ παρεστάθη μᾶλλον συγκεκριμένον καὶ ἀπτότερον τῆς

ιδέας τοῦ δικαίου. Κήρυξ ἐπιστημότατος τῆς θεωρίας τοῦ ὠφελίμου καὶ τοῦ συμφέροντος εἶναι ὁ Ἄγγλος Βένθχμ (*école utilitaire*).

2) Τὸ δίκαιον τῆς ἀμύνης τῆς κοινωνίας.

3) Τὸ θεοκρατικόν, τὸ ἐκ Θεοῦ πηγάζον καὶ θεωροῦν πᾶν ἐγκλημα προσβολὴν τῆς θεότητος.

4) Ἡ σύμβασις ἢ τὸ κοινωνικὸν συνάλλαγμα, δι' οὗ τὸ ἄτομον ἐξεχώρησεν εἰς τὴν πολιτείαν τὰ δικαιώματά του.

5) Ὁ ἠθικὸς ἐξίλασμος, ἡ ἀπόλυτος δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀπόδοσις κακοῦ εἰς τὸ κακόν.

6) Ἡ φιλανθρωπία καὶ τὸ ἔλεος πρὸς τὸ ἐγκλημα, ὅπερ θεωρεῖται ὡς παραφροσύνη.

Αἱ θεωρίαι ἐπληθύνθησαν καὶ ἕνεκα τῆς φιλοτιμίας, ἣν οἱ νεώτεροι ποινικολόγοι ἐπέδειξαν εἰς μόρφωσιν ἕκαστος ἰδίου συστήματος. Διὸ ἐπῆλθεν ἡ ἀνάγκη τῆς κατατάξεως αὐτῶν εἰς τρεῖς κατηγορίας καὶ δὴ ἔχομεν 1) τὰς ἀπολύτους, 2) τὰς σχετικὰς καὶ 3) τὰς μικτὰς ἐξ ἀμφοτέρων ἢ καὶ ἐκ μόνων τῶν σχετικῶν. Καὶ αἱ μὲν ἀπόλυτοι ἐκζητοῦσι τὸν λόγον τῆς ποινῆς ἐν αὐτῷ τῷ δικαίῳ ἀφηρημένως καὶ ἀνεξαρτήτως πάσης ἀμέσου ἢ ἐμέσου ὠφελείας δυναμένης νὰ προκύψῃ ἐκ τῆς ποινῆς εἴτε διὰ τὴν κοινωνίαν εἴτε διὰ τὸν τιμωρηθέντα. Αἱ δὲ σχετικαὶ ἀποσκοποῦσιν εἰς ἐπίτευξιν ὠρισμένου τινὸς σκοποῦ διὰ τῆς ποινῆς.

Ὅφειλῳ πρὶν ἢ ἐπιληφθῶ τῶν Πλατωνικῶν ἰδεῶν, νὰ παραθέσω ὑμῖν συνοπτικώτατα τινὰς τῶν θεωριῶν τούτων, ὅπως κατὰδῆλος ὕστερον φανῆ ἡ ὁμοιότης καὶ αἱ διαφοραὶ τῶν ἐν τῷ Γοργία διδασκομένων.

Ὅσοι θεωροῦσιν ὡς γενεσιουργὸν λόγον τῆς κοινωνίας τῶν ἀνθρώπων τὴν σύμβασιν ἦτοι τὸ κοινωνικὸν συνάλλαγμα (*contrat social*), οὗτοι κατ' ἀνάγκην ἐπὶ τῆς συμβάσεως ἢ συνθήκης ἐρεῖδουσι τὴν ποινὴν. Ὁ Ἄγγλος φιλόσοφος *Locke* ἄριστα ἀνέπτυξε τὴν θεωρίαν ταύτην, ἣτις ἐν σπέρματι ἀναφαίνεται ἐν τοῖς συγγράμμασι τῶν Ὁλλανδῶν Γροτίου καὶ *Puffendorf*. Ὁ *Βενκαρίας* καὶ ὄλοι σχεδὸν οἱ δημοσιολόγοι τοῦ 18ου αἰῶνος μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἠσπασθήσαν αὐτήν, εὐγλωττώτατα δὲ πάντων διετύπωσεν ὁ πολὺς *J. J. Rousseau*. Οὗτος ἰχυρίζεται ὅτι ἡ φυσικὴ τοῦ ἀνθρώπου κατάστασις εἶναι ἡ μόνωσις. Ἐν τῇ μονῳσει ἔχει πλήρη καὶ τέλεια ἅπαντα τὰ δίκαια. Ἀλλὰ ταῦτα εἶναι ἐκτεθειμένα εἰς τὴν προσβολὴν τοῦ πρώτου τυχόντος ὁμοίου του. Συνερχόμενος εἰς κοινωνίαν οἰκεία βουλῆσι:

παρατείνεται μέρος των δικαίων τούτων, όπως τα λοιπά συντηρήσει και ασφαλίσει. Συμβάλλεται λοιπόν ότι, εάν ποτε προσβάλλη τα δικαια ενός συγκοινωνού, θέλει αποτίσει τη κοινωνία ως τιμήμα της παραβάσεως ταύτης την θυσίαν του δλου ή αντίστοιχου μέρους των ιδίων δικαίων. Ούτως η ποινή τίκτεται εκ της συμβάσεως, επιβαλλομένη ως πᾶσα *συμπεφωνημένη ποινική ῥήτρα* κατά του παραβάντος την σύμβασι.

Ολίγους ὀπαδούς ἀριθμεί σήμερον ἡ θεωρία του κοινωνικοῦ συναλλάγματος, ἥτις ἄλλοτε ἐνθουσιωδῶς εἶχε παρασύρει τὰ πλήθη καὶ πολλοὺς πολιτειολόγους. Ἐπανήλθομεν πάλιν εἰς τὴν παλαιὰν δοξασίαν ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι φύσει κοινωνικὸς καὶ οὐχὶ θέσει ἢ συμβάσει. Τὸν ἐκτός της κοινωνίας ἄνθρωπον τὸν μὴ δυνάμενον κοινωνεῖν ἢ τὸν μηδενὸς δεόμενον δι' αὐτάρκειαν, ὁ Ἀριστοτέλης ἤδη ἀληθέστατα καὶ εἰκονικώτατα ἀπεκάλεσεν ὅτι *δὲν εἶναι ἄνθρωπος ἀλλ' εἶναι ἢ θηρίον ἢ Θεός.* (Πολιτ. Α' α').

Συγγενὴς τῇ θεωρίᾳ ταύτῃ εἶναι ἡ βασιζομένη ἐπὶ του δικαίου της ἀμύνης. Διότι καὶ αὕτη προϋποθέτει κοινωνικὴν συνθήκην καὶ δογματίζει ὅτι πρὸ της συνθήκης ὁ ἐν τῇ φυσικῇ της μονώσεως καταστάσει εὐρισκόμενος εἶχε τὸ δικαίωμα της ἀμύνης κατὰ παντός προσβάλλοντος τὰ δικαία του, τὸ δὲ δικαίωμα τοῦτο εἰς κοινωνίαν συνελθῶν ἐξεχώρησε διὰ της συμβάσεως πρὸς τὴν πολιτείαν. Ἡ πολιτεία λοιπὸν ἐπιβάλλουσα ποινὴν τῷ ἀδικήσαντι ἀμύνηται ὡς ἀντιπρόσως του ἀδικηθέντος, τὸ δὲ δικαίωμα τοῦτο της ἀμύνης ἐνασχεῖ ἐπιωφελέστερον καὶ μετὰ μειζονος φειδύς καὶ περισκεψέως ἢ αὐτὸς ὁ ἀδικηθεὶς.

Ὁ Βένταμ στηρίζει τὴν ποινὴν ἐπὶ της ὠφελείας. Κατ' αὐτόν, καλὸν εἶναι τὸ ἡδὺ καὶ τὸ ὑλικῶς ὠφέλιμον, κακὸν δὲ τὸ μὴ ὠφέλιμον. Πᾶσα περὶ δικαίου ἢ ἀδίκου ζήτησις οὐδὲν ἄλλο εἶναι εἰμὴ πρόβλημα ὠφελείας καὶ ζημίας. Ἐὰν ἡ πλάστιγξ βαρύνῃ πρὸς τὸ μέρος του ὠφελίμου, ἐκεῖ εἶναι καὶ τὸ δίκαιον. Ἐὰν πρὸς τὸ μέρος της ζημίας, φευκτέον ὡς πόνου γενεσιουργόν. Φευκτέον λοιπὸν τὸ ἀδικήμα οὐχὶ ὡς καθ' ἑαυτὸ κακόν, ἀλλ' ὡς προκαλοῦν τὴν ποινὴν, ἣν ἡ πολιτεία χάριν της ἰδίας ὠφελείας ὤρισεν. Ἡ ποινὴ κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην ἐστὶν ὠφελείας πρόξενος τῇ κοινωνίᾳ. Ἄρα οὐδόλως μελήσει αὐτῇ περὶ του δικαίου. Διότι ἔχουσα ἀπλῶς τὴν ἰσχύν καταγνώσεται τὴν ποινὴν ὡς συμφέρουσαν.

Ἑλλ. Φιλ. Σύλλογος

Ὡς συμφέρουσα ἔσται ἀναγκαία· ὡς ἀναγκαία δὲ ἔσται καὶ δίκαια. Ὁ ἀδικῶν εἶναι ἐχθρὸς· ὅθεν ἐχθρικῶς προσφέρεται αὐτῷ ἡ κοινωνία διὰ της ἀπειλής της ποινῆς, ἥτις εἶναι *δπλον ἐκφοβιστικόν.* Ἄν μεθ' ὄλον τὸν ἐκφοβισμόν πραχθῇ ἐγκλήμα, πατάσεται ὁ δράστης, ἵνα ἀποτραπῶσιν οἱ λοιποὶ ὁμοίου ἐγκλήματος διὰ του ἐμποιουμένου ἐκ της ποινῆς τρόμου.

Καὶ αἱ τρεῖς αὗται θεωρίαι ἀνήκουσιν εἰς τὴν κατηγορίαν των *σχετικῶν*· διότι τὸ ὠφέλιμον διὰ τὸν ἀδικούμενον καὶ τὴν κοινωνίαν ἀνευρίσκουσιν ἐν τῇ ποινῇ. Ἀντίθετοι πρὸς ταύτας εἶναι αἱ ἀπόλυτοι, αἵτινες τὸν λόγον της ποινῆς ἐν αὐτῇ τῇ ποινῇ ἐκζητοῦσιν ἀνεξαρτήτως πάσης ἰδέας ὠφελίμου ἢ συμφέροντος. Μίαν μόνην ἐξ αὐτῶν θ' ἀναφέρω τὴν του *Καντίου.*

Ὁ Κάντιος πολεμεῖ τὸ δόγμα της ὠφελείας· ἀναγράφει ὡς ἀξίωμα ὅτι ἡ ἀπόλυτος δικαιοσύνη δὲν ἐπιτρέπει νὰ μεταχειρισθῇ ἡ κοινωνία τὸν ἄνθρωπον ὡς πρᾶγμα ἕνεκα της των ἄλλων ὠφελείας καὶ δοξάζων ὅτι ἀνάγκη νὰ ζητηθῇ ὁ λόγος της ποινῆς ἀλλαγῆ ἤτοι ἐκτός καὶ ἀνεξαρτήτως της κοινωνίας, εὐρίσκει αὐτὸν ἐν τῇ ἀπολύτῃ δικαιοσύνῃ. Οὕτω λοιπὸν ὁ ἁμαρτήσας, καίτοι ὡς κοινωνικὸν ὄν αὐτὸς ἐαυτῷ τυγχάνει σκοπὸς καὶ τέλος, ὑφίσταται ὅμως τὴν ποινὴν ἕνεκα της ἀπολύτου δικαιοσύνης· ἀδιάφορον δὲ ὄλωσ ἂν αὐτὸς ἢ ἡ κοινωνία πορισθῶσιν ὠφελείαν τινα ἐκ της τιμωρίας. Πᾶσα κατὰ του δικαίου προσβολὴ δέον ν' ἀνορθωθῇ. Ὁ ἐνοχος τιμωρεῖται οὐχὶ διότι ἠθέλησε τὴν ποινὴν, οὐχὶ διότι συμφέροι νὰ τιμωρηθῇ πρὸς ἐκφόβισιν, ἀποτροπὴν ἢ σωφρονισμόν ἄλλων, οὐχὶ διὰ τὸ ἰουδαϊκὸν λόγιον του *Καϊάφα* συμβουλευάντος τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι συμφέροι ἕνα ἄνθρωπον ἀπολέσθαι ὑπὲρ του λαοῦ, ἀλλὰ τιμωρεῖται διότι ἠθέλησε καὶ ἔπραξε τὸ ἀδικόν, ἢ δὲ ἀδικος πρᾶξις δέον νὰ τιμωρηθῇ κατ' ἀνάγκην ἐπιβαλλομένην παρ' αὐτοῦ του ἀπολύτου δικαίου. Κατὰ τὸν Καντίον, ὁ σὺ κατ' ἄλλου πράττεις κακόν, πράττεις κατὰ σεαυτοῦ, ἐὰν ἐκείνον ἀτιμάζης, ἀτιμάζεις σεαυτὸν, κλέπτων ἄλλον σεαυτὸν κλέπτεις, προσβάλλων ἢ φονεύων ἄλλον προσβάλλεις ἢ φονεύεις σὲ τὸν ἴδιον. Ἡ ἰδέα του ἰλασμοῦ, της ἐξαγνίσεως εἶναι ἀχώριστος της ἰδέας του ἁμαρτήματος.

II

Ἴδη ἐρχόμενοι εἰς τὸν Πλάτωνα ἀνευρί-

σκομεν οτι πρώτος διετύπωσε υποκειμενικῶς τὴν ἀπόλυτον θεωρίαν τῆς ποινῆς ἀποδεικνύων τὴν ποινὴν ἀναγκαίαν οὐχὶ χάριν τοῦ ἀδικηθέντος οὔτε χάριν τῆς κοινωνίας, ἀλλὰ κυρίως διὰ τὴν ἄρσιν τῆς ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀδικοῦντος κακίας καὶ διὰ τὴν βελτίωσιν αὐτοῦ τοῦ ἀδικοῦντος. Ἀντικειμενικῶς δὲ ὑπέδειξεν οτι ἡ ποινὴ ἔχει τοὺς χαρακτῆρας τοῦ παραδειγματισμοῦ, τοῦ ἐκφοβισμοῦ καὶ τῆς βελτιώσεως τῶν ἄλλων, ὁρῶντων ὅσα πάσχουσιν οἱ τιμωρούμενοι, ἥτοι ἠρίθμωσεν ὅλους τοὺς χαρακτῆρας, ὅσους αἱ σχετικαὶ θεωρίαι ὑπέλαβον ὡς σκοπὸν τῆς ἐπιβλητέας ποινῆς.

Σύνηθες εἶναι τὸ λεγόμενον οτι οὐδὲν νέον προβάλλουσιν οἱ νεώτεροι σοφοὶ μὴ ἐξενεχθέν ἤδη παρὰ τῶν παλαιῶν, καὶ οτι περὶ τὴν ἐνδυμασίαν μᾶλλον τῶν ἀρχαίων ἰδεῶν καταγιγόμενοι νομίζουσιν οτι ὑπὸ νέαν περιβολὴν καὶ νέα κοσμήματα ἀλλοιοῦται σὺν τῇ μορφῇ καὶ αὐτῇ ἡ οὐσία. Ἡ συνήθεια αὕτη δὲν ἀπαντᾷ μόνον εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους, οὔτε ἀνήκει μόνον εἰς ἡμᾶς τοὺς Ἑλληνας, οἵτινες διαθρυπτόμενοι ἐπὶ πατραγαθία καταχρώμεθα πολλάκις τῇ συνθείᾳ ταύτῃ, ἀλλὰ καὶ εἰς παλαιότερους χρόνους. Κατὰ τὸν 18^{ον} αἰῶνα συνήνησεν ταύτην πολλάκις ὁ εὐφύεστατος Βολταῖρος. Ἐπειδὴ δὲ εὗρεν αὐτὴν ἐνοχλητικὴν κάπως ὡς ἀποκαλύπτουσαν πολλὰς αὐτοῦ ἀληθείας ἐστερημένας πρωτοτυπίας, τὴν ἐξεδικήθη διὰ τοῦ ἐξῆς χαριέντος ἐπιγράμματος, οὕτινος παραθέτω ἕμμετρον μετάφρασιν:

*Dis-je une chose assez belle ?
L' antiquité toute en émoi
répond : Je l' ai dit avant toi.
C' est une plaisante donzelle !
que ne venait-elle après moi ?
J' aurais dit la chose avant elle.*

Λέγω καὶ εὐμορφον; — «Σιάσου, λέγ' ἡ ἀρχαιότης·
Ἐγὼ το εἶπα, ἐγὼ πρώτῃ.»

Τί περίεργος Κυρά! Δὲν καταλαμβάνει δει
ἂν κατόπιν ἤρχετο δὲν θά ἦτο τότε πρώτῃ,
κ' ἐγὼ πρώτος θάλεγα τὸ λογάκι τὸ δικό της;

Ἀλλὰ τὸ σκωπτικὸν τοῦτο ἐπίγραμμα οὐδὲν ὀλίμως κωλύει νὰ θαυμάσωμεν τὸν Γοργίαν τοῦ Πλάτωνος· διότι ὁ ἀπὸ 24 αἰῶνων σφζόμενος καὶ ἡδυτάτην ἀπόλαυσιν παρέχων εἰς πάντα πεπαιδευμένον πάσης ἐποχῆς καὶ παντὶς ἔθνους διάλογος οὗτος ἐγκλείει οὐχὶ ἐν σπέρματι, ὡς εἶπε πάντῃ ἐσφαλμένως ὁ ἡμέτερος Σαρίπολος, ἀλλὰ μᾶλλον ἐν λαμπρῷ Μουσεῖῳ πᾶν οτι περὶ ποινῆς ἐδογματίσταν οἱ μεταγενέστεροι, καὶ ὡς καλλιτέχνημα, ὡς διάταξις τῶν

ἀμφισβητουμένων καὶ ἀποδεικτέων λόγων, ὡς διαλεκτικὴ ἀνυπερβλήτου δυνάμεως, ὡς ἐξαρσις πάθους, ὅπερ γενᾶται οὐχὶ ἐξ αἰσθήματος ἀλλ' ἠρέμα ἐξ αὐτῶν τῶν λογικῶν συνεπειῶν τῆς συζητήσεως, εἶναι ἔργον ἀπαράμιλλον ἐσαί.

Ὁ Πλάτων ἐν τῷ Φαίδρῳ ὑποδεικνύων τοὺς κανόνας, καθ' οὓς δέον νὰ συντάσσονται οἱ λόγοι, συνοψίζει αὐτοὺς ἐν τῷ ἀξίωματι οτι πᾶς λόγος πρέπει νὰ ἦναι ὡς πᾶς ὄργανισμὸς ζῶν: ἀδεῖν πάντα λόγον, ὡς περὶ ζῶον συνιπτάται. «Τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἐφαρμόζει εἰς ὅλα τὰ ἔργα τοῦ ὀδαιμόνιος φιλόσοφος. Ἐκείνο δμως τὸ ὅποῖον δὲν εἶπεν, ἀλλὰ διακρίνουσι πάντες οἱ μελετῶντες τοὺς διαλόγους του, εἶναι οτι οἱ Πλατωνικοὶ διάλογοι εἶναι αὐτόχρημα δράματα. Ὡς πᾶν δράμα ἔχει πλοκὴν, εἰκονίζει τὰ πρόσωπα διὰ τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῶν ἰδεῶν ἐκάστου, μεταχειρίζεται ὄρος λόγου πρόσφορον δι' ἕκαστον, ὀρίζει τὸν τόπον ὡς πλαίσιον τῆς διεξαγομένης δράσεως καὶ ἔχει τὴν δέσιν καὶ λύσιν, οὕτω δραματικῶς διεξάγει καὶ ὁ Πλάτων πᾶσαν συζήτησιν οὐ μόνον τῶν περὶ ἠθικῆς ἰδεῶν τῶν υποκειμένων εἰς τὴν ἀντίληψιν παντὸς ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ἀφηρημένων καὶ μεταφυσικῶν ἰδεῶν. Καὶ τραγικὸς καὶ κωμικὸς ποιητῆς δεινότητος φαίνεται ἐναλλάξ ἐν τοῖς διαλόγοις καὶ πραγματοποιεῖ οτι ἔγραψεν ἐν τῷ Συμποσίῳ, ὅπου ὁ Σωκράτης ἀναγκάζει τὸν Ἀριστοφάνην καὶ τὸν Ἀγάθωνα νὰ ὁμολογήσωσιν οτι ὁ ἀγαθὸς ποιητῆς δύναται ἐξ ἴσου νὰ γράψῃ καλὰς τραγωδίας καὶ καλὰς κωμωδίας¹.

1. Pierron. Litt. Grecque p. 391. Les dialogues de Platon sont des compositions dramatiques dans toute la force du terme, ayant leur cadre bien dessiné, leur noëud, leurs péripéties et leur dénouement... Platon a déployé avec un art incomparable toutes les ressources de ce génie dramatique que la nature lui avait si richement départi. — Renouvier, Phil. ancienne. t. II p. 12. «Les dialogues de Platon sont des œuvres d'art, des poésies, selon toute la force et la magnificence de l' idée que ce mot représente... Présentés comme des scènes de la vie, dont la beauté quelques fois est suprême, dont la grâce est toujours ravissante, ces dialogues sont libres dans leur marche... ils appartiennent au monde vivant plutôt qu' à la science. Le Gorgias présente à la fois et une prédication sublime et un drame moral absolument achevé. — Ὁ Ἀθήναιος; (Δεικν. ΙΔ' ιε') λέγει οτι ὁ Πλάτων ἐμιμήθη τοῦ; μίμους τοῦ Σωκράτους καὶ οἱ διάλογοι του ἔχουσι πολὺ τὸ δραματικόν.

Οι διάλογοι οὔτοι εἶναι κατὰ τὴν γνώμην τῶν κριτικῶν πρότυπα ἀνέφικτα καὶ μάτην ζητεῖ τις ἐν οἰαδῆποτε φιλολογίᾳ οἰουδῆποτε ἔθνους διᾶλογον ἕνα δυνάμενον νὰ καταταχθῆ εἰς τὸ εἶδος τῶν Πλατωνικῶν καὶ νὰ παραβληθῆ πρὸς αὐτούς. Ὁ Macaulay (Essays: Sir William Temple) συνομολογεῖ ταῦτα λέγων: «In the art of dialogue, an art in which, as it happens, Plato far excelled all men, and in which Pascal, great and admirable in other respects, is notoriously very deficient».

Ἡ αἰχμὴ τοῦ κώμματος τοῦ Βολταίρου δὲν δύναται βεβαίως νὰ στραφῆ κατὰ τοῦ Πλάτωνος, οὐδὲ δύναται ὁ Βολταίρος καὶ αἱ ἄλλαι φιλολογικαὶ ἐξοχότητες τῶν νεωτέρων χρόνων νὰ παραπονέθωσιν ὅτι τοὺς προέλαθεν ὁ Πλάτων γεννηθεὶς πρὸ αὐτῶν, διότι οὐδεὶς οὐδ' ἄπαντες ὁμοῦ ἐν συνεταιρισμῷ ἐργαζόμενοι θὰ ἐδωροφόρου ἐἴς τὴν ἀνθρωπότητα καλλιτεχνήματα ὁμοια τῶν τοῦ Πλάτωνος, εἰς ὃν ἡ φύσις δαψιλῶς ἐχρηγήσεν εὐρυτάτην διάνοιαν καὶ κρίσιν, ὅπως κυριαρχῆ ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ, τὰ ἐνθουσιῶδη αἰσθήματα τοῦ καλοῦ καὶ τῆς ἁρμονίας, ὅπως ἀναπαραστήσῃ αὐτὰ ἐν τοῖς ἔργοις του, τὴν πλαστικότητα καὶ δραματικὴν τέχνην, τὴν ποίησιν καὶ μυθοπλασίαν, τὸ λεπτὸν εἰρωνικὸν καὶ σατυρικὸν πνεῦμα, τὴν ἀφελίαν μετὰ τοῦ ὕψους, τὴν χάριν μετὰ τῆς ὑπάτης δυνάμεως τοῦ λόγου καὶ τῶν ἰδεῶν, τὴν ἀνυπερέβλητον διαλεκτικὴν δεινότητα, τὴν λατρείαν τῶν ἀρετῶν, τὴν δημιουργίαν τῶν ἰδανικῶν, εἰς ὃν ἡ τύχη ἔδωκε διδάσκαλον τὸν Σωκράτη καὶ πατρίδα τὰς Ἀθήνας ἐν τῇ μεγίστῃ αὐτῶν πνευματικῇ λαμπηδόνι.

III.

Διαλέγονται μετὰ τοῦ Σωκράτους τὰ ἐξῆς τέσσαρα πρόσωπα· 1) Ὁ Γοργίας ἐκ Λεοντίου τῆς Σικελίας διάσημος ῥήτωρ καὶ διδάσκαλος τῆς ῥητορικῆς. Εἶχεν ἀποσταλῆ ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν του εἰς Ἀθήνας, ἵνα πείσῃ αὐτούς εἰς συμμαχίαν κατὰ τῶν Συρακοσίων. Εἶναι ἀλαζών καὶ ὑπερήφανος ἐπὶ τῇ κεκτημένῃ φήμῃ, ὅτι εὐχερῶς καὶ πειστικῶς περὶ παντός δύναται ν' ἀγορεύῃ· συγκατανεύει δὲ νὰ διαλεχθῆ μετὰ τοῦ Σωκράτους, ὅστις μετὰ πολλῆς εὐλαθείας πρὸς αὐτὸν φαίνεται φερόμενος ὡς ἀδοξός τις πρὸς ἔνδοξον ἄνδρα· 2) Ὁ Πῶλος ἐξ Ἀκράγαντος τῆς Σικελίας μαθητὴς τοῦ Γοργίου καὶ ἀκολουθῶν αὐτὸν ἐν ταῖς ἀποδημίαις πρὸς κτήσιν γνώσεων καὶ πείρας

καὶ συμμετοχὴν δόξης. Εἶναι νέος, ζωηρός καὶ θρασύς. 3) Χαιρεφῶν ὁ Ἀθηναῖος, ὁ γνωστός ἐνθουσιώδης καὶ μανικὸς ἑταῖρος τοῦ Σωκράτους, ὁ ἐρωτήσας τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν καὶ λαβὼν τὴν ἀπάντησιν ὅτι σοφώτατος ἀνδρῶν ἀπάντων εἶναι ὁ Σωκράτης. Οὗτος σπανίως μετέχει τοῦ διαλόγου κοσμίως καὶ εὐλαθῶς πρὸς τε τὸν διδάσκαλόν του καὶ τοὺς ἄλλους φερόμενος, καὶ ἀποτελεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸν Πῶλον, ὅστις ὑπεραμυνόμενος τοῦ διδασκάλου τίθεται ὑπὲρ αὐτὸν καὶ ἀλαζονεύεται· 4) Καλλικλῆς ὁ Ἀθηναῖος, πολιτευόμενος καὶ ἀρχῶν τὴν ῥητορικὴν οὐχὶ διὰ τὴν ἐπίδειξιν καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς ἐπαγγελματικὴν δόξαν ἀλλὰ διὰ τὴν χρησιμότητα αὐτῆς ὑπὲρ τῶν πρακτικῶν πλεονεκτημάτων τῆς πολιτικῆς, μετὰ παρρησίας χλευάζων τὸν Σωκράτη καὶ τὰς φιλοσοφικὰς θεωρίας του καὶ ἀντιτάσσων εἰς τὰ ἰδανικὰ περὶ ἠθικῆς καὶ δικαίου διδάγματα τὰς πρακτικὰς ὠφελείας, ἃς παρέχει τὸ δικαίον τοῦ ἰσχυροτέρου καὶ ἡ ἐπιτηδειότης ἐν τῇ πάλῃ, τοῦ βίου, καὶ τὰς ὑλικὰς ἀπολαύσεις, αἵτινες καθιστῶσι τὸν βίον εὐδαίμονα.

Ὁ Σωκράτης μετὰ τοῦ Χαιρεφῶντος μεταβαίνουν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Καλλικλέους, ἐνθα ὁ Γοργίας ἐπρόκειτο νὰ κάμῃ ἐπίδειξιν¹ (confidence), διάλεξιν, ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον. Ἀλλὰ κωλυθέντες ἐν τῇ ἀγορᾷ φθάνουν ἀργά, κατόπιν ἑορτῆς, ὡς λέγει ὁ Σωκράτης, ἢ ὡς πρέπει νὰ φθάνῃ τις εἰς τὸν πόλεμον καὶ εἰς τὴν μάχην, κατὰ τὴν δικτικὴν φράσιν, ἣν ἀρχόμενος τοῦ διαλόγου ὁ Καλλικλῆς ῥίπτει πρὸς τὸν Σωκράτη ὑπαινιττόμενος ὅτι ἐκ δειλίας πρὸς τὸν ἀκαταγώνιστον μαχητὴν τοῦ λόγου, τὸν Γοργίαν, ἐπῆλθεν ἡ βραδυτῆς αὕτη.

Ὁ Καλλικλῆς, παρ' ᾧ κατέλυεν ὁ Γοργίας, οἶνει παραμυθῶν τὸν Σωκράτη, λέγει ὅτι δύναται, ὅταν θέλῃ, νὰ ἔλθῃ καὶ ἀκροασθῆ τοὺς ἐπιδεικτικούς λόγους ἐκείνου. Ἀλλ' ὁ Σωκράτης ἀμέσως θέτει ἐν δευτέρᾳ μοίρᾳ τὰς ἐπιδείξεις τοῦ ῥήτορος καὶ μετ' ἀφελείας, ἥτις προσδίδει χάριν εἰς τὴν ἀμάθειαν, παρὰ δὲ τῷ Σωκράτει καλύπτει ὡς πέπλος διαφανῆς τὴν εἴρωνα μορφήν του, ἐρωτᾷ ἕαν καταδέχεται ὁ Γοργίας νὰ διαλεχθῆ μετ' αὐτοῦ· διότι θέλει νὰ μάθῃ «τίς ἡ δύναμις τῆς τέχνης τοῦ ἀν-

1. Ἐπιδείκνυσθαι ἢ ποιῆσαι ἐπιδείξεις ἦτο σύνηθες διὰ τοὺς διασήμους σοφιστὰς πλάνητα βίον διάγοντας ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν. Αἱ ἐπιδείξεις αὗται πολλάκις ἐγίνοντο ἐπὶ μισθῷ καὶ ἀναφέρεται ὅτι ἐπληρώνοντο ἀντὶ 50 δρ. (Müller Ἑλλ. Γραμμ. σελ. 332).

δρός και τί ἐστὶν ὃ ἐπαγγέλλεται καὶ διδάσκει». Ὁ Γοργίας συναινεί, προσθέτων ἐν μεγαλοπρεπεί ὑπεροφίᾳ ὅτι εἶναι ἔτοιμος νὰ δώσῃ ἀπάντησιν εἰς πᾶν ἐρώτημα, καὶ ὅτι οὐδεὶς ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν εὐρέθη νὰ τον ἐρωτήσῃ τί νέον ἢ ἄγνωστον δι' αὐτόν¹.

Ἀντιμέτωποι λοιπὸν τίθενται ἀφ' ἐνὸς ὁ παρὰ πάντων καὶ ἑαυτοῦ θαυμαζόμενος καὶ τὰ πάντα εἰδώς, καὶ ἀφ' ἑτέρου ὁ φιλομάθειαν μόνον ἔχων καὶ περιεργίαν, διὰ δὲ τῆς διαλεκτικῆς καὶ τῶν βραχυλόγων ἀπαντήσεων θέλων νὰ ἀποκτᾷ σαφεῖς καὶ οὐσιαστικὰς γνώσεις τῶν πραγμάτων. Ἡ βραχυλογία εἶναι ἀπαραίτητος δρος τῆς σαφηνείας τῶν ἰννοϊῶν. Ὁ δὲ Γοργίας ὑπόσχεται αὐτὴν ἀξίῳν ὅτι οὐδεὶς ἄλλος διὰ βραχυτέρων λόγων δύναται νὰ εἴπῃ τὰ αὐτά.

Ἡ συζήτησις ἀρχεται περὶ τῆς *ρητορικῆς*: ὁ δὲ Σωκράτης ἐν τῇ ἀπλοϊκότητι του συνάπτει τὸν ἀγῶνα ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ ἐδάφους τοῦ δεινοῦ ἀντιπάλου, ἐπὶ αὐτῆς τῆς *ειδικότητος* τοῦ ἀνταγωνιστοῦ². Πλήρης κάλλους καὶ χάριτος καὶ εὐστροφίας διαλεκτικῆς ἐξελλίσσεται ὁ διάλογος, ὅτε ὁ Γοργίας ὑπενδίδει βαθμηδὸν καὶ πίπτει εἰς ἀντίφρασιν.

Διότι ἐνῶ ἰσχυρίσθη ὅτι ἡ ρητορικὴ εἶναι ἀπασῶν ὑπερτέρα, ὅτι διὰ τῆς πειθοῦς κατορθοῖ τὰ πάντα, ὅτι δὲν πταίει αὐτὴ ἐάν τι ἀδίκον πραχθῇ δι' αὐτῆς, κατόπιν ὁμολογεῖ ὅτι ὁ ρήτωρ εἶναι ἀδύνατος νὰ μεταχειρισθῇ ἀδίκως τὴν ρητορικὴν καὶ νὰ θελήσῃ τὸ ἀδίκον.

IV

Ἐνταῦθα λήγει ἡ πρώτη πρᾶξις καὶ ἀρ-

1. Ὁ Ἴταλὸς Pic de la Mirandolle (1453—1494) διάσημος ἐπὶ προῶν ἀναπτύξει καὶ ἐπὶ πολυμαθείᾳ ἔκαυχᾶτο ὁμοίως ὅτι περὶ παντός ἠδύνατο νὰ συζητήσῃ μετὰ παντός. Εἶχε δὲ ὡς βητόν: De omni re scibili. Ὁ Βολταῖρος ἐπικρίνας καὶ εἰρωνευθεὶς τὴν μεγαλαυχίαν ταύτην προσέθηκε καὶ τὸ βητόν: et quibusdam aliis, ὅπερ δλόκληρον ἐκφέρεται ὡς γλευαστικὸν τῶν οἰομένων γινώσκων τὰ πάντα. Ὁ Δημήτριος Μόσχος Ἑλλήν ἐκ τῶν τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ ποιητῆς εὐδοκίμος (ἔγραψεν ἐπικὸν ποίημα *Ἐλένη*) ἦτο φίλος καὶ συνδαιτυμὸν τοῦ Mirandolle (Brunet de Presle, Grèce, σελ. 320—3).

2. Κικέρων de orat. I, XI. «Τοῦτο μάλιστα ἐθαύμαζον τοῦ Πλάτωνος, ἀναγινώσκων τὸν Γοργίαν του, ὅτι καταγελῶν τοὺς ῥήτορας ἐφαίνετό μοι αὐτὸς ἄκρος ῥήτωρ». Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ ἐν τῷ Φαίδρω, ὡς παρατηρεῖ ὁ Baron, sur l'unité de composition dans le Phèdre: «Dans un premier discours, il bat la rhétorique sur son propre terrain».

χεται ἡ δευτέρα διὰ τῆς παρεμβάσεως τοῦ Πύλου. Ἐκ τῶν πρώτων αὐτοῦ λόγων τὸ ἐνδιαφέρον ἐντείνεται καὶ ἡ συζήτησις καθίσταται ζωηροτέρα οὐ μόνον ἕνεκα τοῦ ὄξους χαρακτήρος τοῦ Πύλου, βαρέως φέροντος τὴν ἥτταν τοῦ διδασκάλου του, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς σπουδαιότητος τῶν συζητουμένων.

Παραθέσωμεν μικρὸν ἀπότπασμα εἰσαγωγικὸν τῆς δευτέρας πράξεως ὡς δείγμα τοῦ εἰρωνικοῦ καὶ εὐτραπέλου ὕφους, ὅπερ συχνότατα προσλαμβάνουσιν οἱ λόγοι τοῦ Σωκράτους ἐν τῷ μέσῳ τῶν σοβαρωτάτων συζητήσεων, οἰοεὶ πρὸς ἀνάπαυαν καὶ ἀναψυχὴν τῆς ἐντεταμένης προσοχῆς τοῦ παρακολουθοῦντος αὐτάς: ἀνάπαυλα γὰρ τῆς σπουδῆς γίγνεται ἐνίοτε ἡ παιδιὰ» (Φίληθος, 30).

— «Καὶ λοιπὸν, ὦ Σωκράτες, αὐτὴ εἶναι πράγματι ἡ περὶ τῆς ρητορικῆς δοξασία σου, ὡς λέγεις τώρα; Δὲν βλέπεις ὅτι ὁ Γοργίας δὲν ἐτόλμησε νὰ σοὶ ἀρνηθῇ ὅτι ὁ ρήτωρ ἐφίλει νὰ γνωρίζῃ τὸ δίκαιον, τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀγαθόν, καί, διότι ἐδέχθη ὅτι ὁ ἀγῶν ἀυτὰ καὶ προσεργόμενος νὰ μάθῃ τὴν ρητορικὴν παρὰ τῷ Γοργίᾳ θέλει διδασθῆ καὶ ταῦτα ὕστερον παρὰ τοῦ ἰδίου, ἐφάνη ἕνεκα τῆς ὁμολογίας του ἐκείνης περιπλακεῖς εἰς ἀντίφρασιν, εἰς ἣν ἀρέσκεσαι νὰ φέρῃς τοὺς ἄλλους διὰ τοιούτων ἐρωτημάτων; Γνωρίζεις βέβαια ὅτι δύσκολον εἶναι νὰ εὐρεθῇ τις ὁμολογῶν ὅτι ἀγνοεῖ τὰ δίκαια καὶ ὅτι δὲν εἶναι ἰκανὸς νὰ τα διδάξῃ εἰς ἄλλους, καὶ δράττεσαι ἀμέσως τοιούτων παραπειστικῶν ἐρωτήσεων, αἰτινες ἐνέχουσιν ἀγροικίαν πολλήν.

— Ὡ θαυμάσιε Πῶλε; Δι' αὐτὸ βέβαια πρέπει νὰ ἔχωμεν τοὺς φίλους καὶ τὰ τέκνα, διὰ νὰ μὲς διορθώνητε σεῖς οἱ νεώτεροι καὶ ἐν ἔργοις καὶ ἐν λόγοις, ὅταν ἡμεῖς πρεσβύτεροι γενόμενοι ὑποπίπτωμεν εἰς σφάλματα. Καὶ ἂν τώρα ἐγὼ καὶ ὁ Γοργίας ἐπλανήθημεν, σὺ παρῶν ἐπανόρθου τὰ ἐσφαλμένα, διότι φαίνεται ἰκανὸς δι' αὐτό. Καὶ ἐγὼ πρεθυμότετα δέχομαι νὰ συζητήσω μετὰ σοῦ, ὑπὸ ἓνα μόνον δρον.

— Ποῖον;

— Ἐάν περιστείλῃς τὴν μακρογορίαν. ἤ εἰδειξας δείγματα ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς συνδιαλέξεως.

— Κχι τί! δὲν ἔχω δικαίωμα νὰ εἴπω ὅσα θέλω;

— Δεινὸν βέβαια, φίλε μου, θὰ ἦτο τὸ πάθημά σου, ἂν ἐκ τῆς Σικελίας ἐρχόμενος εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἡ ἐλευθερία τοῦ λόγου εἶναι ἡ μεγίστη καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα, εὐ-

ρίσκετο σύ ἐσπερημένος αὐτῆς ἐνταῦθα. Ἄλλὰ ἐξέταζε, σὲ παρακαλῶ, καὶ τὸ ἀντιθέτον. Ὅταν σὺ μὴ ἀπαντῶν εἰς τὸ ἐρώτημά μου μακρηγορῆς, δὲν θὰ ἦτο ἐπίσης δεινὸν τὸ ἰδικὸν μου πάθημα, ἂν δὲν με ἐπιτρέπετο ν' ἀναχωρήσω καὶ νὰ μὴ σε ἀκούω;

Ὁ Πῶλος ἀρνείται ὅτι ὄρος πρῶτιστος τῆς ἠγορευτικῆς εἶναι ἡ γνώσις τοῦ δικαίου καὶ τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ ἰσχυρίζεται ὅτι μόνος σκοπὸς αὐτῆς εἶναι ἡ πειθῶ, καὶ διὰ τῆς πειθοῦς ἡ ἐπιβολὴ ἐπὶ τῶν ἄλλων καὶ ἡ ἀπόκτησις δυνάμεως μεγίστης, ὥστε νὰ πράττη ὁ ῥήτωρ ὅ τι ἂν αὐτῷ δόξῃ βέλτιστον ἐν τῇ πόλει καταστρέφων πάντα ἐχθρὸν καὶ ἀντίπαλον.

Ἄλλ' ὁ Σωκράτης ἀποδεικνύει ὅτι ἄνευ τῆς γνώσεως τοῦ δικαίου καὶ τοῦ ἀγαθοῦ ἡ ἠγορευτικὴ δὲν εἶναι κἀν τέχνη, ἀλλ' ἀπλή ἐμπειρία, εἶναι εἰδωλον μορίου πολιτικῆς, εἶναι κολακεία ὑποδουμένη τὴν δικαιοσύνην καὶ ὑπὸ τοιοῦτον πρόσχημα ὑποκριτικῶν καταστρέφει τὴν ψυχὴν, ὡς ἡ μαγειρικὴ ὑποδέεται τὴν ἰατρικὴν πρὸς καταστροφὴν τοῦ σώματος. Ὡστε, ἂν ἐπρόκειτο νὰ τεθῇ ἀγώνισμα ἐνώπιον παιδῶν ὡς κριτῶν ἢ ἐνώπιον ἀνδρῶν ἀνοήτων, ὡς οἱ παῖδες, τίς τῶν δύο ὁ μάγειρος ἢ ὁ ἰατρός γνωρίζει καλλίτερα τὸ ὠφέλιμον ἢ βλαβερὸν τῶν φαγητῶν, ὁ ἰατρός ἀφεικτικῶς θ' ἀπέθνησκε τῆς πείνης, ἀλλὰ καὶ οἱ κριταὶ δὲν θὰ ἐβράδυνον ν' ἀπθηνήσωσι καὶ ἀποθάνωσιν ἐκ τῆς πολυφαγίας τῶν λιγνυμάτων καὶ γλυκυσμάτων. Κολακείαν τοῦτο καλεῖ ὁ Σωκράτης καὶ αἰσχρὸν ὀνομάζει· διότι τοῦ ἡδέος στοχάζεται ἄνευ τοῦ βελτίστου.

Μετ' ἀλληλουχίαν σκέψεων ἐπὶ τῆς ἐνοίας τοῦ ἡδέος καὶ ἀνιαροῦ, τοῦ ὠφελίμου καὶ βλαβεροῦ καὶ μετὰ τὸν καθορισμὸν ὅτι πᾶσα πρᾶξις γίνεται οὐχὶ διὰ τὸ πραττόμενον ἀλλὰ διὰ τινα σκοπὸν, ὁ Πῶλος δὲν διστάζει νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι τὸ ἀδικεῖν τυγχάνει ὄν τὸ μέγιστον τῶν κακῶν, ἀλλ' ἐπιμένει ὅτι τὸ ἀδικεῖσθαι εἶναι ἔτι μείζον, καὶ προβάλλει τὸ γνωστὸν ἐκείνου δίλημμα, οὗτινος ἐν ἀρχῇ ἐμνήσθη, εἰς τὸν Σωκράτη. Οὗτος ἀπαντᾷ ὅτι δὲν ἤθελε βεβαίως οὔτε τὸ ἐν οὔτε τὸ ἕτερον, ἀλλ' ὅτι ἂν τῷ ἐπεβάλλετο ἡ ἀνάγκη νὰ ἐκλέξῃ, θὰ προτιμᾷ ν' ἀδικηθῇ μᾶλλον ἢ ν' ἀδικήσῃ.

Ἡ συζήτησις οὕτως εἰσέρχεται εἰς κύκλον ἰδεῶν ὑψηλοτέρων τῆς ἠθικῆς καὶ τοῦ δικαίου πρὸς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθοῦς εὐδαιμονίας ἐν τῷ βίῳ. Τιθεταὶ πρὸς λύτιν τὸ μέγιστον τῶν ζητημάτων: πῶς βιωτέον; «Καὶ γὰρ τυγχάνει περὶ ὧν ἀμφισβητοῦμεν (λέγει ὁ Σωκράτης)

οὐ πᾶν σμικρὰ ὄντα ἀλλὰ σχεδὸν τι ταῦτα, περὶ ὧν εἰδέναι τε κάλλιστον, μὴ εἰδέναι τε αἰσχιστον. Τὸ γὰρ κεφάλαιον αὐτῶν ἐστὶν ἡ γινώσκειν ἢ ἀγνοεῖν ὅστις τε εὐδαιμων ἐστὶ καὶ ὅστις μὴ» (§ 27). Ἀμφίβολός τις προαίσθησις καταλαμβάνει ἡμᾶς ἐν τῇ κρίσιμῳ ταύτῃ στροφῇ τοῦ διαλόγου ὅτι ὁ Πῶλος θριαμβεύει, ἂν δὲν ἐπιδείξῃ ὁ Σωκράτης σθένος ψυχῆς ἔκτακτον καὶ δυνάμιν λόγου ὑπερτάτην. Τὸ ἀδικεῖν, λέγει ὁ Πῶλος, εἶναι κακόν, ἀλλὰ τὸ ἀδικεῖσθαι εἶναι βεβαίως χειρόν· διότι ὁ ἀδικὸς ἔχων τὴν ἐξουσίαν ἢ τὴν ἰσχύϊν καὶ μὴ τιμωρούμενος ζῆ εὐδαιμόνως, ἐν ᾧ ὁ ἀδικούμενος εἶναι δυστυχῆς, ἦτοι ζῆ ἀθλίως. Φέρει δὲ παραδείγματα ἱστορικὰ σύγχρονα, ἰδίᾳ τοῦ Ἀρχελάου, καὶ ἐπικαλεῖται μάρτυρας ὄλους τοῦς Ἀθηναίους καὶ αὐτὸν τὸν Σωκράτην ὅτι θὰ προτιμῶν ἅπαντες νὰ ἔχωσι τὴν θέσιν τοῦ ἀδικούντος ἀλλ' εὐδαιμόνως ζώντος, παρά τὴν τῶν ἀδικουμένων καὶ δυστυχούντων.

Ἄλλ' ὁ Σωκράτης ἀτάραχος προβαίνει ἐτι περαιτέρω καὶ καθιστᾷ δι' ἑαυτὸν τὸ πρόβλημα δυσχερέστερον προσθέτων νέον στοιχείον. Λέγει λοιπὸν εἰς τὸν Πῶλον· «Πρόσεξε ἂν ἡ διαφορὰ ἡμῶν συνίσταται εἰς τὰς ἐξῆς προτάσεις. Εἶπον ἐγὼ ἐν ταῖς ἐμπροσθεν ὅτι τὸ ἀδικεῖν εἶναι κάκιον τοῦ ἀδικεῖσθαι, σὺ εἶπες τὸ ἀδικεῖσθαι. Ἐγὼ εἶπον ὅτι οἱ ἀδικούντες εἶναι δυστυχεῖς (ἄθλιοι), τοῦτο ἀντέκρουσας σὺ εἶπὼν ὅτι οἱ ἀδικούντες ἀλλὰ μὴ τιμωρούμενοι εἶναι εὐδαιμόνες. Ἐγὼ τώρα προσθέτω ὅτι αὐτοὺς τοὺς ἀδικούντας καὶ μὴ τιμωρούμενους θεωρῶ δυστηχεσιότους, τοὺς δὲ ἀδικούντας μὲν ἀλλὰ τιμωρουμένους ὀλιγώτερον δυστηχεῖς».

Ὁ Πῶλος ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τοῦ τελευταίου τούτου προσθέτου ἰσχυριζομένου, ἀναφωνεῖ· «Πῶς λέγεις; Ἐὰν ἀδικῶν ἄνθρωπος ληφθῆ» κτλ. (δρ. § 473 c).

Τὴν θριαμβεύουσαν ἀδικίαν ἔχει σύμμαχον ὁ Πῶλος πρὸς θρίαμβον τῆς ἰδικῆς του γνώμης, ὅτι ἡ τοιαύτη ἀδικία εἶναι προφανῶς εὐδαιμονικὴ, ἐνᾧ ἡ ἀδικία ἢ συλλαμβανομένη καὶ τιμωρευμένη παρέχει φρικτὴν εἰκόνα ἀλγηδόνων, βασάνων, ἀκρωτηρισμῶν καὶ θανάτου. Ἐχει τὴν κοινὴν γνώμην ἐπίσης ὑπὲρ ἑαυτοῦ· διὸ ἐπικαλεῖται τὴν μαρτυρίαν οὐ μόνον ὄλων τῶν συμπολιτῶν ἀλλὰ καὶ ὄλων τῶν συγχρόνων του ἐκλέγων παράδειγμα εἰκονικώτατον κατὰ τῆς ἀντιθέτου γνώμης τοῦ Σωκράτους, ἥτις μένουσα μόνη, ψιλὴ καὶ ἀτομικὴ τολμᾷ ν' ἀντιπαραταχθῆ κατὰ τοῦ ὄγκου τῆς κοινῆς γνώμης, ἣν εὐφυῶς ὁ Πλάτων

ἀποκαλεῖ ἀλλαχοῦ (Πολ. 5' 493) τὸ μέγα ζῶον.

Ὁ Σωκράτης ἐν πρώτοις ἀντιτάσσει εἰς τὸν Πῶλον ὅτι οὐδεμίαν ἀξίαν ἀποδίδει εἰς τὸ ποῶν ἤτοι τὸ πλῆθος τῶν μαρτύρων, ἀλλ' οὕτε εἰς τὸ ποῶν αὐτῶν. Ἡ ἀλήθεια δὲν ἐξαρτᾶται, ὡς ἐν δικαστηρίοις καὶ ἐν συνελύσει τοῦ λαοῦ διὰ παρατάξεως μαρτύρων καὶ ψήφων: «Ἐνόσῃ σύ, ὦ Πῶλε, δέν με ἐξαναγκάζεις ἓνα ὄντα νά ὁμολογήσω, δέν σε ὠφελεῖ ἡ βοήθεια τῶν πολλῶν ψευδομαρτύρων ὅπως με ἐξώσης ἐκ τῆς ἀληθείας. Ἐγώ ἐναντίον σου ἓνα μόνον μάρτυρα θά φέρω, σέ τὸν ἴδιον, ὁμολογοῦντα τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων μου, καὶ ἐάν δέν σοί τον φέρω, νομίζω ὅτι οὐδέν ἀξίον λόγου εἶπα ἐν τῇ συζητήσει. Τὸ παράδειγμά σου εἶναι μορμολύκειον καὶ ὄχι ἀπόδειξις. Ἄλλως τε κακῶς ἔθηκας τὸ ζήτημα ὅτι ὁ ἐπιτυχῶν ἀδίκως τῆς τυραννίδος εἶναι εὐδαιμονέστερος τοῦ ἀποτυχόντος, διότι μεταξὺ δύο ἀθλιῶν, δέν εἶναι δυνατόν νά γίνῃ λόγος περὶ εὐδαιμονεστεροῦ. Ἄλλ' ἐπιμένω εἰς τὴν γνώμην μου ὅτι ἀθλιώτερος τῶν δύο εἶναι ὁ ἐπιτυχῶν ἐν τῇ ἀδικίᾳ πράξει.» Τοῦ Πῶλου τότε γελάσαντος, ὁ Σωκράτης προσθέτει: — «Γελάξ, φίλε μου, ἄλλο εἶδος πάλιν αὐτὸ ἀποδείξεως καὶ ἐλέγχου, νά γελάξ χωρὶς νά ἐξελέγχῃς.»

Ἐνταῦθα ἀκριβῶς μὲ τὸν καρχασμόν τοῦ Πῶλου, τὸν συμβολίζοντα τὴν θριαμβεύουσαν ἀδικίαν καὶ τὰς δοξασίας τοῦ μεγάλου ζᾶου, γίνεται ἡ δέσις τοῦ δράματος καὶ ἐν τῇ δέσει ταύτῃ ἐκφέρει ὁ Πλάτων διὰ τοῦ Σωκράτους τὴν περὶ *ποινῆς θεωρίαν* του. Ἄλλὰ προεισαγωγικῶς δέον νά ἀποδειχθῶσι αἱ ἐξῆς δύο προτάσεις: 1) ὅτι μέγιστον τῶν κακῶν εἶναι τὸ ἀδικεῖν καὶ 2) ὅτι προτιμότερον εἶναι τὸ ἀδικεῖσθαι ἢ τὸ ἀδικεῖν, εἴτα ὡς συμπλήρωμα τούτων ν' ἀκολουθήσῃ ἡ ἀπόδειξις δύο ἐτέρων προτάσεων, ἐν αἷς περιλαμβάνεται ἡ περὶ *ποινῆς θεωρία*: ἤτοι 3) ὅτι ὁ δίκαιος εἶναι εὐδαιμονέστατος, ὁ δὲ ἀδικῶν δυστυχέστατος: 4) ὅτι ὁ ἀδικῶν τιμωρούμενος δηλ. ὑποβλαλλόμενος εἰς *ποινὴν* εἶναι ἥττον δυστυχῆς τοῦ ἀτιμωρητῆ ἀδικοῦντος.

Πρὸς ἀπόδειξιν τῆς πρώτης προτάσεως ὁ Σωκράτης ἐρωτῶν λαμβάνει παρὰ τοῦ Πῶλου τὴν ἐξῆς ἀπάντησιν, ὅτι τὸ ἀδικεῖσθαι εἶναι *κάκιον* (χειρότερον κακόν), τὸ δὲ ἀδικεῖν εἶναι μὲν *αἰσχίον* ἀλλ' οὐχὶ καὶ *κάκιον*. Βασιζόμενος δὲ εἰς τὴν ὁμολογίαν ὅτι εἶναι *αἰσχρότερον* τὸ ἀδικεῖν, ὁμολογίαν, ἣν ὁ Πῶλος ἀναγκάζεται νά ἐκφέρῃ συμμορφούμενος τῇ κοινῇ γνώμῃ καὶ τοῖς κειμένοις νόμοις, παρατηρεῖ

εἰς τὸν Πῶλον ὅτι ἡ διάστασις τῶν γνώμων προέρχεται ἐκ τούτου, ὅτι κατὰ τὸν Πῶλον ἄλλο εἶναι τὸ καλόν καὶ ἄλλο τὸ ἀγαθόν, ἄλλο τὸ κακόν καὶ ἄλλο τὸ αἰσχρόν. Μεθοδικῶς ἐξακολουθῶν τὴν διαλεκτικὴν ἀναγκάζει αὐτὸν νά δεχθῆ: 1) ὅτι τὸ καλόν καὶ τὸ ἀγαθόν εἶναι ταῦτόν, ὡς ἀπ' ἐτέρου τὸ κακόν καὶ τὸ αἰσχρόν: 2) ὅτι τὸ καλόν εἶναι αὐτὸ τὸ ἀγαθόν τὸ ἐνέχον ἡδονὴν τινα, καὶ αἰσχρόν εἶναι αὐτὸ τὸ κακόν τὸ περιέχον λύπην τινα ἢ βλάβην: 3) ὅτι αἰσχρότερον λέγεται ἐκείνο ὅπερ ὑπερβάλλει τὸ ἕτερον, εἴτε διότι παράγει περισσοτέραν λύπην εἴτε διότι ἔχει μείζον κακόν, εἴτε δι' ἀμφοτέρα. Ἐπειδὴ δὲ ὁμολογήθη ὅτι τὸ ἀδικεῖν εἶναι αἰσχρότερον, ἐξεταστέον ἐάν ἔχη τὴν λύπην περισσοτέραν. Ἄλλ' εἶναι βέβαιον ὅτι ὁ ἀδικῶν δέν λυπεῖται περισσότερον τοῦ ἀδικουμένου. Κατ' ἀνάγκην λοιπὸν ἔχει μείζον τὸ ἕτερον στοιχείον ἤτοι τὸ κακόν. Ἄρα τὸ ἀδικεῖν εἶναι *κάκιον*. Ἐπειδὴ δὲ οὐδεὶς προτιμᾷ τὸ *κάκιον* καὶ τὸ αἰσχίον τοῦ ἥττον κακοῦ καὶ ἥττον αἰσχροῦ, ἔπεται ὅτι οὐδεὶς ὀφείλει νά προτιμῆσῃ τὸ ἀδικεῖν, ὅπερ ἀπεδείχθη ἔχον *σύναμα* καὶ *αἰσχρότητα* καὶ *κακίαν* *περισσοτέραν*. Οὕτως ἀπεδείχθησεν αἱ δύο πρώται προτάσεις ὀρθῶς ἔχουσαι. Ἄλλ' ἡ πρώτη χρῆζει μείζονος ἀναπτύξεως καὶ λεπτομερεστεράς ἀναλύσεως, ἧς ἀμέσως ἐπιλαμβάνεται ὁ Σωκράτης καὶ συνδέει ταύτην μετὰ τῆς τῶν δύο τελευταίων.

Ἡ ἀδικία εἶναι τὸ μέγιστον τῶν κακῶν ἕνεκα τῆς *βλάβης*, ἣν φέρει εἰς τὴν ψυχὴν. Μεταξὺ πένιας, ἧτις εἶναι κακὸν χρηματιστικόν, νόσου, ἧτις εἶναι κακὸν σωματικόν, καὶ ἀδικίας, ἧτις εἶναι κακὸν ψυχικόν, ἡ ἀδικία ἀναμφιλέκτως ὁμολογεῖται ἐκ τῶν τριῶν τούτων κακῶν τὸ μέγιστον. Φέρει δὲ βλάβην ἕνεκα τῆς *διαταράξεως* τοῦ ἐν ἡμῖν ἀγαθοῦ, ὅπερ οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ὁ *οἰκείος* τῆς *ψυχῆς κόσμος*. Οἱ σοφοὶ λέγουσιν ὅτι καὶ οὐρανός, καὶ γῆ, καὶ θεοί, καὶ ἄνθρωποι ἐνοῦνται διὰ τῆς *φιλίας* ἤτοι ἀγάπης, διὰ τῆς τάξεως καὶ συμμετρίας, διὰ τῆς σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης, διὰ τὸ ὅλον τοῦτο *κόσμον* κελουσιν. Ἄρα ἀκοσμία καὶ ἀκολασία γεννᾶται ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀδικοῦντος, ὅστις μὴ πράττων τὰ προσήκοντα πρὸς τε τοὺς ἀνθρώπους καὶ πρὸς τοὺς θεοὺς γίνεται ἀδικῶς πρὸς ἐκείνους καὶ ἀνόσιος πρὸς αὐτούς, πκύει δὲ ὦν προσφιλὴς πρὸς ἀμφοτέρους. Ὁ ἀδικῶν καθίσταται ἀδύνατος πρὸς κοινωνίαν, ἀλλ' ὁ μὴ ἔχων κοινωνίαν στερεῖται τοῦ δεσμοῦ τῆς ἀγάπης τοῦ ἐνοῦντος

τὸν κόσμον. Ἄρα στερεῖται τῆς φιλίας Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων αὐτὸς ὁ συντρίβων πρῶτος τὸν δεσμὸν τοῦτον.

Ἡ διατάραξις αὕτη τῆς ἀρμονικῆς λειτουργίας τῆς ψυχῆς εἶναι νόσος, ὡς καλοῦμεν νόσον πᾶσαν διατάραξιν τῶν λειτουργιῶν τοῦ σώματος. Πρὸς ἀπαλλαγὴν τῆς σωματικῆς νόσου ἔχομεν τὴν ἰατρικὴν καὶ ὑπομένομεν ἀλγηδόνας καὶ ἐγχειρήσεις χάριν τοῦ ὠφελίμου, ὅπερ εἶναι ἡ ἀνάκτησις τῆς ὑγείας. Πρὸς ἀπαλλαγὴν δὲ τῆς ἀδικίας, ἣτις εἶναι ἡ ψυχικὴ νόσος, ἀναγκαῖα τυγχάνει ἡ **ποινὴ** πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ὑγείας τῆς ψυχῆς. Ἡ **ποινὴ** λοιπὸν εἶναι ἡ **ιατρικὴ** τῆς **πονηρᾶς** καὶ **ἀδίκου** **ψυχῆς** ἡ **σωφρονίζουσα** αὐτὴν καὶ **δικαιοτέρα** **ποιούσα**. Ὁ κολαζόμενος πάσχει πρῶτον **δίκαια**, διότι διατάραξε τὸν κόσμον τῆς ψυχῆς, δεύτερον δὲ ἀγαθὰ, διότι ὠφελεῖται γινόμενος βελτίων τὴν ψυχὴν καὶ ἀπαλλαττόμενος τῆς ἀδικίας. Ἐπομένως ἡ **ποινὴ** εἶναι ἡ **ἀπαλλαγὴ** ἀπὸ τῆς ἀδικίας, ἥτοι ἀπὸ τοῦ μεγίστου κακοῦ. Ἄρα εὐδαιμονέστατος εἶναι ὁ μὴ ἔχων κακίαν ἐν τῇ ψυχῇ, ἐπειδὴ τοῦτο μέγιστον τῶν κακῶν ἐφάνη, ἥτοι **πρώτιστος** ἐν τῇ **εὐδαιμονίᾳ** εἶναι ὁ **δίκαιος** ὁ ἔχων διαρκῶς ὑγιᾶ τὴν ψυχὴν. **Δεύτερος** ἔρχεται ὁ **ἀδικήσας** ἀλλ' **ἀπαλλαττόμενος τῆς ἀδικίας**. τοιοῦτος δὲ ὁ νοθευόμενος, ὁ ἐπιπληττόμενος, ὁ τιμωρούμενος. **Ἐσχάτος** δὲ τῇ τάξει καὶ **κάκιστος** ζῶν εἶναι ὁ **ἔχων ἀδικίαν** καὶ **μὴ ἀπαλλαττόμενος**. Οὗτος ὁμοιάζει πρὸς πάσχοντα ὑπὸ μεγίστου νοσήματος σωματικοῦ καὶ φοβούμενον δίκην παιδός, τὸν ἰατρὸν, τὰ φάρμακα καὶ τὴν ἀλγεινὴν ἐγχειρήσιν. Ὁ ἀποφεύγων τὴν ποινὴν τὸ ἀλγεινὸν μόνον μέρος αὐτῆς βλέπει, τυφλῶται δὲ πρὸς τὸ ὠφέλιμον καὶ ἀγνοεῖ ὅτι ἡ συνοικησις μετὰ ψυχῆς μὴ ὑγιοῦς ἀλλὰ σαθρᾶς καὶ ἀδίκου καὶ ἀνοσίου εἶναι ἀθλιωτέρα κατὰ πολὺ τῆς ἀθλίας ζωῆς μετὰ σώματος μὴ ὑγιοῦς ἀλλὰ σαθοῦ καὶ ἐφαρμένου. Ἐπομένως τὸ **μὴ τιμωρεῖσθαι** εἶναι ταῦτόν πρὸς τὸ **ἐμμένειν ἐν τῷ κακῷ**. Ὡς δὲ ἡ **ποινὴ** ὠρίσθη ὅτι εἶναι **ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τῆς ἀδικίας**, οὕτως ἡ **ἀτιμωρησία** εἶναι ἡ **ἐμμονὴ τοῦ κακοῦ** καὶ **δὴ τοῦ μεγίστου**.

Οὕτως ἀποδείκνυνται ὀρθῶς ἔχουσαι καὶ αἱ δύο τελευταῖαι προτάσεις, 3ῃ καὶ 4ῃ, τουτέστιν ὅτι οἱ ἀδικούντες εἶναι δυστυχεῖς καὶ ὅτι οἱ ἀδικούντες καὶ μὴ τιμωρούμενοι εἶναι ἀπάντων δυστυχέστατοι¹.

1. Καὶ ἐν τῇ Πολιτείᾳ ὁ Πλάτων ἐξετάζει μετὰ πολλῆς δυνάμεως τὸ προσφιλές τῷ τε διδασκάλῳ καὶ

τοῦ Πλάτου ὑπέικοντος εἰς τὴν ἀκαταμάχητον λογικὴν καὶ παραδεχομένου τὴν ἀλήθειαν τῶν προτάσεων, καθ' ὧν εἶχεν ἀντιλέξει καταγελάσας μάλιστα τῆς τελευταίας, ὁ Σωκράτης περατοῖ τὴν συζήτησιν μετ' αὐτοῦ εἰς διπλὴν ἀθυμίαν περιπεσόντος ἕνεκα τῆς ἠττησῆς καὶ τῆς καταφρονήσεως τῆς τέχνης ἐφ' ἣ τὸσον ἐσεμνύετο. Διότι ταῦτα λέγει ἐν κατακλειδί ὁ Σωκράτης: «Ἐπὶ τὸ ἀπολογεῖσθαι ὑπὲρ τῆς ἀδικίας τῆς ἑαυτοῦ ἢ γονέων ἢ φίλων ἢ παιδῶν ἢ πατρίδος ἀδικούσης κατ' οὐδὲν εἶναι χρήσιμος ἡ **δητορικὴ**, καὶ ὅτι μᾶλλον ἠδύνατό τις νὰ ὑπολάβῃ αὐτὴν χρήσιμον διὰ τὸ ἐναντίον, δηλαδὴ ὅτι ὀφείλει τις μάλιστα μὲν νὰ κατηγορῇ ἑαυτοῦ, ἔπειτα δὲ τῶν οἰκείων καὶ τῶν ἄλλων φίλων τῶν τυχόν ἀδικούντων, καὶ νὰ μὴ ἀποκρύπτῃ ἀλλ' ἐξ ἐναντίας νὰ φέρῃ εἰς τὸ φανερὸν τὸ ἀδικημα, ἵνα **τιμωρηθῇ** καὶ **ὕγιῃς γένηται**, ν' ἀναγκάζῃ δὲ καὶ ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους μὴ ἀποδειλιάξῃ ἀλλὰ γενναίως χάριν τῆς κτήσεως τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ καλοῦ καὶ μὴ ὑπολογιζόμενος τὸ ἀλγεινὸν νὰ ὑποβληθῇ εἰς ποινὴν, ὡς εἰς ἰατρὸν καυτηριάζοντα καὶ ἀποκόπτοντα· καὶ ἐὰν μὲν ἦναι ἄξιος ῥαβδισμῶν, νὰ παρέχῃ ἑαυτὸν εἰς ῥαβδισμούς, ἐὰν δεσμῶν, νὰ τρέχῃ εἰς τὴν φυλακὴν, ἐὰν ἐξορίας, νὰ φύγῃ τὴν πατρίδα του, ἐὰν δὲ θανάτου, ν' ἀποθάνῃ, αὐτὸς ὢν πρῶτος κατηγορὸς καὶ ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἄλλων οἰκείων καὶ μεταχειριζόμενος τὴν ῥητορικὴν ἀκριβῶς διὰ τοῦτο, ὅπως καταδήλων τῶν ἀδικημάτων γινομένων ἀπαλλάττωνται οἱ ἔνοχοι τοῦ μεγίστου κακοῦ, τῆς ἀδικίας».

Διὰ τῆς εὐγλώττου καὶ παθητικῆς ἅμα ταύτης ἀποστροφῆς, ἡ φιλοσοφία ἐξευτελίζει τὴν ῥητορικὴν φήμην τοῦ Γοργίου καὶ τοῦ Πλάτου καὶ κταισχύνει τὴν τέχνην των. Αἰσθανόμεθα καὶ σχεδὸν βλέπομεν τὰ χεῖλη τοῦ Σωκράτους τρέμοντα ὑπὸ συγκινήσεως καὶ σπινθηροβολοῦντας τοὺς ὀφθαλμούς. Διότι μετὰ τοιαύτην ἔξαρσιν τοῦ πρὸς τὴν ἀλήθειαν πάθους του, αἱ αὐστηραὶ καὶ ἀκλόνητοι περὶ δικαίου καὶ ἠθικῆς ἀρχαὶ του λάμπουσαι ἐκ

ἑαυτῷ θέμα ὅτι ἡ ἀδικία λαμβάνουσα καὶ μὴ διδοῦσα δίκην κατεργάζεται πονηροτέρα τὴν ψυχὴν τοῦ ἀδικούντος καὶ εἰς οὐδὲν καλὸν λυσιτελεῖ. (B. VIII καὶ IX καὶ XIII καὶ Γ' V εἶρα καὶ ποιηταὶ καὶ λογοποιοὶ κακῶς λέγουσι περὶ ἀνθρώπων τὰ μέγιστα, ὅτι εἰσὶν ἀδικοὶ μὲν εὐδαιμόνες δὲ πολλοί, δίκαιοι δὲ ἄθλιοι, καὶ ὡς λυσιτελεῖ τὸ ἀδικεῖν, ἐὰν λαμβάνῃ, ἢ δὲ δικαιοσύνη ἀλλότριον μὲν ἀγαθόν, οἰκεία δὲ ζημία.)

τοῦ ἀφθόνως διαχυθέντος ἀποδεικτικοῦ φωτός κατισχύουν ἐπὶ τέλους καὶ ἐπιβάλλονται καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἐπάγγελμχ ἔχοντας τὴν πειθῶ. Καταφαίνεται δ' ἐν τοῖς λόγοις τούτοις οὐχὶ πλέον ἢ φιλοπαίγμων, ἀλλ' ἢ σοβαρὰ καὶ μεγάλῃς ἐννοίας εἰρωνεία· διότι ὁ ῥήτωρ πρὶν ἐπιχειρήσῃ τὴν πρὸς ἄλλους πειθῶ ὀφείλει νὰ πείσῃ πρῶτον ἑαυτὸν, νὰ ἔχῃ τουτέστι πεποιηθήσεις στερεὰς καὶ ἀκλονήτους· ἀλλ' ἢ στερεότης αὐτῶν ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν περὶ δικαίου καὶ ἠθικῆς γνώσεων, αἰτίνες εἶναι τὸ θεμέλιον πάσης ἄλλῃς μαθήσεως. Οἰοεὶ λοιπὸν φαίνεται λέγων ὁ Σωκράτης ὅτι ἡ ῥητορικὴ τῶν στερεῖται θεμελίων, καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν ὅτι εὐχερῶς ἠτᾶται ἐν τῇ διαλεκτικῇ ὑπὸ τῆς φιλοσοφίας, ἥτις ἀποκαλύπτει τὴν μὲν ῥητορικὴν ὡς ἀθεμελίωτον καὶ ἐναέριον, τοὺς δὲ λόγους αὐτῆς ὡς λόγους τοῦ ἀέρος.

V

Τοιαύτη ἡ περὶ ποινῆς θεωρία τοῦ Πλάτωνος, ἥτις ἀποτελοῦσα τὴν δέσιν τοῦ δλου δράματος κλείει τὴν δευτέραν αὐτοῦ πρᾶξιν. Ἡ τρίτη πρᾶξις ἔτι δραματικώτερον διεξάγεται, σφοδρότερον συγκρουομένων τῶν ἀντιθέτων ἰδεῶν ἐπὶ τοῦ ὑψίστου προβλήματος τῆς ἀνθρωπότητος· τὸ πρόβλημα τοῦτο διαφαίνεται ἐν αὐτῇ τῇ δέσει ἀλλ' ἤδη σαφῶς καὶ ἀπροκαλύπτως τίθεται ὡς ἐξῆς: *τίς ὁ ἄριστος τρόπος τοῦ βίου καὶ τίς ἡ ἀληθὴς εὐδαιμονία*, ἥτοι *πῶς βιωτέον*. Τὸ πρόβλημα τοῦτο ἀποτελεῖ κυρίως τὸ θέμα καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ διαλόγου, καὶ μετὰ τέχνης ἀμμύτου καὶ διαλεκτικῆς δυνάμεως ὑπερτάτης παρασκευάζονται ἡρέμχ καὶ μακροθὲν τὰ στοιχεῖα τοῦ ἀφανοῦς καὶ κρυπτομένου ἐν ἀρχῇ ζητήματος, ὅπερ βχθμηδὸν διαγράφεται καὶ μετ' ἄλλεπαλλήλους ἐλιγμοὺς καὶ συγκρούσεις βροντοφωνεῖται ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς τρίτης πράξεως. Ἐν τῇ τετάρτῃ ἔρχεται ἡ λύσις ὡς ἀποθέσις τῶν ἤδη ἐξενεχθεισῶν περὶ δικαίου καὶ ἠθικῆς ἀρχῶν· διότι ἐκεῖ λαμπρῶς εἰκονίζεται ὁ μυθολογικὸς Ἄδης μετὰ τῶν τριῶν αὐτοῦ δικαστῶν τοῦ Μίνωος, τοῦ Ραδαμάνθους καὶ τοῦ Αἰακοῦ. Ἐκεῖ ὁ Πλάτων προσθέτει ὅτι ἡ ποινὴ ἐκτὸς τοῦ λόγου τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τῆς ἀδικίας καὶ τοῦ λόγου τῆς βελτιώσεως ἔχει σύνχμα καὶ ἕτερον σκοπὸν, τὸν παραδειγματισμὸν τῶν ἄλλων ὁρώντων ὅσα πάτχουσι οἱ τιμωρούμενοι, καὶ τὸν ἐκφοβισμόν, καὶ ὅτι ἡ ὀφέλεια δι' ἀληθδόνων καὶ ὀδυνῶν γίνεται εἰς τοὺς ἰάσιμα ἀμαρτήματα ἀμαρτάνοντας καὶ ἐνθάδε καὶ ἐν

Ἄδῃ: «οὐ γὰρ οἶόν τε ἄλλως ἀδικίας ἀπαλάττεσθαι».

Οὕτως ἡ ὄλη θεωρία ὑποκειμενικῶς τὸ πρῶτον καὶ ἀπολύτως διατυπωθεῖσα, ἀντικαιμενικῶς εἶτα καὶ σχετικῶς πρὸς τὴν ὀφέλειαν τῆς κοινωνίας συμπληρωθεῖσα, ἀποτελεῖ τὴν ἀρτιωτάτην περὶ ποινῆς θεωρίαν. Περὶ ταύτην, ὡς περὶ τὸν ἥλιον οἱ πλανῆται, στρίφονται πάντες οἱ ἀπολύτους ἰδιάς δῆθεν θεωρίας διατυπώσαντες φιλόσοφοι καὶ ποιηκολόγοι.

Ὁ Ἀριστοτέλης ἠσπάσθη τὴν τοῦ διδασκάλου τοῦ ἐγκλείσας αὐτὴν ἐν συντομωτάτῃ καὶ ἐπιστημονικῶς ἀμέμπτῃ φράσει: «Αἱ δίκαιαι τιμωρίαι καὶ κολάσεις ἀπ' ἀρετῆς μὲν εἰσιν, ἀναγκαῖαι δὲ καὶ τὸ καλῶς ἀναγκαιῶς ἔχουσι· κακοῦ γὰρ τινος ἀναίρεσις εἰσιν». Τιμωρία καὶ κόλασις εἶναι αὐτὴ ἡ ποινὴ, ἥτις καλεῖται τιμωρία μὲν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ τιμωροῦντος, τὴν ἀποζημίωσιν αὐτοῦ ὡς παθόντος σκοποῦσα, κόλασις δὲ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ ὑφισταμένου τὴν ποινὴν καὶ πάσχοντος. Τὴν ἐξήγησιν τῆς διαφορᾶς ταύτης τῶν δύο τούτων λέξεων, αἰτίνες δεικνύουσι τὰς δύο ὀψεις τῆς ποινῆς, ἀνευρίσκομεν παρ' αὐτῷ τῷ Ἀριστοτέλει (Ῥητ. Α, 10).

Τὴν τοῦ Καντίου ἠκούσατε πρὸ ὀλγου καὶ δύνασθε νὰ κρίνητε ὅτι ἐπὶ πτερύγων Πλατωνικῶν αἰωρεῖται. Ὁ δὲ Ἐγκελος (Hegel) ὁ ἐξυμνηθεὶς φιλόσοφος τοῦ αἰῶνος ἡμῶν δὲν λέγει τι νέον περὶ ποινῆς, ὀρίζων αὐτὴν ἀρησιν ἀρησσεως, ἀφ' οὗ τὸ μὲν δίκαιον θεωρεῖται θείσις, τὸ δὲ ἀδικον ἢ ἀρησσις τοῦ δικαίου, ἢ δὲ ποινὴ ὡς ἀναγκαιῆς ἀρησσις τῆς ἀρησσεως, ἵνα βεβαιωθῇ τὸ δίκαιον. Κατὰ τὸ ἄλλο δικφέρουσι οἱ φιλοσοφικοὶ οὔτοι ὀρισμοὶ εἰμὴ κατὰ τὰς λέξεις καὶ τὸ ἔνδυμα ἀπὸ τῶν ὀρισμῶν τοῦ Πλάτωνος καλέσαντος τὴν μὲν ποινὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῆς ἀδικίας, τὴν δὲ ἀδικίαν τὴν μὴ τιμωρουμένην ἐμμομην τοῦ κακοῦ; Δύναται τις μάλιστα νὰ εἴπῃ ὅτι ὁ Ἐγκελος καὶ αὐτὸ τὸ ἔνδυμα ἐδανείσθη παρὰ τοῦ Ἀριστοτέλους εἰπόντος ὅτι ἡ ποινὴ εἶναι ἀναίρεσις κακοῦ.

Δυνάμεθα λοιπὸν ἐν πλήρει ἐπιγνώσει νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ὁ διάλογος «Γοργίας» περιέχει τὴν φιλοσοφικωτέραν, πειστικωτέραν καὶ καλλιπεστέραν ἄμχ πασῶν τῶν περὶ ποινῆς θεωριῶν, ὅτι πρῶτη ἐξηνήχθη χρονολογικῶς ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος διδάσκοντος ἐν τῷ ἄλει τῆς Ἀκαδημείας του καὶ μένει ἐξαεὶ πρωτίστη καὶ καλλίστη πασῶν τῶν ἄχρι τοῦδε

διαπλασθεισῶν ὑπό τε τῶν ποινικολόγων καὶ τῶν φιλοσόφων ὄλων τῶν Ἀκαδημαίων καὶ ὄλων τῶν Πανεπιστημίων, ἐν ταῖς αἰθούσαις τῶν ὁποίων ἐδίδαξαν οὗτοι ἔχοντες τοὺς τέσσαρας τοίχους ὡς ὀρίζοντα.

Ἄλλ' ἂν ὁ Γοργίας καὶ ὁ Πῶλος καὶ ἡμεῖς, ὑποθέτω, μετ' αὐτῶν ἐπέστημεν περὶ τῆς ὀρθότητος τῶν εὐαγγελικῶν ἀρχῶν τοῦ Σωκράτους, ὁ Καλλικλῆς, ὁ πολιτευόμενος τῶν Ἀθηνῶν, οὐ μόνον δὲν πείθεται, ἀλλ' ἐκλαμβάνει τὸν Σωκράτη παίζοντα καὶ ὄχι σπουδάζοντα, τοὺς δὲ λόγους του γέμοντας παραδοξολογίας καὶ σοφιστείας, καὶ ἐγειρόμενος μετὰ τὸλμης, τρίτος αὐτὸς καὶ δεινότερος παλαιστής τοῦ λόγου, ἰσχυρίζεται ὅτι καὶ ὁ Πῶλος ἔπαθεν ὁμοίᾳ τῷ Γοργίᾳ δεχθεὶς ἔνεκα τῆς ἐκ τῶν κειμένων νόμων προκαταλήψεως τὸ ἀδικεῖν ὡς ἀτιμότερον, καὶ οὕτω ἔπεσεν εἰς τὴν παγίδα καὶ τὸ δίκτυον τῆς διαλεκτικῆς τοῦ Σωκράτους. Μετὰ παρρησίας ἀποκρούει τὰς ἐκ τῶν νόμων καὶ τῆς συνηθείας τῶν ἀνθρώπων ἰδέας περὶ δικαίου. Ἡ φύσις αὐτῆ ἀντίκειται, λέγει, τῷ νόμῳ. Ἡ φύσις καθιεροὶ ὡς δίκαιον τὴν ἰσχύν. Ὁ ἰσχυρὸς κατ' ἀνάγκην ἔχει πλείονα τοῦ ἀσθενοῦς, ἢ δὲ ἰσότης¹ εἶναι πλάσμα, ὅπερ οἱ ἀσθενέστεροι συνελθόντες ἐν κοινωσίᾳ καὶ πρὸς τὸ συμφέρον ἑαυτῶν θέμενοι νόμους ἐδημιούργησαν, ὅπως δεσμεύσωσιν ὡς λεοντιδεῖς τοὺς ἰσχυροτέρους καὶ κατορθώσωσιν οὕτω, φανολότεροι αὐτοὶ ὄντες, νὰ ἔχωσιν ἰσότητα μετὰ

τῶν κρείττωνων καὶ ἰσχυροτέρων. Οἱ ἔπαινοι καὶ οἱ ὄγοι εἶναι πλάσματα αὐτῶν τῶν ἀσθενῶν. Ἄλλ' ὁ ἰσχυρὸς ἐν τῇ φύσει δίκαιον ὀνομάζει τὸ ἔχειν πλεόν τῶν ἄλλων καὶ ἀδικίαν τὸ ἔχειν ὀλιγώτερα.

Οὕτως ἐξακολουθεῖ μετὰ μεγίστης παρρησίας πρὸς ἀνατροπὴν τοῦ ὄλου Σωκρατικοῦ οἰκοδομήματος καὶ μυκτηρίζει τὸν Σωκράτη ἐπὶ τῇ μονομανεῖ κλίσει πρὸς τὴν λεπτολόγον φιλοσοφίαν, ἣτις εἶναι, ὡς λέγει, καλὸν μάθημα διὰ τοὺς ἐλευθέρους νέους καὶ ἐν τῇ νεότητι ἀσκούμενον, ἀλλ' ὄχι καὶ διὰ τοὺς ἀνδρας, οἵτινες ἐν τῇ κοινωσίᾳ πρέπει νὰ δρῶσι προαγόμενοι εἰς δύναμιν καὶ πλοῦτη καὶ τιμὰς καὶ ὄχι νὰ καταγίνωνται εἰς κομψότητα τοῦ λόγου καὶ τῆς διανοίας διὰ τῆς φιλοσοφίας, ἣτις ἀφήνει τὸν οἶκον πτωχόν, τὸν δὲ νοῦν πλούσιον εἰς φλυαρίας καὶ ληρήματα.

Αὐτὰ μὲν εἶπεν ὁ πολιτευόμενος Καλλικλῆς φρονῶν ἐν τῷ μέρει ὅτι καὶ αὐτὸς ἐξευτελίζει καὶ συντρίβει τὴν φιλοσοφίαν διὰ τῆς πολιτικῆς. Οἱ Καλλικλείς οὐδέποτε ἔλειψαν, οὔτε ἀπεσύρθησαν αἱ ἰδέαι των ἐκ τῆς κυκλοφορίας. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ σήμερον καὶ ἴσως μεταξὺ ἡμῶν οὐκ ὀλίγοι κλονιζόμενοι ἐκ τῆς σφοδρᾶς ἀντιδράσεως τῶν ἀντιθέτων τούτων ἰδεῶν, αἵτινες ἔνεκα τῆς ἀσυνήθους τὸλμης καὶ τῆς ὀρμῆς των προκαλοῦν θαυμαστάς καὶ γεννώσι συνήθως τὴν πρὸς αὐτὰς ἔλξιν.

Πῶς ἀντικρούει ταύτας νικηφόρος ὁ Σωκράτης, διδάσκει ὁ Πλάτων ἐν τῷ τρίτῳ καὶ τετάρτῳ μέρει τοῦ Γοργίου. Ἀλλὰ τοῦτο ὑπερβαίνει καὶ τὰ ὄρια τῆς παρούσης διαλέξεως καὶ τὰς δυνάμεις μου. Εἶναι δὲ καιρὸς, νομίζω, ν' ἀποδώσω ὑμῖν ἀντὶ τῆς ὑπομονῆς, μεθ' ἧς με ἠκροάσθητε, διπλὴν τὴν χάριν, πρῶτον νὰ συστήσω ὑμᾶς εἰς τὸν Πλάτωνα, ὅπως μὲ τὴν ἀπείρωσ καλλιτέραν αὐτοῦ γνωριμίαν ἐξακολουθήσητε τὴν συνέχειαν ἐν πραγματικῇ τρυφῇ καὶ ἀπολαύσει, καὶ δεύτερον νὰ παύσω πλέον ἐγὼ τὸν λόγον.

1. Ὁ Εὐριπίδης πύσον ὤρεϊα διδάσκει καὶ γνωμολογεῖ, συμφρονῶν ποιητικῶς πρὸς ὅσα διαλεκτικῶς ὁ Σωκράτης ἐπειθε τοὺς συνόντας.

Ἰσότητα τιμῶν, ἢ φίλους ἀεὶ φίλοις
 πόλεις τε πόλεις, συμμάχους τε συμμάχοις
 συνδεῖ. Τὸ γὰρ ἴσον νόμιμον ἀνθρώποις ἔφυ.
 Τῷ πλείονι δ' ἀεὶ πολέμιον καθίσταται
 τοῦλασσον, ἐχθρᾶς δ' ἡμέρας κατάχευται.

(Φοιν. 534—543).

ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΙΣ ΑΦΗΓΗΣΕΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ ΤΙΝΩΝ

ΕΠΙ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΤΟΥ Α'

ὑπό

Ξ. Α. ΣΙΔΕΡΙΔΟΥ

('Ανεγνώσθη ἐν ταῖς συνεδριαῖς 'ΑΤΚΘ' καὶ 'ΑΤΛΑ' τῆς 1ης καὶ 15ης Νοεμβρίου 1899).

α' Ἡ ἐσφαλμένη ἀφήγησις τῶν νεωτέρων ἱστοριογράφων.

Βασιλεύοντος ἐν Κων/πόλει Φωκά τοῦ τυράννου (602-610) καὶ μετ' αὐτὸν Ἡρακλείου τοῦ Καππάδοκος, οἱ στρατηγοὶ τοῦ βασιλέως τῆς Περσίας Χοσρόου Παρβιζ ἐπὶ τοσοῦτον ἐξέτειναν τὰς ἐπιδρομικὰς προελάσεις αὐτῶν εἰς τὰς Ἀσιατικὰς καὶ Ἀφρικανικὰς ἐπαρχίας τῶν Βυζαντιῶν, ὥστε κατήντησεν εἰς αὐτῶν, Σάιτος ἢ Σαῖν καλούμενος, ἐν ἔτει 616^ω, ἕως ἀπέναντι τῆς Κωνστ/πόλεως, εἰς τὴν Χαλκηδὸνα¹· ἰδὼν δὲ ὅτι οὗτος τὸ ἀδύνατον τῆς καταλήψεως ταύτης, ἐζήτησεν ἐπίσκεψιν τοῦ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου· ταύτης ἐκτελεσθείσης, ἔλαβε πλοῦσι δῶρα καὶ συμπαραλαβὼν πρεσβείαν Βυζαντιῶν πρὸς τὸν Χοσρόην, σκοποῦσαν τὴν συνομολόγησιν εἰρήνης ἀπῆλθεν ἐκ Χαλκηδόνος, ἀπὸ κατέλιπε μέρος τοῦ ὑπ' αὐτὸν στρατοῦ, ὅπως εἰς πολιορκίαν διατηρῆ, διαρκούντος τοῦ χειμῶνος, τὴν Χαλκηδὸνα. Κατὰ τὸ ἔαρ δὲ τοῦ ἐπομένου 617^{ου} ἔτους ἐλθὼν κατ' ἐντολὴν τοῦ Χοσρόου ὁ στρατηγὸς Σάρβαρος μετὰ μακρὰν πολιορκίαν [Γίββων] ἐκυρίευσεν αὐτήν¹.

Οὕτως αἱ Πέρσαι παρέμενον ἐστρατοπεδευμένοι ἐν τῇ Χαλκηδόνι, ἀπέναντι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πλεόν ἢ δέκα ἔτη, μέχρι τοῦ 627^{ου} ἔτους». [Γίββων], ὁ δ' Ἡράκλειος διετέλει αὐτόπτης τῶν δρώσεων καὶ ἦν αὐτήκοος τῶν βλασφημιῶν, ὅσας καθ' ἐκάστην διέπραττον καὶ ἐξεστόμουν οἱ Πέρσαι, οἱ καταφρονηταὶ τοῦ ἔθνους τῶν Ῥωμαίων καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ, σκηνοῦντες οὐ μόνον εἰς τὴν Χαλκηδὸνα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Χουσόπολιν καὶ εἰς τὸν ἄνω Βόσπορον [Lebeau, Draperyron]. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐν τῇ Ἀνατολῇ συνέβαινον, οἱ Ἀβραοὶ ἐν τῇ Δύσει πάσας σχεδὸν τὰς ἐν

τῇ Ἰλλυρικῇ χερσονήσῳ ἐπαρχίας κατέδραμον, μέχρις αὐτῶν τῶν προθύρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως προελθόντες. Ἔνεκα λοιπὸν τῶν προελάσεων ἐν μὲν Ἀσίᾳ τῶν Περσικῶν, ἐν δ' Εὐρώπῃ τῶν Ἀβαρικῶν δπλων, καὶ πρὸς τούτοις τῆς διακοπῆς τῆς ἐξ Αἰγύπτου ἐπισιτίσεως τῆς πρωτεύουσας καὶ τῆς ἐν ταύτῃ, τέλος, ἐνσκήψεως λοιμικῆς νόσου, ὁ Ἡράκλειος ἐν ἔτει 618^ω ἀπεφάσισεν ὅπως ἐπανεῖλθῃ εἰς τὴν Ἀφρικὴν καὶ ἀσφαλίσῃ εἰς τὴν Καρχηδὸνα τὸ τε ἄτομον καὶ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ· καὶ ἡτοιμάσθη μὲν καθ' ὅλα, ἐπιβιβάσας ἐπὶ πλοίων καὶ τοὺς θησαυροὺς αὐτοῦ, ἀλλ' ἤλλαξε γνώμην, μεταπεισθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρίάρχου Σεργίου καὶ τοῦ λαοῦ τῆς Κωνστ/πόλεως [Παπαρορηγόπουλος, Γίββων], καὶ ἀνέλαβε τὰς ἡνίας τῆς κυβερνήσεως. Συνειδὼς τὸ ἀδύνατον συγχρόνου κατ' ἀμφοτέρων τῶν ἐχθρῶν πολεμικῆς δράσεως, προὔτιμησεν ἵνα εἰρηνεύσῃ μετὰ τοῦ Χαγάνου τῶν Ἀβάρων· Διὰ εὐτυχῶς οὕτω δὲν παρετήρησαν τοὺς ἐν τῇ Χαλκηδόνι ἐστρατοπεδευμένους Πέρσας [Draperyron], καὶ περὶ τὰ τέλη τοῦ 620^{ου} ἔτους συνομολόγησαν εἰρήνην μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου [Παπαρορηγόπουλος], ὅστις ἔμεινεν οὕτως ἐλεύθερος ἵνα διαθέσῃ τὰς ἐν τῇ Εὐρώπῃ οὕσας στρατιωτικὰς δυνάμεις κατὰ τοῦ ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐχθροῦ. Παρασκευασθεὶς λοιπὸν καθ' ἅπαν τὸ 621^{ον} ἔτος, εἰσέτιμος ἦν κατὰ πάντα πρὸς ἐκστρατείαν, ἀρχομένου τοῦ 622^{ου} ἔτους· καὶ δὴ τῇ ἐπιούσῃ τοῦ ἁγίου Πάσχα ἡμέρᾳ, τῇ δευτέρᾳ, 5^ῃ Ἀπριλίου [Γίββων, Παπαρορηγόπουλος], ἐπιβιβάσας εἰς στόλον, κατὰ μὲν τὸν Lebeau, πολὺν στρατόν, κατὰ δὲ τὸν Παπαρορηγόπουλον, ὀλίγας δυνάμεις, πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν μετὰ φόβου ἅμα καὶ ἐκπλήξεως θεωμένων τὰ γιγνόμενα ἐκ τῆς ἀντιπέραν παραλίας Περσῶν, ἀπέπλευσε τοῦ λιμένος τῆς Κων/πόλεως.

1. Lebeau, Παπαρορηγόπουλος, Omani.

«Ο Ἡράκλειος δὲν εἶχε γὰρ διανύσῃ ὁδὸν μακρὰν ἵνα ἀπαντήσῃ τοὺς πολεμίους ἀνικτῶν τῆς βασιλευούσης ὄλοι οἱ ἐπὶ τῆς Ἀσιανῆς παραλλίας λόφοι ἐκαλύπτοντο ὑπὸ Περισσῶν σκηρῶν καὶ ταγματίων. Στρατηγὸς κοινὸς ἤθελε περιπέσει τῷ ὄντι εἰς τὸ λάθος τοῦ γὰρ ἐπέλθῃ εὐθὺς ἐπὶ τοὺς πολεμίους τούτους· ἀλλ' ὁ Ἡράκλειος ἠγνόησε τὸ αἰσπῶν...» [Παπαρηγόπουλος]. «Νίκη τῶν Περισσῶν ἐνώπιον τῆς πρωτευούσης θὰ ἦτο ἡ τελευταία ἡμέρα τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας· οὐδὲ φρονιμωτέρα θὰ ἦτο ἡ εἰς τὰς Ἀσιανὰς ἐπαρχίας εἰσέλασις, καταλειπομένη ἐν τοῖς νῦν τοῖς πολυαριθμοῦ ἱππικοῦ διακόψαι δυναμένου τὰς συγκοινωνίας» [Γίββων]. Διὰ ταῦτα ὁ Ἡράκλειος συνέλαβεν ἕτερον ἀξιωματικώτερον σχέδιον. «Ποῦ ἔπλεεν ὁ Ἡράκλειος; οἱ μὲν ἐπίστευον εἰς ἀπόβασιν εἰς τὴν Χαλκηδόνα ἢ εἰς πλησιάζουσαν τῇ πρωτευούσῃ ἀκτὴν τῆς Ἀσιανῆς παραλλίας· οἱ δὲ ὄλιγο διαφόρου ἦσαν γνώμης· τὸ ἀκριβὲς ἐν τούτοις οὐδεὶς ὑποτιθεὶς ἦν, διότι ἄκραν ἐχεμυθίαν ἐτήρησεν ὁ αὐτοκράτωρ, καὶ πάντες ἐξεπλάγησαν διε εἶδον τὸν στόλον πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον πλέοντα» [Drapeyron]. Ὁ Ἡράκλειος ἔπλεε πρὸς σημεῖον λίαν μεμακρυσμένον· ἀφοῦ δὲ ὑπέστη περὶ τὸν Ἑλλήσποντον μεγάλην τρικυμίαν [Γίββων, Παπαρηγόπουλος], διέπλευσε τὸ Αἰγαῖον, παρέπλευσε τὴν Ῥόδον, τὴν Κύπρον [Drapeyron] καὶ κατέπλευσε εἰς τὸν Ἰσοικὸν κόλπον, τὸν νῦν ὑπὸ μὲν τῶν ἐγγχωρίων Ἰσκιετιρῶν, ὑπὸ δὲ τῶν Εὐρωπαϊῶν τῆς Ἀλεξανδρείας καλούμενον· ἀποβιβάσθεις δὲ εἰς τὰς ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων διαστήμους Πύλας Κιλικίας καὶ Συρίας, τὰς καὶ Ἀμανίδας ἐπιλεγόμενας ἀπὸ τοῦ παρακειμένου Ἀμανοῦ ὄρους, κατέλαβεν αὐτάς· διὰ τῆς τοιαύτης ἐνεργείας ὁ Ἡράκλειος δύο πράγματα ἐπέδωκε, πρῶτον τὴν ἀπὸ τῶν ἰδίων συνόρων διακοπὴν τῆς συγκοινωνίας τῶν μέχρι τῆς ἐν Γαλατίᾳ Ἀγκύρας (;) προελθουσῶν Περσικῶν στρατιῶν, καὶ δεύτερον, ταύτης συντελουμένης, τὴν μεταίωσιν ἀφ' ἐνὸς πάσης ἐξ αὐτῶν ἐλεύσεως ἐπικουρίας ἐκείναις, καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸ αὐτεξούσιον τῆς ἐπιθέσεως κατὰ τοῦ ἐχθροῦ διαιρεθησομένου εἰς ἀποσπάσματα [Finlay]. Το σχέδιον τοῦ Ἡρακλείου ἐπέτυχεν· οἱ ἐναντὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐν τῇ Ἀσιατικῇ παραλίᾳ ἐστρατοπεδευμένοι Πέρσαι, κατανοήσαντες ἀπειλούμενα τὰ νῦν αὐτῶν καὶ κινδυνεύουσαν τὴν μετὰ τῆς ἰδίας χώρας ἐπικοινωνίαν, ἠναγκάσθησαν ἵνα ἀνα-

ζεύξωσι καὶ δράμωσιν εἰς Κιλικίαν [Παπαρηγόπουλος]· ἐν τῷ μεταξύ χρόνῳ ὁ Ἡράκλειος ἐπορεύθη εἰς τὴν Καισάρειαν τῆς Καππαδοκίας, ἐνθα τυγῶν δυσμενεῶς δεξιῶσεως παρὰ τοῦ στρατηγοῦ τοῦ θέματος τούτου, τοῦ Προίκου ἢ Κρίσπου, ἔπαυσε αὐτὸν καὶ κληρικὸν κατέστησε [Lebeau], καὶ ἐπιχειρήσας ἀκριβῆ ἐξέτασιν τῶν ὑπαρχόντων εὔρε δύο μόνον στρατιώτας ἐξ ἐκείνων, οἵτινες στασιάζαντες ἐν ἔτει 602 τὸν μὲν Φωκῶν ἀνεκήρυξαν αὐτοκράτορα, τὸν δὲ βασιλεύοντα Μαυρικίον ἐκπτωτον [Παπαρηγόπουλος].

β' Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς ἀνωτέρω ἀφηγήσεως.

Τὴν ἀφήγησιν ταύτην συνηρμόσαμεν σταχυολογήσαντες τὰς εἰδήσεις ἀπὸ τῶν νεωτέρων ἱστοριογράφων τῆς Βυζαντιτικῆς αὐτοκρατορίας, ἤτοι ἀπὸ τοῦ Lebeau¹, τοῦ Γίββων², τοῦ Finlay³, τοῦ Παπαρηγοπούλου⁴, τοῦ Oman⁵, τοῦ Drapeyron⁶ καὶ τοῦ Bury⁷, πάντων σχεδὸν ἐν γένει θεωρουμένων ὡς τῶν σπουδαιοτέρων. Ἐγκωμιάζουσιν οὗτοι ὁμογενῶς τὸν Ἡράκλειον, ἐπιδείξαντα διὰ τῆς εἰς Πύλας τῆς Κιλικίας προσορμίσεως αὐτοῦ⁸ καὶ καταλήψεως αὐτῶν ἑκτακτον στρατηγικὴν εὐφυίαν καὶ τόλμην, ἀντὶ τῆς μέχρι τότε νωθρότητος, καί, περιγράφοντες τὴν θέσιν τῶν Πυλῶν, ἐξαίρουσιν ὅσα πλεονεκτήματα παρεῖχεν αὐτῇ κατὰ τὴν περίστασιν ἐκείνην εἰς τὸν αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου.

Ἐν τούτοις εἰς τινὰ μέρη τῶν ἀφηγήσεων τῶν ἱστορικῶν τούτων παρετηρήσαμεν σπουδαίας διαφοράς· πρῶτον τὴν ἐν Χαλκηδόνι

1. Ph. Lebeau, Histoire du Bas-Empire, Paris, 1824—1836. Τόμ. 21. Ἐκδ. Saint-Martin, Κεφάλ. LVI—LVII.

2. Gibbon, Histoire de la decad. et de la chute de l'Empire Romain; trad. Guizot, Paris. 1828. Κεφάλ. XLVI.

3. G. Finlay, A history of Greece, ed. Tozer, Oxford, 1876, κεφάλ. IV, § 5—7.

4. Παπαρηγόπουλος, Ἱστορία τοῦ Ἑλλ. ἔθνους. Ἀθῆν., 1886, τ. Γ', σελ. 227 κ. εἰ.

5. Oman, The Byzantine empire, London, 1889, σελ. 134—5.

6. Drapeyron, L'Empereur Héraclius, Paris. 1869.

7. J. B. Bury, History of the later Roman empire from Arcadius to Irene, 395 A. D. to 800 A. D. London, 1889, τ. II, σελ. 209—230

8. Πλὴν τοῦ Lebeau σιγῆν ἄγοντος περὶ ταύτης.

παρουσίαν τῶν Περσῶν ὁ μὲν *Γίββων* ὀρίζει εἰς πλείονα τῶν δέκα ἐτῶν, ἀπὸ τοῦ 616^{ου} ἔτους μέχρι τοῦ 627^{ου}, ὁ δὲ *Lebeau* μόνον εἰς ἓν ἔτος, ἀπὸ τοῦ θέρους τοῦ 616^{ου} μέχρι τοῦ ἔαρος τοῦ 617^{ου} ἔτους, καθ' ὃ, λέγει, ἐάλω ἡ Χαλκηδὼν καὶ ἀφοῦ ἐλεηλατήθη ἐγκατελείφθη, ὡς ἔθος ἦν τοῖς Πέρσiais, ἐνῶ ὁ *Drapeyron* λέγει αὐτοὺς παραμένοντας οὐ μόνον ἐν ἔτει 620^φ, καθ' ὃ¹ ἐσυνθηκολόγησεν ὁ Ἡράκλειος μετὰ τῶν Ἀβάρων, ἀλλὰ καὶ ἐν ἔτει 622^φ καὶ 623^φ, ὅτε κατελιθῶς ἦν τὰς Κιλικίας Πύλας, καὶ τότε μόνον ἀνακληθέντας ὑπὸ τοῦ Χοσρόου, τοῦθ' ὅπερ εἰς τὸν αὐτὸν ὀρίζει χρόνον καὶ ὁ *Παπαρρηγόπουλος* (σελ. 255), οὐχ ὅμως λέγων ἀνακληθέντας, ἀλλὰ κατ' ἀνάγκην ὑποχωρήσαντας διὰ τὴν ἐν Κιλικίᾳ παρουσίαν τοῦ Ἡρακλείου².

Δεύτερον οἱ ἐν λόγῳ ἱστορικοὶ ὀρίζουσι μὲν δύο ἐκπλους τοῦ Ἡρακλείου, ἓνα ἐν ἔτει 622^φ καὶ ἕτερον ἐν ἔτει 623^φ, ἀλλ' ὁ μὲν *Lebeau* τὸν δεύτερον, ὁ δὲ *Παπαρρηγόπουλος* τὸν πρῶτον ὀρίζει γενόμενον τὴν δευτέραν ἡμέραν τοῦ ἁγίου Πάσχα. Τρίτον τὴν καταλαβοῦσαν τὸν στόλον τρικυμίαν λέγουσιν ἐπελθοῦσαν ὁ μὲν *Γίββων* καὶ *Παπαρρηγόπουλος* περὶ τὸν Ἑλλήσποντον, ἐν ᾧ ὁ *Drapeyron* περὶ τὸ ἀκρωτήριον τῆς *Ἡραίας*, τοῦ *Lebeau* ἀγνοήσαντος αὐτὴν τελείως. Τέταρτον τὸν κατάπλουν εἰς τὸν Ἰσικὸν κόλπον καὶ τὴν κατάληψιν τῶν Πυλῶν ἐπίσης ἀγνοοῦντες ὁ *Lebeau*, ὁ *Γίββων* καὶ ὁ *Παπαρρηγόπουλος* ἀνευ τῆς ἐλαχίστης ἀμφιβολίας παραδέχονται καὶ ὀρίζουσι, ὡς ἐλέχθη, ἐν ᾧ ὁ *Finlay* ἐπιφυλακτικῶς λέγει ὅτι αἱ *Πύλαι* αὗται ὑποτιθενται οὐσαὶ αἱ *Κιλικίαι* ἢ *Σύριαι*. Πέμπτον τὴν παῦσιν καὶ τιμωρίαν τοῦ Κρίσπου ἐν ᾧ ὁ *Lebeau* ὀρίζει εἰς τὸ 622^{ον} ἔτος, ὁ *Γίββων* καὶ ὁ *Παπαρρηγόπουλος* ὀρίζουσι πρὸ τοῦ τέλους τοῦ 622^{ου} ἔτους. Ἐκτον τὴν ἀπόφασιν τῆς φυγῆς τοῦ Ἡρακλείου ἐκ Κωνσ/πόλεως εὐρομεν ὑποπτον. Ἐβδομον καὶ τελευταῖον τὴν ἀνεύρεσιν δύο μόνον στρατιωτῶν ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ τυράννου Φωκᾶ στασιασάντων μετὰ πάροδον πλέον ἢ εἰκοσιν ἐτῶν ἐθεωρήσαμεν ἐπίσης ὑποπτον. Αἱ ἀσυμφωνίαι αὗται τῶν ἐν λόγῳ ἱστορικῶν καὶ αἱ ὑποψίαι περὶ τῆς ἀκρι-

βείας ἐνίων εἰδήσεων διήγειραν τὴν περιεργίαν ἡμῶν εἰς ἐξακρίθωσιν τῶν ἱστορουμένων. Ὅθεν ἀνετρέξαμεν εἰς τὰς πηγὰς, τὸ δὲ πόρισμα τῶν ἡμετέρων ἐρευνῶν περιλαμβάνομεν ἐν τῇ πραγματείᾳ ταύτῃ, ἐκ τῶν προτέρων παρατηροῦντες ὅτι καὶ σχολιασταὶ τῶν πηγῶν καὶ μεταγενέστεροι ἱστορικοὶ κοινῶς ὑπέδειξαν τὴν ἐπὶ τε τῶν χρονολογιῶν καὶ ἐπὶ τῶν εἰδήσεων ὑπάρχουσαν σύγχυσιν εἰς τὰς κυρίας πηγὰς, τὰς ἐξιστορούσας τὰ γεγονότα ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἡρακλείου (610-641), τοῦ, κατὰ γενικὴν κρίσιν, *μεγίστου στρατηγοῦ*, οὐ μόνον τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ, ἀλλ' ὅλου τοῦ κόσμου. Τοιαῦτε ἢ τοιαῦτε ἀντιλήψεις τοῦ κειμένου ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς πηγῆς ἀφορμὴ ἐγένετο ἀνακριβοῦς ἐξιστορήσεως τῶν συμβάντων, ἢ ἀστόχου περὶ αὐτῶν κρίσεως. Τὰς ἐπὶ τοῦ προκειμένου πηγῆς διαιροῦμεν ἡμεῖς εἰς *πρώτας* καὶ *δευτέρας*· καὶ δευτέρας μὲν θεωροῦμεν ὅσας ἐν γένει οἱ περὶ αὐτὰς ἐνδιατρίβοντες μεταγραφὰς τῶν ἀρχαιοτέρων ὑπολαμβάνουσιν, ἧτοι τὸν *Κεδρηνόν*, τὸν *Ζωναράν*, τὸν *Γ. Ἀμαρτωλόν*, τὸν *Γλυκᾶν* καὶ τοὺς λοιποὺς· πρώτας δέ, κυρίως τὸν τῷ Ἡρακλείῳ σύγχρονον καὶ συνοδὸν *Γεώργιον τὸν Πισίδην*, τὸ *Χρονικὸν Πασχάλιον*, ἀποδιδόμενον παρὰ τινῶν εἰς τοῦ αὐτοῦ τὸν κάλαμον, καὶ τοὺς κατὰ ἔλαττον ἢ δύο αἰῶνας μεταγενεστέρους, τὸν *μοναχὸν Θεοφάνη* καὶ τὸν ἐν πατριάρχαις Κων/πόλεως *Νικηφόρον*, τὸν ἐν *Ἀναμίκτιον Ἱστορίας* [Historia Miscella] θεωρουμένης βαρβάρου λατινικῆς μεθερμηνεύσεως τοῦ *Χρονικοῦ* τοῦ *Θεοφάνους*. Ἐπὶ τοιαύτῃ λοιπὸν βᾶσει προβαίνομεν εἰς ἀνεύρεσιν τῆς ἀκριβείας τῶν ἐν τοῖς ἀνω ὑποδειχθέντων διαφορῶν γεγονότων.

γ' Περὶ τῆς ἐν Χαλκηδόνι παρουσίας τῶν Περσῶν.

1. Ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς Βυζαντιακῆς αὐτοκρατορίας κατὰ πρῶτον ἐν ἔτει 608^φ βασιλεύοντος τοῦ Φωκᾶ οἱ Πέρσαι ὑπὸ τὸν *Καρδαγήαν* ὑπερῆλθον τὴν Ἀρμενίαν καὶ Καππαδοκίαν καὶ πολεμήσαντες ἔτρεψαν τὰ τῶν Ῥωμαίων στρατεύματα καὶ παρέλαβον τὴν τε Γαλατίαν καὶ τὴν Παφλαγονίαν, καὶ ἦλθον μέχρι *Χαλκηδόνος* *λυμαινόμενοι ἀμφιδῶς πᾶσαν ἡλικίαν*· καὶ οἱ μὲν Πέρσαι ἔξω τῆς πόλεως *ἐτυράννον Ῥωμαίους*, ὁ δὲ *Φωκᾶς ἔδωκεν* τὰ χεῖρονα αὐτοῖς *ἐποίησε φρονεῖων καὶ αἰγματοῦσι* [Θεοφάνης ἔτ. 6100]. Τὴν εἰδησιν παρέλαβον ὁ ἐν πατριάρχαις *Νικηφόρος* [σελ. 3, ER], ὁ *Κεδρηνός* [ἔτ. ζ' Φωκᾶ], καὶ ὁ *Ζωναράς*

1. Σελ. 125, 165, 169.

2. Καὶ ὁ *Mordtmann* λέγει τοὺς Πέρσας βλέποντας τὸν στόλον, οὗ ἐπιβάς ἦν ὁ Ἡράκλειος σὺν στρατῷ, ἀναπλέοντα τὸν Βόσπορον ἐν ἔτει 623^φ (*Ἑλλ. Φιλ. Σύλλ.* Ἀρχ. παραρτ. τόμ. Κ—ΚΒ' σελ. 56).

[XIV, ιδ']· ἀλλὰ ἡ ἀοριστία τοῦ Θεοφάνους «ἦλθον μέχρι Χ.», τὸ κατὰ τοῦ Φωκᾶ μίσος, ἐξ οὗ ὁ διασχυρμὸς καὶ ἡ παράστασις τῆς τυραννίδος αὐτοῦ^[1] ἐπιτρέπουσιν, ἴσως, ἂν οὐχὶ δυσπιστίαν τινὰ περὶ τοῦ ἀληθοῦς τῆς εἰδήσεως, τὴν ὑπόθεσιν ὁμοῦ καὶ παραδοχὴν ὅτι ἡ πρόελασις αὕτη εἶχε κατοπτρευτικὸν μόνον σκοπὸν καὶ ἐκροβιστικὸν τῶν κατοίκων τῆς πρωτεύουσας, ὡς ὑποτίθησι καὶ ὁ *Drapeyron* [σελ. 93], καὶ ἐπομένως ἄμεσος ἦν καὶ ἡ ἀποχώρησις αὐτῆς· γνωστὸν δὲ ὅτι ὁ Ἡράκλειος μετὰ τὴν ἀνάρρησιν αὐτοῦ [6 Ὀκτωβρίου 610], κατώκησεν εἰς τὰ ἐν τῇ Ἱερῇ ἢ Ἡραϊᾷ ἀκρᾷ [ὑν Φενερ-μπαχτζεσῆ] παλάτια, ἐν οἷς ἐγεννήθη καὶ τὸ πρῶτον αὐτοῦ τέκνον ἢ *Ἐπιφανία*, καὶ ἐν οἷς ἐπὶ μακρὸν χρόνον διέτριψεν.

2. Δευτέρα πρόελασις ἀναφέρεται εἰς τὸ ἔτος 616^{ον}, ἐπ' αὐτοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου· μνημονεύεται δὲ αὕτη μόνον ὑπὸ τοῦ *Χρονικοῦ Πασχάλου* εἰς τὸ δ' ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Ἡρακλείου, ἰνδικτ. γ' 2 ἐν ἔτει 615—616^ω διὰ τῶν ἐξῆς: καὶ ἔξαρχος τοῦ Πέρσου καλούμενος Σαῖν, ἕως αὐτῆς Χαλκηδόνος ἦλθε, καὶ ἐπὶ τὰ μέρη Χρυσουπόλεως καὶ τοῦ Μηκωνίου, καὶ εἰς τὴν ἀντιπέραις ἐβλέπετο καὶ λαβῶν δῶρα παρὰ τοῦ βασιλέως Ἡρακλείου, δι' αὐτοῦ ἐν πλοίοις ἐγγίσαντος τῷ λιμένι Χαλκηδόνος, ἀνεχώρησεν ἐπαγγελάμενος οὕτως ἐὰν πεμφθῶσιν ἐξ ἡμῶν εἰς πρεσβείαν πρὸς Χοσρόην τινές, εἰρήνη γίνεται κτλ. Τὴν εἰδήσιν ταύτην παρέλαβον ὁ πατριάρχης Νικηφόρος, ὁ Μιχαὴλ Γλυκᾶς καὶ ὁ Γ. Ἀμαριωλός, Σάϊτον ὀνομάσαντες τὸν Πέρσην στρατηγόν, καὶ μόνον τὸ τῆς Χαλκηδόνος ὄνομα μνημονεύσαντες, οὐχὶ δὲ καὶ τὰ ἄλλα· μάλιστα ὁ Νικηφόρος ἐκτενέστερον καὶ πληρέστερον ὁμιλεῖ, παρατιθεὶς καὶ τὸν τρόπον τῆς παρουσιάσεως τοῦ Σαίτου πρὸς τὸν Ἡράκλειον καὶ τοὺς κατὰ τὴν συνέντευξιν αὐτῶν ἀνταλλαγέντας λόγους. Ὁ Θεοφάνης παρέλειψε μὲν τὸ γεγονός τοῦτο², ἔχει ὁμοῦς τὰς

ἐξῆς εἰδήσεις: Τούτω τῷ ἔτει [6107] παρέλαβον οἱ Πέρσαι τὴν Αἴγυπτον καὶ Ἀλεξάνδρειαν καὶ Λιβύην ἕως Αἰθιοπίας· καὶ λαβόντες αἰχμαλωσίαν πολλὴν καὶ λάφυρα πάμπολλα καὶ χρήματα ἐπέστρεψαν τὴν δὲ Χαλκηδόνα οὐκ ἴσχυσαν παραλαβεῖν, ἀλλὰ φρουρὰν ἐλάσαντες τοῦ πολιορκεῖν ἀνεχώρησαν. — Τούτω τῷ ἔτει [6108] ἐστράτευσαν οἱ Πέρσαι κατὰ Χαλκηδόνος καὶ παρέλαβον αὐτὴν πολέμω.

Ὅτι ἐσφαλμένως εὐρηται τὸ ὄνομα τῆς Χαλκηδόνος εἰς ἀμφοτέρα τὰ χωρία πρόδηλον τυγχάνει· τὰ τεῖχη τῆς πόλεως ταύτης πρὸ αἰώνων κατηδαφισμένα ἦσαν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Οὐαλεντινικνοῦ· ἀτείχιστος δὲ πόλις ὅποιαν ἀντίστασιν ἠδύνατο ἀντιτάξαι, ἢ ἀξία πολιορκίας γενέσθαι καὶ πολυμήνου μάλιστα, ὡς ἐκ τῶν χωρίων τούτων πλανηθέντες οἱ νεώτεροι ἔγραψαν; Εἰς τὴν πλάνην αὐτῶν συνετέλεσε προσέτι καὶ ἡ ταυτότης τοῦ χρόνου¹· ἐτι δὲ καὶ κυρίως ἴσως ἢ ὑπὸ τοῦ Νικηφόρου ἐνοποιήσας τῶν ἐν ταῖς πηγαῖς δύο διαφόρων εἰδήσεων, σκοπήσαντος πιθανώτατα τὴν συμπλήρωσιν αὐτῶν· τὸ ὀρθὸν τοῦ παρὰ Θεοφάνει ὀνόματος τῆς πολιορκηθείσης καὶ πολέμω παραληφθείσης πόλεως ἐστὶ τὸ τῆς Καρχηδόνος, ὡς φέρεται παρὰ τῷ Κεδρηνῷ καὶ παρὰ τῷ Ἀναστ. Βιβλιοθηκῆριφ [σελ. 89 ER], εὐκόλως ἄλλως τε ἐννοούμενον ἐκ τῆς ὅλης εἰδήσεως. Τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ Νικηφόρου ἔχει ὡς ἐξῆς: . . . Σάϊτος ἐξεπέμφθη ὑπὸ Χοσρόου ἐπὶ Ῥωμαίους . . . οὗτος ἐλλε τὴν Ἀλεξάνδρου, καὶ ὄλην τὴν Αἴγυπτον ἠνδραποδώσατο, καὶ τὴν ἐξάν ἄπασιν μοῖραν κατεδῆον καὶ δοριαλώτους ὡς πλείστους ἤγε καὶ ἄλλους ἀνῆρε οὐδεμιᾷ φειδοῖ εἰς ἀτιοὺς χρώμενος· ταῦτα τοῖνυν οὕτω διαιθεμένος εἰς τὸ ἔπειτα πανστρατιᾷ κατὰ τὴν Καλχηδόνος πόλιν ἦε καὶ περιεκάθητο ταύτην χρόνον ἐπίσυχον, ἠξίου τε βασιλέα οἱ λόγων ἰκέσθαι . . . κτλ.

Προφανῆ εὐρίσκομεν τὴν σύγχυσιν τοῦ Νικηφόρου· ἐξ ἁπασῶν δὲ τούτων τῶν εἰδήσεων, ἅμα δὲ καὶ τῶν ἐξ ἀνατολικῶν πηγῶν ὑποδεικνυμένων ὑπὸ τοῦ ἀσιαολόγου *Saint-Martin* ἐν ταῖς σημειώσεσιν εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοσιν τῆς Ἱστορίας τοῦ *Lebeau*, τοῦτο ἡμεῖς ἐξηγάγομεν, ὅτι ἐν ἔτει 616^ω Σαῖν ἢ Σάϊτος, στρατηγὸς Πέρσης, ὁμώνυμος τῷ ἐν Ἀφρικῇ πολεμοῦντι κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἡ πολεμήσαντι, διάφορος ὁμοῦς αὐτοῦ, προήλασε

1. Ταῦτα ζωηρῶς ἐκφράζει ὁ Γ. Πισίδης [Ἡρακλ. Β], ὁ Κεδρηνὸς ἀντιγράφει τὰ παρὰ Θεοφάνει, ἐνῶ ὁ Ζωναρᾶς παραλείπει, ὁ δὲ Νικηφόρος λέγει: . . . ὡς παρὰ πολλοῖς ᾄδισθαι ὅτι Πέρσαι μὲν τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἐκτός κατεπήμαινον, Φωκᾶς δὲ ἐνδὸν χεῖρω τούτων ἐποίησαν.

2. Ἐσφαλμένως ἀντὶ σ' ἔτος βασ. Ἡρ., ἰνδικτ. δ'.

3. Καὶ ἐπομένως καὶ οἱ συνηθῶς ἀντιγράφωντες αὐτόν *Κεδρηνός*, *Ζωναρᾶς*, *Ἀναστάσιος Βιβλιοθηκῆριος*.

1. Τὰ κατὰ Θεοφάνη ἔτη 6107, 6108 ἀντιστοιχοῦσι τοῖς ἀπὸ Χριστοῦ 616^ω—617^ω καὶ 617^ω—618^ω.

μὲν μέχρι τῆς Χαλκηδόνος, τῆς ἀπέναντι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, σὺν ὁμοῦ συνέντευξιν αὐτόθι μετὰ τοῦ Ἡρακλείου καὶ λαβὼν δῶρα ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν, μετὰ πρεσβείας ἀπὸ μέρους τοῦ Ἡρακλείου πρὸς τὸν Χοσρόην, τοῦθ' ὅπερ μαρτυρεῖ ἰδίᾳ ὁ Νικηφόρος λέγων: [Ὁ Σάϊτος] ἄρας ἐκ Χαλκηδόνος ὀπίσω ἀπήλαυσε καὶ πρὸς τὰ περσικὰ ἤθη ἐχώρει καὶ ἕως μὲν τῆς Ῥωμαίων ἐπέβαινε γῆς διὰ τιμῆς ἤγε καὶ θεραπείας ἤξιον· τῇ Περσικῇ δὲ ἐμβάλων, πέδας τὰς ἐκ οὐδῆρων αὐτοῖς περιθέμενος δεσμώτας παρὰ Χοσρόην ἐδόμισεν [Σελ. 8, ER].

Ἐκ τῶν εἰρημένων λοιπὸν πιστούμεθα ὅτι καὶ ἡ δευτέρα αὕτη προέλασις τῶν Περσῶν παροδική ἦν, οὐδὲ τις αὐτῶν κατέμεινε εἰς τὴν Χαλκηδόνα ἐν ἔτει 618^ψ.

3. Τρίτη προέλασις καὶ ἀναμφισβήτητος διαμονὴ τῶν Περσῶν ἐν Χαλκηδόνι ἀναφέρεται ἐν ἔτει 626^ψ. Ἐν τῷ ἦγεν ὁ Ἡράκλειος ἀκατάσχετος τὸν πόλεμον ἐντὸς τῆς Περσίας, ὁ Χοσρόης ἐξαπέστειλε κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως πολυάριθμον στρατιάν, τάξας ἀρχηγὸν τὸν Σάρβαρον¹. Αὕτη ἡ παρουσία τῶν Περσῶν ἐν Χαλκηδόνι ἀσχετός ἐστι πρὸς τὰς ἐρεῦνας ἡμῶν, καὶ ὁ περὶ αὐτῆς λόγος ἐπομένως περιττός.

4. Ἐκ τῶν εἰρημένων κατεδείχθη, φρονοῦμεν, ὅτι ἐν ἔτει 622^ψ, ὅτε ὁ βυζαντικὸς στόλος ἐξέπλεε τοῦ λιμένος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, φέρων κατὰ τῶν Περσῶν τὸν Ἡράκλειον καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ, οὐδεὶς τῶν ἐχθρῶν παρίστατο εἰς τὴν Χαλκηδόνα, καὶ μάλιστα ἐν ἔτει 623^ψ, ἴσως οὐδ' εἰς τὴν Βιθυνίαν· συμπεραίνομεν δὲ τοῦτο ἐξ ὧν ἀναγινώσκομεν εἰς τὸ Χρονικὸν Πασχάλιον, εἰς τὸ ια' ἔτος τῆς βσιλείας τοῦ Ἡρακλείου, ἰνδικτ. ι' 2: *Τούτω τῷ ἡμερῶν... Μαρτίῳ ε' καὶ κ' τοῦ μηνός, τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Ἐδαγγελισμοῦ τῆς δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, ἐξῆλθεν ἐπὶ τὰ ἀνατολικά μέρη ὁ βασιλεὺς Ἡράκλειος ἅμα τοῖς αὐτοῦ τέκνοις Ἡρακλείῳ καὶ Ἐπιφανίᾳ τῇ καὶ Ἐδδοκίᾳ καὶ τῇ βασιλίῳσσι Μαρτίνα καὶ ἐποίησε οὖν αὐτοῖς τὴν Πασχαλίαν εορτὴν πλησίον τῆς πόλεως Νικομηδείας.* Ἀναμφιβόλως ὅπως σὺν ἀπάσῃ τῇ βασιλικῇ οἰκογενεῖᾳ δια-

τρίψῃ ὁ Ἡράκλειος ἐπὶ ἡμέρας πλησίον τῆς Νικομηδείας καὶ εορτάσῃ τὸ ἅγιον Πάσχα, πρέπει νὰ ὑποτεθῇ ὅτι πολὺ μακρὰν ἐκείθεν ἀπείχον αἱ ἐχθρικαὶ Περσικαὶ δυνάμεις. Τὰ ἱστορούμενα λοιπὸν ὑπὸ τῶν νεωτέρων ὅτι ἐν ἔτει 616^ψ ἐπολιορκήθη ἡ Χαλκηδὼν, καὶ ἐν ἔτει 617^ψ ἀλοῦσα ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Περσῶν, καὶ ὅτι ἕκτοτε καὶ ἐν ἔτει 620^ψ, καὶ 622^ψ καὶ μέχρι τοῦ 627^{ου} κατείχον αὐτὴν οἱ Πέρσαι, σκηνοῦντες οὕτως ἀπέναντι τῶν ἀπαθῶν καὶ νωθῶν κατοίκων καὶ ἀρχόντων τῆς πρωτεύουστος τῆς Βυζαντιακῆς αὐτοκρατορίας, ἐλέγχονται δι' ὧν ἐν τοῖς ἀνωτέρω παρεθέμεθα στερούμενα ὑποστάσεως καὶ διὰ ἀνακρίβη ὄντα.

δ' Περὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκπλῶν τοῦ Ἡρακλείου.

1. Οὐτὲ αἱ κύριαί πηγαί, οὐδ' αἱ μεταγενέστεραι συμφωνοῦσιν εἰς τὸν ἀριθμὸν, εἰς τὸν χρόνον καὶ εἰς τὴν διεύθυνσιν τῶν ἐκ τῆς πρωτεύουστος ἐκπλῶν καὶ τῆς κατὰ Περσῶν πορείας τοῦ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου. Οἱ νεώτεροι πάντες ὁμοφώνως δύο μὲν παραδέχονται ἐκπλῶν, ἀσυμφωνοῦσιν ὁμοῦ εἰς τὸν χρόνον καὶ τὴν διεύθυνσιν. Ὁ *Lebeau*, ὅστις ἠγνώνει τὰ ἐν ἔτει 1777^ψ τύποις ἐκδοθέντα τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Φογγίνου ἔργα τοῦ *Γ. Πισίδου*, ἐν οἷς ἐμμετρος ἀφήγησις τῆς κατὰ Περσῶν πρώτης ἐστρατείας τοῦ Ἡρακλείου, εὐρῶν ἀσυμβίβαστα τὰ κείμενα, μέρος μὲν τοῦ γεγονότος ἐξ ὑποθέσεων ἔταξε, μέρος δὲ ἀορίστως ἔγραψεν· οὕτω λέγει ὅτι ὁ Ἡράκλειος καθ' ἅπαν τὸ 621^{ον} ἔτος παρεσκευάζετο, καὶ θείς ἐπὶ ποδὸς πολέμου πολὺν στρατὸν διεπέρατεν αὐτὸν εἰς τὴν Ἀσίαν, προτιθέμενος ὅπως τὴν ἀρχηγίαν ἀναλάβῃ ἀρχομένου τοῦ ἔαρος¹· εορτάσας τὸ Πάσχα τῇ δ' Ἀπριλίου τοῦ 622^{ου} ἔτους, ἐπέβη πλοίοις ἐν τῷ Βοσπόρῳ καὶ ἀπέπλευσε διὰ τὴν Ἀσίαν, εὐφημοῦντος τοῦ λαοῦ τῆς πρωτεύουστος καὶ κτευόδιον εὐχομένου [βιβλ. LVI, § II]. Κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ ἔτους τούτου ὁ μὲν στρατός ἐν Ἀρμενίᾳ παρέμεινε, ὁ δ' Ἡράκλειος ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν. [αὐτ. § V]. Τῇ κε Μαρτίου τοῦ ἐπομένου [623^{ου}] ἔτους ἀπῆλθε τῆς πρωτεύουστος καὶ

1. Ὁρθότερον Σαχαρμπάρζ, ὅπερ ὄνομα σημαίνει, βασιλεῖον μοιῶν.

2. Ἐν § 7' δευθέρῳ ὅτι ἐσφαλταί ἡ χρονολογία αὕτη, ἥς τὸ ὄρθον ἐστὶ ιγ' ἔτος βσι. Ἡρακλείου, ἰνδικτ. ια', ἔτει 623^ψ.

1. Βιβλ. LVI, § XXII, ἐπόμενος τῷ Θεοφάνει ἐτ. 6112, μετήνεγκε τὰ στρατεύματα τῆς Ἐδδῶπης ἐπὶ τὴν Ἀσίαν καὶ διενεοῖτο Θεοῦ συνεργίᾳ κατὰ Περσίδος χωρῆσαι.

εορτάσας τὸ Πάσχα ἐν Νικομηδείᾳ, ἔλαβε μετὰ δύο ἡμέρας τὴν εἰς Ἀρμενίαν ἀγούσαν [αὐτ. § VI]. Ὁ Γιββων ἀφ' ἑτέρου, ὁστις ἐγνώρισε τὰ ἔργα τοῦ Πισίδου, ὀρίζει πρῶτον μὲν ἐκπλοὺν ἢ ἐκστρατείαν δύο ἡμέρας μετὰ τὴν εορτὴν τοῦ Πάσχα ἐν ἔτει 622^ω διὰ τὰς Κιλικίας Πύλας [σελ. 450—454], καὶ δεύτερον ἐν ἔτει 623^ω διὰ τὸν Εὐξείνιον [σελ. 455]. Ὁ *Drapeyron* πρῶτον ἐν ἔτει 622^ω διὰ τὰς Πύλας [σελ. 151—152], καὶ δεύτερον τῷ 623^ω, λήγοντος Ἰανουαρίου-Μαρτίου ἐκ τῆς Νικομηδείας, κεκαθαρμένης ἤδη ἀπὸ τῶν Περσῶν [σελ. 185]. Ὁ *Finlay* ἐν τῷ προτεταγμένῳ τῇ Ἱστορίᾳ αὐτοῦ χρονολογικῷ πίνακι [σελ. XXXI] ὀρίζει πρῶτον ἐκπλοὺν τῇ ε' Ἀπριλίου 622, καὶ δεύτερον τῇ κε' Μαρτίου 623, ὅτε ἠνώθη ὁ Ἡράκλειος τῷ ἐν Ἀρμενίᾳ στρατῷ. Ὁ δὲ *Bury* τὴν ἐπιούσαν τοῦ Πάσχα 622 δι' Ἑλλήνων πόντου εἰς Κιλικίας Πύλας πρῶτον καὶ δεύτερον λήγοντος Μαρτίου 623 [σελ. 223, 227, 230]. Ὁ *Παπαρρηγόπουλος* ὀρίζει πρῶτον διὰ τὰς Πύλας τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ τοῦ ἁγίου Πάσχα [σελ. 227], δεύτερον δὲ διὰ τὸν Εὐξείνιον Πόντον κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 623^{ου} ἔτους [σελ. 232]. Τέλος ὁ *Όμαν* παραλείπων τὰς ἡμερομηνίας, τάσσει ἐν ἔτει 622^ω τὸν πρῶτον ἐκπλοὺν διὰ τὴν Κιλικίαν, καὶ τὸν δεύτερον εἰς τὸ ἐπόμενον ἔτος διὰ τὴν Ἀρμενίαν [σελ. 135—136].

2. Ἐξετάσωμεν ἤδη τὰ ἐπὶ τοῦ προκειμένου λεγόμενα τῶν Βυζαντινῶν συγγραφέων. Ἐνιοὶ μόνον περὶ ἐνὸς καὶ ἑνιοὶ περὶ δύο ἀπόπλων λέγουσιν· ὁ *Πισίδης Γεώργιος* ἀνχνηρῆτως ἀξιοπιστότερος θεωρητέος τῶν ἄλλων, ὡς ἀκολουθήσας καὶ ἐξιστορήσας τὴν πρῶτην ἐκστρατείαν διὰ τοῦ ποιήματος *εἰς τὴν κατὰ Περσῶν ἐκστρατείαν Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως*· τοῦτο ὡς καὶ τὸ ἕτερον *Ἡρακλείας*, ἧτοι *εἰς τὴν τελείαν πῦσιν Χοσρόου βασιλέως Περσῶν*, παρέχουσιν ἡμῖν τὰς ἐπομένας πληροφορίας. Ὁ ποιητὴς ἀποτεινόμενος πάντοτε πρὸς τὸν Ἡράκλειον λέγει :

Πηγὴν γὰρ ἤδεις τῶν κακῶν τὴν Περσίδα·
καὶ δὴ τὸ πρᾶγμα σχήματιζων ἐπλάσσω
σαυτὸν παρασχέιν τοῖς πρὸ ἄστειος τόποις
οὐχ ὡς εἰ τερπνὸν καὶ μάλα σα τοῦ χρόνου
χειμῶνος ὄντος ...

[Ἡρακλ., II, στ. 107-111]· ἐκ τούτων δηλοῦται ὅτι κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ 621-622^{ου} ἔτους, ἧτοι κατὰ μῆνα Δεκέμβριον ἢ Ἰανουάριον ὁ Ἡράκλειος διέτριβεν εἰς τὰ παλά-

τια τῆς Ἡραίας [ἐν τοῖς πρὸ ἄστειος τόποις], τοῦθ' ὅπερ ὑπέδειξε καὶ ὁ σχολιαστὴς τοῦ κειμένου, ὁ *Quercius*·

εορτάσας δὲ τὴν μεγίστην ἡμέραν
ἐν ἣ τὸ κοινὸν ἐξανέστη τοῦ γένους

[Ἐκστρ., I, στ. 132-133], τὸ ἅγιον Πάσχα δηλαδή, ὁ ἴδιος ἐπεβιβάσθη πλοίου

τῇ δευτέρᾳ τῆς εορτῆς ἡμέρᾳ

[αὐτ., I, στ. 154] καὶ ἀπέπλευσεν ἐν συνοδίᾳ καὶ ἄλλων πλοίων·

καὶ δὴ παρέπλευς εὐθὺς Ἡραίας τόπους

λέγει ὁ ποιητὴς [αὐτ., I, στ. 157], καὶ ἀφοῦ ἐλύτρωσεν ἐπὶ ὑφάλου προσκρούσασαν ὀλκάδα ὁ Ἡράκλειος, ἐξηκολούθησε τὸν πλοῦν· ἀποτεινόμενος πάντοτε τῷ Ἡρακλείῳ ὁ ποιητὴς λέγει

οὐ γὰρ παρέσχες ἐγκοπήν ταῖς ὀλκάσιν
ἕως διελθῶν τὴν ὁδὸν τῶν ρευμάτων
αὐταῖς ἐπέστης ταῖς καλουμέναις Πύλαις

[αὐτ. II, στ. 8-10]. Ἀποβιβάσας ὁ ποιητὴς οὕτω τὸν Ἡράκλειον εἰς Ἀσίαν καὶ ἐξιστορῶν τὰ ἐφεξῆς λέγει πρὸς αὐτὸν ὅτι

τῆς σῆς ἐχρηξεν ἡ πόλις παρουσίας

[αὐτ. III, στ. 314]

ὄθεν τυπῶσας πάντα σῶφρονι τρόπῳ
καὶ τῷ στρατηγῷ τὸν στρατὸν συναρμόσας

[αὐτ., III, στ. 336-337]

πάλιν πρὸς αὐτὴν τὴν πόλιν σου συντόνωσ
τοσαῦτα πράξας καὶ κατορθώσας τρέχεις

[αὐτ., III, στ. 339-340]. Τὰς ἀχρονολογήτους ταύτας εἰδήσεις τοῦ Πισίδου περὶ τοῦ ἐκπλοῦ καὶ τῆς ἐπανόδου τοῦ Ἡρακλείου παραλαβὼν αὐταῖς ἐν πολλοῖς λέξεσι καὶ φράσεσιν ὁ *Θεοφάνης* ἐχρονολόγησεν, ὀρίσας ἔτος ἰνδικτιῶνος ι', βασιλείας Ἡρακλείου ιβ', τὴν εορτὴν τοῦ Πάσχα τῇ δ' Ἀπριλίου, τὸν ἐκπλοὺν τῇ ἐσπέρᾳ τῆς δευτέρας ἡμέρας τοῦ ἁγίου Πάσχα, ἧτοι τῇ ε' Ἀπριλίου καὶ τὴν ἐξ Ἀσίας ἀναχώρησιν διὰ τὴν πρωτεύουσαν ἀρχομένου ἢ ἱσταμένου χειμῶνος. Ἡ χρονολογία αὕτη περιλαμβάνει τὸν ἀπὸ Σεπτεμβρίου τοῦ 621^{ου} [ἰνδικτ. ἀρχὴν] ἢ Ὀκτωβρίου [βασιλείας Ἡρακλείου ἀρχὴν] μέχρι τέλους Αὐγούστου ἢ ε' Ὀκτωβρίου τοῦ 622^{ου} ἔτους χρόνον. Ἐγένετο λοιπὸν ὁ ἐκπλοὺς τῇ ε' Ἀπριλίου τοῦ 622^{ου} ἔτους, καθ' ὃ ἔτος ἀκριβῶς τὸ ἅγιον Πάσχα ἐωρτάσθη τῇ δ' τοῦ εἰρημένου μηνός. Τὴν παρὰ Θεοφάνει ταύτην χρονολογίαν ἠκολούθησαν καὶ οἱ ἀντιγράφαντες αὐτὸν *Κεδρηγός*, *Ἀναστ. Βιβλιοθηκᾶριος* καὶ

Γ. Αμαρτιώδης, συντόμως ιστορήσαντες τὸ γεγονός, καὶ ἔτι αὐτῶν παραλείψαντες τὸ παρ' ἐκείνῳ ἐσφαλμένως σημειούμενον ἔτος κοσμογονίας 6113 ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ 6114=6130=622. Παρατηρητέον ὅτι μόνος ὁ Θεοφάνης καὶ οἱ ἀντιγράφαντες αὐτὸν μνημονεύουσι τῶν δύο ἔκπλων, τοῦ πρώτου τούτου καὶ τοῦ ἐφεξῆς ιστορηθησομένου δευτέρου, οἱ δὲ λοιποὶ σύγχρονοι καὶ μεταγενέστεροι μόνον ἑνός, τοῦ δευτέρου.

3. Τούτου τοῦ δευτέρου ἔκπλου, ὁ *Γ. Ποσίδης* σιγῆν ἄγει· ἐν ἄλλῳ δὲ ποιήματι παροδικῶς ἀναφέρει χρονολογίαν τινά, ἣτις συμπίπτει εἰς ὄρισμὸν τοῦ ἔκπλου τούτου. Ὁμιλῶν περὶ τῆς ἐν ἔτει 626^ψ πολιορκίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Ἀβάρων λέγει περὶ τοῦ Ἡρακλείου

ἦδη γὰρ εἶχε τρεῖς ἔτων περιδρόμους
καταστρατηγῶν τῆς ἀθέσμου Περσίδος

[Bel. Avaric., στ. 250—251]· ἐπειδὴ δὲ ὠρισμένον εὑρηται τὸ τῆς πολιορκίας ταύτης ἔτος, τὸ 626^{ον}, πρὸ τριῶν ἐτῶν, ἦτοι ἐν ἔτει 623^ψ ἐξελθὼν ἦν κατὰ τῆς Περσίδος. Τὸ *Χρονικὸν Πασχάλιον* ὁμοίως παρέχει ἡμῖν τὰς λεπτομερείας τοῦ δευτέρου τούτου ἔκπλου, ἐν τῷ καὶ ἀνωτέρῳ [γ', 4] παρατεθειμένῳ χωρίῳ, ὅπερ κατ' ἀνάγκην ἐπαναλαμβάνομεν καὶ ἐνταῦθα· Ἰνδ. ι', ἔτος βασιλείας Ἡρακλείου ια' . . . *Μαρτίῳ ε' καὶ κ'* τοῦ μηνός, τῇ ἡμέρᾳ τοῦ *Εὐαγγελισμοῦ* . . . ἐξῆλθεν ἐπὶ τὰ ἀνατολικά μέρη ὁ βασιλεὺς Ἡράκλειος ἅμα τοῖς αὐτοῦ τέκνοις Ἡρακλείῳ καὶ Ἐπιφανίᾳ τῇ καὶ *Εὐδοκίᾳ* καὶ τῇ βασιλίῳ *Μαρτίᾳ* καὶ ἐποίησε σὺν αὐτοῖς τὴν *Πασχαλίαν ἐορτήν*, πλησίον τῆς πόλεως *Νικομηδείας*· καὶ μετὰ τὴν ἐορτὴν αὐτὸς μὲν ὁ βασιλεὺς μετὰ *Μαρτίνης* τῆς βασιλοῦσας ὤρμησεν ἐπὶ τὰ ἀνατολικά μέρη, συνόντος αὐτοῖς καὶ Ἀνιανοῦ *Δομυστίκου* τοῦ μεγίστου· τὰ δὲ τέκνα αὐτοῦ ὑπέστρεψαν ἐν *Κωνσταντινουπόλει*. Ἡ χρονολογία αὕτη φωραῖται ἀνακριθῶς ἔχουσα, ἐν τῷ *Χρονικῷ*, ἀφ' ἐαυτῆς· ἡ δεκάτη Ἰνδικτιῶν [621—622] συμπίπτει, οὐχὶ πρὸς τὸ δέκατον πρῶτον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Ἡρακλείου [620—621, Ἰνδ. θ'], ἀλλὰ πρὸς τὸ δωδέκατον [621—622]· ἀφ' ἑτέρου τὸν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο [622] ἔκπλου ἔχομεν ἤδη ὠρισμένον ἐν τοῖς ἄνω. Τὸ *Χρονικὸν Πασχάλιον* ἀναφέρεται εἰς τὸν δεῦτερον ἔκπλου τὸν ἐν ἔτει 623^ψ γενόμενον, καθ' ὃ ἔτος τὸ Πάσχα ἐωρτάσθη τῇ κζ' τοῦ Μαρ-

τίου. Διορθωτέον λοιπὸν νομιζόμεν τὸ κείμενον τοῦ *Χρονικοῦ Πασχαλίου*, καὶ ἀναγνωστέον Ἰνδ. ια', ἔτος βασιλείας Ἡρακλείου ιγ', ὡς φέρεται παρὰ Θεοφάνει [ἔτ. 6114]: *Μηνὶ Μαρτίῳ ιε', Ἰνδ. ια' ἀπάρας ὁ βασιλεὺς Ἡράκλειος ἀπὸ τῆς βασιλίδος κατὰ τάχος ἀφίκετο εἰς Ἀρμενίαν*, ἐνθα πάλιν ἐσφαλμένην εὐρίσκομεν τὴν ἡμερομηνίαν ιε' Μαρτίου, ἀντὶ κε', ἡμέρᾳ τοῦ *Εὐαγγελισμοῦ*, ῥητῶς ὀνομαζομένη ἐν τῷ *Χρονικῷ Πασχαλίῳ*, καὶ τὸ κατ' ἐκείνον ἔτος 6114 ἀντὶ τοῦ 6115, ἔτι δὲ καὶ παρὰ *Κεδρηνῷ* εἰς τὸ ιγ' ἔτος τῆς τοῦ Ἡρακλείου βασιλείας ἀναγράφοντι τὸν δεῦτερον ἔκπλου. Εἰς τὸν ὄρισμὸν τοῦ ἔκπλου τούτου εἰς τὸ ῥηθὲν ἔτος ἀσφαλῶς ἡμᾶς ὀδηγεῖ οὐ μόνον ἡ μαρτυρία τοῦ ἔτους [ιγ'] τῆς βασιλείας τοῦ Ἡρακλείου, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐορτὴ τοῦ Πάσχα, συμπίπτουσα, ὡς εἶπομεν, τῇ 27^η Μαρτίου, ἦτοι δύο ἡμέρας μετὰ τὴν ἐκ τῆς πρωτεύουσας ἐξοδὸν τοῦ Ἡρακλείου¹. Ἐπομένως ὁ Ἡράκλειος τῇ κε' Μαρτίου 623 ἐξῆλθε τῆς πόλεως καὶ ἀπέβιβάσθη, ἴσως οὐχὶ εἰς Χαλκηδόνα ἢ τὴν Ἡρικήν ἄκραν, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ Ἀστακηνσοῦ κόλπου, πλησίον πού τῆς *Νικομηδείας*, τὴν ἐπιούσαν ἐξάπαντος, κατ' Μαρτίου, καὶ ἐορτάσας τῇ κζ' τὸ Πάσχα, αὐθημερὸν ἢ τὴν ἐπιούσαν, κη', δευτέραν τῆς Διακαινησίμου, ὡς καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, ἐξεκίνησε βαίνων κατὰ τῆς Περσίδος διὰ τῆς ἀπὸ *Νικομηδείας* εἰς Ἀρμενίαν φεροῦσας. Ἀντιθέτως πρὸς ταῦτα ὁ *Νικηφόρος* [σελ. 11, ER] λέγει ἀπάρας διὰ τοῦ *Εὐξείνου*, ἐπειρᾶτο διὰ τῆς *Λαζικῆς* εἰς τὴν *Περσικὴν εἰςβαλεῖν*· τοῦτον ἀκολουθεῖ καὶ ὁ *Λέων Γραμματικὸς* [σελ. 149—150, ER], ὀρίζων τὴν ἀναχώρησιν μετὰ τὴν ἐπιτέλεισιν τῆς ἐορτῆς τοῦ Πάσχα, ὡς καὶ ὁ *Γ. Αμαρτιώδης* [σελ. 567, ἔκδ. Muralt]· ὁ *Ζωναρᾶς*, ὁ *Βιβλιοθηκῆριος*, ὁ *Μανασσῆς* καὶ ὁ *Γλυκᾶς* οὐδεμίαν ἔχουσι λεπτομερείαν, ἢ δ' Ἀνανύμου *Σύνοψις Χρονικῆς*² λέγει μόνον ὅτι *ἀδιὰ θαλάσσης ἀπῆρξεν*. Καθ' ἡμᾶς τὸ *Χρονικὸν Πασχάλιον* ἀξιοπίστος πηγὴ τυγχάνει· διὸ καὶ παραδεχόμεθα

1. Βασιλείας Ἡρακλείου ἔτος ιγ'.

2. Ἢ τοῦ Πάσχα ἐορτὴ συνέπιπτε:

τῇ ιθ' Ἀπριλίου ἐν ἔτει 621^ω

τῇ δ' Ἀπριλίου ἐν ἔτει 622^ω.

τῇ κζ' Μαρτίου ἐν ἔτει 623^ω καὶ

τῇ ιε' Ἀπριλίου ἐν ἔτει 624^ω.

3. Παρὰ Σάθρα, Μετ. Βιβλ., τ. Ζ', σελ. 108.

πρῶτον ἐκπλουν ἐξ Ἡραίας διὰ τὰς Πύλας τῆ ε' Ἀπριλίου τοῦ 622ου ἔτους, καὶ δεύτερον ἐκ Κων/πόλεως διὰ τὴν Νικομήδειαν, καὶ ἐξ αὐτῆς πάλιν πορείαν διὰ τὴν Ἀρμενίαν, τῆ κε' Μαρτίου τοῦ 623ου ἔτους, ἀμφοτέρας δὲ τὰς κατὰ Περσῶν πορείας τῆ δευτέρᾳ τῆς Διακαινησίμου ἐβδομάδος γενομένας.

ε' Περὶ τῆς καταλαβούσης τὸν στόλον τρικυμίας.

Ὁ *Lebeavi* μὴ γνωρίσας τὰ κατόπιν ἐκδοθέντα ἔργα τοῦ Πισίδου, ἀγνοεῖ τὴν τρικυμίαν, ὑπὸ τούτου μόνον ἀναφερομένην. Τοῦ *Γίββωνος* ἡ περιγραφή ἔχει οὕτως· οὐριος ἄνεμος ἀνήγαγε τὸν στόλον ἔξω τοῦ Ἑλλησπόντου· καταλείπων ὁ Ἡράκλειος τὰς δυτικὰς καὶ μεσημβρινὰς ἀκτὰς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐπέδειξε τὴν γενναϊότητα αὐτοῦ κατὰ τινὰ τρικυμίαν, ἐμυνηώσας τῷ ἰδίῳ παραδειγματι εἰς καρτερίαν καὶ ἐργασίαν τοὺς τε συνοδοὺς καὶ τοὺς ἐν τῇ θεραπείᾳ αὐτοῦ τελοῦντας εὐνούχους [σελ. 451]. Ἀβασανίστως ταῦτα παρέλαθε καὶ ὁ *Παπαρρηγόπουλος* [σελ. 229], ἐνῶ ὁ *Draprygon* λέγει μὲν δτι ὁ στόλος ἔπλεε πρὸς μεσημβρίαν, μέσον τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τῶν Δαρδανελλίων, προστίθησιν ὁμως δτι ἡ τρικυμία κατέλαθεν αὐτὸν πρὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Ἡρας [Ἡέρα, σελ. 151—152]. Τῆς εἰδήσεως ταύτης ἡ μόνη πηγή, ὁ *Πισίδης*, λέγει τὴν τρικυμίαν ἐπεληθῆσαν πρὸ τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Ἡραίας, τοῦ νῦν Φενέρ-μπαγ-τσεσῆ. Ὁ *Γίββων* σπυδῶν ἀποβιβάζεται τὸν Ἡράκλειον εἰς τὰς Κιλικίας Πύλας, ἐξέβαλε τὸν στόλον τοῦ Ἑλλησπόντου, καὶ ἐκεῖ ἐπήγαγεν αὐτῷ τὴν τρικυμίαν. Ἄλλως ὁμως τὰ πράγματα ἔχουσιν· ὁ Ἡράκλειος ὑποπτεύων κατασκοπεύσεις καὶ φοβούμενος τὴν ἀποκάλυψιν τῶν βουλευμάτων αὐτοῦ, καίτοι χεიმῶνος ὄντος, ἐν ἀρχῇ τοῦ 622ου ἔτους, ἀπῆλθεν εἰς τὰ ἑαρινὰ ἐν τῇ Ἡραίᾳ παλάτια, τοῖς πρὸ τοῦ ἄστεως τόποις, καθ' ἃ ὁ αὐτὸς Πισίδης μαρτυρεῖ ἐν τῇ Ἡρακλειάδι [I, στίχ. 109—111] καὶ ἐώρτασε τὸ Πάσχα· ἐντεῦθεν ἐπεβιβάσθη, καθὰ εἶπομεν, τοῦ στόλου, ἐφ' ᾧ ὁ *Πισίδης* λέγει αὐτῷ ἀποτεινόμενος.

Τῆ δευτέρᾳ δὲ τῆς ἑορτῆς ἡμέρᾳ σαυτὸν εὐθύς ἐμβαλὼν ταῖς ὁλάσαι τὸν ὕγρον ἐξέτεμνες ἐντόνως πόρον· καὶ δὴ παρέπλεε εὐθύς Ἡραίας τόπους

[Ἐκστρ. I, 154-7]. Παρεμβαίνων ἐνταῦθα ὁ Πισίδης διὰ δεκατριῶν στίχων ἐξυμνεῖ δσα

Ἑλλ. Φιλ. Σύλλογος

ἔργα ἐπετέλεσεν ἐν τῇ Ἡραίᾳ ὁ Ἡράκλειος, καὶ δι' ἐξήκοντα ὀκτώ δλων στίχων [170-238] περιγράφει τὸν σάλον καὶ τὴν θαλασσοταραχὴν, νοτίου πνέοντος ἀνέμου, τὸ ἐπὶ ὑφάλου ἐκεῖ που κάθισμα μιᾶς ὀλκάδος, καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν αὐτῆς, ὀφειλομένην εἰς τὴν τοῦ Ἡρακλείου προσωπικὴν παρουσίαν καὶ συναντίληψιν. Τὸ γεγονός ἐχει οὕτω παρὰ τῷ ποιητῇ:

Ἦν μὲν, νότου πνεβοσαντος, εἰς τοῦναντίον
καλινδρομοβοντα συντόνως τὰ ρεύματα·
καὶ νῆξ ἀφεγγῆς, καὶ βράσαντα κύματα,
διπλὴν ἀνάγκην τῆς ζάλης εἰργάζετο

Φωνὴ δ' ἀπῶθεν ὀξέων θρηνημάτων
τὰς σὰς κατεθρόνησεν εὐσεβεῖς φρένας·
ἐκ κυμάτων δὲ δυστυχῶς ὠθουμένη
ὀλκὰς προσεκίρτησε πετραίῳ πάγῳ κτλ.

[I, στ. 170-173, 177-180]. Τὸ κείμενον τοῦ Πισίδου σαφῶς καὶ εὐκρινῶς ὀρίζει τὴν ὑπὸ νοτίου ἀνέμου ἐγερθεῖσαν τρικυμίαν καταλαβοῦσαν τὸν στόλον τοῦ Ἡρακλείου κατ' αὐτὴν τὴν ἐσπέραν τοῦ ἀπόπλου ἐκ τῆς Ἡραίας ἄκρας καὶ ἔμπροσθεν αὐτῆς· ἐπομένως ἀνακριθῶς φέρονται τὰ ἱστορούμενα δτι ἔξωθεν τοῦ Ἑλλησπόντου κατελήφθη ὁ στόλος ὑπὸ τρικυμίας· ἄλλως τε στόλος τοιοῦτος, ὡς ἀμέσως θὰ δείξωμεν, οὐ μόνον δὲν ἐξῆλθε τοῦ Ἑλλησπόντου, ἀλλ' οὔτε καὶ ἠθροίσθη.

ς' Ὁ εἰς Πύλας κατάπλους τοῦ Ἡρακλείου.

1. Ἀπὸ μόνου καὶ αὐθις τοῦ Πισίδου γνωρίζομεν τὸν εἰς Πύλας κατάπλου τοῦ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου. Ἀποτεινόμενος πάντοτε πρὸς τὸν ἥρωα αὐτοῦ συνεχίζει τὰ γεγονότα λέγων:

οὐ γὰρ παρέσχες ἐγκοπήν ταῖς ὁλάσαι
ἕως διελθῶν τὴν ὁδὸν τῶν ῥευμάτων
αὐταῖς ἐπέστης ταῖς καλουμέναις Πύλαις
ἐλθῶν ἀπροσδόκητος ἡμεροδρόμος

[Ἐκστρ., Β', στ. 8—11]. Ὁ *Θεοφάνης* ἀντιγράφων, ὡς εἶπομεν, τὸν Πισίδην λέγει: *τελέσας ὁ Ἡράκλειος τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα, εὐθέως τῇ δευτέρᾳ ἐσπέρας ἐκκινήσας κατὰ Περσίδος... ἀπάρας δὲ τῆς βασιλευούσης πόλεως ἐξῆλθε κατὰ τὰς λεγομένας Πύλας, πλοῦ τὴν πορείαν ποιησάμενος· ἐντεῦθεν δὲ ἐπὶ τὰς τῶν θεμάτων χώρας ἀφικόμενος συνέλεγε τὰ στρατεύματα καὶ προσετίθει αὐτοῖς*

νέαν στρατείαν [ἐτ. 6113]. Ὁ μεταφράζων αὐτὸν Ἄν. Βιβλιοθηκάριος [σελ. 90, ER] γράφει *locum qui dicitur Portae*. Πλὴν δ' αὐτοῦ οὐδεὶς ἄλλος Βυζαντινὸς συγγραφεὺς ἀναφέρει τὸν εἰς Πύλας κατάπλου τοῦ Ἡρακλείου. Τῆς λεπτομερείας ταύτης ἡ παράλειψις ὑπὸ τῶν ἀντιγραψάντων τὸν Θεοφάνη *Κεδρηνοῦ* τε καὶ *Ζωναρά*, παραλαβόντων ἐν τούτοις τὰς ἄλλας ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἰδήσεις ἔχει τι τὸ περιέργον· ὁ *Κεδρηνὸς* λέγει [σελ. 410, ER]· ἀπάρας τοίνυν [ὁ Ἡράκλειος] τῆς βασιλίδος πρὸς *Περσοῖδα* χωρεῖ καὶ διὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν θεμάτων διερχόμενος συνέλεγε στρατιόπεδα προστιθεὶς αὐτοῖς καὶ νέον στρατόν· ὁ *Ζωναρᾶς* ἀφ' ἐτέρου συντομώτερον γράφων λέγει [XIV ιε]· ἀπορῶν σὺν δ βασιλεύς... λαὸν ἐκ τῶν θεμάτων συνέλεγεν...

2. Πρῶτος, ἂν μὴ ἀπατώμεθα, ὁ σχολιάσας ἃ ἐν τοῖς ἄνω πλειστάκις ἐμνημονεύσαμεν ποιήματα τοῦ Γεωργίου Πισίδου, ὁ Φλωρεντινὸς *Κβερίσιος* [*Quercius*] ὑπέδειξεν ἐν ταῖς εἰς τὸν γνωστὸν ἡμῖν στίχον [B', 10] σημειώσασιν αὐτοῦ, ὅτι τὰς Κιλικίας Πύλας ὁ ποιητῆς νοεῖ. Ὁ Ἡράκλειος, λέγει, κατ' εὐθείαν εἰς τὴν Κιλικίαν κατηυθύνθη· ἐκτὸς δὲ πάσης ἀμφιβολίας εὐρήσεται ὅτι ἃ· ὁ Πισίδης καλεῖ Πύλας, αὐταὶ εἰσιν αἱ ἐν τῇ ἱστορίᾳ διάσημοι ἐκεῖναι Πύλαι, αἱ καλούμεναι Ἀρμενίας καὶ Κιλικίας εἴτε Συρίας... καὶ εὐρίσκει συμφωνοῦντα τῷ Πισίδῃ καὶ τὸν Θεοφάνη. Τὴν γνώμην ταύτην τοῦ Κβερσιῶνος ἀνεκδοκίως παρεδέξατο καὶ ὁ *Γίββων*, γράψας ἐν μὲν ὑποσημειώσει ὅτι ὁ ὀρίσας τὸ σπουδαῖον τοῦτο σημεῖον τῶν Πυλῶν τῆς Συρίας καὶ Κιλικίας εἶναι ὁ *Γ. Πισίδης*, ἐν δὲ τῷ κειμένῳ ὅτι ἡ τῆς θέσεως ταύτης ἐκλογὴ πρὸς ἀπόβασιν μαρτυρεῖ πρὸς τοὺς ἄλλοις τὴν ὀρθὴν τοῦ Ἡρακλείου κρίσιν [ἐνθ' ἄν.]. Τὸν *Γίββωνα* ἠκολούθησαν οἱ μετ' αὐτόν, ἐν οἷς καὶ ὁ ἡμέτερος *Παπαρηγόπουλος*, παριδόντες τὰς λοιπὰς τῶν πηγῶν λεπτομερείας καὶ εἰδήσεις, ἐλεγχούσας τὸ ἡμαρτημένον τῆς γνώμης τοῦ *Κβερσιῶνος*· μόνος ὁ *Finlay* [κεφ. IV, § 7], ἐπιφυλακτικὸς φαίνεται, λέγων, ὑπειθέθη ὅτι αἱ Πύλαι αὐταὶ ἦσαν αἱ Κιλικίαι ἢ Σύρια [Ἀμανίδες], καὶ ὅτι ὁ στρατός, μεθ' οὗ συνέξεπλευσεν ὁ Ἡράκλειος ἐκ Κων/πόλεως ἀπάρας ἀπεβιβάσθη εἰς τὸν Ἰσικὸν κόλπον.

3. Τὰς Κιλικίας Πύλας περιγράφει ὁ μὲν Ἀθηναῖος *Ξενοφῶν* ἐν τῇ Ἀναβάσει οὕτως... ἐξελαύνει ἐπὶ Πύλας τῆς Κιλικίας καὶ τῆς Συρίας· ἦσαν δὲ ταῦτα δύο τεῖχη... διὰ μέσου δὲ

τούτων ῥεῖ ποταμὸς *Κάρσος* ὄνομα εὖρος πλέθρον· ἅπαν δὲ τὸ μέσον τῶν τευχῶν ἦσαν σάδιοι τρεῖς· καὶ παρελθεῖν οὐκ ἦν βίβη· ἦν γὰρ ἡ πάροδος στενὴ καὶ τὰ τεῖχη εἰς τὴν θάλατταν καθήκοντα, ὑπερθεν δ' ἦσαν πέτραι ἠλίβατοι [A, δ, 4—5]. Ὁ δὲ *Γ. Πισίδης* [Ἐκστ. B', στ. 340—343] ὡς ἐξῆς·

.....τὰς Κιλικίας εἰσόδους
καὶ τὴν δυσάντη καὶ κατεστενωμένην
κρημνοῖς τε καὶ φάραξι τῆς ὁδοῦ θέσει
ἀνατρέχειν ὤρμησεν...

[ὁ τῶν Περσῶν ἀρχηγός]. Τοιαύτης λοιπὴν οὐσίας τῆς τε παραλίου καὶ μεσογείου θέσεως τῶν Πυλῶν τῆς Κιλικίας, ἔστι ποτὲ πισευτὸν ὅτι ὁ Ἡράκλειος ταύτην ἐξέλεξεν εἰς ἀπόβασιν πολυαριθμοῦ στρατοῦ· ποῖα Ῥωμαϊκὰ θέματα διήλθε συλλέγων στρατόν νέον καὶ προστιθεὶς αὐτὸν τῷ μετ' αὐτοῦ; ὅτι δὲ συνέλεξε μαρτυρεῖ ὁ συμπαρὼν *Πισίδης* ἐν οἷς ἐξακολουθεῖ λογοποιῶν μετὰ τὴν εἰς τὰς Πύλας ἀπόβασιν:

ὁμως συνῆλθον, ὡς περ ἐξ ὄρους τινός,
πολλὰς ἔχοντος ἐξοχὰς τε καὶ θέσεις,
κρουνοὶ ῥέοντες τῷ πολυσχιδεῖ πόρῳ
εἰς ταῦτο συντρέχουσιν ἐκ τῶν σχισμάτων,

[αὐτ. στ. 66—69] οἱ νεοσύλλεκτοι, τῶν ὀπίων, λέγει, αὐτὸς μόνος ὁ Ἡράκλειος γέγονε προγυμναστής, ὀδηγός, στρατηγός, κτλ. Ἐπειτα ὁ *Πισίδης* ἐπὶ τῆς εἰδήσεως τῆς περὶ καταλήψεως δῆθεν τῶν Πυλῶν τῆς Κιλικίας ὑπὸ τῶν βυζαντικῶν στρατευμάτων τάναντία μαρτυρεῖ· περιγράφων τὴν δύσκολον θέσιν τοῦ Πέρσου ἀρχιστρατήγου καὶ τὸ κατ' ἀκολουθεῖαν ἀμφίγνωνμον αὐτοῦ λέγει·

τῆ δ' ἐξ ἀνάγκης τὰς Κιλικίας εἰσόδους
καὶ τὴν δυσάντη καὶ κατεστενωμένην
κρημνοῖς τε καὶ φάραξι τῆς ὁδοῦ θέσει
ἀνατρέχειν ὤρμησεν· ἀλλὰ κἀνθάδε
ἀνατροπὴ κατεῖχε τὴν γνώμην· ἀλλ' ἡ
τῆς Ἀρμενίας γὰρ αὐτὸν ἡ διέξοδος
ἔδακνε, μήπως ἐντεύθεν εἰςβαλὼν φθάσει
καὶ πᾶσαν ἀρδὴν συνταρᾶξῃς Περσοῖδα.

[Ἐκστρ. II, στ. 340—347]. Ἐκ τούτων φαίνεται ὅτι εἰς τὴν Ἀρμενίαν μᾶλλον ἢ εἰς τὰς Κιλικίας Πύλας εὐρίσκετο ὁ Ῥωμαϊκὸς στρατός κατὰ τὴν πρώτην, τοῦλάχιστον, ἐκστρατείαν· τοῦτο δὲ σαφέστερον ἱστορεῖ ὁ Θεοφάνης [ἐτ. 6113, σελ. 255 ER]: ὁ δὲ *Σάρβαρος* ὁ τῶν Περσῶν στρατηγὸς λαβὼν τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν ἦλθεν ἐν Κιλικίᾳ, ὅπως

εἰς Ῥωμανίαν ἐξελθὼν τοῦτον¹ περιτρέψῃ.
4. Ὁ Γ. Πισίδης τὰς Κιλικίας Πύλας ἢ τὰς τῆς Ἀρμενίας νοεῖ ἐν οἷς λέγει ἐν τῇ Ἡρακλειάδι:

ἄλλοι μὲν οὖν γράψουσιν, οἷς δοκεῖ φίλον, ὀρη φάραγγας καὶ στενάς διεξόδους καὶ τὰς πετρώδεις ἐξοχὰς καὶ δυσβάτους δι' ὧν παρήλθες ὡς πνοῆ ταχυδρόμος, ἄς οὐτε πέτραις ἐκ βελῶν ἀφιγιμένας ἐνεσοὶ βάλλειν, οὐτε μὴν ὀρύγμασι τὴν γῆν ὑπογλύφοντες ἐλκῶσαι κάτω· ἀλλ' εἰσὶ τείχη τοῖς ἐναντίοις ὀρη, τὰς κλεῖς ἔχοντα τῆς ὁδοῦ πεπραγμένας.

Ὁ Κβέρτιος σημειοῖ ὅτι ὁ Πισίδης κλεῖς ἐννοεῖ τὰς Κιλικίας Πύλας, τὰς ὁποίας ὁ Θεοφάνης [αὐτ. σελ. 258, ER] ὀνομάζει τὰς εἰς Περοῖδα ἀγούσας κλεισοῦρας· ἀλλ' ὁ μὲν Θεοφάνης λέγει ὅτι ταύτας ἐκράτησαν οἱ Πέρσαι νομίζοντες τοῦτον² λοχῆσαι, ἐν ᾧ ὁ Πισίδης λέγει αὐτὸν παρελθόντα αὐτάς· ταῦτα ὅμως ἀναφέρονται εἰς τὴν δευτέραν ἐκστρατείαν, οὐχὶ εἰς τὴν πρώτην περὶ τῆς ἡμῖν ἢ ἔρευνα, ἥτοι εἰς τὰ γεγονότα τὰ μετὰ τὸ 623^{ον} ἔτος. Ἀλλὰ προκειμένου περὶ τῆς ἀποβάσεως εἰς Πύλας κατὰ τὴν πρώτην ἐκστρατείαν ὁ Πισίδης, ὡς ἀνωτέρω (1) εἶδομεν, λέγει ὅτι ἐφθασεν ἐκεῖ ὁ Ἡράκλειος ἀπροςδόκητος ἡμεροδρόμος, τοῦτέστιν ὀδεύσας ἢ πλεύσας ἐπὶ μίαν, a day's journey, ὡς ἐξηγεῖ τὴν λέξιν ὁ Σοφοκλῆς ἐν τῷ κατ' αὐτὸν Lexicon³. Πῶς λοιπὸν! ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὸν Ἰσσικὸν κόλπον εἰς μίαν μόνον ἡμέραν ἐφθασεν ὁ Ἡράκλειος; ἀπερχόμενος δὲ εἰς τοσοῦτον ἐπίπονον πλοῦν, εἰς τοσοῦτον μεμακρυσμένον σημεῖον, ἡδύνατό ποτε διατηρῆσαι μυστικὴν τὴν κίνησιν ἀπὸ τὰς ἀκοὰς τῶν Περσῶν, ἀπὸ τὰ ὄμματα τῶν ἐν τῇ πρωτευούσῃ καὶ ταῖς ἐπαρχίαις ἀναμφιβόλως Περσῶν κατασκόπων, ὡς διανοεῖτο, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πισίδου [Ἡρακλ., Β', στ. 114-117] λέγοντος:

1. Τὸν Ἡράκλειον εἰσβάλλοντα ἐξ Ἀρμενίας εἰς τὴν Περοῖδα.

2. Τὸν ἐν Ἀλβανίᾳ τότε ὄντα Ἡράκλειον.

3. Ὁ *Draveyron* ἀνεπιτυχῶς μετέφρασε τὸν στίχον = *il arriva courrier infatigable et inattendu*, ἰδίᾳ δὲ τὴν λέξιν ἡμεροδρόμος = *courrier*. Ὁ Πισίδης ἀναφέρει *δικάδας ταχυδρόμους* [ἐκστρ. Α, 200], *ἐπιπέις ταχυδρόμους* [αὐτ., Β, 208], *ταχυδρόμους* [Γ' 342], *βραχύδρομον σκάφος* [Γ' 381], ὡς πνοῆ ταχυδρόμος [Ἡρακλ. Β', 147]

μηδ' αὐ γενέσθαι βλαπτικοῖς κατασκόποις ἐκδηλα τῶν σὼν σκευμάτων τὰ δόγματα· καλόπτεται γὰρ φῶς νέφος κατάσκοπος δ' ἄλφ παρεισδὸς καὶ δυσέυρετος μένει.

Ἐξ ἀπάντων λοιπὸν τούτων πρόδηλον καθίσταται, ὅτι πρόκειται οὐχὶ περὶ τῶν Κιλικίων Πυλῶν, ἀλλὰ περὶ ἄλλων ὁμωνύμων, κειμένων εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡμερησίου μόνου πλοῦ, εἰς τὰς ὁποίας ἡδύναντο καὶ διὰ ξηρᾶς πορεύεσθαι· τοῦτο πάλιν ἐξάγομεν ἐξ ὧν ὁ Θεοφάνης λέγει ὅτι εἰς Πύλας ὁ Ἡράκλειος πλοῦ τὴν πορείαν ποιησάμενος μετέβη. Ἐφεξῆς γινήσεται ἡμῖν λόγος πῶς ἐγένετο διὰ ξηρᾶς μετάβασις εἰς τὰς Πύλας, κειμένας ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς παραλίας τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου· αὐταὶ πολλάκις μνημονεύονται καὶ ἐν προγενεστέροις καὶ ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις· ὅθεν πρὸς ὄρισμὸν τῆς θέσεως αὐτῶν, ἀκριβῆ δὲ κατάληψιν τῆς ἱστορίας παρατιθέμεθα ἐν χροнологικῇ σειρᾷ ὅσας ἡμεῖς ἐγνωρίσαμεν μνείας.

ζ' Περὶ τῶν Πυλῶν.

Ὡς γνωστόν, οἱ Ἕλληνες γεωγραφοῦντες ὀνομάζον Πύλας ἐν γένει, πᾶσαν στενὴν δι' ἀποτόμων ὀρέων πάροδον ἢ δίοδον, ἐπινυμωμένην μερικώτερον εἴτε ἀπὸ τῆς χώρας εἴτε ἀπὸ τῶν ὀρέων, οἷς αὐτὴ παρακειμένη ἐτύγγανεν· οὕτως ἔχομεν Βαβυλωνίας Πύλας, Κιλικίας Πύλας, Ἀμανίδας Πύλας, Συρίας Πύλας καὶ λοιπάς· ἐπεκράτησε δὲ ὁ τοιοῦτος ὀρισμὸς καὶ παρὰ Ῥωμαίοις καὶ παρ' ἄλλοις λαοῖς. Οἱ Βυζαντινοὶ συγγραφεῖς πάσας σχεδὸν τὰς ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων καθιερωθείσας ὀνομασίας τῶν τοιοῦτων παρόδων διετήρησαν ἀπαραλλάκτως. Πλὴν ὅμως τῶν ὀνομασιῶν τῶν παρόδων τούτων, τινὲς ἐξ αὐτῶν, ἀκμάσαντες εἰς διαφόρους χρόνους, ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν Πυλῶν, ἀναφέρουσι κώμην εἴτε ἐμπόριον [λιμένα] ὁμιλοῦντες περὶ ἀπελεύσεων ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας τὰ ἐνδότερα, περὶ προσορμίσσεως εἰς αὐτὰς πλοίων· διὰ τὸ πασιγνώστον δὲ τῆς θέσεως αὐτῶν φαίνεται περιττὸς θεωρηθεῖς ὑπὸ τῶν συγγραφέων τούτων καὶ ὁ ἐλάχιστος περὶ αὐτῶν γεωγραφικὸς ὀρισμὸς, καὶ διὰ τοῦτο οἱ ἐκδόται σχολιασταὶ τῶν κειμένων αὐτῶν διαφόρους ἐξηγάγον περὶ τῶν Πυλῶν τούτων γνώμας καὶ εἰκασίας, ὧν ἕναι, ὡς ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει, ἀνακριθεῖς εἰσι καὶ διαστρέφουσι τὰ γεγονότα. Τῶν Πυλῶν τούτων γνωστοὶ ἡμῖν μνεῖαι εἰσὶν αἱ ἐπόμεναι.

1. Ἐν ἔτει 360. Ὁ κακόδοξος πατριάρχης Μακεδόνιος τὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκκλησίαν ἀφαιρεθεὶς, ἀντιπέραν τῆς πόλεως πρὸς ἕω εἰς τι χωρίον, ὃ Πύλας ὄνομα ἐπὶ πολὺ διατριβῶν, κάκεισε τὴν κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος βλασφημίαν ἀπύλω σιόματι ἐξερευζάμενος κακῶς τὸ βιοῦν ἐξεμέτρει, λογοπαικτῶν γράφει ὁ Νικηφόρος Κάλλισιος [Ἐκκλ. ἱστ., θ', μς]. Ὁ προσδιορισμὸς τῆς θέσεως τῶν Πυλῶν, οἷος ὑπὸ τοῦ Καλλίστου δίδεται, ἐπιβάλλει ἡμῖν τὴν ἀναζήτησιν αὐτῶν οὐχὶ ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς τοῦ Βοσπόρου παραλίας, ἀλλ' ἐπὶ τῆς τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου, τοῦ ἀκριβῶς ἀντιπέραν τῆς πόλεως, πρὸς ἕω. Ἐκ τῶν ἐφεξῆς παρατετησομένων μαρτυριῶν βεβαιωθῆσόμεθα περὶ τῆς ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς παραλίας τοῦ κόλπου τούτου θέσεως τῶν Πυλῶν. Ἡ ἐν αὐταῖς διατριβῇ τοῦ καθαιρεθέντος πατριάρχου εἶχε λόγον, διότι τὴν δόξαν αὐτοῦ πολὺ μέρος οὐ μόνον τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει λαοῦ ἠσπάζετο, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν Βιθυνίᾳ καὶ Θράκῃ καὶ Ἑλλησπόντῳ καὶ τῶν περικύκλω ἐθνῶν¹ καὶ διότι ὁ τῆς Νικομηδείας μητροπολίτης Μαραθῶνιος, οὗ ἐνορία ἦσαν αἱ Πύλαι, ἦν ἀνάστημα αὐτοῦ, καὶ ἐς τοσόνδε... σπουδαῖος ὄφθη τῇ Μακεδονίῳ αἰρέσει, ὡς καὶ χρήμασιν ἰδίοις ἐπιδοῦναι κτλ. [Κάλλισιος αὐτ.]. Ἡ περὶ τῆς εἰς Πύλας διατριβῆς τοῦ Μακεδονίου ἀφήγησις ἀορίστως φέρεται καὶ παρὰ τῷ Σωζομένῳ [Δ', κς'] λέγοντι: ἀφαιρεθεὶς δὲ Μακεδόνιος τὴν Κων/πόλεως ἐκκλησίαν εἰς τι παρὰ Πύλας χωρίον διέτριβεν ἔνθα καὶ ἐτελεύτησεν. Μὴ ἐννοήσας ὁ ἐκδότης ὅτι Πύλαι ἦν τοῦ χωρίου τὸ ὄνομα, καὶ νομίσας ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἠνίσσετο τὰς πύλας τῶν τειχῶν τῆς βασιλίδος πόλεως μεθρημήνευσε λατινιστὶ in locum quemdam juxta urbis regiae portas se recepit, ubique extremum diem obiit. Εἰς τὴν αὐτὴν πλάνην ὑπέπεσε καὶ ὁ κ. Μ. Γεδεών, καίτοι ἔχων ὑπ' ὄψιν τὴν μαρτυρίαν τοῦ Καλλίστου [κατὰ τὴν ὑποσημείωσιν αὐτοῦ], γράφας ὅτι ὁ Μακεδόνιος ἐξωσθεὶς ἀπὸ τοῦ θρόνου διέτριβεν εἰς μικρὸν τι χωρίον ἔξω τῶν πυλῶν τῆς πρωτευούσης, ἐκίε δὲ διαδίδων τὴν αἵρεσιν αὐτοῦ ἀπεβίωσεν [Πατρ. Πίν., σελ. 121].

2. Ἐν ἔτει 477—478. Ὁ αὐτοκράτωρ Ζήνων ἀπὸ τῆς Ἰσαυρίας ἐρχόμενος συνήντησε τὸν ἐναντίον αὐτοῦ σταλέντα στρατηλάτην

Ἀρμάτιον κατὰ Νίκαιαν τῆς Βιθυνίας, δώροισι δὲ καὶ ὑποσχέσει διαφθείρας αὐτὸν ἐνηκολούθησε τὴν πρὸς τὴν πρωτεύουσαν περιείαν [Θεοφάνης· 5969], εἰς ἣν ἔφθασε περάσας ἀπὸ τῶν λεγομένων Πυλῶν¹. Ἐκ τῶν εἰδησεῶν τῶν τριῶν τούτων συγγραφεῶν εὐρίσκωμεν τὰς Πύλας μεταξὺ Νικαίας καὶ Κωνσταντινουπόλεως κειμένας, ἐν Βιθυνίᾳ ἐπομένως, ὅπερ ἐσημείωσε καὶ ὁ Δουκάγγιος εἰς τὸ Χρον. Πασχάλιον.

3. Ἐν ἔτει 585—613. Εἰς τὸν βίον τοῦ οἰοῦ Θεοδώρου τοῦ Συκεώτου, ἑορταζομένου τῇ κβ' Ἀπριλίου ὑπὸ τῆς ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἀναγιγνώσκωμεν τὰ ἐπομένα: Ἦν δὲ παραγενόμενος πρὸς αὐτὸν [τὸν Θεόδωρον] ἀπὸ Πυλῶν τῶν ἀνωθεν Θεόδωρος ὁ βασιλικὸς στρατῶρ, τὸν νοῦν αὐτοῦ βεβλαμμένον ἀπὸ δαιμόνων βλάβης ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ τῷ ἐν ταῖς Πύλαις. Καὶ ἐπευξαμένου τοῦ θεοῦ ἀνδρὸς τῷ εἰρημένῳ στρατοῦ ἤλθεν ὁ νοῦς αὐτοῦ καὶ θυγῆς γενόμενος ἐδεήθη αὐτοῦ ἵνα εἰσερχόμενος ἐν τῇ βασιλίδι πόλει τὴν πάροδον διὰ Πυλῶν ποιήσῃ.... Τῷ Θεόδωρῳ ὀδύνην εἰς Κωνσταντινούπολιν διὰ Δορυλέου πλησίον τῆς μονῆς τῆς Παναγίας Θεοτόκου τῶν Καθαρῶν ὑπήνησεν αὐτῷ καὶ ὁ προικετεύσας Θεόδωρος.... καὶ ἤγαγεν αὐτὸν ἐν τῷ ἐμπορίῳ Πυλῶν, ἔνθα καὶ διάφοροι αὐτῷ ἐγένοντο θανατοουργαί. Ἀπήγαγε δὲ αὐτὸν καὶ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ τῷ ὄντι ἐν ταῖς Ἄνω Πύλαις πρὸς τὸ ἐλευθερῶσαι αὐτὸν τῆς... δαιμονικῆς... ἀνάγκης... Ἐκεῖθεν τε ἐξελθὼν, ἐνέβη εἰς πλοῖον τοῦ περᾶσαι ἐπὶ τὴν βασιλίδα πόλιν². Ἐκ τοῦ κειμένου τούτου γνωρίζομεν τὴν ὑπαρξίν καὶ κώμης εἴτε συνοικίας, ὀνομαζομένης Ἄνω Πύλαι, διότι βεβαίως ἀφίσταντο τῆς παραλίας ἤτοι τοῦ λιμένος, καλουμένου «ἐμπορίον τῶν Πυλῶν» ἢ ἀπλῶς «Πύλαι»· ἐκ τῆς πορείας τοῦ Θεοδώρου, εὐρίσκωμεν αὖθις τὰς Πύλας ἐν τῇ Βιθυνίᾳ κειμένας· ὁ ὅσιος ἐκ Δορυλαίου [τανῦν Ἐπισηχίρ] ἐρχόμενος εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, διήλθε τὴν ἀποσιωπωμένην Νίκαιαν, ἐπλησίασε τὴν Μοῆν τῶν Καθαρῶν³ καὶ ἐξ

1. Χρον. Πασχάλιον· ἔτ. 478 — Ἰωάνν. Μαλαλῆς· σελ. 32, EV.

2. Θεόφιλος Ἰωάννου· μνημεῖα ἀγιολογικά, Βενετία, 1884. Βίος Θεοδ. Συκεώτου § 129, 131, 132.

3. Ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις ἀναφέρεται ἡ Μοῆ αὕτη ἐπὶ τῇ εἰς Λεῦκας ὁδῷ. Ἐπιστ. Θεοδ. Στουδίτου, Α', γ': ἀπὸ τὰ Καθαρὰ εἰς Λιβιανὰ, ἔπειτα εἰς Λεῦκας.

1 Νικ. Καλλ. 0', μς'. — Σωζομένος· Δ' κς'.

αὐτῆς κατῆλθεν εἰς τὰς Πύλας, ἀφ' ὧν πλοῖ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν μετέβη.

4.—*Ἐν ἔτει 622.* Ἡ περὶ ἧς ἡμῖν λόγος πλοῖ μετάβασις τοῦ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου, ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Πισίδου καὶ τοῦ Θεοφάνους, ὧν τὰ χωρία ἐν τοῖς ἀνω [5', 1] παρατεθειμένα εἰσίν. Ἀπὸ τῆς Ἡρακλείας ἐφθασεν ὁ Ἡράκλειος ἡμεροδρόμος εἰς τὰς Πύλας διελθὼν τὴν ὁδὸν τῶν θρυμμάτων τῶν κατερχομένων ἐκ τοῦ Βοσπόρου, ἅτινα νότου πνεύσαντος παλινδρομοῦντα συντόνως ἦσαν¹. Ἐκ τε τῶν προειρημένων καὶ τούτων τῶν πληροφοριῶν δυνάμεθα ὀρίσαι τὴν θέσιν τῶν Πυλῶν ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς παραλίας τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου.

5.—*Ἐν ἔτει 718.* Ἐπὶ αὐτοκράτορος Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου, τοῦ *Μερδασῶν ἀπὸ Πυλῶν σὺν τῷ στρατῷ τῶν Ἀράβων ἕως Νικαίας καὶ Νικομηδείας διατρέχοντος, οἱ ἐν τῷ Λιβῶ καὶ Σόφωρι δίκην Μαρδαϊτῶν κρυπτόμενοι . . . ἄρχοντες . . . ἐφορμήσαντες, ἐκείθεν ἀποδοῦσαι ἐποίησαν. Θεοφάνης· ἔτ. 6209.*

Ὁ ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ μνημονεύμενος Λιβῶς ἦτο παρὰ τὴν Νικαίαν, ὡς πληροφοροῦμεθα ἐκ τοῦ Λιβανίου², τὰ Λιβιανὰ ἴσως τὰ ὑπὸ Θεοδ. Σιουδίτου [ἐνθ' ἀν.] ἀναφερόμενα καὶ ἡ *Lebusa* τοῦ *Λεουγκλαβίου* [Pand. Hist. Turc. § 74], μεσόγειον χωρίον πρὸς τὴν Νικαίαν, οὗτως ἐπ' αὐτοῦ καλούμενον, καὶ θεωρηθῆν ὑπ' αὐτοῦ ὡς ὄν ἡ διὰ τὸν τάφον τοῦ Ἀννίβα περίφημος *Λίβυσσα*. Τίθενται λοιπὸν αἱ Πύλαι, κατὰ ταύτην τὴν μαρτυρίαν τοῦ Θεοφάνους, ἐντεῦθεν μὲν ἀφ' ἐνὸς μὲν τῆς Νικαίας καὶ ἀφ' ἑτέρου τῆς Νικομηδείας ἦσαν ἄρα ἐπὶ τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου³.

6.—*Ἐν ἔτει 797.* Ὁ αὐτοκράτωρ *Κωνσταντῖνος*, ὁ τῆς Εἰρήνης υἱός, μαθὼν τὴν κατ' αὐτοῦ τεκταινομένην ἐπιβουλὴν εἰσῆλθεν εἰς τὸ χελάνδιον αὐτοῦ καὶ ἐπέρασεν εἰς Πύλας, βουλόμενος εἰς τὸ θέμα τῶν Ἀνατολικῶν προσφυγεῖν⁴. Ὁ λόγος εἶναι περὶ τῶν ἐν Ἀστακηνῷ κόλπῳ Πυλῶν καὶ ἐνταῦθα. Ὁ δὲ Θεοφάνης προστίθεισιν ὅτι καὶ ἡ βρασιλιτσα

συγχρόνως εἰσῆλθεν ἕως τοῦ *Τρίτωνος*, ἐν Βιθυνίᾳ καὶ τούτου κειμένου· ὁ αὐτὸς σχολιαστῆς Γοάρος ὀδηγούμενος ἐκ τοῦ Κωνστ. Πορφυρογεννήτου [παρ' Ὀρτελίῳ] ἐσημείωσε τὰς μὲν Πύλας ἐπὶ τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου κειμένας, τὸν δὲ *Τρίτωνα* ἐπὶ τῆς Προποντίδος.

7.—*Ἐν ἔτει 836.* Ἐπὶ Θεοφίλου αὐτοκράτορος διαβληθεὶς ὡς βασιλειῶν ὁ *Μανουήλ*, ὀνομαστότατος στρατιώτης *λάθρα τῆς πόλεως ἐξελθὼν μέχρι Πυλῶν, καὶ τοῖς δημοσίοις ὀχθήμασιν ἐπιβὰς ἀπῆλθε φυγὰς μέχρι τῶν κλεισούρων Συρίας*¹. Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου, ἀναφερομένου εἰς τὰς ἐπὶ τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου Πύλας, γνωρίζομεν ὅτι καὶ δημοσία ὀχθήματα, ταχυδρομικὰ δηλονότι, ἦσαν εἰς αὐτάς· τοῦθ' ὅπερ πείθει ἡμᾶς ὅτι αἱ Πύλαι ἦσαν ἀφετηρία μεγάλης κεντρικῆς ὁδοῦ ἀγούσης εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας· τὴν δὲ γνώμην ἡμῶν ταύτην ἐπιβεβαιούσι, φρονούμεν, καὶ αἱ ἐπόμεναι διατάξεις, ἃς ἀναγινώσκωμεν παρὰ τῷ *Πορφυρογεννήτῳ Κωνσταντίνῳ*.

8.—*Ἐν ἔτει 930—960.* Ὁ ῥηθεὶς ἐστεμμένος συγγραφεὺς λέγει: *Ἰστέον δι' οὗ κελεύει ὁ βασιλεὺς περᾶσαι εἰς Πύλας ὀρίζει τὸν κόμμιτα τοῦ σταύλου καὶ καταβιβάζει τὴν προμοσέλλαν εἰς Πύλας . . . καὶ ἵνα προποσιτέλλῃ δύο βασιλικούς, τὸν μὲν ἔνα εἰς Πύλας τοῦ διαπερᾶσαι τὸν λαόν . . . Προποσιτέλλει δὲ τοὺς βασιλικούς καὶ πάντας, ἵνα ὑπαντήσωσι τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ εἰς Πύλας . . .*² Καὶ ταῦτα εἰς τὰς ἐπὶ τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου Πύλας ἀναφέρονται· ὁ ἐκδότης σημειοῖ αὐτάς τόπον ἐν Ἀσίᾳ, πρῶτον σταθμὸν τῶν ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως περαιουμένων.

9.—Ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς γνωρίζει ἡμῖν ὅτι τῷ μεγάλῳ κουράτορι ὑποτίεταται. . . ὁ ξενοδόχος Πυλῶν [αὐτ. σελ. 417, ΕΒ.]. Εἶχον λοιπὸν καὶ ξενοδοχεῖον αἱ Πύλαι, χρησιμεῖον ἀναμφιβόλως διὰ τοὺς καταφθάνοντας πτωχοὺς ὀδοιπόρους, τοῦθ' ὅπερ μαρτυρεῖ ἐπίσης τὴν ἡμετέραν εἰκασίαν ὅτι ἦσαν ἀφετηρία μεγάλης κεντρικῆς ἐν Ἀσίᾳ ὁδοῦ.

10. Τὴν ἐπὶ τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου θέσιν

1. Πισίδης· ἔκστρ. I, στ. 157, 170, 171.—II, στ. 8 11.

2. Περὶ τῆς ἐκτουσῆς τύχης, σελ. 47, ἔκδ. Reiskii.

3. Ὁ Γοάρος, ὁ τοῦ Θεοφάνους σχολιαστῆς, σημειοῖ ὅτι ἄκαντες οἱ συγγραφεῖς μαρτυροῦσιν ὅτι αἱ Πύλαι αὐταὶ ἔκειντο ἵνατι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἰς τὴν Ἀσίαν.

4. Θεοφάνης· ἔτ 6289. — Ἀναστ. Βιβλιοθηκᾶριος, σελ. 165, ER. — Γ. Ἀμαρτωλός, σελ. 669, ἔκδ. Muralt: ἐξέπλευσεν εἰς Πύλας.

1. *Λέων Γραμματικός*· σελ 451—452 ER. Ὁ σχολιαστῆς αὐτοῦ Combefis παρανοήσας· τὸ χωρίον ἠρμήνευσε λατινιστῶς clam Urbis portis.—*Συμ. Μάγιστρος*. Θεοφ. ἔτ. 1', ἐνθα ἡ αὐτὴ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ μεθερμηνεία.—Γ. Ἀμαρτωλός· σελ. 705, ἔκδ. Muralt: clam Urbis portis excessit.

2. Κ. Πορφυρ. Ἐκθ. β. τᾶς. σελ. 274, ἔκδ. Reiskii.

των Πυλῶν μαρτυρεῖ καὶ ἡ μνημονευομένη σειρά τῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων, ἐφ' ὧν ἠνάπτοντο φανοὶ πρὸς ἀγγελίαν ἐχθρικής ἐπιδρομῆς, ἤτοι ἡ τῶν καμινοβιγλίων, ὡς ὀνομάζει αὐτὰ ὁ αὐτοκράτωρ *Νικηφόρος*,¹ ἀπὸ Συρίας μέχρι Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ προτελευταῖος ἀνήπτετο ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ *Μουκίλου* ἢ *Μουκίλου ἐπάνω τῶν Πυλῶν* κειμένου, ἀπὸ τοῦ ὁποῦ ἐδέχτο τὸν φανὸν ἡ τελευταία κορυφή, ἡ τοῦ βουνοῦ τοῦ *ἁγίου Ἀὔξεντιου*,² νῦν *Καῖς-τάγ*, οὐ μακρὰν τῆς Χαλκηδόνος.

11. Ὁ αὐτὸς ἐστεμμένος συγγραφεὺς γράφει: *Ἰστέον ὅτι τῶν φανῶν τούτων πάντων ἀπάντων εὐθὺς οἱ χαρτουλάριοι τῶν ἕξω σταύλων καὶ σαφραμεντάριοι ἐκαλίουν τὰ βασιλικά ἄλογα, καὶ τὰ βασιλικά σαγμαρία εὐτρεπίσαντες εὐθὺς ἐκίνουν καὶ κατήρχοντο εἰς τὴν τοῦ βασιλέως ἀπάντησιν ἐν Πύλαις· ὁ δὲ βασιλεὺς ἐξήρχετο μέχρι τῶν Πυλῶν· τὰ δὲ βασιλικά σελάρια καὶ οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ λοιποὶ οἱ ἀπὸ τῆς πόλεως ἐξερχόμενοι τῆς ξηρᾶς, προελάμβανον τὸν βασιλέα εἰς Πύλας, [αὐτ. ἐνθ' ἄν.]. Ἰδοὺ λοιπὸν ὅτι καὶ Πύλαι ἦσαν σκάλα καὶ ἀφετηρία κεντρικῆς, βεβαίως δὲ καὶ συντόμου, ὁδοῦ ἀπὸ τῆς πρωτεύουσας εἰς τὰ Ἀνατολικά μέρη, καὶ ὡς τοιαύτη ἐν προτιμῆσει ἦν κατὰ τὰς βχσιλικὰς πορείας· ὁμολογεῖται πρὸς τοὺς καὶ ἡ διὰ ξηρᾶς εἰς αὐτὴν μετάβασις· μὴ δὲ ὑποτεθῆ ὅτι ἡ μετάβασις ἐγίνετο διὰ τῆς Νικομηδείας καὶ τῆς τοῦ κόλπου αὐτῆς περιστροφῆς· διότι καὶ μὲν φυσικῶς τοιαύτη τις ὄφειλεν εἶναι ἡ πορεία, παράλογος ὅμως θὰ ἦναι διὰ τὸ μῆκος τῆς ὁδοῦ καὶ τὴν βραδύτητα ἐπομένως τῆς εἰς Πύλας ἀφίξεως· εἴμεθα λοιπὸν τῆς γνώμης ὅτι διασκελισίς τις τοῦ κόλπου διὰ πλοίων ἐγίνετο ἀπὸ τινος σημείου τῆς βορείου πλευρᾶς τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου, κειμένου ἀπέναντι τῶν Πυλῶν· τοιαῦτο δὲ σημεῖον ἦτο τὸ νῦν μὲν *Διλλ*-*Ἰσκελεσι* λεγόμενον, ἐπὶ δὲ τῶν Βυζαντινῶν *Πελεκανόν*, ὡς ἐν τοῖς περὶ αὐτοῦ ἀλλαχοῦ εἰδικώτερον πραγματευόμενοι ἀποδεικνύομεν.*

12. *Ἐν εἵει 1071*. Ὁ αὐτοκράτωρ *Διογένης Ῥωμανός* ἐπιχειρήσας ἦν κατὰ τὸ ἔτος

1 Περὶ παραδρομῆς πολέμου, κεφ. β'.

2 *Κ. Πορφυρογ.*, ἐνθ' ἄν. σελ. 284, ὅς ὀνομάζει κορυφὰς... Ἄγιλος, Ὀλυμπος, Κύσιος, Μούκιλος ἄνω Πυλῶν καὶ ἅγιος Ἀὔξεντιος. — *Ζωναρᾶς* XVI, ε', γράφων Μούκιλος, ὡς ὁ Ἄνωνυμος παρὰ Σάββα, Μεσ. Βιβλ., τ. Ζ' σελ. 144.

τοῦτο τὴν ἐπὶ Τούρκους ἀτύχη ἐκείνην ἐκστρατεῖαν· *ἔσχεν οὖν κἀνταῦθα καινὸν τινα παρὰ τὰ εἰθισμένα ἢ τοῦ βασιλέως διαπερατοῦς ὁδον· οὐ γὰρ [ἔξ Ἡρίων] ἐν ταῖς Πύλαις καὶ τοῖς βασιλείοις δόμοις προσωρμίσατο, οὐδ' ἐν Νέων κώμῃ, ... ἀλλ' εἰς Ἐλενόπολιν*. Ἐκ τῆς μαρτυρίας ταύτης μανθάνομεν οὐ μόνον τὴν ἐπὶ τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου, πρὸς μεσημβρίαν, θέσιν τῶν Πυλῶν; ἀλλὰ πρὸς τούτοις καὶ τὴν ὑπαρξιν αὐτόθι βασιλείων δόμων ἤτοι παλατιῶν.

13. *Ἐν εἵει 1078*. Τὸς ἐκ Νικαίας [*Ν. Βρονένιος, III, 22*] τοῦ Βοτανειάτου περὶ τῆς σιρατιώτας παραγενομένους εὐθύμως ἐδέξατο τὸ τε τῶν Πυλῶν ἄστυ, καὶ τὸ ἐν Πραίνεω καὶ αὐτῇ Νικομηδείᾳ². Ὁ Βοτανειάτης ἐν Ἀσίᾳ ἦν κηρυχθεὶς αὐτοκράτωρ, οἱ δὲ στρατιῶται αὐτοῦ ἐκ Νικαίας κατήλθον εἰς τὰ παράλια τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου· ἐκ τοῦ χωρίου τούτου ἐξάγομεν ὅτι μετὰ τὰς Πύλας ἦν ἡ Πραίνετος καὶ μετ' αὐτὴν ἡ Νικομηδεία.

14. *Ἐν εἵει 1145*. Ὁ αὐτοκράτωρ *Μανουὴλ ὁ Κομνηνός* κυριεύσας καὶ ἐμπρήσας τὸ ἐν Λυκίᾳ [;] *Φιλομίλιον*· *Ῥωμαίων δέ τινας μακροῦ τοῦ χρόνου ἐνταῦθα ὑπὸ φρουραῖς καθιγόμενους εὐρῶν ἔλυε τε τῶν δεσμῶν ἰσὺς ἀθλοῦ καὶ φῶς παρεῖχεν ἐλευθέρων* [*Ἰωάν. Κίναμος*, II, § ε].... ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν ἐπὶ τὸ Βυζάντιον ἔειτο· *ἐν Βιδυνίᾳ τε γεγονὸς ἐνταῦθά που τοὺς ἐκ Φιλομιλίου, καθάπερ εἰρηται πρότερον, ἀναρρωσθέντας ὤκισατο Ῥωμαίων, κησιεῖδιον αὐτοῖς τῶν ἱερῶν ἰσος ἀλλαξάμενος σεμνεῖων, ἔνθα τε φρουρίων ἀνωκοδόμησε καὶ Πύλας αὐτὸ καινωτόμησεν* [ἀνθ. § θ]. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα αἱ Πύλας κατεστράφησαν κατὰ τὰ ἔτη 1078—1085 ἐπὶ Βοτανειάτου, ὅτε οἱ Τούρκοι κατήλθον μέχρι τῶν ἀκτῶν τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου· τὴν σημαίνουσαν δὲ θέσιν αὐτῶν ὁ Μανουὴλ ἐκτιμῶν, ἔρημον δὲ κατοίκων καὶ ἡρειπωμένην βλέπων, ἔγνω τὸν συνοικισμὸν αὐτῶν, καὶ τὴν οἰκοδομὴν φρουρίου· μέχρι δ' ἀνευρέσεως

1 *Μιχ. Ἀταλαιάτης*, σελ. 144 EB. Τὸ ἀρχαῖον γράμμα τοῦ ὀνόματος τῶν Πυλῶν ἐν τῷ ἑλληνικῷ κειμένῳ μικρῶ στοιχείῳ τετύπεται, τοῦ ἐκδότου ἀρροήσαντος τὸν γεωγραφικὸν αὐτοῦ χαρακτήρα, καὶ μεθερμηνεύσοντας τὴν φράσιν neque enim ad aulam et regias domos accessit.

2 *Μιχ. Ἀταλαιάτης*, σελ. 268, EB. Ὁ μεθερμηνεύσας τὸ κείμενον Pyllarum oppidum ἔγραψεν ἐνταῦθα

3 *Muralt, Essai de chr. Byz.*

ἄλλων πηγῶν θεωρητέος ὁ *Κίνναμος* σφαλόμενος, ἐν οἷς ἀποδίδωσι τὴν ὀνομασίαν τῶν Πυλῶν εἰς τὸν Μανουὴλ Κομνηνόν, ἀφ' οὗ αὕτη προὔπηρχε· φαίνεται δὲ ὅτι μὴ εὐρίσκων διαθεσίμους τόπους πρὸς χρῆσιν τῶν νεωστὶ ἐγκαθισταμένων, ὁ συνοικιζῶν αὐτοὺς αὐτοκράτωρ ἀντὶ χρημάτων ἔλαβε τοιοῦτους ἀπὸ τινος Μονῆς· τοῦτο τοῦλάχιστον ἡμεῖς δεχόμεθα.

15. *Ἐν ἔτει 1159.* Τὸν Μανουὴλ Κομνηνὸν ἄρτι μὲν ἢ κατὰ Βιθυνίαν εἶχε... πολίχνη, ἐνθα τοὺς ἐκ Φιλομυλίου δεσμώτας Ῥωμαίων ἐνοικισάμενος ἔφθη, Πύλαι ταύτη τὸ ὄνομα.... αὐτόθι ἐγένετο συνάντησις τούτου καὶ πρεσβευτῶν τοῦ Σουλτάνου [αὐτ., V, § β']. Καὶ τοῦτο· τὸ γεγονός δείκνυσιν ὅτι ἦσαν αἱ Πύλαι ἀφστηρία μεγάλης ὁδοῦ μεταξύ τῶν Ἀνατολικῶν μερῶν καὶ τῆς πρωτεύουσας.

16. Αὗται εἰσιν αἱ ἡμῖν γνωσταὶ γενόμεναι περὶ Πυλῶν ἱστορικαὶ μνείαι· πληροφορίαν περὶ τῆς θέσεως αὐτῆς εὐρομεν μίαν καὶ μόνην παρὰ *Κωνσ. Πορφυρογεννήτου*. Ὄριζων ὁ ἔσπευμένος συγγραφεὺς τὴν περιοχὴν τοῦ Ὀψικίου θέματος λέγει· ἀπὸ μὲν τῆς θαλάσσης ἀρχομένου, τουτέστι τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου, ... καὶ μέχρι τοῦ Τριτόνος καὶ τῶν ὀρίων Σιγριανῆς... καὶ τὰ μὲν κάτω καὶ παρὰ θάλασσαν ἀπὸ τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου καὶ τῶν καλουμένων Πυλῶν καὶ ἕως τοῦ μεσογαίου Ὀλύμπου προσαγορευόμενον... κατοικοῦσι Βιθυνοί¹.....

η' Περὶ Πυλῶν συμπέρασμα.

Ἐκ πασῶν τῶν μαρτυριῶν τούτων, κατερχομένων μέχρι τοῦ 1159^{ου} ἔτους, συνάγομεν ὅτι αἱ Πύλαι ἦσαν κώμη κειμένη εἰς τὸ Ὀψικιον θέμα, τέταρτον τὴν τάξιν, ἐντεῦθεν μὲν τῆς Πραϊνέτου, ἀνηκούσης εἰς τὸ γείτον πέμπτον θέμα τῶν Ὀπιμαίων, ἐκεῖθεν δὲ τῆς Ἐλενοπόλεως, ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς παραλίας τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου· ὅτι ἦσαν καὶ Ἄνω Πύλαι, συνοικία μικρὸν ἀφεστῶσα τοῦ λιμένος· ὅτι ὑπερβεν αὐτῶν ἦτο ἡ κορυφὴ Μούκιλος ἢ Μώκιλος, τὸ καμινοβίγλιον· ὅτι εἰς τὰς Πύλας ὑπῆρχον καὶ παλάτια, καὶ ξενοδοχεῖα καὶ ταχυδρομικὰ ὀχήματα· ὅτι ἦσαν ἀφστηρία μεγάλης ὁδοῦ τῆς Ἀνατολῆς· καὶ ὅτι, κατὰ στραφεῖται ὑπὸ ἐχθρικών ἐπιδρο-

μῶν, ἀνεκτίσθησαν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ Κομνηνοῦ, συνοικισάντος ἐν αὐταῖς τοὺς ἐλευθερωθέντας δεσμίους ἐν Φιλομυλίῳ Ῥωμαίους, καὶ ἐγείραντος φρούριον. Ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα χρόνοις εὐρίσκομεν ἐπίσης μνείας τῆς κώμης· τὸ ὄνομα δὲ αὐτῆς οὐκ ἀπαντᾷ πλέον μόνον, ἀλλὰ συνημμένον τῷ τῶν Πυθίων, καὶ ἔστιν ὅτε καὶ μονολεξεῖ *Πυλοπύθια*¹.

θ' Περὶ «Πυλοπυθίων» ἢ «Πυλῶν καὶ Πυθίων».

Ἐπὶ τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην ἐγνωρίσαμεν τὰς ἐξῆς μνείας:

1. *Ἐν ἔτει 1199.* Τὸ πρὸς τοὺς Βενετούς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου Κομνηνοῦ χορηγηθὲν χρυσόβουλλον τάσσει εἰς τὴν ἐπαρχίαν Νικομηδείας ἐπίσκοπον Πυλῶν καὶ Πυθίων².

2. *Ἐν ἔτει 1236.* Σιγίλλιον τοῦ πατριάρχου Γερμανοῦ προσαφιεροῖ τὴν κατὰ τὰ Πυλοπύθια διακειμένην Μονὴν τὴν Ζιγριτζαν ἐπονομαζομένην τῇ Μονῇ τῶν Ῥουφι[νι]ανῶν³.

3. *Ἐν ἔτει 1281.* Ἐπὶ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ Παλαιολόγου ὁ πατριάρχης Ἰωάννης ὁ Βέκκος, ἀπελθὼν ἐκ τῶν ἕξω τῆς Νικαίας, Πυλοπυθίων τε ἐπέβαινε καὶ τὴν ταχίστην ὑποστρέφειν [εἰς τὴν Κων/πολιν] ἔγνω· ἢ γὰρ τῆς Ὑψώσεως ἐορτὴ ἀπέεργε τοῦ μὴ βραδύνειν⁴.

4. *Ἐν ἔτει 1302.* Οἱ πειραταὶ αὐτονυχεῖ τῇ Πριγκίπων νήσῳ προσίσχουσι, καὶ οὐχ ὅπως τοὺς ἐν αὐτῇ πάλαι κατοικήκοντας, ἀλλὰ καὶ λαὸν ἱκανὸν ἐκ Πυλοπυθίων, ἄρτι τὰς τῶν Περσῶν ἐκφυγόντα χεῖρας καὶ τῆδε καταφυγόντας ἐξανδραποδίσαντες.... κτλ.⁵ Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου μὴνθάνομεν, ὅτι οἱ κάτοικοι τῶν Πυλοπυθίων φεύγοντες τὴν τῶν ἀλλογενῶν προέλασιν κατέφυγον εἰς τὰς Πριγκιπων-

1. Ἐσφαλμένως εἰς διάφορα ἄρθρα ἔγραψεν ὁ κ. Μ. Γεδεών κατ' ἐπανάληψιν *Πυλοπύθια* [[Πίλος;] ἀγνοήσας ἢ μὴ δοῦς προσοχὴν εἰς τὴν τοῦ ὀνόματος ἔτυμολογίαν, ἀπαντῶντος πλέον ἢ ἅπαξ εἰς τὸν Παχυμέρη διηρημένως τε καὶ μονολεξεῖ διὰ τοῦ υ, ὡς καὶ εἰς τὸ καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ἀναδημοσιευόμενον σιγίλλιον τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ, *Πυλοπύθια* γραφομένου.

2. *Pillarum et Pithion*: Taffel et Thomas, παρὰ Migne, P. G., τ. 135, στ. 491.

3. Miklosich et Müller, *Acta Monast.*, τ. IV, σελ. 303—305

4. *Γ. Παχυμέρης*: εἰς Μιχ., VI, § 25, ἐνθα ἰσφαλένως τετύπεται Πυλοπυθίων.

5. Ἀπτ., εἰς Ἀνδρον. IV, § 24, ἐνθα πάλιν ἰσφαλένως τετύπεται Πυλοπυθίων.

1. Περὶ Θεμ. Βιδλ. I, XXV, ἐνθα ὁ ἐκδότης Βανδούριος παραπέμπει εἰς τὰ παρατεθέντα ἐν τοῖς ἄνω χωρίοι τοῦ Χρον. Παχαλίου, ἔτ. 478, καὶ τοῦ Θεοφάνους, ἔτ. 6113.

νήσους, καὶ ἐκ τοῦ ἐπομένου ὅτι ἦσαν καὶ τινες παραμεινάντες.

5. *Ἐν ἔτει 1306.* Ὡς γὰρ ἀπεκλείστο μὲν ἡ ἐξ Ἡρακλείου καὶ Νεμικώμεος πρὸς τὴν Νίκαιαν καὶ αἱ παλαιαὶ καὶ συνήθειαι διόδοι εἰς δεινὴν ὑποψίαν καὶ πείραν ἦσαν..., ἡ... κατὰ Κίον κατὰσκίος καὶ συνηρηφῆς εἰκαίως πως πολισθεῖσα διεκδρομῆ πρὸς Νίκαιαν ἤνοιτο, οὕτως ἐν φόβῳ καὶ τότε μεγίστῳ καὶ ὑποψίᾳ τὰ γὰρ αὐτὰ τοῖς Χαλκιθεῦσι καὶ Ἀλιζόσι καὶ οἱ Βέβρυκες ἐκ Πυλῶν καὶ Πυθίων παρωννυμούμενοι ἔπασχον [αὐτ. εἰς Ἄνδρ., V, § 21]. Ὁ συγγραφεὺς, καθ' ἡμᾶς, τῶν πρὸς Νίκαιαν παλαιῶν καὶ συνήθων διόδων μίαν νοεῖ καὶ τὴν ἀπὸ Πυλῶν ἄγουσαν, ἐρημωθεῖσαν διὰ τοὺς τότε πολέμους καὶ ἐπιδρομάς, ἕνεκα τῶν ὁποίων ἤνοιτο ἡ ἀπὸ Κίου εἰς Νίκαιαν ὁδός.

ι' Περὶ Πυλοπυθίων συμπέρασμα.

1. Ἐνταῦθα λήγουσιν ὅσαι περὶ Πυλοπυθίων γνωσταὶ ἡμῶν ἐγένοντο μαρτυρίαι δι' αὐτῶν ἀποδείκνυται ὅτι ἡμαρτημένως ἀπεδόθη ἡ ἐπωνυμία αὕτη, πρῶτον, εἰς τὴν ἀρχαιότητα¹ ἀφοῦ εὐρίσκεται ἀνήκον εἰς τὸν δέκατον τρίτον ἀπὸ Χριστοῦ αἰῶνα· δεύτερον εἰς τ' ἀρχαιότατα Πύθια Θερμά², διότι ταῦτα ἦσαν μεσόγεια, πλησίον τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου, ὡς ὀρίζει ὁ Στέφ. Βυζάντιος, καὶ οὐχὶ ἐπὶ τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου, ἐφ' οὗ ἔκειντο αἱ Πύλαι. Ἐλλείπουσιν εἰδήσεις ἐξηγοῦσαι τὴν συναψὶν τῶν ὀνομάτων τῶν Πυλῶν καὶ Πυθίων· εἰκάζομεν ὁμῶς ὅτι αἴτιον ταύτης ἐγένετο ἡ ὑπὸ ἑνα διοικητὴν ὑπαγωγὴ τῶν δύο ὁμόρων διοικητικῶν περιφερειῶν, ἐπελθοῦσα ὅτε οἱ Σελτσουκίται, ἐν ἔτει 1078^φ, ἐπὶ Νικηφόρου Βοτανειάτου, κατακτήσαντες τὴν Νίκαιαν, κατέστησαν αὐτὴν Σουλτανίκιον, καὶ κατέλαβον, βεβαίως, καὶ πάσας τὰς πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὁδοὺς, καὶ δὴ τὴν τῶν Πυλῶν. Τότε, εἴτε βραδύτερον, ἐν ἔτει 1095, ὅτε οἱ πρῶτοι σταυροφόροι, ἡττηθέντες πρὸ τῆς Νικαίας, ὑπέστησαν τὸν φοβερὸν ἐκείνον ὄλεθρον περὶ τὴν Ἐλενόπολιν, γειτονοῦσαν ταῖς Πύλαις, ἡρημώθησαν αὐταί, καὶ ἀνωκίσθησαν,

ὡς εἶδομεν, ἐν ἔτει 1145^φ, ὑπὸ τοῦ Μανουῆλ Κομνηνοῦ, ὑπαχθεῖσαι εἰς τὴν διοίκησιν τῶν Πυθίων, ἢ τούτων εἰς τὴν ἐκείνων, καὶ ὡς μία ἐπίσκεψις ἐκδοθεῖσαι εἰς τὸ ἐμπόριον τῶν Βενετῶν, ἐν ἔτει 1199^φ. Ἐκτοτε ἐπεκράτησεν ἡ σύνθετος αὕτη ἐπωνυμία μέχρις οὗ αἱ προσλάτεις τῶν Ὀθωμανῶν, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος, τέλει ἐξηφάνισαν καὶ τὰς ἐπωνυμίας καὶ τὰς κώμας αὐτάς· καὶ αἱ μὲν κώμαι βραδύτερον ἀνεκτίσθησαν καὶ κατφικήθησαν, ἀλλὰ τὰ παλαιὰ ὀνόματα ὑποκατέστησαν νέα τουρκικὰ καὶ ἡ μὲν Ἐλενόπολις ὀνομάσθη Γαϊλακ-αμπάι, κοινῶς Γαιλ-οβᾶ, τὰ Πύθια θερμὰ Δαγ-γαμάμ, αἱ δὲ Πύλαι, ὡς ἡμεῖς πεπίσμεθα, Χερσέκ. Εἰς συμπλήρωσιν δὲ τῆς περὶ τῶν Πυλῶν ἱστορίας, ἀνάγκη καὶ περὶ τούτου νὰ εἰπωμεν.

ια' Περὶ τοῦ νῦν Χερσέκ.

Ἡ ἐπωνυμία αὕτη ὀφείλεται εἰς τὸν Χερσεκ-ογλί εἴτε Χερσεκ-ζατέ Ἀχμίτ πασοῦν. Οὗτος ἦτο υἱὸς τοῦ Στεφάνου Κόσερις δουκὸς τοῦ Σαμπᾶ [χακίμ Ἐρζεγοβίνης, κατὰ τὸν Σεατ-ετ-τίν], καὶ ἀδελφὸς τοῦ Οὐλερῆου δουκὸς τῆς Ἐρζεγοβίνης, Χερσέκ λεγομένης τουρκιστί· κυριευθεῖσης δὲ τῆς χώρας ἐν ἔτει 1457^φ ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Μεχμέτ Β', ἦλθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐξισλαμίσθη· τὰ προτερήματα καὶ ἡ πιστὴ ὑπηρεσία αὐτοῦ ἠφελύκυσαν τὴν ἐννοίαν καὶ προσοχὴν τοῦ Πορθητοῦ τῆς Κωνσταντινῶλεως, ὅστις ἔδωκεν αὐτῷ μίαν θυγατέρα αὐτοῦ εἰς σύζυγον καὶ τὸν βαθμὸν Μπεγλερμπέγῃ Ἀνατολῆς· ἐπὶ τοῦ Σουλτάνου Βαγιεζήτ Β' δις ἐχρημάτισε Καπουτάν πασοῦς, καὶ τρίς βεζίρης· ἐπὶ τοῦ Σουλτάν Σιλήμ Α' ἄπαξ βεζίρης ἐπὶ διετίαν, παυθεὶς δὲ ἀπέθανε τῷ 1518^φ 1.

Ἐν τῇ ἰδιότητι αὐτοῦ, ναυάρχου καὶ στρατηγοῦ, διέγνω τὰ πλεονεκτήματα τοῦ τόπου, καὶ καταστήσας αὐτὸν ἰδιόκτητον βακούφιον [ἀφιέρωμα] ἔκτισε τέμενος [τζαμίον], ἐν ᾧ καὶ τέθαπται, λουτρῶνα, διάφορα ἐργαστήρια καὶ ἀγορᾶν [τσαρσῆ], καὶ ἀπὸ τοῦ ἐπωνύμου αὐ-

1. Μ. Γεδεών· Ἐγγρ. λίθοι καὶ κεράμια, σελ. 12, καὶ Π. Μακρῆ· τὸ Κατιρλί, Κων/πόλις 1889.

2. Νῦν Κουρι=Δαγ-γαμάμ, Σκαρλάτος· Κωνσταντινούπολις, τ. Α' σελ. 374 ἐν σημειώσει, γράψας, κατὰ τὸν Παχυμῆρη φαίνεται, Πηλοπούθια, ἴσως δεξάμενος σύνθετον λέξιν Πηλός καὶ Πύθια.

1. Σκαρλάτος· Κων/πόλις, τ. Β' σελ. 412—413.— Σεατ-ετ-τίν· τα-ζ-ου-τεβαρίγ, τ. Α' σελ. 218—219.— Herbellot· Bibl. Orient., ἐν λ. Hergkek-ogli Ahmed pascha· ὄσιος, ὡς καὶ ὁ Ἀνόνημος [πρὸς Σᾶβη, Μεσσ. Β.6λ., τ. Ζ' σελ. 529, Χαρσάογλης, Χαρσάγιτης]. λέγουσιν αὐτοῦ σύζυγον θυγατέρα τοῦ Σουλτάνου Βαγιεζήτ Β'.— Χαριτάι· Καπουτανάνι-Λεργιά· σελ. 24.— Σαλαμέ· ἔτους 1294, τζετβέλι σκαρτέ.

τοῦ ἔδωκε τὸ ὄνομα τοῦ χωρίου. Βραδύτερον δὲ ὁ Σουλτᾶνος *Σελήμ ὁ Α'*, ὁ ἐν ἔτει χιτζρέ 923 [1517] θεσπίσας τὴν κατ' ἔτος ἀποστολὴν τῶν σουλτανικῶν δώρων ταῖς ἱεραῖς τῶν μουσουλμάνων πόλεσι καὶ τῆς συνοδείας τῆς ἱεραῆς καμήλου [μαχμίλ] καὶ τῶν προσκυνητῶν¹ ἀπὸ τῆς Κωνστ/πόλεως² ἔκτισε καὶ ξενῶνα [χάνιον], ἔστρωσε δὲ διὰ λιθοστρώτου ἐπὶ ἡμισιαν ὥραν ἔξω τοῦ χωρίου τὴν διὰ ἐλώδους ἰθάφους ἄγουσαν ὁδὸν εἰς *Νίκαιαν*. Κατ' ἀρχὰς ὑπήγετο διοικητικῶς εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ σαντζακίου *Κοτζά-Μί* ἣν δὲ ὑπόχρεως ὁ διοικητής, ὅτε ἡ συνοδεία [σουρ-ρέ] ἔφθανεν, ἵνα συνοδεύῃ καὶ αὐτὸς ταύτην μέχρι τοῦ *Ἀκ-σε-χή*. Ἦδη δὲ ὑπάγεται εἰς τὴν διοίκησιν τῆς *Νικομηδείας*, ἣ δὲ συνοδεία ἔλαβε τὴν ἀπὸ τῆς Χρυσοπόλεως διὰ θαλάσσης διεύθυνσιν. Ἡ ἀπόστασις μεταξὺ τοῦ χωρίου *Χερσέκ* καὶ τοῦ ἀκριβῶς ἀπέναντι αὐτοῦ κειμένου *Διλ* λογίζεται οὕσα πέντε μόνον μιλίων, ἥτοι, καλῶ κωπηλάτῃ εἰς πλοῦν μίξ ὥρας³. Ὁ *Hammer* γνωματεύει ὅτι τὸ *Χερσέκ* ἐπέχει τὴν θέσιν τῆς *Προνέκιου* [Ἡραϊνέτου]: ἀποκρούοντες τὴν γνώμην ταύτην, φρονούμεν μετὰ πεποιθήσεως ὅτι ἐπέχει τὴν θέσιν τῶν *Πυλῶν*, χρησιμεύσασα μέχρις ἰσχάτων, ὡς ἐπὶ τῆς *Βυζαντιακῆς* ἐποχῆς, ἀφιτηρία συντόμου κεντρικῆς ὁδοῦ τῆς Ἀνατολῆς ταύτην ἐν ἔτει 622^ω ἀκολουθήσας καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Ἡράκλειος, κατὰ *Περσίας* ὁδεύων, ἀπεβιβάσθη εἰς τὰς *Πύλας* ταύτας, καὶ οὐχὶ εἰς τὰς *Κιλικίας Πύλας*, ἐν τῷ Ἰστικῷ κόλπῳ, καθὰ ἰσφαλμένως φέρεται παρὰ τοῖς νεωτέροις ἱστοριογράφοις.

1. Κυρίως ὁ Σουλτᾶνος *Μεχμέτ ὁ Α'* ἐθέτισε τὴν κατ' ἔτος ὑπὲρ τῶν ἐν *Μέκκῃ* καὶ *Μεδίην* πτωχῶν ἀποστολὴν σημαντικῶν χρηματικῶν ἐπικουριῶν. *Ἀαλή-κούνυ-ούλ-ἄχπαρ*, τόμ. Β' σελ. 181 πρὸς *Χάμμερ*, Ἱστορ. Ὁθ. Αὐτοκρ. τόμ. Β', σελ. 42 καὶ σημ. κθ'.
2. *Mouradjea d' O**, Tableau de l' Empire Ottoman, Paris, 1789-1790, τ. Β', σελ. 81, βιβλ. V, 2, § XI.
3. *Μεχμέτ Κιατίπ-τοσλεμπῆ* Τζιχαν νομα, σελ. 622.—*Μεχμέτ Ἐτίπ* Μενασίκ οὐλ γατζ. σελ. 25—26, ἔκδοσις Καίρου.—*Ἐβλιά χότζα* The travels of Evliya, London, 1835, τ. II, σελ. 33.—*Hammer*, Umblick καὶ. Pesth, 1818, σελ. 155.—*Texier*, Asie Mineure, σελ. 70—71, ἔκδ. Un. Pitt., ἰσφαλμένως ὀρίζων εἰς τὸ 1457ον ἔτος τὴν οἰκοδομὴν τοῦ τζαμίου τότε ἐγένετο ἡ ἀλωσις τῆς Ἐρζεγοβίνης ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου *Μεχμέτ τοῦ Β'*, ἴσως δὲ καὶ ἡ αἰχμαλωσία τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος.—*Ἀχμέτ Βοφίκ* Λετζέι ὀσμανῆ.—*Σατ-ε-τίπ* Τάτζ ὀδε τεβεριχ, τ. Α', σελ. 497.—Οἱ τὰ *«Βιθυνικὰ»* γράψαντες [ἐν Κων/πόλει, 1867] παρετίψαν τὸ *Χερσέκ*, οὗδ' ἐγνώρισαν τὰς Πύλας.

ιβ. Παῦσις καὶ τιμωρία τοῦ Πρίσκου.

Εἰς τὴν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο 622 παρουσίαν ἐν τῇ Ἀσίᾳ τοῦ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου τάσσει ὁ *Lebeau* τὸ μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ *Πρίσκου* ἐπεισόδιον ἐκείνο, τὸ προκαλέσαν τὴν παῦσιν καὶ τὴν τιμωρίαν αὐτοῦ. Ὁ *Πρίσκος* ἢ *Κρίσπος* οὗτος ἦν κόμης τῶν ἐξκουβιτόρων, γαμβρὸς ἐπὶ τῇ θυγατρὶ *Δομνεντζία* τοῦ αὐτοκράτορος *Φωκά* μυστικῆ προσκλήσει αὐτοῦ, δυσανασχετούντος ἐπὶ τῇ τυραννικῇ πολιτείᾳ τοῦ *Φωκά*, σταθεροῦ δὲ καὶ κηδομένου τῆς σωτηρίας τοῦ κράτους, ἐξεκίνησαν τῆς Αἰγύπτου πλοῖ μὲν ὁ Ἡράκλειος, πεζῆ δὲ ὁ *Νικήτας*, ἐξἄδελφος τούτου. Ἀναγορευθεὶς ὁ Ἡράκλειος κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 610^{ου} ἔτους, διώρισε τὸν *Κρίσπον* στρατηγὸν τῆς *Καππαδοκίας* ἐπεὶ δὲ φήμη διέθεεν ὡς *Πέρσαι* ἐπὶ *Ῥωμαίους* στρατεύουσιν... ὁ Ἡράκλειος, βουλόμενος συσκέψασθαι μετὰ τοῦ *Πρίσκου* περὶ τοῦ πρακτέου, ἀπέρχεται εἰς τὴν *Καισάρειαν* τῆς *Καππαδοκίας*. Ὁ *Πρίσκος* προσποιούμενος ἀσθένειαν, ψυχρῶς ὑπέδεχθη τὸν αὐτοκράτορα, καὶ ἔκαμιν αὐτῷ αὐστηρὰς παρατηρήσεις ἐπὶ τῇ ἐκ τῆς πρωτευούσης ἀποδημίᾳ αὐτοῦ· ὁ Ἡράκλειος δυσηρεστήθη μὲν ἀλλ' ἀπέκρυψε τὴν ὀργὴν αὐτοῦ, μελετῶν ἐκδίκησιν· ἀμα δ' ὡς ἔμαθεν ὅτι ἐσκόπει ὁ *Πρίσκος*, εἰς *Κωνσταντινούπολιν* ἐρχόμενος, ἐπεσκέψασθαι τὸν πεζῆ ἐξ Αἰγύπτου ἀφικόμενον *Νικήταν*, προσεκάλεσεν αὐτὸν ὅπως ἀνάδοχος γένηται τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ *Κωνσταντίνου Ἡρακλείου*, οὗ τὴν γέννησιν ἐν *Καισαρείᾳ* ἔβη μαθῶν. Ἀφιεχθέντα τὸν *Πρίσκον* καὶ γενόμενον ἐνώπιον τῆς συγκλήτου καὶ τοῦ πατριάρχου κατήγγειλεν ὁ Ἡράκλειος δι' εὐφυοῦς τεχνάσματος καὶ τύψας κληρικῶν ἔκειρεν. Τοῦ γεγονότος ὁ χρόνος εὐκόλως ἐξακριβοῦται τὴν γέννησιν τοῦ βασιλοπαιδὸς Ἡρακλείου [δευτέρου τέκνου] τὸ τε *Χρον. Πασχάλιον* καὶ ὁ *Θεοφάνης*, κατ' αὐτὸ ἴσως, ὀρίζουσιν εἰς τὴν γ' Μαΐου τῆς ιε' Ἰνδικτιῶνος, ἥτοι εἰς τὸ ἔτος 612^{ον}, β' τῆς τοῦ Ἡρακλείου βασιλείας¹. Ἀφ' ἐτέρου τὴν κοῦραν τοῦ *Πρίσκου* ὡς ἐξῆς ὀρίζει τὸ *Χρον. Πασχ.*: Ἰνδικτ. α', *Δεκεμβρίου ε'*, ἡμέρα γ', γέγονε κληρικὸς ὁ *Πρίσκος* ὁ κόμης τῶν ἐξκουβιτόρων, καὶ ἀνὲ αὐτοῦ γέγονε κόμης τῶν ἐξκουβιτόρων *Νικήτας* ὁ πατρικίος. Ἡ χρονολογία αὕτη συμπίπτει ἀκριβῶς πρὸς τὸ 612^{ον} ἔτος, καθ' ὃ ἢ ε' *Δεκεμβρίου* μηνὸς ἦτο τρίτη. Ὁ

1. Ἰσφαλμένως παρὰ *Θεοφάνει* 6103 ἀντὶ 6104.

αυτοκράτωρ Ἡράκλειος λοιπὸν κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 612^{ου} ἔτους εὐρηται μεταβὰς εἰς τὴν Καισάρειαν, καὶ κατὰ Δεκέμβριον μῆνα τοῦ αὐτοῦ ἔτους τιμωρήσας τὸν Κρίσπον, εἰς τὴν θέσιν τοῦ ὁποίου, τὴν στρατηγικὴν, διώρισε τὸν *Φιλπικόν*, γαμβρὸν τοῦ αυτοκράτορος Μαυρικίου, μονάσαντα ἐντολῇ τοῦ Φωκᾶ. Σφάλλεται ἐπομένως ὁ *Lebeau* εἰς τὸ 622^{ον} ἔτος ἀναφέρων τὸ γεγονός, ὅπερ ὀρθῶς ὠρισαν ὁ *Γίββων* [σελ. 432] καὶ ὁ *Παπαρρηγόπουλος* [σελ. 220] εἰς τὸ 612^{ον} ἔτος.

ιγ' Περὶ τῆς ἐκ Κωνσ/πόλεως φυγῆς τοῦ Ἡρακλείου.

Μόνος ὁ πατριάρχης *Νικηφόρος* ἀναφέρει τὴν ἀπόφασιν τοῦ Ἡρακλείου, ὅπως φύγη ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, διὰ τῶν ἐξῆς: *Ταῦτα οὐ μικρῶς ἠρία τὸν βασιλέα καὶ ἐπετάραττεν, ἐν οἷς καὶ λοιμὸς τῆνικαῦτα τῇ πολιτείᾳ ἐπεφύη βαρύτερος· οὐ γὰρ ἡ Αἴγυπτος τὸ λοιπὸν αὐτοῖς ἐπεσιεζεν, ἐξ οὗ καὶ τὰ πλεῖστα τῶν βασιλικῶν ἐπελελοίπει οὐρησιῶν ἐν τούτῳ καὶ νόσος λοιμώδης τοῖς ἐν τῇ πόλει ἐπισκήψασα θανάτῳ τὰ πλήθη τὰ ἐν αὐτῇ διέφθειρεν· ὧν ἀπάντων ἔνεκεν πολλὴ δυσθυμία καὶ ἀπορία τῷ κρατοῦντι περιεκέχυτο καὶ οἴχεσθαι διὰ ταῦτα πρὸς Διβύην βουλομένη ἦν...* κτλ. [σελ. 9, ER]. Καίτοι ὁ σοφὸς σχολιαστὴς τοῦ κειμένου *Πετᾶβιος* ἐσημείωσεν ὅτι οὐδεὶς ἄλλος ἀναφέρει τὴν εἰδησιν ταύτην, ἐν τούτοις καὶ ὁ *Γίββων* καὶ ὁ *Παπαρρηγόπουλος* ἀσυστήτῃ παρεδέξαντο καὶ ὠρισαν αὐτὴν εἰς τὸ 618^{ον} ἔτος, λέγοντες ὅτι ὁ Ἡράκλειος τοσοῦτον ἀπῆλπισεν, ἕνεκα τῶν προόδων ἐν μὲν τῇ Ἀσίᾳ τῶν Περσικῶν, ἐν δὲ τῇ Εὐρώπῃ τῶν Ἀβαρικῶν ὄπλων, ἔτι δὲ καὶ τῆς διακοπῆς τῆς ἐξ Αἰγύπτου ἐπισιτίσεως τῆς πρωτευούσης καὶ τῆς ἐν ταύτῃ ἐνσκήψεως λοιμικῆς νόσου, ὥστε ἀπεφάσισεν ἐπάνοδον εἰς τὴν Ἀφρικὴν, ἐξασφαλίζων εἰς τὴν Καρχηδόνα τὸ τε ἄτομον καὶ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ· καὶ ἠτοιμάσθη μὲν καθ' ὅλα καὶ ἐπεβίβασεν εἰς πλοῖα τοὺς θησαυροὺς, ἀλλὰ μετήλλαξε γνώμην, πεισθεὶς ὑπὸ τοῦ πατριάρχου *Σεργίου* καὶ τοῦ λαοῦ τῆς Κωνσ/πόλεως, καὶ αὐθις ἀνέλαβε τὰς ἡνίας τοῦ κράτους. Πᾶσαι αὐταὶ αἱ εἰδήσεις παρὰ *Νικηφόρου* εὐρηται. Ὁ *Θεοφάνης* ὁμιλῶν περὶ τῶν ἐν ἔτει 6103 [612] προόδων τῶν Περσῶν καὶ Ἀβάρων καὶ τῆς φθορᾶς τῶν βυζαντιακῶν στρατευμάτων λέγει ὅτι ὁ Ἡράκλειος ταῦτα ἰδὼν ἐν ἀπορίᾳ ἦν τί δράσοι, τοῦθ' ὅπερ εὐλογον, νομίζομεν, ὅπως θεωρηθῆ ἀνα-

φερόμενον εἰς τὸ σημειούμενον ἔτος ἐπὶ τῇ προσγενομένῃ ἐκείνῃ καταστάσει, καὶ φρονοῦμεν ὅτι ὁ *Νικηφόρος* παρεμόρφωσεν ὅσα τὸ *Χρονικὸν Πασχάλιον*, ἢ τῷ Ἡρακλείῳ σύγχρονος αὕτη πηγὴ, εἰς πολὺ προγενεστέραν ἐποχὴν καὶ εἰς ἄλλας αἰτίας ἀναφέρει. Εἶπομεν ἀνωτέρω ὅτι σὺν τῷ Πέρσῃ στρατηγῷ *Σαὴν* ἢ *Σαίτῳ* ἀπερχομένῳ ἐκ Χαλκηδόνος ἐν ἔτει 616^ῳ ἀπῆλθε καὶ πρεσβεῖα ἐπὶ εἰρήνῃ πρὸς τὴν *Χοσρόην*· ἡ πρεσβεῖα ἐκόμιζε καὶ γράμματα ἀπὸ τῶν ἀρχόντων τῆς Κων/πόλεως πρὸς τὸν τῶν Περσῶν βασιλέα, οὗτινος τὸ κείμενον ὀλόκληρον παρατίθησι τὸ εἰρημένον χρονικόν· γράφουσι λοιπὸν οἱ ἄρχοντες σὺν ἄλλοις καὶ τὰ ἐπόμενα:

Καὶ μετὰ τὸν τοῦ τυράννου [Φωκᾶ] θάνατον, βουληθέντος τοῦ ἡμῶν βασιλέως [τοῦ Ἡρακλείου] τοὺς ἰδίους λαβεῖν συγγενεῖς καὶ πρὸς τὸν οἰκεῖον ἐν Ἀφρικῇ ἐπιναζεῦσαι πατέρα, προοιρέσαντός τε ἡμᾶς ὃν θέλομεν ἐπιλέξασθαι βασιλέα, μόλις ταῖς αἰτήσεσιν ἡμῶν πεισθεὶς, κατεδέξατο τὴν βασιλείαν κτλ. [ἔτος 615]. Μαρτυρεῖ τὰ τελευταῖα ταῦτα καὶ ὁ *Νικηφόρος* [σελ. 4, ER] λέγων: *Καὶ αὐτὸς [ὁ Ἡράκλειος] Κρίσπον εἰς τὴν βασιλείαν ἀξίαν προύτρεπε· μηδὲ γὰρ τῆς βασιλείας ἔνεκεν αὐτὸς ἐληλυθέναι ἔφρασκε, τίσασθαι μᾶλλον Φωκᾶν τῆς εἰς Μαυρικίον καὶ τὰ Μαυρικίου τέκνα παρανομίας· ὁ δὲ οὐκ ἐδέχετο.* Ὡς τε κατὰ τὰς μαρτυρίας ταύτας οὐδεμίαν διάθεσιν ἐδείκνυσεν ὁ Ἡράκλειος πρὸς ἀνάβηκιν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς αυτοκρατορίας, ὁμολογῶν τὴν ἀποστολὴν αὐτοῦ περὶ κληθεῖσιν διὰ τῆς καταλύσεως τῆς τοῦ Φωκᾶ τυραννίας, ἴσως δὲ καὶ ὑποπτεύων τὸν Πρίσπον ἢ Κρίσπον, περὶ οὗ ἤδη εἶπομεν, ὡς βασιλειῶντα. Τὴν διάθεσιν ταύτην ὁ Ἡράκλειος ἐξεδήλωσεν ἀμέσως μετὰ τὴν πτώσιν καὶ ἀναίρεσιν τοῦ Φωκᾶ, ἐνόσω ἔφερε μόνον τὸ στέμμα, τὸ ὁποῖον *Στέφανος* ὁ τῆς Κυζίκου μητροπολίτης λαβὼν ἐκ τῆς ἐν Ἀρτάκῃ ἐκκλησίας τῆς Θεοδοίου ἀνήγαγεν εἰς αὐτόν, ἔτι ἐνδικαιώμενον εἰς Ἡράκλειαν μετὰ τινων φευγόντων τὴν τυραννίαν τοῦ Φωκᾶ [*Θεοφάνης*] ἔτ. 6102], ἦτοι πρὸ τῆς 5' Ὀκτωβρίου τοῦ 610^{ου} ἔτους, ὅτε ἐγένετο ἡ στέψις αὐτοῦ. Ἀνακριθῶς λοιπὸν φέρονται καὶ τὰ αἷτια καὶ τὸ 618^{ον} ἔτος τῆς δῆθεν παραιτήσεως ἢ τῆς ἐκ Κων/πόλεως φυγῆς τοῦ Ἡρακλείου· ἄλλως τε ἢ *Ἀλεξάνδρεια*, ἢ *Αἴγυπτος* ἄπαστα, ἢ *Καρχηδὼν* ἀπὸ τοῦ 614^{ου} μέχρι τοῦ 616^{ου} ὑποπεσοῦσσι ἦσαν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Περσῶν, καὶ διὰ τοῦτο

ἀκριβῶς, νομιζομέν, πάσιτα ἦν καὶ ἡ ἐκείθεν ἐπισίτισις τῆς πρωτευούσης· φεύγων δ' ἐξ αὐτῆς ὁ Ἡράκλειος ἐν ἔτει 618 ω ἠσφαλιζέτο ἐν χώρᾳ κατεχομένη ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ; Ἡ ἀνακρίβεια τοῦ γεγονότος ἔγκειται, ὡς εἶδομεν, εἰς τὸ κείμενον τοῦ Νικηφόρου, εἰς ἱπανόρθωσιν δὲ τούτου ἔστωσαν ἱπαρκῆ τὰ ῥηθέντα.

ιδ'. Περὶ τῆς ἀνευρέσεως δύο μόνων στρατιωτῶν ἐκ τῶν ἐπὶ Φωκᾷ.

Συμπεραίνει ὁ Παπαρηγόπουλος [σελ. 219] ὅτι ὁ στρατὸς ὁ τοσαῦτα διαπρόξας ἐπὶ Μαυρικίον κατορθώματα εἶχεν ὑποσιτῆ φθορὰν ἀνθρώπων δεινότητην ἢ μᾶλλον καθ' ὀλοκληρίαν ἐξοντωθῆ, διότι διὰ τὸν Ἡράκλειος ἐπὶ τοῦ πρὸς Πέρσας πολέμου αὐτοῦ ἐπεχείρησεν ἐξέτασιν ἀκριβῆ τῶν ὑπαρχόντων ταγμάτων, δὲν εὗρεν, ὡς βεβαιῶσιν, εἰμὴ δύο καὶ μόνους στρατιώτας ἐξ ἐκείνων οἵτινες ἐστίασαν ἐπὶ Φωκᾷ. Τὴν ἐξέτασιν ταύτην καὶ τὴν ἀνεύρεσιν τῶν δύο στρατιωτῶν ὁ μὲν Κεδρηνὸς παραλείπει, ὁ δὲ Ζωναρᾶς ἐκ τοῦ Θεοφάνους ἀντιγράφει, ἐνῶ οὐδὲν ὁ Νικηφόρος λέγει· ὁ Θεοφάνης δις ἀναφέρει τὸ γεγονός, τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 6094=602, ἀντιγράφων ὅσα κατωτέρω παρατεθήσονται ἐκ τοῦ Σιμοκάτιου, καὶ τὸ δεύτερον ἐν ἔτει 6103=611· ὁ δὲ Ζωναρᾶς μετὰ ταύτην τὴν πρᾶξιν λέγει ὅτι ὁ Ἡράκλειος στρατολογήσας, Κρίσπον στρατηγὸν Καππαδοκίας προβάλλεται καὶ στέλλει τοῦτον ἐκεῖ [XIV, 15]. Ἐγνωρίσαμεν ἤδη ὅτι ὁ Κρίσπος ἐν ἔτει 612 ω ἐν Κων/πόλει ἐλθὼν καθηρέθη καὶ ἐν μοναχοῖς ἐτάχθη· ὥστε οὐχὶ ἐπὶ τοῦ πρὸς Πέρσας πολέμου, τούτεστιν ἐν ἔτει 622 ω , ἀλλ' ἐνδεκαετίαν ὄλην πρότερον, ἦτοι ἐν 611 ω ἔτει ἐγένετο ἡ περὶ τῆς ὁ λόγος ἐξέτασις καὶ ἀνεύρεσις τῶν δύο στρατιωτῶν. Κυρία πηγὴ τῆς εἰδήσεως ταύτης ἐστὶν ὁ σύγχρονος Θεοφύλακτος Σιμοκάτης, ὁ ἐξιστορήσας τὴν εἰκοσαετῆ βασιλείαν τοῦ αὐτοκράτορος Μαυρικίου· ἀφηγούμενος τὴν θανάτωσιν τούτου καὶ τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ μονοφιδίαν ὀδυρμῶν καὶ θρήνων παρενεῖρει καὶ καθαπτόμενος τοῦ τότε στρατοῦ λέγει ὅτι τῶν θυμάτων τὰς κεφαλὰς κομίσαντες ἐπέδειξαν εἰς τὰς ἐν τῇ Ἐβδόμῃ σκηνοῦσας στρατιάς· ἔδει γὰρ τοῖς μύσους καὶ διὰ τῆς θεωρίας μετασχεῖν τὸ ἀφιλάνθρωπον σπράτευμα, ἵνα καὶ πάντας τοὺς ἐπὶ τοῖσι καταμανέντας ἢ... τοῦ Θεοῦ... ἀδέκαστος κρείσις τοῖς τῆς ἀντιδόσεως σαγηνεύσῃ

δικτύοις· ἅπαντες γὰρ ἡ τῶν παλαμναίων ἐκείνων μεγίστοις τε καὶ ποικίλοις περιπεπωκότες κακοῖς τὸν τῆδε βίον κατέλυσαν... ποτὲ μὲν πυρὶ οὐρανόθεν βαλλόμενοι... ἄλλοτε λιμοῖς καὶ προνομῇ ἀναλισκόμενοι· οἱ δὲ πλεῖστοι στόματι ῥομφαίας καὶ ξίφους παραδιδόμενοι τὴν φιλάμαρτον ταύτην ζωὴν κατεστρέψαντο· καὶ οὐ πρότερον Πέρσας τὰ τῆς νίκης ἀπέλιπε πρὶν ἂν εἰς τὸ παντελὲς διεφθάρῃ ἡ φιλοτύρανος ἐκείνη καὶ ἀνοσιωτάτη πληθῦς· ἱκανὸν δὲ τεκμηριῶσαι τὸ λεγθῆσόμενον... δηνῆκα πρὸς τὸν Ῥαξάτην τὸν πόλεμον ἐποιήσατο ὁ αὐτοκράτωρ Ἡράκλειος, ἐξέτασιν τοῦ ὀπλιτικοῦ ἀνακρίνας δύο καὶ μόνους στρατιώτας τῆς φιλοτύρανου πληθῦς ὑπολελειμμένους ἐξεύρε, καίτοι μὴ πολλῶν μεσολαβησάντων τῶν χρόνων· ἐπεὶ δ' ἐνεόχμωσεν ἑτέρας ὁ χρόνος δυνάμεις ἰὸ τε κακὸν κατηνάλοτο, τὰ τῆς εὐπραγίας μεταπίπτει τοῖς Πέρσας καὶ ἀναιρεῖται ὁ βαβυλωνίος δράκων ὁ τοῦ Ὀρμίσθου Χοσρόης καὶ ὁ Περσικὸς καταπαύεται πόλεμος [βιβλ. Η', κεφ. ιβ']. Συμπτόξας ταῦτα ὁ Θεοφάνης [ἔτ. 6094] λέγει... ὥστε δηνῆκα Ἡράκλειος ἐβασίλευσεν ἐξέτασιν τοῦ ὀπλιτικοῦ ἐποιήσατο εἰς τὸ ἀκριβέ, καὶ ἐκ πάσης τῆς πληθῦς τῆς εὐρεθείσης ἐπὶ τῆς τυραννίδος Μαυρικίου μετὰ Φωκᾷ οὐχ εὗρε περαιτέρω δύο ἀνδρῶν· οὕτως οἱ τὸν τύραννον προσησόμενοι ἐπὶ αὐτοῦ ἀνηλώθησαν. Κατὰ ταῦτα ἡ ἐξέτασις καὶ ἡ εὕρεσις τῶν δύο στρατιωτῶν ἀνάγεται εἰς τὸν Δεκέμβριον τοῦ 626 ἔτους δτε ὁ Ἡράκλειος ἐπολέμησε πρὸς τὸν Ῥαξάτην καὶ κατέστρεψε τοῦ Χοσρόου τὸν στρατὸν¹. Ἄλλ' ἔχομεν λόγους ὅπως παραδεξώμεθα τὸν χρόνον τοῦτον διὰ τὸ γεγονός; πρὸς τί ἡ ἐξέτασις αὕτη ἐν ἔτει 626 ω ἐν καιρῷ ἐκστρατείας; Ἐννοοῦμεν πληρέστατα τὴν πρᾶξιν ταύτην γινομένην ἅμα τῇ καταλύσει τῆς τυραννίας τοῦ Φωκᾷ, ἐπὶ σκοπῷ προλήψεως πάσης ἐνδεχομένης διαταράξεως τῆς νέας τῶν πραγμάτων τάξεως διὰ τῆς συλλήψεως, καθείρξεως ἢ καὶ ἐξοντώσεως τῶν οἴλα τῶ ἐκθρονισθέντι διακειμένων· μετὰ πάροδον ὅμως δέκα καὶ ἑξ ὄλων ἐτῶν ἀπὸ τῆς πτώσεως τοῦ Φωκᾷ, εἴκοσι δὲ καὶ πέντε ἀπὸ τῆς κατὰ Μαυρικίου στάσεως, εὐρίσκομεν ἀπίθανον καὶ ἄλογον· ὡς ὀρθῶς δὲ παρατηρεῖ καὶ ὁ Γίββων ἡ ἐκλειψις αὕτη ἐστὶ καὶ ὄλως φυσικὴ, ἀφοῦ καὶ ἐν καιρῷ εἰρήνης οἱ στρατιῶται ἐνός τάγματος εἰς διάστημα

1. Νικηφ., σελ. 13. ER. — Θεοφ., ἔτ. 6118. — Κεδρ., σελ. 417 ER.

έλαττον ἢ 20 καὶ 25 ἐτῶν καθ' ὅλοκληρίαν ἀνανεοῦνται. Ἄλλ' ὁ Σιμοκάτης ἐν τῇ μεγάλῃ αὐτοῦ συμπαθείᾳ ὑπὲρ τῶν θυμάτων, ἀγανακτῆσει δὲ κατὰ τῶν στασιαστῶν διεσκεύασε τὸν δλεθρον αὐτῶν σὺν τῷ τῶν Περσῶν, συγχρονίσας τὰ γεγονότα, παραστήσας ὅτι ἀνίκητοι ἦσαν οἱ Πέρσαι ἐνόσφ' ἔζων οἱ κατὰ τοῦ Μαυρικίου στασιχάντες, ἅμα δ' ὡς οὔτοι ἐξηλείφθησαν ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς, ἠττήθησαν καὶ οἱ Πέρσαι. Ἐκ τῶν εἰρημμένων ἀσφαλῶς δυνάμεθα δέξασθαι ὅτι ἡ πρᾶξις αὕτη ἐγένετο μετὰ τὴν ἀνάρρησιν τοῦ Ἡρακλείου καὶ πρὸ τοῦ διορισμοῦ τοῦ Κρίσπου ὡς στρατηγοῦ τῆς Καππαδοκίας, συμφώνως τῷ Ζωναρᾷ, ὡς εἶπομεν, ἦτοι ἀρχομένου τοῦ 611ου ἔτους.

ιε' Ἐπίλογος.

1. Καὶ ἤδη ἐφθάσαμεν εἰς τὸ τέλος τῆς πραγματείας ἡμῶν· ἀπεβλέψαμεν, χάριν αὐτῆς τῆς ἱστορίας, εἰς τὴν ἐπανόρθωσιν τῶν περὶ ὧν ἡμῖν λόγος ἐγένετο ἀνακριβῶς ἔχουσῶν ἀφηγήσεων τῶν νεωτέρων ἱστορικῶν, διότι αὗται κακῶς ἐπέδρασαν εἰς τὰς περὶ τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἀνδρὸς κρίσεις. Τὰ γεγονότα, ὅσα ἐν τοῖς ἄνω ἐξητάσαμεν, ἐπανορθούμενα ἔχουσιν ὡς ἔπεται: Ὁ Ἡράκλειος φρονῶν ὅτι ἀποστολὴ αὐτοῦ ἦτο ἡ κατάλυσις τῆς τυραννίας τοῦ Φωκᾶ, εὐθὺς ἐξεπλήρωσε ταύτην, τῇ ε' Ὀκτωβρίου τοῦ 610ου ἔτους, αὐτὸς μὲν πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ διενοεῖτο ἵν' ἀπέλθῃ παραλαβὴν τοὺς οὐκείλους, τὴν μητέρα δὲ ἄλλοι καὶ τὴν μνηστὴν αὐτοῦ, περιωρισμένους οὖσας εἰς τὸ τῆς Νέας Μετανοίας καλούμενον δεσποτικὸν μοναστήριον ὑπὸ τοῦ ὑποπτεύσαντος τὰ τεκταινόμενα Φωκᾶ¹, προτρέψας ἅμα τοὺς ἄρχοντας ἵνα ἐκλέξωσιν ὃν ἂν βούλωται βασιλεῖα, καὶ συστήσας αὐτοῖς τὸν Προϊσκον, στρατηγικὴν ἰκανότητα καὶ δόξαν ἤδη ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ αὐτοκράτορος Μαυρικίου κεκτημένην ἔχοντα· ἀλλ' οἱ ἄρχοντες καὶ ὁ πατριάρχης Σέργιος αὐτὸν τοῦτον τὸν Ἡράκλειον ἐξελέξαντο, καὶ τῇ ε' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἔστεψαν αὐτὸν καὶ τὴν μνηστὴν αὐτοῦ Εὐδοκίαν, εὐλογηθέντος συγχρόνως καὶ τοῦ γάμου. Μετὰ ταῦτα ἐπεχείρησεν ἀμέσως τὴν ἐξέτασιν τῶν στρατιωτικῶν καταλόγων ὅπως ἀνεύρητοὺς ἐπιζῶντας συνεργοὺς τοῦ Φωκᾶ· εὗρε δὲ δύο μόνον τοιοῦτους, βεβαίως οὐκ ἐπ' ἀγαθῶ αὐτῶν, ἀλλὰ πρὸς ἐξασφάλισιν πάσης ἐνδεχο-

μένης κατὰ τῆς ἐπελθούσης νέας τάξεως ἀποπείρας· διὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον, τότε μὲν, ἐν ἔτει 611^ω, ἐξαπέστειλε τὸν Κρίσπον εἰς τὴν Ἀνατολήν, ὡς στρατηγὸν Καππαδοκίας, ὑποπτεύων αὐτὸν βασιλειῶντα, τῷ δ' ἐπομένῳ ἔτει, 612^ω, ἐπίσκεφθεὶς αὐτὸν ἐν τῇ Καισαρείᾳ χάριν συσκέψεως περὶ τοῦ πρακτέου κατὰ τῶν Περσικῶν ἐπιδρομῶν, καὶ τυχῶν ψυχρᾶς ὑποδοχῆς καὶ ἐπιπλήξεις ἀκούσας παρὰ τοῦ Κρίσπου, ἰβεβαιώθη περὶ τῶν ὑποψιῶν αὐτοῦ· διὸ καὶ ἔλθοντα εἰς τὴν πρωτεύουσαν κατήγγειλεν ἀρμοδίως καὶ καθήρσε, τάξας αὐτὸν ἐν μοναχοῖς εἰς τὴν Μοῦνην τῆς Χώρας, τῇ ε' Δεκεμβρίου τοῦ 612ου ἔτους. Χηρέυσας ἐν ἔτει 613^ω, συνῆψε γάμον μετὰ Μαριτίνης, ἐξ ἀδελφῆς οὖσης ἀνεψιᾶς αὐτοῦ· ὁ παράνομος οὗτος γάμος, ἡ μελετωμένη δήμευσις τῆς περιουσίας τῶν ἐκκλησιῶν καὶ εὐαγῶν οἰκῶν ὑπὲρ τῶν πολεμικῶν ἀναγκῶν, παρήγαγον πρὸς αὐτὸν δυσμένειαν τοῦ λαοῦ, καὶ αὕτη πάλιν ἐκείνου δυσπιστίαν πρὸς τοὺς ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει ἄρχοντας, ὑποπτεύοντος ἀποπειραν κατὰ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ· τούτου δ' ἕνεκα, καὶ προσέτι διὰ τὴν σιτοδείαν, τὴν ἐνσκηπὴν τῆς λοιμικῆς νόσου, τὴν ἐν Εὐρώπῃ πρόσδον τῶν Ἀβαρικῶν ὀρδῶν, εἰς τὰ πρόθυρα σκηνουσῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁ Ἡράκλειος παρέμενεν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ αὐτοῦ, καὶ προσεπάθει δι' ἐπανειλημμένον πρεσβειῶν πρὸς τὸν Χοσροῦν τὴν ἐπίτευξιν εἰρήνης, προτιμῶν ταύτην τῆς τῶν Ἀβάρων, διότι καὶ προϋπῆρχον συνήκῃ μετὰ τοῦ Χοσροῦ, καὶ ἠλπίζεν εἰς τὴν ἀνανέωσιν, ἀφ' οὗ ἤρρετο ἡ χρησιμεύουσα αὐτῷ πολέμου πρόφασις, ἡ ὑπὲρ τοῦ εὐεργετήσαντος αὐτὸν Μαυρικίου, ἀδίκως ἐκθροισθέντος καὶ θανατωθέντος ὑπὸ τοῦ Φωκᾶ, ζητουμένη ἐκδίκησις· διὰ τοῦτο δὲ ἐν ἔτει 616^ω ὁ Σαὴν ἢ Σάιτος ἦλθεν εἰς τὴν Χαλικηδόνα, μετέβη ὁ Ἡράκλειος πρὸς αὐτόν, ἔδωκε δῶρα καὶ συναπέστειλε πρεσβείαν, ἐξ ἐβδομήκοντα προσώπων συγκειμένην κατὰ τὸν Μιχαὴλ Γλυκᾶν, καὶ κομιζούσων γράμματα οὐχὶ αὐτοῦ, ἀλλὰ τῶν ἀρχόντων τῆς πρωτεύουσης, βεβαιούντων τὸν Χοσροῦν, ὅτι ἐξεδικήθη ἡ θανάτωσις τοῦ Μαυρικίου, ἀναιρεθέντος τοῦ τυράννου Φωκᾶ, καὶ ὅτι ὁ νῦν αὐτοκράτωρ Ἡράκλειος οὐχὶ βίᾳ ἰδίᾳ κατέχει τὸν θρόνον, ἀλλὰ βίᾳ αὐτῶν τούτων τῶν ἀρχόντων καὶ τοῦ λαοῦ, μόλις πεισθεὶς ὑπὸ τῶν παρακλήσεων αὐτῶν καὶ καταδεξάμενος τὸ στέμμα· διὰ ταῦτα προσεκάλεον τὸν Χοσροῦν εἰς τὴν προτέραν εἰρηνικὴν συμ-

1. Θεοφάνης ἐτ. 6101. - Ἀναστ. Βιβλιοθ., σελ. 88 ER.

βίωσιν, τὴν ἐπὶ Μαυρικίου συσταθεῖσαν· εἰς ταῦτα ὁμοῦς ὅτε ὁ Χοσρόης, ὁ διὰ τοῦ αἵματος καὶ τῶν ὀπλων τοῦ ὑπὸ τοῦ Μαυρικίου σταλέντος βυζαντιακοῦ στρατοῦ ἀνελθὼν εἰς τὸν Περσικὸν θρόνον καὶ ἔκτοτε ἱστάμενος ἐπ' αὐτοῦ, τοὺς μὲν πρέσβεις ἐφυλάκισεν, εἰς δὲ τοὺς ἄρχοντας διεμήνυσεν ὅτι: *οὐ φείσομαι ὑμῶν, ἕως ἂν ἀρνήσησθε τὸν ἐσταυρωμένον, ὃν λέγετε Θεὸν εἶναι, καὶ προσκυνήσητε τῷ Ἡίῳ*, τότε ὁ Ἡράκλειος, συνέλαθε *τολμηροτάτην* ἀπόφασιν, τὴν *κατάλυσιν* τοῦ Περσικοῦ, τοῦ ἀχανοῦς ἐκείνου, κράτους. Πρὸς τοῦτο εἰρηνεύει ἐν ἔτει 621ψ μετὰ τοῦ Χαγάνου τῶν Ἀθάρων, ἀδραῖ χρηματικῆ χορηγία, καὶ καὶ διαπερᾶ τὰ κατ' αὐτοῦ ὀρισμένα στρατεύματα εἰς τὴν Ἀσίαν διὰ τῆς Χαλκηδόνος· αὐτὸς δὲ ἑορτάσας τὸ Πάσχα, τῇ ἐπιούσῃ, δευτέρᾳ πρὸς τὸ ἑσπέρας, ε' Ἀπριλίου, 622, σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν ἐπιβάνει πλοίων ἐκ τῶν παλατιῶν τῆς *Ἡραίας*, νῦν *Φειθρο-μπαγισοῦ*, νοτίου πνέοντος ἀνέμου· ἕνεκα τοῦ σκότους καὶ τῶν κυμάτων ἐπὶ ὑφάλου προσκρούσασαν ὀλκάδα ἀνεγκύσας, καίτοι πληγωθεὶς τὸν πόδα, ἐξηκολούθησε τὸν πλοῦν καὶ τῇ ἑπαύριον, τρίτη, 5' Ἀπριλίου, ἀπροδοκῆτως ἀποβιβάζεται εἰς τὰς *Πύλας*, τὴν παραλίαν κώμην ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου [τοῦ Χερσεκ σήμερον], ἀπετηρίαν οὖσαν συντομωτέρας κεντρικῆς ὁδοῦ χωρούσης εἰς τὴν Ἀνατολήν· ἐντεῦθεν προχωρεῖ διερχόμενος τὰ διάφορα τῆς Ἀνατολῆς θέματα, καὶ εἰς τὸν ἐξ Εὐρώπης περαιωθέντα στρατὸν προστίθει νέον [*Θεοφάνης*], καὶ φθάνει εἰς τὴν Ἀρμενίαν· καταλιπὼν ἐκεῖ τὸν ὅλον στρατὸν εἰς διαζείμασιν, αὐτὸς ἐπιστρέφει εἰς τὴν Κωνσταντινῶν. Κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος 623ον, τῇ κε' Μαρτίου, ἡμέρᾳ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου, καθ' ἣν ἄγγελος πρωτοστάτης οὐρανοθεν ἐπέμφθη εἰπεῖν αὐτῇ τὸ Χαῖρε, ἀποχαιρετίζει τοὺς βασιλείους δόμους καὶ τὴν πρωτεύουσαν, καὶ ἀπέρχεται εἰς τὰ μέρη τῆς Νικομηδείας, οὐχὶ αὐθις εἰς Πύλας, ὡς συντομωτέρας ἐκείθεν τῆς πρὸς Λαζικὴν ὁδοῦ· ἑορτάσας καὶ πάλιν τὸ Πάσχα, τῇ ἐπιούσῃ, δευτέρᾳ κα' Μαρτίου, ἔλαθε τὴν ἀπὸ τῆς πόλεως ἐκείνης εἰς τὴν *Λαζικὴν* καὶ τὴν *Ἀρμενίαν* ἄγουσαν, καὶ ἐνωθεὶς τῷ στρατῷ, συμμαχήσας καὶ τοῖς Τούρκοις, ὤρμησε κατὰ τῆς Περσίας· μετὰ *ἐξαετῆ* πάλιν ἐξετέλεσε τὴν ἀπόφασιν· *κατέλυσε τὸ δεύτερον Περσικὸν κράτος*.

2. Οὕτω συνέβησαν τὰ γεγονότα, ἅτινα

αἱ νεώτεροι ἱστορικὴ παρεμόρφωσαν ἀνακριβῶς ἀφηγηθέντες καὶ συμπεράναντες στρατιωτικὴν κατάπτωσιν τῶν Βυζαντινῶν καὶ ἀδράνειαν καὶ ἀπάθειαν τοῦ κρυψίνου καὶ συνετοῦ ὄντως Ἡρακλείου. Ἡ στρατηγικὴ αὐτοῦ εὐφυΐα, ἡ δόξα, ἡ γενναϊότης, οὐδόλως μειοῦνται, διότι ἀπεβιβάσθη εἰς τοσοῦτον ἐγγὺς τῆς πρωτεύουσας σημεῖον, τὰς ἐπὶ τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου *Πύλας*, ἀντὶ τῶν τῶς Κιλικίων Πυλῶν θεωρουμένων· τούναντίον κρατύνονται, νομίζομεν, καὶ τέλειος γνώστης τῆς τε ἰδίας καὶ τῆς τοῦ λαοῦ θέσεως φαίνεται ὁ πράγματι *μέγας* ἐκεῖνος ἀνὴρ· ἐμβαθύνας εἰς τὰ αἰσθήματα τοῦ λαοῦ, ἔγνω τὴν χρησιμοποίησιν αὐτῶν, ἅμα ἡ ἀγέρωχος καὶ ὑβριστικὴ ἐκείνη τοῦ Χοσρόου ἀπάντησις ἦν φθάσασα· ἐπετράπη αὐτῷ, ἐπὶ λόγῳ δανείου, ἡ ἀπὸ τῶν ἱερῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν εὐαγῶν οἰκῶν ἀφαίρεσις τῶν κοσμημάτων, καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἔνορκος πίστις καὶ ἀφοσιώσις. Ὁ Ἡράκλειος εἶχε πεποιθήσιν ὅτι ἡ ἰδία αὐτοῦ παρουσία ἐν μέσῳ τῶν ὑψηλῶν ἀκατάβλητον ὤφειλεν ἐμπνεῦσαι αὐτοῖς θάρρος καὶ γενναιοψυχίαν, ὅτι τὰ αἰσθήματα ταῦτα ἤθελε διεγείρει καὶ ἀνυψῶσαι ὁ σκοπὸς τῆς ἐκτρατείας, ὁ ὑπὲρ τῆς πίστεως κατὰ τῆς πυρολατρείας, ὁ ὑπὲρ τῆς πατρίδος κατὰ τοῦ ἐπιδρομέως ἀγῶν. Ἀναθεὶς λοιπὸν τὴν διοίκησιν εἰς τοὺς ἀρμοδίους ἄρχοντας, τῆς δὲ πόλεως τὴν φύλαξιν εἰς τὴν πολιούχον αὐτῆς, τὴν πάναγγον τοῦ Ἐσταυρωμένου μητέρα, καὶ παραλαβὼν τὴν πολυσέβαστον Ἀχειροποίητον ταύτης εἰκόνα, ἐξῆλθεν εἰς τὸ πλησιέστατον τῇ πολει ἐκεῖνο σημεῖον τῆς Ἀνατολῆς· ἐμπλεως πίστεως πρὸς τὸν Θεόν, ἀφοσιώσεως πρὸς τὸν Ἐσταυρωμένον καὶ πεποιθήσεως πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ, ὥδευσεν ἀνὰ μέσον τῶν τὴν Τριάδα προσκυνούντων· τούτων, ἀθρόων καὶ μετ' ἀπεριγράπτου ἐνθουσιασμοῦ προσερχομένων καὶ κατατασσομένων εἰς τὰ στρατιωτικὰ σώματα, αὐτὸς ὁ Ἡράκλειος ἐγίγνετο ἐγκυμναστής, στρατηγός, ὀδηγός. Οὕτως ἐπέτυχον θαυμασίως αἱ βλέψεις, ἐπραγματοποιήθησαν αἱ σκέψεις καὶ ἀποφάσεις αὐτοῦ· μετὰ *ἐξαετῆ* πάλιν ἐπὶ τῶν εἰρεπῶν τῶν βασιλείων, ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τοῦ ὑπὸ τὴν ἐνοπλον αὐτοῦ δύναμιν σφαδάζοντος Περσικοῦ ἐκείνου κράτους συγκατένευσεν εἰς τὴν εἰρήνην, τὴν ὁποίαν ἐξελιπάρει ὁ Σιρόης, ὁ τὸν πατέρα αὐτοῦ Χοσρόην ἐκπτωτον κηρύξας καὶ φυλακίσας, καὶ τότε *ἐξαπέστειλεν* εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὴν *λαμπρὰν ἀγγελτήριον* ἐκείνην ἐπιστολὴν περὶ τῆς θείας

συνάρσει ἐπιτελεσθείσης *νίκης*, ἧς τὸ κείμενον ὁ βουλόμενος εὐρίσκει εἰς τὸ *Χρονικὸν Πασχάλιον* καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ *Παπαρρηγοπούλου*.

Σημ. Ἡ ἐνταῦθα ἐκδομένη ἡμερίς *Κωνσταντινούπολις* εἶχε δημοσιεύσει συντομωτάτην περίληψιν τῆς ἀνακρινώσεως ἐν τοῖς διαφόροις τοῦ φύλλου· ἐκ ταύτης ἀφορηθεὶς ὁ ἐν Πετροπόλει κ. *Α. Π. Κεραμεὺς* ἔγραψεν ἡμῖν ὅτι καλὸν εἶναι νὰ συμβουλευθῶμεν τὴν πρὸ 2 ἢ 3 ἐτῶν γενομένην ἔκδοσιν τῆς ἱστορίας τοῦ Gibbon μετὰ τῶν πλουσίων σημειώσεων τοῦ καθηγητοῦ J. B. Bury. Ἐναζητήσαντες τὴν τέως ἄγνωστον ἡμῖν ἔκδοσιν ταύτην

εὑρομέν καὶ ἐν σημειώσει 97 τοῦ Ε' τόμου, ἐκδοθέντος τῷ 1898, ἀνεγνωμένον: *Τὸν Κβέρτιον ἠκολούθησαν πάντες οἱ ἱστορικοὶ ἐρμηνεύσαντες τὰς παρὰ Πιόδη Πύλας ὡς τὰς Κιλικίας· ἄλλ' ὁ Tafel ἀπέδειξεν ὅτι αὕτη ἡ ἐρμηνεία εἶναι ἐντελῶς ἐσφαλμένη, καὶ ὅτι ἡ ἐν λόγῳ θέσις ἦτο ἐπὶ τῆς μισηθῆρας πλευρᾶς τοῦ κόλπου τῆς Νικομηδείας [δρα Sitzungsberichte der Wiener Akad. des Wiss. IX, p. 164, 1852].* Ἀπὸ τοῦ 1852 λοιπὸν ἦτο δεδημοσιευμένη ἡ παρατήρησις τοῦ Tafel, καὶ ἐν τούτοις οὐδ' αὐτὸς ὁ Bury ἐγνώρισεν αὐτὴν τῷ 1889, ὅτε ἐξέδωκε τὸ δίτομον ἔργον αὐτοῦ! Δὲν εἶδομεν τὴν πραγματείαν τοῦ Tafel· εὐχαριστοῦμεν δὲ τὸν κ. Α. Π. Κεραμέα διὰ τὴν ὑπόδειξιν.

ΝΑΟΙ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΚΑΤΑ ΤΟ 1503 ΚΑΙ 1604

ὑπὸ

ΑΘ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΚΕΡΑΜΕΩΣ

(Ανεγνώσθη ἐν τῇ „ΑΤΜΓ“ συνεδρίᾳ τῆς 1ης Μαΐου 1900).

Ὁ λόγος ἐνταῦθα περὶ ἐνὸς ἀγνώστου μέχρι τοῦδε καταλόγου τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑφισταμένων *ιερῶν ναῶν* ἐν ἔτει 1604· ἀλλὰ πρὶν ἢ περὶ τούτου εἰπῶμεν ὅσα ἡμεῖς ἱκνᾶ νομίζομεν, ἀναγκαιότατον εἶναι νὰ παρατηρηθῆ, ὅτι ὁ κ. *Μ. Γεδεών*, ὁ πολλὰ πρὸ ἐτῶν καὶ ἰσχάτως ἀφθονώτατα γράφων περὶ τῶν ἀπὸ τοῦ 1453^{ου} ἔτους καὶ ἐξῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ναῶν καὶ τούτων τινὰς μὲν εὐρίσκων *ἀποθανόντας*, ἄλλους δὲ τινὰς νεωτέρους τοῦ 16^{ου} αἰῶνος, ἄλλους δὲ πάλιν πιθανῶς βυζαντιακοὺς, φαίνεται προσπαθῶν νὰ γράψῃ περὶ αὐτῶν οὐχὶ σπανίως ἀξιωματικῶ τῷ τρόπῳ, καὶ τὰ μὲν ἐκτουτοῦ παρατηρήματα νὰ καθιστᾷ ἐπιβλητικὰ, τινῶν δὲ τῶν πρὸ αὐτοῦ τυχαίως τι γραψάντων ἐν ἀσφαλείᾳ καὶ τὰ παρατηρήματα καὶ τὰ εὐρήματα ἢ νὰ μυκτηρίζῃ, ἢ νὰ καλύπτῃ ὑπὸ τὸν πέπλον τῆς ἀνωθυμίας. Παραλαμβάνει, λόγου χάριν, συνεχῶς καὶ ἀφειδῶς ἐξ ἡμετέρων συγγραφῶν καὶ ἐκδόσεων εἰδήσεις αὐτῶ πρωτοφανεῖς καὶ χρησίμους εἰς τὸ *Βυζαντινὸν Ἡμερολόγιον* αὐτοῦ, οὐ παραρτήματα ἔσται καὶ τὸ περὶ τῶν *ναῶν τῆς Πόλεως ὑπόμνημα*, καὶ αὐτὰ μὲν

τὰ ἡμέτερα βιβλία σημειοῦται συνεχῶς ἐν τάξει, τὸν τούτων ὁμῶς συντάκτην ἀφῆνει ἀκατονόμαστον· ἂν δὲ καὶ ποτε ἀξιοῖ νὰ μνημονεύῃ καὶ ἡμῶν ἐνιαχοῦ, πράττει τοῦτο ἵνα ταπεινοὶ ἐκεῖ τὰ ἡμέτερα εὐρήματα, καίτοι συμφέρει αὐτῷ τῷ κ. *Γεδεών* νὰ ἦναι πρὸς τοὺς ἀναγνώστας τῶν ἑαυτοῦ πονημάτων καὶ σαφῆς καὶ εἰλικρινές.

Πῶς εἶναι δυνατὸν ὁ κ. *Γεδεών* μὲ καταλόγους κιοιρεκτζιδων καὶ μὲ τὴν βοήθειαν σπανίων τινῶν σημειώσεων καὶ γραμμάτων μόνον νὰ διακρίνῃ τοὺς χρόνους ἰδρύσεως, *«θανῆς»* ἢ *«γεννήσεως»* ἐνός τινος τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ναῶν ἀπὸ τοῦ 15^{ου} καὶ ἐξῆς αἰῶνος; Εἶναι βεβαίως κατ' ἄρχὴν ἐπαινετὸς ὁ ζῆλος τοῦ κ. *Γεδεών* τοῦ νὰ ἐρευνᾷ, ὡς δύναται, τὸ περὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ναῶν θέμα· ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὀφείλει διὰ βραχέων νὰ καταγράψῃ ἀπλῶς ὅτι συνήθροιστε, καὶ τοῦτο ἀποχολίαστον· ἂν δὲ τὸ τοιοῦτον θεωρῆ ἔργον ἀπλῶς συλλογῆς καὶ οὐχὶ ἐπιστήμονος, πάντως τὸ *«ὡς δύναται»* δὲν ἀρμόζει τῷ ἐπιστήμονι τούτῳ. Πρέπει ὁ εἰδικῶς ἀποχολοῦμενος

περὶ τὴν ἱστορίαν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ναῶν νὰ ἔχη ὑπ' ὄψει τὸν ἐν ἔτει 1593^ψ συνταχθέντα κατάλογον τῶν τότε ἐκεῖ ὑφισταμένων μοναστηρίων καὶ 46 ναῶν ὑπὸ τοῦ ῥώσου Τρύφωνος *Καραμπέτινοφ*⁽¹⁾. Ὁ κατάλογος οὗτος, ὅστις περιέχεται ἐν τῇ *Ἐκκλησιολογίᾳ Παλαισινῆ Συνταγωγῆ* (ἐν Πετρούπολει, 1888 τεύχ. 27, σελ. 84—95), ὀρίζει καλῶς τὰς τοποθεσίας τῶν ναῶν ἐκείνων, ὡς ἐκ περισσοῦ δὲ ὀνομάζει καὶ πάντας ἀνεξαίρετως τοὺς ἐν αὐτοῖς ὑπηρετοῦντας ἱερεῖς ἐν ἔτει 1593^ψ. Καὶ τοσοῦτον ὁ Τρύφων εἶναι διδασκτικὸς, ὥστε κἀμνεὶ καὶ διάκρισιν τῶν ἐγγάμων ἱερέων καὶ τῶν ἄλλων ἐκ μοναχῶν γενομένων ἱερέων. Λέγει ὁ κ. *Μ. Γεδεών* ἀξίωματικῶς, ὅτι αὐτὸν μνημεῖον ἀρχαιότερον τοῦ 17^{ου} αἰῶνος μαρτυρεῖ τὴν ὑπαρξίν ἐν *Διπλοφαναρίῳ* ναοῦ βυζαντινοῦ, κειμένου ὅπου νῦν ὁ πατριαρχικὸς ναός» (*Ἐκκλησ. Ἀλήθεια*, τ. 20, σ. 34). Καὶ ὁμοίως διαφεύδει αὐτὸν ὁ Τρύφων, ὅστις ἔτει 1593^ψ εἶδεν ἀκμάζοντα ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ναὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου εἰς «*Φενέρ-καπισί*». Βεβαίως πάλιν ὁ *Γεδεών*, ὅτι ἀμνεία τῶν ἐν *Κονιοκαλίῳ* ναῶν ἀρχαιότερα πασῶν ἐστὶν ἢ ἐν τῷ κώδικι τῶν ὀμιλιῶν Μελετίου Συρίγου» περὶ τῆς πυρκαϊᾶς τοῦ 1660^{ου} ἔτους (*Ἐκκλησ. Ἀλήθεια*, τ. 20, σ. 59). Καὶ ὁμοίως ἀρχαιότερα πασῶν εἶναι ἢ τοῦ Τρύφωνος ἐν ἔτει 1593. Ἐντεῦθεν εἶναι φανερόν, ὅτι ὁ κ. *Γεδεών*, μὴ ἀρκούμενος εἰς τὸ νὰ δηλώσῃ ἀπλῶς καὶ ἀσχυρολίαντος ὅτι αὐτὸς γινώσκει, κινδυνεύει νὰ διαψεῦδῃται συνεχῶς καὶ ἐν τῷ περὶ τῶν ναῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως πονήματί του. Δὲν εἶναι ὡσαύτως ἀξιοσῦστατον νὰ ἀγνοῇ τὸν κοινότατον κατάλογον τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ναῶν περὶ τὸ 1675^{ον} ἔτος, ὃν εἶχε συντάξῃ τότε καὶ δις ἐξέδωκε ὁ *Thomas Smith* (*De Graecae ecclesiae hodierno statu epistola*. Londini. 1678. Ἐκδόσεις Trajecti 1698, σελ. 37—39)⁽²⁾, ἔτι δὲ τὰς περὶ διαφόρων ναῶν τῆς Πόλεως καὶ τοῦ Γαλατᾶ εἰδήσεις τῶν περιηγητῶν τοῦ 16^{ου}, τοῦ 17^{ου} καὶ τοῦ 18^{ου} αἰῶνος. Ὁ κ. *Γεδεών* ἐξ εἰκασίας παραδέχεται, ὅτι «ναὸς τῆς Θεοτόκου κατὰ τὴν τοποθεσίαν Ἀραμπατζημεϊδάνι» ὑπῆρχεν ἐν τῷ 17^ῳ αἰῶνι (*Ἐκκλ. Ἀλήθεια* τ. 20, σ. 28) καὶ ὁμοίως ἡ ὑπαρξὶς αὐτοῦ εἶναι θετικωτάτη ἐκ τοῦ καταλόγου τοῦ *Smith*. Ὁ κ. *Μ. Γεδεών* (αὐτόθι σ. 59) γράφει πολλὰ ὡσαύτως περὶ τινος ναοῦ δῆθεν

τοῦ ἁγίου *Κάρπου*, πάντα ἀθεμελίωτα. Ναὸς τοῦ ἁγίου *Κάρπου* δὲν ὑπῆρξεν ἐν τῷ 17^ῳ αἰῶνι, ὁ δὲ *Ducange*, ὅστις ἔκαμεν αὐτοῦ μνείαν καὶ εἰς ὃν ὁ κ. *Γεδεών* ἐστηρίχθη, ἀπλῶς παρέλαβε τὸ ὄνομα τοῦ *Κάρπου* ἐκ τοῦ καταλόγου τοῦ *Smith*· ἀλλ' ὁ συγκρίνων τὸν κατάλογον αὐτοῦ πρὸς τὸν ἕτερον τοῦ Τρύφωνος ἀναγκάζεται νὰ πιπτεῖ, ὅτι ὁ *Smith* ἀπλῶς ἐκ μνημονικοῦ σφάλματος ἐσημείωσε ναὸν τοῦ ἁγίου *Κάρπου* ἀντὶ τοῦ ἁγίου *Πολυκάρπου*. Ἄπαν λοιπὸν τὸ περὶ ναοῦ τοῦ ἁγίου *Κάρπου* κεφάλαιον τοῦ κ. *Γεδεών* ἀπομένει τοῦ λοιποῦ ὡς δείγμα τῆς εἰκαστικῆς αὐτοῦ εὐφυΐας.

Ἄναγκη εἶναι νὰ νοηθῇ ὅτι συμφέροι πρὸ τῆς ἐρεύνης τῆς ἱστορίας τῶν ἐν Κων/πόλει ναῶν νὰ συλλέξῃ τις πρῶτον ὅ τι περὶ τούτων εἶναι προεγνωσμένον καὶ εἶτα νὰ συντάξῃ τὸ σχετικὸν πρὸς αὐτὰ πόνημα, ἀποφεύγων ἅμα καὶ τὴν περιττολογίαν καὶ τὴν ἐπιστημονικῶς ἄκαρπον εἰκαστικὴν εὐφυσιολογίαν. Πρὸς τοῦτο κοινοποιούμεν ἡμεῖς σήμερον ἕνα τέως ἀτύπωτον κατάλογον τῶν ἐν Κων/πόλει ναῶν ἐν ἔτει 1604^ψ. Εἰς Ἀνώγειος Πατερᾶκης Ἀθηναῖος εἶχεν ἀντιγράψῃ τότε (καθὰ δὲ φαίνεται ἐν Κων/πόλει) ἕνα τινὰ κώδικα τοῦ νομοκάνονος *Μανουὴλ τοῦ Μαλαξοῦ*, ὅστις ἦτο διηρημένος εἰς κεφάλαια 308. Ὁ Πατερᾶκης ἀποπερατώσας τὸ ἀντίγραφόν του προσέθηκεν εἰς τὸ τέλος αὐτοῦ ἕνα πίνακα τῶν πατριαρχικῶν ὀφφικίων, ὃν καὶ ἐπέγραψεν οὕτω. «*Ἐὰν ὀφφίδια τῆς Μεγάλῃς Ἐκκλησίας, ὡς εὐρίσκονται ἡμῶν ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ παναγιωτάτου πατριάρχου ἡμῶν ἀσθέντου καὶ δεσπότητος καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυροῦ Ραφαὴλ κατὰ [ζρ[ιβ]] ἔτος ἐν μηνὶ ἰουνίῳ ἰνδικτιῶνος 875*». Ἐνταῦθα εἶναι ἐσφαλμένος καὶ ὁ ἀριθμὸς τοῦ ἔτους καὶ ὁ τῆς ἰνδικτιῶνος. Τὸ ἔτος διωρθώσαμεν τῇ βοήθειᾳ ἑτέρου σημειώματος τοῦ Πατερᾶκη, τὸν δὲ τῆς ἰνδικτιῶνος ἀριθμὸν δ' ἀντὶ β' ἀφήνομεν ἀδιόρθωτον, διότι ἀπαντᾷ οὕτω καὶ ἐν τῷ ἑτέρῳ σημειώματι, καὶ καθὰ φαίνεται τὸ διττόν τοῦτο σφάλμα προῆλθεν ἐξ ἐσφαλμένου τῆς ἰνδικτιῶνος ὀρισμοῦ ἐν Κων/πόλει ἔτει 1604^ψ. Τέλος μετὰ τὸν πίνακα τῶν ὀφφικίων ἔγραψεν ὁ Πατερᾶκης ἕνα κατάλογον τῶν ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει ὑφισταμένων ἐν Κων/πόλει ναῶν, ὃν καὶ ἐπέγραψεν οὕτως: «*Ὡδε ἀριθμοῦνται αἱ ἐκκλησίαι τῆς Πόλεως καὶ τοῦ Γαλατᾶ καὶ τῶν Χασίων*»⁽³⁾· μετὰ δὲ τὸ τέλος αὐτοῦ ἔγρα-

ψε ταῦτα. « Τέλος καὶ τῷ Θεῷ δόξα. Ἐτελειώθη τὸ παρὸν βιβλίον κατὰ τὸ ἐπίτακτον χιλιοσῶν (sic), ἑκατοσιῶν δεκάτῳ δευτέρῳ Ἰνδικτιῶνος 8ης (sic) ἐν μηνὶ Ἰουνίῳ 1888 διὰ χειρὸς Ἀντωνίου ἐξ Ἀθηνῶν, ἡ οὐνομα Πατερᾶκη(η) ». Καὶ ἐνταῦθα ἡ Ἰνδικτιῶν εἶναι ἐσφαλμένη· ἀντὶ δὲ τοῦ « 8ης » ἀναγνωστέον « βας ».

Ὁ κώδιξ τοῦ Ἀντωνίου Πατερᾶκη ὑπάρχει σήμερον ἐν Καίρῳ, ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Ὀρθοδόξου Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας· εἶδομεν δὲ ἡμεῖς αὐτὸν ἐκεῖ ἐν ἔτει 1888φ, ὅτε κατ' ἐπιθυμίαν τοῦ μακαρίου πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Σωφρονίου καὶ τοῦ Πενταπόλεως μητροπολίτου Νεκταρίου εἶχονεν συγληντώσει εἰς ἰδίᾳς θήκας ἅπαντας τοὺς τότε κώδικας τῆς βιβλιοθήκης ἐκείνης, συγχρόνως δὲ ἀρχίσει καὶ τὴν σύνταξιν λεπτομεροῦς αὐτῶν περιγραφῆς ὑπὸ νέους τακτικῶς βαίνοντας ἀριθμούς. Ἡ περιγραφή ἡμῶν εἶχε φθάσει μέχρις ἀριθμοῦ 79ου, συναποτελέσασα περὶ τὰς 200 σελίδας μεγάλου σχήματος, καὶ ἐπειδὴ δλων τῶν κωδικῶν ἐκείνων ἡ περιγραφή ἠδύνατο νὰ ἀνέλθῃ εἰς πενταπλασίᾳς σελίδας, ὁ δὲ πρὸς τοῦτο χρόνος ἡμῶν δὲν ἦτο διαθέσιμος τότε, διεκόψαμεν αὐτήν, ἐλπίσαντες ὅτι κατὰ δεύτερον εἰς Αἴγυπτον ταξίδιον θὰ εἶχομεν εἰς τὴν διάθεσιν ἡμῶν τοσοῦτον χρόνον, ὅτος θὰ ἤρκει εἰς τὸ νὰ δοθῇ τέλος εἰς τὸ ἔργον, ὅπερ ἐπεθύμει νὰ ἰδῇ τετυπωμένον ζῶν ὁ μακάριος πατριάρχης Σωφρόνιος. Καὶ οὗτος μὲν ἐν τῷ μεταξύ ἀπέθανεν ἐν εἰρήνῃ, ἡμῖν δὲ τοῖς ἔτι ζῶσι δὲν ἐδόθη ποσῶς ἔκτοτε εὐκαιρία νὰ ἐπισκεφθῶμεν καὶ πάλιν τὴν Αἴγυπτον. Οὕτως ὁ κώδιξ τοῦ Ἀντωνίου Πατερᾶκη φέρει πιθανῶς ἔτι τὸν ἐν ἔτει 1888φ παλαιὸν αὐτοῦ 390^{ον} (τη) ἀριθμόν. Τέλος ὁ ἐν αὐτῷ κητάλογος τῶν ἐν Κων/πόλει ναῶν (1604) ἔχει κατὰ λέξιν οὕτω, διατηρουμένου ἐν αὐτῷ καὶ τοῦ τονισμοῦ καὶ τῆς γραφῆς αὐτοῦ τοῦ Πατερᾶκη:

Ὡς δὲ ἀριθμοῦνται αἱ ἐκκλησίαι τῆς Πόλεως καὶ τοῦ Γαλατᾶ καὶ τῶν Χασιῶν.

1. Ἀσπρωκαστρινά. Ὁ Ἅγιος Δημήτριος.
2. Ἀδριανουπόλεως (= πύλη). Ὁ Ἅγιος Γεώργιος.
3. Ἡ Κυρία τῶν Οὐρανῶν.
4. Παναγία Πέτρον Βοεβόδα ἐκκλησία.
5. Καλλιγαρία. Ἅγιος Γεώργιος.
6. Κανανοῦ Ἅγιος Δημήτριος.
7. Παλύνου Παναγία.
8. Ταξιάρχης, Παπᾶ Λουκά.

9. Ἀχρειδιανή. Ἅγιος Νικόλαος.
10. Ξυλομάσγιδον. Ἅγιος Δημήτριος.
11. Κογλίον (= Μογλίον). Παναγία.
12. Ροδίτης Ἅγιος Γεώργιος.
13. Τοῦ παπᾶ Φυτίλ(η) Ἅγιος Γεώργιος.
14. Αἰγιαλός. Ἅγιος Ἰωάννης Πρόδρομος.
15. Φανάριον. Ἅγιος Γεώργιος.
16. Ἁγίᾳ Πόρτα. Ἅγιος Νικόλαος.
- 17—18. Δημακέλιον. ὁ Χριστὸς καὶ ἡ Παναγία.
19. Ψαροπουλία (= ψαροπωλεῖα). Ἅγιος Γεώργιος. Τανῦν οὐκ ἔστι.
- 20—23. Κοντοσχάλιον (sic). Ἡ Γὰ Κυριακῆ. — Ἅγιος Νικόλαος. — Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος. — Ἡ Ὀλιπία.
24. Ἀρμένιδες. Ἅγιος Νικόλαος.
- 25—26. Βλάγκα. Ἡ Παναγία. — Ὁ Ἅγιος Θεόδωρος.
- 27—30. Ψωμαθεῖα. Ἅγιος Γεώργιος. — Ἡ Χρυσολιθινῆ. — Ἅγιος Νικόλαος. — Ὁ Πολύκαρπος.
31. Καραμανία. Ἅγιος Κωνσταντῖνος.
32. Πελιγράδι Ἡ Παναγία.
- 33—35. Ἐξὸν Μάρμαρα. Ἡ Φοργοπικός. Ὁ Χριστὸς. — Ὁ Ἅγιος Γεώργιος.
36. Ἀσπρωκαστρινά. Ὁ Ἅγιος Γεώργιος.
37. Τόπι Καπισί. Ὁ Ἅγιος Νικόλαος.
Τέλος τῆς Πόλεως.
Ἀρχὴ τῶν χοριῶν
38. Χάσι Κειοῖ. Ἁγία Παρασκευῆ.
39. Ταταβούλα (sic). Ὁ Ἅγιος Δημήτριος.
40. Διπλοκίονιον. Ὁ Γιος Νικόλαος.
41. Ἅγιος Φωκάς.
42. Ἡ Χώρα τῶν Ἀσωμάτων.
43. Νεοχώριον. Ἅγιος Γεώργιος.
44. Θεραπεία.
45. Μπιούκ Δερέ. Ἡ Γὰ Παρασκευῆ.
Γαλατᾶς.
46. Χρυσοπηγῆ.
47. Ὁ Γίος Γεώργιος.
48. Ἡλεούσα (= ἡ Ἐλεούσα) Παναγία.
49. Ὁ Χριστὸς.
50. Ὁ Ἅγιος Νικόλαος.
51. Ὁ Ἅγιος Δημήτριος.
52. Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος.
53. Ἡ Παναγία.
54. Ὁ Χριστὸς ὁ Κορμαστός.
55. Ἡ Καστελιώτση.
Τέλος καὶ τῷ Θεῷ δόξα.

Ὁ κατάλογος οὗτος εἶναι σπουδαιότατος. Ὁ Τρύφων εἶδεν ἐν Κωνσταντινουπόλει 46 ναοὺς⁽⁴⁾ καὶ εἰς τοὺς ἱερεῖς αὐτῶν ἐκ προστάγματος τοῦ μεγάλου δουκὸς τῆς Ῥωσίας ἔδωκε διάφορα ποσὰ νομισμάτων· ἔδωκε δὲ τοιαῦτα καὶ εἰς τοὺς τότε παρεπιδημοῦντας ἐκεῖ μητροπολίτας, ἐπισκόπους καὶ ἀρχιεπισκόπους. Πάντα ταῦτα τὰ ἄτομα ἀπαριθμεῖ ὁ Τρύφων, παρατιθέμενος καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν καὶ τὰ ποσὰ τῶν χρημάτων· ἀπαριθμεῖ δὲ καὶ τὰς μονὰς καὶ τοὺς ναοὺς, προσδιορίζων καὶ τὰς ἰνορίας, ἐν αἷς οὗτοι ἦσαν ἰδρυμένοι. Μετὰ 12 ἔτη ὁ Ἀντώνιος Πατεράρχης συντάξε τὸν κατάλογον τῶν ναῶν, οἵτινες ὑπῆρχον ἐν ἔτει 1604^ψ· οὗτοι δὲ πάντες, οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ οἱ ἐν τῷ Γαλατᾷ, ἦσαν οὐχὶ 46, ἀλλὰ 47. Ἀντιπαραβάλλων δὲ τις τὸν κατάλογον τοῦ Πατεράρχῃ πρὸς τὸν παλαιότερον τοῦ Τρύφωνος παρατηρεῖ, ὅτι ναοί, οὓς ἀγνοεῖ ὁ Τρύφων, εἶναι οἱ ἐπόμενοι:

*Ἀσπροκαστρινά. Ὁ Ἅγιος Δημήτριος.
Καναοῦ Ἅγιος Δημήτριος.
Ξυλομάσιον, Ἅγιος Δημήτριος.
Ῥοδίτης Ἅγιος Γεώργιος.
Καλλιγαρία. Ἅγιος Γεώργιος.
Παναγία Πέτρον Βοεβόδα ἐκκλησία.
Ἁγιάς-Πόρτια. Ἅγιος Νικόλαος.
Δημοκέλιον. Ὁ Χριστός. Καὶ ἡ Παναγία.
Πελιγράδι. Ἡ Παναγία.
Τόπι-Καπισή. Ὁ Ἅγιος Νικόλαος.
Ταταβούλα. Ὁ Ἅγιος Δημήτριος.
Γαλατᾶς. Ἡ Ἐλεούσα Παναγία.*

Ὁ δὲ Πατεράρχης ἐκ τῶν παρὰ τῷ Τρύφωνι ναῶν ἀγνοεῖ τοὺς ἐπομένους:

*Ἁγ. Γεώργιος εἰς Διπλοφανάρ-μαχαλεδά.
Ἁγ. Δημήτριος εἰς Ἀχκερμέν-μαχαλεδά.
Παναγία εἰς Παλάτια.
Ἁγ. Γεώργιος εἰς Τόπι-Καπί.
Ἁγ. Γεώργιος εἰς Κατακουζηνοῦ-μαχαλεδά.
Ἁγ. Παρασκευὴ εἰς Μπελλί-μαχαλεδά.
Ἡ Κοίμησις εἰς Γαλατᾶν.*

Οὕτως ἐκ τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ προκύπτει διαφορὰ ναῶν τινῶν περιπλέον καὶ διαφορὰ ὀνομασιῶν, καὶ λαμβάνων τις ὑπ' ὄψει τὴν διαφορὰν ὀνομασιῶν θάναγκασθῆ πάντως νὰ παραδεχθῆ, ὅτι τῶν προονοματισθέντων ναῶν τινες ἀντικατέστησαν ἑτέρους ναοὺς. Οὕτως ὁ εἰς Ἀχκερμέν μαχαλεδᾷ Ἅγιος Δημήτριος ἐνδεχόμενον νὰ ἦναι αὐτὸς ὁ εἰς τὰ Ἀσπροκαστρινά⁽⁵⁾. — Ἡ Παναγία εἰς Παλάτια θὰ εἶναι πιθανώτατα ἡ Παναγία τοῦ Πέτρον

βοηβόδα⁽⁶⁾ ἢ ἐν ἔτει 1593^ψ τῆς Παραμυθίας ὀνομασθεῖσα καὶ ἐν τοῖς δόσιτοις τῶν Βλάχων κειμένη. Τὰ ὀσπίτια ταῦτα προκαίρως εἶχον μετατραπῆ εἰς Πατριαρχεῖον, ἀλλ' ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει ὡς μόνιμον Πατριαρχεῖον παρεχωρήθη τῷ Ἱερεμίᾳ μίᾳ γυναικεῖα μονῇ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου.⁽⁷⁾ Ὁ εἰς Τόπι-καπί Ἅγιος Γεώργιος ὑπῆρχεν ἐν ἔτει 1604^ψ, ἀλλ' ὑπῆρχεν ἐκεῖ ἀντ' αὐτοῦ τῷ αὐτῷ ἔτει ὁ Ἅγιος Νικόλαος, ὃν ἀγνοεῖ ὁ Τρύφων, καὶ ἀναγκαίως ἔχει ὑποτεθῆ, ὅτι καταστραφέντος μετὰ τὸ 1593^{ον} ἔτος τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἰδρύθη κατόπιν ἀντ' αὐτοῦ νέος ναός, ὁ τοῦ Ἁγίου Νικολάου. — Ὁ Ἅγιος Γεώργιος εἰς Κατακουζηνοῦ μαχαλεδᾷ θὰ γίνῃ λόγου ἀντικείμενον κατόπιν. — Ἡ Κοίμησις εἰς Γαλατᾶν δύναται ἴσως νὰ ταυτισθῆ πρὸς τὴν Ἐλεούσαν τοῦ Πατεράρχῃ. — Ἡ Ἁγία Παρασκευὴ εἰς Μπελλί μαχαλεδᾷ εἶναι ἀγνωστος τῷ Πατεράρχῃ· ἐπομένως θὰ εἶχε καταστραφῆ μετὰ τὸ 1593^{ον} ἔτος· αὐτὸ δὲ τοῦ μαχαλᾶ τὸ ὄνομα δέον νὰ ζητηθῆ σήμερον ἐν τῷ δρομολογίῳ τοῦ νῦν Βυζαντίου, ἐκτὸς ἄν, ὡς ὑποπιτεύομεν, ταυτίζεται μὲ τὴν συνοικίαν Μπελιγράδι, ἔνθα κεῖται ἡ τοῦ Πατεράρχῃ ἐκκλησία Παναγίας, ἣν ἀγνοεῖ ὁ Τρύφων· καὶ τότε αὕτη θὰ ἦναι κτίσμα νεώτερον τοῦ 1593^{ον} ἔτους, γινόμενον εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ καταστραφέντος ἐν τῷ μεταξὺ ναοῦ τῆς ἁγίας Παρασκευῆς.⁽⁸⁾ — Δύσκολον εἶναι νὰ προσδιορισθῆ ὁ τοῦ Τρύφωνος εἰς Φενέρ-Καπισί Ἅγιος Γεώργιος. Ὁ Πατεράρχης γινώσκει «Φανάριον» Ἅγιος Γεώργιος· ἀλλὰ καὶ ὁ Τρύφων γινώσκει ἕτερον Ἅγιον Γεώργιον εἰς Διπλοφανάρ-μαχαλεδᾷ· ὁμοίει δὲ πάλιν ἰδίᾳ ὁ Τρύφων περὶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ «εἰς τὸν πύργον Φενέρ-καπισί», λέγων ὅτι εἰς τὸν ναὸν τοῦτον ἔδωκεν ἐκ προσώπου τοῦ κυρίου του τρεῖς χρυσοῦς, ἵνα καίηται ἕλαιον ἔμπροσθεν τῆς ἐκεῖ θαυματουργοῦ τοῦ μεγαλομάρτυρος εἰκόνης, τρεῖς δ' ἑτέρους χρυσοῦς, διὰ νὰ καίηται πάλιν ἔμπροσθεν αὐτῆς κηρίον τοῦ αὐθέντου του· ἀπαριθμεῖ καὶ ἑτέρας ἀφιερώσεις, ἵνα δι' αὐτῶν ἀσφαλίσθωσι τὰ προηριθμημένα· ἔδωκε δὲ καὶ εἰς τὸν ἐκεῖ παπᾶ Γεώργιον Μπαλουρδὲν ἔλεος τριῶν ὡσαύτως χρυσῶν, τὸ ὅλον χρυσοῦς 16· καὶ προστίθησιν ὁ Τρύφων, ὅτι πάντας αὐτοὺς ἔδωκε διὰ τὸ γινόμενον ὑπὸ τοῦ ἁγίου Γεωργίου θαῦμα ἔτει 1593^ψ· τοῦ ναοῦ δηλαδὴ τούτου κινδυνεύσαντος τότε νὰ καταστραφῆ, ὁ Ἅγιος Γεώργιος ἐμφανισθεὶς τῷ σουλτάνῳ καθ'

ὑπνοὺς ἠδυνήθη νὰ μετατρέψῃ τὴν κατὰ τοῦ ναοῦ προληφθεῖσαν ἀπόφασιν· ἐφ' ᾧ καὶ ὁ σουλτᾶνος διέταξε νὰ σταλῆ εἰς τὸν ναὸν τοῦτον κουρβάνιον ἐκ δέκα προβάτων, πρὸς δὲ καὶ λαμπὰς ἐνὸς πουτιίου, στήσας ἅμα ἐκεῖ κανδήλαν ἀργυρᾶν. Τὸ διήγημα τοῦτο φανεροὶ τὴν ἀποδοθεῖσαν σουλτανικῶν διατάγματι σημασίαν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τῷ εἰς τὸν πύργον τοῦ Φενέρ-καπισί· πρόκειται δὲ βεβαίως περὶ τῆς ὕστερον ἐπὶ Ἀχμέτ τοῦ Γ' κρημισθεῖσης ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἣτις, ὡς ὁ Ὑψηλάντης ἱστορεῖ (σ. 681), ὑπῆρχεν «ἐπὶ τῷ τείχει τῷ κατὰ τὴν πύλην τοῦ Φαναρίου» καὶ ἣτις ἔτει 1683^ψ ὠνομάζετο ἁπλῶς εἰς τὸν πύργον Ἅγιος Γεώργιος», ἀποτελοῦσα τότε περὶ ἑαυτὴν καὶ ἀνορίαν τοῦ Πύργου» καλουμένην (Ἐκκλ. Ἀλήθ. τ. 19, σ. 506 καὶ 510). Ἐνταῦθα σημειωτέον, ὅτι πρέπει νὰ διακριθῆ τίς τῶν δύο ναῶν ἀντικαθιστᾶ τὸν νῦν πατριαρχικόν, ὁ ἕτερος εἰς Φενέρ-καπισί, ἢ ὁ εἰς Διπλοφανάρ-μαχαλεδά; Ὁ Smith κάμνει διάκρισιν δύο ναῶν, τοῦ πατριαρχικοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, δετὶς ἦτο ἰγγύς τοῦ Φαναρίου· ἐννοεῖ δὲ πιθανῶς τὸν τοῦ Μετοχίου τοῦ ἁγίου Τάφου. Ὁ Πατερᾶκης ἀναφέρει τὸν τοῦ Φαναρίου Ἅγιον Γεώργιον ὑπονοῶν ἀναμφιβόλως τὸν πατριαρχικόν· ἀλλὰ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Μουχλίου ἀναφέρει τὸν Ῥοδίτην Ἅγιον Γεώργιον καὶ τὸν ἕτερον τοῦ παπᾶ Φυτίλη. Οὗτος δὲ πρέπει νὰ ἐξαιρεθῆ, διότι μνημονεύεται ἰδίᾳ καὶ ὑπὸ τοῦ Τρύφωνος· ἐντεῦθεν ἐπιτρέπεται ἴσως ὁ παρὰ τῷ Τρύφωνι ἀσημειώτος Ῥοδίτης Ἅγιος Γεώργιος νὰ ταυτισθῆ μὲ τὸν εἰς Κατακουζηνοῦ-μαχαλεδά, καὶ ἐπομένως νὰ ταυτισθῆ πάλιν μὲ τὸν νῦν τοῦ Μετοχίου τοῦ ἁγίου Τάφου ναόν, ἀφοῦ δᾶ ὁ Δοσίθεος βεβαιοῖ, ὅτι οὗτος ἦτο πρότερον τῶν Κατακουζηνῶν, ἀναφέρων καὶ τοὺς περὶ τοῦτον οἴκους αὐτῶν (Δοσιθέου ἱστορία, σ. 1175, 1191). Ἄν ἡ συνταύτισις αὕτη δύναται νὰ ὑποστηρικθῆ, τότε ἀναγκαιῶς ἔχει νὰ πιστευθῆ ὅτι μεταξὺ τοῦ 1593 καὶ 1604 ὁ ναὸς τῶν Καντακουζηνῶν ἐγένετο μετόχιον τοῦ ἐν τῷ Ἀταβορίῳ ὄρει τῆς νήσου Ῥόδου μοναστηρίου τοῦ ἁγίου Γεωργίου (ὅπερ εἰς ἐποχὴν ἄγνωστον ἡμῖν κατὰστραφὲν ἀνεκαινίσθη μικρὸν πρὸ τοῦ 1878^{ου} ἔτους· τότε ἡμεῖς ἐπισκέφθημεν τοῦτο) καὶ εἶτα μετόχιον τοῦ ἁγίου Τάφου. Ὁ Ῥοδίτης Ἅγιος Γεώργιος δὲν ἀναφέρεται ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Smith· ἐπομένως φαίνεται ὅτι ὀλίγον χρό-

νον διετηρήθη ἐν τῷ 17^ῳ. Τέλος ὁ τοῦ Τρύφωνος εἰς Φενέρ-καπισί Ἅγιος Γεώργιος δὲν ὑπόκειται εἰς ἀμφιβολίαν ὅτι εἶναι αὐτὸς ὁ ὑπὸ τοῦ Πατερᾶκη τοποθετούμενος εἰς Φανάριον, ὁ τοῦ σημερινοῦ δηλαδὴ Πατριαρχείου· ἀλλ' ὁ τοῦ Τρύφωνος εἰς Διπλοφανάρ-μαχαλεδά Ἅγιος Γεώργιος ποῖος εἶναι, ἀφοῦ δὲν εἶναι δυνατόν οὗτος νὰ ταυτισθῆ οὔτε μὲ τὸν Ῥοδίτην τοῦ Πατερᾶκη, οὔτε μὲ τὸν εἰς Κατακουζηνοῦ-μαχαλεδά, καὶ τοῦτο διότι αὐτὸς ὁ Τρύφων διακρίνει αὐτὸν ὠρισμένως ἀπὸ τοῦ ἐτέρου εἰς Διπλοφανάρ-μαχαλεδά; Κατεστράφη λοιπὸν ὁ τοῦ Διπλοφανάρ-μαχαλεδά μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1593 καὶ 1604, ἢ Διπλοφανάρ-μαχαλαῶς τοῦ 1593 εἶναι τοῦ Πατερᾶκη ἢ Καλλιγαρία, ἐνθα αὐτὸς τοποθετεῖ ἕνα ναὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου, οὐδὲως οὔτως ἢ ἄλλως ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Τρύφωνος ἀναφερόμενον· καὶ τούτου κατόπιν ἐν τῷ 17^ῳ αἰῶνι καταστραφέντος καὶ τῶν πραγμάτων αὐτοῦ εἰς τὸν τοῦ Φαναρίου μετακομισθέντων Ἅγιον Γεώργιον ἢ παράδοσις μετέδωκεν αὐτῷ ὡς ἐσχάτην κληρονομίαν καὶ τὴν τοῦ Διπλοφαναρίου ὀνομασίαν; (9)

Μέχρι τοῦδε προσεπαθήσαμεν νὰ φέρωμεν μίαν συμφωνίαν μεταξὺ μερῶν τινῶν τοῦ καταλόγου τοῦ Τρύφωνος καὶ τοῦ Πατερᾶκη· δηλαδὴ

1) Ὁ εἰς Ἀσπροκαστρινὰ Ἅγιος Δημήτριος δύναται νὰ ἦναι ὁ εἰς Ἀχκερμέν-μαχαλεδά Ἅγιος Δημήτριος· ἀλλὰ τὰ Ἀσπροκαστρινὰ ἀναφέρει καὶ ἄλλαχοῦ ὁ Πατερᾶκης, μεταξὺ τῶν Ἐξ Μαρμάρων καὶ τοῦ Τόπ-καπισί· πάντως εἶναι τοῦτο δηλωτικὸν ἐτέρας τοποθεσίας οὕτως ὡς αὐτῶς Ἀσπροκαστρινὰ καλουμένης ἔτει 1604^ψ. Ἐν τῇ τοποθεσίᾳ ταύτῃ ὑπῆρχε, κατὰ τὸν Πατερᾶκην, ναὸς τοῦ ἁγίου Γεωργίου. Ὁ Τρύφων ἀληθῶς ἔτει 1593^ψ εἶδεν εἰς Ἐξ Μάρμαρα ἐν τῇ θέσει Ἀσπροκαστρινὰ (sic), ναὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ εἰς τὸν ἱερομόναχον αὐτοῦ Παρθένιον ἔδωκεν ἕνα χρυσοῦν, ἕνα δὲ ἕτερον εἰς αὐτὸν τὸν ναόν. Ὁ ναὸς οὗτος δὲν δύναται νὰ ταυτισθῆ μὲ τὸν εἰς Ἐξ Μάρμαρα ἕτερον ναὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ὃν ἰδίᾳ σημειοῦται ὁ Πατερᾶκης· διότι καὶ αὐτὸς ὁ Τρύφων σημειοῦται τοῦτον ἰδίᾳ, ὀνομαζῶν καὶ τὸν ἐν αὐτῷ ὑπηρετοῦντα ἱερέα· ἄρα τὰ Ἀσπροκαστρινὰ τοῦ Τρύφωνος καὶ τὰ δευτέρα Ἀσπροκαστρινὰ τοῦ Πατερᾶκη ἐσχημάτιζον ἰδίαν ἐνορίαν ἰγγύς τῶν Ἐξ Μαρμάρων. Τὰ ἕτερα λοιπὸν Ἀσπροκαστρινὰ, ἐνθα ὁ τοῦ Πατε-

ράκη ναός τοῦ ἁγίου Δημητρίου, ἢ πιθανῶς ὁ ἕτερος τοῦ Τρύφωνος ἐν Ἀχερμέν-μαχαλεδά, πρέπει νὰ ζητηθῆ εἰς ἐνορίαν κειμένην μεταξύ τῆς πύλης Ἀδριανουπόλεως καὶ τοῦ Τοπ-καπισί, ἐνθα λήγει ὁ τοῦ Πατερᾶκη κατάλογος τῶν ἐν τῇ Πόλει ναῶν. Τούτου δὲ λαμβανομένου ὑπ' ὄψει, ἡμεῖς ταυτίζομεν ἐκεῖνον πρὸς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Δημητρίου τὸν ἐν τῷ σημερινῷ *Σαρμασί*, ὅπερ καὶ ὁ Τρύφων καὶ ὁ Πατερᾶκης ἀγνοοῦσιν.

2) Ἡ εἰς Παλάτια *Παναγία τοῦ Τρύφωνος* εἶναι ἀναμφιβόλως ἢ ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Πατερᾶκη *Παναγία τοῦ Πέτρου Βοεβόδα*. Καὶ σημειωτέον ὅτι ὁ Τρύφων κάμνει διάκρισιν μεταξύ τῶν δύο ὀνομάτων, *Παλάτια* καὶ *Μπαλάι*. Παλάτια ἀναμφιβόλως ἐννοεῖ τὰ ὀσπίτια τῶν Βλάχων ἡγεμόνων⁽¹⁰⁾.

3) Ὁ εἰς *Ροδίης Ἅγιος Γεώργιος* φαίνεται πως ὦν αὐτὸς ὁ εἰς *Κατακουζηνῶν-μαχαλεδά*⁽¹¹⁾, ἂν καὶ ἡ συνταύτισις αὕτη δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποστηριχθῆ σήμερον.

3) Ὁ εἰς Φενέρ-καπισί *Ἅγιος Γεώργιος* εἶναι ἀναμφιβόλως ὁ τοῦ Πατερᾶκη εἰς Φανάριον.

5) Ὁ εἰς Διπλοφανάρ-μαχαλεδά *Ἅγιος Γεώργιος* ἔμπορεῖ κάπως νὰ ταυτισθῆ μετὰ τὸν ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Πατερᾶκη ναὸν ἁγίου Γεωργίου εἰς *Καλλιγαρίαν*⁽¹²⁾, ἂν καὶ ἡ συνταύτισις αὕτη παρουσιάζει πολλὰς ἀπορίας.

Ὁ εἰς *Εὐλομάσιδον Ἅγιος Δημήτριος* δὲν ἀναφέρεται ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Τρύφωνος, ὁ δὲ Πατερᾶκης διακρίνει αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἐτέρου Ἅγ. Δημητρίου τοῦ καλουμένου Κανανοῦ. Κανανοῦ δὲ Ἅγ. Δημήτριος εἶναι ἀναμφιβόλως ὁ τοῦ Κανάβη καλούμενος ἀπὸ τοῦ 1683^{ου} ἔτους, ὁ τῆς *Εὐλόπορας*. Τὸ *Εὐλομάσιδον* ὁ Πατερᾶκης τοποθετεῖ μεταξύ τῆς Ἀχιδιανῆς καὶ τοῦ Μουχλιοῦ⁽¹³⁾· τοῦτο δὲ λαμβανόμενον ὑπ' ὄψει φέρει ἡμᾶς εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ταυτίσωμεν τὸν εἰς *Εὐλομάσιδον Ἅγιον Δημήτριον* μετὰ τὴν ἐκκλησίαν τῆς γυναικείας μονῆς Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, ἣτις, ὡς ὁ Τρύφων βεβαίως, ἦτο ἐκ πλαγίου τῆς *Παμμακαρίστου* καὶ καταστραφείσης αὐτῆς ἐπεστράπη περὶ τὸ 1593^{ον} ἔτος ἡ ἐκκλησία αὐτῆς μόνη νὰ μένη ὡς ἐνοριακὴ, μεταβηπτισθεῖσα τότε εἰς ὄνομα τοῦ ἁγίου Δημητρίου· καὶ ἂν ἡ συνταύτισις αὕτη εἶναι ἐπιτυχής, τότε πρέπει περὶ τὴν Παμμακάριστον νὰ ὑπάρχη καὶ σήμερον τόπος τις κελούμενος *Ταχιά τεκές*· βεβαίως δὲ τὸ *Εὐλομάσιδον* εἶναι μετάφρασις τοιοῦτου τινὸς

ὀνόματος, ἐκτὸς ἂν τὸ *Εὐλομάσιδον* ἔχη μᾶλλον σχέσιν πρὸς τὸ *Μπαρμά-καπί*, ἐνθα καὶ ναὸς ἁγίου Δημητρίου.

Τέλος νέοι ναοὶ τῆς πόλεως, κατὰ τὸν Πατερᾶκην, συγκρινομένου τοῦ καταλόγου αὐτοῦ πρὸς τὸν ἕτερον τοῦ Τρύφωνος, εἶναι οἱ ἐπόμενοι·

1. *Κανανοῦ Ἅγιος Δημήτριος*
2. *Ἅγιος Πόρτα. Ἅγιος Νικόλαος*.
3. 4. *Δημακέλιον. Ὁ Χριστός. Καὶ ἡ Παναγία*.
6. *Τὸπ καπισή. Ὁ Ἅγιος Νικόλαος*.

Δύο τῶν ναῶν τούτων, ὁ τοῦ Τοπ-καπισί Ἅγ. Νικόλαος καὶ ἡ τοῦ Μπελιγραδίου Παναγία, φαίνονται ἀντικαταστήσαντες ἑτέρους ναοὺς, ὑπὸ τοῦ Τρύφωνος ἐν ταῖς ἐνορίαις ἐκείναις ἀναφερομένους· ἀλλ' ὁ τοῦ Κανανοῦ Ἅγ. Δημήτριος εἶναι παραδόξον, πῶς δὲν ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Τρύφωνος, ἀφοῦ δὲ εἶναι γνωστὸν, ὅτι οὗτος εἶναι ἀρκούντως παλαιός. Ἦδη ἔτι 1597^ῳ ὁ *Πηγᾶς* ὠνόμαζεν αὐτὸν ναὸν μοναστηριακὸν (*Κ. Σάθα*, Βιογραφ. σχεδ. περὶ τοῦ πατριάρχου Ἰερεμίου τοῦ β', σ. πβ'). Τοῦτο ὀδηγεῖ ἡμᾶς νὰ νομίζωμεν, ὅτι καὶ ὁ Τρύφων αὐτὸν γινώσκει, διότι οὗτος ἀναφέρει πραγματικῶς μόνην τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἐγγὺς τῆς πύλης τοῦ Μπαλατά, νοῶν ἀναμφιβόλως αὐτὴν τὴν τῆς *Εὐλόπορας*, τὴν ὕστερον εἰς ἀπλήν μεταβληθεῖσαν ἐνοριακὴν ἐκκλησίαν, αὐτὴν δηλαδὴ τὴν ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Πατερᾶκη Κανανοῦ λεγομένην ἔτι 1604^ῳ καὶ ὕστερον ἐκ παρετυμολογίας τοῦ Κανάβη μετονομασθεῖσαν, περὶ τὴν ὁποίαν καὶ ἡ φαντασία τινῶν ἐλλογίμων ἐσχημάτισε μύθος ἀνατρέχοντας εἰς βυζαντινὴν οἰκογένειαν *Καναβοῦ ἢ Καναβῶν*. Καὶ τοῦ ναοῦ λοιπὸν τοῦ Κανανοῦ γνωστοῦ ὄντος τῷ Τρύφωνι, ὁ ἐκ τοῦ καταλόγου τοῦ Πατερᾶκη προκύπτων ἀριθμὸς ναῶν μεταγενεστέρων τοῦ 1593^{ου} ἔτους ἐν τῇ Πόλει περιορίζεται εἰς πέντε.—Οἱ τοῦ *Διμακελλίου* ναοὶ δὲν εἶναι γνωστοὶ τῷ Τρύφωνι, ἀλλ' οὐδὲ καὶ τὴν ἐνορίαν αὐτὸς Διμακελλίου γινώσκει· ἦτον ἄρα αὕτη ὡς κατοικία χριστιανῶν μεταγενεστέρα τοῦ 1593^{ου} ἔτους. Καὶ σήμερον ἡ μνήμη αὐτῆς εἶναι ἐξηφανισμένη· σημειώσεως ὁμῶς ἄξιον εἶναι, ὅτι τὸ ἀκραίφως βυζαντινὸν τοῦτο ὄνομα ἐσφώζετο ἔτι 1604^ῳ ὁ Βυζάντιος εἶχε προσδιορίσει αὐτὸ εἰς *Μπιπαζάρ* (Ἡ Κων/πολις, τ. 1, σ. 439),⁽¹⁵⁾ ἀλλὰ κατὰ τὸν Πατερᾶκην ἐκεῖτο μεταξύ τῆς *Ἅγιος Πόρτας*⁽¹⁶⁾ καὶ τῶν Ψαροπωλείων, τουτέστι τοῦ *Μπαλοῦκ-παζάρ*.

Σημειώσεις αξίον είναι ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Πατερᾶκη, ὅτι δὲν ἀναφέρεται αὐτόθι ἢ τοῦ *Ἐργὸ καπὶ Παναγία*, ἣν ὁ Τρύφων ὀνομάζει, λέγων ὅτι τιμᾶται ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμησεως τῆς Θεοτόκου, ἀναφέρων ἅμα καὶ τὸν ἱερέα αὐτῆς Πέτρον. Σημειώσεως ὡσαύτως αξίον είναι, ὅτι ὁ Πατερᾶκης ἀγνοεῖ καὶ τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ Ποτηρᾶ, ὃν ὁ Τρύφων ἀναφέρει ῥητῶς μὲ τὸν ἱερέα τοῦ Δημήτριον καὶ λέγει ὅτι κεῖται ἀέγγυς τοῦ παλαιοῦ Πατριαρχείου», τουτέστι τῆς Παμμακαριστοῦ· εὗρε δὲ τότε ὁ Τρύφων (1593) ὡς νέον Πατριαρχεῖον τὴν γυναικειαν μονὴν Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου (ἄλλην τινά, οὐχὶ τὴν προσημειωθείσαν ἐκ πλαγίου τῆς Παμμακαριστοῦ), εἰς ἣν ἔδωκεν ἐκ προσώπου τοῦ κυρίου του 60 χρυσοῦς· ἔδωκε δὲ καὶ τῇ ἡγουμένη αὐτῆς Κασσιανῇ καὶ τῷ παρ' αὐτῇ παπᾶ Ἰωάννῃ ἀνά τρεῖς χρυσοῦς· ἀπαριθμεῖ καὶ ἑτέρας χρηματικὰς δωρεάς· ἅπασαι δὲ ἀνῆλθον εἰς τὸ ποσὸν 60+65 χρυσῶν, 5 ἀλτυνίων καὶ 5 ντένεγκ· τῷ δὲ οἰκουμεικῷ πατριάρχῃ Ἰερεμία τῷ β' ἔδωκε 500 χρυσοῦς. Ἡ γυναικεία αὕτη μονή, ἣτις ἐν ἔτει 1593^φ ἐδόθη τῷ πατριάρχῃ εἰς τόπον τοῦ παλαιοῦ Πατριαρχείου, τῆς Παμμακαριστοῦ, εἶναι πιθανῶς ἐκείνη, περὶ ἧς ὀμιλοῦσὶ τινες τοῦ 16^{ου} αἰῶνος περιηγηταί, ἡ ἔνδον τῆς πύλης Ἀδριανουπόλεως, ἣτις ἔτει 1637^φ μετεβλήθη εἰς τέμενος τοῦ Μπαϊράμ πασᾶ (Δοσιθέου ἱστορία, σ. 1171), (18). Ἐκτὸς τῆς ἑτέρας ἐκ πλαγίου τῆς Παμμακαριστοῦ μονῆς Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, ἣν ὁ Τρύφων εὗρεν ἔτει 1593^φ ἠρπαγμένην καὶ τὸν ναὸν αὐτῆς ἐνοριακὸν καταστάντα ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Δημητρίου (19),— ὑπῆρχεν ἐγγὺς πάλιν τῆς Παμμακαριστοῦ ἑτέρα μονή, ἡ τοῦ ἁγίου Γεωργίου. Ὁ Τρύφων ἦτον ἐντεταλμένος νὰ δώσῃ αὐτῇ ἐκ προσώπου τοῦ κυρίου του εἴκοσι χρυσοῦς· ἀλλ' ἀτυχῶς εὗρε μόνην τὴν ἐκκλησίαν αὐτῆς ἀφειμένην εἰς τάξιν ἐνοριακῆς, διὸ καὶ τοὺς χρυσοῦς ἔδωκε τῷ χειροτονηθέντι ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἰερεμίου ἡγουμένῳ τῆς ἐν τῷ νησίῳ Σαρζοπόλεως μονῆς Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου πρὸς χρῆσιν τῆς ἀδελφότητος αὐτῆς, ἣτις, ὡς εἶπε τῷ Τρύφωνι ὁ Ἰερεμίας, ἠρίθμει τότε 130 πατέρας. Ἡ ἐκκλησία λοιπὸν ἐκείνη φαίνεται οὕσα αὕτη ἡ τοῦ Ποτηρᾶ, ἣν ὁ Τρύφων ἔχει ἐγγεγραμμένην ἰδίᾳ ἐν τῷ γενικῷ Καταλόγῳ, σημειώσας ἅμα ἐν αὐτῷ ὅτι κεῖται ἀέγγυς τοῦ παλαιοῦ Πατριαρχείου» ὡς ἱερέα δὲ αὐτῆς εὗρε παπᾶ τινὰ Δημήτριον. Ὑπῆρχε καὶ ἑτέρα

μονὴ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου ἐγγὺς τῆς πύλης τοῦ Μπαλατᾶ, εἰς ἣν ὁ Τρύφων ἦτο ἐντεταλμένος νὰ δώσῃ τεσσαράκοντα χρυσοῦς· ἀλλ' εὗρε καὶ αὐτὴν (1593) κατεστραμμένην, τῆς ἐκκλησίας μόνης ἀφειθείσης ὡς ἐνοριακῆς· αὕτη δὲ ἀναμφιβόλως εἶναι ἡ τοῦ Κωνηοῦ, ἣν ὁ Τρύφων ἔχει ὡσαύτως καταγεγραμμένην ἰδίᾳ ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ναῶν, παρασημειωσάμενος ἐκεῖ ὅτι κεῖται εἰς Μπαλατ-καπὶ καὶ ὅτι τρεῖς ἔχει ἱερεῖς· τούτων δ' ὁ πρῶτος ὀνομάζετο Μητροφάνης. Ἡ δ' ἐκκλησία αὕτη, ἡ πρότερον μὲν μοναστηριακῆ, εἶτα δὲ γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα Κωνηοῦ, εἶναι ἄνευ ἀντιρρήσεως ἐκείνη, ἣν ὁ Πατερᾶκης ὀνομάζει «Ἄγιολός» Ἄγιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος». Τέλος ὁ Τρύφων τὰ τῆς εἰς Μπαλατ-καπὶ μονῆς Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου χρήματα ἔδωκεν ἑτέρα μονῇ, τῇ τοῦ ἁγίου Δημητρίου, ἃν καὶ περὶ αὐτῆς οὐδεμίαν εἶχεν ἐντολὴν ἐκ μέρους τοῦ μεγάλου δουκὸς τῆς Ῥωσίας· αὕτη δὲ ἡ τοῦ ἁγίου Δημητρίου μονὴ ἦτο, κατὰ τὸν Τρύφωνα, ἐγγὺς τοῦ Μπαλατ-καπὶ, καὶ ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω δύναται νὰ ταυτισθῇ μὲ τὸν περὶ τὴν Ξυλόπορταν τόπον, ἐνθα σήμερον κεῖται ἡ τοῦ Κανανοῦ καὶ κατόπιν Κανάβη ἐνοριακὴ ἐκκλησία (21).

Ἐνταῦθα λήγει ἡ ἡμέτερα ἐργασία ἐπὶ τῶν διαφορῶν, αἵτινες προκύπτουσιν ἐκ τῆς συγκρίσεως τοῦ καταλόγου τοῦ Πατερᾶκη καὶ τοῦ ἑτέρου παλαιότερου τοῦ Τρύφωνος, καὶ ὡς νομιζομεν ἐπῆλθεν ἰκανὴ συμφωνία μεταξὺ αὐτῶν· ὑπολείπεται δὲ νὰ εἰπωμεν ὀλίγας τινὰς λέξεις περὶ τῶν ἑτέρων τῆς Πόλεως ναῶν, τῶν ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Πατερᾶκη. Πρῶτον ὁ ἔνδον τῆς Πύλης Ἀδριανουπόλεως Ἄγ. Γεώργιος εἶναι γνωστὸς τῷ Τρύφωνι· ὡσαύτως ἡ Κυρία τῶν Οὐρανῶν, ἣν ὀνομάζει Κερά τοῦ Οὐρανοῦ· λέγει δ' ὅτι ἐκεῖτο εἰς Ἐδιρνέ-καπὶ ὡσαύτως ἡ Μπαλίνου Παναγία. Ὁ Ταξιάρχης τοῦ παπᾶ Λουκά, ὁ ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Πατερᾶκη σημειούμενος, εἶναι ἀναμφιβόλως ὁ παρὰ τῷ Τρύφωνι πεσημειωμένος ἐγγὺς τῆς πύλης Μπαλατ Ἀρχάγγελος Μιχαήλ· ἡ ἐκκλησία αὕτη δύναται πιθανῶς νὰ ταυτισθῇ μὲ τὴν τοῦ Ἀρχιστρατήγου, τὴν «εἰς τὴν Ζουρόπειραν», ἣτις εἶχε καπὶ ἔτει 1730^φ (Α. Ὑψηλάντου, Τα μετὰ τὴν ἄλωσιν, σ. 327). (22) Ἡ ἐν τῇ Ἀχριδιανῇ ἐκκλησία ἁγίου Νικολάου εἶναι γνωστὴ καὶ τῷ Τρύφωνι, λέγοντι ὅτι κεῖται ἐν τῇ ἐνορίᾳ Ὀχρι-μαχχαλεδά. Ὡς Ἀχριδιανῶν δὲ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Νικολάου ἐθεωρεῖτο κατὰ τὸν

κ. *Γεδεών* ἄχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ' αἰῶ-
νος ἢ τῶν *Ταξιαρχῶν ἐν Βαλατιᾷ* ἐκκλησία
(Μ. Γ., Ἐκκλησῖαι τῶν Ὁρθοδόξων ἐν
Κων/πόλει, 1888, σ. 13). Τὸ *Κολλίον*
(=Μογλίον) τοῦ Πατερᾶκη εἶναι βεβχίως
lapsus calami· αὐτὸς ὁ Τρύφων γινώσκει
Παναγίαν εἰς *Μούγλια-μαχαλεδά* καὶ ἱερέα αὐ-
τῆς ἕνα τινὰ Γεώργιον. Ὁ εἰς *Ψαροπωλεῖα*
ναὸς ἀγίου Γεωργίου, δεστικ ἐπὶ Πατερᾶκη
δὲν ὑπῆρχεν, ἦτο ἀκμαῖος ἐπὶ Τρύφωνος
(1593), ἔχων εἰς ὑπηρεσίαν αὐτοῦ δύο ἱερεῖς,
Ἐρμογένην καὶ *Φίλιππον*· τὸν δὲ τοῦ ναοῦ
τόπον ὀνομάζει *Μπαλὺκ-Μπαζάφ*. Γινώσκει
ὡσαύτως τὴν εἰς *Κοντοσχάμιον* Ἁγ. Κυρια-
κὴν· ἀλλὰ καὶ τὸν τόπον τῶν ναῶν Ἁγ. *Νικο-*
λάου (23), *Ἐλπίδος* (24), *Προδρομοῦ* (25) καὶ
ὀνομάζει *Κοῦμ-καπί*· γινώσκει καὶ τὸν εἰς
Ἀρμένιδες Ἁγ. *Νικόλαον*, λέγων αὐτὸν κεί-
μενον εἰς *Κοῦμ-καπί Ἀρμένικ* (26). Γινώσκει
ὡσαύτως τὸν *Βλάγκα-μαχαλεδά* (27) καὶ τὰς
αὐτοῦ δύο τοῦ Πατερᾶκη ἐκκλησίας· ἀλλ' ἢ
τούτων ἑτέρα τιμᾶται, κατὰ τὸν Τρύφωνα,
ἐπ' ὀνόματι *Θεοδώρου Στρατηλάτου* καὶ *Θεο-*
δώρου Τήρωνος (28). Γινώσκει ὡσαύτως τὰς
εἰς *Ποσαμάτια* ἐκκλησίας *ἀγίων Γεωργίου* (29),
Νικολάου καὶ *Πολυκάρπου*· σημειοῦται δὲ
αὐτοῦ καὶ μίαν *Παναγίαν*, ἣτις ἀναντιρρήτως
εἶναι ἢ ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Πατερᾶκη *Χρυ-*
σαλιθινή. Τὴν *Καραμανίαν* (30) ὁ Τρύφων ὀνο-
μάζει *Καραμάν-μαχαλεδά*· ὁ αὐτοῦ δὲ ναὸς
ἁγ. Κωνσταντίνου καὶ Ἐλένης εἶχεν ἔτει
1593 πέντε ἱερεῖς καὶ τρεῖς διακόνους. Τούς
εἰς *Ἐξ Μάρμαρα* τρεῖς ναοὺς γινώσκει ὡσαύ-
τως ὁ Τρύφων (31).

Ἐκ τῶν λοιπῶν ἔξω τῆς Πόλεως ναῶν ὁ
Τρύφων ἀγνοεῖ παντελῶς τὸν εἰς *Τάτα-βουλα*
Ἁγίου Δημήτριον· ἐπομένως δύναται οὗτος
νὰ θεωρηθῆ μεταγενέστερος τοῦ 1593ου ἔ-
τους (32). Γινώσκει ὁμοίως ὁ Τρύφων τὴν *Ἁγίαν*
Παρασκευὴν «Χὰς-κοῖδά» (33). Τὴν ἐν τῷ Γα-
λαταῖ (34) *Χρυσοπηγῇ* ὁ Τρύφων ὀνομάζει
ἀπλῶς *Εὐαγγελισμόν*, τιθέμενος αὐτὴν πρῶ-
την· δευτέραν ἐκεῖ ἐκκλησίαν ὀνομάζει τὴν
τοῦ Ἁγ. *Γεωργίου*· τρίτην τὴν *Γέννησιν τοῦ*
Χριστοῦ, ἣτις ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν ἀπλοῦν
«Χριστὸν» τοῦ καταλόγου τοῦ Πατερᾶκη· τε-
τάρτην τὴν τοῦ Ἁγ. Νικολάου· πέμπτην τὴν
τῆς *Ἀποιομῆς τῆς Τιμίας Κεφαλῆς Ἰωάννου*
Προδρομοῦ· ἕκτην τὴν *Ἐκκοσιτέττα* (=Κα-
στελιώτισσαν), ἀνατεθειμένην τῇ Γεννήσει τῆς
Θεοτόκου· ἑβδόμη τὴν τῆς *Μεταμορφώσεως*,
ἣτις ἀναμφιβόλως ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν ἐν τῷ

καταλόγῳ τοῦ Πατερᾶκη *Χριστὸν τὸν Κρεμα-*
στὸν ὀγδόην τὴν τοῦ Ἁγ. *Δημητρίου*· ἐνάτην
τὴν τῆς *ἀγίας Παρασκευῆς*, οὕσαν ἀγνωστον
τῷ Πατερᾶκη καὶ ἐπομένως καταστραφεῖσαν
μετὰ τὸ 1593ον ἔτος· δεκάτην τὴν τῆς *Κοι-*
μήσεως τῆς Θεοτόκου, ἣτις φαίνεται ἀντιστοι-
χοῦσα πρὸς τὴν ἀπλὴν τοῦ Πατερᾶκη *Πανα-*
γίαν· ἀλλ' ἢ τοῦ Πατερᾶκη *Ἐλεούσα Πανα-*
γία εἶναι παντελῶς ἀγνωστος τῷ Τρύφωνι·
ἐπομένως δύναται αὐτὴ νὰ θεωρηθῆ μεταγε-
νεστέρα τοῦ 1593ου ἔτους.

Περὶ τῶν ἐν τοῖς χωρίοις ναῶν, οὓς ἀπα-
ριθμεῖ ὁ Πατερᾶκης, οὐδὲν λέγει ὁ Τρύφων,
ἐπειδὴ δὲν εἶχε περὶ αὐτῶν ὠρισμένην τινὰ
ἐντολὴν τοῦ κυρίου του. Ἐδωκεν ὁμοίως ἐλέη
χρηματικά τοῦ μεγάλου δουκὸς εἰς τὴν *μονὴν*
Παναγίας τὴν ἐν τῷ *Μαυρομύλῳ* (35), ἀπέ-
χουσαν τῆς Πόλεως 15 τουρκικὰ μίλια· εἰς
τὴν *μονὴν Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου* τὴν ἐν
τῇ νήσῳ *Χάλκη*· ὡσαύτως εἰς τὴν αὐτοῦ μο-
νὴν τῆς *Ζωαρχικῆς Τριάδος*· ἦτο ἐντεταλμέ-
νος νὰ δώσῃ καὶ εἰς τὴν αὐτοῦ *μονὴν ἀγίου*
Νικολάου, κατὰ τὸν εἰς χεῖράς του δουκικὸν
κατάλογον· ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτὴ ἀνεκαλύφθη μὴ
οὕσα *μονή*, ἀλλ' ἀπλῶς κοινὴ τοῦ χωρίου τῆς
Χάλκης ἐκκλησία, τινὰ τῶν διὰ τὴν *μονὴν*
ἀγίου Νικολάου ὠρισμένων νομισμάτων ἔδωκεν
εἰς τὴν ἐκεῖ *μονὴν Γεωργίου τοῦ Θαυματουργοῦ*,
ἃν καὶ δὲν ἦτο αὐτὴ ἐγγεγραμμένη ἐν
τῷ δουκικῷ καταστάγῳ του· ἔδωκεν ὁμοίως ἐξ
ἐκείνων καὶ εἰς τὸν ἱερέα *Νικόλαον* τῆς *ἐκκλη-*
σίας τοῦ ἀγίου Νικολάου τρεῖς χρυσοῦς· ἔδω-
κεν ὡσαύτως εἰς τὴν *Νέαν Μονὴν τῆς Χίου*,
κατὰ θέλησιν τοῦ πατριάρχου *Ἰερεμίου*, τρεῖς
χρυσοῦς, ἐγγεγράφας αὐτοὺς τῷ ἡγουμένῳ
Μαυσοῖ· εἶπε δὲ τῷ Τρύφωνι ὁ Ἰερεμίας,
ὅτι ἢ *μονὴ* ἐκεῖνη ἦτο κτίσμα τοῦ βασιλέως
Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου καὶ ὅτι ἀριθμεῖ
180 πατέρας ἐξ ἐλεημοσύνης καὶ ἐργοχειρῶν
ποριζομένους τὰ πρὸς τὸ ζῆν.

Δὲν ἐπιθυμοῦμεν νὰ μεγαλύνωμεν τὴν ἀξίαν
τοῦ καταλόγου τοῦ Τρύφωνος ἢ τοῦ Πατε-
ράκη· συμπέρασμα ὁμοίως τοῦ δλου λόγου ἡμῶν
εἶναι ὅτι ἄνευ ἀκριβοῦς γνώσεως τῆς χρηζομέ-
νης ὕλης εἰς τὴν ἔρευναν τῆς *ἱστορίας τῶν ἐν*
Κωνσταντινουπόλει ναῶν, περιττὸν καὶ παν-
τελῶς ἄσκοπον εἶναι νὰ γράφῃ τις περὶ αὐτῶν
ἀξιωματικῷ τῷ τρόπῳ καὶ μὲ παντελῶς ἀβα-
σίμους εἰκασίας.

Σ. Σ. Ε. Ἡ ἀνωτέρω αὐτὴ πραγματεία τοῦ κ. **Α. Π. Κεραμέως** παρεπέμφθη εἰς τὴν διαρκῆ τοῦ Συλλόγου Ἀρχαιολογικὴν ἐπιτροπείαν, ἐν ἣ ὁ ἐκ μελῶν κ. **Ε. Α. Σιδερίδης** ὑπέβαλε τὰς ἐπομένους παρατηρήσεις, ἀναφερομένας ὅπου τοῦ κειμένου κείνται οἱ ἐν παρενθέσει ἀριθμοὶ (1—35).

(1). Δις ἐπεσεκέρθη οὗτος τὴν Κωνσταντινουπόλιν καὶ τοὺς Ἁγίους Τόπους· τὸ πρῶτον, ἐν ἔτει 1583φ ἀκολουθήσας μετὰ **Γεωργίου**, τοῦ ἐπικαλουμένου **Γραικοῦ**, τὸν **Ἰβάν Ματφαλοβιτζ Μισερίν**, πεμφθέντα ὑπὸ τοῦ Τσάρου **Ἰβάν Βασιλείβιτζ** (1533—1584) εἰς διανομὴν ἐλεῶν ταῖς ἀνά τὴν Ἀνατολὴν ἱεραῖς ἐκκλησίαις καὶ μοναῖς ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ Τσάρεβιτς **Ἰβάν Τβάνοβιτζ**· τὸ δεύτερον, ἐν ἔτει 1593φ, σὺν τῷ **Μιχαήλ Ἀγάρκωφ**, ἐντολῇ τοῦ Τσάρου **Θεοδώρου Ἰβάνοβιτζ** (1584—1598) εἰς διανομὴν χρηματικῆς βοήθειας τοῖς ἐν τῇ Ἀνατολῇ Πατριαρχεῖαις, ταῖς ἱεραῖς ἐκκλησίαις Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ταῖς ἐν τῷ Ἄθῳ ἱεραῖς μοναῖς, ἀνερχομένης εἰς 5564 χρυσῶν νομισμάτων, ἐπὶ τῇ βάσει καταλόγου, συνταχθέντος βεβαίως κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1583φ γενομένην διανομὴν. Ἡ διμελής αὕτη πρεσβεία διέμεινεν ἐν Κωνσταντινουπόλει τέσσαρας μῆνας, ἀπὸ τοῦ Μαΐου ἕως τοῦ Σεπτεμβρίου διανείμασα 1760 χρυσᾶ νομίσματα. Ἐκ τούτων ἔπεται ὅτι ὁ τοῦ **Καραμπήνικοφ** κατάλογος περιελάμβανε μᾶλλον τὰς ἐν ἔτει 1583φ ὑφισταμένας ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησίας. [Τοῦ Ὀδοιπορικοῦ τούτου σφύζονται ὑπερδιακόσιοι χειρόγραφοι κώδικες καὶ ἀριθμοῦνται τεσσαράκοντα ἐκδόσεις. Ἐκ τῶν «Προλεγομένων», ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Ὀρθοδόξου Παλαιστίνης Ἐταιρείας ὑπὸ **Χρυσάνθου Λοπάριφ**].

(2). Τοῦτου ἔχουμεν ὑπ' ὄψει τὴν ἐν Λονδίῳ ἀγγλιστὶ ἐκδοσὴν τοῦ ἔτους 1680 ὑπὸ τίτλου: *An account of the Greek as to its doctrine and rites of Worship* κτλ. Ὁ συγγραφεὺς διέτριψεν ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὸ 1669ον ἔτος· παρὰ τοῦ παπᾶ **Ἰερεμίου Γερμανοῦ** (σελ. 46) πληροφορηθεὶς παρατίθησι κατάλογον εἰκοσι καὶ ἑξ ἱερῶν ἐκκλησιῶν ἐν τῇ κυρίως Κωνσταντινουπόλει καὶ ἑξ ἐν **Γαλατῶ** ὑπαρχουσῶν· τοῦ καταλόγου τούτου τὴν παράθεσιν χρήσιμον ἔθεωρήσαμεν, διότι ἐφεξῆς θέλομεν προσεγγεῖν εἰς αὐτόν, διατηροῦντες ὅσα αὐτὸς ἔχει ἑλληνιστὶ ἐπάνωμα.

Ἐκκλησίαι ἐν Κωνσταντινουπόλει:

1. **Ἡ πατριαρχικὴ ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου.**
2. Τοῦ ἁγίου **Νικολάου**, οὐ μακρὰν τῆς ἀγ. Σοφίας.
3. Τοῦ ἁγίου **Γεωργίου.**
4. Τῆς **Παναγίας Χρυσολειψεινῆς** (γρ. Χρυσοληθινῆς).
5. Τοῦ ἁγίου **Νικολάου.**
6. Τοῦ ἁγίου **Κάρπου.**

Αἱ τέσσαρες (ἀρ. 3—6) αὗται ἐκκλησίαι εἰσὶν εἰς τὰς πρὸς τὴν Προποντιδα οδοὺς, οὐ μακρὰν τῆς πόλεως **Ψαμάδια**.

7. Τοῦ ἁγίου **Κωνσταντίνου**, ἐν τῇ **Καραμανίᾳ** ὁδῷ, πλησιέστατα τῶν Ἑπτὰ Πύργων.

8. Τῆς **Παναγίας**, ἐν τῇ ὁδῷ **Μπελγράτ.**

9. Τῆς **Παναγίας**, ἐν τῇ **Νέᾳ ὁδῷ** (New-Street).

10. Τῆς **Παναγίας**, ἄλλη ἐκκλησία πλησίον τοῦ **Τοκκαπῆ.**

11. Τοῦ ἁγίου **Δημητρίου**, ἐν τῇ ὁδῷ τῇ καλουμένῃ **«Σαρμασίκιον».**

12. Τοῦ ἁγίου **Γεωργίου**, παρὰ τὴν πύλιν Ἀδριανουπόλεως.

13. Τῆς **«Παναγίας τῆς κυρίας τοῦ οὐρανοῦ»**, εἰς τὴν αὐτὴν ὁδόν· (3)

14. Τοῦ ἁγίου **Δημητρίου**, παρὰ τὴν **Ξυλόπορταν** (Wood-gate).

15. Τῆς **Παναγίας**, παρὰ τὸ **Ἐγκρικαπὶ** (Crooked-gate).

16. Τῆς **Παναγίας**, εἰς **Ἀραμπάτζ μετάν**, ἢ καὶ Ἀραβικὴν ἀγορὰν (Arabian Market-place).

17. Τῆς **Παναγίας**, πλησίον τοῦ **Μπαλίνι** (Balini).

18. Τοῦ ἁγίου **Νικολάου**, τῶν **«Ἀχρδιανῶν».**

19. **Μετόχιον τοῦ ἁγίου Τάφου.**

20. Τῆς **«Παναγίας τοῦ Μαγουλλίου»**

21. Τοῦ **«ἁγίου Γεωργίου Ποτηρᾶς».**

22. Τοῦ ἁγίου **Νικήτα**, παρὰ τὴν οἰκίαν τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας.

23. Τῆς **Παναγίας**, παρὰ τὴν οἰκίαν τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας.

24. Τῆς **Παναγίας**, πλησίον τῆς Πατριαρχικῆς ἐκκλησίας, καλουμένης πρὸς διάκρισιν **«ἡ μικρά».**

25. Τοῦ ἁγίου **Γεωργίου**, πλησίον τοῦ **Φενέρ καπῆ** (Lantern-Gate).

26. Τοῦ ἁγίου **Ἰωάννου**, ἀνήκουσα τῷ πατριάρχῳ Ἀλεξανδρείας. **«Μετόχιον τῆς Ἀλεξανδρείας».**

Ἰπῆρχον ἑπτὰ περίπου ἐκκλησίαι χριστιανικαὶ καίτοι μέχρις ἐδάφους κατὰ τὴν πρὸ δεκαπέντε περίπου ἢ δεκαῆξ ἐτῶν ἐκραγεῖσαν πυρκαϊάν, πλησίον τοῦ **Κοντοκαλιού** εἰς τὸ **Κουμκαπὶ** (Sand-Gate) ἐνίων ἐξ αὐτῶν τὴν ἀνάκτισιν ἐπεχείρησαν, ἐπιτυχόντες ἄδειαν τοῦ Καϊμακάρου, τοῦ διοικητοῦ δηλαδὴ τῆς Κωνσταντινουπόλεως· ἀλλὰ διετάχθη ἀναστολὴ, ἀντιταχθέντων τινῶν ἱεραμῶν καὶ ἄλλων ὁμοφύλων αὐτοῖς.

Ἐν **Γαλατῶ** ἔχουσιν ἐπίσης ἑξ ἐκκλησίας.

1. **«Τῆς Παναγίας Καφατιανῆς».**

2. **«Τοῦ Χριστοῦ Κρεμαστοῦ».**

3. Τοῦ ἁγίου **Δημητρίου**, πλησίον τοῦ **Τοκχανᾶ**, ὅπου οἱ Τούρκοι χόνοσαι τὰ κανόνια αὐτῶν.

4. Τοῦ ἁγίου **Νικολάου.**

5. Τοῦ **«Χριστοῦ εἰς πιστανίαν»** (γρ. Μπισοστάναι).

6. Τοῦ ἁγίου **Ἰωάννου.**

Ἐχουσι μικρὰν τινα ἐκκλησίαν ἐν τῷ **Βαγνῷ**, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπιτρέπεται ἐνίοτε ἡ εἰσοδος εἰς Ἕλληνα ἱερέα καὶ ἡ λειτουργία, ὅς κοινωνεῖ, ὡς ὅτε ἡ **Λιττατα** τῶν γαλιωτῶν (ὁ στόλος) ἐπιστρέφει ἐκ τῶν νήσων τοῦ Ἀρχιπελάγους ἢ ἐξ ἄλλης τινὸς ὁμοίας χειμερινῆς ἐκδρομῆς.

Παραλείπομεν τὰς ἐν ταῖς παρὰ τὴν Κωνσταντινουπόλιν ἢ ἑκατέραν πλευρὰν τοῦ Βοσπόρου κωμολέσαι καὶ χωρίους ὑπαρχούσας ἐκκλησίας [σελ. 53

— 56]. Ταῦτά εἰσι τὰ ὑπὸ τοῦ Σμιθ γραφόμενα· ἐπειδὴ δὲ καὶ τοῦ καταλόγου τοῦ Δουκαγγίου, κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῆς 1600φ ἔχει περίπου, γενήσεται συνηθὴ μνεία παρατιθέμεθα καὶ τοῦτον:

I Ἐκκλησία ἁγίου Γεωργίου, εἰς τὸ διπλοφάνερο, ἔδρα πατριαρχική.

II Ἐκκλησία ἁγίου Γεωργίου ad Turrim

III » » Hierosolymitani.

IV » Θεοτόκου in Saraio Walachiaë.

V » » in Platea Mouclio.

VI » » ad supradictæ latus [δηλαδὴ τὸ Μουχλίον].

VII Ἐκκλησία ἁγίου Γεωργίου in Platea d'Oignon[.]

VIII » Θεοτόκου du Baigle [quam Bailii vocant, ὡς ἐφεξῆς λέγει].

IX Ἐκκλησία ἁγίου Νικολάου ad Portam Lignariam.

X » » Δημητρίου Agiorassari.

XI » Θεοτόκου Egri Porta

XII » » ad Portam Hadrianopolitanam.

XIII » ἁγίου Γεωργίου versus Castellum Septem Turrium.

XIV Ἐκκλησία ἁγίου Κωνσταντίνου de Caramanio.

XV » » Κάρπου Psomathia.

XVI » Θεοτόκου ad sex Marmara.

XVII » » Coublo.

XVIII » » Seraio Bogdaniaë

Ἐν δὲ τῷ Γαλατῷ:

I Christos Cremasmenos.

II Deiparæ Cafaliani.

III S. Nicolai ad portam. Χηρέζι καπισί.

IV S. Dimitrii.

V Christos σὰ μπουστάνια.

VI S. Iohannis combusti καμένοος.

VII S. Dimitrii ad Cassumbaseia.

[Ducangius; CP. Chr. βιβλ. III, σελ. 162, ER].

Τὴν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας «*Ἀραπατζή*» ἀναφέρει τὸ ὑπὸ τοῦ *Μ. Γεδεών* δημοσιευθὲν ἄ' σημεῖμα τοῦ 1648, μεταξὺ τῶν μνημιῶν τῶν ἐνοριῶν Ἐγρικαπὶ καὶ πόλης Ἀδριανουπόλεως· ὁ *Σμιθ* τῷ 1669 arabage μετάν, κακῶς μεθερμηνεύων Arabian maquet-place — Ἀραβική ἀγορά = τσαρσί, μνημονεύει μετὰ τὴν τοῦ Ἐγρικαπὶ ἐκκλησίαν· ἢ τοῦ ἐμβατοικίου σημελῶσις τῷ 1740 ὀνομάζει Παναγίαν τοῦ «*Ἀραμπατζι-μεϊντανίου*» [*Μ. Γεδεών* Ἐκκλ. τῶν ὀρθ. ἐν Κ/πόλει, 1888 σελ. 19]· τὸ δὲ σιγίλλιον τοῦ πατριάρχου Κ/πόλεως Σαμουήλ, ἐν ἔτει 1764, καταλέγον τὰς ἐνορίας, τὰς συγκροτησάσας «*φροντιστήρια καὶ σχολεῖα τῶν ἑλληνικῶν μαθημάτων*» συγκαταριθμεῖ καὶ τὴν «*Παναγίαν τοῦ Ἀραμπατζι-μεϊδανίου*» τρίτην μετὰ τῶν «*εἰς τὸ Ἐδιρνεκαπῆ*» ἐξ ἐνοριῶν, ἦτοι: 1) Παναγίας τοῦ Ἐγρικαπῆ· 2) [Παναγίας] τοῦ Χαντζερλή· 3) [Παναγίας] τοῦ Ἀραμπατζι-μεϊδανίου· 4) τοῦ ἁγίου Γεωργίου [τοῦ Ἐδρνεκαπῆ]. 5) τοῦ ἁγίου Δημητρίου Σαρμασίκι, καὶ 6) τῆς Κυρίας τῶν οὐρανῶν κατὰ τὸ Σαλμά δομπρούκι [αὐτόθι,

σελ. 34]. Ἐν τῷ μετὰ χεῖρας ἔργῳ αὐτοῦ ὁ *Μ. Γεδεών* ἐν τούτοις λίαν συγκεχυμένως ἱστορεῖ τὰ περὶ τῆς ἐκκλησίας ταύτης ὁμιλῶν περὶ τῆς ἀποτεφρώσεως τῶν συνοικιῶν Κοντοσκαλίου, Βλάγκας καὶ Ὑψωμαθειῶν κατὰ τὴν πυρκαϊάν τῆς 10 ἢ 11 Αὐγούστου τοῦ 1782 ἔτους καὶ παρατηρῶν ὅτι τὸ σημεῖωμα τοῦ *Πασχάλη*, δημοσιευθὲν ἐν σελ. 312—313 τῆς «*Ζωοδόχου Πηγῆς*» τοῦ ἱερέως *Ἐδγενίου*, λέγει καεῖσαν τότε καὶ Ἐκκλησίαν «*Ἀρχιστρατήγων* . . . ἐνφ» τοιαύτην ἐκκλησίαν ἀγνοοῦμεν θάρξασάν ποτε κατὰ τὰ *μέρη ταῦτα*» [τὰ προειρημένα, δηλαδὴ τὸ Κοντοσκάλιον, τὴν Βλάγκαν καὶ τὰ Ὑψωμαθεῖα], ἐπάγεται καὶ τὰ ἐξῆς: «*μόνον ἓνα ναὸν πρὸς τὸ μέρος τοῦτο γινώσκω, θανόντα κατὰ τὸν 11' αἰῶνα, καὶ μάλιστα μετὰ τὰ μέσα αὐτοῦ, τὸν ναὸν τῆς Θεοτόκου τοῦ Ἀραμπατζι-μεϊδανί» καὶ ἐπειδὴ ἐν τῷ περὶ σχολειῶν . . . σιγίλλιῳ τοῦ πατριάρχου Σαμουήλ. . . ἀναφέρονται ἐξ ἐκκλησιῶν περὶ τὸ Ἐδιρνεκαπὶ, σαφῶς δὲ γνωρίζονται ναοὶ [ὀνομάζει μόνον τοὺς πέντε ἐκ τῶν ἐξ]. . . ὑπῆρχον ἄρα παρ' αὐταῖς καὶ ναὸς τῆς Θεοτόκου κατὰ τὴν τοποθεσίαν Ἀραμπατζι-μεϊδανί» [σελ. 32-33]· ἀλλὰ τὸ σιγίλλιον ῥητῶς ἀναφέρει τὴν ἐν λόγῳ ἐκκλησίαν τρίτην εἰς τὴν σειράν, καὶ φηρισμένως τάσσει αὐτὴν εἰς τὰς περὶ τὴν πόλιν Ἀδριανουπόλεως πυκνάς τῶν ἡμετέρων συνοικίας, ἐν φ' ὁ *Μ. Γεδεών* πρὸς τὰ πυρποληθέντα τῷ 1782 μέρη Κοντοσκαλίου, Βλάγκας καὶ Ὑψωμαθειῶν γινώσκει αὐτὴν, καὶ ἀφ' ἐτέρου ἐπιστεῖβει ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ ἐκκλησία τῆς Θεοτόκου κατὰ τὴν πόλιν Ἀδριανουπόλεως, ἣν ὁ πολὺς Δουκαγγίος ἀναφέρει κατὰ τὰ τέλη τοῦ 12' αἰῶνος» [σελ. 34]. Ἐν φ' δὲ οὕτω ῥητῶς ἀναφέρεται ἡ τοῦ Ἀραμπατζι-μεϊδανίου ἐκκλησία ἐν τῷ σιγίλλιῳ τοῦ 1764, ὁ *Μ. Γεδεών* [σελ. 35] προστίθει αὐτὴν εἰς τὰς πυρποληθείσας τῷ 1730, ὅπερ ἀνακριδῶς, διότι ὑπῆρχε καὶ τῷ 1816, ἀναφερομένη εἰς τὴν τότε συνταχθεῖσαν διαθήκην τοῦ Σεργίου Μακραίου, κληροδοτοῦντος αὐτῇ 50 γρόσια [Σάθας· Μεσ. Βιβλ., τ. Γ', σελ. ρη']. Καὶ τὴν μὲν παρὰ Δουκαγγίῳ XII θεωροῦμεν οὖσαν τὴν παρὰ *Καραμπεϊνικοφ*, ἀριθ. 18, «*Κυρίαν τοῦ οὐρανοῦ, Ἐπιφνεκαπῆ*, τὴν παρὰ *Πατεράκη*, ἀριθ. 3, «*Κυρίαν τῶν οὐρανῶν*», τὴν ἐν τῷ α' σημεῖωματι «*Κυρίαν Σαλμάκωλον*» [σελ. 21] καὶ τὴν παρὰ *Σμιθ* «*Παναγίαν τῆς Κυρίας τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὴν αὐτὴν ὁδὸν*» [πόλης Ἀδριανουπόλεως, ἀριθ. 13]· ἐκείνην δὲ, τὴν τοῦ Ἀραμπατζι-μεϊδανί, θεωροῦμεν μᾶλλον τὴν παρὰ Δουκαγγίῳ ὑπὸ στ. VI τασσομένην εἰς τὴν ὑπὸ στ. V ὀνομαζομένην θέσιν, τὸ *Μοχλίον*, συμφυρῶ καὶ ταῖς ἀνωτέρω παρατεθειμέναις μνημείοις. Ὅθεν πρόδηλος ἡ ἐνταῦθα κρατήσασα σύγχυσις· ἡ δὲ ἐν τῷ σημεῖωματι τοῦ *Πασχάλη* ἀναφερομένη ἐκκλησία ὡς καεῖσα τῷ 1782, τῇ 10ῃ Αὐγούστου, τῶν Ἀρχιστρατήγων, μήπως εἶναι ἡ παρ' Ὑψηλάντη [σελ. 628] ἀπαντώσα ἐκκλησία τοῦ Ἀρχιστρατήγου, ἡ καεῖσα δέκα ὀκτὼ ἡμέρας πρότερον οὐν τῷ *μαχαλὲ* Κεομεκαγιῶ, κατὰ τὴν πυρκαϊάν τῆς 23ης Ἰουλίου τοῦ αὐ-*

του έτους, ηγίς έκραγείσα εέσωθεν του Παλατά και άναβαίνωντας κατάκτασεν έως εις τό Καρά γιουμουρούκι και Γενί παχτζέε, και εούγχυσεν ό *Πασγάλης* τός πυρκατάς και τός θέσεις; ή μήπως τό έντός της έκκλησίας της Παναγίας, της τών Έξ Μαρμάρων, ύπάρχον τφ 1786 παρεκκλήσιον του Άρχιστρατήγου Μιχαήλ [*Chevalier; voyage de la Propontide et du Pont-Euxin, Paris, 1800, σελ. 263*], ύπήρχε και πρότερον έν τη έπίσης τφ 1782 καείση έκκλησία ταύτη, και τούτο ως ιδιαίτεραν έκκλησίαν ένμημόνευσεν ό *Πασγάλης*; Τούτο νομίζομεν μάλλον βέβαιον.

(3). Άγνωστος ήμίν άλλαχόθεν, πρόσ δέ και ακατάληπτος ή τοιαύτη έπωνυμία του Βοσπόρου φρονούμεν ότι εσφαλμένως έτέθη ή λέξις, ειτε άντι *Μπογαζίων*, ως παρά τφ ήμετέρφ λαφ τουρκιστί καλείται ό Βόσπορος = τά *μπογάζια*, εις πληθυντικόν άριθμόν, ειτε, όπερ και βεβαιότερον, άντι *χωριών*, ως κατωτέρω έν τφ καταλόγφ, πρόσ του άριθμού 38, φέρεται < *Αρχή των χωριών* >.

(4). Χάριν τών φιλιστώνων και τών μεθ' ήμάς ειδικώτερον έγκυψόντων εις ακριβεστέρας έρευνας περί τών έν Κωνσταντινουπόλει ιερών έκκλησιών χρησίμουν ώσαύτως κρίνομεν και την παράδεισιν του καταλόγου του *Τρύφωνος Καραμπήϊνικοφ*, όστις διακρίνει μονάς και έκκλησίας τās παρ' αυτών δ' έπωνυμίας λαμβάνομεν άπαραλλάκτως και χάριν ευκολίας σημειούμεν αδύοντα άριθμόν.

[Σελ. 85]. 1. *Μονή Ιωάννου του Προδρομού*. Ταύτην έδωκαν νύν τφ πατριάρχη άντι του παλαιού Πατριαρχείου. Ό κατάλογος της διανομής του αυτοκαταρτοκού έλέους φριζεν εις 30 μοναχάς 60 χρυσά νομίσματα έδόθησαν λοιπόν δι' αυτήν την μονήν, τή μεν ήγουμένη Κασσιανή και τφ ιερεί Ιωάννη άνά τρία χρ. ν., ταίς δέ 28 μοναχαίς άνά 2 έκάστη, 56 χρ. ν., και διά τό άγίασμα τό ύπό την έκκλησίαν ταύτην 1 χρ. ν. δι' έλαιον, και τφ σκευοφάλακι και τφ φάλακι άνά 1 χρ. ν. Έτι δέ τοίς φυλάττουσι την μονήν Γενισάφοις, άνά ήμισυ τάλληρον, 5 φλωρία (άλτιν) και 5 δένεγ' έν συνόλφ έδόθησαν 65 χρ. ν., 5 φλωρία και 5 δένεγ.

2. *Μονή του Προδρομού*. Ητο πλησίον του παλαιού Πατριαρχείου, νύν δέ μετηνέχθησαν οι έν αυτή μοναχοι εις την έκκλησίαν Δημητρίου του Θεσσαλονικέως, διότι προηγουμένως κατέλαβον οι Τουρκοι την μονήν. Ό κατάλογος της διανομής του αυτ. έλέους φριζεν εις 30 μοναχάς 60 χρ. ν. [σελ. 86]. Και έδόθησαν εις την Ευγενίαν ήγουμένησσαν ταύτης της μονής δι' έλαιον της έκκλησίας δύο χρ. ν. και τή αυτή ήγουμένησση και τφ ιερεί Νικόλη (;) αυτ. έλεος άνά τρία χρ. ν. και 26 μοναχαίς 52 χρ. ν., άνά 2 έκάστη' έν συνόλφ έδόθησαν 60 χρ. ν.

3. *Μονή του Προδρομού*. Έγγιστα της πύλης Μπαλατά' κατά τον κατάλογον της διανομής έπρεπε νά δοθώσιν εις 20 μοναχάς 40 χρ. ν. Άλλά νύν ένταύθα μονή ουκ έστι, της έκκλησίας έννοριακής γενομένης' διά τούτο άνε' αυτης έδόθη αυτ. έλεος τή *μονή του Δημητρίου* του Θεσσαλονικέως, τή έγ-

γιστα εκείνου και της πύλης Μπαλατά, καιτοι μη έγγεγραμμένη έν τφ καταλόγφ της διανομής. Έδόθησαν λοιπόν τή ήγουμένησση Ειρήνη δι' έλαιον μεν 1 χρ. ν., δι' αυτ. έλεος δέ 3 χρ. ν., και τφ παπ. Γεωργίφ, και τφ διακόνφ Μανουήλ 3 χρ. ν., και 20 μοναχαίς 40 χρ. σ, έν συνόλφ 47 χρ. ν.

4. *Μονή άγιου Γεωργίου*. Εις τούς αδελφός της μονής του μάρτυρος του Χριστου Γεωργίου, της έγγιστα του παλαιού Πατριαρχείου, φριζεν ό κατάλογος της διανομής νά δοθώσιν 20 χρ. ν. άλλ' έν τούτφ τφ τόπφ ουκ έστι νύν μονή, της έκκλησίας γενομένης έννοριακής' άνε' αυτης έδόθη τό αυτ. έλεος εις την έν ε' έκάρη ό πατριάρχης Ίερεμίας *μονήν* του *Ιωάννου Προδρομού*, την έν τη Μαύρη θαλάσση, από της Κωνσταντινουπόλεως 170 μιλια Κωνσταντινουπολιτικά απέχουσιν, παρά την πόλιν Σφζόπολιν' όθεν έδόθησαν τφ ήγουμένφ Μαθαίφ και τοίς αδελφοίς της μονής ταύτης, άριθμούσας 130 μοναχούς, καθά λέγει ό πατριάρχης Ίερεμίας.

5. *Μονή της Παναγίας* και

6. *Μονή του θαυματουργού Νικολάου*. Αυται κείνται εις τον λεγόμενον Μαυρομόλον, απέχοντα της Κ/πόλεως 15 τουρκικά μιλια' έδόθησαν κατά τον κατάλογον της διανομής του αυτ. έλέους 60 χρ. ν., και προσέτι τφ ήγουμένφ της μονής της Παναγίας Ιωάσαφ και τφ της μονής του Νικολάου Γερβασίφ, άνά 3 χρ. ν., και έπίτα μοναχοίς άμφοτέρων των μονών [σελ. 87] άνά 2 έκάστη, 14 χρ. ν. έν συνόλφ 20 χρ. ν.

7. *Μονή της Κοιμήσεως της Θεοτόκου*. Έν τή Άσπρη θαλάσση, έν τή νήσφ της Χαλκηδόνας, από της Κων/πόλεως είκοσι βέρσσια' έδόθησαν κατά τον κατάλογον τφ ήγουμένφ Φιλοθέφ και 20 μοναχοίς 40 χρ. ν.

8. *Μονή Νικολάου θαυματουργού*. Έν τή αυτή νήσφ της Χαλκηδόνας' κατά τον κατάλογον της διανομής έδόθησαν εις αυτήν 40 χρ. ν. και αυτη ή έν τφ χωρίφ Χαλκηδόνας έκκλησία του άγιου Νικολάου του θαυματουργού έννοριακή έγένετο, όχι όμως και ή μονή' άνε' αυτης της μονής του Νικολάου έδόθησαν εκ του αυτ. έλέους τφ της αυτόθι, έν Χαλκηδόνη, *μονής Γεωργίου του θαυματουργού*, μη έγγεγραμμένης έν τφ καταλόγφ, ήγουμένφ Άρσενίφ 3 και τοίς μοναχοίς 14 χρ. ν., τφ δέ της έν τφ καταλόγφ των μονών έγγεγραμμένης έκκλησίας του Νικολάου του θαυματουργού παπ. Νικολάφ 3 χρ. ν., έν συνόλφ τή τε μονή του Γεωργίου και τή έκκλησία του Νικολάου 20 χρ. ν.

[9. Μονή της Θεοτόκου έν Χίφ. Κατ' έντολήν του πατριάρχου Ίερεμίου τφ ήγουμένφ της έν τή νήσφ Χίφ, της Κων/πόλεως άπεχούσας 600 τουρκικά μιλια, έν τή Άσπρη θαλάσση, μονής της υπεραγίας Θεοτόκου της Νέας μονής, Μωυσει και τοίς αδελφοίς 3 χρ. ν. Είπε δ' ό πατριάρχης ότι την μονήν ταύτην ήγειρεν ό βασιλεύς Κωνσταντίνος ό Μονομάχος και διείσιν έν αυτή νύν 180 μοναχοι εκ των ιδίων κόπων και τών έλεημοσυών συντηρούμενοι.]

[Σελ. 91]. Ἐδόθη αὐτ. ἔλεος εἰς τοὺς ἱερεῖς καὶ διακόνους τῶν ἐπομένων ἐνοριακῶν ἐκκλησιῶν τῆς Κων/πόλεως καὶ δι' ἔλαιον κανδηλῶν:

1. Ἁγίου Γεωργίου, Φενὴρ καπισῆ, τῆ παπῆ Γεωργίω.
2. Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ, ἐγγισα τῆς πύλης Μπαλατά, τῆ παπῆ Συμεῶνι.
3. Ἁγίου Νικολάου, Ἄχρι (Ὁχρι) μαχαλετά, τῆ ἱερομονάχῳ Σεραφεῖμ καὶ τῆ διακόνῳ.
4. Ἁγίου Γεωργίου, Ἐρινεὶ καπῆ, τῆ παπῆ Ἰωάννη.
5. Ἁγίου Δημητρίου, Ἀχκερμὲν μαχαλετά, τῆ παπῆ Παρασκευῆ.
6. Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Ποτηρᾶ, ἐγγισα τοῦ παλαιοῦ Πατριαρχείου, τῆ παπῆ Δημητρίω.
7. Ὑπεραγίας Θεοτόκου, Μουγλιὰ μαχαλετά, τῆ παπῆ Γεωργίω.
8. Ἁγίου Γεωργίου, Διπλοφαναρά μαχαλά, τῆ παπῆ Γερμανῶ καὶ τῆ διακόνῳ.
9. Ἁγίου Γεωργίου, Ἐξη-μάρμαρα, τῆ παπῆ Μιχαήλ.
10. Μεταμορφώσεως τοῦ Χριστοῦ σου, Ἐξη-μάρμαρα, τῆ παπῆ Κωνσταντίνω.
11. Ἁγίου Γεωργίου, Ἐξη-μάρμαρα, Ἀστροκαστρινά, τῆ ἱερομονάχῳ Παρθενίω.
12. Ἰωάννου Προδρομοῦ, Μπαλάτ καπῆ, τῆ παπῆ Μητροφάνει καὶ 2 ἀδελφοῖς.
13. Ἁγίου Γεωργίου Φυτίλῃ, τῆ παπῆ Ἰωάννη.
14. Θεοτόκου, Ψαμάτια μαχαλά, τῆ παπῆ Ἀρσενίω καὶ ἀδελφοῖς, δυοῖν ἱερεῦσι καὶ τῆ διακόνῳ.
15. Ἁγίου Νικολάου, Κουμ-καπῆ, τῆ παπῆ Ἰωάννη.
16. [σελ. 92]. Ἁγίου Πολυκάρπου, Ψαμάτια, τῆ παπῆ Γεωργίω καὶ τῆ διακόνῳ.
17. Θεοτόκου, Γοργολίκος κοινῶς, Ἐξη-μάρμαρα, τῆ παπῆ Κωνσταντίνω.
18. Θεοτόκου, Κυρία τοῦ οὐρανοῦ, Ἐρινεὶ καπῆ, τῆ παπῆ Ἀλεξάνδρω.
19. Θεοτόκου, Τουμπαλίω, τῆ παπῆ Λαζάρω.
20. Θεοτόκου, Παλάτια, τῆ παπῆ Θεοφάνει.
21. Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἐγγισα Ἐγρικαπῆ, τῆ παπῆ Πέτρω.
22. Θεοδώρου Στρατηλάτου καὶ Τήρωνος, Βλάχκα μαχαλετά, τῆ παπῆ Ἀνδρέα.
23. Θεοτόκου, Βλάχκα μαχαλετά, τῆ παπῆ Θωμά καὶ τῆ παπῆ Διονυσίω.
24. Ἁγίου Νικολάου, ἀρμένικα, τῆ παπῆ Ἀνδρονίκω καὶ τῆ παπῆ Νικοδήμω.
25. Ἰωάννου Προδρομοῦ, Κουμκαπῆ, τῆ παπῆ Γεωργίω.
26. Θεοτόκου, Ἐλιδα, Κουμκαπῆ, τῆ παπῆ Μανουήλω καὶ τῆ διακόνῳ.
27. Ἁγίου Γεωργίου, Ψαμάτια καπῆ, τῆ παπῆ Θεοδώρω.
28. Ἀγιομάρτυρος Κυριακῆς, τῆ παπῆ Σταθρῳ καὶ τῆ διακόνῳ.
29. Ἁγίου Γεωργίου, Μπαλοῦκ παζάρ, τῆ παπῆ Ἐρμογένει καὶ τῆ παπῆ Φιλίππω.

30. Ἁγίου Γεωργίου, Τοπκαπῆ, τῆ παπῆ Μιχαήλ.

31. Ἁγίου Νικολάου, Ψαμάτια μαχαλετά, τῆ παπῆ Κλήμεντι.

32. Ἁγίου Γεωργίου, Καντακουζηνοῦ μαχαλετά, τῆ παπῆ Γεωργίω.

33. [σελ. 93.] Ἁγίας Παρασκευῆς, Μπελη-μαχαλετά, τῆ μοναχῆ Ἰωάσαφ.

Καὶ εἰς τὰς ἐν Γαλατῆ, τῆ ἀπέναντι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐν τῆ θαλασσίω στενεῆ, ἐκκλησίας:

34. Τοῦ Ἐδαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου, Ἐδαγγελισμοῦ, τῆ παπῆ Γρηγορίω καὶ τῆ διακόνῳ.

35. Ἁγίου Γεωργίου, τῆ παπῆ Ἰωάννη.

36. Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, Γέννησις τοῦ Χριστοῦ σου, τῆ παπῆ Κωνσταντίνω.

37. Ἁγίου Νικολάου, τῆ παπῆ Συριανῶ (; Κυπριανῶ).

38. Ἀποτομῆς τῆς τιμίας κάρας τοῦ Ἰω. Προδρομοῦ, τῆ μοναχῆ Ἀνικέω (; Ἀνικήτῳ ἢ Ἀγγαίω).

39. Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, τῆ παπῆ Μανουήλ.

40. Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου, Ἐκοστέλεια, τῆ παπῆ Ἀνθίμω.

41. Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος, Μεταμόρφωσις, τῆ παπῆ Γεωργίω.

42. Δημητρίου Θεσσαλονικέως, τῆ παπῆ Μιχαήλ καὶ τῆ διακόνῳ.

43. Ἁγίας Παρασκευῆς, Χασκοιοιτά, τῆ παπῆ Γεωργίω.

44. Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἢ Κοίμησις, τῆ παπῆ Ἀλεξάνδρω.

Ἐν συνόλῳ 44 Ἐκκλησίαι, εἰς τὰς ὁποίας ἐδόθησαν δι' ἔλαιον 44 χρ. ν., ἀνά ἐν ἑκάστῃ, καὶ εἰς τοὺς ἱερεῖς καὶ διακόνους αὐτῶν, ἀνά 3 ἑκάστῳ, 132 χρ. ν.

45. Τοῖς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου καὶ Ἐλένης τῆς μητρὸς αὐτοῦ, Καρμὰν Μαχαλετά, πέντε ἱερεῦσι καὶ τρεῖς διακόνους, τῆ παπῆ Θεοδοσίω μετὰ τῶν ἀδελφῶν, δι' ἔλεος χρ. ν. 6, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ δι' ἔλαιον 1 χρ. ν.

46. Εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τὴν ἐν τῆ Πύργῳ Φενὴρ καπισῆ, ἐδόθησαν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ, κράτορος προσθέτως εἰς τὴν θαυματουργὸν εἰκόνα χρ. ν. 3, καὶ ἕτερα 3 δι' ἔλαιον· εἰς ἀνάρτησιν βασιλικοῦ κηροστάτου πρὸ τῆς εἰκόνης κηροῦ ἐνὸς πουτίου καὶ 5 γριδενικ (ἡμίσεος;)· εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ κηροστάτου καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν τοῦ κηροῦ 7 χρ. ν., εἰς τρεῖς θαλίνας κανδήλας, ἐν αἷς ἔλαιον καίεται, ἐν τάλληρον· εἰς τὸν παπᾶν Γεώργιον Μπαλουρδὲν χρ. ν. 3, ἐν συνόλῳ 16 χρ. ν. καὶ ἐν τάλληρον, διότι νῦν, ἔτει 7101 (=1583) ὁ σουλτάνος [κτλ. ὅσα παρατίθων ὁ Α. Π. Κεραμεύς].

Ἐν συνόλῳ [σελ. 94] ἐδόθη αὐτοκρατορικὸν ἔλεος ἐν Κων/πόλει καὶ Γαλατῆ εἰς 46 ἐν δλω ἐκκλησίας δι' ἔλαιον καὶ διὰ τοὺς ἱερεῖς 199 χρ. ν. καὶ ἐν τάλληρον Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἀνακεφαλαιουδντες δ' ἡμεῖς τὰς δωρεὰς εὐρίσκομεν: Εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 1—44 ἐκκλησίας χρ. ν. 44+132 εἰς ἱερεῖς = χρ. ν. 176, εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 45ν χρ. ν. 7 καὶ εἰς τὴν

ὕπ' ἀριθ. 46ην χρ. ν. 16+1 τάλ., τὸ δλον χρ. ν. 198+1 τάλ. Ἐσφαλμένως δὲ ὁ *Καραμπέϊνικοφ* ἀναβιδάζει τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐλεηθεισῶν ἐκκλησιῶν εἰς 46, διότι τὴν τελευταίαν τοῦ *ἁγίου Γεωργίου τὴν ἐν τῷ Πύργῳ Φενὲρ καπισὴ* ἔταξε πρώτην ἐν τῷ καταλόγῳ· διὰ τοῦτο δὲ διακρίνει ὡς *προσθέτως* ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος δοθείσας, ὅσας ἐν τέλει ἀναφέρει δαπάνας, γενομένας διὰ τὸ ἰστορούμενον θαῦμα.

(5) Ἡ ἐπωνυμία αὕτη Ἀκκερμάν εἶναι παραφθορὰ τῆς συνθέτου λέξεως Ἀκ-κερμάν, ἧς ἡ μὲν πρώτη λευκὸν=ἄσπρον, ἡ δὲ δευτέρα, ταταροπερσικῆς καταγωγῆς, λαμβανομένη ἐν τῇ τουρκικῇ ἀντὶ τῆς λέξεως χισάρ=φροδριον, κάστρον [*Ἀχμέτ Βεφίκ*· λεχζέϊ ὁσμανῆ, σελ. 1001, ἐν. λ. ٧٤٢, ἐνθα φέρονται παραδείγματα Ἀκ-Κερμάν, Καρᾶ-κερμάν, Κερμάν-καγιά· πρόσθετος Κερμάν-σάχ, Κερμάν ἐν Περσίᾳ]. Ἐπομένως ἡ παρὰ *Καραμπέϊνικοφ* συνοικία *Ἀκκερμάν* καὶ ἡ παρ' αὐτῆς τε καὶ τῷ *Πατερᾶκῃ* συνοικία Ἀσπροκαστρινὰ εἶναι μία καὶ ἡ αὐτή, ὡς καὶ ἡ παρὰ τῷ πρώτῳ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Δημητρίου εἰς Ἀκκερμὲν μαχαλετᾶ (ἀριθ. 13) καὶ τῷ δευτέρῳ εἰς εἰς Ἀσπροκαστρινὰ (ἀριθ. 1). Εὐτυχῶς γνωρίζει ἡμῖν ὁ *Καραμπέϊνικοφ* τὴν θέσιν τῆς συνοικίας, οὐσαν εἰς Ἐξημάρμαρα, ἐνθα τάσσει τὴν εἰς Ἀσπροκαστρινὰ ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Γεωργίου (ἀριθ. 11, καὶ παρὰ *Πατερᾶκῃ* ἀριθ. 361, τὴν παρὰ Δουκαγγίῳ, πιθανῶς, versus Castellum Septem Turrim (CP. Chr. βιδ. IV, τμ. VIII. § CIV ἀριθ. 13).

(6) Οὐχὶ πιθανώτατα ἀλλ' ἀκριβῶς ἡ παρὰ *Καραμπέϊνικοφ* ἐκκλησία τῆς *Παναγίας εἰς Παλάτια* (ἀριθ. 20) εἶναι ἡ παρὰ *Πατερᾶκῃ* τοῦ Πέτρου Βοεβόδα, παρὰ *Σμιθ* (ἀριθ. 23) παρὰ τὴν οἰκίαν τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας καὶ παρὰ τῷ *Δουκαγγίῳ* Deirparae Sarai Bogdaniae (ἐνθ. ἀν. ἀριθ. 18). Ἀφοῦ ἐν ἔτει 1529 ὁ *Πέτρος Παρὲς* ἡγεμὸν τῆς Μολδαβίας ἀποστείλας πρὸς τὸν ἐν Βουδῆ ἐδρισκόμενον σουλτάνον *Σουλεϊμάν τὸν Α' Τσιουτὺ Λογοθέτην* (Θεόδουλον Λογοθέτην;) προσήνεγκε τὴν ὑποτέλειαν τῆς χώρας αὐτοῦ· κατὰ τὸ ἐπιπὸν ἔτος ἦλθον ἀμφότεροι εἰς Κωνσταντινούπολιν· πλὴν δὲ τῶν γενομένων αὐτοῖς μεγάλων τιμῶν, ἠξιώθησαν καὶ τῆς ἀδείας κτίσεως ἰδιοῦ μεγάρου εἰς διαμονὴν τῶν ἐκάστοτε ἐρχομένων ἡγεμόνων ἢ ἀπεσταλμένων αὐτῶν. Κατ' ἀκολουθίαν συνεστάθη τὸ μέγαρον, *Βογδάν σεράγι* κληθέν, διότι Βογδάν βιλαγιετὴ ὠνόμασαν τὴν Μολδαβίαν οἱ Τούρκοι, ὅτε, ἐπὶ ἡγεμόνος Βογδάν Γ', τῷ 1517 ὁ σουλτάνος *Βαγεζὴτ Β'* ἐκυρίευσαν αὐτῆς [A. D. Xénopol; Histoire des Roumains de la Dacie Trajane, Paris, 1896 τ. I. σ. 297—8], ἀποτελεσθεῖσα, βαθμιαίως, ἴσως ἐκ διαφόρων οἰκοδομημάτων, ἐν οἷς ἀναφέρεται καὶ οἰκία Ῥαούλ τινος ἐκχωρηθεῖσα ὑπὸ τοῦ κτήτορος Μιχαὴλ Καντακουζηνοῦ (+1572) τοῖς ἡγεμόσι τῆς Μολδαβίας, ὧν οἱ ὑπάλ.η.λοι κατὰφρον εἰς αὐτὴν τῷ 1578 κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ *Γεργλάχ* (Tagebuch, σ. 456) τότε ἡγέρθη καὶ ἡ ἐκκλησία τῆς Παναγίας, ὑπάρχουσα καὶ κατὰ τὴν προηγηθεῖσαν ἐπίσκεψιν τοῦ *Καραμπέϊ-*

νικοφ, ἀφοῦ περιελήφθη εἰς τὸν κατάλογον τῶν βοηθειῶν. Εἰς τὰ μέγαρα ταῦτα κατέλυσαν παρεπηδημήσαντες ἐπὶ χρόνον ἱκανὸν πρὸς ἀνάκτησιν τοῦ θρόνου αὐτοῦ ὁ Πέτρος Παρὲς, τῷ 1540—41, καὶ ὁ νόθος αὐτοῦ υἱὸς Γιάνκος Σάσουλ (Ἰωάννης Πέτρος Σάξων) τῷ 1580—81 (Xenopol, αὐτ. σ. 307, 308, 338) ὁ τελευταῖος ἀφιέρωσεν, ἃ εἶχεν ιδιόκτητα ὀσπίτια, τὸν οἶκον τοῦ Ῥάλλη (Ῥαούλ), εἰς τὴν τότε πατριαρχικὴν ἐκκλησίαν, τὴν μονὴν τῆς Παμμακαρίστου ὑπὸ τὸν ὄρον τοῦ «ὁ αὐτὸς κύριος Πέτρος» βοεβόνδας, ὅτε σὺν Θεῷ εἰς Κωνσταντινούπολιν «ἐρχεται καταλύειν καὶ κονεύειν ἐν τοῖς ὀσπίτιοις» αὐτοῖς καὶ μένειν ἀνεμποδίτως καὶ τὴν χρῆσιν «ἔχειν αὐτῶν τῶν ὀσπιτίων, ἄλλων προτιμώμενος», καθὰ διαλαμβάνει τὸ δοθὲν αὐτῷ συνοδικὸν γράμμα τοῦ πατριάρχου Μητροφάνου, ἐκδεδομένου «μητὶ Ἰανουαρίῳ, Ἰνδικτιῶνος κ'» (1580), ἐν ᾧ λέγεται εὐθένης ποτὲ πάσης Μπογδανίας κύριος Ἰωάννης Πέτρος Βοεβόνδας» [*Μ. Γεδεών*· Χρον. πατριαρχ. οἴκου, σελ. 144—145]. Αὐτὰ λοιπὸν εἶναι ἐπὶ ὀσπίτια τῶν Βλάχων» εἰς τὰ ὀσπίτια ἐκάθισεν ὁ πατριάρχης Ἰερεμίας ὁ Β' ὅτε ἐκ Ῥόδου ἔλθων εὗρεν ἀφηρημένην τὴν Παμμακαρίστον [ψευδο-*Δωρόθου*· χρον. σ. 449, ἐκδ. 1818], καὶ ἡ οἰκία τοῦ Βλάχου [ἀντὶ Βλάτου· ρνα' ἐπιστολὴ Μελετίου Πηγᾶ] καὶ αὕτη εἶναι ἡ ἐκκλησία τῆς Παναγίας, ἐν ᾗ συνήλθεν ἡ τοῦ 1593 μεγάλη τοπικὴ Σύνοδος· τῆς ἐκκλησίας ταύτης τὰς γνωστάς ἐπικλήσεις «*παρὰμυθίας, παμμακαρίστου, θεραπείας*», ἀπόρροιαν θεωροῦμεν τῆς ὀλιθερᾶς ἐκείνης καταστάσεως τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἀνεστίου καὶ φερεοῦκου διατελοῦσης ἀπὸ τοῦ 1587, καὶ παραμυθίαν καὶ θεραπείαν τῶν ὧν ὑψίστατο δειῶν ἐκ μόνης τῆς ἀειπαρθένου ἀπεκδεχομένης, διὸ ἡ τῷ 1601 ἀναδειχθεῖσα πατριαρχικὴ ἐκκλησία, καίτοι ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γεωργίου τιμωμένη, ἐπεφημῆθη τῷ 1614, τῆς Παμμακαρίστου, βεβαίως καὶ διὰ τὴν γνωστὴν ἐκείνην ἀρχαίαν εἰκόνα [*Κωνσταντίνος*· Ἐλάσσ. συγγρ., σελ. 346] ἐκαλεῖτο δὲ καὶ τῆς Παναγίας, τῷ 1669, ὡς μαρτυρεῖ ὁ *Σμιθ* [ἐνθ' ἀν., ἀριθ. 1], καὶ πρὸς διακρίσιν αὐτῆς, ὡς *Μεγάλης*, ἕτερα πλησιάζουσα ἐκαλεῖτο *Μικρὰ* [αὐτ. ἀριθ. 24], ὅπερ καὶ νεωτέρα μαρτυρία βεβαιῶι [*Μ. Γεδεών*· Ἐκκλ. Βυζ. ἐξακριβοῦμεναι, σελ. 26].

(7) Ἡ εἰδήσις παρὰ τῷ *Καραμπέϊνικοφ* [σελ. 85· ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἀπαριθμῆσει ἐν σημ. 4, ὑπ' ἀριθ. 1], ἀναφέροντι ἀπλῶς *Μονὴν Προδρόμου*, τὴν ὅποιαν ταυτίζομεν ἡμεῖς τῇ περικλειῖ ἐκείνῃ Μονῇ τοῦ Προδρόμου τῇ ἐπικεκλημένῃ τῆς *Πέτρας*. Ὁ διανομὸς τῆς Ῥωσικῆς αὐτοκρατορικῆς βοηθείας ἀνακριδῶς ἐπληροφόρηθη τὰ περὶ τοῦτου, ἀφοῦ, ὡς γνωστὸν, ἀπαγορεύουσιν οἱ κανόνες τὴν συνοίκησιν μοναχῶν ἀμροτέρων τῶν φύλων ἐν μονῇ, ἢ ἡπατήθῃ ἐκ τῆς ἐκεῖ παρουσίας τοῦ Πατριάρχου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν, ἐν οἷς ἦσαν καὶ οἱ πατριαρχικοὶ γιανιτζαρο-φύλακες, εἰτε χάριν τῆς διανομῆς τῆς βοηθείας, εἰτε, ὅπερ καὶ πιθανώτερον, διὰ τὴν γειντῆσιν τῆς *Μονῆς Πέτρας* καὶ τῶν ὀσπιτίων τῶν Βλάχων, εἰς τὰ ὀσπίτια, καθὰ

έν τῇ προηγηθείσῃ σημειώσει διελάδομεν, ἐκάθισε τῷ 1587 ὁ Πατριάρχης, καί τὰ ὅποια τῷ 1581 ἀφιερώθησαν εἰς τὸν πατριαρχικὸν ναὸν τὴν δὲ γειννίασιν αὐτῶν μαρτυρεῖ ὁ *Γέρολαχ*, ὅστις, τῷ 1578 ἔπισκεφθεὶς τὴν Μονὴν, ὁμιλεῖ περὶ τῆς εὐρύτητος καὶ ἐκτάσεως αὐτῆς καὶ περὶ τῶν ἐν αὐτῇ καὶ τότε, ὡς κατ' ἀμφοτέρας τὰς ἐπισκέψεις τοῦ *Καραμπέϊνικοφ*, διαιτωμένων καλογραῶν [Turcogr. σιλ. 190. — Tagebuch, σιλ. 455—456]. Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς μαρτυρίας ταύτης ὁ Δρ *Μόρτμαν*, πραγματευθεὶς περὶ τῆς θέσεως τῆς Μονῆς Πέτρας, ἐποιοθέτησεν αὐτὴν εἰς τὸ ὁροπέδιον, ἐφ' οὗ νῦν μὲν κῆποι, πρότερον δ' ἦτο τὸ Βογδάν σεράτιον—τὰ μέγαρα τῶν ἡγεμόνων τῆς Μολδαβίας [Ἑλλ. Φιλ. Σύλλ. Ἀρχ. παρ. 1ῶ τόμου, σελ. 1—9, 12]. Εἰς τοῦτο, πλὴν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Παναγίας, περὶ ἧς ὠμλήσαμεν εἰς τὴν προηγουμένην σημείωσιν, ἀναφέρεται ὑπάρχον καὶ εὐκτῆριον τοῦ ἁγίου Νικολάου [Ἐκκλ. Κ. Π, τ. Α' σ. 575], εἰκόνα καὶ περιγραφὴν τῶν ἐρειπίων τοῦ ὁποίου διέσφραξεν ὁ *Πασπάτης* ἀποφανθεὶς ἅμα διὰ «εἶναι ἀρχαῖον Βυζαντινὸν κτίριον καὶ οὐχὶ Μολδαβικόν, καὶ εὐρέθῃ ἐδῶ ὅπου πιθανὸν τὸ πάλαι ἦτο ἐπισήμου Βυζαντινοῦ πατρικίου κατάλυμα» [Βυζ. μελ., σ. 361]. Ἰσως τῆς οικογενείας τοῦ ἀνωτέρω μνημονευθέντος Ῥαοῦλ ἢ Ῥάλλη. Ἐπειδὴ δὲ οὐδε ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ μεγάρου οὐδε ἀμέσως συναφῆ αὐτοῦ λέγει τὴν Μονὴν τῆς Πέτρας ὁ *Γέρολαχ*, ἀλλὰ σχεδὸν γειννιάζουσαν, καὶ ἀφ' ἑτέρου, ἐπειδὴ αὐτὴ ὑψίστατο τῷ 1631, ἐν ἣ τότε ἐξεφωνήθη ὑπὸ τοῦ Μελετίου Συρίγου ὁ γνωστὸς λόγος, τὸ ὅστατον μνημονευμένη, θεωροῦμεν αὐτὴν καταστραφείσαν κατὰ τὴν μὴν Αὐγούστου τοῦ ἔτους 1640 πικρᾶν, τὴν ἀποστρωσάσαν τὸν Μπαλατιὰν καὶ τὸ Φανάριον, ὅτε ἐκάθη τὸ μετόχιον τοῦ ἁγίου Τάφου καὶ «ἕτερα ἐννέα Ἐκκλησίαι» [Δοσίθιος, ὀδ. κρ., σελ. 1174], καὶ ἡρειπωμένην περιληφθεῖσαν ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Βογδάν σεραγίου· διὰ τοῦτο τὸ βεβαίως περιωθθὲν τότε εὐκτῆριον τοῦ ἁγίου Νικολάου, ὑπάρχον τῷ 1814 ἀκμαῖον, μόνον μνημονεύεται ὀρθῶς λέγεται ἡ ἀπορία τοῦ *Μ. Γεδεών* πῶς ἠγνοήθη τέως ἢ τῆς Μονῆς Πέτρας θραύξις ἐν τῷ Βογδάν σεραγίῳ [Βυζ. ἐκκλ. ἔξ. κρ., σελ. 61—68]. Ὁ *Πατερᾶκης* ἀγνοεῖ καὶ τὴν Μονὴν τῆς Πέτρας καὶ τὸ εὐκτῆριον τοῦ ἁγίου Νικολάου, ὁ ἀγνοεῖ καὶ ὁ *Καραμπέϊνικοφ*.

(8) Ἡ παρὰ *Καραμπέϊνικοφ* ἐκκλησία ἁγίας Παρασκευῆς εἰς Μπελι μαχαλετὰ εἶναι ἡ παρὰ *Πατερᾶκη* (ἀριθ. 32) Παναγία εἰς Βελιγράδι. Ἐν ἔτει 1523 ἀχμάλωτοι ἐκ Βελιγράδιου μετοικισθέντες ἐν τῇ ὁμωνύμῳ συνοικίᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐναπέθηκάν εἰς τὴν ἀνεγερθεῖσαν ἐνταῦθα Ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας τὰς δι' αὐτῶν συμπαραληφθεῖσας ἱερὰς εἰκόνας καὶ τὸ λείψανον τῆς ὁσίας Παρασκευῆς τῆς Νέας [Χάμμο· ἰστ. ὀθ. κρ., βιβλ. ΚΕ' = ἑλλ. μεταφρ. τ. Γ' σ. 341—2], ἐσραζομένης τῇ 14 Ὀκτωβρίου, κατὰ τὸν *Συνοξαριστὴν* ἀπὸ τοῦ ἁγίου τούτου λειψάνου ἢ Ἐκκλησία προσέλαβε κοινότερον ὄνομα Ἁγίας Παρασκευῆς, ὑφ' ὃ ἐγνώρισεν αὐτὴν ὁ *Καραμπέϊν-*

κοφ κατὰ τὴν πρώτην ἐπίσκεψιν τῷ 1583 καὶ ἐσημείωσεν εἰς τὸν κατάλογον τῆς διανομῆς τῷ 1593. Ἔστω δὲ μαρτυρία ἢ περίπτωσις αὕτη ὅτι οὐχὶ ὁ Πατριάρχης Ἱερεμίας ὁ ἀπὸ Σοφίας (1539), ὡς ὁ *Κωνσταντίνος* λέγει, παρέλαβε τὸ λείψανον εἰς τὴν Παμμακάριστον, τὸ τότε Πατριαρχεῖον, διὰ χρηματικῆς προσφορᾶς πρὸς τοὺς πενομένους Σέρβους, ἀφοῦ ὁ *Γέρολαχ* τῷ 1578 δὲν ἀναφέρει καὶ τοῦτο, ἐνφ μνημονεύει τὰ καὶ νῦν ἐν τῷ Πατριαρχεῖῳ σωζόμενα [Turcogr. σελ. 189], ἀλλ' Ἱερεμίας ὁ ἀπὸ Λαρίσης. Ἐμείνει δὲ τὸ λείψανον ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναφ μέχρι τοῦ 1641—1644, ὅτε ὁ τότε πατριάρχης παρεχώρησεν αὐτὸ τῷ αὐθέντῃ τῆς Μολδαβίας Βασιλεῖ, καταθέντι εἰς τὸν ἐν Ἰασίῳ ναὸν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν [Κωνσταντίνος· Κωνσταντινιάς, σελ. 145, ἐκδ. 1844.— Ἀθ. Ὑψηλάντης· σελ. 145, 734. — Ἐκκλ. Κ. Π, Α' 332'3. — *Μ. Γεδεών*· Χρ. π. ναοῦ, σελ. 201—203]. Ἡ Ἐκκλησία τιμᾶται εἰς μνήμην τῆς *Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου*, πανηγυρίζει δὲ τῇ 8 Σεπτεμβρίου καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ἔχει παρεκκλήσιον μεθ' ἁγιάσματος, ὡς καὶ δημοτικὴν σχολήν· ἡ ὁδὸς καλεῖται *Σαραΐ ὀνή τζαισεῖ*, ὁδὸς πρὸ τοῦ σεραγίου, ἀγνώστου ἡμῖν ἱστορικῶς, παράδοσις δὲ λέγεται ὅτι ἐν τῷ τόπῳ ἠγέρθη ἡ ἐκκλησία ἠγείρετο προηγουμένως παλάτιον. Ἡ ἐκκλησία καεῖσα ἀνωκοδομήθη τῷ 1837.

(9) Ἡ παρὰ *Καραμπέϊνικοφ* ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Γεωργίου Διπλοφαναρίου μαχαλετὰ εἶναι ἡ μετὰ δεκαετίαν γενομένη πατριαρχική, ὡς ῥητῶς μαρτυρεῖ τὸ συνοδικὸν γράμμα τοῦ πατριάρχου Ῥαφαήλ Β' λέγον «νῦν . . . Πατριαρχεῖον ἐγένετο καὶ φνομάσθη ὁ θεῖος ναὸς τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου ὁ ἐν τῷ Διπλοφαναρίῳ . . .» [Ἀ. Ὑψηλάντης· σελ. 123]· περὶ δὲ τῶν παρὰ τῷ αὐτῷ ἀναφερομένων ἐκκλησιῶν ἁγίου Γεωργίου Φενέρ καπισῆ [ἀριθ. 1] καὶ ἐν τῷ Πύργῳ Φενέρ καπισῆ [ἀριθ. (46)] εἰπομεν ἤδη ὅτι μία καὶ ἡ αὐτὴ εἶναι. Ὁ *Πατερᾶκης* παρέλειψε τὸν ἐν Διπλοφαναρίῳ Ἁγίον Γεώργιον, οὐχὶ βεβαίως ἐξ ἀγνοίας, ἀφοῦ ἔγραφε τὸ «βιβλίον» αὐτοῦ μετὰ ἐν ἔτος ἀπὸ τῆς ἀναδείξεως αὐτοῦ πατριαρχικῆς ἐκκλησίας, ἀλλ' ἀκριβῶς ἐξ αὐτοῦ τούτου, διότι ἐγένετο Πατριαρχεῖον ἐπομένως ὁ δὲν ἀναφέρει ὑπ' ἀριθ. 15 εἰς Φανάριον Ἁγίος Γεώργιος εἶναι ὁ ἐν τῷ Πύργῳ Φενέρ καπισί, τὸν ὁποῖον ὁ *Καραμπέϊνικοφ*, ἀριθ. 1 καὶ [46], ὁ *Σμῖθ*, ἀριθ. 25 καὶ ὁ *Δουκάγγιος*, ἀριθ. 2 ἀναφέρουσι, καὶ ὃν ὁ Ἀ. Ὑψηλάντης τοποθετεῖ ἐπὶ τῆς πόλης καὶ τοῦ τείχους τοῦ Φαναρίου καὶ ἐπὶ τῷ τείχει τῷ κατὰ τὴν πόλιν τοῦ Φαναρίου ὁ *Γέρολαχ*, ὃς διανυκτερεύσας παρὰ τῷ προϊσταμένῳ τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Νικολάου *Τζιμαλί*, τῇ ἐποδοῇ, 15ῃ Μαρτίου 1578, μετέβη εἰς τὴν τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐκκλησίαν, ἐστολισμένην δι' ἀρχαίων εἰκόνων καὶ παρὰ τὴν εἰσοδὸν ἔχουσαν κεχωρισμένον χώρον διὰ δικτυοειδοῦς φρακτοῦ, τεταγμένον διὰ τὰς γυναικῆς [σελ. 469]. Ἡ ἐκκλησία αὕτη εἶναι ἡ τοῦ Πύργου, καὶ αὕτη νομιζομεν ὅτι εἶναι ἐκεῖνη εἰς τὴν εὐρετῇ 30 Μαΐου 1577 τὸν ἀρχιμανδρίτην τῆς πατριαρχ-

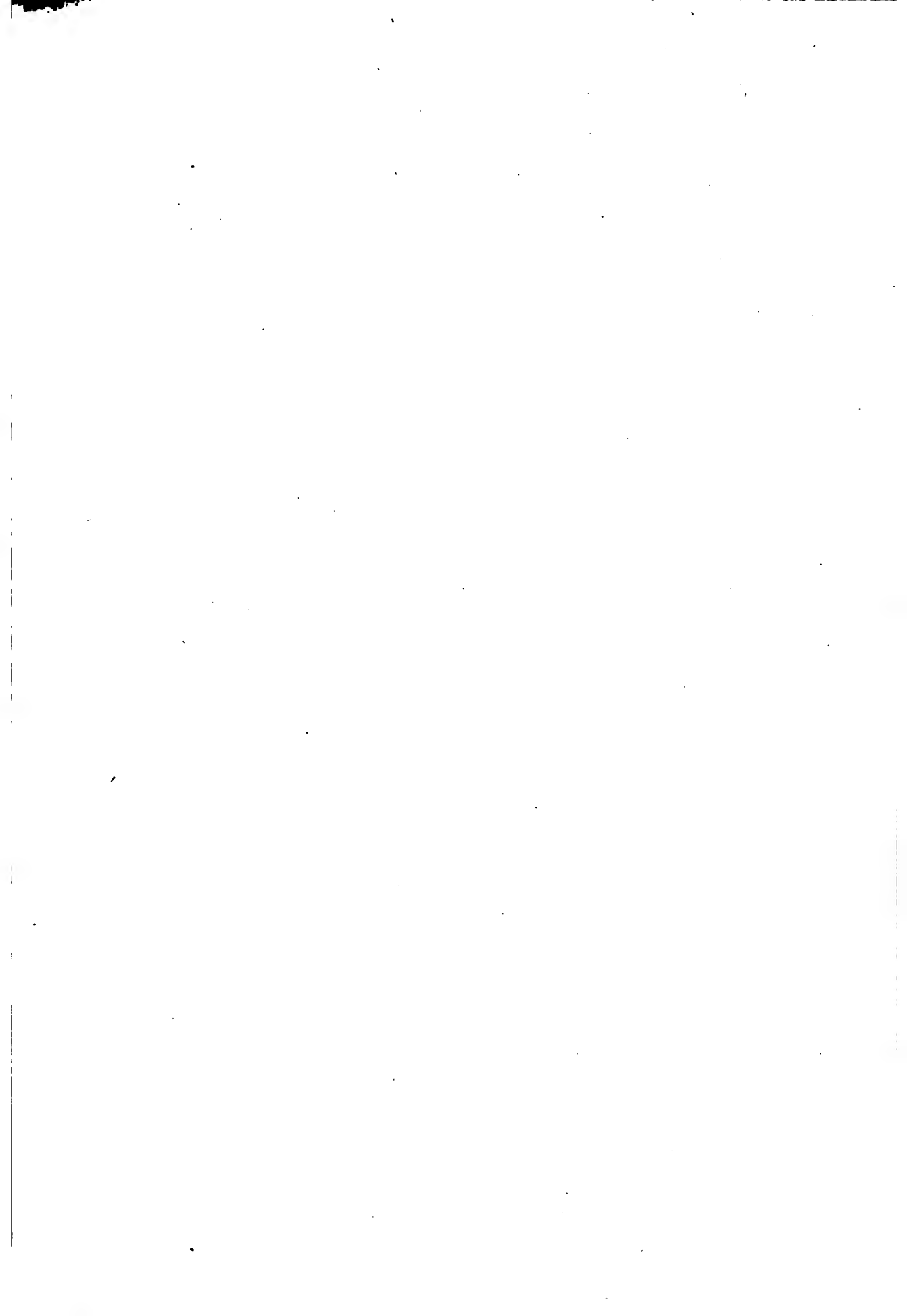
χικῆς, μεθ' οὗ ἐπεσκέφθη τὸν μητροπολίτην Νικαίας [σελ. 95]. Κατὰ παράδοσιν, δημοσιευθεῖσαν ὑπὸ Κυρίλλου Ἀθανασιάδου, ἡ ἐν τῇ ἐνορία τοῦ κατὰ τὸ Διπλοφάναρον Πύργου ἐκκλησία τοῦ Πύργου ἐπονομαζομένη κατηδάρισθη ἐν ἀγνώστῳ ἔτει, κατ' ἀνωτέραν ἐντολήν, διαστραφείσης τῆς ἀληθείας περὶ τῆς ἔκπαλαι ἐθιζομένης ἐξόδου τῶν χριστιανῶν ἐκ τῆς ἐκκλησίας τὴν νύκτα τοῦ ἁγίου Πάσχα μετὰ ἡμμένων λαμπάδων· μὴ ὄντος δ' ἐτέρου ἐκεῖ ναοῦ πλην τοῦ ἐν τῷ μετοχίῳ τοῦ ἁγίου Τάφου, *διωρίζετο ἐν αὐτῷ ὁ προσεπὼς τῆς καταστραφείσης ἐκκλησίας, ἐκτελῶν τὰς ἐνοριακὰς πράξεις καὶ λαμβάνων τὰ ἐνοριακὰ δικαίωματα*· τοῦτο δὲ διετηρήθη *μέχρις Ἀθανασίου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων*, ἐφ' οὗ, διὰ τὰ ὑπέρογκα χρέη τοῦ ἁγίου Τάφου, παρεχωρήθησαν αὐτῷ καὶ τὰ ἐνοριακὰ ἐκείνης δικαίωματα [Δελτίον τῆς Ιστ. καὶ ἔθν. ἐτ. τῆς Ἑλλάδος, τ. Δ', (1892) σελ. 216]. Ἡ παράδοσις αὕτη ἐν τισιν ἐλέγχεται ἀνακρικιδῆς· γράφει ὁ *Μ. Γεδεών* [σελ. 16] κατὰ τὴν μετὰ χείρας αὐτοῦ σημειώσιν [βεβαίως ἄλλην ἢ τὴν ἀχρονολόγητον, τὴν ὑπὸ στοιχεῖον γ' δημοσιευομένην, διότι ταύτην θεωρεῖ ἂν οὐχὶ σύγχρονον, ἀλλὰ μικρῆ τῆς ἑτέρας (τῆς ὑπὸ στοιχεῖον β' χρονολογουμένης τῷ 1683) μεταγενεστέραν] *ὅτι ἀναφέρει σαφῶς ὅτι τοῦτο (ἡ καταδράσις) συνέβη πρωθυπουργοῦντος τοῦ Ἀχμέτ Καλαϊλή πασᾶ, δηλὰ γὰρ δὴ τῷ 1704*· ἐβεξίρευσεν δ' οὗτος ἀπὸ Σεπτεμβρίου μέχρι μεσοῦντος Δεκεμβρίου 1704, ὅτε δὲν συνέπιπτεν ἅγιον Πάσχα, ὅπερ ὀρίζει ἡ παράδοσις. Ὁ ἐν ταύτῃ ἀναπερόμενος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Ἀθανάσιος ἐχρημάτισεν ἀπὸ τοῦ 1827 ἕως τοῦ 1844· μέχρις αὐτοῦ λοιπὸν διωρίζετο καὶ παρὰ τίνος διωρίζετο προσεπὼς ἐκκλησίας ἐκλειψάσης ἀπὸ ἐνὸς ὄλου καὶ τετάρτου αἰῶνος; Ἀκριδέστερα εὐρίσκομεν τὰ ἱστοροῦμενα παρὰ *Γεδεών* [σελ. 41], ὅτι τὰς χριστιανικὰς οἰκογενεῖας τοῦ Πύργου μετὰ τὸ 1704 καθ' ὅλην τὴν ΙΗ' ἑκατονταετηρίδα καὶ κατὰ τι μέρος, ὡς ἤκουσα, τῆς ἡμετέρας (ΙΘ') οἱ ἱερεῖς τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ μετοχίου τοῦ ἁγίου Τάφου ἐπέβλεπον· ἀφ' ἐτέρου ὁ Ἀ. Ὑψηλάντης ἱστορεῖ ὅτι Γεράσιμος ὁ προσεπὼς τῆς ποτε ἐκκλησίας ταύτης τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τῆς κρημνισθείσης βασιλευόντος Ἀχμέτ τοῦ Γ' [1703—1730] ἐξελέγη ἐν ἔτει 1787 [;] μητροπολίτης Πρεσπένας· καὶ ὅτι ἔνεκα τῶν τότε πολιτικῶν ταραχῶν μὴ μεταβάς ἐγένετο προσεπὼς τῆς ἐν Ἐδερνεκαπῇ ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Γεωργίου [σελ. 681]. Πιθανῶς τῆς καταδαφισθείσης ἐκκλησίας ἦσαν τὰ μὲν Αὐγούστῳ 1884 ἐξαχθέντα οὐ μακρὰν τῆς πόλης τοῦ Φαναρίου τμήματα κίωνων καὶ κιονόκρανα [*Μ. Γεδεών* ἐν Ἑκκλ. Ἀληθείᾳ τόμ. Δ' σελ. 620]. Ὁ Ἀ. Π. Κεραμὺς λανθάνεται γράφων ὅτι ὁ Σμῖθ ἐγγυὸς Φαναρίου ναὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου *ἐβίωσεν πιθανῶς τὸν τοῦ μετοχίου τοῦ ἁγίου Τάφου*. Ὁ Σμῖθ τὸν τελευταῖον τοῦτον ἀνωνόμως μνημονεύει [ἀριθ. 19], ἀλλ' ἀναφέρει καὶ τὸν πλείον τοῦ Φενέρ καπῆ [ἀριθ. 25] ἰδιαιτέρως· τὴν δὲ πατριαρχικὴν ἐκκλησίαν καλεῖ

οὐχὶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἀλλὰ τῆς Παναγίας δι' οὗς ἀνωτέρω ἐξηγήσαμεν λόγους. Τοῦ δὲ λόγου ὄντος περὶ τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ καὶ τοῦ Σμῖθ, παρατιθέμεθα ἐνταῦθα καὶ δύο σχετικὰς ἱστορικὰς πληροφορίας περὶ αὐτοῦ. Ὁμιλῶν ὁ συγγραφεὺς περὶ τοῦ ναοῦ λέγει ὅτι ἐν αὐτῷ ἦτο τεθαμμένος ὁ αυτοκράτωρ Ἀλέξιος Κομνηνὸς [σελ. 60]· καίτοι ὁ Σμῖθ δὲν λέγει πόθεν ἔμαθε τοῦτο, ἀλλ' ἐπειδὴ μετὰ τὴν φράσιν ταύτην γράφει: «*Ἐπίσης μοι ἔδειξαν τὰ λείψανα τῆς ἁγίας Εὐφημίας*» κτλ. ἐπιτρέπεται ἡ εἰκασία ὅτι ἔδειξαν αὐτῷ καὶ τὴν λάρανακα, τὴν ὅποιαν ὑπεδείξαμεν ἄλλοτε σφριζομένην ἐν τῇ Μονῇ τῆς Παμμακαρίστου, τῷ 1580, καὶ ἀπεικονίσασμεν αὐτήν, κατὰ τὸν Σχιδάιγγερ, ἐν τῇ περὶ τῆς Μονῆς ταύτης πραγματείᾳ ἡμῶν [*Ἑλλ. Φιλ. Σύλλογος*, Παρ. Κ'—ΚΒ' τόμου, σελ. 22], καὶ τὴν ὅποιαν μετὰ τῶν λοιπῶν λειψάνων φαίνεται ὅτι ἀπεκόμισαν οἱ ἡμέτεροι, διὲ ἠναγκάσθησαν εἰς τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς μονῆς ἐκείνης, ὅπερ μαρτυρεῖ ὁ *ψευδο-Δωρόθεος*: ἐγγλότωσε γοῦν ὁ Νικηφόρος βιβλία, εἰκόνας, λείψανα, καὶ ἄλλα ὅσα ἦσαν μέσα» [Βιβλ. ἱστορικόν, ἐκδ. 1818, σελ. 449]· μέχρι λοιπὸν τοῦ 1669 ἐσαΐζετο ἡ λάραναξ· εἰ ἀπέγινεν ἐφεξῆς; ἐπιθανῶς κατεστράφη ἐκ τῆς ἐν ἔτει 1720 συμβάσεως πυρκαϊᾶς, ἐξ ἧς κατεκῆθη ὁ ναὸς τὸ Φανάρι καὶ τὸ Πετριόκαπ καὶ ἀκολούθως καὶ ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία καὶ τὰ πατριαρχικὰ σπῖτια καὶ ὅλα τὰ περίεξ πατριαρχικὰ κατοικητήρια» [*Ἀθ. Ὑψηλάντης*· ἐνθ' ἀν., σελ. 313.—*Ἱ. Σακκελίαν* Πατριαρχ. βιβλιοθήκη, σελ. 311]. Ἡ ἑτέρα πληροφορία τοῦ Σμῖθ ἀναφέρει ὅτι ὑπὸ τὸ τμήμα τοῦ κίονος, ἐφ' οὗ ἐφραγγελώθη ὁ Σωτήρ, ὑπῆρχεν ὀρειχαλκικὴ πλάξ, ἐγκεχαραγμένον ἔχουσα τὸ ἐπόμενον ἐξάσχητον ἐπίγραμμα, μαρτυροῦν τὴν καὶ ἐξ ἄλλων ἔργων γνωστὴν εὐσέβειαν τοῦ σοιδίμου ἐκείνου Παναγιῶτου Νικοσταίου, τοῦ ἀνακαινίσαντος καὶ τὴν ἐν Χάλκῃ ἱερὰν μονὴν τῆς Θεοτόκου, εἰς τὴν ὅποιαν καὶ τέθαπται· τὸ ἐπίγραμμα ἐδημοσίευσεν ὁ Σμῖθ [σελ. 61] ὡς ἐξῆς:

*Νῶτον δέδωκας εἰς μίσητας, Παντάρχα,
Καὶ πρόσωπον εἰς ὀπισμάτων ὕβριν
Σὴν μαστίγωσιν προσφέρω σοι, οἰκτιρῶμον,
Ἴν' ἰλιῶς μοι εἴῃ λατρεύοντί σοι,
καὶ μαστιγὰς σου ἐξ ἔμοῦ ἀποστήσης
Παναγιώτης Νικόσιος εὐχεται.*

Ἡ *Δουκάγγιος* ἐνθ' ἀν., ἀριθ. 1 ἀναφέρει τὸν πατριαρχικὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου εἰς τὸ Διπλοφάναρον.

(10). Δὲν εὐρίσκομεν λόγους εἰς παραδοχὴν δύο συνοικιῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀσπροκαστρινά, ὅπερ, καθὰ ἐρρήθη, μετὰφρασις τυγχάνει τῆς τουρκικῆς ἐπωνυμίας Ἀκ-κερμάν μαχαλετά, οὐδὲ δικαιολογεῖται τοιαύτην ὑπόθεσιν ἢ παρὰ *Παταράκη* μνεῖα ὑπάρξεν δύο αὐτόθι ναῶν, διότι ὡς καὶ ἄλλα (ἡ τοῦ Κουμακῆ, ἡ τῶν Ὑψωμαθειῶν, ἡ τοῦ Γαλατᾶ), ὅσων καὶ ἡ τῶν Ἀσπροκαστρινῶν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ δύο ἐκκλησίας, μάλιστα, ἂν τὰ ὄρια τῆς συνοικίας ἦσαν πως ἐκτενῆ, καὶ πλείονας τῶν δύο. Εἰς τοῦς καταλόγους

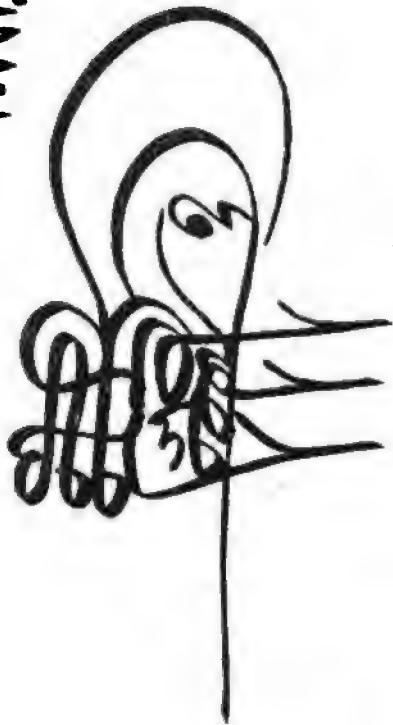

توجع سرور اولاد استیلا و بیاد اولاد و بیاد
 کورین مصلحت و برود هم که بعد از این هم نیندیشد
 مالکانه متصرف اولاد هیچ کس نماند که مانع
 اولاد مصلحت و برود و کورین و تغییر اتمه
 مطالعه قتلر مضمونی محقق بیلوب علامت شریف اوزره
 عمال قتلر تحریراً فی اوائل رجب المرجب
 سنه سبع و ستون ثمان مائه

سنه سبع و ستون ثمان مائه
 صورت در این است

مالکانه متصرف اولاد هیچ افریده کاینامن کان مانع و دافع
 اولوب مداخل قلبیه و تعرض و کورمیه و تبدیل و تغییر اتمه بی
 10 مطالعه قتلر مضمونی محقق بیلوب علامت شریف اوزره
 عمال قتلر تحریراً فی اوائل رجب المرجب
 سنه سبع و ستون ثمان مائه

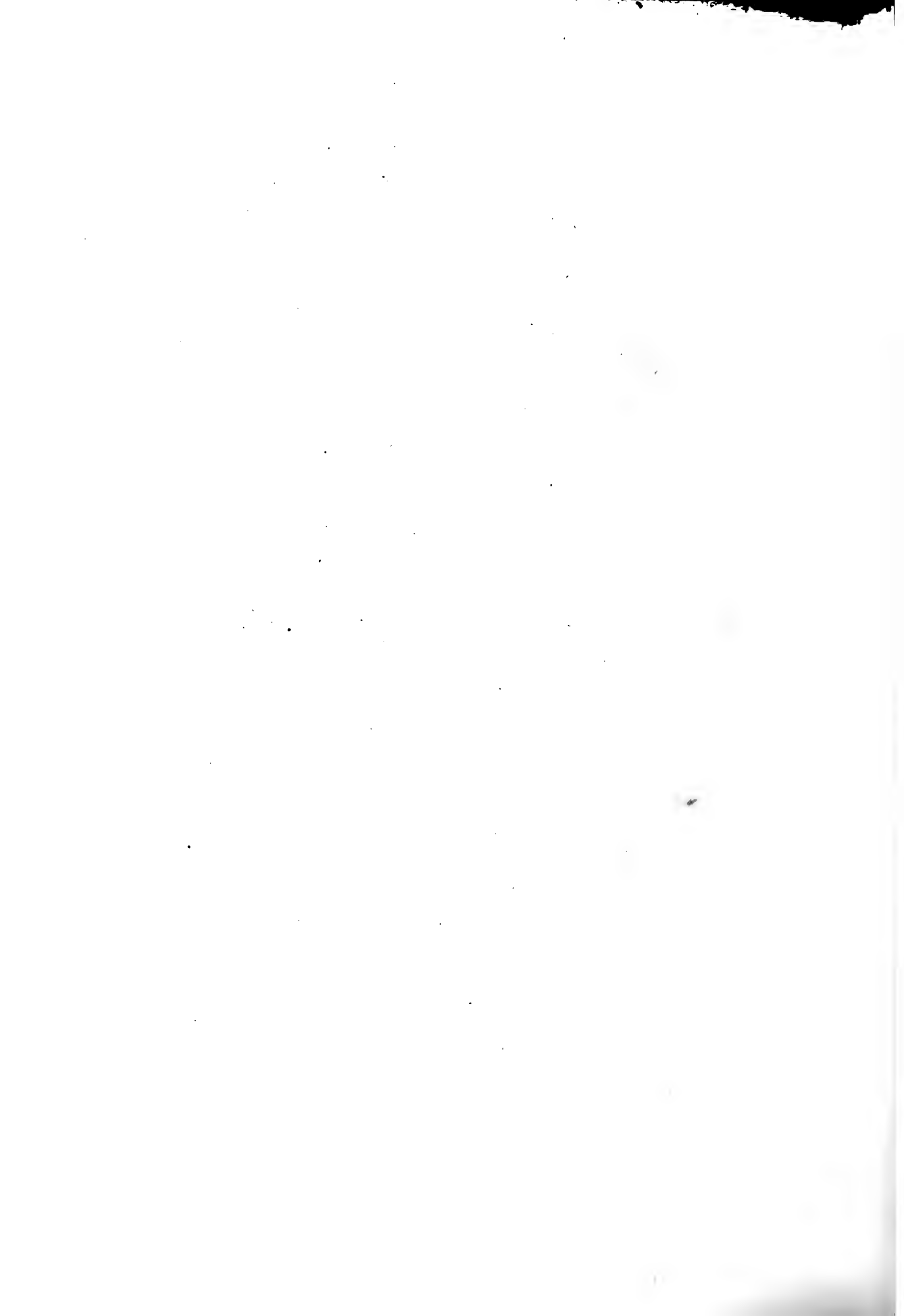
صورت
 امارت ملکی

نشارة مايزنق منارة فقوم الفند للندل الالوجج بوب
 اوله وركه نمد بجاله اكلال الامرا العظام اعقال الوزرا
 ناظورة ديوان الوزارة عين اعيان الامارة مقرب الحصر العاليه
 مشير الدولت العاليه المحفوفي بغايت المالك المعبود محمود ياشا

سبيل اللادولة والها اركه ففوج فصا اركه المعبود محمود ياشا
 ناظورة ديوان الوزارة عين اعيان الامارة مقرب الحصر العاليه
 مشير الدولت العاليه المحفوفي بغايت المالك المعبود محمود ياشا

نيشان همايون و فرمان نافذ قلمون انفذ الله تعالى الى يوم مبعود
 اوله وركه شمديكيحالده اكلال الامرا العظام اعقال الوزرا الفحام
 ناظورة ديوان الوزارة عين اعيان الامارة مقرب الحصر العاليه
 مشير الدولت العاليه المحفوفي بغايت المالك المعبود محمود ياشا
 5 دام رفعاته نك والده سنه محروسه قسطنطينيه ده پرودرومه پتره مناسره
 ديمكله مشهور اولان مناسره توابعيله ولواحقيله لايق
 كوروب ملككي ويردوم كه بعد اليوم تحت يدنده اولوب

τοῦ τε *Καραμπέϊνικοφ* καὶ τοῦ *Πατερράκη*, τοπογραφικὴν τινα τακτικὴν σειρὰν δὲν βλέπομεν, τὴν δὲ ἀπορίαν περὶ τῆς ἀγνοίας ἀμφοτέρων τῆς ἐν Σαρμασικίᾳ ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Δημητρίου, ἥς ἡ μὲν ἐνορία τυγχάνει γνωστὴ τῷ 1648 εἰς τὸν κατάλογον τῶν κιουρεκταίδων [*Γεδιῶν* 'Εκκλ. βυζ. ἐξακρ. σελ. 21], ἡ δ' ἐκκλησία τῷ 1669 εἰς τὸν *Σμῖθ*, λύομεν παραδεχόμενοι ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐπισκέψεως αὐτῶν, 1582—1593, 1604, δὲν ὑπῆρχεν ἡ ἐκκλησία αὕτη, προγενεστέρως πυρκαϊᾶς βορὰ γενομένη, καὶ διὲν βραδύτερον ἀνηγέρθη.

Ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς ἐκκλησίας ταύτης εἰρηται καὶ ἀντίγραφον τοῦ αὐτοκρατορικοῦ φερμανίου, οὗτινος ὁ μὲν *Γεδιῶν* ἔδημοσιευσεν τὸ κείμενον μεθ' ἑλληνικῆς μεταφράσεως [ἐνθ' ἀν., σελ. 62—64], ἡμεῖς δ' ἐνταῦθα πανομοιότυπον, ἄτε διαφέρουν μικρὸν τὴν ἐκείνου· ἐπὶ τῆς ἀνω ἀκρας τούτου ὑπάρχει σημεῖωμα «*εκκλῖσια σαρμασικί*» ὀπισθεν δέ, ἐπὶ τοῦ πρασίνου θράσματος, ἐφ' οὗ κεκολλημένον τυγχάνει, εἰς δύο σειράς: «*εκλῖσις φατικτε περη φατι σουλτα μεμετ ζεμανη*», ἦτοι, καθ' ἡμετέραν ἀντίληψιν, «[τὸ παρὸν εἶναι] τῆς ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς ἀλώσεως ἡ [τὸν καιρὸν τοῦ Πορθητοῦ] ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ Φατιχ σουλτάνου Μεχεμέτ» ἐπὶ δὲ τοῦ ἀντιγράφου, γεγραμμένου διὰ τῆς σουλοῦς λεγομένης γραφῆς, καὶ ἐν τισὶν ἐσφαλμένω, ἰδίως δ' ἐν τῇ χρονολογίᾳ, 1197φ ἔχει ἔγγρας σημειωμένην, ὑπάρχουσι τὰ ἐπόμενα σημεῖωματα ὁ τίτλος τουρκιστ' ἀντίγραφον τοῦ ψῆφου φερμανίου ἀπαρραλλάκτως ἐκ τοῦ οικείου τόπου [μαχαλιντέν] ληφθὲν καὶ παρατεθέν· ὀπισθεν δὲ 1) τοῦ πρώτου παλαιοῦ μπαραιοῦ τῆς ἐκκλησίας τὸ σουρέτη (=ἀντίγραφον), ὅπου εἶναι μετ' ἐπὶ τῶν τυλιγμένων· 2) ἐτῆς ἐκκλησία τοῦ ἁγίου δημητρι σαρμασικί· 3) ἕτερον σουρέτη. Ὑπάρχει πρὸς τοῦτοις διὰ μολυβδίδος ἡ ἀριθμητικὴ πρᾶξις ἀφαιρέσεως 1284—1197=89, δι' ἧς ὁ γράψας ὑπελόγησε πόσα ἔτη ἦσαν ἀπὸ τοῦ 1197 ἔτους ἔγγρας, δι' οὗ ἐσφαλμένως χρονολογεῖται, ὡς εἶπομεν, τὸ ἔγγραφον, μέχρι τοῦ 1284, ὅτε τὰ περὶ τούτου ἠρεῦσα. Παράδοξον διὲν τὰ διάφορα ταῦτα σημεῖωματα δέχονται τὸ ἔγγραφον σχετικῶν πρὸς τὴν ἐν Σαρμασικίᾳ ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Δημητρίου· οἱ δὲ γράψαντες φαίνεται ὅτι οὐδέποτε ἔλαβον γνῶσιν τοῦ περιεχομένου τοῦ φερμανίου καὶ ἐσημείωσαν ε' ἀνωτέρω εἶτε κατ' ἀνακριθὴ παράδοσιν εἶτε καθ' ὑπόθεσιν ὡς ἐκ τῆς ἐν τοῖς ἀρχείοις ὑπάρξεως αὐτοῦ, κατατεθέντος ἰσως μετὰ τὴν σημειωθεῖσαν ἡδὴ ἐφ' ἡμῶν ἐν ἔτει 1640 πυρπόλησιν τῆς Μονῆς τῆς Πέτρας.

(11) Τρεῖς οἴκους τῶν Καντακουζηνῶν περὶ τὸ Φανάριον ἐγνωρίσαμεν· ὁ *Γέβλαχ* [Tagebuch, σ. 466] λέγει διὲν τὸ Μπογδάν σεράγι ἦτο οἶκος τοῦ Μιχαὴλ Καντακουζηνοῦ [+ 1578], πωλῆσαντος αὐτὸν τῷ ἡγεμόνι τῆς Μολδαβίας· ὁ *Δοσιθεὸς* [Δωδεκ. σελ. 1175] ἱστορεῖ διὲν τὸ ὑπὸ τοῦ Ἱεροσολύμων Πατριάρχου Θεοφάνους ποιηθὲν μετόχιον τοῦ ἁγίου Τάφου ἦν οἶκος τῶν Καντακουζηνῶν, περιέχων ἐν αὐτῷ καὶ σμικροτάτην ἐκκλησίαν ὅσον μόνον περιέχεσθαι

τὸν ἱερέα ἐν αὐτῇ τὴν θείαν ἱερουργίαν ἐπιτελοῦντα, ἀγορασθεὶς ὑπὸ τοῦ εἰρημένου οὐχὶ πρὸ τοῦ 1634, ὡς νομιζόμεν, καὶ πυρποληθεὶς τῷ 1640· ἡ δ' ἐπιγραφή τῆς πρὸς δυσμὰς θύρας τοῦ νῦν Ἐθνικοῦ Ἰωακειμείου παρθεναγωγείου λέγει διὲν ἦτο οἶκος τοῦ Γεωργίου Καντακουζηνοῦ ἐγεργεὶς ἐκ βάρων τῷ 1626. Ἐκ τίνος τῶν τριῶν τούτων οἴκων ἐπανομήθη ἡ συνοικία «*Καντακουζηνοῦ μαχαλέ*»; Φρονούμεν ἐκ τοῦ ὑπὸ *Δοσιθεοῦ* ἀναφερομένου, πρῶτον διότι πλέον τοῦ ἐνὸς φαίνονται ὄντες, καὶ δεύτερον διότι ὁ *Καραμπέϊνικοφ* τὴν αὐτόθι ἐκκλησίαν ὀνομάζει τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἣν θεωροῦμεν οὖσαν τὴν τοῦ μετοχίου τοῦ ἁγίου Τάφου, τὴν πυρποληθεῖσαν τῷ 1640 καὶ ἀνακτισθεῖσαν ἐφεξῆς. Διὰ ταῦτα παραδεκτὴν εὐρίσκομεν ταύτης καὶ τῆς ὑπ' ἀριθ. 12 τοῦ *Πατερράκη* ἐκκλησίας τοῦ Ῥοδίου ἁγίου Γεωργίου τὴν συνταύτισιν, τὴν ὅποιαν ὁ *Α. Π. Καραμῦς* δεικνυσιν ὡς μὴ δυνατὴν ὑποστηρίζεως σήμερον. Ὁ *Δουκάγγιος* ὀνομάζει τὸν ἅγιον Γεώργιον «*Ἱεροσολυμίτην*» [ἐνθ' ἀν., ἀριθ. 3]. Ὁ διάκονος *Παῦλος* ὁ γράψας τὸ ὁδοιπορικὸν τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας Μακαρίου [1652] καλεῖ μόνην τῆς *Ἀνασιτάσως* [=Ἀγίου Τάφου] ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐνδον τῆς πύλης Κάπρ, ὅπερ, νομιζόμεν, κακῶς ἀνεγνώσθη εἰς τὸ ἀραβικὸν χειρόγραφον ἀντι Φονέρ=جڤ ἀντι جڤ [ἐκ τοῦ ἀποσπάσματος ἐν Echos d'Orient, ἐτ. IV, 1900 σελ. 44, ὑπὸ S. Petridès δημοσιευθέντος].

(12) Πιθάνως ἀπὸ τῆς λατινοκρατίας ἐπεκράτησεν ἡ ἐπωνυμία τῆς τουρκιστ' *Ἐγρικαπῆ* ἢ Μπάμπι-γκέτζ [Χατίκατ-ελ-τζεβαμί, Α' σ. 147, 3] πύλης Καλλιγαρίας, διότι σκυτοτόμοι καὶ ὑποδηματοποιοὶ ἐκεῖ ἐργάζοντο [Σκαρλ. Κων. λγς, Α' σ. 353.—*Πασπάτης*. Ἄλ. Κων/λεως, σελ. 49, σημ. 2.—] τὰ Καλλίγια, ὡς *Πτωχοπρόδρομος* ὀνομάζει τὰ ὑποδήματα [Βιβλ. Α' στ, 155], ἀπὸ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Calceus κατὰ Κοραῆν, τὰ Πασογμάκια, ὡς ὁ *Λεουγκλάβιος* γράφει [Passumaggia· Hist. Pand. Turc. ἀριθ. 200, XII· πασοῦμα ἐκ τοῦ τουρκικοῦ [*Κοραῆ* Ἄτ. Ε' 279] ياشق = πέδιλα· *λεχιζέϊ δομανῆ* ἐν λ.], αὐτόπτης ἰσως γενόμενος, ὅτε τῷ 1587 ἐπεσκέφθη τὴν Κωνσταντινῶν. Ἡ πύλη Καλλιγαρίας ἀναφέρεται ὑπὸ μόνου τοῦ *Φραντζῆ* [βιβλ. Γ' κ. β' Καλυγαρέας] ἐκ τῶν ἡμετέρων, ὑπὸ ὄλων δὲ σχεδὸν τῶν Λατίνων ἱστορικῶν τῆς τελευταίας ἀλώσεως. Ὁ *Καραμπέϊνικοφ* μνημονεῖ ἐν Ἐγρικαπῆ ἐκκλησίαν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου [ἀριθ. 21], καὶ ὁ *Δουκάγγιος* Deirpare Egri Porta [ἐνθ' ἀν., ἀριθ. 11], τὴν ὅποιαν ὁ *Α. Ὑψηλάντης* [σελ. 344] ὀνομάζει τοῦ Ἐδαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου· ταύτην ἀγνοεῖ ὁ *Πατερράκης*, τῆς ἐν τῇ Καλλιγαρίᾳ ἐκκλησίαν ἁγίου Γεωργίου [ἀριθ. 5], ἀγνωστον ἀλλαχόθεν. Ὁ *Γεδιῶν* εἰδετόν, λέγει, ἐνταῦθα τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Νικήτα, ὑπάρχοντα κατὰ τὸν ἸΒ' αἰῶνα, [αὐτ. σελ. 58—59], ἐν φ' οὗτος «*δαμοναῶν ὑποκρινόμενους περιφύρον, καὶ ἐν φ' ἰσως, ἐν ἔτει 810, ὁ αὐτοκράτωρ Νικηφόρος ἀεν τῷ ξβλφ κατησφαλισατο σὺν τοῖς πάσχουσι*» τὸν ἀποπει-

ραθέντα ἀνελεῖν αὐτόν, ὅστις ἐσυλληφθεὶς καὶ πολλὰ τιμωρηθεὶς, *δαιμονῶν* προεφασίστατο [Θεοφάνης· ἔτ. 6303. Ὁ *Murall*, *Essai de Chr. Byz* ἐξηγεῖ: *maison de fous* = φρενοκομεῖον]. Ὁ *Γεδεῶν* [αὐτ.] ἀναφέρει τὸ οὐ μακρὰν τοῦ ἐν Ἐγρικαπὴ ναοῦ τῆς Θεοτόκου ἀγίασμα ἀγίου Νικήτα, ἐμῆδὲν λειψάνον οἰκοδομῆς παλαιᾶς φέρον», ὅπερ ἐσημειώθη καὶ ὑπὸ τοῦ *Chevalier* ἐν τῇ χάρτῃ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ δὲ *Σμιθ* τῇ 1669 λέγει ἐκκλησίαν ἀγίου Νικήτα παρὰ τὴν οἰκίαν τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας [ἀριθ. 22], ἀγνώστον παρ' ἄλλοις.

(13) Ἀνακριδῶς θεωρεῖται, καθ' ἡμᾶς, ἡ ἐπωνυμία τῆς συνοικίας *Μουχλίου*, τῆς ὑπὲρ τὸ Φανάριον, ὡς παρεφθαρμένη παραγωγή ἀπὸ τοῦ ἐπωνύμου τῆς ἐκκλησίας «τῆς *Διοποιήτης τῶν Μογουλίων*», μετατραπέντος ὑπὸ τοῦ λαοῦ μονολεξεῖ «*Μογουλιώτισσα, Μαγουλιώτισσα, Μουχλιώτισσα*». Μοχλὸν παρὰ Σ. Μακρῶν τῇ 1816 [ἐνθ' ἄν.]. Ὁ σουλτάνος Μεχεμὲν ὁ Β' ἐν ἔτει 1457 ἐκστρατεύσας κατὰ τῆς Πελοποννήσου κατέλαβε τὴν πόλιν Τεγέαν «*ἢν οἱ νῦν Μοχλίον καλοῦσι*»· ὑποτάξας καὶ τὰς περὶξ χώρας «... *ἀνδρας... γυναῖκας καὶ παιδας ἀπίστειλεν ἐς τὴν Κωνσταντίνου, κατοικίζων πᾶσαν τὴν ἔξω χώραν αὐτῆς...*»· ἐπ'ἀνελευθῶν τῇ 1458 εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν «... *πρῶτα μὲν τῶν Πελοποννησίων, οὗς ἤγαγεν, ὅσοι τούτῳ ἰδόκουν διαφέρειν τε πῶν ἄλλων καὶ τέχνας ἠπίστατο ἀπολεξάμενος ἐντὸς κατοικίζει τῆς πόλεως, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐν τῇ ἔξω χώρῃ...*» [Κριτόβουλος· III, § 4, 7, 11. Ὁ Φραντζῆς γράφει Μουχλίον, ὁ Χαλκοκονδύλης Μουχλήν, ὁ δὲ τετυπωμένος *Σταυρ-ε-τιν* [τ. Α', 464] Μουντζελικ *منجلك* ὁ δὲ χειρόγραφος Μούχλα *موجلا* καὶ Μούντζελα *منجلا*, ὅπερ ὁ ἰταλὸς μεταφράστης *Βρατούτα* παρέλαβε γράψας *Mungella*, Μούντζελα [περὶ οὗ βλέπε *Hammer*, *Hist. de l'Emp. Ott.*, βιβλ. ΙΔ', σμ. ΙΕ']. Ἐξω τῆς Κ/πόλεως ἐντεῦθεν τοῦ Χατέμ-κιὸς ἔτι καὶ νῦν Μούχλα τοσιρῆ καλεῖται εὐρεία νομῆ· ὅπως δὲ οἱ ἐκ Βελιγραδίου τῆς Σερβίας μετοικισθέντες ἔνδοθεν τῆς Κ/πόλεως συνέστησαν τὴν συνοικίαν Βελιγραδίου, οὕτω καὶ οἱ ἐκ Μοχλίου τῆς Πελοποννήσου τὴν τοῦ Μο[υ]χλίου, τὴν Μουχλιά-μαχαλὲ τοῦ *Καραμπέινικοφ* (ἀριθ. 7), Κ/Μ/οχλίου τοῦ *Πατεράκη* (ἀριθ. 11), τὴν πλατεῖαν Μουχλιὸ τοῦ *Δουκαγγίου* [ἐνθ' ἄν., ἀριθ. 5, περὶ τὴν ποτὲ γυναικειαν μονὴν τῆς Θεοτόκου τῆς κτισθεῖσαν μὲν ὑπὸ *Μαρίας Παλαιολογίης*, τῆς δεσποίνης τῶν Μογούλων, κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα, ἐπικαλουμένης δὲ καὶ ἕνα ὕστερον αἰῶνα [1351] τῆς Παναγωγίτιδος [Mikl. et Müller, A. P. C. ἀριθ. CXXXVI, τ. Α', σελ. 312—7], καὶ μόνον ἐν τοῖς μετὰ τὴν ἀλωσιν χρόνοις Μα[χ]γουλιωτίτιδος, Μουχλιωτίτιδος· ἐν ἔτει 1521 ἀναφέρεται μάρτυς γάμου *κατοικῶν εἰς τὸ Μογούλιον*, ὁ δὲ τὴν ἀδειαν λαβὼν ἱερεὺς *εὐάλλων εἰς τὴν Παναγίαν μου*, πλησίον τοῦ Τιμίου Προδρόμου [αὐτ. Β', σελ. 574], τίνος ἄρα γε;

(14) Ὁ *Πατεράκης* φαίνεται προτιμῶν τῶν τουρκιστῶν ἐπωνυμιῶν τῶν συνοικίων τὰς ἐλληνιστῶν ἑρμηνείας αὐτῶν, ἴσως καὶ ἐν χρήσει ὄσδας παρὰ τοῖς

ἡμετέροις, ὡς εἰκόζομεν ἐκ τῆς παρὰ *Καραμπέινικοφ* μνείας τῆς συνοικίας Ἀχερμῶν καὶ Ἀσπροκαστρινῶν, μόνον Ἀσπροκαστρινῶν ἀναφερομένης ὑπὸ τοῦ *Πατεράκη*· οὕτως ἐφεξῆς ἀναφέρει ὁ αὐτὸς καὶ συνοικίαν Διμακέλλιον, ἄσχετον πρὸς τὴν ἐπὶ Βοζαντινῶν «*Δεωμακέλλιον*», μεθερμηνευῶν πάντως τουρκικὴν ἐπωνυμίαν συνοικίας «*Τσιφτε-κασιᾶ*», κατὰ τὰς ἔτι καὶ νῦν ἐν χρήσει *Τσιφτε-χαδουζλάφ, Τσιφτε-μπακάλ, Τσιφτε-φορούν, Τσιφτε-εσεσέ*, ἐπωνυμίας συνοικιῶν ἢ ὁδῶν· οὕτω καὶ *Ξυλομάγειον* γράψας μεθερμηνεύσε τουρκικὴν ἐπωνυμίαν συνοικίας *Ταχτα-μεσετζιτή*, πληρέστερον ἔχουσαν *Ταχτα-μινारे-μεσετζιτή*, καὶ κοινότερον *Ταχτά μινारे*· μία τοιαυτὴ συνοικία ὑπάρχει σήμερον παρὰ τὸ Μπνμπυ ὑπέκ, ἐν Πεικχανέ, καὶ ἄλλη μετὰ τὸ Φαναρίου καὶ Μπαλατά, εἰς ἣν τὸ Βλαχσεράγι [Κατορικὸν μεγ. σπηλαίου σ. 103, 106]· πρὸς νότον τῆς πλατείας Καραγκιομροῦκ ὑπάρχει τεκεὺς *Ταχτα-μινारे-τεκισέ*, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Πασά-σοκαγῆ, Σαλλῆ ἐφέντη τεκεσὴ κυρίως λεγόμενος· ἐν Ἐγιοῦκ *Ταχτα-μινारे-μεσετζιτή* ἄνευ συνοικίας· ἐν δὲ τῇ χωρίῳ *Κιγιατχανέ* καὶ ἐν Κασημπασέ *Ταχτα-κατη-μεσετζιτή* [Χατ. ελ. τζεβαρῆ Α' σ. 284, ἀριθ. 267· 303, ἀριθ. 7· Β' σ. 15, ἀριθ. 4]. Τὸν Α. Π. *Καραμέτα* εὐρίσκομεν παρανοήσαντα ἐνταῦθα τὸν *Καραμπέινικοφ* λέγοντα τάδε: «*Εἰς τὴν πλαγίως τοῦ παλαιοῦ Πατριαρχείου [τῆς μονῆς τῆς Παμμάκαριστου] ὑπάρξασαν μονὴν τοῦ Ἰωάννου Προδρόμου, ἀλλὰ νῦν μετενεχθεῖσαν κατὰ τοῦτον τὸν Ἰανουάριον εἰς τὴν ἐκκλησίαν Δημητρίου τοῦ Θεσσαλονικέως, διότι προλαβόντως ἀφρέθη ἀπ' αὐτῶν τοῦ μοναστηρίου ὁ τόπος, θὰ ἐδίδοτο ἐκ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἐλέους, κατὰ τὸν κατάλογον, εἰς τριάκοντα μοναχὸς 60 νομ. χρυσᾶ· καὶ ἐδόθησαν τῇ ἡγουμένη ταύτης τῆς Μονῆς Εὐγενία δι' ἔλαιον τῆς ἐκκλησίας 2 νομ. χρυσᾶ, αὐτῆ δὲ τῇ ἡγουμένη καὶ τῇ ἱερεῖ Μ Νημολῆ ἀνά 3 χρ. νομίσματα, καὶ ἀνά δύο ταῖς 26 μοναχίας 52, ἐν συνόλῳ 60 χρυσᾶ νομίσματα [σελ. 85—86, ἔνθα τὴν ἀνεξήγητον λέξιν *Гамунарій* ἀνέγγωμεν *Январій*]. Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος Μονὴ τοῦ Ἰωάννου Προδρόμου μετεβλήθη εἰς μεσετζιτιον ὑπὸ τοῦ ἀφ' οὗ ἐπωνυμείται *Χαραμῆ Ἀχμὲτ πασᾶ*, ἔχοντος τὸ ἀξίωμα Γενίτσαρη ἀγασῆ, πασθέντος συγχρόνως τῇ τρις χρηματίσαντι μεγάλῳ βεζίρη Σιαβούς πασᾶ πενθερῶ αὐτοῦ τῇ 30ῃ Δεκεμβρίου 1592—25ῃ Ῥεμπιουλεβέλ τοῦ 1001 ἔτους ἔγγραφος [Κιατίπ *Τοελεμπῆ*· Φεζλικέ, σελ. 10. — Σαλναμὲ τοῦ ἔτους 1294· σελ. 32· ἐσφαλμένως ὁ *Ἀλῆ Σατῆ*, χατ. ἐλτζεβαμί, Α' σελ. 38, 233 ὀρίζει τὴν παῦσιν εἰς τὸ ἔτος 1003]. Καὶ τὴν μὲν μονὴν τοῦ Προδρόμου ἱστορεῖ καὶ ἀπεικονίζει ὁ *Πασπάτης* [Βυζ. μελ., σελ. 303]· τὴν δὲ ἐκκλησίαν ταύτην τοῦ ἀγίου Δημητρίου ταυτίζομεν τῇ ὑπὸ τοῦ *Πατεράκη* Κανανοῦ ἐπιλεγομένη [ἀριθ. 6], τῇ ἐν τῇ *Ξυλοπόρτῃ*· καὶ τοῦτο διότι τὴν παρὰ *Καραμπέινικοφ* [σελ. 86] ἀναφερομένην ἑτέραν μονὴν τοῦ ἀγίου Δημητρίου, ἧς τῇ ἡγουμένη *Εὐφάνη* ἐδόθη δι' ἔλαιον μὲν ἐν χρυσοῦν, αὐτῆ δὲ δι' ἔλαιος 3 καὶ τῇ ἱερεῖ Γεωργίῳ ὁν τῇ διακόνῳ *Μανουῆλ* 3*

καί ταις 20 μοναχαῖς 40, ἐν συνόλῳ 47 χρυσᾷ νομισματά, κειμένῃν ἔγγιστα τῆς πύ. ης Μπαλατά καί τῆς τότε μὴ θαρροῦσας αὐτόθι μονῆς τοῦ Προδρόμου [=τῆς τῶν Σιναϊτῶν] ταυτίζομεν τῇ παρὰ *Πατερράκη* εἰς Ξυλομάσιδον [ἀριθ. 10], ἦτοι εἰς Ταχτάμιναρῆ, τὴν μεταξὺ Μπαλατά καί Φαναρίου συνοικίαν· ἡ ἐκκλησία αὐτῇ πιθανῶς εἶναι τὸ *μοαστήριον ὁ Μέγας Δημήτριος*, τὸ ὑπὸ τοῦ ἐπιτηροῦ τοῦ οἰκουμένου Πατριάρχου περικλειοῦς *Μελειῖου Πηγᾶ*, Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας, ἀγορασθὲν κατὰ τὸ 1597 [Σάθας· Βιογρ. σελ. Ἱερεμίου Β' πδ'], πυρποληθὲν δὲ κατὰ τὴν μεγάλην πυρκαϊάν τοῦ 1640, περὶ ἧς ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος. Ὁ *Δουκάγγιος* [ἐνθ' ἀν., ἀριθ. 10] ὀνομάζει ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Δημητρίου *Agiorassari* ὡς φέρεται εἰς τὴν ἐκδοσιν τῆς Βενετίας ἀντὶ *Aglobasari*, τὴν ἐπὶ *Λεουγκλαβίου*, τῷ 1587, καλουμένην «*Hagiobazari porta*», τὴν τοιαύτην ἐπωνυμίαν τῆς ὁποίας ἐξηγεῖ εἶτε ἁγίου, εἶτε ἁγίου ἐμπόριον, μὴ ἐννοήσας ὅτι ἦτο παραφθορὰ τῆς ἐπωνυμίας Ἀϊθᾶν σεραΐ καπισῆ, μᾶλλον δὲ κατὰ ἀντιλήψεις αὐτῆς.

(15) Ἐπομεν ἀνωτέρω ὅτι *Διμακέλλιον ὁ Πατερράκης* μεθερμηνεῦει τουρκικὴν ἐπωνυμίαν συνοικίας τινὸς *Τσιφτε-κασάπ*, διαφυγοῦσαν τὰς ἡμετέρας ἐρευνάς. Γνωσταί εἰσιν ἐκ τῆς ἱστορίας πολλοὶ μεγάλοι καὶ ἀλλεπάλληλοι πυρκαϊαί, ἀποτεφρώσασαι οὐκ ἴσως μόνον συνοικίας μετὰ ναῶν, τζαμιῶν καὶ μετζίτων, ἀλλὰ καὶ μέγιστα τμήματα τῆς ὅλης πόλεως ἐπὶ ἡμεροπόνητα διασκοῦσαι· οἱ χριστιανοὶ κάτοικοι τῶν πυρπολουμένων συνοικιῶν, ἀπορία χρημάτων καὶ ἀδείας πρὸς ἀνάγκαιςιν μάλιστα τῶν ἐκκλησιῶν, μεταρκοῦν εἰς τὰς ἐχούσας ναοὺς ἐνορίας· αἱ κτήσεις αὐτῶν εἰς τὰς πυρποληθείσας συνοικίας ἀπηλλοτριούντο οὕτως ἢ ἄλλως, οἱ δὲ ὑποκαθιστῶντες αὐτοὺς παρῆχον νέας ἐπωνυμίας εἰς τὰς μεταρπεπομένας πολλακίς ὁδοῦς, καὶ τὰς συνοικίας, εἶτε ἀπὸ τῶν ὀνομάτων ἰσχυρῶν προσώπων, εἶτε ἀπὸ νεοπαγῶν κτισμάτων. Οὕτως ὁ Πατριάρχης *Γεννάδιος ὁ Σχολάριος* κατέλιπε τὸν ναὸν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων διὰ τὴν περίξ ἐρήμωσιν· ὁ *Smith* ἀναφέρει ναὸν τῆς Θεοτόκου εἰς *Γενγιόλ* [νέαν ὁδόν, ἀριθ. 9]. Εἰς τὴν τοιαύτην κατάστασιν ἀποδοτέον τὴν ἐξαφάνισιν ἐκκλησιῶν μνημονουμένων ἐν προγενεστέροις χρόνοις, ὡς καὶ συνοικιῶν, ἐν αἷς καὶ ἡ τοῦ *Διμακελλίου*. Ὁ *Πατερράκης* ἄφειλε νὰ γνωρίζῃ τὴν ἐν Ἑγρικαπῇ ἐκκλησίαν τῆς Θεοτόκου, ἀφοῦ ἐγνώριζεν αὐτὴν ὡς *Καραμπέινικοφ*· πρέπει λοιπὸν τὴν παράλειψιν νὰ θεωρήσωμεν ἀμνημοσύνην τοῦ *Πατερράκη*, ἢ μᾶλλον νὰ ταυτίζωμεν τὴν ἐν τῷ *Διμακελλίῳ*, τῷ ἀγνώστῳ εἰς τὸν *Καραμπέινικοφ*, ἐκκλησίαν καὶ τὴν ἐν Ἑγρικαπῇ· Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὀφείλομεν ν' ἀναζητήσωμεν τὴν ἐν τῇ αὐτῇ συνοικίᾳ ἀπὸ τοῦ *Πατερράκη* ἀναφερομένην (ἀριθ. 18) ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, ἀγνωστον εἰς τὸν *Καραμπέινικοφ*· αἱ πρὸς τοῦτο προσπάθειαι ἡμῶν ἀπέβησαν φροῦδαι, γνωρίζόντων ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἀνέφυκτος ἦτο ἡ ἀδεῖα οἰκοδομῆς νέων ἐκκλησιῶν,

καὶ ἐπομένως τοιαύτην τινὰ μὴ δεχομένων ἐπὶ τοῦ προκειμένου· διὸ πιθανὸν θεωροῦμεν ὅτι ἐπὶ μὲν τῶν ἐπισκέψεων τοῦ *Καραμπέινικοφ* ἦτο ἡρειπωμένη ἐκκλησία καὶ παρελείφθη ὑπ' αὐτοῦ, ἐπὶ δὲ τοῦ *Πατερράκη*, ἐν τῷ μεταξὺ ἐπισκευασθεῖσα, ἠπύρχε, βραδύτερον δὲ, πυρποληθεῖσα ποτε, ἐξέλιπεν, ἀφοῦ μετὰ ταῦτα οὐδεμία εὐρηται μνεῖα αὐτῆς.

(16). Ἡ τουρκιστὶ Ἀγιά-καπισῆ καὶ παρ' ἡμῖν συνήθως μόνον «ἡ Ἀγιά», παρὰ τὴν ὁποίαν ἡ Τζουμπάλῃ καπουσῆ [Τζιβαλι], ὅπου ἐκκλησία ἁγίου Νικολάου, ἡ ὑπ' ἀριθ. 16 παρὰ *Πατερράκη*. Δις ἀναφέρει αὐτὴν ὁ *Γέβλαχ* ὀρίζων ἐπαρὰ τὴν θάλασσαν, ἐπὶ τοῦ Κερατίου κόλπου, ἐκτὸς τῶν τειχῶν κειμένην· τῇ 15 Ἀπριλίου 1576, κυριακῇ τῶν Βαίων, ἦτο εἰς αὐτὴν ὁ Πατριάρχης Ἱερεμίας ὁ Β' [Tagebuch, σελ. 178]· τῇ 14 Μαρτίου 1578, παρασκευῆ, ὁ *Γέβλαχ* προσεκήθη ὑπὸ τοῦ Τω. Ζυγομαλά εἰς τὴν ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναφ τῆς Παμμακαρίστου ἀκολουθίαν τοῦ Ἀκαθίστου· πορευθεὶς μετὰ τοῦ Σχβάγγερ εὗρον κλειστὴν τὴν πύλην Φενέρ-καπισῆ καὶ βιασθέντες ὑπὸ τῶν προσελθόντων ἐκεῖ, τοῦ μεγάλου οἰκονόμου τοῦ Πατριαρχείου καὶ τοῦ προϊσταμένου τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Νικολάου, ἠκολούθησαν αὐτούς· τῇ πρώτῃ ὡρᾷ τῆς νυκτὸς εἰσλήθησαν διὰ μικρὰς τινος θύρας εἰς τὸν ναόν, λαμπρῶς ἐστολισμένον διὰ εἰκονογραφιῶν, εἰκόνων, κανδηλῶν καὶ λαμπάδων, καὶ ἐξυψηρετούμενον ὑπὸ τεσσάρων ἱερέων καὶ τεσσάρων ἀναγνωστῶν (ψαλτῶν, βεβαίως)· ὑπαρξίς ναοῦ αὐτόθι δὲν ὑπετίθετο, διότι ἀθέατος καθίστατο ὑπὸ τῶν ἐγειρομένων κατ' ἀμφοτέρας τὰς πλευρὰς οἰκιῶν τῶν Ἑλλήνων, καὶ διότι, ὡς ἀπὸ τῆς οἰκίας, μόνον μίαν θύραν εἶχεν· ἀφοῦ ἠεροσάθησαν ἀπασαν τὴν ἀκολουθίαν διενυκτέρευσαν παρὰ τῷ προεστῶτι, δειπνήσαντες χορταρικά, αὐγοτάραχον, ἀμύγδαλα κτλ. [αὐτ. σελ. 468]. Περὶ τὸ 1538 ἔτος, ὅτε ἐβρίσκετο εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὁ Ἱεροσόλυμων Πατριάρχης *Γερμανός*, ἐγνώρισε καὶ ἐξετίμησε τὸν πατᾶ Σωφρόνιον, τὸν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Νικολάου τῇ ἐγγύς τοῦ τειχοῦς τῆς Κωνσταντινούπολεως κατὰ τὸ λεγόμενον τουρκογραικιστὶ Ἀγριακαπισὶ ἐξῶθεν ὁδοι... [Δοσίθεος· Δωδεκ. σελ. 1166, 1167] ὄντα, καὶ παραλαβὼν μεθ' αὐτοῦ, κατέστησε διάδοχον τοῦ θρόνου. Παρὰ ταῦτας ὁμως τὰς ἀρχαιότερας μαρτυρίας τῆς θιάρξεως τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Νικολάου ὁ *Καραμπέινικοφ* δὲν ἀναφέρει αὐτὴν. Αἰτίαν τῆς παραλείψεως εἰκάζομεν τὴν ἐπομένην· ὁ ἐν Μόσχᾳ τῷ 1593 συνταχθεὶς κατάλογος τῆς διανομῆς αὐτοκρατορικοῦ ἔλλους βάσιν εἶχε τὴν ἐν ἔτει 1582 γενομένην διανομὴν· κατ' αὐτὴν, τίς οἶδε διὰ ποίους λόγους, ἐξηρέθη ἡ ἐν λόγῳ ἐκκλησία, καὶ ἐπομένως ἐξηρέθη καὶ κατόπιν. Ταύτην, νομιζόμεν, ὀνομάζει ὁ *Δουκάγγιος*; τῷ 1680, ἐσφαλμένως εἰς τὴν Ξυλίνην Πύλην [Ἰοῦδὸν καπισῆ] ad portam lignariam [ἐνθ' ἀν., ἀριθ. 9]. Ὁ διάκονος *Παῦλος* [1652] τίθησιν ὑπεράνω τῆς πόλης Ἀγριακαπῆ ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας ἐχούσαν ἐνδον καὶ ἁγίασμα, ἦν ὁ *S. Petridès* νομίζει οὖσαν τὴν

Παναγιάν Παλαιολόγου [αὐτόθι, σ. 48], περὶ ἧς ἐφεξῆς. Περίεργος ἡ σωπὴ τοῦ *Παύλου* περὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Νικολάου ἐν Ἀγιακαπιά, οὐ μέννηται δις.

(17). Τὴν εἰς *Μπαλουκ-παζάρ* ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἀναφέρει καὶ ὁ *Γέραχ* [ἐνθ' ἄν., σ. 178] γράφων τῆ 15ῃ Ἀπριλίου 1579, ὅτι ὁ Πατριάρχης εἶχε λειτουργήσει «bey St. Georgen auff den Fischmarkt». Ἀφοῦ δὲ ὁ *Πατεράνης* [ἀριθ. 19] σημειοῖ «*ταῦν οὐκ ἔστι*», εἰκάζομεν ὅτι ὁ μὲν τόπος αὐτῆς ἦτον ἐτι εἰς χεῖρας τῶν ὀρθοδόξων, τὸ δὲ οἰκοδόμημα ἠρεικωμένον ἐκ τινος ἀναμφιβόλως πυρκαϊᾶς μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1593 καὶ 1604· δι' οὗς δὲ λόγους ἀναφέρομεν ἐν τῇ σημειώσει 15ῃ μείνασα ἐφεξῆς ἠρεικωμένη, συμπεριελήφθη εἰς τὴν εὐρείαν περιοχὴν τοῦ Γενί (Βαλιτέ) τζαμίου καὶ τῶν προσαρτημάτων αὐτοῦ, ἂν μὴ ἐξ ἀρχῆς τῆς οἰκοδομῆς, μετὰ τὸ 1660, διαρκούσης αὐτῆς, κατὰ τὴν ἀνάκτισιν τοῦ πυρποληθέντος τμήματος ἐκ τῆς μεγάλης ἐκείνης πυρκαϊᾶς, ἧτις ἐκραγεῖσα τῆ 14 Ἰουλίου τοῦ εἰρμένου ἔτους ἐν Ἀγιάσμα καπισὴ ἀπεσβέσθη μετὰ τρεῖς ἡμέρας εἰς Κουμ-καπὴ καὶ Ὑψωμαθεῖα, ἀφοῦ τὰ ἐν μέσῳ ἀπετέφρωσε· τὸ Γενί τζαμίον ἀπεπερατώθη ἐν ἔτει ἐγίρας 1074 [1663—1664]. Οὕτως ἐξέλιπε πᾶν ἴχνος τῆς ἐκκλησίας ταύτης. *Ο *τε Γέραχ* [σελ. 454] καὶ ὁ *Σχβάγγερ* [σελ. 104] ὀνομάζουσι τὴν γνωστὴν καὶ νῦν πύλην Μπαλουκ-παζάρ-καπισὴ = Ἰχθυοπωλείων, ὄψαροπωλείων Fisch-marektor, παρὰ τὴν ὅποιαν, λέγουσιν ἀμφοτέροι, ἐπὶ τῆς παραλλῆλως ἴσταιτο ἀγχόνῃ· ὁ τελευταῖος ἀναφέρει καὶ μιαν ἄλλην πύλην Μπαλικ-καπὴ das Fischtor, μεταξὺ τῶν πυλῶν Φενερ-καπὴ καὶ Ἀγία-καπὴ [αὐτ. σελ. 105].

(18) Ὁ *Δοσίθεος* λέγει ταῦτα: «*τῷ 1637 ἐποίησεν ὁ Μπαϊράμ πασᾶς τζαμί τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησίαν τοῦ Προδρόμου τὴν ἐσωθεν τῆς πύλης Ἀδριανου λεγομένης, ἧτις ἦν μονὴ τῶν μοναζουσῶν γυναικῶν. . . .*». Τὴν πληροφορίαν ταύτην εὐρήσασμεν ἐκ τῶν ἐπομένων ἀνακριθῆ, παρὰ τὴν ὑπὸ τοῦ *Μ. Γεδεών* [αὐτ. σελ. 65] ἀποδιδόμενην τῷ πολυσεδάστῳ Πατριάρχῃ τῶν Ἱεροσολύμων ἀκριβολογίαν χρονογράφου καὶ ἀδιαφιλονίκητον ἱστορικὴν γνώσιν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἐν πρώτοις δὲν ἔχομεν ἄλλην μαρτυρίαν, προγενεστέραν ἢ μεταγενεστέραν τῆς ἀλώσεως, περὶ ὑπάρξεως μονῆς τοῦ Προδρόμου ἐσωθεν ἢ πλησίον τῆς πύλης Ἀδριανουπόλεως· δεύτερον δέ, τζαμίον Μπαϊράμ πασᾶ οὕτε νῦν ὄφισται οὐδὲ καὶ πρότερον ὀπῆρξε περὶ τὴν πύλιν ταύτην· ὁ Κοτζᾶ Μπαϊράμ πασᾶς, χρηματίας τῷ 1623 Γενίτσαρη ἀγασῆ, τῷ 1636 καϊμακάμης [= διοικητῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως], ἐβεξίρυσσε μὴν Ἰανουαρίου 1046 [= Ἰανουαρίου-Φεβρουαρίου 1637, κατὰ *Χάμμερ* ἀκριβῶς τῆ 21 Ἰανουαρίου 1637] καὶ τῆ 2 Μαρτίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀπελθὼν κατὰ τῆς Περσίας ἀπέθανε τῆ 27ῃ Ῥεμπιουλεβὲλ 1048 [= 8 Αὐγούστου 1638] ἐν Ἰνονῇ τῆς Ἀνατολῆς. Καϊμακάμης ὢν ἐπεμελήθη τῆς ἐπισκευῆς τῶν τευχῶν

τῆς πρωτεύουσας καὶ τῆς διοχετεύσεως τῶν ὀδῶν τοῦ ποταμοῦ *Λύκου* διὰ τοῦ πύργου *Σουλοῦ κοκί*, παρ' ὃν ἤγειρε καὶ γέφυραν· διὰ ταῦτα δὲ καὶ ὁ ποταμὸς ἐκλήθη ἀπ' αὐτοῦ Μπαϊράμ πασᾶ τερσεῆ, καὶ ἡ γέφυρα καὶ οἱ περίξ λαχανόκηποι, ἂν κύριον προῖον αἱ ἀγγινάραι αἱ ἐπανωμοῦμεναι ὡσαύτως Μπαϊράμ πασᾶ. Ἀνήκων εἰς τὸ τάγμα τῶν δερβισῶν *Κατρη* ἀνήγειρεν ὑπὲρ αὐτῶν ἐν Δαοδε πασᾶ παρὰ τὸ Χασεκὴ τζαμίον τὸν φερώνυμον Μπαϊράμ πασᾶ τεκρεσὴ καὶ μετρεσέν, καὶ μασωλεῖον [τουρμπε], ἐν ᾧ κομισθεὶς ἐξ Ἰνονῆ ὁ νεκρὸς αὐτοῦ κατετέθη, ὡς καὶ μιᾶς θυγατρὸς αὐτοῦ· εἰς τὸν τεκέν, προσεπανωμοῦμενον καὶ Πασμακ-ι-σερίφ, διὰ τὰ ἐν αὐτῷ διασφύζομενα ἱερὰ παρὰ μουσουλμάνους πέδιλα καὶ ἄλλα ἀντικείμενα, προσείχονται κατὰ παρασκευὴν, [*Χάμμερ* — *Jouanin*; *La Turquie*. — *Ἀλῆ Σατῆ*: χατ. ἐλ. τζεβ. Α'. 58—59. — *Ἀχμέτ Μουχτάρ*: Φέτσι τζελλί. Κωνσταντινιγέ, σελ. 33,44—45.—Μετζμουαί τζεβερμῆ.—Μετζμουαὶ τουκεγιά.—Σαλαμῆ 1294]. Ὁ τεκές, ὁ προετοιμασθεὶς ἴδιος τουρμπές (μασωλεῖον), ὁ μετρεσέν, εἰσὶν ἐκτισμένοι διὰ πελεκητῆς σκληρᾶς πέτρας, ἐπὶ δύο ὀδῶν κείμενα, εἰς τὴν γωνίαν τῶν ὀποιῶν ἤγειρε μεγαλοπρεπῆ κρήνην καὶ νυμφαῖον (σεμπῆλ). Ἀναφέρεται μὲν ὁ Μπαϊράμ πασᾶς ἰδρυτῆς φιλοφρονικῶν οἰκοδομῶν ἐν Καισαρείᾳ καὶ Ἀρμασείᾳ καὶ ἀμβῶνων εἰς πολλὰ τεμένη, οὐχὶ ὁμοῦς ἐτέρου μεστῆτου ἢ τζαμίον ἐν Κων/πόλει· διὰ τοῦτο ἀνακριθῆ ἐθεωρήσαμεν τὴν πληροφορίαν τοῦ *Δοσιθέου*, παρεγγραφεῖσαν καὶ ἐν χειρογράφῳ Πατριμακῷ, ἐξ αὐτοῦ ἴσως αὐτολεξεὶ πλὴν τοῦ ὀνόματος τοῦ Μπαϊράμ πασᾶ [*Ἰ. Σακελλίων* Πατριμ. Βιβλ. σελ. 310].

(19) Προστεθήτωσαν εἰς τὰ ἐν σημειώσει 14ῃ εἰρημμένα περὶ τῆς παρανοήσεως τοῦ κειμένου τοῦ *Καραμπίνικοφ* καὶ ταῦτα: πῶς ὁ ἀπαλλοτριώσας τὴν μονὴν ἐκείνην τοῦ Προδρόμου κατέλιπε τὴν ἐκκλησίαν αὐτῆς ἵνα καταστῆ ἐνοριακὴ, καὶ διατὶ αὕτη ἠλλαξεν ἐπανυμῖαν· Καθὰ ἐπιομεν γενομένης τῆς ἀπαλλοτριώσεως αἱ ἐν αὐτῇ μοναχὰι ἀπῆλθον καὶ ἐγκατέστησαν ἴσως εἰς τὴν ὡσαύτως γυναικειαν μονὴν τοῦ ἁγίου Δημητρίου· εἰς ἑκατέρας τῶν ὀποιῶν, ἡγουμένας καὶ μοναχάς, ἐδόθη χωριστὰ τὸ αὐτοκρατορικὸν ἔλεος ὑπὸ τοῦ *Καραμπίνικοφ*.

(20) Παρενόθη καὶ ἐνταῦθα ὁ *Καραμπίνικοφ*· δὲν λέγει οὗτος περὶ χειροτονίας, ἀλλὰ περὶ κουράς (пострижене), νοῶν ἀναμφιβόλως ὅτι εἰς τὴν μονὴν ἐκείνην τοῦ Προδρόμου, τὴν παρὰ τὴν *Σφζόπολιν*, ἐκάρη μοναχὸς ὁ ἐκ τῆς ἐναντι Ἀγγιάλου καταγόμενος Ἱερεμίας, καὶ ἔλαβε τὸ μοναχικὸν ἐκεῖ σχῆμα, προαχθεὶς ἐφεξῆς εἰς διαφόρους ἐκκλησιαστικὸς βαθμοὺς μέχρι καὶ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου. Ὁ *Ἀ. Π. Κεραμῆς* παρέβλεψε καὶ ὅσα ὁ *Χρυσάνθος Λοπαρέφ*, ἐκδότης τοῦ Ὀδοιπορικοῦ τοῦ *Καραμπίνικοφ*, προήχη ἔκ τοῦ χωρίου τούτου νὰ γράψῃ ἐν τοῖς προλεγομένοις [σελ. XII] ὅτι μόνον ἐκ μόνου τοῦ *Καραμπίνικοφ* γνωρίζεται τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Ἱερεμίας καταλιπὼν τὸν θρόνον ἐκάθη εἰς

τὴν ἐν λόγῳ μονὴν, ὑποσημειώσας ὅτι ἠγνόησεν ὁ Σάββας ποῦ ὁ Ἱερεμίας Β' ἐβίωσε μετὰ τὴν ἀποχώρησιν αὐτοῦ ἐκ τοῦ θρόνου. Ἀλλὰ καὶ ὁ Λοπαριῖβ ἠπατήθη ἐκλαθῶν τὴν κουρὰν γενομένην μετὰ τὴν ἐκ τοῦ θρόνου ἀπομάκρυνσιν· Πατριάρχης οὕτως ἢ ἄλλως καταλιμπάνων τὸν θρόνον δὲν ἐκείρετο, ἀλλ' ἢ ἐξορία κατεδικάζετο ἢ ἡσυχία ἐν τινι μονῇ παρεδίδοτο, καὶ ἔστιν ὅτε προεδρικῶς εἰς μητρόπολιν ἀποκαθίστατο.

(21) Ὁ *Καραμπένικοφ* ἀναφέρει παρὰ τὴν πύλην *Μπαλατά* μονὴν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου Προδρόμου, ὑφισταμένην μὲν τῷ 1582, καὶ διὰ τοῦτο ἐγγεγραμμένην ἐν τῷ καταλόγῳ, μὴ ὑπάρχουσαν ὁμῶς τῷ 1593, τῆς ἐκκλησίας αὐτῆς ἐνοριακῆς γενομένης, καὶ διὰ τοῦτο τὴν διὰ τὴν ἐν λόγῳ μονὴν ὑφισταμένην βοήθειαν ἔδωκεν εἰς τὴν ἠγουμενὴν καὶ τὰς μοναχὰς τῆς πλησίον τῆς αὐτῆς πόλεως *Μπαλατά* μονῆς τοῦ ἁγίου Δημητρίου, μὴ ἐγγεγραμμένης ἐν τῷ καταλόγῳ [σελ. 86], ὡς ἐν τῇ 14ῃ σημειώσει εἶπομεν. Ὅρθῶς ὁ *Α. Π. Κεραμύς* παρατηρεῖ ὅτι ἡ τοῦ Προδρόμου αὐτῆ ἐκκλησία εἶναι ἐκείνη, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ *Καραμπένικοφ* ἔδωκεν ἔλεος [ἀριθ. 12], ἣν ὁ *Πατερᾶκης* ὀνομάζει «*Αἰγιαλὸν*» [ἀριθ. 14], καὶ ἡ ὁποία εἶναι γνωστὴ (οὐχὶ ὁμῶς «*εἶτα*») ὑπὸ τὸ ὄνομα *Κυνηγοῦ*· αἱ ἐπωνυμίας αὗται φέρονται καὶ πρὸ τῆς ἀλώσεως· εἰς ἐγγράφον τοῦ 1334: «...περὶ τὴν πόρταν τοῦ ἁγίου ἐνδόξου Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ κατὰ τῶν *Κυνηγῶν*»· εἰς ἕτερον τοῦ 1400: «...τὸν πάνσεπτον καὶ θεῖον ναὸν τοῦ τιμίου μου ἐνδόξου προφήτου Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου, τὸν ἔξω τῆς βασιλίδος ταύτης τῶν πόλεων, *περὶ τὸν αἰγιαλὸν* τῆς βασιλικῆς πόλεως...», ὄντα πιθανῶς τὸν κατ' ἐγγράφου τοῦ 1394 ἐπικεκλημένον καὶ ἐπὶ κυροῦ Νικολάου [*Miklosich et Müller*; A. P. C., τ. I, σελ. 568. — τ. II, σελ. 391—3. τ. II, σελ. 215—6]. Εἰς ἄλλα τοῦ 1686 καὶ 1689: «...Ἐκκλησίαν τοῦ τιμίου ἐνδόξου προφήτου Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου ἐν τοποθεσίᾳ *Κυνηγοῦ*, ἐκτὸς τῆς πόλεως λεγομένης *Μπαλατά*» καὶ «...κατὰ τὴν τοποθεσίαν *Κυνηγοῦ*, ἔξωθεν τῆς πόλεως λεγομένης *Μπαλατά*» [*Γιδεῶν*· αὐτ. σελ. 50, 52], καὶ «...ἔξω τοῦ *Κυνηγοῦ* κατὰ τὸν αἰγιαλὸν» [*Α. Π. Κεραμύς*· Ἀνάλ. Ἱερ. Σταχ. τ. Δ', σελ. 68, 69]. Ἐνοριακὴ γενομένη ἡ ἐκκλησία αὕτη ἐκάθη τῷ 1640· ἀνεκτίσθη δὲ μικρὸν ἔπειτα «ἐν εἰδει οἰκίας» καὶ ἀφιερῶθη ὑπὸ τῶν, ἀπὸ τῆς ἐνορίας βεβαίως ἐξαγορασάντων τὸν τόπον εἰς τὸ ὄρος τοῦ Σινᾶ· εἶτα, ἐν ἔτει 1686, ἐκτίσθη μεσιτεία τοῦ ῥώσου πρεσβευτοῦ μεγαλειτέρα ἐπ' ὀνόματι τοῦ Σιναιίου ὄρους κατὰ τὸ σιγίλλιον τοῦ πατριάρχου *Διονυσίου* [*Γιδεῶν*· αὐτ.]. Ἀδελφον τίνες ἦσαν οἱ ἐξαγοράσαντες τὸν τόπον καὶ ἀφιερῶσαντες τὴν ἐν εἰδει οἰκίας γενομένην οἰκοδομήν· ἀλλ' ἐπειδὴ καλεῖ ὁ μὲν *Σμιῖθ*, τῷ 1669, ἐμετόχιον τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, προστιθεὶς ὅτι ἀνήκεν εἰς τὸν Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας, ὁ δὲ *La Croix*, τῷ 1670, παρεκκλήσων ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, τοῦ Πατριάρχου

Ἀλεξανδρείας παρὰ *Λαμῖφ* [ἐνθ' ἄν., σελ. 219], ἱκάζομεν ὅτι εἰς αὐτὸν εἶχε περιέλθει ἡ κυριότης, ἦτις, τῷ 1686 ὀριστικῶς μετεδιδάσθη εἰς ὃ ἔκτοτε μένει Σιναιίου ὄρος, τῆς ἐκκλησίας ἀνακτισθείσης μεσιτεία παρὰ τῇ κυβερνήσει τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Ῥωσίας, προτραπέντος ὑπὸ τοῦ τῶν Ἱεροσολύμων *Λοσιθέου* [*Α. Π. Κεραμύς*· Ἀνάλ. Ἱερ. Σταχ. Α', 277]. Σημειωθῆτω δ' ἐνταῦθα ὅτι μίᾳ καὶ ἡ αὐτὴ ἦν ἡ Βασιλικὴ λεγομένη Πύλη καὶ ἡ τοῦ *Κυνηγοῦ* ἡ τῶν *Κυνηγῶν*, ἣν πολλοὶ διάφορον τῆς πρώτης ἐξέλαβον, πιστεύσαντες εἰς τὸν ἱστορικὸν *Δούκιαν* λέγοντα «οἱ δὲ Βενετικοὶ ἐν τῇ Βασιλικῇ πύλῃ μέχρι τοῦ *Κυνηγοῦ* σὺν Ῥωμαίοις... ἐράχοντο» [κεφ. 38]· τὸ ἐφ' ἡμῖν ἀξιοπιστοτέρους θεωροῦμεν τὸν *Πούσκουλον*, [*Cjropeols* βιβλ. IV, στ. 181 κ. ἐ.] ταυτίζοντα τὰς πύλας *Cynagon* καὶ *Regia* τὸν *Γύλλιον*, λέγοντα μετὰ τὴν πύλην *Βλαχερνῶν* [=Ἀἰθνασεράϊ καπουσιῆ] τὴν *Κυνηγοῦ* εἶτε *Παλατινὴν* καὶ ἔπειτα τὴν *Φαναρίου* [βιβλ. I, κ. XX], καὶ ἀλλαχοῦ «τὴν *Παλατινὴν* ἢ *Κυνήγιον* πύλην, ἔξω τῆς ὁποίας ὑπῆρχον *πλατάνοι*· τὸν *Γέφλαχ*, τάσσοντα μετὰ τὴν πύλην *Φαναρίου* τὴν τῶν *Κυνηγῶν* καὶ μετ' αὐτὴν τὴν *Βλαχερνῶν* [*Tagebuch*, σελ. 454] ἀνευ ἰδιαιτέρας μνείας τῆς τοῦ *Μπαλατά*· τὸν *Σχβάιγκερ*, ἀριθμοῦντα μετὰ τὴν Ἀἰνμπασάρ καπὶ τὴν *Παλατκαπὶ* καλουμένην ἀπὸ τοῦ παλατιοῦ τοῦ *Κωνσταντίνου* καὶ κατόπιν τὴν τοῦ *Διπλοφανάρου* καὶ *Φενερκαπὶ* [*Konstantinopel* κτλ. σελ. 104—105 ἐκδ. 1619]. Τὴν ταυτότητα τῶν δύο πυλῶν ἐξάγομεν καὶ ἐκ τῶν πατριαρχικῶν ἐγγράφων, τῶν τε πρὸ τῆς ἀλώσεως καὶ τῶν μετ' αὐτὴν· τοῦτων τὸ τοῦ ἔτους 1334 ἀναφέρεται κυρίως εἰς ναὸν ἁγίου Δημητρίου, διακειμένον πλησίον οἰκημάτων περὶ τὴν πόρταν τοῦ ἁγίου καὶ ἐνδόξου Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ κατὰ τῶν *Κυνηγῶν*. Καὶ λέγει μὲν ὁ *Μόρτμαν* [*Esq. Top. de Cjrole*, § 65] ὅτι οὕτως ἐπωνυμήθη ἡ πόρτα διότι ὁδὸς ἀπ' αὐτῆς ἦγεν εἰς τὴν διάσημον μονὴν τοῦ Προδρόμου τῆς Πέτρας, ἐρειδόμενος ἐπὶ τοῦ ἐν λόγῳ ἐγγράφου, ἡμεῖς ὁμῶς βεβαιότερον θεωροῦμεν διότι ἐγγεινιάζεν αὐτῇ ἡ ὑπὸ τοῦ *Νικολάου Χρησίμου* ἐγεγερθεῖσα ἐπ' ὀνόματι τοῦ αὐτοῦ ἁγίου ἐκκλησία *λήγοντος τοῦ II' ἢ ἀρχομένου τοῦ ΙΔ' αἰῶνος*, ἀφοῦ διεκδικήσας δικαιωμάτων ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας ταύτης ἐγένετο ἐν ἔτει 1440 ὑπὸ ὄφρανοῦ διζεγγόνου τοῦ κτίτορος, καθὰ διαλαμβάνει τὸ προμνημονευθὲν ἐγγράφον τοῦ ἔτους τούτου. Τὴν ἐν τῷ χάρτῃ τοῦ *Μόρτμαν* σημειουμένην θέσιν τῆς ἐκκλησίας τοῦ Προδρόμου, τοῦ μετοχίου τουτέστι τῶν *Σιναιτῶν πατέρων*, ἐπὶ τῆς μεταξὺ τῶν πυλῶν *Μπαλατά* καὶ Ἀἰθῶν σεράϊ παραλλας, εἰς παραδρομὴν ἀποδοτέον, ἀφοῦ ἐν τῷ κειμένῳ [§ 66] ὀρθῶς τάσσει αὐτὴν μεταξὺ τῶν πυλῶν *Φαναρίου* καὶ *Μπαλατά* ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ ἔξω τῶν τειχῶν, παρὰ *Λοσιθέφ* [ἐνθ' ἄν.] εἰς τὸ *Φανάρι* ἔξω ὅπου τῶρα εἶναι εἰς τὴν *Κ/πολιν* μετόχι τῶν *Σιναιτῶν*. Ἡ ὑπὸ τοῦ *Καραμπένικοφ* τοποθετουμένη παρὰ τὴν πύλην *Μπαλατά* μονὴ τοῦ ἁγίου Δημητρίου, φρονοῦμεν ὅτι εἶναι ἡ ὀριζομένη εἰς τὸ *Ξυλο-*

μάστιγον [ἐν τῇ συνοικίᾳ Ταχτα-μιναρῆ] ὑπὸ τοῦ Πατερᾶκη, περὶ τῆς ὁποίας διελάδομεν ἐν τῇ 14 σημειώσει, οὐχὶ δὲ ἡ πολὺ ἀπέχουσα τῆς πύλης Μπαλατᾶ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Δημητρίου, ἢ ἐν Ξυλοπόρτῃ, ἢ καὶ τοῦ Κανᾶδη λεγομένη, παρὰ τῷ Πατερᾶκη γραφομένη Κανανοῦ ἀντὶ Καναβοῦ Ἰσως, ἢ ὅποια λέγεται ὑπὸ τοῦ διακόνου Παύλου ἄραϊα καὶ μεγάλη πλῆσιον τοῦ ἁγιάσματος τῆς Παναγίας τῶν Βλαχερνῶν οὕσα [ἐνθ' ἀν., σελ. 48].

(22) Ἐν σελ. 684 ὁ αὐτὸς Ὑψηλάντης γράφει: «...τὴν Ζουλόπετραν, ἐκκλησίαν τοῦ Ἀρχιερατῆγος, ἄλλως ἁγίου Νικολάου».

(23) Ὁ Σμιθ ἀναφέρει ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Νικολάου κειμένην οὐ μακρὰν τῆς ἁγίας Σοφίας, ἐδὼν καλῶς ἐνθυμῶμαι προστιθεὶς [ἀριθ. 2] ταύτην ἡμεῖς ταυτίζομεν τῇ ἐν Κουμκαπῆ παρὰ Καραμπείνικοφ ἀριθ. 15, ἐν Κοντοσχαλίῳ παρὰ Πατερᾶκη ἀριθ. 21 τασομένην. Περὶ αὐτῆς εὐρήται εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 17 χειρόγραφον τῆς ἐν Λέσδω ἱεράς μονῆς τοῦ Λειμῶνος τὸ ἐξῆς σημεῖωμα: «αχλζ' ἰνδ. 7ης μηνὶ μαρτίῳ ἠγοράσθη τὸ παρὸν βιβλίον διὰ/συνδρομῆς τοῦ πανοσιωτάτου πνευματικοῦ καὶ ἱεράρχου κυροῦ Φιλοθέου ἀπὸ λειμῶνος μοναστηρίου καὶ ἔστι[ν] τὸ παρὸν ἀπὸ τοῦ νῦν ἀναπόσπαστον ἀπὸ τὴν αὐτὴν μονήν. Ἔτος τὸ αὐτὸ ἐμβατικώσαν καὶ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Νικολάου τὸν ἐν τῷ Κοντοσχαλίῳ διὰ συνδρομῆς καὶ συνηγορίας Μανουὴλ Λατίνου πατριαρχεῦστος Κωνσταντινουπόλει» [Ἑλλ. Φιλ. Σύλ., Μαυρογ. Βιβλ. ὑπὸ Ἀ. Π. Κεραμέως, τ. Α', σελ. 37]. Παρετήρησεν ἤδη ὁ Γεδεὼν [σελ. 70] ὅτι ἡ σημεῖωσις τοῦ 1648 [σελ. 21] δὲν ἀναφέρει τὴν ἐκκλησίαν ταύτην, τὴν ὅποιαν ὅμως ἐπεσκέφθη ὁ διήμερον ἐν Κουμκαπῆ διαμεινῶν τῷ 1652 διάκονος Παῦλος [ἐνθ' ἀν., σ. 47], καὶ τὴν ὅποιαν λέγει καίεσαν τῷ 1660 ἡ ὑπὸ Ἀ. Π. Κεραμέως δημοσιευθεῖσα σημεῖωσις [Δελτ. Ἰστ. καὶ ἐθν. ἐτ. τῆς Ἑλλάδος, Β' 446-447]· φαίνεται δὲ ταχέως ἀνοικοδομηθεῖσα, ἀρῶν τῷ 1669 ὑπῆρχεν ἐπὶ Σμιθ, μὴ συγχέοντα αὐτὴν μετὰ τῆς ἐν Ὑψωμαθεῖσις ἐτέρας ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Νικολάου [ἀριθ. 5], τῆς παρὰ Καραμπείνικοφ ἀριθ. 31, παρὰ Πατερᾶκη ἀριθ. 29, καὶ διακόνω Παύλῳ [σελ. 47].

(24) Μνεῖα τῶν ἐν Κοντοσχαλίῳ τῶν ἀρχαιοτέρων πασῶν ἔστιν ἡ ἐν τῷ κώδικι τῶν ὁμιλιῶν Μελετίου Συριῶν, λέγει ὁ Μ. Γεδεὼν [σελ. 70], τῷ 1660, ἢ ὑπὸ Ἀ. Π. Κεραμέως δημοσιευθεῖσα· ὑπάρχει ὅμως καὶ προγενεστέρα ταύτης κατὰ ἓνα αἰῶνα περίπου, δύο ἐκκλησιῶν, τῆς Ἑλπίδος καὶ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου. Περὶ τῆς πρώτης ἀναγινώσκομεν τὰ ἐπόμενα εἰς τὸ Ἡμερολόγιον τοῦ Γέρλαχ [σελ. 164]: «18 Μαρτίου 1576· παρόντην σήμερον εἰς λειτουργίαν τοῦ Πατριάρχου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλπίδος· ἔχει αἴτιαν μόνον ἁγίαν Τράπεζαν ἄνευ εἰκόνων ὡς πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι τῶν ὀρθοδόξων εἶναι μικρᾶ, ἔχουσα εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ, τῆς Θεοτόκου, τῶν ἀρχαγγέλων Γαβριὴλ καὶ Μιχαήλ, τοῦ Βασιλείου, τοῦ Χρυσοστόμου, τοῦ Ναζιανζηνοῦ, τοῦ Δημητρίου κ.λ. Ἐν τῷ προουλίῳ καὶ ἐν τῷ

νάρθῳ τεθαμνῆνοι εἰσὶ προϊστάμενοι τῆς μονῆς καὶ τῆς ἐκκλησίας· πρὸ τῆς εἰκόνας τῆς Παναγίας καὶ διαρκῶς κανδήλα· ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς ἐκκλησίας εἰσὶ πολλὰ θολωτὰ δωμάτια, κρῆναι καὶ κινετόβρηναι». Κατὰ τὴν πυρκαϊάν τῆς 10 Νοεμβρίου 1652, τῆς ἀποτεφρωσάσης τὰ μεταξὺ Κουμκαπῆ καὶ Ὁτοῦν τσαρῶν [= Οὐζοῦν τσαρῶν;], αἱ ἐκκλησίαι Κουμκαπῆ διεσώθησαν· διὸ ὁ παρεπιδημῶν Πατριάρχης Ἀντιοχείας Μακάριος παρακληθεὶς ἐλειτοφύργησεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας ἐν τῇ ἐρήμῳ, τὴν ὅποιαν ὁ S. Petridés θεωρεῖ ὡς τὴν τῆς Ἑλπίδος [διάκονος Παῦλος· αὐτόθι, σελ. 45, 46]. Λεῖπει ἡ ἐκκλησία αὕτη ἐκ τοῦ καταλόγου τοῦ Σμιθ, οὕσα μία τῶν καισιῶν ἐπὶ τῷ 1655 κατ' αὐτόν, ἢ τῷ 1660 κατὰ τὸν Δοσίθεον [Ἑλλ. Π. Κεραμέως· Ἀνάλ. Ἱερ. Σταχ. τ. Α' σελ. 281] καὶ τὸ σημεῖωμα εἰς τὰς ὁμιλίαις τοῦ Συριῶν. Περὶ δὲ τῆς δευτέρας ἐν τῇ ἐφεξῆς σημεῖωσι.

(25) Ἀμέσως μετὰ τὴν περιγραφὴν τῆς Ἑλπίδος ὁ Γέρλαχ γράφει καὶ τὰ ἐξῆς. «Ἐἶδον σήμερον τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χρυσοστόμου, ἄλλως ποτὶ μὲν ὑπάρξασαν κυρίως μονὴν μοναχῶν καὶ μοναστηρίων, νῦν δὲ μόνον μοναστηρίων, ὑπὸ τοῦ πατριάρχου συντηρουμένων, ἔστι δὲ εὐρεία πλατεία, κατὰ τμήματα ἐκτισμένη, δι' ἣν ὁ πατριάρχης ἔδωκε πεντακισχίλια δουκάτα, διὰ τ' ἀφειθῆ αὐτῷ καὶ ταῖς μοναχαῖς καὶ μὴ ἀνεγερθῆ τέμνος ἀλλοφύλων». Καίπερ τοῦ Γέρλαχ μὴ ὀρίζοντος συνοικίαν, δυνάμεθα ἐν τούτοις ἀνευδοκίμως νὰ ταξώμεν αὐτὴν ἐν ἡ καὶ ἡ τῆς Ἑλπίδος ἤτοι, ἐν Κουμκαπῆ [Κοντοσχαλίῳ] καὶ νὰ ταυτίσωμεν, ἀποδιδόντες εἰς ἐσφαλμένην πληροφορίαν τοῦ Γέρλαχ τὴν ἐπανομίαν Χρυσοστόμου Ἰωάννου ἀντὶ Προδρόμου Ἰωάννου, τῇ παρὰ Καραμπείνικοφ, ἀριθ. 25 «Ἰωάννου Προδρόμου· Προδρόμος» ἐν Κουμκαπῆ, τῇ παρὰ Πατερᾶκη, ἀριθ. 21 «Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Προδρόμος εἰς Κοντοσχαλί» ἐπ' αὐτῶν μοναχαῖ δὲν ὑπῆρχον, τῆς συντηρήσεως αὐτῶν καταστάσης, φαίνεται, ἀδυνατοῦ. Ὁ παρεπιδημῶν ἐν Κ/πόλει Πατριάρχης Ἀντιοχείας Μακάριος, ἐλειτοφύργησε Κυριακὴν τινα καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ταύτην, ἀδεία πατριαρχικῆ· ὁ κληρὸς τῶν λοιπῶν ἐκκλησιῶν τῆς συνοικίας, μετὰ λαμπάδων καὶ θυμιαμάτων κατελθὼν εἰς τὴν ἀποβάθραν, ὑπεδέχθη τὸν ἐκ Γαλατᾶ διὰ πλοίου ἐλθόντα Πατριάρχην, ὠδήγησεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ συμμετόχε τῆς τελετῆς, μεθ' ἣν παρετέθη γεῦμα [διάκονος Παῦλος, αὐτόθι σελ. 45—46]. Δὲν ἀναφέρεται ἡ ἐκκλησία αὕτη ὑπὸ τοῦ Σμιθ [1669], καίσα κατὰ τὸν Δοσίθεον [Ἀνέκδοτα τεμάχῃ... ὑπὸ Ἀ. Π. Κεραμέως ἐκδοθέντα ἐν Α' τόμῳ τῶν Ἀναλ. Ἱερ. Σταχυολογίας, σελ. 281] ἐν ἔτει 1659, [ἀκριβέστερον ὅμως 1660, 14 Ἰουλίου, ὡς λέγει ἐν τῇ Δωδεκαβίβλῳ ὁ αὐτός], ὅστις γράφει συνάμα ὅτι οὐδὲν ταῖς ἄλλαις καισίαις ἐδωσαν ὁ βεζιρὴς θέλημα καὶ ταῖς ἐφίπασαν», ὅπερ χρῆζει ἐπιβεβαιώσεως.

(26) Κατὰ τὴν ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς Ἰστ. καὶ ἐθν. ἑταιρείας προλεχθεῖσαν σημεῖωσιν τοῦ Ἀ. Π. Κεραμέως ἀπετεφρώθη καὶ αὕτη τῷ 1660· ἡ σημεῖωσις εἰς τὴν Βλάχαν τάσσει αὐτὴν: «τὸν ἅγιον Νικόλαον τὸν

ἐν Ἑρμενίῳ, ἐνφ ὁ Καραμπέινικοφ λέγει, ἀνακριδῶς καθ' ἡμᾶς, εἰς Κουμκαπῆ [ἀριθ. 24].

(27) Ἡ ἐν Βλάγκκα ἐκκλησία τῆς Θεοτόκου, ἡ παρὰ Καραμπέινικοφ ἀριθ. 25, Πατερδικῆ ἀριθ. 23 ἀναφέρεται εἰς τὴν τοῦ 1648 σημειώσιν τοῦ ἀγιοσταφίτικοῦ χειρογράφου καὶ ἔπὸ τοῦ διακόνου Παύλου, τφ 1652 λέγοντας εἰς Κουμκαπῆ δύο ἐκκλησίας τῆς Παναγίας [ἐνθ. ἀν., σελ. 47]· ὁ Μ. Γεδιῶν [αὐτ. σελ. 12] γράφει ὅτι καὶ αὕτη ἡ ἐκκλησία ἐπέθανε προδήλως μετὰ τὸ ἔτος 1683 ἢ καὶ κατόπιν, ἐνφ γνωρίζει τὸ δημοσιευθὲν σημείωμα ὑπὸ τοῦ Α. Π. Κεραμέως, καθ' ὃ ἐκάη καὶ αὕτη μετ' ἄλλων δύο ἐν Βλάγκκα ἐκκλησιῶν τφ 1660, καὶ διὰ τοῦτο ὑπὸ τοῦ Σμιθ παραλείπονται.

(28) Τρις ἐν Γέρλαχ ἐν τφ Ἡμερολογίῳ [σελ. 217, 359, 406] περιγράφει ἐκκλησίαν ἁγίου Θεοδώρου, ὀνομαζῶν οὕτω τὴν μονὴν τοῦ Προδρόμου ἐν τοῖς Στουδίου, τὸ νῦν Ἱεροχὸρ τζαμισῆ, παρὰ τὴν ἐν Ὑψωμαθείοις ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου. Προδήλως ὁ συγγραφεὺς ἐσύγχυσε τὸ ὄνομα τοῦ πάτρωνος τῆς μονῆς ἁγίου καὶ τὸ τοῦ Θεοδώρου Στουδίτου τοῦ ἡγουμένου αὐτῆς τοῦ ἀκαταμαχίτου ἐκείνου ὁποσηρικτοῦ τῆς προσκυνήσεως τῶν ἁγίων εἰκόνων κατὰ τὰς εἰκονομαχικὰς ἐρίδας.

(29) Τὴν ἐν Ὑψωμαθείοις ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Γεωργίου πρὸ τοῦ Καραμπέινικοφ ἀναφέρει ὁ Γέρλαχ ἐπανειλημμένως· «Τῆ 23ῃ Ἀπριλίου 1577 ἤλθομαν, λέγει, εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Γεωργίου· ἡ εἰκὼν τοῦ ἁγίου εἶναι ἐξωγραφημένη ἐπὶ τοῦ τοίχου διὰ μικρῶν τετραγώνων ἐπιγυρῶν τμημάτων πλακῶς [ἐννοεῖ διὰ μουσαϊκοῦ], ἔχουσα κρεμαμένην ὠραίαν μεταξίνην σκέπην. Ἡ ἐκκλησία ἦν κατὰ μέρος ἐξ ἐκατοντάδων γυναικῶν καὶ παιδῶν μεταξὺ τῶν γυναικῶν ἦσαν πλὴν ἢ δέκα Καραμανιώτισσαι, πλουσιώτερον κοσμημέναι τῶν παρ' ἡμῖν ἡγεμονίδων...» [Tagebuch, σελ. 339] παραλείπομεν τὴν περιγραφὴν τοῦ στολισμοῦ αὐτῶν. Τῆ 17 Νοεμβρίου 1577 παρέστη εἰς βάπτισιν ἑλληνικὴν ἐν τῇ αὐτῇ ἐκκλησίᾳ, κεκοσμημένη δι' εἰκόνων τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Προδρόμου, τῆς Θεοτόκου, τοῦ Θεοδώρου Στουδίτου, τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ἑλένης, τοῦ Ἀθανασίου καὶ πολλῶν ἄλλων. «Ἡ ἐκκλησία αὕτη ἐστὶν ἡ περὶ ἧς ἐν τοῖς ἀνω ὠμίλλησιν τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου, ἡ ἐπίσης κατεχομένη ὑπὸ Τούρκων [= τουρκοφώνων, Καραμανιωτῶν]· ἐτησίως κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου περιάγονται ἐν αὐτῇ ὁστὰ τινα, ὡς ἅγια λείψανα τοῦ Κωνσταντίνου, ἐφ' ᾧ ὁ λαὸς ὡς μαινόμενος καθίσταται» [σελ. 405—6]. Τῆ 24(6) Ἀπριλίου 1578 μετέβη μετὰ τοῦ Σχιδάγγερ, εἰς τὸν παρὰ τὰ τείχη ναὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἐν τφ χωρίῳ [= συνοικίᾳ] Καραμανιά, οἰκουμένῳ ὑπὸ Καραμανλίδων Ἑλλήνων, γνωρίζοντων τὴν Τουρκικὴν μόνον γλῶσσαν... Ὁ ναὸς ἔχει εὐρείαν αὐλὴν καὶ νάρθηκα, ὅπου ἴστανται αἱ γυναῖκες· ἐντὸς δ' ἔχει πηγὴν θεραπεύουσαν τοὺς ἐκ πυρετοῦ πάσχοντας... Πολλὸς κόσμος προσήλθεν ἐπὶ τῇ ἑορτῇ... [σελ. 484· ἀντὶ 24 Ἀπριλίου γραπτέον 23] Ἡ ἐκκλη-

σία αὕτη τοῦ ἁγίου Γεωργίου εἶναι ἡ κοινῶς λεγομένη «ὁ Κυπαρισσῶς», ὃ ἐν τῇ Κυπαρισσῶ ἀγίου Γεωργίου, περὶ ἧς καὶ ὁ διάκονος Παῦλος γράφει ὅτι εἶναι ἡ ἀρχαιοτάτη τῶν ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν διατηρηθειῶν ἐκκλησιῶν, ὅτι ὠραία μουσαϊκῆ εἰκὼν τοῦ ἁγίου Γεωργίου ὑπάρχει, ὅτι ἔχει ἁγίασμα, καὶ τὸ λείψανον τῆς ἁγίας Ἀναστασίας τῆς Φαρμακολυτρίας, ἑορταζομένης τῆ 22 Δεκεμβρίου, καὶ περιγράφει τὸν τροῦλλον αὐτῆς [αὐτ., σελ. 47]. Περιέργος ἡ ὑπὸ Σμιθ παράλειψις αὐτῆς, ἐνφ ὁ Λουκάγγιος [1680] ἀναφέρει S Georgii versus Castellum septem Turrium (αὐτ. ἀριθ. 13).

Ἐκάη καὶ αὕτη ἐν ἔτει 1782· τὸ σημείωμα τοῦ Πασχάλη ὀνομαζέει αὐτὴν «ἅγιος Γεώργιος Παρμακαπῆ» [Ἐγγένιος τερεῦς· ἡ Ζωοδόχος Πηγὴ, ἐν Κων/πόλει ἀωπς, σελ. 313]· συνοικία τοιαύτη αὐτόθι ἀγνωστος εἶναι σήμερον. Ἡ ἐκκλησία ἀνεκτίσθη τφ αωλδ', φροντιδί τοῦ τότε πατριάρχου Κωνσταντίνου Α', ὅστις ἀναφέρει τὰ κατ' αὐτὴν ἐν τῇ Κωνσταντινιάδι· ὑπερθεν τῆς θύρας ἐχαράχθη τὸ ἐξῆς ἐπιγράμμα ποιηθὲν ὑπὸ τοῦ διδασκάλου τοῦ Γένους Νικολάου Λογάδου:

*Ναὸς τὰ πρόσθεν ἦν μὲν ἐν Βυζαντίῳ,
ἐν Κυπαρισσῶ τοῦ κλυτοῦ Γεωργίου,
ἀλλ' ἦν λυπηρὸν πᾶσιν ὄρχαιον φίλοις,
ὡς ἀγνωστοὶ ποῦ ποτ' εἶχε τὴν θέσιν·
Κωνσταντίνος δέ, πατριαρχῶν τὸ κλέος,
τοῦτον δὴ εἶναι εὐστόχως τεκμήρητο
ἐκ τῆς παλαιᾶς τῆς δε καλλιότης θόλου
καὶ κυπαρισσοῦ, τῆς καίσης πρὸ χρόνων·
δς πρώτη ὁρμῆ καὶ ἀρρωγῆ ἀπλέτω
καινὸν καθιστᾷ εἰς διὰ κάλλος βλέπει.
Ἄλλ' ὦ τροπαίων κλησὶν ὡς μάρτυς φέρων,
τήρει ὑπερθεν τῶν νοητῶν θηρίων
καὶ πατριαρχῆν καὶ δούσιν Χριστοῦ
καὶ τὸν ἱαμβίσιον ταῦτα Λογάδην,
ὁμοῦ δὲ κτίστην τοῦδε, τῆς τεχνουργίας
καὶ Νικόλαον τέκτονα Νικητάδην.
αωλδ' κατὰ μῆνα Μάου.*

Ἐν τῇ περιοχῇ τῆς ἐκκλησίας ὑπάρχει νῦν ἁγίασμα ἐπ' ὀνόματι τῆς Μεταμορφώσεως τιμῶμενον, καὶ ἐπὶ τοῦ διακόνου Παύλου, τφ 1652, ὑπάρχον· ἐπὶ δὲ καὶ ἡ δημοτικὴ ἐνοριακὴ σχολή.

(30) Ἐπανειλημμένως ἀναφέρει ὁ Γέρλαχ τὴν ἐκκλησίαν αὐτὴν· τοὺς ἐν τῇ συνοικίᾳ αὐτῇ οἰκοῦντας λέγει ἐλθόντας ἐκ Καραμανίας, ὀρθοδόξους μὲν Ἑλληνας ὄντας, ἀλλ' οὐδόλους ἢ ἐλάχιστα ἑλληνικά γνωρίζοντας, τὴν τουρκικὴν δ' ὁμιλοῦντας· ἡ συνοικία καὶ ἡ ὁδὸς ἀπὸ τῆς πατρίδος αὐτῶν ἔπαινον μῆθη [Tagebuch, σελ. 173, 186. 484]. Οἱ Καραμανιώται ἔχουσιν ὠραίας, μεγάλας καὶ εὐρείας οἰκίας μετὰ ὠραίων κήπων, ἐκτεινομένων μέχρι τῶν φυλακῶν τοῦ Ἐπαυργίου [σελ. 186]. Ἡ ἐκκλησία εἶναι ἀρχαία οἰκοδομή, ἐστολισμένη διὰ πολλῶν εἰκόνων, ἐν αἷς καὶ ἡ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ἑλένης, φερόντων τὰ αυτοκρατορικὰ στέμματα, κεκοσμημένα διὰ χρυσοῦ καὶ ἀδαμάντων,

κατὰ τὴν ἑορτὴν αὐτῶν, 21 Μαΐου, ἐκτίθενται τὰ ἐν κίθωτιφ φυλασσόμενα ἅγια λείψανα τοῦ ἁγ. Κωνσταντίνου, ὁσοῦν καὶ δάκτυλος· ἐκ τοῦ ἐκκλησιασματος, λέγει, ἄλλοι μὲν ἐπ' ὤμων λαμβάνουσι τὰ λείψανα, ἄλλοι πλησιάζοντες πρηνεῖς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐπιπτον, ἐν ᾧ ἄλλοι σβώσασμοι ἔτρεχον, τοὺς τοίχους ἄλλοι ἐψηλάφουν· τινὲς πάλιν ψχρίων καὶ τὰς δυνάμεις αὐτῶν ἔχανον, ἐν ᾧ ἕτεροι καθίσταντο ὡς μανιώδεις· ἔλεγον δ' ὅτι οἱ ὑπιστάμενοι τὴν σκληρὰν ταύτην κατάστασιν, ἠδύναντο νὰ γνωρίσωσι τὸ πολὺ ἢ ὀλίγον τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν· ὑπῆρχον ὁμως καὶ οἱ, ὡς παῖδες, οὐδαμῶς ἐπηρεαζόμενοι [σελ. 348, 406]. Μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς ἐκκλησίας παρετίθετο γέθμα. Ἐνδον τῆς ἐκκλησίας θηήρχε καὶ ἀγίασμα εἰς ὃ καταβαίνοντες βαθμίδας τινὰς προς. ἤρχοντο καὶ κατὰ τὴν μνήμην τοῦ ἁγίου οἱ πυρῆσωντες ἐλόοντο, καὶ ἀνῆρτων κηρία, τρίχας καὶ βράκη [σελ. 499]. Ὁ Γέβραχ παρέστη εἰς λειτουργίαν τοῦ Πατριάρχου τῆ 1ῃ Ἀπριλίου 1576, καθίσαντος ἔπειτα εἰς πλοῦσιον γέθμα [σελ. 173]· εἶτα ἐπεσκέφθη τὴν ἐκκλησίαν τῆ παρασκευῆ τῆς Διακαινησίμου, 27ῃ ἰδίου μηνὸς καὶ ἕτερος [σελ. 186]· τῆ 21 Μαΐου 1577 [σελ. 348] καὶ 1578 [σελ. 499]. Τὴν ἀρχαιότητα τῆς ἐκκλησίας μαρτυρεῖ γράμμα τοῦ Πατριάρχου Μητροφάνους Γ' ἐκδοθὲν ἐν ἔτει κοσμογονίας 505' = + 5508 + 1569, οὗτινος τὸ διατακτικὸν ἐδημοσίευσεν ἐκ χειρογράφου τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ὁ Ἀ. Π. Κεραμεῖς [Παράρτ. Κ—ΚΒ' τόμ., σελ. 95, χειρ. II, ἀριθμὸς 5], ἡμεῖς δὲ παρατιθέμεθα τὸ ἱστορικὸν αὐτοῦ μέρος ε... Οἱ ἐκ τῆς Καραμανίας ἐδλαβόσασται ἱερεῖς, οἱ ψάλλοντες εἰσιν ἐν τῷ σεβασμῷ νὰφ τοῦ μεγάλου μου Κωνσταντίνου, ἀνατρέποντες τὴν ἀρχαίαν ἐν αὐτοῖς τάξιν καὶ συνῆθειαν καὶ βουλόμενοι κατὰ βούλησιν τὴν ἑαυτῶν πορεύεσθαι... πρὸς ἀλλήλους μάχαις καὶ σκανδάλους διηγεκόνιν ἑαυτούς ἐκδιδώκασιν· ὥστε τὸν γένον κατὰ χρόνον ἱερατεῖοντα ὀλιγορεῖν τοὺς γέροντας καὶ προτιμᾶσθαι καὶ προκαθεῖσθαι ἐν τε ταῖς ἱεραῖς συνάξεσι καὶ ἀπανταχοῦ διὰ τὸ φθᾶσαι τινὰς τούτων ὀφφικίους ἐκκλησιαστικοῖς τιμηθῆναι... Ἀπελθούσα ἡ μετριότης ἡμῶν μετὰ τῶν καθευθεθέντων ἐνταῦθα ἱερωτάτων ἀρχιερέων, καὶ τῶν ἐντιμοτάτων τῆς καθ' ἡμᾶς Μεγάλης Ἐκκλησίας κληρικῶν, ἐντός τοῦ θεοῦ ραοῦ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου... τέλος δὲ πάντων μηδὲν εὐροῦσα ἔτερον αἴτιον σκανδάλων... εἰ μὴ τὸ θέλειν τοὺς ἔχοντας ὀφφίκια προτιμᾶσθαι τῶν προγενεστέρων ἱερέων, καὶ γηραιῶν ὄντων, ἀπεφῆγαι, γνώμη τῶν παρατυχόντων ἀρχιερέων καὶ ὑπεριμῶν, εἶναι τὴν ἐπικρατήσασαν ἀρχαίαν τάξιν αὐτῶν ἀπαρασάλευτον, ἧτις ἦν ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ μέχρι τοῦ νῦν... καὶ ἐπεδόθη εἰς ἀσφάλειαν τοῖς δηλωθεῖσιν ἱερεῦσι τοῦ μεγάλου μου Κωνσταντίνου τὸ ἐν τῇ Καραμανίᾳ τὸ παρὸν γράμμα.— Ἐν ἔτει 505'. Ἀπασαί αἱ μνεῖαι τῆς ἐκκλησίας ταύτης λέγουσιν αὐτὴν τιμωμένην ἐπ' ὀνόματι μόνον τοῦ Κωνσταντίνου· ὥστε σφάλλεται ὁ Καραμπέινικοφ ὀνομάζων αὐτὴν Κωνσταντίνου καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ἐλένης [ἀριθ. 34]. Ὁ Γεδεών

λέγει τῷ 1888 ὅτι μέχρι πρὸ ἐξηκονταετίας [1827—8] ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία πρὸς τοὺς ἐνταῦθα κατοίκους ἐῆγραφε τὰς ἑγκυκλίους τουρκιστῆ [Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια, ἔτ. Η' σελ. 200], τουτέστι δι' ἑλληνικῶν χαρακτήρων εἰς τουρκικὴν γλῶσσαν. Ὁ διάκονος Παῦλος ἱστορεῖ ὅτι ἀδεία τοῦ Πατριάρχου Κων/πόλεως Παῖσιου, αἰτήσῃ δὲ τῶν Ὑψωμθειωτῶν, ὁ παρεπιδημῶν Πατριάρχης Ἀντιοχείας Μακάριος ἐλειτοβργῆσε τῇ πρώτῃ Κυριακῇ τῆς νηστείας τῶν Χριστουγέννων εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου χειροτονήσας καὶ διακόνους· ἦτο, λέγει ὁ Παῦλος, ἀξιοσέβαστος ἀρχαιοτάτη οἰκοδομή, λιθόκτιστος, ἔχουσα ὕψηλοὺς θόλους καὶ μεγάλας εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ, τῆς Θεοτόκου, τοῦ ἁγίου Νικολάου καὶ τοῦ Προδρόμου, τῆς ἐποχῆς, ὡς ἔλεγον τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου· ἐτιμᾶτο δὲ ὡς ἱερὸν λείψανον ἡ δεξιὰ χεὶρ τοῦ ἐν βασιλευσὶ πρώτου τοῦτου χριστιανοῦ [ἐνθ' ἀν. σελ. 47]. Περὶ τοῦ ἀγιάσματος, ὅπερ ὁ Γέβραχ ἀναφέρει, οὐδὲν λέγει ὁ Παῦλος· περὶ δὲ τῆς ἐπωνυμίας Καραμᾶν μαχαλὲ λέγει ὅτι οὕτως ἐκλήθη διότι ὁ σουλτᾶνος Μεχμέτ Β' ἐγκατέστησεν αὐτόθι μετανάστας ἐκ Καραμανίας [αὐτ. σελ. 48]· τότε συγχρόνως, νομιζόμεν, ἐπέτρεψεν αὐτοῖς καὶ τὴν ἀνέγερσιν ἐκκλησίας, ἐπὶ ἑρείπιων προγενεστέρως ἐξάπαντος, τοῦθ' ὅπερ ἐμφραίνει καὶ ἡ τοῦ γράμματος τοῦ Πατριάρχου Μητροφάνους φράσις ἀπὸ τῆς ἀλώσεως, οὐχὶ πρὸ αὐτῆς. Ὁ Δουκάγγος ἀριθμεῖ XIV «S.Constantini de Caramania».

(31). Τοῦ Ἀ. Π. Κεραμῆως καταπαύοντος τὰς περὶ τῶν ἐκκλησιῶν Πόλεως παρατηρήσεις αὐτοῦ, προστιθέμεθα αὐταῖς καὶ τινὰς ἄλλας ἡμετέρας χάριν τῆς ἱστορίας.

1. Ἐκκλησία ἁγίου Νικολάου ἐν Ὑψωμθεῖσι. Ἡ παρὰ Καραμπέινικοφ ἀριθ. 31, Πατριάρχῃ 29, διακόνῳ Παύλῳ [σελ. 47], Σμῖθ, ἴσως, 5, ἐκάθη μετὰ τῶν ἄλλων τῷ 1782 καὶ ἀνφοδομήθη ἐπὶ τῆς πατριαρχίας Κωνσταντίνου τοῦ ἀπὸ Σιναίου (τοῦ Α')· θηρθεν τῆς θύρας ἐπὶ μαρμάρου εὐρηγαί κεχαραγμένη ἡ ἐκομένη εἰς τέσσαρας σειράς, δύο συλλαβῶν τῆς τελουταίας λέξεως χαραχθεισῶν κάτωθεν ταύτης·

Ὁ ναὸς οὗτος Νικολάου ἁγίου ἐκνεουροῦται πόφ
[ῆλω καὶ ἀγασφ
τῶν ἐνοριτῶν συνδρομῇ καὶ δαπάνῃ καὶ ιουραρωῖ π

[χρῆσιεπωνύμων
ἐπ' ἀρχιθύτου τοῦ πρώτου Κωνσταντίνου σοφοῦ προ-
[πνους καὶ κλέους BZNI
οῦς πάτερ οῶς πειρατιων βίου καὶ ἀνταμειβῶν μετὰ
[πόθου κλουσῶς.

Προδήλως ὁ ἀμαθὴς λιθοξόος διέστρεψε τὴν δέσιν καὶ λέξεων καὶ γραμμάτων καὶ στίχων, ἐν οἷς παρενέθηκε τὴν ἀρχικῶς ἐν τέλει θάραχουσαν χρονολογίαν· ἐκ τῆς ἐν τῇ τρίτῃ γραμμῇ διακρίσεως «τοῦ πρώτου Κωνσταντίνου» εἰκάζομεν ὅτι ἡ σύνταξις τῆς ἐπιγραφῆς ἐγένετο μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς πατριαρχίας παραίτησιν τούτου, 15 Αὐγούστου 1834, ἐπὶ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Κωνσταντίνου τοῦ ἀπὸ Τυρνό

δου, τοῦ καὶ Β', [18 Αὐγούστου 1834 ἕως 26 Σεπτεμβρίου 1835] ἀρχικῶς ἴσως εἶχεν οὕτως;

*Ὁ ναός οὗτος Νικολάου ἁγίου
ἐκ νιού ἀνεγείρεται πόθω ζήλω τε
ἀγαθῶ τῶν ἐνοριῶν, συνδρομῇ καὶ
δαπάνῃ χρυστεπωνύμων,
ἐπ' ἀρχιθύτου τοῦ πρώτου Κωνσταντίου,
σοφοῦ προοπνους (;) καὶ κλέους Βυζαντίου·
οὗς, πάτερ, οἶζε πειρατιῶν βίου
καὶ ἀνταμιβίου μετὰ πόθου πλουσίου
κα' Ἰανουαρίου αὐλ(;)·*

Ἐνδον τῆς ἐκκλησίας πρὸς τὸν ἀριστερὸν τοῖχον εἶσι νῦν ἁγίασμα τῆς Ζωοδόχου πηγῆς.

2. Ἀγίασμα τῆς Ἀναλήψεως ἐν Ὑψωμαθείοις. Τῆ 8ῃ Μαΐου 1578 [ἦν εὐρίσκομεν συμπιπτούσαν τῇ ἑορτῇ ταύτῃ] ἐπεσκέφθη αὐτὴν ὁ Γέρολαχ κειμένην ἐπ' αὐτὸ τὸ Ἐπταπόργιον εἰς τὸ Ὑψωμαθεῖον, καὶ ἤκουσε τὴν θεῖαν λειτουργίαν [αὐτόθι, σελ. 489] ὥστε ἔκτοτε ἔφερε καὶ ταύτην τὴν ἐπωνυμίαν ἡ αὐτόθι ἐκκλησία τῆς Παναγίας τῆς Χρυσοληθίνης, ἡ παρὰ *Καραμπείνικοφ* ἐτῆς Παναγίας Ψαμάτια μαχαλεδά [ἀριθ. 14], παρὰ *Πατεράκη* [ἀριθ. 28] καὶ *Σμιθ* [ἀριθ. 4] Χρυσοληθινή, ἡς ἀρχαιοτέρα μνεῖα εἴρηται ἐν ἔτει 1566 [Γεδών· αὐτ., σελ. 75] ἡ ταυτότης αὐτῶν ἀναφέρεται καὶ ἐν ἐγγράφῳ τοῦ 1791 [Ἐκκλ. Ἀλήθ., ἐτ. 1, σελ. 229]. Ἡ παρὰ τῷ διακόνῳ Παύλῳ, τῷ 1652, ἀναφερομένη ἐκκλησία τῆς Θεοτόκου ἐν Ὑψωμαθείοις, περὶ τῆς ὁποίας ὁ *Petridés*, μὴ εὐρίσκων αὐτὴν σήμερον, ἐρωτᾷ μήπως εἶναι ἡ τῶν Ἐξ Μαρμάρων ἐνοριακὴ ἐκκλησία [ἐνθ' ἀν., σελ. 47], εἶναι ἡ τῆς Ἀναλήψεως ἐπιλεγομένη.

Καίεσα καὶ αὕτη τῷ 1782 [σημείωμα Πασχάλη] ἀνεκτίσθη ἐπὶ πατριάρχου Κωνσταντινοῦ Α' τοῦ ἀπὸ Σιναίου κατὰ τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα:

*Ναὸν τὸν δε δαμέντα χρόνῳ, φῶδ' εἶσατο ἀθις
εἰς ὃ γε κάλλος ὄρηξ τῶν πόδος ἐνοριῶν
ζήλός τε σπουδῆ τε χρυσολατρῶν ὁμοθησῶν
τοὺς Χριστὸς σφῆζει γῆθον ἀειράμενος,
οἰκουμένης θῶκῳ Κωνσταντίος ὁπότε ἦστο
εὐ πατριαρχεύων θειοτέρῃ σοφίῃ.
Τὸν ἡμῖν, Λόγε, δηναῖον μάλα τήρως σφον,
ὀρθοτομοῦντα λόγον σῆς γε ἀγαθοσύνης
καὶ ἀρχιτέκτονα Κωνσταντίνον
αὐλβ' Μ[α]ρ[ε]τίου] α'.*

Ἐξῶθεν τοῦ ἀριστεροῦ κλίτους τοῦ ναοῦ ὑπάρχει δαμῶνυμον ἁγίασμα.

3. Ἐκκλησία Παναγία τοῦ Παλαιολόγου. Ταύτην ἀναφερομένην ἐν τῇ σημειώσει γ' τοῦ χειρογράφου τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Ἀγιοταφικικοῦ Μετοχίου [Γεδών, σελ. 26] εἰκάζει ὁ ἐκδότης αὐτῆς κειμένην μετὰ Φαναρίου καὶ Μπαλατὰ [ἀντ. σελ. 17]. Ἐπειδὴ ὁμοῦ ὁ *Σμιθ* ὀρίζει «μικράν» ἐκκλησίαν Παναγίας πλησίον τῆς πατριαρχικῆς, προστιθεὶς ὅτι οὕτως καλεῖται πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῆς τελευταίας, ἐκ' ἴσης κατ' αὐτόν, ὡς ἐν τῇ 9ῃ σημειώσει λέγομεν, τῆς Παναγίας [ἀριθ. 24], διὰ τοῦτο περὶ τὸν πατριαρχικὸν ναὸν ζητητέα ἡ θέσις αὐτῆς· εἶπομεν δὲ

ἤδη ἐν σημειώσει 16ῃ ὅτι τὴν ὑπὸ Παύλου τοῦ διακόνου ἀναφερομένην ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας μεθ' ἀγιάσματος ὑπεράνω τῆς πόλης Ἁγία-καπῆ ὁ *Petridés* θεωρεῖ ὡς τὴν τοῦ Παλαιολόγου [ἐνθ' ἀν., σελ. 48]. Ὁ *Delacroix*, τῷ 1670 ὢν ἐν Κ/πόλει, λέγει πέντε παρεκκλήσια [sacella] ὑπάρχοντα πλὴν τῶν ναῶν· τὸ τρίτον δὲ καλεῖ τῆς Παναγίας τοῦ Παλαιολόγου [παρὰ *Λαμῖῳ*, σελ. 218]. Ὁ *Λουκάγ-γιος* ἀριθμεῖ 17ην ἐκκλησίαν τὴν τῆς Παναγίας Coubule [κατὰ τὴν ἑκδοσιν τῆς Βενετίας]· ἐὰν ἀναγνωσθῇ *Τσομπάλι*, ἔπεται ὅτι ἐννοεῖ ταύτην τὴν «μικράν», διότι ἀναφέρει ὑπ' ἀριθ. 8 τὴν τοῦ Βαλίου du Baigle, quam Baillii vocant, νοῶν τὴν καὶ Χαντσαρλῆ λεγομένην [*Σκαρλάτος*: ΚΙΙΙ, τ. Α', σελ. 578[9] γνωστὴν καὶ εἰς τὸν διάκονον Παῦλον [αὐτ.], ἐκτὸς ἀν τὴν λέξιν Coubule δεχθῶμεν ὡς ἐσφαλμένως τυπωθεῖσαν ἀντὶ τοῦ Μπελλῆ = Βελιγραδίου. Ὁ *Γεδών* πρὸς τοῦτους θεωρεῖ αὐτὴν οὕσαν μίαν τῶν ἐννεα ἐκκλησιῶν, αἰνιτικῶς καίεσα κατὰ τὸ 1640, ἔμειναν κατὰ τὸν *Δοσίθεον*, ἡφανισμέναι [αὐτ. σελ. 35], ἐν ᾧ ὀρίζει τὴν ἀναφέρουσαν αὐτὴν ἀχρονολόγητον γ' σημείωσιν σύγχρονον ἢ μικρῶ μεταγενεστέραν τῆς β' σημειώσεως, φεροῦσης χρονολογίαν τὸ 1683 ἔτος [σελ. 15]· ἔπεται λοιπὸν ὅτι δὲν ἐκάη οὐδ' ἔμεινεν ἡφανισμένη ἐκ τῆς ἐν ἔτει 1640 πυρκαϊᾶς, ἡ, ἀν ἐκάη, ἀνφκοδομήθη μετὰ τῶν ἐτῶν 1640—1652 ἢ 1669, ἀφοῦ ἀναφέρεται ὑπάρχουσα ἔτει 1652, 1669, 1670 1680, 1683 καὶ ὅτι ἀνακριδῶς λέγεται ὅτι καὶ αὕτη ἐκάη τὸ 1640 μείνασα μετὰ τῶν ἄλλων ὀκτὼ ἡφανισμένη· περιεργον δὲ καὶ ἀνεξήγητον δι' ἡμᾶς τὸ ὅτι δὲν ἀναφέρουσι τὴν ἐκκλησίαν ταύτην οὐδ' ὁ *Καραμπείνικοφ* οὐδ' ὁ *Πατεράκης*.

4. Ἐκκλησία τῆς Θεοτόκου τῆς Πηγῆς. Πρῶτος ὁ *Γύλλιος* [1546] λέγει, ὅτι ἐπάνυμον «Χρυσοπηγῆ» δίδονται εἰς πηγὴν γειτονέουσαν πόλιν τῶν τειχῶν, ὅτι τοῦτο εἶναι παραλλαγὴ τοῦ τῆς Χρυσῆς Πύλης, ἡς τὸ τε ὄνομα καὶ ἡ θέσις ἦσαν ἀγνωστα τότε καὶ δὲν ὑπάρχει ἤδη ἡ ἐκκλησία ἐκείνη τῆς Θεοτόκου Πηγῆς, ἡ ὑπὸ τοῦ *Προκοπίου* ἀναφερομένη, ὅτι ἐκεῖτο «ἀγγίστα τῇ τῶν Χρυσῶν καλουμένων πυλῶν» [περὶ κτισμ., βιβλ. I, κεφ. III], κτίσμα τοῦ αυτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ [De top. C/Poleos, βιβλ. IV, κεφ. VIII]. Μετὰ τὸν *Γύλλιον* γράφει ὁ *Γέρολαχ* εἰς τὸ Ἡμερολόγιον τῆ 27 Ἀπριλίου 1576 [οὕση παρασκευὴ τῆς Διακαινησίμου ἑβδομάδος, τῇ καθιερωμένη εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς], ὅτι τὴν πόλιν Σηλυβρίας τῶν χερσαίων τειχῶν νινεσ ὀνομάζουσι Χρυσὴν Πύλιν, καὶ ὅτι ἀπὸ τῆς ἐπάνυμίας ταύτης ἐκλήθη καὶ τις παρακειμένη πηγὴ, ἀθρόους προσελκύουσα κατὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην Ἑλληνῶς τε καὶ Ἀρμενίους καὶ πολλὰ θάματα τελοῦσα· διὸ καὶ τῶν ἀσθενῶν οἱ θεραπευόμενοι λέγουσιν αὐτοὺς τῇ Θεοτόκῳ ἀνήκοντας [=πρωληθέντας εἰς τὴν Παναγίαν (ἀφιρωθέντας), ὡς ἐν τῇ 9ῃ κοινῶς λαδὸς λέγει]. Περὶ τῆς πόλης Σηλυβρίας ὀμιλῶν ὁ *Γέρολαχ* λέγει ὅτι οὐ μικρὰν ὑπάρχει ἐκκλησία τῆς Παναγίας καὶ ἀναφέρει

τὸ ἅγιασμα καὶ τὰ θρυλούμενα περὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἰχθύων [σελ. 185—186]. Ἡ ἐκκλησία αὕτη βεβαίως εἶναι ἡ τῆς *Ζωοδόχου Πηγῆς*, ἡ ἐν *Βαλουκλίῳ*, περὶ ἧς ὁμοῦ, ὁ μετὰ ἔνδεκα ἔτη ἐπισκεφθεὶς τὴν Κ' πόλιν, τῷ 1587, *Λουουγκλάβιος* λέγει ὅτι ἦτο κατεστραμμένη, τῶν θεμελιῶν αὐτῆς καὶ τῶν αὐτόθι παλατιῶν τῆς Πηγῆς μέχρι τότε διαρχόντων, οὐδ' αὐτῇ τῇ πηγῇ, ἦν Χρυσοπηγὴν ἐκάλετο ὁ ἑλληνικὸς λαός, ἐν μεγάλῃ συρροῇ ἐπισκεπτόμενος αὐτὴν εἰς φρισμένην τοῦ ἔτους ἐποχὴν, ὡσεὶ ὁ ναὸς τῆς Παναγίας ἀκέραιος ἐστὶ ὄφιστατο ἐκεῖ [Pand. Hist. Turc. N° 200, XVI]. Ἐν ἔτει 1652 ὁ διάκονος Παῦλος σὺν τῷ Πατριάρχῳ Ἀντιοχείας Μακαρίῳ μετέδρασαν, εἰς τὸ Βαλουκλί ἅγιασμα, ὅπερ ἐκαλεῖτο «ἡ *Ζωοτόκο πηγὴ*», κατήλθον βαθμίδας τινὰς καὶ ἔπιον ἐκ τοῦ ἱαματικοῦ ὕδατος [ἐνθ' ἀν., σελ. 48]. Ὑπῆρχε λοιπὸν ἐπὶ *Γέραχ* ἐκεῖ ἐκκλησία ἡ δχι; ἀφοῦ οἱ ἄλλοι περιηγηταὶ λέγουσι τάναντία; ὁ ἱερεὺς *Εὐγενίος* γνωρίσας τὴν μαρτυρίαν τοῦ *Λουουγκλαβίου*, λέγει, ἀντιφάσκων, ὅτι *εναὸς μέγας δὲν ὑπῆρχεν, εἰμὴ μόνον τὰ θεμέλια αὐτοῦ!* [Ἡ *Ζωοδόχος Πηγὴ*, Κ' πόλει ἁωπς' σελ. 85], καὶ ὅτι πρῶτος ἀπὸ τῆς ἀλώσεως ὁ μητροπολίτης Δέρκων *Νικόδημος ἡγίως μικρὸν ταίσκον* [σελ. 86]· παρὰ ταῦτα ὁμοῦ τὸ ὑπ' αὐτοῦ δημοσιεύμενον συνοδικὸν ἔγγραφον τοῦ Πατριάρχου Κ' πόλεως *Παΐσιου*, τοῦ ἔτους 1727, τάσσει τὴν ἐκκλησίαν τῆς Πηγῆς *εἰς τὴν Χρυσῆς Πύλης* ἡτοι κατὰ τὸ *Σηλόδρι καπλ*,· προδίδωσι πῶς τὴν διαρχίαν ἐκεῖ πρότερον ἐκκλησίας ἐν οἷς λέγει: «ἐν δὲ τῷ ἀνακαινίζειν τὰ *μῆρη* τὰ *σεσαθρωμένα*, παμπάλαιος ἱερά καὶ σεβασμία εἰκῶν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου εὐρέθη *ἔνδον τοῦ τοίχου ἄνωθεν, κατὰ τὸ μέρος τοῦ βήματος*» [αὐτ., σελ. 226] καὶ παρακατιῶν «τὴν εὐρεθείσαν, ὡς εἰρηται, παλαιὰν καὶ σεβασμίαν καὶ θαυματουργὸν εἰκόνα *ἔνδον τῷ τοίχου...*» [σελ. 227]· ἐκ τούτων εἰκάζομεν ὅτι δὲν ἦτο μὲν ἀκέραιος ἡ ἐπὶ Βυζαντινῶν διήσχητος ἐκεῖνη ἐκκλησία τῆς Θεοτόκου τῆς Πηγῆς, ὡστε νὰ δικαιολογήσῃ ὁ *Λουουγκλάβιος* τὴν συρροὴν τοῦ λαοῦ, ὑπῆρχεν ὁμοῦ τοιαύτη, ὡς καὶ ὁ *Γέραχ* μαρτυρεῖ, σαθρωθεῖσα ὑπὸ τοῦ πανδαμάτορος χρόνου, μέχρις οὗ, τῷ 1726—1727, ὁ βῆθεις μητροπολίτης Δέρκων *Νικόδημος* ἀνεκαινίσεν αὐτήν. Τὴν προτέραν διαρχίαν τῆς Ἐκκλησίας μαρτυροῦσιν ἀναμνηστικῶς καὶ τὰ αὐτοκρατορικὰ σουλτανικά Διατάγματα, τὰ δημοσιεύμενα ὑπὸ τοῦ *Εὐγενίου* [ἐνθ' ἀν.]· τὸ ὑπὸ στ. Γ' λέγει ὅτι ἐν τοῖς ἀρχείοις εὐρέθη καταγεγραμμένον ὑπὸ χρονολογίαν ἐγίρας 1004=1595/6 ὅτι ἡ ἐκκλησία τοῦ Βαλουκλῆ μετὰ τοῦ ἁγιάσματος, κειμένη ἐξῶθεν τῆς πύλης Σηλυβρίας [σελ. 229] ἀνέκαθεν ἀπὸ ἀλώσεως [ἔγγρ Β'] ἀνήκεν εἰς τοὺς ὀρθοδόξους Ἑλληνας [ἔγγρ. Δ', τοῦ 1703 ἔτους, 23—24 ἔτη πρὸ τῆς ὑπὸ τοῦ Νικοδήμου ἀνακαινίσεως]. Ὁ *Σεστίνι* λέγει μὲν ὅτι ἦτο ἡ ἐκκλησία ἐν μέρει πεπτιοκυσία, τῷ 1778 γράφων, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁμοιογενὲς λύπην διδοῖ δὲν ἐπεσκέφθη τὸ περιηρισμένον ἅγιασμα ἵνα ἴδῃ τοὺς ἰχθύς, ἡ μαρτυρία αὐτοῦ στερεῖται ὀπιστάσεως [*Sestini*; lettres aur la Sicile

et la Turquie, Paris 1789, τ. Γ' σ. 87, 89], καθὼς καὶ ἡ τοῦ *Chevalier* [ἐνθ' ἀν., σελ. 101] περὶ μόνον ἐρειπίων ὑπάρξεως [τῷ 1786]. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἡ ἐπωνυμία Χρυσοπηγῆ ἐφευρέσθαι φαίνεται οὕσα τοῦ *Γυλλίου*, ἐπαναληθρεῖσα ὑπὸ τοῦ *Γέραχ*, τοῦ *Λουουγκλαβίου* καὶ τοῦ *Δουκαγγίου* καὶ τοῦ ἐκ τῶν ἡμετέρων *Ἀγαπίου Λάνδου* ἐν σελ. 302—303 τῆς *Ἐμπεριωλῶν σωτηρίας* [ἔκδ. 1817], οὐδαμοῦ πρότερον ἢ ἐφεξῆς ἀπαντιῶσα· ἀναφέρεται μόνον ἐκκλησία καὶ μόνῃ Χρυσοπηγῆς ἐν τῷ *Γαλατῷ* ἐν τοῖς μετὰ τῆς ἀλωσης καὶ αὕτη χρόνοις, περὶ ἧς ἐφεξῆς.

(5). *Ἐκκλησία ἁγίου Μηνᾶ ἐν Ὑψωμαθείους*. Ἀρχικῶς ἦτο τετιμημένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου, καὶ οὕτως ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ *Καραμπίνκοφ* [ἀριθ. 16, καὶ *Πατριάρχῳ* ἀριθ. 30]. Ὁ *Σμιθ* ἐκ παραδρομῆς ἢ ἀνακριτοῦς ἀντιλήψεως ὀνομάζει Κάρπου [ἀριθ. 6], τοῦθ' ὅπερ, ὡς παρετήρησεν ἴδῃ ὁ *Α. Π. Κεραμέτις*, παρέλαβε καὶ ὁ *Δουκαγγίος* ἀριθμῆσας ἐκκλησίας S. Carpes, Psamatia [αὐτόθι, XV], καὶ ἀπ' αὐτοῦ ὁ *Μ. Γεδεών*, ὅστις καταλήγει εἰς συμπέρασμα «ὅτι ὁ ναὸς Κάρπου καὶ Παύλου, ὁ ἀρχαιότατος, ἐστὶν ὁ κατόπιν ἅγιος *Πολυκαρπός*, ὁ σήμερον ἅγιος Μηνᾶς τῶν Ὑψωμαθίων, ἴσως χιλιατιῶν ἀριθμῶν ἀπὸ τῆς τῶν θεμελιῶν αὐτοῦ καταβολῆς» [αὐτόθι, σελ. 72—74]. Κατὰ τὸν *Πασχάλῃ* ἐκάη καὶ οὕτως τῷ 1782 ἐν τούτοις ὁ *Chevalier*, τῷ 1786, εὐρεν αὐτὸν ὑφιστάμενον καὶ ἐπέτησεν τὴν διάμετρον τοῦ θόλου αὐτοῦ, οὕσαν 36 ποδῶν παρετήρησε προσέτι καὶ τὸ ὑπόγειον τοῦ ναοῦ καὶ τὸ ἐν αὐτῷ εἰς ὄνομα τοῦ ἁγίου Μηνᾶ ἅγιασμα [σ. 263], ὡς λέγει· ἐπειδὴ ὁμοῦ καὶ ὁ *Αθ. Ὑψηλάντης* καὶ ὁ Πατριάρχης *Κωνσταντίνος* ἀναφέρει τὴν μεγάλην ταύτην πυρκαϊάν τοῦ 1782, ἀποτεφρώσασαν καὶ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ Κυπρισσᾶ, κλησιέστατα τῇ τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου οὕσαν, ὑπόνοια ἡμῖν γίνεται ἡμῶς ὁ *Chevalier* παρέλαθεν ὅσα περὶ τῆς τελευταίας γράφει ἐκ προγενεστέρως πηγῆς, ἴσως τοῦ *Γουγς*, οὗ τὰ συγγράμματα καὶ πληροφορίας πολλάκις ἀναφέρει. Ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας θεωροῦμεν ὅτι ἡ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ παρελθόντος [18'] αἰῶνος κρατοῦσα ἐπίκλησις τῆς ἐκκλησίας «*τοῦ ἁγίου Μηνᾶ*», ἀντὶ τῆς ἀρχικῆς τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου προήλθεν ἀπὸ τῆς τοῦ ἁγιάσματος αἰτίαν δὲ τούτου δεχόμεθα ὅτι ἡ μὲν ἐκκλησία ἐμπροσθήθῃ καὶ ἡρειπιώθῃ καὶ ἐπομένως ἔπαυσεν ὁ περὶ αὐτῆς συνεχῆς λόγος, ὑπελείφθη ὁμοῦ τὸ ἅγιασμα, καὶ προσερχόμενος εἰς αὐτὸ ὁ λαὸς καὶ τελῶν παρακλήσεις καὶ ἄλλας ἱεροτελεστίας συνεπῶς τὸν ἅγιον Μηνᾶν, τὸν πάτερωνα αὐτοῦ, ἐπεκαλεῖτο· τούτων δ' ἐκράτησε τὸ ὄνομα καὶ ἐπὶ τῆς βραδύτερον ἀνοικοδομηθείσης ἐκκλησίας καὶ μέχρι σήμερον, μολοντοῖ λέγεται καὶ «*τῶν ἁγίων Μηνᾶ καὶ Πολυκάρπου*». Εἰς τὴν γνώμην ἡμῶν ταύτην συνάδουσι μὲν αἱ διάφοροι μνητεία αἱ παραπεθεμένα ἀνωτέρω καὶ καλοῦσα αὐτὴν τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου, ἀντιστρατεύεται δ' ἐν μέρει τὸ ἀκόλουθον ἱαδικὸν ἐπιγράμμα κεχωρημένον ἐπὶ μαρμαροῦ, ὑπὲρ τὴν θύραν τῆς ἐκκλησίας,

συντεθέν ὑπὸ τοῦ αὐοιδίου διδασκάλου τοῦ Γένους
Νικολάου τοῦ Λογάδου:

*Ἦν μὲν μέγιστος ὧδε τοῖς πρόσθεν δόμος
Μηνᾶ ἀγαστοῦ καὶ κλίος τῶν μαρτύρων.
τοῦ δὲ φθαρέντος τῷ χρόνῳ τ' ἤρειπίος
μικρὸν δόμησαν τοῖς δε ἄμφ' ἐρειπίοις
καὶ τοῦδε αὐτὸς κέντος ἦδη ἐκ νίου,
ἀνεκτίσαντο εἰς ἄνω βλέπεισ' οὐχέτος,
τὸ τρικαθὰ τοῦ σοφοῦ Κωνσταντίου
εὐ πατριαρχεύοντος ἐν Ῥώμῃ νέα.
Καλὸς τ' ὁ ναός, καλὴ προθυμία
τῶν συνδραμόντων εὐσεβῶν ἐν τῷ ἔργῳ.
Καὶ γοῦν ἅπαντας σῶζε ἐκ τῶν κινδύνων,
μάστιγς ἀθλιὰ, καὶ Λογάδην ἐσχάτως.*

Ἀρχιτέκτων (;) Κωνσταντῆς Γιολασιμάζης.

Μηνὶ Δεκεμβρίῳ, 1833.

Κατὰ τοῦτο ἀνέκαθεν ἦτο τοῦ αὐτοῦ Μηνᾶ ἐκκλη-
σία καὶ ὄμως οὐτε ἡ πρώτη οὐτε ἡ δευτέρα [1844]
ἐκδοσις τῆς Κωνσταντινιάδος τοῦ γεραροῦ Πατριάρχου
λέγει τὴν ἐκκλησίαν τοῦ αὐτοῦ Μηνᾶ, ἀλλὰ ὡς πάντες
οἱ πρὸ αὐτοῦ τοῦ αὐτοῦ Πολυκάρπου. Ἐν ἔτει 1878—
1879 τεσσαράκοντα βήματα ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἀνω-
ρύχθησαν τέσσαρες ἑλληνοὶ ἐνεπίγραφοι ἐπιτύμ-
διοι λίθοι, περὶ ὧν ἀναφέρει ἡ ἐκθεσις τοῦ ἔτους
ἐκεῖνου τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπείας τοῦ ἡμετέρου
Συλλόγου, ἐν σελ. 170 τοῦ ΙΓ' τόμου τοῦ περιο-
δικοῦ αὐτοῦ.

6. Ἀγίασμα τοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου.
Γράφει ὁ Γέραχ εἰς τὸ Ἡμερολόγιον τῆ 29 Αὐγού-
στου 1577, καθ' ἣν ἀγομεν τὴν μνήμην τῆς ἀποτομῆς
τῆς τιμίας κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου, ὅτι, ἐδοκίμην τῆς
ἀγίας Σοφίας εἰς τὸν πύργον τοῦ τείχους ὁπῆρχεν
ἀγίασμα, πανηγυριζόμενον τῆ ἡμέρᾳ ταύτῃ ὑπὸ τῶν
ἡμετέρων ὁ τοῦ τζαμίου τῆς ἀγίας Σοφίας *μουτβα-
λῆς* [διαχειριστῆς ἐπίτροπος] εἶχε τεταγμένον ἔμμι-
σθον Τούρκον ἐπὶ τοῦ ἀγιάσματος, ἔσκεπασμένου
διὰ μαρμαρινῆς πλακῆς· εἶχεν οὗτος παρ' αὐτῷ πῆ-
λινα δοχεῖα, τὰ ὅποια πληρῶν ἐκ τοῦ ἀγιάσματος
ἐδίδεν ἀντὶ πληρωμῆς εἰς τοὺς ἀθρόως προσηρομέ-
νους ἀνδρας τε καὶ γυναῖκας, πίνοντας, πλυνομέ-
νους, λοβοντας τὰ γεγυμναμένα τέκνα αὐτῶν καὶ
σταυροκοπούμενους πρὸ τοῦ τείχους ἐφ' οὗ ἀνήρτων
ράκη, τρίχας καὶ νήματα κεκλωσμένα [σελ. 377]. Τὸ
ἀγίασμα τοῦτο ἐξηρανίσθη σήμερον.

7. Ἀγίασμα τῆς Θεοτόκου τῶν Βλαχερνῶν. Ἐπὶ
Γυλλίου (1545—9) ἐδεικνυον ὁ Ἑλληνας ἀγίασμα
βλῶζον ἐπὶ ἐν τόπῳ καλουμένῳ τῶν Βλαχερνῶν· τὰ
κατὰ τὴν ἀφίξιν αὐτοῦ ὀρώμενα θεμέλια ἱεράς ἐκ-
κλησίας ἐφεξῆς ἀνωρῶσαντο καὶ ἐξηρανίζοντο [De
top. C/roloos. βιβλ. IV, κεφ. V]. Τῆ 1 Μαΐου
1576 ὁ Γέραχ ἐπεσκέφθη αὐτό, ἐβρισκόμενον ἐντὸς
περιωρισμένης αὐλῆς, κατοικουμένης ὑπὸ πολλῶν
Ἀθιγγάνων· ἡ πηγὴ ἦτο θολοσκεπῆς καὶ κατακεχω-
σμένη, θαμιζομένη ὑπὸ πλήθους Ἑλλήνων τε καὶ
Τούρκων, θεωροῦντων τὸ ὄδωρ αὐτῆς θεραπεῖον
τοὺς ἐκ πυρετοῦ ἢ ἀλλῆς ἀσθενείας πάσχοντας·
ἐλέγετο ὅτι τῆς ἀλλοτε ὑπαρχούσης ἐκεῖ ἐκκλησίας

καὶ ἀνακτόρων τὰ μάρμαρα ἀποσπασθέντα μετὰ
τὴν ἄλωσιν ὑπὸ τῶν κατακτητῶν ἐχρησίμευσαν
εἰς ἄλλας ἰδιωτικὰς ἢ δημοσίας οἰκοδομὰς, καὶ δι-
διὰ τῶν σφζομένων τότε θολοσκεπῶν διαδρόμων
καὶ θογοειῶν κατήρχοντο ἀθέατοι οἱ βασιλεῖς ἀπὸ
τοῦ παλατίου εἰς τὰ παράλια τοῦ κόλπου [ἐνθ' ἀν.,
σελ. 341, 454—455]. Καὶ ὁ διάκονος Παῦλος, τῷ
1652, λέγει τὸ ἀγίασμα εὐρισκόμενον ἐν κλειστῷ
οἰκοδομῆματι, κατοικουμένῳ ὑπὸ φυλῆς Ἀθιγγάνων,
παρημελημένον καὶ σχεδὸν λελησημονημένον· ὀλί-
γιστα λείψανα τῆς ἀρχαίας ἐκκλησίας ὁπῆρχον, ἡ δὲ
πηγὴ ἦτο ἐν ὑπογειῳ χρησιμεύοντι ἄλλοτε ὡς θυ-
σιαστηρίῳ [S. Petridés ἐνθ. ἀν. σελ. 48· δικαίως
ἐπὶ τῇ τελευταίᾳ εἰδήσει ἀπορεῖ οὗτος]. Περὶ τὰ τέλη
τοῦ ΙΖ' αἰῶνος [1687—1701] κατὰ τὸν *Καντεμίρη*
τὸ ἀγίασμα ἐφυλάσσετο ὑπὸ Τούρκου διανέμοντος
τὸ ὄδωρ αὐτοῦ ἀντὶ πληρωμῆς [παρὰ Chevalier,
ἐνθ' ἀν., σελ. 272]. Ὁ Σκαρλάτος λέγει ὅτι εἰς τὸν
περίβολον τοῦτον τοῦ ποτὲ ναοῦ τῶν Βλαχερνῶν
κατῴκουν ἄχρις οὗ πρὸ πολλοῦ Γόφτοι· ἀλλ' ἡ φι-
λόκαλος καὶ φιλόχριστος συντεχνία τῶν Γουνα-
ρέων... ἐφιλοτιμήθησαν ἐσχάτως, ἀγοράσαντες τὸν
τόπον, ἵνα ἐξοικίσωσιν ἐκεῖθεν τοὺς ρυπαροὺς τοῦ-
τους Μαδιανίτας καὶ περιτοιχίσαντες τὸν περίβολον
... κτλ. [Κ/π. τόμ. Α', σελ. 591].

(32) Ἡ εἰς Τατάβουλα ἐκκλησία τοῦ αὐτοῦ Δημη-
τρίου ὁπῆρχε πρὸ τῆς ἐπισκέψεως τοῦ *Καραμπίνικου*.
Δις ἐπεσκέφθη αὐτὴν ὁ Γέραχ τῷ 1576, τὴν 12
Ἰουνίου καὶ τὴν 29 Ὀκτωβρίου, μνήμην αὐτῆς κει-
μένης ἐκτὸς τοῦ Πέραν ἢ Γαλατᾶ, ὅτε εἶδε καὶ
πολὸν κόσμον προσελθόντα· σημεῖοι ὅτι ἐπὶ μὲν τῆς
θύρας ἦτο εἰκονισμένος ὁ ἅγιος Δημήτριος, ἐντὸς δὲ
πολλὰ εἰκόνες [ἐνθ' ἀν., σελ. 208, 397]. Ἀπὸ τῆς
ἐκκλησίας ἐκαλεῖτο καὶ χωρίον ὁ ἅγιος Δημήτριος
ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων περιηγητῶν μέχρι τῆς ἐλθούσης τοῦ
ΙΗ' αἰῶνος [Galland, Sestini, Chevalier, ὅστις
ἀναφέρει ἐμπελῶνας τοῦ αὐτοῦ Δημητρίου, καὶ
ἄλλοι]. Ἡ ὑπὸ τοῦ *Δουκαγγίου* [ἐνθ' ἀν., σελ. 162]
ἀναφερομένη ἐκκλησία τοῦ αὐτοῦ Δημητρίου ἐν Κα-
σημασᾷ φαίνεται οὕσα ἢ ἐν Ταταβούλοις.

(33) Καὶ ὁ Γέραχ ἐγνώρισε τὸ *Χάσκιοι*· οὕτω, λέγει,
ὀνομάζεται τουρκιστὶ τὸ ἐξῶ τοῦ Γαλατᾶ κείμενον
χωρίον *Ἐγία Παρασκευῆ*, ἀπὸ τῆς αὐτοῦ μικρᾶς
ἀκαλλοῦς ἐκκλησίας παρωνυμοῦμενον, ἐχούσης καὶ
νεκροταφεῖον ἑλληνικόν· τῆ 26 Ἰουλίου, τοῦ ἔτους
1577, μετέβη εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἀγομένης τῆ ἡμέρᾳ
ταύτῃ τῆς εορτῆς τῆς εἰρημένης ἀγίας, καὶ εἶδε χι-
λιάδας Ἑλλήνων τε καὶ Τούρκων ἀμφοτέρων τῶν
φύλων· παρετήρησεν ἀνηρημένα πολλὰ ἀργυρᾶ
καὶ χρυσᾶ ὀμοιώματα ἀνθρώπων, βραχιόνων, πο-
δῶν κτλ. εἰς τὴν εἰκόνα τῆς Θεομήτορος, οὐδὲν δὲ
εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ· εἰς τὸ εἰκονοστάσιον ἦτο ἡ τῆς
ἀγίας Παρασκευῆς εἰκὼν, ἐξῶ δὲ τὸ χωρίον ἐπώ-
νυμον ἀγίασμα εἰς τι ὑπόγειον πολὺ χωροῦν ὑπὸ
τὸν λόφον· καλεῖται δὲ καὶ S. Veneranda [ἐνθ' ἀν.,
σελ. 247, 341, 368, 485]. Ὁ Γέραχ δὲν λέγει ὑπὸ
τινῶν οὕτω καλεῖται ὁ ἐκδοὺς καὶ σχολιάσας τὸν

άρχαϊον χάρτην Κων, πόλεως [1566—1574] ψευδώνυμος *Caedicius* ἐν σελ. 8 σημειοῖ ὅτι ἡ τοιαύτη ἐπωνυμία ἰταλικὴ τυγχάνει μεσαιωνικῆ, μετάφρασις τῆς ἑλληνικῆς, ἀντὶ *S. Venerdi*, καὶ ὅτι ἡ ἐκκλησία ἦτο ἄλλοτε ἀνωτέρω τοῦ χωρίου ἐπὶ τοῦ λόφου, ἐν ᾧ τόπῳ δεῖκνυσιν ὁ χάρτης· μεταβληθείσης ταύτης εἰς τεκκέν, ἀνεκτίσθη ἐνδον τοῦ χωρίου ἡ νῦν ὑπάρχουσα· ἀγνοοῦμεν πόθεν ἡ τελευταία εἰδησις· ἐκ τοῦ *Ἀλῆ Σατῆ* γνωρίζομεν ὅτι ὁ ἐν Ὁκ μετὰν τεκκὲς ἠγέρθη ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Βαγιεζήτ *R*, τῶς μεστίζτιον ἐγερθὲν ὑπὸ τοῦ Πορθητοῦ [Χατίκατ ἐλ τζεβαῖη, *B*, σελ. 18]. Ὁ διάκονος Παῦλος, ἔτει 1653, ἐπεσκέφθη τὴν ἐν Χάσκιῳ ἐκκλησίαν τῆς ἁγίας Παρασκευῆς μετὰ τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας Μακαρίου· ἀφοῦ δ' ἀνέγνωσαν τριζάγιον ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Παυλάκη, Καπουκεχαγιά τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μπογδανίας Βασιλείου, θανατώσαντος αὐτὸν προδοσίας λόγῳ, ἐπεσκέφθησαν τὸ παράλιον αὐτοῦ μέγαρον, ἐκτισμένον ἐπὶ πασσάλων, ὡς αἱ παρόμοιοι τῆς Κων/πόλεως οἰκοδομαί, περιλαμβάνον παρεκκλήσιον, μαρμάρινον λουτρῶνα καὶ κήπον ἀρδευόμενον δι' αὐλάκων ἐκ πλίνθων χρωματιστῶν [ἐνθ' ἀν. σελ. 48· περὶ οἰκοδομῶν παραλλίων ἐπὶ πασσάλων ὄρα *Ἰψηλάντην*, Τά μ. τ. ἄλωσιν σελ. 622/3]. Ὁ Παυλάκης οὗτος πιθανῶς εἶναι ὁ κυριεὺς Παυλάκης, οὔτινος, τοῦ τε πατριάρχου Παρθενίου [*B*] τοῦ ἀπὸ Ἰωαννίνων καὶ τῶν μητροπολιτῶν συνηποσχετικῶν πρὸς λύσιν τινῶν διαφορῶν, ἀπὸ 31 Μαΐου 1649, εἰρηταί ἐν τῇ τοῦ Δοσιθέου Νομικῆ συναγωγῇ [*Σάθας*· Μεσ. Βιβλ., τ. Γ', σελ. 483], ὁ Παυλάκος, ὁ διαβαλὼν πρὸς τὸν βεζίρην ψευδῶς μετ' ἄλλων τὸν εἰρημένον Πατριάρχην [*Ἰψηλάντης*· αὐτ., σελ. 152] ὡς ἀλληλογραφούντα μετὰ τῆς βωσικῆς κυβερνήσεως [*Z. Mathas*· Κατάλογος πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως, ἐν Ἀθήναις 1884, σελ. 131], ἐφ' ᾧ εὗρε τὸν θάνατον τῇ 10 Μαΐου 1651 [*Γεδεών* Π. Π. σελ. 577]. Τελευταία περιγραφή τοῦ Χάσκιῳ ἐγένετο ὑπὸ τοῦ *M. Γεδεών* [ἐν Ἐγγράφοις λίθοις καὶ κεραμοῖς, Κων/πόλει, 1893 σελ. 135—139].

(34). Περὶ τῶν ἐν Γαλατῇ ἐκκλησιῶν ἰδιαιτέραν συνετάξαμεν διατριβὴν προσεχῶς ἀνακοινωθησομένην εἰς τὴν ἡμετέραν ἐπιτροπέαν.

(35). Ἐπὶ *Γυλλίου* εἰς τὸν «*Μαῦρον Μόλον*» διήρχον δύο ἐκκλησίαι· μία ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Νικολάου καὶ ἄλλη ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου [*P. Gyllius*; *De Bosp. Thracio*, βιβλ. II, κεφ. XIX, σελ. 219, ἐκδ. 1632], εὐρισκομένη ἐν δάσει καστανεῶν, ἐξ ἧν Καστανιώτισσα, ἐπωνυμεῖτο [κεφ. XX, σελ. 220]. Ὁ *Γέρολαχ* τῷ 1577, ὀνομάζει τὸ χωρίον «Καστανιαὶ παρὰ τὴν Μαύρην θάλασσαν» καὶ λέγει ὅτι τῇ 15 Αὐγούστου, ἑορτῇ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἐπανηγύριζεν ἡ αὐτόθι ἐκκλησία, προσερχομένων δεκαεξιχιλίων Ἑλλήνων ἀμροτέρων τῶν φύλων [ἐνθ' ἀν., σελ. 373]. Ἐν ᾧ δὲ οὗτος ἀγνοεῖ τὴν ἄλλην ἐκκλησίαν, ὁ *Καραμπίνικοφ*, τῷ 1593, ἀναφέρει καὶ τὰς δύο, (καθὰ εἶπομεν ἐν σημειώσει 4η ὑπ' ἀριθμὸν 5 καὶ 6) ἐνθ' ἀν., σελ. 86—87. Ὁ

Πατριάρχης Ἀντιοχείας *Μακάριος* καὶ ὁ διάκονος αὐτοῦ Παῦλος, τῷ 1652, ἦλθον εἰς «*Καρά-τάς*» τοῦ Βοσπόρου, εἰς τὴν μονὴν τοῦ *Μαυρομολίου*, ἧς ἡ ἐκκλησία ἦτο ἀρχαία καὶ εὐρεία, τετμημένη ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἔχουσα ἐν μὲν ἐνδον τῆς ἐκκλησίας ἀγίασμα, ἕτερον δὲ ἐκτὸς αὐτῆς, εἰς τὸ ὁποῖον καὶ ὑπῆρχον εἰκῶν τῆς Θεομήτορος τῆς Παντανάσσης [ἐνθ' ἀν. σελ. 48'9]. Μετ' αὐτοὺς ἐπεσκέφθη τὴν μονὴν τῆς Παναγίας τοῦ Μαύρου Μόλου ὁ *T. Smith*, τῷ 1669, καὶ παρὰ τοῦ ἡγουμένου αὐτῆς Μακαρίου ἔλαβε τὰς ἐπομένους πληροφορίας: πρὸ 50 ἢ 60 ἐτῶν (1619—1609) καλόγηρος ἐκ Βουγιουκτερεῖ περιφερόμενος ἀνὰ μέσον ἐκινῶν ἄλλους ἀνεύρεν ἁγίασμα, ἐνθα παρετήρησέ που ἕψογγραφημένην καὶ εἰκόνα τῆς Θεοτόκου· γνωσθεῖσα ἡ ἀνεύρεσις αὕτη ἐπέληθε χαρᾶς πάντας τοὺς ὀρθοδόξους τῶν πέριξ, διότι ἐπηλήθευσεν ἡ παρ' αὐτοῖς ἀρχαία παράδοσις περὶ ὑπάρξεως ἐκεῖ ἐκκλησίας ἢ μονῆς· ἐφ' ᾧ κόποις, καὶ ἀναλώμασι πολλοῖς ἔλαβον ἄδειαν καὶ ἀτήγειραν τὴν ὑπάρχουσαν οἰκοδομήν· τὸ γήπεδον ἀτήκαμε εἰς τὸ ἐν *Κ/πόλει τζαμίον τοῦ σουλτὰν Μπαγιαζήτ*, εἰς ὃ ἀποτινοῦσιν ἐτησίως μισθῶμα τριάκοντα δολλαρίων· ὅπως ἔχωσι δὲ τὴν προσιασίαν καὶ τὴν εὐνοαν τοῦ Βοστανιζῆ μασῆ εἰς οὗ τὴν δικαιοδοσίαν ὑπάγειται ἡ τῶν στομιῶν τοῦ Βοσπόρου φύλαξις, προσφέρουσιν αὐτῷ μηνιαίως δέκα ὀρμαθοὺς κηρίων (ὧν ἕκαστος ἔχει βάρος ἀπὸ δύο μέχρι τριῶν ἀγγλικῶν λιτρῶν) πρόβατα καὶ ἐρίφους. Εἰς τὸν Πατριάρχην, ἅπαξ τοῦ ἔτους ἐρχόμενον καὶ λειτουργοῦντα, προσφέρουσι πεντακόσια ἄσπρα. Ἐν τῇ μονῇ διατιθῶνται 35 μοναχοί, ἐν οἷς ἐπὶ τὰ ἱερεῖς. Ἐν ἔτει 1661-1662 ὁ νῦν σουλτάνος *Μεχμέτ* ἐξελθὼν εἰς κωνηγεσίαν ἐν τοῖς περὶ τὸν *Εὐξείνου* μέρουσιν ἐστάθμισεν εἰς πλησίον τῆς μονῆς κρήνην· μετὰ σὺσκεπν τῶν μοναχῶν ὁ ζωηρότερος ἀνέλαβε καὶ ἦλθε μετὰ σεβασμοῦ πρὸς τὸν σουλτάνον, προσκυνήσας καὶ ἐπιεικίαν ἐπικαλεσάμενος προσήγησεν αὐτῷ ὀλίγον τυρὸν καὶ καλάθον κεραιοῶν· ὁ μονάρχης ἀποδεχθεὶς τὴν προσφορὰν ἀπέτεινεν αὐτῷ λόγους τινας· ἐπαινεῖας δὲ τὴν εἰς τὰ πάτρια ἐμμοιήν αὐτοῦ, δείξας· τὰ πέριξ ἐν ἡμικυκλίῳ διὰ τῆς χειρὸς ἐχάρισεν εἰς τὴν μονὴν καὶ δέειξεν ἕνα τῶν ὑπ' αὐτῶν τὴν ἐπίγειαν τῶν δεόντων ὅπως γίνωσι κτήμα τῆς Μονῆς· αὕτη μεγάλη ἀλήθεια φήμησ παρὰ τοῖς τῶν πέριξ καὶ τῆς πόλεως κατοικοῖς, οἱ ὁποῖοι ἀπειροκλήθεις προσήρχοντο τῇ 15 Αὐγούστου, μνήμῃ τῆς ἐκκλησίας [ἐνθ' ἀν., σελ. 103-105]. Τὰ αὐτὰ περιποιεῖ καὶ ὁ *Wheler* ἐν ἔτει 1675 ἐπισκεφθεὶς τὴν Μονήν, ὑποχρεωθείσαν μὲν εἰς παροχὴν κεραιοῶν διὰ τὰ ἀνάκτορα, ἀπαλλαγείσαν δὲ τοῦ φόρου. [*G. Wheler*; *Voyage en Dalmatie etc.* Amsterdam, 1689 τ. I σελ. 176—7]. Τὰ ἱστορούμενα περὶ τῆς μονῆς ὑπὸ τοῦ ὀθωμανοῦ ἱστοριογράφου *Ρασίτ* ἀπὸ τοῦ ἔτους ἐγ. 1026 μέχρι τῆς κατεδαφίσεως αὐτῆς ἐν ἔτει 1126 [=1617—1714] παρέλαθεν ὁ *Hammer* [*C/pel and der Bosph.*, II, σελ. 265], ὁ *Ἰψηλάντης* [σελ. 292—293], ὁ *Σκαρλάτος* [τ. Β', σελ. 176, σημ. 2], ὅστις, ἢ ὁ ὄν ἀντιγράφει *Ηαιμ-*

mer, παρηρμήνευσε τὸν Ῥασίτ, μὴ λέγοντα ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Βαγιαζίτ Β' τῷ 1026, ἀλλ' ἐκ τοῦ βακουφίου τοῦ ἔξαμίου Βαγιαζίτ Β', ὡς καὶ ὁ Μακάριος ἐδήλωσεν εἰς τὸν Σμίθ. Τὸ ἐρείπια τῆς κατεδαφισθείσης μονῆς εἶδεν ὁ Sestini τῷ 1778 [ἐνθ' ἀν., σελ. 307], καὶ ὁ Timoni τῷ 1844, εἰς τὸν ὁποῖον εἶπον ὅτι ἐν τινι ἀρχαίῳ κτιρίῳ, ὁμοίῳ σηλαίῳ, ἐκεῖ ἦσαν πολλὰ κρανία· οὐδὲν ἐν τούτοις διέκρινεν ὁ αὐτὸς λέγει ὅτι ἀρχαιότερον ἦτο μὸλος ἐκεῖ καὶ κατὰ τὴν διάβασιν ἐπλήρωνον φόρον, ἐξ οὗ ἐκαλεῖτο échelle de commerce [Nouv. prom. dans le Bosph. C/ple, 1844, τ' I, σελ. 282, 284· τουδζάρσκελεσεῖ;]. Καίτοι δὲ περιορίσαντες τὰς παρατηρήσεις

ἡμῶν εἰς τοὺς μετὰ τὴν ἀλωαῖν χρόνους, ἐν τούτοις χρήσιμον θεωροῦμεν τὴν παράδεισιν τοῦ ἐπομένου χωρίου ἐπιστολῆς τοῦ Θεσσαλονίκης *Εὐσταθίου*, ἀναφερομένου, νομιζομένου, εἰς τὴν τοῦ Μάρκου μόλου μονήν. *Τῷ Γουδέλφ κυρίῳ Λέοντι.*— . Ὁ παρὼν οὐκ οἶδ' εἴτε ἠλιόκαυστος, εἴτε καὶ ἄλλως εἰπεῖν μελανόχρους ἀρχήν....., δις ἦδη ἐλθὼν εἰς ἡμᾶς, καὶ ὡς ἐκ φίλων ἀποδεχθεῖς, τὸ μὲν πρῶτον εἰς *Μαυροκαλόγηρον* ἐτιμήθη, ἄρτι δὲ καὶ εἰς *Μαυροηγούμενον* τοῦτο δὴ τὸ ἐν *προθύροις τῆς Μεγαλοπόλεως*· καὶ διὰ τοῦτο ἐπὶ *μνήμης ἡμῶν*. [Migne, P. G. τ. 136, σ. 1302, ἐπιστ. λε].

Η ΒΕΛΙΑΝΗ, ΤΑ ΠΕΛΑΣΓΙΚΑ ΑΥΤΗΣ ΤΕΙΧΗ ΚΑΙ Η ΜΟΝΗ

ὑπὸ

Δ. Α. ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΟΥ

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ἈΤΛΔ' συνεδρίᾳ τῆς 13ης Δεκεμβρίου 1899)

Α' Τὸ χωρίον

Μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τῆς *Παραμυθίας* πρὸς Α κείται ἐπὶ κλιτύος τοῦ *Κορούλλου* ὄρους τὸ χωρίδιον *Βέλιανη*, ὅπερ σύγκειται ἐξ εἴκοσι περίπου οἰκογενειῶν καὶ *γεώμορον* ἔστιν ἀγάδων ἐκ Παραμυθίας. Οἰκίαι μικραὶ καὶ ἄθλια, μόλις καθίστανται ἀνεκταὶ τοῖς κατοίκοις διὰ τῶν περικυκλούντων αὐτὰς κήπων μετὰ τῶν ὀπωροφόρων δένδρων, ἐν δὲ προσελκύωσι τοὺς περιηγητὰς καὶ γίγνηται περὶ αὐτῶν λόγος, τοῦτο κατορθοῦσι διὰ τῶν ἀρχαιοτήτων, αἰτινες κείνται αὐτόσε, καὶ διὰ τῆς ἱερᾶς *Μονῆς* τῆς τιμωμένης ἐπ' ὀνόματι *Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου*.

Καὶ ἐντὸς μὲν αὐτοῦ τοῦ χωρίου, οὐδὲν ἀρχαιολογικὸν ἀντικείμενον νὰ σημειώσωμεν ἔχομεν, πλὴν τῆς παλαιᾶς κρήνης (Βενετικῆς [;]) τῆς κειμένης ἐν τῇ κορυφῇ καὶ ἐν μέσῳ λίθων ὀγκωδῶν καὶ ἄλλων καταπεσόντων ἐκ τοῦ πελασγικοῦ φρουρίου, ὡς καὶ τοῦ ἀρχαίου τάφου τοῦ εἰς τοὺς πόδας του· ἀλλ' ἐν τῇ φερᾷ τῆς κλιτύος πρὸς τὴν πεδιάδα διακρίνονται, ὡς συνέχεια, ἐρείπια οἰκήσεως ἀρχαίας οὐκ ὀλίγα, ὡς καὶ κατὰ μέρη λιθόστρωτος

ὁδὸς ἀνερχομένη πρὸς τὸ φρούριον, ἅτινα, ἂν οὐχί τι ἕτερον, ἐπιβεβαιώσι τοῦλάχιστον τὴν κοινὴν παράδοσιν ὅτι τὸ χωρίον ἄλλοτε συνέκειτο ἐκ πεντακοσίων περίπου οἰκιῶν.

Πότε κατεστράφη οὐδόπως γνωρίζομεν· ἱστορικῶς γνωστόν ἐστὶ μόνον, ὅτι πολλοὶ τῶν ἐντεῦθεν φυγόντων κατοίκων μετέβησαν καὶ ἀνεδείχθησαν εἰς *Παξοὺς* καὶ *Κέκρυραν* καὶ τινες τούτων διετήρησαν καὶ ἐν τῇ ξένῃ τὸ ὄνομα τῆς πατρίδος, *Βελιανῆται* καὶ ἐν ταύτῃ προσαγορευόμενοι. Ἐκ τῆς εἰς Βενετικὰς δὲ τότε κτήσεις μετοικεσίας ταύτης ἐξηγεῖται ἴσως καὶ τὸ γεγονός ὅτι ἡ παρακειμένη Μοῆ διετέλει ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν ἐν *Παξοῖς Βενετῶν*, καὶ ἐν ᾗ ἡ Τουρκικὴ κυριαρχία κατεῖχε τὴν χώραν ταύτην ὀλόκληρον καὶ οἱ Βενετοὶ δὲν ἦσαν πλέον μῆτε εἰς *Πάργον*.

Β' Τὰ Πελασγικὰ τεῖχη.

Ὑπεράνω τοῦ χωρίου ἰκριθῶς κείνται σώα ἐν πολλοῖς τὰ *Πελασγικὰ τεῖχη τῆς Βέλιανης*, ὡς καλοῦνται, εἰς τὸ αὐτὸ ὕψος πρὸς τὸ τῆς Παραμυθίας φρούριον καὶ δὴ ἀπέναντι τούτου. Εἰς θέσιν ἐρυμνὴν οἰκοδομηθέντα περιλαμβά-

νουσι πεδίον ἀποκρημον, συνδεόμενον μετὰ τοῦ ΒΑ ὑψουμένου ἀποτόμως ὄρους διὰ μικρᾶς ὀμαλῆς λωρίδος γῆς, συνεχείας αὐτοῦ, ἔνθα ἐξέρχεται τις διὰ τῆς ἐνταῦθα κατὰ τὸ μέσον τοῦ τείχους τῆς ἀκροπόλεως πύλης. Ἡ ὑπὲρ τὴν κρήνην κυρία εἰσόδος τοῦ φρουρίου κατὰ τὴν ΝΔ πλευρὰν του δυσχερῆς κατὰ τι ἐστὶν ἐν τῇ ἀνόδῳ καὶ ἐκ τῆς ἀνωφερίας τοῦ μέρους καὶ ἐκ τῆς πληθύος τῶν ὀγκωδῶν λίθων τῆς πύλης, ὑπερθύρου καὶ παραστάδων κτλ. τῶν πεπτωκότων ἔκπαλαι, δι' ὧν φράσσεται αὕτη· ἀλλ' ἀνελθὼν τις εὐρίσκειται ἀμέσως εἰς μικρὸν ἐλεύθερον χώρον, μεθ' ὃν ἄρχονται αἱ ποικίλαι διαιρέσεις τοῦ πεδίου, διακρινόμεναι εἰς κατὰ μῆκος πρὸς τὴν ἀκρόπολιν βαίνουσαν κυρίαν ὁδόν, τὴν καὶ εὐθείαν, εἰς τὰς ἐκατέρωθεν οἰκίας, προφανῶς νεωτέρας, εἰς τὸν πρὸ τῆς ἀκροπόλεως ἕτερον ἐλεύθερον χώρον, εἰς τμημά τι παράπλευρον τῶν δεξιᾶ οἰκιῶν πρὸς τὸ κατώτερον μέρος τοῦ φρουρίου καὶ εἰς τὴν ἀκρόπολιν αὐτήν.

Ἡ τῆς ἀκροπόλεως ΒΑ πλευρά, εὐθεία, καὶ ἔχουσα μῆκος ἑκατὸν πενήκοντα περίπου ποδῶν, διατηρεῖται ὀλόκληρος σχεδὸν ἐν καλύτερῃ καταστάσει μεγαλοπρεπῆς, εἰς θαυμασμὸν ἐξεγείρουσα τὸν ἐπισκέπτην. Πολλαχοῦ ἐνταῦθα μετροῦνται ἐννέα σειραὶ λίθων, πολλαχοῦ δ' ἑπτὰ μόνον. Ἀνωθεν τῆς σειρᾶς τῆς βάσεως πρὸς τὴν βόρειον ἰδίως γωνίαν, ἔνθα καὶ τετράπλευρος πύργος προεξέχει, μέγιστοι εἰσι οἱ λίθοι, ἔχοντες δύο μέτρα πλάτος καὶ δύο τοιαῦτα μῆκος, γενικῶς δὲ τῶν μὲν κατωτέρων στίχων οἱ λίθοι εἰσὶ τετράγωνοι καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κανονικοὶ ἀνταποκρινόμενοι εἰς τὴν ἰσοδομικὴν τεichoδομίαν τῶν ἀρχαίων, τῶν δὲ ἀνωτέρων μικρότεροι καὶ πολύγωνοι, ἀνακαλοῦντες τὴν πολυγωνικὴν οὗτοι τεichoδομίαν αὐτῶν. Ἐπίσης ἀκέραιοι διατηροῦνται καὶ προσόμοιοι ἐστί καὶ μέγα τμημα τῆς ΒΔ πλευρᾶς τοῦ φρουρίου μετὰ εἰσεχούσης γωνίας. Κατὰ τὴν πλευρὰν ταύτην ἄξια παρατηρήσεως αἱ ἐπὶ τοῦ τείχους καὶ κατ' ἀποστάσεις κάθετοι μικραὶ τρεῖς αὐλακες, αἵτινές εἰσι μᾶλλον κοῖλαι πρὸς τὴν κορυφήν, ἐξαφανίζονται δὲ καθ' ὅσον κατέρχονται πρὸς τὴν βᾶσιν· εἰς τί ἄρα γε ἐχρησίμευον; μήτοι ὡς ἐκχυνόμενα καὶ ἐκσφενδονιζόμενα ὑγρὰ ἐν πολιορκίαις; ἢ μὴ ἐκ τῶν ὑετίων ὑδάτων ἐξηματίσθησαν; Ἐπὶ τῶν λοιπῶν μερῶν τοῦ φρουρίου ἡ λείπει ἐντελῶς τὸ τείχος περιττὸν κριθὲν ἐξ ὑπαρχῆς, ὡς ἐκ τῆς ἀποκρήνου θέσεως, ἢ ἐλάχιστον διατηροῦνται καὶ κατὰ μέρη ὡς πε-

πτωκός καὶ ἔνθα ἦν χρήσιμον, ὡς ἐκ τῆς κλίσεως τοῦ ἐδάφους, ἰδίως κατὰ τὴν ΝΑ πλευρὰν.

Ἐν τῇ ἀκροπόλει αὐτῇ τρεῖς διακρίνονται πύλαι, ἡ ἐπὶ τῆς ΒΑ πλευρᾶς περὶ τῆς ἀνωτέρω εἶπομεν καὶ ἡτις διατηρεῖ καὶ τὰς παραστάδας καὶ τοῦ ὑπερθύρου τὸν ὀγκωδῆ τετράπλευρον ἐπιμήκη λίθον, καὶ αἱ δύο ἄλλαι ἐπὶ τοῦ ΒΔ τμήματος, ἡ μὲν βορειοτέρα μικρὰ, ἐντετειχισμένη διὰ λίθων μεταγενεστέρων ὑπὸ τῶν ποιμένων, ἡ δὲ δυτικωτέρα μόλις ὑποσημειουμένη μεταξὺ τῶν περὶ αὐτὴν ἐρείπιων τοῦ τείχους. Οὕτω λοιπὸν ἔχομεν ἐν τῷ φρουρίῳ δὲ τὰς τρεῖς ταύτας πύλας καὶ τὴν τῆς κυρίας εἰσόδου· ἄλλη τις δὲν διακρίνεται, πιθανώτατον ὅμως ὅτι ὑφίστατο τοιαύτη ΝΑ πρὸς τὸ πρὸς τὴν Μονὴν ὀμαλὸν ἔδαφος, ἐνθὲν καὶ ἤδη εἰσέρχονται οἱ ἐκ τῆς Μονῆς ἐρχόμενοι ἐνταῦθα.

Ἡ σπουδαιότης τῆς ἀρχαίας ταύτης θέσεως, ἡτις ἔχει μῆκος μὲν τετρακοσίους καὶ ἐπέκεινα πόδας, πλάτος δὲ ἑκατὸν πενήκοντα μὲ τοιαῦτα πελασγικὰ τεῖχη, καὶ ἡτις ἐνέκλειεν ὀλόκληρον πόλιν ἐν τῇ ἀρχαιότητι, λίαν καταφανὴς ἐστίν. Ἀλλὰ ποία πόλις ἔκειτο ἐνταῦθα καὶ πῶς ἐκαλεῖτο; Ὁ Π. Ἀραβανίδης φρονεῖ ὅτι ἦν ἡ *Μήλια* ἢ *Μύλια*, ἐκ τοῦ *Μήλια* δὲ λέγει, χαριεντιζόμενος βεβαίως, ἐγένετο εὐκόλως *Μηλιανή* καὶ τροπῇ τοῦ μ εἰς β γέγονε *Βηλιανή* καὶ *Βέλιανη*. Ὁ δὲ ἀγγλος *Δήκ*, ὃν φαίνεται ἀκολουθοῦσιν οἱ ἱατροὶ *Δ. Πάλλης* καὶ *Ι. Λαμπροῖδης*, δέχεται ὅτι ἔκειτο ἐνταῦθα οἱ Ἑλενοί, συσχετίζων ἐπίσης τὴν νέαν ὀνομασίαν πρὸς τὴν ἀρχαίαν. Ἐλλειπουσῶν ἀποδείξεων διὰ τῆς ἀξίνης ποριζόμενων καὶ μαρτυριῶν ἐκ συγγραφέων, φρονοῦμεν ὅτι καὶ ἡ πρώτη γνώμη καὶ ἡ δευτέρα δὲν ἔχονται ὑποστάσεως καὶ ὅτι ἐν τῷ λεκανοπεδίῳ *Παραμυθίας-Φαναρίου* πρὸ πάντων τὰς τοῦ *Σιράβανος* πόλεις δέον ἢ ἀναζητήσωμεν *Κίχυρον*, *Βουχάιον*, *Ἐλατριαν*, *Πανδοσίαν* καὶ *Βατίας*, ὧν ἡ χώρα καθήκει, κατὰ τὸν γεωγράφον τοῦτον, μέχρι θαλάσσης καὶ ἐξ ὧν μόνον τῆς *Κιχίρου* καὶ πιθανῶς καὶ τῆς *Πανδοσίας* αἱ θέσεις γνωσταί· εἰσι, τῆς πρώτης εἰς τὸ νῦν *Καστρί* τοῦ *Φαναρίου* θετικῶς καὶ τῆς δευτέρας ἀπέναντι τῆς *Βέλιανης* μας ἴσως, μεταξὺ *Ζελεποῦ* καὶ *Σεβαστοῦ* καὶ *Παγκράτης*. Ποία δ' ἐκ τῶν ἀνωτέρω πόλεων ἔκειτο ἐν τῇ *Βέλιανη* αὐτῇ, ἢ καὶ ἂν ἄλλη τις ἐτύγχανεν ἐπὶ τέλους, ἀφ' οὗ αἱ ἀνασκαφαὶ πολλάκις πολλὰ τὰ ἀπρόοπτα ἐπαρουσίασαν, μόνον ἐπιγραφαὶ καὶ ἄλλα ἀρχαιολογικὰ εὐρήματα ἠδύνατο

νά μαρτυρήσωσιν· ἀλλὰ καί τοι ἐγένοντο πολ-
λάκις λάθρα ἀπόπειραι ἀνασκαφῶν μερικῶν
καί ἐπιπολαίων ὑπὸ χωρικῶν καὶ ποιμένων, ὡς
ἔχομεν ἐκ παραδόσεως, καὶ συστηματικώτερα
τις ἄλλη πρὸς εἰκοσιν ἐτῶν ὑπὸ ἰδιοκτῆτου
ἀγρῶν ἐπὶ τοῦ πεδίου *Ἰμβροῆμ Πρύνου*, οὐ-
δὲν προῆλθεν εἰς φῶς, οὐδ' ἡ τύχη δ' αὐτῆ
διὰ τῆς φορᾶς τοῦ χρόνου ὑπεβοήθησεν ὅπως
ἀποκαλυφθῆ ἡμῖν τὸ ὄνομα τῆς ἀρχαίας ταύ-
της πόλεως.

Τὰ ἀνακαλυφθέντα ἢ ἀνακαλυπτόμενα εἰς-
εἶτι ἐνίοτε ὑπὸ τῶν χωρικῶν *νομίσματα*, ὡς
ἐπὶ τὸ πλείστον εἰσιν :

Ἡπειρωτικὰ χάλκινα φέροντα ἀφ' ἐνὸς τὴν
κεφαλὴν τοῦ Διὸς πρὸς δεξιὰ ἢ ἀριστερά, καὶ
ἀφ' ἑτέρου τὸν κεραυνὸν ἐντὸς στεφάνου ἐκ
δάφνης ἢ δρυὸς καὶ **ΑΠΕΙΡΩΤΑΝ**, ἢ ἔχοντα
ἀφ' ἐνὸς τὴν κεφαλὴν Διώνης πρὸς ἀριστερά
καὶ εἰς τὸ ἐμβαδὸν δεξιὰ ὄρμαθὸν στίξεων ἡμι-
κυκλικόν, εἰς τὰ ὅπισθεν δὲ τὸν κεραυνὸν μετὰ
τοῦ στεφάνου καὶ **ΑΠΕΙΡΩΤΑΝ** εἰς διάφορα
εἶδη γραφῆς,

Ἀμβροακίας χάλκινα μὲ τὰ στοιχεῖα **ΑΜΒΡ**,
Κασσωπαίων μὲ τὴν λέξιν ταύτην, ὡς καὶ
ἐν μὲ κεφαλὴν πρὸς δεξιὰ καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀε-
τὸν ἰπτάμενον, ἐκατέρωθεν τῆς κεφαλῆς τοῦ
ὁποίου ὑπάρχουσι Β καὶ Α καὶ δύο μὲ κεφα-
λὴν πρὸς δεξιὰ πυργοφόρον (;) ἀφ' ἐνὸς καὶ
ἀφ' ἑτέρου ἀετὸν ἐκατέρωθεν τοῦ ὁποίου ΕΒ
καὶ Α, πάντα χάλκινα,

Κορινθιακά, ἀργυροῦν μὲ τὸν Πήγασον καὶ
τὴν Ἀθηνᾶν ζυγίζοντα δύο καὶ ἡμίσειαν δραχ-
μάς, ἢ μὲ τὸν Πήγασον καὶ τὴν Ἀφροδίτην,
μικρότερα τὰ καὶ πλείονα,

Φιλίππου χάλκινα,

Ἀλεξάνδρου ἀργυρᾶ μικρά,

Ῥωμαϊκά ἐξ ὧν ἐν **MAXIMINUS**,

Βυζαντιακά καὶ

Βενετικά τινὰ παρεισφρήσαντα τίς εἶδε πως.

Ἄλλὰ καὶ ἕτερον, ξένον, ἀργυροῦν τῆς Ῥό-
δου ζυγίζον περὶ τὴν μίαν δραχμὴν ἀνευρέθη
ἐνταῦθα· ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς ἔχει τὸν Ἥλιον
κατὰ πρόσωπον μὲ τὴν πλουσίαν διακεχυμέ-
μένην κόμην αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς ἑτέρας δὲ ῥόδον
μετὰ καὶ ἰδιαιτέρως κλώνου, ἐφ' οὗ κάλυξ,
καὶ τρίποδος πρὸς τὴν ρίζαν ἔνθα Ρ καὶ Ο, ὑπερ-
θεν δὲ τούτου εὐκρινῶς τὸ ὄνομα **ΕΥΚΡΑΤΗΣ**.
Ποία ἄρα γὰρ περιπέτεια ἢ συναλλαγὴ ἔφερε
τὸ νόμισμα τοῦτο τῶν Ῥοδίων ἐνταῦθα; Μή-
πως ἐπὶ τῶν Μακεδονικῶν χρόνων καὶ δὴ τοῦ
Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἦλθεν;

Μετὰ τοῦ νομίσματος τούτου εὐρέθη καὶ

ῥαία λυχνία πήλινος διατηροῦσα τὸν πρωτο-
γενῆ αὐτῆς ἐρυθροῦ πὸν χαρακτῆρα.

Ἐπίσης εὐρέθη οὐ πρὸ πολλοῦ ὑπὸ ποιμε-
νόπαιδος ἐντὸς τοῦ φρουρίου *δακτυλιόλιθος* μι-
κρῶν διαστάσεων βαθέος ἐρυθροῦ χρώματος,
ἔλλειψοειδῆς, ἐφ' οὗ ἐγγεγλυμένος ἦν Ἀρίων(;) ἐπὶ
δελφίνος, ὡς καὶ τεμάχιον ἐπάργυρον μὲ πα-
ραστάσεις ἀνδρῶν νεωτέρας ἐποχῆς. *Πόρπη* δέ
τις ἐκ χαλκοῦ, κυκλοτερῆς, ἥς ἡ ὀλικὴ διά-
μετρος 10 ἦν ὑφεκατοστόμετρα, εἶχεν ἐπὶ τῆς
προσθίας ὄψεως τὰ ἐξῆς: Ἐπὶ τοῦ δεξιῦ γυ-
μνοῦ ὤμου πρανοῦς Σατύρου ἐπακουμβοῦντος
εἰς τὴν γῆν διὰ τῶν κνημῶν καὶ τῶν ἄκρων
χειρῶν, οὕτινος δὲ διακρίνονται κάλλιστα τὰ
εὐμεγέθη ὦτα, πατεῖ διὰ τοῦ ἀριστεροῦ πο-
δὸς ἕτερος γυμνός τοιοῦτος, ὅστις τὸν δεξιὸν
πόδα στηρίζει ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ ὅστις διὰ
μὲν τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τῆς ὑπὲρ τὴν κεφα-
λὴν τοῦ ἀνυψουμένης κρατεῖται ἐκ τοῦ στελέ-
χους κεκαμμένου κλήματος εἰς τὸ ἄκρον τοῦ
ὁποίου σταφυλὴ, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς ἐκκενεῖ
ὕδριαν μικρὰν περὶ τὴν ρίζαν τοῦ κλήματος,
περὶ ὃ ἐνταῦθα ἐλίσσεται ὄρις, ἔχων τὸ ἡμισυ
σχεδὸν τοῦ σώματος αὐτοῦ εἰς τὸ κενὸν τετα-
μένον. Ἐτέρα *ὕδρια* μεγαλειτέρα κείται ἀρι-
στερὰ ὀρθία. Ἡ ὄλη πρόσοψις τῆς πόρπης
ταύτης φαίνεται ὅτι ἦν ἐπιχρυσος, ψήγματα
δὲ χρυσοῦ καὶ ἤδη ἀρκετὰ ὑπάρχουσιν. Ἐπὶ
τοῦ ὀπισθίου δὲ μέρους εἶναι ἐν τῷ μέσῳ ὀρι-
ζόντιος σωλὴν ἐσχηματισμένον ἐκ σύρματος
λεπτοῦ, διὰ τούτου δὲ ἐκρατεῖτο βεβαίως διὰ
βελόνης εἰς τὴν θέσιν τῆς ὄρις ἐφέρετο ἐπὶ τοῦ
σώματος.

Προεῖτι ἐν τῷ φρουρίῳ παρατηρεῖται πλη-
θὺς *κεράμων* συντετριμμένων, ἰδίως πρὸς τὴν
ἀκρόπολιν· εἰσι δ' αὐταὶ μεγάλαι καὶ παχείαι,
οὐδὲν τι δ' ἐξαιρετικὸν παρουσιάζουσι, πλὴν
διαφόρων μικρῶν ἐπ' αὐτῶν ὀπῶν.

Ἐκτὸς δὲ τοῦ φρουρίου καὶ ἀμέσως ὑπὸ τὸ
χωρίον εἰς χέρσον τινὰ ἀγρὸν τοῦ *Φώτου*
Μπίνα καλούμενον, ἀνεκαλύφθη *τάφος* τις,
ὅστις ἠνοίγη πρὸ ἐξ ἐτῶν περίπου καὶ δὴ ἐνώ-
πιον ἡμῶν, εὐρεθέντων ἐκεῖ τυχαίως μετ' ἄλ-
λων ἐπισκεπτῶν τῶν ἀρχαιοτήτων Βελιανῆς,
οὕτινος καὶ ἐν ἀρχῇ ἐμνήσθημεν. Ἀπετελείτο
ἐκ πολλῶν ὀγκωδῶν λίθων λελαξυμένων μὲν
ἀνεπιμελῶς κατὰ τὰς ἐσωτερικὰς καὶ τὰς πρὸς
συναρμογὴν πλευρᾶς, ἀκατεργάστων δὲ καὶ
ἀμόρφου ὄψεως ἐξωτερικῶς, ἐπιεκαλυμμένους
μάλιστα διὰ τῶν χωμάτων τοῦ εἰς τὴν αὐτὴν
ἐπιφάνειαν ἐκτεινομένου ἤδη ἀγροῦ, πλὴν τῆς
νοτιοδυτικῆς πλευρᾶς, ἥτις πρὸς τὴν διερχο-

μένην ἐκεῖ ἀμέσως ὁδὸν κεῖται καὶ ἐξ ἧς ἐφαί-
νετο πρὶν ὡς λίθος τις μέγας μόνον. Ὁ χρόνος
ἀπέσπασε καὶ τινὰ ἄλλα τμήματα γῆς καὶ αἱ
χεῖρες τῶν χωρικῶν, ἀφ' οὗ ἀπεκαλύφθη ὅτι
δὲν ἦτο λίθος ἀπλοῦς, ἀλλὰ τάφος ἀρχαῖος,
ἐκύλισαν τὸν ἕνα ἐκ τῶν δύο τοῦ καλύμ-
ματος λίθων ἐνώπιόν μας. Ἐντὸς εὑρέθησαν
ὄστᾶ κρανίου καὶ συντρίμματα πηλίνων δο-
χείων καὶ μιᾶς λυχνίας, προσέτι ἀκέραια καὶ
δύο μικρὰ δοχεῖα πηλῖνα, ἐξ ὧν τὸ μὲν ἐν
διωτὸν μὲ ποικίλματα γραμμωτὰ μελανά,
θραυσθὲν ἐν τῇ ἐξαγωγῇ κατὰ τὸν λαιμὸν εἰς
δύο καὶ οὐτινος τὸ ὕψος 16 ὑφεκτ. τὸ πλάτος
κοιλίας 6, ὕψος λαιμοῦ μόνον 5, πλάτος στο-
μίου αὐτοῦ $1\frac{1}{2}$, πλάτος βάσεως $5\frac{1}{2}$, τὸ δὲ
ἕτερον κεχρωματισμένον ὁμοίως, ἦττον ὁμοῦ
εὐδιάκριτον, μὲ ὕψος 10, πλάτος στομίου 1,
καὶ πλάτος βάσεως 2 ὑφεκτ.

Ἄλλὰ καὶ παρὰ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Βέλιαν-
νης Ἅγιος Νικόλαος ἐν τῇ ὁδῷ, ἣτις ἄγει εἰς
τὴν Μονὴν τετράπλευρόν τι ἐστὶν ἐκ λίθων με-
γάλων εἰς τὴν ἐπιφάνειαν δεξιὰ τῷ ἀνερχο-
μένῳ, μακροσκελέες, πιθανώτατον ναοῦ τινος
ἐρείπιον, ὡς καὶ ἕτερον ἐρείπιον τοιοῦτον κατὰ
τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν ἐκ τῆς Μονῆς εἰς τὸ
φρούριον ἀριστερά.

Πρὸς συμπλήρωσιν τέλους τῶν τοιούτων ἀρ-
χαιοτήτων τῆς Βέλιαννης δὲν θεωροῦμεν πε-
ριττὸν νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα, ὅσα ὁ *Που-
κεβήλ* λέγει (*Voyage en Grèce T. IV. ch. VI.*)
περὶ αὐτῶν, ἐν μεταφράσει, ἦν φίλος τις
ἔχων τὸ σύγγραμμα ἐπέστειλεν ἡμῖν, ἐξ ὧν
δηλοῦται ὅτι πλείονα τὰ ἀνακαλυπτόμενα
ἦσαν τότε ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του. αἱ χωρικοὶ
καλλιεργούντες τὴν γῆν ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐν
ἐρείπιοις οἰκοδομῶν τῆς ἐξορύττουσιν εἰδωλα
χάλκινα, ῥόπαλα, μαχαίρας ἐκ τοῦ ἰδίου με-
τάλλου καὶ μέχρι τῶν *Τυρρητικῶν* ἀγγείων,
τὰ ὁποῖα ἀνακαλύπτουσιν ἐρευνῶντες ἑλλη-
νικοὺς τάφους. Μεταξὺ τῶν ἀντικειμένων τού-
των τῆς ἀρχαιότητος, τὰ ὁποῖα μοι προσε-
φέρθησαν, εἶδον ἐν σφυρίῳ ἐξ ὀρειχάλκου ἐκ
τῶν δύο μερῶν κοπτερόν, μὲ βᾶρος ἐξ (6) λι-
τρῶν, προσόμοιον πρὸς τὸ τῶν ἐργατῶν τοῦ
λίθου· κατὰ τὴν βᾶσιν ἦν οὕτως κεκαμμένος
ἐξ ἀρχαίας ἐποχῆς, ὥστε ἔθραυετο εἰς τὴν ἐλα-
χίστην σύγκρουσιν· οὕτως δὲν ἠδυνήθη ἐξ αὐ-
τῶν νὰ διατηρήσω κανέν.»

Γ'. Ἡ Μονή.

Φρουρὸς ἐπὶ τῆς ἀρχαίας ἱερᾶς γῆς καὶ τῶν
ἐρείπιων τούτων ὑπάρχει καὶ ἐνταῦθα ἐξ ἀμνη-

μονεύτων χρόνων ἡ παρακειμένη πρὸς *Α Μο-
νή*, ἧς ὁ εὐκτήριος οἶκος ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου
Ἰωάννου τοῦ Προδρομοῦ σεμνύεται. Τοῖχος
δὲν περιβάλλει τὸν χώρον τῆς, ὁ δὲ ναὸς νέος
ἄκομπος καὶ ἐλεεινός ἐστὶν ὑπὸ σεισμῶν μάλι-
στα διαρραγεὶς πρὸ πολλοῦ· ὀπισθεν ὁμοῦ τῶν
δωματίων σφύζονται ἔτι οἱ τοῖχοι τῆς πα-
λαιᾶς, ὠραίας καὶ μικρᾶς βυζαντιακῆς ἐκκλη-
σίας, ἣν ἀναίσθητος καλόγηρος κατέστρεψεν,
ἵνα ἀνεγείρῃ τὴν ἤδη ὑφισταμένην μετὰ τοῦ
ἐπὶ τῆς ΝΔ προσόψεως ὄλως ἄνωθεν τῆς κυ-
ρίας πύλης ὀνόματος τούτου διὰ κεράμων:

+ ΑΙΩΝΗ + ΛΕΙΕΡΟΜΧ. †

ὡς καὶ ἄνω ἐπίσης τῆς ἀνατολικῆς μικρᾶς
ἐξωθεν

Λεοντίου
ἱερομονά-
χου 188.

Ἐντὸς τοῦ ναοῦ τοῦ Λεοντίου πρὸ τῆς
ὠραίας πύλης ἐπὶ τοῦ ἐδάφους πλάξ ἐστὶ μαρ-
μάρινος λευκῆ ἡμικυκλικῆ ἐφ' ἧς ἀναγινώσκον-
ται σαφῶς

ΕΤΟΥΣ ΖΡΗΗ

(7138 K. K. = 1630 M. X.) καὶ ἦτις ἐκ τοῦ
παλαιοῦ ναοῦ ἐνταῦθα μετεφέρθη καὶ πιθανῶς
μας παρέχει τὴν μόνην περὶ τῆς Μονῆς χρο-
νολογικὴν σημείωσιν. Ὁ *Ἰ. Λαμπριδῆς* (Περὶ
τῶν ἐν Ἠπείρῳ ἀγαθοεργημάτων Τόμ. Α',
σελ. 50) λέγει ὅτι ὁ εὐκτήριος οἶκος τῆς Μο-
νῆς (ὁ παλαιὸς βεβαίως) τῷ 738 ᾠκοδομήθη
ἄλλ' ἀγνοοῦμεν ποῦ στηρίζεται.

Ὁ ἱερομόναχος *Λεόντιος* ὁ ὅσον προσπα-
θήσας νὰ διασώσῃ τὸ ὄνομά του ἦν ἐκ Σέλιαν-
νης (ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἦν ἐξ Ὀσδίνης), κακῶς
δὲ ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν του, καίς ἐν ᾧ ἠσθί-
νει εἰς τὴν Μονὴν τῆς *Μίχλας* εἰς ἣν ἀπό
τινος ἠγουμένευσεν, παρακιτηθεὶς μετὰ τριάκοντα
ὄλα ἔτη τῆς Βέλιαννης ὑπὲρ τοῦ ἀπὸ εἰκοσι-
πενταετίας μέχρις ἐπ' ἐσχάτων *Δοσιθέου* τοῦ
ἐκ Σέλιαννης ἐπίσης, καὶ ἀπελθὼν ἐκεῖσε μετὰ
πολλοῦ πλοῦτου, περὶ οὗ ὡς ὑπάρχοντος ἐπὶ
τῶν ἡμερῶν του μαρτυρεῖ καὶ ἡ ἐξῆς σημείω-
σις του, ἣτις εἰς ἐξώφυλλον ἐστὶ Πηδαλίου
τῆς Μονῆς ἐν τῇ μητροπόλει Παραμυθίας
ἤδη ἀποκειμένου: «*Καὶ τὸ παρὸν βιβλίον
ὑπάρχει Λεοντίου ἱερομονάχου καὶ ἡγουμένου
τῆς ἱερᾶς Μονῆς Προδρομοῦ Βέλιαννης καὶ ἀπὸ
τὴν ἀνωμαλίαν ... εἰς 1854 ἐχάλασαν τὸ ἱερὸν
μοναστήριον, τὸ ἔκαψαν καὶ τοῦ ἐπῆραν τὸ
βιβλὸν ἀπὸ γιδοπορόβια 936: μεγάλα, ἐξ ὧν
τὰ κατζίκια καὶ τὰ ἀρνιά, γελάδες 83, βόδια*

καματερά 15, τούρμα φοράδες 50, χώρια γεννήματα, λάδια, δόσημια και άλλο βανταλῆκι και ἤλα και κάθομαι εἰς Βοϊνίκον εἰς τὸ μετόχιον 1866. *Ἰαν. 12. ἡγούμενος Λεόντιος.*»

Ἄλλον ἡγούμενον γνωρίζομεν μόνον τὸν πρὸ τοῦ Λεοντίου Κύριλλον, δεσπὶς ἦν ἐκ τοῦ παρὰ τὸ Καρβουνάρι μικροῦ χωρίου Γκοροβελιάτ, καὶ δεσπὶς λέγεται ὅτι ἡγουμένευσεν ἐνταῦθα περὶ τὰ πενήτηντα ἔτη. Ὡς ἐκ τῆς μνημονευθείσης καταστροφῆς τοῦ 1854 ὅποτε ἐξηφανίσθησαν καὶ τὰ ἔγγραφα καὶ βιβλία, οὐδεμίαν ἄλλην εἰδήσεις διεσώθη περὶ ἄλλων ἡγουμένων καὶ ἄλλων περιπετειῶν καὶ συμβάντων.

Ἡ Μονὴ κέκτηται καὶ ἄγια λείψανα θαυματουργά. Ἐπὶ τοῦ καλύμματος τῆς ὄλης ἀργυρᾶς θήκης αὐτοῦ εἰσι τὰ ἐξῆς ἐν κεφαλαίοις γράμμασι μὲ τινὰς ἀνορθογραφίας:

Ἀυτὴ ἡ θήκη ὑπάρχει τῆς ἱερᾶς Μονῆς Ἰωάννου τοῦ Προδρομοῦ Βάλιανη, ἐπαρχία Παραμυθίας διὰ δαπάνης τῆς αὐτῆς ἱερᾶς Μονῆς καὶ προσκεκριμένου Κήριζου Ρίζου καὶ συζύγου αὐτοῦ Φωτινῆς ἐπιμελείας δὲ Λεοντίου ἱερομονάχου τοῦ νῦν ἡγουμένου τῆς αὐτῆς Μονῆς καὶ εὐσεβῶν Χριστιανῶν. Ἐκατασκευάσθη διὰ χειρὸς Νικολάου Παπᾶ Χρ." Γκέριζον Καλαριτιότη 1835 Μαρτίου 22 Παραμυθία.

Ἐντὸς δὲ τῆς θήκης ἐπὶ ἀργυρᾶς ἐπιπέδου πλακῶς κινητῆς εἰσι τὰ ἐξῆς ἄγια λείψανα δι' ἀργύρου προδεμένα ἐν αὐτῇ, ἵνα μὴ κινῶνται καὶ πίπτουσιν:

1) Δύο μικρὰ δοτᾶ (τεμάχια ἐκ τῶν τῆς κεφαλῆς (;)), περίξ δὲ τὰ γράμματα: «*τοῦ ἁγίου Χαράλαμπου.*»

2) Ἐν τεμάχιον δοτοῦ μικρὸν (ἐκ τῶν ἄκρων(;)) καὶ περίξ: «*Τοῦ ἁγίου Γεωργίου.*»

3) Ἐν ἀργυροῦν ἐξόγκωμα εἰς μέγεθος φασιόλου καὶ περίξ: «*Μύρος τοῦ ἁγ. Δημητρίου.*»

4) Δύο μικρὰ δοτᾶ καὶ περίξ: «*Τοῦ ἁγίου Παρθενίου.*»

5) Ἐν μέγα πλατὺ ἐκ τῆς κεφαλῆς καὶ περίξ: «*Τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.*»

Μετὰ τῶν ἱερῶν λειψάνων τούτων ἐπὶ καὶ ξύλινος σταυρὸς μικρὸς καὶ πλατύς, ἔχων δεξιόθεν τὸν ἅγιον Παντελεήμονα καὶ ἀριστερόθεν τὸν ἅγιον Τρύφωνα, ὑποκάτω δὲ εἰς τὴν βᾶσιν ἐγγεγλυμμένας παραπλευρῶς τὰς λάρνακας τῶν δύο τούτων ἁγίων μετὰ τῶν ὀνομάτων οὕτως: «*Ἅγιος Παντέλ.*» «*Ἅγιος Τρύφ.*»

Τὰ ἄγια ταῦτα λείψανα συχνάκις παραλαμβάνουσιν οἱ χωρικοὶ ἐν τοῖς περίξ πρὸς

ἐξυγιανσίν των καὶ θεραπείαν ἀσθενῶν καὶ πολλοὶ μεταβαίνουσι καὶ εἰς τὴν Μονὴν εἰς προσκύνησίν των, μάλιστα κατὰ τὴν ἐπέτειον πανήγυριν αὐτῆς, ἣτις τελεῖται τὴν 24 Ἰουνίου.

Τὸ δὲ οἰκοδόμημα τῆς Μονῆς οὐχὶ σπουδαῖον ἤδη ἢ μόνη δ' εὐπορία τῆς εἶναι τὸ ἔλαιον, ἐξ οὗ ἐσοδεύει κατὰ διετίαν, ἐὰν ἡ ἐσοδεῖα καλὴ, περὶ τὰς 2,000 κανάτες, μέτρου ἐγγωρίου διὰ τὰ ὑγρά, περιλαμβανούσης ἢ ὑποθετούσης χωρητικότητά δεκά λιτρῶν (1333 δράμια).

Ἡ Μονὴ θεωρεῖται κυρίως κτῆμα τοῦ ὑπὸ ταύτην χωρίου Βοϊνίκου, ἐνθα ἔχει καὶ Μετόχι χρησιμεῖον ἤδη ὡς σχολεῖον, εἰς οὗ τὸν διδάσκαλον χορηγεῖ μισθοδοσίαν κατ' ἔτος, ἀπὸ τοῦ 1874 κυρίως, γρόσια χίλια περίπου. Ἡ Μεγ δμως τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία διὰ πράξεώς ἴης πρὸ 20ετίας ἔδωκε δικαίωματα δημοῖα ἐπ' αὐτῆς καὶ εἰς τὸ χωρίον Βέλιανη καὶ εἰς τὴν πόλιν Παραμυθίας τὸ παρελθὸν δ' ἔτος ἐπακτώθη ὑπὸ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως διὰ τριετίαν πρὸς 80 περίπου εικοσάφραγκα τὸ ἔτος, ἐκ τῆς πακτώσεως δὲ τοῦ πρώτου ἔτους οὐ μόνον ἐχορηγήθη καὶ εἰς τὸν διδάσκαλον Βέλιανης ποσὸν 300 γρ. ὡς καὶ εἰς τὸν τῆς Καρυώτης 200, (τὰ χωρία ταῦτα πρότερον δὲν διετήρουν σχολεῖα), ἀλλὰ καὶ ὁ τέμπλος τοῦ ναοῦ κατεσκευάσθη μὴ ὑπάρχων καὶ τὰ δωμάτια ἠὑπρεπίσθησαν.

Τοιαῦτα καὶ τσαῦτα καὶ τὰ περὶ τῆς Μονῆς, εἰς ἣν πολλάκις τὸ θέρος μεταβαίνουσιν, ὅπως πρᾶθερίσωσιν οἰκογένειαί ἐκ Παραμυθίας, ἀναπνεύουσαι τὴν καθαρὰν ἀτμόσφαιραν τοῦ ὑψηλοῦ τούτου μέρους παρὰ τὰ σημαντικὰ Πελασγικὰ τεῖχη καὶ ἐν μέσῳ δένδρων ἐκ κέδρων καὶ πίτυος καὶ πίνουσαι τὸ διαυγὲς καὶ κατάψυχρον ὕδωρ τῆς Κερασιᾶς ἰδίως, ὅπερ ἀναβλύζει ἐν μέσῳ λίθων καὶ χαλίκων, ἐξ ὧν σκέπεται τὸ ἔδαφος ὄλον. Ἀξία δὲ σημειώσεώς ἐστίν ἡ πληθὺς αὕτη τῶν λίθων, ἢ ἐκ τοῦ ὄρους καταρρεύσασα, τίς οἶδε πότε, ἐκ δεινοῦ σεισμοῦ καταστρεπτικοῦ ἐπισυμβάντος εἰς τὰ μέρη ταῦτα, καὶ ὡς ἄλλα τινὰ τοῦ τμήματος Παραμυθίας, ὡς εἰς Πλακωτὴν περὶ τὸ Γρουομπάνι, ἐνθα οἱ σωροὶ τῶν τοιούτων λίθων ἐν μέσῳ τῶν καταστραφειῶν ὑπ' αὐτῶν οἰκιῶν ἐναργῶς εἰς μεγάλας μόνον σεισμικὰς δονήσεις δύνανται ν' ἀποδοθῶσιν.

Ἰπὸ τοιαύτην σωρείαν λίθων ἐν τῇ Μονῇ τῆς Βέλιανης, πρὶν ἢ ἔτι φθάσῃ τις ἀκριβῶς εἰς αὐτήν, φέρεται ἐκ πρᾶδοσεως ὅτι ὑπάρχει μικρὴ λίμνη κατακεχωσμένη, ἣς τὰ ῥέοντα

ὑδατα ἤδη ὑπογείως, καὶ κατὰ τὸν Ἀχέροντα ποταμὸν παρὰ τὸ Γλυκύ, κατὰ τὴν ἰδίαν δημῶδη παράδοσιν, ἐκβάλλοντα, ἠδύναντο διοχτευόμενα ὀλόκληρον τὴν κάτωθι πεδιάδα ν' ἀρδεύωσι, μεταβάλλοντα αὐτὴν ἀπὸ αὐχμηρᾶς εἰς παράδεισον.

Ὅλιγον ἄνωθι τῆς Μονῆς, εἰς λίαν ἀπόκρημον χαράδραν τοῦ ὄρους, ὑπάρχει ἐν σπηλαίῳ μικρὸν παρεκκλήσιον τοῦ Ἁγίου Ἀρσενίου, ὅστις, λέγουσιν οἱ χωρικοί, ἠσκήτευσεν ἐνταῦθα ἐν ἀπομεικρυσμένη ἐποχῇ καὶ εἰς οὗτὸ ὄνομα πολλοὶ ὀρκίζονται. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ Ἅγιος Ἀρσένιος δὲν ἔζησε κατὰ τὰ μέρη ταῦτα, δέον νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ἐνταῦθα ἦν σκῆτη ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου τούτου, ἐν ἣ ἑμόνα-

ζον μοναχοὶ τῆς Μονῆς Βέλιανης, ἐξ ἧς ἐξήρτητο, ἢ ὅτι μονάζων τις Ἀρσένιος ἐν ἀρεταῖς ἐπαφῆκε τὸ ὄνομά του εἰς τὴν σκῆτην ταύτην. Ὅπως δὴποτε ἢ ἐπέτειος τοῦ Ἁγίου Ἀρσενίου (8 Μαΐου) θεωρεῖται τοπικὴ εορτὴ κατὰ τὰ μέρη ταῦτα καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν πέριξ μεταβαίνουν εἰς τὴν σκῆτην πρὸς πανηγυρισμὸν, οἱ μέχρι δὲ τοῦ ἐκκλησιδίου τοῦ ἐντὸς τοῦ βράχου μετὰ δυσκολίας ἀνερχόμενοι ἀφηγοῦνται πολλὰ τὰ περίεργα, περὶ ὑπάρξεως ἐκεῖ ἄντρου μετὰ λεκανῶν, αἰτίνες ἐπὶ πλήρεις ὑδάτος, καὶ περὶ σταλακτιτῶν καὶ ἄλλων φυσικῶν καὶ ὑπερφυσικῶν ἀντικειμένων κατὰ τὴν ἀντίληψίν των.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΑΙ ΙΔΕΑΙ ΤΟΥ ΠΙΝΔΑΡΟΥ

ὑπὸ

ΜΑΘ. ΠΑΡΑΝΙΚΑ

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ἈΤΛΖ' συνεδρίᾳ τῆς 24ης Ἰανουαρίου 1900).

Εἶναι γνωστὸν εἰς τοὺς ἐγκύψαντας εἰς τὴν μελέτην τῶν ποιημάτων τοῦ Πινδάρου οἷαν θέσιν κατέχουσιν ἐν αὐτοῖς αἱ λεγόμεναι γνώμαι, τὰ γνωμικά, ὡς συνήθως λέγομεν. Τὴν γνωμολογικὴν σοφίαν, λέγει ὁ K. O. Müller, τὴν ἀνευρίσκουσαν ἐν τῇ ποικιλίᾳ καὶ ἀνωμαλίᾳ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων νόμους σταθεροὺς καὶ κανόνας, ἀπαντῶμεν συχνὴν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν ἐπιτὰ σοφῶν ἐν τε τῷ βίῳ καὶ τῇ ποιήσει τῶν Ἑλλήνων, μάλιστα δὲ ἐν ταῖς ἐλεγείαις καὶ τοῖς ἀρχαιοτέροις τῶν μελοποιῶν. Αἱ γνώμαι ἔχουσι παρὰ Πινδάρῳ σχῆμα παροιμιῶν ἢ ἀπενθύνονται εὐθέως ὡς παραινέσεις πρὸς τὸν νικητὴν ἐνίοτε δέ, διεθέλει ὁ ποιητὴς νὰ ἐμβάλῃ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ νικητοῦ ἠθικὸν τι παρᾶγγελμα, ἐκφέρει τὴν παραίνεσιν ὡς ἴδιον ἑαυτοῦ πόθον¹. Καὶ τὰς γνώμας ταύτας τοῦ μεγαλωνύμου ποιητοῦ

ἐπιμελῶς ἐκ τῶν ποιημάτων αὐτοῦ ἀπανθίσαντες καὶ εἰς σύστημα κατατάξαντες παρατίθεμεν ἐν τοῖς ἐφεξῆς ἀποδεικνύοντες, ὅτι, ὡς ὁ Ὅμηρος, οὕτω καὶ ὁ κύκνος τῶν Θεῶν πᾶσαν μὲν ἀρετὴν μετ' ἐπαίνων ἀναφέρει, πᾶσαν δὲ κακίαν ψέγει καὶ ἀποδοκιμάζει. Μετὰ τὰ βραχέα ταῦτα εἰσερχόμεθα εἰς τὰ καθ' ἕκαστα.

Ἀρχόμεθα ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. Οἱ θεοὶ καὶ οἱ ἄνθρωποι κατὰγονται μὲν ἐκ μιᾶς μητρὸς, εἴτι δὲ διάφορα γένη· οἱ μὲν θεοὶ ἀθάνατοι καὶ οὐράνιοι, οἱ δὲ ἄνθρωποι θνητοὶ καὶ μάταιοι, μηδέν².

α Ἐν ἀνδρῶν, ἐν θεῶν γένος· ἐκ μιᾶς δὲ πνέομεν ματρὸς ἀμφοτέροι· διεργεῖ δὲ πᾶσα κεκριμένα δόναμις, ὡς τὸ μὲν οὐδέν, ὁ δὲ χάλκεος ἀσφαλῆς μένει οὐρανός. » [αἰὲν ἔδος

Νερ. ζ', 1—7 (ἐκδ. Hartung).

1. Ἱστορ. τῆς Ἑλλ. Φιλ. τόμ. α', 337 τῆς ἑλλ. μεταφρ. Α. Κυπριανοῦ, ἔκδ. α'.

2. Περὶ γενέσεως τῶν θεῶν παράβαλε Buchholz's die Sittliche Weltansch. des Pindaros und Aeschylus S. 72, 170.

Τῶν θεῶν ἀνώτερος εἶναι ὁ Ζεὺς. Ὁ Ζεὺς τῶν θεῶν ὑπέρτατος, τῶν ἀθανάτων βασιλεύς (Νεμ. Ε' 60), ἐπὶ τῶν νερελῶν τοῦ οὐρανοῦ καθήμενος εἶναι πατήρ, κύριος πάντων καὶ σωτήρ (Ἰσθμ. Δ' 162—163). Μόνοι οἱ θεοὶ εἰσὶν ἀπαθείς κακῶν. (Πυθ. Ι', 38).

Τῇ βουλήσει τοῦ Διὸς ἐγένοντο οἱ ἄνθρωποι καταγόμενοι ἐκ τοῦ Δευκαλίωνος καὶ τῆς Πύρρας, καταβάντων ἐκ τοῦ Παρναξοῦ μετὰ τὸν κατακλισμόν.

«..... φέροις δὲ Πρωτογενεῖας
ἀσαι γλῶσσαν, Ἴ' αἰολοβρόντα Διὸς αἰσα
Πύρρα Δευκαλίων τε Παρνασοῦ καταβάντε
δόμον ἔθεντο πρῶτον, ἄνθρ δ' εὐνάς ὁμόδαμον
κτισάσθαι λίθινον γόνον·
λαοὶ δ' ὀνόμασθεν.» (Ὀλ. θ', 41-46).

Ὁ Ζεὺς καὶ οἱ ἄλλοι θεοὶ εἰσὶν αἷτιοι καὶ δοτῆρες τῶν ἀγαθῶν τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ἀπ' αὐτῶν ἐξαρτῶνται τὰ πάντα. *Ἐκ θεῶν γὰρ μηχαναὶ πᾶσαι βροτείαις ἀρεταῖς καὶ σοφοὶ καὶ χερσὶ βιαταὶ περίγλωσσοί τ' ἔφην...* (Πυθ. Α' 72—80).

Ὁ Πίνδαρος λέγει τῷ Ἀρκεσιλάῳ παντὶ μὲν θεὸν αἰὼν ὑπεριθέμεν (Πυθ. Ε', 31). Ὁ Ζεὺς ἐκτελεῖ τὰς εὐχὰς τῶν ἀνθρώπων, δι' ὃ τέλειον καλεῖ αὐτὸν ὁ Πίνδαρος. (Πυθ. Α' 177). Ὁ Ζεὺς παρέχει τοῖς ἀνθρώποις ταῦτα καὶ ἐκεῖνα ὡς θέλει, αὐτὸς φροντίζει περὶ αὐτῶν, αὐτὸς εἶναι κύριος αὐτῶν (Πυθ. Δ' 62—3), αὐτὸς κυβερνᾷ καὶ διευθύνει τὴν τύχην τῶν φίλων αὐτῷ ἀνδρῶν. *Διὸς τοι νόος μέγας κυβερνᾷ δαίμων ἀνδρῶν φίλων.* (Πυθ. Ε' 153—4). Τῇ εὐνοίᾳ τῶν θεῶν ἄλλα ἐπ' ἄλλου ἀγαθὰ ἔρχονται τοῖς ἀνθρώποις. *Ἄλλα δ' ἐπ' ἄλλου ἔβαν ἀγαθῶν, πολλὰ δ' ὁδοὶ σὺν θεοῖς εὐπραγίας.* (Ὀλ. Η' 14—16). Ὁ Πίνδαρος εὐχεταὶ τῷ Διί, ἵνα διαμένη πάντοτε εὐμενῆς ἑαυτῷ, τῇ Κορίνθῳ καὶ τῷ νικητῇ Ξενοφῶντι (Ὀλ. ΙΓ' 35—8). Τὸν Δία ὀφείλει νὰ σέβηται ὁ ἄνθρωπος περισσότερο, ὡς συμβούλευεν ὁ Χείρων τῷ Πηλεΐδῃ. *μάλιστα μὲν Κρονοῖδαν βαρυσόπαν στεροπᾶν κεραυνῶν τε πρύτανιν, θεῶν σέβεσθαι.* (Πυθ. Σ' 24—7). Αὐτῷ εὐχονται οἱ ἄνθρωποι ἵνα δώσῃ αὐτοῖς τὰ ἀγαθὰ καὶ ἀπομακρύνῃ τὰς νόσους (Ὀλ. Η' 162—4). τὴν δὲ εὐνοίαν τῶν Θεῶν ἐλκύουσιν οἱ ἄνθρωποι διὰ θυσιῶν καὶ εὐχῶν. (Ὀλ. Ζ' 95).

Οἱ θεοὶ καὶ τὰ ἀδύνατα καθιστῶσι δυνατὰ, ἡ δὲ δύναμις αὐτῶν ἐκτελεῖ καὶ τὰ παρ' ἐλπίδα καὶ ὄρκον τελεῖ θεῶν δύναμις καὶ τὸν παρ' ὄρκον καὶ παρ' ἐλπίδα κούφαν κτίσιν. (Ὀλ. ΙΓ' 114—5) θεῶ δὲ δυνατὸν ἐκ μελαί-

νας νυκτὸς ἀμίαντον ὄρσαι φῶς, κελαινεφεῖ δὲ σκότειε καλύψαι καθαρὸν ἀμέρας σέλας. (Ἀποσπ. σελ. 241 Hartung).

Τὴν ἀρχὴν καὶ βᾶσιν τῶν πραγμάτων ὑποτίθησιν ὁ θεός, ἀφ' οὗ ἐξαρτᾶται καὶ τὸ τέλος. *ἀρχαὶ βέβληνται ἐκ θεῶν.* (Νεμ. Α' 11). Ἐγὼ μὲν εὐχομαι καὶ ἐλπίζω, λέγει ὁ Πίνδαρος, τὸ τέλος δὴμως ἀπόκειται τοῖς θεοῖς. *Νῦν ἔλπομαι μὲν ἐν θεῷ γε μὰν τέλος.* (Ὀλ. ΙΓ' 143—4). *ἐμοὶ δὲ θανμάσαι θεῶν τελεσάντων οὐδὲν ποτε φαίνεται ἔμμεν ἄπιστον.* (Πυθ. Ι' 91—3). Ἡ εὐσέβεια δὲ εἶναι καθῆκον πρὸς τοὺς θεοὺς ἐπαγόμενον ἔπαινον καὶ δόξαν. Οἱ Ἐμμενίδαι ἐπαινοῦνται ὑπὸ τοῦ Πινδάρου, διότι εὐσεβεῖ γνῶμη φυλάττουσι τὰς τελετὰς τῶν μακάρων. (Ὀλ. Γ' 62—8).

Ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει ἔχειν πεποίθησιν εἰς τὸν θεόν, ὡς ὁ Ἰάσων θεῶ πῖσυνος ἐκτελεῖ τὴν διαταγὴν τοῦ Αἰήτου. (Πύθ. Δ' 383).

Τῇ βοηθείᾳ τῶν θεῶν καλῆς ἀρχῆς γενομένης ἔπεται καὶ τέλος καλόν. *γλυκὴ δ' ἀνθρώπων τέλος ἀρχά τε δαίμονος ὀρνύτος αὔξειται.* (Πυθ. Ι' 18—20).

Οἱ θεοὶ μεταβάλλουσι τὰ ἀνθρώπινα κατὰ βούλησιν. *μὴ φθονεραῖς ἐκ θεῶν μετατροπῆαις ἐπικύρουσιεν.* (Πυθ. Ι' 36). Ταχέως δ' ἐκτελοῦσι καὶ συντέμνουσι τὸν δρόμον. (Πυθ. Δ' 110).

Ὁ θεός εἶναι ἔφορος καὶ ἐπιμελητῆς τῶν βασιλέων. (Ὀλ. Α', 164). Τῷ Διί εὐχεται ὁ ποιητῆς ἵνα τηρῇ τὴν εὐανδρίαν καὶ εὐνομίαν τῶν πόλεων. (Ὀλ. Ε', 33—41. Νεμ. Β', 65—68). Ὁ Ἐρμῆς ἦτο ἔφορος τῶν ἀγῶνων. (Ὀλ. Σ' 136). Ὁ θεός καὶ αἱ θεαὶ χάριτες παρέχουσι τὴν νίκην ἐν τοῖς ἀγῶσιν. (Ὀλ. Η', 18—20. ΙΔ', 4, 11. Νεμ. 5, 38. Πυθ. Θ', 144). Ἡ εὐτυχία τοῦ θεοῦ βοηθοῦντος παραμένει μακρότερον (Νεμ. Η', 30).

Ὁ θεός διευθύνει πάντα κατὰ σκοπὸν παρέχων ἐκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν βούλησιν. (Πυθ. Β' 89—96). Ὁ θεός διὰ τῶν μαντειῶν, θεσφάτων, σημείων καὶ τεράτων δείκνυσι τὴν θέλησιν αὐτοῦ. (Ὀλ. Η', 51—55. Πυθ. Δ', 31—38, 117). Ὁ Ἀπόλλων εἶναι πάνσοφος, ἀψευδὴς καὶ παντογνώστης. *Ἐνῶ δ' αὐτόθεν πάντα ἴσανι νόφ' ψευδέων δ' οὐχ ἄπειται, κλέπτει τέ νιν οὐ θεός, οὐ βροτὸς ἔργοις οὔτε βουλαῖς.* (Πυθ. Γ', 49—43. Θ', 67—77).

Ὁ Θεός δὲν ἀπατᾶται, ἀμαρτάνει δὲ τις νομίζων, ὅτι θέλει ἀπατήσῃ ἢ διαφύγῃ αὐτόν. *Εἰ δὲ θεὸν ἀνῆρ τις ἔλπειται λαθόμεν ἔρδων, ἀμαρτάνει.* (Ὀλ. Α', 98—100).

Ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει μὴ κακολογεῖν τὸν

θεὸν μήτε ἐρίζειν πρὸς αὐτόν· (Ὀλ. Α', 53, 78—80). Ἀκέρδεια λέλογχαι θαμνὰ κακαγόρος· (Ὀλ. Α', 80). Χρῆ δὲ πρὸς θεὸν οὐκ ἐρίζειν ὃς ἀνέχει ποτὲ μὲν τὰ κείνων, τοι' αὖθις ἐτέροις ἔδωκε μέγα κῦδος. (Πυθ. Β' 162-165). Τὸ λοιδορεῖν τοὺς θεοὺς θεωρεῖται κακόν· Ἐπεὶ καὶ λοιδορῆσαι θεοὺς αἰσχρὰ σοφίη. (Ὀλ. Θ', 55—56).

Ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει ζητεῖν παρὰ θεοῦ τὰ πρέποντα· Χρῆ τὰ ζοικότα παρ' δαιμόνων μαστεύειν θναταῖς φρασίῳ. (Πυθ. Γ', 84). Πρὶν ὁ θεὸς στεῖλῃ χαρὰν εἰς τὸν ἄνθρωπον, δοκιμάζει αὐτόν διὰ δυστυχίων. (Ἀποσπ. 68^{ον} σ. 258).

Ἡ ὀργὴ τῶν θεῶν δὲν ματαιοῦται. Χόλος δ' οὐκ ἀλλίδιος γίγνεται παίδων Διός. (Πυθ. Γ', 16—17). Τὸ πεπρωμένον ἄφευκτον. Τὸ μύρομιμον οὐ παρφυκτόν. (Πυθ. ΙΒ', 53). Σχῆσει τὸ πεπρωμένον. (Ἀποσπ. 71^{ον} σ. 259).

Καὶ ὁ ὄρκος πρὸς τοὺς θεοὺς εἶναι μέγας καὶ ἀπαράβατος. (Ὀλ. Ζ', 116). Μέγας καὶ κρατερός ὄρκος ὁ Ζεὺς μέγιστος. (Πυθ. Δ', 275—276). Καὶ τοὺς φίλους τῶ θεῶ ἄνδρας ὀφειλομένον φοβεῖσθαι. Ἴσον μὲν θεὸν ἄνδρα τε θεῶ φίλον ὑποτρέσαι. (Ἀποσπ. 66^{ον} σελ. 258).

Ὁ βασιλεὺς. Μετὰ θεὸν ἡ ὑψίστη τῶν ἐν ἀνθρώποις τιμῶν εἶναι ἡ βασιλεία καὶ ἀνώτερος ἄρχων ὁ βασιλεὺς. Τὸ δ' ἔσχατον κορυφούται βασιλεύσιν. (Ὀλ. Α', 174). Ὁ βασιλεὺς ἄρχων τῆς χώρας ὀφείλει εἶναι δίκαιος, κρατῶν τὸ σκῆπτρον τῆς δικαιοσύνης, ἀγαθοεργός, φιλαλήθης, ἐλευθέριος, κεκοσμημένος ἀρεταῖς παντοίαις καὶ δὴ ποιήσῃ καὶ μουσικῇ, ὡς Ἱέρων ὁ Συρακούσιος. (Ὀλ. Α', 17—24, Σ' 163. Πυθ. Α', 162—176). Ὁφείλει εἶναι πρῶτος πρὸς τοὺς πολίτας, μὴ φθονῶν τοὺς ἀγαθοὺς καὶ τῶν ξένων θαυμαστός πατήρ. (Πυθ. Γ', 100—103). Ὁφείλει δικάζειν τοὺς λαοὺς κατὰ τὸ δίκαιον, ὡς ὁ Αἴσων. (Πυθ. Δ', 250—5. Ὁφείλει εἶναι συνετός, μαλακῶς ἰσθῆσαι τὰ τῶν πόλεων δεινὰ καὶ τὰς στάσεις καὶ ἐπιεικῆς πρὸς τοὺς ἀμαρτάνοντας ὡς συμβουλεύει ὁ Πίνδαρος τὸν Ἀρκεσίλαον, βασιλέα τῆς Κυρήνης. (Πυθ. Δ', 433-456). Τοῖς Βακτιάδαις, βασιλεῦσι τῆς Κυρήνης αὐτὸς ὁ Ἀπόλλων ἔδωκεν ἐξωραΐζειν, καλλιεργεῖν καὶ αὐξάνειν τὴν χώραν τῆς Λιβύης καὶ φρόνιμος κυβερνᾶν τὴν πόλιν τῆς Κυρήνης. Ἐνθεν δ' ἕμμι Λατοῖδας ἔπορεν Λιβύας πεδίον σὺν θεῶν τιμαῖς δφέλλειν κᾶσι χρυσοσθρόνου διανέμειν θείον Κυράνας ὀρθόβουλον μῆτιν ἐφευρομένοις. (Πυθ. Δ. 427—432).

Οἱ ἀγαθοὶ βασιλεῖς εἶσι καλοὶ κυβερνήται

ἐν δ' ἀγαθοῖσι κείνται πατριῶται κεδναὶ πολίων κυβερνάσιες (Πυθ. Ι', 130—133). Ὁ ξενιπάτης βασιλεὺς τῶν Ἐπειῶν Αὐγείας εἶδε καὶ τὴν πόλιν αὐτοῦ καταστρεφόμενην καὶ αὐτὸς ἐφρονεῦθη διὰ τοῦτο. (Ὀλ. ΙΑ', 54—60).

Ὡς ὁ βασιλεὺς οὕτω καὶ οἱ πολῖται ὀφείλουσιν εἶναι ἀγαθοὶ καὶ φιλοπάτριδες, ὡς Ψαῦμις ὁ Καμαριναῖος αὐξῶν τὴν πατρίδα αὐτοῦ καὶ βοηθῶν αὐτῇ καὶ τοῖς συμπολίταις. (Ὀλ. Ε', 7). Ὁ καλὸς πολίτης ὀφείλει εἶναι κόσμος τῇ πατρίδι, οὕτω δὲ συμβουλεύει καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ εὐεργετεῖν τὴν πατρίδα καὶ ὑπεραμύνεσθαι τῆς φίλης πατρίδος κατ' ἐχθρῶν καὶ δοξάζεσθαι ἐκ τούτου. (Ἰσθμ. Σ', 42—50). Ὁ καλὸς πολίτης ὀφείλει εὐεργετεῖν καὶ τοὺς ξένους κατέχων τὸ μέτρον ἐν τε τῇ γνώμῃ, τοῖς ἔργοις καὶ τῇ γλώσσῃ. (Ἰσθμ. Ε' 86-93). Ὁ Δημόφιλος ἐν Κυρήνῃ ἦν μὲν νέος ἐν νόει, ἀλλ' ἐν ταῖς βουλαῖς γέρων ἑκατοντούτης, φιλαλήθης, ἀψευδῆς καὶ τῆς ὑπερηφανείας ἐχθρός, (Πυθ. Δ'. 464—474). Ὁ Πίνδαρος ἐπεθύμει πρότερον ἄλλων νὰ ὑμνήσῃ τὴν πατρίδα αὐτοῦ, τὰς Θηβας, καὶ τὸν πατριώτην αὐτοῦ Ἡρόδοτον νικήσαντα Ἰσθμοὶ ἄρματι. (Ἰσθμ. Α'. 1—5).

Μετὰ τὴν βασιλείαν καὶ τὴν πατρίδα ἔρχεται ἡ στενωτέρη καὶ περιορισμένη πατρις ἐκάστου, ὁ οἶκος, ἡ πατρώα ἐστία. Ἐν τῷ οἴκῳ οἰκοῦσιν οἱ γονεῖς, οἱ ἀδελφοὶ καὶ οἰκείοι ἡμῶν, πάντες σεβαστοὶ καὶ ἀγαπητοί.

Ὁ γάμος θεωρεῖται ἱερός καὶ τίμιος. Κορωνίς, ἡ θυγάτηρ τοῦ Φλεγύου μιγεῖσα πρότερον τῶ Ἀπόλλωνι, ἐξεφαύλισεν αὐτὸν μιγεῖσα εἰτα ξένῳ παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ πατρὸς αὐτῆς ἐφ' ᾧ καὶ θανατώθη ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος. (Πυθ. Γ'). Δι' ὃ ἡ μοιχεία ἐχθιστον. (Πυθ. ΙΑ', 11—20).

Ὁ γάμος ἐγένετο κοινῇ συναίνεσει ὡς τοῦ Ἰάσονος καὶ τῆς Μηδείας. (Πυθ. Δ', 366). Οἱ ἀγαθοὶ ἀγαπῶσι τοὺς καλοὺς καὶ ἐνδόξους γονεῖς αὐτῶν. Τί φίλιτερον κεδνῶν γονέων ἀγαθοῖς; (Ἰσθ. Α'. 6).

Αἴσων ὁ πατήρ τοῦ Ἰάσονος, ἰδὼν αὐτὸν μετὰ πολλῶν ἐτῶν ἀπόροdon ἐκλαυσεν ἐκ χαρᾶς· Τὸν μὲν εἰσελθόντα ἔγνον ὀφθαλμοὶ πατρὸς, ἐκ δ' ἄρ' αὐτοῦ πομφιληξάν δάκρυα γηραλέων γλεφάρων, ἐν περὶ ψυχᾶν ἐπεὶ γάθησεν ἐξάρτερον γόνον ἰδὼν κάλλιστον ἀνδρῶν. (Πυθ. Δ', 197—203).

Διαγόρας ὁ Ῥόδιος, πύκτης ἀγαθός, ἠκολούθει πάντοτε τὰς συμβουλὰς τῶν ἀγαθῶν γονέων αὐτοῦ, δι' ὃ εὖχετα· τῷ Διί, ἵνα δώσῃ

αὐτῶ τιμῆν καὶ παρὰ τῶν συμπολιτῶν καὶ ξένων, διότι ἦτο τίμιος καὶ ταπεινόφρων. *Δίδοι τε οἱ αἰδοῖαν χάριν καὶ ποι' ἀσίων καὶ ποι' ξένων, ἐπεὶ ὕβριος ἐχθρὰν ὁδὸν εὐθυπορεῖ, σάφα δαεῖς ἅτε οἱ πατέρων ὄρθαι φρένες ἐξ ἀγαθῶν ἔχραον.* ('Ολ. Ζ', 160—166). Οἱ θεοὶ καὶ ἐξάδελφοὶ ἦσαν ἐπίσης ἀγαπητοί, ὡς οἱ τοῦ 'Ιάσονος, ὃς ἐφιλοξένησεν αὐτούς. (Πυθ. Δ', 204—216). Καὶ ὁ γαμβρὸς ἐπίσης τίμιος. ('Ολ. Ζ', 1—11).

Ὁ υἱὸς ἰθυσιάζετο ὑπὲρ τοῦ πατρὸς, ὡς ὁ 'Αντίλοχος ὑπὲρ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Νέστορος, ἐφ' ᾧ καὶ λίαν ἐπαινεῖται ὑπὸ τοῦ Πινδάρου. (Πυθ. Σ', 40—62). Τὸ γενναῖον φρόνημα τῶν πατέρων ἐπιπρέπει φύσει καὶ τοῖς παισὶ. *Φυᾷ τὸ γενναῖο ἐπιπρέπει ἐκ πατέρων παισὶν λῆμα.* (Πυθ. Η', 64—66). Καὶ ἡ νίκη τοῦ πατρὸς ἐπιφέρει χαρὰν καὶ τῷ υἱῷ ἢ νίκη τοῦ 'Ιέρωνος δὲν εἶναι χαρὰ ἀλλοτρία τῷ υἱῷ αὐτοῦ Δεινομένει· *χάρμα δ' οὐκ ἀλλότριον νικαφορία πατέρος.* (Πυθ. Α', 111—112).

Ἡ ἔχθρα μεταξὺ συγγενῶν κακόν, οἱ δὲ συγγενεῖς ὀφείλουσιν ἀγαπᾶσθαι καὶ μὴ ἐρίζειν ἀλλήλοις ἢ μάχεσθαι. Ὁ 'Ιάσων λέγει τῷ Περίᾳ, ὅτι καὶ αἱ μοῖραι αὐταὶ αἰσχυρόμεναι διὰ τὴν ἔχθραν τῶν συγγενῶν ἀποστρέφουσι τὸ πρόσωπον. (Πυθ. Δ. 232—241).

Καὶ οἱ καλοὶ γείτονες εὐχάριστον· *εἰ δὲ δεύεται ἀνδρὸς ἀνήγι, φαῖμεν κε γείτον' ἔμμεναι νόφ φιλήσαντ' ἀτενεί γείτονι χάρμα πάντων ἐπάξιον.* (Νεμ. Ζ', 232—241). Καὶ διὰ τὴν εὐτυχίαν τῶν ξένων οἱ ἀγαθοὶ εὐφραίνονται. ('Ολ. Δ', 7—9).

Μεταβαίνομεν δ' ἤδη εἰς τὴν ἀφήγησιν τῶν ἀρετῶν, αἷς δεῖ κοσμεῖσθαι τὸν ἄνθρωπον, καὶ τῶν κακιῶν, ἅς δεῖ φεύγειν. Ἐν γένει ῥητέον, ὅτι αἱ μεγάλαι ἀρεταί, τὰ μεγάλα κατορθώματα, εἰσὶν ἀξίεπαινοὶ καὶ πολυύμνητοι· *ἀρεταὶ δ' αἰεὶ μεγάλαι πολυύμνηοι,* λέγει ὁ Πίνδαρος (Πυθ. Θ', 120).

Ἡ καλὴ ἀγωγή τῶν παιδῶν παρ' ἀνδράσιν ἀγαθοῖς ἐπαινεῖται παρὰ Πινδάρῳ. Ὁ 'Ιάσων εἰκοσὶν ἑνιαυτούς διαμείνας παρὰ τῷ Κενταύρῳ Χείρωνι ἀπήλαυσε διδασκαλίας καὶ ἀγωγῆς ὀρθῆς παρὰ τε τῇ μητρὶ καὶ συζύγῳ καὶ ταῖς ἀγναῖς κόραις αὐτοῦ οὐδὲν ἔργον οὐδὲ λόγον εὐτράπελον ἐκείναις εἰπῶν. *Φαμί διδασκαλίαν Χείρωνος οἶσιν· ἀντροθε γὰρ νέομαι παρ' Χαρικλοῦς καὶ Φιλύρας, ἵνα Κενταύρου με κοῦραι θρέψαν ἀγναί· εἰκοσι δ' ἐκτελέσας ἑνιαυτούς οὔτε ἔργον οὔτ' ἔπος ἐκτράπελον κείνοισιν εἰπῶν ἐκόμαν οἴκαδε.* (Πυθ. Δ', 167-172).

Καὶ τὴν *ἰατρικὴν* ἐπαινεῖ ὁ Πίνδαρος, ἣν ἐδίδασκεν ὁ Χείρων· *πολυπήμονας ἀνθρώποισιν ἰᾶσθαι νόσους* (Πυθ. Γ', 65—6), καὶ τὴν ἔρευναν τοῦ φιλοσόφου, ὃς *πέταται τὰ τε γὰς ἐνερθεν καὶ ὑπερθεν ἐρευνῶν οὐρανοῦ θ' ὑπαί' ἄστρα* ('Αποσπ. 47^{ον} σελ. 253), Καὶ τὴν μουσικὴν, τὴν συγκινοῦσαν θεοὺς καὶ ἀνθρώπους ἄψυχά τε καὶ ἄλογα (Πυθ. Α', 1—28).

Ἡ φρόνησις ἀγαθῶν καὶ εὐτυχίας πάροχος· ὁ 'Ραδάμανθους ηὐτύχησε, διότι ἦν φρόνιμος καὶ οὐχὶ ἀπατεῶν. (Πυθ. Β', 133-137). Ὁ φρόνιμος καὶ εὐθύγλωσσος ἀνὴρ πανταχοῦ ἐξέχει, ὁ δὲ ἀπατεῶν καταδικάζεται. (Πυθ. Β', 148-50, 157). Ἡ σύνεσις ἐκ φύσεως εἶναι πολλοῦ λόγου ἄξιον, ὁ δὲ φύσει συνετὸς ἐννοεῖ τὰ πράγματα κάλλιον τῶν ἄλλων· *σοφὸς δὲ πόλλ' εἰδὼς φυᾷ.* ('Ολ. Β', 162).

Οἱ σοφοὶ καὶ δίκαιοι καὶ τὴν θεοῖν δεδομένην δύναμιν φέρουσι κάλλιον τῶν ἄλλων, ὡς Ἀρκεσίλαος, ὁ βασιλεὺς τῆς Κυρήνης· *σοφοὶ δέ τι κάλλιον φέροντι καὶ τὰν θεόςδοτον δύναμιν· σὲ δ' ἐρχόμενον ἐν δίκῃ, πολὺς ὄλβος ἀμφιπέμεται· τὸ μὲν δι' βασιλεὺς ἔσοι μεγάλην πολλῶν, ἔχει συγγενὲς ὀφθαλμὸς αἰδοῖότατον γέρας, τεῖθ' τοῦτο μινύμενον φρονί.* (Πυθ. Ε', 15, 22). Τὴν σοφίαν ὁμῶς τὴν φυσικὴν αὐξάνει ἡ ὀρθὴ ἀγωγή, ὁ πόνος ἢ ἡ ἐπιμέλεια καὶ ἡ διδασκαλία ('Ολ. Ζ', 96). Ἀνόητον θεωρεῖται τὸ μὴ προδιδαχθῆναι ('Ολ. Η', 73)· διότι οἱ μὲν πεπειραμένοι θεωροῦνται ἐξοχοὶ, ὁ μακρὸς χρόνος διδάσκει αὐτούς νὰ διαθέτωσι καλῶς τὰ προκείμενα, οἱ δὲ ἄπειροὶ εἶναι κοῦφοι (Νεμ. Γ', 132—133. 'Ολ. Η', 74), διότι ὁ χρόνος εἶναι μάρτυς καὶ διδάσκαλος πάντων σοφώτατος. ('Ολ. Α', 51, ΙΑ', 85).

Ἄλλ' οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔχουσι πάντες πάσας αὐτὰς τὰς ιδιότητες, ὁ μὲν εἶναι ἱκανὸς εἰς τοῦτο, ὁ δὲ εἰς ἐκεῖνο, δι' ὃ δὲν βιάζεται ἢ φύσις. Τὸ ἀριστον πάντων ἡ σοφία, ἡ τελειότης, εἶναι δύσκολος, αἰπεινὴ. *Τὸ δὲ φυᾷ κρᾶτιστον ἅπαν· πολλοὶ δὲ διδασκταῖς ἀνθρώπων ἀρεταῖς κλέος ὄρουσαν ἀρεθθαί· ἄνευ δὲ θεοῦ σεσιγαμένον οὐ σκαιότερον χρῆμ' ἔκαστον· ἐντὶ γὰρ ἄλλαι ὁδῶν ὁδοὶ περατέρας μία δ' οὐχ ἅπαντας ἄμμε θρέψει μελέτα· σοφίας μὲν αἰπειναί.* ('Ολ. Θ', 151—161).

Τὰ πράγματα τοῦ ἐπιγείου τούτου βίου εἰσὶν ἀθλητὰ καὶ εὐμειοβλήτῃ· *ροαὶ δ' ἄλλοτ' ἄλλαι εὐθυμῶν τε μέτα καὶ πόνων ἐς ἀνδρας ἔβαν* ('Ολ. Β', 64—66) καὶ ἀλλαχῶ, *ἐν δὲ μῶ μοῖρα χρόνον ἄλλοτ' ἄλλοῖται διαιθύσσαισιν αὔραι.* ('Ολ. Ζ', 270). Καὶ ἄλλα δ' ἐπ' ἄλλον

ἔβαν ἀγαθῶν, πολλοὶ δ' ὁδοὶ σὺν θεοῖς εὐπραγίας. (Ὀλ. Η', 14—16). Ἡ αὐτὴ καὶ ἴση εὐτυχία δὲν ἔρχεται ποτε εἰς τοὺς ἀνθρώπους, τερπνὸν δ' ἐν ἀνθρώποις ἴσον ἔσεται οὐδὲν (Ὀλ. Η', 64)· τὰ πράγματα τῷ χρόνῳ μεταβάλλονται, αἰὲν δὲ κυλινδομέναις ἡμέραις ἄλλ' ἄλλοι' ἐξ ἀλλάξεν. (Ἰσθ. Γ', 24—26)· ἄλλοτε δ' ἄλλοιὸς οὖρος πάντας ἀνθρώπους ἐπαύσων ἐλαύνει. (Ἰσθ. Γ', 33—34). Οἱ ἄνθρωποι δὲν γνωρίζουσι τὰ μέλλοντα, τὸ μέλλον ἄδηλον, τρέφονται δ' ἐλπίσιν, αἶ γε μὲν ἀνδρῶν πόλλ' ἄνω, τὰ δ' αὖ κάτω ψεύδη μεταμῶνια τάμνουσαι κυλίνδοντι' ἐλπίδες· σύμβουλον δ' οὐπῶ τις ἐπιχθονίων πιστὸν ἀμφὶ πράξιος ἔσομένης εὖρεν θεόθεν, τῶν δὲ μελλόντων τεύφλωνται φραδαί· πολλὰ δ' ἀνθρώποις παρὰ γνώμαν ἔπεισεν, ἔμπαιιν μὲν τέργιος, οἱ δὲ ἀναραῖς ἀνικύροσαντες ζάλαις ἐσλὸν βαθὺ πῆματος ἐν μικρῷ πεδάμειψαν χρόνῳ. (Ὀλ. ΙΒ', 5—16).

Τί εἴμεθα οἱ ἐφήμεροι ἄνθρωποι; μηδέν, ὄναρ σκιᾶς, μόνον ὅταν ὁ Θεὸς στείλῃ δόξαν καὶ λαμπρότητα, τότε ἐπέρχεται φῶς καὶ βίος τερπνός· ἐν δ' ὀλίγῳ βροτιῶν τὸ τερπνὸν ἀΐζεται· οὕτω δὲ καὶ πνινεῖ χαμαὶ ἀποιοτρόφῳ γνώμα σεσεισμένον· ἐπάμεροι· τί δέ τις; τί δ' οὐ τις; σκιᾶς ὄναρ ἀνθρώποι· ἄλλ' ὅταν αἴγλα διόσδοτος ἔλθῃ, λαμπρὸν φέγγος ἔπεισιν ἀνδρῶν καὶ μείλιχος αἰὼν.

Ἡ ἐπὶ γῆς εὐτυχία τῶν ἀνθρώπων στηρίζεται βεβαίως ἐπὶ τοῦ πλοῦτου, τοῦ μεγάλου καὶ εὐροσθενέως, ὡς ἀποκαλεῖ αὐτὸν ὁ Πίνδαρος (Ὀλ. Α', 4. Πυθ. Ε', 1). Διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναφέρωμεν ἐν ἐκτάσει ἐπισηδῆποτε τὰς περὶ τούτου γνώμας αὐτοῦ. Ὁ χρυσοῦς εἶναι τέκνον τοῦ Διός, δὲν τρώγει αὐτὸν οὔτε σῆς, οὔτε κίς, ὡς κράτιστον δὲ κτήμα κατέχει τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων. Διὸς παῖς ὁ χρυσοῦς, κείνον οὐ σῆς οὐδὲ κίς δάπτει. . . δάμνεται δὲ βροτέαν φρένα κάρτιστον κτεάνων (Ἀποσπ. 60 σελ. 250)· χορήματα χορήματ' ἀνήρ (Ἰσθμ. Β', 15—8). Κέρδει καὶ σοφία δέδεται. (Πυθ. Γ', 77).

Ὁ πλοῦτος παρέχει δύνάμιν τοῖς ἀνθρώποις μεμιγμένους ἀρεταῖς, ἀληθῆς δόξα καὶ λαμπρότης γίγνεται εἰς τὸν ἄνθρωπον ὅμῃ πλοῦτος ἀρεταῖς δεδαιδαλμένος φέρει τῶν τε καὶ τῶν καιρῶν, βαθεῖαν ὑπέχων μέριμναν ἀγροτέραν, ἀσιτῆρ ἀρίζηλος, ἐνιμώτατον ἀνδρὶ φέγγος. (Ὀλ. Β' 103—6). Ὁ πλοῦτος εὐροσθενῆς ὅταν τις ἀρετῆ κεκραμένον καθαροῦ βροτήσιος ἀνήρ πότιμον παραδότιος αὐτὸν ἀνάγῃ πολύφιλον ἐπέταν. (Πυθ. Ε', 1—5). Τὸ

δόλιον κέρδος κακόν, ἔρχεται κατόπιν ἡ μετάνοια. (Πυθ. Δ', 222—36). Ὁ πλοῦτος ὀφείλει νὰ εἶναι ἐλευθέριος, ὡς λέγει ὁ Πίνδαρος τῷ Ἰέρωνι. (Πυθ. Α', 175—180). Ὁ φιλάργυρος θνήσκει ἄδοξος (Ἰσθμ. Α', 96—100) τῷ χρυσῷ καὶ ἡ σοφία δέδεται. (Πυθ. Γ', 77).

Ἡ εὐτυχία τοῦ ἀνθρώπου ἀπαιτεῖ κόπον, ἄνευ καμάτων οὐδὲν γίνεται· πόνων οὐ τις ἀπόκληρός ἐστιν οὐτ' ἔσεται. (Πυθ. Ε' 66—67). *Εἰ δέ τις ὄλβος ἐν ἀνθρώποισιν, ἄνευ καμάτων οὐ φαίνεται.* (Πυθ. ΙΒ' 49—51). Ἐὰν δέ τις εὐτυχῆ μετὰ μικροῦ κόπου, ὁ Θεὸς διδῶσι τοῦτο κατὰ τὰς ἰδίας αὐτοῦ βουλας τὸν μὲν ἀνυψῶν, τὸν δὲ καταβιβάζων· εἰ γὰρ τις ἐσλὰ πέπεται μὴ σὺν μακρῷ πόνῳ, πολλοῖς σοφὸς δοκεῖ πεδ' ἀφρόνων, βίον κορυσσέμεν ὀρθοβούλοισι μηχαναῖς, τὰ δ' οὐκ ἐπ' ἀνδράσι κείται· δαίμων δὲ παρίσχει ἄλλοι' ἄλλον ὑπερθε βάλλων ἄλλον δ' ὑπὸ χειρῶν μέτρῳ καταβαίνει. (Πυθ. Η', 107—117). Ἐὰν δέ τις μετὰ πόνων εὐτυχῆ, ὑμνεῖται καὶ ἐπαινεῖται ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων. *Εἰ δὲ σὺν πόνῳ τις εὖ πράσσει, μελιγάρες ὕμνοι ὑστέρων ἀρχὰ λόγων τέλλεται καὶ πιστὸν δοκιον μεγάλας ἀρεταῖς.* (Ὀλ. Γ', 4—9. Πυθ. Δ' 305—309).

Οἱ πράττοντες ἔργα ἀγαθὰ καὶ κοινωφελῆ ὑφίστανται δαπάνας καὶ πόνους, ἐφ' ᾧ καὶ ἐπαινοῦνται ἐπιτυχάνοντες· αἰεὶ δ' ἐμφ' ἀρεταῖσι πόνος δαπάνη τε μάργαται πρὸς ἔργον κινδύνῳ κεκαλυμμένον· οἱ δὲ τυχόντες σοφοὶ καὶ πολῖταις ἔδοξαν ἔμμεν. (Ὀλ. Ε', 29—33). Ὁ καταβάλλων ζῆλον, δαπάνην καὶ πόνον πρὸς κτήσιν ἀρετῆς εἶναι ἀξιέπαινος, διὸ ὀφείλομεν ἐπαινεῖν τοὺς κοπιῶντας καὶ ἀγαθὰ πράττοντας καὶ ἐχθροὺς ὄντας. (Πυθ. Θ', 12—16. Ἰσθμ. Θ' 58—62). Οἱ τιμῶντες τὰς ἀρετὰς δοξάζονται. (Ὀλ. Σ', 125—126).

Δὲν δύναται εἰς ἄνθρωπος νὰ λάβῃ τὴν εὐδαιμονίαν ἅπασαν, οὐδένα τοιοῦτον ἐγνώρισεν, λέγει ὁ Πίνδαρος· εἰς ἔχει τοῦτο ἄλλος ἄλλο· *φυῶ δ' ἕκαστος διαφερόμεν βιοτῶν λαχόντες, ὁ μὲν τὰ, τὰ δ' ἄλλος τυχεῖν ῥ' ἐν' ἀδύνατον εὐδαιμονίαν ἅπασαν ἀνελόμενον οὐκ ἔχω εἰπεῖν, τίνοι τοῦτο Μοῖρα τέλος ἔμπεδον ὤρεξε.* (Νεμ. Ζ', 107—115).

Δὲν γίνονται πάντοτε ὅσα θέλομεν οἱ ἄνθρωποι, οὔτε ἡ γῆ παράγει πάντοτε καρπούς, οὔτε τὰ δένδρα φέρουσιν ὅλα ἄνθη εὐώδη, ἀλλ' ἀλλάσσουν· οὕτω καὶ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἄγει ἡ μοῖρα· οὐδεὶς γινώσκει τὰς βουλάς τοῦ Θεοῦ, διὸ πρέπει νὰ ζητῶμεν τὸ

μέτριον τῶν κερδῶν, μανία δὲ εἶναι ἢ ἔφεσις τῶν ἀνεφίκτων. (Νεμ. ΙΑ', 62—78).

Οἱ θεοὶ δίδουσι τοῖς ἀνθρώποις ἐν ἀγαθὸν καὶ δύο κακά. (Πυθ. Γ', 116-9, 149). Παντὸς ἔργου ἡ ἀρχὴ ἔστω ἀγαθή, ἵνα καὶ τὸ τέλος γίνηται τοιοῦτον, ἀρχομένου δ' ἔργου πρόσωπον χρὴ θέμεν τηλαυγές. ('Ολ. Σ' 4-5)· ναυαπορητοῖς δ' ἀνδράσι πρώτα χάρις ἐς πλοῦν ἀρχομένοις πομπῶν ἐλθεῖν οὖρον· εὐκρίτια γὰρ καὶ τελευτῆ φρετέρου νόστου τυχεῖν (Πυθ. Α', 63-68).

Ὁ ἀνθρώπος ὀφείλει νὰ στέργῃ τὰ παρόντα, ὅτι τερπνὸν ἐφάμερον διώκων ἔκαλος ἔπειμι γῆρας εἰς τε τὸν μόρουμον αἰῶνα ('Ισθμ. Ζ' 64—67)· νὰ παρατηρῇ τὸ ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἔργον· τὸ πρὸ ποδὸς ἔργον σκοπεῖν ἄρειον αἰετὸν χρῆμα ἐστίν ('Ισθ. Ζ' 22—81)· νὰ εὐχαριστῆται εἰς μέτριον πλοῦτον, μέτρια ἀγαθὰ, τὰ τε σώματος καὶ τῆς ψυχῆς· βοηθῶν τοὺς φίλους, νὰ μὴ ζητῇ τὰ μεγάλα καὶ ἀνέφικτα, ἀλλὰ τὰ πρόποντα, νὰ μὴ θέλῃ νὰ γείνη θεός· χρὴ τὰ ἐπικρία παρ δαιμόνων μαστενέμεν θναταῖς φρασί, γνόντα τὰ παρ ποδὸς οἴας ἐομέν αἴσας. (Πυθ. Γ' 84—8)· μὴ φίλα ψυχὰ βίον ἀθάνατον σπεύδης, τὰν δ' ἔμπροσθεν ἀντλεμηχανάν. (Πυθ. Τ', 44—48) οὐκ ἔραμαι πολὺν ἐν μεγάρῳ πλοῦτον κατακρύπτεις ἔχειν, ἀλλ' ἐόντων εὐ τε παθεῖν καὶ ἀποδοῖαι φίλοις ἔξαρκέων. (Νεμ. Α', 44—47). Ὑγιέντα δὲ εἴτις ὄλβον ἄρδει ἔξαρκέων κτεάτεσι καὶ ἐδλογίαν προστιθεῖς μὴ ματεύσῃ θεὸς γενέσθαι. ('Ολ. Ε', 54—8). Ὁ ζῆτῶν τὰ μεγάλα καὶ μὴ πρόποντα αὐτῷ καταπίπτει· τὰ μακρὰ δ' εἴτις παπταίνει, βραχὺς ἐξικέσθαι χαλκόπεδον θεῶν ἔδραν διε πτεροῖς ἔριψε Πάγασος δεσποῖαν ἐθέλοντ' ἐς οὐρανοῦ σταθμοὺς ἐλθεῖν μὲθ' ὀμάγουρι Βελλεροφόνταν Ζηνός· τὸ δὲ παρ' οἴκῳ γλυκὺ πικροτάτα μένει τελευτά. ('Ισθμ. Ζ', 64—77). Νὰ ὑποφέρῃ τὰ ἐπερχόμενα αὐτῷ, νὰ μὴ λακτιζῇ πρὸς κέντρα, νὰ ἀναστρέφῃται τοῖς ἀγαθοῖς· φέρειν δ' ἐλαφρῶς ὑπανχένιον λαβόντα ζυγὸν ἀρήγει ποτὶ κέντρον δέ τοι λακτιζέμεν τελέθει ὀλισθηρὸς οἶμος· ἀδόντα δ' εἴη με τοῖς ἀγαθοῖς ὀμλεῖν. (Πυθ. Β', 172—176).

Ἡ ὑπερηφάνεια σφάλλει πολλάκις τὸν ἀνθρώπον ἐκ τῶν ἀγαθῶν ὡς καὶ ἡ ἀτολμία· ἀλλὰ βροτῶν, τὸν μὲν κενόφρονες αὖχαι ἐξ ἀγαθῶν ἔβαλον· τὸν δ' αὖ καταμεμφθέντ' ἀγαν ἰσχὺν οἰκείων παρῆσφαλε καλῶν χειρὸς ἔλκων ὀπίσω θυμὸς ἀτολμος ἐών. (Νεμ. ΙΑ', 46—52). Ἡ μετριοφροσύνη εἶναι ἀξιώπαινος. ('Ισθμ. Γ', 1—4).

Ἐάν τις τῶν ἀνθρώπων μετὰ πόνου καὶ δαπάνης πράττῃ ἔργα θεάρεστα τῇ βοηθείᾳ τῶν θεῶν λαμβάνει δόξαν καὶ εἰς τὸ ὑψιστον τῆς εὐτυχίας ἰκόμενος θεότιμος γίνεταί. *Εἰ γὰρ τις ἀνθρώπων δαπάνᾳ τε χαρεῖς καὶ πόνῳ πρόσσει θεοδμάτους ἀρειάς, σὺν τε οἱ δαίμων φτυεὺε δόξαν ἐπήρατον· ἔσχατιας ἤδη πρὸς ὄλβου βάλλει· ἄγκυραν θεότιμος ἐών.* ('Ισθμ. Ε', 12—16).

Ὁ νέος ὀφείλει νὰ ἐργάζεται ἐν τάξει καὶ δικαιοσύνῃ, ἵνα εὐτυχῇ καὶ ἔχῃ καλὸν γῆρας· ἐκ πόνων δ' οἱ σὺν νεότητι γένωνται σὺν τε δίκᾳ, τελέθει πρὸς γῆρας αἰὼν ἀμέρα· ἔστω λαχὼν πρὸς δαιμόνων θυμαστοῦν ὄλβον. (Νεμ. θ', 96—99). Οἱ τοιοῦτοι νέοι καὶ δοξάζονται. *Νέων δὲ μέριμναι σὺν πόνουσι εἰλισσόμεναι δόξαν εὐρίσκειν, λάμπει δὲ χρόνον ἔργα μετ' αἰθέρ' ἀερόθεντα.* ('Αποσπ. 70 σελ. 258).

Ὀλίγοι τινὲς λαμβάνουσι ἀπὸνον χαρᾶν, ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἐπαινετόν· ὁ πονήσας γίνεταί προνοητικώτερος· *«ὁ πονήσας νόῳ καὶ προμάθειαν φέρει».* ('Ισθμ. Α', 56 'Ολ. ΙΑ', 35—6). Ἐν γένει ὁ βίος τῶν ἀνθρώπων εἶναι πλήρης ἀλγεινῶν, δύο δὲ τοι ζωᾶς ἅσια μούνα ποιμαίνει βίον ἄλγιστον, εὐανθεῖ σὺν ὄλβῳ εἴ τις εὐ πάσχων λόγον ἐσλὸν ἀκούει· μὴ μάτευσ Ζεὺς γενέσθαι· πάντ' ἔχεις, εἴ σε τοῦτων μοῖῳ· ἐφίκοιτο καλόν· θνατὰ θνατοῖσι πρόπει. ('Ισθμ. Δ', 14—20). *Εἰ γὰρ ἅμα κτεάνους πολλοὺς ἐπίδοξον ἄρηται κῦδος, οὐκ ἄνδρ' ἔστι πόρῳ θνατὸν ἐπι σκοπιᾶς ἄλλας ἐφάσασθαι ποδοῖν.* (Νεμ. Θ', 100—4). Ἡ εὐτυχία φέρει λήθην δεινῶν καὶ αὐτοῦ τοῦ θανάτου· *«ἐλάθα δὲ τῶν ἐν δίκᾳ καὶ παρὰ δίκαν πεπραγμένων πότμῳ σὺν εὐδαίμονι γένοιτ' ἄν· τὰ γὰρ γενόμενα οὐκ ἀπογίνονται».* ('Ολ. Β', 32—3). *Ἄϊδα τις λάθεται ἄρμενα πράξαις ἀνήρ.* ('Ολ. Η', 88—9).

Ὁ δίκαιος καὶ ἐλευθέριος πανταχοῦ τιμᾶται καὶ εὐτυχεῖ, ὡς Θήρων ὁ Ἀκραγαντινός. ('Ολ. Β', 179—180).

Διὰ τὴν ἐλευθερίαν ἐπαινοῦνται οἱ Ἀθηναῖοι οἱ ἐπὶ τε Σαλαμῖνι καὶ Μυκάλῃ καὶ Πλαταιαῖς, ὡς περ ἄδαμάντινοι στηρίζαντες τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος παρέδωκαν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις. *«Ὅθι παῖδες Ἀθηναίων ἐβάλλοντο φαινὰν κρηπῖδ' ἐλευθερίας... ὦ τ' ἄδαμαντινοῖσι ἄλλοις στηρίζαντες».* ('Αποσπ. 4 σελ. 221).

Ἡ Θέμις, θεὰ τῆς δικαιοσύνης, καλεῖται σώτειρα, πάρεδρος τοῦ Ξενίου Διός, ἐν Αἰγίῳ ἰδίως ἀσκουμένη, ἔξοχ' ἀνθρώπων, τῇ πατρὶδι τοῦ Αἰακῦ τοῦ δικαιοτάτου βασιλέως. ('Ολ. Η', 26—28).

Τούναντιον ὁ ἄδικος Περίας κατηγορεῖται διὰ τὴν ἀδικίαν, ἀλλὰ τιμωρεῖται κατόπιν. Ἐν τὶ μὲν θνατῶν φρένες ὠκύτεραι κέρδος αἰνῆσαι πρὸ δίκας δόλιον τραχείαν ἐρπόντιαν πρὸς ἐπίβδαν δμωσ. (Πυθ. Δ', 229—231).

Ἡ πρόνοια, προμήθεια ἐπιφέρει ἀγαθὰ τοῖς ἀνθρώποις. «Ἐν δ' ἀρετῶν ἔβαλε καὶ χάσματ' ἀνθρώποις Προμαθέως αἰδώς». (Ὀλ. Ζ', 77—9).

Ἡ εὐγνωμοσύνη ἐπαινετὴ· ἀγαεὶ δὲ χάρις φίλων πόινυμος ἀντι ἔργων ὀπιζομένα. (Πυθ. Β', 3σ—3). Τὸν εὐεργετῶν ἀγαναῖς ἀμοιβαῖς ἐπιχοιμένους ἴνεσθαι. (Πυθ. Β', 43—4).

Ἡ ἀμαρτία κακόν, φευκτόν καὶ ἀνυπόφορον. Ὁ Αἴσωπος ὀργισθεὶς διὰ τὴν κακὴν διαγωγὴν τῆς Εὐάδνης πείσας τὴν ἀνέκφραστον ὀργὴν του ἐπορεύθη εἰς τὸ μαντεῖον ἵνα ἐρωτήσῃ περὶ τοῦ ἀνυποφόρου τούτου κακοῦ. Ἄλλ' ὁ μὲν (Αἴψυτος) Πυθῶνάδε ἐν θυμῷ πείσας χόλον οὐ φατὸν δεξιὰ μελέτα ἄχρητῶν μαντιευόμενος ταύτης κέρ' αἰλατον πάθος (Ὀλ. Σ', 62—66).

Ἡ ἔβρις, ἡ ἀλαζονεία καὶ ἡ ἀνοία κακὸν καὶ τιμωρίας ἄξιον. Ἐτιμωρήθη ὁ Ἴξϊων ἐρασθεὶς τῆς Ἥρας· ἔμαθε δὲ σαφὲς (δ' Ἴξϊων)· εὐμενέσι γὰρ παρὰ Κρονίδαις γλυκὴν ἔλῶν βίοντον μακρὸν οὐχ ἐπέμενον ὄλβον, μαινομένας φρασίῳ Ἥρας ὄν' ἐράσατο... ἰάχα δὲ παθῶν ἐοικὸτ' ἀνὴρ ἐξαιρέτων ἔλε μόχθον. (Πυθ. Β', 45—55). Τὸ γινώσκειν ἑαυτόν, τὸ ἀφορᾶν τὸ μέτρον καὶ κατὰ τὴν ἡλικίαν ζητεῖν κάλλιστον Χρῆ δὲ κατ' αὐτὸν αἰὲν παντὸς ὄραῖν μέτρον. (Πυθ. Β', 63—4) θεόθεν ἀραῖμαν καλῶν δυνατὰ μαιόμενος ἐν ἡλικίᾳ (Πυθ. ΙΑ', 79—80).

Τὸ κέρδος εἶναι ἀρεστόν, ὅταν λαμβάνηται παρ' ἄλλου ἐκόντος. (Πυθ. Η', 18—22). Ἡ βία καὶ τὸν ὑπερήφανον καὶ μεγάλαυχον καταβάλλει, ὡς τὸν Κίλικα Τυφῶνα καὶ τὸν βασιλέα τῶν Γιγάντων, οἵτινες κατεβλήθησαν ὑπὸ τοῦ κεραυνοῦ καὶ τῶν τόξων τοῦ Ἀπόλλωνος. (Πυθ. Η', 21—7).

Ἡ ταραχὴ τῶν φρενῶν παράγει κακὸν καὶ ἀμαρτίαν, ὡς ὁ Τληπόλεμος χολωθεὶς ἐφόνευσε τὸν θεῖον αὐτοῦ Λικύμνιον «αἱ δὲ φρενῶν ταραχαὶ παρέπραγξαν καὶ σοφόν». (Ὀλ. Ζ', 54—55). Ἡ εὐκρίνεια καλόν. Ὁ Πίνδαρος ἐνόρκως καὶ ἀληθῶς ἐπαινεῖ τὸν Θῆρωνα περισσότερον τῶν ἄλλων. (Ὀλ. Β', 174—6). Ζεῦ πάτερ, ἀλλὰ κελεύθοις ἀπλόαις ζωῆς ἐφαπτόμενον θανῶν ὡς παισὶ κλέος μὴ τὸ δύσφραμον προσάψω. (Νεμ. Η', 64—67).

Ὁ φθόνος, ἐταῖρος ματαίων ἀνδρῶν, κα-

κὸν καὶ ἐπίφογον, οἱ δὲ φθονεροὶ μισοῦσι τοὺς ἀγαθοὺς· ἀλλ' αἶνον ἔβα κόρος οὐ δίκαι συναντιώμενος, ἀλλὰ μάργων γὰρ ἀνδρῶν τὸ λαλαγήσαι ἐθέλων κρύφον τε θέμεν ἐσλὸν καλοῖς ἔργοις. (Ὀλ. Β', 81—86). ὄψον δὲ λόγον φθονεροῖσι ἄπτεται δ' ἐσλὸν αἰεὶ, χειρόνεοι δὲ οὐκ ἐρίζει (Νεμ. Η', 39—41).

Ὁ φόβος κακὸν καὶ τιμωρίας ἄξιον· ὁ φογερός Ἀρχίλοχος ἐτιμωρήθη διὰ τὴν κακὴν καὶ φιλόσογον ψυχὴν· ἐμὲ δὲ χρεῶν φεύγειν δάκος ἀδινὸν κακαγοριῶν· εἶδον γὰρ ἐκάς ἐπὶ τὰ πόλλ' ἐν ἀμαχανίᾳ γογερόν Ἀρχίλοχον βαρυνόλογοις ἔχθεισι παινώμενον (Πυθ. Β', 96—102).

Καὶ ἡ παρὰ τὸ πρέπον καύχησις κακόν· καὶ τὸ καυχᾶσθαι παρὰ καιρῶν μανίαισι ὑποκρέκει (Ὀλ. Θ', 56—7).

Τὸ συμμορφοῦσθαι τοῖς ἔθεσι τῶν πόλεων καλόν· ὁ Ἀμφιάραος ἔλεγε τῷ υἱῷ αὐτοῦ· ὦ τέκνον, ποτίου θηρὸς πετραῖον χρωτὶ μάλιστα νόον προσφέρων πάσαις πολλέσσιν ὀμίλει τῷ παρεόντι δ' ἐπαινῆσαις ἐκὼν ἄλλοι ἄλλοῖα φρόνει. (Ἀποσπ. 6 σελ. 238).

Τὸ ἐρίζειν τοῖς ἀνωτέροις κακόν· χαλεπὸν δ' ἔρις ἀνθρώποις ὀμίλειν κρείσσονων. (Νεμ. Ι', 119—120). νεῖκος δὲ κρείσσονων ἀποθέσθαι ἄπορον. (Ὀλ. ΙΑ', 61—2).

Τὰ οἰκεία κακὰ ταραττοῦσι τὸν ἀνθρώπον, οὐχὶ δὲ τὰ ξένα· τὸ γὰρ οἰκείον πιέζει πάνθ' ὀμῶς· εὐθύς δ' ἀπήμων κραδία κᾶδος ἀμφ' ἀλλότριον. (Νεμ. Α', 81—4).

Ὀλίγοι τῶν ἀνθρώπων μένουσι πιστοί, ἵνα μετάσχωσι τῶν κινδύνων τῶν ἄλλων, λέγει τῷ Διὶ ὁ Πολυδεύκης· παῦροι δ' ἐν πόρῳ πιστοὶ βροτῶν καμάτου μεταλαμβάνειν (Νεμ. Ι', 130—121).

Ἡ Ἀλήθεια, ἡ Ἀτρέκεια (ἰκριθεια), ἡ Δικαιοσύνη, ἡ Εἰρήνη, ἡ Εὐνομία μεγαλόδοξοι. Ἡ Ἀλήθεια θυγάτηρ τοῦ Διός. (Ὀλ. ΙΑ', 8). ἀρχὴ μεγάλης ἀρετῆς. (Ἀποσπ. 44, σελ. 252). Ἡ Ἀτρέκεια διευθύνει τὴν πόλιν τῶν Λοκρῶν Ζεφυριῶν. (Ὀλ. ΙΑ', 21). Ἡ Εὐνομία, ἡ μεγαλόδοξος, θυγάτηρ τῆς Θέμιδος. (Ὀλ. Θ', 23—25). Ἡ Ἡσυχία, θυγάτηρ τῆς Δίκης. (Πυθ. Η', 1—4). Καὶ ἡ σώτερη Τύχη θυγάτηρ τοῦ Ἐλευθερίου Διός. (Ὀλ. ΙΒ', 1—19).

Δὲν ὠφελεῖ πάντοτε τὸ λέγειν τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ σιωπὴ πολλάκις ἐν καιρῷ σοφώτατον· οὗτοι ἅπαντα κερδιῶν φαίνοισα πρόσωπον ἀλάθει' ἀτρεκής, καὶ τὸ σιγᾶν πολλάκις ἐστὶ σοφώτατον ἐν καιρῷ νοῆσαι (Νεμ. Ε', 28—31).

Τὸ μέτρον ἀριστόν ἐν παντί· ἕκαστον πρᾶγμα

ἔχει τὸ μέτρον αὐτοῦ, ἄριστον δ' εἶναι τὸ νὰ ἰννοήσῃ τις αὐτό· ἐπεται δ' ἐν ἐκάστῳ μέτρον νοῆσαι δὲ καιρὸς ἄριστος. ('Ολ. ΠΓ', 65-66). Καὶ τὸ μηδὲν ἄγαν ἄξιον ἐπαίνου· σοφοὶ δὲ καὶ τὸ μηδὲν ἄγαν ἔπος αἰνεῖσαν περιοσῶς.

Ἡ ἐνθουσιώδης τόλμη καὶ σύνεσις σφίζει τὸν ἄνθρωπον· τόλμα ζαμενῆς καὶ σύνεσις πρόσοπος ἐσώσεν. ('Απόσπ. 67 σελ. 258).

Οἱ δυνατοὶ ἔρωτες καλόν, ὡς οἱ κακοὶ μεμπτοὶ καὶ τιμωρίας ἄξιοι. Τὸν Τιτυὸν ἐφόνευσεν ἡ Ἄρτεμις ὄφρα τις τῶν ἐν δυνατῶ φιλοτάτων ἔραται. (Πυθ. Δ', 149-152)· ὁ Ἰξίωv ἐτιμωρήθη· εὐναὶ δὲ παράτροποι ἐς κακότητα ἀθρόαν ἐβαλόν ποτε καὶ τὸν ἰδόντα. (Πυθ. Β', 65—6, Πυθ. Γ', 17—27.)

Πρέπει νὰ παρατηρῶμεν τὰ ἔργα καὶ τὴν ἀξίαν, οὐχὶ δὲ τὸ φαινόμενον. Ἐργίνος υἱὸς τοῦ Κλυμένους περιεφρονήθη ὑπὸ τῶν Λημνιάδων διὰ τὰς λευκάς αὐτοῦ τρίχας· ἐκτελέσας ὁμῶς τὸν ἀγῶνα καὶ ἔλθων πρὸς τὴν Ὑψιπύλην, ἵνα λάβῃ τὸ βραβεῖον εἶπεν· οὗτος ἐγὼ ταχυνταὶ χεῖρες δὲ καὶ ἦτορ ἴσον φύονται δὲ καὶ νέοις ἐν ἀνδράσι πολὺαί θαμὰ καὶ παρὰ τὸν ἀλικίας πρέποντα χρόνον. ('Ολ. Δ', 37—42.)

Τὰ ἀνθρώπινα πάντα ἐπιφέρουσι κόρον καὶ χηρίζουσι ἀναπαύσει· ἀλλὰ γὰρ ἀνάπανσις ἐν παντὶ γλυκεῖα ἔργῳ κόρον δ' ἔχει καὶ μέλι καὶ τὰ τέρπν' ἀνθεα ἀφροδίδια. (Νεμ. Ζ', 102-6.)

Ὁ ἄνθρωπος ἐπιθυμεῖ γῆρας εὐθυμον υἱῶν παρισταμένων· Ὁ Πίνδαρος εὐχεται τῷ Ψαύμιδι γῆρας εὐθυμον μέχρι τελευτῆς υἱῶν παρισταμένων. ('Ολ. Ε', 44—5.)

Μωρός ἐστὶν ὁ καταφρονῶν τὰ ἐπιχώρια καὶ προτιμῶν τὰ ξένα· ἔστι δ' οὖλον ἐν ἀνθρώποις ματαιότατον, δευσι ἀισχύνων ἐπιχώρια πεπταίνει τὰ πόρσω μεταμῶνια θηρεύων ἀκράντοις ἔλλισι. (Πυθ. Γ', 29—33.)

Τὰ καλὰ καὶ τερπνὰ νὰ δεικνύωμεν παντὶ τῷ λαῷ, τὰ δὲ δυστυχήματα νὰ κρύπτωμεν· τοῦτο δὲ τοι ἔρῳ· καλῶν μὲν ὦν μοῖρᾶν τε τερπνὸν ἐν μέσῳ χρῆ παντὶ λαῷ δεικνύναι· ἐν δὲ υς ἀνθρώποισι θεόςδοτος ἄτα προστύχη, ταύτων σκόπει κρύπτειν ἔοικεν. ('Αποσπ. σελ. 239.)

Ἡ μέθη κακὸν καὶ ταρακτικὸν τῶν φρενῶν. Οἱ Κένταυροι καὶ οἱ Λαπιθαὶ ἐν τῷ γάμφῳ τοῦ Πειριθόου καὶ τῆς Ἰπποδάμειας εἶνον πίνοντες ἐταράχθησαν τὰς φρένας. ('Αποσπ. 22 σελ. 245).

Ἡ σιάνσις κακόν, ἐξ ἧς ἐκπίπτων τις στερεῖται τῶν οικείων καὶ ἀπέρχεται τῆς πατρίδος αὐτοῦ ὡς Ἐργοτέλης ὁ Ἰμεραῖος. ('Ολ. ΙΒ', 21—22.)

Τὸν ἐχθρὸν ὀφείλει τις δι' οἰωνδήποτε μέσων νὰ καταβάλλῃ· χρῆ δὲ πᾶν ἔρδοινα μαυρῶσαι τὸν ἐχθρὸν. ('Ἰσθμ. Γ', 94.)

Ἡ συκοφαντία καὶ δολιότης κακόν· ἐχθρὰ δ' ἄρα πάρφασις ἦν καὶ πάλαι, αἰμύλων μύθων δόμοφοιτος, δολοφραδῆς· κακοποιῶν ὄνειδος· ἂ τὸ μὲν λαμπρὸν βιάται, τῶν δ' ἀφέντων κῦδος ἀντείνει σαθρόν. (Νεμ. Η', 58—62).

Ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει παρατηρεῖν πάντοτε τὸν καιρὸν, τὴν κατάλληλον περίστασιν καὶ στιγμήν· καιρὸς παντὶ πράγματι εἶναι σφώτατον τῶν ἀρχαίων παράγγελμα, ὁ καιρὸς παντὸς ἔχει κορυφήν. (Πυθ. Θ', 123).

Ἡ φυλακὴ τῆς περιουσίας ἄριστον· ἐπαινεῖται ὁ Γηρούνης ὡς ἀγωνιζόμενος φυλάξει τὰ ἀνήκοντα αὐτῷ· οὐ γὰρ εἰκόδες ἀρπαζόμενων τῶν ἐόντων καθῆσθαι παρ' ἐστία καὶ κακὸν ἔμμεναι. ('Αποσπ. 5 σελ. 222).

Ὁ χρόνος εἶναι ἄριστος σωτῆρ τῶν δικαίων ἀνδρῶν. ('Αποσπ. 12 σελ. 244).

Ἡ ξενία ἀγαθὸν καὶ ἐπαίνων ἄξιον. Ὁ Πίνδαρος ἐπαινεῖ Ψαῦμιν τὸν Καμαριναῖον, ὡς τρέφοντα ἱπποῦς, πολὺ φιλόξενον καὶ καθαροῦ γνώμη δεδομένον εἰς τὴν εἰρηνικὴν εὐτυχίαν τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ. Θεὸς εὐφρων εἶη λοιπαῖς εὐχαῖς (Ψαύμιος), ἐπεὶ μὲν αἰνέω μάλα μὲν τροφαῖς εἰοῖμον ἵππων χαίροντά τε ξενίαις πανδόκοις καὶ πρὸς ἡουχίαν φιλόπολιν καθαροῦ γνώμα τετραμμένον. ('Ολ. Δ', 21—25). Καὶ Θρασύβουλον τὸν Ἀκραγαντίνον ἐπαινεῖ ἐπίσης διὰ τὴν φιλοξενίαν· οὐδέποτε ξενίαν οὕρος ἐμπνεῖσις· ἐπέσειτ' ἰστία ἀμφὶ τραπέζαν. ('Ἰσθ. Β', 58—60).

Τὸ λαμπρότερον ὁμῶς πάντων τῶν ἀγαθῶν παρὰ τῷ μεγάλῳ κοιδῷ εἶναι ἡ νίκη ἐν τοῖς ἔθνικοις ἀγῶσιν. Ὁ νικῶν ἐν αὐτοῖς διάγει εὐθύμως τὸν λοιπὸν βίον ἕνεκα τῶν βραβείων τοῦ ἀγῶνος. Ὁ νικῶν δὲ λοιπὸν ἀμφὶ βίον εὐχεται· ἔχει μελιτόεσαν εὐδλίαν ἀέθλων γ' ἔνεκεν. ('Ολ. Α', 150-3). Ἡ ἐπιτυχία ἐν τοῖς ἀγῶσιν ἀπαλάττει τὸν νικητὴν δυσχερειῶν καὶ δυστυχιῶν, τὸ δὲ τυχεῖν πειρῶμενον ἀγωνίας παραλύει δυσφόρων πόνων. ('Ολ. Β', 97—100). Ὁ δὲ ὕμνος τοῦ Ὀλυμπιονίκου εἶναι μακροχρόνιος δόξα μεγάλων ἀρετῶν· ἀλλ' ὦ Κρόνου παῖ, Ὀλυμπιονίκαν δέκεν Χαρίτων δ' ἔκατι τὸν δεκῶμον χρονιώτατον φάος εὐρουθενέων ἀρετῶν Ψαύμιος τε νίκας ὀχέων. ('Ολ. Δ', 10—21). Εὐδαίμων καὶ ὕμνητός ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος, ὅς διὰ τῆς ἀνδρείας αὐτοῦ τύχη τῶν ἀθλῶν, ἀξιοῦσθαι δὲ ἰδεῖν καὶ τὸν νεαρόν υἱὸν αὐτοῦ νικητὴν ἐπίσης. Εὐδαίμων δὲ καὶ ὕμνητός οὗτος ἀνὴρ

γίνεται σοφοῖς, ὅς ἂν χερσὶν ἢ πονῶν ἀρετῆ κραιήσας τὰ μέγιστ' ἀέθλων ἔλη τόλμα τε καὶ σθένει καὶ ζώων ἐπι νεαρῶν καὶ αἰσαν υἱὸν ἴδη τυχόντα στεφάνων Πυθίων. (Πυθ. Γ', 40—48). Ἡ ἀθλονικία, λέγει ἀλλαγῶ, φυλεῖ τὴν ψδὴν, τὴν δεξιωτάτην ὀπαδὸν τῶν στεφάνων καὶ ἀρετῶν. (Νεμ. Γ', 12—15).

Ἡ δὲ χαρὰ μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν καὶ ὁ ὕμνος ἐπὶ τούτῳ ἀριστον. Ἄριστος εὐφροσύνα πόνων κεκριμένων ἱατρός, αἱ δὲ σοφαὶ Μοισῶν θύγατρος δοιοδοὶ θέλξαν νῖδ' ἀπιόμεναι. (Νεμ. Δ', 1—5). Ὁ ὕμνος ποιεῖ τὸν ἄνθρωπον ἴσον τοῖς βασιλεῦσιν ἕνεκα τῶν καλῶν αὐτοῦ ἔργων. Ὑμνος δὲ τῶν ἀγαθῶν ἐργμάτων βασιλεῦσιν ἰσοδαίμονα τεύχει φῶτα. (Νεμ. Δ', 135—137).

Ὁ ὕμνος εἶναι νέκταρ τῶν Μουσῶν προσφερόμενον τοῖς νικηταῖς. (Ὀλ. Ζ', 12—17), διὰ τῶν ὕμνων ἡ ἀρετὴ διαιωνίζεται. (Πυθ. Γ', 163). Ὁ Πίνδαρος λέγει τῷ Ἰέρωνι. Ὀπιθόμβροτον αὔχημα δόξας ὄιον ἀποικομμένων ἀνδρῶν δίαταν μανύει καὶ λογίοις καὶ ἀοιδοῖς. (Πυθ. Α', 176—179). Καὶ πλεῖστα ἕτερα δεικνύουσι τὴν ἀξίαν καὶ δύσκειν τῶν ὕμνων. (Νεμ. Θ', 12—16).

Ἐν γένει ὁ ἔπαινος μετὰ τὰ καλὰ ἔργα καθίστησι τὸν ἄνδρα μακάριον μακάριος, ὅς ἔχεις καὶ μετὰ μέγαν κάματον λόγων φερτάτων μνημεῖα. (Πυθ. Ε', 57—60).

Καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις τοῖς ἐπιγεῖσι ἀγαθοῖς τοῦ κόσμου ἔρχεται ὁ θάνατος. Ὁ θάνατος εἶναι κοινὸς τοῖς πᾶσιν, ὤραιοις, πλουσίοις, πτωχοῖς καὶ ῥωμαλείς· θνάσκομεν δμῶς ἅπαντες. (Ἰσθμ. Σ' 67). Ἀφνεός, πενιχρός τε θανάτου πύλας ἄμα νέονται. (Νεμ. Ζ', 37—8). Εἰ δέ τις ὄλιβον ἔχων μορφῆ παραμύεται ἄλλους ἐντὶ ἀέθλοισι ἀριστεύων ἐπέδειξε βίαν, θνατὰ μεμνάσθω περιστέλλων μέλη καὶ τελευτὰν ἀπάντων γᾶν ἐπιεσοόμενος. (Νεμ. ΙΑ', 20—26). Ἀπαντες θνήσκουσιν ἐρχόμενοι εἰς τὸν λυσιπνον θάνατον, καὶ τὸ μὲν σῶμα θνήσκει, ἡ δὲ ψυχὴ μένει, μένει, διότι αὕτη εἶναι ἐκ Θεοῦ· ὀλίβι δ' ἅπαντες αἴσα λυσιπνον μετανίσσονται τελευτὰν, καὶ σῶμα μὲν πάντων ἐπεται θανάτῳ εὐρυσθενεῖ, ζῶν δ' ἐπι λείπεται αἰῶνος εἰδωλον τὸ γὰρ ἔστι μόνον ἐκ Θεῶν. (Ἀποσπ. 3 σελ. 192).

Ἡ ἡμέρα τοῦ θανάτου ἀδηλός· οὔτοι βροτῶν κέκριται πείρας οὔτι θανάτου, οὐδ' ἀσύχιμον ἀμέραν ὀπότε, παῖδ' Ἀλίου, ἀτειρεῖ σὺν ἀγαθῷ τελευτάσομεν. (Ὀλ. Β', 58—63). Ὁ θάνατος ἐπέρχεται ἀδοκῆτως εἰς τὸν μὴ περι-

μένοντα αὐτόν, καὶ εἰς τὸν περιμένοντα δὲν ἐπέρχεται ταχέως. Ὁ Αἴας καὶ ὁ Νεοπτόλιμος ἀπέθανον νέοι παραγνωρισθέντες μὲν ὑπὸ τῶν συγχρόνων, ἀλλὰ τιμηθέντες μετὰ θάνατον χάριτι τῶν Θεῶν. Ἀλλὰ κοινὸν γὰρ ἔρχεται κῆμ' Αἶδα, πέσε δ' ἀδόκητον ἐν καὶ δοκίοντι, τιμὰ δὲ γίνεται ὧν Θεὸς ἀβρόν αἴψι λόγον τεθνακότων. (Νεμ. Ζ', 59—65). Ὁ Πίνδαρος παραδέχεται τὴν μετὰ θάνατον ζωὴν ἐν Ἀδῆ, τῶν ἡρώων δμῶς καὶ ἡμιθέων ἐν ταῖς νήσοις τῶν Μακάρων κατὰ τὴν μετεμψύχωσιν. Οἱ κακοὶ τιμωροῦνται πρῶτον ἐν τῇ γῆ, εἶτα ἐν τῷ Ἀδῆ. Οἱ ἀγαθοὶ τίμιοι παρὰ θεοῖς, ἔχοντες πάντοτε φῶς, οὔτε γεωργεῦντες, οὔτε ναυτιλλόμενοι, νέμονται βίον ἀδακρον καὶ ἄνοσον, ἐνῶ οἱ κακοὶ φοβερώτατον πόνον ὑποφέρουσιν. Ὅσοι δὲ ἠδυνήθησαν μείναντες τρεῖς ἐν ἑκατέρῳ βίῳ, ἐν τε τῇ γῆ καὶ τῷ Ἀδῆ, νὰ τηρήσωσι τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἐντελῶς μακρὰν τῆς ἀδικίας, οὔτοι μεταβαίνουσιν εἰς τὴν ἀκρόπολιν τοῦ Κρόνου, εἰς τὰς νήσους τῶν Μακάρων, εἰς τόπους χλοερούς, ἄθισιν ἔστεμμένοι τὰς κεφαλὰς κατὰ τὴν ὀρθὴν κρίσιν τοῦ δικαστοῦ τῶν νεκρῶν Ῥαδαμάνθυος. (Ὀλ. Β', 106—152). ψυχὰι δὲ ἀσεβῶν ὑπουράνιοι γαῖα πωτῶνται ἐν ἄλγεσιν φονίος ὑπὸ ζεύγλαι ἀφύκτιος κακῶν, εὐσεβῶν δ' ἐπουράνιοι ναῖουσι μολποῖς μακάρα μέγαν αἰδίδου ἐν ὕμνοις. (Ἀποσπ. 4 σελ. 193). Ὅς ἂν ὀσίως καὶ δικαίως βίωσῃ ἔχει κκλὴν ἑλπίδα· γλυκεῖα οἱ καρδίαν ἀτάλλοισα γηροτρόφος συναροεῖ Ἐλπίς, ἡ μάλιστα θνατῶν πολύτροφον γνώμαν κυβερνεῖ (Ἀποσπ. 53 σελ. 255).

Καὶ τὰς ψυχὰς τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ τελευτησάντων εἰθίζον διὰ μυστηριωδῶν τελετῶν ἀνακαλεῖν εἰς τὴν πατρίδα. Ὁ Πελλίας λέγει τῷ Ἰάσονι ἀκέλει γὰρ ἐὰν ψυχὰν κομίζαι Φορξὸς ἐλθόντας πρὸς Αἰθία θαλάμους, δέρμα τε κριοῦ βαθύμαλλον ἄγειν . . . ταῦτά μοι θανμαστός ὄνειρος ἰὼν φωνεῖν. (Πυθ. Δ', 263—8), ἐνθα ὁ σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «ἔθος ἦν τῶν τελευτησάντων ἐπὶ ἀλλοδαπῆς, εἰ καὶ μὴ τὰ σῶματα εἶη παρ' αὐτοῖς, τὰς γοῦν ψυχὰς διὰ τῶν μυστηρίων ἀνακαλεῖσθαι καὶ ὡς περ συμπλευσας εἰς τὴν πατρίδα διαπεραιούσιν».

Ἡ δόξα τῶν τεθνεώτων λάμπει καὶ ἐκ τοῦ τάφου· κατακρύπτει δ' οὐ κόνις συγγόνων κεδνὰν χάριν. (Ὀλ. Η', 96—97).

Τοιαῦται αἱ ἰδέαι τοῦ Πινδάρου.

ΤΑ ΠΕΡΙ ΓΥΝΑΙΚΟΣ ΠΑΡΑ ΠΛΑΤΩΝΙ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥΜΕΝΑ

ὑπό

ΧΡΗΣΤΟΥ Γ. ΠΑΝΤΑΖΙΔΟΥ

(Ανεγνώσθη ἐν ταῖς ,ΑΤΝΗ' καὶ ,ΑΤΟΑ' συνεδρίαις τῆς 11ης Δ/δρίου 1900 καὶ 24ης Ἀπριλίου 1901)

§ Α' Εἰσαγωγή.

Φύσει κοινωνία τῶ θήλει καὶ τῶ ἄρρени μάλιστα ἐστίν. Ἀδύνατον δὲ τὸ θῆλυ ἄνευ τοῦ ἄρρени ἢ τὸ ἄρρени ἄνευ τοῦ θήλεος, ὥστε ἐξ ἀνάγκης αὐτῶν ἡ κοινωνία συνέστηκε καὶ ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις ζώοις ἀλόγως τοῦτο ὑπάρχει καὶ ἐφ' ὅσον μετέχουσι τῆς φύσεως, ἐπὶ τοσοῦτον καὶ τεκνοποιίας χάριν, ἐν τῶ ἄνθρωπῳ δὲ μάλιστα οὐ μόνον τοῦ εἶναι ἀλλὰ καὶ τοῦ εἶναι συνεργὰ ἀλλήλοις τὸ θῆλυ καὶ τὸ ἄρρени ἐστὶ καὶ ἡ τῶν τέκνων κτῆσις οὐ λειτουργίας ἔνεκεν τῆ φύσει μόνον οὐσα τυγχάνει, ἀλλὰ καὶ ὠφελίας. Οὕτω προφοκονόμηται ἑκατέρου ἡ φύσις, τοῦ τε ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικός, πρὸς τὴν κοινωνίαν¹.

Καὶ ἐπὶ πολὺ μὲν οὐκ εἰδότεων τῶν πατέρων τὰ ἔκγονα, ταῦτα ἑκαλοῦντο ἀπὸ τῆς μητρὸς²

καὶ ἐντεῦθεν τὸ μητρικὸν δίκαιον¹, ἀπὸ δὲ τοῦ πατριαρχικοῦ βίου καὶ παρ' ἅπασιν τοῖς βαρβάροις τὸ θῆλυ καὶ τὸ δούλον τὴν αὐτὴν εἶχε τάξιν², ἔργον δὲ καὶ κλέος τῆς γυναικός ἦν ἡ τεκνοποιία, ἑκάστου τότε πλείους ἀγομένου γυναικίως³. Παρὰ δὲ τοῖς παλαιοῖς Ἕλλησι⁴, παρ' οἷς ἡ πολυγαμία οὐκ

θυγατρῶσι καὶ οὐχὶ τοῖς υἱοῖς κατέλειπον καὶ ἐπὶ τῆς γυναικίως μᾶλλον ἢ τοῖς ἀνδράσι τιμῶσι. «Σαυρομάται δὲ ταῖς γυναιξὶ τὰ πάντα πείθονται ὡς δεσποῖναισι». Καὶ τὸ μημονεύμενον πολεμικῶν τῶν Ἀμαζόνων ἔθνος τοιαύτης γυναικοκρατίας ἐστὶ παράδειγμα. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν III' ἑκατονταετηρίδα παρὰ τισὶ λαοῖς ἐν Ἀσίᾳ καὶ Ἀμερικῇ τοῖς τέκνοις τὸ ὄνομα τῆς μητρὸς μετεδίδοτο (Montesquieu-Esprit des Lois. ΚΓ' κεφ. ε' καὶ Larcher-La Femme jugée σελ. 516—517).

1. Ὅρα πλείω παρὰ J. J. Bachofen-Das Mutterrecht. Stuttgart. 1861.

2. Ἀριστοτ. Πολιτ. Α', α, 5. Πρβλ. καὶ Γενέσ. Γ' 16: Πρὸς τὸν ἄνδρα σου ἡ ἀποστροφή σου καὶ αὐτὸς σου κυριεύσει.

3. Γενέσ. ΙΓ' 1—2 καὶ Α' 1. Πρβλ. καὶ Ε. Legouvé—Χρ. Πανταζίδου σελ. 67 καὶ 68.

4. Περὶ γυναικός παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἐπιθι: Ars. Houssaye—Les femmes du temps passé. 1862.—J. Le Rainneville. La femme dans l'antiquité. 1865.—Cl. Bader—La femme dans l'Inde antique. Paris. 1864.—La femme biblique. 1866.—La femme Grecque, 2 vol. 2e édit. 1872. La femme Romaine, 2e édit. 1877.—Babuder—La donna Spartana. 1879.—Louis de Backer—Le droit de la femme dans l'antiquité. 1880.—Lewy—De civili conditione mulierum graecarum. 1885.—A. Hustrel—Condition sociale de la femme depuis l'antiquité jusqu'à nos jours. Paris. 1887.—Otto Henne am Rhyn—Die Frau in der Kulturgeschichte, Berlin, 1892, σελ. 1—168.—Lily Braun—Die Frauenfrage im Altertum (Archiv für sozial Gesetzgebung und Statistik. Berlin. 1898, σελ. 155—178.—Karl II. Schaible—Die Frau im Altertum. Karlsruhe. 1898.

1. Ἀριστοτ. Οἰκον. Α. γ, 1—3. Περὶ γυναικός καθόλου ὄρα: Mme Jeny d'Héricourt—La femme affranchie. Bruxelles. 1860.—P. Leroy-Beaulieu—Le travail des femmes. Paris. 1873. Ern. Legouvé—Histoire morale des femmes. 7e édit. Paris 1882. Ern. Legouvé—Τὸ περὶ γυναικῶν ζήτημα μετὰ πλείστων προσθηκῶν καὶ σημειώσεων ὑπὸ Χρ. Γ. Πανταζίδου. Ἀθήνησιν. 1884.—Paul Gide—Étude sur la condition de la femme—2e éd. par A. Esmein. Paris. 1885.—G. Breuillac—La condition civile et politique de la femme. Aix. 1886.—Léon Giraud—De la condition des femmes Paris. 1891.—Jeanne Chauvin—Étude historique sur les professions accessibles aux femmes. Paris. 1892.—Henri Marion—Psychologie de la femme. Paris. 1900 κτλ.

2. Ἄξια σημειώσεως ἡ ἀναγίρει Ἡρόδοτος, Α, 173: «Λύκιοι καλεῖσιν ἀπὸ τῶν μητέρων ἑαυτοὺς: καὶ οὐχὶ ἀπὸ τῶν πατέρων. Βίρομένου δὲ ἑτέρου τῶν πλησίων τὶς εἶη, καταλείπει ἑαυτὸν μητρῶθεν». Πρβλ. καὶ Νικόλαον Δαμασκηνόν ἐν Ἰ. Στοβαίου Ἀνθολ. ΜΔ': «Οἱ Λύκιοι ἑκαλοῦντο μητρῶθεν καὶ τὰς κληρονομίας ταῖς

εἰθισταί¹, κατὰ μὲν τὴν θεογονίαν *Gaia* εὐ-
 ρύστερος² μετὰ τὸ χάος πρώτη ἐγένετο, πάν-
 των ἔδος ἀσφαλὲς ἀθανάτων, οἳ εἶχον κάρη
 νιφόντος Ὀλύμπου, ῥέα δὲ ἦν ἡ μήτηρ τοῦ
 πατρὸς ἀνδρῶν τε θεῶν τε Πανελληνίου Διὸς
 καὶ καθόλου γυναῖκες παριστῶσι τὸ κάλλος,
 τὰς χάριτας, τὴν σοφίαν, τὰς μούσας, τὴν
 δίκην καὶ ἄλλας ἐνεργείας καὶ ιδιότητας, οὐ-
 δαμῶς τῶν ἄλλων θεῶν κατώτεροι³. Ἐπὶ δὲ
 τῶν ἡρωικῶν χρόνων τιμὴ καὶ σέβας τῷ θῆλει
 ἀπενέμετο, ὡς ἐν τοῖς τοῦ θεοῦ αἰοῦδου ἔπεισι,
 τῇ Ἰλιάδι καὶ μάλιστα τῇ Ὀδυσσεΐα, ἥπερ
 πᾶσα ἔπαινός γ' ἐστὶ τῆς σώφρονος Πηνελό-
 πης, τρανῶς καταδείκνυται⁴. Μίαν ἐφίλουν
 κουριδίην ἄλοχον οἱ Ἀχαιοὶ καὶ ἡ ἀνδρὸς καὶ
 γυναικὸς ἐν τῷ γάμῳ ὁμοφροσύνη ἀριστον ἐλο-
 γίζετο.

οὐ μὲν γὰρ τοῦγε κρεῖσσον καὶ ἀρειον
 ἢ δεῖ ὁμοφρονέοντε νοήμασιν οἶκον ἐχρηον
 ἀνὴρ ἠδὲ γυνή⁵.

Ἀκράτου δὲ καὶ ἀδόλου τῶν συνένων ξραῖος
 τεκμήριον περιδοξον πλὴν τῆς Πηνελόπης καὶ
 Ἀνδρομάχῃ ἢ Ἐκτορος, ἥπερ πρὸς τὸν κορυ-
 θαῖολον ἀνδρα δάκρυ χέουσα πρὸς ἄλλοις καὶ
 τὰ δε ἔλεγεν·

Ἐκτορ, ἀτὰρ σὸ μοὶ ἔσαι κατῆρ καὶ πότνια μήτηρ
 ἠδὲ κασίγνητος, σὺ δέ μοι θαλερὸς παρακοίτης⁶.

Ἀρήτη δὲ ἡ τοῦ μεγαλήτορος βασιλέως τῶν
 Φαιάκων Ἀλκίνοῦ συνετὴ γυνὴ τῶν τε ὁμι-
 λιῶν πασῶν ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ μετείχε καὶ
 τὰ μέγιστα ἐτιμᾶτο ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἀλκίνοῦ
 καὶ τῶν φίλων παίδων καὶ τῶν λαῶν, οἵπερ
 ὡς θεῶν αὐτὴν ἐπευφημοῦντες ὑπεδέχοντο ἀνὰ
 τὸ ἄστῳ διαβαίνουσαν⁷. Καὶ ἄλλα πλείστα
 καὶ κάλλιστα γυναικείας τιμῆς καὶ ἐλευθερίας
 παρ' Ὀμήρῳ παραδείγματα.

Ἀλλὰ τὰ ἐν τοῖς ὁμηρικῶς ποιήμασιν ἡμερα
 καὶ ἡδέα περιγραφόμενα ἦθη τῶν Ἀχαιῶν

ἀπέβησαν ὕστερον σκληρὰ καὶ δυσκατάλλακτα
 τὸ μὲν ἐμφυλιῶν ἐρίδων τὸ δὲ καὶ πλείονος
 πρὸς τοὺς Ἀσιανοὺς ἐπικαιωνίας ἐνεκεν. Μό-
 νοι δὲ οἱ Δωριοῖς¹ ἐν τε τῇ Κρήτῃ, τῇ Σπάρτῃ
 καὶ τῇ μεσημβρινῇ Ἰταλίᾳ ἠγοῦντο τὸν γυ-
 ναικεῖον νοῦν καλλιέργειας ἐπιδεικτικὸν καὶ τὰς
 γυναικείας μᾶλλον θεραπεύοντες δεσποῖνας προ-
 ηγόρευον² καὶ τῶν φιλοσόφων οἱ Πυθαγόρειοι
 ἴσην ἀξίαν ἀμφοτέροις τοῖς φύλοισ ἀπέδιδου-
 σαν³. Παρὰ δὲ ταῖς Ἰωνικαῖς τῆς Ἑλλάδος
 πολιτεταῖς ἐν ὑποτεταῖα ἦν τὸ θῆλυ γένος καὶ
 αἱ Ἰάδες σὺν τῇ ἐλευθερίᾳ ἀπέλωσαν καὶ τὴν
 ἠθικὴν ἐκείνην ἀξιοπρέπειαν τῆς καθ' Ὀμη-
 ρον γυναικὸς ἐν τῇ γυναικωνίτιδι τὸ πλείστον
 περικλεισθεῖσαι⁴. Καὶ τοῦ γάμου ἐξ ἀρχῆς ἐν
 ἦττονι μοῖρα παρὰ τοῖς Ἴωσι τιθεμένου, τὴν
 σεμνὴν τῶν ἀγνῶν δεσμῶν προστάτιν Δήμη-
 τρα ἡ Ἀφροδίτη ἀντικατέστησε καὶ παρὰ
 πᾶσι μέγα ἐδύνατο αἱ ἐξ Ἰωνίας εἰαίραι⁵.
 Διὸ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἀπροκαλύπτως ἔλεγον⁶:
 ατὰς μὲν εἰαίρας ἠδονῆς ἐνεκ' ἔχομεν, τὰς δὲ
 παλλακὰς τῆς καθ' ἡμέραν θεραπείας τοῦ σώ-
 ματος, τὰς δὲ γυναῖκας τοῦ παιδοποιεῖσθαι
 γνησίως καὶ τῶν ἔνδον φύλακα πιστὴν ἔχειν.

§ Β' Ἡ γυνὴ ἐν Ἀθήναις.

Ἡ ἰωνικὴ ἠδυσπείθεια ἐν Ἀττικῇ συνήθης
 ἦν ἐπὶ Σόλωνος. Ἀλλ' ὅτε μετὰ τὰ Μηδικὰ
 οἱ Ἀθηναῖοι μεγαλοψυχότεροι πρὸς ἀρετὴν γε-
 νόμενοι καὶ ἐκ τῶν ἔργων φρονηματισθέντες
 πάσης ἠπτοντο μαθήσεως⁷, τὸ δὲ κλεινὸν καὶ
 ἰστέφανον ἄστῳ πρυτανεῖον ἦν τῆς σοφίας,

1. C. O. Müller-Die Dorier, II, 4 § 2—4.

2. Πλουτάρχ. Λυκούργ. ιδ' 2. Ἀλλ' ἡ ἐν Σπάρτῃ
 ἐλευθερία καὶ δύναμις τῶν γυναικῶν ἐπήνεγκε γυναικο-
 κρατίαν καὶ πολλὰ διηκείτο ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἐπὶ τῆς
 ἀρχῆς αὐτῶν. Κεῖνοι τί διαφέρει γυναικείας ἀρχῆς ἢ
 τοῦς ἀρχόντας ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἀρχεσθαι; (Ἀριστ.
 Πολιτ. Β', Γ', 5—11).

3. Πρβλ. Φίντιος Πυθαγορείας ἐκ τοῦ Περί γυναι-
 κὸς σωφροσύνας (Fragm. Philos. Graecorum τόμ. Β' Didot
 σελ. 36—37): «Ἴλλοι μὲν ἴσω δοξάζονται οὐ
 οὐκ εὐάρμοστον γυναικὶ φιλοσοφῆν, ὡς περ οὐδ' ἰππεύειν
 οὐδὲ δαμαγορεῖν· ἐγὼ δὲ τὰ μὲν τινα νομιζῶ ἀνδρὸς ἡμεν
 ἴδια, τὰ δὲ γυναικῶν, τὰ δὲ κοινὰ ἀνδρὸς καὶ γυναικῶν,
 τὰ δὲ μᾶλλον γυναικῶν ἢ ἀνδρῶν. . . »

4. Ἡρ. Βασιλάδου. — Περί τοῦ Ἑλλήν. Πολιτισμοῦ
 καὶ Παιδείας (Περιοδικὸν Ἑλλ. Φιλ. Συλλόγου Κηπό-
 λειος· Τόμ. ΙΓ' σελ. 284).

5. Ern. Curtius-Griech. Geschichte, μετάφρ. ὑπὸ
 Σ. Π. Λάμπρον 1899. Τόμ. Β' σελ. 363 καὶ 599.

6. Δημοσθ. κατὰ Νεαίρ. σελ. 1386, 20.

7. Ἀριστοτ. Πολιτ. Ζ, Γ', 6.

1. Πρβλ. Ἡροδ. Β' 92 καὶ Ε' 39, 40.

2. Ἡοιδ. στ. 117—19.

3. Cl. Bader—La femme Grecque, τόμ. Β, σελ. 431.

4. Περί τῆς Ὀμηρικῆς γυναικὸς ὄρα: F. R. Cham-
 boulin—Études sur les femmes d'Homère 1854.—
 Grandsard—De Homericis mulieribus. 1859.—
 Κλ. Ρ. Ραγκαβῆ—Τὸν καθ' Ὀμηρον οἰκιακὸν βίον. Ἐν
 Λιψία. 1883, σελ. 63—79. Πρβλ. καὶ ἡμετέραν με-
 λέτην: Ἡ γυνὴ καθ' Ὀμηρον, ἐν «Κήρυκι» Κων/πό-
 λειως 1893. Τεύχ. Μαρτίου, σελ. 333—337.—

5. Ὀδυσ. Ζ, στ. 183—185.

6. Ἐπιθὴ τὴν θελκτικὴν σκηρὴν ἐν Ἰλ. Ζ, στ. 395—495.

7. Ὀδυσ. Η, στ. 65—77.

κοινόν παιδευτήριον και μουσεῖον και τῆς Ἑλλάδος παιδευσις¹, και τῶν ἡθῶν ἐπὶ τὰ βελτίως τραπομένων, ὁ γάμος θεσμὸς πολιτικὸς μέγιστος ἐλογίζετο και ἡ Ἀθηναία ἐτιμᾶτο². διὸ δὴ και αἱ Ἀτθίδες δέσποιναι ἀμαθίαν μετὰ σωφροσύνης μᾶλλον αἰρούμεναι δυσμενῶς διέκειντο πρὸς τὰς ἐξ Ἴωνίας φοιτώσας ἑταίρας, αἵπερ ποικίλους θελγήτρους τὴν τῶν Ἀθηναίων κατέσκαπτον οικιακὴν εὐδαιμονίαν.

Αἱ κόραι ἐν Ἀθήναις διαμένουσαι οἶκοι παρὰ ταῖς μητράσιν ἐμάνθανον νήθειν, ῥάπτειν, ποικίλλειν και ἄλλα οικιακὰ ἔργα ἐπιτελεῖν, πρὸς δὲ ἐδιδάσκοντο γραφὴν και ἀνάγνωσιν, ἄδειν δὲ και ὀρχεῖσθαι και κιθαρίζειν³. Πεντεκαίδεκέτεις δ' εἰς γάμον ἀγόμεναι ἦσαν μὲν ἀδαιεῖς και ἄπειροι ἀλλ' ἐκ τοῦ πατρῶου οἴκου ἀπέφερον μέγιστον ἀγαθόν, τὸ σωφρονεῖν, τὴν κρηπίδα ταύτην τῆς οικιακῆς εὐμερίας. Και ἡ γυνὴ τοῦ Ἰσχομάχου, ὡς μνημονεύεται ἐν τῷ ἠθικῶτάτῳ και τερπνοτάτῳ *Οἰκονομικῷ* τοῦ Ξενοφῶντος, τῆς τοῦ οἴκου διοικήσεως μετασχέειν κληθεῖτα ἀπεκρίνατο⁴: ἀτί δ' ἂν ἐγὼ σοι δυναίμην συμπράξαι; τίς δ' ἢ ἐμὴ δύναμις; ἀλλ' ἐν σοι πάντα ἐστὶν ἐμὸν δ' ἔφησεν ἡ μήτηρ ἔργον εἶναι σωφρονεῖν». Εἰκονίζονται δ' αἱ Ἀθηναῖαι ὑπὸ συγχρόνων πεζογράφων και ποιητῶν ἀγαθαί, πλήρεις φρονήματος, φίλαι τοῦ οικιακοῦ βίου, φιλάδελφοι, φίλανδροι και φιλόστοργοι μητέρες. Θαυμαστοὶ δὲ και λαμπροὶ εἰσὶν οἱ γυναικεῖοι μεγάλοι τύποι, οὓς ἐν ἀγγλῇ και μεγα-

λοπρεπεία περιέγραψαν οἱ τρεῖς μέγιστοι Ἀθηναῖοι τραγικοὶ¹.

§ Γ' Γενικὴ περὶ γυναικὸς και παιδείας δόξα τοῦ Πλάτωνος.

Τὴν δὲ κοινὴν περὶ γυναικείας ἀρετῆς δόξαν, ὅτι δεῖ αὐτὴν τὴν οἰκίαν εὖ οἰκεῖν σφίζουσαν τε τὰ ἐνδον και κατήκοον οὖσαν τοῦ ἀνδρός², ὀρίζεται δι' ὄλου τοῦ Οἰκονομικοῦ ὁ Ξενοφῶν, κύριον τῶν γυναικῶν ἔργον θεωρῶν τὴν ἐνδον τοῦ οἴκου διοίκησιν³, καιπερ ἀποφαινόμενος⁴: «οὐκ ἂν ἔχοις διελεῖν πότρεα τὸ ἔθνος τὸ θῆλυ ἢ τὸ ἄρρεν πλεονεκτεῖ». Ὡσαύτως δὲ και ὁ λογιώτατος τῶν φιλοσόφων Ἀριστοτέλης⁵ ὁμολογῶν τὸ θῆλυ ἀσθενέστε-

1. Περβ. X. Πανταζίδου. Γυναικεῖοι χαρακτήρες παρὰ τῷ Σοφοκλεῖ. Ἐν Ἡμερολογίῳ ε' Ἀστῆρ τῆς Ἀνατολῆς. 1898 σελ. 48—59.

2. Πλάτωνος Μέν. 71e.

3. Οἰκονομ. Z, 23, 28: «Ἡ φύσις—ρίγη μὲν και θάλπη και ὀδοιπορίας και στρατείας τοῦ ἀνδρός τὸ σῶμα και τὴν ψυχὴν μᾶλλον δύνασθαι καρτερεῖν κατεσκεύασεν, ὥστε τὰ ἐξω ἐπέταξεν αὐτῷ ἔργα· τῇ δὲ γυναικὶ ἦν τὸ σῶμα δυνατόν πρὸς ταῦτα φύσας τὰ ἐνδον ἔργα αὐτῇ προστάξει μοι δοκεῖ ὁ Θεός. . . . Διὰ δὲ τὸ τὴν φύσιν μὴ πρὸς πάντα ταῦτα ἀμφοτέρων εὖ πεφυκέναι, διὰ τοῦτο και δέονται μᾶλλον ἀλλήλων και τὸ ζεῦγος ὠφελιμώτερον ἑαυτῷ γεγένηται, ἢ τὸ ἕτερον ἐλλείπεται τὸ ἕτερον δυνάμενον».

4. Αὐτόθι, Z, 26.

5. Πολιτ. A, ε, 1. «Τὸ τε γὰρ ἄρρεν φύσει τοῦ θήλεος ἡγεμονικώτερον».—Αὐτόθι, θ. «Και πᾶσιν ἐνυπάρχει μὲν τὸ μόρια τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ἐνυπάρχει διαφερόντως. Ὁ μὲν γὰρ δοῦλος ὄλιος οὐκ ἔχει τὸ βουλευτικόν, τὸ δὲ θῆλυ ἔχει μὲν, ἀλλ' ἄκυρον ὁ δὲ παῖς ἔχει μὲν, ἀλλ' ἀτελέ».—Αὐτόθι, θ. «Οὐχ ἡ αὐτῆ σωφροσύνη γυναικὸς και ἀνδρός, οὐδ' ἀνδρεία και δικαιοσύνη, καθάπερ ἦτο Σωκράτης; ἀλλ' ἡ μὲν ἀρχικὴ ἀνδρεία, ἡ δ' ὑπηρετικὴ. Ὁμοίως δ' ἔχει και περὶ τὰς ἄλλας. . . .»—Οἰκονομ. A, γ, 4. «Οὕτω προφρονόμηται ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἑκατέρου ἡ φύσις, τοῦ τε ἀνδρός και τῆς γυναικός, πρὸς τὴν κοινωνίαν. Διείληπται γὰρ τῷ μὴ ἐπὶ ταῦτα πάντα χρησίμων ἔχειν τὴν δύναμιν, ἀλλ' ἔντα μὲν ἐπὶ τὰναντία, εἰς ταῦτό συντείνοντα· τὸ μὲν γὰρ ἰσχυρότερον, τὸ δ' ἀσθενέστερον ἐποίησεν, ἵνα τὸ μὲν φυλακτικώτερον ἢ διὰ τὸν φόβον, τὸ δ' ἀμυντικώτερον διὰ τὴν ἀνδρείαν, και τὸ μὲν πορίζη τὰ ἐξωθεν, τὸ δὲ σφίξη τὰ ἐνδον· και πρὸς τὴν ἐργασίαν τὸ μὲν δυνάμενον ἰδραῖον εἶναι, πρὸς δὲ τὰς ἐξωθεν θυραυλίας ἀσθενεῖς, τὸ δὲ πρὸς μὲν τὰς θυραυλίας χεῖρον, πρὸς δὲ τὰς κινήσεις ὑγιεινόν· και περὶ τῶν τέκνων τὴν μὲν γένεσιν ἴδιον, τὴν δὲ ὠρέλειαν κοινήν· τῶν μὲν γὰρ τὸ θρέψαι, τῶν δὲ τὸ παιδεύσαι ἐστίν». Περὶ τὰ ζῶα ἱστορ. Θ' α' 2—4. « . . . Ἐν πᾶσι δ' ὄσσις ἐστὶ γένεσι τὸ θῆλυ και τὸ ἄρρεν, σχεδὸν ἡ φύσις

1. Πλάτ. Πρωταγ. 337d.—Διοδ. Σικελ. ΙΓ, 27.—Θουκ. Β, 41. Περβ και K. F. Hermann-Geschichte und System der platon. Philosophie, σελ. 87 σημ. 15.

2. Ern. Curtius, αὐτόθι, σελ. 597—599. Περὶ δὲ τῆς γυναικὸς ἐν Ἀθήναις ὄρα: Vandenes-De jure familiarum apud Athenienses. Leyde, 1864.—Lalhier-La femme dans la famille Athénienne, 1875.—Hq. Βασιάδου, αὐτόθι, σελ. 288—298—P. Girard-L'éducation Athénienne, σελ. 75—83.

3. Grasberger-Erziehung und Unterricht im klass-Altertum, Γ' 508.—K. Schmidt—Geschichte der Pädagogik—4° Aufl. τόμ. Α', Coethen, 1890 σελ. 550—554. Περὶ δὲ τῆς Ἀθηναϊκῆς παιδείσεως καθόλου πρβ. A. Cramer-De educatione puerorum apud Athenienses. Marburg. 1833.—W. Dittenberger—De ephelis Atticis. Gottingen. 1863.—Paul Girard-L'éducation Athénienne au Ve et IVe siècle avant J. C. 2° éd Paris. 1891.

4. Οἶκον. Z, 14.—Περὶ δὲ τῆς ἐν τῷ οἴκῳ ἀνδρός και γυναικὸς συμπράξεως ὄρα αὐτόθι, Γ' 10—13.

ρον τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν ὑποδεέστερον ἀφορίζει ταύτη μόνα τὰ ἔνδον ἔργα καὶ ἐπιμε-

ομοίως διέστησε τὸ ἦθος τῶν θηλειῶν πρὸς τὸ τῶν ἀρρένων· μάλιστα δὲ φανερόν ἐπὶ τε τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν μέγθος ἐχόντων καὶ τῶν ζωοτόκων τετραπόδων· μαλακώτερον γὰρ τὸ ἦθος ἐστὶ τὸ τῶν θηλειῶν, καὶ τιθασεύεται ἄττον καὶ προσίται τὰς χεῖρας μᾶλλον, καὶ μαθητικώτερον. . . Ἀθυμώτερα δὲ τὰ θήλια πάντα τῶν ἀρρένων. . . Ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις γένεσι τὰ θήλια μαλακώτερα καὶ κακουργώτερα καὶ ἤττον ἀπλᾶ καὶ προπετέστερα καὶ περὶ τὴν τῶν τέκνων τροφὴν φροντιστικώτερα, τὰ δ' ἄρρενα ἑναντίως θυμωδέστερα καὶ ἀγριώτερα καὶ ἀπλούστερα καὶ ἤττον ἐπίβουλα. Τούτων δ' ἔγνη μὲν τῶν ἡθῶν ἐστὶν ἐν πᾶσιν, ὡς εἰπεῖν, μᾶλλον δὲ φανερώτερα ἐν τοῖς ἔχουσιν μᾶλλον ἦθος καὶ μάλιστα ἐν ἀνθρώπων· τοῦτο γὰρ ἔχει τὴν φύσιν ἀποτελεσμένην, ὡς τε καὶ ταῦτας τὰς ἐξεις εἶναι φανερωτέρας ἐν αὐτοῖς· διόπερ γυνὴ ἀνδρὸς ἐλαφνοτέρον καὶ ἀριδακρυ μᾶλλον, ἔτι δὲ φθονερώτερον καὶ μεμψιμοιρώτερον, καὶ φιλολοιδόρον μᾶλλον καὶ πληκτικώτερον. Ἔστι δὲ καὶ δύσθυμον μᾶλλον τὸ θήλυ τοῦ ἄρρενος καὶ δύσειπτι καὶ ἀναιδέστερον καὶ ψευδέστερον, εὐπατητότερον δὲ καὶ μνημονικώτερον, ἔτι δ' ἀργυρότερον καὶ ὀκνηρότερον καὶ ὄλιως ἀκινήτοτερον τὸ θήλυ τοῦ ἄρρενος, καὶ τροφῆς ἐλάττονος ἐστίν». Πρὸς καὶ Πολιτ. Γ, γ, 10 καὶ ἀλλαγῶ. Ἐν οὐκ ὀλίγοις δὲ τοῦ Ἀριστοτέλους χωρίοις, ἐν οἷς γίνεται ἄρρενος καὶ θήλεος σύγκρισις, ἰσότης τις ἐν τῇ διαφορᾷ διαφαίνεται καὶ πλεονεκτεῖ τὸ ἄρρεν καθ' ὅτι ἐνουάρχει ἰσχυρότερον, τὸ δὲ θήλυ καθ' ὅτι λεπτότερον. Ὅρα Περὶ ζῶων μορίων Β, 6, ζ.—Περὶ τὰ ζῶα Ἱστορ. Δ, ια, 5—7.—Αὐτόθι Δ, 6, 9, 12.—Ζ, α, 3.—Τῶν μετὰ τὰ Φυσικὰ Θ, θ, 1, 6.—Περὶ ζῶων γενέσεως Α, 6.—Ῥητορ. Α, ε, 6.—Ὁ δὲ Χαιρωνεύς φιλόσοφος ὁ τοὺς ἐνδόξους ἀνδρας ὑμνήσας οὐκ ἐπελάθετο καὶ τῶν θηλειῶν, ἀλλ' ἐν ἰδίῳ ἔργῳ τὰς τῶν *Γυναικῶν ἀρετὰς* ἐξείρων μίαν εἶναι καὶ τὴν αὐτὴν ἀνδρός τε καὶ γυναικὸς ἀρετὴν ἀποφαίνεται ἀναγράφων· «Τί δέ; ἐάν ποιητικὴν ἢ μιμητικὴν ἀποφαινόντες οὐχ ἑτέραν μὲν ἀνδρῶν, ἑτέραν δὲ γυναικῶν οὖσαν, ἀλλὰ τὴν αὐτήν, τὰ Σπάρτους μέλη τοῖς Ἀνακρέοντος, ἢ τὰ Σιδόλλης λόγια τοῖς Βάκιδος ἀντιπαραβάλλωμεν, ἔξει τις αἰτιάσασθαι δικαίως τὴν ἀπόδειξιν, ὅτι γαίροντα καὶ τερπόμενον ἐπάγει τῇ πίστει τὸν ἀκροατὴν; οὐδὲ τοῦτο ἂν εἴποις. Καὶ μὴν οὐκ ἐστὶν ἀρετῆς γυναικείας καὶ ἀνδρείας ὁμοιότητα καὶ διαφορὰν ἄλλοθεν καταμαθεῖν μᾶλλον, ἢ βίους βίοις, καὶ πράξεις πράξεις, ὡς περ ἔργα μεγάλης τέχνης παρατιθέντα, ἅμα καὶ σκοποῦντας, εἰ τὸν αὐτὸν ἔχει χαρακτῆρα καὶ τύπον ἢ Σειμράμιδος μεγαλοπραγμοσύνη τῇ Σεισώστριδος, ἢ ἡ Τανακυλλίδος σύνεσις τῇ Σερούου τοῦ βασιδέως, ἢ τὸ Πορκίας φρόνημα τῇ Βρούτου, καὶ τῇ Πελοπίδου τὸ Τιμοκλείας, κατὰ τὴν κυριωτάτην ὁμοιότητα καὶ δύναμιν. Ἐπειδὴ διαφορὰς γε ἰδίας αἰ ἀρεταὶ διὰ τὰς φύσεις λαμβάνουσι, καὶ συνεξομοιοῦνται τοῖς ὑποκειμένοις ἔθεσι καὶ κράσει σωματίων καὶ τροφαῖς καὶ διαίταις; ἄλλως γὰρ ἀνδρείος ὁ Ἀχιλλεύς, ἄλλως ὁ Αἴας· καὶ φρόνησις

λήματα, συνεπαγόμενος τὸ τοῦ ποιητοῦ· ἀγυναίξι κόσμον ἢ σιγῇ φέρει».

Ἄλλ' ὁ θεὸς τοῦ σοφωτάτου Σωκράτους μαθητῆς καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ πρόδρομος Πλάτων² ταῖς πατριῶς ταύταις παραδόσει καὶ τοῖς τοιαῦτα φρονουσὶν ἀντιταττόμενος καὶ τὴν ὑποτέλειαν τῆς γυναικὸς ἀποκηρύττων ἰσότητα ἐν τῇ διαφορᾷ τῆς φύσεως τῶν δύο φύλων ἀποδέχεται· καὶ ἀξιών τὴν αὐτὴν ἄρρενός τε καὶ θήλεος παιδεύειν κακῶς λέγει τοὺς τὴν γυναικᾶ ἀπειρῶντας παντὸς ἐπιτηδεύματος νομοθέτας καὶ φησι πάντων ἀνοητότατα γίγνεσθαι τὸ μὴ πάση βώμῃ πάντας ὁμοθυμαδὸν ἐπιτηδεύειν ἀνδρας γυναιξὶ ταῦτά· σχεδὸν γὰρ ὀλίγου πᾶσα ἡμίσεια πόλις ἀντιδιπλασίας οὕτως ἐστὶ τε καὶ γίγνεται ἐκ τῶν αὐτῶν τελῶν καὶ πόνων³.

Ὁ ἡμέτερος φιλόσοφος ἐτυμολογῶν⁴ τὰς λέξεις· *ἀνήρ* ἀπὸ τῆς ἀνω ῥοῆς, *γυνή* ἀπὸ τῆς γονῆς καὶ *θήλυ* ἀπὸ τῆς θηλῆς ἀνομολογεῖ μὲν πολλαχού⁵ τοὺς ἀνδρας καὶ τὰς γυναικας

Ὁδυσσεῖος οὐχ ὁμοία τῇ Νέστορος, οὐδὲ δίκαιος ὡς αὐτὸς Κάτων καὶ Ἀγησίλαος, οὐδ' Εἰρήνη φιλάνδρος ὡς Ἀλκίητις, οὐδὲ Κορνηλία μεγαλόφρων ὡς Ὀλυμπία· ἀλλὰ μὴ παρὰ τοῦτο πολλὰς καὶ διαφόρους ποιοῦμεν ἀνδρείας καὶ φρονήσεις καὶ δικαιοσύνας, ἂν μόνον τοῦ λόγου τοῦ οἰκείου μηδεμίαν αἰ καθ' ἕκαστον ἀνομοιότητες ἐκβιάζωσιν». Καὶ ἀλλαγῶ (Ἐρωτ. ΚΓ, 10—13) ὁ αὐτὸς φησιν· «Ἄτοπον οὖν τὸ γυναιξὶν ἀρετῆς φάναι μὴδ' ἄλλης μετεῖναι· τί δὲ λέγειν περὶ σωφροσύνης καὶ συνέσεως αὐτῶν, ἔτι δὲ πίστεως καὶ δικαιοσύνης, ὅπου καὶ τὸ ἀνδρεῖον καὶ τὸ θαρραλέον καὶ τὸ μεγαλόθυγον ἐν πολλαῖς ἐπιφανῆς γέγονεν; . . . Καὶ γὰρ φιλοτέκνει καὶ φιλάνδρος καὶ τὸ στερητικὸν ὄλιως ἐν αὐταῖς· ἢ δὲ φύσις γυναικί περιθῆσα φέρει ὄψεως καὶ φωνῆς· πιθανότητα καὶ μορφῆς ἐπαγωγῶν εἶδος, τῇ μὲν ἀκολάστῳ πρὸς ἔδον· καὶ ἀπάτην, τῇ δὲ σώφρονι πρὸς εὖνοιαν ἀνδρός καὶ φιλιαν, μέγαρα συνήργησεν».

1. Σοφοκλ. Αἴαντ. στ. 293. Πρὸς καὶ Θουκ. Β, 45, 2.
2. Περὶ τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας καθ' ὅλου ἔκρη: K. Fr. Hermann—Geschichte und System der platonischen Philosophie. Heidelberg. 1839.—A. Chaignet.—La vie et les écrits de Platon. Paris. 1871.—N. Κοτζιά—Ἱστορ. τῆς φιλοσοφίας· τόμ. Α', ἐν Ἀθήναις. 1876. σελ. 402—548.—Ed. Zeller—Die Philosophie der Griechen, Β, α, 4e Aufl. Leipzig. 1880. σελ. 389—982.—Alfr. Fouillée—La philosophie de Platon, 2e éd. 4 τόμ. 1888—89.—Fr. Ueberwegs—Geschichte der Philosophie. Α. 8e Aufl. Berlin 1894. σελ. 137—189.—E. Pfeleiderer—Socrates und Plato. Tübingen. 1896.

3. Νόμ. Ζ, 805a.—Πρὸς. Αὐτόθι, γ, 781a.

4. Κρατύλ. ΚΗ, 414a.

5. Πολ. Β, 423a σὺγὲ ἢ αὐτῇ, ἀλλ' ἑτέροις φύσις

πλείστον κευχωρισμένους καὶ τὴν τοῦ ἀνδρὸς φύσιν κρείττω, ἀσθενεστέραν δὲ τὴν τῆς γυναικός, ἀλλὰ καὶ τορῶς κηρύττει: «γυναῖκες μὲν τοι πολλαὶ πολλῶν ἀνδρῶν βελτίους εἰς πολλά».

Ἐντεῦθεν ὁρμώμενος καὶ θεωρῶν πρῶτον καὶ σπουδαιότατον τῆς πολιτείας ἔργον καὶ καθήκον ὑφίστατον τὴν τῶν πολιτῶν τροφήν καὶ παιδείαν, οὐδὲν γὰρ χωρὶς ὀρθῆς παιδείας σώζει τὰ ἔθνη, ἀλλ' οἷα ἡ παιδεία τοιαύτη καὶ ἡ τύχη ἀνθρώπων τε καὶ ἔθνων καὶ πολιτειῶν, μεγίστην συνίστησι φροντίδα καὶ ἐπιμέλειαν περὶ τε τὴν σωματικὴν ῥώμην καὶ τὴν ψυχικὴν εὐεξίαν ἀρρένων τε καὶ θηλείων¹. Ἐπεὶ δὲ παιδεία ἐστὶν ἡ παιδῶν ὁλκή

τε καὶ ἀγωγή πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ νόμου λόγον ὀρθὸν εἰρημένον καὶ τοῖς ἐπεικεστάτοις καὶ πρεσβυτάτοις δι' ἐμπειρίαν συνδεδογμένον ὡς ὄντως ὀρθὸς ἐστίν, ἀρχὴ τῶν ἐν τῇ πόλει ἀκροτάτων ἀρχῶν πολὺ μεγίστη κρίνεται ὁ προκριθεὶς τῆς παιδείας ἐπιμελητῆς πάσης θηλείων τε καὶ ἀρρένων¹. Πολιτεία δὲ καὶ παιδεία κατὰ Πλάτωνα ἀρρήκτως συνδέονται²: ὀρθὴν γὰρ παιδείαν προσαγορεύει μόνην τὴν πρὸς ἀρετὴν ἐκ παιδῶν παιδείαν, ποιούσαν ἐπιθυμητὴν τε καὶ ἐραστὴν τοῦ πολίτην γενέσθαι τέλειον, ἀρχεσθαι τε καὶ ἀρχεῖν ἐπιστάμενον μετὰ δίκης, τὴν δὲ εἰς χρήματα τείνουσαν ἥτινα πρὸς ἰσχὺν ἢ καὶ πρὸς ἄλλην τινὰ σοφίαν ἀνευ νοῦ καὶ δίκης βάνουσόν τ' εἶναι καὶ ἀνελεύθερον καὶ οὐκ ἀξίαν τὸ παράπαν παιδείαν³.

Ἄλλ' ὁ θεῖος Πλάτων ἐν τε τῇ Πολιτεία⁴ καὶ τῷ Τιμαίῳ⁵ σκοπούμενος καταστήσαι τὴν πόλιν κοινὴν τοῖς πᾶσι τροφόν, ἀξιοὶ τοὺς πολίτας μὴ ἔχειν ἰδίας οἰκίας καὶ οὐσίας, ἀλλὰ κατὰ τὴν παροιμίαν ὅτι δεῖ πάντα ὅτι μάλιστα κοινὰ τὰ τῶν φίλων ποιεῖσθαι, κοινὰς καὶ τὰς οἰκίας καὶ γυναικας καὶ τὰ τέκνα καὶ τὰς χαρὰς καὶ τὰς λύπας, ἐπιλέγων⁶ ἐν κεφαλαίοις. Ἄ τοὺς οὕτω τραφέντας ἐλέχθη που μήτε χυρτὸν μήτε ἀργυρον μήτε ἄλλο ποτὲ μηδὲν κτήμα ἑαυτῶν ἰδίων νομίζειν δεῖν, ἀλλ' ὡς ἐπικούρους μισθὸν λαμβάνοντας τῆς φυλακῆς παρὰ τῶν σφζομένων ὑπ' αὐτῶν, ὅσος σώφροσι μέτριος, ἀναλίσκειν τε δὴ κοινῇ καὶ ξυνδαιτωμένους μετ' ἀλλήλων ζῆν, ἐπιμέλειαν ἔχοντας ἀρετῆς διὰ παντός. Καὶ μὲν δὴ καὶ περὶ γυναικῶν ἐπεμνήσθημεν, ὡς τὰς φύσεις τοῖς ἀνδράσι παραπλησίας εἶη ξυναρμοστέον,

γυναικός τε καὶ ἀνδρός — Αὐτόθι, ὁ ὁμοίως διεσπαρμέναι αἱ φύσεις ἐν ἀμφοῖν τοῖν ζώοις καὶ πάντων μὲν μετέχει γυνὴ ἐπιτηδεύματων κατὰ φύσιν, πάντων δὲ ἀνήρ, ἐπὶ πᾶσι δὲ ἀσθενέστερον γυνὴ ἀνδρός. — Αὐτόθι, 456a «Καὶ γυναικὸς ἄρα καὶ ἀνδρός ἡ αὐτὴ φύσις εἰς φυλακὴν πόλεως πλὴν ὅσα ἀσθενεστέρα ἢ ἰσχυροτέρα ἐστίν» — Νόμ. ζ, 781b εὐὸ γὰρ ἡμῖσι μόνον ἐστὶν ἂν τὸ περὶ τὰς γυναῖκας ἀκοσμητῶς περιορώμενον, ὅσῳ δὲ ἡ θήλεια ἡμῖν φύσις ἐστὶ πρὸς ἀρετὴν χείρων τῆς τῶν ἀρρένων, τοσούτῳ διαφέρει πρὸς τὸ πλεόν ἢ διπλάσιον εἶναι. — Τιμ. 42a-c «Διπλῆς δὲ οὐσίας τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τὸ κρείττον τοιοῦτον εἶη γένος, ὃ καὶ ἔπειτα κεκλήσαιο ἀνὴρ . . . καὶ ὁ μὲν εὖ τὸν προσήκοντα χρόνον βίους, πάλιν εἰς τὴν ξυννόμου πορευθεὶς οἰκησιν ἄστρου, βίον εὐδαιμόνα καὶ συνήθη ἔξοι· σφαλεῖς δὲ τούτων εἰς γυναικὸς φύσιν ἐν τῇ δευτέρᾳ γενέσει μεταβλασῆ, μὴ καυόμενός τε ἐν τούτοις κακίας, τρόπον ὃν κακύνοιτο κατὰ τὴν ὁμοιότητα τῆς τοῦ τρόπου γενέσεως εἰς τινα τοιαύτην αἰετὴ μεταβλασῆ θηρίου φύσιν». — Αὐτόθι, 90e καὶ 91a «Τῶν γενομένων ἀνδρῶν ὅσοι δεῖοὶ καὶ τὸν βίον ἀδίκως διεῖλον, κατὰ λόγον τὸν εἰκότα γυναῖκες μετεφύοντο ἐν τῇ δευτέρᾳ γενέσει. Καὶ κατ' ἐκείνον δὴ τὸν χρόνον διὰ ταῦτα θεοὶ τὸν τῆς ξυνοουσίας ἔρωτα ἐτεκτήναντο, ζῶον τὸ μὲν ἐν ἡμῖν, τὸ δ' ἐν ταῖς γυναιξὶ συστήσαντες ἔμψυγον.

1. Εὐθύφρ. 2d. — Πολιτ. Δ, 425b. — Νόμ. Δ, 766a: «Ἀνθρώπος ἡμερον, ὅμως μὴν παιδείας μὲν ὀρθῆς: τυχόν καὶ φύσεως ἐτυχεύς, θεϊότατον ἡμερώτατόν τε ζῶον γίνεσθαι φιλεῖ, μὴ ἰκανῶς δὲ ἢ μὴ καλῶς τραφέν ἀγρωτάτων ὅποσα φεῖ γῆ. Ὡς ἔνεκα οὐ δεύτερον οὐδὲ πάρεργον τὴν παιδῶν τροφήν τὸν νομοθέτην εἶναι γίνεσθαι». — Περὶ τῆς κατὰ Πλάτωνα παιδεύσεως καθόλου παραβλέπε: Baumard — Quid apud Graecos de institutione puerorum senserit Plato. Orléans. 1860. — L. Wittmann — Erziehung und Unterricht bei Platon. Giessen. 1868 — Karl Bernath — Das pädagogische System Platons in seinen Hauptzügen. Jenæ. 1871. — Σπυρίδωνος Μωραΐτου — Ἡ κατὰ Πλάτωνα τροφή καὶ παιδεία. Ἐν Ἀθήναις. 1874. —

Paul Tannery — L'éducation Platonicienne (Revue philosophique, Νοεμβρ. 1880, σελ. 517—530, Μαρτ. 1881, σελ. 283—299, Αὐγ. 1881, σελ. 151—168 καὶ Δεκ. 1881, σελ. 615—636) — K. Schmidt — Geschichte der Pädagogik. Τόμ. Α' 4^ο Aufl. Cœthen. 1890, σελ. 637—674. — A. Mazarakis — Die platonische Pädagogik. Zürich. 1900.

1. Νόμ. Β, 659d. Γ, 765d—e.

2. Μενέξ 238c «Πολιτεία γὰρ τροφή ἀνθρώπων ἐστὶ, καλὴ μὲν ἀγαθῶν, ἢ δ' ἐναντία κακῶν». — Νόμ Ζ' 804d «Πάντ' ἄνδρα καὶ παῖδα κατὰ τὸ δυνατόν, ὡς τῆς πόλεως μᾶλλον ἢ τῶν γεννητόρων ὄντας, παιδεύτέον ἐξ ἀνάγκης». — Περὶ καὶ Πολιτ. Δ, 423d, 424a.

3. Νόμ. Α, 643e-644a καὶ 653. — Περὶ καὶ Μέν. 91a.

4. Γ, 415. Δ, 419, 423, 425 κ. ε. Ε, 451—458.

5. Τιμ. 17—19.

6. Αὐτόθι, 18b—e.

καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα πάντα κοινὰ κατὰ τὴν πόλεμον καὶ κατὰ τὴν ἄλλην δίαίταν δοτίον πάσαις. Τί δὲ δὴ τὸ περὶ τῆς παιδοποιίας; ἢ τοῦτο μὲν διὰ τὴν ἀθήειαν τῶν λεχθέντων εὐμνημόνευτον, ὅτι κοινὰ τὰ τῶν γάμων καὶ τὰ τῶν παίδων πᾶσιν ἀπάντων ἐτίθεμεν, μηχανωμένους, ὅπως μηδεὶς ποτε τὸ γεγενημένον αὐτῷ ἰδίᾳ γνώσοιτο, νομιούσι δὲ πάντες πάντας αὐτοὺς ὁμογενεῖς, ἀδελφὰς μὲν καὶ ἀδελφοὺς ὅσοι περ ἂν τῆς προπούσης ἐντὸς ἡλικίας γίνωνται, τοὺς δ' ἐμπροσθεν καὶ ἄνωθεν γονεῶς τε καὶ γονέων προγόνους, τοὺς εἰς τὸ κτήθεν ἐκγόνους παῖδάς τε ἐκγόνων;. Ὅπως δὲ δὴ κατὰ δύναμιν εὐθύς γίγνοιτο ὡς ἀριστοὶ τὰς φύσεις, ἀρ' οὐ μεμνήμεθα ὡς τοὺς ἄρχοντας ἔφαμεν καὶ τὰς ἀρχούσας δεῖν εἰς τὴν τῶν γάμων σύνορξιν λάθρα μηχανᾶσθαι κλήροις τισίν, ὅπως οἱ κακοὶ χωρὶς οἱτ' ἀγαθοὶ ταῖς ὁμοίαις ἐκάτεροι ξυλλήφονται, καὶ μή τις αὐτοῖς ἔχθρα διὰ ταῦτα γίγνηται, τύχην ἡγουμένους αἰτίαν τῆς ξυλλήψεως;»

Ἄλλ' ἐν τῷ μεγαλοπρεπεῖ Πλατωνικῷ ἔργῳ καὶ λογοτεχνικῷ ἀριστουργήματι, τῇ Πολιτείᾳ, πλείσται ἐνεῖσι παλαιαὶ τε καὶ ἀλλότριαι θεωρίαι¹, Ἀριστοξένος² δὲ φησὶν ἀπᾶσαν σχεδὸν ἐν τοῖς τοῦ Πρωταγόρου γεγράφθαι ἀντιλογικοῖς», χαλεπὸν δὲ ὀρίσασθαι³ ὅπως ὁ Πλάτων ἰδίᾳ ἐκυτοῦ ἐξενήνοχε γνώμας ἐν τῇ Πολιτείᾳ. Αὐτὸς δ' οὗτος ἐν τοῖς Νόμοις σκέψεται σοφωτέρας τῆς ἰδανικῆς ἀφιστάμενος πολιτείας καὶ τοῖς πράγμασι προσαρμοζόμενος, τὴν μὲν κοινότητα τῶν χρημάτων

1. Πρβ. Ἀθηναίου Δειπν. ΙΓ', 2. ε' ἐν Ἀθήναις πρῶτος Κέκροφ μίαν ἐνὶ ἔξευθεν, ἀνέδην τὸ πρότερον οὐσῶν τῶν συνόδων καὶ κοινογαμίων ὄντων». Αὐτόθι, ΙΒ, 14 «Θεόπομπος δ' ἐν τῇ μγ' τῶν Ἱστοριῶν καὶ νόμον εἶναι, φησί, παρὰ τοῖς Τυρρηνοῖς κοινὰς ὑπάρχειν τὰς γυναῖκας· τρέφειν δὲ τοὺς Τυρρηνοὺς πάντα τὰ γινόμενα παιδιά, οὐκ εἰδότες ὅτου πατρός ἐστιν ἐκάστου». Νικολάου ἐν Ι. Στοβαίου Ἐκλ. Γ' «Γαλακτοφάγοι σκυθικὸν ἔθνος ἄκοικοι τε εἰσι.. κοινὰ ἔχοντες τὰ τε κτήματα καὶ τὰς γυναῖκας». Ἀριστ. Πολιτ. Β, δ, 1 «Φαλαῆς ὁ Χαλκηδόνιος τοῦτ' εἰσηγήσατο πρῶτος· φησὶ γὰρ δεῖν ἴσας εἶναι τὰς κτήσεις τῶν πολιτῶν». Ὡσαύτως ἴσας ἦσαν αἱ κτήσεις καὶ παρὰ τοῖς Σπαρτιάταις (Πλούτ. Λυκ. 8 καὶ 12) καὶ ἡ Λακωνικὴ ἐφαίνετο πᾶσα πολλῶν ἀδελφῶν εἶναι. Παράβλεπε δὲ καὶ τὰ περὶ γάμου τῶν Ἀμαζόνων (Στράβ. ΙΑ, 504).

2. Διογ. Λαερτ. Γ', 37.

3. Πρβ. W. Christ - Griech. Litteraturgeschichte. Μεταφρ. Α. Κώνστα, τόμ. Α' ἐν Ἀθήναις, 1900, σελ. 817, σημ. 1.

αἰρεῖ¹ καὶ νόμῳ περιστέλλει τὴν τῆς κτήσεως ἐλευθερίαν ἀρκούμενος ὠρισμένῳ ἀριθμῷ τετραράκοντα καὶ πεντακισχιλίων κλήρων, ἀντὶ δὲ τῆς κοινότητος γυναικῶν καὶ παίδων τὰ κατὰ τὸν γάμον καὶ τὴν πόλιν ἐπιμελεστάτη, καὶ ἀκριβεστάτη θεσπίζει νομοθεσίᾳ².

§ Δ' Τὰ κατὰ τὸν γάμον.

Κοινωνία δύο ὄντων τῆς τοῦ εἶδους διαίωσις στοχαζομένων ἐστὶν ὁ συνήθης τοῦ γάμου ὄρος. Ἐπιθυμίαν δ' ἀθανασίας τοῦτον ὁ Πλάτων ὀρίζομενος³, ἢ θνητῆ φύσις, λέγει, ζητεῖ κατὰ τὸ δυνατόν ἀεὶ τ' εἶναι καὶ ἀθάνατος· δύναται δὲ ταύτην μόνον τῇ γενέσει, ὅτι ἀεὶ καταλείπει νέον ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ· τὸ γὰρ γενέσθαι κλεινὸν καὶ μὴ ἀνώνημον κείσθαι τετελευτηκότα τοῦ τοιοῦτου ἐστὶν ἐπιθυμία· καὶ διὰ τῆς παιδογονίας ἀθανασίαν καὶ μνήμην καὶ εὐδαιμονίαν ὡς οἶοντα· ἄνθρωποι, αὐτοῖς εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον πορίζονται. Διὸ καὶ ἑαυτῶν τὰ δύο φύλα μεγάλα προνοοῦσι καὶ ὑπὲρ τῶν παίδων κινδύνους κινδυνεύουσι καὶ χρήματα ἑτοιμοὶ εἶσιν ἀναλίσκειν καὶ πόνους πονεῖν οὐς τινασοῦν καὶ ὑπεραποθήκειν πολλάκις⁴. Ἄν δὲ, προσεπιλέγῃ⁵, ἄρα τις μὴ πειθῆται ἐκῶν, ἀλλότριον δὲ αὐτὸν καὶ ἀκοινώνητον ἐν τῇ πόλει ἔχη καὶ ἄγαμος ὢν γένηται πεντεκαετριάκοντοῦτης ζημιούσθω κατ' ἐνιαυτὸν ἕκαστον, ὁ μέγιστον μὲν τίμημα κεκτημένος ἐκατὸν δραχμαῖς, ὁ δὲ τὸ δεύτερον ἐβδομηκοντα, τρίτον δὲ ἐξήκοντα, ὁ δὲ τὸ τέταρτον τριάκοντα· τούτο δ' ἔστω τῆς Ἡρας ἱερόν. Ὅ δὲ μὴ ἐκτίνων κατ' ἐνιαυτὸν δεκαπλάσιον ὀφείλτω. πρᾶττέσθω δὲ ὁ ταμίης τῆς θεοῦ, μὴ ἐκπράξας δὲ αὐτὸς ὀφείλτω, καὶ ἐν ταῖς εὐθύναις τοῦ τοιοῦτου λόγον ὑπεχέτω πᾶς. Εἰς μὲν οὖν χρήματα ὁ μὴ θέλων γαμεῖν ταῦτα ζημιούται. τιμῆς δὲ παρὰ τῶν νεωτέρων ἀτιμίας πάσης ἐστὶ καὶ μηδεὶς ὑπακούει αὐτῷ ἐκῶν τῶν νέων.

1 Νόμ. Ε', 739d

2. Τὴν περὶ πολιτείας διδασκαλίαν τοῦ Πλάτωνος ὄρα ἐν E. Zeller-Die Philosophie der Griechen. αὐτόθι, σελ. 892—925. Περὶ δὲ τῶν Πλατωνικῶν ἐν τῇ Πολιτείᾳ καὶ τοῖς Νόμοις ἀπὸ κοινωνικῆς ὀφείας θεωριῶν ἐπιθί: Rob. Pöhlmann-Geschichte des antiken Kommunismus und Sozialismus, τόμ. Α. München, 1893, σελ. 269—581

3. Νόμ. Δ, 721b — Συμπόσ. 207d.

4. Συμπόσ. 208e.

5. Νόμ. Γ, 774a—b. Πρβ. καὶ Δ, 721d.

Ἴνα δ' ἀπὸ τῶν εἰς γάμου κοινωνίαν συναπτομένων ἐξέλθῃ τὴν ἀγνοίαν, χάριν οἰκειότητος καὶ γνωρίσεως ἀλλήλων συνίστησι *θυοῶν συνόδους*, καθ' ἃς¹ τῆς τοιαύτης σπουδῆς ἕνεκα χρῆ καὶ τὰς παιδιάς ποιεῖσθαι κόρους καὶ κόρας, χορευόντάς τε καὶ χορευούσας καὶ ἅμα δὴ θεωροῦντάς τε καὶ θεωρουμένους μετὰ λόγου τε καὶ ἡλικίας τινὸς ἐχούσης εἰκυίας προφάσεις, γυμνοὺς καὶ γυμνάς μέχρι περ αἰδοῦς ἀφρονος ἐκάστων. Καὶ νομίζων² μέτριον χρόνον ἀκμῆς τὰ εἴκοσιν ἔτη τῇ γυναικί, ἀνδρὶ δὲ τὰ τριάκοντα, τάττει³ γάμου ὄρον εἶναι κόρη μὲν ἀπὸ ἐκκαίδεκα ἐτῶν εἰς εἴκοσι, τὸν μακρότατον χρόνον ἀφωρισμένον, κόρη δὲ ἀπὸ τριάκοντα μέχρι τῶν πέντε καὶ τριάκοντα⁴.

Ἀπὸ τῶν ἥρωικῶν χρόνων⁵ φαίνεται τὸ τῆς προικὸς ἔθος καὶ οἱ νόμοι Σπάρτης καὶ Ἀθηνῶν μνημονεύουσι τῶν κατ' αὐτὴν⁶. Σόλων δὲ οὐ βουλόμενος μισθοφόρον, οὐδὲ ὄνιον εἶναι τὸν γάμον, ἀλλ' ἐπὶ τεκνώσει καὶ χάριτι καὶ φιλότῃ γίγνεσθαι τὸν ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς συνοικισμόν, ἐκέλευεν ἱμάτια τρία καὶ σκευὴ μικροῦ ἄξια ἐπιζέρεσθαι τὴν νύμφον⁷. Ἀλλὰ πολλάκις παρὰ τὸν νόμον τοῦτον ἐζητεῖτο προῖξ οὐκ ὀλίγη· διὸ δὴ ὁ ἡμέτερος φιλόσοφος παραινεῖ⁸ εὐδόξους γάμους γαμεῖν οὐ φεύγοντας τὸν τῶν πενήτων, μηδὲ

διώκοντας διαφερόντως τὸν τῶν πλουσίων¹. ὁ γὰρ διὰ χρήματα γάμος ὕβρις μὲν γυναιξί, δουλεία δὲ ταπεινὴ καὶ ἀνελεύθερος τοῖς γήμασι γίγνεται ἄν. Καὶ ὁ μὲν πειθόμενος ἐν τῶν καλῶν δρώη τοῦτ' ἄν· ὁ δὲ μὴ πειθόμενος, ἢ διδοὺς ἢ λαμβάνων πλέον ἢ πενήκοντα ἄξια δραχμῶν ἐσθῆτος, ὁ δὲ μναῖς, ὁ δὲ τριῶν ἡμιμναίων, ὁ δὲ δυεῖν μναῖν, ὁ τὸ μέγιστον τίμημα κεκτημένος, ὀφειλέτω μὲν τῷ δημοσίῳ τοσοῦτον ἕτερον, τὸ δὲ δοθὲν ἢ ληφθὲν ἱερὸν ἔστω τῆς Ἑρας τε καὶ τοῦ Διός, πραττόντων δὲ οἱ ταμίαι τούτοις τοῖν θεοῖν ἢ παρ' ἑαυτῶν ἐκάστους τὴν ζημίαν ἐκτίθειν. Ἐγγύην² δ' εἶναι κυρίαν πατρὸς μὲν πρῶτον, δευτέραν πάππου, τρίτην δὲ ἀδελφῶν ὁμοπατριῶν· ἐὰν δὲ μηδὲ εἰς ἢ τούτων, τὴν πρὸς μητρὸς μετὰ τοῦτο εἶναι κυρίαν ὡσαύτως· ἐὰν δ' ἄρα τύχη τις ἀθήης συμβαίῃ, τοὺς ἐγγύτατα γένους αἰεὶ κυρίου εἶναι μετὰ τῶν ἐπιτρόπων³.

Προσῆκουσαι δὲ *τελεταὶ* καὶ *ἱεροργαίαι* κατὰ τὸν γάμον νομοθετηταὶ εἰσὶ καὶ *δοραὶ* τινες, ἐν αἷς συναγομέν τὰς τε νύμφας καὶ τοὺς νυμφίους, καὶ θυσίαι καὶ ὕμνοι ποιητέοι πρέποντες τοῖς γενομένοις γάμοις⁴. Περὶ δὲ τῶν *εὐαδῶσεων* φίλους μὲν χρῆ καὶ φίλας μὴ πλείους

1. Καὶ ὁ *Χαιρωνεύς* (Περὶ παιδῶν ἀγωγῆς, 19) παραινῶν τοὺς γονεῖς ἐγγυᾶσθαι τοῖς υἱοῖς γυναῖκας μῆτε εὐγενεστέραις πολλῶν, μῆτε πλουσιωτέραις (τὸ γὰρ τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα σφόν) ἐπάγει ὡς οἷγε μακρῶν κρείττους ἐαυτῶν λαμβάνοντες οὐ τῶν γυναικῶν ἄνδρες, τῶν δὲ προικῶν ἐπὶ οἱ λαμβάνουσι γιγνόμενοι. Καὶ ἀλλαγῶ (Γαμ. Παραγγέλλματα, 22) τὴν γυναῖκα παραινεῖ δεινὴ μὴ προικί, μηδὲ γένει, μηδὲ κάλλει πιστεύειν, ἀλλ' ἐν οἷς ἄπτεσθαι μάλιστα τοῦ ἀνδρός, ὁμιλία τε καὶ ἦθει καὶ συμπεριφορᾷ· καὶ ταῦτα εὐάρμοστα καὶ ἄλυπα καὶ προσφιλῆ παρέχειν. Ἰωάννης δὲ ὁ *Χρυσορρήμων* (ἐν τῷ εἰς Μάξιμον ἐγκωμίῳ, δ') κατὰ τῶν προῖκα ζητούντων λέγει «Ὁ μὲν εὐπορον λαβὼν γυναῖκα δέσποιναν μᾶλλον ἔλαβεν ἢ γυναῖκα, ὁ δὲ ὁμότιμον ἢ πενεστέραν λαβὼν, βοηθὸν καὶ σύμμαχον ἔλαβε καὶ πάντα εἰς τὴν οἰκίαν εἰσήγαγε τὰ ἀγαθὰ. Γυνὴ γὰρ σίφρον καὶ ἐπιεικὴς καὶ μετρία, κἂν πένης ἦ, τὴν πενίαν πλούτου βέλτιον διαθέσθαι δύνησεται, ὡς περ ἡ διεσθαρμένη καὶ ἀκίαντος καὶ φιλικῆς, κἂν μυρίου εὖρη θησαυροῦ· ἔνδον κειμένου, ἀνέμου παντός· τάχιον ἐκφυσήσασα καὶ συμφοραῖς μυριαῖς μετὰ τῆς πενίας περιβάλλει τὸν ἄνδρα».

2 Περὶ ἐγγύης G. Gilbert — Handbuch der Griech. Staatsalterthümer, Μετάφρ. N. F. Πολίτου, ἐν Ἀθήναις, 1899, Τόμ. Α, σελ. 233 καὶ τὰς αὐτοῦ παραιομπᾶς.

3 Νόμ. Γ, 774d—e.

4 Νόμ. Γ, 774e. Πολιτ. E, 459e.

1. Νομ. Γ, 771d—772a.

2. Πολιτ. E, 460e.

3. Νομ. Γ, 785b.

4. Ζητεῖ ὁ Πλάτων μὴ παρὰ καιρὸν γίγνεσθαι τοὺς συνοικισμούς, ὅπως εὐφρεῖς καὶ εὐτυχεῖς γίνονται οἱ παῖδες (Πολιτ. Η, 546d). Καὶ ἐν Σπάρτῃ ὁ νομοθέτης ἔταξεν ἐν ἀκμαῖς τῶν σωμάτων τοὺς γάμους ποιεῖσθαι, ἵνα τὰ γεννώμενα ὄνιον ἰσχυρά. (Ξενοφ. Πολιτ. Λακεδαιμ. Α, 6). Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης (Πολιτ. Α, ιδ. 3—6) φησὶν· «Ἔστι δ' ὁ τῶν νέων συνδυασμὸς φαῦλος πρὸς τεκνοποιίαν. Ἐν ὅσας γὰρ τῶν πόλειον ἐπιχωριάζεται τὸ νέους συζευγνύει καὶ νέας, ἀτελεῖ· καὶ μικροὶ τὰ σώματα εἰσιν... Ἔτι δὲ καὶ πρὸς σφροσύνην συμφέρει τὰς ἐκδόσεις ποιεῖσθαι πρεσβυτέραι· ἀκολασιότεραι γὰρ εἶναι δοκοῦσι νέαι χρῆσάμεναι ταῖς συνουσίαις... Διὸ τὰς μὲν ἀρμόττει περὶ τὴν τῶν ὀκτωκαίδεκα ἐτῶν ἡλικίαν συζευγνύει, τοὺς δὲ ἐπτά καὶ τριάκοντα ἢ μικρόν...». Περβ. καὶ Ἡσίοδον (Ἔργ. καὶ Ἡμέρ. στ. 695—698).

5. Περβ. Ἰλ Ζ, 193. Ὀδ. Β, 133 καὶ Θ, 320.

6. Περβ. Lallier — Αὐτόθι, εἰς ἀγωγὴν καὶ σελ. 19 κ. ε.— P. Cide, Αὐτόθι, σελ. 48 κ. ε.— Legouvé — Πανταζίδου, σελ. 35—37 καὶ τὰς αὐτοῦ παραιομπᾶς.

7. Πλουτ. Σόλ. Κ, 8.

8. Νόμ. Γ, 773a—e καὶ 774c. — Περβ. καὶ Πολιτ. 310b.

πέντε ἐκατέρων συγκαλεῖν, συγγενῶν δὲ καὶ οἰκείων ὡσαύτως τοσοῦτους ἄλλους ἐκατέρων ἀνάλωμα δὲ μὴ γίνεσθαι πλέον ἢ κατὰ τὴν οὐσίαν μηδενί, τῷ μὲν εἰς χρήματα μεγίστῳ μᾶν, τῷ δ' ἡμισυ τοῦ τοσοῦτου, τῷ δ' ἑφεξῆς οὕτω, καθάπερ ὑποβέβηκεν ἐκάστῳ τὸ τίμημα. Καὶ τὸν μὲν πειθόμενον τῷ νόμῳ χρῆ πάντας ἐπαινεῖν, τὸν δὲ ἀπειθοῦντα κολαζόντων οἰνομοϋλακῆς ὡς ἀπειρόκαλον ὄντα καὶ ἀπαίδευτον τῶν περὶ τὰς νυμφικὰς Μούσας νόμων¹.

Μετὰ ταῦτα πολλὰ παρέχει ὑγιεινὰ καὶ ἠθικὰ παραγγέλματα. Ῥητῶς ἀπαγορεύει τὴν μέθην καὶ παραινεῖ ἔμψρονα μάλιστα εἶναι νύμφην καὶ νυμφίον μεταβδλὴν οὐ σμικρὰν βίου μεταλλάττοντας, ἅμα δὲ καὶ τὸ γεννώμενον ὅπως ὅτι μάλιστα ἐξ ἔμψρόνων αἰεὶ γίγνηται. Καὶ πρὸς τούτοις δεῖ μὴ τῶν σωμάτων διακεχυμένων ὑπὸ μέθης γίνεσθαι τὴν παιδουργίαν, ἀλλ' εὐπαγές, ἀπλανές ἡσυχαιὸν τε ἐν μοίρᾳ συνίστασθαι τὸ φερόμενον ὃ δὲ διφνωμένος αὐτός τε φέρεται πάντῃ καὶ φέρεται, λυττῶν κατὰ τε σῶμα καὶ ψυχὴν. Σπείρειν οὖν παράφορος ἅμα καὶ κακὸς ὁ μεθύων, ὡς ἄνωμαλα καὶ ἄπιστα καὶ οὐδὲν εὐθύπορον ἦθος οὐδὲ σῶμα ἐκ τῶν εἰκότων γεννῶν ποτ' ἂν. Διὸ μᾶλλον μὲν ὄλον τὸν ἐνιαυτὸν καὶ βίον χρῆ, μάλιστα δὲ ὁπόσον ἂν γεννᾷ χρόνον, εὐλαβεῖσθαι καὶ μὴ πράττειν ὅσα νοσώδη ἐκόντα εἶναι μήτε ὅσα ὕβρεως ἢ ἀδικίας ἐχόμενα· εἰς γὰρ τῶν γεννωμένων ψυχὰς καὶ σώματα ἀναγκαῖον ἐξομορφῶμενον ἐκτυποῦσθαι καὶ τίκτειν πάντῃ φαυλότερα. Νομίσαντα δ' εἶναι χρῆ τὸν γαμοῦντα τρεῖς οἰκίαν ταῖν ἐν τῷ κλήρῳ τὴν ἐτέραν οἶον νεοττῶν ἐγγένησιν καὶ τροφήν, χωρισθέντα ἀπὸ πατρὸς καὶ μητρός καὶ τῶν τῆς γυναικὸς οἰκείων, τὸν γάμον ἐκεῖ ποιεῖσθαι καὶ τὴν οἰκησιν καὶ τὴν τροφήν αὐτοῦ καὶ τῶν τέκνων, οἶονεῖ εἰς ἀποικίαν ἀφικομένους αὐτοὺς οἰκεῖν, ἐπισκοποῦντάς τε ἅμα καὶ ἐπισκοπούμενους, γεννῶντας τε καὶ ἐκτρέφοντας παῖδας, καθάπερ λαμπάδα τὸν βίον παραδιδόντας ἄλλοις ἐξ ἄλλων, θεραπεύοντας κεί θεοὺς κατὰ νόμους².

§ Ε' Ἡ πρώτη τροφή καὶ παιδεία.

Τὰς δὲ φερούσας ἐν γαστρὶ μάλιστα πασῶν τῶν γυναικῶν δεῖν θεραπεύειν παραινεῖ ἐκείνον τὸν ἐνιαυτὸν, ὅπως μήτε ἡδοναῖς τισι πολ-

λαῖς ἅμα καὶ μάρχοις προσχρήσεται ἢ κύουσα μήτε αὐ λύπαις, τὸ δὲ ἴλεων καὶ εὐμενῆς πρῶτον τε τιμῶσα διαζήσει τὸν τότε χρόνον¹. Καὶ τίθησι νόμον τὴν κύουσαν περιπατεῖν, τὸ δὲ γενόμενον πλάττειν τε οἶον κήρινον, ἕως ὑγρὸν, καὶ μέχρι δυοῖν ἑτοῖον *σπαργανῶν* καὶ τὰς τροφούς τὰ παιδία ἢ πρὸς ἀγρούς ἢ πρὸς ἱερά ἢ πρὸς οἰκείους αἰεὶ πη φέρειν, μέχρι περ ἂν ἱκανῶς ἰστασθαι δυνατὰ γίγνηται καὶ τότε διευλαθουμένης, ἐτινῶν ὄντων μὴ πη βία ἐπερειδομένων στρέφεται τὰ κῶλα, ἐπιπονεῖν φερούσας, ἕως ἂν *τριετες* ἀποτελεσθῇ τὸ γενόμενον². Συμφέρει δὲ ἡ κίνησις οὐ μόνον τῷ σώματι, ἀλλὰ καὶ τῇ ψυχῇ· ὃ δὴ, φησί, καὶ ἐξ ἐμπειρίας λαβοῦσαι αἰ μητέρες καὶ τροφοί, ἡνίκ' ἂν βουληθῶσι κατακομιεῖν τὰ δυσυπνοῦντά, εὐῆσυχίαν αὐτοῖς προσφέρουσιν, ἀλλὰ κίνησιν καὶ οὐ σιγὴν, ἀλλὰ τινα μελωδίαν κρατεῖ γὰρ ἡ τοῦ ἐξῶθεν κίνησις καὶ ἀπεργάζεται γαλήνην καὶ ἡσυχίαν ἐν τῇ ψυχῇ. Καθόλου δὲ πάντα δεῖ τὰ περὶ τὴν *τιθήνησιν* τῶν γενωμένων ποιεῖν³ καὶ διακνεῖσθαι ὡς ὅτι καλλίστους καὶ ἀρίστους εἰς δυναμὶν ἀποδεικνυμένους παῖδας τῇ πόλει⁴.

Εἰς μὲν τοῖνον τὴν τοῦ τριῖ ἔτη γεγονότος ἡλικίαν κόρου καὶ κόρης ταῦτα, ὅσα νόμιμα καὶ ἠθίσματα, εἰτις ἀκριβῶς ἀποτελεῖ καὶ μὴ παρέργως χρῶτο, οὐ σμικρὰ εἰς ὠφελίαν γίγνοιτ' ἂν τοῖς νεωστὶ τρεφομένοις. Ἐνταῦθα δὲ γενόμενος ὁ δαιμόνιος ἀνὴρ νομοθετεῖ *παιδιαγωγεία* τοιαῦτα, οἷα μόλις πρὸ ἐξηκονταετίας τὸ πρῶτον ἰδρύσατο ὁ πολὺς Φροῦβελος *παιδιακοὺς κήπους* (*Kindergärten*) ταῦτα καλέσας, τὴν τε μεγίστην παιδιαγωγικὴν τῶν *παιδιῶν* ἀξίαν ἀνομολογῶν καὶ τὴν γυναικῆ προκρίνων ἐπιτηδειοτάτην περὶ τὴν τῆς πρώτης ἡλικίας παιδευσιν⁵. Τριετεῖ δὲ δὴ, φησί, καὶ τετρατετεῖ καὶ πεντατετεῖ καὶ ἐτι ἐξετεῖ ἦθει ψυχῆς παιδιῶν δέον ἂν εἴη· παιδία δ' εἰσι τοῖς τηλικούτοις αὐτοφρεῖς τινες, ἃς ἐπειδὴν συνέλθωσιν αὐτοὶ σχεδὸν ἀνευρίσκουσιν. Διατᾶττει δὲ συνιέναι ὁμοῦ εἰς τὰ κατὰ κόμας ἱερά δεῖν πάντα ἤδη τὰ τηλικαῦτα παιδία ἀπὸ τριετοῦς μέχρι ἐξ ἑτῶν, κοινῇ τὰ τῶν κομητῶν εἰς ταῦτόν ἕκαστα, τὰς δὲ τροφούς ἐτι

1. Νόμ. Γ', 775a—c.

2. Νόμ. Γ', 775c—e καὶ 776a—b.

1. Νόμ. Ζ', 792c.

2. Νόμ. Ζ', 789c. Ηεβ. καὶ 790c—d.

3. Νόμ. Ζ', 790d—e, 791c—d, 792d—e.

4. Νόμ. Γ', 783d—e.

5. Νόμ. Ζ', 793c καὶ 794a—d.

τῶν τηλικούτων κοσμιότητος τε καὶ ἀκολασίας ἐπιμελίσθαι τῶν δὲ τροφῶν αὐτῶν καὶ τῆς ἀγέλης συμπάσης τῶν δώδεκα γυναικῶν μίαν ἐφ' ἐκάστη τετάχθαι κομοῦσαν κατ' ἐνιαυτὸν τῶν προσηρμένων, ἅς ἂν τάξωσιν οἱ νομοφύλακες· ἡ δὲ καταστάσα ἀρχέτω φοιτῶσα εἰς τὸ ἱερὸν ἐκάστης ἡμέρας καὶ κολάζουσα αἰετὸν τὸν ἀδικοῦντα. Μετὰ δὲ τὸν ἐξέτη καὶ τὴν ἐξέτιν διακρινέσθω ἤδη τὸ γένος ἐκατέρων· κόροι μὲν μετὰ κόρων, παρθένοι δὲ ὡσαύτως μετ' ἀλλήλων τὴν διατριβὴν ποιέσθωσαν· πρὸς δὲ τὰ μαθήματα τρέπεσθαι χρεῶν ἐκατέρους, τοὺς μὲν ἄρρενας ἐφ' ἵππων διδασκάλους καὶ τόξων καὶ ἀκονιῶν καὶ σφενδονήσεως, ἐὰν δὲ πῃ συγχωρῶσι, μέχρι γε μαθήσεως καὶ τὰ θήλεα, καὶ δὴ τὰ γε μάλιστα πρὸς τὴν τῶν δπλων χρεῖαν.

§ 5' Δεῖ τὴν γυναῖκα τῶν αὐτῶν μετέχειν παιδευμάτων καὶ τὰ αὐτὰ ἀσκεῖν.

Ἴνα δὲ δείξῃ ὁ σπουδαιότατα παιδαγωγικὰ δόγματα παρέχων ἡμῖν φιλόσοφος ὅτι δύναται καὶ ἡ γυνή, προσηκόντως ἀσκουμένη, τῶν αὐτῶν μετέχειν παιδευμάτων, πᾶμπολλα φέρει παραδείγματα, μάλιστα δὲ τὸ τῶν μελῶν δεξιὸν καὶ τὸ ἀριστερόν¹. τὰ γε γὰρ περὶ πόδας τε καὶ τὰ κάτω τῶν μελῶν οὐδὲν διαφέροντα εἰς τοὺς πόνους φαίνεται, τὰ δὲ κατὰ χεῖρας ἀνοίξαι τροφῶν καὶ μητέρων οἷον χωλοὶ γεγόναμεν ἕκαστοι. Τῆς φύσεως γὰρ ἐκατέρων τῶν μελῶν σχεδὸν ἰσορροπούσης αὐτοὶ διὰ τὰ ἦθη διάφορα αὐτὰ πεποιήκαμεν οὐκ ὀρθῶς χρώμενοι. Διαφέρει δὲ πᾶμπολυ μαθῶν μὴ μαθόντος καὶ ὁ γυμνασάμενος τοῦ μὴ γεγυμνασμένου. Καθὰπερ γὰρ ὁ τελείως παγκράτιον ἡσκηκῶς ἢ πυγμῆν ἢ πάλην οὐκ ἀπὸ μὲν τῶν ἀριστερῶν ἀδύνατός ἐστι μάχεσθαι, χωλαίνει δὲ καὶ ἐρέλκεται πλημμελῶν, ὅποταν αὐτός τις μεταβιβάξω ἐπὶ θάτερα ἀναγκάζῃ διαπονεῖν, ταύτῃ δὴ τοῦτ' οἶεται, καὶ ἐν ὄπλοις καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις πᾶσι χρῆ προσδοκᾶν ὀρθόν, ὅτι τὸν διττὰ δεῖ κερτιμένον, οἷς ἀμύνοιτ' ἂν καὶ ἐπιτιθεῖτο ἄλλοις, μηδὲν ἄργον τούτων μηδὲ ἀνεπιστήμον ἐᾶν εἶναι κατὰ δύναμιν. Τούτων δὴ πάντων τὴν ἐπιμέλειαν ἀρχούσας τε καὶ ἄρχουσι δεῖ γίνεσθαι, ταῖς μὲν ἐν παιδικαῖς τε καὶ προραῖς ἐπισκόποις γιγνομέναις, τοῖς δὲ περὶ μαθήματα, ὅπως ἀρτίποδες καὶ ἀρτίχειρες πάντες τε καὶ πᾶσαι

γινόμενοι μηδὲν τοῖς ἔθεσιν ἀποβλάπτωσ· τὰς φύσεις εἰς τὸ δυνατόν.

Παραδεχόμενος δ' ὁ Πλάτων δύο ἐν τῷ ἀνθρώπῳ φύσεις, *σωματικὴν* καὶ *ψυχικὴν*¹ διττὰ καὶ τὰ μαθήματα² ὀρίζειται, τὰ μὲν ὅσα περὶ τὸ σῶμα, *γυμναστικῆς*, τὰ δ' εὐψυχίας χάριν, *μουσικῆς*. Τὰ δὲ γυμναστικῆς αὐτῶν δύο, τὸ μὲν *ὄρχησις*, τὸ δὲ *πάλη*. Τῆς ὄρχησεως δὲ ἄλλη μὲν μούσης λέξιν μιμουμένων, τὸ τε μεγαλοπρεπὲς φυλάττοντας ἅμα καὶ ἐλευθερον, ἄλλη δὲ εὐεξίας ἐλαφρότητός τε ἕνεκα καὶ κάλλους τῶν τοῦ σώματος αὐτοῦ μελῶν καὶ συνακολουθούσης εἰς πᾶσαν τὴν ὄρχησιν ἱκανῶς. Καὶ τὰ ἀπ' ὀρθῆς πάλης ἀπ' αὐχένων καὶ πλευρῶν ἐξειλήσεως μετὰ φιλονικίας τε καὶ καταστάσεως διακονούμενα μετ' εὐσχήμονος ῥώμης τε καὶ ὑγιείας ἕνεκα, τὰ *ἐγκόλπια* μάλιστα *παίγνια*, ταῦτα εἰς πάντα ὄντα χρήσιμα οὐ παρετόν, οὐδ' ὅσα ἐν τοῖς χοροῖς ἐστὶν αὐτῶν μιμήματα προσήκοντα. Ἄ δὴ πάντως μιμῆσθαι πρέπον ἂν εἴη κόρους τε ἅμα καὶ κόρας, πολέμου τ' ἐν χρεῖα καὶ ἑορτῶν ἕνεκα³. Ἀπασαν δέ, φησι⁴, μηχανητόν μηχανῆν, ὅπως ἂν ἡμῖν οἱ παῖδες μῆτε ἐπιθυμῶσιν ἄλλων μιμημάτων ἀπτεσθαι κατὰ ὄρχησεις ἢ κατὰ μελωδίας, μῆτε τις αὐτοὺς πείσῃ προσάγων παντοίας ἡδονάς. *Εὐφημία* δὲ καὶ *εὐχαὶ* τοῖς θεοῖς καὶ *δῖμοι* καὶ *ἐγκώμια* περὶ τε θεοῦ καὶ περὶ δαίμονας καὶ ἥρωας πρέποντά εἰσι τὰ περὶ τὴν μουσικὴν τοῦ νομοθέτου βουλήματα. Μετὰ γε μὴν ταῦτα, τῶν πολιτῶν ὅποσοι τέλους ἔχοιεν τοῦ βίου κατὰ σώματα ἢ κατὰ ψυχὰς ἔργα ἐξεργασμένοι καλὰ καὶ ἐπίπονα καὶ τοῖς νόμοις εὐπειθεῖς γεγονότες ἐγκωμίων αὐτοὺς τυγχάνειν πρέπον ἂν εἴη. Ταῦτα δὲ πάντα ἔστω κοινὰ ἀνδράσι τε καὶ γυναιξίν ἀγαθοῖς καὶ ἀγαθαῖς διαφανῶς γενομένοις⁵. Ἔτι δὲ θη-

1. Περὶ τῆς Πλατωνικῆς ψυχῆς ἐπιθεῖ E. Zeller, *Αὐτόθι*, σελ. 817 κ. ε. καὶ 843—863, καὶ X. Παπαμάρκου. Περὶ τῶν τριτῶν εἰδῶν τῆς ψυχῆς παρὰ Πλάτωνι. Ἐν Λιψίᾳ. 1875.

2. Οἱ ἐν Ἀθήναις περὶ τὴν τοῦ γενομένου τροφήν τε καὶ παιδείαν τεταγμένοι νόμοι παρῆγγελλον τῷ πατρὶ ἐν μουσικῇ καὶ γυμναστικῇ παιδεύειν τοὺς παῖδας (Πλάτ. Κριτ. 50d). Πλάτων δὲ ἡγεῖται χαλεπὸν εὐρεῖν βελτίω τῆς ὑπὸ τοῦ πολλοῦ χρόνου εὐρημένης παιδείας. α' Ἔστι δέπου ἢ μὲν ἐπὶ σώματι γυμναστικῆ, ἢ δ' ἐπὶ ψυχῇ μουσικῆ (Πολιτ. Β. 376e).

3. Νόμ. Ζ, 795d—796c.

4. Νόμ. Ζ, 798e.

5. Νόμ. Ζ, 799a—802d.

1. Νόμ. Ζ, 794d—795d.

λείαις τε πρεπούσας ὥδᾳς ἄρρεσι τε χωρίζει τύπῳ τινὶ διορισάμενος, καὶ ἀρμονίαις δὴ καὶ ῥυθμοῖς προσαρμόττει. Τὸ μὲν δὴ μεγαλοπρεπὲς καὶ τὸ πρὸς τὴν ἀνδρείαν ῥέπον ἀρρενωπὸν καλῶν, ἄρρεσι, τὸ δὲ πρὸς τὸ κόσμιον καὶ σῶφρον μᾶλλον ἀποκλίνον *θηλυγενέστερον* δν, θηλείαις, ἀποδίδωσιν¹.

Ἐξῆς δὲ τούτοις οἰκοδομῖαι μὲν εἰρηναίαι *γυμνασίων* ἅμα καὶ *διδασκαλείων* κοινῶν τριχῆ κατὰ μέσην τὴν πόλιν, ἔξωθεν δὲ ἵππων αὐτῆς τριχῆ περὶ τὸ ἄστυ γυμνάσιά τε καὶ εὐρυχωρία τοξικῆς τε καὶ τῶν ἄλλων ἀκροβολισμῶν ἕνεκα διακεκοσμημένα μαθήσεώς τε ἅμα καὶ μελέτης τῶν νέων. Ἐν δὲ τούτοις πᾶσι διδασκάλους ἐκάστων πεπεισμένους μισθοῖς οἰκοῦντας διδάσκειν τε πάντα ὅσα πρὸς πόλεμόν ἐστι μαθήματα τοὺς φοιτῶντας ὅσα τε πρὸς μουσικὴν². «Τὰ αὐτὰ δὲ δὴ, φησι³, καὶ περὶ θηλειῶν ὁ μὲν ἐμὸς νόμος ἂν εἴποι πάντα, ὅσα περὶ καὶ περὶ τῶν ἀρρένων, ἴσα καὶ τὰς θηλείας ἀσκεῖν δεῖν· καὶ οὐδὲν φοβηθεὶς εἶποιμ' ἂν τοῦτον τὸν λόγον οὔτε ἵππικῆς οὔτε γυμναστικῆς, ὡς ἀνδράσι πρέπον ἂν εἴη, γυναίξει δὲ οὐκ ἂν πρέπον». Ἀκούων γὰρ δὴ μύθους παλαιούς πέπεισται· οἶδε δὲ ὅτι μυριάδες γυναικῶν εἰσι τῶν πρὸς τὸν Πόντον, ὡς *Σαυρομάτιδας* καλοῦσιν, αἷς οὐχ ἵππων μόνων ἀλλὰ καὶ τόξων κοινωνία καὶ τοῖς ἀνδράσι ἴση προεταγμένη ἴσω; ἀσκεῖται. Καὶ διακελεύεται ἐν τούτοις ὡς δὴ *παιδείας τε καὶ τῶν ἄλλων δι μάλιστα κοινωνεῖν τὸ θῆλυ γένος ἡμῖν τῶ τῶν ἀρρένων γένει*.

Ἰσχυρίζεται δὲ ὡς δυνατὴ φύσις ἡ θῆλεια τῆ τοῦ ἄρρενος γένους κοινωνῆσαι εἰς ἅπαντα τὰ ἔργα⁴ καὶ πάντων μὲν μετέχει γυνὴ ἐπιτηδευμάτων κατὰ φύσιν, πάντων δὲ ἀνὴρ. Ἄλλ' ἐν ἅπασι πολὺ κρατεῖται, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τὸ γένος τοῦ γένους. Οὐδὲν ἄρα ἐστὶν ἐπιτήδευμα τῶν πόλιν διοικούντων γυναικὸς διότι γυνή, οὐδ' ἀνδρὸς διότι ἀνὴρ, ἀλλ' ὁμοίως διεσπαρμέναι αἱ φύσεις ἐν ἀμφοῖν τοῖν ζώοις. Καὶ ὡς ἐστὶν ἀνὴρ, ὁ μὲν εὐφυὴς πρὸς τι, ὁ δὲ ἀφυὴς, ἐστὶ καὶ γυνὴ ἱατρικῆ, ἡ δ' οὐ, καὶ μουσικῆ, ἡ δ' ἄμουσος φύσει, γυμναστικῆ δὲ καὶ πολεμικῆ, ἡ δὲ ἀπόλεμος καὶ οὐ φιλογυμναστικῆ, φιλόσοφος τε καὶ μισόσοφος, καὶ θυμοειδής, ἡ δ' ἄθυμος καὶ φυλακικῆ γυνή, ἡ δ' οὐ⁵. Διὸ

δὴ καὶ μετὰ θάρρους διακελεύεται, ὅσα περὶ καὶ περὶ τῶν ἀρρένων, ἴσα καὶ τὰς θηλείας ἀσκεῖν δεῖν. Ὅταν γὰρ μὴ, λέγει¹, μετέχωσιν ἀνδράσι γυναῖκες κοινῆ τῆς ζωῆς πάσης, τίνα ἑτέραν τάξιν ἡμεῖς αὐταῖς προτάξομεν; Πότερον ἦν Θραῖκες ταῖς γυναίξει χρώνται καὶ πολλὰ ἑτέρα γένη, γεωργεῖν τε καὶ βουκολεῖν καὶ ποιμαίνειν καὶ διακονεῖν μηδὲν διαφερόντως τῶν δούλων; ἢ τό γε δὴ παρ' ἡμῖν ὥδε περὶ τούτων γιγνόμενον; εἰς σίνα μίαν οἰκησιν συμφορήσαντες τὸ λεγόμενον πάντα παρέδωκεν ταῖς γυναίξει διαταμιεύειν τε καὶ κερκίδων ἄρχειν καὶ πάσης ταλασίας, ἢ τὸ τούτων δὴ διὰ μέσου, τὸ λακωνικόν; κόρας μὲν γυμνασίων μετόχους οὖσας ἅμα καὶ μουσικῆς ζῆν δεῖν, γυναίκα δὲ ἀργούς μὲν ταλασίας, ἀσκητικὸν δὲ τίνα βίον καὶ οὐδαμῶς φαῦλον οὐδ' εὐτελῆ διαπλέκειν, θεραπείας δὲ καὶ ταμιείας αὐτῶν καὶ παιδοτροφίας εἰς τι μέσον ἀφικνεῖσθαι, τῶν δ' εἰς τὸν πόλεμον μὴ κοινωούσας, ὥστε οὐδ' εἰ τίς ποτε διαμάχεσθαι περὶ πόλεως τε καὶ παιδῶν ἀναγκαῖα τύχη γίνοιτο, οὐτ' ἂν τόξων, οὐτ' ἄλλης κοινωνῆσαι ποτε βολῆς μετὰ τέχνης δυνάμεναι οὐδὲ ἀσπίδα καὶ δόρυ λαβοῦσαι μιμήσασθαι τὴν θεόν, ὡς πορθουμένης αὐταῖς τῆς πατρίδος γενναίως ἀντιστάσας φόβον γε, εἰ μηδὲν μείζων πολεμίοις δύνασθαι παρασχέειν ἐν τάξει τινα κατοφθεσίας. «Ταῦτ' οὖν, προστίθησιν², ὑμῶν τοὺς νομοθέτας ὁ μὲν βουλόμενος ἐπαινεῖν ἐπαινεῖτω· τὸ δ' ἐμὸν οὐκ ἂν ἄλλως λεχθεῖται τέλος γὰρ καὶ οὐ διήμισον δεῖν τὸν νομοθέτην εἶναι, τὸ θῆλυ μὲν ἀφιέντα τρυφᾶν καὶ ἀναλίσκεν δικταῖς ἀτάκτοις χρώμενον, τοῦ δ' ἄρρενος ἐπιμεληθέντα τελῶς σχεδὸν εὐδαίμονος ἡμισυ βίου καταλείπειν ἀντὶ διπλασίου τῆ πόλει». Οὐκοῦν νόμον τίθησι μὴ ἀμελεῖσθαι τὰ περὶ τὸν πόλεμον γυναίξει δεῖν, ἐπιμελεῖσθαι δὲ πάντας τοὺς πολίτας καὶ τὰς πολίτιδας. Καὶ γυμνάσια τίθησι καὶ τὰ περὶ τὸν πόλεμον ἅπαντα τοῖς σώμασι διαπονήματα τοξικῆς τε καὶ πάσης ῥίψεως καὶ πελταστικῆς τε καὶ πάσης ὀπλομαχίας καὶ διεξόδων τακτικῶν καὶ στρατοπεδεύσεων καὶ ὅσα εἰς ἵππικὴν μαθήματα συντείνει· πάντων γὰρ τούτων διδασκάλους τε εἶναι δεῖ κοινούς, ἀρτυμένους μισθὸν παρὰ τῆς πόλεως, καὶ τούτων μαθητὰς τοὺς ἐν τῇ πόλει παῖδας τε καὶ ἄνδρας, καὶ κόρας καὶ γυναῖκας πάντων τούτων ἐπι-

1. Νόμ. Ζ, 802d—e.

2. Νόμ. Ζ, 804c—d.

3. Νόμ. Ζ, 804d—805c.

4. Πολιτ. Ε, 451c—455a. Νόμ. Ζ', 781d.

5. Πολιτ. Ε, 455b—457a.

1. Νόμ. Ζ, 805d—806p.

2. Νόμ. Ζ, 806c.

στήμονας, κόρας μὲν οὐσας ἔτι πᾶσαν τὴν ἐν ὄπλοις ὀρχησιν¹ καὶ μάχην μεμελετηκυίας, γυναίκας δὲ διεξόδων καὶ τάξεων καὶ θέσεως καὶ ἀναίρεσεως ὄπλων ἡμένας, εἰ μηδενὸς ἔνεκα, ἀλλ' εἰ ποτε δεήσεις πανδημει πάση τῇ δυνάμει καταλείποντας τὴν πόλιν ἔξω στρατεύεσθαι, τοὺς φυλάζοντας παῖδας τε καὶ τὴν ἄλλην πόλιν ἰκανοὺς εἶναι τό γε τοσοῦτον, ἔξωθεν πολεμίους εἰσπεσόντας ῥώμη τινὶ μεγάλῃ καὶ βίᾳ, ἀνάγκην παρασχεῖν περὶ αὐτῆς τῆς πόλεως τὴν διαμάχην γίνεσθαι· πολλῇ γὰρ πού κακία πολιτείας οὕτως αἰσχυρῶς τὰς γυναίκας εἶναι τεθραμμένας, ὡς μηδ' ὥσπερ ὀρθίθας περὶ τέκνων μαχομένας πρὸς ὁ τιοῦν τῶν ἰσχυροτάτων θηρίων ἰθέλειν ἀποθνήσκειν τε καὶ πάντας κινδύνους κινδυνεύειν, ἀλλ' εὐθύς πρὸς ἱερὰ φερομένας πάντας βωμούς τε καὶ ναοὺς ἐμπιπλᾶναι καὶ δόξαν τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους καταχεῖν, ὡς πάντων δειλότατον φύσει θηρίων ἐστίν².

1. Καὶ δύο δὴ τῶν ὀρχήσεων τῶν καλῶν εἶδη κατεστήσατο, τὸ μὲν πολεμικὸν *πυρρίχην*, τὸ δὲ εἰρηνικὸν *ἡμμίλιαν* (Νόμ. Ζ, 814d—816).

2. Νόμ. Ζ' 813d—814c. — Οὕτω δὴ καθόλου ὁ φιλόσοφος τὰ περὶ τὸν πόλεμον γυναίξιν μὴ ἀμελεῖσθαι δεῖν διακελευόμενος, ὀρίζειται ἐξῆς ποικίλα γυμνάσια καὶ ἀθλήματα, *χοροὺς* τε καὶ *ἀγῶνας μουσικοῦς*, τοὺς δὲ *γυμνικοὺς, γυναικείας τε ἑορτάς* καὶ *ἄθλα νικητήρια*. Νόμ. Η, 828c «Δώδεκα μὲν ἑορτάς εἶναι τοῖς δώδεκα θεοῖς, ὧν ἂν ἡ φυλὴ ἐκάστη ἐπώνυμος ἦ . . . χοροὺς τε καὶ ἀγῶνας μουσικοῦς, τοὺς δὲ γυμνικοὺς . . . γυναικείας τε ἑορτάς ὅσας χωρὶς ἀνδρῶν προσήκει καὶ ὅσας μὴ.»—829b-e «Δεῖ τοίνυν πόλιν ἐκάστου μὲνός νοῦν κεκτημένην στρατεύεσθαι μὴ ἔλαττον μιᾶς ἡμέρας, πλείους δέ, ὡς ἂν καὶ τοῖς ἄρχουσι ξυνοδοῦν, μηδὲν χειμῶνας ἢ καύματα διευλαδομένους, αὐτοὺς τε ἅμα καὶ γυναίκας καὶ παῖδας καὶ κατὰ μέρη καὶ τινὰς ἀεὶ παιδίας μηχανᾶσθαι καλὰς ἅμα θυσίαις, ὅπως ἂν γίνωνται μάχαι τινὲς ἑορταστικαί . . . Νικητήρια δὲ καὶ ἀριστεῖα ἐκάστους τούτων δεῖ διανέμειν ἐγκώμια τε καὶ ψόγους ποιεῖν ἀλλήλοις . . . Τὰ αὐτὰ δὲ λέγω στρατείας τε πέρι καὶ τῆς ἐν ποιήσεσι παρρησίας γυναίξιν τε καὶ ἀνδράσιν ὁμοίως γίνεσθαι δεῖν.»—833c-d «Τριττὰ ἀθλήματα, ἐν μὲν παιδικόν, ἐν δὲ ἀγεναίων, ἐν δὲ ἀνδρῶν. Γυναίξιν δέ, κόρας μὲν ἀνήθους γυμναῖς στάδιον καὶ διαύλον καὶ ἑπίκπιον καὶ δόλιχον, ἐν αὐτῷ τῷ δρόμῳ ἀμιλλωμένας, ταῖς δὲ τριακαδικέτεσι μέχρι γάμου μενούσης κοινωνίας, μὴ μακρότερον ἔλθουσιν ἐτῶν μηδ' ἔλαττον ὀκτωκαίδεκα· πρεπούση δὲ στολῇ ταύτας ἐσταλμένας καταβιτέον ἐπὶ τὴν ἀμιλλαν τούτων τῶν δρόμων. Καὶ τὰ μὲν περὶ δρόμου ἀνδράσιν τε καὶ γυναίξιν ταῦτα ἴστω· τὰ δὲ κατ' ἰσχύν . . . τὰ περὶ ὀπλομαχίαν . . . (834a—d). Ταῦτα καὶ περὶ θηλειῶν ἴστω νομοθετούμενα τῶν μέχρι γάμου . . . τόφοις καὶ πέλταις καὶ ἀκοντίοις καὶ λίθοις καὶ σφενδό-

Ζ' Περὶ ἐδωδῆς καὶ πόσεως καὶ σωφροσύνης παραγγέλματα.

Τὰ δὴ μετὰ ταῦτα πειρώμενος φράζειν ἐν πόλει διαφερούση τῶν πολλῶν ἐσομένη, τίνα χρὴ τρόπον ζῆν τὰ ἴδια πράττοντας, ἐξουσίαν δὲ ἐκάστοις μὴ εἶναι τὴν ἡμέραν ζῆν ὅπως ἂν ἐθέλη καὶ πάντα διὰ τάξεως δεῖν γίνεσθαι, ρησὶ δεῖν ἐν συσσίτιοις πάντας καὶ πάσας τὴν δίαιταν ποιεῖσθαι. *Συσσίτια* δ' εἶη κατεσκευασμένα χωρὶς μὲν τὰ τῶν ἀνδρῶν, ἐγγὺς δ' ἐχόμενα τὰ τῶν αὐτοῖς οἰκειῶν, παιδῶν τε ἅμα θηλειῶν καὶ τῶν μητέρων αὐταῖς, ἄρχουσι δὲ καὶ ἀρχούσαις εἶη προτεταγμένα λύειν ἐκάστοις τὰ συσσίτια πάντα καθ' ἐκάστην ἡμέραν θεασαμένους καὶ ἰδόντας τὴν διαγωγὴν τὴν τῶν συσσιτίων, μετὰ δὲ ταῦτα σπείσαντας τὸν τε ἄρχοντα καὶ τοὺς ἄλλους οἷς ἂν τυγχάνη θεοῖς ἢ τότε νύξ τε καὶ ἡμέρα καθιερωμένη, κατὰ ταῦτα οὕτως οἴκαδε πορεύεσθαι¹.

Πρὸς τούτοις ὁ Πλάτων πολλὰ περὶ τῶν κατ' οἰκίαν διοικήσεων λέγων καὶ οὐκ ὀλίγα περὶ τε ἐδωδῆς καὶ πόσεως παραγγέλων ἀπλαῖς τε καὶ λιταῖς τροφαῖς καὶ ὑδροποσίαις χρῆσθαι παραινεῖ καὶ καθόλου συνίστησι τὴν

ναίς ἀμιλλωμένους . . . Μονίποισι δὲ ἄθλα τιθέντες, πῶλοισι τε ἀβόλοισι καὶ τελείων τε καὶ ἀβόλων τοῖς μέσοις καὶ αὐτοῖς δὴ τοῖς τέλοισι ἔχουσι κατὰ φύσιν τῆς χώρας ἂν τὴν ἱππικὴν ἀποδοῖμεν . . . Τοξότης δὲ ἀφ' ἑπικων Κρής οὐκ ἄχρηστος οὐδ' ἀκοντιστής, ὥστε ἴστω καὶ τούτων παιδίας χάριν ἔρις τε καὶ ἀγώνια . . . Θηλειᾶς δὲ περὶ τούτων νόμοις μὲν καὶ ἐπιτάξεσιν οὐκ ἄξια βιάζεσθαι τῆς κοινωνίας. Ἐὰν δὲ ἐξ αὐτῶν τῶν ἐμπροσθεν παιδευμάτων εἰς ἔθος ἰόντων ἢ φύσιν ἐνδέχεται καὶ μὴ δυσχεραίνη παῖδας ἢ παρθένους κοινωνεῖν, εἴην καὶ μὴ ψέγειν».

Ἄλλα δὲ μαθήματά· εἰσι τοῖς δεκατέσι γενομένοις παισὶν ἐπὶ τρία ἔτη γραφὴ καὶ ἀνάγνωσις, πρὸς δὲ δὴ μαθήματα ἄλυρα ποιητῶν κείμενα ἐν γράμμασι, τοῖς μὲν μετὰ μέτρων, τοῖς δ' ἄνευ βυθμῶν (Νόμ. 810b), εἶτα δὲ ἢ λογιστικὴ, ἢ ἀριθμητικὴ, ἢ γεωμετρία, ἢ ἀστρονομία καὶ αὐτὴ ἡ φιλοσοφία (Πολ. 522c, 525a—530c.—Νόμ. 817e—822d). Μὴ δὲ βίᾳ παραινεῖ τοὺς παῖδας ἐν τοῖς μαθήμασιν, ἀλλὰ παιζόντας τρέφειν (Πολ. 536e), τὴν δὲ διδασκαλίαν *δεικτικὴν* γίνεσθαι (Κρατ. 430b—431a ἐπὶ δεῖξαι λέγω εἰς τὴν τῶν ὀφθαλμῶν αἴσθησιν . . . εἰς τὴν τῆς ἀκοῆς αὐ αἴσθησιν καταστήσαι») καὶ μεθόδῳ χρῆσθαι τῇ περιωνύμῳ ἤδη γενομένη *μαιεῖα*.

Περὶ δὲ τῆς κατὰ Πλάτωνα μουσικῆς καὶ γυμναστικῆς καὶ τῶν ἄλλων μαθημάτων ὄρα πλείω *K. Schmidts*, αὐτόθι, σελ. 660—668. *Σ. Μωραΐτου*, αὐτόθι, σελ. 46 καὶ ε. καὶ *A. Mazarakis*, αὐτόθι, σελ. 40 καὶ ε.

1. Νόμ. Ζ, 780a—781a. Ζ, 806e.

τὸ σῶμα ἐπιρρωννύσαν δίαταν καὶ τὴν τοῦτο παρασκευάζουσαν ἐπιτήδειον πεινάν τε καὶ δίψαν ὑπομένειν καὶ ψυχὸς καὶ θάλπος καὶ πάσας τὰς τοῦ καιροῦ μεταβολάς¹. Ἐπι πᾶσι δὲ αἰσχρὸν ἡγεῖται τὸ ὄλην διατελεῖν ἡντινοῦν νύκτα εὐδοντα καὶ ὄντινοῦν τῶν πολιτῶν καὶ μὴ φανερόν εἶναι πᾶσι τοῖς οἰκέταις ἐγειρόμενόν τε καὶ ἐξανιστάμενον αἰεὶ πρῶτον, καὶ δὴ καὶ δέσποιναν ἐν οἰκίᾳ ὑπὸ θεραπευαίνιδων ἐγείρεσθαί τινας καὶ μὴ πρῶτην αὐτὴν ἐγείρειν τὰς ἄλλας. Ἐγειρομένους δὲ νύκτωρ δεῖ πάντας πράττειν τῶν τε πολιτικῶν μέρη πολλὰ καὶ τῶν οἰκονομικῶν, ἄρχοντας μὲν κατὰ πόλιν, δεσποίνας δὲ καὶ δεσπότας ἐν ἰδίαις οἰκίαις· ὕπνος γὰρ δὴ πολὺς οὔτε τοῖς σώμασιν οὔτε ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν οὐδ' αὖ ταῖς πράξεσι ταῖς περὶ ταῦτα πάντα ἀρμόττων ἐστὶ κατὰ φύσιν· καθυδῶν γὰρ οὐδεὶς οὐδενὸς ἀξίος, οὐδὲν μᾶλλον τοῦ μὴ ζῶντος· ἀλλ' ὅστις τοῦ ζῆν ἡμῶν καὶ τοῦ φρονεῖν μάλιστα ἐστὶ κηδεμῶν, ἐγγήγορε χρόνον ὡς πλείστον, τὸ πρὸς ὑγίαιαν αὐτοῦ μόνον φυλάττων χρήσιμον. Ἐγγρηγορότεσ δὲ ἄρχοντες ἐν πόλεσι νύκτωρ φοβεροὶ μὲν κακοῖς, πολεμίοις τε ἅμα καὶ πολιταῖς, ἀγαστοὶ δὲ καὶ τίμιοι τοῖς δικαίοις τε καὶ σώφροσιν, ὠφέλιμοι δὲ αὐτοῖς τε καὶ συμπάσῃ τῇ πόλει².

Ὡς δὲ δεῖ σίτων καὶ πωμάτων ἀμέτρων καὶ ὕπνου πολλοῦ εἶργεσθαι, οὕτω καὶ τῶν πολλοῦς εἰς ἔσχατα βαλλουσῶν ἐπιθυμιῶν ἀπέχεσθαι καὶ τῶν ἀφροδισίων ἐγκρατεῖς εἶναι νόμος Πλάτωνι κεῖται³. Καὶ παγγάλεπον μὲν τοῦτο, ἀλλ' οὐκ ἐστὶν ὑπὲρ ἀνθρώπων· ἴσμεν γὰρ παμπόλλους ἀθλητάς, κάκιον τὰς ψυχὰς πεπαιδευμένους, τὰ δὲ σῶματα πολὺ μᾶλλον σφριγῶντας, ἀφροδισίων, ὡς λόγος, οὐ πώποτε ἀψασθαι ἐν ὄλη τῇ τῆς ἀσκήσεως ἀκμῇ. Οἱ μὲν ἄρα νίκης ἕνεκα πάλης καὶ δρόμων καὶ τῶν τοιούτων ἐτολμησαν ἀπέχεσθαι λεγομένου πράγματος ὑπὸ τῶν πολλῶν εὐδαίμονος, οἱ δὲ ἡμέτεροι παῖδες ἀδυνατήσουσι καρτερεῖν πολὺ καλλίονος ἕνεκα νίκης, ἣν ἡμεῖς καλλίστην ἐκ παιδῶν πρὸς αὐτοὺς λέγοντες ἐν μύθοις τε καὶ ἐν ῥήμασι καὶ ἐν μέλεσιν ἄδοντες, ὡς εἰκὸς κηλήσομεν; Τῆς οὖν τῶν ἡδονῶν νίκης ἐγκρατεῖς ὄντας φαμέν ἂν ζῆν εὐδαίμονως, ἡττωμένους δὲ τούναντίον ἅπαν. Καὶ οὐ δεῖ χείρους ἡμῖν εἶναι τοὺς πολίτας ὀρνίθων καὶ

ἄλλων θηρίων πολλῶν, οἱ κατὰ μεγάλας ἀγέλας γεννηθέντες μέχρι μὲν παιδογονίας ἦθιοι καὶ ἀκήρατοι γάμων τε ἀγνοὶ ζῶσιν, ὅταν δ' εἰς τοῦτο ἡλικίας ἔλθωσι, συνδυασθέντες ἄρρην θηλεία κατὰ χάριν καὶ θήλεια ἄρρην τὸν λοιπὸν χρόνον ὀσίως καὶ δικαίως ζῶσιν, ἐμμένοντες βεβαίως ταῖς πρῶταις τῆς φιλίας ὁμολογίαις. Ἐὰν δ' οὖν ὑπὸ τῶν ἄλλων Ἐλλήνων καὶ βαρβάρων τῶν πλείστων διαφθειρῶνται τὴν λεγομένην ἄτακτον Ἀφροδίτην¹

1. Δύο εἰσὶν Ἀφροδίται· εἴ μὲν γέπου πρᾶστυρα καὶ ἀμήτωρ Οὐρανοῦ θυγάτηρ, ἣν δὲ καὶ Οὐρανίαν ἰκονομαζόμεν, ἣ δὲ νεωτέρα Διὸς καὶ Διώνης, ἣν δὲ Πίνδημον καλοῦμεν· ἀναγκαῖον δὴ καὶ τὸν ἔρωτα τὸν μὲν τῆ ἑτέρα συνεργὸν πάνδημον ὀρθῶς καλεῖσθαι, τὸν δ' οὐράνιον» (Συμπόσ. 180d—e). Μικρῶ δὲ κατέρω ἀμήμητον ὁ θεῖος ἀνὴρ ὕμνον ποιῶν τῶ οὐρανίῳ ἔρωτι, ὃν φησι θεῖον καὶ πρᾶστυρα καὶ τιμιώτατον εἶναι εἰς ἀρετῆς καὶ εὐδαιμονίας κτήσιν ἀνθρώποις· καὶ ζῶσι καὶ τελευτήσασιν (197c—e). Ὅριζεται δὲ ἐν τῷ Συμπόσιῳ ὁ κατὰ Πλάτωνα ἔρωσ ἐπιθυμία τοῦ καλοῦ (211c) εἰς ἑνὸς ἐπὶ δύο καὶ ἀπὸ δυεῖν ἐπὶ πάντα τὰ κατὰ σώματα καὶ ἀπὸ τῶν καλῶν σωμάτων ἐπὶ τὰ κατὰ ἐπιτηδεύματα καὶ ἀπὸ τῶν καλῶν ἐπιτηδευμάτων ἐπὶ τὰ κατὰ μαθήματα ἔστ' ἂν ἀπὸ τῶν μαθημάτων ἐπ' ἐκεῖνον τὸ μάθημα τελευτήσῃ, ὃ ἐστὶν οὐκ ἄλλου ἢ αὐτοῦ ἐκεῖνου τοῦ καλοῦ μάθημα». Ὁ δ' ἐπὶ τὰ κατὰ σώματα καὶ τὰς καλὰς ψυχὰς ἔρωσ τρίτος ἀλλαχοῦ (Νομ. II, 837b—d) λέγεται· εὐ μὲν τοῦ σώματος ἔρωσ καὶ τῆς ὥρας καθάπερ ὀπώρας πεινῶν ἐμπλησθῆναι παρακαλεῖται ἐαυτῶν τιμὴν οὐδεμίαν ἀπονέμων τῶ τῆς ψυχῆς ἦθει τοῦ ἐρωμένου· ὁ δὲ πάρεργον μὲν τὴν τοῦ σώματος ἐπιθυμίαν ἔχων, ὄρα δὲ μᾶλλον ἢ ἔρωσ, τῆ ψυχῆ δὲ οὕτως τῆς ψυχῆς ἐπιτεθυμηκῶς ὕβριν ἡγῆται τὴν περὶ τὸ σῶμα τοῦ σώματος πλησμονήν, τὸ σῶφρον δὲ καὶ ἀνδρείον καὶ μεγαλοπρεπὲς καὶ τὸ φρόνιμον αἰδοῦμενος ἅμα καὶ σεβόμενος ἀγνεύειν αἰεὶ μεθ' ἀγνεύοντος τοῦ ἐρωμένου βούλοι' ἂν, ὁ δὲ μικθεῖς ἐξ ἀμφοῖν τρίτος ἔρωσ οὗτός ἐστιν. Καίτοι δὲ λέγει (Συμπόσ. 179b) ὅτι ὑπεραποθνήσκειν γὰ μόνον ἐθέλουσιν οἱ ἐρώντες οὐ μόνον ὅτι ἄνδρες, ἀλλὰ καὶ αἱ γυναῖκες, τούτου δὲ καὶ ἡ Ἡελίου θυγάτηρ Ἀλκίηστικ ἰκανὴν μαρτυρίαν παρέχεται ὑπὲρ τούτου τοῦ λόγου εἰς τοὺς Ἑλληνας ἐθειήσασα μόνη ὑπὲρ τοῦ αὐτῆς ἀνδρὸς ἀποθανεῖν, ἀλλ' αἰεποτε βουλόμενος ἀγνεύειν τὸν ἐρωτῶντα μεθ' ἀγνεύοντος τοῦ ἐρωμένου, παρακατιῶν (131a—c) προστίθησιν· «Ὁ μὲν οὖν τῆς πανδήμου Ἀφροδίτης εἰς ἀληθῶς πάνδημος ἐστὶ καὶ ἐφεργάζεται ὁ τι ἂν τύχῃ καὶ οὗτός ἐστιν, ὃν οἱ φαῦοι τῶν ἀνθρώπων ἐρωσιν. Ἐρωσὶ δ' οἱ τοιοῦτοι πρῶτον μὲν οὐχ ἦττον γυναικῶν ἢ παιδῶν, ἐπειθ' ὧν καὶ ἐρωσὶ τῶν σωμάτων μᾶλλον τῶν ψυχῶν. . . Ὁ δὲ τῆς Οὐρανίας πρῶτον μὲν οὐ μετεχούσης θήλειος, ἀλλ' ἄρρηνος μόνον—καὶ ἐστὶν οὗτος ὁ τῶν παιδῶν ἔρωσ—ἐπειτα πρᾶστυρα, ὕβρωσ ἀμοίρου. Ὅθεν δὴ ἐπὶ τὸ ἄρρην τρέπονται οἱ ἐκ τούτου τοῦ ἔρωτος ἐπιπνοὶ, τὸ φύσει ἐρωμενέστερον καὶ νοῦν μᾶλ-

1. Πολιτ. I', 403—405. Νόμ. Β, 666—668.

2. Νόμ. Ζ, 807d—808c.

3. Νόμ. Γ, 783c—e. Η, 839b—e.

ἐν αὐτοῖς ὁρῶντές τε καὶ ἀκούοντες μέγιστον δυναμένην καὶ οὕτω δὴ μὴ δυνατοὶ γίνωνται κατακρατεῖν, νόμους ἐπ' αὐτῆς μηχανᾶσθαι χρῆ, μὴ ἀναίδειαν ἐνεῖναι τῆ τῶν ἀφροδισίων χρήσει, μηδένα δὲ τολμᾶν μηδενὸς ἄπεισθαι τῶν γενναίων ἅμα καὶ ἐλευθέρων πλὴν γαμετῆς ἑαυτοῦ γυναικός¹.

Ἐνταῦθα δὲ περὶ ἀφροδισίων τοῦ λόγου ὄντος ἀναγκαῖον σημειώσασθαι καὶ τὸν Πλατωνικὸν νόμον τοῦ κατὰ φύσιν χρῆσθαι τῆ τῆς παιδογονίας συνουσίᾳ. Καίτοι δὲ πολλοὶ πολλὰ ἀδίκως τοῦ Σωκράτους κατεῖπον², ἀλλ' ὅλος αὐτοῦ ὁ βίος καὶ ὅσα ὁ Ἀλκιβιάδης περὶ τῆς ἐγκρατείας καὶ σωφροσύνης τοῦ ἀνδρός μαρτυρεῖ³, πάσης μομφῆς κρείττω ἀποδείκνυσι τὸν δὴ δικαιοτάτον καὶ σωφρονέστατον καὶ ἐγκρατέστατον Σωκράτην. Καὶ ὁ Πλάτων ῥητῶς νοθετεῖ⁴ κατὰ φύσιν χρῆσθαι τῆ τῆς παιδογονίας συνουσίᾳ, τοῦ μὲν ἄρρενος ἀπεχομένου μὴ κτείνοντάς τε ἐκ προνοίας τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος μὴδ' εἰς πέτρας τε καὶ λίθους σπεύροντας, ἀπεχομένους δὲ ἀρούρας θηλείας πάσης, ἐν ἧ μὴ βούλοισι⁵ ἄν σοι φύεσθαι τὸ σπαρέν. Ὁ δὲ νόμος οὗτος διηνεκῆς μὲν γενόμενος ἅμα καὶ κρατήσας, λέγει, μυρία ἀγαθὰ ἔχει· κατὰ φύσιν μὲν γὰρ πρῶτον κείται, λύτης δὲ ἐρωτικῆς καὶ μανίας καὶ μοιχειῶν πασῶν καὶ σωμάτων καὶ σίτων εἶργεσθαι ποιεῖ τῶν ἡμετέρων πάντων, γυναιξί τε αὐτῶν οικεῖους εἶναι καὶ φίλους· ἄλλα τε κάμπολλα ἀγαθὰ γίνονται ἄν, εἰ τοῦ νόμου τις τοῦτου δύναται ἐγκρατῆς εἶναι⁵.

λον ἔχον ἀγαπῶντες». Ὡσαύτως δὲ καὶ κατ' Ἀριστοτέλη ὁ ἔρωσ ἐστὶ τῆς φιλίας μᾶλλον ἢ τοῦ συνεῖναι καὶ ὁ μᾶλλον ἐρῶν οὐ μᾶλλον ἐπιθυμεῖ τῆς συνουσίας (Πολιτ. Β, α, 15.—Ἀναλυτ. Προβλ. Β, κδ, 9.—Τοπ. Γ, ζ, 3). Καὶ ὁ Πλούταρχος ἀπέλε τὴν συνουσίαν ἀπὸ τοῦ ἔρωτος (Ἐρωτ. Δ, 3—5). Περὶ δὲ τοῦ Πλατωνικοῦ ἔρωτος καθόλου ἐπιθι πλείω *A. Fouillée*, αὐτόθι, τόμ. Δ', σελ. 108—124 —*Ad. Ostendorf-Der platonische Eros*. Schleswig. 1874. — *Baetticher-Eros und Erkenntnis bei Plato*. 1894.

1. Νόμ. Η, 840a—841d.

2. Πρβ. *Ed. Zeller*, αὐτόθι σελ. 69 σημ.—*P. Gide*, αὐτόθι σελ. 71 καὶ *P. Mantegazza—L'amour dans l'Humanité*, σελ. 117.

3. Πλάτ. Συμπόσ. 219d: «Οὗτος τοσοῦτον περιγέμετό τε καὶ κατεφρόνησε καὶ κατεγάσσε τῆς ἐμῆς ὥρας καὶ ὑδρίσεν.. εὐ γὰρ ἴστε οὐδὲν περιττότερον καταδιδαθηκώς ἀνέστην μετὰ Σωκράτους ἢ εἰ μετὰ πατρός καθεῦδον ἢ ἀδελφοῦ προσδυτέου»

4. Νόμ. Θ, 838e—839b

5. Πρβ. καὶ Φαίδρ. 240 c-e, ἐνθα λέγεται παιδι-

Ἐνταῦθα δὲ ὁ θεῖος ἀνὴρ καὶ τὰ περὶ σωφροσύνης ἀνδρός καὶ γυναικὸς διακελεύεται. Καίτοι δ' αἰεποτε μόνη ἢ μὴ σώφρων γυνὴ δίκην ἐδίδου καὶ μέχρι τοῦ νῦν παρὰ τὸ χριστιανικὸν δόγμα, ὅπερ ἰσότητα πλήρη τῶν δύο γενῶν κηρύττει¹, ὁ ἀκοσμῶν ἀνὴρ διατελεῖ ἀνεύθυνος, μάτην δὲ βοᾷ ὁ τῆς ἐκκλησίας μέγας πατήρ, ὁ πολλὰ ὑπὲρ τῶν γυναικῶν συνηγορήσας *Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός*²: «Οὐδέχομαι ταύτην τὴν νομοθεσίαν, οὐκ ἐπαινώ τὴν συνήθειαν. Πῶς σὺ σωφροσύνην μὲν ἀπαιτεῖς, οὐκ ἀντεϊσφύρεις δέ; πῶς ὁ μὴ δίδως αἰτεῖς;», καὶ αὐταὶ αἱ νεώτεραι νομοθεσίαι μᾶλλον τὴν γυναῖκα κολάζουσιν³. ὁ Πλάτων αἰρεῖται *ἐπισκόπους* γυναικῶν ἐπιμελουμένας δικαίως τῆς σωφροσύνης ἀνδρός τε καὶ γυναικὸς καὶ ἐξαγγελλούσας εἰ τίς τινα ὄρα πρὸς ἄλλ' ἄττα βλέποντα ἄνδρα ἢ γυναῖκα τῶν παιδοποιουμένων ἢ πρὸς τὰ τεταγμένα ὑπὸ τῶν ἐν γάμοις θυσῶν τε καὶ ἱερῶν γονομένων. Εἰσιῦσαι δ' εἰς τὰς οἰκίας τῶν νέων αἱ γυναῖκες τὰ μὲν νοθετοῦσαι, τὰ δὲ καὶ ἀπειλοῦσαι παύοντων αὐτοὺς τῆς ἀμαρτίας καὶ ἀμαθίας. Ἐὰν δὲ ἀδυνατώσι, πρὸς τοὺς νομοφύλακας ἰούσαι φραζόντων, οἱ δ' εἰργόντων. Ἐὰν δὲ καὶ ἐκεῖνοί πως ἀδυνατήσωσι, πρὸς τὸ δημόσιον ἀποφηνάντων, ἀναγράφαντές τε καὶ ὁμόσαντες ἢ μὴν ἀδυνατεῖν τὸν καὶ τὸν βελτίω ποιεῖν. Ὁ δὲ ἀναγραφεῖς ἄτιμος ἔστω, μὴ ἐλὼν ἐν δικαστηρίῳ τοὺς ἐγγράψαντας, τῶν δε· μήτε γὰρ εἰς γάμους ἴτω μήτε εἰς τὰς τῶν παιδῶν ἐπιτελεώσεις, ἂν δὲ ἴη, πληγαῖς ὁ βουλευθεὶς ἀθῶος αὐτὸν κολαζέτω. Τὰ αὐτὰ δὲ καὶ περὶ γυναικὸς ἔστω νόμιμα· τῶν ἐξόδων γὰρ τῶν γυναικείων καὶ τιμῶν καὶ τῶν εἰς γάμους καὶ γενέσεις παιδῶν φοιτήσεων μὴ μετεχέτω, ἐὰν ἀκοσμοῦσα ὡσαύτως ἀναγραφῆ καὶ μὴ ἔλη τὴν δίκην. Ὅταν δὲ δὴ παῖδας γεννήσωνται κατὰ νόμους, ἐὰν ἀλλοτρίᾳ τις περὶ τὰ τοιαῦτα κοινῆ γυναικὶ ἢ γυνὴ ἀνδρὶ, ἐὰν μὲν παιδοποιουμένοις ἔτι, τὰ αὐτὰ ἐπιζήμια αὐτοῖς ἔστω, καθάπερ τοῖς ἔτι γεννωμένοις εἰρηται· μετὰ δὲ ταῦτα ὁ μὲν σωφρονῶν καὶ σωφρο-

κοὶς ἐραστῆς πάντων ἀηδέστατον, καὶ ἐρῶν μὲν βλαβερὸς τε καὶ ἀηδής, λήξας δὲ τοῦ ἔρωτος εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ἄπιστος, καὶ Νόμ. Η, 836c.

1. Γαλάτ. γ, 28: «Οὐκ ἐνὶ ἄρσεν καὶ θῆλυ, πάντες γὰρ ὑμεῖς εἰς ἔστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ». Πρβ. *Ματθ. θ' 5-6*.

2. Λόγ. ΛΖ, 6 καὶ 7.

3. Προβλ. *Legouvé—Πανταζίδου*, αὐτόθι, σελ. 64.

νοῦσα εἰς τὰ τοιαῦτα ἔστω πάντα εὐδόκιμος, ὁ δὲ τούναντίον ἐναντίως τιμάσθω, μᾶλλον δὲ ἀτιμαζέσθω¹. Καθόλου δὲ παραινεί παιδεύεσθαι τοὺς πολίτας τὴν δικαιοσύνην, τὴν σωφροσύνην καὶ τὴν φρόνησιν, τὴν ἀδικίαν καὶ τὴν ὕβριν καὶ τὴν ἀφροσύνην ἐκ παντὸς τρόπου ἐκτρίβοντας καὶ ἐξωθοῦντας· φθίρει γὰρ ἡμᾶς ἀδικία καὶ ὕβρις μετ' ἀφροσύνης, σῶζει δὲ δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη μετὰ φρονήσεως²; καὶ πᾶσα ἐπιστήμη χωριζομένη δικαιοσύνης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς πανουργία οὐ σοφία φαίνεται³.

§ Η' Ποινικὴ νομοθεσία.

Ὡσαύτως καὶ ἐν ἀπάσῃ τῇ Πλατωνικῇ ποινικῇ νομοθεσίᾳ καταφαίνεται ἡ προσβεβυμένη ἄρρενός τε καὶ θήλειος ἰσότης. α' Ἄ δὲ γίγνεται μὲν ὀλιγάκις δέ, ἂν διὰ θυμὸν πατὴρ ἢ μήτηρ υἱὸν ἢ θυγατέρα πληγαῖς ἢ τινι τρόπῳ βιαίῳ κτείνῃ, καθάρσεις μὲν τὰς αὐτὰς τοῖς ἄλλοις καθαιρέσθω καὶ ἐνιαυτούς τρεῖς ἀπειναυτεῖν, κατελθόντων δὲ τῶν κτεινάντων ἀπαλλάττεσθαι γυναϊκά τε ἀπ' ἀνδρὸς καὶ τὸν ἀνδρα ἀπὸ γυναϊκός, καὶ μήποτ' ἔτι κοινῇ παιδοποιήσασθαι μηδὲ ξυνέστιον ὧν ἐκγονον ἢ ἀδελφὸν ἀπεστέρηκε γίγνεσθαι ποτε μηδὲ κοινῶν ἱερῶν. Ὁ δὲ ἀσεβῶν τε περὶ ταῦτα καὶ ἀπειθῶν ὑπόδικος ἀσεβείας γιγνέσθω τῷ ἐθέλοντι. Γυναῖκα δὲ γαμετὴν ἂν ἀνὴρ δι' ὀργὴν κτείνῃ τινὰ τις, ἢ γυνὴ ἑαυτῆς ἀνδρα ταῦτόν τοῦ ὡσαύτως ἐργάσθαι, καθαιρέσθαι μὲν τοὺς αὐτοὺς καθαρμούς, τριετίς δὲ ἀπειναυτήσεις διατελεῖν. Κατελθὼν δὲ ὅτι τοιοῦτον δράσας τοῖς αὐτοῦ παισὶν ἱερῶν μὴ κοινῶν εἴτω μηδὲ ὁμοτράπεζος γιγνέσθω ποτέ, ἀπειθῶν δὲ ὁ γεννήτωρ ἢ ὁ γεννηθεὶς ἀσεβείας αὐτὸν ὑπόδικος γιγνέσθω τῷ ἐθέλοντι⁴. Τὰ αὐτὰ δ' ὡσαύτως νομοθετεῖ⁵, ἂν ἀδελφὸς ἀδελφὸν ἢ ἀδελφὴν ἢ ἀδελφὴ ἀδελφὸν ἢ ἀδελφὴν θυμῷ κτείνῃ. Περὶ δὲ τῶν ἐκ προνοίας γιγνομένων τραυμάτων καὶ φόνων, φησί, γονεῖς δ' ἂν παῖς ἢ δοῦλος δεσπότην ὡσαύτως ἐκ προνοίας τρώσῃ, θάνατον εἶναι τὴν ζημίαν· καὶ ἂν ἀδελφὸς ἀδελφὸν ἢ ἀδελφὴν ἢ ἀδελφὴ ἀδελφὸν ἢ ἀδελφὴν ὡσαύτως τρώσῃ καὶ ὄφλη τραύματος ἐκ προνοίας, θάνατον εἶναι

τὴν ζημίαν· γυνὴ δὲ ἀνδρα ἑαυτῆς ἐξ ἐπιβουλῆς τοῦ ἀποκτείνει τρώσασσα, ἢ ἀνὴρ τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, φευγέτω ἀειφυγίαν. Καὶ περὶ τῆς κτήσεως λαμβάνει πρόνοιαν, ἂν μὲν υἱεὶς ἢ θυγατέρες αὐτοῖς ὡς παῖδες ἔτι, τοὺς ἐπιτρόπους ἐπιτροπεύειν καὶ ὡς ὄρφανῶν τῶν παίδων ἐπιμελεῖσθαι, ἂν δὲ ἀνδρες, μὴ ἐπάναγκες ἔστω τρέφεσθαι τὸν φεύγοντα ὑπὸ τῶν ἐκγόνων, τὴν δὲ οὐσίαν αὐτοῦς κεκτῆσθαι· πρὸς δὲ καὶ περὶ κληρονομίας ἄπαιδος, δεῖς ἂν τοιαύταις συμφοραῖς περιπέση, τοὺς συγγενεῖς συνελθόντας μέχρι ἀνεψιῶν παίδων τοῦ πεφευγότος ἀμφοτέρωθεν πρὸς τε ἀνδρῶν καὶ πρὸς γυναικῶν κληρονόμον εἰς τὸν οἶκον τοῦτον τῇ πόλει τεσσαρακοντακίπεντακιχλιοστὸν καταστήσαι βουλευομένους μετὰ νομοφυλάκων καὶ ἱερέων¹.

Ἐν ἀπάσαις δὲ ταῖς τῶν δύο γονέων σχέσεσι, μάλιστα δὲ δὴ ἐν οἷς λέγει περὶ τε πατροκτόνου καὶ μητροκτόνου, ὧν οὐδεμίαν ποιεῖται διάκρισιν, παρὰ τὴν κοινὴν δόξαν² σαφῶς κηρύττει ὅτι ἐν τῇ παιδογενίᾳ³ ἢ μὴτηρ δύναται ἴσον καὶ ὁ πατήρ. Ἐὰν δ' ἄρα τις, λέγει⁴, εἰς τοσοῦτον ἀκρατῆς θυμοῦ γίγνηται πρὸς τοὺς γεννήσαντας, ὥστε μανίαις ὀργῆς τῶν γεννητόρων τολμῆσαι κτείνει τινα, ἂν μὲν ὁ τελευτήσας πρὶν τελευτῆσαι τὸν δράσαντα φόνου ἀφίη ἐκῶν, καθάπερ οἱ τὸν ἀκούσιον φόνον ἐξεργασάμενοι, καθαρθεὶς καὶ τᾶλλα ὅσα περ ἐκεῖνοι πράξας, καθαρὸς ἔστω· ἂν δὲ μὴ ἀφῆ, πολλοῖς ἔνοχος ἔστω νόμοις ὁ δράσας τι τοιοῦτον· καὶ γὰρ αἰκίας δίκαις ταῖς ἐσχάταις ἔνοχος ἂν γίγνοιτο καὶ ἀσεβείας ὡσαύτως καὶ ἱεροσυλίας, τὴν τοῦ γεννήτου ψυχὴν συλήσας· τῷ γὰρ πατροφόνῳ ἢ μητροκτόνῳ μόνῳ οὐδ' ἄμυνομένῳ θάνατον μέλλοντι ὑπὸ

1. Νόμ. Θ, 877b—e.

2. Ἐν ταῖς *Αἰσχύλου* Εὐμένειαν Ὀρέστης φονεὺς τοκέως οὐ λογίζεται ἀποκτείναι τὴν μητέρα.

*οὐκ ἔστι μήτηρ ἢ κακῆμίνου τέκνον
τοκεύς, τροφὸς δὲ κύματος νεοσπόρον
τίκτει δ' ὁ θροφῶκων* στ. 658—660.

Καὶ Ἀθηνᾶ τούτω ἀμύνει λέγουσα·
*ψῆφον δ' Ὀρέστη τὴν δ' ἐγὼ προσθήσομαι
μήτηρ γὰρ οὗτις ἐστὶν ἢ μ' ἐγένετο,
τὸ δ' ἄρσεν αἰνῶ πάντα.* στ. 735—738.

Τὸ δ' ἀνώτατον τῶν παλαιῶν δικαστηρίων, ὃ Ἄρεος Πάγος, ἐπικυροῖ τὴν δόξαν ὡς ἡ μήτηρ τροφὸς ἐστὶ καὶ οὐ γεννήτρια.

3. Πρβ. Τιμ. 91a: «ζῶν τὸ μὲν ἐν ἡμῖν, τὸ δ' ἐν ταῖς γυναῖξιν συστήσαντες ἐμφυγον».

4. Νόμ. Θ, 869a7—c.

1. Νόμ. Γ, 784.

2. Νόμ. Ι, 906a.

3. Μενέξ. 246e.

4. Νόμ. Θ, 868c—e.

5. Νόμ. Θ, 866e.

τῶν γονέων τελευτήσῃσθαι παρέξει νόμος οὐδεὶς κτείνει τὸν πατέρα ἢ μητέρα, τοὺς εἰς φῶς τὴν ἐκείνου φύσιν ἀγαγόντας, ἀλλ' ὑπομείναντα τὰ πάντα πάσχειν πρὶν τι δρᾶν τοιοῦτον νομοθετήσει. Κεῖσθω δὴ τῷ πατέρα ἢ μητέρα ἀποκτείναντι θυμῷ θάνατος ἢ ζῆμια.

§ Θ' Ἡ γυνή ἐν τῇ πολιτείᾳ.

Πρὸς δὲ ὁ Πλάτων ἐπιτρέπει γυναικί ἐλευθέρᾳ μαρτυρεῖν καὶ συνηγορεῖν, ἐὰν ὑπὲρ τετραράκοντα ἔτη ἢ γεγυῖα, καὶ δίκην λαγγάνειν, ἐὰν ἀνανδρὸς ἢ ζῶντος δὲ ἀνδρὸς ἐξέστω μαρτυρῆσαι μόνον¹. Ἰκανὴν δὲ τὴν γυναῖκα λογίζεται ὁ φιλόσοφος καὶ πρὸς διοικήσιν καὶ ἀρχὴν πόλεως. Καὶ ἐν μὲν τῇ ἰδανικῇ πολιτείᾳ παρὰ τοὺς φύλακας τάττει καὶ τὰς *φυλακίθας*, ἵνα συνοικῶσι καὶ συμπυλάττωσι· γυναικὸς γὰρ καὶ ἀνδρὸς ἡ αὐτὴ φύσις εἰς φυλακὴν πόλεως, ἐὰν καὶ ἡ αὐτὴ τροφή καὶ παιδεία ἀποδοθῇ. Τὸ αὐτὸ δὴ γίγνεται καὶ τοῖς φύλαξι κυσίν· αἱ γὰρ θήλειαι τῶν φυλάκων κυνῶν συμπυλάττουσιν ἄπερ ἂν οἱ ἀρρένες φυλάττωσι, καὶ συνθηρεύουσι καὶ τᾶλλα κοινῇ πράττουσι· καὶ οὐκ οἰόμεθα δεῖν τὰς μὲν οἰκουρεῖν ἔνδον ὡς ἀδυνάτους διὰ τὸν τῶν σκυλάκων τόκον τε καὶ τροφήν, τοὺς δὲ πονεῖν τε καὶ πᾶσαν ἐπιμέλειαν ἔχειν περὶ τὰ ποιμνία².

Ἐν δὲ τοῖς Νόμοις αἰρεῖται ἀρχούσας γυναικίας πρῶτον μὲν κατὰ τὴν τροφήν καὶ παιδείαν τῆς πρώτης ἡλικίας, περὶ ἧς εἴρηται, ἢ τῶν τροφῶν αὐτῶν καὶ τῆς ἀγέλης συμπάσης τῶν δώδεκα γυναικῶν μίαν ἐφ' ἐκάστη τετάχθαι, κοσμοῦσαν κατ' ἐνιαυτὸν τῶν προειρημένων, ἃς ἂν τάξωσιν οἱ νομοφύλακες, ἢ δὲ καταστᾶσα ἀρχέτω φοιτῶσα εἰς τὸ ἱερὸν ἐκάστης ἡμέρας κολάζουσα αἰεὶ τὸν ἀδικοῦντα, δούλον μὲν καὶ δούλην καὶ ξένον καὶ ξένην αὐτὴ διὰ τινῶν τῶν τῆς πόλεως οἰκετῶν, πολίτην δὲ ἀμφισθητοῦντα μὲν τῇ κολάσει πρὸς τοὺς ἀστυνόμους ἐπὶ δίκην ἀγούσα, ἀναμφισθητήτων δὲ δυνατὰ καὶ τὸν πολίτην αὐτὴ κολάζετω³. Εἶτα δὲ ὀρίζεται γυναικίας *κυρίας τῶν γάμων* ἐπιμελουμένας τῆς σωφροσύνης τῶν γάμφων συνφισμένων, ὧν μικρῷ πρότερον ἐμνήσθημεν. Καὶ ὄρον ἡλικίας τῶν μὲν ἀρχουσῶν τάττει τὰ τετραράκοντα ἔτη, τῶν δὲ

πολεμικῶν, ὅσαι ἂν φανῶσιν ἱκαναί, ἐπειδὴν γεννήσωσι παῖδας, τὸ δυνατὸν καὶ πρέπον ἐκάσταις προστάττει μέχρι τῶν πεντήκοντα ἐτῶν¹. Ἄν δὲ ταῖς ἀρχούσαις καταλέξωμεν καὶ τὰς *ἱερέας*, οὐδαμῶθεν τὰς γυναικίας ὀρώμεν ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ἀπειργομένας.

§ Γ' Ἐπίλογος.

Τοιαῦτα τὰ περὶ γυναικὸς παρὰ Πλάτωνι φιλοσοφούμενα, ἄπερ οὐδεμιᾶς ἐξ ὧν ἴσμεν τοῦ αὐτοῦ ὑποκειμένου ἐτέρας ἰδίας πραγματείας γενομένης διὰ βραχέων ἐνταῦθα κατελέξωμεν. Καὶ πολλοὶ μὲν τὸ πάλαι πολλὰ κατὰ τῶν γυναικῶν ἔλεγον², ἀλλ' ὁ ἡμέτερος φι-

1. Νόμ. Γ, 785b.

2. Ὁ ἀτυχῶν συζύξων ἕνεκεν *μισογύνης* λεγόμενος *Εὐριπίδης* πολλὰ κακὰ τὸ γυναικίον φύλον ἀγορεύει·

Ὅστις γυναῖκα τῶν πρὶν εἴρηκεν κακῶς ἢ νῦν λέγει τις ἢ πάλιν μέλλει λέγειν, ἅπαντα ταῦτα συντιθεῖς ἐγὼ φράσω· γένος γὰρ οὔτε πόντος οὔτε γῆ τρέφει τοιόνδ', ὁ δ' αἰεὶ συντυχῶν ἐπίσταται. (Ἐκὰδ. [στ. 1178—82].

Καὶ συνθεῖς ἅπαντα ταῦτα πρὸς πολλοῖς ἄλλοις καὶ τὰδε λέγει·

Γυνή τε πάντων ἀγριώτατον κακόν. (Φοῖν. ἀπόστ. Θ' *Δεινὴ μὲν ἀλήκῃ κυμάτων θαλασσίον, δεινὰ δὲ ποταμοῦ καὶ κυρὸς θερμοὶ πνοαί, δεινὸν δὲ πενία, δεινὰ δ' ἄλλα κακὰ μυρία, ἀλλ' οὐδὲν δεινόν, ὡς γυνή, κακόν, οὐδ' ἂν λόγος δεῖξειεν· εἰ δὲ του θεῶν τοδ' ἴσσι πλάσμα, δημιουργὸς ὧν κακῶν μέγιστος ἴστω καὶ βροτοῖς δυσμενής.* (Αὐτό. [ἰπόσ. 16].

Μὴ ἀρκούμενος δὲ τούτῳ τῷ ψύγῳ, δὴ αὐτὸς κατὰ τῶν γυναικῶν ποιεῖ, καὶ ἄλλους πρὸς τοῦτο παρακλεῖσθαι δυστήνους καὶ οὐ σοφοὺς κελῶν ἐκείνους, οὔτινες παύσονται κακῶς γυναῖκα λέγοντες ('Ι. Στοβ. Ἀνθολ. ΟΙ', 1). Διὸ δὴ ἐν ταῖς τοῦ Ἀριστοφάνους Θεσμοφοριαζούσαις (στ. 545—550 καὶ 714—810) αἱ γυναῖκες κατηγοροῦσι τοῦ Εὐριπίδου, ὃς πολλὰ κακὰ δέδρακεν ἐπιτήδεις εὐρίσκων λόγους, ὅπου γυνὴ πονηρὰ ἐγένετο, Μελανίππας ποιῶν Φαίδρας τε, Πηνελόπειαν δὲ οὐ πώποτε ἐποίησεν, ὅτι γυνὴ σώφρων ἔδοξεν εἶναι· καὶ διὰ πολλῶν ἀμυνόμεναι καὶ τῆς τε γυναικὸς καὶ τάνδρῳ ἐκάστου ἔργα καὶ βίους παραβάλλουσαι ἐπιλέγουσιν·

Οὕτως ἡμεῖς πολὺ βελτίους τῶν ἀνδρῶν εὐχόμεθ' εἶναι.

Ἄλλ' ὁμολογητέον ὡς Εὐριπίδης λέγει μὲν ὅτι τῆς κακῆς γυναικὸς κακίον οὐδὲν γίγνεται ἀλλὰ καὶ ἐ' Εὐθλῆς δ' οὐδὲν εἰς ὑπερβολὴν πέφυκεν ἄμεινον³ ('Ι. Στοβ. Ἀνθολ. ΕΘ', 11), καὶ ἀλλαγῶς μάλιστα δ' ἐν τῇ Ἀλκίτιδι εὐμετέστερον ἔχει πρὸς τὰς γυναῖκας. Παρὰ

1. Νόμ. ΙΑ, 937a.

2. Πολιτ. Ε, 451d, 453a, κ. ε'

3. Νόμ. Ζ, 794b.

λόσοφος, καίπερ ὁμολογῶν σοφωτέρους μὲν καὶ φρονιμωτέρους¹ τοὺς ἄνδρας, *σμηκρὰν δ' ἔχον διάνοιαν*² καὶ *φλυαρίαν* καὶ *μικρολογίαν*³ καὶ *δειλίαν*⁴ καὶ *ἀκραχολίαν*⁵, *λαθραιότερον* δὲ καὶ *ἐπικλοπώτερον* τὸ θῆλυ, εἰθισμένον δὲ *δεδυνκός* καὶ *σοικεινὸν* ζῆν, εἰς φῶς δ' ἀγόμενον βίᾳ πᾶσαν ἀντίστασιν ἀντιτείνον⁶ καὶ καθόλου *ἀσθενέστερον*⁷ τοῦ ἄρρενος, *δοξάζει* τὰ *περὶ γυναικῶν πολὺ ἄμεινον ἂν ἔχεν*, εἰ νόμων ἔτυχεν ἢ τὰ νῦν· καὶ ὄρων ταλασιουργούς καὶ χερνήτιδας καὶ ὕφαντριάς καὶ σκυτοτόμους καὶ ἱματιοπώλιδας καὶ ἀρτοπώλιδας καὶ λαχανοπώλιδας καὶ στεφανοπώλιδας καὶ πανδοκευτριάς καὶ μαίας καὶ ἄλλας ἄλλα ἀκούσας, ἔτι δὲ καὶ αὐλητριάς καὶ ψαλτριάς καὶ κιθαριστριάς καὶ ὄρχηστριάς⁸ καὶ πλὴν τῶν κοινῶν ἑταιρῶν γυναικίας ἐλευθερίως πεπαιδευμένας πολλῇ τῇ χάριτι περὶ πολιτείας καὶ τέχνης καὶ φιλοσοφίας διαλεγόμενας, οἷα ἡ *Ἀσπασία*⁹, θαυμάζων δὲ τὸ κρητικὸν καὶ λακωνικόν, κόρας γυμνασίων μετόχους οὖσας ἅμα καὶ μουσικῆς ζῆν δεῖν¹⁰, καὶ ἀκούων τὰ περὶ τῶν Σαυρομητιδῶν καὶ Ἀμαζόνων, πείθεται πάντα, ὅσα περὶ τῶν ἄρρένων, *ἴσα καὶ τὰς θηλείας ἀσκεῖν δεῖν*, ἄρχειν τε τῶν ἔδον ἔργων καὶ ἐπιμελημάτων καὶ τῶν πολιτικῶν μετέχειν καὶ τῶν εἰς τὸν πόλεμον κοινωνεῖν, τὰ αὐτὰ δὲ διδασκτέον καὶ πάσῃ ῥώμῃ πάσας ὁμοθυμαδὸν τὰς γυναικίας ἐπιτηδεύειν ἀνδράσι ταυτὰ· δυνατὴ γὰρ ἡ

βαλε καὶ *Ἡσίοδον* (Ἔργ. καὶ Ἡμ. στ. 702—3), ἐν οἷς λέγει·

*Οὐ μὲν γὰρ τι γυναικὸς ἀνὴρ ληΐζει ἄμεινον
τῆς ἀγαθῆς, τῆς δ' αὖτε κακῆς οὐ εἴγιον ἄλλο.*

Ἐξ αὐτῶς δὲ *Φωκυλίδης* καὶ *Σιμωνίδης* ὁ Ἀμοργίνος μετὰ δριμυεῖς ἰάμβους ἐπαινοῦντες τὴν ἐκ μάστιγος ἄξιον λόγου τῇ γυναικί ἔπαινον ποιοῦσιν.

1. Κρατ. 392c—d.
2. Πολιτ. E, 469d.
3. Πολ. H, 549d.
4. Νόμ. A, 639b Ἀπολ. 35b.
5. Νόμ. E, 731d.
6. Νόμ. Γ, 781a—c.
7. Πολιτ. E, 455d, 457b. Νόμ. IA, 917a.
8. Πρβ. *Paul Guiraud* — La main d'œuvre industrielle dans l'ancienne Grèce. Paris. 1900. σελ. 150, 165—168 καὶ 181.
9. Περὶ Ἀσπασίας τῆς Μιλησίας ὄρα *Πλούταρχον*, Περικλ. κδ', — *Becq de Fouquières* — *Aspasie de Milet*. Paris. 1872. — *Ern. Curtius*, αὐτόθι, Τόμ. Β', σελ. 639—641. Πρβ. καὶ *J. Chauvin*, αὐτόθι, σ. 48.
10. Νόμ. Z, 806b.

φύσις ἡ θῆλεία τῇ τοῦ ἄρρενος γένους κοινωνῆσαι εἰς ἅπαντα τὰ ἔργα, ἔαν ἡ αὐτὴ τροφὴ καὶ παιδεία ἀποδοθῇ, καὶ ἔχει ὡς ἡ φαλακρῶν καὶ κομητῶν φύσις· διὸ δὴ γελοῖον ἂν εἴη, ἔαν φαλακροὶ σκυτοτομῶσι, μὴ ἔαν κομητῆς, ἔαν δ' αὖ κομητῆται, μὴ τοὺς ἐτέρους¹. Καὶ οὕτως ἀποκρούων τὴν τῆς γυναικὸς ὑποτελείαν² *ἰσότητα* ἀξιοῖ παρὰ τὴν διαφορὰν τῆς φύσεως τῶν γενῶν· αὐτὸ γὰρ ἡμῖς μόνον ἔστιν ἂν τὸ περὶ τὰς γυναικίας ἀκοσμητῶς περιορώμενον, ὅσῳ δὲ ἡ θῆλεία ἡμῖν φύσις ἐστὶ πρὸς ἀρετὴν χείρων τῆς τῶν ἄρρένων, τοσούτῳ διαφέρει πρὸς τὸ πλεόν ἢ διπλάσιον εἶναι³. Οὐδεὶς δὲ τῶν τε πάλαι καὶ νῦν⁴

1. Πολιτ. E, 451d—454d.

2. Καίτοι εὐκὸν ἔτι ἔρρον καὶ θῆλυς (Γαλ. γ', 28), κέκραγε τὸ *σκεθός τῆς ἐκλογῆς*, ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτὸν ἀπόστολον ὑποτάσσεσθαι δεῖ τὰς γυναικίας ταῖς ἀνδράσιν (Ἐφ. ε', 22—33) καὶ οὐκ ἔξεσι «τῇ γυναικί διδάσκειν, οὐδὲ αὐθεντεῖν ἀνδρός» (Τιμόθ. Α' β', 12)· πολλοὶ δὲ τῶν πατέρων τῆς ἐκκλησίας *ἀρχηγῶν ἀμαρτίας* καὶ ὄν *καταδεικτέον* τὴν γυναικί ἐκάλεσαν (*Κορῖνθ. Κατήχ. ΙΓ'—Ι. Χρυσόστομον*, ἐγκώμ. εἰς Μάρτινον δ', ἔτι δὲ Λόγ. Ι. εἰς τὸ Α' κεφ. τῆς Γεν. καὶ ΙΓ' εἰς τὸ Β' κεφ. — *Τερτυλλιανῶς* De cultu feminarum, A, 1.—Πρβ. καὶ *Lucien Leduc*—La femme devant le Parlement. Paris. 1898. σελ. 3)· καὶ ἡ ληγουμένη τῆς Γ' ἑκατονταετηρίδος ἐν Μακωνίᾳ τῆς Γαλλίας Σύνοδος ἔθηκε τὸ ζήτημα· ἡ γυνὴ ἔχει ψυχὴν· Πρὸς δὲ καὶ ἐν τῷ κανονικῷ τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας δικαίῳ φέρεται (Cause XXXIII. V, 13 καὶ 14): «Mulier non est facta ad imaginem Dei.—Hinc apparet quemadmodum subditas feminas viris et pene famulas lex esse voluerit uxores» Ἀλλ' ὁ Θεολόγος *Γρηγόριος* ὧδε (Λόγ. ΔΖ' 6 καὶ 7) ὑπὲρ τῶν γυναικῶν ἀποφαινεται· «Εἰς ποιητῆς ἀνδρός καὶ γυναικός, εἰς χεῖς ἀμφοτέροι, εἰδὼν μία, νόμος εἰς, θάνατος εἰς, ἀνάστασις μία. Οὐ τὸ μὲν ἀσθενέστερον εὐρέθη, τὸ δὲ ἰσχυρότερον ἀμφοτέρους σφίξαι Χριστὸς τοῖς κάθεσιν. Ἔσονται μὲν οὖν οἱ δύο, φησὶν, εἰς σάρκα μίαν, καὶ ἡ μία σὰρξ ἔγέτω τὸ ὁμοτίμον.

3. Νόμ. Γ, 781b.

4. Ἐπὶ τοῦ *ἑπιποτισμοῦ* ἡ γυνὴ τῷ ἔρωτι ἤρχε τῶν ἀνδρῶν καὶ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους πολλοὶ ἔγχεον τὴν φύσιν οὐδεμίαν ἄλλην ἰσ/ὺν ἢ τὰ θεία γητρα μόναι· τῆς γυναικὸς παρασχέειν (*J. J. Rousseau*, *Émile*, V.—*Montesquieu* — *Esprit des lois*, ΙΓ', 2)· καθόλου δὲ οὐκ ὀλίγοι, ὡς ὁ *Proudhon* καὶ ὁ μισογύνης φιλόσοφος *Schopenhauer*, ὄν ὑποτελεῖ· καὶ κατώτερον ὀρίζονται τὴν γυναικί (ὄρα *Lucien Leduc*, αὐτόθι, σελ. 4) Ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν γυναικῶν πολλοὶ πολλὰ ἔγραψαν. (Ἔρα καὶ *Legouvé—Παναζίδου*, αὐτόθι, σελ. κ'—κδ'). Τῶν δὲ δὴ κοσμοπολιτῶν τινες (πρβ. *Aug. Bebel*—Die Frau und Sozialismus. Stuttgart. 1891) παρὰ τὴν ἐπιμεινωμένην

περί γυναικός ἐφιλοσόφησεν ἄμεινον καὶ θαυμασιώτερον ἢ ὁ μηδὲν τῶν *περὶ γυναικας ζητημάτων* ἀνεξέταστον καταλιπὼν δαίμονιος νοῦς τοῦ δικαίως θεωρουμένου πρώτου ὑπερμάχου¹ τῆς δὴ λεγομένης *γυναικείας χειραφεσίας* καὶ ὑπάτου *γυναικιστοῦ*² θείου Πλάτωνος. Καίτοι δὲ καθ' ἅπαντας τοὺς χρόνους πλείσται γυναῖκες περὶ τε τὰ γράμματα, τὰς ἐπιστήμας, τὰ διάφορα ἐπιτηδεύματα, τὸν πόλεμον καὶ τὴν πολιτικὴν ἀρίστην εὐδοκίμῃσιν ἐπεδείξαντο³, ἀλλ' αἰετοτε ἀνδρῶν νομοθετούντων κατὰ τῶν γυναικῶν ἢ νομοθεσία. Διὸ νῦν κατὰ τὴν λήξασαν μάλιστα ἑκατον-

τατηρίδα οὐκ ὀλίγοι¹ φιλόσοφοι, πολιτικοὶ καὶ κοινωνιολόγοι, ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, ἔτι δὲ σύλλογοι καὶ ἑταιρείαι καὶ πολιτεῖαι δεινούς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ ἰσότητος τῶν γυναικῶν ἀγωνίζονται ἀγῶνας, καὶ πολλαχοῦ ἤδη τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς ἡ γυνὴ τῶν αὐτῶν ἀκρωμένη μαθημάτων καὶ τὰς αὐτὰς ὑφισταμένη γυμνασιακὰς καὶ πανεπιστημιακὰς δοκιμασίας κτᾶται ὁσημέραι πλείω ἔν τε τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ πολιτείᾳ *δίκαια*², καὶ τῆς *Πλατωνικῆς δόξης* ὡς *ἔστι καὶ γυνὴ γυμνασική καὶ μουσική καὶ ἱατρική καὶ φιλόσοφος καὶ πολεμική καὶ φυλακική καὶ ἀρχική καὶ δεῖ τῶν αὐτῶν καὶ ὁ ἀνὴρ μετέχειν παιδευμάτων καὶ ἐπιμελημάτων καὶ τὰ αὐτὰ ἀσκεῖν*³ προσδοκᾶται ἢ ἐν πολλοῖς *κατίσχυσις καὶ περιφανῆς νίκη*.

τῶν κατὰ τὸν γάμον καὶ τὴν πόλιν Πλατωνικὴν μάλιστα ἐν τοῖς Νόμοις νομοθεσίαν τοῦ πραγματικοῦ βίου πολὺ ἀφιστάμενοι κοινότητα μᾶλλον κτήσεως καὶ γυναικῶν φαίνονται πρᾶσιοντες.

1. Πρβ. *Lily Braun—Die Frauenfrage im Altertum*, αὐτόθι, σελ. 168.

2. Διὰ τοῦ *γυναικιστῆς* (γυναικίζων ἢ φιλογύνης) ἀποδοτέον ἐν εἴῃ τό: *feministe*.

3. Ὅρα *Otto Henne am Rhyn*. Αὐτόθι.

1. Ὅρα *L. Leduc*, αὐτόθι σελ. 8—40 καὶ 278—314.

2. Ὅρα *Jeanne Chauvin*, αὐτόθι. — *Leon Guiraud*, αὐτόθι.

3. Πολιτ. Ε, 451c—457a. Νόμ. Γ' 781d—785b, Ζ, 805d—806b.

ΛΥΣΙΟΥ

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΔΙΚΑΝΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

“ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΕΡΑΤΟΣΘΕΝΟΥΣ ΦΟΝΟΥ ΑΠΟΛΟΓΙΑ,,

ὑπὸ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ Κοινωνιολογικῇ ἐπιτροπείᾳ κατὰ τὰς συνεδρίας τῆς 27ης Φεβρουαρίου ἠ καὶ 31ης Μαρτίου 1901).

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

I.

Ὅφειλόμην νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ὀλίγοι ἐκ τῶν ἡμετέρων νομομαθῶν ἀναγινώσκουσι τοὺς διασωθέντας *δικανικούς λόγους* τῶν Ἑλλήνων *ῥητόρων* καὶ *λογογράφων*, ἐλάχιστοι γινώ-

σκουσι πόση τέρψις καὶ τρυφή καὶ διδασκαλία τὴν αὐτὰ ἐγκλείονται ἐν αὐτοῖς, καὶ οὐδεὶς νομίζω, ἢ σχολήθη εἰς μελέτας περὶ αὐτῶν, ὅπως καταστήσῃ γνωστὴν καὶ τὴν ἐν τῇ δικανικῇ ἔξοχον τῶν προγόνων καὶ δικαίαν φήμην.

Εἶναι ἀληθές ὅτι ἡ πλήρης καὶ εὐχερῆς κατανόησις τῶν δικανικῶν λόγων προσαπαιτεῖ

τὴν γνῶσιν τοῦ Ἀττικοῦ δικαίου. Ἀλλὰ τὸ δίκαιον τοῦτο, τὸ τε δημόσιον καὶ ἰδιωτικόν, εἶναι, παράδοξον εἰπεῖν, ὅλως ἄγνωστον ἐν αὐτῇ τῇ κοιτίδι, ἐνθα ἀνεπτύχθη καὶ ἤμασεν ἐπὶ αἰῶνας, καὶ οὔτε στο:χειῶδες κἂν περὶ τούτου βιβλίον ἔχομεν, ἀπαραίτητον διὰ τε τοὺς φιλόλογους καὶ τοὺς δικηγόρους τοὺς ἐπιχειροῦντας νὰ μελετήσωσιν ἐκεῖνους.

Ἐὰν ἐξαίρεσω τὸν ἐπὶ ἐμβριθεῖα καὶ πολυμαθεῖα διαπρέψαντα μεταξὺ τῶν ἡμετέρων νομικῶν *I. A. Τυπάλδον*, διατριβὰς ἀξιολόγους ἐπὶ τινῶν θεμάτων τοῦ δικαίου τούτου γράψαντα, (οἷον ἐν Ἀθηνᾶς, 1889, Τ. Α'. τεῦχος γ' καὶ δ' περὶ τοῦ νόμου τοῦ Σόλωνος περὶ διαθηκῶν), ἐκδόντα δὲ καὶ ἐρμηνεύσαντα τοὺς πρό τινῶν ἐτῶν ἐν Γόρτυνι τῆς Κρήτης ἀνευρεθέντας ἐπὶ στήλης Νόμους, καὶ τὸν Ἀρεοπαγίτην *Ἀχ. Ἀγαθόνικον* ἐκδόντα τὸ 1891 τὴν εὐτυχῶς ἐσχάτως ἀνευρεθεῖσαν ἐν τῷ Βρεττανικῷ Μουσεῖῳ ἐπὶ τριῶν κυλίνδρων παπύρου πραγματείαν τοῦ Ἀριστοτέλους περὶ Πολιτείας Ἀθηναίων, οὐδένα ἐγὼ τουλάχιστον ἄλλον γινώσκω ἐκ τῶν ἡμετέρων πολυπληθεστάτων νομικῶν ἐπιδείξαντα ἔφασιν ἢ ἐνδιαφέρον πρὸς μελέτας δικαίου αὐτόχθονος δι' ἡμᾶς¹.

Ἀπὸ τεσσάρων αἰῶνων ἐν Γαλλίᾳ τὸ πρῶτον, εἶτα ἐν Ὀλλανδίᾳ καὶ τελευταῖον ἐν Γερμανίᾳ καὶ πάλιν ἐν Γαλλίᾳ ἐγένοντο εἰδικαὶ ἔρευναι ἐπὶ τοῦ Ἀττικοῦ, τοῦ κατ' ἐξοχὴν Ἑλληνικοῦ δικαίου. Τὰ ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν μνημεῖα ἐπλούτισαν σπουδαιότατα καὶ διεφώτισαν τὸν κλάδον τοῦτον τῆς συμμιγοῦς ἐπιστήμης, ἐν ἣ φιλολογία καὶ νομικῇ συμφύρονται χημικῶς ἐνωθεῖσαι. Ἐπίσης οὐκ ὀλίγα ἐκ τῶν ἀνακαλυφθέντων κατὰ τὸν 19^{ον} αἰῶνα ἀρχαίων συγγραμμάτων παρέσχον συμβολὴν ἀνέλπιστον εἰς τὴν συμπλήρωσιν πολλῶν κενῶν τοῦ μελετωμένου δικαίου, ἐκ τῆς Ἀντιδόσεως τοῦ Ἰσοκράτους, ἣν ὁ ἡμέτερος φιλόλογος Μουστοξύδης ἐν ἀρχῇ τοῦ αἰῶνος ἀνεῦρε, μέχρι τῆς μνημονευθείσης Πολιτείας Ἀθηναίων τοῦ Ἀριστοτέλους τῆς ἀνευρεθείσης κατὰ τὸ τέλος τοῦ αἰῶνος. Οὕτω τὸ μᾶλλον ἀκρωτηριασθὲν μνημεῖον τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος, τὸ Ἀτ-

τικὸν δίκαιον, διὰ τῆς ἀκαμάτου ἐργασίας τῶν ἀρχαιολογούντων, ἀποκαθίσταται βαθμηδόν, διαγραφομένων τῶν γραμμῶν καὶ τοῦ καλλιτεχνήματος τούτου, ὅπερ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ὑστερήσῃ παρὰ τῷ ἄκρως φιλοσοφῆσαντι ἑλληνικῷ κόσμῳ.

Πόσοι ἐκ τῶν ἡμετέρων γερμανομαθῶν νομικῶν (καὶ εἶναι μέγας ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἐν Ἑλλάδι) ἠδύνατο νὰ μεταδώσωσιν ἐκ τῆς πλουσίας παρὰ Γερμανοῖς βιβλιογραφίας τοῦ Ἀττικοῦ δικαίου τὰς ἀναγκαίας γνώσεις καὶ τὰ βοηθήματα, ὅπως καταστῆ πρόχειρος καὶ ἐπαγωγὸς ἢ ἀνάγνωσις τῶν δικανικῶν ῥητόρων; Καὶ ὅμως οὐδεὶς οὔτε νομικὸς οὔτε φιλόλογος Ἑλλήν ἐύρεθη ἄχρι τοῦδε ἐπιχειρήσας τοῦτο.

Ἐν Γαλλίᾳ, ὅπου ἀνεζωπυρώθη ὁ ἔρος τῶν σπουδῶν τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος, πολλοὶ φιλόλογοι καὶ, ὅπερ θλιβερόν εἰπεῖν διὰ τὴν φιλοτιμίαν τῶν ἑλλήνων δικαστῶν καὶ δικηγόρων καὶ καθηγητῶν τῆς νομικῆς, πολλοὶ ἐπιφανεῖς δικηγόροι καὶ λειτουργοὶ τῆς γαλλικῆς θέμιδος καὶ καθηγηταὶ περιπαθῶς καταγίνονται εἰς μελέτας τοιαύτας καὶ προάγουσιν ἐπιζήλως τὴν ἐπιστήμην τοῦ Ἀττικοῦ δικαίου.

Ἀπὸ 27 ἐτῶν ὁ *R. Dareste*, τότε ἀπλοῦς δικηγόρος, νῦν δὲ μέλος τοῦ Ἀκυρωτικοῦ καὶ τοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Γαλλίας, ἐδημοσίευσεν εἰς δύο τόμους τοὺς δικανικοὺς λόγους τοῦ Δημοσθένους μετὰ πολλῶν χρησιμωτάτων νομικῶν παρατηρήσεων; εἰς ἑτέρους δύο τόμους τοὺς πολιτικοὺς λόγους, τὸ 1893 ἐμβριθεστάτον σύγγραμμα *La science du droit en Grèce*, καὶ ἐσχάτως μετὰ πολλῶν καὶ σοφῶν σημειώσεων τὴν ἀρίστην μετάφρασιν τοῦ Ἰσαίου, ἣν μόνον φιλομαθῆς καὶ γνώστης τοῦ Ἀττικοῦ δικαίου ἠδύνατο νὰ φιλοτεχνήσῃ, καθιστῶν γνώριμον καὶ εἰς ἡμᾶς τοὺς ἑλληνας τὴν φυσιογνωμίαν τῶν κληρονομικῶν δικῶν· πλείστας δὲ καὶ σοφωτάτας πραγματείας περὶ διαφόρων τοῦ ἑλληνικοῦ δικαίου ζητημάτων ἐδημοσίευσεν εἰς περιοδικά, παρέσχε τὴν συνεργασίαν του καὶ εἰς πολῦτιμον συλλογὴν τῶν νομικῶν ἐπιγραφῶν ἐπιδιδόμενος καὶ εἰς ἄλλας συγγραφὰς περὶ δικαίου. Ἐτερον ἀρχαιότερον μέλος τοῦ Ἀκυρωτικοῦ, ὁ *Desjardins*, διὰ τῆς περὶ Δημοσθένους πραγματείας του, ἣν ἐδημοσίευσεν τὸ 1862, ἀπέδειξεν ὅτι γινώσκει ἐν πρωτοτύπῳ τὸν Δημοσθένην καλλίτερον παντὸς ἡμετέρου Ἀρεοπαγίτου καὶ ὅτι ἀγαπᾷ πλείοτερον παντὸς ἑλληνος δικαστοῦ νὰ ἐρευνᾷ τὰ μυστήρια καὶ

1. Ἐξαιρέσειν εὐφημον ποιητέον διὰ τὸν κ. *Γ. Σάρρον*, ὅστις πρὸ τριακονταετίας ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ Ἑλλ. Φιλ. Συλλόγου ὁμιλήσας περὶ τοῦ θεσμοῦ τῆς Εἰσαγγελίας γενικὴν ἐπιθεώρησιν τοῦ Ἀττικοῦ δικαίου ἐποίησατο· ἢ δὲ ἀξιολογώτατή αὐτοῦ μελέτη ἐδημοσίευσεν ἐν Τόμ. Ζ' τοῦ Περιοδικοῦ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου.

τάς καλλονάς τῆς δικανικῆς τῶν Ἑλλήνων τέχνης.

Ἐκ τῶν Γάλλων φιλολόγων ὁ πολὺς *Egger*, ὁ *Th. Reinach*, ὁ *Henri Weil* καὶ ἄλλοι πολλοὶ δὲν ἀπηξίωσαν νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὰ ἄδύτα τοῦ Ἀττικοῦ δικαίου καὶ νὰ συζητήσωσι μάλιστα θέματα δικανικὰ μετὰ πολλῆς ὀξυνοίας. Ὁ *Weil* ἔχει δώσει τὴν πρώτην μετάφρασιν τοῦ ἀνακαλυφθέντος τὸ 1888, μεταξύ τοῦ ὄντως θησαυροῦ τῶν αἰγυπτιακῶν παπύρων, δικανικοῦ λόγου τοῦ Ὑπερείδου τοῦ ἐπιγραφομένου «κατὰ Ἀθηνογένους» καὶ γνωστοῦ μόνον ἐκ τῶν ἐπαινετικῶν κρίσεων τοῦ ἀρχαίου κριτικοῦ καὶ συμβούλου τῆς βασιλείσσης Ζηνοβίας ἐν Παλμύρα. Ὁ Γαλάτης οὗτος φιλόλογος ἀναλύσας τὸ ἔργον κατὰ τὰ πλείστα αὐτοῦ ἀνευρεθέντα μέρη συζητεῖ, ἐὰν ἡ ἀγωγή δόλου (ἢ *actio doli* τοῦ Ῥωμ. δικαίου) ὑπῆρχεν ἢ μὴ ἐν τῇ νομοθεσίᾳ τῶν Ἀθηνῶν.

Δὲν ἀπαιτοῦμεν παρὰ τῶν ἡμετέρων φιλολόγων τοσαύτην πολυμαθειαν, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἄπορον καὶ λυπηρὸν τὰ μέγιστα ὅτι ἕνεκα ῥαστώνης περὶ τὴν καλλιέργειαν τῆς δικανικῆς λογοτεχνίας τῶν ἀρχαίων εὐρισκόμεθα ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ τῶν καλλωνῶν αὐτῆς καὶ ἀκούομεν μόνον τὰ ὀνόματα τῶν φημισθέντων λογογράφων, Ἀντιφώντος, Λυσίου, Ἰσαίου, Ἰσοκράτους, Δημοσθένους, Ὑπερείδου καὶ εἰ τινας ἄλλου, ὡσεὶ οὗτοι ἦσαν ξένοι πρὸς ἡμᾶς, ἐνῶ καταφώρως ἐλεγχόμεθα ἡμεῖς ξένοι πρὸς τοὺς προγόνους καὶ πρὸς τὴν τέχνην των;

Ὁ καθηγητὴς τοῦ δικαίου *Barrilleau* καὶ ὁ *Caillemet* διὰ πλείστων διατριβῶν ἐσαφήνισαν πολλὰ τοῦ Ἀττικοῦ δικαίου μέρη. Ἐσχάτως δὲ ἐξέδωκεν εἰς τέσσαρας τόμους ὄλον τὸ ἀστικὸν δίκαιον τῶν Ἀθηναίων ὁ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς *Nancy* καθηγητὴς κ. *Beauchet*, ὅστις τὴν φιλολογίαν τὸ πρῶτον σπουδάσας καὶ μέλος τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Σχολῆς διατελέσας ἐπέδωκε βραδύτερον εἰς νομικὰς σπουδὰς καὶ λαβὼν δίπλωμα νομομάθους καὶ ἔδραν καθηγητοῦ τῆς νομικῆς ἀπέδειξε διὰ τῆς θαυμασίας ταύτης τετρατόμου συγγραφῆς ὅτι ἀπηγείτο σύμπραξις δύο ἐπιστημῶν πρὸς ἀναπαράστασιν πλήρη τοῦ ἀστικοῦ Ἀττικοῦ δικαίου.

Τὸ σύγγραμμα τοῦτο τοῦ *Beauchet* εἶναι ὄντως πολὺτιμον βοήθημα, διὰ τὴν σαφήνειαν καὶ τὴν εὐμέθοδον διάταξιν τῆς ὕλης, εἰς τὸν μελετῶντα τοὺς δικανικοὺς ῥήτορας. Μανθάνοντες τὴν σημασίαν τῶν νομικῶν ὄρων καὶ

γινώσκοντες τὴν κρτοῦσαν Νομοθεσίαν ἀκολουθοῦμεν εὐχερέστερον τὰ νομικὰ ἐπιχειρήματα καὶ κατανοοῦντες ἅπαντα τὰ μέρη τοῦ λόγου εὐρισκομεν ἐπαγωγότατην τὴν ἀνάγνωσίν του καὶ ἐκτιμῶμεν ἐτι μᾶλλον ὄλην τὴν δύναμιν, τὴν χάριν, τὴν πολυμήχανον λογικὴν καὶ εὐκαμψίαν τῶν ῥητόρων καὶ λογογράφων.

Μελετῶμεν τὸ Ῥωμαϊκὸν δίκαιον, διότι εἶναι τὸ κάλλιστον καὶ ἀθάνατον προῖον τῆς κοσμοκράτορος Ῥώμης καὶ διότι παριστᾷ τὴν βαθμιαίαν ἐξέλιξιν καὶ πρακτικὴν ἐφαρμογὴν τῶν περὶ δικαίου ἰδεῶν τοῦ ἀρχαίου κόσμου τὴν συντελεσθεῖσαν τῇ συμπράξει τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας καὶ τῶν Ῥωμαίων νομοδιδασκάλων. Οἱ βάρβαροι κατακτήσαντες τὴν Ῥώμην κατεκτήθησαν ὑπὸ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δικαίου· διότι τοῦτο ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ἀντικατέστησε παρὰ τοῖς βαρβάροις συνείδησιν καὶ λογικὴν. Διὰ τοῦ Μεσαίωνος τὸ Ῥωμαϊκὸν δίκαιον ἐφθασεν ἄχρι τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ ζωντανὸν πάντοτε καὶ ἀκμαῖον, καὶ μας ὀδηγεῖ ἐτι, ὡς πολὺπειρος πλοηγὸς καὶ ναύτης ἐγγηράσας εἰς ἰστιοφόρα ὀδηγεῖ ἀσφαλέστερον τὰ μεγάλα ἀτμόπλοια τῆς σήμερον.

Ὅλη ἡ κολοσσαία αὕτη ἐργασία εἶναι ἀποθησαυρισμένη εἰς τὰς γνωστὰς Συλλογὰς τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ ἄλλας Πηγὰς, ἀλλ' εἶναι περιέργον ὅτι ἐξαιρέσει ὀλίγων λόγων τοῦ *Κικέρωνος*, οὐδεὶς δικανικὸς λόγος διεσώθη τῶν Ῥωμαίων δικηγόρων οὔτε τῶν Βυζαντινῶν κατοπίν. Οἱ τοῦ *Πλινίου* δικανικοὶ λόγοι, ἐφ' οἷς οὗτος μέγα ἐφρόνει, ἀπωλέσθησαν, ἐν ᾧ αἱ ἐπιστολαὶ του διεσώθησαν.

Τούναντιον, οὐδεμία συλλογὴ τῶν ἐν Ἑλλάδι νόμων περιῆλθεν ἄχρις ἡμῶν, ἀπωλέσθη μάλιστα καὶ ἡ λαμπρὰ περὶ Νόμων πραγματεία τοῦ *Θεοφράστου*¹, ἀλλ' ἔχομεν εὐτυχῶς ἀρκετοὺς δικανικοὺς λόγους. Ἐν αὐτοῖς προβάλλει ζωντανὴ καὶ ζωηροτάτη εἰκὼν τῶν ἐν Ἀθήναις πρὸ 23 αἰῶνων δικῶν, τὸ δὲ δίκαιον παύει ὃν ἄψυχον καὶ ἥρεμον ὡς ἀγαλμα ἐν Μουσεῖῳ ἀλλὰ λαμβάνει σάρκα καὶ ὀστά, ἐμψυχούται ὡς ἡ Γαλάτεια τοῦ μύθου, καὶ μετὰ πάθους συζητεῖ ἐνώπιον τῶν Ἡλιαστῶν, τοὺς ὁποίους βλέπομεν μετὰ τὰς βακτηρίας ἀνά χεῖρας προσέχοντας εἰς τὸν ἀγῶνα, καὶ ἀκουσίως μεταξύ τῶν δύο διαμαχομένων

1. La perte du *Traité des Lois* (de *Theophraste*) a été un grand malheur, non moins grand peut-être que celle du recueil des *Constitutions* composées par *Aristote*. *R. Dareste*. *Science de Droit* p. 7.

δικαίων παρασυρομένους υπό τοῦ ἐξεγείροντος ἰσχυροτέρου πάθους.

Καί ἔχομεν τὸ περίεργον ὄντως τοῦτο φαινόμενον. Ἐν Ῥώμῃ καὶ ἐν Κ/πόλει, ἔνθα ὑπὲρ πᾶσαν χώραν ἀνεπτύχθη καὶ ἐφηρμόσθη τὸ δίκαιον ἐν πάσαις ταῖς σχέσεσι τῶν κατοίκων τῆς κοσμοκρατείας Ῥώμης καὶ τῆς μεγάλης Βυζαντιακῆς αὐτοκρατορίας, ἔνθα νομοδιδάσκαλοι πολλοὶ καὶ ἔξοχοι καὶ δικαστήρια οὐχὶ ἐκ τοῦ πλήθους ἀλλ' ἐκ πεπειραμένων νομικῶν συγκείμενα καὶ δικηγόροι ἐξέχοντες ἐπὶ εὐγλωττία καὶ νομομαθείᾳ ἀνεδείχθησαν. ἐπὶ σειρὰν αἰώνων, καὶ ἔνθα μένει ἀκέραιον τὸ μεγαλοπρεπὲς μνημεῖον τοῦ κατεργασθέντος δικαίου ὑπὸ τὴν ἐπιβάλλουσαν μορφήν τοῦ *Corpus juris*, τῶν Βασιλικῶν, τῶν Νεαρῶν, καὶ τῶν ἄλλων Βυζαντιακῶν συλλογῶν, οὐδὲν ὑπάρχει δυνάμενον νὰ μας δώσῃ ζωντανὴν εἰκόνα οἰασθήποτε ἰδιωτικῆς δίκης, ἀλλ' οὔτε δημοσίας δίκης, πλὴν τῶν ὀλίγων τοῦ Κικέρωνος λόγων.

Ἐν Ἀθήναις ὁμοίως, ἤτοι ἐν δημοκρατίᾳ μιᾶς πόλεως, ἧς ὁ πληθυσμὸς δὲν ὑπερέβη τὰς 400 ἢ 500 χιλ. κατοίκων συμπεριλαμβανομένων τῶν πολυπληθῶν δούλων, ἔνθα τὰ δικαστήρια εἶχον τὴν φυσιογνωμίαν ἐκκλησίας τοῦ λαοῦ συγκείμενα ἐκ τοῦ πολλοῦ πλήθους, καταρτιζόμενα διὰ κλήρου καὶ ἐστερημένα φυσικῶς νομικῶν γνώσεων, ἔνθα οὔτε νομοδιδάσκαλοι οὔτε δικηγόροι ὑπῆρξάν ποτε, διότι οἱ *συνήγοροι* καὶ οἱ *λογογράφοι* τῶν Ἀθηναίων διαφέρουσιν οὐσιωδῶς τῶν δικηγόρων τῆς Ῥώμης καὶ τῆς συγχρόνου ἐποχῆς, καὶ ἔνθα οὐδεμίαν συλλογὴν νόμων συστηματικῆ περιεσώθη, παρέχεται ἡμῖν ἡ ἡδυτάτη αὕτη ἀπόλαυσις τοῦ θεᾶσθαι τὸ δίκαιον κινούμενον καὶ ζῶν, παλαιὸν διὰ τὴν νίκην, ἀναπτύσσον πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἰσχύν, ἣν ἀρύεται ἐκ τῶν νόμων, ἐκ τῆς ἀκαταμαχῆτου λογικῆς, ἐκ τῶν εἰκόντων, ἐκ τῆς φιλοσοφικτέρας τῶν πραγμάτων ἐπισκοπήσεως, ἐκ τοῦ αἰσθήματος τῆς φιλοπατρίας ἢ ἐξ ἄλλων παθῶν, καὶ λαμβάνον σύμμαχον τὴν ῥητορικὴν μὲ τὰ τεχνάσματά της καὶ τὸ σαγηνεῦον κάλλος τοῦ λόγου. Οἱ δικασθέντες δικανικοὶ λόγοι τῶν Ἀττικῶν ῥητόρων ἐξηγοῦσι τὴν περίεργον ἀντίθεσιν τοῦ φαινομένου τούτου καὶ ἐγκλείουσι διὰ τοὺς Ἑλληνας μοναδικὸν τῶ ὄντι θησαυρὸν τρυφῆς καὶ ἀπολαύσεως ἐκ τῶν ἐντυπώσεων τοῦ ἀρχαίου δικανικοῦ κόσμου. Βλέπομεν οὕτω τὸ δίκαιον οὐχὶ ἐν τῇ θεωρητικῇ καὶ ψυχρᾷ αὐτοῦ ἐκφάνσει, δι' ἣν ἡ ἐπιστήμη μετὰ τῶν θεραπόντων

αὐτῆς ἐνδιαφέρεται καὶ ἀσχολεῖται, ἀλλ' ἐν τῷ ἐνεργῷ βίῳ, ἐν τῇ πράξει, κατὰ τὴν ἐνεργοτέραν αὐτοῦ ἐξωτερίκευσιν, πάνοπλον, ἐπιτιθέμενον καὶ ἀμυνόμενον, ὅπως ἐλκύσῃ ὑπὲρ ἑαυτοῦ πάντα θεατὴν καὶ ἀκροατὴν. Οἰοεὶ διὰ κινήματογράφου βλέπομεν οὐ μόνον τὴν ἐξωτερικὴν φυσιογνωμίαν, καὶ τὰς κινήσεις δικαστῶν καὶ διαδίκων, ἀλλὰ, ὅπερ θαυμαστότερον, τὴν κίνησιν καὶ τοὺς παντοίους ἐλιγμούς τῆς διανοίας πρὸς παράστασιν καὶ κατίσχυσιν τοῦ δικαίου. Ἐπειδὴ δὲ ἡ καλλιλογία ἔρχεται ἐπίκουρος πρὸς μείζονα τοῦ δικαίου ἀνάδειξιν, οἱ δικανικοὶ λόγοι προσλαμβάνουσιν ἐν μέρει καὶ τὸ θέληματρον, ὅπερ παρέχει ἡ ἀνάγνωσις ἀρχαίου δράματος.

Ἄν οἱ Ἕλληνες δικανικοὶ ῥήτορες ἠσχοῦντο περισσότερο ἐπὶ τὴν τεχνικὴν τῶν νόμων κατάρτησιν, ἐρμηνείαν καὶ ἀνάπτυξιν καὶ ἕξω διαρκῶς ἐν ἀτμοσφαίρᾳ πλήρει ἄρθρων καὶ νομολογίας δικαστηρίων καὶ λεπτοτήτων δικονομικῶν, ὡς ζῶμεν ἡμεῖς οἱ νεώτεροι καὶ ὡς ἕξω οἱ Ῥωμαῖοι νομοδιδάσκαλοι, δὲν θὰ παρήγον βεβαίως τὰ ἀριστουργήματα αὐτά, ἅτινα θαυμάζουν σήμερον οἱ ξένοι. Αὐτοὶ οἱ ἐν ἐπιγνώσει θαυμάζοντες ὁμολογοῦσιν ὅτι ἡ σύγχρονος ἐν Γαλλίᾳ δικανικὴ ῥητορικὴ, ἀκριβῶς ἕνεκα τῆς εἰδικῆς νομικῆς πολυμαθείας, κατέστη ἀνίκανος νὰ καταλάβῃ θέσιν ἰδιάζουσαν ἐν τῇ συγχρόνῳ ἰστορίᾳ τῆς φιλολογίας: *«l'éloquence du barreau échappe de plus en plus à la littérature. Elle se place ou bien hors de l'art par la controverse juridique, ou au dessous de l'art par les gros effets.»* Lanson, *Hist. de la littérature française.*

Ἔστε ἡ διάσωσις μέρους τῶν δικανικῶν λόγων ὀφείλεται εἰς τοῦτο, ὅτι οἱ Ἕλληνες ῥήτορες καὶ ἐν τῇ δικανικῇ διετήρησαν τὸ γενικὸν καὶ φιλοσοφικὸν καὶ ἐξανθρωπιστικὸν πνεῦμα τῆς φυλῆς των καὶ δὲν περιεκλείσθησαν εἰς εἰδικὰς μελέτας τῶν νόμων κατατριβόμενοι εἰς λεπτομερείας πρὸς ζημίαν τῆς ἐλευθέρως κινήσεως τῆς διανοίας των καὶ καταλείποντες τὸν εὐρύτατον αὐτῆς ὀρίζοντα. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι καὶ ὁ διοργανισμὸς δημοκρατικῶν δικαστηρίων ἐκ 200, 500, 1000 ἢ καὶ ἐνίοτε 1500 πολιτῶν παρεκώλυσε πᾶσαν τάσιν πρὸς εἰδικὰς τῶν νόμων σπουδὰς καὶ ἐνίσχυσε τὴν γενικὴν μόρφωσιν, ἧς ἀνώτατα μαθήματα ἦσαν ἡ ῥητορικὴ καὶ ἡ φιλοσοφία καὶ ἀκρότατοι διδάσκαλοι οἱ σοφισταὶ καὶ οἱ φιλόσοφοι. Τὰ ἔργα λοιπὸν ῥητόρων ἢ λογογράφων οὕτω

παιδευομένων ἀπαγγελλόμενα ἐνώπιον τειούτων πολυπληθῶν δικαστῶν ἐκ τοῦ πολλοῦ πλήθους εἰλημμένων, δὲν ἠδύνατο νὰ γραφῶσι δι' ὀλίγους οὔτε νὰ περιορισθῶσιν ἐντὸς τοῦ στενοῦ κύκλου τῶν νόμων καὶ τῆς ἐρμηνείας αὐτῶν, ἀλλὰ εἶχον κατ' ἀνάγκην τὴν σφραγίδα καὶ τὸν τύπον τοῦ γενικοῦ πνεύματος, ὅπερ διαπνέει ὅλα τὰ εἶδη τῆς φιλολογίας ἔθνους τινός, καὶ ἐγράφησαν διὰ τὸ πλῆθος τὸ νοῦν, σκεπτόμενον καὶ κρίνον. Διὰ τοῦτο ἀπέτελεσαν καὶ ταῦτα μέρος οὐσιωδέστατον τῆς θαυμασίας φιλολογικῆς παραγωγῆς τῆς λεπτογείου Ἀττικῆς, καὶ ὡς καλλιτεχνήματα φιλολογικὰ ἀττικοῦ μὲν πνεύματος, παγκοσμίου δὲ ἐντροφῆσεως, διεσώθησαν ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος ὅλης.

II

Προτιθέμενος νὰ ἀναλύσω τὸν πρῶτον δικανικὸν λόγον τοῦ Λυσίου, τὸν ἐπιγραφόμενον «*ὑπὲρ τοῦ Ἐρατοσθένους φόνου Ἀπολογία*» ὀφείλω νὰ προτάξω ὀλίγα τινὰ περὶ τοῦ ῥήτορος.

Ὁ Λυσίας εἶναι ὁ δεῦτερος μετὰ τὸν Ἀντιφῶντα φημισθεὶς ὡς *λογογράφος*, νεώτερος ἐκείνου κατὰ 30 ἔτη. Ἐγεννήθη κατὰ τὸ 457 π. Χ. ἐκ πατρὸς Κεφάλου, Συρακοσίου, φίλου τοῦ Περικλέους, κατὰ προτροπὴν αὐτοῦ ἐβόητος εἰς Ἀθήνας καὶ ἐγκαταστάνας οὐχὶ ὡς πολίτου, ἀλλ' ὡς μετοίκου.

Δεκαπενταετῆς ἐστάλη εἰς Θουρίους τῆς Ἰταλίας ἄποικος μετὰ πολλῶν Ἀθηναίων, ἀλλὰ μετὰ τὴν συμφορὰν τῆς εἰς Σικελίαν ἀτυχοῦς ἐκστρατείας τὸ 413 π. Χ. ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἀθήνας ὡς ἀττικίζων καὶ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἀποικίαν, ἔνθα ὑπερῆχυσαν οἱ ὀλιγαρχικοί. Ὑπέρμαχος τῶν δημοκρατικῶν θεσμῶν καὶ πολέμιος τῶν ὀλιγαρχικῶν, ὑπέστη αὐτὸς καὶ ἡ οἰκογένειά του τὰ πάνδεινα ἐπὶ τῶν Τριάκοντα τυράννων (404 π. Χ.), εἶδε τὸν ἀδελφόν του Πολέμαρχον φονευόμενον ὑπ' αὐτῶν, τὴν περιουσίαν του διαρπαζομένην, τὸ ἐργοστάσιόν του ὄπλων καὶ ἀσπίδων ἐπίσης διαρπαζόμενον, καὶ αὐτὸς μέλις ἐσώθη ἐκ βεβαίου θανάτου. Ἐπανελθὼν μετὰ τῶν ἐκ Φυλῆς κατελθόντων, φίλος ὢν καὶ ὀπαδὸς τοῦ *Θρασυβούλου*, εἶδε πάλιν τὰς Ἀθήνας δημοκρατουμένας, ἀγανακτῶν δὲ ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ τοῦ *Ἐρατοσθένους*, ἐνὸς τῶν Τριάκοντα, αὐτοῦ ἐκείνου, ὅστις συνέλαβε τὸν Πολέμαρχον καὶ ἐγένετο αἰτίος τοῦ θανάτου, *γραφὴν φόνου* ὑπέβαλε κατ' αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ ἐν Δελφινίῳ δικαστηρίου τῶν ἡλιεστῶν καὶ αὐτοπροσώπως ὑπεστήριξε τὴν

κατηγορίαν. Ὁ λόγος οὗτος σώζεται καὶ ἀπηγγέλθη τὸ 403 π. Χ. πάντες δὲ οἱ σωζόμενοι λόγοι φέρουσι χρονολογίαν νεωτέραν. Ἐκ τούτου καὶ ἐξ ἄλλων τεκμηρίων εἰκάζομεν ὅτι ὁ Λυσίας ἐπεδόθη εἰς τὴν *λογογραφίαν* ἤτοι τὴν παρασκευὴν δικανικῶν λόγων ἀπαγγελλομένων παρὰ τῶν διαδίκων ἢ παρὰ συνηγοροῦντος ῥήτορος μετὰ τὸ 404 π. Χ., ὅτε κατεστράφη τὸ πλεῖστον τῆς περιουσίας του, χάριν πορισμοῦ τῶν πρὸς τὸ ζῆν, ὅτι πιθανῶς ἤνοιξε σχολήν, ἐν ἣ ἐδίδασκε τὴν ῥητορικὴν ἐπὶ μισθῷ, ἀποκαλούμενος διὰ τοῦτο *σοφιστής*, ὡς ἔχομεν περὶ τούτου μαρτυρίαν ἐν τῷ κατὰ *Νεαίρας* λόγῳ, τῷ ψευδωνύμῳ φερομένῳ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Δημοσθένους καὶ ἀπαγγελλέντι 30 ἔτη περίπου μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λυσίου, καὶ ὅτι ἔκτοτε παρέλαβεν ὁ Λυσίας τὸ συντετημημένον καὶ γοργὸν ὕφος, ἀποβαλὼν τὴν *περίοδον* καὶ τοὺς *ἐνθουμῶν* καὶ τὸν μέγαν *φόρτον* τῶν *ἀντιθέσεων* ἤτοι τὸ πρότερον αὐτοῦ ὕφος, ὅπερ καὶ ἐκ τῶν ἐπικρίσεων τοῦ Πλάτωνος ἐν Φαίδρῳ διαφαίνεται καὶ ἐν τῷ Ἐπιταφίῳ ἤτοι ἐν πανηγυρικῷ λόγῳ, γραφέντι περὶ τὸ 387 π. Χ., ἐν μέρει ἐπικρατεῖ, διότι παρετήρησεν ὅτι τὸ *ἦθος* ἤτοι ἡ ἠθογραφία τῶν ἐν τῷ δικαστικῷ ἀγῶνι προσώπων δὲν ἐπιτυγχάνει διὰ τῶν μακρῶν περιόδων καὶ τῆς ῥυθμικῆς αὐτῶν παρατάξεως, ἀλλ' ἀπαιτεῖ σύντομον τὴν φράσιν, *διαλελυμένην τὴν λέξιν*, τὸ δὲ *πάθος* ἐλευθερίαν κινήσεως καὶ γοργότητα ζητοῦν δὲν δύναται νὰ ὑποκύπτῃ εἰς τὴν δουλείαν τῶν κανόνων καὶ εἰς τὰς συνθήκας τῆς περιόδολογίας.

Ἀπέθανε περὶ τὰ 378 π. Χ. ζήσας περὶ τὰ 80 ἔτη καὶ ἀποκτήσας φήμην διασήμου λογογράφου κατὰ τὴν τελευταίαν εικοσιπενταετίαν τοῦ βίου του. Ἐφέροντο λόγοι αὐτοῦ 425, ἐξ ὧν γνησίους ἔλεγον 303 οἱ κριτικοὶ *Διονύσιος* καὶ *Καικίλιος* οἱ ἐπὶ Αὐγούστου ἀκμάσαντες. Ἐλέγετο δὲ ὅτι δις μόνον ἠττήθη καὶ ὁ θρύλος οὗτος βεβαίῳ τὴν μεγάλην φήμην, τῆς ἀξίως ὄντως φαίνεται ὁ Λυσίας καὶ ἐκ τῶν ὀλίγων διασωθέντων λόγων του.

Κατάγεται λοιπὸν ὁ Λυσίας ἐκ τῆς Σικελίας καὶ νυδοκίμησεν ἐκ τῶν πρώτων εἰς τὴν τέχνην τοῦ λόγου τὴν ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην τέχνην καὶ ἐπιστήμην τιμωμένην ἐν Ἑλλάδι, καὶ ἰδίᾳ εἰς τὸ δικανικὸν εἶδος. Εἶναι ἀξιὸν παρατηρήσεως ὅτι ἡ πρώτη πατρίς τῆς ῥητορικῆς εἶναι ἡ Σικελία καὶ ἡ πρώτη κοιτίς τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ιστοριογραφίας τὰ ἑλληνικὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ αἱ

παρακείμεναι νῆσοι. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐθαύμαζον τὴν τέχνην καὶ τὴν σοφίαν τῶν ἐκ τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος καὶ ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐρχομένων· ἐπλήρωσαν δὲ πολλὰ διδασκτρα εἰς τοὺς φημισθέντας ῥήτορας, φιλοσόφους καὶ σοφιστάς, τὸν Γοργίαν καὶ Πῶλον, τὸν Ἀναξαγόραν καὶ Παρμενίδην καὶ Ζήνωνα, τὸν Πρωταγόραν, Πρόδικον Ἰππίαν καὶ τούτους ἄλλους πρὶν ἢ μεστῶθεν καὶ ὠριμάσαν τὸ ἀττικὸν πνεῦμα παραγάγη τὴν ἐξαισίαν εἰς πάντα τὰ εἶδη φιλολογίαν του, κτῆμα ἐς αἰὲ τοῦ μέλλοντος, καὶ πρὶν ἢ δῶση εἰς τὴν φιλοσοφίαν δύο γίγαντας ὑποβαστάζοντας αὐτὴν δι' ὄλων τῶν αἰώνων, τὸν Πλάτωνα καὶ τὸν Ἀριστοτέλη.

III

Ἡ ὑπόθεσις τοῦ προκειμένου δικανικοῦ λόγου ἔχει ὡς ἐξῆς: *Εὐφίλητος* τις, Ἀθηναῖος ἀστός, ἀγαπῶν τοὺς ἀγρούς του καὶ τὴν οἰκιακὴν του ἡσυχίαν, ἀπλοϊκὸς τὰ ἔθη καὶ προτιμῶν τὰς σχέσεις μᾶλλον τῶν φιλέργων καὶ τῶν ἀγροτῶν παρά τῶν πολιτικῶν καὶ τῶν κομψευομένων ἔγχε τὸ ἀτύχημα μετὰ παρέλευσιν ὀλίγου χρόνου ἀπὸ τοῦ γάμου του καὶ τῆς ἀποκτήσεως τέκνου νὰ μάθη ὅτι ἡ σύζυγός του ἐμοιχεύετο ὑπὸ τινος νεανίου κομψοῦ, *Ἐρατοσθένης* καλουμένου, τὸν ὁποῖον αὐτὸς οὔτε ἐγνώριζεν οὔτε εἶχεν ἰδεῖ ποτέ.

Ἀποφασίζει νὰ συλλάβῃ τοὺς ἐνόχους ἐπ' αὐτοφώρῳ, καὶ το κατῳθῶναι τῇ συνεργίᾳ τῆς ὑπηρετρίας, ἣτις ἦτο ἡ πρώτη συνεργὸς τῆς τελουμένης ἐν τῷ οἴκῳ του μοιχείας. Φοβενεὶ ἀμέσως ἐν αὐτῷ τῷ συζυγικῷ κοιτῶνι τὸν Ἐρατοσθένην, παρόντων μαρτύρων, οὓς ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ δίδει τέρμα αἱματηρὸν εἰς τὴν εὐτυχίαν τοῦ μοιχοῦ ἐκδικούμενος τὴν ἰδικὴν του ἀτυχίαν.

Ὁ νόμος ῥητῶς δίδει τὸ δικαίωμα εἰς τὸν σύζυγον νὰ φονεύσῃ τὸν μοιχόν, ἐὰν συλλάβῃ αὐτὸν ἐπ' αὐτοφώρῳ. Ἀλλ' οἱ συγγενεῖς τοῦ Ἐρατοσθένης διατεινόμενοι ὅτι ὁ φόνος δὲν ἐγένετο κατὰ τοὺς νόμους καὶ ὅτι δι' ἐνέδρας ἀρπασθεὶς τὴν νύκτα ἐκ τῆς ὁδοῦ ὁ Ἐρατοσθένης καὶ βίβη εἰς τὴν οἰκίαν εἰσαχθεὶς καὶ κατὰφυγὼν εἰς τὴν ἐπίαν ἐδολοφονήθη παρὰ νόμους καὶ ἀσεβῶς, εἰσῆγαγον κατηγορίαν κατὰ τοῦ Εὐφίλητου.

Ἡ δίκη αὕτη διεξάγεται ἐνώπιον τοῦ ἐπὶ Δελφινίῳ δικαστηρίου ὅπερ ἦτο ἀρμόδιον δι' ἐκείνας τὰς περὶ φόνου δίκας, ἐν αἷς ὁ κατηγορούμενος ὠμολόγει μὲν τὴν πρᾶξιν ἀλλ' ἠξίου ὅτι κατὰ τοὺς νόμους ἐφόνευσεν, ὡς λέ-

γει ὁ Ἀριστοτέλης (Ἀθηναίων Πολιτ. β. 57): αἶσον μοιχὸν λαβὼν, ἢ ἐν πολέμῳ ἀγνοήσας, ἢ ἐν ἀθλῷ ἀγωνιζόμενος·.

Τὴν προανάκρισιν ἐξετέλει ὁ δεῦτερος ἀρχων, ὁ λεγόμενος βασιλεὺς, πρὸς ὃν εἰσῆγοντο αἱ κατηγορίαι (γραφφαὶ) καὶ παρ' οὗ παρεπέμποντο κατὰ τὰς περιστάσεις. Οἱ ἄλλοι ἐκ προνοίας (προμελέτης) φόνοι, οἱ διὰ δηλητηριάσεως φόνοι καὶ ὁ ἐμπρησμὸς παρεπέμποντο καὶ ἐνεγράφοντο εἰς τὴν βουλὴν τοῦ Ἀρείου Πάγου· οἱ δὲ ἀκούσοι φόνοι καὶ αἱ γραφαὶ βουλεύσεως εἰσῆγοντο εἰς τὸ ἐπὶ Παλλαδίῳ δικαστήριον.

Ὁ Εὐφίλητος λοιπὸν κατηγορούμενος ἐπὶ παρανόμῳ φόνῳ καὶ κινδυνεύων περὶ τῆς ζωῆς, ἂν ἀπεδεικνύετο ὁ ἰσχυρισμὸς τῶν κατηγορῶν, προσέφυγεν εἰς τὸν δεξιώτατον λογογράφον τῆς ἐποχῆς του καὶ λαβὼν τὸν γραπτὸν αὐτὸν λόγον τοῦ Λυσίου ἀπαγγέλλει ὁ ἴδιος τὴν υπεράσπισίν του. Ὑποθέτομεν ὅτι τον ἀναγινώσκει μᾶλλον ἢ τὸν ἀποστηθίζει. Διότι θὰ ἦτο δύσκολος εἰς τὸν ἀπλοϊκὸν αὐτὸν Ἀθηναῖον ἡ ἀποστήθισις, καὶ ἐπικίνδυνος διὰ τὴν ζωὴν του ἡ ἀτελής μνήμη καὶ ἡ σύχυσις ἐν τῇ ἀπαγγελίᾳ.

IV

Τὸ προοίμιον εἶναι συντομώτατον. Οὔτε παράκλησιν πρὸς τοὺς δικαστὰς διατυπώνει, οὔτε ζητεῖ τὴν ἐπιεικειάν των, ἀλλὰ μετὰ θάρρους ἀπαιτεῖ παρὰ τῶν δικαστῶν νὰ ἔχωσιν ἐν τῇ δίκῃ ταύτῃ τὴν αὐτὴν γνώμην, ἣν θὰ εἶχον, ἂν ἦσαν εἰς τὴν θέσιν τοῦ κατηγορουμένου καὶ εἶχον πάθει τὸ πάθημά του. Διότι τότε εἶναι βέβαιοι ὅτι ἡ ἀγανακτησις των δὲν θὰ ἔχῃ ὄρια καὶ ὅτι θὰ εὖρωσιν καὶ αὐτὸν τὸν θάνατον μικρὰν τιμωρίαν διὰ τοὺς μοιχοὺς. Περὶ τοῦ ἀδικήματος τῆς μοιχείας οὐ μόνον ἐν Ἀθήναις ἀλλ' ἐν ἀπάσῃ τῇ Ἑλλάδι καὶ ἐν δημοκρατίᾳ καὶ ἐν ὀλιγαρχίᾳ ἡ αὐτὴ τιμωρία ἐπιβάλλεται καὶ εἰς τοὺς ἰσχυροὺς καὶ εἰς τοὺς ἀδυνάτους καὶ εἰς τοὺς καλοὺς καὶ εἰς τοὺς χειρίστους ἀδιακρίτως. Δὲν θὰ εὐρεθῇ λοιπὸν, λέγει, οὐδεὶς τῶν δικαστῶν διατεθειμένος νὰ συγχωρήσῃ τοὺς ἐνόχους τοιούτου ἐγκλήματος ἢ νὰ τοὺς θεωρῇ ἀξίους μικροτέρας τιμωρίας. Θ' ἀρκεσθῇ λοιπὸν μόνον ἡ ἀποδείξις, ὅτι ὁ Ἐρατοσθένης ἐμοιχεύε τὴν γυναῖκά του, ἠτίμαζε τὸν οἶκον καὶ τὰ τέκνα του καὶ ὅτι οὐδεμίᾳ ἔχθρᾳ προϋπῆρχεν οὔτε ἔπραξε χάριν χρημάτων ἢ ἄλλου κέρδους ὅτι ἐπραξεν.

Εἰσέρχεται δὲ ἀμέσως εἰς τὴν ἀφήγησιν τῶν

πραγματικῶν γεγονότων, τοῦ ἱστορικοῦ τῆς ὑποθέσεως, ὡς λέγομεν σήμερον.

Ἄδύνατον νὰ εἶπη τις καλλίτερον, ζωηρότερον, ἑναργέστερον καὶ μετὰ μείζονος ἀφελοῦς χάριτος τὴν διήγησιν αὐτήν. Τὴν παραθέτω ἐν μεταφράσει, καίτοι ἀπόλλυται οὕτω καὶ ἐξατμίζεται πολὺ μέρος τῆς ἐπανθούσης χάριτος καὶ τῆς θελκτικωτάτης ἀφελείας τοῦ λόγου.

Ἄ Ἐγὼ λοιπὸν ἐξ ἀρχῆς θά σας ἐκθέσω δλα τὰ κατ' ἐμὲ οὐδὲν παραλείπων καὶ λέγων ὅλην τὴν ἀλήθειαν· διότι μόνην μου σωτηρίαν νομίζω, ἐὰν δυνηθῶ νὰ σας εἰπῶ δλα τὰ γενόμενα. Ἐγὼ, ὦ Ἀθηναῖοι, δταν ἀπεφάσισα νὰ νυμφευθῶ καὶ ἐπῆρα γυναῖκα εἰς τὸν οἶκόν μου, κατ' ἀρχὰς ἐφερόμην πρὸς αὐτὴν οὕτως, ὥστε μῆτε νὰ τὴν δυσαρεστῶ μῆτε νὰ δεικνύω ὅτι εἶμαι πρόθυμος νὰ κάμω ὅ τι θέλει ἐκείνη, ἀλλὰ τὴν παρεφύλαττον ὅσον ἦτο δυνατόν καὶ ἤμην φυσικὰ εἰς προσοχὴν. Ἀποῦ ὅμως ἀπέκτησα τέκνον, εἶχα πλέον ἐμπιστοσύνην εἰς ἐκείνην καὶ τὴν παρέδωκα δλα τὰ πράγματά μου, νομίζων ὅτι αὕτη εἶναι ἡ μεγίστη οἰκειότης μετὰ τῶν συζύγων. Ἐν ἀρχῇ λοιπὸν ἦτο ἡ καλλίτερα δλων τῶν γυναικῶν· διότι καὶ οἰκονόμος δεινὴ ἦτο καὶ φειδωλή, μετ' ἀκριβείας πάντα διοικούσα. Ἐπῆλθε τότε ὁ θάνατος τῆς μητρὸς μου· καὶ ὁ θάνατος αὐτὸς ἐγένετο ἡ αἰτία δλων τῶν συμφορῶν μου· διότι τὴν κηδεῖαν ἠκολούθησεν ἡ σύζυγός μου καὶ τότε τὴν εἶδεν αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος καὶ μετὰ τινα καιρὸν τὴν διαφθεῖρει· παραμονεύων τὴν ὑπερέτριάν μου πορευομένην εἰς τὴν ἀγοράν, τὴν ὠμίλησε, τὴν ἐδελείασε μὲ τὰς προτάσεις του καὶ ἔφερε τὴν καταστροφὴν αὐτήν.

Πρῶτον μὲν (διότι πρέπει νὰ σας παραστήσω, κύριοι δικασταί, καὶ τοῦτο) διπλὴν κατοικίαν ἀποτελεῖ τὸ σπιτάκι μου μὲ δύο πατώματα ἴσα τὰ ἄνω μὲ τὰ κάτω καὶ κατὰ τὸν ἀνδρωνίτην καὶ κατὰ τὸν γυναικωνίτην. Ὄταν μας ἐγεννήθη τὸ παιδίον, ἡ μήτηρ το ἰθὺλαζε. Διὰ νὰ μὴ κινδυνεύῃ δὲ αὐτὴ καταβαίνουσα τὴν κλίμακα, δταν εἶχεν ἀνάγκην τοῦ λουτροῦ, ἐγὼ ἔμενα εἰς τὸ ἄνω πάτωμα, αἱ δὲ γυναῖκες εἰς τὸ κάτω. Καὶ τόσον πλέον το εἶχομεν συνειθίσει, ὥστε πολλακίς ἡ σύζυγός μου ἐπῆγαινε κάτω νὰ κοιμηθῇ διὰ νὰ βυζάνῃ τὸ μωρὸν καὶ νὰ μὴ φωνάζῃ.

Ἐπὶ πολὺν καιρὸν τοῦτο ἐγένετο, καὶ ἐγὼ καμμίαν ὑποψίαν δὲν ἔλαβα, ἀλλὰ ἤμην τόσον ἡλίθιος, ὥστε ἐνόμιζα ὅτι ἡ γυναῖκά μου εἶναι ἡ σωφρονεστάτη δλων τῶν ἐν τῇ πόλει

γυναικῶν. Ἡμέραν τινα, κύριοι δικασταί, ἦλθον εἰς τὸν οἶκόν μου ἀπροσδοκῆτως ἐκ τοῦ ἐξοχικοῦ μου κτήματος. Μετὰ τὸ δεῖπνον, τὸ μωρὸν ἐκλαίει δυνατὰ καὶ ἐφώναζεν. Ἡ ὑπερέτρια ἐπίτηδες ἔκαμνεν αὐτὸ νὰ πονῇ καὶ νὰ κλαίῃ, διότι ὁ ἄνθρωπος ἦτο μέσα, ὅπως κατόπιν δλα τα ἔμαθα. Ἐγὼ ἔλεγα εἰς τὴν γυναῖκά μου νὰ ὑπάγῃ κάτω καὶ νὰ ἡμερώσῃ τὸ παιδίον μὲ τὸ βυζί. Ἐκείνη ὅμως κατ' ἀρχὰς δὲν ἤθελε καὶ ἔκαμνεν ὅτι μὲ πολλὴν εὐχαρίστησιν μ' ἔβλεπεν ὕστερον ἀπὸ τόσον καιρὸν. Καὶ ἐπειδὴ ἐγὼ μὲ θυμὸν τὴν ἔλεγα νὰ καταβῇ:—*Βέβαια, μὲ ἀπήντησε, διὰ νὰ πειράξῃς ἐδῶ τὴν μικρὰν δούλην (παιδίσκην): καὶ ἄλλοτε δὰ μεθυσαμένος δέν τὴν ἔσερνες;*— Καὶ ἐγὼ μὲν ἐγέλασα, ἐκείνη δὲ ἐγείρεται καὶ ἀναχωροῦσα κλείει τὴν θύραν καὶ προσποιουμένη ὅτι ἀστειάζεται κλειδώνει καὶ πέρνει τὸ κλειδί. Ὅλ' αὐτὰ δὲν ἔφεραν καμμίαν ἰδέαν οὔτε ὑποψίαν εἰς τὸν νοῦν μου, καὶ καθὼς ἔφθασα κουρασμένος ἀπὸ τὴν ἐξοχὴν, ἰκοιμώμην εὐχάριστα. Ὄταν ἐξημέρωσεν, ἦλθεν ἐκείνη καὶ ἠνοιξε τὴν θύραν. Ἐπειδὴ τὴν ἠρώτησα, διατί τὴν νύκτα αἱ θύραι ἔτριζαν, μὲ ἀπήντησεν ὅτι ὁ λύχνος ὁ παρὰ τὸ παιδίον εἶχε σβύσει κ' ἐπῆγαν ν' ἀνάψουν ἀπὸ τὰ γειτονικά. Ἐγὼ ἐσιώπων καὶ τα ἐπίστευα. Μ' ἐφάνη δὲ ὅτι ἔβαζε ψιμύθιον εἰς τὸ πρόσωπον, ἐνῶ ὁ ἀδελφός της εἶχεν ἀποθάνει καὶ δὲν εἶχον περάσει ἀκόμη 30 ἡμέραι. Ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὸ δέν τὴν ἔκαμα παρατήρησιν καὶ σιωπήσας ἐξῆλθα τοῦ οἴκου μου.

Μετὰ ταῦτα, κύριοι δικασταί, ἐνῶ ἐν τῷ μετὰξὺ παρῆλθε καιρὸς τις καὶ ἐγὼ εὐρισκόμην πολὺ μακρὰν ἀπὸ τοῦ νὰ ἐννοήσω τὴν συμφορὰν μου, ἔρχεται πρὸς ἐμὲ μία γραῖα, ἡ ὁποία, ὡς ἔμαθα κατόπιν, εἶχε σταλῆ παρὰ τίνος γυναικός, τὴν ὁποίαν ἐμοίχευεν ἐκεῖνος. Ἡ γυνὴ αὕτη ὀργιζομένη καὶ νομίζουσα ἑαυτὴν ἠδικημένην, διότι δὲν ἐφοῖτα πλέον ἐκεῖνος, ὡς ἄλλοτε πρὸς αὐτήν, παρεφύλαττεν, ἕως ὅτου ἀνεκάλυψεν πσίον ἦτο τὸ αἴτιον. Ἡ γραῖα λοιπὸν πλησιάσασά μοι λέγει:—*Εὐφίλητε, μὴ νομίσης ὅτι ἐρχομαι πρὸς σὲ παρακινουμένη ἀπὸ ἀνόητον περιέργειαν. Ὁ ἄνθρωπος ὁ ἀτιμάζων σὲ καὶ τὴν γυναῖκά σου εἶναι καὶ ἰδικός μας ἐχθρός. Λάβε τὴν δούλην σου, ἡ ὁποία πηγαίνει εἰς τὴν ἀγοράν καὶ σας ψουνίζει, ὑπόβαλέ τὴν εἰς βασάνους καὶ θὰ μάθῃς δλα. Ὁ ἀτιμάζων σε εἶναι ὁ Ἐρατοσθένης ὁ ἐκ τοῦ δήμου Οἴης. Αὐτὸς ὄχι μόνον τὴν γυναῖκά σου διέφθειρεν, ἀλλὰ καὶ ἄλλας*

πολλάς, διότι αὐτὸ εἶναι τὸ ἐπάγγελμά του καὶ ἡ τέχνη του».

Εἶπεν αὐτά, κύριοι δικασταί, καὶ ἔφυγε. Ταραχὴ ἀμέσως με κατέλαβε καὶ ὄλα μου ἤρχοντο εἰς τὸν νοῦν καὶ ἤμην μεστός ὑποψίας συλλογιζόμενος πῶς ἐκλειδώθην εἰς τὸν κοιτῶνα, ἐνθυμούμενος ὅτι τὴν νύκτα ἐκείνην ἐκρότου καὶ αἱ δύο θύραι, ἡ αὔλειος ἡ πρὸς τὸν δρόμον, καὶ ἡ τῆς οἰκίας ἡ πρὸς τὴν αὐλήν, τὸ ὅποιον οὐδέποτε ἄλλοτε εἶχε γίνεαι, καὶ σκεπτόμενος τὴν ἱστορίαν τοῦ ψιμυθίου. Ὅλ' αὐτὰ ἐστριφογύριζαν εἰς τὸν νοῦν μου καὶ ἐπλήθουν αἱ ὑποψίαι μου.

Εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν μου διέταξα τὴν δούλην νὰ με ἀκολουθήσῃ εἰς τὴν ἀγοράν, τὴν ὠδήγησα εἰς ἐνὸς φίλου μου καὶ ἐκεῖ τὴν εἶπα ὅτι γνωρίζω ὄλα τὰ συμβαίνοντα εἰς τὴν οἰκίαν.—«Ἄκουσε, τὴν εἶπα· ἔχεις νὰ ἐκλέξῃς ἐν ἐκ τῶν δύο· ἢ νὰ μαστιγωθῆς καὶ νὰ ριφθῆς εἰς τὸν μύλον διαρκῶς βασανιζομένη ἐκεῖ, ἢ νὰ εἰπῆς ὅλην τὴν ἀλήθειαν καὶ νὰ μὴ πάθῃς τότε κανὲν κακόν, τούναντίον δὲ καὶ νὰ σε συγχωρήσω τὰ σφάλματά σου. Ὅχι λοιπὸν ψεύματα, ἀλλὰ τὴν ἀλήθειαν, λέγε με».—Κ' ἐκείνη, κατ' ἀρχὰς μὲν ἠρνεῖτο καὶ ἔλεγε νὰ τὴν κάμω ὅ τι θέλω, διότι τίποτε δὲν ἐγνωρίζεν. Ἄμα ὁμως ἐγὼ ἐπρόφερα τὸ ὄνομα τοῦ Ἐρατοσθένους καὶ εἶπα ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ φοιτητὴς τῆς γυναικός μου, ἐξεπλάγη ἀμέσως νομίσασα ὅτι ἐπακριβῶς γνωρίζω ὄλα. Τότε πλέον ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας μου καὶ λαβοῦσα τὸν λόγον μου ὅτι οὐδὲν κακὸν θὰ πάθῃ, μὲ διηγῆθη πῶς κατὰ πρῶτον μετὰ τὴν κηδεῖαν ὁ Ἐρατοσθένης ἦλθεν εἰς ὁμιλίαν μαζί της, πῶς ἀφ' οὗ ἐδίστασε καὶ ἠρνήθη ἐν ἀρχῇ, ἐπὶ τέλους ἐδέχθη τὰς προτάσεις καὶ ὠμίλησε τὴν κυρίαν της, πῶς ἐκείνη μετὰ παρέλευσιν χρόνου ἐπέισθη, τίνι τρόπῳ εἰσῆρχετο ὁ ἔραστῆς, καὶ ὅτι κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Θεσμοφορίων, ἐμοῦ ἀπόντος εἰς τὴν ἐξοχὴν, ἐπῆγεν ἡ ἰδική μου μετὰ τῆς μητρὸς ἐκείνου εἰς τὸν ναόν, καὶ ὄλα τὰ ἄλλα ὅσα ἐγένοντο, μὲ ἀφηγήθη λεπτομερῶς.—«Πρόσεξε, τὴν εἶπα, κανεὶς νὰ μὴ τα μάθῃ αὐτά· διότι ἄλλως τίποτε ἐξ ὅσων μ' ἐξωμολογήθῃς δὲν δύναται νὰ βεβαιωθῇ. Ἐννοῶ ὄλ' αὐτὰ νὰ με ἀποδείξῃς ἐπ' αὐτοφώρῳ. Οἱ λόγοι σου δὲν με ὠφελοῦν· τὰ ἔργα πρέπει νὰ γίνουιν φανερά, ἂν πράγματι ἐγένοντο».

Συμφώνησεν εἰς αὐτά, καὶ παρῆλθον ἐν τῷ μεταξύ 4 ἢ 5 ἡμέραι. . . . . Πρῶτον ἐπιθυμῶ νὰ σας διηγηθῶ τὰ γινόμενα κατὰ

τὴν τελευταίαν ἡμέραν. Ἐγὼ φίλον μου στενὸν τὸν Σώστρατον· τὸν συνήνητσα ἐρχόμενον ἀπὸ τὴν ἐξοχὴν τὸ ἑσπέρας μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Γνωρίζων δὲ ὅτι τοιαύτην ὄραν δὲν θὰ εὔρισκε πλέον φαγητὸν εἰς τὴν οἰκίαν του, τὸν προσεκάλεσα νὰ δειπνήσωμεν μαζί. Καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν μου ἀνέβημεν εἰς τὸ ἄνω πάτωμα καὶ ἐδειπνοῦμεν. Ἄφ' οὗ δὲ ἔφαγε καλὰ, ἐκεῖνος μὲν ἀνεχώρησεν, ἐγὼ δὲ ἐπλάγιασα.

Ὁ Ἐρατοσθένης, κύριοι δικασταί, εἰσερχεται καὶ εὐθὺς ἡ δούλη μ' ἐξυπνᾷ καὶ με λέγει ὅτι εἶναι μέσα. Καὶ ἐγὼ εἰπὼν πρὸς αὐτὴν νὰ προσέχῃ τὴν θύραν, κατέβην σιγαλὰ καὶ ἐξέρχομαι καὶ πηγαίνω εἰς τοῦ θεῖος καὶ θεῖος καὶ ἄλλους μὲν εὔρον, ἄλλους δὲ δὲν εὔρον ὡς ἀποδημοῦντας. Παραλαβὼν δὲ ὅσον τὸ δυνατὸν περισσοτέρους ἐκ τῶν εὐρεθέντων ἐβάδιζον· καὶ λαβόντες δάδας ἐκ τοῦ πλησίον παντοπωλείου εἰσερχόμεθα, διότι ἡ θύρα τοῦ κάτω οἰκίσκου ἦτο ἀνοικτὴ καὶ προητοιμασμένη ἀπὸ τὴν ὑπρέτριαν. Σπρώξαντες τότε τὴν θύραν τοῦ κοιτῶνος, οἱ μὲν πρῶτοι εἰσελθόντες εἶδομεν αὐτὸν πλαγιασμένον δίπλα εἰς τὴν γυναῖκα, οἱ δὲ κατόπιν ὄρθιον καὶ γυμνὸν ἐπὶ τῆς κλίνης. Ἐγὼ, κύριοι δικασταί, πληγώσας ῥίπτω αὐτὸν κάτω καὶ τὰς δύο του χεῖρας στρέψας πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ δέσας τὸν ἡρώτων διατὶ ἀτιμάζει· τὸν οἶκόν μου. Καὶ ἐκεῖνος ὠμολόγει ὅτι ἀδικεῖ, ἀλλὰ παρεκάλει καὶ ἰκέτευε νὰ μὴ τον φονεύσω ἀλλὰ νὰ λάβω χρήματα. Τὸν ἀπήνητσα:—«Δὲν εἶμαι ἐγὼ ὁ φονεὺν σε, ἀλλ' ὁ τῆς πόλεως νόμος¹, τὸν ὅποιον σὺ παραβαίνων ἐθεώρησες τὰς ἡδονὰς σου ἀνωτέρας τοῦ νόμου καὶ ἐπροτίμησες νὰ φράξῃς τοιοῦτον ἐγκλημα ἀτιμάζων τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα μου, παρὰ νὰ πείθῃσαι εἰς τοὺς νόμους καὶ νὰ ἦσαι κόσμιος».—Οὕτω, κύριοι δικασταί, ἐκεῖνος ἔπαθεν ὅτι διατάσσουιν οἱ νόμοι διὰ τοὺς τοιαῦτα πράττοντας, ὄχι ἀρπασθεὶς ἐκ τῆς ὁδοῦ, οὐδὲ καταφυγὼν εἰς τὴν ἐστίαν, ὡς λέγουσιν οὗτοι οἱ κατήγοροι. Καὶ πῶς θὰ ἦτο δυνατόν, ἀφ' οὗ πληγωθεὶς ἐντὸς τοῦ κοιτῶνος ἔπεσεν ἀμέσως κάτω, ἐγὼ δὲ περιέστρεψα τὰς δύο του χεῖρας καὶ ἦσαν μέσα τόσοι ἄνθρωποι, τοὺς ὁποίους ἦτο ἀδύνατον νὰ διαφύγῃ μῆτε σίδηρον μῆτε ξύλον μῆτε ἄλλο ὄπλον ἔχων διὰ νὰ ὑπερασπισθῇ

1. Ἦτο κοινὴ καὶ συνήθης ἡ φράσις αὕτη ἐν κείνῃ περιπετώσει παραβίασεως νόμου. Τὴν ἀπομιμείται κομικώτατα καὶ ὁ Ἀριστοφάνης, Ἐκκλ. 1055.

ἑαυτὸν κατὰ τῶν εἰσελθόντων. Ἄλλὰ, νομίζω, γνωρίζετε, κύριοι δικασταί, ὅτι οἱ ἀντιδικοί τῶν λέγουν τὴν ἀλήθειαν· μετὰ τὰ ψεῦδη τῶν ὁμῶς καὶ παρόμοια μηχανήματα κατορθώνουν νὰ ἐγείρουν τὴν ἀγανάκτησιν καὶ τὴν ὀργὴν τῶν ἀκουόντων ψεῦδη λεγόμενα κατὰ τῶν ἔχόντων τὸ δίκαιον ὑπὲρ ἑαυτῶν.

V

Πόσον φυσικῶς ἐτέθη ἐν ἀρχῇ τῆς διηγήσεως ἡ ἀπερίττως ριφθεῖσα φράσις ὅτι ὁ θάνατος τῆς μητρὸς τοῦ Εὐφιλήτου ἐγένετο δι' αὐτὸν ἢ αἰτία ὄλων τῶν κακῶν. Καὶ πόσον βαθέως συγκινητικὴν ἔννοιαν περιέχει ἡ δι' ἐλαχίστων λέξεων εἰκονιζομένη σκηνὴ τῆς κηδείας. Διότι ταύτην ἀκολουθήσαστα κατὰ τὰ ἔθιμα τῆς πόλεως ἡ σύζυγός του ἔπεσεν ὑπὸ τὸ λάγνον βλέμμα ἐκείνου τοῦ ἀνθρώπου (τοῦ Ἐρατοσθένους δηλ. οὐτινος τὸ ὄνομα δὲν θέλει νὰ προσφέρῃ) καὶ «χρόνῳ διαφθείρεται». Ἡ μήτηρ του ἐνόσφ' ἔζη, ἦτο ὁ φύλαξ ἀγγελοῦ τῆς συζυγικῆς του εὐτυχίας· διότι καὶ ἡ σύζυγός του τότε ἦτο πασῶν βελτίστη καὶ οἰκονόμος δεινὴ, καὶ φειδωλὸς, καὶ ἀκριβῶς πάντα διοικοῦσα. Ὁ θάνατος ὁμῶς τῆς μητρὸς καὶ ἡ κηδεία, ἦτο θάνατος καὶ κηδεία τῆς συζυγικῆς του εὐτυχίας καὶ ἀρχὴ τῶν μελλουσῶν συμφορῶν.

Πόσῃ ἐνάργειαν ἔχει ἡ συντομωτάτη περιγραφή τοῦ διπλοῦ οἰκιδίου, τῆς σκηνῆς ταύτης, ὅπου τὸ δρᾶμα ἐκτυλίσσεται.

Ἡ ὑπέρτρια, ἥτις ἦτο δούλη, εἰκονίζεται ὡς τὸ πρῶτιστον ὄργανον τῆς μοιχείας. Διὰ τοῦ ὄργανου τούτου ἐπαίχθη πάντοτε ἡ διωδία τοῦ μοιχοῦ καὶ τῆς μοιχαλίδος καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας. Ἄλλ' ἐνταῦθα ἔχει τοῦτο τὸ πρωτότυπον καὶ ὄλως ἰδιάζον ὅτι ἡ ὑπέρτρια μεταχειρίζεται τὸ ἀθῶον βρέφος, τὸ σύμβολον τῆς τιμῆς τοῦ οἴκου, ὡς ἐγερτήριον προκαλοῦν τὴν μητέρα ν' ἀφήσῃ τὴν συζυγικὴν κλίνην καὶ καταβῆ κάτω εἰς τὴν κλίνην τῆς ἀτιμίας.

Ἐξοχος εἶναι ἡ κωμωδία τῆς γυναικὸς, ἥτις ἀκούει μὲν καὶ γνωρίζει ὅτι ὁ κλαυθμὸς καὶ ἡ γοερά φωνὴ τοῦ παιδίου ἐπίτηδες βασανιζομένου ὑπὸ τῆς δούλης εἶναι τὸ βέβαιον σύνθημα ὅτι ὁ ἔραστής εἶναι μέσα (ἐνδον ἐστί) καὶ ἀνυπομονεὶ νὰ τὴν ἰδῇ, ἀλλὰ προσποιεῖται ὅτι δὲν θέλει ν' ἀποχωρισθῇ τοῦ συζύγου ἐλθόντος μετ' ἀπουσίαν πολλῶν ἡμερῶν ἐκ τῆς ἐξοχῆς.

Ἐξοχωτέρα καὶ μοναδικὴ ἀκολουθεῖ σκηνή, τὴν ὁποίαν δὲν ἀπαντᾷ τις εἰς τοὺς εὐ-

φροστάτους κωμωδιογράφους οὐδὲ εἰς τὸν Βοκάκιον. Ὁ σύζυγος προτρέπει τὴν γυναῖκα νὰ καταβῆ διὰ νὰ ἡμερώσῃ τὸ βρέφος, τὴν παρακαλεῖ ν' ἀφήσῃ τὰς τρυφερότητας, ἀπορεῖ πῶς ἐνῶ ὁμιλεῖ παρ' αὐτῷ ἐπιτακτικῶς τὸ πατρικὸν φίλτρον, δὲν ἐξεγείρεται παρ' ἐκείνη τὸ μητρικὸν φίλτρον, ὅπερ εἶναι τὸ ἀγνώτερον, τὸ ἀγιώτερον καὶ τὸ ἐπιτακτικώτερον ὄλων τῶν αἰσθημάτων, καὶ ἐπὶ τέλους ὀργίζεται καὶ τὴν διατάττει νὰ καταβῆ, ἀγνοῶν ὁ δαίλαιος ὅτι διὰ τῶν ἰδίων χειρῶν τὴν βοηθεῖ καὶ τὴν ὀδηγεῖ νὰ πέσῃ εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ ἀνυπομονούντος ἔραστοῦ.

Λαμβάνει τότε ὑπάτην ἔντασιν ἡ ψυχολογικὴ κωμωδία τῆς ἀπίστου γυναικὸς. Ἐνῶ φαίνεται αὕτη ὑπενδίδουσα εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ συζύγου πρὸς ἑκτέλεσιν τοῦ μητρικοῦ δῆθεν καθήκοντος, δὲν ἀναχωρεῖ πρὶν ἢ καλῶς καὶ ἐπιτηδειότατα ἐξασφαλισθῇ κατὰ δύο κινδύνων, πρῶτον κατὰ πάσης ὑπονοίας δυναμένης νὰ ἐγερθῇ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ ἀνδρός, καὶ δεύτερον κατὰ πάσης τυχαίας αὐτοῦ κατὰ τὴν νύκτα ἀφυπνίσεως καὶ αἰφνιδίας ἐμφανίσεως. Ἐπρεπε καὶ ὁ σύζυγος νὰ κοιμᾶται ἡσυχος καὶ ἀσφαλῶς κεκλεισμένος εἰς τὸ ἄνω πάτωμα, καὶ αὕτη ἡσυχως καὶ ἀδεῶς νὰ παραδοθῇ εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ ἔραστοῦ κάτω. Πρὶν ἢ κλείσῃ τὸν κοιτῶνα καὶ λάβῃ τὴν κλεῖδα ὤφειλε νὰ κλειδώσῃ καλῶς τὸν νοῦν καὶ τὴν συνείδησιν τοῦ ἀγαθοῦ συζύγου τῆς. Καὶ τοῦτο ἐπιτυγχάνει διὰ τῆς ζηλοτυπίας, ἣν σοφίζεται ἀφνης καὶ ὑποκρίνεται θαυμασίως ἀντιστρέφουσα τὰ πράγματα, αὕτη ἐκφέρουσα ὑπονοίας κατὰ τῆς πίστεως τοῦ συζύγου: εἶνα σύ γε πειρᾶς ἐνταῦθα τὴν παιδίσκην· καὶ πρότερον δὴ μεθῶν εἰλεκες αὐτήν». Ἐξ ἐστίκτου γνωρίζει ὅτι ἡ ἀντεπίθεσις μετατρέπει τὴν ἐπίθεσιν εἰς ἀμυναν καὶ μετὰ πανουργίας ὑπενδίδουσα εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ ἀνδρός, τὴν στιγμὴν τῆς ἀποχωρήσεως ἀντεπιτίθεται κατ' ἐκείνου διὰ τοῦ ὄπλου τῆς ζηλοτυπίας ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς ἀμοιβαίας συζυγικῆς ἀγάπης καὶ οὐχὶ τῆς πρὸς τὸ τέκνον στοργῆς. Θέτει οὕτω τὸν σύζυγον εἰς θέσιν ἀμυνομένου καὶ εὐχαριστημένου μάλιστα ἐκ τοῦ παρθίου τούτου βέλους, ὅπερ ρίπτει ἀναχωροῦσα· διότι τὸ βέλος τῆς ζηλοτυπίας προξενεῖ πόνον εἰς τὸν ρίπτοντα καὶ ἡδονὴν εἰς τὸν λαμβάνοντα ὡς κολακεῖον τὴν φιλαυτίαν τούτου· ἐνταῦθα δὲ ἡ ἡδονὴν παρέχεται διπλῆ, διότι ἐν τῇ ζηλοτυπίᾳ τῆς γυναικὸς ὁ ἀνὴρ βλέπει σύναμα μετ' εὐαρε-

σκείας τὴν βεβαιότητα περὶ τῆς πίστεως αὐτῆς ὡς συζύγου. Ἀφοῦ μετὰ τῆς αὐτῆς πειστικότητος ἢ ἀπιστος γυνὴ ἐξεῦρε τὴν κλεῖδα, δι' ἧς ἐξησφαλίσθη κατὰ πάσης ἀνησυχίας τοῦ πνεύματος καὶ τῶν αἰσθημάτων τοῦ συζύγου, παίζουσα κλείει τὴν θύραν καὶ ἀπερχομένη κλειδώνει καὶ λαμβάνει τὴν κλεῖδα τοῦ κοιτῶνος.

Ὁ Εὐφίλητος τὴν στιγμὴν ἐκείνην γελᾷ. Εἶναι εὐχαριστημένος, διότι ἔχει τόσον καλὴν γυναῖκα. Εἶναι φανερόν ὅτι αὐτὴ τὸν ἀγαπᾷ πολὺ περισσότερον παρὰ αὐτός· διότι τὸν ζηλοτυπεῖ καὶ διότι ἐπέμενε νὰ θυσιάσῃ τὸ μητρικὸν φίλτρον εἰς τὴν συζυγικὴν στοργὴν καὶ τρυφερότητα· οὐδεμίαν δὲ ἀμφιβολίαν χωρεῖ περὶ τῆς πραγματικῆς ζηλοτυπίας, διότι πραγματικῶς τὸν ἐκλείδωσεν. Εἶναι κατευχαριστημένος, καὶ περιμένει νὰ παύσωσιν οἱ ἐπίμονοι κλαυθμυρισμοὶ τοῦ βρέφους, διὰ νὰ παραδοθῇ ἐν μακαριότητι εἰς τὸν ὕπνον. Ἡ παρουσία μόνῃ τῆς μητρὸς ἠσύχασε τὸ βρέφος κάτω, ἠσύχασε καὶ τὸν ἀθῶν συζυγον ἐπάνω. Καὶ οὕτω μετὰ τὸν γέλωτα, ὅστις ἐξέσπασε παρὰ τῷ ἀνδρὶ ἐκ τῆς εὐαρέστου δι' αὐτὸν σκηνῆς τῆς ζηλοτυπίας καὶ μετὰ τὴν ἐπελθοῦσαν γαλήνην καὶ ἠσυχίαν, τελεῖται κάτω ἀρόθως ἢ μοιχείᾳ.

Τὴν νύκτα ἤκουσε κρότον ἀσυνήθη τῶν δύο θυρῶν τῆς οἰκίας του, ἀλλὰ τῷ δίδεται ἢ ἐξηγήσις τὴν πρωίαν, ὅτι θεσθέντος τοῦ λύχνου τοῦ παρὰ τὸ παιδίον μετέβησαν εἰς τοὺς γείτονας καὶ τὸν ἦναψαν. Ὁ ἀπόνηρος σύζυγος πιστεύει καὶ σιωπᾷ καὶ δὲν φαντάζεται ὅτι ὁ θεσθὴς λύχνος ἦτο ὁ τῆς συζυγικῆς τιμῆς, ὁ λύχνος τῆς εὐτυχίας του.

Βλέπει κατόπιν ψιμύθιον εἰς τὸ πρόσωπον τῆς γυναικὸς του, ἐνῶ δὲν εἶχον ἀκόμη παρῆλθαι 30 ἡμέραι ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ ἀδελφοῦ της· ἀλλὰ καὶ πάλιν δὲν ὑποπτεύει τὴν ἀπάτην, τῆς ὁποίας ἐμβλημα κλασικὸν εἶναι τὸ ψιμύθιον.

Βλέπει λοιπὸν χωρὶς νὰ βλέπῃ, καὶ θὰ ἐξηκολούθει νὰ ἦναι τυφλὸς καὶ εὐτυχὴς, ἂν δὲν ἐρρίπτετο φῶς ἀπὸ τὸν ἔρωτα μιᾶς ἄλλης ἀγνώστου γυναικὸς, ἐρωμένης τοῦ αὐτοῦ μοιχοῦ, τοῦ κοιμψευομένου Ἐρατοσθένους, τοῦ κατακτητοῦ τῶν καρδιῶν, τοῦ ἔχοντος ἐπάγγελμα καὶ τέχνην τὴν μοιχείαν.

Ὁ ἔρωσ ἐφόνευσε τὴν συζυγικὴν πίστιν. Ὁ ἔρωσ φονεύει καὶ τὸν μοιχόν. Καὶ ἡ παλαιὰ αὕτη δίκη ἀποδεικνύει, ὅτι μυριάκις ἔκτοτε ἀπεδείχθη, ὅτι δηλαδὴ ὁ ἀπατώμενος

ἔρωσ εἶναι ὀξυδερκέστερος τοῦ ἀπατωμένου συζύγου καὶ ἔρχεται ἐπίκουρος εἰς αὐτὸν δι' ἀποστολῆς ἀγγέλου. Ὁ ἀγγελὸς ἐν τῇ προκειμένῃ δίκῃ παρέστη ὑπὸ μορφήν γραιδίου. Τὸ δὲ γραιδίον κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους καὶ τὴν σήμερον ἀκόμη λαμβάνει συνήθως τὴν μορφήν ἀνωνύμου ἐπιστολῆς. Εἶναι περίεργος ἢ διὰ τῶν αἰώνων ἐξελίξις τοῦ αὐτοῦ πράγματος διὰ ποικίλων μεταμορφώσεων.

Ἡ κωμωδία ὅταν φθάσῃ εἰς τὴν ὑψίστην αὐτῆς ἔντασιν, μεταμορφοῦται καὶ αὕτη εἰς τραγωδίαν, ὡς τὸ ὕδωρ μετὰ τὸν βρασμὸν γίνεται ἀτμός. Τὸ αὐτὸ δὲ ὄργανον, τὸ ὁποῖον τόσον ὠραία ἐπαιξε τὸν σκοπὸν τῆς μοιχείας, ἢ ὑπηρέτρια, ἐχρησίμωσε καὶ εἰς τὴν τραγικὴν λύσιν καὶ ἐπαιξεν ἐμμουσώτατα τὸ θρηνώδες ἐμβατήριον, φόνευσμένου τοῦ μοιχοῦ ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἡδονῶν του.

Ἄξιον προσοχῆς εἶναι ὅτι ὁ Λυσίας, πιστὸς εἰς τὸ ἔστικτον τῶν συμπολιτῶν τοῦ ἀποτροπιάζεσθαι σκηνὰς ἀγριότητος καὶ θεάματα ἀνθρωποκτονιῶν, οὔτε κἂν ἀναφέρει τὴν λέξιν φόνος ἐν τῷ προοιμίῳ του, οὐδὲ περιγράφει λεπτομερῶς τὴν αἱματηρὰν λύσιν, ἀλλ' ἀρκεῖται εἰς μίαν φειδωλὴν φράσιν, ὅτι πατάξας καὶ ῥίψας κάτω ἐκ τῆς κλίνης τὸν μοιχὸν καὶ δέσας ὀπισθεν τὰς χεῖρας, τῷ εἶπεν, ὅτι τὸν φονεύει ὄχι αὐτός, ἀλλ' ὁ νόμος τῆς πατριδος. Ἀφ' ἧς δὲ εἰς τοὺς δικαστὰς νὰ ἐννοήσωσι τὰ μετὰ ταῦτα ὡς τετελεσμένον φόνον, λέγων: «οὕτως, ὦ ἄνδρες, ἐκείνος τούτων ἔτυχε, ὥνπερ οἱ νόμοι κελεύουσι τοὺς τὰ τοιαῦτα πράττοντας».

VI

Εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ θαυμάσῃ τις τὴν ἰσχυρὰν ἐντύπωσιν, ἣν ἐμποιοῦσι καὶ σήμερον, μετὰ πύρρον 23 αἰώνων, αἱ τέσσαρες αὐταὶ σελίδες. Ἦως μὲ τὴν σὺντομίαν, μὲ τοιαύτην ἀφελῆ καὶ ἀπροσποίητον φράσιν, ἄνευ οὐδενὸς πάθους ῥητορικοῦ φαινομένου, ἄνευ ῥητορικῶν κοσμημάτων καὶ ἄνευ ψυχολογικῶν παρατηρήσεων, πῶς ἄνευ παρουσίας οὐδενὸς ἔχοντος τέχνης προδιδομένης, κατορθοῦται ἢ θαυμασιῶς ζωντανῆ αὕτη εἰκὼν, ἣτις θὰ ἐνομιζέ τις εἶναι χθεσινή, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν παριστάμεθα ἀκροαταὶ ἅμα καὶ δικασταί, ἔτοιμοι ν' ἀθώσωμεν τὸν κατηγορούμενον μὲ ἐνδιαφέρον ζωηρότατον διὰ τὸ πάθημά του;

Τὸ μυστήριον ἐγκτεται εἰς τοῦτο, ὅτι ὁ Λυσίας γνωρίζει νὰ κατοπτρῶσιν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ὡς λέγει προσφωρῶς ὁ ἀρχαῖος κριτικὸς Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασσεύς: ἀκράτιστος δὲ

πάντων ἐγένετο ῥητόρων φύσιν ἀνθρώπων κατοπτεῦσαι καὶ τὰ προσήκοντα ἐκάστοις ἀποδοῦναι πάθη τε καὶ ἤθη καὶ ἔργα.» Γνωρίζει νὰ ψυχολογῇ πολὺ καλλίτερα ἡμῶν τῶν διδασκτῶρων καὶ δικηγόρων, οἱ ὅποιοι ἀρκούμεθα εἰς τὴν ἐπίδειξιν τοῦ γυμνασιακοῦ ἀπολυτηρίου τοῦ βεβαιουῦντος ἐπισήμως ὅτι ἠκούσαμεν ἐκ τῶν ἐδωλίων τοῦ γυμνασίου τὸ μάθημα τῆς ψυχολογίας τὸ κατ' ἐξοχὴν ἀψύχως διδασκόμενον.

Ὁ Λυσίας καὶ οἱ συνάδελφοί του λογογράφοι ἠναγκάζοντο ἐκάστοτε διὰ πάνταν ὑπόθεσιν καὶ διὰ πάντα πελάτην νὰ παρασκευάσωσι τὸν λόγον, ἀφ' οὗ ἐμελέτων καλῶς τὰ στοιχεῖα τῆς κρινομένης δίκης, καὶ ἐσπούδαζον ἐπιμελῶς τὸν χαρακτήρα, τὴν κοινωνικὴν θέσιν, τὰ ἤθη, τὰς ἐξεις καὶ ἐν γένει τὸ πρόσωπον πρῶτιστα μὲν τοῦ πελάτου εἶτα δὲ τὸ τοῦ ἀντιδίκου. Ὁ Λυσίας πρῶτος καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Ἰσαίος, ὁ Ὑπερίδης, ὁ Δημοσθένης καὶ οἱ ἄλλοι πολυπληθεῖς ποιηταὶ δικανικῶν λόγων κατέκτησαν δικαίως τὴν φήμην ἠθογράφων ἀριστα εἰκονιζόντων τοὺς πελάτας. : *Talent des logographes Athéniens à dessiner les figures de leurs clients. (Lauson-Litt. Française p. 900).* Ὁ δὲ πολὺς *Weil* ἀναλύων τὸν ἀνευρεθέντα λόγον τοῦ Ὑπερίδου κατὰ Ἀθηνογόνους (*Etudes sur l'Antiquité Grecque p. 313*) λέγει: «*Ce qui distingue les meilleurs logographes d'Athènes, ce qui fait le plus grand charme de leurs écrits, c'est le talent tout dramatique de se mettre à la place du client, de prendre son langage, son ton, son accent, d'entrer dans sa peau. Rien n'est plus amusant que d'entendre un des clients de Lycias (πρόκειται περὶ τῆς δίκης ταύτης καὶ περὶ τοῦ Εὐφιλήτου) exposer ses mésaventures domestiques, raconter avec une délicateuse bonhomie comme il s'est laissé tromper par sa femme, comme, il a été simple et crédule. Le personnage qui parle ainsi nous amuse, nous fait rire à ses dépens; mais c'est dans son intérêt que son habile souffleur lui dicte ce langage.*»

Ἐχουν τὴν εὐπρεπεστάτην ἀρετὴν τῆς ἠθοποιίας. Δὲν εὐρίσκω λέγει πάλιν ὁ Ἀλικαρνασεύς, οὐδὲν πρόσωπον παρὰ τῶ Λυσία ἀνηθοποίητον οὔτε ἀψυχον. Ὁ δγκος, τὸ ξενικὸν διὰ τὸν διὰδικον ὕφος τοῦ λόγου, καὶ τὸ ἐπι-

τετηδευμένον, καταστρέφουσι τὴν ἠθοποιίαν καὶ ἀποδιώκουσι τὸ ὁμοιάληθες καὶ τὴν πειθῶ. Ἡ πειθῶ δὲν προέρχεται ἐκ τῆς δεινότητος τοῦ λέγοντος τόσον, ὅσον ἐκ τῆς φυσικότητος· θκυμάζομεν δὲ τοὺς καλοὺς ἠθοποιούς ἀκριβῶς, ὅταν φαίνωνται φυσικοί.

Αἱ φράσεις τοῦ λόγου εἶναι σύντομοι καὶ διατελειμένοι ἀρμόζουσαι εἰς τὸ στόμα τοῦ Εὐφιλήτου, ὅστις ἐκ τῆς ἰδιαζούσης αὐτοῦ ἀγάπης πρὸς τοὺς ἀγροὺς καὶ τὸν ἀγροτικὸν βίον δὲν ἔχει βεβαίως τὴν ἀνωτέραν παιδείαν καὶ μὲρῶσιν τῶν ἀρεσκομένων εἰς τὴν ἀγορὰν, τὰ γυμναστήρια καὶ εἰς τὰ ἄλλα κέντρα τῶν συζητούντων. Ἴσως δὲ ἐκ τῆς ὑπερβαλλούσης ταύτης ἀγάπης περιώρισε τὴν πρὸς τὴν σύζυγον, καὶ ἐρχόμενος κατάκοπος ἐκ τῆς ἐξοχῆς δὲν ἠδύνατο ν' ἀγρυπνῇ ὅσον ἔδει πρὸς τὰ ἐν τῷ οἴκῳ συμβαίνοντα.

Ἡ περιοδολογία τῶν πολιτικῶν ῥητόρων, ἡ σοφὴ τέχνη τῆς κατασκευῆς περιόδων, εἶναι ὅλως περιττὴ καὶ μάλιστα ἐπιζήμιος διὰ τὸν ἐπιδικώμενον σκοπὸν τοῦ εὐαρμόστως λέγειν πρὸς τὰ πρόσωπα καὶ τὴν περίστασιν, ὅπως καταφανῆ ἢ πιθανότης τῶν ἀφηγουμένων καὶ ἐπέλθῃ ἐντεῦθεν ἡ πειθῶ.

Φαίνεται λοιπὸν ὁ προκείμενος λόγος ὡς ἀτεχνίτετος· εἰς ὄλους τοὺς ἰδιώτας, τοὺς μὴ καλῶς δηλαδὴ πεπαιδευμένους, καὶ εἰς οὐκ ὀλίγους τῶν φιλόλογων, ὅσοι δὲν ἔχουν πολλὴν τριβὴν περὶ λόγους, λέγει αὐθις ὁ Ἀλικαρνασεύς, τοιαύτη ἀληθῶς ἰδέα ἐπικρατεῖ ὅτι ἐγράφη ἀνεπιτηδεύτως καὶ ὄχι κατὰ τέχνην, μάλιστα κάπως αὐτομάτως καὶ ὡς ἔτυχεν. Ἐν τούτοις εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἔργον τεχνικώτατον: ἀπεποίηται γὰρ αὐτῷ τούτῳ τὸ ἀποίητον, καὶ δέδεται τὸ λελυμένον καὶ ἐν αὐτῷ τῷ μὴ δοκεῖν δεινῶς κατασκευάσθαι τὸ δεινὸν ἔχει.» Διὰ τοῦτο δὲ εἶναι δυσμίμητος, καίτοι ἔχει τὴν φράσιν εὐκολον καὶ ἀπλῆν.

Ἡ κατ' ἐξοχὴν τέχνη εἶναι συνήθως κερυμμένη καὶ δὲν φαίνεται. Ὅμοιάζει τὰς ἐλαφρῶς καμπύλας γραμμὰς τῆς βάσεως τοῦ Παρθενῶνος, καὶ τόσον καλλίτερα κρύπτεται, ὅσον δὲν συνοδεύεται μὲ κοσμήματα καὶ ἄλλην πολυτέλειαν, ἀλλ' εἶναι τι ἀπλοῦν, ἀρμονικόν, ἀβίαστον, ἡ δὲ προσοχὴ δὲν σταματᾷ εἰς οὐδεμίαν λεπτομέρειαν ἐξέχουσαν ἀλλὰ προσκολλᾶται εἰς τὸ ὅλον τὸ γοητεῦον καὶ ἐντυπούμενον, ὡς ἐν ὠραῖον καλλίγραμμα σχῆμα. Ἡ τέχνη τοῦ Λυσίου εἶναι λοιπὸν ἀόρατος ὡς καὶ αἱ καμπύλαι τοῦ Παρθενῶνος.

Ἐκ τῆς πολυλογίας καὶ τῆς παλλιλογίας,

ἦν ὁ Εὐφίλιτος, ὡς πᾶς πελάτης, ἐκένωσεν ἀναποφεύκτως εἰς τὸν ὑπομονητικὸν δικηγόρον του, ὁ Λυσίας ἐσταχυολόγησεν ὅσα τῶ ἐχρειάζοντο καὶ ἀπέρριψε πλῆθος βέβαια ὑλικῶ ἀχρήστου ἴσως δὲ καὶ ἐπιζημίου. Ἐξετάζων δὲ διάφορα σημεῖα ἐπίκαιρα καὶ ἀναλύων ψυχολογικῶς τοὺς λόγους καὶ τὰς πράξεις τῶν δρασάντων προσώπων ἔδωκε τὴν πρέπουσαν φυσιογνωμίαν καὶ γλῶσσαν εἰς ἕκαστον καὶ μὲ φαινομένην ἀτημέλειαν κατέταξε τεχνικώτατα τὰ γεγονότα, ὥστε τὸ ὅλον ν' ἀποτελέσῃ ἀριστοῦργημα τέλειον μὴ δεόμενον προσθήκης ἢ ἀφαιρέσεως μῆτε λέξεως τινος μῆτε εἰκόνας.

Τὴν ἀπλῆν, ἀλλὰ βαθεῖαν ἐντύπωσιν προξενούσαν φράσιν, ὅτι ὁ θάνατος τῆς μητρὸς ἦτο ἡ ἀρχὴ τῶν συμφορῶν ὅλων, εἶναι εὐρεσις τοῦ Λυσίου. Οὗτος ἀφεύκτως διεσκεύασε τὴν χαριτωμένην εἰκόνα τοῦ ψιμυθίου πρὸς διπλοῦν χαρακτηρισμὸν τῆς τε ἀπλοικότητος τῶν σκέψεων τοῦ ἀφελοῦς πελάτου καὶ τῆς προΐουσης ἀναιδεΐας τῆς γυναικὸς του, ἣτις ἀναθαρρήσασα χάνει τὴν πρῶν εὐκοσμίαν καὶ φειδωλίαν τῆς, ἀψηφεῖ τὸ πρόσφατον πένθος καὶ προδίδεται, ἔχει ὁμοίως παρὰ τῶ ἀπλοικῶ Εὐφιλίτῳ, ὅτι γυμνάζεται διὰ τοῦ ψιμυθίου νὰ ἀρέσῃ εἰς κάποιον. Καὶ ἡ θελκτικωτάτη περιγραφὴ τῆς σκηναίης, καθ' ἣν τῆ προτροπῆ τοῦ συζύγου ἡ μοιχαλὶς συναινεῖ δῆθεν ἄκουσα νὰ κατέλθῃ ἀλλὰ πρὶν ἢ κατέλθῃ τὸν κλειδῶναι ἐκ ζηλοτυπίας δῆθεν πρὸς τὴν παιδίσκην καὶ ἐκ πείσματος, εἶναι προῖδν τῆς ψυχολογικῆς παρατηρητικότητος τοῦ Λυσίου καὶ διεπλάσθη προδήλως παρ' αὐτοῦ τὸσον φυσικῆ πρὸς ἀνάδειξιν τοῦ χαρακτῆρος ἑκατέρου τῶν συζύγων.

Εἰμὶ βέβαιος ὅτι ἂν εἶδιδετο τοιαύτη ὑπόθεσις μὲ ὁμοία στοιχεῖα τοῦ ἱστορικοῦ αὐτῆς εἰς τοὺς Ἑλληνας δικηγόρους τῆς σήμερον, οὐδεὶς ἐξ ἡμῶν θὰ κατώρθου νὰ ἀγορεύσῃ ἢ γράψῃ τὴν ἀφήγησιν μὲ τὴν ἐνάργειαν, ἀλήθειαν καὶ χάριν. Δὲν λέγω μὲ τὴν συντομίαν· διότι ἡ ἔλλειψις κλειψύδρας ἐγένετο ἴσως αἰτία τῆς μὴ ἀσκήσεως ἡμῶν εἰς τὸ ὀλίγα καὶ καλὰ λέγειν, καὶ διότι γενικῶς κρατεῖ ἰδέα θαυμασμοῦ πρὸς τὸν ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἀγορεύοντα.

Ἐν τούτοις τὸ σύμμετρον εἶναι τὸ πᾶν. Οἱ ἀρχαῖοι ἐμελέτων διὰ νὰ ἦναι συμμετρικοὶ καὶ σύντομοι καὶ καλλιτέχναι τοῦ λόγου. Σήμερον ἡ συντομία θεωρεῖται τεκμήριον ἐλλείψεως μελέτης καὶ γνώσεων, ἡ δὲ πολυλογία

τεκμήριον δεινότητος καὶ πολυμαθείας, καὶ γίνεταί πολλή κατάχρησις αὐτῆς παρ' ἡμῖν καὶ ἰδίως παρὰ τοῖς γάλλοις δικηγόροις. Ἐν Γαλλίᾳ, ὅπου ἡ εὐφράδεια καὶ ἡ κομψότης τοῦ λόγου εἶναι εὐρέως διακεχυμένη παρὰ τῶ δικηγορικῶ κόσμῳ, λησμονεῖται συχνότατα ἡ ἐμβριθὴς τοῦ *Montesquieu* παρατήρησις: «Ὅ τι λείπει εἰς βάθος ἐν τῶ λόγῳ, μᾶς το δίδουν εἰς μῆκος οἱ ῥήτορες». Καὶ ὑπομονή, ἔαν μὲ τὸ λεπτυνόμενον καὶ μηκυνόμενον σύρμα χρυσοῦ ἐνὸς γραμμαρίου παρουσιάζωσι πολλὰ καὶ ὠραῖα κομψοτεχνήματα οἱ χρυσοχοοὶ οὗτοι τοῦ λόγου, καὶ δὲν θέτωσι τὴν ριλοτιμίαν καὶ δόξαν αὐτῶν εἰς τὸ νὰ μεταβάλωσι τὸ γραμμαρίον βάρους εἰς μεγίστην ἔκτασιν λεπτεπιλέπτου μόνον σύρματος. Δικαίως ἄρα λαμβάνων ἀφορμὴν ἐκ τινος λόγου τοῦ Ἰσαίου ὁ *Pierron* (*Litter. Grecque* p. 427-28) ἀναφωνεῖ: «Combien d'avocats auraient besoin d'apprendre d'Isée à se défaire de toutes les superfétations, de tous les ornements de mauvais goût qui déparent leurs plaidoyers et surtout de cette prolixité qui est la peste de l'éloquence judiciaire».

Φοβοῦμαι μὴ ἐκ τῶν ἄχρι τοῦδε λεγθέντων δύναται τις ὀρθῶς νὰ συμπεράνῃ ὅτι δὲν εἶναι δύσκολον ν' ἀναλύσωμεν δικανικὸν τινα λόγον τοῦ Λυσίου καὶ νὰ ἐξάρωμεν τὰς καλλονὰς καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς τῆς ἀφανοῦς τέχνης τοῦ ἐπιφανεστάτου τούτου λογογράφου, ἀλλ' ὅτι εἶναι μᾶλλον δύσκολον μελετῶντες αὐτὸν ν' ἀποκτήσωμεν μίαν τούλάχιστον τῶν πολλῶν του ἀρετῶν, τὴν *συντομίαν*, καὶ οὕτω ἀποφύγωμεν τὸ ὀξύμωρον τοῦ ἐπαίνειν ταύτην διὰ τῆς πολυλογίας.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

I.

Μετὰ τὴν διήγησιν, ὁ ἀπολογούμενος Εὐφίλιτος ἐπικαλεῖται ὑπὲρ ἑαυτοῦ *τρεῖς Νόμους*, καὶ παρουσιάζει μάρτυρας ἐπὶ δύο θεμάτων.

Τοῦ πρώτου Νόμου, ὃν ἀναγινώσκει ὁ γραμματεὺς τοῦ δικαστηρίου, τὸ κείμενον δὲν ὑπάρχει, ἀλλ' ἡ ἔννοιά του σαφηνίζεται ἐν τῶ λόγῳ· τμήμα τοῦ κειμένου ἀποτελεῖ ἡ φράσις ἡ ἐν τῶ ἐπιλόγῳ εὐρισκομένη: «ἔάν τις μοιχὸν λάβῃ, ὅ τι ἂν οὖν βούληται χρῆσθαι». Κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ νόμου ὁ σύζυγος συλλαβῶν ἐπ' αὐτοφῶρῳ τὸν μοιχόν, ἐδικαιοῦτο ἢ νὰ τον φονεύσῃ, ἢ νὰ τον δεσμεύσῃ καὶ κρατήσῃ ἐν τῶ οἴκῳ του βοηθούμενος ὑπὸ τῶν

θεραπόντων ἢ τῶν φίλων καὶ μετὰ συμφωνίαν περὶ τιμῆματος ἀποζημιώσεως διὰ τὴν γενομένην ὕβριν νά τον ἀπολύσῃ, ἢ τέλος νά τον ὑποβάλλῃ εἰς ἀτιμωτικές τινας σωματικές ποινάς καθιερωθείσας ὑπὸ τῆς συνθησίας.

Ὁ Εὐφίλτος θέλει ν' ἀποδείξῃ ἐν πρώτοις ὅτι δὲν ἐνόει νά λάβῃ χρήματα παρὰ τοῦ μοιχοῦ, ὅτι ὁ μοιχὸς ὡμολόγηε μὲν ὅτι ἀδικεῖ ἀλλὰ παρεκάλει νά μὴ φονευσθῇ ἔτοιμος ὢν νά πληρώσῃ χρήματα ὡς λύτρα τῆς ζωῆς του, καὶ ὅτι ἐπὶ τοῦ νόμου βασιζόμενος ἐπέβαλεν αὐτῷ τὴν τιμωρίαν ἐκείνην, ἣν οἱ Ἀθηναῖοι νομοθετοῦντες ἐθεώρησαν δικαιοτάτην κατὰ τῶν τοιαῦτα ἐπιτηδεούντων.

Τὰ γεγονότα αὐτὰ ἀποδεικνύει διὰ τῆς προσαγωγῆς τῶν μαρτύρων, οὓς ἐκ τῆς γειτονίας τὴν νύκτα τοῦ δράματος παραλαβὼν ὠδήγησε πρὸς βεβαίωσιν τῆς ἐπ' αὐτοφώρῳ συλλήψεως τοῦ ἐνόχου.

Μετὰ τὴν ἀκρόασιν τῶν μαρτύρων, οἵτινες ἀνέβαινον ἐπὶ τινος βήθρου ἢ βήματος καὶ καθέτεον τὴν μαρτυρίαν, ἥτις πολὺ πρὸ τῆς δικασίμου κατὰ τὴν γενομένην ἐνώπιον τοῦ ἀρχοντος προανάκρισιν ἐλαμβάνετο γραπτῆ, ἀναγινώσκονται ὑπὸ τοῦ γραμματέως οἱ ἐξῆς δύο νόμοι, ἐκ τῶν φονικῶν λεγομένων τοῦ Δράκοντος.

Ὁ πρῶτος, εἰλημμένος ἐκ τῆς στήλης τῶν ἐξ Ἀρείου Πάγου, διαρρηθὴν λέγει, ὅτι δὲν καταδιώκεται ἐπὶ φόνῳ ὁ φονεύων τὸν μοιχὸν τὸν συλληφθέντα μετὰ τῆς νομίμου αὐτοῦ συζύγου, *ἐπὶ δάμαρι*. Ὁ Νομοθέτης τόσῳ μᾶλλον δίκαιον ἐθεώρησε τοῦτο, προκειμένου περὶ τῶν νομίμων συζύγων, ὅσον τὴν αὐτὴν τιμωρίαν ὀρίζει καὶ ὅταν πρόκηται περὶ τῶν παλλακῶν, ὧν ἡ ἀξία ἐλάττων τυγχάνει τῆς τῶν γαμετῶν γυναικῶν. «Εἶναι δὲ πρόδηλον, προσθέτει ὁ Λυσίας, ὅτι ἂν ὁ Νομοθέτης ἠδύνατο νά εὖρη μείζονα ποινήν διὰ τὴν μετ' ἐγγάμου γυναικὸς μοιχείαν, θὰ διετύπου τοιαύτην· ἀλλ' ἀφ' οὗ δὲν εἶναι δυνατόν νά ἐξευρεθῇ ἀνωτέρα ποινή, ἠρκέσθη νά ἐξομώσῃ ἀμφοτέρας».

Τοῦ νόμου τούτου τὸ κείμενον εὐρίσκουμεν παρὰ Δημοσθένει κατὰ Ἀριστογείτονος § 53 ἔχον ὡς ἐξῆς: «Ἐάν τις ἀποκτείνῃ ἐν ἄθλοις ἄνων, ἢ ἐν ὀδῷ καθελῶν ἢ ἐν πολέμῳ ἀγνοήσας, ἢ ἐπὶ δάμαρι ἢ ἐπὶ παλλακῇ ἣν ἂν ἐπ' ἑλευθέροις παισὶν ἔχη, τούτων ἕνεκα μὴ φεύγειν κτείναντα».

Ὁ Δημοσθένης ὠραιότατα ἐξηγεῖ τὸν δικαιολογητικὸν λόγον τοῦ νόμου τούτου ὡς

πρὸς τὸ ἀκαταδίωκτον τοῦ φονέως ἐν τῇ μοιχείᾳ: Πολεμοῦμεν, λέγει, πρὸς τοὺς ἐχθροὺς διὰ νά μὴ πάσχωσιν αἱ γυναῖκες ἡμῶν, αἱ μητέρες, αἱ ἀδελφαὶ καὶ αἱ θυγατέρες ὕβριστικόν τι ἢ ἀσελγές παρὰ τῶν πολεμίων. Ἄλλ' ὅταν οἱ φίλοι καὶ οἱ συμπολίται παρὰ τὸν νόμον ἀτιμάζωσι καὶ διαφθείρωσι τὰς οἰκογενείας ἡμῶν, κατ' ἀνάγκην ὁ Νομοθέτης ἕξομοιοῖ αὐτοὺς πρὸς πολεμίους καὶ ἐπιτρέπει νά φονεύσωμεν καὶ τούτους. Διότι γένος κυρίως φιλίων καὶ πολεμίων δὲν ὑπάρχει, ἀλλ' εἶναι αἱ πράξεις αἱ ὀρίζουσαι: τίς ὁ πολέμιος καὶ τίς ὁ φίλος. Διὸ δικαίως ὁ νόμος τὸν ποιοῦντα ἔργα ἐχθροῦ ἐν τῇ τάξει ἐχθροῦ κατατάσσει καὶ ἐπιτρέπει τὸν κατ' αὐτοῦ φόνον».

Πρὸ τοῦ Δημοσθένους ὁ Ξενοφῶν ἐν Κύρου Παιδείᾳ (III, 1, 39) ἐκφέρει τὴν αὐτὴν δικαιολογίαν, ὅπερ μαρτυρεῖ ὅτι ἐν τῇ κοινῇ συνειδήσει οὐχὶ μόνον τῶν Ἀθηναίων, ἀλλ' ὅλων τῶν Ἑλλήνων, παρ' οἷς ὁ αὐτὸς νόμος περὶ τιμωρίας μοιχοῦ ἴσχυεν, ὁ φόνος τοῦ μοιχοῦ ἐλογίζετο ὄσιος, ὡς ὁ τοῦ πολεμίου ἐν πολέμῳ: «Οὐδ' οἱ ταῖς ἑαυτῶν γυναίξιν λαμβάνοντες συνόντας ἄλλοτρίους ἄνδρας οὐ τοῦτο αἰτιώμενοι αὐτοὺς κατακαίνουσιν ὡς ἀφρονεστέρας ποιοῦντας τὰς γυναῖκας, ἀλλὰ νομίζοντες ἀφαιροῦσθαι αὐτοὺς τὴν πρὸς ἑαυτοὺς φιλίαν, διὰ τοῦτο ὡς πολεμίους αὐτοῖς χροῶνται».

Εἶτα ζητεῖ τὴν ἀνάγκωσιν καὶ ἐτέρου νόμου κελεύοντος τὰδε: «Ἐάν τις ἄνθρωπον ἐλεύθερον αἰσχύνῃ βία, διπλὴν τὴν βλάβην (ἀποζημιώσιν) ὀφείλει· ἐὰν δὲ γυναῖκα, ἐφ' αἷσπερ ἀποκτείνειν ἔξεστιν, ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐνέχεσθαι».

Ὁ Λυσίας δὲν ἀκριβολογεῖ ἐπὶ τῆς φαινομένης ταύτης διακρίσεως ὡς νομομαθής, ἀλλὰ δράττεται αὐτῆς ὡς ψυχολόγος καὶ θηρέων νά ἐπιτύχῃ τὸν στιγματισμὸν τοῦ ἐγκλήματος τῆς μοιχείας καὶ νά προκαλέσῃ τὴν ἀγανάκτησιν τῶν δικαστῶν, ἐρμηνεύει ὡς ἐξῆς τὸν νόμον: «Ἀκούετε, ὦ ἄνδρες δικασταί, πόσον ἐλαφρότερον τιμωροῦνται ὑπὸ τοῦ νόμου οἱ δράσται βιασμοῦ ἀπὸ τοὺς πειθόντας. Εἰς τοὺς διὰ πειθοῦς διαφθειρόντας ἐπιβάλλεται ὁ θάνατος, ἐνῶ εἰς τοὺς βιαστὰς διπλῆ ἢ ἀποζημιώσις. Διότι ὁ Νομοθέτης ἐσκέφθη ὅτι οἱ βιασταὶ μισοῦνται ὑπὸ τῶν βιασθέντων, ἐνῶ οἱ διὰ τῆς πειθοῦς διαφθορεῖς διαφθεύρουσι τὰς ψυχὰς¹ καὶ κατορθοῦσι τὰς ἄλλο-

1. Παρὰ Ξενοφ. Συμπ. VIII, 20 ἀπαντᾷ ἡ αὐτὴ ὠραία ἰδέα ὁμοίως σχεδὸν ἐκφρομένη: «Καὶ μὴν ὅτι γε

τρίας γυναίκας νὰ φέρωνται οικειότερον πρὸς ἑαυτοὺς παρὰ πρὸς τοὺς ἰδίους ἄνδρας, νὰ οικειοποιηθῶσιν ὁλόκληρον τὴν ξένην οἰκογένειαν καὶ νὰ καταστήσωσιν ἀδῆλους τοὺς παῖδας, εἰς πολλοὺς ἀνήκουσιν, εἰς τοὺς ἄνδρας ἢ εἰς τοὺς μοιχοὺς. Δικαίως λοιπὸν δι' ὅλα αὐτὰ ὁ νόμος ὥρισε τὸν θάνατον ὡς τιμωρίαν. Οἱ μὲν νόμοι, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὄχι μόνον δὲν λέγουσιν ὅτι ἐγὼ ἔπραξα ἀδικίον τινα πράξιν, ἀλλὰ τούναντιον, μὲ διατάσσουσιν νὰ τιμωρήσω, ὡς ἐτιμώρησα. Παρ' ὑμῶν τῶρα ἐξαρτᾶται ἂν πρέπη νὰ θεωρήσῃτε τούτους ἐγκύρους καὶ ἰσχύοντας, ἢ νὰ τοὺς ἀποκηρύξῃτε ὡς μηδενὸς λόγου ἀξίους. Ἐγὼ νομίζω ὅτι ὅλοι αἱ πόλεις θέτουσι νόμους, ἵνα, ὡς ἂν ἀποροῦμεν περὶ τινῶν πραγμάτων, προστρέχωμεν εἰς αὐτοὺς καὶ σκεφθῶμεν τί δέον νὰ πράξωμεν. Ἄλλ' εἶδομεν αὐτοὶ οἱ νόμοι ποῖον δικαίωμα δίδουσιν εἰς τοὺς οὕτως ἀδικουμένους. Ἄξιόν ἐστι ὑμεῖς θὰ ἐχητε τὴν αὐτὴν γνώμην μὲ τὸν Νομοθέτην· διότι ἄλλως τοιαύτην ἐξουσίαν θὰ δώσητε εἰς τοὺς μοιχοὺς, ὥστε θὰ κάμῃτε καὶ τοὺς κλέπτας νὰ λέγωσιν ὅτι εἶναι μοιχοί, βέβαιοι ὄντες ὅτι ἂν τοιαύτην αἰτίαν εἰς ἑαυτοὺς ἀποδίδωσιν καὶ λέγωσιν ὅτι ὡς μοιχοὶ εἰσέρχονται εἰς τὰς ἀλλοτρίας οἰκίας, οὐδεὶς θὰ τολμήσῃ νὰ τοὺς ἐγγίσῃ. Καὶ βέβαια, ὅλοι θὰ μάθουν ὅτι οἱ μὲν περὶ μοιχείας νόμοι ἐπῆγαν εἰς τὸ καλόν, ἢ δὲ ψῆφος ἢ ἰδική σας εἶναι ὅτι ὀφείλει τις νὰ φοβῆται· διότι ἡ ψῆφος σας εἶναι ἢ ἔχουσα τὸ μέγιστον ἐν τῇ πόλει κύρος». Εἶναι ὄντως ὠραία ἢ παροάταξις ἐνταῦθα τῆς ἐφευρετικότητος ἰσχυρῶν ἐνθυμημάτων καὶ τῆς εὐφυΐας τοῦ Λυσίου. Τὸ ἐπὶ τῆς διαφορᾶς τοῦ βιασμοῦ νομικὸν ἐπιχείρημα θὰ ἐξελέγξωμεν κατωτέρω.

II

Ἐρχεται κατόπιν εἰς τὴν ἀναίρεσιν τοῦ σπουδαιοτάτου λόγου τῆς κατηγορίας. Οἱ κατηγοροὶ ὄντες συγγενεῖς τοῦ φονευθέντος Ἐρατοσθένους διατείνονται ὅτι τὸν μοιχὸν δι' ἐνέδρας καὶ ἐκ προμελέτης προσεκάλεσε τὴν νύκτα ἐκείνην ὁ Εὐφίλητος διὰ τῆς ὑπηρετρίας, καὶ ἀρπαγέντα ἐκ τῆς ὁδοῦ καὶ καταφυγόντα εἰς τὴν ἐστίαν παρανόμως ἐφόνευσεν. Τὸν ἰσχυσμὸν τοῦτον λογικῶς τὸ πρῶτον, εἶτα δὲ διὰ μαρτυρικῶν ἀποδείξεων ἰσχυρῶς ἀντικρούει:

«Ἐγὼ, ὦ ἄνδρες δικασταί, θὰ ἐθεώρουν

οὐ βιάζεται, ἀλλὰ πείθει, διὰ τοῦτο μᾶλλον μισητός. Ὁ μὲν γὰρ βιαζόμενος, ἑαυτὸν πονηρὸν ἀποδεικνύει· ὁ δὲ πείθων τὴν τοῦ ἀναπειθόμενου ψυχὴν διαφθείρει».

ὡς δικαίωμά μου νὰ συλλάβω μὲ οἰονδήποτε τρόπον τὸν διαφθείραντα τὴν γυναϊκά μου. Ἄν τὸ πρᾶγμα περιωρίζετο μόνον εἰς λόγους καὶ οὐδεμία πράξις εἶχε γίνεσθαι, θὰ εἶχον ἀδικὸν διατάσσων τὴν ὑπηρετρίαν μου νὰ τὸν προσκαλέσῃ. Ἄλλ' ἂν τὰ πάντα εἶχον διαπραχθῆ καὶ ἂν πολλάκις οὗτος εἶχεν εἰσέλθει εἰς τὸν οἶκόν μου, συλλαμβάνων αὐτὸν μὲ ὅποιονδήποτε τρόπον, φρονῶ ὅτι ὀρθῶς θὰ ἐσκεπτόμην καὶ θὰ ἔπραττον. Ἀλλὰ σας λέγω ὅτι ψεύδονται καὶ εἰς τοῦτο, εὐκόλως δὲ θὰ τὸ ἐννοήσητε ἐκ τῶν κατωτέρω. Σᾶς εἶπον καὶ πρότερον ὅτι ὁ στενός μου φίλος Σώστρατος ἐρχόμενος ἐκ τῆς ἐξοχῆς περὶ δυσπίας ἡλίου με συνήνησεν· τὸν προσεκάλεσα εἰς τὸ δεῖπνον καὶ ἀφοῦ συνδειπνήσασθαι, ἐνόμισε καλὸν ν' ἀναχωρήσῃ καὶ ἀπῆλθεν. Τῶρα, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἂν ἐγὼ τὴν νύκτα ἐκείνην ἐπεθύλευον τὸν Ἐρατοσθένη, σκεφθῆτε· δὲν θὰ ἦτο δι' ἐμὲ καλλίτερον νὰ δειπνήσω μᾶλλον ἐκτὸς τῆς οἰκίας μου, παρὰ νὰ φέρω καὶ ἓνα φίλον συνδαιτυμόνα; Διότι δὲν θὰ ἐτόλμα ἐκεῖνος νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν οἰκίαν μου ἀσθανόμενος τὴν ὑπαρξίν ἐκεῖ τοῦ συνδειπνοῦντος. Ἐπειτα θὰ ἀφῆνα τὸν φίλον μου νὰ φύγῃ μετὰ τὸ δεῖπνον καὶ νὰ μείνῃ μόνος καὶ ἔρημος, ἢ θὰ τὸν ἔλεγα νὰ μείνῃ διὰ νὰ με βοηθήσῃ εἰς τὴν τιμωρίαν τοῦ μοιχοῦ; Τρίτον, δὲν νομίζετε ὅτι ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἀκόμη θὰ παρήγγελλα τοὺς φίλους μου καὶ θὰ τοὺς ἔλεγα νὰ συνέλθωσιν εἰς τὴν πλησιεστέραν οἰκίαν ἐνὸς ἐξ αὐτῶν ἀντὶ νὰ τρέχω τὴν νύκτα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἅμα ἐνόησα τὴν ἔλευσίν μου, μὴ γνωρίζων ποῖον θὰ εὕρω κατ' οἶκον καὶ ποῖον ἐξω; Καὶ ἀπόδειξις ὅτι ὑπῆγα εἰς τοῦ Ἀρμοδίου καὶ εἰς τοῦ δεῖνος τὴν οἰκίαν, ἐνῶ αὐτοὶ ἀπεδήμουν καὶ δὲν το ἐγνώριζα· ἄλλους δὲν εὕρον ἐν τῇ οἰκίᾳ των. Ἐλαβον λοιπὸν ὄσους ἠδυνήθη καὶ ἐβάδιζον. Ἄν ἐκ τῶν προτέρων ἐγνώριζα, δὲν νομίζετε ὅτι θὰ ἤμην προπαρεσκευασμένος καὶ μὲ ὑπηρετάς καὶ μὲ φίλους προειδασμένους, διὰ νὰ εἰσέλθωμεν ὅσον τὸ δυνατόν ἀσφαλέστατα (διότι ποῦ ἤξευρα ὅτι δὲν ἔχει καὶ ἐκεῖνος ὄπλον τι;) καὶ ἐνώπιον ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρων μαρτύρων ἐπιβᾶλω τὴν τιμωρίαν; Ἀπόδειξις φανερά ὅτι δὲν ἐγνώριζον τί θὰ συνέβαινε τὴν νύκτα ἐκείνην, εἶναι ὅτι παρέλαβα μάρτυρας ὅσους ἔτυχον. Καὶ μοι ἀνάβητε τούτων μάρτυρες».

Ἐκ τῆς ἀκροάσεως τῶν μαρτύρων τοῦ βιβαίου (1) τίνι τρόπῳ προσεκληθήσαν τὴν νύκτα ἐκείνην ὑπὸ τοῦ Εὐφίλητου καὶ ἐβάδι-

σαν εἰς τὸν οἶκον· 2) πῶς εἶδον τὴν σκηνὴν τῆς συλλήψεως καὶ τοῦ φόνου τοῦ μοιχοῦ, ἡ ἀπολογία συμπληροῦται ὡς πρὸς τὰ δύο ἐπίκαιρα τῆς κατηγορίας καὶ καθίσταται νικηφόρος μετὰ τὴν ἀπόδειξιν ὅτι οὐδεμία ἐνέδρα οὐδὲ προμελέτη ὑπῆρξε, καὶ ὅτι ὁ μοιχὸς ἐφρονεῦθη πληγείς καὶ πσῶν ἀπὸ τῆς συζυγικῆς κλίνης δεθείς τὰς χεῖρας καὶ ἀποτελειωθείς ἐνώπιον τῆς κλίνης, οὐχὶ δὲ καταφυγὼν εἰς τὴν ἐστίαν καὶ ἀρπασθεὶς ἐκεῖθεν.

Σημειωτέον ὅτι ὁ ἀπολογούμενος εὐθαρσῶς ἰσχυρίζεται ὅτι κατὰ τὸν νόμον εἶχε τὸ δικαίωμα μὲ ἐνέδραν καὶ δόλον καὶ οἰονδήποτε τρόπον νὰ συλλάβῃ τὸν μοιχὸν ἐπ' αὐτοφῶρῳ, ἀρκεῖ νὰ ἐτελέσθῃ καὶ πρότερον συνάντησις καὶ μοιχεῖα, καὶ ὁμολογεῖ ὅτι θὰ εἶχεν ἄδικον ἂν συνετέλει δολίως νὰ γίνῃ ἡ πρώτη συνάντησις τῶν ἐραστῶν καὶ διαπραχθῇ κατ' αὐτὴν ὁ φόνος τοῦ μοιχοῦ.

Κατὰ τὸν Γαλλ. Ποιν. Νόμον (ἀρθ. 324) καὶ τοὺς ἐρμηνευτὰς αὐτοῦ, ὁ φόνος τοῦ μοιχοῦ θεωρεῖται δολοφονία καὶ τιμωρεῖται ὡς τοιαύτη, ἂν ὁ σύζυγος μαθὼν τὴν μελετωμένην συνέντευξιν, ἀντὶ νὰ ματαιώσῃ αὐτὴν, λαμβάνῃ ἐκ τουναντίου δλα τὰ μέτρα καὶ ἐκ προμελέτης παρασκευάζῃ τὴν ἐκδίκησιν καὶ ἐκδικεῖται. Ὁ Γάλλος Νομοθέτης συγχωρεῖ τὴν αἰφνιδίαν ἐξέγερσιν τοῦ πάθους καὶ τὴν ἄμυσον αὐτοῦ ἐκδήλωσιν δι' ἐπιθέσεως κατὰ τοῦ μοιχοῦ ἐπὶ σκοπῷ φόνου. Ἄλλ' οὔτε βασάνους ἢ πληγὰς οὐδὲ ἀκρωτηριάσεις ἐπιτρέπει· διότι ἡ βία διὰ τοῦ τρόπου τούτου δὲν εἶναι πλέον αὐθόρμητος ἀλλὰ λελογισμένη, καὶ ὁ ἐκδικητὴς μετατρέπεται εἰς τύραννον αἰμοχαρῆ, ἄγριον καὶ ἀπάνθρωπον, τερπόμενον ἐπὶ τῇ θείᾳ βρασάνῳ καὶ ἀκρωτηριασμῶν.

Αἱ διαφοραὶ αὗται ἐξηγοῦνται ἔνεκα ἑτέρας διαφορᾶς οὐσιώδους μεταξὺ τοῦ Ἀττικοῦ καὶ τοῦ Γαλλικοῦ δικαίου ὡς πρὸς τὸ δικαίωμα φόνου κατὰ τοῦ μοιχοῦ. Ὁ Γαλλικὸς νόμος θεωρεῖ τὸν φονεὰ τοῦ μοιχοῦ ὡς συγχωρητέον (excusable) καὶ ἐπομένως τιμωρούμενον μὲ τὴν ἐλαφροτέραν ποινὴν τοῦ πληρωμολήματος, ἐν ᾧ τὸ Ἀττικὸν δίκαιον κηρύττει αὐτὸν ὄλιως ἀκαταδίωκτον (μὴ φεύγειν, καθαρὸν εἶναι τοῦ φόνου). Τὴν φράσιν καθαρὸς τὰς χεῖρας μεταχειρίζεται ὁ Ἀνδοκίδης, ὅταν συμφώνως τῷ τοῦ Σόλωνος νόμῳ φονεύσῃ τις τὸν τὴν δημοκρατίαν καταλύσαντα, ἢ τὸν ἀρχὴν τινα ἄρξαντα καταλελυμένης τῆς δημοκρατίας· τὸν δὲ τοιοῦτον φόνον καλεῖ δσιον καὶ εὐαγῆ. (Περὶ μυστ. § 45—6).

Καὶ οἱ Ῥωμαῖοι διὰ τῆς Lex Julia ἀνεγνώρισαν τὸ δικαίωμα εἰς τὸν πατέρα νὰ φονεύσῃ τὴν θυγατέρα τοῦ ἔγγαμον οὔσαν συγχρόνως μετὰ τοῦ μοιχοῦ· ὁ δὲ σύζυγος ἐδικαιοῦτο νὰ φονεύσῃ μόνον τὸν μοιχόν, καὶ τοῦτο ἂν ἦτο τάξεως ὑποδεστέρας ἢ κακῶν προηγουμένων, οὐχὶ δὲ τὴν σύζυγόν του. Ἡ παράδοξος αὕτη διάκρισις ἐξηγεῖται ἔνεκα τῆς πατρικῆς ἐξουσίας παρὰ Ῥωμαῖοις, ἣτις ἐξηκολούθει ἰσχύουσα καὶ μετὰ τὸν γάμον τῆς θυγατρὸς.

Ἐν Ἀθήναις λοιπὸν καὶ κατόπιν ἐν Ῥώμῃ κηρύσσεται ἡ αὕτη ἀρχὴ τοῦ ἀκαταδίωκτου, ὁ δὲ φονεὺς εἴτε σύζυγος ἐν Ἀθήναις εἴτε πατὴρ ἐν Ῥώμῃ, θεωρεῖται καθαρὸς φόνου τελεσθέντος κατὰ τοῦ μοιχοῦ. Μὴ ὑπαρχουσῶν δὲ διακρίσεων περὶ προμελέτης καὶ ἐνέδρας ἐν τῷ Ἀττικῷ νόμῳ, ἔχει δίκαιον ὁ Εὐφίλητος λέγων ὅτι ἡγεῖται ἑαυτὸν σωφρονεῖν, ἂν δι' οἰουδήποτε τρόπου ἴστω καὶ ἐκ προμελέτης καὶ ἐκ δόλου συλλάβῃ τὸν μοιχόν.

Ἐν τούτοις μεθ' ὅλον τὸ ὑπὲρ ἑαυτοῦ γράμμα τοῦ νόμου συναισθάνεται ὅτι ἡ κοινὴ συνείδησις θὰ ἦτο ἐναντίον του, ἂν προμελετῶν τὸν φόνον παρεσκευάζε διὰ τῆς δούλης τὴν πρώτην τέλεισιν τῆς μοιχεῖας· διὸ τὴν περίπτωσιν ταύτην ἐξαιρεῖ ἐκ τῆς ἀρχῆς, ἣν θέτει. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὁμοῦ ἰσχυρίζεται ὅτι οὐδεμία προμελέτη καὶ προπαρασκευὴ ὑπῆρχε κατὰ τὴν νύκτα ἐκεῖνην, καὶ τοῦτο ἀπέδειξε διὰ τε λογικῶν ἐπιχειρημάτων καὶ διὰ μαρτύρων. Καὶ ὄντως τὸ γεγονός ὅτι δὲν ἐκράτησε τὸν φίλον του Σώστρατον, ἡ νυκτερινὴ κρυφία του ἐξοδος πρὸς περισυλλογὴν μαρτύρων τυχαίων, καὶ ἡ ματαία ἐπίσκεψίς του εἰς οἰκίας φίλων, ὧν ἠγνόει τὴν ἀποδημίαν, μαρτυροῦσι σαφέστατα ὅτι τὴν νύκτα ἐκεῖνην ἐξ ἀπροσδοκῆτου ἐγένετο ὅτι ἐγένετο· αἱ δὲ καταθέσεις τῶν αὐτοπτῶν μαρτύρων ἐβεβαίωσαν ὅτι ὁ φόνος ἐγένετο, ὡς συντόμως περιγράφει αὐτὸν ὁ κατηγορούμενος, καὶ δὲν ὑπῆρξε καταφυγὴ τοῦ θύματος εἰς τὴν ἐστίαν καὶ βεβήλωσις τοῦ ἱεροῦ τούτου ἀσύλου.

Καίτοι ἀπεδείχθησαν τὰ οὐσιώδη ταῦτα γεγονότα, οὐχ ἦττον ὁ Λυσίας δὲν νομίζει ἐξεντληθεῖσαν τὴν ἀπλογίαν· θέλει νὰ ἄρῃ καὶ τὴν ἐλαχίστην ὑπόνοιαν, ἣν ἡ κατηγορία ἀφῆκε τυχόν εἰς τὸ πνεῦμα τῶν δικαστῶν, καὶ πρὸς τοῦτο νέα δείγματα τῆς δεξιότητος καὶ εὐφυΐας του παρέχει μαρτυροῦντα νοῦν γεννητικὸν καὶ ἡσκημένον εἰς τὴν ἐξέτασιν παντὸς ζητήματος ἀπὸ πάσης δυνατῆς ἀπόψεως. Ἐὰν

δὲν στρέφωσι τὰ πράγματα, στρέφει ὁ νοῦς περὶ τὰ πράγματα· καὶ ὅταν ὁ νοῦς ᾖ εὐστροφος, ὅξυς καὶ διορατικός, ἀνακαλύπτει νέα ἐπιχειρήματα ὑπὲρ θέματος, ὅπερ οἱ ἄλλοι ἐνόμιζον ἐξαντληθέν. Λαμβάνει λοιπὸν τὴν ὑπόθεσιν, οἷαν οἱ κατήγοροι ἐπλασαν, καὶ ἐξετάζων αὐτὴν καὶ ἀναλύων ἀποδεικνύει διὰ τῆς ἰσχύος τῆς λογικῆς ὅτι, ἐὰν τὰ λεγόμενα τῶν κατηγορῶν θεωρηθῶσι πρὸς στιγμὴν ἀληθῆ, τὸ ἐγκλήμα μένει ἄνευ οὐδενὸς σκοποῦ, ἄνευ οὐδενὸς ἐλατηρίου καὶ ὅλως ἀνεξήγητον.

«Τώρα σκεφθῆτε καθ' ἑαυτοὺς περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, ἐρευνῶντες ἂν ποτε, ἐκτὸς τῆς παρουσίας, ἐγένετο ἔχθρα τις ἄλλη μεταξύ ἐμοῦ καὶ τοῦ Ἐρατοσθένους. Δὲν θὰ εὐρῆτε καμμίαν. Διότι οὔτε με ἰσχυροφάντησέ ποτε ἢ μῆνυσιν ἐναντίον μου ὑπέβαλεν, οὔτε ἐνήργησέ ποτε νὰ διωχθῶ ἢ ἐξορισθῶ ἐκ τῆς πόλεως, οὔτε εἶχεν ἰδιωτικὴν τινα δίκην μετ' ἐμοῦ, οὔτε ἐγνώριζε κακὴν μου τινα πράξιν, ἣν φοβούμενος ἐγὼ μὴ τυχόν μάθη τις παρ' ἐκείνου ἐπεθύμουν νὰ τον ἐξολοθρεύσω, οὔτε ἂν ἔπραξα ὅ τι ἔπραξα, ἤλπίζον νὰ λάβω παρ' ἐκείνου χρήματα· διότι ὑπάρχουσι τινες ἔνεκα χρημάτων ἐπιβουλεύοντες θάνατον πρὸς ἀλλήλους. Τόσον δὲ ὀλίγον δύναται τις νὰ ὀμιλῆ ὅτι ὑπῆρξε διαφορὰ τις μεταξύ ἡμῶν ἔνεκα ὕβρεων ἢ παροινίας ἢ ἄλλως πως ὅσον οὐδὲ εἶχά ποτε ἰδεῖ τὸν ἄνθρωπον οὐδὲ ἀπαξ, ἀλλὰ διὰ πρώτην φοράν τὴν νύκτα ἐκείνην. Τί λοιπόν; ἤθελα ἐγὼ νὰ τρέξω τὸν κίνδυνον τοιαύτης δίκης, ἂν ἐκεῖνος δὲν ἔπραττε τὸ μέγιστον τῶν ἀδικημάτων κατ' ἐμοῦ;»

Εἶτα ἐπιφέρει διὰ μιᾶς φράσεως ἐν σφοδρῶν καὶ ἀπροσδόκητον ράπισμα κατὰ τῆς ὑποθέσεως ὅτι δῆθεν ὁ Ἐρατοσθένης ἐκ τοῦ βωμοῦ ἀρπασθεὶς ἀσεβῶς καὶ παρὰ τοὺς νόμους ἐφονεύθη. «Καὶ πῶς, ἐὰν ἤθελον ἐγὼ ν' ἀσεβήσω καὶ παρὰ τοὺς νόμους νὰ φονεύσω αὐτόν, θὰ προσεχάλοιν μάρτυρας διὰ νὰ βεβαιώσουν τὴν ἀσεβειάν μου, ἀφ' οὗ ἡδυνάμην νὰ μὴ φέρω οὐδ' ἓνα μάρτυρα, ἂν ἐπεθύμουν νὰ δικπραξῶ ἀδικον φόνον;»

Τὸ ἐπιχείρημα ἐν τῇ συντομίᾳ του εἶναι μέγιστον καὶ καταρρίπτει ὡς ἀπίθανον καὶ ἀφύσικον καὶ ὅλως ἀδύνατον τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦτον τῶν ἀντιδίκων. Εἶναι δὲ σύναμα χαρακτηριστικώτατον τῆς τάσεως τῶν Ἀττικῶν ῥητόρων, οἵτινες δὲν ἤρκοῦντο εἰς τὴν ἀλήθειαν τὴν βεβαιουμένην διὰ τῶν μαρτύρων ἀλλ' ἔχαιρον καὶ ἐνησμενίζον πλειότε-

ρον, ὅταν διὰ τῆς εὐστροφίας τοῦ νοῦ καὶ τοῦ λόγου περιτρέχοντες τὴν χώραν τῶν εἰκότων ἔφερον ἐκεῖθεν ἰσχυρὰ ἐνθυμήματα ἧτοι νικηφόρα ἐκ τῆς λογικῆς ἐξετάσεως τοῦ πράγματος ἐπιχειρήματα. Διὰ τοῦτο δὲ ἀπικλήθησαν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐπιτεχνῶν μὲν ἀποδείξεις αἱ ἐκ τῶν εἰκότων ἀρούμεναι, ἀτεχνῶν δὲ αἱ ἐπὶ τῶν μαρτυριῶν, τῶν ἐγγράφων καὶ τῶν ὄρκων ἐρείδόμεναι.

III

Διατί ὅμως ὁ Λυσίας παρέλειψεν ὅλως τὴν μαρτυρίαν τῆς δούλης; Διὰ τῆς μαρτυρίας ταύτης θὰ ἐβεβαιούτο δικαστικῶς ὅτι πολλὰς ὁ μοιχὸς εἶχεν εἰσελθεῖ πρότερον εἰς τὸν οἶκον τοῦ Εὐφιλῆτου. Τοῦτου δὲ βεβαιουμένου, δὲν ὑπῆρχεν οὔτε λογικὴ οὔτε νομικὴ ἀνάγκη νὰ ἐπιμείνη μετὰ σθένους εἰς τὴν ἀπόδειξιν ὅτι ἀπρομελετήτως τὴν νύκτα ἐκείνην ἐγένετο ἢ ἐπ' αὐτοφώρῳ σύλληψις καὶ ὁ φόνος τοῦ μοιχοῦ, καὶ εἰς τὰς ἐτέρας ἐκ τῶν εἰκότων ἀποδείξεις, ὧν αἱ δύο τελευταῖαι ἐνέχουν τὴν εἰς ἄτοπον ἀπαγωγὴν. Πράγματι ἢ ἐν τῷ παρελθόντι πολλαπλῆ μοιχεία δὲν εἶναι ἀποδοδειγμένη ἀλλ' ἐκφέρεται διηγηματικῶς καὶ μόνῃ ἢ φυσικότης. ἢ ἀφέλεια καὶ τὸ ὁμοιόληθες τοῦ λόγου δίδουν εἰς τὴν διήγησιν κάτι τι πλεόν τῆς πιθανότητος.

Τὴν μαρτυρίαν τῆς δούλης ἐδικαιοῦτο νὰ ἀπαιτήσῃ καὶ ἡ κατηγορία. Μετὰ θετικότητος δυνάμεθα νὰ βεβαιώσωμεν ὅτι δὲν ἐζητήσαν οἱ κατήγοροι τὴν ἐμφάνισιν τῆς δούλης φοβηθέντες ὅτι ἡ μαρτυρία ταύτης θὰ ἐστρέφετο κατὰ τῶν ἰσχυρισμῶν τούτων καὶ θὰ ἦτο ὑπὲρ τοῦ ἀπολογουμένου· διότι ἂν ἐζητεῖτο ἡ δούλη, ὦφειλεν ἀφευκτικῶς νὰ γίνῃ πολὺς λόγος περὶ τῆς σπουδαιότητος ταύτης μαρτυρίας, ἐν ᾧ ἐν τῷ προκειμένῳ λόγῳ οὐδὲν ἀπολύτως ἀναφέρεται. Καὶ ἂν ἤρνετο ὁ Εὐφίλητος προκαλούμενος νὰ φέρῃ τὴν δούλην, ὦφειλεν ὁ Λυσίας νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἄρνησιν, περὶ οὗ ἐπίσης οὐδεμία λέξις ὑπάρχει.

Γνωστὸν ὅτι αἱ μαρτυρίαι τῶν δούλων ἐλαμβάνοντο διὰ βασιάνων καὶ ἐθεωροῦντο μείζονος ἀξίας ἢ αἱ τῶν ἐλευθέρων. Διὰ πᾶσαν δὲ σωματικὴν βλάβην, ἣν ἤθελον ὑποστῆ οἱ δούλοι βασανιζόμενοι, ἔνα εἴπωσι τὴν ἀλήθειαν, ἐδίδοτο ἀποζημιώσεις εἰς τὸν κύριον αὐτῶν. Συνήθως ἐζητεῖτο παρὰ τοῦ ἀντιδίκου ἢ προσαγωγῆ τοῦ δούλου του. Ἄλλ' ἐπετρέπετο, ὅπως ἐπικαλεσθῆ τις τὴν διὰ βασιάνων μαρτυρίαν τοῦ ἰδίου δούλου, ἂν συνῆνε εἰς τοῦτο ὁ ἀντίδικος. Παράδειγμα περὶ τούτου βλέπομεν

ἐν τῷ πρὸς Ὀνήτορα Α § 27 λόγῳ τοῦ Δημοσθένους. Ἐν τῇ προκειμένη δίκῃ ὁ Εὐφίλητος ἠδύνατο νὰ παραδώσῃ τὴν δούλην του εἰς βάσανον, ὅπως ληφθῆ ἡ μαρτυρία τῆς ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου, ἂν συνήναι εἶτε ἀπῆται τοῦτο ἡ κατηγορία, ἀλλ' οὐδὲν ἐγένετο καὶ ἀγνοοῦμεν τὸ αἴτιον.

Ἐπεταὶ ὁ ἐπίλογος, ὅστις καλεῖται καὶ ἐπάνοδος παρὰ Πλάτωνι (Φαῖδ. § 267 d). Εἶναι σύντομος ὡς καὶ ὁ πρόλογος καὶ μετὰ τόλμης μείζονος καθάπτεται τῶν ἀτόπων συνεπειῶν, ἃς ἡ πρὸς τοὺς μοιχοὺς ἐπιείκεια τοῦ δικαστηρίου ἤθελεν ἐπιφέρει. Ὁ κατηγορούμενος δὲν ἔχει πλέον ἀνάγκη τῆς εὐμενείας τῶν δικαστῶν πρὸς ἀκρόασιν τῆς ἀπολογίας του· τὴν ἔχουν ἤδη ἀκούσει. Ἀλλὰ φοβεῖται μήπως τὸν κείμενον καὶ ἰσχύοντα νόμον δὲν ἐφαρμόσωσι καὶ μήπως φανῆ τότε ὁ νόμος κείμενος μόνον πρὸς ἐνέδραν κατὰ τῶν τιμίων πολιτῶν.

Ἐγὼ μὲν, ὦ ἄνδρες δικασταί, νομίζω ὅτι τὴν τιμωρίαν ταύτην ἐπραξα οὐχὶ ὡς ἰδίαν καὶ ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἀλλ' ὑπὲρ τῆς πόλεως ἀπάσης· διότι οἱ τοιαῦτα διαπράττοντες, βλέποντες ποῖα εἶναι ἡ ἀμοιβὴ τῶν τοιούτων ἀμαρτημάτων, ὀλιγώτερον θ' ἀμαρτήσωσι καὶ θ' ἀδικήσωσι πρὸς τοὺς ἄλλους, ἐὰν βλέπωσιν ὑμᾶς ἔχοντας τὴν αὐτὴν γνώμην. Εἰ δὲ μή, πολὺ καλλίτερον εἶναι τοὺς μὲν κειμένους νόμους νὰ ἐξαλείψωμεν, νὰ θέσωμεν δὲ ἄλλους, οἵτινες τοὺς μὲν φυλάττοντας τὰς ἑαυτῶν γυναίκας θὰ τιμωρῶσι, θὰ δίδωσι δὲ πλήρη ἐλευθερίαν εἰς τοὺς θέλοντας ν' ἀπολαύωσιν αὐτῶν. Διότι τοῦτο εἶναι πολὺ δικαιότερον, παρὰ νὰ ἐνεδρεύωσι οἱ πολῖται ὑπὸ τῶν νόμων, οἵτινες ἔχουσι μὲν ῥῆτὴν διάταξιν λέγουσαν· «ἐάν τις μοιχὸν λάβῃ, ὅ τι ἂν βούληται χρῆσθαι», ἀλλὰ καθιστῶσι τὸν δικαστικὸν ἀγῶνα πολὺ δεινότερον διὰ τοὺς ἀδικουμένους ἢ διὰ τοὺς ἀτιμάζοντας καὶ καταισχύνοντας παρὰ τὸν νόμον τὰς ἄλλοτριας γυναίκας. Καὶ ἰδοὺ τόρα ἐγὼ κινδυνεύω τὴν ζωὴν μου, τὴν περιουσίαν μου, τὸ πᾶν, διατί; διότι ἐπειθόμην εἰς τοὺς νόμους τῆς πατρίδος μου».

IV

Τοιοῦτος ὁ μικρὸς ἀλλ' ἄρτιος καὶ πειστικώτατος διὰ τὴν ἀθώωσιν τοῦ κατηγορουμένου Εὐφίλητου δικανικὸς λόγος τοῦ Λυσίου.

Νομίζει τις ὅτι ὁ ἀπλοῖκος ἀτὸς ἔγραψε τὸν λόγον τοῦτον καὶ ὅχι ὁ Λυσίας· τόσον κρύπτεται ἡ φυσιογνωμία καὶ ἡ τέχνη τοῦ λογογράφου, διὰ νὰ φαίνηται ἀπ' ἀρχῆς μέχρι

τέλους ζωντανὴ ἡ φυσιογνωμία, τὸ λεκτικόν, τὸ ἦθος καὶ αὐτὸ τὸ ἤρεμον πάθος τοῦ κατηγορουμένου. Οὐδὲν ῥητορικὸν σχῆμα, οὐδαμοῦ σχετλιασμοὶ καὶ ἐπιφωνήματα, ὄγκος λέξεων οὐδαμοῦ, ἀλλὰ μικραὶ φράσεις ἐγκλείουσαι ἰσχυρὰ νοήματα, συνδεδεμένοι μετ' ἀφελοῦς χάριτος, καὶ τόση εἰλικρινὴς πεποίθησις περὶ τοῦ δικαίου, ὥστε τολμᾷ ἐν τῇ ἀφελείᾳ τοῦ ὁ κατηγορούμενος νὰ ἐκτραπῆ καὶ εἰς εὐτραπέλους τινὰς ὑπαινιγμοὺς καὶ εἰς ἐπικρίσεις ὑφαλμύρους κατὰ τῶν δικαστῶν, ἐὰν τυχόν τον ἀδικήσωσι παρορώντες τοὺς περὶ μοιχείας νόμους.

Ὁ γέλωτς χαλαρώνει τὴν αὐστηρότητα τοῦ δικαστοῦ, ὅταν οὗτος, ὡς οἱ σημερινοὶ ἔνορκοι, προσλαμβάνηται ἐκ τοῦ πλήθους καὶ δὲν ἔχη τὴν ἐδρὰν δικαστοῦ ἐξ ἐπαγγέλματος. Θὰ ἐγέλασαν δὲ ἀναντιρρήτως οἱ ἡλιασταί, ὅταν ἤκουσαν τὴν εὐφρασίαν ὅτι ὄλοι οἱ νυκτοκλέπται τῶν Ἀθηνῶν συλλαμβανόμενοι καὶ θέλοντες νὰ σωθῶσι θὰ κραυγάζωσιν ὅτι εἶναι μοιχοὶ καὶ οὐχὶ κλέπται, καὶ ὅτι δὲν ἤλθον νὰ κλέψωσι τὸ χρῆμα ἀλλὰ τὴν τιμὴν τοῦ οἰκοδεσπότου, πρᾶγμα ὑποδεστέρας ἀξίας. Τοιαύτην κραυγὴν θὰ προκαλέσῃ καὶ τοιοῦτον ἐπιχείρημα θὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς νυκτοκλέπτας ἢ ἀποφασίς, ἐὰν τυχόν αὐτὴ καταδικάσῃ τὸν Εὐφίλητον ὡς ἀδίκως φονεύσαντα τὸν Ἐρατοσθένην.

Ἡ σατυρικὴ αὕτη εὐτραπελία εἶναι λίαν εὐστοχος καὶ δὲν στερεῖται νομικῆς βίας. Κατὰ τοὺς νόμους τὸν ἐν καιρῷ νυκτὸς εἰσερχόμενον εἰς τὴν οἰκίαν καὶ συλλαμβανόμενον κλέπτην ὁ οἰκοδεσπότης δικαιούται ἀποκτείνειν νὰ φονεύσῃ· «*Νύκτωρ φῶρα εἰς οἰκίαν εἰσιόντα ἐπὶ κλοπῇ χρημάτων ἐὰν ἐλὼν κτείνῃ τις καθαρὸς ἔστω*». Τὴν διάταξιν ἀπαντῶμεν παρὰ Πλάτωνι (Νομ. Θ' 874 b), ἀλλ' ἀναγνωρίζομεν ὡς ἀνήκουσαν εἰς τὴν ἰσχύουσαν ἐν Ἀττικῇ νομοθεσίαν. Ἀναμνησθεὶς αὐτῆς ὁ Λυσίας ἐπιτηδείως ὑπακνίσσεται ὅτι ἀποτελέσματα τῆς ἐπιεικοῦς πρὸς τὴν μοιχείαν ἀποφάσεως τῶν δικαστῶν ἔσται ἡ σπουδὴ καὶ προθυμία τῶν νυκτοκλεπτῶν νὰ προσποιῶνται τοὺς μοιχοὺς, ἐὰν συλλαμβανόμενοι θέλωσι ν' ἀποφύγωσι τὸν θάνατον. Διὸ ἐτόνισε τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο ὑποδείξας ὅτι πάντες οἱ πολῖται φοβοῦνται τὰς ἀποφάσεις τῶν δικαστηρίων περισσότερον καὶ αὐτῶν τῶν νόμων· «*ἢ ψῆφος τῶν δικαστῶν ἔστι πάντων τῶν ἐν τῇ πόλει κυριωτάτη*».

Διὰ τῆς φράσεως ταύτης δηλοῦται ἡ τῶν

δικαστηρίων παντοδυναμία, ἥς μνείαν ποιείται καὶ ὁ Ἀριστοτέλης (Πολιτ. Ἀθηναίων § 45) λέγων ὅτι ἀπέναντι τῆς βουλῆς, τοῦ πανσθενοῦς τούτου σώματος τοῦ παρασκευάζοντος τοὺς νόμους καὶ διοικούντος τὰ τῆς πόλεως, ἠγέρθη ἡ δικαστικὴ ἐξουσία ὀργανωθείσα διὰ τῶν τεταγμένων δικαστηρίων καὶ ἀποκτήσασα κῦρος ἀνώτερον τῆς βουλῆς: «Ὁ δὲ δῆμος ἀφείλετο τῆς βουλῆς τὸ θανάτου καὶ δειν καὶ χρήμασι ζημιῶν καὶ νόμον ἔθετο ἂν τινος ἀδικεῖν ἢ βουλὴ καταγνῶ ἢ ζημιώσῃ, τὰς καταγνώσεις καὶ τὰς ἐπιζημιώσεις εἰσάγειν τοὺς θεσμοθέτας εἰς τὸ δικαστήριον καὶ ὅτι ἂν οἱ δικασταὶ ψηφίσωνται, τοῦτο κύριον εἶναι». Σύνημα δηλοῦται καὶ ἡ λανθάνουσα ἔννοια τῆς δικαστικῆς, ὡς λέγομεν σήμερον, νομολογίας, καθ' ἣν διὰ τῶν ἀποφάσεων ἐρμηνεύονται οἱ νόμοι ἢ συμπληροῦνται ἐν δεδομένοις ζητήμασι, καίτοι σπανίως ἐν τοῖς δικανικοῖς λόγοις ἀναφαίνεται ἡ συγκεχυμένη πῶς ἔννοια περὶ ὑπάρξεως νομολογίας ἐξ ὁμοειδοῦς λύσεως τῶν αὐτῶν ζητημάτων. Ὁ ὀργανισμὸς καὶ τὸ πολυμελέστατον τῶν δικαστηρίων παρεκώλυσαν ἐν Ἀθήναις τὴν ἐμπέδωσιν τῆς νομολογίας καὶ τὴν ἐντεῦθεν ἀνάπτυξιν τῆς τε νομικῆς ἐπιστήμης καὶ τῶν εἰδικῶν νομικῶν.

V

Ὁφείλομεν νὰ ἐξετάσωμεν ἔαν τὸ ἐπὶ τῆς διαφόρου ποινῆς βιασμοῦ καὶ μοιχείας ἐρειδόμενον ἐπιχείρημα τοῦ Λυσίου βάλῃ εἰς σκοπόν, καὶ ἔαν ἦναι νομικῶς βάσιμον. Νομίζομεν ὅτι ἐνταῦθα ὁ Λυσίας συγγῆων ἐπίτηδες μερικὰς διακρίσεις καὶ ὁμοιότητας, ἐξαίρων δὲ μίαν μόνην, ἠθέλησε νὰ ἐξεύρῃ ἐπιτηδεῖως ἐν ἐπιχείρημα πλεῖότερον ὑπὲρ τοῦ ἀπολογουμένου, ἔχον νομικὴν τὴν χροιάν ἀλλὰ σφάλλον ἐν τῇ ἐφαρμογῇ. Ἐντεῦθεν βλέπομεν πόσον ἦτο εὐχερὲς πρὸς δικαστὰς κληρωτοὺς καὶ ἀγνοοῦντας τὸν νόμον νὰ παρουσιάσῃ ὁ λογογράφος ῥήτωρ, ὁ κρυπτόμενος ὀπισθεν τοῦ πελάτου, ἐρμηνείας νόμων καὶ ἐφαρμογὰς οὐχὶ πάντοτε ἀκριβεῖς.

Τὸν βιαστὴν συλλαμβανόμενον ἐπ' αὐτοφώρῳ δικαιούται νομίμως νὰ φονεύσῃ ὁ πατήρ, ὁ υἱός, ὁ ἀδελφός ἢ ὁ σύζυγος, ὡς καὶ ὁ βιαζόμενος ἀμυνόμενος ἑαυτὸν δικαιούται νὰ τον φονεύσῃ. Ὁ παρὰ Πλάτωνι (Νομ. Θ' 874 C) ἀπαντῶν νόμος, ἔαν μὴ κατὰ γράμμα τούλαχιστον κατ' ἔννοιαν, εἶναι ὁ ἐν Ἀθήναις ἰσχύων περὶ βιασμοῦ νόμος. Ἐχει δὲ οὕτω: Ἄ' Ἐὰν ἐλευθέραν γυναῖκα βιάσῃ τις ἢ παῖδα περὶ τὰ

ἀφροδίσα, νηποινὶ τεθνάτω ὑπὸ τε τοῦ ὕβρισθέντος βία καὶ ὑπὸ πατρός ἢ ἀδελφοῦ ἢ υἱέων. Ἐὰν τε ἀνὴρ ἐπιτύχῃ γαμετῇ γυναικὶ βιαζομένη, κτείνας τὸν βιαζόμενον ἔστω καθαρὸς ἐν τῷ νόμῳ». Ἐπομένως οὐδεμία διάκρισις βιαστοῦ ἢ διαφθορέως ὑπάρχει ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει, καθ' ἣν ὁ σύζυγος ἐξ ἴσου δικαιούται νὰ φονεύσῃ ἀποινὶ τὸν ἐπ' αὐτοφώρῳ συλλαμβανόμενον εἴτε μοιχὸν εἴτε βιαστὴν· διότι δὲν ἦτο δυνατόν ὁ Νομοθέτης ν' ἀπαιτήσῃ παρὰ τοῦ συζύγου ἐν τοιαύταις στιγμαῖς δικαίας ἀγανακτήσεως καὶ νομίμου αὐτοδικίας, ὅπως ἐξετάσῃ, ἀνακρίνη καὶ ἀνεύρῃ διαστολὰς ἐν τῇ τελουμένη κακοθηεῖα. Ἡ ἐχθρική πρᾶξις ἢ προσβάλλουσα τὴν οἰκογενειακὴν τιμὴν ἐτιμωρεῖτο αὐθωρεῖ διὰ θανάτου ὑπὸ τοῦ ὕβρισθέντος συζύγου, ὅστις δὲν ἦτο δυνατόν νὰ θεωρῇ τὴν βίαν ἐλαφροτέραν τῆς διὰ πειθοῦς διαφθορᾶς, ἣτις ἐστὶν ἡ μοιχεία.

Τὴν ταυτότητα ταύτην ὑπερπηδῶν ὁ Λυσίας, προσκολλᾶται εἰς ἕτερον νόμον ὀρίζοντα τὴν ὑπὸ τῆς πολιτείας ἐπιβλητέαν ποινὴν κατὰ τοῦ βιαστοῦ, ὅταν οὗτος δὲν *συνελήφθῃ* ἐπ' αὐτοφώρῳ ἢ συλληφθεὶς δὲν *ἐφρονεύθῃ* ὑπὸ τοῦ ὕβρισθέντος· ἢ ἐπιβαλλομένη τότε ποινὴ εἶναι *διπλὴ ἀποζημίωσις* (διπλὴν τὴν βλάβην ὀφείλειν), ἣτοι πληρωμὴ 200 δραχμῶν, τῆς ἀπλῆς βλάβης ὀριζομένης εἰς 100 δραχμάς. Εἶναι ὄντως ἐλαφρὰ ἡ ποινὴ αὕτη καὶ ὀρθὴ ἢ ἐπιφερομένη παρατήρησις ὅτι ὁ νόμος τοὺς βιαζομένους (ἦτοι τοὺς βιαστὰς) *ἐλάτινος ζημίας ἀξίους ἠγγήσατο εἶναι ἢ τοὺς πειθοντας*. Σφαιερῶς ὁμοῦ διατείνεται καὶ τὸ σφάλμα ἐπίτηδες διαπράττει, ὅταν λέγῃ ὅτι ὁ νόμος εἰς μὲν τοὺς πειθοντας ἐπιβάλλει ποινὴν θανάτου, εἰς δὲ τοὺς βιαστὰς διπλὴν ἀποζημίωσιν. Διότι, ὡς ῥηθήσεται κατωτέρω, γινομένης δίκης ἢ μοιχείας τιμωρεῖται μὲν βαρέως, ἀλλ' οὐχὶ διὰ θανάτου καὶ προδήλως συγγέει, *χάριν μείζονος ἐξάρσεως τῆς αὐστηρότητος τοῦ νόμου πρὸς τοὺς πειθοντας*, τὰς περιπτώσεις, *ἐφ' αἷσπερ ἀποκτείνειν ἔξεστι* (τῷ συζύγῳ δηλαδὴ), μὲ τὴν ὅλως ἄλλοίαν περίπτωσιν τῆς ὑπὸ τοῦ νόμου ἐπιβαλλομένης ποινῆς τῷ βιασμῷ.

VI

Συνοψίσωμεν ἤδη τὰς περὶ μοιχείας διατάξεις τοῦ Ἀττικοῦ δικαίου.

Φαίνεται ὅτι πρὸ τῆς νομοθεσίας τοῦ Δράκοντος, ὁ σύζυγος ὁ φονεύων ἐπ' αὐτοφώρῳ τὸν μοιχὸν ἠναγκάζετο ν' ἀπέλθῃ τῆς πόλεως ἐπὶ τινὰ χρόνον καὶ μετὰ τέλεισιν θρησκευτικῆς

τινος καθάρσεως επανήρχετο καθαρὸς τοῦ φόνου καὶ ἦτο ἀκαταδίωκτος.

Ὁ Δράκων ἐνομοθέτησε τὸ πρῶτον τίνες εἶναι οἱ δοιοὶ φόνοι, ἐν οἷς κατετάσσεται καὶ ὁ κατὰ τοῦ μοιχοῦ, ἂν διεπράττετο ἐπ' αὐτοφώρῳ, ἐν ἔργῳ, ἄρθρα ἐν ἄρθροις ἔχων, ἐν τῷ συζυγικῷ εἶκῳ εἶτε καὶ ἀλλαγῷ, ἐκτός ἐν πορνείῳ. Ὁ οὕτω φρονεῦν τὸν μοιχὸν σύζυγος ἐλογίζετο καθαρὸς καὶ ἀκαταδίωκτος. Ἐννοεῖται δτι ἐν τῇ κοινῇ συνειδήσει τῶν Ἑλλήνων ἡ ὁσιότης τοῦ φόνου ἐν τισι περιπτώσεσιν εἶχεν ἀναγνωρισθῆ ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων καὶ ἀνεφέρετο ὡς παραδείγμα ἡ δίκη τοῦ μητροκτόνου Ὁρέστου τοῦ ὁμολογοῦντος μὲν τὸν φόνον ἀλλὰ κηρυχθέντος ἀήφῳ διὰ πλειονοψηφίας ὑπὸ τῶν θεῶν· αὐὸ γὰρ ἂν τὰ γε μὴ δίκαια ψηφίσασθαι. (Δημ. κ. Ἀριστοκράτους § 74).

Ὁ Σόλων ἐτήρησε τοὺς φονικὸς λεγομένους νόμους τοῦ Δράκοντος, προσέθηκε δὲ νομοθετῶν ὃ τι εἶχον ἤδη καθιερώσει τὰ ἔθιμα, ν' ἀποπέμψῃ δηλ. ὁ σύζυγος παρακρήμια διαζευγνύμενος τὴν μοιχαλίδι ἐπὶ ποιῆ ἀτιμίας· ἀλλὰ δὲν ἐδικαιοῦτο νὰ παρακρατήτῃ τὴν προίκκ. Τὰ μοιχάρια καὶ ἡ ἀπαίτησις τοῦ συζύγου περὶ ἐπιστροφῆς τῶν ἐδῶν, ἀτινα κατὰ τὴν σύστασιν τοῦ γάμου ὁ σύζυγος ἐδίδε τῇ οἰκογενείᾳ τῆς νύμφης οἰνοὶ ὡς τίμημα τῆς ἀγορᾶς, ἴσχυον ἐπὶ τῆς ὀμηρικῆς ἐποχῆς, καὶ ἀτόπως ἠθέλησάν τινες ἐκ τῶν παλαιῶν αὐτῶν ἔθιμον νὰ συμπεράνωσιν δτι ὁ σύζυγος κατὰ τὸ Ἀττικὸν δίκαιον ἐδικαιοῦτο ν' ἀποζημιωθῆ διὰ τὴν μοιχείαν παρακρατῶν τὴν προίκκ (*Beauchet, Dr. privé Rep. Ath. I p. 318*). Δημ. κατὰ *Νεαίρας* §. 52: «κατὰ τὸν νόμον, ὃς κελεύει, ἐκ ἀποπέμψῃ τὴν γυναίκα, ἀποδιδόναι τὴν προίκκ, ἐκν δὲ μὴ, ἐπ' ἐννέα ὀβολοῖς (18%) τοκοφορεῖν».

Ἡ μοιχαλὶς δὲν ἠδύνατο νὰ παρίσταται εἰς τὸ δημόσιον μὲ κοτμήματα καὶ πολυτελῆ ἐνδύματα, διότι πᾶς πολίτης ἐδικαιοῦτο νὰ τ' ἀφαιρήσῃ προπηλακίζων αὐτήν, ἀλλ' ὑπεχρεῦτο νὰ φέρῃ ταπεινὴν καὶ χρονδροειδῆ ἐσθῆτα καὶ νὰ μὴ εἰσέρχῃται εἰς τοὺς ναοὺς ἐπὶ ποιῆ ὕβρεως, προπηλακισμοῦ καὶ πάσης κκώτεως, πλὴν θανάτου, ὑπὸ τοῦ τυχόντος. Ἴδου τὸ κείμενον τοῦ νόμου, ὅπερ εὑρίσκωμεν ἐν τῷ κατὰ *Νεαίρας* λόγῳ τῷ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Δημοσθένους φερομένῳ § 86—7. α' Ἐπειδὴν δὲ ἔλη τὸν μοιχόν, μὴ ἐξέστω τῷ ἐλόντι συνοικεῖν τῇ γυναίκα. Ἐὰν δὲ συνοικῇ, αἷμος ἐστω. Μηδὲ τῇ γυναίκα ἐξέστω εἰσιέναι εἰς τὰ

ιερὰ τὰ δημοτελῆ, ἐφ' ἣ ἂν μοιχὸς ἀλῶ· ἐὰν δ' εἰσῆ, νηποινὶ πασχέτω ὃ τι ἂν πάσχη, πλὴν θανάτου».

Ἐν τῷ εἰρημένῳ λόγῳ εὑρίσκωμεν ἐρμηνεύειαν καὶ δικαιολογίαν τοῦ νόμου ἀξιοσημειώτων καὶ ἀξινἀγνωστον ἔχουσιν ὡς ἐξῆς: α' Ἐφ' ἣ γὰρ ἂν μοιχὸς ἀλῶ γυναίκα, οὐκ ἐξεστὶν αὐτῇ ἐλθεῖν εἰς οὐδὲν τῶν ἱερῶν τῶν δημοτελῶν, εἰς ὃ καὶ τὴν ξένην καὶ τὴν δούλην ἐλθεῖν ἐξουσίαν ἔδωσαν οἱ νόμοι καὶ θεασομένην καὶ ἰκετεύουσιν εἰσιέναι· ἀλλὰ μόναις ταύταις ἀπαγορεύουσιν οἱ νόμοι ταῖς γυναίξι μὴ εἰσιέναι εἰς τὰ ἱερὰ τὰ δημοτελῆ, ἐὰν δὲ εἰσιῶσι καὶ παρανομῶσι, νηποινὶ πάσχειν ὑπὸ τοῦ βουλομένου ὃ τι ἂν πάσχη, πλὴν θανάτου· καὶ ἔδωκεν ὁ νόμος τὴν τιμωρίαν ὑπὲρ αὐτῶν τῷ ἐντυχόντι· διὰ τοῦτο δ' ἐποίησεν ὁ νόμος πλὴν θανάτου, τὰλλα ὑβριθεῖται αὐτὴν μηδμοῦ λαθεῖν δίκην, ἵνα μὴ μάσματα μηδ' ἀσεβήματα γίγνηται ἐν τοῖς ἱεροῖς, ἱκανὸν φόβον τῆς γυναίξι παρασκευάζων τοῦ σωφρονεῖν καὶ μηδὲν ἀμαρτάνειν ἀλλὰ δικαίως οἰκουρεῖν, διδάσκων ὡς, ἂν τι ἀμάρτη τούτων, ἀμα ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ ἀνδρὸς ἐκβεβλημένη ἐσται καὶ ἐκ τῶν ἱερῶν τῶν τῆς πόλεως».

Παρθέτομεν καὶ ὅτι ὁ Αἰσχίνης κατὰ Τιμάρχου § 176 καὶ ἐπ. λέγει περὶ τοῦ ἰδίου νόμου σφρηνίζων τὴν ἐξείρετιν «πλὴν θανάτου» ὡς ἐννοοῦσαν καὶ τὸ μὴ ἀνάπτηρον ποιῆσαι τὴν τυπτομένην καὶ αἰκίζομένην μοιχαλίδα: α' Σόλων ὁ τῶν νομοθετῶν ἐνδοξότατος γέγραπεν ἀρχαίως καὶ σεμνῶς περὶ τῆς τῶν γυναικῶν εὐκοσμίας. Ἐν γὰρ γυναικῶν, ἐφ' ἣ ἂν ἀλῶ μοιχός, οὐκ ἐξ κοτμεῖσθαι οὐδὲ εἰς τὰ δημοτελῆ ἱερὰ εἰσιέναι, ἵνα μὴ τὰς ἀναμαρτήτους τῶν γυναικῶν ἀναμιγνυμένη διαφθείρη. Ἐὰν δ' εἰσῆ ἡ κοτμηται, τὸν ἐντυχόντα κελεύει καταρρηγνύναι τὰ ἱμάτια καὶ τὸν κόσμον ἀφαιρεῖσθαι καὶ τύπτειν, εἰργόμενον θανάτου καὶ τοῦ ἀνάπτηρον ποιῆσαι, ἀτιμῶν τὴν γυναίκα καὶ τὸν βίον ἀβίωτον αὐτῇ παρασκευάζων».

Τοιαύτη ἦτο ἡ τιμωρία τῆς μοιχαλίδος, πολὺ φεθερωτέρα οἰκδῆποτε φυλακίσεως, διότι πᾶς πολίτης κατὰ πᾶσαν στιγμὴν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ τὴν ἐπιβάλη κατὰ τῆς τολμώτης νὰ ἐξέλθῃ τοῦ εἴκου μοιχαλίδος· ἦτο ἐν εἶδος *lynch* κατὰ τῆς ἀτιμίας διαρκὲς καὶ ἀπαράγραπτον. Ἡ ἀτιμία ἐπήρχετο αὐτοδικαίως μετὰ τὴν ἐπ' αὐτοφώρῳ σύλληψιν τοῦ μοιχοῦ καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς δικαστικῆς ἀποφάσεως κατὰ τῆς μοιχαλίδος.

Ἄλλ' ἐρωτᾶται: ὑπῆρχεν ἢ οὐ γραφὴ μοιχείας κατ' αὐτῆς; Μόνος ὁ σύζυγος ἢ καὶ ἄλλοι εἰσῆγον τοιαύτην γραφὴν;

Καίτοι δὲ εὐρίσκομεν ῥητὴν μαρτυρίαν ἐν τοῖς δικανικοῖς λόγοις καὶ παρὰ τοῖς ποιηταῖς καὶ τοῖς συγγραφεῦσι τῆς κλασικῆς ἐποχῆς, οὐχ ἤττον ὀρθότερα φαίνεται ἡ γνώμη ἡ δεχομένη ὅτι ὑπῆρχε τοιαύτη γραφὴ. Πράγματι, ὅταν δὲν ὑπάρχη μοιχεία ἐπ' αὐτοφώρῳ, ὅταν ἀδύνατος διατελῇ ἢ καταδίωξις μοιχοῦ, εἴτε διότι ἀπέθχεν εἴτε διότι παρεφρόνησε, πῶς ἀνευ δίκης θ' ἀποδείξῃ ὁ σύζυγος ὅτι ἕνεκα μοιχείας ἀποβάλλει τὴν σύζυγον; πῶς θὰ κατστῆ γνωστὴ ἐπὶ ἀτιμίας καὶ ἀποκλεισμῷ τῶν ἱερῶν ἢ Ἀθηναίᾳ ἢ ἀτιμάζοντα τὸν σύζυγικὸν οἶκον καὶ συγχρόνως διὰ τοῦ ἐγκλήματος τούτου ἀσεβοῦσα πρὸς τὴν ὀρθοκρίαν καὶ τιθεμένη ὡς πᾶν μίσημα ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν παντὸς πολίτου χάριν προφυλάξεως τῶν θεμελιωδῶν ἠθῶν τῆς πόλεως; Ἐν Ἐφέσῳ ὑπῆρχε ῥητὸς νόμος κελεύων ὅτι ἡ καταδικασθεῖσα ἐπὶ μοιχείᾳ σύζυγος ἔχανε τὴν προίκα. Καὶ τὸ πικρινῶδες τοῦ Λουκιανοῦ ἔργον, *Δις κατηγορούμενος*, ἐν ᾧ παρίσταται ἡ Ῥητορικὴ κατηγορουμένη ἐπὶ μοιχείᾳ δύναται ἴσως νὰ βρῆται εἰς τὴν πλάστιγγα ὑπὲρ τῆς γνώμης ταύτης.

Ὁφείλομεν δὲ νὰ δεθῶμεν ὅτι πλὴν τοῦ συζύγου καὶ ἄλλοι καὶ μάλιστα ὁ πρῶτος τυχὼν πολίτης ἐδικαιοῦτο νὰ κινήσῃ τὴν γραφὴν μοιχείας. Διότι τότε μόνον ὑπάρχει κύρωσις τοῦ νόμου τοῦ καταγινώσκοντος ἀτιμίαν εἰς τὸν σύζυγον τὸν ἀνεχόμενον νὰ συνοικῇ μετὰ μοιχαλίδος. Ἄλλως τε ἡ λέξις γραφὴ ἀποδεικνύει ὅτι πρόκειται περὶ δημοσίας δίκης, καὶ οὐχὶ περὶ ἰδιωτικῆς.

Ὁ Ῥωμαϊκὸς νόμος, ἡ Βυζαντικὴ καὶ αἰνεώτεροι Νομοθεσίαι ῥητῶς ἐπιτρέπουσι τὴν συγγνώμην τοῦ ἀνδρὸς ὑπὲρ τῆς μοιχαλίδος, τὴν δὲ συγγνώμην θεωροῦσιν ἀποδεικνυμένην καὶ σιωπηλῶς καὶ δὴ διὰ τῆς συνοικῆσεως. Ἡ τάσις τῶν συγχρόνων Νομοθεσιῶν εἶναι ἡ αὐξήσασα ὑπὲρ τῆς μοιχείας ἐπιείκεια. Ἡ ἐπιείκεια δὲ αὕτη εἶναι ἡ ὑπονομεύουσα τὸν γάμον καὶ γλευάζοντα τὴν ἱερότητα τοῦ θεμελιώδους τούτου κοινωνικοῦ θεσμοῦ, καὶ οὐχί, ὡς ἐπιπολαιῶς τινὲς σκέπτονται, τὸ πλῆθος τῶν διαζυγίων. Θὰ ἦτο μυριάκις προτιμότερον ν' αὐξήθῃσι καὶ πρὸ πάντων καταστῶσι λογικώτεροι καὶ ψυχολογικώτεροι οἱ ἀπηρχαιωμένοι λόγοι τοῦ διαζυγίου, νὰ ἀναγνωρισθῇ ὡς φυσικώτατος λόγος διαζυγίου ἢ

ἀμοιβχία συναίνεσις μετὰ ἐλέγχου τῆς σταθερότητος αὐτῆς, νὰ δεκαπλασιασθῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν διδομένων διαζυγίων, παρὰ νὰ παριστάμεθα μέρτερες τῆς ἀτιμωρησίης τῆς μοιχείας (διότι εἶναι ἐμπαιγμὸς τῆς ποινῆς ἢ διὰ προστίμου 50 φράγκων ποινή, ὡς συμβαίνει σήμερον ἐν Γαλλίᾳ), καὶ τοῦ θεάματος μοιχαλίδος πορευομένης καὶ πάλιν παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ εὐσπλαγγνικοῦ συζύγου.

Ἀντιθέτως πρὸς ταύτας ἡ Ἀττικὴ Νομοθεσία οὐ μόνον ἀπηγόρευεν εἰς τὸν σύζυγον τὴν συγγνώμην πρὸς τὴν μοιχαλίδα, ἀλλ' ἐκήρυξεν αὐτὸν ἄξιον, ἐν συνοικίᾳ μετὰ γυναικὸς, ἢ ἢ ἀπιστία θεωρεῖται ἀσέβεια καὶ προσβολὴ οὐχὶ τοῦ ἀνδρὸς μόνου. ἀλλ' αὐτῆς τῆς πόλεως ὅλης τῆς ἐδραζομένης ἐπὶ τοῦ γάμου καὶ τῆς γαμικῆς πίστεως, καὶ ἥτις διὰ τοῦτο ἐκπίπτει ταυτοχρόνως τῆς τε οἰκίας τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῶν τῆς πόλεως ἱερῶν. Ἡ τοιαύτη ἀντίληψις τοῦ γάμου πρὸ Ἀθηναίων εἶναι πολὺ ἰσχυρότερα τῆς βραδύτερον διὰ τοῦ μυστηρίου καὶ τῆς ἱερολογίας ὑπὸ τοῦ χριστιανισμοῦ εἰσχυθείσης καὶ πολὺ λογικώτερα πρὸς τὴν τιθεμένην ἀρχὴν τῆς ἱερότητος τοῦ θεσμοῦ. Ἐὰν ἦναι ἱερὸς ὁ γάμος καὶ ἐὰν πρῶτον στοιχεῖον αὐτοῦ ἦναι ἡ συζυγικὴ πίστις, δι' ἧς μόνος γνήσια τέκνα γεννῶνται καὶ διαιωρίζουσι τὸν οἶκον καὶ τὸ γένος, ἢ ἔλλειψις τῆς πίστεως παρὰ τῆς ἐγγάμου γυναικὸς ἀποτελεῖ ἀνατροπὴν ῥιζικὴν τοῦ γάμου, καὶ δικαίως ὁ νόμος ἐν Ἀθήναις εἶναι ἀμείλικτος καὶ ἐπιβλέπει μετὰ μεζήρους αὐστηρότητος τὴν τιμὴν τοῦ οἴκου καὶ δὲν ἐπιτρέπει εἰς τὸν οἰκοδεσπότην συμβιβασμὸς καὶ ἐπιείκεια ἐπὶ τοῦ θεμελιώδους δόγματος τῆς πολιτείας, ἥτοι ἐπὶ τῆς ἱερότητος τοῦ γάμου. Ταυτοχρόνως ἐξηγεῖται ἡ μεγίστη νομοθετικὴ διαφορὰ μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς, προκειμένου περὶ μοιχείας ὁ ἀνὴρ ὁ ἔγγαμος δὲν λογίζεται μοιχὸς οὐδὲ τιμωρεῖται, ἐὰν συνάψῃ σχέσεις μετὰ γυναικὸς ἀγάμου, διότι οὐδαὶς κίνδυνος ἐκ τῶν σχέσεων τούτων προσγίγνεται εἰς τὸν οἶκον.

Ἐν τούτοις οὐδόλω; ἐπετρέπετο ὁ φόνος τῆς μοιχαλίδος. Ἡ ὀργὴ καὶ τὸ ἐγγχειρίδιον τοῦ προσβληθέντος συζύγου ἔπρεπε κατὰ τὸ ἐπ' αὐτοφώρῳ ἐγκλήμα νὰ στραφῶσι κατὰ τοῦ μοιχοῦ μόνου. Οὔτε φυσικὸν οὔτε λογικὸν φαίνεται εἰς ἡμᾶς σήμερον νὰ περιστέλληται νομοθετικῶς ἡ ὀργὴ καὶ ἀγανάκτησις τοῦ συζύγου πρὸς τὴν συλλαμβανομένην μοιχαλίδα ἐπὶ τοσοῦτον, ὡς τε ν' ἀρκεσθῇ μόνον εἰς τὴν ἄμετον ἀποπομπὴν αὐτῆς ἐκ τοῦ οἴκου, καὶ

νά δεικνύηται ούτως ἐπιείκεια καὶ προνομικὴ θέσις πρὸς τὴν μοιχαλίδα, ἥς τὸ ἐγκλημα εἶναι βρῦπτερον ἢ τὸ τοῦ μοιχοῦ διὰ τὸν σύζυγον. Τα ἤθη εἶχον ἤδη πρὸ τοῦ νόμου διδάξει τοὺς Ἀθηναίους, ὅτι ἡ γυνὴ εἶναι ὑποδεστέρα πολὺ τοῦ ἀνδρός, οἷον εἰ παιδίον οὐδέποτε ἐνηλικιούμενον, ὅτι ἡ νομικὴ προσωπικότης εἶναι ἀτελεστάτη χρῆζουσα δικαίου κηδεμονίας καὶ κυριότητος, καὶ ὅτι ἐπομένως ἦτο φυσικώτερον τότε νὰ σκεφθῶσιν ὅτι εἶναι τι ἀνόσιον τὸ φονεῦν παιδίον καὶ ὅσον τὸ φονεῦν τὸν ἐξωθεν εἰσπηδῶντα ἐχθρὸν καὶ ἀπατῶντα τὸ θῆλυ τοῦτο, ὅπερ δὲν ἐλογίζετο τότε τὸ ἥμισυ τοῦ ἀνδρός ἀλλ' ἴσως τὸ τέταρτον καὶ κατὰ ὀλιγωτέρον. Ἡ ἀγανάκτησις δὴ καὶ ὄλων κατὰ τῆς ἀπατηθείσης μετετρέπετο εἰς περιφρόνησιν, ἥς ἡ ὑπάτη μορφή ἦτο ἡ αἰμία. Τὴν τοιαύτην τῶν ἡθῶν μόρφωσιν ἠκολούθησε καὶ ὁ νόμος, ὅστις, ὡς εἴρηται, μεταξὺ τῶν ὁσίων φόνων δὲν ἀπαριθμεῖ καὶ τὸν τῆς μοιχαλίδος· ἄρα ὁ ἐν τῇ αἰφνιδίᾳ ἀγανακτῆσει φονεύων αὐτὴν σύζυγος εἶναι φονεὺς καὶ τιμωρεῖται ὡς τοιοῦτος¹.

Τινὲς ἠμφισβήτησαν τοῦτο παρρησιόμοι ἐκ τῶν παρ' Ἑρμογένει καὶ ἄλλοις ῥήτορι τεχνουργοῖς μνημονευομένων· π. χ. παρ' Ἑρμογένει ἀπαντᾷ ἡ φράσις: αἰξὴν δ' ἀποκτινύναι καὶ τὸν μοιχὸν καὶ τὴν μοιχευομένην». Ἀλλ' ἂν πράγματι ὑπὸ τοῦ νόμου ἐπετρέπετο τοιοῦτος φόνος, οὔτε ὁ σχετικὸς νόμος ὁ παρὰ Δημοσθένει κατὰ Νεαίρας οὔτε τὰ ἐν § 87 τοῦ λόγου τούτου θὰ ἐγράφοντο ὡς ἐγράφησαν. Οὐδὲν παράδειγμα οὔτε ὑπόνοιαν κἄν περὶ τοιούτου δικαίωματος ἀνευρίσκωμεν ἐν ταῖς ἀμέσεσι πηγαῖς τοῦ Ἀττικῆς δικαίου. Δέον νὰ λεχθῆ ὅτι ἀμφίβολος καὶ θλιερὰ τυγχάνει ἡ πηγή ἡ ἐκ τῶν τεχνουργῶν. Οἱ τεχνουργοὶ οὗτοι οἱ πολὺ βραδύτερον τῆς 4ης καὶ τῆς 3ης ἐκατονταετηρίδος π. Χ. γράψαντες, διδάξαντες ἢ σχολιάσαντες περὶ ῥητορικῆς, πλάττουσιν ἀπειρίαν θεμάτων καὶ παραδειγμάτων πρὸς ἐκγύμνασιν τῶν μαθητῶν καὶ ἄσκησιν εἰς ἐφαρμογὴν τῶν τεχνολογικῶν ὄρων, καὶ δὲν θεωροῦσιν ἐκρυπτοῦς

ὑποχρέους ἐν τῇ δημιουργίᾳ τῶν θεμάτων νὰ τηρῶσι πιστὴν καθ' ὅλα ἀνάμνησιν τοῦ Ἀττικῆς δικαίου. Παραθέτω ἐν ἐκ τῶν πολλῶν πρὸς ἀπόδειξιν τούτου.

Ὁ Μαρκελλῖνος σχολιάζων τὰς σάσεις (*Ρητ. Ἑλλ. ἐκδ. Walz 1833 T. IV σελ. 472) λέγει τάδε: «Ἔστι δὲ ὁ ἐξ ἀπάτης εὗτος στοχασμὸς. Πρεσβυτῆς ἀπεδήμησεν ἐπανήλθε μελανειμονῶν. ἤρτο αὐτὸν ὁ δῆμος διατὶ μελανειμονεῖ; ὁ δὲ φησὶ, μοιχὸν ἐπὶ τῇ γυναικὶ καταλαβεῖν, εἶναι δὲ τόνδε. Κατέλυσεν (διορθωτίον εἰς κατέλευσεν) ἐκείνον ὁ δῆμος. Ὑστερον κρίνων ὁ ἀνὴρ τὴν γυναῖκα μοιχείας οὐχ εἶλε καὶ κρίνεται ἀπάτης ὑπὸ τοῦ δήμου. Ζητοῦμεν οὖν ἐνταῦθα, εἰ ἠπάτησε κτλ.» Ἐκαστος βλέπει πόσας ἀνακρίθειας καὶ ἀπιθάνους καὶ ἀδυνάτους ὑποθέσεις ἐπλαττον οἱ τεχνουργοὶ διὰ νὰ ἐξαρκῶσιν εἰς τὴν γινόμενην μεγίστην κατανάλωσιν ῥητορικῶν γυμνασμάτων ἐπὶ ὠριτμένων δικανικῶν θεμάτων. Οὐδαμοῦ ἐν τῷ Ἀττικῷ ἀλλ' οὐδ' ἐν ἄλλῳ ἐλληνικῷ δικαίῳ εὐρίσκωμεν ἔχνος ἐπιτρέπον τὴν παραδοχὴν ὡς πιθανοῦ γεγονότος παρομοίου, εἶεν ὁ ὑπὸ τοῦ δήμου λιθοβολισμὸς τοῦ μοιχοῦ, ἀνευ δίκης, ἐπὶ τῇ ἀπλῇ καταγγελίᾳ ἐνὸς ἀστῆ ἔστω καὶ πρεσβυτοῦ· οἱ πρεσβυταὶ δὲν ἀπετέλουν τάξιν ἐξέχουσαν τῶν ἀστῶν, ἀφ' οὗ πολλάκις καὶ ἐκ τῶν ἡθοποιῶν ἐξελέγησαν τοιοῦτοι.

VII

Ὁ σύζυγος συλλαβῶν ἐπ' αὐτοφῶρῳ ἀλλὰ μὴ φονεύων εἶχε τὸ δικαίωμα αὐτοδικῶν νὰ πράξῃ κατὰ τοῦ μοιχοῦ ὅτι θελήσῃ, ὅτι ἂν βούληται χρῆσθαι.

Καὶ πρῶτον δεσμεύων ἐκράτει αὐτὸν ἐφ' ὅσον ἤθελεν, ἐγκάθειρτον ἐν τῷ οἴκῳ του. Δεύτερον, τῷ ἐπέβαλλε βοηθούμενος ὑπὸ οἰκετῶν ἢ φίλων του διαφόρους σωματικὰς καὶ ἀτιμωτικὰς ποινὰς, ἰδίως τὴν *ζαφανίδωσιν* καὶ τὸν *παρατιλμὸν διὰ τέφρας*. Φίνεται ὅτι ἐπετρέπετο πᾶσα ἄλλη κάκωσις καὶ πληγὴ καὶ ἀκρωτηριασμός, ἀλλ' ἡ ἡμέρωσις τῶν ἡθῶν ἐπήνεγκε τὴν κατάργησιν αὐτῶν βαθμηδὸν καὶ ἀπὸ τῶν Μηδικῶν πολέμων καὶ ἐντεῦθεν ἐπεκράτησαν ὡς κλασικαὶ ποιναὶ τῆς κλασικῆς ἐποχῆς· αἱ μνημονευθεῖσαι σωματικαὶ ποιναί, *ζαφανίδωσις* καὶ *παρατιλμὸς*. Ὁ Ἀριστοφάνης συχνότατα μνημονεῖ αὐτῶν. Ἐν δὲ ταῖς Νεφέλαις παριστᾷ τὸν Ἀδικὸν λόγον ὡς ὀξύνονον καὶ ἐφρευρετικώτερον τοῦ Δικαίου λόγου καὶ ὡς παραδειγματὸς φέρων τὴν περίπτωσιν

1. Ἐν Ῥώμῃ ἡ *lex Julia* ἐγράφη ἐπὶ πατρὶ τὸ δικαίωμα τοῦ φονεῦν ἐπ' αὐτοφῶρῳ τὸν μοιχὸν ὑπὸ τὸν ὄρον τοῦ φονεῦν συγχρόνως καὶ τὴν μοιχαλίδα θυγατέρα του. Ὁ σύζυγος ἰδικαιοῦτο νὰ φονεῖται τὸν μοιχόν, ἰδίᾳ ὅταν ἀνήκεν εἰς κοινωνικῶν ὑποδείξι τῆν, ἢ κακῶν προηγούμενων, ἀλλὰ φονεύων τὴν σύζυγόν του ἦτο ὑπόδικος καὶ ἐσφίξετο διὰ χάριτος.

μοιχοῦ συλλαμβανομένου λέγει: « Ἰμάρτες, ἠράσθης, ἐμοίχευσεσ λιγάκι, ἔπειτα συνελήφθης; Εἶσαι χαυμένος, διότι εἶσαι ἀδύνατος περὶ τὸ λέγειν. Ἄν συμμορφωθῆς μὲ τὴν ἰδικήν μου διδασκαλίαν, ζῆθι κατὰ φύσιν, σκίρτα, γέλα, οὐδὲν αἰσχροὺν νόμιζε. Ἄν συλληφθῆς ὡς μοιχός, ἀμέσω; Ὁ ἀντιλέξῃς, ὅτι δὲν ἐπραξες ἀδίκημα· καὶ ἔπειτα θά το ρίψῃς εἰς τὸν Δία, ἀφ' οὗ καὶ ἐκεῖνος ἐκυριεύθη ὑπὸ τοῦ ἔρωτος καὶ τῶν γυναικῶν, καὶ θά εἴπῃς: πῶς; θνητός ὢν δύναμιν μεγαλειτέραν τοῦ Θεοῦ δύναμαι νὰ ἔχω; »

Τρίτον ἐκράτει τὸν μοιχὸν δέσμιον καὶ διαπραγματεύετο μετ' αὐτοῦ περὶ τῆς πληρωμῆς ἀποζημιώσεως. Μετὰ τὸν ὀρισμὸν τοῦ ποσοῦ, ἂν τοῦτο δὲν ἦτο ἔτοιμον, ἐλάμβανε δύο ἐγγυητὰς ἐκ τῶν φίλων τοῦ μοιχοῦ, ὅπως ἀσφαλῶς καὶ ἐμπροθέσμως γίνῃ ἡ καταβολὴ τῆς ἀποζημιώσεως παρ' αὐτῶν ἐν περιπτώσει δυστροπίας τοῦ μοιχοῦ. Ἡ δὲ ἀποζημιώσεως χρηματικῆς ἱκανοποίησις εἶναι ἰδέα εἰσχωρήσασα βελθίως παρὰ τοῖς Ἄγγλοις καὶ σεβαστῇ ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐν ᾗ μνηκτριζέται ἐν Γαλλίᾳ καὶ καταγελάται, οὐδενὸς Γάλλου ἀτυχοῦς συζύγου τολμῶντος νὰ διατυπώσῃ αἴτησιν περὶ ἀποζημιώσεως. Ἐτέρα ὁμοίότης τῶν Ἀγγλικῶν ἠθῶν πρὸς τὰ ἐν Ἀθήναις εἶναι ὅτι ἡ κοινὴ γνώμη ἐκ τῶν προτέρων τάσσεται ὑπὲρ τοῦ συζύγου καὶ κατὰ τοῦ μοιχοῦ καὶ τῆς μοιχαλίδος, ἐν ᾗ δὲν συμβαίνει τὸ αὐτὸ ἐν Γαλλίᾳ.

Εἰκονικὸν παράδειγμα τοῦ τρίτου τούτου τρόπου αὐτοδικίας εὐρίσκομεν ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ κατὰ Νεαίρας § 64 καὶ ἐπ.

Ἐπαινέτός τις ἐξ Ἄνδρου, παλαιὸς ἐραστὴς τῆς Νεαίρας, ἣτις ἦτο ἄλλοτε δούλη καὶ ἐταίρα ἀλλ' ἀπὸ τινος συνέζη μετὰ τοῦ Στεφάνου, ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας μετέβη παρὰ τῇ ἀρχαίᾳ αὐτοῦ φίλῃ. Ὁ Στέφανος συλλαμβάνει αὐτὸν ὡς μοιχὸν ἐν τῷ οἴκῳ του οὐχὶ μετὰ τῆς Νεαίρας ἀλλὰ μετὰ τῆς θυγατρὸς τῆς Φανοῦς καλουμένης, τὸν δεσμεύει καὶ ἐπὶ ὑποσχέσει πληρωμῆς 3000 δραχμῶν (ισοδυναμουσῶν τοῦλάχιστον πρὸς 6000 φρ. σημερινὰ) τὸν ἀπολύει λαμβάνων δύο ἐγγυητὰς. Ἄλλ' ὁ Ἐπαινέτος καὶ τοι πλούσιος, δὲν ἠθέλησε νὰ πληρώσῃ· διότι ἔθεβαιώθη ὅτι ὁ Στέφανος δι' αἰσχροκέρδειαν καὶ ἐξ ἐπιβουλῆς συνέλαβεν αὐτὸν χωρὶς νὰ ἔχη τὸ δικαίωμα, ὡς μὴ ὢν μήτε σύζυγος νόμιμος τῆς Νεαίρας, μήτε πατὴρ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς. Διὸ εἰσάγει γραφὴν πρὸς τοὺς θεσμοθέτας περὶ τοῦ ἀδίκως

εἰρχθῆναι συμφώνως τῷ νόμῳ λέγοντι: αἰάν τις ἀδίκως εἶρξῃ ὡς μοιχόν, γράψασθαι πρὸς τοὺς θεσμοθέτας ἀδίκως εἰρχθῆναι· καὶ ἂν μὲν ἔλη τὸν εἶρξαντα καὶ δόξῃ ἀδίκως ἐπιβεβουλευσθαι, ἀθῶν εἶναι αὐτὸν καὶ τοὺς ἐγγυητὰς ἀπηλλάχθαι τῆς ἐγγύης. Ἐὰν δὲ δόξῃ μοιχός εἶναι, παραδοῦναι αὐτὸν κελυεῖ τοὺς ἐγγυητὰς τῷ ἐλόντι, ἐπὶ δὲ τοῦ δικαστηρίου ἄνευ ἐγγυητῶν χρῆσθαι ὅ τι ἂν βουλευθῇ ὡς μοιχῶ ὄντι. » Ὁ Στέφανος, ἰδὼν ὅτι καὶ ἡ παράνομος συμβίωσις του καὶ ἡ ἀδίκος εἰρκτή θ' ἀπεδεικνύοντο δικαστικῶς, συνήνεσε νὰ συμβιβασθῇ ὑπέικων εἰς τὴν δικαιοδικὴν ἀποφασίαν αὐτῶν τούτων τῶν ἐγγυητῶν, καὶ ἔλαβε χιλίας μόνον δραχμὰς λόγῳ βελθίας διὰ τὴν ὑπανδρείαν τῆς Φανοῦς, οὗτης διεζευγμένης ἀπὸ τοῦ πρώτου ἀνδρὸς τῆς· ὁ δὲ Ἐπαινέτος παρητήθη τῆς δίκης καὶ ἀπίστυρε (ἀνελέσθαι) τὴν ἀγωγὴν τοῦ ἀδίκως εἰρχθῆναι.

Ἐν τῷ αὐτῷ δικανικῷ λόγῳ εὐρίσκομεν καὶ ἕτερον νόμον ὀρίζοντα ὅτι δὲν λογίζεται μοιχεῖα οὐδ' ἐπιτρέπεται ἡ σύλληψις μοιχοῦ, πολλῶ δὲ ἦττον ὁ φόνος αὐτοῦ, μετὰ γυναικῶν, ὀλόσαι ἂν ἐπ' ἐργαστηρίου καθῶνται, τουτέστιν ὅσαι ἔχουσι ἐπάγγελμα τὸ δέχεσθαι τοὺς ξυνοῦντας καὶ εὐποροῦσι ἐκ τούτου τοῦ ἐργαστηρίου (πορνείου), πρὸς δὲ μετὰ γυναικῶν ὅσαι « ἐν τῇ ἀγορᾷ πωλῶσι τι ἀποπεφασμένως ». Ὡστε αἰ ἐν τῇ ἀγορᾷ γυναῖκες αἰ πωλοῦσαι φανερὰ ἐδώδιμα ἢ ἄλλο τι, ἐωμοιοῦντο κατὰ τὰ ἦθη καὶ τοὺς νόμους τῶν Ἀθηναίων πρὸς τὰς ἐταιρικῶς ζώσας.

Ἄλλὰ ποία ἦτο ἡ ὑπὸ τῶν νόμων ἐπιβαλλομένη ποινὴ κατὰ τοῦ μοιχοῦ τοῦ μὴ συλληφθέντος ἐπ' αὐτοφῶρῃ; Αὐτοδικίαν πλέον κατ' αὐτοῦ δὲν ἠδύνατο νὰ ἀσκήσῃ ὁ σύζυγος. Ὡστε ὤφειλεν νὰ ὑποβάλλῃ γραφὴν μοιχεῖας εἰς τοὺς θεσμοθέτας καὶ μετὰ ἀνάκρισιν καὶ ἐξέτασιν μαρτύρων καὶ εὑρεσιν ἄλλων ἀποδείξεων νὰ ἴδῃ τὴν δίκην εἰσαγομένην ἐνώπιον δικαστηρίου τινὸς Ἡλιαστῶν. Τίς ἦτο ἡ ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου ἐπιβαλλομένη ποινὴ; Εἶναι περιέργον ὅτι οὐδεμίαν σαφῇ διάταξιν περὶ ταύτης ἔχομεν. Οἱ φρονούντες ὅτι ποινὴ θανάτου κατεγινώσκετο, ἐπικλοῦνται τὸ χωρίον τοῦ Λυσίου ἐν τῷ κατὰ Ἀγοράτου λόγῳ § 66: « καὶ ἐλήφθη μοιχός καὶ τούτου θάνατος ἡ ζημία ἐστίν ». Ἄλλ' ἡ ἔννοια τοῦ χωρίου τούτου δύναται νὰ ἐκληφθῇ ἄριστα ἀναφερομένη εἰς τὴν ἐπ' αὐτοφῶρῃ σύλληψιν (ἐλήφθη) τοῦ μοιχοῦ, ὃν ἐδικαιούτο διὰ θανάτου νὰ

τιμωρήσῃ ὁ σύζυγος. Ἐξ ἀναλογίας δὲν δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν τὴν ποινὴν θανάτου, λόγῳ ὅτι ὁ Σόλων τὴν αὐτὴν ποινὴν ἐπέβαλε κατὰ τῶν προαγωγῶν, οἵτινες τὴν ἑαυτῶν ἀναίδειαν παρασχόντες ἐπὶ μισθῷ κατορθοῦσι νὰ φέρωσιν εἰς ἀμαρτίαν τοὺς ἐξαμαρτάνειν μὲν ἐπιθυμοῦντας ὀκνοῦντας ὁμως καὶ αἰσχυνομένους τὰς συνετεούξεις (Αἰσχ. κατὰ Τιμάρχου § 184). Οὔτε τὸ παρά Ξενοφ. (Ἄπομν. Β', 1, § 5) χωρίον βοηθεῖ πρὸς λύσιν τῆς ἀπορίας: ὡςπερ οἱ μοιχοὶ εἰσέρχονται εἰς τὰς εἰρκτάς¹ εἰδότες ὅτι κινδυνος τῷ μοιχεύοντι, ὅτι ὁ νόμος ἀπειλεῖ παθεῖν καὶ ἐνεδρευθῆναι καὶ ληφθέντα ὑβρισθῆναι». Ἀρνητικῶς ὁμως ἐκ τῶν χωρίων τούτων ἐξάγεται ὅτι ποινὴ βεβαίως βραρεῖα ἀλλ' οὐχὶ θανάτου κατεγινώσκετο κατὰ τοῦ μοιχοῦ. Ἐκ τοῦ συνόλου δὲ τῶν σχετικῶν περὶ μοιχείας διατάξεων προσιπικυροῦται ἡ γνώμη αὕτη, ἣτις εἶναι καὶ ἡ μᾶλλον κρατοῦσα σήμερον (Beauchet αὐτόθι).

Ἡ σύζυγος οὐδὲν δικαίωμα ἀγωγῆς κατὰ τοῦ ἀνδρὸς εἶχε ἐπὶ παραβάσει τῆς συζυγικῆς πίστεως, οὔτε τὴν παράβασιν ταύτην ἠδύνατο νὰ προβάλλῃ ὡς λόγον διαζυγίου κατὰ τοῦ ἀνδρὸς. Ἡ ἀνισότης τῶν δικαίων ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς κατὰ τὸ Ἀττικὸν δίκαιον δὲν μας ξενίζει· διότι καίτοι βελτιωθείσης τῆς νομικῆς θέσεως τῆς γυναικὸς παρὰ ταῖς νεωτέρας Νομοθεσίαις, ἡ ἀνισότης τῶν δικαίων ἐξακολουθεῖ εἰσέτι παρὰ ταῖς πλείσταις ἐξ αὐτῶν καὶ δὲν φαίνεται μέλλουσα ταχέως νὰ ἐξαλειφθῇ μεθ' ὅλον τὸν πάταγον τῶν κοινωνιολόγων καὶ μεθ' ὅλον τὸ ἑλκυστικὸν παράδειγμα τῆς προεούσης ἰσότητος, ὅπερ ἐξ Ἀμερικῆς ἐκπορεύεται διδακτικώτατον καὶ οὐχὶ σπανίως διασκεδαστικώτατον.

VIII

Ὁ κατὰ Νεαίρας λόγος, ἐξ οὗ πολλὰ περὶ τῶν Ἀθηναϊκῶν νόμων διαφωτίζονται καὶ πολλὰ περὶ τοῦ βίου τῶν Ἀθηναίων εἰκονίζονται, περιέχει καὶ ἓν εὐρημα ἀναφερόμενον εἰς ἓν ἐπεισόδιον τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τοῦ Λυσίου. Οὗτος ἐν ἡλικίᾳ μᾶλλον γεροντικῇ ἐρωτοτροπεῖ μετὰ τινος ἑταίρας *Μετανείρας* καλουμένης. Ταύτην εἶχε γνωρίσει ἐν Κορίνθῳ ἐν τῷ οἴκῳ τῆς Νικαρέτης, ἣτις παραλαμβάνουσα παιδίτκας ἐξεμεταλλεύετο τὴν νεότητα

καὶ τὸ κάλλος αὐτῶν. Πολλὰ φαίνεται ἰδαπάναι δι' αὐτὴν καὶ πολὺν χρόνον ἔχανε μεταβαίνων εἰς Κορίνθον. Δις ἐσκέφθη νὰ προσκλήσῃ τὴν Νικαρέτην καὶ τὴν Μετάνειραν εἰς Ἀθήνας ἐπὶ τῇ προφάσει τῶν Ἐλευσινίων ἑορτῶν, ὅπως μύσῃ τὴν φίλην του εἰς τὰ μυστήρια. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἦτο νυμφευμένος ἔχων σύζυγον τὴν ἐπ' ἀδελφῇ ἀνεψιάν του θυγατέρα τοῦ Βραχύλλου καὶ συνώκει μετὰ τῆς ζωσῆς ἔτι γηραιᾶς μητρὸς του, δὲν ἠδύνατο νὰ φιλοξενήσῃ τὴν ἐρωμένην παρ' ἑαυτῷ, οὔτε ὑπῆρχον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ξενοδογεῖα δυνάμενα νὰ διευκολύνωσι τὴν ὑπόθεσιν. Κατέφυγεν λοιπὸν εἰς τὸν Φιλόστρατον ἐκ Κολωνοῦ, στενὸν τοῦ φίλου, ὅστις ἦτο ἄγαμος (ἦθεος) καὶ πιθανῶς λίαν νεαρός. Τοῦτον παρεκάλεσε νὰ παραλάβῃ τὸ ἐκ Κορίνθου διὰ θαλάσσης ἐρχόμενον ἐράσμιον φορτίον καὶ τοποθετήσῃ ἀσφαλῶς καὶ φιλοξενήσῃ, ἵνα καὶ αὐτὸς ὁ Λυσίας φιλοξενηθῇ ἐν τῇ φωλεᾷ ἐκείνῃ τῶν γεροντικῶν ἐρώτων, διὰ τὸ ἀσκανδάλιστον.

Ἀλλὰ πόσον εἶναι παράδοξος ἡ τύχη τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων! Μετὰ τόσας προφυλάξεις προδιδούσας τὴν ἠττημένην φρόνησιν τοῦ Λυσίου, τὸ πρᾶγμα διέφυγε βεβαίως τὴν γνώσιν τῆς ὑπεργήρου μητρὸς καὶ τῆς συζύγου του, καὶ ἀπέθανον αὐταὶ μὲν ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ τοῦ ἐπεισοδίου τούτου ὁ δὲ Λυσίας ἐν πλήρει βεβαιότητι ὅτι ἀπαράτητον καὶ ἀσχολίαστον παρῆλθε τὸ τέχνασμα του. Καὶ ὁμως μετὰ 30 ἢ 40 ἔτη ἠγέρθη ὑπὸ τοῦ φιλοδίκου Ἀπολλοδώρου, ὃν ὁ Δημοσθένης ἔσχε πελάτην καὶ ἀντίδικον ἐναλλάξ, ἡ κατὰ τῆς Νεαίρας δίκη. Ἐπειδὴ ἡ Νεαίρα αὕτη παιδίσκη οὕτω εἶχεν ἀκολουθήσει ἐκ Κορίνθου τὴν Νικαρέτην καὶ Μετάνειραν εἰς Ἀθήνας συνεπιεῖα τῆς προσκλήσεως τοῦ Λυσίου, ὑπῆρχε μέγα συμφέρον ἐν τῇ δίκῃ νὰ γνωσθῇ ἡ καταγωγὴ, ἡ ποιότης καὶ τὸ παρελθὸν τῆς Νεαίρας, ὅπως ἐκδικηθῇ ὁ Ἀπολλόδωρος τὸν ἐχθρὸν τοῦ Στέφανον τὸν παρανόμως μετ' αὐτῆς συζῶντα.

Ὁ δικηγόρος, δηλαδὴ ὁ λογογράφος τοῦ ἐνάγοντος, ζητῶν ἀνεῦρεν εὐτυχῶς ἔτι ζῶντα τὸν Φιλόστρατον καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ μαρτυρήσῃ τὸ πρὸ τριῶν καὶ πλέον δεκαετηρίδων συμβῆν ἑρωτικῶν ἐπεισοδίων τοῦ Λυσίου. Οὕτως ἐπροδόθη τὸ μυστικόν, ἡ δὲ μικρὰ αὕτη ἱστορία τοῦ σκανδάλου ἐγένετο κτῆμα τῆς πυχκοσμίου ἱστορίας, ἣτις εὐαρέστως περισυλλέγει πᾶν ὅ τι εἰκονίζει καὶ χρωματίζει τὸν

1. Ἡ λέξις *εἰρκτή* σημαίνει ἐνταῦθα τὸ ἐσώτερον τῆς οἰκίας καὶ οὐχὶ τὸ δεσποτήριον.

ιδιωτικὸν βίον τῶν ἐπισήμων ἀνδρῶν πρὸς χαρὰν παντὸς φιλαρχαίου, δυναμένου οὕτω νὰ καυχᾶται ὅτι οὐ μόνον γνωριμίαν ἀλλὰ καὶ στενὴν φιλίαν ἔχει μετὰ τῶν ἐνδοξῶν ἀνδρῶν, ἀφ' οὗ γνωρίζει τὰ μυστικά των.

Ὁ Λυσίας ἐν τῷ μνημονευθέντι λόγῳ κατὰ Νεαιρας ἀποκαλεῖται σοφιστῆς ἤτοι διδάσκαλος τῆς ῥητορικῆς παιδεύων ἄλλους καὶ γράφων λόγους. Ἡ προσωνομία σοφιστῆς ἔντιμος οὕσα κατ' ἀρχὰς ἐξέπεσε βραδύτερον καὶ δὴ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Ἴσοκράτους ἐφαίνετο ἀιμαζομένη καὶ επικρινομένη. (Περὶ Ἀντιδ. § 235).

IX

Δὲν σφίζεται ὁ λόγος, ὃν ἡ κατηγορία ἀπήγειεν ἐν τῇ προκειμένῃ δίκῃ, οὔτε γινώσκομεν ἄλλοθεν τίς ἦτο ἡ ψήφος τῶν δικαστῶν μετὰ τὴν ἀκρόασιν τῆς ἀπολογίας. Ἐν τούτοις οὐδὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι ἡ ἀτυχὴς Εὐφίλητος ἠθώθη διὰ μεγίστης πλειονοψηφίας, καὶ θερμῶς εὐχαρίστησε τὸν Λυσίαν πληρώσας ἴσως μετὰ γενναϊότητος τὸν λογογράφον καὶ τιμήσας αὐτὸν δι' ἐστίασεως.

Μαρτυρίας δὲν εὐρίσκομεν περὶ τῶν εἰς λογογράφους συνήθως πληρωνόμενων ἀμοιβῶν. Οἱ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Λυσίου φήμην κεκτημένοι σοφισταί, δεινοὶ περὶ τὸ λέγειν καὶ ποιούμενοι *διαλέξεις*, ὡς λέγομεν σήμερον, ἢ *ἐπιδείξεις*, ὡς ἔλεγον τότε, ἐπληρώνοντο οὐχὶ 50 δραχμὰς δι' ἐκάστην *ἐπίδειξιν* (conférence) ὡς λέγει ὁ Μύλλερὸς (σελ. 332), ἀλλὰ πολὺ μείζονα ποσά· διότι ὁ Ἰππίας ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ εἰσέπραξεν ἐξ ἐπιδείξεων 15,000 δραχμῶν ἐν Σικελίᾳ καὶ 10,000 δραχμ. ἐξ ἑνὸς μικροῦ χωρίου Ἰνυκοῦ (*Πλάτωνος Ἰππ. μείζων* 282). Ἄλλ' ὡς διδάσκαλοι τῆς ῥητορικῆς ἐλάμβανον συνήθως 1000 δραχμὰς παρ' ἐκάστου μαθητοῦ. Ὅσον δὲ πλεῖστον ἐφημιζέτο ὁ σοφιστῆς, τοσοῦτον πλείονες συνέρρεον οἱ μαθηταὶ καὶ *ἐδωροφόρουν βασιλικῶς* τὸν διδάσκαλον, ὡς λέγει ὁ Πλάτων (*Φαῖδρ.* §. 266 c). Ὁ Ἴσοκράτης εὐδοκίμησε πλέον παντὸς ἄλλου ὡς διδάσκαλος τῆς ῥητορικῆς, εἶγεν ὑπὲρ τοὺς 100 μαθητὰς ἐκ τῶν ἐνδοξοτέρων καὶ πλουσιωτέρων οἰκῶν, συνέρρεον δὲ καὶ πολλοὶ νέοι ἐκ τῆς Ἀσίας καὶ τοῦ Πόντου διώκοντες τὴν δόξαν μαθητοῦ παρὰ τοιοῦτω πεφημισμένῳ διδασκάλῳ. Ἐλαβεν, ἐὰν ἀληθὲς τυγχάνη τὸ παρὰ Ψευδοπλουτάρχῳ φερόμενον, 20 τάλαντα (= 120,000 δρ.) παρὰ τοῦ Νικολέους βασιλέως τῶν Κυπρίων ὡς ἀμοιβὴν διὰ τὸν λόγον τὸν γραφέντα πρὸς αὐτόν. Ἡ πλη-

ρωμὴ αὕτη ἰσοδυναμοῦσα παρ' ἡμῖν πρὸς Λ.Τ. 20,000 περίπου, θεωρεῖται μυθώδης καὶ μόλις πιστευτή, καίτοι παρὰ βασιλέως προερχομένη. Γινώσκοντες ὁμῶς θετικῶς ὅτι τὰ πρὸς τοὺς σοφιστὰς πληρωνόμενα διδάκτρα ἦσαν κατ' ἀποκοπὴν 1000 δραχμαί, συμπεραίνομεν ὅτι ἡ τῶν λογογράφων ἀμοιβὴ διὰ συνήθη δικανικὸν λόγον θὰ ἦτο μικροτέρα τοῦ ποσοῦ τούτου, ποικίλλουσα κατὰ τὴν σπουδαιότητα τῆς δίκης, τὴν φήμην τοῦ λογογράφου καὶ τὴν περιουσίαν τοῦ πελάτου. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι οὐδὲ ἡ ἐλαχίστη σύγκρισις ὡς πρὸς τὰς εἰσπραττομένας ἀμοιβὰς καὶ τὰ ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματος κέρδη δύναται νὰ γίνῃ μετὰ τῶν λογογράφων τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν δικηγόρων τῆς Ρώμης. Ἐν Ρώμῃ κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς Δημοκρατίας καὶ ἐπὶ τῶν Αὐτοκρατόρων συνεκεντρώθησαν κλοσσιαῖα συμφέροντα, ἐσωρεύθησαν πλοῦτη ἀμύθητα, καὶ αἱ δίκαι ἐγένοντο πολυπληθεῖς καὶ τεράστιοι κατ' ὄγκον. Ὁ Κικέρων ὡς δικηγόρος ἐκέρδισε πλείονα ἢ ὡς ἀνθύπατος τῆς Κιλικίας, ὅπου κατὰ τὰ δύο ἔτη τῆς ἀρχῆς του ἐπιεικῶς καὶ δικαίως κυβερνῶν ὠκονόμησε περὶ τὰς 500,000 φράγκων. Ὁ Τάκιτος (*de oratoribus VIII*) μνημονεύει δύο περιφήμων δικηγόρων τοῦ Μαρκελλοῦ καὶ τοῦ Κρίσπου ζώντων ἐπὶ Βεσπασιανοῦ, οἵτινες ἐκ τῆς δικηγορικῆς αὐτῶν πολυετοῦς ἐργασίας ἀπέκτησαν περιουσίαν ἐκάτερος 300,000,000 σεστροτίων ἰσοδυναμούντων μὲ 60 ἑκατομμύρια φράγκων, ἤτοι ποσὸν τεράστιον, ὅπερ ἴσως οὐδὲ οἱ σήμερον ὀνομαστότεροι τῶν Γάλλων ἢ τῶν Ἀγγλῶν δικηγόρων ὠνευρέθησαν οὐδ' ἐν αὐτῷ τῷ Λονδίῳ, ὅπου σφύζει ἡ καρδιά τῆς κοσμοκράτορος Ἀλβιόνας.

Ὁ Πλάτων ἐν τῷ *Φαῖδρῳ* μαρτυρεῖ ὅτι ὁ Λυσίας ἔχαιρε φήμην δεινοῦ περὶ τὸ γράφειν, ἀλλ' ἐπικρίνει τὴν τέχνην του καὶ προτιμᾷ τὸν Ἴσοκράτην νεώτερον ὄντα τοῦ Λυσίου καὶ ὑποσχόμενον μείζονα εὐδοκίμησιν ὡς ἔχοντα τὸ ἦθος γενικώτερον, τὴν δὲ διάνοιαν φιλοσοφικώτερον διατεθειμένην. Διὸ προτρέπει τὸν Λυσίαν νὰ τραπῇ ἐπὶ τὴν φιλοσοφίαν μιμούμενος τὸν ἀδελφὸν του Πολέμαρχον, ἐὰν θέλῃ νὰ γίνῃ τέλειος *λόγων συγγραφεύς*.

Αἱ περὶ τῆς ῥητορικῆς τέχνης ἰδέαι τοῦ Πλάτωνος εἶναι πάντοτε αὐστηραὶ καὶ ἐν πολλοῖς διαλόγοις ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα ἀλλὰ κατὰ διάφορον ἐκάστοτε τρόπον ἐκφέρονται σφοδραὶ ἐπικρίσεις κατὰ τῶν διδασκάλων τῆς ῥητορικῆς καὶ κατὰ τῶν γραψάντων τὰς λε-

γομένας τέχνας. Ὑπάρχει δὲ ἐν τῷ Μενεξένῳ, ὅπου λαμπρὸν δεῖγμα τῆς ῥητορικῆς του δεινότητος παρέσχεν ὁ Πλάτων, ἡ ὁμολογία ὅτι ὁ Σωκράτης αἰεὶ προσπαεῖ τοὺς ῥήτορας. Μνημονεύει ὁ Πλάτων ὡς ἐξέχοντας τοὺς συγχρόνους αὐτοῦ Θεόδωρον ἐκ Βυζαντίου, ὃν ἀποκαλεῖ βέλτιστον λογοδαχίδχλον Βυζάντιον ἄνδρα, καὶ τὸν ἐκ Χαλκηδόνος Θρασύμαχον, ἐπιδείξιον νὰ κινηῖ καὶ κατχστελέγη τὰς ὀργὰς τοῦ ἀκροατηρίου, δυάδα ἐνδοξον ἐκ τοῦ ἡμετέρου Βοσπόρου ὀρμωμένην. Μνημονεύει καὶ ἄλλους ἀρχαιοτέρους, τὸν Γοργίαν, τὸν Πῶλον, τὸν Πρῶδικον, τὸν διδάσκαλον τοῦ Γοργίου Τισίαν, ἀλλὰ παραδόξως λησιμονεῖ τὸν ἀρχαιότερον ὄλων, τὸν διδάσκαλον τοῦ Τισίου, τὸν πατέρα τῆς λογογραφίας, ἀκμάσσαντα ἐπὶ τῶν Μηδικῶν καὶ ἐπὶ τοῦ Ἰέρωνος (470 π. Χ.) ἐν Συρακούσαις, ὅπου διὰ τὸ πλῆθος τῶν δικῶν ἐξήσκει ἐπικερδῶς τὴν τέχνην, τὸν πρῶτον συγγραφεὰ μικροῦ καὶ συντόμου βιβλίου περὶ τῆς ῥητορικῆς τέχνης. Οὐ μόνον παρ' Ἑλλησιν ἀλλὰ καὶ παρὰ πάσῃ τῇ ἀνθρωπότητι ἀποτελεῖ σταθμὸν ἐπισημότερον τὸ μικρὸν ἐκεῖνο βιβλίον, διότι εἶναι τὸ πρῶτον γραφὲν θεωρητικὸν βιβλίον περὶ τῆς τέχνης, ὡς λέγει

ὁ πολὺς Μύλλερὸς ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῆς Ἑλλ. Φιλολογίας.

*Ἄν παραδόξως ἐλησιμονήθη ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς τῆς λογογραφίας, καθῆκον ἔχομεν ἡμεῖς ἅπαντες νὰ το γνωρίσωμεν καὶ νὰ το ἐνθυμώμεθα διὰ πικρῶς. Ὡνομάζετο Κόραξ. Ἦτο λοιπὸν πεπρωμένον νὰ ἔχωσι τὸν Κόρακα ὡς ἀπώτατον κοινὸν πρόγονον καὶ γενάρχην οἱ ῥήτορες καὶ δικηγόροι πάσης χώρας καὶ φυλῆς καὶ ἦτο πεπρωμένον νὰ δοθῇ ἀφορμὴ μὲν εἰς τοὺς φιλοσκώμονας νὰ προφέρωσι μειδιῶντες τὴν παροιμίαν ἀπὸ κακοῦ κόρακος κακὸν ὦν», εἰς δὲ τοὺς κωλολογοῦντας τὸ ἐπάγγελμα νὰ προσφύωσιν εἰς γενεαλογικὸν ἐπιχείρημα ὅτι οἱ δικηγόροι ἔλκουσι τὸ γένος ἐκ Κόρακος, ἄρα κοράκων ἔργα τελοῦσιν ἐν τῇ κοινωσίᾳ.

Ὁ Πλάτων, ὅστις θεωρεῖ ἀξίους θανάτου τοὺς ἐπὶ κέρδει συνηγοροῦντας ἐν τοῖς δικαστηρίοις, ἂν γράφων τὸν Φαῖδρον ἐνεθυμεῖτο τὸ ὄνομα τοῦ γενάρχου τούτου, ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ τοξεύσῃ αὐτὸς πρῶτος καυστικῶτατον σκῶμμα, ἔνεκα τῆς παρηγήσεως τοῦ ὀνόματος, στέλλων ζῶντας ἢ νεκροὺς ὄλους τοὺς δικηγόρους εἰς κόρακας.

ΝΙΚΑΙΑ, ΜΙΚΡΑ ΝΙΚΑΙΑ ἢ ΝΙΚΙΤΣΑ

ὑπὸ

Γ. Ι. ΛΑΜΠΟΥΣΙΑΔΟΥ

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ἈΤΕΔ' συνεδρίᾳ τῆς 26ης Φεβρουαρίου 1901).

Ἐπὶ τῆς μεγάλης στρατιωτικῆς ὁδοῦ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ μεταξὺ Χανσαῦς καὶ Βαβὰ Ἐσκή κείται μικρὰ γεωργικὴ κώμη, γνωστὴ ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Κουλελί. Ταύτην ὁ Hellert, ὁ τοῦ Χάμμερ μεταφράστης ἐν τοῖς γεωγραφικοῖς αὐτοῦ πίναξιν ὀνομάζει Μινωαελί-κιοῖ (1830). Ἐν τῇ θέσει τῆς κώμης ταύτης ἔκειτο τὸ πάλαι ἡ πόλις Νίκη, ἣτις βραδύτερον μικρὰ Νικαία καὶ Νικίτσα ἐπὶ τὸ ὑποκοριστικώτερον ἐπωνομάσθη, κατὰ τὰ πράγματα μαρτυροῦσι καὶ οἱ ἐπιφανέστατοι τῶν νεωτέρων σοφῶν παραδέ-

χονται, πλὴν ἑνός, τοῦ Γολιτζί. Οὗτος τοποθετεῖ τὴν μικρὰν Νικαίαν ἐν ἡ σήμερον κείται θέσει ἡ κώμη Χανσαῦ, τοῦθ' ὅπερ δὲν εἶναι ἀληθές· διότι ἐν τῇ θέσει ταύτῃ κατὰ τὸν δ' αἰῶνα, ὅτε ἡ μικρὰ Νικαία ἤκμαζεν, ὡς θέλομεν ἶδει, ἔκειτο ὁ πρῶτος ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως σταθμός, ὁ γνωστός ὑπὸ τὸ θρακικὸν ὄνομα Οὐστουδιζός, οὗ μνημονεύουσι μὲν δύο τῶν ἀρχαιοτέρων ὀδοπορικῶν, τὸ τοῦ Ἀντωνίνου καὶ τὸ Ἱεροσολυμιτικόν, σημειοὶ δὲ κάλλιστα ὁ Ἀβγουσταῖος πίναξ, ὁ γνωστός ὑπὸ τὸ ὄνομα Tabula Peutingeriana, βραδύ-

τερον δέ, ἤτοι κατὰ τὸν 5' αἰῶνα, ἀπὸ Οὐ-
στουδιζοῦ μετεβλήθη εἰς *Τζευιδῶνα, Τζωίδην* ἢ
Τζωίδον εἰς τὴν διοίκησιν ὑπαγομένη τοῦ
ἡγεμόνος τῆς Ἀδριανουπόλεως, μετὰ δὲ τῆς
Δεβελτοῦ, Πλωινουπόλεως καὶ Ἀγγιάλου ἀπέ-
τελει μίαν κομιτείαν, ἰδιαίτερον ἔχουσα ἐπί-
σκοπον. Ἡ πόλις αὕτη μνημονεύεται μέχρι
τοῦ 1' αἰῶνος, καθ' ὃν χρόνον εὐδαιμῆς ἢ ἐλα-
χίστης μνείας ἀξιοῦται ἡ μικρὰ Νίκαια· βρα-
δύτερον δὲ καταστραφεῖσα ὑπὸ τῶν Βουλγά-
ρων ὄλως παρήκμασε καὶ κατεστράφη, ἀντ'
αὐτῆς δ' ἀναρτίνεται ἐπὶ τῆς ἱστορικῆς σκη-
νῆς ἡ Νίκαια.

Ἐν τῇ θέσει λοιπὸν τῆς κώμης *Κουλελί*
ἔκειτο κατὰ τοὺς συγγραφεῖς τῆς τῶν αὐτο-
κρατόρων τῆς Ῥώμης βιογραφίας ὁ *Campio*
martinienci, ἔθνα ὁ *Δικίνιος* τῷ 315 ἐνί-
κησε τὸν *Μαξέντιον*. Ἐνταῦθα τῇ 3 Ἰουλίου
323 συνεκροτήθη μάχη κρατερὰ μεταξὺ *Κων-*
σταντίνου τοῦ Μεγάλου καὶ τοῦ γαμβροῦ αὐ-
τοῦ *Δικινίου*, ἐξ ἧς ἐξῆλθε θριαμβεύων ὁ *Κων-*
σταντίνος καὶ μετ' αὐτοῦ ὁ *Χριστιανισμός*. ὁ
ἐξεπροσώπει. Εἰς διακρίνωσιν δὲ τῆς περιφρα-
σεως ταύτης νίκης ἔκτισεν ὁ *Κωνσταντίνος* ἐν
τῇ θέσει ταύτῃ καὶ πόλιν, ἣν ὁμώνυμον τῇ
Νίκῃ προσηγόρευσεν. Ἡ πόλις δ' αὕτη ἐπὶ
τῆς μεγάλης στρατιωτικῆς ὁδοῦ κειμένη καὶ
πλείστων προνομίων ἀπολαύουσα, ταχέως
φαίνεται εἰς ἀκμὴν καὶ πολυκνηρωπῖαν ἐπιδώ-
σασα. Τεκμαίρομεθα δὲ τοῦτο ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ
συμβάντων οὐ πολὺ μετὰ τὴν κτίσιν αὐτῆς,
ὅτε οὐδενὸς ἐτέρου τῶν παρ' αὐτὴν κειμένων
θρακικῶν πόλεων μνεία γίγνεται. Τῷ ὄντι
εὐθύς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μεγάλου *Κων-*
σταντίνου, ἐπὶ τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου αὐτοῦ
Κωνσταντίου, ἐκθρασυνθέντες οἱ Ἀρειανοὶ πεί-
θουσι τὸν αὐτοκράτορα ἐν τῇ πόλει ταύτῃ
«κατὰ τοῦ θείου συμβόλου σύνοδον αἰρετικῆς
οὐσιήσασθαι φάλαγγος» τῷ 345. Ἡ ψευδο-
σύνοδος αὕτη τὰς μὲν ἀπορρίπτει τῆς Α' Οἰ-
κουμενικῆς συνόδου ἀνέτρεψεν, ἐξέθετο δὲ ἕτε-
ρον δρον πίστεως ὑπὸ ἔμπνευσις Ἀρειανῆς.
Τὸν δρον δὲ τοῦτον οἱ μὲν τῶν Ὀρθοδόξων ἐκ
φόβου, οἱ δὲ τινες καὶ φανακισθέντες καὶ δι'
ὑποσχέσεων δολοκλήθεις ἀπεδέξαντο καὶ ἐν
αὐτῷ ὑπέγραψαν· οἱ δὲ μὴ βουληθέντες συν-
θέσθαι τούτοις εἰς τὰς ἐσχάτας τῆς γῆς ἐξο-
ριστοὶ διεπέμφθησαν¹. Ἐνεκὰ δὲ τῆς ἐν αὐτῇ
συνελθούσης ψευδοσυνόδου ταύτης ἡ πόλις

Νίκη μετωνομάσθη μικρὰ *Νίκαια*, κατ' ἀντι-
θεσιν πρὸς τὴν μεγάλην τῶν Βιβυνῶν μητρό-
πολιν, ἐν ἧ ἢ Α' συνελθοῦσα Οἰκουμενικῆ
σύνοδος τῷ 325 ὡς αἰρετικούς τοὺς Ἀρει-
ανούς κατεδίκασεν, ἀφοῦ ἄλλως τε ἐκ τῆς ὁμο-
νυμίας ταύτης πολλὰς ἠδύναντο οἱ Ἀρειανοὶ
νὰ ἀρυσθῶσι τὰς ὠφελείας πρὸς παραπλάνην
τῶν στερρῶς τῆς Ὀρθοδοξίας ἀντεχομένων καὶ
ὑπὸ ἀπειλῶν καὶ διωγμῶν μὴ πτοουμένων.

Τῆς πόλεως ταύτης μνείαν ποιοῦνται *Σέ-
φανος ὁ Βυζάντιος* ἐν τοῖς *Γεωγραφικαῖς*, τὸ
*Ἱεροσολυμιτικὸν ὁδοιπορικόν*¹, ὁ *Προκόπιος*
ἐν τῷ περὶ κτισμάτων², *Εὐσέβιος ὁ Παμφί-
λου*, ὁ *Μέγας Ἀθανάσιος*, *Θεοδώρητος ὁ Κύρου*,
Ἀμμιανὸς Μαρκελλίνος, Ἄννα ἢ *Κομνηνῆ*, ὁ
Βιλλεαρδοῦντος καὶ πλῆθος ἄλλο ἐκκλησιαστικῶν
πατέρων καὶ χρονογράφων ὑπὸ ὀνόματα κατὰ
τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον παρελλαγμένα, ἀτινα
ἐπιμελῶς καταλέγει ὁ *Δουκάγγιος* ἐν τοῖς ὑπο-
μνήμασιν αὐτοῦ εἰς τὰς συγγραφὰς Ἄννης
τῆς Κομνηνῆς. Ἐκ δὲ τῶν νεωτέρων ὁ *Δρό-
ξενος*, ὁ *Σπρούντερ*, ὁ *Παπαρηγόπουλος*, ὁ *Ἐπ.
Σταματιάδης*, ὁ *Γοίτζικ* καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

Τῷ 378 ὁ *Οὐάλης* διήλθε διὰ τῆς πόλεως
ταύτης ἐκστρατεύων κατὰ τῶν ἐπιδραμόντων
τὴν Θράκην *Γόθων*. Ἐν ταύτῃ δὲ στρατο-
πεδεύων ἔμαθε κατὰ πρῶτον, ὅτι οἱ *Γόθοι*
διαφόρους πόλεις τῆς Αὐτοκρατορίας ἐκπορῆ-
σαντες ἐκ τῆς Ῥοδόπης διηθύνοντο κατὰ
τῆς Ἀδριανουπόλεως³. Κατὰ δὲ τὰ μέσα τοῦ
ε' αἰῶνος *Λέων ὁ Θραξ* παραχωρεῖ εἰς κα-
τοικίαν τὴν Νίκην τοῖς δύο τελευταίοις γόνους
τῶν Ἀρσακιδῶν, Ἀρταβάνῳ καὶ *Κλιέτῃ*, οἱ-
τινες ἐκπεπτωκότες τῆς ἀρχῆς συνεπέερα στά-
σεως εἶχον καταρῦγει εἰς *Κων/πολιν* μετὰ τῶν
οἰκογενειῶν των. Οἱ τλήμονες ἐν τῇ πόλει
ταύτῃ μετὰ τοῦ θρόνου ἀπέβηλον καὶ πάντα
αὐτῶν τ' ἀγχιὰ καὶ δὴ καὶ αὐτὰς τὰς συ-
ζύγους αὐτῶν, ἅς κατὰ τὴν ἐν Νίκῃ διατρι-
βὴν διήρπασαν παρ' αὐτῶν⁴.

Τῷ δὲ 812 *Κροῦμος* ὁ ἡγεμὼν τῶν *Βουλ-
γάρων* ἐπιχειρήσας τρομερὰν ἀνά τὴν Θράκην
ἐπιδρομὴν ἄλλας τε αὐτῆς πόλεις ἐληπίσασα
καὶ δὴ καὶ τὴν μικρὰν Νίκαιαν, ἧς τοὺς κα-
τοίκους, ὡς καὶ τῆς Ἀδρ/πόλεως καὶ *Δεβελτοῦ*
καὶ *Βουλγαρίαν* ἀπήγαγε⁵. Τῷ δὲ 815

1. σελ. 220.

2. δ'. ια'. σελ. 306.

3. Ἀμ. *Μαρκελλίνος*, LI, 363.4. *Κεδρηνός* Β', 183 καὶ *Θεοφάνης*, 452.5. *Περιοδ. Φιλ. Συλλ.* τόμ. ΚΔ' σελ. 9.1. *Μέγας Ἀθανάσιος* τόμ. Α'. *Θεοδ. Κύρου* Β'. ιγ' 611—620. *Σπυρ. Μήλια* συλλογὴ Ἱερ. Συνόδ. Α' 260.

Μουράτων ὁ διαδεξάμενος τὸν Κροῦμον, βλέπων ὅτι οἱ αἰχμάλωτοι προσηλυτίζουσι τοὺς Βουλγάρους εἰς τὸν Χριστιανισμὸν προσνήχθη πρὸς αὐτοὺς ὤματα καὶ ἀπανθρωπότατα, τὸν δ' ἐπίσκοπον τῆς μικρᾶς Νικαίας *Λέοντα* ἀπέκτεινεν¹. Φαίνεται ὅμως ὅτι ἡ πόλις αὕτη ταχέως ἀνέλαβεν ἀπὸ τῆς τελευταίας καταστροφῆς· διότι περὶ τὰ τέλη τοῦ ἰδίου αἰῶνος ἐπὶ *Λέοντος* τοῦ σοφοῦ (886—911) ἡ μικρὰ Νικαία ἀνυψώθη εἰς ἀνεξάρτητον ἀρχιεπισκοπὴν, εἴτε διὰ τὴν μεγάλην αὐτῆς ἐπίδοσιν, εἴτε καὶ εἰς ἐνδείξιν τιμῆς διὰ τὴν εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ σταθερότητα, ἣν οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἐν τῇ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων αἰχμάλωσι δεινῶς δοκιμασθέντες ἐπέδειξαντο.

Ἐπὶ δὲ τῶν Κομνηνῶν ἡ μικρὰ Νικαία ἤκμαζε, πολλάκις δ' ἐπισκέψατο αὐτὴν καὶ ὀρμητήριον κατέστησεν ἐν τῷ δεινῷ κατὰ τῶν Κομνηνῶν πολέμῳ ὁ αὐτοκράτωρ *Ἀλέξιος ὁ Κομνηνός*². Κατὰ δὲ τὴν δ' σταυροφορίαν (1204) ὑπετάγη καὶ αὕτη μετὰ τῶν λοιπῶν πόλεων τῆς Θράκης εἰς τοὺς Σταυροφόρους καὶ συμπεριελήφθη μετὰ τῆς Ἀδριανουπόλεως εἰς τὸν κληρὸν τῶν Ἑνετῶν. Τῷ 1205 ἐπισκέψαντο αὐτὴν κατὰ τῆς Ἀδριανουπόλεως στρατεύοντες ὄτε αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου *Βαλδουῖνος*, ὡς καὶ ὁ δόγης τῆς Ἑνετίας *Ἐρρῆκος Δάνδολος*. Ὁ δὲ Βιλλεαρδουῖνος ἐν τῇ συγγραφῇ αὐτοῦ τῶν κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην ἀποκκλεῖ τὴν μικρὰν Νικαίαν *Niz*. Ἐν ταύτῃ δ' ἐστρατοπεδεύσατο μετὰ τοῦ *Μανασῆ* δὲ *Διάλη* καὶ τοῦ *Γουλιέλμου Βράνιελ* καὶ 80 ἐτέρων σιδηροφράκτων ἵπποτων καὶ ὁ *Βιλλεαρδουῖνος*, τὴν προφυλακὴν ἀποτελοῦντες τοῦ αὐτοκράτορος Βαλδουῖνου, ὃν ἀνέμενον, ὅπως ἀπὸ κοινοῦ βηδίσωπι κατὰ τῆς ἐπαναστατησάσης ἀτιθάσου Ἀδριανουπόλεως³. Πράγματι δὲ καὶ οὗτος μετὰ τοῦ Δανδόλου καὶ τῆς συνοδίας αὐτοῦ ἀφικόμενος εἰς Νικίτσαν, ὅπως κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἡ πόλις αὕτη ὑποκοριστικῶς ἰκαλεῖτο, συνεκάλεσε συμβούλιον στρατιωτικόν, ἐν ᾧ ἀπεφασίσθη, ὅπως βηδίσωσιν ἀμέσως κατὰ τῆς στασιασάσης πόλεως· ἡ δὲ κατεσπευσμένη αὕτη καὶ τολμηρὰ ἀπόφασις ἐγένετο, ὡς γνωστὸν, ἡ αἰτία τῆς οἰκ-

τρᾶς ἀποτυχίας τῶν Σταυροφόρων καὶ τοῦ ὀλέθρου τοῦ Βαλδουῖνου.

Ὁὐ μετὰ πολλὰ δ' ἔτη, τῷ 1207, ὁ ἐπὶ ὤμοττι καὶ μισελληνισμῷ διαβόητος ἡγεμὼν τῶν Βουλγάρων *Ἰωαννίσσης*, ὁ διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου διελθὼν σύμπασαν τὴν Θράκην καὶ Μακεδονίαν, ἐκυρίευσεν ἄλλας πολλὰς ἐλληνίδας πόλεις καὶ δὴ καὶ τὴν Νικίτσαν, ἣς τοὺς μὲν κατοίκους ὡμῶς ἀπέσφαξεν ἢ ἐξηνδραποδίσατο, τὴν δὲ πόλιν κατηδάρισε καὶ ἐξηφάνισε τέλειον ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς μετὰ καὶ πλήθους ἐτέρων. Τούλάχιστον ἐπὶ τῶν τελευταίων *Παλαιολόγων*, ὅτε ἡ Θράκη ἦτο τὸ θέατρον ἐμφυλίων πολέμων καὶ λεία τῶν ξένων ἐπιδρομῶν, οὐδαμῶς γίνεταί μεία τῆς πόλεως ταύτης ὑπὸ τῶν ἱστοριογράφων. Συνοικισθεῖσα δὲ βραδύτερον ὑπὸ τῶν περὶ αὐτὴν κωμῶν, τῷ 1361 ἐάλω καὶ αὕτη ὑπὸ τοῦ ἐτέρου τῶν δύο μεγάλων στρατηλατῶν τοῦ Σουλτάνου *Μουράτ τοῦ Α'*, τοῦ Χ' Ἰλβεκῆ, καὶ προσετέθη εἰς τὰς ἐν Εὐρώπῃ κτήσεις τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας· ἀπὸ τινων δ' ἐπάλλεων τῶν ἡρειπιωμένων τειχῶν αὐτῆς ἔλαβε τὴν ἐπωνυμίαν *Κουλελί*, ἣν καὶ μέχρι τῆς σήμερον διατηρεῖ. Ὠνομάζετο δ' ὡς εἶπομεν καὶ *Μιναρελί-κιοῦ* ἀπὸ τοῦ ἐν αὐτῇ τεμένους, ὅπερ ἀνάγει τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ εἰς τοὺς πρώτους τῆς κατακτήσεως χρόνους. Ἐπειδὴ δὲ τότε τεμένη δὲν ἠγείροντο, εἰμὴ εἰς πολυπληθεῖς κωμοπόλεις καὶ κώμας, ἐντεῦθεν εὐλόγως προαγόμεθα νὰ εἰκάσωμεν, ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀλώσεως αὐτῆς θὰ διέσωζεν ἔχνη τοῦ παρελθόντος μεγαλείου καὶ θὰ εἶχε ποῖαν τινα σπουδαιότητα. Καὶ ἠδύνατο μὲν καὶ βραδύτερον νὰ προαχθῆ καὶ αὕτις, καὶ εἰς μέγεθος καὶ πολυκνηρωπίαν νὰ ἐπιδώσῃ· ἀλλ' ἡ κτίσις τῆς *Χαυσῆς* ὑπὸ τοῦ *Σόκογι* *Μεχμέτ Πασᾶ* τῷ 1475 μέγα εἰς τοῦτο ἐπέφερε πρόσκομμα. Ἐκτοτε δὲ μένει γεωργικὴ καὶ ἀσημος κώμη ὑπὸ Μωαμεθανῶν καὶ Χριστιανῶν οἰκουμένη, διασώζουσα ἔχνη τοῦ ἀρχαίου αὐτῆς μεγαλείου, ἅτινα σὺν τῷ χρόνῳ ἐξίτηλα γίνονται. Σημειωτέον ὅμως ὅτι πρέπει νὰ διαστῆλλωμεν τὴν κώμην ταύτην ἐτέρας ὀμωνύμου, *Κουλελί-Βουργάζ*, ἣτις, οὐ μακρὰν αὐτῆς κειμένη, ὠνομάζετο ἄλλοτε *Χ' Ἰλβεκῆ-Βουργάζ* εἰς τιμὴν τοῦ κατακτῆσαντος αὐτὴν γενναίου στρατηλάτου. Παρὰ ταύτην συννοῦνται οἱ ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως ἀφ' ἐνὸς καὶ *Δεδε-ἀγάτζ* ἀφ' ἐτέρου σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ, σώζονται δὲ καὶ ἐρείπια τῶν ἐνδόξων αὐτῆς τειχῶν πολλοῦ λόγου ἄξια.

1. *Παπαρρηγ*. Γ'. 591. *Κάρολος Χόφ* Σλαῦσι ἐν Ἑλλάδι σελ. 35. *Νικόδημος Συναξαριστής* Β' 57—58.

2. *Ἄννα Κομνηνὴ* Α', 339, 382 Β'. 21 καὶ 23.

3. *Ἐπαμειν*. *Σιαματιάδου* ἱστορία τῆς ἀλώσεως τοῦ Βυζαντίου ὑπὸ τῶν Φράγκων σελ. 86—87.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΙΣ ΡΩΜΗΝ
ΔΙ' ΕΛΛΗΝΩΝ ΙΑΤΡΩΝ ΕΙΣΟΔΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ
ΕΠΙ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ ΤΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ

ὑπό

ΑΝΑΣΤ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

('Ανεγνώσθη ἐν τῇ 'ΑΤΞΓ' συνεδρίᾳ τῆς 12ης Μαρτίου 1901).

Ἡ Βιολογικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ἐπιθυμοῦσα ἐνίοτε νὰ ἐξέρχεται ἀπὸ τῆς τροχιᾶς τῶν ὄλων εἰδικῶν αὐτῆς ἀσχολιῶν ἐπρότεινε καὶ ὁ Σύλλογος ἐνέκρινεν ὅπως δις τοῦ ἔτους ἐν ἀρχῇ καὶ ἐν τέλει τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς δι' ἐνὸς τῶν μελῶν ἐν εἰδικῇ συνεδρίᾳ, ἀναγινώσκει ἐπιστημονικὴν πραγματείαν γενικοῦ ἐνδιαφέροντος, ἀναφερομένην δὲ ἰδίως εἰς τὴν ἀρχαίαν ἰατρικὴν. Ὁφείλω νὰ ὁμολογήσω ὅτι τοιαύτη ἀνακρίνωσις διὰ τὸ βραχύτατον τοῦ χρόνου ἦτο ἀδύνατος καὶ δι' αὐτὸ ὄφειλε ν' ἀναβληθῆ εἰς τὴν ἐναρξίν τοῦ συλλογικοῦ ἔτους 1901—1902· ἀλλ' ἵνα μὴ παρέλθῃ ἀνεγκαινιάστος ὁ μετὰ τῶν ἐλπίδων ἀρξάμενος αἰὼν προσέφερον τὰ πρωτόλεια ταῦτα τῆς φιλοπροόδου προθυμίας τῆς Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς, βέβαιος ὢν ὅτι κατὰ πολὺ ὑπολείπονται τῶν προσδοκιῶν αὐτῆς· πλὴν ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι τὸ φιλομαθὲς τοῦτο ἀκροατήριον δὲν θέλει δικάσει ἐκ τοῦ μέρους τὸ ὄλον, οὐδὲ δυσανασχετῆσει ἐπὶ τῷ τολμήματί μου, παρακαλῶ ὅπως μετ' ἀνοχῆς ἀκροάσῃται ἱστορικὴν περίσδον πολιτισμοῦ μοναδικὴν ἀληθῶς ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἱστορίᾳ, ἥτοι *Περὶ τῆς εἰς Ῥώμην δι' Ἑλλήνων ἰατρῶν εἰσόδου τῆς ἐπιστημονικῆς ἰατρικῆς ἐπὶ τῆς κυριαρχίας τῶν Ῥωμαίων.*

Ὅπως διεξέλωμεν τὸ εἰδικὸν τοῦτο ζήτημα ἐν γενικαῖς μόνον γραμμαῖς, ἀνάγκη νὰ δώσωμεν, ὡς διὰ σκιαγραφίας, εἰκόνα τῆς καθόλου καταστάσεως τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους, ἰδίως δὲ τῆς Ῥώμης, μικρὸν πρὸ τῆς ἀφίξεως τῶν πρώτων ἰατρῶν καὶ τῆς ἐγκαθιδρύσεως τῆς ἐπιστημονικῆς ἰατρικῆς, ἥτις ἀπὸ τριῶν περίπου αἰώνων ἐν τῇ κλασικῇ κοιτίδι

ἐπιτυχῶς ἐκκαλλιεργεῖτο. Αὕτη ἀπὸ τοῦ 240—80 π. Χ. καὶ μετὰ ταῦτα, ἦται ἀπὸ τῆς ἐνώσεως τῆς Ἰταλίας ἀπάσης καὶ τῶν Λιβυκῶν πολέμων παρίστησι τὴν ὑψίστην πολιτικὴν ἀκμὴν· διότι κατ' αὐτὴν ἐπεδείχθη οὐ μόνον δύναμις ἔκτακτος καὶ θελήσεως ἰσχυρὰ ἐκδήλωσις, ἀλλὰ καὶ παγκόσμιος κυριαρχικὴ ἐπιρροὴ πολιτικὴ καὶ στρατιωτικὴ· σὺν τῇ πολιτικῇ ὁμως λάμπει καὶ τῷ ἀπαραμίλλῳ μεγάλῳ εἰσέρρουσεν ἐν τῷ Ἰταλικῷ ἐδάφει καὶ πλοῦτος ἀμύθητος καὶ πᾶν ἀγαθὸν συνεπαγὰν βαθεῖαν τοῦ ἀρχαϊκοῦ καθεστῶτος ἀλλοίωσιν· ἢ μετὰ τὴν ἦτταν ἰδίως τοῦ μεγάλου στρατηλάτου Ἀννίβα κατὰκτησις τῆς Ἀφρικῆς καὶ μέρους τῆς Ἀσίας ἐν χρόνῳ βραχυτάτῳ ἐκπληκτικὴν παρήγαγε τὴν μεταβολὴν τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου· διότι ἡ εἰσροὴ πλῆθους ἀνθρώπων, τὰ τε ἦθη καὶ τὴν φύσιν διαφόρων, παρὰ λαῶν μεθυσθέντι ἐκ τῆς νίκης μεγάλων στρατειῶν συναπεκόμισε καὶ πάντα τὰ ἠθικὰ ἐλαττώματα τῶν ἠττημένων λαῶν. Ταῦτα καὶ οἱ μετενεχθέντες θησαυροὶ ἀπέλεσμα ἔσχον καὶ τὴν ἀνισορροπίαν ἐν τῇ διανομῇ τοῦ πλοῦτου καὶ τὴν διάκρισιν τοῦ πλουσίου καὶ πτωχοῦ· ἐντεῦθεν ἡ μεταβολὴ τοῦ γνησίου Ῥωμαϊκοῦ χαρακτῆρος τῶν ἀρχαιοτέρων χρόνων ἐπὶ βλάβῃ τῆς ἰσότητος καὶ τῆς ἐλευθερίας διὰ τῆς ἰδρύσεως κληρονομικῆς ἀριστοκρατικῆς τῶν πλουσίων τάξεως, ἥτις προχειρότερον πρὸς διακυβέρνησιν μέσον εἶχε τῆν πῆσιν καὶ τὴν ἀδικίαν· ἐπειδὴ δὲ ἐν ἀπάσαις ταῖς τάξεσι τοῦ πληθυσμοῦ, ἐν Ῥώμῃ πρὸ πάντων, νῦξήθησαν αἱ ἀνάγκαι τοῦ βίου, ἀναγκαιῶς καὶ φυσικῶς συμπαραηκολούθησε ταύτας ἡ ἐπιθυμία τῆς πολυτελείας, τῆς ὑπερ-

χῆς, τῶν ἀπολαύσεων, ἐπομένως καὶ ἡ ἀπληστία τοῦ κέρδους· τῶν νέων τούτων πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν ὄρων μοιραῖον ἀκροούθημα ἐγένετο καὶ ἡ μεταβολὴ τῶν συναισθημάτων καὶ φρονημάτων τοῦ ῥωμαϊκοῦ λαοῦ πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ τοὺς Ἕλληνας, διότι οὐ μόνον ὠριμώτερος πρὸς ἀφομοίωσιν ἐγένετο ἀλλὰ καὶ ἐπὶ μᾶλλον συνεδέετο διὰ τῆς συγγενείας ἐν τε τῇ γλώσῃ καὶ τῇ θρησκείᾳ.

Ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς κατὰ τοὺς εἰρημένους χρόνους παγκόσμιον εἶχε τὸ κύρος, τοιοῦτος δ' ὢν κατὰ νόμον φυσικὸν ὤφειλεν, εἰς ἔθνος μάλιστα συγγενές, νὰ ἐπιβληθῆ· ἐντεῦθεν αἱ μετὰ τῶν Ἑλλήνων σχέσεις ἐγένοντο συχνότεραι καὶ φιλικότεραι· ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα κατέστη ἀνάγκη διὰ τε τοὺς πολιτικούς καὶ λογίους Ῥωμαίους καθὼς καὶ εἰς τὰς ἐμπορικὰς καὶ ἐργατικὰς τάξεις, διὰ δὲ τὸν ἀφιλοκερδῆ ἔρωτα πρὸς ἐκμάθησιν αὐτῆς πανταχόθεν ἐσπευδε καὶ τὸ πλῆθος τῶν διδασκάλων, τοὺς ὁποίους πάντες καὶ μάλιστα οἱ εὐγενεῖς προθυμοποιούντο παντὶ τρόπῳ νὰ τιμῆσωσιν ἢ ἐπιδεικτικώτερον νὰ περιπειθῶσι· συνέτεινε δὲ πρὸς τοῦτο καὶ τῆς ἔθνικῆς τῶν Ῥωμαίων ὑπερφιλανθία γαργαλιζομένη ἐκ τῶν διαδιδόμενων καὶ πιστευομένων τρῳικῶν παραδόσεων, δι' ὧν ἀπδεικνύετο ἡ μετὰ τῶν θεῶν συγγένεια, προσέτι καὶ ἡ φιλοδοξία τῆς δι' Ἑλλήνων σφῶν διαγωνίσσεως τῶν ἐν τε εἰρήνῃ καὶ πολέμῳ ἐνδόξων αὐτῶν πράξεων· ἦτο δὲ ἡ δύναμις τῶν πραγμάτων οὕτως ἰσχυρά, ὥστε καὶ οἱ μᾶλλον ἀχαλίνωτοι καὶ φανατικοὶ ἐν τινι μέτρῳ ὑπέκυπτον, διότι αὐτὸς ὁ Κάτων ὁ κατὰ τῶν ἑλλήνων λογίων ἐξεγερθεὶς καί, μετὰ τὴν μετάγγισιν τῆς ζωοποιῦ δυνάμεως τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος ἐν τῇ ῥωμαϊκῇ φιλολογίᾳ, ἀξιώσας ὅτι ἡ Λατινικὴ φιλολογία ὀφείλει νὰ παραμείνῃ καθαρὰ Ῥωμαϊκὴ, αὐτὸς, λέγομεν, ὁ Κάτων, διαρκούσης τῆς πολιρκίας τοῦ Τάραντος, αὐτὸς τε ἐσπούδαζε τὴν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐδίδασκε τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

Εἶπομεν ὅτι εἰς τὴν ἀκαταγώνιστον προθυμίαν καὶ ἐπιθυμίαν τῶν Ῥωμαίων πρὸς τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα παμπληθεῖς ἐσπευδον διδάσκαλοι τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ ἄλλοι λόγοι καὶ σοφοί· ἐπειδὴ δ' ἐκ τῶν ἀνθρωπίνων ὁρμῶν φυσικωτάτη εἶναι καὶ ἡ ῥοπὴ τοῦ προσέρχεσθαι καὶ προσκολλᾶσθαι τῷ πλουσίῳ καὶ ἰσχυρῷ, οἱ ἀσθενέτεροι ἢ ὑποκείμενοι ἢ οἱ ἐπιζητοῦντες τύχην καὶ εὐμάρειαν βίου συνέρρεον ἐν Ῥώμῃ, ἐγένετο δ' οὕτως ἡ αἰω-

νία πόλις κατ' ἐξοχὴν κέντρον τῶν ἐκ τε τῆς Ἑλλάδος, Μικρᾶς Ἀσίας, Συρίας καὶ Αἰγύπτου προσφύγων, ὅπου, ἐκτὸς τῶν διδασκάλων, παιδαγωγῶν, φιλοσόφων, ἐπιστημόνων καὶ τεχνιτῶν, κατῆλθον καὶ ὑπηρέται, ἠθοποιοί, τυχοδιῶνται καὶ ἄλλα ἀμφιβόλου ποιότητος στοιχεῖα, ἐν δὲ ταῖς παραλαίαις πόλεσι ναῦται καὶ ἔμποροι. Πῶς λοιπὸν ἡ ἀρχαία τῶν ἡθῶν αὐστηρότης νὰ μὴ μειωθῆ, νὰ θερμανθῆ δὲ λαθραίως καὶ ἀθρούβως ὁ σπόρος τῆς διαφθορᾶς καὶ ν' ἀλλοιωθῆ ὁ πνευματικὸς, ἠθικὸς καὶ θρησκευτικὸς βίος; Ἐν τῷ μεταίχμιῳ τούτῳ ἀκριβῶς τῆς ἀπὸ τῆς αὐστηρότητος καὶ ἐμβριθείας μετατροπῆς πρὸς τὴν ἐπιπολαιότητα, ἀπὸ τῆς εὐγενεοῦς ὑπερηρνείας καὶ τοῦ πατριωτισμοῦ εἰς τὸν κοῦφον ἐγωισμόν, ἐκ τῆς ἀπλότητος εἰς τὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν ἐπιδεικτικὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ ἐκ τῆς πατροπαράδοτου εὐσεβείας εἰς τὴν ἀμφιβολίαν καὶ τὴν ἀθρησκίαν ἦτοι εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ υἱοῦς καὶ ἀνθρώπου κοινωνικοῦ βίου εἰς τὸν νοσηρὸν καὶ ἐκλελυμένον, ἀκριβῶς λέγομεν, ἐν τῷ ἱστορικῷ τούτῳ σταθμῷ ἐκλήγετο εἰς Ῥώμην καὶ ἡ Ἑλληνικὴ φιλοσοφία, ποίησις καὶ τέχνη, αἱ ἐν τῷ πλούτῳ τῶν ἐπιφανῶν εὐροῦσαι ἰσχυρὰ μέσα διαδόσεως καὶ ὑπεροχῆς.

Τῆς φιλοσοφίας τῶν χρόνων ἐκείνων δύο ἦσαν αἱ πρωτοστατοῦσαι Σχολαί· ἡ τοῦ Ἐπικούρου καὶ ἡ τῆς Στωᾶς· καὶ ἡ μὲν Στωικὴ φιλοσοφία διὰ τινῶν τροποποιήσεων τῆς αὐστηρᾶς ἠθικῆς, χάριν τῶν ἀνεπτυγμένων τάξεων, ἢ δ' Ἐπικουρείος, τῆς ὁποίας οἱ ὀπαδοὶ πολυπληθέστεροι καὶ τὸ σύστημα κοσμοπολικώτερον καὶ ἐπιπολαιότερον, διὰ τῶν περὶ θεῶν καὶ ἀνθρώπων θεωριῶν, ἐν γλώσῃ δημῶδει διδασκομένων, συνετέλεσαν καὶ αὐταί, σὺν τῇ ἀναπτύξει τοῦ πνεύματος εἰς τὴν θρησκευτικὴν ἀδιαφορίαν καὶ τὸν κλονισμόν τῶν ἠθικῶν τοῦ λαοῦ πεποιθήσεων ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε, δυνάμεθα εἰπεῖν, ὅτι τὰ εἰρημένα φιλοσοφικὰ συστήματα, παρὰ λαῷ ἀπειρώς ἐτι ἔχοντι πρὸς τὰς ὑψηλὰς θεωρίας, ἐπιβλαβέστατα ἐπέδρων ἐπὶ τὰ ἦθη καὶ τὰς θρησκευτικὰς ἰδέας· ἦτο τοῦτο σῆψις, ἀλλ' ἡ σῆψις αὕτη, τὴν ὁποίαν ὁ Κάτων διέκρινεν ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ κοινωνίᾳ, εἶχε γενικωτέρας τὰς ἀφορμὰς. Ἡ Ῥωμαϊκὴ κοινωνία διὰ τοὺς προεκτεθέντας λόγους ἦτο ἤδη ἕδαφος προωρισμένον εἰς ἀποσύνθεσιν, τὴν ὁποίαν οἰοῦντες φιλοσοφικοῦ συστήματος ἢ εἰσαγωγῆ ἢ δύνατο νὰ συμπληρώσῃ ἄλλως πολὺ πρὸ

τῆς ιδρύσεως ειδικῶν φιλοσοφικῶν σχολῶν, ἐγένετο ἡ διὰ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων μόρφωσις καὶ ἀγωγή τοῦ νικηφόρου τούτου λαοῦ, συνεπῶς ἢ πρὸς τὸ φιλοσοφεῖν ἔφεισι ἢ το ἤδη κοινή, διότι εἶναι γνωστὸν ὅτι, ὅταν τὸ πρῶτον ἐξ Ἀθηνῶν κατῆλθον εἰς Ῥώμην οἱ διασημότεροι τῶν συγχρόνων φιλοσόφων (155 π. Χ.), ὁ Ἀκαδημαϊκὸς *Καρνεάδης*, ὁ Περιπατητικὸς *Κριτόλαος* καὶ ὁ Στωϊκὸς *Διογένης ὁ Βαβυλώνιος*, ὅπως πείσῃ τὴν Ῥωμαϊκὴν Σύγκλητον νὰ ἐλαττώσῃ τὴν ἐκ 500 ταλάντων ἀποζημίωσιν, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ Ἀθηναῖοι κατεδικάσθησαν ἐπὶ τῇ καταστροφῇ τοῦ Ὄρωποῦ, ὅπερ καὶ κατώρθωσαν, οἱ εἰρημένοι φιλόσοφοι μέχρις οὗ τύχῃ τῆς αἰτηθείσης ἀκροάσεως διελέγοντο δημοσίως ἑλληνιστὶ περὶ διαφόρων φιλοσοφικῶν ζητημάτων, οἱ δὲ συρρέουσιν ἀκροαταὶ τελείως ἠνθούουν τὰ λεγόμενα ὥστε διὰ τὴν τοιαύτην τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος κατὰκτησιν ἀδίκως οἱ γερωντότεροι ὑπέβαλλον ἀσβεστον κατὰ τῶν Ἑλλήνων μῖσος, μάλιστα ὁ ἀρχαῖος *Κάτων* ὅστις, ἐκ πατριωτικῆς ὀδύνης, ἀλλὰ μετὰ πολιτικοῦ πνεύματος, ἐμίσει τὴν φιλοσοφίαν, τὴν ποίησιν καὶ τὰς τέχνας μόνον διότι ἐδιδάσκοντο ὑπὸ ξένων μισητῶν ἑλλόντων νὰ καταστρέψῃσι τὸ ἔθνος τῶν Ῥωμαίων μετ' ἐνδομύχου πεποιθήσεως ἔγραψε πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ «*ὅτι οἱ Ἕλληνες εἶναι τῶν ἀνθρώπων οἱ μᾶλλον κακοποιοί· ἐὰν ἐξαγάγῃσιν*», ἔλεγε, «*παρ' ἡμῖν τὰς ἐναντιῶν τέχνας τὸ πᾶν θὰ καταστραφῇ καὶ τὸ κακὸν ἔσται χεῖρον, ἐὰν μὲν στείλωσι καὶ τοὺς ἰατροὺς τῶν ὤμοσαν τὴν καταστροφὴν πάντων τῶν Ῥωμαίων διὰ τῆς ἰατρικῆς*».

Πράγματι ἀπὸ τῆς ἐπὶ τῆς σκηνῆς παραστάσεως τῶν δραματικῶν ἔργων τοῦ Ἀνδρονικοῦ καὶ τῆς εἰς Ῥώμην ἐλεύσεως τῶν τριῶν φιλοσόφων ἦτοι ἀπὸ τοῦ 240—155 π. Χ. ἡ Ἑλληνικὴ Ἰατρικὴ ἐγκαταλιμπάνουσα τὴν δευτέραν αὐτῆς πατρίδα, τὴν Ἀλεξάνδρειαν, καὶ παρακολουθοῦσα τοῖς νικηταῖς ἐγκαθιδρύετο ἐν Ῥώμῃ. Ἀμέσως τότε καὶ αἱ πρῶται ἀποπειραὶ κατ' αὐτῆς καὶ δεινὴ ἦτο ἡ θέσις τῶν πρῶτων εἰρηγητῶν διότι οὐ πρὸ πολλοῦ διὰ συγκλητικῆς ἀποφάσεως ἀπηλαύνοντο ἀπὸ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ἐδάφους φιλόσοφοι καὶ ἐπιστήμονες ἄλλ' ἢ ἀπόφασις αὕτη, ὡς εἰκάζεται, δὲν ἐξετελέσθη κατὰ τῶν εἰρημένων σοφῶν, ἰθεωρήθη ὁμως ἀναγκαιότατον νὰ ἐφαρμοσθῇ κατὰ τῶν ἰατρῶν πρὶν δ' εἰπωμεν τοὺς λόγους τοῦ πραγματικοῦ, ἐπάναγκες νὰ ἀνα-

δράμωμεν εἰς τὴν παναρχαῖαν ἐγχώριον τῶν Ῥωμαίων ἰατρικὴν.

Οἱ Ῥωμαῖοι ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ἔζων ἄνευ ἰατρῶν, εἶχον ὁμως ὅπως δῆποτε ἰατρικὴν τινα τέχνην στοιχειώδη συνισταμένην εἰς τὴν κατὰ παράδοσιν θεραπευτικὴν ὁ οἰκοδεσπότης *paterfamilias*, ἦτο ὁ ἰατρὸς τῆς συζύγου, τῶν τέκνων καὶ τῶν δούλων, ἂν δὲ δι' οἰονδήποτε λόγον ἠδυνάτεϊ νὰ θεραπεύσῃ ἐξῆτι τότε τὴν βοήθειαν τῶν φίλων καὶ μάλιστα τῶν γειτόνων καὶ ἐνίοτε τοῦ πρώτου τυχόντος. Πολλάκις ἐξεθετο τὸν ἀσθενῆ πρὸ τῆς θύρας, ὡς τοῦτο εἰθίζετο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀσιατικαῖς λαοῖς μάλιστα τοῖς Ἀσσυρίοις, ὅπως, ἂν τις τῶν διερχομένων ἐγνωρίζε τι λόγου ἄξιον, συμβουλεύσῃ τὰ δεόντα. Τὰ ἰατρικὰ βιβλία ἦσαν ἀπλῆ συνοψις συνταγῶν καὶ ἐμπειρικὴ ἀναγραφή συμπτωμάτων. Τῆς πρωτογόνου ταύτης ἰατρικῆς στήριγμα ἦτο ὁ ὑπὸ τοῦ φανατικοῦ Πλινίου θαυμαζόμενος *Κάτων*, ὅστις καὶ τὸν ἰατρὸν ἐπαγγελόμενος ἐκήρυσσεν, ὅτι ὑπερβάλλουσαν εἶχεν ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν ἰατρικὴν δύναμιν τῶν λαχάνων ποικιλοτρόπως παρασκευαζομένων, πρὸς ὕμνον δ' αὐτῶν καὶ ὀλόκληρον ἔγραψε κεφάλαιον, ἐν ᾧ ὁμως μετὰ φιλαληθείας ὠμολόγησε καὶ «*omnes composui*» ἦτοι πάντας (αὐτοῦ τοῦ ἀσθενεῖς) ἔθαψεν. Τοιαύτη ἰατρικὴ ἐπῆρκει μόνον ἐν ὅσῃ τὰ ἀρχαῖα ἦθη καὶ ἡ σωματικὴ ῥώμη τῶν Ῥωμαίων ἤκμαζε τότε μόνον ἀδεῶς ἠδύναντο νὰ ἐπικαλῶνται καὶ τὴν εὐπλαγγίαν τῶν οἰκείων καὶ ἀλλοτρίων θεῶν ἢ νὰ προσέρχωνται εἰς τὸν ἐν τῇ νήσῳ Τιβερίνῃ ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ἐκεῖ κοιμώμενοι κατ' ὄναρ νὰ μανθάνωσι τ' ἀναγκαιούτα φάρμακα, ἐπ' ᾧ καὶ αἱ εὐγνώμονες προσφοραὶ ἀναθημάτων πολυτίμων τῶν ἰωμένων ὀφθαλμῶν, ῥινῶν, βραχιόνων, σκελῶν καὶ ποδῶν ἐν τούτοις καὶ αὐτῇ τῶν θεῶν ἡ ἐπικλησις καὶ εἰς τὸν ναὸν ἀθρόα προσέλευσις καὶ διανυκτέρευσις ἰθεωρήθη σπουδαῖον βῆμα ἐξημερώσεως, διότι τὸ μαντεῖον οὐδέποτε ἤθελε συγχωρήσει, ὡς ἄλλοτε ἐγένετο, ἦτοι τὸν θάνατον 170 ἀθῶων οἰκοδεσποικῶν ὡς αἰτίων θανατηφόρου ἐπιδημίας, ὅτε γνωστὸν ἦδη ἦτο ὅτι τὰ περὶ τὴν Ῥώμην ἔλη ἦσαν διαρκῆς μολυσματικὴ ἐπτιὰ. Τοιαύτη ἰατρικὴ ὑπὸ τοὺς νέους ὄρους τοῦ κοινωνικοῦ βίου ἦτο ἀδύνατον νὰ στηριχθῇ· ἔδει νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὴν ἁμοφῶνως ἀνεγνωρισμένην ἐπιστημονικὴν Ἑλληνικὴν Ἰατρικὴν, τὴν ὁποίαν μόνος ὁ *Κάτων* καὶ οἱ ὁμόφρονες αὐτοῦ ἠρνοῦντο· διὰ

τοῦτο, ὅτε Ἕλλην ἰατρὸς ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον ἐπαγγελλόμενος θεραπείαν διὰ τέως ἀγνώστων αὐτοῖς φαρμάκων, κατ' ἀντιπαράθεσιν πρὸς τὴν ἐκ παραδόσεως δεισιδαίμονα, μαγικὴν καὶ πολλῶν ἀνοήτων λεπτολογιῶν μεστὴν ἐγγώριον Ἰατρικὴν, ἐφροικίασαν οἱ περὶ τὸν Κάτωνα διατί; διότι ὁ ἰατρὸς ἦτο Ἕλλην— ἰδοὺ ὁ λόγος, ὅτι ἦτο φυσικὸν καὶ ἀναγκαῖον νὰ ἐκδιωχθῶσιν ἀπὸ τοῦ ῥωμαϊκοῦ ἐδάφους οἱ νέοι ἰατροί: 1) διότι ἦσαν Ἕλληνες καὶ 2) διότι ἐζήτουν ἀμοιβὴν, πᾶσα δὲ χρημάτων ζήτησις ἦτο κατὰ χρεσις ἐμπιστοσύνης ἀπῶς, ἔλεγεν ὁ Κάτων, δὲν ἀρκεῖ οὐ διὰ τῆς τέχνης καὶ τῆς φιλοσοφίας διαφθεῖρει τὰ ἦθη καὶ δηλητηριάζει τὴν ψυχὴν ἡμῶν, ἰδοὺ ἡ πλήρης ἐλαττωμάτων καὶ ἀνυπόφορος αὐτῆς φυλὴ κατακυριεύει τόρα καὶ τῆς ζωῆς ἡμῶν καὶ δηλητηριάζει τὸ σῶμα· ἀρκεῖ τὸ δὲν καὶ φθοροποιῶν δηλητηρίων τῶν ποιητῶν καὶ καλλιτεχνῶν· καὶ ἐπειδὴ αἱ κατηγορίαι αὗται ἐξηλέγγοντο γελοῖαι ἐρεῦρισκον ἄλλας: «ἔστι οἱ Ἕλληνες ἰατροὶ δὲν εἶναι φαρμακεῖς καὶ δολοφόροι· ζητοῦσιν ὄμω, ἀνευ ἀμφιβόλλας, νὰ πωλήσωσι τὴν ὑγίαν καὶ τὴν ζωὴν τοῦ Ῥωμαίου πολίτου ἐπὶ χρήμασι, ὡσεὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ εἶναι ἐμπόρευμα· ὄρδιουργοί! θέλουσιν ἂν ἀποτελέσωσι τάξιν κοινωνικὴν διαφέρονσαν· θέλουσιν νὰ καταστήσωσι μονοπωλίον ὃ τι εἰς πάντας ἀνήκει· ἀσεβεῖς θέλοντες ἂν ἀντικαταστήσωσι τοὺς προοιτίας τῆς δημοσίας ὑγείας θεοῦ· ζηλοτύποι δὲ τῆς δόξης ἡμῶν καὶ τῶν παραδόσεων θηρεύουσι τὴν καταστροφὴν τῆς ἀρχαίας ῥωμαϊκῆς τέχνης».

ὑπὸ τὸ κράτος τῶν ἀδίκων τούτων περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἰατρικῆς αἰτιάσεων ἐγκαθίσταντο ἐν Ῥώμῃ ἰατροί, τῶν ὁποίων διασημότερος ἦτο ὁ τῷ 219 π. Χ. ἐκ Σπάρτης ἔλθων Ἀρχάγαθος, ἀνὴρ τολμηρὸς, πλήρης πεποιθήσεως εἰς τὰς γνώσεις αὐτοῦ καὶ πρὸ πάντων εἰς τὴν χειρουργικὴν ἐμπειρίαν. Τοιαῦτα φέρων ἐφόδια, ἀνευ μέσων ἐπαρκῶν καὶ φήμης, ὤφειλε νὰ ὑπερνικήσῃ τὰς προλήψεις τοῦ λαοῦ καὶ τὴν ἀντίδρασιν τῶν Κατωνικῶν· καὶ το κατώρθωσε διὰ τῆς ἰκανότητος καὶ τῆς συμπεριφορᾶς αὐτοῦ ἐπὶ τῇ βίασι τοῦ λατινικοῦ ἀξιώματος: *intemperantia nutritrix medicorum*, ἦτοι: ἡ κατὰ χρεσις τροφὸς τῶν ἰατρῶν· ἀληθῶς ἡ πολυτέλεια, ἡ κραιπάλη καὶ ἡ πολυώνυμος διασφορὰ ἢ διὰ τῶν ζέων ἀσιδῶν, μουσικῶν, αὐλητικῶν καὶ ὄρχηστριδῶν εἰσχυθεῖσα καὶ κυκλοφορηθεῖσα ἀνεπτύξαν νοσήματα ὀργανικά, παρὰ γυναίξιν δὲ

ἰδίως, ἐν τῷ μεγάλῳ ἐκείνῳ κοινωνικῷ σάλῳ, ἐν ᾧ ὁ βίος ἦτο ἀνάκος σωματικῆ καὶ ψυχικῆ συγκίνησις, τὰς ποικιλωτάτας τῶν νευρικῶν παθήσεων· πᾶσαι αὗται αἱ νοσηραὶ καταστάσεις ἀπήτουν ἰατροὺς σοβαροὺς καὶ ἀρτίως μεμορφωμένους, πᾶς δὲ πρὸς θεραπείαν λαοῦ, ἀγαπῶντος περιπαθῶς τὴν ζωὴν μετὰ τῶν ἀπολαύσεων προσερχόμενος, ἐθεωρεῖτο εὐπρόσδεκτος. Ὁ Ἀρχάγαθος λοιπὸν καλῶς συγκεροτημένος, ἐπιτηδεῖος καὶ γνωρίζων τὸ μυστήριον τῆς ἐπιτυχίας, ὅπερ ἦν ἡ περιποίησις τοῦ πτωχοῦ καὶ ἀμαθοῦς λαοῦ, τοσαύτην ἀπέκτησε φήμην, ὥστε καὶ *Vulnerrarius* ἦτο ἰατρὸς τῶν τραυμάτων ἐπινομάσθη. Ἐκέρδισε τὴν ἐμπιστοσύνην ἐπισήμων ἀνδρῶν, ἀπέκτησε τίτλον Ῥωμαίου πολίτου, διὰ δημοσίων δὲ ἐξόδων συνέστησεν Ἰατρείον, ἐν τῷ ὁποίῳ μικρὰς μόνον ἐγχειρήσεις ἐξετέλει ἢ φάρμακα παρεσκεύαζεν¹.

Ὁ Ἀρχάγαθος ἰθριάμβευσεν, ἀλλὰ καὶ οἱ πολέμιοι ἐπιτυχῶς ἐργάσθησαν· οἱ τῶν ἀρχαίων θεραπευτικῶν παραδόσεων ὑπέρμαχοι μετὰ τῶν ἐμπειρικῶν συνασπισθέντες κατηγοροῦν ἀποκαλοῦντες αὐτὸν *Carnifex* ἦτοι δήμιον, διότι, κατὰ τὸν Πλίνιον, μετὰ σκληρότητος ἐκοπτεν ἢ ἐκαυτηρίαζε τὰς πληγὰς τῶν ἀσθενῶν· κατηγορία τοιαύτη κατὰ θεραπείας λογικῆς ἢτο ἀπτήρικτος καὶ πιθανωτέραν ἀφορμὴν εἶχε τὴν ἐπὶ τῇ παρεχομένῃ ἰατρικῇ θεραπείᾳ ἀπαίτησιν πληρωμῆς, τὴν ὁποίαν ἐπιτηδεῖως ἐξεμεταλλεύθησαν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ· εἶναι δ' ἄλλως καὶ μέχρι σήμερον ἀρκετὰ δημοτικὴ ἢ δυστροπία καὶ ἄρνησις πληρωμῆς τῶν κόπων τοῦ ἰατροῦ· πρὸς τὸ θράσος τοῦτο τῶν ἀντιπάλων αὐτοῦ μὴ δυνηθεῖς ν' ἀντεπεξέβη ὁ Ἀρχάγαθος καὶ φοβηθεὶς ἐγκατέλειψε τὴν πόλιν καὶ ἀνεχώρησεν.

Διὰ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Ἀρχαγάθου δὲν συναπῆλθε καὶ ἡ Ἑλληνικὴ ἰατρικὴ, τὸναντίον ἐγένετο μονιμωτέρα ἕνεκα τῆς συγνῆς προσελεύσεως ἰατρῶν, οἵτινες κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς 1ης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος τοσοῦτον ἐπληθύνθησαν, ὥστε διὰ νόμων ἐκαλονίσθησαν τὰ τῶν ἀπειρῶν καὶ ἀμελῶν. Καὶ ἐπειδὴ τὰ ὀνόματα τῶν πλείστων εἶναι ἀγνωστα ὡς τὰ τῶν συγχρόνων τοῦ Ἀρχαγάθου, περιορίζομεθα

1. Οἱ ἀρχαῖοι ἀντὶ φαρμακείων εἶχον τοὺς βιζοτόμους, φαρμακοπώλας καὶ βοτανικοὺς πωλοῦντας τὰς πρώτας οὐσίας, ἃ; οἱ ἰατροὶ εἰς φάρμακα παρεσκεύαζον φαρμακεῖα, ὡς αὐτὰ σήμερον ἐννοοῦνται, τὸ πρῶτον ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Ἀράβιων μνημονεύονται.

εις τοὺς σπουδαιότερους, τῶν ὁποίων ἐπιφανέστερος ὑπῆρξεν ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Σύλλα ὁ Ἀσκληπιάδης, Προυσαεὺς τὴν πατρίδα, ζήσας τὸ πρῶτον ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, εἶτα ἐν Ἀθήναις, ἔνθα καὶ περὶ τὴν ῥητορικὴν ἡσκήθη ἤδη διάσημος ὡς ἱατρὸς προσεκληθῆ ὑπὸ τοῦ βασιλέως Μιθραδάτου, προυτίμησεν ὁμοῦ μετὰ τὴν πολιτικὴν μεταβολὴν καὶ μετονομασίαν τῆς Ἑλλάδος εἰς ἐπαρχίαν τῆς Ἀχαιίας, τὴν ἐν Ῥώμῃ ἐγκατάστασιν, ἔνθα δὲν εὖρε φιλόξενον ὑποδοχὴν, διότι οἱ Κατωνικοὶ δὲν τὸν ἠνέχθησαν ὡς ἐκ τῶν κατ' αὐτοῦ ἀφειδῶς ἐκτοξευθεισῶν ὕβρεων καταφαίνεται· ἀέχομεν, ἔλεγεν ὁ Πλίνιος, ὅτι ἀξίζομεν οὐδεὶς γνωρίζει τί συμφέρει εἰς τὴν ὑγίαν αὐτοῦ· περιπατοῦμεν μὲ ξένα σκέλη καὶ χανόμεθα ἐν τῷ πλήθει τῶν ἱατρῶν.» Ὁ Ἀσκληπιάδης ἦτο ἀνὴρ ὑπέροχος, συγγραφεὺς γονιμώτατος, εὐφυστάτος καὶ ὁ εὐγλωττότατος τῶν ἀνθρώπων, διὰ τοῦτο καὶ τάχιστα ἐγένετο φίλος καὶ ἱατρὸς τοῦ Κράσσου, Κικέρωνος, Μάρκου Ἀντωνίου καὶ Λουκρητίου, εὐεργέτης καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ εἶδωλον τῶν Ῥωμαίων, οἵτινες καὶ τὴν μεγαλοφυΐαν αὐτοῦ ἀνεγνώρισαν καὶ τὴν μνήμην σεβαστὴν διεφύλαξαν. Μαθητὴς τῆς περιβλέπτου Ἀλεξανδρινῆς Ἀκαδημείας, τῆς διὰ μεγάλων ἀνακαλύψεων, μάλιστα ἐν τῇ ἀνατομικῇ τοῦ ἀνθρώπου λαμπρυνθείσης, κατηρτισμένος ὡς ἄριστα διὰ τῆς μελέτης τῶν διαφόρων φιλοσοφικῶν συστημάτων καὶ μάλιστα τοῦ Ἐπικούρου, ἐδημιούργησε σύστημα θεραπευτικὸν ἐπιτυχῶς προσαρμοσθὲν εἰς τὰς ἐξεις καὶ τὰς ἐπιθυμίας τῶν Ῥωμαίων· ταχέως κατενόησε τὴν ζηλοτυπίαν τῶν ἐμπειρικῶν καὶ ἀντελήφθη τὸ ὑπερήφανον καὶ μισόξενον ἔτι τῶν δεσποτῶν τοῦ κόσμου· ὄθεν καὶ διὰ λεπτοτάτης καὶ περιποιητικωτάτης συμπεριφορᾶς, διὰ πειθοῦς καὶ εὐγλωττίας καὶ τῆς πρακτικῆς ἐφαρμογῆς γνωστοῦ ἱατρικοῦ ἀξιώματος: *tuto celeriter, jucunde*: ἦτοι θεραπεύειν ταχέως, ἀσφαλῶς καὶ εὐαρέστως, διὰ τῆς παθολογίας, μᾶλλον ἢ τῆς χειρουργικῆς, παρηγόρησεν, ἐνεθάρρυνε καὶ συνεπάθησε τοῖς ἀσθενέσι, διὰ φαρμάκων δὲ ὀλίγων πλὴν εὐαρέστων καὶ τῷ στομάχῳ ἀνεκτῶν κατέκτησε τὰς καρδίας καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ Ῥωμαϊκοῦ λαοῦ· συνέστησε τὸν περίπατον, τὰ λουτρά, τὰς ἀνατρίψεις ἢ χειρομαλάξεις, τὴν μουσικὴν, τὴν ὁποίαν ἐπεδείκνυεν ἐκ τῶν ὠφελιμωτάτων θεραπευτικῶν μέσων, τὴν γυμναστικὴν, ὑδροθεραπείαν, τὰς ἐπαλείψεις, τὸν οἶνον καὶ πρῶ-

τος κατὰ τὸν Müller ἐτραχειοτόμησεν. Ἐκτὸς τῶν εἰρημένων ἐυστηματοποίησεν ἐν τῇ Ἱατρικῇ τὴν περὶ ἀτόμων θεωρίαν ἐπὶ ταύτης στήριξας τὸ θεραπευτικὸν αὐτοῦ σύστημα καὶ πρόδρομος γενόμενος τῆς *Μεθοδικῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς*: διὰ ταῦτα πάντα καὶ τὰ πολυπληθῆ αὐτοῦ συγγράματα, ἅτινα δυστυχῶς ἀπωλέσθησαν, ἐλατρεύετο ὡς ὄν ὑπερφυσικόν, πολλοὶ δὲ θέλοντες καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν Ῥωμαίων νὰ τιμήσωσιν ἑαυτοὺς προσελάμβανον τὸ ὄνομα τοῦ Ἀσκληπιάδου καὶ ἀναφέρονται δέκα τέσσαρες τοιοῦτοι Ἀσκληπιάδαι, περὶ πλεόν δὲ ἀναριθμητοὶ θιασῶται καὶ μαθηταὶ μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Γαληνοῦ ἐπιζήσαντες. Ὁ Ἀσκληπιάδης διὰ τῆς ἀπαγορεύσεως τῶν λιβανθερμῶν, μάλιστα τῶν ἰδρωτικῶν, ἐμεικτικῶν καὶ καθαρτικῶν ἦτοι διὰ τῆς ἐγκαταλείψεως τῶν ἐνεργητικῶν φαρμάκων, χρήσεως δὲ τῶν διαιτητικῶν, προσέτι δὲ καὶ διὰ τῶν πολλῶν θεραπειῶν, ἀφῆκε μετὰ θάνατον μνήμην ἄλυστον· ἀπέθανε δὲ μὴ ἀσθενήσας, διότι ἀναφέρεται ὁμοίως νὰ μὴ ἀσθενήσῃ ποτέ· πράγματι ἀπέθανεν ἐν προκεχωρηκυῖᾳ ἡλικίᾳ ἕνεκα τραύματος.

Ὁ θάνατος τοῦ ἱατρῶ Ἀσκληπιάδου συμπίπτει περὶ τὰς τελευταίας 10ετηρίδας τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος τῶν Ῥωμαίων ἦτοι τὴν σπουδαιωτάτην περίδον τῆς λήξεως τῆς Δημοκρατίας· καλοῦμεν δ' αὐτὴν σπουδαιωτάτην οὐ μόνον διὰ τὴν ἀπειλουμένην μετατροπὴν ἢ κατάλυσιν τοῦ τῶς κυβερνητικοῦ συντάγματος, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν βαθείαν τῶν ἠθῶν καὶ φρονημάτων τοῦ Ῥωμαϊκοῦ λαοῦ ἀλλοίωσιν. Ὅποια δ' ἦτο αὕτη; Ὡς ἐν τῇ 3ῃ ἑκατονταετηρίδι οὕτω καὶ ἔτι πλεόν ἐν τῇ παρουσίᾳ ὁ πλοῦτος ἠῤῥξῆσε καὶ σὺν αὐτῷ τὰ συνήθη κακά: ἐκτακτοὶ τῶν κακῶς καὶ παρὰ νόμῳ κτηθέντων σπατάλη ἦτοι ἀπίστευτος τραπέζης πολυτέλεια καὶ κραιπάλη, μεγάλων μεγαλοπρεπῶν ἀνέγερσις καὶ θεαμάτων ἀπολαυσις, σὺν αὐτοῖς δὲ τῆθῶν ἐκλυσις, τοῦ ἱεροῦ οἰκογενειακοῦ δεσμοῦ διάλυσις, συνοικισίων ἐλάττωσις καὶ διαζυγίων αὐξήσις: ἄρχοντες καὶ λαὸς κοσμοπολιτικοί, τεκμήριον τοῦτο τῆς ἐξαφνίσεως τῆς εὐγενετέρας μορφῆς τοῦ ἔθνικοῦ ἐγῶνιμοῦ καὶ τῆς ἀξιοπρεπείας, τοῦτου ἕνεκα καὶ ἡ κατὰ τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ὁσημέραι ἀπάμβλυνσις τῆς ἀντιπαθείας καὶ ἀντ' αὐτῆς ἢ πρὸς τὸν ἐκπολιτισμὸν καὶ ἀκριβέστερον εἰπεῖν εἰς ὅτι ἑλληνικὸν ἢ ἑλληνίζον ἐξάλλος ὄρμη. Πάντες δὲ οἱ λόγῳ πλοῦτου, κοινωνικῆς ὑπεροχῆς καὶ πολιτικῆς θέσεως

ὑπερέχοντες ἢ καὶ ἐκ ματαιότητος πρὸς ἀπομίμησιν καὶ ἐπιδειξιν ὀρμώμενοι ἐκ τῶν λογίων Ἑλλήνων προσελάμβανον διδασκάλους ἢ συνοδούς ἐν τοῖς περιπάτοις· ἐντεῦθεν καὶ ἐν τῷ ἄστει, πρὸς τὸ φιλοτάραχον τῶν δούλων καὶ τοῦ λοιποῦ λαοῦ πλήθος, λαὸς ὀλόκληρος λογίων Ἑλλήνων ἀνά τὴν πόλιν καὶ τὰς οἰκίας συνωστίζετο καὶ τῶν ὁποίων ἡ παρουσία ἐθεωρεῖτο οὐχὶ πολυτέλεια ἀλλ' ἀνάγκη ἐπείγουσα· ἀλλ' ἐν τῷ πλήθει δὲ τούτῳ τῷ ἐκλεκτῷ καὶ συρφετόν, ὀνόματι Ἑλληνικός, ἄνευ πίστεως καὶ πατρίδος, γνώσεις μόνον καὶ τέχνην διδασκάλου ἀνταξίαν τῶν καιρῶν ἔχων καὶ οὐδὲν πλέον. Ἐν τοιαύτῃ πολυωνύμων στοιχείων συρροῇ δὲν ἦτο ἀφύσικος καὶ ἡ τῶν περιτριμμάτων τοῦ ἱατρικοῦ κόσμου προσέλευσις, τῶν ὁποίων πολλοὶ ἐγκληματῆται ἄνευ τύφως συνειδότες ἐπὶ τὸ βιομηχανικώτερον τὴν ἱερωτάτην τῶν τεχνῶν ἀσκήσαντες καὶ διὰ πολλῶν παρανομιῶν τὰ δικαστικὰ χρονικὰ τῆς πόλεως πληρώσαντες.

Ἐν τῷ ἱατρικῷ τούτῳ κυκῶνι ἀκμαῖος τότε ἐπεφάνη ἱατρός ὁ Θεμισσων, μαθητὴς τοῦ Ἀσκληπιάδου, ὁ ἀπλοποιήσας τὸ τοῦ διδασκάλου σύστημα καὶ μετὰ πολλῶν ἄλλων πρακτικῶς καὶ ἐπιστημονικῶς συνεργασθεὶς καὶ τιμηθεὶς· ἐκτός τοῦ Θεμισσωνος καὶ τῶν συμμαθητῶν αὐτοῦ, ὧν τὰ ὀνόματα ἄγνωστα, διέπρεψαν κατὰ τὰ ὑπὸ τῶν συγγραφέων μνημονευόμενα, ὁ Κρατερὸς, περὶ τοῦ ὁποίου τοσαύτην ὁ Κικέρων εἶχεν ἐμπιστοσύνην ὥστε ἔλεγε: *Cratero credo*· ὁ Ἀλεξίων, περὶ τοῦ ὁποίου ὁ αὐτὸς ῥήτωρ βεβαιωθεὶς τὰ περὶ τοῦ θανάτου του ἔγραφεν *εἶλον δυστύχημα ὃ θάνατος τοῦ Ἀλεξίωνος· ἀπίστευτος ἢ θλίψις μου· δὲν θὰ δυνηθῶ νὰ εὗρω ἄλλον ἱατρὸν συμπαθητικόν, μειλίχιον, εὐπροσήγορον, σοβαρὸν καὶ ἱκανόν*· ἦτο δ' ὁ Ἀλεξίων ἐκ τῶν ἱατρῶν τῶν ἀφωσιωμένων εἰς ὠρισμένας οἰκογενείας, μεθ' ὧν διετέλει ἐν στενωτάτῃ οἰκειότητι. Ἐκτός τῶν εἰρημένων διάσημος ἱατρός ἦτο ὁ Δομίτιος, ὁ τὸν ἐν στιγμῇ ἀπελπισίας φάρμακον πρὸς αὐτοχειρίαν ζητήσαντα μέγαν του κύριον σώσας διὰ τῆς προθύμου ἀναγραφῆς ἀβλαβούς ποτοῦ· ὁ Κλεάνθης, ὁ ἀποπειραθεὶς τὴν ῥαφήν τῆς φοβερᾶς πληγῆς, ἦν αὐτὸς οὗτος ὁ Κάτων ὁ νεώτερος κατὰ τῆς ἰδίας κοιλίας κατήνεγκεν· ὁ Ἀντίσιος, ὁ τὸν θάνατον τοῦ Καίσαρος ἐκ τῆς μιᾶς καὶ μόνης ἀλλὰ θανατηφόρου πληγῆς ἐπιβεβαίωσας· πολλοὶ δ' ἄλλοι, ἐν οἷς καὶ Ἑλληνορρωμαῖοι, οἵτινες, ὅπως κρα-

ταῖωθῆ ἡ ἱατρικὴ αὐτῶν ὑπόληψις, συνέγραφον ἑλληνιστί.

Ἡ Ἑλληνικὴ Ἱατρικὴ ἀπὸ τῆς ἀνιδρύσεως τῆς Αὐτοκρατορίας ἐγκαθιδρύεται ἐπισήμως. Ἡ ἀπὸ τοῦ Ἀρχαγάθου ἀρξαμένη ἀπονομὴ τῆς τιμῆς τοῦ Ῥωμαίου πολίτου ἐπὶ τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος ὑπὸ τῶν ἐπιτεμένων προσκτᾶται δικαίωματι καὶ ἡ ἀνοχὴ αὐτῶν ἀπὸ Αὐγούστου γίγνεται δόγμα. Τότε πλέον Ἕλληνες μετὰ Ῥωμαίων συνδυαζόμενοι ἐργάζονται τὰς ἱπποκρατικὰς θεωρίας πρὸς τὰς νεοφανεῖς τῶν Μεθοδικῶν νὰ συμβιβᾶσωσιν. Ἕλληνες ἱατροὶ προσέρχονται εἰς συνάφειαν πρὸς τὴν καθεστηκυῖαν ἀρχὴν καὶ τὴν καίσαρικήν πόλιν, διὰ δὲ τῆς προσκτῆσεως δικαιωμάτων πολιτικῶν ἀποκαθίστανται καὶ δημόσιοι λειτουργοὶ ἢ ἀξίωματικοὶ ἐν τοῖς ἀνακτόροις· καὶ ὑπάρχουσι μετὰξὺ αὐτῶν κενόδοξοι καὶ ἡμιμαθεῖς φθονοῦντες καὶ ἀντιπολιτευόμενοι, ἀλλ' οἱ ἱκανώτεροι ὑπερέχουσι καὶ ἀξιοῦνται μεγαλειτέρας τιμῆς καὶ ὑπόληψως· τοιοῦτος ὁ ὁμώνυμος τοῦ Ἀσκληπιάδου Ἀρτόριος ὁ κατὰ τὸν Πλούταρχον φίλος τοῦ Καίσαρος ἐπονομασθεὶς, διότι ἐν κρίσιμωτάτῃ στιγμῇ ἔσφαιε τὸν Αὐγούστον, ὅστις τίς οἶδε τίνα κατὰ φρένα ἔχων ἢ τί κακὸν προαισθανόμενος δὲν ἤθελε νὰ ἐξέλθῃ τῆς σκηνῆς· πράγματι ὁ Ἀρτόριος ἀντιληφθεὶς τῶν φοβερῶν στιγμῶν προσῆλθε τῷ Καίσαρι καὶ ἔπεισεν αὐτὸν ν' ἀκολουθήσῃ ἐπὶ τῇ διαβεβαιώσει ὅτι ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς διατάχθη νὰ τον συνοδεύσῃ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ στρατοῦ· ἡ φοβερὰ στιγμὴ ἦτο ἡ μεγάλη ἐν Φιλίπποις μάχῃ, μεθ' ἣν ὁ μὲν Αὐγούστος νικήσας κατέλυσε τὸ πολίτευμα τῶν Ῥωμαίων, ὁ δὲ μετὰ τοῦ Ἀντωνίου ἠττηθεὶς μεγαλόψυχος Βροῦτος ἠτύοκτόνησεν ἀφοῦ πρῶτα ὑψώσας τοὺς ὀφθαλμούς πρὸς τὸν οὐρανὸν ἱφώνησε τὸ τοῦ Εὐριπίδου:

Ὁ τλήμων ἀρετῆ, λόγος ἄρ' ἦσθ, ἐγὼ δέ σε,
Ὡς ἔργον ἤσκου, σὺ δ' ἄρ' ἐδοῦλευσας τύχη.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀρτορίου ἱατρὸς τοῦ Αὐγούστου ἐγένετο ὁ Ἀκρων καὶ μετ' αὐτὸν ὁ ἀπελευθερὸς Ἀντώνιος Μῦς ὁ πάντας τοὺς προκατόχους ὑπερβαλὼν. Οὕτως ἀναφέρεται ὅτι ὁ Αὐγούστος ἠσθένησέ ποτε καὶ ἐξ ἥπατίτιδος, ἐπειδὴ δὲ τὰ συνήθη γνωστὰ θεραπευτικὰ μέσα ἦτοι θερμὰ ἐπιθέματα, λουτρά καὶ ἀτμόλουτρα εἰς οὐδὲν ἴσχυον, ἐζήτησε τὴν συμβουλήν ἄλλου ἱατροῦ Ἑλληνο ἀπελευθεροῦ, προτεινάντος τούτου τὴν διὰ

ψυχρῶν λουτρῶν καὶ ἄλλων ἀντιφλογιστικῶν μέσων θεραπείαν· ἀλλ' ὁ Αὐγούστος περιδεῶς ἔχων πρὸς τὰ ψυχρὰ τὰ τε ἐσωτερικὰ καὶ τὰ ἐξωτερικὰ προυτίμησε τὴν τοῦ Μυδῶ συμβουλήν ἣτοι τὴν δι' ἐλαίου ἐπάλειψιν, τὴν ἐφίδρωσιν καὶ τὴν πρὸ τοῦ φλέγοντος ἡλίου θέρμανσιν τὴν καὶ ἠλίωσιν ὑπὸ τῶν ἰατρῶν καὶ λουμένην· ἡ θεραπεία ἐπέτυχεν, ὁ Μυδῶ ὑπερπλούτησεν, ὠνομάσθη πολίτης Ῥωμαῖος, εὐγενής, ἐγένετο ἰατρὸς τοῦ Βιργιλίου καὶ ἄλλων ἐξόχων ἀνδρῶν, ὕψατον δὲ πάντων καὶ ἔθεοποιήθη.

Πῶς ἡ ἔκτακτος αὕτη τῶν ἰατρῶν ἐπιτυχία κατὰ τοὺς χρόνους οὓς διερχόμεθα; Εἶχε λόγον γενικώτερον τὴν φιλοσοφικὴν καὶ φυσιογνωστικὴν μὲν τῶν ἰατρῶν, μὲν τῶν ὁποῖαν καὶ ἡ σύγχρονος ἰατρικὴ ἀπὸ τοῦ 18ου αἰῶνος στερεῶς ἀκολουθεῖ καὶ ἐν τῷ τῷ μέλλοντι ἀκολουθήσει. Πράγματι ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς ἰατρικῆς καὶ τῆς φιλοσοφίας γνωρίζομεν, ὅτι οἱ φιλόσοφοι καὶ ἰδίως οἱ ἀρχαιότεροι πρὸ τοῦ Σωκράτους ἐπωνομάζοντο καὶ φυσικοί· διότι καὶ περὶ τὰς φυσικὰς ἐννοίας δὲ καὶ εἰς τὴν ἰατρικὴν ἐνέκυπτον, ἄνευ προθέσεως πρακτικῆς ἐφαρμογῆς καὶ μόνον πρὸς ἀπόκτησιν πληρεστέρας περὶ φύσεως γνώσεως· τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἠκολούθουν καὶ οἱ ἰατροὶ ἀπασχολούμενοι συγχρόνως περὶ τὰ φυσικὰ καὶ τὰς ὑψηλὰς φιλοσοφικὰς θεωρίας καὶ πολυμερῆ τὴν παιδείαν αὐτῶν ἀπεργαζόμενοι. Ἡ τάσις αὕτη φιλοσόφων καὶ ἰατρῶν ἡ καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ κατὰ τοὺς Ἀλεξανδρινούς καὶ Ῥωμαίους χρόνους διαρκέσασα, ἣτοι ἡ ταυτόχρονος ἐν τῇ φυσικῇ καὶ φιλοσοφίᾳ τῶν ἰατρῶν ἐνασχόλησις καὶ ἔρευνα ἀρχὴν εἶχε παλαιότεραν κατὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ Ἱπποκράτους διατεινομένου ὅτι ἐν τὰ πρὸς σοφίην ἐν ἰητρικῇ πάντα, ἣτοι τὰ ὑψηλότερα καὶ δυσκολώτερα τῶν ἐν τῇ φύσει προβλημάτων ἐν αὐτῇ καὶ δι' αὐτῆς ἀναζητητέα. Αὕτη ἡ περὶ ἰατρικῆς γνώμη καὶ ἡ πολυμαθία καὶ αἱ πολυμερεῖς τῶν ἐν ἰατροῖς ἐπιφανῶν ἀνδρῶν γνώσεις ἐπέσυρον τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ ἐκτίμησιν τῶν Ῥωμαίων, διὰ τοιούτων δ' ἐπιστημόνων ἐξεκαύθη ὁ πρὸς τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας ζῆλος αὐτῶν καὶ κατέστησε τὰς ἰατρικὰς γνώσεις στοιχείον ἐλευθέρως ἀγωγῆς. Πρὸς τὰ εἰρημένα σχετίζεται καὶ τὸ περὶ τοῦ φιλοσόφου Φαβωρίωνος ἐν Ῥώμῃ ἀναφερόμενον, ὅστις ὅταν ἔμαθεν, ὅτι τῶν ἀκρατῶν τις ἐκ τῆς τάξεως τῶν συγκλητικῶν ἐγέννησεν υἱόν, προσῆλθεν ἀμέσως μετὰ

τῶν ὀμιλητῶν ὅπως συγχαρῆ καὶ ἐκφράσῃ τὴν ἐλπίδα, ὅτι ἡ μήτηρ μόνη θὰ θηλάσῃ τὸ τέκνον τῆς· ὅταν δ' ἡ μήτηρ ἠρνήθη, τότε πρὸ τοῦ ἀκρατηρίου αὐτοῦ ὀμίλησε περὶ τοῦ ὑποχρεωτικοῦ θηλασμοῦ ὑπ' αὐτῶν τῶν μητέρων, τὴν δ' ὀμιλίαν τοῦ ταύτην δι' ἐνὸς τῶν ἀκρατῶν ἐγραψεν ἣτοι, ὡς ἤθελέ τις εἶπει σήμερον, τύποις ἐξέδοτο, καὶ οὐ μόνον ὁ Φαβωρίωνος ἀλλὰ καὶ ἄλλοι Ῥωμαῖοι λόγοι ἀπεμιμοῦντο τοὺς Ἕλληνας σοφοὺς, ὡς ὁ Ἀύλος Γέλλιος, ὁ Πλίνιος καὶ οἱ φιλάτροι ὡς ὁ Κέλσος, συγγραφεὺς ἐπιτόμου δημῶδους ἐρασιματῶς τῆς καθ' Ἱπποκράτην ἰδίως ἰατρικῆς σφίζομένου, δι' οὗ ἐδίδασκε τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ τὴν πρόχειρον θεραπείαν τῶν ἀσθενειῶν αὐτῶν. Ἀλλ' ἀφῶμεν τὴν ἱστορικὴν ταύτην παρέκβασιν καὶ ἐλθῶμεν εἰς τοὺς ἡμετέρους ἰατροὺς ἐν τῇ ἐνασχόλησιν τῆς τέχνης.

Ἡ οἰκογένεια τοῦ Αὐγούστου καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ στοιχοῦσα ταῖς παραδόσεσιν ἐτίμα τοὺς ἰατροὺς, τῶν ὁποῖων εἰς ἰδιαζόντως ἦτο καὶ ὁ Εὐδῆμος· μόνος δὲ ὁ Τιβέριος δὲν τοὺς ἡγάπα, μάλιστα δὲ τοὺς ἐγλεύαζε καὶ ἀπέφρευεν, ἴσως διότι ὑγιῆς καὶ ἀθλητικὸς ὢν δὲν εἶχεν αὐτῶν ἀνάγκην· ἠνείχετο ὁμοῦ, διὰ τὴν ἐπιτημονικὴν φήμην, τὴν χάριν καὶ εὐγλωττίαν, τὸν ἰατρὸν Χαρικλῆν, τὸν ὁποῖον καὶ ποτε διέταξε νὰ χρησιμοποιήσῃ τὰ φάρμακα διὰ τοὺς ἀνοήτους· ὁ Χαρικλῆς ἦτο καὶ εὐφυῆς καὶ τολμηρὸς λιαν. Ὡς γνωστὸν ὁ Τιβέριος ἐμπαθῶς ἡγάπα τὴν πολυτέλειαν ἐν τῇ τραπέζῃ καὶ ἐτρῶγε παρὰ φύσιν καὶ κατὰ κόρον· ἡμέραν τινα ἐκ τῆς κραιπλῆς ἠσθένησεν, ὁ δὲ Χαρικλῆς, ἵνα βεβαιωθῇ τὴν κατάστασιν τῆς ὑγείας καὶ τὴν πιθανότητα τῆς προσδοκωμένης τελευτῆς, ἀναλόγως δὲ εἰδοποίησεν ἐγκαίρως τὸν ἀνυπόμονον Κελιγούλαν, ἐπενόησε στρατήγημα ῥιψοκίνδυνον ἣτοι τὴν ἐσπέραν μετὰ τὸ δεῖπνον ἀποχωρῶν προσεποιήθη, ὅτι θέλει ν' ἀσπασθῇ τὴν χεῖρα τοῦ Τιβερίου· ἐγονυπέτησε καὶ λαβὼν ἐπιτηδείως αὐτὴν ἔθετο τὸν δάκτυλον ἐπὶ τῆς κεραιδικῆς ἀρτηρίας τοῦ ἀντιβραχίου διὰ νὰ βεβαιωθῇ ἐκ τοῦ σφυγμοῦ τὴν κατάστασιν τοῦ ἀσθενοῦς· ὁ Τιβέριος ἐνόησε τὸ τέχνασμα καὶ τον ἐκράτησε διὰ νὰ τον βεβαιώσῃ περὶ τοῦ ἐναντίου, αὐτοστιγμῆ δὲ διατάσσει νὰ παρατεθῇ πολυτελεστάτη τράπεζα, ὅτε καὶ κατεβρόχθισε φοβερὰς ποσότητας τῶν παρατεθέντων φαγητῶν· ὁ Χαρικλῆς ὁμοῦ ἐν τῇ ματαίᾳ καὶ ἀπελπιστικῇ ταύτῃ τοῦ Τιβερίου ἀποπειρᾷ διεκρίνε πλέον σαφῶς

τὴν σθεναυμένην αὐτοῦ ζῶν κατατραμμένην ἦδη ἐκ τε τῆς ἡλικίας καὶ τῶν καταχρήσεων.

Ὁ διαδεχόμενος αὐτὸν Κλαύδιος ἱατρὸν εἶχε τὸν Ξενοφῶντα, ὅστις, ἰδιωτεύων ἱατρὸς καὶ ἀνεξάρτητον βίον προτιμών, βίαν προσελήθη καὶ ἱατρὸς τῆς αὐλῆς διπλασιασθέντος καὶ τοῦ ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου τοῖς ἱατροῖς αὐτοῦ προσδιορισθέντος ἐπιδόματος. Ὁ Ξενοφῶν, εἰ καὶ πλοῦτον πολὺν ἀπέκτησε, δὲν ἠυχαριστεῖτο καὶ τὴν πρὸς τὴν βασιλικὴν οἰκογένειαν ὑπηρεσίαν μεγάλην θυσίαν ἐνόμιζε· καὶ ἡμέραν τινα, οὐχὶ βεβχίως διὰ τὴν ἀχαριστίαν ταύτην, ἀλλὰ δι' ἄλλους λόγους, ἴσως ἐκείνους οὓς ἀναφέρει ὁ Τάκιτος, τὴν δηλητηρίασιν τοῦ Κλαυδίου τῇ ὑποκινήσει τῆς Ἀγριππίνης, ἅμα τῇ ἀναγορεύσει τοῦ Νέρωνος ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Ῥώμην καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ Κῶν.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Νέρωνος ἡλαττώθη πολὺ ἢ ἐν τῇ αὐλῇ τῶν ἱατρῶν ἐπιρροὴ οὐχὶ τόσοσὺν διὰ τὴν διαγωγὴν τοῦ Ξενοφῶντος, ὅσον διὰ τὴν ιδιότροπον καὶ ἀκατάληπτον φύσιν τοῦ νέου Καίσαρος· ἐν τῇ πόλει ὁμοίως ἔζων καὶ ἤτικουν τὸ ἱατρικὸν ἔργον πολλοὶ ἀκέραιοι καὶ ἀφωτισμένοι ἐξναγκάζοντες τὸν σεβασμὸν, τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ὑπόληψιν τῶν Ῥωμαίων· τοιοῦτος ἦτο καὶ ὁ ἐπὶ Τιβερίου καὶ Κλαυδίου ἀκμάσας Σκριβώνιος Λάργος, μαθητὴς τῶν μεγάλων Ἀλεξανδρινῶν ἀνατόμων Ἡρῶφίλου καὶ Ἐρασιστράτου καὶ συγγραφεὺς πολλῶν συγγραμμάτων, γνωστῆς τῶν ιδιοτήτων τοῦ ἡλεκτρισμοῦ καὶ ἐπινοητῆς τῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα *διάχυλον*, γνωστῆς ἀλοιφῆς· ἡ ἀφοσίωσις αὐτοῦ καὶ τῶν συναδέλφων πρὸς τὴν ἐπιστήμην ἦτο τοσαύτη, ὥστε ὁ σύγχρονος αὐτοῦ φιλόσοφος Σενέκας ἐξ αὐτῶν τῶν ἀρετῶν αὐτοῦ ἀφορμώμενος ἔγραφε· ἀδύο παρ' ἡμῶν τάξεις ἀνθρώπων προσφιλῶν καὶ τιμωμένων ὑπάρχουσιν· ἡ τῶν ἱατρῶν καὶ ἡ τῶν διδασκάλων· παρὰ τῶν ἱατρῶν ἀγοράζομεν ἀγαθὸν ἀνεκτίμητον, ζῶν καὶ ὑγίαν· οἷος ὑπηρεσίας παρέχουσιν ἡμῖν, οἷον ὑπομονήν, γενναϊότητα καὶ ἀφοσίωσιν δεικνύουσιν· οὐδέποτε ὀργίζονται κατὰ τῶν φρενοπαθῶν, οὐδέποτε δυσχεροῦνται ἀκούοντες τὰς ἀράς τῶν πυρεσσόντων, ὅταν ἀπαγορεύωσιν αὐτοῖς τὰ ψυχρά· περὶ δὲ τοῦ ἰδιαιτέρου τοῦ ἱατροῦ ἔγραψεν· ὁ ἱατρὸς μου ἔδειξε περισσοτέρην συμπάθειαν παρ' ὅτι ἡ θέσις αὐτοῦ ἐπέτρεπεν· ἰδιοχαίρων παρεῖχέ μοι τὰ φάρμακα καὶ ἀνησύχει δι' ἐμέ· πάντοτε παρών, καὶ, ἐν ταῖς κρισιμωτέραις στιγμαῖς, ἐξετέλει καὶ τὴν

μᾶλλον δυσάρεστον ὑπηρεσίαν· μετὰ συγκινήσεως ἤκουε τοὺς ἀναστεναγμοὺς καὶ δὲν ἦτο μόνον ἱατρὸς ἀλλὰ καὶ φίλος· εἰς μάτην ἐζήτησα νὰ τον ἀμείψω· ὅχι παρκαμεινὴ ὁ πιστωτής μου, διότι ἡ ὀφειλὴ τῆς καρδίας θὰ ὑφίσταται· τί δὲ καὶ περὶ τῶν ἀσυνειδήτων ἔλεγεν; «εἰς τὸν ἱατρὸν τὸν σφυγμομετροῦντα μόνον, τὸν ἐπισκεπτόμενον ὡς ἐπισκέπτεται τίς τινα κατ' εἶκον, τὸν διατάσσοντα τί ὀφείλω νὰ πράξω καὶ τί ν' ἀποφύγω ἄνευ ἐνδιαφέροντος πρὸς με, εἰς τὸν ἱατρὸν τοῦτον χρεωστῶ μόνον χρήματα, διότι δὲν προσῆλθεν ὡς φίλος ἀλλ' ὡς συνταγογράφος· πολλὰκις βλέπομεν ἱατροὺς οἷτινες, ἀφ' οὗ προηγουμένως ἐξηρέθισαν καὶ ἐπεβάρυναν τὸ νόσημα, ἵνα διὰ τῆς μετὰ ταῦτα θεραπείας ἐξασφαλίσωσι τιμὰς ἀνωτέρας, τελευταῖον μετὰ τόσα βάσανα δὲν κατῴρθωσαν καὶ τὸν ἀσθενῆ νὰ θεραπεύσωσιν».

Ὁ Σενέκας τελείους ἱατροὺς ἐθεώρει τοὺς περὶ πάντων ἐπιστήμην ἰδίως τὰ φυσικὰ ἐγκρατεῖς «τοὺς προσαρμοζοντας πρὸς τὴν ἱατρικὴν τέχνην τὴν ἐκάστοτε ἰσχύουσαν φιλοσοφικὴν θεωρίαν, οἷον ἦτο ἐπὶ τῆς Δημοκρατίας ἡ Στωϊκὴ καὶ ἐπὶ τῆς Αὐτοκρατορίας ἰδίως ἡ Ἐπικουρείος. Δυστυχῶς οὐχὶ πάντες οἱ παρὰ τοῦ λαοῦ τιμηθέντες ἐγένοντο ἀντάξιον τοῦ Ἀσκληπιάδου, Θεμισσωνος, Σκριβωνίου Λάργου καὶ ἄλλων, διότι ἀναφέρονται καὶ οἱ ἐν πάσῃ ἐποχῇ ἐξευτελιζοντες τὸ ἱερὸν τῆς ἱατρικῆς ὄνομα, τοιοῦτος ἦτο ἐκ τῶν διαβοηθῶν ὁ ἐπὶ Νέρωνος καὶ ἐκ Λυδίας καταγόμενος Θεσσαλὸς *δ ὕφανης*· σύγχρονος τῆς τῶν Μεθοδικῶν καὶ Πνευματιστῶν διαμάχης, ἀνὴρ ἄνευ ἀνατροφῆς καὶ παιδείσεως, τύπος τυχοδιώκτου διὰ ῥαδιουργιῶν τὸ πλεῖστον καὶ ἐπιτηδείας συμπεριφορᾶς κατορθώσας νὰ εἰσχωρήσῃ καὶ ἀποκτήσῃ τὴν εὐνοίαν καὶ φιλίαν τῶν μεγάλων, ἐν οἷς καὶ τοῦ Νέρωνος πρὸς ὃν ἀπετόλμησε καὶ νὰ ἐπιστέλλῃ. Ὁ Θεσσαλὸς ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ καὶ ἐπὶ τῇ βίσει τοῦ Μεθοδικοῦ συστήματος ἐγκρατῆς γενόμενος θεραπευτικῆς τινος ἐμπειρίας μετῆρχετο τὸν ἱατρὸν, οὐχὶ ὡς οἱ ἀληθεῖς ἐπιστήμονες οἱ ἐπιτάσσοντες τοὺς ἀσθενεῖς ὡς ὁ στρατηγὸς τοὺς στρατιώτας ἢ ὡς βασιλεὺς τοὺς ὑπηκόους αὐτοῦ, ἀλλὰ κατ' ἐναντίον ὁμοίως τρόπον. Ἐπεθύμουν οἱ ἀσθενεῖς νὰ λουθῶσιν ἄνευ ἀνάγκης θεραπευτικῆς; τὸ ἐπέτρεπεν· ἐζήτουν τὰ ψυχρά; ἐπέτρεπεν· ἐπέτρεπεν· ἐζήτουν τὰ ψυχρά; ἐπέτρεπεν· ἐπέτρεπεν· ἐζήτουν οἶνον; δὲν ἤρνεῖτο· οὕτω ἀπέκτησε πελατεῖαν μεγάλην καὶ μαθητὰς πολλοὺς· μεταξὺ δ' ἄ-

μαθῶν αὐτὸς εὐμαθῆς καὶ πονηρῆς ἀνέπτυσε μετὰ χάριτος καὶ πεποιθήσεως νέας δῆθεν θεωρίας καὶ ὑπέσχετο νὰ διδάξῃ τὴν ἰατρικὴν ἐντὸς ἕξ μηνῶν, οὕτω δὲ προσεῖλκε πολλοὺς ἀέργους καὶ φιλοδόξους. Κατὰ τὰς ἰατρικὰς ἐπισκέψεις παρηκολουθεῖτο ὑπὸ συμμορίας μαθητῶν ἥτοι ὑπαντῶν, σχοινοποιῶν, μαγείρων, κρεοπωλῶν καὶ βυρσοδεψῶν πεθούντων ἐν ἐξαμήνῃ νὰ ποτισθῶσι τὰ νάματα τῆς ἐπιστήμης. Ὁ Θεσσαλὸς τραχὺς πρὸς τοὺς μικροὺς, ἀναίσχυντος καὶ ὑπερήφανος πρὸς τοὺς μετριόφρονας, θρασυδείλος καὶ κόλαξ οὐτιδανὸς πρὸς τοὺς ἰσχυροὺς κατεπίκρανε διὰ προσβολῶν ἢ περιφρονήσεως τοὺς ἄλλους ἰατροὺς καὶ αὐτοὺς τοὺς διδασκάλους, τῶν ὁποίων ἠκολούθει μὲν τὰ διδάγματα, δὲν ἐπίστευεν ὁμῶς· ἐγωῖστικώτατος ἀπεκάλει ἑαυτὸν ἰατρονίκην καὶ διεκήρυσσεν ὅτι οἱ προκάτοχοι κατ' οὐδὲν τὴν ἐπιστήμην ὠρέθησαν ἦτο ἐνὶ λόγῳ τῶν συγχρόνων ὁ χειριστος, τύπος τῆς ἀγυρτείας, διὰ τῆς ὁποίας ἐπιτηδείως ἐκάλυπτε τὰς πολυειδεῖς τῆς ἀνατροφῆς αὐτοῦ ἑλλείψεις καὶ ἐπετύγγανεν· ἐντεῦθεν καὶ πολλαὶ προσωνυμίαι ὑπὸ τῶν εἰδότην ἐδόθησαν αὐτῷ, ἐν οἷς καὶ τὰ ἐπιθετὰ τρεῖς, ἀνόντος, φιλάργυρος καὶ ἀναίσχυντος, ἐν δὲ ταῖς συγγράμμασι τοῦ Γαληνοῦ ἀπαντᾷ καὶ ἡ λέξις: ὄνος.

Ὁ Νέρων ἐγνώριζε, φαίνεται, τὸν χαρακτῆρα τοῦ Θεσσαλοῦ καὶ ἐν ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ προυτίμα ἐμπειρικόν τινα Ἀνδρόμαχον, ὅστις δι' ἐμέτρου ποιήματος ἑλληνικοῦ, ἀφιερωθέντος τῷ Νέρωνι, ὑμνησεν καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Νικάνδρου κατὰ τὸν Müller, ἐπινοηθεῖσαν καὶ μέχρι σήμερον παγκοσμίως γνωστὴν ἀλοιφὴν τὴν *θηριακὴν*, τὴν ἐξ 60 διαφόρων συστατικῶν κατασκευαζομένην, καὶ ἐν τῇ δημῶδει ἰατρικῇ ἐν πάσῃ ἀρρωστίᾳ πανάκειαν θεωρουμένην. Ἐκ τῆς ἀλοιφῆς ταύτης, ὑπὸ μορφήν καταποτίου ἐλάμβανε κατὰ πάσαν πρῶϊν ἐν ὁ Νέρων, ὅστις, διὰ τὰς θεραπευτικὰς αὐτῆς ὠφελείας καὶ διὰ νὰ ἐξοργίσῃ τὸν Θεσσαλὸν ὡς ἄλλοι παραδέχονται, ὠνόμασεν τὸν Ἀνδρόμαχον ἀρχιατρὸν, ὅπερ ἦτο ἀπλοῦς τιμητικὸς τίτλος καὶ ἐσημαίνει τὸν ἰατρὸν τοῦ ἀρχόντος, οὐχὶ δὲ τὸν πρῶτον ἐν τῇ ἐπιστημονικῇ ἀξίᾳ, εἰ καὶ εἰς τὰ ὅματα τοῦ λαοῦ ἡ κολακευτικὴ αὕτη ιδιότης ἀπέφερεν εἰς τὸν κάτοχον οὐχὶ εὐκαταφρόνητα κέρδη. Ἀπὸ δὲ τῶν χρόνων τοῦ Νέρωνος μέχρι Μάρκου Αὐρηλίου καὶ ἐπέκεινα ἄπειρον ὑπῆρξε τὸ σμῆνος τῶν ἀγυρτῶν. Ἀναλφάβητοι, αὐτὸ

τοῦτο βαναυσουργοὶ ἦτοι βαφεῖς, σιδηρουργοί, ὑποδηματοποιοί, λεπτουργοί, θηριομάχοι ἐπὶ ζημίᾳ τῶν ἀληθῶν ἐπιστημόνων ἀπηνῶς ὑπὸ τῶν σατυρικῶν σκωπτόμενοι, ἐπεχειροῦν θεραπείας ἀσθενῶν εἰδικῆς καὶ ἀποτυγχάνοντες ἐπανήρχοντο εἰς τὸ ἀρχαῖον ἐπιτήδευμα· τοιοῦτοι ἀνεφαίνοντο ἤδη καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Κικέρωνος, ὅστις καὶ ἐκπληκτος τότε, ἠρώτα αὐτῆρχον ἄρα γε καὶ ἐπὶ Ἰπποκράτους ἄλλοι μὲν ἰατροὶ τῶν ἐσωτερικῶν ἀσθενειῶν, ἄλλοι τῶν πληγῶν καὶ τραυμάτων καὶ ἄλλοι τῶν ὀφθαλμῶν; Πράγματι κατὰ τοὺς μνημονευομένους χρόνους παρατηροῦμεν ὄχι μόνον παθολόγους, χειρουργοὺς καὶ ὀφθαλμιατροὺς, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς εἰδικοὺς δι' ἕκαστον τῶν μελῶν τοῦ σώματος θεραπευτὰς ἦτοι: ὀφθαλμιατροὺς ἰατρούοντας διὰ φαρμάκων καὶ ἄλλους δι' ἐγχειρίσεων, ὀδοντείατροὺς καὶ ὀδόντων ἐκρίζωτάς, ἰατροὺς καταγμάτων, ἐξarthρώσεων καὶ συριγγίων, κηλοτάκτας, σταφυλοτόμους, εὐνουχιστάς καὶ ἐγχειρητάς τῶν ἀσκητικῶν, σὺν αὐτοῖς καὶ γυναῖκας, τῶν ὁποίων αἱ σοφώτεραι δὲν κατεδέχοντο τὴν προσωνυμίαν τῆς μαίας· εἰς τὴν ἐπαγγελματικὴν ταύτην ποικιλίαν συνετέλεσαν βεβαίως οἱ Μεθοδικοὶ ἀπλοποιήσαντες διὰ τοῦ συστήματος αὐτῶν τὴν θεραπευτικὴν, συνειργάσθησαν ὁμῶς ἀπροσδοκῆτως καὶ ἰατροὶ σεβαστοὶ ὡς ὁ Σκριβώνιος Λάργος καὶ ὁ Διοσκουρίδης διὰ τῆς ἀσκόπου διανομῆς τοῖς τυχοῦσι συνταγῶν, ἐν ταῖς ὁποῖαις ἀνεγράφοντο καὶ λεπτομέρειαι θεραπευτικαὶ καὶ συμπτωμάτων περιγραφαί, συνεβοήθησαν δὲ καὶ φαρμακοπῶλαι μὴ ἀρκούμενοι εἰς τὴν πώλησιν τῶν ὑπὸ τῶν συλλογῶν κομιζομένων αὐτοῖς βοτάνων, ἀλλὰ παρασκευάζοντες ἐπίσης φάρμακα, τὰ ὁποῖα ἄλλοτε μόνον οἱ ἰατροὶ ἐδικαιοῦντο. Πλὴν ὁ ἄμεσος δημιουργὸς τῆς θλιβερᾶς ταύτης καταστάσεως ὑπῆρξεν ὁ γνωστὸς ἡμῖν Θεσσαλὸς μετὰ τῶν ἐπικινδύνων αὐτοῦ μαθητῶν, οἵτινες ἦσαν καὶ πολλοὶ καὶ διαφερόντως ἐπιτήδειοι ἐν τῇ βῆξι καὶ ἐξοργίᾳ καὶ τῇ ἀτυνευδισίᾳ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν εὐπίστων. Ἱστορικὴ ἀληθῶς ἐποχὴ, ὅτε ἀκριβῶς ἡ ἰατρικὴ ἰθεωρήθη τὸ ἀπλοῦστατον τῶν ἐπαγγελματῶν, καὶ ἡ μὲν ἐπιτυχία ἐξηρτᾶτο ἐκ τῶν πολλῶν ἀσθενῶν, ἡ δὲ δυσκολία ἐν τῷ ἀνταγωνισμῷ.

Ἐν τῷ συρφετῷ τούτῳ τῶν ἀγυρτευόντων ἰατρῶν καὶ τοῦ ἐκπίπτοντος ἰατρικοῦ γοήτρου ὑπῆρχον καὶ ἄνδρες ἐπιφανεῖς, ἀκέραιοι καὶ ἀφωσιωμένοι εἰς τὸ ἑαυτῶν καθῆκον, πολλοὶ δ' ἐξ αὐτῶν ἐπὶ Τραϊκίνοῦ καὶ Ἀδριανοῦ ἀκμά-

σαντες, εις τούς όποιους τὰ σκότια τῶν άγυρ-
τῶν τεχνάσματα φρίκην και άγανάκτησιν
ίνεπιούουν· πολλούς τοιούτους μετά σεβασμοῦ
άναφέρει εν τοις Συμποσιακοίς ό Πλούταρχος
ώς τόν Μοσχίωνα, Τρύφωνα, Νικίαν και Ζώ-
πυρον, τούς όποιους δικαίως και άξίως τί-
μων οι Ρωμαίοι, λέγει Πλίνιος ό νεώτερος.
Τοιούτοι ήσαν ό Πέλωπ και Σάτυρος οι δι-
δάσκαλοι του Γαληνού, τῶν όποιων τήν μνή-
μην μετά σεβασμοῦ και εύγνωμοσύνης διεφύ-
λαξεν ό μέγας και εύγνώμων μαθητής· πάν-
τες οὔτοι και χάριν έαυτῶν και ύπέρ τῆς έπι-
στήμης συνέτριβον τούς μηχανωμένους πρά-
ξεις άγυρτικάς και σκανδαλώδεις έξορκίζοντες
τὰ θύματα, όπως άποφεύγωσι τούς εν ταίς
πόλεσι και τοίς χωρίοις πολυπληθείς τοιού-
τους· επί τούτω δέ συνέτασσον και διένεμον
όδηγίας πῶς νά θεραπεύωσιν αὐτοί έαυ-
τούς και μη έμπίπτωσιν εις χειρας τοιαύτης
μάστιγος· οι τολμηρότεροι και πορρωτέρω έβαι-
νον: τούς περιεφρόνου ή προουάλουν παρα τήν
κλίηνν τεῦ άσθενούς τήν παρουσίαν αὐτῶν,
πως και τήν ιδίαν έπιστημονικήν ικανότητα
έπιδείξωσι και τήν φιλοχρηματίαν και άμά-
θειαν αὐτῶν έξελέγξωσι και κατάδηλον τοίς
πᾶσι καταστήσωσιν, οὔτω δ' έσφίζον τούς ά-
σθενείς από τῶν χειρῶν τοιούτων καθαρμάτων·
τοιούτος πάντας τούς συγχρόνους και πλεί-
στους τῶν άρχαίων Ιατρούς υπερβαλῶν, υπῆρ-
ξε και ό πολυτίτωρ και φιλόσοφος Γαληνός.

Ό Γαληνός ήτο φιλόδοξος, μετείχε δέ και
οίησεώς τινος ως εκ τῆς μελέτης τῶν συγγραμ-
μάτων αὐτοῦ διαφαίνεται, αλλά και ό πρὸς
πρὸς τήν έπιστήμην έρωσ αὐτεῦ άμετρος και
ό πρὸς τούς πάσχοντας οίκτος ειλκρινής· υπό
τό κράτος ποικίλων αίσθημάτων άνεθεμελίωσε
τάς άρχαίας ιπποκρατικές διδασκαλίας, δι'
άναπαραστάσεως και εις άτοπον άπαγωγῆς
τῶν τριῶν και κυριωτέρων Ιατρικῶν αίρέσεων
έν σχετικῷ συγγράμμει έπεχείρησε νά κατα-
συντρίψη τό Μιθεδικόν, Έμπειρικόν και Δογ-
ματικόν σύστημα και ν' άναστηλώσῃ τήν άρ-
χαίαν Ιατρικήν· τούς κατά τήν άφιξιν κακῶς
ύποδεχθέντας αὐτὲν έξηυτέλισεν, εις τούς άν-
τιφρονούντας άλλ' άμαθείς και φιλοχρημα-
τους ήρνήθη τόν τίτλον Ιατροῦ, μόλις αὐτούς
πωλητάς βοτάνων άνεχόμενος· τούς άμαθείς
πρὸ τῶν όμμάτων του κόσμου έγελοιοποίησε
και διά τῆς ύποδείξεως τῶν έαυτῶν καθηκόν-
των συνέτριβε και οὐ μόνον αὐτούς ήλεγξεν,
άλλά και τούς πλουσίους ώνείδιζε, διότι άσυν-
αισθήτως εκ τῶν Ιατρῶν προσεκάλουν οὐχι

τούς ικανούς και σοβαρούς, αλλά τούς εν και-
ρῷ υγείας τούς οίκους αὐτῶν συχνάζοντας,
τούς κολακεύοντας και ταπεινούμενους ή προ-
θύμως εν τῇ θεραπειᾷ εις τάς παραλόγους
άπαιτήσεις και έπιθυμίας τῶν άσθενῶν ύπο-
κύπτοντας, τουθ' όπέρ δέν συνεβιβάζετο πρὸς
τάς παραδόσεις και τό άξίωμα τῆς Ιατρικῆς.

Έκ τῆς πλησμονῆς τῶν μνημονευομένων
άγυρτῶν και τῶν ένεργημάτων αὐτῶν κατά
τήν περίοδον ταύτην του Ρωμαϊκοῦ κράτους
άφορμώμενος και τήν αίτίαν του φαινομένου
έπιζητῶν εν άρθρῷ τινί: *La fin d'un
monde* ό *Gaston Deschamps* οὐ πρὸ πολ-
λοῦ έγραφεν: "Όταν αι κοινωνίαι φθίνωσιν,
ό άνθρωπος μη έχων σκοπόν τινα νά εκπλη-
ρώσῃ και μη ένθαρρυνόμενος υπό ιδανικοῦ τι-
νος καταλαμβάνεται υπό του φόβου του θα-
νάτου και υπερβαλλόντως φροντίζει περι του
φθίνοντος σώματος αὐτοῦ· διά τουτο ό άγυρ-
τικώτατος Θεσσαλός ώνόματεν έαυτὸν Ιατρο-
νικήν, 'Ηράκλειτός τις εκλήθη πρώτος Ιατρός
του αἰῶνος και 'Όμηρος τῆς Ιατρικῆς" οὐδέν δέ
παράδοξον λέγομεν και ήμείς, εάν εν τοιαύτη
καταστάσει πρηνμάτων οι Ιατροί εκέρδιζον
πάμπολλα, άσθενείς δέ και μετά θάνατον διέ-
τασσον τήν έξακολούθησιν τῆς πληρωμῆς του
Ιατροῦ.

Η κοινωνική αὐτη φθίσις εν Ρώμῃ έγέν-
νησε και έτερον κίνδυνον τὸν σοβαρώτατον και
άπειλητικώτατον, εξ ὧν ήπειλησάν ποτε τὸν
Ρωμαϊκὸν λαόν· κατά τούς χρόνους, εὖς διερ-
χόμεθα, μάχιστα επί 'Αντωνίνου, μέγας και
δεισιδαίμων φόβος πρὸ άοράτων έχθρῶν κατε-
κυρίευσε τάς τῶν ανθρώπων ψυχάς, περι τοι-
ούτων δ' έχθρῶν σπουδαίον ιδίως έποιοῦντο λό-
γον μάγοι και ψευδοπροφηταί· και επειδή,
ως και άνωτέρω έλέχθη, έκαστος τήν έαυτοῦ
ύπαρξιν θεώρει ύπατον τῶν αγαθῶν, όταν δέ
τις δι' αὐτό και μόνον φοβῆται και τρέμη εξ
ανάγκης γίγνεται δεισιδαίμων και εύπιστος,
άνεπτύχθη κατ' άκολουθίαν νοσηροτάτη ψυ-
χολογική κατάσταση εϋνοήσασα τὸν θρίαμ-
βον ανθρώπων διά μαγικῶν τεχνασμάτων
τήν θεραπειάν τῶν άσθενειῶν έπιτηδευμέ-
νων, προσεκολλήθησαν δ' εις τούτους και οι
έν πάσῃ κοινωνίᾳ έπιτήθειοι, οι λαθραίως
πανταχοῦ ειςχωροῦντες, οι εκμεταλλευόμενοι
πᾶν ίερὸν και ὅσιον και τούς τιμίους εργάτας
τῆς έπιστήμης διαβάλλοντες και παραγκωνί-
ζοντες. Τήν ψυχοπάθειαν ταύτην του λαοῦ
ύπέθαλπον και αι άνώτεραι τάξεις, αὐτός δέ
ό 'Αντωνίνος τούς φανατικώτερος τῶν άσθε-

νῶν συνεβούλευε νὰ προσεύχωνται ἐν τῷ ἐν Ἐπιδαύρῳ Ἀσκληπιεῖ ἀνακαινισθέντι ἄλλοτε ἐπὶ Μάρκου Αὐρηλίου ἐξ εὐγνωμοσύνης πρὸς τοὺς θεοὺς· διότι ἐν ὄνειρῳ ὑπέδειξαν αὐτῷ τὸ κατὰ τῆς ζάλης καὶ αἰμοπτυσίας φάρμακον· κατ' ἀκολουθίαν τοιούτων φανταστικῶν ἰάσεων συνδουασθέντες καὶ οἱ ἱερεῖς μετὰ τῶν ἐν Περγᾶμῳ καὶ Τιβερίνῃ συναδελφῶν, ἀφ' ἑνὸς εἰς τὸ μαρόπιστον τοῦ λαοῦ στηριζόμενοι, ἀφ' ἑτέρου ὠφελοῦμενοι καὶ ἐκ τῶν ἀγυρτικῶν δημοσιευμάτων τῶν ὑπὸ ψευδιατρῶν περὶ θεραπείας ἀσθενειῶν ἐν ἱεραῖς βιβλιοθήκαις συλλεγομένων ἀπετόλμων, ὡς εἰ μάγοι καὶ οἱ ψευδοπροφῆται, θεραπείας συμβουλευόντες τὸ θεῖα χάριτι ὑποδεικνυόμενον φάρμακον. Κατὰ τῆς καταστάσεως ταύτης, ἥτις παρεσκεύασε τὴν παρακμὴν τῆς ἐπιστήμης καὶ βραδύτερον τὴν ἀραίωσιν καὶ σχεδὸν παντελῆ ἔλλειψιν τῶν ἐπιστημόνων ἰατρῶν, ἐργάσθησαν ἀνευδότης οἱ τότε εὐσυνεῖδητοι ἰατροὶ τὸ μὲν δι' εἰρωνείας ἢ περιφρονήσεως, τὸ δὲ δι' ἐπιστήμης κατάφωρον ποιοῦντες τὴν ἀσυνεῖδητον καὶ καταστρεπτικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς κοινωνίας, ἐκ τῶν φανατικῶν δὲ καὶ κατὰ τῆς τάξεως ταύτης τῶν πλάνων καὶ λυμενῶν κατεξαναστάντων εἰς ἧτο καὶ ὁ Γαληνός, ὁ τελευταῖος ἐκ τῶν ἐν Ῥώμῃ διαπρεφάντων καὶ μετὰ τὸν Ἀσκληπιᾶδην ὁ πρῶτος τῶν συγχρόνων αὐτοῦ.

Ὁ Γαληνός ὁ καὶ Ἀσκληπιᾶδης ὑπῆρξαν ἀναντιλέκτως οἱ περιμελέστατοι τῶν Ἑλλήνων ἰατρῶν ἐν Ῥώμῃ, τῆς δευτέρας δὲ περιόδου τῆς ἐν Ἀλεξάνδρειᾳ ἀκμῆς τῆς ἰατρικῆς οἱ ἐπιφανεστάτοι. Περὶ αὐτοὺς ὡς περὶ πολικοὺς ἀστῆρας στρέφεται καὶ ἡ λοιπὴ μεγαλόνομος πλειὰς τῶν ἰατρῶν· ἀμφότεροι ῥήτορες, φιλόσοφοι καὶ περὶ πᾶσαν ἄλλην παιδευσιν ἐγκρατεῖς περὶ ἰατρικῆς ὡς ἐπιστήμης εἶχον τὴν ὑψηλὴν ἔννοιαν, ὅτι μετὰ τῆς φιλοσοφίας ἡνωμένην πρέπει νὰ χωρῆ, ἵνα καὶ ὁ ἰατρὸς ἀνταξίως, κατὰ τὸν Ἱπποκράτην, φιλόσοφος ἰσόθεος ἀποκαλῆται.

Συγγραφεῖς γονιμώτατοι καὶ ἀρχηγεῖαι σχολῶν ἐγένοντο δημιουργικοὶ ἐν τε τῇ τέχνῃ καὶ τῇ ἐπιστήμῃ· ὁ μὲν Ἀσκληπιᾶδης εἰσήγαγεν ἐν τῇ ἰατρικῇ τὴν περὶ ἀτόμων θεωρίαν, ὁ δὲ Γαληνός ἀνέστησε διὰ πολλῶν μελετῶν τὸν Ἱπποκρατισμὸν καὶ εἰσήγαγε τὰς τρεῖς τοῦ Πλάτωνος ψυχᾶς· ἀμφότεροι διεκρίνοντο ἐπὶ εὐγλωττίᾳ, εὐπροσηγορίᾳ, ἐμβριθείᾳ, ψυχραιμίᾳ καὶ ἐπιφυλακτικότητι· δὲν ἀπώκνησαν σφοδρῶς νὰ ἐπιτεθῶσιν ὁ μὲν

κατὰ τῶν Κατωνικῶν, ὁ δὲ κατὰ τοῦ Θεσσαλοῦ καὶ τῶν ὁμοίων αὐτῷ, ἀλλ' ὁ Γαληνός ὀρητικώτερος καὶ ἐμπαθίστερος, διὰ τὴν πρὸς τὸν Ἱπποκράτην λατρείαν, κατηνέθη καὶ κατὰ τοῦ ἐφαμίλλου αὐτῷ Ἀσκληπιᾶδου τοῦ ἀργηγοῦ τῆς Μεθοδικῆς αἰρέσεως ἀδίκως, φρονοῦμεν, καὶ ἀνευ λόγου ἀποχρῶντος· καὶ τοῦ μὲν Ἀσκληπιᾶδου τὸ μέγα ὄνομα καὶ τῶν Ῥωμαίων τὴν λατρείαν δὲν ἠδυνήθη τὸ παράπαν νὰ μειώσῃ ὁ Οὐχυμαστῆς τοῦ Ἱπποκράτους καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους, εἰς τὰς μετέπειτα ἡμῶν γενεὰς σχεδὸν εἰπεῖν ἔλησημονήθη διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν πολλῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων, τὸ δὲ τοῦ Γαληνοῦ καὶ ἡ δημοτικότης διὰ τῆς περισώσεως τῶν ἐπιστημονικῶν αὐτοῦ ἔργων παρέμεινε δημοφιλὲς καὶ ἄληστον καὶ εἰς τὰ ἐνδότατα τῆς Ἀνατολῆς.

Ἡ ἐπίδρασις τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν ἐπὶ τὸν Ῥωμαϊκὸν λαὸν συνεδίθη καὶ πρὸς σπουδαίας μεταβολὰς σχετιζομένης πρὸς τὴν τύχην τῶν ἄλλων ἐν Ῥώμῃ ἰατρῶν· διότι ὡς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀσκληπιᾶδου οἱ Ἕλληνες ἰατροὶ ἀπέκτησαν τίτλους καὶ δικαιώματα Ῥωμαίου πολίτου, οὕτω μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γαληνοῦ ἢ καὶ ζῶντος ἔτι, ἰὰν ἀληθεῖς ἢ παράδοσις τῆς ὑπὲρ τὸν αἰῶνα ζωῆς αὐτοῦ, ἐγένετο ἐπὶ Ἀλεξάνδρου Σεβήρου καὶ βραδύτερον ἐπὶ Διοκλητιανοῦ ἐπίσημος ἐγκαθίδρυσις τῆς ἰατρικῆς ὑπηρεσίας ἐν τῇ αὐλῇ καὶ ὀργανισμὸς ἰατρῶν, δημιουργία ὑπουργημάτων μετὰ ἱεραρχικοῦ προβιβασμοῦ καὶ ὀρισμένης μισθοδοσίας. Ὁ ἀρχίατρος ὡς τοιοῦτος πραγματικῶς ἐθεωρήθη, ἄλλοι δὲ εἰς περιωπὴν ἀνταξίαν τῆς καισαρικῆς λαμπρότητος ἀνῆλθον, ἐπλούτισαν καὶ ἐτιμήθησαν καὶ ἀσύδοτοι ὡς οἱ εὐγενεῖς ἀνεγνωρίσθησαν· ἀλλὰ πάντα ταῦτα τὰ χάριν ἀτομικῶν λόγων γιγνόμενα καὶ αὐτὰ! αἱ ὑπὲρ τῶν ὑψηλῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν ἀπόρων τάξεων μέριμναι, περὶ διορισμοῦ τῶν δημοσίων ἢ δημοσιευόντων ἢ καθ' ἡμᾶς δημοτικῶν ἰατρῶν, ὡς ἄλλοτε ἐν ἀρχαιοτέροις χρόνοις ἐν Σπάρτῃ καὶ Ἀθήναις, κατ' οὐδὲν προῆγον τὸ ἔργον τῆς ἐπιστήμης καὶ τὴν ἀξιοπρεπῆ θέσιν τῶν ἰατρῶν· ἐπὶ Βαλεντινιανοῦ μάλιστα οὐδ' ἐφρόντιζον πλέον περὶ ἰκανῶν ἰατρῶν καὶ ἰερατεύοντο ἕκαστος ὑπὸ τοῦ τυχόντος ἀγύρτου, οὕτως ὥστε οἱ σοβαροὶ ἐπιστήμονες ἠραιώθησαν καὶ ἡ περαιτέρω δράσις τῶν Ἑλλήνων ἰατρῶν ἐξηφανίσθη.

Ἐνταῦθα κλείοντες τὴν ἱστορικὴν ἡμῶν ἀφήγησιν καὶ ἐν βλέμματι ἀναδρομικῶ ἐπισκοποῦντες τὴν κατὰ τὸν μακρότατον τοῦτον

χρόνον ἀλληλεπίδρασιν ἐπιστήμης καὶ κοινω-
νίας ἐν Ῥώμῃ παρατηρούμεν, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς
τῆς κτίσεως τῆς Ῥώμης καὶ παλαιότερον
ὑπῆρχεν ἰατρικὴ ἐπιχώριος ἢ μᾶλλον Ἑτρου-
σκικὴ, ἰερατικὴ, δεισιδαίμων, ἐπὶ προλήψεων
ἢ τῆς εὐμενείας τῶν θεῶν βασιζομένη, ἀνίκα-
νος δὲ μὴ νὰ θεραπεύσῃ τὰ δεινὰ τῶν Ῥω-
μαίων· ὅτι διὰ τῆς πολιτικῆς ὠριμότητος καὶ
τῆς ἀκμῆς μετὰ τῶν συμπαρομοκρούτων
ἀγαθῶν μοιραίως ἢ μᾶλλον κατὰ νόμον φυσι-
σικόν, κατήρξατο ἤδη ἐπὶ τῆς Δημοκρατίας
λανθάνουσα καὶ ἔπειτα φανερὰ παρακμὴ· ὅτι
ἀκριβῶς τότε κατήλθον εἰς Ἰταλίαν καὶ κατὰ
προτίμησιν εἰς Ῥώμην ἐκ τῶν παρακειμένων
ὑπηκόων χωρῶν πολλοὶ σοφοὶ Ἕλληνες, ἐν οἷς
καὶ ἰατροὶ ἀντιπράττοντες καὶ βραχυδὸν ἀνα-
τρέποντες διὰ πολλῶν ἀγῶνων καὶ ἔργων ἐπι-
στημονικῶν τὴν ἐπὶ τῶν προλήψεων βασιζο-
μένην θεραπευτικὴν τῶν ἐγχωρίων· ὅτι ἐπὶ
τῆς Αὐτοκρατορίας μετὰ τῶν κατελθόντων
ἰατρῶν συνέρρευσαν καὶ πολλοὶ ἀνάξιοι τοῦ
ἰατρικοῦ ὀνόματος κερδοσκόποι μετὰ δόλου
καὶ δι' ἀπληστίαν χρημάτων ἐφαρμόσαντες
τὰ ἀπὸ χρηστοῦ τοῦ συνειδότος ἐπινοηθέντα
θεραπευτικὰ συστήματα καὶ παραίτιοι γενό-
μενοι τοῦ σχηματισμοῦ καὶ πολλαπλασιασμοῦ
τῶν ἀγυρτῶν καὶ ἀπατιῶνων ἀσυγκρίτως
χειρόνων τῶν μαθητῶν τοῦ Κάτωνος καὶ τῶν
συγκριτικῶς ἠθικωτέρων ἱερέων, τοὺς ὁποίους
μετὰ σθένους ἀληθῶς κατεπολέμησεν ὁ Γαλη-
νός, ἀλλὰ δὲν συνέτριψεν, ἐπομένως οὐδὲ τὴν
Ἐπιστήμην εἰς τὸ ἀρμόζον ὕψος, εἰς ὃ ἠτέ-
ζεν ἡ εὐγενὴς αὐτοῦ καὶ θερμουργὸς διάνοια,
ἀνεβίβασεν ἢ βραδεία τοῦ Ῥωμαϊκοῦ λαοῦ
ἀλλοίωσις, ἢ διὰ συνγωνισμοῦ κορυφωθείσα
διαφθορά, ἢ διὰ τῶν μάγων καὶ ψευδοπρο-
φητῶν, ἐν τοιοῦτοις χρόνοις γενικῆς σήψεως,
εὐνοηθέντα γνωστῆ δεισιδαίμων νοσοφοβία καὶ
ἢ ψευδοσοφία ἐν χρόνοις ἀνωμαλιῶν καὶ με-

γῶν ταραχῶν, ἔτι δὲ ἡ καταστροφὴ τῆς
Ἀλεξανδρινῆς Βιβλιοθήκης, ἐφυγάδευσαν ἀπὸ
τῆς παγκοσμίου πόλεως πᾶσαν Τέχνην καὶ
Ἐπιστήμην, αἵτινες σὺν τῇ Ἰατρικῇ εὗρον
προσωρινὸν ἄσυλον ἐν τῇ Νέᾳ Ῥώμῃ ἢ ἀρ-
χαία καὶ ὑπερήφανος Ῥώμη, ἡ αἰωνία πόλις,
διὰ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Ἀνατολικοῦ Ῥωμαϊκοῦ
κράτους σχεδὸν εἰπεῖν ἐξεμηδενίσθη, μετὰ
χιλιετηρίδα δὲ μετὰ τῆς Ἀναγεννήσεως τῶν
Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν, ἐν εὐρυτέρῳ χώρῳ
παρασκευάσθη ἡ γόνιμος ἐκείνη καὶ εὐτυχι-
σμένη γῆ τῆς Ἰταλίας, ἐν ἣ ἀνεζωογονήθη
καὶ ἐκαλλιέργηθη, ἐκεῖθεν δὲ διὰ διηνεκῶν
μελετῶν καὶ προσπαθειῶν τῶν ἀνὰ τὴν Δύσιν
ἔθνῶν, ἰδίως κατὰ τὸ 2ον ἡμισυ τῆς III' καὶ
καθ' ὅλην τὴν ΙΘ' ἑκατονταετηρίδα ἤχθη εἰς
βραχυδὸν ἐπιστημονικῆς καὶ τεχνικῆς τελειότη-
τος τοιοῦτον, ὥστε οὐ μόνον ἀτόμοις καὶ λαοῖς
σωτηρίους δωρεῖται συμβουλάς, ἀλλ' ἀπτε-
ται καὶ τῶν ὑψίστων ζητημάτων συμφῶνως
τῷ Ἱπποκρατικῷ ἀξιώματι, ὅτι καὶ ἐπερὶ
φύσεως γινῶναι τι σαφὲς οὐδαμῶθεν ἄλλοθεν
εἶναι ἢ ἐξ Ἰατρικῆς».

Σημ. Πηγὰί τῆς μελέτης ταύτης ὑπῆρξαν ἐκτὸς τῶν
συγγραμμάτων τοῦ Γαληνοῦ καὶ τινῶν ἄλλων ἀρχαίων
καὶ τὰ ἐπόμενα:

- Onorato Occioni*: Storia della Letteratura Latina.
Muller's: Handbuch der klassischen Alterthums
Wissenschaft.
R. Nicolai: Geschichte der römischen Literatur.
K. Sprengel: Histoire de la Médecine
H. Haeser: Lehrbuch der geschichte der Medicin.
C. Darcmberg: Histoire des sciences médicales.
Médecine: Histoire et Doctrines
E. Dupouy: Médecine et Moeurs de l' ancienne
Rome.
M. Albert: Les Médecins Grecs à Rome.
Ἄν. Χρησιδίου: Γυναικειολογία: Εἰσαγωγή καὶ
Σημειώσεις.

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ

(Ἀνακοινώσεις ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐπιτροπῇ)

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΕΝ ΣΑΜΩΙ ΕΠΙΓΡΑΦΗ¹

ὑπὸ

ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΥ ΒΥΡΧΝΕΡ

Ἐπιθυμοῦντες, ὅπως συνεισφέρωμεν καὶ ἡμεῖς τὸ ἐφ' ἡμῖν εἰς τὴν πνευματικὴν πανδαισίαν τοῦ Συλλόγου, οὗ καυχώμεθα ὅτι ἐσμὲν ἑταῖρος, ἀποστέλλομεν ὡς ἔρανον φωτογραφικὸν ἀπεικασμα τῶς ἀνεκδότου βυζαντινῆς ἐπιγραφῆς ἐν Σάμῳ εὐρεθείσης.

Δυστυχῶς αἱ περὶ τῆς νήσου ταύτης καὶ τοῦ ὁμωνύμου θέματος² περιγεγόμεναι ἡμῖν εἰδήσεις τοσοῦτον ἀνεπαρκεῖς τυγχάνουσιν, ὥστε οὐδὲ τὰ ὀνόματα ἀπάντων ἐν γένει τῶν στρατηγῶν, τούτεστι τῶν στρατιωτικῶν διοικητῶν καὶ τῶν πολιτικῶν ἀρχόντων, τῶν ἐκάστοτε εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ θέματος Σάμου γενομένων εἰσὶν ἡμῖν γνωστά. Ἐκ τῆς γνώσεως τούτων μεγάλως θὰ διηκολύνετο καὶ ὁ καθορισμὸς τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἡ παρούσα ἐπιγραφὴ ἐγένετο. Τούτων οὕτως ἐχόντων περιοριζόμεθα ἐνταῦθα, πρὶν ἢ προβῶμεν εἰς τὴν δημοσίευσιν τῆς προκειμένης ἐπιγραφῆς, εἰς τὴν ἀναγραφὴν τῶν στρατηγῶν ἐκείνων, ὧν τὰ ὀνόματα ἀπαντῶσι σποράδην παρὰ διαφόροις συγγραφεῦσιν, ἢ δι' ἄλλων μνημείων περιεσώθησαν ἡμῖν.

1. Ἡ παρούσα διατριβὴ ἐστάλη πρὸ διετίας ὑπὸ τοῦ διδάκτορος Λουδοβίκου Büchner, μέλους ἀντεπιστέλλοντος τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ἐν Μονάχῳ ὡς πνευματικὸς ἔρανος ἐπὶ τῇ 30ετηρίδι τοῦ Μ. Χαρτοφύλακος κ. Μ. Γεδσεών. Κατ' ἐντολὴν τοῦ συγγραφέαντος ἀνακοινωθείσα εἰς τὴν Ἀρχαιολ. Ἐπιτροπῆσαν δημοσιεύεται ἐνταῦθα.

2. Συνέστη ἐπὶ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ (880—911). Πρβλ. Geizer, Die Genesis der byzantinischen Themenverfassung ἐν Abhl. der philol.—historischen Classe der K. Sächs. Gesellsch. der Vissensch. (1899) σ. 127.

Κατάλογος στρατηγῶν τοῦ θέματος Σάμου, ὧν τὰ ὀνόματα διεσώθησαν.

1) *Κωνσταντῖνος ὁ Πασπαλάς*, ὅστις ἐν ἔτει 889 αἰγματοῦται ἐπὶ Λέοντος τοῦ ἔκτου (πρβλ. Συνέχ. τοῦ λεγομένου Συντόμου Χρονικοῦ *Γεωργίου τοῦ Μοναχοῦ* σ. 852, ἐκδ. Βόννης καὶ ἐκδ. Μουραλίου Ε' Σ' σ. 770/1 καὶ τοὺς μεταγενεστέρους τοὺς ἐντεῦθεν ἀρυσμένους τὰς εἰδήσεις).

2) *Ῥωμανός*, περὶ οὗ ἐν τῇ Συνεχείᾳ τοῦ λεγομένου Χρονικοῦ συντόμου *Γεωργίου τοῦ Μοναχοῦ* ἐκδ. Μουραλίου Ε' Σ' 6. 70⁴ ἀναγινώσκομεν τάδε: «Ὀκτωβρίῳ μηνί» (τοῦ ἔτους 911) ἀγέγονε πόλεμος ναυμαχικὸς Ἰμερίου Λογοθέτου μετὰ Δαμιανοῦ καὶ Λέοντος τῶν Ἀγαρηνῶν στρατηγοῦ ὄντος ἐν Σάμῳ Ῥωμανοῦ τοῦ μετὰ ταῦτα βασιλεύοντος».

3) *Βασίλειος ὁ Ἀργυρός*, ὃς στρατηγὸς ὦν τῆς Σάμου, ἐκπέμπεται ἐν ἔτει 1003 ἵνα καταπολεμήσῃ Μέλην, δυνάστην τινὰ τῶν ἐποίκων τῆς Βάρεως, ὅστις ὅπλα κατὰ Ῥωμαίων αἶρε· (πρβλ. *Κεθρηνοῦ* ἐκδ. Βόνν. Β', 457).

4) *Δαυὶδ ὁ ἀπὸ Ἀχριδῶν*, ὅστις ἐν ἔτει 1023 στρατηγῶν Σάμου, τοὺς τὴν Λῆμον ἐπιδραμόντας Ῥώσους κατασφάζει. (*Κεθρηνοῦ* Τόμ. Β'. ἐκδ. Βόνν. σ. 479).

5) *Γεώργιος ὁ Θεοδωροκάнос*, ὁ στρατηγὸς Σάμου, ὅστις ἅμα Βεριθῶν, τῶν στρατηγούντων τῆς Χίου, ἐτρέψατο τοὺς Πετζινάκας ἐν ἔτει 1028· (πρβλ. *Κεθρηνοῦ* Β'. σ. 484).

6) *Εὐστάθιος ὁ Χαροσιανίτης*, ὃς ἔτει 1087 ἀπατρίκιος, στρατηγὸς καὶ προνοστής Σάμου ὦν, ἐποίησατο τὴν παράδοσιν τοῦ ἡμίσεος

κάστρου τοῦ λεγομένου Παντελίου ἐν τῇ νήσῳ Λέρῳ πρὸς τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ ὀσιωτάτου κυροῦ Χριστοδούλου (Πιττάκιον τῆς μονῆς τοῦ Θεολόγου ἐν Πάτμῳ δημοσ. ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ Δ' (1883) καὶ Acta et Diplomata graeca medii aevi sacra et profana edid. Miklosich et Müller VI, 34).

7) *Κωνσταντῖνος*, βυζαντινὸς πρωτοσπαθᾶριος καὶ στρατηγὸς Σάμου, (πρβλ. σιγίλλιον δημοσιευθὲν ὑπὸ A. Mordtmann ἐν τοῖς μνημείοις τοῦ ἐν Κων/πόλει Ἑλλ. Φιλ. Συλλόγου, Παράρτ. τοῦ ΙΓ' τόμ. 1881 σ. 47). Ὁ κ. Mordtmann εἰκάζει, ὅτι τὸ σιγίλλιον τοῦτο ἐγένετο ἐντολῇ τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Πασπαλά (ἴδε ἀρ. 1).

8) *Πακουριανός*, ἐνδοξότατος πτρίκιος καὶ στρατηγὸς τῆς Σάμου, οὗ τὸ ὄνομα σώζεται ἐν χειρογράφῳ τοῦ δεκάτου αἰῶνος (*Bernardus de Montfaucon, Palaeographia graeca, Parisiis, 1708 σ. 46*).

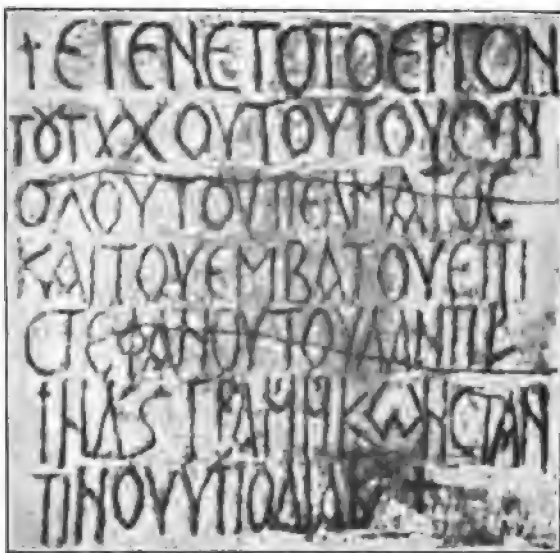
9) Ἐπὶ ἐτέρου σιγίλλιου λίαν λεωβημένου ἀνέγνω ὁ κ. A. Σαβατιέ (*Iconographie d'une collection choisie de cinq mille médailles romaines, byzantines etc. S. Pétersbourg 1847—1860. Planches des Plombs et Sceaux titrés I ἀρ. 17. ΤΚ'ΑΠΡΙ ΠΡΑΙΠΟΣ ΡΙΠΠΙΚΟΙΤΒΕΣΤΑΡΧΕΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΣΑΜΟΥ* = Πτρίκιος πραιπόσιτος ἐπὶ τ[οῦ] κοιτ[ῶνος] βεστάρχ[ης] [Κ]ῆ στρατηγ[ός] Σάμου. Φκίνεται ὅτι τὸ σιγίλλιον τοῦτο ἀνήκει εἰς τὸν 8 ἢ 9 αἰῶνα¹).

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων στρατιωτικῶν ἀρχόντων τοῦ θέματος Σάμου παραδίδουσι τὰ Acta et Diplomata graeca medii aevi Miklosich et Müller VI. σ. 111/3 τὸ ὄνομα πολιτικοῦ τινος ὑπαλλήλου τοῦ πράκτορος (=εἰσπράκτορος) Σάμου *Πηγορίτου*.

Συμπληροῦντες τὸν κατάλογον τοῦτον δημοσιεύομεν ἐνταῦθα τὸ ὄνομα τῶς ἀγνώστου ἀρχόντος *Στεφάνου τοῦ λαμπροτάτου*, μεθ' ὃ ἔπεται τὸ τοῦ γραμματέως *Κωνσταντίνου ὑποδιακόνου*. Τὴν ἀνκάλυψιν τοῦ νέου τούτου ὀνόματος ὀφείλομεν εἰς ἐνεπίγραφον πλάκα ἐν Σάμῳ ἀνασκαφείτην, ἐξ ἧς προέρχεται ἡ κατωτέρω ἐπιγραφή. Ἐνταῦθα

ἐπιτραπήτωσαν ἡμῖν προεισαγωγικῶς ὀλίγα τινὰ περὶ τοῦ ἐπισήμου τούτου μνημείου. Κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1896 ἐν Σάμῳ διατριβὴν ἡμῶν προσήλθε χωρικός τις ἀρχαιοκαπηλεῶν *Κωνσταντῖνος Πασσαμχάλης* ὀνόματι φέρων ἡμῖν ἐνεπίγραφον πλάκα ἐκ πωρίνου λίθου ὑπολεύκου εἰς τρία τεθραυσμένην. Ἡ πλάξ, ἧς μέρος ἦν δι' ἀμμοκονίας κεχρισμένον, ἐναπόκειται νῦν ἐν τῷ Μουσεῖῳ τοῦ *Λιμένος Βαθέος* τῆς Σάμου ἔχουσα ὕψος 67,5 ἑκτοστῶν τοῦ γαλλικοῦ μέτρου, πλάτ. 62 καὶ πάχος 5. Τὸ σχῆμα αὐτῆς ἐστὶ τετράπλευρον. Τὸ δὲ μέγεθος τῶν στοιχείων ἀβαθῶς ἐγκεχαραγμένων ποικίλλει ἀπὸ 4,5 μέχρι 8 ἑκτοστῶν τοῦ μέτρου. Ὁ χωρικός οὗτος, ὅστις ὡς κατοικίαν ἔχει καλύβην κειμένην ἐν τῇ παρὰ τὴν *Γλυφάδαν* ὁδῷ τῇ ἀγούσῃ ἀπὸ *Τηγαίου* εἰς *Χώραν* εὔρει τὴν πλάκα ἀνασκαίπτων ἴδιον οἰκόπεδον μεταξὺ τοῦ αἰγιαλοῦ καὶ τῆς θαλάσσης κείμενον οὐ μακρὰν τῆς θέσεως *Δόνηα* (ἴδ. κάτω).

Ἐνταῦθα παραθέτομεν φωτογραφικὸν ἀπεικασμα τῆς ἐπιγραφῆς, ἧτις εὔρηται ἐπὶ τοῦ ἐτέρου μέρους τῆς πλάκῃς

† ἐγένετο τὸ ἔργον
τοῦ τ[οί]χου τούτου συν-
όλου, τοῦ πέλματος καὶ
τοῦ ἐμβατοῦ ἐπὶ

5. *Στεφάνου τοῦ λαμπροτάτου*
ἰνδ(ικινῶνος) Σ' γραμμα(ατέως) Κωνσταν-
τίνου ὑποδιακ(όνου).

1. Σημ. Μυστακίδου. Πρβλ. καὶ Revue Et. Grecques 1900, σ. 469, 482.

Οὐχί ἀσκοποῦν θεωροῦμεν τὴν παράθεσιν παρατηρήσεων τινῶν πρὸς διευκρίνησιν τῆς χρονολογίας τοῦ ἐπιγράμματος.

στίχ. 1) Ὁ τύπος α† ἐγένετο τὸ ἔργον» ἐστὶ κοινὸς καὶ ἄλλων ἐπιγραφῶν· πρβλ. ἐν τῷ C. I. G. α') τὴν ὑπ' ἀριθμὸν 8648 ἐπιγραφὴν (ἐν ναῶ εὐρεθεῖσιν), ἐν ἣ φέρεται ἡ φράσις· α† τοῦτο τὸ ἔργον ἐγένετο» ἐνεγράφη δὲ τὸ ἐπίγραμμα περὶ τὸ ἔτος 577. Β') τὴν ὑπ' ἀριθμὸν 8649, ἐν ἣ ἐπίσης ἀναγινώσκειται α† τοῦτο τὸ ἔργον ἐγένετο» γ') τὴν ὑπ' ἀρ. 8827 ἀπὸ ἐπί... ἐγένετο τοῦτο τὸ ἔργον» καὶ δ') τὴν ὑπ' ἀρ. 8863 α† ἐγένετο ἡ κ.... δεκ....» Ἡ τελευταία ἐπιγραφὴ ἐγράφη ἐτῆ 648. Τῶν ἐτέρων δύο ἐπιγραφῶν δηλονότι τῆς ὑπ' ἀρ. 8649 καὶ 8827 δὲν δυνάμεθα δυστυχῶς νὰ ὀρίσωμεν τὴν χρονολογίαν· διότι ἐν τῷ Corpus αἱ περισσότεραι ἐπιγραφαὶ ἀποτυπῶνται διὰ τυπογραφικῶν στοιχείων μὴ ἐξικονιζόντων πανομοιότητος τὸ τῶν γραμμάτων τοῦ πρωτοτύπου σχῆμα. Πέμπτον παράδειγμα ἔχει ἐνεπιγράφος πλάξ τῆς Κῶ ἐν *Πανδώρας* τ. ΙΘ' (1868—69) σ. 47. α' Ὑπὲρ εὐχῆς καὶ σωτηρίας παντὸς τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ ἐγένετο (sic) τὸ ἔργον τοῦτο ἐπὶ (sic) τοῦ ὀρειοτάτου (sic) ἡμῶν Ἐπισκόπου Ἀριστοκράτου· ὁ μυχκρίτης Σακελλίων σημειοῦται ὅτι τὰ γράμματά εἰσι· τῆς πέμπτης μ. Χ. ἐκτονταετηρίδος.

στίχ. 2) Τὸ σύστημα τῆς ὑπὲν γραφῆς Z τῶν δύο στοιχείων Ο καὶ Υ ἀπαντᾷ ἐν ταῖς ἐξῆς ἐπιγραφαῖς· α') ἀρ. 8544 τοῦ C. I. G. χαραχθεῖση ἐν ἔτει 235· καὶ β') αὐτόθι ὑπ' ἀρ. 8628 χρονολογουμένη ἐτ. 521 καὶ ἐν τῷ χειρογράφῳ τῷ ἐμπεριέχοντι συγγράμματα Διοσκουρίδου, ὅπου ἀνάγεται εἰς τὸ ἔτος 506· (πρβλ. *Gardthausen, Griechische Paläographie* σ. 187).

Ἡ ἀνορθογραφία τῆς λέξεως ΓΥΧΟΥ προέρχεται προφανῶς ἐκ παραδρομῆς τοῦ γλύπτου, ὅστις μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ Γ ὑπερπηδήσας τὴν δίφθογγον ΟΙ ἤρξατο χαράσσειν ἀμέσως τὸ στοιχεῖον Χ, ἀλλὰ κατιδὼν, ὡς φαίνεται, ἐγκαίρως πως τὴν πλάνην ἠθέλησεν ἐκ τῶν ἐνότων νὰ θεραπεύσῃ τὸ κακόν· διὸ καὶ χαίρειν ἕατας τὴν ὀρθογραφίαν ἀπεφάσισε νὰ διασώσῃ τὸν φθόγγον μεταγράφων τὸ Χ εἰς Υ ἔστω καὶ μὴ τέλειον.

στίχ. 3) Περὶ τῆς λέξεως «πέλημα» ἴδε κατωτέρω.

στίχ. 4) α' Ἐμβρατῆς» σημκίνει εἰσόδος.

στίχ. 5) Ἐπειδὴ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ μνεία

γίνεται ἐπιμελήσεως δὲν θίγω τὸ ζήτημα, ποῖοι ἄρχοντες ἔφερον τὸν τίτλον ἀλαμπρότατος» πρὸ τῆς ἐποχῆς Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου. Περὶ τούτου τοῦ ζητήματος ὁ κ. *Ὁθων Hirschfeld* ἐπραγματεύθη νεωστὶ ἐν τοῖς *Sitzungsberichte der K. Preufs. Akademie der Wissenschaften zu Berlin XXV 1891, 581* ἐπ. Ἐπὶ Κωνσταντίνου ἐκτός τῆς τιμητικῆς προσχορευτέως ἀλαμπρότατος» δὲν ἐγένετο χρητὶς ἄλλης καὶ διὰ τούτῃ ἀνωτάτους ἀκόμη ἄρχοντας. Μετὰ τὴν Κωνσταντίνου δύο ἄλλοι ἀκόμη τίτλοι ἀπονέμονται· τοῖς ἀνώτατοι ἀξιώματα κατέχουσι δῆλα δὴ *illustris* (= Ἰλλουστριος, ἐπιφανής, ἔνδοξος, περιφανής) καὶ *spectabilis* (περιβλεπτός).

Ἡ δὲ *Notitia Dignatum* (ἐκδ. *Seeck*) ἐν τοῖς κεφαλαίοις XLIII, XLIX καὶ XLV ἀναφέρει ὡς «ἀλαμπρότατος» ἀξιομακτούχους τοὺς *consulares*, τοὺς *praesides* καὶ τοὺς *corroretoras*.

Τὸν τίτλον ἀλαμπρότατος» (*clarissimus*) ἔφερον κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἰουστινιανοῦ τοῦ Α' οἱ ἑπαρχοὶ τοῦ ἱεροῦ πραιτωρίου, οἱ ἀπὸ ὑπάτων *κοιμερησίου* τῆς Καρίας, Λυκίας, Ρόδου καὶ Χερσονήσου. Ἡ δὲ «*λαμπρότης τοῦ γένους*» (*claritas generis*) ἀπενέμετο κατὰ τὸ 71 κεφάλαιον τῶν «*Νεαυῶν*» τοῖς κόμησι, τοῖς δημάρχοις (*tribunis*) καὶ λοιποῖς βηθούχοις *velsi qui alii consistunt homines*. Κατὰ δὲ τὸν Κώδικα (l. IX tit. 13) ἔφερον προσέτι καὶ οἱ *vectores provinciarum* τὸν τίτλον τοῦτον. Σκρινιάριος τις φέρεται αὐτὸν (πρβλ. ἐπιγραφὴν τοῦ Corpus I. G. ἀρ. 8835 ἐνθα φέρεται· ἀπὸ Βιγιλίου τοῦ λαμπρότατου σκρινιάρου καὶ πατρὸς»).

Τὸ σύστημα τῆς ἀποκοπῆς τῶν λέξεων διὰ ἐπικλινοῦς γραμμῆς ἀπαντᾷ ἐν τῇ παρούσῃ ἐπιγραφῇ ἐν ταῖς λέξεσι συγκεκομμέναις· λαμπρότατος καὶ ὑποδιακόνου.

Ἐν τοῖς στίχοις 6 καὶ 7 τὰ στοιχεῖα εἰπὴν ἐπιμηκίστερα. Μετὰ τὴν συντετακμένην λέξιν INΔ γράφεται τὸ σημεῖον τῆς συγκοπῆς ὅ καὶ ἐν τῇ ἐπίσης συγκεκομμένῃ λέξει ΓΡΑΜΜ τίθεται τὸ ἴδιον σημεῖον συγκοπῆς· ἀνωθεν τῶν δύο M ἐπὶ ἑκατέρου αὐτῶν.

Ἰδιαιτέρως μνείας ἀξίον τυγχάνει τὸ σχῆμα τοῦ ἀριθμοῦ 5 (στίχ. 6), τὸ ὅποσον κατὰ τὰς μεταγενεστέρας ἐποχὰς ἐγράφετο οὕτως S ἢ 5.

Γενικῶς παρατηρητέον, ὅτι τὸ ἐπίσημον τοῦτο μνημεῖον διακρίνεται διὰ τὸ ἐκλεκτὸν τοῦ ὕφους, ἐπὶ τῇ σχεδὸν ἀνεπιφύγῳ ὀρθογραφίᾳ καὶ ἐπὶ τῇ κομψότητι τῶν στοιχείων.

Ἡ μνεία τοῦ ἔτους τῆς ἐπισημώσεως δὲν παρέχει ἀκριβῆ καθορισμὸν τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἐγένετο τὸ ἐπίγραμμα. Ἀνάγκη νὰ κρίνωμεν, ἂν δὲν ὑπάρχωσιν ἄλλα γνωρίσματα. Σημειωτέον, ὅτι ὁ γλύπτης οὐ μόνον οὐδαμῶς ἐποίησατο χρῆσιν τῶν τόνων καὶ τῶν πνευμάτων, ἀλλὰ καὶ τὰς λέξεις δὲν ἔγραφε κεχωρισμένας ἀπ' ἀλλήλων. Τὸ σχῆμα τοῦ στοιχείου $\blacktriangle$ καὶ τοῦ ἀριθμοῦ 5 παραπέμπουσιν ἡμᾶς εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς μεσαιωνικῆς ἐποχῆς. Ἡ ὕψ' ἐν γραφῇ ἀπαντᾷ ἀπαξ, ἡ δὲ συγκοπὴ ἐγένετο ἀποκλειστικῶς ἐν ταῖς ἀγοραϊαῖς λέξεσιν. Ὁ τύπος α† ἐγένετο τὸ ἔργον ἀπαντᾷ ἤδη ἐν ἐπιγραφαῖς τοῦ ἔκτου καὶ ἑβδομοῦ αἰῶνος.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐξάγεται τὸ συμπέρασμα, ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ καθορισθῇ μετ' ἀκριβείας ἡ ἐποχὴ, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐχαράχθη ἡ πλάξ αὕτη· ἀλλ' εἰκάζομεν, ἡμεῖς τοῦλάχιστον, καὶ οἱ φίλοι κ. κ. Γουλ. Λάφφελδ καὶ Θεόδ. Πρέγγερ συμφωνοῦσιν ἡμῖν, ὅτι τὸ ἐπίγραμμα ἐγένετο κατὰ τὸν ἕκτον ἢ ἑβδομον αἰῶνα μ. Χ.

Εὐκόλως δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποφανθῶμεν τίνα ἀρχὴν εἶχε «Στέφανος ὁ λαμπρότατος», τῆς ἐπιγραφῆς οὐδένα ὑπαινιγμὸν τοῦ ἀξιώματος αὐτοῦ ποιουμένης. Ὡς γρηχμυατῆς ἔχει ὁ Στέφανος ὑποδιάκονόν τινα Κωνσταντῖνον ὀνόματι. Διὰ τοῦτο φαίνεται ὅτι ἦτο πολιτικὸς ὑπάλληλος. Πιθανὸν νὰ διῆγε διαρκῶς ὁ Στέφανος ἐν Σάμῳ καὶ διὰ τοῦτο ὡς τοῖς πᾶσι γνωστοῦ παρελείφθη ἡ προσθήκη τοῦ ἀξιώματος αὐτοῦ.

Εἰς ποῖον κτίριον ἀνῆκεν ὁ τοῖχος, τὸ πέλμα καὶ ὁ ἐμβυατῆς; Περὶ τούτων δὲν δυνάμεθα ν' ἀποφανθῶμεν ὀριστικῶς, διότι κατὰ τὰς ἐν Σάμῳ διατριβὰς ἡμῶν κατὰ τὰ ἔτη 1888, 1896 καὶ 1900, δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἐξετάσωμεν ἀκριβῶς τὸ μέρος, ἐνθα κεῖνται τὰ ἐρεῖπια, ἐντὸς τῶν ὁποίων εὑρέθη ἡ πλάξ, τοῦ μέρους τούτου καταφύτου ὄντος ὑπὸ ἀμπελώνων. Οἱ δὲ χωρικοί, ὡς τὸ εἰκός, δὲν ἐπέτρεπον τὴν καταστροφὴν τῶν ἀμπελώνων τῶν χάριν τῶν ὀρέξεων ἐνὸς ἀρχαιολόγου.

Τὴν λέξιν πέλμα μεταχειρίζονται οἱ συγγραφεῖς τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς ἰδίᾳ πρὸς καθορισμὸν τῆς τοῦ ἵπποδρόμου κονίστρας, σπανιώτερον δὲ τῆς τοῦ θεάτρου. Ἡ ἀρχαία

πόλις τῆς Σάμου εἶχεν εὐρύχωρον θέατρον ἐπὶ τῆς νοτίου κλιτύος τοῦ ὄρους *Καστέλλι* πλησίον τοῦ σπηλαίου *Παναγίας Σπηλιανῆς*. Ἀπίθανον φαίνεται, ὅτι κατὰ τὴν Βυζαντινὴν ἐποχὴν ἐκτίσθη ἐν Σάμῳ νέον θέατρον ἐγγύτατα τοῦ αἰγιαλοῦ.

Ἄρα γε ἀπετέλει τὸ πέλμα μέρος ἵπποδρόμου; Τεμαχίον ἀναθηματικῆς ἐπιγραφῆς εὑρεθὲν ἐν ταῖς ἐρεῖπιοῖς τοῦ *Ἡραίου* δεῖκνυει ἴχνη ὀνόματος ἀγνώστου τινός, μεθ' ὃ ἔπεται ἡ λέξις ἀσυνωρίδιον¹. Ὅτι ἐτελοῦντο ἐν Σάμῳ ἵππικοὶ ἀγῶνες κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν διδάσκουσιν ἡμᾶς ἐνεπίγραφοι πλάκες δημοσιευθεῖσαι ἐν C. I. G. II. σ. 212 ἀρ. 2248. Ἐκ τούτου μὲν τοῦ τεμαχίου δὲν ἐπιτρέπεται ὅπως συμπεράνωμεν ὅτι ἐτελοῦντο ἐν Σάμῳ ἵππικοὶ ἀγῶνες—Ἴσως ὁ ἀναθέμενος τὴν πλάκα ταύτην ἐνίκησεν ἀλλαχοῦ—Αἱ δὲ τοῦ C. I. G. ἐπιγραφαί, εἰς ἃς ἄρτι παρεπέμψαμεν ἐμφαίνουσιν ὅτι ἠγωνίζοντο οἱ ἀρχαῖοι Σάμιοι ἀρματοδρομίᾳ.

Οὐδὲν κωλύει ἡμᾶς ὅπως ὑποθέσωμεν ὅτι κατὰ τὸν ἕκτον αἰῶνα οὐ μόνον οἱ κάτοικοι τῆς πρωτεύουσος τῆς Βυζαντινῆς ἐπικρατείας ἀλλὰ καὶ τῶν σπουδαιότερων πόλεων τῶν ἑπαρχιῶν κατεγίνοντο εἰς τὴν ἀρματοδρομίαν. Καὶ διὰ τοῦτο ἔσμεν πεπεισμένοι ὅτι ὁ ἐμβυατῆς καὶ τὸ πέλμα ἦσαν μέρη ἵπποδρόμου εὐρισκομένου ἐν τῷ χώρῳ τῶν ἐρεῖπιων τῆς θέσεως *Δόντια*.

Τελευταίως ἐκφράζομεν τὴν εὐχὴν ὅπως ἡ κυβέρνησις τῆς νήσου Σάμου ἀγοράζουσα τὸ μέρος τοῦτο προβῆ εἰς ἀκριβῆ καταμέτρησιν καὶ ἐξερεύνησιν τοῦ πεδίου τοῦ κειμένου μεταξὺ τοῦ λιμένος *Τηγαίου* καὶ τῆς *Ριβας Κολωνίας* (Ἡραίου ὄρους). Διότι ἀδιστακτικῶς πιστεύομεν ὅτι ἀνυπολόγιστου ὠφελείας πρόξενος θὰ καθίστατο ἡ διαφώτισις τῆς ἱστορίας μιᾶς τῶν ἐνδοξοτέρων τοῦ Ἑλληνισμοῦ πόλεων. Πλησίον δὲ τοῦ μέρους, ὅπου εὑρέθη ἡ πλάξ, διεσπαρμένα κεῖνται τὰ ἐρεῖπια πελωρίου κτιρίου Βυζαντινῆς ἐποχῆς. Τούτου τοῦ οἰκοδομήματος ἐσώθησαν τρεῖς κολοσσιαῖαι ἀντηρίδες, τὰς ὁποίας ναῦται παρὰ πλείοντες τὸν αἰγιαλὸν ἀνόμασαν *Δόντια* ἕνεκα τῆς ὁμοιότητος αὐτῶν πρὸς τρεῖς μεγάλους ὀδόντας χάσματι κεχωρισμένους.

Ὅστις ἀνασκάψῃ τὸ περὶ τὴν ἀρχαίαν τῆς Σάμου πόλιν ἔδαφος, εὐρήσει πάμπολλα λείψανα τῆς πρῶν καλλονῆς αὐτῆς καὶ μέλι-

1. Bul. Corresp. Hellén. V (1881), 488 ἀρ. 13.

στα έρειπια κτιρίων. Ουδέμια δὲ τῶν ἀρχαίων Ἰάδων πόλεων κέκτηται καταλληλότερον οἰκοδόμημα πρὸς διατήρησιν τῶν εὐρημάτων ἰδίᾳ τῶν βρῆων καὶ ἐγκωδῶν ἐπιστυλίων καὶ κρηπιδωμάτων, οἷα εἶδον κατὰ τὸ 1900, ὅτε Τηχανιώται τινες ἐργάζοντο πρὸς ἀνάγεσιν οἰκοδομημάτων ἐν τῷ χώρῳ, ἐν ᾧ πρῶην ὑπῆρχον ἀμπελῶνες καταστραφέντες ὑπὸ θεομηνίων.

Τὸ δὲ περὶ αὐτοῦ ὁ λόγος οἰκοδομημᾶ ἐστὶ ἐπιθαλάσσιον φρούριον ἠρημωμένον καὶ χαλασμένον, τοῦ ὁποίου σφίζονται πλείσιν τοῦ αἰγιαλοῦ καὶ νῦν εὐρύχωρος περιβόλος καὶ θόλοι τινὲς ἡμιχαλασμένοι, ὧν ἡ ἐπισκευὴ ἀπαιτήσῃ εὐτελεστέρως δαπάνας ἢ ἡ μεταφορὰ τῶν ὀγκολίθων εἰς τὴν νῦν πρῶτουσαν.

ΔΙΑΦΟΡΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ὑπὸ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Α. ΜΥΣΤΑΚΙΔΟΥ

Α' ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΠΑΡΟΝΑΞΙΑΣ

Τὰ κάτωθι δύο ἔγγραφα ἀντεγράψμεν πρὸ ἐτῶν ἐκ τῆς *Νομικῆς Συναγωγῆς* τοῦ *Δοσιθέου* τῆς ἀποκειμένης καὶ ἐπιμελῶς φυλαττομένης ἐν τῷ ἐνταῦθα *Μετοχίῳ* τοῦ *Παναγιῶ* *Τάφου*, ἐφιέμενοι νὰ συλλέξωμεν πληροφορίας περὶ τῶν *Κυκλάδων* καὶ *Σποράδων* κατὰ τὰς πρὸ ἡμῶν τρεῖς τελευταίας ἐκκτονταετηρίδας. Καὶ περὶ *Σικίνου* καὶ περὶ *Ἀνδρου* καὶ περὶ *Θήρας* ὁμοίως ἐδημοσιεύσαμεν πληροφορίας πρὸ δεκάδος ἐτῶν ἐν τῷ *Παρονασῶ* καὶ τῷ *Δελτίῳ* τῆς *Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας*, περιοδικοῖς τῶν *Ἀθηνῶν*¹. Σήμερον δημοσιεύοντες τὰ ἔγγραφα ταῦτα, εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς *Παροναξίας* ἀφορῶντα, ἐπαφίμεν τὰ περαιτέρω ἕτερα τῷ φίλῳ κ. *Π. Ζερλένῃ*, τῷ εἰδικῶς περὶ τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης ἀσχοληθέντι καὶ ἤδη ἡμῖν τὴν ἐκδοσὶν μεγάλου ἔργου ἐπὶ τούτῳ ἀγγείλαντι.

Τῶν ἔγγράφων τούτων ἐκδεδωμένων κατὰ *Μάρτιον* τοῦ 1603 μέμνηται ὁ κ. *Σάθας* ἐν τῇ *Μεσαιωνικῇ Βιβλιοθήκῃ*, οὐχὶ ὁμοίως καὶ ὁ κ. *Γεδεὼν* ἐν τῇ *Π. Πίναξιν* αὐτοῦ².

1. Περὶ *Σικίνου* ἐτ. Θ' σ. 401—413 περὶ *Ἀνδρου* ἐτ. Θ' σ. 292—301· περὶ *Θήρας* ἐν *Δελτ. Ἐθν. Ἑταιρείας*; τ. Β' σ. 626 κ. ἑ.

2. *Σάθα* σ. 551, *Γεδεὼν* Π. Π. σ. 554.

Ἀμρότερα ἐγένοντο ἐπὶ πατριάρχου *Ραφαῆλ* (1603—1607), ὅστις φησίνεται ἰδίως μεριμνήσας περὶ τῆς ἐμπεδώσεως καὶ τῆς τάξεως πολλῶν πραγμάτων ἐν τῇ μητροπόλει *Παροναξίας*, ὡς μαρτυροῦσι τὰ σφζόμενα ἔγγραφα, ἅτινα πρὸς ἀσφάλειαν μονῶν ἢ ναῶν ἐν *Πάρῳ* καὶ *Νάξῳ* ἐγένοντο¹.

Ἐκ τῶν ἔγγράφων τὸ μὲν ἀφορᾷ εἰς τὴν καθίκεσιν τοῦ *Παροναξίας Ἀθανασίου*, τὸ δὲ εἶναι ὑπόμνημα ἐκλογῆς τοῦ διαδόχου αὐτοῦ *Ἰωακείμ* τοῦ ἐκ *Χίου*, τοῦ κατὰ *Σεπτέμβριον* τοῦ 1606 τὸν θρόνον παραιτησαμένου².

1. Ὅρα τὰ παρὰ *Σάθα* μνημονεύμενα *Μεσ. Βιβλ. τ. Γ'* σ. 552, 553. (1603, 1604) καὶ *Γεδεὼν Π. Π.*, σ. 544, ἀλλὰ καὶ *Ἐκκλῆσ. Ἀλήθ.* τοῦ 1899. Ἐν αὐτῇ (σ. 22) ἐδημοσιεύθη ἕτερον σιγίλλωδες γράμμα ὑπὸ τοῦ σεβ. ἀγίου *Πελαγονεῖος* κ. *Ἰωακείμ* τοῦ *Φοροπόλου* περὶ *Μονῆς* ἐν *Χίῳ*. Ὁ αὐτὸς σ. 6. ἐκδύτης ἀναγράφει καὶ τρεῖς ἑτέρας πράξεις ἐπὶ *Ραφαῆλ* γενομένας, μὴ ἀναγραφόμενας δὲ ἐν τοῖς Π. Π. τοῦ κ. *Γεδεὼν*. Τοῖς εὐκαιροῦσιν ἱστοριοφίταις καταλείπομεν νὰ συμπληρώσωσι τὰ λοιπὰ.

2. Ἐκτὸς τῶν παρὰ τῷ *Σάθα* μνημονευομένων αὐτόθι (σ. 554) μητροπολιτῶν *Παροναξίας* πρβλ. καὶ *Ἱεροσολυμ. Βιβλιοθήκης* τῆς ὑπὸ τοῦ κ. *Παπαδοπούλου Κεραμέως* περιλοπονημένης τόμ. Δ', ἐνθα ἀναφέρεται τῷ 1615 ὁ *Νικηφόρος*, τῷ 1622 παραιτούμενος ὁ *Ἰωσήφ* καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἐκλεγόμενος ὁ *Ἰερωνίας* διατεθὼν κατὰ τὸ 1624 ἐν *Κωνσταντινουπόλει*.

Ῥαφαὴλ ἑλέω Θεοῦ, ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Ἐπειδὴ συνοδικῶς προκατημένης τῆς ἡμῶν μετριότητος, συνεδριαζόντων αὐτῇ καὶ τῶν παρευρεθέντων ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων τῶν ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, τῶν καὶ ὑπογράψαι μελλόντων, ἐγένετο καὶ ἀπεφάνθη συνοδικῶς τε καὶ κανονικῶς παντελῆς καὶ τελεία καθαιρέσις κατὰ τοῦ μητροπολίτου Παροναξίας Ἀθανασίου, καὶ ἔκπτωσις τοῦ τε θρόνου καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ, ἀναγκαῖον καὶ προσῆκον κρίνομεν ἐνταῦθα καταγράψαι καὶ διάδηλα πᾶσι ποιῆσαι καὶ τὰ παρ' αὐτοῦ τολμηθέντα ἔργα τὰ τοιαύτην αὐτῷ προξενήσαντα καθαιρέσιν τε καὶ ἔκπτωσιν, καὶ δὴ λέγομεν ἐμαρτυρήθη παρὰ πολλῶν ἀρχιερέων καὶ κληρικῶν, καὶ ἄλλων χριστιανῶν ἀξιοπίστων μετὰ ἀφορισμοῦ, ὅτι πολλάκις διακηρυχθεὶς διὰ γραμμάτων πατριαρχικῶν παραγενέσθαι καὶ ἀπολογηθῆναι εἰς ὅσα χρεωτῶν ἦν ἐγκλωσμένος, καὶ ἀργίᾳ καθυποβαλλόμενος παρὰ τῶν κατὰ καιροὺς πατριαρχῶν, κατεφρόνησε ταύτης τῆς ἀργίας καὶ ἀδεῶς ἐλειτούργει, πρᾶγμα ποιῶν ἄτοπον, καὶ τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἀνάρμοστον καὶ καθαιρέσει πρόξενον, ἐξ ὧν ἐν ἔστι καὶ τὸ παρ' αὐτοῦ ἐκδοθὲν οἰκειόχειρον αὐτοῦ τῆς ὁμολογίας ἔγγραφον, τὸ πρὸς τὸν Κ. Νικόλαον τὸν Καρθυῆν, ἐν ᾧ καὶ δι' αὐτοῦ φαίνεται ἀληθῶς, ὅτι ὑπέσχετο μὲν μέχρι τοῦ τεταγμένου καὶ διωρισμένου καιροῦ πληρῶσαι καὶ ἀποδοῦναι τὰς αἰς ὧρειλεν αὐτῇ πέντε χιλιάδας, ἧ εἶναι καὶ ὑπάρχειν αὐτοκαθαίρετον, εὐδέποτε δὲ μέχρι τοῦ νῦν, ἠθέλησεν αὐτὰ πληρῶσαι, ἀθετήσας καὶ τὴν ἰδίαν αὐτὴν ὑπογραφήν, καὶ ταῦτα εὖσαν πιστὴν καὶ ἐμαρτυροῦσαν παρὰ τε τοῦ εὐγενεστάτου Κ. Γεωργίου Λουκᾶ καὶ ἐτέρων ἀξιοπίστων, ἀλλὰ καὶ οἱ κατὰ καιροὺς παραγεγονότες ἐξαρχοὶ πατριαρχικοὶ, ἐξ ὧν οἱ πλείονες παρόντες μετὰ φόβου Θεοῦ καὶ ἀληθείας αὐτοὶ ἐπιστάσαντο καὶ ἐμαρτύρησαν ἀηκεῖναι καὶ πεπληροφορηθῆναι παρὰ τῶν ἐντοπίων κληρικῶν καὶ λοιπῶν πάντων χριστιανῶν εἶναι αὐτὸν διαβόητον ἐπ' αἰσχραῖς καὶ παντοίαις ἄλλαις πράξεσι καὶ ἐργασίαις ἀθεμίτοις, καὶ ἔνοχον καθαιρέσεως, εἰ καὶ παντοιοτρόπως φεύγων αὐτὸν, ἠλευθεροῦτο τῆς παιδείας, ἣν αὐτῷ συνοδικῶς καὶ κανονικῶς τότε νῦν ἔχον ἐπεθήκα-

μεν. Εἰς γὰρ τὴν περὶ τούτου δῆλωσιν καὶ διηγετικὴ τὴν ἀσφάλειαν, ἐγένετο καὶ ἡ παρῶσα καθαιρέσις.

Ἐν ἔτει Ἱζρία' μηνὶ Μαρτίῳ Ἰνδικτιῶνος δ'.

ΕΤΕΡΟΝ

Τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Παροναξίας ἀπροστατεύτου καὶ ἐστερημένης γνησίου ἀρχιερέως καὶ ποιμένος πνευματικοῦ μεινάσης, ἅτε τοῦ πάλαι μητροπολίτου αὐτῆς Ἀθανασίου, καθαιρέσει καθυποβληθέντος συνοδικῆ, δι' αὐτὴν πεποιήκεν ἀτοπήματα, παλαιὰ τε καὶ νέα, ἅπερ ἀντικρὺ ἐν τῷ συνοδικῷ τῆς καθαιρέσεως ἐμφαίνεται γράμματι, ἡμεῖς καὶ νεύσει θεϊκῇ ἐπὶ συστάσει τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας συνελθόντες προτάσει τοῦ παναγιωτάτου ἡμῖν αὐθέντου καὶ δεσπότη τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Κυροῦ Ῥαφαὴλ συνήλθομεν ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ τοῦ μεγαλομάρτυρος¹ καὶ ἐποιήσαμεν ψήφους κανονικὰς εἰς τὴν τοιαύτην μητρόπολιν ἐν αἷς ἐθήκαμεν πρῶτον μὲν τὸν ἀπὸ Χίου ἱερομόναχον Ἰωακείμ, δεύτερον τὸν Ἀρσένιον ἱερομόναχον ἀρχιμανδρίτην καὶ τρίτον τὸν Ἰωακείμ ἱερομόναχον καὶ πρωτοσύγγelon Κυζικίου· ὅθεν καὶ κατεστρώθησαν ἐν τῷ ἱερῷ κώδικι.

Ἐν ἔτει Ἱζρία'.

Καὶ τὸ ἐπόμενον ἔγγραφον ἀναφερόμενον εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Παροναξίας ἐκδομένον δὲ τῷ 1653 ἐπὶ πατριάρχου Παϊσίου, τοῦ ἀπὸ Λαρίσης εἶναι ἀξιολόγον· διότι ἐξ αὐτοῦ μαθητόμενα τὰ ὀνόματα ὀφφικίων τῆς Μ. Ἐκκλησίας ἀγνωστὰ ἐξ ἄλλων πηγῶν². Καὶ τοῦτο ἐλήφθη ἐκ τῆς Νομικῆς Συναγωγῆς.

α Ἡμεῖς οἱ γραφεῖς κληρικοὶ γράφομεν καὶ ὑπογράφομεν ἰδίαις ἡμῶν χερσίν, ἵνα ὀφέποτε εὐρεθῆ γράμμα γραφὲν ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ παναγιωτάτου ἡμῶν αὐθέντου καὶ δεσπότη τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κ. κ. Παΐσιου, ἐπὶ καθαιρέσει, καὶ τοῦ ὀφφικίου στερήσει τοῦ παπᾶ Γεωργίου σακελαρίου Παροναξίας, καὶ προβιβασμῶ εἰς τὸ ὀφφίκιον αὐτοῦ τοῦ παπᾶ Δανιὴλ· ὁ γράψας τὸ γράμμα ἐκεῖνο ὁποῖος ἂν εἴη τοῦ κλήρου, εἴη ὑπὸ καθαιρέσιν. Ὅθεν καὶ περὶ τούτου ἐγράψαμεν ἐν τῷ παρόντι κώδικι τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἐν ἔτει, αὐγὴ' Φεβρουαρίῳ ε', Ἰνδικτιῶνος σ'.

1. Τοῦ καὶ νῦν πατριαρχικοῦ ναοῦ τοῦ ἀγίου Γεωργίου.

2. Τὰ ὀνόματα μόνον ἐδημοσιεύθησαν ἐν τοῖς Χρονικοῖς τοῦ Π. οἴκου καὶ Ναοῦ τοῦ κ. Γεδεών.

† ὁ μέγας χαρτοφύλαξ *Γεώργιος* αὐτοθελήτως ὑπόσχομαι παιδεύεσθαι, ὡς ἀνωτέρω εἰρηται† ὁ μέγας ῥήτωρ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας *Ἰωάννης* στέργω τὴν αὐτὴν παιδείαν γραμματος οἰκειοθελήτου εὐρεθέντος ἐπὶ ὑποθέσει τοιαύτη: † ὁ πρωτεύδικος τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας εἶναι ὑπὸ παιδείαν τῶν ἀνωθεν

εὐρεθέντων ἡμετέρων γραμμάτων εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν † ὁ πρωτονοτάριος τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας *Φίλιππος* στέργω τὴν αὐτὴν παιδείαν † ὁ λογθέτης τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας *Νικόλαος* ὁ ὑπομνηματογράφος τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας *Κωνσταντῖνος* στέργω τὴν αὐτὴν παιδείαν».

Β' ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΣΙΓΙΛΛΙΟΝ ἸΩΑΝΝΙΚΙΟΥ Β'

ΚΑΤΑ ΤΟ 1653

Τὸ κάτωθι τὸ πρῶτον ἤδη δημοσίᾳ γνωρίζομενον σιγίλλιδες ἐν μεμβράνῃ γράμμα ἐγένετο ἐπὶ *Ἰωαννικίου τοῦ Β'* τὸ τρίτον ἤδη τὸν πατριαρχικὸν οἰκουμενικὸν θρόνον κοσμοῦντος¹ πρὸς ἐμπέδωσιν τῆς ἀνωμάλου καταστάσεως τῆς ἱεράς Μονῆς τοῦ ἁγίου Νικολάου ἐν *Λενιδίῳ* τῆς Πελοποννήσου. Τὸ ἔγγραφον τοῦτο, ἄγνωστον τῷ κ. *Γεδεών*², διορθοῖ καὶ τὴν μνηολογίαν τῆς ἐπὶ τὸν πατριαρχικὸν τῆς Κων/πόλεως θρόνον τρίτης ἀναρρήσεως τοῦ Ἰωαννικίου, ἐκτὸς ἂν τι τυπογραφικὸν ἀβλέπτημα ἐν τοῖς Π. Πίναξιν ὑπεσιδέσθαι. Κατὰ τὸ ἔγγραφον ἡμῶν σαφέστατα διακρίνεται μὴν ὁ Ἰούνιος.

Τὸ ἔγγραφον παραδίδομεν εἰς τὴν δημοσιότητα ἀντιγεγραμμένον ὑφ' ἡμῶν αὐτῶν κατὰ τὸ 1886 ἐν τῇ Ἀθήνησιν Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ μακαρίτου γερραροῦ παλαιογράφου *Ἰ. Σακελλίωνος* οἰκειοθελῶς ἐργαζομένων. Εἶναι δὲ ἐν πολλοῖς σημείοις, ὡς διαβλέπει ὁ ἀναγνώστης, διεφθαρμένον καὶ ἐξίτηλον³.

Περὶ τοῦ αὐτοῦ μοναστηρίου ὑπάρχει ἀρχαιότερον σιγίλλιον ἐν μεμβράνῃ ἐπὶ *Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως* ἐκδεδομένον τῷ ζρλ (=1622) ἔτει, καὶ νεώτερον ἅμα ἐπὶ *Γρηγορίου τοῦ Ε'* κατὰ τὸ 1798, ἀμφότερα μὴ σημειούμενα παρὰ *Γεδεών*. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον, τὸ καὶ ἀρχαιότερον, ἐδημοσιεύσαμεν πάλιν ἡμεῖς ἐν τῷ

προνήματι ἡμῶν τῷ φέροντι τὴν ἐπιγραφὴν *Ἐστορικαὶ Εἰδήσεις περὶ Κουρού-τσεμεν* ἐν Ἀθήναις 1888 σελ. 96—98¹, τὸ δὲ δεύτερον μένει ἀνεκδοτόν καὶ φυλάττεται ἐν τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ ὑπ' ἀρ. 1461.

Τὸ σιγίλλιον ἔχει ὡς:

Ἰωαννίκιος, ἐλέω Θεοῦ, ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Καὶ τοῦτο ἐκκλησιαστικῆς φιλοτιμίας πρότερον πάντῃ ἐλευθέρως ἀποκαθιστᾶν ἱεράς καὶ σεβασμίους μονάς, ἐν αἷς τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ τὸ ὄνομα ὑμνεῖται καὶ ἐκθειάζεται, ἐν αἷς τελεταὶ καὶ μυσταγωγίαι ἀδιαλείπτως διαπράττονται, δι' ὧν Θεὸς θεραπεύεται καὶ ψυχαὶ τῶν εὐσεβῶν ἀφέσεως ἀμαρτιῶν καὶ χάριτος θείας καταξιοῦνται. Τί γὰρ ἂν ἄλλο· ῥὸν ὁμοῦ καὶ σωτικώτερον οἰκουμενικῆς ἐκκλησίας προστάτη πνευματικῷ [κηδο]μένῃς ἔργον εἶη, ὡς τὸ φροντίζειν καὶ ἐπιμελεῖσθαι τῆς σωτηρίας καὶ διηνεκοῦς διαμονῆς τῶν ἱερῶν καὶ σεβασμιῶν μονῶν; Αὕτη δὲ ἡ διαμονὴ καὶ διηνεκῆς διάρχεια οὐκ ἄλλως ἐξεῖ τὸ μόνιμον, εἰ μὴ διὰ τελείας ἐλευθερίας ἀσυνδούσις τε καὶ ἀνενοχλησίας τῶν κατὰ σφαιρὰν ἔξιν εἰωθῶτων κατεπεμβαίνειν, τῶν τοιοῦτων σεβασμιῶν μονῶν. Πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις, οἷς ἐπάναγκες τοὺς ἐνασκουμένους κοσμοφυγάδας πατέρας . . . σθαι καὶ τὸν νοῦν διατηρεῖν ἀδιάσπαστον τῆς πρὸς τὸ θεῖον ἐνώ[σεως;] τοῦτο μέγχα καὶ χρειωδέστατον τὸ μὴ δηλονότι ἀπαιτεῖσθαι· παρ' οὐδενός τι (δύο λέ-

1. Γεδεών Π. Π. σ. 582.

2. Ἀδοθί: ἀπὸ Ἰουλίου 1653—17 Μαρτίου 1654.

3. Τὸ ἔγγραφον φυλάττεται ἐν τῇ Ἐθν. Βιβλιοθήκῃ ὑπ' ἀρ. 1460, ὡς ἐν τῷ δημοσιευθέντι *Καταλόγῳ τῶν Χειρογράφων* κατὰ τὸ 1892 φέρεται.

Ἐξίστω δ' ἡμῖν ὑπομνήσαι ὅτι πανομοιότυπον τῆς ὑπογραφῆς τοῦ πατριάρχου τούτου ἐδημοσιεύσαμεν τὸ πρῶτον ἐν τῷ Ἡμεροδικῷ τοῦ Ἐλλ. Φιλολ. Συλλόγου τόμ. ΚΖ' σ. 388 ἐν ἴδιῳ πίνακι.

1. Ἐν τῷ σιγίλλῳ τούτῳ προσυπογράφουσι τῷ Λουκάρεϊ καὶ οἱ πατριάρχαι, Ἱερουσαλὴμ *Θεοφάνης* καὶ Ἀντιοχείας *Κυρίλλος*. Αἱ ὑπογραφαὶ ἐξεδόθησαν ἐν πανομοιότυπῳ ὑφ' ἡμῶν ἐν τῷ περὶ *Κουρού-τσεμεν* βιβλίῳ.

ξεις) τὸ γὰρ ὄχληρόνκ' ἀλάχιστον ἦ, πάντως ὄχληρόν [ἔστι καὶ] οὐποτε μεταβάλλει τὴν ἰδίαν φύσιν, ὥστε ἀπαιτούμενον μὴ ἐνοχλεῖ. . . . .
 . . . . . ἄτοπα καὶ φθορὰς τὰ παραίτια ὦν τὴν αν(. . . . .¹) τοῖς νοῦν καὶ διάκρισιν εἰληγῶσιν, εἰ μὴ διὰ τελείας ἀφαιρέσεως. Ἐγνωσταί τοίνυν. . . . .² μονὴ . . . . . τελείας ἐλευθερίας τῶν σεβασμίων μονῶν, ἅτε θεοῦ εὐδοκίᾳ τοὺς ἐνασκουμένους ἰθυνοῦση καὶ περισκεπούση . . ἀγρύπνοις τὰ ἐνδεῶς ἔχοντα θεραπείας, τὴν πρόσφορον ἐπιμέλειαν προσάγουσαν. . . . ἰάσεώς τε καὶ διορθώσεως, ὅτι κατὰ τὴν ἐπαρχίαν τοῦ . . . . . Ῥέοντος³ ὑπάρχει θεῖα καὶ ἱερὰ μονὴ τιμωμένη εἰς ὄνομα τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Νικολάου τοῦ ἐν Μύροις, καὶ ἐπονομαζομένου Λεωνίδου. . . . . ἥτις πρὸ χρόνων μὲν ἀμνημονεῦτων ὑπὸ τὴν σταυροπηγιακὴν ἐλευθερίαν τελοῦσα ἅτε πατριαρχικὴ καὶ κατ' ἔτος παρέχουσα τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ. . . . ἄπρ'α μόν'α εἴκοσι καὶ ἑκατὸν καὶ κατὰ μὲν τὸ φαινόμενον ἐδόκει ἐλευθερίαν εἶναι τὴν ῥηθείσαν μόνην ὡς ὀλίγον τι διδοῦσα, τῇ δ' ἀληθείᾳ καὶ μάλα ὑπὸ δουλείαν ἀνελευθερον καὶ ἐνόχλησιν ἀκατάπυστον διατελοῦσα ὑπῆρχε' τῶν γὰρ κατ' ἔτος πεμπομένων ὑπὸ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας ἐξάρχων πατριαρχικῶν πρὸς τὰς. . . . . ας ἐκείνου τοῦ κλήματος οὐκ ἐφησυχάζοντων ἐπὶ τῇ λήψει τῶν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἐκείνων ἄπρ'ων, ἀλλὰ τὰ ὑπὲρ δύναμιν τῆς μονῆς καὶ τῶν αὐτῇ ἐνασκουμένων ἀπαιτούντων, καὶ διαβραδυνόντων ἐν αὐτῇ ἐξόδου καὶ ζημίας ὅτι πλείστης. παρῆγον ἀφορμὰς τῇ μονῇ, ἐξ ὧν, ὡς ἐπληρορρορ[ήθημεν] ἡ ἀναχώρησις τῶν πατέρων καὶ ἐρήμωσις τῆς ἱερᾶς μονῆς ἠπειλείτο. Τούτου χάριν φροντίζοντες τῆς συστάσεως καὶ συντηρήσεως τῆς ἱερᾶς μονῆς ταύτης ὡς χορέος ἔχοντες ἀπαραίτητον καὶ πρὸς Θεὸν ὑποσχέσεις διασώζειν δο[ον. . .] ἡμῖν τοὺς ἐν οἷς ὑμνεῖται Θεὸς εὐκτηρίους εἰκούς, ἀποφαινομένα γνῶμῃ κοινῇ συνοδικῇ τῶν παρατυχ[όντων] ἱερωτάτων ἀρχιερέων τῶν κατ' ὑπερτίμων τῶν ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν ἱνα, ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἐφ' ὅσον

ὁ ἥλιος τὸν ἰδίον διατρέχει κύκλον, εἴη καὶ διαμῆνοι ἢ σεβασμία αὐτῇ καὶ ἱερὰ μονὴ τιμωμένη εἰς ὄνομα τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Νικολάου τοῦ ἐν Μύροις ἀσύδοτος, ἀκαταζήτητος, ἀνενόχλητος καὶ ἀκαταπάτητος παρὰ παντός προσώπου ἱερωμένων ἢ λαϊκῶν ἐξαρχικῶς πεμπομένου πρὸς τὰ ἐκείσε καὶ πάντῃ ἐλευθέρᾳ, μνημονευομένου μόνου τοῦ κατὰ καιρὸν προστατεύοντος τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας οἰκουμενικοῦ πατριάρχου ὄνομα καὶ μηδὲν οὔτε πολὺ οὔτε ὀλίγον χρεωστῆν διδόναι τινί, ὡς φιλανθρωπίαν καὶ ἐλεημοσύνην πατριαρχικὴν ἐλευθερίαν γεγυνοῦσαν καὶ τελείως ἀσύδοτον μηδενὸς τὸ παράπαν τολμῶντος, ὅπῃδῃποτε καιρῷ ἀνατρέψαι τὸ ἡμέτερον τοῦτο συνοδικὸν ἔλεος, ἢ διασεῖσαι τοὺς ἐν αὐτῇ ὀσιωτάτους πατέρας καὶ ἐνοχλήσαι ἀσπλάγχχνως καὶ κακοήθως ἱερωμένου ἢ λαϊκοῦ, πράττοντος ἢ συνενογοῦντος ἢ συναينوῦντος ἐπὶ ἀνατροπῇ τῆς παντελοῦς ἐλευθερίας τῆς ἱερᾶς μονῆς ταύτης ἐν βάρει ἀλύτου ἀφορισμοῦ τοῦ ἀπὸ Θεοῦ Παντοκράτορος. Ἐπὶ γὰρ τούτῳ γέγραπται τὸ παρὲν πατριαρχικὸν συνοδικὸν σιγγιλιῶδες γράμμα καὶ ἐδόθη τοῖς ὀσιωτάτοις πατράσι τῆς ἱερᾶς μονῆς ταύτης, εἰς δῆλωσιν καὶ βεβαίωσιν τῆς παντελοῦς αὐτῆς ἐλευθερίας ἐν ἔτει σωτηρίῳ α^ω χ^ω γ^ω γ^ω, εἰ δὲ συμβαίῃ καὶ κατὰ συναρπαγῆν ληφθῆναι ἕτερον γράμμα οἰωδῆποτε καιρῷ ἀκυροῦν τὸ παρὲν ἡμέτερον γράμμα, ἄκυρον εἴη καὶ ἀνίσχυρον καὶ ἀντ' οὐδενὸς λογιζόμενον.

Ἐν μηνί Ἰουνίῳ Ἰνδικτιῶνος σι'.

Ἰωαννίκιος Ἐλέφ Θεοῦ, Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

- † Ὁ Καισαρείας Ἀνθιμος.
- † Ὁ Ἡρακλείας Μελέτιος.
- † Ὁ Σμύρνης Μακάριος.
- † Ὁ Κυζίκου Ἀνθιμος.
- † Ὁ Νικομηθείας Κύριλλος.
- † Ὁ Χαλκηδόνος . . . . ἡλ.
- † Ὁ Προύσης Κλήμης.
- † Ὁ Χίου Παρθένιος.
- † Ὁ Προϊλάβου Μελέτιος.
- † Ὁ Φιλιππουπόλεως Γαβριήλ.
- † Ὁ Φιλίππων καὶ Δράμας Λκυρέντιος.
- † Ὁ Νεοκαισαρείας Κοσμάς.
- † Ὁ Δρούστρας Μακάριος.
- † Ὁ . . . . . Παγκράτιος.

1. Σσηπὸς τὸ μέρος τοῦτο, ἀλλὰ δὲ ἐξίτηλα ὄλωσ.

2. Σχεδὸν ὅλη ἡ σειρά δὲν ὑπάρχει.

3. Ῥέοντος καὶ Πραστοῦ σειράν ἐπισκόπων ἀπὸ τοῦ 1740 ἐδημοσιεύσαμεν ἐν ταῖς Ἱστορικαῖς περὶ Κουρούτσεσμε εἰδήσεσι σελ. 95 Ἀθην. 1888.

Γ' ΕΠΙΓΡΑΦΙΚΑ

Κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1898 ἐκομίσθη εἰς τὸ Αὐτοκρατορικὸν Μουσεῖον ἐξ Ἀλεξανδρείας κατὰ τὸ μέρος Μπουρνάρ μπασί τῆς κωμοπόλεως ταύτης ἀνευρεθεῖσα μικρὰ ἐπιτύμβιος στήλη, ἣτις καὶ ἐν τῷ *Εὐρετηρίῳ* τῶν ἐκ μαρμαρίου λίθων ἐνεγράφη ὑπ' ἀριθ. 826.

Αὕτη ἔχει ὕψος 0,32 καὶ πλ. 0,18 ἑκατοστομέτρων. Ἀέτωμα, ὅπερ ἐν τῷ κέντρῳ φέρει ῥόδακκα· γυνή, ἣτις ἀθήται ἐν τῷ ἀριστερῷ τῆς στήλης, ἐπὶ τοῦ ἐπιστηθίου συνέχει διὰ τῆς ἀριστερᾶς τὸ ἱμάτιον· ἡ δεξιὰ χεὶρ ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ γόνατος πρὸς τὰ κάτω νεύουσα.

ὑπὸ τὴν παράστασιν ἐγκεχάραται ἐπιγραφή διςτιχος· ὕψος τῶν γραμμάτων 0,1 ἑκατοστομ., τοῦ Φ μόνον ἔχοντος διπλάσιον (0,2). Ἡ ἐπιγραφή ἔχει ὡδε:

ΦΟΥΥΕΙΝΙΑΑΛΥΠΕ

ΧΑΙΡΕ

Κατ' Αὐγουστον τοῦ αὐτοῦ ἔτους εἰς ὠραίας περιπέου ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς Πρωσίνης ἐν γηπέδῳ ἀνήκοντι ὠρολογιοποιῶ τινι Ἀδάμ ἀνεκαλύφθη σαρκοφάγος ἐξ ὑπολεύκου τιτανολίθου μήκους σπιθαμῶν ἑνδεκα¹ πλάτους δὲ πέντε. ὑπὸ ταύτην τετράγωνος περιοχὴ, ἐν ἣ κάτωθεν εὐρεται ἡ ἐξῆς λατινικὴ ἐπιγραφή, ἣν κατέχομεν ἐξ ἀντιγράφου. Τὸ ὕψος 0,50 καὶ πλ. 0,54 ἐκ. τοῦ μέτρου, τῶν δὲ γραμμάτων 0,055.

	D	M
1.	CVALMARVL	
	LVSIXANLXXV	
	CVALVARANVS	
	ETNANEAGA	
5.	LISIBIVIVE	(οὔτω)

F C

Τὰ D. M. εἶναι τὰ ἐπὶ ἐπιτυμβίων ἐπιγραφῶν συχνότατα γράμματα ἀντὶ *Dis Manibus* = *Θεοῖς καταχθονίοις*.

Κατὰ τὴν ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν συχνότατη ἐγένετο χρῆσις καὶ τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων

1. Οὕτως ἐμετρήθη ὑπὸ τοῦ ἀναγγεῖλαντος· τὸ εὐρεθμ εἰς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Α. Μουσείου.

Θ. Κ., ἅτινα ἀναγράφονται ἐπὶ τοῦ μετώπου τῶν ἐπιτυμβίων ἐπιγραφῶν τῶν ἐλληνιστῶν καὶ λατινιστῶν συντεταγμένων¹. Ἐπίσης εὐρηται καὶ συντεταγμέναι αἱ λέξεις, χαρασσομένων μόνων τῶν γραμμάτων ΘΕ ΚΑ ἢ Θ. ΚΑΤ. Ἐνίοτε ἀπαντᾷ καὶ ΔΜ (= Δίς Μάνιβους) ἀντὶ τῶν λατινικῶν ΔΜ, ἔσθ' ὅτε δὲ εὐρισκομεν ἐν ἐπιτυμβίοις ἐπιγραφαῖς ἐν ἀμοτέραις ταῖς γλώσσαις συντεταγμέναις καὶ Δ.Θ.Κ.Μ.

Τὰ ἐν τέλει τῆς ἐπιγραφῆς F. C. κείνται ἀντὶ τοῦ *faciendum curavit* ἢ *curaverunt*.

Ἡ ἐπιγραφή συμπληρωτέα ὡς ἐξῆς:

D[iis] M[anibus]

C[aius] \A_[erius] Marul-

-lus vic[is] annos LXXV

C[aius] \A_[erius] Varanus

et Nanea Ga-

-li sibi vive

F[aciendum] C[uraverunt]

Ἡ ἐπιγραφή τῆς Α'-Β' ἑκατονταετηρίδος. Τὸ ὄνομα Marullus συχνότατον καὶ Marullus καὶ Marullinus-lina καὶ Marullis, ἡ παρὰ μεγ: *Μαρουλλίς*. Καὶ *Μάρουλος* συχνότατον καὶ ἐν συγγραφεύσιν, ὡς ἔστιν ἰδεῖν ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Pape-Benseler, καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς, ὡς π. χ. ἐν τῇ ὑπ' ἀρ. 118 τῆς ἐπὶ Μαιάνδρου Μαγνησίας². Ἐν τῇ ἱστορίᾳ δὲ ἀρίγνωτον τὸ ὄνομα, διότι τοῦτο ἔφερον ὁ ἐκ τῶν Ῥωμαίων δημάρχων ὑπεκνωθῆεις εἰς τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ Καίσαρος ὡς βασιλέως καὶ δημοσίᾳ κηρύξας ὅτι ὁ Καίσαρ οὐδενὸς τοιοῦτου (διαβήματος) εἶχεν ἀνάγκην³.

Τὸ γυναικεῖον ὄνομα Nanea εἶναι ἐπιτόπιον, ἀπαντᾷ καὶ ἐν ἐπιγραφῇ τῶν αὐτῶν μερῶν (πρβλ. C. I. L., τ. III, παράρτ. II, ὑπ' ἀρ. 8239 Prizren).

1. Στήλη ἐπιτύμβιος μετὰ λατινικῆς ἐπιγραφῆς ἐκ 5 σειρῶν ὑπάρχει ἐν τῷ Α. Μουσεῖῳ, ἣτις ἔχει ἐν ταῖς δυοῖν ἄκραις ἄνω τῆς παραστάσεως τὰ γράμματα Θ. Κ. Περιγραφή ἀτελής τῆς στήλης· δημοσιεύεται ἐν τῷ Καταλόγῳ τῶν Monuments funéraires τοῦ Α. Μουσείου ὑπ' ἀρ. 125 ἄνω τῆς ἐπιγραφῆς.

2. O. Kern. Die Inschriften v Magnesia am Maender ἐν Βερολίῳ, 1900.

3 Παρὰ *Δίωνι Κασσίῳ* ΜΑ, 9 (Γάιος· Ἐπίδωρος Μάρουλλος). Μέτιθι καὶ τὰ παρὰ *Πλουτ.* ἐν βίῳ *Καίσο*. § 61

Κατὰ Μάιον τοῦ 1899 προσήχθη ἡμῖν ἐν τῷ Αὐτοκρατορικῷ Μουσεῖῳ ἔκτυπον ὁμοίωμα ἐπὶ χάρτου ἐπιτυμβίου παραστάσεως μετ' ἐπιγραφῆς. Κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ χάρτου καταμέτρησιν τὸ ὕψος τῆς μαρμαρίνης πλακῆς ἀνήρχετο μόλις εἰς 0,22 ἑκτοστόμετρα, τῶν δὲ γραμμάτων τῆς ἐπιγραφῆς εἰς 0,1. Ὡς ἐξῆν ἐκ χαρτίνου ἀποτυπώματος εἰκάσαι, ἐν τῇ πλακῇ εἰκονίζεται παράστασις ὄρθια ἀνωπὸς χιτῶνα καὶ ἱμάτιον περιβεβλημένη, διὰ μὲν τῆς ἀριστερᾶς κρατοῦσα ἐγγχειρίδιον (;) διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς διδούσα πρᾶγμα τι (δυσδιάκριτον) εἰς κύνα· ὁ λαιμὸς καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ κυνὸς προτείνεται ἀκριβῶς πρὸς τὴν διδουσαν χεῖρα. Παρὰ τὴν παράστασιν ἀριστερὰ (δεξιὰ τῷ προσβλέποντι) ἴσταται θεράπων κατὰ τὸ ἀνάστημα μικρότερος (0,7 ἐκμ), ὡς ἐν τῇ τέχνῃ εἴθισται. Ἀμέσως κατὰ τὴν βᾶσιν ὑπὸ τὴν ἀνάγλυπτον παράστασιν φέρεται καθ' ὄλον τὸ πλάτος τῆς πλακῆς (=0,19 ἐ) ἢ ἐξῆς δίστιχος ἐπιγραφῆ.

ΖΩΤΙΧΟΣ ΥΙΟΣ CCEI
LIANOY. ENIAYTOY

Τὸ ὄνομα Ζώτιχος εἶναι πολλῷ σπανιώτερον ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς, ἢ τὸ Ζώσιμος, οὗ κοινότερον τὸ Ζωσιμᾶς, ἐξ οὗ πάλιν τὸ ὄνομα Ζωσᾶς ἐν C. I. G. S. 1777 καὶ θ. Ζωσῶ, Ζωσάριον ἐν ἐπιγρ. Πάρου. (Ath. Mitheil. τ. IH', σ. 13).

Τὸ θηλ. Ζωίχη ἀπαξ εὔρομεν ἐν ἐπιγρ. τῆς Πάρου δημοσιευθείση σὺν τοῖς ἀνωτέρω ἐν Ath. Mith. τ. III', σελ. 18, ἐνῶ τὸ θ. Ζωσίμη συνηθέστερον. (Ὁρα Αὐτόθι, τ. Γ' σ. 339) Πρβλ. καὶ τοὺς τύπους Ζωσίμα καὶ Ζωσιμῶ, ἐκ τοῦ Ζώσιμος.

Τὰ ἐκ τῆς ρίζης Ζω-(Ζωο-ζωός-) γενόμενα κύρια ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς λίθων τε καὶ νομισμάτων μόνον ἀπαντῶντα εἶναι τάδε¹.

Ζωαγόρας.

Ζωάρχος (ἐπιγρ. Μαγνησίας Kern, 67).

Ζωάνδρος.

Ζώβεις-Ζώβειτος².

Ζώβιος καὶ Ζωβίη (ἐν *Paton*, Inscript of Cos, Ὁξφόρδη 1891).

Ζωγένης³.

Ζωγόνη.

Ζώηλος.

Ζώης ('Εφέσου) καὶ Ζώη (*Kaibel*, Epigr: Græca 350) καὶ Ζώη (Ath. Mith. 1888, 242) καὶ Ζωή.

Ζωίλιος.

Ζωίλος, Ζωίλα (καὶ Ζόιλος) ἐπὶ νομισμάτων¹.

Ζώκυπρος (C. I. G. 455).

Ζωνᾶς.

Ζώνη (;) (*Kaibel*, Ep. Gr. 130—360).

Ζωπᾶς—ἄδος².

Ζωπυρᾶς.

Ζωπυρίων—καὶ ἐπὶ νομισμάτων³.

Ζώπυρος—(πύρα—εἶνα—ἴνα—ρίς—ἴσκος—ἰκός) καὶ ἐπὶ νομισμάτων⁴.

Ζωσάμμιος.

Ζωσάριον.

Ζωσᾶς—ᾶ⁵.

Ζωσιμᾶς.

Ζωσίμα—η.

Ζωσιμιανός—νείδης.

Ζωσιμίων.

Ζώσιμος καὶ ἐπὶ νομισμάτων⁶ καὶ Ζώσημος⁷.

Ζώσιππος.

Ζωσιτόνυμος⁸.

Ζωσοῦς.

1. Catalog of Greck Coins, *Ionia*, 1892 καὶ *Caria* 1897 τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου, *Κῶ*, *Περίητης*, *Στρατονικίας*, *Τήνου* καὶ *Ἀγκύρας* τῆς Φρυγικῆς ἐν ἐπιγρ. γραφῇ *Blumer Kleinas*: Münz., καὶ *Δυρραχίου* ὅρα *Wissensh Mitheil*: aus Bosnien u Herzegovina, τ. 7ος 214.

2. Μαγνησίας ἐπὶ Μαιάνδρω. Ath: *Mitheil*: 10', σ. 21. Α' σ. 204.

3. Ἐφέσου. Ὁρα καὶ ἐν *Ἐπιγραφαῖς Μαγνησίας* τῆς ἐπὶ Μαιάνδρω ὑπὸ *Kern* συγχόν.

4. *Inh. Blumer*, Griech: Münzen 150,449 καὶ τοῦ αὐτοῦ *Kleinas*: Münzen ἐν Βιέννῃ καὶ *Catalog* Βρεττ. Μ. *Ionia*, 1892. *Στρατονικίας*, *Ἐφέσου*, *Σμύρνης*, *Ἐρυθρῶν*, *Μιλήτου*, *Μαγνησίας ἐπὶ Μαιάνδρω* (καὶ ἐν *Ἐπιγραφαῖς Kern* σύνθηες. Καὶ ἐπὶ νομισμάτων *Δυρραχίου*. Ὁρα *Wiss: Mitheil* aus Bosnien u Herzegovina, σ. 215).

5. B. Corr: Hèll. τ. 1Δ' σ. 610 «Ζωσᾶ υἱός, Ζωσᾶς» ἐπιγρ. *Ἀφροδισιάδος*.

6. *Ἐλαίας*, *Στρατονικίας*, *Λαοδικίας*, καὶ *Ἰεραπόλεως* τῆς Φρυγίας, *I. Blumer Kleinas*: Μ. καὶ ἐν ταῖς *Ἐπιγραφαῖς* τῆς Μαγνησίας. Ὁρα *Kern* αὐτόθι.

7. Ἐν *Latyschew Insc. Regni Bosp.* αὐτόθι σ. 69.

8. Ath: *Mitheil*. 1891 τ. 1ΣΤ, 180 μετ' ἑρωτηματικοῦ.

1. Πρβλ. καὶ *Bechtel—Fick—Griech. Personennamen* ἐν *Γοτίγγη* 1894, σ. 133.

2. *Latyschew B.* Inscript: ora Sept. Ponti Euxini, τ. Α' ἐπιγρ.: 67.

3. *Latyschew B.* Inscr.: Regni Bosporani, ἐν *Πετροπόλει* τ. Β' σ. 64.

Ζωσώ.

Ζωτικός—ή, και ἐπὶ νομισμάτων¹.

Ζώτιχος—ίχη².

Ζώττας (C. I. G. Add. 2197).

Ζωώ—οὺς (*Kaibel*, Ep. Græca 812).

Ἡ γράφη *Σιλιανός* καὶ *Σειλιανός* μετὰ βιβλόγγου ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς.

Τὸ ὄνομα *Ἐνιαυτός* δὲν ἀπαντᾷ ἐν ταῖς Συλλογαῖς τῶν Ἑλληνικῶν Ἐπιγραφῶν (C. I. G.) ἢ τῶ *Δελτίῳ* τῆς C. H. ἢ ταῖς *Ἀνακοινώσεσι* τοῦ Ἀθήνησι Γερμανικοῦ Ἰνστιτούτου, καὶ ἐν τῶ ὑπὸ Pape-Benseler συντεθειμένῳ Λεξικῶ τῶν Κυρίων Ὀνομάτων. Ταῦτα προχέιρας.

Κατὰ τὸ 1899 ὁ γενικὸς διοικητὴς Θεσσαλονίκης ἐξοχώτατος *Ριζᾶ πασοῦ* σὺν τῶ εὐγενεῖ αὐτοῦ υἱῶ *Ἰσμετ βέη* ἐπεμψεν εἰς τὸ Αὐτοκρ. Μουσεῖον διαφόρους στήλας ἐπιτυμβίου μικράς τε καὶ μεγάλας ἐνεπιγράφους. Αἱ στήλαι αὗται ἐκ μαρμάρου κατεχωρίσθησαν ἐν τῶ *Ἐδρετηρίῳ τῶν μαρμάρων* ὑπ' ἀρ-1004—1027. Τὰς σπουδαιοτέρας τῶν ἐπιγραφῶν κατὰ διαταγὴν τῆς διευθύνσεως τοῦ Μουσείου καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀποστείλαντος φιλαρχαιοτάτου ἀνδρὸς κατετάξαμεν καὶ ἀντεγράψαμεν καὶ ἠτοιμάσαμεν πρὸς ἐκδοσιν ἐν τῶ τοῦ *Συλλόγου* περιοδικῶ· μία μόνον αὐτῶν ἢ ὑπ' ἀρ. 1018 εἶναι λατινική. Ἐν τῶ μεταξὺ ἀρχαιολόγος Γάλλος ὁ φίλος κ. *Perdrizet*, νῦν καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου Nancy προλαβὼν ἐδημοσίευσεν ἐν τοῖς *Mélanges d'Archéologie et d'Histoire* (τ. XX, σ. 223—233) τὰς σπουδαιοτέρας καὶ καλλιτέρας.

Ὡστε ἡμῖν οὐδὲν ὑπολείπεται ἢ ἡ ἀνακρινώσις τῶν ἐξῆς δύο, ὧν ἡ πρώτη ἄλλην τινὰ φαίνεται ἔχουσα τὴν ἀνάγνωσιν, ἢ δὲ ἄλλη ἔμεινεν ἀνέκδοτος.

ΦΡΟΝΩΝ
ΝΙΚΟΠΟ
ΛΙΑΝΗΝΙ
Τ-ΙΙΔΙΑΓΥ
5) ΝΕΚΙΜΝΙ
[ας χάρι]ν

1. *Ἀπ(α)σίας*, (νῦν Abia). Ὅρα I. *Blumer*, *Kleinvas. M. I*, 215. Καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς τῆς Μαγνησίας ἐπὶ Μαϊάνδρῳ. Ὅρα Συλλογὴν τῶν ἐπιγραφῶν ὑπὸ *Kern*, Βερολ. 1900, 4ον.

2. Σ. Σ. Ε. καὶ ἐν ἐπιγρ. Κυζίου J. *Hell. Stud.* 1903 σ. 75, *Ζωίχη*.

Ὑπ' ἀρ. 1021 τοῦ *Ἐδρετηρίου τῶν μαρμάρων*.

Πλ.: 0,25, ὕψος σφ. ὄμ.: 0,20 ὕψος δὲ γραμμ. 0,035.

Δύο τεμάχια προσαρμόζοντα· κάτωθι: τὸ μάρμαρον τεθραυσμένον.

Φρόντων

Νικοπο

λιανῆ Νι...

τῆ ἰδία γυ-

νεκί μνί

[ας χάρι]ν.

Ὅνομα γυναικῶν *Νικόπολις* γνωστόν. Τὸ μάρμαρον ἀριστα δεικνύει ὅτι μεταξὺ τοῦ πρώτου Ν καὶ τοῦ δευτέρου ὑπάρχει παρεντεθειμένον ἐν μικροτέραις διαστάσεσι τὸ Η. Λοιπὸν *Νικοπολιανῆ*; Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τίνι τρόπῳ συμπληρωτέον τὰ λοιπὰ δύο γράμματα;

Παρατηρητέα ἡ ἐμαλὴ ἔνωσις τοῦ Ν καὶ Τ, τοῦ Τ καὶ Η καὶ τοῦ Ν μετὰ τοῦ Ε.

Ἡ δὲ δευτέρα ἐπιτύμβιος πλάξ μετ' ἀναγλύπτου παραστάσεως κοινῆς καὶ διστίχου ἐπιγραφῆς καταγεγραμμένη ὑπ' ἀρ. 1004 ἔχει ὕψος μὲν 0,34, πλάτος μέγιστον 0,55 καὶ πᾶχος 0,5. Ἡ ἀνάγλυπτος παράστασις ἐκ τῶν συνήθων ἐν παρομοίῳις μνημείοις, κεῖται ἐν κοιλότητι ἄνευ περαιτέρω διακόσμου. Δύο ἄνδρες εἰκονίζονται κατ' ἐνώπιον ἀνακλιμένοι ἐπὶ τῆς κλίνης παρ' ἀλλήλοισ ἀρμονικῶς· ὁ δεξιὰ καθεστηκυῖας ἡλικίας πωγωνοφόρος ἐπεριδέεται διὰ τοῦ ἀριστεροῦ ἀγκῶνος ἐπὶ προσκερταίων, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ τεταμένης ἐκ τῶν ὀπισθεν ἐπὶ τῶν ὤμων συνέχει καὶ συγκρατεῖ μετὰ τινος περιπαθείας περὶ τὸν λαίμην τὸν πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἐπίσης ἀνκλινόμενον σύντρονον, νεώτερον δὲ μὲν τοῦ καὶ ἀγένηιον. Οἱ δάκτυλοι τῆς χειρὸς κεῖνται ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ὤμου τοῦ νεωτέρου ἑταίρου. Ἀμφότεροι οὔτε κόσμημα οὔτε κάλυμμα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔχουσι, τούναντιον δὲ πυκνὴν τρέφουσι κόμην, κρατοῦσι δὲ ἐν τῇ ἀριστερᾷ παλάμῃ ἐκάτερος ἀπλῆν ἀβαθῆ καὶ πλατεῖαν φιάλην.

Ἀπέναντι παρὰ τοὺς πόδας αὐτῶν κατὰ τὸ ἀριστερὸν ἄκρον τῆς κοιλότητος κἀθηται ἐπὶ ἑδρας γυνή, κατὰ τὸ πλείστον δὲ μὲν ἔχουσα κατ' ἐνώπιον τὸ πρόσωπον, ποδῆρη δὲ καὶ μέχρι τοῦ ἀγκῶνος χειριδωτῶν

χιτώνα και ιμάτιον φέρουσα ἀνέχει διὰ τῆς ἀριστεραῖς ὀλίγον τι τὴν ἄκραν τοῦ ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν διήκοντος ιματίου καὶ τοῦτο ἵα ἀτενίζη πως πρὸς τὰ προσφιλῆ αὐτῆ ὄντα, τὴν δὲ δεξιάν ἀναπαύει ἐπὶ τῶν ἄνω μερῶν τοῦ μηροῦ ἐναντι τοῦ ἄκρου τῆς κλίνης.

Ἡ ὑπὸ τὴν κοιλότητα ἐπιγεγραμμένη ἐπιφάνεια δὲν εἶναι πολὺ λεία· τὸ ὕψος τῶν ἐγκεχαραγμένων γραμμάτων ὀλίγον τι ὑπερβλίνει τὸ ἐν ἑκατοστὸν τοῦ μέτρου. Ἡ ἐπιγραφή ἔχει ὡδε:

ΙΟΥΛΙΑΚΑΛΠΟΥΡΝΙΑΑΥΞΩΝΙΤΩΝΑΝΔΡΙ
ΕΚΤΩΝΑΥΤΟΥΜΝΕΙΑΣΧΑΡΙΝ

ἤτοι: *Ἰουλία Καλπουρνια Αὐξωνι τῶ ἀνδρὶ
ἐκ τῶν αὐτοῦ μνείας χάριν*

Ἐπιγραφή τοῦ Α'—Β' μ. Χ. αἰῶνος.

Τὸ ὄνομα *Καλπουρνια* εἶναι σπανιώτερον καὶ ἀντιστοιχεῖ τῶ συνοπτότερον ἐπὶ τοῦ ἀνδρὸς *Καλπούρνιος*. Πρὸβλ. C. I. G. *Ἰουλιὸς Καλπούρνιος*, αὐτόθι, 3990 καὶ τὰς συναφεῖς σημειώσεις περὶ τῆς οἰκογενείας. Ἐπίσης καὶ 3989 ἢ ὀρθότερον ἐν Mittheil. τοῦ Ἀθήνησι Γερμ. Ἰνστιτούτου τοῦ 1888 σ. 238. Ἐπίσης εὐρηται καὶ *Καλπούρνιος* καὶ *Καλπουρνιανός*, καὶ *Καρπου(ν)ιανός* ἐν Arch. Ep. Mitth. aus Oest. IΘ' σ. 223—4.

Τὸ ὄνομα *Αὐξων* φαίνεται ἡμῖν νέον· ἐν τῶ γνωστῶ *Λεξικῶ* τῶν Κυρίων ὀνομάτων Pape-Benseler δὲν σημειοῦται ἐν ἐπιγραφαῖς, οὐδ' ἐν ταῖς προχείροις ἡμῖν Συλλογαῖς. Ὄνομα *Αὐξάνων* ἀπηντήσαμεν ἐν ἐπιγρ. *Ἀμοργοῦ* (B. C. Hellenique IE', 606, πρὸβλ. C. I. G. 3665) καὶ ἐν ἐπιγρ. *Κυζίκου* (Mittheil. IG', 304 καὶ IΣΤ', 438, 439). Καὶ τὸ ὄνομα *Αὐξάνουσα* σπανιώτατον μὲν ἀλλ' ὅπως-δήποτε ἀνεγνώσθη. Ὁρα C. I. G. 3827 K. add. Εὐρέθη καὶ *Αὐξίμος*, σπανιώτατον πάλιν, ἐν ἐπιγραφῇ Θεσσαλονίκης· ἐσημειώσαμεθα δὲ καὶ τὸ *Αὐξη* μετὰ παραπομπῆς εἰς *Ἀρχαιολογ. Ἐφημερίδα* Ἀθηνῶν 1900 σ. 63, 64, ἀλλὰ μὴ ἔχοντες ὑπ' ὄψιν νῦν τὸ βιβλίον ἀδυνατούμεν νὰ ἐξελέγξωμεν τὸ πρᾶγμα.

Περὶ τοῦ τύπου *ἐκ τῶν ἰδίων* (*ὑπαρχόντων*, *ἀναλωμάτων* κλ.) οὐδὲν λέγομεν, διότι κοινὸς καὶ εὐχρηστος· ἀλλ' ἐν τούτοις ἡ φράσις «ἐκ τῶν ἰδίων αὐτοῦ» εἶναι ἀσυνήθης, ὡς ἡμῖν φαίνεται· ἐπιθυμῆ ἡ I. Καλπουρνια νὰ δηλωθῆ ὅτι τὸ μνημεῖον ἀνέστησεν οὐχὶ ἐκ τῶν τῶν ἰδίων αὐτῆς, ἀλλ' ἐκ τῶν τοῦ συζύγου, ἄτινα κατέλιπεν αὐτῆ; Δὲν ἔχομεν καιρὸν, ἵνα ἐξετάσωμεν τὸ πρᾶγμα.

Ἑλλ. Φιλ. Σύλλογος

Πρὸς τοὺς ἄνω, ἕττωσαν ἐκ τῆς αὐτῆς Συλλογῆς καὶ αἱ ἐξῆς δύο ἐπιγραφαί:

Ἦπ' ἀριθ. *Εὐρετηρίου* 1020 πλάξ ἔχει ὕψος μὲν 0,24, πλάτος 0,40, φέρει δὲ τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν:

ΑΡΜΟΝΙΑ·ΕΙΜ-Ι
ΤΩΙΔΙΩ·ΑΝΔΡΙ
ΜΝΕΙ[Α]·ΧΑΡΙΝ

ἤτοι

*Ἀρμονία Ἐρμῆ (;)
τῶ ἰδίῳ ἀνδρὶ
μνείας χάριν.*

τὸ Α ἐν τῶ □ περιέχεται λησημονηθέν.

Ἡ ἐπομένη πλάξ Ἦπ' ἀρ. 1007 μετ' ἐπιγραφῆς ὁμοίως φέρει καὶ παράστασιν ἀνάγλυπτον· ἔχει ὕψος μὲν 0,39, πλάτος δὲ 0,25.

Ἡ παράστασις ἐν κοιλότητι εἰκονίζει ἐν ἐκγλύφῳ προτομὴν γυναικὸς κατ' ἐνώπιον· ἡ δεξιὰ χεὶρ ἀπὸ τοῦ καρποῦ φαίνεται ἐκτὸς τοῦ ἱματίου, ὅπερ περιβάλλει τὴν παράστασιν. Τέχνη μετριωτάτη. Καὶ ἡ ὑποτεταγμένη δίστιχος ἐπιγραφή εἶναι ἐν γένει τὴν τε γραφὴν καὶ τὴν συμμετρίαν τῶν γραμμάτων ἀκκρόνιστος· διότι ἐνῶ τὰ πρῶτα γράμματα τῆς πρώτης σειρᾶς ἔχουσιν ὕψος ἑνὸς καὶ ἡμίσεος ἑκατοστομ. τὰ τελευταῖα μὲν ἑνός, ἐπίσης καὶ τῆς δευτέρας ἄλλα μικρότερα καὶ ἄλλα μεγαλύτερα.

ΛΕΟΝΤΙΣΕΑΥΤΗΜΝΕΙ
ΑΣΧΑΡΙΝ ♡

ἤτοι

*Λεοντίς ἑαυτῇ μνεί-
ας χάριν.*

Τὰ γράμματα Μ, Ν καὶ Ε συνημμένα.

Ἡ Ἦπ' ἀριθ. 1009 τοῦ *Εὐρετηρίου* τῶν μαρμάρων τῆς ἐκ Θεσσαλονίκης ἀποστολῆς ἐγγεγραμμένη στήλη προέρχεται ἐκ *Κοπανόβου*, χωρίου οὐ μακρὰν τῆς Νιαούσης (ΝΑ). Περιγραφή τῆς στήλης ταύτης μικρὰ σὺν τῇ ἐπ' αὐτῆς ἐπιγραφῇ ἐδημοσιεύθη ἤδη ἐν ταῖς *Ἀνακοινώσεσι* τοῦ Ἀθήνησι Γερμ. Ἰνστιτούτου (1898, σ. 164) ὑπὸ τοῦ ἐν Μονάχῳ λογίου δρος κ. Α. Βύρχνερ, ἐταίρου τοῦ Συλλόγου, κατὰ φωτογραφίαν ἐπίδοθεῖσαν αὐτῶ ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ ἡμῶν κ. Βαγλαμαλιῆ. Νῦν ἔχοντες αὐτὸ τὸ μνημεῖον ὑπ' ὄψιν προστιθέμεθα ὅτι ἡ στήλη ἔχει ὕψος μὲν μέγιστον 1,03 πλάτος δὲ 0,40 μ. Ἦπὸ τὸ ἀίτωμα μετ' ἀκρωτηρίων ἀμέσως ἢ τρίστιχος ἐπιγραφή.

Τόμος ΚΙΙ' 29

Ύψος γραμμάτων 0,150. Ὁ χαρακτῆς ἐξετραπή τῆς στοιχηδόν γραφῆς, διότι ἐν μὲν τῷ 2ῳ στίχῳ ἐν τῇ λέξει *εαυ[ῶ]* ἐλησμόνησε τὸ **Υ** ὅπερ κατ' ἀνάγκην προσέθηκεν ἐπὶ τοῦ **A**, ἐν δὲ τῷ τρίτῳ πάλιν ἐπανελθὼν εἰς τὴν κανονικὴν τῶν γραμμάτων χάραξιν ἔγραψε **ZON EPOICEN**. ἀντὶ ζῶν καὶ ἐποίησεν. Ἄλλ' ἀμφοτέρας ταύτας τὰς ἀβλεψίας αὐτοῦ διώρθωσεν ἄριστα χαρακτῆρας εἰς τὸ **O** ἐκ τῶν κἀτωθεν μέχρι τοῦ κέντρου μικρὸν **I**, **Θ**, παρεμβάλων δὲ ἐν τῷ μεταξύ τῶν γραμμάτων **O** καὶ **C** χώρῳ ἕτερον **I** μικρότερον καὶ ὑψηλότερον καὶ ἐπιδιορθώσας αὐτὸ οὕτως ὥστε ἀπήρτισε κανονικὴν τὴν σύνδεσιν τοῦ **I** καὶ τοῦ **H**, **Η**. Μεταγράφομεν αὖθις ὅλην τὴν ἐπιγραφὴν·

Κλεοπάτρα Φιλίππου

Διονυσόδοτος Τάρεως εαυ[ῶ]

Ζῶν ἐποίησε.

Τὸ ὄνομα *Τάρις*—εως ἄγνωστον ἡμῖν ἄλλοθεν. Ἐν τούτοις καίτοι ἐν τῇ ἐπιγραφῇ φέρεται *Τάρις* μὴ ἀναγνωστῆσαν *Τάβις*; ἀλλὰ καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο ἄγνωστον.

Ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν ἐν διπλαῖς ἐπικειμέναις κοιλότησιν αἱ παραστάσεις, περὶ ὧν γίνεταί λόγος ἐν ταῖς *Ἀνακοινώσεσιν*.

Ἐκ τῶν ἄνω ἐπιγραφῶν γινώσκονται τρία ὀνόματα: *Ἐνιαυτός, Αὔξων, Τάβις*¹.

Ἐπιγραφὰς ἐκ Θεσσαλονίκης καὶ τῶν περὶ ἄξ ἀπὸ τοῦ 1889 ἐδημοσίευσεν τακτικῶς μέχρι

1. Ὁ κ. Π. Παπαγεωργίου ἐν τῇ *Ἀναγνώσει* Θεσσαλονίκης ἐπιγραφῶν ἐκδομένων πεντεκαίδεκα (*Ἀθηνᾶς* τ. ΙΕ' σ. 35 καὶ ἐξῆς) πολλὰ νέα κύρια ὀνόματα οὕτω ἐν τοῖς Λεξικοῖς καταγεωρισμένα ἐδήλωσεν.

τοῦ 1900 ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ τοῦ Ἀθηνῆσι Γερμ. Ἰστοιεύτου ὁ τέως αὐτόθι νῦν δὲ ἐν Σμύρῃ γεν. πρόξενος τῆς Γερμανίας κλυμαθῆς κ. I. Mordtmann, ἀλλὰς δὲ πάλιν ἐν διαφόροις περιοδικοῖς ὁ γνωστότατος ἐν Θεσσαλονικῇ λόγιος κ. Πέτρος Παπαγεωργίου, ἀμφοτέροι ἐταῖροι τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου.

Κατὰ Ἀπρίλιον τοῦ 1899 (1315) ἠγγέλθη εἰς τὸ Α. Μουσεῖον ὅτι ἐν τῷ προαυλίῳ τοῦ τεμένου τοῦ χωρίου *Γκιομπέλι* ὑπαγομένου εἰς τὸν δῆμον *Μαγιάς* τῆς ὑποδιοικήσεως Πανόρμου τοῦ νομοῦ Προύσης εὐρήθη ἐνεπίγραφος πλάξ. Ἡ ἐπιγραφὴ, ὡς ἠδυνήθημεν ἐκ τοῦ συναποσταλέντος ἀντιγράφου νὰ ἐξελεγχώμεν, ἔχει ὡδε:

ΚΛΗΠΙΑΔΟΥΑΝ
ΔΡΟΝΕΙΚΟΥΙΕΡΟΜΕ
ΝΟΣΠΡΩΤΟΣΤΟΝΘΕ
ΟΝΕΚΤΩΝΙΑΔΙΟΝ
ΑΝΕΘΗΚΕΝ

ἦτοι

[δ δαίνα]

[Ἄσ]κληπιάδου Ἀνδρονείκου ἱερ[ῶ]μενος πρῶτος τὸν Θεὸν ἐκ τῶν ἰδί[ω]ν ἀνέθηκεν·

Ἄγνωστον ἐὰν ἐδημοσιεύθη που ἡ ἐπιγραφὴ ἱερώμενος καὶ ἱερασάμενος καὶ ἱερησάμενος· C. I. G. 2455, 4026, 4039, 4069. ἐκ τοῦ *ἱεράομαι*, = εἶμι ἱερεύς, μυριόλεκτον.

ΤΟ ΜΥΛΟΠΟΤΑΜΟΝ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ

ὑπό

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Ε. ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ

1.

Ἐκ τῆς Διαθήκης τοῦ ὀπίου Ἀθανασίου τοῦ Ἀδωνίου Κίτιρος τῆς Μ. Λαύρας¹.

... Ἔστι δὲ καὶ ἄλλο τόπιον τῆς Λαύρας ἀπέχον ὡσεὶ μίλια δέκα κρημνώδεις τε καὶ ὑλώδεις καὶ αὐτὸ τετυχηκὸς Μυλοπόταμος οὕτω προσ-αγορευόμενον, ὡπερ ἐκκαθάραντες καὶ καθομαλίσαντες τῆς ὑποκειμένης ὕλης καὶ τῶν πετρῶν, ἐκκλησίαν τε καὶ κελλία κάκεισε ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Ἐδοσταίου δειμάμενοι ἐν τάξει τε καὶ χρήσει Μετοχίου πεποιήκαμεν, ἀμπελώνά τε ἐκέισε κατεφυτεύσαμεν, λόγῳ νάματος καὶ οἴνου μεταλήψεως ἕνεκα, τῶν τε διὰ τὸ τοῦ Κυρίου ὄνομα προσκαρτερούντων ἐν τῇ Λαύρᾳ ἀδελφῶν καὶ τῶν ἐπιδημούντων ξένων. Ἐχρῆν δὲ ἡμᾶς κατὰ τὴν προσήκουσαν ἀρχαίαν τῶν πατέρων ἀκριβείαν, ἀπερισπάστους εἶναι καὶ πραγμάτων ἐκτός· τὸ γὰρ ἀπερίσπαστον, ἀφροντιστότερον· τὸ δὲ ἀφρόντιστον, ἀταραχώτερον· τὸ δὲ διὰ πάντων τούτων συναγόμενον παρεκτικὸν καταστάσεως τελευτέρας καὶ μείζονος, πλὴν πολλὰ τὴν ἡμῶν ταπεινώσειν αἰτία πρὸς τοῦτο ἐξεκαλέσαντο, τὸ τὴν τοῦ ὄρους παράλιον εἶναι κρημνώδη τε καὶ ἀλίμενον ἄρ' ἐκατέρων μερῶν τῶν τε προσκαρτίων καὶ τῶν πρὸς μεσημβρίαν, μίλιον ἐπέκεινα ὀδοήκοντα· δίκην γὰρ χερρονήσου τὸ ὄρος πρὸς τὸ πέλαγος σταυρικῆς σχήματι παρατείνεται, τῶν ἐν τῇ πελάγει νήσων Λήμνου τε καὶ Ἰμβρου, Θάσου καὶ τῶν λοιπῶν ἐπέχον πολλῆς τῆς διαστάσεως, ὡς διὰ τοῦτο, χερμῶνος ἐπιγινόμενου μὴ δύνασθαι πλοῖον μήτε ἐκ τοῦ ὄρους πρὸς τὴν ἡπειρὸν ὥστε ἐμπορευέσθαι τὸ τῶν ἀναγκαίων χρειῶδες, μήτε πάλιν ἐκείθεν πρὸς τὸ ὄρος ἀφίχθαι ἢ καθορμισθῆναι τὸ παράπαν, τῆς τῶν παραλίους ἐκατέρωθεν ἀλιμένους τυγχάνειν· ἄλλως τε δὲ διὰ τῆς ξηρᾶς τῆς ἰδίας χρειᾶς συγκομισσῆσθαι τινα παντελῶς ἀμήχανον, τοῦτο μὲν διὰ τὸ τῆς ὁδοῦ μήκος, τοῦτο δὲ διὰ τὸ εἶναι ζῴσιος τὸ ὄρος σχεδὸν ἀδιόδευτον· ἀπὸ γὰρ τῆς ἡπειροῦ μέχρι τῆς τοῦ ὄρους ἄκρας τῆς πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα, τῆς θαλάσσης πλείστον ἐγκομπομένης, ἔνθα καὶ ἡ Λαύρα

ἴδρυται διάστημά ἐστι πλείον ἢ ἑλαττον μιλίων ἑκατόν. Τοῦτου ἕνεκα ἀμπελώνα προήχθημεν καταφυτέουσι διὰ τὸ τῆς χρειᾶς ἀπαραίτητον καὶ μάλιστα εἰς τὴν τῆς ἐκκλησίας καρποφορίαν. Εἰ γὰρ καὶ δοίμεν ῥάβδιαν καὶ ἐμπορίαν γενέσθαι, ὡπερ ἀμήχανον, ἀτιμον, καὶ ἄτοπον τοῦτο καταστοχαζόμενοι λελογίσμεθα πέμπεσθαι τοὺς μοναχοὺς οἶνον ἐμπορευέσθαι ἐν τε κώμαις καὶ πόλεσι, συνεχῶς τε ἐπιχωριάζειν τοῖς κοσμοκόις, συναγελάζεσθαι τε καὶ συνδαιτῆσθαι αὐτοῖς, ἐντεῦθεν καὶ γυναιξίν ἀδεῶς προσομιλεῖν καὶ τὰς ἀπὸ τῆς τούτων ἐντεῦξως βλάβην καὶ δυσωδίαν μηδαμῶς διαδιδράσκειν.

... Εἰ δὲ ποτε συμβαίῃ διὰ τινα ἀδελφὸν μικροψυχίαν ἢ καὶ ἀκηδίαν, ταῦτα γὰρ συμβαίνει τοῖς ἡσυχάζουσιν, ὀλιγωρῆσαι τινα καὶ θεοὶ πρὸς καιρὸν τινα μεταβληθῆναι τε καὶ παρηγορηθῆναι μικρὸν καὶ ἑαυτὸν ἀνακτήσασθαι, ἵνα πάλιν ἀκραιότερον τῶν πόνων ἀντιλάβοιτο καὶ τῆς ἰδίας ἐνεργείας ἀνθέξοιτο, προτρέπεσθω παρὰ τοῦ προσεστώτος ἐξιέναι πρὸς μεταβολὴν εἰς Μυλοπόταμον, βουλόμενος καὶ αὐτὸν τῇ μεταβάσει τοῦτο που θεραπευέσθαι προσηκόντως καὶ πρὸς τὸ εὐθυμον ἐπανάγεσθαι· οἱ δὲ πρὸς τὴν τοιαύτην διαγωγὴν ἀδυνάτως ἔχοντες ἐχέτωσαν τῆς ὑποταγῆς καὶ ἀγωνιζέσθωσαν ὡς ἀθληταὶ καὶ μάρτυρες, ἵνα μὴ τέλειον ἀμφοτέρων ἐκπέσωσι μαρτύρομαι γὰρ πᾶσιν αὐτοῖς ἐπίπτον Θεοῦ καὶ ἀγγέλων ὅτι οἱ προσκαρτεροῦντες ἐν τῇ ἀνοθεύτῃ ὑποταγῇ καὶ μένοντες ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ, καὶ τῇ πρὸς ἀλλήλους στοργῇ οὐ δευτέροι τῶν ἀκρῶς ἀγωνιζομένων ἐν ἡσυχίᾳ ἔλθοιεν, ἀλλὰ καὶ ὑπέρτεροι εὐρεθῆσονται καὶ τῶν ἀγωνίων στεφάνων ἀξιωθῆσονται παρὰ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ἀδεκάστου κριτοῦ.

2.

Ἐκ τοῦ βίου τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου.

Σύνηθες τῇ Πατρὶ τοῖς ἐν τῇ Μυλοποτάμῳ μοναχοῖς παραβάλλειν ἐπισκέψεως χάριν. Ἐν καὶ τῶν ὑπὸ τὴν Λαύραν φροντιστηρίων τὸ *Μυλοπόταμον* ὃ ὡς μέγας ἀληθῶς καὶ σοφὸς Ἰατρός οικονομία τινὶ δεισιτέρᾳ, τοῖς ἐν τῇ Μυλοποτάμῳ πρὸς ἐπίσκεψιν ἐπιρροϊτῶν μοναχοῖς, οἷς καὶ τὸν *Θεόδωρον*, ἐκεῖ δὲ καὶ οὗτος τῇ *Τιμοθέῳ* συνῆν, ὅσα καὶ καλῶν τῶν ἄλλων ταύτης δεόμενον προσεπισκέπτεται καὶ τὰ τοῦ πάθους πυνθάνεται.

1. Ἡ διαθήκη ἐγράφη ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰωάννου Τριμωκῆ (969—976)· σφίζεται δὲ τὸ πρωτότυπον ἐν τῇ Μονῇ.

3.

Ἐκ τοῦ *Κώδικος τῆς Μ. Λαύρας*.

Ἐν ἔτει, ζκδ' (=1514), ὁ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Ἁγία Βασιλικῇ Μεγάλῃ Λαύρᾳ Ἐντιμότητος ἐν Ἱερομονάχοις κύρ Θεόφιλος ἐραστής ὦν τῆς ἡσυχίας ἵνα μᾶλλον ἀπερισπαστως τὰ τῆς ἀρετῆς αὐτῆς ἐπιτείνηται ἠτήσατο κατ' ἐμπροσθεν τῆς ἡμετέρας Συνάξεως, ἵνα δοθῆ αὐτῆ ἢ τοῦ Μυλοποτάμου Μονῆ τοῦ οἰκεῖν ἐν αὐτῇ καὶ κατὰ δύναμιν περιέπειν καὶ συσταίνειν αὐτήν, καὶ ἐδόθη αὐτῆ παρ' ἡμῶν ἐπὶ τῆς ζωῆς αὐτοῦ δόλης τοῦ οἰκεῖν ἐκεῖσε καὶ ἔχειν καὶ τὰ κατὰ συνθήειαν ψωμία τρία, μετὰ δὲ τινῶν χρόνων παραδρομᾶς γενομένου αὐτοῦ Μητροπολίτου Τορνόδου θεία προνοία, οὐκ ἀφῆκε τὴν τοῦ Μυλοποτάμου παντελῶς Μονήν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον κρεῖττον περιείπεν αὐτήν καὶ τὰ πρὸς σόστασιν καὶ ζωάρκειαν χορηγῶν κατὰ καιροὺς ἐκείθεν. Ἐπει δ' οὐκ οἶδαμιν ὅπως κατὰ τὸ ζλε' (=1527) ἔτος μετὰ τῶν ἄλλων κακῶν ὦν ἐπραξάν οἱ διὰ θαλάσσης κουρσαραῖοι ἐν τῇ ἁγίῳ θρεῖ τοῦτ' καὶ ταύτην καὶ τοῦ Μυλοποτάμου Μονὴν πυρκαυστον ἐποίησαν. Ἐλθὼν δὲ ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Τορνόδου καὶ συναληγήσας ἡμῖν τῆς συμφορᾶς, καὶ ἐπικαμφθεὶς τῇ Μονῇ, διὰ τάχους ὡς εἶχε κρεῖττονα πολὺ ἢ πρότερον ἐργάσατο ταύτην· καὶ ἐπει οὐκ ἔστι δυνατόν κατέχεσθαι ὑπὸ ἐνὸς ἢ δύο καὶ τριῶν διὰ τὸν φόβον τῶν κουρσαραιῶν, ἀλλὰ πολλῶν χρεια οἰκεῖν ἐκείσιν, ἐπαρακάλεσεν ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης τὴν ἡμετέραν Σύναξιν, ἵνα μετὰ θάνατον αὐτοῦ ἐπέχουν τὴν τοιαύτην μονὴν οἱ ἐδρικοκόμενοι ἐκείσε τοῦτου καλόγηροι ἕως παροχῆν δέκα προσώπων. Δεσπόζεσθαι δὲ παρὰ τῶν κατὰ καιροὺς Καθηγουμένων τῆς ἁγίας ταύτης Λαύρας καὶ ὑποτάσσεσθαι τοῦτοις, καὶ εὐτακτοῦντων μὲν καὶ κατὰ Θεὸν πολιτευομένων ἐπαγγάλλεσθαι τῇ τοῦτου σωτηρίᾳ, ἀπειθοῦντων δὲ καὶ σκανδαλιζομένων ἐπανορθοῦν καὶ ἐιρηνεῖν αὐτούς. Εἰ δ' οὐ πείθοινο ἐξωθεῖν παντελῶς τῆς Μονῆς, παρέχειν τε καὶ τὰ κατὰ συνθήειαν παροχῆς τρία μουζούρια κατὰ μῆνα σίτον ἢ ἄλευρον ὡς εἴπομεν δέκα προσώπων. Ἔϊτα πάλιν ἀποκαθίστασθαι καὶ τὴν Μονὴν ταύτην εἰς τὴν τοιαύτην Λαύραν.

4.

Ἐκ τοῦ *Προσκυνηταρίου τῆς Λαύρας* ὑπὸ *Μακαρίου Τριγώνη* (1772).

Ἀποῦ δὲ ἀπεράσης ἀπὸ τὸ Μαναστήριον Βαράκαλλου ἐβρίσκοντες πάλιν τόπον τῆς Λαύρας, *Μυλο-*

πόταμον καλούμενον, εἰς τὸν ὅποιον εἶναι κάστρον στερεὸν καὶ ἔχει πύργον, καὶ τὰ τεῖχη του εἶναι δυνατά· ἔχει καὶ ἐκκλησίαν μέσα τοῦ ἁγίου Εὐσταθίου. Ὁ τόπος οὗτος εἶναι πολλὰ ὑγιεινός, εὐκρατός καὶ θερπνότατος καὶ ἐφύτευσεν ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος ἀμπέλια. Πλὴν τῶρα ἐμεγαλύνθη, καὶ ἐστολισθῆ μετὰ πολλῶν λογίων φυτὰ κάρπιμα. Εὐρίσκονται δὲ πάντοτε ἐκεῖ ἱκανοὶ ἀδελφοὶ διὰ τὰ ἐργάζωνται καὶ νὰ φυλάττουν τὸν τόπον. Ἐκεῖ ἀντίκρου εἰς τὸν ποταμὸν εἶχεν ὁ ἅγιος λουτρά διὰ τοῦς εὐγενεῖς καὶ καλομαθημένους καὶ διὰ τοῦς ἀσθενεῖς, εἰς τὸν ὅποιον τόπον τῶρα εἶναι ἀμπέλια, ἢ δὲ περιοχὴ τοῦ Μυλοποτάμου διαλαμβάνεται εἰς τὰ δεκτὰ βασιλικά χρυσόβουλλα παλαιὰ τε καὶ νέα.

5.

Ἐκ τοῦ ἀνεκδύτου συγγράμματος τοῦ *Κ. Φραερίτου «Περίπλους Μακεδονίας καὶ Ἑλλάσσης Ἀσίας»*. Πανδώρα, 1863. Τόμ. ΙΔ.

... Δύο ὁδοὶ φέρουσιν ἀπὸ τοῦ Φιλοθέου εἰς Καραῦς ἔνθα τὸ τοῦ Ὁρους Συνέδριον. Ἡ μὲν κατωτέρα διὰ τοῦ Μοναστηρίου τῶν Ἰδέρων, ἢ δὲ ἀνωτέρα διὰ τοῦ Κουτλουμουσίου. Προετίμησα τὴν δευτέραν μετὰ τινος μικρᾶς παραλλαγῆς χάριν ἐπισκέψεως Μονυδρίου τινός, τοῦ *Μυλοποτάμου*, οὗ τὴν θέσιν οἱ μοναχοὶ περιέγραψον ὡς μοναδικήν. Μετὰ τρία περίπου τῆς ὥρας τέταρτα ἐν τῇ μέσῳ συκίου δάσους ἐφάνη τὸ Μονυδριον τοῦτο ἐγκαταλειμμένον νῦν Ἡ φιλέρημος ἀηδῶν εἶναι ὁ μόνος αὐτοῦ μελωδικὸς οἰκιστῆς, θρηνοῦσα τοῦ ἀληθῶς τοῦτου Παραδείσου τὴν ἐγκατάλειψιν.

Ἰδοῦ ἀληθῆς τόπος ψυχικῆς ἀναπαύσεως, χαρᾶς, καὶ ἀκινδύνου εὐδαιμονίας. Ὁ ἀνθρωπε ποσάκις ἐκζητῶν ὑποθετικὴν εὐτυχίαν, παρέρχεσαι τὰς ἀνοικτάς τῆς ἀληθοῦς μακαριότητος πύλας... Ἐνταῦθα δένδρα καρποφόρα καὶ ἄγρια, θάμνοι παντοῖοι καὶ ἄνθη ποικιλόχροα εἰσι πανταχοῦ μίγδην διεσπαρμένα. Παρὰ τὴν ἀμυγδαλὴν καστανάαν φύεται ἡ καλὴ καὶ ῥοδόχρους μηλέα, παρὰ τὴν οὐρανομήκη κυπάρισσον ἢ χρυσὴ πορτοκαλέα, παρὰ τὴν βαθύσκιον πλάτανον ἢ γλυκεῖα συκῆ, ἢ ἀμυγδαλέα καὶ ἡ ῥοῖα, πανταχοῦ δὲ ὁ κόμαρος κολοσσαῖον ἔχων ἐνταῦθα ἀνάστημα πορφυρίζων τὴν φύσιν μέχρι τῶν ἀκροτάτων κορυφῶν παρέχει αὐτόματον εἰς πάντας τροφήν. Πᾶσα δὲ αὕτη ἢ ζωγραφικὴ φύσις ἐμφεχούται ὑπὸ ἀπείρου πλήθους πτηνῶν, ἀπόδως ἐνταῦθα ὡς εἰς τι ἄσυλον προσφευγόντων, μελωδικῶς δὲ καὶ παναρμονίως ψαλλόντων νυχθήμερον.

Σ. Σ. Ε. Τὰ ὑπολειφθέντα τῶν ἀναγνωσμάτων τῶν συλλογικῶν ἐτῶν *Μ'* καὶ *ΜΑ'* συμπερίληφθήσονται ἐν τῷ ὄσον οὐπω δημοσιευομένῳ *ΚΘ'* τόμῳ.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΝΕΩΝ

ΙΔΡΥΤΑΙ, ΜΕΛΗ, ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ, ΔΩΡΗΤΑΙ, ΠΡΟΕΔΡΟΙ, ΚΟΣΜΗΤΟΡΕΣ, ΕΠΙΤΡΟΠΑΙ, ΕΠΙΜΕΛΗΤΑΙ

	Σελ.
Ίδρυται τοῦ Συλλόγου.....	γ'
Τακτικά μέλη.....	ε'
Ἐπίτιμα μέλη.....	ιβ'
Ἀντεπιστέλλοντα μέλη.....	κ'
Μεγάλοι Εὐεργέται, Εὐεργέται, Μεγάλοι Δωρηταί, Δωρηταί τοῦ Συλλόγου.....	κς'
Πρόεδροι τοῦ Συλλόγου (1861—1902).....	κς'
Κοσμήτορες, Διαρκεῖς Ἐπιτροπαί, Ἐπιμεληταί.....	κζ'

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΤΩΝ ΣΥΛΛΟΓΙΚΩΝ ΕΤΩΝ ΛΘ', Μ' ΚΑΙ ΜΑ' 1899—1902

Πρακτικά τοῦ ΛΘ' συλλογικοῦ ἔτους ἀπὸ Μαΐου 1899 μέχρι Μαΐου 1900 (συνεδρία , ΑΤΚς', 14 Ἰουνίου 1899 — ΑΤΝΒ' 4 Ἰουνίου 1900).....	3
Ἐκθεσις Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ὑπὸ Ἰω. Βαλαβάνη.....	20
Ἐκθεσις Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς, ὑπὸ Ἰω. Βαλαβάνη.....	21
Ἐκθεσις Κοινωνιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ὑπὸ Κ. Λούβαρη.....	21
Ἐκθεσις Διαχειρίσεως Ταμείου, ὑπὸ Δ. Π. Μηλιώτου.....	23
Λογοδοσία τῶν κατὰ τὸ ΛΕ' συλλογικῶν ἔτος 1899—1900 πεπραγμένων ἐν τῷ Συλλόγῳ, ὑπὸ τοῦ τῶς προέδρου <i>Μιχαὴλ Ψυλῖδα</i>	24

Πρακτικά τοῦ Μ' συλλογικοῦ ἔτους ἀπὸ Μαΐου 1900 μέχρι Μαΐου 1901 (Συνεδρία	Σελ.
, ΑΤΝΓ', 19 Μαΐου 1900—, ΑΤΟΖ', 27 Μαΐου 1901.....	24
Ἐκθεσις Κοινωνιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ὑπὸ Κ. Δούβαρη.....	43
Ἐκθεσις Διαχειρίσεως Ταμιείου, ὑπὸ Δ. Π. Μηλιάτου.....	44
Λογοδοσία τῶν κατὰ τὸ Μ', συλλογικῶν ἔτος 1900—1901 πεπραγμένων ἐν τῷ	
Συλλόγῳ ὑπὸ τοῦ προέδρου Γεωργίου Ἀποστολίδου.....	45
—————	
Πρακτικά τοῦ ΜΑ' συλλογικοῦ ἔτους ἀπὸ Μαΐου 1901 μέχρι Μαΐου 1902 (Συνεδρία	
, ΑΤΟΗ', 11 Ἰουνίου 1901—, ΑΥΓ', 2 Ἰουνίου 1902.....	54
Ἐκθεσις τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ὑπὸ Δ. Οἰκονομίδου.....	67
Ἐκθεσις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ὑπὸ Χρ. Γ. Παναζίδου.....	69
Ἐκθεσις τῆς Κοινωνιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ὑπὸ Ἀρ. Δημοπούλου.....	68
Λογοδοσία τῶν κατὰ τὸ ΜΑ' συλλογικῶν ἔτος 1901—1902 πεπραγμένων ἐν τῷ Συλ-	
λόγῳ ὑπὸ τοῦ τέως προέδρου Γεωργίου Ἀποστολίδου.....	72

ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΤΩΝ ΣΥΛΛΟΓΙΚΩΝ ἘΤΩΝ ΛΘ', Μ' ΚΑΙ ΜΑ' 1899—1902

Ὁ Γοργίας τοῦ Πλάτωνος καὶ ἡ περὶ ποινῆς θεωρία, ὑπὸ Γεωργ. Ἀποστολίδου.....	87
Ἐπανόρθωσις ἀφηγήσεων γεγονότων τινῶν ἐπὶ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου τοῦ Α' ὑπὸ	
Ε. Α. Σιδερίδου.....	89
Ναοὶ τῆς Κων/πόλεως κατὰ τὸ 1593 καὶ 1604, ὑπὸ Ἀθ. Π. Κεραμείως.....	118
Παρατηρήσεις εἰς τὴν προηγουμένην ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Ἀθ. Π. Κεραμείως, ὑπὸ	
Ε. Α. Σιδερίδου.....	126
Αἱ Φιλοσοφικαὶ ἰδέαι τοῦ Πινδάρου, ὑπὸ Ματθ. Παρανίκια.....	145
Τὰ περὶ γυναικὸς παρὰ Πλάτωνι Φιλοσοφούμενα, ὑπὸ Χρ. F. Παναζίδου.....	159
Λυσίου ὁ πρῶτος δικανικὸς λόγος Ὑπὲρ τοῦ Ἐρατοσθένους φόνου Ἀπολογία, ὑπὸ	
Γ. Ἀποστολίδου.....	175
Νίκαια, Μικρὰ Νίκαια ἢ Νίκιτσα, ὑπὸ Γ. Ι. Λαμπουσιάδου.....	199
Περὶ τῆς εἰς Ῥώμην δι' ἑλλήνων ἰατρῶν Εἰσόδου τῆς Ἐπιστημονικῆς ἰατρικῆς, ὑπὸ	
Ἀναστ. Χρηστίδου.....	202

	Σελ.
Βυζαντινή ἐν Σάμῳ Ἐπιγραφή, ὑπὸ Λουδ. Βύργχερ	214
Διάφορα σημειώματα, ὑπὸ Β. Α. Μυστακίδου, (Α' Μητρόπολις Παροναξίας, Β' Ἄνεκδοτον Σιγγιλιον Ἰωαννικίου τοῦ Β' κατὰ τὸ 1653, Γ' Ἐπιγραφικά)..	218
Τὸ Μυλοπόταμον (συλλογὴ ἱστορικῶν μνημονευμάτων), ὑπὸ Ἀλεξ. Ε. Λαυριώτου...	227

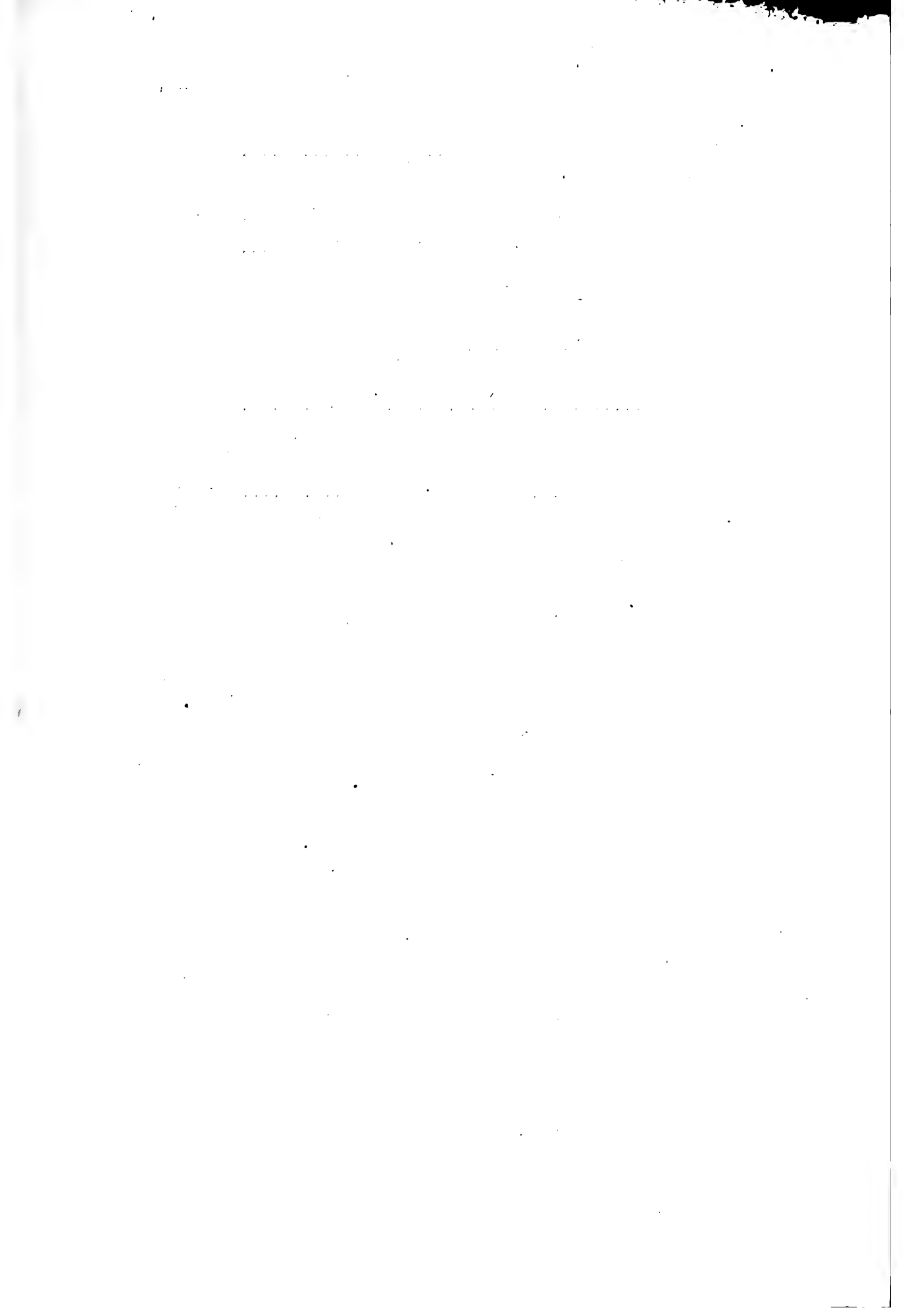

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

(ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ τοῦ ΚΖ' τόμου).....	1-216
--------------------------------	-------

Πίναξ τῶν περιεχομένων τοῦ ΚΗ' τόμου	1-III
--	-------

ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΤΩΝ ΕΤΩΝ 1899-1902

ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΤΩΝ ΕΤΩΝ 1899-1902

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΝΕ'

20 'Οκτωβρίου 1899.

Προεδρία Μ. ΨΑΛΙΔΑ, προέδρου του Συλλόγου.

Ἄμα τῇ ἐνάρξει τῆς συνεδρίας ὁ γραμματεὺς ἀναγινώσκει ἐπιστολὴν τοῦ κ. **Φ. Φωτιάδου**, δι' ἧς ὑποβάλλει παραίτησιν ἀπὸ τῆς προεδρίας τῆς Ἐπιτροπῆς.

Ὁ κ. Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου, συνωδᾷ τῷ Κανονισμῷ, ἀναβάλλει τὴν ἐκλογὴν τοῦ νέου προέδρου εἰς τὴν προσεχῆ συνεδρίαν.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. **Κ. Ἐλευθεριάδης** ἀναγινώσκει πραγματείαν *περὶ ὀπισθοϊριδικῆς σκληροτομῆς, ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Πανᾶ ἐφαρμοσθείσης πρὸς θεραπείαν γλαυκώματος αἰμορραγικοῦ*, ἔχουσαν ὡς ἐπομένως:

Κύριοι,

Ἡ *σύνθετος κερατοειδεκτομή* ἀπὸ τινῶν ἐτῶν ἔχει εἰσελθεῖ ἐν τῇ κλινικῇ τοῦ ὁμογενοῦς καθηγητοῦ τῆς ὀφθαλμολογίας κ. Πανᾶ, ἐγχειρήσεις καὶ αὐτὴ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐπινοηθεῖσα καὶ σχοῦσα ὡς ἀποτέλεσμα τὴν σημαντικὴν ἐλάττωσιν τοῦ περιεχομένου τῶν φιαλιδίων τοῦ ἀνατομοπαθολογικοῦ ἐργαστηρίου τῆς κλινικῆς αὐτοῦ.

Ἡ νεωτέρα ἐγχειρητικὴ ὀφθαλμολογικὴ κατάρκτησις ἐγκτεταί ἐν τῇ *ὀπισθοϊριδικῇ σκληροτομῇ*, ἐγχειρήσει σχεδὸν νέᾳ, προκυψάσῃ ἐκ τοῦ ὅτι κατὰ τὰς τομὰς βολβῶν

ἀπλῶν σκληροτομηθέντων προηγουμένως χάριν πειραματισμοῦ, εἶχε παρατηρηθῆ ὅτι ἀντὶ τῆς τομῆς τοῦ σκληρωτικοῦ τὸ πλεῖστον ἡ τομὴ ἀφεώρα τὴν βάσιν τοῦ κερατοειδοῦς, ἔνεκα ἐλλείψεως ἱκανοῦ διαστήματος, τῆς Ἰριδος παρακωλυούσης οὕτω τὴν κατὰ τὸν σκληρωτικὸν εἰσαγωγὴν τοῦ μαχαίριου. Κρίνας λοιπὸν ὁ κ. Πανᾶς ὅτι προτιμότερον καὶ λυσιτελέστερον θὰ ἦτο, ἂν τὸ μαχαίριον εἰσῆγγοτο ὀπισθεν τῆς Ἰριδος, ὅπως προσβληθῇ τὸν σκληρωτικὸν μεταμειζονος βεβαιότητος, ἀπειραθῆ καὶ ἐπέτυχε θαυμασίως, ἰδίᾳ κατὰ τοῦ αἰμορραγικοῦ γλαυκώματος, τὴν θεραπείαν τῆς κακοηθεστάτης μορφῆς τῶν γλαυκωμάτων, τῆς ὑποχωρούσης μόνον εἰς τὴν ἐξόρυξιν. Ἐν τισι τῶν περιπτώσεων, ἀφορώσταις οὐ μόνον εἰς *γλαύκωμα αἰμορραγικόν*, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ *παιδικὸν λεγόμενον γλαύκωμα*, τὴν *βουφθαλμίαν* ἢ *ὕδρροφθαλμίαν* λεγομένην, προῖοῦσαν τὴν πορείαν καὶ παραπλήσια πρὸς τὰ τοῦ καθαροῦ γλαυκώματος συμπτώματα ἐμφανίζουσιν, εἰς ταύτας ὁ κ. Πανᾶς ἐφήρμοσε τὴν νέαν αὐτοῦ ἐγχειρητικὴν μέθοδον.

Καταπεισθέντες λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ὑπὸ τῶν λαμπρῶν ὄντως ἀποτελεσμάτων, ἅτινα συνεπήγγοτο ἡ κατὰ τοὺς ὑποδειχθέντας κανόνας ὑπὸ τοῦ κ. Πανᾶ γενομένη *ὀπισθοϊριδικῇ σκληροτομῇ*, ἐπεδόθημεν εἰς τὴν πειραματικὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐν λόγῳ ἐγχειρήσεως, ἧς τὰς μεγάλας δυσκολίας δὲν ἐβραδύναμεν νὰ κατανοήσωμεν, γνωστοῦ ὄντος ὅτι τὸ μαχαίριον ὀφείλει νὰ διέλθῃ ὀπισθεν τῆς Ἰριδος χωρὶς

νά τραυματίση τὸ ἄκτινωτὸν σῶμα, πολυτιμον ἀγγειοβριθὲς καὶ λίαν εὐαίσθητον τοῦ ὀφθαλμοῦ ὄργανον. Σὺν τῷ χρόνῳ λοιπὸν καὶ τῇ βοηθείᾳ τῶν διδαγμάτων τοῦ κ. Πανᾶ, κατωρθώσαμεν νὰ ἐκτελέσωμεν ἱκανάς, ἄνευ τραυματισμοῦ τοῦ ἄκτινωτοῦ σώματος καὶ τῆς ἱρίδος, σκληροτομάς πειραματικάς.

Μὴ δυνάμενοι ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ εἰσέλθωμεν εἰς λεπτομερείας τῆς ἐν λόγῳ ἐγχειρήσεως καὶ χωρὶς νὰ ἔχωμεν τὴν ἀπαιτήσιν νὰ προβῶμεν, πρὸ τῆς ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ σοφοῦ διδασκάλου ἐκδόσεως λεπτομεροῦς καὶ σαφοῦς περιγραφῆς ταύτης, εἰς τὴν δημοσίευσιν αὐτῆς, ἀρκούμεθα σήμερον μόνον ἐπὶ τινος περιπτώσεως προσωπικῆς, ἱκανὸν ἐνεχούσης τὸ διαφέρειν ὑπὸ τὴν ἐποψίν τῆς ἐξελέγξως τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς νέας ταύτης μεθόδου.

Ἡ ἱστορία τοῦ ἀρρώστου ἡμῶν, ὃν ἠκολούθησαμεν ἐπὶ τινὰ χρόνον, ἔχει ὡς ἐξῆς:

Πρόκειται περὶ ἀρρώστου ἡλικίας 50 ἐτῶν, γεωργοῦ ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας, ἀρθριτικῆς κρᾶσεως μετὰ τῶν κυριωτάτων ἐκδηλώσεων ἀθρηματώδους ἐκφυλίσεως τῶν ἀγγείων ἀριετὰ καθαρῶς ἐκσεσημασμένων (ἡμικρανίας, ἀντιστάσεως ὑπὸ τὸν δάκτυλον τῶν κροταφικῶν καὶ κερκιδικῶν ἀρτηριῶν κτλ.). Τὸ ἀναμνηστικὸν αὐτοῦ οὐδεμίαν ἀπὸ συφιλίδος μόλυνσιν παρέχει. Οὐδεμία προηγῆθη νόσος σπουδαία, πλὴν μικρῶν τινῶν ἐλαφρῶν, ἀσημάντων ὅπως καὶ παροδικῶν.

Πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τῶν γλαυκωματωδῶν συμπτωμάτων ἐν χρόνοις πολὺ ἀπομεμακρυσμένοις (1895) ὁ ἀρρώστος ἤρξατο παραπονούμενος διὰ κεφαλαλγίαν ἡμικρανικῆς μορφῆς, ἐπὶ τινὰς ἡμέρας διαρκέσασαν καὶ λήξασαν κατὰ μικρὸν εἰς τὴν ἐμφάνισιν τῶν πρώτων γλαυκωματοειδῶν συμπτωμάτων, συνισταμένων εἰς πόρους περικογχικούς, ὕψωσιν τῆς ὀφθαλμικῆς πίεσεως, ἐμφάνισιν κύκλων κεχρωματισμένων περὶ τὴν φλόγα κηρίου κτλ. Μετέβη εἰς Σμύρνην πρὸς ἐπίσκεψιν ὀφθαλμολόγου, δεστίς συνεβούλευσε χρῆσιν θερμῶν ἐπιθεμάτων μετὰ κολλυρίου πιλοκαρπίνης νιτρικῆς 1 : 100. Ἡ κατάστασις, ὀλίγον βελτιωθείσα, διετέλεσε τοιαύτη ἐφ' ἱκανὸν χρόνον μετὰ μόνης τῆς διαφορᾶς ὅτι ἡ ὀξύτης τῆς ὀράσεως ἤρξατο ἐπηρεαζομένη σπουδαίως, ὅτε τὴν νύκτα τῆς 20 Νοεμβρίου 1898 κατελήφθη

ὑπὸ πόνου τὴν ἔντασιν ἱκανοῦ κατὰ τὸν ἀριστερὸν ὀφθαλμόν, μὴ ἐπιτρέψαντος τῷ ἀρρώστῳ νὰ ἀναπαυθῆ ἔστω καὶ ἐπ' ἐλάχιστον. Ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ἡ δρασὶς ἤρξατο σπουδαίως ἐλαττωμένη ἐν τῷ νοσοῦντι ὀφθαλμῷ, καταλήξασα εἰς τελείαν τύφλωσιν. Ἡ δεινωσις τῆς καταστάσεως, ἠνάγκασε τὸν πάσχοντα καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν νὰ προσκαλέσωσιν ἰατρόν, ὅτε καὶ προσεκλήθημεν παρὰ τῷ ἀρρώστῳ, ὃν εὔρομεν ἐν ἐλλεινῇ καταστάσει, ὑποφέροντα σφοδρῶς ἐκ πόνων περικογχικῶν καὶ δλου τοῦ ἀριστεροῦ ἡμιμορίου τῆς κεφαλῆς ἄνευ διακοπῆς. Ἡ αὐξήσις τῆς ἐνδοφθαλμίου πίεσεως ἦν λίαν κατάδηλος καὶ τὸ κορικὸν πεδίου ἐξηλειμμένον. Ἡ κόρη σχεδὸν ἀκίνητος ἐν διαστολῇ. Τὸ ὀφθαλμοσκόπιον ἀδυνατεῖ νὰ φωτίσῃ τὸν βυθὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἔχοντος τεθλωμένον τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ. Ἐν τῷ δεξιῷ ἄτροφια, ἀρχομένη τοῦ κροταφικοῦ ἡμιμορίου τῆς ὀπτικῆς θηλῆς μετὰ κοιλάνσεως. Ὀπτικὸν πεδίου ἡλαττωμένον κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν τμήμα. Πίσεις ἐνδοφθάλμιος μικρὸν πύξημένη.

Βλέποντες λοιπὸν τὴν περίστασιν ἐπιβάλλουσαν ἡμῖν ταχεῖαν ἐνέργειαν ἠρκέσθημεν, ἀντὶ παντὸς ἄλλου δραστηριωτέρου μέσου, εἰς τὴν ἐσωτερικὴν χρῆσιν φαρμάκου κατὰ τοῦ πόνου καὶ ὡς τοιοῦτον ἐκρίναμεν τὴν ἀντιπυρίνην μετὰ τῆς χλωράλης ὡς ἔπεται:

Antipyrine	1.50 gr.
Chlorale	1.00 gr.
Potion aromatique siropeuse	150.00 gr.

En prendre en 4 doses d'une heure d'intervalle.

Ἐκτὸς τῆς κατὰ τοῦ πόνου θεραπείας ἐνεδείκνυτο καὶ ἡ πρόκλησις διαφορήσεως, δι' ὃ καὶ ἐχορηγήσαμεν ἐσωτερικῶς τὴν πιλοκαρπίνην εἰς καταπότια λαμβανόμενα τὴν πρωΐν, πρὸ τῆς ἀπὸ τῆς κλίνης ἐξεγέρσεως, μετὰ κυπέλλου θερμοῦ τείου.

Μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν φαρμακευτικῶν τούτων ὁδηγῶν, ὁ ἀρρώστος ἐδείκνυεν ἱκανὰ σημεῖα βελτιώσεως, δυνηθεὶς οὕτω νὰ ἀναπαυθῆ ὀλίγον. Ἡ βελτιώσις ὁμως αὕτη πρόσκαιρος μόνον ἦτο, διότι μετὰ πάροδον ὀλίγων ἡμερῶν νεωτέρα προσβολὴ μετὰ τῶν αὐτῶν περίπου φαινομένων ἀνεφάνη. Κατὰ τὴν ἐξέτασιν, γενομένην αὐθημερόν, διαγινώσκουμεν ὅτι ἡ ἐνδοφθάλμιος πίσις εἶχεν αὐξηθῆ μεγάλη, ἐν ταύτῳ δὲ καὶ φαινόμενα φλεγμονώδη

ἀπὸ τοῦ ἐπιπεφυκότος καὶ κερατοειδοῦς ἐμφανίζονται, συμπληροῦντα τὴν νοσολογικὴν εἰκόνα τοῦ δυστυχοῦς ἀρρώστου, κατατρυχομένου οὕτως. Ἡ ὀξύτης τῆς ὀράσεως, εἶπομεν, ἦτο μηδὲν ἐν τῷ πάσχοντι ὀφθαλμῷ, παραμείνασα μέχρι τοῦ $\frac{1}{4}$ ἐν τῷ ἐτέρῳ, τῷ δεξιῷ.

Ἡ ὀφθαλμοσκοπικὴ ἐξέτασις οὐδὲν ἐπέτρεψεν ἡμῖν νὰ παρατηρήσωμεν, διότι ἦτο ἀδύνατον νὰ φωτισθῇ ὁ βυθὸς τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἔνεκα τῆς αἱμορραγίας, ἐν ᾧ τοῦναντίον ἐν τῷ δεξιῷ ἠδυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν καθαρῶτα τὴν κοιλανσίαν τῆς ὀπτικῆς θηλῆς καὶ τὰ ὑπεραιμικὰ ὀλίγον φλεβικὰ ἀγγεῖα. Οὐδαμοῦ ὁμοῦ ἠδυνήθημεν μετὰ μακρὰν καὶ λεπτομερῆ ἐξέτασιν νὰ ἀνακαλύψωμεν, ἔστω καὶ τὴν ἐλαχίστην, αἱμορραγίαν τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς.

Ἐχόντες λοιπὸν πρὸ ἡμῶν ἀρρωστον, ὑφισταμένον τὸ δεύτερον ἤδη προσβολὴν αἱμορραγικὴν τοῦ χρονίου γλαυκώματος καὶ μὴ δυνάμενον νὰ ἀνακτήσῃ τὴν προτέραν αὐτοῦ ὑγίειαν καὶ ἡσυχίαν, ἐσκέφθημεν ὅτι, ἂν μὲν ἠκολουθοῦμεν τὰ παλαιὰ τῆς ὀφθαλμολογίας δόγματα, καθῆκον ἐπιστημονικὸν εἶχομεν νὰ ἐξορύξωμεν τὸν πάσχοντα ὀφθαλμὸν ὀλοτελῶς, ἔχοντες ἐκ τῶν προτέρων ὑπ' ὄψιν τὰ ἐπακόλουθα τῆς τοιαύτης ἐξορύξεως ὑπὸ τε αἰσθητικὴν ἐποψίαν καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὴν μέλλουσαν δύσκολον πρόθεσιν τεχνητοῦ βολβοῦ. Μὴ θέλοντες ὁμοῦ ἔνεκα τῶν σοβαρῶν τούτων λόγων νὰ στερήσωμεν τὸν ἀρρωστον τοῦ ὀφθαλμοῦ αὐτοῦ, δύο ἔτερα ἐβλέπομεν προβάλλοντα ζητήματα. Νὰ ἀναδράμωμεν εἰς τὴν τελευταίως ἐφαρμοσθεῖσαν μέθοδον τοῦ κ. Πανᾶ, τοῦτ' ἔστιν εἰς τὴν *ὀπισθοϊριδικὴν σκληροτομήν* ἢ νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἐτέρας, ἀνωτέρω μνημονευθείσης, ἐγχειρήσεως, κτήματος τοῦ αὐτοῦ κ. Πανᾶ, τῆς *συνθέντου κερατοειδεκτομῆς*; Ἐχόντες λοιπὸν ἀμφοτέρας ὑπ' ὄψιν ὡς τὸ μόνον ἐν τῇ περιστάσει καταφύγιον, ἐσκέφθημεν ὅτι προτιμότερον θὰ ἦτο, προβαίνοντες ἐκ τῶν ἀπλουστέρων εἰς τὰ συνθετώτερα, νὰ προτιμήσωμεν τὴν ἐκτέλεσιν τῆς *ὀπισθοϊριδικῆς σκληροτομῆς*, ἔνεκα ἰσχυροτάτου λόγου, ὅτι δηλαδὴ ἐπωφελοῦμεθα τὴν περίστασιν ὅπως ἐκ τοῦ συνεγγυς σπουδάσωμεν τὰ θεραπευτικὰ πλεονεκτήματά τῆς νέας ἐγχειρήσεως, ἐπιφυλασσόμενοι ἐν ἀποτυχίᾳ ταύτης νὰ προβῶμεν εἰς τὴν δευτέραν, τὴν

ἡμιεξορύξιν, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ βολβοῦ, ἦτοι τὴν *σύνθετον κερατοειδεκτομήν*.

Ὡς κατὰ πρῶτον ἐπεχειρήσαμεν τὴν δοκιμὴν τῆς ὁμολογουμένως δυσκόλου ταύτης ἐγχειρήσεως, δὲν κατωρθώσαμεν νὰ ἀποφύγωμεν τὴν κατὰ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ μαχαιρίου τῶσιν τῆς ἱριδος κατὰ τὴν μεσότητά ταύτης. Μεθ' ὅλην ὁμοῦ τὴν βραδύτητα, ἢν κατὰ τὸ φαινόμενον ἐνέχει τοιαύτη τομὴ τῆς ἱριδος εἰς ὀφθαλμὸν ἤδη ἐξ αἱμορραγίας ἐσωτερικῶς κινδυνεύοντα, δὲν δυνάμεθα νὰ ἀρνηθῶμεν καὶ τὴν μικρὰν εὐνοϊκὴν συμβολὴν αὐτῆς πρὸς ἐπιτυχίαν ἀποτελέσματος εὐχαρίστου, ὅπερ ἀκριβῶς ἐπορίσθημεν. Κατὰ τὴν τῶσιν τῆς ἱριδος λοιπὸν τὸ ἐκχυθὲν αἷμα ἐξῆλθε διὰ τῶν δύο τομῶν, τῆς εἰσόδου καὶ ἐξόδου τοῦ μαχαιρίου, μετὰ τῶν ἐνδοφθαλμίων ὑγρῶν, πρὸς εὐκολωτέραν δ' αὐτῶν ἐξοδὸν εἶχομεν κρατήσῃ ἐν τῇ τομῇ τὸ μαχαιρίον ἐπὶ τινα δευτερόλεπτα.

Τῆς ἐγχειρήσεως περατωθείσης, οὐδὲν μετ' αὐτὴν δυσάρεστον φαινόμενον εἶχομεν παρατηρήσει καὶ ἀπῆλθομεν καταλείποντες τὸν ἀρρωστον ἀσηπτικῶς ἐπιδεδεμένον, καὶ παραγγεῖλαντες αὐτῷ τὴν ἐπὶ 48 ὥρων ἐν τῇ κλίνῃ διαμονὴν ἐν πλήρει ἡσυχίᾳ ψυχικῇ καὶ σωματικῇ, πρὸς ἀποφυγὴν νέας αἱμορραγίας καὶ αὐξήσεως τῆς ἐνδοφθαλμίου πίεσεως, κατελθούσης μετὰ τὴν ἐγχείρησιν κάτω τοῦ φυσιολογικοῦ.

Τὴν αὐτὴν νύκτα τὰ πάντα καλῶς βαίνουσι, ὁ ἀρρωστος κοιμᾶται ἡσυχῶς μέχρι πρωίας. Ἡ αὐτὴ κατάστασις καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῶν 48 ὥρων, μετὰ τὸ πέρας δ' αὐτῶν ἐπισκεπτόμεθα τὸν ἀρρωστον, οὐδὲν ἀπὸ τοῦ ἐγχειρηθέντος ὀφθαλμοῦ παραπονούμενον. Αἴρομεν τὸν ἐπίδεσμον καὶ πράγματι παρατηροῦμεν ὑποτονίαν καταφανῆ, ἐξάλειψιν τῶν ὀδυνηρῶν φαινομένων, ἀλλ' ὁ βυθὸς δὲν φωτίζεται. Μὴ παρουσιαζομένης ἀνάγκης δευτέρας τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐπιδέσεως, ἀπῆλθομεν συστήσαντες τῷ ἀρρώστῳ ἄκραν ἡσυχίαν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας, μετρίαν χρῆσιν κολλυρίου πιλοκαρπίνης καὶ προσοχὴν εἰς τὸν γαστροεντερικὸν σωλῆνα πρὸς ἀποφυγὴν φόρτου καὶ δυσπεψίας. Ἐπαναβλέπομεν τὸν ἀρρωστον μετὰ δέκα ἡμέρας καὶ λίαν εὐχαρίστως παρατηροῦμεν τὴν παραμονὴν τῶν αὐτῶν συμπτωμά-

των μετὰ μόνης τῆς διαφορᾶς ὅτι ἡ ἔνδοφθάλμιος πίεσις εἶναι τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ πρὸς τὴν τοῦ ἐτέρου, γλαυκωματικοῦ καὶ τούτου, ὀφθαλμοῦ. Ἡ ὀφθαλμοσκοπικὴ ἐξέτασις παρουσιάζει μικρὰν τινα διαύγειαν, εἰσελθοῦσαν εἰς τὸν βυθὸν τοῦ ἐγγχειρηθέντος ὀφθαλμοῦ. Τῶν συμπτωμάτων τούτων οὐδὲν ὄντων ἀνησυχαστικῶν, ἠρκέσθημεν εἰς τὴν ἐξακολουθήσασιν τῆς καθημερινῆς θεραπείας διὰ τῆς ἐνσταλάξεως κολλυρίου πιλοκαρπίνης προστιθεμένης ὡς προφυλακτικῆς καὶ τῆς κατὰ τὴν πρῶιαν λήψεως τῶν διαφορητικῶν, ὡς ἀνωτέρω ἐμνημονεύθη.

Ἐπὶ 15 ἡμέρας ὁ ἄρρωστος οὐδὲν παρπονθήθη τὴν δεκάτην ὅμως ἤρξατο αισθανόμενος πόνους τινάς, ἀλλ' οὐχὶ τὸσον ἐντόνους, ὥστε νὰ σπεύσῃ πρὸς συνάντησιν ἡμῶν. Ἐν τούτοις τὴν νύκτα τῆς αὐτῆς ἡμέρας προσβάλλεται πάλιν ὑπὸ πόνων, μὴ δυνηθεὶς μέχρι τῆς πρῶιας νὰ κοιμηθῇ. Ἐπισκεπτόμεθα τὸν ἄρρωστον καὶ παρατηροῦμεν κῦξημένην τὴν ἔνδοφθάλμιον πίεσιν οὐχὶ ὅμως ὡς ἐν ἀρχῇ. Ἡ ὀφθαλμοσκοπικὴ ἐξέτασις ἀποδεικνύει σκοτεινότεραν τὴν χοροῖαν τοῦ βυθοῦ, μαρτύριον νέας, ἀλλὰ μικρᾶς αἱμορραγίας, ἣτις οὐχ ἦττον ἐμπνέει ἀμφιβολίας. Μὴ πιεζόμενοι πολὺ ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ὅπως ἐπέμβωμεν χειρουργικῶς, ἀνατρέχοντες εἰς τὴν ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαν *σύνθετον κερατοειδεκτομήν*, ἀπεφασίσαμεν ὅπως ἀντεπεξέλθωμεν διὰ τῶν λατρικῶν μέσων, ἀλλὰ δραστηρίως: Ἐνσταλάξεις κολλυρίου *πιλοκαρπίνης* μετὰ *ἐξερίνης*, κατὰ τὴν συνταγὴν τοῦ κ. *Abadie*, ἰδρωτοποιῶν ἐσωτερικῶς καὶ καθαρισμὸς τοῦ ἐντερικοῦ σωλῆνος διὰ καθαριστικοῦ κλύσματος.

Μετὰ τινὰς ἡμέρας ἐπαναβλέπομεν τυχαίως τὸν ἄρρωστον, ἔχοντα κελῶς καὶ οὐδὲν ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ παραπυνοῦμενον καθ' ὅλον τὸ διαρρεῦσαν χρονικὸν διάστημα. Ἡ ἔνδοφθάλμιος πίεσις, κατελθούσα, παραμένει σχεδὸν φυσιολογικὴ, ὁ δὲ δι' ὀφθαλμοσκοπίου φωτισμὸς ἀποδεικνύει διαύγειαν τοῦ βυθοῦ μείζονά πως.

Ἐκτοτε δὲν ἐπανειδομεν τὸν ἄρρωστον, ἐν τούτοις ἐπληροφόρηθημεν περὶ τῆς ἐλλείψεως νεωτέρων προσβολῶν.

Ἡ περίπτωσις, ἣτις ἐγένετο τὸ θέμα τῆς παρούσης ἀνακοινώσεως, ἐνέχει τοῦτο τὸ διαφρόν, ὅτι πρῶτη ἐδημοσιεύθη πρὸς ὑποστή-

ριξιν τῶν ἐνθαρρυντικῶν ἀποτελεσμάτων τῆς περὶ τῆς ὀφθαλμοσκοπικῆς ἐγγειρήσεως, περιγραφείσα μόνον ἐν τῇ κλινικῇ διδασκαλίᾳ ὑπὸ τοῦ κ. *Panā* ἀπὸ δύο μόλις ἐτῶν.

Ἐνώπιον λοιπὸν τοιαύτης ἐγγειρήσεως, δυναμένης πολλάκις νὰ σώσῃ ὀφθαλμὸν καταδικαζόμενον εἰς τελείαν ἀπώλειαν, δεόν νὰ ἐξάρωμεν τὸ πρωτότυπον καὶ δημιουργὸν πνεῦμα τοῦ κ. *Panā*, ζητούντος ἐν τῇ ἐπιστήμῃ πάντοτε τὸ νέον καὶ ὠφέλιμον ἐν ταύτῳ ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος, πρὸς ἐπικύρωσιν ἐκείνου, ὅπερ πλειστάκις κατὰ τὴν ἐν τῷ νοσοκομείῳ *Hôtel-Dieu* διδασκαλίαν αὐτοῦ εἶπεν, ὅτι δηλαδὴ ἡ πρόδοσις τῆς ἡμετέρας ἐπιστήμης πραγματοποιεῖται οὐχὶ ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον διὰ τῆς ἀναγνώσεως, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ τῆς καθημερινῆς παρατηρήσεως.

Σκέψεις καὶ συμπεράσματα. Ἄγνοοῦντες ἐξ ἰδίας πείρας ἄλλας περιπτώσεις *δυσθιοϊρῶν οκληροτομῆς* ἢ μόνον ὅσας παρηκολουθήσαμεν ἐν τῇ κλινικῇ τοῦ κ. *Panā*, προστιθεμένης καὶ τῆς ἡμετέρας, δὲν δυνάμεθα νὰ σχηματίσωμεν ἀκόμη σταθερὰν ἰδίαν καὶ πεποιθήσασιν περὶ τῆς ἀποτελεσματικῆς ἢ μὴ δράσεως τῆς προκειμένης ἐγγειρήσεως τῶν αἱμορραγικῶν γλαυκωμάτων, δι' ὃ καὶ ἀναμένομεν τὴν ἐπίσημον δημοσίευσιν εἰς ἰδιαιτέρον τόμον ὑπὸ τοῦ κ. *Panā*, ἀναγγεῖλαντος αὐτὴν ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους.

Ἐν τούτοις ὅμως ἐπιτραπήτω νὰ ἀναγράψωμεν σκέψεις τινὰς ἀγούσας εἰς συμπεράσματα ποικίλα καὶ περιεργα.

Καθ' ἡμᾶς, τὸ ἀποτέλεσμα τῆς *δυσθιοϊρῶν οκληροτομῆς* ἦσαν ἐνθαρρυντικὰ ὀφθαλμολογικὰ ἐπιτεύγματα ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν τοῦλάχιστον. Ἐπειδὴ, ἂν ἀφαιρέσωμεν μίαν περίπτωσιν *παιδικῶν γλαυκώματος*, ἣτοι *βουφθαλμίας*, καθ' ἧς ἀνωφελὴς εἰδείχθη ἡ ἐγγειρήσις, ἐν τρισὶν ἄλλαις περιπτώσεσιν, ἀφορώσαις αἱμορραγικῶν γλαυκώματι, τὰ προκύψαντα ἀποτελέσματα κατεδείχθησαν λίαν ἰκανοποιητικὰ. Ἐκ τῶν τριῶν τούτων περιπτώσεων ἐν μὲν ταῖς δύο ἡ ἐγγειρήσις ἐπήνεγκεν ἄμεσον τῶν πόνων παύσιν καὶ ἀναστολὴν τῆς τῶν συμπτωμάτων καταστροφικῆς πορείας, ἐν τῇ τρίτῃ ὅμως, ἀφορῶσιν γυναῖκα 50 ἐτῶν, δὲν ἠδυνήθη ν' ἀπαλλάξῃ αὐτὴν ἀπὸ τῶν βασάνων, ὅθεν τὰ φαινόμενα ἐξηκολούθουν ὑφιστάμενα καὶ μετὰ

τὴν ἐγχείρησιν ἐπὶ τινὰς μόνον ἡμέρας, 20-25 μετ' ἐντάσεως μετριωτέρας νῦν, μόνον δὲ μετὰ καθημερινῆν χρῆσιν πιλοκαρπίνης ἠδυνήθησαν σὺν τῷ χρόνῳ νὰ ἐξαφανισθῶσιν.

Ἄν πράγματι ἡ *ὀπισθοϊριδικὴ σκληροτομὴ* ἐνέχη τι τὸ λίαν διαφέρον, σωτήριον καὶ καινοφανές, ἔγκειται ἐν τῷ γεγονότι ὅτι ἐφαρμοσθεῖσα ὅπου ἡ ἀπλὴ σκληροτομὴ ἢ ἱριδεκτομὴ μετὰ τῶν μυστικῶν ἐδείχθησαν ἀνωφελεῖς, ἐπήνεγκε βελτίωσιν καταφανῆ καὶ ἀναστολὴν τῆς ἐξορύξεως.

Ἐν τούτοις μεθ' ἄλλην τὴν εὐεργετικὴν δρᾶσιν αὐτῆς κατὰ τῆς προόδου τοῦ αἱμορραγικοῦ γλαυκώματος, εὐρισκόμεθα πρὸ γεγονότος λίαν περιέργου, τοῦτ' ἔστι τοῦ *φυσιολογικοῦ μηχανισμοῦ*, τοῦ δεσπόζοντος τοῦ φαινομένου. Καὶ ἀληθῶς, ἐὰν λάθωμεν ὑπ' ὄψιν οὐ μόνον τὴν θεωρίαν τοῦ κ. Πανᾶ, στηριζομένην ἐπὶ τῆς ἀθηρωματώδους ἐκφυλίσεως τῶν ἀγγείων, ἀλλὰ καὶ τὰς ἄλλας τὰς ἐν τῷ *νευρικοῦ συστήματι*, ἰδίως τῷ *συμπαθητικῷ* (Abadie, Stelwag κτλ.) ἢ τῷ *λυμφατικῷ* τοῦ *βολβοῦ* (Galezowski) ἢ τῷ *ἐκκριτικῷ* (Gräfe) ἢ τέλος τῇ *παθολογικῇ προσφύσει τῆς βάσεως τῆς ἱριδος* πρὸς τὸν σκληρωτικόν (*ἀπόφραξις τῆς ἱριδοκερατοειδοῦς γωνίας τοῦ Weber, Knies et Priestley-Smith*), βλέπομεν ὅτι οὐδεμία τούτων συνάδει πρὸς τὰ ἀποτελέσματα τὰ ἀπὸ τῆς *ὀπισθοϊριδικῆς σκληροτομῆς* ἐν τῷ αἱμορραγικῷ γλαυκώματι, προκύπτοντα, ὡς καὶ τὰ ἀπὸ τῆς ἀπλῆς σκληροτομῆς ἢ τῆς ἱριδεκτομῆς ἐν τῷ ἀπλῷ ἢ φλεγμονώδει γλαυκώματι. Διότι, ἂν πράγματι ἐν τῷ αἱμορραγικῷ γλαυκώματι ὡς πρώτη αἰτία, κατὰ τὸν κ. Πανᾶν, ἔρχεται τὸ ἀθήρωμα, τότε πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ πεισθῶμεν ὅτι ἡ ὀπισθοϊριδικὴ σκληροτομία δύναται ριζικῶς νὰ ἀναστείλῃ κακὸν εἰς γενικὴν κατάνστασιν τοῦ ὀργανισμοῦ ἔχον τὴν ἀρχήν; Πῶς εἶναι δυνατὸν ὀφθαλμῶς, παθολογικῶς κερτημένος ἀγγεῖχ, νὰ ἐξασφαλισθῇ ἐπὶ μακρὸν διὰ *σκληροτομίας ὀπισθοϊριδικῆς ἢ διὰ τῆς ὀπισθίας σκληροτομῆς καὶ ἄξονα* (παρακεντήσεως) ἢ διὰ τῆς *ὀφθαλμοτομίας*, ἀφ' οὗ τὸ καθ' ἑαυτὸ αἷτιον οὐδόλως αἰρετικὴ ριζικῶς; Ἐὰν μὲν αἱ μνησθεῖται ἐγχειρήσεις ἐπενεργῶσιν εὐνοϊκῶς ἐπὶ τοῦ αἱμορραγικοῦ γλαυκώματος διὰ τῆς ἄρσεως τῆς μεγάλης πίεσεως

καὶ τῆς ἐξαφανίσεως τῶν πόνων, τότε πρὸς τίνα λόγον καὶ *ἀπλὴ σκληροτομὴ, προσθία ἢ ὀπισθία*, νὰ μὴ ἐπενέγκῃ τὸ αὐτὸ θεραπευτικὸν ἀποτέλεσμα;

Τούτων οὕτως ἐχόντων, βλέπομεν ὅτι μεθ' ὅλας τὰς ἐγχειρητικὰς μεθόδους, αἰτινες καταφανῶς ἐπὶ τῶν γλαυκωμάτων, καὶ ἰδίως τοῦ αἱμορραγικοῦ, ἐπενεργοῦσι λυσιτελῶς, οὐδὲν γινώσκομεν ὡς πρὸς τὸν μηχανισμόν αὐτῶν, ὅστις σήμερον παραμένει ἔτι μυστήριον.

Ὁ κ. *Ἰατρόπουλος* ἀναγινώσκει ἀνακοίνωσιν *περὶ χρόνιον γλαυκώματος καὶ τραχηλικῆς γαγγλιεκτομῆς*, ἔχουσαν ὡς ἐξῆς:

Κύριοι,

Ὡς γνωστὸν, τὸ πρωτογενὲς ἀπλοῦν *χρόνιον* λεγόμενον *γλαύκωμα*, καίτοι κατατάσσεται μεταξὺ τῶν ὑπὸ τὸ κεφαλαιῶδες ὄνομα τοῦ *γλαυκώματος* γνωστῶν παθολογικῶν τοῦ ὀφθαλμοῦ καταστάσεων, παρουσιάζει πλείστας καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἡττὸν οὐσιώδεις διαφορὰς, ἀπὸ τοῦ ὀξείου καὶ ὑποξείου γλαυκώματος καὶ ἀπὸ τῶν ἀρκούντως ποικίλων μορφῶν τοῦ δευτερογενοῦς γλαυκώματος. Τοσοῦτον, ὥστε τὸ χρόνιον γλαύκωμα, κυρίως εἰπεῖν, ἐν καὶ μόνον σύμπτωμα παρουσιάζει, τὰς ἀλλοιώσεις τῆς θηλῆς τοῦ ὀπτικῆς νεύρου, συνισταμένας πάντοτε εἰς *ιδιάζουσαν ἀτροφίαν* αὐτῆς μετὰ *κοιλάνσεως σημυντικῆς*· ἐλλείπει δὲ *χαρακτηριστικώτατον σύμπτωμα* τῶν λοιπῶν γλαυκωμάτων, ἡ *αὐξησις τῆς ἐνδοφθalmίου πίεσεως*. Ἐο τοιοῦτον δὲ βεβαίως ἔδωκε τόπον ἀνεκάθεν εἰς πολλὰς θεωρίας καὶ *δοξασίας* περὶ τῆς φύσεως καὶ τῆς γενέσεως τῆς ὀφθαλμικῆς ταύτης νόσου, περὶ ὧν ἐνταῦθα οὔτε καιρὸς οὔτε ἀνάγκη ὑπάρχει ὅπως γείνη λόγος, ἔστω καὶ συντομώτατος. Ἀκριβῶς ὁμως, ὅπως ἀποσιωπήσω ταῦτα, παραθέτω ὡς *συμπέρασμα* τῶν περὶ τοῦ ζητήματος τούτου γνώσεων ἡμῶν τὴν ἐπικρατοῦσαν γνώμην, ὅτι ἡ αἰτιολογία τῶν διαφόρων μορφῶν τοῦ γλαυκώματος, ἴσως δὲ καὶ τῆς μιᾶς μόνης μορφῆς, τοῦ *χρόνιου γλαυκώματος*, εἶναι καὶ σκοτεινὴ καὶ πολὺπλοκός. Ἡ δὲ γνώμη αὕτη μέχρι τινὸς ὑποστηρίζεται καὶ ὑπὸ τῆς *θεραπευτικῆς τῆς εἰρημένης νόσου*.

Διὰ μὲν τὸ πρωτογενὲς ὀξὺ γλαύκωμα καὶ

τὰς πλείστας περιπτώσεις τοῦ δευτέρου ἢ ἱρι-
δεκτομῆ καὶ ἡ σκληροτομῆ ἐγένοντο τὸ ἀσφα-
λέστερον ἅμα καὶ σωτηριωδέστερον ἱαμα, τὸ δὲ
χρόνιον γλαυκῶμα σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου ὡς καὶ
περιπτώσεις τινὲς τῶν λοιπῶν μορφῶν κείνται
εἰς ἐτι ἔρμαιον τῆς θεραπευτικῆς ἡμῶν ἀγνοίας.

Τοῦτο βεβαίως ἐκίνησε κατὰ τὰ τελευταῖα
ἔτη καὶ τὸν κ. Βίτσον¹ ὅπως διστάσῃ περὶ τῆς
κοινῶς πιστευομένης φύσεως τοῦ γλαυκώμα-
τος, σχεδιάσῃ ἐτέραν θεωρίαν καὶ ὑποδείξῃ
νέαν θεραπείαν, ἐξ ἧς ὁμως οὐδὲν ἐγένετο τὸ
ἄφελος. Τοῦτο ἐκίνησε καὶ τὸν κ. Walter²
τῆς Ὁδησοῦ καὶ ἄλλους, ὅπως δώσωσι μεί-
ζονα σημασίαν εἰς τὸν ἀρθριτισμὸν ἐν τῇ νόσῳ
ταύτῃ καὶ ζητήσωσι νέαν θεραπείαν ἐν τῇ
χρήσει τῆς πιπεραζίνης καὶ ἄλλων ὁμοίων
φαρμάκων. Τέλος, παραλείπων πλείστας ἄλ-
λας δοκιμὰς δευτερευούσης ἀξίας, ἐπιμένω εἰς
τὴν σπουδαιότητα τῆς πασῶν.

Πρὸ διετίας ὁ Abadie³ τῶν Παρισίων
ἐποιήσατο τολμηρότερον ἄλμα εἰς τὸ ἐπικρα-
τοῦν εἰς ἐτι σκότος, ὡς μίτον λαμβάνων λίαν
ἐλκυστικὴν θεωρητικὴν παράστασιν τῆς αἰτιολο-
γίας τῆς νόσου ἐν γένει. Τοῦτ' ἐστὶ, στηρι-
ζόμενος ἐπὶ τῶν γνωστῶν ἀπὸ τοῦ Claude
Bernard γενομένων πειραμάτων ἐπὶ τοῦ
τραχηλικοῦ τμήματος τοῦ συμπαθητικοῦ καὶ
τῶν ἐξ αὐτῶν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ παραγομένων
μεταβολῶν, ἐσχεδίασε θεωρίαν, δι' ἧς παρε-
δέξατο πηγὴν πάσης μορφῆς τοῦ πρωτογενοῦς
γλαυκώματος νοσηρᾶς (ἐρεθιστικᾶς) καταστά-
σεις τοῦ συμπαθητικοῦ ὡς καὶ συγγένειαν τῆς
νόσου ταύτης πρὸς τὴν ἐξοφθαλμίαν, ἐκ τού-
του δὲ ἐξήγαγε συμπέρασμα θεραπευτικὸν τὴν
πιθανὴν θεραπείαν τοῦ γλαυκώματος διὰ τῆς
ἐκτομῆς τοῦ τραχηλικοῦ τμήματος τοῦ συμ-
παθητικοῦ, ἰδίως δὲ τοῦ ἀνωτάτου αὐτοῦ
γαγγλίου.

Ἄν καὶ ἡ θεωρία αὕτη, ὡς ἐξηγήθη, ἐπο-
λεμήθη δι' ἑλλείψιν συνοχῆς ὑπὸ τοῦ Campos¹
καὶ ἀνεθεωρήθη διὰ νέας λογικῆς ὑπὸ τοῦ κ.
Μπίστη², οὐχ ἦτον ἐπιτυχίαι τινὲς σοβαραὶ
τῆς ἐπὶ τοιαύτης θεωρίας βασιθεύσης νέας θε-
ραπευτικῆς ἀγωγῆς ἠϋξήσαν τὸ περὶ αὐτῆς
διαφέρον τῶν ὀφθαλμολόγων, δὲν ἐβράδυναν
δέ τινες ἐξ αὐτῶν νὰ δοκιμάσωσι τὴν νέαν
θεραπείαν τοῦ γλαυκώματος³.

Οὕτω λοιπὸν ἐν πρώτῃ δοθείσῃ εὐκαιρίᾳ
ἐπεζητήσαμεν καὶ ἡμεῖς νὰ ἐφαρμόσωμεν τὴν
ἐκτομὴν τοῦ ἀνωτάτου τραχηλικοῦ γαγγλίου,
ἐλλείψει ἀσφαλεστέρου μέσου, ἀποτυχόντων
δὲ τῶν τέως γνωστῶν ἱαμάτων.

Ἡ ἡμετέρα περίπτωσις ἔχει ὡς ἐξῆς :

Ὁ Ἰ. Π., ἐκ τοῦ παρὰ τὴν Προικόννησον
νησιδίου Κουτάλεως, ἐτῶν 56, λεμβοῦχος, ἐγ-
γamos, ἀπολαύων ἄκραν ὑγίειαν καὶ οὐδέποτε
παθὼν σύφιλιν, χαρακτήρος εὐαισθητοῦ καὶ
ἐκ τῆς ἡμερησίας αὐτοῦ ἐργασίας ζῶν, προς-
ῆλθεν εἰς τὴν ἡμετέραν κλινικὴν τὸ πρῶτον τῆ
26 Ἰανουαρίου ἐ. ἔ. παραπονούμενος ἐπὶ ἀμ-
βλυωπία, ἀρξαμένη ἀπὸ ἔτους· κατ' ἀρχὰς
παρετήρησε νέφος παροδικὸν ἐν τῷ ἀριστερῷ
ὀφθαλμῷ, ὅπερ ἀκολούθως ἐγένετο μόνιμον
καὶ ἠϋξανε βαθμηδόν· ἀπὸ δὲ 6 μηνῶν ἡ
δρασις αὐτοῦ ἔμνε σχεδὸν ἡ αὐτή.

Κατὰ τὴν ἐξέτασιν εὑρον ἐν τῷ ἀριστερῷ
ὀφθαλμῷ τὰ σημεῖα γλαυκώματος ἡσυχου,
ἥτοι γλαυκῶμα χρόνιον ἀπλοῦν : τόνος ἐλά-
χιστα ὑπὲρ τὸ φυσιολογικόν, ὀξύτης ὁράσεως
 $\frac{1}{5}$ ἄνευ ὕψους, ὀπτικὸν πεδίον περιωρισμέ-
νον συγκεντρικῶς εἰς τὸ ἕμισυ περίπου, κόρη
συνεσταλμένη τῇ χρήσει ἐξερίνης⁴, κερατοειδῆς
διαφανῆς, ἐσωτερικὸν τοῦ βολβοῦ διαφανές,
πρόσθιος θάλαμος φυσιολογικῶν διαστάσεων
καὶ θηλὴ τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου σαφῶς παρού-
σιάζουσα γλαυκωματικὴν ἀτροφίαν μετὰ κοι-

1. Βίτσος.— Le glaucome primitif et la papil-
lite glaucomateuse (Annales d'Oculistique, Août
1894).— Le glaucome primitif en Orient (Archives
d'Ophthalmologie, Janvier 1897).

2. Walter.— Traitement médical du glaucome
(La Clinique Ophthalmologique, 10 Décembre 1898).

3. Abadie.— Nature du glaucome—Explication
de l'action curative de l'iridectomie (Congrès de
Société française d'ophtalmologie, 1897.— La Cli-
nique Ophthalmol., 10 Juin 1897).

1. Campos.— Société française d'ophtalmologie
(séance du 4 Mai 1898).

2. Μπίστης.— Le glaucome primitif en Orient—
Origine nerveuse.— Explication de l'action cura-
tive de l'iridectomie (Ann. d'Ocul., Septembre 1898).

3. Dénichéri.— Sympathectomie dans le cas
de glaucome (Ann. d'Ocul., Mars 1899).

4. Τὴν προτεραιότητα εἶχε συμβουλευθῆ ἕτερον συνά-
δελφον, ὅστις προχωρῶν ἀνέγραψεν ἐξερίνην καὶ προ-
εἰνεῖν ἱριδεκτομῆν.

λάνσεως σημαντικής¹. Οὐδὲν δὲ ἄλλο ὑπῆρ-
χεν, οὔτε ἱεθισμός, οὔτε πόνοι, οὔτε δα-
κρυρροία, οὔτε χρωματοψία ὡς ἐξ ἱριδος. Ὁ
δεξιὸς ὀφθαλμὸς οὐδὲν θετικὸν σημεῖον ἐπα-
ρουσίαζεν· εἶχεν ὀξύτητα ὀράσεως ἀκραίαν
τῇ χρῆσει ὑέλου + 1, ὀπτικὸν πεδῖον πλήρες,
τόνον φυσιολογικόν, μόνη δὲ ἡ θηλὴ ἐφάνη
κατὰ τι ὑποπτος ἄνευ ὠρίσμένου σημείου.

Ἐπὶ τούτοις ἐγένετο πρότασις ἱριδεκτομῆς
καὶ τῇ συγκατανεύσει τοῦ πάσχοντος ἐξετελέ-
σθη τὴν ἐπιούσαν· κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐγ-
χειρήσεως ἡ κόρη εὐρίσκετο ἔτι ἐν ἐλαφρᾷ
μυδρίασει.

Μετὰ ἐβδομαδιαίαν ἀποθεραπείαν ὁ ἀσθε-
νὴς ἀπῆλθε κελῶς ἔχων, ἀλλ' ἐπανῆλθε τὴν
10 Μαρτίου ἐπὶ δεινώσει τοῦ κακοῦ. Ὁ δε-
ξιὸς ὀφθαλμὸς εὐρίσκετο ἐν τῇ αὐτῇ κατα-
στάσει, ἀλλ' ὁ ἀριστερὸς ἦτο χεῖρων ἢ ἄλλοτε·
τόνος σαφῶς ἠϋξημένος εἰς + 1 καὶ πλέον.
βολθικὸς ἐπιπεφυκῶς ἐν παθητικῇ ὑπεραιμία
(φλέβες τινὲς ἐξωγκωμένοι) ἄνευ φωτοφοβίας
ἢ δακρυρροίας, κερατοειδῆς καὶ ἐσωτερικὸν
τοῦ βολθοῦ θολερώτεροι τοῦ φυσιολογικοῦ,
θηλὴ ἐν τῇ αὐτῇ καταστάσει, ὀπτικὸν πεδῖον
στενωτέρον, ὀξύτης τῆς ὀράσεως $\frac{1}{8}$ ἄνευ
ὑέλου· πόνοι δμως καὶ ἱεθισμός παντελῶς
ἔλειπον.

Τότε ἔκρινα ὠφέλιμον νὰ ἐνεργήσω νέαν
ἐπέμβασι, καθ' ὅσον μάλιστα, τοῦ ἀσθενοῦς
μὴ δυναμένου νὰ διαμένῃ ἐν τῇ πόλει, οὐδὲ νὰ
ἐπανέλθῃ ἐν καιρῷ τῷ δέοντι εὐχερῶς, ὑπῆρχε
φόβος μὴ ἐπιδεινωθῇ ἡ κατάστασις. Ἐξετέ-
λεσα δὲ κατὰ προτίμησιν τὴν προσθήαν ἄνω
σκληροτομῆν.

Ὁ πάσχων ἀπέρχεται μετὰ ὀλιγοήμερον
ἀποθεραπείαν, ὑπισχόμενος νὰ ἐπανέλθῃ εὐ-
θὺς ὡς δυνηθῇ· ἐπανέρχεται δὲ τὴν 4 Ἰουνίου
ἐν τῇ ἐξῆς καταστάσει:

Δ. Ὁ. Ἐν τῇ πρώτῃ καταστάσει.

Ἄ. Ὁ.—Τόνος μᾶλλον ἠϋξημένος ($t=+2$
περίπου), ὀξύτης τῆς ὀράσεως λίαν ἡλαττω-
μένη (διακρίνει μόνον τοὺς δακτύλους εἰς ἀπό-
στασιν 1 μέτρου), παθητικὴ ὑπεραιμία περὶ
τὸν κερατοειδῆ (ἰδίᾳ δὲ περὶ τὴν κάτω
ἡμιπεριφέρειαν ζωηροτέρα), κόρη, διαφανεῖς

1. Κατὰ τὴν ὀφθαλμοσκοπικὴν ἐξέτασιν ἐνεστάλαξα
σταγόνας τινὰς ὀματροπίνης.

Ἑλλ. Φιλολ. Σύλλογος. Τόμος ΚΗ'

μοῖραι καὶ βυθὸς ἐν τῇ αὐτῇ καταστάσει
περίπου.

Ἐπὶ τοιοῦτους ὄρους οὐδὲν ἕτερον πρὸς
δοκιμὴν εὖρον καλλίτερον τῆς μονοπλεύρου
γαγγλιεκτομῆς· διότι, τοῦ κακοῦ περιοριζο-
μένου εἰσέτι ἐν ἐνὶ καὶ μόνῳ ὀφθαλμῷ καὶ ἀφι-
κομένου σχεδὸν εἰς τὸ τέρμα τῆς σταδιοδρο-
μίας αὐτοῦ, ἡ ἀκίνδυνος τυγχάνουσα μονό-
πλευρος δοκιμὴ τῆς πολλὰ ὑπισχνουμένης νέας
ἀγωγῆς ἠδύνατο τοῦλάχιστον νὰ καθοδηγήσῃ
ἡμᾶς κάλλιον πρὸς διάσωσιν τοῦ ἐτέρου ὀφθαλ-
μοῦ, ὅστις, κατὰ τὰ ἐγνωσμένα, καίπερ δια-
τελῶν ἔτι ὑγιῆς, ἐκινδύνευε τὰ μέγιστα νὰ
προσβληθῇ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ὑπὸ τῆς
αὐτῆς ὀφθαλμολογικοῦ νόσου. Ἐφ' ᾧ καὶ ἐξη-
γήσας τὸ πρᾶγμα ἀρκούντως τῷ πάσχοντι,
συνεβούλευσα αὐτῷ νὰ ζητήσῃ τὴν γνώμην
καὶ ἐτέρων συναδέλφων:

Οὕτω λοιπὸν ἐμείναμεν σύμφωνοι μετὰ τῶν
κ.κ. Μπίστη καὶ Γαβριηλίδου ὅπως ἐκτελεσθῇ
ἐτερόπλευρος γαγγλιεκτομὴ τοῦ τραχήλου.
Ἐπὶ τούτῳ δὲ ὁ ἀσθενὴς εἰσῆχθη εἰς τὸ Ἰερε-
μίου νοσοκομεῖον καὶ ἡ ἐγχείρησις ἐξετελέ-
σθη ἀμέμπτως ἐπὶ παρουσίᾳ πολλῶν ἐδικῶν
τε καὶ μὴ ὑπὸ τοῦ κ. Παύδα τῇ 10 Ἰουνίου.

Καίτοι δὲν ἐλήφθησαν τὰ μέτρα τοῦ Zimmermann¹
πρὸς ἐξακριβωσιν τῆς δράσεως
τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος ἐπὶ τοῦ εἰρημένου
γαγγλίου, οὐχ ἦττον ὁμως κατεβλήθη πᾶσα
προσπάθεια ὅπως μηδεμίᾳ διαφύγῃ ἡμᾶς
μεταβολῇ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ κατὰ τε τὴν ἐγχεί-
ρησιν καὶ μετέπειτα.

Ἢ ἐγχείρησις ἐγένετο ἐν τῷ ὑπογενεῖφ
τριγώνῳ ὡς ἐξῆς²: τομὴ ἐπιμήκης τοῦ δερ-

1. Zimmermann. — Über einen Fall von Resection des ganglion cervicale supremum sympathici (Die ophthalmologische Klinik, 5 August 1899).

2. Ἐπάρχουσι καὶ οἱ προτιμώντες τὴν ἐπέμβασιν ταύτην ὀπισθεν τοῦ στερονοκλειδομαστοειδίου μυός, θεωροῦντες τὴν ὁδὸν ταύτην συντομωτέραν καὶ ἔτι ἀκίνδυνωτέραν. Μετὰ κατάλληλον ἐπὶ τὰ πλάγια τοποθετήσιν τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ τραχήλου διὰ προσκεφαλαίων ἐκτελεῖται τομὴ τοῦ δέρματος εἰς μήκος 12 περίπου ὑπεκαταμέτρων ἀπὸ τῆς μαστοειδοῦς ἀποφύσεως πρὸς τὰ κάτω ἀκριβῶς κατὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ὀπισθίου χεῖλους τοῦ στερονοκλειδομαστοειδίου· φθάνων τις εἰς τὸν ὑποδόριον συνεκτικὸν ἰστόν ἀπάγει τοὺς κατ' ἐπιπολὴν κλάδους τοῦ τραχηλικοῦ πλέγματος καὶ ἰδίᾳ τὸν τραπέζιον κλάδον τοῦ παλινδρόμου κείμενον πρὸς τὰ κάτω μετὰ τοῦ

ματος τοῦ τραχήλου μήκους 10—12 ὑφεκατομέτρων ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ συστοίχου σκέλους τοῦ ὑοειδοῦς ὁστοῦ μέχρι τῆς μεσότητος τοῦ τραχήλου (τοῦτ' ἐστὶ κατὰ τὴν φορὰν καὶ ἀπέναντι τῶν μεγάλων ἀγγείων τοῦ τραχήλου) ἀκολουθῶς διάνοιξις καὶ ἀποχωρισμὸς τῶν περιταινιῶν καὶ τῶν μυϊκῶν στιβάδων καὶ ἀπαγωγή τοῦ δέματος τῶν μεγάλων ἀγγείων πρὸς τὴν μέσην γραμμὴν τῆ βοηθεία ψαλιδίου κλειστοῦ καὶ τυφλαγκίστρων ἀκριβῶς ἄνωθι καὶ ἀπέναντι τῆς ἐξωτερικῆς ἢ ὀπισθίας γαστέρας τοῦ διχαστῆρος· τέλος ὀπισθεν τοῦ ἀπαγομένου δέματος τῶν μεγάλων ἀγγείων καὶ νεύρων ἐνεφανίσθη ἐν τῷ βᾶθει καὶ ἐξετάμη διὰ ψαλιδίου τὸ εὐκόλως διὰ τε τὸ μέγεθος, τὸ σχῆμα καὶ τὴν χροιάν ἀναγνωρίζομενον πρῶτον τραχηλικὸν γάγγλιον τοῦ συμπαθητικοῦ. Ἡ ὄλη ἐγχείρησις, ἐκτελεσθεῖσα ὑπὸ τὸ χλωροφόρμιον, ἐπερατώθη δι' ἐφαρμογῆς ῥαφῶν ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς τομῆς καὶ ἐπιδέσμου ἀντισηπτικοῦ ἐν διαστήματι 20 περιπού λεπτῶν τῆς ὥρας. Ἡ ἀποθεραπεία ὑπῆρξεν ἀπλουστάτη καὶ σύντομος καὶ ὁ πάσχων ἐντὸς ἐβδομάδος ἐξῆλθε τοῦ νοσοκομείου.

Μετὰ τὴν ἐγχείρησιν ταύτην ἡ ἐξέτασις τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἡμετέρου ἀσθενοῦς ἐγένετο δις, τῇ 20 Ἰουνίου καὶ τῇ 27 Ἰουλίου. Σημειωτέον δὲ ὅτι οὐδεμία σχεδὸν παρετηρήθη μεταβολὴ ἀξία λόγου, οὔτε ἐπὶ τὰ χεῖρω οὔτε ἐπὶ τὰ κρείτω.

27 Ἰουλίου. Δ. 'Ο.— Φυσιολογικὸς καὶ ἡσυχος.

'Α. 'Ο.— Ἐλαφρὰ πτώσις τοῦ ἀνωτέρου

στερνοκλειδομαστοειδίτου τῆ βοηθεία ἀυλοκομήλης καὶ τυφλαγκίστρου. Ἀκολουθῶς πρὸς ὀδηγίαν ζητοῦνται ἡ ἔσω σφαγίτις, ἡ ἔσω καρωτίς καὶ τὸ πνευμονογαστρικὸν ὀπισθεν τοῦ ὀπισθίου χεῖλους τοῦ στερνοκλειδομαστοειδίτου, διότι τὰ ὄργανα ταῦτα εἰσὶν εὐκρινῆ καὶ κείνται ἀκριβῶς πρὸ τοῦ ζητουμένου συμπαθητικοῦ. Τὴν σφαγίτιδα διακρίνει τις ἀμέσως ἐκ τῆς κυανῆς χροιάς, τὴν καρωτίδα διὰ τῆς ἀφῆς μᾶλλον καὶ τὸ πνευμονογαστρικὸν ἐκ τοῦ ὀμαλῆς κυλινδρικοῦ σχήματος, κείμενον παρὰ τὰ δύο ταῦτα μεγάλα ἀγγεῖα· ἀπαιτεῖται προσοχὴ τις ὅπως μὴ συγχυθῆ μετὰ τοῦ συμπαθητικοῦ, οὔτινος τὸ πρῶτον γάγγλιον ἔχει ὅλως χαρακτηριστικὴν ὄψιν, ὃν σωματίον ἀτρακτοειδὲς καὶ ῥοδέουθρον ἐν εἴδει μικροῦ μυός, συνεχιζόμενον δὲ πρὸς τὰ κάτω διὰ κορμοῦ συγκριτικῶς ἰσχυροτάτου καὶ φέροντος τριχῶδεις ἐκπλαστήσεις. Τὰ ἐπιλοιπα τῆς ἐγχειρήσεως εἰσι κοινά.

βλεφάρου, κόρη ἐν ἐλαφροῦ μυδριάσει, τόνος περιπού + 1, φλέβες ἐξώγκωμέναι περὶ τὸν κερατοειδῆ, ὄξύτης τῆς ὀράσεως περιπού ἢ αὐτῆ (βλέπει τοὺς δακτύλους εἰς ἀπόστασιν 50 ὑφεκατομέτρων)· ἄλλως δὲ ὁ ὀφθαλμὸς διατελεῖ ἡσυχος.

Ἡ περίπτωσις αὕτη ἀπέναντι τῶν λοιπῶν μέχρι τοῦδε δημοσιευθειῶν καὶ τούτων ὀλίγων μὲν, ἀλλὰ στεφθειῶν ὑπὸ ἐπιτυχίας τινός, μένει τρόπον τινὰ οὐδετέρα, διότι οὔτε καλὸν ἐφάνη ἐκ τῆς ἐπεμβάσεως ταύτης οὔτε κακὸν ἢ μᾶλλον οὐδεμία προφανῆς μεταβολὴ ἐπῆλθεν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ ὑπὸ τε φυσιολογικὴν καὶ παθολογικὴν ἔποψιν. Ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦτο ἔχει τὸ διαφέρον, διότι τὸ ζήτημα τῆς γαγγλιεκτομῆς κείται τὴν σήμερον ἐπὶ τοῦ τάπητος, ἡ δὲ περὶ τῆς ἐπεμβάσεως ταύτης γνώμη τῶν ὀφθαλμολόγων θέλει σχηματισθῆ πληρέστερον διὰ τῆς ἀντιπαραθέσεως τῶν τε θετικῶν καὶ ἀρνητικῶν περιπτώσεων. Ἦως δὲ διὰ τῆς παραθέσεως αὐτῶν θέλει εὐρεθῆ καὶ τρόπος πρὸς διάκρισιν μορφῶν ἐπιδεικτικῶν ἢ μὴ ὠφελείας ἐκ τῆς τραχηλικῆς γαγγλιεκτομῆς. Ἡ περίπτωσις αὕτη ἔχει καὶ τοῦτο τὸ ἰδιάζον, ὅτι, ἐνῶ ὁ Δ. 'Ο., ἐκληρθεῖς ἐν ἀρχῇ ὡς ὑποπτος, διατηρεῖται μέχρι τοῦδε ὑγιέστατος, ὁ ἀριστερὸς καὶ μετὰ τὰς εἰρημένας σοβαρὰς ἐπεμβάσεις κατέληξε σχεδὸν εἰς τὸ μοιραῖον τέλος.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ Ν5'

27 Ὀκτωβρίου 1899.

Προεδρία Μ. ΨΑΛΙΔΑ.

'Ο κ. πρόεδρος τοῦ Συλλόγου ἀγγέλλει ὅτι ἔνεκα τῆς παρατήσεως τοῦ κ. **Φωτιάδου** ἢ Βιολογικῆ Ἐπιτροπῆ προβαίνει εἰς ἐκλογὴν νέου προέδρου.

Γενομένης δὲ μυστικῆς ψηφοφορίας, πρόεδρος ἐκλέγεται ὁ κ. **Ι. Σιώτης**.

'Ο κ. **Γατρόπουλος** ἐρωτᾷ, ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ἀνακοινωθεῖσαν πραγματείαν τοῦ κ. **Ἐλευθεριάδου**, τίνες λόγοι ἠνάγκασαν τὸν καθηγητὴν κ. **Πανῶν** νὰ ἐκλέξῃ τὴν νέαν ταύτην μέθοδον; Ὑπάρχει ἐνδειξίς τις ἰδιαίτερα ἐκτὸς τῶν ἤδη γνωστῶν;

'Ο κ. **Ἐλευθεριάδης** ἀπαντᾷ ὅτι οὐδεὶς

ἕτερος λόγος ὑπάρχει, εἰμὴ οἱ γνωστοὶ περὶ ἐπεμβάσεως ἐπὶ τῶν αἱμορραγικῶν γλαυκωμάτων λόγοι, ὅπως ἐκλέξῃ τὴν νέαν ταύτην μέθοδον.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΝΖ'

3 Νοεμβρίου 1899.

Προεδρία Ι. ΣΙΩΤΗ

Ὁ κ. **Ἐλευθεριάδης**, ἐπανερχόμενος εἰς τὸ ζήτημα τῆς **δπισθιοϊριδικῆς σκληροτομῆς**, ἀναγινώσκει τὰ ἐπόμενα:

Κύριοι,

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ τεχνικὸν μέρος τῆς **δπισθιοϊριδικῆς σκληροτομῆς**, ὅπερ ἐν συντόμῳ περιεγράψαμεν κατὰ τὴν ἀνακοίνωσιν ἡμῶν, συμπληροῦμεν αὐτὴν διὰ τινων λεπτομερειῶν.

Ἐν πρώτοις εἶχομεν εἶπει ὅτι ὁ χῶρος, ἐνθα γίνεται ἡ ἐγχείρησις, εἶναι ὁ ὀπίσθιος θάλαμος ἢ μᾶλλον ἡ προσθία τούτου μοῖρα, ἢ μεταξὺ τῆς ὀπίσθιας ἐπιφανείας τῆς ἱριδος καὶ τῆς προσθίας τοῦ βλεφαρωτοῦ σώματος.

Ἐργαλείων δὲν ἔχομεν ἀνάγκην πλὴν μιᾶς λαβίδος ὀδοντωτῆς πρὸς προσήλωσιν τοῦ βολβοῦ καὶ ἐνὸς μαχαιρίου τοῦ *Gräfe*, γνωστοῦ κατὰ τὴν ἐγχείρησιν τῶν καταρροχτῶν.

Πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐγχειρήσεως εἶναι σπουδαιότατον ὅπως δυναθῶμεν νὰ ὀρίσωμεν μαθηματικῶς τὸ σημεῖον, ἐφ' οὗ θὰ θέσωμεν τὴν αἰχμὴν ἵνα ἐνεργήσωμεν τὴν παρακέντησιν τοῦ σκληρωτικοῦ χιτῶνος. Ἀκριβῶς δ' εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐγχειρήσεως καὶ εἰς τὸ τελευταῖον, ἤτοι τῆς κατὰ τὸ ἀντίθετον σύστοιχον σημεῖον τοῦ βολβοῦ ἐξόδου τοῦ μαχαιρίου, ἔγκειται ὁ σπουδαιότατος χρόνος. Διότι, ἂν ἡ παρακέντησις γένηται κατὰ τὸ σημεῖον, ὅπερ γενικῶς λαμβάνεται ἢ ἀφετηρία τῆς συνήθους **προσθιοϊριδικῆς**, οὕτως εἰπεῖν, **σκληροτομῆς**, τότε οὐδὲν σχεδὸν ποιοῦμεν, ἐπειδὴ ἡ αἰχμὴ τοῦ μαχαιρίου θέλει διέλθει διὰ τοῦ προσθίου θαλάμου, εἶτι θέλομεν ὅμως κατὰ τὴν εἰσαγωγὴν διὰ τοῦ αὐτοῦ σημείου νὰ διευθύνωμεν ὀλίγον πρὸς τὰ ὀπίσω τὴν αἰχμὴν, ὅπως ὑπερβῶμεν τὴν ἱρην, τότε, μὴ εὐρισκόμενοι ἀρκούτως

ἔπισθεν αὐτῆς, εἰσερχόμεθα ἐκ τῶν ἔμπροσθεν διαπερῶντες τὴν βᾶσιν αὐτῆς, ἣν ἀφσύκτως τέμνομεν καὶ ἐπομένως ἐπιπλεκόμεθα δι' αἱμορραγίας οὐ μόνον δυσμενοῦς ὡς πρὸς τὴν νόσον αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν, ἀλλ' εἶτι καὶ εἰς ἡμᾶς αὐτοῦς, μὴ δυναμένους νὰ ἐξακολουθήσωμεν τὴν ἐγχείρησιν ἐν μέρει καταμέστῳ αἵματος.

Ἐκτὸς ὁμῶς τῶν δύο σπουδαίων τούτων λόγων, ἡ τοιαύτη εἰσαγωγὴ τοῦ μαχαιρίου οὐδὲν φαινεται πληροῦσα τὰς ἐνδείξεις τῆς **δπισθιοϊριδικῆς σκληροτομῆς**, κατὰ τοῦτο διαφερούσης ἀκριβῶς τῆς **προσθίας** συνήθους σκληροτομῆς, ὡς ἀφορώσης τὸ **τμήμα** τοῦ σκληρωτικοῦ, τὸ ἀντιστοιχοῦν εἰς τὸ διάμεσον διάστημα μεταξὺ ἱριδος καὶ βλεφαρικοῦ σώματος. Οὗτος δ' εἶναι ὁ κυρίως λόγος, ὁ προτρέψας τὸν κ. *Πανᾶν* ὅπως σκεφθῇ τὴν ἐκτέλεισιν τῆς **δπισθιοϊριδικῆς σκληροτομῆς**, ἐπειδὴ παρετήρησεν ὅτι καθ' ἀπάσας τὰς ἄλλας, τὰς μέχρι τὴν σήμερον γενομένας, ἡ τομὴ ἀπέβλεπεν οὐχὶ κυρίως τὸν σκληρωτικόν, ἀλλὰ μᾶλλον τὴν βᾶσιν τοῦ κερατοειδοῦς, τοῦ μαχαιρίου διερχομένου πρὸ τῆς ἱριδος. Ἄν ὁμῶς λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν γενικῶς σήμερον παραδεδεγμένην θεωρίαν τῆς παθογενείας τοῦ γλαυκώματος, ἣτις ἔγκειται ἐν τῇ ραφῇ τῆς βᾶσεως τῆς ἱριδος πρὸς τὸν κερατοειδῆ (θεωρία τοῦ *Knies*), τότε βλέπομεν ὅτι ἡ νεωτέρα σκληροτομὴ, ἣτοι ἡ **δπισθιοϊριδική** ἔχει μείζονα λόγον προτιμήσεως, ἐπειδὴ ἡ ὁδός, ἣν ἀνοίγει ἐκ τῶν ἔπισθεν, εἶναι καταλληλότερος ὡς πρὸς τὴν προσβολὴν τῆς ἀποπεφραγμένης ὁδοῦ τῶν ἐκκρινόμενων ὑγρῶν.

Ἐνεκα λοιπὸν πάντων τούτων ἡ εἰσοδος τῆς αἰχμῆς πρέπει νὰ γείνη $1\frac{1}{2}$ —2 χιλιοστόμετρα ἔπισθεν τοῦ χείλους τοῦ κερατοειδοῦς.

Ἄλλοτε, ἐπίσης σπουδαῖος κανὼν, ὃν πρέπει νὰ τηρήσωμεν, ἀποβλέπει τὸν τρόπον, καθ' ὃν θέλομεν κρατεῖ τὸ μαχαιρίον, ἐπειδὴ, ὡς εἶχομεν εἰπεῖ, κατὰ τὴν διαβασιν θέλομεν ἔχει ἀφ' ἐνὸς μὲν τὴν ἱρην, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ βλεφαρικὸν σῶμα καὶ τὸν φακόν, ἄπερ δέον νὰ σεβασθῶμεν ἢ ἐν ἀνάγκῃ τραυματίζοντες τὸ μᾶλλον ἐπιδικτικὸν τραυματισμόν, ὅπερ εἶναι ἡ ἱρις.

Ἐχόντες λοιπὸν ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ ὀπίσθιον τοίχωμα τοῦ ἐγχειρητικοῦ πεδίου ἀποτελεῖται

ἐξ ὀργάνων ἀξίων σεβασμοῦ, τὸ δὲ πρόσθιον ἐκ τῆς ἱρίδος μὴ ἐπιπλευκούσης τὴν ἐγχείρησιν διὰ τοῦ ἐλαφροῦ αὐτῆς τραυματισμοῦ, στρέφωμεν ἐπομένως πρὸς αὐτὴν τὸ βλαβερὸν τμήμα τοῦ μαχαιρίου. Κατὰ τὴν εἰσαγωγὴν λοιπὸν τὸ μαχαιρίον θέλει ἔχει πρὸς τὰ ἔμπρὸς τὸ αἰχμηρὸν αὐτοῦ μέρος, ὅθεν ὠθοῦμεν κατὰ μικρὸν τῆς παρακεντήσεως γενομένης, μέχρις ὅτου εἶδομεν τὴν αἰχμὴν προβάλλουσαν ἐν τῷ κορικῷ πεδίῳ, εἶτα διὰ δεξιῶν τινων κινήσεων, σκοπὸν ἔχουσῶν τὴν πρὸς τὰ πρόσω ἄψωσιν τῆς ἱρίδος, προχωροῦμεν ἕως οὗ ἐξέλθωμεν ἐκ τοῦ ἀντιθέτου μέρους μεταξὺ τῆς βάσεως τῆς ἱρίδος τοῦ βλεφαρωτοῦ σώματος.

Ἐν τούτοις δὲν δυνάμεθα ἐνίοτε νὰ ἀποφύγωμεν τὴν τρῶσιν τῆς ἱρίδος. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν πρέπει νὰ ταραττώμεθα ποσῶς (τοῦ τραυματισμοῦ μικροῦ ὄντος), ἀλλὰ νὰ ἐξακολουθῶμεν τὴν ἐγχείρησιν μέχρις ἀπερατώσεως, μὴ λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὴν μικρὰν ποσότητα αἵματος, ἐκρέοντος διὰ τῆς τομῆς ἢ ἀπορροφωμένου κατόπιν. Ἐν ἐνὶ λόγῳ πρὸς ἀποφυγὴν βλάβης τοῦ βλεφαρικοῦ σώματος ἐπιτρέπεται μικρά τις τῆς ἱρίδος τρῶσις.

Προσδιορισμοὶ λοιπὸν τοῦ σημείου τῆς εἰσόδου, παρακέντησις καὶ ἀντικέντησις ἀνευ τραυματισμοῦ τῶν μνημονευθέντων ὀργάνων εἶναι ὁ σπουδαιότατος χρόνος τῆς ἐγχειρήσεως. Οὐχὶ ἐλάσσονος ὅμως ἀξίας εἶναι καὶ ὁ δεύτερος χρόνος, ἦτοι ὁ τῆς ἐξαγωγῆς τοῦ μαχαιρίου, διότι οἱ αὐτοὶ λόγοι καθιστῶσι λεπτήν καὶ δύσκολον τὴν εἰσαγωγὴν. Ἐπομένως πρέπει κατὰ τὴν ἐξαγωγὴν νὰ τηρῶμεν τὴν αὐτὴν, οἷαν καὶ κατὰ τὴν εἰσαγωγὴν, διεύθυνσιν τοῦ μαχαιρίου, τοῦ αἰχμηροῦ μέρους πάντοτε πρὸς τὰ κάτω καὶ ἔξω ἐστραμμένου ὄντος. Ὁ χρόνος ὅμως τῆς ἐξαγωγῆς τοῦ μαχαιριδίου πρέπει νὰ ᾖ ἐλάχιστος.

Μεταξὺ τοῦ πρώτου χρόνου, τῆς εἰσαγωγῆς τοῦτ' ἔστι, καὶ τοῦ δευτέρου, τῆς ἐξαγωγῆς, παρεμπίπτει λεπτομέρειά τις ἀναγκαία περιγραφῆς. Τὸ μαχαιρίον δηλονότι, εὕρισκόμενον ἐντὸς τῶν τομῶν τῆς εἰσόδου καὶ ἐξόδου, δύναται νὰ παραμείνῃ ὀλίγα δευτερόλεπτα, 4'—5'', μεθ' ὃ ἐπακολουθεῖ ἡ ἐξαγωγή. Πολλάκις ὅμως διενεργοῦμεν κινήσεις τινὰς ὀριζοντίας ἐχούσας τὴν φοράν καὶ σκο-

πούσας τὴν διεύρυνσιν τῶν στομιῶν τῆς εἰσόδου καὶ ἐξόδου, τοῦθ' ὅπερ ὁμοίως ἐφαρμόζει ὁ κ. Πανᾶς.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν μνημονευθέντων ἐγχειρητικῶν κανόνων προστίθεμεν καὶ ἕτερον, ἦτοι τὸν προσδιορισμὸν τοῦ σημείου, καθ' ὃ γίνεται ἡ παρακέντησις. Ἐὰν διαιρέσωμεν τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ κερατοειδοῦς εἰς τρία τμήματα διὰ δύο ὀριζοντίων γραμμῶν, τότε τὸ ἐγχειρητικὸν πεδίον ἀποτελεῖ τὸ κατώτερον τριτημῶριον, ἡ δὲ διεύθυνσις τοῦ μαχαιρίου ἔχει ὡς κανόνα τὴν ἀφοριστικὴν γραμμὴν τοῦ κατωτέρου καὶ μέσου τμήματος.

Ἐχόντες λοιπὸν ὑπ' ὄψιν τὸ τόξον, ὅπερ ἀφορίζεται ἐν τῷ κατωτέρῳ τριτημῶριῳ τῆς ἐπιφανείας τοῦ κερατοειδοῦς, προσέχομεν ἵνα μὴ κατὰ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ μαχαιρίου καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν κινήσεων ἡ ἐφαρμοζομένη δύναμις ἢ μεγάλη καὶ σχηματίζωμεν κρημνόν.

Τοιαύτη τις ἐν ταῖς λεπτομερείαις αὐτῆς τυγχάνει ἡ *δπισθιοῖριδικὴ σκληροτομή*, ἧς ἡ ἀφαιτηρία ἐγκτεῖται ἐν τῇ ἀκριβεί καὶ ἐπιτυχεῖ προσβολῇ τῆς *ἱριδικῆς γωνίας*, τυγχανούσης ἀποπεφραγμένης ἕνεκα προσφύσεως μετὰ τοῦ κερατοειδοῦς, ἀποτελούσης τὴν πασίγνωστον *οὐλώδη ῥαφὴν τοῦ Knies*.

Ὡστε καὶ πάλιν ὑποστηρίζομεν ὅτι οὐδεὶς νεώτερος λόγος ἢ θεωρία ἤγαγε τὸν κ. Πανᾶν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς χειρουργικῆς ταύτης ἀγωγῆς κατὰ τοῦ αἰμορραγικοῦ γλαυκώματος. Εἶτα δὲ ἀναδιφῶντες τὸ περισπούδαστον καὶ νεώτατον σύγγραμμα, τὸ ἐκδοθὲν τῷ 1898 ὑπ' αὐτοῦ τε καὶ τοῦ πρῶην ἐπιμελητοῦ τῆς κλινικῆς αὐτοῦ κ. *Duvigneaud*¹, τὸ περιέχον ἐν ἐκτάσει ἐρεῦνας παθολογικοανατομικὰς καὶ κλινικὰς, παρατηροῦμεν τρόπον τινὰ τὴν γενικὴν ἱστορίαν πάντων τῶν γλαυκωμάτων, τὰς διαφόρους τέως ἐξενεργησάσας θεωρίας καὶ θεραπείας, αἰτινες ἐφηρμόσθησαν καὶ ἐφαρμόζονται ὑπὸ τῶν διαφόρων συγγραφέων. Ἐν ἐνὶ λόγῳ παρατηροῦμεν ὅτι μᾶλλον παραδεκτὴ κατὰ Πανᾶν θεωρία φαίνεται *οὐλώδη ῥαφὴ τοῦ Knies*, εἰς ἣν ὁμοίως μετὰ προηγουμένην λεπτομερῆ ἀνάπτυξιν τῆς *ἀρηροσκλη-*

1. Recherches anatomiques et cliniques sur le glaucome et les néoplasmes intraoculaires par M. Panas et Dr Rochon Duvigneaud. Paris, 1898.

ράσεως προστίθῃσι καὶ τὴν *ἐξοίδησιν* τοῦ *υελώδους σώματος*· ὑποστηρίζει δὲ τοῦτο ἐρειδόμενος ἐπὶ τῆς φυσιολογίας τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς, ὄντος ἐκτοδερμικῆς προελεύσεως, ὅθεν κερτημένου ἐκκριτικᾶς ιδιότητος, πειραματικῶς ἀποδειχθεῖσας κατὰ τὴν διὰ ναφθαλίνης πρόκλησιν καταρράκτου.

Ὡστε *οὐλώδης ῥαφή τοῦ Knies* μετὰ ἀρτηριοσκληρώσεως τῶν ἀμφιβληστροειδικῶν ἀρτηριῶν καὶ αὐξήσεως τῆς ἐκκριτικῆς ιδιότητος τοῦ βλεφαρικοῦ σώματος καὶ τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς ἐπενεγκούσης οὕτως *ὑδαρεστέραν σύστασιν* τοῦ *υελώδους σώματος* καὶ ποιᾶν *τινα ἐξοίδησιν* τούτου, τοιοῦτός τις εἶναι, κατὰ *Πανᾶν*, ὁ φυσιολογικὸς μηχανισμὸς, ὃν ἀπὸ πολλοῦ τοῦλάχιστον διδάσκει καὶ φαίνεται ἀσπαζόμενος ἐν τῷ ἀνωτέρῳ συγγράμματι, ἐν ᾧ, καίπερ νεωτάτῳ, δὲν περιέλαβεν ὁμοῦ τὸ ἀπασχολοῦν ἡμᾶς ζήτημα τῆς θεραπείας τοῦ αἱμορραγικοῦ γλαυκώματος διὰ τῆς ὀπισθοϊριδικῆς σκληροτομῆς.

Καὶ ἐν τῷ περὶ ἀνατομοπαθολογικῆς ἐξετάσεως τοῦ αἱμορραγικοῦ γλαυκώματος κεφαλαίῳ, παρατηροῦμεν ἐπίσης ὅτι οὐδὲν ἐξετάζεται ἡ ὀπισθοϊριδικὴ σκληροτομή, ἀλλὰ μόνον περιορίζεται ὁ κ. *Πανᾶς* ὑποστηρίζων τὴν ἀρτηριοσκληρώσιν, ἰδίως τὴν *κεντρικὴν ἀρτηρίαν*, ἐπ' αὐτοφῶρῳ ἀποδειχθεῖσαν νοσηρᾶν, πασῶν τῶν ἄλλων ἀρτηριῶν (χοριοειδοῦς, βλεφαρωτοῦ σώματος καὶ ἰριδος) ὑγιεστάτων ἀποδειχθεῖσῶν.

Ἐκτός ὁμοῦ πάντων τούτων τῶν παρατεθέντων καὶ ἀποδεικνυόντων τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἐσκέφθη ὁ κ. *Πανᾶς*, ἀναφέρομεν ἐν περιλήψει τὴν ἱστορίαν αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν τῆς ὀπισθοϊριδικῆς σκληροτομῆς.

Ὁ κ. *Πανᾶς* περιέγραφέ ποτε ἡμῖν δύο ἀρρώστους, ἐξ ὧν ὁ πρῶτος, ἐξ αἱμορραγικοῦ γλαυκώματος πάσχων ἡλικίας 50 ἐτῶν, ὑπέστη ἐπανειλημμένως πάσας τὰς ἀντιγλαυκωματικὰς ἐγχειρήσεις μετὰ συνδυασμοῦ τῶν μυωτικῶν ἄνευ οὐδενὸς ἀποτελέσματος· ὁ δὲ δεύτερος, γυνή, τὴν αὐτὴν ἐξέλιξιν τῶν συμπτωμάτων ἐμφανίζουσα μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν πασῶν τῶν γνωστῶν θεραπευτικῶν κατὰ τοῦ γλαυκώματος ἀγωγῶν, οὐδὲν προσεκτίησεν τὸ ὄφελος, ἐν ᾧ συγχρόνως ὁ ὀφθαλμὸς αὐτῆς καταδικάζεται εἰς ἐξόρουξιν.

Οἱ ἄρρωστοὶ οὗτοι εἶναι ἐκεῖνοι, περὶ ὧν ὠμιλήσαμεν ἐν τῇ πρώτῃ ἀνακοινώσει διὰ μακρῶν, ἐπειδὴ ἔσχομεν τὴν εὐκαιρίαν νὰ παρακολουθήσωμεν αὐτοὺς ἐκ τοῦ σύνεγγυς.

Προϊόντος τοῦ λόγου ὁ κ. *Πανᾶς* ἀναφέρει συγγραφεῖς τινὰς ἀποπειραθέντας νὰ ἐξηγήσωσιν, ἀνεπιτυχῶς ὁμοῦ, τὸ ἀνίατον τοῦ αἱμορραγικοῦ γλαυκώματος. Ἀναφέρει τὰς ἰδίας καὶ τὰς τοῦ κ. *Duvigneaud* παρατηρήσεις ἐπὶ γλαυκωματωδῶν ὀφθαλμῶν, οὓς ἀνατέμνοντες ἀνεκάλυψαν τὰς ἀθηρωματώδεις ἀλλοιώσεις τῆς κεντρικῆς ἀρτηρίας μετὰ ἢ ἄνευ τῆς οὐλώδους ῥαφῆς τοῦ *Knies*. Καταλήγει δὲ διὰ τῶν ἐξῆς: *Ἡ παθολογικὴ ἀνατομικὴ μέχρι τῆς σήμερον οὐδὲν τὸ οὐσιώδες καὶ πειστικόν, ὅσον ἀφορᾷ τὸ κακόν της πορείας τοῦ αἱμορραγικοῦ γλαυκώματος, ἀπέδειξεν.* Ἐρχόμενος εἶτα ἐπὶ τὴν διαίρεσιν τῶν γλαυκωμάτων, διακρίνει ταῦτα εἰς *δυναμικὰ* καὶ *ὄργανικὰ*, τὰ καὶ κακοηθέστερα τῶν πρώτων, εἰ καὶ ὁ *Gräfe* πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς θεραπευτικῆς ἐπιδράσεως τῆς *ἰριδεκτομῆς* ἀπεφαίνετο περὶ τοῦ κατὰ γενικὸν κανόνα ἀνιάτου τῶν γλαυκωμάτων. Ἐνδιατρίβων ἐπὶ τινὰ μόνον λεπτὰ περὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν προμνημονευθεισῶν διαίρεσεων, μεταβαίνει εἰς τὴν ἐπιθεώρησιν τῶν διαφορῶν μέχρι τῆς σήμερον γνωστῶν θεραπευτικῶν ἀντιγλαυκωματικῶν μεθόδων θεραπείας, ἐξ ὧν φαίνεται προτιμῶν τὴν σκληροτομὴν ἀντὶ τῆς ἰριδεκτομῆς, οὕσης ἐνίοτε βλαβερᾶς οὐ μόνον ἔνεκα τῆς αἱμορραγίας, ἣν παράγει, ἀλλὰ προσέτι καὶ τῶν ὀπτικῶν διαταραχῶν, ἧς ἐπιφέρει τοῖς ἐγχειρουμένοις.

Ἐξ ἀπιστῶν τῶν ἐγχειρήσεων κατὰ τοῦ γλαυκώματος ἡ ὠφελιμοτάτη εἰς τὸν ἄρρωστον καὶ ὀλιγότερον ἐπιφέρουσα τραυματισμὸν εἶναι ἡ σκληροτομή. Τοιοῦτή τις ἦν ἡ ἐν εἰδει ἀφορισμοῦ ἐξενεχθεῖσα γνώμη τοῦ κ. *Πανᾶ*.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἐπινοήσιν τῆς ὀπισθοϊριδικῆς σκληροτομῆς, ἡ ἱστορία ἔχει οὕτως:

Παρά τινι διπλωμάτῃ (ἐξακολουθεῖ ὁ κ. *Πανᾶς*), παρουσιάσαντι αἱμορραγίας τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς καὶ παθόντι μετὰ ταῦτα γλαύκωμα αἱμορραγικόν, ἡ θεραπευτικὴ ἀγωγὴ κατὰ πάντας αὐτῆς τοὺς τρόπους ἐφαρμοσθεῖσα κατεδείχθη ἀνίσχυρος καὶ ὁ βολβὸς κατεδικάσθη εἰς ἐξόρουξιν, κατ' οὐδένα

τρόπον παραδεκτοῦ γενομένου ὑπὸ τοῦ πάσχοτος. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ κ. *Panās* οὐδόλως ἀνέδραμεν εἰς τὴν ἱριδεκτομήν, ὡς ἀντενδεικνυομένην. Ἐσκέφθη λοιπὸν ὅτι κατὰ δεύτερον λόγον ἔρχεται ἡ σκληροτομή (ἡ κοινή), ὡς προτιμότερα καὶ λυσιτελεστέρα.

Κατὰ τὴν προσθίαν σκληροτομήν ὁ σκοπὸς ἡμῶν εἶναι νὰ διανοίξωμεν τὴν ἀποφραγείσαν ὁδὸν τῶν ἐκκριτικῶν προϊόντων τοῦ βλεφαρικοῦ σώματος καὶ τῆς ἱρίδος, ἥτοι τὴν βάσιν αὐτῆς, ἐν ἄλλοις λόγοις τὴν *ἱριδικὴν γωνίαν*. Ἄλλ' ἐν τῇ συνήθει καταστάσει τῶν γλαυκωμάτων, καὶ ἰδίως τῶν ὀργανικῶν, ἔχομεν ἀνατομικὰς ἀλλοιώσεις ἐδραζούσας ἐν τῇ ἱριδικῇ γωνίᾳ καὶ προκαλοῦσας τὴν οὐλώδη ραφὴν τοῦ *Knies*, τὴν σπανίως ἐλλείπουσαν. Ἔνεκα λοιπὸν τούτου τοῦ λόγου, βλέποντες ἐκ τῶν ἔξω τὴν ἱρίδα καὶ προσπαθοῦντες νὰ ἐκτελέσωμεν τὴν σκληροτομίαν διευθύνοντες ἔμπροσθεν τῆς ἱρίδος τὸ μαχαίριον, οὐδόλως ἀνταποκρινόμεθα πρὸς τὸν σκοπὸν ἡμῶν, τῆς διανοίξεως τοῦτ' ἐστὶ τῆς ἱριδικῆς γωνίας, ἐπειδὴ τὸ μαχαίριον διέρχεται 2 σχεδὸν χιλιοστόμετρα πρὸ αὐτῆς.

Ἦνα προσβάλωμεν λοιπὸν τὸ ἐπίκαιρον τοῦτο σημεῖον τῆς βάσεως τῆς ἱρίδος διὰ τῆς διανοίξεως τῆς ἱριδικῆς γωνίας πρέπει νὰ διέλθωμεν ὀπισθεν τῆς ἱρίδος διὰ τοῦ ὀπισθίου θαλάμου.

Ἴδου λοιπὸν ἡ ὄλη ἐξέλιξις τῆς ὑποθέσεως τῆς ἐφευρίσεως τῆς ὀπισθοἱριδικῆς σκληροτομῆς, ἧς ἡ θεωρία στηρίζεται, ὡς εἶπομεν, ἐπὶ δεδομένων γνωστῶν. Ἄν ὁμοίως ὁ κ. *Panās* ἔχη πρὸς ἀνακοίνωσιν νεωτέρας ἐπιστημονικῆς ἐρεύνας, τοῦτο δὲν εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ γνωρίζωμεν, ἔνεκα δὲ τούτου ἠρκέσθημεν εἰς τὰ μέχρι τῆς σήμερον τοῦλάχιστον γνωστά. Προστίθεμεν δὲ πρὸς συμπλήρωσιν τῆς μελέτης ταύτης, ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ὀπισθοἱριδικῆς σκληροτομῆς ἔχει μεγίστην τὴν ἀναλογίαν πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ κ. *Galezowski* διενεργουμένην καὶ εἰς ἀπωτέρους χρόνους ὑπὸ τοῦ *Hangenk*. Καὶ ἡ μὲν θεωρία τῆς σκληροτομῆς τοῦ κ. *Panā* καὶ *Galezowski* σχεδὸν εἶναι ταυτόσημος, ἀφορώσα τὴν διάνοξιν τῆς ἀποφραγείσης ἱριδικῆς γωνίας καὶ τοῦ *Schlem*, ἡ ἐκτέλεσις ὁμοίως τῆς ἐγχειρήσεως εἶναι διάφορος, γινομένη, κατὰ μὲν τὸν κ. *Panās*, ἐν τῷ κατωτέρῳ τριτημορίῳ τοῦ κερατο-

ειδικοῦ ἐπιπέδου διὰ τοῦ μαχαίριου τοῦ *Gräfe*, ὡς ἤδη ἐλέχθη, κατὰ δὲ τὸν κ. *Galezowski*, ἐν τοῖς τέσσαρσιν ἄκροις τοῦ καθέτου καὶ ὀριζοντίου μεσημβρινοῦ, τοῦ ἀντιστοιχοῦντος εἰς 4 σημεῖα σταυροειδῶς ἀπέναντι ἀλλήλων κείμενα ἐπὶ τῆς περιφέρειᾳς τοῦ κερατοειδοῦς. Τὸ μαχαίριον ὁμοίως εἶναι διάφορον ἐνταῦθα, ὁμοιάζον πρὸς λόγχην ἐπιμήκη, στενὴν, κεκυρτωμένην.

Ἐπίσταται δὲ ἀναλογία μεγίστη ἡ ταυτότης σχεδὸν τῆς σκληροτομῆς τοῦ κ.κ. *Galezowski* καὶ *Hangenk* μετὰ μόνης τῆς διαφορᾶς ὅτι ἡ θεωρία, ἀφ' ἧς ἀμφότεροι ὠρμήθησαν, εἶναι ἄλλοια. Ὁ μὲν *Galezowski* ὀρμάται ἐκ γνωστῆς θεωρίας, ἐν ᾧ ὁ *Hangenk* ἐποίησατο πρὸ πολλοῦ διάφορον ὄπως ἀτομικὴν θεωρίαν, ἀποβλέπουσαν ἀποκλειστικῶς τὸν *βλεφαρικὸν μῦν*. Ἐνόμιζε τοῦτ' ἐστὶν ὅτι τὸ γλαύκωμα εἶναι διάστασις τοῦ περιβλήματος τοῦ βολβοῦ, πείσις ἐπομένως τοῦ περιεχομένου αὐτοῦ καὶ ταῦτα πάντα ἔνεκα σπασμωδικῆς συστολῆς τοῦ *βλεφαρικοῦ μῦος*. Νομίζων λοιπὸν ὅτι δι' ἐνὸς λογχοειδοῦς μαχαίριου ἡδύνατο νὰ ἀποκόψῃ τὸν ἐν σπασμωδικῇ καταστάσει μῦν, ἐπεχείρησε τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος σκληροτομήν διὰ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ μαχαίριου (ὁμοίου καθ' ὅλα τῶν τοῦ κ. *Galezowski*), οὐδόλως ὑποπετεύων ὅτι οὕτως ἐνεργῶν μετὰ αἰσίου ἀποτελέσματος ἐξίτελει τὴν διὰ τῆς ὀπισθοἱριδικῆς σκληροτομῆς σήμερον ἐπιτυγχανομένην διάνοξιν τῶν ἀποφραγμένων ἐκκριτικῶν ὁδῶν.

Καταλήγοντες δὲ προστίθεμεν ὅτι τὸ γνωστὸν ἡμῖν ὀφθαλμικὸν πάθος, ὃπερ καλεῖται *γλαύκωμα αἰμορραγικόν*, τυγχάνει *κλινοῦ συνδρομῆς*, ὃπως καὶ πολλαὶ ἄλλαι ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, μετὰ φαινομένων βολβικῶν διὲ μὲν *δμοῦ συνυπαρχόντων*, διὲ δὲ *τινων μόνων τούτων ἐν τῇ νοσολογικῇ τοῦ βολβοῦ εἰκὸν ἐμφανιζομένων καὶ τὴν ἀφορμὴν αὐτῶν ἐχόντων* τὸ μὲν ἐν *τισι σημεῖοις τὴν σήμερον γνωστοῖς*, τὸ δὲ ἐν ἄλλοις *πλείοσιν ἴσως*, ὧν ἡ ἀνακάλυψις ἀπόκειται εἰς τὸ μέλλον.

Ὁ κ. *Τράντας* ἀναγινώσκει παρατήρησιν *ἱριδερμηίας*.

Κύριοι,

Αἱ περιπτώσεις τῆς συγγενοῦς ἱριδερμηίας

είναι ήδη άρκούντως πολυάριθμοι, άφου τῷ 1888 ἤδη ὁ *Felser* άνεθίβαζε τὸν άριθμὸν τῶν γνωστῶν περιπτώσεων εἰς 35· ὁ δ' άριθμὸς οὗτος ἠξήθη ἔκτοτε διὰ νεωτέρων δημοσιευμάτων. Ἄν δὲ κρίνω σκόπιμον νὰ αναφέρω λίξεις τινὰς περὶ προσωπικῆς τινος παρατηρήσεως, άποβλέπω μόνον εἰς ἰδιάζοντά τινα σημεῖα, ἅτινα τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος περιστατικὸν ἐνεῖχεν. Πρόκειται περὶ παιδός τινος, ὡς δεκαετοῦς, φέροντος δεξιᾶ μὲν τελείαν ἰριδερημίαν, ἀριστερᾶ δὲ μερικὴν. Θολερότητες συγγενεῖς, βαθεῖαι, ἐν εἶδει ταινίας κυκλοτεροῦς λευκοφαίου, κατέχουσι τὸ περιφερικὸν μέρος τοῦ κερατίου. Θὰ ἔλεγέ τις ὅτι αἱ θολερότητες αὗται ὀρίζουσι τὴν μοῖραν τοῦ κερατίου, ἣν ἠδύνατο ἡ ἱρις νὰ ὑπενδύσῃ ἔσωθεν, τοῦ προσθίου θαλάμου ἐκλείποντος. Ὁ ἀριστερὸς ὀφθαλμὸς ἔπαθεν ἐκ τελείου καταρράκτου, ὁ δὲ δεξιὸς φέρει θολερότητας, κατὰ τὸν ὀπίσθιον πόρον ἰδίᾳ συγκεντρωμένας. Αἱ θολερότητες τοῦ τε κερατίου καὶ τοῦ φακοῦ εἶναι σχετικῶς συχναὶ κατὰ τὴν ἰριδερημίαν.

Πλὴν τούτων ὅμως ὁ άσθενὴς ἡμῶν παρουσιάζει καὶ διπλὴν πλάκα ξηρωτικὴν ἐπὶ τοῦ ἐπιπεφυκότος τοῦ βολβοῦ παρὰ τὸ σκληροκερατικὸν χεῖλος πρὸς τὰ ἔξω, ἀνάλογον πρὸς τὴν ἐπὶ ἡμεραλωπίας, τῆς ἰδιοπαθοῦς, παρατηρουμένην (τὴν τοῦ *Bitot* λεγομένην), καίπερ σμικρὰν τὸ μέγεθος. Ἡ ξήρωσις αὕτη ὑφίσταται ἀπὸ διετίας ἀμετάβλητος· ὁ παῖς δὲ δὲν εἶναι καχεκτικὸς. Σημειῶ τὴν ἐπιπλοκὴν ταύτην, διότι φαίνεται οὕσα λίαν σπανία, ἂν κρίνω ἐκ τοῦ ὅτι ἱκανὰ συγγράμματα καὶ μονογραφίαι ἐτι δὲν ποιοῦνται μνεῖαν τῆς ἐπιπλοκῆς ταύτης.

Ἰδιαίτατα ἐπέστησα τὴν προσοχὴν μου ἐπὶ τῶν ἀκτινοειδῶν προβολῶν τοῦ ἀκτινωτοῦ σώματος. Ὡς γνωστὸν, ἐπὶ ἰριδερημίας καὶ ἀρακίας διὰ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου εἶναι πολυλάκις δυνατὴ ἡ ἄμεσος κατόπτεισις τῶν ἀκτινοειδῶν προβολῶν, ὅπερ, φυσιολογικῶς ἔχόντων τῶν πραγμάτων, εἶναι ἀδύνατον. Ὑπάρχουσιν ὅμως ἱκανοὶ παρατηρηταί, οἵτινες βεβαιοῦσιν ὅτι ἐν ἄλλαις περιπτώσεσιν ἀπέβη ἀδύνατος ἡ παρατήρησις τῶν ἀκτινοειδῶν προβολῶν, καίτοι πρὸς τοῦτο μετεχειρίσθησαν πάντα τὰ δυνατὰ μέσα. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τισὶ περιπτώσεσιν καὶ ἡ συναρμογὴ ἦν ἐλ-

λιπῆς, ἐξήγαγον τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ ἀκτινωτὸν σῶμα, καὶ δὴ αἱ ἀκτινοειδεῖς προβολαὶ συχνὰ ἐπὶ ἰριδερημίας εἶναι ἀτροφικαί, ἐφ' ᾧ καὶ ἀόρατοι τῷ ὀφθαλμοσκοπίῳ. Ἄλλοτε ὅμως ἡ συναρμογὴ ὑφίσταται, καίτοι αἱ ἀκτινοειδεῖς προβολαὶ ἦσαν ἀόρατοι.

Τί λοιπὸν πρέπει νὰ παραδεχθῆ τις, προκειμένης περιπτώσεώς τινος τοιαύτης; Ὁ άσθενὴς ἡμῶν λόγου χάριν διὰ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου οὐδ' ἔχνος ἐπαρουσίαζεν ἀκτινοειδῶν προβολῶν, συναρμογὴν ὅμως εἶχεν ἑναργῆ. Ἐχει ἀκτινοειδεῖς προβολὰς ὁ ἰριδερημικὸς ἡμῶν ἢ οὐχί; Τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τούτου, ὅπερ δὲν εἶναι ἀδιάφορον, ἐπετύχομεν, συνδυάσαντες τὴν ὀφθαλμοσκόπησιν τῶν περιφερικῶν μοιρῶν τοῦ βυθοῦ τοῦ ὀφθαλμοῦ διὰ συγχρόνου δακτυλικῆς πιέσεως, ἠπίας βεβαίως, τῆς ἐξεταζομένης μοίρας τοῦ ἀκτινωτοῦ σώματος ἔξωθεν. Διὰ τοῦ μέσου τούτου ἑναργέστατα κατείδομεν σειρὰν μελαινῶν ἐπάρασεων μετὰ τῶν κενῶν μεσοδιαστημάτων, εἰκόνα δηλαδὴ πανόμοιον τῆς ὑπὸ τοῦ *Fuchs* ἐν τῷ πολυτίμῳ αὐτοῦ συγγράμματι ἐξεικονιζομένης ἐν τῷ περὶ ἰριδοδιαλύσεως κεφαλαίῳ. Ἡ πίεσις λοιπὸν τοῦ βολβοῦ κατὰ τὴν ἀκτινικὴν μοῖραν καθιστᾶ δυνατὴν τὴν ἐξέτασιν τῶν ἀκτινοειδῶν προβολῶν διὰ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου.

Μετὰ ταῦτα ἀναγινώσκεται ἀνακοίνωσις περὶ νεφρορραγίας περιοδικῆς νευρικής ἀρχῆς (νεφρορραγίας περιοδικῆς νευρικής), ἀποσταλεῖσα ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ κ. *Ραγκαβῆ Τσοπάνογλου*.

Κύριοι,

Παρά τισι μὲν τῶν συγγραφέων ἀπαντᾶ ὁ ἐν δυσὶ λίξεσιν ἀσαφὴς καὶ γενικὸς ὁρος *αιματουρία οὐσιαστικῆ*, χωρὶς νὰ δηλώτῃ τὸν τόπον, ἐν ᾧ τελεῖται ἡ αιματουρία, οὐδὲ τὴν αἰτίαν καὶ τὴν διάρκειαν αὐτῆς. Παρὰ τισι δὲ ἐκσημκίνεται μὲν ὁ τόπος διὰ τοῦ ἐπιθήτου *νεφρική*, δὲν δηλοῦται ὅμως ἡ διάρκεια καὶ ἡ αἰτία αὐτῆς.

Ἄλλοι δὲ τῷ ὄρω τῶν προρρηθέντων συγγραφέων ἐπιπροσθηθεῖσιν ἐπιθέτα διοριστικὰ καὶ τῆς αἰτιολογίας χωρὶς καὶ οὗτοι νὰ λάθωσιν ὑπ' ὄψιν τὸν τρόπον τῆς ἐμφανίσεως αὐτῆς. Ὅθεν ὁ ἐπιστημονικὸς ὁρος ἔπρεπε νὰ ἦναι ὁ ἀνωτέρω μνημονευθεῖς.

Ἄντι λοιπὸν τοῦ τοιοῦτου ἐκτενεστέρου δρου προτιμότερος εἶναι ὁ ὕφ' ἡμῶν προταθεὶς δεύτερος, ἀπλούστερος καὶ περιεκτικώτερος, σαφηνίζων τὴν οὐσίαν τοῦ ζητήματος, χωρὶς νὰ ἀφήσῃ τὸ πνεῦμα ἐναιωρούμενον ἐπὶ ἀοριστίας καὶ ἀβεβαιότητος, ὁ ἀνωτέρω ἐν παρενθέσει δεύτερος δρος, ὁ δηλῶν πρῶτον τὸ μέρος, ἐν ᾧ γίνεται ἡ αἱματουρία, δεύτερον τὴν περιοδικότητα καὶ τρίτον τὴν αἰτιολογίαν τῆς τοιαύτης αἱματουρίας.

Ἴδου ἐν ὀλίγαις λέξεσιν ἡ κλινικὴ εἰκὼν:

Πρόκειται περὶ ἀνδρὸς Χ, ἡλικίας 45 ἐτῶν.

Ἐκ τοῦ κληρονομικοῦ οὐδέν.

Ἐκ τοῦ ἀτομικοῦ σύφιλις ἐν ἡλικίᾳ 25 ἐτῶν, ὑποβληθεῖσα εἰς θεραπείαν ἐπὶ πολλὰ ἔτη.

Πατὴρ τεσσάρων τέκνων μηδὲν παρουσιαζόντων.

Πρὸ ὀκτῶ ἐτῶν ἠσθάνθη πρῶτην φοράν βάρος κατὰ τὴν ἀριστερὰν νεφρικὴν χώραν, ὅπερ προϊόντος τοῦ χρόνου ἐγένετο λίαν αἰσθητόν. (Τὸ βάρος τοῦτο ἦν περιοδικόν).

Ἀπετάθη εἰς συνάδελφον ἐφαρμόσαντα ἐπ' αὐτοῦ τὴν εἰδικὴν θεραπείαν, τὴν ὑδραρυρικήν.

Ἐκτοτε τὸ βάρος μετεβλήθη εἰς πόνον περιοδικόν. Ἐνετοπίζετο δὲ ἄλλοτε μὲν κατὰ τὴν ἀριστερὰν νεφρικὴν χώραν, ἄλλοτε δὲ ἐν τῷ ἱερῷ ὀστέῳ, ἄλλοτε ἐπὶ τῆς προσθίας ἢ ὀπισθίας λαγονίου ἀκάνθης, μὴ ἔχον τύπον κωλικοῦ τῶν νεφρῶν καὶ μὴ παρακολουθούμενον ὑπὸ αἱματουρίας, συμβαιούσης περιοδικῶς ἄνευ πόνου. Τὰ οὖρα τοῦ παροξυσμοῦ, ἐξέτασθέντα πολλάκις χημικῶς τε καὶ μικροσκοπικῶς, εἰδείκνυον ἐλαχίστην αὐξήσιν τοῦ οὐρικοῦ ὀξέος καὶ ἐλάχιστα λευκώματα. Τὸ δὲ τῆς αἱματουρίας μόνον ἐρυθρὰ αἰμοσφαίρια ἀφθονα.

Διὸ ὁ ἀσθενὴς ὑπεβλήθη ὑπὸ τινος μὲν συναδέλφου ἐπὶ μακρὸν χρόνον εἰς ἀντιαρθρικήν, ὑπὸ τινος δὲ εἰς ἀντιβριχθεῖαν θεραπείαν. Αἱ θεραπείαι αὗται οὐδόλως ἐπέδρασαν ἐπὶ τῆς περιοδικότητος τοῦ πόνου καὶ τῆς αἱματουρίας τῆς ἄνευ προηγουμένου πόνου.

Τοιαύτη εἶναι ἡ παρούσα κατάστασις τοῦ ἀσθενοῦς, ὃν παρακολουθοῦμεν ἐπὶ τρία ἔτη τακτικῶς, τῆς αἱματουρίας συμβαιούσης κατὰ διμηνίαν ἢ ἐνωρίτερον ἢ καὶ ἀργότερον, ὡς καὶ τοῦ πόνου ἐπίσης.

Οὐδὲν ἐκ τῶν ἄλλων ὀργάνων.

Τὰ ἀνακλαστικά φαινόμενα φυσιολογικά.

Ἡ γενικὴ κατάστασις καλὴ.

Ἐκ δὲ τῶν ἀναλύσεων τῶν οὔρων χημικῶς τε καὶ μικροσκοπικῶς, ἐκτὸς τῶν ἐρυθρῶν αἰμοσφαιρίων εἰς τὰ τῆς αἱματουρίας οὐδὲν τι τὸ παθολογικόν.

Ἀποκλειομένων τοῦ κομμάματος, τῶν ὀργάνων, τῆς φυματιώσεως καὶ τῆς παρασιτικῆς ἐκτοπίσεως τοῦ νεφροῦ διὰ τῆς εἰδικῆς θεραπείας, ἀμφιχείρου ἐξετάσεως, γενικῆς καταστάσεως καὶ μικροσκοπικῆς ἐρεύνης καὶ τῆς μὴ ἐν Αἰγύπτῳ διαμονῆς τοῦ ἀσθενοῦς, ὑπολείπονται νόσοι τινές, ἐν αἷς ἀπαντᾷ ἡ κλινικὴ αὕτη εἰκὼν ὡς συμπτωματικὴ. Εἶναι δ' αὗται:

Πρῶτον. Ἡ λιθίασις ἢ νεφρική, ἐν ἣ πολλὰκις παρατηρεῖται αἱματουρία οὐ μόνον κατὰ τὸν κωλικόν, ἀλλὰ καὶ ἄνευ αὐτοῦ, ἕνεκα τῆς παρουσίας λίθου τινὸς μικροῦ ἐμπεπαρμένου ἐν τῷ νεφρικῷ ὀστέῳ δι' ὑπεραιμίας.

Ἄλλ' εἶναι ἀρνητικὴ πρῶτον ἡ ἐξέτασις τῶν οὔρων καὶ δεύτερον ἡ πορεία τῆς νόσου, καθότι ἔπρεπε τοῦλάχιστον κατὰ τὰ αὐτὰ ἔτη νὰ ἔχωμεν κωλικὸς τῶν νεφρῶν καὶ μετὰ τὰς ὀχλήσεις ἐνοχλήσεις.

Δεύτερον. Ἡ σκλήρωσις τοῦ νεφροῦ. Ἐν αὐτῇ συμβαίνοισι συνηθέστερον ὑπεραιμικαὶ τάσεις ἀρκούντως ἐντονοὶ, δυναμέμεναι νὰ καταλήξωσιν εἰς αἰμορραγίαν ἕνεκα τῆς συμπαρομαρτούσης ἀρτηριοσκληρώσεως καὶ καθ' ἣν ἐνίοτε ἡ τελευταία αὕτη νεφρορραγία πρωταγωνιστεῖ τόσον, ὥστε φέρει εἰς κίνδυνον τὴν ζωὴν ὡς ἐκ τῆς ἐπαναλήψεως καὶ ἀφθονίας ταύτης.

Ἀλλὰ σκλήρωσις νεφρική (χρονία διάμεσος νεφρῆτις), δυναμένη νὰ διαρκέσῃ ἐπὶ τόσα ἔτη ἄνευ τῶν συμπαρομαρτούντων αὐτῇ συμπτωμάτων, τοῦλάχιστον τῶν μικρῶν καλουμένων σημείων τῆς βριχθείας νόσου, καὶ λευκώματος, ἔστω καὶ ἐλαχίστου, δυσκόλως, νομίζομεν, δύναται νὰ ὑποστηριχθῇ.

Ὁ ἀσθενὴς δὲν εἶναι ἀρτηριοσκληρωτικὸς, οὔτε αἰμοφιλικὸς.

Ἀποκλειομένων τούτων καὶ πάσης ἄλλης ὀργανικῆς ἀλλοιώσεως, ὑπολείπεται αὕτη ὡς ὀντότης νοσολογικῆ, ἣν δεόν νὰ ἀποδείξωμεν.

Ἐκ τῆς ἀτελευτήτου περιγραφῆς τῆς ἀσθενείας καὶ ἐκ τῶν αὐτομάτων διακρῶν τοῦ ἀσθενοῦς καὶ ἐκ τῆς μεγάλης φροντίδος τῆς

καθημερινῆς πρὸς ἐξέτασιν τῶν οὖρων καὶ ἐκ τῆς χρήσεως καὶ μετατροπῆς τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἐν ἑλλείψει δοχείου εἰς τοῦτο, ἀναγνωρίζομεν ἐν αὐτῷ ἕδαφος νευρικόν.

Τούτου ἀποδειχθέντος, δυνάμεθα, ἂν καὶ οὐχὶ εὐκόλως, νὰ ἐξηγήσωμεν τὸν τε πόνον τὸν πιστικόν καὶ τὴν ἄνευ τούτου νεφρορραγίαν τὴν περιοδικὴν διὰ τοῦ ἐρεθισμοῦ τοῦ συμπαθητικοῦ πλέγματος.

Ὡς εἶναι γνωστόν, τὸ συμπαθητικὸν δρᾶ διττῶς ἐπὶ τῶν ἀγγείων: ἀγγειοσυσταλτικῶς διὰ τῶν καταληκτικῶν ἰνῶν τοῦ ἐπὶ τοῦ μεσαίου κυκλοτεροῦς μυικοῦ χιτῶνος τῶν ἀγγείων, τοῦ ἀγγειοδιασταλτικῶ ἔχοντος καταλυτικὴν ἐνέργειαν ἐπὶ τοῦ ἀγγειοσυσταλτικῶ· ἐκ τῆς ἰσοσταθμίσεως δὲ τούτων προκύπτει ὁ ἀγγειακὸς τόνος.

Εἶπομεν ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος πρόσωπον εἶναι συφιλιδικόν, ὑποβληθὲν μὲν ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰς τὴν εἰδικὴν θεραπείαν, ἀλλ' ἔχον τὸν ἰόν, τὸν φιλοῦντα νὰ ἐντοπίζηται ἐπὶ τοῦ μεσαίου χιτῶνος τῶν σπλάγγων.

Ἡ δ' ἐκλεκτικὴ αὕτη ἐντόπισις ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἥττονος ἀντιστάσεως τοῦ ὄργάνου ὡς ἐκ τῆς διαμαρτίας περὶ τὴν διάπλασιν. Παρὰ τῷ ἡμετέρῳ ἀσθενεὶ φαίνεται ὅτι μεθ' ὄλην τὴν εἰδικὴν θεραπείαν, ἕνεκα τῆς ἀρχικῆς διαμαρτίας, ἐπῆλθεν ἑλαφρά τις ἀλλοίωσις τοῦ μεσαίου χιτῶνος τῶν ἀγγείων τοῦ ἀριστεροῦ νεφροῦ καὶ ὡς ἐκ ταύτης διατάραξις τῆς ἰσορροπίας τοῦ τόνου τοῦ ἀριστεροῦ νεφροῦ.

Ἐρεθισμὸς τις, ἀναχωρῶν ἐκ τοῦ δευτερευόντος ἡλιακοῦ πλέγματος, τοῦ νεφρικοῦ, ἂν μὲν οὗτος ἦναι ἀσθενῆς, ἐπιπροσθεθεὶς εἰς τὴν ἤδη διαταραχθεῖσαν ἰσορροπίαν τοῦ τόνου, συνεπάγεται τὴν ὑπερένδειαν τοῦ ἀγγειοσυσταλτικῶ καὶ ἐπομένως κάματον, ὅθεν καὶ τὸν πιστικὸν πόνον, ἂν δὲ ἦναι λίαν ἐντονος, τὴν ῥῆξιν τῶν ἀγγείων, ἄρα τὴν νεφρορραγίαν τὴν ἄνευ πόνου, ὡς συμβαίνει ἐν τῷ ἡμετέρῳ περιστατικῷ.

Ὁ κ. **Ἄν. Χρησιδης** ποιεῖται ἀνακοίνωσιν περὶ **ἀζωτουρικοῦ διαβήτου**.

Ὁ κ. **Γ. Πασχαλίδης** σχετικῶς πρὸς τὴν ἀνακοίνωσιν ταύτην ἀναφέρει παρατήρησιν **ἀζωτουρίας παρὰ φρενοβλαβεί**, θεραπευθείσης δι' ἀπομονώσεως, ἔχουσαν ὡς ἔπεται:

Κύριοι,

Ὁ ἀσθενῆς, ἐτῶν 28, ἦτο παλαιὸς ἀναμιστῆς κατὰ πρῶτον καὶ θρησκομανῆς εἶτα. Καίπερ ἀναμισθεὶς ἐπὶ πολλὰ ἔτη, ἔχει κρᾶσιν ῥωμαλέαν· κατόπιν ἀτυχοῦς ἔρωτος ἔπαθε τὰς φρένας καὶ καταστάς μανιώδης ἐπικίνδυνος εἰσῆχθη ὑπὸ τῶν συγγενῶν καὶ οικείων εἰς τὸ ἐν Σισλίῳ Κωνσταντινουπόλεως γαλλικὸν φρενοκομεῖον. Ἐντεῦθεν μετὰ τετράμηνον νοσηλείαν κατέφυγεν εἰς Ἀθήνας, πάσχων μὲν ἀρκούντως ἔτι τὰς φρένας, ἀλλὰ χωρὶς νὰ ἦναι ἐπικίνδυνος. Ἡ θρησκομανία ἐξηκολούθει, ὡς καὶ ἡ νυμφομανία, αἷς προσετίθη καὶ μεγαλομανία· ὁ ἀσθενῆς εἶχεν ἀμνησίαν, δὲν ἐγνώριζε τὸ γινόμενον 2×2, ἐν ᾧ ἦτο ἀνεπτυγμένος, καὶ δὴ περὶ τὰ λογιστικά· ὁ φρενολόγος κ. **Κατσαρᾶς** συνεβούλευσεν ὑδροθεραπείαν καὶ φάρμακα ἐσωτερικὰ βρωμιούχα καὶ ἀρσενικοῦχα· ὁ ἀσθενῆς δὲν ποιεῖται χρῆσιν τῶν φαρμάκων κατ' ἀρχὴν, φοβούμενος δηλητηρίασιν, ἀποφεύγει ὡσαύτως τὴν ὑδροθεραπείαν ἐκ φόβου. Ἐχει πολυφαγίαν καὶ πολυδιψίαν καὶ πολουρίαν καὶ ἀνδρικήν ἀνικανότητα· τρώγει ἐν ξενοδοχείῳ 5—8—10 μερίδας φαγητοῦ καὶ εἶναι ἱκανὸς νὰ τρώγῃ μέχρις ἐσπέρας, ἂν δὲν κωλυθῇ. Ἐν τοῖς θυλακίοις αὐτοῦ φέρει ξηρὰ ὀπωρικὰ ἵνα τρώγῃ ἀνάως· δὲν ἔννοεῖ ἂν χορταίνῃ καὶ ἔρωτᾷ τοὺς παρακαθημένους ἂν ἐχόρτασεν. Γίνεται ἀνάλυσις τῶν οὖρων, ἀποδεικνύουσα τὸν πάσχοντα ἀζωτουρικόν· ὁ ἰατρός διατάσσει θεραπείαν σχετικὴν, ἀλλὰ καὶ ταύτην δὲν ἔννοεῖ νὰ ἐφαρμόσῃ ὁ πάσχων, θεωρῶν ἑαυτὸν ὑγιέστατον πάντων τῶν ἀνθρώπων τὸ τε σῶμα καὶ τὰς φρένας. Μετὰ διαμονὴν 4 μηνῶν ἐν Ἀθήναις, ἡ κατάστασις τῶν φρενῶν αὐτοῦ ὁλονὲν βελτιοῦται ὡς ἐκ τῆς ἀπομονώσεως τοῦ ἀσθενοῦς καὶ τῆς ἀλλαγῆς τόπου διαμονῆς. Μεθ' ἑξ μηνῶν κατέστη σχεδὸν ὑγιῆς τὰς φρένας καὶ τὸ σῶμα, δὲν εἶχεν οὔτε πολυφαγίαν οὔτε πολυδιψίαν οὔτε ἑλλειψιν ἀνδρικής ἰκανότητος, τὸ μνημονικὸν αὐτοῦ ἐπανῆλθεν ὀλίγον· ἐξέφραζε δὲ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐγκατασταθῇ ὠρισμένως ἐν Ἀθήναις ὅπως ἐμπορεῖται αὐτόθι· οἱ συγγενεὶς κατώρθωσαν νὰ φέρωσιν αὐτὸν εἰς τὴν πατρίδα, ἐνθα μετὰ ἱκανοῦς μῆνας βίου ἡσύχου ἐνυμφεῖθη καὶ ἐτεκνοποίησεν. Ἀκολούθως, πάντων καλῶς ἐγόντων, ἐπέρχεται ὁ μί-

γας σεισμός τοῦ 1894, ἐξ οὗ φοβηθεὶς ἀπόλυσι τὰς φρένας ἐκ νέου ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἄνευ ἐπικινδύνων μανιακῶν συμπτωμάτων καὶ ἐγκλείεται αὐθὶς ἐν τῷ φρενοκομείῳ Σισλίου.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΝΗ'

10 Δεκεμβρίου 1899.

Προεδρία Ι. ΣΙΩΤΗ

Ὁ κ. Π. Παπανικολάου ἀνακοινοῦται περίπτωσιν ἀτρησίας τῆς ἑνός.

Ὁ κ. Ἰατρόπουλος ἀναγινώσκει τὴν ἐξῆς ἀνακοίνωσιν:

Κύριοι,

Τῆ 29 Ὀκτωβρίου προσῆλθεν Ὀθωμανός τις ἐκ Τραπεζοῦντος, γραμματεὺς κυβερνητικός, ἐτῶν 26 καὶ πάσχων τὴν δεξιὸν ὀφθαλμὸν ἀπὸ 7 περιῖπου μηνῶν.

Κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὠδύρευτο ὁ πάσχω, βασανιζόμενος ὑπὸ σφοδρῶτων πόνων, ἐδραζόντων ἐν τῷ δεξιῷ ὀφθαλμῷ καὶ τῇ ὁμωνύμῳ μοίρᾳ τῆς κεφαλῆς καὶ διαρκούντων ἀπὸ δύο ἡμερῶν, καὶ οὔτε νὰ φάγῃ ἠδυνήθη οὔτε νὰ κοιμηθῇ, διὸ καὶ ἐπεκαλεῖτο ταχυτάτην συνδρομὴν. Ἐν γένει δὲ ἦτο λίαν ἐκνευρισμένος, ἔχων τὰ χεῖλη ὡς καὶ τὴν γλῶσσαν ξηρὰν κτλ.

Κατὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ ὀφθαλμοῦ παρετήρησα ὅτι ὁ κερατοειδὴς ἦτο πανταχοῦ σχεδὸν ἀρκούντως θολερὸς καὶ ἀναίσθητος καὶ ἐπαρουσίαζεν ἐλαφρὸν βλημὸν σταφυλωμάτος καθολικοῦ, ὁ δὲ σταφυλωματώδης τανυσμὸς ἦν κάταφανὴς μόνον κατὰ τὴν ἄνω ἡμιπεριφέρειαν τοῦ κερατοειδοῦς. Ταυτοχρόνως ὑπῆρχε σφοδρὰ ἔνεσις ἀγγείων κύκλῳ τοῦ κερατοειδοῦς, ἣτις ἐφαίνετο προερχομένη μᾶλλον ἐκ παθητικῆς ὑπεραιμίας, οὐχὶ δ' ἐκ φλεγμονῆς· ἐν γένει δὲ ἐφαίνετο πάσχω ὡς πρὸς τὴν κυκλοφορίαν ἀποκλειστικῶς τὸ πρόσθιον τμήμα τοῦ βολβοῦ.

Ὁ πρόσθιος θάλαμος σχεδὸν ἔλειπε παντελῶς, μολὶς δὲ πρὸς τὰ κάτω ἐφαίνετο ὅτι ὑπῆρχεν ἀβηθέστατόν τι διάστημα μεταξὺ ἱριδος καὶ κερατοειδοῦς· ὀλόκληρος λοιπὸν ἡ ἱρίς προέβηκε τοσούτον, ὥστε ἦτο ἐφηρμο-

σμένη ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ἐπιφανείας τοῦ κερατοειδοῦς. Ἐν δὲ τῷ κέντρῳ τοῦ κερατοειδοῦς ἡ θολερότης ἦτο πυκνότερα καὶ δὲν ἐπέτριπε νὰ φανῇ ἡ κόρη· ἀλλ' ἐκ τῆς ἀναδρομικῆς ἐπισκοπήσεως τῆς παθήσεως ἐγένετο φανερὸν ὅτι ἡ κόρη ἦτο πεφραγμένη κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἔνεκα προσθίων συνεχειῶν, σχηματισθεισῶν προηγουμένως ἔνεκα διατιτραίνουσας κεντρικῆς ἐξελκώσεως τοῦ κερατοειδοῦς, ἐξ ἧς ἐν γένει ἐπήγασε καὶ ἡ παρούσα κατάστασις. Πολὺ δὲ πιθανὸν ὅτι ὑπῆρχε καὶ κεντρικὸν τι συρίγγιον τοῦ κερατοειδοῦς, ἐξ οὗ διηνεκῶς ἐξεχέτο τὸ ὕδατῶδες ὑγρὸν καὶ αὐτῷ, κενῷ ττρούμενῳ τοῦ προσθίου θαλάμου, προέβαλεν ἡ ἱρίς ἐξ ὀλοκλήρου πρὸς τὰ πρόσω καὶ ἐφηρμόσθη ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ἐπιφανείας τοῦ κερατοειδοῦς. Ὁ πάσχω μάλιστα ἀναφέρει ὅτι δύο ἱατροὶ ἐξήτασαν αὐτόν, ὁ μὲν ἐν ἀρχῇ τῆς παθήσεως, ὁ δὲ τελευταίως, καὶ ὅτι ἔκλεισε πρὸ ἐβδομάδος ὀπῆν, ἐξ ἧς ἐξεχέτο τὸ ὑγρὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἔκτοτε δὲ ἤρξατο ὁ ὀφθαλμὸς νὰ γίνηται ὀδυνηρὸς. Τούτου δὲ γενομένου, ὁ εἰρημένος συναδέλφος προέτινεν αὐτῷ τὴν ἐξόρυξιν ὡς τὸ μόνον μέσον τῆς ἡσυχίας τοῦ πάσχοντος καὶ τῆς ἐξασφαλίσεως τοῦ ἐτέρου ὀφθαλμοῦ.

Πρὸς τούτοις διέκρινα καὶ μικρὰν διήθησιν αἱματοχρουν κατὰ τὴν χώραν τῆς ἄνω περιφέρειας τῆς κόρης, ἐσκέφθην δὲ ὅτι ὑπῆρχεν ἐν τῷ ὀπισθίῳ θαλάμῳ συλλογὴ οὐ μόνον ἀφθόνου ὕδατῶδους ὑγροῦ, ἀλλὰ καὶ αἵματος. Ὁ δὲ τόνος ἦν λίαν νυζημένος.

Τέλος ἐξετάσας ὡς πρὸς τὴν ὄρασιν, εὗρον αὐτὴν ἐντελῶς ἐκλιπεύσαν ἐν τῷ δεξιῷ ὀφθαλμῷ, τοῦ ἀριστεροῦ διατηροῦντος αὐτὴν ἀμραιάν, ἀλλ' ὁ πάσχω ἐβεβίωσεν ὅτι μέχρι πρὸ 5—6 ἡμερῶν διέκρινεν εἰςεὶ τὸ διάχυτον φῶς διὰ τοῦ πάσχοντος ὀφθαλμοῦ.

Ἐν τοιαύτῃ λοιπὸν καταστάσει τοῦ ὀφθαλμοῦ τούτου ἡ πρώτη ἐνδειξις ἦτο πῶς νὰ ἐλαττωθῇ ὁ τόνος τοῦ βολβοῦ, ὅπως καταπραῦνθῶσιν οἱ πόνοι καὶ ὁ ἐρεθισμὸς αὐτοῦ. Μὴ ὑπάρχοντος δὲ προσθίου θαλάμου προσεῖτῳ εἰς σκληροτομήν, ἔμενε νὰ δοκιμασθῇ κατὰ τὰ ἐγνωσμένα καὶ ἡ ὀπισθία σκληροτομή. Ἀλλ' ἀριστὴ πρᾶξις ὑπῆρξε κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην ἢ διὰ τοῦ ὀπισθίου θαλάμου ἐπέμβασις, διότι ὁ μὲν πρόσθιος ἔλειπεν, ἐν δὲ τῷ ὀπι-

σθίω ὑπῆρχε μεγίστη συλλογή ὑγροῦ καὶ ἡ εἰσαγωγή τοῦ μαχαίριου ἦτο ἀπλουστάτη.

Ὡστε ἡ πρωτοβουλία τοῦ καθηγητοῦ Πανᾶ οὐ μόνον ἔδωκέ μοι τὸ θάρρος νὰ ἐμπήξω τὸ μαχαίριον καὶ εἰς τὸν ὀπίσθιον θάλαμον, ἀλλὰ νὰ ποιήσω καὶ μίαν προσθήκην, δοκιμάσας τὴν ἀγωγήν αὐτοῦ καὶ ἐπὶ δευτερογενοῦς γλαυκώματος.

Τοῦ πάσχοντος λοιπὸν συναινέσαντος εἰς ὅ,τι ἤθελον ἐγκρίνει πρὸς κατάπαυσιν τῶν πόνων, πλὴν τῆς ἐξορύξεως, ἐννοεῖται, προέβην εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ὑπιδιδικῆς σκληροτομῆς. Ἐνέπηξα δὲ τὸ μαχαίριον τοῦ *Gräfe* ὀριζοντίως ἐκ τῶν ἔξω πρὸς τὰ ἔσω κατὰ τὴν χορδὴν τοῦ ὀριζοντίου μεσημβρινοῦ, διήλθον εὐχερέστατα ὀπισθεν τῆς ἱριδος οὐδὲν αἰσθανόμενος κώλυμα καὶ ἐξελθὼν ἐκ τοῦ ἀπέναντι ἀντιστοίχου σημείου ἐποίησα τομὴν τοῦ σκληρωτικοῦ διὰ πριονοειδῶν κινήσεων μήκους δύο περιπίου χιλιοστομέτρων κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς ἄνω ἡμιπεριφέρειας τοῦ κερατοειδοῦς. Ἡ τομὴ αὕτη ἦτο λίαν ὀδυνηρὰ παρὰ τὴν χρῆσιν τῆς κοκαίνης, ἀμέσως δὲ διέκρινα πίδακα ἀχρόου καὶ ὑδαρεστάτου ὑγροῦ, ἀναβλύσαντος ἐκ τοῦ ἀνοίγματος τῆς τομῆς καὶ ἀκολουθῶς συνίζησάν τινα τῆς προβολῆς τῆς ἱριδος καὶ τῆς σταφυλωματώδους καταστάσεως τοῦ κερατοειδοῦς.

Ἀκολουθῶς ἐνήργησα καὶ ἐνέσιν μορφίνης εἰς τὸ μέτωπον ἐξ ἐνὸς περιπίου ἐκτοστογράμμου διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον, διότι ὁ σκοπός μου δὲν ἦτο ἡ δοκιμὴ, ἀλλ' ἡ ἀσφαλῆς καταπράυνσις τῶν πόνων.

Μετὰ ἡμίωρον ἀνάπαυσιν ὁ πάσχων ἀπῆλθεν εἰς τὰ ἴδια, ἐπανελθὼν δὲ τὴν ἐπιούσαν διηγήθη μετ' εὐχαριστήσεως τὴν λαμπρὰν δράσιν τῆς ἐγχειρήσεως, κοιμηθεὶς ἐπὶ 14 συνεχῆς ὥρας καὶ ἀνακουφισθεὶς καθ' ὅλα.

Ἀκολουθῶς εἶδον τὸν ἀσθενῆ ἐπὶ τινὰς ἡμέρας πάντοτε καλῶς βλίνοντα, ἀλλ' ἐκτοτε ἀπώλεσα αὐτὸν καὶ ἀγνοῶ τίνα ἔσονται τὰ ἀπωτέρω ἀποτελέσματα τῆς περὶ τῆς ὁ λόγος ἐπεμβάσεως.

Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἡ ἀγωγή αὕτη δεικνύει ἀμέσως τὴν ὠφέλειαν αὐτῆς, διὸ καὶ ἐπὶ τοιαύταις περιπτώσεσι θεωρητέα ἐκ τῶν κατεπειγόντων θεραπευτικῶν μέσων.

Τέλος ἔχω νὰ προσθέσω ὅτι ἡ περίπτωσις

αὕτη ἔδωκέ μοι καὶ τοὺς λόγους, δι' οὓς ὁ καθηγητὴς Πανᾶς ἐπεχείρησε τὴν ὑπιδιδικὴν σκληροτομὴν ἐπὶ αἰμορραγικῶν γλαυκωμάτων. Ἡ πηγὴ τῶν ἐνδοφθαλμίων ὑγρῶν εἶναι τὸ βλεφαριδικὸν σῶμα καὶ ἡ ἔκκρισις γίνεται ἐν τῷ ὀπισθίῳ θαλάμῳ, ἀφ' ἐτέρου δὲ ἡ σκληροτομὴ μέχρι τοῦδε ἐξτελεῖτο ὅπως διευκολύνῃ τὴν ἐξοδὸν τῶν ὑγρῶν εἴτε ἐκ τοῦ προσθίου θαλάμου εἴτε ἐκ τοῦ ὀπισθίου τμήματος τοῦ βολβοῦ, ἀλλ' ἐν ἀμφοτέραις ταῖς περιπτώσεσι τὸ σημεῖον τῆς ἐκροῆς κείται μακρὰν τῆς πηγῆς, ὡς ἐκ τούτου δὲ ὑπάρχει τόπος εἰς πλείονα κωλύματα. Ἐπομένως, ὅταν ἡ σκληροτομὴ γείνη ἀκριβῶς διὰ τοῦ ὀπισθίου θαλάμου, τότε τὰ σημεῖα τῆς πηγῆς καὶ τῆς ἐκροῆς κείνται ἐγγύτατα ἀλλήλων καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν κωλυμάτων ἐλαττοῦται σπουδαίως. Ἐὰν δὲ ἐν τισὶ περιπτώσεσι ἐλλείψει προσθίου θαλάμου ἢ ἐνεκα ἄλλων λόγων ἀποβαίη δυνατὴ καὶ χρήσιμος ἡ διὰ τοῦ ὀπισθίου θαλάμου σκληροτομὴ, διατί νὰ μὴ ἐκτελεῖται πάντοτε, ὅπου ἐνδείκνυται ἡ σκληροτομὴ ἐν γένει, ἀφ' οὗ ἐκπληροῖ κάλλιον πάσης ἄλλης τὸν σκοπὸν τῆς ἐγχειρήσεως ταύτης;

Ὁ κ. *Ψαλίδας* ἀναφέρει περίπτωσιν *παρωνυχίας κατὰ βάθος τοῦ μέσου δακτύλου μετὰ φλεγμονῆς τοῦ θύλακος τῶν τερόντων τοῦ μέσου δακτύλου καὶ τῆς πιαλάμης*. Ἀρα τῇ εἰσόδῳ τοῦ ἀσθενοῦς ἐν τῷ νοσοκομείῳ *Ἱερεμία* ὁ κ. *Ψαλίδας* ἐποίησε τὰς ἐνδεικνυμένας τομάς τὴν μεθεπομένην ὁμῶς ἡμέραν ὁ ἀσθενὴς κατελήφθη ὑπὸ ρίγους, πυρετοῦ καὶ πάντων ἐν γένει τῶν συμπτωμάτων, τῶν δηλούντων γενικὴν τῆς οἰκονομίας λοίμωξιν. Προέβη εἰς νέας τομάς καὶ διέταξε κίνησιν καὶ ἰτεῦλικὸν νάτριον. Ἐντὸς 48 ὥρων τὰ γενικὰ συμπτώματα ὑπέστησαν σπουδαίαν ὑφῆσιν, ἀλλ' ἐνεφανίσθησαν ἐκ νέου μετὰ 3 ἢ 4 ἡμερῶν πάροδον. Ὑπεχώρησαν καὶ πάλιν εἰς τὴν αὐτὴν θεραπευτικὴν ἀγωγήν, σήμερον δὲ ὁ ἀσθενὴς δύναται νὰ θεωρηθῆ ἰαθείς.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ὁ κ. *Ψαλίδας* ἀναφέρει καὶ δύο ἄλλα περιστατικὰ παρωνυχιάων, ἅπερ παρετήρησεν ἐν τῷ *ἑλληνικῷ Ἐθνικῷ Νοσοκομείῳ*. Ἐκ τούτων

ὁ μὲν πρῶτος ἀσθενῆς ἐπαρουσίασε τὴν αὐτὴν κλινικὴν εἰκόνα, ἦν καὶ ὁ ἀνωτέρω. Ὁ δὲ ἕτερος, πάσχων ἐκ παρωνυχίας τοῦ μέσου δακτύλου μετὰ φλεγμονῆς τῆς παλάμης καὶ τοῦ βραχίονος, κατελήφθη τὴν ἡμέραν τῆς ἐν τῷ νοσοκομείῳ εἰσόδου ὑπὸ ρίγους, ἐντόνου πυρετοῦ, μετὰ βηχὸς καὶ πόνων κατὰ τὰς ἀρθρώσεις, τὴν ἐπομένην θάνατος. Κατὰ τὴν νεκροψίαν διπλῆ πνευμονία καὶ πῦον ἐν μιᾷ τῶν ἀρθρώσεων. Τὸ τελευταῖον τοῦτο περιστατικὸν εἶναι καθ' ὅλα ὁμοιον πρὸς 4 ἄλλα, μνημονευθέντα ὑπὸ τοῦ *Verneuil* ἐν τῷ ἐν Νανσὺ Χειρουργικῷ Συνεδρίῳ. Τὰ τοιαῦτα σοβαρὰ ἐπακόλουθα παρατηροῦνται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν ταῖς παρωνυχιαῖς τοῦ ἀντίχειρος καὶ τοῦ μικροῦ δακτύλου, ἢ δὲ γνωστῆ ἀνατομικῆ κατασκευῆ τῶν θηκῶν τῶν τενόντων τῶν δύο τούτων δακτύλων δύναται νὰ ἐξηγήσῃ μέχρι τινὸς τὴν σοβαρότητα τῶν ἐν αὐταῖς ἀναπτυσσομένων παρωνυχιῶν.

Διμαράκης. — Δυστυχῶς αἱ ἐργατικαὶ τάξεις ὑποφέρουσι συχνότερον τῶν ἄλλων, τὰ δ' ἐπακόλουθα τῶν παρωνυχιῶν, ὡς π. χ. ἡ μερική ἢ πολλαπλὴ ἀγκύλωσις τῶν δακτύλων εἶναι ἔτι συχνότερα ἕνεκα τῆς ἀμελείας αὐτῶν τούτων τῶν ἀρρώστων, προστρεχόντων τοῖς ἰατροῖς πάντοτε σχεδὸν ἀργά. Ἀναφέρει καὶ περιπτωσιν κατὰ βάθος παρωνυχίας μετὰ σοβαρῶν φλεγμονωδῶν φαινομένων τοῦ βραχίονος καὶ τῆς παλάμης.

Ὁ κ. **Τράντας** ἀναφέρει περιπτωσιν φλεγμονῆς τοῦ δείκτου διὸ παρατήρησεν ἐν τῷ ὀμωνύμῳ ὀφθαλμῷ χοριοαμφιβληστροειδίτιδα σηπτικὴν ἀνωθεν τῆς ψυχρᾶς κηλίδος ὑπῆρχε πλάξ λευκὴ ἐξοιδηματικὴ μεγέθους τῆς θηλῆς, πλησίον δὲ αὐτῆς καὶ περίξ μικραὶ αιμορραγίαι τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς. Ὁ ἀσθενῆς οὐδὲν ἕτερον αἰτιολογικὸν ἐπαρουσίαζεν.

Ὁ κ. **Σιώτης** ἀναφέρει τρία περιστατικά, ὧν τὸ μὲν παρατήρησεν ἐν τῇ κλινικῇ τοῦ κ. **Μελαγχροῖνου** μετ' ἐπιπλοκῆς φλεβίτιδος καὶ ἐπιφυλάττεται νὰ λαλήσῃ ἐν ἐκτάσει τὸ δευτέρον δὲ παρατηρηθὲν παρὰ κυρία, ἀποθανοῦσα, ἀφ' οὗ ἐπαρουσίασε

γενικὰ φαινόμενα λοιμώξεως· καὶ τὸ τρίτον παρ' ἀδελφῆ ἐλέους μετὰ ἐντόνων φλεγμονωδῶν φαινομένων· ἡ τελευταία αὕτη λάθη μετὰ καθολικῆς τῆς χειρὸς ἀγκυλώσεως.

Ὁ κ. **Νούλης** παρατηρεῖ ὅτι αἱ παρωνυχιαὶ εἶναι σπανιώτεροι ἐν ταῖς μικραῖς ἐν γένει πόλεσιν. Φρονεῖ δὲ ὅτι ὁ ἀλκοολισμὸς ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν σοβαρότητα τοῦ νοσήματος· ἐρωτᾷ δὲ ἂν οἱ μνημονευθέντες ἦσαν ἀλκοολικοί.

Ὁ κ. **Τράντας** φρονεῖ ὅτι τὰ γενικὰ φαινόμενα δεόν νὰ ἀποδοθῶσι μᾶλλον εἰς τὰς τοξίνιας τῶν στρεπτοκόκκων.

Ὁ κ. **Ἀπίρης** θεωρεῖ τὰ γενικὰ φαινόμενα ὀφειλόμενα εἰς τὴν κακὴν συνήθειαν τῶν ἀρρώστων, μεταχειριζομένων σηπτικὰς οὐσίας πρὸς ἐπίδεσμον.

Ὁ κ. **Ψαλίδας** φρονεῖ ὅτι αἱ παρωνυχιαὶ εἶναι τριῶν βαθμῶν, ἐξ ὧν αἱ κατὰ βάθος εἶναι πάντοτε σοβαρώτεροι, αἱ δὲ ἐξ ὑστερογενοῦς μολύνσεως, ὡς οἱ σηπτικοὶ ἐπίδεσμοι· ὑπάρχουσιν ὁμοῦ καὶ προφανεῖς προδιαθέσεις.

Ὁ κ. **Μανουηλίδης** ἀναγινώσκει πραγματείαν *περὶ τῆς θεραπείας τῆς μαστίτιδος διὰ τῆς μεθόδου τῆς ἐκθλίψεως.*

Κύριοι,

Πρόκειται περὶ νεαρᾶς κυρίας πρωτοτόκου, παθούσης ἤδη πρὸ τινων μηνῶν ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν κύσιν ἀπόστημα τοῦ δεξιοῦ μαστοῦ.

Παραπονεῖται ἐπὶ παθήσει τοῦ ἀριστεροῦ μαστοῦ, ἀναφανείσῃ τὸ πρῶτον πρὸ πέντε ἡμερῶν καὶ συνοδευομένη ὑπὸ ρίγους καὶ πυρετοῦ. Τὰ πυρετικὰ φαινόμενα εἶναι παροξυστικά, ἐπέρχονται δὲ καθ' ἑκάστην, ὅτε μὲν τὴν ἡμέραν, ὅτε δὲ τὴν νύκτα. Συγχρόνως ὁ μαστὸς διωγκώθη, ἐγένετο δὲ λίαν ἐπώδυνος.

Κατὰ τὴν ἐξέτασιν αὐτοῦ παρατηροῦμεν δύο διογκώσεις, ὧν ἡ μὲν, μεγέθους μανδρινίου, εὑρίσκεται κατὰ τὸ ἄνω μέρος τοῦ μαστοῦ, ἡ δὲ, μικροτέρα ὦψ, γειτνιάζει τῇ πρώτῃ ὀλίγον πρὸς τὰ κάτω καὶ ἔσωθεν αὐτῆς κειμένη.

Αἱ διογκώσεις αὗται εἶναι ὀδυνηραὶ τῇ πίεσει, προσφύονται δὲ τῷ δέρματι οὕτως, ὥστε τοῦτο μεταξὺ δύο δακτύλων συμπιεζόμενον ἔ-

χει τι τὸ παρεμφερές πρὸς φλοιδὸν πορτοκαλίου (*peau d'orange* τῶν γάλλων συγγραφέων).

Ἄξια προσοχῆς εἶναι καὶ ἡ κατάστασις τῆς θηλῆς, ἥτις καὶ παχυτέρα τοῦ φυσικοῦ εἶναι καὶ ὀδυνηρὰ κατὰ τὴν ψηλάφησιν, κεκαλυμμένα δὲ ὑπὸ πυωδῶν ἐκκρίσεων, ἀποκλειουσῶν τοὺς πόρους τῶν γαλακτοφόρων ἀγωγῶν.

Ἐν γένει δὲ ὁ ὑπὸ ἐξέτασιν μαστός εἶναι κατὰ πολὺ θερμότερος τοῦ ἐτέρου καὶ παρέχει πάντα τὰ σημεῖα τῆς φλεγμονώδους ἐπεξεργασίας.

Τούτου θεθέντος, ἐζητήσαμεν νὰ καθορίσωμεν τὰ ὄρια τῆς τοιαύτης ἐπεξεργασίας, διότι ἐκ τοῦ καθορισμοῦ αὐτῶν ἐξηρτᾶτο καὶ ἡ θεραπευτικὴ, ἣν θὰ ἐφηρμοζομεν. Ἰδοὺ δὲ πῶς: Διὰ τῆς κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη μελέτης τῶν διαπυήσεων τοῦ μαστοῦ σαφῶς καθωρίσθη καὶ τὸ ζήτημα τοῦ πρώτου ἐντοπισμοῦ τῶν πυογενῶν μικροβίων καὶ οὕτω δυνάμεθα σήμερον νὰ διακρίνωμεν δύο ἀφετηρίας τῆς κατὰ τὸν μαστὸν φλεγμονῆς. Καὶ ὅτε μὲν μόνον οἱ γαλακτοφόροι ἀγωγοὶ προσβάλλονται (γαλακτοφορίτις τοῦ *Budin*), ὅτε δὲ τὸ λυμφατικὸν τοῦ μαστοῦ σύστημα πρῶτον φλεγμαίνεται εἴτε τὸ ἐν ἐπιπολῇ (*abies aréolaire et peri-aréolaire* τῶν γάλλων συγγραφέων), εἴτε τὸ κατὰ βάθος (*abies intraglandulaire*).

Ἡ δὲ διαπύησις τοῦ διαμέσου συνδετικοῦ ἰστοῦ ἐπέρχεται συνήθως κατόπιν τῆς τῶν γαλακτοφόρων ἀγωγῶν οὕτως, ὥστε τὰ ἀποστήματα τοῦ μαστοῦ δύο συνήθως παρουσιάζουσι στάδια: τὸ μὲν πρῶτον γαλακτοφορίτιδος μόνης, τὸ δὲ δεύτερον προσβολῆς τοῦ περιβάλλοντος διαμέσου συνδετικοῦ ἰστοῦ. Ἐν τῇ διακρίσει τῶν δύο τούτων σταδίων τῆς νόσου ἔγκειται ἡ κλεις τῆς τε προγνώσεως καὶ τῆς θεραπείας αὐτῆς, διότι κατὰ μὲν τὸ πρῶτον στάδιον χειρισμοὶ ἀπλούστατοι, ἢ κατὰ *Budin* μεθοδικὴ ἐκθλιψις τοῦ μαστοῦ, δύναται νὰ ἀποτρέψῃ τὸ κακόν, ἐν ᾧ κατὰ τὸ δεύτερον στάδιον ἀπαιτεῖται ἐπέμβασις χειρουργικὴ.

Πρῶτος ὁ *Budin* ἐν τοῖς κλινικοῖς αὐτοῦ μαθήμασιν ἐμελέτησε τὴν γαλακτοφορίτιδα, κατείδε τὸ δυνατὸν τῆς ἐξαγωγῆς τοῦ πύου διὰ τῆς θηλῆς καὶ συγχρόνως ἀπέδειξεν ὅτι ἡ δι' ἐκθλίψεως τελεία κένωσις τῶν γαλακτοφόρων ἀγωγῶν ἀναχαιτίζει τὰ φαινόμενα τῆς

διαπυήσεως καὶ τὴν παραγωγὴν τοῦ ἀποστήματος. Οὕτως ἐπὶ 9 περιπτώσεων μαστίτιδος κατάρθωσε νὰ θεραπεύσῃ 8 διὰ τῆς ἀπλῆς ἐκθλίψεως.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτει ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ τῆς μεθόδου τοῦ *Budin* μόνον κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς παθήσεως δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ, πρὶν ἢ ἔτι ὁ συνεκτικὸς ἰστός συμμετάσχη τῆς φλεγμονώδους ἐπεξεργασίας· τοῦτο δ' ἐπέρχεται συνήθως κατὰ τὴν τρίτην ἢ τέταρτην ἡμέραν (*Lamourette*).

Εἶδομεν δὲ ἡμεῖς τὴν ἀσθενῆ, περὶ ἧς ὁ λόγος ἐνταῦθα, τὴν πέμπτην ἡμέραν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς παθήσεως, καθ' ἣ δὲ καὶ ἐκ τῶν ἀντικειμενικῶν φαινομένων ἐξήγητο, ὑπῆρχον προκαταρκτικὰ τινὰ συμπτώματα φλεγμονῆς τοῦ συνεκτικοῦ ἰστοῦ.

Ἐν τούτοις ἐκρίναμεν ὅτι ἡδυνάμεθα νὰ δοκιμάσωμεν τοῦλάχιστον τὴν μεθόδον τοῦ *Budin*. Ἐξετελέσαμεν δὲ τὴν μεθοδικὴν ἐκθλιψιν οὐχὶ κατὰ τὸν κλασικὸν τρόπον, συνθλιβόντες τὸν μαστὸν ἐκ τῆς ρίζης πρὸς τὴν θηλήν διὰ τῶν δύο χειρῶν, ἀλλὰ διὰ χειρισμῶν μαλάξεως τῆς μὲν ἀριστερᾶς παλάμης ὑποστηριζούσης τὸν μαστὸν, ἐν ᾧ ἡ δεξιὰ ἐξτελεῖ μαλάξεις ἡπίας μὲν κατ' ἀρχάς, εἶτα δὲ βαθυτέρας. Οὕτως ἐπετυγχάνομεν ἐκάστοτε καὶ εὐκολώτερον καὶ ἄνευ πόνων τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ πύου. Ἐξέρχεται δὲ τοῦτο συνήθως κατὰ σταγόνας, διακρίνεται δὲ τοῦ γάλακτος καὶ κατὰ τοῦτο καὶ ἐκ τῆς μεγαλειτέρας συνοχῆς αὐτοῦ καὶ ἐκ τοῦ χρώματος καὶ ἐκ τῆς λεγομένης *δοκιμῆς τοῦ ὑδροφιλοῦς βάμβακος*, ὑφ' οὗ τὸ πῦον δὲν ἀπορροφᾶται ἐξ ὀλοκλήρου ὡς τὸ γάλα.

Καὶ ἐκάστη μὲν ἐκτέλεσις τῆς μεθοδικῆς τοῦ *Budin* ἐκθλίψεως διήρκει καθ' ὅσον ἐξηκολούθει καὶ ἡ τοῦ πύου ἐκκένωσις, ἔπαυε δὲ μετ' αὐτῆς.

Τοιαῦται ἐκτελέσεις ἐγένοντο ἐν ὄλῳ τέσσαρες, ἀπαξ καθ' ἡμέραν. Ἀπὸ τῆς δευτέρας ἐκθλίψεως τὰ τε ρίγη καὶ ὁ πυρετὸς ἐξέλιπον, ὁ δὲ μαστός ἐγένετο ἀπαλώτερος. Τὴν πέμπτην ἡμέραν ἐπαύσαμεν τὰς ἐκθλίψεις, διότι οὐδὲ σταγῶν πύου ἐξήρχετο. Μεθ' ἐκάστην ἐκθλιψιν ἐπιουῶμεν ἐπίδεσμον ἀναρτῶντα καὶ πιέζοντα ἐλαφρῶς τὸν μαστὸν. Δώδεκα μεθ' ἐκάστην μάλαξιν ὥρας ἡ ἀσθενὴς μετεχειρί-

ζετο ἅπαξ πρὸς ἐκμύζησιν τοῦ παράγομένου γάλακτος σικύαν, καθ' ἃ ὁ *Legroux* ἄλλοτε συνεβούλευσε, προτιμῶν αὐτὴν τῆς ἐκθλίψεως. Ἄλλ' ἡ σικύα ἀπομυζᾷ σχεδὸν μόνον γάλα, τὴν δὲ ἐκκένωσιν τοῦ πύου μόνον οἱ δάκτυλοι κατορθοῦσιν.

Μετεχειρίσθημεν δὲ τὴν σικύαν ὡς τι συμπληρωματικὸν μέσον, μὴ δυνάμενοι νὰ ἐκτελώμεν τὴν μεθοδικὴν ἐκθλίψιν δις τῆς ἡμέρας, καθ' ἃ ὁ *Budin* συμβουλεύει.

Ὅπως ποτ' ἂν ἦ, ἡ ἀσθενὴς ἡμῶν, φέρουσα μαστίτιδα προκεχωρηκυῖαν, ἀκολουθουμένην ὑπὸ ρίγους καὶ πυρετοῦ, ἰεραπεύθη διὰ μεθόδου ἀπλουστάτης, ἦν πᾶς τις θὰ ἠδύνατο νὰ ἐκτελέσῃ, σφίζων οὕτω ἑκατοντάδας ὄλας μαστῶν ἐκ τῶν ἀποστημάτων καὶ τῶν παρεπιπέμων αὐτοῖς ἐπιπλοκῶν.

Ὁ κ. *Ψαλίδας* λέγει ὅτι, καίτοι ἐγένωσκε τὴν μέθοδον ταύτην, οὐδέποτε ὅμως μετεχειρίσθη αὐτήν. Ἀναφέρει περίπτωσιν ἀσθενοῦς ἐκ Ῥαιδεστοῦ, ἐγχειρηθείσης ὑπ' αὐτοῦ, νομίζει δὲ ὅτι ἐν ἐκ τῶν κυριωτάτων ζητημάτων εἶναι, ἐὰν αἱ γυναῖκες ὀφείλωσι νὰ δηλάζωσι μετὰ τὴν ἐγχείρησιν ἀποστημάτων τοῦ μαστοῦ ἢ οὐ. Προστίθῃσι δὲ ὅτι ἡ θεραπεία ἐπιτυχάνεται ταχύτερον, ὅταν ἡ γυνὴ δηλάζηται.

Ὁ κ. *Μανουηλίδης* λέγει ὅτι ἡ γυνὴ, ἥς ἀνέφερε τὴν παρατήρησιν, ἐξηκολούθησε νὰ δηλάζη, ἀλλὰ τὸ βρέφος ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἔπαθεν ἐκ γαστροεντερίτιδος. Προσθέτει δὲ ὅτι προτιμότερον πάντοτε εἶναι νὰ γίνηται ἡ ἐκθλίψις δις τῆς ἡμέρας.

Ὁ κ. *Σιώτης* ἀναφέρει ὅτι ἡ μέθοδος αὕτη ἐπὶ τὸ πρακτικώτερον ἐφηρμόζετο ἐν Κωνσταντινουπόλει παρά τινων μαῖων, ἀλλ' οἱ ἰατροὶ ἄλλοτε ἐκάλυον αὐστηρῶς τὴν τοιαύτην ἐμπειρικὴν θεραπευτικὴν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΝΘ'

17 Νοεμβρίου 1899.

Προεδρία Ι. ΣΙΩΤΗ.

Ὁ κ. *Ἰατρόπουλος* ἀνακοινοῖ τὴν ἐξῆς περίπτωσιν *ἱριδερμίας*:

Κύριοι,

Πρὸ ἐνὸς ἔτους ἀκριβῶς ἐν Μακροχωρίῳ εἶδον ἅπαξ καὶ ἐν παρόδῳ παῖδα 9 ἐτῶν διαφερόμενον ἰδίως κατὰ τὸν ἀριστερὸν ὀφθαλμόν, ὅστις οὐ μόνον ἦν ἐλαττωματικὸς, ἀλλὰ καὶ ἔπασχεν. Μετὰ τὴν πρόχειρον ἐξέτασιν καὶ παραγγελίαν τῆς θεραπείας βλέπων παρὰ τῷ πάσχοντι ὀφθαλμοῦς ἀξίους λεπτομερεστέρως ἐξετάσεως, συνέστησα τοῖς περὶ αὐτὸν ὄπως ὀδηγηθῆ καὶ εἰς τὴν ἐμὴν κλινικὴν. Τοῦτο ὅμως ἐβράδυνε, μόλις δὲ τῇ 24 Μαΐου ε. ε. εἶδον τὸν παῖδα τὸ δεύτερον, ἰθὺντα παρ' ἐμοί, τότε δὲ ἔλαβον τὰς ἐξῆς σημειώσεις:

Ἰωάννης Δ. Τσ., ἐτῶν δέκα, γεννηθεὶς ἐν Βλάχκᾳ Κωνσταντινουπόλεως καὶ κάτοικος Μακροχωρίου, ὄρφανὸς πατρός ἀπὸ 5 ἐτῶν, φαιόξανθος καὶ λεπτοφυοῦς λυμφοειδῆς κατασκευῆς. Ἡ μήτηρ ὑγιὴς καὶ εὐρωστος, αἱ δύο ἀδελφαὶ ἐπίσης καλῶς ἔχουσιν, ὁ δὲ πατὴρ ἦν μύωψ μεγαλοβᾶθμιος.

Ἰριδερμία σχεδὸν πλήρης καὶ διπλῆ, νυστάγμος μεθ' ὀριζοντίων παλμῶν καὶ δράσις κακὴ. Κατὰ πρώτην ὄψιν οἱ δύο ὀφθαλμοὶ διαφέρουσι μεγάλως, διότι ὁ μὲν δεξιὸς διατηρεῖ τὰς φυσιολογικὰς διαστάσεις αὐτοῦ καὶ τὴν διαφάνειαν τοῦ κερατοειδοῦς, ὁ δὲ ἀριστερὸς εἶναι ἐν καταστάσει βουφθαλμοῦ, μὴ ἐπιτρέπων τὴν εὐχερῆ καὶ πλήρη σύγκλεισιν τῶν βλεφάρων, ἰδίως ἐν καιρῷ ὕπνου, ἔχει δὲ τὸν κερατοειδῆ σπουδαίως τεθλωμένον. Ἄλλὰ κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῆς μητρὸς μέχρι τοῦ πέμπτου ἔτους τῆς ἡλικίας, ὅτε ἤρξαντο χειρουργικαὶ ἐπεμβάσεις ἐπὶ μόνου τοῦ ἀριστεροῦ ὀφθαλμοῦ, οὐδεμία ὑπῆρχε διαφορά ἐν τοῖς δύο ὀφθαλμοῖς, ἡ δὲ κατάστασις τοῦ δεξιοῦ ὀφθαλμοῦ παραμένει μέχρι τοῦδε οἷα ἦν κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς γεννήσεως, ὅτε ἡ προφανὴς ἀνωμαλία τῶν ὀφθαλμῶν τὸ πρῶτον ἐφείλκυσε τὴν προσοχὴν τῶν γονέων, ἰδίᾳ δὲ τῆς μητρὸς βεβαίως. Ἡ δὲ μαρτυρία αὕτη ἔχει ἀναμφιβόλως σπουδαῖον κύρος ὡς πρὸς τὴν ἱριδερμικὴν ἢ ὑπέρομετρον πλατυκορίαν, τὸν νυστάγμον, τὴν κνηνὴν δράσιν καὶ τὴν διαφάνειαν τοῦ κερατοειδοῦς, διότι αἱ καταστάσεις αὗται εἰσι λίαν προφανεῖς καὶ εὐληπτοὶ εἰς πάντα κοινὸν παρατηρητὴν καὶ ἔτι μᾶλλον εἰς τὴν μητέρα, ἥς τὴν προσοχὴν ἐφείλκυσε βεβαίως ἰσχυρότερον ἢ σοβαρὰ ἐλαττωματικὴ κατὰ

στασις τῆς ὁράσεως τοῦ πρώτου, νῦν δὲ μόνου ἄρρενος τέκνου αὐτῆς.

Λεπτομέρεια Δ. 'Ο.— Ἡ ἱριδερμία εἶναι σαφιστάτη, ἀλλ' οὐχὶ πλήρης, διότι διακρίνεται κατὰ τὴν περιφέρειαν παρυφῆ εὗρους ἐνὸς καὶ πλέον χιλιοστομέτρου, ὡς μοι δεικνύει ἢ ἐν τῷ ἐμῷ βιβλίῳ παρατεθειμένη εἰκὼν, ἢ ἀπομίμησιν παραθέτω καὶ ἐνταῦθα· ἐπομένως καλύπτεται ὁ περὶ τὸν φακὸν χώρος μέχρι τῆς περιφέρειας αὐτοῦ καὶ τι πλέον.

Ὁ φακὸς δὲν εἶναι τελείως διαφανής, ἀλλὰ φέρει κηλίδας ἢ θολερότητας μελανωπῆς ὀψέως, ἀραιότερας κατὰ τὴν περιφέρειαν καὶ πυκνότερας κατὰ τὸ κέντρον, τὸ πλείστον εὐθυτενεῖς καὶ ἀκτινοειδεῖς περὶ τὸ κέντρον κειμένης, ἐδραζούσας δὲ ἐν τοῖς ὀπισθίοις στρώμασι λίαν ἐγγὺς τῷ ὀπισθίῳ περιφακίῳ, ἢτοι παρουσιάζει κατάστασιν ὀπισθίου πολικοῦ ὑποχύματος. Ἡ δὲ προσθία ἐπιφάνεια αὐτοῦ δὲν εἶναι σφαιρική, ἀλλὰ προβάλλει κωνοειδῶς, ἢτοι συνυπάρχει καὶ φακόκωνος (lenticone) ἀρκούντως ἐκδηλος.

Ὁ βυθός, καίπερ δυσόρατος, φαίνεται ὑγιῆς καὶ φυσιολογικός. Αἱ διαστάσεις τοῦ βολβοῦ εἰσι φυσιολογικαί, ὡς καὶ ὁ τόνος αὐτοῦ. Βλέπει δὲ ὁ ὀφθαλμὸς οὗτος τοὺς δακτύλους εἰς ἀπόστασιν μέτρου, ὅπερ ἐξηγεῖται ἀρκούντως ὑπὸ τῆς καταστάσεως τοῦ φακοῦ.

Λεπτομέρεια Α. 'Ο.— Ἦδη ἐνωρίτατα τὸ παιδίον εἶχεν ὑποβληθῆ εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ καθηγητοῦ τῆς ὀφθαλμολογίας τοῦ ἐν Ἀθῆναις Πανεπιστημίου, οὗτος δὲ εἶχε συστήσει ἀποχὴν τελείαν ἀπὸ πάσης ἐπεμβάσεως. Ἀλλὰ κατὰ τὸ πέμπτον ἔτος τῆς ἡλικίας ὀφθαλμολόγος νεαρός, ἐξετάσας τὸ παιδίον, ἔγνωμόδοτησεν ὑπὲρ τῆς ἐπεμβάσεως καὶ κατέπεισε τοὺς γονεῖς ὅπως συγκατανεύσωσιν εἰς αὐτήν, ὡς λέγει ἢ μήτηρ, ἰδίως κατὰ τὸν ἀριστερὸν ὀφθαλμόν, διότι διέκρινε κατάπτωσιν τῆς ὁράσεως ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τούτῳ καὶ θύλωσιν τοῦ φακοῦ, τοῦτ' ἐστὶν ἀνάπτωξιν ὑποχύματος.

Τῆς ἐγχειρήσεως γενομένης ἄνευ ἐπακολούθων, παρετηρήθη βελτίωσις, ἀλλὰ βραδύτερον ἐπῆλθε πάλιν κατάπτωσις τῆς ὁράσεως καὶ ἐκρίθη ἀναγκαστικὰ δευτέρα ἐπέμβασις· ταύτης δὲ μὴ ἀρκεσάσης, ἐγένετο καὶ τρίτη. Πιθκῶς ἢ ἐξαγωγή τοῦ ὑποχύματος εἶχε γείνει πρὸ τῆς ὠριμάνσεως, αἱ δὲ δευτέρα ἐπεμβάσεις

ἐγένοντο ἕνεκα δευτερογενοῦς ὑποχύματος. Ἐκ τούτων ὁμοῦς οὐδεμία προσεγένετο ὠφέλεια, τὸ δ' ἐπιὸν ἔτος, ἦτοι μῆνας τινας μετὰ τὴν τρίτην ἐπέμβασιν ἢ μήτηρ παρετήρησεν ὅτι ὁ βολβὸς ἐμεγεθύνετο, ἐν ᾧ ἢ ὄρασις ἔμενε κακῆ καὶ βαθμηδὸν κατέπιπτεν. Ἀλλὰ τοῦ θεραπευτοῦ ἀπουσιάζοντος καὶ ἀναμενομένου ἐπιμόνως, μόλις μετὰ ἕντος καὶ πλείον ὑπεβλήθη τὸ παιδίον εἰς ἕτερον ὀφθαλμίατρον· τότε δὲ ἐγένοντο ἐπανειλημμένα κατὰ μακρὰ διαστήματα παρακεντήσεις τοῦ προσθίου θαλάμου μετὰ βελτιώσεώς τινος τῆς ὁράσεως καὶ στάσεως τοῦ κακοῦ.

Πιθανώτατα λοιπὸν ἕνεκα τῶν πρώτων ἐπεμβάσεων, ἰδίᾳ δὲ τῆς τρίτης, ἐπῆλθε γλαυκωματικὴ κατάστασις, ἢς τὸ ἐπακολούθημα ὑπῆρξεν ὁ παρὼν βούφθαλμος. Πράγματι δὲ νῦν ὁ ἀριστερὸς ὀφθαλμὸς παρουσιάζει βουφθαλμικὴν κατάστασιν, διότι ἢ αὐξήσις τῶν διαστάσεων εἶναι γενικὴ καὶ κανονικὴ· κατὰ τὴν βάσιν τοῦ κερατοειδοῦς διὰ διαβήτου εὐρέθη διάμετρος 16 χιλιοστομέτρων.

Ὁ κερατοειδὴς εἶναι τόσον θολερός, ὥστε οὐδὲν διακρίνεται εὐκρινῆς ἐν τῷ ὀπίσθην κειμένῳ χώρῳ ἢ ἄλλως προσθίῳ θαλάμῳ, ἰδίως δὲ ἐν τῷ κέντρῳ ὑπάρχει νεφέλιον εὐμέγεθες, ὡς συνήθως ἐναπολείπεται ἕνεκα ἐπιπολαίας κερατίτιδος· διὰ δὲ πλαγίου φωτισμοῦ ἐπιτυγχάνεται εἰςῆτι ἔσῳθεν ἢ διάλαμψις τοῦ σκληρωτικοῦ. Ἐκ τῶν ἀσυμμέτρων θολεροτήτων τοῦ κερατοειδοῦς καταφαίνεται ὅτι ἐγένοντο φλεγμονώδεις ἐπεξεργασίαι τοῦ κερατοειδοῦς ἄλλοτε ἄλλης ἐντάσεως καὶ ἐκτάσεως κατὰ τε τὰς χειρουργικὰς ἐπεμβάσεις καὶ ἀνεξαρτήτως τούτων, καθ' ὅσον ὁ βολβὸς μετὰ τὴν τρίτην ἐπέμβασιν ἐγένετο παθολογικός καὶ διετήρησε πάντοτε βαθμὸν τινα ἐρεθισμοῦ μετὰ δακρυορροίας κτλ.

Τέλος ὑπάρχει καὶ μοῖρα τοῦ βολβικοῦ ἐπιπεφυκότος, ἔχουσα ὄψιν ὡς ἐπὶ ξηροφθαλμίας καὶ τεταγμένη ἐκατέρωθεν τοῦ ὀριζοντίου μεσημβρινοῦ τοῦ κερατοειδοῦς ἐν σχήματι δύο ὀξέων τριγώνων, ὧν αἱ βάσεις συμπίπτουσι τῇ ἀντιστοίχῳ περιφερείᾳ τοῦ κερατοειδοῦς (περίπου τοῦ σχήματος τούτου <O>). Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν γένεσιν τῆς μερικῆς καὶ ἰδιοσχήμου ταύτης ξηρώσεως, εὐθὺς ὡς ἀντελήφθη τὸ σχῆμα αὐτῆς, ἐσκέφθη περὶ τῆς δρᾶ-

σεως τῶν βλεφάρων. Πράγματι δέ, παρατηρήσας μετὰ μείζονος προσοχῆς, εὔρον ὅτι αἱ ἄνω καὶ κάτω πλευραὶ, συνεχιζόμεναι ἰδίᾳ, ἐλάμβανον τὸ σχῆμα σχισμῆς στενῆς βλεφάρων, ὅτε δὲ προσεκαλείτο ὁ πάσχων νὰ συγκλείσῃ τὰ βλέφαρα τοῦ ἀριστεροῦ ὀφθαλμοῦ, ὁ βολβὸς ἔμενεν ἀκάλυπτος, ἀκριβῶς ἀντιστοίχως τῇ εἰρημένῃ ξηρωτικῇ μοίρᾳ σὺν τῇ μεσαζούσῃ τοῦ κερατοειδοῦς, τὰ δὲ χεῖλη τῶν βλεφάρων ἴσταντο παραλλήλως ταῖς πλευραῖς αὐτῆς ἢ συνέπιπτον αὐταῖς. Τοῦτο ἤρκεσεν ὅπως πεισθῶ, ὅτι ἡ ξήρωσις αὕτη δὲν εἶναι συγγενῆς, ἀλλ' ἐγενήθη ὅτε ἐπῆλθεν ἡ βουφθαλμία, διότι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος τμήμα τοῦ βολβοῦ μένει ἀκάλυπτον ὑπὸ τῶν βλεφάρων καὶ ἐπομένως τηρεῖται ξηρότερον καὶ ἐπηραάζεται διηνεκῶς ὑπὸ τῶν ἀτμοσφαιρικῶν μεταβολῶν.

Μετὰ τινὰς συμπληρωματικὰς ἐξηγήσεις τοῦ κ. **Ίατροπούλου** περὶ τῆς ταυτότητος τοῦ ἄρρώστου, ὁ κ. **Τράντας**, ἀναγνωρίζων ὅτι ἡ παρατήρησις ἀναφέρεται εἰς τὸν αὐτὸν ἄρρωστον, ὃν καὶ αὐτὸς ἐξήτασε, μετὰ τῆς διαφορᾶς ὅτι εὔρε καὶ ἐν τοῖς δύο ὀφθαλμοῖς ξηρωτικὴν πλάκα, ἀδυνατεῖ νὰ παραδεχθῇ τὴν παθογενικὴν ἐξηγήσιν τοῦ κ. **Ίατροπούλου**.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἐπὶ τοῦ βολβοῦ ἐλαφρὰν διὰ τοῦ δακτύλου πίεσιν, ἦν αὐτὸς μετεχειρίσθη καὶ ἤτις ἐπέτρεψεν αὐτῷ νὰ ἴδῃ τὰς βλεφαρικὰς προβολὰς, δὲν εἶναι ἐπικινδυνότερα ἐκείνης, ἦν οἱ ὀφθαλμολόγοι καθ' ἐκάστην μεταχειρίζονται πρὸς ἐξέτασιν τῶν γλαυκωματικῶν ὀφθαλμῶν.

Ὁ κ. **Ίατρόπουλος** λέγει ὅτι δὲν μετεχειρίσθη τὴν πίεσιν ταύτην, διότι ἐθεώρησεν αὐτὴν οὐ μόνον περιττήν, ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνον.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. **Π. Ἀπέρης**, ἀναγινώσκει ἀνακοίνωσιν *περὶ νέου τρόπου ἀπολυμάνσεως τοῦ κύτους τῶν ἀτμοπλοίων*.

Κύριοι,

Εἶναι πασίγνωστον ὅτι οἱ μῦς, ὅταν ἀναφαινῶνται εἰς μέγαν ἀριθμὸν ἐν τῷ κύτει τοῦ πλοίου, ἀποτελοῦσι μάστιγα, ἐξ ἧς ἀδύνατος σχεδὸν εἶναι ἡ ἀπαλλαγὴ. Ἀποβάνουσι δὲ

ἀληθῆς συμφορὰ ἐν καιρῷ πανωλικῆς ἐπιδημίας, διότι, κατὰ προσφάτους παρατηρήσεις, τὰ τρωκτικὰ ταῦτα συντείνουσι μεγάλως εἰς τὴν διάδοσιν τῆς πανώλους. Ἄπαντα τὰ μύσα, ὧν ἐγένετο χρῆσις μέχρι τῆς σήμερον ὅπως ἀπαλλαγῶσι τὰ πλοῖα ἀπὸ τῶν μυῶν, ἦσαν ἀνεπαρκῆ, διότι τὰ χρησιμοποιηθέντα στερεὰ ἢ ῥευστὰ δηλητήρια, δὲν ἐπιτυγχάνουσι νὰ προσβάλλωσιν αὐτοὺς ἐν ταῖς ἀπροσπελάστοις ὁπαῖς, εἰς ἃς καταφεύγουσιν. Αἱ διὰ βλαβερῶν ἀερίων ἐγκαπνίσεις οὐ μόνον εἶναι ἐπικίνδυνον τῷ ἐνεργοῦντι αὐτάς, ἀλλὰ συχνάκις εἶναι καὶ ἀνεπαρκεῖς, διότι τὰ τρωκτικὰ ταῦτα μόλις αἰσθανθῶσι τὴν ὄσμην τῶν ἀερίων τούτων καὶ πρὶν ἢ οἱ ἄτμοι συγκεντρωθῶσιν ἀποτελεσματικῶς, ἀπομακρύνονται προσωρινῶς τοῦ κύτους.

Ἐκ τῶν ἀρχῶν τούτων ὀρμώμενος, καὶ ἰδίᾳ ἐκ παρατηρήσεως τυχαίας, ἐπενόησα μέθοδον, δι' ἧς εἶναι δυνατὸν ἀφεύκτως πλοῖον νὰ ἀπαλλαγῇ πάντων τῶν μυῶν. Τῆς μεθόδου δὲ ταύτης δυνατὸν νὰ γείνη χρῆσις καὶ ἐν καιρῷ συνῆθι καὶ ἐν ἐπιδημίᾳ πανώλους, καὶ ἰδίᾳ ὅταν πρόκηται περὶ ἀτμοπλοίου μεμολυσμένον ἐκ τῆς νόσου ταύτης.

Ἡ μέθοδός μου συνίσταται ἐν τῇ χρήσει τοῦ ἀνύδρου ἀνθρακικοῦ ὀξέος (ἀέριον ἀνθρακικὸν ὀξύ).

Γνωστὸν ὅτι τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ χωρὶς νὰ ἦναι ἀέριον δηλητηριῶδες, δὲν εἶναι κατάλληλον εἰς τὸν ζωικὸν βίον καὶ ἐπομένως εἶναι ἀσφυκτικόν. Ἀφ' ἐτέρου ὡς ἐκ τῆς πυκνότητος αὐτοῦ, οὗτης μείζονος τῆς τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος (κατὰ μίαν καὶ ἡμίσειαν φορὰν), ἐκτοπίζει τοῦτον ἐν τοῖς κατωτάτοις αὐτοῦ στρώμασιν.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐὰν τοποθετήσωμεν ἐν τῷ βαθυτάτῳ μέρει τοῦ κύτους πλοίου συσκευὴν παράγουσαν ἀνθρακικὸν ὀξύ, φιάλην ἢ δοχεῖον περιέχον ἀνθρακικὴν τινα ἔνωσιν, μάρμαρον π.χ. μεθ' ὕδατος περιέχοντος ὑδροχλωρικὸν ἢ θεικικὸν ἢ ἕτερον ὀξύ, ἢ ἄλλο χημικὸν σῶμα δυνάμενον νὰ παραγάγῃ στερεὸν ἢ ῥευστὸν ἀνθρακικὸν ὀξύ, ἂν μὴ θέλωμεν νὰ ἔχωμεν ἐπὶ τοῦ πλοίου μεταλλικὰ ὀξέα, τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ ἔνεκα τῆς πυκνότητος αὐτοῦ θὰ ἐκτοπίσῃ βαθμηδὸν τὸν ἀέρα, τὸν περιεχόμενον ἐν τῷ κύτει, ὅθεν θὰ ἔλθῃ στιγμῇ,

καθ' ἣν τὰ βαθύτερα μέρη αὐτοῦ θά πληρωθῶσιν ἀποκλειστικῶς ἐκ τοῦ ἀερίου τούτου, συγχρόνως δὲ πάντα τὰ τρωκτικά, ὅσα θά εὐρίσκωνται ἐκεῖ, θά πάθωσιν ἀσφυξίαν. Ἐπειδὴ δὲ εἶναι δυνατὸν ἀριθμὸς τις μυῶν νὰ εὐρίσκηται ἐν ἄλλοις τοῦ πλοίου μέρεσιν, ὠφέλιμον θά ἦτο νὰ τοποθετηθῇ ἐν τῷ κύτει καὶ πρὸ τῆς ἐνεργείας κατάλληλόν τι δέλεαρ (κάρυα, τυρός, λίπος κτλ.), ὅπως οἱ μῦς ἐλυθῶσιν ἐκεῖ. Τῇ βοηθείᾳ ἀνημμένου κηρίου, τοποθετουμένου ἐν ὕψει τινί, θά δυνάμεθα νὰ γινώσκωμεν μέχρι τίνος μέρους τοῦ κύτους ὁ ἀήρ ἐξετοπίσθη διὰ τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος, διότι ἡ φλόξ τοῦ κηρίου σβέννυται εὐθὺς μετὰ τὴν ἐκλειψιν τοῦ ὀξυγόνου. Περαιτωθείσης δὲ τῆς ἐνεργείας ταύτης, πρέπει ὁ χώρος τοῦ κύτους νὰ ἀερισθῇ μετὰ τινος ὥρας, ὅπως δυνηθῇ νὰ εἰσέλθῃ ἄνθρωπος καὶ ἀποσύρῃ τὰ πτώματα τῶν ἐξ ἀσφυξίας παθόντων μυῶν. Ὁ ἀερισμὸς οὗτος δύναται νὰ γείνη δι' ἀεραντλίας, διὰ θερμάνσεως τοῦ ἐν τῷ κύτει ἀέρος ἢ τέλος διὰ παντὸς ἄλλου μέσου ἀερισμοῦ. Ὅπως βεβαιωθῶμεν περὶ τοῦ ἀποτελέσματος, δυνάμεθα νὰ ἐνεργήσωμεν τὴν διὰ τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος δοκιμὴν δις ἢ τρίς κατὰ συνέχειαν, μεσολαβούσης διακοπῆς μιᾶς ἡμέρας.

Ἡ μέθοδος αὕτη ἐνέχει τὰ ἐξῆς πλεονεκτήματα :

1ον. Οἱ μῦς, ὅταν ἀρχίσωσι νὰ στενοχωρῶνται ἐκ τῆς ἐλλείψεως ἀέρος, δὲν ἔχουσι πλέον τὴν δύναμιν νὰ φύγωσι, παραλύουσι καὶ ἀποθνήσκουσιν ἐκεῖ. (Τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ προκαλεῖ ταχέως τὴν ἀσφυξίαν τῶν ζῶων, ὅταν ὁ ἀήρ περιέχῃ ἐξ αὐτοῦ τὸ τρίτον τοῦ ὄλου ὄγκου αὐτοῦ). Ἐν τούτοις, ἂν μεταξὺ αὐτῶν κατορθώσωσι τινες νὰ διαφύγωσιν, οὗτοι, ἐγκαταλείποντες τὸ κύτος τοῦ πλοίου, φεύγουσι μακρὰν. Διὰ τοῦτο δὲ ὅπως ἀποφύγωμεν τὸν κίνδυνον τῆς μεταδόσεως τοῦ μολύσματος ἐξ ἐνὸς πλοίου εἰς ἕτερον ἢ εἰς τὴν ξηρὰν, ἢ διὰ τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος ἐνεργεία δεόν νὰ γίνηται ἐν ἀνοικτῇ θαλάσῃ, δηλαδὴ ἐν ἀποστάσει ἐνὸς ἢ δύο μιλίων ἀπὸ τοῦ λιμένος. Οὐχ ἦττον ἡ μέθοδος αὕτη δεόν νὰ προτιμᾶται κατὰ τὸν ἐξοπλισμὸν τῶν πλοίων, ὅτε οἱ μῦς δύνανται ἀκόμη νὰ εἰσβάλωσιν εἰς τὸ κύτος.

2ον. Ἡ δαπάνη τῆς παραγωγῆς τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος εἶναι μικρὰ.

3ον. Τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ εἶναι σχεδὸν ἀοσμον, ἀφλεκτον καὶ οὐχὶ δηλητηριώδες.

4ον. Ἐνεκα τῶν ἰδιοτήτων τοῦ ἀερίου τούτου εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιβλέπηται καὶ καταμετρηθῇ ἡ παραγωγή αὐτοῦ τῇ βοηθείᾳ κηρίου ἀνημμένου, χρησιμεύοντος συγχρόνως καὶ ὡς ἀντιδραστικοῦ καὶ ὡς σημείου προειδοποιήσεως.

5ον. Ἐνεκα τῆς πυκνότητος καὶ τῆς ἐξαπλώσεως αὐτοῦ, ὡς ἀερίου, τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ εἰσδύει πανταχοῦ, εἰς πάντα τὰ διαμερίσματα, τὰς ὁπὰς καὶ τὰ διακενα καὶ κατὰ προτίμησιν εἰς τὰ βαθύτερα.

6ον. Ὅταν οἱ μῦς προσελκύωνται τῇ βοηθείᾳ δελεάτων, ἀποθνήσκουσιν ἐπὶ τόπου, τοῦθ' ὅπερ σπουδαιότατον, διότι δὲν μολύνουσι τὰ ἄλλα μέρη τοῦ σκάφους διὰ τῆς σήψεως τῶν πτωμάτων αὐτῶν. Οὕτω δὲ ὑπολείπεται μόνον νὰ ἀπολυμανθῶσι τὰ πτώματα διὰ διαλύσεως ἀντισηπτικῶν καὶ νὰ ριφθῶσιν εἴτα εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐν τούτοις, ὡς ἀπέδειξαν αἱ ἐργασίαι σοφῶν ὑγιεινολόγων, τοῦ ἐκ Νεαπόλεως Μοντεφούζου καὶ τοῦ ἐκ Μονάχου Λεόνε, τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ παρακωλύει τὴν ἀνάπτυξιν μικροοργανισμῶν καὶ ἐπιβραδύνει ἐπομένως τὴν σήψιν. Ὅθεν ἡ καταστροφή τῶν μυῶν δύναται νὰ γείνη, ὅταν τὸ ἀτμόπλοιον εὐρίσκηται ἐν πλῆ καὶ ἦναι πληρὲς ἐμπορευμάτων, διότι τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ δὲν προσβάλλει τὰ ἐμπορεύματα.

7ον. Ἀερισθὲν τὸ κύτος, εἶναι δυνατὸν οὐ μόνον νὰ κατοικηθῇ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ οὐδεμίαν ἰδιαιτέραν ὁσμὴν παρέχει, ὡς συμβαίνει διὰ τοῦ φανικοῦ ὀξέος, τοῦ χλωρίου, τοῦ θειώδους ὀξέος κτλ., διαδιδόντων κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ὁσμὴν προσβαλλόντων δὲ καὶ τὰ ἐμπορεύματα.

8ον. Ἡ μέθοδος αὕτη δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ μέχρι βαθμοῦ τινος ἐν τοῖς ὑπογεοῖς τῶν οἰκιῶν καὶ τῶν καταστημάτων.

Τὸ τυχαῖον γεγονός, τὸ συντελέσαν εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τῆς μεθόδου ταύτης καὶ χρησιμεύον ἅμα ὡς πείραμα ἀποδείξεως, εἶναι τὸ ἐξῆς :

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Νοεμβρίου 1899 παρετηρεῖτο ἐν Τεργέστη ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου Πόλεως Μυτιλήνης θανάσιμον κρούσμα πανώλους. Αὐστηρότατα ὑγιεινὰ μέτρα ἐλήφθησαν ἀμέσως. Ὅτε ἠθέλησαν νὰ προσβῶσιν εἰς τὴν

ἀπολύμανσιν τοῦ κύτους δὲν εὔρον νεκροὺς μῦς, ἀλλ' εὐθὺς ὡς ἀφῆρσαν πίθους σακχαρογλυκούς ἐν πλήρει ζυμώσει, εὔρον ἐκεῖ πλῆθος μῶν νεκρῶν, θανατωθέντων ἀναμφιβόλως διὰ τοῦ διττανθρακικοῦ ὀξέος, ὅπερ διεξέφευγεν ἐκ τῶν πίθων.

Ἀκριβῶς λοιπὸν προτείνω νὰ ἐφαρμοσθῆ ἔπιστημονικῶς ἡ τυχαία αὕτη καταστροφή τῶν μῶν¹.

Ὁ κ. **Ψαλίδας** ἀνακοινοῖ παρατήρησιν γυναικὸς πασχούσης πρὸ τριῶν περίπου μηνῶν ὑπ' ὀξέος νοσήματος, ἐκληφθέντος ἐπὶ τινα χρόνον ὡς τυφοειδοῦς πυρετοῦ. Ἡ ἀσθενὴς αὕτη ἔφερε καὶ ἰνώματα τῆς μήτρας καὶ μολονότι προυτάθη αὕτη ἐγχειρήσις δὲν συγκατένευσεν.

Τρεῖς συνάδελφοι, ὧν ὁ εἰς γυναικολόγῳ, ἀπεφάνθησαν οἱ μὲν δύο πρῶτοι ὑπὲρ τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ, ὁ δὲ τρίτος ὑπὲρ ἐμπύησεως ἰνώματος ἐν τῇ μικρᾷ λεκάνῃ. Κατὰ τὴν πρώτην ἐπίσκεψιν τῆς ἀσθενοῦς ὁ ἀγορεύων ἀπέκλινε μᾶλλον πρὸς τὸν τυφοειδῆ πυρετόν, καίτοι ἡ θερμομετρικὴ κλίμαξ δὲν ἦτο καθ' ὄλα σύμφωνος πρὸς τὴν τοῦ τυφοειδοῦς, 3 ἢ 4 κατὰ συνέχειαν ἡμέραι ἀπυρεξίας καὶ ἐνίστε τὴν πρωΐαν. Τρεῖς ἢ τέσσαρας μετὰ τὴν πρώτην ταύτην ἐπίσκεψιν ἡμέρας ἀφθονοῦς ἐκ τοῦ ἀπευθυσμένου κένωσις ὑγροῦ δυσωδεστάτου, ἐκληφθέντος πύου ὑπὸ τῆς οἰκογενείας. Ἡ ἐπισταμένη ὁμως ἐξέτασις τοῦ ὑγροῦ τούτου ἀπέδειξεν ὅτι δὲν συνίστατο ἐκ πύου. Κατὰ τὴν ἐξέτασιν τῆς ἀσθενοῦς τὸ ἥπαρ εὐρέθη ἀρκοῦντως ἐξυγκωμένον καὶ πρὸ πάντων κατὰ τὸν ἀριστερόν λοβὸν παρὰ τῷ ὀρθῷ κώλῳ καὶ ἰκανῶς ἐπώδυνον κατὰ τὴν πίεσιν· ἐν τῷ ἀναμνηστικῷ τῆς ἀσθενοῦς δις ἢ τρις

κωλικοὶ ἥπατικοί. Ἡ διάγνωσις τυφοειδοῦς ἐγκατελείφθη τότε καὶ ἀντ' αὐτῆς ἐτέθη ἡ τῆς χολοκυστιτίδος, ἣν παρεδέξαντο καὶ ἕτεροι συνάδελφοι.

Ὁλίγας μετὰ ταῦτα ἡμέρας ὁ ἀσθενὴς ἀπέβαλεν ἐκ τοῦ ἀπευθυσμένου χολόλιθον μεγέθους φύου περιστερᾶς.

Ἡ χημικὴ τοῦ λίθου ἐξέτασις ἀπέδειξεν ὅτι συνίστατο ἐκ χολοστερίνης.

Τὸ περιστατικὸν τοῦτο ἐνέχει δύο πινὰ τὰ διαφέροντα· πρῶτον ἡ διὰ τῆς φυσικῆς ὁδοῦ ἐξοδος χολολίθου τοιούτων διαστάσεων, καὶ δευτέρον ἡ παντελὴς ἔλλειψις ἰκτερικῶν φαινομένων καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἀσθενείας.

Ὁ χολόλιθος οὗτος ἐπιδεκνύεται παρὰ τοῦ κ. **Ψαλίδα** τοῖς παροῦσιν.

Ὁ κ. **Νούλης** νομίζει πιθανωτέραν τὴν ὑπόθεσιν συμφύσεως τῆς χοληδόχου κύστεως μετὰ τοῦ ἐντερικοῦ σωληνοῦ, λίαν παραδεκτὴν καὶ ἐκ προηγουμένων δημοσιευθέντων περιστατικῶν.

Ὁ κ. **Ἀπέρης** λέγει ὅτι λίθοι, ἐκ καθαρᾶς χολοστερίνης συγκείμενοι, εἶναι σπανιώτατοι, σύγκεινται δ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ χολικῶν ὀξέων καὶ φωσφορικῶν ἢ ἀνδρακικῆς βάσεως. Ὑπάρχουσι μάλιστα καὶ παραδείγματα, ὡς τὸ ὑπὸ τοῦ κ. **Δάλλα** ἀνακοινωθέν, λίθων ἐπιμεγαλειτέρων διαστάσεων, αὐξανομένων ὁμως ἐκ τῆς ἐπιπροσθέσεως στρωμάτων ἀλάτων οὐχὶ χολικῶν κατὰ τὴν ἐν τῷ ἐντέρω διαμόνην τῶν λίθων.

Ὁ κ. **Σιώτης**, ἐπισκεφθεὶς τὴν ἄρρωστον, λέγει ὅτι ὁ πυρετὸς δὲν ἦτο διαλείπων, ἀλλὰ συνεχῆς μετὰ τινων διακοπῶν μίας ἢ δύο ἡμερῶν. Ὁ τύπος οὗτος τῆς θερμοκρασίας προέτρεψεν αὐτὸν νὰ παραδεχθῆ μᾶλλον ἐμπύησιν ἐν τῇ μικρᾷ λεκάνῃ ἢ τυφοειδῆ πυρετόν.

Ὁ κ. **Λιμαράκης** ἐρωτᾷ ἂν ὁ πυρετὸς ἐξηκολούθει μετὰ τῆς κενώσεως καὶ ἂν ὑπῆρχον ἰδρώτες.

Ὁ κ. **Ψαλίδας** ἀπαντᾷ ὅτι ὁ πυρετὸς ἐξηκολούθη μετὰ τὰς κενώσεις καὶ ἰδρώτες ἄλλοτε μὲν ὑπῆρχον, ἄλλοτε δὲ οὐχι. Προσδέτει δὲ ἅμα ὅτι ρίγη δὲν προηγούντο τοῦ πυρετοῦ, ὑπῆρχον δὲ ἐνίστε

1. Σημ. Συνακτ. Ἐπιτροπῆς. Περὶ τῶν μῶν, ὡς φασάντων τῶν λοιμικῶν νόσων, ἀναγινώσκομεν παρὰ **Στράβωνι** (Γ', 18. ἐν Α' τόμῳ, σελίδι 224 τῆς στερεοτύπου ἐκδόσεως *Teubner*) τὰ ἑξῆς: «Οὐδὲ τὸ τῶν μῶν πλῆθος ἴδιον (τῶν Ἰβήρων), ἀφ' οὗ καὶ λοιμικοὶ νόσοι πολλάκις ἠκολούθησαν. Συνέβη δ' ἐν τῇ Κανταβρία τοῦτο παρὰ Ῥωμαίοις, ὥστε καὶ μισθοῦς ἄρυσθαι *μυοθηροῦντας* πρὸς μέτρον ἀποδειχθέν, [καὶ] διεσώζοντο μόλις».

ἔμετοι κατὰ τὰς παροξύνσεις καὶ πόνοι διαρκεῖς παρὰ τὴν χοληδόχον κύστιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ Ε'

25 Νοεμβρίου 1899.

Προεδρία Ι. ΣΙΩΤΗ.

Ὁ κ. **Τράντας**, ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. **Ἰατροπούλου**, λέγει ὅτι τὴν ταινίαν, ἣν ἐξωγράφησεν οὗτος ὡς κατέχουσαν τὴν θέσιν τῆς ἱριδος, θεωρεῖ ὑπερβολικὴν. Ἐξήτασεν ἐκ νέου τὸν ἀρρωστον καὶ παρουσιάζει πιστὴν εἰκόνα τῆς νῦν καταστάσεως τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ· ὁ περιφάκιος χῶρος εἶναι λίαν καταφανής. Καὶ ὁ μὲν **Ἀναγνωστάκης** ἐξήτασε τὸν ἀρρωστον ἐν ἡλικίᾳ 5 μηνῶν καὶ ἐπομένως δὲν ἠδύνατο νὰ ἐγχειρήσῃ αὐτὸν τότε, μὴ ὑπάρχοντος καταρράκτου, ἐν ᾧ ὁ ἕτερος ἰατρός ἐνεχείρησεν αὐτὸν πολὺ βραδύτερον καὶ ἔνεκα καταφανοῦς τότε καταρράκτου.

Ὁ κ. **Νούλης**, ἀναφερόμενος εἰς τὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. **Ἀπέρη**, ἐρωτᾷ ἂν ἐν τῷ περιστατικῷ, ὅπερ ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν ἀνακοίνωσιν, μόνον τὸ ἀνθρακικὸν ὄξύ προυκάλεσε τὸν θάνατον τῶν μυῶν ἢ καὶ τὰ αἰθυλικά ἀέρια, προκαλοῦντα ἐνίοτε δηλητηριάσεις παρ' ἀνθρώποις καταγινομένοις εἰς τὴν οἴνοποιαν, ὡς καὶ αὐτὸς παρετήρησε παρὰ τινι ἀρρώστῳ; Οὕτως ἢ ἄλλως, καίτοι τὸ ἀνθρακικὸν ὄξύ ἔχει πολλὰ προτερήματα, ὀφείλομεν νὰ ἀναμεινῶμεν τὰ πρακτικὰ αὐτοῦ ἀποτελέσματα.

Ὁ κ. **Σιώτης** ἀναφέρει ὅτι ἄλλοτε οἱ Ἕλληνες ναυτικοὶ κατέστρεφον τοὺς μῦς ἐν τοῖς πλοίοις διὰ τοῦ ἀνθρακικοῦ ὄξεος· πρὸς τοῦτο δὲ ἦναπτον πυρὰν ἐν τοῖς κύτεσι τῶν πλοίων· ἀγνοεῖ ὁμως ἐὰν οἱ ναυτικοὶ ἐξακολουθῶσιν ἐφαρμόζοντες τὴν μέθοδον ταύτην.

Ὁ κ. **Σγουρδαῖος** λέγει ὅτι ἡ μέθοδος αὕτη εἶναι ἐν χρήσει καὶ νῦν ἔτι, ἢ καταστροφή δὲ τῶν μυῶν εἶναι γνωστὴ παρὰ τοῖς ναυτικοῖς ἡμῶν. Πρὸς τοῦτο οἱ ναυτικοὶ θέτουσιν ἐπὶ πλακὸς σιδήρου γαιάνθρακα ἀνημμένους μετὰ διαφόρων ἄλλων εὐφλέκτων ὑλῶν.

Ὁ κ. **Πασχαλίδης**, λαμβάνων ἀφορμὴν ἐκ τῶν τελευταίων τούτων, προτείνει ὅπως ἡ Βιολογικὴ Ἐπιτροπὴ ἀσχοληθῇ καὶ περὶ τὴν δημῶδη ἰατρικὴν, ἣτις βεβαίως στηρίζεται ἐπὶ μακροτάτης πείρας.

Ὁ κ. **Ἀπέρης** λέγει ὅτι τὸν θάνατον τῶν μυῶν δύναται τις νὰ ἀποδώσῃ θεωρητικῶς εἰς τὸ ἀνθρακικὸν ὄξύ, διότι καὶ εἰς μικρὰν ποσότητα τὸ ὄξύ τοῦτο εἶναι ἱκανὸν νὰ προκαλέσῃ τὴν ἀσφυξίαν τῶν μυῶν· πιθανὸν ὁμως καὶ τὰ αἰθυλικά ἀέρια νὰ ἐνήργησαν ἐν τῷ γνωστῷ περιστατικῷ. Ὡς πρὸς τὴν δημῶδη ὁμως μέθοδον, αὕτη ἐνέχει τόσα κακά, ὥστε νὰ καταδικάζηται ἀφ' ἑαυτῆς. Ἐκτὸς τοῦ φόβου τῆς πυρκαϊᾶς, ἔχομεν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν ἐν μεγάλας ποσότησιν ὀξειδίου τοῦ ἀνθρακος, ὅπερ, ὡς γνωστόν, εἶναι δηλητηριωδέστατον, ἐν τῇ πρακτικῇ δὲ μεθόδῳ τοῦτο βεβαίως ἐνεργεῖ, διότι ἄλλως, ὅταν σχηματισθῇ ἀρκετὸν ἀνθρακικὸν ὄξύ, τὸ πῦρ σβέννυται ἔνεκεν ἐλλείψεως ἐπαρκοῦς ὀξυγόνου.

Ἐκτὸς τῶν ἄλλων προτερημάτων τῆς νέας ταύτης μεθόδου ἔχομεν καὶ τὸ ἐξῆς· δυνάμεθα νὰ ἀπολυμάνωμεν πλοῖον διὰ τοῦ ἀνθρακικοῦ ὄξεος καὶ κατὰ τὸν πλοῦν· τὸ ἀνθρακικὸν ὄξύ κέκτηται τὴν ιδιότητα νὰ βραδύνῃ τὴν σῆψιν.

Τελευταίων δὲ ὑποστηρίζει τὴν πρότασιν τοῦ κ. **Πασχαλίδου**, συνυποστηριζομένην καὶ παρὰ τοῦ κ. **Σιώτη**, περὶ δημῶδους ἰατρικῆς.

Ὁ κ. **Ἀπέρης** ὑπισχνεῖται ὅτι λίαν προσεχῶς θὰ ὑποβάλῃ καὶ πρακτικὰς λεπτομερείας καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῶν πειραμάτων αὐτοῦ.

Ὁ κ. **Ἰατρόπουλος** ἐκφράζει τὴν εὐχὴν ὅπως διὰ τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς προταθῶσιν ὡς ἐπίτιμα τοῦ Συλλόγου μέλη οἱ καθηγηταὶ **Hirsberg** τοῦ Βερολίνου καὶ **Πανᾶς** τῶν Παρισίων.

Ἡ πρότασις ὑποστηρίζεται καὶ παρὰ τοῦ κ. **Πασχαλίδου**, γίνεται δὲ ἀποδεκτὴ παμψηφεί καὶ ἀποφασίζεται ὅπως σταλῇ ἐπιστολὴ ἐπὶ τούτῳ πρὸς τὸ Προεδρεῖον τοῦ Συλλόγου.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΕΑ΄

1 Δεκεμβρίου 1899.

Προεδρία Ι. ΣΙΩΤΗ.

Ο κ. **Τράντας** λέγει ὅτι δὲν ἔχομεν ἑτέραν μέθοδον ὅπως ἴδωμεν τὰς βλεφαρικές προβολάς, πλὴν τῆς προτεινομένης, διὰ δακτυλικῆς δηλαδὴ πίεσεως.

Ο κ. **Ίατροπούλος** ἀπαντᾷ ὅτι τὴν μέθοδον ταύτην οὐ μόνον περιττήν, ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνον θεωρεῖ, δὲν παραβάλλει δ' αὐτὴν πρὸς τὴν τονομετρικὴν πίεσιν, καθότι ἐν τῇ περὶ τῆς ὁ λόγος μεθόδῳ καὶ πίεσις μείζονος βαθμοῦ ἀπαιτεῖται καὶ ἡ χώρα, ἐν ἣ ἡ τονομετρικὴ πίεσις ἐξασκεῖται, δὲν εἶναι ἀκριβῶς ἡ αὐτὴ πρὸς ἐκείνην, ἐφ' ἧς δέον νὰ πιέσωμεν πρὸς κατόπτεισιν τῶν βλεφαρικών προβολῶν· ἀμφιβάλλει δὲ ἂν ὁ κ. **Τράντας** ἠδυνήθη νὰ ἴδῃ αὐτὰς καὶ διὰ τῆς μεθόδου, ἣν ἐφαρμόζει ἔνεκα τῶν θολεροτήτων τοῦ φακοῦ. Τελευτῶν δὲ λέγει ὅτι οὐδὲ τὴν τῆς μαλάξεως πίεσιν δυνάμεθα νὰ συγκρίνωμεν πρὸς τὴν πίεσιν τῆς μεθόδου τοῦ κ. **Τράντα**.

Ο κ. **Τράντας** ἀπαντᾷ·

Εἶπον ἤδη ἐπανελημμένως ὅτι ἡ δακτυλικὴ προσπίεσις ἔξωθεν τῆς ἀκτινωτικῆς χώρας εἶναι πάντοτε ἀκίνδυνος. Πρέπει δὲ νὰ σημειώσω ὅτι τὴν ἐλαφρὰν πίεσιν ἐκτελῶ διὰ τοῦ δακτύλου καὶ οὐχὶ δι' ἐργαλείου τινός. Πλειστάκις ἐξέτελεσα τὰ πειράματα ταῦτα ἄνευ οὐδὲ τοῦ ἐλαχίστου κινδύνου. Ἐννοεῖται ὅτι καὶ ἡ ἐλαχίστη χειροπραξία καὶ αὐτὴ ἡ ἐκτροφὴ τοῦ βλεφάρου δύναται νὰ ἀποβῆ ἐπικίνδυνος ἐν ὠρισμέναις περιπτώσεσιν· ἐπαφίεται ὁμως τῷ κλινικῷ ἢ ἐκτίμησις τῶν ἐξκρινετικῶν τούτων περιπτώσεων. Ἡ πίεσις, ἣν ἐφαρμόζω ἐπὶ τοῦ βολβοῦ, δὲν εἶναι μείζων τῆς κατὰ τὴν χειρομάλαξιν τοῦ βολβοῦ ἢ τῆς ἀναγκαίας πρὸς εξέτασιν τῆς ἐσωτερικῆς πίεσεως αὐτοῦ. Γινώσκωμεν δὲ καλῶς πόσον εἶναι καθημερινῆς χρήσεως αἱ χειροπραξίαι αὗται καὶ πόσον εἶναι ἀκίνδυνοι.

Τὴν μέθοδον ἐξέθηκα τῷ διασήμε ὀρθολογῶ κ. **Landolt**, ζητῶν πληροφορίας, ἰδίως βιβλιογραφικάς, οὗτος δέ, χαρακτηρίζων τὴν

μέθοδον πρὸς εξέτασιν τῶν ἀκτινοειδῶν προβολῶν ὡς «*certainement nouvelle*» καὶ «*très-intéressante*», οὐδένα λόγον ποιεῖται περὶ ἐλαχίστου ἀτοπήματος ἢ κινδύνου, δυνάμενου νὰ προέλθῃ ἐκ τῆς μεθόδου ταύτης, καίτοι ὁ ἴδιος ἀνέλαθε νὰ δοκιμάσῃ αὐτὴν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ὑποψίας, ἃς ἔχει ὁ κ. συναδελφός περὶ τοῦ ἱριδερμικοῦ, ὅτι αἱ θολερότητες τοῦ φακοῦ ἠδύναντο νὰ μὴ ἐπιτρέψωσι τὴν κατόπτεισιν τῶν ἀκτινοειδῶν προβολῶν, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ βεβαιώσω αὐτὸν ὅτι οὐδ' ἴχνος ἀμφιβολίας ἐπιτρέπεται ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου, διότι πλειστάκις ἐβεβαιώθημεν περὶ τῆς ὑπάρξεως τῶν ἀκτινοειδῶν προβολῶν· καὶ ὄντως ὁ φακός εἶναι ἀρκετὰ ἀόκητ διαφανής, ὥστε νὰ δύναται τις νὰ κατῆρ, αὐτάς, ἀρκετὴ νὰ συμμορφωθῆ πρὸς τὸν τρόπον, ὃν συνιστῶμεν. Εὐτυχῶς ἡ κατόπτεισις τῶν ἀκτινοειδῶν προβολῶν διὰ τῆς δακτυλικῆς πίεσεως δὲν εἶναι σπάνιον τι· δύναται τις καὶ παρὰ παντὶ ὑγιῶς ἔχοντι ἀνθρώπῳ νὰ κατῆρ, αὐτὰς πιέζων τὸν βολβὸν ἔξωθεν.

Ο κ. **Ίατροπούλος** λέγει ὅτι ὅσον ἀφορᾷ τὸ διαφανές τοῦ φακοῦ, ναὶ μὲν δὲν ἐπειράθη νὰ ἴδῃ τὰς βλεφαρικές προβολάς, ἀλλ' ἀμφιβάλλει καὶ πάλιν, διότι δὲν ἠδυνήθη νὰ ἴδῃ παρὰ τῷ αὐτῷ ἀσθενεῖ βαθυτέρας ζώνας τοῦ ὀφθαλμοῦ.

Μετὰ ταῦτα ἀναγινώσκεται παρατήρησις τυφοειδοῦς πυρετοῦ, ἀποσταλεῖσα ὑπὸ τοῦ κ. **Τσοπάνογλου**.

Ο κ. **Μανουηλίδης** ἐκφράζει τὴν εὐχὴν ὅπως αἱ ἀποστελλόμεναι πραγματεῖαι δι' εἰσηγητοῦ παρουσιάζωνται τῇ Ἐπιτροπῇ καὶ συζητῶνται.

Ἐκ τούτων λαμβάνων ἀφορμὴν ὁ κ. **Διμαράκης** ἐκφράζει τὴν εὐχὴν ὅπως ὁ ἐν τῷ βακτηριδιολογικῷ Ἰνστιτούτῳ παρασκευαζόμενος ἀντιδιφθερικὸς ὀρός γεινῆ προσιτός πᾶσι τοῖς ἰατροῖς διὰ τῆς παρακαταθήκης ποσότητός τινος ἐν τοῖς κεντρικοῖς φαρμακείοις.

Μετὰ ταῦτα ἡ Ἐπιτροπὴ ὑποδεκνύει τῷ Συλλόγῳ ἐπιμελητὴν τῆς ὀργανοθήκης τὸν καὶ τέως τοιοῦτον κ. **Στ. Βραχάμη**.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΕΒ'

8 Δεκεμβρίου 1899.

Προεδρία Ι. ΣΙΩΤΗ.

Ο κ. πρόεδρος ἀγγέλλει τὸν θάνατον τοῦ **Σταύρου Σταματιάδου** καὶ διακόπτει τὴν συνεδρίαν, πρὸς ἐνδειξιν πένθους.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΕΓ'

15 Δεκεμβρίου 1899.

Προεδρία Ι. ΣΙΩΤΗ.

Ο κ. **Ψαλίδας** ἀνακοινοῖ παρατήρησιν **κατάγματος ἀπλοῦ κατὰ τὸ κάτω πεμπτημόριον τῆς κνήμης παρὰ δεκαεξαετὶ ναυτόπαιδι.**

Κύριοι,

Οὗτος ὁ ναυτόπαις πρὸ 15 περίπου ἡμερῶν, κατ' ἀκολουθίαν πτώσεως, ἔπαθεν ἀπλοῦν κατάγμα τῆς κνήμης, ὅπερ παραγνωρισθὲν ἐθεραπεύετο διὰ μαλάξεως μόνον ὑπὸ ἐμπειρικοῦ καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἄλλης ἐπιδέσεως ἢ ἀκίνησιος, ὁ δὲ ἀσθενὴς καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦτο ἐβάδιζε μὲν, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς δυσκολίας καὶ πόνου· ὅτε δὲ τὴν 15 ἡμέραν προσῆλθεν εἰς τὴν ἡμετέραν θεραπείαν, ἠδυνάτετο πλέον νὰ βαδίξῃ, ἐπύρεσσε καὶ ἤλγει σφοδρῶς κατὰ τὴν πάσχουσαν κνήμην, ἣτις ἦτο ἐξωθηκυῖα, ἰδίᾳ κατὰ τὸ κάτω αὐτῆς πεμπτημόριον, ὅπου ὑπῆρχε καὶ ἀνώμαλος κίνησις, δηλοῦσα τὴν λύσιν τῆς συνεχείας τοῦ ὅστου. Ἐπὶ τῆς χώρας ταύτης ὑπῆρχε μεγαλειτέρα καὶ προπετετέρα ἢ ἐξοίδησις μετὰ σαφοῦς κλυδασμοῦ, διηνοίχθη εὐρέως καὶ ἐξέρρευεν ἀφθονον πύον μετὰ μυκητωδῶν σαρκῶν καὶ τεμαχίων ὅστου. Μετὰ τινὰς ἡμέρας νέα ἀποστήματα ἀνεφάνησαν ἐν διαφόροις μέρεσι τοῦ σώματος, καὶ ἰδίᾳ ἐπὶ τῶν ἀδένων τοῦ τραχήλου, ὑπογενείων κλπ., ἅτινα διηνοίχθησαν ἐγκαίρως, δυστυχῶς ὅμως ὁ πυρετὸς ἐξηκολούθει πάντοτε σφοδρὸς, ἡ γενικὴ κατάστασις ἐδεινούτο καὶ ὁ ἀσθενὴς ἀπεβίωσε μετὰ συμπτωμάτων γενικῆς μολύνσεως (infection générale).

Βεβίως, ἂν ὁ ἀσθενὴς ἐγκαίρως ὑπεβάλλετο εἰς κατάλληλον θεραπείαν, τὸ ἀποτέλεσμα

θα ἦτο αἰσιον καὶ ὁ ἀσθενὴς θα ἐθεραπεύετο· ἀλλ' αἱ ἀδέξια μαλάξεις καὶ ἡ διαρκὴς κάκωσις τῶν τραυματικῶν ἐπιφανειῶν τοῦ κατεργότος ὅστου ἔνεκα τῆς βαδίσσεως προκάλεσαν τραυματικὴν ὄστεομυελίτιδα τῆς κνήμης καὶ ἐκ ταύτης τὴν γενικὴν μόλυνσιν ἢ *λίμωξιν* καὶ ἐπομένως τὸν θάνατον. Αἱ μεθοδικαὶ μαλάξεις ἐπὶ καταγμάτων συνιστῶνται ὑπὸ σοβαρῶν χειρουργῶν, ὡς τῶν *Lucas Champronnière* καὶ ἄλλων, μετ' ἐπιτυχίας, ἀλλὰ δυστυχῶς οἱ ἐνταῦθα ἐμπειρικοὶ, οὐδεμίαν γνῶσιν ἐπιστημονικὴν ἔχοντες, ἐφαρμόζουσι ταύτας ὡς καὶ τὰς λοιπὰς ἐπιδέσεις ἐπὶ τῶν καταγμάτων ἐμπειρικῶς καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γίνονται πρόξενοι κακοῦ καὶ ἀρίνουσι τὰ κατάγματα νὰ θεραπεύωνται κατὰ τύχην καὶ ἐπομένως τὰ θεραπευόμενα ὑπ' αὐτῶν μέλη καθίστανται ἰσβίως δύσχρηστα καὶ πολλάκις ἄχρηστα.

Ο κ. **Ἀπέρης** παρατηρεῖ ὅτι ἡ ὑπαρξὶς τῶν ἐμπειρικῶν ἐστὶν ἀρχαιοτάτη· ἀπὸ τοῦ 1862 ἐπετρέπη αὐτοῖς, καθὼς εἰς τοὺς ἐν τῇ Αἰγυπτιακῇ Ἀγορᾷ (Μισὶρ Τσαρσί) πωλητὰς ἀρωμάτων ἢ φαρμάκων τινῶν καὶ ἡ ἐλευθέρα ἐξάσκησις τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτῶν.

Ο κ. **Ἄν. Χρησιδῆς** ἐρωτᾷ εἰς τίνα αἰτίαν ἀποδίδει ὁ κ. **Ψαλίδας** τὴν ἐξοίδησιν τῶν τραχηλικῶν ἀδένων.

Ο κ. **Λιμαράκης** ἐρωτᾷ ἐὰν ἡ μάλαξις ἦναι ἡ κυριωτάτη αἰτία τῆς διαπυήσεως. Ἄλλ' ἵνα κρίνη τις τὴν μέθοδον τοῦ *Lucas Champronnière*, ὀφείλει νὰ συμβουλευθῇ τὰς στατιστικὰς τοῦ εἰρημένου χειρουργοῦ καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. Ἐν τῇ περιπτώσει δὲ τοῦ κ. **Ψαλίδα** ἐρωτᾷ ἂν ἡ ὄστεομυελίτις προηγῆθη τῆς διαπυήσεως τοῦ πύρου. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τοὺς ἐμπειρικοὺς, γινώσκει ἐκ πείρας ὅτι πᾶσαι αἱ κακῶς ἔχουσαι πωρώσεις ὀφείλονται αὐτοῖς.

Ο κ. **Ψαλίδας** ἀπαντῶν λέγει ὅτι ἡ ἐξοίδησις τῶν ἀδένων ἐθεωρήθη ὡς μεταστατικῆς φύσεως καὶ εἶχε χαρακτηρὰ σηπτικὸν καὶ ὅτι ὁμολογουμένως τὰ ἀποτελέσματα πιθανώτατα θὰ ἦσαν διάφορα, ἂν ἡ μάλαξις ἐξετελεῖτο παρ' εἰδήμονος ἱατροῦ καὶ συνεδουάζετο μετὰ τῆς σχετι-

κης ακινησίας· ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ὀστεομυελίτιδα, φρονεῖ ὅτι αὐτὴ προηγήθη καὶ ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τῆς γενικῆς μολύνσεως.

Ὁ κ. **Ἄν. Χρησιδης** ἀνακοινοῖ ὅτι ἐκ τῶν 80 τυφικῶν, τῶν νοσηλευθέντων ἐν τοῖς Ἐθνικοῖς Φιλανθρωπικοῖς Καταστήμασιν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ χειμῶνος, οὐδεὶς ἀπέθανε, καίτοι ἡ ἐφετεινὴ ἐπιδημία ἦτο σχετικῶς κακοθησετέρα τῆς περισυνῆς, καθ' ἣν ἐκ τῶν 80 τυφικῶν 4 ἀπέθανον ἐκ διαφόρων περιπλοκῶν. Ἐκ τῶν τῆς παρουσίας περιόδου εἰς ἐπαθεν ἐν πλήρει ἀναρρώσει ἐκ μέσης ὠτίτιδος καὶ ἀπέθανε μετὰ μηνιγγικῶν φαινομένων (ἀφασίας, ἀνισοκορίας κλπ.). Φρονεῖ δὲ ὅτι ὁ τυφοειδῆς πυρετὸς εὐρίσκεται πρὸς τὸ παρὸν ἐν ὑφέσει.

Ὁ κ. **Διμαράκης** φρονεῖ ὅτι ὁ τυφοειδῆς πυρετὸς πρὸς τὸ παρὸν εὐρίσκεται ἐν ἐπιτάσει, παρ' ἡμῖν δὲ εἶναι μᾶλλον ἐνδημικὸν νόσημα, ὡς ὁ κοκκίτης καὶ ἡ ἀνεμοουλογία.

Ὁ κ. **Ψαλίδας** λέγει ὅτι ἐν Κοντοσκαλίῳ ὑπάρχει ἐπιδημία παρωτιτίδων· τελευταίως δὲ παρετήρησε τρία περιστατικά παρὰ τῇ αὐτῇ οικογενείᾳ.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΕΔ'

22 Δεκεμβρίου 1899.

Προεδρία Μ. ΑΜΠΕΛΙΔΟΥ.

Ὁ κ. **Διμαράκης** ἀναφέρει παρατήρησιν διφθεριτικῆς παραλύσεως τῶν ἄκρων παρ' ἀνδρὶ τεσσαρακοντοῦτε. Ὁ ἐν λόγῳ ἄρρωστος προσήλθεν εἰς τὸ Ἱατρεῖον τῆς **Φιλοπολιτῶν Ἀδελφότητος τῶν Κυριῶν τοῦ Πέραν** ἕνεκα παραλύσεως τοῦ ὑπερωίου ἰστίου. Ἐν τῷ ἀναμνηστικῷ ἀναφέρεται πρὸ μὴνός περιπού πάθησις τοῦ λαιμοῦ μετὰ πόνου καὶ πυρετοῦ· ἡ κατάστασις αὐτὴ διήρκεσεν ἐπ' ὀλίγας μόνον ἡμέρας. Μετὰ 4 ἢ 5 ἐπισκέψεις εἰς τὸ Ἱατρεῖον ἠναγκάσθη νὰ οἰκουρήσῃ καὶ νὰ προσκαλέσῃ ἱατρόν, ὅστις ἐξηκρίβωσε παράλυσιν τῶν κάτω ἄκρων διφθεριτικῆς φύσεως, ὅπως εἶχε χαρακτηρησθῆ καὶ ἡ παράλυσις τοῦ ὑπερωίου ἰστίου. Δύο περιπού μῆνας ἀπὸ τῆς πρώτης

αὐτοῦ ἐπισκέψεως ἀπέθνησκεν ἐκ παραλύσεως τῆς καρδίας, ἀφ' οὗ πρότερον ἐπαρουσίασε καὶ παράλυσιν τῶν ἄνω ἄκρων. Ὁ κ. **Διμαράκης** ἀναφέρει τὸ περιστατικὸν τοῦτο, καθὼς καὶ ἕτερον, πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης, ἣν ἐξήνεγκε κατὰ τινα συζητήσιν ἐν τῇ Αὐτοκρατορικῇ Ἱατρικῇ Ἐταιρείᾳ, περὶ τῆς σχετικῆς βαρύτητος τῆς διφθερίτιδος παρὰ τοῖς ἐνήλιξιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΕΞ'

29 Δεκεμβρίου 1899.

Προεδρία Μ. ΑΜΠΕΛΙΔΟΥ.

Ὁ κ. **Π. Παπανικολάου** ἀνακοινοῖ τὴν ἐξῆς **περὶ Θεραπείας τῆς τυκτερινῆς ἐνουρησεως τῶν παιδῶν διὰ ρινικῆς ἐπεμβάσεως** παρατήρησιν·

Κύριοι,

Πρὸ 5 περίπου μηνῶν προσεκλήθη παρ' οἰκογενείᾳ, ἐν ἣ δεκαπενταετῆς ἔφηβος ἔπασχεν ἀπὸ πολλοῦ ὑπὸ ἐπιμόνου καὶ ἀνυποίστου βηχός, οὐδόλως ὑποχωρούσης εἰς ἐσωτερικὴν χρῆσιν καταλλήλων φαρμάκων.

Ἡ ὄψις τοῦ νέου εἰδείκνυεν ὅτι ὑπῆρχον χρόνια καλύματα τῆς διὰ τῆς ρίνος ἀναπνοῆς, ἢ δ' ἐπιμελῆς ἔρυνα εἰδείξε διὰ τῆς ὀπισθίας ρινοσκοπήσεως τὴν ὑπαρξιν λίαν ἀνεπτυγμένων ἀδενοειδῶν ἐκβλαστῆσεων, ἀφ' ὧν ἀρκετὸν ὑγρὸν, καταρρέον πρὸς τὸν λάρυγγα, προκάλει τὴν βῆχα καὶ ὑπεθάλλετο ἀφ' ἐτέρου χρόνιος ὑπερτροφικὸς κατάρρους τῆς ρίνος.

Ἡ τότε τελεσθεῖσα ἀφαίρεσις τῶν ὄγκων τούτων ἔλυσε τάχιστα τὴν τε βῆχα καὶ τὸν ρινικὸν κατάρρου· ἀλλ' ἐκεῖνο, ὅπερ ὡς γενικοῦ διαφέροντος ἐπεθύμουν νὰ τονίσω ἐνταῦθα, εἶναι ὅτι ὁ νέος ἐθεραπεύθη ὁμοίως ἀποτελεσματικῶς ἔκτοτε ἀπὸ τακτικῆς **τυκτερινῆς ἐνουρησεως**, κατατροχούσης αὐτὸν ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας.

Ἡ περίπτωσις αὕτη σὺν ἐτέρῳ τινὶ ὁμοίῳ περιστατικῷ μετὰ βηχὸς ἐπιμόνου (οὗ αἰτία ὑπετίθη παρ' ἄλλων συναδέλφων διόγκωσις τῶν παρὰ τὴν τραχειᾶν ἀρτηρίαν λυμφατικῶν ἀδένων), συχνότατα ὑποτροπιαζούσης φλυκταινώδους κερατίτιδος καὶ **ἐνουρησεως τυκτερινῆς** παρὰ παιδί ὀκταεῖτι, ἀποτελεσματικῶς

πρὸ ἐνὸς ἔτους ὑποστάντι τὴν ἐγχείρησιν τῶν ἀμυγδαλῶν τοῦ *Luschka*, ἐπιρρωνύουσι τὴν γνώμην περὶ τῆς αιτιολογικῆς σχέσεως τῶν ἀδενοειδῶν ἐκπλασθήσεων μετὰ τῆς ἐνουρήσεως τῆς νυκτερινῆς, ἣν σχέσιν τὸ πρῶτον ὁ *G. M. Major* (1884) ὑπέδειξε, λόγον θεωρήσας τοῦ φαινομένου τὴν ὑπερπλήρωσιν τοῦ αἵματος διὰ διοξειδίου τοῦ ἀνθρακος ἕνεκεν ἑλαττωματικῆς ἀναπνοῆς.

Ὁ *Ziem* ἐπεκύρου (1885) τὸ γεγονός καὶ παρεδέχτο καὶ τὴν ἐρμηνεῖαν ταύτην, ἐν ᾧ ὁ *Bloch* βραδύτερον (1889) ἐνόμιζεν ὅτι ἡ αἰτία αὕτη πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ ἐν τῇ ἐρεθιστικῇ ἀδυναμίᾳ (*reizbare Schwäche*) τοιούτων ἀρρώστων. Οὗτοι ὑπώπτουσι ἀνησυχώτερον, ἐνυπνιάζονται ζωηρότερον, κισθάνονται δὲ τότε τὴν ἐπειξιν εἰς κίνωσιν τῆς κύστεως, ὅταν ἐν βαθεῖ ὕπνῳ οὐδὲν αισθάνωνται. Τὴν γνώμην ταύτην παραδέχεται καὶ ὁ *Körner*. Πολλοὶ εἶτα ῥινολόγοι διὰ στατιστικῶν ἀκριθῶν ἐμβαίωσαν τὴν σχέσιν ταύτην τῆς νυκτερινῆς ἐνουρήσεως μετὰ τῶν ἀμυγδαλῶν τοῦ *Luschka* καὶ τὴν σχέσιν ταύτην ἐκύρωσαν διὰ θεραπείας ἀποτελεσματικῆς, ὅθεν ἐν ἐκάστη περιπτώσει ἐνουρήσεως νυκτερινῆς ἐπιβάλλεται ἀκριθῆς ῥινοσκοπικὴ ἔρευνα. Διότι οὐ μόνον ἀδενοειδεῖς ἐκπλασθήσεις, ἀλλὰ καὶ παθήσεις αὐτοῦ τοῦ κύτους τῆς ῥινόσ (οἷον ὑπερτροφία τῶν ῥινικῶν κογχῶν, ἐξοστῶσις τοῦ διαφράγματος κτλ.), κωλύουσαι τὴν διὰ τῆς ῥινόσ ἀναπνοὴν, δύνανται νὰ ἀποβῶσιν ἀφορμαὶ νυκτερινῆς ἐνουρήσεως (*Grönbeck*) παρὰ προσώποις νευρικῶς προδιατεθειμένοις.

Ἀκολουθῶς ὁ κ. *Μανουηλίδης* ἀναγινώσκει ἀνακοίνωσιν *περὶ τῆς ἐλώδους ἥπατο-σπληνικῆς κίρρώσεως τῶν παιδῶν.*

Κύριοι,

Ἀπὸ ὀκτῶ ἡδὴ μηνῶν παρετήρησα καὶ ἠδυνήθην ἔκτοτε νὰ παρακολουθῶ δύο κίρρώσεις ὑπερτροφικῆς ἥπατος καὶ σπληνός, κίρρώσεις τοῦ αὐτοῦ τύπου, ἐπεληούσας ἀμφοτέρως παρὰ παισίν, ἀπὸ ἐτῶν διατελοῦσιν ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ ἐλείου μίξματος.

Ἐπειδὴ δὲ κρίνω ὅτι τὸ ζήτημα τῶν ἐλώδων ἐν τῇ χώρᾳ ἡμῶν δεόν νὰ μελετηθῇ, ἵνα, εἰ μὴ τι ἄλλο, γνωρίσωμεν ἀκριθῶς ὑπὸ

τίνας χαρακτηῖρας οὗτοι παρουσιάζονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ τίνες αἱ μᾶλλον συνήθεις ἀπομεικρυσμέναι αὐτῶν ἐπιπλοκαί, λεπτομερέστερον ἐπὶ σχετικῶν πρὸς τοὺς ἐλώδεις ζητήματος θὰ ἐνδιατρίψω.

Ἴδου αἱ κλινικαὶ παρατηρήσεις, ἐφ' ὧν στηρίζω τὸ θέμα μου.

Παρατήρησις α'. Ὁ ἀσθενὴς *Θ. Κ.*, κάτοικος Κατιρλί (παρὰ τὴν Γιάλοβαν), ἡλικίας 14 ἐτῶν, εἶναι ὄρφανός πατρός, ἀποθανόντος πρὸ διαιτίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Νοσοκομείῳ ἐξ ἀσθενείας, προκαλεσάσης οἰδήματα κατὰ τὰ ἄκρα. Ἡ μήτηρ ἔχει καλῶς, ὡς καὶ τέσσαρες ἀδελφοί· τρεῖς ἄλλοι ἀπέθανον, εἰς ἐκ διφθερίτιδος, ἕτερος ἐξ οἰδήματος καὶ ὁ τρίτος ἐξ ἐρυσιπέλατος· ὁ ἀσθενὴς προσέρχεται ἡμῖν τῇ 17 Ἀπριλίου 1899· Μέχρι πρὸ ἐνὸς ἔτους εἶχε καλῶς, ὅτε προσεβλήθη ὑπὸ ἐλώδων πυρετῶν, ἀφ' ὧν οὐδέποτε ἔκτοτε ἀπηλλάγη, διότι καὶ οὐδέποτε ἐποιήσατο χρῆσιν κινήσης. Οὐδὲν παρουσιάζει στίγμα σφιλίδος.

Κατάχρησιν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν ἐποιήσατο κατὰ μεγάλα χρονικὰ διαλείμματα (ἰσως ἀπαξ τοῦ μηνός) κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος, μόνον κατὰ τὰς μεγάλας ἑορτάς, ὅτε καὶ ἠδύνατο νὰ εὐρίσκη αὐτὸ δωρεάν. Ἀπὸ τεσσαράκοντα περίπου ἡμερῶν ἡ μήτηρ τοῦ ἀσθενοῦς παρετήρησεν ὅτι ἡ κοιλία αὐτοῦ ἐξογκοῦται, ὅθεν ζητεῖ σήμερον τὴν συμβουλήν ἡμῶν.

Καὶ κατ' ἀρχάς μὲν ὁ ἀσθενὴς ἠσθάνθη πόνους ἰσχυροὺς κατὰ τὴν ἐπιγαστρικὴν χώραν μετὰ ναυτιάσεως. Οἱ πόνοι οὗτοι ἦσαν συνεχεῖς, διήρκεσαν δὲ περὶ τὴν ἐβδομάδα. Ἐν τούτοις ὁ ἀσθενὴς ἐξηκολούθησεν ἐργαζόμενος, ὅτε κατὰ τὸ τέλος τῆς ἐβδομάδος παρετήρησεν τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἐξογκουμένην μικρὸν κατὰ μικρὸν καὶ ἐντὸς ὀλίγου λαβοῦσαν διαστάσεις ἀσυνήθεις. Ἡ διόγκωσις αὕτη ἐμετριάσθη κατὰ τι ἀκολουθῶς, σήμερον δὲ κατὰ τὴν ἐξέτασιν ἡμῶν σημειοῦμεν τὰ ἐξῆς·

Γενικὴ κατάστασις ἑλαττωματικὴ, χεῖλη ὠχρὰ, πρόσωπον καταβεβλημένον. Ἡ κοιλία κατὰ τὸ ὑπερομφαλικὸν τμήμα αὐτῆς εἶναι, οὕτως εἰπεῖν, ἠπλωμένη, ἐν ᾧ κάτωθεν τυγχάνει φυσιολογικὴ, ὥστε προσομοιάζει μὲν τῇ κοιλίᾳ τῶν βατραχοειδῶν, ἀλλ' ὡς ἐν ἀντιστροφῇ. Ὁ θώραξ εἶναι διηυρυσμένος κατὰ τὴν βάσιν αὐτοῦ.

Ἐπὶ τῆς ἐπιγαστρικῆς χώρας παρατηροῦμεν τὰς ὑποδορίους φλέβας διεσταλμένας, συμπεπλεγμένας δ' ὡς κεφαλὴν Μεδούσης.

Κατὰ τὴν ἐπίκρουσιν ὑπάρχει ἀμβλύτης οὐ μόνον κατὰ τὰ ὑποχόνδρια κάτω τῶν πλευρικῶν τόξων, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἐπιγαστρικὴν χώραν. Καὶ ὁ μὲν σπλὴν κατέρχεται τοῦ πλευρικοῦ τόξου κατὰ πέντε δακτύλους, ἡ δὲ κατὰ τὸ ἥπαρ ἀμβλύτης, ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ τετάρτου μεσοπλευρίου διατηήματος ἐπὶ τῆς μαζικῆς γραμμῆς, ἐξακολουθεῖ ἐπὶ τρεῖς δακτύλους κάτω τῶν τελευταίων πλευρῶν.

Μεταξὺ τοῦ ἥπατος καὶ τοῦ σπληνὸς δὲν ὑπάρχει ζώνη ἰσχυρά, τῶν δύο ὀργάνων ἐραπτομένων ἀλλήλων. Κατὰ τὴν ψηλάφησιν τὸ μὲν ἥπαρ εἶναι λειον καὶ διατηρεῖ τὴν καθόλου μορφολογίαν αὐτοῦ, ὁ δὲ σπλὴν δισκοειδῆς μᾶλλον ὀριζοντεῖως καὶ κατ' ἐπιφάνειαν διωγκωμένος ἢ καθέτως.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰ λοιπὰ ὄργανα, οὐδὲν τὸ ἀξίον ἰδίως μνείας. Ἐν τοῖς οὖροις δὲν ἀνεύρομεν οὔτε λεύκωμα οὔτε σάκχαρον· ἀλλὰ στοιχεῖα δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἀναζητήσωμεν.

Ἰκτερος δὲν ὑπάρχει. Ὁ ἀσθενὴς δὲν παραπονεῖται περὶ τοῦ στομάχου, ἡ λειτουργία τῶν ἐντέρων εἶναι κανονικὴ, θερμοκρασία κατὰ τὴν ἐξέτασιν φυσιολογικὴ, σφυγμοὶ 80.

Διεγνώσαμεν κίρρωσιν ἥπατικὴν καὶ σπληνικὴν ἐλῶδους φύσεως καὶ συνεβουλευσαμεν ἰωδιούχον σύνθεσιν καὶ κινίνην.

Ἐκτοτε τὸν ἀσθενῆ ἐπανείδομεν πολλάκις. Μέχρις ἐσχάτων ἡ κατάστασις αὐτοῦ δὲν ἐπεδεινώθη, ἀπ' ἐναντίας παρετηρήσαμεν σχετικὴν τινα βελτίωσιν. Ἐν γένει δὲ μὴ ἢ κλινικῆς εἰκῶν τῆς νόσου μένει ἡ αὐτή.

(Υ. Γ. Ὁ ἀσθενὴς ἀπέθανε δύο μῆνας μετὰ τὴν παροῦσαν ἀνακοίνωσιν. Πληροφορίαι περὶ τοῦ τρόπου τοῦ θανάτου ἐλλείπουσιν).

Παρατήρησις β'. Ὁ ἕτερος τῶν ἀσθενῶν ἡμῶν, ἡλικίας 7 ἐτῶν, γεννηθεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν τῇ καλούμενῃ Σαρῆ-Γκιουζελῆ (παρὰ τὸ Φατιχ) συνοικίᾳ τῆς πόλεως, ἐν ἣ τὸ ἔλειον μίasma ἐπιπολάζει.

Ὁ πατὴρ τοῦ μικροῦ ἀσθενοῦς ἔχει κλῶς· ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἀπέθανε κατὰ τὸν τοκετὸν ὠδηγήθη ἡμῖν ὑπὸ τῆς τροφῆς αὐτοῦ, ἥτις ἐπληροφόρησεν ἡμᾶς ὅτι ἀπὸ τινῶν μηνῶν ὁ παῖς οὗτος παρουσιάζει ἐλείους παροξυσμοῦς,

οἵτινες ὑφίσταντο εἰσέτι, ἐπερχόμενοι καθ' ἐκάστην ἑσπέραν. Κατὰ τὴν εἰσβολὴν αὐτῶν ὁ μικρὸς ἀσθενὴς ἀλγεί κατὰ τὴν ἐπιγαστρικὴν χώραν, παρουσιάζει κεφαλαλίαν, ἄλλοτε δὲ καὶ ἡμεῖ, συγχρόνως δὲ, κατὰ τὴν τροφὴν, καὶ ἡ κοιλία διογκοῦται περισσότερον τοῦ συνήθους.

Κατὰ τὴν ἀντικειμενικὴν ἐξέτασιν ἀνευρίσκομεν τὴν κοιλίαν ἀνεπτυγμένην κατὰ τὸ ἄνω αὐτῆς τμήμα, τὸν θώρακα διηυρισμένον κατὰ τὴν βᾶσιν αὐτοῦ. Ἐκ τοῦ ὄμφαλου ἀνέρχεται πρὸς τὴν ξιφοειδῆ ἀπόφυσιν σὺμπλεγμα φλεβῶν διεσταλμένων. Τὸ ἥπαρ κατέρχεται τοῦ πλευρικοῦ τόξου κατὰ τρεῖς δακτύλους, ἡ δὲ κατὰ τὴν μαζικὴν γραμμὴν ἀμβλύτης εἶναι 16 ὑφεκαστόμετρα. Ὁ σπλὴν διωγκωμένος δισκοειδῶς, ἀνεπτυγμένος μᾶλλον κατὰ τὴν ὀριζόντειον αὐτοῦ διάμετρον.

Οὐδὲν τὸ ἰδιαίτερον ἐκ μέρους τῶν πνευμόνων καὶ τῆς καρδίας.

Κατὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ λαιμοῦ δεξιόθεν καὶ ὀπισθεν τῆς γωνίας τῆς κάτω σιαγόνας ἀνευρίσκομεν ἀδένας τινὰς διωγκωμένους.

Ἰκτερος δὲν ὑπάρχει. Ἡ γενικὴ κατάστασις μετρία.

Αἱ λειτουργίαι τῶν ἐντέρων κανονικαί· ἐνίοτε δυσκοιλιότης.

Ἐσπερινὴ θερμοκρασία 37,6.

Ἐν τοῖς οὖροις οὔτε λεύκωμα οὔτε σάκχαρον ὑπάρχουσιν.

Ἀνεγράψαμεν κινίνην καὶ ἰωδιούχον κίλιον, τὸν μικρὸν ἀσθενῆ ἐπανείδομεν ἀπύρετον, ἀλλὰ τὰ ἀντικειμενικὰ φαινόμενα δὲν ἠλαττώθησαν ἐπαισθητῶς.

Αἱ δύο αὗται παρατηρήσεις ἐπιτρέπουσιν ἡμῖν νὰ καθορίσωμεν ἀκριβῶς τὸν τύπον τῆς ἀντιδράσεως τοῦ ἥπατος καὶ τοῦ σπληνὸς κατὰ τὴν χρονίαν μαλαρίαν παρὰ παισίν. Ἐκ τῶν συγγραφέων, οὓς ἠδυνήθημεν νὰ συμβουλευθῶ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ὁ *Laveran* ἐν τῷ μεγάλῳ αὐτοῦ περὶ ἐλῶδων πυρετῶν συγγράμματι (1893) οὐδένα λόγον ποιεῖται περὶ τοιαύτης διπλῆς ὑπερτροφικῆς κερρώσεως, ἥτις ἰδιαίτερα παρουσιάζει χαρακτηριστικὰ παρὰ παισίν. Ὁ *Chaufard* ἐν τῇ μεγάλῃ παθολογικῇ *Charcot-Bouchard*, ἀναφέρων τὰς ἐργασίας τῶν *Kelch* καὶ *Kiener* περὶ ἐλῶδων παθήσεων τοῦ ἥπατος, δι-

δωσιν ἐν τέλει τὴν κλινικὴν εἰκόνα τῆς ἐλώδους κίρρωσεως τῶν ἐνηλίκων μετ' ἀσκίτου.

Οἱ *Silbert et Sermont*, οἵτινες ἀνέγραψαν ἐν τῶν τελειοτάτων καὶ ἐκτενεστάτων τμημάτων τοῦ 16ου τόμου τοῦ συγγράμματος τῆς παθολογίας καὶ θεραπευτικῆς *Brouardel*, εὐρίσκονται ἐν τῷ αὐτῷ σημείῳ, ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐλώδεις ἥπατίτιδας, καὶ περιορίζονται μνημονεύοντες τὰς ἐργασίας τῶν ἤδη μνημονευθέντων συγγραφέων *Kelch et Kienner* καὶ *Laveran*.

Αἱ ἐργασίαι τῶν ἄνω συγγραφέων ἐγένοντο ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐν θερμοῖς κλίμασι, καὶ μάλιστα ἐν Ἀφρικῇ. Ὡς ἐκ τούτου ἴσως πολλὰ ἐλλείπουσιν ἐν τοῖς συγγράμμασι αὐτῶν. Ὁ μέγας *Charcot* ἀπὸ πολλοῦ διείδε τὰς τροποποιήσεις, ἅς τὸ κλίμα, ἡ ἐθνικότης, τὸ γένος δύνανται νὰ ἐπενέγκωσιν ἐπὶ ὠρισμένου παθολογικοῦ τύπου καὶ ἀπέδιδε μεγάλην προσοχὴν εἰς τὰς συγκριτικὰς παθολογικὰς μελέτας, τὰς γενομένας ὑπὸ ξένων συγγραφέων· τούτου τεθέντος, δὲν ὑπάρχει παθολογικὴ ἐνόησις, δυναμένη τοιαύτας νὰ ὑποστῇ τροποποιήσεις, οἷας ὁ ἐλώδης. Ἐπὶ παραδείγματι, ὁ *Laveran* ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ περὶ ἐλώδων βαίνει μέχρι τοῦ σημείου τοῦ νὰ ἀρνηθῇ τὴν ὑπαρξίν τῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα *manifestations larvées* ἐκδηλώσεων τοῦ ἐλώδους, αἵτινες συνηθέστατα ἐν τοῖς εὐκραεῖσι κλίμασι, καὶ δὴ παρ' ἡμῖν, τυγχάνουσιν, ὡς ἄλλοτε ἀνεπτύξα ἐν ἰδιαιτέρᾳ μονογραφίᾳ πρὸ τῆς Αὐτοκρατορικῆς Ἰατρικῆς Ἐταιρείας. Ἄλλ' ἐλθωμεν ἐπὶ τὸ θέμα ἡμῶν.

Εἰς καὶ μόνος συγγραφεὺς ἠδυνήθη νὰ μελετήσῃ τὰς ἐλώδεις ἥπατίτιδας ἐν τόπῳ εὐκραεῖ, ὁ *Lancereaux*, συλλέξας τὰς πλείστας τῶν παρατηρήσεων αὐτοῦ ἐν Γαλλίᾳ, ὅτε ἐν τισιν αὐτῶν χώραις οἱ ἐλώδεις ἤκμαζον πρὸ ἑτῶν. Ἐν τῷ περισπουδάζτῳ αὐτοῦ συγγράμματι περὶ τῶν παθήσεων τοῦ ἥπατος ἀνεύρομεν τὸν παθολογικὸν τύπον τῆς ἥπατίτιδος παρὰ τοῖς παισίν, ὅστις, ἐκτὸς ἐλαχίστων διαφορῶν, συμφωνεῖ πληρέστῃ τῷ ἡμέτερῳ. Ἡ περιγραφή αὐτῆ τοῦ *Lancereaux* διημφισβητήθη ὑπὸ τινων συγγραφέων, οἵτινες τὰς παρατηρήσεις τυχῆτας ἐθεώρησαν ἀναγομένας εἰς ὑπερτροφικὰς ἀλκοολικὰς ἥπατίτιδας. Τούναντίον αἱ ἡμέτεραι

παρατηρήσεις καὶ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ὡς καὶ περὶ ἄλλων, πληρέστατα συνδυάζονται.

« Ἡ ἐλεία κίρρωσις τοῦ ἥπατος παρατηρεῖται, λέγει ὁ συγγραφεὺς οὗτος, κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ζωῆς, συχνότερον κατὰ τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν παρὰ παισίν, οἵτινες διέμενον ἐν χώρᾳ ἐλώδει. Ὁ παῖς δύναται, ὡς καὶ ὁ ἐνήλιξ, νὰ παρουσιάσῃ κίρρωσιν ἥπατικὴν καὶ σπληνικὴν ἐλειώδους φύσεως καὶ χωρὶς ἀκόμη νὰ παρουσιάσῃ προηγουμένως πυρετικούς παροξυσμούς.

Ἡ μαλαρία, προστίθησιν ὁ *Lancereaux*, ὅπως ὁ ἀλκοολισμὸς, παρουσιάζεται ὑπὸ δύο μορφᾶς ἀλληλοδιαδόχους καὶ διακρινόμενας ἀλλήλων, τὴν μὲν συμφορήσεως, τὴν δὲ σκληρώσεως· τὰ ὑπεραιμικὰ φαινόμενα τῶν πυρετικῶν παροξυσμῶν ἀνήκουσιν εἰς τὴν πρῶτην περίοδον τῆς μαλαρίας· ἡ σκληρώσις τοῦ σπληνός, τοῦ ἥπατος, τῶν πνευμόνων, ἡ κατὰ πλάκας ἀορτίτις, εἶναι τὰ συνηθῆ προέοντα τῆς δευτέρας περιόδου, ἧτοι δὲν προηγούνται ἀναγκασίως καὶ πυρετικοὶ παροξυσμοί.

Ἡ ἐλώδης ἥπατίτις τῶν παιδῶν διακρίνεται, κατὰ τὸν *Lancereaux*, ἐκ τῆς διογκώσεως τοῦ ἥπατος καὶ ἐκ τῆς σημαντικῆς μεγεθύνσεως τοῦ σπληνός. Ὑπάρχουσι διαταράξεις στομαχικαί, τὸ δέρμα εἶναι ὠχρὸν καὶ παρουσιάζει χροιάν κιτρίνην, αἰθαλόεσσαν, ὑποϊκτερικὴν, ἡ ἀνάπτυξις δὲ κωλύεται. Πράγματι, οἱ μικροὶ ἀσθενεῖς εἶναι ὀλίγον ἀνεπτυγμένοι, σχετικῶς πρὸς τὴν ἡλικίαν αὐτῶν, αἱ αἱμορροχίαι εἶναι συνήθεις ὑπ' αὐτοὺς τοὺς ὅρους, παράγονται δὲ εἴτε ὑπὸ τὸ δέρμα, ἢ εἶναι ῥινικαί, ἢ καὶ σπλαγχνικαί.

Ἡ καθόλου ἐξέλιξις τῆς νόσου εἶναι βραδυτάτη παρὰ τῷ παιδί, ἐὰν δὲν ἐπενέγκῃ τὸν θάνατον, τροποποιεῖ ὁμως τὴν ἀνάπτυξιν, ὡς τοῦτο παρατηρεῖτο ἄλλοτε ἐν *Sologne* πρὸ τῶν νεωτέρων προόδων τῆς καλλιεργίας. Οἱ παῖδες τοῦ διαμερίσματος τούτου προσβεβλημένοι ἐξ ὀγκώδους κοιλίας, ὡς τοῦτο αὐτοὶ ἐσήμαινον, διέμενον ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον μικροί, φιλάσθενοι καὶ ἰσχυροί (ἐντέλως).

Ἀνεξερτήτως τῆς ἐξελίξεως αὐτῆς, ἡ ἐλώδης ἥπατικὴ κίρρωσις διακρίνεται ὑπὸ ἑποψίν διχωνωτικὴν ἐκ τῆς ὑπερμέτρου ἀνάπτυξεως τοῦ ἥπατος καὶ ἰδίᾳ τοῦ σπληνός, ἐκ τῆς μεγάλης ἀναίμιαις, ἐκ τοῦ ἐλαφροῦ ἰατέρου

και εξαιρετικῶς ἐκ τοῦ ἀσκίτου. Οἱ χαρακτη-
ρες οὗτοι κωλύουσι πᾶσαν αὐτῆς σύγχυσιν
μετὰ τῆς ἀλκοολικῆς ὑπερτροφικῆς κιρρώσεως,
ἧς και ἡ ἐξέλιξις εἶναι ταχύτερα και ἡ ἀναι-
μία ἦττον και ἐν ᾧ τὸ ἥπαρ, και ἰδίως ὁ
σπλῆν, οὐδέποτε προσλαμβάνουσι λίαν σημαν-
τικὰς διαστάσεις».

Ἀνέγραψα τὸ πλεῖστον τῆς περιγραφῆς τοῦ
Lancereaux ἵνα κατίδητε τὴν συγγένειαν
τῶν ἐμῶν περιπτώσεων μετὰ τῶν τοῦ ῥηθέν-
τος συγγραφέως. Μόνον τὸν ἐλαφρὸν ἴκτερον,
περὶ οὗ ἀναφέρει ὁ συγγραφεύς, δὲν παρατή-
ρησα, καθ' ὅλα δὲ τὰ ἄλλα αἱ παρατηρήσεις
ἡμῶν ταυτίζονται.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν διαφορικὴν διάγνωσιν,
μίαν μόνον προσθήκην ποιῶμαι.

Ἀποδίδω δηλαδὴ μεγάλην σημασίαν εἰς
τὴν μορφήν τοῦ ἐλώδους σπληνός, ἣτις ἀρκεῖ
και μόνη νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν διάγνωσιν. Ὡς
ἤκούσατε, ἐν ἀμφοτέραις ταῖς περιπτώσε-
σιν ὁ σπλῆν ἠδύνατο νὰ παραβληθῆ πρὸς
πλακοῦντα, ἦν δὲ ἠύξημένος μᾶλλον κατὰ
τὴν ἐγκαρσίαν αὐτοῦ διάμετρον ἢ κατὰ τὰς
ἄλλας, τοῦθ' ὅπερ μόνον ἐν τῷ ἐλώδει παρα-
τηρεῖται. «Τοὺς χαρακτηῖρας τούτους τοῦ
σπληνός ἀνέγραψεν ἄλλοτε μετὰ θαυμαστῆς
ἀκριβείας ὁ *Rendu*».

Αὐτοὺς τούτους τοὺς χαρακτηῖρας δυνάμεθα
νὰ χρησιμοποιώμεν μετὰ τῶν ἀναμνήσεων
και πρὸς διάγνωσιν σπληνικῆς και ἥπατικῆς
λευχαιμίας παρὰ τοῖς παισίν, ὅταν ἐν τῇ
πράξει δὲν δυνάμεθα νὰ προσφύγωμεν εἰς τὸ
μικροσκόπιον.

Ὡς πρὸς τὸ θεραπευτικὸν μέρος, τὸ μόνον
μέσον, ὅπερ παρέσχε μοι ἀποτελέσματα ἀξιό-
λογα—καίτοι προέκειτο περὶ ἐνήλικος—εἶναι
ἡ κλιματοθεραπεία ἐν ὕψει 800 μέχρι 1000
μέτρων ὑπὲρ τὴν θάλασσαν, δυναμένη, ἐννοεῖ-
ται, νὰ συνδυασθῇ μετὰ τῆς ὑδροθεραπείας,
τῆς χρήσεως τῆς κινίνης και τοῦ ἰωδιούχου
καλίου.

Ὁ κ. *Ἀν. Χρησιδης* λέγει ὅτι ἡ αἰτιο-
λογία τῆς ὑπερτροφικῆς κιρρώσεως ἐνε-
κεν ἐλειογενοῦς μιάσματος δὲν ἐπιδέχεται
ἀμφιβολίαν· συμβαίνει ὅμως τὸ αὐτὸ
πρόσωπον, ἐκτὸς τῆς ἐλειογενοῦς αὐτοῦ
προελεύσεως, νὰ ἦναι και πότης οὐχὶ ἐκ

τῶν τυχαίων και τότε ἐπὶ τῆς κλίνης δὲν
εἶναι δυνατὴ ἡ διάκρισις. Εἶχεν ἀσθενῆ
τοιούτον, ἀποθανόντα ἐκ πνευμονίας·
κατὰ τὴν νεκροψίαν εὐρέθησαν και ἀπει-
ρα φυμάτια ἐν τοῖς πνεύμοσιν. Εἶναι δυ-
νατὸν τὸ αὐτὸ πρόσωπον ἐκτὸς τῆς ἐλείου
καχεξίας, τοῦ ἀλκοολισμοῦ, νὰ ἐπαθε και
σύφιλιν και τότε ἀπορεῖ τις ποῦ νὰ ἀπο-
δοθῇ ἡ αἰτιολογία τῆς ὑπερτροφικῆς κιρ-
ρώσεως· ἐτυχε δὲ νὰ ἴδῃ και τοιούτον
ἀσθενῆ.

Ὁ κ. *Μανουηλίδης* συμφωνεῖ τῷ κ.
Χρησιδῆ ὡς πρὸς τὸ δύσκολον τῆς κλινι-
κῆς διαγνώσεως· ὅσον ὅμως ἀφορᾷ τὴν
ἀνατομικὴν παθολογίαν, ὁ *Lancereaux*
περιέγραψε λεπτομερέστατα τοὺς μικρο-
σκοπικοὺς χαρακτηῖρας ἐκάστης μορφῆς.

Ὁ κ. *Ἀμπελίδης* προσθέτει ὅτι πρὸ ἐ-
τῶν, εὐρισκόμενος ἐν ἐλώδεσι μέρεσι,
παρατήρησε πλεῖστα περιστατικὰ κιρρώ-
σεως ὑπερτροφικῆς παρὰ παισίν. Συχνάκις
τὴν ὑπερτροφίαν τοῦ ἥπατος συνώδευε
και ὑπερτροφία τοῦ σπληνός. Ἐνίοτε ὅμως
ὁ σπλῆν ἦτο φυσιολογικός. Ἐν γένει οἱ
περὶ ὧν λόγος ἀρρωστοὶ ἀνεπτύσσοντο
κακῶς, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ ἦσαν κα-
χεκτικοί.

Ὁ κ. *Χρησιδης* περὶ τῶν ἐπιπολαζού-
σῶν νόσων ἀναφέρει ὅτι, ἐν ᾧ πρὸ δεκα-
πενθημερίας ὁ τυφοειδῆς πυρετὸς εὐρί-
σκετο ἐν ὑφέσει, ἀπὸ τινος ἐν τῷ Ἐθνικῷ
Νοσοκομείῳ εἰσῆλθον 12 τυφικοὶ ὧν ὁ
εἰς ἀπέθανεν ἐκ πνευμονίας.

Ἡ ἐν σελίδι 17 μνημονευομένη περὶ
ἀζωτουρικοῦ διαβήτου ἀνακοίνωσις τοῦ
κ. *Ἀν. Χρησιδου* ἔχει ὡς ἔπεται·

Κύριοι,

Θέλω πραγματευθῆ περὶ τοῦ ἀζωτουρικοῦ
διαβήτου, εἴτε τῆς πρωτοπαθοῦς ἀζωτου-
ρίας, και περιγράψῃ ὅση μοι δύναμις τὴν
ἀκριβῆ εἰκόνα νοσήματος, περὶ οὗ και τὰ ἐκ-
τενέστατα τῶν νοσολογικῶν συγγραμμάτων.
εἰ και ἱκανά, δὲν ἀναφέρουσιν ὅμως και πολλά·
ἐπὶ τούτῳ θέλω στηριχθῆ ναι μὲν ἐπὶ τῶν
συγγραμμάτων ἀνδρῶν ἐπιφανῶν, ἀλλὰ και

ἐπὶ περιπτώσεως ἀσθενοῦς ἀζωτουρικοῦ, ὃν ἠτύχησα νὰ παρακολουθήσω μέχρι τοῦ τέλους τῆς ζωῆς· δὲν ἀρνοῦμαι ὅτι μία καὶ μόνη περίπτωση δὲν ἀρκεῖ πρὸς τὸν σκοπὸν, οὐ στοχάζομαι, ἀλλ' ὅταν ἀναλογισθῆ τις ὅτι σπανίως τὸ νόσημα ἀπαντᾷ ἐν τῇ ἰδιωτικῇ πράξει, θέλει δικαιολογηθῆ ἢ προθυμίᾳ μου.

Ἡ περίπτωση εἶχε ὡδε:

Ἀσθενῆς **Α**, ἡλικίας 45 περίπου ἐτῶν καὶ ὀξοπῶλης τὸ ἐπάγγελμα, προσῆλθε κατὰ 86ριον τοῦ 1896 εἰς τὸ Ἐθνικὸν ἡμῶν Νοσοκομεῖον, αἰτιώμενος, ὅτι ἀπὸ 3 περίπου ἐτῶν αἰσθάνεται κόπωση τῶν κάτω ἄκρων, κατὰ πᾶσαν δὲ πρωίαν ἀπὸ τῆς κλίνης ἐγειρόμενος χιούνωσιν, ζάλην καὶ ναυτίαν, ἥτις, ἅμα ἀρχομένης τῆς καθημερινῆς ἐργασίας, μικρὸν κατὰ μικρὸν συμπαρήρχετο. Ἐξ μῆνας μετὰ τὰ εἰρημένα συμπτώματα, ἦτοι ἀπὸ 2 1/2 ἐτῶν ἀπὸ τοῦ θανάτου τῆς συζύγου αὐτοῦ, τοσαύτην ἠσθάνθη λύπην, ὥστε ἤρξατο ἐνοχλούμενος καὶ ὑπὸ ἀϋπνίας, νὰ κοιμᾶται δὲ μόλις 2—3 ὥρας τὸ πολὺ καθ' ὄλον τὸ ἡμερονύκτιον· ἡ κατάστασις αὕτη τοῦ ἀσθενοῦς διήρκεσεν ἐν ἀπὸ τῆς ἡμέρας τοῦ δυστυχήματος ἔτος, ὅτε, μὴ δυνάμενος πλέον νὰ ἀντιστῆ, ἐζήτησε συμβουλὴν ἰατροῦ, ὅστις συνεβούλευσε νὰ πλησιάζῃ γυναίκα· συνεμορφώθη, πλὴν ἀπὸ τῆς πρώτης δοκιμῆς ἠσθένησεν ἐκ βλεννορροίας, θεραπευθείσης μὲν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἄνευ ἐπακολουθημάτων, διότι ἔσχε σπερματορροίαν, ἧς ἔνεκα ἀπώλεσε τὴν ἀνδρικήν αὐτοῦ ἰκανότητα· ἔκτοτε, ἦτοι ἀπὸ 1 1/2 ἔτους, ὁ ἀσθενῆς φρονεῖ τὴν πραγματικὴν ἀρχὴν τῆς παρουσίας αὐτοῦ ἀσθενείας.

Παρούσα κατάστασις. Ὁ ἀσθενῆς ἔχει θώρακα εὐρὺν καθ' ὅλας τὰς διαστάσεις καὶ οἰοεὶ μετέωρον, δύσπνοϊαν ὡσεὶ ἀσθματικοῦ καὶ παλμούς, παραπονεῖται δὲ καὶ ἐπὶ ἀκατανίκητῳ πείνῃ καὶ πολυφαγίᾳ, ἢ μᾶλλον βουλιμίᾳ ἄνευ χορτασμοῦ· αὐτὸς ὁ ἀσθενῆς, χαρακτηρίζων τὸ αἶσθημα τοῦτο, βεβαιοῖ ὅτι δὲν ἔχει εἶδησιν τῶν εἰς τὸν στόμαχον εἰσαγομένων τροφῶν, διότι χάνονται ὡς ἐν καταβόθρῳ τινί· τὸ αἶσθημα τῆς πείνης τοσοῦτον εἶναι, ὥστε ἐν τέταρτον τῆς ὥρας μετὰ τὴν λήψιν τῶν βρωμάτων πιέζεται ἐκ τῆς ἀνάγκης νέας τροφῆς, ἵνα δὲ κατανικήσῃ ταύτην ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας μεταχειρίζεται ἐσωτε-

ρικῶς καὶ μετ' ἐπιτυχίας, ὡς λέγει, σκόροδα καταπραύνοντα ὀπώσοῦν τὴν πείναν· σὺν αὐτῇ ἔχει πολυουρίαν, ἦτοι οὐρεῖ συχνὰ καὶ ἄφθονα, κατὰ πᾶσαν δὲ οὔρησιν καὶ ἀμέσως μετ' αὐτὴν, σχεδὸν πάντοτε, ἔχει αἶσθημα ἀκούσιον ἀφροδισίας ἡδονῆς, ἢ παρακολουθεῖ ῥοὴ μικρά, ἦτοι σταγόνες λευκοῦ καὶ πυκνοῦ ὑγροῦ, σὺν αὐτῷ δὲ ἀμέσως ταχυπαλμία καὶ δύσπνοια, ἀλγεινῶς πιέζουσα καὶ ἐξαντλοῦσα τὸν ἀσθενῆ· ὅσῳ δ' ὀλιγώτερον οὐρεῖ, τόσῳ καὶ μετριώτερον ὑποφέρει· τελευταῖον ἀπὸ 2 1/2 μηνῶν ἔχει δὴμῶν ἀκατάσχετον καὶ πολυποσίαν, ἦτοι καταπίνει 5—6 λίτρας ὕδατος χωρὶς νὰ ἐλαττώται ἢ ὀπωςδήποτε ἰκανοποιῆται τὸ τῆς πολυδιψίας αἶσθημα, τούναντίον δὲ αἰσθάνεται ἐν ἑαυτῷ καῦσιν καὶ στεγνότητά χειλῶν καὶ γλώσσης καταθλιπτικὴν.

Ἐκτὸς τῶν συμπτωμάτων τῆς πολυφαγίας, πολυουρίας καὶ πολυδιψίας, παραπονεῖται πολλάκις ἐπὶ ναυτίᾳ, ἀϋπνίᾳ, στενοχωρίᾳ, ἀδυναμίᾳ καὶ ἄλγει πρὸς τὸ βᾶθος τῶν νεφρικών χωρῶν.

Κατὰ τὴν ἐξ ἀντικειμένου ἐξέτασιν τὸ πρῶτον εἰς τὴν δρασιν ἡμῶν ὑποπίπτον εἶναι ὁ μετεωρισμὸς τῆς κοιλίας, ἐπιπόλαιον ἀνασάρκα καὶ ἰδίᾳ τῶν ἄκρων ἢ ἐξοίδησις, ἧς ἔνεκα ὁ ἀσθενῆς δυσκόλως περιπατεῖ καὶ δυσκολώτερον κάμπτει· τὰς ἀρθρώσεις τοῦ γόνατος καὶ τοῦ ταρσοῦ· προτιμᾷ νὰ κάθηται καὶ ἀνησχεῖ κατακλινόμενος· τὰ κάτω ἄκρα καὶ ἰδίᾳ αἱ κνήμαι, ἔνεκα τῆς ἐξοιδήσεως, ἔχουσι τὸ δέρμα τεταμένον, ἐξηλωμένον καὶ ἀλγοῦν, ἐκ τῶν ἀπειραριθμῶν δ' ἐλκῶν ἀφθονώτατος ῥεεὶ ὄρος, τὸ πλεῖστον κάκοσμος, ἔνεκα μετ' οὐ πολὺ ἐπιγιγνομένης ἀποσυνθέσεως· οἱ μαστοὶ ἀνεπτυγμένοι καὶ μετέωροι, ὡσεὶ κόρης δεκαεπταετοῦς· ἡ ἀπηρωρημένη κοιλία ἔχει περιφέρειαν 1 μέτρου καὶ 20 ἐκ. μ., ὁ μηρὸς 68—72 ἐκ. μ. καὶ ἡ τῆς κνήμης 48—53 ἐκ. μ. τὸ βᾶρος τοῦ ἀσθενοῦς, κατὰ Σεπτέμβριον 98 χιλιόγρ., κατὰ Ὀκτώβριον 112 χιλ., ἀπέναντι 45 χιλ. ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ νοσήματος· ἡ ἐξέτασις τῶν πνευμόνων ἀρνητικὴ, οἱ τῆς καρδίας τόνοι βύθιοι, ἀδύνατοι, ἀλλὰ φυσιολογικοί· ἡ ἐπίκρουσις δεικνύει ἀμβλύτητα καρδίας ἀρκετὴν, οἱ δὲ σφυγμοὶ 90—100 καὶ ἐνίοτε 110· διὰ τῆς ἐπικρούσεως τῆς κοιλίας διακρίνομεν ἦχον ἀσθενῶς τυμπανικόν, ὑγρὸν

δ' άσκητικόν οὐδέν· ἦπαρ διπλασίως διωγκω-
μένον, ἀλλ' οὐχι καὶ σπλῆνα.

Μετὰ παρέλευσιν τριῶν μηνῶν, ἦτο: ἀπὸ
Ἰανουαρίου ἀρχομένου 1897, ὁ ἀσθενὴς ἐχει-
ροτέρευσεν, ἦτοι ἤσθάνετο πλείονα ἐξάντλησιν
καὶ δυσφορίαν· εἶχεν ἀρρυθμίαν καὶ διαλείψεις
σφυγμῶν, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἐποίκιλλεν 110—135,
πολλάκις καὶ ἀβουλήτως αὐτοῦ αἱ χεῖρες αὐ-
τοῦ ἐστρέφοντο περὶ τὸν καρπὸν καὶ πρὸς τὰ
ἔξω· ἀπὸ τῆς 5—8 Ἰανουαρίου παρετηρεῖτο
σχετικὴ τῆς πείνης ἐλάττωσις, ναυτία ἢ ἔμε-
τοι καὶ ἰδρώτες θερμοὶ καὶ ἐνίοτε ψυχροὶ καὶ
ἄφθονοι, ὅθεν καὶ ἐλάττωσις τις τῆς πολυου-
ρίας· ἀπὸ τῆς 9—12 πρὸς τοῖς εἰρημένοις
ἐπιπροστίθενται καὶ κενώσεις ὕδαρις πολλαί·
ἀπὸ τῆς 13—15 διάρροια ἀκατάσχετοι αἰ-
μοβαφεῖς, ἐλάττωσις τῶν οὖρων, παραλήρημα
καὶ φόβος θανάτου· ἔτρωγεν ὀλίγον, μόνον ἵνα
μὴ ἀποθάνῃ, ὡς ἔλεγε, καὶ ἔπινεν ἕν χιλιό-
γραμμον ὕδατος· τῇ 16 οὐδὲν ἔφαγεν, οὐ-
δόλως οὔρησε, μόνον ὕδωρ ἔπινεν ἄφθονον καὶ
ἀπέθανεν.

Νεκροψία. «Παχὺ στρώμα λίπους ὑποδό-
ριον· ἔσω τοῦ θώρακος καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας
τοῦ στέρνου καὶ κατὰ μῆκος στρώμα λιπῶδες
μέχρι 3 % τοῦ μέτρου· πνεύμονες κατὰ φύ-
σιν, καρδιά ὑπερτροφική, ὑπὸ λεπτοῦ στρώ-
ματος λίπους καλυπτομένη, ἐνδοκάρδιον κατὰ
φύσιν καὶ ἄνευ ἀλλοιώσεων βλαβιδικῶν· ἐν τῷ
μεσεντερίῳ λίπος ἄφθονον· ἀσκητικὸν ὑγρὸν
ποσῶς· ἦπαρ καὶ νεφροὶ σχεδὸν διπλασίοι·
σπλῆν δὲ καὶ πάγκρεας φυσιολογικά· ἐν τῷ
ἐγκεφάλῳ, ἦτοι ἐπὶ τῆς παχυσίας μήνιγγος,
κηλὶς λευκὴ καὶ πεπαχυμένη».

Τοιοῦτο τὸ ἱστορικὸν τῆς νόσου καὶ ἡ νε-
κροψία· πρὶν δ' εἰσελθωμεν εἰς τὰς λεπτομε-
ρείας, λέγομεν ὅτι ὁ πρῶτος μελετήτας, ἐξα-
κριθῶσας καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων διαβητῶν τὸν
ἄζωτουρικὸν ἀποχωρήσας εἶναι ὁ *Willis* κατὰ
τὸ 1838. Περιλήψεις δὲ τῆς ἀσθενείας ταύ-
της εὔρηται ἐν τοῖς μεγάλοις συγγράμμασι:
Traité de Médecine: Charcot-Bouchard
t. 1. MDCCXC1, Paris, p. 461 καὶ *Traité*
de Thérapeutique: P. Brouadel ect.,
Paris, p. 351.

Αἰτιολογία. Αἰτίαι ἀναφέρονται λόγοι ἠθι-
κοί, ἐπήρεια οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν, μετα-
βολαὶ θερμοκρασίας, ἀναισθησία καὶ παράσιτα

τοῦ ἐντερικοῦ σωλῆνος· παρὰ τῷ ἡμέτερῳ
ἀσθενεῖ ἠθικὴ ἀφορμὴ ὑπῆρχεν ἢ ἐπὶ τῷ θα-
νάτῳ τῆς συζύγου θλίψις, ἀλλ' ἡ αἰτία αὕτη
πρέπει νὰ θεωρηθῇ δευτερεύουσα καὶ τυχαία,
διότι ὁ ἀσθενὴς ὠμολόγησεν ἤδη ὅτι ἐξ μῆ-
νας πρὸ τοῦ οἰκογενειακοῦ δυστυχήματος ἔσχε
φαινόμενα ζάλης, ναυτίας καὶ χαυνώσεως, ἐν
δ' ἔτος μετὰ ταῦτα βλεννόρροϊαν καὶ τελε-
ταῖον σπερματορροϊαν· κατ' ἀκολουθίαν τὸ
νόσημα ἐγκατέστη πολὺ πρότερον ἢ ὡς ἐφρόνει
ὁ ἀσθενὴς, ἡ δὲ σπερματορροϊα τὸν ἐξήντησε
συνεξουδενώσασα καὶ τὴν ἀνδρικήν ἰκανότητα,
ἦτοι ὑπέστη τὸ δεινὸν ἀκουσίου ἀναισθημοῦ,
ὁ ὁποῖος, πρὸς τῇ ἠθικῇ ἀφορμῇ τῆς ἐπὶ τῇ
ἀπωλείᾳ τῆς συζύγου θλίψεως καὶ τοῦ πικροῦ
τῆς ἀνικανότητος αἰσθήματος μετὰ ταῦτα,
δύναται νὰ θεωρηθῇ ἐπιβοθητηκὸς ἐν τῇ σκο-
τεινῇ καθ' ἡμᾶς αἰτιολογίᾳ τοῦ νοσήματος
παρὰ τῷ ἡμέτερῳ ἀσθενεῖ.

Συμπτωματολογία. Τὰ συμπτώματα τοῦ
ἄζωτουρικοῦ διαβήτου, τὰ καὶ οὐτιωδέστερα,
εἶναι ἡ πείνα μετὰ τῆς πολυφαγίας, ἡ δίψα
μετὰ τῆς πολυποσίας καὶ ἡ πολυουρία· ἐκτὸς
αὐτῶν οἱ ἀσθενεῖς ταλαιπωροῦνται καὶ ὑπὸ
νευρικῶν διαταραχῶν, ἦτοι ὑπὸ συνεχοῦς ἢ
διαλειπούσης κεφαλαλγίας ἢ νευραλιῶν μεσο-
πλευριῶν καὶ τῶν κάτω ἄκρων· ὑπὸ δερμικῆς
ὑπεραισθησίας, ἦτοι κνησμοῦ, ἄλλοτε ἀναισθη-
σίας ἐν τῇ ἀφῇ μετ' ἄλγους ὑπερβολικοῦ, ἔστι
δ' ὅτε ἐκ τῆς τοῦ θερμοῦ εὐαισθησίας ἐπὶ τε
τοῦ δέρματος καὶ τοῦ βλεννογόνου· ἐν τισὶ
περιπτώσεσιν ἐκ διαταραχῶν τῶν κινητικῶν
νεύρων· ὑπὸ τρόμου, σπασμωδικῶν κινήσεων,
τοπικῶν ἢ γενικῶν· ἐκ ταραχῶν τοῦ ἀγγειο-
κινητικοῦ συστήματος, ἦτοι ἰδρώτων ἀφθόνων
καὶ διάρροϊῶν καὶ ἐκ τῶν αἰσθητηρίων, ἦτοι ἐξ
ἀγευσίας καὶ ἀπωλείας τῆς ὀσφρήσεως, ἐξ ἀμ-
βλυωπίας καὶ φωτοφοβίας· πρὸς τοῖς συμ-
πτώμασι τούτοις συμπαραμαρτεῖ τοῖς μὲν
ἀνδράσιν ἢ ἀνικανότης, ταῖς δὲ γυναῖξιν ἡ
τῶν ἐμμηῶν ἐπίσχεσις.

Τοιαῦτα τὰ συμπτώματα τοῦ ἄζωτουρικοῦ
διαβήτου. ἅτινα δὲν ἐμφανίζονται πάντα
ὁμοῦ, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν ἐν τῇ προίῳσῃ ἐξαν-
τλήσει, πότα δὲ καὶ πῶς ἐφανερώθησαν παρὰ
τῷ ἡμέτερῳ ἀσθενεῖ.

Τὸ πρῶτον σύμπτωμα ὑπῆρξεν ἡ πείνα
μετὰ τῆς πολυφαγίας, τραπέισις εἰς βουλιμίαν,

δτε ὁ ἀσθενὴς οὐδεμίαν εἶχεν αἰσθησιν κόρου· καθ' ἑκάστην καὶ ἐξάκις τῆς ἡμέρας τρώγων· κρίας μέχρι 900,0 ἄρτον $1\frac{1}{2}$ — $2\frac{1}{2}$ λιτρῶν μετὰ ρόφηματος ὀρύζης, πλειστάκις καὶ ὅ,τι δῆποτε ἐκ τοῦ περισσεύματος ἐν τῇ αἰθούσῃ καὶ ἐκ τοῦ μαγειρείου ἐνίοτε, ἦτοι: ποσότητα τροφῶν πολλαπλασίαν τῆς ἐν τῷ Νοσοκομείῳ ὠρισμένης ἀνωτάτης μερίδος· ἡ δίψα ἢ πολυδιψία μετὰ τῆς πολυποσίας, ἦτις, κατὰ τὸν *Richardière* (*Traité ect., Broudel*), ἐκ τῶν πρώτων τῆς ἀσθενείας φαινομένων, συνεδυάσθη παρ' ἡμῖν βραδύτατα, ἦτοι $2\frac{1}{2}$ μῆνας πρὸ τοῦ θανάτου, ὅπερ παρ' ἀσθενεῖ βουλιμιῶντι καὶ πολυουρικῷ λίαν σπάνιον, ἀφ' οὗ ὁ ἡμέτερος ἀζωτουρικὸς ἀπ' ἀρχῆς τῆς νόσου εἶχε πολυουρίαν, ἦτις δὲν ἦτο δυνατόν ν' ἀποδοθῇ εἰς τὰς ὑδαεῖς τροφάς: τὸν ζωμόν, τὸ ρόφημα καὶ τὸ γάλα, τὰ σὺν τῇ στερεῇ τροφῇ λαμβανόμενα, διότι βραδύτερον, συνδυασθείσης καὶ τῆς πολυποσίας, τὰ ἀπεκρινόμενα οὖρα μετὰ τῆς ἐκ τῶν κάτω ἄκρων διαφορήσεως ἦσαν ἀφθονώτερα τῶν εἰσαγομένων ὑγρῶν· κατ' ἀκολουθίαν ἢ ἐξήγησις τῆς πολυουρίας δέον νὰ ἀποδοθῇ τῇ παθογόνῳ αἰτίᾳ τοῦ νοσήματος.

Τρίτον ἡ πολυουρία ἀνῆρχετο μέχρι $5\frac{1}{2}$ χλγρ. ἀπέναντι 30—40 χλγρ., ὡς παρ' ἄλλων ἱατρῶν παρετηρήθη· τὴν σχετικὴν ταύτην ὀλιγότητα τοῦ ἀπεκρινόμενου οὔρου ἐξηγῶ ἐκ τῆς ταυτοχρόνου ἐξοιδήσεως ἰδίᾳ, τῶν κάτω ἄκρων τεραστίως διογκωθέντων, ὅθεν ἐγένετο διάτασις τοῦ δέρματος μεγάλη καὶ ἐξέλκυσις καθολικὴ, ἐξ ἧς διεφορεῖτο ἀφθονώτατος ὀρός, ὃν καὶ δι' ἀόπλου ὀφθαλμοῦ διέκρινέ τις ἐπωδύνως διὰ τὸν ἀσθενῆ παροχευόμενον· ἂν δὲ καὶ τὸν ὀρὸν τοῦτον ἠθέλωμεν ἐπιπροσθέσει, βεβαίως ἢ ὀλικὴ ποσότης τῶν ἐξερχομένων τοῦ ὄλου ὀργανισμοῦ ὑγρῶν ἀνῆρχετο εἰς ποσὸν διπλάσιον· κατὰ τὴν οὐρῆσιν σχεδὸν πάντοτε εἰς τὸ τέλος ἐξήρχοντο σταγόνες τινὲς λευκοῦ καὶ πυκνοῦ ὑγροῦ μετὰ συγχρόνου αἰσθήσεως τοπικῆς ἠδονῆς, ἢ παρηκολούθει ἀμέσως δύσπνοια μετὰ παλμῶν· τὸ ὑγρὸν τοῦτο λευκόν, πυκνόν. ὡς εἶπον, καὶ σπερματοειδὲς τὴν σύστασιν, ἦτο ἢ ἐκκρίσις τοῦ προστάτου ἢ τελευταίου λείψανον τῆς ἐκκριτικῆς λειτουργίας τῶν σπερματογόνων ἀδένων πιθανῶς, λέγομεν δὲ πιθανῶς, διότι μετ' ἐπιστα-

μένην ἐξέτασιν τοῦ ἰζήματος τῶν οὔρων, ἐπιμελῶς ἐπὶ τούτῳ συλλεγομένων, ὑπὸ τοῦ κ. Ἀπέρη οὐδὲν ἀνευρέθη σπερματοζωφύριον. Ἀλλὰ πῶς νὰ ἐξηγήσωμεν τὴν ἅμα τῇ οὐρήσει καὶ ἰδίᾳ τῶν ὀλίγων σταγόνων τοῦ σπερματοειδοῦς ὑγροῦ ἀκούσιον ἠδονήν; καθ' ἡμᾶς, ἀπλοῦν νευρικὸν φαινόμενον, ἦτοι κατ' ἀντανάκλασιν αὐτόματος διεγερσις τοῦ κέντρου τῆς γενετησίου αἰσθητικότητος, ἦτις ἦτο πικρὰ εἰρωνεία ἐν τοῖς τόσοις τοῦ ἀσθενοῦς βασάνοις· τίτι δὲ τρόπῳ νὰ ἐξηγηθῇ ἢ δύσπνοια μετὰ τῆς ταχυπαλμίας, ἢ ἐπακολουθοῦσα τὸ φαινόμενον τῆς ἠδονῆς; ἐπεθύμουν νὰ συνδυάσω ταῦτα πάντα πρὸς τὴν πολυουρίαν καὶ τὴν κατάστασιν τῶν νεφρῶν, διότι τοιαύτη ἐρμηνεία ἐν ἀναλόγοις συμπτώμασιν ἐγένετό μοι γνωστὴ ἢ τοῦ ἐκ Βαρσοβίας ἱατροῦ *I. Pavinski* ἐν τῇ *Revue de Médecine* (vol. III, p. 219—243, 1899), περιγράφαντος περιπτώσεις ἀσθενῶν μετὰ φαινομένων ταχυπαλμίας καὶ ἀσθματικῆς δυσπνοίας· οὕτω ὁ ῥήθεις ἱατρός παρετήρησε ταῦτα παρὰ πάσχουσιν ἐκ τοῦ οὔροποιητικοῦ συστήματος καὶ ἐκάλεσε τὴν δύσπνοιαν, τὴν προερχομένην ἐκ τῆς ἐπισχέσεως τῶν οὔρων ἐν τῇ κύστει, ἔνεκα ὑπερτροφίας τοῦ προστάτου: *asthme vesical*, ἦτοι ἀσθμα κυστικόν, διότι ὁσάκις ἡ κύστις διὰ τοῦ καθετήρος ἐκενοῦτο, καὶ τὰ δυσπνοϊκὰ φαινόμενα τοῦ ἀσθενοῦς ἐβελτιοῦντο· παρὰ τῷ ἡμέτερῳ κατεδείχθη διὰ τῆς νεφροψίας ὑπερτροφία μόνον τῶν νεφρῶν καὶ ἀφθονία οὔρων ἄνευ προστακτικῆς ὑπερτροφίας, τὰ δὲ οὖρα ἐλευθέρως καὶ ἄνευ ἐπεμβάσεως ἐξήρχοντο, ὥστε ἐκ τε τῆς καταστάσεως τῶν οὔροποιητικῶν ὀργάνων καὶ τῆς ἐκκρίσεως αὐτῶν οὐδεμία λογικὴ ἐξήγησις παρέπεται· τούτων ἔνεκα μόνη ἢ τῆς καρδίας κατάστασις, ἦτοι ἡ λιπώδης ὑπερτροφία καὶ μερικὴ πάντως ἐκφύλισις καὶ τὸ ἐν τῇ κοιλίᾳ ἀφθονον λίπος καὶ τὸ ὑπερτροφικὸν ἥπαρ, τὸ πρὸς τὰ ἄνω πιέζον καὶ ἐξωθοῦν τὸ διάφραγμα, δύνανται φυσικώτερον νὰ ἐξηγήσωσιν οὐ μόνον τὴν παροδικὴν κατὰ τὴν διούρησιν δύσπνοιαν καὶ ταχυπαλμίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν σχετικῶς μετρίως ἀσθματικὴν κατάστασιν, ἧς ἔνεκα ὁ ἀσθενὴς προὔτιμα νὰ κάθηται· εἰς τὴν ἀνεπάρκειαν τῆς καρδίας φυσικῶς ἀποδοτέα καὶ ἢ ἐξοιδήσις τῶν κάτω ἄκρων ἰδίως καὶ διάτασις τοῦ δερ-

ματος, ὅθεν ἡ ἐξέλκωσις αὐτοῦ καὶ τοῦ ὄρου ἡ ἀπέκκρισις.

Παραλείπων ἄλλα τινὰ δευτερεύοντα φαινόμενα, ἐκτός τοῦ ἱστορικοῦ καὶ τῶν δοθεισῶν φυσιολογικῶν ἐξηγήσεων, εὐκόλως ἐρμηνευομένων, παρατηρῶ ὅτι, κατὰ τὸν *Bouchard*, ὑπάρχει καὶ ἡ μὴ πολυουρική ἀζωτουρία, ἰδίως εἰς νέας κόρας ἀπαντῶσα καὶ χαρακτηριζομένη διὰ γενικῆς ἀδυναμίας, ὑποχονδρίας, ἀνίας, διὰ ξηρότητος καὶ γεώδους χρώματος τοῦ δέρματος, ἀναισθησίας πρὸς τὸ ψῦχος, δυσπεψίας, ἀνορεξίας καὶ ἀπισχνάνσεως, ἐνθα ἡ ποσότης τῆς οὔρας εὐκολύνει τὴν διάγνωσιν.

Διάγνωσις. Ἡ διάγνωσις τοῦ ἀζωτουρικοῦ διαβήτου στηρίζεται ἐπὶ τῶν κυριωτάτων τῆς πολυφαγίας, πολυποσίας καὶ πολυουρίας συμπτωμάτων καὶ ἰδίᾳ ἐπὶ τῆς ἀναλύσεως τῶν οὔρων, ἐν οἷς, κατ' ἀξιοπίστους συγγραφεῖς, εὐρίσκομεν οὔριαν ἀνερχομένην ἐντός 24 ὥρων μέχρις 150,0, ἐπὶ πλεόν αὐξήσιν τῶν οὔρικῶν ἀλάτων καὶ ἰδίᾳ τῶν χλωρικῶν καὶ φωσφορικῶν, πρὸς τοῦτοις δὲ καὶ τοῦ οὔρικοῦ ὀξέος, πυκνότητα ποικίλλουσαν μεταξὺ 1,040—1,050· παρὰ τῷ ἡμετέρῳ ἀσθενεῖ τὰ οὔρα πυκνότητα εἶχον 1,022—1,025, οὔριαν ἐν μιᾷ λίτρᾳ 29,50—35 ἀπέναντι 18—24 ἐν φυσιολογικοῖς οὔροις, ὀλικὴν δὲ ποσότητα ἐν 24 ὥραις ἀπαξ 87,50· πρὸς τῇ οὔρᾳ δις ἔχνη λευκώματος καὶ ἀπαξ ζακχαρέως 2,80 ἐν μιᾷ λίτρᾳ· οὐσίας δὲ στερεᾶς 47,25—53,59 ἐν μιᾷ λίτρᾳ καὶ 133,97 ἐν 24 ὥραις. Ἐκ τῶν πλεοναζόντων συστατικῶν ἦσαν τὰ ὀξεία, τὸ φωσφορικόν καὶ τὸ οὔρικόν ὀξύ, ἐκτός τοῦ θεικοῦ, οὗ ἔχνη μόλις διεκρίνοντο· εἰς ταύτην δὲ τῶν ὀξέων τὴν αὐξήσιν ὀφείλεται καὶ ἡ ὀλικὴ ὀξύτης, εἰς 9,87 ἀνεληθῶσα ἀπαξ ἐν 24 ὥραις ἀπέναντι 4,0, τὸ ἀνώτατον ἐν φυσιολογικοῖς οὔροις, ὅθεν καὶ ἰσχυρῶς ὀξεῖα τῶν ἀζωτουρικῶν οὔρων ἡ ἀντίδρασις.

Τοιαῦτα τὰ συστατικά ἐν τοῖς οὔροις τοῦ ἡμετέρου ἀζωτουρικοῦ, ἦτοι σύμφωνα πρὸς τὰς παρατηρήσεις τῶν κλινικῶν· διακρίνονται δὲ τὰ οὔρα τοῦ ἀζωτουρικοῦ διαβήτου τῶν τοῦ σακχαρώδους, ὅτι ἐν τῷ τελευταίῳ τούτῳ τὸ σακχαρον εἶναι τὸ κατ' ἐξοχὴν οὔρολογικόν φαινόμενον ἐν ποσότητι ποικιλοῦσθαι, ἀλλὰ διαφέρουσι καὶ ἄλλως· ἐπὶ τῇ βάσει χημικῆς ἀναλύσεως τῶν οὔρων δύο ταυτοχρόνως νοσηλευο-

μένων ἀσθενῶν, ἐκτός τοῦ σακχαροῦ, ταῦτα διεκρίνοντο καὶ διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν τῶν ἀλάτων ποσότητα, ἦτοι ἐμπεριείχον στερεᾶς οὐσίας 60—106,18 ἐν μιᾷ λίτρᾳ καὶ ἀπαξ 178,78 ἐν 24 ὥραις· ὀλικὴν ὀξύτητα 1,26—2,90 ἐν μιᾷ λίτρᾳ, ἦτοι ἐλάττωσιν τῶν ὀξέων ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἄλατα, ὅθεν καὶ ἡ ἐλαφρῶς ὑποξεῖα ἀλκαλικῆ τῶν οὔρων τοῦ ζακχαρώδους διαβήτου ἀντίδρασις· κατὰ ταῦτα διακρίνονται ὡς πρὸς τὰ οὔρολογικὰ συστατικά ἀμφοτέροι οἱ εἰρημένοι διαβῆται, διακρίνονται προσέτι καὶ οἱ λοιποί· οὕτω ὁ ἄποιος, ἐν ᾧ τὰ οὔρα ἀνέρχονται εἰς 4—5 καὶ σπανίως 20 λίτρας, φυσιολογικὰ τὴν σύστασιν, ἔχοντα πυκνότητα 1,002—1,012, ἀντίδρασιν μὴ χαρακτηριστικὴν, στερεᾶς οὐσίας ἐν φυσιολογικῇ ἀναλογίᾳ καὶ χρῶμα ἀνοικτὸν ὡσεὶ τοῦ ὕδατος, καὶ ἡ *φωσφατουρία*, ἐν ἣ τὰ οὔρα ἀνέρχονται μέχρι 4 καὶ 5 λιτρῶν μετὰ φωσφορικῶν ἀλάτων πολλῶν· ἀλλ' ἡ *φωσφατουρία* διακρίνεται κλινικῶς καὶ κατὰ τοῦτο, ὅτι δὲν συνοδεύεται ὑπὸ πολυφαγίας, ἥτις εἶναι πάντοτε σχετικὴ πρὸς τὰς ἀπωλείας τοῦ ὄργανισμοῦ.

Ὁ ἀζωτουρικὸς διαβήτης δὲν δύναται νὰ συγχυθῇ μετὰ τῆς *ἀτροφίας τῶν νεφρῶν*, ἥτις, καὶ ὅταν προσωρινῶς εἴη ἐκλείψῃ τὸ λευκωμα ἐκ τῆς ἀφθονίας τῶν οὔρων, ἀνερχομένων πολλάκις εἰς 4—5 λίτρας, παρέχει ἐν τῇ καθόλου καταστάσει φαινόμενα αἰρόντα πᾶσαν ἀμφιβολίαν· οὐδὲ μετὰ τοῦ *πολυκυστεώδους νεφροῦ*, διότι οὗτος, ἐὰν τύχῃ καὶ μόνον ὁ ἕτερος ἐκφυλισθεῖς, ὅπερ σπανιώτατον, ἀπεκκρίνει μὲν ἀφθονον οὔρον ἐμπεριέχον ἐνίοτε καὶ λευκωμα (δρα περὶ πολυκυστεώδους νεφροῦ Βιολογ. Ἐπιτρ. Παράρτ. ΚΘ' τόμ. τοῦ Ἑλλήν. Φιλολογ. Συλλόγου), διακρίνεται ὁμοῦ οὔρολογικῶς καὶ κλινικῶς, διότι οἱ ἀσθενεῖς ἐν τῷ νοσήματι τούτῳ ποτοῦσι καὶ πολυουροῦσι, πολυφαγοὶ ὅμως δὲν εἶναι· περιπλέον ὁ ἀζωτουρικὸς διαβήτης δὲν πρέπει νὰ συγγέται μετὰ τῆς δευτεροπαθοῦς συμπτωματικῆς ἀζωτουρίας, ἥτις συνυπάρχει πολλάκις τῷ σακχαρώδει διαβήτῃ, τῇ ἐρθροϊτιδι, ἐν τῇ συμφορῇ τοῦ ἥπατος· ἰδίᾳ δὲν πρέπει νὰ συγγέται τῇ συμπτωματικῇ ἀζωτουρίᾳ τῆς ὑπερλιπώσεως (Πλήρες σύστημα θεραπ. κτλ. *A. Robin*, μετάρρ. *A. Kallu-*

βωκά τ. Α', 1896), ως δικαίως παρατηρεί ο *A. Robin* (σελ. 193), ο δὲ ἡμέτερος ἀζωτουρικός διαβήτης δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ συμπτωματικός διὰ τὴν τυχαίαν σύμπτωσιν τῆς λιπώσεως (οὐσία καὶ παθογένεια τοῦ ἀζωτουρικοῦ διαβήτου).

1) διότι ὁ ἀσθενὴς ἤδη δὲν ἦτο ὑπερλιπώδης· 2) διότι ἡ παρούσα αὐτοῦ λιπώσις εἶναι ἐπιγενὴς προϊόν, ἐπιπλεκνὲν κατὰ τὴν διαδρομὴν τῆς ἀσθενείας· 3) καὶ μὲν οἱ ὑπερλιπώδεις ἔνεκα ὑπερδιατροφῆς τρώγουσι πολύ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ πάντες εἶναι πολυφαγοὶ (αὐτόθι, *A. Mathieu*, σ. 204)· παρ' ἡμῖν δὲ ἡ πολυφαγία ὑπῆρξεν ἀρχαιοτέρα τῆς συμπτωματικῆς λιπώσεως, ἄλλως δ' εἶναι γνωστὸν ὅτι οὐχὶ καὶ παρ' ἅπασιν τοῖς ὑπερλιπώδεσι συνυπάρχει ἀφθονία οὐρίας, τούναντίον μάλιστα παρετηρήθη καὶ ὑπαζωτουρία (αὐτόθι, *A. Mathieu*, σ. 202)· ἡ περίπτωσις αὕτη τοῦ ἀζωτουρικοῦ διαβήτου δὲν δύναται νὰ μὴ διακριθῆ ἀπὸ τῆς ὑπερλιπώσεως καὶ ἔνεκα ἄλλων, ὧν ἐμνήσθημεν συμπτωμάτων, διότι ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ τὰ κλινικὰ φαινόμενα εἶναι ὅλως διάφορα.

Πρόγνωσις. Ὁ *Richardière* (αὐτόθι) ἀναφέρει ἴασις ἅπαξ δι' ἐκχυλίσματος νάρδου καθ' ἑκάστην εἰς 8—30,0 λαμβανόμενου· ἀναφέρονται προσέτι θεραπείαι διὰ παρεμπτώσεως ὀξέων νοσημάτων, πλὴν ἡ πρόγνωσις τοῦ ἀζωτουρικοῦ διαβήτου, τῶν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων μὴ ὑπολογιζομένων, εἶναι πάντοτε χειρίστη· ἡ συνήθης διάρκεια τοῦ νοσήματος εἶναι ἔτη δέκα, ἀλλ' ἀναφέρονται καὶ 20—40, ἀλλ' εἶναι τι λίαν σπάνιον· ἐν τῇ ἡμετέρᾳ περιπτώσει ὁ θάνατος ἐπῆλθε τρία ἢ τοῦλάχιστον δύο ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς νόσου, ἦτοι κατὰ τέσσαρα πέμπτα βραχύτερον τοῦ μέτου ὅρου τῆς διαρκείας· ἡ ὀξεία αὕτη διαδρομὴ ἐξηγεῖται ἐκ τῆς συγχρόνου ἐπιπλοκῆς τῆς καρδιακῆς ἐκφυλίσεως καὶ κατ' ἀκολουθίαν τῆς λειτουργικῆς ἀνεπαρκείας· τοιαύτη βραχυτάτη διαδρομὴ, φυσικὴ ἄλλως ἐκ τῶν δεδομένων τῆς νεκροψίας, δὲν παρετηρήθη ἔτι, τοῦλάχιστον τὰ ὑπ' ὄψει μου συγγράμματα οὐδὲν ἀναφέρουσιν.

Θεραπεία. Αὕτη εἶναι 1) διαιτητικὴ. Ἡ παράτασις τῆς ζωῆς τῶν ἀζωτουρικῶν ὀφείλεται πρὸ πάντων εἰς τὴν πολυφαγίαν, ἐπο-

μένως τὸ εἶδος τῶν τροφῶν δέον ν' ἀναπληροῖ τὴν ἀπώλειαν τῶν λευκωματοειδῶν, τῶν διὰ τοῦ διχασμοῦ εἰς οὐρίαν μετατρεπομένων. Οὕτω τροφὴ τῶν ἀσθενῶν δέον νὰ ἦναι αἱ ἀζωτοῦχοι οὐσίαι, αἱ ἀμυλώδεις, λιπώδεις καὶ τὸ σάκχαρον, περὶ οὗ ἰδιαιτέρως πραγματεύεται ὁ *A. Robin* ἐν τῷ ἄνω εἰρημένῳ συγγράμματι (σελ. 194)· ἀπόπειραι γαλακτοποιίας χειροτερεύουσι τὸν ἀσθενῆ, μὴ δυνάμενον νὰ ἀντίσχη, καὶ ἂν ἔτι πολλὰς λίτρας μετ' ἀφθόνου ἄρτου εἰς τὸν στόμαχον εἰσαγάγη, ὡς ἡ ὑπ' ἡμῶν γενομένη δοκιμὴ ἀπέδειξεν· 2) φαρμακευτικὴ. Φάρμακα ἐδοκιμάσθησαν: τὸ ἐκχυλίσμα νάρδου, τὰ ὀπιούχα, ἡ θεικὴ κίνη, τὸ ἀρσενικόν, τὸ βρωμιούχον, τὸ φωσφόρον καὶ ἡ ἀντιπυρίνη, ἡ τελευταία ἐν χρῆσει συνετῆ διὰ τὴν καταθλιπτικὴν ἐπὶ τοῦ νευρικοῦ συστήματος ἐπίδρασιν. Ἡμεῖς ἐδοκιμάσαμεν τὸ ἔγχυμα δακτυλίτιδος ἐν μικρᾷ ποσότητι καὶ ἐπ' ἐλπίδι κανονικωτέρας λειτουργίας τῆς καρδίας καὶ κατ' ἀκολουθίαν τῶν νεφρῶν ἄνευ οὐδεμιᾶς ὠφελείας, τῆς ποσότητος τῶν οὔρων τριπλασιασθείσης· ἡ καφεΐνη οὐδὲν ὄφελος προσεπόρισεν, ἐπίσης καὶ τὰ ὀπιούχα· τὸ ἔγχυμα νάρδου μετὰ τῆς ἀντιπυρίνης συγχρόνως λαμβανόμενα εἰς οὐδὲν συνετέλεσαν, χωρὶς ὅμως, ἡ μὲν νάρδος 6,0 ἐν ἔγχυματι, ἡ δ' ἀντιπυρίνη 1—2,0 εἰς ξηρία ἠλάττων κατὰ $\frac{1}{3}$ τὴν καθ' ἑκάστην ἀπεκκρινομένην ποσότητα τοῦ οὔρου· ἀλλ' ἡ βελτίωσις αὕτη ἦτο φαινομενικὴ, καὶ τὰ φάρμακα ἀπόπειραι φαρμακοδυναμικαί ἄνευ ὠφελείας, διότι ἡ ἐλάττωσις αὕτη τῶν οὔρων ἀντεσταθμίζετο διὰ μείζονος τῶν ἄκρων ἐξοιδήσεως, ἐπομένως διὰ τῆς ἀφθονωτέρας διαφορήσεως τοῦ ὅρου ἀπὸ τῶν ἐξωγυωμένων ἄκρων. Οὕτως ἐκ τῆς ἀπατηλῆς ἐλαττώσεως τῶν οὔρων οὐδὲν ἐφαίνετο ἀγαθόν, μόνον ἔβεβαιούτο ὅτι, αὐξανομένης τῆς ποσότητος τῶν οὔρων, ἐσμικρύνετο τῶν οἰδηματικῶν ἄκρων ἡ περιφέρεια, ἦτοι μετὰ τὴν ἀπόκρισιν 5 λιτρῶν οὔρου ὠρισμένη περιφέρεια τοῦ μηροῦ εἶχε περίπου 55 ἐκ. μ., τούναντίον ἐλαττωμένης γύζανεν, ἦτοι: ἐπὶ δύο λιτρῶν οὔρου ἡ αὕτη περιφέρεια τοῦ μηροῦ εἶχεν 68 $\frac{1}{2}$ περίπου ἐκ. μ. Συνέβη προσέτι, ἐλαττωθέντος τοῦ ποσοῦ τῶν οὔρων εἰς 750,0 μετὰ πόσιν 5 λιτρῶν ὕδατος, μέρος μὲν νὰ ἀπεκ-

κρίνηται διὰ τῶν κάτω ἄκρων, μέρος δὲ διὰ τοῦ ἐντερικοῦ σωλήνος καὶ διὰ γενικῆς ἐφιδρώσεως. Ἡ ἐσωτερικὴ χρῆσις τῆς ἀντιπυρίνης εἰς τοὺς ταυτοχρόνως θεραπευομένους σακχαρώδεις διαβητικούς ἦτο ὄλως διάφορος· ἐν ᾧ, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν, εἰς τοὺς ἀζωτουρικούς οὐδὲ προσωρινὴν προσεπόριζεν ἀνακούφισιν, εἰς τοὺς σακχαρώδεις οὐ μόνον τὴν πολυουρίαν ἠλάττω, ἀλλὰ καὶ τὸ σάκχαρον, εἰς τὸν ἕτερον μάλιστα τῶν ἀσθενῶν, παντελῶς ἔστη καὶ ἐπὶ βραχὺν χρόνον ἐξηφανίσθη, ὅπερ δὲν συνέβη καὶ διὰ τὴν οὐρίαν τοῦ ἀζωτουρικοῦ· καὶ εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι εἰς τοὺς σακχαρώδεις συμβάλλεται ἐν πολλοῖς καὶ ἡ δίαιτα, ὅμως διὰ προσεκτικῆς μελέτης τοῦ ἀσθενοῦς ἐπὶ τῆς κλίνης πείθεται τις ὅτι, ἐν ἀντιδιστολίῃ πρὸς τὴν οὐρίαν, ἐν τῷ σακχαρώδει διαβήτη ἡ ἀντιπυρίνη οὐσιωδῶς ἐπενεργεῖ εἰς τὴν μείωσιν τοῦ σακχάρου.

Ἡ ἐν σελίδι 18 ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ κ. **Παπανικολάου περίπτωσις ἀτηρησίας τῆς ῥίνος** ἔχει ὡδε·

Κύριοι,

Ὁ κ. Ν. Σ., ἐκ Καρπενησίου, ὑπάλληλος, ἐτῶν 35, παραπονεῖται ὅτι ἀπὸ γενετικῆς ἀδυνατεῖ νὰ ἀναπνεύσῃ διὰ τοῦ ἀριστεροῦ ῥώθωνος. Ἀναπνοὴ διὰ τοῦ στόματος τελεῖται μόνον ἐν ἡ περιπτώσει δι' ὄξεος ῥινικοῦ κατάρρου ἀποκλεισθῆ καὶ ὁ δεξιὸς ῥώθων, ὅτε συνίσταται κεφαλαλγία καὶ κερηθικρία μετ' ἀσθματικῶν πολλάκις φαινομένων. Τὴν βλένναν ἀπὸ τῆς ἀριστερᾶς ῥινικῆς κοιλοτήτος ἐκχέει ὁ ἄρρωστος κύπτων τὴν κεφαλὴν ἰσχυρῶς πρὸς τὰ κάτω. Εἰςπνοὴ ἢ ἐκπνοὴ διὰ τοῦ ῥώθωνος τούτου ὄλως ἀκατόρθωτος, ἀποφρασσομένου τοῦ δεξιοῦ.

Παροῦσα κατάσπασις. Ἐκτὸς ἐλαφρᾶς σκολιώσεως τῆς ῥίνος κατὰ τὴν κατωτάτην αὐτῆς μοῖραν οὐδὲν τὸ ἰδιαίτερον παρατηρεῖ τις ἐπὶ τοῦ προσώπου: Πλατυπροσωπία ἡπειρωτικῆς μορφῆς.

Ῥινοσκόπησις προσθία. Ἀριστερόθεν. Ῥώθων κατὰ τὴν εἰσοδὸν λίαν ἐστενωμένος ἕνεκα παρεγκλίσεως τοῦ ῥινικοῦ διαφράγματος πρὸς τὰ ἀριστερὰ κατὰ τὸ Ἰακωβωσώνειον ὄργανον· κόγχαι οὐχὶ ὑπερπλαστικά· εἰς τὸ βάθος κατὰ τὸν κάτω ῥινικὸν πόρον βλέννα φαιόχρους,

ἢν ἀδυνατεῖ τις διὰ μῆλης καὶ βάμβακος νὰ ὠθήσῃ πρὸς τὰ ὀπίσω ἕνεκεν ἀνυπερβλήτου ἐμποδίου, ὅπερ ἀποκλείει τελείως τὸ φαρυγγικὸν στόμιον τῆς ῥίνος εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς εἰς τὸν ῥώθωνα εἰσοδοῦ 6 ὑφικατοστομίων κατὰ τὴν κατωτάτην καὶ 7½ ὑφικ. κατὰ τὴν ἀνωτάτην αὐτοῦ μοῖραν: τὸ ἐμποδίου πανταχοῦ ὀστείνης ἀντιστάσεως ἔχει ἄρα διεύθυνσιν ἐκ τῶν ἀνω καὶ ὀπίσω, πρὸς τὰ κάτω καὶ πρὸσω μετὰ ἐλαφρῶς κυρτῆς προσθίας ἐπιφανείας. Δεξιὸν ῥινικὸν κύτος εὐρύ· ἡ λίαν ὑπερτροφικὴ κάτω ῥινικὴ κόγχη ἀδυνατεῖ νὰ ἐγγίσῃ τὸ πρὸς τὰ ἀριστερὰ παρεγκλίνον διαφράγμα.

Φατνιακὴ ἀπόφυσις τῆς ἄνω γνάθου ἐν σχήματι U, ὑπερῶα χθαμαλή, ὀδόντες ἐν κανονικῇ θέσει.

Ῥινοσκόπησις ὀπισθία. Δεξιὰ χώνη φυσιολογική. Τὸ πλαίσιον τῆς ἀριστερᾶς χώνης εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ ὀπισθεν χεῖλους τοῦ διαφράγματος καταλαμβάνει παραπίτασμα ἐλαφρῶς ῥοδιζούσης χροιάς, ὅπερ εἰς τὸ μέσον τοῦ ἀνωτέρου αὐτοῦ ἡμίσεος φέρει ἀβαθὲς βοθρίον μεγέθους φακῆς, ῥινικαὶ κόγχαι ἀφανεῖς, εὐσταχιανὴ σάλπιγξ καὶ ῥοσεμμιλίρειον βόθριον φυσιολογικά. Διὰ τῆς ἀοῆς ἀποδείκνυται τὸ παραπίτασμα τοῦτο πεπαχυμένον κατὰ τὸ μέσον αὐτοῦ ἐν ἐγκαρσίᾳ διεύθυνσει. Ἐλαιον καρυοφύλλου, εἰσαγόμενον μέχρι τῆς ὀσφρητικῆς μοῖρας τοῦ ἀποπεφραγμένου κύτους, οὐδεμίαν διεγείρει αἰσθησιν ὀσμῆς.

Ἀκουστικὴ δύναμις ἐκατέρωθεν ἴση, φυσιολογική, ὀφθαλμοὶ φυσιολογικοί. Στῆθος μετρηθὲν ἐν τῷ ἐπιπέδῳ τῶν μαστῶν μέχρι τῆς μέσης γραμμῆς παρέχει ἀριστερὰ περίμετρον 46 ὑφικ. δεξιὰ 50 ὑφικ. Ὁ ἄρρωστος δεξιόχειρ.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΕΣ'

15 Ἰανουαρίου 1900.

Προεδρία Ι. ΣΙΩΤΗ

Ὁ κ. **Τ. Σγουρδαῖος** ἀνακοινοῖ τὰ ἑξῆς·

Κύριοι,

Ὁ ἀσθενής, ὃν παρουσιάζω ὑμῖν, προσῆλθεν εἰς τὸ γαλλικὸν νοσοκομεῖον τῆ 9 Ἰανουαρίου ἐ. ἔ. Πρὸ 7 ἡμερῶν, δηλαδὴ τὴν 1 Ἰα-

νοαρίου έβλήθη κατά την κεφαλήν από 15 μέτρων και δεξιόθεν υπό μολυβδίδων (σκαγίων). Άμέσως μετά τόν τραυματισμόν άπώλεσε τās αισθήσεις πρὸς ὥραν.

Τὴν ἡμέραν τῆς εἰσόδου παρατηρήσαμεν πολλαπλᾶς πληγᾶς, κυρίως κατά τὸ δεξιὸν ἡμισυ τῆς κεφαλῆς. Ὁ δεξιὸς ὀφθαλμὸς φέρει ὀλίγον ὑπεράνω τοῦ ἐξωτερικοῦ κανθοῦ τραῦμα. Ἐξόφθαλμος, λαγόφθαλμος, χύμωσις, τοῦ ἐπιπεφυκότος και ἐξοίδησις τοῦ ἄνω βλεφάρου. Κερατοειδῆς κεκαλυμμένος ὑπὸ ὑπολειμμάτων καταπλασμάτων, ὧν ἀφαιρεθέντων συναφθρήθησαν και τὰ πρόσθια πέταλα τοῦ κερατοειδοῦς.

Πρόσθια συνεχῆαι τῆς ἱριδος. Ὁ ἀριστερὸς ὀφθαλμὸς ἐπαρουσίαζε γενικὴν ἐκχύμωσιν τοῦ ἐπιπεφυκότος, ἥτις ἀνεφάνη τρεῖς ἢ τέσσαρας ἡμέρας μετά τόν τραυματισμόν. Αἰμόπτυσις ἐλαφρὰ ἀπὸ τῆς ἡμέρας τοῦ τραυματισμοῦ, διαρκέσασα 10 ἡμέρας.

Ἀπὸ τῆς ἐπομένης ἡμέρας τοῦ τραύματος ὁ ἄρρωστος ἠσθάνετο ἀδιάπτωτον φύσημα κατά τὴν δεξιάν κροταφικὴν χώραν, παρὰ τὸν ὀφθαλμόν, ὅπερ και ἀντικειμενικῶς διὰ τοῦ στηθοσκοπίου καθ' ὅλην τὴν χώραν ἀπὸ τοῦ βολβοῦ τούτου μέχρι τῆς συστοίχου μαστοειδοῦς ἀποφύσεως και ἐπὶ τοῦ βολβοῦ αἰσθητὸν ἐγένετο, ὑπὸ τὴν μορφήν φυσηματος συνεχοῦς μετά συστολικῶν ἐπιτάσεων· ὁ βολβὸς δὲν ἐπαρουσίαζε σφύξεις.

Τὴν 11 Ἰανουαρίου ἐγένετο ὑπὸ τῶν κκ. Δενη και Γαβρηλίδου ἐξεντέρωσις τοῦ ὀφθαλμοῦ τούτου (ἐνεκα τῆς στενῆς γεινιασσεως τραυμάτων διαπηθέντων) μετά ῥαφῶν τοῦ σκληρωτικοῦ χιτῶνος.

Μετά τὴν ἐγχείρησιν διὰ πίεσεως ἐπὶ τοῦ σκληρωτικοῦ ἠσθάνετο τις ἐλαφρὰς σφύξεις, καθὼς και εἰς τὴν τροχλιακὴν χώραν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΕΖ'

19 Ἰανουαρίου 1900.

Προεδρία Ι. ΣΙΩΤΗ

Ὁ κ. **Α. Γαβρηλίδης** ἀναγινώσκει πραγματείαν **περὶ ἀναπλαστικῆς μετὰ περιγραφῆς νέου μικροβίου κακοήθους φλυκταίνης.**

Ἑλλ. Φιλολ. Σύλλογος. Τόμος ΚΗ

Κύριοι,

Ἡ λέξις **ἀνάπλασις**, εὐχρηστος ἐν τῇ ἱατρικῇ ἔκπαλαι, σημαίνει δύναμιν φυσιολογικὴν, αὐτομάτως ἐνεργοῦσαν πρὸς ἀναγέννησιν και ἐπιδιόρθωσιν και ἀρμογὴν, ὡς δηλοῦσι τὰ χωρία, ἐν οἷς αὕτη ἀπαντᾷ παρὰ τῷ πατρὶ τῆς ἱατρικῆς. «*Ἔστι δὲ ταῦτα τὰ ἐξῆς*» «*Πύρεξις δὲ και διάτασις και ἀνάπλασις και τὰ ἄλλα κατὰ φύσιν*» «*Τὰ δὲ μυνθήματα πούλὸ προσλαμβάνοντα τοῦ υγιέος ἐπιθεῖν ὡς ἂν ἐξ ἐπιδρομῆς τὰ ξυνιακένια πλέον ἢ αὐτὰ ἐμνύθει ἀλλοίη τῇ ἐπιθέσει παραλλάξαντα ἐκκλίνειν ἐς τὴν αὔξησιν και ἀνάπλασιν τῶν σαρκῶν ποιήσονται*» (Œuvres complètes d'Hippocrate par E. Littré. Paris, 1841, t. III, p. 318 και 332 Κατ' ἰητρῶν). Ἡ χειρουργικὴ διέπλασε τὸν ὄρον **ἀναπλαστικὴν**, δηλοῦσαν τὴν διὰ χειρουργίας διόρθωσιν ἐλλειπούσης ἢ καταστραφείσης τινὸς μοίρας τοῦ σώματος ἢ τοῦ δέρματος δι' ἑτέρου τμήματος αὐτοῦ.

Ἡ δὲ ἐφαρμογὴ τῶν τοιούτων ἐγχειρήσεων εἶναι τόσον πολύτροπος και ἐν πλείστοις τοῦ σώματος μέρεσιν ἐφαρμοζομένη, ὥστε ἐν τῶν σπουδαιοτάτων τῆς ἐγχειρητικῆς κεφαλαίων ἀποτελεῖ τὸ περὶ ἀναπλαστικῆς.

Ἡ ἀναπλαστικὴ ἔσχε τὴν γένεσιν παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς, παρ' οἷς ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων ἐπεκράτει τὸ βάρβαρον ἔθιμον τοῦ ἀκρωτηριάζειν τὴν ρίνα πρὸς τιμωρίαν. Ἐν δὲ τῶν σπουδαιοτάτων γεγονότων, πρὸ δύο αἰῶνων ἔτι ἐκτελεσθέντων, εἶναι ὅτι ὁ βασιλεὺς *Coarka*, κυριεύσας τὴν πόλιν *Kistipoor* τῆς νήσου *Κεϋλάνης*, ἠκρωτηρίασε τὴν ρίνα πάντων τῶν κατοίκων τῆς πόλεως ἐκείνης. Οἱ Ἰνδοὶ λοιπὸν εἶχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ σκεφθῶσι περὶ ἀναπλαστικῆς ρίνων, πρῶτοι δὲ παρ' αὐτοῖς οἱ ἱερεῖς ἐπλαττον ρίνας και μετὰ τούτους ἡ τάξις τῶν ἀγγειοπλαστῶν (*Kovmas*). Ἐκ τῶν Ἰνδιῶν λοιπὸν καταγομένη ἡ ἀναπλαστικὴ διεδόθη σὺν τῷ χρόνῳ παρὰ πᾶσι τοῖς λαοῖς· και πρῶτοι παρέλαβον αὐτὴν, φυσικῶ τῷ λόγῳ, οἱ Αἰγύπτιοι, παρ' οἷς και ἡ ἐν γένει ἱατρικὴ προεχωρηκυῖα ἦτο, ὡς δύναται τις νὰ συμπεράνη ἐκ τοῦ παπύρου τοῦ *Ebers*, ἀναγομένου εἰς τὸ 1552 π. Χ. και ἐκ τῶν μαρτυριῶν τῶν ἐξῆς χωρίων τοῦ *Ηροδότου*.

«*Ἡ δὲ ἱητρικὴ κατὰ τάδε ὀφι δέδοται*»

μῆς νόσου ἕκαστος ἰητρός ἐστὶ καὶ οὐ πλεόνων, πάντα δ' ἰητρῶν ἐστὶ πλῆθ' οἱ μὲν γὰρ ὀφθαλμῶν ἰητροὶ κατεσιῶσι, οἱ δὲ κεφαλῆς, οἱ δὲ ὀδόντων, οἱ δὲ τῶν κατὰ νηδύν, οἱ δὲ τῶν ἀφανέων νοσούντων» (Β', 84). «Κῦρος πέμψας παρὰ Ἀμασιν αἶεε ἰητρὸν ὀφθαλμῶν, ὃς εἶη ἄριστος τῶν ἐν Αἰγύπτῳ» (Γ', 1). Παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις ὑπῆρχον βεβαίως καὶ ῥινοπλασται, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Γαληνός, ἀναφέρων ὅτι ἡ ῥινοπλαστικὴ ἦτο γνωστὴ καὶ ἐνηργεῖτο ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων. Μετὰ τοὺς Αἰγυπτίους πρέπει νὰ ἀναδράμωμεν μέχρι τοῦ τέλους τοῦ πρώτου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος, μέχρι τοῦ Κελσίου, ἵνα εὖρωμεν σαφέστατα ἀναγεγραμμένην τὴν ἀναπλαστικὴν μέθοδον, ὡς αὕτη εὕρηται ἐν τῷ θ' κεφαλαίῳ τοῦ Ζ' βιβλίου, ἐνθα ἀναφέρεται ἀναπλαστικὴ οὐ μόνον τῆς ῥίνος, ἀλλὰ καὶ τῶν χειλέων καὶ τοῦ ὠτός· ἀναπλαστικὴ ἐκτελουμένη δι' ὀλισθήσεως δέρματος, παραλαμβανομένου ἐκ τοῦ γεινιαζόντος τόπου.

Μετὰ τὸν Κέλσιον, ἵνα εὖρωμεν ἀληθῆ ἀναπλαστικὴν, πρέπει νὰ ἀνέλθωμεν μέχρι τοῦ 1442, ὅτε ἐν τοῖς *Annales mundi de Pierre Ranzano évêque de Lucera* ἀπαντῶμεν τὸν σικελὸν *Branca* ἐκτελοῦντα ἀναπλαστικὰς ἐγχειρήσεις τῆς ῥίνος· μετὰ τοῦτον τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀντώνιον, ὃς τις διὰ δέρματος τοῦ βραχίονος ἐπλαττε ῥίνας, πρὸς δὲ ἐξετέλει καὶ ἀναπλαστικὰς χειλέων καὶ ὠτων (*Tiraboschi, Histoire de la Litterature Italienne*). Τούτους διαδέχεται ἡ οἰκογένεια τῶν κλαθριωτῶν *Bojano*, ὡς ἀναφέρει ὁ Ἀλέξανδρος *Benedetti* κατὰ τὸ 1539 (*De remedica opus. Anatomia lib. IV, cap. XXXIV, Basil, 1539*), καὶ ἐπὶ τέλους τὸν *Gaspard Tagliacozzi*, καθηγητὴν τῆς χειρουργικῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βολωνίας, ἐκδόντα καὶ περισπούδαστον διότιμον σύγγραμμα τῷ 1597 ἐπιγραφόμενον *De curtorum chirurgia per insitionem. Venetiis*. Μετὰ τὸν *Tagliacozzi* καὶ τοὺς συγχρόνους αὐτῷ *Jean Baptiste Cortesi, Franco* (*Traité des hernies, 1561, p. 460*), μέχρι τοῦ 1816 οὐδὲν σπουδαῖον εὕρισκουμεν περὶ τῆς ἀναπλαστικῆς, ὥστε ὁ ἄγγλος συγγραφεὺς *Carpue* ἐξέδωκε τὸ περὶ ῥινοπλαστικῆς ἔργον καὶ ἔδωκε νέαν ὠθησιν εἰς τὰς ἀναπλαστικὰς ἐγχειρήσεις.

Κατ' αὐτοὺς δὲ μόνους τοὺς χρόνους ἀναγράφεται ἡ πρώτη ἐφαρμογὴ τῆς ἀναπλαστικῆς ἐπὶ τῶν βλεφάρων. Ἡ σύντομος αὕτη ἱστορία τῆς ἀναπλαστικῆς ἐγένετο ὡς σχετιζομένη πρὸς τὸ θέμα ἡμῶν, πρὸς δὲ ἵνα καταδειχθῇ σύναμα πόσον εἶναι δύσκολος ἡ σύλληψις νέας ιδέας καὶ ὑπαρχόντων ἤδη κεκτημένων παραπλησίων ἐκείνης, πρὸς δὲ καὶ ἐνδείξεων ὑπαγορευουσῶν γεγωνεῖν τῆ φωνῆ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἀναπλαστικῆς καὶ ἐπὶ τῶν βλεφάρων.

Τῷ ὄντι ἀπὸ τῶν παλαιωτάτων χρόνων μέχρι τοῦ 1818 σιγῇ ἐπικρατεῖ περὶ τῆς ἀναπλαστικῆς τῶν βλεφάρων, ἐν ᾧ περὶ τῆς ῥίνος, τῶν ὠτων καὶ τῶν χειλέων ὑπῆρχον, ὡς εἶδομεν, σπουδαῖα ἔργα. Καὶ ὁμως μεταξὺ τῶν δύο ἐγχειρήσεων ὑπῆρχεν ἐν μόνον βῆμα, καὶ τούτου, λέγω μάλιστα, τὸ ἡμῖς ἦν τετελεσμένον ὑπὸ τοῦ Κελσίου καὶ *Ledran* τοῦ πατρός. Καὶ πράγματι, ὁ μὲν Κέλσιος ἀναγράφει ὡδὲ πως τὴν ἐγχειρητικὴν δι' ἐπιδιόρθωσιν λαγοφθάλμου.

«Ὅταν ὁ λαγοφθαλμὸς ἦναι ἀποτέλεσμα ἑλλείψεως ὀλίγου δέρματος, δύναται νὰ διορθωθῇ· πρὸς τοῦτο κάτωθεν τῆς ὀφρύος ἄγομεν καμπύλην τομὴν, ἧς αἱ κεραταὶ εἶναι ἐστραμμέναι πρὸς τὰ κάτω. Ἡ ἐντομὴ δέον νὰ γείνη μέχρι τοῦ ταρσοῦ, προσεκτέον δὲ μὴ αὐτὸν βλάψωμεν, ἵνα μὴ προκύψῃ ἀνεπανόρθωτος πτώσις. Ἡ ἐντομὴ λοιπὸν πρέπει νὰ διαλαμβάνῃ μόνον τὸ δέσμα, ἵνα, ἀνοιχθείσης τῆς πληγῆς, τὸ βλέφαρον κατέλθῃ. Ἐν ταύτῃ λοιπὸν ἐπιθέτουσι ξαντὸν ἵνα ἐμποδίσωσι τὸ μὲν τὴν σύμπτυξιν τῆς πληγῆς, τὸ δὲ ἐπιβροθήσωσι τὴν ἀναγέννησιν σαρκίων, ἅτινα θὰ ἀναπληρῶσι τὸ κενὸν καὶ οὕτω θὰ διευκολύνωσι τὸ βλέφαρον νὰ καλύπτῃ τὸν ὀφθαλμόν. (*De la médecine, livre VII, section VII*).

Ὁ δὲ *Ledran* ἐν σελίδι 440 τοῦ Γ' τόμου τῶν *Mémoires de l'Académie de chirurgie* τῶν Παρισίων περιγράφει τὸ περιστατικὸν καὶ τὴν ἐγχείρησιν, ἣν ἐξετέλεσε κατὰ τὸ 1739 ἐπὶ νέου, ὃς τις, ἕνεκα δακρυϊκοῦ συριγγίου κικῶς ἐγχειρηθέντος καὶ ἐξ ἐπιπλοκῆς ὄγκου κατὰ τὸν ἔσω κανθὸν ἐν ἐκστροφῇ, εἶχε σημαντικὸν ἐκτρόπιον κατὰ τὸν ἔσω κανθὸν μετὰ οὐλής. Παρ' αὐτῷ λοιπὸν, ἀρ' οὐ τὸ πρῶτον ἀφῆρεσε τὸν ὄγκον καὶ τὸ

βλέφαρον κατά τι ἠνωρθώθη· ἵνα δὲ τελείως λείψῃ τὸ ἐκτρόπιον, δύο μῆνας μετὰ τὴν πρῶτην ἐγχείρησιν ἐνεχείρησεν ὡς ἐξῆς: «Ὁ σκοπός μου, λέγει, ἦτο νὰ ἐκτάμω τὸ μικρὸν χεῖλος τῶν δύο βλεφάρων ἀπὸ τῶν δακρυϊκῶν σημείων μέχρι πέρα τῆς ἀρχαίας οὐλῆς, νὰ ἀφαιρέσω δλην τὴν οὐλὴν . . . . καὶ νὰ καταστήσω αἰμάσσον ὄλον αὐτὸ τὸ μέρος, ἵνα πορισθῶ ταχεῖαν ἐπούλωσιν διὰ βρῶν . . . ἤρχισα τὴν τομὴν παρὰ τὸ δακρυϊκὸν σημεῖον τοῦ κάτω βλεφάρου καὶ ἤγαγον αὐτὴν μέχρι τῶν πλαγιῶν τῆς βίνος. Τὰ αὐτὰ ἐποίησα καὶ εἰς τὸ ἄνω βλέφαρον. Οὕτω περιέγραψα τρίγωνον, ὃ καὶ ἀφῆρα . . . μετὰ ταῦτα συνήγαγον τὰ χεῖλη τῆς πληγῆς καὶ συνέραψα αὐτά. Διὰ τῶν δύο τούτων ἐγχειρήσεων ἔλειψεν ἡ ἀσχημία, ἥς τὰ ἔγνη καὶ δυσκόλως ἀναγνωρίζονται.

Προὔπαρχουσῶν λοιπὸν τοιούτων προκαταρκτικῶν ἐγχειρήσεων, ἔλειπε μόνον μικρὸν τι, ἀλλὰ μέγα ἐν ταύτῃ· ἔλειπεν ἡ ἀντίληψις νέας ιδέας καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἀναπλαστικῆς, ὡς προείπομεν, ἐπὶ τῶν βλεφάρων. Ταύτην προώριστο νὰ ἐκτελέσῃ μὲν τῷ 1809, περιγράφη δὲ τῷ 1818 ὁ *C. F. Gräfe* (*Rhinoplastick*, pag. 15. 1809, *Journal etc. v. Gräfe et Walther*, II. p. 18, 1818). «Συχνά, λέγει ὁ *Gräfe*, παρουσιάζεται ἀνάγκη ὅπως ἡ ἀνάπλασις τῶν βλεφάρων γείνη διὰ μεταφυτεύσεως, ὅπως αὕτη ἐκτελεῖται εἰς τὰ χεῖλη διὰ τοῦ δέρματος τῶν μῆλων. Πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἔσχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ κάμω τοιοῦτό τι πείραμα εἰς ἓν βλέφαρον καταστραφὲν ἔνεκα ἐλκώδους βλεφαρίτιδος. Ὁ βολβὸς τοῦ ὀφθαλμοῦ ἦτο ἐν μεγάλῳ κινδύνῳ· ὅτε ἡ ἀσθένεια ἰθεραπεύθη, ἀνέλαβον τὴν ἀναπλαστικὴν τοῦ ἐλλείποντος βλεφάρου, προσαρμόζων πρὸς αὐτὸ τὸ γειτνιαζόν δέρμα. Ἄγνωῶν προγενεστέραν τοιαύτην ἐγχείρησιν, κατειχόμεν ὑπὸ φόβου, διεσκεδασθέντος ὁμοῦ ἐκ τῆς παντελοῦς ἐπιτυχίας».

Τὴν ἐπιτυχίαν τοιαύτης ἐγχειρήσεως, γνωσθεῖσις μετὰ τινα ἔτη πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης, ἐμιμήθησαν καὶ ἐφήρωσαν εἰς τὴν βλεφροπλαστικὴν, τὰς διαφόρους μεθόδους τῆς ἀναπλαστικῆς, πρὸς δὲ ἐπενόησαν νέους τῶν μεθόδων τρόπους, φέροντας τὰ ὀνόματα τῶν ἐπινοησάντων αὐτούς, ὧν τινὰς ἀναφέρομεν καὶ ἐνταῦθα·

1818 *Droudi*, *Journal de v. Gräfe et Walther*, t. II, p. 99.

1828 *Delpesch*, *Chirurgie clinique de Montpellier*, t. II, p. 221—225.

1829 *Fricke*, *Die Lehre von den Augenoper.* p. 264.

1829 *Hysern y Moleras*, *Blepharoplastie* (publication en 1834).

1829 *Jüngken*, *Lehre von den Augenoperationen.*

1829 *Malvani*, *Mémoire sur l'ectropion*, *Journal Général de Méd.*

1830 *Straub*.—1831 *Blacijs*.—1835 *Jobert*.—1835 *Diffenbach* dans différents traités d'ophthalmologie.

1839 *Ann. d'Oculistique*, t. I, p. 239.

—1844 p. 42 καὶ 224.—1844 p. 130.

1843 p. 139 καὶ 80.—1846 p. 40—1849

p. 224.—1859 p. 51.—1851 p. 121.—

1872 p. 62.—1887 p. 106—1895 p. 47.

1836 *Blandin*, *Thèse de Concours*, Paris.

1841 *Rigard*, *Thèse de Concours*, Paris.

1842 *Serre*, *Traité sur l'art de restaurer les difformités de la face*. *Montpellier*.

1843 *Ammon et Baumgarten*, *Ann. de la Société de Méd. de Gand*. 1844.

1849 *Jobert de Lamballe*, *Traité de Chirurgie plastique*.

1856 *Burow*, *Beschreibung einer neuen transp. Meth.*, Berlin.

1856 *Denovillier*, *Bul. de la Société de Chirurgie* p. 399, 465, 547 καὶ 1863.

1854 *F. Hamilton*, *New-York Journal of Medicine*, t. XIII, New series, p. 169.

1860 *Cazelles*, *Thèse de Paris* N° 110.

1860 *Gazette Médicale d'Orient*, p. 68

καὶ 1873 p. 136 καὶ 1899 séance du 6 Janvier.

1863 *Ber*, *Thèse de Paris*.

1865 *Cassius*, *Thèse de Paris*.

1866 *Gruveiller*, *Thèse d'Agrégation*, Paris.

1872 *Ollier*, *Académie de Science de Paris*.

1873 *Martin*, Thèse de Paris.

1874 *Thiersch*, Arch. f. Klin. Chir. Rb. XVI, s. 323 et Central. für Chirurg. 1886 καὶ 1888.

1889 *Berger*, Congrès Français de Chirurgie.

1889 *Valude*, Archiv d'ophthalmol.

1894 *Panas*, Traité d'ophthalmologie, t. II, p. 166.

1897 *Valude-Robin*, traité de Thérapeutique, p. 55.

1899 *Bistis*, Revue médicopharmaceutique.

1900 Presse Médicale, p. 12.

Ἡ μελέτη τῶν ἄρθρων καὶ συγγραμμάτων τούτων εἰς τὸν θέλοντα νὰ ἐνσκήψῃ εἰς τὸ περὶ ἀναπλαστικῆς ζήτημα θὰ πορίσῃ ἐπαρκεστάτην γνῶσιν περὶ τοῦ θέματος, καὶ δὴ περὶ ἀναπλαστικῆς τῶν βλεφάρων. Ἐν αὐτοῖς περιγράφονται ἱστορικά, ἐγχειρητικοὶ κανόνες καὶ τρόποι, περιστατικὰ σπουδαῖα, συμβουλαί, κρίσεις καὶ ἐπικρίσεις, διάφοροι μέθοδοι, ἀρχαῖαι καὶ νέαι, ὅ,τι ἄλλο ἐπιθυμῆι τις περὶ τοῦ ζητήματος καὶ ἐπὶ τέλους διαιρέσεις καὶ ὑποδιαιρέσεις κτλ. κτλ.

Καθ' ἡμᾶς, ἡ ἀναπλαστικὴ διαιρεῖται εἰς δύο, εἰς *αὐτοπλαστικὴν* καὶ *ετεροπλαστικὴν*· καὶ περὶ μὲν τῆς ετεροπλαστικῆς οὐδεὶς λόγος ἐνταῦθα· περὶ δὲ αὐτοπλαστικῆς, ἥτοι περὶ ἀναπλάσεως διὰ μεταφυτεύσεως κρημοῦ, λαμβανομένου ἐξ αὐτοῦ τούτου τοῦ πάσχοντος, θὰ εἰπωμέν τινα κεφαλαῖωδη.

Ἡ δὲ αὐτοπλαστικὴ διαιρεῖται εἰς δύο, εἰς ἀναπλαστικὴν δι' ἐμμίσχου κρημοῦ καὶ εἰς ἀναπλαστικὴν δι' ἀμίσχου· τούτων δὲ ἡ πρώτη ὑποδιαιρεῖται εἰς τοὺς ἐξῆς τρόπους.

Τὸν ἰνδικόν. Κατ' αὐτὸν ὁ προσαγόμενος δερμικός κρημνός πρὸς ἐπιδερμάτωσιν τῆς ἐσπερημένης τοιοῦτου ἐπιφανείας λαμβάνεται ἐκ τοῦ γειτνιάζοντος μέρους, μεθ' οὗ συνέχεται διὰ τροφοφόρου μίσχου, διὰ τῆς συστροφῆς δὲ αὐτοῦ φυτεύεται ὁ κρημνός ἐν τῷ ἐπιδερματώσεως χρεῖαν ἔχοντι μέρει.

Τὸν γαλλικόν ἢ τοῦ Κελσίου, ἐνθα ὁ κρημνός μεταφυτεύεται δι' ὀλισθήσεως καὶ προσελκύσεως.

Τὸν ἰταλικόν ἢ τοῦ Tagliacozzi. Οὗτος διαφέρει τῶν προηγουμένων, καθόσον ὁ κρημνός συνέχεται μετ' ἀπομεμακρυσμένου πρὸς

τὴν ἐπιδερμάτωσιν μέρους καὶ προσάγεται εἰς αὐτὸ διὰ ποικιλοτρόπων καὶ ἀλλοκότων διαθίσεων τοῦ σώματος.

Ὁ δεύτερος, ὁ δι' ἀμίσχου κρημοῦ, ἦτοι ἐνθα ὁ μεταφυτευόμενος κρημνός εἶναι τελείως ἀπληθευμένος, ὑποδιαιρεῖται εἰς τοὺς ἐξῆς τρόπους, τὸν *δερμικόν*, ὅπου ὁ κρημνός ἀποτελεῖται ἐκ πασῶν τῶν στιβάδων τοῦ δέρματος, τὸν *ἐπιδερμικόν*, τὸν *δερμοεπιδερμικόν* καὶ τὸν *κεράτινον*.

Προκειμένου δὲ περὶ τῆς ἀξίας ἐνὸς ἐκάστου τρόπου, λέγομεν ὅτι πάντες εἶναι καλοί, διότι ἕκαστος ἔχει ἐνδείξεις ἐφαρμογῆς, ὧν ἡ τήρησις μόνον ἐξασφαλίζει τελείαν ἐπιτυχίαν. Ἄλλ' ὁ ἀριστος πάντων, ὁ ἀριθμῶν τὰς πολυπληθεστέρας ἐνδείξεις καὶ μακροβιωτέρας ἢ μᾶλλον τελείας ἐπιτυχίας, εἶναι ὁ ἰνδικός, καὶ δὴ ἡ τροποποιήσις, καθ' ἣν ἡ περιστροφὴ τοῦ μίσχου εἶναι μικρά. Τῶν διαφόρων τούτων τρόπων ἐξετελέσαμεν τινὰς καὶ αὐτῶν τὰς παρατηρήσεις ἀναγράφομεν ἐνταῦθα.

Παρατήρησις α'. Ὁ κύριος *M. A.*, εἴκοσι ἐτῶν, ἐγεννήθη ἐν Βαγδατίῳ, ὅπου ἐν ἡλικίᾳ 5 ἐτῶν προσεβλήθη ὑπὸ φύματος τοῦ τόπου ἐν διαφόροις σημείοις τοῦ προσώπου· τούτων ἐν μὲν ἑφθεῖρε τὸν δεξιὸν ὀφθαλμόν, καταστήσαν αὐτὸ ἀτροφικόν μετὰ συμβλεφάρου ἕτερον δὲ, τὸ ἐπὶ τοῦ ἄνω βλεφάρου τοῦ ἀριστεροῦ ὀφθαλμοῦ, συνερίκνωσεν αὐτό, ἐξ οὗ μικρὸς λαγόφθαλμος δύο χιλιοστομέτρων. Διὰ μικροῦς τοιοῦτους λαγοφθάλμους ἢ τῶν ἀρχαίων ἐγχειρητικὴ ἀγωγή ἀρκεῖ πρὸς ἐπιδιόρθωσιν. Αὕτη περιγράφεται ὑπὸ διαφόρων συγγραφέων, ὑπὸ τοῦ *Κελσίου*, ὡς εἶδομεν, ὑπὸ τοῦ *Παύλου Αἰγινήτου* ἐν τῷ *περὶ χειρονογούμενων* βιβλίῳ (*R. Briau*, Paris, MDCCCV, p. 110) καὶ ὑπὸ τοῦ *Ἀετίου* ὡς ἐξῆς· «περὶ λαγοφθάλμων Δημοσθένους. Λαγοφθαλμοὶ καλοῦνται ἐφ' ὧν ἀνέσπασται τὸ ἄνω βλέφαρον καὶ ἀνέφυγεν ὁ ὀφθαλμός ἐν τῷ καθεῦδεν καθάπερ τῶν λαγῶν . . . . . θεραπεύειν δὲ αὐτοὺς μνησιδῆ τομῆν κατὰ τῆς οὐλῆς ὅλης ἐμβάλλοντα ὡς τὸ μὲν κυρτὸν τῆς τομῆς ἄνω· τὰς δὲ κεραίας κάτω πρὸς τοὺς ταρσοὺς βλέπειν, ἔπειτα διαστῆλλειν ζύσμασιν ὀθονίων τὴν διαίρεσιν καὶ κατάγειν κάτω τὸ βλέφαρον καὶ ἴσον ποιεῖν τῷ κατὰ φύσιν σχήματι. . . . .» (*Die Augeneheilkunde des Aëtius aus Amida von*

J. Hirschberg, Leipzig, 1899, p. 174).

Ἐν τῷ ἡμετέρῳ περιστατικῷ καὶ ἡμεῖς, διελόντες τὴν οὐλὴν καὶ διαστήσαντες τὴν πληγὴν διὰ συναγωγῆς τῶν ἐλευθέρων χειλέων τῶν βλεφάρων ἀντὶ ὀθονίων πρὸς βεβαιοτέραν ἐπιτυχίαν ἐφηρμόσαμεν ἐπ' αὐτῆς ἀπλὴν ἐπιδερμίδα, συμφώνως ταῖς διατάξεσι τοῦ πρὸς ἐπιδερματισμὸν τρόπου τοῦ *Reverdin* (Bull. de la Société de Chirurgie 1869, 8 Décembre). Τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο τέλειον, ὁ λαγόφθαλμος δὲν ὑπάρχει μέχρι σήμερον, καίτοι ἡ ἐγχείρησις ἐτελέσθη κατὰ Μάρτιον τοῦ 1897.

Παρατήρησις β'. Κύριος *I.* ἐκ Χαλεπίου, 22 ἐτῶν, ἔσχε πρὸ ἐτῶν ἕνεκα φύματος τοῦ Χαλεπίου ἐκτρόπιον τοῦ ἄνω βλεφαροῦ, καταλείπον ἀστεγῆ τὸν κερατοειδῆ. Τοῦτον ἐνεγείρησαμεν πρὸ 18 μηνῶν διὰ τοῦ ἀμίσχου δερμικοῦ τρόπου. Πρὸς τοῦτο διετέλομεν τὴν οὐλὴν καθ' ὅλον τὸ μήκος, ἐμεγεθύνσαμεν τὴν πληγὴν διὰ πολυαριθμῶν παραλλήλων μικρῶν ἐντομιῶν, μετὰ ταῦτα κατεσπάσαμεν τὸ ἐλευθέρων χειλὸς τοῦ βλεφαροῦ καὶ ἐκρατήσαμεν τὴν πληγὴν τεταμένην διὰ συναγωγῆς τῶν δύο χειλέων τῶν βλεφάρων, ἤτοι ἀντὶ τῆς ταρσορραφίας, τῆς συνήθως ἐκτελουμένης κατὰ τὰς τοιαύτας περιπτώσεις, ἐπλησιάζσαμεν τὰ χεῖλη τῶν βλεφάρων διὰ ῥαφῶν, ὥστε ταῦτα νὰ προσεγγίζωσι πρὸς ἄλληλα. Τὴν προκύψασαν πληγὴν μετὰ αἰμοστασίαν γενομένην διὰ πτυγμάτων βεβαπτισμένων ἐν ἀσηπτικῷ τεχνικῷ ὀρεῷ ἐπληρώσαμεν διὰ κρηνοῦ ἀφαιρεθέντος ἐκ τῆς ἐπιτροχλιακῆς χώρας, κατόπιν ἐρράψαμεν αὐτὴν ἀρμοδίως καὶ ἐπέθεσαμεν ἐπίδεσμον ξηρὸν ἀσηπτικόν. Μετὰ 4 ἡμέρας ἡ ἀνάπλασις ἐγένετο, ἀφῆραμεν τὰς ῥαφὰς καὶ ἐπέδεσαμεν τὸν *Ἱπποκράτους ὀφθαλμόν*¹.

1. *Ὄφθαλμός Ἱπποκράτους* εἶναι ἐπίδεσμος ἐνὸς ὀφθαλμοῦ, περιγραφόμενος ὡς ἐξῆς παρ' *Ὁρειβασίῳ*: «Ταλαμῶνος ἀνάρτησις πρὸς τὴν χρεῖαν, τῆς ἀρχῆς διακρατουμένης ἐκ πλαγίων τῆς κεφαλῆς, ἀπὸ ἰνίου ἄγεται λοξῆ ὑπὸ λοβὸν ὠτός τοῦ πλησίον καὶ τότε κατὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ, τοῦ δεομένου ἀπέπης, εἶτα ἐπὶ τὸ μέτωπον ἀνάγεται, ἀπὸ τοῦ μετώπου ἐπὶ τὸ βρέγμα, ἀπὸ τοῦ βρέγματος ἐπὶ ἰνίον, ἀπὸ ἰνίου μετωπιαία κυκλωτερῆς περιείλησις, ἐπὶ τέλος τοῦ ὄμματος γενομένου κατὰ τὰ ἀπολήγοντα τοῦ βρέγματος». *Bussemaker et Daremberg*, t. III, pag. 293. Paris, MDCCCLXII. *Littre Œuvres complètes d'Hippocrate* T. III, Paris, 1841, σελ. 290. Τα δὲ εἶδεα (ἐπίδεσμων) ἀπ' ἧ, σκέ-

Μετὰ 7 ἡμέρας ἀπηλευθέρωσαμεν τὰ βλεφάρων καὶ ὁ ἀσθενὴς ἀπῆλθεν ἔχων ὠραῖον βλέφαρον. Ἄγνοα δὲ ἂν μέχρι σήμερον τὸ βλέφαρον τοῦτο εὐρίσκηται ἐν ἐπαρκεί καταστάσει· εὐκαιρον δὲ μὴ ἐνταῦθα νομίζω νὰ ἀναφέρω τὸ ἄρθρον τοῦ κ. *Adjemian*, ἐν ᾧ πλείστα διαρκεῖς ἐπιτυχίαι ἀναφέρονται, ἐπιτευχθεῖσαι διὰ τοῦ ἀμίσχου τρόπου καὶ τῆς συναγωγῆς (*Archiv. d'Ophthalmol.*, 1897, p. 487).

Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ προετιμήσαμεν τὸν ἀμίσχον δερμικὸν τρόπον, διότι ἐπὶ τῆς κροταφικῆς χώρας ὑπῆρχε βαθεῖα οὐλὴ ἐκ δεξιῆνος Χαλεπίου, ἣτοι ὑπῆρχεν ἀντένδειξις διὰ τὴν προτίμησιν τοῦ ἰνδικοῦ τρόπου.

Παρατήρησις γ'. Κύριος *A. A.* εἰσέρχεται εἰς τὸ νοσοκομεῖον ἕνεκα ἐρυσιπέλατος τοῦ προσώπου· μετὰ τινὰς ἡμέρας προσκαλούμεθα μετὰ τοῦ κ. *Millingen* ὅπως ἐξετάσωμεν ἐν συνδιασκέψει τοὺς ὀφθαλμούς αὐτοῦ· ἐπαρουσίαζε τὰ ἐξῆς. Τὰ 4 βλεφάρων ἦσαν ἐμπυημένα, τὸ 1/4 τοῦ ἀριστεροῦ κερατοειδοῦς ἐπ' ἴτης, τὸ δέριμα τοῦ μετώπου ἦτο ἀποκεκολλημένον ὑπὸ ἀθροίσματος πύου, ὅπερ διὰ δύο συριγγίων ἤνοιγεν ἄνωθεν τῶν δύο κανθῶν τοῦ ἄνω ἀριστεροῦ βλεφαροῦ. Πάντα τὰ γάγγλια τοῦ ἀριστεροῦ λαιμοῦ ἦσαν διαπεπηνημένα, ἐπ' ἴσης ὑπῆρχεν ἐμπύησις εἰς τὸ πέλμα τοῦ ἀριστεροῦ ποδός, ὅθεν πρὸ τῆς ἀσθενείας ἐξεκρίνετο ὑγρὸν τι ὑποπτον. Ὁ ἀριστερὸς ὀφθαλμὸς ἦτο ἐν προπτώσει ὡς ἐκ τῆς ἐμπυήσεως τῆς πυέλου. Εἰς ἐπίμετρον δὲ τούτων ὁ δυστυχὴς κατετρύχετο ὑπὸ βρογχοπνευμονίας. Τὰ γενικὰ συμπτώματα ἦσαν ἀνάλογα πρὸς τὸ μέγεθος τῶν κακῶν τούτων. Ὁ δεξιὸς βολθὸς ἦτο ἀνέπαφος, καὶ ὅτε ἤδη τὰ ἄνω φαινόμενα ἦσαν ἐν ὑποχωρήσει, ἀνκραίνετα· πρόπτωσις καὶ τοῦ δεξιῦ ὀφθαλμοῦ, ὡς ἐκ τῆς ἐμπυήσεως τῆς γλῆνης· ἀξιοσημείωτον ὅτι ἀμφότεραι αἱ ἐμπυήσεις ἐπαρουσίαζον πάντα τὰ συμπτώματα ταύτης ἐκτὸς τῶν πόρων, καὶ πίεσις ἐπὶ τοῦ βολθοῦ ἀκόμη ἦτο ἀνώδυνος. Ὁ βυθὸς τοῦ βολθοῦ ἦτο φυσιολογικός, ἡ δὲ ὄρασις καλὴ.

Ἡ θεραπεία συνίστατο, ἐκτὸς τῶν κατὰ τῆς βρογχοπνευμονίας διατεταγμένων ὑπὸ τοῦ κ. *Εὐθυβούλη*, εἰς τὰ κατὰ τῶν ἐμπυή-

παρνον, σιμά, ὀφθαλμός, βόμβος καὶ ἡμίτομον ἀρμόζον τὸ εἶδος τῶ εἶδει καὶ τῶ πάθει τοῦ ἐπιδομένου».

σεων ὑπὸ τοῦ κ. *Millingen* καὶ ἡμῶν πραγθέντα, ἤτοι κενώσεις τῶν πύων, σωληνώσεις, πλύσεις ἀντισηπτικαί, ἐπιθέματα ψυχρά, καυτηριάσεις, ἐκκοπὴ προπτώσεως ἱριδος κτλ. κτλ. Τούτων τελεσθέντων, ὁ μὲν δεξιὸς ὀφθαλμὸς ἐσώθη παντελῶς, ὁ δὲ ἀριστερὸς φέρει λεύκωμα συμφυῆς καὶ εἶναι ἐν ἐξωτερικῷ στραβισμῷ, τὸ βλέφαρον εἶναι ἐν ἐκτροπίῳ καὶ ὁ κερατοειδὴς ἀττειγής.

Διὰ τὸ ἐκτρόπιον λοιπὸν ἐπεχείρησα ἀναπλαστικὴν, λαβὼν τὸν ἔμμισχον κρημνὸν ἐκ τοῦ κροτάφου. Ἡ ἐγχείρησις ἐγένετο κατὰ τὰ κεκανονισμένα, ἐκτὸς ὅτι ἀντὶ τῆς ταρσορραφίας προειμήσαμεν τὴν *συμβολήν* τῶν βλεφάρων.

Ἡ ἐπέμβασις ἐγένετο τῇ 8 Δεκεμβρίου 1899· μετὰ 10 ἡμέρας ὁ ἀσθενὴς ἀπῆλθε τοῦ νοσοκομείου καὶ σήμερον φέρει ἐν βλέφαρον καλῶς στεγάζον τὸν κερατοειδῆ, ὁ κρημνὸς δὲ μὴ εἰσέτι εἶναι κατὰ τι παχύτερος τοῦ φυσιολογικοῦ βλεφάρου, πρὸς δὲ καὶ σμικρὰ πτώσις ὑπάρχει κατὰ τὸν ἔξω κανθόν.

Παρατήρησις δ'. Κόρη 23 ἐτῶν, ἐν μικρῇ ἡλικίᾳ εἰς πῦρ πεσοῦσα, ἐκάθη εἰς τὸ πρόσωπον καὶ φέρει ἴχνη ἐκτεταμένα ἐπὶ τοῦ μετώπου, ἐπὶ μέρους τοῦ δεξιοῦ κροτάφου καὶ μήλου τοῦ ἀριστεροῦ ὀφθαλμοῦ τὸ μὲν κάτω βλέφαρον εἶναι ἐν μετρίῳ ἐκτροπίῳ κατὰ τὸν ἔσω κανθόν, τὸ δὲ ἄνω βλέφαρον ἐν τελείῳ ἐκτροπίῳ, σφίζονται δὲ αὐτοῦ τρίχες τινὲς κάτωθεν τῆς ὀφρύδος, καὶ ταύτης φεροῦσης τινὰς μόνον πρὸς τὸ μεσόφρυον. Ἡ κόρη αὕτη πρὸ ἐτῶν εἶχεν ὑποβληθῆ εἰς τὴν δ' ἀμίσχου δερματικοῦ τρόπου βλεφαροπλαστικὴν, ἀλλ' ἡ ἐγχείρησις δὲν ἐπέτυχεν, ἐκ δὲ τῶν μεταφυτευθέντων ἔμειναν μόνον δύο νησίδια.

Ἡ περίπτωσις αὕτη, ὡς ἐκ τοῦ μεγέθους τῶν ἀπωλειῶν τοῦ βλεφάρου, ὑπάγεται εἰς ἐκείνας, περὶ ὧν ὁ *Κέλαιος* ἐκφράζεται ὡδὲ πως· «Ἐν περιπτώσει λαγοφθάλμου, ὅπου μεγίστη μερὶς τοῦ βλεφάρου ἐλλείπει, οὐδεμία ἐπιδιόρθωσις εἶναι δυνατὴ» (Βιβλ. Ζ', κεφ. 7). Ὁ ἀφορισμὸς οὗτος ἠμπόδισε τοὺς μεταγενεστέρους νὰ σκεφθῶσι περὶ διορθώσεως τῶν τοιούτων καταστάσεων· ἀλλ' ὁ *Κέλαιος* διὰ τῶν ἀνωτέρω δὲν ἀπηγόρευσε ῥητῶς τὴν ἐγχείρησιν, διότι ταύτην ὑπονοεῖ, καθὼς ἐξ ἄλλων παρεμφερῶν χωρίων αὐτοῦ ἐξάγεται, ἐν οἷς προκειμένου περὶ ῥινόσ, ὠτων καὶ χειλέων ῥη-

τῶς λέγει (Sect. IX)· «ὅταν ἡ ἔλλειψις ᾖναι μεγάλη, ἡ ἐπέμβασις εἶναι ἀνωφελής, διότι θὰ προκύψῃ μεγαλειτέρα ἀσχημία». Ἐκ τούτων ἐπιτετα, ὅτι εἶναι ὑπερβολικὸς πως ὁ ζήλος τῶν ὑπερασπιστῶν αὐτοῦ, ἐκείνων, οἵτινες βασιζόμενοι ἐπὶ τοῦ πνευματικοῦ χαρακτήρος τοῦ *Κέλαιου*, σεβαστοτάτου καὶ ἡμῖν, ὑποδεικνύουσιν ὅτι δὲν ἀπαγορεύει τὴν ἐγχείρησιν.

Εἶναι βεβαίως ἀληθὲς ὅτι διὰ τῆς ἐγχειρήσεως δὲν θὰ πλάσωμεν νέον βλέφαρον περικισμένον διὰ τῶν ἀνατομικῶν καὶ φυσιολογικῶν αὐτοῦ προτερημάτων, ἀλλὰ δὲν πρέπει καὶ διὰ τοῦτο νὰ ἀποκρούωμεν πᾶσαν ἐπέμβασις, ἣτις δὲν δύναται νὰ δημιουργήσῃ βλέφαρον, ὡς ὄργανον, θὰ κατασκευάσῃ δὲ μὴ παρεμμερές τι πρὸς αὐτὸ καὶ θὰ πρόφυλάξῃ τὸν μὲν βολθὸν ἀπὸ δυσχεροτοτάτων ἐπιπλοκῶν, πρὸς δὲ θὰ παράτῃ εἰς τὸν πάσχοντα σχετικὴν εὐμορφίαν.

Εὐρισκόμενοι λοιπὸν ἀπέναντι τοιοῦτου περιστατικοῦ ἀνελάβομεν τὴν ἐγχείρησιν καὶ προειμήσαμεν τὸν ἔμμισχον ἰνδικὸν τρόπον, μολονότι ὁ μίσχος κατείχεται ὑπὸ οὐλώδους δέρματος· σημειωτέον ὅτι τὸ δέριμα ἐνταῦθα ἦτο κινήτων (*Badal, Ann. d' Oculist. 1895 p. 47*). Ἐλάβομεν τὸν κρημνὸν ἐκ τῆς κροταφικῆς χώρας καὶ μετεφυτεύσαμεν αὐτὸν εἰς τὴν χειρουργικὴν πληγὴν τὴν προκύψασαν ἐκ τῆς κατασπάσεως τοῦ ἐλευθέρου χεῖλους τοῦ ἄνω βλεφάρου. Ἐνταῦθα ἡμεθεα ἠναγκασμένοι νὰ κάμωμεν ταρσορραφίαν κατὰ τὸν ἔξω κανθόν, τὸν δὲ ἔσω, τὸν ἀντιστοιχοῦντα εἰς τὸ ἐκτρόπιον τοῦ κάτω βλεφάρου, νὰ διατεινώμεν διὰ προσκολλήσεως τοῦ νήματος ἐπὶ τοῦ μήλου. Τὰ ἐπακόλουθα ἦσαν εὐνοϊκά, ἡ ἀνάπλασις τοῦ κρημνοῦ ἐγένετο κατὰ φύσιν, τὸ ἐκτρόπιον τοῦ ἄνω βλεφάρου ἐξηλείφθη ὀλοτελῶς, τὸ βλέφαρον ἀντικατεστάθη ὑπὸ κρημνοῦ κινήτου κατὰ τι ἐκ τῆς κινήσεως τοῦ μετωπιαίου μυός. Σήμερον τέσσαρας μῆνας μετὰ τὴν ἐγχείρησιν μεθ' ὅλην τὴν σμικρυσίν τοῦ ἀρχικοῦ κρημνοῦ τὸ καλλαισθητικὸν ἀποτέλεσμα εἶναι ἀσυγκρίτως ἀνώτερον τῆς πρὸ τῆς ἐγχειρήσεως ἀηδοῦς καταστάσεως ἀλλὰ δὲν εἶναι καὶ ἑκτακτον, καὶ μάλιστα διὰ νέαν κόρην, διότι τὸ βλέφαρον πρὸς τὸν ἔξω κανθόν εὐρίσκεται ἐν πτώσει ὡς ἐκ τοῦ πλάτους τοῦ μίσχου, ὅπερ εἶχεν ληφθῆ

πλατύτερον τοῦ δέντος ἐκ φόβου μὴ ἡ διατροφή τοῦ κρημνοῦ γίνῃ ἀνεπαρκής, ἐπίσης πρὸς τὸν ἔξω κανθὸν αἱ βλεφαρίδες ἀπτονται τοῦ σκληρωτικοῦ, πρὸς δὲ ὁ κρημνὸς ἔλκεται ὑπὸ τῆς κροταφικῆς χειρουργικῆς οὐλῆς. Κατ' αὐτὰς ἡ νέα θὰ εἰσέλθῃ ἐκ νέου εἰς τὸ νοσοκομεῖον διὰ τὸ ἐκτρόπιον τοῦ κάτω βλεφάρου καὶ πιστεύομεν σὺν τῇ ἐπανορθώσει αὐτοῦ νὰ βελτιώσωμεν καὶ τὸ ἐλάττωμα τοῦ ἄνω βλεφάρου.

Παρατήρησις ε΄. Ὁ κύριος *E. A.*, ἐτῶν 15, ὑπάλληλος ἐν κρεοπωλείῳ, εἰσέρχεται εἰς τὸ γαλλικὸν νοσοκομεῖον τῇ 30 Ἰουλίου 1899. Διηγεῖται ὅτι πρὸ 5 ἡμερῶν εἶδεν εἰς τὸ ἄνω καὶ ἔξω μέρος τοῦ ἄνω ἀριστεροῦ βλεφάρου φλύκταιναν χρώματος μελανωποῦ· ἔξυσεν αὐτὴν διὰ τῶν ὀνύχων, διότι ἐκνίζε, καὶ τὴν ἐπαύριον τὸ βλέφαρον ἐγένετο οἰδηματώδες· οἱ περὶ αὐτὸ δειγνώσαν κακοήθη φλύκταιναν (*δαλάκι*) καὶ ὠδήγησαν αὐτὸν παρά τινι γραίᾳ, φημιζομένη ἐπὶ θεραπευτικῇ τούτων. Αὕτη ἐπέθεσεν ἀλοιφήν καὶ στυπτεῖον καὶ ἐπέδεσεν. Ἄλλ' ἀντὶ ἰάσεως τὸ κακὸν ἐδεινοῦτο, διὸ καὶ προσέτρεξαν πρὸς τὸν κ. *Νούλιν*, ὅστις κατανοήσας τὴν σβάράν θέσιν τοῦ πάσχοντος ὠδήγησεν αὐτὸν εἰς τὸ νοσοκομεῖον, ὅπου ἐν συνδιασκέψει μετ' αὐτοῦ παρετηρήσαμεν τὰ ἐξῆς:

Τὸ ἀριστερὸν ἡμισυ τῆς κεφαλῆς, τὸ μέτωπον, τὰ τέσσαρα βλέφαρα, ἡ βάσις τῆς ῥινὸς καὶ τὸ ἀριστερὸν πρόσωπον μέχρις τῆς κλειδὸς ἦσαν σφοδρὰ ἐξωδηκότες. Τὸ οἰδημα ἦτο λεῖον, στίλπνόν, ῥοδόλευκον· τὸ ἀριστερὸν ἄνω βλέφαρον οἰδηματώδες, σκληρόν, μέλαν ὄλον, ἐκτὸς στενῆς ταινίας κατὰ τὸ ἐλεύθερον χεῖλος. Κατὰ τὸ ἄνω καὶ ἔξω τμήμα τοῦ βλεφάρου ὑπῆρχεν ἀκανόνιστος πληγὴ, ἣτις δὲν ἐξέκρινε πύον, θερμοκρασία 39° 5. Ὁ πάσχων ἦτο ἐν μανίᾳ. Τὰ οὐρά δὲν εἶχον οὔτε λεύκωμα οὔτε σάκχαρον. Διεγνώσαμεν κακοήθη φλύκταιναν τοῦ βλεφάρου καὶ ἀμέσως ἵνα σφώσωμεν τὴν ζωὴν τοῦ πάσχοντος καὶ τὸ μὴ γεγαγγραινωμένον ἐλεύθερον χεῖλος τοῦ βλεφάρου, ἐσχάσαμεν αὐτὸ καὶ τὴν κροταφικὴν χώραν διὰ θερμοκρατῆρος, πρὸς δὲ ἐνεπήξαμεν αὐτὸν εἰς τὸ ὑψηλότερον μέρος τοῦ οἰδήματος ἐπὶ τοῦ προσώπου καὶ τοῦ βλεφάρου καὶ ἐπιθέσαμεν σπληνία βεβρηγμένα ἐντὸς διαλύσεως ἄχνης ὑδραργύρου. Ἐσωτερικῶς ἐγράψαμεν ἔλαιον καθαρτικόν, κινίνην, ποτῖον

cordiale acidulée. Τὴν ἐπαύριον τὸ οἰδημα ἦτο ὀλιγώτερον, ἡ θερμοκρασία κατέπιπτεν, ἐν τέσσαρσι διαφοροῖς σημείοις τοῦ οἰδήματος ἐνήργησα ἐνεσιν δύο κυβικῶν ἑκατοστομέτρων διαλύσεως φανικοῦ ὀξέος 2,5% καὶ διέταξα νὰ γίνωνται καθ' ἐκάστην ψεκάσμοι.

Τὴν ἐπομένην ἐπεχείρησα νυγμούς καθ' ὄλον τὸ οἰδημα. Μικρὸν κατὰ μικρὸν τὸ γεγαγγραινωμένον μέρος ἀπέπιπτε καὶ αὐλαξ βαθεῖα ἐφάνη κάτωθεν τῆς ὀφρύος καὶ τὸ βλέφαρον ἔχαινε καὶ ἐξετρέπετο. Μετὰ 26 ἡμέρας ἡ ἐσχάρα εἶχεν ἀποπέσει, τὸ ἐκτρόπιον ἠῦξανε καὶ ὑπ' αὐτὸ προήλαυνεν ἐπὶ τοῦ βολβοῦ δίκην κήλης ὁ ἐπιπεφυκὸς τοῦ βλεφαρικοῦ κόλπου. Τοῦτον ἀνετάξαμεν καὶ προέβημεν εἰς ταρσορραφίαν ἐλπίζοντες νὰ προλάβωμεν ἢ τοῦλάχιστον νὰ σμικρύνωμεν τὸ μέγεθος τοῦ ἐκτροπίου (*Le Bolloch, thèse de Paris. 1876*), ἀλλὰ δυστυχῶς ἡ συρρικνωτικὴ δύναμις τῆς πληγῆς ἦτο μειζων ἢ ἡ ἀντίστασις τῶν ῥαφῶν καὶ ἐντὸς δύο ἡμερῶν τὸ βλέφαρον ἐξετράπη πάλιν καταλείπον τὰς ῥαφὰς ἐπὶ τοῦ κάτω βλεφάρου. Ἡ συρρικνωσις τῆς οὐλώδους πληγῆς προεχώρει καὶ τέλος τὸ ἐλεύθερον χεῖλος τοῦ βλεφάρου ἤλθεν εἰς ἐπαρῆν μετὰ τῆς ὀφρύος, ἐξ οὗ προέκυψε τέλειον ἐκτρόπιον· ἀλλ' ἡ παρουσία τῆς κήλης τοῦ ἐπιπεφυκότος τοῦ βλεφαρικοῦ κόλπου προεφύλαττεν ἀρκετὸν μέρος τοῦ βολβοῦ. Ὁ νέος ἐξέρχεται τοῦ νοσοκομείου καὶ ἐπανέρχεται μετὰ 35 ἡμέρας ἵνα ὑποστῇ ἀναπλαστικὴν ἐγχείρησιν. Ὑπὸ τὸ χλωροφόρμιον, ἐποιήσαμεν ἐντομὴν καθ' ὄλον τὸ μῆκος τῆς οὐλῆς καὶ διὰ πολυαριθμῶν μικρῶν ἐντομῶν καὶ ἀνατομῶν ἐμεγεθύναμεν τὴν πληγὴν οὕτως, ὥστε νὰ ἐπαναγάγωμεν εὐκόλως τὸ ἐλεύθερον χεῖλος τοῦ βλεφάρου εἰς τὴν φυσιολογικὴν αὐτοῦ θέσιν ἐξ οὗ προέκυψεν ἀρκετὰ μεγάλη ἐπιφάνεια, ἣν ἔπρεπε νὰ ἐπιδερματώσωμεν. Πρὸς τοῦτο ἐποιήσαμεν ἐντομὴν, ἀρχομένην ἐκ τῆς ἔξω γωνίας τῆς χειρουργικῆς πληγῆς, διήκουσαν πρὸς τὸν κρόταφον, ἀμέσως κάτωθεν τῆς ἐν αὐτῷ θερμοκαυτηρίου οὐλῆς, κάμπτουσαν ἀμβλῆως πρὸ τοῦ ἄνω τμήματος τοῦ ὠτός, ἐπανερχομένην πρὸς τὴν γωνίαν καὶ λήγουσαν εἰς ἀπόστασιν ἐνὸς ἑκατοστομέτρου ἀπ' αὐτῆς.

Μετὰ ταῦτα ὑπεδείραμεν τὴν περιγραφείσαν ἐντομὴν καὶ εἶχομεν κρημνόν, ὃν στρέψαν-

τες περί τὸν μίσχον καθ' ἡμικύκλιον ἐφηρμόσαμεν ἐπὶ τῆς πληγῆς αἰμοστατουμένης ὑπὸ πτυγματίου, καὶ διὰ ῥαφῶν συνεκρατήσαμεν αὐτὸν ἐπ' αὐτῆς. Ἐπίσης συνηγάγομεν τὰ χεῖλη τῆς κροταφικῆς πληγῆς διὰ ῥαφῶν καὶ περάσαντες παχὺ καὶ πλατὺ ἄμμα κατὰ τὰ ἄκρα διὰ βελόνης καθ' ἑκατέρου τῶν ἄκρων διετρήσαμεν δι' αὐτῶν τὸν τε κρημνὸν καὶ τὸ βλέφαρον κατὰ τὰ πέρατα τῆς κάτω πλευρᾶς αὐτοῦ, οὕτως ὥστε τὰ δύο ἄκρα τοῦ ἄμματος ἐξερχόμενα διὰ τῆς βλεφαρικῆς σχισμῆς νὰ δεθῶσιν ἐπὶ πτυγματίου εἰς τὸν **κυνόδοντα**. Ἀκολούθως ἐπεδέσαμεν ἀσηπτικῶς. Μετὰ 4 ἡμέρας, ὁπότε καὶ ἡ ἀνάπλασις τοῦ κρημοῦ ἐγένετο, ἀφηρέσαμεν τὰς ῥαφάς, μετὰ μίαν τὰς τοῦ κροτάφου καὶ τὴν ἐβδόμην τὸ ἐπὶ τοῦ κυνόδοντος τείνον νῆμα, ὅπερ εἶχεν ἀφήσει ἔχνος ἐπὶ τοῦ κρημοῦ βᾶθους ἴσου πρὸς τὰς διαστάσεις αὐτοῦ. Μετὰ τινὰς ἡμέρας ὁ ἀσθενὴς ἐξέρχεται τοῦ νοσοκομείου ἔχων μέχρι τῆς σήμερον βλέφαρον ὠραῖον καὶ ἐπαρκές.

Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, ἂν καὶ διεγνώσθη κακοήθης φλυκταίνα, ἐπεθυμήσαμεν νὰ μικροβιοσκοπήσωμεν· καὶ μετὰ 18 ὥρας, ἤτοι 5 ἢ 6 ἡμέρας μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς φλυκταίνης, ἐποίησαμεν παρασκευάσματα ἐκ τοῦ ὑγροῦ καὶ τοῦ αἵματος φυσικοῦ χάσματος κειμένου εἰς τὰ μεθόρια τῆς ἀπνηθρακωμένης χώρας καὶ τοῦ οἰδήματος, καὶ εἶδομεν ὅτι δὲν ὑπῆρχον τὰ γνωστὰ μικροβία τῆς κακοήθους φλυκταίνης, ἀλλ' ἀντ' αὐτῶν εὐρίσκειτο ἐν ἀφθονίᾳ βακτηρίδιον παρουσιάζομενον ὑπὸ μορφήν κοκκοβακίλλου, μήκους 1 μ. 5 ἕως 2 μ. 3. Οὗτος χρῶννεται ἐντονώτερον κατὰ τὰ ἀπεστρογγυλωμένα αὐτοῦ ἄκρα καὶ δὲν κρατεῖ τὴν χρώσιν Gram. Ἐκτὸς τούτου ὑπῆρχον καὶ τινὰ ὀλίγιστα ἀθροίσματα κόκκων μεζόνων τῷ μεγέθει τῶν κοινῶν σταφυλοκόκκων διατηρούντων τὸ Gram.

Καλλιέργια ἐπὶ φυτοκόλλης (Agar) εἰς θερμοκρασίαν 22° — 36° ἔδωκεν ἀφθόνους ἀποικίας σχήματος δίσκου, μεγέθους 2,5 χμ. καὶ χρώματος λευκωποῦ καὶ κλίνοντος πρὸς τὸ ὠχρὸν κατὰ τὸ κέντρον, ὅπου καὶ παχύτερος εἶναι ὁ δίσκος. Ἡ σύστασις αὐτοῦ ἦτο ἰζώδης, ὁ δὲ σωλὴν ἄσπομος. Καλλιέργια ἐντὸς ζυμοῦ ἔδωκε ταχεῖαν ἀνάπτυξιν καὶ λευκὴν ἐπίπαγον. Ἡ μελέτη αὕτη δὲν ἤρκει ὅπως

ἔχωμεν συμπέρασμά τι· ἔπρεπε νὰ προβῶμεν εἰς ἐκτενεστέραν ἔρευναν. Προσδραμόντες λοιπὸν εἰς τὴν εὐμένειαν τοῦ συναδελφοῦ κ. **Nicolle**, διευθυντοῦ τοῦ ἐνταῦθα αὐτοκρατορικοῦ μικροβιολογικοῦ φροντιστηρίου, καὶ ἐκεῖ μετὰ τοῦ φροντιστοῦ **Νουρη-βέη** ἐσπουδάσαμεν τὸ μικροβίον καὶ εἶδομεν τὰ ἐξῆς: Ὁ κοκκοβακίλλος οὗτος ῥευστοποιεῖ τὸν πεπηγμένον ὀρόν καὶ τὴν ἐκ ζωοκόλλης πηκτὴν ἐντὸς 48 ὥρων· δὲν πηγνύει τὸ γάλα, ζυμοῖ τὸ γαλακτοσάκχαρον εἰς 37° καὶ ζῆ ὡς ἀναερόβιον. Μικρὰ τις ἀποικία ἐπὶ **Agar** κεχυμένη ἐντὸς 1 κ. ἑ. ζυμοῦ καὶ ἐνοφθαλμιζομένη κατὰ τὸ $\frac{1}{10}$ αὐτοῦ ὑπὸ τὸ δέρμα τῆς κοιλίας ἰνδοχοίρου φονεύει αὐτὸν ἐντὸς 21 ὥρων.

Τὰ περιγραφέντα χαρακτηριστικὰ οὐσιωδῶς διαφέρουσι τῶν τοῦ γνωστοῦ μικροβίου κακοήθους φλυκταίνης, διότι τοῦτο παρουσιάζεται ἐν μὲν τῷ ὄργανισμῷ ὑπὸ τὸ σχῆμα βακτηριδίων, ἐνίοτε ἐν ἀέρθρων, διατηρεῖ τὴν χρώσιν τοῦ Gram, ἐν δὲ ταῖς καλλιεργίαις παρουσιάζεται ὡς μακρὰ νήματα καὶ συμπλέγματα αὐτῶν, μετὰ διακρίσεως καὶ σπόρων ἢ ἄνευ αὐτῶν, ὡς *arbre de Saturne*, ὡς ἐπίχρησμα λευκωπὸν μὲ πλευρὰς ὀδοντωτάς, πηγνυσι τὸ γάλα, ῥευστοποιεῖ βραδύτερον τὴν πηκτὴν, εἶναι ἀερόβιον καὶ φονεύει τὸν ἰνδοχοίρον εἰς 36 ὥρας· ἀλλ' ἡ ἀνατομικὴ παθολογία αὐτοῦ διαφέρει τῆς ὑπὸ τοῦ κοκκοβακίλλου φονευθέντος ἰνδοχοίρου, ἐπομένως οὐδέμία σχέσις οὐδὲ σύγχυσις εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ αὐτοῦ μετὰ τοῦ περιγραφέντος κοκκοβακίλλου.

(*Συνέχσιαν ἰδὲ ἐν σελ. 210*).

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΕΗ'

26 Ἰανουαρίου 1900.

Προεδρία Ι. ΣΙΩΤΗ

Ὁ κ. **Π. Ἰατρόπουλος** ποιεῖται ἀνακοίνωσιν **περὶ βλεφαροπλαστικῆς ἐγχειρήσεως**, ἔχουσαν ὡδε:

Κύριοι,

Κρίνω καλὸν νὰ ἐκθέσω ὑμῖν μεταξὺ ἄλλων ἥττονος ἀξίας περίπτωσιν μεγάλου οὐλώδους ἔκτροπιου τοῦ δεξιοῦ ἄνω βλεφάρου, θεραπευθέντος ἐπιτυχῶς διὰ τῆς ἀναπλαστικῆς μεθοδου.

Ὁ πάσχων **Γεώργιος Σ.**, ἐκ Σαράντα Ἐκκλησιῶν Θράκης, βουλγαρόπαις δεκαεξαέτης

ἐν ηλικίᾳ 5 ἐτῶν ἐκάη τὸ πρόσωπον κατὰ διάφορα μέρη, ἰδίως δὲ κατὰ τὸ δεξιὸν ἡμισυ τοῦ μετώπου· ἐντεῦθεν παρήχθησαν παχειαὶ καὶ ἐκτεταμέναι οὐλαί, συνεπαγαγοῦσαι δυσμορφίας ἐν τῷ προσώπῳ, καὶ ἰδίως περὶ τὸν δεξιὸν ὀφθαλμόν. Προσῆλθε δὲ εἰς τὸ ἐν τῷ Πέραν Θεραπευτήριον τὴν 30 Ἰουλίου 1896. Κατὰ τὴν ἐξέτασιν εὗρομεν ἐν τῷ δεξιῷ ὀφθαλμῷ ἐκτεταμένον ἐκτρόπιον τοῦ ἄνω βλεφάρου, οὗ εἶχεν ἀνατραπῆ κυρίως τὸ ἔξω ἡμιμόριον, καὶ μάλιστα εἰς μέγιστον βαθμόν, διότι ἡ οὐλώδης σύσπασις, ἀρχομένη ἐκ τῆς κροταφικῆς μοίρας τοῦ μετώπου εἶχε δράσει κυρίως ἐπὶ τοῦ ἔξω τριτημορίου τοῦ ἐλευθέρου χεῖλους τοῦ βλεφάρου καὶ εἰς βαθμὸν τοιοῦτον, ὥστε τὸ τμήμα τοῦτο διὰ τῆς ἀνατροπῆς εἶχε μετατεθῆ παρὰ τὴν οὐρὰν τῆς ὀφρύος, ἥτις, ἐπίσης ἰκανῶς μετατεθεῖσα πρὸς τὰ ἄνω, ἦτο οὐλώδης καὶ σχεδὸν γυμνὴ τριχῶν. Ἐν τῇ ἐξωτερικῇ μοίρᾳ τῆς περικογχικῆς χώρας τὸ ἄνω ἡμισυ ὀλόκληρον ἦν οὐλώδες καὶ ἀμετακίνητον, ἐπίσης καὶ ἡ ὑπερθεὶς τῆς ὀφρύος χώρα. Τὰ λοιπὰ μέρη, ὡς καὶ ὁ ἔσω κανθός, εἶχον κατὰ φύσιν.

Ἄφ' ἐτέρου ὑπῆρχε καὶ ἐλαφρὸν ἐκτρόπιον τοῦ ἐλευθέρου χεῖλους τοῦ κάτω βλεφάρου, πιθανῶς ἔνεκα τοῦ ὀγκώδους χαλαζίου, τοῦ ἐδράζοντος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ βλεφάρου καὶ φλεγμαινοντος ἀπὸ τινων ἡμερῶν. Σὺν τούτοις παρατηρεῖτο καὶ ἐπιπεφυκίτις χρονία καταρροϊκὴ μετ' ἐκκρίματος βλενωδους σημαντικοῦ. Ὁ ὀφθαλμὸς οὗτος ἄλλως ἦν ἀκέραιος καὶ ὑγιής, ἔχων καλὴν καὶ τὴν δρασιν.

Πρὸς θεραπείαν, ἀφ' οὗ ἐφωτογράφησα τὸν πάσχοντα, ἠρξάμην ἀπὸ τοῦ χαλαζίου· ἔσχασα αὐτὸ ἔσθθεν καί, μετὰ τὴν κένωσιν τοῦ τὸ πλείστον μὲν σαρκιώδους, ἐν μέρει δὲ πυώδους περιεχομένου τῇ βοήθειᾳ ζύστρου καταλλήλου, ἀπέξεσα ἐπιμελῶς τὴν κοιλότητα. Μεθ' ὃ ἐντὸς ἐβδομάδος τῇ χρῆσει καὶ πλύσεων διὰ διαλύσεως βορικούχου 3%, τὸ κάτω βλέφαρον ἐπανῆλθε τελείως εἰς τὴν φυσιολογικὴν κατάστασιν, ἐκλιπόντος καὶ τοῦ ἐλαφροῦ ἐκτροπίου. Τότε προέβην εἰς τὴν θεραπείαν καὶ τοῦ ἄνω βλεφάρου διὰ τῆς ἀναπλαστικῆς μεθόδου, διότι ἄλλως ἦν ἀδύνατον νὰ ἀναταχθῇ τὸ εἰρημένον βλέφαρον. Καίτοι δὲ ἐν τῇ προτιμωτέρᾳ χώρᾳ, ἤτοι πρὸς τὰ ἄνω

καὶ ἔξω, δὲν ἐφαίνετο ποσῶς ὁ κατάλληλος κρημνὸς πρὸς αὐτοπλαστικὴν διὰ μίσχου, ἐλάβον τοιοῦτον ἐκ τῆς παρωτίου χώρας, δούς αὐτῷ μῆκος πλέον τῶν 6 ὑφεκατομέτρων, ἔνεκα τῆς τοῦ μίσχου ἀπὸ τοῦ ἔξω κανθοῦ ἀποστάσεως, οὔσης πλέον τῶν 2 ὑφεκατομ., εὔρος δὲ 2 καὶ 1/2 ὑφεκατομ. ἐν τῷ μέσῳ· ἡ διεύθυνσις τοῦ κρημοῦ ἦν περίπου ἐκ τῶν ἄνω εὐθείως πρὸς τὰ κάτω καὶ ἔξω, τῆς κορυφῆς κειμένης ἰσοῦψῶς τῷ λοβίῳ τοῦ ὠτός. Ἡ χώρα αὕτη προετιμήθη, διότι ἔχει τὸ δέρμα λεπτοφυέστερον. Μετὰ τὴν ἀποψίλωσιν τοῦ κρημοῦ ἀπεκολλήθη τὸ ἐκτροπιασθὲν τμήμα τοῦ βλεφάρου ἀπὸ τῶν ἰσχυρῶν προσφύσεων διὰ τομῆς ὀριζοντίας, ἀρχομένης ἀπὸ τοῦ προσθίου χεῖλους τοῦ μίσχου καὶ ληγούσης πρὸς τὰ ἔσω συστοίχως τῷ ἔσω κανθῷ. Ἀκολουθῶς προσηλώθη ἐπὶ τοῦ κάτω βλεφάρου διὰ μεσαίας ταρσορραφῆς ἐκτάσεως 5 χιλιοστομέτρων. Μετὰ ταῦτα δὲ μόνον ἐπεστρώθη ὁ κρημνὸς ἐν τῇ οἰκείᾳ θέσει προσηκόντως καὶ ἐφηρμόσθησαν αἱ ἀναγκαῖαι ραφαὶ ἐκατέρωθεν. Ὁ δὲ μίσχος ἀφήθη ἰκανῶς χαλαρὸς ἔνεκα τῆς μεγάλης συστροφῆς, διότι ὁ κρημνός, μετατιθέμενος ἐπὶ τοῦ βλεφάρου, ἐποιήσατο στροφὴν περὶ τὴν βᾶσιν πλέον τῶν 120 μοιρῶν· εἶχον μάλιστα κατὰ νοῦν νὰ ἀποκόψω τὴν ἐκ τούτου προκύπτουσαν πτύχωσιν τοῦ μίσχου μετὰ τὴν ἴασιν, ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον ἐδέησεν. Ὁ κρημνὸς ἠνώθη κατὰ πρῶτον σκοπὸν ἄριστα καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀνωμαλίας. Ἡ δὲ ταρσορραφὴ ἦρθη μετὰ 2 μῆνας, ὅτε καὶ ἀπῆλθεν ὁ πάσχων φωτογραφηθεὶς ἐκ δευτέρου. Αἱ δύο φωτογραφίαι, ὡς παρουσιάζω, προέρχονται ἐκ τῶν εἰρημένων δύο φωτογραφήσεων. Τέλος ἡ χώρα, ἡ δανείσασα τὸν κρημόν, συνερράφη καὶ ἰάθη ἄριστα, οὐδὲν ἔχνος δεῖξασα μετέπειτα. Ἡ δὲ ἐγγείρησις ἅπασα ἐγένετο δι' ὑποδορίων ἐνέσεων κοκαίνης.

Ἀκολουθῶς ὁ κ. **Α. Ἀντίπας** ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος ἀνακοινοῦται τὰ ἐξῆς:

Κύριοι,

Τὴν ἐξῆς ἐκ πολλῶν ἀναπλαστικῶν ἐγγείρησιν κατὰ τὸ λήξαν ἔτος ἐξέτελεσα ἐν τῷ νοσοκομείῳ τῶν Παίδων τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

Ὁ Ἰσαὰκ Χαΐμ, ἡλικίας 16 ἐτῶν, εἰσῆλθεν

εἰς τὸ νοσοκομεῖον περὶ τὰ τέλη τοῦ Νοεμβρίου 1898. Διηγείται ὅτι πενταετὴς τὴν ἡλικίαν ἔπαθε πολλαπλὰ καὶ βαθεὰ ἐγκαύματα τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς, πεισὼν ἐντὸς ἀνθρακίᾳς καὶ ὅτι παρὰ τὴν θεραπείαν ἡ χεὶρ ἔμεινε κελεισμένη. Κατὰ τὸ 1897 συνάδελφός τις ἐπιχειρεῖ νὰ θεραπεύσῃ τὴν δυσμορφίαν ταύτην δι' ἀναπλαστικῆς ἐγχειρήσεως, μεταχειρισθεὶς μικρὰ ἐπίδερμικὰ μοςχεύματα. Ἡ ἐπουλωτικὴ ἐργασία διήρκεσε περὶ τοὺς τρεῖς μῆνας ἀνευ βελτιώσεως.

Παροῦσα κατάστασις. Ἡ ἄκρα χεὶρ, ἀτροφικὴ οὖσα, παρουσιάζει κάμψιν τῶν δακτύλων ἔνεκα οὐλώδους συσπάσεως· τούτων τὰ ἄκρα σχεδὸν ἐγγίζουσι τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ θέναρος. Ἐπίσης παρατηροῦμεν συνδακτυλίαν οὐλώδη τῶν τριῶν τελευταίων δακτύλων.

Ἐγχειρήσις. Ταύτην ἐξετέλεσα μετὰ τῆς συνήθους ἀσηψίας, ἀκολουθήσας τὴν ἰταλο-γερμανικὴν μέθοδον, διὰ *προσπελάσεως*, προτιθέμενος νὰ προβῶ βραδύτερον εἰς τὴν ἐγχειρήσιν τῆς συνδακτυλίας. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡ κατάστασις τοῦ μέλους ἀπῆτει νὰ προστεθῇ ἀρκετὴ ἐπιφάνεια ὑγιούς δέρματος ἐντὸς τῆς συνεσπασμένης παλάμης. Πρὸς τοῦτο διὰ καταλλήλων τομῶν ἐπὶ τῶν δυσμόρφων οὐλῶν ἐκτείνω τοὺς δακτύλους καὶ ἀφ' οὗ ἀπήλλαξα τὸ ἐγχειρητικὸν πεδίον παντὸς οὐλώδους ἰστοῦ, ἐσχημάτισα εὐρείαν τετράγωνον ἐπιφάνειαν αἰμάσσουσαν, ἐτοίμην νὰ δεχθῇ τὸ μόσχευμα. Τοῦτο, ἀποτελούμενον ἐξ ἀπάντων τῶν στοιχείων τοῦ δέρματος καὶ αὐτοῦ τοῦ ὑποδορίου συνδετικῆς ἰστοῦ, ἔλαβον ἐκ τῆς δεξιᾶς μαζικῆς χώρας, ἐν ἧ δια τριῶν βαθειῶν τομῶν περιέγραψα κρημνὸν κατὰ τι μείζονα τῆς πληρωτέας ἐπιφανείας, ἥτοι 30—35 τετραγ. ἐκατοστομ. ἐκτάσεως. Συρραφὴ τοῦ νέου τραύματος, εἶτα ῥαφὴ τοῦ κρημοῦ πρὸς τὰ χεῖλη τῆς τραυματικῆς ἐπιφανείας τῆς παλάμης.

Τὴν ἐνάτην ἡμέραν ἀπέκοψα τὴν βᾶσιν τοῦ κρημοῦ καὶ συνεπλήρωσα τὴν ἐγχείρησιν. Ἡ θρέψις τοῦ μεταμοσχευθέντος δέρματος καλὴ, ἐν τούτοις προσεκτικώτερον ἐξετάζων παρετήρησα ὅτι τοῦτο ἐστερεῖτο παντελῶς τῆς φυσικῆς του δυνάμεως καὶ ὅτι μόλις μετὰ παρέλευσιν 30—35 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἐγχειρήσεως ἡ αἰσθησις ἐπανῆλθε τελεία καθ' ἅπαν τὸ μόσχευμα, ἀρξάμενη ἀπὸ τῆς περιφερείας πρὸς

τὸ κέντρον. Τὸ αὐτὸ παρετήρησα καὶ ἐν ἄλλαις ὁμοίαις ἀναπλαστικαῖς ἐγχειρήσεσιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΕΘ'

9 Φεβρουαρίου 1900.

Προεδρία Ι. ΣΙΩΤΗ

Ὁ κ. **Ἀν. Χρησιδῆς** ποιεῖται ἀνακοίνωσιν **περὶ οὐσίας καὶ παθογενείας τοῦ ἀζωτουρικοῦ διαβήτου**, ἔχουσιν ὡς ἐξῆς:

Κύριοι,

Οὐσία τοῦ ἀζωτουρικοῦ διαβήτου, ὡς καὶ διὰ τοῦ ὀνόματος ἔτι ὑπονοεῖται, εἶναι ἡ παρουσία ἐν τῷ οὐρῳ τῆς οὐρίας ἐν ἀναλογίᾳ τοιαύτῃ, ὥστε νὰ θεωρηθῇ παθολογικὴ. Ἡ οὐρία, σταθερὸν στοιχείον τοῦ φυσιολογικοῦ οὐρου, εἶναι τὸ τελικὸν προῖόν τῆς ὀξιδώσεως τῶν ἀτελῶς ὀξιδουμένων λευκωματικῶν οὐσιῶν, ἥτοι τοῦ οὐρικοῦ ὀξέος, τῆς κρεατίνης, καὶ εὐρηται ἐν ἀναλογίᾳ 2.30 % περίπου, ποικίλλει δὲ ἀναλόγως τῶν εἰς τὸ σῶμα εἰσγομένων τροφῶν· καὶ διὰ μὲν τῶν λευκωματούχων καὶ κολλωδῶν οὐσιῶν αὐξάνει, διὰ δὲ τῶν λιπῶν καὶ ὑδατανθρακούχων ἐλαττοῦται καὶ οὐδέποτε ἠλείπει καὶ μετὰ τελείαν ἀπὸ τῶν σιτιῶν ἀποχὴν, ἀλλὰ δαπάνη τῶν ἰσθῶν τοῦ ὀργανισμοῦ, κατὰ τὸν *Wundt* (*Physiologie*, σελιδ. 380, ἔκδ. β', 1868), ἀναπαράγεται. Ἡ οὐρία, κατὰ τὸν *Jenselme* (*Traité etc. Brouardel*) αὐξάνει συνήθως ἐν τοῖς ὀξέσι νοσήμασι καὶ ἐλαττοῦται ἐν τοῖς χρονίοις καὶ ταῖς κχεξίαις, ὅπερ εἶναι ἀποτέλεσμα ζωηρᾶς ἢ μὴ λειτουργίας τῶν ὀργάνων τοῦ ἀνθρώπου· ἡ οὐρία, κατὰ τὸν *Albert Robin* (Σύστ. θεραπ., σελ. 194, μεταφρ. *Α. Δ. Καλλιβωκά*), παρατηρεῖται προσέτι καὶ παρὰ τοῖς ἥπατικοῖς, ἀρθριτικοῖς καὶ δυσπεπτικοῖς, κατὰ δὲτὸν *Mathieu* (αὐτόθι, σελ. 206), καὶ ἐν τῇ ὑπερλιπώσει· ἐν ταῖς εἰρημέναις ἀσθνεῖαις ὡς συμπτωματικὴ. Ἡ οὐρία δύναται νὰ κατέλθῃ καὶ κάτω τοῦ φυσιολογικοῦ, ἥτοι νὰ ὑπάρχῃ ὑπαζωτουρία, ὡς τοῦτο συμβαίνει, κατὰ τὸν *Reynes* (*Sém. Médic.*, No 26, 1897) ἐν ὄγκοις χρονίζουσι καὶ τὴν φύσιν διαφοροῖς, τοῦθ' ὅπερ δεῖκνύει τὴν ἀ-

δράνειαν ἐν τῇ λειτουργίᾳ αὐτῶν τούτων τῶν ὀργάνων παρὰ τῷ πάσχοντι.

'Ἄλλ' ἐν τῷ ἀζωτουρικῷ διαβήτῃ διακρίνομεν εἰδικὴν πάθησιν, συνισταμένην οὐσιωδῶς ἐν τούτῳ: ὅτι ἐν τοῖς οὖροις τῶν ἀρρώστων εὐρίσκομεν οὐσιωδῆ τῆς οὐρίας αὐξήσιν, ἥτοι παθολογικὸν πλεονασμὸν οὐχὶ συμπτωματικόν, ἥτοι ἀνεξάρτητον κλινικὴν εἰκόνα, διακρινομένην ἐκ τῆς χρονίας αὐτῆς διαδρομῆς καὶ τῆς βαθείας τοῦ ὀργανισμοῦ ἀλλοιώσεως: τούτου οὕτως ἔχοντας, εὐκαιρον τὸ ἐρώτημα: ἐν τίσιν ὀργάνοις ἀνευρίσκεται ἡ παθογόνος αὐτοῦ ἐστία; Μακροσκοπικαὶ διὰ νεκροψιῶν ἀλλοιώσεις παθολογικαὶ παρατηρήθησαν, ἐν δὲ τῷ ἡμετέρῳ ἀσθενεῖ ἐβεβαίωθη κατὰ τὴν νεκροψίαν λίπωσις τις τῆς καρδίας καὶ διόγκωσις τῶν νεφρῶν καὶ τοῦ ἥπατος: ἀλλ' αἱ ἀλλοιώσεις αὗται, μὴ οὔσαι πρωτοπαθεῖς, δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ἐκ πρώτης ἀπόψεως καὶ ὡς ἔδρα τοῦ νοσήματος: οὕτω ἐν τῇ ἡμετέρᾳ περιπτώσει ἡ λίπωσις τῆς καρδίας ἦτο καὶ αὐτῇ ἀπόρροια τῶν αἰτίων, ὅσα συνέδραμον εἰς παραγωγὴν καὶ ἐναπόθεσιν τῶν ἐν τῇ κοιλίᾳ καὶ ἀλλαγῷ λιπαρῶν στρωμάτων: εἶναι δὲ γνωστὸν ἄλλως ὅτι λίπωσις καὶ ἐκφύλισις τοῦ καρδιακοῦ μυός οὔτε σπάνιον φαινόμενον εἶναι, οὐδὲ συνωδεύθη ποτὲ διὰ σημαντικῆς ποσότητος οὐρίας ἐν τοῖς οὖροις: ἡ ὑπερτροφία τῶν νεφρῶν δὲν δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ἡμῖν ὅπως χαρακτηρίσωμεν αὐτοὺς πηγὴν εἰδικὴν τῆς ἀζωτουρίας, ὡς δὲν εἶναι δυνατὸν τοὺς κατὰ τὸν σακχαρώδη διαβήτην παρατηρουμένους ὑπερτροφικοὺς νεφροὺς νὰ ἐκλάβωμεν καὶ παραγωγούς τοῦ σακχάρου: οἱ ἀζωτουρικοὶ νεφροί, ὡς καὶ οἱ διαβητικοὶ καὶ οἱ ἥπατικοί, ὡς ἀποκαλεῖ τοὺς ὑπερτροφικοὺς νεφροὺς ἐν τῇ ἥπατογενεῖ λευκωματουρία ὁ *Teissieps* (*Sém. Méd.*, No 36, 1899), εἶτε μηχανικῶς εἶτε καὶ ἐν μέρει φυσιολογικῶς λειτουργοῦσιν, ὑπερτροφοῦσιν ἕνεκα ἀπαύστου καὶ ὑπερβαλλούσης ἀπεκκριτηρίου ἐργασίας, ἐν δὲ τῇ παραγωγῇ καὶ τῷ πλεονασμῷ τῆς οὐρίας, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἀρνητικὴν γνώμην τῶν πρὸ 30 ἐτῶν φυσιολόγων (*L. Hermann's Physiologie*, σελίδ. 117, ἐκδ. δ', 1872), ἀνεπαίσθητως συμβάλλονται: ἀλλ' οὐδὲ τὸ ἥπαρ δύναται νὰ θεωρηθῇ παθολογικὴ ἀνατομικὴ ὑπόστασις ἐν τῷ ἀζωτουρικῷ δι-

βήτη, διότι γινώσκομεν πλέον ἐκ τῶν νεωτέρων ἔρευνῶν, ὅτι πανταχοῦ τοῦ σώματος, ἥτοι ἐν σύμπαντι τῷ κυτταρικῷ συστήματι, τῷ ἀποτελοῦντι τὰ ὄργανα τοῦ ἀνθρώπου, κατ' ἀκολουθίαν καὶ ἐν τοῖς σπλάγγχοις, γίνεταί οὐρίας παραγωγή, ἀκριβῶς καθὼς καὶ τὸ σάκχαρον δὲν εἶναι μόνον προῖον ἥπατογενές: ὥστε αἱ εἰρημέναι τῆς καρδίας, τῶν νεφρῶν καὶ τοῦ ἥπατος ἀλλοιώσεις δὲν εἶναι, καθ' ἑκαστον ἢ καὶ ἐν συζυγίᾳ, τὸ κυρίως παθολογικὸν ἔδαφος τοῦ ἀζωτουρικοῦ διαβήτου, ἀλλ' ἄλλοθί που, καὶ τοιοῦτον εἶναι ἅπαν τὸ σύμπλεγμα τοῦ κυτταρώδους ἴστού, ἐξ οὗ σχηματίζονται τὰ ὄργανα τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι ἤδη γνωστὸν ἐκ τῆς φυσιολογίας, ὅτι ὁ σχηματισμὸς ἰκανῶν ὀργανικῶν σωμάτων εἶναι προῖον ἄμεσον τῶν εἰς τὸ σῶμα ἡμῶν εἰσαγομένων τροφῶν: ὡς τὸ λίπος, τὸ σάκχαρον, πολλαὶ δ' ἄλλαι, ὡς τὸ γλυκυγόνον, αἱ ἀμιδικαὶ συνθέσεις, παράγονται διὰ τῆς καύσεως ἐν τοῖς κυττάροις καθ' ὅλον τὸν ὀργανισμόν, ὅτε κατὰ τὴν ἐναλλαγὴν ἀφομοιοῦνται ὅσα τῷ ὀργανισμῷ χρήσιμα καὶ ἀποβάλλεται πᾶν τὸ ἀνωφελὲς καὶ βλαβερὸν, ἐντεῦθεν δὲ πλημμελῆς ἀφομοίωσις διαταράσσει τὴν θρέψιν: πρωτοπαθῆς ὅμως κυτταρικὴ ἀλλοίωσις καὶ ἀπεκκριτικὴ διατάραξις γενεᾶ παθολογικῆς τοῦ ὅλου ὀργανισμοῦ καταστάσεις καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἔμμονον, κατὰ τὸν *Bouchard*, διατραχὴν τῶν θρεπτικῶν μεταλλαγῶν, ἥτοι τὰς θρεπτικὰς λεγομένας νόσους, ἐν αἷς κατατάσσονται ὅ τε σακχαρώδης καὶ ὁ ἀζωτουρικός διαβήτης, ὅτε ἀπεκκρίνεται, τῇ ἐπιδράσει καὶ τοῦ νευρικοῦ συστήματος, τὸ τε σάκχαρον καὶ ἡ οὐρία, ὡς ἀπέδειξαν αἱ μελέται τῶν σοφῶν ὡς, ἐν ἄλλοις, καὶ τοῦ *Arnozan* καὶ *Albert Robin*.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ Ο'

1 Μαρτίου 1900.

Προεδρία I. ΣΙΩΤΗ.

Περὶ τῆς πραγματείας τοῦ κ. *Γ. Νούλη* προκειμένου, ὁ κ. *Ἄν. Χρησιδης*, ἐπανερχόμενος εἰς ὅσα εἶπε κατὰ τὴν προηγουμένην συνεδρίαν, ὡς πρὸς τὴν ἐκδοσὶν καταλλήλου βιβλίου πρὸς διάδοσιν τῆς

ύγιεινῆς, προσθέτει ὅτι δὲν ἀποκρούει καὶ τὴν διὰ διδασκαλίας καὶ ἄλλων μέσων διάδοσιν τοῦ ὠφελίμου τούτου κλάδου τῆς ἰατρικῆς.

Ὁ κ. **Μανουηλίδης** προτείνει ὅπως ἡ ἔκθεσις σταλῆ τῇ Κεντρικῇ Πατριαρχικῇ Ἐκπαιδευτικῇ Ἐπιτροπῇ διὰ τοῦ Προεδρείου τοῦ Συλλόγου.

Ὁ κ. πρόεδρος παρακαλεῖ τὸν κ. **Νούλην** νὰ διατυπώσῃ ἐκ νέου τὰς προτάσεις αὐτοῦ, ὁ δὲ κ. **Νούλης** ἐπαναλαμβάνει ὅτι α') πρέπει νὰ διδάσκηται ἡ ὑγιεινὴ ἀπαξ τῆς ἐβδομάδος ἐν τῇ τελευταίᾳ τάξει τοῦ Γυμνασίου καὶ τοῦ Σχολαρχείου καὶ β') ὅπως αἱ τῶν διαφόρων σχολῶν ἐφορεῖαι ἐπιφορτίζωσιν ἐνίοτε ἰατροὺς πρὸς ἐπιβλεψίν τῆς ὑγιεινῆς καταστάσεως τῶν ὑπ' αὐτῶν ἐφορευομένων σχολῶν.

Ὁ κ. **Ἀν. Χρησιδῆς** λέγει ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ ἐπιβάλωμεν αὐτὸ ταῖς ἐφορεῖαις, ἀλλ' ἀπλῶς νὰ ἐκφράσωμεν εὐχὴν.

Ὁ κ. **Νούλης** ὑπομνησκει ὅτι ἡ Κεντρικὴ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ τῶν Πατριαρχείων ἐργάζεται πρὸς σύνταξιν γενικοῦ Κανονισμοῦ τῶν σχολῶν, ὥστε ἡ περίστασις εἶναι κατάλληλος ὅπως ὑποβληθῇ αὐτῇ πρότασις προσθήκης τῆς διδασκαλίας τῆς ὑγιεινῆς.

Ὁ κ. **Ζώτος** ἀπορεῖ πῶς ἐν Κωνσταντινουπόλει δὲν ὑπάρχει διδασκαλία τῆς ὑγιεινῆς ἐν ταῖς σχολαῖς, καθὼς καὶ ἐπιβλεψὶς αὐτῶν ὑπὸ ὑγιεινὴν ἐποψίν, ἀφ' οὗ ἐν τισὶ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ ἡ ὑγιεινὴ διδάσκεται καὶ ἡ ἐπιβλεψὶς ἐπιτελεῖται φέρει δὲ παράδειγμα τὰς σχολὰς τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Ἀποφασίζεται παμψηφεί ἵνα γραφῇ ἐπιστολὴ πρὸς τὸ Προεδρεῖον καὶ ἀποσταλῆ αὐτῷ τὸ ὑπόμνημα μετὰ τῆς εὐχῆς ὅπως φροντίσῃ περὶ τῶν περαιτέρω.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. **Ἀν. Χρησιδῆς** ἐκτίθησι *παρατηρήσεις ἐκ τινος νεκροψίας*.

Κύριοι,

Ἐποβῶν τὸ ἀποτέλεσμα νεκροψίας, γενομένης σήμερον ἐπὶ γυναικὸς ἀποθανούσης ὑπὸ τὰ ἐξῆς συμπτώματα:

Γραῖα **Μαριγῶ Α**, ὑπερογδοηκοντοῦτις καὶ

ἀπὸ πέντε μηνῶν πάσχουσα ὑπὸ ἀδυναμίας καὶ ἐμέτων ἐνίοτε· κατὰ τὴν ἐν τῷ Νοσοκομείῳ ἡμῶν νοσηλείαν παρεπονεῖτο περὶ τῶν αὐτῶν περιπτώσεων πόνον τινὰ δὲν εἶχε, παρελήθει δὲ ὅμως ἐνίοτε φάρμακα δὲν ἐλάμβανεν, ἀλλ' οὐδὲ τροφήν ἤθελε, δυσκοιλίος πάντοτε οὐδὲ δι' ἐπαναληπτικῶν κλυσμάτων ἀποπατοῦσα· κατὰ τὴν ἐξέτασιν τὰ ἐν τῷ θώρακι ὄργανα οὐδὲν εἶχον τὸ ἀνώμαλον, ἐπὶ δὲ τῆς ἐπιγαστρίας χώρας ψευδῆς παρατηρεῖτο σκληρία· ὑπὸ αὐξοῦσαν ἐξάντλησιν ἀπεβίωσεν.

Νεκροψία. Ἐπὶ τὸ χρῶμα τοῦ πτώματος ὡσεὶ ἠλιοκαυμένον, οὐδὲν ἄλλο σημεῖον εἰδείκνυται μετὰ τὸ ἀνοίγμα τοῦ θώρακος ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ θωρακικῇ κοιλίᾳ τῇ ὑγρὸν ὀροῖνωδες ἀφθονον, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ οὐδὲν· ἐπὶ τοῦ δεξιῶν πνεύμονος καὶ ἐπὶ τοῦ κάτω λοβῷ ἐμπροσθεν ὄγκος ὡσεὶ πρὸς μικροῦ ὄρνιθος τὸ μέγεθος, ἀνερχόμενος μέχρι τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ· διὰ καθέτου τομῆς ἀποκαλύπτεται κοιλότης ἐμπερικλείουσα ὑγρὸν παχὺ καὶ χρῶμα σοκολάτας, ἡ περιφέρεια τοῦ ὄγκου τραχεῖα καὶ ἐπιπολαίως ἐξηλωμένη· ἐν τῇ κοιλίᾳ διακρινόμενον στόμαχον ὁπωςοῦν διευρυσμένον καὶ τείνοντα κάτω πρὸς τὴν νεφρικήν χώραν· ὁ πύλωρος ἐλεύθερος, ἀλλὰ τοῦ δωδεκαδακτύλου ἡ μετὰ τοῦ κατιόντος καὶ τοῦ κάτω ὀριζοντίου τμήματος καμπὴ μετὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ παγκρέατος προσπεφυκυῖα ἀκριβέστατα πρὸς τὴν χώραν, ἣν καταλαμβάνει ἡ χοληδόχος κύστις, καὶ ἀποτελοῦσα ὄγκον σκληρόν, ἴσον περίπου τὸ μέγεθος πρὸς τὸ τοῦ πνεύμονος· χοληδόχος κύστις ἀποῦσα· τομὴ κάθετος ἀποκαλύπτει ἡμῖν κοιλότητα ἐμπερικλείουσαν μικροὺς τινὰς χολολίθους, ὧν ὁ μεγαλύτερος εἶναι ὡσεὶ λεπτοκαρύου· τὸ πάχος τοῦ ὄγκου τούτου ἱκανὸν ὡς 4 χιλ. μ. καὶ λευκὸν τὸ χρῶμα· ἡ αὐτὰς τοῦ τμήματος τοῦ δωδεκαδακτύλου, εἰ καὶ ἐστενωμένη, ἐπέτρπε τὴν διόδον τῶν ὑγρῶν· τὸ ἥπαρ ὀλίγον μικρότερον τοῦ φυσιολογικοῦ καὶ λεῖον τὴν ἐπιφανείαν, ἀλλ' ὑπ' αὐτὴν διακρίνει τις ὄγκος τινάς, 3 ἢ 4, ἀναπτυχθέντας ἐν τῷ μεγάλῳ λοβῷ καὶ ἐν τῷ μεσαίῳ αὐτοῦ τμήματι, διότι οὐδένα ἄλλον εὑρομεν ἐπὶ τοῦ ἐτέρου ἡμίστους πρὸς τὴν περιφέρειαν, καθὼς καὶ εἰς τὸν ἀριστερὸν λοβόν, ἐλεύθερον τέλειον παντὸς νεοπλασματος· τομὴ ἐπ' αὐτῶν ἀπεκάλυπτεν ὄγκον

σκληρόν και τὸ χρώμα λευκόν· τὰ νεφρὰ μικρά και ἀτροφικά, σπλὴν μικρός· οὐδὲν ἐκ τοῦ λοιποῦ ἐντερικοῦ συστήματος, οὐδ' ἀπὸ τῶν γεννητικῶν ὀργάνων ».

Ἡ νεκροψία αὕτη, φρονῶ, διδάσκει ἡμᾶς ὅτι νεόπλασμα, πιθανόν τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ ἔχον ἐκ τοῦ δωδεκαδακτύλου, κατέλαβε τὴν κεφαλὴν τοῦ παγκρέατος και τὴν χοληδόχον κύστιν, πρὸς τὴν ὁποίαν συμφυεὶν κατέστρεψεν· ἀνάλογος δευτεροπαθῆς διάθεσις ἐν τῷ πνεύμονι, ὅθεν και τὸ πλευριτικὸν ὑγρὸν, ἐν δὲ τῷ ἥπατι πρὸς τὴν φορὰν γραμμῆς ἀγομένης ἀπὸ τῆς χώρας τῆς χοληδόχου κύστεως εὐθὺ πρὸς τὰ ἄνω· ἐκτὸς αὐτῶν, καταστραφείσης τῆς χοληδόχου κύστεως, ἢ ἐν αὐτῇ συναθροισμένη χολὴ ἠδύνατο νὰ διέρχηται εἰς τὸν ἐντερικὸν σωλῆνα χωρὶς νὰ ἀπορροφᾶται και προκαλῆ ἴκτερον· ἢ δὲ ἀνεύρυνσις τοῦ στομάχου ἐξηγεῖται τὸ μὲν διὰ τῆς σχετικῆς στενώσεως τῆς ἐντερικῆς αὐλάκος, τὸ δὲ ἐκ τῆς γενομένης καμπῆς ἕνεκα τῆς προσφύσεως· ἢ περιπτώσις αὕτη δὲν λέγω ὅτι εἶναι μοναδική, πάντως ὁμως σπανιωτάτη.

Ὁ κ. **Μανουηλίδης** λέγει ὅτι τὰ νεοπλασμάτα τοῦ δωδεκαδακτύλου εἶναι σπανιώτατα, ὥστε περιοριζόμεθα ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ εἰς δύο ὑποθέσεις: νεόπλασμα τῆς χοληδόχου κύστεως ἢ τοῦ παγκρέατος. Ἐν τοῖς τελευταίοις τούτοις ὑπάρχει ἴκτερος βαθύς, ἢ δὲ δευτεροπαθῆς γενίκευσις τοῦ ἥπατος ἔχει χαρακτήρας ἰδίου, αἱ ἀνὰ τὸ ἥπαρ μεταστάσεις ὁμοιάζουσι πρὸς κηλίδας κηρίου· ὥστε ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ πιθανωτέρα ὑπόθεσις εἶναι ἢ τοῦ νεοπλασμάτος τῆς χοληδόχου κύστεως.

Ὁ κ. **Νούλης** ὑπενθυμίζει ὅτι ἡ συνύπαρξις καρκίνου τῆς χοληδόχου κύστεως και χολολιθιάσεως δὲν εἶναι σπανία, ἢ δὲ διάγνωσις αὐτῶν εἶναι δυσκολωτάτη.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΟΑ'

8 Μαρίου 1900.

Προεδρία ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ.

Ὁ κ. **Γαβριηλίδης** ὁμιλεῖ περὶ τῶν ἐνέσεων διςωιδίου ὑδραργύρου κατὰ

τῶν σφιλιδικῶν ἐκδηλώσεων τοῦ ὀφθαλμοῦ:

Κύριοι,

Παρήλθον ἤδη πέντε ἔτη, ἀφ' ὅτου ἐδημοσίευσά ἐν τῇ France Médicale et Paris Médical 25 Janvier 1895 ἄρθρον περὶ τῆς θεραπείας τῶν σφιλιδικῶν κατὰ τοὺς ὀφθαλμούς ἐκδηλώσεων διὰ τῶν ἐνδομυϊκῶν ἐνέσεων τοῦ διςωιδίου ἔλαιου· ἐν τῷ τέλει τοῦ ἄρθρου τούτου ὑπάρχουσι συμπεράσματα ὑπὲρ τῶν ἐνέσεων· εἰς τὸ 5^{ον} τούτων προτρέπομεν νὰ γίνωνται αἱ ἐνέσεις καθ' ἐκάστην ἢ τρίς τῆς ἐβδομάδος (ἐκάστη ἔνεσις περιέχει 4 χιλιοστόγραμμα διςωιδίου ὑδραργύρου ἐντὸς 1 κυβικοῦ ὑφεκατ. ἔλαιου). Ἐν δὲ περιπτώσει βαρείαις ἀνθ' ἐνός καθ' ἐκάστην 2 κυβικὰ ὑφεκατόμετρα. Ἀπὸ τοῦ χρόνου ἐκείνου μέχρι σήμερον ἐξακολουθῶ νὰ προτιμῶ τὰς ἐνέσεις ταύτας, διότι πάντοτε ἔμεινα νύχαριστήμενος ἐξ αὐτῶν και ἐπομένως δὲν περιῆλθον εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἀναζητήσω ὠφελιμώτερον μέσον. Ἀπὸ τίνος ὁμως, ἀντὶ νὰ ἔχω ὡς βᾶσιν θεραπείας ἔνεσις 1 κυβικοῦ ὑφεκατοστομέτρου καθ' ἐκάστην, παρεδέχθην βᾶσιν θεραπείας ἔνεσις 2 κυβ. ὑφεκατ. καθ' ἐκάστην, ἀβλαβῆ τοῖς πάσχουσι και ἐπωφελεστέραν. Πρὸς ὑποστήριξιν τῆς τοιαύτης θεραπευτικῆς ἀγωγῆς ἠδύναμην ν' ἀναγράψω πλείστ' ὅσα παραδείγματα σφιλιδικῶν ἐκδηλώσεων τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἀρκοῦμαι ὁμως εἰς τρία μόνον.

Παράδειγμα α'. Κύριος **M. T.**, ναύτης, 22 ἐτῶν, εἰσέρχεται εἰς τὸ γαλλικὸν νοσοκομεῖον τοῦ Ταξιμίου πρὸ 2 ἐτῶν ἕνεκα παντελοῦς ἀπωλείας τῆς ὁράσεως τοῦ δεξιοῦ ὀφθαλμοῦ. Πρὸ ἐνός ἔτους εἶχε μολυνθῆ, πρὸ 6 δὲ μηνῶν εἶχεν ἐκδηλώσεις γενικὰς, ὧν ἕνεκα ἐνοσηλεύθη και ἐθεραπεύθη ἐν τῷ νοσοκομείῳ ὑπὸ τοῦ κ. **Néts** δι' ὑδραργυρικῆς ἀλοιφῆς.

Κατὰ τὴν ἐξέτασιν εἶδον ὅτι ἅπας ὁ κερατοειδὴς ἦτο διηθημένος· εἶχε δὲ χρώμα λευκόφαιον ἢ ἡμιδιαφάνεια αὐτοῦ ἐπέτρεπε νὰ διακρίνωμεν εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς ἱριδος ὄγκον χρώματος ἐρυθρόφαιον. Τὰ ἐπιπολῆς και βαθῆ ἀγγεία τοῦ σκληρωτικοῦ ἦσαν σφόδρα ὑπεραιμικά, ἐνειμένα. Πόνου περικόγχιοι μέτριοι. Ἐκ μέρους τῶν ὀφθαλμῶν οὐδὲν ἄλλο σύμπτωμα, ἀλλ' ἀρκοῦσι τὰ ὑπάρχοντα ἵνα

κάμω τὴν διάγνωσιν κομμώματος τῆς ἱριδος. Ὑπέβαλον λοιπὸν τὸν ἀσθενῆ εἰς ἐνέσεις 2 καθ' ἑκάστην. Ἐπὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐφήρμοσα θερμὰ ὑγρὰ σπληνία, σικύας τοῦ *Heurtelour* ἐπὶ τοῦ κροτάφου· ἀνέγραψα δὲ ἔνστακτον ἀτροπίνης.

Τὴν 4^η ἡμέραν τῶν ἐνέσεων, ἐπειδὴ ἐπαισθητὴ τις βελτίωσις δὲν ἐφαίνετο, ἔθηκα 6 βδέλλας ἐπὶ τοῦ κροτάφου καὶ τριῶν κυβ. ἐκ. ἔνεσιν ἐνήργησα· τὴν 5^η ἡμέραν ὁ κερατοειδὴς ἐγένετο διαφανέστερος, ἡ δρασις ἦτο $\frac{1}{8}$, ὁ δὲ ὄγκος διεκρίνετο κείμενος κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν ζώνην τῆς ἱριδος. Μετὰ ἔνεσιν 50 ἐν ὄλῳ κυβ. ὑφεκ. δυσιωδιούχου ἐλαίου ὁ ἀσθενὴς ἐξέρχεται τοῦ νοσοκομείου, ἔχων δρασιν $\frac{1}{8}$ · ὀπισθίαν συνέχειαν εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς ἱριδος, ἦν καὶ ἐνέσεις ἀτροπίνης ὑπὸ τὸν ἐπιπεφυκῶτα δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀποσπάσωσιν.

Παράδειγμα β'. Κυρία X., ἐτῶν 40, πρὸ μηνῶν εἰσέρχεται εἰς τὸ γαλλικὸν νοσοκομεῖον, παρουσιάζουσα ἀλωπεκίαν καὶ κομμίωμα χαρκτηριστικὸν κατὰ τὸ ἔσω καὶ κάτω μέρος τῆς ζώνης τῆς ἀριστερᾶς ἱριδος μετὰ συνεχειῶν. Ἡ δεξιὰ ἱρις φέρει εἰς τὸ κάτω μέρος αὐτῆς λεπτὴν συνέχειαν· διηγείται ὅτι πρὸ 15 ἡμερῶν ἠσθάνετο πόνους περικογχικούς καὶ βολθικούς, ἀπὸ μηνὸς πίπτουσιν αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς αὐτῆς, πρὸ 6 δὲ μηνῶν ἔσχε ῥοδάνθη, ἦν ἀμέσως ἐπηκολούθησαν φαρυγγικαὶ καὶ στοματικαὶ ἐκδηλώσεις· ὑπεβάλομεν καὶ ταύτην εἰς ἐνέσεις 2 κυβ. ὑφεκ. καθ' ἑκάστην, κατὰ τὴν 10 ἔνεσιν τὸ κομμίωμα ἐξηλείφθη χωρὶς νὰ ἀφήσῃ ἴχνος, τῆς δὲ ἀτροπίνης μὴ δυνηθείσης νὰ διευρύνῃ τελειῶς τὴν κόρην, ἐνήργησα ἔνεσιν ὑπὸ τὸν ἐπιπεφυκῶτα, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος. Κατὰ τὴν τελευταίαν ἔνεσιν, ἦτοι τὴν 21, δευτέραν ἔνεσιν ἀτροπίνης ἐνήργησα ἄνευ ἀποτελέσματος. Ἡ ἀσθενὴς ἰάθη, νῦν δὲ εἶναι ὑπὸ θεραπείαν διὰ ΙΚ. Κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς εἰσόδου αὐτῆς εἰς τὸ νοσοκομεῖον εἶχε λάβῃ 20 γρ. ΙΚ.

Παράδειγμα γ'. Νέος K., ἐτῶν 13, προσέρχεται μοι πρὸ 2 ἐτῶν φέρων καταφανῆ συμπτώματα συρίλιδος καὶ δεξιᾶν ἱρίτιν ὀροπλαστικὴν μετὰ συνεχειῶν. Βυθὸς ἀόρατος, δρασις $\frac{1}{10}$, μετὰ τὴν 6 ἔνεσιν δρασις $\frac{1}{8}$ μετὰ τὸ τέλος τῆς θεραπείας ὑπεβλήθη εἰς ΙΚ θεραπείαν.

Ὁ κ. **Γεωργιάδης** λέγει ὅτι εἶναι πεπεισμένος περὶ τῶν λαμπρῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἐνέσεων καλομέλιτος ἐξ ὄσων εἶδεν ἐν τῇ κλινικῇ τοῦ *Fournier*, ἀναφέρει δὲ καὶ δύο περιπτώσεις ἀσθενῶν, τοῦ μὲν πάσχοντος ἐξ ἱρίτιδος συφιλιδικῆς μετὰ τελείας σχεδὸν ἀμαυρώσεως, τοῦ δὲ ἐκ συφιλίδος κληρονομικῆς (κερατίτιδος παρεγχυματώδους), ἰαθέντων δι' ἐνέσεων καλομέλιτος, ἐν αἷ πασαι αἱ ἄλλαι ὑδραργυρικαὶ παρασκευαὶ οὐδὲν ἔσχον ἀποτελεσμα.

Ὁ κ. **Ἰατρόπουλος** ἀποδέχεται τὰς ἐνέσεις διζιωδιούχου ὑδραργύρου· ὅπως ὁ κ. **Γαβρηλίδης**, οὕτω καὶ αὐτὸς οὗτος ποιεῖται ἐνέσεις 2 γραμμάρια ἐν ταῖς βαρείαις περιπτώσεσιν. Ἀπαξ μόνον παρετήρησε γαγγραινώδη ἀμυγδαλίτιδα παρ' ἀρρώστῳ, ᾧ ἐποίησεν 20 ἐνέσεις ἐκ 2 κε³ χωρὶς νὰ παρουσιάσῃ ὑδραργυρικὰς ἐκδηλώσεις. Κατὰ τὴν δευτέραν ὁμως σειρὰν τῶν ἐνέσεων ἐπῆλθεν ἡ γαγγραινώδης ἀμυγδαλίτις.

Ὁ κ. **Νικολαΐδης** φρονεῖ ὅτι, ὅπως ἡ νόσος τυγχάνει ποικιλόμορφος, οὕτω καὶ ἡ θεραπεία ποικίλη πρέπει νὰ ἦναι ἄλλαις λέξεσιν, ὁ ἰατρὸς πρέπει νὰ ἦναι ἐκλεκτικός· ἀναφέρει δὲ ἐπὶ τούτοις καὶ περιπτώσιν ἀρρώστου μετὰ τριτοπαθῶν φαινομένων, παρ' ᾧ 50 ὄλαι ἐνέσεις εἰς οὐδὲν ἴσχυσαν· ἐν ᾧ ἡ κλασικὴ θεραπεία διὰ τῶν ἐντριβῶν καὶ τοῦ ἰωδιούχου καλίου ἐπήνεγκε ταχεῖαν τὴν ἴασιν. Ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀρρωστος ἐνυμφεῦθη μετὰ παρέλευσιν ἔτους, τὸ δὲ νεογέννητον, ἐξετασθὲν ἐπισταμένως παρ' αὐτοῦ, οὐδὲν ὑποπτον σημεῖον ἔφερεν.

Ὁ κ. **Γεωργιάδης** ἀναφέρει περὶ τοῦ ζητήματος τούτου γνώμην τοῦ *Fournier*, ὅστις κατὰ βαρείας περιπτώσεις προτιμᾷ πάντοτε τὸ καλόμελι.

Ὁ κ. **Μανουηλίδης** λέγει ὅτι ἐξ ὄσων εἶδε καὶ ἐκ πείρας γινώσκει, αἱ ἐκ καλομέλιτος ἐνέσεις εἶναι αἱ ἀποτελεσματικώτεραι· ἐν ἐναντία περιπτώσει μεταχειρίζεται πάντοτε τὰς ἐντριβὰς.

Ὁ κ. **Ζώτος** λέγει ὅτι ἡ μεγάλῃ διάδοσις τῶν ἐνέσεων παρηγκώνισε τὴν χρῆ-

σιν τῶν ἐντριβῶν, ἐχουσῶν ἀποτελέσματα λαμπρά, μάλιστα δὲ καὶ ἡ γνῶμη τοῦ ἐν Βρυξέλλαις καθηγητοῦ τῶν συφιλιδικῶν νοσημάτων *Baillet* εἶναι αὐτῆ· ἀπὸ τινος μεταχειρίζεται μόνον τὰς ἐντριβάς, ἀφ' οὗ ἔδοκίμασεν ἐπὶ πολὺ πάσας τὰς ἄλλας μεθόδους.

Ὁ κ. **Γατρόπουλος** ἀποδέχεται μὲν ὅτι πάντοτε ὁ ὑδράργυρος ἐνεργεῖ, ἀλλ' ἡ ταχρεία ἢ μὴ ἐνέργεια αὐτοῦ ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς γενικῆς ὑγιεινῆς καταστάσεως τοῦ ἀρρώστου.

Ὁ κ. **Παπανικολάου** λέγει ὅτι καθ' ὅλον τὸ πρακτικὸν αὐτοῦ στάδιον μετεχειρίσθη μόνον τὰς ἐντριβάς κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν ἐν Γερμανίᾳ, σχεδὸν ἀποκλειστικῶς μεταχειριζομένων αὐτάς. Ἐπειτα δὲ ἡ προτίμησις αὕτη βασιζέται ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ὅτι ὁ ὑδράργυρος κατὰ τὰς ἐντριβάς διέρχεται διὰ τῶν λυμφατικῶν ἀγγείων, ὅπου, ὡς γνωστὸν, ὁ συφιλιδικὸς ἴσος ἔχει τὴν κυρίαν αὐτοῦ ἐστίαν, ἐν ᾗ διὰ τῶν ἐνέσεων εἰσέρχεται ταχύτερον ὁ ὑδράργυρος εἰς τὸ κυκλοφορικὸν σύστημα καὶ ταχύτερον ἀπεκκρίνεται.

Ὁ κ. **Ἄν. Χρησιόδης** φρονεῖ ὅτι πᾶσαι αἱ μέθοδοι πρέπει νὰ χρησιμοποιοῦνται ἀναλόγως τῶν περιστάσεων καὶ πρὸς ἀπόδειξιν ἀναφέρει 3 περιπτώσεις παραπληγίας συφιλιδικῆς, ὧν ἡ πρώτη ἰάθη δι' ἐνέσεων καλομέλιτος, ἡ ἑτέρα δι' ἐντριβῶν, ἐν ᾗ ἡ τελευταία ἐθεραπεύθη δι' ἐντριβῶν, ἀφ' οὗ εἰς μάτην πρότερον ἐγένετο χρῆσις ἐνέσεων. Ἐν τούτοις προσθέτει ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀμεληθῇ ἡ ἐν γένει τὸνωσις τοῦ ὀργανισμοῦ, διότι ἐν ἑτέρᾳ περιπτώσει μετὰ κομμωμάτων ἡθωδῶν καθ' ὅλον τὸ σῶμα αἱ ἐντριβαὶ ἐπήνεγκον τὴν ἴασιν τότε μόνον, ἀφ' οὗ καταλήλως ἐτονώθη ὁ ὀργανισμὸς.

Ὁ κ. **Γεωργιάδης** ἀναφέρει περίπτωσιν ἀρρώστου, οὗ ὁ μὲν πατὴρ ἦτο ἀλκοολικός, ἡ δὲ μήτηρ φθισικὴ, ἰαθέντος δι' ἐνέσεων καλομέλιτος, ἀφ' οὗ πρότερον ἐγένοντο αὐτῷ ἐνέσεις ὀροῦ.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΟΒ'

15 Μαρτίου 1900.

Προεδρία Ι. ΣΙΩΤΗ.

Ἀναγινώσκεται *παρατήρησις περιπτώσεως τῆς νόσου τοῦ Gilles de la Tourette*, ἀποσταλεῖσα ὑπὸ τοῦ κ. **Ραγκαβῆ Τσοπάνογλου**.

Κύριοι,

Πρόκειται περὶ ἀνδρὸς **X**, ἡλικίας 46 ἐτῶν, Ἀρμενίου, ἐκ Μερζουφούνης τῆς Μ. Ἀσίας.

Ἐκ τοῦ κληρονομικοῦ οὐδέν. Ἐκ τοῦ ἀτομικοῦ βλεννόρροια ἐν ἡλικίᾳ 23 ἐτῶν. Οὐδὲν ἕτερον. Πατὴρ 4 τέκνων καλῶς ἐχόντων.

Πρὸ 3 ἐτῶν διαμένων ἐκεῖ ἡσθάνθη δυσκολίαν περὶ τὴν γραφήν, ἥτις, προϊόντος τοῦ χρόνου, μετεβλήθη εἰς πόνον καὶ εἶτα εἰς σύσπασιν τῶν δακτύλων.

Πρὸ 10 μηνῶν, κατ' ἀκολουθίαν ἠθικῆς συγκινήσεως καὶ ὀξέος νοσήματος (γρίπτης, κατὰ τὸ λέγειν τοῦ ἀσθενοῦς), ἡσθάνθη τρομώδεις κινήσεις τῶν χειλέων καὶ ἀκουσίας τῆς μασήσεως καὶ τινῶν προσωπικῶν μυῶν. Αἱ κινήσεις αὗται κατὰ μικρὸν ἠξήθησαν τόσον, ὥστε ὁ ἀσθενὴς ἠναγκάσθη νὰ ἐκρίζωσῃ τοὺς ὀδόντας πρὸς ἀποφυγὴν τῆς δυσαρέστου ἐντυπώσεως ἐκ τῆς συγκρούσεως τούτων. Συγχρόνως δὲ καὶ ἡ γλῶσσα προσωθεῖτο, δηλαδὴ ἐνεφανίζετο πρὸ τῆς σχισμῆς τῶν χειλέων καὶ ὁ λόγος ἐν τῇ ἐνάρξει καθίστατο δύσκολος οὐχὶ κατὰ τὴν ἀρθρωσιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐκπομπὴν τῆς πρώτης λέξεως φράσεώς τινος.

Παρούσα κατάστασις. Διὰ τῆς ἐπισκοπῆσεως παρατηροῦμεν α') συσπάσεις κανονικὰς καὶ συνεχεῖς τῶν ἀμφιπλευρῶν ζυγωματικῶν· β') τῶν βυκανητῶν· γ') τῶν μασητήρων μυῶν (κινήσεις μασήσεως)· δ') πρῶσιν τῆς γλώσσης, δηλαδὴ ἐμφάνισιν αὐτῆς κατὰ τὴν χειλικὴν σχισμὴν καὶ ἀπόσυρσιν· ε') τὸ ἀπότομον καὶ τὸ δύσκολον τῆς προφορᾶς τῆς πρώτης συλλαβῆς τῆς πρώτης λέξεως φράσεώς τινος, ἐνεκα τῆς συσπάσεως τῶν γναθοχειλικῶν μυῶν καὶ προσφορᾶν τῆς χειρὸς πρὸς τὸ στόμα, ἵνα ἀποσπάσῃ τὰ συσπασθέντα χεῖλη. Κατὰ τὴν ἀπόσπασιν καὶ ἐκπομπὴν τῆς πρώτης συλλαβῆς ἀκούεται ὁ χαρακτηριστικὸς ἤχος παῖ, ὅποτε ἐξακολουθεῖ ὁμιλῶν ἀπταί-

στωσ μέχρι τῆσ λήξεωσ τῆσ φράσεωσ ἢ διακόπτεται ἐκ νέου ὑπὸ συσπάσεωσ κλπ.

Αἱ κινήσεισ αὐται ἄλλοτε μὲν εἶναι ἀπομεινωμέναι, ἄλλοτε δὲ συνδεδυασμέναι ἀνά δύο ἢ τρεῖσ, ἄλλοτε σύνεργοι καὶ μάλιστα μετὰ συγκινήσεισ καὶ κοπώσεισ. Αἱ αἰσθήσεισ φυσιολογικαί. Αἱ ἀνακλάσεισ ἠϋζημέναι. Αἱ κόραι φυσιολογικαί. Ἡ διάνοια καθαρὰ. Δὲν ἐξάπτεται, οὐδὲ προφέρει ὑβριστικὰς λέξεισ. Παρουσιάζει τὴν κλασικὴν γραφοσύσπασιν. Οὐδὲν ἐκ τῶν ἄλλων ὀργάνων. Ἡ ἀπόσπασισ τῆσ προσοχῆσ καὶ ἡ ἐπίδρασισ τῆσ βουλήσεωσ παύουσι προσωρινῶσ τινασ τῶν σπασμωδικῶν κινήσεων· οὕτω, ἐν ᾧ γράφει ὁ ἀσθενῆσ, παύει ἢ κίνησισ τῆσ μασήσεωσ, ὡσ καὶ ὅταν πίσωμμεν ἀμφιπλεύρωσ τοὺσ μασητῆρασ μῦσ διὰ τῶν χειρῶν, ὁπότε καὶ εὐχερῶσ συνδιαλέγεται.

Ἐκλείπουσι ταῦτα πάντα ἐν καιρῷ ὕπνου.

Διάγνωσισ. Ἀπέναντι τῆσ τοιαύτησ εἰκόνοσ δέον νὰ σκεφθῶμεν :

Α') τὴν χορείαν τοῦ *Sydenham*. Ἀλλ' ἐὰν ἀναλύσωμεν τὴν κλινικὴν εἰκόνα αὐτῆσ, βλέπομεν ὅτι ὁ ἀσθενῆσ δὲν ἀνήκει εἰσ τὸν τύπον τοῦτου.

Ἡ χορεία εἶναι ἡ αἰφνιδία μετάβασισ τῶν συσπάσεων μιῆκῆσ στιβάδοσ εἰσ ἐτέραν, ἢ ἀνεξάντλητοσ ἐνεργητικότησ τῶν μυῶν, ἢ ταχύτησ, μεθ' ἧσ συσπάσεισ τινὲσ ἐμφαίνονται καὶ ἐξαλείφονται, ἢ βραδύτησ καὶ ἡ ἀδεξιότησ τῶν ἐκουσίων κινήσεων, αἱ ἀντιφάσεισ, ἄσ παρουσιάζει τὸ μορφάζον πρόσωπον αἰφνιδίωσ, ἢ ἀδράνεια ἐν ταῖσ παύλαισ τῶν σπασμῶν.

Ὁ ἡμέτεροσ ἀσθενῆσ οὐδὲν ἐκ τούτων παρουσιάζει, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας ἀναπαρίστησι πιστῶσ πράξεισ λογικὰσ τοῦ συνήθουσ βίου.

Β') τὴν ῥυθμικὴν χορείαν, ἣν καὶ ἐμελέτησεν ὁ *Charcot* καὶ κατέταξεν εἰσ τὴν ὑστερίαν.

Ἐν αὐτῇ δὲν παρατηροῦνται κινήσεισ ἄλογοι, ἀντιθετικαί, παράδοξοι, ἀλλὰ συστηματικαί, κανονικαί καὶ συνεχεῖσ, ἔχουσαι σκοπὸν ὠρισμένησ λειτουργίασ.

Γειτνιάζει πολὺ ἡ εἰκὼν αὐτῇ πρὸσ τὴν ἡμετέραν· ἀλλ' ὁ ἀσθενῆσ δὲν εἶναι πρῶτον ὑστερικός, καθότι οὐδὲν ἐκ τῶν στιγμάτων εὐρίσκομεν ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἔπειτα ἡ πορεία τῆσ ἐκδηλώσεωσ τῆσ εἰκόνοσ ἐν τῷ ἡμέτερῷ περιστατικῷ δὲν συνδυάζεται πρὸσ τὴν ἄνω· ἐλλεί-

πει δηλαδὴ ἐξ αὐτῆσ τὸ αἰφνιδίωσ εἰσβάλλειν καὶ παράγειν πλήρη καὶ τελείαν εἰκόνα, ὡσ προσβολὴ ὑστερική.

Γ') τὴν χρονίαν χορείαν, τὴν τῶν ἐνηλίκων ἢ τὴν τοῦ *Huntington*.

Ἡ νόσοσ αὐτῇ ἐμελετήθη ὑπὸ τοῦ *Huet*, ἀρνηθέντοσ τὴν παθολογικὴν αὐτῆσ ὄντοτητα, κατατάξασ αὐτὴν εἰσ τὴν τοῦ *Sydenham*.

Ἴδοῦ ὁ χαρακτηρισμὸσ τῆσ νόσου ταύτησ κατὰ τὸν *Huntington*: α') ἡ κληρονομικότησ· β') ἄρχεται διὰ συνήθουσ τρόπον, φθάνει εἰσ τὴν ἀκμὴν, παρακολουθομένη συνηθέστατα ὑπὸ ψυχικῶν διαταράξεων καὶ καταλήγει εἰσ θάνατον. Δὲν παρατηρεῖται ἴασισ. Ἄρχεται δὲ ἡ νόσοσ μετὰξὺ τῶν 30 καὶ 40 ἐτῶν, σπανίωσ μετέπειτα.

Ὁ δὲ *Huet* συγκεφαλαιοῖ ὧδε : κληρονομικότησ, πορεία χρονία, καταλήγουσα εἰσ τὴν ἐξασθένησιν τῶν διανοητικῶν λειτουργιῶν καὶ ἐνίστε εἰσ ἀνοίαν. Παρουσιάζει δὲ τὰσ αὐτὰσ κληρικὰσ διαταράξεισ τῆσ τοῦ *Sydenham*.

Εἶναι ὁμοσ ἐνταῦθα αἱ κινήσεισ συνηθέστατα βραδύτατα καὶ ἥττον ἐκτεταμένα. Ἡ ἐπίδρασισ τῆσ βουλήσεωσ ἐν αὐτῇ εἶναι μείζων, ὅθεν ἐλαττοῖ ἢ σταματᾷ τὰσ ἀκουσίασ κινήσεισ. Ἐν τῷ ἡμέτερῷ ἀσθενεῖ ἰλλίπει α') ἡ κληρονομικότησ· β') αἱ κινήσεισ αὐτοῦ κατ' οὐδένα τρόπον παρουσιάζουσι τοὺσ χαρακτηῆρασ τῶν χορειῶν κινήσεων, δηλαδὴ τὸ ἄρρυθμον, τὸ ἀνώμαλον, τὸ ἀσύνεργον.

Δ') τὸν προσωπικὸν σπασμὸν καὶ τὴν μορφὴν αὐτοῦ τὴν νόσον τοῦ *tic* ἢ τὴν τοῦ *Gille de la Tourette*, ἣν καὶ ἔχει ὁ ἡμέτεροσ ἀσθενῆσ.

Ὁ σπασμὸσ ὁ κλονικὸσ τοῦ προσώπου, ἔχων ὡσ σημεῖον τῆσ ἀναχωρήσεωσ τὸν ὀφθαλμὸν (τὰσ αἰσθητικὰσ ἴνασ τοῦ τριδύμου), μεταδίδεται εἰσ τὸν πυρῆνα αὐτοῦ καὶ ἐκείθεν εἰσ τὸν γειτνιάζοντα τοῦ προσωπικοῦ καί, ἂν ὁ ἐρεθισμὸσ ἦναι ἔντονοσ, δύναται νὰ δονῆσ καὶ τοὺσ γειτνιάζοντασ πυρῆνασ τοῦ πνευμονογαστρικοῦ, τοῦ παραπληρωματικοῦ, τοῦ ὑπογλωσσίου καὶ ὡσ ἐκ τούτου κίνησισ ἐν τῷ σφιγκτῆρι τῶν βλεφάρων, τῷ ζυγωματικῷ, τῷ βυκανίτῃ ἢ γλώσσα ἐμφανίζεται πρὸ τῆσ χειλικῆσ σχισμῆσ, παράγεται λαρυγγικός τις ἦχοσ (λύγξ), δηλαδὴ σειρὰ ἀνακλάσεων ἀνευ ἐλαχίστησ λειτουργικῆσ συστηματοποίησεωσ.

Ἐν τῷ ἡμετέρῳ περιστατικῷ ὀφθαλμικῆς κινήσεις δὲν παρατηροῦμεν· καίτοι τοῦτο τὸ σημεῖον δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ ἀπόδειξις διαφορικῆς διαγνώσεως, καθότι παρατηρήθησαν τικικοί, ἔχοντες καὶ ὀφθαλμικὰς κινήσεις. Τὸ προσελκύνον τὴν προσοχὴν ἡμῶν ἐνταῦθα εἶναι ἡ αὐτόματος πράξις, ἡ συνδεδυασμένη, ἡ εὐσυνείδητος, ἡ φλοιοκὴ, ἡ συστηματικὴ, ἡ ψυχικὴ, οὕτως εἰπεῖν, καθότι ἡ βούλησις τοῦ ἀσθενοῦς δύναται, ἔστω καὶ προσωρινῶς, νὰ ἐμποδίσῃ τὰς τικικὰς ταύτας κινήσεις, ὅπερ δὲν συμβαίνει ἐν τῷ σπασμῷ, ὄντι ἀνακλαστικῷ φαινομένῳ. Ἐλλείπει ὁμῶς ἐκ τῆς κλινικῆς ἡμῶν εἰκόνας ἡ κοπρολαλία ἢ κρονομανία, κατὰ τὸν *Roubinowitch*, ἧτις δύναται ἴσως καὶ ἐν τῷ μέλλοντι νὰ πραγματοποιηθῆ ἢ καὶ ἑλλίπη ὅλως παρ' ἐγκεφαλικῶς ἤττον ἐξησθημένοις, ὡς ὁ ἡμέτερος ἀσθενής.

Ὁ κ. *Μανουηλίδης* παρατηρεῖ ὅτι διὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ κ. *Τσοπάνογλου* ἀποβαίνει ἀδύνατος πᾶσα συζήτησις. Ἐν τούτοις προσθέτει ὅτι ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῆς παρατηρήσεως δὲν ἐξάγεται σαφῶς ἡ γενομένη διάγνωσις περὶ ἀσθενείας τοῦ *Gilles de la Tourette*, διότι δύο ἐκ τῶν κυριωτάτων χαρακτηριστικῶν αὐτῆς ἐλλείπουσι· τὰ ψυχικὰ δηλαδὴ φαινόμενα καὶ ἡ πρώτη ἐμφάνισις τῆς ἀσθενείας κατὰ τὴν παιδικὴν ἢ τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν.

Ὁ κ. πρόεδρος προτείνει ὅπως παρακληθῆ ὁ κ. *Τσοπάνογλου*, ἵνα, εἰ δυνατόν, παραστῆ κατὰ τὴν προσεχῆ συνεδρίαν καὶ δώσῃ τὰς ἀπαιτούμενας διασαφήσεις.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀπάντησιν πρὸς τὰς ὑπὸ τῆς Κοινωνιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ὑποβληθείσας ἐρωτήσεις, οἱ κ. κ. *Γεωργιάδης* καὶ *Νικολαΐδης* ἀναγινώσκουσιν ἕκαστοι τὴν ἰδιαιτέραν αὐτῶν ἐργασίαν.

Ἀποφασίζεται ὅπως ἐκπονήσῃσι συνοπτικὴν ἀπάντησιν, ἧτις μετὰ τὴν ἐγκρίσιν τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς νὰ ἀποσταλῆ διὰ τοῦ Προεδρείου τῇ Κοινωνιολογικῇ.

Περὶ τῶν ἐπιπολαζουσῶν νόσων ὁ κ. *Ἀν. Χρησιδης* παρατηρεῖ ὅτι ἡ ἐπιδημία τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ ἐξακολουθεῖ ὑφισταμένη ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου 1899. Ἐπῆλθε ποιά τις ὑφεςις περὶ τὸ δεύτερον

δεκαπενθήμερον τοῦ Νοεμβρίου, κατὰ τὴν στατιστικὴν τῶν Ἐθνικῶν Φιλανθρωπικῶν Καταστημάτων.

Ὁ κ. *Μανουηλίδης* λέγει ὅτι ὑπάρχει ἐπιδημία ἰνφλουέντσας, ἀλλ' εὐτυχῶς ἐλαφράς.

Ὁ κ. *Ψαλίδας* παρατηρεῖ ὅτι πραγματικῶς ἡ ἐφετινὴ ἰνφλουέντσα εἶναι ἐλαφρά. Κατὰ τὴν ἐπιδημίαν τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐπεκράτει ἡ γαστροεντερικὴ μορφή, παρατηρήθη δὲ καὶ ὡς ἐπιπλοκὴ ἡ σκωληκοειδίτις.

Ὁ κ. *Χρησιδης* λέγει ὅτι ἡ ἐφετινὴ ἰνφλουέντσα παρουσιάζεται μετὰ βρογχικῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ φαινομένων.

Ὁ κ. *Ἰατρόπουλος* προσθέτει ὅτι παρατηρήθησαν ἐφέτος ἐξοιδήσεις τῶν τραχηλικῶν ἀδένων ὡς ἐπιπλοκαὶ τῆς γρίπης.

Ὁ κ. *Σιώτης* λέγει ὅτι ἡ παρούσα ἰνφλουέντσα ἔφερε καλοῦσθαι χαρακτήρα, ἐν ᾧ πρὸ δύο ἐτῶν ἦτο κακοῦσθαι.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΟΓ'

22 Μαρτίου 1900.

Προεδρία Μ. ΑΜΠΕΛΙΑΔΟΥ.

Ὁ κ. *Μανουηλίδης* ἀναγινώσκει τὴν ἐξῆς παρατήρησιν *περιπτώσεως κατὰ πλάκας σκληρώσεως μετὰ παραισθήσεων*

Κύριοι,

Πρόκειται περὶ γυναικὸς ἡλικίας 48 ἐτῶν, οὐδὲν τὸ κληρονομικὸν παρουσιαζούσης. Οἱ τέσσαρες ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφαὶ αὐτῆς ζῶσι καὶ ἔχουσιν ὑγιᾶς.

Αὕτη ὑπέφερε πρὸ τοῦ γάμου αὐτῆς ἐξ ἐλωδῶν πυρετῶν καὶ ἐξ ἀναιμίας. Ἦτο δ' ἀνεκαθεν μᾶλλον νευρικὴ. Ἦ ἀσθενὴς ἀρνείται καὶ σφιλιδα καὶ ἀλκοολισμόν, ἀλλ' οὐδὲ στίγματα τῶν δύο τούτων διαθέσεων ὑπάρχουσιν.

Κατὰ τὴν πρώτην αὐτῆς ἤδη κύησιν, ἀπὸ τοῦ πέμπτου μηνὸς ἤρξατο παρουσιάζουσα οἰδήματα κατὰ τὰ ἄκρα, βθθμιαίως καταλαμβάνοντα τὸ σῶμα, καὶ δὴ καὶ τὴν κεφαλὴν. Ἐν τούτοις ἠδυνήθη νὰ τέκῃ ἀσφαλῶς νήπιον μικρὸν μὲν καὶ ἀσθενὲς κατὰ τὸν τοκετόν, ἐπιζῆσεν ὁμῶς καὶ κελῶς ἔχον ἐπὶ τοῦ παρόντος.

Καί τὰ οιδήματα δὲ τῆς μητρὸς παντελῶς ἐξέλιπον μετὰ τὸν τοκετόν.

Τρία μετὰ ταῦτα ἔτη ἐπῆλθε δευτέρα κύησις καὶ νέα πάλιν οιδήματα, ἐν γένει δὲ ἐπαρουσίασε τὴν αὐτὴν καὶ προηγουμένως εἰκόνα καὶ ἔτεκε τέκνον καλῶς ἔχον.

Μετὰ τὸν δεύτερον τοκετόν ἡ ἀσθενὴς ἔσχε δύο ἀποβολάς, τὴν μὲν κατὰ τὸν δεύτερον τῆς κύησεως μῆνα, τὴν δὲ κατὰ τὸν τέταρτον.

Βραδύτερον ἐπέρχεται νέα ἐγκυμοσύνη καὶ πάλιν οιδήματα, ὧν ἕνεκὲν ἡ ἀσθενὴς ἔτεκε προώρως, 15 δηλαδὴ ἡμέρας πρὸ τοῦ τέρατος, νεογνὸν τεθνεώς.

Τότε ἠναγκάσθη νὰ ζητήσῃ τὴν συμβουλευτὴν ἰατροῦ, ὅστις ὑπέβαλεν αὐτὴν εἰς τὴν γαλακτικὴν διαίταν, καὶ δὴ καὶ συνεβούλεσεν αὐτὴν νὰ ἀποφύγῃ νέαν ἐγκυμοσύνην.

Πράγματι δ' ἔκτοτε οὐδέποτε ἐκυοφόρησεν. Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ τελευταίου αὐτῆς τοκετοῦ, ἀπὸ τριῶν δηλαδὴ ἐτῶν, οὐδέποτε ἠδυνήθη νὰ διαπεράσῃ κλωστήν διὰ τῆς ὀπῆς βελόνης, οὐδέποτε ἠδυνήθη νὰ πλέξῃ. Συγχρόνως δὲ τοὺς περὶ αὐτὴν δὲν διελαθεν, ὡς τὴν ἄρρωστον, ἕλαφρά τρομώδης τῆς κεφαλῆς κίνησις, ἥτις βαθμιαίως αὐξάνουσα καὶ εἰς αὐτὴν ἐπὶ τέλους ἐγένετο ἐπαισθητή.

Ἀπὸ τοῦ παρελθόντος δὲ ἕαρος καὶ ἡ τῶν ἄκρων τρομώδης κίνησις τοσοῦτον ἐπετάθη, ὥστε ἀποβαίνει ἀδύνατον τῇ ἄρρώστῳ νὰ φέρῃ κύαθον πλήρη καφῆ εἰς τὸ στόμα· ἐν γένει δὲ παρετήρησεν ὅτι τὰ τρομώδη ταῦτα φαινόμενα ἐπιτείνονται καὶ ὁσάκις εἴτε συγκινηθῇ εἴτε συγχισθῇ. Συγχίζεται δὲ διὰ τὴν παραμικρὰν αἰτίαν, τοῦλάχιστον δις τῆς ἡμέρας. Σπανιώτερον γελᾷ, ἀλλ' ὁ γέλως αὐτῆς εἶναι ἀκράτητος, μέχρι λιποθυμίας βαινῶν. Παραπονεῖται δ' ἐπίσης καὶ δι' ἰλιγγον, ὅστις ἔκτοτε εἶναι τοσοῦτον ἰσχυρός, ὥστε ἡ ἀσθενὴς κινδυνεύει νὰ πέσῃ κατὰ γῆς. Ὁ ἰλιγγος οὗτος ἐπέρχεται συνήθως ἀπαξ ἢ δις τοῦ μηνός.

Ἄλλ' ὅ,τι κυρίως λίαν διαφέρει ἐν τῇ κλινικῇ αὐτῆς ἱστορίᾳ εἶναι ὅτι παρουσιάζει ψυχικὰ φαινόμενα λίαν περίεργα. Οὕτως ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἔχει παραισθήσεις (hallucination) τῆς ἀκοῆς κατὰ τὴν νύκτα. Ἐνίοτε, κατὰ τὴν νύκτα, νομίζει ὅτι ἔξω τῆς οἰκίας φωνὴ τις καλεῖ αὐτὴν, ἄλλοτε δὲ ὅτι κρούουσι τὴν θύραν. Ἐγείρεται καὶ ἡ αὐτὴ φωνὴ ἐξα-

κολουθεῖ κράζουσα, τρέχει τότε εἰς τὸ παράθυρον καὶ ἀνοίγει αὐτό, ἀλλ' οὐδεὶς ἀποκρίνεται. Ἄν ἤκουσε κρουομένην τὴν θύραν, κατέρχεται, ἀνοίγει αὐτήν, ἀλλὰ καὶ πάλιν οὐδένα βλέπει. Σημειωτέον ὅτι τῶν πραγμάτων τούτων ἔχει ἀκριβῆ συνείδησιν καὶ ἐκτίθησιν αὐτὰ μετὰ μεγάλης λεπτομερείας.

Ἐχει δ' ἐκτὸς τῶν παραισθήσεων τούτων καὶ φόβους παθολογικούς (phobies). Ὄντως ἀπὸ δύο ἐτῶν ἰσκέπτετο νὰ συμβουλευθῇ ἰατρόν, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμα, διότι ἐφοβεῖτο μὴ οὗτος διανοίξῃ τὸ κρανίον αὐτῆς. Αὐτὴν ταύτην τὴν ἐγχείρησιν φοβουμένη, κυρίως ἀπέφυγε νὰ παρουσιασθῇ καὶ πρὸ ὑμῶν κατὰ τὴν ἐσπέραν ταύτην. Οὐδέποτε δύναται νὰ μείνῃ μόνη ἐν τῇ οἰκίᾳ εἴτε κατὰ τὴν νύκτα εἴτε κατὰ τὴν ἡμέραν· ἂν δὲ ποτε τοῦτο συμβῇ, ἐξέρχεται τῆς οἰκίας.

Συγκινεῖται δέ, ὡς εἶπομεν, εὐκολώτατα καὶ κλαίει συχνότατα σχεδὸν ἄνευ αἰτίας.

Κατὰ τὴν ἀντικειμενικὴν ἐξέτασιν τῆς ἀσθενοῦς ἰσημειώσαμεν τὰ ἑξῆς :

Τὴν κεφαλὴν φέρει πάντοτε πρὸς τὰ κάτω, ἀποφεύγουσα τὴν τρομώδη αὐτῆς κίνησιν.

Ὅτε δμως κατὰ τὴν ἐξέτασιν ἀναγκάζεται νὰ ἀνυψώσῃ τὴν κεφαλὴν, ὁ τρόμος εἶναι καταφανής. Χαρακτηριστικώτατος δὲ καὶ ὁ τρόμος τῶν ἄνω ἄκρων, ἐπερχόμενος μόνον κατὰ τὰς ἐκουσίας αὐτῶν κινήσεις. Οὕτω πρὶν ἢ συλλαβῆ ἀντικειμένον τι ἐπὶ τραπέζης κείμενον, ἡ χεὶρ πλανᾶται περὶ αὐτὸ ἐπὶ τι χρονικὸν διάστημα. Ἐπίσης ἡ ἀσθενὴς δὲν δύναται νὰ φέρῃ εἰς τὸ στόμα ποτῆριον πλήρες ὕδατος. Καὶ ἐν γένει δ' ὁ τρόμος εἴτε τῆς κεφαλῆς εἴτε τῶν ἄκρων παρουσιάζει καὶ χαρακτήρας τοῦ τρόμου τῆς κατὰ πλάκας σκληρώσεως.

Ἄλλὰ καὶ ὁ λόγος τῆς ἀρρώστου τυγχάνει χαρακτηριστικώτατος· ὅταν ὀμιλῇ ἡ ἀσθενὴς, τονίζει ἐφ' ἐκάστης συλλαβῆς ὡσεὶ ἰδιαιτέραν καταβάλλουσα προσπάθειαν καθ' ἐκάστην συλλαβὴν (parole scandée τῶν γάλλων συγγραφέων). Ἐχει δ' ὁ λόγος αὐτῆς καὶ τι τὸ μονότονον ἕνεκα ἰδιαιτέρας ποιότητος τῆς φωνῆς.

Τρομώδης κίνησις τῆς γλώσσης δὲν ὑπάρχει, ἡ δὲ μάσησις καὶ κατάποσις φυσιολογικαί.

Φαινόμενα ἐκ μέρους τῶν κάτω ἄκρων δὲν ὑπάρχουσιν. Ὁ βηματισμὸς εἶναι φυσιολογικός.

Ἡ ἀσθενὴς πληροφορεῖ ἡμᾶς ὅτι δύναται

νά περιπατῆ ἐπὶ ὥρας χωρὶς νά κουρασθῆ. Τὰ ἀνακλαστικά φαινόμενα εἶναι ἐπίσης φυσιολογικά κατὰ τὰ κάτω ἄκρα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰ ἄνω δὲν φαίνονται ἐπαισθητῶς ηὐξημένα.

Ἡ κατὰ τὰ ἄκρα καὶ τὸν κορμὸν αἰσθησις φυσιολογική.

Κατὰ τὴν ἐξέτασιν τῶν ὀφθαλμῶν, ἐκτός μικρᾶς ἀσθενωπίας, ἡ ἀσθενὴς δὲν παρουσιάζει οὔτε στένωσιν τοῦ ὀπτικοῦ πεδίου, οὔτε δυσχρωματοψίαν· αἱ ἀντιδράσεις τῆς κόρης εἶναι φυσιολογικά. Ὁ νυσταγμὸς ἐλλείπει.

Ἐκ μέρους τῶν ὠτων οὐδὲν τὸ ἀξίον σημειώσεως σήμερον. Πρὸ τίνος ὅμως καιροῦ εἶχε βόμβον συνεχῆ, καὶ τινὰ δὲ κώφωσιν· τὰ φαινόμενα ταῦτα παρήλθον, ἀφ' οὗ διήρκεσαν ἐπὶ δύο σχεδὸν μῆνας.

Οὐδὲν τὸ ἰδιαιτέρον ἐκ μέρους τῶν λοιπῶν ὀργάνων. Τὰ οὖρα δὲν περιέχουσιν οὔτε λεύκωμα οὔτε σάκχαριν, ἀλλὰ σχηματίζουν ἰκανὴν ὑποστάθμην ἀλάτων.

Πολλάκις ἴσως τινὲς ἐξ ὑμῶν ἀπνητήσατε τὴν κατὰ πλάκας σκλήρωσιν· θὰ ἐπιθύμουν λοιπὸν νά μῆθω ἂν παρέτηρήσατε καὶ φαινόμενα ψυχικά ὡς τὰ ἀνωτέρω μνημονευθέντα· τὸ κατ' ἐμέ, πρῶτον νῦν βλέπω τοιαῦτα μεταξὺ πολλῶν περιπτώσεων, ἃς ἠδυνήθην ἄλλοτε ἐκ τοῦ σύνεγγυς νά μελετήσω. Οἱ συγγραφεῖς οὓς ἠδυνήθην νά συμβουλευθῶ περὶ τοῦ θέματος τούτου, παρέρχονται αὐτὸ σχεδὸν ἐν σιγῇ, οἱ μὲν θεωροῦντες τὰ καθαρῶς ψυχικά φαινόμενα λίαν σπάνια, οἱ δὲ διαμφισβητοῦντες καὶ αὐτὴν τὴν ὑπαρξίν αὐτῶν.

Κατ' ἀρχὴν δὲν δύναμαι νά ἐνοήσω πῶς ἡ κατὰ πλάκας σκλήρωσις, ἣτις ἀναλόγως τῆς ἐντοπίσεως αὐτῆς δύναται νά δώσῃ γένεσιν εἰς πολλὰς καὶ ποικίλας κλινικὰς μορφάς, δὲν θὰ ἠδύνατο ἐνίοτε καὶ ψυχικά φαινόμενα νά παρουσιάζῃ, σκληρωτικῶν τινῶν πλακῶν ἐντοπιζομένων π.χ. κατὰ τὸν μετωπιαῖον λοβόν. Σήμερον γινώσκουμεν ἐκ πολλῶν παραδειγμάτων ὄγκων ἢ ἄλλων παθήσεων τοῦ λοβοῦ τούτου ὅτι πλειστάκις φαινόμενα ψυχικά ἀπαντῶσι κατὰ τὰς ἀλλοιώσεις αὐτοῦ.

Ἐτερον σημεῖον, ὅπερ ἐπιθυμοῦμεν νά διευκρινήσωμεν, εἶναι τὸ ἐξῆς. Αἰτιολογικῶς εἰς τίνα ἐκ τῶν δύο ἐνεργειῶν δυνάμεθα νά ἀποδώσωμεν ἐν τῇ περιπτώσει ἡμῶν τὴν κατὰ πλάκας σκλήρωσιν, ἢ εἰς τὸ ἔλειον μίασμα ἢ

εἰς ἐπιλόχειόν τινα λοιμῶξιν, ἣτις πιθανὴ τυγχάνει, καίτοι αἱ περὶ τούτου πληροφορίαι τῆς ἀσθενοῦς εἰσι λίαν σκοτειναί. Κλίνω μᾶλλον ὑπὲρ τῆς δευτέρας ὑποθέσεως, διότι τὸ ἔλειον μίασμα εἶναι πολὺ ἀρχαιότερον καὶ παροξυσμοὶ αὐτοῦ δὲν ἐπῆλθον ἀπὸ τοῦ γάμου τῆς ἀσθενοῦς.

Ὁ κ. **Ἀν. Χρησιδῆς** παρατηρεῖ ὅτι τὰς ψυχικὰς διαταράξεις ἐν τῇ εἰρημένῃ ἀσθενείᾳ δὲν νομίζει συνήθεις καὶ θεωρεῖ λίαν διδακτικόν, ἂν ἡ ἀσθενὴς ἠδύνατο νά προσέλθῃ εἰς τὸν Σύλλογον.

Ὡς πρὸς τὰς ἐπιπολαζούσας νόσους ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐν τῇ προηγουμένῃ συνεδρία συζητήσιν περὶ τῆς γρίπης, ὁ κ. **Μανουηλίδης** λέγει ὅτι ἐκτοτε παρετήρησε δύο περιστατικά γρίπης μετὰ γαστροεντερικῶν φαινομένων, διαρροίας δηλονότι καὶ παθολογικῶν ἐκδηλώσεων ἐκ μέρους τοῦ φάρυγγος καὶ λάρυγγος. Ἡ μία τῶν ἀσθενῶν τούτων ἦτο νέα, εἶναι δὲ τὸ πρῶτον περιστατικὸν ἐντόνου γρίπης, παρατηρηθὲν ὑπ' αὐτοῦ παρ' ἐνήλικι.

Εἶτα ἐγκρίνεται ἡ πρὸς τὴν Κοινωνιολογικὴν Ἐπιτροπὴν ἐπιστολή.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΟΔ'

29 Μαρτίου 1900.

Προεδρία Ι. ΣΙΩΤΗ.

Ὁ κ. **Χρησιδῆς** λέγει ὅτι ἀπὸ 24 ἐτῶν δὲν παρετήρησε περίπτωσιν κατὰ πλάκας σκλήρωσεως. Μεταξὺ ὅμως τῶν 26 περιπτώσεων, ἃς συνήγαγε καὶ ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ Verh. der Wurgburger physik. med. gesellschaft. (N. E. X. Bd. 1875), ὑπάρχει καὶ περίπτωσις, ἐν ἣ παρετηρεῖτο γέλως καὶ κλαῦμα ἄνευ αἰτίας, ὡς παρὰ τῷ ἀσθενεῖ τοῦ κ. **Μανουηλίδου**. Ἐπὶ δύο δὲ ἄλλαις περιπτώσεσι μόνον γέλως.

Ὁ κ. **Ἀν. Χρησιδῆς** παρουσιάζει καρδιαν ἀσθενοῦς 35ετοῦς, ἀποθανόντος ἐκ πορφύρας αἱμορραγικῆς πρὸ ἡμερῶν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Νοσοκομείῳ καὶ λέγει τὰ ἐξῆς:

Κύριοι,

Τὸ ἀνάτομικὸν παρασκευάσμα, ὅπερ ἐπι-

δεικνύω ὑμῖν, ἀνήκει εἰς ἀσθενῆ, ὃν ἐγὼ μὲν ζῶντα δὲν εἶδον, οὐδ' ἐξήτασα, ἀλλ' ἀποθανόντα ἐνεκροτόμησα· ἰδοὺ τὸ ἱστορικὸν αὐτοῦ. *E. M.*, ἐτῶν 35 καὶ τὴν τέχνην λεπτοουργός, διηγείται ὅτι ἀπὸ 6 μηνῶν ἤρξαντο ἡ ἀδυναμία καὶ αἱ διάρροιαι, αἵτινες περιοδικῶς ἐνηλλάσσοντο πρὸς δυσκοιλιότητα καὶ πόνους κοιλίας· ἀπὸ τινος βήχει ὀλίγον, δυσπνέει καὶ δυσφορεῖ ἔχων καὶ πυρετὸν μέχρι 37.5 τὸ ἀνώτερον· τρώγει ὀλίγον καὶ ἀπεχθάνεται τὸ κρέας· σπανίως ἰδρώνει· οὐρα φυσιολογικά. Μετ' ὀλιγοήμερον ἐν τῷ Νοσοκομείῳ διαμονὴν ἐξῆλθε καὶ μετὰ τέσσαρας ἡμέρας ἐπανῆλθεν ἐν ἀγωνίᾳ, ὅτε καὶ αὐθημερὸν ἀπέθανεν.

Νεκροψία. Ἐπὶ τοῦ δέρματος κατὰ τὸν θώρακα, τὴν ράχιν, τοὺς ὤμους καὶ τὸν ἄνω δεξιὸν βραχίονα ἐγκατεσπαρμένα πολλὰ, οὐχὶ πολυπληθεῖς, πετεχία, ὧν τινες ἔχουσαι μέγεθος φακῆς· μετὰ τὴν τομὴν τοῦ θώρακος ἐκ τῶν πνευμόνων ὁ μὲν δεξιὸς φαίνεται ὀγκωδέστερος τοῦ ἀριστεροῦ καὶ μετὰ τὴν ἐξαίρεσιν συστέλλεται εἰς τὸ ἥμισυ· ὁ ἀριστερός εἶναι μόνις τὸ $\frac{1}{3}$ τοῦ φυσιολογικοῦ καὶ μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν διατηρεῖ τὸν ὄγκον αὐτοῦ. Ἐκ τοῦ δεξιοῦ διὰ τομῆς ἐξέρχεται ὑγρὸν ὑδαρές, ἐρυθρόχρουν καὶ ἀτρ συγχρόνως, ἐν ᾧ ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ οὐδὲν παρόμοιον ὑπάρχει· ἀμφοτέρων τῶν πνευμόνων αἱ ἐπιφάνειαι, καθὼς καὶ αἱ διὰ τομῆς τοιαῦται, ἔχουσι χρῶμα στακτόχρουν ἢ μολυβδόχρουν, ἀλλ' ὁ ἀριστερός, ἐκτός τοῦ ὅτι ἐν τῇ ἀφῇ εἶναι ἀδρομερῆς τὴν σύστασιν, ἔχει τὸν ἴστων ἐνιαχοῦ πεπυκνωμένον, προσέτι δὲ διακρίνει τις νησίδια μέλανα λίαν μικρά, τὰ στόματα πάντως τῶν τεμνομένων φλεβῶν· ἐκ τῶν θωρακικῶν κοιλοτήτων οὐδὲν ὑγρὸν ἐπίσης καὶ ἐν τῷ περικαρδίῳ. Ὁ καρδιακὸς μῦς μετρίως διωγκωμένος ἄνευ ἀλλοιώσεων βαλβιδικῶν ἔχει ἐπὶ τοῦ ἐνδοκαρδίου ἀμφοτέρων τῶν κοιλιῶν καὶ τῶν κόλπων πλῆθος πετεχιῶν διὰ τοῦ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ ἄριστα διακρινόμενων, ἐν αὐτῷ τῷ καρδιακῷ μὲν νησίδια διαφόρου μεγέθους μέχρι φακῆς, ἐν τοῖς μυϊδίσις (*trabeculae carneae*) μικρότερα καὶ χρώματος βαθυτέρου ἐρυθροῦ καὶ διαφορόντος τοῦ παρακειμένου· ἦσαν αὐτὸ τοῦτο ἐκχυμώσεις· ἦπαρ καὶ νεφροὶ φυσικοὶ τὸ μέγεθος καὶ ἀναιμικοί, σπλῆν μόνις τὸ $\frac{1}{4}$ τοῦ φυσικοῦ μεγέθους· ὁ στόμαχος τοῦ ἡμίσεος

μικρότερος φέρει ραβδώσεις πολλὰς καὶ ἐπι τὸν βλεννογόνον ἀναιμικόν· ἐν τοῖς λεπτοῖς ἐντέροις ἀραιαὶ ἐκδοραὶ φακῆς καὶ φασολίου τὸ μέγεθος· μεσεντερικοὶ ἀδίνες διωγκωμένοι μέχρι λεπτοκαρῶν· ἐκ τῆς κύστεως οὐδέν.

Ἐπίκρισις. Πρὶν ἢ εἶπω τινὰ ἐπὶ τῆς προκειμένης περιπτώσεως ὁμολογῶ τὸ ἀτέλες τῆς παρατηρήσεως κλινικῶς καὶ ἀνατομικῶς· εἶδενὰ γαίην πάντως ἡ μικροσκοπικὴ ἐξέτασις τοῦ ἀριστεροῦ ἰδίως πνεύμονος, τῶν μεσεντερίων ἀδένων καὶ κατ' ἐξοχὴν τοῦ καρδιακοῦ μύος· πρᾶγμα τὸ γε νῦν δυσεπίτευκτον· περιπλέον τὸ ἀνεπαρκὲς τοῦ ἀναμνηστικοῦ καὶ τὸ ἀτέλες τῆς κλινικῆς μελέτης τῶν σφυγμικῶν φαινομένων, ἅπερ ἐπὶ συρρικνώσεως τοῦ ἀριστεροῦ πνεύμονος παρετηρήθησαν, καθιστῶσι τὴν μὲν κρίσιν δυσχερῆ, τὴν δ' ἀπόφασιν δογματικὴν.

Ἡ μακροσκοπικὴ ἐξέτασις τοῦ ἀριστεροῦ πνεύμονος παράγει ἡμᾶς νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι προύκειτο πιθανώτατα περὶ σκληρώσεως ἢ κίρρωσεως ἢ χρονίας διαμέσου πνευμονίας πρωτοπαθοῦς, διότι ἐκ τε τοῦ ἀτελοῦς ἀναμνηστικοῦ καὶ τῶν ὀλίγων κλινικῶν φαινομένων, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς νεκροψίας δὲν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν τοιαύτην τινὰ δευτεροπαθῆ, ἐπειδὴ οὔτε πλευρίτις ἢ πνευμονία καθαρὰ, οὐδ' ἄλλη τις κατάστασις ὀργανικὴ, προπαρασκευάζουσα τὴν τοῦ πνεύμονος κίρρωσιν, ἀλλὰ καὶ περὶ σφιλίδος οὐδὲν γινώσκωμεν· ἐκ δὲ τῶν ἀφορμῶν, ὅσαι προκαλοῦσι πρωτοπαθῶς τὴν διάμεσον πνευμονίαν καὶ κατ' ἀκολουθίαν τὴν κίρρωσιν, καὶ τοιαῦται εἶναι αἱ διὰ πνευμονοκονιάσεως, ἀναγκαίως ὀφειλομένη νὰ παραδεχθῶμεν τὴν ἐκ τῆς τέχνης τοῦ θανόντος δικαιολογουμένην, δηλαδὴ τὴν εἰσπνοὴν κόνεως, ἐν οἰκοδομαῖς νέαις συνήθως αἰωρουμένης καὶ πληρούσης τὴν ἀτμόσφαιραν, ὡς τοῦτο συμβαίνει εἰς λιθοξόους, μεταλλευτὰς ἢ ἐργάτας ἀνθρακωρυχείων ἢ ἀνθρακαποθηκῶν κτλ., ἀναπτύσσεται δὲ τὸ νόσημα καὶ ἑτερομερῶς καὶ συνίσταται εἰς ὑπερπλασίαν τοῦ δικαμέσου συνεκτικοῦ ἱστοῦ, ὅστις, φειδόμενος τῶν τοιχωμάτων μερικῶν ἀγγείων, ἐξελίφει τὸν ἐλαστικὸν ἴστων καὶ φέρει τὴν καταστροφὴν τῶν λοβίων καὶ ἄλλας μεταβολὰς.

Κατ' ἀκολουθίαν τῆς συρρικνώσεως ταύτης τοῦ ἀριστεροῦ πνεύμονος, ὁ δεξιὸς ἀναγ-

καίως διηυρύνθη και ἐγένετο αὐτὸ τοῦτο ἐμφυσηματικός, ἢ δὲ καρδία ἀπέναντι τοιούτων παθολογικῶν μεταβολῶν και δυσκολιῶν τῆς κατὰ τὸν πνεύμονα κυκλοφορίας τοῦ αἵματος, ὅπως οὖν ὑπερτροφῆσεν. Κατὰ τὰ εἰρημένα, κύριον νόσημα θεωρητέον τὴν κίρρωσιν τοῦ ἀριστεροῦ πνεύμονος μετὰ δευτεροπαθοῦς ἐμφυσηματος τοῦ δεξιῦ και μικρᾶς ὑπερτροφίας καρδιακῆς, τὰ δὲ ἐν τῇ κοιλίᾳ εὐρήματα, ἦτοι αἱ ἐκδοραὶ τοῦ λεπτοῦ ἐντέρου και ἡ διόγκωσις τῶν μεσεντερίων ἀδένων, εἴτε εὐτοὶ θεωρηθῶσι φύσεως φυματικῆς εἴτε μᾶλλον ἀποτέλεσμα τῶν ἀπαύστων διαρροιῶν, δὲν εἶναι ἱκανὰ νὰ ἀπαρτίσωσι διάφορον τὴν εἰκόνα τοῦ σχεδὸν ἀπυρέτου τούτου νοσήματος.

Ἄλλ' αἱ πετέχαι ὅποιαν τινὰ ἔχουσι σημασίαν και πῶς ἐπέπλεξαν τὴν ὅλην νόσον;

Περὶ τῶν πετεχιῶν τῆς καρδίας, ἄς οὐδέποτε ἐν νεκροψίαις συνήντησα, μέχρι τοῦδε οὐδὲν ἔτι ἀνέγνω, φρονῶ δ' ὅτι εἶναι και ἐκ τῶν σπανιωτάτων παθολογικῶν ἀλλοιώσεων τοῦ καρδιακοῦ μυός. Αἱ πετέχαι, κλινικῶς και συνήθως ἐπὶ τοῦ δέρματος ἀπαντῶσαι, εἰσὶ φαινόμενον βαθείας τοῦ ὀργανισμοῦ, μάλιστα δὲ τοῦ αἵματος, ἀλλοιώσεως, ὅθεν και σημεῖον κακοῦ προγνωστικοῦ ἐν ταῖς πυαιμικαῖς και τοξικαῖς ἀσθενείαις· σπανιώτερον παρατηροῦνται και ἐν χρονίοις νοσήμασι, π. χ. ἐν τῇ χρονίᾳ νεφρίτιδι, και εἶδον τοιαύτην τινὰ, ἀλλὰ και ἐν αὐτῇ ἐνουπῆρχε στοιχείον τοξικόν, τὸ ἐν τῷ αἵματι κυκλοφοροῦν λεύκωμα και ποσότης, ἔστω και ἐλαχίστη, οὔρου, ἅτινα δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὅλως ξένα εἰς τὴν ἐκδήλωσιν τοῦ φαινομένου, ὅπερ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ περιπτώσει δὲν συμβαίνει· ὥστε πάντων τῶν ὄρων τῆς παραγωγῆς τοῦ φαινομένου τῶν πετεχιῶν ἔλλειπόντων, τὴν αἰτίαν τῆς ἐμφανίσεως αὐτῶν πρέπει ν' ἀναζητήσωμεν ἐν τῇ τετραήμερῳ ἐκτὸς τοῦ Νοσοκομείου διαμονῇ· ὅποια τις αὕτη εἶναι δύσκολον ν' ἀποφανθῶμεν, μετὰ περισσοτέρας ὁμως πιθανότητος τοιαύτην πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ἐξωτερικὴν τινὰ ἢ μᾶλλον ἐσωτερικὴν αὐτοδηλητηρίασιν· ἥδη ὁ ἀσθενὴς εἶχε κίρρωσιν τοῦ ἀριστεροῦ πνεύμονος, ἐμφύσημα δευτεροπαθὲς μετὰ μικρᾶς ὑπερτροφίας τῆς καρδίας, ἐκτὸς τῶν μικροῦ λόγου κοιλιακῶν ἀνατομικῶν ἀλλοιώσεων, ἦτοι κατὰστα-

σιν παθολογικὴν σοβαρὰν μὲν, ἀλλ' ἀνεκτὴν ἔτι τῷ ἀσθενεῖ· πλὴν διὰ τῆς ἐπιπλοκῆς τῆς μαλύνσεως τοῦ ὀργανισμοῦ δι' ἰοῦ, ὃν ἀδυνατοῦμεν νὰ ὀρίσωμεν, ἐπῆλθον τὰ φαινόμενα τῶν πετεχιῶν και τῶν ἐκχυμώσεων, ἰδίᾳ τοῦ καρδιακοῦ μυός, ἐπενεγκόντα ταχύτερον τὸν θάνατον.

Μανουηλίδης. Ἐκτὸς τῶν δευτεροπαθῶν πορφυρῶν ὑπάρχουσι και πρωτοπαθεῖς ἢ και μάλιστα τοιαῦται μεθ' αἱμορραγιῶν ὑπὸ τοὺς ὑπεζωκώτας· και τὸ περικάρδιον, και αἰτινες φέρουσι τὸν θάνατον μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ὥστε κατὰ τὴν περίπτωσηιν ταύτην τείνει νὰ παραδεχθῆ τὴν πορφύραν ὡς πρωτοπαθὲς νόσημα.

Ὁ κ. **Νούλης** λέγει ὅτι εἰς ἄνθρωπον καχεκτικὸν μολυσματικὴ τις ἀσθένεια και ἡ purpura προξένησε τὸν θάνατον πολὺ ταχύτερον. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐξελκώσεις ἐν τοῖς ἐντέροις, αὗται δύνανται νὰ ὦσιν ἢ τυφικαὶ ἢ φυματικαί. Εἰς τὸν ἄρρωστον τοῦτον φρονεῖ ὅτι ὁ θάνατος ἐπῆλθεν ἢ ἔνεκα δηλητηρίασεως ἐκ τοξικοῦ μόλις ἀρχομένου νοσήματος (τυφικοῦ ἢ φυματιώσεως) ἢ ἐξ αἰμοδιαλύσεως, καθὼς τοιοῦτον θάνατον φέρουσι πολλὰ δηλητήρια, ὡς π. χ. ὁ χαλκός, μόλυβδος κλπ.

Ὁ κ. **Μανουηλίδης** τὰς ἐξελκώσεις τὰς ἐντερικὰς ἀποδίδει εἰς τὰς αἱμορραγίας τῆς πορφύρας.

Ὁ κ. **Χρησιδής** λέγει ὅτι αἱ ἐξελκώσεις ἐν τοῖς ἐντέροις δὲν ἦσαν ἀληθεῖς ἐξελκώσεις, ἀλλ' ἀποδοραὶ τοῦ ἐπιθηλίου (erosions)· ἦσαν ἔλκη καταρροϊκὰ (πιθανῶς)· τὸ μικροσκοπίον θὰ ἐξήγει τὴν φύσιν αὐτῶν. Ἡ μακροσκοπικὴ ἐξέτασις τοῦ θώρακος ἦτο χαρακτηριστικὴ κίρρωσεως (κατὰ τὴν τομὴν τοῦ πνεύμονος αἶμα δὲν ἐξήρχετο), ὁ ἀσθενὴς ἦτο λιάν καταβεβλημένος κατὰ τὴν νέαν αὐτοῦ εἰσοδον εἰς τὸ Νοσοκομεῖον. Ἡ παντελής καχεξία, ἐν ἣ εὐρίσκετο, και αἱ ἐπὶ τῆς καρδίας παρατηρούμεναι ἐκχυμώσεις παρέσχον ὑπόνοιαν ὅτι κατὰ τὸν ἔξω τοῦ Νοσοκομείου βίον αὐτοῦ ἔπαθε μόλυνσιν τινὰ.

Ὁ κ. **Σιώτης** λέγει ὅτι πράγματι τὸ περιστατικὸν εἶναι πολὺ διαφέρον ὑπὸ

κλινικὴν ἔποψιν. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὁ ἄρρωστος ἐξηντλημένος ἤδη θά ἐπαθεν ἔξω τοῦ Νοσοκομείου μόλυνσίν τινα, ἥτις θά ἐπήνεγκε καὶ τὸν ταχὺν θάνατον.

Ὁ κ. **Χρησιδης** λέγει ὅτι κατὰ τὴν νέαν αὐτοῦ εἰσοδὸν εἰς τὸ Νοσοκομεῖον ἦτο ἀναίσθητος.

Ὁ κ. **Γεωργιάδης** ἐρωτᾷ τὸ ἀναμνηστικὸν τῆς πρώτης ἐν τῷ Νοσοκομείῳ διαμονῆς, διότι ἡ ὑπερτροφία αὕτη τῆς καρδίας εἶναι ἀνεξήγητος, καὶ ἂν ὑποτεθῆ ἔτι ἡ purpura ὡς πρωτοπαθὲς νόσημα, ἥτις ἐπήνεγκε καὶ τὸν θάνατον.

Ὁ κ. **Χρησιδης** λέγει ὅτι ἦτο ὑπὸ μελέτην ὁ ἀσθενής. Οἱ ἰδρώτες, αἱ καταρροϊκαὶ διάρροιαὶ ἐκράτουν ἐν ἀμφιβολίᾳ τὴν γνώμην τῶν συναδέλφων. Ἡ ὑπερτροφία τῆς καρδίας φυσικοδιαγνωστικῶς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ καθορισθῆ, διότι ἐν μέρος αὐτῆς ἐκαλύπτετο ὑπὸ τοῦ ἐμφυσηματικῆς πνεύμονος καὶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐξετασθῆ.

Περὶ τῶν ἐπιπολαζουσῶν νόσων ὁ κ. **Χρησιδης** ἀναφέρει περιστατικὸν ἐρυσιπέλατος τοῦ ὠτός. Πρόκειται περὶ ἀσθενοῦς 60 ἐτῶν, εἰσελθόντος εἰς τὸ Νοσοκομεῖον μετ' ἐξοιδήσεως τοῦ ὠτός, ἐπιδύνου θερμότητος, ἐρυθρότητος· ὁ ἀσθενής λέγει ὅτι κατεκλίνετο ἐν ὑπογείῳ τὴν νύκτα, ὅτε πρωΐαν τινα βλέπει ἐπὶ τοῦ καλύμματος τῆς κεφαλῆς (φασίου) ἀρκετὰ δῆγματα μύος, καὶ ἐπὶ τοῦ ὠτός 20 τοιαῦτα. Πιθανὸν τὸ ἐρυσίπελας νὰ προῆλθεν ἐκ τῶν δηγμάτων τούτων. Ὅμοιον περιστατικὸν παρετήρησεν ἄλλοτε παρὰ τετραετῆ παιδίῳ μεθ' ἐνὸς μόνον δῆγματος.

Ὁ κ. **Σγουρδαῖος** λέγει ὅτι πιθανὸν νὰ πρόκηται περὶ φλέγματος.

Ὁ κ. **Νούλης** λέγει ὅτι ἐπιπολάζει τὸ ἐρυσίπελας.

Ὁ κ. **Γεωργιάδης** παρατηρεῖ ὅτι ἐκ τῶν δερματικῶν νοσημάτων τὸ συνηθέστερον ἀπαντῶν εἶναι ἡ ψώρα. Δὲν παρέρχεται ἑβδομάς χωρὶς νὰ παρατηρῆ 5—6 περιστατικὰ εἴτε ἐν τῇ πολυκλινικῇ τοῦ νοσοκομείου Ἱερεμία εἴτε καὶ ἔξω αὐτοῦ.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΟΕ'

5 Ἀπριλίου 1900.

Προεδρία Γ. ΝΟΥΛΗ.

Ὁ κ. **Ἀν. Χρησιδης** ἀναγινώσκει τὴν ἐπομένην *περὶ σχέσεων τῶν διαφόρων μικροβίων πρὸς ἄλληλα* πραγματεσίαν.

Κύριοι,

Ὑπὸ τὸν τίτλον *Περὶ τῆς σχέσεως τῶν μολυσματικῶν νοσημάτων* ἐδημοσιεύσαμεν τῷ 1888 ἐν τῇ *Revue Médico-Pharmaceutique* (σελ. 57) συντομωτάτην μελέτην τῆς αἰτιολογικῆς σχέσεως αὐτῶν καὶ ὑπεστηρίξαμεν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν τότε μικροβιολογικῶν ἐρευνῶν ὅτι μικροβία φύσεως διαφόρου δύναται νὰ συνυπάρχωσιν ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ ὄργανισμῷ καὶ νὰ προκαλῶσιν ἕκαστον συμπτώματα ἴδια· οὕτω π. χ. ἀσθενής, νοσῶν ἐξ ὀστρακιάς, δύναται συγχρόνως νὰ ἔχη τὴν ἰλαρὰν ἢ τὴν εὐλογίαν καὶ ὁ εὐλογίῶν νὰ προσβληθῆ καὶ ἐκ τῆς ἰλαρᾶς. Ἡ κλινικὴ παρατήρησις ἐβεβαίωσε προσέτι τὴν ὑπαρξίν μικροβίων δυναμένων νὰ προκαλέσωσι δύο διαφόρους ἀσθενείας, π. χ. τὴν πνευμονίαν καὶ τὴν ἐνδοκαρδίτιδα ἢ τὸν ἐπιλόχειον πυρετόν, τὸ μικροβίον τοῦ τυφοειδοῦς ἐρυσιπέλατος ἢ τῆς διφθερίτιδος. Ἐντεῦθεν τὰ συμπεράσματα: α') τὰ μικροβία, εἰςβάλλοντα εἰς τὸν ἀνθρώπινον ὄργανισμόν, πολλαπλασιάζονται καὶ προκαλοῦσι συμπτώματα νοσηρά· β') συνυπάρχουσι καὶ συζῶσι· γ') γίνονται αἰτία καὶ ἄλλου, ὅπως διαφόρου, νοσήματος· περὶ τοῦ τελευταίου τούτου συμπεράσματος αἱ γνώμαι εἶναι δεδιχασμέναι· οἱ μὲν ἀρνοῦνται τὴν μεταμόρφωσιν τῶν μικροβίων, οἱ δέ, ὡς ὁ *Hürpe*, καθηγητῆς ἤδη ἐν Βερολίῳ καὶ γνωστὸς βακτηριολόγος, παραδέχεται αὐτὴν μετ' ἄλλων ὡς ἐν ἐκτάσει ἐπραγματεύθη ἐν τῷ Συνεδρίῳ τῶν φυσιοδιδῶν καὶ ἰατρῶν ἐν *Wiesbaden* τῷ 1889. Τὰ μικροβιολογικὰ ταῦτα πορίσματα ἐν εὐρείῳ μέτρῳ καὶ διὰ νέων παρατηρήσεων ἐπεβεβαίωσαν καὶ νεώτεροι γάλλοι ἐρευνηταί, ὡς ὁ *Pane, Nawoth, Vaillant* καὶ ἰδίᾳ ὁ *Charrin* (*Traité de Pathologie générale Ch. Bouchard*, τόμ. Β'), ὑποστηρίζων καὶ τὴν ἀλληλοβοσθησίαν τῶν μικροβίων ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐκάστου ἐξε-

λιζει (σ. 108). "Εν δὲ καὶ μόνον ἐπιθυμοῦμεν διὰ κλινικῶν παρατηρήσεων ἰδιαιτέρων νὰ ὑποστηρίξωμεν ἥτοι τὴν ἐν τῷ αὐτῷ ἀτόμῳ συνύπαρξιν καὶ συμβίωσιν τῶν μικροβίων. Τὰ πρόσωπα, τὰ χρησιμεύσαντα ἡμῖν, ἦσαν ἅπαντα ἐλειοπαθῆ ἢ ἐλειοπαθῆ καὶ καχεκτικά. Οὕτω

α') Ἀσθενής, κάτοικος Μετρῶν καὶ πολλὰς παθῶν διαλειπόντας, νῦν δὲ φέρων καὶ σπλῆνα ἰκανῶς διωγκωμένον, ἦλθεν εἰς τὸ ἡμέτερον Νοσοκομεῖον καὶ ἐνοσηλεύθη εὐλογιῶν οὐχὶ τόσον ἐλαφρῶς· προσεβλήθη δὲ τὴν 14^η ἡμέραν ἀπὸ τῆς εἰσόδου, ὅτε μόλις ὁ πυρετὸς τῆς εὐλογίας κατέπιπτεν, ὑπὸ διαλειπόντων πυρετῶν, διακρινομένων διὰ τῶν τριῶν κλασικῶν συμπτωμάτων καὶ ὑποχωρησάντων τῇ κινήσει.

β') Ἀσθενής, ἐκ Νεαπόλεως τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, παθὼν ἄλλοτε ὑπὸ ἐλειογενῶν, ἐνοσηλεύθη ἐν τῷ ἡμέτερῳ Νοσοκομείῳ ἐπὶ τυφοειδεῖ λίαν χαρακτηριστικῶ ἐν τε τοῖς συμπτώμασι καὶ τοῖς διαγνωστικοῖς σημείοις· τὴν δὲ 27^η ἡμέραν ἀπὸ τῆς ἀσθενείας προσεβλήθη ὑπὸ ἐλειογενοῦς πυρετοῦ διαλειπόντος ὑπὸ τύπον συνεχῶς τριήμερον διακρέσαντος καὶ τῇ κινήσει ὑποχωρησάντος.

γ') Ἀσθενής, ἐκ Καρπενησίου, παθὼν ἄλλοτε ὑπὸ διαλειπόντων, ἐνοσηλεύθη ἐπὶ τυφοειδεῖ πυρετῶ, διακριθέντι καὶ διὰ τῆς ἐντερορραγίας· τὴν 27^η ἀπὸ τῆς εἰσόδου προσεβλήθη ὑπὸ διαλειπόντος πυρετοῦ τὸν τύπον συνεχοῦς καὶ ἰάθη διὰ τῆς κινήσεως.

δ') Ἀσθενής, καχεκτικὸς ἕνεκα ἐλειογενοῦς ἀσθενείας καὶ φέρων σπλῆνα πελώριον ἐνοσηλεύθη ἐπὶ χαρακτηριστικώτατῳ τυφοειδεῖ, χωρὶς νὰ πάθῃ ὁμως καὶ προσβολὴν ἐλειογενῆ, εἰ καὶ ἔφερε τὴν σφραγίδα τῆς ἐλομιάνσεως.

ε') Ἀσθενής, ἐξ Ἀντιβάρεως, φύλαξ κήπων ἐν Γκιόκ-Σουγίου, ὑπέστη ἄλλοτε ἐλώδεις πυρετοὺς καὶ φέρει ἤδη σπλῆνα διωγκωμένον, ἐνοσηλεύθη ἐπὶ πνευμονία δεξιᾷ, μετὰ τὴν ἀποδρομὴν δ' αὐτῆς προσεβλήθη ὑπὸ διαλειπόντων ὑποχωρησάντων τῇ κινήσει.

Ἐξ αὐτῶν τῶν πέντε περιπτώσεων ἀποδεικνύεται τρανῶς α') ὅτι ἐπὶ ἐδάφους ἐλειοπαθοῦς δύναται νὰ ζῆσι καὶ νὰ δράσῃ καὶ ἕτερον ὄλως διάφορον μικροβίον, π. χ. μεταξὺ ἄλλων τὸ τῆς πνευμονίας, τὸ τοῦ τυφοειδοῦς

καὶ τῆς εὐλογίας, ὡς ἐγένετο παρὰ τοῖς ἡμέτεροις ἀσθενέσιν, εἴτε οὗτοι ἄλλοτε ἔπαθον εἴτε καὶ διατελοῦσιν ὑπὸ τὸ βάρος τῆς ἐλώδους καχεξίας καὶ μετὰ λαθανόντων ἢ ἀδρανούντων ἐν τοῖς παρεγγυματώδεσιν ὄργανοις πλασμωδίων β') ὅτι μετὰ τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ νέου εἰσβολέως, ἥτοι μετὰ τὴν ἀποδρομὴν τοῦ νοσήματος ἢ ἀρχομένην ἀνάρρωσιν ἀφυπνίζεται τὸ πλασμῶδιον τῆς ἐλομιάνσεως, ἐκτὸς ἂν τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐκ προηγουμένης θεραπείας τέλειον κατεστράφη, ὡς τοῦτο συνέβη ἐν τῇ δ' περιπτώσει· γ') ὅτι τὸ πλασμῶδιον τῆς ἐλομιάνσεως ἐπανέρχεται εἰς τὴν κυκλοφορίαν καὶ ἐκδηλοῦται ὅταν ὁ ἀνθρώπινος ὄργανισμὸς ἐν τῷ προηγηθέντι περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνι ἐξαντληθῆ· δ') ὅτι τὸ πλασμῶδιον δὲν καταστρέφεται καὶ ἐπὶ τοῦ ἰσχυροτάτου ἰοῦ, οἷος εἶναι καὶ ὁ τυφικὸς καὶ ὁ τῆς εὐλογίας, καὶ ὑπάρχουσι παρατηρήσεις ἐπικυροῦσαι οὐχὶ τὸν ἀνταγωνισμὸν, ἀλλὰ τὸν συναγωνισμὸν τῶν μικροβίων πρὸς καταστροφὴν τοῦ ἀνθρώπου, ἥτοι ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ περὶ ζωῆς καὶ θανάτου διαδέχονται ἄλληλα καὶ δρῶσι πού μὲν συγχρόνως ἐν τινι τῶν ἀσθενειῶν, πού δὲ ἀνεξαρτήτως καὶ κατὰ διαδοχὴν· τοιαύτην συνεργασίαν μικροβίων παρετήρησεν ὁ πατήρ *Laveran* καὶ πολλοὶ στρατιωτικοὶ ἰατροὶ ἐν λίαν θερμαῖς καὶ ἐλώδεσι χώραις (Ἐγχειρίδιον περὶ ἐλειογ. νοσηλ. σ. 186. Μετάφρ. Σ. Σ. Ἀρφάνη, 1899)· ὁμοίως δὲ παρατηρήσεις ἐδημοσίευσαν καὶ ἰατροὶ ἀμερικανοί· οὕτω ἐν τῷ 1^ῳ ἄρθρῳ τοῦ *Centralblatt für innere Medicin* τοῦ 1900 ἀναφέρεται ὁ *Withington*, ἐν 13 περιπτώσεσιν ἀποδείξας τὴν συνεργασίαν τοῦ πλασμωδίου καὶ τοῦ τυφικοῦ μικροβίου διὰ τῆς ἀνευρέσεως τούτου καὶ τῆς ἀντιδραστικῆς δοκιμῆς *Vidal* τοῦ ἑτέρου· ὁμοίως τὸ *Berliner Klinisches Wochenschrift* ἐν τῷ 14 ἀριθ. τοῦ 1900 ἀναφέρει περὶ τῶν δημοσιευθειῶν ἐν Νέα Ἰόρκῃ (*Med. Journ.* 10 Φεβρ.) ὑπὸ τοῦ *Bevans*, παρατηρήσαντος πάλιν τὸν συνδυασμὸν τύπου καὶ ἐλείου μιάσματος παρὰ στρατιώτῃ τοῦ τελευταίου κουβαϊκοῦ πολέμου, ὅτε ἐπὶ 11 ἡμέρας ἐπενέμετο τὸν ἀσθενῆ ὁ τυφοειδὴς πυρετὸς καὶ αἰφνης κατὰ τὴν πορείαν αὐτοῦ ἐπεφάνη ὁ ἐλειογενὴς διὰ καθημερινῶν ρίγων καταρχόμενος· ὁ *Bevans*,

ἀφοῦ διὰ κινήσης κατέστρεψε τὰ πλασμάδια τοῦ ἐλειογενοῦς ἑθεράπευσεν εἴτα τὸν τυφοειδῆ, συμπληρωσαντα τὸ στάδιον τῶν διαδρόμων, ἤτοι μέχρις ἐξαφανισμοῦ καὶ τοῦ τυφικοῦ μικροβίου· ὁ *Bevans* περὶ τῆς συνενοχῆς ἀμφοτέρων τῶν μικροβίων ἰσχυραῖωθη διὰ τῆς ἀνευρέσεως τοῦ ἐν τῷ αἵματι πλασμάδιου καὶ τοῦ τυφικοῦ τοῦ διὰ τῆς κατὰ *Vidal* δοκιμῆς.

Ὡστε τὰ μικρόβια ἐν τῷ ὀργανισμῷ τῶν ἀνθρώπων συνεργάζονται ἐν ταυτοχρόνῳ συνδυασμῷ ἢ διαδέχονται ἀλληλα ἐκ περιτροπῆς, ἢ, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν, τὸ λανθάνον καὶ προσωρινῶς ὑποχωροῦν, ἀφ' οὗ τὸ νεωστὶ εἰσβαλὸν συμπληρώσῃ τὸν χρόνον τῆς ἐξελίξεως αὐτοῦ, ἀναφαίνεται κεκρυμμένον τέως· οὕτω ἐν ταῖς ἡμετέραις περιπτώσεσι τὸ ἐλειογενὲς πλασμάδιον ἀνεφάνη καὶ διὰ πυρετοῦ ἐξεδηλώθη, ἀφ' οὗ, ἐξαφανισθέντων τῶν μικροβίων τοῦ τύπου, τῆς πνευμονίας καὶ τῆς εὐλογίας, ἢ τῆς ἀντοχῆς δύναμις τοῦ κυτταρικοῦ ἴστου ἠμβλύθη κατ' ἀκολουθίαν καὶ ἡ ἄμυνα τοῦ ὀργανισμοῦ ἐν τῷ κύκλῳ.

Ὁ κ. *Μανουηλίδης* λέγει ὅτι ἐπέστησε τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς σχέσεως τοῦ ἐλώδους μιάσματος καὶ τῶν ἐπιγενῶν αὐτῷ νόσων, πρὸ πάντων δὲ τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ· ἐν γένει δὲν παρετήρησε μείζονα σοβαρότητα τοῦ ἐπιγενοῦς νοσήματος ἔνεκα τῆς προϋπάρξεως τοῦ ἐλείου μιάσματος παρ' ἡμῖν τοῦλάχιστον, διότι, κατὰ τοὺς εὐρωπαϊοὺς συγγραφεῖς, καὶ μάλιστα τοῦ *Laveran*, σπουδάσαντος τὴν σχέσιν ταύτην τοῦ ἐλείου νοσήματος πρὸς ἐπιγενεῖς ἀσθενείας ἐν ταῖς ἀποικίαις ἢ προϋπαρξίς τοῦ ἐλώδους πυρετοῦ προσδίδει μεγάλην σοβαρότητα εἰς πάντα τὰ ἐπιγενῆ νοσήματα, τυφοειδῆ πυρετόν, χειρουργικὰ τραύματα ἢ καὶ ἀπλᾶ κτλ.

Ὁ κ. *Χρηστος Χρησιδης* ἀναφέρει παρατήρησιν ἀσθενοῦς νοσηλευομένου ἐν τῷ γαλλικῷ νοσοκομείῳ, πάσχοντος ἐκ τυφοειδοῦς πυρετοῦ, προσβληθέντος δὲ ἄλλοτε ὑπὸ ἐλώδους μιάσματος. Περὶ τὰ τέλη τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ ἐπαρουσίασε χαρακτηριστικὸς πυρετικὸς παροξυσμὸς, οἵτινες ἐνέδιδον μόνον εἰς τὰς ὑποδορίου ἐνέσεις κινήσης.

Ὁ κ. *Ἄν. Χρησιδης* συμφωνεῖ τῷ κ. *Μανουηλίδῃ* καὶ προσθέτει ὅτι, ἐκτὸς τῶν παρατηρήσεων, ἃς ἀνέφερεν, ἔχει καὶ δύο ἄλλους τυφικοὺς μετὰ προϋπάρξεως ἐλώδους μιάσματος, ἰαθέντας χωρὶς ἐκ τούτου νὰ παρουσιάσῃ σοβαρότητα τινα.

Ὁ κ. *Νούλης* ὁμολογεῖ ὅτι οὐδέποτε παρετήρησε σύγχρονον ὑπαρξίν ὀστρακιάς καὶ εὐλογίας, ἀλλως τὸ τοιοῦτο σπανίως παρατηρεῖται καὶ ἐν αὐτοῖς ἐπιτοῖς νοσοκομείοις τῶν παιδῶν. Οὐδεμίαν ὁμως ὑπάρχει ἀμφιβολία περὶ συνυπάρξεως διαφόρων μικροβίων καὶ ἀπόδειξις ἢ διφθερίτις, ἢ γρίπη κτλ. Ἐνεκα τῆς σχέσεως ὁμως τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ πρὸς τὴν ἐλώδη μίανσιν, ὀφειλομένον νὰ ἐξετάσωμεν τὰς ἐπιδημίας τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ ἐν ἐλώδεσι μέρεσιν. Ἐν αὐτοῖς τυφοειδῆς πυρετὸς εἶναι βαρύτερος, ὡς καὶ ἡ πνευμονία.

Ὁ κ. *Χρ. Χρησιδης* ἀσκάζεται τὴν γνώμην τοῦ κ. *Νούλη* ὡς πρὸς τὴν σχέσιν τοῦ τυφοειδοῦς πρὸς τὸ ἐλώδες μίasma καὶ ἀναφέρει ὅτι τοιαύτην σοβαρωτάτην ἐπιδημίαν παρετήρησεν ἐν Θεσσαλίᾳ ἐν τοῖς ἐκεῖ νοσοκομείοις.

Ὁ κ. *Μανουηλίδης* λέγει ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ κ. *Χρ. Χρησιδου* μνημονευθεῖσα ἐπιδημία δὲν δύναται νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν πρὸς σύγκρισιν ἔνεκα τῶν διαφόρων ἄλλων περιστάσεων, ὑφ' ἃς ἐνοσηλεύοντο οἱ τυφικοὶ οὔτοι. Ὅπως ὁμως καὶ προηγουμένως εἶπε, λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τὰς ἐν τῇ περιοχῇ τῆς πρωτευούσης μόνον παρατηρηθείσας ἐπιδημίας τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. *Χρ. Χρησιδης* ἀναγινώσκει παρατήρησιν καὶ παρουσιάζει τὰ σχετικὰ φωτογραφήματα ἐξανθήματος βαρείας μορφῆς, προελθόντος ἐκ τῆς λήψεως ἀντυπρίνης ἐν μικρᾷ δόσει.

Ὁ κ. *Γεωργιάδης* ὑπομνησκει ὅτι καὶ ἄλλα ἐπιφάρμακα, ὡς ἡ κίνηνη προκαλοῦσι δερματικὰ ἐρυθήματα. Ἡ ἀντυπρίνη ὁμως προκαλεῖ καὶ κηλίδας μελαίνας.

Ὁ κ. *Μανουηλίδης* ἔτυχεν νὰ ἴδῃ τὸν ἄρρωστον, περὶ οὗ ὠμίλησεν ὁ κ. *Χρ.*

Χρησιδης, όμολογεί δέ ότι ούδέποτε παρετήρησεν όμοιον περιστατικόν, εκφράζει δέ τήν εύχην όπως τούλάχιστον μία εκ των υπό του κ. **Χρησιδου** ληφθεισών φωτογραφιών δημοσιευθη διά του Περιοδικού.

Ο κ. **Τ. Σγουρδατος** αναφέρει όμοιον σχεδόν περιστατικόν, παρατηρηθέν ύπ' αυτού έν τοις νοσοκομείοις τής Λυών. Η περι ης ό λόγος άρρωστος, ύπηρέτρια, τή συμβουλή τής οικοδεσποίνης αυτής είχε λάβει κάψαν άντιπυρίνης κατά πάσαν πιθανότητα ήμίσεος γραμμαρίου. Τήν αυτήν έσπέραν έπαρουσίασε κατά πλάκα έρύθημα περι τό στόμα και έντός αυτού, έφ' ού άνεπτόχθησαν μετ' όλίγας ώρας φλύκταιναι, διαρραγείσαι και μεταβληθείσαι εις πλατέα έλκη. Έπί τρεις κατά συνέχειαν ήμέρας ή μάσησις και ή λαλιά παρεκωλύοντο.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΟΖ'

12 'Απριλίου 1900.

Προεδρία Ι. ΣΙΩΤΗ.

Ο κ. **Δελλαγραμμάτικας** αναφέρει περιπτώσιν **νεφρολιθιάσεως δεξιάς**, έχουσάν ώδε:

Η νεφρολιθιάσις έξηγγέλθη διά των χαρακτηριστικών κωλικών, οτινες όμως και εκ τής έδρας αυτών ήδύναντο να θεωρηθώσιν ως όφειλόμενοι εις σκωληκοειδίτιδα. Ο άρρωστος, παρ' ώ παρετηρήθη τοϋτο, έξηκοντούτης τήν ήλικίαν, κατελήφθη υπό ισχυρού πόνου έδράζοντος κατά τήν δεξιάν ύπογαστρικήν χώραν κατά τό μέσον νοητής γραμμής, άγομένης από του όμφαλου εις τήν προσθίαν άνωτέραν ειλεκκήν άκανθαν. Ο πόνος οϋτος, ισχυρός και παροξυστικός, επήλθεν αυτόματος, κατά δέ τά μικρά διαλείμματα προεκαλείτο διά τής πίεσεως ήττον ισχυρός· ό άρρωστος ειπεν ότι υποφέρει από τινων ήμερών εξ άδιαθεσίας μετá πυρετου, εξακολουθούντος έλαφρού μέχρι τής ήμέρας τής επισκέψεως, υπέφερε δ' εκ δυσκοιλιότητος, άλλ' ό μεν πυρετός και ό πόνος ώφείλοντο εις γρίπην, ήν έπαθεν έν 'Αθήναις τήν ήμέραν τής εκείθεν άναχωρήσεως αυτού, εις

ταύτην δ' ώφείλετο πιθανώς και ή επίμονος δυσκοιλιότης. Η εξέτασις των ούρων κατέδειξεν εκτός πολυαριθμών ουρικών άποθεμάτων άκανονίστου μορφής και πολυαρίθμα αίμοσφαίρια. Φαίνεται λοιπόν ότι μικρός λίθος, κατελθών εκ του δεξιού νεφρου, παρέμεινεν επί τινα χρόνον έν τω συστοίχφ ούρητῆρι καθ' ό μέρος οϋτος, πριν ειςδύση εις τήν μικράν λεκάνην, χιάζεται μετá των κοινών ειλεακών άρτηρίας και φλεβός όλίγον άνωτέρω του σημείου· καθ' ό αύται διχάζονται εις έσωτερικάς και έξωτερικάς. Σημειωτέον ότι ό πόνος μετεδίδετο κατ' επινέμησιν προς τον δεξιόν νεφρόν και έπαυεν άμα τή πίεσει του κυστικού άκρου του δεξιού ούρητῆρος. Η μετέπειτα πορεία τής νόσου κατέδειξε τό όρθόν τής διαγνώσεως· ό άρρωστος πρώτην φοράν κατελήφθη υπό πόνων τοιαύτης φύσεως.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΟΖ'

19 'Απριλίου 1900.

Προεδρία Γ. ΝΟΥΛΗ.

Αναγινώσκεται άποσταλείσα παρά του κ. **Νικ. Γ. Μακρίδου** παρατήρησις περι περιπτώσεως **εγκεφαλονωτιαίας επιδημικής μηνιγγιτιδος ειςβαλούσης και ληξάσης δίκην ύμενογόνου πνευμονίας**.

Μετá ταϋτα ό κ. **Αν. Χρησιδης** αναγινώσκει πραγματείαν **Περί καρίνου των τραχειοβρογχικών αδένων και δευτεροπαθοϋς τοιούτου έν τῷ ήπατι**, έχουσάν ώδε:

Κύριοι,

Άρρωστος, **Δημήτριος Μ.**, ήλικίας 50 έτων, άνθρακοπώλης, ειςήλθεν εις τό Νοσοκομείον τῆ 22 Μαρτίου και άπεβίωσε τῆ 12 'Απριλίου. Βεβχιοϊ ότι από 40 ήμερών άλγει κατά τον δεξιόν θώρακα ένεκα τραύματος, όπερ αυτός οϋτος διέ πτύου άκουσίως κατήνεγκεν· από 25 δέ ήμερών έχει βράγχος φωνής, όλίγον βῆχα και άδυνατεί.

Η κλινική εξέτασις απέδειξεν άριστερά και έν τῷ άνω λοβῷ ύπαμβλύτητα και άναπνοήν άσθενῆ, έν τῷ δεξιῷ πνεύμονι καταρροϊκούς ήχους, κενώσεις τακτικάς, ούρα φυσιολογικά, δεξιά επί τής 5ης πλευρᾶς μικράν

διόγκωσιν, ἔχουσαν ὄγκον καρύου μικροῦ πεπλατυσμένου, ἔνθα διὰ τῆς ἐξετάσεως διακρίνει τις κριγμὸν καὶ κλυδασμὸν, παραδέχεται δὲ κατάγμα καὶ ἐκ τοῦ ἀναμνηστικοῦ κυρούμενον. Ἡμέρας τινὰς μετὰ τὴν πρώτην ἐξέτασιν διακρίνεται ἀμβλύτης ἐν τῇ βάσει τοῦ ἀριστεροῦ θώρακος, ἔνθα καὶ παρακέντησις γενομένη παρήγαγεν ὑγρὸν ὀρώδες μέχρις 120 γραμ. συγχρόνως ἤρξατο ἡ ἀποχρεμψίς ἀφροπυωδῶν ὀλίγον δυσόσμων, ἐκ δὲ τῶν ἀποχρεμψέων ἦσαν καὶ τινες αἰμοβαφεῖς· πυρετὸν εἶχε πρὸς τὸ ἑσπέρας 37,2 — 3, κατὰ τὰς τελευταίας δὲ ἡμέρας 38· θεραπευτικῶς ἐλάμβανεν ἀποχρεμπτικά, κατὰ δὲ τοῦ κατάγματος ἐφηρμόσθη ὁ κατάλληλος ἐπίδεσμος· μετὰ σχετικὴν βελτίωσιν οὐδεμίαν προδιδούς καχεξίαν ἀπέθανε σήμερον.

Ἀμετὰ τὸ ἀνοίγμα τοῦ θώρακος ἐβεβαιώσαμεν ὑγρὸν ὀρώδες ἐν τῷ ἀριστερῷ ἡμιθωρακίῳ· εἶτα ἀφηρέσαμεν τοὺς πνεύμονας, ὧν ὁ ἀριστερὸς ἄνω λοβὸς παρουσιάζει διὰ τῆς τομῆς ἀπόστημα εὐμέγεθες, ἔχον τὸν περιφερικὸν πνευμονικὸν ἰστὸν πεπαχυσμένον καὶ σκληρὸν ὅπως οὖν τὴν σύστασιν, περὶ πλεονὸν δὲ μικρὰ ὄγκιδια περίξ μεγέθους ἐρεθίνθων καὶ λευκῶν ἐντὸς μετὰ τομὴν κατάλληλον· καὶ ἐν τῷ δεξιῷ ἐπίσης πνεύμονι παρόμοια σκληρὰ τοιαῦτα ἐν τμήματι, ἔνθα οἱ μεγάλοι βρόγχοι ἀποσχίζονται· πάντα τὰ τραχειοβρογχικὰ γάγγλια, ἀποτελοῦντα ἐν σύνολον, σκληρὰ καὶ διωγκωμένα μέχρι λεπτοκαρύου τὸ μέγεθος καὶ λευκὰ τὴν ὄψιν μετὰ τὴν τομὴν· ἐπὶ τοῦ ἐπιπολῆς πετάλου τοῦ ὑπέζωκότος καὶ δεξιᾷ ὄγκον ἔχοντα περιφέρειαν πενταπράγκου ἐπηρεζόμενον μὲν, ἀλλὰ καὶ πεπλατυσμένον, ἐδράζοντα δὲ ἐπὶ τῆς 5ης καὶ 6ης πλευρᾶς, σκληρὰν τὴν ὕψην καὶ μετὰ τομὴν λευκὸν τὴν ὄψιν· διὰ βαθυτέρας τομῆς πρὸς τὸν θώρακα ἀνακαλύπτομεν κατάγμα τῶν εἰρημένων δύο πλευρῶν καὶ τὸν ὀστίτιν ἰστὸν διηθημένον ἐκ τῆς αὐτῆς οὐσίας, ἐξ ἧς καὶ ὁ ὄγκος· τὸ ἦπαρ, σχεδὸν διπλάσιον καὶ περιφερικῶς λείον, ἐμπερικλείει ἀρκετοὺς ὄγκους τὸ μέγεθος ὧσθ μικροῦ ὄρνιθος, λευκοῦς τὴν ὄψιν, τινὰς δὲ ἐν ἀρχομένη τῆξει, ἄλλους δὲ τῇ ὅπως οὖν ἰσχυρᾷ τοῦ δακτύλου πίεσει εὐκόλως ἀποβάλλοντας τὴν ἐκυτῶν συνοχὴν· ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ λοβοῦ καὶ πρὸς τὸ κατώτερον χεῖλος κύστιν μεγάλαν

πυγμῆς τὸ μέγεθος, ἐμπεριέχουσαν ὀρώδες ὑγρὸν καὶ πλῆθος μέγα κυστιδίων διαφοροῦ μεγέθους· ἐν τοῖς λοιποῖς συστήμασιν οὐδὲν τὸ οὐσιῶδες·.

Ἐπίκρισις. Ἐπὶ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς νεκροψίας ταύτης παρατηρῶ, ὅτι ἡ ἀξίωσις τοῦ ἀρρώστου ἦτο ἡ θεραπεία τοῦ κατάγματος τῶν πλευρῶν, ὅπερ ἔπαθεν ἐκ τοῦ διὰ τοῦ πτύου τραύματος· ἡ δὲ τοπικὴ ἐξέτασις, ἀνευροῦσα κριγμὸν καὶ κλυδασμὸν, ἀνωθεν τοῦ κατάγματος προελθόντα, ὡς ἠλπίζετο, ἐκ συναθροίσεως αἵματος, ἐπεκύρου τὰ λεγόμενα τοῦ ἀσθενοῦς καὶ ἰκανοποιεῖ ἐν τινι μέτρῳ τὰς ἀξιώσεις τῆς κλινικῆς· συνετέλεσαν προσέτι εἰς τὴν ἀπάτην, εἰ καὶ ἡ δευτεροπαθῆς πλευρίτις τοῦ ἀριστεροῦ ἡμιθωρακίου ἔμενεν ἀνεξήγητος καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ὑπερβλῦτητος τοῦ ἄνω λοβοῦ τοῦ πνεύμονος, καὶ αἱ κάκοσμοι ἀποχρεμψίς, ἀποδοθεῖσαι ὑφ' ἡμῶν εἰς χρονίαν βρογχίτιδα, εὐνοηθεῖσαν καὶ ἐκ τῆς ιδιότητος τοῦ ἀσθενοῦς ὡς ἀνθρακοπώλου. Ἡ νεκροψία ἀνέτρεψε τὰς ὑποθέσεις καὶ κατέδειξεν ἡμῖν ὅτι καὶ τὸ ὀρώδες ἐκεῖνο ὑγρὸν δὲν ἦτο ὅλως τυχαῖον προϊόν.

Κατὰ τὰ ὑποδειχθέντα ἀνατομικὰ παρασκευάσματα, ἀρχικῶς προύκειτο περὶ καρκίνου πρωτοπαθοῦς τῶν τραχειοβρογχικῶν γαγγλίων, οὐ κλινικῶς τὰ εἰδικὰ συμπτώματα συμπίπτουσι πρὸς τὰ τοῦ πρωτοπαθοῦς καρκίνου τοῦ πνεύμονος· ἐνταῦθα ἐν καὶ μόνον τοιοῦτον ὑπῆρχε, τὸ βράγχος· αἱ δὲ αἰμοβαφεῖς ἀποχρεμψίς, δις μόνον παρατηρηθεῖσαι, δὲν ἦσαν καὶ χαρακτηριστικαί, διότι αὐταὶ μετὰ τῶν ἀποχρεμπτομένων σχηματίζουσι πηκτὴν ἐν τῷ βάθει τοῦ πτυελοδοχείου, τοῦθ' ὅπερ δὲν ἐγένετο· περιπλεόν δὲν συνωδεύετο ὑπὸ σταθεροῦ βηχὸς καὶ δυσπνοίας, ἀπαντώσης συνήθως ἐν τοῖς πρωτοπαθεῖσι τοῦ πνεύμονος καρκίνοις, περὶ ὧν, ὡς καὶ περὶ τῆς χαρακτηριστικῆς καχεξίας ἐν ἐκτάσει ἄλλοτε καὶ ἐν εἰδικῇ μελέτῃ εἶπον τὰ δέοντα (Gazette Médicale d'Orient, N° 19 et 20, 1899), καὶ ἄπερ, εἰ καὶ ἐνταῦθα περὶ δευτεροπαθοῦς τοῦ πνεύμονος προύκειτο καρκίνου, ὄφειλον νὰ σημειωθῶσιν ὅπως δῆποτε.

Ἦδη προβάλλεται τὸ ἐρώτημα: μὴ τυχὸν εἶχομεν πρωτοπαθῆ τοῦ πνεύμονος καρ-

κίνον; Έκ του αποτελέσματος τής νεκροψίας κυρία Έδρα θεωρητέα τὸ σύστημα τῶν τραχειοβρογχικῶν γαγγλίων, ὅθεν δευτεροπαθῶς διηθήθη ὁ ἀριστερός λοβός, ἐν ᾧ καὶ τῆξις τοῦ ὄγκου ἐγένετο καὶ ἀποστηματοποιήσις, βαθμηδὸν δὲ βραδύτερον αἱ κάκοσμοι ἀποχρέμψεις καὶ ἡ δευτεροπαθῆς πλευρίτις ἐκ τῆς αὐτῆς ἀρχικῆς ἐστίας ἐγένοντο καὶ αἱ τοῦ δεξιῦ πνεύμονος διηθήσεις, ἡ τοῦ δεξιῦ ὑπεζωκότος καὶ τῶν δύο πλευρῶν, ὧν ἡ τῆξις ὑπῆρξεν ἀφορμὴ καὶ αἰτία τοῦ κατὰγματος, οὐχὶ δὲ τὸ διὰ πτύου τραῦμα ἐντεῦθεν καὶ τὰ ἐν τῷ ἥπατι καρκινώματα, μόνη δὲ ἡ κύστις, ἥτις ἦτο κύστις ὕδατιδων, ἐγκατέστη ἀνεξαρτήτως καὶ πολὺ πρὸ τοῦ καρκίνου ἀνεπτύχθη. Ὅτι ἔδρα πρωτοπαθῆς τοῦ καρκίνου ἀναντιρρήτως ἦσαν τὰ τραχειοβρογχικὰ γάγγλια ἀπέδειξα ἐμμέσως διὰ τῆς ἄνω ῥηθείσης μελέτης μου, ὅτε ἐν τρισὶ περιπτώσεσι πρωτοπαθοῦς τοῦ πνεύμονος καρκίνου οὐδαμοῦ τοῦ ὑπεζωκότος δευτεροπαθεῖς παρετήρησα διηθήσεις, βεβαίῳ δὲ ὁ Ρουβιὲ ἀξιωματικῶς λέγων που, ὅτι οὐδέποτε ἐν πρωτοπαθεῖσι καρκίνοις τοῦ πνεύμονος παρατηροῦνται δευτεροπαθεῖς τοιοῦτοι ἐν τῷ ὑπεζωκότι, ἐν ᾧ τοῦναντίον, δυνάμεθα εἰπεῖν, οἱ ἐν τοῖς γαγγλίοις τὴν γένεσιν αὐτῶν ἔχοντες διὰ τοῦ λυμφατικοῦ συστήματος μεταφυτεύονται δευτεροπαθῶς εἰς τὸν πνεύμονα, τὸν ὑπεζωκότα καὶ ἀλλαχοῦ. Ἔτερον ἐρώτημα προβάλλεται: Ὅποια ἡ φύσις τοῦ ὄγκου; Βεβαίως μόνη μικροσκοπικὴ ἐξέτασις δύναται νὰ λύσῃ τὴν ἀπορίαν αὐτήν, πλὴν, φρονοῦμεν, δυνάμεθα ἀλανθάστως νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι προὔκειτο περὶ καρκίνου ἐγκεφαλοειδοῦς φύσει ὁ ὄγκος οὗτος αὐξάνει καὶ ἀναπτύσσεται ταχέως, τήκεται καὶ ἀποστηματοποιεῖται εὐκόλως καὶ τούτου ἕνεκα συνοδεύεται καὶ ὑπὸ ἐλαφρῶν πυρετικῶν κινήσεων τοῦτ' αὐτὸ ἐγένετο καὶ ἐνταῦθα εἰς τὴν ταχέαν δὲ ἀνάπτυξιν τοῦ καρκίνου παρὰ τῷ ἀρρώστῳ τούτῳ ἀποδοτέαν καὶ τὴν ἔλλειψιν οὐ μόνον τῆς καχεξίας, ἥτις μόνον διὰ χρόνιου ἐξελίξεως τῶν νοσημάτων ὡς τὰ πολλὰ ἐγκαθίσταται, ἀλλὰ καὶ τὴν σχετικὴν εὐεξίαν καὶ εὐτρόφιαν.

Μετὰ τὰ ὀλίγα ταῦτα, ἐπιστῶ τὴν ὑμετέραν προσοχὴν, ὅπερ λίαν οὐσιώδεις, εἰς τὰ σχετικῶς

ὀλίγα παθολογικὰ φαινόμενα ἀσθενοῦς πρὸ ἐνὸς περίπου μηνὸς ἐργαζομένου καὶ σχετικῶς εὐεκτοῦντος καὶ κατ' ἀντιπαράθεσιν τὴν διὰ τῆς νεκροψίας ἀποκαλυφθεῖσαν καταστροφὴν διαφόρων συστημάτων τοῦ ὄργανισμοῦ ὑποῦλως καὶ σιωπηλῶς, ἄνευ παθολογικῶν ἐκδηλώσεων ἐπισήμων, ὑπὸ τοῦ νοσήματος ὑπονομευθέντος.

Ὁ κ. Παπανικολάου λυπεῖται, λέγει, διότι δὲν ἐγένετο παρὰ τῷ ἀρρώστῳ οὐδεμία λαρυγγοσκοπικὴ ἐξέτασις· καθὼς ἐν τῇ παρατηρήσει τοῦ κ. Χρησιδίου ἀναφέρεται, ὑπῆρχον βλάβαι τῆς φωνῆς, οἶον δυσφωνία κτλ., ἥτις προήλθεν ἐκ πίεσεως ἢ παθήσεως τοῦ παλινδρόμου νεύρου τοῦ πλανητικοῦ. Τοιαῦτα παθήσεις τοῦ καλινδρόμου οὐχὶ σπανίως ἀπαντῶσιν ἐν τῷ ἀνευρυσμῷ τῆς ἀορτῆς, τῇ διηθήσει τῶν τραχειοβρογχικῶν ἀδένων καὶ ἐν τῇ συριγγῶδει σκληρώσει τῶν κορυφῶν τῶν πνευμόνων.

Ὁ κ. Νούλης ἐκφράζει τὴν γνώμην ὅτι πρόκειται ἴσως ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ οὐχὶ περὶ καρκίνου, ἀλλὰ περὶ τοπικῆς φυματώδους ἐπεξεργασίας τῶν ἀδένων ὁ πυρετός, ὁ παρατηρηθεὶς παρὰ τῷ εἰρημένῳ ἀρρώστῳ, ἐξηγεῖται κάλλιον διὰ τῆς τελευταίας ταύτης ὑποθέσεως. Ὁ Jaccoud περιέγραψεν ἄλλοτε τοιοῦτου εἶδους φυματιώδεις ἐπεξεργασίας κατόπιν ἰσχυρῶν κτυπημάτων.

Ὁ κ. Διμαράκης φρονεῖ ὅτι ἡ μικροσκοπικὴ ἐξέτασις τοῦ ἀνατομικοῦ παρασκευάσματος τοῦ κ. Χρησιδίου δύναται νὰ ἄρῃ πᾶσαν ἀπορίαν. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν πρωτοπαθῆ διήθησιν τῶν ἀδένων, ὁ χρόνος τῆς ἐμφάνισεως τοῦ βράγχους εἶναι σπουδαῖον διακριτικὸν σύμπτωμα.

Ὁ κ. Ἄν. Χρησιδίου, ἀπαντῶν τῷ κ. Παπανικολάου ὁμολογεῖ ὅτι ἐκ τῶν ὑστέρων ἀναγνωρίζει ὅτι ἡ λαρυγγοσκοπικὴ ἐξέτασις ἦτο ἀναγκαία καὶ ἐνδιαφέρουσα, δυστυχῶς ὅμως τὸ κάταγμα μόνον, δι' ὃ ὁ ἀσθενὴς εἶχε προσέλθει εἰς τὸ Νοσοκομεῖον, ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν αὐτοῦ. Ὡς πρὸς τὴν ὑπόθεσιν ὅμως τοῦ κ. Νούλη, λέγει ὅτι δι' αὐτὸν οὐδ' ἡ ἐλαχίστη ἀμφιβολία ὑπάρχει περὶ τῆς καρκινώδους φύσεως τῆς διηθήσεως. Καὶ ἡ

σκληρότης τῶν γαγγλίων καὶ ἡ δευτεροπαθῆς διήθησις τοῦ ἥπατος ἀποδεικνύουσι τρανότατα ὅτι πρόκειται περὶ νεοπλασματος. Γινώσκει ὅτι καὶ ἐν τῇ φυματιώσει ὑπάρχει δευτεροπαθῆς διήθησις τοῦ ἥπατος, ἀλλ' οἱ μικροσκοπικοὶ χαρακτηρισεῖς εἰσι πάντῃ διάφοροι μικραὶ καὶ πολλαπλαῖ διηθήσεις, ἐν ᾧ ἐν τῷ καρκίνῳ ὀλίγαι καὶ μεγάλαι, ὅπως ἐν τῷ περι οὐ ὁ λόγος περιστατικῶ. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸν πυρετόν, κάλλιστα ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ ἐν τῷ ἀριστερῷ πνεύμονι σχηματισθέντος ἀποστήματος.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΟΗ'

26 Ἀπριλίου 1900.

Προεδρία Γ. ΝΟΥΛΗ.

Ὁ κ. Ἀνδρέας Ἀντίπας ἀναφέρει τὰς ἐπομένας τρεῖς περιπτώσεις ἀποστημάτων τοῦ ἥπατος:

Κύριοι,

Παρατήρησις Α'. Τηλέμαχος Τ., ἡλικίας 23 ἐτῶν, ὑποδηματοποιός, διαμένων ἀπὸ τριῶν ἐτῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Ἀσθενήσας ἐκ τινος ἐντερικῆς διαταράξεως ἐπανακάμπτει εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ Τένεδον, ὅπου τὸ πρῶτον ἐπεσκέφθη αὐτόν. Παραπονεῖται ἐπὶ πόνῳ κατὰ τὸ δεξιὸν ὑποχόνδριον καὶ τὴν δεξιὰν ὠμοπλάτην. Ἡ ἐξέτασις ἀποδεικνύει αὐξήσιν τοῦ ὄγκου τοῦ ἥπατος, οὐδὲν ὁμοίως σημεῖον ὠρισμένον ἀνευρίσκω ἐπὶ ὠδον καὶ κλυδάζον. Σπλὴν μετρίως διωγκωμένος. Πυρέσσει μετρίως ἢ ἐσπερινὴ θερμοκρασία ἦν 38,5°, ἢ πρωϊνὴ 37,5°. οὐδὲν τὸ ἐξαιρετικὸν ἀπὸ τοῦ ἀναπνευστικοῦ συστήματος, πλὴν ῥόγγων τινῶν κατὰ τὴν βᾶσιν τοῦ δεξιοῦ πνεύμονος. Καὶ ὡς ἐκ τῶν συμπτωμάτων καὶ ὡς ἐκ τοῦ τύπου τῆς προελεύσεως τοῦ ἀρρώστου ὑπέπτευσα ἥπατικὸν ἀπόστημα, ἀλλὰ μετὰ τινος ἐπιφυλάξεως, καθ' ὅσον δὲν ἠδυνάμην νὰ ἀποκλείσω ἐντελῶς τὸ ἔλειον μίasma, τοῦ ἀρρώστου παθόντος ἄλλοτε ἐλείους πυρετούς. Συνέστησα τὴν ἐν τῇ ἐξοχῇ διαμονὴν καὶ ἀνέγραψα τὴν κινήσιν καὶ τὴν ipéca μετὰ τοῦ Kermes mineral, ἀπερ' ἐνόμιζον τότε ὡς εἰδικὰ φάρμακα κατὰ τῶν ἀποστημάτων τοῦ ἥπατος!

Δέκα ἢ δώδεκα ἡμέρας μετὰ τὴν πρώτην ἐπίσκεψιν ὁ ἀρρώστος ἐπανερχεται διηγούμενος ὅτι ἀπὸ τῆς προτεραίας ἀποχρέμπεται ἄφθονα πυώδη καὶ αἰμόφυρτα πτύελα, ὧν δείγμα ἐκόμισέ μοι. Δέν μοι ἐμεινεν ἡ ἐλαγίστη ἀμφιβολία ὅτι τὸ ἀπόστημα ἐκενοῦτο διὰ τινος βρόγχου. Ἡ πυώδης ἀποχρέμψις ἐξηκολούθησεν ὑφισταμένη ἐπὶ τινος ἡμέρας, ὁ πυρετός κατέπεσε καὶ ὁ ἀρρώστος ἐπέστρεψεν εἰς τὰ ἴδια καλῶς ἔχων.

Τὸ περιστατικὸν τοῦτο εἶναι διαφέρον ὡς πρὸς τὴν ἐκβασιν τοῦ ἀποστήματος. Γνωστὸν ὅτι τὰ ἀποστήματα τοῦ ἥπατος, ἀφιέμενα εἰς ἑαυτά, ἔχουσι τὴν τάσιν νὰ διανοίγῃνται εἴτε πρὸς τὰ ἔξω εἴτε ἐντὸς τῶν παρακειμένων ὀργάνων, πλὴν ἐὰν ὁ θάνατος ἐπέλθῃ προτὸ τὸ ἀπόστημα ὑπερβῇ τὰ ὄρια τοῦ ἥπατος, τοῦθ' ὅπερ συμβαίνει 56% ἐπὶ τοῖς 100, κατὰ τὸν Rouis. Ἡ διὰ τοῦ πνεύμονος καὶ τῶν βρόγχων διάρρηξις τοῦ ἀποστήματος εἶναι, ὡς γνωστὸν, ἡ συνθησάτη πάσης ἄλλης ἐκβάσεως· ὅταν δὲ ἀπλῶς ἡ συγκοινωνία πρὸς τὰ ἔξω ἦναι βρογχικὴ μόνον, ἐλάχιστα δὲ τὸ παρέγχυμα τοῦ πνεύμονος ἐνδιαφέρεται, τότε ἡ πρόγνωσις εἶναι εὐνοϊκὴ καὶ ἡ ἴασις ἐπέρχεται ταχεῖα, ὡς συνέθη νῦν.

Παρατήρησις Β'. Δημήτριος Π., ἡλικίας 12 ἐτῶν, ἐξ Ἠπείρου, εἰσέρχεται εἰς τὸ Νοσοκομεῖον τῶν Παίδων τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, τῇ 17/1 Μαρτίου φέρων κατὰ τὴν ἥπατικὴν χώραν συρίγγιον. Οἱ γονεῖς διηγοῦνται, καὶ ὁ παῖς αὐτός, τυγχάνων εὐφυέστατος, ὅτι πρὸ 1½ ἐτους ἐν ᾧ συνέπαιξε μετ' ἄλλων συνομηλικῶν ἔλαβε κτύπημα ἰσχυρὸν διὰ ῥεπάλου κατὰ τὸ δεξιὸν ὑποχόνδριον ἄνευ θλάσεως τῶν περιφερικῶν ἀπαλῶν μορίων. Μετὰ τινος ἡμέρας παρετήρησε κατὰ τὴν πληγείσαν χώραν, λίαν ἐπώδυνον οὔσαν, ἐξοίδησιν, ἣν βραδύτερον οἱ ἰατροὶ τῆς πατρίδος αὐτοῦ ἔσχασαν, ἀπεφηνάμενοι περὶ ἀποστήματος τοῦ ἥπατος· κατὰ δὲ τὴν ἀφήγησιν τῶν γονέων πῦον ἀρκετόν, ὡσεὶ 500 γραμμάρια, ἐξήχθη. Ἐκτοτε μένει συρίγγιον, δι' ὃ προσῆλθεν ἵνα συμβουλευθῇ ἡμᾶς.

Ἐξετάζοντες τοπικῶς τὸν ἀρρώστον, παρατηροῦμεν ἐν τῷ δεξιῷ ὑποχονδρίῳ δύο ἐκ. τοῦ μ., δεξιόθεν τῆς παρασπτερνικῆς γραμμῆς, διασσεσληνωμένον συρίγγιον, διῆκον σχε-

δὸν ὀριζόντιως ἐκ τῶν πρόσω πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ ὀλίγον πρὸς τὰ ἄνω εἰς βάθος 11—12 ἐκ. τοῦ μ. Ἡ ἀντιστοιχοῦσα χώρα εἶναι ὀλίγον ἐπηρμένη, οὐσα ἢ ἔδρα καταφανοῦς παραπλεύρου κυκλοφορίας. Τὸ ἀναμνηστικὸν καὶ ἡ ἐξέτασις τοῦ συριγγίου πείθουσιν ὅτι πρόκειται περὶ ἀποστήματος τραυματικοῦ τοῦ ἥπατος ἕνεκα θλάσεως αὐτοῦ.

Ἡ θεραπεία, ἣν ἐφήρμοσα, εἶναι ἀπλουστάτη: ἀπόξεις καλὴ διὰ τοῦ τέμνοντος κοχλιαρίου καὶ πλύσις ἀντισηπτικῆ· ἀντὶ δὲ τοῦ ἐλαστικοῦ σωλήνος ἐνέθηκα ἀπλῶς εἰς τὸ στόμιον τοῦ ἔλκουσ τεμάχιον γάζης. Ἡ ἐπούλωσις ἐπῆλθε ταχυτάτη, μετὰ 8 ἡμέρας. Ὁ παῖς ἀφῆκε τὸ νοσοκομεῖον ὑγιῶς ἔχων. Ἡ ἔπαρσις τῆς ἀντιστοίχου τῷ συριγγίῳ χώρας εἶχε καταπέσει καὶ ἡ φλεβικὴ παράπλευρος κυκλοφορία ἠλαττοῦτο ἡμέρα τῇ ἡμέρα μέχρι τελείας αὐτῆς ἐξαλείψεως.

Τὸ περιστατικὸν τοῦτο νομίζω διαφέρον διὰ δύο λόγους· πρῶτον καὶ κυρίως διὰ τὴν τραυματικὴν αὐτοῦ ἀρχήν· γνωστὸν δὲ ὅτι αἱ ἐκ τραύματος πυώδεις ἠπατίτιδες εἶναι λίαν σπάνιαι. Δεύτερον δὲ διὰ τὸ θεραπευτικὸν ἀποτέλεσμα ἀπλῆς ἀποξέσεως τοῦ συριγγίου, ὅπερ ἐπὶ μῆνας ἔμενον ἀθεράπευτον. Ὅσον θεωρῶ καὶ ἐγὼ ἀνωφελῆ καὶ κινδυνώδη τὴν ἀπόξιν διὰ τέμνοντος ὄργανου τῶν ἀποστηματικῶν κοιλοτήτων τοῦ ἥπατος, ἦν πρῶτος ἐφήρμοσεν ὁ *Τσαγκαρόλας* ἀμέσως μετὰ τὴν σχάσιν αὐτῶν, τοσοῦτον ἡ θεραπευτικὴ αὕτη μέθοδος φαίνεται μοι δίδουσα κάλλιστα ἀποτελέσματα, ἐφαρμοζομένη κατὰ τὴν ἀποθεραπείαν, ὅποτε ἡ κοιλότης μεταβάλλεται εἰς συρίγγιον. Τὴν πορείαν ταύτην ἠκολούθησα καὶ ἐν τῷ ἀκολουθῶ περιστατικῷ.

Παρατήρησις Γ'. *Ἀχιλλεύς Σφ.*, ἡλικίας 30 ἐτῶν, ἐκ Τενέδου, κρεοπώλης, εἰσέρχεται εἰς τὴν κλινικὴν ἡμῶν τὴν 1/14 Μαρτίου 1900 σταλεῖς παρὰ τοῦ ἱατροῦ τῆς νήτου κ. *Γιαννουλάτου*, ἐξ οὗ ἔχω ἀκριβῆς τὸ ἀναμνηστικὸν τοῦ ἀρρώστου. Ἐν ὀλίγοις διηγεῖται οὗτος ὅτι ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου τοῦ παρελθόντος ἔτους ἔπασχε δυσεντερίαν, ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου δὲ ἠσθάνετο πόνον ἐντετοπισμένον ἐν τῷ δεξιῷ ὑποχονδρίῳ, ταυτοχρόνως δὲ πυρετός καὶ ἰδρώτες ἰσασάνιζον αὐτὸν τακτικῶτατα, τῆς ἐσπερινῆς θερμοκρασίας κυμαινο-

μένης μεταξὺ 40° καὶ 39,5°. Διαγνοὺς ἐπὶ τέλους ὁ ἱατρὸς ἀπόστημα τοῦ ἥπατος, μίαν ἢ δύο ἐβδομάδας πρὸ τῆς ἐνταῦθα ἐλεύσεως τοῦ ἀρρώστου, ἐξήγαγε διὰ δύο παρακεντήσεων πύον γρ. 250 τὸ ὄλον. Ἡ παρούσα κατάστασις τοῦ ἀρρώστου εἶναι ἡ ἐξῆς· Ὁψις γεώδης καχεκτικὴ μετὰ ἰκτερικῆς χροιάς τοῦ σκληρωτικοῦ χιτῶνος τῶν ὀφθαλμῶν. Ἄλγει αὐτομάτως καὶ τῇ πιέσει κατὰ τὴν ἠπατικὴν χώραν. Τὸ ἥπαρ ἠϋξημένον τὸν ὄγκον καὶ κατερχόμενον μέχρις ἄνωθεν τοῦ ὄμραλου, κλυδάζει καταφανῶς κατὰ βάθος. Οὐδὲν ἐκ μέρους τοῦ ἀναπνευστικοῦ συστήματος, πλὴν ὑγρῶν τινῶν ρόγχων κατὰ τὴν βᾶσιν τοῦ δεξιοῦ πνεύμονος· ὁ ἀρρωστος δὲ ἀπὸ τινος ἐνοχλεῖται ὑπὸ βηγός. Ἡ ἐξέτασις τῶν οὖρων ἀπέδειξεν *ὑπερδιπλασίαν τὴν ποσότητα τῆς οὐρίας* καὶ χολῆς αἰσθητὴν ποσότητα. Οὐδὲν ἐκ τοῦ ἐντερικοῦ σωλήνος, σχέσιν ἔχον πρὸς τὴν προηγηθεῖσαν δυσεντερικὴν κατάστασιν. Οὐδὲν ἐκ τοῦ κυκλοφορικοῦ συστήματος, πλὴν τῆς συμπαρομαρτοῦσης ταῖς τοιαύταις νοσηραῖς καταστάσεσιν ἀτονίας τοῦ καρδιακοῦ μυός.

Τῆς χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως κριθείσης ἀπαραιτήτου, προέβην τῇ 2/15 Μαρτίου εἰς τὴν ριζικὴν θεραπείαν, ἥτοι τὴν εὐρείαν διάνοξιν τοῦ ἠπατικοῦ ἀποστήματος, ἀκολουθήσας τὴν μέθοδον τοῦ *Stromayer-Little*, μετὰ τροποποιήσεις, ἦν συνεβούλευσαν ὁ *Defontaine*, *Bouilly*, *Legond* καὶ ἄλλοι. Πρὸς τόνωσιν τοῦ πάσχοντος ἐνήργησα ἐνέσεις φυσιολογικοῦ ὄρου εἰς ἀρκετὴν ποσότητα.

Ἐγχείρησις. Ἀναισθησία διὰ χλωροφορμίου. Ἡ πρώτη δοκιμαστικὴ παρακέντησις διὰ βελόνης τῆς συσκευῆς *Potani*, γενομένη τρεῖς δακτύλους κάτω τῶν δεξιῶν νόθων πλευρῶν εἰς τὴν ἐπέκτασιν τῆς μαζικῆς γραμμῆς, δίδει ἔξοδον εἰς πύον παχύρρευστον· ὀδηγούμενος ὑπὸ τῆς παρακεντήσεως ταύτης τέμνω κατὰ στρώματα ὀριζόντιως τοὺς ἀντιστοιχοῦς ἰστούς εἰς ἕκτασιν 10—12 ἐκ. μ., ἥτοι τὸ δέρμα, τοὺς μῦς μετὰ τῶν ἀπονευρώσεων καὶ τὸ περιτόναιον, πρὸς ὃ οὐδεμίαν ἔχει πρόσφυσιν τὸ ἥπαρ, καθ' ὅσον ἡ διὰ τοῦ δακτύλου ἐξέτασις μοι ἐπέτρεψε νὰ ἀντιληφθῶ. Πρὶν ἢ τὰ μὲν τὸ ἥπαρ συνέρραψα τὸ περιτόνιον πρὸς τὴν Γλυσσώνειον θήκην ἵνα

προστατεύσω τὴν μεγάλην περιτονιακὴν κοιλότητα (μέθοδος *Defontaine*). Εἶτα τέμνω τὸν ἥπατικὸν ἰστὸν ἐπὶ τῆς ὁδηγοῦ βελόνης, ἧς τὴν σημασίαν πάντες γινώσκετε, εἰς βάθος 2 ἐκ. τοῦ μ., ὁπότε ἐξέρχεται ποσότης 500 γρ. πύου παχυρρεύστου καὶ αἰμοφύρτου. Διὰ τῆς ἀναρροφητικῆς συσκευῆς τοῦ *Potani* δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξαγάγω ἄλλο πύον, καίτοι μετεχειρίσθην τὴν παχυτέραν βελόνην. Ἀποσύρας ταύτην καὶ ἐξετάσας διὰ τοῦ δακτύλου τὴν κοιλότητα, παρατηρῶ (πλὴν τῶν ἀνωμαλιῶν καὶ τῶν κατὰ διαφόρους διευθύνσεις ὑπαρχουσῶν χορδῶν) ἀμέσως ὑπὸ τὸν δάκτυλον καὶ πρὸς τὰ δεξιὰ τῆς τομῆς ἐτέραν ἐπιφάνειαν λείαν καὶ καταφανῶς κλυδαζούσαν. Ἐπ' αὐτῆς διὰ τοῦ μαχαίριου φέρω εὐρείαν τομὴν ἐνοῦσαν τὰς δύο ἀποστηματικὰς κοιλότητας, καθ' ὅσον ἀναμφιβόλως ἦσαν δύο, ἡ κενωθεῖσα ἤδη, ἡ καὶ μικροτέρα, καὶ ἡ τελευταῖον διανοιχθεῖσα, ἡ μείζων, διότι ἐξ αὐτῆς ἐξήχθη ἡ τεραστία ποσότης πύου μετὰ ἐσφακελωμένων ἰσθῶν, $3\frac{1}{2}$ χιλιογράμμων τοῦλάχιστον. Ὡστε ἡ ὅλη ποσότης ὑπερέβαινε τὰς 4 λίτρας. Εἶτα διεσωλήνωσα διὰ διπλοῦ παχέος ἐλαστικοῦ σωλήνος τὴν κοιλότητα καὶ ἀπέπλυνα αὐτὴν ἐπιμελῶς δι' ἐλαφρᾶς διαλύσεως ἄχνης ὑδραργύρου. Ἐπίδεσμος ἀσηπτικός.

Ἡ μικροσκοπικὴ ἐξέτασις τοῦ πύου ἔδειξε τὴν ὑπαρξίν σταφυλοκόκκων.

Μετὰ τὴν ἐγχείρησιν ὁ πυρετὸς ἤρξατο ἐλαττούμενος, κατέπεσε μέχρι τοῦ φυσιολογικοῦ, ἔδειξεν ἐπὶ τινὰς ἐτι ἡμέρας διακυμάνσεις ἀντιστοιχοῦσας εἰς τὴν ἀπόπτωσιν γεγαγγραιωμένων ἰσθῶν τοῦ παρεγχύματος καὶ ἀπὸ τῆς 14/27 Μαρτίου μέχρι τῆς 1/14 Ἀπριλίου, ὅτε ἀφῆκε τὸ νοσοκομεῖον, διετελέσεν ἀπύρετος. Τὰς πλύσεις τῆς κοιλότητος ἐνήργουν τοῦ λοιποῦ ἀσηπτικῶς δι' ἀπλοῦ ὁροῦ φυσιολογικοῦ ἀπεστειρωμένου. Τὴν 14/27 Μαρτίου κατὰ τὴν πλύσιν ἐξήγαγον ἀπὸ τῆς κοιλότητος μέγα τεμάχιον, ὡς ἡμισίαν παλάμην, ἥπατικοῦ ἰστοῦ ἐσφακελωμένου, ὅπερ ἀπέφρασσε τὰ χεῖλη τοῦ τραύματος, καθ' ὃν χρόνον ἀπέσυρον τοὺς σωλήνας ὅπως καθάρισα αὐτούς. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὁ πυρετὸς δὲν ἀνεφάνη πλέον καὶ ἡ ἐπούλωσις τῆς πελωρίας κοιλότητος ἔβαινε

ταχέια. Οὐδεμία χολορραγία καθ' ὅλην τὴν ἀποθεραπείαν.

Τῆ 25/7 Ἀπριλίου ἀπέξιστα διὰ τοῦ κοχλιαρίου τὴν σμικρυνθεῖσαν ἤδη κοιλότητα ἀφήσας ἓνα μόνον σωλήνα· 35 ἡμέρας μετὰ τὴν ἐγχείρησιν ὁ ἄρρωστος, ἀναλαβὼν σχεδὸν πλήρεις τὰς δυνάμεις αὐτοῦ, μὴ ἐνοχλούμενος ὑπὸ τοῦ βηχῶς ἀνεχώρησε φέρων συρίγγιον 10 ἐκ. μ. βάθους ἐλάχιστα πυορροῦν. Καθ' ὅς δε ἀρτίως ἔχω πληροφορίας ὁ ἄρρωστος εὐρηται ἐν πλήρει ἀναρρώσει, τὸ δὲ ἔλκος ἐν τῷ ἐπούλωσθαι.

Τὸ διαφέρον τῆς τελευταίας ταύτης παρατηρήσεως ἐγκρίεται καὶ ἐν ἄλλοις μὲν, ἰδίως ὁμως εἰς τὸ μέγα ποσὸν τοῦ ἐξαχθέντος πύου καὶ εἰς τὴν ταχυτάτην ἐπούλωσιν ἢ σπρίκνωσιν τῆς ἀποστηματικῆς κοιλότητος, ὡς ἐπίσης καὶ τὴν ταχυτάτην ἀνάρρωσιν τοῦ πάσχοντος, ὃν ἐπιθανάτιον σχεδὸν ἐνεχείρησα. Ἐν τούτοις ἀναφέρεται περιπτώσις καθ' ἣν ἥπατικὸν ἀπόστημα περιεῖχεν ἄνω τῶν 8 λίτρων. Ἡ ἱστορία τῶν ἀποστημάτων τοῦ ἥπατος διὰ τῶν ἐργασιῶν καὶ ἄλλων μὲν συγγραφῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἡμετέρων *Καρπούλη*, *Τσαγκαρόλα*, *Καραβία*, εἶναι σχεδὸν πλήρης ὑπὸ τε παθολογικὴν καὶ συμπτωματολογικὴν ἔποψιν. Νομίζω ὅτι πρέπει νὰ τονίσω τοῦτο, ὅτι, τῆς διαγνώσεως ἀπαξ θεθείσης, ἡ θεραπεία δέον νὰ ἦναι χειρουργικὴ καὶ ἄμεσος, ἐκτὸς ἂν τὸ ἀπόστημα κατέχη θέσιν ἀπρόσπελαστον, ὅπερ σπανιώτερον συμβαίνει.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΟΘ'

3 Μαΐου 1900.

Προεδρία Ι. ΣΙΩΤΗ.

Ὁ κ. *Παπανικολάου* ἀναφέρει τὴν ἀκόλουθον *περὶ ἀντανεκλαστικοῦ λαρυγγοσπάσμου* παρατήρησιν:

Κύριοι,

Ἐπὶ 10 μηνῶν παρετήρησα κύριον 35 ἐτῶν πάσχοντα ἀπὸ 3 ἐτῶν ὑπὸ τὰ ἐξῆς περιέργα φαινόμενα: κατὰ τὸ δεῖπνον, κατὰ τὴν κατάποσιν, κατὰ τὰς πρωϊνὰς ἀποχρέμψεις ἀπεφράσσετο πολλακίς αἰφνιδίως ὁ λαιμὸς αὐτοῦ οὕτως, ὥστε δὲν ἠδύνατο ἐπὶ τινὰ δευτερόλεπτα ν' ἀναπνεύσῃ· κατάστασις ἀνυπόφο-

ρος, ἐμβάλλουσα αὐτὸν εἰς μεγάλην ἀνησυχίαν. Τρίμηνος εἰδικὴ θεραπεία παρὰ συναδέλφω τῆς πόλεως ἡμῶν, συνισταμένη εἰς γαργαρισμούς, ψεκασμούς καὶ καυτηριάσεις τοῦ φάρυγγος (;) εἰς οὐδὲν ἰσχυσαν· ὁ ἤδη ὑποχονδριακὸς γενόμενος ἄρρωστος ἀμφέβαλλε περὶ τοῦ προσεχοῦς μέλλοντος τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ὑποθέτων ὅτι ἀνιάτος τις πρὸς μοιραῖον τέλος φέρουσα πάθησις ἐμφωλεύει ἐντὸς τοῦ λάρυγγος αὐτοῦ.

Ὁ πάσχων ἐκτὸς ἐλαφρᾶς τινος ὑπεραιμίας τοῦ φάρυγγος οὐδὲν παρουσιάζει σημεῖον τοῦ λάρυγγος, δι' οὗ νὰ ὑποπτεύσῃ τις ὑλικὴν πάθησιν τῶν νεύρων τοῦ λάρυγγος ἢ τῶν κέντρων αὐτῶν.—Τὸ διάφραγμα τῆς ρίνος κατὰ τὴν ὀπισθίαν αὐτοῦ μοῖραν κλίνει ἐπὶ τὰ ἀριστερά, ἀπὸ δὲ τῆς κυρτότητος ταύτης προέχει ἄκανθα ὀστεῖνη, ἐφαπτομένη τῆς ὑπερτροφικῆς κάτω ἀριστερᾶς ρινικῆς κόγχης, ὥστε δυσχερῆς ἀπέβαιεν ἢ διὰ τοῦ ῥώθωνος τούτου ἀναπνοή. Κατὰ τὸ ρινοφαρυγγαῖον κοίλωμα ὀλίγη βλέννα προερχομένη ἀπὸ τῆς ρίνος ἔνεκα τοῦ ἐλαφροῦ αὐτῆς κατάρρου. Κατὰ τὴν ἐπαφὴν τοῦ ὀπισθίου φαρυγγικοῦ τοιχώματος διὰ βάμβακος προσηρημοσμένου εἰς τὸ ἄκρον μήλης, ὁ ἄρρωστος ἠγέρθη ἀποτόμως, ἐξέτεινε τὸ σῶμα αὐτοῦ, ἔριψε τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ ὀπίσω, ἀνέστρεψε τοὺς ὀφθαλμούς, ἐρριπτάσθη τῆδε κάκεισε μάτην ζητῶν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τοῦ δωματίου νὰ ἀναπνεύσῃ. Ἡ κατάστασις αὕτη διήρκεσεν ἐπὶ 10'—12', καθὰ ἠκούσθησαν πολλάκις βραχεῖς, διακεκομμένοι λυγμοὶ ἀναπνευστικῆς τάσεως· ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἢ ἀναπνοή ἔλαβε τὴν κανονικὴν αὐτῆς τροχίαν· ὁ ἄρρωστος περιεχύθη τέλος ὑπὸ ἰδρώτος ψυχροῦ. Πρὸ ἐμοῦ ἀνεπτύχθη κατάστασις, οἷαν παρατηρεῖ τις ἐνίοτε, ὅταν ἀδέξιοι χεῖρες βιαίως ἐντινάξωσι φάρμακόν τι ἐντὸς τοῦ λάρυγγος ἐνίων νευρικῶν ἀτόμων, ἥτοι λαρυγγόσπασμος ἀρκετὰ ἔντονος, ὁμοῖος πρὸς τὴν κατάστασιν ἐκείνην, ἣτις τοσάκις ἐπὶ τριετίαν ἤδη ἀνῆρπασεν αὐτὸν ἀπὸ δαιτὸς προκειμένης.

Ἐπειδὴ τὸ φαινόμενον τοῦτο ἐπῆρχετο πολλάκις κατὰ τὴν κατάποσιν, συνηθέστατα δὲ κατὰ τὴν ἀπόχρεμψιν στερρῶς ἐπὶ τοῦ φαρυγγικοῦ τοιχώματος προσκεκολλημένου βλεννώδους ἐκκρίματος, προερχομένου, κατὰ

τὴν γνώμην μου, ἀπὸ τοῦ ἐλαφροῦ χρονίου ρινοκατάρρου, διετάρχθησαν πλύσεις τῆς ρίνος διὰ φυσιολογικῆς διαλύσεως μαγειρικοῦ ἁλατος κατ' οἶκον καὶ ἐκαυτηριάσθη ἐπτάκις, ἅπαξ καθ' ἑβδομάδα, διὰ τριχλωρικοῦ ὀξέος (acid. trichloroaceticum) ἢ ὑπερτροφικῆς ἀριστερᾶς κάτω ρινικῆς κόγχης αὐτοῦ. Ἐκτοτε ὁ ἄρρωστος ἔμενεν ἐλεύθερος τῆς ὀχληροτάτης αὐτοῦ ταύτης παθήσεως.

Πρὸκειται λοιπὸν ἐνταῦθα περὶ ἀνακλαστικοῦ λαρυγγοσπάσμου παρ' ἐνήλικι, ἔνεκα ὑπερτροφικοῦ κατάρρου τῆς ρίνος ἢ τοῦ ἐρεθισμοῦ τοῦ ἀπὸ τούτου ἐπὶ τὸν φάρυγγα καταρρέοντος ἐκκρίματος. Τὴν περίπτωσιν ταύτην ἔκρινα κατάλληλον ν' ἀνακοινώσω, ὡς λίαν σπανίαν· διότι ὀλίγισται περιπτώσεις λαρυγγοσπάσμου ἀνακλαστικοῦ παρ' ἐνήλικιν ἔνεκα ρινικῆς παθήσεως ἰδημοσιεύθησαν (*Sommerbrodt, Hofmann, Heryng, Ruault*).

Ὁ κ. Τράντας ἀναγινώσκει ἀνακοίνωσιν περὶ διαφωτισμοῦ τῶν ἡμιδιαφανῶν τοιχωμάτων τοῦ βολβοῦ εἰς ἀπάντησιν τῆς ἐπικρίσεως τοῦ κ. Γαβριηλίδου.

Κύριοι,

Τῆ 4 Μαρτίου 1898 ἐπαρουσίασα παιδίσκηνη ἐγχειρηθεῖσαν ἐκ διπλοῦ συγγενοῦς καταρράκτου, ἐφ' ἧς ἐπέδειξα διάφορα πειράματα, ἀπεδείκνυον δὲ τὸ δυνατόν τῆς διαφωτίσεως μέρους τῶν τοιχωμάτων τοῦ βολβοῦ. Ἐκ τούτων ἐξῆγον τὸ συμπέρασμα ὅτι δύναται τις τὸν πλάγιον φωτισμὸν νὰ χρησιμοποιήσῃ ὡς διαγνωστικὴν μέθοδον, ἀφοῦ ἐν περιπτώσεσιν ὅπου ἔχομεν ἀνάγκην νὰ γνωρίζωμεν ἂν τὰ τοιχώματα τοῦ βολβοῦ ᾖναι ἢ μὴ διαφωτίσιμα, τοῦθ' ὅπερ ἐπιδιώκει καὶ ἡ μέθοδος τῆς ἐπαφῆς.

Σημειωτέον ὅτι τὰ πειράματα ταῦτα, καὶ καθ' ἑαυτὰ κρινόμενα, δὲν ἦσαν ἄμοιρα διαφέροντος. Ὄντως βραδύτερον, τὸν Ἰούνιον τοῦ 1898, ὁ καθηγητὴς *Hirschberg* ἐπαρουσίαζεν ἐν τῇ Φυσιολογικῇ Ἐταιρείᾳ τοῦ Βερολίνου ἀσθενῆ ἐξωφθαλμικόν, ἵνα ἐπιδείξῃ τὸ φαινόμενον τοῦ ἀνεστραμμένου εἰδώλου διὰ τῆς διαφανείας τῶν τοιχωμάτων.

Ἴδωμεν λοιπὸν τίνα εἶναι τὰ μειονεκτήματα τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος μεθόδου κατὰ τὸν κ. Γαβριηλίδην καὶ κατὰ τῆς ἀνακοινώσεώς μου καθόλου.

Ἐν πρώτοις θεωρῶ περιττὸν νὰ ἐπιμείνω εἰς τὸ ζήτημα τῆς προτεραιότητος τῆς μεθόδου μου, διότι οὐδεμίαν ἐπιδέχεται ἀμφισβήτησιν, οὔτε εἰς τὸ φαινόμενον τοῦ ἀνεστραμμένου εἰδώλου τῆς φλογὸς τῆς λαμπάδος· διότι εὐκόλως πείθεται τις ὅτι οὐδέποτε ὠκιστοποιήθη αὐτό. Σημειῶ μόνον ὅτι ἀνακριβῶς ἀποδίδεται τὸ πείραμα τῷ *Helmoltz* ἢ τῷ *Volkmann*, διότι ὁ *Magendie* ἤδη τῷ 1816 ἐγίνωσκε τοῦτο.

Ὅθεν ἔλθωμεν ἀμέσως εἰς τὴν οὐσίαν.

1) Μέγα μειονέκτημα ἀνευρίσκει ὁ κ. *Γαβριηλίδης* ὅτι ἡ μέθοδος εἶναι ἀνεφάρμοστος ἐπὶ ὀφθαλμῶν, ὧν ὁ φακὸς εἶναι τεθλωμένος, πασχόντων δηλαδὴ ἐκ καταρράκτου, ἐν περιπτώσεσι δηλαδὴ καθ' ἅς κατὰ τὸν συνάδελφον ἔχομεν ἀνάγκην νὰ προσδράμωμεν εἰς τὴν μέθοδον ταύτην. Καὶ λοιπὸν σπεύδω ν' ἀπαντήσω ὅτι τὸ μειονέκτημα τοῦτο δὲν ὑφίσταται. Πλείστα πειράματα ἐγένοντο, ἐξήτασα πολυαριθμούς καταρρακτικούς, οὐ μόνον ἀτελεῖς καταρράκτας, ἀλλὰ καὶ ὠρίμους, καθ' ἣν ὥραν δηλαδὴ ἐγχειροῦμεν αὐτούς, ἀπεκόμισα δὲ τὴν πεποιθήσιν ὅτι ἡ διαφώτισις τῶν τοιχωμάτων εἶναι κατὰ κανόνα δυνατὴ· δύναται νὰ μοι παραγάγῃσι ἀριθμὸν τινα καταρρακτικῶν καὶ ἀναλαμβάνω νὰ ἐπιδείξω ἐπὶ τούτων τὸ δυνατόν τῆς διαφωτίσεως. Ἐν τῷ πίνακι, ὃν ὑποβάλλω, βλέπει τις ἀριθμὸν τινα καταρρακτικῶν ἐξετασθέντων μετ' ἀποτελέσματος διὰ τῆς μεθόδου.

Ἐπεδείξαμεν δ' ἄλλοτε πρὸς τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς καταρρακτικόν, παρ' ᾧ διὰ τῆς διαφωτίσεως τοῦ σκληροῦ ἔξωθεν διεφαίνετο μέλαινα γραμμὴ, ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὴν πριονωτὴν περιφέρειαν (*ora serrata*)· ἐντεῦθεν ταύτης ὑπῆρχε πρὸς τὰ πρόσω καὶ ἑτέρα ζώνη, ἣτις βεβαίως ἐφωτίζετο· παρά τισι τῶν καταρρακτικῶν δύναται τις ν' ἀντιληφθῆ πλὴν τῆς κυκλοτεροῦς μελαίνης γραμμῆς καὶ δοκίδας μελαίνας κατὰ διαστήματα ἴσα ἀπὸ τῆς μελαίνης γραμμῆς ἀρχομένας καὶ βαινούσας πρὸς τὰ πρόσω, ἀντιστοιχοῦσας δὲ πρὸς ὑπερσωρεύσεις μελαγχρωστικῆς κατὰ φύσιν αὐτόθι παρατηρουμένας. Δύναται τις οὕτω νὰ ἔχη πρὸ αὐτοῦ τοπογραφικὴν εἰκόνα τῆς διαθέσεως τοῦ ἀκτινωτοῦ σώματος ἐπὶ ζώντος διὰ τῆς μεθόδου ἡμῶν, τοῦθ' ὅπερ δι' ἐπιδείξεις ἀνα-

τομικὰς δὲν εἶναι ἄχρηστον· ἐνίοτε μάλιστα ἐπὶ παθολογικῶν περιπτώσεων ὁ προσδιορισμὸς τῶν ὀρίων τῆς *ora serrata* εἶναι ἀναγκαῖος. Οὕτω ἐπὶ τῆς ἐγχειρήσεως *ciliotomie*, τῆς κατὰ τοῦ γλαυκώματος, ἡ ἀναγνώρισις τῆς μελαίνης γραμμῆς δύναται νὰ ὀδηγήσῃ μέχρι τίνος σημείου δέον ἡ τομὴ νὰ προβῆ, ἵνα μὴ ὑπερβῆ τὰ ὄρια τοῦ ἀκτινωτοῦ σώματος. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ γενικῆς ἀπόψεως, ὅταν γνωρίζῃ τις τὰ ὄρια τῶν διαφόρων μερῶν παντὸς ὄργανου ἐν τῷ ἀτόμῳ τῷ ὑπὸ ἐξέτασιν, ἡ ὠφέλειά μοι φαίνεται αὐτόδηλος.

Καταλήγομεν λοιπὸν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ μειονέκτημα τῆς μὴ διαφωτίσεως τοῦ καταρράκτου δὲν ὑφίσταται· τούναντίον μάλιστα ἡ διαφώτισις ἐπ' αὐτοῦ εἶναι δυνατὴ καὶ προσωτέρω ἢ παρὰ τοῖς ἔχουσιν ὑγιᾶ τὸν φακόν. Ἐξασθενοῦται μὲν τὸ φῶς διερχόμενον διὰ τοῦ ἡμιδιαφανοῦς σώματος, ἀλλ' ἀρκεῖ νὰ μεταχειρισθῶμεν φακὸν ἰσχυρόν καὶ νὰ διαστείλωμεν τὴν κόρην, ἵνα ἐπιτύχωμεν τὴν διαφώτισιν κατὰ γενικὸν τοῦλάχιστον κανόνα.

Εἶναι δὲ πλείστα αἱ περιπτώσεις, ἐν αἷς ἐνδείκνυται τότε ἡ χρῆσις τῆς μεθόδου ταύτης καὶ πολλάκις ἡμεῖς ἐσχομεν περιστάτικα. Μνημονεύω ἰδίως τὰ τραύματα τοῦ βολβοῦ τὰ ἐπιπλεκόμενα μετ' αἱμορραγιῶν τοῦ ὑαλώδους ὑγροῦ καὶ καταρράκτου· ἐνόσφ τὸ αἷμα ἐπλημύρει τὸν βολβόν, τὰ τοιχώματα ἦσαν ὅλως ἀδιαπέραστα ὑπὸ τοῦ φωτός, ὅσον ὁμως πρόβαινε ἡ ἀπορρόφησις τοῦ αἵματος, τοσοῦτον ἡ διαφώτισις ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἦτο δυνατὴ.

2) Ὁ κ. *Γαβριηλίδης* εὐρίσκει ἀνεφάρμοστον τὴν μέθοδον ἐπὶ ὀπισθίων συνεχειῶν, καθιζημάτων περιφακίου, παχέων ἐξιδρωμάτων, λευκωμάτων τοῦ κερατίου, ἐπὶ νεφελίων καὶ κηλίδων αὐτοῦ. Ἐπὶ πληθῆος περιπτώσεων, ὅπου αἱ συνέχειαι τῆς ἱρίδος δὲν εἶναι παμπληθεῖς, ἢ ἐπὶ ἰζημάτων περιφακίου ἢ νεφελίων τοῦ κερατίου, ἡ μέθοδος τῆς διαφωτίσεως εἶναι δυνατὴ· ἐπίσης ἐπὶ ἐλαφρᾶς θολώσεως τοῦ κερατίου, ὡς ἐπὶ ὀξείας γλαυκώματος ἢ ἐπὶ ξηρώσεως κερατίου, ἡ διαφώτισις εἶναι δυνατὴ, ἐνῶ ἡ ὀφθαλμοσκοπῆσι δύναται νὰ ἦναι ἀδύνατος.

3) Ἐπαρχουσῶν αἱμορραγιῶν τοῦ ὑαλώδους ὑγροῦ, ἡ μέθοδος κατὰ τὸν κ. *Γαβριηλίδην* εἶναι ἀνεφάρμοστος. Ἄν αἱ αἱμορραγίαι

ήναι ἄρθροισι, ἔντως ἡ διαφώτισις εἶναι ἀδύνατος. Ἡ ἰδιότης ὁμοῦς αὐτῆ ἀκριβῶς παρέχει ἐνδείξεις ὠφελίμου τῷ κλινικῷ· διότι διὰ τῆς διαφωτίσεως τῶν τοιχωμάτων θὰ παρακολουθῆ τὴν κατάστασιν τῶν αἱμορραγιῶν ὅσον αὐταὶ ἀπορροφῶνται, τοσοῦτον τὰ τοιχώματα διαλάμπουσιν ἐπὶ μᾶλλον διὰ τῆς μεθόδου. Εἶναι πολύτιμος ἡ συμβολὴ ἐπὶ τοιούτων περιπτώσεων, ἰὰν μάλιστα δι' ἄλλο κώλυμα (καταρράκτης λ. χ.) ἡ ὀφθαλμοσκόπησις ἦναι ἀδύνατος.

Ὁ καθηγητὴς Πανᾶς ἐδημοσίευσεν (Arch. d'Oph. 1896) περίπτωσιν, ὅπου ἡ ἐξέτασις διὰ τῆς μεθόδου τοῦ φωτισμοῦ δι' ἐπαφῆς (*Lange-Reuss*) ἐδείκνυεν τὴν ὑπαρξίν ὄγκου τοῦ ἀκτινωτοῦ σώματος. Ἐγένετο ἐξόρουξις καὶ ἀντὶ τοῦ ὄγκου ἀνευρέθη λεπτὴ στιβὰς αἵματος· ὄγκιδιον δὲ ἀνευρέθη ἐν τῇ ὠχρᾷ κηλίδι· τὸ γεγονός τοῦτο δὲν ἐχρησιμοποίηθη ἵνα κηρυχθῆ ἡ μέθοδος τοῦ *Lange-Reuss* ἄχρηστος, ἀλλ' ἵνα ἐξακριβωθῶσιν αἱ περιστάσεις, ὅπου ἡ ἀδιαφάνεια δύναται νὰ παρατηρηθῆ. Τὸ αὐτὸ ῥητέον καὶ περὶ τῆς μεθόδου ἡμῶν. Ἐνταῦθα ὀφείλω νὰ παρατηρήσω ὅτι ἐπὶ λεπτῶν ἐκχυμώσεων τοῦ βολβοῦ ἡ διαφώτισις τοῦ σκληροῦ διὰ τοῦ φακοῦ δὲν παρεμποδίζεται.

4) «Ὁσάκις τὰ ὀστᾶ τοῦ κόγγου ἢ τῆς ῥινὸς προεξέχουσιν, ἡ μέθοδος δὲν χρησιμεύει ἀρκούντως». «Ὅτε ἐν τῇ ἀνακοινώσει ἡμῶν ἐλέγομεν ὅτι μέρος τοῦ βολβοῦ καὶ οὐχὶ ὅλον τὸν βολβὸν δυνάμεθα νὰ φωτίσωμεν, βεβαίως τὰ κωλύματα ταῦτα εἶχομεν ὑπ' ὄψει. Μήτοι ἡ μέθοδος τοῦ φωτισμοῦ δι' ἐπαφῆς εἶναι δυνατὸν νὰ ἐφαρμοσθῆ εἰς ὅλον τὸν βολβόν; χρησιμοποιοῖ τις ὅσον ἡ φυτικὴ θέσις τοῦ βολβοῦ ἐπιτρέπει. Δὲν εἶναι ὁμοῦς καὶ ἀξία περιφρονήσεως ἡ μοῖρα, ἣν δυνάμεθα νὰ διαφωτίσωμεν. Δὲν πρέπει ἀφ' ἑτέρου νὰ λητμονώμεν τοὺς ἐξωφθαλμικούς, παρ' οἷς ἡ ἐξέτασις διὰ τῆς μεθόδου ταύτης εἶναι ἐντελεστάτη. Ἀκριβῶς δὲ παρὰ τούτοις συμβαίνει πολλάκις νὰ ἔχωμεν ἀνάγκην νὰ μάθωμεν ἂν ὑπάρχῃ ὄγκος τις ἢ οὐχί.

Εἰς τοὺς ἔχοντας ἀπλῶς προβλήτας τοὺς ὀφθαλμούς, ἀλλὰ καὶ εἰς οὐκ ὀλίγους στατομετρικῶς κανονικούς, ἔχοντας ὀφθαλμούς, ἡ ἐξέτασις εἶναι δυνατὴ καθ' ὅλην τὴν περιφέρειαν.

5) Τελευταῖον μειονέκτημα θεωρεῖ ὁ κ. *Γαβριηλίδης* ὅτι διὰ ταύτης δὲν εἶναι ποτε δυνατὸν νὰ φωτισθῆ ὁ βολβὸς εἰς ἔκτασιν εὐρυτέραν τῆς ἐξεταζομένης ὑπὸ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου. Ἡ μέθοδος ἀποβλέπει ὅλην τὴν μοῖραν τοῦ βολβοῦ τὴν δυναμένην νὰ διαφωτισθῆ, εἴτε προσιτὴν τῷ ὀφθαλμοσκοπίῳ εἴτε μὴ· οὐδὲ μειοῖ τὴν ἀξίαν τῆς μεθόδου τοῦτο· διότι ἡ ὀφθαλμοσκοπικὴ ἐξέτασις δὲν ἀποκλείει τὴν χρησιμότητα πάσης ἄλλης μεθόδου· ἂν ὑπάρχῃ ἀποκόλλησις τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς καὶ ὑποπτεύωμεν τὴν ὑπαρξίν ὄγκου ὑπ' αὐτόν, πρὸς ταῖς ἐνδείξεις ταῖς ὀφθαλμοσκοπικαῖς, ἔχομεν ἀπόλυτον ἀνάγκην νὰ γνωρίζωμεν ἂν τὰ τοιχώματα ἦναι διαφανῆ ἢ μὴ, τοῦθ' ὅπερ ἡ ἐν λόγῳ μέθοδος κατορθοῖ διὰ τὴν προσιτὴν αὐτῇ μοῖραν.

Ἀπὸ τῆς προκαταρκτικῆς ἡμῶν ἐτι ἀνακοινώσεως διεκρίναμεν τὴν διαφώτισιν τῶν τοιχωμάτων τοῦ βολβοῦ τὴν γινομένην διὰ ἀεντόνου φωτεινοῦ κώνου, ὅπερ κατορθοῦται τῇ χρήσει ἰσχυροῦ φακοῦ, ὡς ἐξεφράσθη, ἀπὸ τοῦ πειράματος τοῦ εἰδῶλου τῆς φλογός (*Magendie-Volkman*). Καὶ τὸ μὲν εἰδῶλον τῆς φλογός ἀρχῆθεν ἰθεωρήσαμεν ὡς δυνάμενον νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς προσδιορισμὸν τῶν ὀφθαλμοσκοπικῶν ὀρίων· διὰ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου δηλαδὴ δυνάμεθα νὰ ἐξετάσωμεν μέχρι τοῦ σημείου, ὅπου τὸ εἰκόνιον τῆς φλογός δύναται νὰ διαφαίνηται πρὸς τὰ πρόσω ἐπὶ τοῦ σκληροῦ χιτῶνος. Ὅντως δέ, τοῦτο τὸ πείραμα ἐχρησιμοποίηθη ὑπὸ τοῦ *Donders* πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ προσθίου δυνατοῦ ὀφθαλμοσκοπικοῦ ὀρίου. Ὅτε ὁμοῦς μετεχειρίζομεθα συγκεντρωτικὸν φακὸν πρὸς διαφώτισιν τῶν ἡμιδιαφανῶν τοιχωμάτων τοῦ βολβοῦ, παρατηρήσαμεν ὅτι φωτίζομεν οὕτω καὶ τι πλεόν τοῦ ὀφθαλμοσκοπικοῦ ὀρίου, προσωτέρω δηλαδὴ τοῦ μέρους, μέχρις οὗ τὸ εἰδῶλον τῆς φλογός τοῦ πειράματος τοῦ *Magendie-Volkman* εἶναι ὀρατὸν ἐπὶ τοῦ σκληροῦ.

Ἐν τῷ πίνακι, ὃν ὑποβάλλω πρὸ ὑμῶν, ἐκθέτω τὰ ἀποτελέσματα καταμετρήσεων ἐπὶ 100 περιπτώσεων, ὅπου ἐν ἰδίαις στήλαις βλέπει τις τὰ δοκὰ τῆς διαφωτίσεως ἐπὶ ἐμμετρώπων, μυώπων καὶ ὑπερμετρώπων ὡς καὶ ἐπὶ καταρρακτικῶν. Ἄν ἀφήσω κατὰ μέρος τοὺς καταρρακτικούς, ὅπου συχνά, ὡς

φαίνεται ἐν τῷ πίνακι, κατορθοῦται ἡ διαφώτισις μέρους (ἢ καὶ ὅλου ἐστὶν ὅτε) τοῦ ἀκτινωτοῦ σώματος κατὰ τρόπον ἀναντίρρητον, βλέπομεν ὅτι τὸ ὄριον τῆς διαφώτισεως προσεγγίζει τῷ χεῖλει τοῦ κερατίου σχετικῶς πλείον ἐπὶ ὑπερμετρώπων· τούναντίον ἐπὶ μύωπων ἢ ἔκτασις τῆς μὴ διαφωτιζομένης μοίρας τοῦ σκληρωτικοῦ εἶναι σχετικῶς εὐρυτέρα, ἐν ᾧ οἱ ἐμμέτρωπες κατέχουσι τὸ μέσον μεταξύ τῶν δύο τούτων ἄκρων· ῥητέον ὁμῶς ὅτι καὶ αἱ ἐξαιρέσεις δὲν εἶναι ὀλίγαι· ὑπάρχουσι μύωπες, ὧν ἡ διαφώτισις εἶναι προσωτέρα τῆς τῶν ἐμμετρώπων καὶ οὕτω καθεξῆς. Εἶδον ἐμμέτρωπα, οὗ τὸ ὄριον τῆς διαφώτισεως ἔφθανε μέχρι 4 χμ. (παρουσιασθέντα ἐν τῇ Βιολογικῇ Ἐπιτροπῇ).

Κατὰ τὸν πίνακα τούτων ἢ διὰ τοῦ φακοῦ διαφώτισις ἐπὶ ἐμμετρώπων κυμαίνεται μεταξύ 5 1/2 ὑποχιλιοστομέτρων καὶ 7 1/2 ὑποχ. ἀπὸ τοῦ χείλους τοῦ κερατίου.

Ἐνεκα τῶν καταμετρήσεων τούτων ἠδυνήθημεν ἀπ' ἀρχῆς τῆς προκαταρκτικῆς ἀνακοινώσεώς μας ν' ἀποφανθῶμεν ὅτι δυνάμεθα νὰ φωτίσωμεν διὰ τοῦ φακοῦ (=ἐντόνου φωτεινοῦ κώνου) ὑπὲρ τὰ ὀφθαλμοσκοπικὰ ὄρια. Τῇ 16 Ὀκτωβρίου 1898 ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ Ἱατρικῇ Ἐταιρείᾳ ἐξετέλεσα καταμετρήσεις πρὸ τῶν μελῶν διὰ φακοῦ 30 διοπτριῶν συγκεντρῶν τὸ φῶς διεφώτιζον μέχρι 6 ὑποχμ., ἐν ᾧ τὸ εἶδωλον τῆς φλογὸς ἐσβέννυτο ὑποχιλιοστομέτρᾳ τινα περαιτέρω.

Ἐν ᾧ λοιπὸν διὰ τοῦ φακοῦ φωτίζομεν μέχρι 5 1/2 — 7 1/2 ὑποχμ. ἀπὸ τοῦ χείλους τοῦ κερατίου, εἶναι γνωστὸν ἐκ τῶν καταμετρήσεων τοῦ *Donders*, τοῦ *Groenow*, τοῦ *Druault* καὶ ἄλλων ἔτι ὅτι τὸ εἶδωλον τῆς φλογὸς τοῦ πειράματος τοῦ *Magendie-Volkmann* ἀπέχει τοῦ χείλους τοῦ κερατίου ἀπὸ 7 1/2 — 9 1/2 ὑποχμ. Τὸ ὄριον τοῦτο κατὰ τὴν γνώμην πάντων τούτων συμπίπτει πρὸς τὰ ὄρια, ἃ διὰ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου δυνάμεθα νὰ προσεγγίσωμεν.

Ὡστε πάντες συμφώνως ἀναγνωρίζουσι ὅτι ἐπὶ ἐμμετρώπων τὰ ὀφθαλμοσκοπικὰ ὄρια καὶ τὰ τοῦ εἰδώλου συμπίπτουσι κυμαινόμενα μεταξύ 7 1/2 — 9 1/2 ὑποχμ. Εἶπομεν ὁμῶς ἀνωτέρω ὅτι διὰ τοῦ φακοῦ τὰ ὄρια τῆς διαφώτισεως κυμαίνονται μεταξύ 5 1/2 — 7 1/2

ὑποχμ. Ὑπάρχει δηλαδὴ διαφορὰ 2 περίπου ὑποχλ. μεταξύ ὀφθαλμοσκοπικῆς ἐξέτασεως ὡς πρὸς τὸ πρόσθιον δυνατὸν ὄριον καὶ τῆς διὰ φακοῦ διαφώτισεως, ἀφ' οὗ ἀπεδείξαμεν ὅτι διὰ τοῦ φακοῦ φωτίζομεν πλεόν τῶν ὀρίων, εἰς ἃ εἶναι δυνατὴ ἡ συγκρότησις τοῦ εἰδώλου τῆς φλογὸς.

Περὶ δὲ τοῦ φακοῦ τῶν 30 διοπτριῶν ἀπαντῶ ὅτι ἀρχῆθεν ὑπεστήριξα ὅτι ὁ φωτεινὸς κῶνος δέον νὰ ἦναι ἔντονος· ἀφίεται τῷ παρατηρητῇ νὰ κάμῃ χρῆσιν φακοῦ μᾶλλον ἢ ἥττον ἰσχυροῦ κατὰ τὰς περιστάσεις· ὅτι ὁμῶς θέλει τις νὰ φράσῃ τὸ *maximum*, πρέπει νὰ κάμῃ χρῆσιν ὡς οἶόν τε ἰσχυροτέρου φακοῦ. Οὐδέποτε εἶχον ὀρίσει τὴν δυνάμιν τοῦ φακοῦ ἐν διοπτρίαις.

Πῶς ὁμῶς συμβαίνει ὥστε ἡ διὰ τοῦ φακοῦ διαφώτισις νὰ ὑπερβαίῃ τὰ ὀφθαλμοσκοπικὰ ὄρια, πῶς δηλαδὴ ἐν ᾧ διὰ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου ἐξετάζομεν μέχρι 8—9 ὑποχμ. ἀπὸ τοῦ χείλους τοῦ κερατίου, ὡς πάντες παραδέχονται, διὰ τοῦ φακοῦ φωτίζομεν μέχρι 6 ὑποχμ.; εἶναι πιθανόν ὅτι ὀφείλεται κατὰ μέρος εἰς τὸ διάχυτον φῶς, ὅπερ διὰ τοῦ ἡμιδιαφανοῦς χείλους τοῦ κερατίου ἢ καὶ διὰ τῆς ἱρίδος ἀκτινοβολεῖται κατὰ τὴν δι' ἰσχυροῦ φακοῦ συγκέντρωσιν φωτός, ἐν ᾧ τῷ ὀφθαλμοσκοποῦντι δὲν εἶναι χρησιμοποίησιμον.

Ἄλλα καὶ ἄλλως δυνάμεθα νὰ ἐπεκτείνωμεν τὸ ἔδαρος τῆς διαφώτισεως διὰ τοῦ φακοῦ. Ἐὰν προσπιέσωμεν ἀροῦδιως τὴν ἀκτινωτὴν χώραν, ὥστε νὰ εἰσῶθῃται πρὸς τὸν ὀπτικὸν ἄξονα τοῦ βολβοῦ, ἐπιτυγχάνομεν εὐκόλως νὰ φωτίσωμεν μέχρι μέρος τοῦ ἀκτινωτοῦ σώματος καὶ ἰδοῦ ὅτι δὲν εἶναι ἀληθές ὅτι εἶναι φυσικῶς ἀδύνατον τὸ πρᾶγμα. Ἄν πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ προσφεύγωμεν εἰς μέσα, ἃ πρὸς τοῦτο θεωροῦμεν πρόσφορα, τοῦτο δὲν εἶναι ἀμάχημα, νομίζομεν.

Εἶδομεν τίς ἦτο ἡ ἀξία τῶν ἀντιρρήσεων τοῦ κ. *Γαβριηλίδου* κατὰ τῆς μεθόδου καθόλου. Ἡ ἀτέλεια τοῦ πειραματισμοῦ ἤγαγε τὸν κ. συνάδελφον εἰς ἐπικρίσεις, ἃς θ' ἀπέρηνγεν, ἂν συνεμορφούτο αὐστηρῶς πρὸς τὸν τρόπον τοῦ πειραματίζεσθαι, ὃν ἠκολούθησεν. Ἄν ἦτο ἀληθές λ. χ. ὅτι ὁ καταρράκτης κωλύει τὴν διαφώτισιν, βεβαίως ἢ μίθοδος θὰ ἔχανε μέγα μέρος τῆς χρησιμότητός τῆς.

ἀλλ' εἶδομεν ὅτι τοῦτο εἶναι πεπλανημένον· καὶ νομίζω ὅτι ἡ διευκρίνησις τοῦ ζητήματος τούτου, ἡ περιγραφὴ τῆς μελαίνης γραμμῆς τοῦ *ora serrata*, ἡ διαφορὰ τῶν ὀρίων τῆς διὰ φακοῦ διαφωτίσεως πρὸς τὴν τοῦ εἰδώλου τῆς φλογὸς ἢ καὶ ὑπὸ τοῦ *Druault* καθιερωθεῖσα θὰ ἤρκουν καὶ ταῦτα μόνον νὰ δεῖξωσιν ὅτι οὐκ ἐπὶ ματαίῳ ἀπησχόλησα ὑμᾶς διὰ τοῦ ζητήματος τῆς διαφωτίσεως τῶν ἡμιδιαφανῶν τοιχωμάτων τοῦ βολβοῦ.

Ἄλλ' ἡ μέθοδος ἔχει καὶ τὰς πρακτικὰς αὐτῆς ἐφαρμογὰς καλῶς χειριζομένη· εἶπομεν πόσον μας ἐγρησίμωσεν ἐπὶ αἰμοφθάλμων, τραυματικῶν ἢ μὴ, περιπτώσεων, ὅπου τὸ ὀφθαλμοσκόπιον ἀπεκλείετο. Πλὴν τούτου ἡ μέθοδος ἐβοήθησεν ἡμᾶς εἰς τὴν διάγνωσιν ἀποκολλήσεως τοῦ χοριοειδοῦς καὶ ἀκτινωτοῦ σώματος. Ἐν τοιαύταις περιπτώσεσιν ὡς καὶ ἐπὶ διαρρήξεων τοῦ προσθίου μέρους τοῦ χοριοειδοῦς καὶ τοῦ ἀκτινωτοῦ σώματος οὐ μόνον παρέχει καλὰς πληροφορίας ἢ μέθοδος αὕτη, ἀλλὰ προφανῶς ὑπερτερεῖ τῆς ἀμεθόδου δι' ἐπαφῆς. Δὲν ἔσχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἴδω περιπτώσιν ἀλλοτρίου σώματος τῶν τοιχωμάτων δυναμένην νὰ διαγνωσθῇ διὰ τῆς μεθόδου, πειραματικῶς ὁμῶς πολλάκις ἐπέισθην περὶ τοῦ πράγματος· ἐννοεῖται δὲ ὅτι τὸ ἀλλότριον σῶμα δέον νὰ ἦναι εὐμέγεθες καὶ ἰδίως νὰ πρόσκηται τοῖς τοιχώμασιν ἐν αἷς μοίραις ταῦτα εἶναι διαφωτίσιμα, ἄλλως φυσικῶ τῷ λόγῳ δὲν ὑπάρχει ἔνδειξις.

Ἄλλ' ἡ ἐν λόγῳ μέθοδος παρέχει καὶ ἐτέραν ἐκδούλευσιν· διὰ τῶν συζητήσεων περὶ ὀρίου διαφωτίσεως διὰ φακοῦ ἤχθημεν πρὸς ἀποδείξιν τοῦ δυνατοῦ τῆς διαφωτίσεως τοῦ ἀκτινωτοῦ σώματος νὰ ἐπινοήσωμεν τὴν πίεσιν τούτου διὰ ῥαβδίου ἢ τοῦ δακτύλου, ἧτις ὄντως εὐρύνει ἐξόχως τὴν διαφωτιζομένην γῶραν. Ταύτην ὁμῶς τὴν ἀπλουστάτην μέθοδον μεταχειρισθέντες κατὰ τὴν ὀφθαλμοσκόπησιν, εἶδομεν ὅτι τὸ ζήτημα, περὶ ὃ μάλιστα πολλοὶ ἐνησχολήθησαν, τοῦ δυνατοῦ τῆς ἐξετάσεως διὰ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου τοῦ ἀκτινωτοῦ σώματος καὶ δὴ τοῦ *ora serrata*, τοῦ ἀκτινοειδοῦς κύκλου, τῶν ἀκτινοειδῶν προβολῶν, αἰτινες μέχρι τοῦδε ζηλοτύπως ἀπεκρύπτοντο ἀπὸ τῆς ἐξετάσεως ἡμῶν (πλὴν ἐξαιρετικῶν περιπτώσεων), τὸ ζήτημα τοῦτο ἦτο

ἤδη λελυμένον διὰ τῆς δακτυλικῆς πίσεως καὶ διὰ παντὸς λελυμένον. Καὶ ὁμολογοῦμεν ὅτι ὑπῆρξεν εἰς ἡμᾶς ἡ ἀρίστη ἱκανοποίησις.

Πίναξ

καταμετρήσεων προσθίου ὀρίου διαφωτίσεως τῶν ἡμιδιαφανῶν τοιχωμάτων τοῦ βολβοῦ.

ΜΥΘΗΞ

1) Α. Ἄνδρ., ἐτῶν 55. Μυωπία—20	ἐποχ.
Διὰ φακοῦ διαφωτίζεται μέχρι.....	7
2) Δ. Γ., ἐτ. 19. Μ.—9 Δ.	
Εἰδῶλον φλογὸς πρὸς τὰ ἔνδον μέχρι	10 1/2
» » » » ἔξω »	11
Διὰ φακοῦ διαφωτ. μέχρι.....	8
» » » μετὰ πίεσιν μέχρι..	5
Μετ' ἀτροπίνης ἡ διαφορὰ εἶναι μικρά.	
Βολβὸς προέχων ἴρις καστανόχρους.	
3) Α. Μ. ἐτῶν 48. Μυωπία ἰσχυρά.	
Ἴρις καστανόχρους.	
Εἰδῶλον φλογὸς σχηματίζεται μέχρι.	8 1/2
Διὰ φακοῦ ἀνευ χρήσεως ἀτροπίνης .	7 1/2
» » μετὰ χρῆσιν » .	6 1/2
» » » πίεσιν τοιχωμάτων..	4
4) Σ. Π., ἐτ. 20. Μ.—7 Δ., ἴρις μέλαινα.	
Εἰδῶλον φλογὸς μέχρι.....	9
Διὰ φακοῦ ἀνευ ἀτροπίνης μέχρι....	7
5) Π. Μ., ἐτ. 21. Μ. 17 Δ.	
Εἰδῶλον φλογὸς μέχρι.....	9 1/2-10
Διὰ φακοῦ μέχρι.....	7 1/2-8
6) Μ. Π. ἐτ. 70. Θολερότητες φακοῦ Μ—1,50	
Διὰ φακοῦ φωτίζ. (τὰ 2 ὄψεσ. ἀκίερα)	4
» » μετὰ πίεσιν μέχρι.....	5
7) Η. Υ. ἐτ. 19 Μ—2,75 μετ' ἀσιγμ. καθέτου—0,50.	
Διὰ φακοῦ.....	6
8) Ο. Κ., ἐτ., 16. Μ—5,50 Δ.	
Διὰ φακοῦ.....	6 1/2
9) Rif., ἐτ. 70. Μ—6 1/2 Δ. Θολερ. φακοῦ.	
Διὰ φακοῦ.....	4
10) Φ. Ι. ἐτ. 19. Μ.—2,50 Δ. μετ' ἀσιγμ. 1 Δ.	
Εἰδῶλον.....	9
Διὰ φακοῦ.....	7
11) Ν., ἐτ. 72. Μ—20 Δ. Θολερ. φακοῦ.	
Διὰ φακοῦ.....	5
12) Γ. Ε., ἐτ. 50 κυανόφθ. Μ.—6 Δ.	
Εἰδῶλον.....	9
Διὰ φακοῦ.....	7
» » μετὰ πίεσεως μόλις.....	4—5
13) Στ. Ν., ἐτ. 29, μελανόφθ. Μ.—12 Δ.	
Εἰδῶλον.....	9 1/2-10
Διὰ φακοῦ.....	8
14) Ἑλ. Τ. ἐτ. 26. Μ—1 Δ.	
Εἰδῶλον.....	8 1/2
Διὰ φακοῦ.....	7,

ΕΜΜΕΤΡΩΠΕΣ

	ὑποχ.
1) 'Ι. Δεσπ., ἐτῶν 46. Διὰ φακοῦ διαφωτίζεται μέχρι.....	6
2) Π. Π. ἐτ. 18. Ἐχει ἰριτίδα ὀρρώδη μεθ' ἰζημάτων ἐπὶ κερατίου καὶ προσθίου δαλάμου θολεροῦ· ἴρις μέλαινα. Εἰδωλον φλογὸς μέχρι.....	8
Διὰ φακοῦ ».....	7
» » μετ' ἀτροπίνην.....	6
3) Α. Ζ. ἐτ. 40, κυανόφθαλμος Εἰδωλον.....	8
Διὰ φακοῦ.....	6 1/2
» » μετὰ μυδρίασιν.....	5
4) Α. Τ. ἐν. 25. Ἴρις καστανόχρους. Διὰ φακοῦ.....	6
5) Ι. Κ. ἐτ. 46, καστανόφθαλμος Εἰδωλον ἀπλοῦν.....	8
Διὰ φακοῦ.....	6 1/2
6) Δ. Τσ. ἐτ. 30. Λεύκωμα κερατίου περιγεγραμμένον· κυανόφθαλμος. Διὰ φακοῦ.....	5
Ὁ ἕτερος τῶν ὀφθαλμῶν εἶναι μέλας (ἑτερογλαυκος). Πᾶσα διαφάτ. ἀδόνατος.	
7) Ο. Π. ἐτῶν 18, κυανόφθαλμος. Εἰδωλον.....	8
Διὰ φακοῦ.....	6 1/2
8) Σ. Στρ., ἐτῶν 19, κυανόφθαλμος. Διὰ φακοῦ.....	6
9) Δ. Τσ. ἐτ. 24. Διὰ φακοῦ.....	3 1/2
» » τῇ πίεσει.....	5 1/2
Εἰδωλον.....	7 1/2
10) Β. Ἐιδ., ἐτῶν 42, κυανόφθ. Εἰδωλον.....	9
Διὰ φακοῦ.....	7 1/2
» » τῇ πίεσει.....	5
11) Α. Ζ. ἐτῶν 48. Διὰ φακοῦ.....	5
12) Ζ. Χ. ἐτῶν 38. Εἰδωλον καὶ ἄνευ ἀτροπίνης.....	4
Ἐπὶ τῶν ora serrata καταφανῆς ἐξωθεν μέλαινα γραμμὴ τῇ διαφωτίζει τὸ εἰδωλον ἐπ' αὐτῆς γίνεται ἐλλειψοειδὲς μετὰ μεγάλου ἀξονος ὀριζοντίου· πρὸ αὐτῆς γίνεται ἐκ νέου κανονικὸν (στρογγύλον). Ἦ σκιερὰ ἀπέχει τοῦ χεῖλους τοῦ κερ. 6 1/2 ὑποχ., εἶναι δὲ πάχους 1 1/2 ὑποχ. Διὰ φακοῦ.....	4
13) Ι. Ἀν. ἐτῶν 28. Διὰ φακοῦ.....	5
14) Π. Διὰ φακοῦ.....	5
15) Δ. Γ. ἐτῶν 8. Κατάρρους ἀνοίξεως. Ὑπερχρωμία. Εἰδωλον δὲν παράγεται, διὰ φακοῦ μετὰ μυδρίασεως μόνον φωτίζεται ἀμυδρῶς...	8
15) Ζ. Δ., ἐτῶν 16. Διὰ φακοῦ.....	6

16) Γ. Π. ἐτῶν 48. Εἰδωλον.....	8
Διὰ φακοῦ.....	6 1/2

ΥΠΕΡΜΕΤΡΩΠΕΣ

1) Θ. Σολ., ἐτ. 24. Ὑπερμ. + 2 Δ. Διὰ φακοῦ διαφωτίζεται μέχρι.....	7
2) Ὁλ. Τσ., ἐτ. 7. Στραβισμὸς ἔσωτ. ἐπάλληλος μελανόφθαλμος, + 5,50 Δ. Διὰ φακοῦ.....	4
3) Χ. Εὔστ., ἐτῶν 30. + 2 Δ. Εἰδωλον.....	7 1/2
Διὰ φακοῦ.....	5-5 1/2
4) Χ. Δ., ἐτῶν 35, κυανόφθαλ., + 3 Δ. μετὰ ἀστιγμ. + 1,50 Δ. Εἰδωλον.....	6 1/2
Διὰ φακοῦ.....	5
» » μετὰ μυδρίασιν.....	4 1/2
» » καὶ μετὰ πίεσιν.....	2 1/2
5) Π. Γιούβ., ἐτ. 50. Καστανόχρους· + 3 Δ. Εἰδωλον.....	7 1/2
Διὰ φακοῦ.....	5 1/2
6) Χ. ἐτ. 55. Γλαύκωμα· πρ. δάλαμος ἀβαθῆς. Διὰ φακοῦ.....	4
7) Γ. Ν., ἐτ. 19. Κασταν. Υ + 3 Δ. Εἰδωλον.....	7
Διὰ φακοῦ.....	4 1/2
8) Χ. Ζ. ἐτῶν 50. Διὰ φακοῦ μέχρι.....	4
(τὰ 2 ὑποχ. σκιερὰ σχετικῶς).	
9) Δ. Δ. ἐτ. 50 + 1,5 Δ. Εἰδωλον.....	7 1/2
Διὰ φακοῦ.....	6
10) Ἡ. Ἀν. ἐτ. 27. μελανόφθ. + 4 Δ. Στραβισμὸς ἔσωτ. εὐθυσιασθεῖς δι' ἐγχειρήσεως. Εἰδωλον.....	7
Διὰ φακοῦ μετ' ἀτροπίνης.....	5 1/2
11) Σ. Χ. ἐτ. 30. Υ + 4 Δ. Εἰδωλον.....	7
Διὰ φακοῦ καὶ ἔσω καὶ ἔξω.....	5
12) Μ. Δ. ἐτ. 46. κυαν. + 1,5 Δ. Εἰδωλον.....	7
Διὰ φακοῦ.....	5
13) Μ. Τρ., ἐτ. 16. Υ. + 5 Δ. Εἰδωλον.....	5
Διὰ φακοῦ.....	3 1/2
14) Κ. Κλ., ἐτῶν 40. Υ + 1 Δ. Διὰ φακοῦ.....	4
15) Γ. Ν. ἐτ. 45. Υ. + 1,50. Διὰ φακοῦ.....	6,50
16) Σ. Ἀς. ἐτ. 30. + 1,50. Διὰ φακοῦ.....	6,50
17) Μ. ἐτ. 63 Υ. + 1 Δ. Διὰ φακοῦ.....	5,50
τὸ ἐν ὑποχ. σκιερὸν.	

ΚΑΤΑΡΡΑΚΤΑΙ ΩΡΙΜΟΙ

1) Ι. Κ., ἐτῶν 60. Παρουσίασθῃ πρὸ τῆς Βιο-	
---	--

λογικής τῆ 30 Δ/δρίου 1898· ὁ καταρράκτης ἦν οὕτω προηγημένος, ὥστε τῆ ἐπιόδαξ ἐνεχειρήθη ἐν τῷ Νοσοκ. ὑποχ. 3·3 1/2	15) Λ. Δ. Καταρ. τραυμ. μετὰ προσφύσεων ἱριδος· κυανόφθ. ὑποχ. 3 1/2
Διὰ φακοῦ φωτίζεται μέχρι..... 3·3 1/2	Διὰ φακοῦ 3 1/2
Τὰ οἶα serrata διαφαίνονται ὡς σκιερὰ γραμμὴ ἐξέχουσα τῶν περίξ πεφωτισμένων μερών· ἡ φωτιζομένη μοῖρα τοῦ ἀκτινωτοῦ δ' εἶναι μελαγχροστέρα τοῦ χοριοειδοῦς.	Ἡ σκιερὰ ἀσαφής.
2) Δ. Μ. ἐτ. 60. Καταρρ. ὑπερφύριμος. Διὰ φακοῦ 3 1/2	16) Ν. Κ. Καταρ. μοργάνειος. Ἄδύνατος ἡ διαφώτισις.
3) Μ. Π. ἐτ. 70. Κατάρ. ὑπερῶρ. Ἐλάχιστα φωτίζεται· συνυπάρχει γλαύκωμα ἰσως καὶ θολεροδότης ὑαλώδους ὕγροῦ ἐξ αἱμορραγιῶν.	17) Κ. Γ. Καταρ. τραυμ. μετὰ προσφύσεων ἱριδος, Διὰ φακοῦ..... 6
4) Α. Β. ἐτ. 42 Καταρ. περιφακοφακικὸς ὑπερφύριμος ἀπὸ 10 ἐτῶν. Διὰ φακοῦ μετὰ μυδρίασιν 3	18) Σ. Διὰ φακοῦ ἀμυδρῶς 3 1/2
Ὁγα serrata ὡς σκιερὰ γραμμὴ.	19) Π., ἐτῶν 58. Διὰ φακοῦ φωτίζεται μέχρι χεῖλους τοῦ κερ. Ἡ σκιερὰ γρ. εὐρηται 5 ὑποχ. πέρα τοῦ χεῖλους τοῦ κερ.
5) Β. ἘΠ6. Κατάρ. παθολογικός· ἐτ. 42. Διὰ φακοῦ (σκιερὰ γραμμὴ)..... 3	20) Ἄν. ἐτῶν 65. Διὰ φακοῦ 6 1/2
6) Γ. Τ. ἐτ. 58· κυανὴ ἱρις. καταρρ. φρυμος. Διὰ φακοῦ 2 1/2	21) Καταρ. μετὰ ἀποφράξεως κόρης. Ἄδύνατος ἡ διαφώτισις.
Ἡ σκιερὰ γραμμὴ ἀνεπαίσθητος.	
7) Ν. Χ., ἐτῶν 61. Διὰ φακοῦ 3	ΘΟΛΕΡΟΤΗΤΕΣ ΦΑΚΟΥ (καὶ ἄωροι καταρ.).
8) Γ. Δ., ἐτῶν 60. Διὰ φακοῦ (σκιερὰ γραμμὴ) 3 1/2	1) Ζ. ἐτῶν 50. Γλαύκωμα. Διὰ φακοῦ 3
Ὁ ἕτερος τῶν ὀφθαλμῶν φέρων πεπαλαιωμένον καταρρ. εἶναι ἤττον διαφωτισμός.	Σκιερὰ γραμμὴ καταφανής.
9) Μ. Μ., ἐτῶν 55. Διὰ φακοῦ 3 1/2	2) Γ. Β. ἐτῶν 70 θολ. φακοῦ περιφερικαί. Διὰ φακοῦ 3 1/2
Ἡ σκιερὰ ἐξεικάζεται μόλις.	Ἄπὸ 6 1/2 ὑποχ. ἕως 3 1/2 ζώνη ἤττον λαμπρὰ ἐν διαφωτίσει.
10) Δζ. ἐτῶν 66. Διὰ φακοῦ 3 1/2	3) Δ. Μ. 60, θολ. φ. περιφερ. Ὁξ. ὄρ. = 1/10. Διὰ φακοῦ 3 1/2
Ἡ σκιερὰ δὲν εἶναι αἰσθητή.	4) Δ. Ἄλ., ἐτῶν 75. Γλαύκωμα. Διὰ φακοῦ 4
11) Γ. Π. ἐτῶν 48. Διὰ φακοῦ ἀμυδρῶς 3	Ἡ σκιερὰ γραμμὴ αἰσθητή.
Ἡ σκιερὰ γραμμὴ ἐκδηλός.	5) Μ. Π. ἐτῶν 70. Διὰ φακοῦ 4
12) Σ. Αζ. ἐτῶν 30. Καταρρ. τραυμ. Διὰ φακοῦ μετὰ μυδρίασεως ἀναγκαίως κατὰ κανόνα ἐπὶ καταρρακτικῶν 3	6) Κ. Π. ἐτῶν 59. Διὰ φακοῦ (σκιερὰ γραμμὴ) 3 1/2
Ἡ σκιερὰ γραμμὴ πλάτους 1 1/2 ὑποχ. εὐρηται 6 1/2—7 ὑποχ. πέρα τοῦ χεῖλους τοῦ κερατίου. Καὶ πρὸς τὰ ἐξω (κροταφικὴν μοῖραν) ταῦτα καίτοι ἀσθενέστερον. Πρὸς τῶν καὶ κάτω ἡ διαφώτισις δυνατή· ἡ σκιερὰ γραμμὴ οὐχὶ αἰσθητή.	7) Σ. Κ., ἐτῶν 63. ο. δ. καταρ. ἀτελής. Διὰ φακοῦ 3 1/2
13) Μ. ἐτῶν 62. Καταρρ· παθολογικὸς μετὰ προσφύσεων ἱριδος καὶ θολερ. κερατίου. Διὰ φακοῦ 4	ὁ ἄρ. καταρρ. δευτερογενῆς (membranis). Τριδεκτομία. Διὰ φακοῦ 2 1/2
Σκιερὰ γραμμὴ ἀμυδρά.	Ἡ σκιερὰ γρ. λιαν ἐκδηλός.
14) Κ Διὰ φακοῦ 3	8) Φ. Ζ., ἐτῶν 50· κυανόφθ. Διὰ φακοῦ 2
Σκιερὰ γραμμὴ καταφανῆς ἀπέχουσα 6 1/2 ὑποχ. ἀπὸ τοῦ χεῖλους τοῦ κερατίου· ἀπὸ 5—3 ὑποχ. ἀπὸ τοῦ χεῖλους τοῦ κερατίου ἡ διαφώτισις ἀσθενής.	Σκιερὰ καταφανής.
	9) Βιζ., ἐτῶν 70. Διὰ φακοῦ 4
	10) Ν. Γ., ἐτῶν 68. κυανόφθ. Διὰ φακοῦ 4
	Ὁ ἕτερος τῶν ὀφθαλμῶν ἔχει καταρ. σχεδὸν φρυμον· φωτίζεται δ' οὗτος μέχρι τῆς στεφάνης τοῦ κερατίου.
	11) Δ. Π. ἐτῶν 60. Διὰ φακοῦ 3 1/2
	Σκιερὰ γραμμὴ αἰσθητή.
	12) Π. ἐτῶν 70· θολ. περιφερικαί. Διὰ φακοῦ 3 1/2
	Σκιερὰ γραμμὴ αἰσθητή.
	13) Ν. ἐτῶν 72. Μύωψ— 20 Δ. Διὰ φακοῦ 5

14) Κ. Κ. ἐτῶν 27. Διὰ φακοῦ ..... Σκιερὰ γραμμὴ οὐχί.	ὑποχ. 2 1/2	10) Π. Π. ἐτῶν 55. Φαιαὶ ἱριδες. Διὰ φακοῦ ..... Σκιερὰ γρ. οὐχί.	ὑποχ. 5
15) Δ. Γ. ἐτῶν 55. Φωτίζεται μοῖρὰ τις καὶ ἐντεῦθεν τῆς συμ- φανοῦς σκιερᾶς γραμμῆς.		11) Α. Σ. ἐτῶν 30. Διὰ φακοῦ πρὸς τὰ ἔσω ὄπου ὁ πρόσθιος θάλαμος λιαν βαθῆς	6
16) Δ. Σ. ἐτῶν 66, θολ. φ. κεντρικαί. Διὰ φακοῦ	6 1/2	Πρὸς τὰ ἔξω ὄπου τὸ σκέλος τῆς ἱριδος ἐπεκολλήθη τῇ τομῇ καὶ ὁ θάλαμος ἐπιπόλαιος	3
17) Μ. Β. Διὰ φακοῦ	3	Πρὸ τῆς ἐγχειρήσεως ἐφωτίζεται ἐπίσης μέχρι	3
18) Εὐθ., ἐτῶν 45. Διὰ φακοῦ	3	12) Ἀθ. Ὁ πρόσθιος θάλαμος ἐπὶ 8 ἡμέρας ἔμεινεν ἀσημάτιστος· ἡ διαφώτισις διὰ φακοῦ τότε ἐφθανε μέχρι τῆς στεφάνης τοῦ κερατίου· κύκλος συστοιχῶν τῇ βίβῃ τῆς ἱριδος ἦν ὁ ἀμυδρότερον φωτιζόμε- νος. Σκιερὰ γραμμὴ δὲν διευκρινίζεται.	
19) Θ. Π. ἐτῶν 58. Καταρ. ἀτελής· μετρῶν δακτύλους πρὸ 0, μ. 20. Διὰ φακοῦ μέχρι χεῖλους κερατίου διαφω- τίζεται. Σκιερὰ γραμμὰ δύο, ἡ μὲν τῶν οἶα serrata 4 1/2—5 1/2, ὑποχ. πέρα τοῦ χεῖλους τοῦ κερατίου, ἡ δὲ ἀνήκουσα τῇ βίβῃ τῆς ἱριδος (1-2 1/2, ὑποχ. πέρα τοῦ limbe).		13) Μ. Β. Καταρρ. μυωπικὸς ἐξαιρεθεῖς. Διὰ φακοῦ	3
ΑΦΑΚΙΑ (μετ' ἐγχειρήσιν καταρ. συνήθως).		Σκιερὰ γραμμὴ οὐχί.	
1) Κ. Μ. ἐτῶν 66. Διὰ φακοῦ	3 1/2	14) Ἀφακία συγγενῆς ἐπὶ ἀλφοῦ, ὅτε ὁ φω- τεινὸς κῶνος προσπίπτει ἐπὶ χεῖλους σκληροῦ, διαχύνεται τὸ φῶς, ὥστε ὀλος ὁ βολβὸς μεταβάλλεται εἰς ἐρυθρὰν σφαῖραν. Διὰ φακοῦ, ὡς συνήθως, φωτίζεται μέ- χρι τοῦ χεῖλους τοῦ κερατίου.	
2) Ι. Κ. ἐτῶν 60. Διὰ φακοῦ	3 1/2	Ὁ κ. Γαβριηλίδης ἀναγινώσκει πραγ- ματεῖαν περὶ βουβωνικοῦ λοιμοῦ κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους.	
3) Π. ἐτῶν 76. Ἐξάρθρωσις φακοῦ καὶ θολε- ρότητες θαλάσσης.		Κύριοι,	
4) Β. Π. ἐτῶν 50· ἐξηρέθη καὶ περιφάκιον· ιριδεκτομία. Διὰ φακοῦ	3 1/2	Ἐπειδὴ καὶ πάλιν ἀνεφάνη ὁ βουβωνικὸς λοιμὸς ἐν Αἰγύπτῳ, κρίνω εὐκαιρὸν νὰ ἐξ- κολουθήσω ¹ τὴν περὶ αὐτοῦ κατὰ τοὺς βυζαν- τινοὺς χρόνους ἔρευναν. Τὴν σπουδαιότητα τῶν περιγραφῶν περὶ τοιοῦτου λοιμοῦ ποιεί- ται ὁ ἐξ Ἐπιφανείας τῆς Συρίας Εὐδάγριος ὁ Σχολαστικὸς (ἀποθ. μετὰ τὸ 593), ὅστις ἐν σελίδι 2752 τοῦ τόμου 86 τῆς <i>Ἱστοριολογίας</i> τοῦ Migne , περιέγραψε τὸν ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ παγκόσμιον λοιμὸν ὡς ἐξῆς:	
5) Κ. ἐτῶν 60. Ἐξηρέθη ὁ καταρράκτης ἀνευ ιριδεκτομίας. Φωτίζ. διὰ φακοῦ	3	« Περὶ λοιμικοῦ πάθους. Ἀφηγήσομαι δὲ καὶ τὰ περὶ τῆς ἐπισκεψάσης τοῦτο δευτέρου καὶ πεντηκοστὸν ἔτος καὶ πᾶσαν γῆν ἐπινεμη- θείσης. Τῆς γὰρ Ἀντιόχου πρὸς Περσῶν ἀλού- σης, ἔτεσιν ὑστερον δύο, πάθος ἐπεδήμησε λοιμῶδες, ἐν τισὶ μὲν συμπερόμενον τῷ ὑπὸ Θουκυλίδου γραφέντι, ἐν τισὶ δὲ πολλῶ δια- λάττον. Καὶ ἤρχθη μὲν ἐξ Αἰθιοπίας, ὡς νῦν	
6) Π. ἐτῶν 65. Ἰριδοτομή Διὰ φακοῦ	3 1/2		
7) Α. Τ. ἐτ. 62. Γλαύκωμα μετ' ἐγχ. καταρ- ράκτου. Κεράτιος θολερὸς· ἐξιδρώματα κόρης λεπτά. Διὰ φακοῦ	3		
8) Ἑλ. Ἰ. ἐτ. 26. Membranule. Διὰ φακοῦ	4 1/2		
Ἡ σκιερὰ γραμμὴ τοῦ οἶα serrata κατα- φανῆς ἀπέχουσα τοῦ χεῖλους τοῦ κερα- τίου 7 1/2, ὑποχ.			
9) Δ. Σ. ἐτῶν 66. Διὰ φακοῦ	3 1/2		
Σκιερὰ γραμμὴ ἀφανής.			

1) Ἔργασια Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς 1898—1899, ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ τόμ. ΚΖ', σελίδ. 120.

ἐλέγετο. Τὴν δὲ πᾶσαν ἀμοιβαδὸν διέδραμεν οἰκουμένην, οὐδένας ἀνθρώπων, οἶμαι, ἀπειράκτους τοῦ νοσήματος καταλειπούς. Καὶ ἔναι μὲν πόλεις ἐπὶ τοσοῦτον κατεσχέθησαν, ἄχρι καὶ τοῦ παντάπασι κενὰς οἰκητόρων γενέσθαι. Ἔστι δὲ οὐ ἐπιλαβόμενον τὸ πάθος κουφότερον μετῆλθεν. Οὐτε δὲ κατὰ περίοδόν τινα τεταγμένην ἐνέσκηπτεν, οὔτε αὖ ἐπισκῆψαν ὁμοίως ἀπεχώρει. Ἄλλὰ τινὰς μὲν τόπους χειμῶνος ἀρχομένου κατεῖχεν, ἑτέρους δὲ ἦρος διατελοῦντος, ἄλλους δὲ θερίζοντας, ἐνιαχῆ δὲ καὶ μετοπώρου προϊόντος. Καὶ ἔστιν ἔνθα μέρους πόλεως ἀψάμενον, τῶν γε ἄλλων ἀπήλλακτο μερῶν· καὶ ἦν ἰδεῖν ἐν οὐ νοσοῦση πόλει, ἐνίας οἰκίας ἐς ὑπερβολὴν φθειρομένης. Ἔστι δὲ οὐ μιᾶς ἢ δύο φθαρειῶν οἰκιῶν, τὸ λοιπὸν τῆς πόλεως ἀπαθὲς μεμενήκει. Ὡς δὲ γε ἐς τὸ ἀκριβὲς ἐπισκέψαντες κατελήφραμεν, αἱ ἀπαθεῖς μείνασαι οἰκίαι κατὰ τὸν ἐφεξῆς ἐνιαυτὸν μόναι ἐπεπόνθησαν. Τὸ δὲ πάντων παραδοξότατον τοῦτο ἦν, ὅτι εἴ γε συνέβαινε τῶν εἰλημμένων πόλεων οἰκητόρας ἐτέρωθεν διάγειν, ἔνθα τὸ πάθος οὐκ ἐπέσκηψε, κἀκεῖνοι μόνοι τοῖς παθήμασιν ἠλίσκοντο, οἱ ἐκ τῶν κρατηθειῶν πόλεων ἐν ταῖς ἀπαθείς πόλεσι διαιτῶμενοι. Καὶ ταῦτα μὲν πολλάκις ἐν ταῖς περιόδοις τῶν κύκλων τῶν καλουμένων ἐπινεμήσεων, ταῖς πόλεσι καὶ τοῖς ἐτέροις ἐγίνοντο τόποις. Μάλιστα δὲ πανωλεθρία σχεδὸν τοῖς ἀνθρώποις ἐνέπιπτεν, ἐν ἣ δευτέρῳ ἔτει τῆς πεντεκαίδεκαετηρίδος τοῦ κύκλου. Ὡς καὶ ἐμὲ τὸν ταῦτα συγγράψαντα... κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν τοῦ τοιοῦτου πάθους ληφθῆναι τοῖς καλουμένοις βουβῶσιν, ἐς χαμαιδιδασκάλου ἔτι φοιτῶντα· ἀποβαλεῖν δὲ ἐν τοῖς διαφόρως ἐπισκῆψασι τοιοῦτοις πάθεσι, πολλοὺς τε τῶν ἐξ ἐμοῦ προελθόντων, καὶ γαμετὴν καὶ τῆς λοιπῆς συγγενείας, οἰκέτας δὲ καὶ χωρίτας παμπόλλους· ὥσπερ τῶν κύκλων τῶν ἐπινεμήσεων τὰς ἐς ἐμὲ συμφοράς μεριζομένων. Ὅτε δ' οὖν ταῦτα ἔγραψον, ὄγδοον καὶ πεντηκοστὸν τῆς ἡλικίας ἄγων ἔτος, οὐ πρόσω τούτων δύο χρόνων, ἤδη τετράκις ἐπισκῆψαντος τοῦ πάθους ἀνὰ τὴν Ἀντιόχου, ἐπεὶ τέταρτος ἀπ' ἀρχῆς διήλθε κύκλος, ἀπέβλεπον θυγατέρα, τῶν προτέρων ἄνευ, καὶ τὸν ἐξ αὐτῆς προελθόντα. Τὸ δὲ πάθος ἐκ

διαφόρων νοσημάτων συνέκειτο. Ἐνίοις μὲν γὰρ ἐκ τῆς κεφαλῆς ἀρχόμενον, καὶ ὀφθαλμοὺς αἰματώδεις, καὶ οἰδαῖνον πρόσωπον ἀπεργαζόμενον, ἐς τὸν λαιμὸν κατῆι, καὶ τὸν ἀλισκόμενον ἐξ ἀνθρώπων ἀπέπεμπεν. Ἄλλοις ῥύσις γαστρὸς ἐγίνετο. Τισὶ δὲ βουβῶνες ἐπανίσταντο, πυρετοὶ τε ἔνθεν ἐξαίσιοι· καὶ διήμεροι ἢ τριταῖοι ἀπέθνησκον, ἴσα τοῖς μηδὲν πεπονθόσι φρονούντες τε καὶ τὸ σῶμα συκείμενοι. Ἔτεροι παράφοροι γινόμενοι τὸν βίον ἀπετίθησαν· καὶ ἀνθρακες δὲ ἐξάλλόμενοι, τοὺς ἀνθρώπους ἠφάνιζον. Ἔστι δὲ οὐ καὶ ἅπαξ καὶ δὶς τινες κρατηθέντες καὶ διαφυγόντες, αὐθις κρατηθέντες ἀπώλλυντο. Καὶ τὰ ἐς τὰς μεταλήψεις δὲ διάφορα, καὶ λόγον ὑπερβαίνοντα. Οἱ μὲν γὰρ τῷ συνεῖναι μόνον καὶ συνδιαιτᾶσθαι ἐφθείροντο· οἱ δὲ καὶ προσαψάμενοι μόνον· οἱ δὲ, καὶ εἰσω τοῦ οἰκήματος γινόμενοι· ἄλλοι δὲ κατὰ ἀγοράν. Ἐνιοὶ δὲ ἐκ νοσοῦσων πόλεων πεφευγότες, ἀπαθεῖς μεμενήκασι, τοῖς οὐ νοσοῦσι τὴν νόσον μεταδόντες. Οἱ δὲ τὸ παράπαν οὐχ' ἤλωσαν· πολλοῖς δὲ συνδιαιτηθέντες νοσοῦσι, καὶ πολλῶν οὐ νοσοῦντων μόνον, ἀλλὰ καὶ τετελευτηκότων προσαψάμενοι· οἱ δὲ, καὶ σπουδῆν ὅπως ἀπώλλυντο διὰ τὴν παιδῶν ἢ οἰκιῶν πανωλεθρίαν ποιούμενοι, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα ἐναλινδθθέντες τοῖς νοσοῦσιν, ὁμως ὥσπερ ἀνταγωνιζομένου τοῦ πάθους πρὸς τὴν βουλήν, οὐκ ἐκρατήθησαν. Ἐνεμήθη τοίνυν, ὥς μοι λέλεκται, μέχρι τοῦ δεῦρο, δύο καὶ πεντήκοντα χρόνους τοῦτο τὸ πάθος, ἅπαντα τὰ πρῶην νικῆσαν. Φιλόστρατος γὰρ θαυμάζει ὅτι γε πεντεκαίδεκα ὁ κατ' αὐτὸν ἐκράτησε λοιμὸς. Καὶ τὰ ἐξῆς δὲ ἄδηλα, ἐκεῖσε ἰόντα, οὐ ὁ Θεὸς εὐδοκῆσει, ὁ καὶ τὰς αἰτίας ἐξεπιστάμενος, καὶ ποῖ φέρονται. Ἐγὼ δὲ ὅθεν ἐξέβην ἐπάνειμι, καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ φράσω¹».

Ὡς βλέπεται, καίτοι ἡ περιγραφή τοῦ *Ἐδαγρίου* εἶναι κατὰ πολὺ συντομωτέρα τῆς τοῦ *Προκοπίου*, τόσον ζωηρῶς περιγράψαντος τὸν λοιμὸν τοῦ 543, εἶναι ἐν τοσοῦτῳ ἀξιολογώτατη μελέτη· διότι πᾶσα πρότασις αὐ-

1. Ἴδε περὶ τοῦ ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ λοιμοῦ παρὰ Γεωργίῳ Κεδρηνῷ (C. S. B.—B' τόμος 34, σελίδ. 635· ἀνάγει αὐτὸν τῷ λα' ἔτει βασιλείας Ἰουστινιανοῦ—ἴδε καὶ σελ. 775.

τῆς εἶναι μεστὴ ἐπιστημονικῆς ἐννοίας, πρὸς δὲ παρ' αὐτῆ εὐρίσκομεν γνώσεις συναφεῖς ταῖς παρ' ἡμῖν νῦν δεσποζούσαις γνώσεσι, περὶ τῶν τρόπων δηλαδὴ τῆς μεταδόσεως τοῦ νοσήματος, περὶ ἀνοσίας ἢ οὐχί κτλ. Καὶ κατὰ τὸν *Ἐδάγειον* ἢ καταστρεπτικότης τῆς νόσου ἦτο τόσοσιν μεγάλη, ὥστε καὶ πόλεις ὀλόκληραι κεναὶ οἰκητόρων ἐγένοντο, τόσοσιν δὲ φαίνεται σφοδρὸν τὸ κακὸν καὶ κακοήθης ἢ μορφή αὐτοῦ, ὥστε ὁ ἐξ αὐτοῦ φόβος ἦτο μέγας καὶ εἶχε καταλάβει πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. Ἄλλοφυλοι καὶ ἀλλόθρησκοι, ἀγνοοῦντες τί νὰ κάμωσι καὶ πρὸς τίνα νὰ προσδράμωσι πρὸς ἀποφυγὴν τῆς νόσου, κατέφευγον εἰς ἀσυνήθεις καὶ ἀπαραδέκτους ὑπ' αὐτῶν ἐξορκισμούς, ὡς κατὰδηλον γίνεται ἐκ τοῦ ἐξῆς χωρίου *Θεοφυλάκτου τοῦ Σιμοκάτιου*, (τοῦ συγγράψαντος ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ *Μαυρικίου* 582 μέχρις ἐκθρονίσεως τοῦ *Φωκά* 602 μ. Χ.) «ἐπεὶ δὲ (*Χοσρόης*) διέγνω εἶναι τινὰς τῶν ἐαλωκότων ἐκ τοῦ ἔθνους τῶν τούρκων, ἐς βασιλέα ἐπέμπει *Μαυρίσιον*, τὴν Ῥωμαίων στηλιτεύων ἀλκὴν, ἀπαρχὰς τε τῆς νίκης προσφέρων τῷ αὐτοκράτορι, ἐκεχάρακτο δὲ τοῖς μετώποις ἐκείνων τὸ τοῦ κυριακοῦ ἐπίσημον· σταυρὸς δὲ τοῦτο τοῖς πρεσβεύουσι τὴν τῶν χριστιανῶν θρησκείαν κατονομάζεται· ἐπίϋθετο γοῦν ὁ αὐτοκράτωρ τί ἂν εἴη τοῦτο τοῖς βαρβάροις τὸ σήμαντρον, οἱ μὲν οὖν ἐκ τῶν μητέρων τοῦτο ἀποκληρώσασθαι ἔφασκον, λοιμοῦ γὰρ τοῖς πρὸς τῆ ἐφ Σκύθαις κρατεροῦ ἐνδημήσαντός τινὰς τῶν Χριστιανῶν εἰσηγήσασθαι τούτῳ δῆτα τῷ τύπῳ τῶν μεираκίων ἐγκεντῆσαν τὰ μέτωπα· τῶν δὲ βαρβάρων μηδαμῶς τὴν εἰσηγήσιν παρωσαμένων, σωτηρίαν ἐκ τῆς συμβουλίας ἀντελάμβανον» (*Corpus Script. Byz.*, ἐκδοσις *Bonn*. τόμ. 22, σελ. 225).

Ἐτερον σημεῖον ἄξιον προσοχῆς ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ *Ἐδαγρίου* εἶναι ὅτι ἡ νόσος ἵνα ἐξαφανισθῆ τελείως χρειάζονται ἔτη πολλὰ καὶ ἐπομένως δὲν πρέπει νὰ μείνη τις ἀμέριμνος, ἐὰν ἐπιδημία τις παύσῃ κυριαρχοῦσα· διότι εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ αὐτὴ ἐν τινι γωνίᾳ ἐν ὑπολανθάνουσῃ καταστάσει ἢ πλανοδίῳ μορφῇ καὶ νὰ ἐπανέρχεται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν μὲ μορφήν ἐπαισθητήν. Τὴν ἀλήθειαν ταύτην εὐρίσκομεν καὶ κατὰ τὸν λοιμὸν τοῦ 1348. *Δούκας ὁ Μιχαήλ*, ὁ συγγράψας

ἱστορίαν ἀπὸ 1355—1462 μ. Χ., ἀναφέρει λοιμὸν μετὰ βουβῶνος συμβάντα κατὰ τὸ 3ον ἔτος τῆς νυμφεύσεως *Ἰωάννου* υἱοῦ τοῦ *Μαυροῦ* *Παλαιολόγου* (1348—1482) μετὰ τῆς Ῥωσίδος Ἄννης, ἐξ ἧς καὶ αὐτὴ ἐτελεύτησε, μέγα πένθος καταλιποῦσα τοῖς πολίταις (*Corpus Scr. Byz.*, τόμος 21, σελ. 28). Ὁ λοιμὸς οὗτος εἶναι ἀρά γε συνέχεια ἢ μᾶλλον τελευταῖον λείψανον τοῦ ἐπὶ *Καντακουζηνοῦ* καὶ *Νικηφόρου περιγραφέντος* ἦτοι τοῦ 1348; Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ *Μαυροῦ* ἐγεννήθη κατὰ τὸ 1348, ἔπεται ὅτι τοῦλάχιστον ἐπὶ τέταρτον αἰῶνος ὁ αὐτὸς λοιμὸς ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐξεδηλοῦτο, μετ' εὐμενεστέρου χαρακτῆρος βεβαίως.

Καὶ ταῦτα μὲν παρὰ Βυζαντινοῖς. Ὅπως δὲ καὶ κατὰ τὴν πρώτην διάλεξίν μου θὰ περιγράψω οὐχί πλέον τὸ παθογόνον μικροβίον τοῦ ἐκ βουβῶνος θανατικοῦ¹, ἀλλ' ἕτερον δυνάμενον νὰ χρησιμεύσῃ ὡς προφυλακτικὸν καταστρέφον τοὺς μῦς.

Τὸ μικροβίον τοῦτο εἶχε περιγραφῆ κατὰ τὸ 1892 ὑπὸ τοῦ *Löffler* (*Centralbl. für Bakteriologie* 1899 no 1 καὶ 5) τελευταίως δὲ ὑπὸ τοῦ *J. Danysz* (*Ann. de l'Institut Pasteur* 1900 p. 193), ὅστις διὰ διαφόρων τρόπων ἐν χρήσει ἐν τῇ μικροβιολογικῇ τέχνῃ κατέστησε παθογόνον² διὰ τοὺς μῦς *decumanus*, *ratus* καὶ λευκὸν καὶ μετὰ ταῦτα ἐπειραμάτισε καὶ ἐν τοῖς ὑπονόμοις ὡς ἐξῆς· ἐν ὑπονόμῳ 160 μέτρων μήκους καὶ 3 πλάτους ἐτέθησαν 200 μῦς *decumanus*· μετὰ τινὰς ἡμέρας διεσκόρπισαν ἐν τῇ ὑπονόμῳ τεμάχια ἄρτου φέροντα καλλιεργίας τοῦ ἐν λόγῳ μικροβίου καὶ ἐντός 8 ἡμερῶν ἐπιδημία ἀνεφάνη ἐν τῇ ὑπονόμῳ. Τότε ἐκ νέου διεσκόρπισαν νέαν δόσιν μικροβίων, οἱ ποντικοὶ ἀπέθνησκον καὶ πάντες ἐξηφανίσθησαν ἐκτός 8, οἵτινες, ὡς φαίνεται, ἰδραπέτευσαν. Ἐκ τοῦ πειράματος τούτου ἔπεται ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ χρησιμοποιοιθῆ τὸ μικροβίον τοῦ *Löffler* πρὸς καταστροφὴν τῶν μυῶν καὶ οὕτω θὰ ἔχωμεν ἐν περιπλέον μέσον¹ προφυλακτικὸν χρησιμοποιοιθησόμενον ὑπὸ τῶν κυβερνήσεων μετὰ ἄλλων νεωτέρων πειραματισμῶν. Ἡμεῖς

1. *Revue d'hygiène* 1899, αὐγουστος. *Loriga* la prophylaxie de la peste au moyen de la suppression des rats et des souris.

δὲ ὡς ἰδιῶται προφυλακτικὸν μέσον εἰς ὅσα πέφουσιν εἴπομεν δὲν ἔχομεν νὰ προσθέσωμεν, ὡς ἱστορικὸν ὄμως θὰ ἀναγράψω ὅ τι ἐποίει ἄλλοτε ὁ ῥωμαῖος αὐτοκράτωρ *Κόμμωδος* (180—192 μ. Χ.), ὡς μαρτυρεῖ *Μιχαὴλ ὁ Γλυκᾶς* ἐν σελίδι 450 διὰ τῶν ἐξῆς¹. «ἐγένετο τρόφιμ τοιοῦτω· κατ' ἐκεῖνο καιροῦ νόσημα τῇ πόλει λοιμῶδες ἐπέσκηψε· πτοηθεὶς οὐν μὴ ποτε καὶ αὐτὸς τῷ τοιοῦτω φθοροποιῷ διαφθαρεῖν νοσήματι, μύροις πολυτίμοις κατεχρήσατο καὶ τὴν μὲν τοῦ νοσήματος βλάβην ἐξέφυγεν, ἀλλὰ κατωφερῆς ἐντεύθεν εἰς ἀφροδίσια γέγονεν». Βεβαίως ἡμεῖς ποιούμενοι χρῆσιν τῶν ἀρωματικῶν θὰ προσπαθήσωμεν νὰ ἐκλίξωμεν μεταξὺ αὐτῶν οὐχὶ τὰ διεγερτικὰ πρὸς ὄργασμόν, ἀλλὰ τὰ ἀλεξιέντομα.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ Π'

10 Μαΐου 1900.

Προεδρία Ι. ΣΙΩΤΗ

Ὁ κ. *Σιώτης* ἐπιδευκνύει ψὸν μονοετούς ὀρνίθος μεγέθους λεμονίου, παρουσιάξον τὸ ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν ὅτι ἐντὸς αὐτοῦ ἐμπεριείχετο ἕτερον ψὸν τέλειον καθ' ὅλα.

Ὁ κ. *Τράντας* παρουσιάζει ἀρρώστους τινὰς μετ' ἀλλοιώσεων τοῦ κερατοειδούς (νεφέλωμα) καὶ τοῦ φακοῦ (καταρράκτης), παρ' οἷς τὸ φαινόμενον τοῦ πλαγίου διαφωτισμοῦ εἶναι καταφανές, περαιτέρω ἑτέρους ἀρρώστους μετ' ἀλλοιώσεων τοῦ περιφερικοῦ πεδίου τοῦ βυθοῦ τοῦ ὀφθαλμοῦ (χοριοαμφιβληστροειδίτις περιφερικὴ συγγενῆς συφιλιδική), αἰτινες ἐγίνοντο ὁραταὶ διὰ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου, ὅτε ὁ ὀφθαλμὸς κατὰ τὰ σύστοιχα μέρη διὰ τοῦ δακτύλου ἐπιέζετο ἐξώθεν.

Ὁ κ. *Α. Γαβριηλίδης* ἀπαντᾷ εἰς τὴν τελευταίαν ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. *Τράντα* διὰ τῶν ἐξῆς:

1. Corpus Scr. Byz. τόμου 27 σελίς 500. *Μιχαὴλ τοῦ Γλυκᾶ* Βιβλος. Χρονικὰ παρὰ τῷ αὐτῷ συγγραφῆι περὶ λοιμικῶν νόσων ἀναφέρονται ἐν σελίδι 513, 598, 615 καὶ 566, τοῦ τελευταίου ἐπὶ βοῶν.

«Τὸν βουλόμενον νὰ μελετήσῃ τὸ παρὸν ζήτημα τοβαρῶς παραπέμπομεν εἰς τὴν *Gazette Méd. d'Orient* (séances du 2, 14 et 21 Octobre 1898, p. 276, 295, 345), εἰς τὸ περιοδικὸν τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς (ἐργασίαι 1898—1899, σελ. 4, 35, 46, 50, 71) καὶ εἰς τὰ πρακτικὰ τοῦ τρέχοντος ἔτους. Ἄλλ' ὅπως διευκολύνωμεν τὸν ἀναγνώστην πρὸς κατανόησιν τοῦ ὄλου ζητήματος θεωροῦμεν ἀπαραίτητον νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ἐπὶ τινῶν οὐσιωδῶν σημείων τῆς ἀπαντήσεως τοῦ κ. *Τράντα*.

1) Ὁ ἀξιότιμος συνάδελφος ἐπιμένει ἐν τῇ νέᾳ αὐτοῦ ἀνακοινώσει ὅτι καὶ ἐν τῇ προκαταρκτικῇ αὐτοῦ ἀνακοινώσει διέκρινεν ἔντονον φωτισμόν «τῇ χρήσει ἰσχυροῦ φακοῦ», ἀλλ' οὐδαμοῦ ἀπαντᾷ ἢ φράσας «τῇ χρήσει ἰσχυροῦ φακοῦ», ἀλλὰ μόνον «φακοῦ συγκεντρωτικοῦ». Καὶ τῷ ὄντι ὁ κ. *Τράντας* ἐποίησατο τὸ πείραμά του διὰ τοῦ φακοῦ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου τοῦ *Galezowsky*, ἥτοι 16 διοπτριῶν (τοῦτο ὀνομαστὶ δὲν ἀναφέρεται, ὡς περιττόν, ἀφ' οὗ ἐβλέπομεν τὸν γνωστὸν φακόν). Σήμερον δὲ ἐν τῇ νέᾳ του ἀνακοινώσει λέγει ὅτι «ἀφίσταται τῷ παρατηρητῇ νὰ κάμη χρῆσιν φακοῦ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον ἰσχυροῦ κατὰ τὰς περιστάσεις». Ἐκ τούτων καταφαίνεται ἡ σπουδαιότης τῆς χρήσεως ἰσχυροῦ φακοῦ, οὐχ ἦττον οὔτε τὸν ἀριθμὸν τῶν διοπτριῶν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς προσδιώρισεν, οὔτε βραδύτερον (Συνεδρία 13 Ἰανουαρίου 1899), εὐκαιρίας δοθείσης, ἔδωκεν ἐξηγήσεις.

Παρὰ δὲ τὰ λεγόμενα, ἐπιμένομεν ὅτι καὶ μετ' ἰσχυρὸν 30 διοπτριῶν, πρὸς δὲ καὶ μετ' ὡς *hec Auer* ὅταν τις πειραματίσῃ ἀκριβῶς, ὡς λέγει ὁ κ. *Τράντας*, δηλαδὴ «καὶ φωτεινὰ ἀκτίνες νὰ προσπίπτουν ἐπὶ τῆς κόρης», οὐδέποτε θὰ φωτίσῃ τις πέρα τῶν ὀφθαλμοσκοπικῶν ὀρίων.

2) Παρατηρητέον ἐπίσης ὅτι τὸ ἐν τῇ πρώτῃ ἀνακοινώσει λεχθὲν «μέγα μέρος τοῦ βολβοῦ δύναται νὰ ἐξετασθῇ» δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὸ ἐν τῇ νέᾳ ἀελλόμενον ὅτι μέρος τοῦ βολβοῦ καὶ οὐχὶ ὅλον τὸν βολβόν».

Τοιοῦτόν τινα περιορισμόν ἀποδίδει καὶ εἰς τὴν μέθοδον δι' ἐπαφῆς, ὅπερ δὲν εἶναι βάσιμον, καθότι ἡμεῖς ἀπὸ πολλοῦ μεταχειριζόμενοι τὸ φωτοφόρον τοῦ *Rochon-Duvi-*

gneaud δυνάμεθα νὰ διαφωτίσωμεν τὴν κόρην πανταχόθεν· ὁ δὲ κ. *Τράντας* ἐν τῷ ἀναφερομένῳ χωρίῳ ἐχρήσατο τῷ φωτοφόρῳ τοῦ *Rochon* καὶ οὐχὶ τῶν *Lange-Reuss*, ὡς γράφει· διότι τὸ χωρίον τοῦ καθηγητοῦ *Πανᾶ* ἔχει ὡς ἐξῆς: «à l'aide du petit photophore de *Rochon-Duvigneaud*, appliqué successivement aux extrémités des méridiens principaux...» (*Archives d'Ophthalm.* 1896, p. 466).

Ἐπειδὴ δὲ ὁ κ. *Μανουηλίδης* ἐζήτησε παραγωγὴν παραδειγμάτων, ἀναφέρω τινὰ ἐξ αὐτῶν συντόμως, ἀλλ' ἱκανὰ ἵνα ἐδραιώσω τὴν ἀλήθειαν τῶν ἰσχυρισμῶν μου, δηλαδὴ τῆς μέχρι σήμερον ἀχρηστίας τῆς μεθόδου.

Τὰς ἐξετάσεις ἐκτελοῦμεν ὡς ἐξῆς· Συγκεντροῦμεν ἐπὶ τῆς κορῆς, φυσικῆς οὐσῆς, ἦτοι ἄνευ διαστολῆς δι' ὀματροπίνης, τὸ φῶς τῆς λυχνίας, τῆς χρησιμεύουσας εἰς τὴν ὀφθαλμοσκοπικὴν ἐξέτασιν, διὰ φακοῦ + 16 διοπτριῶν, καθ' ὃν τρόπον καὶ ἐν τῷ πλαγιῷ φωτισμῷ. Δηλαδὴ πράττομεν ἀκριβῶς ὅπως ὁ κ. *Τράντας* ἐπειραμάτισεν ἐνώπιον τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς τῇ 4 Μαρτίου 1898.

Παράδειγμα α'. Κυρία *T. Σ.*, 52 ἐτῶν, φέρουσα ἐν τῷ δεξιῷ ὀφθαλμῷ καταρράκτην τέλειον, ἀπὸ ἔτους ἤδη δὲν διακρίνει τὰ ἀντικείμενα. Ὁ πειραματισμὸς παρ' αὐτῇ ἔδειξε τελείαν ἔλλειψιν τῆς διὰ διαλάμψεως εἰκόνας.

Παράδειγμα β'. Κύριος *M.*, 65 ἐτῶν, φέρει ἐν μὲν τῷ ἀριστερῷ ὀφθαλμῷ καταρράκτην τέλειον· ἐνταῦθα ὑπάρχει παντελὴς ἔλλειψις τοῦ φαινομένου, ἐν δὲ τῷ δεξιῷ ὀφθαλμῷ φέρει καταρράκτην ἀτελῆ μόλις ἀρχίζοντα· ὁ ἀσθενὴς δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ ὀδηγητῆται μόνος καλῶς· ἐνταῦθα ἀμυδρῶς ἀναπαράγεται ἡ εἰκὼν, ἣτις εἶναι ἀδύνατον νὰ χρησιμοποιηθῆ πρακτικῶς. Ἐὰν ἀντὶ τῆς συνήθους λυχνίας λάβωμεν τὸ φῶς ἐντόνου ἐστίας ἀερίοφωτος μετὰ *hec Auer*, τότε ἡ εἰκὼν σαφῶς ἀναπαρίσταται καὶ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ εἰς καταμετρήσεις.

Παράδειγμα γ'. Κυρία *A. K.*, ἐτῶν 55, φέρουσα ἐν τῷ δεξιῷ ὀφθαλμῷ καταρράκτην τέλειον μὲν, ἀλλὰ μαλακόν, ὡς ἡ ἐγγύρησις ἀπέδειξεν. Πείραμα διὰ *hec Auer*, παντελὴς ἔλλειψις τῆς εἰκόνας. Ἢ γυνὴ αὕτη ἐπικρου-

σιάσθη ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῆς 4 Νοεμβρίου 1898 τῆς Αὐτοκρατορικῆς Ἐταιρείας (*Gaz. Méd. d'Orient*, p. 314. année 43me), ἐν ἣ παρόντες ἦσαν ὀφθαλμολόγοι τε καὶ ὁ κ. *Τράντας*, καὶ εἰδείξαμεν σαφέστατα ὅτι ἡ εἰκὼν δὲν ἀναπαρήγεται. Ἐπὶ δὲ τοῦ ὑγιοῦς ὀφθαλμοῦ καταμετρήσεις ἐποιήσαμεν.

Παράδειγμα δ'. Κύριος *X.*, ἐπλήγη κατὰ τὴν ὀφθαλμικὴν χώραν ἐξ ἐκπυροσκοπήσεως πυροβόλου, φέρει διαστολὴν τῆς ἱρίδος μετὰ ἱριδοδιαλύσεως, καταρράκτην τέλειον μαλακόν· ἐπὶ τοῦ σκληροῦ κατὰ τὴν ἔξω μοῖραν ἐν ἀποστάσει 3 χ. μ. τῆς περιφερείας τοῦ κερατοειδοῦς ὑπάρχει μελαινα κηλὶς ἐκ πυρίτιδος. Πείραμα διὰ φωτὸς κηροῦ καὶ *hec Auer*· ἀποτέλεσμα ἀρνητικόν. Καὶ ὁ ἀσθενὴς οὗτος ἐπαρουσιάσθη πρὸ τῆς Αὐτοκρατορικῆς Ἱατρικῆς Ἐταιρείας (ἐν συνεδρίᾳ τῆς 2/14 Ὀκτωβρίου 1898. *Gaz. Méd. d'Orient*, p. 276), ἐνθα παρῶν ἦν καὶ ὁ κ. *Τράντας*.

Σημειοῦμεν δὲ ἐνταῦθα ὅτι τὸ παρὸν παράδειγμα εἶναι τὸ πρῶτον παρουσιασθὲν ὡς ἔχον ἄμυσον σχέσιν καὶ πρακτικὴν ὠφέλειαν, ἐπιζομένην ὑπὸ τῆς μεθόδου τῆς διαλάμψεως διότι προὔκειτο νὰ προσδιορίσωμεν ἂν τῷ ὄντι ἐν τῷ ὀφθαλμῷ ἢ ἐπὶ τῶν τοιχωμάτων αὐτοῦ ὑπάρχῃ ξένον σῶμα.

Τὸν καταρράκτην τοῦτον ἐξηρέσαμεν καὶ ἐκ νέου ἐπειραμάτισαμεν, ἀλλὰ, καίτοι ἡ ἱρίς ἦτο διεσταλμένη, καίτοι ὑπῆρχεν ἱριδοδιάλυσις, καίτοι ὁ φακὸς ἔλειπε, δὲν ἠδυνήθημεν νὰ διαφωτίσωμεν τὸν σκληρὸν μὲχρι τῆς μελαίνης κηλίδος τῆς πυρίτιδος· ἡ εἰκὼν τοῦ *hec Auer* ἔμεινεν ἐν ἀποστάσει 7,5 χ. μ. μακρὰν τῆς περιφερείας τοῦ κερατοειδοῦς.

Παράδειγμα ε'. Κύριος *X.*, φέρει πλαστικὴν ἱρίτιδα μετὰ συνεχειῶν καὶ ἰζήμα κατὰ τὴν κόρην. Τὸ πείραμα, τελεσθὲν ἐνώπιον τῆς Αὐτοκρατορικῆς Ἐταιρείας, παρόντος καὶ τοῦ κ. *Τράντα*, ἔδωκεν ἀρνητικὰ ἀποτελέσματα (*Gaz. Méd. d'Orient*, 1898, p. 340).

Παράδειγμα ς'. Κυρία *A. M.*, 22 ἐτῶν φέρει ἐπὶ τοῦ κέντρου τοῦ ἀριστεροῦ κερατοειδοῦς λεύκωμα μετὰ συνεχειῶν· ἀπόλυτος ἔλλειψις τῆς εἰκόνας.

Παράδειγμα ζ'. Κύριος *I.*, ἐκ τῶν Γανο-

χώρων, φέρει λεύκωμα παρακεντρικόν τῶν προσθίων στιβάδων τοῦ κερατοειδοῦς. Πείραμα διὰ μὲν τῆς φλογός τῆς λυχνίας ἀπουσία τῆς εἰκόνας, διὰ δὲ τῆς τοῦ *hec Auer* σκία φωτεινὴ κατὰ τι, εἰς μηδὲν πρακτικὸν ζήτημα δυναμένη νὰ χρησιμεύσῃ. Τὸ λεύκωμα ἐχρωματίσαμεν καὶ ἐκ νέου ἐπειραματίσαμεν· τότε ἢ μὲν φλόξ τῆς λυχνίας ἔδωκεν ἀμυδρὰν σκίαν φωτεινὴν ὡς τῆς τοῦ *hec Auer*, ἐν φ' ἢ φλόξ τοῦ *hec Auer* ἔδωκε τμήμα εἰκόνας ἐντονωτέρας ἢ ἢ κατὰ τὸν πειραματισμὸν ἄνευ χρώσεως. Τὸ πείραμα τοῦτο διδάσκει ἡμᾶς ὅτι τὰ λευκώματα, ὡς ἐκ τῆς ἡμιδιαφανείας καὶ τῆς διασκεδάσεως τῶν ἀκτίνων, βλάπτουσι κατ' οὐσίαν τὸν πειραματισμὸν.

Παράδειγμα η'. Γυνή, φέρουσα ἕκτασιν κυκλικὴν τοῦ προσθίου τμήματος τοῦ σκληρωτικοῦ, πρὸς δὲ καὶ μελαίνιας κηλίδας διαφανομένης δι' αὐτοῦ (τῶν κηλίδων τούτων τὸ μήκος ἦτο 7 χ. μ. ἀπὸ τῆς περιφερείας τοῦ κερατοειδοῦς). Ὁ πειραματισμὸς δὲν ἠδύνατο νὰ καταδείξῃ τὴν διάφορον ἔντασιν τῆς εἰκόνας τῆς σχηματισθησομένης ὅτε μὲν ἐπὶ τῶν μελαίνων κηλίδων, ὅτε δὲ ἐντὸς αὐτῶν, διότι κατ' οὐδεμίαν τῶν διευθύνσεων ἢ εἰκὼν ἐπλησίαζε πρὸς τὰς κηλίδας. Κατὰ τὸν πειραματισμὸν παρῶν ἦν καὶ ὁ κ. Τράντας.

Παράδειγμα θ'. Κυρία Μ., 45 ἐτῶν, φέρουσα συγγενῆ μελαγχρωστικὴν κηλίδα ἐπὶ τοῦ ἐπιπεφυκότος τοῦ ἀριστεροῦ ὀφθαλμοῦ, εὐρισκομένην ἐν ἀποστάσει 6,5 χ. μ. ἀπὸ τῆς περιφερείας τοῦ κερατοειδοῦς· ἐπανειλημμένως πειραματίσαντες ἐπ' αὐτῆς δὲν ἠδυνήθημεν νὰ πλησιάσωμεν τῇ κηλίδι τὴν εἰκόνα τῆς φλογός, ἢ εἰκὼν ἔμενε πάντοτε κατὰ 2 χ. μ. μακρὰν τῆς κηλίδος.

Παράδειγμα ι'. Νέος ἐτῶν 18 φέρει ἐπὶ τοῦ ἔξω τμήματος τοῦ σκληροῦ ἐν ἀποστάσει 8,5 χ. μ. τῆς περιφερείας τοῦ κερατοειδοῦς πλάκα ξηράσεως· ἀδύνατον νὰ διαφωτίσωμεν τὴν πλάκα αὐτὴν διὰ τοῦ πειράματος. Ὁ αὐτὸς νέος παρουσιάζεται τὴν δευτέραν τοῦ Ὠμαῖ τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους, μὲ συμπτώματα φλογιστικὰ ἕνεκεν τρώσεως τοῦ κερατοειδοῦς ἐξ ἐκφυροστροφίσεως πυρίτιδος κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα· πρὸς θεραπευτικὸν σκοπὸν ἐνεστάξαμεν ἀτροπίνην, καί, ἐπιωφελοῦμενοι τῆς διαστολῆς, ἐπειραματίσαμεν ἐκ

νέου, ἀλλὰ πάλιν ἢ εἰκὼν δὲν κατωρθώθη νὰ σχηματισθῇ ἐπὶ τῆς ξηράσεως.

Ἐκτὸς τῶν πειραματισμῶν καὶ καταμετρήσεων τούτων ἐξετελέσαμεν ἑκατοντάδας ἄλλας, ἀλλὰ πάντοτε τὸ πλησιέστατον ὄριον τῆς διὰ διαλάμφεως εἰκόνας εὐρίσκετο ἀπὸ τῆς περιφερείας τοῦ κερατοειδοῦς ἐν ἀποστάσει 8,7 χ. μ. Ἀπαξ εὐρομεν ἀπόστασιν 8,5 χ. μ. Ἐπὶ δὲ νέου, φανερώς προπετεῖς ἔχοντος τοὺς ὀρθαλμούς, ἐμετρήσαμεν κατὰ τὸ ἑσωτερικὸν τμήμα τοῦ βολβοῦ ἀπόστασιν 7,5 χ. μ. ἐπ' αὐτοῦ τοῦ προσώπου τὴν αὐτὴν ἀπόστασιν διεφωτίσαμεν ἐξετάζοντες καὶ διὰ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου. Δις ἐπὶ γραιῶν μετ' ὀφθαλμῶν ὑγιᾶν δὲν ἠδυνήθημεν οὐδὲ μίαν εἰκόνα νὰ ἀναπαραγάγωμεν.

Τὰς καταμετρήσεις ἡμῶν ποιοῦμεν διὰ διαβήτου καὶ μετὰ ταῦτα μετροῦμεν τὸ ἀνοίγμα τῶν σκελῶν ἐπὶ χιλιοστομέτρων.

Τὰ ὀλίγα ταῦτα παραδείγματα μεταξὺ ἑκατοντάδων ἄλλων, πιστεύω, ἀρκοῦσιν ἵνα διαφωτίσωσιν ὑμᾶς, διότι οὐκ ἐν τῷ πολλῷ τὸ εὔ.

Περαιόντες δὲ λέγομεν καὶ πάλιν: «ἐάν τις θέλῃ νὰ ἐλπίσῃ τι ἐκ τῆς μεθόδου ταύτης, πρέπει ἐκ βάθρων ν' ἀνακαινίσῃ τὸν πειραματισμὸν, ἦτοι νὰ αὐξήσῃ μὲν μεγάλως τὴν ἔντασιν τοῦ φωτός, νὰ μετατρέψῃ δὲ τὸν φακὸν εἰς ὀπτικὸν ἐργαλεῖον ἢ μηχανήμα».

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΠΑ'

6 Ἰουνίου 1900.

Προεδρία Μ. ΨΑΛΙΔΑ

Ἐπὶ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. **Ψαλίδα**, προέδρου τοῦ Συλλόγου, συνελθόντα τὰ μέλη τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς προέβησαν διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας εἰς τὰς τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης ἀρχαιρεσίας, καθ' ἃς πρόεδρος μὲν ἐξελέγη ὁ κ. **Ἀναστ. Χρηστίδης**, γραμματεὺς δὲ ὁ κ. **Π. Ἰατροπούλος**.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΠΒ'

1 Νοεμβρίου 1900.

Προεδρία Α ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

Ἐπὶ τῇ ἐπαναλήψει τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἐπιτροπῆς ὁ κ. πρόεδρος λέγει τὰ ἐξῆς·

Κύριοι,

Ἄς γνωρίζετε, ἡ Βιολογικὴ Ἐπιτροπὴ μετρεῖ ἤδη πέμπτον ἔτος ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῆς, καθ' ὅλον δὲ τὸ διάστημα τοῦτο ἀπέδειξε καὶ φιλεργίαν οὐκ εὐκαταφρόνητον καὶ προαγωγὴν βαθμιαίαν λίαν ἀξιοσημείωτον. Σήμερον δὲ ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῆς νέας περιόδου μετὰ χαρᾶς βλέπω ἐκδηλουμένην τὴν αὐτὴν προθυμίαν καὶ οὐδόλως ἀμφιβάλλω ὅτι μεθ' ὅλας τὰς ἀντιξόους περιστάσεις ἡ Ἐπιτροπὴ ἡμῶν καὶ ἐφέτος θέλει ἐργασθῆ μετὰ τῆς αὐτῆς ζήσεως, ὅπως συνεχίσῃ τὴν ἤδη εὐκλεῶς διανυθεῖσαν ὁδὸν ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ κοινοῦ καλοῦ. Ὅθεν ἐκφράζω ὑμῖν εὐχαριστίας θερμὰς ἐπὶ τῇ τιμῇ καὶ ἐμπιστοσύνῃ, ἧς ἤξιώθη τὸ νέον προεδρεῖον, σπεύδω νὰ ὁμολογήσω ὅτι, ὡς εὐρισκόμεθα ὑπὸ τὸν ζυγὸν πολλαπλῶν ἰλλείψεων, μόνον τῇ εὐμενείᾳ ταύτῃ καὶ τῇ πολλᾷ ἡδὴ ἐκδηλωθείσῃ φιλοπονίᾳ καὶ συμπνοίᾳ ὑμῶν πεποιθότες ἀνελάβομεν τὸ δυσχερὲς τοῦτο ἔργον.

Ἀκολουθῶς ὁ κ. **Μανουηλίδης** ἐκθέτει **περίπτωσιν ἰσχιᾶδος**, ἐνδιαφέρουσαν διὰ τὴν θεραπευτικὴν ἀγωγὴν, δι' ἧς ἰάθη ὁ πάσχων. Ἀπὸ πολλῶν μηνῶν ὁ ἐν λόγῳ ἀσθενὴς ἐθεραπεύετο ἀνευ ἀποτελέσματος καὶ ἔμενε μάλιστα κλινήρης ἕνεκα τῶν σφοδρῶν πόνων, ὑφ' ὧν κατετρώχετο. Ἡ ἰσχιὰς κατεῖχε τὸ δεξιὸν σκέλος μεθ' ἀπάντων τῶν συνήθων συμπτωμάτων (ἐπώδυνα σημεῖα τοῦ *Valleix*, σημεῖον τοῦ *Lasegne* κτλ.), ἐπὶ πλέον δὲ ὑπῆρχε καὶ ἀτροφία τοῦ μέλους. Τὰ ἀντανακλαστικά φαινόμενα ἦσαν φυσιολογικά, ἔλειπε δὲ τὸ σημεῖον τοῦ *Babinsky* (ἀνώμαλος πελματικὴ ἀντανάκλασις). Ἐν τῇ γενικῇ καταστάσει ἐπίσης πλὴν ἀρτηριοσκληρύνσεως οὐδὲν παρετηρεῖτο τὸ παθολογικόν (οὔρα φυσιολογικά κτλ.). Ἐν συντόμῳ προέκειτο σαφῶς περὶ νευρίτιδος ἰσχιαδικῆς. Πρὸς θεραπείαν λοιπόν,

ἀποτυχόντων πάντων σχεδὸν τῶν συνήθων θεραπευτικῶν μέσων (ψεκασμοὶ χλωριούχου μεθυλίου, μαλάξεις, λουτρά, διάφορα ἀναλγησίας πάροχα φάρμακα, ἰωδιούχα κτλ.), ἐγένετο σκέψις περὶ ἐφαρμογῆς παλαιᾶς τινος καὶ ἀδίκως παρημελημένης μεθόδου, τῆς τοῦ *Trombetta*, ἧς ἄλλοτε παρεῖχε πολλάκις εὐάρεστα ἀποτελέσματα ἐπὶ ἐντόνων ἰσχιᾶδων. Σκοπὸς τῆς μεθόδου ταύτης εἶναι ἡ ἀναίμακτος τάσις τοῦ πάσχοντος ἰσχιαδικοῦ νεύρου (*elongation*) δι' ὑπερμέτρου κάμψεως τοῦ μηροῦ ἐπὶ τὴν κοιλίαν, τηρουμένου τοῦ ὄλου σκέλους ἐν πλήρει ἐκτάσει. Ἐπειδὴ δὲ ἀπητεῖτο πρὸς τοῦτο βία μεγάλη καὶ ὀδυνηρά, ὁ πάσχων ἐναρκώθη δι' αἰθέρος μάλιστα κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς τάσεως ταύτης τοῦ νεύρου κατηνέχθησαν καὶ ἰσχυροὶ κτύποι κατὰ τοῦ νεύρου διὰ τοῦ ὠλενικοῦ χεῖλους τῆς χειρός. Διὰ τῆς ἐπεμβάσεως ταύτης, γενομένης τῇ συνδρομῇ τῶν κ. κ. **Σακῆ** καθηγητοῦ καὶ **Σγουρδαίου**, ὁ ἀσθενὴς ἀνεκουφίσθη ἀμέσως, μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας ἐπανέλαβε τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ.

Ὁ κ. **Θ. Ἀλεστορίδης** ἀναφέρει ὅτι συγγενὴς αὐτοῦ, πάσχων ἐπὶ μακρὸν ἐξ ἐπιμόνου ἰσχιᾶδος, ἰάθη ἐπὶ τέλους διὰ χλιαρῶν λουτρῶν ἐκ θαλασσίου ὕδατος.

Περὶ τῶν **ἐπιπολαζουσῶν** δὲ νόσων λαβῶν τὸν λόγον ὁ κ. **Νούλης** ἀναφέρει περίπτωσιν ὀστρακιάς διητοῦς παιδίου, καθ' ἣν οὐδεμία ἄλλη πηγὴ μόλυσμῳ εὐρέθη, εἰμὴ ὅτι τὸ παιδίον τοῦτο κατεκλίνετο ἀπὸ τινος ἐπὶ κλίνης ἀγορασθείσης ἐκ παλαιοπωλείου τοῦ Μπιτ-Παζάρ' κατὰ δὲ τὴν διαβεβαίωσιν τῶν κατοίκων οὐδὲν παρόμοιον κρούσμα εἶχε προηγηθῆ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ. Ἀκολουθῶς περὶ τυφοειδοῦς τυρετοῦ ἀναφέρει ὅτι παρετηρήθησαν ἱκαναὶ περιπτώσεις ἀνά τὴν πόλιν κατὰ τὸ παρελθὸν τρίμηνον διάστημα, πᾶσαι καλῶς ἀπολήξασαι, πλὴν ἐνὸς ἀποθανόντος τὴν 15ῃν ἡμέραν. Κατὰ τὴν παρατήρησιν αὐτοῦ πάντες σχεδὸν ἐποιούνητο χρῆσιν τοῦ ὕδατος παλαιῶν ὑδραγωγείων.

Μανουηλίδης. Ἀκριβῶς ὅτι ὑπώπευον

έπικυροί ή παρατήρησις τοῦ κ. **Νούλη**. Εἶχον παρατηρήσει ἐπίσης ὅτι οἱ πλείστοι τῶν παθόντων τυφοειδῆ πυρετὸν θεραπευθέντες ὑπ' ἐμοῦ κατὰ τὴν ἐνταῦθα ἐξάσκησίν μου, δὲν ἔπινον ὕδωρ τῶν Δέρκων, ἐξ οὗ ἐσχημάτισα τὴν ἰδέαν ὅτι τὸ ὕδωρ τοῦτο εἶναι ὑγιεινότερον τῶν λοιπῶν εἰς κοινὴν χρῆσιν προχείρων ὑδάτων.

Νούλης. Δὲν δύναται τις βεβαίως νὰ εἴπῃ ὅτι οἱ πίνοντες ὕδωρ Δέρκων δὲν πάσχουσι τυφοειδῆ, διότι ἐγὼ τοῦλάχιστον παρετήρησα δύο περιπτώσεις, ὅπου οἱ παθόντες ἐποιοῦντο χρῆσιν τοῦ ὕδατος τούτου. Οὐχ ἦττον ὁμολογητέον ὅτι τὸ ὕδωρ τῶν Δέρκων εἶναι καλλίτερον ὑπὸ τὴν ἐποψίν ταύτην. Ἴσως δὲ ἡ διαφορὰ αὕτη προέρχεται ἐκ τούτου, ὅτι ἐν τοῖς παλαιαῖς ὑδραγωγείοις συχνότερον καὶ εὐχερέστερον ῥήγνυνται οἱ ὑδραγωγοὶ σωληνες καὶ ἐντεῦθεν συχνότερος ὁ μόλυσμός τοῦ ὕδατος.

Χρ. Χρησιδῆς. Παρατηρήσαμεν τελευταίως 5 κρούσματα τυφοειδοῦς ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ, ἐνθα ἐγένετο χρῆσις ὕδατος Δέρκων.

Μανουηλίδης. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι δυσκόλως ἐξελέγχεται ἡ δρᾶσις τοῦ ὕδατος, ἔνεκα τῆς μεγάλης ποικιλίας τῶν ὑδάτων, ὧν γίνεται χρῆσις παρ' ἡμῖν.

Ἀνεστορίδης. Φρονῶ ὅτι τὸ ὕδωρ τῶν ὑδραγωγείων πρέπει νὰ ἦναι πλέον ὑγιεινόν, διότι τοῦτο ἀερίζεται περισσότερον, οὕτω δὲ διὰ τοῦ ὀξυγόνου τοῦ ἀέρος ὀξειδοῦνται αἱ ὀργανικαὶ οὐσίαι καὶ τὰ ἐκ τῆς ἀποσυνθέσεως αὐτῶν νιτρῶδη ἄλατα μετατρέπονται εἰς νιτρικά, ἅπερ εἶναι ἥττον βλαβερὰ τῶν πρώτων. Ὡς γνωστὸν δὲ τοῦτο ἐπιτυγχάνεται διὰ τῶν ὑδροστατικῶν πύργων, ὅπερ εἶναι τέχνασμα βυζαντιακόν.

Νούλης. Θέμα δύσκολον νὰ συζητηθῇ ὁ ἀερισμὸς τῶν ποσίμων ὑδάτων βεβαίως εἶναι χρησιμώτατος, τινὲς μάλιστα προέτειναν τὴν ἀπολύμανσιν, οὕτως εἰπεῖν, τῶν ποσίμων ὑδάτων διὰ τοῦ ὀξονίου.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΠΓ'

8 Νοεμβρίου 1900.

Προεδρία Α. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

Ὁ κ. **πρόεδρος** παρουσιάζει **ἀνατομικὸν παρασκευάσμα** τῆς τελικῆς μοίρας τῶν λεπτῶν ἐντέρων μήκους 5—6 ὕφεκατομέτρων, προερχόμενον ἐκ νεκροψίας γυναικός, πασχούσης ἐκ στενώσεως τοῦ λεπτοῦ ἐντέρου μετὰ τῶν ἐξῆς παρατηρήσεων·

Ἡ ἀσθενὴς **Φωτεινὴ Α.**, ἐτῶν 32 καὶ ἔγγαμος, προσελθοῦσα εἰς τὴν παθολογικὴν κλινικὴν τῶν Ἑθν. Φιλανθρωπικῶν Καταστημάτων πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν, διηγήθη ἡμῖν ὅτι πρὸ τετραμηνίας ἠσθάνθη πόνους ἐν τῇ κοιλίᾳ καὶ βορβορυγμούς, ἐπῆλθε δὲ **σύναμα** καὶ **διάρροια** ἀκολούθως μετὰ ἓνα περίπου μῆνα προσετέθη καὶ **δυσκοιλίότης** ἐναλλασσομένη πρὸς τὴν διάρροϊαν. Οὐδὲν δὲ ἕτερον εἶχε νὰ προσθήσῃ διὰ τὸ ἀναμνηστικόν.

Κατὰ τὴν ἡμετέραν ἐξέτασιν ἡ ἀσθενὴς ἐφαίνετο **λίαν ἐξηνητλημένη** καὶ **ἀναιμική**. Ἐκ τοῦ θώρακος οὐδὲν σημεῖον νοσηρόν· θερμοκρασία 37°—37°,3· δὲν ἔβηγε ποσῶς, οὐδ' ἔβηξέ ποτε, ὡς ἰσχυρίζετο. Ἐκ τῆς κοιλίας τὸ μόνον ἀξιοσημείωτον ἦτο ἡ **πολλάκις τῆς ἡμέρας** καὶ τῆς **νυκτὸς** κατὰ **παροξυσμούς** διάτασις τῶν ἐντερικῶν ἐλίκων (ἐξ ἐμπνευματώσεως) συνοδευομένη ὑπὸ σφοδρῶτάτων πόνων κατὰ τῆς πύσεως πρὸς ἔμετον· **σύναμα** δὲ **δίψα**, **ἔλλειψις κενώσεων** καὶ **ἐνίοτε ἔμετοι**. Ἐκ δὲ τῆς **ψηλαφήσεως** οὐδὲν τὸ θετικόν ἐξήγετο. Ὁ **στόμαχος** οὐδὲν **φάρμακον** ἐδέχετο, ἡ δὲ διὰ τοῦ ἀπνηθυσμένου **διάκλυσις** προυκάλει καὶ αὕτη **ἄμεινον τὸν ἔμετον**.

Ἀκολούθως **ἐδέχθη** μὲν **ἄπαξ 60 γραμμάρια** **κικίνου ἐλαίου**, **παρὰμειναντος** ἐν τῷ **στόμαχῳ** **περὶ τὰς 40 ὥρας**, ἐπὶ **τέλους δ' ἐπῆλθεν ἔμετος** καὶ **κενώσεις** τινές, ἀλλὰ **συγχρόνως** καὶ ἡ **κατάπτωσις** ἦτο **τοσαύτη**, ὥστε **ἐπῆλθε** καὶ ὁ **θάνατος**. Ὡς **διάγνωσις** ἐτέθη **στένωσις τοῦ λεπτοῦ ἐντέρου** πιθανῶς **φυματιώδης**.

Ἐν δὲ τῇ **νεκροψίᾳ**, τῆς **τομῆς** τοῦ **θώρακος** **μὴ ἐπιτραπίσεως**, **ἠνοίχθη** μόνον ἡ **κοιλία** καὶ **πάντα** μὲν **τὰ ἐν αὐτῇ ὄργανα** εἶχον **κατὰ φύσιν**, πλὴν τοῦ **λεπτοῦ ἐντέρου** καὶ **ἰδίως τῆς**

κατωτάτης αὐτοῦ μοίρας, ὅπου ὑφεκατόμετρά τινα πρὸ τοῦ τυφλοῦ διεκρίνετο στένωσις μόλις ἐπιτρέπουσα τὴν ἐλευθέραν διόδον πτεροῦ ὄρνιθος. Ἄνωθεν τῆς στενώσεως ταύτης τὸ ἔντερον ἦτο ἀνευρυσμένον καὶ πεπαχυσμένον, κάτωθεν δὲ λεπτότερον καὶ στενώτερον. Ἐπὶ τοῦ βλεννογόνου τῆς χώρας ταύτης παρατηροῦνται τῆδε κίκεϊτε φυμάτια, ἀκριβῶς δὲ κατὰ τὴν στένωσιν ἢ μᾶλλον πρὸ τῆς εἰσόδου ταύτης ὑπάρχει ὀριζοντίως ἕλκος κυκλοτερές φυματιώδες.

Ἡ διάγνωσις εἶχε τεθῆ ὡς πιθανὴ ἐπὶ τῆ βάσει τῆς γενικῆς καταστάσεως τοῦ ἀσθενοῦς, διότι οὐδὲν θετικὸν σημεῖον ἰδικαιολόγει αὐτήν. Τὸ δὲ φυματιώδες ἕλκος ὡς καὶ τὰ λοιπὰ διάσπαρτα φυμάτια ἐθεωρήσαμεν ὡς δευτεροπαθῆ, ἐπειδὴ ἀφ' ἐνὸς μὲν δὲν ἀντάμομεν τὰ ἐν τῷ θώρακι ὄργανα, ὅπου πιθανώτατα ἦτο ἡ πρωτοπαθῆς ἕδρα τῆς φυματιώσεως, καίτοι τὰ κλινικὰ φαινόμενα ἀπέκλειον τοιαύτην ὑπόνοιαν· ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ πρωτοπαθῆς φυματιώσις τοῦ ἐντερικοῦ βλεννογόνου θεωρεῖται σπανία. Ἄλλ' εἴτε πρωτοπαθῆς εἴτε δευτεροπαθῆς ἡ φυματιώσις ἐν τοῖς ἐντέροις, προσβάλλει τοὺς μονήρεις ἢ τοὺς ἀθρόους τοῦ *Peyer* ἀδένων, συνεπάγουσα ἐξέλκωσιν ἐκτεταμένην καὶ δι' οὐλώδους συρρικνώσεως στένωσιν, ἣτις πάλιν προκαλεῖ τὰ γνωστὰ κλινικὰ φαινόμενα.

Μανουηλίδης. Τὰ ὑποκειμενικὰ συμπτώματα, ἅτινα ἐμνημονεύθησαν ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, εἶναι πράγματι ἐκ τῶν ἐμφαινόντων στένωσιν ἐντερικὴν. Ὑπάρχει ὁμῶς καὶ ἕτερον σημεῖον, ἀντικειμενικόν, ὅπερ, δὲν γνωρίζω ἂν παρετηρήθη, ὑποβοηθεῖ σπουδαίως τὴν διάγνωσιν στενώσεως· ἡ δὲ ἀκριβὴς διάγνωσις ἔχει σημασίαν κατὰ τοῦτο, ὅτι χειρουργικὴ τις ἐπέμβασις δύναται νὰ ἤ σωτηρία τοῦ ἀσθενοῦς ἐν τοιαύταις περιπτώσεσιν. Τὸ σημεῖον τοῦτο συνίσταται εἰς πρόκλησιν τυμπανισμοῦ καὶ ἐλικοειδῶν κινήσεων μετὰ βορβορυγμοῦ διὰ κτύπων ἐλαφρῶν, ἐπὶ τῆς κοιλίας ἐνεργουμένων διὰ τῶν δακτύλων. Παρατήρησα ἐσχάτως ἀσθενῆ 7 ἐτῶν, παρουσιάζοντα τὸ σύμπτωμα τοῦτο καταφανέστατα· ἀρχὴ τῆς νόσου δὲν καταρωθῆ νὰ προσδιορισθῆ, ἀλλ' ἤδη ἀπὸ δύο μηνῶν ὁ παῖς οὗτος παρεπονεῖτο διὰ

φαινόμενα δυσπεπτικά μετ' ἐπιμόνου δυσκοιλίότητος. Ἐνίοτε ὑπῆρχον παροξυσμοὶ μετὰ τυμπανισμοῦ τῆς κοιλίας, βορβορυγμῶν καὶ πόνων, συμπύπτοντες μετὰ τῆς λήψεως στερεῶν τροφῶν. Ἐν τινι τοιοῦτῳ παροξυσμῷ ἐπῆλθον καὶ ἔμετοι κόπρανώδεις. Ὅσάκις δὲ ἐλαμβάνοντο τροφαὶ ὕδαρεῖς, τὰ ὑποκειμενικὰ συμπτώματα δὲν ἀνεφαίνοντο. Λίαν πιθανῶς ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ προέκειτο περὶ στενώσεως ἕνεκα ἕλκους φυματιώδους καὶ ἡ γενικὴ θρέψις συνηγόρει ὑπὲρ τοιαύτης ὑποψίας. Κατὰ τὸν *Notnagel*, τὰ μονήρη ταῦτα ἕλκη τῶν ἐντέρων εἶναι συχνά, θεωρητέα δὲ ὡς δίδοντα πρὸ παντὸς ἄλλου γένεσιν εἰς στενώσεις.

Δελαγραμμάτικας. Ἐπεθύμουν νὰ μάθω, ἂν ἡ πάσχουσα εἶχε παρατηρήσει ποτὲ κόπρανα σκωληκοειδῆ ἢ ἀνάμικτα βλέννη αιματηρᾶ. Ἡ περιπτώσις αὕτη ἔχει τοῦτο τὸ ἰδιάζον, ὅτι ταχέως ἐπῆλθεν ἡ στένωσις καὶ λίαν σύντομος ὑπῆρξεν ἡ διαδρομὴ.

Μανουηλίδης. Ἐπὶ στενώσεως τοῦ λεπτοῦ ἐντέρου τὰ σκωληκοειδῆ κόπρανα δὲν παρατηροῦνται, διότι τὰ κόπρανα εἶναι ὅλως ὕδαρη τὴν σύστασιν ἐν τοῖς λεπτοῖς ἐντέροις καὶ ἐπειδὴ ἔχουσι νὰ διαδράμωσι πολλὴν ἀπόστασιν μέχρι τῆς κένωσης αὐτῶν, ἔχουσι τὸν καιρὸν νὰ μεταβάλωσι πολλαχῶς τὴν μορφήν.

Α. Χρησιδης. Φυμάτια ὑπῆρχον πολλαχού τοῦ βλεννογόνου, αιματηρὰ κόπρανα οὐδέποτε παρετηρήθησαν, μόνον βλενώδη ἐνίοτε· ἐπίσης οὐδέποτε κόπρανα σκωληκοειδῆ. Ἡ ἀσθενὴς εἶχε μᾶλλον ἐμέτους. Ὅσον ἀφορᾶ τὴν διαδρομὴν, καὶ ἡμεῖς ὑποθέτομεν ὅτι ἡ ἀρχὴ πρέπει νὰ ἦτο παλαιά, ἀλλ' ἐν τῇ περιγραφῇ ἐσημειώσαμεν ὅ τι ὑπ' αὐτῆς ἐλέχθη. Ἐπικρουσιν τῆς κοιλίας δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἐνεργήσωμεν, διότι εἰς ἐλαχίστην ἐπίψαυσιν παρετηρεῖτο μεγάλη σύσασις τῶν κοιλιακῶν τοιχωμάτων καὶ ἐπῆρχοντο ἔμετοι ὅπως καὶ διὰ κλυσμάτων. Τέλος καὶ ἡ χειρουργικὴ ἐπέμβασις δὲν ἠδύνατο νὰ δοκιμασθῆ, διότι ἡ πάσχουσα ἦτο λίαν ἐξηνητημένη.

Περὶ τῶν επιπολαζουσῶν νόσων ὁ κ.

Δελαγραμμάτικας αναφέρει ότι παρατήρησε τρεις περιπτώσεις νεφρίτιδος όξείας των παιδων, ως αιτίαν δὲ υπώπτευσε τὴν όστρακιάν, ἂν καὶ τὰ λοιπὰ φαινόμενα ταύτης ἔλειπον· μόλις οἱ γονεῖς εἶχον παρατηρήσει ἑλαφρόν τι ἐξάνθημα. Ἐπὶ τούτω ἐρωτᾷ μήπως ὑπάρχει ἀνά τὴν πόλιν ἐπιδημία τις όστρακιᾶς. Ἐν ταῖς εἰρημέναις περιπτώσεσιν ἀξιοσημείωτον ἦτο ὅτι, καίπερ προκειμένου περὶ ἑλαφρᾶς όστρακιᾶς, ἡ νεφρίτις ἦτο βαρεῖα μεθ' αἱματουρίας διημέρου ἐν μιᾷ περιπτώσει, μετ' ἀνουρίας δὲ ἐφθήμερου καὶ διημέρου ἐπὶ τῶν δύο ἐτέρων.

Ὁ κύριος **Σγουρδαῖος** παρατήρησεν ἐν Γαλατῇ ἐντὸς ἑβδομάδος δύο περιπτώσεις παρωτίτιδος ἐν δυσὶν οἰκογενείας ἀνευ προσβολῆς ἐτέρων μελῶν· ἐν τῇ μιᾷ περιπτώσει ἡ παρωτίτις εἶναι διπλῆ καὶ τείνει νὰ λήξῃ εἰς ἐμπύησιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΠΑ'

15 Νοεμβρίου 1900.

Προεδρία Α. ΧΡΗΣΤΙΑΔΟΥ

Ὁ κ. **Π. Παπανικολάου** παρουσιάζει παρασκευάσμα μεγάλου **κυστιώδους πολύποδος** ἐξαιρεθέντος ἐκ τῆς ῥινικῆς κοιλίας γυναικὸς συφιλιδικῆς καὶ ἀκολούθως περιγράφει τὴν περίπτωσιν ταύτην ὡς ἐξῆς:

«Πρὸ 2 περίπου μηνῶν ἢ ἀπὸ Οἰνός τοῦ Εὐξείνου κυρία Α. Μ. με συνεβουλεύθη διὰ κεφαλαλγίαν ἐντονὸν καὶ καρδιαίαν, ἀμύρωσιν τοῦ ἀριστεροῦ ὀφθαλμοῦ, δυσηκοίαν καὶ ἀπόφραξιν τῆς ῥινὸς τελείαν. Ἡλικίας 29 ἐτῶν, ὑπανδρὸς ἀπὸ 13 ἐτῶν, μήτηρ 3 ὑγιῶν τέκνων καὶ ἐνὸς ἀποβιώσαντος ἀπὸ διαρροίας εἰς ἡλικίαν 1 1/2 ἔτους. Πρὸ 7 ἐτῶν κατόπιν ἐξοιδήσεως τῆς ῥινὸς κατὰ τὴν ἀνωτέραν αὐτῆς μοῖραν, καθίζησις αὐτῆς· πρὸ 11 μηνῶν ἰσχυρὰ ἐπιληπτικὴ κρίσις, ἣτις δὲν ἐπαλιγόκησε διὰ τῆς χρήσεως ἰωδιούχου καλίου. Κατὰ τὰς εἰδήσεις τοῦ οἰκείου ἱατροῦ ἐθεραπεύετο ἀντισυφιλιδικῶς διαφοροτρόπως. Ἀντιδρασίς κόρης τοῦ ἀριστεροῦ ὀφθαλμοῦ μόνον κατὰ τὴν πρόσπτωσιν φωτεινῶν ἀκτί-

νων ἐπὶ τὴν τοῦ δεξιοῦ ὕγιους — ἀτροφία τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου.

Ῥις ἐπιπιοειδῆς (**Sattelnase**), διάφραγμα αὐτῆς μόνον κατὰ τὸ πρόσθιον δερμάτινον αὐτοῦ μέρος εἰς μῆκος 1 ὑφεκατομ. σῶον, ὀπισθεν αὐτοῦ εἰς τὸ οὐτωςὶ μονομερὲς καταστάν ῥινικὸν κύτος μέγας πολύπους, ἐκχέων δι' ἑλαφρᾶς πιέσεως ἀφθονὸν ὑγρὸν μυζώδες· πρόσφουσις αὐτοῦ ἐντὸς τοῦ ἀριστεροῦ ἱγμορείου ἄντρου. Φαρυγγορρινικὴ κοιλότης πεπληρωμένη ὑπὸ τοῦ νεοπλάσματος, ἐφαπλουμένου ἐπὶ τὴν μαλακὴν ὑπερώαν καὶ κατερχομένου μέχρι τῆς βάσεως τῆς κιονίδος· ὀπίσθιον χεῖλος τοῦ ῥινικοῦ διαφράγματος ἀόρατον. Κατάρρους εὐσταχιανῶν σαλπίνγων.

Ἡ ἐξόρυξις ἐγένετο τὴν ἐπιούσαν διὰ τοῦ ἀμβλῆος ἀγκίστρου τοῦ **Lange**, τὸ ὁποῖον ἄλλοτε παρέσχε μοι λαμπρὰν ὑπηρεσίαν καὶ εἰς ἐκρίζώσεις ὀπισθορρινικῶν ἰνωμάτων, ἅπερ ὁ βρόχος ἠδυνάτει νὰ περιβάλη ὡς ἐκ τῶν προσφύσεων καὶ τοῦ μεγάλου αὐτῶν ὄγκου.

Μετὰ τὴν ἐξαγωγήν αὐτοῦ διὰ τοῦ στόματος φαίνονται οἱ ῥώθωνες μόνον κατὰ τὴν προσθίαν αὐτῶν μοῖραν εἰς μῆκος 1 ὑφεκατ. κεχωρισμένοι: χόνδρινον καὶ ὀστέινον μεσόρρινον, πᾶσαι αἱ ῥινικαὶ κόγχαι καὶ τὸ ἀριστερὸν ἀντρορρινικὸν διάφραγμα ἀποπεπτωκότα, ἀριστερὸς σφηνοειδῆς κόλπος, λαβύρινθος καὶ ἱγμορεῖον ἄντρον ἠνεψυγμένα· ἀπὸ τοῦ δαπέδου τοῦ τελευταίου τούτου ἐξεφύετο ὁ κυστικὸς οὗτος πολύπους, ὃν βλέπετε εἰς μέγεθος μήλου, συρρικνωθεὶς εἰς τὸ 1/4 τοῦ ἀρχικοῦ αὐτοῦ ὄγκου.

Τὴν περίπτωσιν ἀναφέρω διὰ τὴν ἀπὸ τῆς συφιλίδος μεγίστην φθορὰν τοῦ σκελετοῦ τῆς ῥινός, διὰ τὸ μέγεθος (πορτοκαλίου) τοῦ ὄγκου καὶ τὴν σπανιωτάτην αὐτοῦ ἐκφυσὶν ἀπὸ τοῦ ἱγμορείου ἄντρου».

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. **Ψαλίδας** ἀναγινώσκει τὴν ἐξῆς ἀνακοίνωσιν, ἀποδεικνύουσαν **τὴν ὑπαρξιν περιτυφλίτιδος ἀνεξαργήτως σκωληκοειδίτιδος**:

«Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλω ὑμῖν περίπτωσιν λίαν χαρακτηριστικὴν καθαρᾶς πρωτοπαθοῦς **περιτυφλίτιδος**, ἣν θεωρῶ σπανίαν καὶ λίαν διαφέρουσαν, διότι συμβάλλεται ἐναργῶς εἰς τὴν παραδοχὴν τῆς νόσου ταύτης, ἀνευ παθολογικῆς τινος συμμετοχῆς τῆς σκω-

ληκοειδούς αποφύσεως· ἐπὶ τούτῳ ἐπιτρέψατέ μοι διὰ βραχείων νὰ ἀναφέρω τινὰ ἐπίκαιρα περὶ τοῦ ζητήματος, συμμορφούμενος καὶ πρὸς τὸ ὑπὸ συζήτησιν τεθὲν θέμα τῆς σκωληκοειδίτιδος. Οἱ παλαιότεροι συγγραφεῖς, περιγράφοντες γενικῶς ὄνοματι *φλεγμονῶν τοῦ εἰλεακοῦ βόθρου*, συμπεριελάμβανον ἀδιακρίτως τὰς παθήσεις τοῦ τυφλοῦ ἐντέρου, τοῦ περιτυφλικοῦ ἰστού, τῆς σκωληκοειδοῦς ἀποφύσεως, τὰς εἰλεοψώιτιδας, τὰς παραμητρίτιδας ὠθηκίτιδας κτλ., ἄνευ διακρίσεως τῶν διαφόρων τούτων νοσημάτων (*Grisolle Pathol. interne καὶ ἀλλαχοῦ*).

Νεώτεροι ὁμως ἔρευναι περὶ τῆς φύσεως τῆς νόσου κατώρθωσαν νὰ ἀποχωρήσωσιν ἀπ' ἀλλήλων τὰς διαφόρους ταύτας παθήσεις καὶ καθώρισαν ἀκριβέστερον, οὕτως εἰπεῖν, τὰς περὶ τὸ τυφλόν, ὑπὸ διαφόρους ὁμως ὑποθέσεις καὶ θεωρίας. Καὶ οἱ μὲν ἐνετόπιζον τὴν πρωτοπαθῆ ἔδραν τοῦ νοσήματος εἰς αὐτὸ τὸ τυφλόν ἔντερον, οἱ δὲ εἰς τὸν περιβάλλοντα αὐτὸ κυψελῶδη ἰστόν, ἐξ οὗ καὶ αἱ τότε γεννηθεῖσαι θεωρίαι τῆς ἐνδοτυφλικῆς καὶ ἐξωτυφλικῆς ἀρχῆς τούτου, ἐνετύθεν καὶ ὅλη ἡ ὀνοματολογία: *Τυφλίτις, Τυφλοσεντερίτις, Περιτυφλίτις, Παρατυφλίτις* κ.τ.τ. Ἄλλαι πάλιν καὶ νεώτεροι ἔρευναι κατὰ τὰς δύο τελευταίας δεκαετηρίδας, καὶ ἰδίως ἀμερικανῶν χειρουργῶν, ἐπιχειρησάντων τὴν διάνοιξιν τῆς κοιλίας πρῶτῳ πως ἐπὶ φαινομένων περιτυφλίτιδος, ὡς καὶ αἱ μετ' ἐπιστάσεως παθολογικοανατομικαὶ παρατηρήσεις, τείνουσι νὰ ἀποδείξωσιν ὅτι ἡ πάθησις δὲν ἐδράζει πρωτοπαθῶς οὔτε ἐν τῷ τυφλῷ ἐντέρῳ οὔτε ἐν τῷ περιτυφλικῷ κυψελῶδει ἰστῷ, ἀλλ' ἀποκλειστικῶς ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ σκωληκοειδεῖ ἀποφύσει, καὶ ὅτι πᾶσα ἄλλη φλεγμονὴ περὶ τὸ τυφλόν ἢ ἀλλαχοῦ εἶναι δευτεροπαθῆς. Ἐκ τούτου δὲ ἐγεννήθησαν καὶ πᾶσαι αἱ διάφοροι καὶ γνωσταὶ νέαι θεωρίαι περὶ γενέσεως καὶ ἀναπτύξεως τῆς σκωληκοειδίτιδος ὡς τῆς κυρίως καὶ πρωτοπαθοῦς νόσου, εἰ καὶ αἱ δογματικαὶ γνώμαι περὶ τοῦ ζητήματος τούτου σφῶν διδασκάλων καὶ διαπρεπῶν συγγραφέων, ἀρνούμενων κατηγορηματικῶς τὴν ὑπαρξίν πρωτοπαθοῦς περιτυφλίτιδος εἶναι γνωσταί, ἐν τούτοις νομιζόμεν ὅτι καὶ τοιαύτη ἀποκλειστικότης εἶναι ὑπερβολικὴ, καὶ ὅτι τυ-

φλίτις ἢ περιτυφλίτις δύναται νὰ ὑπάρξῃ καὶ πρωτοπαθῶς ὡς ὄντοτης νοσολογικῆ καὶ ἀνεξαρτήτως πάσης παθήσεως τῆς σκωληκοειδοῦς ἀποφύσεως, μετὰ ἰδίων κλινικῶν φαινομένων καὶ συμπτωμάτων καὶ τῶν ποικίλων αὐτῆς ἐκβάσεων.

Εἶναι ἀληθές ὅτι αἱ δευτεροπαθεῖς περιτυφλίτιδες εἶναι πολὺ συχνότεραι ἕνεκα σκωληκοειδίτιδος καὶ πολὺ συχνότερον αἱ τοιαῦται λήγουσιν εἰς πύησιν καὶ ἐπιβάλλουσι τὴν χειρουργικὴν ἐπέμβασιν, ὅτε καὶ παρήχεται ἡ εὐκαιρία τῆς ἐξακριβώσεως τῶν παθολογικῶν ἀλλοιώσεων, τοῦθ' ὅπερ δὲν συμβαίνει εἰς τὰς καθαρὰς περιτυφλίτιδας, αἰτινες, ὡς ἡπιώτεροι, θεραπεύονται σχεδὸν πάντοτε, καὶ ἐπομένως αἱ παθολογικαὶ αὐτῆς ἀλλοιώσεις δὲν γίνονται ἐπαρκῶς γνωσταί. Ἐν τούτοις ὁμως κλινικαὶ παρατηρήσεις καὶ ἀνατομικοπαθολογικὰ εὐρήματα, παρατηρηθέντα ὑπὸ χειρουργῶν ἐν καιρῷ χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως, προσέτι δὲ καὶ νεκροψίαι, ἀπέδειξαν μετὰ βεβαιότητος τὴν ὑπαρξίν καθαρὰς καὶ ἐντελοῦς περιτυφλίτιδος.

Τοιαύτην τινὰ περίπτωσιν ἔσχομεν καὶ ἡμεῖς τὴν εὐκαιρίαν νὰ παρατηρήσωμεν ἐν καιρῷ ἐγχειρήσεως, τὴν δὲ παρατήρησιν ταύτην ἐπιτρέψατέ μοι νὰ ἀνακοινώσω ὑμῖν συντόμως.

Ἱστορικὸν ἀσθενοῦς. Τῆ 12 Ἰουλίου ὁ Π. Ε. εἰσῆλθεν εἰς τὸ νοσοκομεῖον *Ἱερεμία* ἀσθενῆς, 36 περίπου ἐτῶν, παραπονούμενος διὰ σφοδρῶς κωλικῶς τῆς κοιλίας πόνου, οἷτις ἐβασάνιζον αὐτὸν ἀπὸ τετραετίας, ἐθεραπεύετο δὲ ἐν τῇ πόλει ὡς πάσχων ἐκ κωλικῶν τοῦ ἥπατος, ἄνευ οὐδενὸς ἀποτελέσματος. Ὁ ἀσθενὴς κατὰ τὴν ἐν τῷ νοσοκομείῳ εἰσοδόν του ἦτο μὲν ὠχρότατος, ἀλλ' οὐδεμίαν ἰκτερικὴν χρωσίν ἔφερεν ἐπὶ τοῦ δέρματος ἢ τῶν ἐπιπεφυκῶτων· ἦτο ἀπύρετος, οὐδὲν τὸ κληρονομικὸν ἔφερε· σύφιλιν ἢ ἄλλην τινὰ ὀξείαν ἢ σοβαρὰν νόσον δὲν ὑπέστη. Πρὸ 4 περίπου ἐτῶν τὸ πρῶτον ἐκ πόνων ἰσχυρῶν κατὰ τὴν δεξιὰν εἰλεκτικὴν χώραν μετὰ δυσκοιλιότητος ἐπιμόνου, ἐμέτων, πυρετοῦ κ.τ.λ. ἠναγκάσθη νὰ μείνῃ κλινῆρης θεραπευόμενος ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας· ἀπὸ τοῦ χρόνου δὲ ἐκείνου περίπου χρονολογεῖ καὶ τὴν παροῦσαν πάθησιν του. Οἱ πνεύμονες, ἡ καρδία, οἱ νεφροὶ ἔχουσιν

υγιώς· τὰ οὖρα οὔτε λεύκωμα οὔτε σάκχαρον οὐδὲ χολήν ἐμπεριέχουσιν. Τὸ ἥπαρ ἐντελῶς ἀνώδυνον κατὰ τὴν πίεσιν καὶ περιωρισμένον εἰς τὰ φυσιολογικά του δρια, οὐδεμία δὲ εὐαισθησία ἢ ἐξόγκωσις ὑπῆρχε κατὰ τὴν χοληδόχον κύστιν. Τούναντίον δὲ εὔρομεν τὴν ἔδραν τοῦ πόνου πολὺ κατωτέρω, ἤτοι κατὰ τὴν χώραν τοῦ δεξιῦ εἰλεακοῦ βόθρου. Ἐκεῖ ὑπῆρχεν ἐπώδυνον σημεῖον κατὰ τὴν πίεσιν καὶ ἐκεῖθεν εἶχον τὴν ἀρχὴν αὐτῶν αἱ αὐτόματοι κωλικάι κρίσεις, αἰτινὲς ἐπανελαμβάνοντο πολ- λάκις τῆς ἡμέρας μετὰ βορβορυγμῶν, συμπίπτουσαι μετὰ τῶν περισταλτικῶν κινήσεων τῶν ἐντέρων, καταφανῶν γενομένων ἰδίως ἐκατέρωθεν τοῦ ἐπωδύνου σημείου, ἐν τῷ δεξιῷ εἰλεακῷ βόθρῳ· οὐδεμία δὲ ἀντίστασις ἢ διήθησις παρατηρεῖτο ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ.

Ἐκ τῆς ἄνω κλινικῆς εἰκόνας τοῦ ἀσθενοῦς ἐπίσθημεν ὅτι τὸ ἥπαρ καὶ ἡ χοληδόχος κύστις υγιῶς εἶχον καὶ ὅτι ἡ πάθησις ἐδράζει ἐν τῷ δεξιῷ εἰλεακῷ βόθρῳ. Λαβόντες δὲ ὑπ' ὄψιν τὴν σταθερὰν ἔδραν τῶν πόνων κατὰ τὰς χαρακτηριστικὰς περισταλτικὰς κινήσεις τῶν ἐντέρων, κατελήξαμεν εἰς τὴν διάγνωσιν οὐλώδους συμφύσεως (bride cicatricielle) ἐντερικῆς *Ελκος* κατὰ τὸν δεξιὸν εἰλεακὸν βόθρον. Ὡς θεραπευτικὸν δὲ μέσον προετίναμεν τῷ ἀσθενεῖ τὴν διὰ λαπαροτομίας λύσιν τῆς συμφύσεως ταύτης, καὶ τὴν ἐγχείρησιν ταύτην ἐξετελέσαμεν. Ἴδου δὲ τὸ ἀποτέλεσμα.

Ἐγχείρησις. Μετὰ τὴν διάνοξιν τῆς κοιλίας διὰ τομῆς ἐπὶ τῆς λευκῆς γραμμῆς, παρεμερίσαμεν τὰ ἔντερα πρὸς τὰ ἀριστερὰ καὶ ἄνω. Οὕτως εὐρέθημεν ἀπέναντι τῆς μεγάλης λεκάνης, εἰς τὸ βάθος τῆς ὁποίας παρατηρήσαμεν τὸ τυφλὸν καὶ τὸ ἀνιὸν κῶλον, οὔτινος τὸ κατώτατον τμήμα, ἤτοι δύο ὑφεκατ. ἄνω τῆς ἐπὶ τούτου εἰσόδου τοῦ λεπτοῦ ἐντέρου, κατείχετο ὑπὸ ἰσχυροῦ οὐλώδους ἰστοῦ, τοῦ περιτοναίου ἐκτεινομένου ἀπὸ τοῦ βάθους τοῦ εἰλεακοῦ βόθρου, ἐγκαρσίως πρὸς τὸ ἔντερον καταλαμβάνοντος ὁλόκληρον τὸ πλάτος αὐτοῦ, καὶ δίκην ταινίας ἰσχυρᾶς εἶχεν αὐτὸ προσπεφυκὸς εἰς τὸ βάθος τῆς λεκάνης.

Ἡ σκωληκοειδὴς ἀπόφυσις εὐρέθη ἐλευθέρα πάσης συμφύσεως ἐντὸς τοῦ κύτους τοῦ περιτοναίου. Οὐδὲν ἔχνος βλάβης προσφάτου ἢ παλαιωτέρας ἔφερον, ἤτοι ἐντελῶς υγιῆς,

ἂν ἡ μικροσκοπικὴ ἐξέτασις ἐπέτρεπε νὰ διαβεβαιώσῃ.

Ἡπαρ καὶ χοληδόχος κύστις ἐπίσης εὐρέθησαν ἐν φυσιολογικῇ καταστάσει· διὰ τῆς ἀμέσου δὲ ἐπιψεύσεως τῆς χοληδόχου κύστεως οὐδὲν ἔχνος λίθου ἐν αὐτῇ παρατηρήθη.

Ἀπεπερατώσαμεν τὴν ἐγχείρησιν διὰ τῆς ἀφαιρέσεως τῆς οὐλῆς καὶ ἀπελευθερώσεως τοῦ ἐντέρου· μεθ' ὃ θέσαντες καὶ ῥαφὰς πρὸς ἔνωσιν τῶν χειλέων τοῦ προκληθέντος τραύματος τοῦ περιτοναίου, ἐκλείσαμεν τὴν κοιλίαν. Ἡ ἀποθεραπεία ὑπῆρξεν ὁμαλωτάτη καὶ ὁ ἀσθενὴς ἐγκατέλιπε τὸ νοσοκομεῖον 15 ἡμέρας μετὰ τὴν ἐγχείρησιν, ἰαθεὶς ἐντελῶς.

Ὡς παρατηρεῖτε, ἡ περίπτωσις αὕτη δύναται νὰ θεωρηθῇ μία ἐπὶ πλέον ἀπόδειξις πρωτοπαθοῦς περιτυφλίτιδος· αἱ δὲ ἀνατομοπαθολογικαὶ ἀλλοιώσεις, τὰς ὁποίας εὔρομεν κατὰ τὴν ἐγχείρησιν, ἐπιβεβαιοῦσι τοῦτο· διότι ἡ περὶ τὸ τυφλὸν παρατηρηθεῖσα οὐλὴ βεβαίως εἶναι προῖον προὑπαρξάσης φλεγμονῆς καὶ μάλιστα σπουδαίας κατὰ τὴν χώραν ταύτην· ἄλλως καὶ ὁ ἀσθενὴς μας ὠμολόγησεν ὅτι πρὸ χρόνου πολλοῦ εἶχε πάθει τοιαύτην τινὰ φλεγμονήν, ἤτοι περιτυφλίτιδα.

Ἐν τῇ περιπτώσει δὲ ταύτῃ ἡ περιτυφλίτις φαίνεται πρωτοπαθῆς, διότι ἀνεπτύχθη ἀκριβῶς περὶ τὸ τυφλὸν καὶ κατέληξεν εἰς τὸν σχηματισμὸν τῆς οὐλῆς, ἣν διὰ τῆς ἐγχειρήσεως ἐλύσαμεν. Εἶναι πρωτοπαθῆς καὶ οὐχὶ ἀπότοκος σκωληκοειδίτιδος, διότι ἡ σκωληκοειδὴς ἀπόφυσις εὐρέθη κατὰ φύσιν ἔχουσα ἄνευ οὐδενὸς ἔχνουσ προσφάτου ἢ ἀρχαιοτέρας βλάβης, ἄλλως δὲ εἶναι δύσκολον νὰ ὑποτεθῇ ὅτι σκωληκοειδίτις, προκαλέσασα καὶ μακρὰν αὐτῆς ὑλικὰς ἀνατομικὰς ἀλλοιώσεις, οἷας εὔρομεν ἐν τῇ παρουσίᾳ περιπτώσει, εἶναι δυνατὸν νὰ ἐγκαταλίπη τὴν σκωληκοειδῆ ἀπόφυσιν ἀνέπαφον καὶ ἐντελῶς κατὰ φύσιν ἔχουσαν.

Νούλης. Ἡ παρατήρησις τοῦ κ. *Ψαλιδα* εἶναι ἀκριβῆς καὶ ἀποδεικνύει ἀπαξ ἔτι ὅτι ὑπάρχει περιτυφλίτις, υγιῶς ἐχούσης τῆς σκωληκοειδοῦς ἀποφύσεως. Ἄλλ' ἡ ἀπόφυσις αὕτη, ὅπως καὶ πολλὰ ἕτερα ἀδενώδη ὄργανα, ἔχει μικροβιοφάγον ἰδιότητα καὶ ἐντεῦθεν ἡ ποικιλία τῆς σκωληκοειδίτιδος. Ἐπειδὴ δὲ διὰ τῆς ἰδιότητος

ταύτης πολλάκις κατορθοί νά διατηρήση τήν ἑαυτῆς ὑγίειαν, ἐνῶ προσβάλλονται αἱ γειτονικαὶ χῶραι, δὲν δυνάμεθα εὐκόλως νά ἀρνηθῶμεν ὅτι ἡ πηγή τοῦ κακοῦ εἶναι πάντοτε αὐτὴ ἡ ἀπόφυσις κἂν ἐτι αὕτη φαίνεται ἀβλαβής.

Ὁ κ. *Μανουηλίδης* ἔρωτᾷ ἂν πρὸ τῆς παθήσεως ὑπῆρχε διαταραχὴ τῆς λειτουργίας τῶν ἐντέρων, ὡς διάρροια, δυσκοιλιοτῆς κτλ. Ὅποια δὲ ἦτο ἡ θέσις τῆς ἀποφύσεως;

Διμαρσίτης. Φρονῶ ὅτι ὁ κ. *Ψαλίδας* συνεζήτησεν ἀρκούντως τὴν συνύπαρξιν τῆς σκωληκοειδίτιδος καὶ ἀπέδειξεν ὅτι οὐδὲν ὑπῆρχεν ἐν τῇ σκωληκοειδί ἀποφύσει. Διότι ἄλλως, ἐπειδὴ μάλιστα πολλάκις ἐπῆλθε παρόξυνσις τοῦ κακοῦ, ἡ ἀπόφυσις αὕτη ᾤφειλε νά ἔχη ἀπαραιτήτως ἀλλοιώσεις τινάς, τοῦλάχιστον ἐκ παλαιῶν προσβολῶν.

Ψαλίδας. Ἐπαναλαμβάνω ὅτι οὐ μόνον ἡ ἀπόφυσις εἶχεν ὅλως φυσιολογικῶς, εὐρισκομένη ἐν τῇ οικείᾳ θέσει καὶ διευθύνσει, οὔσα δὲ ὅλως ἐλευθέρᾳ προσφύσεων καὶ εὐκίνητος, ἀλλὰ καὶ τὰ ἴχνη τῆς παρελθούσης φλεγμονῆς ἐκείντο ἀρκούντως μακρὰν, ἤτοι περὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ παχέος ἐντέρου ὡς δύο ὑφεκατόμετρα ἄνω τοῦ τυφλοῦ. Σημειωτέον δὲ ὅτι καὶ ἡμεῖς, ὑποπτεύοντες πάθησιν τινὰ τῆς σκωληκοειδοῦς ἀποφύσεως, ἠρευνήσαμεν παντοιοτρόπως καὶ ὅσον ἠδυνάμεθα τὴν κατάστασιν αὐτῆς· ἀλλ' εὖρομεν αὐτὴν τόσον καλῶς ἔχουσαν, ὅσον καὶ ἐπὶ παντός ὑγιοῦς ἀνθρώπου. Περὶ δὲ τῆς προτέρας ἐντερικῆς καταστάσεως, ὁ ἀσθενής, σφόδρα ἐκνευρισμένος ἐκ τῆς νευρασθενείας, ἦν ἐγέννησεν ἡ πάθησις αὕτη, δὲν ἠδύνατο νά πληροφορήσῃ ἡμᾶς σαφῶς· ἐν γένει δὲ ἐθεώρει ἑαυτὸν καλῶς ἔχοντα πρὸ τῆς πρώτης προσβολῆς.

Νούλης. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ σπουδαιότητα ἔχει ἡ ἐπανάληψις τῶν προσβολῶν, οὐχὶ ὅμως καὶ ἡ ἀπόστασις τῆς ἕδρας τῶν ὑπολειφθεισῶν ἀλλοιώσεων ἀπὸ τῆς ὑποτιθεμένης ἀρχικῆς πηγῆς αὐτῶν. Οὕτω καὶ ἐπὶ ἐλκῶν τοῦ στομάχου αἱ προσφύσεις πολλάκις εὐρίσκονται ἰκανῶς μακρὰν,

μετὰ δὲ τὴν ἴασιν τοῦ ἔλκουσ ἀποτελοῦσι τὰ μόνᾳ ἴχνη τῆς παρελθούσης παθήσεως.

Ἀκολούθως ὁ κ. πρόεδρος ἐκθέτει περίπτωσιν, ἐνθα ἡ δρᾶσις τῆς κινίνης παρουσιάζει ἰδιάζουσαν μορφήν διὰ τῶν ἐξῆς:

α' Ὡς γνωστὸν ἡ θεικὴ κινίνη ἔχει ἰδιάζουσαν τινὰ δρᾶσιν ἐπὶ τινῶν ὀργανισμῶν, προκαλοῦσα π. χ. τὴν ἐμφάνισιν τῶν ἐμμήνων ἢ καὶ μητρορραγίας ἀληθείς, αἱματοουρίαν, κνιδωσιν κτλ. Παρετήρησα ὁμως μίαν περίπτωσιν, ἣς ὁμοίαν δὲν εἶδον περιγραφείσαν ποῦ. Γυνὴ 40 περίπου ἐτῶν, ἰκανῶς ἀνεπτυγμένη καὶ ἐν μέτρῳ νευροπαθῆς, ἔγγαμος καὶ ἔχουσα τὴν ἐμμηνον αὐτῆς ῥύσιν, ὁσάκις λαμβάνει τὴν κινίνην καὶ εἰς μικρὰν ἔτι δόσιν (25 ὑφεκατογράμμων), αἰσθάνεται ἀνησυχίαν καὶ πίεσιν ἐν τῇ περικαρδιακῇ χώρᾳ καὶ, τὸ σπουδαιότερον, ἐξοιδαίνονται τὰ χεῖλη, τὰ βλέφαρα καὶ τὸ λοβίον τοῦ ὠτός, ὅπερ καταλαμβάνεται καὶ ὑπὸ κνησμοῦ καὶ ἐφιδρώσεως ζωηρᾶς. Τὰ φαινόμενα ταῦτα εἶχον παρατηρήσει ἤδη πρὸ δεκαετίας συνοδευόμενα καὶ ὑπὸ λεπτοῦ κοκκώδους ἐξανθήματος καὶ διατηρούμενα σχεδὸν πάντοτε ἐπὶ διμηνίαν μετὰ τὴν παῦσιν τῆς χρήσεως κινίνης. Τὴν κυρίαν ταύτην εἶδον πάλιν πρὸ 4 μηνῶν, ἀπουσιάζουσαν ἔκτοτε καὶ ἄρτι ἐπιστρέψασαν ἐκ Πάφρας, ἐνθα προσεβλήθη ὑπὸ ἰσχυρῶν διαλειπόντων καὶ μὴ δυναμένη νά ἀνεχθῆ τὴν διὰ κινίνης θεραπείαν ἠναγκάσθη νά ἀπέλθῃ. Ἀκολούθως ἔθεραπεύθη δι' ἀφεψημάτων κίνιας, ἀπαξ δι' ἔλαθε καὶ κινίνην εἰς δόσιν 30—50 ὑφεκατογράμμων καὶ προσεβλήθη ἐκ νέου ὑπὸ παρομοίων φαινομένων. Τὴν φορὰν ταύτην ἀνιφάνη ἐξάνθημα κοκκῶδες περὶ τὸν τράχηλον μετὰ σκληρύνσεώς τινος τοῦ ὑποδορίου συνεκτικοῦ ἴστοῦ, διατηρηθὲν μόνον ἐπὶ 4—5 ἡμέρας. Ἐπίσης εἶχεν ἐνοχλήσεις εἰς τὸ ὑποχόνδριον καὶ τὰ σκέλη, ἅπερ ἠσθάνετο σκληρᾶν.

Ψαλίδας. Περίπτωσιν μετ' ἀναλόγων συμπτωμάτων ἐκ κινίνης παρετήρησα πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐν Ἀθήναις βοηθὸς ὢν τοῦ *Μακκᾶ*. Εἶχομεν χορηγήσει κινίνην κατὰ τὸ σῆθηδες εἰς πάσχοντα ἐξ ἐλειογενοῦς πυρετοῦ διαλειπόντος, μετ' ὀλίγον δὲ προσεκλήθην κατεπειγόντως πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ εἰρημένου· τῷ ὄντι εὖρον αὐτὸν ἔχοντα πρόσωπον μελανωπὸν καὶ ἐξφδη-

κότα τὰ χεῖλη καὶ τὰ βλέφαρα κατ' ἀρχὰς δὲ δὲν ἐπίστευσα ὅτι τοῦτο προήλθεν ἐκ τῆς κινίνης, διὸ ὡς παρήλθεν ἡ κατάστασις αὕτη μέχρι τῆς ἐπιούσης ἐχορηγήσαμεν πάλιν τὴν κινίνην· τότε πλέον ἐβεβαιώθη ὅτι τὸ αἷτιον ἦτο ἡ κινίνη, διότι καὶ πάλιν ἐντὸς ὀλίγου ἀνεφάνησαν τὰ αὐτὰ φαινόμενα.

Σημειωτέον ὅμως ὅτι παρόμοια συμπτώματα παρατηρήθησαν ἐπὶ ὠρισμένων ἀτόμων καὶ ἐξ ἄλλων οὐσιῶν, ἰδίως ἐκ τροφῶν. Οὕτω βραδύτερον ἐγὼ αὐτὸς παρατήρησα ἐν Σινώπῃ κύριόν τινα ὄλωσ ὑγιᾶ, ὅστις διηγείτο ὅτι ὁσάκις μὲν εὐρίσκετο ἐν Ῥωσίᾳ ἔτρωγε κρέας τακτικώτατα καὶ ἀβλαβῶς, ὅτε δὲ ἐπέστρεφεν εἰς Σινώπην, τὴν γενέτειραν χώραν, δὲν ἠδύνατο νὰ φάγῃ κρέας ἀνευ δυσαρέστων ἐπακολουθημάτων, ἰδίως δὲ κνιδώσεως καθ' ὅλον τὸ σῶμα. Μὴ πιστεύσας εἰς τὰ λεγόμενα, παρεκάλεσα αὐτὸν νὰ ὑποβληθῇ εἰς δοκιμασίαν ὑπ' ἐμοῦ καὶ ἀκολούθως ἐχορήγησα κρέας νωπότατον καὶ ἀπλοῦστατα παρεσκευασμένον. Τότε λοιπὸν παρατήρησα ὅτι ἡ κνιδώσις ἀνεπτύχθη ἐντὸς ὀλίγου σαφέστατα. Ἐντεῦθεν ὀρμώμενος φρονῶ ὅτι ὁ μηχανισμὸς τῆς ἐνεργείας πρέπει νὰ ἦναι κοινὸς εἰς τε τὴν κινίνην καὶ τὰς τροφὰς ἐπὶ ὠρισμένων ἰδιοσυγκρασιῶν, πιθανῶς δὲ πηγὴν ἔχει τὸν στόμαχον.

Σιῶτης. Αἱ δερματικαὶ ἐκδηλώσεις τῆς δράσεως τῆς κινίνης δὲν εἶναι σπάνια καὶ ποικίλλουσι μεγάλως. Ἡμεῖς παρατηρήσαμεν δις ἀνάλογα φαινόμενα ἐπὶ χορηγήσει κινίνης. Τὴν δὲ σύγκρισιν ἐνεργείας τροφῶν καὶ φαρμάκων δὲν εὐρίσκω ἐπιτυχῆ, διότι ἐπὶ τῶν τροφῶν ἐνεργοῦσιν αἱ πτωμαῖναι, ἐκ δὲ τῶν φαρμάκων τὰ ἀλκαλοειδῆ.

Νούλης. Ἐπίσης παρατήρησα περιπτώσεις μετὰ φαινομένων ἐξοιδήσεως τῶν χειρῶν καὶ τῆς ρινὸς καὶ πέμφιγος τῶν χειρῶν, ὡς καὶ ἄλλας μορφὰς χρήσεως κινίνης σχετιζομένης πολλάκις εἰς πάθησιν τῶν νεφρῶν. Ἐν τινι περιπτώσει ἐπὶ τῆς χρήσει κινίνης ἐπειράζετο ὁ στόμαχος καὶ ἐπύρχοντο ἔμετοι κλπ., ἀλλὰ καὶ ἐν-

ταῦθα ὁ πάσχων εἶχε λευκωματουρίαν καὶ πρὸ ταύτης ἀφθονίαν οὐρικών ἀλάτων ἐν τοῖς οὔροις.

Μανουηλίδης. Παρατήρησα καὶ πλάκας μελανοδερμικὰς ἕνεκα χρήσεως κινίνης· ὁ πάσχων ἦν νευρικός καὶ ἐπαρουσίαζε πλάκας μελανοδερμικὰς ἐπὶ τῆς ῥάχεως τῶν χειρῶν ἐπὶ τῆς χρήσει κινίνης· ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, πρῶην φρενοβλαθῆς, ἔπασχε τὰ αὐτὰ ἐκ τοῦ αὐτοῦ φαρμάκου, περιπλέον δὲ καὶ ἐκ τοῦ στομάχου.

Ἀπέρης. Δὲν εὐρίσκω ἀσχετον τὴν σύγκρισιν τοῦ κ. **Ψαλιδα** περὶ ἐνεργείας τροφῶν καὶ φαρμάκων· φρονῶ ὅτι αἱ τροφαὶ καὶ τὰ φάρμακα, ὡς ἡ κινίνη, ἡ ἀντιπυρίνη κτλ., ἔχουσι τὸν αὐτὸν λόγον. Φρονῶ δ' ὅτι τὰ φαινόμενα ταῦτα παρατηροῦνται ἐπὶ τῶν δυσπεπτικῶν. Τοῦτο ἴσως ἐξηγεῖ διατὶ ἄλλοτε ἐδίδοτο τυπικῶς καθάρσιον πρὸ πάσης χορηγήσεως κινίνης, ὅπερ ἦτο ἀποτέλεσμα ἴσως τῆς πείρας. Ὅθεν ἐπεθύμουν νὰ ἐξετασθῇ ἂν ἐπὶ τοιούτων ἀτόμων ἐγένετο θεραπεία ἀντισηπτικὴ διὰ καθάρσεων κτλ. πρὸ τῆς χρήσεως κινίνης. Προτείνω μάλιστα νὰ δοκιμασθῇ τοῦτο, ἂν δὲν ἐγένετο μέχρι τοῦδε.

Διμαράκης. Ἐν τῇ περιπτώσει τοῦ κ. **Χρησιδίου** ἀξία σημειώσεως εἶναι ἡ δίμηνος διάρκεια τῶν φαινομένων. Ἐπίσης παρατήρησα περιπτώσιν κυρίας, ἥτις μετὰ χορηγήσιν κινίνης εἶχεν ἐρύθημα πολύμορφον. Μὴ λησμονώμεν ὅτι καὶ τὸ νευρικὸν σύστημα λαμβάνει μέρος συντελεστικὸν πρὸς ἐκδήλωσιν τοιούτων φαινομένων, ὡς ἐρυθμάτων πολυμόρφων ἢ ὄζωδῶν κ. ἄλ. Ἀλλὰ καὶ αἱ τροφαὶ ἔχουσι αὐταὶ καθ' ἑαυτὰς ἐνεργείαν τινα, δυνατὸν δὲ καὶ αἱ πτωμαῖναι νὰ ἔχωσι τοιαύτην ἰκανότητα, ἀλλ' οὐχὶ πάντοτε ἐξ αὐτῶν νὰ πηγάζῃ τὸ κακόν. Ἀφήσωμεν κατὰ μέρος ὅτι καὶ αἱ ἐνέσεις τῆς κινίνης ὑποδορίως ἔχουσι τὴν δρᾶσιν τούτου ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἀτόμων, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἀξιοσημείωτον εἶναι ὅτι ἡ ἐπίθεσις ἰωδοφορμίου καὶ ἄλλων ἀντισηπτικῶν οὐσιῶν ἐπὶ τῶν τραυμάτων προκάλεσαν ἐνίοτε παρόμοια φαινόμενα.

Σιῶτης. Ὡς πρὸς τὴν χρῆσιν καθαρ-

σίου σημειωτέον ὅτι κυρία τις, ἐφ' ἧς παρετήρησα τὴν ἰδιάζουσαν ταύτην ἐνέργειαν τῆς κινήσης, ἐλάμβανε τακτικῶς καθάρσιον πρὸ ἐκάστης χρήσεως κινήσης καὶ ὁμως ἐπήρχοντο τὰ φαινόμενα.

Γαβριηλίδης. Φρονῶ ὅτι ἐν τοιαύταις περιπτώσεσιν ἐνδείκνυται ἡ τεχνητὴ ἐξοικείωσις πρὸς τὴν κινήσιν δι' ἐνέσεως ὁροῦ ζώων, εἰς ἃ προηγουμένως ἐχορηγήθη ἐπὶ τινὰ καιρὸν ἡ κινήσις.

Ἐπὶ τῶν ἐπιτολαζουσῶν νόσων ὁ κ. **Διμαράκης** ἀναφέρει περιπτώσεις ἀνεμοουλογίας καὶ ἰκανὰς γρίπης μετὰ ποικίλων μορφῶν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΠΕ'

22 Νοεμβρίου 1900.

Προεδρία Α. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

Ο κ. **Χρ. Χρηστίδης** παρουσιάζει **ἀνατομικὸν παρασκευάσμα** προερχόμενον ἐκ νεκροψίας περιπτώσεως τῆς νόσου τοῦ Adison καὶ συνιστάμενον ἐκ τῶν ἐπινεφριδίων καὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ἀριστεροῦ πνεύμονος.

Ὁ κ. **Μανουηλίδης** παρατηρεῖ— Τὸν ἀσθενῆ τοῦτον εἶδον πολλάκις ἐν τῇ Γαλλικῇ νοσοκομείῳ. Ἄξιον δὲ σημειώσεως εἶναι ἡ ταχύτης τῆς ἐξελιζέως τῆς νόσου. Πλὴν τῆς μεγάλης καταπτώσεως καὶ τῆς ταχέως ἐπελθούσης μελανοδερμίας δὲν ὑπῆρχον ἕτερα συμπτώματα ἰδιάζοντα. Βεβαίως ἡ νόσος αὕτη δὲν εἶναι λίαν χρονία, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τόσον ὀξεῖα. Ἡ ἡμετέρα περίπτωσις ἡ ἀνακινωθεῖσα πέρυσιν ἐν τῇ Αὐτοκρατορικῇ Ἱατρικῇ Ἐταιρείᾳ, μολονότι συνυπῆρχε καὶ καρκίνος τῆς μήτρας, διήρκεσεν ἐφ' ἰκανὸν χρόνον. Ἐνταῦθα σημειωτέον πρὸς τοῦτοις καὶ τὸν ἱλιγγὸν τοῦ ἀσθενοῦς, ὅστις προुकάλει συχνάκις τὴν ἀπώλειαν τῆς ἰσορροπίας καὶ τὴν πῶσιν αὐτοῦ, διότι οὐδαμοῦ σημειοῦται τῶν σχετικῶν συγγραμμάτων καθ' ὅσον γνωρίζω. Ἐπὶ τούτῳ ὑπωπτεύσαμεν μὴ ὑπῆρχε καὶ ἕτερόν τι νόσημα, ἴσως φυματίωσις ἐγκεφαλική· περὶ τούτου ὁμως δὲν ἠδυνήθημεν νὰ βεβαιωθῶμεν διὰ νεκροψίας. Ὁ Rendu ἀναφέρει περι-

πτῶσιν ταχείας ἐξελιζέως μετὰ βολβικῆς παραλύσεως καὶ ἐξηγεῖ τούτο διὰ τῆς ἀπορροφήσεως τοξινῶν. Ὡς πρὸς τὴν συμπτωματολογίαν ἄξιον σημειώσεως εἶναι πάντοτε τὸ χαρακτηριστικὸν ἐντονὸν ἄλγος, τὸ παραγόμενον αἴφνης κατὰ τὴν πίεσιν ἐπὶ τῶν ὑποχονδρίων, διότι διευκολύνει μεγάλως τὴν διάγνωσιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΠΣ'

29 Νοεμβρίου 1900.

Προεδρία Α. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

Ὁ κ. **Αν. Γαβριηλίδης** ἀναγινώσκει ἀνακοίνωσιν **περὶ τῶν ἱατρικῶν γνώσεων καὶ ἰδέων τῶν περὶ ὀφθαλμοῦ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς συγγραφεῦσιν**, ἔχουσιν δὲ ὡς ἐξῆς:

Κύριοι,

Διερχόμενός τις τοὺς Βυζαντινοὺς συγγραφεῖς εὐρίσκει εἰς αὐτοὺς χωρία εἰς τὴν ἱατρικὴν ἀναφερόμενα, ἐξ ὧν τινὰ σταχυολογήσας ἀνακοινοῦμαι σήμερον πρὸς ὑμᾶς καὶ δὴ αὐτούσια ὡς εἶναι διατετυπωμένα ὑπὸ τῶν συγγραφέων, οὐχὶ δὲ κατὰ παράφρασιν· διότι τὸ πρωτότυπον θέλγει μᾶλλον, νομίζω, τῆς ἐμῆς ἀτέχνου παραφράσεως εἰς τὴν νῦν γραφομένην γλῶσσαν καὶ διότι οὕτω ἀποφεύγεται ἡ ἐλαχίστη ἀλλοίωσις τοῦ νοῦ τοῦ συγγραφέως, μένει δὲ ἐλευθερωτέρα ἡ κρίσις τοῦ ἀναγνώστου.

Ἐκτός τούτου θ' ἀποφύγω ἐν τῇ ἐξελιζέ τῶν πραγμάτων καὶ πᾶσαν ἐπίκρισιν· διότι κρίσις τῶν ἰδεῶν ἐκείνων γινομένη ὑφ' ἡμῶν, οἵτινες ζῶμεν ὀλοκλήρους αἰῶνας μετ' αὐτοὺς καὶ βασιζόμεν τὰς κρίσεις ἡμῶν ἐπὶ γνώσεων ἀγνώστων κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, ἐπίκρισις λέγω καὶ κατάκρισις τῶν ἰδεῶν ἐκείνων εἶναι ἀδίκος καὶ ἄλογος. Τίς θὰ κατακρίνη τῶρα τὰς γνώσεις, τὰς ἰδέας, τὰς θεραπείας, τὰς δοξαζόμενας, γραφομένας καὶ ἐκτελουμένας πρὸ τῶν ἀνακαλύψεων τῆς ἀνατομικῆς, τῆς παθολογικῆς ἀνατομίας τῶν μικροβίων καὶ τῶν ἀντισηπτικῶν θεωρουμένας τότε μὲν ὀρθὰς νῦν δὲ ἐσφαλμένας, διότι ἔχομεν νέον κριτήριον τὴν ἀνατομικὴν, τὴν μικροβιολογίαν,

τὴν ἀντισηψίαν; Τίς θὰ ψέξη καὶ θὰ μεμφθῆ-
νῦν τοὺς μεγάλους προγενεστέρους ὀφθαλμολό-
γους, διότι δὲν διεγίνωνσκον τὰ παθήματα τοῦ
βυθοῦ τοῦ ὀφθαλμοῦ στερουμένους τοῦ ὀφθαλ-
μοσκοπίου;

Τούναντίον θὰ ἐπέκρινέ τις δικαίως ἄλλους
συγγραφεῖς, συγγράψαντας ἐπὶ τῇ βάσει προ-
γενεστέρων συγγραφέων, ὅτι στηρίζομενοι ἐπὶ
τῶν κοινῶς καὶ γενικῶς τότε παραδεδεγμέ-
νων ὡς ὀρθῶν, παρέλειψαν ἢ ἐπιπολαίως διε-
ξήλθον τὰ ὀρθῶς ἔχοντα καὶ οὐσιώδη, παρέ-
λαβον δὲ καὶ διέτριψαν εἰς τὰ ἀσήμαντα καὶ
ἰπουσιώδη. Τοῦτο δὲν εἶναι δυσχερές, ἀλλὰ καὶ
ἐπὶ τῶν τοιούτων ζητημάτων δὲν θὰ χρονο-
τριβήσωμεν, διότι τὸ ἡμέτερον ἔργον δὲν εἶναι
νὰ ἐπικρίνωμεν ἢ νὰ συγκρίνωμεν τοὺς Βυζαν-
τινοὺς συγγραφεῖς, καὶ δὴ μὴ ἰατροὺς ὄντας,
ἀλλὰ νὰ καταστήσωμεν γνωστά, περὶ ὧν
ἔγραψαν ἐν σχέσει ἔστω καὶ ἀπομεμακρυσμένη
πρὸς τὴν ἰατρικὴν ἐπιστῶντες τὴν προσοχὴν
πλειότερον εἰς τὰ ὀφθαλμολογικὰ χωρία.

Τούτων οὕτω προλεχθέντων ἀρχόμεθα ἀπὸ
τοῦ μεγάλου Φωτίου τοῦ Πατριάρχου Κων-
σταντινουπόλεως. Ὁ Φώτιος ἐν τῇ Μυριοβί-
βλῳ (Migne τόμος 103 σελ. 41) πραγμα-
τεύεται περὶ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ὁρει-
βασίου καὶ ἄλλων· προκειμένου δὲ περὶ Ὁρει-
βασίου λέγει τὰ ἐξῆς (Αὐτόθι, σελ. 708-720).

α' Ὁρειβασίου βιβλία . . . . .»

«Κελεύσαντί σοι, θειότατε αὐτοκράτορ
Ἰουλιανέ, τοὺς τῷ θαυμασίῳ Γαληνῷ χρησί-
μους εἰς τὴν ἰατρικὴν τέχνην γεγραμμένους
λόγους συντεμῆν εἰς ἕλαττον, προθύμως ὑπή-
κουσα. Τοῖς τε γὰρ μετιέναι τὴν τέχνην ταύ-
την προαιρουμένοις, ὡς αὐτός φησιν, οὕτε δὲ
φύσεως ἐπιτηδείας, οὐθ' ἡλικίας ἀρμοζούσης
τετυχηκόσι, πολλάκις δὲ οὐδὲ τῶν πρώτων
μαθημάτων ἀρξαμένοις, καὶ διὰ ταῦτα ἀδυ-
νάτως ἔχουσι τοὺς κατὰ διεξοδὸν λόγους ἐκ-
μανθάνειν, ἀρκέσει τὰ νῦν γραφησόμενα, χρό-
νου τε βραχυτέρου πρὸς τὴν ἐκμάθησιν χρή-
ζοντα, καὶ τὴν νόησιν εὐπετεστέραν ἔχοντα
τῷ τὴν συναίρεισιν εἰς βραχυλογίαν οὐκ ἀσαφῆ
γενήσεσθαι. Τοῖς τε ἐν προπαιδείᾳ γεγενημέ-
νοις καὶ μῆτε ὑπὸ φύσεως μῆτε ἡλικίας κω-
λυθεῖσι τελείαις χρῆσεσθαι ταῖς διδασκαλαῖς,
ἀρμόζοι ἂν ἢ τοιαύτη σύνοψις ἐπ' αὐτῶν τῶν
ἔργων τῆς μὲν χρείας ἐπιειγούσης, ἐν βραχεῖ

δὲ τῆς ἀναμνήσεως τῶν ἀναγκαιοτάτων γε-
νομένης».

Οὕτω μὲν ὁ Ὁρειβάσιος ἐν ταύτῃ τῇ πραγ-
ματείᾳ προομιᾶζεται, ὑποσχόμενος ἐκεῖνα μό-
να συναγαγεῖν, ἃ τῶν ἀρεσκόντων ἐστὶ τῷ
ἀνδρὶ καὶ πρὸς τὴν ἰατρικὴν ἀφορᾷ τέχνην τε
καὶ τῆς τέχνης μεταχείρισιν. Πεπόνηται δὲ
αὐτῷ ἢ τοιαύτη σπουδὴ ἐν λόγοις . . .

Τοῦ αὐτοῦ Πραγματεῖα ἐν λόγοις ἐβδο-
μήκοντα.

Ἡ δὲ δευτέρα πραγματεῖα Ἰουλιανῷ μὲν
καὶ αὐτῇ τὴν προσφώνησιν ποιεῖται.

Καὶ τὸ μὲν προοίμιον τοῦτο παραλείπομεν
διότι ἐμπεριέχεται ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ τοῦ
Daremborg, παραθέτομεν δὲ μόνον ἐν χω-
ρίῳ ὅπου ὑπάρχει μικρὰ τις διαφορὰ μεταξὺ
τῶν δύο συγγραφέων.

Φώτιος. «καὶ τοῦτο πράττειν ὡς οἶός τέ εἰμι
προθύμως διέγνωκα. Περιττὸν δὲ νομίσας εἶ-
ναι καὶ παντελῶς εὐθες τὸ ἐγγράφειν τὰ αὐ-
τὰ πολλάκις καὶ τῶν ἄριστα συγγραψάντων
καὶ τῶν μὴ ὁμοίως τὸ ἀκριβὲς ἐξεργασαμέ-
νων, μόνα τὰ τῶν ἄμεινον εἰπόντων συνάξω,
μηδὲν ὦν Γαληνὸς εἶπε παραλιπῶν, καθότι
τῶν συγγραψάντων ἀπάντων εἰς τὰς αὐτὰς
ὑποθέσεις αὐτὸς κρατεῖ. . . .»

Daremborg. «καὶ τοῦτο πράττειν ὡς οἶός
τέ εἰμι προθύμως διέγνωκα, χρησιμωτάτην
ὑπολαμβάνων εἶσθαι τὴν τοιαύτην συναγω-
γὴν τῶν ἐντυγχανόντων ἑτοιμῶς ἐξευρισκόν-
των τὸ ἐκάστοτε τοῖς δεομένοις ὠφελίμον.
Περιττὸν δὲ νομίσας εἶναι καὶ παντελῶς εὐθ-
θες τὸ ἐγγράφειν τὰ αὐτὰ πολλάκις καὶ τῶν
ἄριστα συγγραψάντων καὶ τῶν μὴ ὁμοίως τὸ
ἀκριβὲς ἐξεργασαμένων, μόνα τὰ τῶν ἄμεινον
εἰπόντων συνάξω [τὰ] πάλαι Γαληνῷ μόνῳ
ῤηθέντα, μηδὲν παραλιπῶν, τάξας, καθότι. . .»

Μετὰ ταῦτα ὁ Φώτιος ἐπιλαμβάνεται τῆς
πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ Ὁρειβασίου Εὐστάθιον
πραγματείας, τῆς ὁποίας ἀναφέρει τὰς ἐπι-
γραφὰς τῶν θεμάτων.

Μετὰ τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν θεμάτων τῆς
Συνόψεως ὁ συγγραφεὺς μεταβαίνει εἰς τὸ
πρὸς τὸν λογιώτατον Εὐνάπιον βιβλίον, τὸ
ὅποιον εἶναι συντομία τῶν πρὸς τὸν Εὐστάθιον
ἐννέα λόγων εἰς τέσσαρας· καὶ περαίνει διὰ
τῶν ἐξῆς ἐπικρίσεων ἐπὶ τῶν ἔργων τοῦ Ὁρει-
βασίου· ἀφράσεως δὲ χαρακτηῖρα λέγειν τοῦ

λόγου ἅμα τε ἄπορον καὶ περιττὸν εἶναι δοκεῖ· ἕκ τε γὰρ διαφόρων καὶ παντοδαπῶν αὐτῷ τὰ συντάγματα συνήθροισται, καὶ ἰατρὸς ἀγῆρ οὐ τοῦ ἐν λόγῳ κάλλους καὶ τῆς σοφίας εὐθύνας ἂν τινι τῶν σωφρονούντων παράσχοι, ἀλλ' εἶτι τῶν κατὰ τὴν ἰατρικὴν ἔργων οὐκ ὀρθῶς διήλθεν οὐδ' ἐπεδείξατο»...

Ὁ Φώτιος περαίνων τὸν λόγον περὶ Ὁρειβασίου πραγματεύεται περὶ τοῦ **Θέωνος** τοῦ ἀρχιατροῦ τοῦ **Ἀλεξανδρέως** καὶ μετὰ ταῦτα περὶ **Ἀετίου τοῦ Ἀμιδηνοῦ** τοῦ κόμιτος τοῦ Ὀφικίου. Τοῦ τελευταίου τούτου δίδει λεπτομερεστέραν ἀνάλυσιν ὥστε εἰς τὸν ἐπιθυμοῦντα νὰ ἀσχοληθῇ ἐμβριθῶς εἰς τὰ ἔργα τοῦ Ἀετίου ἢ παροῦσα ἐκθεσις τοῦ Φωτίου δύναται νὰ παράσχη μεγάλα βοηθήματα εἰς τὴν κατάταξιν καὶ διαίρεσιν τῶν κεφαλαίων καὶ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἐπικούρος μικρὸς μὲν ἀλλ' οὐχὶ περιφρονητὸς εἰς τὸ ἐν Παρισίοις ἀρχαιότερον χειρόγραφον τοῦ ἰα' αἰῶνος καὶ εἰς τὸ ἐν Βατοπεδίῳ τοῦ Ἄθω τοῦ ἰδ' αἰῶνος. Καὶ ὁ μὲν Ἀέτιος συνέγραψε περὶ τὰ 540, ὁ δὲ Φώτιος ἔζησεν ἀπὸ 820 μέχρις 898. Ἡ κρίσις τοῦ Φωτίου περὶ τοῦ βιβλίου τοῦ Ἀετίου εἶναι εὐνοϊκωτάτη, καὶ δικαίῳ τῷ λόγῳ ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν ἐν τῇ σελίδι 733 ἀναφερομένων.

«Καὶ ὅσα γ' ἐμὲ εἰδέναι, ὁ προκείμενος τοῦ ἀνδρὸς πόνος τῶν μὲν Ὁρειβασίου συνόψεων, ἦν τε πρὸς τὸν Εὐστάθιον καὶ ἦν πρὸς Εὐνάπιον ἔγραψε, τοῖς πᾶσι κρατεῖ· αἰτιολογίας τε γὰρ προέχει καὶ διαγνώσεσι καὶ προγνώσεσι καὶ προσδιορισμοῖς καὶ τῷ τῆς θεραπείας πλάτει. Οὐ τούτων δὲ μόνων ἐν ὑπεροχῇ ὀράται, ἀλλὰ καὶ ἥτις αὐτῷ τῶν Γαληνοῦ βιβλίων σύνοψις ἐπιλοπονήθη, καὶ ταύτης ἐπικρατεῖ τῷ τε εἰς ἐλάττονα ὄγκον ταύτην συνεστάθαι καὶ τῷ σαφεστέραν παρέχειν τὴν διδασκαλίαν, καὶ τῷ περὶ πλείονων παθῶν διαλαμβάνειν ταύτην μᾶλλον ἢ ἐκείνην. Τῆς δὲ τῷ αὐτῷ ἀνδρὶ εἰς ἐβδομήκοντα βιβλία συντεταγμένης τὴν ἄλλην ἄμιλλαν οὐκ εὐλαβουμένη, ἴσως ἂν ἐλαττωθεῖ εἰς τε τὰ τῆς ἀνατομικῆς ἐγχειρήσεως μὴ παραδραμούσης ἐκείνης αὕτη παρατρέχει, καὶ τὴν θεωρίαν τῆς τῶν μορίων χρείας, φιλοσόφου μᾶλλον οὔσαν σπουδῆς ἢ θεραπείας ἔργον, ὡσαύτως παρήλθε. Τῆς αὐτῆς δὲ ταύτης καὶ τῆς

προειρημένης τῶν Γαληνείων συνόψεως τοῦ κρατεῖν ἂν ὑπαναχωροῦσα εἴη. Ἀλλὰ γὰρ ἔγωγε φαίην ἂν ὡς κατὰ τὴν παροῦσαν τῶν ἀνθρώπων βῆθυσίαν καὶ τὴν περὶ τὰ ἄλλα μᾶλλον ὀρμὴν ἢ περὶ ὧν ἡ θεραπεία κατορθωθείη τοῖς κάμνουσι, ταύτην ἐκμελετᾶν τὴν συναγωγὴν τῶν ἄλλων μᾶλλον σπουδασμάτων χρῆ, μάλιστα γὰρ ὅσοις μὴ πρὸς τὸ βᾶθος τῆς ἰατρικῆς θεωρίας ἐλάσαι καὶ τὴν κατὰ φυσιολογίαν σοφίαν τε καὶ ἀλήθειαν σκοπὸς ἐστὶν ἀνευρεῖν, πρὸς μόνην δὲ τὴν τῶν σωμάτων θεραπείαν ἢ πρόθεσις ἀφορᾷ, καὶ μηδὲν τῶν περὶ αὐτὴν ἐπὶ τῆς χρείας ὑστερεῖν. Τοῖς γὰρ τὰς ἰάσεις νόσων ἀπελάσεις ἐλομένους ἐμφανίζειν δι' ἔργων τοῦτο τὸ βιβλίον ἐπιμελῶς μεταχειρίζεσθαι δεῖ, καὶ τὴν σχολὴν εἰς αὐτὸ συντεταγμένην ἔχειν, καὶ ὅγε μισθεῖς τῇ παραινέσει ἐν αὐτῇ τῇ πείρᾳ τὸ κέρδος εὐρήσει».

Καὶ ταῦτα μὲν παρὰ Φωτίῳ διατρέχοντες δὲ τοὺς τόμους ἀπαντῶμεν ἄλλους συγγραψαντας συστηματικώτερον περὶ ἰατρικῆς, τὸν **Μελέτιον** τὸν **Μοναχὸν** καὶ τὸν **Νεμέσιον** ἐπίσκοπον Ἐμέσης. Ὁ Μελέτιος ἦτο Μοναχὸς ἐν τῇ Μονῇ τῆς ἁγίας Τριαδὸς τῆς Τιβεριουπόλεως τῆς μεγάλης Φρυγίας, συνέγραψε δὲ **περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῆς** (Migne τόμ. 64 σελ. 1076—1309).

Πότε ὁμοῦς συνέγραψε δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωστόν. Ἀλλ' ὁμοῦς παρὰ τῷ Μεγάλῳ Βασιλεῖ εὐρίσκομεν ἐπιστολὴν ἀπευθυνομένην πρὸς Μελέτιον τὸν ἀρχιατρὸν. Ταύτην ὁ Βασίλειος ἔγραψε κατὰ τὰ τέλη τῆς ζωῆς του († 379), ἐπομένως ἂν ἡ παροῦσα ἐπιστολὴ εἶναι πρὸς τὸν ἡμέτερον Μελέτιον, ἔπεται ὅτι οὗτος περὶ τὰ τέλη τοῦ δ' αἰῶνος εἶχεν ἤδη κεκτημένην τὴν φήμην, ἐξ ἄλλου δὲ ὁ Μελέτιος ἐν τῷ προοίμῳ αὐτοῦ ἀναφέρει τὸν Βασίλειον (Migne τόμ. 32 σελ. 705).

Τὸ σύγγραμμα τοῦ Μελετίου εἶναι περιλήψεις καὶ οὐδὲν περιέχει τὸ νέον· αὐτὸς δὲ ὁ συγγραφεὺς ἐκφέρει τὴν γνώμην ταύτην λέγων ὅτι συνέγραψε τὴν παροῦσαν σύνοψιν, οὐκ ὡς καινόν τι ἐπινοήσαντος περὶ φύσεως ἀνθρώπου φυσιολογήσαι, ἀλλὰ σύντομον καὶ ἀνελλιπῆ πραγματείαν ἐκθέσθαι τοῖς φιλομαθεῖσι καὶ φιλοπόνοις βουλομένου. Συγγράφων δὲ ταύτην σκοπὸν ἔθετο νὰ συναγάγῃ ἐπὶ τὸ αὐτὸ τὰς

περί φύσεως τοῦ ἀνθρώπου διεσπαρμένας γνώσεις παρά διαφόροις συγγραφεῦσιν, ὡς παρ' Ἱπποκράτει, Γαληνῷ, Σωκράτει, Μεγάλῳ Βασιλείῳ, Γρηγορίῳ, Χρυσοστόμῳ, Κυρίλλῳ καὶ παρ' ἄλλοις.

Ἐπιλαβόμενος δὲ τῆς συγγραφῆς ὁ Μελέτιος μετὰ τινα προλεγόμενα ἀρχίζει ἐκ τοῦ Τις ἐστὶν Ἄνθρωπος. Ἄνθρωπος γάρ ἐστι, φασί, ζῷον λογικὸν θνητόν, νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν· ζῷον μὲν ὅτι καὶ ὁ ἄνθρωπος οὐσία ἐστὶν ἐμφυχος αἰσθητικῆ· οὗτος γὰρ ὅρος ζῷου· λογικὸν δὲ ἵνα χωρισθῆ τῶν ἀλόγων, καὶ θνητόν, ἵνα διαστῆ τῶν ἀθανάτων λογικῶν ἤγουν τῶν ἀγγέλων· τὸ δὲ νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν, ὅτι διὰ μαθήσεως προσγίνονται ἡμῖν αἱ τέχναι καὶ ἐπιστήμαι, ἔχουσι μὲν δύναμιν δεκτικὴν, τὴν δὲ ἐνέργειαν κτωμένοις ἐκ τῶν μαθημάτων. Τὸ δὲ ἄνθρωπος ὄνομα, παρὰ τὸ ἐναρθρὸν ἔχει φωνήν, τῶν ἄλλων ζῶων ἀπάντων ἀνάρθρως καὶ ἀσημάντως φωνούτων. Τινὲς δὲ παρὰ τὸ ἀθρεῖν καὶ λογίζεσθαι ἄπερ ὅπωπε, τουτέστι παρὰ τὸ βλέπειν κατὰ νοῦν καὶ λογίζεσθαι τὰ δέοντα τῶν ἄλλων ζῶων μὴ προνοουμένων ἢ μὴ λογιζομένων. Ἄλλοι δὲ παρὰ τὸ ἀνώθειν τὸν ὀφθαλμόν, ἤγουν ἄνω αἶρειν· ἢ παρὰ τὸ δρῶ τὸ βλέπω, ἢ πράττω, ἄδρωπος καὶ ἄνθρωπος· ἢ παρὰ τὸ ἄνω ῥέπειν, ἀνάρροπος τις ὢν». Ὡς βλέπετε εὐθύς ἐξ ἀρχῆς καταφαίνεται ἡ τάσις τοῦ συγγραφέως πρὸς τὸ ὀρίζειν καὶ ἐτυμολογεῖν.

Ἄλλ' ἡμεῖς παραλείποντες ἐνταῦθα πλείστα κεφάλαια ἀφικνούμεθα εἰς τὸ περὶ ὀφθαλμῶν (σελ. 1161), ἐνθα ὁ συγγραφεὺς μετὰ μικρὰ τινα γενικά, ἐπιλαμβάνεται τῆς σημασίας τῶν διαφόρων χιτῶνων τοῦ ὀφθαλμοῦ, τῶν ἐνεργειῶν αὐτῶν καὶ τοῦ σκοποῦ, περὶ τῶν ὑγρῶν τοῦ ὀφθαλμοῦ, περὶ τῶν ὀφθαλμικῶν ὀρων, περὶ χρωμάτων, περὶ βλεφαρίδων, περὶ μυῶν καὶ περὶ ὀράσεως. Εὐλογον δὲ νομίζομεν νὰ παραθέσωμεν τὸ πλείστον τοῦ κειμένου ὡς ἔχει, ὅπως καὶ οἱ μὴ δυνάμενοι νὰ πορισθῶσι τὸ σύγγραμμα τοῦ Μελετίου ἀπολαύσωσιν αὐτοῦ.

α . . . Δεῖ εἰδέναι οὖν ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου ἐκφέρεται δύο νεῦρα, τὰ ὀπτικὰ προσαγορευόμενα· πρῶτον μὲν γὰρ ταύτῃ τῇ αἰσθήσει πέμπει ὁ ἐγκέφαλος νεῦρα, ἔπειτα δὲ καὶ τῷ

παντὶ σώματι. Διαφέρει δὲ ταῦτα τῶν ἄλλων νεύρων ὅτι τὰ μὲν ἐν τῷ παντὶ σώματι νοστά τε ἐστὶ καὶ ἀκοιλία, τὰ δὲ τῶν ὀφθαλμῶν ἀυλακοειδῆ καὶ τετρημένα, ἵνα σωλήνων δίκην τὸ ὀπτικὸν πνεῦμα παρὰ τὸν ὀφθαλμόν ὀχετεύωσιν. Ταῦτα τοίνυν ἐμβάλλονται καὶ εἰς τοὺς λεγομένους θαλάμους τῶν ὀφθαλμῶν. Θάλαμος δὲ λέγεται τὸ ἔσω τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἐν ᾧ οἱ χιτῶνες ἐνοῦνται, καὶ αὐτὸ τὸ φῶς ἐνοικεῖ . . . . Διασχίζεται δὲ τὰ νεῦρα εἰς τοὺς θαλάμους, ὡς περ εἰ τις λαβῶν πάπυρον, ταύτην εἰς λεπτὰ κατατεμῶν διασχίζει, ἀναπλέκει τε πάλιν, καὶ ποιεῖ χιτῶνα τὸν λεγόμενον ἀμφιβληστροειδῆ, ὁμοιον ἀμφιβλήστρω, ὄργανον δὲ τοῦτο θηρeutικὸν ἰχθύων. Μετὰ τοῦτον δὲ τὸν χιτῶνά ἐστὶ δεύτερος χιτῶν λεγόμενος ῥαγοειδῆς, ὅτι ῥαγὶ σταφυλῆς ἔοικε κατὰ τὸ σχῆμα. Καὶ καθάπερ ἐκ τῆς σταφυλῆς ὀρώμεν τὰ μὲν ἔσω δασύτερα, τὰ δὲ ἔξω λεῖα, οὕτως καὶ ἐπὶ τῆς ῥαγοειδοῦς ἐστὶν ἰδεῖν. Ἐκπέφυκε δὲ οὗτος ἐκ τῆς λεπτῆς προσαγορευομένης μήνιγγος· ἐκ δὲ τῆς παχείας ὁ κερατοειδῆς· ὠνόμασται δὲ οὕτως, διὰ τὸ παρεμφέρειν τοῖς κέρασι, κατὰ τε τὸ χρῶμα· λευκὸν γάρ ἐστι καὶ ὅτι εἰς κτηδῶνας ἀναλύεται ὡς περ ἐκείνα· καὶ ὅτι μιμεῖται τὴν ἐκείνων διαφορὰν. Ὁ δὲ ἐπιπεφυκῶς ἀπὸ τοῦ κρανίου λεγομένου ὑμένος ἔχει τινα ἐκφυσιν, ἥτοι ἀρχὴν ἔχει ἀπὸ τίνος μοίρας τῆς παχείας μήνιγγος ἐξιούσης διὰ τῶν εἰρημένων τοῦ ἐγκεφάλου ῥαφῶν, τῆς στεφανιαίας, καὶ τῆς λαμβδοειδοῦς. Ἔστι δὲ ἡ χρεῖα τῶν εἰρημένων χιτῶνων τοιαύτη· ὁ ἀμφιβληστροειδῆς, στήριγμά ἐστὶν ἐνδοθεν τοῦ παντός σώματος τοῦ ὀφθαλμοῦ· ὁ δὲ ἐπιπεφυκῶς ἔξωθεν· μεταξύ δὲ τούτων εἰσίν, ὁ μὲν κερατοειδῆς πρὸς τῷ ἐπιπεφυκῶτι ἔξω, ὁ δὲ ῥαγοειδῆς πρὸς τῷ ἀμφιβληστροειδεῖ ἔσω. Χρεῖα δὲ τοῦ μὲν ῥαγοειδοῦς, ἵνα κατ' αὐτοῦ τοῦ τρήματος τῆς κόρης γένηται, δι' οὗ τὸ ὀπτικὸν ἐξείσι φῶς· συμβάλλεται δὲ καὶ ἄλλως περιθάλπων τὸ κρυσταλλοειδὲς ὑγρὸν· δι' ὃ καὶ δασὺς ἐνδοθεν ἐγένετο καὶ σπογγώδης, ἵνα μήτι λυμάνηται τῆς κόρης· ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ δυνθῆναι φλέβας ὑποδέξασθαι πλείονας. Εἴτα ἐπειδὴ τοιοῦτος ὢν ἐμελλεν ἐμποδίζειν τῷ ὀπτικῷ πνεύματι εἰς τὸ ἐξίεναι, διὰ τοῦτο τέτρηται ἔξωθεν, καὶ πυκνός ἐστι, πρὸς τὸ μὴ

συγχωρεῖν διαφορεῖσθαι τὸ πνεῦμα. Ἄλλα καὶ κατὰ τὸ χρῶμα παραμυθεῖται τὰς ἐκ τῶν ἀμέτρων διακρίσεων καὶ συγκρίσεων βλάβας, τῷ μέλας τε ἅμα εἶναι καὶ λευκός· διακρίνεται γὰρ ὑπὸ τῶν ἄγαν λευκῶν· συγκρίνεται δὲ ὑπὸ τῶν ἄγαν μελανῶν. Τοῦ δὲ κυανοῦ ἢ καὶ ἑκατέρου μετέχων χρώματος εἰς συμμετρῖαν ἀνάγει τὸν ὀφθαλμὸν καὶ παραμυθεῖται. Ὁ κερατοειδὴς δὲ ἐγένετο, ἵνα σφίγγῃ καὶ ἀποφράττῃ τὸ στόμα τῆς κόρης, ἵνα μὴ δι' αὐτὸ τὰ ὑγρά ἐκχέοντο· ἀλλ' ἐμελλεν ἐμποδίζειν τῷ ὀπτικῷ πνεύματι καὶ οὗτος πρὸς τὸ ἐξίεναι· διὰ τοῦτο μάλιστα ἐδεήθη ἐκ διαφανεστάτης οὐσίας τὸν κερατοειδῆ γενέσθαι. Καὶ ὡς περ ὀρώμεν ὅτι τῶν κερατίνων ἐνδοθεν φανῶν περιεχόμενος ὁ λύχνος τὸ φῶς τὸ οἰκίον ἐξω πέμπει, μηδὲν ἐμποδίζοντος τῷ λύχνῳ τοῦ σώματος, οὕτω κἀνταῦθα ὁ κερατοειδὴς, διαφανὴς ὢν, οὐκ ἐμποδίζει τὸ ὀπτικὸν πνεῦμα διεξίεναι. Διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν καὶ ὁ ἐπιπεφυκῶς οὐ πάντα περιλαμβάνει τὸν κερατοειδῆ, ἀλλὰ κυκλῶ περισφίγγων αὐτὸν καὶ περιλαμβάνων, μοῖραν τινα αὐτοῦ κυκλοτερῆ ἀφήσιν, ἵνα δι' αὐτῆς ἐξακοντίζη τὸ ὀπτικὸν πνεῦμα. Ὅτι δὲ καὶ ὁ κερατοειδὴς φύσει λευκός ἐστι, δῆλον ἐκ τοῦ παχυνόμενον αὐτὸν λευκαίνεσθαι· παχύνεται δὲ ἐν ταῖς λευκώμασι· φαίνεται δὲ ὁμοῦς μέλας, οὐ διὰ τὴν οἰκίαν φύσιν, ἀλλ' ὅτι ὑποκείμενος αὐτῷ ὁ ῥαγοειδὴς νοθεύει αὐτοῦ τὸ χρῶμα. Εἰσὶν οὖν οἱ δύο μὲν λευκοί, ἤγουν ὁ κερατοειδὴς καὶ ὁ ἐπιπεφυκῶς, μέλανες δὲ οἱ δύο, ὁ τε ἀμφιβλητροειδὴς, καὶ ὁ ῥαγοειδὴς· περὶ μὲν τῶν χιτώνων τῆς τε ἐκφύσεως καὶ τοῦ ἀριθμοῦ, καὶ τῆς χρείας αὐτῶν, καὶ τῆς ὀνομασίας αὐτάρκως εἴρηται. Εἶπωμεν δὲ περὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ὄντων ὑγρῶν· εἰσὶ δὲ τὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ ὑγρά τὸν ἀριθμὸν τρία. Καὶ πρῶτον μὲν ἐστὶ τὸ ὑαλώδες, ὃ καὶ κατὰ τὸ μέσον ἐγκείται τοῦ ὀπτικοῦ πόρου· ὅθεν αἱ δισπαρμῆναι ἴνες ποιοῦσι τὸν ἀμφιβληστροειδῆ· καλοῦσι δὲ ὑαλώδες τοῦτο τὸ ὑγρὸν, ὅτι περ παραπλήσιόν ἐστιν ὑάλῳ, κατὰ τε τὸ χρῶμα καὶ κατὰ τὴν σύστασιν. Μετ' ἐκεῖνο δὲ ἐστὶ τὸ λεγόμενον κρυσταλλοειδὲς ὑγρὸν· καὶ ἔχει αὐτοῦ τὴν ὀνομασίαν παρὰ τὸ εἰοικέναι κρυστάλλῳ· κρυστάλλος δὲ ἐστὶ πεπηγὸς ὕδωρ· εἰοικε δὲ τούτῳ κατὰ τε τὸ χρῶμα καὶ κατὰ τὴν σύστασιν·

συμβάλλει δὲ τὸ ἤμισυ, καὶ οἶον ἐμπέπται τὸ ὑαλώδες ὑγρὸν μετὰ τοῦ κρυσταλλοειδοῦς. Ἔστι δὲ καὶ τρίτον ὑγρὸν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ καὶ καλεῖται ῥοειδὲς, παρὰ τὸ εἰοικέναι τῷ λεπτῷ καὶ λευκῷ τοῦ φύου. Χρεία δὲ ἐστὶ τοῦ ὑαλώδους διττή· καὶ γὰρ καὶ ὑπέστρωται τῷ κρυσταλλοειδί καὶ τρέφει αὐτό. Τὸ δὲ ῥοειδὲς ἐπιτέγγει τε τὸ κρυσταλλοειδὲς, συνεχῶς ὑπὸ τῶν ἐνεργειῶν ξηραίνόμενον· ἀλλὰ μὴν καὶ πρόβολος αὐτοῦ γίνεται, ὥστε μὴ ἀμέσως αὐτὸ τῷ περὶξ ὀμιλῶν ἀέρι βλάπτεσθαι ὑπ' αὐτοῦ. Ἔστι δὲ τοῦτο τὸ ῥοειδὲς λεπτόν καὶ ἀερῶδες, ὡς μὴ ἐμποδίζειν τῷ ὀπτικῷ πνεύματι φερομένῳ παρὰ τὴν κόρην. Τὸ δὲ κρυσταλλοειδὲς ἐστὶ μεσαίτατον περιλαμβανόμενον ὑπὸ τῶν δύο ὑγρῶν καὶ τῶν λοιπῶν εἰρημένων χιτώνων· καὶ αὐτὸ ἐστὶ τὸ ἀντιλαμβανόμενον καὶ τῶν πρωτουργῶν μορίων τῆς ὀπτικῆς δυνάμεως¹.

Τὸ δὲ ὀπτικὸν πνεῦμα τὸ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου, φέρεται ἐν αὐτοῖς, καὶ διττὴν ἀποτελεῖ τὴν χρείαν, μίαν μὲν, ἵνα πληροῖ τὸν ὀφθαλμὸν καὶ ὄγκον ἀπεργάζηται. . . . . δευτέραν δέ, ἵνα ἐξακοντιζομένου ἐκ τῆς κόρης γιγνώσκωμεν μακρόθεν τὰς τῶν αἰσθητῶν σωμάτων ἰδέας τε καὶ χρείας καὶ ἵνα ὁ ὀφθαλμὸς ἀλλοιοῖ ταῦτα, καὶ διαφορθεύηται παρὰ τὸ κρυσταλλοειδὲς ἢ τούτων χροιά, καὶ ἐπικρίνει δὲ ταῦτα ὡς βασιλεὺς ὁ ἐγκέφαλος. . . . .

Ἴδωμεν δὲ πῶς γίνεται τὸ μέλαν χρῶμα καὶ τὸ γλαυκόν, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα. . . . .

1. Διασαφηνίσαι τις μάλιστα ἐνταῦθα εἶναι εὐλογος· διότι τῶν πρωτουργῶν μορίων τῆς ὀπτικῆς δυνάμεως ἐν γενικῇ πληθυντικῇ ἐνέχει σπουδαιοτάτην σημασίαν καὶ ὑποδεικνύει ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς τὸ κρυσταλλοειδὲς δὲν ἀπέδιδον τὴν ὀπτικὴν δύναμιν· ἐν ᾧ ἢ διόρθωσις τῆς φράσεως εἰς τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν, τὸ πρωτουργὸν μόριον, (ὡς καὶ ἐν ὑποσημειώσει ἐν τῷ κειμένῳ ὑπάρχει), θεωρεῖ ἀπαραίτητον τὴν ὑπάρξιν τοῦ κρυσταλλοειδοῦς διὰ τὴν ὄρασιν, ὅπερ καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἐπέσβεον, ἄλλως τε καὶ παρ' αὐτῶν τῷ Μελετίῳ οὐδαμοῦ ἀλλαγῶν διαφαίνεται ὅτι ἀπέδιδον οἱ ἀρχαῖοι καὶ εἰς ἄλλα ὄργανα τὴν ὄρασιν· τούναντίον μάλιστα ὁ κρυσταλλοειδὴς περιβάλλεται ὑπὸ θεραπόντων καὶ διαφυλάττεται πανταχόθεν.

Πῶς τὸ χωρίον εἶναι γεγραμμένον ἄρα γε εἰς χειρόγραφα περιέχοντα τὰ τοῦ Μελετίου καὶ εὐρισκόμενα ἀλλαγῶν, ὡς ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ Ἱεροσολύμων καὶ ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ Βατοπεδίου;

Ἴδωμεν οὖν καὶ τὸν δρον τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τὰς ὀνομασίας αὐτῶν, καὶ τὰς παραγωγὰς. Ὁφθαλμοί, φησὶν, εἰσὶν οἱ συνεστῶτες ἐκ τεσσάρων χιτῶνων καὶ ὑγρῶν διαφερόντων τριῶν, νευρώδεις, αἰσθητικοὶ τῶν ὑποκειμένων χρωμάτων καὶ μεγεθῶν καὶ σχημάτων. Οὐ μόνον δὲ ὀφθαλμοὶ λέγονται, ἀλλὰ καὶ φάη κατὰ τὸν ποιητὴν, καὶ δμματα, καὶ ὄσσε καὶ ὄπες.

Καὶ ὀφθαλμοὶ μὲν..... Ὁ δὲ ἐπιπεφυκῶς χιτῶν *λογάδες* καλεῖται παρὰ τῷ ποιητῇ, ... Διαφέρει δὲ ὄψις ὀράσεως, ὅτι ἡ μὲν δρασις ὀρισίς τις εἶναι δοκεῖ ἢ τοὺς δρους τουτέστι τὰ πέρατα τῶν σωματῶν καταλαμβάνουσα, ἡ δὲ ὄψις, ἄψις τίς ἐστὶ καὶ ψαῦσις τῶν ὀρατῶν κατανοῶσιν ποιουμένη..... Αἱ δὲ περὶ αὐτὸν τρίχες *βλεφαρίδες* προσαγορεύονται· οὐ μόνον γὰρ κόσμον παρέχουσιν τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἀλλὰ καὶ κόνιν καὶ κάρφος, καὶ πάντα τὰ προσπίπτοντα τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐξωθεν ἀποκρούονται, καὶ οὐκ ἔωσι παρενοχλεῖσθαι αὐτοὺς ὑπ' οὐδενός· αἱ δὲ ὑπεράνω τῶν ὀφθαλμῶν ἔξοχαί, ἐν αἷς αἱ τρίχες ἴστανται στοιχηθόν, *ὄφρονες* καλοῦνται ἤτοι ὠπόρρες, παρὰ τὸ τοὺς ὠπας φρουρεῖν ἐξ ὀμβρῶν καὶ ἰδρωτῶν. Ἔστι δὲ καὶ ἄπορον ἐν αὐταῖς, ὅτι αἱ μὲν τῆς κεφαλῆς τρίχες αὐξοῦσι τε καὶ ἀποκείρονται. Αὗται δὲ αἱ βλεφαρίδες διὰ τὸ μὲν κωλύειν ἢ παρεμποδίζειν τοὺς ὀφθαλμούς, ὡς ἐπὶ τῶν ἰσχατογῆρων, ἐκωλύθησαν αὐξάνεσθαι παρὰ τοῦ τεχνουργοῦ τῆς πάντων δημιουργίας.

Πολλὴν δὲ κἂν τοῖς ὀφθαλμοῖς κατὰ τὸ χρῶμα καὶ τὸ μέγεθος πέφυκεν ἑτερότης¹.

1. Γνωρίζομεν ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ Ἀναστάσιος († 518 μ. Χ.) ὁ Α' ἐπικαλεῖτο καὶ Δίκωρος, διότι εἶχεν ἀνομοίους τὰς κόρας τῶν ὀφθαλμῶν. Περὶ αὐτοῦ ὁ μὲν Ζωναρᾶς λέγει· «Δίκωρος δὲ ἑκαλεῖτο ὁ Ἀναστάσιος ὅτι ἀνομοίας ἀλλήλαις εἶχε τὰς κόρας τῶν ὀφθαλμῶν· τῇ μὲν γὰρ ἦν τὸ χρῶμα μελάντερον, ἡ δὲ λαία πρὸς τὸ γλαυκότερον ἐχρωματίζετο· ὁ δὲ Μιχαὴλ ὁ Γλυκᾶς· «Οὗτος μὲν οὖν (ὁ Ἀναστάσιος) Δίκωρος ἐλέγετο· τὴν γὰρ ἑτέραν κόρην ἔτυχεν ἔχων μέλαιναν, γλαυκῶρου δὲ τὴν ἄλλην (Corpus Script. Byz. τόμ. 27 σελ. 481).

Ὁ δὲ Ἐφραίμ ὁ Μοναχὸς ἐν στίχοις τὰ ἐξῆς:

οὕτως Ἀναστάσιος ἔσχε τὸ κράτος
ὅστις ἐπωνομάζετο Δίκωρος θείων
οἷς οὐχ ὁμοίας ἔσχεν ὀμμάτων κόρας
ἀλλὰ μελάντεραν μὲν αὐτῶν θατέραν
γλαυκὴν δὲ λαίαν, ὡς ἐπίσημον φέρον.

Τόμ. 42, σ. 51, στίχ. 1051).

Καὶ περὶ μὲν τοῦ χρώματος αὐτῶν εἴρηται· περὶ δὲ τοῦ μεγέθους νῦν ἐστὶν εἰπεῖν.....

Οἱ δὲ τοὺς ὀφθαλμούς κινοῦντες μῦες εἶσι τὸν ἀριθμὸν, δύο μὲν οἱ περιστρέφοντες ὄλον τὸν ὀφθαλμόν, ἀπὸ τοῦ μεγάλου κανθοῦ ἀρχόμενοι, καὶ εἰς τὸν μικρὸν τελευτῶντες.

Οἱ δὲ τέσσαρες κινοῦσιν αὐτὸν κατ' εὐθείαν· ὁ μὲν εἰς ἀνατείνων, ὁ δὲ ἄλλος κατασπῶν· ἄλλος ἐπὶ δεξιᾷ κινῶν, καὶ ἄλλος ἐπ' ἀριστερά. Ἔστι δέ τις καὶ ἕτερος ἔβδομος, ὅστις αὐτὸν στηρίζει τὸν ὀφθαλμόν, ἐπειδ' ἂν ἀκριβῶς βλέπειν τι σῶμα μικρὸν δεηθῶμεν εἰς δρατιν»....

Μετὰ ταῦτα ὁ συγγραφεὺς πραγματεύεται περὶ Ὀράσεως ἤτοι περὶ τῆς διὰ τῶν ὀφθαλμῶν γινομένης ἐνέργειας. Τὸ αὐτὸ δὲ θέμα εὐρίσκομεν καὶ παρ' ἑτέρῳ συγγραφεῖ, Νεμεσίῳ, ἐπισκόπῳ Ἐμέσης τῆς Κοίλης Συρίας (400) περὶ *Φύσεως ἀνθρώπου*, παρ' ᾧ τὸ περὶ Ὀράσεως θέμα διεξοδικώτερον, λεπτο-

Πλείστοι ἄλλοι συγγραφεῖς γράφουσι περὶ τοῦ σημείου τούτου, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν ἀναφέρομεν τὸν Ἰωάννην Μαλαλᾶν (Migne, T. 97, σελ. 580), ὅστις περιγράφει τὸν Ἀναστάσιον ὡς ἐξῆς:

«Ἦν δὲ μακρὸς πᾶνυ, κοντόθριξ, εὐστυλος, στογγύλοψις, μιζοπόλιος τὴν κάραν καὶ τὸ γένειον, ἐν τῷ δεξιῷ ὀφθαλμῷ ἔχων τὴν κόρην γλαυκὴν ἐν δὲ τῷ ἀριστερῷ μέλαιναν, τελείους ἔχων ὀφθαλμούς καὶ τὸ γένειον αὐτοῦ πυκνῶς ἐκείρατο». Τὸ χωρίον τοῦτο μᾶς διδάσκει ὅτι ἡ κόρη τοῦ αὐτοκράτορος ἦτο φυσιολογική, ἀλλὰ ταύτην μετεχειρίσθησαν οἱ Βυζαντινοὶ συγγραφεῖς, ὡς καὶ ἄλλοι προγενέστεροι, ἄνευ τῆς λήξεως εἴρισε.

Ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ Μαλαλᾶ ἀπαντῶμεν πληθῆν φυσιολογικῶν περιγραφῶν καὶ μετ' αὐτῶν ἐπιθετὰ ὀφθαλμῶν τὰ ἐξῆς: μεγάλους ἔχουσα ὀφθαλμούς, εὐὐφθαλμος, μεγαλόφθαλμος, οἰνοπαεῖς τοὺς ὀφθαλμούς ἔχων, μελάγκωρος, μικρόφθαλμος, εὐόφρις, βαθεῖς ἔχων ὀφθαλμούς, γλαυκόθαλμος, εὐχρως τὸ σῶμα καὶ τοὺς ὀφθαλμούς (σελ. 91, 103, 104, 105, 106, 256, 258, 259, 277, 280, 281, 290, 295, 298, 299, 303, 311, 313). Ἄν καὶ ἡ παρέκβασις τοῦ λόγου ἐπιτετάθη ὑπὲρ τὸ δέον, παρακαλῶ, σύγγνωτέ μοι προκειμένου περὶ φυσιολογικῶν περιγραφῶν νὰ ἀναφέρω ὅτι ἡ συγγραφεὺς Ἄννα ἡ Κομνηνὴ ἐν τῇ Ἀλεξιάδι περιγράφουσα τοὺς ὀφθαλμούς τοῦ πατρὸς τῆς Ἀλεξίου καὶ τῆς μητρὸς τῆς Εἰρήνης λέγει (Bonn. Τόμ. 38 σελ. 144 καὶ 146).

«Ἦ μὲν τοι ἴρις τῶν ὀφθαλμῶν θάλατταν ἐμιμειτο γαληνιώσαν ἐν βυθούκωμονι διαθεῖσι τὸ κυανοῦν ἐξυγάζουσα· ἀντέστιλθε δὲ τὸ λευκὸν τῶν ὀμμάτων κύκλω τῆς ἔριδος καὶ χάριν ἀπέλαμπον ἄμαχον καὶ ἡδονὴν ἄφατον ἀνεδίδου ταις ὄψεσι· τοιοῦτοι μὲν τοι τὴν ἰδέαν Εἰρήνην καὶ Ἀλέξιος».

μερέστερον καὶ καλλίτερον ἐκτίθεται. Οὗτος ἐν τῷ περὶ Ὀψεως λέγει τὰ ἐξῆς (Migne, τόμος 40, σελ. 637—649): «Ἡ ὄψις ὁμωύμως λέγεται καὶ τὸ αἰσθητήριον καὶ ἡ δύναμις ἢ αἰσθητική. Ἰππαρχος δὲ φησὶν ἀκτίνας ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἀποτετινομένας τοῖς πέρασιν ἑαυτῶν, καθάπερ χειρῶν ἐπαφαίς καθαπτούσαις τοῖς ἐκτὸς σώμασι, τὴν ἀντίληψιν αὐτῶν πρὸς τὸ ὀρατικὸν ἀναδίδοναι».

Οἱ δὲ γεωμέτραι κῶνους τινὰς ἀναγράφουσι ἐκ τῆς συνεμπτώσεως τῶν ἀκτίνων γινομένους, τῶν ἐκπεπομένων διὰ τῶν ὀφθαλμῶν. Πέμπειν γὰρ ἀκτίνας τὸν μὲν δεξιὸν ὀφθαλμὸν ἐπὶ τὰ ἀριστερά, τὸν δὲ ἀριστερόν ἐπὶ τὰ δεξιά· ἀπὸ δὲ τῆς συνεμπτώσεως αὐτῶν ἀποτελεῖσθαι κῶνον, ὅθεν ὁμοῦ μὲν πολλὰ περιλαμβάνειν ὀρατὰ τὴν ὄψιν, βλέπειν δὲ ἀκριβῶς ἐκεῖνα, ἐνθὰ ἂν συνεμπέσωσιν αἱ ἀκτίνες. Οὕτω γοῦν πολλακίς, ὀρῶντες εἰς τοῦδαφος, οὐχ ὀρῶμεν τὸ ἐν αὐτῷ νόμισμα κείμενον, ἀτενίζοντες ἐπὶ πλείστον, ἕως ἂν αἱ συμβολαὶ τῶν ἀκτίνων ἐν ἐκείνῳ γένωνται τῷ μέρει, ἐνθὰ κεῖται τὸ νόμισμα, καὶ τότε τῇ θεᾷ προσπίπτομεν αὐτοῦ, ὡς τότε πρῶτον ἀρξάμενοι προσέχειν. Οἱ δὲ Ἐπικούρειοι, εἰδῶλα τῶν φαινομένων προσπίπτειν τοῖς ὀφθαλμοῖς. Ἀριστοτέλης δὲ, οὐκ εἰδῶλον σωματικόν, ἀλλὰ ποιότητα δι' ἀλλοιώσεως τοῦ πέριξ ἀέρος ἀπὸ τῶν ὀρατῶν ἄχρι τῆς ὄψεως παραγίνεσθαι. Πλάτων δὲ, κατὰ συναύγειαν, τοῦ μὲν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν φωτὸς ἐπὶ ποσὸν ἀπορρέοντος εἰς τὸν ὁμοιογενῆ ἀέρα, τοῦ δὲ ἀπὸ τῶν σωμάτων ἀντιφερομένου, τοῦ δὲ περὶ τὸν μεταξὺ ἀέρα, εὐδιάχυτον ὄντα καὶ εὐτρεπτον, συνεκτεινομένου τῷ πυροειδεῖ τῆς ὄψεως. Γαληνὸς δὲ, συμρῶνως Πλάτωνι, περὶ τῆς ὄψεως ἐν τῷ ἐβδόμῳ τῆς Συμφωνίας λέγει, γράφων οὕτω πως σποράδην. «Ἐἵπερ γὰρ εἰς τὸν ὀφθαλμὸν ἀφικνεῖτο μοῖρᾴ τις ἢ δύναμις ἢ εἰδῶλον ἢ ποιότης τῶν ὀρωμένων σωματῶν, οὐκ ἂν τοῦ βλεπομένου τὸ μέγεθος ἐγνωμεν, οἷον ὄρους, εἰ τύχοι, μεγίστου. Τηλικούτου γὰρ εἰδῶλον ἐμπίπτειν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν παντάπασιν ἄλογον· ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ὀπτικὸν οὐχ οἷον τε τοσαύτην ἰσχὺν ἐκκρινόμενον λαμβάνειν, ὡς περιχεῖσθαι παντὶ τῷ βλεπομένῳ. Λεῖπεται οὖν τὸν πέριξ ἀέρα τοιοῦτον ὄργανον ἡμῖν γίνεσθαι καθ'

ὄν ὀρῶμεν χρόνον, ὅποιον ἐν τῷ σώματι τὸ νεῦρον ὑπάρχει τὸ ὀπτικόν. Τοιοῦτον γὰρ τι πάσχειν ὅμοιον ὁ περιέχων ἡμᾶς ἀήρ· ἢ τε γὰρ αὐγὴ τοῦ ἡλίου ψαύουσα τοῦ ἄνω πέρατος τοῦ ἀέρος διαδίδωσιν εἰς ὅλον τὴν δύναμιν, ἢ τε διὰ τῶν ὀπτικῶν νεύρων αὐγὴ φερομένη, τὴν μὲν οὐσίαν ἔχει πνευματικὴν, ἐμπίπτουσα δὲ τῷ περιέχοντι καὶ τῇ πρώτῃ προσβολῇ τὴν ἀλλοίωσιν ἐργαζομένη διαδίδωσιν ἄχρι πλείστου συνεχούσα ἑαυτὴν ἄχρις ἂν εἰς ἀντιτυπὴς ἐμπέσῃ σῶμα. Γίνεται γὰρ ὁ ἀήρ ὄργανον τῷ ὀφθαλμῷ πρὸς τὴν τῶν ὀρωμένων διάγνωσιν τοιοῦτον, οἷον περ ἐν ἐγκεφάλῳ τὸ νεῦρον· ὥστε ὃν ἔχει λόγον ὁ ἐγκέφαλος πρὸς τὸ νεῦρον, τοῦτον ἔχειν τὸν ὀφθαλμὸν πρὸς τὸν ἀέρα ἐψυχωμένον ὑπὸ τῆς ἡλιακῆς αὐγῆς. Ὅτι δὲ πέφυκεν ὁ ἀήρ τοῖς πλησιάζουσι σώμασι συνεξομοιοῦσθαι, δῆλον ἐκ τοῦ καὶ πυρροῦ τινὸς ἢ κυανοῦ ἢ καὶ ἀργύρου λαμπροῦ διαφερομένου, φωτὸς ὄντος, ὑπὸ τοῦ διενεχθέντος ἀλλοιοῦσθαι τὸν ἀέρα».

Πορφύριος δὲ ἐν τῷ *Περὶ αἰσθήσεως*, οὔτε κῶνον, οὔτε εἰδῶλον, οὔτε ἄλλο τί φησὶν αἰτιον εἶναι τοῦ ὄραν, ἀλλὰ τὴν ψυχὴν αὐτὴν, ἐντυγχάνουσαν τοῖς ὀρατοῖς, ἐπιγινώσκειν ἑαυτὴν οὕσαν τὰ ὀρατὰ, τῷ τὴν ψυχὴν συνέχειν πάντα τὰ ὄντα καὶ εἶναι τὰ πάντα ψυχὴν συνεχούσαν σώματα διάφορα. Μίαν γὰρ βουλόμενος εἶναι πάντων ψυχὴν τὴν λογικὴν, εἰκότως φησὶ γνωρίζειν ἑαυτὴν ἐν πᾶσι τοῖς οὖσιν. Ὅρα δὲ ἡ ὄψις κατ' εὐθείας γραμμὰς, αἰσθίνεται δὲ, κατὰ πρῶτον μὲν λόγον, τῶν χρωμάτων, συνδιαγινώσκει δὲ αὐτοῖς καὶ τὸ κεχρωσμένον σῶμα, καὶ τὸ μέγεθος αὐτοῦ, καὶ τὸ σχῆμα, καὶ τὴν χώραν, ἐνθὰ ἐστὶ, καὶ τὸ διάστημα, καὶ τὸν ἀριθμὸν, κίνησιν τε καὶ στάσιν, καὶ τὸ τραχὺ καὶ λείον, καὶ τὸ ὀμαλὸν καὶ ἀνώμαλον, καὶ τὸ ὀξύ καὶ τὸ ἀμβλύ, καὶ τὴν σύστασιν, εἴτε ὕδατῶδες, εἴτε γεώδες ἐστίν, οἷον ὑγρὸν ἢ ξηρόν. Τὸ μὲν οὖν ἴδιον αὐτῆς αἰσθητὸν ἐστὶ, τὸ χρῶμα· διὰ μόνης γὰρ τῆς ὄψεως τῶν χρωμάτων ἀντιλαμβανόμεθα, εὐθέως δὲ σὺν τῷ χρώματι καὶ τὸ κεχρωσμένον σῶμα καὶ τὸν τόπον, ἐν ᾧ τυγχάνει ὃν τὸ ὀρῶμενον, καὶ τὸ διάστημα, τὸ μεταξὺ τοῦ τε ὀρῶντος καὶ τοῦ ὀρωμένου· ὁπόσκις γὰρ τῶν αἰσθήσεων συνεμρπνίεται καὶ τὸ σῶμα, ταύταις εὐθέως καὶ ὁ τόπος συνδια-

γινώσκεται, ὡς τῇ ἀφῆ καὶ τῇ γεύσει· ἀλλ' αὐταὶ μὲν τότε μόνον, ὅταν προσπελάτῃσι τῷ σώματι, αἰσθάνονται, πλὴν τῶν ἐξῆς διορισθησομένων· ὄψις δὲ καὶ πόρρωθεν. Ἐπεὶ δὲ πόρρωθεν ἀντιλαμβάνεται τῶν ἰδίων αἰσθητῶν, ἀναγκαιῶς ἐπηκολούθησε, τὸ μόνην ὄραν καὶ τὸ διάστημα, τὸ δὲ μέγεθος τότε μόνην διαγινώσκειν ὅταν τὸ φαινόμενον δύνηται διὰ μιᾶς προσβολῆς περιλαβεῖν· ἐν οἷς δὲ μεῖζόν τε ἔστι τὸ ὀρώμενον ἢ κατὰ μίαν προσβολὴν περιλαμβάνεσθαι, ἐν τούτοις (ἢ ὄψις) δεῖται καὶ τῆς μνήμης καὶ τῆς διανοίας. Κατὰ μέρος γὰρ αὐτὸ θεωμένη καὶ οὐχ ὑφ' ἐν ὄλον, ἀναγκαιῶς εἰς ἕτερον ἀφ' ἑτέρου μεταβαίνει, καὶ τὸ μὲν ἐπιπτόν ἀεὶ κατὰ τὴν μετάβασιν, αἰσθητόν ἐστι· τὰ δὲ ἐμπροσθεν ἐωραμένα ἢ μνήμη διαφυλάττει. Συνάγει δὲ ἀμφοτέρω ἢ διάνοια, τό τε αἰσθητόν καὶ τὸ μνημονευτόν. Τοῦ μὲν οὖν μεγέθους διχῶς ἀντιλαμβάνεται ποτὲ μὲν μόνην, ποτὲ δὲ μετὰ μνήμης καὶ διανοίας· τοῦ δὲ ἀριθμοῦ τῶν ὀρωμένων, τοῦ ὑπὲρ τρία ἢ τέσσαρα, τοῦ κατὰ μίαν προσβολὴν μὴ ὀρωμένου, καὶ τῶν κινήσεων καὶ τῶν σχημάτων τῶν πολυγώνων, οὐδέποτε μόνην ἀλλ' ἀεὶ μετὰ μνήμης καὶ διανοίας. Οὐ γὰρ δύναται τὰ πέντε καὶ ἕξ καὶ ἑπτὰ καὶ πλείω χωρὶς μνήμης συναγαγεῖν. Οὕτως οὐδὲ τὰ ἐξάγωνα καὶ ὀκτάγωνα καὶ πολύγωνα σχήματα. Καὶ ἡ κίνησις δὲ κατὰ μετάβασιν γινομένη, τὸ μὲν ἔχει πρότερον, τὸ δὲ δεύτερον. Ἐνθα δὲ πρότερόν ἐστι καὶ δεύτερον καὶ τρίτον, τοῦτο μνήμη μόνην διαφυλάττει· τὸ δὲ ἄνω καὶ κάτω καὶ τὸ ἀνώμαλον καὶ ὀμαλόν, ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ τραχὺ καὶ τὸ λείον, καὶ τὸ ὄξυ καὶ τὸ ἀμβλύ, κοινὰ τῆς ἀφῆς καὶ τῆς ὄψεως ἐστίν, ἐπειδὴ καὶ μόναι τὸν τόπον διαγινώσκουσιν. Χρῆζουσι δὲ καὶ διανοίας. Μόνον γὰρ ἐκεῖνο τὸ κατὰ μίαν προσβολὴν ἐπιπτόν τῇ αἰσθήσει, μίνης αἰσθήσεως ἔργον ἐστὶ· τὰ δὲ κατὰ πλείους οὐ μόνην, ἀλλὰ καὶ μνήμης μετὰ διανοίας, ὡς ἐμπροσθεν εἰδείχθη.

Τῶν δὲ διαφανῶν καὶ μέχρι τοῦ βάθους διακινεῖσθαι πέφυκεν ἢ ὄψις, ἀέρος μὲν πρώτον καὶ μάλιστα· ὄλον γὰρ διεξέρχεται· δεύτερον δὲ ὕδατος ἡρεμοῦντός τε καὶ καθαροῦ· τοὺς ἰχθύς γοῦν νηχομένους ὀρώμεν· ἦ-τον δὲ διὰ ὑάλου καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιοιουτρόπων, δῆλον δέ, ὅτι πεφωτισμένων· καὶ ἐστὶ καὶ

τοῦτο ἴδιον αὐτῆς. Μὴ ἀπατήση δὲ τινὰς, ὡς καὶ τῶν θερμῶν ἢ ἀντίληψις ὄψεως ἐστίν, ἐπειδὴ τὸ πῦρ ὀρώντες, ἴσμεν εὐθέως, ὅτι καὶ θερμόν ἐστιν. Ἄν γὰρ ἐπὶ τὴν πρώτην ὕψιν ἀναγάγῃς τὸν λόγον, εὐρήσεις, ὡς τότε, ὅτε πρώτον ἢ ὄψις ἐθεάσατο τὸ πῦρ, μόνου τοῦ χρώματος καὶ σχήματος ἔσχε τὴν ἀντίληψιν· προσελθούσης δὲ καὶ τῆς ἀφῆς, ἐγνωρίσαμεν, ὅτι καὶ θερμόν ἐστιν, ὅπερ διεφύλαξεν ἢ μνήμη παραλαβοῦσα παρὰ τῆς ἀφῆς· νῦν οὖν, ὅταν θεασώμεθα πῦρ, οὐδὲν ἄλλο βλέπομεν, ἢ τὸ σχῆμα καὶ τὸ γρῶμα τοῦ πυρός· ἢ δὲ διάνοια συμπαραλαμβάνει τοῖς ὀρωμένοις διὰ τῆς μνήμης καὶ τὴν θερμότητα. Ὁ αὐτὸς λόγος καὶ ἐκ τοῦ μήλου. Εἰ γὰρ οὐχ ὑπὸ μόνου τοῦ χρώματος καὶ σχήματος εἰδοποιεῖται τὸ μήλον, ἀλλὰ καὶ τῆς ὀσμῆς, καὶ τῆς κατὰ τὴν γεῦσιν ποιότητος, οὐχί, καὶ τούτων ἢ ὄψις ἀντιλαμβάνομένη, οἶδεν, ὅτι μήλον ἐστίν· ἀλλ' ἢ ψυχὴ τὴν μνήμην ἀποσφίξει, τὴν ἐκ τῆς ὀσφρησεῶς τε καὶ γνώσεως, ἅμα τε τῷ θεάσασθαι συνεπινοεῖ καὶ ταῦτα τῷ σχήματι καὶ τῷ χρώματι. Ὅταν οὖν κήρινον μήλον νομίσωμεν ἀληθινὸν εἶναι μήλον οὐχ ἢ ὄψις ἐστὶν ἢ ἐξαπατωμένη, ἀλλ' ἢ διάνοια. Ἡ γὰρ ὄψις ἐν τοῖς ἰδίοις αἰσθητοῖς οὐ διεσφάλη· τό τε γὰρ χρῶμα καὶ τὸ σχῆμα συνείδεν. Αἱ μὲν οὖν τρεῖς τῶν αἰσθήσεων, ἢ τε ὄψις καὶ ἢ ἀκοή καὶ ἢ ὀσφρησις τῶν ἐξωθεν καὶ μὴ προσπελαζόντων ἀντιλαμβάνονται, διὰ μέσου τοῦ ἀέρος· ἢ δὲ γεῦσις οὐκ ἄλλως αἰσθάνεται, ἐὰν μὴ προσομιλήσῃ τῷ αἰσθητῷ· ἢ δὲ ἀφῆ ἐπαμφοτερίζει· καὶ γὰρ πλησιάζουσα τοῖς σώμασι, καὶ διὰ μέσης ἐστὶ ὅτε ῥάβδου. Ποτὲ μὲν οὖν ἢ ὄψις τῆς ἐπιμαρτυρίας χρῆζει τῆς τῶν ἄλλων αἰσθήσεων, ὅταν ἢ τὸ φαινόμενον ἐπιτετεχνημένον πρὸς ἀπάτην, ὡς ἐπὶ τῆς γραφῆς. Γραφικῆς γὰρ ἔργον ἀπατήσῃ τὴν ὄψιν ἐξοχαῖς οὐκ οὕτως καὶ κοιλώμασιν, εἰ τὸ πρᾶγμα τοιαύτην ἔχει τὴν φύσιν· ἐνθα χρεῖα πρὸς διάγνωσιν, μάλιστα μὲν τῆς ἀφῆς, ἐστὶ ὅτε δὲ καὶ τῆς γνώσεως ἢ ὀσφρησεως, ὡς ἐπὶ τοῦ κηρίνου μήλου· ποτὲ δὲ καθ' ἑκάστην ἐναργῶς παρίστησι τὰ φαινόμενα, ὅταν μὴ πόρρωθεν ὄρα· τὸν γοῦν πύργον, τὸν τετράγωνον, στρογγύλον ὄρα πόρρωθεν· σφάλλεται δὲ καὶ ὅταν δι' ἀχλύος ἢ καπνοῦ βλέπωμεν, ἢ τινος τῶν παραπλησίων τῶν ἐπιθολούτων τὴν ὄψιν. Ὁ-

μοίως και, όταν δι' ὕδατος κινουμένου, και γὰρ ἐν τῇ θαλάσῃ τὴν κώπην ὡς κεκλασμένην ὄρα· ὁμοίως και, όταν διά τινος διαφανοῦς ὕλης βλέπη, ὡς ἐπὶ τῶν ἐσόπτρων και τῆς ὕαλου και τῶν ἄλλων τῶν τοιουτοτρόπων ἢ όταν ὀξέως κινῆται τὸ ὀρώμενον· συνταράσσει γὰρ τὴν ὄψιν ἢ ταχεῖα κίνησις, ὡς στρογγύλα τὰ μὴ στρογγύλα βλέπειν και ὡς ἐστῶτα τὰ κινούμενα· ἢ όταν ἡ διάνοια πρὸς ἄλλοις ἀσχολῆται, ὡς ἐπὶ τοῦ προθεμένου μὲν συντυχεῖν φίλῳ, και συντυχόντος μὲν, παρελθόντος δὲ αὐτὸν τῷ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ πρὸς ἑτέροις εἶναι. Οὐκ ἔστι δὲ οὐδὲ τοῦτο διαμάρτημα τῆς ὄψεως, ἀλλὰ τοῦ νοῦ. Ἡ μὲν γὰρ εἶδε και ἀπήγγειλεν· ὁ δὲ νοῦς οὐ προσέσχε τοῖς ἀπαγγελοῦσιν. Τεσσαρῶν δὲ μάλιστα πρὸς ἐναργῆ διάγνωσιν ἡ ὄψις χρῆζει, ἀβλαβοῦς αἰσθητηρίου, συμμέτρου κινήσεως και διαστήματος, ἀέρος καθαροῦ και λαμπροῦ.»

Ἐνταῦθα ὁ Νεμέσιος περαινεῖ τὸν λόγον περὶ ὄψεως και ἐπιλαμβάνεται τοῦ περὶ ἀφῆς και πλείστων ἄλλων φυσιολογικῶν και φιλοσοφικῶν ζητημάτων, ἅτινα παραλείπομεν μὴ ἐξαιρουμένων ἀκόμη και ὅσα περὶ κυκλοφορίας γράφει. Ἐκ τῶν ἄνω βλέπομεν ὅτι ὁ Νεμέσιος ἀναφέρει τὰς θεωρίας τοῦ ὄραν, δυστυχῶς ὁμοῦ και αὐτὸς τὴν τοῦ Ἀριστοτέλους ἀβρόχοις ποσὶ διέρχεται· συναγεῖ δ' ἐπὶ τὸ αὐτὸ πλείστας γνώσεις τῆς φυσιολογικῆς ὀπτικῆς τῶν ἀρχαίων οὐχὶ ὁμοῦ και ὅλας· διότι οἱ ἀρχαῖοι ἑλληνες ἐγνώριζον και εἶχον θίξει πλείστα ὅσα ὀπτικὰ θέματα. Τούτων συντόμως και ἀυτοσχεδιάστως ἔκαμεν μνησίαν ὁ ἀείμνηστος Ἀνδρέας Ἀναγνωστάκης (Μελέτη περὶ ὀπτικῆς τῶν ἀρχαίων, Ἀθῆναι, 1878). Δι' ὁ μελέτη περιλαμβάνουσα ὅλας τὰς περὶ ὀπτικῆς και ὀράσεως γνώσεις τῶν ἀρχαίων και Βυζαντινῶν θὰ ἦναι ἔργον ἐπιθυμητὸν και ὠφέλιμον· παρακαλῶ λοιπὸν και προτείνω τῇ Βιολογικῇ Ἐπιτροπῇ ὅπως ἀναθέσῃ τοιοῦτόν τι ἔργον τῷ γραμματεῖ κ. Ἰατροπούλῳ, ὅστις ἐν ἐκτάκτῳ γενικῇ και ἐπισήμῳ συνεδρίῳ τοῦ Συλλόγου νὰ μας παρουσιάσῃ τὴν μελέτην ταύτην.

Πλὴν τῶν ὄσων διεξήλομεν ὑπάρχουσιν παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς και πλῆθος ἄλλων ὀφθαλμολογικῶν και ἐν γένει ἱατρικῶν, θὰ εἴπω,

οὐχὶ σπουδαίων γνώσεων, ἀλλὰ χωρίων ἐχόντων ποιάν τινα σχέσιν πρὸς τὴν ὀφθαλμολογίαν και τὴν ἱατρικὴν. Τὰ χωρία ταῦτα συνῄδουσιν πρὸς τὰς πολεμικὰς ἐξείσεις, συμφορὰς, συνθησίας, περιπετείας τοῦ καθημερινοῦ βίου κτλ. τῶν Βυζαντινῶν ἤτοι χωρία ἀναφερόμενα εἰς τραυματισμούς και ἀκρωτηριάσεις, εἰς διαφοροῦς γενικὰς και ἰδιωτικὰς ἀσθενείας, εἰς ἐξορύξεις ὀφθαλμῶν πρὸς τιμωρίαν, σφειτρισμόν, ἐκδίκησιν κτλ. κτλ. Τὸ πλῆθος τῶν χωρίων τούτων εἶναι ἀρκετὰ εὐκρίθμων, ὡςτε ἂν ἦσαν ἀξία σπουδαίας ἀναγραφῆς και ἂν ἐπάσχιζέ τις μεθοδικῶς νὰ τα συνδέσῃ, θὰ ἔγραφεν ἐκτενεστάτην πραγματείαν· ἀλλὰ τοιαύτη τις μελέτη ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶναι δυσχερῆς, γινομένη, ὡς ἐκάμαμεν μέχρι σήμερον, ἤτοι ὡς *ξηρὰ μελέτη*, θὰ ἐπεξέτεινε τὸ ἔργον τοῦτο ὑπὲρ τὸ δέον και ὁ κόπος θὰ ἦτο δυσανάλογος πρὸς τὴν προκυφουμένην ἐπιστημονικὴν ὠφέλειαν· διὰ τοῦτο θὰ ἀρκεσθῶ νὰ ἀναφέρω τὰ χωρία ταῦτα βιβλιογραφικῶς, παραθέτων και τὴν ὑπόθεσιν, περὶ τῆς ὁποίας πραγματεύονται ἕκαστοι, ἵνα ἐν ἀπωτέρῳ μιλῶντι λυσιτελῶς χρησιμεύσωσιν εἰς *ἐπιστημὴν* και ὑψηλοτέραν τινὰ μελέτην ἐπὶ τοῦ ἱατρικοῦ πνεύματος τῶν Βυζαντινῶν· ἀλλὰ πρὸ τῆς τοιαύτης μελέτης πρέπει νὰ προηγηθῇ και νὰ πολλαπλασιασθῇ ἡ *ξηρὰ μελέτη* ἡ συλλέγουσα τὰ στοιχεῖα, ἐπὶ τῶν ὁποίων θὰ βασισθῇ ἡ ἐπιστημονικωτέρα μελέτη.

Σημ. Corpus Scriptorum Byzantin. Τόμος 1 σελ. 19, τραυματισμὸς στέρου — 22, τραυματισμὸς κεφαλῆς — 69, *περὶ λοιμώδους νόσου* ἢ μορφῆς perniciose cerebrosiniale ἐλώδους μιάσματος — 79, τραῦμα λαπάρας — 98, ἀσκληπιᾶδαί — 261, γεννήσεως παιδίου — 289, περὶ Διοσκόρου και Ἀλεξάνδρου — 297, λοιμώδους νόσου.

Τόμ. 2, σελ. 67, ποδαγίας — 146, ἐκρίωσις ὀδόντων — 391, *νόσημα τοῦ βασιλέως ἐν Διδυμοτείχῳ*.

Τόμ. 3, σελ. 432, νόσημα τοῦ βασιλέως — 434, περὶ ὀφθαλμίας και ἡλίου — 557, ἐρυσιπέλατος — 597, περὶ δηλητηρίων.

Τόμ. 4, σελ. 18, περὶ λέπρας — 49, *περὶ λοιμοῦ* — 67, νόσημα νεφρῶν — 102, *περὶ μαστιγώσεων* — 175, ἱατρικοὶ καυτήρες — 333, τυφλώσεως — 336, ἐκτυφώσεως — 24, περὶ φρενοβλαβίας.

Τόμ. 5, σελ. 32, περὶ ἐξορύξεως — 41 και 88, *τρώσεως βλεφάρου* — 114, πῆρωσις ὀφθαλμῶν — 124, κέντησις ὀφθ. — 145, *καυσις βλεφάρου* — 153, *κόνις ἐν ὀφθαλμοῖς* — 177, περὶ ἀσθματος — 122, *τυφλοβίβρα*.

Τόμ. 6, σελ. 40, ὀξυδερκῆς ὀφθ. — 41, νοσοκομείον

καί πτωχοκομίου — 45, βλάβη μήτρας βασιλίδος Ειρήνης — 49, νόσημα βασιλέως — 93, στέρησις ὀφθαλμῶν — 150, νόσος καρδίας — 201, στέρησις ὀφθαλμῶν — 206, ὄρασις μεθυστικῶν — 431, μαρασμός ὀπτικῆς αὐγῆς καὶ 443-446. — 374, περὶ σταγγοῦρας — 546, περὶ τεράτων — 550 καὶ 554, πάθος σπληνός.

Τόμ. 7, σελ. 835, νόσημα νεφρῶν — 882, ὄρασις γλαυκός — 870, νόσος Πατριάρχου Ἰσιδώρου — 1027, στραβισμού — 1040, βαφαὶ ὄψεων — 1109 καὶ 1315, περὶ ἀβλεφίας.

Τόμ. 8, σελ. 297, περὶ ὄρασεως — 431, περὶ ἐξόπτρου — 215, περὶ ἱατρῶν.

Τόμ. 11, σελ. 117, ρινοτομίας — 156, τυφλώσεως.

Τόμ. 12, σελ. 21, φαρμακείας — 386, ἀποδευσις ὄφθ. — 424 τυφλώσεως.

Τόμ. 14, σελ. 76, ἀνταγωνισμός ἐπίσεως φωτός.

Τόμ. 15, σελ. 205, λοιμός ἐπὶ Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς — 305, ἱατροὶ εἰδότες τοὺς ἀέρας τῆς ἑαυτῶν γῶρας — 325, δυσεντερίας — 394, νόσημα σπληνός — 436, καυλοτομίας.

Τόμ. 16, σελ. 255, ἐκτύφλωσις — 386, ὕδρου — 523, ὕδρωκος — 607, δυσεντερίας.

Τόμ. 18, σελ. 52, ἑτεροφθalmίας — 207, ποδάγρας — 193, πῆρωσις ὄφθ. — 351, τυφλώσεως — 50 καὶ 114, νόμος παρὰ Πέρσις ἐπὶ κατοχῆς θρόνου — 368, νόσημα ἐξ ἄρτων — 437, τράχυνσις ὀφθαλμῶν.

Τόμ. 19, σελ. 304, ἀκρωτηριασμοὶ χειρῶν καὶ γλώσσης — 347, λιμός καὶ θάνατος.

Τόμ. 20, σελ. 100, ἐξοφθalmίας — 292, φρούριον ἱατρῶν — 315, θερμῶν πηγῶν Βιθυνίας.

Τόμ. 21, σελ. 17, ἕξοφθ. — 46, παραβλώψ — 186, ἕξοφθ. καὶ ἐκγλυψίς — 223, ποδαλγίας — 48 καὶ 186, ἐκγλυψίς ὀφθαλμῶν.

Τόμ. 22, σελ. 37, περὶ δακρύων — 214, τμησις ὠτός καὶ ῥινόσ καὶ 218 — 206, ἱατρός ὁ ποταμός — 8 καὶ 10, ὀφθαλμῶν πῆρωσις.

Τόμ. 23, σελ. 54, φλεγμονὴ χειρὸς — 123, τραῦμα ὄφθ. — 184, στέρησις ὀφθαλμῶν — 191, ἀμαυρώσεως — 192, καύσις ὄφθ. — 239, ἄρασις — 293, περὶ τέρατος — 374, στέρησις ὄφθ. — 438, ἐξορύξεως — 456, ἀπόσβεσις ὄφθ. — 508, ἄρασις — 555, ἀμαύρωσις — 595, ἐξορύξεως — 660, τυφλώσεως — 737, ἀρθρίτιδος — 776, νέκρωσις ὄψεων.

Τόμ. 24, σελ. 24, καὶ 64, στέρησις ὀμμάτων — 82 ἀφαίρεισις ὄφθ. — 191, ἐκτύφλωσις — 192, τυφλώσεως — 193, ἀκρωτηριασμός ῥινόσ καὶ χειρῶν — 404, παραβλώψ — 413, κάταγμα σκέλου; Ἰωάννου Πατριάρχου — 484, στέρησις ὄφθ. — 493 καὶ 528, τυφλώσεως.

Τόμ. 25, σελ. 50, ἀρρωστεῖν περιχύματι — 59, τυφλῶν — 72, λοιμοῦ — 154, τυφλώσεως — 192, νόσημα νεφρῶν — 167, τυφλώσεως — 391, νόσημα βασιλ. Μιχαήλ — 525, πληγὴ νεφρῶν.

Τόμ. 26, σελ. 9, κέντησις ὄφθ. — 104, πῆρωσις ὄφθ. — 190, ὁ Μανουὴλ φλεδοτομῶν — 288, ἕκκοφίς ὄφθ. — 24, φλεγμονὴ χειρὸς Ἰωάννου Κομνηνοῦ — 90, φάρμακον ἀκισώδων βλεφάρων.

Τόμ. 27, σελ. 54, τέρατος — 58, περὶ ἕριδος — 70, κοινοῖα νοσημάτων ὀφθαλμῶν — 83, ἱκτέρου — 95, ἱασις

ὀφθalmίας ὄψεως διὰ μαλάθρου καὶ 109 — 319, λεύκωμα Τωδίτ — 430, τυφλὸς ἐγγενετής, Χριστός καὶ Γαληνός — 507, τέρατος — 513, λοιμοῦ — 553, ἕξοφθ. — 560, τέρατος — 575, ἀνθρακιάσις — 578, ὁ μονόφθαλμος — 566, λοιμικὴ βοῶν — 588, ὕδρωπικῆς — 592, ἐκτύφλωσις — 598, λοιμικὴ νόσος — 615, τέρατος — 624 σίδηρος πεκυρακτωμένος κατὰ στομάχου.

Τόμ. 29, σελ. 52, ἑλικοβλέφαρος — 191, ὀφθαλμορῦκτης — 236, σείσις κορῶν — 251, ὄμμα χαριτοβλέφαρον, βλέμμα σταλάττον τέρψιν — 11, ἕξοφθ. 47, τυφλώσεως — 143, ἕξοφθ. — 165, τυφλώσεως.

Τόμ. 31, σελ. 26, περὶ ἑπταμήνων βρεφῶν — 35, περὶ ὄρασεως ἕριδος καὶ κέρκωπος κόρης — 68, Κύαμος εἰς ὀφθalmίας — 69, ἦπαρ καὶ καρδία γυπὸς κατὰ ἐπιληψίας — 108, περὶ ἀσκληπιαδῶν, περὶ ὀδοντάγρας.

Τόμ. 32, σελ. 8, περὶ ἐπιληψίας Εὐδοκίας Βασιλίσσης — 13, λοιμώδους νόσου — 55, ἀποτυφλώσεως — 66, θανάτου λέοντος ἐξ ὕδρου.

Τόμ. 33, σελ. 88, ἐπίσεισις ὀφθαλμῶν — 118, ἀποτυφλώσεως — 241, ἐξορύξεως — 328, ἐπίσεισις ὀφθαλμῶν — 356, ἐκτυφλώσεως — 390, στέρησις ὀφθαλμῶν — 433 καὶ 919, τέρατος — 449, περὶ νοσοκομίου — 355, στρεβλώσεως ὀφθαλμῶν — 649, δυσεντερίας — 652, ἐκτυφλώσεως.

Τόμ. 34, σελ. 41, ἀμβλυωπία ἐγκρατῆς 68 — 190, ἱαματήριον Σολομῶντος — 191, λεύκωμα Τωδίτ καὶ χολή — 213, Ἴπποκράτης καὶ ἀδελφὸς Σώσανδρος ἱππιατρός — 214, λοιμώδης νόσος — 278, Ἀργέλιος καὶ φυσιολογία — 310, ἀρθρίτιδος; Αὐγάριον — 446, εὐνοῦγισμός Ὀριγίνους — 449, διφυῖα Ἀδίου — 447, λοιμοῦ — 500, ἕκκοφίς ὄφθ. — 503, ἕξοφθ. — 532, Ὀρειβάσιος ἐν Δελφοῖς — 540, ἡπατοσκοπίας — 541, ἐπιγλαυκίζοντες ὄφθ. — 548, μονόφθαλμον τέρας — 625, ὄφθ. γλαυκοὶ καὶ χαροκοὶ μετροῖς Ἀναστασίου δικόρου — 675, λοιμοῦ — 695, τέρας ἀβλέφαρον καὶ ἀσφθαλμον — 698, γηροκομῆτον λωδῶν — 776, βουδῶνος λύμη — 781, ἐκτύφλωσις Καλλινίκου Πατριάρχου — 802, δυσεντερίας.

Τόμ. 35, σελ. 10, περὶ πάθους Χορδάμου — 26, τυφλώσεως — 273, κοιλικόν νόσημα Λέοντος — 271, αἱμορραγία ῥινόσ καὶ αἰδοίων — 308, κατακάρδιος νόσος — 320, περὶ τέρατος — 404, περὶ ἐξορύξεως — 415, ἀνθρακιάσεως — 499, λοιμός ἐν Καππαδοκίᾳ — 519, περὶ καθαρσίου φαρμάκου — 609, λοιμικῆς νόσου — 724, τέρατος κύκλωπος — 725, λοιμοῦ.

Τόμ. 36, σελ. 6, τυφλώσεως — 38, τέρατος — 41, τυφλώσεως — 124, περὶ πτωχῶν καὶ ἱατρῶν — 451, περὶ βρευματισμοῦ καὶ κωφότητος.

Τόμ. 38, σελ. 21, ἀποτυφλώσεως — 48, ἐξορύξεως — 56, στέρησις ὀμμάτων.

Τόμ. 39, σελ. 11, στέρησις ὄφθ. — 158, ἐξορύξεως — 276, ὀδύνη ποδῶν.

Τόμ. 40, σελ. 32, ἐξορύξεως — 39, ἀπώλεια ὄφθ. — 176, ἱασις λεπροῦ — 290, ἐκτύφλωσις — 345, τὸ μέγα θανατικόν — 408, τυφλώσεως — 413, τέρας αὐμματος καὶ ἀβλέφαρον — 240 — 446, περὶ ἀρθρίτιδος — 552 καὶ 651, λοιμοῦ — 673, ἀνατομῆς ζῶντος πρὸς κατασκοπῆσαι τὴν τοῦ ἀνθρώπου κατασκευὴν.

Τόμ. 42, σελ. 62, λοιμού — 127, σβέσιως ὄφθ. — 269, στραβισμού — 283, τυφλώσεως — 311, σβέσις ὀφθαλμῶν.

Τόμ. 43, σελ. 102, εξαιρέσεως ὄφθ. — 256, λεύκωμα Τωβίτ — 259.

Τόμ. 44, σελ. 24, λοιμώδης νόσος — 214, τμησίς χειρῶν — 433, ἀμβλυωπία καὶ ὄρασις νυκτός καλλιτέρα τῆς τῆς ἡμέρας — 466, νομοθεσία περὶ δούλων νοσούντων — 569, ὑπογραφή ὀφθαλμῶν.

Τόμ. 45, σελ. 81, περὶ λοιμικῆς — 125, εὐπερίστροφον βλέπειν — 128, καυλοτομίας — 166, *βουβῶνος λύμη* ἐπὶ Λεοντίου — 287, αἱμορραγία ρινός καὶ αἰδοίων, — 826, τέρατος.

Τόμ. 46, σελ. 42, ἐξορύξεως — 45, ἐκχύσεως ὄφθαλ. — 81, ποδαγίας.

Τόμ. 48, σελ. 5, λοιμού καὶ λιμού — 10, ἀρθρίτιδος — 218, λοιμός ἐν Ἰωαννίνοις — 221, λοιμός ἐν Ἄρτη — 221, λοιμός ἐκ δευτέρου ἐν Ἰωαννίνοις — 225, ἐξορύξεις ὀφθαλμῶν.

Τόμ. 49, σελ. 30, λοιμού — 35, ποδαγρική νόσος — 85, λοιμού — 211, τεράτων.

Πατρολογία Migne. Τόμ. 80, σελ. 312 ἕως 332, περὶ λέπρας.

Τόμ. 20, σελ. 685, περὶ ἐπισκηψίας νόσου — 973, περὶ τυφλώσεως.

Τόμ. 21, σελ. 1281, περὶ φύσεως ἀνθρώπου φιλοσοφικῆς.

Τόμ. 32, σελ. 1069, ἐπιστολὴ Πασινίκω ἱατρῷ.

Τόμ. 64, σελ. 1061, εὐγὴ πρὸς τοὺς πάσχοντας ὑπὸ δαιμόνων, καὶ εἰς ἐκάστην ἀσθένειαν.

Τόμ. 52, σελ. 651, ἐπιστολὴ Ὑμητίῳ ἱατρῷ — 736, ἐπιστολὴ Θεοδώρῳ ἱατρῷ.

Τόμ. 86, σελ. 2100, περὶ ὀφθαλμοῦ — 2076, περὶ ὀφθαλμοῦ — 2752, λοιμικὸς πάθος.

Τόμ. 91, σελ. 948, περὶ ἱατρῶν.

Τόμ. 96, σελ. 61, περὶ ἱατρῶν καὶ ἱατρείας — 217, περὶ ὀφθαλμῶν.

Τόμ. 94, σελ. 900, περὶ ἀέρος καὶ ἀνέμων — 933, περὶ αἰσθήσεως.

Τόμ. 95, σελ. 1097, περὶ ἀνθρώπου κατασκευῆς, οὐχὶ ἱατρικῆς.

Τόμ. 101, σελ. 1028, περὶ λέπρας.

Τόμ. 106, σελ. 121, περὶ ἱατρῶν.

Τόμ. 136, σελ. 952 καὶ 953, περὶ ἱατρῶν.

Τόμ. 103, σελ. 460, περὶ Γαληνοῦ αἰρέσεων.

Κατόπιν ὁ κ. **Ἰατρόπουλος** παρουσιάζει ἐξ ἐλαιογραφικῆς εἰκόνας παθολογικῶν ἀλλοιώσεων τοῦ βυθοῦ τοῦ ὀφθαλμοῦ ὑπ' αὐτοῦ παρασκευασθείσας μετὰ φωτογραφίας τοῦ πάσχοντος καὶ δύο ὀπτικῶν πεδίων, ἀκολουθῶς δὲ ἐκθέτει *περίπτωσιν ἰδιάζουσαν ἰνώδους ἀμφιβληστροειδίδος προελθούσης ἐξ εἰσβολῆς τοῦ ἐγκεφαλονωτιαίου ὑγροῦ εἰς τὸν βυθὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ ἔχουσαν ὡς ἐξῆς*

Κύριοι,

Ἡ ποικιλία τῶν ὀφθαλμοσκοπικῶν εἰκόνων ὡς καὶ τῆς παθογενείας, τῆς ἄλλως οὐκ ὀλίγον σκοτεινῆς, ἐν τῇ ἰνώδει ἀμφιβληστροειδίτιδι εἶναι ἀρκούντως μεγάλη. Ἀπὸ δύο ἐτῶν καὶ πλέον ἔχω ὑπὸ συνεχῆ παρατήρησιν περιπτῶσιν λίαν ἰδιάζουσαν καὶ ἂν μὴ πρωτοφανῆ, ὅπερ ἀγνοῶ εἰσέτι, τούλάχιστον σπανιτάτην, ἀποτελοῦσαν δὲ ὅλως νέον τύπον τῆς εἰρημένης παθήσεως τοῦ ὀφθαλμικοῦ βυθοῦ.

Τῇ 13 Ἰουλίου 1898 προσῆλθεν εἰς τὴν ἡμετέραν κλινικὴν ὁ κ. Κλ. Α., υἱὸς συναδέλφου, ἐτῶν 18 καὶ μαθητῆς τοῦ Αὐτοκρ. Λυκείου τοῦ Πέραν, ἐν ᾧ χρόνῳ ἐπισκέπτετο ἐκ περιτροπῆς καὶ ἐτέρους εἰδικούς συναδέλφους τῆς πρωτεύουσας, παραπονούμενος ἀπὸ μηνός καὶ πλέον δι' ἀμβλυωπίαν τοῦ Δ. Ὁ ἀναπτυχθεῖσαν ἀποτόμως.

Ἀναμνησικόν. Ὁ ἀσθενὴς διηγεῖται ἡμῖν ὅτι πολλάκις ἠσθένησε σοβαρῶς, ἤτοι ἔπαθεν εὐλογισειδῆς ἐν μικρᾷ ἡλικίᾳ, τυφοειδῆ πυρετὸν τῷ 1890, πλευρίτιδα μεθ' ἱκανοῦ ἐξιδρώματος τῷ 1893 καὶ τελευταίως (τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1898) ἔντονον ὄξειαν βρογχίτιδα μετ' αἰμοπτύσεων. Ἐν τούτοις μέχρι τούτου ἡ ὑγεία αὐτοῦ εἶναι πλήρης, ἐπὶ πλέον ἔχει εὐσαρκίαν ἀσυνήθη διὰ τὴν ἡλικίαν ταύτην. Σημειωτέον μόνον ὅτι ἡ εὐσαρκία αὕτη φαίνεται σύμφωνος πρὸς τὴν ἰδιοσυγκρασίαν καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀσθενοῦς, καθ' ὅσον μάλιστα καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἔχει ἀπὸ πολλοῦ εὐσαρκίαν προφανῆ καὶ κρᾶσιν πληθωρικὴν. Τέλος ὑπάρχει καὶ τοῦτο τὸ ἄξιον σημειώσεως, ὅτι ὁ νεανίας οὗτος, φίλος ὢν τῆς λεμβοδρομίας, τοῦ κολυμβᾶν καὶ καταδύεσθαι, ἠρέσκετο πολὺ νὰ καταδύηται εἰς τὴν θάλασσαν πηδῶν ἀπὸ μεγάλου ὕψους καὶ διακμένων ὑπὸ τὸ ὕδωρ ὅσον ἡδύνατο πλειότερον. Οὐδεμία σύριλις, οὔτε κληρονομικὴ, οὔτε ἐπίκτητος.

Τὴν τελευταίαν Κυριακὴν τοῦ μηνός Μαΐου 1898 προσκεκλημένος εἰς τινὰ φιλικὴν ἐοικένειαν, μίαν ὥραν μετὰ τὸ γεῦμα ὁ ἀσθενὴς ἠθάνθη τὸ πρῶτον αἰφνης ἰσχυρὸν ἄλγος ἐν τῷ δεξιῷ ὀφθαλμῷ διαρκέσων ἐπὶ τινὰ μόνον λεπτά, ἐπηκολούθησεν ὁμοίως εἰς τοῦτο καταφανῆς ἐρυθρότης τοῦ ὀφθαλμοῦ τούτου μετὰ δακρυορροίας καὶ φωτοφοβίας. Περιπλέον δὲ παρατήρησεν ὅτι ἡ ὄρασις τοῦ ὀφθαλμοῦ ἦτο

λιαν ήλλοιωμένη. Ἐντὸς ὀλίγων ὁμῶς ἡμερῶν πάντα τὰ συμπτώματα ταῦτα ἐξέλιπον, πλὴν τῆς ἀμβλυωπίας, ἣτις ἔμεινεν.

Κατὰ τὴν ἐξέτασιν τῆς 13ης Ἰουλίου 1898 ὁ μὲν Ἀ. Ὁ. ἦτο ὑγιῆς καὶ ἐμμέτρῳψ, εἶχε δὲ τὴν ὀξύτητα τῆς ὁράσεως ἀκεραίαν. Ὁ δὲ Δ. Ὁ. εἶχε τὴν ἐξωτερικὴν ὄψιν φυσιολογικὴν, τὴν διάθλασιν ἐμμετρῳπικὴν, τὴν ὀξύτητα τῆς ὁράσεως = $\frac{1}{7}$, τὴν κόρην ἀντιδρῶσαν καλῶς καὶ ἰσομεγέθη πρὸς τὴν τοῦ Ἀ. Ὁ., ἐν τῷ βυθῷ ὁμῶς παρετηροῦντο ἀλλοιώσεις, ἦτοι θηλὴ τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου ἐν μέρει μὲν εὐκρινῆς καὶ καθαρὰ, ἐν μέρει δὲ θολερὰ, ὑπὸ τὴν περιοχὴν τῆς ὠχρᾶς κηλίδος ἱκανὸν πλῆθος ἐπαρματίων ἢ κάλλιον εἰπεῖν φυσαλίδων μετὰ περιεχομένου ἡμιδιαφανοῦς καὶ ἐχουσῶν ἄλλων ἄλλο μέγεθος καὶ σχῆμα, χρῶμα δὲ λευκὸν ἐλαφρῶς γλαυκόν· πλείστα ἐκ τούτων ἀθρόαι, κατωτέρω αὐτῶν μία μεμονωμένη καὶ μεγίστη πασῶν, ἔχουσα ὅλως τὴν ὄψιν ὠραίας σφαιρικῆς φυσαλίδος, ἕτεραι δὲ μικρόταται κείμεναι τῆδε κάκεισε περὶ τὰς μείζονας ἐν εἶδει ἀστερισμοῦ· ἀφ' ἐτέρου νεφελώματι καταλαμβάνον τὸ μετὰ τῶν φυσαλίδων καὶ τῆς ἀπέναντι περιφέρειας τῆς θηλῆς διάστημα, ἐνθα διακρίνονται ἐν θολερότητι αἱ ἐρυθραὶ διαδρομαὶ τῶν ὑποκειμένων μεγάλων ἀγγείων.

Καταφανέσταται αἱ ἀλλοιώσεις αὗται ἔδραν εἶχον ἐν λεπτοτάτῳ στρώματι κειμένην ἀναμέσον τῶν ἀγγείων τοῦ ἀμφιβληττροειδοῦς καὶ τοῦ ὑαλώδους ὑμένους· αἱ δὲ φυσαλίδες ἐφαίνοντο προέχουσαι πρὸς τὸ ὑαλῶδες σῶμα. Αἱ ἀθρόαι φυσαλίδες ὑπενθύμιζον ἀρκούντως τὴν ὄψιν καὶ τὸ σχῆμα προσφάτων ἐκφυλιστικῶν πλακῶν τῆς λευκωματουρικῆς ἀμφιβληττροειδίτιδος. Ἐπειδὴ μάλιστα τῶν συναδέλφων τις εἶχε χαρακτηρίσει τὴν πάθησιν διὰ τοιοῦτου τίτλου, ὁ πάσχων, λόγου γενομένου περὶ οὖρων, ἔδειξε δελτίον ἐξετάσεως τῶν οὖρων αὐτοῦ γενομένης ἤδη κατὰ σύστασιν τοῦ συναδέλφου. Ἐν τούτοις τὰ οὖρα ἐν τῷ δελτίῳ τούτῳ ἐσημειοῦντο ὡς ὅλως φυσιολογικά.

Ὡς πρὸς τὴν διάγνωσιν καὶ τὴν θεραπείαν λαθῶν ὑπ' ὄψιν τὴν ἀπότομον εἰσβολὴν τοῦ κακοῦ, τὴν ὥραν τοῦ ἔτους καθ' ἣν συνέβη, τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν γενικὴν κατάστασιν τοῦ

πάσχοντος ἐθεώρησα λογικώτερον νὰ ὑποθέσω μᾶλλον ὅτι ἔλαβε χώραν αἱμορραγία τις ἐν τῇ θήκῃ τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου, εἰς τὴν ἐπηκολούθησε διήθησις τοῦ ὄρρου διὰ τῆς περιφέρειας τῆς θηλῆς, διὸ καὶ συνέστησα καθάρσιον, ἐφαρμογὴν βδελλῶν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κροτάφου, ἐσωτερικὴν χρῆσιν διαλύσεως ἰωδιούχου νατρίου κτλ. ἐλπίζων ὅτι ἐντὸς ὀλίγου ἤθελον ἴδει ἀπερροφημένην τὴν εἰρημένην διήθησιν.

Κατὰ τὴν ἐξέτασιν τῆς 23ης Ἰουλίου 1898 εὔρον ἐλάττωσιν τῆς ὈΞ. τῆς ὁράσεως εἰς $\frac{1}{10}$, ἡ δὲ ἐξέτασις τοῦ ὀπτικοῦ πεδίου ἀπέδειξε σκότωμα εὐρὺ εἰς τὸ ἀνώτερον ἔσω τεταρτημόριον, ἐνῶ τὸ ὑπόλοιπον ἦτο ὅλως φυσιολογικόν. Ἐν τῷ βυθῷ αἱ ἀθρόαι φυσαλίδες εἶχον συνενωθῆ εἰς μίαν μεγάλην, ἔχουσαν τὴν περιφέρειαν ἀκανονίστως στρογγύλην. Ὡστε τὸ ὅλον εὐρίσκοντο δύο μεγάλαι φυσαλίδες, ἡ μὲν μείζων κειμένη πρὸς τὰ ἄνω καὶ κάτω καὶ ἔξω, ἡ δ' ἐλάσσων (πρῶτη μείζων) πρὸς τὰ κάτω καὶ ἔσω. Ἡ πρώτη ἔφερεν ἐν τῷ μέσῳ σκιερὰν αὐλακα διήκουσαν δι' ὅλου τοῦ πλάτους καὶ πιθανῶς προερχομένην ἐκ τῆς ἀτελοῦς συνενώσεως τῶν ἀθρόων φυσαλίδων τῆς 13ης Ἰουλίου. Νῦν διέκρινέ τις, ὡς ἐκ τῆς ἡμιαδιαφανείας τοῦ περιεχομένου, διὰ μέσου τῆς μείζονος φυσαλίδος τὴν ἐρυθρωπὴν σκιὰν τῶν ὑποκειμένων ἀγγείων. Τέλος ἡ ἐλάσσων φυσαλὶς ἐφαίνετο ὀλίγον τι αὐξηθεῖσα κατ' ὄγκον καὶ ἔχουσα καταφανέστεραν τὴν νεφελώδη ἄλω αὐτῆς.

Τὴν 31ην Ἰουλίου ἡ μείζων φυσαλὶς ἤλλαξεν ἀρκούντως τὴν μορφήν αὐξηθεῖσα καὶ κατ' ὄγκον.

Τὴν 12ην Αὐγούστου ἡ μείζων φυσαλὶς ἐφαίνετο ἥττον προέχουσα καὶ μᾶλλον ἐξηλωμένη ἢ ἄλλως εἰπεῖν ἦτο μᾶλλον πεπλατυσμένη καὶ εἶχε μείζονα ἔκτασιν. Ἡ δ' ἐλάσσων εἶχεν ἐπίσης ἀπολέσει τὸ σφαιρικὸν αὐτῆς σχῆμα· ἐφαίνετο ὀλίγον ἐπιμήκης, διετῆρει δὲ τὴν νεφελώδη ἄλω.

Κατὰ τὸ μηνιαῖον τοῦτο διάστημα τῆς ἡμετέρας παρατηρήσεως καὶ αἱ μικραὶ ἐν εἶδει ἀστερισμοῦ κείμεναι φυσαλίδες ἀπέδειξαν μεταβολάς, ἰδίως δὲ παρετήρησα ὅτι τινὲς μὲν ἐξέλιπον ἢ μετέβαλον μέγεθος, νεαὶ δὲ τινες ἀνεφάνησαν τῶς μὴ ὑπάρχουσαι.

Ἐν τῷ μεταξύ μάλιστα συνάδελφός τις ἔθεσε τὴν διάγνωσιν κυστικέρκου. Ἄλλὰ κατ' ἐμὲ οὔτε ἡ ὄψις τῶν φυσαλίδων ἢ ὁ ἀριθμὸς καὶ αἱ μεταβολαὶ αὐτῶν, οὔτε ἡ κατάστασις τῆς θηλῆς, τὸ ἀναμνηστικὸν καὶ ἡ πορεία, οὐδὲν ἐν συντομίᾳ συνηγόρει ὑπὲρ τοιαύτης διαγνώσεως. Ἄλλως τε νομίζω ὅτι ὁ κυστικέρκος οὐδέποτε παρατηρήθη παρ' ἡμῖν.

Ἀπ' ἐναντίας ὅλη ἡ πορεία ὑπεδείκνυεν ἤδη ὅτι διήθησιν τις ὑγροῦ διὰ τῆς περιφέρειας τῆς θηλῆς διηνεκῶς ἐλάμβανε χώραν, περιπλέον ἀνευρίσκοντο σημεῖα ἀποδεικνύοντα ὅτι καὶ ἀπορρόφησις τις ἐτελείτο διηνεκῶς. Μήπως ἢ ἐν τῇ θήκῃ τοῦ ὀπτικῆς νεύρου αἰμορραγία ἐπανελαμβάνετο ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, ἢ μήπως ἐπρόκειτο νὰ ἔλθῃ εἰς φῶς νέον τι γεγονός; Οὕτω πως ἐτίθετο μᾶλλον τὸ πρόβλημα τῆς διαγνώσεως. Ἄλλὰ εἰς ὑποστήριξιν τῆς πρώτης ὑποθέσεως δὲν ἀνευρίσκοντο πολλὰ ἐπιχειρήματα, οὔτε κἂν ὑποκειμενικά τινα συμπτώματα, ὡς τοῦτο συνέβη εἰς τὸν ἀσθενῆ κατὰ τὴν ἐναρξιν.

Ἀκολουθῶς ὁ πάσχων ἔπαυσεν ἐπὶ ἕξ περιπέτου μῆνας ἐργόμενος εἰς ἐξέτασιν. Ἐπανῆλθε δὲ τὴν 12^{αν} Μαρτίου 1899. Κατὰ τὴν ἐξέτασιν ταύτην ἀνεῦρον ἱκανὰ στοιχεῖα ὅπως προβῶ εἰς βεβαιότεραν διάγνωσιν.

Αἱ δύο φυσαλίδες εἶχον συνενωθῆ τελείως εἰς μίαν κατὰ πολὺ μείζονα ἀμφοτέρων τῶν προηγουμένων, ὅπερ ἀπεδείκνυεν ὅτι αἱ φυσαλίδες αὗται ἠῦξανον διηνεκῶς κατ' ὄγκον καὶ ἐπὶ τέλους μὴ ἔχουσαι ἴδια τοιχώματα ἀπετέλεσαν ὅλως μίαν συλλογὴν ὑγροῦ. Καὶ τῶνόντι διέκρινε τις θύλακα ἀλήθῃ πλήρη ὑγροῦ ἡμιδιαφανοῦς καὶ ἀφίνοντος ὁρατὴν ὡς ὑπέρυθρον σκίαν τὴν διαδρομὴν τῶν παχυτέρων ἐκ τῶν ὑποκειμένων ἀγγείων. Τὸ σχῆμα τοῦ θύλακος τούτου ἦτο λίαν χαρακτηριστικὸν καὶ δὲν ἐπέτρεπεν ἀμφιβολίαν ὅτι ὑγρὸν τι ὀρῶδες διὰ μόνης τῆς βαρύτητος αὐτοῦ διήνοιγε τόπον ὅπισθεν τοῦ ὑαλώδους ὑμένους ἀναλόγως τῆς εὐχερείας, δι' ἧς ὑπεχώρουν κατὰ διάφορα σημεῖα αἱ προσφύσεις τοῦ ὑμένους τούτου. Περιπλέον, ἐν τῇ νεφελώδει περιοχῇ τῶν εἰρημένων ἀλλοιώσεων διέκρινε τις δύο ἀγωγούς διηθήσεως ὅσον γραμμῆς τὸ πάχος καὶ ὀφιοειδοῦς, συνάγοντας τὸ ὑγρὸν ἀπὸ τῆς περιφέρειας τῆς θηλῆς πρὸς τὴν ἄνω ἐξωτέραν γωνίαν τοῦ εἰ-

ρημένου θύλακος. Ἴσως δὲ ὑπῆρχον καὶ ἄλλοι τοιοῦτοι συνάγοντες πρὸς τὴν ἄνω ἐσωτέραν γωνίαν, ἀλλ' ὑποθέτω ὅτι δὲν ἦσαν ὁρατοί, ἐπειδὴ τὸ ἀντίστοιχον τμήμα τοῦ θύλακος ἦτο κατὰ πολὺ ἰσχυρότερον. Τέλος ἡ θολερότης τοῦ βυθοῦ εἶχεν ἐπεκταθῆ ἀπὸ τῆς θηλῆς πρὸς τὴν περιοχὴν τῆς ὠχρᾶς κηλίδος.

Ὁ πάσχων οὐδὲν ἕτερον εἶχεν αἰσθανθῆ μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης πλὴν τῆς αὐξήσεως τῆς ἀμβλυωπίας. Πραγματικῶς κατὰ τὴν εὐθειαν προσήλωσιν ἡ ἀμβλυωπία ἦτο μεγίστη, στρεφομένης δὲ τῆς κεφαλῆς πρὸς τὰ ἄνω ἢ ὀξύτης τῆς ὀράσεως ἐφθανε δυσκόλως εἰς $\frac{1}{10}$. Τὸ ὀπτικὸν πεδίου εἶχε πάλιν τὸ αὐτὸ σκότωμα ὡς ἄλλοτε, τοῦ ὑπολοίπου διατηρουμένου ὑγιоῦς. Ἡ κόρη ἐφαίνετο κάπως χαλαρὰ καὶ τῇ χρήσει ὀματροπίνης διετηρήθη ἐν διαστολῇ ἐπὶ μίαν ἐβδομάδα.

Ἐκ τῶν διδομένων τούτων συνεπέρανα ὅτι τὸ ἐγκεφαλονωτιαῖον ὑγρὸν εἶχε διανοίξει ἀνωμάλως δίοδον πρὸς τὸν βυθὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ διηθεῖτο ἀκαταπαύστως ὀπισθεν τοῦ ὑαλώδους ὑμένους ἀναλόγως τῆς βαθμιαίας ἀπορροφῆσεως ἢ τοῦ χώρου, ὅστις ἐσχηματίζετο εἰς τὰ κατωφερῆ μέρη τοῦ βυθοῦ.

Ὁ πάσχων ἦλθεν ἀκόμη ἀπαξ ἢ δις κατὰ τοὺς πρώτους τρεῖς μῆνας καὶ ἐγένετο ἄφαντος ἐκ νέου ἐπὶ ἐννέα περιπέτου μῆνας, μόλις δὲ τὴν 10^{ην} Μαρτίου 1900 κατώρθωσα νὰ ἐπανεύρω αὐτόν. Τὴν 22^{αν} Ἀπριλίου ἐπερίτωσα τὴν ἀπεικόνισιν τῆς νέας καταστάσεως, ἣτις ἦτο ἡ ἐξῆς.

Ὁ βυθὸς εἶχεν ὅψιν ἐκτάκτως ἀξιοθέατον. Αἱ ἀλλοιώσεις εἶχον ἀποκτήσει μείζονα ἔκτασιν καὶ ποικιλίαν. Τὸ μᾶλλον ἄξιον σημειώσεως ἦτο ὁ σχηματισμὸς νέου θύλακος ὁμοιάζοντος πρὸς ἐμβάδα καὶ ἔχοντος τὴν βῆσιν (τὴν εὐρείαν μείραν) πρὸς τὰ ἄνω, διὰ ταύτης δὲ συνεχιζομένου μετὰ τοῦ παλαιοῦ θύλακος τῆς προηγουμένης εἰκόνας, ἣτις εἶχεν ἤδη καθιζῆσει μετὰ ἱκανὴν νέαν αὐξῆσιν ὄγκου. Ἡ δὲ κορυφὴ ἐστραμμένη καὶ πάλιν πρὸς τὰ κάτω καὶ ὀλίγον τι πρὸς τὰ ἔξω προεξείχεν ἀρκούντως ἐν τῷ ὑαλώδει σώματι λοξῶς ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω καὶ πρόσω, εἰς τρόπον τοιοῦτον, ὥστε ὁ μείζων ἄξων τοῦ θύλακος διὰ παραλλακτικῶν κινήσεων ἐφαίνετο σχηματίζων ὀξείαν γωνίαν 20 περιπέτου μοιρῶν μετὰ τοῦ

τοιχώματος του βυθού. Λίαν πιθανώς ο παλαιός θύλας εξωγκώθη ή και διερράγη προς το ύαλως σώμα εν τῇ κατωτάτῃ μοίρᾳ και ἐντεῦθεν παρήχθη ὁ νέος οὗτος θύλαξ. Σημειωτέον ὅμως ὅτι ἡ κορυφή του νέου τούτου θύλακος ἐφαίνεται ὅλως ἀμετακίνητος, ὅπερ δὲν συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἐν τῷ ύαλῳδαι σώματι ρήξεως του παλαιού.

Ἄφ' ἑτέρου οἱ λεπτοὶ ἀγωγοί, οἱ συνάγοντες τὸ ὑγρὸν κατ' εὐθείαν εἰς τὸν θύλακα, ἦσαν ὀρατώτεροι κατ' ἀμφοτέρας τὰς πλευρὰς και μάλιστα ὑπερπληρωθέντες σφόδρα ἐσχημάτισαν πολυαριθμούς φυσαλίδας ἐν εἰδει κομβολογίου τεταγμένας ἀλλ' ἀνισομεγεθεις. Αἱ φυσαλίδες αὐται οὕτω τεταγμέναι και διὰ του προσπίπτοντος φωτὸς μεγάλως λαμπυρίζουσαι ὑπενθύμιζον τὰς ἀπαστραπτούσας φωτεινάς πομφόλυγας πυροτεχνήματος.

Τελευταῖον ἄξιον σημειώσεως ἦτο ἡ καταφανὴς ἀνάπτυξις ἰνώδους ἰστοῦ καθ' ὅλην τὴν πύσχουσαν περιοχὴν του βυθού του ἐν λόγῳ πύσχοντος. Ἀποτέλεσμα δὲ τούτου ἀπτότατον ἦτο ἡ μεγάλη μετατόπισις κεντρικῶν τινῶν ἀγγείων ἔνεκα συσπάσεως του οὐλώδους τούτου ἰστοῦ. Ἄλλως τε διεκρίνοντο καλῶς αἱ εὐθυτενεῖς ἰνώδεις γραμμαὶ ὑποτεινόμεναι ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον και καλύπτουσαι πλείστας ὑποκειμένας λεπτομερείας. Ἡ μετατόπισις τῶν ἀγγείων ἦτο ἤδη ἀρκούντως ὀρατὴ τῇ 12 Μαρτίου 1899 ἀλλ' ἄνευ τῆς περαιτέρω σπουδαιότητος ἀυξήσεως δὲν ἠθέλεν ἔχει πολλὴν σημασίαν.

Τῇ δὲ 22^α Ἀπριλίου ὁ θύλαξ ἐφαίνεται ἦττον πεπληρωμένος, τὸ δὲ πρόσθιον αὐτοῦ τοίχωμα ὀλίγον τι καθιζήμενον, αἱ ἰνώδεις γραμμαὶ παχύτεραι και ἡ πύσχουσα χώρα ἦττον εὐκρινής.

Τέλος κατὰ τὴν τελευταίαν ἐξέτασιν (9 Ἰουλίου 1900) ἡ ἀνάπτυξις του ἰνώδους ἰστοῦ εἰδείκνυε μεγάλην πρόοδον και ἡ πύσχουσα χώρα ὡς και αὐτὴ ἡ θηλὴ ὀλόκληρος ἦσαν μᾶλλον τεθλωμέναι, τὰ δὲ δύο σκέλη του θύλακος εἶχον εὐρυνθῆ πλειότερον και καθιζήσει ἀρκούντως. Σημειωτέον ἐπίσης ὅτι ἀπὸ τῆς 10^{ης} Μαρτίου 1900 παρετηροῦντο και ἀγγεῖά τινα νεόπλαστα· τοιοῦτὸν τι εἶρπε κατὰ τὴν ἐξῶ πλευρὰν του θύλακος, ἕτερον δὲ ἀναμέσον τῶν σκελῶν αὐτοῦ.

Πάντα τὰ εἰρημένα ἀποδεικνύουσιν ὅτι ἡ ἰνώδης ἀντίδρασις ἀρξαμένη λίαν ἐνωρίς, και ἴπερ ἀόρατος ἐν ἀρχῇ, ἀπέβη ἐπὶ μᾶλλον και μᾶλλον καταφανής, πιθανώτατα δὲ διὰ του χρόνου θέλει κατορθώσει νὰ περιλάβῃ ὅλην τὴν περιοχὴν τῆς διηθήσεως και νὰ ἀποφράξῃ ἴσως διὰ συνουλώσεως τὴν ἐν τῇ θηλῇ σχηματισθεῖσαν ῥωγμὴν. Τότε δὲ θέλομεν ἔχει πλήρη ἰνώδη ἀμφιβληστροειδίτιδα.

Τὸ ὀπτικὸν πεδῖον τῆς 22^{ας} Ἀπριλίου 1900 δὲν παρουσιάζει μεγάλην διαφορὰν, πλὴν στενώσεώς τινος τῶν ὀρίων τῆς ὑγιοῦς μερίδος. Ὁ πύσχων δὲν βλέπει πλέον τίποτε κατὰ τὸ σημεῖον τῆς προσηλώσεως, ἔχει ὅμως τὸ προτέρημα νὰ διατηρῆ φυσιολογικὸν τὸ ἐξωτερικὸν ἡμισυ του δεξιού ὀπτικοῦ πεδίου. Ἐννοεῖται ὅτι ὁ Ἄ. Ὁ. μένει πάντοτε ὑγιέστατος. Σημειωτέον μόνον ὅτι κατὰ τὴν τελευταίαν ἐξέτασιν γενομένην τῇ 9 Ἰουλίου 1900 (ἐκ του προχείρου ἐν τῇ ἐξοχικῇ κατοικίᾳ) ὁ πύσχων ἀνεμνήσθη και ἑτέρου ὑποκειμενικοῦ συμπτώματος, ὅπερ παρετήρησεν ἐνίοτε· τουτέστιν ὀσάκις κύπτῃ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ πρόσω, π. χ. στηρίζων τὸ μέτωπον ἐπὶ τραπέζης, και διαμμένη ἐν τοιαύτῃ θέσει ἐπὶ τινα λεπτά, κατὰ τὴν ἀνέγερσιν ἢ ὄρασις ἀμφοτέρωθεν καθίσταται ἀμβλυτάτη· τούτο δὲ διαρκεῖ ἐπὶ τινα λεπτά και ἀκολουθῶς ἐπανέρχεται βαθμηδὸν εἰς τὴν προτέραν κατάστασιν. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ τόπος και ἡ εὐκαιρία ἦσαν ἀκατάλληλοι πρὸς ἐξακριβῶσιν του φαινομένου και λεπτομερεστέραν ἐξέτασιν, ἀνέβαλον αὐτὴν παρακαλέσας τὸν πύσχοντα νὰ ἔλθῃ ἐπὶ τούτῳ εἰς τὴν κλινικὴν. Ἀλλὰ τούτο εἰσέτι δὲν ἐγένετο.

Ἐν συντόμῳ ἡ παρατήρησις αὐτὴ δὲν εὐρίσκειται εἰσέτι εἰς τὸ τέλος, ἀλλὰ και οὕτως ἔχουσα ῥίπτει ἤδη ἱκανὸν φῶς ἐπὶ τῆς παθογενείας πολλῶν περιπτώσεων ἰνώδους ἀμφιβληστροειδίτιδος, ἐν αἷς ἔμεινεν αὐτὴ σκοτεινὴ. Καὶ τῷ ὄντι, ἀφοῦ παραδεχόμεθα τὴν διήθησιν του ὄρρου διὰ του ἠθμοειδοῦς πετάλου ἐπὶ αἰμορραγιῶν συμβιουσιῶν ἐν τῇ θήκῃ του ὀπτικοῦ νεύρου, διατὶ νὰ μὴ παραδεχθῶμεν και τὴν ὑπὸ τινος εὐνοϊκοῦ ὄρους βιαιάν εἰσβολὴν του ἐγκεφαλοῦωτιαίου ὑγροῦ, ὅπερ φυσιολογικῶς ἤδη ἀφικνεῖται μέχρι του ὀπίσθιου τρήματος του σκληρωτικοῦ· Διότι πρὸς

τούτο απαιτείται ἀπλῶς ἐλαφροτάτη ῥῆξις τοῦ ἠθμοειδοῦς πετάλου διὰ παροδικῆς τινος ὑπερέτρου αὐξήσεως τῆς πίεσεως ἐντὸς τοῦ κρανίου ἢ ἐντὸς τῆς θήκης τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου. Κατ' ἀκολουθίαν πρὸς ἐξήγησιν τῆς ποιικιλίας τῶν τύπων τῆς ἰνώδους ἀμφιβληστροειδίτιδος δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν εἰσβολὰς ἄλλοτε ἄλλης ἐκτάσεως. Εἶναι δὲ φυσικώτατον ὅτι ἀποτέλεσμα τοιαύτης διηθήσεως ἔσται ἀντίδρασις παραγωγὸς ἰνώδους ἢ κάλλιον εἰπεῖν οὐλώδους ἰστού. Τέλος εἶναι πρόδηλον ὅτι συγγενεῖς τινες διαθέσεις ἢ ἀνατομικαὶ καταστάσεις λαμβάνουσιν ἐπίσης σπουδαῖον μέρος ἐν τῇ παθολογικῇ ταύτῃ ἐξελίξει.

Τράντας. Ἡ περίπτωσις αὕτη, ὡς ἀναπτύσσει τὴν παθογένειαν ὁ κ. συναδέλφος, εἶναι τι πρωτοφανὲς καὶ ὡς ἐκ τούτου πρέπει νὰ βασανισθῇ πολὺ πρὶν ἢ παραδεχθῶμεν αὐτήν· κρίνω δὲ προτιμότερον νὰ ζητήσωμεν τὴν ἐξήγησιν τοῦ φαινομένου, εἰ δυνατόν, δι' ἀπλουστέρων τρόπων.

Βεβαίως ἐὰν ἀληθεύῃ ἡ ἐξήγησις τοῦ κ. **Ίατροπούλου**, ῥίπτεται πολὺ φῶς ἐπὶ τῆς παθογενείας τῆς ἀμφιβληστροειδίτιδος ταύτης, οὐσης εἰσέτι ἐν πολλοῖς σκοτεινῆς. Ἄλλ' ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει γινῶνται πολλαὶ ἀπορίαι.

Ἐν πρώτοις εἶναι δυσχερὲς νὰ παραδεχθῶμεν τὴν εἰσβολὴν ὑγροῦ ἐκ τῆς θήκης τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου πρὸς τὸν βυθὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ μάλιστα διηνεκῶς, ἀφ' οὗ ἢ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ πίεσις εἶναι πολὺ ἀνωτέρα τῆς τοῦ ἐγκεφαλονωτιαίου ὑγροῦ. Ὁ *Schmidt Rimpler* ὑπεστήριζεν ἄλλοτε ὅτι ἐν τῇ τελικῇ μοίρᾳ τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου κατὰ τὸ ἠθμοειδὲς πέταλον ὑπάρχουσι πόροι φυσικοί· ἂν δὲ τοῦτο ἦτο ἀληθές, ἴσως ἦτο δυνατόν νὰ ἐννοήσωμεν πῶς τοιαύτη τις διήθησις ἔλαβε χώραν. Ἄλλ' ὁ *Leber*, οὐτινος τὸ κύρος ἐν τοιοῦτοις ζητήμασιν εἶναι ἀναμφισβήτητον, ἀρνεῖται πάντως τὴν ὑπαρξίν τοιούτων πόρων. Ὡστε ἀπαιτεῖται ῥῆξις τις, ὅπερ ἄλλως ἀδύνατον ἔνεκα τῆς μείζονος πίεσεως, ἥτις ἐπικρατεῖ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ.

Ἐπὶ ὄγκων τοῦ ἐγκεφάλου ἐπέρχεται αὐξήσις τῆς πίεσεως ταύτης τοῦ ἐγκεφαλονωτιαίου ὑγροῦ, ἀλλὰ τότε ἐπέρχεται

οἴδημα τῆς θηλῆς τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου καὶ περισφιγξις αὐτῆς ἐξ ἀμέσου πίεσεως ἐπὶ τοῦ νεύρου τούτου. Ἀναλόγως δὲ καὶ ἡ ὄρασις προσβάλλεται ἐν συνόλῳ, ἐν ᾧ ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει οὐδὲν τοιοῦτον παρατηρεῖται. Ἄν ἡ μεγάλη πίεσις τοῦ ἐγκεφαλονωτιαίου ὑγροῦ παρήγε τοιοῦτον ῥήγμα, διατὶ τότε ἐπὶ ὄγκων τοῦ ἐγκεφάλου ἢ εἰς ἄλλας παθήσεις συνοδευομένης ὑπὸ ὑψηλῆς πίεσεως ἐνδοκρανίου νὰ μὴ παρατηρηθῆ ἡ βλαστική ἢ ἰνώδης ἀμφιβληστροειδίτις; Παρὰ τῷ ἀσθενεῖ τούτῳ ἂν μίαν στιγμὴν παραδεχθῶμεν ὅτι δι' οἰονδήποτε λόγον παρήχθη ἀπότομος ὑψωσις τῆς τάσεως τοῦ ἐγκεφαλονωτιαίου ὑγροῦ καὶ παρήγετο τὸ ὑποθετικὸν τοῦτο ῥήγμα, μετὰ τὴν ἀπόδοσιν τῆς θυέλλης ταχέως τὸ ἐγκεφαλονωτιαῖον ὑγρὸν δὲ ἐξωθεῖτο ὁπόθεν ἤλθε, διότι φύσει ἡ τάσις τοῦ ἐγκεφαλονωτιαίου ὑγροῦ εἶναι κατωτέρα τῆς ἐνδοφθαλμίου πίεσεως. Ἐπειτα ἐπὶ τόσα ἔτη νὰ ὑπάρχῃ τοιαύτη ἀνώμαλος συγκοινωνία καὶ μάλιστα δι' ἀγωγῶν κτλ. καὶ νὰ μὴ προέλθωσιν ἐκτενέστεραι βλάβαι, ὡς ἀποκόλλησις τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς, μοὶ φαίνεται ὅλως ἀπίθανον.

Προσέτι φρονῶ ὅτι ὑπάρχει ἀπλοῦν μέσον πρὸς ἀπόδειξιν ἂν ὄντως αἱ φυσαλίδες εἶναι πλήρεις ἐγκεφαλονωτιαίου ὑγροῦ. Πιέζοντες διὰ τοῦ δακτύλου ἐξωθεν τὸν βολβὸν ἀναπτύσσομεν μεγίστην τάσιν ἐνδοφθαλμίου, ὑφ' ἣν ὀφείλει ἢ νὰ ἐξωσθῆ ἢ νὰ ἀπορροφηθῆ ἐπὶ τόπου τὸ ἐγκεφαλονωτιαῖον ὑγρὸν καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει διὰ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου δὲ ἴδωμεν ἰδίους ὄμμασι τὴν μεταβολὴν ταύτην διὰ τῆς κενώσεως τῶν φυσαλίδων.

Ἐν συντόμῳ ὑποθέτω μᾶλλον ὅτι ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἀνεπτύχθη τοπικὴ τις παθολογικὴ ἐστία ἐξ αἰμορραγίας τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς, συφιλίδος ἢ λευκωματούριαις, ἀποτέλεσμα δὲ ταύτης ὑπῆρξεν ἡ ἀμφιβληστροειδίτις αὕτη.

Ίατρόπουλος. Διὰ τὸν μηχανισμόν τῆς εἰρημένης εἰσβολῆς τοῦ ἐγκεφαλονωτιαίου ὑγροῦ εἰς τὸν βυθὸν πρέπει νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι, ὑπὸ τοὺς συνθήεις μὲν ὁ-

ρους ή πίεσις τοῦ ὑγροῦ τούτου ἐν τῇ κρανιακῇ κοιλότητι εἶναι ὅτε μὲν κατὰ τι κατωτέρα ὅτε δὲ ἴση πρὸς τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ· κατὰ τὴν βιαίαν ὁμως ἐκπνοὴν καὶ ἰδίως τὴν παρατεταμένην, ὡς ἐπὶ ἀνεγέρσεως βαρῶν ἢ ἐν καιρῷ καταδύσεως ἐν θαλάσῃ (ὅπερ ἐν τῇ προκειμένη περιπτώσει συνέβαινε πολ- λάκις), ἡ πίεσις αὕτη δύναται νὰ ὑπερτε- ρῆσῃ κατὰ πολὺ τῆς τοῦ ὀφθαλμοῦ. Ἐ- πειδὴ δὲ ἐπὶ βραχέα μόνον χρονικὰ δια- στήματα ἠῶξανεν ὑπερμέτρως ἡ πίεσις τοῦ ἐγκεφαλονωτιαίου ὑγροῦ, ἢ τε κυ- κλοφορία καὶ λειτουργία τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου δὲν ἠδύναντο νὰ διαταραχῶσιν· ὥστε ὅταν λέγωμεν ὅτι διηνεκῶς διηθεῖτο τὸ ὑγρὸν τοῦτο πρὸς τὸν βυθόν, σημαίνει ὅτι τοῦτο ἐγίνετο ἐπανειλημμένως καὶ πλειστάκις καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς πα- ρατηρήσεως. Φαίνεται ὅτι, ὡς ἐπὶ κηλῶν, προητοιμάσθη ἡ ὁδὸς διὰ τῶν ἐπανειλημ- μένων ὤσεων κατὰ τοῦ ἠθμοειδοῦς πε- τάλου, ἐπὶ τέλους δὲ ἐπῆλθε καὶ ῥῆξις, ἣτις ὑπῆρξεν ὀδυνηρά, οὕτω δὲ ἐγένετο ἡ πρώτη εἰσβολή. Ἐπαξ τούτου γενομέ- νου, καθ' ἐκάστην παροδικὴν αὐξῆσιν τῆς πίεσεως τοῦ ὑγροῦ τούτου ἔνεκα οἰου- δήποτε ἀγῶνος ἦτοι βεβιασμένης ἐκπνοῆς εἰσέρρει ποσὸν τι εἰς τὸν βυθόν. Τὸ πο- σὸν τοῦτο δὲν ἦτο μέγιστον βεβαίως, ὡς φαίνεται καὶ ἐκ τῶν εἰκόνων, αἰτινές εἰ- σιν εἰς τὸ τετραπλάσιον ἢ πενταπλάσιον τοῦ φυσικοῦ μεγέθους. Εἰς ταῦτα συμφω- νοῦσι καὶ τὰ ὀπτικά πεδία, ἐνθα βλέπο- μεν ὅτι μόνον τὰ ἀμέσως ἐνδιαφερόμενα μέρη τοῦ βυθοῦ ἔχουσι τὸ σκότωμα. Ἀπο- κόλλησις δὲ τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς δὲν ἠδύνατο νὰ συμβῇ, διότι τὸ ὑγρὸν διε- χύθη ὀπισθεν τοῦ ὑαλώδους ὑμένους καὶ τοῦτον μόνον ἀπεκόλλησεν.

Πᾶσαν ἄλλην φυσικωτέραν ἐξήγησιν ἠθελον δεχθῆ εὐχαρίστως, διότι εἰσβολὴ τοῦ ἐγκεφαλονωτιαίου ὑγροῦ εἰς τὸν βυ- θόν μοι φαίνεται ἐπίσης πρωτοφανής, ἀλ- λά τὰ γεγονότα εἶναι τόσον ζωηρά, ὥστε ἐπιβάλλουσι τὴν ἐξήγησιν, ἣν ὑπέβαλον ὑμῖν. Πιθανώτατα συγγενῆς τις λεπτο- φυῖα τῆς ὑφῆς τῶν περὶ τὸ ἠθμοειδῆς πέ-

ταλον ἰστών κατὰ ἑκτακτον συγκυρίαν παρὰ τῷ ἡμετέρῳ πάσχοντι μεγάλως συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῶν εἰρη- μένων ἀλλοιώσεων. Ἴσως δὲ ἡ παροδικὴ ἀμαύρωσις, ἣν παρατηρεῖ ὁ πάσχων καὶ ἀριστερόθεν ὅταν κύπη τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τινα λεπτά, μαρτυρεῖ ὁμοίαν κατάστασιν ἀλλ' εἰς ἐλάσσονα βαθμόν.

Τράντας. Ὅτε εἶπον ὅτι ἡ πίεσις τοῦ ἐγκεφαλονωτιαίου ὑγροῦ εἶναι φύσει κα- τωτέρα τῆς ἐνδοφθαλμίου, ἐνόουν τὴν ἐν τῇ θήκῃ τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου πίεσιν. Φρονῶ δὲ ὅτι ἐνόσω δὲν ὑπάρχει ἠῶξη- μένη πίεσις ἐπὶ τοῦ ὑγροῦ τούτου, ἀδύνα- τον νὰ εἰσδύσῃ τοῦτο καὶ νὰ παραμένῃ ἐν τῷ βυθῷ τοῦ ὀφθαλμοῦ. Ἡ δὲ διείρ- δυσις τοῦ ὄρρου τοῦ αἵματος διὰ τοῦ ἠθμοειδοῦς πετάλου ἐπὶ αἱμορραγίας ἐν τῇ θήκῃ τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου εἶναι γεγο- νός εἰσέτι ἀμφισβητούμενον. Τέλος ἡ θύ- λωσις τῆς ὀράσεως, ἣτις ἐπέρχεται εἰς τὸν πάσχοντα ὁσάκις κύπη τὴν κεφαλὴν, δύναται νὰ ἐξηγηθῇ πολὺ ἀπλούστερον διὰ παροδικῆς κυκλοφορικῆς διαταραχῆς· παρὰ πολλοῖς δὲ ἀτόμοις καὶ δὴ ἀναμικοῖς συμβαίνει τοῦτο χωρὶς νὰ παραδεχθῶμεν ἐντόπισιν τοῦ ἐγκεφαλονωτιαίου ὑγροῦ.

Ἰατροπόουλος. Ὅταν ἡ πίεσις τοῦ ἐγ- κεφαλονωτιαίου ὑγροῦ ἐν τῇ κρανιακῇ κοιλότητι ἦναι ἴση τῇ ἐνδοφθαλμίῳ, ἐν τῇ θήκῃ τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου ἡ πίεσις δὲν δύ- νεται νὰ ἦ διάφορος, πᾶσα δὲ ἑκτακτος αὐξῆσις τῆς πίεσεως ἐν τῷ κρᾶνίῳ θέλει μεταδοθῆ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον τα- χέως καὶ εἰς τὴν θήκην τοῦ ὀπτικοῦ νεύ- ρου. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν παροδικὴν ἀμαύ- ρωσιν παρὰ τῷ ἀσθενεῖ τούτῳ πιθανὸν νὰ προέρχεται ἐκ κυκλοφορικῶν διατα- ραχῶν, ἀλλὰ φαίνεται ζωηροτέρα καὶ διαρκεστέρα τοῦ συνήθως παρατηρουμέ- νου, διὸ συνδυάζεται κάλλιον πρὸς τὴν λοιπὴν πάθησιν αὐτοῦ. Οὐχ ἥττον τὸ σύμ- πτωμα τοῦτο εἶναι εἰσέτι ὑπὸ παρατήρη- σιν, ἐπιφυλάσσομαι δὲ προσεχῶς νὰ σας δώσω θετικώτερα διδόμενα.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. **Ἀν. Χρησιδης** ἐκθέ- τει τὴν ἐξῆς *περίπτωσιν καρκίνου τῆς χο- ληδόχου κύστεως*:

Κύριοι,

Τῆ 20 Σεπτεμβρίου εισηλθεν εἰς τὸ ἡμέτερον Νοσοκομεῖον ἡ Λιθ. Κ. Π., ἔγγαμος καὶ ἑτῶν 65 παραπονουμένη, ὅτι ἀπὸ 7 μηνῶν ἔχει πόνον εἰς τὸ ἐπιγάστριον, ἐμέτους ἐνίοτε μετὰ διογκώσεως τῆς κοιλίας, οἴδημα τῶν κάτω ἄκρων ἄνευ ἀσκιτικοῦ ὑγροῦ, πυρετὸν κυμαινόμενον ἐν ἀρχῇ μὲν τῆς νοσηλείας μεταξὺ 37—38, περὶ δὲ τὸ τέλος 37—37.2 ἢ 3/10· διαρροεῖται κατὰ διήμερον· ἡ ἐξέτασις τοῦ θώρακος ἦτο ἀρνητικὴ, ἐν τῇ κοιλίᾳ ὁ σπλὴν φυσιολογικός, ἀλλὰ τὸ ἥπαρ προέχον μεγαλείτερον τοῦ φυσιολογικοῦ καὶ ἀλγεινὸν τῇ πίεσει ἰδίως πρὸς τὸν μικρὸν αὐτοῦ λοβόν· ἐπὶ τῇ ψηλαφήσει αἰσθάνεται τις ἀνωμαλίαν τῆς ἐπιφανείας καταφανῆ. Οὐρα φυσιολογικά. Τὸ σύνολον τῆς ἀσθενοῦς, τὸ ἐλαφρῶς ἰκτερωδὲς τῆς χροιάς τοῦ δέρματος καὶ ἡ προϊοῦσα κατάπτωσης, μετὰ τὴν ἀρνητικὴν δοκιμαστικὴν παρακέντησιν πολλακίς ἐπαναληφθεῖσαν, ἐπέτρεψαν ἡμῖν τὴν διάγνωσιν τοῦ καρκίνου τοῦ ἥπατος.

Ἡ ἀσθενὴς τῆ 29 Ὀκτωβρίου ἀπῆλθεν, ἀλλ' ὁμως ἐπανῆλθε τῆ 12 Νοεμβρίου τέλειον ἐξηντλημένη καὶ ἔχουσα, σὺν τοῖς προειρημένοις συμπτώμασιν, ἰκτερον βαθύτερον, ἥπαρ ὑπερδιπλάσιον καταλαμβάνον τὸ 1/3 τῆς κοιλίας, μεγάλην τῶν δυνάμεων καταβολὴν καὶ σχετικὴν ἰσχανσιν ἐν τῇ πολυσαρκίᾳ, ἥτις διέκρινε τὴν ἄρρωστον· μετὰ παρέλευσιν ἡμερῶν ἑπτὰ ἤρξατο ἐμοῦσα τὸ γάλα ἐν ᾧ διέκρινε τις γλωιδεῖς στακτοχρόους ὕλας, διερροεῖτο ἰσχυρῶς καὶ τῆ 25^η ὑπὸ ἀστραπιαίαν ἐμφάνισιν περιτονικῶν συμπτωμάτων ἀπέθανεν.

Νεκροψία. Μόνῃ ἡ κοιλία ἠνοιχθῆ καὶ μετὰ τὴν τομὴν βλέπομεν παχὺ στρώμα λίπους σκέπον πάσας σχεδὸν τὰς ἕλικας τῶν ἐντέρων, τὸ δὲ μεσεντέριον καὶ τὸ ἐπίπλοον οἰονεὶ λιπωδῶς ἐκπεφυλισμένον· ἐν τῇ κοιλότητι τῆς κοιλίας, ἐκτὸς ἰνώδους καὶ ὀρρώδους ἀλλὰ κακὸν ἐξιδρώματος, διακρίνομεν ἥπαρ πελώριον καλύπτον τὸ πλείστον τοῦ στομάχου καὶ μέρος τῆς ἄνω μοίρας τῶν ἐντέρων, ἐπὶ δὲ τοῦ μικροῦ λοβοῦ αὐτοῦ ὀξιδία τινα μεγέθους λεπτοκαρού μικροῦ. Δι' ἐπιτηδείας ἄρσεως τοῦ ἥπατος ἐκ τῆς κάτω περιφερείας παρατηροῦμεν πρόσφυσιν τῆς χοληδόχου κύστεως πρὸς τὸ ἀμέσως ἀπὸ τοῦ πυλωροῦ ἀρχόμενον τμήμα

τοῦ δωδεκαδάκτυλου, συγχρόνως ῥήγμα πρὸς τὴν πρόσφυσιν ἐξ ἧς ἀναβλύζει κιτρινόχρουν ὑγρόν· διὰ τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ ἥπατος καὶ τοῦ στομάχου βλέπομεν ὅτι ὁ χώρος τῆς χοληδόχου κύστεως εἶναι διπλασίως διηυρυσμένος ἔχων τὸ ἐπιπολῆς ἔσω στρώμα μέλαν, πεπαχυμένον, σκληρὸν καὶ ἐνιαχοῦ ἐξελκωμένον, ἐνῶ τὸ ἐντερον διηθημένον μὲν καὶ φέρον ὀξιδία τινα, ἀλλ' ὄχι καὶ διάτρητον, ἐπιτρέπον δὲ καὶ τὴν ἐλευθέραν δίοδον τοῦ μικροῦ δακτύλου· ἐντὸς τοῦ χώρου τῆς χοληδόχου κύστεως λίθος ἐπιμήκης μεγέθους ὅσον ὧου περιστερὰς περίπου· ἅπας ὁ τὴν χοληδόχον κύστιν περιβάλλων ἥπατικός ἰστός μέχρι 4—5 ὕψος τελείως διηθημένος καὶ τὴν ὄψιν λευκός, ἐπὶ δὲ τοῦ λοιποῦ σώματος σποραδικὰ τινα ὄγκια φύσεως κακοήθους· διὰ τομῶν κατὰ διαφόρους διευθύνσεις ἐξέρχεται χολὴ ὑδαρῆς λίαν καὶ ἀπὸ τῶν χολαγωγῶν ἀπορρέουσα, ὁ ἥπατικός ἰστός ὑπὸ τῆς χολῆς διηθημένος ἔχων χρῶμα ἰκτερικὸν καὶ εὐδιάθροπος λίαν· ἐν τοῖς λοιποῖς ὀργανοῖς τῆς κοιλίας ἦτοι ὁ σπλὴν καὶ οἱ νεφροὶ φυσιολογικοί· χροιά δέρματος ἰκτερικὴ.

Ἡ περίπτωσις αὕτη τοῦ καρκίνου τῆς χοληδόχου κύστεως μετὰ προσφύσεως πρὸς τὸ λεπτόν ἐντερον καὶ μετὰ ῥήξεως τοῦ χοληδόχου σάκκου μετὰ περιτονίτιδος φέρει εἰς τὴν μνήμην μου ἑτέραν περίπτωσιν, ἀνακοινωθεῖσαν ὑμῖν τὸ παρελθὸν ἔτος· τότε προὔκειτο ἄλλοτε πάλιν περιτονίτιδος ἀσθενοῦς ὑπὲρ τὰ 60 ἔτη ἀγούσης, ἥτις μετὰ ὀλιγοήμερον νοσηλείαν καὶ μετὰ συμπτωμάτων διαρροίας καὶ τελείας ἐξαντλήσεως ἄνευ ἰκτέρου καὶ πόνου ἐπὶ τοῦ ἐπιγαστρίου, ὡς ἐνθυμοῦμαι, ἀπέθανεν. Κατὰ τὴν νεκροψίαν εὐρέθη μέρος τοῦ ἀρχικοῦ τμήματος τοῦ λεπτοῦ ἐντέρου κατέχον τὴν θέσιν τῆς χοληδόχου κύστεως, οὕτως ὡς τε πᾶν ὅτι ἀπὸ τοῦ ἥπατος κατῆρχετο διωχθέντος ἀμέσως διὰ τοῦ προσπεφυκότος λεπτοῦ ἐντέρου καὶ διὰ τοῦτο ὁ χώρος ἦτο κενὸς χολῆς καὶ χολόλιθος οὐδὲ εἰς. Ἄλλας δευτεροπαθεῖς ἐκδηλώσεις τοῦ καρκίνου ἐν τῇ ἥπατι καὶ τοῖς παρακειμένοις ὀργανοῖς δὲν ἐνθυμοῦμαι δυστυχῶς, ἀπολεσθέντος τοῦ χειρογράφου· κατὰ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην τῆς ἀνακοινώσεως παρετήρησα ὅτι προὔκειτο περὶ πρωτοπαθοῦς καρκίνου τοῦ λεπτοῦ ἐντέρου

προςφύεντος τῆ χοληδόχῳ κύστει, ἦν καὶ καθ' ὀλοκληρίαν κατέστρεψεν. Ἐκ τῶν ἀξιοτίμων συναδελφῶν εἰς παρετήρησε τότε, ὅτι ἕνεκα τῆς σπανιότητος πρωτοπαθοῦς καρκίνου τοῦ δωδεκαδακτύλου πιθανώτερον εἶναι, ὅτι ὁ καρκίνος ἐκ τῆς χοληδόχου κύστεως τὴν ἀρχὴν ἔσχεν· ἕτερος συνάδελφος παρετήρησεν ὅτι συχνότερον οἱ καρκίνοι τῆς χοληδόχου κύστεως παρατηροῦνται μετὰ χολολίθων, τοῦθ' ὅπερ συμπεραίνω, ὅτι χολολίθοι προκαλοῦσι τὴν εἰς καρκίνον διάθεσιν.

Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως, ἤδη δὲ ὅποια τὰ ἐκ τῆς νεκροφίας συμπεράσματα ἡμῶν;

Κατὰ τοὺς παθολογικοὺς ἀνατόμους τὸ ἥπαρ εἶναι συνηθέστερον ἔδρα δευτεροπαθῶν τοῦ καρκίνου ἐκδηλώσεων, ἐν δὲ τῇ ἡμετέρᾳ περιπτώσει ὅπως διακρίνωμεν ὅτι ὑπῆρχε δευτεροπαθῆς καὶ οὐχὶ πρωτοπαθῆς καρκίνος τοῦ ἥπατος, ὠφειλομεν νὰ γνωρίζωμεν ποῦ πρωτοπαθῶς τὸ νόσημα ἐπενέμετο· τοῦτο ἦτο ἀδύνατον, διότι καὶ μὲν δὲν εἶδομεν τὴν ἀσθενῆ ἐν ἀρχῇ τοῦ νοσήματος ὁπότε τὰ διαγνωστικὰ φαινόμενα εἶναι ἀνεπαρκῆ, πλὴν καὶ τὸ μέγεθος τοῦ ἥπατος καὶ ἡ διάκρισις τῶν ὀγκιδίων ἐπὶ τοῦ μικροῦ λοβοῦ ἐδικαιολογεῖ τὸ πρωτοπαθὲς τοῦ νοσήματος ἐν τῷ ἥπατι· ὅτι δὲ ὁ κακοήθης ὄγκος ἀπὸ τῆς χοληδόχου κύστεως ἀρχὴν εἶχεν, ἀποδεικνύεται ἰδίως ἐνταῦθα, οὐ μόνον ἐκ τῶν σχετικῶν μικρῶν ἀλλοιώσεων τοῦ λεπτοῦ ἐντέρου, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ τρόπου τῆς διηθήσεως τοῦ ἥπατικοῦ ἴστου, ὅστις ἐν συνεχείᾳ μετὰ τῆς χοληδόχου κύστεως ἐξεφυλίσθη, ὀλίγα δὲ καὶ διάσπαρτα ὀγκίδια εἶχεν ἐν τῷ λοιπῷ ἥπατικῷ σώματι, τοῦθ' ὅπερ παρατηρεῖται ἐν τῷ καρκίνῳ τῆς χοληδόχου κύστεως. Ἡ νεκροφία ἤγαγεν εἰς φῶς καὶ χολολίθον εὐμεγέθη ἐπεξηγοῦντα ἐν μέρει καὶ τὸν μικρὸν πυρετόν, ὅστις ὁμῶς καὶ ἄνευ αὐτοῦ γεννᾶται ἕνεκα τῶν ἀναγκαίων ἐξελκώσεων τῆς κύστεως, δὲν δύναται ὁμῶς νὰ θεωρηθῆ καὶ προδιαθέτουσα αἰτία τοῦ καρκίνου, ὡς φαίνονται παραδεχόμενοι παθολόγοι τινὲς ἐν οἷς καὶ ἰατρός τις περισυλλέξας 25 περιπτώσεις, ἃς ἐν ἰατρικῷ περιοδικῷ κατὰ τὸ θέρος τοῦτο ἐδημοσίευσεν καὶ ὅπου συγχρόνως εὔρε καὶ χολολίθους· διότι ἡ συνύπαρξις χολολίθων δὲν εἶναι ἀσύνηθες εὕρημα κατὰ τὸν *Klebs* καὶ ἐξηγεῖται νομιζόμεν ἐπαρκῶς ἐκ

καταστάσεως τοῦ ἐνδοχοληδόχου στρώματος, οὕτινος ἡ διάκρισις ἢ τὰ καρκινωματώδη κύτταρα δύναται ν' ἀποτελέσωσιν ἀφορμὴν ἢ καὶ πυρῆνα χολολίθων, ἄλλως δὲ καὶ ἐν ἄλλαις κοιλότησι σχηματίζονται λίθοι, καὶ κινδυνώδεστεροι μάλιστα, ἀλλ' οὐδέποτε ἐθεωρήθησαν προδιαθέτουσα αἰτία τοῦ κακοήθους ὄγκου· ὅτι δὲ συνηθέστερον ἀπαντᾷ ὁ καρκίνος τῆς χοληδόχου κύστεως παρὰ γυναίξει καὶ τοῦτο δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ βέβαιον· καὶ τοῦτο μόνον διὰ γενικωτέρων καὶ ἀκριβεστέρων στατιστικῶν δυνατὸν εἶναι ν' ἀποδειχθῆ, ὅπερ ἀπίθανον, οὐδενὸς ἀνατομικοῦ ἢ φυσιολογικοῦ λόγου ἐπιτρέποντος ταιούτην τινὰ προτίμησιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΠΖ'

6 Δεκεμβρίου 1900.

Προεδρία Κ. ΜΑΚΡΗ

Ὁ κ. **Ἄν. Γαβριηλίδης** παρουσιάζει ἀσθενῆ 28 ἐτῶν φέροντα ἐκτεταμένην διάθεσιν τῆς δεξιᾶς παρεΐας ἐξ ἀκτινομυκιάσεως.

Ὁ κ. **Ἄ. Ἀντίπας** παρουσιάζει φωτογραφικὴν εἰκόνα ἐτέρου πάσχοντος ἐξ ἀκτινομυκιάσεως τοῦ προσώπου καὶ ἀναγινώσκει ἀνακοίνωσιν **περὶ ἀκτινομυκιάσεως**, μετὰ περιπτώσεως ἧς ἐπεδείξατο προηγουμένως τὴν εἰκόνα, ἔχουσιν ὡς ἐξῆς:

Κύριοι,

Περὶ τῆς καινοφανοῦς ταύτης νόσου οὐδεμία, καθ' ὅσον γνωρίζω, κλινικὴ μελέτη, ἐπὶ τῇ βάσει ὠρισμένης περιπτώσεως, ἐγένετο ἄχρι τοῦδε παρ' ἡμῖν, τὸ ἐπ' ἐμοὶ δέ, ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω, ὅτι τὸ περιστατικὸν τοῦτο εἶναι τὸ πρῶτον ὅπερ εἶδον κατὰ τὴν ἐξάσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματος, καὶ ὅπερ κλινικῶς διεγνώσα πρὶν ἢ ἡ μικροσκοπικὴ ἔρευνά μοι ἐπιβεβαιώσῃ τὴν διάγνωσιν ταύτην. Εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν βεβαίως ὑπάγονται καὶ πολλοὶ τῶν ἐταίρων, εἰ μὴ πάντες. Τοῦτο δὲ οὐχὶ διότι ἡ νόσος αὕτη τυγχάνει τῶν σπανιωτάτων παρ' ἡμῖν, ἀλλὰ διότι δὲν ἔχομεν ἐπιστήσιν εἰσέτι τὴν προσοχὴν ἡμῶν εἰς τὴν ἀνίχνευσιν οὕτως εἰπεῖν αὐτῆς μεταξὺ ποικί-

λων άλλων παθήσεων μεθ' ὧν εὐκόλως συγχεύεται. Ἐὰν λάβω ὑπ' ὄψιν τὰ κλασικὰ συγγράμματα, τὰ πραγματευόμενα περὶ τῆς ἀκτινομυκιάσεως καὶ ἰδίως τὸ πλήρες βιβλίον τοῦ ἐν Λυὼν καθηγητοῦ κ. A. Poncet, βλέπω ὅτι ἡ νόσος αὕτη ἀπαντᾷ ἐφ' ὄλων τῶν σημείων τῆς Εὐρώπης καὶ τῶν ἄλλων ἐν γένει χωρῶν τῆς γῆς. Ὁ κ. Poncet φρονεῖ μάλιστα, ὡς μοι ἔγραψε πρὸ ἐνὸς ἔτους, ὅτι καὶ παρ' ἡμῖν ἡ ὑπαρξίς τῆς νόσου ταύτης θὰ ἴηαι πιθανωτάτη· διὸ καὶ ἠρξάμην ἔκτοτε, παρακινούμενος ὑπὸ τῆς γνώμης τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ καὶ λίαν ὡς πρὸς τὸ ζήτημα ἀρμοδίου, προσέχων εἰς τὰ ὑποπτα περιστατικά. Δὲν ἐβράδυνα δὲ νὰ ἱκανοποιηθῶ· διότι τὸν παρελθόντα Μάιον παρετήρησα τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος ἄρρωστον, ὃν καὶ ἔσχον τὴν τιμὴν νὰ παρουσιάσω εἰς τὴν Αὐτ. Ἱατρ. Ἐταιρείαν ἐν τινι τῶν τελευταίων συνεδριῶν αὐτῆς.

Εἰ καὶ ἠλλείπουσι παρ' ἡμῖν κλινικαὶ περιπτώσεις ἀκτινομυκιάσεως, ἐν τούτοις ὁ παρατηρητικώτατος ἑταῖρος κ. Γαβριηλίδης¹, τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1898 παρουσίασεν ἡμῖν ἐνταῦθα μικροσκοπικὸν παρασκευάσμα ἀκτινομύκητος, ὃν εὔρε κατὰ τὴν ἐξέτασιν πύου ἀποσταλέντος αὐτῷ παρὰ συναδέλφου καὶ παρακαλοῦντος νὰ ἀναζητήσῃ τὸ μικρόβιον τῆς φυματιώσεως, καὶ ἀφορμὴν λαμβάνων ἐκ τῆς μικροσκοπικῆς ταύτης ἐρεύνης, ἀνέγνω ἐν τῇ αὐτῇ συνεδρίᾳ πραγματείαν περὶ ὀφθαλμικῆς ἀκτινομυκιάσεως² ἀξίαν λόγου.

Ἰδοὺ ἡ παρατήρησις. Μην. Σπύρος, ἑτῶν 64, ξυλουργὸς τὸ ἐπάγγελμα, ὀρμώμενος ἐκ Σίφνου κατοικῶν ἐνταῦθα (ἐν Γαλατᾷ) ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας. Τῇ 22 Μαΐου 1900 παρουσιάζεται εἰς τὸ χειρουργικὸν τμήμα τοῦ ἰατρείου τῆς Φιλ. Ἀδελφότητος φέρων κατὰ τὴν δεξιὰν σιαγόνα καὶ τὸν λαιμὸν ἐξοίδησιν καὶ ἔλκη· διηγεῖται δὲ ὅτι πρὸ πέντε μηνῶν παρετήρησεν ὅτι ἡ δεξιὰ αὐτοῦ παρειά, ἄνευ

ἀφορμῆς ἢ κλουδήποτε τραύματος, ἤρξατο νὰ ἀλγῇ καὶ νὰ ἐξοιδαίνηται, ὅτε ἀνεράνησαν μικρὰ ἀποστήματα περὶ τὴν δεξιὰν γωνίαν τοῦ στόματος καὶ ἀλλαγῶν τοῦ προσώπου, ἅτινα αὐτομάτως ἐξελκωθέντα κατέλιπον οὐλὰς καὶ συρίγγια. Ἐπίσης παρετήρησεν ἐξ ἀρχῆς ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἀνοίξῃ τὸ στόμα ὅπως ἄλλοτε· ἀρνείται ὅτι ἔσχε καὶ σύφιλι, ἐρωτώμενος δὲ βεβαίως ὅτι ὑπέφευεν ἐξ ὀδονταλγῶν ἃς προσεπάθει νὰ κατευνάσῃ δάκνων συνήθως ὄζον ῥητινώδους ξύλου. Κατὰ τὰς ἀρχὰς Μαΐου ἐπειδὴ ἡ διόγκωσις ἢ περὶ τὸν λαιμὸν κυρίως ἐλάμβανε διαστάσεις, οἱ δὲ πόνοι ἐπίσης καθίσταντο ἰσχυρότεροι, εἰσῆλθεν εἰς τι τῶν ἐνταῦθα νοσοκομείων, ὅπουθεν μετὰ δέκα ἡμέρας ἀπεπέμφθη χωρὶς τὴν ἐλαχίστην νὰ δεχθῇ ἐπέμβασιν, τῆς παθήσεως, φαίνεται, ἐκληφθείσης ὡς κακοήθους τινὸς ὄγκου. Οὕτως ἔχων προσῆλθε τῇ 22 Μαΐου εἰς τὸ ἰατρεῖον.

Παρούσα κατάστασις. Ἰδοὺ τί παρουσίαζεν ὁ ἄρρωστος, ὅτε τὸ πρῶτον ἐξήτασα αὐτόν. Φλεγμονώδη ἐξοίδησιν σκληρὰν, ποῦ δὲ καὶ κλυδάζουσαν, ἀνώμαλον τῆς δεξιᾶς μοίρας τοῦ προσώπου καὶ τοῦ τραχήλου, εἰς διάφορα δὲ σημεία οὐλὰς εἰσχυρὰς καὶ συρίγγια μετ' ἀκανονίστων ἢ ἀποπεφραγμένων στομιῶν. Εἰδικώτερον παρετήρησα κάτωθεν τῆς δεξιᾶς γωνίας τῆς κάτω σιαγόνας μέγαν φλεγμονώδη ὄγκον τὸ μέγεθος ὧσ' ἡχινός, καταφανῶς κλυδάζοντα. Ἐπίσης ὅπισθεν τοῦ λοβίου τοῦ δεξιοῦ ὠτὸς παρατηροῦνται δύο μικροὶ μαλακοί, κλυδάζοντες ὄγκοι. Διὰ τῆς ἀφῆς καὶ τῆς ἑλαφρᾶς πίεσεως, παρατηρῶ ὅτι οἱ περίσιστοι παρουσιάζουσιν οἰδηματώδη σύστασιν ὑπόσκληρον. Τὸ στόμα πρὸς τὴν ἐξέτασιν μεγάλου βαθμοῦ, τοῦ μεταξὺ τῶν κοπτήρων ἀνοίγματος μὴ ὑπερβαίνοντος τὰ 8—9 χιλ. τοῦ μ.. Ἡ διὰ τοῦ δακτύλου ἐξέτασις τῆς κοιλότητος τοῦ στόματος ἀποδεικνύει τὸν βλενογόνον κατὰ φύσιν ἔχοντα καὶ μόνον δεξιόθεν τραχύτης μικρὰ εἶναι αἰσθητῆ ἀντιστοιχῶς πρὸς τὰς ἐξῶθεν βλάβας. Οἱ δύο τελευταῖοι γόμφιοι ἠλλείπουσιν. Τὰ ὑποκείμενα ὅσπ' ἔχουσιν ὑγιᾶς, καίτοι ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνονται ταῦτα πεπαχυμένα, διότι ἡ μήλη διὰ τῶν συριγγωδῶν ἐλκῶν εἰσαγομένη δὲν συναντᾷ οὔτε ἀπολύματα ὀσπῶν, οὔτε γυμνῆν αὐτῶν ἐπιφάνειαν. Ἡ γενικὴ κατάστασις καλῆ.

1. Ὁσ. πρακτ. Βιολ. Ἔπ. 4 Φεβρ. 1898, συνεδ. ΚΤ'.

2. Οἱ Εὐρωπαῖοι ὠνόμασαν τὴν νόσον ταύτην actinomycose, actinomycosis. Ὁ Χασιώτης, ἀκτινομυκητίασιν, ὁ κ. Γαβριηλίδης ἀκτινομυκητώσιν. Νομίζω ὅτι δὲν θὰ ἦτο παράλογον νὰ διατηρήσωμεν καὶ ἡμεῖς τὸν ὄρον τῶν Εὐρωπαίων, ἀκτινομύκωσις, ἢ τὸ ἀκτινομυκίασις, κατὰ τὸ λήθιστον, ἀφοῦ ὑπάρχει ἡ λέξις ἑλληνικὴ μύκος καὶ μυκός.

Ἀπέναντι τοιαύτης εικόνας καὶ τοιαύτης παθήσεως ἰδιορρύθμου διέγνωσα ἀκτινομυκίασιν τοῦ προσώπου ἐπιφυλαχθεὶς νὰ ἐπιβεβαιώσω τὴν διάγνωσιν ταύτην καὶ διὰ μικροσκοπικῆς ἐξετάσεως. Αὕτη γενομένη ὑπὸ τοῦ κ. Γαβριηλίδου ὑπῆρξε καταφατικῆ.

Πορεία καὶ θεραπεία. Μετὰ τὴν σχάσιν τῶν διαφορῶν ἀποστημάτων, ὧν τὸ μέγιστον ἔκειτο ὡς εἶπον κάτωθεν τῆς γωνίας τῆς σιαγόνας, τὴν ἀπόξισιν καὶ τὴν διασωλήνωσιν αὐτῶν ὑπέβαλον τὸν ἄρρωστον εἰς τὴν διὰ τοῦ ἰωδιούχου καλίου θεραπείαν εἰς δόσεις μεγάλας, 4—6 γραμμ. καθ' ἑκάστην. Καίτοι ἡ λήψις τοῦ φαρμάκου τούτου ἐπέφερον ἰωδισμόν ἔντονον μετὰ ἐπιστάξεων κλπ., ἐν τούτοις τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε ταχύ καὶ εὐνοϊκόν. Σημειωτέον ὅμως ὅτι ταχεῖα ἐπίσης ἦτο καὶ ἡ ἐμφάνισις νέων ἀποστημάτων εἰς διάφορα ἄλλα σημεία τῆς πασχούσης μοίρας τοῦ προσώπου· μέχρι τοῦδε δὲ διήνοιξα τέσσαρα ἢ πέντε ἕτερα τοιαῦτα, ὧν τὸ σπουδαιότατον ἅμα καὶ χαρακτηριστικώτατον ἔκειτο ἐν τῇ κροταφικῇ χώρᾳ. Ἡ ἐπούλωσις καὶ ἀποξήρανσις ἐνίων ἀποστημάτων ὑπῆρξε ταχυτάτη καὶ ἐντελής, ἄλλων ὅμως ἐτι καὶ νῦν βραδύνει παρὰ τὴν χειρουργικὴν θεραπείαν καὶ τὰς γενναίας δόσεις τοῦ ἰωδ. καλίου. Ἐν γένει δὲ ἡ βελτίωσις εἰς τὸν ἄρρωστον εἶναι λίαν καταφανῆς καὶ ὁ βαθμὸς τοῦ τρισμοῦ ἡλαττώθη ἐπαισθητῶς.

Συμπέρασμα. Καὶ ἐκ τῆς ἐμῆς περιπτώσεως καὶ ἐκ τῆς τυχαίας ὑπὸ τοῦ κ. Γαβριηλίδου γενομένης εὑρέσεως τοῦ ἀκτινομύκητος ἐντὸς πύου ἀποστημάτων τοῦ στέρνου καὶ τοῦ ἥπατος, ἐξάγεται ὅτι καὶ παρ' ἡμῖν ἡ ἀκτινομυκίασις τυγχάνει οὐχὶ σπανίως ἀπαντῶσα καὶ ὅτι ἂν ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν, καὶ δὴ οἱ τῶν ἐπαρχίων συναδέλφοι, εἶναι δυνατὸν νὰ πολλαπλασιασθῶσιν αἱ ὅμοιαι παρατηρήσεις. Τὸ πρακτικόν συμπέρασμα ἔσται, ὅτι διαγιγνώσκοντες εὐκολώτερον τὴν νόσον, τοῦ μικροσκοπίου ἐπικουροῦντος, θὰ δυνάμεθα καὶ νὰ θεραπεύωμεν αὐτὴν λογικώτερον, τοῦ ἰωδιούχου καλίου ἀποδειχθέντος διὰ πλείστων παρατηρήσεων λίαν δραστικῶ καὶ σχεδὸν εἰπεῖν εἰδικῶ φαρμάκου, ὅταν συμπαρομαρτῆ καὶ ἡ χειρουργικὴ θεραπεία.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἐπιτραπήτω μοι

νὰ προσθέσω ὀλίγα τινὰ περὶ τῆς ἀκτινομυκίασεως, καὶ ἰδίᾳ τῆς κροταφο-προσωπικῆς μορφῆς. Γνωστὸν ὅτι ἡ νόσος αὕτη, ἀπαντῶσα καὶ παρὰ τοῖς κατοικιδίοις ζώοις καὶ τῷ ἀνθρώπῳ, εἶναι μολυσματικὴ ὀφειλομένη εἰς μύκητα τοῦ γένους τῶν *ψοσπόρων*. Ὁ μύκης οὗτος ἐμφανίζεται ἐν τοῖς ζῴσις ἰστοῖς ὑπὸ μορφήν κιτρίνων σφαιροικῶν σωματείων, ὧν στοιχεῖά τινα διευθύνονται πρὸς τὴν περιφέρειαν αὐτῶν ἀκτινηδόν, ἐξ οὗ καὶ ἡ προσωνομία ἀκτινομύκης. Συνηθεστάτη δὲ οὖσα παρὰ τοῖς βουσίῃ, ὧν τὰς σιαγόνας καὶ τὴν γλῶσσαν προσβάλλει κατ' ἐξοχὴν, ἐντοπιζεται παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον εἰς τὸ πρόσωπον καὶ τὸν λαιμόν· οὐχ ἦττον προσβάλλει πλείστα ἄλλα ὄργανα καὶ δὴ τὰ γειννιάζοντα πρὸς τὸν πεπτικόν σωλήνα καὶ τὰς ἀεροφόρους ὁδούς, καθ' ὅσον διὰ τῶν ὁδῶν τούτων εἰσδύει εἰς τὸν ὄργανισμόν ὁ μύκης.

Οἱ ἀσχοληθέντες περὶ τὴν μελέτην τῆς νόσου ταύτης εἶναι πλείστοι, οὕτως ὥστε καὶ ἡ ἀπλῆ αὐτῶν ἀπαρίθμησις ἤθελε καταλάβει πολλὰς σελίδας. Ἀρκούμεθα μόνον νὰ παραπέμψωμεν εἰς τὸ πρὸ δύο ἐτῶν ἐκδοθὲν σύγγραμμα τοῦ καθηγητοῦ A. Poncet καὶ L. Bérard (*Traité clinique de l'actinomyose humaine. Pseudoactinomyose et Botryomyose*, Paris, 1898), ἐν ᾧ πλὴν τῆς ἐκτενοῦς καὶ ἐπισταμένης μελέτης τοῦ ζητήματος εὑρίσκει τις καὶ λεπτομερεστάτην βιβλιολογίαν. Νεωτέρα ταύτης μελέτη εἶναι ἡ τοῦ κ. R. Blanchard δημοσιευθεῖσα ἐν *Arch. de Parasitologie* 1889, II, No 3, p. 329. *Quelques cas d'actinomyose*.

Ἱστορικῶς ἐξετάζοντες τὸ ζήτημα ὑπενηθμιζόμεν ἀπλῶς ὅτι ἡ πρώτη παρατήρησις ἀκτινομυκίασεως τοῦ ἀνθρώπου ἀνήκει εἰς τὸν *Israël*, δημοσιευθεῖσά τῷ 1870 ἐν τοῖς *Birchweibers* ἀρχείοις. Μετὰ δέκα ἔτη ὁ *Nocard* καὶ *Lucet* παρουσίασαν ἐνώπιον τῆς Ἱατρικῆς Ἀκαδημίας τῶν Παρισίων τὸν πρῶτον ἐν Γαλλίᾳ ἀκτινομυκιάοντα. Ὡστε καὶ ἡμεῖς μεθ' ὄλην τὴν ἀτέλειαν τῶν μέσων ἡμῶν δὲν ὑστερήσαμεν πολὺ τῶν ἄλλων, καθ' ὅσον εὐρισκόμεθα εἰς τὴν εὐάρεστον θέσιν νὰ παρουσιάσωμεν τῷ καθ' ἡμᾶς Ἱατρικῷ κόσμῳ τὴν πρῶτην, ὡς νομίζω, περίπτωσιν ἀκτινομυκίασεως τοῦ ἀνθρώπου διὰ τοῦ μικροβιολογικοῦ

ἐλέγχου ἐπιεκχυρωμένου. Εἶναι ἀληθές ὅτι πολλοὶ τῶν ἐνταῦθα συναδέλφων θὰ ἀναμνησθῶσιν ὅτι τοιαῦτα ὁμοία περιστατικά συνήντησαν κατὰ τὴν ἐξάσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματος, χωρὶς νὰ δυνηθῶσι νὰ καθορίσωσι τὴν φύσιν τοῦ νοσήματος. Σημειωτέον ἐν τούτοις ὅτι ἀπὸ τοῦ 1857 ἤδη ὁ Lebert ἐν τῷ ἀνατομοπαθολογικῷ αὐτοῦ ἄτλαντι περιγράφει καὶ εἰκονίζει ἀκριβέστατα τοὺς κιτρίνους κόκκους καὶ τὸν ἀκτινομύκητα, ἅτινα εὔρεν ἐντὸς πύου σταλέντος αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Louis τῷ 1848· τὸ πύον προήρχετο ἐξ ἀποστήματος τῶν θωρακικῶν τοιχωμάτων. Ὁ δὲ Harz (de Munich) ἔδωκεν εἰς τὸ παράσιτον τὴν προσωνομίαν *actinomyces bovis*.

Κατὰ τὴν τελευταίαν ταξινόμησιν, ἣν παραδέχεται ὁ Poncet, ἡ ἀκτινομυκίασις διακρίτεται εἰς *τραχηλοπροσωπικήν, θωρακικήν, κοιλιακήν* καὶ *δερματικήν*. Ὡς ἐπιπλοκάς δὲ τῶν μορφῶν τούτων περιγράφουσι τὰς ἐντοπίσεις τοῦ μύκητος ἐν τοῖς ὀστέοις, τῷ *ἐγκεφαλονωτιαίῳ ἄξονι*, τοῖς *οὐροποιογεννητικοῖς ὄργανοις*, τῷ *ἦπαι* καὶ τοῖς *αἰσθητηρίοις ὄργανοις*, ἐντοπίσεις, ὡς εἶπομεν, σχεδὸν πάντοτε δευτεροπαθεῖς, τοῦ διὰ μεταστάσεως μολυσμοῦ ἀποδειχθέντος δυνατοῦ. Σημειωτέον ὅτι εἰς τὴν τραχηλοπροσωπικὴν μορφήν ἀναφέρεται καὶ ἡ ἀκτινομυκίασις τοῦ στόματος ἐν γένει καὶ τῆς γλώσσης.

Ἐκ τῶν διαφόρων στατιστικῶν τοῦ Ilich (ἐν Αὐστρίᾳ), Moosbrugger (ἐν Γερμανίᾳ), Sokolow (ἐν Ρωσίᾳ), Güder (ἐν Ἑλβετίᾳ), ἐξάγεται ὅτι ἡ ἀκτινομυκίασις προσβάλλει συνηθέστερον τὸ πρόσωπον καὶ τὸν λαιμόν, ἐπὶ 100 δὲ περιπτώσεων αἱ 55 περίπου ἀνάγονται εἰς τὴν τραχηλοπροσωπικὴν μορφήν. Ἐν Γαλλίᾳ τὰ μέχρις ἐσχάτων γνωστά περιστατικά ἀκτινομυκιάσεως ἀνήρχοντο εἰς 67, ὧν τὰ 54 τῆς τραχηλοπροσωπικῆς μορφῆς, ἤτοι 85 ἐπὶ τῆς ἑκατόν. Ἀλλὰ καθὰ φρονεῖ ὁ κ. Poncet πολλὰ περιστατικά ἀκτινομυκιάσεως τῆς σκωληκοειδοῦς ἀποφύσεως καὶ τοῦ τυφλοῦ ἐντέρου ἔμειναν ἀπαρατήρητα, οὗ ἕνεκα ἡ ἀναλογία αὕτη δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὰς τῶν λοιπῶν συγγραφῶν.

Ὅπωςδὴποτε ἡ συχνοτάτη αὕτη ἐντόπισις τοῦ ἀκτινομύκητος εἰς τὸ πρόσωπον καὶ τὸν λαιμόν περιλαμβάνει καὶ τὰ τυπικώτατα καὶ

τὰ χαρακτηριστικώτατα περιστατικά. Εἰςδύει δὲ ὁ μύκης εἰς τὸν ὄργανισμόν διὰ τοῦ βλενογόνου τοῦ στόματος καὶ τοῦ φάρυγγος καὶ καταλαμβάνει τὴν παρεϊάν, τὰς σιαγόνας, τὸ ὑοειδές ὄστρον κλπ. Σπανίως που ἀναφέρονται παραδείγματα καθ' ἃ τὸ πρόσωπον καὶ ὁ λαιμὸς ἐμολύνθησαν ἀμέσως, ἐξ ἀπλῆς ἐπαφῆς μεμολυσμένων ὑπὸ τοῦ παρασίτου ἀντικειμένων. Τὸ μολύνον ξένον σῶμα εἶναι συνηθῶς στάχυς, ὁ δὲ ἐνοφθαλμισμὸς συμβαίνει, ἄλλοτε μὲν ἐν ἐνὶ χρόνῳ τὸ ξένον δηλαδὴ σῶμα, ὅπερ παράγει τὴν λύσιν τῆς συνεχείας τοῦ βλενογόνου, παρασύρει ταυτοχρόνως τὸ παράσιτον ἐν τοῖς ἰστοῖς· ἄλλοτε δὲ ὁ μηχανισμὸς τῆς ἐνοφθαλμιάσεως εἶναι διάφορος· π. χ. μία προὔπαρχουσα ἐξέλιξις ἢ τερηδόνες ὀδόντων, διευκολύνουσι τὴν εἰς τὸν ὄργανισμόν εἰσοδὸν τοῦ μύκητος διὰ τῆς μασησεως ἢ ἀλλοίας τινὸς ὁπωσδήποτε ἐπαφῆς φυτικῶν ὡς τὰ πολλὰ οὐσιῶν ὑπὸ τοῦ παρασίτου μεμολυσμένων. Ἄξιον σημειώσεως εἶναι τὸ ἐξῆς, ὅτι ὁ Soltman, ὁ Régnier, ὁ Ammeutrop, ὁ Ilich, ἐγχειροῦντες ἀκτινομυκιάσεις τῆς περὶ τὴν σκωληκοειδῆ ἀπόφυσιν χώρας, εὔρον τεμάχια στάχυος κριθῆς ἐντὸς τοῦ πύου καὶ κίτρινα κοκκία. Ἐπίσης ὁ Boström εὔρεν ἐν τῇ ψοθήκῃ στάχυν κριθῆς ὑπὸ ἀκτινομυκίῳ κεκαλυμμένον· ἡ ψοθήκη εἶχε μολυνθῆ δευτεροπαθῶς ἐκ τῆς σκωληκοειδοῦς ἀποφύσεως· πειραματικῆ οὕτως εἶπειν ἀποδείξεις. Φορεῖς ὁμοῦ τοῦ παρασίτου πλὴν τῶν δημοτικῶν καρπῶν καὶ τῆς φυτικῆς κόνεως, εἶναι καὶ ὁ φλοιὸς τῶν ξύλων, καὶ αὐτὰ τὰ ὑγρὰ καὶ πεπαλαιωμένα ξύλα, ἢ τὰ νεοσκλη κλαδιά τῶν ἀκανθωδῶν δενδρυλλίων. Εἰς τὴν ἐμὴν περίπτωσιν, ὡς εἶπον, φαίνεται ὅτι ὄζος ῥητινώδους ξύλου ὑπῆρξε τὸ μέσον τοῦ μολυσμοῦ.

Τῆς ἀκτινομυκιάσεως ταύτης τοῦ προσώπου οἱ συγγραφεῖς περιγράφουσι δύο μορφάς, τὴν ὀξείαν, σπανιωτάτην οὖσαν, καὶ τὴν ὑποξείαν ἢ χρονίαν, ἣτις εἶναι καὶ ἡ συνηθεστάτη. Τῆς πρώτης ὀλίγιστα περιστατικά ὑπάρχουσιν, ἀναφέρομεν ὁμοῦ ὡς τύπον τὴν ἐξῆς παρατήρησιν τοῦ Roser.¹ Ἀπόστημα ὀγκώδες μετὰ σκληρᾶς βλάσεως καὶ ἐπιφανείας τε-

1. Roser Karl, zwei Fälle von acuter Aktinomyose; Deutsche med. Wochenschrift. 1886.

ταμένης, αναπτυχθέν εν ὀλίγαις ἡμέραις ἐν τῇ ἀριστερᾷ ὑπογναθίῳ χώρᾳ παρά γυναικί πεντηκοντούτιδι ἔνευ προφανοῦς αἰτίας. Τὰ δρια τοῦ ἀποστήματος συνέχονται πρὸς λίαν σκληρὰν περὶ αὐτὸ διήθησιν ἐκτεινομένην μέχρι τοῦ μέσου τοῦ λαιμοῦ καὶ καταλαμβάνουσαν ἐξ ἄλλου μέρους τὴν γλῶσσαν. Ὑπαρξίς μεγάλου τρισμοῦ. Κατὰ τὴν σχάσιν τοῦ ἀποστήματος, τὸ ἐκχυθὲν πύον περιεῖχε τοὺς χαρακτηριστικούς κιτρίνους κόκκους τοῦ ἀκτινομύκητος».

Εἰς ἄλλας περιπτώσεις σημειοῦται πυρετὸς ἔντονος καὶ παραλήρημα· ὁ δὲ Poncet φρονεῖ ὅτι ἡ φλεγμονώδης ἐξέλιξις τῆς νόσου ἐν τῇ ὀξείᾳ ταύτῃ μορφῇ ὀφείλεται μᾶλλον εἰς συνδυασμὸν μικροβίων, ἢ εἰς ἔντονόν τινα τάχα μολυσματικὴν δύναμιν τοῦ παρασίτου, καθάπερ ἐφρόνει ὁ Roger¹. Ἡ διάγνωσις αὐτῆς μόνον διὰ τῆς μικροσκοπικῆς ἐξετάσεως εἶναι δυνατή.

Τῆς δὲ χρονίας ἀκτινομυκιάσεως τοῦ προσώπου, τὰ τρία τέταρτα σχεδὸν τῶν ὄλων περιπτώσεων περιλαμβάνουσης, ἡ συνηθεστάτη μορφή εἶναι ἡ κροταφοσιαγονική, καθ' ἣν τὸ κέντρον τῶν ἀλλοιώσεων εὐρηται περὶ τὴν ἄρθρωσιν τῆς σιαγόνας, ἀλλ' οὐχὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἄρθρῳσει. Ἡ κλινικὴ δὲ καὶ μόνη ἐξέτασις ὀδηγεῖ τὸν ἰατρὸν εἰς τὴν διάγνωσιν τῆς κλασικῆς ταύτης μορφῆς. Τὴν συμπτωματολογίαν ταύτης ἀναφέρωμεν δι' ὀλίγων.

Ἡ πάθησις ἐκδηλοῦται τὸ πρῶτον ὑπὸ ἄλγους μᾶλλον ἢ ἥττον ἔντονου καὶ ἐνίοτε διαλείποντος κατὰ τοὺς τελευταίους γομφίους, οἵτινες ἐνίοτε εἶναι τερηδονισμένοι, πολλάκις δμως καὶ ὑγιεῖς, ἢ ὀπισθεν τῆς κάτω γωνίας τῆς σιαγόνας. Δεύτερον σύμπτωμα εἶναι ὁ πρόωρος τρισμός. Οἱ ἄρρωστοι ἀδυνατοῦσι νὰ διανοίξωσι τὸ στόμα, ἢ δὲ σύσπασις αὐτῆ διαρκεῖ μέχρι τῆς ἀποθεραπείας. Εἰς τὸν ἄρρωστον μου παρετήρησα ἐλαττούμενον τὸν τρισμὸν ὡσάκις τὰ συρίγγια καὶ τὰ ἀποστήματα ἰεραπεύοντο διὰ τῆς χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως καὶ τῆς γενναίας δόσεως τοῦ ἰωδιούχου καλίου· ἐπέτεινετο δὲ ὡσάκις νέον ἀποστήματα ἀνεφάνετο, ἢ ὡσάκις ἐγένετο ἐπίσχεσις τῆς πυώδους ἐκκρίσεως δι' ἀπόφραξιν τῶν συ-

ριγγιδῶν πόρων. Τὸ σύμπτωμα τοῦτο εἶναι παθολογικὸν τῆς ἀκτινομυκιάσεως, εἶναι δὲ συνέπεια ἰεθισμού τοῦ μασθηῆρος μυὸς καὶ τοῦ κροταφικοῦ ὑπὸ τοῦ παρασίτου, ὅπερ ἀναπτύσσεται ἐν τῷ μυελίῳ κατ' ἀρχὰς βραδύτερον δὲ ἐν αὐτῷ τῷ μυελίῳ ἰστώ. Τρίτον στοιχεῖον πρὸς διάγνωσιν τῆς παθήσεως ταύτης εἶναι ἡ μετὰ διηθήσεως διόγκωσις τῆς κροταφικῆς καὶ σιαγονικῆς χώρας, διόγκωσις ὄλων ἰδιαζόντος χαρακτήρος, παρέχουσα καὶ τὴν ἐντύπωσιν (τῷ ἐξετάζοντι) παθήσεως ἰδιορροθῆμον καὶ ἀσυνήθους, ὁμοιοζούσης πρὸς διάχυτον σάρκωμα, τέλος πάντων παθήσεως μὴ κλασικῆς. Εἰς τὴν διόγκωσιν ταύτην, ἧς ἡ σύστασις κείται μετὰ τοῦ φλεγμονώδους οἰδήματος ἀφ' ἐνός, καὶ ἐξ ἄλλου τῆς σκληρίας τῶν στερεῶν νεοπλασμάτων, ἀντιστοιχεῖ βλενογόνος τοῦ στόματος κατὰ φύσιν ἔχων. Ἐπίσης τὰ ὑποκείμενα ὄστα, τοῦλάχιστον ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς νόσου, ἔχουσι ὑγιᾶς μὴ ὑπαρχούσης περιστείτιδος ὀδοντοφατνιακῆς, μῆτε παχύνσεως τοῦ ὄστοῦ. Βραδύτερον ἢ περισσιαγονίτις αὐτῆ προσβάλλει καὶ τὸν σκελετόν. Εἰς τὸν ἡμέτερον ἄρρωστον, καίτοι ἡ νόσος χρονολογεῖται ἀπὸ ἐνός περὶ τοῦ ἔτους, ἡ προσεκτικὴ καὶ ἐπανειλημμένη ἐξέτασις διὰ τῶν συριγγίων καὶ διὰ τοῦ στόματος ἀπέδειξε τὴν ἔλλειψιν ἀλλοιώσεων τῶν ὀστέων. Τέλος πολὺτιμον σύμπτωμα τῆς ἀκτινομυκιάσεως ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτῆς εἶναι καὶ ἡ ἀπουσία ἀδενίτιδος· ἐν βραδύτερον τὰ γάγγλια προσβληθῶσι, τότε πρόκειται περὶ δευτεροπαθοῦς μολύνσεως ὑπὸ σταφυλοκόκκων, στρεπτοκόκκων κλπ., καθ' ὅσον εἶναι γνωστόν, ὅτι τὰ λυμφατικὰ ἄγγεα δὲν χρησιμεύουσιν εἰς τὴν μετάστασιν τοῦ παρασίτου, εἰ μὴ εἰς λίαν ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις.

Ἐν περιλήψει, ἄλγος περὶ τὴν κροταφοσιαγονικὴν χώραν μετὰ τῶν ῥηθειῶν παραλλαγῶν, πρόωρος καὶ διαρκὴς τρισμός, διόγκωσις μετ' ἰδιαζούσης διηθήσεως τῶν ἀλίσκομένων ἰστώων καὶ ἀκεραιότης τοῦ σκελετοῦ, ταῦτα εἶναι ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς νόσου ταύτης τῆς ἀκτινομυκιάσεως τὰ στοιχεῖα τὰ ὀδηγοῦντα εἰς τὴν διάγνωσιν καὶ ἐπιβάλλοντα τῷ ἰατρῷ τὴν ἀναζήτησιν τῶν ἀκτινομυκῆτων. Βραδύτερον, ὅταν ἀποστήματα καὶ συρίγγια ἐπίμονα σχηματισθῶσι, εἶναι δυνατόν νὰ ἴδῃ τις τὰ κί-

1. Ὁρα Traité de med., Charcot et Bouchard.

τρινα σώματα ἐν τῇ πυώδει ἐκκρίσει αὐτῶν, ὁπότε πᾶσα ἀμφιβολία αἶρεται.

Πρόγνωσης. Ἡ πρόγνωσις τῆς προσωποτραχηλικῆς ἀκτινομυκιάσεως δὲν εἶναι τόσο σοβαρά, ἐν ὧσφ αἱ βλάβαι περιορίζονται εἰς τὸν τόπον, ἐν ᾧ τὸ πρῶτον ἐγκατεστάθη τὸ παράσιτον. Εἰς πολλὰς παρατηρήσεις ἀναφέρονται ἄρρωστοι σχόντες τὴν νόσον ἀπὸ ἐτῶν ἐντετοπισμένην ἀνευ ἐπιπλοκῆς οὐδεμιᾶς. Ὅταν δὲ παρὰ τὴν ἀρμόζουσαν θεραπείαν αἱ βλάβαι ἐπιμένωσιν ἐν ὅλῃ τῇ δράσει αὐτῶν, τότε φανερόν, ὅτι ἡ δύναμις τοῦ μολύσματος εἶναι μεγάλη. Αἱ μεταστάσεις συμβαίνουσιν εἰς τὰς χρονίας ταύτας μορφάς, ἐξαιρετικῶς δὲ εἰς τὰς ὀξείας καταστάσεις. Ἐν γένει τὸ προγνωστικὸν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς φύσεως καὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐκτάσεως τῆς νόσου, ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τῶν δευτεροπαθῶν μολύνσεων καὶ ἐκ τῆς ἀρχικῆς μολυσματικῆς δυνάμεως (virulence) τοῦ παρασίτου. Εἶναι ἐπομένως δύσκολον νὰ ἀποφανθῇ τις ὠρισμένως περὶ τῆς προγνώσεως· διότι πλὴν τῆς ἀκτινομυκιάσεως τῆς γλώσσης καὶ τῶν δακρυϊκῶν ἀγωγῶν, οὐδεμιᾶς ἄλλης ἐντοπίσεως τοῦ ἀκτινομύκητος τὴν ἴσιν δύναται τις νὰ βεβαιώσῃ ἐκ τῶν προτέρων, παρὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς καταλλήλου θεραπείας. Τοῦναντίον ἡ πρόγνωσις εἶναι κακὴ, ὅταν αἱ βλάβαι ἐδράζωσι περὶ τὰς τῆ βάσει τοῦ κρανίου γειτνιαζούσας χώρας, διότι ἐντεῦθεν συμβαίνουσιν ἐπιπλοκαὶ θανατηφόροι εἰς τὰς ἡμισείας τῶν περιπτώσεων! Ἦττον βραβεῖαι εἰσιν αἱ μορφαὶ τῶν ἀπαλῶν μορίων.

Θεραπεία. Εἰδικὸν κυρίως εἰπεῖν φάρμακον κατὰ τῆς ἀκτινομυκιάσεως δὲν εὐρέθη εἰσέτι· ἐννοοῦμεν χημικὴν τινα οὐσίαν, ἢ προῖον καλλιέργειας ὅπερ νὰ ἐνεργῇ σταθερῶς ἐπὶ τῶν πασχόντων ἰστών, ἐξηλωμένων ἢ μὴ, καθάπερ τὸ ἰωδ. κάλιον κατὰ τῆς συφιλιδος, ἢ ὁ ὀρρὸς τοῦ Behring-Roux εἰς τὴν διφθερίτιν. Ἐν τούτοις τὸ ἰωδιούχον κάλιον ἐσωτερικῶς λαμβανόμενον ἐν μεγάλῃ δόσει ἐφάνη καὶ ἐνταῦθα πλειστάκις ἀποτελεσματικὸν καὶ τὸ φάρμακον τοῦτο κυρίως ἀναγράφεται συνήθως προκειμένης ἀκτινομυκιάσεως τινος. Ἄλλ' ὅμως ἡ χειρουργικὴ ἐπέμβασις εἶναι τῶν ὧν οὐκ ἄνευ, διότι ὅταν τις περιορισθῇ εἰς τὴν ξηρὰν ἀναγραφὴν τοῦ ἰωδ. κα-

λίου, τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι μὴδὲν εἰς τὰ δύο τρίτα τῶν περιπτώσεων ἀκτινομυκώσεως τραχηλοπροσωπικῆς ἐξηλωμένης καὶ μεμολυσμένης. Εἰς τὰ τρία τέταρτα τῶν περιπτώσεων προσφάτου ἀκτινομυκιάσεως ἡ ἴσιν ἐπῆλθε διὰ τοῦ συνδυασμοῦ τοῦ ἰωδιούχου καλίου καὶ τῆς χειρουργικῆς θεραπείας, εἰς τὸ ἐν δὲ τέταρτον ἀπλῶς διὰ τοῦ ἰωδιούχου καλίου. Ὁ κ. Poncet μάλιστα, ἐξετάζων λεπτομερῶς τὸ ζήτημα τῆς καταλλήλου θεραπείας τῆς ἀκτινομυκιάσεως, τείνει νὰ παραδεχθῇ τὸ ἰωδιούχον κάλιον ὡς φάρμακον ἐπιβοθητικὸν μόνον τῆς χειρουργικῆς θεραπείας, ἢν θεωρεῖ ἀπαραίτητον καὶ πρωτίστην.

Συνίσταται δὲ αὕτη εἰς τὴν ἐξάφαισιν, εἰ δυνατόν, ὀλοκλήρου τῆς ἐστίας τοῦ ἀκτινομύκητος¹, εἰς τὴν εὐρείαν σχάσιν τῶν ἀποστημάτων καὶ ἀπόξεσιν ἢ διὰ τοῦ θερμοκαυτήρος καυτηρίασιν τῶν τοιχωμάτων αὐτῶν καὶ τῶν συριγγίων, εἰς τὴν πλύσιν ἢ ἐπάλειψιν αὐτῶν δι' ἀντισηπτικῶν οὐσιῶν, ἰδίᾳ δὲ δι' ἄχνης ὑδραργύρου, βάμματος ἰωδίου, χλωριούχου ψευδαργύρου, ἢ νιτρικοῦ ἀργύρου. Ἀναφέρομεν τέλος, ὅτι πρῶτος ὁ Billroth ἐφήρμοσεν τὰς ἐνέσεις τῆς λύμφης τοῦ Kōx (tuberculine) κατὰ τῆς ἀκτινομυκιάσεως τῆς κοιλίας, φαίνεται δ' ὅτι εἰς τὴν περίστασιν ταύτην, ὡς καὶ εἰς τινὰς ἄλλας ἐτέρων ἰατρῶν, ἡ φυματίνη ἐπέφερε τὴν ἴσιν. Ἄλλ' ἐπειδὴ πλὴν τῶν ἐνέσεων τούτων ἐγένοντο καὶ τομαὶ καὶ ἀποξέσεις κλπ. τῶν ἐστιῶν ἐπανειλημμένοι, καὶ ἐπειδὴ τὸ μεμικρυσμένον ἀποτέλεσμα εἰς τὰς εἰδικὰς ταύτας περιπτώσεις ἔμεινεν ἄγνωστον, πρὸς δὲ ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι αἱ μεταπτώσεις (recidives) εἰς τὰς κοιλιακὰς μορφὰς εἶναι συνήθεις, ἐπιτρέπεται νὰ ἀμφιβάλλῃ τις περὶ τῆς ἱαματικῆς δυνάμεως τῆς tuberculine. Ἄλλως τε ἀπέναντι τῶν εὐαριθμῶν τούτων ἐπιτυχίων, δύναται τις νὰ ἀντιτάξῃ πλείονα ἄλλων συγγραφέων, καθ' ἃ ἡ φυματίνη ἔδωκεν ἀρνητικὰ ὄλως ἀποτελέσματα. Τὸ βέβαιον μόνον εἶναι τοῦτο, ὅτι ἡ λύμφη αὕτη ἀντιδρᾷ ἐπὶ τε τῶν ἀκτινομυκίωντων καὶ τῶν

1. Παράβ. Traitement de l'actinomyose, par Netter, καὶ: Traité de thérapeutique par Albert Rubin. Fasc. V.

φυματιώντων όμοιοτρόπως. Τά προφυλακτικά κατά του άκτινομύκητος μέτρα άπορρέουσιν έξ αύτης τής αίτιολογίας τής νόσου. Δέν έκτεινόμεθα όμως επί πλέον, διότι ή εξέταση του σπουδαίου τούτου κεφαλαίου ήθελεν άγάγει ήμās πέρα των όρίων, άτινα προδιεγράψαμεν διά την σύντομον ήμών ταύτην μελέτην, τής οποίας σκοπός είναι νά δοθῆ άπλώς μία νύξις τοίς έταίροις πάσης ειδικότητος προς έπιμονωτέραν άνίχνευσιν και εύρυτέραν και παρ' ήμίν σπουδήν τής άκτινομυκιάσεως.

Ψαλίδας. Η παρατήρησις αύτη είναι σπουδαία υπό πολλάς έπόψεις. Καίτοι έξασκώ τó επάγγελμα από πολλών έτών, έν δε ταίς διαγνώσεσι των διαφόρων περιπτώσεων λαμβάνω πάντοτε ύπ' όψιν την πάθησιν ταύτην, ούδέποτε ητύχησα νά παρατηρήσω αύτην μέχρι τούδε.

Γαβρηλίδης. Προκειμένου περι τής όνομασίας, δι' ής πρέπει νά έκδηλωθῆ ή υπό των άκτινομυκήτων προκαλουμένη πάθησις, υπομνησόμεν ότι τά πλείστα των όνομάτων των νόσων λήγουσιν εις **ιτις, ία, ίασις**. Τούτων αι πρώται δύο καταλήξεις σημαίνουσι τó πάσχον όργανον, ως όφθαλμία, νεφρίτις ή τó αίτιον τής παθήσεως ως διφθερίτις (νόσος έκ διφθέρας). Τά δε εις **ίασις** λήγοντα όνόματά εισιν ούσιαστικά ρηματικά (έκ των εις ίαω, ίω και ίωμα ρημάτων) και σημαίνουσιν ότι πάσχει τις ό τι και τó όνομα δηλοί, π. χ. λιθίαισις, έλεφαντίασις κτλ. Κατά ταυτα λοιπόν έκ του άκτινομύκητος δυνάμεθα νά σχηματίσωμεν **άκτινομυκητίτις** ήτοι νόσημα ούτινος τó αίτιον είναι ό άκτινομύκης συμφώνως προς τó διφθερίτις κτλ. ή **άκτινομυκητίασις** κατά τó λιθίαισις, έλμυνθίαισις (έκ του άκτινομυκητιώ = πάσχω τó έκ του άκτινομύκητος νόσημα). Τά δε όνόματα άκτινομυκήτωσις και άκτινομύκησις άντι νά σημαίνωσι πάθησιν έξ άκτινομύκητος δηλοϋσι παραγωγήν άκτινομύκητος, διό ή χρῆσις αυτών είναι καταλληλότερα διά τας καλλιέργιας.

Μανουηλίδης. Έπιθυμώ νά επιμείνω μάλλον επί τής κλινικής εικόνας τής παθήσεως ταύτης, διότι είναι αρκετά σταθερά και πολλάκις άνευ μικροσκοπικής εξέτα-

σεως έπαρκει προς άσφαλῆ διάγνωσιν. Ο κ. Αντίπας επέμεινε δικαίως επί καλλίστου συμπύματος, όπερ είναι ό τριςμός, καιτοι όμως απέδωκε τούτον εις την διήθησιν του μασητήρος μυός, ό άσθενής του κ. Γαβρηλίδου είχε την πάθησιν μακράν τής χώρας ταύτης. Έπίσης ως προς την πρόγνωσιν σημειωτέον ότι υπό τινων θεωρείται σοβαρωτέρα ή όσον συνήθως πιστεύεται. Ο Poncet τής Λυώνος επανείδε πολλούς πάσχοντας δι' ύποτροπήν του κακού και γενίκευσιν κατόπιν καλής τοπικής χειρουργικής επμβάσεως. Τό άσφαλέστατον θεραπευτικόν μέσον είναι έν τούτοις πάντοτε ή έγχείρησις.

Άνεστοριδης. Έπειδή ή πρώμος διάγνωσις έχει μεγάλην σπουδαιότητα διά την θεραπείαν, καλόν είναι νά ζητηθώσι τοιαυτα μέσα και έν τῆ εξέτάσει των ούρων, ένθα πιθανόν ν' άπαντῶσι σπόροι κτλ. Ός δε προς την θεραπείαν νομίζω ότι τó θεϊον είναι ειδικόν μυκητοκτόνον, ιδίως δε επί μυκήτων άνεπτυγμένων. Οθεν άξιοσύστατα λίαν και διά την πάθησιν ταύτην είναι τά θειοϋχα λουτρά, αι θειοϋχοι ένέσεις, και ιδία αι πλύσεις διά διαλύσεως θειώδους όξέος.

Κ. Μαννης. Βεβαίως δέν είναι άπίθανος ή παρουσία του μύκητος τούτου και έν τοίς ούροις, αλλά προς τούτο και οι νεφροί και ή κύστις πρέπει νά ώσι προςβελημένοι.

Γαβρηλίδης. Υπάρχουσι πράγματι και περιπτώσεις ένθα τά όργανα ταυτα εύρέθησαν δευτεροπαθώς προςβελημένα.

Άκολούθως ό κ. Γαβρηλίδης έκθέτει την περίπτωσιν **άκτινομυκητιτίδος τής κάτω γνάθου και τής παρειάς** έχουσαν ως εξής:

Ο κύριος Χ. Η. 25 έτών εκ Κων/πόλεως, δετε φοίτα έν τῆ άνωτέρω Έμπορικῆ Σχολῆ των Παρισίων υπέφερον έξ όδονταλγιών του πρώτου κάτω δεξιού τραπεζίτου περι τας αρχάς του 1898. τὰ άλγη δι' άκισωδόνου τινός φαρμάκου, φαρμακοποιός τις κατηνάζε και έθεράπευεν. αλλά μετά τινα χρόνον αισθάνεται δριμείς πόνους, διαφόρους ή οι του όδόντος, και συνάμα αναφαίνεται άπόστημα κατά την

ούλοπαρειακὴν αὐλακα ἀπέναντι τοῦ ὀδόντος.

Τὸ ἀπόστημα σχάζεται ὑπό τινος συναδέλφου καὶ δυσῶδες πύον ἐκχεῖται· ὁ δὲ ἀσθενὴς λαθεὶς ἢ μᾶλλον μὴ ἐνοχλούμενος πλέον ὑπὸ τῶν πόνων δὲν ἐκβάλλει τὸν ὀδόντα παρὰ τὴν συμβουλήν τοῦ ἱατροῦ.

Κατὰ Μάϊον μῆνα τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἔρχεται εἰς Κων/πολιν καλῶς ἔχων, ἔνθα μετὰ δίμηνον διαμονὴν ἐπανέρχονται αἱ ὀδονταλγίαι καὶ νέον ἀπόστημα ἀναφαίνεται, οὗτινος τὸ δυσῶδες πύον συναδέλφος τις κενοὶ καὶ συμβουλεύει τὸν πάσχοντα νὰ ἐκβάλῃ τὸν ὀδόντα, ὃν ἐθεώρει αἰτίαν τοῦ ἀποστήματος. Ἄλλὰ μετὰ 15 ἡμέρας, νέον ἀπόστημα ἀναφαίνεται ἐπὶ τῆς ἄνω σιαγόνος ἄνωθεν τῶν δύο πρώτων καὶ τῶν τραπεζιτῶν καὶ ἐπὶ τῆς ὀστείνης ὑπερώας. Τὰ ἀποστήματα ταῦτα σχάζονται καὶ οἱ ὀδόντες ἐκβάλλονται, ἀλλ' ἡμέρας τινὰς μετὰ ταῦτα τὸ ἀπόστημα τῆς κάτω σιαγόνος ἀναφαίνεται, ὅπερ σχάζεται, ὁ δὲ ἀσθενὴς ἀπέρχεται εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἐκ νέου ἀναφαίνεται ἀπόστημα ἀνώδυνον διὰ πρώτην φοράν, κείμενον ἐν τῇ δεξιᾷ παρεῖξ ἀπέναντι τοῦ ὀδόντος καὶ προέχον ἀρκετὰ ὥστε ὁ χειρουργὸς νὰ κάμῃ τὴν σχάσιν διὰ τοῦ δέρματος· μετὰ τὴν σχάσιν ἐπηκολούθησαν πλύσεις διὰ βορικοῦ ὀξέος, αἰτίνας γενόμεναι ἐξῶθεν δὲν ἐξήρχοντο διὰ τοῦ στόματος. Ὁ ἀσθενὴς μετὰ τὴν ἰασιν ἐπιστρέφει εἰς Κων/πολιν καὶ μετὰ 20 ἡμέρας νέον ἀπόστημα ἀνώδυνον ἀναφαίνεται, τὸ ὁποῖον κενοῦται διὰ συριγγίου ἀναφανέντος ὀλίγον τι ἄνωθεν τῆς χειρουργικῆς ἔντομης· ὁπότε ἐπὶ τέλους οἱ δύο κάτω τραπεζίται ἐκβάλλονται, ἀλλὰ τὰ κατ' ἐπανάληψιν ἀποστήματα ἐξακολουθοῦσιν, ὧν τὸ τελευταῖον κενοῦται ὑπὸ τοῦ πάσχοντος προχθὲς τὸ ἑσπέρασ καὶ χθὲς κατὰ συμβουλήν τοῦ συναδέλφου κ. Εὐθυσοῦλη μοι φέρει τὸ πύον πρὸς ἀναζήτησιν ἀκτινομυκῆτων.

Τὸ πύον ἦτο αἱματηρόν, οὐχὶ κάκοσμον, ποσότητος ἐνὸς κοχλιαρίου τῆς τραπέζης καὶ ἔμπεριεχε δύο μόνον ὄρατὰ σφαιρίδια ἡμιδιαφανῆ κιτρινόλευκα. Ἡ μικροβιοσκοπικὴ ἐξέτασις τούτων ἔδειξε τὴν ὑπαρξίν ἀκτινομυκῆτων· καὶ τοῦ λοιποῦ νομιζόμεν ὅτι δὲν θά βασανίζωμεν τὸν πάσχοντα, πρὸς δὲ καὶ δεόντως θά θεραπεύσωμεν αὐτὸν (Ἠσάρτημα 1^{ον} τοῦ τόμου ΚΖ' σελ. 80, 1896—1898).

Ὡς θεραπεία ἐγράφη ἰωδιοῦχον κάλιον εἰς μεγάλην δόσιν πρὸ τοῦ νὰ προστρέξωμεν εἰς χειρουργικὰ μέσα. Ἡ ἐξέτασις τοῦ ἀρρώστου ἔδειξε δύο συριγγία μὴ κοινωνοῦντα μετὰ τῆς κοιλότητος τοῦ στόματος καὶ τῆς σιαγόνος καὶ τοῦτο ἴσως διότι ἡ διαδρομὴ τῶν συριγγίων εἶναι ἀκανόνιστος· ἄλλως τε ἐπὶ τῆς σιαγόνος εἰς τὴν θέσιν τοῦ ὀδόντος ὑπῆρχε λευκὸν τι σημεῖον, τὸ ὁποῖον ὅμως κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν δὲν ἔδιδε πύον. Ἡ περίξ γῶρα τῶν συριγγίων ἦτο οἰδηματώδης ἄνευ τριγῶν καὶ ἀνώδυνος.

Ἀντίσας. Ἐπεθύμουν νὰ δοκιμασθῇ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἡ διὰ ἰωδιοῦχου καλίου θεραπεία, διότι τὸ νόσημα εἶναι ἐλαφρόν.

Μακρῆς. Ἐπειδὴ ἡ ἀκτινομυκητίασις εἶναι νόσος τῶν κατοικιδίων ζώων, ἰδίως τῶν βοῶν, πρέπει νὰ ἐξετάζωνται μετὰ μείζονος προσοχῆς οἱ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν πάσχοντες.

Γαβριηλίδης. Συνήθως πάσχουσιν οἱ περιποιούμενοι περιστερὰς.

Περὶ δὲ τῶν καθημερινῶν παρατηρήσεων ὁ κ. **Ἀπέρης** ἀναφέρει νέαν νόθευσιν τοῦ καφέ, τὴν βαφὴν καφέ κακῆς ποιότητος διὰ πρασίνης ἀνιλίνης πρὸς ἀπομίμησιν τῆς χροιάς καλοῦ καφέ. Εὐτυχῶς ἡ βαφή, ἣν παρετήρησε κατ' οἶκον, δὲν ἦτο ἀρσενικοῦχος, ὡς συμβαίνει πολλάκις ἡ πρασίνῃ ἀνιλίνῃ νὰ περιέχῃ καὶ ἀρσενικόν. Ὅπως δὴποτε ἡ νόθευσις εἶναι σοβαρὰ, οὐχὶ τόσον διὰ τὸ δηλητηριώδες, ἀλλὰ διότι κινδυνεύει τις ν' ἀγοράσῃ καφέ κακῆς ποιότητος.

Ὁ κ. **Ψαλίδας** παρετήρησεν ἐφέτος τὴν βαφὴν τῶν τεταριχευμένων ἐν κυτίοις λαχανικῶν, ἀλλ' εὐτυχῶς φαγῶν ἐξ αὐτῶν δὲν ἔπαθε τίποτε.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΙΙΗ'

13 Δεκεμβρίου 1900.

Προεδρία Α. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

Ὁ κ. **Τράντας** ἐπανερχόμενος εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ **Ιλαριῶντος** τοῦ ἔχοντος **ἐξάνθησιν ἐπιπολαίαν τοῦ κερατοειδοῦς** ἐκθέτει τὰ ἐξῆς:

Κύριοι,

Ἐν σχέσει πρὸς τὸν παρουσιασθέντα ἐν-
ταῦθα πρὸ ἑβδομάδος ἀσθενῆ, δεστικ ἐπαρου-
σιάζε λείψανα στικτῆς κερατίτιδος ἕνεκα ἰλα-
ρᾶς, ἔχω νὰ εἶπω λέξεις τινὰς ἐπὶ τοῦ παρόντος
περὶ τῆς παθήσεως ταύτης, ἐπιφυλασσόμενος
νὰ κάμω βραδύτερον ἐκτενεστέραν ἀνακοίνωσιν.

Ἵπενθυμίζω ἐν πρώτοις ὅτι πρὸ τινῶν
ἐτῶν ἐν τῇ Ἐπιτροπῇ ταύτῃ γενομένου λόγου
περὶ ἰλαρᾶς ὡς ἐπιπολαζούσης νόσου περιέ-
γραφα δύο περιπτώσεις ἐπιπλακείσας μετ'
ἐπιπολαίας τινὸς κερατίτιδος, ἧς τὰ ἰδιάζοντα
σημεῖα ἐσημείωσα τότε. Ἐπειδὴ δὲ οὐδαμοῦ
ἀνεύρισκον περιγραφείσαν τὴν ἀλλοίωσιν ταύ-
την ὡς ἐκδήλωσιν τῆς ἰλαρᾶς, ἐνόμιζον ὅτι
πρὸκειται περὶ σπανίας τινὸς ἐπιπλοκῆς. Βρα-
δύτερον ἔσχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἴδω δύο ἐτέ-
ρας περιπτώσεις, ἅς καὶ ἀνεκοίνωσα ἐν τῇ
Αὐτοκρ. Ἱατρ. Ἐταιρείᾳ. Ἐκτοτε θέλων νὰ
σηματίσω ἰδέαν κατὰ πόσον ἡ ἐπιπλοκὴ
αὕτη εἶναι συχνή, ἐξήτασα ἐν γένει πάντα
προερχόμενον ἰλαριῶντα εἰς τὸ Ἐθνικὸν Νο-
σοκομεῖον. Οὕτω πλὴν τῶν 4 προμνημονευ-
θειῶν περιπτώσεων ἐξήτασα 19 ἐτι ἰλαριῶν-
τας παραπονομένους ἢ μὴ ἐκ τῆς ὁράσεως
αὐτῶν. Ἐκ τούτων δύο προσεβλήθησαν ἐκ
βρογχοπνευμονίας, ὧν ὁ μὲν εἰς καὶ ἀπέθανε
παρουσιάσας κατὰ τὴν ἰλαρὰν διπλὴν κερα-
τομαλάκυνσιν μετὰ ξηρώσεως τοῦ ἐπιπεφυ-
κότος, ὁ δὲ εἶναι εἰσέτι ὑπὸ παρατήρησιν,
παρουσιάζει δὲ διήθησιν τοῦ κερατίου τείνου-
σαν νὰ λάβῃ τοὺς χαρακτῆρας τῆς μαλακύν-
σεως. Ἐκ τῶν ὑπολειπομένων 17 ἰλαριῶντων
εἰς 12 ὑπῆρχεν ἡ στικτὴ κερατίτις ἐπιπολαία
μᾶλλον ἢ ἥττον ἐκδηλος, συνοδευομένη ὡς
ἐπὶ τὸ πολὺ ὑπὸ ἐρεθιστικῶν φαινομένων ἐντό-
νων, φωτοφοβίας, δακρυορροίας κτλ. ἀναλό-
γως τῆς πληθῆδος τῶν στιγμάτων καὶ τῆς
ἐπιπολαιότητος αὐτῶν. Ὅτε τὰ στίγματα
ἦσαν ἀραιότατα καὶ πῶς ἐν βαθυτέροις στρώ-
μασι, τὰ ἐρεθιστικὰ φαινόμενα ἠδύναντο καὶ
νὰ λείπωσιν ἐντελῶς καὶ ὁ ἀσθενὴς δι' οὐδὲν
παρεπονεῖτο, ὡς ὁ ἀσθενής, ὃν εἶδετε.

Ἡ συχνότης τῆς κερατίτιδος τούτης εἶναι
οὕτω μεγάλη, ὥστε νὰ δυνάμεθα νὰ κατα-
λογίσωμεν τὴν κερατίτιδα ταύτην μεταξὺ τῶν
τακτικῶν συμπτωμάτων τῆς ἰλαρᾶς καὶ οὐχὶ
ὡς ἀπλὴν ἐπιπλοκὴν αὐτῆς, ἀφοῦ ἀπαντᾷ

πλέον ἢ 70%. Τὰ συγγράμματα ἀναφέρουσι
ποικίλας ἐπιπλοκὰς καὶ δὴ ἐκ τοῦ κερατοει-
δοῦς κατὰ τὴν ἰλαρὰν, ὡς διηθήσεις, ἐξελκώ-
σεις, ἀποστημάτια μετὰ ἱρίτιδος καὶ ὑποπόου,
κερατομαλακύνσεως, φλυκταίνας κτλ. σύμ-
πτωμα ὁμῶς τῆς ἰλαρᾶς δὲν ἀναφέρουσιν ἢ
μόνον ἓν, τὴν ἐπιπεφυκίτιν. Νομίζω ὅτι, ὡς
ἐκ τῶν παρατηρήσεών μου ἐξάγεται, παρὰ
τῇ ἐπιπεφυκίτιδι δεῖον νὰ καταλεχθῇ καὶ δεύ-
τερον ὀφθαλμικὸν σύμπτωμα τῆς ἰλαρᾶς, ἡ
κερατίτις ἢ σικτὴ ἐπιπολαία. Μολονότι ἀπό-
λυτον παθαγωγμονικὴν ἀξίαν δὲν ἔχουσι τὰ
συμπτώματα, ἐν τούτοις ἐν δυσχερεσί διαγνω-
στικαῖς περιστάσει, καὶ τοιαῦται δὲν εἶναι
σπάνια εἰς τὰς ἐξανθηματικὰς νόσους, τὸ
σύμπτωμα τοῦτο δύναται νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν
ὀρθὴν διάγνωσιν. Ἐπίσης δύναται ἐν περι-
πτώσεσιν, ὅπου ἡ ἐξάνθησις τοῦ δέρματος
ἐξέλιπε, τὰ δὲ στίγματα ἐξακολουθοῦσιν ὑφι-
στάμενα, νὰ δώσῃ νύξιν ὅπως ἀναγνωρισθῇ
ἀνελιχθεῖσα ἤδη ἰλαρά. Ἡ κερατίτις αὕτη ἐξη-
γεῖ κάλλιστα τὴν ἐντονον φωτοφοβίαν καὶ τὴν
δακρυόρροϊαν· γνωστὸν ὅτι ὁσπ ἐπιπολαιο-
τέρα εἶναι ἡ κερατίτις, τοσοῦτω καὶ ἐντονώτερα
τὰ ἐρεθιστικὰ φαινόμενα. Ἀφ' ἐτέρου εἶναι
γνωστὸν πόσον ἡ φωτοφοβία εἶναι ἐντονος εἰς
τοὺς ἰλαριῶντας καὶ ὅλως δυσανάλογος πρὸς
τὴν συνήθως ἐπερχομένην ἐξ ἐπιπεφυκιδίων.
Τὴν φωτοφοβίαν ταύτην οἱ συγγραφεῖς ἀνα-
φέρουσι καὶ ἀποδίδουσι συμφῶνως πρὸς τὴν
γνώμην τοῦ Schmidt Rimpler εἰς τὸ μι-
κρὸν τῆς ἡλικίας τῶν ἀσθενῶν, οἱ παῖδες δηλ.
εἶναι εὐαίσθητοι λίαν πρὸς τὸ φῶς. Καὶ ὁ μὲν
μικρὸς βαθμὸς τῆς φωτοφοβίας βεβαίως δύ-
ναται καὶ οὕτω νὰ ἐξηγηθῇ, ἀλλ' ὁ λίαν ἐν-
τονος καὶ μάλιστα εἰς τοὺς ἐνήλικας ἐξηγεῖ-
ται νῦν πολὺ φυσικώτερον διὰ τῆς στικτῆς
κερατίτιδος τῆς οὕτω συνήθους παρὰ τοῖς
ἰλαριῶσιν.

Εἶτα ὁ κ. **Ἀν. Γαβριηλίδης** ἀναγινώ-
σκει τὴν ἐξῆς συμπληρωματικὴν ἀνακοί-
νωσιν περὶ τῆς ἱατρικῆς καὶ τῶν ἱατρῶν
κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους.

Κύριοι,

Ἡ ἐξάσκησις τῆς ἱατρικῆς τέχνης ἐν Βυ-
ζαντίῳ εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἐγκαθιδρύσεως τοῦ Με-
γάλου Κωνσταντίνου ἔλαβε διάφορον φάσιν

τῆς πρότερον ἐξασκήσεως. Οὗτος ὡς ἀπόγονος ἀνδρῶν αὐστηρῶν ἐν τῷ δικαίῳ ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τοὺς ἐν Ῥώμῃ ἰσχύοντας νόμους, οἵτινες διελάμβανον καὶ περὶ τῶν ἰατρῶν, οἱ δὲ μετὰ ταῦτα αὐτοκράτορες ἐθεσμοποίησαν τὰ τῶν ἰατρῶν, ἀρχιατρῶν καὶ τῆς ἰατρικῆς, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν κωδίκων Θεοδοσίου καὶ Ἰουστιανοῦ.

Τὸ ὄνομα ἀρχιατρός ἦτο εὐχρηστον παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις καὶ ὠνομάζοντο οὕτως οἱ τῶν αὐτοκρατόρων ἰατροί. Ὁ Ἀνδρόμαχος ὅστις ἦτο ἰατρός τοῦ Νέρωνος ὠνομάζετο ἀρχιατρός, ὁ δὲ Ἀντώνιος ὁ Εὐσεβῆς ὠνόμαζεν ἀρχιατροὺς καὶ ἄλλους μὴ προσκεκολλημένους εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ αὐτοκράτορος. Παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς ὁ τίτλος οὗτος ἐγενικεύθη ἔτι περισσώτερον, διακρίθη λεπτομερέστερον καὶ ὑπὸ θετικωτέρων νόμων ὑπεβλήθη. Παρ' αὐτοῖς ὑπῆρχον διάφοροι βαθμίδες ἀρχιατρῶν, ἀρχιατροὶ τοῦ αὐτοκράτορος, ἰατροὶ καὶ ἀρχιατροὶ τοῦ Παλατίου, ἰατροὶ καὶ ἀρχιατροὶ τῆς δημαρχίας, τῶν σχολῶν καὶ τῶν γυμναστηρίων.

Οἱ ἀρχιατροὶ ἐλάμβανον τὸν τίτλον τοῦτον κρινόμενοι καὶ αὐστηρῶς, ἐκ τῆς ἐπιστημονικῆς ἀξίας αὐτῶν, ὑπὸ ἄλλων ἀρχαιοτέρων, καὶ ἐν τῇ τάξει ταύτῃ προήγοντο βαθμολογικῶς κατ' ἀρχαιότητα. Εἶχον δὲ δικαιώματα ἰδιαιτέρα, ἀπέναντι τῶν νόμων καὶ διατάξεων τοῦ δικαστηρίου, ἀπέναντι τῶν φορολογιῶν, τῶν στρατιωτικῶν καὶ διαφόρων ἄλλων κοινωνικῶν ὑποχρεώσεων, τινὰ μάλιστα τῶν δικαιωμάτων τούτων, δι' ἀνωτέρους ἐξ αὐτῶν, ἔμενον καὶ κληρονομικά. Ἀπέναντι δὲ τῶν δικαιωμάτων τούτων οἱ νόμοι προέβλεπον καὶ περὶ τῶν καθηκόντων αὐτῶν, περὶ τῶν μισθῶν καὶ πληρωμῶν, περὶ τῶν ἀμοιβῶν τῶν ἰατρῶν, περὶ τοῦ ὑπευθύνου ἢ ὄχι αὐτῶν, περὶ τῆς ἀμίσθου καὶ ἐντίμου νοσηλείας τῶν πτωχῶν, περὶ τῶν ἀριθμῶν αὐτῶν καὶ διαφόρων ἄλλων, ἅτινα ἐμπεριέχονται ἐν τοῖς ῥηθείσι κώδιξιν. Ἀρχιατροὶ τινες ὑποχρεωτικῶς εἶχον καὶ μαθητάς, δι' ὃ καὶ ἐπληρώνοντο ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως· οἱ δὲ μαθηταὶ ἔπρεπε νὰ ὑποστῶσι καὶ ἐξετάσεις ἵνα τύχῃσι τοῦ δικαιώματος τοῦ ἐξασκεῖν τὴν τέχνην τοῦ Ἀσκληπιοῦ· ἂν δὲ τις ἐξήσκει ἄνευ τῆς τοιαύτης δοκιμασίας κατεδιώκετο ὑπὸ τῶν

νόμων καὶ ὑπεβάλλετο εἰς χρηματικὸν πρόστιμον· μετὰ δὲ τὴν ποινὴν τοῦ νόμου ὑπῆρχον βεβαίως, ὡς πάντοτε καὶ πανταχοῦ καὶ ἀγύρται· ἄλλως τε καὶ αὐτὴ ἡ ὑπαρξὶς τοῦ νόμου μὴ διαβεβαίωσι τοῦτο· διότι δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ ὑπάρχῃ ποινικὸς νόμος, ἂν δὲν ὑπῆρχον ἀγύρται· ὑπῆρχον λέγομεν καὶ ἀγύρται ἐξασκοῦντες λάθρα ἢ καὶ ἀναφανδὸν τὴν ἰατρικὴν· τοιοῦτος ἦτο καὶ ὁ παρὰ Ἰγνατίῳ τῷ Μυριναίῳ¹ ὄνοματι Οὐράνιος τὸ γένος Σύριος, ὅστις καὶ ἐν Κων/πόλει μετῆλθε τὴν ἰατρικὴν· ἐκτὸς τῶν τοιούτων ὑπῆρχον καὶ ἱερεῖς, οἵτινες κληρονομικῶς μόνον γινώσκοντες τὴν ἰατρικὴν μετῆρχοντο ταύτην, ἕως ὅτου ὁ Πατριάρχης Λουκάς ὁ Χρυσοβέργης ἐξέδωκε συνοδικὴν ἀπόφασιν τῇ 8 Δεκεμβρίου 1157, διὰ τῆς ὁποίας ἀπήγορεύετο εἰς τοὺς ἱερεῖς νὰ μετέρχωνται τὴν ἰατρικὴν.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ῥηθειῶν τάξεων τῶν ἀρχιατρῶν ὑπῆρχον ἰατροὶ καὶ ἀρχιατροὶ στρατιωτικοὶ ἀφιερωμένοι ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν στρατὸν, αὐτοὶ δὲ ἠκολούθουν τὰ στρατεύματα ἐν ταῖς ἐκστρατείαις καὶ ἐνοσῆλευον καὶ ἐθεράπευον τοὺς στρατιώτας, τοὺς ἀξιωματικούς καὶ αὐτοὺς ἔτι τοὺς αὐτοκράτορας.

Ὅτε ὁ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος Γ' ὁ Παλαιολόγος ἢ Νεώτερος (1328—1341) διέτριβεν ἐν Διδυμοτείχῳ, προσεβλήθη ὑπὸ ὀξείας τινὸς νοσήματος, τὸ ὁποῖον οἱ ἰατροὶ καλοῦσι κεφαλικὸν σύμπτωμα, (ὑπὸ νοσήματος περὶ τὴν κεφαλὴν ἄνευ φρενίτιδος ἢ μηνιγγικῶν συμπτωμάτων), ἀναφέρεται ὁ ἰατρός Βαρθὺς ὡς ὁ ἐμπερότατος τῶν συνοδευόντων τὸ στρατόπεδον ἰατρῶν. Οὗτος ἐξετάσας τὸν βασιλέα ἔθετο ἀπελπιστικὸν προγνωστικόν. Προςδοκίμος ἦν ἀποθανεῖν καὶ ἐν ἐσχάτοις κινδύνους εὐρισκόμενος ἀφῆθη ὁ Ἀνδρόνικος εἰς τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ ὑπὸ τῶν μὴ ἰατρῶν· ὅτε δὲ δὲν ὑπῆρχον πλέον σφύξεις καὶ ἤρχισαν τὰ ἄκρα αὐτοῦ νὰ ψύχωνται σκαὶ κνημαὶ μὲν ἐμελαινόντο ἄχρι γονάτων, πῆχεις δὲ χειρῶν οὐδὲν ἦσαν ἀψύχων ἀπειοικυῖαι βλέφαρά τε τῶν φυσικῶν ἐκλυθέντα τόνων, καθίετο τοῦ μέτρου πλέον καὶ ρίς ἀπωξύνετο ἐπὶ πολὺ καὶ κρόταφοὶ συνεπεπτώκεσαν· καὶ πανθ' ὅσα τελευτῆς τεκμήρια παῖδες ἴσασιν ἰατρῶν γινόμενα ἦν

1. Ἐκδ. Βόννης, τόμος 1, σελ. 127.

ὄρα, ὡς καὶ αὐτοὺς καὶ τῆς προθεσμίας οἰηθῆναι πρότερον τελευτήσῃν· ὅσα μὲν οὖν ἦν ἀναγκαῖα πρὸς ταφήν, πάντα ἤδη ἐπεπόριστο καὶ οὐδὲν ἦν ἕτερον οὐδένα προσδοκᾶν πλὴν ταφῆς.» Τότε ὁ βασιλεὺς ἐζήτησεν ὕδωρ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, τὸ ὁποῖον καὶ προσεφέρθη· ὁ δὲ πῖὼν ἠσύχασε καὶ ἔμεινε μέχρις ὄρθρου ἄφωνος καὶ ἀκίνητος μόλις ἀναπνέων, ὁπότε προσελθὼν ὁ τῶν ἰατρῶν προέχων καὶ πείσας ἑαυτὸν ὅτι ἐσφυζεν ἀμυδρῶς ὁ βασιλεὺς, προσεκάλεσε καὶ τὸν ἄλλον ὄμιλον τῶν ἰατρῶν, οἵτινες ἐξεπλάγησαν μετὰ τοῦ προέχοντος ἰατροῦ ἐπὶ τῇ ἀναβίωσει τοῦ Ἀνδρονίκου. Μετὰ ταῦτα ἐξελθὼν ὁ βασιλεὺς ἐκ τῆς καταστάσεως ταύτης, ἣτις βεβαίως ἦτο ληθαργία τις, ἔζησε μέχρι τοῦ 1341¹.

Ἐν ἐστρατεία εὐρίσκομεν ἐπίσης τὸν ἰατρὸν Θεόκτιστον. Οὗτος, δτε Ἀρζης ὁ ὑπασπιστῆς τοῦ Βελισαρίου ἐν μάχῃ κατὰ τῶν Γότθων ἐπληρώθη διὰ τόξου μεταξὺ τῆς ρινὸς καὶ τοῦ δεξιοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ τὸ τόξον ἔμεινε ἐμπεπαρμένον ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ καὶ οἱ ἰατροὶ ἠπόρουσαν ἂν ἔπρεπε νὰ ἀφαιρέσωσιν τὴν ἀκίδα τοῦ τόξου οὐχὶ ἵνα σώσωσιν τὸν ὀφθαλμὸν τὸν ὁποῖον εἶχον καταδικάσει ἀλλ' ἀδπως μὴ ὑμένων τε καὶ νεύρων τρήσειν ἄνδρα τῆς Βελισαρίου οἰκίας ἄριστον διαφθείρωσι», τότε λέγομεν ὁ Θεόκτιστος πείσας κατὰ τὸν αὐχένα ἀπέναντι τῆς ἀκίδος καὶ προκαλέσας ἀλγῆ τῇ Ἀρζῇ διέγινωσεν ὅτι ἡ ἀκίς τοῦ βέλους δὲν εἶναι μακρὰν τοῦ δέρματος καὶ ἐπομένως εἶναι δυνατόν νὰ σῶσῃ αὐτὸν τε καὶ τὸν ὀφθαλμὸν αὐτοῦ. Πρὸς τοῦτο διὰ καταλλήλου ἐγχειρήσεως ἀφῆρεσεν τὴν ἀκίδα, ὁ δὲ Ἀρζης ἰάθη².

Ἐτέρα τάξις ἰατρῶν καὶ ἀρχιατρῶν καὶ ἄλλων τιτλούχων ἦτο, ὡς προείπομεν, οἱ προσκεκολλημένοι εἰς τὸ παλάτιον καὶ ἀφωσιωμένοι εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ οἴκου αὐτοῦ. Οὗτοι ἀπετέλουσαν μέλος τοῦ παλατιοῦ, ἀπῆλαιον ἰδιαιτέρας τιμῆς καὶ κατεῖχον ἰδίαν τάξιν ἐν ταῖς παρατάξεσι καὶ ἐπισήμοις τελεταῖς τοῦ παλατιοῦ. Ὁ αὐτοκράτωρ Κων-

σταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος (905—959) ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς βασιλείου τάξεως προκειμένου περὶ τελετῆς, ἐν αἷς οἱ βασιλεῖς ἀπίασιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ λέγει· «καὶ τὰ ἐνδοθεν τῆς χαλκῆς πύλης εἰς τὸν μέγαν θόλον δεξιὰ μὲν ἴσταντο τὸ ἰατρεῖον ἐπερχόμενον τοῖς δεσπότηταις, ἀριστερὰ δὲ οἱ τῆς παλαίστρας.»

Ἐκτὸς τοῦ τίτλου τοῦ ἀρχιατροῦ ἄλλοι ἔφερον καὶ ἄλλους τίτλους ὡς τὸ τοῦ Ἀκτουαρίου καὶ Κόμιτος κτλ. Ἀκτουάριος ἦτο τίτλος λειτουργοῦ δοθεὶς δὲ εἰς ἰατρὸν ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ *conseiller medical*. Ἡ χρῆσις τοῦ τίτλου τούτου ἀνάγεται εἰς τὸν 13^{ον} αἰῶνα· εἰς δὲ ἐκ τῶν ἐπιφανῶν ἰατρῶν, ὁ ὁποῖος διαφερόντως ἔφερε τὸν τίτλον αὐτὸν ὥστε νὰ ἦναι γνωστότατος ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀκτουάριος, εἶναι ὁ Ἰωάννης Ζαχαρίου ὁ ἐπὶ Μιχαὴλ Η' τοῦ Παλαιολόγου καὶ Ἀνδρονίκου Β' Παλαιολόγου ἀκμάσας καὶ συγγραφέας. Ἀκτουάριος ἦτο καὶ Νικόλαος ὁ Μυρεψός. Περὶ τούτου ὁ ἱστορικὸς Γεώργιος Ἀκροπολίτης ἀναφέρει ὅτι δτε αὐτὸς ἐξῆγει πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἰωάννην καὶ τὴν Εἰρήνην τὴν τότε γενομένην ἐκλειψῖν ἡλίου ἀντέλεγεν αὐτῷ ἐσφαλμένως ὁ ἰατρός, ὃν καὶ χαρακτηρίζει ὁ ἱστορικὸς διὰ τῶν ἐξῆς· «ἀνὴρ ἥκιστα μὲν φιλοσοφίας μετασχών, ἄκρος δὲ τὴν οἰκίαν τέχνην καὶ μάλιστα τὴν διὰ πείρας γινωσκομένην, πάνυ δὲ οὗτος ἠγαπᾶτο τῇ βασιλίδι (Εἰρήνῃ) ἀκτουαρίου δὲ εἶχε τιμὴν¹. Τοῦ Μυρεψοῦ σφίζονται σήμερον τὰ περὶ συνταγῶν κατὰ τῶν φαρμάκων κατὰ τῶν ἀσθενειῶν.

Ἄλλος Ἀκτουάριος ἀναφέρεται ὁ Καβάσιλας² ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ θανάτου τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ Η' τοῦ Παλαιολόγου.

Ἄλλος τίτλος, ὡς εἶπομεν, ἦτο ὁ τίτλος τοῦ Κόμιτος τῶν ἀρχιατρῶν, ὃν ἔφερον ὁ μνημονευθεὶς ἐν τῇ τελευταίᾳ ἡμῶν ἀνακοινώσει Ἀέτιος. Ὁ δὲ Ἀέτιος ὡς γνωστόν, ἐγεννήθη ἐν Ἀμιδῇ τῆς Μεσοποταμίας, ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ ἀποκατέστη ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ, ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ ὁποῖου ἐξετιμῆθη διὰ τοῦ τίτλου Κόμιτος τοῦ Ὀψικίου. Συνέγραψε δὲ τετράβιβλον ἐμπεριέχον 16 λόγους.

1. Ἐκδ. Βόννης Ἰ. τοῦ Κατακουζηνοῦ τόμ. 2, σελ. 391—411· τόμ. 3, σελ. 557· τόμ. 15, σελ. 305 Ἰωάννου Μαλαλά· τόμ. 23 Νικήτα Χωνιάτου, σελ. 54· τόμ. 26 Ἰωάννου Κινάμου, σελ. 24 κ.τ.λ.
2. Τόμος 19, Προκοπίου, σελ. 152.

1. Τόμος 29, σελ. 68.
2. Τόμος 24 σελ. 530.

Τῶν λόγων τούτων εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐξέδω-
κεν ὁ Alde τοὺς 8 τῷ 1534 ἐν Βενετία, τὸν
9ον ὁ Μουστοζύδης καὶ Σχινᾶς τῷ 1816 ἐν
Ἐνετία, τὸν 12ον ὁ Κωστομοίρης 1892 ἐν
Παρισίοις. Τοῖς ὀφθαλμολόγοις συνιστῶμεν τὸ
ὑπὸ τοῦ Hirschberg ἐκδοθὲν βιβλίον, τὸ
διαλαμβάνον τὴν ὀφθαλμολογίαν παρὰ Ἀετίῳ
1899 ἐν Λιψία. Τὰ δὲ ἄλλα βιβλία μένουσι
δυστυχῶς μέχρι σήμερον ἀνέκδοτα.

ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀέτιος εὐρίσκομεν παρὰ
τοῖς Βυζαντινοῖς καὶ ἕτερον ἀναφερόμενον ὑπὸ
τοῦ Ἑρμείου Σφζομένου τοῦ Σαλαμινίου
(Migne t. 67 σελ. 1085), ὅστις λέγει περὶ
αὐτοῦ. «Ἐν τούτῳ δὲ καὶ ὁ Ἀέτιος (ὁ αἰρε-
τικὸς) πρὸς τῶν ἑτεροδόξων ἐθαυμάζετο δια-
λεκτικὸς τις ὢν καὶ συλλογιζέσθαι ἱκανός, καὶ
περὶ τὰς ἐριδας τῶν λόγων ἀσχολικῶς καὶ
ἀτεχνῶς ταῦτα σπουδάζων. Ἀμέλει τοι ὡς
ῥαδίως περὶ Θεοῦ διαλεγόμενος, ἄθεος παρὰ
τῶν πολλῶν ἰνομίζετο. Φασὶ δὲ αὐτὸν ἰατρὸν
ὄντα τὰ πρῶτα ἐν Ἀντιοχείᾳ τῶν Σύρων.
Ὁ Ἀέτιος ἦτο προγενέστερος τοῦ Χριστιανοῦ
ἀπέθανεν ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 363 ἐπὶ
Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου, ὅστις καὶ τὸν εἶ-
χεν ἀνακαλέσει ἐκ τῆς ἐξορίας.

Οἱ τίτλοι, οὓς ἀναφέρομεν, ἀποδεικνύουσιν
ἀρκετὰ περὶ τῆς τιμῆς καὶ ὑπολήψεως, ἧς ἀπῆ-
λαυον οἱ ἰατροὶ κατὰ τοὺς βυζαντιακοὺς
χρόνους. Ἀλλὰ καὶ πολλοὶ τῶν βασιλέων εἶχον
γνώσεις ἰατρικὰς καὶ ὁ Μανουὴλ ὁ Κομνηνὸς
εἶχε τὴν ἱκανότητα ν' ἀντικαταστήσῃ ἐν ἀ-
νάγκῃ καὶ χειρουργόν, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ ἐξῆς
χωρίου τοῦ Ἰωάννου Κινάμου:¹ «Τότε καὶ
Βαλδουίνῳ κατεάγησεν ἡ χεὶρ ἀπ' αἰτίας
τοιᾶσδε... ἦν ἐν τῷ παραυτίκῳ καταδήσας
βασιλεὺς τὰ εἰκότα τε ἐπιμελησάμενος ὀλίγαις
ὑστερον ἀπῆλλαξεν ἡμερῶν ἦν γὰρ καὶ τὰ γε
τοιαῦτα πολλοὺς τῶν διὰ βίον περὶ τὴν ἰα-
τρῶν ἀναστραφέντων παρελαύνων τέχνην
ἀμέλει καὶ φλέβας εἶδον αὐτὸν ἐγῶγε τέμνοντα
καὶ φάρμακα νοσοῦσι τεχνιτῶν ἀπορία παρε-
χόμενον, ἤδη καὶ τὰ πολλὰ τῶν Ἀσκληπια-
δῶν συνεινεργάμενον ἐπιστήμη, ἀπερ ἄγνω-
στα ταύτῃ τοῦ παντὸς ἔμενον αἰῶνος, τῶν
ὅσα ἐπιχέεσθαι πέφυκε καὶ ὅσα ποτὰ, ἃ καὶ
ἐξέσσι τῷ γε βουλομένῳ ἐκ τῶν κοινῶν ἀπο-

λέγεσθαι νοσοκομείων, ἃ ξενῶνας καλεῖσθαι
ἔθος ἔστιν».

Ἰατροὶ δὲ ἐκτὸς τῶν ὄσων ἀνεφέραμεν¹
ὕπῃρξαν καὶ οἱ ἐξῆς·

Δημήτριος ὁ Πεπαγωμένος, ὅστις κατὰ δια-
ταγὴν τοῦ Μ:γαῆλ Η' Παλαιολόγου συνέ-
γραψε περὶ ποδάγρας.

Θεοφάνης ὁ Νόνος, ὅστις συνέγραψε κατὰ
ἐπιταγὴν Κ. Πορφυρογεννήτου καὶ περὶ θε-
ραπείας τῶν νόσων.

Θωμᾶς ὁ ἰατρὸς ἦτο πάνυ φιλούμενος ὑπὸ
τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἔφερε δὲ τὸν τίτλον ἀπικρι-
τοῦ ἦτοι μυστικοσυμβούλου (Βόννης τόμ. 15,
σελ. 625).

Ἰάκωβος ὁ Κόμης καὶ ἀρχιατρὸς ὁ ἐξ Ἀλε-
ξανδρείας ἐπικαλούμενος *Ψύχριος* ἦτο περι-
λημνός ἰατρὸς Λέοντος Α' τοῦ Θρακῆς (457
—474), ἠγαπᾶτο δὲ καὶ ὑπὸ τῆς συγκλήτου
καὶ τῶν πολιτῶν (Βόννης τόμ. 15, σελ. 370)
ὡς ἀριστος ἰατρὸς καὶ φιλόσοφος, ἦτο δὲ ἐξο-
χος ἐπὶ διαγνώσεσι καὶ θεραπευτικῇ, εἶχε δὲ
ἐκμάθει τὴν ἰατρικὴν παρὰ τοῦ ἰατροῦ πατρὸς
αὐτοῦ Ἠσυχίου τοῦ ἐκ Δαμασκοῦ.

Καيسάρειος ὁ ἀρχιατρὸς (Πατρολογία Mi-
gne, τόμ. 35 σελ. 756) +369, ἀδελφὸς τοῦ
Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ὅστις ἐν τῷ ἐπιταφίῳ
αὐτοῦ τάττεται εἰς τὴν πρώτην ἐν ἰατροῖς τά-
ξιν, ἦτο δὲ σεπτὸς φίλος καὶ ἰατρὸς τοῦ

1. Ὁ Ὀρειβάσιος ἦτο ἀγαπητὸς Ἰουλιανοῦ τοῦ Πα-
ραβάτου, οὗ καὶ ἰατρὸς ἐγένετο κατὰ διαταγὴν δὲ αὐτοῦ
συνέγραψεν ἐπιτομὴν τῶν ἔργων τοῦ Γαληνοῦ ἣν καὶ
ἐπηύξησε κατὰ δευτέρου διαταγὴν δι' ἀπανθοσμάτων τῶν
λοιπῶν ἐξόχων μέχρι τότε γνωστῶν ἰατρῶν, συνέγραψε
δὲ τὴν Σύνοψιν πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Εὐστάθιον καὶ τὰ
Εὐπόριστα πρὸς τὸν φίλον ἄμα καὶ βιογράφον αὐτοῦ
Εὐνάπιον τὸν ἐκ Σάρδεων τῆς Λυδίας. Μετὰ τὸν θάνα-
τον τοῦ Ἰουλιανοῦ συμβάντα ἐν ἐστρατείᾳ κατὰ τῶν
Περσῶν τῇ 25 Ἰουνίου 363, ὁ Ὀρειβάσιος, ἐξωρίσθη
ὑπὸ τοῦ Οὐαλεντινοῦ καὶ Οὐάλεντος ὁπόθεν ἐπέστρεψε
κατὰ τὸ 367, καὶ ἀπέθανε μετὰ τὰ 395, ὁπότε χρονολο-
γεῖται ἡ πρὸς τὸν Εὐνάπιον αὐτοῦ συγγραφή.

Ὁ δὲ Εὐνάπιος; (347—414 μ. Χρ.) κατὰ ταξιδίον
τι εἰς Ἀθήνας ἀσθενήσας καὶ ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ Λισχίου
τοῦ Χίου ἰαθεῖς ἐτράπη πρὸς τὴν ἰατρικὴν καὶ ἐγένετο μα-
θητὴς τοῦ Ὀρειβάσιου συνέγραψε δὲ καὶ τοὺς βίους
τοῦ Ὀρειβάσιου, Ζήνωνος τοῦ Κυπρίου, Μάρου τοῦ
ἐξ Ἀντιοχείας τῆς ὑπὲρ τὸν Εὐφράτην καὶ Ἰωνικοῦ τῶν
ἐκ Σάρδεων. (Ἀμστερδάμῳ 1822 ἔκδοσις βίων Εὐνά-
πίου, ἰδὲ καὶ Βόννης τόμος 14, σελ. XIX καὶ Φωτίου
βιβλιοθήκη).

1. Ἐκδ. Βόννης, τόμος 25, σελ. 190.

Κωνσταντίνου Β', 'Ιοβιανού και Ουαλεντιανου.

Ο Τριβούνος, όστις ήτο λογίός τε και την τέχνην την Ιατρικήν ουδενός ήσων, είχε σταλη υπό του 'Ιουστινιανού προς τον Χοσρόην χαλεπώτατα νοσοῦντα και ήθεράπευσεν αυτόν· τότε ό Χοσρόης προὔτεινεν αυτόν να ζητήση δι τι θέλει, ό δε Τριβούνος εήτει άλλο ουδεν των πάντων χρημάτων ή ώστε οι 'Ρωμαίων των αιχμαλώτων τινάς Χοσρόην αφείναι· ό δε άλλους τε τριςχιλίους αφήκε και όσους προς όνομα εξητήσατο εν τοις αιχμαλώτοις λογίμους δυτας· κλέος τε μέγα εκ του έργου τούτου εις πάντας ανθρώπους ό Τριβούνος εσχεν». (Βόννης τόμος 19 σελ. 504).

Σισίνιος (ό Β' πατριάρχης Κων/πόλεως από 995—998), άνήρ ελλόγιμος και Ιατρικής τέχνης ήκων εις τό ακρότατον. (Βόννης τόμ. 35, σελ. 448).

Υμνήμιος άρχιατρός εν επιστολή υπό 'Ι. Χρυσοστόμου. (Πατρολογία Migne τόμ. 52, σελ. 651).

Ελπίδιος Ιατρός Θεουδέρχου. (Βόννης τόμ. 19, σελ. 12).

Ανθιμος Ιατρός. (Βόννης τόμ. 14, σελ. 238, εν δε σελίδι 273η αναφέρεται και τό όνομα μαίας *Μαρίας*).

Θεόδωρος Ιατρός. (Βόννης τόμ. 14, σελ. 306, τόμ. 22, σελ. 264).

Νικόλαος ό Καλλικλής, Μιχαήλ ό Πανιέχνης και Μιχαήλ ό Έκτομίας, οι τρεις ουτοι αναφέρονται ως κορυφαίοι των Ιατρών υπό της Άννης της Κομνηνου. (Βόννης τόμ. 39, σελ. 365—383, ιδε και σελ. 701, 702).

Θεόδωρος Ιατρός (εν Πατρολογία Migne, τόμ. 52, σελ. 736. 'Επιστολή προς αυτόν 'Ιωάνν. Χρυσοστόμου).

Πασίνικος Ιατρός (Πατρολογία Migne τόμ. 32, σελ. 1069. 'Επιστολή προς αυτόν του Μεγάλου Βασιλείου).

Στέφανος Ιατρός. Ουτος πέμπεται πρεσβευτής προς Χοσρόην υπό του 'Ρωμανου κατά την πολιορκίαν της 'Εδέσσης τῷ 544 μ. Χ. (Τόμ. 18, σελ. 271).

Ματθαίος ό μοναχός και Ιατρός έγραψε περι όφθικίων του παλατιου. (Βόννης τόμ. 37, σελ. 116 και 213, 217, 113).

Περδίκκας. Ουτος γενομένου σεισμου επί

Μιχαήλ Η' του Παλαιολόγου ελεγεν «δι μόνον ου τό την γην σείσθαι αλλά και τό μη καταπίπτειν εκείνοις τό όρος τοιαῦτα πράττουσιν (άνοσιουργήματα) ελεγε τεθηπέναι» δι' ό και «ποινήν εσχε την εκτομήν της ρίνος». (Τόμ. 24, σελ. 486).

Κριτόπουλος Ιατρός. Ουτος αναφέρεται εν τη επιστολή του καρδινάλιου Βησσαρίωνος προς τον παιδαγωγόν των υιών του κυρ Θωμά *Σωφ* 'αδια τουτο είναι χρεία να φροντίζη ή ευγένειά σου μετα του άρχόντου του Κριτοπούλου του Ιατροῦ τουτο· όπου κατά τό παρόν εχετε την φροντίδα των Αύθεντοπούλων». (Τόμ. 36, σελ. 417).

Γαληνός Ιατρός τις αναφερόμενος υπό Γ. Κεδρηνου. (Τόμ. 47, σελ. 41).

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΠΘ'

20 Δεκεμβρίου 1900.

Προεδρία Α. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ

'Ο κ. **Παπανικολάου** εκθέτει **νάαν μέθοδον θεραπευτικήν της όξείας μέσης φλεγμονώδους ώτίτιδος, την δι απομυζήσεως** ως εξής:

Κύριοι,

Μέση φλεγμονώδης ώτίτις θεωρητία πάντοτε ως λίαν σοβαρά νόσος, ιδίως ως επιπλοκή ότραχιās, ήλαρās, διφθερίας, γρίππης, πνευμονίας, κοιλιακου τύφου κτλ. 'Η θνησιμότης κατ' αυτήν κατά Barker και Koerner είναι περίπου 2,5 0/0. 'Ο Pitt άνευρεν εν 9000 νεκροτομίαις 53 περιπτώσεις θανάτου από έμπυήσεως του ώτός· ήτοι εις 158 ανθρώπους άποθνήσκει εις από έμπυήσεως του ώτός. 'Ο Gruber εύρεν εν πρωτοκόλλοις 40,000 νεκροτομιών 232, ών αιτία του θανάτου άπεδίδετο εις πάθησιν του ώτός, ουτως ώστε εις 172 άντιστοιχεί 1 θάνατος προελθών από παθήσεως του ώτός. Την σχέση ταύτην της θνησιμότητος θεωρεί ό Gruber σμικράν, διότι μέγας αριθμός μοιραίως ληγουσών επιπλοκών παθήσεων του ώτός δεν νεκροτομείται ή ή σχέσις αυτη των επιπλοκών προς την κυρίαν πάθησιν κατά την νεκροτομίαν δεν καθίσταται γνωστή.

Ἐπέρχεται δὲ τὸ μοιραῖον τέλος, ὡς γνωστόν, ἕνεκα ἔνδοκρανιακῶν ἐπιπλοκῶν (περικαι ἔνδομηνιγγικῶν καὶ ἐγκεφαλικῶν ἀποστημάτων, μνηιγγίτιδος, θρομβοκολπίτιδος, πυαιμίας, σηψαιμίας), ἕνεκεν ἐπισχέσεως τοῦ πύου καὶ διοχετεύσεως αὐτοῦ δι' εὐνοϊκῶν ἀνατομικῶν ὁδῶν ἐντὸς τοῦ κρανίου ἢ πρὸ πάντων διὰ χρονίας διαβρώσεως τοῦ ἔσω ὀστείνου τοιχώματος τοῦ μέσου ὡτὸς κατὰ τι σημεῖον αὐτοῦ.

Ὅθεν ἀνάγκη πᾶσα ὅπως δι' ἐγκαίρου εὐρείας παρακεντήσεως τοῦ τυμπάνου δῶμεν ταχεῖαν διέξοδον τῷ ἐξιδρώματι καὶ διὰ καταλλήλου μεταθεραπείας προλάβωμεν πᾶσαν χρόνισιν τοῦ νοσήματος.

Ἡ μεταθεραπεία αὕτη ἀποτελεῖ τὸ σπουδαιότατον μέρος τῆς θεραπείας. Ἀνεκᾶθεν ἐξετελεῖτο αὕτη δι' ἀντισηπτικῶν πλύσεων ἀπὸ τοῦ ἐξωτ. ἀκουστ. πόρου ἢ ἀπὸ τῆς εὐσταχιανῆς σάλπιγγος ἢ καὶ ἀπ' ἀμφοτέρων καὶ δι' ἐμφυσήσεως αἵρος κατὰ τὸν Politzer. Ἡ πολυπραγμοσύνη δ' αὕτη ὑπεχώρησεν εἰς τὴν ξηρὰν λεγομένην θεραπείαν, ἣν ὁ Huysmann, ὁ Haug κλ. κατὰ τὴν δεκαετηρίδα ταύτην συνέστησαν. Αὕτη συνίσταται εἰς τὴν ἀπλήν ἀποξήρανσιν τοῦ ἀκουστ. πόρου δι' ἀσήπτου ἀλλ' οὐχὶ ἀντισηπτικοῦ βάμβακος καὶ χαλαρᾶς εἰσαγωγῆς γάζης χινολιναφθολούχου ἄπαξ, δις ἢ τρίς τῆς ἡμέρας ἀναλόγως τοῦ ποσοῦ τοῦ ἐκκρίματος. Αἱ ἐμφυσησεῖς αἵρος κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ Politzer γίνονται εἰς ἐκείνας μόνας τὰς περιπτώσεις, παρ' αἷς ἡ ἀκοὴ δὲν ἀναλαμβάνει καὶ τοῦτο μετὰ παρέλευσιν τῶν 14 πρώτων ἡμερῶν· ῥίς καὶ ῥινοφαρυγγικὸν κοίλωμα δεόν νὰ ὦσι πρὸς τοῦτο ὑγιᾶ. Διὰ τῆς μεθόδου ταύτης κατὰ τὸν Haug οὐ μόνον αἱ ἐπιπλοκαὶ ἐκ μέρους τῆς μαστοειδοῦς ἀποφύσεως καὶ αἱ ἀλλαχοῦ σπανιώτεραι κατέστησαν, ἀλλὰ καὶ ἡ διάρκεια τῆς φλεγμονώδους ὠτίτιδος ἀπὸ 5—6 ἑβδομάδων συντέμνεται εἰς 2—4 ἑβδομάδας.

Ἀπὸ ἐνὸς καὶ πλέον ἔτους θεραπεύω τὰς ὀξείας μέσας ὠτίτιδας κατ' ἰδιὸν τινα τρόπον, ὃν συντόμως πρὸς ὦραν ἀνακοινῶ ἐνταῦθα. Μετὰ τὴν παρακέντησιν ἢ αὐτόματον διάτρησιν τοῦ τυμπάνου καὶ ἀποξήρανσιν τοῦ ἀκουστ. πόρου δι' ἀτήπτου βάμβακος ἀπομυζῶ τὸ ἐκκριμα μεθ' ὅλον ἐν αὐξούσης δυνάμεως διὰ τοῦ τυμπανοκινητήρος τοῦ Kirchner, ἀφοῦ τὸ

μέχρι τοῦ ἄκρου δι' ἐλαστικοῦ σωλῆνος περιβέβλημένον ὡτοσκοπικὸν αὐτοῦ χωνίον ἀεροστεγῶς ἀροῶσιν τῷ ἐξωτερικῷ ἀκουστ. πόρῳ προσέχων διὰ τῆς ὑαλίνης πλακῶς τοῦ ἐργαλείου μὴ κατὰ τὴν ἀπομύζησιν τὸ ἐκμυζώμενον ὑγρὸν κατέλθῃ ἐντὸς τοῦ ἐλαστικοῦ σωλῆνος, εἰς τὸ μέσον τοῦ ὁποίου ἄλλως τε ὑπάρχει ὑαλίνη σφαῖρα πλήρης βάμβακος δυνάμενου νὰ κωλύσῃ καὶ περαιτέρω μέχρι τοῦ στόματος ῥοὴν αὐτοῦ. Ἀποκαθαίρω πάλιν διὰ βάμβακος τὸν ἀκουστ. πόρον καὶ ἐπαναλαμβάνω τὸ πείραμα μέχρις ὅτου δὲν ἐκρέει πλέον ἀπὸ τῆς σχισμῆς τῆς παρακεντήσεως ὑγρὸν τι. Ἀποκλείω εἴτα χαλαρῶς διὰ βύσματος βάμβακος, ὅπερ προηγουμένως ἐμβαπτίσας ἐν οἰνοπνεύματι ἦναψα μέχρις ἀπανθρακώσεως τῶν μᾶλλον περιφερικῶν αὐτοῦ ἰνῶν.

Ἡ εὐνοϊκὴ ἐπίδρασις τοῦ τρόπου τούτου τῆς θεραπείας τῆς μέσης ὠτίτιδος φαίνεται ἐκ τῆς διαρκείας πρὸ πάντων. Ἐκ τῶν 20 περιπτώσεων, ἃς ἐθεράπευσα κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους τούτου, μία μόνη (μόνη αἰμορραγικὴ ὠτίτις) διήρκεσε 2 ἑβδομάδας. Ἀξίαν ἰδίας μνείας θεωρῶ περιπτώσιν μέσης ὠτίτιδος μετὰ μαστοειδίτιδος καὶ ἐρυθρᾶς διηθήσεως τῆς χώρας τῆς μαστοειδοῦς ἀποφύσεως εἰς ἑκτασιν μετζίδιε διαρκείας 25 ἡμερῶν ἀνευ διατρήσεως τοῦ τυμπάνου ἐντελῶς ἰαθεῖσαν κατὰ τὴν ἄνω μέθοδον ἐντὸς ἑβδομάδος, καὶ ἑτέραν περιπτώσιν ἀφορῶσαν τὸν συναδέλφον κ. Κ.. Τοῦτον πάσχοντα ἀπὸ μέσης ὠτίτιδος μετὰ δριμυτάτων πόνων συνεβούλευσα ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας παρακέντησιν, ἣτις ἕνεκεν ἀσυμφωνίας τῶν συναδέλφων ἐγένετο ἐν ἀπουσίᾳ μου μετὰ 5 ἡμέρας· ἀλλ' οἱ πόνοι διήρκεσαν ἔτι ἐπὶ δύο ἡμέρας μ' ὄλην τὴν ἄφθονον τρῆσιν τοῦ ἐξιδρώματος. Προςκληθεὶς νῦν ἀπεμύζησα ἄφθονον ὑγρὸν· οἱ πόνοι ἐπαυσαν ἐπὶ ἡμέραν ὄλην, ἀλλ' ἐπανῆλθον εἰς ὀλιγωτέραν ἔντασιν. Τὸ πείραμα δὲν ἐπανελήφθη ἕνεκα τῶν πόνων οὓς προξένησεν, ὡς μοι φαίνεται, ἕνεκα τῆς σμικρότητος τῆς παρακεντήσεως. Ἐπὶ 15 ἡμέρας ἐθεραπεύετο νῦν ὁ ἄρρωτος διαφοροτρόπως, ἡ δὲ περὶ τὰς αὕτη δὲν συνέφερον εἰς αὐτόν. Διηύρυνα τότε τὴν σχισμὴν τῆς παρακεντήσεως καὶ ἀπεμύζησα ἄπαξ ἔτι τὸ ὑγρὸν, ὅπερ ἄφθονον ἐξέρρευεν· ἀπὸ τῆς ἐπομένης οὐδ' ἔχνος ἐκκρίμα-

τος πλέον· ἡ ἀκουστικὴ δύναμις διὰ καθετηριασμῶν τῆς εὐσταχιανῆς σάλπιγγος ἐπανῆλθεν εἰς τὸ φυσιολογικόν· 15 ἡμέρας μετὰ ταῦτα παλιγκότησις τῆς νόσου. Παρακέντησις τὴν πρώτην ἡμέραν καὶ ἀπομύζησις τοῦ ἐξιδρώματος, ὅπερ ἄφθονον ἐκρέει νῦν ἐπὶ μίαν ἡμέραν, ἢ δ' ἀκοῆ ἀποκατέστη ὀλίγας ἡμέρας μετὰ ταῦτα τελεία.— Ὁ ἄρρωστος ἰάθη ῥιζικῶς βραδύτερον ἀπὸ τοῦ χρονίου αὐτοῦ ἄσθματος διὰ τῆς ἐκρίζωσης πολλῶν μικρῶν κινήτων πολυπόδων τῆς ῥίνος καὶ ἰδίως διὰ ἀποτομῆς τῶν ὀπισθίων ἄκρων τῶν κάτω ῥινικῶν κογχῶν.—

Ἡ διάρκεια τῶν οὕτω ὑπ' ἐμοῦ θεραπευθεισῶν ὠτίτιδων εἶναι σμικρὰ κυμαινομένη ἐντὸς 10 ἡμερῶν, ἀπαξ ἀνελοῦσα εἰς 2 ἐβδομάδας. Συντέμνεται δὲ ἡ διάρκεια αὕτη· διότι, ἂν ὁ Haug διὰ τῆς ἀποξηράνσεως μόνον τοῦ ἐξωτ. ἀκουστ. πόρου συνέτεμε ταύτην ἀπὸ 5—6 ἐβδομάδων εἰς 2—4, ἡμεῖς διὰ τῆς ἀπομύζησεως ἐπεκτείνομεν τὴν ξηρὰν ταύτην θεραπείαν καὶ πέρα τοῦ τυμπάνου, ἐφ' ὅλον τὸ μέσον οὖς, ὡς δύναται τις νὰ πεισθῇ ἀπὸ τῆς ποσότητος τοῦ ἀπομύζωμένου ἐξιδρώματος· αὕτη ἐστὶ πολλάκις τοιαύτη ὥστε δὲν δύναται τις νὰ πιστεύσῃ ὅτι προέρχεται μόνον ἀπὸ τοῦ κύκλου τοῦ τυμπάνου, ἀλλ' ὅτι τὸ μαστοειδὲς ἄκρον ὑπῆρξεν ἡ μεγαλύτερα αὐτοῦ δεξαμενῆ.

Εἶτα ὁ κ. **Μερτσάρης** ἐκθέτει **περιπτώσεις** τινὰς ἐνδιαφερούσας **ἀλλοτριῶν σωμάτων τοῦ κολεοῦ**.

Θ. Ἀκαιοριδῆς. — Διὰ τὴν δευτέραν περίπτωσιν ἄξιον σημειώσεως εἶναι ἡ ἀντοχή τοῦ κηρίνου πεσσοῦ ἐπὶ 50 ὀλόκληρα ἔτη, διότι ἂν ἦτο ἐκ μετάλλου ἢ ἄλλης τινὸς ὀργανικῆς οὐσίας, τάχιστα ἤθελε διαβρωθῆ ὑπὸ τῶν ἐκκρινόμενων ὑγρῶν.

4ν. Χρησιδῆς. — Ἀκριδῶς διὰ τὴν δευτέραν περίπτωσιν ἔχω νὰ προσθέσω ὅτι ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ὅπου διασφίζεται περισσότερο ἢ ἀρχαία ἰατρικὴ, γίνεται μᾶλλον χρῆσις τοιαύτης θεραπείας. Διότι ἀναφέρεται παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ἰδίως δὲ παρ' Ἰπποκράτει ῥητῶς περὶ χρήσεως καρπῶν, ὡς μήλων κτλ. πρὸς τοιοῦτους σκοπούς. Ἐνθυμοῦμαι δὲ ὅτι ἐν Τραπεζοῦντι πρὸ ἐτῶν πολλῶν ἀπήντησα πά-

σχουσαν, ἥτις εἶχε κάμει χρῆσιν μήλου πρὸς θεραπείαν προπτώσεως τῆς μήτρας. Τὸ μήλον εἰσαχθὲν πρὸ μηνῶν, εἶχεν ἤδη περιέλθει εἰς πλήρη σῆψιν καὶ προυκάλει ἔκκρισιν δύσοσμον.

Μανουηλίδης. — Τὸ δεύτερον ἀλλότριον σῶμα ἐνδιαφέρει κυρίως διὰ τὸ μακρὸν χρονικὸν διάστημα τῆς ἐν τῷ κόλπῳ διαμονῆς, ἄλλως ἀλλότρια σῶματα ποικιλώτατα ἀνευρίσκονται συχνάκις ἐν τῷ κολεῷ γυναικῶν. Ἐνθυμοῦμαι γαλλίδα φέρουσαν πεσσοῦ ἐκ ζύλου σκληροῦ λειανθέντος ἀπὸ 15 ἐτῶν. Ἐτέραν γραίαν φέρουσαν πεσσοῦ κοινόν, ὅστις ὁμοῦς ἐνεκα συρρικνώσεως τοῦ βλενογόνου τοῦ κολεοῦ ὡς ἐκ τῆς ἡλικίας συνεκρατεῖτο τόσον ἰσχυρῶς, ὥστε μόνον διὰ χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως ἐξῆλθεν.

Μερτσάρης. — Ὁ κόλπος φαίνεται συχνάκις ἀνεχόμενος τὰ ἀλλότρια σῶματα, ὅταν μάλιστα ταῦτα ἔχωσι λείαν τὴν ἐπιφανείαν καὶ δὲν εἶναι πορώδη. Πολλάκις δὲ παρετήρησα τοιαύτας περιπτώσεις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 4'

10 Ἰανουαρίου 1901.

Προεδρία ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΔΟΥ

Ὁ κ. **Παπανικολάου** ἀναφέρει πάσχοντα ἐκ **μέσης ὠτίτιδος μετὰ πυρετοῦ**, ἐνθα ἡ ἀπομύζησις ἤρκεσε καὶ τὸν πυρεττὸν νὰ ἄρῃ καὶ τὴν ἴασιν νὰ ἐπιταχύνῃ μεγάλως, ἐπελθοῦσαν ἐντὸς 3 ἡμερῶν.

Ὁ κ. **Μανουηλίδης** ἀναγινώσκει **ἀνακοίνωσιν περὶ τῆς ἐπιηρείας τοῦ ἐλείου μιάσματος ἐπὶ τοῦ στομάχου**.

Ἀκολούθως ὁ κ. **Πρόεδρος** ἐκθέτει τὴν γνώμην τῆς ἐπιτροπῆς περὶ προτάσεως τοῦ κ. Γαβριηλίδου ἔχουσαν ἐν περιλήψει ὡς ἐξῆς:

«Δις τοῦ ἔτους, ἦτοι ἐν ἀρχῇ καὶ τῷ τέλει τῆς περιόδου τῶν συνεδριῶν νὰ ἀπαγγέλληται ἐν εἰδικῇ συνεδρίᾳ τοῦ Συλλόγου καὶ ἐξ ὀνόματος τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς σοβαρὰ ἐπιστημονικὴ πραγματεία γενικοῦ διαφέροντος καὶ σχέσιν ἔχουσα πρὸς τὰς βιολογικὰς ἐπιστή-

μας τῶν τε ἀρχαίων καὶ τῶν νεωτέρων. Οἱ ἀνακοινούμενοι νὰ ἦναι εἰ δυνατόν ὁ Πρόεδρος ἢ ὁ Γραμματεὺς ἢ καὶ κωλυμένων τούτων ἄλλα μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς ἐκλεγόμενα διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 4Α'

17 Ἰανουαρίου 1901.

Προεδρία ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ

Ὁ κ. *Μανουηλίδης* λέγει τὰ ἐξῆς περὶ τῶν ἐπιπολαζουσῶν νόσων:

Ἡ κατὰ τὴν παρούσαν χειμερινὴν περίοδον ἀναφανείσα γρίπη πολλὰ τὰ ἄξια σημειώσεως παρέσχε, πολλαὶ δὲ ἐκ τῶν ἡμετέρων περιπτώσεων ἠδύναντο νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς θέματα μερικωτέρων μελετῶν. Κατὰ τὴν ἐσπέραν ταύτην θέλω περιορισθῆ εἰς γενικότητάς τινας σκοπὸν ἔχουσας νὰ καθορίσωσι μᾶλλον τὸν ἐπιδημικὸν χαρακτῆρα τοῦ παρόντος χειμῶνος. Περὶ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐν λόγῳ ἐπιδημίας σημειωτέον ὅτι ἀπὸ τῆς δευτέρας δεκαπενθημερίας τοῦ παρελθόντος Δεκεμβρίου ἢ γρίπη ἔλαβεν ἐπιδημικὸν χαρακτῆρα. Αἱ πλείσται δὲ τῶν περιπτώσεων αἱ καὶ ἐντονώτεραι παρατηρήθησαν κατὰ τὸ τέλος τοῦ εἰρημένου μηνός καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ τρέχοντος, ἀκριβῶς ὅτε ἡ πόλις ἡμῶν ἐκαλύπτετο ὑπὸ τῆς χιόνος. Καὶ αἱ πλείσται μὲν περιπτώσεις ἔσχον ὡς γενικοὺς χαρακτῆρας τοὺς ἐξῆς: ῥίγη μετὰ πυρετοῦ, πόνους κατὰ τὴν ὀσφῦν καὶ κατὰ τὸν θώρακα καὶ ἰδίως κατὰ τὴν ὠμοπλάτην, πόνους κατὰ τὰ ἄκρα (ἀρθραλγίαι καὶ μυαλγίαι), κατάρρους φαρυγγικούς, λαρυγγοτραχειακοὺς ἢ βρογχικούς καὶ γαστροεντερικούς. Ὁ πυρετὸς εἰς τινὰς περιπτώσεις ἐκυμαίνετο μετὰξὺ 39° καὶ 40°, εἰς τὰς πλείστας δὲ μετὰξὺ 37° καὶ 38°,5. Ἡ καθόλου πυρετικὴ ἐξέλιξις βραχεῖα, ἢ δὲ ἀνάρρως μακρὰ μετὰ γενικῆς καταπτώσεως τῶν δυνάμεων καὶ ἰδίως νευρικῆς ἀτονίας.

Ὡς ἰδιαιτέρους ἐντοπισμοὺς κατὰ μὲν τὸ ἀναπνευστικὸν σύστημα δὲν παρατήρησα σχετικῶς πολλοὺς· ἐκτὸς περιπτώσεών τινων πνευμονίας δὲν ἀνεύρισκω τὰς πνευμονικὰς ἐκείνας συμφορήσεις, αἰτίνας ἦσαν τόσον συχναὶ ἐν ἄλλαις ἐπιδημίαις. Κατὰ δὲ τὸν γαστροεντε-

ρικὸν σωλήνα σημειωτέον ὡς συχνὴν ἐντόπισιν τὴν ἐντεροκολίτιν, ἣτις ἐπιπολὴν πλειστάκις παρέτεινε τὰ πυρετικὰ φαινόμενα. Αὕτη δὲ πρέπει νὰ ἀναζητηθῆ μετὰ προσοχῆς, διότι ἄλλως δύναται νὰ παρέλθῃ ἀπαρατήρητος. Αἱ κενώσεις εἶναι λίαν δύσοσμοι καὶ παρουσιάζουσι βλένας, ἢ κοιλὰ καθόλου εἶναι ἐπώδυνος κατὰ τὴν ψηλάφησιν, ἰδίᾳ κατὰ τὰ ὑποχόνδρια καθ' ὅλην τὴν διαδρομὴν τοῦ παχέος ἐντέρου. Τέλος ὑπάρχει ἀνορεξία πλήρης, ἐπὶ πλεόν δὲ αὔπνια καὶ λειποθυμίαι. Πάντα δὲ τὰ φαινόμενα ταῦτα οὐ μόνον δὲν ἐνδίδουσι εἰς τὴν κινήσιν καὶ τὰ συνήθη ἀντινευρικά, ἀλλὰ καὶ ἐπιτείνονται· ἐνδίδουσι δὲ μόνον εἰς ἵπανειλημμένα ἑλαφρὰ καθάρσια καὶ τὰς ἐντεροκλύσεις.

Ὡς πρὸς τὰ ὄργανα τῆς κυκλοφορίας παρατήρησα περιπτώσιν γαγγραινῆς ξηρᾶς τοῦ ἄνω ἄκρου καὶ γνωρίζω παρομοίαν περίπτωσιν κατὰ τὸ κάτω ἄκρον παρατηρηθεῖσαν ὑπὸ συναδέλφου. Ἐν ἀμφοτέραις ταύταις ταῖς περιπτώσεσιν ἡ πάθησις προσέβαλε γυναῖκας ἡλικίας μετὰξὺ 50 καὶ 60 ἐτῶν. Ἐν τῇ ἡμετέρᾳ περιπτώσει ὑπῆρχε καὶ σάκχαρον εἰς τὰ οὔρα. Κατὰ τοὺς λόγους τῆς ἀσθενοῦς πρὸ τῆς γρίπης αὐτῆς δι' οὐδὲν παρεπονεῖτο, ἐπομένως προέκειτο περὶ διαβήτου λαυθάνοντος, ὅστις βεβαίως καὶ παρεσκεύασε τὸ ἔδαφος εἰς τὸ μολυσματικὸν νόσημα. Αἱ τοιαῦται γαγγραιναὶ ἔνεκα τῆς γρίπης δὲν φαίνονται συχναί. Ὁ Widal ἐν τῇ παθολογίᾳ τοῦ Charcot καὶ Bouchard οὐδεμίαν ποιεῖται περὶ αὐτῆς μνείαν. Παρομοίαν περίπτωσιν γαγγραινῆς ὀλοκλήρου τοῦ κάτω σκέλους παρατήρησα ἄλλοτε ἐν Λυών, ἐν τῇ χειρουργικῇ κλινικῇ τοῦ Jaboulay. Ἐπιπολῆς ἐκ τῶν νεφρῶν καὶ τοῦ ἥπατος παρατήρησα σπουδαϊοτάτην περίπτωσιν μετὰ τοῦ συναδέλφου κ. Σγουρδαίου.

Ὁ ἀσθενὴς ἐτῶν 45 καὶ ἀλκοολικὸς τὴν τρίτην ἡμέραν τῆς γρίπης ἠθάνθη ἰσχυρὰν ὀσφυαλγίαν, ἢ δὲ ἐξέτασις ἀπέδειξεν ἐν τοῖς οὔροις τὴν παρουσίαν ἰσχυροῦ ποσοῦ λευκώματος. Τὴν ἐπαύριον ἀνεφάνη καὶ ἰκτερος, τὸ δὲ ἥπαρ ἦτο λίαν διωγκωμένον καὶ ἐπώδυνον· ὁ ἰκτερος ἦτο βαθύχρους μετὰ τῶν συνήθων χολοχρωστικῶν οὐσιῶν καὶ δὴ μεγάλης ποσότητος οὔροχολίνης ἐν τοῖς οὔροις. Μετὰ

τινας ημέρας ἐπῆλθε βελτίωσις τις ἐν τῇ καταστάσει τοῦ ἀσθενοῦς, ἀλλ' αὐτὴ ἦτο πρόσκαιρος καὶ ὁ θάνατος ἐπῆλθε μετὰ φαινομένων γενεϊκῆς τοξαιμίας καὶ καρδιακοῦ κολλάψου.

Ὡς σπανίαν ἐκδήλωσιν τῆς παρούσης ἐπιδημίας παρετήρησα παρὰ δύο ἀδελφοῖς μικρᾶς ἡλικίας ἐξάνθημα ὀστρακιοειδὲς καθ' ὃν καιρὸν ἡ μήτηρ αὐτῶν προσεβάλλετο ὑπὸ τῆς συνήθους μορφῆς τῆς γρίπης. Τὸ ἐξάνθημα τοῦτο συνδεόμενον καὶ ὑπὸ φαρυγγίτιδος κατ' ἐπιπολὴν νεκρωτικῆς μετὰ ψευδομεμβρανῶν κατὰ τὰς ἀμυγδαλὰς παρῆλθεν ἐντὸς 48 ὥρῶν μολὶς παρασχὼν ἀσήμαντον λεπίδωμα· ἡ φαρυγγίτις ἐπίσης εὐκολώτατα ἐνέδωκεν εἰς τινὰς ἀντισηπτικούς γαργαρισμούς, ἡ δὲ θερμοκρασία δὲν ὑπερέβη τοὺς 38°. Δύο δὲ ἄλλοι παῖδες τῆς αὐτῆς οικογενείας ἔμειναν ἀθικτοὶ ὡσεὶ μαρτυροῦντες κατὰ πάσης ὑποθέσεως πραγματικῆς ὀστρακιάς.

Τέλος σημειωτέον ὅτι αἱ ῥινοφαρυγγίτιδες ἦσαν συχνόταται, ἐνίοτε δὲ ἐπεπλάκησαν ὑπὸ σοβαρᾶς διπλῆς πυορροϊκῆς ἐπιπεφυκίτιδος.

Σ Υ Ν Ε Δ Ρ Ι Α 4B

24 Ἰανουαρίου 1901.

Προεδρία ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

Ὁ κ. Π. **Ἀπέρης** παρουσιάζει φορητὸν ἐξ ἀργιλίου πτυελοδοχεῖον τοῦ Bernheim.

Ὁ κ. **Νούλης** παρατηρεῖ ὅτι τὸ πτυελοδοχεῖον τοῦτο θὰ ἦτο εὐχρηστότερον, ἂν εἶχε τὸ σχῆμα πεπλατυσμένον, ὥστε νὰ φέρηται εὐκόλως ἐν θυλακίῳ.

Ὁ κ. Θ. **Ἀκσετορίδης** λέγει ὅτι ἡ Ἐπιτροπὴ πρέπει νὰ συστήσῃ αὐτὸ δημοσίᾳ εἰς τοὺς προσερχομένους εἰς τόπους δημοσίων συναθροίσεων, ἐνθα συνήθως παρατηρεῖ τις ὅτι τὸ κοινὸν πτύει ἀδιαφόρως ἐπὶ τοῦ δαπέδου.

Ὁ κ. **Νούλης** συνιστᾷ νὰ γίνῃ λόγος ὅπως τεθῶσι πτυελοδοχεῖα ἐν ταῖς αἰθούσαις τῶν σχολῶν.

Ὁ κ. **Ἀπέρης** παρατηρεῖ ὅτι πάντοτε πρὸς διάδοσιν καὶ γενίκευσιν τοιούτων ὑγιεινῶν ἀντικειμένων ἐν ἀρχῇ ὑπάρχει δυσκολία τις, διότι π. χ. ἐν τῇ περιπτώσει

ταύτη σοβαρῶς ἀποφεύγουσι τὴν χρῆσιν ἵνα μὴ ὦσι φανεροί, οἱ δὲ μὴ πάσχοντες ἵνα μὴ παρεξηγῶνται. Ἄλλὰ καὶ δὲν εἶναι ἀδύνατος ἡ διάδοσις, διότι ἅμα παρέλθη ἡ πρώτη ἐντύπωσις, τὸ ὠφέλιμον ἐπιβάλλεται. Ἡ δὲ τιμὴ εἶναι μικρά, ὅσον δὲ διὰ τὸ σχῆμα, φαίνεται ὅτι προετιμήθη τοῦτο διὰ τὴν εὐρυχωρίαν τῆς χοάνης. Βεβαίως δὲ καὶ ὡς πρὸς τοῦτο θέλει ἐπέλθει βαθμηδὸν ἡ δέουσα βελτίωσις. Τέλος μὴ λησμονῶμεν ὅτι ἡ περὶ τὴν κατασκευὴν ἐπιμέλεια καὶ ἀκρίβεια τοιούτων ἀντικειμένων δὲν πρέπει νὰ θυσιάζηται χάριν τῆς εὐτελείας τῆς χρηματικῆς ἀξίας, διότι ἄλλως καθίστανται ἐπιβλαβέστατα.

Ὁ κ. Θ. **Ἀκσετορίδης** ὑπομνησκει ὅτι ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐν τοῖς δημοσίοις λουτροῖς ὑπάρχουσι πτυελοδοχεῖα ἐπὶ τῶν τοιχωμάτων ἐν εἴδει ὀπῶν, ὅπως πτύωσιν οἱ λουόμενοι καὶ μὴ μολύνωσι τὸ ὕδωρ τῶν λουτρῶν, ἐνθα πολλοὶ οἱ λουόμενοι.

Ὁ κ. **Παπανικολάου** ἀναφέρει ὅτι ἀνεκαθεν συνηθίζει νὰ συνιστᾷ εἰς τοὺς πελάτας αὐτοῦ, τοὺς πάσχοντας ἐκ μολυσματικῆς νόσου, ὅπως φέρωσι φιαλίδιον εὐρύστομον διὰ τὰ πτύελα, ἀπαγορευῶν αὐτοῖς νὰ πτύωσιν ἐντὸς ῥινομάκτρου. Εὐρίσκει ὅμως ὅτι τὸ παρὸν μετάλλινον πτυελοδοχεῖον εἶναι πολὺ ἀνώτερον καὶ πράγματι ἀξιοσύστατον. Προσδέτει δὲ ὅτι ἐν Γερμανίᾳ ἐπιβάλλεται ὑπὸ τῶν δημορχιῶν ὅπως εὐρίσκωνται πτυελοδοχεῖα πολλὰ καὶ ἐν τοῖς δημοσίοις κήποις καὶ περιπάτοις.

Ἀκολουθῶς ὁ κ. **Ἄν. Χρησιτίδης** ἐκδέτει περίπτωσιν **γρίπης μετ' ἐγκεφαλικῶν ἀλλοιώσεων** ἔχουσαν ὡς ἐξῆς:

Ὁ ἀσθενὴς Γ. Δ., 22 ἐτῶν, ἐπαῆλθε τῇ 28 παρελθόντος Δεκεμβρίου εἰς τὸ Ἐθνικὸν Νοσοκομεῖον παραπονούμενος ὅτι ἀπὸ 4 ἡμερῶν ἔχει πυρετὸν, κεφαλαλγίαν, βῆχα ἐλαφρὸν, πόνους μελῶν, ζάλην καὶ ναυτίαν.

Κατὰ τὴν ἐξέτασιν ἐκτὸς καταρροϊκῶν ρόγχων οὐδὲν ἕτερον ἐν τοῖς πνεύμοσιν. Ἄλκοολικός δὲν ἦτο οὔτε σφιλιδικός. Ὁ πυρετὸς κατέπεσε ταχέως, ἀλλ' ἀπὸ τῆς δευτέρας ἡμέρας παρετηρήθη βραδυγλωσσία τις κα

συγχρόνως αδυναμία χειρῶν και ποδῶν. Τὴν τρίτην ἡμέραν τὰ φαινόμενα ἦσαν ἐντονώτερα, ἡ δεξιὰ χεὶρ ἀσθενέστερα τῆς ἀριστερᾶς, ἐπὶ πλέον τὰ τε ἄνω ἄκρα και τὰ κάτω τὴν μὲν αἰσθησὶν εἶχον ἀκεραίαν, τὴν δὲ κινήτικότητα οὐχί· ὁ ἀσθενὴς περιεπάτει: τρέμων και ἐλαφρῶς κάμπτων τὸν κορμόν, ὡσεὶ ἦτο οἰνοβαρῆς. Τὸ φαινόμενον τῶν γονάτων φυσιολογικόν, ἐν δὲ τοῖς ὀφθαλμοῖς αἱ κόραι ἐλειτούργουν καλῶς, και ἡ ὄρασις ἦτο ἀκεραία. Μετὰ 8 ἡμέρας ἡ κατάστασις αὐτὴ ἤρξατο βελτιουμένη βαθμηδόν, τὴν δὲ 30 ἡν ἀπὸ τῆς ἐξόδου ἐξῆλθεν ὁ ἀσθενὴς τελείως ὑγιής.

Φαινόμενα ἐκ τοῦ νευρικοῦ συστήματος παρατηροῦνται οὐχὶ σπανίως και ἐν τῇ γρίππῃ και ἀναφέρονται περιπτώσεις μετ' ἐγκεφαλικῶν ἀλλοιώσεων. Ἐν τῇ ἡμετέρᾳ περιπτώσει ἐπίσης ἐσκέφθη ὅτι ἐλάβον χώραν τοιαύται ἀλλοιώσεις, ὅτε ἀνέγνωσα ἐν τῇ *Semaine Médicale* (Ἄρ. 52, 1900) περιληψὶν μελέτης, ἧς τὸ πρωτότυπον ἀνῆκον εἰς τὸν Guttman ἰδημοσιεύθη ἐν τῇ *Neurol. Centralblatt*, 1 Αὐγούστου 1900. Ὁ κ. Guttman δημοσιεύει δύο περιπτώσεις, ὧν ἡ μία εἶχε τὰ ἐπόμενα συμπτώματα. Ὁ ἀσθενὴς 18 ἐτίας τὴν 4 ἡν ἐβδομάδα μετὰ τὴν προσβολὴν τῆς γρίππης ἠσθάνθη ἀδυναμίαν μεγάλην εἰς τὴν δεξιάν κνήμην, ἐδυσκολεύετο ἐπίσης εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ ὀμωνύμου βραχίονος. Ἐντὸς 15 ἡμερῶν ἡ ἀδυναμία νῦξησε, προσεβλήθη δὲ και τὸ ἀριστερὸν ἄκρον, οὕτως ὥστε τὸ βάδισμα ἦτο δυσχερὲς και ὅτε ἐστηρίζετο ἐπὶ βακτηρίας· ὁ ἀσθενὴς ἐβάδιζεν ἀκριβῶς ὡς οἱ μέθυσοι. Συνυπῆρχε τέλος ζάλη, και πάρεσις ὀφθαλμικῶν τινῶν μυῶν· ἀκολουθῶς ἤρξατο ἡ βελτίωσις και ἐντὸς 15 ἄλλων ἡμερῶν ἐπῆλθεν ἴασις πλήρης. Ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει ἡ ἀσθενὴς 54 ἐτῶν προσβληθεῖσα ὑπὸ γρίππης τὸν Δεκέμβριον 1899 κατείχετο μετὰ ταῦτα ὑπὸ νευρικῆς ἀδυναμίας και διαταραχῆς τῆς λαλιᾶς, μὴ δυναμένη νὰ ἀρθώσῃ ὠρισμένας λέξεις. Ἡ ἀσθενὴς αὕτη παρεπονείτο ἰδίως δι' ἀδυναμίαν τοῦ δεξιοῦ ἡμιμορίου· κατὰ Μάρτιον δὲ τοῦ 1900 κατελήφθη αἰφνιδίως ὑπὸ γενικῆς ἀδιαθεσίας ἀκολουθουμένης ὑπὸ ἐμέτων, οἵτινες ἐπανελαμβάνοντο καθ' ἐκάστην πρωίαν τακτικῶς. Μετὰ δύο μῆνας κατελήφθη ὑπὸ σφοδροτάτης κε-

φαλαλγίας, ὅτε και ἡ τοῦ δεξιοῦ ἡμιμορίου πάρεσις μετεβλήθη εἰς τελείαν ἡμιπληγίαν μετ' ἐπαισθητῆς ἐλαττώσεως και τῆς αἰσθητικότητος· προσέτι πλήν τῆς δυσκολίας τῆς λαλιᾶς εἶχε βραγχνὴν τὴν φωνὴν και δυσκαταποσίαν· ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν οὐδέν. Τέλος μετὰ 15 ἡμέρας ἀπέθανεν ἡ ἀσθενὴς.

Ἡ ἡμετέρα περίπτωσις οὕσα ἐλαφροτέρας μορφῆς παρομοιάζει τῇ πρώτῃ τοῦ κ. Guttman, ὅστις ἀπέδωκεν αὐτὴν κατὰ συμπέρασμα λογικόν εἰς ὀξείαν ἐγκεφαλίτιν κατὰ τὴν ὀπισθίαν μοῖραν τῆς βάσεως ἐντοπισθεῖσαν και ἀπολήξασαν εἰς ἴασιν, τὴν δὲ δευτέραν και βαρυτέραν, καίτοι μὴ δυναθεὶς νὰ νεκροτομήσῃ, θεωρεῖ ὡς ἀποτέλεσμα ἐγκεφαλίτιδος ἀρχικῶς τοπικῆς εἶτα δὲ ἐπεκταθεῖσης εἰς τὰς γειτονικὰς χώρας τῆς ὀπισθίας μοῖρας τῆς βάσεως.

Ἡ ἐν τῷ ἐμῷ παθολογικῷ τμήματι ἐπιδημία τῆς γρίππης εἶχεν ἐν γένει χαρακτηριστῆρα ἡπιον. Κυριώτερα δὲ φαινόμενα ἦσαν ζάλη, ναυτία, ἔμετοι, κεφαλαλγία, πυρετὸς συνήθως ἀνερχόμενος μέχρι 38° σπανίως δὲ μέχρι 40° και 40°,5, πόνοι τῶν μελῶν και ὀσφυαλγία, ποτὲ δυσκοιλίτης και ποτὲ ἐλαφρὰ εὐκοιλίτης. Συνήθης μορφή ἦτο ἡ θωρακικὴ μετὰ βρογχίτιδος, βρογχοπνευμονίας ἢ καθαρᾶς πνευμονίας. Ἐν τινι μάλιστα περιπτώσει ἐπῆλθον και ἰσχυραὶ ἀποχρέμψεις αἵματος καθαροῦ. Λεύκωμα ἐν τοῖς οὖροις παρετηρήθη και ἐν προηγουμέναις ἐπιδημίαις, τὴν φορὰν δὲ ταύτην δις μόνον· ἀπαξ δὲ βαθὺς ἵκτερος.

Νούησις.—Οἱ συγγραφεῖς παρετήρησαν μικρὰς αἰμορραγίας εἰς τὰς κοιλότητας τοῦ ἐγκεφάλου, σχεδὸν ἐκχυμώσεις και μικρὰς φλογιστικὰς ἐπεξεργασίας, δι' ὧν ἐξηγοῦνται αἱ παραλύσεις. Ἐνθυμοῦμαι ἀσθενῆ παθόντα ἰσχυρὰν γρίππην φαρυγολαρυγγικὴν μετὰ πυρετοῦ 40° ὀλιγομέρου· τὴν 10 ἡμέραν ἐπῆλθε παράλυσις τοῦ ἐξωτερικοῦ ὀρθοῦ τοῦ ἀριστεροῦ ὀφθαλμοῦ, ἧτις κατόπιν ἰάθη τελείως.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 4Γ'

31 Ἰανουαρίου 1901.

Προεδρία ΑΝ: ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

Ὁ γραμματεὺς ἀναγινώσκει περιγρα-

φήν περιπτώσεως **αμαυρώσεως τελείας** μετά τῆς νεκροτομίας σταλείσαν ὑπὸ τοῦ κ. **Γ. Τσιραγγέλου** ἐσωτερικοῦ ἰατροῦ τοῦ Ἐθνικοῦ Νοσοκομείου ἔχουσαν ὡς ἐξῆς:

Α. Δ... ἐκ Προύσης, ἔγγαμος, ἐτῶν 38, ὕφαντῆς. Προσῆχθη ἐν τῷ ἡμετέρῳ Νοσοκομείῳ τῇ 11ῃ Ἰουλίου 1900, ἐν πλήρει ἀσυναρτησίᾳ καὶ παραληρηματι. Παρουσίαζεν ἑλαφρὰν πάρεσιν τοῦ δεξιοῦ ἡμιμορίου τοῦ σώματος καὶ τελείαν ἀμαύρωσιν. Ἐκ τῶν λοιπῶν συστημάτων οὐδὲν σχεδὸν παρουσίαζεν.

Τῇ 7ῃ Αὐγούστου, ἐγένετο ὀφθαλμοσκοπικὴ ἐξέτασις παρὰ τοῦ ὀφθαλμολόγου τοῦ ἡμέτερου Νοσοκομείου κ. Α. Τράντα, ἣτις ἀπεκάλυψεν ἀρχομένην ἀπόχρωσιν τῆς ὀπτικῆς θηλῆς ἰδίᾳ ἐκ τῶν ἔνδον.

Ἡ αὐτὴ κατάστασις τῆς ἀσυναρτησίας καὶ τοῦ παραληρηματος μετὰ φαινομένων προϊόντος μαρασμοῦ ἐξηκολούθησεν ἐπὶ 5 περίπτου μῆνας, ὅτε τῇ 14ῃ Δεκεμβρίου, ὑπέκυψεν εἰς ἀριστερὰν βασικὴν πνευμονίαν.

Ἡ νεκροτομία, γενομένη ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ τοῦ ἡμέτερου Φρενοκομείου κ. Ἀποστολίδου, ἀπεκάλυψε τὰ ἐξῆς: ἡ σκληρὰ μῆνιγξ ἦτο λίαν πεπαχυμένη. Μεγάλῃ ἐγκεφαλικῇ συμφορῆσις. Ἄφθονον ἐγκεφαλικὸν ὑγρὸν ὡσεὶ ἐγκεκυστωμένον ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς κινητικῆς ζώνης καὶ αἰμορραγίαι τριχοειδεῖς.

Ἀθρωμάτωσις τῆς βασικῆς ἀρτηρίας τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τῶν πρωτευόντων αὐτῆς κλάδων. Κατὰ τὸ ἀριστερὸν ἡμισφαίριον μέγα χάσμα ὅπερ κατελάμβανε τὴν βᾶσιν τοῦ β' ἐπιμήκου μετωπιαίου γύρου μέχρι τῆς ἑλικῆς τοῦ Broca. Εἰς ἀμφοτέρους τοὺς ἱνιακοὺς λοβοὺς ἀπώλεια ἐγκεφαλικῆς οὐσίας ἐκ νεκρώσεως δίκην χασμάτων, καταλαμβανόντων ἀριστερὰ μὲν ἅπαντα τὸν ἱνιακὸν λοβὸν κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν αὐτοῦ ἐπιφάνειαν, δεξιὰ δὲ μένει ἀβλαβὲς μικρὸν τι μέρος τῆς γωνίας τοῦ ἱνιακοῦ λοβοῦ. Ἐναποθέσεις τιτανωδῶν ἀλάτων κατὰ τὰς μαλακυνθείσας χώρας τοῦ ἀριστεροῦ ἰδίως ἱνιακοῦ λοβοῦ. Ἡ ἐσωτερικὴ ἐπιφάνεια τοῦ αὐτοῦ λοβοῦ ὡς καὶ οἱ ἀτρακτοεῖδεις καὶ γλωσσοειδεῖς γῦροι ἀμφοτέρων ἦσαν ἀκέραιοι, πλὴν τοῦ ἀριστεροῦ σφηνοειδοῦς, ὃν ἡ μαλάκυνσις εἶχε κατὰ τὸ πλεῖστον καταστρέψει.

Ὁ κ. Πρόεδρος συμπληρῶν τὴν περι-

γραφὴν ταύτην ἀναφέρει ὅτι ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀποθανὼν οὔτε ἀλκοολισμὸν εἶχεν οὔτε σύφιλιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 4Δ'

7 Φεβρουαρίου 1901.

Προεδρία ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

Ὁ κ. **Παπανικολάου** παρουσιάζει ἀσθενῆ ὀθωμανὸν 55 ἐτῶν περίπου πάσχοντα ἀπὸ πολλοῦ ἐκ πολλαπλῶν **ινωδῶν πολυπόδων** τῆς δεξιᾶς ῥινικῆς κοιλίας καὶ χοάνης, οἵτινες διὰ τοῦ χρόνου ἐπήνεγκον σημαντικὴν παραμόρφωσιν τῶν ἐξωτερικῶν καὶ ἐσωτερικῶν ῥινικῶν τοιχωμάτων ἐπεκτεινομένην μέχρι τῆς μετωπιαίας χώρας. Ὁ κ. Παπανικολάου ἐπιφυλάσσει νὰ παρουσιάσῃ αὐτὸν καὶ βραδύτερον μετὰ τὴν δέουσαν θεραπείαν, ἐφ' ἧς ἐλπίζει μεγάλην βελτίωσιν καὶ τῆς εἰρημένης διατροφῆς πλὴν τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ἀναπνευστικῆς λειτουργίας τῆς ῥινός, ἣτις μέχρι τοῦδε διατελεῖ τελείως πεφραγμένη.

Ὁ κ. **Π. Ἀπέρης** ζητεῖ πληροφορίας περὶ τοῦ τελευταίως παρατηρηθέντος θανάτου λυσοδῆκτου τινὸς ἐκ Ταταούλων, ὅστις εἶχεν ὑποβληθῆ καὶ εἰς τὴν προφυλακτικὴν διὰ τοῦ ἀντιλυσσικοῦ ὀρροῦ θεραπείαν.

Νούλης. — Εἶδον τὸν ἀποθανόντα τὴν προτεραίαν τοῦ θανάτου (5 Φεβρουαρίου) ἐν συμβουλίῳ μετὰ τῆς Α. Ε. τοῦ Ζηροῦ πασᾶ καὶ νομίζω ὅτι εἶμαι εἰς θέσιν νὰ παράσχω καλὰς τινὰς πληροφορίας. Ὁ παθὼν διδάσκαλος τὸ ἐπάγγελμα τὴν ἐσπέραν τῆς 19 Ἰανουαρίου 1901 κατήρχετο ἐκ Ταταούλων, ὅτε κύων τις καθ' ὃδὸν χωρὶς νὰ πατηθῆ ἢ νὰ λάβῃ ἀφορμὴν τινα ἐπετέθη κατ' αὐτοῦ καὶ ἐδήξε τὴν κνήμην· τὸ δῆγμα ἐπήνεγκε καὶ μικρὰν αἰμορραγίαν, τόσον ὥστε ἐδέησε νὰ γίνῃ καὶ μικρά τις περιδέσις ἀντισηπτικῆ. Τῇ 22 Ἰανουαρίου 1901 ἤτοι τὴν τετάρτην ἡμέραν ἀπὸ τῆς δῆξεως κατὰ σύστασιν τοῦ ἰατροῦ αὐτοῦ ὁ παθὼν μετέβη εἰς τὸ ἐνταῦθα αὐτοκρατορικὸν λυσοιατρεῖον

καὶ ὑπεβλήθη τακτικῶς εἰς τὰς ἐνέσεις τοῦ ἀντιλυσσικοῦ ὄρου· ὁ κύων δῆζας κατόπιν καὶ γαλακτοπώλην τινὰ ἐφονεύθη καὶ ὑπεβλήθη εἰς τὴν δέουσαν ἐξέλεγχιν, ἣς ἀγνοεῖται εἰςέτι τὸ ἀποτέλεσμα. Τὰ φαινόμενα τῆς ἐκδηλώσεως τῆς λύσεως παρατηρήθησαν κυρίως τὴν 4 Φεβρουαρίου ἀλλὰ καὶ τὸ ἑσπέρας τῆς 3 Φεβρουαρίου ἐφάνη ἔχων διέγερσιν τινὰ, ἴσως εὐρισκόμενος ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ φόβου, ὁ δὲ προσκληθεὶς ἰατρός περιωρίσθη τότε νὰ τον καταπραῦνη. Τὴν 4 Φεβρουαρίου πρωτὰν ἡ φωνὴ ἦτο ἠλλοιωμένη καὶ βραχνὴ καὶ παρηγγέλη νὰ κάμη λουτρόν χλιαρόν· ἀκολούθως τὰ φαινόμενα ἠῶξαν εἰς ἔντασιν. Τὴν 5 Φεβρουαρίου ὅτε ἐγένετο τὸ συμβούλιον, τὰ κάτω ἄκρα ἦσαν παρετικά, ἐξ οὗ δυσκινησία μεγίστη, ὑπῆρχε δυσκαταποσία τις τοῦ ὕδατος, ἡ δὲ διάνοια ἦτο καλή. Ὁ θάνατος ἐπῆλθε μετὰ 48 ὥρας ἐκ παραλύσεως τῆς καρδίας. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἄξια σημειώσεως εἶναι ἡ ταχεῖα ἐμφάνισις τῶν συμπτωμάτων, ἡ σχετικὴ ἔλλειψις τῆς ὑδροφοβίας καὶ ἡ ὑπεροχὴ τῶν παραλυτικῶν φαινομένων.

Ὁ κ. **Πρόεδρος** παρατηρεῖ ὅτι σπανιώτατα ἐπῆρχοντο θάνατοι μεταξὺ τῶν θεραπευομένων ἐν τῷ λυσσιατρῆϊ ἐπὶ τῆς διευθύνσεως τοῦ Ζωηροῦ πασᾶ, οἱ ὀλίγοι δὲ οὗτοι ἀπέθανον, διότι εἶχον προσέλθει βραδύτατα, τινὲς δὲ ἦσαν λυκόδηκτοι. Τὴν δὲ παραλυτικὴν ταύτην μορφήν ὁ Ζωηρὸς πασᾶς θεωρεῖ ὡς τὴν δεινοτάτην καὶ σπανιωτάτην μορφήν, ἅπαξ παρατηρήσας αὐτός.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 4Ε'

14 Φεβρουαρίου 1901.

Προεδρία ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

Ὁ κ. **Π. Κελαϊδίτης** περὶ ἐπιπολαζουσῶν νόσων ἐκθέτει **περιπτώσιν δηλητηριάσεως ἐκ φανικοῦ ὀξέος** ἔχουσαν ὡς ἑξῆς:

Κοράσιον ἐξαετὲς προσεβλήθη ἐξ ὀστρακιάς, ἣτις διελύθη ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἐξαλειφθέν-

των τοῦ τε ἐξανθήματος καὶ τοῦ πυρετοῦ· κατὰ τὴν περίοδον ταύτην εὐρέθη ἅπαξ καὶ λεύκωμα ἐν τοῖς οὔροις. Μετὰ τινὰς ἡμέρας τὸ κοράσιον ἤρξατο ἐκ νέου νὰ πυρέσση, συγχρόνως δὲ καὶ νὰ βήχη· κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐπισκέφθησαν πολλοὶ συνάδελφοι τὴν μικρὰν ἀσθενῆ, διότι τὰ φαινόμενα δὲν ἐξηγοῦντο ἐπαρκῶς καὶ ὁ πυρετὸς ἐπέμενεν. Εἰς ἐκ τῶν πρώτων συναδέλφων ἀπεφάνθη, ὅτι παρατήρησε ψευδομεμβράνας ἐν τῷ φάρυγγι, ὅπερ δὲν ἐπεβεβαιώθη οὔτε ὑπ' ἐμοῦ οὔτε ὑπ' ἄλλων. Τὰ οὔρα ἐξετασθέντα καὶ πάλιν εἶχον φυσιολογικῶς. Ἐπὶ τέλος ἡμέρας ἦλθεν εἰς φῶς ἡ πηγὴ τοῦ κακοῦ ἀπροσδοκῆτως, διότι ἐπρόκειτο περὶ δεξιᾶς μέσης πυορροϊκῆς ὠτίτιδος, ἣτις ἐπὶ τέλος ἐληξεν εἰς διάτρησιν τοῦ τυμπάνου καὶ ὠτόρροϊαν ἀρθρωτάτην, ἅτε τοῦ κορασίου ὄντος καὶ κράσεως χοιραδικῆς. Τότε παρηγγέλησαν διαπλύσεις τοῦ ὠτός διὰ βορικοῦχου διαλύσεως καὶ βύσματα ἐκ φανικοῦχου βάμβακος χάριν ἀντισηψίας. Ἀκολούθως ἡμέρας μετὰ 10 περίπου ἡμέρας παρατηρήθη ὅτι τὰ οὔρα τῆς πασχούσης ἦσαν μελανὰ, οἱ δὲ προσκληθέντες συνάδελφοι ἠδυνάτουσαν νὰ ἐξηγήσωσι πῶς παρήγεται ἡ μελανουρία αὕτη. Τὰ οὔρα ἐξεταζόμενα δὲν ἐνεῖχον οὔτε λεύκωμα οὔτε ἄλλο τι προϊὸν παθολογικόν. Ἐνῶ ἡμέρας διήρκει οὕτω πως ἡ μελανουρία, εἰς τῶν συναδέλφων εὐρισκόμενος ἐν τῷ φαρμακείῳ ἔνθα ἠγοράζοντο τὰ φάρμακα τῆς πασχούσης παρετήρησεν ὅτι ἠγοράζετο καὶ βάμβαξ φανικοῦχος διὰ τρίτην φορὰν πρὸς χρῆσιν κατὰ τῆς ὠτορροίας, ὑποπευθεὶς δὲ ὡς αἰτίαν τῆς μελανουρίας τὴν χρῆσιν τοῦ βάμβακος τούτου ἔσπευσε νὰ ἀπαγορεύσῃ τοῦτο συστήσας ἀντ' αὐτοῦ βορικοῦχον βάμβακα. Παραδόξως δὲ ἀπὸ τῆς ἐπιούσης ἡμέρας τὰ οὔρα ἤρξαντο νὰ ἀνακτῶσι τὴν φυσικὴν χροιάν καὶ τὴν τρίτην ἡμέραν ἀπὸ τῆς ἀπαγορεύσεως κατέστησαν ταχέως φυσιολογικὰ καὶ κατὰ τὴν χροιάν.

II. Ἀπέρης. Ἡ παρατήρησις αὕτη εἶναι λίαν περίεργος, διότι ἡ δηλητηρίασις ἐπῆλθεν ἐκ μηδαμινῆς ποσότητος φανικοῦ ὀξέος, δύσκολον δὲ ν' ἀποδοθῆ εἰς ἄλλην αἰτίαν, διότι τὰ οὔρα οὔτε λεύκωμα ἐνεῖχον, οὔτε ἄλλο τι ἐξηγοῦν τὴν τοιαύτην χρῆσιν, περιπλέον δὲ ἡ ἰασις ἐπῆλθεν εὐ-

θὺς ὡς διεκόπη ἡ χρῆσις τοῦ φανικοῦχοῦ βάμβακος. Φαίνεται δὲ ὅτι ἐπὶ δηλητηριάσεως διὰ φανικοῦ ὀξέος, ἵνα ἐπέλθῃ ἡ μελανουρία δὲν ἀπαιτεῖται ἡ ἀπορρόφησης μεγάλου ποσοῦ φανικοῦ ὀξέος, ὅπερ ἄλλως τε προκαλεῖ τὴν μελανουρίαν ἐμμέσως, δηλ. προκαλεῖ κυρίως ἐτέρας ἀποσυνθέσεις ἐν τῷ αἵματι, αἵτινες ἐκκρινόμεναι διὰ τῶν οὖρων χρωματίζουσιν αὐτά.

Ὁ κ. Θ. *Ἀκροτορίδης* φρονεῖ ὅτι δὲν εἶναι ἀπίθανον νὰ ἐπῆλθεν ἡ παραγωγή αἱματίνης ἐξ ἀποσυνθέσεως τοῦ αἵματος ἐν καιρῷ τῆς ὄστρακιᾶς, ἐξ ἧς ἀποκρινόμενης διὰ τῶν οὖρων νὰ ἐπῆλθεν ἡ χρώσις τούτων. Προσθέτει ὅμως ὅτι δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ἡ μελανουρία αὕτη διὰ τοῦ φανικοῦ ὀξέος, ἐὰν παραδεχθῇ τις ὅτι ἡ παθολογικὴ κατάστασις τῶν νεφρῶν εἶχεν ἤδη ἐτοιμάσει τὸ ἔδαφος διὰ τῆς παρελθούσης ὄστρακιῶδους νεφρίτιδος. Ἀμφιβάλλει δὲ διὰ τὴν δρᾶσιν τοῦ μικροῦ ποσοῦ φανικοῦ ὀξέος, διότι ἤδη καὶ εἰς τὰ φυσιολογικὰ οὖρα ὑπάρχει ποσὸν τι φανικοῦ ὀξέος.

Ὁ κ. Π. *Γαιρόπουλος* ὑπομνήσκει τὴν μεγίστην ἀπορροφητικὴν ἰκανότητα τῆς ἐπιφανείας τοῦ μέσου ὠτὸς ἀφ' ἑνὸς καὶ τὴν ἀφθονωτάτην ὠτόρροϊαν μετὰ διαβρώσεως τοῦ τυμπάνου διὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην· προσθέτει δὲ ὅτι τὸ ἐν τῷ βάμβακι περιεχόμενον ποσὸν φανικοῦ ὀξέος δὲν εἶναι ἀνάξιον λόγου, διότι ἐνφαι ἰσχυρόταται διαλύσεις εἰσι 5 %, οἱ φανικοῦχοι βάμβακες ἐνέχουσι 5—10 %, ἔνεκα δὲ τῆς ἀφθονίας τῆς ὠτόρροϊας τὸ βύσμα διαβρέχεται τελείως καὶ ἔνεκα τῆς θερμότητος μεταδίδει εὐκόλως τὸ φανικὸν ὀξύ εἰς τὸ ἀφθονον ἐκκρίμα τὸ ἐπανακάμπτον εὐκόλως εἰς τὸ κοῖλον τοῦ μέσου ὠτὸς ἔνεκα τῆς διαβρώσεως τοῦ τυμπάνου.

Παπανικολάου. Ἐπίσης φαίνεται μοι περίεργος ἡ σχέσις φανικοῦχοῦ βάμβακος καὶ μελανουρίας. Ἐγὼ κάμνω συχνοτάτην χρῆσιν φανικοῦχοῦ βάμβακος, ἰδίως δὲ εἰς τὴν ρίνα ἐπιπωματώσεις κατόπιν ἐγχειρήσεων δι' ἀφθονωτάτου φανικοῦχοῦ βάμβακος καὶ οὐδὲν τοιοῦτον ἐνθυμοῦ-

μαι. Εἰς τὸ μέλλον θέλω ζητήσῃ πληροφορίας περὶ τῶν οὖρων τῶν πασχόντων, παρ' οἷς γίγνεται χρῆσις φανικοῦχοῦ βάμβακος.

Κελαϊδίτης. Οἱ νεφροὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, φρονῶ ὅτι συνετέλεσαν πολὺ εἰς τὴν ἐκδήλωσιν τῆς μελανουρίας ταύτης, διότι προσφάτως ἀκόμη τὰ οὖρα εἶχον παρουσιάσει λεύκωμα. Ἐπίσης σημειωτέον ὅτι ἡ ὠτόρροια ἦτο ἀφθονωτάτη, τόσον ὡστε ἡ μήτηρ τῆς πασχούσης ἠναγκάζετο νὰ ἀνανεῶνῃ τὸ βύσμα τοῦ ὠτὸς 4κις καὶ 5κις τῆς ἡμέρας. Ὅθεν παρατηρῶ ὅτι ἡ σύγκρισις τῆς περιπτώσεως ταύτης πρέπει νὰ γίνῃ μόνον πρὸς ἐτέρας, ἐνθα ἡ ὠτόρροια ἀφθονος καὶ μετὰ διαβρώσεως τοῦ τυμπάνου, ἀναπτυχθεῖσα δὲ κατόπιν ὄστρακιᾶς.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 45'

28 Φεβρουαρίου 1901.

Προεδρία ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

Ὁ κ. *Μανουηλίδης* ἐκθέτει περίπτωσιν *ἐντερικῆς ἀποφράξεως* ἔνεκα ἐλμίνθων ἔχουσιν ὡς ἐξῆς:

Κύριοι,

Παρατήρησα πρὸ τινῶν ἡμερῶν κόρην πενταετῆ, ἥτις ἀπὸ τῆς προτεραιᾶς παρεπονεῖτο διὰ πόνους κατὰ τὴν κοιλίαν καὶ ἐμέτους ἀκατασχέτους καὶ δὴ κοπρανώδεις. Ἡ φυσιολογία ἐν τούτοις ἦτο καλὴ, οἱ σφυγμοὶ δὲν ὑπερέβαινον τοὺς 90, ἡ δὲ μήτηρ μοι ἐξιστόρησε τὰ προηγούμενα ὡς ἐξῆς:

Ἀπὸ πολλῶν μηνῶν ἡ μικρὰ ἀσθενὴς παρεπονεῖτο διὰ πόνους περιτομιακοὺς ἐπερχομένους ἀτάκτως καὶ ἀσχετῶς πρὸς τὴν τροφήν. Αἱ κενώσεις ἦσαν ἀνέκαθεν τακτικαὶ καὶ οὐδὲν τὸ ἰδιαιτέρον ἐπαρουσίαζον· ἀπαξ μόνον ἢ δις ἡ ἀσθενὴς ἀπέβαλε δύο ἔλμινθας. Ἀπὸ 4 ἡμερῶν οἱ πόνοι ἐγένοντο διαρκέστεροι καὶ ἐντονώτεροι, ἐπηκολούθησαν δὲ οἱ ἔμετοι, ὧν οἱ τελευταῖοι μετὰ κοπρανωδῶν ἐμεσμάτων.

Ἡ ἐπισκόπησις τῆς κοιλίας εἰδείκνυεν ἐλαφρὸν μετεωρισμὸν καὶ κάτωθεν τοῦ ὀμφαλοῦ ἐλαφρὰς περιτταλτικὰς κινήσεις κατὰ τὰ λε-

πτα έντερα, όποια παρατηρούνται συνήθως κατά τας άποφράξεις.

Διά τής ψηλαφήσεως άνεύρισκέ τις κατά την χώραν ταύτην δύο ή τρεις μικρούς όγκους μεγέθους φύο όρνιθος και έλαστικούς κατά την πίεσιν, ούχι δέ λείους την έπιφάνειαν. Οί όγκοι ούτοι και ή κοιλία έν γένει ήσαν άνώδυνοι κατά την ψηλάφησιν. Έκ μέρους τών άλλων όργάνων ούδέν άξιον λόγου.

Ένώπιον τής κλινικής ταύτης εικόνας ούδόλως άμφέβαλον ότι προύκειτο περί τολυπών έλμίνθων έπενεγκουσών σχετικήν έντερικήν άπόφραξιν. Έχορήγησα κατ' άκολουθίαν σαντονίνην μετά καλομελάνου εις δύο δόσεις. Καίτοι δέ ή πάσχουσα ήμεσε την πρώτην δόσιν τοϋ φαρμάκου, έκράτησεν όμως την δευτέραν, ήτις και έπήνεγκε τό ποθούμενον άποτέλεσμα. Τήν έπιούσαν έμαθον ότι έξεβλήθησαν τριάκοντα περίπου σκώληκες, ή δέ πάσχουσα ήδυνήθη νά λάβη και όλίγον γάλα χωρίς νά έμέση. Έξετάσας δέ εκ νέου, άνεγνώρισα τολύπην σκωλήκων κατά την σιγμοειδή καμπήν τοϋ παχέος έντέρου, ένϋ ή θερμοκρασία ήτο 37^ο,5. Έχορήγησα νέαν δόσιν σαντονίνης και αι έναπολειφθεΐσαι έλμινθες άπεβλήθησαν άπασαι, ή δέ άσθενής έχει καλώς. Τήν περιπτωσιν ταύτην έθεωρησα διδακτικήν επί τή ύποθέσει ότι άν τα πράγματα προυχώρουν έτι μάλλον και κατέληγον εις όλοτελή άπόφραξιν, ίσως και ή διαγνωσις ήθελεν άποβή δυσχερεστέρα και ή θεραπεία έπομένως έπισφαλής».

Ό κ. Π. Κελαϊδίτης άναφέρει δύο περιπτώσεις *άποφράξεως έξ έλμίνθων*. Έν τή πρώτη περιπτώσει προύκειτο περί γραΐας, ήτις κατελήφθη υπό πόνων κατά την κοιλίαν, τυμπανισμού και έμέτων, δηλ. φαινομένων περιτονίτιδος, ή δέ κοιλία ούδέ την έπίψασιν έδέχετο. Όθεν έν αρχή έγένετο άπλώς ένεσις μορφίνης. Άκολούθως διά τής ψηλαφήσεως διεκρίνετο δεξιόθεν όγκος κινητός, όστις έξελήφθη ως όγκος τις τής ψοθήκης. Άλλ' ή διαβεβαίωσις τής θυγατρός τής πασχούσης ότι άλλοτε είχε σκώληκας, παρεκίνησε την δοκιμαστικήν χρήςιν σαντονίνης μετά κικίνου έλαΐου. Πράγματι δέ άμέσως άπεβλήθη μεγάλη τολύπη έλμίνθων εκ 200

περίπου, είτα δέ κατά διαλείμματα μικρά έτερα 300 περίπου και ούτω μόνον έξηλείφθη ό όγκος εκείνος.

Έν τή δευτέρα περιπτώσει ή πάσχουσα ήτο χωρική τις έγγαμος πάσχουσα έξ έμέτων, και πολλάκις τά έμέσματα ήσαν κοπρανώδη. Ό κ. Κελαϊδίτης ειδεν αύτην έν τϋ χωρίω και διά πρώτην φοράν έσκεφθη περί έγκυμοσύνης, καθ' όσον μάλιστα ήτο νεόγαμος, έχορήγησε δέ μορφίνην και άντισπασμωδικά φάρμακα, και μη έπερχομένης βελτιώσεως ήπόρει τί ποιήσαι, ότε κατά τινά έμετον έξεβλήθη και εις σκώληξ. Τοϋτο ήρκεσε διά νά διαγνώση τό αίτιον τοϋ κακού. Δυστυχώς όμως δέν έφερε φάρμακα μεθ' έαυτοϋ, οϋτε ύπήρχον τά κατάλληλα επί τόπου· μόλις δέ περιερχόμενος όλον τό χωρίον και άνευρών έν βοτανοπωλείον (άχτάρικον) άνεκάλυψεν εκεί εικοσάδα δισκίων σαντονίνης· ταϋτα λοιπόν λειοτριβθέντα και χορηγηθέντα ήρκεσαν νά θεραπεύσωσι την πάσχουσαν δι' άποβολής πολυαριθμών έλμίνθων.

Δελαγραμμάτικας. Αί τοιαύται περιπτώσεις κατά τοϋτο ένδιαφέρουσι κυρίως, δι πολλάκις αι έλμινθες γίνονται αίτια σοβαρών διαγνωστικών πλανών· διό καλόν είναι πάντοτε, προκειμένου μάλιστα περί πτωχών πασχόντων εκ τής κοιλίας, νά σκεφθώμεν περί έλμίνθων. Ένθυμούμαι πάντοτε ζηηρότατα τοιαύτην τινά περίπτωση, ήν πρό έτών πολλών παρηκολούθησα έν τινι χειρουργική κλινική. Γυνή τις έχουσα κοιλιακήν πάθησιν ειςήλθεν εις την ειρημένην κλινικήν, έγένετο διάγνωσις φυματιώδους περιτονίτιδος, διότι παρετηροϋντο μερικοί όγκοι και άμβλύτης μερική, ύπήρχε δέ και πυρετική κίνησις. Όθεν έγένετο λαπαροτομία και ούδέν εύρέθη έν τϋ περιτοναίω. Τότε διηρέθη τό έντερικόν τοίχωμα επί τή ιδέα ότι αι άλλοιώσεις κατελάμβανον τό τοίχωμα τοϋτο, επί τέλους δέ άνεκαλύφθησαν τολύπαι έλμίνθων, αίτινες έξήχθησαν διά τής όδοϋ ταύτης! Εϋτυχώς δέ μη έπελθούσης έπιπλοκής, ή πάσχουσα λάβη και ούτως, ό δέ πυρετός άπεδόθη εις έλώδη μίανσιν.

'Ετέρας περιπτώσεις μικροτέρου διαφέροντος είδον δύο.

Πρό τινων ἐτών ἐξασκῶν ἐν Θράκῃ προσεκλήθην εἰς χωρίον τι δι' ἀσθενῆ χωρικὸν πάσχοντα ἐκ δυσκοιλιότητος ἐπιμόνου ἀνευ φανεράς αἰτίας. Μὴ ἔχων μετ' ἐμαυτοῦ ἑτερόν τι εἰμὴ καταιονητήρα φορητόν, ἐχρησιμοποίησα προσωρινῶς πρὸς λύσιν τῆς κοιλίας, ἀλλὰ ταχέως ἐνόησα ὅτι τὸ αἴτιον ἦτο ἡ ἐλμινθίασις, διότι ἡ διάκλυσις τοῦ ἀπευθυσμένου προυκάλεσε τὴν ἐξοδὸν πολλῶν ἐλμίνθων καὶ ἡ δυσκοιλιότης ἔπαυσεν.

'Επίσης είδον παιδίον πάσχον ἐκ δυσκοιλιότητος καὶ πόνων τῆς κοιλίας, θεραπευθὲν διὰ τῶν ἀνθελμινθικῶν.

Μανουηλίδης. Διάφοροι συγγραφεῖς ἀναφέρουσιν ὅτι αἱ ἐλμινθες δύνανται νὰ προκαλέσωσι πυρετόν, προερχόμενον ἐξ ἀπορροφήσεως τοξινῶν. 'Εν τῇ ἐμῇ περιπτώσει ὑπῆρχεν ἐπίσης πυρετός.

'Αν. 'Αντίπας. 'Εκ πείρας γνωρίζω ὅτι ἡ ἐλμινθίασις εἶναι κοινοτάτη ἐν ταῖς ἐπαρχίαις· δύνανται τις νὰ εἴπῃ ὅτι 90% οἱ ἄνθρωποι ἔχουσιν ἐλμινθας, πολλακίς δὲ παρετήρουν ὅτι ἡ ἐλώδης κατάστασις ἐλάμβανε τύπον τυφοειδοῦς ἐπὶ ἐλμινθίωντων, ἐνῶ ἐν Κων/πόλει τοῦτο εἶναι τι σπάνιον. 'Η μεγάλη δὲ αὕτη διαφορὰ ἐγκρίεται βεβαίως εἰς τὸν διάφορον βίον, ὃν διάγουσιν οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις.

II. Κελαϊδίτης. Αἱ ἐλμινθες προκαλοῦσι πυρετόν καὶ πολλακίς ὑπὸ τύπον τυφοειδοῦς ἢ δυσεντεροειδοῦς ἐντερικοῦ κατάρρου. Εἶδον παιδίον πάσχον ἐκ δυσεντερίας μὴ ὑποχωρησάσης εἰς 15ήμερον τακτικὴν θεραπείαν συναδέλφου. Λαθὼν τοῦτο ὑπ' ὄψιν ἐσκέφθην νὰ χορηγήσω σαντονίνην, διότι ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἡ ἐλμινθίασις εἶναι συχνοτάτη. Καὶ τῶντι ἀπεβλήθησαν ἀφθονοὶ ἐλμινθες καὶ ἔπαυσαν ταχέως αἱ βλενώδεις καὶ αἱματηραὶ κενώσεις.

'Αν. Χρησιδης. Περίπτωσιν ἀνάλογον πρὸς τὰς εἰρημένας παρετήρησα ἄλλοτε ἐν Τραπεζοῦντι. Παῖς 7ῆτης ἐπάσχεν ἐκ νόσου πυρετικῆς, δι' ἣν ἐν συμβουλίῳ πολλῶν συναδέλφων εἶχε τεθῆ ἡ διάγνω-

σις μηνιγγίτιδος· ὁ πυρετὸς ἐκυμαίετο ἀπὸ 39°—40°. 'Εγίνοντο δὲ καθ' ἐκάστην συμβούλια ἐκ πλειόνων συναδέλφων. 'Η κατάστασις ἐθεωρεῖτο σοβαρωτάτη καὶ ἤδη εἶχε κοινοποιηθῆ καὶ εἰς τὸν πατέρα ὅτι ἡ λῆξις ἐφαίνετο κακῆ. Πλὴν τῆς ἐπιθέσεως πάγου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἐδόθη ἐλαφρὸν καθάρσιον ἐκ καλομελάνου, συνάδελφος δὲ τις εἶχε προτείνει νὰ δοθῆ καὶ ὀλίγη σαντονίνη. Βραδύτερον ἐγένοντο κατὰ διαλείμματα καὶ κλύσματα, ὡς ἐκ τούτου δὲ ἤρξαντο νὰ ἐξέρχωνται ἐλμινθες εἰς πολλὰς τολύπας διαδοχικὰς καὶ οὕτως, ὡ τοῦ θαύματος, ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸ παιδίον ἀνέλαβε πρὶν ἢ παρέλθωσι 10 ἡμέραι.

Νούλης. 'Ο Metchnicoff ὑπεστήριξεν ὅτι πολλαὶ σκωληκοειδίτιδες προέρχονται ἐξ ἐνσφηνώσεως σκωληκῶν ἢ τεμαχίων αὐτῶν ἐντὸς τοῦ τυφλοῦ ἐντέρου. Παράδοξος δὲ ἡ ἀντίθεσις ἦν παρατηρῶ, ὅτι ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἡ μὲν ἐλμινθίασις εἶναι συχνοτάτη, ἡ δὲ σκωληκοειδίτις σπανιωτάτη. Εἰς ὑμᾶς λοιπὸν ἐναπόκειται διὰ νέων παρατηρήσεων ἢ νὰ ἀναιρεθῆ ἡ γνώμη αὕτη τοῦ Metchnicoff ἢ νὰ ἐπιβεβαιωθῆ.

'Ο κ. **Μανουηλίδης** ἐκθέτει νέαν περίπτωσιν ἐλώδους δυσπεψίας πρὸς ἐπικύρωσιν προηγουμένης ἀνακοινώσεως.

'Ο κ. **'Αν. Χρησιδης** ἐκθέτει τὸ ἱστορικὸν οἰκογενείας τινός, ἧς πάντα τὰ μέλη ἀπέθανον ἢ ζῶντες πάσχουσιν ἐκ νοσημάτων τοῦ κυκλοφορικοῦ συστήματος.

Πατὴρ Ν. Π. ἐκ Βαφεοχωρίου, πάτης ἀπέ-

θανεν ἐκ καρδιακοῦ νοσήματος ἡλικίας 65 ἐτῶν

Μήτηρ (σύζυγος Ν. Π.) ἀπέθανεν ἐξ ἡμι-

πληγίας ἡλικίας 45 »

Τέκνα Ν. Π.

1 Κωνσταντίνος ἀπέθ. ἐξ ἡμιπλ. ἡλ. 40 »

2 Γεώργιος πότης » » » 50 »

3 Ἐλευθέριος » » ἐκκαρδ. νοσ. » 43 »

4 Εὐάγγελος » » » » 42 »

5 Χρῆστος » » » » 50 »

6 Δημήτριος » » ἐξ ἡμιπλ. » 50 »

7 Σμαράγδα » » » 50 »

8 Κυριακὴ » » » 50 »

9 'Αννα ζῶσα καὶ πάσχουσα μόνον ἐξ ὄξαινης.

'Η ἐκ τοῦ κυκλοφορικοῦ συστήματος κληρονομικὴ διάθεσις δὲν ἀποκλείει τὴν φυματίωσιν. 'Ο 'Ελευθέριος ἀπώλεσεν ἐν

ἄρρην καὶ ἓν θῆλυ τέκνον ἐκ φυματιώσεως ἡλικίας 12 ἐτῶν, ἡ δὲ Σμαράγδα δύο θήλεα τέκνα 17 καὶ 30 ἐτῶν.

Ὁ ἀδελφὸς Δημήτριος τοῦ Ν. Π. ἀπώλεσε δύο υἱοὺς 30 καὶ 40 ἐτῶν καὶ ἔγγονην 12 ἐτῶν ἐκ φυματιώσεως.

Ὁ ἕτερος ἀδελφὸς Ἀντώνιος ἀπώλεσε κόρην 16 ἐτῶν ἐκ φυματιώσεως, αὐτὸς δὲ ὢν ἡλικίας 60 ἐτῶν ἔχει περιοδικὰς αἱμοπτύσεις ἀνευ ἀλλοιώσεων.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 47

7 Μαρτίου 1901.

Προεδρία Γ. ΝΟΥΛΗ

Ὁ κ. Π. Παπανικολάου ἀνακοινοῦται περὶ *ὄγκωδεστιάτου παραμορφωτικοῦ πολύποδος τῆς ρίνος*.

Κύριοι,

Τὸ παρασκεύασμα τοῦτο, 115 γραμμαρίων περίπου, ἐξήχθη κατὰ Ἰανουάριον ἑ. ἔ. ἀπὸ τῆς ρίνος τοῦ 55 ἐτοῦς ἄρρωστου, ὃν παρουσιάζω ὑμῖν τὴν ἐσπέραν ταύτην. Ἐπὶ τούτου παρατηρεῖται ὅτι τὸ δεξιὸν μέρος τῆς ρίνος εἶναι διωγκωμένον λίαν, ἡ χώρα τοῦ δεξιοῦ δακρυϊκοῦ ὄστου καὶ μέρος τῆς στέγης τῆς ὀφθαλμικῆς κόγχης εἶναι μαλακὰ καὶ στεροῦνται τοῦ ὑποκειμένου φυσιολογικῶς ὄστου, ὁ σύστοιχος ὀφθαλμὸς ὑπέστη ἐκτόπισιν ἐλαφρὰν πρὸς τὰ πρόσω καὶ ἐπίσημον πρὸς τὰ ἔξω, περαιτέρω ὅτι ὁ ἀριστερὸς ῥῶθον ἐστὶν ἐντελῶς κεκλεισμένος, διότι τὸ ῥινικὸν διάφραγμα ἐκτοπισθὲν πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἀπέκλεισε τοῦτον. Ἄφ' ἑτέρου βλέπετε ὅτι ὁ δεξιὸς ῥῶθον ἔχει καταστῆ παμμέγιστον σπῆλαιον διὰ συντήξεως διαφόρων ὀστέων. Ἀπὸ τοῦ ῥῶθωνος τούτου ἐξήχθη ὁ σκληρὸς ὡς ξύλον ἐκεῖνος ὄγκος, τὸν ὁποῖον θ' ἀποκαλέσητε μετ' ἐμοῦ ἰνώμα. Τοῦτο ἐπλήρου ὄλον τὸν δεξιὸν ῥῶθωνα διὰ διαφόρων πλοκάμων ἐκφυομένων ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς μοίρας τῆς δεξιᾶς χοάνης καὶ τὸ ῥινοφαρυγγαῖον κοίλωμα διὰ τοῦ σώματος αὐτοῦ. Ὁ ἄρρωστος ἔπασχεν ἀπὸ τινων ἐτῶν ἀπόφραξιν τελείαν τῆς ρίνος, καθ' ἧς ἐπανειλημμένα ἐπεμβάσεις μετὰ προσκαιροῦ ἀποτελέσματος ἐγένοντο ὑπό

τε εἰδικῶν καὶ χειρουργῶν. Ἐνεκα τῆς προιούσης παραμορφώσεως τοῦ προσώπου καὶ τῆς συντήξεως τῶν ὀστέων τῆς βάσεως τοῦ κρανίου προτάθη ὑπὸ χειρουργοῦ τῆς πόλεως ἡμῶν προεισαγωγικῆ τις ἐπέμβασις ἀπὸ τοῦ προσώπου πρὸς ἀφαίρεσιν τοῦ ὄγκου ὑπὸ τοῦ ἰδίου χειρουργοῦ, ἐγκαταληφθεῖσα ὅτι ὁ ἄρρωστος ἠθέλησε νὰ ὑποστῆ τὴν ἐπέμβασιν.

Τὴν ἐξέλευσιν τοῦ ὄγκου τούτου ἐξετέλεσα ἀνευ προκαταρκτικῆς ἐπεμβάσεώς τινος, κατ' εὐθείαν διὰ τῆς φυσικῆς ῥινικῆς ὁδοῦ καὶ ἀποτελείωσα σχεδὸν διὰ τοῦ τυφλοῦ ἀγκίστρου τοῦ Lange ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν. Κατὰ τὴν ἀφαίρεσιν διὰ τοῦ ψυχροῦ βρόχου ὑπερπλαστικῶν τινων σαρκίων βραδύτερον συνέβησαν δύο σφοδρόταται αἱμορραγίαι, ἅς μόλις διὰ μεγάλου ἀσφαλῶς τὴν τεραστίως διευρυνθεῖσαν δεξιᾶν χοάνην ἀποφράσσοντος Βελοκείου πωμάσματος κατῶρθωσα νὰ περιστείλω.

Βλέπετε ὅτι ἐναντίον τῆς κοινῆς παραδεγμένης γνώμης ὅτι ῥινοφαρυγγαῖα ἰνώματα μετὰ συνεχειῶν ἐντὸς τῶν ῥινικῶν κοιλοτήτων καὶ συντήξεως ὀστέων δεόν νὰ χειρουργῶνται διὰ προκαταρκτικῶν ἐπεμβάσεων, ἡδυνήθην διὰ τῶν φυσικῶν ὁδῶν, διὰ μόνου σχεδὸν τοῦ ἀγκίστρου τοῦ Lange, νὰ χειρουργήσω ἀποτελεσματικῶς τὴν παροῦσαν περίπτωσιν ἰνώματος. Ἡ μικρά μου πείρα ἐπὶ δύο ὁμοίων περιπτώσεων, καθ' ἅς ἐνεχείρησα προηγουμένως διὰ τῶν φυσικῶν ὁδῶν διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐργαλείου, δι' οὗ εὐκόλως τις διαλύει τὰς συμφύσεις, με ἐδίδαξεν ὅτι τὰ ἰνώματα τοῦ ῥινοφάρυγγος εἶναι δυνατὸν νὰ χειρουργῶνται διὰ τῶν φυσικῶν ὁδῶν, ἀρκεῖ ὁ χειρουργῶν νὰ ἦ γνώστης τῆς λεπτῆς ῥινολογικῆς τέχνης. Νομίζω ὅτι σὺν τῷ χρόνῳ θὰ καταστῶσι περιτταὶ αἱ ἀγροῖκοι ἀπὸ τοῦ προσώπου, τῆς ρίνος καὶ τῆς ὑπερώας προεισαγωγικαὶ ἐπεμβάσεις. (Πλείω δεῖα: Πανελλῆν. ἰατρ. συνέδριον Ἀθηνῶν 1901 καὶ *Revue medicopharm.* 1901).

Ὁ κ. Μακρῆς ἐρωτᾷ περὶ τῆς καλλιτέρας μεθόδου, ἣτις πρέπει νὰ ἐφαρμοσθῆ προκειμένου περὶ ἐξαιρέσεως πολύποδος ἔχοντος ἐκτεταμένας σχέσεις μετὰ τῆς ὑπερώας ἤτοι τοῦ πυθμένος τῆς ῥινικῆς κοιλίας, καὶ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἀναφέρει πάσχουσαν 30 ἐτῶν ἐξ Ἀφυσίας, ἣτις

είχε πολύποδας της ρίνος κατέχοντας ἐξ ὀλοκλήρου τὴν ρινικὴν κοιλίαν, εἰς βαθμὸν ὥστε ἦτο δυσχερὲς νὰ ἐπεμβῆ διὰ τῶν φυσικῶν ὁδῶν. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὁ κ. Μακρῆς προετίμησε τὴν διὰ τῆς ὑπερώας ἐπέμβασιν διανοίξας ταύτην διὰ σταυροειδοῦς τομῆς χάριν εὐχερεστερας ἐξαιρέσεως. Φρονεῖ δὲ ὅτι ἡ διὰ τῶν φυσικῶν ὁδῶν ἐπέμβασις εἶναι συνήθως ἢ προτιμότερα, ἀλλ' οὐχὶ πάντοτε ἀποκλειστικῶς.

Μανουηλίδης.—Νομίζω ὅτι πρέπει νὰ γίνῃ διάκρισις μεταξὺ πολυπωδῶν ἐκπλασθήσεων καὶ ἰνωμάτων. Αἱ μὲν πρῶται ἐξαιροῦνται διὰ τῶν ἀπλῶν τρόπων καὶ διὰ τῶν φυσικῶν ὁδῶν, τὰ δὲ ἰνώματα διὰ διανοίξεως τῶν ἀπαλῶν μορίων τῆς ρίνος. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἐπικίνδυνον αἰμορραγίαν δὲν θὰ ἦτο καλλίτερον νὰ προληφθῇ δι' ἀμέσου ἐφαρμογῆς τοῦ βύσματος τοῦ Belloc μετὰ τὴν ἐγχείρησιν;

Παπανικολάου.—Ἡ ρινολογία ἄλλοτε διέκρινε δύο χρόνους εἰς ἐκάστην χειρουργικὴν ἐπέμβασιν ἐντὸς τῆς ρίνος, τὴν προπαρασκευαστικὴν ἐγχείρησιν καὶ τὴν κυρίως ἐγχείρησιν. Ἀλλὰ διὰ τοῦ χρόνου ἐγένετο μεγάλη πρόοδος πρὸς ἀπλοποίησιν τῶν τοιούτων περιπλόκων ἐπεμβάσεων. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἠλαττώθη ὁ ἀριθμὸς τῶν περιπτώσεων, ἐνθα ἀπαιτεῖται προπαρασκευὴ καὶ τὴν σήμερον σπανιώτατα καταφεύγουσιν εἰς ταύτην οἱ ρινολόγοι. Βεβαίως οἱ χειρουργοὶ ἐκτελοῦσι τοιαύτας περιπλόκους ἐγχειρήσεις, ἀλλ' οἱ ρινολόγοι ἀποφεύγουσι ταύτας σκοπίμως καὶ τὴν σήμερον ἐπιτυγχάνουσι σχεδὸν πάντοτε. Ἀκριβῶς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ περιπτώσει προύκειτο περὶ ἰνωμάτων πληρῶντων ἀπασαν τὴν δεξιὰν ρινικὴν κοιλίαν καὶ εἰς βαθμὸν τοιοῦτον, ὥστε εἶχε παραχθῆ ἐκτεταμένη ἐξωτερικὴ παραμόρφωσις, συνάδελφος δέ τις χειρουργὸς προετίθετο νὰ διανοίξῃ τὰ μαλακὰ μόρια τῆς ρίνος πρὸς ἐξαιρέσιν αὐτῶν.

Ὁ κ. **Σγουρδαῖος** ἐρωτᾷ ἂν εἶναι δυνατὴ ἡ δι' ἀπλοῦ ἀγκίστρου ἐξαιρέσις τῶν ἰνωμάτων τῆς ὀροφῆς τοῦ φάρυγγος τῶν ἐχόντων μίσχον παχύτατον.

Μακρῆς.—Μεθ' ὅλα ταῦτα φρονῶ ὅτι ὑπάρχουσι περιπτώσεις καθ' ἃς ἀποβαίνει εὐχερεστερα ἢ διὰ τοῦ στόματος ἐξαιρέσις.

Παπανικολάου.—Ἐν περιπτώσει πλατυμίσχων ἰνωμάτων τῆς ὀροφῆς τοῦ φάρυγγος ἡ ἐξαιρέσις ἐπιτυγχάνεται ἀπλοῦστα διὰ τοῦ γαλβανοκαυτήρος, ἔχοντος σχῆμα εἴτε ἀγκύλης εἴτε μαχαίριου π. χ. ἐν τῇ παρουσίᾳ περιπτώσει ἐν ἀποτυχίᾳ τοῦ κοινοῦ ἀγκίστρου ἤθελε γίνεαι οὕτω. Διὰ δὲ τὴν περίπτωσιν τοῦ κ. Μακρῆς μὴ ἰδῶν ταύτην δὲν δύναμαι νὰ εἰπω πλεονα. Τὸ ζήτημα εἶναι νὰ ὀρισθῇ κατὰ πόσον ὁ ρινολόγος ἤθελε δυνηθῆ νὰ ἐξαιρέσῃ διὰ τῶν φυσικῶν ὁδῶν καὶ ἀνευ μεγάλων τομῶν εὐχερῶς, ὅπου ὁ χειρουργὸς σχεδὸν ἀδυνατεῖ.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. **Μακρῆς** ἐκθέτει περίπτωσιν βαρέος καὶ ἐπιπεπλεγμένου τραύματος τοῦ μηροῦ, καθ' ἣν καίτοι εἶχον ἤδη ἀναφανῆ προσβολαὶ τετάνου καὶ ἡ κατάστασις ἐκρίνετο βαρυτάτη, ἡ λελογισμένη χειρουργικὴ ἐπέμβασις ἐδρασε τοσοῦτον εὐνοϊκῶς, ὥστε οὐδεμία ἀμφιβολία μένει ὅτι ἐκ ταύτης προήλθεν ἡ σωτηρία τοῦ πάσχοντος. Ὁ τραυματισμὸς παρήχθη τυχαίως ἐν κυνηγίῳ διὰ πυροβόλου ὄπλου πλήρους χόνδρων κατὰ τὸν μηρὸν παρὰ νεανία 19 ἐτῶν ἐν Προύσῃ· τὸ μνηστικὸν ὅστον εἶχε προσβληθῆ σπουδαίως· ὁ κ. Μακρῆς [προσεκλήθη τὴν 20ὴν ἡμέραν, ἐν τῷ μεταξὺ δὲ εἶχε γίνεαι πᾶσα δυνατὴ ἀντισηπτικὴ θεραπεία· ὁ πάσχων ἐπύρεσεν ἤδη καὶ φαινόμενα τετανικά εἶχον ἀναφανῆ ἀπὸ ἐβδομάδος, συνιστάμενα ἐν ἀρχῇ εἰς τριγμὸν καὶ ἐρχόμενα κατὰ παροξυσμὸς ἀραιούς, ἀκολούθως ἀνεφάνη ὀπισθότονος καὶ ἄλλοι τετανοειδεῖς σπασμοί. Ἀντὶ τελείας ἀπραξίας πρὸ τοιαύτης εἰκόνας προετιμήθη ἡ ἐπέμβασις, καθ' ἣν διηυρύνθη τὸ τραῦμα καὶ διεπρίσθη τὸ ἐλεύθερον ἄκρον τοῦ κάτω τμήματος τοῦ κατεαγότος μνηστικῶν ὀστέων, ἐξήχθησαν δὲ καὶ παρασχίδες τινές. Τὴν ἐπιούσαν παρετηρήθη ἐπίτασις τῶν φαινομένων, ἀλλ' ἀπὸ τῆς δευτέρας ἡμέρας ἤρξατο ἡ βελτίωσις καὶ τὴν 10ην ἡμέραν εἶχον ἐκλείψει τελείως.

Ὁ κ. **Νούλης** ἐρωτᾷ ἂν προύκειτο περὶ γνησίου τετάνου ἢ περὶ τετανοειδῶν σπασμῶν.

Ὁ κ. **Μακρῆς** φρονεῖ ὅτι ἦτο γνήσιος τέτανος, ἀλλ' ἔχων χρονίαν μάλλον τὴν πορείαν, οὐχὶ δὲ ὀξύς.

Ὁ κ. **Μανουηλίδης** ἐρωτᾷ πόσας ἡμέρας μετὰ τὸν τραυματισμὸν παρατηρήθη ἡ ἀρχὴ τοῦ τετάνου, ὑπομνῆσκει δὲ ὅτι ἡ ἐκδήλωσις τῆς νόσου ταύτης γίνεται τάχιστα μετὰ τὸν τραυματισμὸν.

Ὁ κ. **Μακρῆς** ἀπαντᾷ ὅτι εἶχον παρέλθει 10—15 ἡμέραι τοῦλάχιστον ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἐπίσασιν προσθέτει ὅτι ἡ διάρκεια αὐτῆς εἶναι ἄλλοτε ἄλλη καὶ δὲν προσδιωρίσθη εἰςτέτι ἀκριβῶς. Ἀναφέρει δὲ χάριν παραδείγματος ἄραβα τρωθέντα διὰ πυροβόλου ὄπλου κατὰ τὸν δεξιὸν ἀντίχειρα ἐν Σίπκα κατὰ τὸν Ῥωσοτουρκικὸν πόλεμον, ὅστις ἐπαρουσίασε τετανικά φαινόμενα μετὰ τὴν εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἀφιξίν, ἤτοι πολλὰς ἡμέρας μετὰ τὸν τραυματισμὸν, ἀπέθανε δὲ τὴν τρίτην ἡμέραν.

Ὁ κ. **Μανουηλίδης** παρατηρεῖ ὅτι ὁ εἰρημένος τραυματίας μὴ ἔχων τὴν δέουσαν περιποίησιν ἠδύνατο νὰ μολυνθῆ καὶ βραδύτερον, ἀναφέρει δὲ χάριν παραδείγματος, ὅτι ἐν Λυῶν παρασκευαστῆς τις ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ ἀντιτετανικοῦ ὄρρου μολυνθεὶς ποτε, μετὰ 2 ὥρας προσεβλήθη ὑπὸ τῶν τετανικῶν φαινομένων, ἐσώθη δὲ διὰ τῶν ἐνέσεων τοῦ ὄρρου.

Ὁ κ. **Θ. Ἀκυστορίδης** ἀνακοινοῖ νέαν μέθοδον πρὸς ἐπίδασιν τῶν τραυματικῶν ἐπιφανειῶν, συνισταμένην εἰς τὸν σχηματισμὸν χημικῶν ἐνώσεων ἐν γεννωμένῃ καταστάσει ἐπὶ τῶν προσβεβλημένων ἰστών. Ἐπὶ τοῦ παρόντος δοκιμάζει τὴν ἐνέργειαν θειούχων μεταλλικῶν ἐνώσεων τοῦ μολύβδου, ἐπέτυχε δὲ οὕτω τὴν ἴασιν ἐκτεταμένων ἐγκαυμάτων, σφυλιδικῶν καὶ φαγεδαινικῶν ἐλκῶν. Ἡ μέθοδος αὕτη συνίσταται εἰς τὴν ἐμπότισιν τοῦ πάσχοντος ἰστοῦ διὰ διαλύσεως ὀξικοῦ μολύβδου 0,5 ἢ 1 % καὶ τὴν μετὰ μίαν ἢ δύο ἡμέρας διαβροχὴν αὐτῶν δι' ὕδατος ὑδροθειούχου ἢ διὰ διαλύ-

σεως πολυθειούχου καλίου κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου σχηματίζεται ἐπὶ τῶν ἰστών στερεὸν ἐπικάλυμμα ἐκ θειούχων ἐνώσεων τοῦ μολύβδου προφυλάττον αὐτοὺς ἀπὸ τῆς εἰσβολῆς τῶν μικροβίων οὐ μόνον μηχανικῶς ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἀντισηπτικῆς καὶ φυσιολογικῆς αὐτοῦ ἐνεργείας ἐπὶ τῶν ἀγγείων καὶ τῶν κυττάρων. Οὕτω πως ἐπιτυγχάνεται ταχεῖα θεραπεία τῶν γυμνῶν ἐπιφανειῶν ἀνευ χρήσεως τῶν συνήθων ἀντισηπτικῶν.

Ὁ κ. **Ἀπέρης** παρατηρεῖ ὅτι ἡ μέθοδος τοῦ κ. Ἀκυστορίδου στηρίζεται ἐπὶ ὀρθοτάτης ἀρχῆς, ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ μέσα, ὧν τὴν χρῆσιν συνιστᾷ, ἔχουσιν ἐλαττώματα, φρονεῖ ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ἀντικατασταθῶσιν ὑπὸ ἄλλων οὐσιῶν, αἰτινες ἔχουσι μὲν τὰς αὐτὰς ἀρετάς, οὐχὶ δὲ καὶ τὰς ἐλλείψεις ἐπὶ παραδείγματι ἡ μέλαινα χροιά ἔχει τι τὸ δυσάρεστον καὶ ἂν ἐγίγνετο χρῆσις οὐσιῶν λευκοχρόων, θὰ ἦτο ἤττον δυσάρεστος ἢ ὄψις κτλ.

Ὁ κ. **Ἀκυστορίδης** ἀπαντᾷ ὅτι τὸν μέλαινα χρωματισμὸν προτιμᾷ πρὸς διάκρισιν τῶν ὀρίων τῆς πασχούσης μοίρας, ἡ δὲ ἀσχημία δὲν εἶναι μεγάλη, ἄλλως τε ταχέως ἐξαλείφεται.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 4Η'

14 Μαρτίου 1901.

Προεδρία ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

Ὁ γραμματεὺς ἀναγινώσκει περιγραφὴν ἀσθενοῦς μετὰ φαινομένων *ἐντερικῆς στενώσεως* ἀποσταλείσαν ὑπὸ τοῦ κ. **Ρ. Τσοπάνογλου** ἔχουσαν ὡς ἐξῆς:

Κύριοι,

Ἀπὸ τινος παρακολουθῶ περιπτώσιν τινα ἰκανῶς διαφέρουσαν ὑπὸ κλινικῆν ἐποψίν, ἵπειδὴ δὲ φαίνεται σχετιζομένη μετὰ τῆς συζητήσεως, ἣτις ἐγένεν ἐν τῇ Ἐπιτροπῇ ταύτῃ κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 8ης Νοεμβρίου 1900 διὰ τὴν περὶ στενώσεως τοῦ λεπτοῦ ἐντέρου ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Ἀν. Χρηστίδου, ἰθιῶρησα

καλόν νά ἐκθέσω ὑμῖν αὐτὴν ἔχουσαν ὡς ἐξῆς :

Ἀναμνηστικόν. Παις ἡλικίας 12 ἐτῶν κάτοικος ἐν Κοντοσκαλίῳ ἐκ γονέων νευροαρθριτικῶν. Ἀπὸ γενετῆς μέχρι σήμερον οὐδὲν νόσημα ὀξύ ἐπαρουσίασεν, ἐκτὸς συχνῶν γαστροεντερικῶν διαταραχῶν. Πόνους οὐδέποτε ἠσθάνθη ὁ παῖς, ὑπῆρξε δὲ ἀνεκάθεν ἰσχνὸς συχνάζων τακτικῶς εἰς τὰ μαθήματά του.

Πρὸ 7 μηνῶν παραθερίζων ἐν Πριγκίπῳ ἕνεκα παρεκτροπῆς περὶ τὴν διαίταν ἤμεσε καὶ τὰ ἐμέσματα εἶχον ὀσμὴν κοπρανώδη. Τότε ἀκριβῶς προσκληθεὶς συναδέλφος τις καὶ ἐξετάσας τὸν ἀσθενῆ τίθησι διάγνωσιν περὶ στενώσεως τῶν ἐντέρων, προτείνει δὲ σύναμα τὴν χειρουργικὴν ἐπέμβασιν. Ὁ παῖς τότε ἐζύγιζε 16 ὀκάδας. Περὶ ἄλλων λεπτομερειῶν τῆς τότε κλινικῆς εἰκόνας οἱ γονεῖς δὲν εἶναι εἰς θέσιν νά δώσωσι πλείονας πληροφορίας. Μετ' ὀλίγον ὁμως γενομένου συμβουλίου ὑπὸ ἐτέρων συναδέλφων, ἀναιρεῖται ἡ περὶ στενώσεως διάγνωσις καὶ τίθεται ὑπόνοιά τις περὶ φυματιώδους περιτονίτιδος.

Τὸν ἀσθενῆ εἶδον πρὸ δύο μηνῶν διὰ πρῶτην φοράν. Ἐζύγιζε 18 ὀκάδας. Διὰ τῆς ἐπισκοπήσεως ἐβλεπον παιδα μετρίου ἀναστήματος, οὐχὶ τόσο ἰσχνὸν οὔτε καρχέκτην· ἀλλ' ἡ κοιλία αὐτοῦ ἔκαμνεν ἀμέσως ἐντύπωσιν εἰς τὸν παρατηρητὴν, διότι ἦτο σπουδαίως μετεωρισμένη καὶ βατραχοειδής. Γραμμὴ τις ἡμικυκλικὴ ἐχώριζεν αὐτὴν εἰς δύο τμήματα ἢ μᾶλλον τὸ μέγα τόξον τοῦ στομάχου διεγράφετο ἐπὶ τῆς κοιλίας σαφῶς ἄνωθεν τοῦ ὀμφαλοῦ. Ὁ στόμαχος ἦτο ἐν τυμπανισμῷ. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἠκούετο βορβορυγμὸς λίαν ἔντονος, παταγῶδης, ὃν παρακολουθεῖ πολλάκις λίαν ἐκδήλος περισταλτικὴ κίνησις τῶν ἐντέρων, ἀρχομένη ἐκ τοῦ στομάχου καὶ μεταβαίνουσα εἰς τὴν ἀριστερὰν ἢ δεξιὰν λαγόνιον χώραν ἢ ἐκ μιᾶς τούτων καὶ μὴ παρακολουθουμένη ὑπὸ πόνου καὶ φουσῶν.

Διὰ τῆς ἐλαφρῆς δακτυλικῆς ἐπικρούσεως τῆς κοιλίας δυνάμεθα νά προκαλέσωμεν ταῦτα τὰ φαινόμενα ἄνευ ὁμως ὠρισμένης ἐπιπίσεως. Ἡ δ' ἐπικρούσις μας εἶδιδε τυμπανισμὸν γενικόν, οὐδαμοῦ δ' ἀμβλύτητα. Ἡ δὲ ψηλάφησις οὐδαμοῦ ἀντίστασιν μυϊκὴν. Τέλος ἡ κοιλία ἦτο μαλακὴ, τὰ ἔντερα ἐν ἐμπνευματώσει, συλλογὴ δὲ ὑγροῦ οὐδαμοῦ παρετη-

ρεῖτο. Γάγγλια ἔλειπον. Αἱ κενώσεις τακτικαί, ἡ γενικὴ κατάστασις σχεδὸν καλή.

Ἀπέναντι τοιαύτης κλινικῆς εἰκόνας κλίνει τις πράγματι πρὸς τὴν πρῶτην διάγνωσιν. Ἄλλ' ἔαν παρακολουθήσῃ τις τὸν παιδα ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ὡς εἶχον τὴν εὐκαιρίαν νά πράξω, ἔχω νά κάμω οὐκ ὀλίγας ἐνστάσεις ὡς πρὸς ταύτην. Ἐφήρμοσα ἐπὶ 11 ἡμέρας ἤλεκτρισμὸν ἐφ' ὅλης τῆς κοιλίας. Τὴν δευτέραν ἡμέραν εἶδον τὸν ἀσθενῆ μετὰ παροχὴν καθαρσίου ἔχοντα τὰ αὐτὰ φαινόμενα· τὴν τρίτην καὶ τετάρτην 4 καὶ 5 ὥρας μετὰ τὴν λήψιν τῶν τροφῶν ἔχοντα τὰ αὐτὰ φαινόμενα· τὴν δεκάτην ἡμέραν ἡ κοιλία περιτλήθη εἰς ὄλως φυσιολογικὴν κατάστασιν καὶ οἱ βορβορυγμοὶ ἔπαυσαν. Ἐλάμβανε δ' ὁ παῖς κατὰ διαταγὴν μου ἄλλοτε μὲν ὑγρὰν, ἄλλοτε δὲ στερεὰν τροφήν καὶ δὴ φάρμακα στυπτικά ἄνευ ἐπιδράσεώς τινος ἐπὶ τῆς κλινικῆς εἰκόνας.

Μετὰ ταῦτα δὲν εἶδον τὸν ἀσθενῆ ἐπὶ 13 ἡμέρας, εἶτα ἐπανῆλθεν ἔχων τ' ἀρχικὰ φαινόμενα. Ἐφαρμογὴ ἤλεκτρισμοῦ ἐπὶ 3 ἡμέρας καὶ εἶτα διακοπὴ μὴ προσελθόντος τοῦ πάσχοντος. Μετὰ μίαν ἐβδομάδα προσκαλοῦμαι μετὰ σπουδῆς διὰ συμβούλιον ἰατρικὸν καθ' ὅτι ὁ παῖς ἤμεσε καὶ τὰ ἐμέσματα ὤζου κοπρανώδως. Τότε τίθεται τὸ ζήτημα τῆς χειρουργικῆς δοκιμαστικῆς ἐπεμβάσεως πρὸς τελείαν διάγνωσιν ὑπὸ τῶν συναδέλφων μου εἰς οὓς ἐξέθηκα τὰς κατωτέρω σκέψεις μου καὶ τὰς ὑπονοίας μου. Ἐν πρώτοις οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ἐν τῷ περιστατικῷ τούτῳ ἡ ἐντόπισις τῆς στενώσεως εἶναι δύσκολος καθ' ὅτι ἅπαντα ἡ κοιλία εἶνε μετεωρικὴ, αἱ περισταλτικαὶ κινήσεις παρρητηροῦνται καθ' ὅλην τὴν κοιλίαν, οὐδαμοῦ δ' ἀντίστασιν μυϊκὴν καὶ πόνον ἐντετοπισμένον ἔχομεν· διότι εἰς μίαν τοιαύτην περίπτωσιν καθ' ἣν ἐπῆλθον δις κοπρανώδεις ἐμέσεις ἀφεύκτως ἔπρεπε νά ἔχωμεν πόνον ἐντετοπισμένον ἢ περισταλτικὴν τινα κίνησιν σταθερὰν εἰς τινα μοῖραν τοῦ ἐντέρου, ὅπου καὶ ἡ στένωσις.

Δεύτερον. Ἡ διατροφή δὲν εἶχε καμμίαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν φαινομένων εἴτε ὑγρά, εἴτε στερεά, προσέτι καὶ ἡ χρονολογικὴ διάβασις των δὲν ἐπιδρά ἐπὶ τὴν κλινικὴν εἰκόνα, ὡς συμβαίνει εἰς τὰς ἐκδήλους στενώσεις ὧν ἔχομεν καὶ ἡμεῖς ἐν παράδειγμα. Προὔκειτο περ'

ένδς γεωργού ἐξ Ὑσκάτης ὁμογενοῦς ἡλικίας 47 ἐτῶν. Οὗτος εἶχεν 6—7 ὥρας μετὰ τὴν λήψιν τῶν τροφῶν κωλικὸν ἐντοπιζόμενον κατὰ τὴν πορείαν τοῦ ἀνιόντος κώλου μετὰ βορβορυγμῶν, ἐγχειρηθεὶς δ' ἀπέθανεν ἐν τῷ Γαλλικῷ νοσοκομείῳ ἐξ ἐπιθηλ. ἐπεξεργασίας.

Τρίτον. Ἐχομεν τὴν τελείαν ἐπάνοδον τῆς κοιλίας εἰς τὴν φυσιολογικὴν θέσιν. Πῶς εἶναι δυνατὸν μηχανικὸν τι ἐμπόδιον νὰ ἐξαλειφθῇ ἐπὶ τινὰς ἡμέρας καὶ νὰ ἀναφαινῆται εἶτα;

Τέταρτον. Περὶ ἐξωτερικῆς πιέσεως, περὶ ὅκου δὲν πρόκειται ὁ λόγος οὔτε περὶ οὐλώδους φυματ. περιτονίτιδος, καθότι ἡ κοιλία εἶναι πλαδαρά, ὑγρὸν δὲν ἐμπεριέχει, γάγγλια ἐλλείπουσι, πυρετικὴ κίνησις δὲν ὑπάρχει οὔτε παρατηροῦμεν σκληρότητα. Ὑπὸ τοιούτων ἀκρίβειαν παραινόμενος ἔθηκα τὴν ὑπόνοιαν ὅτι μήπως πρόκειται ἐδῶ περὶ μεγίστης ἀτονίας τοῦ γαστροεντερικοῦ σωλῆνος μετὰ μυατροφίας τῶν τοιχωμάτων ἕνεκα ἀρχικῆς *δολιχοσπενδρίτιδος* ἢ *χαλαρᾶς* μεγάλης κοιλίας κατὰ τὸν Marfan (ὡς πρὸς τὸν δρον τοῦτον), οἱ δ' ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν κοπρανώδεις ἔμτεοι εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς μεγίστης ταύτης ἀτονίας καὶ ἐμπνευματώσεως καὶ τάσεως πρὸς στρόφον!

Ἐπειδὴ δ' ἐγένετο μνεία καὶ τοῦ καθηγητοῦ Nothnagel ἐν τῇ συζητήσει ταύτῃ περὶ τῶν σχημάτων τῶν πελέθρων ἀναφέρω σχετικὰ τινα. Οὗτος συνιστᾷ τὴν κανονικὴν ψηλάφησιν τῆς κοιλίας μέχρις οὗ εὐρωμεν ἐπ' αὐτὸν τινα θέσιν, ὅποτε δέον νὰ ἐπικρούτωμεν. Κατὰ τὴν ψηλάφησιν δέον νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν μας εἰς τὴν μυϊκὴν ἀντίστασιν, ἣτις ἂν καὶ δὲν εἶναι παθολογικὸν σημεῖον διαφωτίζει δμως, ὅτι ὄπισθεν ταύτης ὑπάρχει τι τὸ παθολογικὸν καὶ εἶτα δέον νὰ παρατηρήσωμεν παροξυσμὸν τινα. Αἱ περισταλτικαὶ κινήσεις γίνονται αἰσθηταὶ διὰ τῆς ἐλαφρᾶς δακτυλικῆς ἐπικρούσεως ἐν τῇ οικείᾳ χώρᾳ. Δίδει μεγάλην σημασίαν εἰς τὸ σχῆμα τῶν πελέθρων. αΘὰ λάβω ἀπαξ εἰς ἐτὶ ἀφορμὴν ν' ἀναπτύξω εἰς ὑμᾶς ὅτι λεπτὸν τὸ πάχος γραφίδος ἔχοντα πελέθη δὲν δηλοῦσι τοπικὴν στένωσιν τοῦ γαστροεντερικοῦ σωλῆνος, διότι ἐπέρχονται καὶ ἐπὶ ἄλλων συσπαστικῶν καταστάσεων. Ἄλλ' ἡ ταινιοειδὴς πεπιεσμένη μορφή αὐτοῦ μαρτυρεῖ περὶ πραγματικῆς στενώσεως».

Εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ ἀξιοτίμου συνα-

δέλφου κ. Ἄ. Χρηστίδου δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν ὅτι αἱ πρωτοπαθεῖς φυματώσεις τῶν ἐντέρων δὲν εἶναι τότε σπάνιαι καὶ ὅτι ταύτης διακρίνομεν τρεῖς μορφάς, τὴν διαρροϊκὴν, τὴν δυσεντερικὴν καὶ τὴν κοπροστατικὴν.

Εἰς τὴν τρίτην ταύτην μορφήν ἡ σκληρώσις τοῦ ἐντέρου δύναται ν' ἀναπτυχθῇ πρωτοπαθῶς κάτωθεν τοῦ ὑγιοῦς βλενογόνου ὑμένους καὶ νὰ ἐπιφέρῃ τὴν στένωσιν.

Μανουηλίδης. Ἡ παρατήρησις τοῦ κ. Τσοπάνογλου ἀφορᾷ μικρὸν ἀσθενῆ, τὸν ὁποῖον παρετήρησα καὶ ἐγὼ τὸ παρελθὸν θέρος, τὰ δὲ κατ' αὐτὸν ἀνεκοίνωσα ἐνταῦθα ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ἀναλόγου ἀνακοινώσεως τοῦ κ. Χρηστίδου. Ἐν ὀλίγοις τότε ἐξέθεσα τὰ συμπτώματα τοῦ μικροῦ ἀρρώστου, περὶ οὗ σήμερον ὁ λόγος, ἦτοι τὴν δυσκοιλιότητα, τὸν μετεωρισμὸν μετὰ περισταλτικῶν κινήσεων τοῦ λεπτοῦ ἐντέρου, τοὺς βορβορυγμοὺς καὶ τοὺς παροξυστικοὺς πόνους τοὺς ἐπερχομένους ἢ προκαλουμένους διὰ τῆς ψηλάφησεως ἢ διὰ τῆς ἀπλῆς διὰ τῶν δακτύλων ἐπικρούσεως. Κατὰ τοὺς παροξυσμοὺς τούτους αἱ ἐντερικαὶ ἕλικες ἐξωγραφούντο σαφέστατα καθ' ὅλην τὴν ὑπομφαλικὴν μοῖραν τῆς κοιλίας ἣτις ἐλάμβανε σχῆμα σφαιροειδές. Τὰ κατὰ τὸν στόμαχον δὲν ἠδυνήθημεν νὰ καθορίσωμεν σαφῶς διὰ λόγους ἀνεξαρτήτους τῆς θελήσεως ἡμῶν. Ἠδυνήθημεν δμως νὰ προκαλέσωμεν λίαν εὐκόλως γλουγλουκισμόν καταφανῆ ὑπὸ τὸν ὀμφαλὸν καὶ προερχόμενον ἐκ τῆς ὑπεράνω τῆς στενώσεως ἀνευρύνσεως τοῦ ἐντέρου μετὰ στάσεως τῶν ὑγρῶν. Τὸν γλουγλουκισμόν τοῦτον παρετήρησαμεν ὅτε μετὰ τινὰς μῆνας ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμῶν ἐξετάσεως προσεκλήθημεν παρὰ τῷ ἀσθενεῖ ἕνεκα τῆς κατὰ πρῶτον ἐμφανίσεως φαινομένων ἀποφράξεως μετὰ κοπρανωδῶν ἐμέτων. Ἡ δ' ἀπόφραξις αὐτῇ εἶχε προέλθει μετὰ χρῆσιν τροφῆς συνισταμένης ἐκ παστουρμαῖ καὶ ὀπωρῶν. Ἀκολούθως εἶδον τὸν ἀσθενῆ μετὰ τοῦ κ. Χορασαντζῆ κατόπιν καθαρσίου καὶ διαίτης διὰ ρευστῶν τροφῶν (γάλακτος, ζυμοῦ κτλ.) ἡ κοιλία ἦτο μαλακὴ καὶ ἡ ψηλάφησις εὐκόλος, τὸν δὲ μετεωρισμὸν

μετά τῶν περισταλτικῶν κινήσεων ἀτελῶς μόνον ἠδύνατό τις νά προκαλέσῃ. Τὸ τυφλὸν ἔντερον δὲν ἦτο διηυρυσμένον, ὡς οὐδὲ τὸ κῶλον, καθ' ὅλον τὸ τόξον τοῦ ὁποίου οὔτε ὄγκος τις ἀνευρίσκετο, οὔτε περισταλτικαὶ κινήσεις προκαλοῦντο διὰ τῆς ἀπλῆς δακτυλοεπικρούσεως, ὡς συμβαίνει ἐν γένει εἰς τὰς στενώσεις τοῦ παχέος ἐντέρου. Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει κατέλιπον τὸν ἀσθενῆ ὑπὸ τὴν ρευστὴν δίαιταν· τὰ μετὰ ταῦτα ὁ κ. συναδέλφος ἀναφέρει λεπτομερῶς, ὡς δὲ ἠκούσαμεν οὔτε ὁ τυμπανισμὸς οὔτε αἱ μετὰ βορβορυγμοῦ παροξυστικαὶ συστολαὶ τῶν ἐντερικῶν ἐλίκων οὔτε οἱ κοπρανώδεις ἔμετοι ἐξέλιπον.

Ἡ διάγνωσις, ἦν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἔθεσα ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, ἦτο ἡ περὶ στενώσεώς τινος ἐν τῷ λεπτῷ ἐντέρῳ, χωρὶς νά ἐνδιατρίψω εἰς τὰ τῆς φύσεως αὐτῆς. Ἐν τούτοις ἐκλίνα πάντοτε νά γνωμοδοτήσω περὶ ἐντετοπισμένης φυματώσεως, διότι αἱ τοιαῦται στενώσεις συχνότατα ἀπαντῶσι παρὰ τοῖς παισὶ κατὰ τὸν Nothnagel καὶ διότι ἐν τῷ ἱστορικῷ τοῦ ἀσθενοῦς δὲν ἠδυνήθη ν' ἀνεύρω ἄλλας αἰτίας στενώσεως.

Ἡ διάγνωσις αὕτη ἐγένετο τελευταίως παραδεκτὴ καὶ ὑπὸ τοῦ κ. Χορασαντζῆ, ὅστις ἐπὶ μακρὸν ἐξηκολούθησε μετ' ἐμὲ νά ἐπισκέπτηται τὸν πάσχοντα. Ἐν τούτοις ὁ κ. Τσοπάνογλου κρίνει ἄλλως πως τὰ πράγματα διὰ σειρᾶς ἐπιχειρημάτων. Διὰ τὸ πρῶτον ἐπιχείρημα ἀπαντῶ ὅτι αἱ περισταλτικαὶ κινήσεις καὶ ὁ μετεωρισμὸς ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς μοῖρας τοῦ ἐντέρου καθ' ἣν ἐδράζει ἡ στένωσις· ἐάν π. χ. ἐδράζῃ κατὰ τὴν τελευταίαν μοῖραν τοῦ λεπτοῦ ἐντέρου, ὁ μετεωρισμὸς ἐκτείνεται καθ' ὅλον τὸ λεπτὸν ἔντερον καὶ αἱ περισταλτικαὶ κινήσεις παρατηροῦνται καθ' ὅλην τὴν ὑπεράνω τῆς στενώσεως μοῖραν, ταῦτόν εἶπεν καθ' ἅπασαν τὴν κοιλίαν. Τὸ δεῦτερον ἐπιχείρημα «ὅτι ἡ διατροφή εἴτε ὑγρὰ εἴτε στερεὰ, δὲν ἔχει καμμίαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν φαινομένων» δὲν ἐξάγεται οὔτε ἐκ τῆς ἐμῆς παρατηρήσεως οὔτε ἐκ τῆς τοῦ κ. συναδέλφου, διὸ καὶ

λογικῶς δὲν δύναται νά συζητηθῆ. Κατὰ τρίτον λόγον ὁ κ. συναδέλφος δὲν ἐννοεῖ τὴν τελείαν ἐπάνοδον τῆς κοιλίας εἰς τὴν φυσιολογικὴν κατάστασιν· «πῶς εἶναι δυνατόν, λέγει, μηχανικόν τι ἐμπόδιον νά ἐξαλειφθῆ ἐπὶ τινὰς ἡμέρας καὶ εἶτα νά ἀναφαίνηται;». Ἡ μαρτυρία τῶν συγγραφέων περὶ τῶν χρονίων ἐκ στενώσεως ἐντερικῶν ἀποφράξεων, βασιζομένη ἐπὶ πληθῆος παρατηρήσεων, τοιαύτην δίδωσι τὴν κλινικὴν αὐτῶν εἰκόνα, οἱ δὲ λόγοι ζηητέοι ἐν τῇ τροφῇ (στερεᾶ καὶ μετὰ ὑπολοίπου ἢ ρευστῆ καὶ ἀνευ υπολοίπου) καὶ ἐν ταῖς σπασμωδικαῖς καταστάσεσιν, αἰτινες συνηθέστατα ἐπιπλέκουσι τὰς στενώσεις· παράδειγμα συχνότατον αἱ πωλωρικαὶ στενώσεις. Τὸ τέταρτον ἐπιχείρημα στηρίζεται ἐπὶ ὑποθέσεων ἀρνητικῶν· ἐπὶ τούτῳ ὑπενθυμίζω ὅτι μετὰ τὴν ἴασιν αἱ τοιαῦται περιτονίτιδες δύνανται νά καταλίπωσιν οὐλώδεις περισφιγζεις τῶν ἐντέρων. Ἐάν δὲ πρόκηται ἐνταῦθα, ὅπως καὶ ἐν τῇ περιπτώσει τοῦ κ. Χρηστίδου, περὶ οὐλῆς συνεπέα ἔλκουσ ἐντετοπισμένου ἐν τινὶ μοίρᾳ τοῦ ἐντέρου, τὰ πράγματα ἐπίσης κάλλιστα δύνανται νά ἐξηγηθῶσιν.

Ὅσον δ' ἀφορᾶ τὰ ἐκ τῶν ἐπιχειρημάτων τούτων συμπεράσματα τοῦ κ. συναδέλφου, σημειωτέον ὅτι ὁ Marfan οὐδαμοῦ ἀναφέρει ὡς ἐπιπλοκὴν τῆς προεχούσης κοιλίας τῶν δυσπεπτικῶν νεογνῶν (*ventre intumescant*) τοιαύτην τινὰ πάθησιν, ἀλλ' οὔτε ἄλλος τις συγγραφεὺς, καθ' ὅσον γνωρίζομεν, ἀναφέρει τοιοῦτό τι ἔνεκα δολιχοεντερίτιδος.

Μακρῆς. — Ὅπως ἐξετέθη καὶ ἀνελύθη ὑπὸ τοῦ κ. Μανουηλίδου ἡ περίπτωσις αὕτη ἀναμφίβολον ὅτι πρόκειται περὶ φυματιώδους ἐντερίτιδος καὶ στενώσεως βεβαίως δὲ εἶναι δυνατόν καὶ διὰ φυματιώδους περιτονίτιδος νά ἐπέλθῃ συγκόλλησις ἐξωτερικῆ τῶν ἐλίκων. Περίπτωσιν ὅμως ἐντερικῆς ἀτονίας, καθ' ἣν νά ἐπέλθωσι κοπρανώδεις ἔμετοι, οὐδέποτε παρατήρησα.

Μανουηλίδης. Ἐσχάτως ἐγένετο χειρουργικὴ ἐπέμβασις ἐν τῷ Γαλλικῷ

Νοσοκομείω ἐπὶ γυναικὸς πασχούσης ἐκ φαινομένων ἐντερικῆς στενώσεως· ἀνευρέθησαν δὲ πέντε στενώσεις τοῦ λεπτοῦ ἐντέρου μετὰ ὑπερτροφίας καὶ ἀνευρυσμοῦ ὑπεράνω ἐκάστης στενώσεως, εἰς τρόπον, ὥστε τὸ ἐντερον ἦτο κομβολογιοειδές, ὑπῆρχον δὲ περισταλτικαὶ κινήσεις κατὰ τὴν ψηλάφησιν καὶ διὰ τῆς δακτυλοπλήξεως καὶ ὁμως οὐδεμία ἀνωμαλία καὶ οὐδεὶς ὄγκος ἦσαν ἀντιληπτοί. Ἀκριβῶς δὲ εἰς τὰς ἀτονικὰς καταστάσεις μετὰ κοπροστάσεως ἐπὶ γερόντων δὲν ὑπάρχουσι περισταλτικαὶ κινήσεις.

Σγουρδαῖος. Ὑπενδυμίζω ὅτι ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἀνωθεν τοῦ πρώτου στενώματος τοῦ ἐντέρου ἢ ὑπερτροφία καὶ ὁ ἀνευρυσμὸς τῶν ἐντερικῶν τοιχωμάτων ἀπετέλει ὄγκον μεγέθους μικροῦ πορτοκαλίου καὶ ὁμως δὲν ἦτο ἀντιληπτός διὰ τῆς ψηλαφήσεως.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 4^Θ

21 Μαρτίου 1901.

Προεδρία Α. ΧΡΗΣΤΙΑΔΟΥ

Ὁ κ. **Ἀν. Χρησιδῆς** ἀναγινώσκει τὰς ἐξῆς «**Κλινικὰς παρατηρήσεις ἐλώδους καχεξίας παρὰ παισὶ προσήβους**» :

Κύριοι,

Ἐν τῷ *Ἐγχειριδίῳ περὶ ἐλειογενῶν νοσημάτων* (Μετ. Ε. Ε. Ἀρφάνη, σ. 113) ὁ Laveran καὶ τελευταῖον ὁ Καρδαμάτης, ὁ πολὺ καὶ σπουδαῖα περὶ τῶν ἐλειογενῶν γράψας (Ἱατρ. Προόδου τεύχ. 1^{ον} 1900), παραδέχονται καχεξίαν ἐλώδη ὀξείαν παρ' ἄρρωστοῖς μὴ ὑποστᾶσι σεσαφηνισμένους διαλείποντας καὶ μὴ μονίμως, ἀλλὰ παροδικῶς μόνον ἐν ἐλώδεσι μέρεσι διαμείναισιν· ἡμεῖς φρονοῦμεν ὅτι τοιαύτην τινὰ κατάστασιν ὡς ὀξείαν ἐλομιάσιν δυνάμεθα νὰ χαρακτηρίσωμεν, καχεξίαν δ' ἐλώδη νὰ παραδεχθῶμεν τὴν χρονίαν ἐλείου μολύσματος ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπινου ὀργανισμοῦ, εἴτε αὕτη φανεροῦται ἐκ διαλειμμάτων διὰ πυρετικῶν κινήσεων, εἴτε πρωτοπαθῶς καὶ ἄνευ παροξυσμῶν ἐν ἐλειογε-

νεσί τόποις καὶ ἄνευ διακρίσεως ἡλικίας, ὡς καὶ παρὰ παισίν, ἐγκαθίσταται· ὑπὸ τοιαύτην ἔννοιαν καὶ ὀρισμὸν τῆς ἐλώδους καχεξίας ὑποβάλλομεν τὰς ἐπομένας τρεῖς παρὰ προσήβους παρατηρήσεις.

Παρατήρησις α'. Ἀσθενῆς ἐκ Παραμυθίας, ἐτῶν 14, ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὑπέστη διαλείποντας καὶ προσῆλθεν εἰς τὸ ἡμέτερον Νοσοκομεῖον τὸν 9/βρίον τοῦ 1899, ὅπως θεραπευθῆ ἐκ τῆς ἐσχάτης αὐτοῦ ἀδυναμίας· ὁ ἄρρωστος ἀναιμικώτατος, ὡχροκίτρινος καὶ ἐρρυτιδωμένος εἶχεν ὄψιν γέροντος καὶ ἔφερε σπλῆνα τετραπλάσιον περίπου τὸ μέγεθος, διερροεῖτο ἀπαύστως καὶ πολλάκις τῆς ἡμέρας· διαρκῶς ἀπύρετος· κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1900 ἀσθενήσας ὑπὸ ἰλαρᾶς προσεβλήθη καὶ ὑπὸ βρογχοπνευμονίας, ἐξ ἧς καὶ ἀπέθανεν.

Νεκροτομία. Εἶχε σπλῆνα τὸ μέγεθος τετραπλάσιον καὶ μὴ ὑποχωροῦντα καὶ σκληρόν· ἦπαρ φυσικόν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ σκληρότερον· πανταχοῦ τῶν πνευμόνων διήθησις βρογχοπνευμονική· ἐν τοῖς λοιποῖς ὀργανοῖς μακροσκοπικῶς οὐδὲν ἀξίον σημειώσεως.

Παρατήρησις β'. Ἀλιβιάδης Φ., ἐτῶν 13, ῥάπτῃς ἐκ Μυτιλήνης, εἰσῆλθε τῇ 7ῃ 9θρίου τοῦ 1898 εἰς τὸ Νοσοκομεῖον. Διηγείται ὅτι ἀπὸ 6 ἐτῶν ἐπὶ μῆνας ὀκτῶ κατ' ἔτος ὑποφέρει καθ' ἐκάστην ὑπὸ διαλείποντων ἤδη ἀπὸ ἡμερῶν ὀκτῶ πυρέσσει καὶ ἀποχρέμπεται βλενοπυώδη, ἔχει ἰδρωτὰς καὶ διαρροεῖται.—Ὁ ἄρρωστος εἶναι ἀδύνατος, ἀλλ' ὄχι καὶ τόσοσιν καχεκτικός, ἔχει τραχεῖαν τὴν ἀναπνοὴν ἐν τοῖς ἀνω λοβοῖς τοῦ πνεύμονος, καρδίαν κατὰ φύσιν, σπλῆνα πελώριον μέχρις ὀμφαλοῦ διήκοντα, ἦπαρ ἐπίσης διωγκωμένον καὶ μέχρι τριῶν δακτύλων κάτω τοῦ θωρακικοῦ τόξου· ἔχει πυρετὸν ὑπὸ τύπον συνεχῆ πρὸς διαλείποντα ἐναλλάσσοντα ἐπὶ ἡμέρας 12, ὅστις, μετὰ ἡμέρας 9, ἐπανελήθη ἐπὶ ὥρας 12, ὅτε ὁ ἄρρωστος συγχρόνως ἠσθάνθη ἀριστερόθεν ἐκ τῶν πνευμόνων πόνον καὶ πύελα τινὰ αἰμόφυρτα ἀπεχρέμψατο· τότε παρετηρήθη ἡ μεγίστη τῆς κόρης τῶν ὀφθαλμῶν διαστολή 20ωρον διακρέσασα· τῇ 2ῃ 10θρίου ἐθεβαιώθη νέα τοῦ σπληνὸς καὶ τοῦ ἥπατος διόγκωσις· τῇ 4ῃ ἄλγος εἰς τὸν ἀριστερὸν ἰωρακα καὶ τρίζοντες ἐν τῇ βάσει καὶ ἄνευ πυρετοῦ· τῇ 15ῃ διαρκῆς κεφαλαλγία, ἄλγος

καθ' ὄλον τὸ σῶμα καὶ αἰμωδία τοῦ ἄνω δεξιῦ ἄκρου, τῇ 22^α κοιλία τεταμένη.

Κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1899, ἐκτὸς διασπάρτων συριττόντων ἐν τοῖς πνεύμοσιν, ἐπικρουστικῶς καὶ ἀκροαστικῶς οὐδὲν τὸ παρὰ φύσιν, ἐν τῇ κοιλίᾳ ὁμῶς καὶ πολὺ κάτω τῶν ὑποχονδρίων ἀμβλύτης· καθ' ὄλον τὸν Φεβρουάριον καὶ Μάρτιον τὸ ἦπαρ συγχέεται ἐν τοῖς ὁρίοις αὐτοῦ πρὸς τὰ τοῦ σπληνὸς καὶ συναμρότερα ἀποτελοῦσι ζώνην πλατεῖαν διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ διακρινομένην· κατὰ τοὺς μῆνας Ἀπρίλιον καὶ Μάιον ὁ ἀσθενὴς εἶχε πολλακίς ὀσφυαλγίαν καὶ διερροεῖτο μετὰ πόνων κοιλιακῶν· κατὰ τὸν τελευταῖον τοῦτον μῆνα ὁ ἄρρωστος περιπατῶν ἢ συνδιαλεγόμενος ἤσθανετο ζάλην καὶ δύσπνοιαν ἐξαναγκάζουσαν αὐτὸν νὰ κατακλίνηται· ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ τῆς ἀσθενείας γενομένης ἐξετάσεως τοῦ ἀσθενοῦς ἐπιστοποιήθη ἀμβλύτης καρδίας σχεδὸν διπλασία ἄνευ φυτήματος μὲν ἐν τοῖς τόνοις, ἀλλὰ μετ' ἀρρυθμίας τινός· ἡ νέα αὕτη κατάστασις μετὰ τῶν λοιπῶν φαινομένων ἀπὸ τριῶν περίπου μηνῶν παρακολουθούμενη ὑπὸ στομαχικῶν διαταρᾶξεων πολλακίς μάλιστα ἐντερικῶν, δι' ἐπιμόνου θεραπείας καὶ σποραδικῶν βελτιώσεων ἐπὶ τέλους ἐντελῶς ἰθεραπεύθη καὶ ὁ ἀσθενὴς μετὰ φυσιολογικῶν ὀρίων ἥπατος καὶ σπληνὸς ἐξῆλθε τῇ 16^η Ἰουλίου 1899 ἀπολαύων μέχρις ὥρας ἄκρας ὑγείας.

Παρατήρησις γ'. Γρηγόριος, ἐκ Παραμυθίας, ἐτῶν 13, παντοπώλης, εἰσῆλθεν εἰς τὸ Νοσοκομεῖον τῇ 22^η Ἰουνίου 1898. Διηγείται ὅτι ἐπὶ πολλὰ ἔτη πολλακίς ἐν τῇ πατριδί ὑπέστη διαλείποντας· τελείως ἐξηνητημένος, σχεδὸν ἐν μαρασμῷ ἔχει ὄψιν γαιώδη καὶ χαρακτηριστικὸν τὸν τύπον τῆς ἐλείου καχεξίας· ὁ σπλὴν πελώριος κατελάμβανε τὰ $\frac{2}{3}$ τῆς κοιλίας, τὸ ἦπαρ ἐπίσης ἰκνῶς διωγκωμένον· κατὰ τὸ πεντάμηνον τῆς νοσηλείας αὐτοῦ τετράκις προσεβλήθη, μετὰ 10—15ῆμέρων διαλείψεων, ὑπὸ συνεχῶν πυρετῶν καὶ ἀπὸ τῆς 11^{ης} Αὐγούστου ἐταλαιπωρήθη καὶ ὑπὸ λίαν ἐπιμόνου ἐντερικοῦ κατάρρου διαρκέσαντος καθ' ὄλον τὸ διάστημα τῆς ζωῆς τοῦ ἀσθενοῦς· ἀπὸ τῆς 20 Σεπτεμβρίου διαρκῶς εἶχε βρογχίτιν ἕως τοῦ τῇ 19^η Νοεμβρίου, μετὰ πενταήμερον πυρετόν, ἀπέθανεν ἐκ βρογχοπνευμονίας.

Νεκροτομία. α' ἔχει σπλῆνα τεράστιον καὶ σκληρόν, ἐν ᾧ διακρίνει τις δι' ἀόπλου ὀφθαλμοῦ τὰς ἰνώδεις δοκίδας, ἦπαρ ἐπίσης μέγα καὶ σκληρόν, χρώματος μᾶλλον βαθέως ἐρυθροῦ καὶ στεγνόν· ἐν τῷ πνεύμονι καὶ τῇ ἀριστερᾷ βᾶσει διήθησις βρογχοπνευμονικὴ μετὰ ἐστίας πνευμονικῆς, ἐν δὲ τῇ περιφερείᾳ τοῦ λοβοῦ ἀτελεκτασία· τοῦ δεξιῦ πνεύμονος ἡ ἀκροτάτη περιφέρεια ἐμφυσηματώδης· ἐν τοῖς λοιποῖς ὀργάνοις μακροσκοπικῶς οὐδὲν ἄξιον σημειώσεως.

Ἡ ἀφήγησις τῶν τριῶν τούτων κλινικῶν παρατηρήσεων τῆς χρονίας ἐλαιογενοῦς μιάσεως ἢ ταῦτόν εἶπεν ἐλώδους καχεξίας, παρέχουσί μοι τὸ ἐνδόσιμον νὰ παρατηρήσω τινὰ καὶ πρῶτον ἐπὶ τῶν συνήθων κλινικῶν φαινομένων τὰ ἐπόμενα:

Πυρετὸς ἐν τῇ α' παρατηρήσει, τοῦλάχιστον παρ' ἡμῖν ἐν τῷ Νοσοκομείῳ, δὲν ἐσημειώθη, τοῦθ' ὅπερ φανερῶς δεικνύει, ὅτι ὁ ἀσθενὴς ἀλλοιώσεις μὲν τοῦ αἵματος καὶ τῶν ἄλλων ὀργάνων εἶχε, πλασμάδια ὁμῶς οὐχί, ὅθεν καὶ ἡ παντελὴς ἀπυρεξία ἐν τῇ β' περιπτώσει· καὶ ἐν ὀκταμήνῳ χρονικῷ διαστήματι ὁ πυρετὸς ἄπαξ μόνον ἐν ἀρχῇ καὶ ἐπὶ μόνον ἡμέρας 13 ἐβεβαιώθη· ἐνῶ ἐν τῇ γ' περιπτώσει καὶ ἐν πενταμήνῳ χρονικῷ διαστήματι ἦτοι ἀπὸ τῆς 22^{ας} Ἰουνίου μέχρι τῆς 24^{ης} Νοεμβρίου ὁ πυρετὸς τετράκις ἐσημειώθη· α' ἀπὸ τῆς 22^{ας} Ἰουνίου μέχρι τῆς 29^{ης} Ἰουλίου ἦτοι ἐπὶ 34 ἡμέρας λογιζομένης καὶ τῆς μικρᾶς παροδικῆς ἀπυρεξίας· β' ἀπὸ τῆς 11^{ης} Αὐγούστου μέχρι τῆς 24^{ης} τοῦ αὐτοῦ ἦτοι ἡμέρας 14· γ' ἀπὸ τῆς 7^{ης} Σεπτεμβρίου μέχρι τῆς 1^{ης} Ὀκτωβρίου ἦτοι ἡμέρας 25 καὶ δ' ἀπὸ τῆς 5^{ης} Νοεμβρίου μέχρι τῆς 18^{ης} τοῦ αὐτοῦ ἦτοι ἡμέρας 14 μὴ λογιζομένου τοῦ τελευταίου πενθημέρου πυρετοῦ συμπίπτοντος καὶ ἀνήκοντος λογικῶς εἰς τὰς πνευμονικὰς ἀλλοιώσεις.

Ἐκ τῶν θερμομετρικῶν τούτων κλιμάκων εἰς καχεξίας ἀσθενεῖς ἕνεκα ἐλείου μιάσματος ἐξάγεται ὅτι α') ὁ πυρετὸς δὲν εἶναι ἀναπόφευκτον κλινικὸν στοιχεῖον τῆς ἐλώδους καχεξίας· β') ὅτι ὁ πυρετὸς, ὡς καὶ ὁ *Laveran* παρατήρησε (σ. 92 καὶ 110), δὲν ἔχει τύπον σταθερὸν καὶ μεταπίπτει ἀπὸ συνεχοῦς εἰς διαλείποντα, ὡς δεικνύει ἡ θερμομετρικὴ κλι-

μαξ τοῦ 2^{ου} ἀσθενοῦς· γ') ὅτι ὁ συνεχῆς πυρετός εἰς ἔλοπαθεῖς καχεκτίας, ὡς παρ' ἡμῖν ἐνταῦθα, δύναται νὰ ὑπενδυσθῆ περιεργον τύπον κανονικότητος, ὡς ἡ θερμομετρικὴ κλίμαξ τοῦ 3^{ου} ἀρρώστου ζωηρῶς καὶ πειστικῶς εἰκονίζει καὶ ἐνθα παρατηροῦμεν, ὅτι ἐκάστη πυρετικὴ περίοδος διαγράφει σχῆμα ἡμικυκλικόν, ὃν τὸ ἐν τοῦ ἐτέρου διαφέρει κατὰ τὸ ὕψος τῆς θερμοκρασίας καὶ τὴν ἀκτίνα, ὅθεν καὶ ἡ μικρὰ ἢ μακρὰ διάρκειά τῆς εἰςβολῆς· πᾶσα δ' αὕτη ἡ ἡμικυκλικὴ συνεχῆς πυρετικὴ κίνησις προσομοιάζει τῇ ἡμικυκλικῇ κλίμακι τῆς τυφικῆς περιπτώσεως, περὶ ἧς ἄλλοτε εἶπον τὰ δέοντα, καὶ διαγράφει τὸν κύκλον αὐτῆς ἀνευ ῥίγους καὶ σπανίως μετ' ἐφιδρώσεων, ὡς καὶ παρ' ἄλλων παρατηρήθη, μετὰ πείσμονος δ' ἀντιστάσεως εἰς τὴν δύναμιν τῶν μεγαλειτέρων δόσεων τῆς κινίνης. Τοιαύτη ἡ φύσις τοῦ πυρετοῦ εἰς δύο τῶν ἀσθενῶν ἡμῶν.

Ἄλλὰ συμπτώματα, ἐπιμονώτατα υἄλιστα, κατεδείχθησαν καὶ εἰς τὰς τρεῖς ἡμῶν παρατηρήσεις αἱ διαταράξεις ὄλου τοῦ γαστροεντερικοῦ σωλήνος πού μὲν ἐλαφρῶς, πού δὲ σοβαρῶς· κοινὰ δὲ συμπτώματα ἐσημειώθησαν τὰ βρογχικὰ μετὰ τῶν πνευμονικῶν, ἤτοι αἱ βρογχίτιδες, αἱ συμφορήσεις, αἱ βρογχοπνευμονίαι καὶ ἡ καθαρὰ πνευμονία, ὅπόθεν καὶ ὁ θάνατος τῶν δύο ἀσθενῶν, διὰ τοῦ ὁποίου καταφαίνεται τὸ τρωτὸν τῶν πνευμόνων εἰς τοὺς ἔλοπαθεῖς καχεκτίας· καὶ τὴν γνώμην ἡμῶν ταύτην δὲν μειοῖ ἡ ἐπιπλοκὴ τῆς ἰλαρᾶς, ἣτις παρ' ἡμῖν ἐχρησίμευσε καὶ ὡς ἀφορμὴ τῶν βρογχοπνευμονικῶν συμπτωμάτων τῶν ἐπενεγκόντων τὸν θάνατον.

Ἐκ τῶν ἄλλων συμπτωμάτων ἐνδιαφέροντα ἐφάνη ἡμῖν ἡ δύσπνοια μετὰ τῆς ἀτονίας εἰς τὸν 2^{ον} ἀσθενῆ συνδιαλεγόμενον ἢ περιφερόμενον ἐν τῇ αἰθούσῃ ἢ τῇ κήπῳ· τὴν ἐξήγησιν παρέσχεν ἡμῖν ἡ ἐξέτασις, ὅτε ἐβεβαιώσαμεν τὴν καρδιακὴν ἀμβλύτητα ἀνευ φυσήματος ἀλλ' ἀρρυθμίας τινός εἰς τοὺς τόνους, ἀμβλύτητα ὀφειλομένην εἰς προδικὴν τῆς καρδίας ἀνεύρυσιν, ἣτις, κατὰ Laveran (σ. 166), παρατηρεῖται εἰς τὰς ἐλώδεις καχεξίας, περιέγραψε δὲ ἐπὶ τῇ βίσει νεκροτομίας πρὸ δύο περιπτῶν ἐτῶν (Ἱατρ. Πρόσδος 1898, σ. 140) καὶ ἡ δεσποινὶς ἰατραινὰ Παναγιωτίτου ἐπὶ ἔλοπαθοῦς ἀρρώστου ἀποθα-

νόντος ἐξ ἐπιπλοκῆς ὀξείας ἐνδομυοκαρδίτιδος.

Ἐπὶ τῆς ἀνισοκορίας τοῦ 2^{ου} ἀσθενοῦς δὲν ἐνδιατρίβω θεωρῶν αὐτὴν τυχαίον καὶ παροδικὸν ἀνακλαστικὸν φαινόμενον.

Περὶ τῆς θεραπείας τῶν τριῶν ἡμῶν ἀρρώστων παρατηρῶ ὅτι αὕτη ἐγένετο συμπτωματικὴ καὶ εἰδική· καὶ συμπτωματικῶς κατὰ τῆς διαρροίας ἐδοκιμάσθησαν πάντα τὰ στυπτικά φάρμακα, ἐν οἷς τὸ ὄπιον, τὸ βισμούθιον, ἡ τανίνη, τὸ γαλακτικὸν ὄξύ καὶ ἄλλα ἀνευ ἀποτελέσματος· κατὰ τῶν στομαχικῶν διαταράξεων· τὰ πικρά, τὸ ὑδροχλωρικὸν ὄξύ, τὰ ἀλκαλικά, ἡ ναφθόλη κτλ. μετ' ἀμφιβόλου ὠφελείας, ἐκτὸς τοῦ 2^{ου} ἀσθενοῦς, ὅστις σχετικῶς ἐβελτιοῦτο· κατὰ τῶν βρογχικῶν καὶ πνευμονικῶν φαινομένων τὰς σικύας, τὰ ἀποχρεμπτικά ἀνωφελῶς διὰ τοὺς θανόντας καὶ ἀνυσίμως διὰ τὸν ἐπιζήσαντα. Εἰδικῶς κατὰ τῆς καχεξίας ἀνεγράφησαν ἀφεψήματα τῆς κίνιας, ὁ σίδηρος, τὸ ἀρσενικὸν κτλ. καὶ ἡ κινίνη εἰς μικρὰς δόσεις ἀνωφελῶς διὰ τὸν 1^{ον}, μετ' ὠφελείας εἰς τὸν 2^{ον}, ἐνῶ εἰς τὸν 3^{ον} καὶ αἱ μεγαλιέτραι δόσεις ἐξ 1,5 εἰς οὐδὲν ἤνουν· τὸ ἀνωφελές τῆς κινίνης εἰς τὰς ἐλώδεις καχεξίας παρετήρησε καὶ ὁ Laveran, ὁ δὲ Sabatier (Archives de Médecine et de Pharmacie Militaire, 1899 N° 1) μελετήσας ἐν τόποις ἐλειογενέσι τὴν ἐπίδρασιν τῆς κινίνης ἀποφαίνεται ὅτι ἡ ἐσωτερικὴ χρῆσις τῆς κινίνης εἰς ἀναιμικοὺς καχεκτίας ἢ διαρροούντας οὐδόλως ὠφελεῖ, ὅτι δὲ μόνον διὰ τῶν ὑποδοριῶν ἐνέσεων δυνάμεθα νὰ ἐπιτύχωμεν· αἱ παρατηρήσεις ἡμῶν κυροῦσι τὴν γνώμην τοῦ Sabatier, ἀλλ' ἡμεῖς θεωροῦμεν καὶ ἕτερον παράγοντα οὐχ ἥττον ἰσχυρὸν συντελεστὴν τῆς ἀνεπαρκείας τῆς διὰ τῆς κινίνης θεραπείας καθὼς καὶ τῆς ἄλλης συμπτωματικῆς ὡς ἀνωτέρω εἶδομεν· γνωρίζομεν ἤδη ὅτι οἱ δύο τῶν ἀρρώστων ἦσαν καὶ ἐκτάκτως ἀναιμικοὶ καὶ διαρροούντες, εἶχον ὁμως συγχρόνως καὶ ἄλλας δευτεροπαθεῖς ἀλλοιώσεις, ὡς ἐπεισεν ἡμᾶς ἡ μακροσκοπικὴ κατὰ τὴν νεκροτομίαν ἐπισκόπησις· ἂν εἰς τὸν 2^{ον} ἀσθενῆ καὶ κατὰ τὸν πυρετὸν καὶ ἐν τῇ καχεξίᾳ καὶ αἱ μικραὶ δόσεις τῆς κινίνης ἐνήργουν, τοῦτο εἶχε λόγον τὸν μικρὸν βαθμὸν τῆς καχεξίας ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τοὺς ἐτέρους δύο, οἵτινες ὡς ἐκ περισσοῦ εἶχον καὶ δευτεροπαθεῖς ἀνατομικὰς

ἀλλοιώσεις· κατεδείχθη δὲ τελευταῖον τοῦτο διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἐπὶ τοῦ κυριωτέρου σπλάγγνου τοῦ σπληνός, διότι ἐν ᾧ εἰς τὸν 1^{ον} μετὰ 15 ἡμέρων αὐτοῦ χρῆσιν ἐλαχίστη τοῦ σπληνικοῦ ὄγκου ἐλάττωσις κατωρθώθη, εἰς τὸν 2^{ον} ἐν ἴσῳ χρονικῷ διαστήματι ὑπὲρ τὸ ἥμισυ ἠλαττώθη, βραδύτερον δ' ἔφθασε καὶ μέχρι τῶν φυσικῶν ὁρίων, ὅπερ δέον νὰ ἐξηγηθῆ, ὅτι εἰς τὸν τελευταῖον τοῦτον εἴχομεν σπλήνα μᾶλλον συμπεφορημένον, ἐν ᾧ παρὰ τῷ ἐτέρῳ ὑπερίσχυεν ἡ ἰνώδης ὑπερπλασία ὡς ταύτην παρατηρήσαμεν ἐκπεφασμένην λίαν κατὰ τὴν νεκροτομίαν· ὥστε τὸ ἀνεπαρκές τῆς κινήσεως πρέπει ν' ἀποδοθῆ εἰς ἄλλας δευτεροπαθεῖς μᾶλλον ἀνατομικὰς ἀλλοιώσεις τῆς χρονίας καχεξίας ἐπιδρώσεως κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον βαρέως καὶ ἐπὶ τῆς προγνώσεως τῶν ἀσθενῶν.

Κατὰ ταῦτα ἡ πρόγνωση ἐπὶ καχεξίας ἐλώδους ἐν ὠρισμένῳ σταδίῳ τῆς ἐλονοσίας καὶ ἐν τῇ παιδικῇ ἢ προσήθῳ ἡλικίᾳ, κατ' ἀναλογίαν πρὸς τοὺς ἐνήλικας καὶ εἶδομεν τοιοῦτους, πρέπει νὰ θεωρῆται βαρεῖα. Οἱ ἄρρωστοι ἀπόλλυνται ὡς τὰ πολλὰ ἔνεκα τῶν δευτεροπαθῶν ἀλλοιώσεων, οἷαι εἶναι ἡ ὑπερτροφικὴ κίρρωσις τοῦ σπληνός καὶ αἱ συμπαρόμαρτοῦσαι ἀνατομικαὶ καὶ παθολογικαὶ ἀλλοιώσεις, αἱ ἀτροφικαὶ καὶ ἐνίοτε ὑπερτροφικαὶ κίρρωσις τοῦ ἥπατος συνήθεις εἰς χώρας ἐλώδεις, ὡς τῶν συναδελφῶν τινὲς παρετήρησαν, αἱ τῶν αὐτῶν σπλάγγνων ἀμυλοειδεῖς ἐκφυλίσεις, ὁμοίως δὲ κατὰ Laveran (σ. 231) καὶ αἱ τῶν νεφρῶν· σὺν αὐτοῖς αἱ δευτεροπαθεῖς ἀμυλοειδεῖς ἐκφυλίσεις τῶν ἐπιπολῆς τριχοειδῶν ἀγγείων καὶ τῶν σμικροτάτων ἀρτηριῶν, τῶν ἐπιθηλιῶν, τῶν μυϊκῶν ἰνῶν καὶ ἄλλων ἀδενωδῶν σωματίων τοῦ ἐντερικοῦ σωλήνος, ὧν ἔνεκα αἱ ἀκατάπαυστοι διαρροϊκαὶ κενώσεις, οὕτως κλονίζουσι καὶ συντρίβουσι τὸν ἤδη κατεστραμμένον ὄργανισμὸν μάλιστα τὸν νεαρόν, ὥστε ὁ ἄρρωστος διὰ τε τῆς προοῦσης ἐξαντλήσεως καὶ τῶν ἄλλων ἐπιπλοκῶν τοῦ πνεύμονος τελευταῖον καταστρέφεται.

Μακρῆς. Ἐπεθύμουν κάλλιον νὰ βεβαιωθῶ ἂν καὶ αἱ τρεῖς περιπτώσεις ἀνήκουν εἰς τὴν ἐλώδη μίανσιν ἢ εἰς τὴν λευχαιμίαν, ἐνθα ἐπίσης παρατηροῦνται τοιαῦτα συμπτώματα συμπεριλαμβανομέ-

νης καὶ τῆς ἐξογκώσεως τοῦ σπληνός ἢ σπληνομεγαλίας. Ἡ δὲ ὁμοιότης τῶν δύο νόσων εἶναι τοσαύτη, ὥστε διὰ μόνων τῶν συμπτωμάτων εἶναι δυσχερὴς ἡ διάγνωσις· ἐν μέσον ὑπάρχει ἀσφαλὲς πρὸς σαφῆ διάκρισιν αὐτῶν δηλ. ἡ μικροσκοπικὴ ἐξέτασις, περὶ ταύτης δὲ ἐνταῦθα δὲν ἐγένετο λόγος. Ἐν τῇ μιᾷ περιπτώσει ἡ κίνησις ἐνήργησε καὶ πιθανώτατα ἐπρόκειτο περὶ ἐλώδους μίανσεως, ἀλλ' αἱ δύο ἕτεροι, ἐνθα ἡ κίνησις ἐφάνη ἀδρανῆς, παρέχουσι τόπον εἰς ἀμφιβολίαν. Τοῦτο ὑποστηρίζει τῶν ἐμῶν περιπτώσεων ἡ ἐξῆς. Νέος κατοικῶν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἐν Κων/πόλει πρὸ ἔτους ἠσθάνθη πόνον κατὰ τὸ ἀριστερόν ὑποχόνδριον καὶ ἐπὶ τέλος ὄγκον ἐν τῇ αὐτῇ χώρᾳ· ἀφ' ἐτέρου ἔσχε πυρετικὴν κίνησιν διαλείπουσαν ἐπὶ τινα καιρόν. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐχορηγήθη κίνησις ὑπὸ συναδέλφων, ἀλλ' ἀντὶ βελτιώσεως ἐχειροτέρευσε ἡ κατάστασις, ὅτε δὲ προσῆλθεν ὁ πάσχων εἰς ἐμὲ ἀνεῦρον μεγίστην ἐξογκωσιν τοῦ σπληνός, καταλαμβάνοντος ἤδη ὅλην τὴν ἀριστερὰν κοιλίαν μέχρι λαγόνος. Πρὸς μείζονα βεβαιότητα ἐγένετο καὶ μικροσκοπικὴ ἐξέτασις τοῦ αἵματος ὑπὸ τοῦ Nicolle, οὗτος δὲ πλασμάδιον μὲν τοῦ Laveran ἀνεῦρεν οὐδέν, ἀλλὰ μεγάλην αὐξησιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν λευκῶν αἰμοσφαιρίων. Ὁ ἀσθενὴς ζῆ ἔτι, ἀλλ' ὀλογνὸν φθίνει. Ἐδοκίμασα καὶ τὰς ἐνέσεις τῆς κινήσεως, ἐξ ὧν προῆλθε μικρά τις σμικρυνσις τοῦ σπληνός.

Μανουηλίδης. Ὡς πρὸς τὰ ἐντερικὰ φαινόμενα ἐξ ἐμῆς πείρας γνωρίζω περιπτώσιν γυναικὸς 22 ἐτῶν, ἣτις ἐπαρουσίαζε σὺν τοῖς ἄλλοις συμπτώμασι καὶ διάρροϊαν δυσεντεροειδῆ μὴ ὑποχωρήσαν εἰς οὐδεμίαν θεραπείαν καὶ ἐπὶ τέλος προκαλέσασαν τὸν θάνατον. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν διάγνωσιν συμφωνῶ τῷ κ. Χρηστίδῃ, διότι τό τε χρῶμα τὸ γαυῶδες, τὸ ἱστορικόν κτλ. ὅλα εἶναι χαρακτηριστικὰ τῆς ἐλώδους καχεξίας, ἐνῶ ὁ ἀσθενὴς τοῦ κ. Μακρῆ οὐδέποτε ἔπαθεν ἐλώδη πυρετόν, εἶχε δὲ τὴν χροιάν ὠχρὰν πελιδνήν, ὡς γνωρίζω ἐξ ὄψεως. Ἄλλ' εἶναι δυνατόν νὰ ἐπέλθῃ λευχαιμία καὶ κατόπιν ἐλω-

δῶν πυρετῶν· ἐνθυμοῦμαι ναύτην νεαρόν, ὅστις εἶχε πάθει μερικούς πυρετούς ἀλλ' ἐπὶ τέλους εἶχε τοιαύτην μεταβολήν, ὥστε ἡ χροιά ἐγένετο ὡχρολευκος, τὸ αἷμα ἦτο λευκὸν ὡς γάλα σχεδόν· ἀπέθανε δὲ ἐν τῷ Ἐθνικῷ νοσοκομείῳ. Τέλος σημειωτέον ὅτι οἱ πυρετοὶ εἶναι ἀποτέλεσμα καὶ τῶν ἐπιπλοκῶν τῆς λευχαιμίας, ἐνφ' οἱ καχέκται ἐξ ἐλῶδους μιάσματος δὲν θεραπεύονται πάντοτε διὰ κινήσης.

Ἄ. Χρησιδης. Τὰ φαινόμενα ἐφάνησαν ἡμῖν τοσοῦτον σαφῆ, ὥστε οὐδ' ἀνεμνήσθημεν τοῦ μικροσκοπίου. Καθ' ἐκάστην δὲ τυγχάνουσιν ἐλῶδεις καχεξία καὶ δὲν δυσκολευόμεθα νὰ διαγνώσωμεν αὐτάς. Ἐπίσης εἶδομεν καὶ λευχαιμίας, ἐνθα ἐξ ὄψεως ἤδη διεκρίναμεν περὶ τίνος ἐπρόκειτο. Ἐπομένως δὲν ἀμφιβάλλω πῶς ὅτι αἱ εἰρημέται τρεῖς περιπτώσεις βάσιν ἔχουσι τὴν ἐλῶδη καχεξίαν. Περὶ δὲ τῶν ἐσωτερικῶν φαινομένων σημειωτέον ὅτι οἱ ἀσθενεῖς εἶχον ἀπλῶς διαρροϊκὰς κενώσεις, οὐχὶ δὲ δυσεντεροειδεῖς. Ἐλκη δὲν ἀνευρέθησαν καὶ ὁ βλενογόνος ἦτο ἀναμικρός, οὕτως εἶπεῖν ἦτο λειεντερία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ Ρ'

4 Ἀπριλίου 1901.

Προεδρία ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

Ὁ κ. **Εὐελπίδης** παρουσιάζει παρασκευασμα ἥπατος μετὰ πολλαπλῶν μικρῶν ἀποστημάτων νέου 24 ἐτῶν, ὅστις ἀσθενῶν ἀπὸ 15 ἡμερῶν εἶχε καταφύγει τρεῖς ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου εἰς τὸ Ἐθνικὸν Νοσοκομεῖον. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ὁ πυρετὸς ἐκυμάνθη περὶ τοὺς 39°, τὸ ἥπαρ ἦτο ὀλίγον διωγκωμένον καὶ ἐλαφρῶς ἐπώδυνον τῇ πίεσει· δυσεντερικὰ δὲ φαινόμενα εἶτε πόνοι κατὰ τὴν σκωληκοειδῆ ἀπόφυσιν ἔλειπον. Ἡ παρακέντησις τοῦ ἥπατος ὑπῆρξεν ἀρνητικῆ, ἐν τούτοις ὁ κ. Εὐελπίδης ἀπέδωκε τὸν θάνατον εἰς ἀποστήματα τοῦ ἥπατος. Ἡ νεκροτομία ἀπέδειξε πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ προσφάτους προσφύσεις ἐλικῶν τινῶν τοῦ λεπτοῦ ἐντέρου περὶ τὸ τυφλὸν καὶ τὸν εἰλεόν, ὑπεραι-

μίαν τῶν περὶ τὴν σκωληκοειδῆ ἀπόφυσιν μερῶν, ἀλλ' οὐδαμοῦ ἐξέλκωσιν. Ἀπὸ τῆς σκωληκοειδοῦς ἀποφύσεως τμηθεῖσης ἀνέθορε ἰχωροειδὲς ὑγρὸν, κατὰ δὲ τὴν βάσιν αὐτῆς εὐρέθη ἀλλότριον σῶμα μεγέθους φασιόλου καὶ ἀνώμαλον κατ' ἐπιφάνειαν. Μετὰ τὴν ἔκθεσιν τῶν λεπτομερειῶν τούτων ὁ κ. Εὐελπίδης ἐρωτᾷ ἐάν ἡ πάθησις τοῦ ἥπατος δύναται νὰ θεωρηθῆ δευτερεύουσα ἐναντι τῶν ἐλαφρῶν ἀλλοιώσεων τῆς σκωληκοειδοῦς ἀποφύσεως καὶ τῶν ἐντέρων.

Οἱ κ.κ. **Ἄν. Χρησιδης** καὶ **Μανουηλίδης** λέγουσιν ὅτι τὰ ἀποστήματα εἶναι μεταστατικά, καίτοι δὲ κατὰ τὴν σκωληκοειδῆ ἀπόφυσιν καὶ τὰς γειτονικὰς μοίρας τῶν ἐντέρων σχετικῶς εἶναι μικραὶ αἱ ἀλλοιώσεις, πιθανῶς ὁμως πηγὴ τοῦ κακοῦ ἐγένετο ἡ παρουσία τοῦ ἀλλοτρίου σώματος κατὰ τὴν βάσιν τῆς σκωληκοειδοῦς ἀποφύσεως.

Ὁ κ. **Παπανικολάου** θεωρεῖ τὰ πολλαπλᾶ ἥπατικά ἀποστήματα ὡς μεταστατικά κατ' ἀναλογίαν πρὸς ἐκεῖνα τὰ πυαμικὰ μεταστατικά ἀποστήματα, ἅπερ ἐνίοτε ἐπιγίνονται μέσῃ ὠτίτιδι ἀνευ ἐξελκώσεως ἢ ἄλλης σπουδαιότερας βλάβης ἐν τῇ κυρίᾳ παθήσει. Τὸ πύον, λέγει, ἀποροφᾶται εἰς τὰς σπανίας ταύτας περιπτώσεις διὰ τῶν τριχοειδῶν ἀγγείων καὶ μεταπηδᾷ εἰς τὴν κυκλοφορίαν, προκαλοῦν οὕτω μεταστατικά ἀποστήματα καθ' ὅλον τὸν ὄργανισμόν. Ἡ πυαμικὴ αὐτὴ κατάστασις ἐθεραπεύθη πολλακίς δι' ἐγκαίρου χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως κατὰ τῆς πρωτογενοῦς παθολογικῆς ἐστίας.

Ὁ κ. **Ἀπέρης** μακροσκοπικῶς ἐξετάζων θεωρεῖ τὸ ἀλλότριον σῶμα ὡς ὄστεῶδες, ἀναλαμβάνει ὁμως νὰ ἐξετάσῃ αὐτὸ καὶ μικροσκοπικῶς πρὸς πλείονα ἐξακριβῶσιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΡΑ'

11 Ἀπριλίου 1901.

Προεδρία Κ. ΜΑΚΡΗ

Ὁ κ. **Μανουηλίδης** ἀναφέρει ἀναφορικῶς πρὸς τὴν περίπτωσιν τοῦ κ. Τσοπάν-

ογλου ότι γενομένης τῆς χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως ὑπὸ τοῦ κ. Καμπούρογλου εὐρέθῃ ὄγκος κατὰ τὸ κατώτερον πέρασ τοῦ λεπτοῦ ἐντέρου, ὅστις προήρχετο ἐξ ὑπερτροφικῆς εἰλεοτυφλικῆς φυματιώσεως· ὁ χειρουργὸς περιωρίσθη εἰς τὸν σχηματισμὸν ἀναστομώσεως ἐντερικῆς.

Ὁ κ. *Εὐελπίδης* παρατηρεῖ ὅτι καλὸν εἶναι νὰ ληφθῶσι δετικώτερα πληροφορία, ἵνα μὴ περιπλακῆ ἡ συζήτησις.

Ἀκολουθῶν ὁ κ. *Εὐελπίδης* ἀνακινῶν τὸ ζήτημα τῆς ἐρυθροφωτοθεραπείας ἐν τῇ εὐλογίᾳ συνιστᾷ ὅπως ἐφαρμοσθῆ ὑπὸ τῶν συναδέλφων καὶ ἐν τῇ ἰλαρᾷ ἡς ἐπιδημία ἀρκούντως ζωηρὰ παρατηρεῖται ἤδη ἐν τῇ πρωτεύουσῃ, δὲν πρέπει δὲ νὰ παρέλθῃ ἄνευ δοκιμῆς τοιούτων θεραπευτικῶν ἀγωγῶν, οἵτινες ὑπισχνοῦνται καλὸν τι, ὅπου αἱ τοιαῦται εὐκαιρία δὲν ὑπάρχουσι πάντοτε. Οὕτω πως δύναται νὰ κατανοηθῆ καὶ ἡ πραγματικὴ ἀξία τῆς ἐρυθροφωτοθεραπείας.

Μακρῆς. Ἡ δοκιμὴ αὕτη δεόν νὰ γίνῃ συγκριτικῶς πρὸς τὰς ἄλλας θεραπείας καὶ μάλιστα ἐπὶ βαρειῶν μορφῶν.

Εὐελπίδης. Ἀκριδῶς εἰς τοιαύτας βαρείας μορφὰς ἐννοῶ νὰ δοκιμασθῆ, διὸ καὶ συνιστῶ τὴν δοκιμὴν ἐν καιρῷ ἐπιδημίας, ὅτε ἀπαντᾷ τις παντοίας μορφὰς τῆς νόσου. Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε δοκιμῶν ἐξάγεται ὅτι ἡ ὠφέλεια τῆς ἐρυθροφωτοθεραπείας παρατηρεῖται εἰς τὰς βαρείας μορφὰς.

Μανουηλίδης. Ὡς πρὸς τὴν εὐλογίαν αἱ γνῶμαι εἶναι ἀκόμη δεδιχασμένα. Συγγραφεὺς τις ἀναφέρει ὅτι ἐν τινι ἐπιδημίᾳ διῆρσε τοὺς εὐλογιώντας εἰς δύο τμήματα ὅπως θεραπεία εἰς ἐν ἐξ αὐτῶν διὰ τοῦ ἐρυθροῦ θαλάμου, εἰς δὲ τὸ ἕτερον διὰ τῶν λοιπῶν μεθόδων, καὶ εὗρεν ὅτι ἡ ἐρυθροφωτοθεραπεία ἔδωκε χεῖρονα ἀποτελέσματα.

Ὡς πρὸς τὴν ἰλαρὰν ἀξίον μελέτης εἶναι κατὰ πόσον αἱ ἐπιπλοκαὶ δύναται νὰ προληφθῶσι διὰ τῆς μεθόδου ταύτης, διότι ἄνευ τούτων ἡ ἰλαρὰ δὲν εἶναι σοβαρὰ νόσος.

Εὐελπίδης. Διὰ τὰς δύο περιπτώσεις

ἐνθα ἐδοκίμασα τὸν ἐρυθρὸν θάλαμον ἰδοῦ τί συνέβη. Ὁ πρῶτος ἀσθενὴς ἦλθεν εἰς τὸ νοσοκομεῖον ἐν ἀρχῇ τῆς νόσου καὶ πράγματι τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε θαυμασίον, διότι ὁ πυρετὸς ἐντὸς ὡρῶν ἐξέλιπε τελείως· ἐνῶ ἐπὶ τοῦ δευτέρου προσελθόντος μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ἐξανθήματος δὲν παρατηρήθη ἡ αὐτὴ εἰνοικὴ ἐπίδρασις. Ὡς πρὸς τὴν σκέψιν τοῦ κ. Μανουηλίδου σημειωτέον ὅτι, ὅταν ἡ νόσος ἀπαξ κατευασθῆ, βεβαίως προλαμβάνονται καὶ αἱ ἐπιπλοκαί. Τέλος ἐν τῇ κατ' οἶκον ἐφαρμογῇ τῆς φωτοθεραπείας ταύτης, ἐπειδὴ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ παρασκευάσῃ τις ἐρυθρὸν θάλαμον συστηματικόν, οἱ συνάδελφοι δύναται πρὸς τὴν λοιπὴν θεραπεία νὰ παραγγέλλωσι τὴν χρῆσιν παραπετασμάτων ἐξ ἐρυθροῦ ὑφάσματος εἰς τὰ παράθυρα τοῦ δωματίου τοῦ ἀσθενοῦντος.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. *Εὐελπίδης* προκειμένου περὶ τῶν ἐπιπολαζουσῶν νόσων ἀνακοινῶν τὴν διὰ παρακεντήσεων θεραπείαν τῆς ἐγκεφαλονωτιαίας μηνιγγίτιδος, ἀναφέρει δὲ ὅτι εἰς τὰς ὀλίγας περιπτώσεις, ἐνθα αὐτὸς ἐφήρμοσε τὴν μέθοδον ταύτην, τὰ ἀποτελέσματα οὐδόλως ὑπῆρξαν εὐνοϊκά.

Μανουηλίδης. Ἡ διὰ παρακεντήσεως θεραπεία ἦτο ἄλλοτε ἐν μεγάλῃ χρήσει ἐπὶ φυματιώδους μηνιγγίτιδος, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐγκατελείφθη, διότι τὰ ἀποτελέσματα ἦσαν τοσοῦτον κακά, ὥστε οἱ πάσχοντες ἀπέθνησκον ἐνίοτε καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς παρακεντήσεως. Διὰ ταῦτα ἐσχημάτισα γνῶμην δυσμενῆ διὰ τὴν μέθοδον ταύτην. Τῷ δὲ 1898 εἶχον ἐκθέσει πέντε περιπτώσεις ἐγκεφαλονωτιαίας μηνιγγίτιδος, ἐξ ὧν αἱ τρεῖς εἶχον ἀπολήξει εἰς ἴασιν, ἡ δὲ θεραπεία συνίστατο εἰς θερμόλουτρα καὶ τὴν χρῆσιν τῶν ὑδραργυρικῶν (καλομελάνου καὶ ἐντριβῶν τεφρᾶς ἀλοιφῆς). Τὰ λουτρά ἰδίως ὠφελούσι πρὸς καταπράνσιν τῆς διεγέρσεως, ἐν ἧ εὐρίσκονται οἱ πάσχοντες.

Εὐελπίδης. Ἐπὶ φυματιώδους μηνιγγίτιδος πράγματι ἐγκατελείφθη, διότι ἡ ἐφαρμογὴ εἶναι παρηγορικὴ, ἀλλ' ἐπὶ τῆς ἐγκε-

φαλονωτιαίας μορφῆς περιμένεται οὐσιώδης ὠφέλεια. Ἄφ' ἐτέρου καὶ διαγνωστικὴν ἀξίαν ἔχει ἡ παρακέντησις πρὸς βακτηριολογικὴν ἐξέτασιν, ἂν καὶ ταύτης τὰ ἀποτελέσματα δὲν εἶναι πάντοτε θετικά.

Μανουηλίδης. Ὡς πρὸς τὴν διάγνωσιν καὶ ἀνεξαρτήτως τῆς βακτηριολογικῆς ἐξέτασεως δύο σπουδαῖα σημεῖα ὑπάρχουσι 1^{ον} ἡ κρουσκοπικὴ μέθοδος καὶ 2^{ον} ἡ ἐξέτασις τῶν λευκοκυττάρων.

Γαβριηλίδης. Ἐπὶ δύο περιπτώσεων τοῦ κ. Εὐθυβούλη ἐξετάσας τοὺς ὀφθαλμοὺς οὐδὲν εὔρον, ἐξετάσας δὲ τὸ ἐγκεφαλονωτιαῖον ὑγρὸν ἀνεῦρον μνηιγγοκόκκους τοῦ Weissenbaum διὰ τε ἀπλῆς καὶ παρεσκευασμένης μικροσκοπικῆς ἐξέτασεως.

Μακρῆς. Ἐτυχε γὰ ἐφαρμόσω ἐπιφελῶς τὰς ἐντριβάς ἐπὶ μνηιγγίτιδος, ἀλλὰ πιθανὸν ἐν τῇ ἐμῇ περιπτώσει ἐπρόκειτο περὶ συφιλίδος ἐγκεφαλικῆς.

Ἀκολουθῶν ὁ κ. **Μακρῆς** ἀνακινεῖ τὸ ζήτημα τῆς μὴ ἀνοχῆς τῆς κινήσεως ὑπὸ τινῶν ιδιοσυγκρασιῶν, ἐρωτᾷ δὲ τί πρέπει νὰ κάμῃ τις ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει. Ἐπὶ παραδείγματι ἀναφέρει δύο περιπτώσεις, ἃς παρατήρησεν ἐν Ἀρτάκῃ· οἱ πάσχοντες ἐπὶ τῇ χρῆσει τῆς κινήσεως εἶχον κεφαλαλγίαν, ἐμέτους, δυσφορίαν γενικὴν κτλ. ἡ χρῆσις ἀντιπυρίνης καὶ Ιτεϋλικοῦ νατρίου ὑπῆρξεν ἀνωφελῆς. Ἐν τοιαύτῃ θέσει εὐρισκόμενος ἀπέναντι τῶν ἀσθενῶν αὐτοῦ ὁ κ. Μακρῆς ἐσκέφθη νὰ χορηγήσῃ τὴν κινήσιν διὰ τοῦ ἀπευθυμένου, παρατήρησε δὲ ὅτι αἱ ἐνοχλήσεις ἦσαν ἐλαφρότεραι τέλος ἐδοκίμασε καὶ τὰς ὑποδορεῖους ἐνέσεις καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε λίαν εὐνοϊκόν, ἐνῶ αἱ ἐνοχλήσεις ἦσαν μηδαμιναί. Πρὸς ἐξήγησιν τοῦ φαινομένου τούτου παραβάλλει τὴν ἀντίδρασιν τοῦ στομάχου ἐπὶ τινῶν ὠρισμένων τροφῶν, ψοῦ, τυροῦ κτλ. παρά τισιν ἀτόμοις καὶ φρονεῖ ὅτι τοιοῦτόν τι συμβαίνει καὶ διὰ τὴν κινήσιν.

Μανουηλίδης. Αἱ παρατηρήσεις αὗται εἶναι ὀρθόταται· παρατήρησα ἰδίως τὴν ἐμβοὴν τῶν ὠτων ἐπὶ στομαχικῆς χρήσεως τῆς κινήσεως παρὰ τῷ αὐτῷ ἀτόμῳ, ἐνῶ διὰ

τῶν ἐνέσεων οὐδεμίαν τοιαύτη ἐνόχλησις ὑπῆρχεν. Ἄλλὰ ὑπάρχουσι καὶ αἱ περιπτώσεις τῆς αἰμοσφαιρινουρίας, ἐνθα οἱ συγγραφεῖς συνιστῶσι καὶ ἄλλα μέσα, ὡς τὸ κυανοῦν τοῦ μεθυλενίου $1\frac{1}{2}$ γραμμάριον δι' ἡμέρας ἐσωτερικῶς, τὴν ὑδροχλωρικὴν φαινόκολλαν ἢ τὰς ἐνέσεις τοῦ φανκού ὀξέος (Dieulafoy).

Μακρῆς. Ὡς πρὸς τὸ κυανοῦν τοῦ μεθυλενίου πρέπει νὰ προειδοποιῆται ὁ πάσχων περὶ τῆς χρωστικῆς αὐτοῦ δράσεως ἐπὶ τῶν οὖρων, ἅτινα χρῶννυνται κυανᾷ, πρὸς ἀποφυγὴν πάσης παρεξηγήσεως ὀχληράς. Τοιοῦτόν τι συνέβη εἰς ἀσθενῆ μου Πέρσῃν μεγιστᾶνα πάσχοντα ἀπὸ πολλοῦ ἐξ ἰσχιάδος καὶ ἐλθόντα εἰς τὴν πόλιν ἡμῶν πρὸς θεραπείαν· παρ' αὐτῷ λοιπὸν εἶχον δοκιμάσει τὰς ἐνέσεις τοῦ κυανοῦ τοῦ μεθυλενίου καὶ αἴφνης διὰ νυκτὸς προσεκλήθη παρὰ τῷ ἀσθενεῖ ἐσπευσμένως ὡσεὶ ἐπρόκειτο περὶ σοβαρωτάτου γεγονότος· ὁ τε ἀσθενὴς καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ὡς καὶ συνάδελφοι προσκληθέντες πρὸ ἐμοῦ εὐρίσκοντο ἐν δυσχερεῖ θέσει ἐπὶ μόνῳ τῷ κυανωπῷ χρωματισμῷ τῶν οὖρων.

Ἐν τέλει ὁ κ. **Μανουηλίδης** ὑπομινῆσκει τὴν παρουσίαν σπουδαίας ἐπιδημίας τυφοειδοῦς πυρετοῦ μετὰ μεγίστης θνησιμότητος.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΡΒ'

18 Ἀπριλίου 1901.

Προεδρία ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

Ὁ κ. **Μανουηλίδης** ἀναφέρει *περίπτωσησιν πανώλους*, ἣν παρατήρησε μετὰ τοῦ κ. Δικαίου ἐν Γαλατῇ τῇ 17^ῃ τρ. μ. Ὁ πάσχων Δ. Σ. ἐτῶν 35 καὶ κάτοικος τῆς πρωτευούσης, ἥς οὐδέποτε ἀπῆλθεν ἀπὸ ἐνὸς καὶ ἡμίσεος ἔτους, ἦτο ἐργάτης ἐν παντοσπλείῳ καὶ μακαρονοποιεῖῳ, ἐνθα φαίνεται ὅτι ἀφίχθησαν τελευταίως ἐμπορεύματα προερχόμενα ἐκ Σμύρνης. Πτώματα μῶν δὲν ἀνευρέθησαν ποσῶς ἐν τῷ εἰρημένῳ καταστήματι, ἐνθα διενυκτέρευε μετ' ἄλλων συνεργατῶν ἀνέκαθεν καὶ ὁ

πάσχων. Ἡ ἀρχὴ τῆς νόσου ἐγένετο τῇ 13ῃ τρ. μ. ὅτε ὁ ἀσθενὴς ἤσθάνθη ῥίγος ἰσχυρόν, εἰς ὃ ἐπηκολούθησε πυρετὸς καὶ γενικὴ κατάστασις, οἷα παρατηρεῖται συνήθως ἐπὶ σοβαρῶν μόνον λοιμώξεων. Ὁ πυρετὸς ἐκυμαίνετο ὑπεράνω τῶν 39°, ὁ σφυγμὸς ἦτο ἀσθενὴς καὶ συχνὸς (146) καὶ ἡ γλῶσσα ξηρά. Τὰ φαινόμενα ταῦτα ἐξηκολούθησαν μέχρι τῆς 17ῆς τρ. μ. ἀνευ ἐντοπισμοῦ. Τὴν ἡμέραν ταύτην ὁ ἀσθενὴς ἤσθάνθη πόνους κατὰ τὰς ἀνω μηριαίας χώρας καὶ συγχρόνως παρετήρησε δύο ὄγκους κατὰ τὸ τρίγωνον τοῦ Σκάρπα ἀφ' ἐτέρου ὁμοῦς ἡ γενικὴ κατάστασις ἐβελτιούτο, τῆς μὲν θερμοκρασίας κατελήθουσης εἰς 38°, τοῦ δὲ σφυγμοῦ εἰς 112 κατὰ τὴν ἑσπερινὴν ἰατρικὴν ἐξέτασιν μετὰ τοῦ κ. Δικαίου· οἱ δύο βουδῶνες ἦσαν ψοειδεῖς κατέχοντες τὸ τρίγωνον τοῦ Σκάρπα καὶ διήκοντες ἐκ τῶν ἔξω πρὸς τὰ ἔσω. Καὶ τὸ μὲν δέρμα δὲν προσεφύετο ἐπὶ τῶν ὄγκων τούτων, ἀλλ' ἦτο ἐρυθρόν, ἡ δὲ ψηλάφησις προυκάλει πόνον. Ἡ ἐξέτασις τῶν κάτω ἄκρων καὶ τῶν γεννητικῶν ὀργάνων οὐδὲν ἀπέδειξε τὸ ἄξιον σημειώσεως. Ἐνώπιον τοιοῦτων συμπτωμάτων καὶ τῶν προηγηθέντων ἐπὶ τετραήμερον φαινομένων σοβαρᾶς λοιμώξεως ἡ διάγνωσις πανώλους ἐφαίνετο κλινικῶς ἀναμφίβητος, κατὰ δὲ τὰς τελευταίας πληροφορίας τὸ κρούσμα τοῦτο ἐπεβεβαιώθη καὶ ὑπὸ τοῦ κ. Nicolle μικροβιολογικῶς.

Περὶ τῆς μεταδόσεως τῆς νόσου ὁ κ. Μανουηλίδης ὑπενθυμίζει χαρακτηρᾶς τινὰς ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐπέμειναν δύο συγγραφεῖς μελετήσαντες τὴν ἐπιδημίαν τῆς πανώλους ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Τούτων ὁ μὲν Gostchlich παρετήρησεν ὅτι ἡ ἔμμεσος μετάδοσις ἢ διὰ τοῦ οἰκήματος δηλονότι, τῶν ἐνδυμάτων καὶ ἄλλων πραγμάτων μολυνθέντων ὑπῆρξε συχνότερα τῆς ἀμέσου ἢν ἀπαξ μόνον παρετήρησεν. Ἡ δὲ συμβολὴ τῶν μυῶν ὑπῆρξε μοναδική, ὡσὰκις ἡ νόσος ἀνεφάνη εἰς ἀπομεμονωμένα οἰκήματα κατοικούμενα ὑπὸ ὀλίγων ψυχῶν, προφανῆς δὲ κατὰ τὰς δύο ἐπιδημίας, αἰτίνες ἀνεφάνησαν ἢ μὲν ἐν στρα-

τῶνι, ἢ δὲ ἐν ἀλευρομύλῳ. Ὁ δ' ἕτερος τῶν συγγραφέων, ὁ κ. Βαλασόπουλος, ἰατρὸς τοῦ ἑλλήν. νοσοκομείου Ἀλεξανδρείας, καταπολεμεῖ τὸ ἀπόλυτον τῆς γνώμης τῶν συγγραφέων, οἵτινες διειτύπωσαν ὅτι ἡ νόσος μόνον διὰ τῆς διεισδύσεως τῶν παθογόνων μικροβίων ἐν τῷ δέρματι κατόπιν δήξεως ὑπὸ ψύλλων δύναται νὰ μεταδοθῆ, φρονεῖ δὲ ὅτι καὶ διὰ τοῦ γαστροεντερικοῦ σωλήνος καὶ τῶν ἀναπνευστικῶν ὁδῶν καὶ διὰ οἰασιδῆποτε πληγῆς τοῦ σώματος ἐπέρχεται ἡ μόλυνσις, καθ' ἃ ἐξάγεται ἐκ τῶν πολυπληθῶν αὐτοῦ παρατηρήσεων.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΡΓ'

2 Μαΐου 1901.

Προεδρία Π. ΚΕΛΑΪΔΙΤΟΥ

Ἀναφορικῶς πρὸς τὴν μόνην *περίπτωση* *σιν πανώλους*, ἥτις ἀνεφάνη ἐν τῇ πρωτεύουσῃ καὶ περὶ ἧς ὁ κ. *Μανουηλίδης* ἔδωκε τὰς πρώτας πληροφορίας, ὁ κ. *Π. Κελαϊδίτης* προσέθηκεν ὅτι πράγματι ἐπρόκειτο περὶ ἀληθοῦς πανωλικοῦ κρούσματος, διότι ἐπεβεβαιώθη δι' ὄλων τῶν μέσων, αἵτινα διαθέτει τὴν σήμερον ἡ Ἐπιστήμη χάρις εἰς τὸν κ. Νικόλ, ὅστις περὶ τὰ τοιαῦτα ἔχει ἰκανότητα ἀνεγνωρισμένην. Ἦδη ἀμέσως μετὰ τὴν μικροσκοπικὴν ἐξέτασιν ὁ κ. Νικόλ ἐβεβαίωσε περὶ τῆς φύσεως τῆς νόσου, διότι ἀνευρέθησαν μικρόβια εἰδικὰ τῆς πανώλους ἐν navelle.

Ἐν οὐδεμιᾷ ἄλλῃ ἀδενίτιδι τὰ μικρόβια ταῦτα παρουσιάζονται ὑπὸ τοιαύτην μορφήν. Ἐπίσης ἐν τῇ καλλιέργειᾳ παρετηρήθη ὁ πολλαπλασιασμοὸς τῶν αὐτῶν μικροβίων, τὴν δὲ ἐπιούσαν γενομένου ἐνοφθαλμισμού εἰς χοιρίδιον, τὸ ζῶον τοῦτο ἀπέβισε μετὰ 24 ὥρας. Κατὰ ταῦτα οὐδεμία ἀμφιβολία ἐπιτρέπεται περὶ τῆς περιπτώσεως ταύτης, εὐτυχῶς ὁμοῦς οὐδὲν νέον κρούσμα ἀνεφάνη.

Ἀκολουθῶς πρὸς ἀντιπροσωπείαν τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἐν τῷ Πανελλή-

νίω Ιατρικῆ συνεδρίῳ ἐγκρίνεται νὰ προταῶσιν εἰς τὸν Σύλλογον οἱ κκ. Τ. Σγουρδαῖος καὶ Π. Παπανικολάου.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΡΔ'

7 Νοεμβρίου 1901.

Προεδρία Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ,
προέδρου τοῦ Συλλόγου

Τὰ παρόντα μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς προβαίνουν εἰς ἀρχαιεσίας καὶ γενομένης μουσικῆς ψηφοφορίας ἐξελέγησαν, πρόεδρος μὲν ὁ κ. **Ι. Μπίστης**, γραμματεὺς δὲ ὁ κ. **Σ. Ζώτος**.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΡΕ'

14 Νοεμβρίου 1901.

Προεδρία Ι. ΜΠΙΣΤΗ

Κατὰ τὴν ἐναρξιν τῆς συνεδρίας ὁ κ. **Πρόεδρος** ἐκφράζει πρὸς τὰ μέλη τὰς **εὐχαριστίας** του ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ του ὡς προέδρου διὰ τῶν ἐξῆς:

Φίλοι Κύριοι,

Εὐχαριστῶ Ὑμᾶς θερμῶς καλέσαντάς με διὰ τῆς λίαν τιμητικῆς ψήφου Ὑμῶν, νὰ προεδρεύσω τῶν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο συνεδριῶν τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς. Μετὰ θάρρους ἀναλαμβάνω τὰ τῇ προεδρίᾳ τοῦ διακεκριμένου τούτου τμήματος τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου ἀναγόμενα καθήκοντα, ἔχων πλήρη πεποίθησιν εἰς τὴν Ὑμετέραν πρόφρονον συνδρομήν, δι' ἧς ἐπιτευχθήσεται μείζων ἔτι πρόοδος ἐν τῇ Ὑμετέρᾳ ἐπιτροπῇ. Ὅντως, κύριοι, ἡ Βιολογικὴ Ἐπιτροπὴ διὰ τῶν ἀξιοσημειώτων ἔργων αὐτῆς κατέκτησεν ἤδη τὴν ἐκτίμησιν πάντων. Ἐν αὐτῇ ἀνεκοινώθησαν ἐμβριθεῖς πραγματεῖαι ἀναγόμεναι εἰς τὴν παθολογίαν, χειρουργίαν, ὀφθαλμολογίαν, ὠτολογία, γημείαν κλπ. κλπ., αἰτινες πᾶν ἐξετιμήθησαν ὑπὸ τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου πρὸς ἐπίρρωσιν δὲ τῶν λεγομένων μου ἐπιτραπήτω ν' ἀναφέρω, ὅτι ὁ ἐν Βερολίῳ πολὺς καθηγητῆς τῆς ὀφθαλμολογίας Hirs-

chberg ὁ ἀπειρίαν σοφῶν ἔργων ἀριθμῶν, γνώστης δ' ἀριστος τῆς γλώσσης ἡμῶν ἐξήτησε δι' ἐμοῦ πρὸ τινος χρόνου τὰ ἔργα τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐπιθυμῶν, ὡς ἔγραφε νὰ ποιήσῃται μνείαν αὐτῶν ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδιδομένῳ ἀρχαίῳ περιοδικῷ συγγράμματι, τῷ Centralblatt fur praktische Augeneheilkunde, ἐκδηλῶν οὕτω τὴν πρὸς αὐτὰ πολλὴν αὐτοῦ ἐκτίμησιν.

Οὕτως ἡ Βιολογικὴ Ἐπιτροπὴ ἀποβαίνει οὐ μόνον ὠφέλιμος τοῖς μέλεσιν αὐτῆς, διὰ τῶν ἐν αὐτῇ μετ' ἀκαδημεικῆς λεπτότητος, διεξαγομένων ποικίλων συζητήσεων, ἀλλὰ καὶ παράγων οὐχὶ ἀσήμαντος εἰς τὴν καθόλου πρόοδον τῆς Ιατρικῆς καὶ τῶν συναφῶν ταύτῃ ἐπιστημῶν. Ἄλλ' ἡ ἐκ τῶν ἀνακοινουμένων ἔργων ἀπορρέουσα ὠφέλεια μειωθήσεται ἐπαίσθητῶς, ἐὰν ταῦτα δὲν δημοσιεύονται ἐγκαίρως ἐν τακτικῷ τοῦ Συλλόγου περιοδικῷ συγγράμματι. Τὴν ἔλλειψιν ταύτην, τὴν τὸν ζῆλον τῶν ἐριτίμων ἐταίρων δικαίως ἐπιηρᾶζουσάν, βαθέως συναισθανόμενοι ἐλπίζομεν νὰ ἄρωμεν τῇ πεφωτισμένῃ συνεργασίᾳ τῶν ὑπὸ τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἐκλεγέντων ἐριτίμων κυρίων **Μ. Ψαλίδα** καὶ **Ι. Σιάτη**, ὡς καὶ τῇ Ὑμετέρᾳ ἀρωγῇ.

Τούτου δὲ κατορθουμένου ὑπὸ μείζονος τιμῆς περιβληθήσεται ἡ Βιολογικὴ Ἐπιτροπὴ, καὶ ἐπομένως ὁ Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος, ὑπὲρ οὗ δέον πάντες νὰ μοχθῶμεν.

Κατόπιν ὁ κ. **Γεωργιάδης** παρουσιάζει ἀσθενῆ, κόρην 20 ἐτῶν, ὑπέρτριαν, με Lichen ruber plan κατὰ τὰ δύο ἀντιβράχια καθὼς καὶ κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν τῶν δύο μηρῶν. Καὶ κατὰ μὲν τὰ ἀντιβράχια κατὰ τὴν καμπὴν τοῦ ἀγκῶνος καὶ τὸ ἐσωτερικὸν πρὸ πάντων μέρος αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἀρθρώσεως τοῦ ἀγκῶνος ὀλιγον ἄνωθεν 2 ὑφ. μέχρι τοῦ ὀρίου τῆς παλάμης. Κατὰ δὲ τοὺς μηρούς, κάτωθεν τῆς βουβωνικῆς χώρας 10 ὑφ., μέχρι τῆς κατὰ γόνου ἀρθρώσεως 2 ὑφ. κάτωθεν, κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν αὐτῶν τὸ ἐξάνθημα ἦτο συμμετρικῶς διατεταγμένον καὶ κατὰ τὰ 4 μέρη ὅπως δὴποτε στοιχεῖα παρετήρει τις ἐπὶ τοῦ ἐνὸς ἀντιβραχίου τὰ αὐτὰ ἀκριβῶς καὶ ἐπὶ τοῦ ἄλλου μετὰ τὴν αὐτὴν ἔκτασιν καὶ τὴν αὐτὴν

διάταξιν τοῦ ἐξανθήματος, καθὼς καὶ ἐπὶ τῶν δύο μῆρῶν, βαθύτερα ὁμῶς κεχρωματισμένον. Ἐν ἐνὶ λόγῳ τὸ ἐξάνθημα ἦτο συμμετρικώτατα διατεταγμένον, τοῦτο μὲν λόγῳ τῶν διανομῶν, τοῦτο δὲ λόγῳ τῆς ἐκτάσεως τῶν στοιχείων.

Ἄπαντ' ἃ δὲ τὸ νόσημα καὶ ἐπὶ τῶν δύο φύλων καὶ εἰς πολλὰ άτομα τῆς αὐτῆς οικογενείας πρὸ πάντων ἐπὶ ἀτόμων νευρικών καὶ μάλιστα κατόπιν συγκινήσεων. Αἱ ἐντοπίσεις αὐταὶ τοῦ τοιοῦτου ἐξανθήματος δύνανται νὰ προκληθῶσιν ἐπὶ τῶν ἀτόμων τούτων, τῶν νευρικών, ἐκ τοῦ ἐρεθισμοῦ, τὸν ὁποῖον παράγουσιν αἱ ἐπανειλημμένα προστριβαὶ ἢ ἐρεθισμοὶ οὗτω, π. χ., ἐν ὁμοίον περιστατικὸν ἐν σχήματι λαιμοδέτου περιορισθέντος εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται εἰς διαρκῆ ἐπαφὴν ἢ ἐρέθισμα μὲ τὸ περιλαίμιον.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν παθογένειαν αὐτοῦ μολονότι ὑπάρχουσι τρεῖς θεωρίαι, νευρική, δυσκρασική καὶ παρασιτική, ὁ κ. Γεωργιάδης φρονεῖ, βασιζόμενος ἐπὶ τῶν παρατηρήσεων τοῦ Koebner, Besnier καὶ Jacquet, ὅτι κατὰ μείζονα λόγον, πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν τὴν νευρικήν θεωρίαν τοῦ νοσήματος—στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ ὅτι, καθὼς καὶ ἐπὶ τῆς περιστάσεως αὐτῆς, ὅτι τὸ άτομον εἶναι νευρικόν, καὶ καθὼς διηγεῖται παρετήρησε τοῦτο κατόπιν ψυχικῆς διαταράξεως, ἐπὶ τοῦ ἀφορήτου κνησμοῦ, ἐπὶ τοῦ ἀποτελεσματικοῦ τῆς ὑδροθεραπείας (διότι ἡ ἄρρωστος κατόπιν τῆς ὑδροθεραπείας, καταιωνήσεως χλιαρᾶς 35° ἐπὶ τῆς σπονδυλικῆς στήλης βαίνει καλῶς) καθὼς καὶ ἐπὶ τοῦ ἀποτελεσματικοῦ τῶν κατευναστικῶν τοῦ νευρικοῦ συστήματος φαρμάκων, τὰ ὁποῖα τῆ ἀνεγράφησαν, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς δυνατῆς ἐντοπίσεως τοῦ ἐξανθήματος κατὰ τὴν σφαῖραν τῆς διανομῆς τῶν νευρικών διακλαδώσεων.

Εἶτα τὸν λόγον λαμβάνει ὁ κ. **Μανουηλίδης** καὶ περιγράφει ὡς ἐξῆς δύο περιστατικά ἀσθενῶν πασχόντων ἀπὸ **ἀσθμα δυσπεπτικόν**.

Πρὸ ἔτους περίπου πρεσβύτης ὄθωμανὸς ἡλικίας 65 ἐτῶν προσῆλθε νὰ με συμβουλευθῇ

διὰ δυσπνοιῖκὰ φαινόμενα παροξυστικὰ ἐπερχόμενα δις τοῦ νυχθημέρου, πρῶτον μετὰ μεσημβρίαν κατὰ τὴν ὀγδόην περίπου ὥραν τουρκιστὶ καὶ δεύτερον κατὰ τὸ μεσονύκτιον. Ὁ ἀσθενὴς εἶναι πολυφάγος, δὲν εἶναι ἀλκοολικός, εἶχε δὲ καλῶς μέχρι πρὸ ἔτους. Ἄπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἤρχισε νὰ παρουσιάζη δυσκοιλιότητα ἐπίμονον καὶ αἰσθημα στενοχωρίας, τοῦ ὁποῦ ἀφτηρία εἶναι τὸ δεξιὸν ὑποχόνδριον, ὁποῦθεν ἀνέρχεται καὶ ἐντοπίζεται ὑποκειμενικῶς ὀπισθεν τοῦ στέρνου. Τότε ὁ ἀσθενὴς αἰσθάνεται ὅτι δὲν δύναται νὰ ἀναπνεύσῃ ἀρκετὸν ἀέρα, ἐξέρχεται τοῦ οἴκου αὐτοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν, ἐγείρεται τῆς κλίνης του κατὰ τὴν νύκτα ἀνοίγει τὸ παράθυρον καὶ περιπατεῖ ἐν τῷ δωματίῳ. Μετὰ μίαν εἴτε δύο ὥρας τὰ δυσπνοιῖκὰ φαινόμενα παρέρχονται χωρὶς οὐδεμίαν ἀπόχρεμψιν.

Ἐκτὸς τῶν φαινομένων τούτων ὁ ἀσθενὴς παραπονεῖται διὰ συχνουρίαν, ἧτις εἶναι τοιαύτη ὥστε ἐνίοτε δὲν προφθάνει νὰ καταφύγῃ μέχρι τοῦ οὐρητηρίου καὶ βρέχεται. Ὁ προστάτης ἀδὴν δὲν εἶναι διωγκωμένος, τὰ δὲ οὖρα δὲν περιέχουσιν οὔτε λεύκωμα οὔτε σάκχαρον. Παρουσιάζουσιν ἀντίδρασιν ὑπόζυνον, σχεδὸν ἀλκαλικὴν καὶ περιέχουσι πολλὰ ἅλατα. Κατὰ δὲ τὸ ἀναπνευστικὸν σύστημα οὐδὲν τὸ ἀνώμαλον ἀνευρίσκομεν.

Ἐκ μέρους τῆς καρδίας ἀξίον μόνον σημειώσεως εἶναι ὅτι ἡ ἀορτὴ παρουσιάζει κατὰ τὴν ἐπίκρουσιν ἀμβλύτητα μεγαλύτεραν τῆς συνήθους, ὁ δὲ κατὰ τὴν ἀορτικὴν ἐστίαν δεύτερος καρδιακὸς τόνος εἶναι πῶς τυμπανικός. Ἡ καρδιά δὲν φαίνεται ὑψημένη, δὲν ἀνευρίσκομεν δὲ κατὰ τὴν ἀκρόασιν οὔτε καλπασμὸν οὔτε φύσημα.

Αἱ περιφερικαὶ ἀρτηρίαι εἶναι σκληραί, ἀλλ' ὁ σφυγμὸς δὲν εἶναι τεταμένος.

Ἐλθόμεν εἰς τὸν γαστροεντερικὸν σωλήνα. Εἶπομεν ἤδη ὅτι ὁ ἀσθενὴς παρουσιάζει δυσκοιλιότητα ἐπίμονον. Ἡ γλώσσα εἶναι ἐπίχριστος καὶ πικρά. Κατὰ τὴν ψηλάφησιν τῆς κοιλίας τὴν προσοχὴν ἐπισύρει ὄγκος κυλινδρικός κατέχων τὸ δεξιὸν ὑποχόνδριον. Ἡ σύστασις τοῦ ὄγκου τούτου εἶναι ἀρκούντως σκληρά, φαίνεται δὲ ἐδράζων ἐπὶ τοῦ ἀνιόντος κώλου καὶ εἶναι κινητός. Ἐν τῷ πνεύματι ἡμῶν κατόπιν τῆς ἐξετάσεως ταύτης ἐγεννήθη

ἡ ὑπόνοια κακοήθους ὄγκου. Διὸ ἀναγράψαντες εἰς τὸν ἀσθενῆ ἔλαιον κίκινον ἐπὶ τρεῖς κατὰ συνέχειαν ἡμέρας καὶ συμβουλευσαντες τροφήν ἑλαφρὰν συνισταμένην ἐκ γάλακτος, φυτικῶν οὐσιῶν καὶ λευκῶν κρεάτων, παρεκαλέσαμεν αὐτὸν νὰ ὑποβληθῆ εἰς δευτέραν ιατρικὴν ἐξέτασιν μετὰ τρεῖς ἡμέρας.

Μετὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ὁ ἀσθενὴς κατόπιν ἐπανειλημμένων κενώσεων ἐβελτιώθη σημαντικῶς. Τὰ δυσπνοιῖκὰ φαινόμενα εἶχον σχεδὸν ἐκλίπει, ἡ δὲ ἐξέτασις τῆς κοιλίας ἀπέδειξεν ὅτι ὁ ὄγκος, ὡς ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος, ἐπαισθητῶς ἠλαττώθη. Μετὰ προσεκτικὴν ψηλάφησιν ἐπίσθημεν ὅτι ἐπρόκειτο περὶ τοῦ τυφλοῦ ἐντέρου, τὸ ὅποιον ἔδραζεν ὀλίγον ὑψηλότερον τοῦ συνήθους καὶ ἦτο πλήρης κοπράνων κατὰ τὰς πρώτας ἐξετάσεις.

Συνεβουλευόμεν τότε τῷ ἀσθενεὶ ἐκτὸς τοῦ κίκινου ἔλαιου λαμβανομένου ἀπὸ δύο κοχλιάρια τοῦ καφεῖ ἐκάστην ἑσπέραν καὶ μάλαξιν καθημερινὴν τῆς κοιλίας (massage), ἐσωτερικῶς δὲ διάλυσιν ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος. Μετὰ μίαν ἐβδομάδα ἐπανεῖδομεν καὶ πάλιν αὐτόν· ὡς ἐμάθομεν ἡ βελτίωσις ἐξηκολούθησε, τῶν δυσπνοιῖκων φαινομένων ἔχθη μόνον ἀπέμειναν, ὁ ὕπνος ἦτο τακτικὸς καὶ συνεχὴς μέχρι πρωΐας.

Καὶ μετὰ ταῦτα παρηκαλουθήσαμεν τακτικῶς τὸν ἀσθενῆ ἐπὶ τινὰς μῆνας καὶ ἐπίσθημεν ὅτι τὰ ἀποτελέσματα τῆς θεραπείας εἰς τὴν ὁποίαν ὑπεβάλομεν αὐτὸν ἦσαν διαρκῆ.

Ἡ περίπτωσις αὕτη ὀφείλει νὰ καταλεχθῆ καθ' ἡμᾶς εἰς τὰ δυσπεπτικὰ ἄσθματα, τὰ ὁποῖα κατὰ πρῶτον ὁ Henoeh νομίζομεν περιέγραψεν. Τὰ τοιαῦτα ἄσθματα παρατηροῦνται συνήθως εἰς τοὺς ἐξ ἀρτηριοσκληρύνσεως πάσχοντας καὶ ὑπ' αὐτὴν τὴν ἐποψίν βεβαίως δύνανται νὰ ὑπαχθῶσιν εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἐξ αὐτοδηλητηριάσεως δυσπνοιῶν, τὰς ὁποίας περιέγραψεν ὁ Huchard καὶ αἱ ὁποῖαι ἐνδίδουσιν εἰς τὴν γαλακτικὴν διαίταν. Ὡς ἐκ τῶν κλινικῶν ὁμῶς αὐτῶν χαρακτηρῶν δύνανται νὰ ἀποτελέσωσιν ἐνίοτε ἰδιαιτέραν παθολογικὴν ὄντοτητα ὡς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ περιπτώσει. Ἀναντιρρήτως τὰ ὄργανα τὰ ὁποῖα ἐτάχθησαν διὰ νὰ ἐξουδετερωθῶσιν ὡς καὶ ἐκκρίνωσι τὰς τοξίνιας, ὡς τὸ ἥπαρ καὶ οἱ νεφροί, δὲν εἶχον φυσιολογικῶς παρὰ τῷ ἡμετέρῳ ἀσθενεὶ ἀλλ' ὡς ἐκ τῶν ὑστέρων ἀπεδείχθη διὰ

τινος κανονικῆς λειτουργίας τοῦ γαστροεντερικοῦ σωλήνος ἦσαν εἰσέτι ἐπαρκῆ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτῶν, οὕτως ὥστε ἡ ἄμεσος αἰτία τῶν ἀσθματικῶν φαινομένων ὀφείλει νὰ ἀποδοθῆ εἰς τὴν κατὰ μείζονα τοῦ συνήθους λόγον γένεσιν τοξινῶν ἐν τῷ γαστροεντερικῷ σωλήνι.

Ἐπὶ τὴν ἐποψίν ταύτην τὰ πειράματα τοῦ Stroup εἶναι ἀξία λόγου νὰ μνημονευθῶσιν ἐνταῦθα. Ὁ συγγραφεὺς οὗτος προκαλῶν τὴν δυσκοιλιότητα εἰς γέροντας παρετήρησε σειράν φαινομένων ὡδε: ἀπὸ τῆς δευτέρας εἰτε τρίτης ἡμέρας γλῶσσαν ἐπίχριστον, δύσπνοιαν συνεχῆ ἢ παροξυστικὴν· κατὰ τὴν πέμπτην ἡμέραν καρθηθάριαν, νάρκη, καταπόνησιν, ἀγρυπνίαν, ἐφιάλτας, ἰλιγγον, ἐπὶ τέλους δὲ κῶμα.

Ἄλλως τε τὸ δυσπεπτικὸν ἄσθμα ἀπαντᾷ καὶ παρὰ νέοις ἐνίοτε, τοῦθ' ὅπερ ἀποτελεῖ σπουδαῖον ἐπιχείρημα περὶ τῆς αὐθυπάρξεως αὐτοῦ. Παρετήρηθη ἄλλοτε νέον τριακονταετῆ ἀπὸ καιροῦ πάσχοντα ἐκ νυκτερινοῦ ἄσθματος, διὰ τὸ ὅποιον ὑπεβλήθη εἰς τὴν συνήθη ἀντιασθματικὴν θεραπείαν.

Κατὰ δὲ τὴν περιγραφὴν τοῦ ἄρρωστου ὁ ἰατρὸς ἀναποφεύκτως κατέληγεν ὅτι ἐπρόκειτο περὶ τοῦ ἰδιοπαθοῦς λεγομένου ἄσθματος. Ὁ ἀσθενὴν δηλαδὴ ἐξηγεῖρετο κατὰ τὸ μεσονύκτιον, εἶχε τὴν συνήθη ὀρθόπνοιαν, τὸ στῆθος αὐτοῦ ἐβράζε καθ' ἃ ἔλεγε καὶ ἐθῆγεν. Κατὰ τὴν πρώτην ἐξέτασίν μου, ἐπειδὴ ὁ ἀσθενὴν ὑπέκειτο συνεχῶς εἰς κόρυζαν, ἐκρίνα κελὸν νὰ παραπέμψω αὐτόν εἰς εἰδικὸν συνάδελφον, ὁ ὁποῖος διέγνω ἀγγειοκινητικὴν κόρυζαν καὶ συνεβούλευσεν ἀτροπίνην μετὰ στρυχνίνης ἀλλ' ἄνευ ὠφελείας. Ὁ ἄρρωστος ἐπανῆλθε πρὸς με καὶ τὴν φρενὴν ταύτην ἐξετάτας αὐτὸν ἐπισταμένως εὔρον τὴν κοιλίαν προέχουσαν, τὸν στομάχον ἀνευρυσμένον, τὰ δὲ ὑποχόνδρια ἀντέχοντα. Εἶχον δηλαδὴ πρὸ ἐμαυτοῦ τὴν εἰκόνα τῆς κοιλιακῆς πληθῶρας, ὡς ὠνόμαζον αὐτὴν λίαν χαρακτηριστικῶς οἱ ἀρχαιότεροι ἰατροί. Ὁ ἀσθενὴς ὠμολόγησεν ὅτι εἶχε τυμπανισμὸν καὶ βᾶρος μετὰ τὸ φαγητόν, ἀνεπαρκεῖς δ' ἀποπατήσεις. Οὔτε ἡ καρδιά, οὔτε οἱ νεφροὶ παρείχον τι τὸ ἀνώμαλον.

Ἐπέβαλον τὸν ἀσθενῆ εἰς τακτικὴν καὶ ἑλαφρὰν διαίταν, ἐπέμεινα εἰς τὴν τακτικὴν καθ' ἐκάστην ἀποπάτησιν, ἐντὸς δ' ὀλίγου μετὰ μεγάλης εὐχαριστήσεως εἶδον τὰ λαμπρὰ ἐπὶ

τοῦ ἄσθματος ἀποτελέσματα τῆς θεραπείας ταύτης. Πράγματι ὁ ἀσθενὴς οὐδέποτε ἔκτοτε, ἀπὸ ἐνὸς καὶ ἡμίσεος δηλαδὴ ἔτους, παρουσίασε πλέον ἀσθματικά φαινόμενα.

Αἱ παρατηρήσεις αὗται, τὰς ὁποίας εἶχον τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλω εἰς τὴν κρίσιν ὑμῶν, κύριοι, παρουσιάζουσι κοινούς τινας χαρακτῆρας. Ἀμφότεροι οἱ ἀσθενεῖς ἦσαν δυσπεπτικοὶ κατὰ τὴν γενικὴν σημασίαν τῆς λέξεως, ἀμφότεροι εἶχον δυσπνοιῖκά φαινόμενα ἐπερχόμενα μετὰ τὰ γεύματα καὶ συνδεόμενα οὕτω μετ' ἀνωμαλιῶν τῆς πέψεως. Ἀλλὰ παρὰ μὲν τῷ γέροντι τὰ δυσπνοιῖκά ταῦτα φαινόμενα παρουσιάζοντο ὑπὸ κλινικὴν εἰκόνα καθαρὰς δυσπνοίας ἄνευ συμπαρομαρτούντων συμπτωμάτων, ὑπενθυμίζοντα τὴν τοξικὴν δύσπνοιαν τοῦ Huchard· παρὰ δὲ τῷ νέφῃ ἡ εἰκὼν προσωμοίαζε πρὸς τὸ ἰδιοπαθὲς λεγόμενον ἄσθμα.

Μεταξὺ τῶν δύο τούτων τύπων παρενείρονται πλείστοι ἄλλοι ἐν τῇ Ιατρικῇ πράξει. Οὕτω λ. χ. συνηθέσταστα ἀπαντῶσιν ἡ στενοχωρία καὶ αἱ μεγάλαι ἀναπνοαὶ μετ' αἰσθηματος ἑλλείψεως ἀέρος παρὰ πλείστοις δυσπεπτικοῖς μετὰ τὰ γεύματα. Παρ' ἄλλοις τὸ λεγόμενον δυσπεπτικὸν ἄσθμα παρουσιάζεται ὑπὸ μορφήν συχνῶν καὶ ἐπιπολαίων ἀναπνοῶν μετὰ κυανώσεως, σφυγμοῦ μικροῦ καὶ ταχέος, ψύξεως τῶν ἄκρων, αὐξήσεως τοῦ δευτέρου πνευμονικοῦ τόνου κατὰ τὴν καρδίαν, ἤχου καλπασμοῦ κατὰ τὴν δεξιάν καρδίαν, ἔστι δ' ὅτε καὶ φουσηματος κατὰ τὴν τριγλῶχιν βαλβίδα μετὰ παροδικῆς ἀσυστολίας. Τὴν μορφήν ταύτην περιέγραψαν εἰς μὲν τοὺς παῖδας ὁ Henoch, εἰς δὲ τοὺς ἐνήλικας ὁ Potain μετὰ τοῦ Barié.

Ἐκ τούτων ἐξάγεται ὅτι τὸ δυσπεπτικὸν λεγόμενον ἄσθμα ἢ ψευδόσθμα δὲν εἶναι τι ἀνίατον ὑπὸ κλινικὴν ἔποψιν. Συνεπῶς καὶ ἡ παθογένεια αὐτοῦ δὲν εἶναι πάντοτε ἡ αὐτή, ὅτε μὲν μηχανικῆς φύσεως οὖσα (ὑπερπλήρωσις τοῦ στομάχου ἢ διεύρυνσις αὐτοῦ δι' ἀερίων ἀναπτυσσομένων κατὰ τὰς παθολογικὰς ζυμώσεις), ὅτε καὶ εἰς τὰ κατ' ἀνάκλασιν φαινόμενα ἀναγομένη (τύπος Potain), ὅτε δὲ καὶ εἰς αὐτοδηλητηρίασιν ἀρχῆς γαστροεντερικῆς.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ Ρ5'

28 Νοεμβρίου 1901.

Προεδρία Κ. ΜΠΙΣΤΗ

Ὁ κ. Α. Ἀντίππας ποιεῖται τὴν ἐξῆς ἀνακοίνωσιν *Περὶ τῆς ἀνατάξεως τῶν ἐκ τῆς ποττείας νόσου κυφώσεων.*

«Ἐργονα δὲ ἐπιτήδες τοῦτο·
 » καλὰ γὰρ καὶ ταῦτα τὰ μαθή-
 » θήματά ἐστιν ἃ, πειρηθέντα,
 » ἀπορηθέντα ἐφάνη, καὶ δι'
 » ἄσσα ἠπορήθη».
 Ἱπποκράτης, περὶ Ἄσθρων.

Κύριοι,

Ὁ πάταγος, ὅστις ἠγέρθη κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη περὶ τῆς μηχανικῆς θεραπείας τῶν κυφώσεων, τῶν ἐκ τῆς φυματιώδους σπονδυλίτιδος προκυπτουσῶν, ἤρξατο ἀπὸ τινος χρόνου κατευναζόμενος, οἱ δὲ ἄγαν θιασῶται τῆς καλουμένης μεθόδου τοῦ Calot ἰδόντες τὰ πόρρω ἀποτελέσματα τοῦ εὐθυσμοῦ τῆς κυφώσεως καὶ τῆς συνοχῆς τούτου διὰ γυψίνων στηθοδέσμων, ἠναγκάσθησαν νὰ ὁμολογήσωσιν ὅτι ἡ μέθοδος αὕτη δὲν εἶναι ἐφαρμόσιμος εἰς πάσας ἀδιακρίτως τὰς περιπτώσεις, ὡς ἐν ἀρχῇ ἐπιστευθη, οὐδὲ τὰ ἀποτελέσματα ἄξια τοῦ θορύβου τὸν ὁποῖον προεκάλεσαν.

Ἐφαρμόσας κἀγὼ τὴν μέθοδον ταύτην ἐπὶ τρία ἤδη ἔτη ἐν τῷ νοσοκομείῳ τῶν παιδῶν τοῦ Ἁγ. Γεωργίου, ὅπου ἔσχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐξέτασω καὶ εἰς θεραπείαν ὑποβάλλω ἱκανὸν ἀριθμὸν μικρῶν ἀρρώστων πασχόντων τὴν ποττεῖαν νόσον κρίνω καλὸν νὰ ἐκθέσω ὑμῖν τί ἐκ τῆς ἀτομικῆς πείρας ἐδιδάχθη καὶ τί δέον νὰ ἐλπίζῃ τις ἐκ τῆς περικλήτου μεθόδου.

Ἱστορικῶς ἐνδιαφέρει νὰ γνωρίζωμεν ὅτι καταχρηστικῶς ἡ μέθοδος ὠνομάσθη τοῦ Calot, διότι οὐχὶ πρῶτος ὁ ἐν Berck-sur-Mer χειρουργὸς οὗτος, ἀλλ' ἀπὸ χρόνων παλαιωτάτων ἐπειράθησαν οἱ Ιατροὶ νὰ ἐλαττώσωσι διὰ διαφορῶν μέσων τὴν ἐκ τοῦ ποττείου κακοῦ κύφωσιν.

Εἶναι γνωστὸν, ὅτι οἱ μὲν τῶν ἐπιστημόνων παραδέχονται τὴν κύφωσιν ὡς μοιραίαν συνέπειαν τῆς καταστροφῆς τῶν σπονδυλικῶν σωμάτων καὶ ὅτι οὐδεμία δύναμις δύναται νὰ ἀντιστῇ εἰς τὸν σχηματισμὸν αὐτῆς: ἄλλοις λόγοις, ὅταν τὸ πρόσθιον μέρος τῆς σπονδυλι-

κῆς στήλης καταστροφῆ, οὐδὲν μέσον ἰσχύει νὰ διακρατήσῃ τὸ διὰ βίας ἀναταχθὲν ἀνώτερον ἡμιμόριον. Ἐπομένως ἡ θεραπευτικὴ ἀγωγή τῆς τάξεως ταύτης τῶν ἱατρῶν τὸν ἐξῆς σκοπὸν ἐπιδιώκει: νὰ ἐμποδίσῃ τὴν αὐξήσιν τῆς ἤδη παραχθείσης κυφώσεως, νὰ καταπολεμήσῃ τὴν ἐμφάνισιν αὐτῆς, εἰ δυνατόν, νὰ ὑποβοηθήσῃ τὴν λόρδωσιν πρὸς ἀντιρρόπησιν τῆς κυφώσεως: αὐτὴν ὁμως ταύτην τὴν κύφωσιν οὐδόλως ἐγγίζουσιν. Ἡ μέθοδος αὕτη γενικῆ οὔσα ἐπιτυγχάνει κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον.

Ἐτέρα τάξις ἱατρῶν, ὀλιγαριθμοτέρα, ἐπιζητεῖ τὴν ἀνάταξιν τῆς ῥάχεως διὰ βιαίας ἀνωψώσεως τοῦ ἀνωτέρου τμήματος τῆς κεκαμμένης σπονδυλικῆς στήλης, καὶ διὰ τῆς διαστάσεως τῶν δύο ἡμιμορίων αὐτῆς, κατ' αὐτὴν τὴν ἐστίαν τῆς βλάβης. Οὕτω πράττοντες ἐλπίζουσι τὴν παραγωγήν ὀστεώδους ἱστοῦ δυναμένου νὰ συγκρατήσῃ ἐν φυσικῇ συνοχῇ τὰ δύο τμήματα κατὰ τὴν πρώτην αὐτῶν θέσιν.

Ἡ ἰδέα λοιπὸν αὕτη δὲν εἶναι προἰὸν τοῦ πνεύματος τῶν νεωτέρων χρόνων· ὁ πατὴρ τῆς ἱατρικῆς Ἰπποκράτης¹ ἐν τῷ περὶ Ἐπιπλοῶν βιβλίῳ αὐτοῦ, ἐν ᾧ ἐξαίρετα περιγράφει τὰς παθήσεις τῶν σπονδύλων, ἀποφαίνεται ὡς ἀκολούθως τὸν λόγον ποιούμενος περὶ τῆς κατασείσεως. «Ὅσοις δὲ ἐκ καταπτώσεως ῥάχης κυφούται, ὀλίγα δὲ τούτων ἐκρατήθη, ὥστε ἐξιθνηθῆναι. Τοῦτο μὲν γάρ, αἰ ἐν τῇ κλίμακι κατασεῖσαι οὐδένα πω ἐξιθναν, ὧν γε ἐγὼ οἶδα· χρέοντα δὲ οἱ ἱητροὶ μάλιστα αὐτῇ, οὗτοι οἱ ἐπιθυμέοντες ἐκχαυνοῦν τὸν πολὺν ὄχλον· τοῖσι γὰρ τοιοῦτοισι ταῦτα θαυμασιά ἐστιν, ἢ ἢ κρεμάμενον ἰδῶσιν, ἢ ῥιπτεόμενον, ἢ ὅσα τοῖσι τοιοῦτοισιν ἔοικε, καὶ ταῦτα κληίζουσιν αἰεὶ, καὶ οὐκέτι αὐτοῖσι μέλει ὁποῖόν τι ἀπέβη ἀπὸ τοῦ χειρίσματος, εἴτε κακόν, εἴτε ἀγαθόν. Οἱ μὲντοι ἱητροὶ οἱ τὰ τοιαῦτα ἐπιτηδεύοντες σκαιοὶ εἰσιν, οὐς ἐγῶγε ἐγνων· τὸ μὲν γὰρ ἐπινοήμα ἀρχαῖον καὶ ἐπαινώω ἐγῶγε σφόδρα τὸν πρῶτον ἐπινοήσαντα καὶ τοῦτο καὶ ἄλλο πᾶν ὅτι μηχανήματα κατὰ φύσιν ἐπενοήθη· οὐδὲν γάρ μοι ἄελπτον εἶ τις καλῶς σκευάσας καλῶς κατασεῖσαι, κἂν ἐξιθνηθῆναι».

1. Ὁρ. Ἰππ. περὶ Ἐπιπλοῶν, ἐκδ. Littré, Paris, 1844, τομ. IV, σελ. 182 κ. εἰ.

Εἰς ἀμέσως δ' ἐπόμενον κεφάλαιον περιγράφει τὸν τρόπον τῆς κατασείσεως, τὸν ἀρμοδιώτερον κατ' αὐτόν. Ἐν τῷ 47ῳ κεφαλαίῳ τοῦ αὐτοῦ βιβλίου περιγράφει τὸν «διαναγκασμὸν» ἤτοι μηχανήματα διὰ τὴν ἐξιθνησίν τῶν κυφώσεων μετὰ τάσεως καὶ ἀντιτάσεως, εὐφυστάτης δὲ ἐπινοήσεως. Ἐπιτρέψατέ μοι δὲ νὰ ἀντιγράψω μίαν περιορισμένην τοῦ κεφαλαίου τούτου, ἐν ἣ καταφανὲς γίνεται ὅτι οὐδὲν ἀπολύτως οἱ νεώτεροι προσέθηκαν εἰς ὅσα οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι ἐγίνωσκον περὶ τοῦ ἀπασχολοῦντος ἡμᾶς ζητήματος. Ὁ πάσχων κυφωτικὸς ἐποποθετεῖτο πρηνῆς ἐπὶ ἰσχυρᾶς πλατείας σάνιδος· δύο βοηθοὶ ἠσχολοῦντο διὰ τὴν τάσιν καὶ ἀντίτασιν γινομένην κατὰ τὴν ἕξιν τῆς σπονδυλικῆς στήλης, δι' ἱμάντων ἀπὸ τῶν μασχαλῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀπὸ τῶν ἰσχιῶν, ἄνωθεν τῶν γονάτων καὶ ἀπὸ τῶν σφυρῶν.

«... Τὸν δὲ ἱητρὸν χρὴ ἢ ἄλλον ὅστις ἰσχυρὸς καὶ μὴ ἀμαθής, ἐπιθέντα τὸ θῆναρ τῆς χειρὸς ἐπὶ τὸ ὕβωμα καὶ τὴν ἐτέρην χεῖρα προσεπιθέντα ἐπὶ τὴν ἐτέρην, καταναγκάζειν (=πιέζειν), προσξυνέντα, ἦν τε ἐς ἰθὺ ἐς τὸ κάτω πεφύκη καταναγκάζεσθαι, ἦν τε πρὸς τῆς κεφαλῆς, ἦν τε πρὸς τῶν ἰσχιῶν. Καὶ ἀπιστεστάτη μὲν αὕτη ἡ ἀνάγκη· ἀσινὲς δὲ καὶ ἐπικαθίζεσθαι τινα ἐπὶ τὸ κύφωμα κλπ...» Δυνατωτάτην ὁμως θεωρεῖ τὴν πίεσιν γινομένην διὰ τοῦ μηχανήματος, καθ' ὃ σάνις χρησιμεύουσα ὡς μοχλὸς πιέζει τὸ κύφωμα παρεντιθεμένου μεταξὺ τούτου καὶ ἐκείνης σμικροῦ σκυτίνου ὑποκεφαλαίου· τὴν δὲ συσκευὴν ταύτην κρίνει ὡς τὴν καταλληλοτάτην, καθότι δι' αὐτῆς δύναται τις νὰ κανονίσῃ τὴν πίεσιν. Παρακατιῶν δὲ λέγει: «Ἐπειράθη δὲ δήποτε ὑπτιον τὸν ἄνθρωπον κατατείνας, ἄσκον ἀφύσθητον ὑποθεῖναι ὑπὸ τὸ ὕβωμα, κἄπειτα αὐλῶ ἐκ χαλκείου ἐς τὸν ἄσκον τὸν ὑποκείμενον ἐνίεναι φῦσαν. Ἀλλὰ μοι οὐκ εὐπορεῖτο· ὅτι μὲν γὰρ εὖ κατατείνοιμι τὸν ἄνθρωπον, ἡσαστο ὁ ἄσκος καὶ οὐκ ἐδύνατο ἡ φῦσα ἐξαναγκάζεσθαι· καὶ ἄλλως ἐτοιμον περιολιπθαινεῖν ἦν, ἄτε ἐς τὸ αὐτὸ ἀναγκαζόμενον, τότε τοῦ ἀνθρώπου ὕβωμα καὶ τὸ τοῦ ἄσκου πληρουμένου κύρτωμα. Ὅτε δὲ μὴ κάρτα κατατείνοιμι τὸν ἄνθρωπον, ὁ μὲν ἄσκος ὑπὸ τῆς φύσεως ἐκυρτοῦτο, ὁ δὲ ἄνθρωπος πάντη μᾶλλον ἐλορ-

δαίνετο ἢ ἡ ξυνέφερον. Ἐγγραψα δὲ ἐπίτηδες τοῦτο· καλὰ γὰρ καὶ ταῦτα τὰ μαθήματα ἐστὶν ἃ πειρηθέντα, ἀπορηθέντα ἐφάνη καὶ δι' ἄσσα ἠπορήθη.»

Ἀπληγῆσεις δὲ τῶν ἱπποκρατικῶν συσκευῶν καὶ μεθόδων ἐξηκολούθησαν διὰ τῶν αἰώνων ὑφιστάμεναι ἢ τροποποιούμεναι κατὰ τὰς ἐμπνεύσεις τῶν διαφόρων ἰατρῶν.

Ὁ ἐκ Ρουένης Aurran εἰς νεωτέραν ἐποχὴν (1771) ἐφήρμοσε μηχανήματα κατὰλληλον νὰ εὐθείασῃ τὸν κορμὸν ἀνευ βίας καὶ νὰ παρακλώσῃ τὰς κινήσεις· ὥριζε δὲ διαρκῆ κατὰκλισην μέχρι τελείας ἀγκυλώσεως τῶν πασχόντων σπονδύλων.

Ἐπίσης ὁ ἐκ τῆς αὐτῆς πόλεως David ἐπειράθη δι' ἐνὸς προσκεφαλαίου ὅπερ ἐτοποθέτησεν ὑπὸ τὴν κύφωσιν, νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ αὐτοῦ σκοποῦ. Ἄλλ' ὁ ἄρρωστος ἐπιθυμῶν σφόδρα νὰ ἰαθῆ ἀπέκρυψε τὰς ἀλγηδόνας καὶ ἀπέθανεν ἐκ τῶν συνεπειῶν τῆς διαρκοῦς πίεσεως καὶ τῆς προόδου τῆς νόσου.

Ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ ὁμοίαι ἀποπειραι ἐγένοντο ἀπὸ τῶν πρώτων ἡδὴ ἡμερῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Οὕτω ὁ Järg (Traité des difformités, 1816) ῥητῶς λέγει ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἀνατάξεις τῶν κυρτώσεων τῆς σπονδυλικῆς παθήσεως. «Ὅταν, λέγει, διὰ τῆς γενικῆς θεραπείας καὶ τῆς ἐν τῇ κλίνῃ ἡσυχίας, εὐτυχῆσῃ ὁ ἰατρός νὰ ἐπίσχη τὴν πρόοδον τῆς φλεγμονῆς ἢ τὴν διαπύησιν τῶν ὀστέων καὶ τῶν ἀπαλῶν μορίων, δύναται τότε νὰ ἀσχοληθῆ (ἂν μὴ ὑπάρχῃ ἡδὴ ἀγκύλωσις) εἰς τὸ νὰ ἐλαττώσῃ ἡρέμα καὶ βαθμηδὸν τὴν κύφωσιν... Ἄλλὰ τότε μόνον ἐπεμβαίνομεν, ὅταν πεισθῶμεν ὅτι οὐδεὶς ὑφίσταται κίνδυνος ἀπὸ τῶν ὀστέων, ὅποτε ἐξιδύνομεν τὴν κύρτωσιν διὰ τῆς ὑπτίας κατακλίσεως καὶ διὰ μηχανήματος πιέζοντος τὴν κύφωσιν.

Ὁ Harrisson συνέστησε πρὸς τὰς ὑπτίας κατακλίσεις τὴν τάσιν καὶ τὴν ἀντίτασιν καὶ τὰς διαρκεῖς ἢ βραχυχρονίους ἐπὶ τοῦ κυρτωτικοῦ ὄγκου πιέσεις. Ὁ Bampffield συνέστησε τὴν πρηγῆ ἐπὶ τῆς κοιλίας κατὰκλισην.

Ὁ Vaugel (Traité des maladies de la colonne vertebrale, 1824), νομίζει φυσικὴν τὴν ἰδέαν περὶ τοῦ ἐφικτοῦ τῆς ἀνα-

πτύξεως τῶν κυφώσεων δι' ἐπαρκοῦς μηχανικῆς ἐπ' αὐτῶν πίεσεως· προστίθει δὲ ὅτι καὶ τὴν γνώμην ταύτην ἀσπάζονται πολλοὶ ἰατροί.

Ὁ Gillebert d' Harcourt τῷ 1858 ἀπέστειλεν εἰς τὴν χειρουργικὴν ἐταιρείαν τῶν Παρισίων δύο παρατηρήσεις ἰάσεων τῆς ποττείας κυφώσεως δι' ἐλαστικῆς πίεσεως.

Τῷ 1895 ὁ Chipault περιγράφει (Médecine Moderne N° 20) κατὰ πρῶτον ἀνάταξιν, ἣν ἐξετέλει τῷ 1893 παρὰ παιδί ἡλικίας 7 1/2 ἐτῶν πάσχοντος ἐκ θωρακικοῦ ποττείου κακοῦ ἐν ἐνεργείᾳ διατελοῦντος.

Τελευταῖος ἔρχεται ὁ Calot, ὅστις τῷ 1896 ἀναγινώσκει ἐνώπιον τῆς Ἰατρικῆς Ἀκαδημίας ὑπόμνημα «περὶ τῶν μέσων τοῦ ἀνατάσσειν τὴν κύφωσιν (ἐξιδύνειν) ἐπὶ τῇ βάσει 37 ἐγχειρήσεων καὶ περὶ τῶν μέσων τοῦ προλαμβάνειν αὐτήν». Ἀντιθέτως δὲ πρὸς τὸν Chipault ὁ Calot οὐδεμίαν τότε εὑρίσκει ἀντένδειξιν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ *διαναγκασμοῦ*.

Ἐκ τούτων καταφαίνεται ὅτι ἡ θεραπευτικὴ ἀγωγή μὴ διάφυγοῦσα τὴν ὀξυδερκῆ ἀντίληψιν τοῦ ἡμετέρου Ἱπποκράτους, τεθείσα δὲ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς εἰς χρῆσιν, πᾶν ἄλλο ἢ μέθοδος τοῦ Calot δέον νὰ ὀνομασθῆ, καίτοι ὁμολογητέον ὅτι ἡ διάδοσις καὶ ἡ εἰς μεγάλην κλίμακα πειραμάτισις αὐτῆς ὀφείλεται πρῶτως εἰς τὸν χειρουργὸν τοῦτον.

Ἄς ρίψωμεν τώρα ἐν βλέμμα εἰς τὰς ἀτομικὰς μου παρατηρήσεις. Ἐκ τῶν εἴκοσι παιδίων ἀμφοτέρων τῶν φύλων, ἅτινα ὑπέβηλον εἰς θεραπείαν, καὶ ὧν ἡ ἡλικία ἐκυμαίνετο μεταξὺ 2 καὶ 14 ἐτῶν, τῶν μὲν ἡ κύφωσις περιωρίζετο εἰς τοὺς ὀσφυϊκοὺς σπονδύλους, τῶν δὲ κατεῖχε τὴν θωρακικὴν μοῖραν τῆς σπονδυλικῆς στήλης. Τρίτη τάξις προσῆλθε μετὰ κυφώματος ὀσφυοθωρακικοῦ, τοτὲ μὲν δεικνύοντος βλάβην μείζονος ἀριθμοῦ θωρακικῶν σπονδύλων ἢ ὀσφυϊκῶν, τοτὲ δὲ τάνάπαλιν. Τέλος παρετήρησα μίαν περίπτωσιν ποττείας νόσου τραχηλικῆς μετὰ ὀπισθοφαρυγγαίου ἀποστήματος εἰς παιῖδα ἡλικίας 2 1/2 ἐτῶν. Εἰς ἀπάσας ταύτας τὰς περιπτώσεις ἡ νόσος ἐχρονολογεῖτο ἀπὸ μηνὸς μέχρι τεσσάρων ἐτῶν. Τινὰ περιστατικά συνωδεύοντο ὑπὸ διαφόρων ἀθροιστικῶν ἀποστημάτων, καθ' ἃς μοῖρας τοῦ σώματος συνήθως ἐμφανίζονται, ἄλλα μετὰ

συριγγίων και ἕνια μετὰ παρομαρτούσης ισχιο-
αρθροκάκης.

ὑπὸ ἔποψιν αἰτιολογίας σημειῶ μίαν περί-
πτωσιν φυματιώδους σπονδυλίτιδος, ἣν προσ-
φάτως εἶδον, καθ' ἣν ἡ κύφωσις ἀνεπτύχθη
οὕτως εἰπεῖν ὑπὸ τὰ ὀμματά μου. Τὸ πόττειον
κακὸν ἐδράζον κατὰ τὴν ὀσφυοθωρακικὴν χώ-
ραν ὑπῆρξε τὸ ἐπακολούθημα ὀστρακιάς, τὴν
ὁποίαν παῖς ἡλικίας 5 ἐτῶν ἔπαθεν ὀλίγας ἡμέ-
ρας πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τῆς φυματιώδους νό-
σου τῶν σπονδύλων. Ἐφήρμοσα πρὸ δύο μη-
νῶν κατὰλληλον ἐκ γύψου ἐπίδεσμον μετὰ τὴν
ὑποχλωροφόρμιον ἀνάταξιν τῆς κυφώσεως.

Παραλείπω τὴν γενικὴν θεραπείαν εἰς ἣν
ὑπεβλήθησαν οἱ ἄρρωστοι κατὰ τὸ δυνατόν,
ὡς γνωστὸν, ἐπίσης δὲ καὶ τὴν θεραπείαν τῶν
ἐκ καθέσεως ἀποστημάτων διὰ παρακεντήσεων
καὶ ἐνέσεων καὶ τὰ τοιαῦτα, καὶ περιορίζομαι
εἰς τὸ κύριόν μου θέμα, τὴν μηχανικὴν δηλο-
νότι ἀνάπτυξιν, ἢ εὐθειασιν ἢ ἀναστήλωσιν
τῶν κυφώσεων.

Τὸν συνεκτικὸν ἐπίδεσμον ἐπέθετον κατα-
κλίνων τὸν ἄρρωστον πρηνῆ ἐπὶ δύο προσκε-
φαλαίων καὶ πιέζων, μετὰ τὴν νάρκωσιν, διὰ
τοῦ θέναρος ἐπὶ τοῦ ὑδώματος, καθ' ὃν χρόνον
τρεις βοηθοὶ ἡσχολοῦντο εἰς τὴν τάσιν καὶ ἀν-
τίτασιν, ὁ τρίτος διὰ τὴν κεφαλὴν. Ὅταν
ἐπρόκειτο νὰ συμπεριλάβω ἐν τῷ γύψῳ καὶ
ταύτην, τότε ἐποιοῦμην χρῆσιν τῆς συσκευῆς
τοῦ SAYRE δι' ἀτελῆ ἀνάρτησιν τοῦ παιδίου,
ἀπὸ τῆς κεφαλῆς μόνον οὐχὶ δὲ καὶ ἀπὸ τῶν
μασχαλῶν. Χάριν περιεργίας σημειῶ, ὅτι
μετὰ τὴν περιτύλιξιν περὶ τὸν κορμὸν τῆς
πρώτης ἢ δευτέρας γυφοφόρου ταινίας παρε-
τήρησα πάντοτε τὴν περιναϊκὴν ἀναπνοήν,
ὅπερ πρακτικῶς ἔχει σημασίαν τινὰ κατὰ τὴν
διάρκειαν τῆς ἐγχειρήσεως. Αἰφνιδίον θάνατον
οὐδένα ἔσχον κατὰ τὴν ἐπέμβασιν, ὅπερ εἰς
ἄλλους συνέθη οὐχὶ σπανίως.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν συμφώνως πρὸς τὰς
ἐπαγγελίας τοῦ CALOT καὶ τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ
ἐνόμισα, ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτύχω τὸν
εὐθειασμὸν τῆς σπονδυλικῆς γωνίας καθ' οἷαν-
δήποτε μορφήν καὶ θέσιν καὶ χρονιότητα τῆς
νόσου. Οὕτω λ. χ. ἐπειράθην νὰ ἀνατάξω
κυφώσεις θωρακικὰς, ἀνωτέρας καὶ μέσας
κυρίως, ἀλλὰ τὸ συμπέρασμα τῶν παρα-
τηρήσεών μου εἶναι τελείως ἀποθαρρυντικόν·

διότι εἴτε πρόσφατοι ἦσαν αἱ κυφώσεις αὗται,
εἴτε πεπαλαιωμένοι, εἴτε ὁ στηθόδεσμος συμ-
περιελάμβανε καὶ τὴν κεφαλὴν εἴτε μή, εἴτε
οἱ ἄρρωστοι ἐβάδιζον, εἴτε ἐτήρουν τὴν ὀρι-
ζοντίαν κατάκλισιν ἐπὶ μῆνας, ἢ ἐκβασίς ἦτο
ἢ αὐτῆ, δηλαδὴ σχεδὸν ἴση τῷ μηδενί. Ἐν
πρώτοις σημειωτέον, ὅτι ἡ ὑπὸ νάρκωσιν τε-
λεία ἀνάταξις παλαιῶν ἐν γένει κυφώσεων
παρὰ τὴν ἐξωτερικὴν βίαν (ἣν εἰρήσθω ἐν
παρόδῳ οὐδ' ὁ CALOT πλέον συνιστᾷ) καὶ τὰς
ἀντιθέτους ἔλξεις εἶναι ἀδύνατος εἰς πάσας τὰς
περιπτώσεις, εἰς πρόσφατους δὲ παθήσεις εἶναι
καὶ εὐκόλος καὶ ταχεῖα· ἐπίσης δὲ καὶ ὁσάκις
ἡ νόσος ἀκμάζει παρὰ τὴν χρονιότητα αὐτῆς.
Οὕτω π. χ. εἰς τὸ νοσοκομεῖον προσελάβομεν
τὴν 7 Ἀπριλ. 1899 κόρην ἡλικίας 5 ἐτῶν
πάσχουσαν ποττεῖαν νόσον θωρακοσφυϊκὴν
μετὰ κυφώσεως σχηματιζούσης γωνίαν 90°
καὶ περιλαμβανούσης τοὺς 3—4 τελευταίους
θωρακικοὺς μετὰ τῶν δύο πρώτων ὀσφυϊκῶν
σπονδύλων. Γενικὴ θρέψις κακῆ. Ἡ πρώτη
ἐμφάνισις τοῦ ὄγκου ἐχρονολογεῖτο ἀπὸ ἐνὸς
καὶ ἡμίσεος ἔτους· καὶ ὁμοῦς ὁ εὐθειασμὸς
τῆς βάχεως ἐγένετο, ὑπὸ χλωροφόρμιον, ἀφ'
ἑαυτοῦ οὕτως εἰπεῖν, ἀνευ πίεσεως ἐπὶ τῆς
κυφωτικῆς γωνίας, ἀπλῶς ὑπὸ τοῦ ἰδίου
βάρους τοῦ σώματος τῆς παιδός, στηριζομέ-
νων, κατὰ τὰ συνήθη, ἐπὶ δύο προσκεφα-
λαίων ἀφ' ἐνὸς μὲν τῶν μηρῶν ἀφ' ἑτέρου δὲ
τῆς ἀνωτέρας μοίρας τοῦ θώρακος καὶ χωρὶς
νὰ ἐπιδράσῃ ἡ τάσις καὶ ἡ ἀντίτασις.

Ἀλλὰ εἴτε εὐκόλος καὶ τελεία εἶναι ἡ ἀνά-
ταξις εἴτε δύσκολος καὶ ἀτελής, οὐδὲν προ-
δικάζει περὶ τῆς ἐκβάσεως, διότι τὸ πᾶν ἐγ-
κεῖται ἐν τῇ συνοχῇ, ἐν τῇ συγκρατήσει τοῦ
εὐθειασμοῦ καὶ ἐν τῇ διὰ τῆς ὀστεοποιῦ
ἐπεξεργασίας τελεία ἰάσει διὰ συμφύσεως τῶν
ἀρθρικῶν καὶ ἀκανθῶδων ἀποφύσεων τῶν
σπονδύλων καὶ τῆς πωρώσεως τῶν σωμάτων
κλπ. Εἶναι λοιπὸν δυνατὴ ἡ τοιαύτη συγκρά-
τησις διὰ τοῦ στηθεπιδέσμου; Ὅμολογῶ ὅτι
παρ' ὄλην τὴν ἐπιμέλειαν ἦν κατέβαλον δὲν
εἶδον ἀγαθὰ ἀποτελέσματα ὡς πρὸς τὴν θω-
ρακικὴν ἐννοεῖται μορφήν τῆς νόσου. Διότι
ὅταν μετὰ τινὰς μῆνας ἤνοιγον τὸν ἐπίδεσμον
εὗρισκον τὴν κύφωσιν ὁμοίαν ὡς καὶ πρὸ τῆς
ἀνατάξεως, ἀν μὴ ἠύξημένην· ἐνίοτε ἄναγ-
καζόμεν νὰ ἀνοίξω παρὰ τὸν καιρὸν τὸν

στηθόδεσμον, διότι ἐσχάροι ἐσηματίζοντο ὑπ' αὐτοῦς, συμπεραίνετε δὲ εὐκόλως τὸ ἀνιαρὸν τῶν τοιούτων ἐπεισοδίων. Οὕτω λ.χ. συνέβη εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς κόρης, ἣν πρὸ ὀλίγου ἀνέφερα. Τὴν 15ην Ἀπριλίου 1899 ἐφήρμοσα τὸν γυψεπίδεσμον, τὴν δὲ 2αν Ἰουνίου, ἥτοι μετὰ ἓνα καὶ ἥμισυ μῆνα ἀντελήφθη τὰ σημεῖα ἐσχάρων, καίτοι τὸ κοράσιον ἐτήρει τὴν ὀριζοντίαν κατάκλισιν καὶ παρὰ τὴν τάσιν καὶ ἀντίτασιν τὴν διαρκῆ εἰς ἣν ὑπέβαλον αὐτὴν πρὸς περισσοτέραν ἀσφάλειαν. Τοῦ ἐπιδέσμου ἀνοιχθέντος παρέτήρησα καὶ ἐκτεταμένης ἐσχάρας καὶ ἀναπαραχθεῖσαν τὴν κύφωσιν. Πρέπει ἐν τούτοις νὰ σημειώσω ὅτι εἰς τὴν καχεκτικὴν ταύτην ἄρρωστον ἡ νόσος διετέλει ἀκμάζουσα καὶ τὸ ἀποτέλεσμα νέας ἀνατάξεως καὶ τοῦ νέου ἐπιδέσμου, ὃν κατεσκεύασα μετὰ ἓνα μῆνα, ὑπῆρξεν ἄγονον, ἔνεκα ἀπουσίας πάσης ἐπεξεργασίας ὀστεοποιοῦ. Ἡ ἄρρωστος ἀπέθανε βραδύτερον ἐκ γενικῆς φυματιώσεως.

Ἐπίσης δὲν εἶδον ἀγαθώτερα ἀποτελέσματα ὁσάκις συμπεριέλαβον ἐν τῷ συνεκτικῷ ἐπιδέσμῳ καὶ τὸ ἰνίον μετὰ τῆς κάτω σιαγόνας, τὸυναντίον ἡ δυσφορία τῶν ἀρρώστων εἶναι μεγάλη ἀναγκάζουσα τὸν ἱατρὸν καὶ δι' ἄλλους λόγους ταχέως νὰ ἀπαλλάξη τὸν λαίμον. Τὴν διὰ σύρματος ἀργυροῦ πρόσδεσιν τῶν ἀκανθῶδων ἀποφύσεων πρὸς ἀλλήλας δὲν ἐπεχείρησα, καίτοι ὁ Chipault συνιστᾷ αὐτὴν ἀπὸ πολλοῦ¹. Τοῦναντίον τετράκις ἐξετέλεσα τὴν διέκπρισιν τῶν ἀποφύσεων τούτων, καὶ τοῦτο ἵνα ἐλαττώσω τὴν πίεσιν ὑπὸ τοῦ ἐπιδέσμου, πράγματι δὲ ἔσχον τινὰ καλὰ ἀποτελέσματα ὡς πρὸς τὴν ἀποφυγὴν τῶν ἐσχάρων, οὐχὶ ὅμως καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐγκράτησιν τῆς εὐθειάσεως τῶν θωρακικῶν κυφώσεων, αἵτινες, ἐπαναλαμβάνω, δυσκολώτατα ἂν μὴ οὐδόλως *ἐξιθυνόμεναι* συγκρατοῦνται δι' οἰοῦδήποτε ἐπιδέσμου.

Εἶναι ἀληθές ὅτι εἶχον πάντοτε τὸν φόβον μήπως δὲν ἐφαρμόζω τὴν μέθοδον ὡς ἔδει, ἀλλὰ τὰς τύψεις μου διεσκεδάσε περιστατικὸν τὸ ὁποῖον θὰ σᾶς ἀναφέρω συντόμως. Εἰς τὸ

1. Ὁ Farabeuf ἐδίδαξε τῷ 1897, ὅτι προτιμότερον θὰ ἦτο νὰ καταρρίπτη τις ἐνθεν καὶ ἐνθεν τὰς ἀκανθῶδους ἀποφύσεις, ὥστε εὐκολώτερον νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ λόρδωσις τῆς κυφώσεως «*διαναγκαζομένης*».

νοσοκομεῖον πρὸ ἐνὸς καὶ ἡμίσεος ἔτους προσῆλθε παῖς ἡλικίας 10 ἐτῶν φέρων γύψινον στηθόδεσμον, ὅστις διὰ τρίτην φορὰν πρὸ δύο μηνῶν εἶχεν ἐφαρμοσθῆ ὑπὸ ὀνομαστοῦ ἐν Παρισίοις χειρουργοῦ πλείστον καὶ πρῶτιστα πάντων ἐργασθέντος περὶ τοῦ ζητήματος καὶ πρῶτου μάλιστα ὀρίσαντος τὰς ἐνδείξεις καὶ ἀντενδείξεις τῆς μεθόδου. Οἱ γονεῖς ἐζήτησαν τὴν συμβουλὴν μου, διότι ὁ παῖς ἀπὸ τινος ἡσθάνετο πόνους κατὰ τὴν ράχιν καὶ διότι ἀντελήφθησαν πυώδους ἐκκρίσεως διελευθούσης τὸν γύψον. Ἐδέησε νὰ ἀνοιξῶ ἀμέσως τὸν ἐπιδέσμον, ὅστις εἶχε πάχος τοῦλάχιστον δύο δακτύλων καὶ βάρος ὑπερβολικόν, — αὐτόχρομα τοῖχος! — καὶ ἡ πίεσις τοῦ ὁποῖου παρήγαγεν ἐκτεταμένης ἐσχάρας ἐπὶ τοῦ κυφωτικοῦ ὄγκου σχηματισθέντος ὑπὸ τῶν μέσων θωρακικῶν σπονδύλων. Ὁ αὐτὸς δὲ χειρουργὸς ἐφήρμοσεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τῆς νόσου τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος παιδὸς τὴν κατάλληλον θεραπείαν, ἥτις ὡς βλέπετε ἡστόχησεν ἐντελῶς¹. Ἀλλὰ καὶ διαφόρων ἄλλων χειρουργῶν παρατηρήσεις ἀγορεύουσιν ὑπὲρ τῆς γνώμης ἣν ἐνταῦθα ὑποστηρίζω.

Τοῦναντίον ὅμως συμβαίνει εἰς τὰς ὀσφυϊκὰς καὶ ὀσφυοθωρακικὰς κυφώσεις. Εἰς τὰς περιστάσεις ταύτας, ἰδίᾳ δὲ τὰς ὀσφυϊκὰς ἡ διὰ γυψίνου ἐπιδέσμου συνοχὴ τῆς ἀνατάξεως εἶναι ἐφικτὴ ἀείποτε σχεδόν, τὰ δὲ ἀποτελέσματα τῶν ἐπεμβάσεων μου ὑπῆρξαν ἐν γένει λαμπρά· ὑποθέτω δὲ ὅτι ἂν καὶ ἄλλοι χειρουργοὶ ἔσχον ἐπιτυχίας τινὰς ἐκ τοῦ *διαναγκασμοῦ*, αὐταὶ βεβαίως σχέσιν ἔχουσι πρὸς τὴν τάξιν ταύτην τῶν κυφώσεων. Καὶ τοῦτο διότι ἡ ὀσφυϊκὴ φυματιώσις δι' οἰαζήποτε μεθόδου καὶ ἂν θεραπευθῇ, καὶ εἰς μηδεμίαν θεραπείαν ἂν μὴ ὑποβληθῇ, εὐκολώτερον τῶν ἄλλων μορφῶν θεραπεύεται καὶ μικρὰς μόνον προξενεῖ κυφώσεις, ἀρκεῖ ἡ πάσχουσα χώρα νὰ τεθῇ εἰς ἀκίνησιάν καὶ ὁ ἄρρωστος νὰ τηρήσῃ τὴν ὀριζοντίαν κατάκλισιν, ὑπὸ καλοῦς ὑγιεινῶν δρῶν, μέχρι τῆς τελείας τῶν φυματικῶν σπονδύλων συμφύσεως. Τὸ συμπέρασμα τοῦτο ἐξάγω ἐκ τῶν ἐμῶν παρατηρήσεων, τὸ αὐτὸ δὲ προκύπτει καὶ ἐκ τῆς μελέτης τῶν

1. Τὸν ἄρρωστον τοῦτον εἶδομεν βραδύτερον ἐν συμβουλίῳ μετὰ τοῦ κ. Μ. Ψαλιῶα.

νεωγτί έκδοθέντων συγγραμμάτων, ιδίως τοῦ Ménard¹ καὶ τοῦ Calot², ὅστις ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ ἀνακοινώσεως μετέβαλε βαθμῆδόν ἐπαισθητῶς τὸ σύστημα, περιώρισε τὰς ἐνδείξεις καὶ ἔπαυσεν αἰσιοδοξῶν, τοῦλάχιστον προκειμένου περὶ τῶν πεπαλαιωμένων κυφώσεων, ἃς δὲν ἐπιχειρεῖ τούντεῦθεν νὰ διαναγκάσῃ. Ὁ Calot εἰς τὸ μνημονευθὲν ἔργον λέγει περὶ τοῦ εἶδους τούτου τῶν κυφώσεων: «Si la difformité fait du progrès il faut intervenir et faire un redressement *partiel*. S'abstenir au contraire dans les vieilles gibbosités déjà soudées». Ἀποδείξις δὲ τῶν μετρίων ἀποτελεσμάτων αὐτοῦ τοῦ Calot εἶναι τόδε: παρὰ τὸ μέγα πλῆθος τῶν πασχόντων τὴν ποτιεῖαν νόσον, οὗς ὑπέβαλεν εἰς τὴν ἱπποκρατικὴν μέθοδον καὶ παρὰ τοὺς εὐνοϊκωτάτους ὑγιεινοὺς δρους ὑφ' οὗς ἐργάζεται ἐν τῷ ἀλιρράντῳ αὐτοῦ νοσοκομείῳ, ἐπὶ 204 σχετικῶν παρατηρήσεων πενιχρὸν μόνον ἀριθμὸν ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἡμῖν ἐξιθύνσεων, τελειῶς συγκρατηθεισῶν. «Εἰκοσι, λέγει πού ὁ χειρουργὸς οὗτος, τῶν ὑπ' ἐμοῦ ἐγγχειρηθέντων βαδίζουσιν· εἶχον δὲ οὗτοι κυφώσεις μικρὰς ἢ μετρίας χρονολογουμένας ἀπὸ μηνῶν τινῶν μέχρι τριῶν ἐτῶν. Χάριν προφυλάξεως φοροῦσιν ἔτι μικροὺς στηθοδέσμους, ἀλλὰ καὶ ἄνευ τούτων δύνανται νὰ βαδίζουσιν ὀρθῶς». Ὁ λακωνισμὸς οὗτος ἀρκεῖ νὰ διαφωτίσῃ ἡμᾶς περὶ τῆς ἀξίας τῶν χθὲς ἀκόμη διατυμπανισθέντων θαυμασιῶν ἀποτελεσμάτων τῆς παναρχαίας ταύτης θεραπευτικῆς ἀγωγῆς.

Ὁ Ducroquet³, μθητῆς τοῦ Calot, ἐν τῇ ἐναισίμῳ αὐτοῦ διατριβῇ παρουσιάζει ὀλίγας τινὰς μόνον παρατηρήσεις ἰάσεων ἐπὶ 200—300 περιπτώσεων. Ἄλλ' αἱ παρατηρήσεις αὗται εἶναι τὸσφ βραχυλόγως συντεταγμέναί ὡστε οὐδὲν συμπέρασμα ἀπ' αὐτῶν ἐξάγεται, καθότι λείπει ἡ ἡλικία τοῦ παιδίου, ἡ ἐποχὴ τῆς ἐμφάνσεως τῆς νόσου καὶ τὸ σπουδαιότατον, κατὰ τὴν γνώμην μου, ἡ ἀκριβὴς ἔδρα τῆς φυματιώσεως καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν βεβλαμμένων σπονδύλων· οὐχ ἤττον ἀναγκάζε-

ται ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι «ὅσον ἡ κύφωσις ἐδράζει πρὸς τὰ κάτω τὸσφ εὐκολωτέρα καὶ τελειότερα γίνεται ἡ σύμψηξις μετὰ τὴν ἀνάταξιν· ὅσον ἀφορᾷ ὅμως τὰς αὐχενικάς καὶ τραχηλοθωρακικάς φυματιώδεις παθήσεις τῶν σπονδύλων, τὸ ζήτημα μένει ἄλυτον». Εἶδομεν δὲ ἀνωτέρω, ὅτι καὶ δταν ἔτι πρόκηται περὶ θωρακικῆς σπονδυλαρθροκάκῃς, πάλιν τὸ ζήτημα τῶν λυσιτελῶν ἀνατάξεων μένει ἄλυτον.

Ἄλλὰ καὶ πολλοὶ ἄλλοι χειρουργοί, οἱ Vincent (de Lyon), Civel (de Brest), Vulpius Wolf, Jonnesco, Lorenz, Phocas, Brun, Broca κλ., ἐφαρμόσαντες εἰς μεγάλην κλίμακα τὴν μέθοδον ἀπὸ τῆς ἀνακοινώσεως τοῦ Calot κατέληξαν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι τὰ ὀριστικά ἀποτελέσματα αὐτῆς εἶναι μηδαμινά, εἰς τινὰς δὲ περιπτώσεις ἢ ἐφαρμογῇ αὐτῆς ὑπῆρξεν ἀμέσως θανατηφόρος.

Ὡστε συνοψίζων ἐν ὀλίγοις τὰ ἀνωτέρω δύναμαι νὰ εἶπω ὅτι ἡ μέθοδος τῆς ἀνατάξεως τῶν κυφώσεων, ἐφεύρεσις παρφηγμένης ἐποχῆς, καὶ εἰς ὀλίγας μόνον περιστάσεις ἐφαρμόσιμος οὕσα μετ' ἀγαθῶν ἐκβάσεων, ἀποτυγχάνει τέλεον ἐκεῖ κυρίως, ὅπου ἔχομεν μείζονα ἀνάγκην αὐτῆς, δηλαδὴ εἰς τὰς ἐκφανεῖς θωρακικάς κυφώσεις.

Ὁ κ. **Νούλης**, προσφέρει ἐν ὀνόματι τῆς Αὐτοκρατορικῆς ἰατρικῆς ἐταιρείας ἀριθμὸν τινὰ τῶν ὑπ' αὐτῆς ἐκδοθεισῶν ἐγκυκλίων **πρὸς μελέτην τῶν διαφορῶν ὑδάτων τῆς Αὐτοκρατορίας.**

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΡΖ'

28 Νοεμβρίου 1901.

Προεδρία Ι. ΜΠΙΣΤΗ

Ὁ κ. **Μανουηλίδης** ποιεῖται τὴν ἐξῆς ἀνακοίνωσιν **περὶ τῆς ἐπὶ τοῦ ἐγκεφαλοῦ φλοιοῦ ἐπενεργείας τῶν βρωματοξινῶν.**

Κύριοι,

Κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος εἶδον ἀσθενῆ 65 ἐτῶν, ὅστις κατὰχρησιν μὲν ἀλκοολικῶν ποτῶν σχεδὸν οὐδέποτε ἔκαμεν, ἐκτὸς μεταξύ τοῦ 17ου καὶ 18ου ἔτους τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, ἀπὸ 20 δὲ ἐτῶν δὲν καπνίζει.

1. Etude pratique sur le Mal-de-Pott, 1900. Paris.

2. Les maladies qu'on soigne à Berck, 1900. Paris.

3. Le Traitement du Mal-de-Pott, 1898. Paris.

Ἦδη νεώτατος ἐν ἡλικίᾳ 12 ἐτῶν παρουσίασε μετὰ τὸ γεῦμα κρίσεις σπασμωδικὰς μετ' ἀπωλείας τῆς συνειδήσεως· αἱ κρίσεις αὗται διήρκεσαν περὶ τὰ δύο ἔτη.

Βραδύτερον κατὰ τὸ 17—18ον ἔτος τὰ αὐτὰ φαινόμενα ἐπανελήθησαν διαρκέσαντα τὴν φορὰν ταύτην ἐπὶ 3—4 ἔτη, ἐνέδωκαν δ' ἐπὶ τέλους τῇ χρήσει καθαρσίων.

Ἐκτοτε ἀπὸ 40 δηλαδὴ ἐτῶν ὁ ἀσθενὴς ὅστις προσέχει πάντοτε εἰς τὴν τροφήν του ἐπιληπτικὰ μὲν φαινόμενα δὲν παρουσίασεν ἀλλὰ συχνάκις 5—6 ὥρας μετὰ τὰ γεύματα ἐπέρχεται εἰς αὐτὸν σκοτοδίνη μετ' ἀμνησίας. Λησμονεῖ τὰ ὀνόματα τῶν τέκνων αὐτοῦ, δύναται ὁμως νὰ συνδιαλέγηται. Τὰ συμπτώματα ταῦτα διαρκοῦσι περὶ τὴν ὥραν παρέρχονται δὲ τῇ βοήθειᾳ διττανθρακικοῦ νατρίου. Ὁ ἀσθενὴς, ὅστις παρουσιάζει δυσκοιλιότητα ἐπίμονον, παρετήρησεν ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν σταφυλῶν, διὰ τῶν ὁποίων δύναται νὰ ἀποπατῆ καθ' ἐκάστην τακτικῶς ἔχει κάλλιστα δι' οὐδὲν τῶν ἀνωτέρω συμπτωμάτων παραπονούμενος.

Κατὰ τὴν ἀντικειμενικὴν ἐξέτασιν τῆς κοιλίας ἐσημειώσαμεν: στόμαχον διευρυσμένον καὶ παρουσιάζοντα γλουγλουκισμόν 5 ὥρας μετὰ τὸ γεῦμα. Κῶλον κατιὸν ἐν σπασμωδικῇ καταστάσει, τυφλὸν γλουγλουκίζον. Ὑποκείμενικὴ ὄρεξις ἀνώμαλος, τυμπανισμὸς μετὰ τὰ γεύματα, σπανιώτερον πόνοι, οὐδέποτε ἔμετοι. Γλώσσα πικρά, ἠπλωμένη (étalée), ἐπίχριστος εἰς τὸ μέσον. Κόπρανα σκληρὰ καὶ μικρὰ ὡς πυρῆνες ἐλαιῶν. Κατὰ τὴν ἐξέτασιν τῶν λοιπῶν ὀργάνων ἐσημειώσαμεν: Πνεύμονες ἐλαφρῶς ἐμφυσηματικοί, καρδία κατὰ φύσιν ἔχουσα· ἀρτηρίαί μετριῶς ἐσκληρωμέναι ἀνευ ἰσχυρᾶς ἀρτηριακῆς τάσεως κατὰ τὴν ψηλάφησιν. Τὰ οὖρα δὲν περιέχουσιν οὔτε λεύκωμα οὔτε σάκχαρον.

Τὸ ἐνδιαφέρον τὸ ὁποῖον τὰ τοιαῦτα περιστατικά παρουσιάζουσιν οὐδένα λανθάνει. Εἶναι γνωστὸν ὅποση σημασία ἀποδίδεται σήμερον εἰς τὰς ἐκ τοῦ γαστροεντερικοῦ σωλήνος αὐτοδηλητηριάσεις πρὸς ἐξήγησιν εἴτε τῆς συχότητος εἴτε τῆς ἐντάσεως τῶν ἐπιληπτικῶν παροξυσμῶν. Ἡ δὲ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐν τῇ θεραπευτικῇ ἐταιρείᾳ τῶν Παρισίων ὑπὸ τοῦ Maurice Levy γενομένη ἐπὶ τοῦ θέματος

τούτου ἀνακοίνωσις ἱκανὸν προκάλεσε τὸ ἐνδιαφέρον. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ πολλὰ μέλη τῆς ἐταιρείας ταύτης λαβόντα τὸν λόγον, ἐν οἷς ὁ Mathieu, ὁ Robin, ἀναλόγους παρατηρήσεις πλείστας ὄσας προσήγαγον. Βραδύτερον ὁ Maurice Levy ἐν ταῖς ἱστορικαῖς ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἐρευναῖς αὐτοῦ ἀπέδειξεν ὅτι ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἀνάλογοι παρατηρήσεις ἐγένοντο. Οὕτως ὁ Γαλλὸς προκειμένου νὰ παράσχη τὰς ἱατρικὰς αὐτοῦ φροντίδας εἰς νέον γραμματικόν, παρουσιάζοντα κρίσεις ἐπιληπτικὰς, συνβούλευσεν αὐτὸν νὰ μεταχειρισθῆ διὰ τὰ μέσα ὅσα θὰ ἐπέτρεπον αὐτῷ καλὴν πέψιν. (Γαλλοῦ Βιβλ. VII. ἀφορ. 10 καὶ βιβλ. V, κεφάλ. V).

Τούτου θεθέντος δυνάμεθα νὰ προβῶμεν περαιτέρω καὶ νὰ παραδεχθῶμεν παρὰ τῇ ἰδιοπαθεῖ λεγομένη ἐπιληψία καὶ ἐπιληψίαν ἀρχῆς καθαρῶς γαστρο-εντερικῆς; Ὁ Albert Robin ἀπαντᾷ ὅτι δὲν γνωρίζει τοιαῦτα περιστατικά. Ἐν τούτοις ὁ Max Sinetou ἐν τῷ περὶ στομαχικῶν παθήσεων τελευταίῳ συγγράμματι αὐτοῦ ἀναφέρει δύο περιστατικά λεπτομερῆ τοιαύτης ἐπιληψίας. Φρονῶ δὲ ὅτι ἡ προηγηθεῖσα παρατήρησις ἡμῶν ἀνάγεται εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν. Ἐν αὐτῇ πράγματι πρόκειται περὶ ἀσθενοῦς ἐπὶ ἱκανὰ ἔτη πάσχοντος κρίσεις ἐπιληπτικὰς, αἰτινες συνεπεῖα καταλλήλου διαίτης καὶ θεραπείας ἀπὸ 40 ἐτῶν δὲν ἀνεφάνησαν πλέον. Ἄν ἡ ἐπιληψία τοῦ ἀσθενοῦς τούτου ἀνῆκεν εἰς τὰς λεγομένας ἰδιοπαθεῖς εἶναι βέβαιοι ὅτι ἐξ οἷαςδήποτε ἄλλης ἀφορμῆς θὰ ἐπήρχοντο ἐπιληπτικαὶ τινες κρίσεις κατὰ τὸ διαρρεῦσαν μακρὸν χρονικὸν διάστημα.

Ὅτι δὲ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ περιπτώσει ἡ ἐπιληψία ἦτο αὐτόχρημα γενέσεως γαστρο-εντερικῆς καὶ ἐκ τούτου ἐξάγεται ὅτι συνεπεῖα κακῆς πέψεως καὶ νῦν ἔτι ὁ ἀσθενὴς παρουσιάζει συμπτώματα ἀποδοτέα εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ ἐγκεφαλικοῦ φλοιοῦ βλαβερὰν ἐπενέργειαν τῶν γαστρο-εντερικῶν τοξινῶν, οἷαι ἡ σκοτοδίνη, ἡ ἰδιαιτέρα ἀμνησία, τὰ ὁποῖα ἄλλοτε δὲν εἶναι σπάνια παρὰ τοῖς νευρικῶς προδιατεθειμένοις δυσπεπτικοῖς.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΡΗ'

5 Δεκεμβρίου 1901.

Προεδρία Ι. ΜΠΙΣΤΗ

Ὁ κ. **Α. Γεωργιάδης** παρουσιάζει **ἀσθενή πάσχοντα ἐξ ἀκρομεγαλίας** ἐφ' οὗ ἀνακοινούται τὰ ἐξῆς:

Ν. Π. Ἐκ Χίου ἐτῶν 38, ἄγαμος, ὑγιῆς πωλητῆς ἐμπορευμάτων. Οὐδὲν τὸ κληρονομικὸν παρουσιάζει. Πατὴρ καὶ μήτηρ ὑγιεῖς. Διηγείται ὅτι πρὸ 10 ἐτῶν ἤρχισε νὰ αἰσθάνηται ὅτι δὲν ἦτο ὅποῖος ἦτο πρότερον· ἐνῶ προηγουμένως τίποτε δὲν τον ἐκούραζεν, ἤδη ἤρχισε νὰ αἰσθάνηται κόπωσιν γενικὴν καὶ σπανίως κεφαλαλγίαν.

Ἐκτοτε μετὰ 2—3 ἔτη παρετήρησε κάπως (μολονότι καθὼς λέγει εἶχε πάντοτε μεγάλας χεῖρας) ὅτι αἱ χεῖρές του ἤρχισαν νὰ αὐξάνωσι τὸν ὄγκον καθὼς καὶ οἱ πόδες. Ἡ αὐξήσις δὲ αὕτη προυχώρει πολὺ βραδέως· ἀλλ' ἀπὸ 2½ ἐτῶν ἤρχισε πλέον νὰ γίνηται κατάδηλος φθάσασα μέχρι τῆς ὑπερτροφίας, τὴν ὁποίαν παρατηροῦμεν σήμερον. Ἀπὸ 2½ ἐτῶν παρετήρησε σύναμα ὅτι καὶ ἡ ρίς του ἤρχισε ν' αὐξάνη τὸν ὄγκον, καθὼς καὶ τὸ κάτω χεῖλος, ἐπίσης ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἐποχῆς ἤρχισε νὰ αἰσθάνηται λειτουργικὰς διαταραχὰς συνισταμένας εἰς δύσπνοιαν καὶ δυσχέρειαν περὶ τὴν προφορὰν τῶν λέξεων. Τὴν προσοχὴν ἔστρεψε πρὸς τὸ κοῖλον τοῦ στόματος, παρετήρησε δὲ ὅτι ἡ γλῶσσα ἀπέβαλε τὸ φυσιολογικὸν σχῆμα ὅπερ εἶχε πρότερον καὶ ὅτι ἤρχισε νὰ αὐξάνη τὸν ὄγκον, καθὼς καὶ ἡ σταφυλὴ καὶ τὸ ὑπερώιον ἰστίον. Ἡ δὲ φωνὴ του ἔγινε τραχυτέρα καὶ ὀλίγον ἔνρινος.

Ἐπίσης παρετήρησεν ὅτι ἡ γενετήσιος ὀρμὴ ἤρχιζε νὰ ἐξασθενῆ ἀπὸ 2½ ἐτῶν. Καὶ ὅτι δὲν ἦτο ὅπως πρότερον δηλ. ἦττον ἰκανὸς πρὸς ἐργασίαν, ἠσθάνετο ζάλην καὶ ἐζήτηε πάντοτε ν' ἀποφεύγῃ τὸν κόσμον.

Παροῦσα κατάστασις. Ὁ ἄρρωστος παρουσιάζει ἰκανὴν ὑπερτροφίαν τῶν χειρῶν περιοριζομένην μόνον εἰς τὴν χεῖρα χωρὶς νὰ προχωρῆ καὶ πέραν τοῦ μετακαρπίου. Ἡ ὑπερτροφία αὕτη δὲν ἀφορᾷ μόνον τὴν ἐπιδερμίδα καὶ τὸ δέριμα, ἀλλ' ὅλους τοὺς ἰστούς καὶ τὰ ὀστέα χωρὶς τὸ σχῆμα τῶν χειρῶν νὰ εἶναι μεταβε-

βλημένον (χωρὶς δηλ. νὰ παρουσιάζῃ αὐξήσιν τοῦ σκελετοῦ κατὰ τὰς ἀρθρώσεις τῶν φαλάγγων). Ἐπίσης ὑπερτροφία τῶν ποδῶν. Καμμία διαταραχὴ τῆς αἰσθητικότητος, τῆς κινητικότητος, οὐδὲ τροφικῆ.

Παρουσιάζει ρίνα ὑπερτροφικὴν (μεγέθους διπλοῦ καρύου), κάτω χεῖλος ὑπερτροφικόν, γλῶσσαν ἠϋξημένην τὸν ὄγκον, σταφυλὴν καὶ ὑπερώιον ἰστίον ἐπίσης πλατεῖα, πεπαχυμένα. Ἐκ μέρους τοῦ λάρυγγος τίποτε τὸ ἰδιαιτέρον. Ἐκ μέρους τῶν ὀφθαλμῶν ὁ κ. Μπίστης, οὐδὲν εὔρεν τὸ παρὰ φύσιν.

Καμμία παραμόρφωσις ἐκ τῆς σπονδυλικῆς στήλης, οὔτε ἐκ τῆς κεφαλῆς, οὔτε τοῦ λοιποῦ σκελετοῦ.

Ἡ ὑπερτρίχωσις τὴν ὁποίαν φέρει ὁ ἄρρωστος καὶ ἡ ὁποία παρατηρεῖται ἐπὶ τῆς νόσου (τὴν ὁποίαν διεγνώσαμεν) εἶναι συγγενής. Τὸ πρὸς ἠϋξημένον τὸν ὄγκον (μολονότι ὁ ἄρρωστος λέγει τὸ ἐναντίον). Κατὰ τὰ πλάγια τοῦ λαιμοῦ παρατηρεῖται αὐξήσις τῶν ἰστῶν. Διάνοια διαυγής. Οὔτε λεύκωμα εἰς τὰ οὖρα οὔτε σάκχαρον (ἄλλη ἀνάλυσις λεπτομερεστέρα δὲν ἐγένετο).

Ἐποκειμενικὰ δὲ συμπτώματα παρουσιάζει ζάλην καὶ ἀνικανότητα πρὸς ἐργασίαν. Ὁ ἄρρωστος αἰτιᾶται δύσπνοιαν (καὶ πρὸ πάντων τὴν νύκτα). Δυσχέρεια περὶ τὴν προφορὰν.

Ἐξ ὅλης αὐτῆς τῆς κλινικῆς εἰκόνας καὶ ἐκ τῶν συμπτωμάτων τούτων, τὰ ὁποία παρουσιάζει ὁ ἄρρωστος φρονῶ ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ νοσήματος ἐκείνου ὅπερ πρῶτος τῷ 1885 περιέγραψεν ὁ P. Marie καὶ ὅπερ φέρει καὶ τὸ ὄνομα του *maladie de Marie*, ἢ *ἀκρομεγαλία* (*Acromégalie*).

Τὸ νόσημα τοῦτο περιέγραψε πρῶτος ὁ P. Marie τῷ 1885. (Marie — *Revue de Med.* 1886). Αἱ κατόπιν ἐργασίαι τοῦ Marinesco, Virchow, Erb, Minkowsky ἐπεβεβαίωσαν τὴν ὑπαρξίν τῆς νόσου ταύτης ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ πρώτου περιγράφαντος ὡς «*maladie de Marie*» χαρακτηριζομένης κυρίως ὑπὸ ὑπερτροφίας κανονικῆς (οὐχὶ συγγενοῦς) τῶν ἄκρων ἄνω κάτω καὶ τῆς κεφαλῆς ἐν γένει. Εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ ὁ Marie περιέγραψε λεπτομερῶς δύο περιστατικὰ ἰδικὰ του καὶ 5 ἄλλας ἀνακρινώσεις

δημοσιευθείσας κατόπιν υπό διάφορα ὀνόματα ὑπὸ ἄλλων ἦτοι τοῦ Saucerotte, Alibert, Friedreich, Erb, Henrot. Ἀποδεικνύει δὲ ὅτι ἡ πάθσις αὕτη διαφέρει οὐσιωδῶς τοῦ μυξοιδήματος, leontiasis ossea, maladie osseuse de Paget, μετὰ τῶν ὁποίων οἱ ἄλλοι συγγραφεῖς συνέχον τὴν ἀκρομεγαλίαν.

Τὰ προδρομικὰ συμπτώματα τῆς νόσου συνίστανται εἰς κόπωσην γενικὴν, ἀπάθειαν διανοητικὴν, ὑπνηλίαν, κεφαλαλγίαν. Παρὰ τῇ γυναικί ἐν τῶν προδρομικῶν συμπτωμάτων εἶναι ἡ *ἀμηνόρροια*. Κατόπιν ἐνὸς χρονικοῦ διαστήματος 3—10 ἐτῶν παρατηροῦνται αἱ ὑπερτροφίαι (καὶ δυσμορφίαι), αἱ ὁποῖαι ἀρχίζουσι ἀπὸ τὰς χεῖρας — τοὺς πόδας (κατόπιν), ἐνῶ ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου ἀρρώστου καθὼς διηγείται ἤρχισαν ὁμοῦ νὰ ὑπερτρέφονται, καὶ καταλήγουσιν εἰς τὰς τοῦ προσώπου (καὶ τῆς κεφαλῆς ἐν γενεῖ) καὶ τοῦ θώρακος. Ἡ ὑπερτροφία αὕτη ἀφορᾷ ὅλους τοὺς ἰστούς (ἐπιδερμίδα, δῆρμα, συνεκτικὸν ἰστόν, μῦς καὶ ὀστᾶ). Ἐν τούτοις ὁμοῦ παρὰ τὴν ὑπερτροφίαν τὰ σχήματα τῶν ἄκρων διατηροῦνται ἄνευ ἀλλοιώσεως αὐτῶν π.χ. αἱ χεῖρες εἶναι ἠϋξημένοι ὑπερτροφικαί, χωρὶς ὁμοῦ νὰ παρατηρῶνται ἐξογκώσεις ἀνώμαλοι κατὰ τὰς ἀρθρώσεις. Ἡ ὑπερτροφία τῶν χειρῶν δὲν προχωρεῖ πέρα τοῦ μετακαρπίου. Τὸ λοιπὸν μέρος ἦτοι τὸ ἀντιβράχιον ἢ εἶναι ὀλίγον ἐξωγκωμένον (εἰς τὸν ἀσθενῆ τοῦτον διόλου) ἢ μένει φυσιολογικόν. Οἱ δυνυχες εἶναι μικροί, πεπλατυσμένοι μὲ ραβδώσεις καθέτους. Αἱ αὐταὶ παραμορφώσεις παρατηροῦνται καὶ εἰς τοὺς πόδας.

Τῆς κεφαλῆς τὸ ἱνιακὸν κύρωμα εἶναι ἐξωγκωμένον. Ἡ διάμετρος ἢ κἀθετος ἀπὸ τῆς κεφαλῆς μέχρι τοῦ κάτω χεῖλους τῆς κάτω σιαγόνος εἶναι ἠϋξημένη, ἢ δὲ κάτω σιαγὼν ὑπερτροφικὴ προεξέχουσα πρὸς τὰ κάτω καὶ ἔξω οὕτως ὥστε αἱ συστοιχίαι τῶν ὀδόντων δὲν ἐφαρμόζονται, τὰ χεῖλη ἐξωγκωμένα καὶ πρὸ πάντων τὸ κάτω χεῖλος εἶναι ἐστραμμένον πρὸς τὰ κάτω καὶ ἔξω. Ἡ ρίς ἐξωγκωμένη καὶ ὑπερτροφικὴ.

Εἰς τὸ κοῖλον τοῦ στόματος ἡ γλῶσσα εἶναι ὑπερτροφικὴ, παρῖσθμια, ὑπερώιον ἰστίον, ἢ σταφυλή, ἢ ὑπερώα, ἀμυγδαλαὶ εἶναι ὑπερτροφικά. Αἱ παραμορφώσεις αὐταὶ προκαλοῦσι λειτουργικὰς διαταραχὰς

ἐπαισθητάς, εἰς τὴν ὀμίλιαν (καθὼς εἰς τὸν ἄρρωστον τοῦτον ὅστις συνεπεία τῆς ὑπερτροφίας τῆς γλῶσσης παρετήρησεν ὅτι δὲν δύναται ἀπὸ καιροῦ εὐχερῶς νὰ προσφέρῃ τὰς λέξεις) τὴν μάσησιν, τὴν κατάποσιν. Τὰ βλέφαρα εἶναι ἐξωγκωμένα, ὡς καὶ τὰ μῆλα, τὸ μέτωπον, τὰ ὦτα. Ὑπερτροφίαι ἀνάλογοι παρατηροῦνται καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. Ἐπὶ τοῦ λάρυγγος ἐπίσης, ἢ δὲ φωνῆ του προσλαμβάνει ἰδιαιτέρον ἦχον, ὁ ὁποῖος γίνεται αἰσθητὸς πρὸ πάντων εἰς τὰς γυναῖκας.

Παραμορφώσεις, ὑπερτροφίαι παρατηροῦνται καὶ ἐπὶ τῆς σπονδυλικῆς στήλης. Κύφωσις ἀνυχοθωρακικὴ μετὰ κλίσεων τῆς κεφαλῆς πρὸς τὰ ἔμπρός. Δύναται νὰ συνυπάρχῃ καὶ βαθμὸς σκολιώσεως μετὰ διαφοροῦ κλίσεως τοῦ σώματος, ἐπίσης παρατηροῦνται ἀλλοιώσεις καὶ ὑπερτροφίαι τοῦ στέρνου, πλευρῶν, ὠμοπλάτης.

Αἱ διαταράξεις ἐκ μέρους τοῦ ὀφθαλμοῦ εἶναι ἰδιαιτέρως ἀξίαι λόγου καὶ τοῦτο ὡς ἐκ τῆς παθογενείας τῆς νόσου συνιστάμεναι εἰς τὴν πείσιν τοῦ ὀπτικοῦ χιάσματος ὑπὸ τοῦ ὑπερτροφικοῦ ἀδένοσ — πόνοι ὀπισθοκογχικοί, ἐλαφροὶ ἐξόφθλμοι, ὑπεραιμία τῆς θηλῆς φέρουσα ἀμβλυωπίαν ἢ καὶ τελείαν τύφλωσιν, ἡμιωπία κροταφικὴ¹, ἐπίσης ὑπερτροφία τῶν μυῶν. Οἱ ὀφθαλμοὶ συνήθως μικροὶ καὶ βυθισμένοι ἢ ἐξωγκωμένοι.

Ἐπίσης παρατηροῦνται καὶ διαταράξεις ἐκ μέρους τῶν γεννητικῶν ὀργάνων, ἐξασθένησις γενετησίου ὁρμῆς μέχρι ἀνικανότητος, (καθὼς εἰς τὸν ἄρρωστον ὁ ὁποῖος ἀπὸ δύο καὶ πλέον ἐτῶν παρετήρησε ἐξασθένησιν τῆς γενετ. ὁρμῆς). Ὑπερτροφία τοῦ πέους. Ἀτροφία τῶν μαστῶν, στείρωσις.

Ἐπίσης περιτηρήθη πολυουρία, σακχαρουρία, πεπτωνουρία καὶ συχνάκις φωσφατουρία, βουλιμία, πολυδιψία (συμπτώματα διαβήτου).

Ἡ ἀδυναμία ἢ ὁποῖα παρατηρεῖται καθίσταται γενικὴ. Μολονότι δὲ ἡ διάνοια μένει φυσιολογικὴ, πᾶσα διανοητικὴ ἐργασία εἶναι ἀδύνατος ὁ ἄρρωστος περιπίπτει εἰς τελείαν ἀπάθειαν. Γίνεται ὑποχονδριακὸς καὶ ἀποθνήσκει ἐκ μαρασμοῦ, ἐὰν ἄλλη νόσος δὲν πα-

1. Ἐπίσης παρετηρήθη μύωσις, τὸ σημεῖον τοῦ Argyll-Robertson, ἀνώμαλος στένωσις τοῦ ὀπτικοῦ πεδίου.

ραπίση και συντομύση (και διακόψη τὴν πορείαν τῆς νόσου), π. χ. φυματίωσις τῶν πνευμόνων.

Τὸ προγνωστικὸν πάντοτε κακόν, ὁ θάνατος ἐπέρχεται πάντοτε ἀλλὰ βραδέως—μετὰ 20 καὶ 30 ἔτη.

Ἡ ὑπερτροφία τῶν ποδῶν, χειρῶν, κάτω χεῖλους, γλώσσης, σταφυλῆς, ὑπερωίου ἰστίου, ῥινόσ· καὶ ὅλη ἡ συμπτωματολογία αὕτη ἀνήκει εἰς τὴν νόσον ταύτην, ἥτοι εἰς τὴν ἀκρομεγαλίαν· μολονότι ἐνταῦθα δὲν ἀπαντᾷ τὸ σύμπτωμα ἐκεῖνο ὅπερ σχεδὸν πάντες (ἐκτὸς ὀλίγων ἐξαίρεσεων) οἱ περιγράφαντες τὴν νόσον ἀναφέρουν, ἥτοι ἡ κύφωσις ἢ αὐχενική. Πάντα δὲ τὰ λοιπὰ συμπτώματα τὰ ἐπὶ τοῦ ἀρρώστου παρατηρούμενα ἀπαντῶσιν ἐπὶ τῆς προρηθείσης νόσου.

Παρατηρεῖται ἀρκετὸς ἀριθμὸς νοσημάτων τὰ ὅποια προσομοιάζουσι τῇ ἀκρομεγαλίᾳ ὡς π. χ. τὸ μυξοῖδημα· ἀλλ' ἡ ὑπερτροφία τοῦ τελευταίου πάθους εἶναι καὶ γενικὴ καὶ ἀφορᾷ ἀποκλειστικῶς τοὺς μαλακοὺς ἰστούς, ἐνῶ τὰ ὀττὰ ἔχουσι κατὰ φύσιν· παρατηροῦνται εἰς τὸ μυξοῖδημα διαταραχαὶ ἐγκεφαλικαί, ὁ θυροειδῆς ἀδὴν εἶναι ὑπερτροφικὸς καὶ τὸ οἶδημα τοῦ προσώπου εἶναι χαρακτηριστικόν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν παθογένειαν τῆς νόσου, ἰδοὺ τί ἔλεγε πρὶν ἢ ὁ Marie περιγραφή καλῶς καὶ ὀρίση τὴν νόσον. Ἡ παθογένεια τῆς νόσου εἶναι ἀκόμη λίαν σκοτεινὴ. Ἀρχίζει ἀπὸ τοῦ 18^{ου} καὶ 35^{ου} ἐτῶν. Δὲν εἶναι συγγενής. Ἡ ἄμεσος κληρονομικότης παρετηρήθη ἀπαξ μόνον. Εἰς τοὺς τοιοῦτους ἀρρώστους παρετηρήθησαν ὅτι ἔπαθον ἀπὸ νοσήματα κοινά (ἐξανθηματικούς πυρετούς, σίφυλιν, ρευματισμούς). Ἡ δὲ θεωρία τοῦ μυξαδένοσ τοῦ ἐγκεφάλου ὑπὸ Marie εἶναι ἐκεῖνη, ἥτις ἀνταποκρίνεται καλῶς εἰς ὅ τι γνωρίζομεν σήμερον περὶ τῆς νόσου ταύτης. Πρόκειται περὶ δυστροφίας συστηματικῆς τοῦ ἀδένοσ καὶ συνεπῶς εἰς τὴν παραμονὴν ἐν τῷ ὀργανισμῷ τοξινῶν, αἱ ὅποια θὰ κατεστρέφοντο ἐν φυσιολογικῇ καταστάσει ὑπὸ τοῦ μυξαδένοσ, ἐνῶ ἐν παθολογικῇ καταστάσει τοῦ ἀδένοσ αἱ τοξίνοι αὐταὶ¹ ἐπενεργοῦσιν ἐπὶ τῶν ὀστέων.

Ἀναφέρομεν δὲ καὶ τὴν θεωρίαν Vealde

καὶ Lannois, οἵτινες λέγουσιν ὅτι ἐκ τοῦ θυροειδοῦσ ἀδένοσ ἐξαρτῶνται αἱ παθήσεις τῆς ἀκρομεγαλίας, ὅπως αἱ τοῦ μυξοῖδηματοσ. Παρετήρησεν ὅτι ὁ θυροειδῆσ ἀδὴν εἶναι πάντοτε βεβλαμμένος ἐν τῇ ἀκρομεγαλίᾳ, —ἀτροφικός, ὥστε ἡ ὑπερτροφία τοῦ μυξαδένοσ ἢ ὑποφύσεωσ εἶναι δευτεροπαθῆσ εἰς τὴν πάθησιν τοῦ θυροειδοῦσ ἀδένοσ· ἄρα λέγουσιν ὅτι ἡ ὑπόφυσις θὰ εἶναι ὄργανον ἀναπληρωματικόν τοῦ θυροειδοῦσ ἀδένοσ— καὶ καθὼσ εἶναι γνωστὸν *πειραματικῶσ* ἡ ἀφαίρεσις τοῦ θυροειδοῦσ ἀδένοσ ἀκολουθεῖται ὑπὸ ὑπερτροφίας τῆσ ὑποφύσεωσ. Εἰς τὴν θεραπείαν μετεχειρίσθησαν τὸ ἀρσενικόν, σίδηρον καὶ ὑδροθεραπείαν. Ὁ Suartz παραγγέλλει τὴν ἐργοτίνην. Σήμερον ὁμως μεταχειρίζονται, ὡσ ἐκ τῆσ παθογενείασ τῆσ νόσου, μυξαδενίνην— ἢ ὑποφυσίνην— καθὼσ ὁ Marie παρετήρησεν ἀποτελέσματα λίαν εὐνοικὰ ἐκ τῆσ χρήσεωσ *tablettes pituitaires*.

Ὁ κ. *Κελαϊδίτησ* παρατηρεῖ ὅτι ὁ κ. *Γεωργιάδησ* δὲν ἔκαμε λόγον περὶ τῶν αἰμορραγιῶν ἅσ ὁ ἀσθενῆσ τον παρουσίασεν.

Ὁ κ. *Μανουηλίδησ* παρατηρεῖ ὅτι ἡ ὑπερτροφία τοῦ θυροειδοῦσ ἀδένοσ εἰς τοὺσ ἀκρομεγαλικούσ εἶναι σπανία. Σπάνια εἶναι ἐπίσης καὶ αἱ αἰμορραγία. Ὁ ἀσθενῆσ οὗτοσ παρουσίασεν αἰμοπτύσεισ. Τοῦτο καθιστᾷ τὴν παρατήρησιν ἐνδιαφέρουσαν.

Ὁ κ. *Σγουρδαλοσ* λέγει ὅτι τὸ ἰνίον τοῦ ἀσθενοῦσ εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένον.

Ὁ κ. *Νούλησ* ἀναφέρει περίπτωσιν ἀκρομεγαλικήν, τὴν ὅποιαν παρετήρησεν εἰς τὸ 1896 ἐν Ἀθήναισ, ὅπου ὁ ἀσθενῆσ κατὰ πρῶτον παρουσίασεν ὀφθαλμικά φαινόμενα, ἀτροφίαν τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου κλπ. καὶ κατόπιν ἐξεδηλώθησαν τὰ λοιπὰ συμπτώματα τῆσ ἀκρομεγαλίας· ὥστε ἐνταῦθα ἡ ὀφθαλμικὴ πάθησισ προηγῆθη τῶν λοιπῶν συμπτωμάτων.

Ὁ κ. *Μανουηλίδησ* δὲν παραδέχεται ὅτι ἡ βρογχοκῆλη προδιαθέτει εἰς τὴν ἀκρομεγαλίαν. Ἐν Lyon ὅπου ὑπάρχουν πολλαὶ βρογχοκῆλαι, ἡ ἀκρομεγαλία ἀπαντᾷ σπανιώτατα. Εἰς διάστημα 7 ἐτῶν παρετήρησε μίαν μόνην· ὥστε ἡ ὑπαρξις τῆσ βρογχοκῆλησ θεωρηθῆτω ἀπλή σύμπτωσισ.

1 Λέγουσιν ὁ Marte καὶ Marinesco.

Ὁ κ. **Γαβριηλίδης**, λέγει ὅτι δὲν ἤξεύρει ἐὰν ἦναι σύμπλωσις ἢ προδιάθεσις, ἢ ταυτόχρονος ὑπαρξίς βρογχοκήλης καὶ ἀκρομεγαλίας. Ἄλλ' ὁμως πρόκειται περὶ νοσημάτων τῆς αὐτῆς οἰκογενείας. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν παθογένειαν τῶν δύο τούτων ἀσθενειῶν δὲν εἶναι ἀκόμη γνωστή. Ὁ **Marie** παρετήρησε βελτιώσεις τινὰς διὰ τῆς χρήσεως τῆς θυρεσεϊδίνης.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΡΘ'

19 Δεκεμβρίου 1901.

Προεδρία Ι. ΜΠΙΣΤΗ

Ὁ γραμματεὺς ἀναγινώσκει μελέτην τοῦ κ. **Φλωρᾶ** περὶ τῆς προοιούσης ἀνικανότητος τῶν γυναικῶν πρὸς γαλούχησιν τῶν τέκνων των.

Κύριοι,

Δὲν ἀμφιβάλω ὅτι πολλοὶ τῶν κυρίων συναδελφῶν, καὶ μάλιστα οἱ νεώτεροι, πολ- λάκις θὰ ἔλαβον ἀφορμὴν, κατὰ τὴν πρακτικὴν τοῦ ἐπαγγέλματός των ἐξάσκησιν, νὰ παρατηρήσωσι φαινόμενον τὸ ὁποῖον ἴσως πολὺ σπανιώτερον ἐκίνει τὴν προσοχὴν τῶν παλαιοτέρων ἰατρῶν. Καὶ ἔκαμε βεβαίως ὁ καθείς κατ' ἰδίαν τὰς σκέψεις του καὶ ἐξήνεγκεν ἴσως καὶ γνώμην τινὰ οἰανδήποτε εἰς κύκλον κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον εὐρύν, πιθανὸν δὲ καὶ νὰ ὑπέδειξεν ἐνίοτε εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους τὰ ἄτοπα, τὰ ὁποῖα ἐνόμισεν ὅτι προκύπτουσιν ἐκ τοῦ φαινομένου τούτου, ἢ καὶ ἴσως οὐδὲ τοῦτο κἂν ἐπραξεν, ἀλλ' ἠρκέσθη μόνον εἰς τὸ νὰ σείσῃ τοὺς ὤμους, ἀπορῶν περὶ τοῦ πρακτέου, καὶ ὁμως τὸ φαινόμενον ἀρχίζει νὰ λαμβάνη καὶ παρ' ἡμῖν εὐρείας διαστάσεις καὶ μοι φαίνεται ἄξιον νὰ ἐπασχολήσῃ ὄχι μόνον μονομερῶς ἕνα ἕκαστον ἰατρόν, ἀλλὰ καὶ ὄλους τοὺς ἰατροὺς ἐν συνόλῳ, καὶ τοῦτο διὰ νὰ καταστήθῃ δυνατὴ ἐνέργεια ἢ ὁποῖα νὰ ἠμπορέσῃ μὲ τὸν χρόνον νὰ ἐμποδίσῃ καὶ τὴν περαιτέρω αὐξήσιν τοῦ κακοῦ. Τὸ φαινόμενον τοῦτο εἶναι ἢ παρατηρουμένη καὶ βαθμηδὸν προϊούσα αὐξήσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μητέρων ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι δὲν ἠμποροῦν πλέον νὰ θηλάσουν μόναι τὰ τέκνα των ἢ ἔνεκα παντελοῦς ἐλλείψεως

γάλακτος ἐν τοῖς μαστοῖς των ἢ ἔνεκεν ἀνεπαρκοῦς παραγωγῆς αὐτοῦ καθιστώσης ἀναγκαίαν τὴν διατροφὴν τῶν νεογνῶν μὲ ξένον γάλα, εὐθὺς ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν ἢ ἐβδομάδων.

Ἄτυχῶς διὰ πολλοὺς καὶ ποικίλους λόγους εἶναι ἀδύνατον νὰ γίνῃ παρ' ἡμῖν στατιστικὴ τις ἀπογραφή, ἢ ὅποια νὰ στηρίζεται ἐπὶ βάσεων καὶ πληροφοριῶν ἀσφαλῶν, ἐκ τῶν ὁποίων νὰ ἠμπορώμεν νὰ κρίνωμεν πόση εἶναι αὐτὴ ἡ αὐξήσις καὶ ποίαν ἔχει συνάφειαν μὲ ἄλλας παρεπιπτούσας ἀσθενείας ἢ καὶ ἄλλους λόγους, προκαλοῦντας καὶ ἐπιβάλλον- τας, οὕτως εἰπεῖν, τὴν ἀδυναμίαν ταύτην. Εἰς ἄλλας ὁμως χώρας, εἰς χώρας ὅπου ἡ ἔρευνα ἢ φυσιολογικὴ, ἢ ἔρευνα ἢ συστηματικὴ εἶναι εἰς τὸν ὑπατον βαθμὸν προηγμένη, ἐτέθησαν ἤδη ἀπὸ ἱκανοῦ αἱ βάσεις τοιαύτης τινὸς ἐρεύνης καὶ ἐξ αὐτῶν λαμβάνων ἀφορμὴν προσέρχομαι ἐνώπιον ὑμῶν, ὅπως προκαλέσω ζητήσεις παρομοίας καὶ παρ' ἡμῖν, ἐπειδὴ τρέφω τὴν πεποίθησιν ὅτι καὶ ἡ παραμικρὰ συμβολὴ ἐκ μέρους τῶν συναδελφῶν τῆς ἡμετέρας πόλεως θὰ συντελέσῃ καὶ αὐτὴ εἰς τὸ νὰ ἐπιχυθῇ πλειότερον φῶς ἐπὶ τοῦ ὑπὸ ἔρευναν ζητήματος.

Καὶ ἀναφορικῶς μὲν πρὸς τὸ ἱστορικὸν μέρος αὐτοῦ παρακαλῶ νὰ μοι ἐπιτραπῇ ν' ἀναφέρω ὅτι ὁ ἐιδικώτατα ἀσχοληθῆς ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου **G. v. Bunge** (Μπουῦγκε), καθηγητὴς τῆς Φυσιολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Βασιλείας, μοι ἐζήτησε πρὸ καιροῦ στατιστικὰς τινὰς πληροφορίας, σχετικὰς πρὸς τὸ ζήτημα, ἀποστείλας μοι συγχρόνως καὶ ἀντίτυπον τοῦ λόγου του ὃν εἶχεν ἀπαγγεῖλει ἐν τῇ Ἱατρικῇ ἐταιρείᾳ τῆς Βασιλείας, ἔχων ὡς θέμα τὴν «αὐξουσαν ἀνικανότητα τῶν γυναικῶν πρὸς γαλούχησιν τῶν τέκνων των· τὰ αἷτια τῆς ἀνικανότητος ταύτης καὶ τὰ μέτρα πρὸς ἀποτροπὴν αὐτῆς». Ἄλλ' ἐνῶ ἡσχολούμην εἰς τὴν συλλογὴν τῶν πληροφοριῶν τούτων, ἐσκέφθην ὅτι ὄσους κόπους καὶ ἂν κατέββαλον, ὅσων προθυμίαν καὶ ἂν ἀνέπτυσσον καὶ εὐσυνειδησίαν περὶ τὴν συναγωγὴν ἀκριβῶν τοιούτων, πάλιν τὸ ἔργον μου θὰ παρέμενεν ἀτελές, σμικρὸν, ἀσήμαντον, ἂν δὲν ἐκίνουν καὶ τῶν ἄλλων συναδελφῶν τὸ ἐνδιαφέρον, μὲ τὴν βοήθειαν τῶν ὁποίων τὸ

ποσόν τῆς ἐργασίας εὐκόλως θὰ ἠδύνατο νὰ πολλαπλασιασθῆ.

Καὶ παραπέμπω μὲν ὑμᾶς πρὸς πληρεστέραν κατανοήσιν τοῦ θέματος εἰς τὸν ἀνωτέρω μνημονευθέντα λόγον τοῦ φυσιολόγου Μπουγκε, ὁμολογῶ δὲ ὅτι καὶ ἐγὼ εἰς αὐτὸν θὰ προστρέξω, προσπαθὼν ἐν τοῖς κατωτέρω νὰ ἐξηγήσω εἰς ὑμᾶς τὴν ἔννοιαν καὶ τὸν τῆς ζήτησης ἐρεῦνης σκοπὸν.

Ἐπὶ τοῦ πίνακος Α ὁ Μπουγκε συνήγαγεν δλας τὰς ἀναλύσεις τοῦ γάλακτος, αἱ ὁποῖαι ἔγιναν μέχρι τοῦδε. Ἐξ ὄλων τῶν ἀσφαλῶν ἀναλύσεων τοῦ γάλακτος τῶν διαφόρων θηλαστικῶν ἔχει ὑπολογίσει τὴν κατὰ μέσον ὄρον ἀξίαν ἐκάστου γένους καὶ κατέταξεν αὐτὴν κατὰ τὴν ζωολογικὴν κλίμακα.

Πίναξ Α

100 μέρη γάλακτος περιέχουν :

	Λευκοματὸδη σάματα	λίπος	γαλακτοσάκχαρον.	τέφρα
ἄνθρωπος	1.6	3.4	6.1	0.2
κύων	7.3	11.9	3.2	1.3
γαλῆ	7.—	4.8	4.8	1.—
κόνικλος	10.4	16.7	2.—	2.5
ἰνδόχοιρος	5.2	7.1	2.2	0.8
χοῖρος	5.1	7.7	3.3	0.8
ἵππος	2.—	1.2	5.7	0.4
ὄνος	2.2	1.6	6.—	0.5
βοῦς	3.5	3.7	4.9	0.7
αἶξ	3.7	4.3	3.6	0.8
πρόβατον	4.9	9.3	5.—	0.8
ἱππέλαφος	10.4	17.1	2.8	1.5
κάμηλος	4.—	3.1	5.6	0.8
λάμα	3.9	3.2	5.6	0.8
δελφίν	7.6	43.8	—	0.5

(γλοβιοκέφαλος μέλας)

Εἰς τὸν πίνακα τοῦτον παρατηροῦμεν ἐν πρώτοις συμφορμὸν καὶ ποικιλίαν, ὡς πρὸς τὴν ποσοτικὴν σύνθεσιν, λίαν ἀξιοσημείωτον. Τὸ ἄθροισμα τῶν λευκοματσοειδῶν οὐσιῶν εἰς μὲν τὸν ἄνθρωπον εἶναι μόνον 1.6%, ἐξαπλάσιον δὲ εἰς τὸ γάλα τοῦ κόνικλου. Τὸ ποσὸν τοῦ λίπους εἰς μὲν τὸ γάλα τοῦ ἵππου (φορβάδος) εἶναι μόνον 1.2%, εἰς τὸ γάλα δὲ τοῦ κυνός τὸ δεκαπλάσιον αὐτοῦ καὶ εἰς τὸ τοῦ δελφίνος ἐγγὺς τοῦ τεσσαρακονταπλάσιου. Τὸ ποσὸν τοῦ σακχάρου εἰς τὸ γάλα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἄθρονον, τρεῖς ὁμῶς ὀλιγώτερον εἰς τὸ τοῦ κόνικλου. Ἐνῶ τὸ ποσὸν τῆς τέφρας εἰς τὸ γάλα τοῦ κόνικλου εἶνε τούναν-

τίον δωδεκάκις περισσότερον παρὰ εἰς τὸ γυναικεῖον γάλα.

Αἱ ἀξιοσημείωτοι αὗται διαφοραὶ, λέγει ὁ Μπουγκε δὲν ἐξηγήθησαν μέχρι τοῦδε, οὐδὲ ἔδοκίμασέ τις νὰ τὰς ἐξηγήσῃ ἀκόμη. Κατὰ τὰς ἐν ἔτει 1874 ὑπὸ τοῦ Bunge¹⁾ δημοσιευθείσας ἀναλύσεις τὸ φαινόμενον τοῦτο δὲν εἶχε διαφύγει τὴν προσοχὴν του καὶ εἶχε παρατηρήσει ὅτι αἱ ποσοτικαὶ διαφοραὶ τῆς συστάσεως τοῦ γάλακτος διαφόρων ζῶων ἠδύναντο νὰ ἐξηγηθοῦν τελεολογικῶς, τούλάχιστον ἐν μέρει, ἀπὸ τὴν διάφορον ταχύτητα τῆς ἀναπτύξεως τῶν θηλαζόντων. Ὅσα ταχύτερον τὸ νεογνὸν αὐξάνει, τόσα μεγαλείτεροι εἶναι καὶ αἱ ἀνάγκαι του εἰς τροφάς, καταλλήλους εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν ἰσθῶν, εἰς λεύκωμα καὶ εἰς ἄλατα. Ἄρα καὶ τὸ γάλα πρέπει νὰ ἔχῃ καὶ διάφορον τὴν σύνθεσιν, ὡς δεικνύουν οἱ ἐξῆς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Bunge ἐξακριβωθέντες ἀριθμοί :

Πίναξ Β

100 μέρη γάλακτος περιέχουν :

	Λεύκωμα	τέφρα
ἄνθρωπος	1.4	0.22
ἵππος	1.8	0.41
βοῦς	4.—	0.80
κύων	9.9	1.31

Τὸ βρέφος αὐξάνει ὡς γνωστὸν, βραδύτερον τοῦ πώλου, ὁ πῶλος βραδύτερον τοῦ μόσχου καὶ ὁ μόσχος βραδύτερον τοῦ κυνός. Ζητῶν νὰ βεβαιωθῆ, ἂν ἡ τοιαύτη σχέσις ἔχῃ γενικὸν κύρος, ὁ Bunge προέτρεψε τοὺς μαθητάς του Pröscher²⁾ καὶ Abderhalden³⁾ νὰ ἐξακριβώσουν δι' ἐπιμελῶν σταθμίσεων τὴν ταχύτητα τῆς αὐξήσεως τῶν κατοικιδίων ζῶων καὶ τὴν διάρκειαν τῆς γαλουχίας καὶ νὰ ἐπιχειρήσουν καὶ ἄλλας ἀναλύσεις τοῦ γάλακτος. Τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐρευνῶν τούτων βλέπετε ἐπὶ τοῦ πίνακος Γ.

1. Bunge, Zeitschrift f. Biologie Bd. X. S. 295. 1874.

2. Pröscher, Zeitschrift f. physiol. Chemie Bd. 24. 285. 1897.

3. Abderhalden, Zeitschrift f. physiol. Chemie, Bd. 26. S. 408. 1899.

Πίναξ Γ

	Πόσαι ή μέραι απαιτούνται να διπλασιασθή το βάρος του σώματος του νεογνού.	100 μέρη γάλακτος περιέχουν			
		λευκόωμα	τέφρα	ασβέστιον	φωσφορικό οξύ
άνθρωπος..	180	1.6	0.2	0.033	0.047
ίππος....	60	2.-	0.4	0.124	0.131
βούς.....	47	3.5	0.7	0.160	0.197
αίξ.....	22	3.7	0.8	0.197	0.284
πρόβατον..	15	4.9	0.8	0.245	0.293
χοίρος... .	14	5.2	0.8	0.249	0.308
γαλή....	9 1/2	7.-	1.-	—	—
κύων....	9	7.4	1.3	0.455	0.508
κύνικλος..	6	10.4	2.5	0.891	0.997

Τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐρευνῶν τούτων ἄρα εὐρέθη σύμφωνον μὲ τὰς προσδοκίας τοῦ Μπουγκε. Ἀπὸ τὰ διάφορα στοιχεῖα τῆς τέφρας παρέλαβεν ἐν τῷ ἀνωτέρῳ πίνακι μόνον τὸ ασβέστιον καὶ τὸ φωσφορικὸν ὄξύ, διότι αὐτὰ κυρίως χρησιμεύουν εἰς τὴν διάπλασιν τῶν ἰσθῶν, ἐνῶ τὰ χλωριούχα ἄλατα ἔχουν πρὸς τούτοις καὶ τὴν σπουδαίαν ἐντολήν νὰ συνεργάζωνται εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθημερινῶν λειτουργιῶν τοῦ θηλάζοντος, πρὸ πάντων δὲ εἰς τὴν ἀπόκρισιν τῶν οὖρων. Ἄρα τὸ ποσὸν τῶν ἀλάτων τούτων δὲν βραίνει παραλλήλως μὲ τὴν ταχύτητα τῆς αὐξήσεως, ὡς κατωτέρω θέλει ἀποδειχθῆ.

Αἱ δὲ ἀσυνήθεις διαφοραὶ τοῦ ποσοῦ τοῦ σακχάρου καὶ τοῦ λίπους ἐντὸς τοῦ γάλακτος τῶν διαφόρων θηλαστικῶν ἐξηγοῦνται ἐν μέρει ἴσως καὶ ἀπὸ τὰς κλιματολογικὰς συνθήκας. Τὸ βούτυρον, ὡς γνωρίζετε, ἔχει πλέον ἢ διπλὴν θερμότητα καύσεως παρὰ τὸ γαλακτοσάκχαρον. Κατ' ἀκολουθίαν καὶ τὰ ζῦα τῶν ψυχρῶν κλιμάτων ἔχουν περισσοτέραν ἀνάγκην λίπους. Οἱ κάτοικοι τῶν θερμῶν κλιμάτων ἠμποροῦν νὰ ἐκτελέσουν τὰς λειτουργίας των, καὶ πρὸ πάντων τὰς μυϊκὰς, μὲ ὕδατάνθρακα μόνον. Οὕτως ἐξηγεῖται ἴσως καὶ διὰ τί τὸ γάλα τῶν κατοικιδίων ζῶων, τὰ ὅποια κατ' ἀρχὰς ἔζων εἰς θερμὰ κλίματα— ἡ κάμηλος, ἡ λάμα, ὁ ἵππος, ὁ ὄνος — περιέχει ἄφθονον μὲν σάκχαρον, ὀλίγον δὲ λίπος, ἐνῶ τὰ ζῦα τῶν ψυχρῶν κλιμάτων ἔχουν πολὺ λίπος καὶ ὀλίγον σάκχαρον (ἴδε πίνακα Α). Ἡ σύστασις τοῦ ἀνθρωπίνου γάλακτος μᾶς δίδει νὰ ἐννοήσωμεν ὅτι ἡ κοίτις τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἔκειτο εἰς τὴν χώραν τῶν τροπι-

κῶν, περὶ τούτου δὲ συνηγοροῦν καὶ ἄλλα γεγονότα. Τὸ ἄφθονον λίπος τοῦ γάλακτος τοῦ δελφίνου ἔχει διπλοῦν λόγον. Αὐτὸς ὁ δελφίνος ἔχει μόνον ἐνδιδαιτᾶται εἰς τὰ βόρεια κλίματα, ἀλλὰ ζῆ καὶ ἐντὸς τοῦ ὕδατος, περιβρέχεται δηλαδὴ ὑπὸ καλλιτέρου θερμαγωγῶ παρὰ τοὺς κατοίκους τῆς ἀτμοσφαιρας, πρὸς συντήρησιν ἄρα τῆς θερμότητος τοῦ σώματός του ἔχει ἀνάγκην μεγαλειτέρας πηγῆς θερμότητος, ὑπὸ τὴν μορφήν λίπους.

Ἄλλ' αὐτὴ ἡ σκοπιμότης περὶ τὴν σύστασιν τοῦ γάλακτος προβαίνει καὶ περαιτέρω ἀκόμη. Ἐὰν π. χ. παραβάλωμεν τὴν σύστασιν τῆς τέφρας τοῦ γάλακτος μὲ τὴν σύστασιν ὅλης τῆς τέφρας τοῦ θηλάζοντος, θὰ ἴδωμεν ὅτι τὸ θηλάζον παραλαμβάνει διὰ τὰ στοιχεῖα τῆς τέφρας ἀκριβῶς εἰς ὅσον ποσὸν βάρους ἔχει ἀνάγκην αὐτῶν πρὸς διάπλασιν τῶν ἰσθῶν του :

Πίναξ Δ. ΚΥΩΝ¹

100 μέρη τέφρας περιέχουν

	Κυνάριον ὀλίγον ὀξέων	Γάλα κινός	Αἷμα κινός	Ἐσθός αἵματος κινός
Κάλιον K ₂ O.....	11.4	15.—	3.1	2.4
Νάτριον N ₂ O.....	10.6	8.8	45.6	52.1
Ἀσβέστιον CaO....	29.5	27.2	0.9	2.1
Μαγνησία MgO....	1.8	1.5	0.4	0.5
Ὄξειδιον σιδηρ. Fe ₂ O ₃	0.72	0.12	9.4	—.—
Φωσφορικὸν ὄξύ P ₂ O ₅	39.4	34.2	13.3	5.9
Χλωρίον Cl.....	8.4	16.9	35.6	47.6

Πίναξ Ε. ΚΟΝΙΚΛΟΣ²

100 μέρη τέφρας περιέχουν

	Κόνικλος 14 ἡμερῶν	Γάλα κόνικλου	Αἷμα κόνικλου	Ἐσθός αἵματος κόνικλου
K ₂ O	10.8	10.1	23.8	3.2
N ₂ O	6.—	7.9	31.4	54.7
Ca O	35.—	35.7	0.8	1.4
Mg O	2.2	2.2	0.6	0.6
Fe ₂ O ₃	0.23	0.08	6.9	—.—
P ₂ O ₅	41.9	39.9	11.1	3.—
Cl	4.9	5.4	32.7	47.8

1. G. v. Bunge. Zeitschrift f. physiol. Chemie. Bd. XIII. σελ. 401. 1889 καὶ Du Bois, Archiv. 1886. σελ. 539.

2. G. v. Bunge Zeitschrift für Biologie Bd. X. σελ. 323. 1874 καὶ Abderhalden, Zeitschrift f. physiol. Chemie. Bd. XXVI. σελ. 499. 1898.

Αὐτὴ ἡ συμφωνία εἰς τὴν σύστασιν τῆς τέφρας τοῦ τε θηλάζοντος καὶ τοῦ γάλακτος εἶναι κατὰ τοσοῦτο μᾶλλον θαυμαστή, καθ' ὅσον ἡ τέφρα τοῦ αἵματος καὶ μάλιστα ἡ τέφρα τοῦ ὄρρου, ὁπόθεν βέβαια παραλαμβάνεται τὸ ὑλικὸν πρὸς σχηματισμὸν τοῦ γάλακτος, ἀποδεικνύεται ἔχουσα ὄλως διάφορον σύστασιν. Ἡ φύσις ἄρα ἐχάρισεν εἰς τὸ ἐπιθηλιακὸν κύτταρον τοῦ μαστοῦ αὐτὴν τὴν θαυμασίαν ιδιότητα, τὴν ιδιότητα δηλονότι νὰ συναθροίζῃ ἀπὸ τὸν ὄλως διάφορον τὴν σύστασιν ὄρρον τοῦ αἵματος ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς τέφρας εἰς ἐκείνην ἀκριβῶς τὴν σχέσιν τοῦ βάρους των, εἰς ἣν ἔχει ἀνάγκη αὐτῶν καὶ τὸ θηλάζον.

Ποῦ δὲ ἠμποροῦμεν νὰ εὕρωμεν τὸν λόγον αὐτῆς τῆς σκοπιμότητος; Ὁ λόγος αὐτός, κατὰ τὸν Bunge, εὐρίσκεται εἰς τὴν τελείαν οἰκονομίαν τοῦ ὀργανισμοῦ. Ὁ μητρικὸς ὀργανισμὸς δὲν παραχωρεῖ τίποτε τὸ ὅποιον νὰ μὴ ἠμπορῇ νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸ βρέφος. Πᾶν περισσεύμα οἰουδήποτε στοιχείου τοῦ γάλακτος θὰ ἦτο σπατάλη, πᾶν δὲ ἔλλειμμα αὐτοῦ θὰ ἦτο ἐπίσης ἀκόμη μεγαλύτερα σπατάλη. Ἐὰν π. χ. παραδεχθῶμεν πρὸς στιγμήν ὅτι τὸ ποσὸν τοῦ ἀσβέστιου ἦτο τὸ διπλάσιον τοῦ πραγματικοῦ, τὸ βρέφος πάλιν δὲν θὰ ἐχρησιμοποιοῖ παρά μόνον τὸ ἥμισυ τοῦ ποσοῦ τούτου, θὰ ἐδιπλάσιαζεν ἄρα ὁ μητρικὸς ὀργανισμὸς, ἄνευ ἀνάγκης, τὴν ἐργασίαν του διὰ ν' ἀφομοιώσῃ τὸ ἀσβέστιον ἀπὸ τὴν τροφήν. Ἐὰν δέ, ἀπ' ἐναντίας, παραδεχθῶμεν ὅτι τὸ ἀσβέστιον ἦτο τὸ ἥμισυ τοῦ πραγματικοῦ, πάλιν ἡ σπατάλη θὰ ἦτο ἀκόμη μεγαλύτερα, ἐπειδὴ τὸ βρέφος τότε ἀπὸ ὅλα τὰ λοιπὰ τοῦ γάλακτος στοιχεῖα δὲν θὰ κατῴρθου νὰ χρησιμοποιήσῃ παρά μόνον τὸ ἥμισυ. Τὸ ἕτερον ἥμισυ θὰ κατεσπαταλάτο ματαίως. Ἐκτὸς τούτου πρέπει ἐπίσης νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν καὶ τὸ ὅτι, ἔνεκα τῆς τελείας ἀναλογίας τῶν συστατικῶν τῆς τέφρας τοῦ τε γάλακτος καὶ τοῦ θηλάζοντος, ἀπορροφητικὰ καὶ ἀποκριτικὰ ὄργανα τοῦ τελευταίου τούτου εἰς ἐλάχιστον βαθμὸν ἐπιβαρύνονται ὑπὸ τῆς λειτουργίας των.

Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ὅμως ταύτην ἴσως θὰ φανῇ ὅτι τὸ μικρὸν ποσὸν τοῦ σιδήρου, τὸ περιεχόμενον εἰς τὴν τέφραν τοῦ γάλακτος, ματαίωνει ὄλην τὴν θαυμαστὴν σκοπιμότητα τῆς ἁρμονικῆς συνθέσεως τῆς τέφρας τοῦ γά-

λακτος καὶ τῆς τέφρας τοῦ βρέφους. Τὸ ποσὸν τοῦ σιδήρου εἰς τὴν τέφραν τοῦ γάλακτος τοῦ κυνὸς εἶναι ἐξάκις μικρότερον παρὰ εἰς τὴν τέφραν τοῦ νεογεννήτου κυναρίου. Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ λοιπὰ στοιχεῖα τῆς τέφρας τοῦ γάλακτος μόνον τὸ ἔν εκτον ἠμπορεῖ νὰ χρησιμοποιηθῇ, καὶ ὅτι τὰ λοιπὰ $\frac{5}{6}$ κατασπαταλῶνται.

Πᾶν ὅτι μᾶς φαίνεται ἄσκοπον εἰς τὴν ζωντανὴν φύσιν λόγον ἔχει τὴν ἀγνοίαν ἡμῶν, ἔνεκα τῆς ὁποίας δὲν ἐδώκαμεν προσοχὴν εἰς συνεργουῦντά τινα παράγοντα καὶ δὲν τον ἐλάβομεν ὑπ' ὄψιν. Χρήσιμος ἀπεδείχθη πάντοτε ἡ ἀναζήτησις τοιούτου τινὸς κρυφίου παράγοντος. Ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ κάμῃ οἰανδήποτε καὶ ἂν θέλῃ παρατήρησιν ἐναντίον τῆς τελεολογικῆς ἐξηγήσεως τῶν φαινομένων τῆς ζωντανῆς φύσεως, — ἀδιάφορον, — ἐν ὅμως θ' ἀναγκασθῇ νὰ ὁμολογήσῃ, — θὰ ὁμολογήσῃ τὴν μεγάλην εὐρετικὴν ἀξίαν, τὴν γονιμότητα τῆς μεθόδου ταύτης. Ἐπὶ τῆς θεωρίας λοιπὸν αὐτῆς στηριζόμενος καὶ ὁ Bunge ἐζήτησε ν' ἀνεύρῃ τὸν παροραθέντα τοῦτον παράγοντα καὶ τον εὕρεν, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω¹.

Κατὰ τὴν γέννησίν του τὸ βρέφος φέρει ἐντὸς τῶν ἰσθῶν του μεγάλην παρακαταθήκην σιδήρου. Ἀπὸ αὐτὴν τὴν παρακαταθήκην ἐξοδεύει καὶ οὕτως ἠμπορεῖ νὰ μεγαλώσῃ, καίτοι τρεφόμενον μὲ τροφήν χωρὶς σίδηρον. Ἐὰν παραβάλωμεν τοὺς Πίνακας Δ καὶ Ε, θὰ ἴδωμεν ὅτι ὁ 14 ἡμερῶν ἡλικίαν ἔχων κόνικλος δὲν ἔχει πλέον τόσον σίδηρον ὅσον καὶ τὸ νεογεννητὸν κυνάριον. Εἰς τὸ νεογεννητὸν κυνάριον τὸ ποσὸν τοῦ σιδήρου τῆς τέφρας εἶναι ἐξᾠκλάσιον τοῦ τῆς τέφρας τοῦ γάλακτος, εἰς δὲ τὸν 14 ἡμερῶν ἡλικίαν ἔχοντα κόνικλον εἶναι μόνον τὸ τριπλάσιον τοῦ σιδήρου τῆς τέφρας τοῦ γάλακτος.

Ὁ Bunge ἐφόνευσε καὶ ἀπετέφρωσε πολλοὺς θηλάζοντας κόνικλους εἰς διάφορα στάδια ἡλικίας καὶ ἐζύγισε τὸ ποσὸν τοῦ σιδήρου ἐν αὐτοῖς. Εὕρε δὲ ὅτι τὸ ποσὸν τοῦ σιδήρου κατὰ τὴν ὥραν τῆς γεννήσεως εἶναι ἀρθνώτατον καὶ ὅτι κατόπιν ὀλιγοστεύει βαθμηδὸν μέχρις ὅτου, κατὰ τὸ τέρμα τῆς γαλουχίας,

1. G. v. Bunge. Zeitschrift f. Physiol. Chemie. Bd. 16 σελ. 177. 1892 καὶ Bd. 17 σελ. 64. 1893.

περί τὰ μέσα τῆς τετάρτης ἐβδομάδος φράση εἰς τὸ κατώτατον αὐτοῦ ὄριον. Ἀλλὰ τότε ἀκριβῶς ἀρχίζουν καὶ οἱ νεαροὶ κόνικλοι νὰ τρώγουν νωπὰ λαχανικά, σιδηροῦχα, καὶ τὸ ποσὸν τοῦ σιδήρου ἀρχίζει καὶ αὐτὸ πάλιν ν' αὐξάνη, καθὼς δεικνύει ὁ Πίναξ Ζ.

Πίναξ Ζ
ΚΟΝΙΚΛΟΣ

Ἡλικία τοῦ ζῴου	Χιλιοστόγραμμ. Fe. (σιδήρου) εἰς 100 γραμμ. βάρους τοῦ σώματος.
Ἐμβρυα ἀναλόγως τῆς αὐξήσεως τοῦ βι- ρους τοῦ σώματος:	6.4 8.5 9.—
1 ὥραν μετὰ τὴν γέννησιν.....	18.2
1 ἡμέραν » » »	13.9
4 ἡμέρας » » »	9.9
5 » » » »	7.8
6 » » » »	7.5
7 » » » »	6.—
11 » » » »	4.3
13 » » » »	4.5
17 » » » »	4.3
22 » » » »	4.3
24 » » » »	3.2
27 » » » »	3.4
35 » » » »	4.5
41 » » » »	4.2
46 » » » »	4.1
74 » » » »	4.6

ΙΝΔΟΧΟΙΡΟΣ

Ἡλικία τοῦ ζῴου	Χιλιοστόγραμμ. σιδήρου εἰς 100 γραμμ. σώματος.
Ἐμβρυα	4.6 4.4 5.6 5.3 5.—
6 ὥρας μετὰ τὴν γέννησιν.....	6.—
1 1/2 ἡμέραν » » »	5.4
3 ἡμέρας » » »	5.7
5 » » » »	5.7
9 » » » »	4.4
15 » » » »	4.4
22 » » » »	4.4
25 » » » »	4.5
53 » » » »	5.2

Αὐτὸς ὁ πίναξ μᾶς δεικνύει, ὅτι οἱ ἰνδόχοι-
ροι, ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην, διαφέρουν παν-
τελῶς ἀπὸ τοὺς κόνικλους. Οἱ ἰνδόχοιροι, ὡς
γνωστὸν, γεννῶνται ἀνεπτυγμένοι ἤδη, μὲ
ἀνοικτούς ὀφθαλμοὺς καὶ πυκνὴν τὴν γοῦναν.
Εὐθύς ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέραν τρέχουν κατό-

πιν τῆς μητρὸς των καὶ μόνοι των ἀναζητοῦν
τὴν φυτικὴν καὶ σιδηροῦχον τροφήν των. Δὲν
ἔχουν λοιπὸν καμμίαν ἀνάγκην τῆς παρακα-
ταθήκης τοῦ σιδήρου. Ὁ πίναξ πράγματι
δεικνύει, ὅτι καὶ εἰς τοὺς ἰνδοχοίρους κατὰ τὴν
στιγμὴν τῆς γεννήσεώς των εἶναι μὲν τὸ πο-
σὸν τοῦ σιδήρου μέγιστον, ἀλλ' ὡς παρακατα-
θήκη εἶναι πολὺ μικρὸν. Ἡ φύσις μόνη τῆς
ἐδῶ παρέχει εἰς ἡμᾶς παράδειγμα ἐπικυροῦν
τελείως τὴν γνώμην τοῦ Bunge περὶ τῆς ση-
μασίας τῆς παρακαταθήκης τοῦ σιδήρου.

Τὴν σκοπιμότητα τῆς ἐναποταμιεύσεως τοῦ
σιδήρου ἐν τῷ ὀργανισμῷ τοῦ νεογνοῦ πρέπει
ν' ἀναζητήσωμεν ἰσως καὶ εἰς τὸ ἐξῆς: Ἡ
ἀφομοίωσις τῶν ὀργανικῶν ἐνώσεων τοῦ σι-
δήρου εἶναι βέβαια δύσκολος. Διὰ τοῦτο καὶ
ὁ μητρικὸς ὀργανισμὸς μετὰ φειδοῦς ἐξοδεύει
τὴν ἀποκτηθεῖσαν παρακαταθήκην. Ἐκεῖνο
δὲ τὸ ὅποιον δίδει εἰς τὸν παιδικὸν ὀργανισμὸν
ἢμπορεῖ νὰ το δώσῃ κατὰ δύο τρόπους, ἢ διὰ
τοῦ πλακοῦντος ἢ διὰ τοῦ μαστοῦ. Ὁ πρῶ-
τος τρόπος προτιμᾶται ὡς ἀσφαλέστερος.
Ἄν ἔδιδεν ὄλον τὸν σίδηρον διὰ τοῦ μαστοῦ,
τὰ βακτηρίδια θά τον ἐλήστευον καὶ θά τον
κατέστρεφον ἐντὸς τοῦ πεπτικοῦ σωλήνος τοῦ
βρέφους πρὶν ἢ ἀκόμη προσφάσῃ ν' ἀπορροφη-
θῇ. Εἰσερχόμενος ὁ σίδηρος διὰ τοῦ πλα-
κοῦντος εἰς τὸν ὀργανισμὸν τοῦ παιδίου δὲν
διατρέχει τὸν κίνδυνον νὰ πάθῃ τι τοιοῦτον.

Αὐτὴ ἡ ἐκτεθεῖσα ὁμοιότης τῆς συστάσεως
τῆς τέφρας τοῦ γάλακτος καὶ τῆς τέφρας τοῦ
θηλάζοντος παρατηρεῖται μόνον εἰς τὰ ταχέως
αὐξάνοντα θηλαστικά, εἰς τὸν κόνικλον καὶ εἰς
τὸν κύνα, ὄχι ὁμοίως καὶ εἰς τὰ βραδέως ἀνα-
πτυσσόμενα, εἰς τὸν βοῦν καὶ εἰς τὸν ἄνθρω-
πον. Τὸ τοιοῦτον οἴκοθεν ἄλλως ἐννοεῖται,
ἀφ' οὗ τὰ συστατικά τῆς τέφρας ἔχουν νὰ ἐκ-
πληρώσουν διπλοῦν σκοπὸν. Δὲν χρησιμεύουν
μόνον εἰς τὴν διάπλασιν τῶν ἰσθῶν, ἀλλὰ συγ-
χρόνως διαδραματίζουσι σπουδαῖον πρόσωπον
καὶ εἰς τὰς καθημερινὰς λειτουργίας τοῦ θηλά-
ζοντος, ἰδίως δὲ εἰς τὴν οὐροποίησιν καὶ τὰς
ἄλλας ἀποκρίσεις. Μαζὶ μὲ τὰ οὔρα πρέπει
καθ' ἡμέραν ν' ἀποχωρισθῶσι καὶ σημαντικὰ
ποσὰ χλωριούχων ἀλκαλίων. Ἡ διάλυσις τῆς
οὔριας, ἄνευ ἀλάτων, θά ἐβλαπτε τὸ ἐπιθή-
λιον τῆς οὐροδόχου κύστεως. Ἀραιὰ δὲ διά-
λυσις χλωριούχων ἀλκαλίων, καθὼς ὄλοι οἱ

ιστολόγοι γνωρίζουν, αφίνει αμετάβλητα παντός είδους κύτταρα. Διὰ τοῦτο εἰς τοὺς ζῶντας ἰστοὺς ποτὲ δὲν ἀπαντῶμεν διαλύσεις ὀργανικῶν οὐσιῶν, αἱ ὁποῖαι νὰ μὴ συνοδεύονται καὶ ἀπὸ χλωριούχα ἄλατα. Ὅσο λοιπὸν ταχύτερον αὐξάνει τὸ θηλάζον, τόσο περισσότερο πρέπει νὰ ἐκδηλῶται εἰς τὴν σύστασιν τοῦ γάλακτος καὶ ὁ κυριώτερος σκοπός, ἡ τάσις δηλαδὴ πρὸς διάπλασιν τῶν ἰστών, ὅση δὲ βραδύτερον αὐξάνει, τόσο εὐκρινέστερον πρέπει νὰ φαίνεται ἐγγὺς τῆς πρώτης καὶ ἡ δεύτερα τάσις, ἡ παροχὴ δηλαδὴ χλωριούχων ἀλκαλίων πρὸς παρασκευὴν τῶν οὐρῶν.

Μὲ τὸν προϋποθετικὸν τοῦτον συλλογισμὸν συμφωνοῦν καὶ τὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα συνήγαγεν ὁ Bunge ἀπὸ τὸν πίνακα Η.

Πίναξ Η. 1

100 μέρη τέφρας περιέχουν:

	Κόνικλος 14 ἡμερῶν	Βρέφος ἀρθ. λεπτόν τινον ἡλικίας	Κυνάγιον ὄφιόν τινον	Γάλα κονίκλου	Γάλα κυνός	Γάλα βοῦς	Γυναικίον γάλα
K ₂ O..	10.8	8.9	11.4	10.1	15.-	22.1	35. 2
N ₂ O..	6.-	10.-	10.6	7.9	8.8	13.9	10. 4
CaO..	35.-	33.5	29.5	35.7	27.2	20.-	14. 8
Mg O.	2.2	1.3	1.8	2.2	1.5	2.6	2. 9
Fe ₂ O ₃ .	0.23	1.-	0.72	0.08	0.12	0.04	0.18
P ₂ O ₅ .	41.9	37.7	39.4	39.9	34.2	24.8	21. 3
Cl ...	4.9	8.4	8.4	5.4	16.9	21.3	19. 7

Φαίνεται ὅτι ἡ τέφρα τῶν θηλαζόντων δολῶν τῶν θηλαστικῶν ἔχει τὴν αὐτὴν περίπου σύστασιν. Ἀλλὰ ἡ σύστασις τῆς τέφρας τοῦ γάλακτος ἀπὸ τὴν τῆς τέφρας τοῦ θηλαζόντος διαφέρει κατὰ τοσοῦτο μᾶλλον, καθ' ὅσον βραδύτερον ἀναπτύσσεται τὸ θηλάζον καὶ μάλιστα πάντοτε ὑπὸ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἔποψιν, εἶναι δηλαδὴ πλουσιωτέρα εἰς χλωριούχα καὶ

1. Ἡ ἀνάλυσις τῆς τέφρας τοῦ βρέφους ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Κάμερερ (Camerer) καὶ ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ Zeitschrift für Biologie. Bd. 39, σελ. 186. 1900. Ἡ τέφρα προήρχετο ἀπὸ θῆλυ ἄρτιον βρέφος, γεννηθὲν ἀσφυκτικὸν καὶ ἐκπεύσαν ἀμέσως μετὰ τὸν τοκετόν. Ὁ Κάμερερ ἀνέλυσε τὴν τέφραν καὶ δευτέρου βρέφους, ἄρρενος τούτου, καὶ εὔρε τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα. Πρὸ τοῦ Κάμερερ τὴν τέφραν νεογνοῦ ἀνέλυσε ὁ Hugouenep καὶ κατέληξε εἰς τὰ αὐτὰ συμπεράσματα (ἴδε Comptes rendus. 24 avril 1899). Ἡ ἀνάλυσις τῆς τέφρας τοῦ κονίκλου ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Abderhalden, αἱ δὲ λοιπαὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Bunge.

ἐνδεστέρα εἰς φωσφορικὰ καὶ τιτανώδη ἄλατα. Εἰς τὸν κόνικλον, τοῦ ὁποῦ τοῦ βάρους διπλασιάζεται ἐντὸς ἕξ ἡμερῶν ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του, ἡ σύστασις τῆς τέφρας τοῦ γάλακτος σχεδὸν δὲν διαφέρει ἀπὸ τὴν τῆς τέφρας τοῦ θηλαζόντος. Εἰς τὸν κύνα, τοῦ ὁποῦ τοῦ βάρους διπλασιάζεται ἐντὸς ἐννέα ἡμερῶν, ἀρχίζουν ἤδη νὰ ὑπερτεροῦν τὰ χλωριούχα, τὰ χρησιμεύοντα εἰς τὴν παρασκευὴν τῶν οὐρῶν, ἐνῶ τὸ φωσφορικὸν ὀξύ καὶ τὸ ἀσβέστιον, τὰ ὁποῖα χρησιμεύουν εἰς τὴν διάπλασιν τῶν ἰστών, ἀρχίζουν βαθμηδὸν νὰ ὑποχωροῦν. Ἐπιμᾶλλον καταφανεῖς παρουσιάζονται αἱ διαφοραὶ αὗται εἰς τὸ γάλα τῆς ἀγέλαδος, τῆς ὁποίας τὸ σῶμα διπλασιάζεται ἐντὸς 47 ἡμερῶν καὶ τελευταῖον εἰς τὸν ἄνθρωπον, τοῦ ὁποῦ τοῦ βάρους τοῦ σώματος διπλασιάζεται 180 ἡμέρας μετὰ τὴν γέννησίν του.

Αὗτοι οἱ ἀριθμοὶ ἀφοῦν εἰς τὸ ν' ἀποδείξουν ὅτι ἡ σύστασις τοῦ γάλακτος εἶναι ἐν τῶν μεγίστων θαυμάτων τῆς φύσεως. Εἰς αὐτοὺς βλέπομεν μὲ πόσῃ φρόνησιν καὶ μὲ πόσῃ ἐπιμέλειαν ἡ φύσις προσήρμοσε τὴν σύστασιν τοῦ γάλακτος εἰς τὰς διαφόρους ἀνάγκας τῶν διαφόρων γενῶν τῶν θηλαστικῶν. Ἐκ τούτου δὲ ἡμποροῦμεν νὰ ἐξαγάγωμεν καὶ τὸ πρακτικὸν πόρισμα, ὅτι τὸ γάλα εἰς τὰ θηλαστικὰ δὲν ἡμπορεῖ ν' ἀντικατασταθῇ μὲ τὸ γάλα ἑτέρου γένους χωρὶς νὰ βλαβῇ τὸ θηλάζον καὶ ἰδίᾳ ὅτι τὸ βόειον γάλα δὲν ἡμπορεῖ ν' ἀντικαταστήσῃ τὸ γάλα τῆς μητρός. Παρατηρήθη ἄλλως τε τοῦτο καὶ πρακτικῶς καὶ πάντες φροντίζουν νὰ καταστήσουν τὸ βόειον γάλα τεχνητῶς ὅσον τὸ δυνατόν ὁμοιότερον πρὸς τὸ ἀνθρώπινον, ἀραιώνοντες αὐτὸ μὲ ὕδωρ, ἀναμιγνύοντες μὲ σάκχαρον κτλ.

Πολλοὶ ἰατροὶ ἰσχυρίζονται ὅτι, ἐὰν ἡ διὰ ξένου γάλακτος τεχνητὴ διατροφή γίνηται ἐπιμελῶς καὶ καλῶς, τὰ παιδία ἀναπτύσσονται ἐπίσης καλῶς, καθὼς καὶ τὰ διὰ μητρικοῦ γάλακτος διατροφόμενα. Ὅσον καὶ ἂν μᾶς φαίνεται τοῦτο ἐκ τῶν προτέρων ἀπιθῶνον, πάλιν δὲν ἡμποροῦμεν νὰ το ἀρηθῶμεν ἐφ' ὅσον στατιστικῶς δὲν ἀποδειχθῇ ἡ ἀλήθεια τοῦ ἐναντίου. Διὰ νὰ γίνῃ δὲ μία τοιαύτη στατιστικὴ, δὲν θὰ ἤρκει νὰ παραβάλωμεν τὴν ἀνάπτυξιν τῶν παιδίων κατὰ τὰ πρῶτα μόνον ἔτη τῆς ἡλικίας των. Θὰ ἦτο ἀνάγκη

νά ἡμπορώμεν νά παραβάλωμεν καί εἰς τὰ τεχνητῶς καί εἰς τὰ φυσικῶς τρεφόμενα παιδία τὴν ὄλην πορείαν τοῦ βίου των.

Ἄλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη ἤθελεν ἀποδειχθῆ, ὅτι ἡ καλὴ καὶ ἐπιμελὴς διεξαγωγὴ τῆς διατροφῆς τῶν παιδίων διὰ τεχνητοῦ γάλακτος ἀρκεῖ εἰς τὴν ἀνάπτυσίν των, ὅπως καὶ ἡ φυσικὴ διὰ τοῦ μητρικοῦ γάλακτος, πάλιν πρέπει νά μὴ λησμονώμεν ὅτι εἰς τὸ πολὺ πλῆθος τοῦ λαοῦ ἡ τεχνητὴ γαλουχία οὐδέποτε ἡμπορεῖ νά διεξαχθῆ μὲ τὴν ἀπαιτουμένην ἐπιμέλειαν διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον, ὅτι δὲν ἡμποροῦμεν ν' ἀντικαταστήσωμεν τὸ ἰσχυρὸν ἔνστικτον τῆς μητρικῆς στοργῆς μὲ μίαν μηχανὴν τοῦ Soxhlet. Μόνον ὅταν ἡ μήτηρ κρατῆ τὸ παιδίον εἰς τὰς ἀγκάλας της, τότε μόνον καὶ ἡ ἐπιμέλεια αὐτοῦ θὰ ἦναι ἐπαρκῆς. Αὐτὸ ζητεῖ καὶ ἡ φύσις. Τὸ τέκνον πρέπει νά ἦναι ἀναπόσπαστον ἀπὸ τὴν μητέρα. Τότε δὲ καὶ ἡ μήτηρ εἶναι ἠναγκασμένη νά το περιποιῆται ὡς τὸν ἑαυτὸν της καὶ περισσότερον ἀκόμη, νά θυσιάζῃται ὑπὲρ τοῦ τέκνου της.

Εἰς τὸ αὐτὸ συμπέρασμα καταλήγουν καὶ τὰ πορίσματα τῆς στατιστικῆς ἐρεῦνης. Διὰ τὸ Βερολίον¹ π.χ. ἀπεδείχθη, ὅτι ἡ θνησιμότης τῶν τεχνητῶς τρεφόμενων παιδίων εἰς τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἡλικίας των εἶναι ἐξάκις μεγαλύτερα τῆς τῶν φυσικῶς θηλαζόντων. Ἴσως τὰ πράγματα δὲν εἶναι τόσο ἀσχημα εἰς ἄλλας πόλεις. Ἄλλὰ γνωρίζομεν πολὺ καλὰ καὶ οὐδεὶς θὰ το ἀρνῆθῃ ὅτι εἰς τὸν πεπολιτισμένον κόσμον ἑκατοντάδες χιλιάδων βρεφῶν κατ' ἔτος αὐτὸ τοῦτο φονεύονται μὲ τὸ βόειον γάλα. Οἱ εἰδωλολάτραι τῆς ἀρχαιότητος ἐπέτρεπον τὴν βρεφοκτονίαν, ἡμεῖς δὲ οἱ χριστιανοὶ τῆς σήμερον βασανίζομεν τὰ τέκνα μας μέχρι θανάτου.

Γεννᾶται λοιπὸν τώρα τὸ ἐρώτημα: Διὰ ποῖον λόγον αἱ γυναῖκες δὲν βυζάνουν τὰ τέκνα των; Πολλοὶ βεβαίως το ἀποφεύγουν ἀπὸ φιλαρέσκειαν ἢ διότι ἀνόητοι ἄνθρωποι τὰς ἀπέτρεψαν. Αἱ τοιαῦται μητέρες—ἅς λεχθῆ τοῦτο πρὸς τιμὴν τῶν γυναικῶν—δὲν εἶναι πολλαί. Ἐν Εὐρώπῃ, καθὼς λέγει καὶ ὁ Bunge, πολυαριθμότεραι εἶναι ἐκεῖναι αἱ ὁποῖαι δι' ὀικονομικοὺς λόγους ἀναγκάζονται

νά μὴ θηλάσουν τὰ τέκνα των. Ἐργάζονται ἔξω τῆς οἰκίας των καὶ δὲν ἡμποροῦν. Ἄλλὰ καὶ αὐταὶ δὲν εἶναι πολλαὶ ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ σύνολον. Αἱ πλείεσται τῶν γυναικῶν, αἱ ὁποῖαι δὲν θηλάζουν τὰ τέκνα των, εἶναι, λέγει ὁ Bunge, πράγματι ἐκ φύσεως ἀνίκανοι νά το πράξουν.

Εἰς τὸ μαιευτήριον τῆς Στουτγάρδης¹ π.χ. ὑπῆρχον μόνον 23—25% μητέρες, αἱ ὁποῖαι ἡμποροῦν νά θηλάσουν τὰ μικρὰ των, δηλαδὴ τόσο μόνον ὥστε αἶν τὸ βρέφος ἦτο ὑγιές, τὸ ἐβδομαδιαῖον ζύγισμά του μὲ μόνον τὸ βυζάγμα τῆς μητρὸς, νά δεικνύῃ ἀρκετὴν αὐξησιν τοῦ βάρους του».

Αἱ γυναῖκες αὐταὶ μένουσιν, ὡς γνωστὸν, μόνον δέκα ἡμέρας εἰς τὴν κλινικὴν μετὰ τὸν τοκετόν. Ἄλλ' ἐπειδὴ βυζάνουν τὰ παιδιὰ των ἐπαρκῶς ἐπὶ δέκα ἡμέρας, δὲν ἔπεται ἐκ τούτου ὅτι θὰ ἡμπορέσουν νά τα θηλάσουν καὶ ἐπὶ ἕξ μῆνας ἢ ἐν ἔτος. Κατὰ στατιστικὴν τινα τοῦ Herdegen ἡ κατάστασις δὲν εἶναι καλλιτέρα καὶ εἰς τὰς εὐπορωτέρας τάξεις τῆς κοινωνίας Στουτγάρδης. Ὁ Hegar² ἀναφέρει ὅτι ἐν τῷ μαιευτηρίῳ τοῦ Φριβούργου μόνον τὰ 54% τῶν λεχιδῶν ἡμποροῦν νά θηλάσουν τὰ μικρὰ των ἐπαρκῶς ἐπὶ δέκα ἡμέρας. Δὲν ὑπάρχει δὲ ἀμφιβολία, ὅτι ὁ ἀριθμὸς ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι ἡμποροῦν νά θηλάσουν τὰ τέκνα των ἐπὶ ἑννέα μῆνας, εἶναι ἀδύνατον νά υπερβῆ τὸ ἥμισυ τοῦ ἀνωτέρω ποσοῦ, δηλαδὴ νά ἦναι ἀνώτερος τῶν 30%. Ἐξ ἄλλων πόλεων στατιστικαὶ πληροφορίαι τοιαύτης φύσεως δὲν ἔγιναν μέχρι τοῦδε γνωσταί. Ἄλλὰ ἐξ ὄλων τῶν πληροφοριῶν, τὰς ὁποῖας ἐζήτησε καὶ ἔλαβεν ὁ Bunge, συνάγεται ὅτι εἰς τὰς πόλεις τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης ἡ πλειονότης τῶν γυναικῶν ἐν γένει εἶναι ἀνίκανοι νά θηλάσῃ. Καὶ ἡ ἀνικανότης αὐτὴ αὐξάνει καθημέραν. Ὁ Biedert³, ὁ γνωστὸς παιδίατρος τοῦ Βερολίνου, ἐζήτησε τὸ ζήτημα τοῦτο ἱστορικῶς καὶ κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἡ τεχνητὴ θρέψις

1. Ἰβητηρίς τοῦ μαιευτηρίου τῆς Στουτγάρδης τοῦ 1879, σελ. 31 καὶ 32 καὶ τοῦ 1880, σελ. 24.

2. Alfr. Hegar—*Μαστοὶ καὶ θηλασμός*, ἐν Deutsche medic. Wochenschrift. 1896, σελ. 539.

3. Ph. Biedert. *Ἡ θρέψις τῶν παιδίων ἐν τῇ βρεσικῇ ἡλικίᾳ*. Ἔκδοσις III. Stuttgart. 1897.

1. Στατιστικὴ ἐπετηρὶς τῆς πόλεως τοῦ Βερολίνου Διπλοῦν τεύχος, XVI καὶ XVII. Στατιστικὴ τῶν ἐτῶν 1889 καὶ 1890. Berlin. 1893, σελ. 30 καὶ 418.

των βρεφών ἦτο ἐντελῶς ἄγνωστος. Μόλις περὶ τὰ 1500 ἀναφαινόνται τὰ πρῶτα σημεῖα τῆς τεχνητῆς διατροφῆς τῶν βρεφῶν ἐν Γερμανίᾳ. Καὶ ὁμοίως οὐδέποτε οὐδαμοῦ εἰδομεν λεγόμενον ἀκόμη ὅτι εἰς τοὺς παρελθόντας αἰῶνας τὰ τρία τέταρτα τῶν παιδίων ἀπέθανόν ποτε τῆς πείνης, τὸ ὅποιον βεβαίως θὰ συνέβαινε, ἂν ἡ ἀνικανότης τῶν γυναικῶν πρὸς γαλουχίαν ἦτο καὶ ἄλλοτε τόσον διαδεδομένη ὅσον καὶ τὴν σήμερον. Ἄρα αἱ γυναῖκες τῆς ἐποχῆς ἐκεῖνης εἶχον ἀκόμη τὴν ἰκανότητα ταύτην, ὅπως καὶ τὴν σήμερον ἀκόμη τὴν ἔχουν εἰς χώρας, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι δὲν ἐξεφυλίσθησαν ἀκόμη. Παρ' ἱατρῶν ἐγκατεστημένων εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μανθάνομεν, ὅτι μεταξὺ τῶν Τούρκων, τῶν Ἀράβων, τῶν Κούρδων καὶ τῶν Ἀρμενίων τῶν μερῶν ἐκεῖνων ἡ τεχνητὴ θρέψις τῶν βρεφῶν εἶναι ἄγνωστος. Καὶ ὁ Bunge ἀναφέρει τὴν μαρτυρίαν τοῦ μαθητοῦ του ἱατροῦ Christ λέγοντος, ὅτι ἐὰν μήτηρ τις εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα δὲν ἠμπορῇ νὰ θηλάσῃ τὸ βρέφος τῆς εἶτε διότι ἔμεινε πάλιν ἔγκυος εἶτε διότι προσεβλήθη ὑπὸ μαστίτιδος, παραδίδει τὸ βρέφος τῆς εἰς τὴν γειτόνισσαν διὰ νὰ το θηλάσῃ.

Φαίνεται λοιπὸν ὅτι αὐτὴ ἡ ἀνικανότης ἐγεννήθη παρ' ἡμῖν κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας. Δὲν εὐρισκόμεθα ἄρα μακρὰν ἀπὸ τὴν πηγὴν τοῦ κακοῦ. Δὲν εἶναι δύσκολον νὰ τὴν εὐρωμεν. Αὐτὸς ἀκριβῶς ὁ λόγος παρεκίνησε τὸν Bunge νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν στατιστικὴν ἔρευναν. Ὁ Bunge ἐπεθύμει πρὸ παντὸς ν' ἀνακαλύψῃ, ἂν ἡ ἀνικανότης πρὸς γαλουχίαν ἦναι κληρονομικὴ ἢ ἂν συμβαδίζῃ καὶ μετὰ ἄλλα ἐκφυλιστικὰ συμπτώματα, διότι καὶ μὲν πολλάκις εἶχον ὑποπτευθῆ τὴν κληρονομικότητα, ἀλλὰ δὲν εἶχεν εἰσέτι γίνεαι καμμία ἔρευνα μετ' ἀριθμοῦς. Ἐτύπωσε λοιπὸν δελτία ἐρωτήσεων καὶ τα ἀπέστειλεν εἰς τοὺς ἱατροὺς ὄλων τῶν χωρῶν ὅπου ὁμιλεῖται ἡ γερμανικὴ γλῶσσα, εἰς τὴν Ἑλβετίαν, τὴν Αὐστρίαν καὶ τὴν Γερμανίαν καὶ διένειμεν αὐτὰ καὶ μεταξὺ τῶν μαθητῶν του. Τὰ δελτία ταῦτα εἶχον τὰς ἐξῆς ἐρωτήσεις:

Κυρία Α. Ω.

1 Ἀριθμὸς τῶν τέκνων.

2. Πόσα ἐθίλασε μόνη καὶ πόσον καιρὸν¹

1. Ἄν ἡ τροφή τῶν παιδίων ἦτο ποικίλη, πρέπει

3. Λόγος τῆς μὴ γαλουχίας. (Νὰ λεχθῆ διὰ ποῖον λόγον ἡ γαλουχία διεκόπη πρὸ τοῦ 9ου μηνός.)

α') δὲν ἠθέλησε νὰ θηλάσῃ.

β') δὲν ἠμπόρεσε νὰ θηλάσῃ.

1) δι' ἀνεπαρκῆ ἔκκρισιν².

2) δι' ἔλλειψιν θηλῶν.

3) διὰ πάθην τῶν θηλῶν.

4) διὰ ποίους ἄλλους λόγους;

4. Πόσα τέκνα εἶχεν ἡ μήτηρ τῆς Κας Α. Ω.

Πόσα ἐθίλασε ἡ ἴδια; Πόσον καιρὸν; Πόσα δὲν δὲν ἠθέλησε νὰ θηλάσῃ;

Πόσα δὲν ἠμπόρεσε νὰ θηλάσῃ; Καὶ διὰ ποίους λόγους;

Τὸ ποσοστὸν τέκνον τῆς ἦτο ἡ Κα Α. Ω.;

5. Κληρονομικαὶ ἀσθένειαι τῆς Κας Α. Ω., τῶν γονέων καὶ τῶν ἀδελφῶν τῆς καὶ ἐν γένει τῆς οἰκογενείας τῆς, ἰδίως *φθίσις, νευρικαὶ παθήσεις, ψυχώσεις, ποδάγρα, κερκίνος, διαβήτης*. Πρέπει βῆται νὰ δηλωθῆ ἂν αἱ ἀνωτέρω ἀσθένειαι δὲν ὑπάρχουν εἰς τὴν οἰκογένειαν.

α') κληρονομικαὶ ἀσθένειαι τῆς Κας Α. Ω.

β') κληρονομικαὶ ἀσθένειαι τοῦ πατρὸς τῆς Κας Α. Ω.

γ') κληρονομικαὶ ἀσθένειαι τῆς μητρός τῆς Κας Α. Ω.

δ') κληρονομικαὶ ἀσθένειαι τῶν ἀδελφῶν τῆς Κας Α. Ω.

Πρέπει νὰ δηλωθῆ βῆται ἂν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ληφθοῦν ἀσφαλεῖς πληροφορίες περὶ τινος τῶν ἀνωτέρω μελῶν τῆς οἰκογενείας.

6. Κατάστασις τῶν ὀδόντων. Πόσοι ὀδόντες λείπουν; (ἀκριβὴς ἀριθμὸς αὐτῶν). Πόσοι εἶναι ἐφθαρμένοι; (ἀκριβὴς ἀριθμὸς καὶ τούτων). Νὰ δηλωθῆ δὲ καὶ ἡ ἡλικία τῆς Κας Α. Ω. κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐξετάσεως τῶν ὀδόντων.

7. Κατανάλωσις οἰνοπνεύματος παρὰ τῆς Κας Α. Ω. καὶ παρὰ τῶν γονέων τῆς. Νὰ δηλωθῆ δὲ ἂν τὰ οἰνοπνευματώδη ποτὰ λαμβάνονται τακτικῶς, εἰς τι ποσὸν ἐπάνω κάτω, καὶ ἂν ἐκτὸς τοῦ συνηθισμένου ποσοῦ, λαμβάνονται ἐκτάκτως καὶ μεγαλείτερα ἀκόμη ποσά.

α') κατανάλωσις οἰνοπνεύματος ὑπὸ τῆς Κας Α. Ω. μέχρι τῆς γεννήσεως τοῦ τελευταίου τῆς τέκνου.

β') κατανάλωσις οἰνοπνεύματος ὑπὸ τοῦ πατρὸς τῆς Κας Α. Ω. μέχρι τῆς γεννήσεως τῆς θυγατρὸς τοῦ Α. Ω.

γ') κατανάλωσις οἰνοπνεύματος ὑπὸ τῆς μητρός τῆς Κας Α. Ω. μέχρι τῆς γεννήσεως τῆς κόρης τῆς Α. Ω.

Πρέπει νὰ δηλωθῆ βῆται ἂν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ληφθοῦν πληροφορίες ἀκριβεῖς περὶ τοῦ ὑπο τινος τῶν ἀνωτέρω μελῶν καταναλισκομένου οἰνοπνεύματος.

8. Ἔθνος καὶ φυλὴ (ἂν λατινικὴ, γερμανικὴ, σημιτικὴ κτλ.)

* Ὑπογραφή τοῦ ἱατροῦ.

νὰ ταξινομηθοῦν τα παιδία καθ' ἡλικίαν καὶ νὰ δηλωθῆ δι' ἕκαστον χωριστὰ πῶς ἔχει διατροφῆ.

2. Ἐδῶ πρέπει νὰ καταλογισθοῦν καὶ ἐκεῖνα τὰ παιδία, εἰς τὰ ὅποια διδὲν μὲν τὸ γάλα καὶ ἡ μήτηρ, ἀλλὰ τὸ γάλα τῆς αὐτῆς δὲν ἔπαρκει, ὥστε γίνεται ἀνάγκη νὰ τοῖς δοθῆ συγχρόνως καὶ ξένον γάλα.

Ἐκ τῶν 2000 δελτίων, τὰ ὅποια τῷ ἐπιδείχθησαν, ὁ Bunge λέγει ὅτι μόνον 665 ἠμπόρουν νὰ χρησιμοποιήσῃ διὰ τὴν στατιστικὴν του, διότι τὰ λοιπὰ δὲν περιεῖχον ἀκριβεῖς πληροφορίες. Ἐπρόσεξε δὲ πολὺ εἰς τὴν ὀρθὴν τῶν περιπτώσεων ταξινόμησιν καὶ πρὸ πάντων εἰς τὸ νὰ ἐξακριβώσῃ ποῖαι γυναῖκες ἔπρεπε νὰ θεωρηθῶν ὡς ἱκαναὶ πρὸς γαλουχίαν καὶ ποῖαι ὄχι.

Ἐνέγραψε λοιπὸν εἰς τὴν στατιστικὴν του ὡς ἱκανὰς τὰς γυναῖκας ἐκεῖνας μόνον, αἱ ὁποῖαι ἔχουν θηλάσει τὰ τέκνα των ἐπὶ ἐννέα μῆνας χωρὶς ν' ἀναγκασθῶν νὰ τοῖς δώσουν καὶ ἄλλο γάλα· ὥρισε δὲ τὸν χρόνον τῆς γαλουχίας εἰς ἐννέα μῆνας διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους. Ἄν ὥριζε τὸν χρόνον ὀλιγώτερον — π. χ. ἐξ μῆνας — εὐκόλα, καὶ μάλιστα ὁσάκις τὰ τέκνα θὰ ἦσαν ὀλιγάριθμα, θὰ εἰσεχώρουν καὶ ἀνίκανοι μεταξὺ τῶν ἱκανῶν, ἐπειδὴ συχνὰ συμβαίνει αἱ γυναῖκες νὰ ἠμποροῦν νὰ θηλάζουσι τὰ πρῶτα τέκνα των ἐπὶ ἐξ μῆνας, νὰ στερεῦσιν δὲ τὸ γάλα των εἰς τὰ κατόπιν γεννώμενα τέκνα. Ἄλλ' ἂν ἔπρεπε ὡς ὄριον περισσότερον καιρὸν — ἐν ἔτος π. χ., — δὲν θὰ κατῴρθωνε νὰ συναθροίσῃ ἐπαρκῆ ἀριθμὸν ἱκανῶν διὰ τὴν στατιστικὴν του, διότι εἰς πολλὰ μέρη ἐπικρατεῖ ἡ συνήθεια νὰ διακόπτεται ἡ γαλουχία μετὰ τὸν ἕνατον μῆνα, ἂν καὶ ὑπάρχῃ ἀκόμη γάλα εἰς τοὺς μαστοὺς, ἢ νὰ προστίθεται εἰς τὸ γάλα καὶ ἄλλη τροφή εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ ἠμπορώμεν νὰ ὀρίσωμεν ἂν τὸ μητρικὸν γάλα ἦτο ἀρκετὸν διὰ τὴν γαλουχίαν.

Διήρσε λοιπὸν ὁ Bunge τὴν στατιστικὴν του εἰς δύο κατηγορίας, εἰς τὰς ἱκανὰς καὶ εἰς τὰς ἀνικάνους. Εἰς τὰς ἱκανὰς συμπεριέλαβεν ὅλας τὰς μητέρας, αἱ ὁποῖαι ἐθήλαζον ὅλα τὰ τέκνα των ἐπὶ ἐννέα μῆνας καὶ ἐκεῖνας ἀκόμη αἱ ὁποῖαι ἔχουν θηλάσει τὰ περισσότερα τέκνα των ἐπὶ ἐννέα μῆνας καὶ ἰδίως ἂν ταῦτα ἦσαν τὰ τελευταῖα των τέκνα, ἔχουν δὲ ἀναγκασθῆ νὰ μὴ δώσουν τὸ γάλα των εἰς τὰ λοιπὰ διὰ λόγους δευτερεύοντος ἢ δι' ὀξείαν καὶ ὄχι χρονίαν ἀσθένειαν. Ἐκεῖνην λοιπὸν τὴν μητέρα ἢ ὁποῖα εἶχε πέντε τέκνα καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐθήλασεν ἐπὶ ἕν ἔτος, ἀλλ' εἰς τὸ δεύτερον δὲν ἔδωκε γάλα ἐνεκα μαστίτιδος, εἰς δὲ τὸ τρίτον ἔκαμε τὸ ἴδιον ἐπειδὴ ἐφοβήθη μὴ πάθῃ πάλιν

μαστίτιν, ἐθήλασεν ὁμοῦς ἐπαρκῶς τὸ τέταρτον καὶ τὸ πέμπτον τέκνον της, αὐτὴν τὴν μητέρα ὁ Bunge θεωρεῖ ἱκανήν. Ἡ μία μήτηρ ἔχει τρία τέκνα· τὸ πρῶτον ἐθήλασεν ἐπὶ ἐννέα μῆνας, εἰς τὸ δεύτερον ὁμοῦς ἔπαθεν αἱμορραγίαν μεγάλην καὶ ὁ ἰατρός-την συνεβούλευσε νὰ μὴ το θηλάσῃ, ἐγαλουχίησεν ὁμοῦς τὸ τρίτον τέκνον ἐπὶ ἔτος χωρὶς δυσκολίας· καὶ αὐτὴ ἡ μήτηρ κατατάσσεται ὑπὸ τοῦ Bunge μεταξὺ τῶν ἱκανῶν. Ἡ μία πτωχὴ μήτηρ ἔχει ἐξ τέκνα· τὰ πρῶτα δύο θηλάζονται ἐπὶ ἐννέα μῆνας, τὸ τρίτον καὶ τὸ τέταρτον ὁμοῦς δὲν γαλουχοῦνται, ἐπειδὴ ἡ μήτηρ των χρεωστέ νὰ ἐργασθῆ ἔξω τῆς οἰκίας, γαλουχοῦνται ὁμοῦς ἐπὶ ἕν ἔτος τὸ πέμπτον καὶ τὸ ἕκτον· καὶ ἡ τοιαύτη μήτηρ εἶναι, κατὰ τὸν Bunge, ἱκανή. Συμπεριελήφθησαν προσέτι εἰς τὴν στατιστικὴν ὡς ἱκαναὶ καὶ ὁσαὶ μητέρες δὲν ἔδωκαν γάλα εἰς τὰ μικρὰ των ἐπὶ ἐννέα μῆνας μόνον διὰ τὸν λόγον ὅτι ἔμειναν ἔγκυοι πρὸ τοῦ ἐνάτου μηνός.

Ἄλλ' ἂν μία μήτηρ ἐθήλασε μὲν τὸ πρῶτον τέκνον της ἐπὶ ἕν ἔτος, εἰς τὸ δεύτερον ὁμοῦς ἔχασε τὸ γάλα της μετὰ ἐννέα μῆνας, εἰς τὸ τρίτον μετὰ ἐξ μῆνας καὶ εἰς τὰ κατόπιν ἀκόμη ἐνωρίτερον, ἢ τοιαύτη μήτηρ θεωρεῖται ὑπὸ τοῦ Bunge ἀνίκανος. Αὐτὰ τὰ πράγματα βλέπομεν συχνὰ εἰς οἰκογενεῖας φυματιῶντων. Ἀνικάνους θεωρεῖ προσέτι καὶ τὰς μητέρας ἐκεῖνας, τῶν ὁποίων τὸ γάλα παρ' ὅλας τὰς εἰλικρινεῖς προσπάθειάς των δὲν ἐξήρκεσεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἰς διατροφήν των τέκνων των¹.

Εἰς τὴν σταιστικὴν του ὁ Bunge δὲν παραλαμβάνει καθόλου τὰς περιπτώσεις ἐκεῖνας, κατὰ τὰς ὁποίας δὲν ἔγινεν ὁ θηλασμὸς διὰ λόγους δευτερεύοντος, δι' ὑποχρεώσεις κοινωνικὰς, δι' ἀνάπαυσιν καὶ φιλαυτίαν ἢ τῆ συμβουλῆ τῶν ἰατρῶν καὶ ἐκεῖνας κατὰ τὰς ὁποίας τὰ μὲν πρῶτα τέκνα ἐγαλουχῆθησαν, τὰ δὲ λοιπὰ ὄχι, διὰ λόγους δευτερεύοντος.

Εἰς τὴν σταιστικὴν του παρελάβε μόνον τὰς ἀληθῶς ἱκανὰς καὶ τὰς ἀναμφισβητήτως ἀνι-

1. Μεταξὺ τῶν ἀνικάνων ὑπελόγησεν ὁ Bunge καὶ τὰς ὀλίγας ἐκεῖνας, αἱ ὁποῖαι δι' ἑλλειψιν ἢ ἄλλας παθήσεις τῶν θηλῶν τῶν μαστῶν δὲν ἠμπόρουν νὰ θηλάσουν τὰ τέκνα των. Σκοπεῖ δὲ, ἅμα ὡς συναθροίσῃ ἀρκετὸν στατιστικὸν ὕλικόν, νὰ τὰς πραγματευθῆ ἰδιαίτερος.

κάνους και αὐτὰς μόνον παρέβαλε πρὸς ἀλλή-
λας. Ὅλας δὲ τὰς ἀμφιβόλους περιπτώσεις
ἐξήρσεν ἀπὸ τὴν σταισιτικὴν του. Εὗρε δέ, ἐπὶ
τῆ βάσει τῶν ἀνωτέρω λεχθέντων, ἐν τοῖς
δελητίοις του 182 ἱκανὰς και 483 ἀνικάνους.

Ἀπὸ τὰς 182 ἱκανὰς κατώρῳσε νὰ ἀβῃ
ἀκριβεῖς πληροφορίας περὶ τῶν μητέρων των
εἰς 127 περιπτώσεις, ἀπεδείχθη δὲ ὅτι εἰς
126 περιπτώσεις ἦτο και ἡ μήτηρ ἱκανὴ νὰ
θηλάσῃ, εἰς μίαν δὲ και μόνην περίπτωσιν
ἐλέγετο ὅτι ἡ μήτηρ ἦτο ἀνικάνος.

Ἐκ τῶν 483 ἀνικάνων ἔλαβεν ἀκριβεῖς
πληροφορίας περὶ τῆς ἱκανότητος τῆς μητρὸς
εἰς 257 περιπτώσεις, ἐκ τούτων δὲ εἰς μὲν
111 περιπτώσεις (43.19 %) ἡ μήτηρ ἦτο
ἱκανὴ νὰ θηλάσῃ, ἐνῶ εἰς τὰς λοιπὰς 146
περιπτώσεις (56.81 %) ἦτο ἀνικάνος. Τὸ
πρᾶγμα ἡμποροῦμεν ν' ἀντιληφθῶμεν καλλί-
τερον διὰ τοῦ ἐξῆς πίνακος Θ.

Θυγάτηρ ἱκανὴ 182 περιπτώσεις.	Θυγάτηρ ἀνικάνος 483 περιπτώσεις.
Μήτηρ ἱκανὴ 126 περ. = 99.2 %.	Μήτηρ ἱκανὴ 111 περ. = 43.2 %.
Μήτηρ ἀνικάνος 1 περ. = 0.8 %.	Μήτηρ ἀνικάνος 146 περ. =56.8 %.
Μήτηρ ἱκανὴ 126 + 111 =237 περιπτώσεις.	Μήτηρ ἀνικάνος 146 + 1 =147 περιπτώσεις.
Θυγάτηρ ἱκανὴ 126 περ. =53.2 %.	Θυγάτηρ ἱκανὴ 1 περ. = 0.7 %.
Θυγάτηρ ἀνικάνος 111 περ. =46.8 %.	Θυγάτηρ ἀνικάνος 146 περ. =99.3 %.

Και δὲν ἀρνούμεθα μὲν ὅτι οἱ ἀριθμοὶ αὐτοὶ
εἶναι μικροὶ, ἀλλὰ πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν
ὅτι δεικνύουν φανερὰ πλεόν τὴν κληρονομικό-
τητα τῆς ἀνικανότητος. Ὅταν μία μήτηρ δὲν
ἡμπορῇ νὰ θηλάσῃ τὸ βρέφος της, και ἡ θυ-
γάτηρ της δὲν θὰ ἡμπορέσῃ νὰ το πρᾶξῃ και
τὸ προσὸν αὐτὸ χάνεται ἀνεπιστρεπτί δι' ὅ-
λας τὰς ἐπερχομένας γενεὰς. Μίαν και μόνην
ἐξάρσιν παρατηροῦμεν ἀνωτέρω, ἀλλὰ και
αὐτὴ, καθὼς λέγει Bunge, στηριζέται μόνον
ἐπὶ τῶν πληροφοριῶν τῆς μητρὸς. Ὁ ἱατρός
ὁ ὅποιος τῷ εἶχεν ἀνακοινώσει αὐτὴν τὴν πε-
ρίπτωσιν, ἐδήλωσε μὲν ὅτι ἡ μήτηρ ἦτο πάν-
τοτε ὑγιὴς και ῥωμχλέα, ἀλλὰ συγχρόνως και
διεβεβαίωσεν ὅτι κανὲν ἀπὸ τὰ πέντε τέκνα
της δὲν ἡμπούρσεν νὰ θηλάσῃ ἐπαρκῶς. Τὰ δύο
ἐπρὸςπάθησε νὰ θηλάσῃ ἐπὶ ἡμέρας τινὰς, ἀλλ'
ἠναγκάσθη νὰ τοῖς δώσῃ συγχρόνως και βόειον

γάλα. Τὰ δὲ λοιπὰ τρία, κατὰ τὴν συμβου-
λὴν τοῦ ἱατροῦ, οὐδὲ καν ἐδοκίμασε νὰ τα
θηλάσῃ. Και ἐδῶ λοιπὸν δὲν ἔχομεν τελείαν
ἀπόδειξιν, ὅτι ἡ γυνὴ αὐτὴ πρᾶγματι ἦτο
ἀνικάνος νὰ θηλάσῃ. Πολὺ πιθανὸν νὰ μὴ
ἠθέλησε νὰ το ὁμολογήσῃ. Ἡ θυγάτηρ της
ἐθήλασεν δλα της τὰ ἐξ τέκνα, ἀλλὰ μὲν ἐπὶ
ἐν ἔτος και ἀλλὰ ἐπὶ 15 μῆνας. Ἡ ἐκ πα-
τρὸς μᾶμμη της ἦτο ἐπίσης ἱκανὴ και πι-
θανὸν ἡ θυγάτηρ νὰ ἐκληρονόμησε τὴν ἱκανό-
τητα διὰ τοῦ πατρὸς ἀπὸ τῆς πατρὸθεν μᾶμ-
μης της. Κληρονομικαὶ ἀσθένειαι δὲν ὑπῆρ-
χον εἰς τὴν οἰκογένειαν ταύτην.

Ἀξίαι πολλοῦ ἐνδιαφέροντος εἶναι αἱ περι-
πτώσεις ἐκεῖναι, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ μὲν μή-
τηρ ἡμπορεῖ νὰ θηλάσῃ, ἡ δὲ θυγάτηρ ὄχι.
Ἐδῶ εὐρισκόμεθα πλησιέστατα τῶν αἰτίων
τῆς ἀνικανότητος και εἰς αὐτὰς τὰς περιπτώ-
σεις χρεώστοῦμεν νὰ ἐπιστήσωμεν δλην τὴν
προσοχὴν μας.

Ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο ἐξήτασεν ὁ Bunge
τὴν στατιστικὴν του, ὅπως καθορίσῃ τὸ ζήτη-
μα τῆς σχέσεως τῆς ἀνικανότητος ταύτης μὲ
τὰς μᾶλλον ἐξηπλωμένας κληρονομικὰς ἀσθε-
νείας ἢ τὰς κληρονομικὰς προδιαθέσεις πρὸς
ὠρισμένας ἀσθενείας, ὡς τὴν *φυματίωσιν*, τὰς
κληρονομικὰς νευροπαθείας και τὰς *ψυχῶσεις*.
Κατέταξε δὲ τὰ πορίσματα του ὡς ἐξῆς, δια-
ρίσας τὰς ἐξετασθεῖσας οἰκογενείας εἰς τρεῖς
ὁμάδας.

Ὅμας 1.

Μήτηρ και θυγάτηρ ἀμφοτέραι ἱκαναί.

Περιπτώσεις ἐν ὄλῳ 126. Περὶ κληρονομικῶν ἀσθε-
νειῶν ἐν τῇ οἰκογενεῖᾳ ἔλαβε πληροφορίας εἰς 118 πε-
ριπτώσεις. Περὶ φυματίωσεως τῆς θυγατρὸς εἰς 1 περὶ-
πτωσιν (0.8 %), περὶ νευροπαθείας εἰς μίαν περίπτωσιν
(0.8 %), περὶ φυματίωσεως τοῦ πατρὸς εἰς τρεῖς περὶ-
πτώσεις (2.5 %), περὶ νευροπαθείας εἰς μίαν περίπτωσιν
(0.8 %), περὶ φυματίωσεως τῆς μητρὸς εἰς πέντε περὶ-
πτώσεις (4.2 %), περὶ νευροπαθείας εἰς τρεῖς περιπτώ-
σεις (2.5 %), περὶ φυματίωσεως τῶν ἀδελφῶν τῆς θυ-
γατρὸς εἰς 8 περιπτώσεις (6.8 %), περὶ νευροπαθείας εἰς
ἕξ περιπτώσεις (5.1 %), ἦτοι:

Θυγάτηρ μήτηρ πατὴρ ἀδελφοὶ φυματίωσις.....	0.8 %	4.2 %	2.5 %	6.8 %
νευρικαὶ ἀσθένειαι	0.8 %	2.5 %	0.8 %	5.1 %

Ὅμας 2.

Μήτηρ ἱκανὴ, ἡ δὲ θυγάτηρ ἀνικάνος.

Περιπτώσεις ἐν ὄλῳ 111. Ἐλαβε δὲ ἀκριβεῖς πληρο-
φορίας περὶ κληρονομικῶν ἀσθενειῶν τῆς μὲν θυγατρὸς

εις 101 περιπτώσεις, τῆς δὲ μητρὸς εἰς 99 περιπτώσεις, τοῦ πατρὸς εἰς 89 καὶ τῶν ἀδελφῶν εἰς 100 περιπτώσεις.

	Θυγάτηρ	μήτηρ	πατήρ	ἀδελφός
φυματώσις.....	6%	5%	5%	24%
νευρικαὶ ἀσθένειαι	11%	6%	1%	9%

Όμάς 3.

Μήτηρ καὶ θυγάτηρ ἀμφότεραι ἀνίκαντοι.

Περιπτώσεις ἐν ὄψι 146. Περὶ κληρονομικῶν ἀσθενειῶν ἐν τῇ οἰκογενεῖᾳ ἔλαβεν ἀκριβεῖς πληροφορίες εἰς 122 περιπτώσεις.

	Θυγάτηρ	μήτηρ	πατήρ	ἀδελφός
φυματώσις.....	7.4%	17.5%	15.4%	17.2%
νευρικαὶ ἀσθένειαι	9.0%	9.-%	2.5%	2.5%

Δὲν φαίνεται λοιπὸν ἡ φυματώσις καὶ αἱ νευρικαὶ ἀσθένειαι νὰ διαδραματίζουσι λίαν σπουδαῖον πρόσωπον εἰς τὴν αἰτιολογίαν τῆς κληρονομικῆς ἀνικανότητος πρὸς γαλουχίαν. Φαίνονται μᾶλλον ὡς συμπτώματα συμβαδίζοντα μὲ τὴν ἀνικανότητα, μᾶλλον ὡς συνέπειαι καὶ αὐταὶ τῶν ἀγνώστων αἰτιῶν. Τὰς ἀσθενείας αὐτὰς βλέπομεν συχνότερα εἰς τοὺς ἀπογόνους πρᾶ εἰς τοὺς προγόνους τῶν πρὸς γαλουχίαν ἀνικάνων.

Διὰ τοῦτο ἠναγκάσθη ὁ Bunge νὰ στρέψῃ καὶ ἀλλαχῶ τὴν προσοχὴν του καὶ ἔστρεψεν αὐτὴν εἰς ἀσθενείας, αἱ ὁποῖαι εἶναι τόσον συχναὶ ὅσον καὶ αὐτὴ ἡ ἀνικανότης πρὸς γαλουχίαν. Μία τῶν ἀσθενειῶν τούτων εἶναι ἡ **φθορὰ τῶν ὀδόντων**. Ὅτι ἡ νέκρωσις τῶν ὀδόντων εἶναι κληρονομικὴ, μαρτυρεῖ καὶ ἡ μεγαλειτέρα στατιστικὴ ἔρευνα, ἡ ὁποία ἔγινε μέχρι τοῦδε, δημοσιευθεῖσα ὑπὸ τοῦ περισιανοῦ ὀδοντοῦ αἰατροῦ P. Dubois¹. Ὁ ὀδοντοῦ αἰατρός εὗτος καταδεικνύει ὅτι αἱ ἀξιοσημεῖωτοι διαφοραὶ τῆς καταστάσεως τῶν ὀδόντων εἰς τοὺς διαφόρους νομούς τῆς Γαλλίας δὲν προέρχονται οὔτε ἀπὸ τὴν διάφορον τροφήν, οὔτε ἀπὸ τὸ πόσιμον ὕδωρ, οὔτε ἀπὸ τὴν σύστασιν τοῦ ἐδάφους, οὔτε ἀπὸ τὴν γεωγραφικὴν θέσιν, ἀλλὰ προέρχονται κυρίως ἀπὸ τὴν διάφορον φυλὴν, μὲ ἄλλους λόγους δηλαδὴ ἀπὸ τὴν **κληρονομικότητα**. Πολὺ πιθανὸν ἢ θρέψις τῶν ὀδόντων, ἡ ἔλλιπής καὶ ἡ ἀνεπαρκὴς ἔκκρισις τοῦ γάλακτος νὰ ἔχουσι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, τὴν ἀνεπαρκῆ δηλαδὴ ἀφομοίωσιν τοῦ

ἀσβεστίου. Κατὰ τὴν γαλουχίαν ἡ γυνὴ ἀναγκάζεται ν' ἀφομοιώσῃ περισσότερον γάλα πρᾶ κατὰ τὴν ἐγκυμοσύνην. Ὅλοι δὲ ἤξεύρουσι ὅτι οἱ ὀδόντες φθείρονται εὐκόλως κατὰ τὴν κύησιν, ἤξεύρουσι δὲ ἐπίσης ὅτι καὶ κατὰ τὴν γαλουχίαν καταστρέφονται οἱ ὀδόντες. Συνεπείᾳ δὲ τοῦ γνωστοῦ τούτου φαινομένου εἰς πολλὰ μέρη κατὰ τὴν ἐκλογὴν τροφῶν προσέχουσι κυρίως εἰς τὴν κατάστασιν τῶν ὀδόντων.

Ταῦτα πάντα παρώρμησαν τὸν Bunge νὰ παραλάβῃ εἰς τὰ δελτία τῆς στατιστικῆς του καὶ τὴν κατάστασιν τῶν ὀδόντων. Ζητεῖ δὲ νὰ ὀριθῆ ὄχι μόνον ὁ ἀκριβὴς ἀριθμὸς τῶν πεσόντων καὶ ἐφθαρμένων ὀδόντων, ἀλλὰ καὶ ἡ ἡλικία τῆς γυναικὸς καθ' ὃν καιρὸν ἐξητάσθησαν οἱ ὀδόντες τῆς. Τοιαύτας ἀκριβεῖς πληροφορίας περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ὀδόντων ἔλαβε διὰ μὲν τὰς ἱκανὰς πρὸς γαλουχίαν εἰς 151 περιπτώσεις, μεταξὺ τῶν ὁποίων εὗρισκοντο 17 γυναῖκες, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶχον **κανένα ὀδόντα μῆτε ἐφθαρμένον μῆτε ἔλλιπῆ**, διὰ δὲ τὰς ἀνικάνους ἔλαβεν ἀκριβεῖς πληροφορίες εἰς 388 περιπτώσεις, μεταξὺ τῶν ὁποίων μία καὶ μόνη γυνὴ ὑπῆρχε, τῆς ὁποίας οἱ ὀδόντες ἦσαν ὅλοι ἀκέραιοι καὶ ἀνελλιπεῖς — Ἰουδαία, ἡλικίας δεκαεννέα ἐτῶν, ἡ ὁποία εἶπεν εἰς τὸν Bunge ὅτι τὸ μόνον τῆς τέκνον ἠμπόρεσε νὰ θηλάσῃ μόνον ἐπὶ ὀκτῶ ἡμέρας.

Ὁ μέσος ἀριθμὸς τῶν ἐφθαρμένων ὀδόντων εἰς τὰς ἱκανὰς καὶ εἰς τὰς ἀνικάνους πρὸς γαλουχίαν ἦτο, ἀναλόγως τῆς ἡλικίας, ὁ ἑξῆς:

21—25 ἐτῶν.....	ἱκαναὶ 3.7	ἀνίκαντοι 16.1
26—30 »	» 5.4	» 16
31—35 »	» 9.4	» 17.9
36—40 »	» 12.1	» 21.8
41—45 »	» 13.5	» 24.8
46—50 »	» 19	» 25.3
51—55 »	» 21.9	» 25.1
56—60 »	» 17.4	» 28.1

Ἡ σηπεδῶν λοιπὸν τῶν ὀδόντων θεωρεῖται ὑπὸ τοῦ Bunge ὡς κληρονομικὸν σημεῖον τῆς ἐκφυλίσεως, βαῖνον ἐκ παραλλήλου μὲ τὴν ἀνικανότητα πρὸς ἔκκρισιν γάλακτος. Δὲν κατωρθώθη ὁμοῦ ἀκόμη νὰ καθορισθῆ ποίου εἶδους εἶναι ἡ αἰτιολογικὴ σχέσις τῶν φαινομένων τούτων.

Ἐξαιρουμένων περαιτέρω τὰς ἐρεῦνας τοῦ ὁ Bunge ἔστρεψε τὴν προσοχὴν του καὶ εἰς τὴν **σύφιλιν**. Εἰς τοῦτο περὶ τὴν κατωρθώθη καὶ ὑπὸ

1. P. Dubois. Comptes rendus du premier Congrès dentaire international, tenu à Paris. Paris. 1891. p. 45.

τῆς πληροφορίας τοῦ Biedert, λέγοντος ὅτι ἡ τεχνητὴ διατροφή τῶν παιδίων ἤρchiσε περὶ τὰ 1500. Κατ' ἐκείνην περίπτου τὴν ἐποχὴν εἶχεν ἀρchiσει νὰ διαδίδηται εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ ἡ σύφιλις. Ἀλλὰ παρητήθη ἀπὸ τὴν ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος ὑπὸ τὴν ἐποψιν ταύτην ὄχι μόνον διότι παρετήρησεν ὅτι εἰς χώρας, ὅπου ἡ σύφιλις εἶναι πολὺ ἐξηπλωμένη, ἡ τεχνητὴ διατροφή τῶν παιδίων εἶναι ἀκόμη ἄγνωστος, ἀλλὰ καὶ διότι ἀπεδείχθη πολὺ δύσκολον νὰ λάβῃ ἀκριβεῖς πληροφορίας περὶ συφιλίδος ἐν ταῖς οἰκογενεαῖς.

Μὲ πολλὴν ὁμως ἐπιστάσιαν ἠρεύνησε τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἀλκοολισμοῦ ἐπὶ τῆς ἀνικανότητος πρὸς γαλούχησιν. Ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς χρήσεως τοῦ οἰνοπνεύματος ὑπὸ τῶν διαφόρων μελῶν τῆς οἰκογενείας διακρίνει τέσσαρας κατηγορίας. Εἰς τὴν *πρώτην* περιλαμβάνει ὄσα μέλη δὲν πίνουν οἰνόπνευμα καθ' ἑξίν, δηλαδὴ καθημερινῶς. Εἰς τὴν *δευτέραν* ἀριθμῶν τοὺς καθ' ἑξίν μετριῶς πίνοντας. Εἰς τὴν *λέξιν* δὲ μετριῶς δίδει ἀρκετὰ εὐρείαν ἔννοιαν, διότι συγκαταλέγει μετὰ αὐτῶν τοὺς πίνοντας καθημερινῶς ὀλιγώτερον τῶν δύο λιτρῶν ζύθου, ἢ μιᾶς λίτρας οἴνου ἢ ἀναλόγου ποσοῦ ἄλλων ποτῶν. Εἰς τὴν *τρίτην* λογίζονται οἱ καθ' ἑξίν *υπερμέτρως* πίνοντες, δηλαδὴ πλέον τῶν δύο λιτρῶν ζύθου ἢ μιᾶς λίτρας οἴνου ἢ ἄλλων ποτῶν, καθ' ἡμέραν. Ἡ *τετάρτη* κατηγορία περιλαμβάνει τοὺς πότας, τοὺς σωστῶς μεθύσους. Τοιοῦτους θεωρεῖ μόνον τοὺς ὑπὸ τῶν γονέων τῶν, τῶν συγγενῶν τῶν, τῶν γνωρίμων τῶν, ἢ καὶ ὑπὸ τοῦ οἰκογενειακοῦ τῶν ἱατροῦ χαρακτηρισθέντας ὡς μεθύσους. Διαιρεῖ λοιπὸν τὰς οἰκογενεαῖς πάλιν εἰς τρεῖς ομάδας, ὅπως ἔπραξε τοῦτο καὶ κατὰ τὴν ἐξέτασιν τῆς σχέσεως μετὰ τῆς ἀνικανότητος πρὸς γαλούχησιν καὶ τῆς φυματιώσεως κλ.

Ὁμάς 1.

Μήτηρ καὶ θυγάτηρ ἀμφότεραι ἰκαναί.

Περιπτώσεις ἐν ὄψ 126. Περὶ τῆς καταναλώσεως οἰνοπνεύματος ἔλαβε πληροφορίας ὑπὸ μὲν τῆς θυγατρὸς εἰς 116 περιπτώσεις, ὑπὸ δὲ τῆς μητρὸς εἰς 90 περιπτώσεις καὶ ὑπὸ τοῦ πατρὸς εἰς 89 περιπτώσεις:

	Θυγάτηρ	μήτηρ	πατήρ
Ὅχι καθ' ἑξίν	60.3%	63.3%	49.4%
μετριῶς καθ' ἑξίν	37. %	32. %	40.5%
ἀμέτρως καθ' ἑξίν	0.9%	3.3%	5.6%
μέθυσοι	1.7%	1.1%	4.5%

Ὁμάς 2.

Μήτηρ ἰκανή, θυγάτηρ δὲ ἀνίκανος.

Περιπτώσεις ἐν ὄψ 111. Ἐλαβε πληροφορίας περὶ τῆς καταναλώσεως οἰνοπνεύματος ὑπὸ μὲν τῆς θυγατρὸς εἰς 99 περιπτώσεις, ὑπὸ δὲ τῆς μητρὸς εἰς 86 περιπτώσεις καὶ ὑπὸ τοῦ πατρὸς εἰς 79 περιπτώσεις:

	Θυγάτηρ	μήτηρ	πατήρ
Ὅχι καθ' ἑξίν	36.4%	34.9%	16.5%
μετριῶς καθ' ἑξίν	56.6%	60.5%	16.5%
ἀμέτρως καθ' ἑξίν	3. —	3.5%	20.2%
μέθυσοι	2. %	1.1%	46.8%

Ὁμάς 3.

Μήτηρ καὶ θυγάτηρ ἀμφότεραι ἀνίκανοι.

Περιπτώσεις ἐν ὄψ 146. Ἐλήφθησαν πληροφορία περὶ τῆς καταναλώσεως οἰνοπνεύματος ὑπὸ μὲν τῆς θυγατρὸς εἰς 131 περιπτώσεις, ὑπὸ δὲ τῆς μητρὸς εἰς 119 περιπτώσεις καὶ ὑπὸ τοῦ πατρὸς εἰς 113 περιπτώσεις:

	Θυγάτηρ	μήτηρ	πατήρ
Ὅχι καθ' ἑξίν	26.7%	17.6%	9.7%
μετριῶς καθ' ἑξίν	67.9%	79.8%	56.6%
ἀμέτρως καθ' ἑξίν	3.8%	—	8.8%
μέθυσοι	1.5%	2.5%	24.8%

Εἰς τὴν δευτέραν ὁμάδα βλέπομεν καθαρὰ καθαρὰ τὴν αἰτιολογικὴν σχέσιν μετὰ ἀλκοολισμοῦ καὶ ἀνικανότητος πρὸς γαλούχησιν. Ἡ μήτηρ εἶναι ἀκόμη ἰκανή, ἀλλ' ἡ θυγάτηρ ὄχι πλέον. Ἡ αἰτία τῆς κληρονομηθείσης ἀνωμαλίας πρέπει νὰ ζητηθῆ εἰς τὸν πατέρα. Καὶ εἰς 47%, δηλαδὴ εἰς τὰς ἡμίσεις περίπτου τῶν περιπτώσεων ὁ πατήρ εἶναι κεκηρυγμένος μεθύσος. Εἰς αὐτὰς πρέπει ἀκόμη νὰ προσθῶμεν καὶ τὰ 20%, ὅτε ὁ πατήρ ἦτο μέτριος πότης καὶ θὰ εὐρωμεν ἄθροισμα 67%, δηλαδὴ τὰ 2/3 ὄλων τῶν περιπτώσεων, κατὰ τὰς ὁποίας αἴτιος τῆς ἀνικανότητος πρὸς γαλούχησιν τῶν τέκνων εἶναι ὁ πατήρ. Καὶ ὁ ἀριθμὸς ἴσως εἶναι μικρότερος τοῦ πραγματικοῦ, διότι ἡ φιλοποσία ἀποσιωπᾶται συνήθως ὑπὸ τῶν ἐνδιαφερομένων.

Εἰς τὰς οἰκογενεαῖς δέ, ὅπου καὶ ἡ μήτηρ καὶ ἡ θυγάτηρ ἠμποροῦν νὰ θηλάσουν, ἡ φιλοποσία τοῦ πατρὸς εἶναι σπανία. Ὁ Bunge μόνον τέσσαρας περιπτώσεις ἀνεκάλυψε καὶ εἰς αὐτὰς ἀκόμη ἀμφιβάλλει, ἀν' ὁ πατήρ ἦτο ἤδη πότης καθ' ἡν ἐποχὴν εἶχε σπεῖρει τὴν κόρην του. Εἰς τὰς δύο τῶν τεσσάρων τούτων περιπτώσεων μόνον ἡ πρεσβυτέρα θυγάτηρ εἶχε γάλα, αἱ νεώτεροι ὁμως ὄχι πλέον. Ἦμποροῦμεν νὰ ὑποθέσωμεν ἐδῶ ὅτι ὁ πατήρ μετὰ τὴν γέννησιν τῆς πρώτης τοῦ θυγατρὸς

κατέστρεψε τὴν ὑγείαν του διὰ τῆς μέθης εἰς βαθμὸν ὥστε αἱ νεώτεροι θυγατέρες του νὰ μὴ ἐκπληρῶνουν πλέον τὴν ὁμαλὴν λειτουργίαν τῆς γαλουχίας.

Τὸ φαινόμενον τοῦτο μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ρίψωμεν ἐν βλέμμα εἰς τὴν πορείαν τῆς ἐκφυλίσεως. Ἐὰν ὁ πατὴρ ἦναι μέθυσοσ, ἡ θυγάτηρ χάνει τὴν ἱκανότητα νὰ γαλουχήσῃ τὸ τέκνον τῆς καὶ τὴν χάνει ἀνεπιστρεπτὴ δι' ὄλας τὰς μετέπειτα γενεάς. Αὐτὴ δὲ ἡ ἀνικανότης δὲν εἶναι φαινόμενον μονομερές. Συνοδεύεται καὶ μὲ ἄλλα σημεῖα τῆς ἐκφυλίσεως, ἰδιαίτερώσ ὁμῶσ μὲ τὴν ἀνεπάρκειαν πρὸς ἀντίστασιν ἐναντίον παντοειδῶν ἀσθενειῶν, τῆς φυματιώσεωσ, τῶν νευρικῶν ἀσθενειῶν, τῆς φθορᾶσ τῶν ὀδόντων. Τὰ τέκνα τρέφονται ἀνεπαρκῶσ καὶ τοιοῦτοτρόπωσ αὐξάνει ἡ ἐκφύλισις ἀπὸ γενεᾶσ εἰς γενεὴν καὶ ἐπὶ τέλουσ μετ' ἀτελευτήτουσ βασάνουσ ἐπιφέρει καὶ τὴν καταστροφὴν τοῦ γένουσ.

* Ἄσ ἐξετάσωμεν ἤδη ἂν ἐπὶ τῇ βᾶσει τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων ἦναι δυνατὸν νὰ γίνῃ τι πρὸς ἄμυναν ἀπὸ τῆσ ἐκφυλίσεωσ καὶ ἰδίᾳ πρὸσ ἀποφυγὴν τῆσ ἀνικανότητοσ πρὸσ γαλούχησιν.

Διχ νὰ προφυλαχθῶμεν ἀπὸ τὰσ χρονίασ ἀσθενείασ, ἀπὸ τὰσ κληρονομικὰσ πηρώσεισ καὶ βλάβασ, ὑπάρχουν μόνον δύο τρόποι, πρῶτον ἡ ἄρσισ τῶν αἰτίων καὶ δεῦτερον ἡ ἀνατροφὴ.

Καὶ ὅσων μὲν ἀφορᾶ εἰς τὸ πρῶτον ὁ Bunge ὡσ μίαν τῶν κυριωτέρων αἰτιῶν τῆσ ἀνικανότητοσ πρὸσ γαλούχησιν θεωρεῖ τὸν ἀλκοολισμόν. Δὲν λέγει ὅτι εἶναι ἡ μόνη αἰτία, διότι ὑπάρχουν βεβαίωσ καὶ πολλὰ ἄλλα αἰτία, ἀλλὰ λέγει ὅτι ὁ ἀλκοολισμὸσ εἶναι ἐκεῖνη ἡ αἰτία ἡ ὅποια ἀμέσωσ αἰρεται ἀπὸ τὸ μέσον. Ἄσ σηκῶσωμεν λοιπὸν ἀπὸ τὸ μέσον τὸ οἰνόπνευμα καὶ τότε θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ ἰδῶμεν καθαρὰ ὄλα τὰ λοιπὰ αἰτία, νὰ τα μελετήσωμεν καὶ ν' ἀπομακρύνωμεν καὶ ταῦτα.

Προκειμένου δὲ περὶ τῆσ ἀνατροφῆσ πρέπει νὰ μὴ λησμονῶμεν ὅτι καὶ ἡ ζῶσα φύσις ὄλη διατηρεῖται ὑγιῆσ καὶ ἀκμαία, ὅταν καλλιεργῆται καὶ ἀνατρέφῃται. Διὰ νὰ διατηρῶμεν τοὺσ κήπουσ καὶ τὰ ἐνυδρεῖά μασ, ἀναφωνεῖ ὁ Bunge, τὰ περιπεριούμεθα καὶ τα καλλιεργούμεν. Καὶ ὁ ἄνθρωποσ ἐπίσησ δὲν ἔχει κανέν ἄλλο μέσον διχ ν' ἀπαλλαγῇ ἀπὸ

τὴν κληρονομικὴν του καχεξίαν παρὰ τὴν καλλιέργειαν καὶ τὴν ἀνατροφὴν.

Πολύσ καιρὸσ ἀκόμη θὰ παρέλθῃ ἕωσ οὗ ἡ κοινωνία ἀπονίψη ἀπὸ τὸ πρόσωπόν τῆσ ὄλασ τὰσ ἀσχημιζούσασ αὐτὴν προλήψεισ καὶ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὰσ ἐλεεινάσ ἀνοησίασ, αἱ ὅποια ἐμποδίζουσι τὴν γενικὴν ἐφαρμογὴν τῆσ τοιαύτησ ἀνατροφῆσ. Διότι διὰ νομοθετημάτων δὲν εἶναι ποτε δυνατὸν νὰ γίνῃ καμία πρόοδοσ, ἂν δὲν προηγηθῇ ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἐν ὄλη τῇ κοινωνίᾳ, πρόοδοσ διανοητικὴ καὶ ἠθικὴ. Διὰ τοῦτο θ' ἀργήτῃ ἀκόμη νὰ βάλῃ ρίζασ εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ λαοῦ ἡ ἀπλουστάτη ἀλήθεια, ὅτι ἡ γέννησισ ἀσθενῶν καὶ ἐκφυλισμένων τέκνων εἶναι τὸ βαρύτερον ἔγκλημα, τὸ ὁποῖον ὁ ἄνθρωποσ ἠμπορεῖ νὰ διαπράξῃ. Πρὸσ τὸ παρὸν συμβουλάσ μόνον ἠμποροῦμεν νὰ δώσωμεν, διότι ὑπάρχουν βεβαία ἄνθρωποι, εἰς τοὺσ ὁποίουσ δὲν εἶναι ἀδιάφορον ἂν τὰ τέκνα τῶν ἦναι ὑγιῆ ἢ ἐκφυλισμένα! Αὐτοὺσ τοὺσ ἄνθρώπουσ τοῦλάχιστον ἠμποροῦμεν ἀπὸ τῶρα νὰ συμβουλευσωμεν λέγοντεσ, ὅτι ὁ ὑγιῆσ ἄνθρωποσ, ὁ ὁποῖοσ θέλει νὰ ἔχῃ ἀπογόνουσ ὑγιεῖσ, χρεωστέῖ

1^{ον}. νὰ μὴ νυμφεύῃται κόρην ἀπὸ οἰκογένειαν φυματιῶντων.

2^{ον}. νὰ μὴ νυμφεύῃται κόρην ἀπὸ οἰκογένειαν νευροπαθῶν καὶ

3^{ον}. νὰ μὴ νυμφεύῃται κόρην μεθύσου.

Κατὰ φυσικὸν λόγον καὶ ἡ κόρη ἔχει τὸ δικαίωμα ν' ἀπαιτήτῃ τὰ ἴδια ἀπὸ τὸν μνηστῆρά τῆσ. Ἄλλ' ἐφ' ὅσων αἱ νεάνιδεσ ἀνατρέφονται συστηματικῶσ ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ τῶν σπουδαιοτέρων ζητημάτων τοῦ βίου, χρεωστοῦν τοῦλάχιστον οἱ γονεῖσ νὰ συναισθάνωνται, ὅτι αὐτοὶ ἔχουν καθῆκον νὰ σκέπτωνται τὰ ζητήματα ταῦτα καὶ νὰ φροντίζουσι περὶ τῆσ βιοτικῆσ εὐτυχίασ τῶν θυγατέρων τῶν.

Ἡ μόνη ἔνστασις, ἡ ὅποια ἠμπορεῖ νὰ γίνῃ εἰς τὰσ ἀνωτέρω, κατ' ἐμέ, ὀρθοτάτασ παρατηρήσεισ τοῦ Bunge, εἶναι ὅτι τὸ ὑλικὸν τῆσ στατιστικῆσ του δὲν εἶναι ἀκόμη τόσων, ὥστε νὰ ἐπιτρέπῃ τὴν ἐξαγωγὴν συμπερασμάτων τοιαύτησ ὀλκῆσ. Καὶ ὁμῶσ ὅσων καὶ ἂν ἦναι μικρόν, μοὶ φαίνεται ὅτι ἔχει πληρέστατον δίκαιον. Καὶ ἀντὶ νὰ πτοηθῇ ἀπὸ τὸ μέγεθοσ τοῦ προβλήματοσ, ἐξακολουθεῖ ἀκό-

μη άόκνως συλλέγων και παρακαλεί δλους τούς όπουδήποτε συναδέλφους νά βοηθήσουν αύτόν εις τό φιλανθρωπότατον έργον, άποστέλλοντες όσον τό δυνατόν άκριβείς πληροφορίας συμφώνως μέ τό δείγμα του δελτίου, τό όποϊον σās ύπεβλήθη. Εύχης έργον θά ήτο, νομίζω, άν και οι συνάδελφοι τής πόλεως ήμων, προς αύτό τό συμφέρον τής καθ' ήμās κοινωνίας, ενέκυπτον εις τήν μελέτην του ζητήματος τούτου και παρείχον τήν πολύτιμον αύτων σύμβολήν εις τόν φιλόανθρωπον φυσιολόγον τής Βασιλείας.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΠΙ'

9 *Ιανουαρίου 1902.

Προεδρία Ι. ΜΠΙΣΤΗ

Ο κ. **Πρόεδρος** παρακαλεί τόν κ. Νούλην όπως καταλάβη τήν θέσιν του προέδρου και άνακοινοῦται **περίπτωσιν τραυματιοῦ ένοφθαλμου.**

Κύριοι,

Ο τραυματικός ένοφθαλμος άποτελεί πάθην σπανίαν έτι, χρήζουσαν περαιτέρω μελέτης, ιδίως δ' ως προς τήν παθογένειαν αύτης. Ως τραυματικός ένοφθαλμος δέον νά έκσημαίνηται ή έμέσως μόνον ένεκα τραύματος τής γειτονίας του όφθαλμου επιγιγνομένη έμβύθισις αύτου έν τῷ κόγχῳ, ως ιδία παρατηρείται επί τρώσεως του άνω κογχικοῦ χείλους. Συνεπώς υπό τήν άνωτέρω έπισημιάν δέον νά μή συμπεριλαμβάνηται ό ένοφθαλμος, όστις είναι επακόλουθος άμέσου επί του όφθαλμου τραύματος, ως π. χ. επί ειςδύσεως όξέος άντικειμένου έν τῷ κόγχῳ ή επί τρώσεως του όφθαλμου δια κέρτατος βοός. Έν τοιαύταις περιπτώσεσι παρατηρήθη ότι τό τραῦμα επήνεγκε τήν εις τήν ρινικήν κοιλότητα ή τό ίγμόρειον άντρον έκβολήν του όφθαλμου.

Γνησίας, ως ειπείν, περιπτώσεις τραυματικού ένοφθαλμου, ό Daulnoy¹ συνήθροισε περίπου τεσσαράκοντα. Ταύταις δέον νά προστεθῆ και ή έπομένη περίπτωση :

Ο κ. Ν..., ηλικίας 58 ετών, έλαβε δια τέμνοντος όργάνου διάφορα τραύματα, ών έν ένετοπίζετο κατά τό άνω δεξιόν κογχικόν χεί-

λος. Δύο μετά τόν τραυματισμόν ήμέρας έπισκεφθέντες τόν άσθενή παρατηρήσαμεν εις τόν όφθαλμόν και τήν περιοφθαλμιον χώρην τά εξής: Έν τῷ άνω κογχικῷ χείλει κατά τό έτω τριτημόριον αύτου ύφίστατο τραῦμα γραμμοειδές καθετον μήκους 1 έ.μ. άφορών μόνον τά μαλακά μέρη· τό άνω βλέφαρον ήτο έξωδηκός, ό βολβός δ' αύτός πλήν ευρείας εκχυμώσεως ουδεμίαν άλλην άλλοίωσιν έφερεν. Ένεκα δέ τής γενικῆς του άρρώστου καταστάσεως δέν έπεχειρήσαμεν τήν όφθαλμοσκόπησιν αύτου άκρεσθέντες εις τήν πρόχειρον εξέτασιν τής όξυδερκειας, ήτις ουδεμίαν κατεδείκνυεν άλλοίωσιν. Σημειώτέον ότι ό βολβός κατά τήν προς τά πρόσω και κάτω κλίσιν τής κεφαλῆς δέν μετέβλεθεσιν, πίεσις δ' επί του κογχικοῦ χείλους ουδεμίαν προκύαλει ευαισθησίαν, δι' ής ήδυνάμεθα νά παραδεχθώμεν κατάγμζ του όστού.

Μετά παρέλευσιν δέκα από του τραυματισμοῦ ήμέρας τό τε οίδημα του βλεφαρρου και τό εκχύμωμα του βολβικοῦ επιπερυκόςτος σχεδόν εξηλείφθησαν, ό δέ άρρωστος έπαρουσίαζε τά εξής φαινόμενα: Ο δεξιός όφθαλμός ήδράζετο 4 χιλιοστόμετρα βυθιώτερον του άριστερου όφθαλμου έν τῷ κόγχῳ, έφαινετο δέ καθόλου σμικρότερος ή βλεφαρική σχισμή ήτο στενωτέρα, του ύψους αύτης άνερχομένου κατά τήν προς τά πρόσω ίξιν του βλέμματος εις 11 χμ. έν τῷ ύψος τής σχισμῆς του άριστερου ήτο 14 χμ. Αι κινήσεις του βολβου κατά φύσιν έχοντας τήν δψιν ειχον τήν αύτήν ως και οι του ύγιους όφθαλμου έκτασιν διπλωπία και κατά τήν δι' έγχρόου ύαλου εξέτασιν δέν ύφίστατο. Η τάσις του όφθαλμου ήτο φυσιολογική, τό εύρος τής κόρης ίσον τῷ τής κόρης του ύγιους όφθαλμου και ή άνείδρασις αύτης κατά φύσιν. Η όξυδερκεια άνερχετο κατ' άμφοτέρους τούς όφθαλμούς εις $\frac{6}{8}$ βελτιουμένη εις $\frac{6}{8}$ τῆ προσθέσει +1.50 διςπτριάς. Η έκτασις του όπτικοῦ πεδίου ήτο φυσιολογική. Το όφθαλμοσκόπιον ουδεμίαν του βυθοῦ του όφθαλμου άνεύρισκεν άλλοίωσιν.

Έκ των άναγραφέντων συμπτωμάτων δήλον γίνεται, ότι πρόκειται περιπτώσεως κυρίως **τραυματικοῦ ένοφθαλμου** επιτυμβαντος μετά τρώσιν έλαττοάν του άνω κογχικοῦ χείλους άνευ κατάγματος των όστείνων του

1. Daulnoy. De l'ophthalmie traumatique. 1899.

κόγχου τοιχωμάτων, δι' οὐ ἡδύνατο νὰ προκύψῃ αὐξήσις τῆς περιεκτικότητος αὐτοῦ, συνεπῶς δ' ἡ ἐμβύθισις τοῦ βολβοῦ. Ἐν τῇ περιπτώσει αὐτῇ δὲν ὑφίστατο πάρεσις τοῦ ἀνυψωτῆρος τοῦ βλεφάρου, ὡς παρατηρήθη ἐπὶ τινων περιπτώσεων, οὔτε τοιαύτη τῶν ὀφθαλμικῶν μυῶν, ὡς π. χ. ὑπῆρχεν ἐπὶ τῆς περιπτώσεως τοῦ Maklakow¹, ὅστις ἀναφέρει καὶ ἐλαφρὰν στένωσιν τοῦ ὀπτικοῦ πεδίου, ἣν ὁ ἡμέτερος ἄρρωστος, ὡς ἐρρήθη, δὲν ἐπαρουσίαζεν. Τὸ ἀρνητικὸν ἀποτέλεσμα τῆς ὀφθαλμοσκοπικῆς ἐξετάσεως τοῦ βυθοῦ συμφωνεῖ πρὸς τὰς παρατηρήσεις τῶν συγγραφῶν, καθ' ἃς οὗτος ἐν γένει εἶναι φυσιολογικός.

Πρὸς ἐξήγησιν τῆς γενέσεως τοῦ τραυματικοῦ ἐνοφθάλμου ἀναγράφομεν τὰς ἐξῆς θεωρίας:

Ὁ Lang² ἀποδίδει τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ τραυματικοῦ ἐνοφθάλμου εἰς εὐρυνσιν τοῦ κόγχου, ἕνεκα κατάγματος ἢ καταβυθίσεως μοίρας τοῦ ὀστείου τοιχώματος. Ἐν τῇ περιπτώσει αὐτῇ ὁ ὀφθαλμὸς ἐμβυθίζεται τῇ ἐπιρρεῖα τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πιέσεως. Ἡ θεωρία αὕτη εἶναι ἡ *δοτεῖνη*.

Ὁ Gessner³ καὶ ὁ Löw⁴ ἐμόρφωσαν τὴν θεωρίαν τῆς *συσπάσεως* τοῦ κογχικοῦ ἱστοῦ. Κατὰ τὴν θεωρίαν αὐτὴν ἐν τῷ κογχικῷ ἱστῷ ἀναπτύσσεται φλεγμονώδης ἐπιξεργασία ὀφειλομένη τῷ τραυματισμῷ τοῦ περιοστίου.

Ἡ τρίτη θεωρία εἶναι ἡ *νευρική*. Κατὰ αὐτὴν ὁ Schapringer⁵ ὑποτίθησιν ὅτι βλάβη τις τῶν ἰνῶν τοῦ συμπαθητικοῦ νεύρου παράγει ἐνοφθαλμὸν διὰ παραλύσεως τοῦ κογχικοῦ μυὸς τοῦ Müller. Τούναντίον ὁ Beer⁶ παραδέχεται οὐχὶ παράλυσιν ἀλλὰ διέγερσιν

τοῦ συμπαθητικοῦ νεύρου. Διὰ ταύτης παράγεται σπασμὸς τῶν ἀγγείων, ὡς ἐκ τούτου δ' ἔλλιπής θρέψις τοῦ κογχικοῦ ἱστοῦ, ἣν παρακολουθεῖ ἐμβύθισις τοῦ ὀφθαλμοῦ. Ὁ Rohmer¹ ἀπέδωκε τὸν ὑπ' αὐτοῦ παρατηρηθέντα ἐνοφθαλμὸν εἰς ἐξαφάνισιν ἢ τοῦλάχιστον ἐλάττωσιν τοῦ λιπώδους ἱστοῦ τοῦ κόγχου, συνεπεία τροφικῆς διαταραχῆς ἐπακολούθου νευρικῆς βλάβης παραχθείτη ὑπὸ τοῦ τραύματος. Ὁ Himly καὶ Fuchs² ἐξήγησαν τὴν γένεσιν τοῦ ἐνοφθάλμου ἐπὶ περιπτώσεώς τινος, ἐκ τῆς ἐπ' αὐτῆς ὑφισταμένης παραλύσεως τοῦ μείζονος καὶ ἐλάσσονος λοξοῦ μυός.

Ὁ Maklakow³ παραδέχεται περιφερικὴν βλάβην τοῦ συμπαθητικοῦ, ἐπειδὴ δὲ συνυπάρχουσι καὶ πάρεσις τῶν ὀφθαλμικῶν μυῶν, πρὸς ἐξήγησιν αὐτῶν ὑποτίθησι τὴν βλάβην ἑδραζομένην καθ' ὃ μέρος τὰ ἐνδιαφερόμενα νεῦρα ἀποτελοῦσι δέσμη, ἣτοι εἰς ἀπόστασιν 4 περίπου χμ. πρὸ τοῦ ὀπτικοῦ τμήματος καὶ ἀκριβῶς ὅπισθεν τοῦ βλεφαριδικοῦ γαγγλίου. Κατὰ τὸ μέρος τοῦτο τὰ ὀφθαλμικά νεῦρα περιβάλλουσι τὴν ὀφθαλμικὴν ἀρτηρίαν. Ἐὰν ἤδη βλάβη τις διαρρήξῃ τὸ ἀγγεῖον τοῦτο, θὰ προκύψῃ αἱμορραγία, ἐπαγομένη πρῶτον μὲν ἐξ ὀφθαλμοῦ εἶτα δὲ διὰ νευρικῆς διεγέρσεως ρυσπασιν μυϊκῆν. Διὰ τῆς αἱμορραγίας προκύπτει, ὡς παραδέχεται ὁ Maklakow, βλάβη τῶν νεύρων τῶν διελαυνόντων τὴν χώραν αὐτὴν.

Ἐπὶ τῆς ἡμετέρας περιπτώσεως, ὡς ἐκ τῆς ἀνωτέρω περιγραφῆς ἐξάγεται, δὲν δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ ἡ ὀστεινὴ θεωρία, καθότι οὐδὲν φαινόμενον ἐπέτρεπε νὰ συμπεράνωμεν βλάβην τῶν ὀστεινῶν τοιχωμάτων τοῦ κόγχου, δυναμένην νὰ ἄρῃ τὴν φυσιολογικὴν σχέσιν τοῦ χώρου τοῦ κόγχου πρὸς τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ. Φρονοῦμεν ὁμῶς, ὡς ἀνωτέρω ἐρρήθη, ὅτι ἡ τοιαύτη περίπτωσις δέον ν' ἀποκλείηται τῶν κυρίως περιπτώσεων τοῦ τραυματικοῦ ἐνοφθάλμου.

Καὶ ἡ θεωρία τῆς *συσπάσεως* τοῦ κογχικοῦ ἱστοῦ, ἕνεκα φλεγμονῆς αὐτοῦ ἥκιστα εἶναι ἐφαρμόσιμος ἐπὶ τῆς προκειμένης περιπτώσεως, ἐπειδὴ τὸ διαρρηῦσθαι ἀπὸ τῆς τρώσεως δε-

1. Maklakow. De l'enophtalmie traumatique. *Klinique ophtalmol.* ἀριθ. 4, 1898.

2. Lang. Traumatic enophtalmus with retention of perfect acuity of vision. *Transactions of the ophtalmol. Society* τόμ. IX σελ. 41.

3. Gessner. Enophtalmus traumaticus. *Archiv für Augenheilkunde* τόμ. XVIII σελ. 297.

4. Löw. Beitrag zur Lehre von Enophtalmus. 1890.

5. Schapringer. Beitrag zur Casuistik des Enophtalmus traumaticus. *Klinische Monatsblätter für Augenheilkunde* τόμ. XXXI σελ. 309.

6. Beer. Studien über den traumatischen Enophtalmus. *Archiv für Augenheilkunde* XXV σελ. 315.

1. Rohmer. Uu cas d'enophtalmie traumatique. *Annales d' Oculist.* Octobre 1899.

2. Fuchs. *Wiener Klinische Monatschrift.* A. 10.

3. Maklakow. *Loc. cit.*

καήμερον χρονικόν διάστημα είναι λίαν βραχὺ πρὸς συντέλειαν τοιαύτης ἐπεξεργασίας. Περαιτέρω τοιαύτη φλεγμονή εἶδει νὰ παρακολουθῆται ὑπὸ συμφύσεων τοῦ βολβοῦ πρὸς τοὺς περιβάλλοντας αὐτὸν ἰστούς μετὰ συνεποῦς περιορισμοῦ τῶν κινήσεων τοῦ ὀφθαλμοῦ. Ἡ εὐκίνησις ὁμῶς τοῦ βολβοῦ διετηρήθη ἐπὶ τῶν πλείστων παρατηρηθεισῶν περιπτώσεων, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς ἡμετέρας, τοῦθ' ὅπερ ἀποκλείει τὴν ἐπὶ ταύτης παραδοχὴν τῆς φλεγμονώδους τοῦ ἰστοῦ τοῦ κόγχου συσπάσεως.

Ἡ νευρική θεωρία ἢ ἐρειδομένη ἐπὶ τῆς παραλύσεως τοῦ συμπαθητικοῦ τυγχάνει ἢ μᾶλλον πρόσφορος πρὸς διασάφην τῶν αἰτίων τοῦ τραυματικοῦ ἐνοφθάλμου. Εἰς τὴν ἐδραίωσιν τῆς θεωρίας ταύτης συμβάλλουσιν αἱ τε γνώσεις ἡμῶν ἐκ τῆς φυσιολογίας καὶ αἱ κλινικαὶ παρατηρήσεις. Ἐὰν τμηθῆ ἡ τραχηλικὴ μοῖρα τοῦ συμπαθητικοῦ νεύρου, προκύπτει συστολή τῆς κόρης, καὶ ἐμβύθισις τοῦ βολβοῦ ἐν τῷ κόγχῳ. Ἐνεκα τῆς ἐμβυθίσεως τὰ βλέφαρα πλησιάζουσι πρὸς ἄλληλα κατὰ τι καὶ ἢ βλεφαρική σχισμὴ φαίνεται ὡς ἐκ τούτου ἦτον τῆς κατὰ φύσιν εὐρείας. Καὶ ἡ μὲν συστολή τῆς κόρης ἀποδίδεται εἰς παράλυσιν τοῦ διαστολέως τῆς κόρης, ἡ δὲ ἐμβύθισις τοῦ βολβοῦ εἰς τὴν παράλυσιν τοῦ κογχικοῦ μυδὸς τοῦ Müller. Περαιτέρω παρατηρεῖται διαστολή τῶν ἀγγείων τοῦ ἡμίσεος τοῦ προσώπου κατὰ τὴν παράλυτον πλευράν, ὡς καὶ ἀνύψωσις τῆς θερμοκρασίας.

Τὰ ἀποτελέσματα τῶν φυσιολογικῶν τεινῶν πειραμάτων βεβαιοῦνται διὰ τῶν κλινικῶν παρατηρήσεων, ἀφ' ὅτου ἡ ἐκτομὴ τοῦ συμπαθητικοῦ ἐφηρμόσθη ἐν τῇ θεραπευτικῇ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐξοφθάλμου μετὰ βρογχοκλήης, τοῦ γλαυκώματος καὶ τῆς ἐπιληψίας. Οὕτως ὁ Jaboulay¹ παρετήρησε, μετὰ ἐκτομῆν τοῦ συμπαθητικοῦ ἐπὶ ἐπιληπτικοῦ τινος, τὴν ἀνάπτυσιν ἐνοφθάλμου. Ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς ἐξέτελεσεν ἐπὶ ἐξοφθάλμου μετὰ βρογχοκλήης τὴν αὐτὴν ἐγχείρησιν, καὶ ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἐξάλειψιν τοῦ ἐξοφθάλμου. Ἐπίσης ὁ Jonnesco² ἔτρε κατὰ ἀποτελέσματα ἐπὶ

ἐξοφθάλμου τῆς νόσου τοῦ Basedow, διὰ τῆς ἐξαιρέσεως τοῦ αὐχενικοῦ συμπαθητικοῦ.

Ἐκ τούτων καταφαίνεται, ὅτι ἐν τῷ συμπαθητικῷ νεύρῳ δεόν ν' ἀναζητήσωμεν τὸ αἷτιον τοῦ τραυματικοῦ ἐνοφθάλμου καὶ δὴ εἰς παράλυσιν καὶ οὐχὶ διέγερσιν αὐτοῦ, ὡς φρονεῖ ὁ Beer, καθότι ἐπὶ τῆς τελευταίας, ὡς φυσιολογικὰ πειράματα δεικνύουσι, προκύπτουσι τάναντία ἢ ἐπὶ τῆς παραλύσεως, ἦται διαστολή τῆς κόρης, μειζων εὐρυνσις τῆς βλεφαρικής σχισμῆς, σπασμοὶ τῶν ἀγγείων καὶ ἐξοφθαλμος.

Ἡ παρατήρησις ἡμῶν ἀποτελεῖ ἀξιοσημείωτον συμβολὴν εἰς τὴν νευρικήν θεωρίαν, ἥτοι τὴν παράλυσιν τοῦ συμπαθητικοῦ, ἣν ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει παραδεχόμεθα ὡς τὸ αἷτιον τῆς γενέσεως τοῦ ἐνοφθάλμου. Ἐνταῦθα οὔτε κάταγμά τι τοῦ κόγχου οὔτε φλεγμονὴ τοῦ ἰστοῦ αὐτοῦ οὔτε παράλυσίς τις ὀφθαλμικοῦ μυδὸς, δύνανται νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψει, ὡς ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ τοῦ ἀρρώστου ἐξάγεται. Ὡς πρὸς τὴν ἔδραν τῆς βλάβης τοῦ συμπαθητικοῦ, ὡς ὁ Maklakow καὶ Rohmer, φρονούμεν, ὅτι αὕτη δεόν νὰ ἦται περιφερικὴ καὶ ἐνδοκογχική, καθότι ἡ τομὴ τοῦ τραχηλικοῦ συμπαθητικοῦ ἐπάγεται πλὴν τοῦ ἐνοφθάλμου καὶ ταραχὰς ἀγγειακῆς, αἰτινὲς ὁμῶς ἐλλείπουσιν ἐπὶ τοῦ τραυματικοῦ ἐνοφθάλμου. Ἐχοντες δὲ ὑπ' ὄψει ὅτι κατὰ τοὺς φυσιολόγους αἱ ἐν τῷ κόγχῳ παραλλαγαὶ τῆς θέσεως τοῦ βολβοῦ ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς δράσεως τοῦ κογχικοῦ μυδὸς Müller, παραδεχόμεθα ὡς πρόσφορον πρὸς ἐξήγησιν τῆς γενέσεως τοῦ ἐνοφθάλμου ἐπὶ τῆς ἡμετέρας περιπτώσεως τὴν θεωρίαν τοῦ Schapringger, καθ' ἣν ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ τραύματος τοῦ κογχικοῦ χεῖλους, προκύπτει βλάβη τις τῶν συμπαθητικῶν ἰνῶν μετὰ συνεποῦς παραλύσεως τοῦ κογχικοῦ μυδὸς τοῦ Müller. Δὲν διελευκάνθη ὁμῶς εἰςέτι κατὰ ποῖον τρόπον δύναται νὰ ἐπενεργήσῃ τοιοῦτον τραῦμα καὶ προκαλέσῃ παράλυσιν τῶν τὸν ῥηθέντα μὲν ἐννευρῶντων συμπαθητικῶν ἰνῶν. Καὶ ὅταν μὲν τὸ τραῦμα ἦναι τοιοῦτον ὥστε νὰ προκύψῃ αἰμορραγία ἐνδοκογχική, μάλιστα δὲ

1. Jaboulay. La section du Sympathique cervical dans les effets sur la vision chez l'homme. Lyon médical. 10 Nov. 1895.

2. Jonnesco. La resection totale et Bilaterale

du Sympathique cervical Annales d'Oculistique Mars, 1897.

καθ' ὃ μέρος φρονεῖ ὁ Maklakow, τότε ἡδύνατο νὰ παραδεχθῆ τις ὅτι ἡ ἐκχυθεῖσα ποσότης αἵματος πιέζουσα τὰς συμπαθητικὰς ἴνας παραλύει αὐτάς· ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει καταληπτὴ ἐπίσης ἔσται καὶ ἡ ἐπὶ τινων περιπτώσεων παρατηρηθεῖσα πάρεσις τῶν ὀφθαλμικῶν μυῶν. Ἄλλ' ἐν τῇ περιπτώσει ἡμῶν ἡ ὑπόθεσις αὕτη δὲν εἶναι δυνατὴ, καθότι ἐπ' αὐτῆς ἐλείπον φαινόμενα ἐνδοκογχικῆς αἱμορραγίας. Ἡμεῖς πρὸς ἐξήγησιν τῆς ἐπὶ τοῦ συμπαθητικοῦ ἐπηρείας τοῦ τραύματος ὑποτιθέμεθα, ὅτι δι' αὐτοῦ ἐνεργεῖται ἐρεθισμὸς ἐπὶ τοῦ ὑπερκογχίου νεύρου, ὅστις μεταβιβαζόμενος διὰ τοῦ βλεφαριδικοῦ γαγγλίου εἰς τὴν συμπαθητικὴν ρίζαν αὐτοῦ παρακλύει τὴν λειτουργίαν αὐτῆς καὶ ἐπάγεται παράλυσιν τῶν τὸν κογχικὸν μῦν τοῦ Müller ἐννευρούτων συμπαθητικῶν ἰνῶν. Εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἀγόμεθα ἐκ τῆς παρατηρήσεως ὅτι ὁ τραυματικὸς ἐνόφθαλμος ἀναπτύσσεται ἰδίᾳ ἐπὶ τραύματος τοῦ κογχικοῦ χείλους ἐντοπιζομένου κατὰ τὴν κυριαρχίαν τοῦ ὑπερκογχίου νεύρου, ὡς συνέβη ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου ἀρρώστου. Ἄν ἡ ἐπίσχεσις τῆς λειτουργίας τῆς συμπαθητικῆς ρίζης ὑφίσταται ἐπὶ μακρότερον χρόνον, τότε δύναται νὰ προκύψῃ ἐκφύλισις τῶν συμπαθητικῶν ἰνῶν καὶ ἐπομένως ὁ ἐνόφθαλμος νὰ καταστῆ μόνιμος. Τὴν ὑπόθεσιν ἡμῶν ταύτην ἴσως δύναται νὰ ὑποστηρίξῃ καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Björström¹ εἰς νευραλγίας τοῦ τριδύμου νεύρου ἀποδιδουμένη περίπτωσις ἐνοφθάλμου.

Ἡ πρόγνωσις τοῦ τραυματικοῦ ἐνοφθάλμου δύναται καὶ πρὸς τὴν ὄρασιν νὰ ἦναι κακὴ, ἐὰν οὗτος ἀναπτυχθῆ ἔνεκα κατάγματος τῶν τοιχωμάτων τοῦ κόγχου ἢ ἐνδοκογχικῆς αἱμορραγίας.

Ἐν ταῖς περιπτώσει ταύταις δῆλον εἶναι ὅτι δύναται νὰ ἐπέλθῃ βλάβη τοῦ ὀπτικού νεύρου, συνεπαγομένη τὴν ἀτροφίαν αὐτοῦ. Οὕτω δ' ἐξηγεῖται ὅτι περιπτώσεις τινὲς κατέληξαν εἰς τυφλωσιν. Ὅταν ὁμως πρόκηται περὶ ἐνοφθάλμου, ὑφειλομένου εἰς τὴν ἀνωθι βῆθειαν αἰτίαν, τότε ἡ πρόγνωσις ὡς πρὸς τὴν ὄρασιν τοῦ ὀφθαλμοῦ δύναται νὰ θεωρηθῆ

καλὴ, ἐπειδὴ ἀπλὴ μόνον παράλυσις τοῦ συμπαθητικοῦ δὲν δρᾷ ἐπιβλαβῶς ἐπὶ τὴν ὄρασιν, ὡς κατεδείχθη ἐκ τῶν ἄχρι τοῦδε ἐπὶ παθήσεων (π. χ. ἐπιληψίας) μετὰ φυσιολογικῆς ὀράσεως τελεσθεισῶν ἐκτομῶν τοῦ συμπαθητικοῦ. Καὶ ἡ ἡμετέρα περίπτωσις ἐπιτρέπει νὰ τεθῆ ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην πρόγνωσις καλὴ, ὡς πρὸς τὴν ὄρασιν, καθότι παρήλθεν ἤδη τρίμηνον διάστημα ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἐνοφθάλμου, χωρὶς ἡ ὀξυδέρκεια νὰ ἀλλοιωθῆ πως. Ἡ πρόγνωσις ὁμως δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ ἐπίσης εὐνους καὶ ὅσον ἀφορᾷ αὐτὴν τὴν τοῦ βολβοῦ ἐμβύθισιν καὶ ἰδίᾳ δ' ὅταν αὕτη ὑφίσταται πρὸ ἀρκούντος χρόνου, ὥστε αἱ παραλυθεῖσαι ἴνες τοῦ συμπαθητικοῦ νὰ ὑπέστησαν ἤδη ἐκφύλισιν. Ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου τοῦλάχιστον ἀρρώστου ἔχομεν ἐλαφρὰν μόνον βελτίωσιν τοῦ ἐνοφθάλμου.

Ὡς πρὸς τὴν *θεραπείαν* τοῦ τραυματικοῦ ἐνοφθάλμου ὁ Darier¹ ἐξετέλεσε τὴν τενοντοτομίαν τῶν ὀρθῶν μυῶν, ἐρειδόμενος ἐπὶ τῆς παρατηρήσεως ὅτι αὕτη ἐπὶ τοῦ στραβισμού παρακολουθεῖται ὑπὸ ἐξοφθάλμου. Ἡ θεραπεία ὁμως αὕτη καὶ περ βελτιοῦσα τὸν ἐνόφθαλμον, εἶναι συμπτωματικὴ μόνον, μὴ πληροῦσα τὴν ἐνδειξιν, ἥτις ἀπορρεῖ ἐκ τῆς πιθανωτέρας αἰτίας τῆς νόσου, ἥτοι τῆς παραλύσεως τοῦ συμπαθητικοῦ. Πρὸς ταύτην ἐνδείκνυται ἡ ἐπὶ τοῦ τραχηλικοῦ συμπαθητικοῦ ἐφαρμογὴ τοῦ ἡλεκτρικοῦ ρεύματος, δι' οὗ ὁ Rohmer² ἔσχεν ἐλάττωσιν τοῦ ἐνοφθάλμου ἀξιοσημείωτον. Καὶ ἡμεῖς ἐφαρμύσαντες ἀσθενὲς συνεχῆς ρεῦμα ἔσχομεν ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου ἀρρώστου ἐλαφρὰν βελτίωσιν τοῦ ἐνοφθάλμου αὐτοῦ.

Ὁ κ. *Γαβριηλίδης* ἐπιβεβαιοῖ ἀπὸ ἰδίας ἀντιλήψεως τὴν διάγνωσιν τῆς παθήσεως καὶ ἀναδεικνύει τὴν σπουδαιότητα τῆς παρατηρήσεως διὰ τὴν σπανιότητα αὐτῆς.

Ὁ κ. *Νούλης* ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἱπποκράτης ἤδη ἐπεδίωξε νὰ ἐξηγήσῃ ὅτι ἐπέρχεται καταστρεπτικὸς ἐνόφθαλμος ἔνεκα τραύματος τοῦ ὑπερκογχικοῦ νεύρου· διὰ δὲ τῆς ἐργασίας τοῦ κ. Μπίστη μανθάνομεν ὅτι καταστροφαὶ ὀφθαλμῶν ἐπιγί-

1. Björström. Fall of vasomotorish Enophthalmus. Upsala. läkareförm. förh, τόμ. X σελ. 378. 1875.

1. Darier. Clin. ophthalmol. αρ. 4. 1898.

2. Rohmer. Loc. cit Loc.

γνονται ἐκ παθήσεως τοῦ συμπαθητικοῦ νεύρου. Ἐρωτᾷ μήπως ἦτο δυνατόν διὰ τῆς θυροειδίνης, ἧς χρήσις ἐπιτυχῆς γίνεται κατὰ τῆς νόσου τοῦ Basedow, ἦτις κατὰ τὰς νεωτέρας δὲ θεωρίας σχεσίαν ἔχει πρὸς τὸ συμπαθητικόν, νὰ ἐπέλθῃ βελτίωσις εἰς τὸν ἐνόφθαλμον.

Ὁ κ. **Γαβριηλίδης** γνωρίζει ὅτι κατόπιν χρήσεως θυροειδίνης ἐπῆλθον παθολογικαὶ ἀλλοιώσεις τῆς θηλῆς τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου.

Εἶτα ὁ κ. **Παπανικολάου** λέγει τὰ ἐξῆς: Πάντες γνωρίζομεν τὴν ἀδημονίαν ἢν αισθάνονται οἱ ἄρρωστοι ὅταν ὁ ἰατρὸς ἐπιζητῇ διὰ μαχαιριδίου νὰ διανοίξῃ ἔστω καὶ ἐν ἐλάχιστον ἀπόστημα αὐτῶν. Ἡ ἀδημονία αὕτη παρά τισιν ἀσθενέσι κορυφούται εἰς πανικόν, ἰδίᾳ ὅταν πρόκηται νὰ γίνῃ χρήσις μαχαιρίου ἐντὸς τοῦ λαίμου, οὕτως ὥστε πολλακίς ὁ ἰατρὸς ἀπαξ ἀνασπάσας μάχαιραν ἀναγκάζεται ἀπρακτος νὰ βάλῃ αὐτὴν αὐθις ἐντὸς τῆς θήκης καὶ νὰ φύγῃ ἴσως περίλυπος διὰ τὴν μὴ ἐπιτέλεσιν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ. Ἄλλ' ἐκτὸς τοῦ φόβου τῶν ἀρρώστων καὶ ὁ ἰατρὸς ἔστιν ὅτε καταλαμβάνεται ὑπὸ δειλίας τινός, ὅταν διὰ τοῦ μαχαιριδίου σκοπῇ καὶ κατὰ τοὺς κανόνας ἀκόμη τῆς τέχνης νὰ διανοίξῃ ἀμυγδαλικόν ἢ περιαμυγδαλικόν τι ἀπόστημα· ὁ φόβος προέρχεται ἰδίως ἀπὸ ἐνδεχόμενον τραυματισμὸν κλάδου τινός τῆς ἀγιούσης φαρυγγαίας ἀρτηρίας κατὰ τὸ πρόσθιον ὑπερώιον τόξον. Ἄλλοτε ἡ ἀμηχανία τοῦ ἰατροῦ εἶναι μεγάλη ὅταν ἡ ὑπ' αὐτοῦ γενομένη ἐγχείρησις ἀντὶ πύου μόνον σταγόνας τινὰς αἵματος ἔφερεν εἰς φῶς. Τοῦτο δυστυχῶς συμβαίνει καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς μᾶλλον δοκίμους περὶ τὰ τοιαῦτα. Ὁ ἐγγηράσας π.χ. ἐν τῇ λαρυγγολογίᾳ καθηγητῆς M. Schmidt ἀναφέρει ὅτι κατορθώνει νὰ διανοίγῃ ἐπιτυχῶς 95% περιαμυγδαλικά ἀποστήματα διὰ τοῦ μαχαιρίου, οὕτως ὥστε ἀποτυγχάνει 5%.

Αἱ ἀποτυχίαι αὗται, ἰδίως ἀπὸ 3 ἐτῶν ἤδη, μὲ ἠνάγκασαν ν' ἀλλάξω πορείαν ἐν τῇ ἐγχειρήσει τῶν ἀποστημάτων τούτων καὶ ν' ἀκολουθῆσω τὴν ἀντίθετον φορὰν

ἐκείνης, ἢν συνήθως ἀκολουθοῦσι ταῦτα πρὸς αὐτόματον ἐκκένωσιν διὰ τῆς ἀμυγδαλῆς. Πρὸς τοῦτο εἰσάγω ὅσον τὸ δυνατόν βαθέως τὸ ἄκρον μιᾶς ὀρθογωνίως κεκαμμένης μήλης διὰ τῶν ἀνωτέρω ἰδίως κρυπτῶν τῆς ἀμυγδαλῆς ἀλληλοδιαδόχως μέχρις ὅτου παρατηρήσω πύον ἐκρέον παρά τὴν μήλην. Τότε διὰ τῆς κρύπτης ἐκείνης εἰσάγω τὸ ρύγχος κεκλεισμένης λαβίδος ἐντὸς τῆς ἀμυγδαλῆς εἰς ἐφικτὸν βάθος καὶ διανοίγω εἶτα τὰ σκέλη αὐτῆς, τὸ δὲ πύον ἐκρέει τότε διὰ τῆς διευρυνθείσης ὁδοῦ ἀκωλύτως. Ἡ ἀνίχνευσις τοῦ πύου ἀπαιτεῖ ἰκανὴν ὑπομονὴν ἐκ μέρους πρὸ παντὸς τοῦ ἰατροῦ· ἐνίοτε ὅμως οὗτος ὁδηγεῖται δι' ἐκκρίματος, ὅπερ ἀναβλύζει διὰ τινος κρύπτης, νὰ ἐπιτύχῃ τάχιστα τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ, τῆς ἐκκένωσης τοῦ ἀποστήματος διὰ τῆς μεθόδου ταύτης. Τῆς μεθόδου ταύτης ἐποησάμην χρῆσιν ἐπιτυχῇ ἐν ἀρχῇ καὶ εἰς ἐκείνας τὰς περιπτώσεις παρ' αἷς ἠστόχησα τοῦ σκοποῦ μου διὰ τοῦ μαχαιρίου, οὕτως ὥστε τοῦτο παρ' ἐμοῦ ἀπὸ πολλοῦ οὐδόλως λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν εἰς τὴν διανοίξιν τοιούτων ἀποστημάτων.

Ἡ μέθοδος αὕτη, ἧς χρῆσιν ποιούμαι ἀπὸ 3 ἐτῶν, εἶχεν ἤδη ἐπινοηθῆ καὶ δημοσιευθῆ σχεδὸν ὡς περιέγραψα ὑμῖν ταύτην ἐν ἀγνοίᾳ μου ἐν τῇ Münch. med. Wochenschrift, 1896, ὑπὸ τοῦ J. Kilian καὶ Ruault (Mercredi medical. 1893), μόλις δ' ἐσχάτως μοι ἐγένετο γνωστή. Ἐκρίνα ὅμως καλὸν ν' ἀναφέρω αὐτὴν ἐνταῦθα, διότι ἀλλαχόθεν (Escat, Maladies du Pharynx. 1901) κατακρίνεται ἀδίκως.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΠΙΑ

23 Ἰανουαρίου 1902.

Προεδρία I. ΜΠΙΣΤΗ

Ὁ κ. **Ἰατρόπουλος** ἀνακοινοῦται περὶ **Διονίνης ἐν τῇ Ὀφθαλμιατρικῇ τάδε:**

Κύριοι,

Ἡ διονίνη καίτοι μετρεῖ δύο μόλις ἔτη ἀφότου εἰσῆχθη ὡς θεραπευτικὸν μέσον ἐν τῇ ὀφθαλμιατρικῇ, ταχέως ἀνεδείχθη ἀνωτέρα

των κοινών ἐπαίνων, δι' ὧν συνήθως περιθάλλεται, ὡς νεογέννητόν τι βρέφος, πᾶν νέον φάρμακον ἐν τῇ πρώτῃ ἐμφανίσει. Ἐπειδὴ δὲ παρατηρῶ ὅτι παρ' ἡμῖν δὲν ἐγένετο εἰσέτι ἐν οὐδενὶ περιοδικῷ ἢ σωματικῷ ἢ ἀρμόζουσα περιγραφή των θεραπευτικῶν ιδιοτήτων καὶ ἀρετῶν, των ἐνδείξεων καὶ των θετικῶν ἢ ἀρνητικῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῆς, σπεύδω νὰ κινήσω τὸ διαφέρον ὑμῶν ὑπὲρ τοῦ νέου τούτου φαρμάκου διὰ συντόμου ἐκθέσεως των περὶ αὐτοῦ μέχρι τοῦδε εἰρημένων καὶ των πορισμάτων ἀτομικῆς μετ' αὐτοῦ γνωριμίας.

Ἡ διονίνη ὡς χημικὸν σῶμα ἦτο γνωστὸν ἀπὸ ἱκανῶν ἐτῶν,¹ ἀναφέρεται δὲ ὁ γάλλος χημικὸς Grimaux ὡς παρασκευάσας αὐτὸ τὸ πρῶτον τῷ 1880 ὑπὸ τὸ ὄνομα Codethyline. Κατατάσσεται εἰς τὴν οἰκογένειαν τῆς μορφίνης καὶ τῆς κωδεΐνης, ἐνθα ἡ μὲν κωδεΐνη εἶχει τύπον μεθυλομορφίνης ($C^{17} H^{18} (CH^3) NO^3 + H^2O$), ἡ δὲ διονίνη αἰθυλομορφίνης ($C^{17} H^{18} (C^2H^5) NO^3, HCL + H^2O$) ὑδροχλωρικῆς. Σημειωτέον ὅμως ὅτι ἡ μὲν κωδεΐνη² μετὰ τῆς μορφίνης εὐρίσκονται ἐν τῇ ἐνοργάνῳ φύσει (ὡς ἀλκαλοειδῆ τοῦ ὀπίου), ἐνῶ ἡ διονίνη παρασκευάζεται ὑπὸ τῆς τέχνης διὰ χημικῶν ἀντιδράσεων καταλλήλων ἐπὶ τῆς μορφίνης καὶ ἀντικαταστάσεως ἐνὸς ἀτόμου Ἡ τῆς ρίζης ($C^{17} H^{19} NO^3 + H^2O$) διὰ τῆς μονοδυνάμου πνευματορριζῆς τοῦ αἰθυλίου (C^2H^5).

Ἄλλ' ἡ εἰσαγωγή αὐτῆς εἰς τὴν θεραπευτικὴν πρὸς ἀντικατάστασιν τῆς κωδεΐνης καὶ τῆς μορφίνης ἔλαβε χώραν μόλις τῷ 1898³, ὀφείλεται δὲ εἰς τὴν γνωστὴν ἤδη (Pouchet) καὶ ἰδιάζουσιν ὑπεροχὴν των φαρμακοδυναμικῶν ιδιοτήτων, ἣν παρουσιάζουσι πᾶσαι αἱ αἰθυλικαὶ ἐνώσεις ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς μεθυλικὰς καὶ μὴ ἀλκαλικὰς ἐνώσεις ἐν ταῖς διαφοροῖς σειραῖς των πολυατομικῶν ἐνώσεων τοῦ ἀνθρακος. Πράγματι δὲ τῷ 1898 ὁ

Mering πρῶτος παρακινήθεις ἐκ τῆς θεωρίας ταύτης ἐμελέτησε τὰς φαρμακολογικὰς καὶ κλινικὰς ιδιότητες τῆς διονίνης καὶ ἐβεβαιώθη ἐμπράκτως περὶ τῆς ὀρθότητος ἐκείνης. Ἐὔρεν ὅτι τὸ ἀλκαλοειδὲς τούτο εἶχε σπουδαία προσόντα. Ἐν πρώτοις ἡ διαλυτότης αὐτοῦ ἦτο πολὺ ὑπερτέρα ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν μορφίνην, τὴν ἠρωΐνην, τὴν περονίνην καὶ τὴν κωδεΐνην (100 μέρη ὕδατος 15° διαλύουσι 14 μ. διονίνης), ἐξ οὗ ταχύτερα ἀπορρόφησις καὶ ἀπέκκρισις. Ἐπὶ δὲ τοῦ ὀργανισμοῦ ἐνήργει πολὺ ἠπιώτερον ἅμα καὶ ἀποτελεσματικώτερον ἐν πολλοῖς ἢ ἡ μορφίνη καὶ ἡ κωδεΐνη. Τούτου ἕνεκα εἰσῆχθη ταχέως ἐν τῇ παθολογίᾳ ὑπὸ των Schraeder καὶ Koste πρὸς ἀντικατάστασιν των εἰρημένων ναρκωτικῶν ἰδίως ἐπὶ των στηθικῶν νοσημάτων, ἐπὶ των μορφινομανῶν, ἐπὶ των μελαγχολικῶν κατὰ τὰ στάδια των διεγέρσεων κτλ.¹

Ἄλλ' ἂν καὶ ἐν τῇ παθολογίᾳ ἡ διονίνη ἐπέδειξε σπουδαία πλεονεκτήματα, ἐν τῇ ὀφθαλμιατρικῇ ὅμως ἀνέτειλεν αἰφνης ὡς ἀστήρ θεραπευτικὸς πρῶτης δυνάμεως, ἕνεκα ιδιότητος ἀκεσωδύνου ὄλως ἰδιαζούσης. Πρῶτην ἀπόπειραν ἐφαρμογῆς τῆς διονίνης ἐν τῇ ὀφθαλμιατρικῇ ἐποιήσατο τῷ 1899 ὁ ἐν Breslau ὀφθαλμιατρός Wolffberg², ἀπεπλανήθη ὅμως ἐξ ἐτέρας οὐκ εὐκαταφρονήτου ιδιότητος τοῦ φαρμάκου τοῦ νὰ προκαλῆ συχνάκις ὀρρώδη ἐξοίδησιν (χῆμωσιν), ἐνίοτε μάλιστα ἐντονωτάτην, τοῦ ἐπιπεφυκότος εἶτε ἐν μέρει εἶτε ἐν συνόλῳ μῆτε των βλεφάρων ἐξαιρουμένων. Διὸ ἐν ταῖς πρώταις αὐτοῦ μελέταις ἐξαίρει οὗτος τὴν λυμφαγωγὸν ιδιότητα τῆς διονίνης συγκρίνων αὐτὴν πρὸς τὴν δρᾶσιν των ὑπὸ τὸν ἐπιπεφυκότα ἐνέσεων τοῦ χλωριούχου νατρίου καὶ τοῦ κυανιούχου ὕδραρ-

1. Ἡ χρῆσις τῆς διονίνης εἶναι παρομοία τῇ τῆς κωδεΐνης Δίδεται ἐφ' ἀπαξ μέχρι 0,03 γρ. καὶ δις ἢ τρις τῆς ἡμέρας 0,01 γρ. μέχρι 0,02 γρ. Ἄλλὰ χρησιμοποιεῖται ἄριστα καὶ εἰς ὑποδορεῖς ἐνέσεις 0,15 γρ. μέχρι 0,03 γρ. ἐκάστοτε. Ἐπὶ των μορφινομανῶν ἢ δόσις ποικίλλει ἀναλόγως τοῦ ἰθιμοῦ τοῦ πάσχοντος ἀπὸ 0,05 γρ. μέχρι 0,10 γρ. καὶ 1 γραμμαρίου δι' ἡμέρας. Περὶ τῆς χρήσεως τῆς διονίνης ἐν τῇ παθολογίᾳ εὐρίσκει τις πολλὰ ἐν τῇ διδακτορικῇ διατριβῇ τοῦ Krijewski «De la Dionine—Thèse de Paris. 1900.

2. Wolffberg—Wochenschrift für Therapie und Hygiene des Augen. Sept. u. Oct. 1899.

1. Μνεία αὐτοῦ γίνεται καὶ ἐν τῇ Χημείᾳ Α. Χρηστομάνου (Ἐκδ. 1889. Τ. II, σελ. 830) ἐν τῷ περὶ μορφίνης κεφαλαίῳ μεταξὺ των παραγῶγων ἐνώσεων ταύτης ὑπὸ τὸ ὄνομα αἰθυλοαιθέρος τῆς μορφίνης ($C^{17} H^{18} NO^3 OC^2 H^5 + H^2O$).

2. Οὗχ ἦτιον καὶ ἡ κωδεΐνη παρασκευάζθη τεχνητῶς ἐκ τῆς μορφίνης.

3. J. von Mering—Merk's Bericht. 1898, s. 10.

γύρου, φρονών περι αὐτῆς ὅτι δύναται νὰ χρησιμοποιηθῆ ὅπου αὐταὶ ἐνδείκνυνται καὶ νὰ ἀντικαταστήσῃ αὐτάς ἕνεκα τῆς εὐχερ-
στεράς ἐφαρμογῆς. Ἐπὶ τῆ βάσει δὲ τῶν
πρώτων δοκιμῶν συνέστησε τὴν χρῆσιν τῆς
διονίνης εἰς κολλύριον 10% ἐν τῇ θεραπείᾳ
τῶν τραυμάτων τοῦ ὀφθαλμοῦ ὡς ἐπουλω-
τικόν, τῆς ἐξαιρέσεως τοῦ κρυσταλλώδους
φακοῦ ἐπὶ μυώπων ὡς ἀπορροφητικόν, ἰδίως
δὲ ἐπὶ φλεγμονῶν καὶ ἐξελκώσεων τοῦ κερα-
τοειδοῦς ὅπου ὁ ἐπιπεφυκῶς μένει ἀφλέγμαν-
τος. Ταῦτα δὲ χωρὶς τὰ ἀποτελέσματα τῶν
δοκιμῶν αὐτοῦ νὰ ὡσι λίαν ἐναργῆ, ἐνῶ ἀφ'
ἑτέρου ἢ ἰδιάζουσα παυσώδυνος ἰδιότης διε-
λάνθανεν αὐτὸν ἐντελῶς.

Ἄμεσως μετ' αὐτὸν ὁ Darier¹, ὁ ἐπινοη-
τῆς τῶν ὑπὸ τὸν ἐπιπεφυκῶτα ἐνέσεων, πα-
ρακινήθεις ὑπὸ τῶν εἰρημένων παρατηρή-
σεων περι λυμφαγωγῶν δράσεως τῆς διονίνης
ἔσπευσε νὰ δοκιμάσῃ αὐτὴν κατὰ τὰς ἐνδεί-
ξεις τοῦ Wolffberg καὶ ἐπεβεβαίωσε μὲν τὴν
χημικὴν δρᾶσιν τοῦ ἐν λόγῳ ἀλκαλοειδοῦς,
ἀλλ' οὐδεμίαν παρετήρησεν ὠφέλιαν ὥστε νὰ
συγκριθῆ πρὸς τὰς ὑπὸ τὸν ἐπιπεφυκῶτα ἐνέ-
σεις. Ἐπίσης καὶ οὗτος οὐδὲν ἀντελήφθη ἐκ
τῆς ἰδιαίτερας ἰδιότητος, ἣτις πρόκειται νὰ
καταστήσῃ τὴν διονίνην φάρμακον πολυτιμώ-
τατον ἐν τῇ ὀφθαλμιατρικῇ. Ἐν τούτοις, ἐξα-
κολουθῶν ὁ Darier τὰ πειράματα αὐτοῦ διὰ
τῆς διονίνης παρετήρησεν αἰφνης, κατὰ τὴν
θεραπείαν ρευματικῆς τινος ἰριδίτιδος ὄδυνηρο-
τάτης καὶ ἐπιμόνως ἀνθισταμένης εἰς τὴν
συνήθη θεραπείαν διὰ τῆς ἀτροπίνης, τῆς
ἀντιπυρίνης καὶ τοῦ ἰεὺλικοῦ νατρίου, ὅτι
διὰ τῆς ἐμβολῆς διονίνης ἀναμέσον τῶν βλε-
φάρων εἰς ποσότητα ἴσην κεφαλῇ καρφοβελό-
νης οἱ τε πόνοι ἐν βραχεῖ κατηνύσθησαν
ὅπως μὴ ἀναφανῶσι πλέον, ἢ δὲ φλεγμονὴ
τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐν ὀλίγαις ἡμέραις διελύθη τε-
λειῶς. Ἄμα τῇ παρατηρήσει ταύτῃ ἢ χρῆσις
τῆς διονίνης ἐγένετο σκοπιμωτέρα καὶ ἐντὸς
μηνὸς πλείοσαι περιπτώσεις ὄδυνηρῶν ὀφθαλ-
μικῶν παθήσεων ἀπέδειξαν ὅτι τὸ φάρμακον
τοῦτο εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἀκεσώδυνον, ἐνεργοῦν

κατὰ βάθος ἐπὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ ταχέως καὶ διαρ-
κῶς, ἀντιθέτως τῇ κοκαΐνῃ καὶ λοιποῖς τοπι-
κοῖς ἀνααισθητικοῖς τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἅτινα ἐνερ-
γοῦσιν ἐπιπολαιῶς καὶ ἐπὶ βραχύτατον χρόνον.

Τὴν πρώτην ἀνακοίνωσιν αὐτοῦ ὁ Darier
περὶ τῆς ἀκεσώδυνου ἰδιότητος τῆς διονίνης
ἐποίησατο τὴν 6 Μαρτίου 1900 ἐν τῇ Ὄφθαλ-
μολογικῇ Ἐταιρείᾳ τῶν Παρισίων¹, ἐνθα ἐκ-
θέτει πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ παρατηρήσεις τινὰς
περὶ τῆς ἐνεργητικῆς δράσεως τοῦ νέου φαρ-
μάκου ἐπὶ ἰριδίτιδος, ἰριδοκυκλίτιδος, ἐλκῶν
καὶ φλεγμονῶν τοῦ κερατοειδοῦς² ὑποδεικνύων
ἑλλείψει περιπτώσεων καὶ τὴν ἐφαρμογὴν αὐ-
τοῦ ἐπὶ ὄδυνηρῶν γλαυκωμάτων.

Ἀκολουθῶς ὁ Darier πρόεβη καὶ εἰς συγ-
κριτικὰς παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν συγγενῶν
ἀλκαλοειδῶν, κωδεΐνης, περονίνης, ἠρωίνης,
μορφίνης καὶ ἀκόνιτος³. Ἐκ τούτων ἡ κωδεΐνη
εὐρήθη ὄλως ἀδρανῆς, ἡ ἠρωίνη καὶ ἡ περο-
νίνη ἀσθενεῖς καὶ βραδεῖαι τὴν δρᾶσιν, ὀχλη-
ραὶ δὲ τῷ ὀφθαλμῷ δίκην ἀλλοτρίου σώματος
(ὡς δυσδιάλυτοι), ἡ μορφίνη ἐρεθιστικὴ ἀλλὰ
καὶ ἀρκούντως ἀκεσώδυνος, ἐνίοτε ὁμως ἐπὶ-
νεγκε καὶ λίαν ἐπικίνδυνα φαινόμενα γενικῆς
δηλητηριάσεως. Ἡ ἀκόνιτη εἰς κόνιν λίαν καυ-
στικὴ οὖσα, ἐν διαλύσει 1% ἔχει ἰκανὴν παυ-
σώδυνον δρᾶσιν καὶ μάλιστα ὅπου ἔρχεται ὁ
εἰς τὴν διονίνην ἰθισμός. Δηλητηριάσεως φαι-
νόμενα ἐλαφρὰ παρετηρήθησαν δις καὶ ἐξ
ἐνσταλάξεων κολλυρίου 5% ἠρωίνης καὶ ἀπαξ
βαρύτερα ἐξ ὑπὸ τὸν ἐπιπεφυκῶτα ἐνέσεως γρ.
0,005 ὅπως καὶ ἐπὶ ἐνσταλάξεων κολλυρίου
μορφίνης (ἥτοι ὠχρότης τοῦ προσώπου, ψυ-
χρὸς ἰδρῶς, λιποθυμίαι καὶ εἶτα ἔμετοι ἐπὶ
δίωρον). Ἐνῶ ἡ διονίνη καὶ διὰ τὸ εὐδιάλυτον
καὶ διὰ τὴν ἀποτελεσματικότητά καὶ διὰ τὸ
ὄλως ἀκίνδυνον εἰς τὸν ὄργανισμὸν εὐρήθη
ἀσυγκρίτως ὑπερτέρα ἀπάντων τῶν εἰρημένων
εἶτε εἰς ἐνσταλάξεις κολλυρίου 5% καὶ 10%,

1. Darier. Des analgésiques oculaires et en particulier de la Dionine (Société d'Ophthalm. de Paris, Séance de 6 Mars 1900—Clinique Ophthalm. 1900 p. 52, 61).

2. Daulnoy—Action analgésiante de la Dionine (Clin. Ophthalm. 1900 p. 80).

3. Darier—Nouvelle note sur les analgésiques et en particulier sur la Dionine (Clin. Ophthalm. 1900 p. 77).

1. Darier. De la Dionine et de son action sur la circulation lymphatique de l'œil (Clinique Ophthalmologique, 1899, p. 265).

είτε εις έμβολήν κόνεως, είτε εις ένεσιν 0,01 γρ. υπό τόν έπιπεφυκότα. Η διάλυσις 10% δέν ήτο λίαν εύσταθής, διό προετιμήθη ή διάλυσις 5%.

Ός πρός τήν ένέργειαν τής διονίνης ο Darier φρονεί ότι όφείλεται εις τήν διά τών λεμφικών άγγείων άπορρόφησην και ταχειν κατά βάθος ειςχώρησιν αútης έν τῷ όφθαλμῷ. Δέν είναι δέ δυνατόν νά παραδεχθῆ τις ότι εις-δύει εις τήν γενικήν κυκλοφορίαν και άκολου-θως ένεργεί έπί τού όφθαλμού, διότι ή ένέργεια περιορίζεται άκριβώς εις τόν τόπον τής έφαρ-μογής και έν ή περιπτώσει άμφοτέροι οί όφθαλ-μοί άλγοῦσιν, ή έν ένι όφθαλμῷ έφαρμογή ούδε-μίαν παρέχει ώφέλειαν διά τόν έτερον όφθαλ-μόν. Έπίσης και ή εκ τών ένσταλάξεων δη-λητηρίασις δέν έξηγεῖται διά μόνης τής μετα-φορᾶς διά τών δακρυακῶν άγωγῶν εις τόν φάρυγγα και εκείθεν εις τήν κυκλοφορίαν, διότι τό φαινόμενον παρουσιάζεται εκ μικρᾶς ποσό-τητος, ένῶ ύποδορείως και έσωτερικῶς πολὺ μεγαλειτέρα ποσά δέν φέρουσι παρόμοιον απο-τέλεσμα. Ούτε διά τοπικῆς άπορροφήσεως ύπό τών αίμοφόρων άγγείων τού όφθαλμού δέν φαίνεται πιθανή ή τόσον ταχειά δράσις. Πι-θανωτέρα θεωρεῖται ή διά τών λεμφοφόρων όδῶν εις τό έγκεφαλονωτιαίον ύγρὸν ειςχώρη-σις τού φαρμάκου, διότι εκείθεν και ή δράσις έπί τών νευρικῶν κέντρων έπέρχεται ώς τάχι-στα. Ολίγον μετά ταῦτα ο Daxenberger¹ δη-μοσιεύσας μελέτην περί διονίνης μετά 19 πε-ριπτώσεων έπιμένει κυρίως έπί τής λυμφαγω-γού ιδιότητος αútης, αναφέρει δέ ότι συχνά-κις έπιφέρει παροδικόν έρεθισμόν τής ρινικῆς βλενομεμβράνης μετά πτερισματίων συχνῶν, διό και θεωρεῖ επικίνδυνον τήν χρῆσιν αútης έπί έξελκώσεων τού κερατοειδοῦς και έγχειρή-σεων ιριδεκτομίας ή καταρράκτου. Τήν παυ-σάδυνον ένέργειαν ο Daxenberger ταυτίσας μετά τής άναισθησίας (ώς έπί κοκκίνης και τών όμοίων) ούδαμου άνευρε σαφώς. Έν γέ-νει δέ συνιστᾶ τό φάρμακον ώς καθαρώς λυμ-φαγωγόν κατά τών παθήσεων τού κερατοει-δοῦς όπου δέν ύπάρχει πρόσφατος λύσις τής

συνεχείας ή άπώλεια τού έπιθηλίου (τραυματι-σμοί και έλκη πρόσφατα), πρός διάλυσιν τών θολεροτήτων τού ύδατώδους ύγρου και τού ύα-λώδους σώματος και άπορρόφησην τών φλοιω-δῶν στρωμάτων τού κρυσταλλώδους φακού μετά τήν εξαίρεσιν αútου.

Ό δέ A. Graefe¹ τού Βερολίνου μετά έφαρ-μογήν τής διονίνης έπί 200 περιπτώσεων εύρεν έξ αútης άνυσιμότητα έν πάσαις ταίς παθήσεσι τού κερατοειδοῦς πλην τών τραχωματικῶν, έπί χρονίου ξηροῦ κατάρρου τού έπιπεφυκότος, έπί ιριδίτιδος και ιριδοκυκλίτιδος (έν συνδυασμῷ μετά τής άτροπίνης) και έπί θολεροτήτων τού ύαλώδους σώματος. Και ούτος παρατηρεῖ τήν έρεθιστικήν δράσιν τού φαρμάκου έπί τού ριני-κού βλενοῦμένος.

Ό Wolffberg αναφέρει περίπτωσιν κε-ρατομαλακίας μετά ξηρώσεως έπί νεογνοῦ καχεκτικοῦ, ένθα ή διονίνη διά τής αντίδρά-σεως, ήν παρήγαγε, συνετέλεσε τά μέγιστα εις τήν ίασιν (Wochenschrift f. Ther. n. Hyg. des Auges. 1900).

Άκολουθως έν συζητήσει περί διονίνης λα-βούση χώραν έν τῇ συνεδρία τής 8ης Αύγού-στου 1900 τού όφθαλμολογικοῦ τμήματος τού διεθνούς Ιατρικοῦ συνεδρίου Παρισίων έπί τῇ σχετικῇ περιληπτικῇ ανακοίνώσει τού Darier ο Neuschüler (εκ Ρώμης) έμέμφθη τού φαρμάκου διά τήν προκαλουμένην σφοδρότά-την ένίοτε και τρομακτικήν διά τόν άσθενῆ χήμωσιν τού βολβικοῦ έπιπεφυκότος, βασιζό-μενος κυρίως έπί πειραμάτων παρά κονίκοις. Ό δέ JOCQS προσέθηκεν ότι και άριότεραι διαλύσεις ήρκεσαν εις τινας αútου περιπτώσεις νά δράσωσιν έξ ίσου άνυσιμῶς καταπαύσασαι σφοδρούς πόνοους έπί όξυτάτης ιριδίτιδος και τοῦτο άνευ έξοιδήσεως τού έπιπεφυκότος. Διό προὔτεινεν όπως γίγνηται χρῆσις έν άρχῇ έλαφρᾶς (1/2 %) και βαθμηδόν πυκνοτέρας διαλύσεως μέχρι 5 % έν άνάγκη. Ό Simi έν Ιταλίᾳ (Bolletino d'Oculistica. Jan. 1901) περιέγραψε σειράν περιπτώσεων, ένθα σαφέστατα καταφαίνεται ή άκεσάδυνος ένέρ-γεια τής διονίνης, ιδίως δέ έπί δύο περιπτώ-σεων αίμορραγικοῦ γλαυκώματος και μιᾶς

1. Daxenberger (Regensburg)—Ueber die Einwirkung des Dionin (Wochenschrift für Ther. und Hyg. des Auges. 10 Mai 1900).

1. A. Graefe—Dionin in der Augenheilkunde (Deutsche med. Wochenschrift. No 12, 1900).

άπλου γλαυκώματος οί πόνοι εξέλιπον ταχέως και όριστικώς διά τής εφαρμογής τής διονίνης εις κόνιν εν άρχή είτα εις κολλύριον 6 % . Σημειοί δέ, ότι επί γλαυκώματος ή διονίνη ού μόνον κατέπαυσε τούς πόνους, αλλά κατεβίβασε και τήν ένδοφθάλμιον πίσειν.)

Είτα ό Vermes¹ περιέγραψε σειράν 101 περιπτώσεων εφαρμογής τής διονίνης, καθ' ός μεγάλη ήτο ή ώφέλεια επί τών έλκων τού κερατοειδοϋς, επί παρεγχυματώδους και πυώδους κερατίτιδος μετά ύποπυου. 'Επί τής παννώδους κερατίτιδος ή ώφέλεια δέν ήτο άμσος, άλλ' ή διονίνη έφάνη και ένταϋθα διευκόλυνουσα τήν μετέπειτα ένέργειαν έτέρων φαρμάκων, ώς τής πρωταργόλης και τής διαλύσεως άχνης τού ύδραργύρου. Κατέπαυσε δέ και τας ένοχλήσεις δι' ός τόσον παραπονούνται οί πάσχοντες έξ έαρινοϋ κατάρρου. 'Επίσης εύρεν ώφέλειαν μεγάλην επί ιριδίτιδος και ιριδοκυκλίτιδος.

Ό Vermes ποιήσας και ιστολογικήν εξέταση τμημάτων, άτινα άπέκοψεν εκ τού έξοιδηθέντος έπιπεφυκότος, παρατήρησε τήν μεγάλην διεύρυνσιν τών αίμοφόρων άγγείων, πρό πάντων δέ τών λεμφικών, ών ή διάμετρος ήτο πενταπλασία και δεκαπλασία τής φυσιολογικής.

Ό A. Terson βραδύτερον² περιέγραψε δύο περιπτώσεις γλαυκώματος, μίαν αίμορραγικού ένεκα λευκωματουρικής άμφιβληστροειδίτιδος και έτέραν όξέος πρωτοπαθοϋς, έν άμοφτέραις δέ ή διονίνη ένήργησεν άποτελεσματικώτατα ώς άκεσώδυνον φάρμακον και μάλιστα επί τή χρήσει διαλύσεως 2½% .

Ό δέ Darier τελευταίως περιέγραψε περίπτωση³ ρευματικής ιριδίτιδος όξυτάτης και όδυνηροτάτης καθ' ήν αί ένσταλάξεις κολλυρίου εκ διονίνης 0,10 γρ., θειικής άτροπίνης 0,05 γρ. και ύδατος άπεσταγμένου 10 γρ. δέν ένήργουν, ούτε άκολούθως αί ένσταλάξεις διαλύσεως 5% διονίνης. 'Επί τινας ήμέρας διήρ-

και οϋτω ή κατάστασις, ένψ έγίγνετο χρήσις φενασετίνης, κίνινης και ιτεϋλικου νατρίου, ότε αίτήσαντος τού πάσχοντος ένεσιν μορφίνης εις τόν κρόταφον, ό Darier ένήργησεν ένεσιν διονίνης εκ 0,02 γρ., τήν δέ έπιούσαν οί πόνοι εξέλιπον διά παντός.

Τόν παρελθόντα Δεκέμβριον ό Gaupillat¹ περιέγραψε περιπτώσιν δευτερογενούς γλαυκώματος όξυτάτου μετά T+3, πλήρους άμαυρώσεως και πόνων ισχυρών, όπου αί ένσταλάξεις κολλυρίου 5% διονίνης κατεπράυναν τελείως τούς πόνους' αλλά βραδύτερον εκτελεσθείσης σκληροτομίας προς ριζικώτεραν δήτην ίασιν οί πόνοι έπανήλθον σφοδρότεροι, τότε δέ ή διονίνη δέν ένήργει πλέον εις ένσταλάξεις, ούτε ένεσις μορφίνης 0,02 γρ. επήρκει προς καταπράυνσιν αύτων, ένψ ό τόνος είχεν ήδη κατέλθει εις +1. 'Επί τέλους έξετελέσθη όπισθία παρακέντησις τού βολβού (εις άπόστασιν 15 χμ. από τού κερατοειδοϋς προς τά άνω και έσω) και ένεσις 0,02 γρ. διονίνης υπό τόν έπιπεφυκότα. Τούτο προϋκάλεσε μέν ζωηράν αίσθησιν καύσεως έν τψ όφθαλμψ, άλλ' έν βραχεί επήλθεν ή γαλήνη και οί πόνοι εξέλιπον διά παντός. Τέλος ό Soulier, έν διδακτορικη διατριβή², ειδικώς πραγματευομένη περί διονίνης έν τή όφθαλμιατρική επί τή βάσει πειραμάτων γενομένων έν τψ θεραπευτικψ έργαστηρίψ τής 'Ιατρικής Σχολής τής Λυώνος και κλινικών παρατηρήσεων τού όφθαλμολογικού τμήματος τού καθηγ. Gayet, άναγνωρίζει επίσης τήν κατά βάθος και διαρκώς δρώσαν άκεσώδυνον ιδιότητα αύτης και άναφέρει άνά μίαν περίπτωση ζώνης όφθαλμικής όδυνηροτάτης, έλκουσ τού κερατοειδοϋς μετά πόνων ισχυρών, άποστήματος τού κερατοειδοϋς μετά πόνων ένδοφθάλμων, γλαυκώματος όδυνηροϋ μετά ιριδεκτομίας, ιριδοχροειδίτιδος μετά παροξυσμών άλγους, ιριδίτιδος ρευματικής άλγεινοτάτης παρά τήν χρήσιν άτροπίνης, ιτεϋλικου νατρίου, άντιπυρίνης και ένέσεως μορφίνης, ιριδίτιδος μετά εξαίρεσιν ύποχύματος, φλεγμονής μετά έγχείρησιν επί τού βολβού, έν αίς άνεξαίρετως ή διονίνη κατί-

1. L. Vermes. Dionin in der Augenheilkunde (Wochenschrift für Ther. und Hyg. des Auges. Februar 1901).

2. A. Terson (Clin. Ophtalm p. 212, 1901).

3. Societé d'Ophtalm. française de Paris—Seance du 8 Octobre 1901.

1. Gaupillat (Chalon sur Saône)—Clin Ophtalm. 1901 p. 359.

2. Soulier—Thèse de Lyon. 1901.

παυσεν ὀριστικῶς τοὺς πόνους καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ταχέαν ἴασιν¹.

Διὰ τῶν περὶ διονίνης μελετῶν ἐν τῇ Ὀφθαλμολογίᾳ τὰ τοπικῶς ἐπὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐνεργοῦντα ναρκωτικὰ φάρμακα διεκρίθησαν εἰς δύο τάξεις.

Α^{ον}) Κυρίως ἀναισθητικά, ὡς ἡ κοκαΐνη, ἡ εὐκαΐνη, ἡ ὀλοκαΐνη, ἡ τροπακοκαΐνη καὶ ἡ ἀκοΐνη, ἅτινα ἐνεργοῦσιν ἀπλῶς ἀναισθητικῶς καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον ἐπιπολαιῶς καὶ προσκαίρως ἐπὶ τῆς ἐλευθέρως ἐπιφανείας τοῦ βολβοῦ, εἰς τρόπον ὥστε ἐνῶ προκαλοῦσιν ἀναισθησίαν χειρουργικὴν (πρὸς διαίρεσιν διὰ μαχαιρίου κτλ.), οὐδόλως καταπαύουσιν ἀλγηδόνας, ἀπ' ἐναντίας παροξύνουσιν αὐτάς, ἐπὶ δὲ ἠρεθισμένων ὀφθαλμῶν (π.χ. ἡ κοκαΐνη) ἀπολλῶσι καὶ τὴν ἀναισθητικὴν ἰκανότητα.

Β^{ον}) Ἀκεσωδύνα, ὡς ἡ διονίνη κατ' ἐξοχίην, ἡ μορφίνη καὶ ἡ ἠρωΐνη (ἡ ὑδροχλωρική) ὀλιγώτερον, ἅτινα χωρὶς νὰ προκαλῶσιν ἀναισθησίαν ἐπιτρέπουσαν χειρουργικὰς ἐπεμβάσεις καταπαύουσιν ἀλγηδόνας τοῦ ὀφθαλμοῦ ταχέως καὶ διαρκῶς.

Ὡς πρὸς τὴν κατὰ βάθος εἰσχώρησιν δὲν δύναται τις νὰ διακρίνη τὴν αὐτὴν ἀντίθεσιν, διότι καὶ τὰ πρῶτα εἰσχωροῦσι ταχέως κατὰ βάθος ὅπως ἐνεργήσωσιν ἐπὶ τῶν νεύρων τῆς ἱριδος (διαστολὴ τῆς κόρης) καὶ τοῦ προσαρμοστῆρος μυός (παράλυσις τῆς προσαρμογῆς) ὅσον καὶ τὰ δευτέρα ὅπως καταπραΰνωσιν ἄλγη ἔχοντα ἔδραν εἰς τὸ ἐσωτερικόν τοῦ βολβοῦ. Σημειωτέον ὅμως ὅτι τὰ ἀκεσωδύνα οὐδεμίαν παραλυτικὴν δρᾶσιν ἔχουσιν ἐπὶ τῆς προσαρμογῆς, ἀπ' ἐναντίας δὲ διεγερτικὴν. Ἡ διονίνη φαίνεται συντελοῦσά πως εἰς τὴν διαστολὴν τῆς κόρης, ἐνῶ ἡ μορφίνη σαφῶς συστέλλει αὐτήν. Ὁ μηχανισμὸς τῆς ἀκεσωδύνου δράσεως τῆς διονίνης ἤθελεν ἴσως ἐξηγηθῆ καὶ διὰ μόνης τῆς χημικῆς ἢ λυμφαγωγῆ αὐτῆς ἰδιότητος, ὁμοίας οὕσης πρὸς τὴν τῶν ἐκδορίων καὶ τῶν ὑπὸ τὸν ἐπιπεφυκότα ἐνέσεων ὑδραργυρικῆς διαλύσεως, ἀλλ' εἰς τοῦτο ἀντιλέγουσιν αἱ περιπτώσεις ἐνδοφθαλμίου ἄλγους, ἐνθα αἱ ἐνέσεις αὐταὶ εἰς οὐδὲν ὠφελοῦσιν, ἐνῶ

ἡ διονίνη καταπαύει αὐτὸ καὶ δι' ἐλαφρῶν κολλυρίων $\frac{1}{2}\%$ χωρὶς ποσῶς νὰ παρουσιασθῇ ἐξοιδησίς τις τοῦ ἐπιπεφυκότος ἢ ἀντίδρασις ἐπαισθητή. Ἀξιοσημείωτος ἐπίσης κατὰ τὸν Darier εἶναι ἡ ὑπνοφόρος ἰδιότης καὶ αὐτῶν τῶν ἐνσταλάξεων κολλυρίου διονίνης ἐν ταῖς διαφοροῖς περιπτώσεσιν.

Αἱ ἐμὰ παρατηρήσεις χρήσεως τῆς διονίνης ἐγένοντο ἀπὸ τοῦ θέρους τοῦ 1900 ἐπὶ δεκάδος περιπτώσεων.

1^{ον}) Ἑλληνὶς ἔγγαμος Α. Δ. ἐκ Σηλυβρίας, 42 ἐτῶν, μήτηρ πολλῶν τέκνων, εὐσαρκος καὶ αἱματώδης καὶ νευρική, ἔχουσα δὲ ἐν μὲν τῷ Δ. Ὁ. ἀστιγματισμὸν ὑπερμετρωπικὸν $+3$, ἐν δὲ τῷ Α. Ὁ. ἀστιγματισμὸν ὑπερμετρωπικὸν $+7$ μετ' ἀμβλυωπίας ἐξ ἀνοψίας εἶχε πάθει ἀπὸ τοῦ 1898 ἐπανειλημμένως αἱμορραγίαν ἀφθόνουσαν ἐν τῷ ὑαλώδει σῶματι τοῦ Δ. Ὁ., αἰτινες ἐν ἀρχῇ ἀπερροφῶντο σχεδὸν τελείως, ἀλλ' αἱ τελευταῖαι ἐπέμενον ἐπὶ πολὺν χρόνον, ἐπὶ τέλος μεταξὺ ἄλλων ἐγένετο χρῆσις καὶ κολλυρίου $2\frac{1}{2}\%$ διονίνης κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1900, ἀλλ' οὐδὲν ἀποτέλεσμα ἄξιον λόγου παρετηρήθη.

2^{ον}) Ἀρμενία χῆρα 75 ἐτῶν, Σ. Κ. ἐκ τοῦ Πέραν ἀπολέσασα ἡσύχως καὶ βαθμιαίως τὴν δρασιν τοῦ Α. Ὁ. τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1900 κατελήφθη αἴφνης ὑπὸ σφοδρῶν πόνων ἐν τῷ Α. Ὁ. ἐφ' ᾧ προσκλήθεισ συνάδελφος τις ἐνέκρινε χειρουργικὴν ἐπέμβασιν (ιριδεκτομίαν). Ἄλλα ἐν μέσῃ κερατοτομίᾳ (κατωτέρᾳ) ἰσχυρὰ ἐνδοφθάλμιος αἱμορραγία πληρώσασα αἵματος καὶ αὐτὸν τὸν πρόσθιον θάλαμον ἠνάγκασε τὸν χειρουργὸν νὰ διακόψῃ τὴν ἐπέμβασιν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ πάσχουσα διηνεκῶς ἐβασανίζετο ὑπὸ τῶν πόνων, ἐγένετο πρότασις ἐξορύξεως, ἀλλὰ καὶ ταύτης ἀπορριφθείσης, διότι ἡ κατάστασις τῆς καρδίας δὲν ἐπέτρεπε τὴν χλωροφόρησιν, ἀπεχώρησεν ὁ συνάδελφος ἄπρακτος.

Ὅταν εἶδον τὴν εἰρημένην ἀσθενῆ (10 Νοεμβρίου 1900), ὁ Δ. Ὁ. ἐφαίνετο φυσιολογικῶς ἔχων καὶ μετὰ καλῆς ὀράσεως, ἀλλ' ἡ πάσχουσα παρετήρει ἐνίοτε σκοτισμὸν τῆς ὀράσεως σύντομον, ἡ δὲ κόρη ἀντέδρα καλῶς. Ὁ Α. Ὁ. ἦτο σκληρότατος, ὁ κερατοειδὴς ἐλάχιστος τεθλωμένος καὶ ἰκανῶς ἀναισθητος εἰς τὴν ἐπαφὴν ἔφερε πρὸς τὰ κάτω θολερό-

1. Πλήρη πραγματεῖαν περὶ τῆς διονίνης εὕρισχιν τις καὶ ἐν τῷ νέῳ ἔργῳ τοῦ Darier «Leçons de Thérapeutique oculaire. 1901. Paris» σελ. 36, 37, 401.

τητα γραμμοειδῆ κυρτὴν καὶ μήκους 4 ὑχ.μ. μετὰ ἐρυθροῦ σημείου ὡς ἀπὸ πηγματος αἱματηροῦ ἔμπεπαρμένου ἐν τῷ ἱστώ τοῦ κερατοειδοῦς. Τοῦτο ἦτο τὸ μέρος τῆς προσηρημένης κερατοτομῆς, πιθανῶς δὲ τὸ αἷμα τῆς ἐσωτερικῆς αἱμορραγίας ἐξεχεῖτο εἰς ἐτὶ ἐκεῖθεν, διότι καὶ ἐν τῷ πυθμένι τοῦ προσθίου θαλάμου ὑπῆρχεν ὑφαιμα ὀνυχοειδές. Ἡ κόρη ἀκίνητος διαμέτρου 3 ὑχ.μ., ὁ βυθὸς ἀφώτιστος, ὁ βολβὸς ὀλίγον ὑπέρυθρος ἕνεκα παθητικῆς συμφορῆσεως ἐπιπολαίων τινῶν φλεβῶν τοῦ σκληρωτικοῦ, δακρυρροία ἄφθονος καὶ πόνοι ἀκατάπαυστοι κατὰ περιόδους δὲ ἀποβαίνοντες ἀφόρητοι μέχρι λιποθυμιῶν· σὺν τούτοις αὐπνία διηνεκῆς, ἐξέγερσις νευρική, ναυτίαι κτλ. Τὴν 15 Νοεμβρίου ἐξετέλεσα ὀφθαλμοτομίαν κατ' ἰσημερινόν, ἣτις καὶ ἐπῆνεγκε ταχέως ἡσυχίαν πλήρη ἐπὶ 15 ἡμέρας. Ἀκολούθως ὁμοῦς πάλιν ἀνεφάνησαν οἱ πόνοι αὐξηθέντες βαθμηδὸν σχεδὸν εἰς τὴν πρώτην ἔντασιν. Τότε δὲ ἀντὶ δευτέρας ὀφθαλμοτομίας εἰς παραμονὰς ταξιδίου εὐρεθεῖς (20 Δεβρίου 1900) ἐφήρμοσα τὴν διονίνην εἰς κόνιν δις καὶ ἀκολούθως ἀνέγραψα κολλύριον 5%.

Ἐκ τῆς πρώτης ἐφαρμογῆς παρετήρησα ὅτι ἡ πάσχουσα ἀνεκουφίσθη ἀρκούντως καὶ ἐκοιμήθη κατὰ δῖωρα διαστήματα· χήμωσις οὐδεμία, ἀλλὰ μόλις μικρά τινε ἀντιδράσεις ἐκ τοῦ ἐπιπεφυκότος. Μετὰ ἓνα μῆνα εἶδον τὴν πάσχουσαν οὐχὶ τελείως καὶ διαρκῶς ἡσυχον, ἀλλ' ἡ κατάστασις τῆς ἦτο φορητῆ, εἶχε δηλ. ἐνίοτε πόνους μετρίας ἐντάσεως καὶ μικρὰς διαρκείας καὶ χρησιμοποιοῦσα ἀπὸ κειροῦ εἰς καιρὸν διάλυσιν διονίνης (0,25) μετὰ πιλοκρπίνης (0,05) καὶ κοκαίνης (0,05) ἐν ὕδατι (10,0) διήρχετο τὸν καιρὸν τῆς (ἐνσταλάξεις τρις τῆς ἡμέρας). Ἀλλὰ κατὰ μῆνα Μάϊου 1901 ἐπῆλθον καὶ πάλιν πόνοι σφοδρότατοι μάλιστα μετὰ αἱμορραγίας τοιαύτης, ὥστε τὸ αἷμα πληρῶσαν τὸν πρόσθιον θάλαμον ἐξεχεῖτο στάγδην ἐκ τοῦ σημείου τῆς πρώτης κερατοτομῆς· φαίνεται δὲ ὅτι ἡ τομὴ ἐκείνη οὐδέποτε συνουλώθη τελείως ἕνεκα τῆς ἡλικίας τῆς πασχούσης καὶ τῆς ὑπερτονίας τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἂν καὶ ἡ ἄνοικτὴ αὕτη θύρα εἰς οὐδὲν συνετέλεσεν ὡς πρὸς τὴν ἐλάττωσιν τῆς ὑπερτονίας. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ προέβην εἰς νέαν ὀρθαλμοτομίαν καὶ ἀκολούθως ἐπέ-

βαλον ἐπιμονωτέραν χρῆσιν τοῦ ἀνωτέρου κολλυρίου (ἐνσταλάξεις ὅσας τῆς ἡμέρας). Ἐπὶ τῇ θεραπείᾳ ταύτῃ ἐπῆλθεν ἀνακούφισις ὅσον καὶ κατὰ τὴν πρώτην φοράν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον παρημελήθη τὸ κολλύριον. Τὸν Σεπτέμβριον ἔσχε πάλιν ἀνησυχίαν τινὰ καὶ πάλιν ἐπανέλαβε τὸ κολλύριον, ἀλλὰ τὴν φοράν ταύτην μετὰ ὀλιγοήμερον χρῆσιν ἐπῆλθε πλήρης ἡσυχία ἐν τῷ ὀφθαλμῷ καὶ πρὶν ἢ ἐξαντληθῆ τὸ φάρμακον, διεκόπη ἡ χρῆσις αὐτοῦ. Ἐν τούτοις ἔκτοτε ὁ ὀφθαλμὸς οὗτος διατελεῖ τελείως ἡσυχος. Μόνος ὁ Δ. Ὁ. ἀπὸ τοῦ παρελθόντος θέρους ἤρξατο ἀμβλυωπῶν βαθμηδὸν καὶ ἀνωδύνως ἕνεκα αἱμορραγικῆς ἀμφιβληστροειδίτιδος, τελευταίως δὲ ἡ δρασις ἐκυμαίνετο ἀπὸ $\frac{1}{10}$ μέχρι $\frac{1}{50}$.

Ἡ πάσχουσα εἶναι ἐν γένει ἀθνηρωματική, καρδιακὴ καὶ λίαν νευρική καὶ εὐδιέγερτος, τὸ δὲ αἱμορραγικὸν αὐτῆς γλαύκωμα δι' ἐμὲ ὑπῆρξεν ἐκ τῶν δυσχερεστάτων περιπτώσεων.

3) Ἑλλην ὑποδηματοποιὸς ἐκ Καθήκιοι Γερ. Κ., 40 ἐτῶν, ἔγγαμος, καλῆς κατασκευῆς, ἄνευ ἀλκοολισμοῦ καὶ συφιλίδος, αἰφνης ἀντελήφθη τὸν Φεβρουάριον 1901 μεγάλην ἀμβλυωπίαν ἐν τῷ Δ. Ὁ. Πρὸ τούτου οὐδὲν ἄλλο εἶχεν εἰμὴ ἰσχυρὸν κατάρρου ῥινοβρογχικὸν καὶ ἔβηχε σφοδρῶς νυκτὸς καὶ ἡμέρας. Τὴν 3 Μαρτίου 1901 ὁ μὲν Ἀ. Ὁ. ἦτο ἐντελῶς ὑγιής, ἔχων δρασιν καλὴν καὶ διάθλασιν —0,75. Ὁ δὲ Δ. Ὁ. ἐξωτερικῶς ἔχων καλῶς (κόρη ἀντιδρῶσα ἀρκούντως) ἐν τῷ βυθῷ ὁμοῦς ἐπαρουσίαζεν ἀπειρίαν μικρῶν αἱμορραγικῶν ἐστιῶν ποικίλου σχήματος καὶ μεγέθους· μία ἐν τῇ ὠχρᾷ κηλίδι εἶχε τὸ σχῆμα καὶ τὸ μέγεθος αὐτῆς περίπου, δύο ἕτεραι εὐμεγέθεις κείμεναι ὑπερθεν καὶ κάτωθεν τῆς ὑγιοῦς θηλῆς τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου ἦσαν ἐπιμήκεις κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῶν ἀγγείων. Αἱ πλείστα τῶν αἱμορραγικῶν τούτων κηλίδων ἔκειντο ἐπὶ τῆς δικδρομῆς τῶν φλεβῶν, αἵτινες πᾶσαι ἦσαν κίρσωδῶς εἰς τὸ διπλοῦν καὶ τριπλοῦν ἐξωγκωμέναι, ὡσεὶ ὑπῆρχε δυσχερεία τις περὶ τὴν κυκλοφορίαν τῆς κεντρικῆς φλεβός, ἐνῶ αἱ ἀρτηρίαι ἦσαν ἰσχυραί. Ὑπῆρχον καὶ μικραὶ κηλίδες λευκαὶ ἐπὶ τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς, ἔχνη πιθανὰ παλαιῶν αἱμορραγιῶν. Ὁξ. τῆς Ὁ. $\frac{1}{50}$, διάθλασις—0,75. Ἐν τῇ ῥινικῇ κοιλίᾳ κατάρρους χρόνιος μεθ' ὑπερτρο-

φρας του βλενογόνου ιδίως δεξιόθεν, φάρυξ ύγιής, ούρα φυσιολογικά, γενική κατάσταση άριστη. Έν τῷ δεξιῷ τμήματι του τριχωτού μετώπου υπήρχεν άθέρωμα από πολλών ετών, μεγέθους καρύου, άκίνητον και σφόδρα τεταμένον. Ο άσθενής αποστέλλεται μετά συνταγῆς Ιωδιούχου νατρίου. Άλλά την 12 Ἀπριλίου 1901 άναφαίνονται πόνοι έν τῷ Δ. Ο. έπιτεινόμενοι βαθμηδόν, συνάδελφος δέ, όν συνβουλευθή μετ' όλιγας ήμέρας, αναγράφει πιλοκαρπίνη συνιστών αύτῷ τήν έξόρυξιν ως τήν μόνην ριζικήν θεραπείαν. Τότε επανέρχεται εις έμέ (19 Ἀπριλίου) κατατρυχόμενος ήδη νυχθημερόν υπό σφοδρότατων πόνων και όδυρόμενος, αναφέρει δέ ότι επί τῇ χρήσει τῆς πιλοκαρπίνης έπεδεινώθη ή κατάσταση αύτου.

Τήν φοράν ταύτην ό βολβός ήτο σκληρότατος (T. +3) μετά ένέσεως κυανωπῆς τῶν περικερατίων άγγείων και ήρεθισμένος· κερατοειδής διαφανής και άναίσθητος εις τήν άφήν, κόρη συνήθους διαμέτρου και άκίνητος, βυθός σκοτεινός, δακρυρροία άφθονωτάτη και αίσθησις καύσεως· πόνοι βύθιοι άκατάπαυστοι, κατά περιόδους δέ σφοδρότατοι από του Δ. Ο. πρὸς τήν κεφαλήν άκτινοβολοῦντες και άφαιρουντες τόν ύπνον του πάσχοντος· οὐδέν σημεῖον υπεροχγικῆς ή υποκοχγικῆς νευρίτιδος. Η εύκαιρία ήτο κατάλληλος διά τήν εφαρμογήν τῆς διονίνης, καθόσον και ό πάσχων απέστρεψε τήν χειρουργικήν επέμβασιν. Η πρώτη έμβολή κόνεως διονίνης επήνεγκεν έν αρχῇ ήρεθισμόν τινα του όφθαλμοῦ μετά καύσεως και έξοιδήσεως του έπιπεφυκότος μετρία, αλλά τήν έπιούσαν εύρον έξαίσιον άποτέλεσμα, διότι ό πάσχων άνωμολόγει ότι μικρόν μετά τήν εφαρμογήν τῆς κόνεως επήλθεν εύφορία έν τῷ όφθαλμῷ και άκολούθως πλήρης ήσυχία, ήτις επέτρεψεν αύτῷ νά κοιμηθῇ καλῶς μέχρι τῆς πρωίας, παρετήρει όμως ότι από μιᾶς ώρας βάρος και αίσθησις πιέσεως ήρξαντο νά άναφαίνωνται έν τῷ όφθαλμῷ και περίξ. Η έμβολή τῆς κόνεως επανελήφθη και τουτο καθ' εκάστην επί τινας ήμέρας, οὕτω δέ ό πάσχων διετέλει έν τῇ αύτῇ ήσυχία άνευ διακοπῆς και έκοιμάτο καλῶς, άκολούθως δέ ένεκα τῆς κυριακῆς διακοπείσης τῆς χρήσεως διονίνης οίονει επί δοκιμῇ, μόλις τήν πρωίαν τῆς δευτέρας (ήτοι μετά 42 ώρας) ήρξατο νά άνα-

φρανῇ ενόχλησις τις έν τῷ όφθαλμῷ, όπερ έσήμαινεν ότι ή ένέργεια τῆς διονίνης έγένετο διαρκεστέρα ή έν αρχῇ τῆς εφαρμογῆς. Η εφαρμογή τῆς κόνεως έξηκολούθησε καθ' όλην τήν δευτέραν εβδομάδα, καιτοι ό πάσχων διετέλει ήσυχος, ό τόνος ήδη είχεν άρκούντως έλαττωθῇ (T+2), ως αύτως και ή δακρυρροία, ό δέ όφθαλμός κατά τās πρώτας ήμέρας έρυθρωπότερος γενόμενος ένεκα τῆς αντίδράσεως πρὸς τήν διονίνη, άκολούθως έλευκάνθη και πάλιν όπως και πρότερον ή και πλειότερον. Τήν τρίτην εβδομάδα ενεπιστευθήν τήν εφαρμογήν τῆς διονίνης εις αύτην τήν σύζυγον του πάσχοντος, όπως άπαλλάξω αύτόν του κόπου τῆς καθημερινῆς επισκέψεως, αναγράφας κολλύριον διονίνης 5% μετά πιλοκαρπίνης και κοκαίνης (ανά 1/2%) και παραγγείλας χρῆσιν τῆς κόνεως κατά διήμερον, άφου έξήρσα και τὸ άθέρωμα τῆς κεφαλῆς. Τήν τετάρτην εβδομάδα παρήγγειλα νά παύσωσι τήν χρῆσιν τῆς κόνεως και νά περιορισθῶσιν εις τὸ κολλύριον (5κις τῆς ήμέρας) και επί τέλους μετά τινας εβδομάδας ό πάσχων διατελῶν πάντοτε ήσυχος έπαυσεν τήν χρῆσιν και του κολλυρίου άνευ τῆς συμβουλῆς μου.

Επανείδον αύτόν τήν 10 Αύγουστου (1901) καλῶς έχοντα ως πρὸς τούς πόνους, ό βολβός έξηκολούθει νά ήναι σκληρός (+2) και άναίσθητος εις τήν άφήν άρκούντως, ή δακρυρροία έλαφρά μεν αλλά δέν είχε εκλείψει, φλέβες δέ τινές κιστώδεις και όγκωδέστεραι του συνήθους παρετηροῦντο επί του σκληρωτικοῦ περι τόν κερατοειδῆ, ή κόρη έμενεν όπως έν τῇ αρχῇ τῆς προςβολῆς μετρία και άκίνητος και ό βυθός σκοτεινός· έν γένει δέ ό όφθαλμός εύρίσκετο έν καταστάσει άνωδύνου γλαυκώματος.

Ο πάσχων είχεν έλθει νά συμβουλευθῇ, άν τῷ επέτρεπετο ή εργασία. Συνίστησα αύτῷ νά εργάζηται μετά προσοχῆς και άβιάστως, νά έχη δέ πρόχειρον τὸ κολλύριόν του όπως το χρησιμοποίηση άνάγκης τυχούσης.

Τελευταίαν φοράν είδον αύτόν τόν παρελθόντα Δεκέμβριον· ή κατάσταση του πάσχοντος ήτο καλή, εργάζετο ήδη άρκούντως και ουδεμίαν χρῆσιν φαρμάκου έποιεῖτο πλέον· ό βολβός ήτο άρκούντως σκληρός (T+2 περιπου), αίσθησις του κερατοειδούς βελτιωμένη, δακρυρροία μικρά· υπήρχε δέ και ύπόχυμα

σχεδόν ώριμον, ἐνῶ ὁ 'Α. 'Ο. ἦτο πάντοτε ἐν-
τελῶς φυσιολογικός.

4) Ἑλληνὶς 60 ἐτῶν Μ. ἐκ Σκουτάρεως, ἀπὸ μὴνὸς βασιανίζομένη ὑπὸ πόνων ἐν τῷ Α. 'Ο. προσῆλθε τὸν Ἰούνιον τοῦ 1901. 'Ο Δ. 'Ο. ἥσυχος καὶ φυσιολογικός. Ἐν τῷ Α. 'Ο. εὖρον γλαύκωμα ὄξυ ὄδυνηρὸν μετ' ἀπωλείας τῆς ὀράσεως, μετὰ νευραλγίας τοῦ ὑπεροχθικοῦ καὶ ὑποκοχθικοῦ νεύρου καὶ μετ' ὀδονταλγίας ἀριστερᾶς, βολβὸς σκληρὸς (T. +2), κόρη διεσταλμένη, πόνου διηνεκεί, ἀϋπνία, ἐρεθισμὸς τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ δακρυρορία ἀσήμαντοι, βυθὸς θολερὸς καὶ δυσφώτιστος, κοίλανσις θηλῆς ἀσήμαντος.

Ἐφαρμογὴ κόνεως διονίνης καὶ ἐπιχρίσεις διαλύσεως μενθόλης περὶ τὸν ὀφθαλμὸν ἤρκεσαν νὰ καθησυχάσωσι ταχέως τὴν πάσχουσαν, ἰδίως μετὰ τὴν δευτέραν ἐφαρμογὴν. Μετὰ τὴν τρίτην ἐφαρμογὴν ἐδόθη κολλύριον διονίνης 5% διὰ τὴν περαιτέρω χρῆσιν, ἀλλ' ἔκτοτε δὲν ἐπανῆλθεν ἡ πάσχουσα, πιθανῶς ἀπαλλαγείσα τῶν ἐνοχλήσεων τοῦ ὀφθαλμοῦ.

5) Ὁθωμανὸς διδάσκαλος (χότζας) Μ. 60 ἐτῶν ἐκ Σταμποῦλ πάσχων ἀπὸ τοῦ 1898 ἐξ ὑποχύματος τοῦ 'Α. 'Ο. προσῆλθεν εἰς ἐμὲ ὅπως συμβουλευθῆ περὶ τούτου τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1900, διότι ἰνδὸς τις ἀγύρτης, κατὰ καιροῦς τὴν Πόλιν ἐπισκεπτόμενος, εἶπεν αὐτῷ ὅτι τὸ ὑπόχυμά του δὲν ἐπεδέχετο ἐγχείρησιν, καίτοι ὁ ὀφθαλμὸς οὗτος οὐδὲν τὸ ἀνώμαλον εἶχεν. Ἐπὶ δὲ τῇ διαβεβαίωσει μου ὅτι ἡ ἴασις αὐτοῦ ἦτο ἀσφαλῆς ὁλονὲν ἀπεφάσιζε νὰ ἐγχειρηθῆ καὶ πάλιν μετεμελεῖτο. Ἐπὶ τέλους ὅμως τὸν Μάιον 1901 κατέπεισεν αὐτὸν ἕτερος ἀγύρτης, ἐξασκῶν τὸν καταβυθιστὴν ὑποχυμάτων νὰ τον ἐγχειρήσῃ κατὰ τὴν μέθοδον αὐτοῦ, λέγων αὐτῷ ὅτι θὰ βλέπῃ καλῶς ὅπως πρότερον ἄνευ τῆς χρήσεως βοηθητικῆς ὑάλου, ἐνῶ ἡμεῖς οἱ ἄλλοι (οἱ ἐπιστήμονες) ἐγχειροῦμεν δῆθεν κατὰ τρόπον ἀπαιτοῦντα τὴν χρῆσιν ὑάλων κτλ. Μετὰ ταῦτα ὅμως ἔρχεται καὶ πάλιν νὰ με συμβουλευθῆ, διότι καίτοι εἶχον παρέλθει ὑπὲρ τὰς τρεῖς ἐβδομάδας ἀπὸ τῆς ἐγχειρήσεως, ὁ ὀφθαλμὸς δὲν ἠσύχαζεν, ἡ δὲ ὄρασις ἐν ἀρχῇ καλὴ οὕσα ὁλονὲν ἔρθινεν. Παρετήρησα τῷ ὄντι ὅτι ὁ φακὸς ἔκειτο καταβυθισμένος ἐν τῷ κάτω τμήματι ὀπισθεν τῆς ἱριδος, ἡ κόρη ἦτο ἀνώμαλος καὶ ὁ βολβὸς

ἠρεθισμένος καὶ ἐπώδυνος εἰς τὴν ἐπαφὴν μετὰ περικερατίου ἐνέσεως, δακρυρορίας καὶ βυθίων πόνων (ἱριδοκυκλίτις). Ἡ δὲ ὄρασις βελτιομένη ἐπαισθητῶς διὰ ὑάλου, πρὸς μεγάλην ἐκπληξιν τοῦ πάσχοντος, ὑπελείπετο πολὺ τοῦ φυσιολογικοῦ ($\frac{1}{10}$). Ἐπὶ τῇ χρῆσει κολλυρίου 2½ διονίνης ἐπὶ 10 ἡμέρας ἡ ἥσυχία ἐπανῆλθεν, ἀλλ' ἡ ὄρασις βαίνουσα ἀδιακόπως ἐπὶ τὰ χεῖρα, ἐπὶ τέλους ὤχετο ἀπιούσα.

6) Ὁθωμανὶς ἔγγαμος Ε., 26 ἐτῶν, ἐκ Σκουτάρεως εἶχε προσέλθει τὸ πρῶτον τῷ 1898 ἕνεκα ἀμβλωπίας ἀρχομένης, ἡ δὲ ἐξέτασις εἶχεν ἀνεύρει τὴν ἐναρξιν ὑποχυμάτων, ὅθεν ἀνεμένετο ἡ ὠρίμανσις αὐτῶν πρὸς ἐγχείρησιν. Ἀλλὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1901 προσκληθεὶς εἰς τὴν κατοικίαν αὐτῆς εὖρον ὅτι ὁ Δ. 'Ο. ἐγχειρηθεὶς διὰ καταβυθίσεως ὑπὸ ἀγύρτου καταβυθιστοῦ ἦτο σφόδρα ἠρεθισμένος μετὰ φαινομένων ἱριδοκυκλίτιδος ὄδυνηρᾶς. Ἡ πάσχουσα παρέπονετο διὰ πόνους ἰσχυροῦς ἐν τῷ Δ. 'Ο. ἀκτινοβολοῦντας καθ' ὅλην τὴν δεξιὰν μετωπιαίαν χώραν, ἀφαιροῦντας τὸν ὕπνον καὶ βασιανίζοντας αὐτὴν νυχθημερὸν ἀπὸ πολλῶν ἡμερῶν. Ἡ δὲ ὄρασις καλὴ οὕσα, κατ' αὐτὴν, ἀμέσως μετὰ τὴν ἐγχείρησιν εἶχεν ἤδη καταπέσει πολὺ διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ ἐμέτρει δακτύλους εἰς ἀπόστασιν μέτρου καὶ διὰ φακοῦ +12 διοπτριῶν εἰς ἀπόστασιν δύο περίπου μέτρων ὑπῆρχεν αἰσθησις ἱπταμένων μυϊῶν, ἐνεσις ζωηρὰ περὶ τὸν κερατοειδῆ, μεγάλη εὐαισθησία τοῦ βολβοῦ εἰς τὴν ἐπαφὴν κατὰ τὴν ζώνην τῶν βλεφαριδικῶν προβολῶν ἰδίως πρὸς τὰ κάτω καὶ ἔξω, ἐνθ' ἔκειτο καὶ ὁ φακὸς ὀρώμενος διὰ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου ἡ κόρη συνεσταλμένη καὶ ἀκίνητος ὡσεὶ ἔχουσα προσφύσεις διεστάλη καλῶς διὰ τῆς ἀτροπίνης, ὅτε ἐγένετο καὶ πληρεστέρα ἐξέτασις τοῦ βυθοῦ. Πρὸς θεραπείαν ἐν ἀρχῇ ἔδοκιμάσθησαν ἡ ἀτροπίνη καὶ τὰ ὑπέροθερμα ἐπιθέματα ἐπὶ τινὰς ἡμέρας, ἀλλ' οὐδεμίαν παρετηρήθη βελτίωσις καὶ καταπράυνσις. Ἐν τῷ βυθῷ παρετηρεῖτο θόλωσις τοῦ ὑαλώδους σώματος καὶ ὑπεραιμία τοῦ χοροειδοῦς, ὁ δὲ φακὸς ἐφαίνετο ὡς πάλλευκόν τι σῶμα. Ἐπὶ τέλους ἀνεγράφη κολλύριον 5% διονίνης καὶ τότε ἀμέσως ἀπὸ τῆς πρώτης νυκτὸς ἐκοιμήθη καλῶς ἡ πάσχουσα καὶ ἐξέλι-

πον οι πόνοι, ο δε έρεθισμός του οφθαλμού έμετριάσθη μεγάλως. Το φάρμακον είχε διακοπή μετά μίαν εβδομάδα, αλλά μετά τινας ημέρας ο σύζυγος ήλθε να μοι αναγγείλη την εκ νέου εμφάνισιν των πόνων και της άυπνίας: τότε και πάλιν άνεγράφη το κολλύριον διονίνης και πάλιν ή ενέργεια ύπήρξε ταχίστη, παραταθείσης δε τής χρήσεως αυτού μετά μῆνα επήλθε πλήρης ή καταπράυνσις του οφθαλμού, μόνον ή δρασις έμεινεν έλαχίστη.

7) Έλληνης Π. Β. 35 ετών, ράπτρια εν Τοπχανέ, μη παθούσα ουτε σύφιλιν ουτε ρευματισμούς από ενός μηνός είχε εν τῷ Δ. 'Ο. Ιριδίτιν οδυνηράν, όταν είδον αυτήν την 30 Νοεμβρίου 1901. ύπῆρχεν έρεθισμός του οφθαλμού σημαντικός μετά φωτοφοβίας και δακρυρροίας, ή κόρη ήτο ακίνητος και πλήρης συνεχειών, ο βυθός σκοτεινός και ή δρασις κακή. Ένεσις περικεράτιος καταφανής, ύδατώδες όλίγον τι θολερόν, κεφαλαλγία και άυπνία. Προς θεραπείαν αυτής έθεσα διάγνωσιν ρευματικής Ιριδίτιδος και άνέγραψα έσωθεν καθάρσιον καλομελάνου και άντιπυρίνην και τοπικώς πλήν θερμών επιθεμάτων και κολλυρίου άτροπίνης εφήρμοσα κόκκιν διονίνης σὺν τούτοις εφηρμόσθησαν και βδέλλαι εις τον δεξιόν κρόταφον. Ο έρεθισμός και αι ένοχλήσεις έπαυσαν από τής πρώτης ημέρας και εντός πέντε ημερών είχε διαλυθῆ τέλειον ή Ιριδίτις, διεστάλη κανονικώς ή κόρη και άπεροφήθησαν τὰ εξιδρώματα. Έκ τής διονίνης επήλθε και οίδημα σαφές του επιπεφυκότος προς τὰ κάτω μόνον, εξέλιπε δε την τρίτην ήμέραν εκτοτε ουδεμία ύποτροπή.

8) Έλλην έμποροράπτης Χ. Γ. εκ Φανακρίου, 40 ετών, έγγαμος ουδέν σημειον συφιλίδος παρουσιάζων, ρευματικής δε διαθέσεως και ύπερμετωπικός από τριετίας έχει επανειλημμένης προσβολάς ρευματικής Ιριδίτιδος, ότε μὲν εν τῷ Δ. 'Ο., ότε δε εν τῷ Α. 'Ο. Έν αρχῆ ή νόσος ήτο μόνον εν τῷ Δ. 'Ο. επί εν έτος και πλέον, επιμένουσα δε παρά τας ποικίλας θεραπείας κατά το λέγειν του πάσχοντος ύπεχώρησεν επί τέλους ταχέως και άνεπιστρεπτι διά τής χρήσεως άντιπυρίνης μετά κινίνης, επανειλημμένων καθαρσιών, θερμών λουτρών και εφαρμογής βδέλλων εις τον κρόταφον. Μετά πολλούς μῆνας όμως ένεφανίσθη

ή νόσος εν τῷ Α. 'Ο., ο δε πάσχων άνευ τής συνδρομής του Ιατροῦ τῆ βοήθειά των προειρημένων συνταγών έθεράπευεν αυτός έαυτόν κατά το μάλλον ή ήττον άποτελεσματικώς. Αλλά τελευταίως εν νέα ύποτροπή εν τῷ αὐτῷ οφθαλμῷ (του Δ. 'Ο. διατελοῦντος πάντοτε εν καλή καταστάσει) μάτην έποιείτο χρῆσιν αὐτῶν από 15 ημερών, άντι δε βελτιώσεως παρατηρῶν χειροτέρευσις τής όράσεως και αύξησιν των πόνων προσήλθεν εκ νέου ζητῶν Ιατρικὴν συνδρομὴν (10 Δεκεμβρίου 1901).

Όταν είδον αυτόν εγόγγυζε δεινῶς διά τους πόνους, ο οφθαλμός ήτο κατέρυθρος και ουδεμίαν ήνείχετο επαφήν, κερατοειδής και ύδατώδες ύγρὸν όλίγον θολερόν, κόρη μικρά και ακίνητος παρά την σκοπολαμίνην, τής έποιείτο χρῆσιν ένεκα των συνεχειών, ο βυθός σκοτεινός, ή δρασις κακίστη. Αμέσως εφήρμοσα κόκκιν διονίνης (εξ τής ήσθάνθη εν αρχῆ καῦσιν δριμεΐαν και επήλθε εξοίδησις του επιπεφυκότος ικανή και των βλεφάρων. καταφανής) και παρήγγειλα βδέλλας εις τον κρόταφον, καθάρσιον και ένσταλάξεις κολλυρίου διανίνης και σκοπολαμίνης. Η άνακούφισις ήλθε ταχίστη, την νύκτα εκοιμήθη και εντός τριῶν ημερών άνευ ουδεμιάς ύπερβολῆς ο οφθαλμός απέβη ήσυχος και πάλλευκος: μόνη ή διαστολή τής κόρης δὲν ήτο πλήρης, πιθανῶς ένεκα τής παλαιότητος προσφύσεών τινων, ή δε δρασις βελτιούται διηνεκῶς μέχρι σήμερον.

9) Έλλην εκ του Πέραν Κ. Ξ. 56 ετών, έγγαμος, λογιστῆς άλλοτε, έχων εκ μικρᾶς ηλικίας Ισχυράν μυωπίαν εν άμφοτέροις τοῖς οφθαλμοῖς, από πολλῶν δ' ετών άμαύρωσιν του Α. 'Ο. ήνωχλείτο παροδικῶς υπό έρεθισμού του οφθαλμού τούτου μετά δακρυρροίας παρερχομένου διά τής ήσυχίας και θερμῶν επιθεμάτων. Τελευταίως όμως (τον Όκτώβριον 1901) κατά την εν Προύση διαμονήν παθῶν τον αυτόν έρεθισμόν και ποιησάμενος χρῆσιν κολλυρίου άτροπίνης κατά σύστασιν συναδέλφου άντι βελτιώσεως διέκρινεν επιδείνωσιν, διότι προς τῆ συνήθει ένοχλήσει προσετέθησαν και πόνοι βύθιοι του βολβοῦ μετά αιθήσεως βάρους εις το μέτωπον έμποδίζοντες και τον ύπνον.

Όταν είδον αυτόν την 7 Νοεμβρίου ο Δ. Ο. ήτο έντελῶς ήσυχος, ο δ' Α. Ο. έπαρου-

σίαζε τὰ σημεῖα ἐρεθιστικοῦ δευτερογενούς γλαυκώματος, ὑπερτονίαν ἐλαφρὰν +1, δακρυρροίαν, ἔνεσιν κυανωπὴν περικεράτιον, ὑπεραιμίαν μικρὰν τοῦ ἐπιπεφυκότος, κερατοειδῆ ὀλίγον τι θολερὸν, πρόσθιον θάλαμον ἀβαθῆ, ἴριν ἀτροφικὴν καὶ τεταμένην, κόρην μετρίαν καὶ ἀκίνητον ἐκ παλαιῶν προσφύσεων, φακὸν παθόντα ὑπόχυμα πρὸ πολλοῦ χρόνου, νῦν δὲ τὸ πλεῖστον ἀπορροφηθέντα καὶ ἀποτιτανωθέντα, βολβὸν ὀλίγον τι ἐπώδυνον κατὰ τὴν ἐπιψαυσιν τῆς ζώνης τῶν βλεφαριδικῶν προβολῶν. Πρὸς θεραπείαν ἀντὶ παντὸς ἄλλου ἀνέγραψα κολλύριον 2½% διονίνης, αὐθημερὸν δὲ ἐξέλιπον οἱ πόνοι, ἡ αἰσθησις τοῦ βάρους καὶ ἡ ἀϋπνία, ἀκολούθως ἐβελτιώθη ἡ δακρυρροία καὶ ἡ ὑπερτονία, ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ τελευταῖα ταῦτα φαινόμενα καὶ μετὰ ἰκκνήν χρῆσιν τῆς διονίνης δὲν ἐξέλιπον, καίτοι ὁ πάσχων διετέλει ἡσυχος, πρὸς πληρεστέραν θεραπείαν καὶ πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ ὑποτροπῶν ἐξετελέσαμεν καὶ παρακέντησιν τοῦ προσθίου θαλάμου, τῆς ἰριδεκτομῆς μὴ ἀποδεκτῆς γενομένης. Ἐκ ταύτης ὁμως οὔτε βελτίωσις οὔτε δεινώσις παρετηρήθη. Ἐφ' ᾧ ὁ πάσχων ἐξηκολούθησε τὴν χρῆσιν τῆς διονίνης συνδυασθείσης μετὰ πιλοκαρπίνης καὶ κοκαίνης· ἀπὸ τοῦ μηνὸς δὲ Δεκεμβρίου δὲν ἐπανεῖδον αὐτόν.

10) Ἀρμένιος Α. Α. ἐκ τοῦ χωρίου Τσεγκιλέρ Γιάλοβας, γεωργὸς ἑγγαμος 33 ἐτῶν καὶ ὄλως ὑγιῆς ἔχων, τὸν Ὀκτώβριον 1901 κόπτων ξύλα ἔλαβεν ἐκ τεμαχίου ξύλου ἰσχυρὸν κτύπον εἰς τὸν ἀριστερὸν ὀφθαλμόν, ἐξ οὗ παρήχθη ἐκτεταμένον εὐθύγραμμον τραῦμα τῆς παρεϊᾶς καὶ τοῦ κάτω βλεφάρου καθέτως κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς ῥινοπαραειακῆς αὐλάκος, οὐτινος συνέχισαν ἀποτελοῦν, παρήχθη καὶ τραῦμα τοῦ βολβοῦ κατὰ τὴν ἔσω περιφέρειαν τοῦ κερατοειδοῦς, ὡς ἐκ τῆς οὐλῆς καταφαίνεται. Ἐν τῇ πρώτῃ στιγμῇ ἔπεσεν ἀναίσθητος καὶ συνῆλθε τὴν ἐπιούσαν, ὡς λέγει. Ἀκολούθως ἐφλεγμάνθη ὁ ὀφθαλμὸς καὶ πρὸ πάντων εἶχε διηνεκῶς πόνους ἀφορήτους, οἵτινες ἐβασάνιζον αὐτὸν νυχθημερόν. Μετὰ ἓνα μῆνα μὴ βλέπων οὐδεμίαν βελτίωσιν ἤλθεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν καὶ συνεβουλεύθη συνάδελφον ειδικόν. Μαθὼν δὲ παρ' αὐτοῦ ὅτι ἡ κατάστασις τοῦ ὀφθαλμοῦ οὐδεμίαν ἄλλην ἐπεδέχετο θεραπείαν πλὴν τῆς ἐξορύξεως,

ὅπως ἀποφύγη ταύτην προσῆλθε καὶ εἰς ἐμὲ τῇ 12 Δεκεμβρίου 1901 παρακαλῶν ν' ἀπαλλάξω αὐτὸν τῶν πόνων.

Ὁ Δ. Ο. ἦτο ἐντελῶς φυσιολογικός. Ὁ Α. Ο. ἐπαρουσίαζε τὰ φαινόμενα τραυματικοῦ ἰνοφθάλμου καὶ ἰριδοκυκλίτιδος ὀξείας. Ἦδη ἐξῶθεν διεκρίνετο ὅτι ἀριστερόθεν ὁ ὀφθαλμὸς μετὰ τῶν βλεφάρων ἔκειτο πολὺ βαθύτερον τοῦ Δ. Ο., τὰ βλέφαρα ἐφαίνοντο ἔχοντα τὰς αὐτομάτους κινήσεις καὶ τὴν αἰσθησιν ἀκεραίας, οὐχ ἦττον ἔνεκα τοῦ ἰνοφθάλμου καὶ τοῦ ἐρεθισμοῦ τοῦ βολβοῦ τὸ ἄνοιγμα αὐτῶν ἦτο δυσχερὲς καὶ περιωρισμένον, ἐπαρουσίαζον δὲ δυσκαμψίαν ἰδιάζουσαν ὡσεὶ ἐπὶ νεκροῦ ὀφθαλμοῦ μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς νεκρικῆς δυσκαμψίας καὶ στερούμενα παντὸς μαλθακοῦ ὑποδορείου λιπώδους ἰστοῦ. Ἐπὶ τῆς παρεϊᾶς καὶ τοῦ κάτω βλεφάρου ἐφαίνετο σαφῶς ἡ οὐλὴ τοῦ δέρματος, ὡς ἐρρήθη ἀνωτέρω· ὁ βολβὸς ἐφαίνετο ὀλίγον τι μικρότερος, σαφῶς δὲ μαλθακώτερος τοῦ ἐτέρου καὶ ἦτο σφῶδρα ἠρεθισμένος κατ' ἐπιπολὴν καὶ κατὰ βάθος ἀλγῶν καὶ διὰ τῆς ἐπιψαύσεως· ὁ κερατοειδῆς, τὸ πλεῖστον διαφανῆς, εἶχε θολερότητα πρὸς τὰ ἔσω καὶ ἄνω, ἔνθα ἦτο καὶ ὀλίγον σταφυλωματώδης· πρόσθιος θάλαμος βαθύς, κόρη συνεσταλμένη καὶ ἀκίνητος ἐκ συνεχειῶν παλαιῶν καὶ φακὸς διαφανῆς. Οὐλὴ δὲ τοῦ σκληρωτικοῦ ἐπιπολαία καὶ μήκους 6 περίπου ὕμ. περὶ τὴν ἔσω καὶ ἄνω περιφέρειαν τοῦ κερατοειδοῦς καὶ ἀρκούντως ἠρεθισμένη ὑπεδείκνυε τὸν τραυματισμὸν τοῦ βολβοῦ. Ὅρασις οὐδεμία.

Ἐν τῇ καταστάσει ταύτῃ τοῦ πάσχοντος ἰδοκίμασα νὰ καταπραῦνω τοὺς πόνους καὶ τὴν ἀϋπνίαν δι' ἐμβολῆς κόνεως διονίνης καθ' ἐκάστην ἐπὶ τριήμερον, ἀκολούθως δὲ ἔνεκα τῆς ἐπικειμένης ἀπουσίας μου ἀνέγραψα κολλύριον 2½% πρὸς ἐνσταλάξεις ἑκαὶ τῆς ἡμέρας μετὰ θερμῶν πλύσεων τοῦ ὀφθαλμοῦ διὰ βορικοῦχου διαλύσεως.

Τὴν ἐπιούσαν τῆς πρώτης ἐφαρμογῆς ὁ πάσχων πλήρως χαρᾶς διηγεῖτο ὅτι ἀνεκουφίσθη ἐντελῶς καὶ ἐκοιμήθη ἄριστα, ἡ δὲ ἐκ τῆς διονίνης ἀντίδρασις ἦτο ἐπουσιώδης. Ἐντὸς δὲ τῶν 10 ἡμερῶν πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς μου ὁ ὀφθαλμὸς εἶχεν ἤδη ἀπαλλαγῆ παντὸς ἐρεθισμοῦ καὶ ἐνοχλήσεως. Οὐχ ἦττον παρήγ-

γεια αὐτῶ νὰ περιμείνη μέχρι τῆς ἐπανόδου μου. Ὄταν ἐπανεῖδον αὐτὸν τὴν 12 τρέχ. μ. ἦτο ἐντελῶς ἡσυχος καὶ ἐκοιμᾶτο καλῶς, δὲν εἶχεν ὄμως διακόψει τὴν χοῆσιν τοῦ κολλυρίου. Τότε δὲ ἀφοῦ ἔμεινε μίαν ἐβδομάδα ἄνευ φαρμάκου ἀπῆλθεν εἰς τὸ χωρίον του ἐπὶ τῷ δρω νὰ ἐπανέλθῃ εἰς πρώτην ὑποτροπὴν ἢ τούλαχιστον μετὰ τινος μῆνας. Ὁ ὀφθαλμὸς δὲν εἰδείκνυε πλέον σημεῖα ἐρεθισμοῦ, οὔτε εὐαισθησίαν εἰς τὴν ἐπίψυξιν, ἐπέμεινε μόνον ὁ ἐνόφθαλμος, καὶ τῶντι δὲν εἶχόν τι περιπλέον νὰ πράξῃ τὴν στιγμὴν ἐκείνην.

Τῆς διονίνης χοῆσιν ἐποίησάμην καὶ εἰς τινος περιπτώσεις ἐπουσιωδεστέρας. Δύο περιπτώσεις ἐλκώδους κερατίτιδος προσφάτου ἐπὶ τῇ χρήσει κολλυρίου 2½% διονίνης ἐθεραπύθησαν ἐν τάχει, ἀλλ' οὐδὲν διέκρινα τὸ ἰδιάζον· ἐν ἀμφοτέροις ταῖς περιπτώσεσιν ἐπῆλθε τὴν ἐπιούσαν μικρὰ ἐξοίδησις τοῦ ἐπιπεφυκότος ὑπὸ τὸν κερατοειδῆ ἰδίως. Ἐπίσης δύο περιπτώσεις φλυκταινώδους κερατίτιδος περιφερικῆς μικρῶν παιδίων ἰάθησαν ταχέως διὰ κολλυρίου 2% εὐκολώτατα καὶ ἄνευ ὑποτροπῆς.

Τέλος ἐν τινι περιπτώσει κοκκιώδους ἐπιπεφυκίτιδος τριτοστοῦς ἄνευ φανερῶν κοκκιάσεων παρ' ἀτόμῳ ἀρθριτικῷ 55 ἐτῶν μετὰ παροδικῶν παροξύνσεων θεραπευομένων ὑπ' ἐμοῦ διὰ πλύσεων βορικούχων καὶ καυτηριάσεων διὰ νιτρικοῦ ἀργύρου (2%), κατὰ τὴν τελευταίαν παροξύνσιν, ἔνθα ὑπῆρχον ἐξελκώσεις τοῦ κερατοειδοῦς ἄνευ παννώδους καταστάσεως καὶ πόνοι ὀχληροὶ ἀφαιροῦντές καὶ τὸν ὕπνον διὰ δὲ τῶν καυτηριάσεων ἐπιτετινόμενοι, ἐδοκίμασα τὴν διονίνην 2½% μετ' ἀτροπίνης (1/100) ἐπὶ τινος ἡμέρας· καὶ τῶντι ἐπῆλθε ταχέως ἀνακούφισις ἐπαρκῆς, ἀκολούθως δὲ κολλύριον πρωταργόλης ἐπήνεγκε τὴν πλήρη διάλυσιν τῆς παροξύνσεως πολὺ ταχύτερον ἢ ἄλλοτε.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐμῶν παρατηρήσεων δὲν εἶναι σπουδαῖος, οὐχ ἦττον καὶ ἐκ τούτων μόνον ἀντιλαμβάνομαι ὅτι τὸ νέον τοῦτο φάρμακον παρουσιάζει ἰδιότητάς τινος ἐνδιαφερούσας, ἄς οὐδὲν τῶν μέχρι τοῦδε ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοπικῶς χρησιμοποιηθέντων ἢ ἐπιδεκτικῶν χρησιμοποιήσεως φαρμάκων παρουσιάζει καὶ αἰτινας ἐν ὠρισμέναις δυσχερεσί περιπτώσει τὸν μὲν πάσχοντα γοητεύουσι, τὸν δὲ ἰατρὸν

ὡς ἀπὸ μηχανῆς θεὸς ἀπαλλάσσουσι μεγίστης ἀμηχανίας. Ἐγὼ τούλαχιστον εἰς τὰς πλείστας τῶν ὀλίγων τούτων περιπτώσεων ἐν ἀμηχανίᾳ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον μεγάλη εὐρεθείς, ἡσθάνθην τὴν εὐεργετικὴν ταύτην καὶ δι' ἐμὲ καὶ διὰ τὸν πάσχοντα δρᾶσιν τῆς διονίνης, ὡς ἰατρὸς δὲ αἰσθάνομαι χαρὰν μεγάλην ἐπὶ τῇ νέᾳ ταύτῃ κατακτήσει τῆς ὀφθαλμιατρικῆς. Ἰδίως ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει τοῦ αἱμορραγικοῦ γλαυκώματος, ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει τῆς καταβυθίσεως καὶ ἐν τῇ τοῦ τραυματικοῦ ἐνοφθαλμοῦ μετὰ ἰριδοκυκλίτιδος ἢ συνδρομῇ τῆς διονίνης ἦτο θαυμασία.

Ἡ διονίνη λοιπὸν ἐν τῇ ὀφθαλμιατρικῇ κατὰ τὰ εἰρημένα εἶναι φάρμακον παρουσιάζον δύο ἰδιότητας κυριωτάτας, τὴν ἀκεσώδυνον καὶ τὴν λυμφαγωγόν, δι' ὧν καταπαύει πόρους ἐδράζοντας ἐντὸς τοῦ βολβοῦ καὶ συντελεῖ εἰς τὴν ταχεῖαν διάλυσιν καὶ ἀπορρόφωσιν βυθίων φλεγμονῶν καὶ ἐξιδρωμάτων. Ἡ πρώτη ἰδιότης εἶναι ἡ ἀσφαλεστέρα καὶ καταφανεστέρα, κἂν ἔτι γίνῃ χρήσις ἐλαφρῶν κολλυρίων, διότι οὐδέποτε σχεδὸν λείπει, ἐνῶ ἡ λυμφαγωγὸς συχνότατα δὲν εἶναι καταφανής, καὶ ὅταν ὑπάρχη, ποικίλλει μεγάλως ὡς πρὸς τὸν βαθμὸν, ἐπὶ δὲ τῇ χρήσει ἐλαφρῶν κολλυρίων (½—2%) δὲν εἶναι καὶ καταφανής. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἐξοίδησιν τοῦ ἐπιπεφυκότος ἐπὶ τῇ χρήσει κόνεως ἢ ἰσχυρῶν κολλυρίων οὐ μόνον δὲν εἶναι συγγῆ, ἀλλὰ καὶ ἐκλείπει μετὰ τινος ἡμέρας καίπερ τῆς χρήσεως παρατεινομένης, οὐδὲν δὲ τὸ ἐπικίνδυνον ἢ βλαβερὸν παρετήρησα. Ἐὰν ὁ πάσχων ἢ οἱ περὶ αὐτὸν κακῶς διατεθῶσιν ἐπὶ τῇ δυσχερίστῳ ὕψει τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἢ διαβεβαίωσις τοῦ ἰατροῦ περὶ τοῦ ἀκινδύνου καὶ τῆς ταχείας ἐξαλείψεως ἀρκεῖ πρὸς καθσύχασιν αὐτῶν. Τέλος οὐδεμίαν παρετήρησα ἐρεθιστικὴν δρᾶσιν ἐπὶ τοῦ ῥινοκοῦ βλενοῦμένος οὔτε παρνισμοῦς κτλ. Ἐντύπωσίν μοι ἔκαμεν ἡ ὑπνωτικὴ δρᾶσις τῆς διονίνης διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ· πάντες οἱ πάσχοντες, ἐφ' ὧν ἐφηρμόσθη ἡ διονίνη καὶ οἵτινες ἔνεκα ἐνοχλήσεως τοῦ ὀφθαλμοῦ δὲν ἐκοιμῶντο, ἐκ τῶν πρώτων ἀνέκτησαν τὸν ὕπνον. Ταῦτα πρὸς τὸ παρὸν θεωρῶ ἐπαρκῆ, βεβαίως δὲ διὰ πλείοτέρων παρατηρήσεων θέλουσιν ἐπιτευχθῆ μείζονες διασαφήσεις περὶ τοῦ τρόπου τῆς δρᾶσεως καὶ περὶ τῆς ἀνυσι-

μωτέρας χρησιμοποίησεως τοῦ νέου φαρμάκου, ἀλλὰ τὰ μέχρι τοῦδε γνωρίσματα αὐτοῦ εἶναι ἐπαρκῆ ὅπως καταταχθῆ μεταξύ τῶν πολυτιμοτάτων φαρμάκων τῆς Ὀφθαλμιατρικῆς τόγε νῦν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΠΒ'

6 Φεβρουαρίου 1902.

Προεδρία Π. ΚΕΛΑΪΔΙΤΟΥ

Ὁ κ. **Παπανικολάου** παρουσιάζει ἀσθενῆ ἐγχειρηθέντα ὑπ' αὐτοῦ καὶ δίδει περὶ αὐτοῦ τὰς ἐξῆς λεπτομερεῖς ἐξηγήσεις :

Ἡ κ. Β. Χρ. 26 ἐτῶν, τὴν ὁποίαν παρουσιάζω ὑμῖν σήμερον, κύριοι, διέτρεξε τὸν ἑσχατον κίνδυνον ἕνεκα μιᾶς ρινίτιδος τοῦ δεξιοῦ ῥώθωνος. Αὕτη παρουσιάσθη ἐν τῷ γραφεῖῳ μου τῇ 20 Νοεμβρίου 1901 πάσχουσα ἀπὸ 8 ἡμερῶν ὑπὸ ρινίτιδος τῆς δεξιᾶς ρινικῆς κοιλότητος, ἀπὸ 4 ἡμερῶν ὠταλγίαν καὶ ἀπὸ 2 ἡμερῶν ὠτόρροϊαν δεξιόθεν. Ἡ ἐξέτασις ἀπέδειξεν ὄξειαν ρινίτιν τοῦ δεξιοῦ ῥώθωνος μετὰ ὄξeos ἐμπυήματος τοῦ συστοίχου ἰγμορείου ἄντρου, διάτρησιν τοῦ τυμπάνου μετὰ βαθείας ἐρυθρότητος καὶ καθιζήσεως τοῦ ἀκουστικοῦ πόρου κατὰ τὴν ἄνω καὶ ὀπισθίαν αὐτοῦ μοῖραν, τὴν δὲ μαστοειδῆ χώραν κάτωθι τῆς κροταφικῆς γραμμῆς ἐπώδυνον τῇ πίεσει ἐπισήμως. Ἡ διάγνωσις ἡμῶν ἐσημειώθη ὡς κολπίτις τοῦ ἰγμορείου ἄντρου, μέση ὠτίτις καὶ μαστοειδίτις ὄξεια συνεπιείχεται ρινίτιδος ὄξειας. Πρὸ πάσης ἐπεμβάσεως χειρουργικῆς ἐπεχειρήσαμεν τὴν δι' ἀπλουστέρων μέσων θεραπευτικὴν ἀγωγὴν ἐπὶ τῆς μαστοειδίτιδος ἐν ἀρχῇ ὅπως ἐν ἐνδεχομένῃ ἀποτυχίᾳ τούτων ἐπέμβωμεν τὸ ὕστατον χειρουργικῶς. Πρὸς τοῦτο διηυρύνσαμεν καὶ τὸ μικρὸν τρῆμα τοῦ τυμπάνου πρὸς ἀνετωτέραν ἐκροὴν τοῦ πύου καὶ ὠπλίσαμεν τὴν ἄρρωστον δι' ἀπλουστάτου ἀπομυζητήρος τοῦ ὠτός, τοῦ ὁποίου ἀπὸ πολλοῦ οἱ ἄρρωστοί μου ποιοῦνται χρῆσιν εἰς παρομοίας παθήσεις, διατάξαμεν πλύσεις τοῦ ἀκουστικοῦ πόρου καὶ ἐπιθέματα πάγου ἐπὶ τῆς μαστοειδοῦς χώρας καὶ ἐναντίον τῆς ρινικῆς παθήσεως ἐμφυσήσεις ὀρθοφορμίου ἀνά δῶρον. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοιαύτης θεραπείας κατηνύσθησαν μὲν αἱ ἀλγηδόνες, ἀλλ'

ἡ ὠτόρροια καὶ ἡ εὐαισθησία τῆς μαστοειδοῦς χώρας κατὰ τὴν πίεσιν διετηρεῖτο ἂν καὶ ἐν μικρῷ βαθμῷ ἐπὶ πολὺ, οὕτως ὥστε ἡ διάτρησις ἦν περ συνεβουλεύσαμεν, ἐφαίνετο ἀναπόφευκτος. Ἐπὶ τῇ προτάσει ταύτης ἡ ἄρρωστος ἐτράπη ἄλλην θεραπείας ἀγωγὴν παρ' ἄλλοις συναδέλφοις. Κατὰ τὴν 19 Δεκεμβρίου 1901 ὁμως προσεκλήθη καὶ αὐθις διὰ τὰς ἀνυποίστους ἀλγηδόνας τῆς ἄρρώστου, ἃς εἶχεν ἀπὸ 4—5 ἡμερῶν κατὰ τὸ δεξιὸν οὖς, τὴν μαστοειδῆ καὶ τὴν βρεγματικὴν χώραν ἀπὸ τινῶν ἡμερῶν πυρέσει καὶ ἔσχε ῥίγη τὴν προτεραίαν, σημεῖα, ἅπερ ἠδύνατό τις ἐν τῇ παρούσῃ περιπτώσει ν' ἀποδώσῃ ἰδίως εἰς ἐπιπλοκὴν φλεβοκολπίτιδος τινος.

Τῇ 20 Δεκεμβρίου 1901 ἐγένετο ἡ ἐγχειρήσις βοηθοῦντος τοῦ ἀξιοτίμου συναδέλφου κ. Γαληνοῦ ἐν τῷ αὐστριακῷ νοσοκομείῳ. Μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ἐπιπολῆς στιβάδων τοῦ ὄστου ἀνέθορον ἄφθονον πύον ὑπὸ πίεσιν εὐρισκόμενον, ἐν ᾧ ἄφθονοι ἐπλεον φαῖαι σαρκώδεις ἐκβλαστήσεις (granulations), μετὰ τὴν διὰ ζύστρου ἀφαίρεσιν τῶν ὁποίων παρετηρήθη ὅτι ὁ σιγμοειδῆς κόλπος ἦτο γυμνός εἰς μικρὰν ἔκτασιν ἀλλὰ φυσιολογικὸς τὴν ὄψιν. Ἐτέθη ἐπίδεσμος ἰσοδοφορμιοῦ γάλης ἀσηπτος. Οὐχ ἦττον ὁμως ἡ πυρετικὴ κατάστασις 39°—40° μετὰ ἐπανειλημμένων παροξυσμῶν ῥίγους ἐπεδεινώθησαν οὕτως ὥστε ἡ παρακέντησις τοῦ σιγμοειδοῦς κόλπου καὶ ἡ διάνοξις αὐτοῦ ἐνδεδειγμένα, ἂν μὴ τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὴν ἐγχειρήσιν δὲν παρουσιάζετο 2 ἐκμ. ἔμπροσθεν τοῦ τράγου τοῦ ἐγχειρηθέντος ὠτός καὶ κατὰ τὸ πρόσθιον χεῖλος τοῦ ἐπίδεσμου ἐρυσιπελατώδης διήθησις τοῦ δέρματος, ἣτις προβάσα μέχρι τοῦ ἀντιστοίχου ὠτός ἐν ἐντόνῳ πυρετῷ ἔληξεν ἐντὸς ὀκτώ ἡμερῶν, καθ' ἃς τὰ χεῖλη τοῦ χειρουργικοῦ τραύματος ἔμειναν πάντοτε ἐλεύθερα τοιαύτης ἐπεξεργασίας.

Ἡ ἄρρωστος ἴαθη ἀπὸ περισσοτέρων ἡμερῶν ἀνευ ἐτέρας ἐπιπλοκῆς καὶ ἀνευ παραμορφώσεως ἐπὶ τῆς μαστοειδοῦς χώρας ὡς βλέπετε. Ἡ ρινίτις καὶ ἡ κολπίτις τοῦ ἰγμορείου ἄντρου ἴαθησαν σχεδὸν ἀφ' αὐτῶν.

Ἄν ἐπὶ τῆς προηγουμένης περιπτώσεως ἐκ περιεργίας ἐσπύδομεν διὰ τὰ ἀνωτέρω φαινόμενα νὰ ἐπέμβωμεν χειρουργικῶς ἐπὶ τοῦ

σιγμοειδούς κόλπου, θά διετρέχουμεν, κύριοι, τὸν ἔσχατον κίνδυνον τῆς εἰσαγωγῆς παθογόνων στοιχείων ἐντὸς τῆς κυκλοφορίας τοῦ ἀρρώστου καὶ ἴσως τὸ μοιραῖον αὐτῆς τέλος, τοῦθ' ὅπερ εἰς πολλοὺς συνέβη. Φρονῶ δτι ἐν τοιαύταις περιπτώσεσιν ὀφείλομεν νὰ ἤμεθα καιροσκοπικοί, μάλιστα ὅταν κατὰ τὴν ἐγχείρησιν ὁ ἀπογυμνωθεὶς κόλπος φαίνεται μακροσκοπικῶς τοῦλάχιστον ὑγιᾶς ἔχων.

Ὁ κ. **Μανουηλίδης** περὶ τῶν ἐπιπολαζουσῶν νόσων παρατηρεῖ δτι ἀντὶ τῆς Ἰλαρίας, ὀστρακιάς καὶ κοκκίτου, ὑπάρχουν καὶ πολλὰ περιστατικά τυφοειδοῦς πυρετοῦ.

Ὁ κ. **Γ. Δ. Νικολαΐδης** ἀναγινώσκει τὴν ἐξῆς ἀνακοίνωσιν:

Κύριοι,

Καίτοι τοῖς πᾶσι γνωστοῦ θέματος ἐπιλαμβάνομαι, οὐχ ἦττον ὁμως, ἐπειδὴ γεγονότα τινὰ καὶ φαινόμενα τῆς νόσου οὕτω ἔτι καθορισθέντα διαφεύγουσι πολλάκις τὴν προσοχὴν πολλῶν ἰατρῶν, οἵτινες πρὸ ἀπροχωρήτου πολλάκις καὶ οἰονεὶ διακωιδιζομένης τῆς καταστάσεως τῆς ἀσθενείας εὐρισκόμενοι, ἀδημονοῦσι καταφερόμενοι κατὰ τῶν πλύσεων, ὡς προκλητικῶν κυστιτίδων καὶ πολλῶν ἄλλων σοβαρῶν ἐπιπλοκῶν, ἂν καὶ οὐχὶ τόσο ἀδίκως, καὶ ἀποροῦσιν ὀποτέραν ὁδὸν νὰ τραπῶσιν, εὐκαιρον ἔκρινα, κατόπιν μακρᾶς πείρας καὶ παρατηρήσεως νὰ ἐκθέσω ἐν ὀλίγοις τὰ ἐμὰ πορίσματα, *περὶ τινων θεραπευτικῶν πλημμελειῶν ἐν τῇ ὀξείᾳ βλενορροίᾳ.*

Καὶ πρῶτον πρὸς κατανόησιν τούτων ἄρξομαι τῆς παθολογικοανατομικῆς ἐπεξεργασίας τῶν γονοκόκκων ἐν τῷ βλενογόνῳ ὑμένι, ἐκουσίως παραλείπων, ὡς γνωστὸν καὶ οὐχὶ τοσοῦτον τῇ περιστάσει χρήσιμον τὸν τρόπον τῆς μολύνσεως. Καὶ ἤδη πάντες γνωρίζομεν δτι μετὰ τὴν μόλυνσιν καὶ τὸν χρόνον τῆς ἐπιφάσεως ἄρχονται τὰ πρῶτα φαινόμενα φλεγμονώδους ἐπεξεργασίας, ἧτοι ἐρυθρότης τῶν χειλέων, κνησμὸς, ἐκτρόπιον, κτλ. ἅπερ, ὡς καὶ ἄλλα γνωστὰ τυγχάνοντα, παραλείπω. Ἐλθωμεν νῦν καὶ παρακολουθήσωμεν ἐν ὀλίγοις τὴν βιολογικὴν ἐξέλιξιν τῶν γονοκόκκων ἐν τῷ βλενογόνῳ ὑμένι. Ὁ γονοκόκκος ἅμα τῇ ἐγκατασκηνώσει ἐν τῷ ἐπιθηλίῳ τοῦ βλενογόνου, ἄρχεται πολλαπλασιαζόμενος καταπλη-

κτικῶς ἐπιπολῆς χωρῶν ἅμα καὶ κατὰ βάθος διὰ μέσου τῆς τῶν ἐπιθηλιακῶν κυττάρων συγκολλητικῆς οὐσίας ἢ καὶ αὐτοῦ τοῦ πρωτοπλάσματος αὐτῶν, ἐξικνούμενος μέχρι τοῦ θηλώδους σώματος τοῦ βλενογόνου. Ἐνταῦθα ἀπὸ σκοποῦ παραλείπω τὴν περαιτέρω πορείαν αὐτῶν ἐξ ἧς προκύπτουσιν αἱ διαφοροὶ ἐπιπλοκαί, ὡς οἱ βλενορροϊκοὶ ρευματισμοὶ κτλ., τοῦθ' ὅπερ προδήλως ἀποδεικνύει δτι ὁ γονοκόκκος εἰσερχόμενος ἐν τῇ κυκλοφορίᾳ δύναται ἀπανταχοῦ τοῦ σώματος νὰ ὀδεύσῃ προκαλῶν διάφορα παθολογικὰ φαινόμενα. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ ὀλίγα ἔστω, ὅπως ἔχωμεν σαφῆ τὴν εἰκόνα τῆς ὀξείας γονορροϊκῆς οὐρηθρίτιδος πρὸ ἡμῶν, ἵνα ἐρμηνεύσωμεν καὶ καταστήσωμεν καταληπτὴν τὴν σύγκρισιν πρὸς τε τὴν διὰ τῶν πλύσεων θεραπείαν ἐν τῇ ὀξείᾳ καταστάσει καὶ τὴν διὰ τῶν διουρητικῶν, ἐξ ἧς συγκρίσεως καὶ τὰ πλεονεκτήματα ἢ μειονεκτήματα ἐκατέρας.

Οὐδεὶς ἀγνοεῖ δτι μετὰ τὴν γενέκευσιν τοῦ νεωτέρου καλουμένου συστήματος πᾶσα γονορροϊκὴ οὐρηθρίτις ὑποβάλλεται εἰς τὴν θεραπείαν τῶν πλύσεων ἐν τῇ ὀξείᾳ περιόδῳ πλὴν τῆς ὑπεροξείας, γιγνομένην κατὰ τοὺς γνωστοὺς κανόνας.

Βεβαίως δὲν δυνάμεθα νὰ ἀρνηθῶμεν τὰ πλεονεκτήματα τῆς ἐπὶ τῶν φλεγμονωδῶν φαινομένων ἐπιδράσεως τοῦ Υ/Μ. Καλίου καὶ ἰδίως κύτου διὰ τῆς καταστολῆς πλείστων φαινομένων, οἷα τὸ περὶ τὴν οὐρῆσιν ὀδύνηρὸν αἶσθημα τοῦ καυστικοῦ πόνου, τὰς ἐπιδύνους στύσεις καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις, καθὼς καὶ τὴν πρόσκαιρον ἐλάττωσιν τῆς πυώδους ῥύσεως. Οὐχ ἦττον ὁμως μεθ' ὅλην τὴν εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν τοῦ τοιοῦτου, ὡς καὶ ἄλλων φαρμάκων, τὸ προσποριζόμενον ἐξ αὐτῶν κέρδος σπάνιον καὶ ἐλάχιστον ἀποβαίνει ἐν ταῖς πλείσταις τοῦλάχιστον τῶν τοιούτων περιπτώσεων. Ταῦτα δὲ ἐπὶ τῶν ἀκολούθων παθολογικοανατομικῶν παρατηρήσεων τῆς βιολογικῆς ἐξελίξεως τῶν γονοκόκκων βασιζόμενα ἐπιρρυνοῦσι τὴν ὑπόθεσιν ταύτην. Ἄμα τῇ ἐκδηλώσει τῆς μολυσματικῆς οὐρηθρίτιδος, οἱ ῥηθέντες κόκκοι εἰσδύουσιν εἰς τὰ βαθύτερα στρώματα, ὡς ἀνωτέρω ἀνεπτύχθη, ἔνθα ἐγκατασκηνοῦντες καὶ ἀνεπηρέαστοι ὄντες εἰς τὴν μικροβιοκτόνον ἐπίδρασιν τῶν

φαρμάκων, εξακολουθοῦσι τὴν ἐπεξεργασίαν αὐτῶν, ἀνταγωνιζόμενοι ἐτέρωθεν καὶ πρὸς τὴν φαγοκυττάρωσιν. Τὰ διάφορα μικροβιοκτόνα φάρμακα καὶ ἰδιαίτατα τὸ ἐν εὐρείᾳ κλίμακι χρησιμοποιούμενον Υ/Μ. Κάλι, οὔτιος ἢ ἐπενέργεια λίαν ἐπιπολῆς, ὡς ἐκ τῆς στυπτικῆς αὐτοῦ ιδιότητος τυγχάνει, δρᾷ, φονεῖ καὶ ἀποκαθαίρει τὸν βλενογόνον κατ' ἐπιπολὴν καὶ μόνον, χωρὶς νὰ δύναται ἐν τούτοις νὰ εἰσδύσῃ εἰς τοὺς βαθύτερον κειμένους γονοκόκκους καὶ προςβάλλῃ αὐτούς, οἵτινες ἀνεπηρέαστοι ἐξακολουθοῦσι τὸ ἔργον αὐτῶν ἀναπτυσσόμενοι καὶ πολλαπλασιαζόμενοι, διὰ δὲ τοῦ πρὸς τὴν ἐξω ἐπιφάνειαν τοῦ βλενογόνου φερομένου ρεύματος τῆς διαπυήσεως, μηχανικῶς καὶ οὗτοι φερόμενοι τὴν τέως καθαρθεῖσαν ἐπιφάνειαν μολύνουσι καὶ αὖθις καὶ οὕτως ἐξακολουθεῖ παρατεινομένη ἐπὶ πλείστον ἔτι χρόνον ἢ ὑπὸ τὸ κράτος τῆς θεραπείας εὐρισκομένη νόσος μέχρι τελείας ἐξαφανίσεως τοῦ γονοκόκκου καὶ ἰάσεως τῆς νόσου. Δυστυχῶς ὅμως πολλάκις ὄλως ἄντικρυς συμβαίνουναι τὰ πράγματα, διότι ἐνῶ συχνότατα μετὰ ὀλιγοήμερον θεραπείαν παύει φαινομενικῶς πᾶσα ῥύσις καὶ πᾶν φλεγμονῶδες φαινόμενον θεωρηθείσης τῆς θεραπείας ὡς ληξάσης, μετὰ διακοπὴν 2—3 ἢ καὶ πλέον ἡμερῶν ἄρχονται καὶ αὖθις ἐπανερχόμενα τὰ αὐτὰ φαινόμενα, ἢ δὲ νόσος εἰς ἑαυτὴν ἐγκαταλιμπανομένη δύναται νὰ λάβῃ μορφήν ὀξυτάτην, ὡσεὶ οὐδόλως ἢ προηγηθεῖσα θεραπεία εἶχεν ἐπ' αὐτῆς οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον ἐπιδράσει. Ἐπαναλαμβανομένης δὲ ταύτης δύνανται νὰ ἐπέλθωσι τὰ αὐτὰ καὶ πάλιν φαινόμενα μέχρις ἄλλοτε ἄλλου χρόνου τῆς λήξεως τῆς νόσου. Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου τῆς περιοδικῆς ἰάσεως καὶ ἐπαναλήψεως τῆς διαπυήσεως ἐπιθυμῶ νὰ ἐπιμείνω, ἵνα κατανοήσωμεν τὴν ἐνεργητικὴν ἐπίδρασιν, ἣν ἡ φύσις διὰ τῆς διαπυήσεως ἀσκεῖ ἐν τῇ προκειμένη περιπτώσει τῆς ὀξείας καταστάσεως πρὸς ἀπαλλαγὴν τῶν βαθυτέρων στρωμάτων τῶν βριθόντων ἀπὸ τῶν ὀλεθρίων τούτων μικροοργανισμῶν, ἅτινα στρώματα εἶναι τὸ ὀρμητήριον αὐτῶν κατὰ πάσης ἐξωθεν θεραπευτικῆς ἀγωγῆς ἥς διακοπτομένης ἐξορμῶσι διὰ τοῦ φέροντος αὐτοῦ ρεύματος. Ἡ διαπύησις λοιπόν, ἣν πολεμοῦμεν καὶ πειρώμεθα παντοίοις μέσοις ν'

ἀνακόψωμεν, ὡς τοῦτο γενικῶς ὑφ' ἀπάντων δυστυχῶς γίνεται, δὲν φρονῶ ὅτι δὲν θὰ ἦτο σκόπιμος, διότι οὕτως ἀντλοῦμεν πρὸς πῖθον Δαναίδων. Τότε μόνον θὰ ἀπέβαινε λυσitelῆς ἡ ἄμεσος διὰ τῶν πλύσεων ἐπέμβασις καὶ ἀποτελεσματικὴ, ἂν ἅμα τῇ ἐκδηλώσει τῶν πρώτων ὑποκειμενικῶν συμπτωμάτων ἢ καὶ ἀντικειμενικῶν ἔσπευδε πάραυτα ὁ ἀσθενής, οὕτως ὥστε τῶν γονοκόκκων ἐπιπολῆς τοῦ ἐπιθηλιακοῦ στρώματος τοῦ βλενογόνου εὐρισκομένων νὰ δυνθῆ πᾶν μικροβιοκτόνον φάρμακον νὰ ἐπιδράσῃ ἐπωφελῶς. Δυστυχῶς ὅμως τοιαῦται περιπτώσεις ἀμέσου ἐπεμβάσεως λίαν σπάνιαι συμβαίνουναι, ὡς ἐν τῇ πράξει παρετήρησα, καὶ ἐφ' ὧν αἱ πρώται θεραπευτικαὶ ἀγωγαὶ θριαμβευτικῶς ἀποβαίνουσι, ἀπαλλασσομένων τῶν ἀσθενῶν ἐντὸς βραχυτάτου διαστήματος.

Ὅποιον τὸ κέρδος τοῦ χρόνου καὶ ὅποια ἡ ὑπεροχὴ τῶν δι' ἀμέσων πλύσεων ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν διὰ τῶν διουρητικῶν ἐν ἀρχῇ; Καὶ πρῶτον ὡς πρὸς τὸν χρόνον δυστυχῶς δύναμαι νὰ ὁμολογήσω καὶ ἐξ ἐπιστημονικῆς ἀπόψεως καὶ ἀληθείας, ἂν καὶ θιασώτης τῆς νέας μεθόδου, ὅτι οὐδόλως ἐπωφελήθηεν τοῦ χρόνου, πλὴν ἐξαιρετικῶν περιπτώσεων ἐγκαίρου ἐπεμβάσεως, ὡς ἀνωτέρω εἶρηται. Καθότι κατὰ τοσοῦτον ἐπωφελεστέρα καὶ ταχυεργότερα ἀποβαίνει ἢ ἐνέργεια τῶν μικροβιοκτόνων φαρμάκων καὶ ἰδίως τοῦ Υ/Μ. Καλίου καθ' ὅσον ἢ χρῆσις τούτων ἤθελε γίνεαι βραδύτερον κατὰ τὸν χρόνον τῆς παντελοῦς ἐξαφανίσεως τῶν φλεγμονωδῶν φαινομένων. Ἐτερον ὅμως ἀναντιρρήτως ἐξαίρετως σπουδαῖον πλεονέκτημα ἀποδοτέον εἰς τὸ Υ/Μ. Κάλιον, ἰδίως τὴν ἐξάλειψιν τοῦ πόνου καὶ τὴν πρόσκαιρον ἀναστολὴν τῶν φλεγμονωδῶν φαινομένων, ἅτινα οὐσιωδῶς ἀνακουφίζουν τὸν πάσχοντα. Ἐξ οὗ συνάγεται ὅτι δέον νὰ προβαίνωμεν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν πλύσεων καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ὀξείᾳ καταστάσει τῆς προσθίας οὐρήθρας συνήθως δι' ἐλαφρῶν διαλύσεων, νὰ διευκολύνωμεν δὲ ἅμα καὶ τὴν διὰ τῶν διουρητικῶν διαπύησιν, εὐλαβοῦμενοι αἰέποτε τὴν ὀπισθίαν οὐρήθραν καὶ τὴν κύστιν, εἰς ἣν μόνον μετὰ τὴν ἀροδον τῶν ὀξέων φλεγμονωδῶν φαινομένων συγχωρεῖται νὰ εἰσδύωμεν, ὅπως οὕτω διὰ τῆς τοιοῦτῃ τρόπῳ γενομένης πλύσεως

καθαρίσωμεν ἅπασαν κατὰ μῆκος τὴν οὐρήθραν. Διότι μεθ' ὅλας τὰς παρατηρήσεις τῶν ἀνα τὴν Ἑσπερίαν εἰδικῶς ἀσχολουμένων, ὅτι δέον εὐθύς ἀπὸ τῆς 3ης ἡμέρας νὰ ἐπεκτείνωμεν τὰς πλύσεις καὶ μέχρι τῆς κύστεως, ἵνα προλάβωμεν τὴν ἐπὶ τὴν ὀπίσθιαν οὐρήθραν ἐπέκτασιν αὐτῆς, δυστυχῶς ἡ πείρά μοι ἀπέδειξεν, ὅτι τὸ πλείστον ὅλως τούναντιον συμβαίνει, ὅτι διὰ τῶν προῶρων ἐνδοκυστικῶν πλύσεων εὐκολώτερον καὶ ταχύτερον δύναται αὕτη νὰ ἐπεκταθῆ διὰ τοῦ ἐπὶ τοῦ βενογόνου διερεθισμοῦ αὐτῶν. Οὕτω δὲ λεληθότως πως ἀφίνομεν καὶ μέρος τῆς συμπληρώσεως τοῦ θεραπευτικοῦ ἡμῶν ἔργου εἰς τὴν ἀρωγὴν τῆς φύσεως, ἣτις διὰ τοῦ ρεύματος τῆς διαπύσεως ὀλονέν μας προσάγει τὸν ἐχθρόν, ἵνα προσιτὸς καταστῆ εἰς τὰ ἰοβόλα θεραπευτικὰ ἡμῶν μέσα. Ἐὰν δὲ τούναντιον πειρώμεθα διὰ πυκνῶν διαλύσεων καυστικῶν τε καὶ στυπτικῶν ν' ἀνακόψωμεν τὴν διαπύτησιν καταπολεμοῦντες οὕτω τὸ φαινόμενον καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ πλήξωμεν αὐτὸν τοῦτον τὸν ἐχθρόν καὶ φρονούντες ὅτι τάχιστα θ' ἀφικθῶμεν εἰς τὸ προςδοκώμενον τέρμα, ἀπατώμεθα, διότι ἡ παροδικὴ ἐκείνη ἀναστολὴ ἀναφαίνεται ὡς πρότερον καὶ χείρων.—Τὸ τελικὸν ἄρα πόρισμά ἐστίν, ὅτι ἐφ' ὅσον τῇ βοθείᾳ τῆς διαπύσεως δὲν ἐπιτελεσθῆ ἢ ἐν τῷ βάθει τελεία ἀπαλλαγὴ τῶν ἰσθῶν ἀπὸ τῶν μικροβίων, μάτην καταπονοῦμεν τὸν πάσχοντα καὶ ἐπιφέρομεν διὰ τῶν δριμέων φαρμάκων καταστρεπτικὰς ἀλλοιώσεις τοῦ βλενογόνου, ἀγνοοῦντες ποῦ κυρίως ἐδράζει ὁ κυρίως παθολογικὸς παράγων. Ἐξ οὗ ἐπιτεταί ὅτι τὴν διὰ τῶν διουρητικῶν παλαιὰν θεραπείαν δέον οὐ μόνον νὰ μὴ ἀποσκορακίσωμεν ἀπολύτως, ἀλλ' ἔχοντες ἀρωγὸν καὶ ταύτην νὰ συνδυάζωμεν μετὰ τῆς διὰ τῶν πλύσεων καὶ οὐχὶ τῶν ἐνέσεων, καθότι μᾶλλον ἐπιβλαβεῖς ἀποβαίνουσιν αὐταὶ ἢ ὠφέλιμοι.

Ὁ κ. **Μανουηλίδης** παρατηρεῖ ὅτι ἐν τῇ ἐξηγήσει τοῦ κ. Νικολαΐδου περὶ τῆς ἐνεργείας τοῦ μικροβίου, πρέπει νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψει καὶ ἡ σπουδαιότης τοῦ ἐδάφους.

Ὁ κ. **Α. Νικολαΐδης** ἀπαντῶν λέγει ὅτι δὲν ἀρνείται τὴν σπουδαιότητα τοῦ ἐδάφους, ἀλλὰ ἐν τῇ σημερινῇ ἀνακοινώσει του

ἠθέλησε ἀπλῶς νὰ συγκρίνῃ μόνον τὰς δύο θεραπευτικὰς μεθόδους, καὶ ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ αὐτῶν ἀνέφερε τὰς ἀνατομοπαθολογικὰς ἀλλοιώσεις.

Ὁ κ. **Μανουηλίδης** ἐρωτᾷ ἐὰν οἱ γονοκόκκοι ὑφίστανται μετὰ τὴν θεραπείαν.

Ὁ κ. **Νικολαΐδης** λέγει ὅτι εἰς τὰς πλείστας περιστάσεις ὑπάρχουν.

Ὁ κ. **Ἀντιωνάκοπουλος** ἐρωτᾷ, ἐπὶ ποίων κλινικῶν σημείων πρέπει νὰ βασίζηται τις διὰ νὰ ἀρχίσῃ τὰς πλύσεις.

Ὁ κ. **Νικολαΐδης** παρατηρεῖ ὅτι αἱ πλύσεις δύνανται νὰ γίνον καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ, πρὸς ἀνακούφισιν τοῦ ἀσθενοῦς.

Ὁ κ. **Κελαϊδίτης** παραδέχεται τὰ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ κ. Νικολαΐδου καὶ συμφωνεῖ πληρέστατα ὅτι αἱ πλύσεις δὲν ἱκανοποίησαν αὐτὸν πάντοτε, ἀν καὶ πολλακίς ἔκαμε χρήσιν αὐτῶν. Τελευταίως ἔσχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν δι' ἐνέσεων **θερμοτάτου ὕδατος** θεραπείαν τῆς βλενορροίας ἐπὶ δύο περιστατικῶν θεραπευθέντων τοῦ μὲν ἐντὸς 15 ἡμερῶν, τοῦ δὲ ἐντὸς 10 ἡμερῶν.

Ὁ κ. **Ζῶτος** λέγει ὅτι δὲν εἶναι τόσον ἐνθουσιώδης διὰ τὰς πλύσεις, αἱ ὁποῖαι πολλακίς, ὅσον ἐπιμελῶς καὶ ἀν ἐφαρμοσθῶσιν, ἀντὶ καλῶν ἀποτελεσμάτων ἐπιφέρουσι περιπλοκάς. Ἡ χρήσις τοῦ σαλολίου ἐσωτερικῶς εἰς δόσιν 3 γραμμαρίων καὶ ἐνέσεως ρεσορσίνης (resorcine) πρὸς 3%, τῷ ἔδωκε λαμπρὰ ἀποτελέσματα εἰς περιστατικὰ ὀξείας καὶ χρονίας καταστάσεως.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΡΙΓ'

13 Φεβρουαρίου 1902.

Προεδρία Ι. ΜΠΙΣΤΗ

Ὁ κ. **Μπίστης** λέγει τὰ ἐξῆς:

Ἐπιθύμουν, κύριοι, νὰ παρουσιάσω ὑμῖν ἄρρωστον μετὰ **ἐρπητος ζωστήρος ὀφθαλμικοῦ** ἐντοπιζομένου κατὰ τὴν διαδρομὴν τοῦ δευτέρου κλάδου τοῦ τριδύμου νεύρου καὶ ἐπιπλεγμένου ὑπὸ ἐρπητος τοῦ κερατοειδοῦς. Ὁ ἄρρωστος ὅμως δὲν ἐπαρουσιάσθη καὶ ἀναγκάζομαι νὰ μνημονεύσω ἀπλῶς τῆς παθήσεως αὐτοῦ. Ὁ ἄρρωστος ἐδήλωσεν ὅτι πρὸ ἡμερῶν

ἠσθάνετο ἄλγη κατὰ τὴν γειτονίαν τοῦ ἀριστεροῦ ὀφθαλμοῦ, καὶ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ αὐτῷ, εἶτα δὲ μετὰ πυρετικῶν φαινομένων παρετήρησε τὴν ἐμφάνισιν ἐξανθήματος, ὅπερ κατὰ τὴν ἐξέτασιν συνίστατο ἐκ φουσαλλίδων, τῶν πλείστων κατὰ ομάδας διατεταγμένων καὶ ἐδραζομένων ἐπὶ τοῦ κάτω βλεφάρου, τῆς ἄνω γναθικῆς χώρας ἄχρι τοῦ ἄνω χεῖλους, καὶ τῆς ζυγωματικῆς χώρας. Τὸ ἐξάνθημα χωρεῖ ἄχρι τῆς μέσης γραμμῆς, τοῦθ' ὅπερ χαρακτηριστικὸν διὰ τὴν ἐν λόγῳ πάθησιν. Ἐπὶ τοῦ κερατοειδοῦς ὑφίσταντο μικραὶ ὅσον κεφαλὴ καρφίδος καὶ ἐπιπολῆς κείμεναι κηλίδες, αἵτινες δηλοῦσι τὰς θέσεις, ἐν αἷς ἠδράζοντο πρότερον φουσαλλίδια. Ἡ περίπτωσις αὕτη παρουσιάζει τὸδε τὸ ἐνδιαφέρον, ὅτι ἡ ἐξάνθησις ἐνεφανίσθη ἐν τῇ διαδρομῇ τοῦ δευτέρου κλάδου τοῦ τριδύμου, ἐν ᾧ αὕτη παρουσιάζεται συχνότερον ἐν τῇ κυριαρχίᾳ τοῦ πρώτου κλάδου τοῦ τριδύμου νεύρου. Γνωστὸν δ' εἶναι ὅτι πρόκειται περὶ φλεγμονώδους παθήσεως τοῦ τριδύμου νεύρου, καὶ δὴ τοῦ τε κορμοῦ αὐτοῦ ὡς καὶ τοῦ γασσερίου γαγγλίου, καὶ τοῦ ἀκτινωτοῦ γαγγλίου. Ἡ αἰτία ὁμοῦς τῆς φλεγμονῆς ταύτης εἶναι ὡς τὰ πολλὰ ἄγνωστος. Ἐπιτινων περιπτώσεων ὁ ἔρπης ζωστήρ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐπαρουσιάσθη μετὰ ψύξιν ὡς καὶ χρῆσιν ἀρσενικοῦ. Πιθανῶς ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου ἀρρώστου ἡ ψύξις ν' ἀποτελεῖ τὸ αἷτιον φλεγμονῆς τοῦ τριδύμου νεύρου.

Ὁ κ. **Νούλης** προσθέτει ὅτι ἐν τῇ αἰτιολογίᾳ τῆς ἀσθενείας ταύτης ἐγένετο ἐξέτασις τοῦ ὑγροῦ τοῦ ἐγκεφαλονωτιαίου μυελοῦ (*κντταροδιαγνωστικῆ*).

Ὁ κ. **Μπίστης** σχετικῶς πρὸς τὴν ἀνακοίνωσιν ἦν ἐποιήσατο ὁ κ. Ἰατρόπουλος ἐν τῇ προηγουμένη συνεδρίᾳ λέγει ὅτι ἡ διονίνη εἶναι σπουδαῖος ἐπικουρικὸς παράγων, πρέπει δὲ νὰ συνδυάζεται μετὰ τῆς ἀναλόγου θεραπείας ἐν ἐκάστῳ περιστατικῷ. Ἀναφέρει περιστατικὸν γλαυκώματος ὄξυος ὅπου μετὰ τὴν ἱριδεκτομίαν ἔπαυσαν οἱ πόνοι ἵνα ἐπανέλθουν πάλιν. Τότε ἐγένετο χρῆσις τῆς διονίνης εἰς διάλυσιν 5%. Οὐδεμία ὁμοῦς ἐπῆλθε βελτίωσις.

Ὁ κ. **Ἰατρόπουλος** λέγει ὅτι εἰς ὅσα περιστατικὰ ὑπῆρχον σφοδρὰ ἄλγη ἐνήργησε καλῶς ἡ κόνις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΠΙΔ'

20 Φεβρουαρίου 1902.

Προεδρία Ι. ΜΠΙΣΤΗ

Ὁ κ. **Νούλης** ὑποβάλλει *παρατηρήσεις τινὰς ἐπὶ τοῦ ὁρυνώδους πλευριτικοῦ ἐξιδρώματος*.

Ὁ κ. **Μανουηλίδης** λέγει ὅτι τὰ περιστατικὰ τοῦ κ. Νούλη εἶναι ἐνδιαφέροντα ἰδίως τὰ ἐν Ἰωαννίνοις, τὰ ἐδῶ εἶναι συζητήσιμα. Ἐπιπλοκαὶ πλευριτίδος ἐκ ψύξεως δύνανται νὰ ἀναφανῶσι καὶ μετὰ πολὺν χρόνον. Ἀναφέρει περιστατικὰ ἰδικά του, ἐκ τῶν ὁποίων 4 ἀσθενεῖς ἐθεραπεύθησαν, οἱ δὲ 3 ἀπέθανον. Ἐπομένως ἡ μικροτάτη αὕτη στατιστικὴ φέρει θνησιμότητα 40%, ἡ δ' ἐν τοῖς νοσοκομείοις εἶναι μεγαλειτέρα. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν παθογένειαν, ἀπάσας τὰς πλευριτίδας ὁ κ. Μανουηλίδης θεωρεῖ ὡς φυματικάς, ὡς ἡ κντταροδιαγνωστικὴ καὶ ἡ πειραμάτισις δεικνύει τοῦτο.

Ὁ κ. **Μακρῆς** λέγει ὅτι βεβαίως τὰ περιστατικὰ τοῦ κ. Νούλη εἶναι ἐνδιαφέροντα. Ἀσθενεῖς πλευριτικοὶ ἐκ ψύξεως εἰσέρχόμενοι εἰς τὰ νοσοκομεία εἶναι δυνατὸν νὰ γίνωσιν φυματικοί. Ὁ κ. Νούλης ὁμοῦς ἀπέδωκε μεγάλην σημασίαν εἰς τὸ ἐγχειρητικὸν μέρος. Ἐν τοῖς νοσοκομείοις ἡ ἐγχειρήσις γίνεται μὲ ὄλας τὰς ἀπαιτούμενας ἀντισηπτικὰς προφυλάξεις. Καὶ ἡ φυματικὴ ἐνοφθάλμισις τῶν πλευριτικῶν δὲν ὀφείλεται εἰς τὴν ἐγχειρήσιν ἀλλ' εἰς ἄλλας αἰτίας.

Ὁ κ. **Νικολαΐδης** ἀναφέρει περιστατικὸν πλευριτικοῦ ἀπὸ τοῦ 1898, ζῶντος εἰς ἐτι. Ὁ ἀσθενὴς οὗτος ὑπέστη δύο προσβολὰς, ἐξ ὧν ἐθεραπεύθη ἐντελῶς.

Ὁ κ. **Ἀντίπας** λέγει ὅτι τὸ θέμα εἶναι ἐνδιαφέρον διὰ τὴν συχνότητα αὐτῶν, συμφωνεῖ δὲ πληρέστατα μετὰ τοῦ κ. Μανουηλίδου ὑποστηρίζοντος, ὅτι αἱ πλευριτίδες εἶναι φύσεως φυματιώδους, νομίζει ὁμοῦς ὅτι ὁ κ. Μανουηλίδης ἔτυχε περιστατικῶν πολὺ δυσαρέστων. Ἀναφέρει διάφορα περιστατικὰ θεραπευθέντα, ὧν τὸ ἐν πρὸ 10 ἐτῶν ὑπεβλήθη εἰς παρακέντησιν. Ὁ ἀσθενὴς ζῆ.

Ὁ κ. **Ζῶιος** εὐρίσκει ὅτι ὁ κ. Μανουηλίδης εἶναι πολὺ ἀπαισιόδοξος εἰς τὸ ζήτημα τῶν πλευριτίδων. Καὶ θὰ ἦτο λυπηρὸν ἂν ὄλαι αἱ πλευριτίδες ἦσαν φυματώδεις. Ἀναφέρει δύο περιστατικά πλευριτίδος ἐκ ψύξεως παρατηρηθέντα πρὸ 6 ἐτῶν καὶ ἐντελῶς θεραπευθέντα διὰ τοῦ ἰεὺλικοῦ νατρίου, ὧν τὸ ἐν ὑπεβλήθη καὶ εἰς παρακέντησιν.

Ὁ κ. **Κελαϊδίτης** ἀναφέρει διάφορα περιστατικά πλευριτίδων ἐντελῶς θεραπευθέντα, αὐτὸς δ' ὁ ἴδιος ἔπαθε πρὸ 35 ἐτῶν.

Ὁ κ. **Κρητικὸς** λέγει ὅτι εἶναι δύσκολον νὰ θεωρησῆται ὡς μὴ φυματικὴν πλευριτίτιν εἰς ἣν δὲν ἠκολούθησε πνευμονικὴ φυματίωσις μετὰ 1 ἢ 2 ἔτη, καθότι καὶ 15—20 καὶ 25 ἔτη μετὰ προσβολὴν πλευριτίδος ἀνεπτύχθη πολλακίς φυματίωσις πνευμονικὴ.

Ὁ κ. **Μπιστῆς** γνωρίζει ἀπὸ τοῦ 1883 πλευριτικόν· ἔκτοτε δὲ παρήλθον 19 ἔτη καὶ ὁ ἀσθενὴς ζῆ ἔχων κάλλιστα.

Ὁ κ. **Νούλης** λέγει ὅτι ὄσα ἐλέχθησαν ὑπὸ τοῦ κ. Ἀντίπα καὶ τοῦ κ. Ζώτου χρησιμεύουν ὡς ἀπάντησις εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Μανουηλίδου λεχθέντα. Περὶ δὲ τῆς παρατηρήσεως τοῦ κ. Μακρῆ ὅτι ἡ ἐγχείρησις ἐν τοῖς νοσοκομείοις γίνεται ὑπὸ καλλιτέρους ὄρους, βεβαίως οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία, καὶ εἰς ταύτην δὲν ὀφείλεται ἡ ἐνοφθάλμις τῆς φυματίωσεως εἰς τὸν πλευριτικὸν ἄλλ' εἰς τὸ περιβάλλον καὶ εἰς ἄλλας αἰτίας.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΡΙΕ'

27 Φεβρουαρίου 1902.

Προεδρία Ι. ΜΠΙΣΤΗ

Ὁ κ. **Παπανικολάου** ἀνακοινοῦται τάδε:

Ὁ 26ετής οὗτος Χίος, τὸν ὅποιον βλέπετε, ἐπιουρροεῖ κατὰ τὸ δεξιὸν οὖς ἀπὸ 17 ἐτῶν. Πρὸς θεραπείαν τῆς ὠτορροίας ταύτης καὶ τῆς ἀπὸ ταύτης δυσηχοίας ἐθεραπεύετο ἐν Ἀθήναις παρὰ εἰδικῶν συναδέλφων ἐπὶ ἰκανὸν χρόνον καὶ διαφορετρόπως· διάφοροι χειρουργικαὶ ἐπεμβάσεις ἀπὸ τοῦ ἀκουστικοῦ πόρου ἐγένοντο ἐπὶ τοῦ ὠτός τούτου ἄνευ ὁμως τοῦ ποθο-

μένου ἀποτελέσματος. Ὁ ἄρρωστος ἤκουε, τῇ 8ῃ Ἰουλίου 1902, τὸ ὠρολόγιον ἀπὸ τῆς κόγχης τοῦ ὠτός καὶ ἔφερε συρίγγιον κατὰ τὸν ἀκουστικὸν πόρον παρὰ τὸ τύμπανον ὀδηγοῦν πρὸς τὸν θόλον τοῦ κοίλου τοῦ τυμπάνου. Ἐκείθεν κατέρρευε πύον δύσοσμον.

Ἡ ὠτορροία αὕτη ἀπὸ πρώτης ὄψεως ἐφαίνετο ὅτι θὰ ἐλύετο διὰ τῆς ριζικῆς ἐγχειρήσεως τοῦ Starke ἀπὸ τῆς μαστοειδοῦς ἀποφύσεως· ἐδοκιμάσθησαν ὁμως ἐν ἀρχῇ ἐπὶ δύο μῆνας ἀνωφελῶς πλύσεις τοῦ ὠτός διὰ διαλύσεως σωζοειδολικοῦ νατρίου, εἶτα δὲ εἰς ταύτας προσετέθη ἡ ἀπομύζησις τοῦ πύου δι' ἐνὸς ἀπομυζητήρος μου καταλλήλου πρὸς ἀπομύζησιν ἐξιδρωμάτων τοῦ ὠτός ὑπὸ τῶν ἰδίων ἀρρώστων. Ἐνα μῆνα περίπου μετὰ τὴν χρῆσιν τούτου ἔπαυσεν ἡ ὠτορροία καὶ διατελεῖ ἤδη ἀπὸ 5 μηνῶν περίπου τὸ οὖς ὄλως διόλου ξηρόν, ἡ δὲ ἀκουστικὴ αὐτοῦ δύναμις ἀνυψώθη διὰ καταλλήλου θεραπείας εἶτα οὕτως ὥστε τὸ αὐτὸ ὠρολόγιον ἀκούεται ἀπὸ 30 ἐκμ.

Ἰδοῦ, κύριοι, καὶ μία χρονιωτάτη περίπτωσις ὠτοπουρροίας λαθεῖσα ὀριστικῶς ἤδη ἀπὸ 5 μηνῶν ὀφθαλμοφανῶς διὰ τῶν ἀπομυζήσεων. Ἡ μέθοδος αὕτη ἐπὶ τῶν ὀξειῶν ὠτιτίδων τὸ πρῶτον ἐφαρμοσθεῖσα ἐπιτυχῶς, ἐκοινοποιήθη ὑπ' ἐμοῦ ἐν ἀρχῇ τοῦ παρελθόντος ἔτους πρὸ τῶν ἀξιοτίμων μελῶν εὐαριθμοῦ συνεδριάσεως τῆς Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς καὶ κατὰ τὸ θέρος 1901 ἐν τινὶ τεύχει τῆς «Ἱατρικῆς Προόδου» Σύρου, ἐν ᾧ συνάμα κατὰ παράδοξον συγκυρίαν ἐδημοσιεύετο περίληψις ἐργασίας τοῦ ἐν Κυδωνίαις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀξιοτίμου συναδέλφου κ. Κ. Ἐλευθεριάδου ἀποσταλείσης εἰς τὸ κατὰ Μάϊον γενομένον ἱατρικὸν συνέδριον πραγματευομένη ἀκριβῶς περὶ τῆς αὐτῆς μεθόδου θεραπείας τῆς ὀξείας μέσης ὠτιτίδος. Γνωστὸν ὅτι ὁ κ. Ἐλευθεριάδης πρὶν ἢ ἐγκατασταθῆ ἰσχύτως ἐν Κυδωνίαις ἐπρακτίκευεν ἐν Κωνσταντοπόλει μέχρι πρὸ 1 1/2 ἔτους.

Ὁ κ. **Κρητικὸς** περὶ **φυματιώδους πολυνευρίτιδος** ἀνακοινοῦται τάδε:

Κύριοι,

Αἱ φυματιώδεις πολυνευρίτιδες εἶναι μὲν γνωσταὶ ἄλλ' οὐχὶ καὶ συχναὶ ἐν τῇ ἱατρικῇ φιλολογίᾳ, σγῶν δὲ τελευταίως τὴν εὐκαιρίαν

νά παρατηρήσω δύο τοιαῦτα περιστατικά, ἔκρινα καλὸν νὰ ἀναφέρω ὑμῖν ταῦτα, κυρίως ἔνεκα τῶν ἰδιαιτέρων περιστάσεων, ὑφ' ἃς ἀνεπτύχθησαν, καὶ τῶν προβλημάτων, ἅτινα ἠδύναντο νὰ γεννήσωσιν ὑπὸ αἰτιολογικὴν ἔποψιν.

Περίπτωσις Α΄. Ἰβραήμ Ἰσμαήλ, γραφεύς, ἡλικίας 25 ἐτῶν. Ἐκ τοῦ κληρονομικοῦ οὐδέν, φίλος δὲ τῶν οἰνοπνευματωδῶν. Οὐδέποτε ἐνθυμείται νὰ ἠσθένησε μέχρι τῆς ἡλικίας 20 ἐτῶν, ὅτε ἔπαθεν ἀπὸ βλενόρροϊαν ἰαθεῖσαν ἐντὸς ὀλίγου χρονικοῦ διαστήματος, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐπιπλοκῆς. Πρὸ δύο δὲ ἐτῶν ἔπαθεν ἐξ ἀναιμίας, ὡς λέγει, ἥτις ἰάθη τῇ χρήσει φαρμάκων. Ἐκτοτε ἦτο ὑγιὴς μέχρι τῶν μέσων Ὀκτωβρίου 1901, ὅτε μετὰ ψύξης ἤρχισε νὰ βῆχη καὶ νὰ ἔχη ἑλαφρὰ φρίκη καὶ ὀλίγους ἰδρώτας νυκτερινούς. Εἴκοσιν ἡμέρας μετὰ τὴν ἐναρξιν τῆς νόσου ἔσχεν ἀρκετὰ ἀφθόνους αἱμοπτύσεις, αἵτινες ὑπεχώρησαν τῇ χρήσει ἐνέσεων ἐργοτίνης. Τότε εὗρισκέ τις εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ δεξιοῦ πνεύμονος τραχύτητα τῆς ἀναπνοῆς καὶ ἑλαφρὰν ὑπαμβλύτητα τῇ ἐπικρούσει. Εἴκοσιν ἡμέρας ἀπὸ τῆς παύσεως τῆς αἱμοπτύσεως, ἤτοι τῇ 21 Νοεμβρίου ἐπαναβλέπομεν τὸν ἄρρωστον παραπονούμενον δι' ἀδυναμίαν, εὐκολὸν κόπον, ἰδρώτας νυκτερινούς καὶ βῆχα.

Τῇ ἐξετάσει ἀμβλύτης εἰς τὴν δεξιὰν κορυφὴν καὶ τραχύτης τῆς ἀναπνοῆς. Μικρόβια Koch ἐν τοῖς πτυέλαις. Τῷ χορηγοῦμεν φωσφορικὸν σωσίφραξ (phosphate de créosote) ἐν εἰλαίῳ μυραίνης, τὸ ὅποιον ὁ ἄρρωστος ἠνείχετο λαμπρά. Ἡσθάνετο τὰς δυνάμεις του ἐπανερχομένης καὶ ἠδύνετο νὰ περιπατῇ χωρὶς νὰ πνευστιᾷ, ὡς πρότερον, ὅτε τῇ 5/18 Δεκεμβρίου ἀναγκαζόμεθα νὰ διακόψωμεν τὴν χορήγησιν τοῦ φαρμάκου ἔνεκα τῆς ἐπελεύσεως διαρροίας. Ὁ ἄρρωστος εἶχε λάβει ἐν συνόλῳ ἐντὸς 12 περίπου ἡμερῶν 30 γραμμάρια φωσφορικοῦ σωσικρέατος.

Ἡμέρας τινὰς κατόπιν παυσάσης τῆς διαρροίας ἐπεχειρήσαμεν νὰ ἐπαναλάβωμεν τὸ φάρμακον, ἀλλ' ἀμέσως ἐπελθοῦσα διάρροια ἠνάγκασεν ἡμᾶς εἰς τὴν ἀποχὴν ἀπὸ τῆς ἐπαλαλψέως τῆς ἀποπείρας.

Τὰ πράγματα ἔβαινον οὕτως, ὅτε τὴν νύκτα τῆς 17/30^{ης} Δεκεμβρίου 1901, μείνας ἐξ ἀνάγκης ἐπὶ τριῶρον, ἐντὸς αὐτῆς κεκαλυμ-

μένης ὑπὸ μαρμάρων, ἠσθάνθη τὴν ἐπομένην τὸ πρωί, ἐγειρόμενος τῆς κλίνης, πόνους κατὰ τοὺς ἑπισθίους μῦς τῆς κνήμης, καὶ κατὰ τὰ σφυρά, οἵτινες τον ἠνώχλου κατὰ τὴν βᾶδισιν.

Ἐξετάσαντες τὸν ἄρρωστον τὴν 19/2^{ην} Ἰανουαρίου 1902 εὗρισκομεν ἐκ μέρους τῶν κάτω ἄκρων πλαδαρότητα τῶν μυῶν τῆς κνήμης περισσότερον ἐκπεφρασμένην δεξιᾷ, καὶ πόνον κατὰ τὴν πίεσιν τῶν μυϊκῶν μαζῶν τῆς κνήμης καὶ τοῦ περνιαίου καὶ ἰγνυϊκοῦ νεύρου. Ὁ ἄρρωστος ἠδυνάτε νὰ κινήσῃ τοὺς δακτύλους τῶν ποδῶν, αἱ παθητικαὶ κινήσεις τοῦ ἄκρου ποδὸς ὀλίγην μόνον ἀντίστασιν ἐπαρουσίαζον, αἱ δὲ τῆς κνήμης καὶ τοῦ μηροῦ ἐτελοῦντο μετὰ πολλῆς ἀντίστάσεως. Οἱ πόδες τοῦ ἀρρώστου καθημένου εἰς τὸ ἄκρον τῆς κλίνης ἐκρέμαντο ἑλαφρῶς, ἀποτελοῦντες μετὰ τῆς κνήμης γωνίαν ὀλίγον μείζονα τῆς συνήθους. Αὐξησις τῆς ἀντανακλάσεως τῆς ἐπιγονατίδος καὶ ἐκ τῶν δύο μερῶν. Σημεῖον τοῦ Babinski οὔτε θετικὸν οὔτε ἀρνητικόν, τῶν δακτύλων τῶν ποδῶν διαμενοντῶν ἀκινήτων κατὰ τὸν ἐρεθισμὸν τοῦ πέλματος. Ἐλλειψις κλόνου τοῦ ποδός. Ἡ αἴσθησις εἰς τὸν πόνον, τὸ ψῦχος, τὴν θερμότητα καὶ τὴν ἀρὴν ἀνέπαφος. Ἐλλειψις τοῦ σημείου τοῦ Romberg. Τὸ βᾶδισμα τοῦ ἀρρώστου ἦτο ἑλαφρῶς καλπαστικόν (steppage). Οὐδὲν νοσηρὸν σύμπτωμα ἐκ μέρους τῶν μηρῶν, τοῦ κορμοῦ, τῶν ἄνω ἄκρων καὶ τῆς κεφαλῆς. Πυξημένη ἐρίδρωσις τοῦ κορμοῦ καὶ τῶν ἄνω καὶ κάτω ἄκρων. Ἐκ τῶν ἄλλων συστημάτων ἐκ μὲν τοῦ ἀναπνευστικοῦ ἀμβλύτης καὶ ῥόγχοι ὑποτρίζοντες καὶ τινες κριγμοὶ εἰς τὴν δεξιὰν κορυφὴν. Τὸ πεπτικὸν σύστημα καὶ τὸ οὐροποιητικὸν ἀνέπαφα. Ἡ κύστις καὶ τὸ ὄρθον ἐλειτούργουν καλῶς. Πυρετικὴ κίνησις τὸ ἑσπέρας μεταξύ 37^ο,5 καὶ 38^ο,5. Τὸ κυκλοφορικὸν σύστημα ἀνέπαφον. Σφυγμοὶ 76—84.

Εἰς τὰς 3/16 Ἰανουαρίου 1902 ἐπιδείνωσις τῆς γενικῆς καταστάσεως τοῦ ἀρρώστου, ὅστις ἔχει ἀπιτθανοθῆ καταπρανώς. ἀπὸ τινῶν ἡμερῶν. Μετὰ κόπου πολλοῦ κατέρχεται τῆς κλίνης καὶ δὲν δύναται πλέον νὰ σταθῇ ὀρθίως, ἔχων τοὺς πόδας πλησίον ἀλλήλων. Πλαδαρότης τῶν μυῶν τοῦ ἄκρου καὶ τοῦ κορμοῦ. Ἐπὶ τῶν ἄνω ἄκρων παρατηρεῖ τις ἐξα-

σθένεισιν τῶν μυῶν καὶ πλαδαρότητα, ἰδίως δὲ εἰς τοὺς μῦς τῆς ἄκρας χειρὸς, ἐνθα παρατηρεῖται ἀρχὴ ἀτροφίας τοῦ θέναρος καὶ ὀπισθέναρος καὶ τῶν μεσοστέων. Ὁ ἄρρωστος δὲν δύναται νὰ σχηματίσῃ εἰς κῶνον τοὺς δακτύλους τῶν χειρῶν, οὐδὲ δύναται νὰ κόψῃ τὰς τροφὰς του διὰ τοῦ μαχαιρίου, σφίγγει δὲ τὴν χεῖρα τοῦ παρατηρητοῦ λίαν ἀσθενῶς. Αἱ παθητικαὶ κινήσεις τοῦ βραχίονος καὶ τοῦ ἀντιβραχίου παρουσιάζουσιν ἀρκετὴν ἀντίστασιν, αἱ τῆς ἄκρας χειρὸς καὶ τῶν δακτύλων οὐδεμίαν σχεδόν. Ἐξασθένεισι καὶ τῶν μυῶν τοῦ κορμοῦ τοῦ ἄρρωστου, ὅστις κατακεκλιμένος δὲν δύναται νὰ ἀνακαθίσῃ ἄνευ τῆς βοηθείας τῶν χειρῶν του.

Τὰ κάτω ἄκρα εἶναι λίαν ἐξησθημένα. Δυσκόλως σύρει αὐτὰ ὁ ἄρρωστος ἐν τῇ κλίνῃ, δὲν δύναται δὲ νὰ ἐγείρῃ τὸ κάτω ἄκρον τεταμένον ἄνω τῆς ἐπιφανείας τῆς κλίνης του. Ὅταν δὲ κἀθηται εἰς τὸ χεῖλος τῆς κλίνης με κρεμαμένας τὰς κνήμας, οἱ πόδες καταπίπτουσι πλαδαρῶς σχηματίζοντες λίαν ἀμβλείαν γωνίαν μετὰ τῆς κνήμης τοῦ ἔξω χεῖλους τοῦ ποδὸς ἐστραμμένον πρὸς τὰ κάτω καὶ ἔξω. Ὁ ἄρρωστος δὲν δύναται νὰ κάμψῃ οὐδὲ νὰ ἐκτείνῃ τὸν πόδα καὶ τοὺς δακτύλους τοῦ ποδός. Αἱ δὲ παθητικαὶ κινήσεις τοῦ μηροῦ καὶ ἡ πρὸς κάμψιν τῆς κνήμης μικρὰν παρυσιάζουσιν ἀντίστασιν, ἡ ἔκτασις δὲ τῆς κνήμης καὶ αἱ παθητικαὶ κινήσεις τοῦ ἄκρου ποδός καὶ τῶν δακτύλων οὐδεμίαν.

Ἀνανακλάσεις.— Αἱ μὲν τῶν ἄνω ἄκρων ἀνανακλάσεις εἶναι ἀνέπαφοι, ἡ δὲ ἀνανακλάσις τῆς ἐπιγονατίδος εἶναι ηὔξημένη ἐκατέρωθεν. Δὲν ὑπάρχει κλόνος τοῦ ποδός, οἱ δὲ δάκτυλοι τοῦ ποδός οὐδὲ ἔκτασιν οὐδὲ κάμψιν ὑφίστανται κατὰ τὸν ἐρεθισμὸν τοῦ πέλματος.

Αἰσθητικότης.— Πόννοι κατὰ τὴν πίεσιν τῶν μυϊκῶν μαζῶν καὶ τῶν νευρικῶν κορμῶν. Σημεῖον τοῦ Lasègne. Μικρὰ ὑπεραισθησία τοῦ δέρματος τῶν κάτω ἄκρων, εἰς ὅλα δὲ τὰ ἄλλα μέρη ἡ αἴσθησις ὑφ' ὅλας αὐτῆς τὰς μορφὰς (ψῦχος, ἀπὴ κτλ.) εἶναι ἀνέπαφος.

Μυϊκὴ αἴσθησις.— Ὁ ἄρρωστος ἔχει πληρεστάτην γνῶσιν τῆς θέσεως τῶν ἄκρων του, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ σταθῇ με κεκλεισμένους τοὺς ὀφθαλμούς, ὡς καὶ ἐν γένει ἡ ὀρθία στάσις τῶν εἶναι ἀδύνατος.

Βάδισμα.— Τὸ βάδισμα τοῦ ἄρρωστου εἶναι καλπαστικόν. Βαδίζων δηλ. (πράγμα ἄλλως, ὅπερ πράττει μόνον, ὅταν ὑποστηρίζεται ἢ στηριζόμενος ἐπὶ τῆς κλίνης του) ἀνεγείρει τοὺς πόδας ὑπερμέτρως καὶ κατόπιν ἐγγίζει τὸ ἔδαφος πρῶτον διὰ τῆς ἄκρας τοῦ ποδός καὶ εἶτα διὰ τῆς πτέρνης.

Ἄλλα συστήματα.— Ἐκ μέρους τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν εἰδικῶν αἰσθήσεων οὐδὲν τὸ παθολογικῶς ἀξιοσημείωτον. Ἐκ δὲ τῶν ἄλλων συστημάτων τὸ μὲν κυκλοφορικὸν ἀνέπαφον, ἐκ τοῦ πεπτικοῦ ἀνορεξία καὶ δυσκοιλιότης, ἐκ δὲ τοῦ ἀναπνευστικοῦ ἀμβλύτης καὶ ῥόγχοι ὑγροὶ μετὰ κριγμῶν εἰς τὴν δεξιάν κορυφῆν. Ἡ κύστις καὶ τὸ ὄρθον λειτουργοῦσι καλῶς. Τὰ οὔρα δὲν περιέχουσι λεύκωμα.

Ἀντιδράσεις εἰς τὸ ἠλεκτρικὸν ρεῦμα.— Οἱ μῦς τοῦ θέναρος, ὀπισθέναρος καὶ οἱ μεσόστεοι τῆς χειρὸς δὲν ἀντιδρῶσιν εἰς τὸ φαρμακικὸν ρεῦμα ὡς καὶ οἱ μῦς τῆς κνήμης καὶ οἱ τοῦ ἄκρου ποδός.

Πυρετικὴ κίνησις ἀνερχομένη τὰς ἐσπέρας μέχρι 38^ο,5—39^ο καὶ συνοδευομένη ὑπὸ ἰδρώτων ἀφθόνων.

Θεραπεία.— Τελευταίως ἐγένετο χρῆσις ταννικοῦ σωπικρέατος (tannate de créosote) καὶ στρυχνίνης.

Ἀπὸ δὲ τῆς 10/23 Ἰανουαρίου μέχρι τῆς 16/29 τοῦ αὐτοῦ μηνός 1902 ὁ ἀσθενὴς ἠσθάνετο ἑαυτὸν κάπως καλλίτερον. Ἡ γενικὴ κατάστασις εἶχε πῶς βελτιωθῆ. Αἱ χεῖρές του ἦσαν ὀλίγον δυνατώτεραι καὶ ἠδύνατο νὰ κόπτῃ τὸ κρέας διὰ τοῦ μαχαιρίου, ὅπερ προηγουμένως δὲν ἠδύνατο νὰ πράξῃ. Ἐκίνει ἐπίσης τοὺς πόδας του εὐκολώτερον ἐν τῇ κλίνῃ καὶ ἠδύνατο νὰ ἐγείρῃ τεταμένον τὸ κάτω ἄκρον ἄνω τῆς ἐπιφανείας τῆς κλίνης, πράγμα ἀδύνατον αὐτῷ προηγουμένως. Ὁ βήξ καὶ ἡ ἀπόχρεμψις εἶχον ἐλαττωθῆ. Ἡ πυρετικὴ ὁμως κίνησις ὀλίγον μόνον εἶχεν ἐπηρεασθῆ. Καὶ τὰ λοιπὰ συμπτώματα ἄτινα ἀνωτέρω ἠριθμήσαμεν ἔμειναν στάσιμα. Ἀπὸ τῆς 16/29 Ἰανουαρίου μέχρι τῆς 1/14 Φεβρουαρίου, αἰμοπτύσεις ἐπανελημμέναί τῳ ἐπῆλθον, μόλις ὑποχωρήσασαι ταῖς ἐνέσεσιν ἐργοτίνης. Ἡ πυρετικὴ κίνησις ἔκτοτε ὑψώθη μέχρι 39^ο καὶ 39^ο,5 τὰς ἐσπέρας, ὁ ἀσθενὴς δὲ ἀπισχνάνθη καταφανῶς. Αἱ αἰμοπτύσεις ὑπεχρέω-

σαν ἡμᾶς νὰ παύσωμεν τὸ σωσίπρασ. Εἰς τὰς 7/20 Φεβρουαρίου 1902 ἐξετάσαντες τὸν ἄρρωστον εὐρίσκομεν τὴν γενικὴν κατάστασιν λίαν χειροτερεύουσαν καὶ καταφανῆ ἀπίσχανσιν ὅλου τοῦ σώματος τοῦ ἄρρώστου, ὅστις μετὰ κόπου πολλοῦ δύναται νὰ ἀνακαθίστη, καίτοι βοηθούμενος διὰ τῶν χειρῶν του. Ἐκ μέρους τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ λαιμοῦ οὐδὲν τὸ παθολογικῶς ἀξίωσημειωτον ἐκτός τῆς ἀπίσχανσεως, ἐκ δὲ τῶν ἄνω ἄκρων ἀπίσχανσις καὶ ἀτροφία ἰδίᾳ τῶν μυῶν τοῦ θένταρος, ὀπισθένταρος καὶ τῶν μεσοστέων, τῆς χειρὸς προσομοιάζουσης οὕτω τῇ τῶν πασχόντων ὑπὸ μυϊκῆς ἀτροφίας (Aran-Duchenne). Μεγάλῃ ἐπίσης ἀπίσχανσις καὶ διάχυτος ἀτροφία μυϊκῇ κατὰ τὰ κάτω ἄκρα. Ὁ ἄρρωστος δὲν δύναται νὰ σταθῇ ὀρθῶς οὐδὲ νὰ περιπατήσῃ.

Ἡ ἀντανάκλασις τοῦ γόνατος ἐξακολουθεῖ οὕσα ἠδὲ ἡμεῖς. Οἱ πόνοι κατὰ τὴν πίεσιν τῶν μυῶν καὶ τῶν νεύρων ἐξακολουθοῦσιν.

Ἐκ τῶν ἄλλων συστημάτων ἀνορεξία, δυσπεψία καὶ δυσκοιλίτης ἐκ τοῦ πεπτικοῦ.

Σφυγμοὶ 88 ἀρκετὰ ἰσχυροί. Καρδία φυσιολογική.

Ἐκ τοῦ ἀναπνευστικοῦ.—Βῆξ ἀσθενῆς. Ἀμβλύτης καὶ ῥόγχοι ὑγροὶ καὶ κριγμοὶ πρὸς τὴν δεξιὰν κορυφὴν, εἰς τὴν ἀριστερὰν δὲ ὑπαμβλύτης καὶ τραχύτης τῆς ἀναπνοῆς.

Πυρετὸς 39°.—39°5 τὰς ἐσπέρας καὶ ἰδρώτες νυκτερινοί.

Παροῦσα κατάστασις. Ἐπιδεινωσις τῆς γενικῆς καταστάσεως. Ἐπίτασις τῆς ἀπίσχανσεως καὶ τῆς μυϊκῆς ἀδυναμίας. Τὰ λοιπὰ συμπτώματα ἐκ μέρους τῶν ἄνω καὶ κάτω ἄκρων καὶ τοῦ κορμοῦ τὰ αὐτά. Ἐπίτασις τῆς ἀνορεξίας. Ὁ βῆξ καὶ ἡ ἀπόχρεμψις ἔχουσι περισεύσει. Ὁ πυρετὸς ἀνέρχεται τὰς ἐσπέρας μέχρι 39°,5. Σφυγμοὶ 100. Τὰ ὑπὸ τῶν πνευμόνων φαινόμενα ἔχουσι περισεύσει ἤτοι : πρὸς μὲν τὰ δεξιὰ οἱ ῥόγχοι καὶ οἱ κριγμοὶ ἀφθονώτεροι, ἀμβλύτης δὲ καὶ τραχύτης τῆς ἀναπνοῆς ἐκ τῆς ἀριστερᾶς κορυφῆς.

Περὶ τῆς Β'. Ταχῆρ. . . κλητῆρ, 60 ἐτῶν. Ἐκ τοῦ κληρονομικοῦ οὐδέν. Καταχραστῆς ἄλλοτε τῶν οἰνοπνευματωδῶν, μετρίαν χρῆσιν ἐποίειτο τελευταίως αὐτῶν, ἐπὶ τοῦ παρόντος δ' ἀπέχει. Οὐδέποτε ἐνθυμεῖται νὰ ἠσθένησεν. Πρὸ τριῶν περιῶν μηνῶν ἤτοι κατὰ

τὰς ἀρχὰς Δεκεμβρίου 1901 ἤρχισε νὰ βῆχη καὶ νὰ αἰσθάνηται ἑαυτὸν καταβαλλόμενον, παρετήρησε δὲ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ τινας αἱματηρὰς γραμμὰς ἐν τοῖς πτυέλαις του.

Τὸν εἶδομεν διὰ πρώτην φοράν τῇ 4/17 Ἰανουαρίου 1902 παραπονούμενον δι' ἀδυναμίαν, ἰδρώτας νυκτερινούς, ἀνορεξίαν καὶ ὀλίγον βῆχα.

Ἀμβλύτης καὶ τραχεῖα ἀναπνοὴ κατὰ τὴν κορυφὴν τοῦ ἀριστεροῦ πνεύμονος. Μικρόβια Koch ἐν τοῖς πτυέλαις. Τῷ διατάσσομεν φωσφορικὸν σωσίπρασ 2—3 γραμμάρια δι' ἡμέρας, στρυχνίνην καὶ κρέας ὠμόν 200—300 γρ. δι' ἡμέρας. Μετὰ μίαν ἐβδομάδα ἐπανέρχεται λέγων ὅτι αἰσθάνεται τὰς δυνάμεις του καλλιτέρας, ὅτι ὁ βῆξ ἠλαττώθη καὶ οἱ ἰδρώτες σχεδὸν ἐξέλιπον. Τὰ τῶν πνευμόνων φαινόμενα σάσιμα. Τῷ παραγγέλλομεν τὴν ἐξακολούθησιν τῆς αὐτῆς θεραπείας.

Τὸν ἐπαναβλέπομεν μετὰ μίαν ἐβδομάδα, λέγοντα ὅτι αἱ δυνάμεις του σχεδὸν ἐντελῶς ἐπανῆλθον, ὅτι ὁ βῆξ ἔχει κατὰ πολὺ ἐλαττώθη καὶ ὅτι ἡ ἀπόχρεμψις σχεδὸν ἐξέλιπεν, ὅτι ἔτρωγε μετὰ πολλῆς ὀρέξεως, ἀλλ' ὅτι ἀπὸ τῆς προηγουμένης ἡμέρας εἶχε 3—4 κενώσεις διαρροϊκᾶς.

Εἶχε λάβει ἐν συνόλῳ σχεδὸν 30 γρ. φωσφορικοῦ σωσικρέατος. Ἀναστέλλομεν τὴν χρῆσιν τούτου καὶ τῷ χορηγοῦμεν ὀλίγον βισμούθιον. Μετὰ δύο ἡμέρας παυσάσης τῆς διαρροίας χορηγοῦμεν ὀλίγην στρυχνίνην καὶ κρέας ὠμόν.

Ἐπανέρχεται δὲ τῇ 18 Ἰανουαρίου καὶ τῇ 10 Φεβρουαρίου παραπονούμενος διὰ πόνους κατὰ τὰ σφυρὰ καὶ τοὺς πόδας, οἰτινὲς τον ἠνώχλουν κατὰ τὴν βᾶδισιν. Μικρὰ πλαδαρότης τῶν μυῶν τῆς κνήμης ἐκατέρωθεν. Αἰτινὲς εἶναι καὶ ἐλαφρῶς ἐπώδουοι τῇ πίεσει. Ἐλάττωσις τῆς ἀντιστάσεως κατὰ τὰς παθητικὰς κινήσεις τοῦ ἄκρου ποδὸς καὶ τῶν δακτύλων. Ἀντανάκλασις τοῦ γόνατος φυσιολογική. Οὐδὲν παθολογικὸν ἀπὸ τοῦ λοιποῦ σώματος. Τὰ πνευμονικὰ φαινόμενα τὰ αὐτά.

Τῇ 5/18 Φεβρουαρίου 1902 ὁ ἄρρωστος προσκαλεῖ ἡμᾶς παρ' ἑαυτῷ καθὼτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἔλθῃ μέχρι ἡμῶν. Εὐρίσκομεν ἐλαφρὰν πλαδαρότητα τῶν μυῶν τοῦ δεξιοῦ ἀντιβραχίου καὶ τῶν μυῶν τοῦ θένταρος καὶ ὀπισθένταρος ἐκατέρωθεν. Οἱ μῦς τοῦ δεξιοῦ ἀντιβραχίου καὶ τῶν

δύω χειρῶν ἦσαν ἐλαφρῶς ἐπώδουνοι τῇ πίεσει. Ἡ ἀντίστασις εἰς τὰς παθητικὰς κινήσεις τῆς χειρὸς καὶ τῶν δακτύλων ἀρκετῇ. Ὁ ἄρρωστος σφίγγει τὴν χεῖρα ἀρκετὰ δυνατὰ, ὀλίγον ὁμως ἀσθενέστερον διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς. Οὐδὲν ὁμως τὸ παθολογικὸν ἀπὸ τῶν βραχιόνων καὶ τῶν μυῶν τῆς κεφαλῆς τοῦ λαιμοῦ καὶ τοῦ κορμοῦ.

Κάτω ἄκρα. Πλαδαρότης τῶν μυῶν τῶν μηρῶν καὶ τῶν κνημῶν. Τοῦ ἄρρώστου καθημένου εἰς τὸ χεῖλος τῆς κλίνης, οἱ πόδες του καταπίπτουσι πλαδαρῶς σχηματίζοντες μετὰ τῆς κνήμης ἀμβλεῖαν γωνίαν. Ἐλάττωσις τῆς ἀντιστάσεως κατὰ τὰς παθητικὰς κινήσεις. Ὁ ἄρρωστος δυσκόλως κινεῖ τοὺς δακτύλους τῶν ποδῶν του. Ἡ ἀντανάκλασις τοῦ γόνατος ὀλίγον ἠλαττωμένη. Δὲν ὑπάρχει κλόνος τοῦ ποδός, οἱ δὲ δάκτυλοι μένουσιν ἀκίνητοι κατὰ τὸν ἐρεθισμὸν τοῦ πέλματος. Ἡ αἰσθησις τῆς ἀφῆς, τοῦ ψύχους, τοῦ πόνου ἀνέπαφοι. Πόνοι κατὰ τὴν πίεσιν τῶν μυῶν καὶ τῶν νευρικῶν κορμῶν τῶν κάτω ἄκρων. Σημεῖον τοῦ Lasègne.

Ὁ ἄρρωστος δὲν δύναται νὰ σταθῇ ἐρθῖος μὲ τοὺς πόδας πλησίον ἀλλήλων. Βάδισμα καλπαστικόν. Ἐκ τοῦ ἀναπνευστικοῦ συστήματος βῆξ ἀσθενής, μετ' ὀλίγης ἀποχρέμψεως πυώδους. Ἀμβλύτης τῇ ἐπικρούσει καὶ τραχύτης τῆς ἀναπνοῆς κατὰ τὴν ἀριστερὰν κορυφὴν. Κυκλοφορικὸν καὶ πεπτικὸν σύστημα λειτουργοῦσι καλῶς. Ἡ κύστις καὶ τὸ ἀπυθυσμένον ἀνέπαφα. Πυρετὸς 37°, 2. Ὀλίγοι ἰδρώτες νυκτερινοί. Σφυγμοὶ 80.

Εἰς τὰς 15/28 Φεβρουαρίου ἐπανεῖδομεν τὸν ἄρρωστον, ὅστις παρεπόμετο ὅτι ἡ βρεξίς του ἠλαττώθη καὶ ὁ βῆξ του ἐπερίσσευσεν ὀλίγον. Τὰ λοιπὰ συμπτώματα τὰ αὐτά.

Καὶ ἤδη, κύριοι, μετὰ τὴν ἐκθεσιν τῶν συμπτωμάτων ἄτινα καὶ οἱ δύο ἄρρωστοί μου ἐπαρουσίασαν, τὸ φυσικὸν συμπέρασμα, ὡς πρὸς τὴν διάγνωσιν, εἶναι ἡ πολυνευρίτις.

Ἡ αἰτιολογία ὁμως τῆς πολυνευρίτιδος ἠδύνατο νὰ δώσῃ χώραν εἰς συζητήσεις. Καὶ παρὰ τοῖς δύο ἄρρώστοις μου συναντῶνται τρία στοιχεῖα, εἰς ἕκαστον τῶν ὁποίων ἠδύνατο τις νὰ σκερθῇ ἀναζητῶν τὸ αἷτιον τῆς πολυνευρίτιδος.

Τὰ τρία ταῦτα στοιχεῖα, εἶναι: τὸ οἶνοπνευμα, ἡ φυματίωσις καὶ τρίτον τὸ φωσφο-

ρικὸν σωσίκρεας, γνωστοῦ τυγχάνοντος ὅτι τινὲς κατηγοροῦσι τὸ φάρμακον τοῦτο, ὡς δυνάμενον νὰ δώσῃ χώραν εἰς πολυνευρίτιδα. Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὸ οἶνοπνευμα ἐκ τῶν ἄρρώστων μου, ὁ μὲν πρῶτος φίλος ὢν ἄλλοτε τῶν οἶνοπνευματωδῶν δὲν ἐποιεῖτο πλέον χρῆσιν ἀπὸ 5—6 μηνῶν. Ὁ δὲ δεύτερος καταχραστὴς τῶν οἶνοπνευματωδῶν πρὸ εικοσαετίας. Τώρα τελευταίως μετρίαν μόνον χρῆσιν ἐποιεῖτο αὐτοῦ, ἀπὸ δύο δὲ μηνῶν ἀπέχει. Εἰς οὐδένα δ' ἐκ τῶν δύο πικρουσιάζονται ἄλλαι βλάβαι ἐκ τοῦ οἶνοπνεύματος προελθοῦσαι.

Ὡς πρὸς δὲ τὸ φωσφορικὸν σωσίκρεας κατηγοροῦσι μὲν τινες αὐτὸ ὅτι μετὰ μακρὰν χρῆσιν, κατὰ τὸν Loroῦ δὲ 3—4 ἐβδομάδας μετὰ καθημερινὴν χρῆσιν 4 γρ. ἦτοι μετὰ τὴν λήψιν ἄνω τῶν 80 γραμμαρίων, δύναται νὰ φέρῃ συμπτώματα πολυνευρίτιδος, ὁ Tison ὁμως βασιζόμενος ἐπὶ τῆς ὁμοιότητος τῶν πολυνευριτίδων τῶν ἀποδιδομένων εἰς τὸ φάρμακον τοῦτο μετὰ τῶν παρατηρουμένων μετὰ μακρὰν χρῆσιν ἀρσενικοῦ, ἀποδίδει ταῦτας εἰς τὸ ἀρσενικὸν μᾶλλον, καθότι παρετήρησεν ὅτι αἱ πολυνευρίτιδες αὗται βραδύνουσι πολὺ νὰ ἐμφανισθῶσιν, ὅταν τὸ φωσφορικὸν σωσίκρεας μόνον ἐχορηγεῖτο, ἐνεφανίζοντο δὲ ταχύτερον ὅταν ὁ ἄρρωστος εἶχε λάβει προηγουμένως ἢ ἐλάμβανε συγχρόνως μετὰ τοῦ φωσφορικοῦ σωσικρέατος καὶ σκευασίαν τινὰ ἀρσενικοῦχον.

Ὁ δὲ Bernheim ἐξ ὄλων τῶν ἄρρώστων, εἰς οὓς ἐχορήγει τὸ φωσφορικὸν σωσίκρεας λέγει ὅτι ἅπαξ μόνον παρετήρησε συμπτώματα πολυνευρίτιδος παρὰ τινὲς νέαι φθιτικῆ, ἣτις ἀμέσως πρὸ τῆς χορηγήσεως τοῦ φωσφορικοῦ σωσικρέατος ἐθεραπεύετο δι' ἐνέσεων κακοδυλικῆς νατρίου (cacodylate de soude). Τὰ συμπτώματα δὲ τῆς πολυνευρίτιδος ἐπῆλθον μετὰ τρίμηνον ἄνευ διακοπῆς θεραπείας, κατὰ δόσιν καθημερινὴν τριῶν γραμμαρίων ἦτοι μετὰ τὴν λήψιν 270 περίπου γραμμαρίων τοῦ φαρμάκου.

Ἐκ τῶν ἡμετέρων ἄρρώστων οὐδέτερος ἐλαβε πρὸ τοῦ φωσφορικοῦ σωσικρέατος ἢ μετ' αὐτοῦ σκευασίαν τινὰ ἀρσενικοῦχον, τὸ φάρμακον δὲ ἦτο σκευασία καθαρῶς χημικῆ τοῦ ἐργοστασίου Merk. Τὰ συμπτώματα

ἐπῆλθον μετὰ τὴν λήψιν 30 μόνον γραμμαρίων φαρμάκου, ὥστε δὲν δύναται τις ν' ἀποδώσῃ εἰς αὐτὸ τὴν πολυνευρίτιν. Μένει ἤδη τὸ τελευταῖον στοιχεῖον ἢ φυματίωσις, κατὰ τὴν πορείαν τῆς ὁποίας ἔχουσι καὶ ὑπὸ ἄλλων παρατηρηθῆ τοιαῦτα συμπτώματα πολυνευρίτιδος, ὀφειλόμενα εἰς τὴν ὑπὸ τῶν φυματιωδῶν τοξινῶν προσβολὴν τῶν περιφερικῶν νεύρων.

Παρὰ τοῖς ἡμετέροις δὲ ἀρρώστοις αἱ τοξίναι τῶν μικροβίων τοῦ Κώχ προσέβαλον τὰ περιφερικὰ νεῦρα, πλέον εὐάλωτα ἴσως καταστάντα ἐκ τῆς προηγουμένης χρήσεως τῶν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν.

Ὁ κ. **Μανουηλίδης** λέγει ὅτι τὸν ἓνα ἐκ τῶν ἀσθενῶν τοῦ κ. Κρητικῆς ἔτυχε καὶ αὐτὸς νὰ ἐξετάσῃ ἐπαρουσίαζε δὲ τῷ ὄντι ὄλα τὰ συμπτώματα τῆς πολυνευρίτιδος. Τοιαῦται παρατηρήσεις εἶναι πολὺ σπάνιαι. Παρετήρησε πρὸς τούτοις ὅτι αἱ τοιαῦται πολυνευρίτιδες εἶναι κυρίως καθαρῶς αισθητικαί, ὑπάρχει ὁμως καὶ ἄλλη μορφή εἰς ἣν δὲν παρατηρεῖται παρὰ μόνον οἶδημα εἰς τὰ ἄκρα. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν παθογένειαν πρέπει νὰ λάβῃ κανεῖς ὑπ' ὄψιν καὶ τὸ οἰνόπνευμα ἀλλὰ καὶ τὰ φάρμακα ἅτινα ἔλαβεν ὁ ἀσθενής.

Ὁ κ. **Κρητικὸς** ἔτυχε νὰ δώσῃ καὶ εἰς ἄλλους ἀσθενεῖς τὸ phosphate de créosote, χωρὶς νὰ παρατηρήσῃ ὁμως συμπτώματα πολυνευρίτιδος.

Ὁ κ. **Ἀμιστοριδῆς** λέγει, ὅτι οὐδεὶς λόγος ἐγένετο περὶ τῆς καταστάσεως τῶν νεφρῶν, ἀλλὰ μόνον περὶ κύστεως.

Ὁ κ. **Κρητικὸς** λέγει ὅτι χημικὴ ἀνάλυσις τῶν οὐρῶν δὲν ἐγένετο.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΡΙΣ'

6 Μαρτίου 1902.

Προεδρία Ι. ΜΠΙΣΤΗ

Ὁ κ. **Παπανικολάου** ἐκθέτει **περιστατικὸν συμφύσεων συγγενῶν τοῦ ἐπάρματος τῆς εὐσταχιακῆς σάλπιγγος μετὰ τοῦ διαφράγματος** ὡς ἑξῆς:

Πρὸ τριῶν ἐτῶν ἐπαρουσίασα πρὸ τῶν ἀξιολόγων μελῶν τῆς Βιολ. ἐπιτροπῆς ῥινικοῦ σπανιω-

τάτην περίπτωσιν συγγενοῦς ἀτρησίας χώνης. Ἐπεθύμουν, κύριοι, ἤδη πρὸ πολλοῦ νὰ παρουσιάσω ὑμῖν περαιτέρω μίαν περίπτωσιν συγγενοῦς συνεχείας τῶν ἐπαρμάτων τῶν εὐσταχιακῶν σάλπιγγων (torus fubae, tubenwulst) μετὰ τοῦ ὀπισθίου γείλους τοῦ ῥινικοῦ διαφράγματος, ἀπολέσας ὁμως δυστυχῶς τὸν ἀρρώστον ἔνεκεν ἐτέρας παθήσεως αὐτῆς (πλευρίτιδος) ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν πρὸ πολλοῦ, ἀναφέρω αὐτὴν ἀπλῶς σήμερον ὡς μοναδικήν, διότι οὐδαμοῦ ἐν τῇ βιβλιογραφίᾳ εἶδον νὰ γίνηται λόγος περὶ παρομοίας ἀνωμαλίας.

Ἡ 15^{ῆς} F. R. διὰ σφοδρὰν κεφαλαλγίαν ἀπὸ 6 μηνῶν παραπονεῖται παρὰ τῷ συναδέλφῳ κ. Pavlečka, ὅστις ὑποπέυσας ῥινικὴν πάθησιν ἀπέστειλεν αὐτὴν πρὸς εἰδικὴν ἐξέτασιν.

Προσθία ῥινοσκόπησις. — Βλενοῦμῆν τῆς ῥινὸς ἐν γένει μᾶλλον ἀτροφικός, μέσαι ῥινικαὶ κόγχαι ἀμφοτέρωθεν πχχεῖαι, πεπιεσμένα πρὸς τὰ κάτω καὶ ἔσω ἐφάπτονται στερεῶς τοῦ ῥινικοῦ διαφράγματος. Κατὰ τοὺς φαρυγγικούς πόρους τῶν ῥινικῶν κοιλοτήτων συμμετρικῶς ἐκατέρωθεν παρατηρεῖ τις ἀνὰ ἓνα ὄγκον ἀποφράσσοντα τούτους μέχρι τοῦ κατωτέρω 1/4 μορίου αὐτῶν, δι' οὗ ἡ μήλη διαπερᾶται μέχρι τοῦ ῥινοφαρυγγαίου κοιλώματος. Οἱ ὄγκοι οὗτοι δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀποκολληθῶσι διὰ τῆς μήλης ἀπὸ τοῦ διαφράγματος, μεθ' οὗ διατελοῦσιν ἐν συνεχείᾳ.

Ἡ ὀπισθία ῥινοσκόπησις δεικνύει ὅτι εἰς τὴν θέσιν τῶν ἐπαρμάτων τῶν εὐσταχιακῶν σάλπιγγων (torus fubae, tubenwulst) ὑψοῦνται δύο ἐρυθροὶ ὄγκοι, οἵτινες συμμετρῶς συνέχονται ἐκτέρωθεν τῷ διαφράγματι μέχρι τῆς στέγης τοῦ ῥινοφαρυγγαίου κοιλώματος· τὸ κάτω 1/4 μῶριον αὐτοῦ μένει ἐλεύθερον συνεχείας, αἱ ῥινικαὶ κόγχαι ἐκ τῶν ὀπισθεν ἀόρατοι, τὸν κεντῖον ἢ εἰσόδος εἰς τὴν εὐσταχιακὴν σάλπιγγα φαίνονται ἐναργῶς κατὰ τὴν κάτω καὶ ὀπισθίαν ἐπιφάνειαν τῶν ἐξογκωμάτων τούτων· τὸ βεθρίον τοῦ Roseumüller ἐν φυσιολογικῇ καταστάσει ὡς καὶ ἡ ἀκουστικὴ δύναμις.

Ὁ κ. **Μανουηλίδης** ἀναφέρει περίπτωσιν ἡμικρανίας θεραπευθεῖσαν διὰ τῶν ἀλκαλικῶν.

Ὁ κ. **Ζῶτος** ἀναφέρει περιστατικὸν τυφοειδοῦς πυρετοῦ, θεραπευθέντος ἀνευ

οὐδεμιᾶς θεραπευτικῆς ἐπεμβάσεως, διὰ μόνης τῆς γαλακτοθεραπείας.

Ὁ κ. **Κελαϊδίτης** εὐρίσκει ὅτι τὸ περιστατικὸν τοῦτο δὲν εἶναι σπάνιον, διότι καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος γνωρίζει πολλὰ περιστατικά τυφοειδοῦς πυρετοῦ, θεραπευθέντα ἄνευ φαρμάκων.

Ὁ κ. **Μανουηλίδης** παρατηρεῖ ὅτι ἐφέτος ἡ θνησιμότης τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ δὲν εἶναι τόσον μεγάλη ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν τοῦ παρελθόντος ἔτους. Καὶ εἰσέρχεται εἰς λεπτομερῆ ἀνάπτυξιν τῶν διαφορῶν θεραπευτικῶν μεθόδων τῆς ἀσθενείας ταύτης, ἐξαίρων τὰ καλὰ τῆς μεθόδου τοῦ Brand.

Ὁ κ. **Νούλης** συμφωνεῖ μὲ τὸν κ. Μανουηλίδην ὅσον ἀφορᾷ τὴν διαφορὰν τῆς θνησιμότητος τοῦ τυφοειδοῦς ἀπὸ πέρυσιν, ἐφέτος ἡ θνησιμότης εἶναι μικροτέρα. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν θεραπείαν ἡ κίνησις εἶναι πολλάκις χρήσιμος εἰς τοὺς τυφοειδεῖς, ἰδίως ἐν Ἀνατολῇ, ὅπου τὸ ἐλῶδες στοιχεῖον εἶναι τόσον σύνθητες.

Ὁ κ. **Ἀκεστορίδης** συνιστᾷ τὴν ἀνάγκην τῆς καθημερινῆς ἐξετάσεως τῶν οὐρῶν, τῶν ὁποίων τὸ εἰδικὸν βᾶρος εἰς τὴν κρίσιμον ἐποχὴν εἶναι μικρὸν (6) καὶ αὐξάνει προοδευτικῶς μὲ τὴν καλλιτέρευσιν τῆς ἀσθενείας, ἀνερχόμενον εἰς 12, 16, 18.—Ὀλιγουρία καὶ εἰδικὸν βᾶρος μικρὸν, κακὰ συμπτώματα.—Ὅσον ἀφορᾷ τὰ λουτρά ταῦτα εἶναι ἐντελῶς ἐνδεδειγμένα ἰδίως εἰς τὰς νεφρικὰς παθήσεις.

Ὁ κ. **Κρηϊκὸς** συμφωνεῖ πληρέστατα μὲ τὸν κ. Ἀκεστορίδην διὰ τὴν καθημερινὴν ἐξέτασιν τῶν οὐρῶν, καὶ ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν εἰς τὴν αὐξήσιν τοῦ ἀθροίσματος τῶν στερεῶν οὐσιῶν τῶν οὐρῶν, προμηνύουσιν προσεχῶς καὶ αἰσίαν ἐκβασιν τῆς ἀσθενείας.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΡΙΖ'

20 Μαρτίου 1902.

Προεδρία Ι. ΜΠΙΣΤΗ

Ὁ κ. **Μπίστης** ἀναφέρει περίπτωσιν **Ἐξαρθρήματος τοῦ φακοῦ ἐν τῷ ὑαλοειδεῖ σώματι**, ὡς ἔπεται:

Λαμβάνω, κύριοι, τὴν τιμὴν νὰ παρουσιάσω ὑμῖν ἄρρωστον ἡλικίας 60 ἐτῶν καὶ φέροντα ἀπὸ τριετίας περίπου ἐξάρθρωμα τοῦ φακοῦ ἐν τῷ ὑαλοειδεῖ σώματι τοῦ ἀριστεροῦ ὀφθαλμοῦ ἀναπτυχθέν ἕνεκα ἰσχυροῦ ἀμβλῆος τραύματος κατὰ τὴν ὀφθαλμικὴν χώραν· ὁ ἄρρωστος ἐπαρουσίαζε τότε, ὡς τώρα, ἰριδοδόνησιν, ἀνευρίσκετο δὲ τότε διὰ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου ὁ φακὸς ἐν τῷ ὑαλοειδεῖ σώματι, ὅστις ὁμῶς ἤδη ἕνεκα τῆς θολερότητος τοῦ κερατοειδοῦς δὲν δύναται νὰ παρατηρηθῇ. Μετὰ παρέλευσιν μηνῶν τινῶν ἀπὸ τοῦ ἐξάρθρωματος ἐπαρουσιάσθησαν συμπτώματα γλαυκώματος, ἅτινα τελείως κατεπολεμήθησαν διὰ τῶν ἐνστάξεων πιλοκαρπίνης, ἣν ὁ ἄρρωστος κατὰ τὴν συμβουλήν ἡμῶν ἐξηκολούθει ἐφαρμόζων καὶ ἐπὶ μακρὸν μετέπειτα χρόνον. Συνεστήσαμεν τότε τῷ πάσχοντι, ὅτι εἶδει νὰ προστρέξῃ εἰς ἡμᾶς, ἅμα ὡς ἐπαρουσίαζοντο πόνοι κατὰ τὸν ὀφθαλμὸν ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἰριδεκτομῆς. Μόλις ὁμῶς πρὸ ἡμερῶν τινῶν ἐπαρουσιάσθη ἐν τῷ ὀφθαλμολογικῷ τμήματι τοῦ Ἰατρικοῦ τῆς Φιλοπτώχου Ἀδελφότητος τοῦ Πέραν ὁ ἄρρωστος δεικνύων τὴν παροῦσαν τοῦ ὀφθαλμοῦ κατάστασιν, ἣτοι αὐξήσιν τῆς ἐνδοφθαλμίου πίεσεως +2, μερικὴν θολερότητα τοῦ κερατοειδοῦς συνεπεία φυσαλλιδῶδους κερατοειδίτιδος, ἀποτόκου τροφικῶν διαταραχῶν, τρόμον τῆς ἰριδος, φερούσης τὰ φαινόμενα φλεγμονῆς καὶ ἄλγη ἔντονα κατὰ τὴν περιόφθαλμον χώραν· ἡ ὀξύτης τῆς ὀράσεως κατεστράφη τέλειον. Ἄλλαις λέξεσι πρόκειται περὶ ἀπολύτου δευτεροπαθοῦς γλαυκώματος.

Τὴν περίπτωσιν ταύτην ἔκρινα καλὸν νὰ παρουσιάσω, καθότι διὰ ταύτης δείκνυται τὸ μεμακρυσμένον ἀποτέλεσμα τῆς ἐν τῷ ὑαλοειδεῖ σώματι διαμονῆς τοῦ φακοῦ. Ἦτοι παρατηροῦμεν ὅτι ὁ ὀφθαλμὸς ἐπὶ διαίταν καὶ πλέον ἔφερε τὸν φακὸν αὐτοῦ ἐν τῷ ὑαλοειδεῖ σώματι ἄνευ ἀντιδράσεώς τινος, οὐχ ἦττον αὕτη τέλος ἐπισυνέθη καὶ κατέληξεν εἰς τὴν διὰ τοῦ γλαυκώματος ἀπώλειαν τῆς ὀράσεως. Γνωστὸν ὅτι πρὸς ἴασιν τοῦ ὑποχύματος ἐπεχειρεῖτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ ἐπιχειρεῖται καὶ σήμερον ἔτι παρὰ μὴ ἰατρῶν ἢ καταβύθισις αὐτοῦ ἐν τῷ ὑαλοειδεῖ σώματι. Καὶ πόσον αὕτη εἶναι ὀλεθρία τῷ οὕτως ἐγχειρου-

μένω ὀφθαλμῶ περιττὸν νὰ εἰπωμεν, καθότι τοῦτο ἀπεδείχθη ἤδη ὑπὸ πολλῶν. Ἐκεῖνο δμως, ὅπερ ἔπεισεν ἡμᾶς νὰ ἀναφέρωμεν τὴν περίπτωσιν ταύτην, ἔστιν ὅτι καὶ σήμερον ἔτι ἐν ὀφθαλμολογικοῖς συγγράμμασιν ἀναγράφεται μετὰ τῶν ἐγχειρήσεων τοῦ ὑποχύματος καὶ ἡ καταγωγὴ τοῦ φακοῦ, καίπερ ὁμολογουμένως ἐπὶ περίωρισμένων περιπτώσεων. Ἡ ἐπακολουθήσασα ἐπιπλοκὴ ἐν τῇ περιπτώσει, ἦν δέον τις πάντοτε ν' ἀναμένῃ, δεικνύει σαφῶς, ὅτι ἡ ἐγχείρησις αὕτη δέον νὰ μνημονεύηται ἀπὸ ἱστορικῆς μόνον ἀπόψεως, καθότι δι' αὐτῆς ἐντελῶς σχεδὸν καταδικάζεται ἡ ὑπαρξίς τοῦ ὀφθαλμοῦ μετὰ μᾶλλον ἢ ἥττον μακρὸν χρόνον. Ἐρρήθη δ' ἀνωτέρω ὅτι ὑφίσταται ἱρίτις ἐλαφρά, ἣτις εἰς ἐρεθισμόν τοῦ ῥαγοειδοῦς ὑμέρος ἀποδοτέα, προκληθεῖσα ἐκ τῆς καταβυθίσεως τοῦ φακοῦ. Ἡ φλεγμονὴ δμως αὕτη δὲν εἶναι καὶ ὅλως ἀκίνδυνος, διὰ τὴν ἀνάπτυξιν συμπαθητικῆς φλεγμονῆς τοῦ ἐτέρου ὑγιοῦς ὀφθαλμοῦ. Ἐκ τούτων καταφαίνεται, ὅτι καὶ ἀπὸ τῆς σπουδαιότητος ταύτης ἀπόψεως καταδικαστέα ἡ καταβύθις τοῦ φακοῦ.

Ὁ κ. **Νούλης** λέγει ὅτι παρετήρησε περισσότερα τῶν 10 περιστατικῶν τοιούτων εἰς τὰ ὅποια ἡ καταβύθις ἐγένετο ὑπὸ πρακτικῶν, ἔχουσα ὡς συνέπειαν τὴν καταστροφὴν τοῦ ὀφθαλμοῦ.

Ὁ κ. **Μανουηλίδης** ἀναφέρει δύο περιστατικά *ὑπεραισθησίας τοῦ στομάχου*.

Τὸ πρῶτον τούτων παρετήρησε παρὰ νέω 28ῆτι, ὅστις δὲν παρείχε σημεῖα οὔτε ἀλκοολισμοῦ οὔτε νευροπαθείας.

Ἡ ἀσθένεια ἤρξατο ἀπὸ δύο ἐτῶν, ὃ δὲ ἀσθενὴς ἀποδίδει αὐτὴν ἐκ τοῦ ὅτι ἀμέσως μετὰ τὰ γεύματα ἐργάζεται κεκλιμένος ἐπὶ μικροσκοπίου. Παραπονεῖται δὲ κυρίως δι' ἐμέτους ἐπερχομένους ἀμέσως μετὰ τὴν λήψιν τῶν τροφῶν καὶ μὴ συνοδευόμενος οὔτε ὑπὸ ναυτίας οὔτε ὑπὸ πόνων. Εἶναι δὲ οἱ ἔμετοι μερικοὶ ἤτοι μέρος μὲν τῶν τροφῶν ἀποβάλλεται, μέρος δ' αὐτῶν διατρεῖται. Τοῦτο δ' ἐξηγεῖ καὶ τὴν γενικὴν εὐεξίαν τοῦ ἀσθενοῦς. Ἐκτὸς τῶν ἐμέτων παραπονεῖται δι' ἐρυγὰς τινὰς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἄνευ ὀσμῆς, καὶ διὰ μετρωρισμόν, ἐπακολουθοῦντα ἐπίσης τὰ γεύματα.

Οὐδὲν τὸ ἀνώμαλον κατὰ τὰ ἔντερα. Κε-

νώσεις τακτικαί. Ὁ χημισμὸς τοῦ στομάχου ἔχει φυσιολογικῶς. Ἀντίδρασις τοῦ G_{unn}-burg σαφής. Ὀλικὴ ὀξύτης 1,80. Ὑδροχλωρικὸν ὄξυ 0,45 ἐπὶ 1000. Ὀργανικὰ ὄξυα κατὰ φύσιν.

Τὸ δὲ δεύτερον περιστατικὸν ἀφορᾷ κυρίαν νευροπαθῆ ἐγκυμονοῦσαν ἀπὸ δύο περίπου μηνῶν δυσπεπτικὴν δὲ συνήθως. Ἀπὸ τεσσαράκοντα ἡμερῶν ὑποφέρει ἐκ πόνων κατὰ τὸν στόμαχον, ἐξ ἐμέτων ἀκατασχέτων, ἐκ σιλορροίας. Τὰ δὲ συμπτώματα ταῦτα ἐπέρχονται ἀμέσως μετὰ τὰ γεύματα. Εἰς οὐδεμίαν θεραπείαν ἐκ τῶν συνήθων ὑπεχώρησαν μέχρι τοῦδε ἔττω καὶ ἐπὶ μικρὸν.

Εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ἔχομεν σύντονα ἀποτελέσματα διὰ τῆς ὑδροθεραπείας καὶ τοῦ βάμματος ἰωδίου μετὰ χλωροφορμίου ἀφ' ἐνὸς (1^η περίπτωσις), τοῦ νιτρικοῦ ἀργύρου μετ' ἀτροπίνης ἀφ' ἐτέρου (2^α περίπτωσις).

Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ἀμφοτέρα τὰ περιστατικά ἦσαν τῆς αὐτῆς φύσεως. Ἐκ τούτων δὲ καὶ ἐξ ἄλλων λαμβάνοντες ἀφορμὴν φρονοῦμεν ὅτι πάντες οἱ ἔμετοι τῆς ἐγκυμοσύνης δὲν πρέπει νὰ ἀποδίδωνται εἰς αὐτοδηλητηρίαις καὶ ὅτι πολλοὶ αὐτῶν ὀφείλονται εἴτε εἰς νευρικὴν ὑπεραισθησίαν τοῦ γαστρικοῦ βλεννομένου εἴτε εἰς ἀνωμαλίαν τοῦ χημισμοῦ. Παράλληλος πρὸς τὴν αἰτιολογίαν θεραπείαις δίδει λίαν εὐάρεστα ἀποτελέσματα ὡς ἐν τῷ ἀνωτέρω περιστατικῷ, ἐν ᾧ ἐντὸς δύο ἡμερῶν ἡ ἀσθενὴς ἀπηλλάγη τῶν ἐμέτων αὐτῆς.

Ὁ κ. **Νούλης** λέγει ὅτι εἰς τὰ πολλὰ καὶ ποικίλα θεραπευτικὰ μέσα, τὰ ὅποια ἀναφέρει ὁ κ. Μανουηλίδης διὰ τὴν θεραπείαν τῶν ἀκατασχέτων ἐμέτων, ἐπιθυμεῖ νὰ προσθήσῃ καὶ τὸ menthol, τὸ ὅποιον εἰς ψεκασμοὺς ἢ καὶ ἐξωτερικῶς δίδει καλὰ ἀποτελέσματα.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΡΙΗ'

27 Μαρτίου 1902.

Προεδρία Ι. ΜΠΙΣΤΗ

Ὁ κ. **Α. Γαβριηλίδης** ἀνακοινοῦται *περὶ καταμετρήσεως τοῦ φυσικοῦ μεγέθους τῶν*

μικροσκοπικῶν ἀντικειμένων διὰ μόνου τοῦ προσοφθαλμικοῦ μικρομέτρου.**Κύριοι,**

Ἡ καταμέτρησις τῆς μεγεθυντικῆς δυνάμεως τοῦ μικροσκοπίου καὶ τοῦ μεγέθους τῶν μικροσκοπικῶν ἀντικειμένων γίνεται κατὰ κανόνα διὰ τοῦ συνδυασμοῦ δύο μικρομέτρων, τοῦ ἀντικειμενικοῦ καὶ τοῦ προσοφθαλμικοῦ. Τούτων ὁ συνδυασμὸς εἶναι ἀναπόφευκτος. «On ne saurait se passer de ces deux instruments; employés ensemble ils servent à déterminer le pouvoir amplifiant du microscope avec chaque objectif» λέγει καὶ ὁ Ch. Robin ἐν τῷ *Traité du microscope*. 1871. p. 201.

Εἶναι λοιπὸν ἐπιβεβαίωσις νὰ γνωρίζωμεν τὰ μικρόμετρα ταῦτα.

Τὸ ἀντικειμενικὸν μικρόμετρον εἶναι ὑαλίνη πλάξ, ἐπὶ τῆς ὁποίας τὸ ἐν χιλιοστόμετρον εἶναι διηρημένον εἰς 100 ἴσα μέρη, ἐπομένως ἐκάστη ὑποδιαίρεσις ἔχει πραγματικὸν μέγεθος ἐνὸς ἑκατ. τοῦ χιλιοστομ. καὶ ἀξίαν¹ 10 μ.

Τὸ προσοφθαλμικὸν μικρόμετρον εἶναι ἐπίσης ὑαλίνη πλάξ, ἐπὶ τῆς ὁποίας τὸ ἐν χιλιοστόμετρον εἶναι διηρημένον εἰς 10 ἴσα μέρη, ἐπομένως ἐκάστη ὑποδιαίρεσις ἔχει πραγματικὸν μέγεθος ἐνὸς δεκάτου τοῦ χιλιοστομέτρου καὶ ἀξίαν 100 μ, ἢ δλδ. μία αὐτοῦ ὑποδιαίρεσις εἶναι δεκαπλασία τῆς μιᾶς τοῦ ἀντικειμενικοῦ μικρομέτρου.

Τὸ μικρόμετρον τοῦτο κεῖται ἐν τῇ θήκῃ προσοφθαλμικοῦ φακοῦ, ὅστις μεγεθύνει δεκάκις οὕτως ὥστε τὸ πραγματικὸν μέγεθος καὶ ἡ ἀξία τῶν ὑποδιαίρεσεων φαίνονται ἡμῖν δεκαπλασίως μεγεθυμένα, ἤτοι βλέπομεν τὸ μικρόμετρον φέρον διαίρεσις χιλιοστομετρικὰς, ἢ δλδ. τὸ ὅλον ἀξίας 1000 μ. Τὸ δὲ μέγεθος μιᾶς ὑποδιαίρεσεως αὐτοῦ συγκρινομένου μετὰ μιᾶς τοῦ ἀντικειμενικοῦ μικρομέτρου παρουσιάζεται ἑκατονταπλάσιον.

Διὰ τοῦ συνδυασμοῦ λοιπὸν τῶν δύο τούτων μικρομέτρων ὀρίζομεν ὡς εἶπομεν τὴν μεγεθυντικὴν δυνάμιν τοῦ μικροσκοπίου καὶ τὸ μέγεθος τῶν ἀντικειμένων.

1. Ἡ μονὰς τῆς καταμετρήσεως τοῦ μεγέθους τῶν μικροσκοπικῶν ἀντικειμένων, ἀντιστοιχεῖ πρὸς ἐν χιλιοστόν τοῦ χιλιοστομέτρου ($\frac{1}{1000}$ χμ. = 1), σημειοῦται δὲ διὰ τοῦ γράμματος μ.

1) *Προσδιορισμὸς μεγεθύνσεως μικροσκοπίου.* Πρὸς τοῦτο ὀπλιζομεν τὸ μικροσκοπίον δι' οἰουδήποτε ἠριθμημένου ἀντικειμενικοῦ φακοῦ καὶ διὰ τοῦ προσοφθαλμικοῦ τοῦ φέροντος τὸ μικρόμετρον ἀνυψοῦμεν τὸν ἐσωτερικὸν σωλῆνα εἰς τὴν διαίρεσιν 160· καὶ θέτομεν ἐπὶ τῆς τραπέζης τοῦ μικροσκοπίου τὸ ἀντικειμενικὸν μικρόμετρον, ὡς ἂν ἐπρόκειτο νὰ ἐξετάσωμεν ἀντικείμενόν τι· μετὰ ταῦτα κατατάττομεν καὶ προσαρμύζομεν τὸ μικροσκοπίον οὕτως ὥστε νὰ βλέπωμεν εὐκρινῶς τὰς ὑποδιαίρεσις τῶν δύο μικρομέτρων· τότε μετροῦμεν τὰς ὑποδιαίρεσις τοῦ προσοφθαλμικοῦ μικρομέτρου, ἃς καλύπτει μία μόνη ὑποδιαίρεσις τοῦ ἀντικειμενικοῦ, καὶ ὑποθέσωμεν λ.χ. ὅτι αὕτη καλύπτει 10 ὑποδιαίρεσις τοῦ προσοφθαλμικοῦ.

Δηλαδὴ κατωρθώσαμεν νὰ ἴδωμεν τὸ ἐν ἑκατοστὸν τοῦ χιλιοστομέτρου μέγα ὅσον τὰ δέκα χιλιοστόμετρα, ἀλλὰ 10 χιλιοστόμετρα (10, χμ. 00) εἶναι ἴσα μὲ 1000 ἑκατοστὰ τοῦ χιλιοστομέτρου, ἄρα ἡ μεγεθυντικὴ δύναμις τοῦ μικροσκοπίου μετὰ τοῦ εἰρημένου ἀντικειμενικοῦ φακοῦ καὶ τοῦ προσοφθαλμικοῦ εἶναι 1000 διαμέτρων.

Τὴν αὐτὴν πρᾶξιν ἐπαναλαμβάνοντες καὶ μετὰ τῶν λοιπῶν ἀντικειμενικῶν φακῶν, οὓς ἔχομεν, ὀρίζομεν ἀπαξ διὰ παντὸς τὰς μεγεθύνσεις συλλογιζόμενοι ὡς ἀνωτέρω· τουτέστι πολλαπλασιάζοντες ἐκάστοτε ἐπὶ 100 τὸν ἀριθμὸν τῶν καλυπτομένων ὑποδιαίρεσεων τοῦ προσοφθαλμικοῦ μικρομέτρου, ἅτε αὐτῶν δυντῶν ὡς προείπομεν ἑκατονταπλάσιον τοῦ ἀντικειμενικοῦ.

2) *Καταμέτρησις μικροσκοπικῶν ἀντικειμένων.* Τῶν πραγμάτων ἐχόντων ὡς ἀνωτέρω ἤτοι ἔχοντες μεγέθυνσιν 1000, εἶπομεν ὅτι μία ὑποδιαίρεσις τοῦ ἀντικειμενικοῦ καλύπτει 10 τοῦ προσοφθαλμικοῦ. Ἐπειδὴ μία ὑποδιαίρεσις τοῦ ἀντικειμενικοῦ ἔχει ἀξίαν 10 μ, ἐπεταὶ ὅτι 10 ὑποδιαίρεσις τοῦ προσοφθαλμικοῦ ἔχουσιν ἀξίαν ἐπίσης 10 μ, ἄρα καὶ ἡ μία αὐτοῦ ὑποδιαίρεσις ἔχει ἀξίαν 1 μ. Ἦτοι, ἐὰν ἐξετάζοντες ἀντικείμενόν τι μὲ μεγέθυνσιν 1000 βλέπωμεν ὅτι τοῦτο κατέχει μίαν ὑποδιαίρεσιν τοῦ προσοφθαλμικοῦ, λέγομεν ὅτι τὸ πραγματικὸν μέγεθος τοῦ ἀντικειμένου ἐκείνου εἶναι ἴσον μὲ 1 μ.

Κατὰ τὸν ἄνω τρόπον ἐξετάζοντες τὸ ἀντι-

κειμενικόν (μικρόμετρον καὶ διὰ τῶν λοιπῶν φακῶν, ὧν τὰς μεγεθύνσεις γνωρίζομεν, ὀρίζομεν ἀπαξ διὰ παντός τὴν ἀξίαν εἰς μ, μιᾶς ὑποδιαίρεσεως τοῦ προσοφθαλμικοῦ μικρομέτρου δι' ἐκάστην μεγέθυνσιν· τοῦτου δὲ γνωστοῦ ὄντος, εὐρίσκομεν τὸ μέγεθος τῶν μικροσκοπικῶν ἀντικειμένων *πολλαπλασιάζοντες ἐκάστοτε τὴν ἀξίαν μιᾶς ὑποδιαίρεσεως ἐπὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ὑπὸ τοῦ ἀντικειμένου καλυπτομένων ὑποδιαίρεσεων*.

Γνωστῆς δὲ οὔσης τῆς ἀξίας τῆς μιᾶς ὑποδιαίρεσεως τοῦ προσοφθαλμικοῦ μικρομέτρου τὸ ἀντικειμενικὸν τίθεται διὰ παντός εἰς ἀχρησίαν.

Καὶ μέχρι μὲν τοῦδε βαίνομεν κανονικῶς διότι ἔχομεν ἓν ἀντικειμενικὸν μικρόμετρον. Ὅταν ὁμως εἰμεθα μακρὰν τῶν κέντρων ἢ δι' οἰονδήποτε ἄλλον λόγον δὲν δυνάμεθα νὰ εὐρωμεν ἀντικειμενικόν τι μικρότερον, τότε δὲν εἰμεθα εἰς θέσιν νὰ μετρήσωμεν τὰ ἀντικείμενά μας. Ἐὰν ὁμως καταφύγωμεν εἰς ἀριθμητικούς τινες ὑπολογισμούς, εὐρίσκομεν εὐχερῶς τὸν τρόπον τῆς καταμετρήσεως τοῦ μεγέθους τῶν μικροσκοπικῶν ἀντικειμένων ἄνευ τῆς ἀρωγῆς τοῦ ἀντικειμενικοῦ μικρομέτρου.

Τίνι τρόπῳ λοιπὸν δυνάμεθα νὰ καταμετρήσωμεν τὸ μέγεθος τῶν μικροσκοπικῶν ἀντικειμένων διὰ μόνου τοῦ προσοφθαλμικοῦ μικρομέτρου, ἄνευ τῆς βοηθείας τοῦ ἀντικειμενικοῦ; τοῦτο εἶναι τὸ κύριον θέμα περὶ τοῦ ὁποίου θά με ἐπιτρέψῃτε νὰ σας ὁμιλήσω.

Καταμέτρησις διὰ μόνου τοῦ προσοφθαλμικοῦ μικρομέτρου (τρόπος τῆς ἀνάγκης).

Εἶναι γνωστὸν καὶ βάσιμον ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὅτι ὑπὸ μεγέθυνσιν 1000 διαμέτρων μία ὑποδιαίρεσις τοῦ προσοφθαλμικοῦ μικρομέτρου ἀξίζει 1μ καὶ ὅτι ἀντικείμενον φυσικοῦ μεγέθους 1μ κατέχει τὸ διάστημα μιᾶς ὑποδιαίρεσεως τοῦ προσοφθαλμικοῦ μικρομέτρου.

Συνεπῶς ἀντικείμενον 2μ ὑπὸ τὴν αὐτὴν μεγέθυνσιν θὰ κατέχῃ 2 ὑποδιαίρεσις καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς, τουτέστι, *«Τὸ φυσικὸν μέγεθος τοῦ ἀντικειμένου εἶναι ἀνάλογον τοῦ ἀριθμοῦ τῶν καλυπτομένων ὑποδιαίρεσεων τοῦ μικρομέτρου, τῆς μεγεθύνσεως μενούσης ἀμεταβλήτου»*.

Εὐνόητον ἐπίσης εἶναι, ὅτι ἐὰν αἱ καλυπτόμεναι ὑποδιαίρεσις μὲν ἴσῃ ἀμετάβλητοι, τότε τῆς μεγεθύνσεως τοῦ μικροσκοπίου ἐλατ-

τουμένης, πρέπει τὸ φυσικὸν μέγεθος τοῦ ἀντικειμένου νὰ αὐξάνῃ ἀναλόγως. Ἐὰν π. χ. ἔχομεν μεγέθυνσιν 500, τότε ἀντικείμενον τι διὰ νὰ καλύπτῃ μίαν ὑποδιαίρεσιν, πρέπει νὰ ἔχῃ μέγεθος 2 μ καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς, τουτέστιν· *«Τὸ φυσικὸν μέγεθος τοῦ ἀντικειμένου εἶναι ἐν ἀντιστροφῶν λόγῳ τῆς μεγεθύνσεως τοῦ μικροσκοπίου, τῆς ὑποδιαίρεσεως μενούσης ἀμεταβλήτου»*.

Στηριζόμενοι λοιπὸν ἐπὶ τῶν δύο τούτων κανόνων καὶ ἐπὶ τῇ βάσει ὅτι ἀντικείμενον 1 μ κατέχει μίαν ὑποδιαίρεσιν ἐπὶ 1000 μεγεθύνσεων, λέγομεν:

Ἐὰν διὰ μεγέθυνσιν 1000 τὸ 1 χ. μ. (ἦτοι μία ὑποδιαίρεσις τοῦ μικρομέτρου) ἀναλογεῖ εἰς ἀντικείμενον 1 μ, διὰ μεγέθυνσιν Μ τὰ υ χμ (ὑποδιαίρ. τοῦ μικρομ.) εἰς πόσον μέγεθος (ἀξίας εἰς μ) ἀντικειμένου Αμ ἀναλογουσιν;

Πρὸς τοῦτο λύομεν τὴν ἀναλογίαν:

$$\left. \begin{array}{l} 1\chi\mu : \upsilon \\ M : 1000 \end{array} \right\} = 1\mu : A\mu$$

$$M : \upsilon \times 1000 = 1\mu : A\mu$$

ἐξ ἧς

$$A\mu = \frac{\upsilon \times 1000}{M} \quad (1)$$

Ὁ τύπος οὗτος δηλοῖ ὅτι

Πρὸς εἶρεσιν τοῦ μεγέθους ἀντικειμένου τινὸς μὲ ὅταν δήποτε μεγέθυνσιν πολλαπλασιάζομεν τὸν ἀριθμὸν τῶν καλυπτομένων ὑποδιαίρεσεων τοῦ μικρομέτρου ἐπὶ 1000 καὶ τὸ γινόμενον διαιροῦμεν διὰ τῆς μεγεθυντικῆς δυνάμεως τοῦ μικροσκοπίου.

Σημ. Ὡς βλέπετε, καὶ ἄνευ τῆς ἀρωγῆς τοῦ ἀντικειμενικοῦ μικρομέτρου δυνάμεθα νὰ ὀρίσωμεν τὸ μέγεθος τῶν μικροσκοπικῶν ἀντικειμένων.

Ὁ ὀρισμὸς ὁμως οὕτως ἀπαιτεῖ τὴν ἐκ τῶν προτέρων γνώσιν τῆς μεγεθυντικῆς δυνάμεως τοῦ μικροσκοπίου ἧτις εἶναι πάντοτε γνωστὴ· διότι τὰ μικροσκόπια κατὰ τὴν ἀγορὰν αὐτῶν συνοδεύονται ὑπὸ μεγεθυντικοῦ πίνακος, εἰς τὸν ὁποῖον δύναται τις νὰ ἔχῃ ἐμπιστοσύνην, ἐὰν προέρχεται ἐξ ἐργοστασίου ἐμπιστοσύνης (Zeiss, Verick-tiassme, Leitz, Nachtet, Reicher μεταξὺ ἄλλων) καὶ μάλιστα ἀφοῦ εὐρίσκεται καὶ ἐν ἀνάγκῃ, συνηθέστατα δὲ αἱ τὴν σήμερον ἐκδιδόμεναι μεγεθύνσεις εἶναι ἀκριβεῖς. Ἐὰν δὲ τις κατὰ τὴν βάσανον αὐτῶν εὐρίσκει μικρὰς τινὰς διαφορὰς, τοῦτο προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ βασανίζοντος εἶναι διάφορος τοῦ τὸν πίνακα καταστρώσαντος ἢ ὅτι δὲν ἠκολούθησε τὸν αὐτὸν τρόπον ὃν καὶ ὁ πρῶτος.

Ἐφαρμογὴ α') Ἐξετάζοντες αἰμοσφαιρίων

τι ανθρώπου με μεγέθυνσιν οιακδήποτε, 400 π. χ., βλέπομεν ότι τοῦτο καλύπτει 3 υποδιαίρεσεις τοῦ μικρομέτρου· ἀντικαθιστῶντες ταῦτα εἰς τὸν τύπον ἔχομεν :

$$A\mu = \frac{3 \times 1000}{400} = 7\mu 5$$

ἦτοι τὸ μέγεθος τοῦ ἐξετασθέντος αἰμοσφαιρίου εἶναι 7μ5.

β') Ἐστω ἡ μεγεθυντικὴ δύναμις τοῦ μικροσκοπίου 650 καὶ εἰς διπλοβάκιλλος τοῦ Μογαχ κατέχει 2,5 διαιρέσεις· ἄρα τὸ μέγεθος αὐτοῦ εἶναι 3 μ 8.

Γνωστοῦ ὄντος τοῦ τύπου τοῦ μεγέθους τῶν ἀντικειμένων, δυνάμεθα ἐξ αὐτοῦ νὰ ἔχωμεν καὶ τοὺς τύπους τῆς μεγεθυντικῆς δυνάμεως τῶν μικροσκοπιῶν, καθὼς καὶ τὸν τύπον τοῦ ἀριθμοῦ τῶν καλυπτῶν ὑποδιαίρεσεων :

$$M = \frac{u \times 1000}{A\mu} \quad (2) \quad \text{Ἐφ. } M = \frac{3 \times 1000}{7.5} = 400$$

καὶ :

$$u = \frac{A\mu \times M}{1000} \quad (3) \quad \text{Ἐφ. } u = \frac{7.5 \times 400}{1000} = 3$$

Πόρισμα. Ἐκ τοῦ πρώτου τύπου

$$A\mu = \frac{u \times 1000}{M}$$

δυνάμεθα νὰ εὑρωμεν καὶ τὸν τύπον τῆς ἀξίας μιᾶς ὑποδιαίρεσεως. Ὑποθέσωμεν ὅτι τὸ ἀντικείμενον ἀντὶ νὰ καλύπτῃ u διαιρέσεις καλύπτει μίαν μόνην· ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει ἡ ἀξία τῆς μιᾶς ὑποδιαίρεσεως συμπίπτει μετὰ τῆς ἀξίας τοῦ μεγέθους τοῦ ζητουμένου ἀντικειμένου. Ἀντικαθιστῶντες λοιπὸν εἰς τὸν ἄνω τύπον τὸ u διὰ τῆς μονάδος ἔχομεν τὸν ζητούμενον τύπον :

$$A\mu = \frac{1 \times 1000}{M} \quad (4)$$

ὅστις δηλοῖ ὅτι πρὸς εὑρεσιν τῆς ἀξίας εἰς μίαν μόνην διαιρέσεως τοῦ μικρομέτρου ἐν οἰακδήποτε δεδομένη μεγεθύνσει πρέπει νὰ διαιρέσωμεν τὸ 1000 διὰ τῆς δεδομένης μεγεθύνσεως.

Ἐφαρμόζοντες λοιπὸν τὸν τύπον εἰς τὰς διαφόρους μεγεθύνσεις ἔχομεν τὸν ἐξῆς πίνακα :

Πίναξ τῆς ἀξίας εἰς μίαν ὑποδιαίρεσιν τοῦ προσοφθαλμικοῦ μικρομέτρου.

Μεγέθυνσις	Ἀξία εἰς μίαν ὑποδιαίρεσιν	Μεγέθυνσις	Ἀξία εἰς μίαν ὑποδιαίρεσιν
1000	1μ.	250	4
950	1.05	200	5
900	1.11	170	5.88
850	1.17	125	8
800	1.25	100	10
780	1.28	85	11.7
750	1.33	70	14.28
700	1.42	50	20
650	1.53	35	28
620	1.61	25	40
600	1.66	10	100
570	1.72	1	1000
550	1.89	1100	0.99
500	2	1250	0.8
450	2.2	1300	0.76
430	2.3	1500	0.66
400	2.5	1800	0.55
380	2.6	1900	0.52
300	3.3		

Κατὰ τὸν πίνακα τοῦτον ἵνα εὑρωμεν πόσων μίαν ἀντικείμενον τι, πολλαπλασιάζομεν τὴν ἀξίαν εἰς μίαν ὑποδιαίρεσιν ἐπὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν καλυπτομένων ὑποδιαίρεσεων.

Οὕτω ἐπειδὴ ἐπὶ μεγέθυνσιν 400 ἡ ἀξία μιᾶς ὑποδιαίρεσεως εἶναι 2 μ 5 καὶ ἐπειδὴ τὸ αἰμοσφαίριον καλύπτει 3 ὑποδιαίρεσεις τὸ μέγεθος αὐτοῦ εἶναι 2 μ 5 × 3 = 7 μ 5.

Σημ. Ὅταν δὲν ἔχη τις καὶ προσοφθαλμικὸν μικρομετρον καὶ πάλιν δύναται νὰ καταμετρήσῃ τὰ ἀντικείμενα. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει πρέπει ἢ διὰ τοῦ φωτεινοῦ θαλάμου νὰ ζωγραφίσῃ τὸ ἀντικείμενον εἰς τὴν ἀπόστασιν τῆς εὐκρινούς ὁράσεως, ἢ διὰ τοῦ ἐνὸς ὀφθαλμοῦ ἐξετάζων συνάμα διὰ τοῦ ἑτέρου, νὰ μετρήσῃ τὸ ζωγραφηθὲν διὰ χιλιοστομέτρων καὶ μετὰ ταῦτα νὰ ἐφαρμόσῃ ὅσα ἀνωτέρω εἶπομεν. Βεβαίως ἡ τοιαύτη καταμέτρησις ὑπολείπεται τῆς διὰ τοῦ μικρομέτρου τελουμένης.

Ὁ κ. **Μανουηλίδης** φρονεῖ ὅτι διὰ τῆς λαμπρᾶς ταύτης μεθόδου δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὀρίσθῃ τὸ πραγματικὸν μέγεθος τῶν μικροσκοπικῶν ἀντικειμένων μετ' ἀπολύτου ἀκριβείας καὶ ὅτι θὰ προκύψῃ πάντοτε ἐλάχιστον λάθος.

Ὁ κ. **Γαβριηλίδης** ἀπαντῶν λέγει ὅτι ἐὰν ὁ ὀφθαλμὸς δὲν δύναται νὰ ὑπολογίσῃ τὸ μεταξὺ τῶν ὑποδιαίρεσεων ἀντικείμενον, τότε εἶναι δυνατόν νὰ προκύψῃ λάθος τι, ἀλλὰ τὸ λάθος τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν νὰ θεωρηθῇ λάθος. Ἄλλως τε

και αυτά τὰ μεγέθη τῶν μικροβίων δὲν εἶναι σταθερὰ ἀλλὰ ποικίλλουσι πλειότερον τοῦ δυνατὸν προκύψαντος λάθους ἐκ τῆς καταμετρήσεως τῆς σφαλερᾶς ἐκτιμήσεως τῶν ὑποδιαίρεσεων.

Ὁ κ. **Γαβριήλιδος** συνοψίζει τὰ τῆς μεθόδου τοῦ κ. Γαβριήλιδου καὶ ἀνάγει τὸν ὑπ' αὐτοῦ ὑποδειχθέντα τύπον εἰς γενικώτερον καὶ ὅλως ἀλγεβρικὸν διὰ τῶν ἐξῆς:

Ἡ πραγματεία τοῦ κ. Γαβριήλιδου εἶναι ἀρτιωτάτη, ἡ δὲ μέθοδος ἦν εἰσαγεῖ πρὸς καταμέτρησιν τῶν μικροσκοπικῶν ἀντικειμένων εἶναι ἡ πρακτικωτάτη πασῶν. Μόνον, ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ἐν αὐτῇ εὕρισκομενους τύπους, μοὶ φαίνεται ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ καταστήσωμεν αὐτοὺς γενικωτέρους καὶ χρησίμους διὰ οἰανδήποτε περίπτωσιν. Ἀρκεῖ πρὸς τοῦτο νὰ εἰσαγάγωμεν εἰς τοὺς τύπους ἀλγεβρικῶς ἐκτὸς τῶν προσδιοριστέων ποσοτήτων καὶ τὰς ἀντιστοίχους μονάδας τῆς συγκρίσεως, αἵτινες λαμβάνονται ὅλως ἀθαιρέτως καὶ εἶναι ἐπιδεκτικαὶ πάσης μεταβολῆς, διότι βάσις τῆς μεθόδου ταύτης εἶναι ἡ σύγκρισις διαφόρων προσδιοριστέων ποσοτήτων πρὸς ἀντιστοίχους δεδομένας ὡς μονάδας συγκρίσεως.

Ὅθεν θέσωμεν ὡς δεδομένας μονάδας συγκρίσεως A (μέγεθος ἀντικειμένου), M (μεγέθυνσις) καὶ Υ (ποσότης μικρομετρικῆ). Εἴτα ἔστωσαν a τὸ μέγεθος οἰουδήποτε ἀντικειμένου, μ οἰαδήποτε μεγέθυνσις μικροσκοπίου καὶ ν ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀντιστοίχων μικρομετρικῶν διαίρεσεων.

Κατὰ τὰς διαφορὰς περιπτώσεις ἐν καὶ μόνον ἐκ τῶν στοιχείων τούτων δύναται νὰ ἦ ἄγνωστον. Λάβωμεν δὲ τὴν περίπτωσιν ἐνθα ἄγνωστον εἶναι τὸ a .

Τότε τὸ πρόβλημα τίθεται ὡς ἐξῆς:

Ἀντικείμενον μεγέθους A εἰς μεγέθυνσιν M καλύπτει ποσότητα μικρομετρικῆν Υ . Ζητεῖται τὸ μέγεθος a οἰουδήποτε ἀντικειμένου, ὅπερ εἰς μεγέθυνσιν μ καλύπτει ν τοιαύτας ποσότητας μικρομετρικὰς (ὑποδιαίρεσεις).

Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ τὸ ἄγνωστον a ἐξαρτᾶται ἐκ δύο σχέσεων, τῆς τῶν μεγεθύνσεων καὶ τῆς τῶν μικρομετρικῶν ποσοτήτων.

Ἐὰν ὑποτεθῇ ἡ ἀπλῆ περίπτωσις ἐνθα τὰ μικρομετρικὰ ποσὰ εἶναι ἴσα ($\nu = \Upsilon$), ἡ ἀξία τοῦ μεγέθους τοῦ ἀντικειμένου ἐξαρτᾶται μό-

νον ἐκ τοῦ λόγου τῶν μεγεθύνσεων καὶ θέλει εἶναι διάφορος· ὀνομάσωμεν αὐτὴν α . Τότε δὲ ἔχομεν τὴν ἀναλογίαν $A : \alpha = \mu : M$ (I), ἐπειδὴ τὰ μεγέθη τῶν ἀντικειμένων εἶναι ἀντιστρόφως ἀνάλογα τῶν μεγεθύνσεων.

Ἐνῶ, ὅταν τὰ μικρομετρικὰ ποσὰ ὡς διὰ διαφορὰ, τότε ἡ ἀξία τοῦ μεγέθους a θέλει τροποποιηθῆ ἀναλόγως πρὸς αὐτά, δηλ. ἐὰν ὀνομάσωμεν α τὴν νέαν ταύτην ἀξίαν, θέλωμεν ἔχει τὴν ἀναλογίαν $\alpha : a = \Upsilon : \nu$ (II), ἐπειδὴ τὰ μεγέθη τῶν ἀντικειμένων εἶναι κατ' εὐθείαν ἀνάλογα τῶν μικρομετρικῶν ὑποδιαίρεσεων.

Ἄλλ' ἐκ τῶν δύο εἰρημένων ἀναλογιῶν πολλαπλασιάζοντες αὐτὰς ὅρον πρὸς ὅρον ἔχομεν νέαν ἀναλογίαν.

$$A \alpha : a = \mu \Upsilon : M \nu$$

καὶ δι' ἀπλοποιήσεως

$$A : a = \mu \Upsilon : M \nu \quad (\text{III}),$$

ἐξ ἧς ἔχομεν τὴν ἀξίαν τοῦ μεγέθους τοῦ ζητουμένου ἀντικειμένου εἰς πᾶσαν περίπτωσιν.

$$a = \frac{A M \nu}{\mu \Upsilon} \quad (1)$$

Ἐκ τοῦ γενικωτάτου τούτου τύπου δυνάμεθα δι' ἀπομονώσεως νὰ λάβωμεν τύπους δίδοντας τὴν ἀξίαν οἰουδήποτε ἐκ τῶν λοιπῶν πέντε στοιχείων. Π. χ.

$$\mu = \frac{A M \nu}{a \Upsilon} \quad (2)$$

$$\nu = \frac{a \mu \Upsilon}{A M} \quad (3)$$

καὶ οὕτω καθεξῆς ἀναλόγως τῶν περιπτώσεων, αἵτινες ἐνδέχεται νὰ παρουσιασθῶσιν.

Ἐὰν ἐν τῷ εἰρημένῳ τύπῳ (1) ὑποτεθῇ ὅτι τὰ μικρομετρικὰ ποσὰ Υ καὶ ν εἶναι ἴσα τῇ μονάδι, τούτεστι τὰ ἀντικείμενα A καὶ a καλύπτουσι μίαν καὶ μόνην ἀκριβῶς μικρομετρικὴν ὑποδιαίρεσιν, τότε ἡ ἀξία τοῦ a μεταβάλλεται. Καλοῦντες αὐτὴν α' ἔχομεν δι' ἀπαλείψεως τῶν Υ καὶ ν τὸν τύπον

$$\alpha' = \frac{A M}{\mu} \quad (4)$$

Ὁ τύπος οὗτος δίδει τὴν ἀξίαν τοῦ μεγέθους ἀντικειμένου καλύπτοντος ὑπὸ μεγέθυνσιν τινὰ μ τοῦ μικροσκοπίου μίαν καὶ μόνην ὑποδιαίρεσιν, τούτεστι δίδει τὴν ἀξίαν ἧτις ἀντιστοιχεῖ εἰς μίαν μικρομετρικὴν ὑποδιαίρεσιν διὰ μεγέθυνσιν τινὰ μ . Οὕτω δὲ χρη-

σιμείει πρὸς κατάστροφωσιν πίνακος τῶν διαφορῶν ἀξιών, ἃς λαμβάνει ἡ μικρομετρικὴ μὴνὰς διὰ τὰς διαφοροὺς μεγεθύνσεις.

Ἄφ' ἐτέρου ἐπειδὴ ἡ ὀλικὴ μεγέθυνσις τοῦ μικροσκοπίου κατὰ μεγάλην προσέγγισιν εἶναι γενικῶς ἴση τῷ γινομένῳ τῶν μεγεθύνσεων τοῦ προσοφθαλμίου φακοῦ καὶ τοῦ ἀντικειμενικοῦ, δυνάμεθα νὰ προσδιορίσωμεν οἰονδήποτε ἐξ αὐτῶν, ἂν τὰ δύο ἔτερα ὡς γνωστά. Διότι καλοῦντες Μ τὴν ὀλικὴν μεγέθυνσιν, Π τὴν τοῦ προσοφθαλμίου καὶ Π τὴν τοῦ ἀντικειμενικοῦ, ἔχομεν

$$M = \Pi O \quad (1)$$

$$\Pi = \frac{M}{O} \quad (2)$$

$$O = \frac{M}{\Pi} \quad (3)$$

Τέλος ὅσον ἀφορᾷ τὰς παρατηρήσεις τοῦ κ. Μανουηλίδου, βελτίωσις τις εἶναι εἰς ἐτι δυνατή, νομίζω. Ὁ κ. Γαβρηλίδης μεταχειρίζεται προσοφθάλμιον μικρόμετρον (ἐν συνήθει χρήσει), οὐτινος αἱ ὑποδιαίρέσεις παρουσιάζονται τῷ παρατηρητῇ ὑπὸ τὸ μέγεθος χιλιοστομέτρων. Δυνάμεθα λοιπὸν νὰ δώσωμεν εἰς αὐτὰς πολὺ μικροτέραν ἀξίαν χωρὶς νὰ καταστήσωμεν δυσδιακρίτους οὔτε αὐτὰς οὔτε τὸ ὑποκείμενον πρὸς καταμέτρησιν ἀντικείμενον. Π. χ. ἂν δώσωμεν εἰς αὐτὰς ἀξίαν $\frac{1}{20}$ χιλιοστομέτρου (ἀντὶ $\frac{1}{10}$), αἱ ὑποδιαίρέσεις θέλουσι παρουσιασθῆ ὑπὸ τὸ μέγεθος $\frac{1}{2}$ χιλτμ.

Ἄλλ' ἐν ἀνάγκῃ δύναται τις νὰ προβῆ καὶ περαιτέρω διὰ τὴν βελτίωσιν ταύτην τῆς ἀκριθείας, δίδων εἰς τὰς ὑποδιαίρέσεις ἀξίαν $\frac{1}{50}$ καὶ $\frac{1}{100}$ χιλιοστομέτρων, διότι καὶ τότε ἐτι αἱ ὑποδιαίρέσεις εἶναι ἀρκούντως εὐδιάκριτοι. Ὅσον δὲ διὰ τὸ καταμετρούμενον ἀντικείμενον θὰ τεθῆ οὐχὶ ὑπὸ τὰς διαιρέσεις ἀλλὰ παραπλεύρως αὐταῖς, ἀρκεῖ νὰ ἐργασθῆ τις μετὰ τινος προσοχῆς. Ἄλλως τε τοῦτο ὡς συντόμως γιγνόμενον ἐκτελεῖται ἀκόπως. Πειρατέον.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΡΙΘ'

3 Ἀπριλίου 1902.

Προεδρία Ι. ΜΠΕΣΤΗ

Ὁ κ. Μανουηλίδης ὁμιλεῖ περὶ ἀπατηλῶν ὄγκων τοῦ στομάχου.

Κύριοι,

Τελευταίως ἔτυχε νὰ παρατηρήσω μετ' ἄλλων συναδελφῶν πεντηκοντοῦτιν ἀσθενῆ, ἰσχνὴν καὶ καταβεβλημένην, ὑποφέρουσαν δ' ἐκ πόνων κατὰ τὸν στόμαχον καὶ ἐκ διαρροίας. Ἡ ἀσθενὴς αὕτη ἔφερεν ὀλίγον τι κάτωθεν καὶ πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ ὀμφαλοῦ ὄγκον κυλινδρῶειδῆ, τὸν ὅποιον κατὰ τὴν αὐτὴν ἐξέτασιν ἄλλοτε μὲν σαφῶς ἤσθανόμεθα κατὰ ψηλάφισιν ἄλλοτε δὲ οὐδαμῶς. Ὁ ὄγκος οὗτος συνδυσάζομενος μετὰ τῆς καχεκτικῆς καταστάσεως τῆς ἀσθενοῦς καὶ τῆς διαρροίας παρείχεν ὑπονοίαν περὶ κακοήθους νεοπλασματος. Κατὰ τὴν ἐμφύσησιν τοῦ στομάχου διεπιστώθη ὅτι τὸ ὄργανον τοῦτο ἦτο καθέτως μετατοπισμένον, ὅτι δὲ ἡ ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὸν περίεργον τοῦτον ὄγκον χώρα ἦτο ἡ τοῦ πυλωροῦ ὁ δὲ γαστρικὸς χημισμὸς ἀπέδειξε τὴν ὑπαρξίν παντελοῦς μὲν ἐλλείψεως ὑδροχωρικοῦ ὀξέος, ἀφθονίας δὲ ὀργανικῶν ὀξέων. Ἡ ἀσθενὴς ὑπεβλήθη ἐπὶ τινὰς ἡμέρας εἰς τὴν γαλακτικὴν διαίταν μεθ' ἣν καὶ πόνοι καὶ διαλείπων ὄγκος καὶ διάρροια ὑπεχώρησαν, ἡ δὲ γενικὴ κατάστασις ταχέως ἐβελτιώθη.

Ἡ παράδοξος αὕτη πάθησις ὀφείλεται εἰς σπασμωδικὴν σύσπασιν τοῦ πυλωροῦ, ἐγένετο δὲ γνωστὴ ὑπὸ τοῦ πολλοῦ διδασκάλου μου Bouveret. Παρατηρεῖται δὲ κατ' αὐτὸν σχεδὸν πάντοτε ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὄρους ἤτοι εἰς γυναικῆς ἰσχνάς, καὶ ἀπὸ πολλοῦ πασχούσας ἐξ ἐντόνου ὑπερχλωρῶδριας, παρ' αἷς ὁ πυλωρὸς ἔνεκα τῆς πρὸς τὰ κάτω πτώσεως αὐτοῦ καθίσταται προσιτὸς τῇ ψηλαφήσει.

Κατὰ τοὺς ὀδυνηροὺς παροξυσμοὺς τῆς ὑπερχλωρῶδριας ἡ ψηλαφοῦσα χεὶρ αἰσθάνεται, κατὰ τὸν συγγραφεῖα τοῦτον, ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ πυλωροῦ κατεχομένη θέσει, μικρὸν ὄγκον κυλινδρῶειδῆ, κινητὸν, πάχους δακτύλου, ἐπώδυνον τῇ πίεσει, στερεὸν τὴν σύττασιν ἀλλ' οὐχὶ καὶ σκληρὸν. Ὁ μικρὸς οὗτος ὄγκος ὑπενθυμίζει παντάπασιν ὑπὸ ἑποψίν μορφῆς καὶ συστάσεως τὸ συνεσπασμένον κατιὸν κῶλον ἐνίων σπασμωδικῶν δυσκοιλιοτήτων. Δὲν εἶναι δὲ διαρκὴς κατὰ τὴν προσεκτικὴν καὶ παρατεταμένην ψηλάφησιν ἡ χεὶρ αἰσθάνεται αὐτὸν ἐξαφανιζόμενον εἶτα δὲ ἀναπαραγόμενον, τοῦθ' ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι ὀφείλεται εἰς σύσπασιν μυϊκοῦ τινος ὀργάνου. Ἄλλως τε ἡ

ἐξαφάνισις τῆς διογκώσεως συμπίπτει μετὰ τῆς ἐλαττώσεως τοῦ πόνου.

Ἡ γνῶσις τοῦ πυλωρικοῦ τούτου σπασμοῦ, ἐπιλέγει ὁ Bouveret, δὲν στερεῖται σημασίας πρὸς ἀποφυγὴν δυνατῆς διαγνωστικῆς συγχύσεως μετὰ νεοπλάσματος ἢ οὐλώδους σκληρύνσεως τοῦ πυλωροῦ.

Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος σπουδαίαν ἀνέγνωσεν ἀνακοίνωσιν ὁ καθηγητῆς Obratsov ἐν τῷ τελευταίῳ πρὸς τιμὴν τοῦ Pirogott συνεδρίῳ τῶν βίωσων ἰατρῶν. Κατ' αὐτὸν ὁ συνεσπασμένος πυλωρὸς παρουσιάζεται ὅτε μὲν ὑπὸ μορφήν κυλίνδρου μεγέθους ἀντίχειρος, ὅτε δέ, ἰδίᾳ κατὰ τὴν γαστροπύλιν, ὑπὸ μορφήν πυρῆνος μεγέθους καρύου. Κατὰ τὴν ψηλάφησιν παρουσιάζει σύστασιν χόνδρου ἥτις κατὰ 5—10 δευτερόλεπτα ἐλαττοῦται, ἐπὶ τέλους δ' ἐξαφανίζεται μετὰ παραγωγῆς λεπτοτάτου βορβορυγμοῦ. Κατὰ τὴν πρώτην ἐξέτασιν τείνει τις νὰ ἐκλάβῃ τὸν κύλινδρον καὶ κυρίως τὸν πυρῆνα ὡς καρκίνον ἀλλὰ μικρὰ προσοχὴ ἀρκεῖ πρὸς ἀποφυγὴν τῆς πλάτης ταύτης.

Σχετικῶς πρὸς τὴν κλινικὴν σημασίαν τοῦ φαινομένου τούτου, ἐν ᾧ ὁ Bouveret τὸν σπασμὸν τοῦ πυλωροῦ θεωρεῖ ὡς τὴν συνηθεστάτην αἰτίαν τῶν γαστραλγιῶν, ὁ βῶσος συγγραφεύς παρετήρησεν αὐτὸν εἰς ἀσθενεῖς μὴ ἐνοχλουμένους ἐκ πόνων καὶ εἰς ὑγιῶς ἔχοντα άτομα. Φρονεῖ ἐν τούτοις ὅτι νύξημένη ὀξύτης τοῦ γαστρικοῦ χυμοῦ, ὡς ἐν τῇ γαστροπύλιν, εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπενέγκῃ ἐνεργητικώτερας καὶ μάλιστα παρατεταμένας συστολάς τοῦ πυλωροῦ, καίτοι μὴ δυναμένας νὰ καταταχθῶσι μετὰ τῶν παθολογικῶν φαινομένων. Ἐν τέλει δὲ θεωρεῖ ἀναμφισβήτητον τὴν ὑπὸ παθολογικὸν τύπον ὑπαρξίν τοῦ σπασμοῦ τοῦ πυλωροῦ εἰς τινὰς περιπτώσεις, ἃς ἀνάγει εἰς κινητικὴν νεύρωσιν. Αἰσθάνεται τις τότε ὄγκον ὅστις ἐμμένει καὶ τὸν ὅποιον θὰ ἔπεινε νὰ θεωρήσῃ ὡς καρκίνον εἰμὴ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν γενικῆς θεραπείας ἐντελῶς ἐξηφανίζετο.

Κατὰ τὴν ἡμετέραν περίπτωσιν ἡ διαλείπουσα σπασμωδικὴ σύσπασις τοῦ πυλωροῦ ὠφέλιμο εἰς πάθησιν τοῦ στομάχου, ὡς εἰς τὰς παρατηρήσεις τοῦ Bouveret. Καὶ δὲν ἐπρόκειτο μὲν περὶ ὑπερχλωρῦδρας, ἀλλ' οἴκοθεν ἐννοεῖται ὅτι ἡ αὐξήσις τῶν ὀργανικῶν ὀξέων

τὴν ὅποιαν ἀνεύρομεν δύναται νὰ ἔχῃ τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα ὅσα καὶ ἡ τοῦ χλωρῦδρικοῦ ὀξέος. Τοῦτο δὲ ἐξάγεται καὶ ἐκ τῆς κλινικῆς παρατηρήσεως. Ἀσθενεῖς ἀντιχλωρῦδρικοὶ μετ' ὀργανικῆς ὑπεροξύνσεως παρουσιάζουσιν ὀδυνηροὺς παροξυσμοὺς ὥρας τινὰς μετὰ τὰ γεύματα ἀπολύτως ὡς καὶ οἱ ὑπερχλωρῦδρικοί. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰς παρατηρήσεις τοῦ Obratsov παρ' αἷς ὁ πυλωρικός σπασμὸς ὑπῆρχεν ἀνευ γαστροπαθείας, ὡς τι φαινόμενον μὴ παθολογικόν, δυσκόλως πείθουσι, διότι οὐδαμῶς τοῦ ὑπομνήματος αὐτοῦ γίνεται λόγος περὶ χημισμού τοῦ στομάχου, ὅστις ἐν τούτοις εἶναι ἀναγκαῖος πρὸς διάγνωσιν λανθανουσῶν ἐνόητε παθήσεων τοῦ στομάχου. Ὅτι ὁμως εἰς τινὰς ἐξαιρετικὰς περιστάσεις δυνατὸν ὁ πυλωρὸς σπασμὸς ἐκ κινητικῆς νεύρωσεως νὰ ἐξαρτᾶται, τοῦτο δὲν θεωροῦμεν ἀπίθανον.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΡΚ'

17 Ἀπριλίου 1902.

Προεδρία Ι. ΜΠΙΣΤΗ

Ὁ κ. Μπίστης ἀνακοινοῦται *περίπτωσιν περιλειώσεως καὶ ἀποκλείσεως τῆς κόρης μετὰ ὑποτονίας τοῦ ὀφθαλμοῦ*, καθ' ἣν ἐνεκα τῆς ἐλλείψεως προσθίου θαλάμου ἐξετέλεσεν ἰριδεκτομὴν διὰ τῆς μεθόδου τοῦ Gayet, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἡ τομὴ τελεῖται ἐκ τῶν ἔξω πρὸς τὰ ἔσω διὰ πριονοειδῶν κινήσεων μετὰ τοῦ μαχαιρίου τοῦ Graefe. Ἡ ἀγωγή αὕτη φαίνεται λίαν λυσιτελεῖς ἐπὶ παρομοίων περιπτώσεων καὶ ὁ κ. Μπίστης συνιστᾷ αὐτήν. Ἡ ἀσθενὴς μετὰ τὴν ἰριδεκτομὴν ἠρίθμει δακτύλους εἰς ἀπόστασιν 2 περίπου μέτρων, ὁ δὲ βολβὸς ἔλαβε φυσιολογικώτεραν σύστασιν. Τὸ εὐχάριστον αὐτὸ ἀποτέλεσμα παρέμεινεν ἐπὶ 7 μῆνας, ὅτε ἡ ἀρρωστος παθοῦσα, ὡς ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ καταφαίνεται, κοιλιακὸν τύφον ἀπώλεσεν αὐθις τὴν ὄρασιν τοῦ ὀφθαλμοῦ αὐτοῦ, τοῦ καὶ μόνου ἄλλως χρησίμου, τοῦ ἐτέρου τυφλοῦ ἤδη ὄντος. Ἡ ἐξέτασις τῆς ἀρρώστου ἀπέδειξεν, ὅτι ἡ κόρη ἢ τεχνητῶς σχηματισθεῖσα ἀπεκλείσθη αὐθις ὑπὸ ἐξιδρώματος, ὁ δὲ βολβὸς κατέστη μαλθακώτερος ἢ

πρότερον, ήτοι ύπήρχε φθίσις του βολβου. Προς εξήγησιν της αναφλέξεως της ιριδοκυκλίτιδος, εν έλλείψει έτερας καταφανούς αίτιας, παραδεχόμεθα, ότι ή λοιμώδης νόσος, έξ ής ή άρρωστος έπαθε και μεθ' ήν άπωλέσθη ή δρασις, δια των κατ' αυτην αναπτυχθεισών τοξινών απέδη ή αίτια του νέου εξιδρώματος του καλήψαντος την κόρην. Άλλαις λέξεσιν αι έν τη κυκλοφορία εύρισκόμεναι τοξίναί ένετοπίσθησαν έν τω πάσχοντι όφθαλμω, όστις άπετέλει είδη locus minoris resistentiae.

Ίατροίπουλος. "Όσον άφορα την ένδειξιν της γενομένης έγχειρήσεως επεδύμουν να γνωρίσω εις ποίαν θέσιν εύρίσκετο ή ίρις όπισθεν του κερατοειδους, τουτέστιν αν ένεκα της τελείας προσφύσεως της κόρης ή ίρις προεξείχε κύκλω, ή δε κόρη έκείτο εις το βάθος έν είδει κρατήρος.

Ό κ. **Μπίστης** άπαντων λέγει ότι όλον το διάφραγμα της ίριδος όμοιοτρόπως ήπτετο της όπισθίας έπιφανείας του κερατοειδους.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΡΚΑ'

22 Μαΐου 1902.

Προεδρία Ι. ΜΠΙΣΤΗ

Ό κ. **Παπανικολάου** παρουσιάζει ίον) θεραπευθέντα 24ετη νέον έγχειρηθέντα ύπ' αυτού τη 10 Άπριλίου δι' όξειαν μαστοειδίτιν συνεπεία ρινίτιδος και μέσης ώτιτίδος όξειας. Αι ύψηλαι διακυμάνσεις της θερμοκρασίας συνοδεύμεναι υπό παροξυσμών ρίγους παρείχον άφορμήν να υποθέση τις ότι προύκειτο περι συναθροίσεως πύου περι κόλπον τινά ή φλεγμονήν τινά αυτού του κόλπου. Η διάρρυσις έδειξεν ότι πολλαί κυψέλαι του μαστοειδους λίαν απέχουσαι άλλήλων και ή διπλόη του λεπιδοειδους εύρίσκοντο ούχι έν συνεχει διαπύήσει υπό έντονον πίεσιν ως και το άνοιχθέν μικρόν μαστοειδές άντρον. Η έκτεταμένη δια της έπεμβάσεως άπώλεια όστεϊνης ούσίας μόλις διακρίνεται μετά την ίασιν ούτως ώστε ή έντευ-

θεν παραμόρφωσις της μαστοειδους χώρας άνεπαίσθητος.

2ον) 55ετη κύριον μετά μεγάλης άπωλείας ούσίας κατά την άριστεράν μαστοειδή χώραν συνεπεία χειρουργικής έπεμβάσεως, του όποιου το ιστορικόν έχει ώδε: Τη 8 Ίουλίου 1901 έπαρουσιάσθη έν τω γραφείω του κ. Παπανικολάου ό άρρωστος παραπονούμενος ότι από 5 μηνών συνεπεία γρίπης άλγει κατά την άριστεράν μαστοειδή χώραν χωρις να υποφέρη ποτε σημαντικώς από του συστοίχου ώτός ουτε δια πόνους ουτε δι' ώτόρροϊάν τινά. Έπανειλημμένως χειρουργικαί έπεμβάσεις υπό το χλωροφόρμιον έγέγοντο κατά την χώραν ταύτην (Δρ Δάλλας), των όποιων ή τελευταία διήνοιξεν άπόστημα κατά τον τράχηλον κάτωθι της κορυφής της μαστοειδους άποφύσεως. Έκτοτε από του μέρους τούτου δύο συρίγγια πυοφόρα άνεπτύχθησαν κατά τον τράχηλον. Βραδυτερον άνεπτύχθη έρυθρά διήθησις κατά το πρόσωπον πρό του τράγου του ώτός τούτου, ήτις έσχάσθη, το δε υποκείμενον τερηδονισμένον όστούν εξέσθη έπιμελώς (Δρ Άνδρ. Άντίπας). Τούτο έπήνεγκεν άγκύλωσιν σημαντικήν της κάτω γνάθου. Συνεπεία των πολλαπλών τούτων έπεμβάσεων, των συνεχών κατά την βρεγματικήν χώραν άλγηδόνων, και της έλαττωματικής μασήσεως ό άρρωστος έξησθένησε λίαν, ούχ ήττον ούτος παρακολουθει τακτικώς τας έργασίας αυτού και έξετέλει μακρούς πολλάκις περιπάτους. Κατά την πρώτην έξέτασιν αυτού παρά του κ. Παπανικολάου παρετηρήθη μακρά έγχειρητική ούλη 8 ύφεκατμ. περίπου όπισθεν του άριστερου ώτός, ήτις απέληγε κάτω κατά τον τράχηλον και κατά το όπίσθιον χείλος του στερνοκλειδομαστοειδίτου μυός εις δύο πυαγωγά συρίγγια, ών το κατώτερον βάθους 5 ύφεκτμ. ώδήγει μήλην προς την γυμνήν μέσην έπιφάνειαν της μαστοειδους άποφύσεως, ένφ ή άνωτέρα δια βάθους 2 ύφεκτμ. κατά την χώραν του μαστοειδους τρήματος emissarium mastoideum προς την έξωτερικήν της άποφύσεως ταύτης γυμνήν

επίσης επιφάνειαν. Πρὸ τοῦ τράγου χειρουργικὴ οὐλὴ κάθετος 5 ὑφεκτμ. συμπεφυκυῖα τῷ ὑποκειμένῳ ὀστέ. Ἀκουστικὴ δύναμις τοῦ ὠτός τούτου δι' ὠρολόγιον 5 ὑφεκτμ., τύμπανον ἀδιάτρητον, ῥόγχοι ἀκούονται διὰ τοῦ καθετηρισμοῦ τῆς εὐστασιακῆς σάλπιγγος βυθὸς τῶν ὀφθαλμῶν κατὰ φύσιν. Ὁ ἄρρωστος ἀπεποιήθη νέαν προταθεῖσαν χειρουργικὴν ἐπέμβασιν καὶ ἀπῆλθεν ἀφείς ἑαυτὸν πλέον εἰς τὴν τύχην.

Τῇ 28ῃ Αὐγούστου 1902 ἔνεκεν ἀνυποίστων ἀλγηδόνων κατὰ τὴν βρεγματικὴν χώραν καὶ διηθήσεως κατὰ τὴν κροταφικὴν ὑπεράνω τῆς κόγχης τοῦ ὠτός χώραν κατὰ συμβουλήν τοῦ κ. Παπανικολάου εἰσῆλθεν εἰς τὸ αὐστριακὸν νοσοκομεῖον, ἐνθα τὴν ἐπομένην ἐγένετο ὑπ' αὐτοῦ νέα ἐγχειρήσις βοηθούτων τῶν κ.κ. Paulcska καὶ Νούλη ὑπὸ νάρκωσιν χλωροφορμίου. Ἐγένετο πρῶτον ἡ σχάσις τοῦ ὑπὲρ τὴν κόγχην ἀποστήματος διὰ καταβυθίσεως τοῦ μαχαιρίου μέχρι τοῦ ὀστοῦ, τοῦ ὀπισθίου ἄκρου τῆς τομῆς ἀπομένου τοῦ ἄνω ἄκρου τῆς οὐλῆς τῶν προηγηθεισῶν ἐπεμβάσεων. Εἰς τὸ βάθος ἤσθάνετο τις δύο δακτύλους ὑπὲρ τὸν ἀκουστικὸν πόρον διὰ τοῦ δακτύλου εὐμέγεθες συρίγγιον τοῦ λεπιδοειδοῦς ὀστοῦ ἀποφρασσόμενον δι' ὑπερτροφικῶν σαρκίων ἐκφυομένων ἀπὸ τῆς σκληρᾶς μῆνιγγος, ἀπεπλύθη ἡ κοιλότης τοῦ πύου ἵνα μὴ τοῦτο μολύνῃ τὴν περαιτέρω ἐπέκτασιν τῆς τομῆς τῶν ἀπαλῶν μορίων, ἤτις νῦν κατηνέχθη καθ' ὅλον τὸ μήκος τῆς οὐλῆς τῶν προηγηθεισῶν ἐπεμβάσεων, καταλλήλως εἶτα ἐγυμνώθησαν τὰ ὀστά ἀπὸ τοῦ περισσέου μετὰ τῶν ἀπαλῶν μορίων καὶ διὰ τῆς ὀστεοκλαστικῆς λαβίδος τοῦ Jansen διηρῶνθη τὸ κατὰ τὸ λεπιδοειδὲς ἀνακαλυφθὲν συρίγγιον πρὸς τὰ ὀπίσω εἰς μέγεθος πλέον ἢ ἐνός μετρητιέ. Πύον ἄοσμον ἔρρεεν ἤδη ἄφθονον εἰς ἐκάστην σφύζιν τοῦ ἐγκεφάλου. Ἡ πυοφόρος κοιλότης μεταξὺ μῆνιγγος καὶ κρανίου ἀρχομένη σχεδὸν ἀπὸ τοῦ προσθίου χεῖλους τοῦ συριγγίου εἶχεν ἀόριστα διὰ τὴν μήλην πρὸς τὰ ὀπίσω ὄρια ἔνεκα τῆς κυρτότητος τῶν ὀστών.

Ταῦτα εὐρίσκοντο εἰς ἀπόστασιν πέρα τῶν 8 ὑφεκατομ. ὀπισθεν τοῦ συριγγίου. Οὕτω ἀπεπλύθη καὶ ἀπεξέσθησαν ἐπιμελῶς τὰ πολυπληθῆ σαρκία ἀπὸ τῶν τοιχωμάτων αὐτῆς. Εἶτα ἀπεγυμνώθη μέρος τοῦ ἐγκαρσίου κόλπου καὶ ὀλόκληρος ὁ σιγμοειδῆς, ἀπετμήθη μέγα μέρος τῆς κορυφῆς τῆς μαστοειδοῦς ἀποφύσεως ὅπως καλῶς καθαρισθῶσι τὰ κατὰ τὸν αὐχένα συρίγγια, περαιτέρω ἠνεψῆθησαν κυψέλαι τινὲς ἐμπεφυμέναι πρὸ τοῦ σιγμοειδοῦς κόλπου. Τὸ μαστοειδὲς ἄκρον δὲν ἠνεψῆθη, καθόσον πρὸς τὴν διεύθυνσιν αὐτοῦ εὐρέθη τὸ ὀστοῦν συμπαγῶς ὑγιές. Ἐτέθη βύσμα ἰωδοφορμιούχου γάζης, ἣτις εἰσῆχθη εἰς ἀρκετὸν βάθος μεταξὺ κρανίου καὶ μῆνιγγος. Ἴνα μὴ ὑπολείμματα τοῦ βύσματος ἀποβάλλωνται ἐντὸς τῆς κοιλότητος συνερράφησαν ἀπλῶς τὰ χεῖλη λωρίδος γάζης 4 δακτύλου περίπου πρὸς ἀλλήλα οὕτως ὥστε ἀπετελέσθη κύλινδρος, ὅστις ἀνεστράφη τοιοῦτοτρόπως ὥστε τὰ χεῖλη ταῦτα νὰ εὐρίσκωνται ἐντὸς τοῦ κυλίνδρου τῆς γάζης, κατὰ τὴν ἐξαγωγήν τῆς ὁποίας νὰ συμπαρασύρωνται καὶ αἱ τυχόν ἀπὸ τῶν χειλέων ἀποπεσοῦσαι ἴνες αὐτῆς. Τοιαῦται λωρίδες παρεσκευάσθησαν ἱκαναὶ διὰ τὴν ἀποθεραπείαν, ἣτις διήρκεσε περὶ τοὺς δύο μῆνας. Αἱ ἀλγηδόνες ἔπαυσαν ἀμέσως μετὰ τὴν ἐγχειρήσιν. Ἀξιοσημείωτον ἐν τῇ περιπτώσει εἶναι ὅτι οὐδέποτε ἡ κοιλότης τοῦ τυμπάνου παρουσίασε φαινόμενα παθήσεώς τινος, τὸ δὲ μαστοειδὲς ἄκρον εὐρέθη ὑγιές.

Ὁ κ. Κρητικὸς ἀναγινώσκει τὴν ἐξῆς ἀνακοίνωσιν περὶ ἐντερικῆς ἐλμινθιάσεως.

Κύριοι,

Εἶναι γνωστὸν, ὅπως πολλοὶ εἶναι τὰ συμπτώματα, ἅτινα δύναται νὰ ἐπιφέρῃ ἡ παρουσία τῶν ἐντερικῶν ἐλμίνθων, ἀρισμένων κατὰ μέρος τῶν συμπτωμάτων, ἅτινα δύναται νὰ παρακολουθήσῃ τὴν μετανάστευσιν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ἐσωτερικοῦ σωλήνος εἰς διάφορα ἄλλα μέρη τοῦ σώματος, ἤτοι: εἰς καὶ δακρυϊκοὺς πόρους, εὐστασιακὴν σάλπιγγα, λάρυγγα, χοληφόρους ἀγωγούς, περιτόγιον, οὐροποιητικὸν σύστημα κτλ.

Ἐκτός τῶν συμπτωμάτων τῶν ἀπὸ τοῦ πεπτικῆς συστήματος (ἔμετοι, διάρροια κτλ.) πολυάριθμα εἶναι τὰ κατ' ἀνάκλασιν τοιαῦτα ἦτοι: κνισμοὶ τῆς ρίνος, ἀνομοιότης τῶν κορῶν τοῦ ὀφθαλμοῦ, τύφλωσις, στραβισμοί, διαταραχαὶ τῆς ἀκοῆς, ἀφωνία, ἀρρυθμία τοῦ σφυγμοῦ, βῆξ ξηρά, ἰλιγγοί, συγκοπὴ, διανοητικαὶ διαταραχαί, ἐπιληπτοειδεῖς προσβολαί, χοριοειδεῖς κινήσεις, διάφοροι παραλύσεις κλπ.

Ὁ Chauffard ἀνέφερε περίπτωσιν ἐλμινθιάσεως ἐντερικῆς μὲ συμπτώματα τυφοειδοῦς πυρετοῦ (κεφαλαλγίαν, ἐπίσταξιν, βορβορυγμούς, θερμ. 39°, δυσκοιλιότητα χωρὶς ὄμως κηλίδας) ἅτινα παρήλθον τῇ χρήσει ἀνθελμυντικῶν. Ὁ Meriel ἐν τοῖς «Annales de Médecine et de Chirurgie infantiles» τοῦ 1900, ἀναφέρει δύο περιπτώσεις ἐλμινθιάσεως, ὧν ἡ μὲν ὑπεκρίνατο ὄξειαν, ἡ δὲ ἑτέρα φυματιώδη μνηγιγίτιν.

Ἐν ἀρκετὰ περίεργον περιστατικὸν ἐλμινθιάσεως ἐντερικῆς ἔτυχε καὶ ἡμεῖς νὰ παρατηρήσωμεν, ὅπερ ἐκρίναμεν καλὸν ἀναφέρωμεν ὑμῖν.

Νησά... περσίς, ἡλικίας 8 ἐτῶν γεννηθεῖσα καὶ διαμένουσα ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ὁ πατήρ της ἀπέθανε πρὸ ἐνὸς ἔτους ἐκ νόσου, ἣν οἱ περὶ αὐτὸν δὲν δύνανται νὰ προσδιορίσωσιν, (ἴσως ἐκ φθίσεως, ὡς ἐκ τῆς ἀφηγήσεώς των δύνανται τις νὰ ὑποπτεύσῃ). Ἡ μήτηρ της ἔχει καλῶς. Δύο ἀδελφαί της ἀπέθανον εἰς ἡλικίαν 2 καὶ 4 ἐτῶν ἐκ νόσων ἃς δὲν δύνανται νὰ ὀρίσωσιν. Μία ἀδελφὴ ἐπιζῶσα, ἡλικίας 6 ἐτῶν, ἔχει καλῶς. Ἐν μικρᾷ ἡλικίᾳ προσεβλήθη ὑπὸ ἰλαρᾶς καὶ εὐλογίας. Πρὸ ἐνὸς ἔτους μετὰ θερμὸν λουτρὸν ἤρχισε νὰ ὑποφέρῃ ἐκ κεφαλαλγίας ἣ προσετέθησαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὀξίνου ἐρυγαί, ἔμετοι, πόνοι κατὰ τὴν κοιλίαν, ῥίγος, πυρετός καὶ ἰδρώτες, οἵτινες ἐπήρχοντο καθ' ἡμέραν ἢ ἐκάστην δευτέραν ἡμέραν ἄνευ τάξεως ὡς πρὸς τὴν ὥραν. Ἐν ἀρχῇ ἐπήρχετο τὸ ῥίγος, εἶτα ὁ πυρετός, τούτῳ δὲ ἠκολούθει ἰδρώς. Συγχρόνως τῷ ἰδρῶτι ἤρχιζε πόνος δριμύς κατὰ τὴν κοιλίαν, συνοδουόμενος ὑπὸ ἰσχυρᾶς κεφαλαλγίας ἰνιακῆς καὶ διαρκῶν 2—8 ὥρας. Οἱ ὀφθαλμοὶ ἐστρέφοντο πρὸς τὰς κόγχας των, τὸ παιδίον δὲ περιεστρέ-

φετο σπασμωδικῶς ἐν τῇ κλίνῃ του ἐκβάλλον ἀλγεινὰς κραυγὰς. Εἶτα ἐπήρχετο ἔμετος μεθ' ὃν τὸ παιδίον διετέλει ἡσυχον μέχρι τοῦ ἐπομένου παροξυσμοῦ. Τοῖς ἄνω συμπτώμασι προσετέθη πρὸ 3—4 μηνῶν καὶ βῆξ ἀρκετὰ ἐπίπονος. Ἐν τῷ μεταξύ πολλοὶ συνάδελφοί εἶχον ἐξετάσει τὸ παιδίον, ἐκτὸς δὲ ἄλλων φαρμάκων ἔλαβε καὶ ἀρκετὴν κινίνην, ἣτις οὐδὲν αἴτιον ἀποτέλεσμα ἔφερον ἐπὶ τοῦ πυρετοῦ καὶ τῆς ὄλης καταστάσεως.

Ἡμεῖς εἶδομεν τὸ παιδίον διὰ πρώτην φορὰν τῇ 6ῃ Μαρτίου 1902. Παρεπονεῖτο διὰ κεφαλαλγίαν, ἐρυγὰς ὀξίνους, πόνους κοιλιακούς καὶ ῥίγη μετὰ πυρετοῦ καὶ ἰδρώτων, ἐπερχομένων καθ' ἐκάστην δευτέραν ἡμέραν ἐνίοτε δὲ καὶ καθ' ἐκάστην ἡμέραν. Ἐπίσης παρεπονεῖτο καὶ δι' ἐπίπονον βῆχα.

Ἡ κορασις ἦτο ὠχρὰ καὶ λίαν ἐξησθηνημένη. Οἱ ὀφθαλμοὶ ἦσαν ὑπικτετικοί. Ἐκ τοῦ ἀναπνευστικῆς συστήματος εὐρίσκομεν ῥόγγους ὑγροῦς παχείς, μέσους καὶ τινὰς λεπτούς. Γλῶσσα λευκῶς ἐπικεχρισμένη. Κοιλία ὀλίγον σκληρὰ καὶ ἐπώδυνος τῇ πίεσει. Ἀμβλύτης τοῦ ἥπατος φυσιολογική. Σπλὴν ὀλίγον μεγαλείτερος τοῦ φυσιολογικοῦ. Σφυγμοὶ 110.

Τῇ ἐπιμόνω ἐξετάσει εἶπόν μοι ὅτι πρὸ τριῶν μηνῶν σὺν τοῖς ἔμετοις εἶχε ἐξέλθει ἀπὸ τοῦ στόματος μία ἀσκαρίς, ἐνῶ οὐδέποτε παρετήρησαν ἀσκαρίδα τινὰ ἐν τοῖς ὑποχωρήμασι. Ἀναγράφομεν ὀλίγην σαντονίνην, δι' ἣς ἐξωθοῦνται περὶ τὰς 60 ἔλμινθες καὶ ἐντὸς 4—5 ἡμερῶν τὰ ῥίγη, ὁ πυρετός, οἱ ἰδρώτες, οἱ πόνοι τῆς κοιλίας καὶ ὅλα τὰ ἄλλα νοσηρὰ συμπτώματα παρήλθον. Ἡ βρογχίτις ἐξηφανίσθη ἄνευ οὐδενὸς ἄλλου φαρμάκου ἐντὸς μιᾶς ἐβδομάδος. Ἡ δρεξίς ἐπανῆλθεν κατ' ὀλίγον. Ἡ κορασις ἐκέρδησεν εἰς βῆρος καὶ ἐπανέκτησε τὰ χρώματα τῆς ὑγείας. Μετὰ 15 ἡμέρας ἦν ἐντελῶς ὑγιής.

Τρεῖς θεωρίαι ὑπάρχουσι, κύριοι, διὰ τὴν ἐξήγησιν τῶν τοιούτων συμπτωμάτων, ἅτινα δύνανται νὰ φέρῃ ἡ ἐλμινθίασις. α') Ἡ τῶν ἀρχαιοτέρων ἀποδίδουσα τὰ πάντα εἰς τὴν ἀνακλαστικότητα. β') Ἡ ὑποστηριζομένη ὑπὸ τοῦ Chauffard, ὅστις θεωρεῖ τὴν ἐλμινθίασιν ὡς ἀληθῆ μόλυνσιν, καθ' ἣν ἡ ἀσκαρίς διὰ τοῦ ἐρεθισμοῦ, ὃν προξενεῖ ἐπὶ τοῦ βλενο-

γόνου τῶν ἐντέρων ἐπαυξάνει τὴν παθογόνον δύναμιν τῶν ἐν αὐτοῖς παθογόνων σπερμάτων, ἀπ' ἐτέρου δὲ καὶ αὐτὴ δρᾷ διὰ τῶν ἀπακρίσεων τῆς ἢ καὶ τῆς παρουσίας τῆς μόνης. γ') Τέλος ἔρχεται ἡ θεωρία ἡ ὑπὸ τοῦ Chanson καὶ Tauchon ὑποστηριζομένη, ἣτις τείνει νὰ παραδεχθῇ τὴν μολυσματικὴν δύναμιν αὐτῶν τούτων τῶν ἀσκαρίδων, ἣτις ἠδύνατο νὰ καταδειχθῇ πειραματικῶς διὰ

τῆς εἰς ζῶα ἐνέσεως χυμοῦ ἀσκαρίδων, προερχομένου ἐκ τῆς συνθλίψεως αὐτῶν. Τέλος ἀναφέρωμεν καὶ τὸ πάθημα τοῦ Huber, ὅστις μελετῶν τὰς ἀσκαρίδας προσεβλήθη ὑπὸ κνησμοῦ κατὰ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν λαιμὸν ἔσχε φουσαλλιδώδη ἐξάνθησιν, ἐξοίδησιν ἐπὶ τῶν ὠτων ἐπιπεφυκίτιν καὶ ἰσχυρὰν κεφαλαλγίαν, ἅπερ ἐξήγει διὰ τῆς ἐν ταῖς ἀσκαρίσιν ὑπάρξεως χημικῆς τινος οὐσίας (Courtois-Suffit).

(Συνέχεια ἐκ τῆς σελίδος 48).

Ἐπειδὴ δὲ τὸ σύνολον τῶν περιγραφέντων χαρακτήρων καὶ ἰδιοτήτων εἰς οὐδὲν ἀπαντᾷ ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε περιγραφέντων μικροβίων θεωροῦμεν τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος μικροβίον ὡς νέον. Εἶναι μὲν νέον, ἀλλ' ὅμως εἶναι καὶ τὸ παθογόνον τῆς κακοήθους φλυκταίνης τοῦ ἀσθενοῦς ἡμῶν; νὰ ἀποφανθῶμεν ὀριστικῶς περὶ τούτου εἶναι ὀλίγον δύσκολον, διότι εἶναι γνωστὸν ὅτι ὅταν ἀναζητῶσιν ἐπὶ κακοήθους φλυκταίνης ἡμέρας τινὰς μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς φλυκταίνης τὸ γνωστὸν καὶ παθογόνιον μικροβίον τοῦ Davaine καὶ Rayer δὲν εὐρίσκουσιν αὐτὸ πάντοτε μολονότι ἐν τῷ ὄργανισμῷ ὑπῆρχεν. Τοιαῦτα παραδείγματα ὑπάρχουσιν ἤδη ἐν τῇ ἐπιστήμῃ καὶ μεταξὺ αὐτῶν ἀναφέρομεν τὰ ἐξῆς:

Δύο ἐργάται κατεργαζόμενοι κέρατα βουβάλων Ἀμερικῆς προσεβλήθησαν ὑπὸ κακοήθους φλυκταίνης· τὸ νόσημα προσχώρησεν ἀρκετὰ, ὥστε νὰ ἐπιφέρῃ ἀσυνήθη συμπτώματα καὶ τὸν θάνατον..

Ἡ κλινικὴ διάγνωσις ὡς ἐκ τῶν χαρακτήρων τῆς φλυκταίνης δὲν ἄφινεν ἀμφιβολίαν περὶ κακοήθους φλυκταίνης, ἀλλ' ἡ μικροσκοπικὴ ἐξέτασις γενομένη κατὰ τὴν δωδεκάτην ἡμέραν ἐπὶ τοῦ α' ἐργάτου, (ἐξέτασις τοῦ ὑγροῦ ληφθέντος ἐκ τοῦ ὑποκειμένου καὶ παρακειμένου τῇ ἐσχάρᾳ μέρους), ἔδειξεν πολλὰ λεπτὰ βακτηρίδια ἀπετρογγυλωμένα

κατὰ τὰ ἄκρα, βακτηρίδια κατὰ πολὺ μικρότερα τῶν τῆς κακοήθους φλυκταίνης, πρὸς δὲ καὶ ἀναρθρα, ἐκτὸς αὐτῶν ὑπῆρχε καὶ πληθὺς μονοκόκκων καὶ διπλοκόκκων. Ἡ ἐνοφθαλμίασις τοῦ ληφθέντος ὑγροῦ εἰς ἰνδικοὺς χοίρους ἔδωκεν ἀρνητικὸν ἀποτέλεσμα.

Ἡ ἐξέτασις μικροσκοπικῶν τομῶν τῆς ἐσχάρας καὶ τοῦ γεινιάζοντος ἰστοῦ δὲν ἀπέδειξε τὴν ὑπαρξίν τοῦ μικροβίου τῆς κακοήθους φλυκταίνης, ἐπίσης ἡ ἐξέτασις τοῦ αἵματος τῆς καρδίας ἀρνητικὸν ἀποτέλεσμα ἔδωκεν, ἀλλ' ἡ ἐξέτασις τῶν πνευμόνων, τοῦ σπληνός καὶ τοῦ στομάχου ἀπέδειξαν τρανότατα τὴν ὑπαρξίν ἀφθόνων μικροβίων τῆς κακοήθους φλυκταίνης. Παρὰ τῷ β' ἀθηνεῖ ἡ ἐξέτασις γενομένη 15 ἡμέρας μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς φλυκταίνης ἔδειξε τὴν ἀπουσίαν τοῦ μικροβίου ἐπ' αὐτῆς, ἐντὸς τοῦ αἵματος, τοῦ ἐγκεφαλονωτιαίου ὑγροῦ καὶ διαφόρων ἄλλων ὀργάνων, ἀλλ' ἐν τῷ ἥπατι εὐρέθησαν χαρακτηριστικὰ μικρόβια τοῦ Davaine (δρα Cornil et Babés. Les Bacteries ... 1890 T II p. 220.) Ἐτερα δύο ἐδημοσίευσαν ὁ Tuffier et Gallois (Société de Biologie. 1882) ὅπου ἡ μικροβιολογικὴ μελέτη τοῦ ὑγροῦ τῆς φλυκταίνης ἔδειξε μικροκόκκους μόνον. Οἱ ἀσθενεῖς οὗτοι ἴαθησαν, οἱ δὲ συγγραφεῖς κατέταξαν τὰς φλυκταίνας ταύτας εἰς τὰς ψευδοκκοήθεις, ὧν προγενέστερα παραδείγματα ἀναφέρονται εἰς τὰ Memoire

de l'Academie de Médecine 1864 και ἐν τῇ ἐναίσιμῳ διατριβῇ τοῦ Coulon 1882. Paris. Ἡμεῖς δὲ ὀρμώμενοι ἐκ καθαρᾶς μικροβιολογικῆς ἀπόψεως, μόλον ὅτι ὁ ἀσθενὴς ἡμῶν εἶναι κροεπώλης, δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ περιστατικῷ πρόκειται περὶ *ψευδοκακοήθους φλυκταίνης*· ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα καὶ νὰ ἐπιβεβαιώσωμεν τὴν ὑπόθεσίν μας, διότι ἠλείπει ἡ μικροβιολογικὴ ἐξέτασις τῶν ὀργάνων τοῦ ἀσθενοῦς μας.

Ἔτερον παράδειγμα ἀναφέρει ὁ Reclus (Critique et clinique chirurgicale. 1884. Paris p. 86), ὅστις παρετήρησεν παρὰ τινι μαγεῖρῳ συνηθίζοντι νὰ φέρῃ κρέας ἐπὶ ὤμου γυμνοῦ χαρακτηριστικὴν φλύκταιναν, ἀλλ' ἡ μικροβιοσκοπικὴ μελέτη ἀπέδειξε τὴν ἀπουσίαν μικροβίων· ἐνοφθάλμισις ὁμοῦ αἵματος ἐνοφθαλμισθέντος Ἰνδικοῦ χοίρου εἰς ἕτερα ἔφερε θετικὰ ἀποτελέσματα.

Παρόμοιον παράδειγμα ἀναφέρει καὶ ὁ Roget εἰς τὸν Β' τόμον τῆς Β' ἐκδόσεως τοῦ *Traité de Médecine, Bouchard et Brissaud* σελ. 669.

Ἐκ τῶν ἄνω παραδειγμάτων, ὡς βλέπετε, ἡ ἀπουσία τοῦ χαρακτηριστικοῦ μικροβίου ἢ ἡ παρουσία ἄλλων μικροβίων, ὡς ἐν τῷ ἡμετέρῳ περιστατικῷ, δὲν ἐνθαρρύνει ἡμᾶς οὐδ' ἐπιτρέπει νὰ θεωρήσωμεν τὸν ἀναερόβιον κοκκοβάκιλλον ὡς τὸ παθογόνον, ἀλλ' ἐν τῷ ἡμετέρῳ περιστατικῷ ὑπάρχει ἐξαιρετικόν τι, ἢ εἰς τὰ ἄνω παραδείγματα. Εἰς ἐκεῖνα τὰ περιγραφέντα τὰ μικροβία ἦσαν σαπρόφυτα καὶ μὴ παθογόνα ἢτοι μικροβία ἐπιπρόσθετα· ἐν τῷ ἡμετέρῳ παραδείγματι ἴσως δὲν πρόκειται περὶ ἐπιπρόσθετων μικροβίων. Πρὸς ἐπικύρωσιν τῆς γνώμης ταύτης, ἢτοι πρὸς ἀπομάκρυνσιν τῆς ἰδέας μὴ τυχὸν τὸ περιγραφέν μετεκομίσθη ἐπὶ τοῦ βλεφάρου εἴτε ὑπὸ τοῦ ἀσθενοῦς εἴτε ὑπὸ τῆς ἀλοιφῆς τῆς γραΐας εἴτε ἐπὶ τέλους καὶ ὑπὸ τοῦ στυππίου, ἐπεχειρήσαμεν νὰ τὴν ἐξακριβώσωμεν, ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ ἐξετάσωμεν εἰμὴ τὸ στυππίον. Θριξ αὐτοῦ ριφθῆσα ἐντὸς ζωμοῦ ἔδωκεν ὁμοία μικροβία οὐχὶ τῷ κοκκοβάκιλλῳ ἀλλὰ τοῖς σπανίοις διπλοκόκκοις τοῖς διατηροῦσι τὸν χρωματισμὸν Gram

ἢ δὲ περαιτέρω μελέτη αὐτῶν εἰδείξεν ὅτι πρόκειται περὶ σταφυλοκόκκων. Μεθ' ὅλον τὸ ἐπιθαρρυντικὸν τοῦτο ἀποτέλεσμα ἂν τὸ ἐπὶ τοῦ κροεπώλου εὐρεθὲν μικρόβιον δὲν ἦτο παθογόνον ἢδυνάμεθα κατὰ κανόνα νὰ θεωρήσωμεν αὐτὸ ὡς ἐπιπρόσθετον, ἀλλ' ἐπειδὴ ἔχει παθογόνους ιδιότητες, ἐπειδὴ εὐρίσκετο σχεδὸν μόνον καὶ ἐν ἀφθονίᾳ ἐπὶ τοῦ βλεφάρου, δὲν δυνάμεθα καὶ ὅλως διόλου νὰ ἀρνηθῶμεν αὐτῷ καὶ πᾶσαν παθογόνον ἐνέργειαν ἐπὶ τοῦ παρόντος περιστατικοῦ.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, τὸ ἡμέτερον περιστατικὸν πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπὸ σπουδαίαν ἐποψιν, διότι καὶ ἡ μελέτη τοῦ εὐρεθέντος μικροβίου δὲν λύει ὀριστικῶς τὸ περὶ παθογόνου ἢ μὴ αὐτοῦ, παρορμαξ ὁμοῦ τοὺς μικροβιολόγους νὰ ἐνδιατρίψωσιν εἰς ἀκριβεστέραν μελέτην τῶν ἐπὶ τῶν φλυκταίνων κακοήθων καὶ ψευδοκακοήθων ἀπαντῶντων μικροβίων.

Ἐκ τῆς ἀνακοινώσεως ταύτης ἐξάγομεν:

α') Ἡ ἀναπλαστικὴ εἶναι τέχνη παναρχαία, λαβοῦσα γένεσιν παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς ἵνα διαδοθῇ ἀνά τὸν κόσμον, ἀλλ' ἐν τῇ πορείᾳ τῶν αἰώνων ἐπανειλημμένως ἐπέσεν εἰς λήθην καὶ ὑψώθη εἰς περιωπὴν καὶ ἐπὶ τέλους κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἠδραϊώθη τελείως, ἐτελειοποιήθη καὶ ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῆς ἐπεξετάθη εἰς πλεῖστα ὄργανα καὶ δὴ καὶ ἐπὶ τῶν βλεφάρων.

β') Τῶν πολυαριθμῶν τρόπων τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῆς ὁ Ἰνδικὸς τρόπος μετὰ τῶν ὑποδιαίρέσεων αὐτοῦ εἶναι ὁ κάλλιστος, προτιμητέος καὶ ἐὰν ὑπάρχῃ μικρὰ τις οὐλή ἐπὶ τοῦ κρηνοῦ.

γ') Ἡ ταρσογραφία δὲν εἶναι ἀναγκαία πάντοτε καὶ μάλιστα προκειμένου περὶ ἐκτροπίου τοῦ ἄνω βλεφάρου· ἡ συμβολὴ τῶν βλεφάρων ἢ ἡ τάσις διὰ νήματος δενομένου ἐπὶ τοῦ κυνόδοντος δύναται εὐλόγως νὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν ταρσογραφίαν.

δ') Ἐμποίησις τῆς γλήνης δύναται νὰ ὑπάρξῃ καὶ ἄνευ πόνων.

ε') Τὸ περιγραφόμενον μικρόβιον εἶναι νέον.

ς') Τὸ μικρόβιον τοῦτο μέχρι νεωτέρων ἐρευνῶν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς μὴ παντάπασι ξένον εἰς τὴν συμπτωματολογίαν τῶν κακοήθων ἢ ψευδοκακοήθων φλυκταίνων.

ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΕΥΧΟΥΣ 1899-1902

	Σελ.		Σελ.
'Οπασθιοϊριδική σκληροτομή ἐπὶ γλαυκώματος αιμορραγικοῦ ὑπὸ Κ. Ἐλευθεριάδου ... 3,	11	Περὶπτωσης νεφρολιθιάσεως ὑπὸ Δελλαγραμμάτικα	65
Τὸ χρόνιον γλαύκωμα καὶ ἡ τραχηλικὴ γαγγλιεκτομὴ ὑπὸ Π. Ἰατροπούλου	7	Καρκίνος τῶν τραχειοβρογχικῶν ἀδένων ὑπὸ Ἀν. Χρηστίδου	65
'Ιριδερημία ὑπὸ Ἀ. Τράντα	14	'Αποστήματα τοῦ ἥπατος ὑπὸ Ἀν. Ἀντίπα	68
Νεφρορραγία περιοδικὴ νευρικῆς ἀρχῆς ὑπὸ Ρ. Τσοπάνογλου	15	'Αντανεκλαστικὸς λαρυγγόσπασμος ὑπὸ Π. Παπανικολάου	70
'Αζωτουρικὸς διαδήτης ὑπὸ Ἀ. Χρηστίδου καὶ Γ. Πασχαλίδου	17, 34	Διαφωτισμὸς τῶν τοιχωμάτων τοῦ βολβοῦ ὑπὸ Ἀ. Τράντα καὶ Ἀν. Γαβριηλίδου	71, 81
'Οπασθιοϊριδικὴ κληροτομὴ ἐπὶ δευτερογενεοῦς γλαυκώματος ὑπὸ Π. Ἰατροπούλου	18	'Ο βουβωνικὸς λοιμὸς κατὰ τοὺς βυζαντιακοὺς χρόνους ὑπὸ Ἀν. Γαβριηλίδου	78
Περὶ παρωνυχίας ὑπὸ Μ. Φαλίδα	19	'Εκλογὴ προεδρείου	83
Θεραπεία τῆς μαστίτιδος ὑπὸ Δ. Μανουηλίδου	20	Λόγος προεδρικός	82
'Ιριδερημία ὑπὸ Π. Ἰατροπούλου	22	Θεραπεία ἰσχιάδος διὰ τῆς μεθόδου Trombetta ὑπὸ Δ. Μανουηλίδου	84
Νέος τρόπος ἀπολυμάνσεως τοῦ κύτους τῶν ἀτιοπλοίων ὑπὸ Π. Ἀστέγη	24	Περὶπτωσης ἐντερικῆς στενώσεως μετὰ νεκροτομῆς ὑπὸ Ἀν. Χρηστίδου	85
Κάταγμα τῆς κνήμης θανατηφόρον ὑπὸ Μ. Φαλίδα	29	Περὶπτωσης κυστεώδους πολύποδος τῆς ρινὸς ὑπὸ Π. Παπανικολάου	87
'Η διφθερίτις παρ' ἐνήλιξι ὑπὸ Δ. Λιμαράκη ..	30	'Η ἑκαρξὶς περιτυφλίτιδος ἀνευ οὐλοηκοειδίτιδος ὑπὸ Μ. Φαλίδα	87
Θεραπεία τῆς νυκτερινῆς ἐνουρήσεως τῶν παιδων διὰ ρινικῆς ἐπεμβάσεως ὑπὸ Π. Παπανικολάου	30	'Ιατρικαὶ γνώσεις παρὰ βυζαντινοὺς συγγραφεῦσι ὑπὸ Ἀν. Γαβριηλίδου	92
'Ηπατοσπληνικὴ κίρρωσις ἐλώδης τῶν παιδων ὑπὸ Δ. Μανουηλίδου	31	'Ἰνώδης ἀμφιβληστροειδίτις ἐξ εἰςβολῆς τοῦ ἐγκεφαλονωπιαίου ὑγροῦ εἰς τὸν βυθὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ ὑπὸ Π. Ἰατροπούλου	102
'Ατρησία τῆς ρινὸς ὑπὸ Π. Παπανικολάου	40	Καρκίνος τῆς χοληδόχου κύστεως ὑπὸ Ἀν. Χρηστίδου	107
Τραυματισμὸς τῆς κεφαλῆς διὰ πυροβόλου ὄπλου ὑπὸ Τ. Σγουρδαίου	40	'Ακτινομυκτιάσις ὑπὸ Ἀ. Ἀντίπα	109
'Η Ἀναπλαστικὴ καὶ νέον μικρόβιον κακοήθους φλυκταίνης ὑπὸ Ἀν. Γαβριηλίδου	41	Περὶπτωσης ἀκτινομυκητικῆς τῆς παρεΐας ὑπὸ Ἀν. Γαβριηλίδου	115
Περὶπτωσης βλεφαροπλαστικῆς ἐγχειρήσεως ὑπὸ Π. Ἰατροπούλου	48	'Ιατρικὴ καὶ ἱατροὶ κατὰ τοὺς βυζαντιακοὺς χρόνους ὑπὸ Ἀν. Γαβριηλίδου	117
Περὶπτωσης ἀναπλαστικῆς ἐγχειρήσεως ὑπὸ Ἀ. Ἀντίπα	49	Νέα θεραπεία τῆς ὄξεϊας μέσης ωτίτιδος ὑπὸ Π. Παπανικολάου	121
Οὐσία καὶ παθογένεια τοῦ ἀζωτουρικοῦ διαδήτου ὑπὸ Ἀν. Χρηστίδου	50	'Ἐπήρεια τοῦ ἐλείου μιάσματος ἐπὶ τοῦ στομάχου ὑπὸ Δ. Μανουηλίδου	123
'Υγιεινὴ ἐν ταῖς σχολαῖς (συστήτησις)	51	Περὶπτωσης γρίπης μετὰ ἐγκεφαλικῶν ἀλλοιώσεων ὑπὸ Ἀν. Χρηστίδου	125
'Ενέσεις διζωδιοῦχου ὕδαρργύρου κατὰ τῶν συφιλιδικῶν ἐκδηλώσεων τοῦ ὀφθαλμοῦ ὑπὸ Ἀν. Γαβριηλίδου	53	Περὶπτωσης ἀμαυρώσεως μετὰ νεκροτομῆς ὑπὸ Γ. Τσιραγγέλου	127
Περὶπτωσης τῆς νόσου τοῦ Gill de la Tourette ὑπὸ Ρ. Τσοπάνογλου	55	Δηλητηρίασις ἐκ φανικοῦ ὀξέος ὑπὸ Π. Κελαϊδίτου	128
Περὶπτωσης σκληρώσεως κατὰ πλάκας μετὰ παραιθήσεων ὑπὸ Δ. Μανουηλίδου	57	'Εντερικὴ ἀπόφραξις ἐξ ἐλμίνθων ὑπὸ Δ. Μανουηλίδου	129
Αἱμορραγικαὶ ἐστίαὶ ἐνδοκάρδιον ἐπὶ αἱμορραγικῆς πορφύρας ὑπὸ Ἀν. Χρηστίδου	59	Περὶπτωσης πολύποδος τῆς ρινὸς ὀγκωδεδαστάου καὶ παραμορφωτικοῦ ὑπὸ Π. Παπανικολάου	132
Σχῆσις τῶν διαφόρων μικροβίων ὑπὸ Ἀν. Χρηστίδου	62		

	Σελ.		Σελ.
Περίπτωσης έντερικῆς στενώσεως δυσεξηγήτου ὕπὸ <i>Ῥ. Τσοπάνογλου</i>	134	Περίπτωσης τραυματικοῦ ἐνοφθάλμου ὑπὸ <i>Ἰ. Μπίστη</i>	172
Κλινικαὶ παρατηρήσεις ἐλώδους καχεξίας παρὰ παισὶ προσήθους ὑπὸ <i>Ἄν. Χρηστίδου</i>	138	Θεραπεία περιαιμυγδαλικῶν ἀποστημάτων ὑπὸ <i>Π. Παπανικολάου</i>	176
Περίπτωσης καλλιπλῶν ἀποσηματιῶν τοῦ ἥπα- τος ἐκ σκωληκοειδίτιδος μετὰ νεκροτομῆς ὕπὸ <i>Ἐυελπίδου</i>	142	Ἡ διογίνη ἐν τῇ ὀφθαλματρικῇ ὑπὸ <i>Π. Ἰα- τροπούλου</i>	176
Ἐρυθροφωτοθεραπεία ἐν τῇ εὐλογία ὑπὸ <i>Ἐυελ- πίδου</i>	143	Ἡ θεραπεία τῆς ὀξείας βλεννορροίας ὑπὸ <i>Γ. Α. Νικολαΐδου</i>	189
Πανώλης ἐν Γαλιατῇ ὑπὸ <i>Δ. Μανουηλίδου</i>	144	Ἡ φυματιώδης πολυνευρίτις ὑπὸ <i>Ἄντ. Κρητικοῦ</i> 193	
Ἐκλογή προεδρείου	146	Περίπτωσης συμφύσεων αὐγγενῶν τοῦ ἐπάρ- ματος τῆς εὐστασιακῆς σάλπιγγος μετὰ τοῦ διαφράγματος ὑπὸ <i>Π. Παπανικολάου</i>	198
Προεδρικός λόγος	146	Ἐξάρθρημα τοῦ φακοῦ ἐν τῷ ὑαλώδει αἰμάτι ὑπὸ <i>Ἰ. Μπίστη</i>	199
Περίπτωσης λειχήνος ἐρυθροῦ ὑπὸ <i>Ἄ. Γεωρ- γιάδου</i>	146	Καταμέτρησης τοῦ φυσικοῦ μεγέθους τῶν μικρο- σκοπικῶν ἀντικειμένων διὰ μόνου τοῦ προς- οφθαλμικοῦ μικρομέτρου ὑπὸ <i>Ἄν. Γαβριη- λίδου</i>	201
Ἀσθμα δυσκεπτικῶν ὑπὸ <i>Δ. Μανουηλίδου</i>	147	Ἀπατηλοὶ ὄγκοι τοῦ στομάχου ὑπὸ <i>Δ. Μανουη- λίδου</i>	205
Ἡ ἀνάταξις τῶν ἐκ τῆς ποταεῖου νόσου κυψώ- σεων ὑπὸ <i>Ἄ. Ἀντίπα</i>	149	Περίπτωσης περικλείσεως καὶ ἀποκλείσεως τῆς κάρης ὑπὸ <i>Ἰ. Μπίστη</i>	206
Ἐνέργεια τῶν βραμοτοξινῶν ἐπὶ τοῦ ἐγκεφαλι- κοῦ φλοιοῦ ὑπὸ <i>Δ. Μανουηλίδου</i>	154	Ἐντερικὴ ἐλμινθίασις ὑπὸ <i>Ἄντ. Κρητικοῦ</i>	208
Περίπτωσης ἀκρομεγαλίας ὑπὸ <i>Ἄ. Γεωργιάδου</i> 156			
Ἡ προτοβσα ἀνικανότης τῶν γυναικῶν πρὸς γα- λούχησιν τῶν τέκνων των ὑπὸ <i>Φλωρεῶ</i>	159		

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Σελίς	στίλη	στίχος	ἀντι	ἀνάγνωθι
5	II	8	βραδύτητα	βαρότητα
»	»	11	ἐσωτερικῶς	ἐσωτερικῆς
10	I	12	διχαστήρος	διχαστήρος
11	»	36	ἡ ἀφαιτηρία	ὡς ἀφαιτηρία
»	»	40	ἔτι θέλομεν	ἐὰν θέλωμεν
»	II	45	τραυματισμῶν	τραυματισμοῦ
14	I	42	Hangenk	Hancock
»	II	12	»	»
»	»	15	»	»
15	I	20	πόρον	κόλον
21	»	25	abies	abcès
»	»	27	»	»
22	II	28	μὴ ἐπιτρέπων	μὴ ἐπιτρέποντος
42	I	45	ὄστε	ὁπότε
43	»	41	τὴν ἐπιτυχίαν	τῆς ἐπιτυχίας
53	II	12	ἡ τρίς	καὶ οὐχὶ τρίς
»	»	33	2 ἐτῶν	2 μηνῶν
54	I	5	ἐνστακτον	ἐνσταλάξεις
69	II	36	Rotani	Rotain
70	I	7	»	»
109	II	20	διάθεσιν	διήθησιν
112	I	4	ἐπικεκυρωμένον	ἐπικεκυρωμένην
155	II	21	Max Sineton	Max Einhorn
189	I	11	ἀντι	ἐκτός
200	»	36	ἐκ τοῦ δι	εἰς τὸ δι
		ἐνιαχὸς	ὄρρος	ὄρος

TABLE DES MATIÈRES DES ANNÉES 1899—1902

Page	Page
<p>Sclérotomie retroiridienne contre le glaucome hémorragique par C. ELEUTHÉRIADÈS .. 3,11</p> <p>Le glaucome chronique et la resection du ganglion cervical supérieur, par P. IATROPOULOS ..... 7</p> <p>Aniridie, par A. TRANTAS..... 14</p> <p>Néphrorrhagie périodique nerveuse, par R. TCHOBANOGLOU ..... 15</p> <p>Diabète azoturique, par AN. CHRISTIDIS et G. PASCALIDIS ..... 17,34</p> <p>Sclérotomie retroiridienne, par P. IATROPOULOS ..... 18</p> <p>Panaris compliquée, par M. PSALIDAS..... 19</p> <p>Traitement de mastite, par D. MANOUÉLIDIS. 20</p> <p>Aniridie, par P. IATROPOULOS..... 22</p> <p>Nouveau procédé de désinfection des câbles des bateaux, par P. APÉRY ..... 24</p> <p>La fracture de la jambe cause de mort, par M. PSALIDAS ..... 29</p> <p>La diphtérie chez les adultes, par L. LIMARAKIS 30</p> <p>Traitement de l'incontinence nocturne d'urine des enfants par une intervention nasale, par P. PAPANICOLAOU ..... 30</p> <p>Cirrhose malarienne du foie et de la rate, par D. MANOUÉLIDIS ..... 31</p> <p>Atrésie nasale, par P. PAPANICOLAOU ..... 40</p> <p>Traumatisme de la tête par arme à feu, par T. SGOURDÉOS ..... 40</p> <p>Les opérations plastiques et un nouveau microbe de pustule maligne, par AN. GABRIÉLIDÈS ..... 41</p> <p>Un cas de blépharoplastie, par P. IATROPOULOS 48</p> <p>Une opération plastique, par A. ANTIPAS.... 49</p> <p>Pathogénie du diabète azoturique, par AN. CHRISTIDIS ..... 50</p> <p>L'hygiène dans les écoles..... 51</p> <p>Injections intramusculaires d'huile biiodurée contre les manifestations spécifiques oculaires, par AN. GABRIÉLIDÈS..... 53</p> <p>Un cas de la maladie de Gilles de la Tourette par R. TCHOBANOGLOU..... 55</p> <p>Un cas de sclérose en plaques avec hallucinations, par D. MANOUÉLIDIS..... 57</p> <p>Foyers hémorragiques intracardiaques dans un cas de purpura hémorrhagica, par AN. CHRISTIDIS ..... 59</p> <p>Les associations microbiennes, par AN. CHRISTIDIS ..... 62</p>	<p>Un cas de calcul de reins, par DELLA-GRAMMATICA ..... 65</p> <p>Cancer des glandes trachéo-bronchiques, par AN. CHRISTIDIS ..... 65</p> <p>Abcès du foie, par A. ANTIPAS..... 60</p> <p>Spasme réflexe du larynx, par P. PAPANICOLAOU ..... 78</p> <p>La translucidité des parois du globe oculaire, par A. TRANTAS et AN. GABRIÉLIDÈS ... 71,81</p> <p>La peste aux temps byzantins, par AN. GABRIÉLIDÈS ..... 78</p> <p>Élections..... 83</p> <p>Discours présidentiel ..... 84</p> <p>Traitement de lumbago par le procédé Trombetta, par D. MANOUÉLIDIS..... 84</p> <p>Un cas de rétrécissement intestinal avec autopsie, par AN. CHRISTIDIS..... 85</p> <p>Un cas de polype kystoïde nasal, par P. PAPANICOLAOU ..... 87</p> <p>La péritiphylite peut exister sans l'appendicite, par M. PSALIDAS..... 87</p> <p>Notions médicales chez les écrivains byzantins, par AN. GABRIÉLIDÈS ..... 92</p> <p>Rétinite proliférante à la suite d'invasion du liquide céphalorachidien au fond de l'œil à travers le pourtour de la papille du nerf optique, par P. IATROPOULOS..... 102</p> <p>Cancer de la vésicule biliaire, par AN. CHRISTIDÈS..... 107</p> <p>L'Actinomycose, par A. ANTIPA et AN. GABRIÉLIDÈS..... 109,115</p> <p>La médecine et les médecins des temps byzantins, par AN. GABRIÉLIDÈS ..... 117</p> <p>Nouveau traitement de l'otite moyenne aiguë, par P. PAPANICOLAOU ..... 121</p> <p>Influence de la malaria sur l'estomac, par D. MANOUÉLIDIS ..... 123</p> <p>Un cas de grippe accompagnée de symptômes cérébraux, par AN. CHRISTIDIS..... 125</p> <p>Un cas d'amaurose suivie d'autopsie, par G. TCHIRANGELOS..... 127</p> <p>Empoisonnement par l'acide phénique, par P. KÉLAÏDITIS ..... 128</p> <p>Occlusion intestinale par les ascarides, par D. MANOUÉLIDIS ..... 129</p> <p>Polype nasal volumineux et déformant, par P. PAPANICOLAOU ..... 132</p> <p>Un cas de rétrécissement intestinal mal ex-</p>

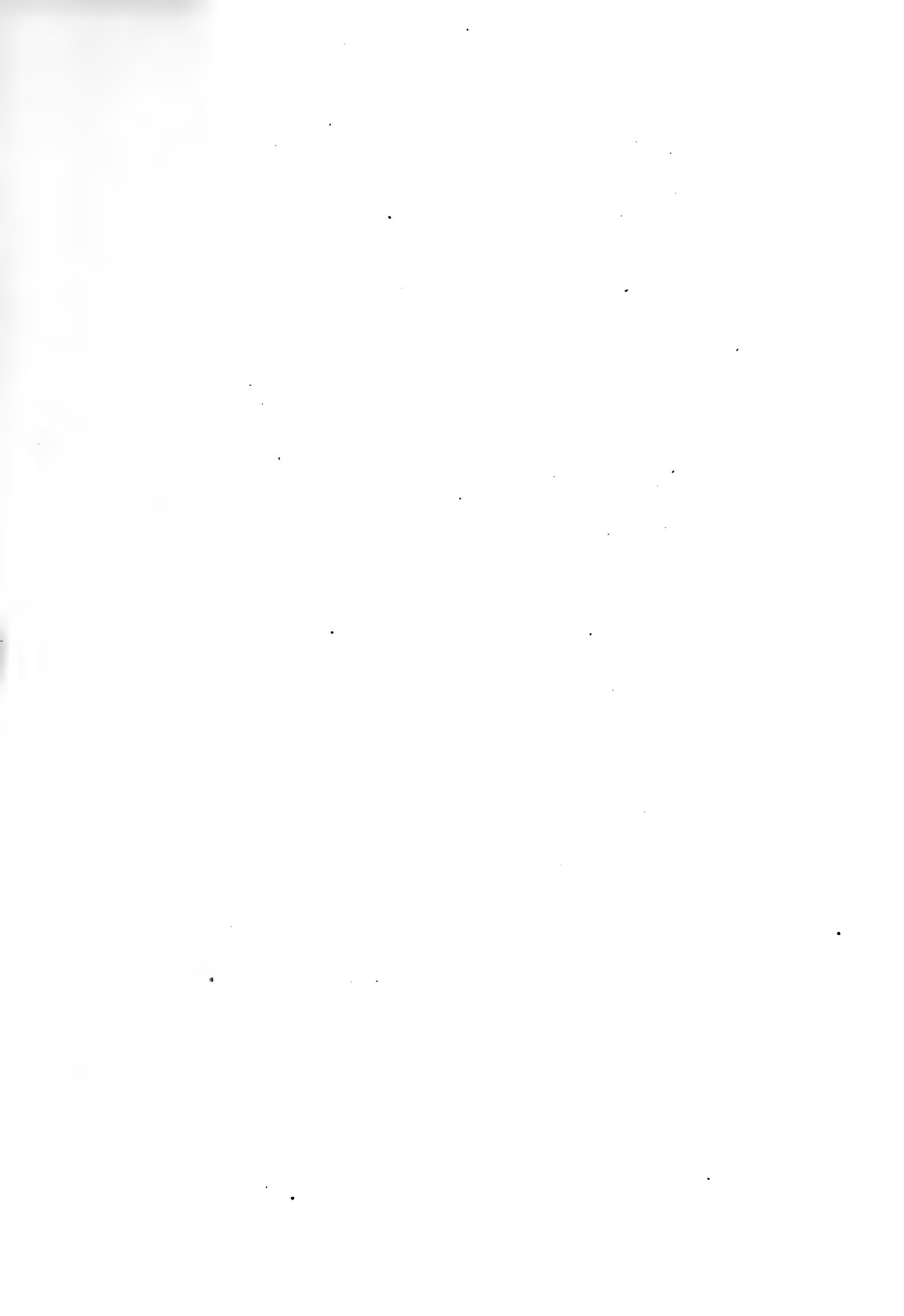

	Page		Page
pliqué, par B. TCHOBANOGLOU.....	134	BISTIS	172
Observations cliniques sur la cachexie mala- rienne de la puberté, par AN. CHRISTIDIS	135	Le traitement des abcès péritonsillaires, par P. PAPANICOLAOU	176
Abcès multiples minuscules du foie à la suite d'appendicite, par EVELPIDÈS	142	La dionine en ophtalmiatrie, par P. IATRO- POULOS	176
Photothérapie de la variole par la lumière rouge, par EVELPIDÈS	143	Le traitement de la blennorrhagie aiguë, par G. D. NICOLAÏDÈS	189
La peste à Galata, par D. MANOÛÉLIDIS.....	144	La polynévrite tuberculeuse, par Ant. CRITICOS	193
Élections	146	Adhérences congénitales entre le septum nasal et le bourrelet postérieur de la trompe d'Eustache, par P. PAPANICOLAOU.	198
Discours présidentiel	146	Luxation du cristallin dans le corps vitré, par J. BISTIS	199
Lichen ruber plan, par A. GEORGIADES	146	La mensuration de la grandeur naturelle des objets microscopiques par le micromètre oculaire, par AN. GABRIÉLIDÈS	201
Asthme dyspeptique, par D. MANOÛÉLIDIS...	147	Fausses tumeurs de l'estomac, par D. MA- NOÛÉLIDIS.....	285
Sur la réduction des cyphoses produits par le mal de Pott, par A. ANTIPAS	149	Un cas d'occlusion pupillaire, par J. BISTIS.	206
Action des bromotoxines sur l'écorce céré- brale, par D. MANOÛÉLIDIS.....	154	Ascarides intestinaux, par Ant. CRITICOS...	208
Un cas d'acromégalie, par A. GEORGIADES ...	156		
L'impuissance progressive des femmes à allaiter leurs enfants, par PHLORAS	159		
Un cas d'enophtalmie traumatique, par J.			

3 2044 015 684 954

DUNLOP
CAMPUS
STAGE
STALL STUDY
CHARGE

